

108.5.17 F.c.
Hain *8563. 2°

respondit. Ego sum. At ille. affer
quid michi cibos de uenatione tua. fili
mi. benedicat tibi anima mea. Quos
cum comedisset. obtulit ei etiam
uinum. bibit. Accede
ad me. fili mi. Accessit et
osculatus est eum. Statim
R. Dum exiret iacob de terra sua
et quam terribilis est locus iste
dominus. de porta celi. V. Vere
nescio et ego. Quam terribilis.

Et tactum ut sensit uestimentorum illius
fragrantiam. benedicens ait. Ecce odor
filii mei sicut odor agri pleni. cui bene
dixit dns. Det tibi dns de rore celi. et de
pinguedine terre habundantiam frumenti
et uini. et olei. et seruiant tibi ppli. et
adorent te tribus. Esto dns fratrum tuorum.
et incuruentur ante te filii matris tue.
Qui maledixerit tibi sit ille maledictus.
et qui benedixerit tibi benedictionib
repleatur. Vix ysaac sermonem impleuit
pater. et egresso iacob foras uenit esau.
coctosq; de uenatione cibos intulit pri

tauit eum me et altera nocte. Primogeni
ta mea ante tulit. et nec sedo subripuit
benedictionem meam. Rursumq; ait ad
patrem. Nunquid non reseruasti aut. et mi
benedictionem. Respondit ysaac. Dnm
tuum illum constitui. et omnes fres eius serui
tutis illius subiugaui. frumento et uino
stabiliui eum. et tibi post hec fili mi ultra
quid faciam. Cui esau. Nunquid unam
tantum benedictionem habes pater. Michi
quoq; obsecro ut benedicas. Cumq; eululatu
magno fleret. motus ysaac. dixit ad eum.
In pinguedine terre et in rore celi desup.
erit benedictio tua. Ense gladio. et fratri
tuo seruies. tempusq; ueniet. ut excutias
et soluas iugum eius de ceruice tua.
R. Erit michi dominus in deum et lapis iste quem erexi in titu
lum uocabitur domus dei. et de uniuersis que dederis mihi
decimas eis hostias presentibus offeram tibi. V. Si dominus deus
meus fuerit mecum in uia qua ego ambulo et custo
diet me. Decimas. Sedm. madm.

In illo t. Egressus ihc secessit in partes
tyri. et sydonis. et ecce mulier cha

ue qui dixerit michi reuertere in terram nativitatis tue
erue me domine sancte meo quia nil te tenui
rime de ℣ Ecce inquit conspectu ambulauerunt pauli
mei domine qui pasti me a iuuentute tua ne me a. Cruci.

Pro qua necesse ē ut eccla mat dnm so
lita sit pellas · ut ipsa sonis monendo ·
obsecrando · increpando · corrigat · aug
ab eoz tenebris conuersum · ad agnitio
nē uere lucis excitet · Veni si ad primas
rogamus eccle lacrimas dns respondere ·
id ē postulantē emendatus sospitatem
mentis dare dignetur · nec sic quidē ·
appetendo · querendo · pūlsando desi
stendū ē · neq; impetrandi subeundu
desperatio · sed tanta pocius pseuerandū
instantia · tā obstinato ē frequentandus
clamore saluator · tanta enim sēoz eius
unt letānias appetenda suffragia · do
nec et ipsi decclis dño p audienda sup
plicent eccla · ℟ Dicit angelus ad iacob · dimitte
me aurora est respondit · non dimittam te nisi bene
dixeris michi et benedixit ei dñs · ℣ Benedicam te
benedicam tibi et multi plicabo te · Te ben-

ere nomen tuum · Te labia · Ad Ly
Domine labia mea aperies et os meum
dicet laudem tuam · ℣ Exercitus domini fecit uir
tutem · fecit potentiam · ℣ Factus est ad
Tritum puerum · canamus ymnum
no · iubilemus benedicentes dominum
et in seculum seculi precemur pa
ymn. Clarū decus · Ly
uoluntas dei sēficatio nr
tis uos a fornicatione · ut
quisq; urm suū uas possideat
tione et honore · In eūd ℟ Egressus ecclie secus
sic inpurus ayri et sydonis et ecce mulier chananea a finī
bus illis egressa clamabat dicens miserere mei domine
fili dauid · OR. Pta nobis misericors ds
ut placationē tuam pmptus mentibus
exorem · et peccatoz ueniam conse
quamur · anoxius liberemur incursib
Non enī uocauit nos ds in Aduespm.
in mundiciam · sed in sēficatione · et
honore · in xpo ihu dño nro · In eūd.
Domine dimitte eam · quia clamat post nos · ℣ Non
non sum missus nisi ad oues que perierunt domus israhel

K. K.
LYCEAL
BIBLIOTHEK
ZU
LAIBACH

Epistolae Sancti Hieronymi.

Hic liber est mei Iacobi de Hacbrunic nunc autem Ecclesie
sis ceca Aquileiensis ecclesie [illegible] MCCVI. Hacine finit
cal Aprilis.

Epi. dñi hiero. i obitu sois vitel ve dñi editu sic mntre iusiag so. peteis

Iuppiter ops vituly miserere Iamnj
q̃ ne Mors preaepnēs nō sint ēc bone.

030028285

Tabula

NCIPIT tabula epistolaꝝ Beati Hieronymi presbyteri. Tam primæ q̄ Secūdæ partis.

PRIMAE PARTIS

Expositio symboli Ruffini Aquilegiensis presbyteri Ad laurentium papam
Mihi quidem fidelissime papa laurenti ad scribendum animus nō est tam cupidus. Car. i.
Expositio fidei beati Hieronymi presbyteri Ad Damasum papam.
CRedimus in deum patrē oipotentē cūctoꝝ uisibiliū & iuisibiliū cōditorē Car. vii.
Libellus Sancti Augustini contra quinque hereses.
Debitor sum fateor non necessitate. sed qđ est uehementius caritate Car. vii.
Expositio fidei Niceni cōcilii. In qua docet filiū quo æqualē. coæternū. & cōsustātialē patri
CRedimus in unū deū patrem oipotētem oium uisibiliū & iuisibilium creatorem Car. xi.
Epistola Bti Hieronymi Ad Damasum papā an itrinitate tres hypostases sint cōfitendæ
Quoniam uetusto oriens iter se populoꝝ furore collisus idiscissā domini tunicam Car. xii.
Tractatus incerti auctoris De fidei credulitate. & conuersatione christianorum
Dauid gloriosus in psalmo sic dicit: In uniuersam terram exiuit sonus eorum Car. xii.
Tractatus Bti Hieronymi De essentia trinitatis & membris domini
Omnipotens deus. pater & filius & spūs sāctus unus atq; trinus unus uidelicet i natura. Car. xv.
Epistola Bti Hieronymi Ad Damasum. pa. cui i syria debeat communicare
Importuna i euāgelio mulier tādē meruit audiri. & clauso cum seruis hostio Car. xvii.
Epistola Bti Hieronymi Ad Marcellam contra montani hæretici insaniam
Testimonia de ioannis euangelio congregata tibi quidam montani sectator ingessit. Car. xvii.
Primus liber satyricus beati Hieronymi contra iouinianum
Pauci admodū dies sūt q̄ sācti ex urbe Roma fres. cuiusdā iouiniani cōmētariolos Car. xvii.
Secūdus liber Bti Hieronymi contra iouinianum
Secūda ꝓpositio ē. eos qui fuerint baptizati a diabolo nō posse tētari. Et ne hoc stulte Car. xxviiii.
Liber Beati Hieronymi aduersus heluidiū. de perpetua uirginitate beatæ mariæ
Nuper rogatus a fribus. ut aduersus libellū cuiusdā Heluidii respōderē: facere distuli. Car. xxxvi.
Epistola Beati Hieronymi presbyteri contra uigilantium hæreticum
Multa in orbe mōstra generata sunt. Centauros & Sirenas. Vlulas. Onocratolos. Car. xxxix.
Epistola Beati Hieronymi Ad Ripariū: Blassemiam Vigilantii de nō uenerādis reliquiis detestantis
Acceptis primū litteris tuis non respondere supbiæ est: icaute id facere temeritatis Car. xxxxi.
Altercatio luciferiani & orthodoxi cuiusdā edita a beato Hieronymo cōtra luciferianū.
Proxime accidit. ut qdā luciferi sectator cū alio ecclesiæ alūno odiosa loquacitate. Car. xxxxi.
Epistola Bti Hieronymi Ad Cresiphōtē de libero arbitrio cōtra pelagianos hæreticos
Nō audacter: ut falso putas. sed amanter. studioseq; fecisti ut nouā mihi ex ueteri Car. xxxxv.
Primus liber dyalogi Bti Hieronymi contra pellagiū. sub noibus Attici Critoboli.
Atticus. Dic mihi Critobole. Vegz ne ē qđ a te scriptū audio posse hoiem sine Car. xxxxviii.
SEcundus liber eiusdē dyalogi contra pellagianos.
Critobolus. Multa qdē de scripturis memoriter. copiōseq; dixisti. Et quasi quibusdā. Car. liii.
Tertius liber eiusdem dyalogi contra pellagianos.
CRitobolus. Delectatus ium tuoꝝ multiplicatione sermonū de quibus scriptū est. Car. lviii.
Epistola Beati Hieronymi Ad Auitū de erroribus origenis in libris periarchō
Ante annos circiter. x. sanctus uir Pāmachius ad me quasdā scedulas misit quæ origenis Car. lxi.
Epistola Beati Epiphanii Ad loānē hieroſolimitanum p beatum hieronymū egræco translata
Domino dilectissimo fri loāni episcopo. Epiphanius. Oportebat nos dilectissime Car. lxiii.
Liber bti Hieronymi Ad Pāmachiū cōtra ioannem hieroſolimitanum epm. & Ruffinum.
Si iuxta paulū apostolū quod sentimus orare nō possumus: ac ꝓpriæ mētis cogitationē. Car. lxv.
Apologia Beati Hieronymi Ac Theophilum papam Alexandrinum.
Epistola tua. hæreditatis dominicæ te indicans possessoré qui pgēs ad pfem apostolis. Car lxxi.
Epistola Bti Hieronymi Ad Theophilum episcopum i qua de litteris gratias agit.
Beatissimo papæ Theophilo. Hieronymus Salutē. Meminit beatitudo tua q̄ eo tēpore. Car. lxxii.
Epistola Theophili episcopi Ad Hyeronymū. Victos Origenianos nuncians.
dilectissimo & amantissimo fratri: Hieronymo. Theophilus episcopus sāctus eps Car. lxxii.
Epistola Bti Hieronymi Ad Theophilū gratulatoria ꝓ detectis & uictis hæreticis.
Beatissimo papæ Theophilo. Hieronymus. Nup tuæ beatitudinis pcepi scripta Car. lxxii.
Epistola Beati Hieronymi respōsiua. icrepatiōis hæreticoꝝ suscipientis officium
Beatissimo papæ Theophilo. Hieronymus: Duplicē mihi gratiam beatitudinis tuæ. Car. lxxii.
Epistola Theophili episcopi Ad Hieronymum q̄ fugari sint origenis sectatores.
Domino dilectissimo & amātissimo fratri. Hieronymo. Theophilus episcopus. Didici. Car. lxxii.
Epistola Epiphanii epi Ad Hieronymū de profligatiōe origenianæ hæreseos ꝓ Theophilū.
Domino amantissimo filio. ac fri Hieronymo. Epiphanius i domino saluté Generalis. Car. lxxiii.

Epistola Theophili Ad Epiphanium episcopum
Domino dilectissimo frī & coepō Epiphanio: Theophilus ī domīo christo salutem Car. lxxiii.
Epistola Beati Hieronymi Ad Theophilum episcopum. in qua librum illius summis laudibus effert
Btissimo papæ Theophilo. Hieronymus Salutem. Ex eo tempore quo btitudinis tuæ Car. lxxiii.
PRæfatio Ruffini aquilegiensis in libros piarchō origenis. in quo dicit se Hieronymum imitatum
SCio q̄ plurimos frum scientiæ scripturarum desiderio prouocatos popoſciſſe Car. lxxiii.
Epistola Pāmachii & Oceani Ad Beatū Hierōymū. ut de callida Ruffini mētione ī p̄fatōe habita se purget
Sanctus aliqs ex frībus scedulas ad nos cuiusdā detulit. quæ Origenis uolumē Car. lxxiii.
Apologia Btī Hieronymi Ad eosdem responsiua. In qua docet se Origenis doctrinam nō dogma sectatum.
Schedulæ quas misistis, honorifica me affecere cōtumelia sic ingenium p̄dicantes Car. lxxiiii.
Apologia Ruffini p̄sbyteri aquilegiensis Ad Anastasium urbis romanæ episcopum
Audiui quosdā cū apud britudinē tuā cōtrouersuri siue de fide siue de aliis nescio Car. lxxv.
Epistola Anastasii romanæ urbis quādo Ad loān. hierosolymoꝝ epm de Ruffini nomine respondentis
Probate qdem affectionis ē hoc. ut laudabiliter de sacerdote, sacerdos loquaris. Car. lxxv.
Liber primus controuersiarum Ruffini aquilegiensis aduersus Btūm Hieronymum Ad Apronianum.
Perlegi scripta tua Aproniane carissime. quæ ab amico & frē bono de oriente ad uiꝝ Car. lxxvi.
Liber secūdus cōtrouersiarum Ruffini cōtra doctorem præclarissimum Beatum Hieronymum
Superiore qdem libello dogmaticas eius obiectiones quas aliis īpigit imerito Car. lxxxii.
Epistola Btī Hieronymi Ad Ruffinum p̄sbyterum aqlegiensem de callida laudatione conquerentis.
Diu te romæ moratū sermo proprius idicauit. Nec dubito spiritualiū parētū ad patriā. Car. lxxxvii.
Liber primus defensionis Btī Hieronymi contra Ruffinum Ad Pammachium: & Marcellam.
Et uestris & multorum lris didici obiici mihi in schola. tyrānica lingua canū tuorum. Car. lxxxviii.
Liber Secūdus defensionis Btī Hieronymi contra Ruffinum Ad Pammachium. & Marcellam
Hucusq; de criminibus imo p̄ crimībus meis. q̄ ī me quōdā sub dolus laudator igessit. Car. lxxxxii.
Epistola Beati Hieronymi Ad Ruffinū responsiua. ī qua singula eius maledicta refellit.
Lectis lris prudētiæ tuæ. qbus ī me iueheris & laudatū quōdā tuū qué ueꝝ collegā Car. lxxxxvii
Epistola Beati Hieronymi cōtra uigilātiū. ī qua de traductione librorum Origenis se purgat.
Iustū qdé fuerat nequaq̄ tibi litteris satisfacere. qui tuis auribus non credidisti Car. c.ii.
Epistola Btī Hieronymi Ad Tranquillinum quomodo Origenem legere debeat
Maiora spiritus uincula esse q̄ corpoꝝ si oli ābigebas nunc probauimus. Car. c.iii.
Epistola Btī Hieronymi Ad Marcum p̄sbyteꝝ super postulata fide.
Decreuerā qdé utēdū mihi psalmistæ uoce dicētis. eū cōsistēt aduersū me pctōr ob. Car. c.iii.
Epistola Btī Hieronymi Ad Pāmachiū & Marcellā de studio Theophili epi alexādrini cōtra origenianos
Rursū oriētalibus uos locupleto mercibus. & alexādrinas opes primo romā trāsmitto. Car. c.iii.
Epistula Btī Hierony. Ad Pāmachiū de obtractoribus suis q libꝝ suū aduersum iouinianū carpebant.
Christiani iterdū pudoris est. ēt apud amicos tacere. & humilitatē suam magis. Car. c.iiii.
Liber apologeticus Btī Hierony. Ad Pāmachiū ī defensionē librorꝝ contra iouinianum
Quod ad te hucusq; nō scripsi, cā fuit filētiū tuū. Verebar. n. ne si tacēti scriberem Car. c.iiii.
Epistola Btī Hieronymi. Ad Dominionē cōtra Garulum monachū detractorem suum.
Litteræ tuæ & amorē pariter sonāt & q̄relā. Amorē tuū quo sedulo monens. Car. c.vii.
Epistola Btī Hieronymi Ad Marcellā de fide nostra & dogmate hæretico.
Testimonia de loānis euangelio cōgregata tibi qdam mōtani sectator ingessit. Car. c.viii.
Epistola Btī Hieronymi Ad Oceanum de unius uxoris uiro
Nūq̄ fili oceane fore putabam: ut īdulgēria prīcipis calūniā sustineret reoꝝ. Car. c.viii.
Epistola Btī Hieronymi Ad Alipiū & Augustinū epos eoꝝ auxilio hæresim cælestinā extictā gratulantis
Dominis uere sāctis atq; oī affectiōe ac iure uenerādis Alipio & Augustino. Car. c.x.
Epistola Btī Hierony. Ad Augusti. de zelo fidei cōtra hæreticos gratulatoria.
Domino scō ac btissimo papæ Augustino. Hieronymus. Omnī quidem tempore. Car. c.x.
Epistola Btī Hieronymi Ad Augustinum de hæreticoꝝ perfidia.
Multi utroq; claudicāt pede & ne fractis qdem ceruicibus īclinantur. Car. c.x.
Epistola Btī Hieronymi ad Marcellinum & Anapsychiā de origine animæ
Dominis uere sāctis atq; oī officioꝝ caritate uenerādis filiis Marcellio & Anapsychiæ. Car. c.x.
Epistola augustini hipponensis epi Ad Beatum Hieronymū De origine animæ.
Deū nr̄um q nos uocauit ī suū regnū & gloriā: & rogaui. & rogo ut hoc qđ ad te scribo Car. c.x.
Dialogus ab icerto auctore ex uariis scriptis & epistolis Augustini atq; Hieronymi excerptus.
Cū apud uos cælestis eloquētia puriſſimi fontis & litteraꝝ oīum fluēta redūdēt. Car. c.xiii.
Epistola Btī Damasi papæ Ad btūm Hierony. de. v. q̄stionibus p̄pōitis ad scribendum excitantis.
Dilecto ī xp̄o filio Hieronymo p̄sbytero. Damasus ī domino salutem dormiētem te. Car. c.xv.
Epistola Btī Hieronymi respōsiua Ad Damasū. tres tātū ex qnq; q̄stiōibus p̄pōitis dissērēs.
Btissimo papæ Damaso. Hieronymus. Postq̄ epistolā tuæ sanctitatis accepi Car. c.xv.
Epistola Btī Hieronymi Ad Damasū: ubi explanat uisiōem esaiæ. qui uidit dominum sedentem.
Et factū ē āno quo mortuus ē Ozias rex. uidi dominū sedēte super thronū excelsum Car. c.xv.

Epiſtola Bti Hieronymi Ad Damaſum papam.De ſeraphin.& calculo.
Septuagita.Et miſſū ē ad me unū de ſeraphī:Aquila.& Theodotiō.Et uolauit ad me. Car. c.xviii.
Epiſtola Bti Hieronymi Ad Euagriū p̄ſbyterum De Melchiſedech.
Miſiſti uolumē mihi Ideſt ſine titulo & neſcio Car. c.xviiii.
Epiſtola Bti Hieronymi.Ad Terantiam De uera circunciſione
Superiore epiſtola.quā ex me cōſultatio ueſtra deprōpſit.quāq; Car. c. xviiii.
Epiſtola Bti Hieronymi Ad Ruffinum p̄ſbyterꝝ Romæ De iudicio Salomonis ſectiōe puuli.
Multū ī utrāq; ptē crebro fama mentit.& tā de bonis mala:q̄ de malis bona Car. c.xxiiii.
Epiſtola Bti Hieronymi Ad Vitalē p̄ſbyterꝝ de Salomōe.& Achaz ex dinumeratione tēporꝝ
Zenō nauclerus.p quem mihi dicis tuæ ſanctitatis litteras eſſe trāſmiſſas Car. c. xxiiii.
Epiſtola Bti Hieronymi.Ad Dardanū de terra repromiſſiōis ſecūdū anagogē ſēſū ſupioré terram ēe uiuentiū.
Quæris Dardāe xp̄ianorꝝ nobiliſſime:& nobiliū xp̄iāiſſime q̄ ſit terra repromiſſiōis Car. c.xxv.
Epiſtola Bti Hieronymi Ad Fabiolam.De ueſte Sacerdotali
Vſq; hodie ī lectione ueteris teſtamenti ſuper faciem Moyſi uelamē poſitum eſt. Car. c.xxvi.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Marcellam De interpretatione Ephod
Epiſtolaræ officium eſt de re familiari.aut de quotidiana cōuerſatione aliq̄d ſcribere. Car. c.xxviii.
Epiſtola Bti Hieronymi Ad Fabiolam De xlii manſionibus filiorum iſrael per hæremum
In ſeptuageſimo ſeptimo pſalmo.quē iuxta euāgeliſtā Matheū ex p̄ſona domini dictū.Car. c.xxviiii.
Epiſtola Bti Hieronymi.De diuerſis generibus leprarum
Admirabile diuinæ diſpōnis examē.quæ exhiberi ſibi deus ac deferri uoluit Car. c.xxxiii.
Epiſtula Bti Hierony.Ad Damaſum papam.De filio prodigo.p illū ſcām lām pc̄ōrē pœnitentem.
Beatitudinis tuæ iterrogatio diſputatio fuit:& ſic q̄ſiſſe uiā eſt dediſſe quæſitis. Car. c.xxxiii.
Libellus Bti Hieronymi Ad Hedibiam explicans duodecī queſtiones
Ignota uultu;fidei mihi ardore notiſſima es:& de extremis Galliæ finibus Car. c.xxxvi.
Libellus Bti Hieronymi Ad Algaſiam de undecī q̄ſtionibus noui teſtamenti.
Filius meus apodemius.q iterp̄tatōe nōis ſui lōga ad nos nauigatiōe ſignauit Car. c.xxxx.
Epiſtola Beati Damaſi papæ Ad Beatum Hieronymum De interpretatione Oſanna ſciſcitantis.
Dilectiſſimo filio.Hieronymo.Damaſus epiſcopus in domino Salutem.Cōmētaria. Car. c.xxxxvi.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Damaſum reſponſiua.Oſanna ſecundum hebraicam ueritatem interp̄tantis
Multi ſuper hoc ſermōe diuerſa finxerūt:e qbus nr̄ Hilarius ī cōmētariis Mathei Car. c.xxxxvi.
Epiſtola Bti Hieronymi Ad Amando præſbytero De diuerſis quæſtionibus.
Breuis epiſtola.longas non ualet explanare quæſtiones Car. c.xxxxvi.
Epiſtola Bti Hieronymi Ad Marcellam De quinq; quæſtionibus
Magnis nos ꝓuocas q̄ſtionibus:& torpēs ocio ingenium.dum iterrogas doces. Car. c. xxxxvii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Marcellam De blaſphebia in ſpiritum ſanctum irremiſſibili.
Breuis eſt q̄ſtiūcula.quā miſiſti.& apta reſpōſio eſt.Si.n.de eo qđ ī euāgelio ſcribit. Car. c.xxxxvii.
Epiſtola Beatorū Cromatii.& Heliodori epoꝝ.Ad Btūm Hiero.librum de ortu.B. Mariæ poſtulantium.
Dilectiſſimo frī Hierōymo p̄ſbytero.Cromatius.& Heliodorus epi.Saluté ī domio. Car. c.xxxxviii.
Epiſtola Bti Hieronymi Ad predictos epiſcopos De eadem re reſponſiua
Dominis ſāctis & btiſſimis.Cromatio.& Heliodoro epiſcopis.Hierony.exiguus Car. c.xxxxviii.
Expoſitio.ſeu tranſlatio hiſtoriæ Annæ. & ioachim de conceptu uirginis Mariæ
Petitis a me.ut uobis reſcribā qd mihi đ quodā libello.q de natiuitate Scē Mariæ. Car. c.xxxxviii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Mineriū.& Alexandrum monachos De reſurrectione carnis.
In ip̄o iā ꝓfectiōis articulo ſancti frīs nr̄i Syſinnii:q ueſtra mihi ſcripta detulerat Car. c.xxxxviiii.
Epiſtola Bti Auguſtini Ad Beatum hieronymum De interpretatione græcorum ſcriptorum prouocantis.
Domino dilectiſſimo.& cultu ſinceriſſimo caritatis obſequēdo atq; amplectēdo frī.Car. c.li.
Epiſtola Beati Auguſtini Ad Beatum Hieronymum De reſcriptione uirorum illuſtrium.
Domino dilectiſſimo.& cultu ſinceriſſimo caritatis obſeruando.atq; ámplectēdo frī. Car. c.lii.
Epiſtola Beati Auguſtini Ad Beatum Hieronymum.Ad reſcribendum prouocantis.& Ad interp̄tationem
ſcripturarum ex græco ſecundum.lxx.interp̄tes exhortantis.
Domino uenerabili.& deſiderabili ſcō frī.& compſbytero Hieronymo.Auguſtinus.Car. c.liii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Auguſtinum.Ad tres priores epiſtolas reſponſiua.
Domino uere ſancto.& beatiſſimo papæ Auguſtino.Hieronymus Saluté ī domino.Car. c.liii.
Epiſtola Auguſtini Ad Hierony.ſe purgantis de libro.quem aſſerebatur contra eum Romam miſiſſe
Domino cariſſimo.& deſideratiſſimo.& honorādo ī xp̄o frī.& compſbytero Hiero. Car. c.lvi.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Auguſtinū contentionem ſuper epiſtola ad galathas detractantis
Domino uere ſcō.& btiſſimo papæ Auguſtino.Hierony.In domino Saluté.In ip̄o Car. c.lvi.
Epiſtola Bti Hieronymi Ad Auguſtinū De quadam expoſitione ip̄ius Hieronymi in epiſtolam Ad Gala.
Domino uere ſcō & btiſſimo papæ Auguſtino.Hierony.in xp̄o Salutem.Crebras. Car: c.lvi.
Epiſtola Beati Auguſtini Ad Beatum Hietonymum.de p̄dicta epiſtola ſe accurate purgantis.
Domino uenerando.& deſideratiſſimo frī:& compſbytero Hieronymo.Auguſtinus.Car. c.lvii.
Epiſtola Bti Auguſti.Ad p̄ſidiū.ut p̄dictam epiſtolam Btō Hieronymo cōtra ſe cōmoto tranſmittat

Domino btissimo & merito uenerãdo frĩ & cõsacerdoti Præsidio. Augustinus. Car. c.lviii.
Epistola Augusti. Ad Btũm Hierony. De Repræhensione Petri a Paulo. non simulata. sed uera.
Domino dilectissimo. & in Christi uisceribus honorando scõ frĩ & compsbytero Car. c.lviii.
Epistola Augustini ad Btũm Hieronymum. De eo qđ scribit ĩ canonica iacobi. Siqs totam legẽ seruauerit.
Quod ad te scripsi honorande mihi ĩ christo fr̃ Hieronyme qrẽs de aia hũana Car. c.lxi.
Epistola Bti Hieronymi De corpore. & Sanguine domini nostri iesu christi
Magnitudo cælestium beneficiorũ angustias humanæ mentis excedit Car. c.lxiii.
INcerta Omelia Super Euangeliũ Secundum Matthæum : ĩ q̃ sp̃ [illegible] Petrie & accip̃
Sanctus euangelista docet nos necessitatem iopiæ tolerantes subsidii cã. Car. c.lxiii.
Petri Pauli Vergerii iustinopolitani sermo de laudibus Sãcti Hieronymi ĩ anniuersario natalis eius
Sanctissimũ doctorem fidei nostræ Hieronymũ: cuius dies solẽnis adest. Car. c.lxiiii.

SECVNDAE PARTIS.

Epistola Beati Hieronymi Ad Cyprianum p̃sbyterũ psalmum. lxxxix. q Moysi inscribitur expõentis
PRIVS TE Cypriãe p̃sbyteroꝝ studiosissime de illoꝝ numero sup qbus. Car. c.lxv.
Beati Hiero. Ad PRincipiã uirginẽ expositio psalmi. xliii. Eructauit cor meũ.
Scio me Pricipia ĩ christo filia a plæriscꝫ reph̃di q̃ iterdũ scribã ad mulieres. Car. c.lxvii.
Beati Hieronymi expositio psalmi. xli. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum
Oẽ psalteriũ sagaci mẽte plustrans : nũq̃ iuenio q̃ filii Choræ aliqd Car. c.lxx.
Expositio psalmi. c. xvii. Cõfitẽini domino quoniam bonus. p modum cõcionis
In oi psalterio. dominus nr̃ iesus christus ꝓphetaꝫ atq̃ cãt. Si qđ hẽt claũ dauid Car. c.lxx.
Epistola Bti Hierony. Ad Marcellã De psalmo. c. xxvi. Videlicet. Nisi domius ædificauerit domum
Btũs Pãphilus martyr. cuius uitã Eusebius Cesariẽsis eps tribus ferme uoluminibus. Car. c.lxx.
Prologus Bti Hierony. Ad Damasũ papam in expositione cãtici Epithalamii canticorum secũdũ Origenẽ:
Btissimo papæ Damaso. Hierony. Origenes cũ ĩ cæteris libris oẽs uicerit ĩ Cãticis. Car. c.lxxi.
Trãslato duaꝝ hõeliaꝝ Origẽis in Cãtico cãticoꝝ e græco ĩ latinũ. Vbi prio ponitur ipius Origẽis p̃fatio
De cantico cãticoꝝ dicturus: quomodo didicimus p Moysẽ q̃dã eẽ. q̃ nõ solũ sancta Car. c.lxxi.
HOMELIA PRIMA. ex Origene traducta. Osculeť me ab osculis oris sui. Quoꝝ Car. c.lxxi.
HOMELIA SECVNDa ex origene traducta Ab eo loco ĩ quo scriptũ ẽ. Nardus. Car. c.lxxviii.
Cõmẽtariũ (ut crediť) Bti Hierony. ĩ Cãtica cãticoꝝ ĩ. iiii. Omelias distictũ sicut probare uidetur eius assertio in libro uirorum illustrium. ubi se. iiii. homelias in cantica canticorum scripsisse cõmẽorat. Nota tamẽ q̃ in hoc uolumine ipe liber uirorum illustrium est incorreptus. Nam tantum facit mentionem de duabus homeliis. cum tameñ sint quatuor.
Epitalamiũ libellus. i. nuptiale carmẽ ĩ modũ mihi ur̃ drãmatis ã salomõe cõscriptus Car. c.lxxv.
HOMELIA PRIMA OSculeť me ab osculo oris sui meminisse opportet illud Car. c.lxxviiii.
HOMELIA SECVNDA FVSca sũ & formosa filiæ hierusalẽ ut tabernacula cedar. Car. c.lxxxii.
HOMELIA TERTIA Ecce es specioſa ꝓxima mea. Ecce es specioſa Oculi tui Car. c.lxxxx.
HOMELIA Q_VARTA SVrge uẽi ꝓxia mea. specioſa mea. colũba mea. quoniã ecce Car. c.lxxxxvi.
Epistola Bti Hieronymi ad Cyprianũ. quid apud hæbreos differant: uel significent. Min. & Men
Frater carissime cypriãe scito p̃noscẽs. qa si scribať extrema lra q̃ appellatur. Min. Car. c.xcviiii.
Sermo Bti Hierony. de natiuitate dominica in ipsius diei cõmendatiõem. Vbi aliqua de crucis trophæo
Hodie Verus sol ortus est mũdo hodie ĩ tenebris sæculi lumen ingresum est Car. c.xcviiii.
Sermo Beati Hieronymi De Epiphania exponens græcum uocabulum. & de saluatoris baptismo ꝑtractãs
Dies epiphaniorum græco nomine sic uocatur. Quod. n. apud nos apparitionem Car. c.xcviiii.
Sermo beati Hierony. De. xl. ad abstinentiam iuitans. De tẽptatione saluatoris & mystico exitu de ægypto.
Quõ miles semp exerceť ad ꝓliũ. & simulatis ictibus. ueris postea uulneribus ꝓparať. Car. .cc.
Sermo Bti Hierony. in uigilia pascæ De imolatione agni typici. ubi q̃ habẽť. ĩ exodo. xii. c. de ipso agno tempore modo manducandi mystice iterp̃tatur: docens tempore esus agni ẽt a ꝓpriis uxoribus abstinendum.
Hodie fres carissimi populus israel. & uere hõ uidẽs deũ. hoc qppe iterp̃tať israel Car. cc.
Sermo Bti Hierony. De dominico pascæ. illius diei gloriam attollẽs: & docens septimũ ĩ octauum. & sabbatum in diem dominicum mutatum
Non queo fres carissimi quẽ mẽte cõcepi: & ore proferre sermonẽ. & cordis mei Car. cc.i.
Sermo Bti Hiero. De resurrectõe dæminica: ĩ quo: & dæmonũ metũ: & desideriũ p̃fum ĩ descẽsu xp̃i ad ĩferos contemplatur
Exulta cælũ: & ĩ lætitia esto terra: dies iste amplius nobis ex sepulchro radiauit Car. cc.i.
SERMO Sancti Hieronymi Ad Paulã: & Eustochiũ: ac reliquas uirgines de assumptione glorioſissime dei genitricis Mariæ semper uirginis
COGITIS ME o Paula. & Eustochiũ imo charitas xp̃i me cõpellit q̃ uobis dudum Car. cc.ii.
Sermo Bti Hiero. De assũptõe eadẽ: q̃ ánũciatõis: icarnationis: uirginitatis attollit ĩsignia
Scientes fres dilectissimi auctori nr̃o multũ nos debere cõditos. plus redemptos Car. cc.vi.
Tractatus Bti Hiero. Ad Eustochiũ De uiculis bti petri: declarãs unde solẽnitas ista habuerit initium
Aepissimo rogatu o uirgo christi Eustochiũ a me tua deposcit charitas: ut tibi tuisq̃ Car. cc.vii.
Libellus De hebraicis locis: uel locoꝝ distãtiis. quẽ Btũs Hiero. Eusebiũ imitatus scripsit
Eusebius. q a btõ Pãphylo martyr̃ cognomẽtũ sortitus est. Post decem eccle siasticæ Car. cc.viii.

Epiſtola Paulæ:& Euſtochii ad Marcellam hortatoria:ut urbe ſecedés migret in iudæá.
Menſurá charitas nõ habet:& in paciẽtia neſcit modũ.& deſideriũ nõ ſuſtinet. Car. cc.xvi.
Tractatus Beati Hierony.De decẽ tẽtationibus iſraelitici populi.q̃bus dominũ irritauit in deſerto.
Hæc ſunt uerba.quæ locutus ẽ moyſes ad oẽm iſrael i trãſitu iordanis i ſolitudíe. Car. cc.xvii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Paulam urbicam De alphabeto hebræoꝝ.
Nudius tertius.cũ cẽteſimũ octauũdecimũ pſalmũ tibi inſinuare conarer Car. cc.xviii.
Epiſtola Beati Hiero.Ad Marcellã.De.x.noibus q̃bus apud hebræos dr̃ deus.& ſingula noía latíe exponés.
Nonageſimũ pſalmũ legẽs in eo loco.q̃ inſcribr̃.Qui hitat in adiutorio altiſſimi. Car.cc.xviii.
Epiſtola Beati Hiero.Ad Marcellá tria uerba hebraica exponẽs.Videlicet.Alleluia.Amẽ Marantha.
Nuper cũ pariter eſſemus.nõ p epiſtolã ut ante cõſueueras.ſed p̃ſens ipſa q̃ſiſti. Car. cc.xviii.
Epiſtola Beati Hiero.Ad Marcellã.Quid ſignificet.Diapſalma latine quod in fine pſalmoꝝ ſcribr̃.
Quæ acceperis reddenda ſunt cũ fœnore.fortiſq̃ dilatio uſurá parturit. Car. cc.xix.
Epiſtola Beati Hie ro nymi.Ad Dardanũ.De diuerſis generibus muſicoꝝ.
Cogor a te.ut tibi Dardane.De aliq̃bus generibus muſicoꝝ.ſicut res docet.uel Car. cc.xix.
Epiſtola Beati Hiero.Ad Marcellã De uitioſa expoſitione Rheticii Gallici in Cãtica Canticoꝝ.
Nup cũ Rheticii auguſtudunẽſis epi:q̃ quõdá a cõſtãtinopolitano iperatore ſub. Car. cc.xx.
Liber De uiris illuſtribus editus a Beato Hiero.Cui quæ addidit Gẽnandius ãnectũtur.
Simon petrus filius ioãnis:pul[illegible]iæ galileæ:uico bethſaida:frater andreæ apoſtoli. Car. cc.xx.
Incipit Virogꝝ illuſtriũ poſt Hieronymũ Gẽnadus quõdá p̃ſbyter Maſſiliẽſis fœliciter.Et primo capitula.
Iacobus cognomẽto ſapiens.Nizibenæ nobilis pſaꝝ modo ciuitas epꝰ.unus ex Car. cc.xxvii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Deſideriũ:qué ad loca ſancta uiſenda & mutuũ aſpectũ inuitat.
Lecto ſermone dignationis tuæ:qué mihi nõ opinãti tua beniuolẽtia tribuit. Car. cc.xxxi.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Deſideriũ De p̃cipuis eccleſiaſticis ſcriptoribus:& eoꝝ cõmẽtariis.
Vis nũc acriter.mi frater Deſideri:ut tibi quaſi de lumiaribus.q̃ firmamẽto. Car. cc.xxxi.
Epiſtola Beati Hierony.Ad Magnũ oratorẽ urbis Romæ:cur ſæcularium lr̃aꝝ uteretur exemplis.
Sebeſiũ noſtrũ tuis monitis ꝓfeciſſe:nõ tã epiſtola tua.q̃ ipſius pœnitudíe. Car. cc.xxxii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Pãmachiũ De optimo genere interp̃tandi.
Paulus apoſtolus p̃ſente re[illegible]e agrippa de crimíbus reſponſurus quo poſſe ítelligere. Car. cc.xxxii.
Epiſtola Beati Hiero.Ad Sũnią & Fretelá i ſinuãtis in ſingulis pene pſalmis in quo.lxx.
interp̃tum editio.ab hebraica ueritate diſcordet.
Dilectiſſimis fribus.Sunniæ.& Fretelæ.& cæteris q̃ uobiſcũ domío ſeruiũt. Car. cc. xxxiiii.
Epiſtola Damaſi Ad Beatũ Hiero.petẽtis pſalteriũ ſecũdũ editioné.lxx.iterp̃tũ cõuerti atq̃ emẽdari.
Damaſus epꝰ.fratri & compſbytero Hieronymo.in domío ſaluté.Dum multa. Car. cc.xxxix.
Epiſtola Beati Hieronymi.Ad Damaſum reſponſiua.Vbi ſuggerit De Gloria p̃ri:& Alleluia in fine pſalmo De gloria p̃ri
rum.apud Romanã eccleſiam concinendo.
Beatiſſimo papæ Damaſo ſedis apoſtolicæ urbis romæ.Hieronymus ſupplex.Legi. Car. cc.xxxix.
Epiſtola Beati Hiero.Ad Paulá.& Euſtochiũ De pſalterio q̃d rurſus ſecũdũ.lxx.editõem correxerat.
Pſalteriũ Romæ dudũ poſitus emẽdarã.& iuxta.lxx.interp̃tes licet curſim Car. cc.xxxix.
Epiſtola Beati Hiero.Ad Sophroniũ de noua editione pſalterii ſecũdũ hebraicã ueritatem.
Scio quoſdá putare pſalteriũ i q̃q̃ libros eẽ diuiſũ.Vt ubicũq̃ apud.lxx.iterp̃tes. Car. cc.xl.
Epiſtola Beati Hiero.Ad Paulá.& Euſtochiũ De ſingulis pſalmis.q̃ ad ſingula ſaluatoris feſta ptineant.
Quia me dulciſſime filiæ meæ i ſpe miſericordiæ dei petiſtis. ut uobis diuerſos. Car. cc.xl.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Marcellam De collatione editionis Aquilæ cum hebræis.
Vt tam puá epiſtolã ſcriberẽ.cauſæ duplicis fuit:q̃ & tabellarius feſtinabat. Car. cc.xl.
Epiſtola Bti Hiero.Ad Paulinũ De duabus qõnibus:q̃bus p̃peditus iterp̃tatõis officio reſpõdeꝛ nõ potuit.
Voce me puocas ad ſcribẽdũ:terres eloquẽtia:& ipiſtolari ſtilo ꝓpe Tullium Car. cc.xl.
Epiſtola Beati Hieronymi ad Paulinũ De opere Didymi de ſpiritu ſancto.
Cum in babylone uerſarer:& purpuratæ meretricis eſſem colonus. Car. cc.xl.
Epiſtola Chromatii.& Eliodorii Ad Beatũ Hierony.poſtulantium ex archiuis Euſebii
ceſarienſis martyrilogium perſcribi.
Domío ſancto fratri Hiero.Chromatius.& Eliodorus epi i domío ſaluté.Cũ. Car. cc.xli.
Epiſtola Beati Hiero.Ad Chromatiũ:& Eliodoꝝ reſpõſiua De eadem materia.
Chromatio:& Eliodoro ſãctis epis.Hierõymus p̃ſbyter.Cõſtat dominũ nr̃m ieſũ. Car. cc.xli.
Prologus Beati Hieronymi in librũ De infantia ſaluatoris ex hebræo traditum.
Dominis ſanctis.ac btiſſimis Chromatio:& Eliodoro epis Hierony.exiguus xp̃i Car. cc.xli.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Paulinum De omnibus diuinæ hiſtoriæ libris.
Frater Ambroſius.tua mihi munuſcula pferés:detulit & ſuauiſſimas litteras. Car. cc.xli.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Amicũ quendam:uel Ad Creſiphontem De homine pfecto.
Ecce iteꝝ ad te ſcribo:& nihil dignũ.q̃d prudentiã tuã legere deceat íuenio. Car. cc.xliii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Cretiphõtẽ urbicũ:q̃ iſcribr̃:De obediẽtia:Scientia.iuraméto.Vidicta.
Præſumptõem meá excuſare conarer:ſi me nõ.& tẽpus.& cã ſimulq̃ tueret. Car. cc.xlix.
Epiſtola Beati Hieronymi:De tribus uirtutibus:Fortitudine.Sapientia.& Prudentia
Tres quodámodo uirtutes dei aſſumẽs ꝓpheta.Fortitudiné.Sapiẽtiá atq̃ prudẽtiá. Car. cc.li.

Epiſtola Beati Hiero. Ad Caſtorinam Materterā. De odio fugiendo. & pace cōſequēda.
loānes. idē apoſtolus. & euāgeliſta in epiſtola ſua ait. Quicūq; odit. Car. cc.liii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Athletā. De inſtitutione filiæ. qualiter educāda ſit.
Beatus apoſtolus Paulus ſcribit Ad cōrithios: & rudem xp̄i eccleſiam. Car. cc.liiii.
Epiſtola Beati Hieronymi De honorandis parentibus.
Parentū meritis ſubiugans filios oīpotens deus ſeruiēdi in officiis poſteris dedit. Car. cc.liiii.
Epiſtola Beati Hieronymi. Ad Nepotianum. De uita clericorum.
Petis a me Nepotiane chariſſime. litteris tranſmarinis & crebro petis. Car. cc.lv.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Oceanum. De Vita Clericorum.
Sophronius: Euſebius. Hieronymus Oceāo ſuo ſalutē. Depcatus es ut tibi breuiter. Car. cc.lvii.
Epiſtola Beati Hieronymi. Ad Euagrium. Qualiter p̄ſbyter & Diaconus differant.
Legimus in eſaia. Fatuus fatua loquit̄. Audio quēdā in tantā erupiſſe uecordiam. Car. cc.lvii.
Epiſtola Beati Hiero. Ad Damaſum De oblatiōibus altaris & elemoſynis. a p̄ſbyteris. nō a laicis uēdicādis.
Nouerit ſancta auctoritas papa uenerande quia de q̄ſtione quam clientulo tuo. Car. cc.lviii.
Epiſtola Beati Hierony. Ad Ruſticū narbonēſem ep̄m De uita & cōuerſatōe ep̄i. &. vii. gradibus clericoꝝ.
Sufficere qdē fidei tuæ arbitror cōuerſationē ſanctā quā habes in xp̄o ieſu. Car. cc.lviii.
Epiſtola Beati Auguſtini epiſcopi De Paſtoribus.
Spes tota nr̄a qa in xp̄o: & quia oīs uera & ſalubris gloria noſtra ipſe eſt: Car. cc.lxi.
Prologus in regula uiuēdi ſanctimonialiū. Quā Beatus Hiero. Ad Euſtochiū & cæteras uirgines inſcripſit.
Tepeſcēs in mēbris, pcliuū corpus ad terrā ex qua exiit. iāq; rugoſa fronte ſenem. Car. cc.lxvi.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad uirgines deo dicatas. De inſtitutione uirginum.
Quātā ī cæleſtibus beatitudinē Virgītas Sācta poſſideat. poſt ſcripturaꝝ teſtimōia. Car. cc.lxxiii.
Epiſtola Beati Hieronymi. Ad Euſtochiū filiam Sanctæ Paulæ. De Virginitate ſeruanda.
Audi filia. & uide. & inclina auré tuā. & obliuiſcere populū tuū. & domū p̄ris tui. Car. cc.lxxv.
Epiſtola Beati Hierony. Ad Demetriadem uirginem. De continentia uirginali ſeruanda.
Inter oēs materias. Quas. ab adoleſcentia mea uſq; ad hanc ætatem uel mea. Car. cc.lxxx.
Alia epiſtola Ad eandē Demetriadē uirginē ſub noīe Hieronymi inſcripta De Virginitate. & Vita p̄fecta.
Si ſūmo īgenio. pariq; fretus ſciētia. officiū ſcribēdi facile me īplere poſſe crederē. Car. cc. lxxxiii.
Epiſtola Beati Auguſtini Ad Iulianā Demetriadis matrem De priori libello ad demetriadē ſcripto.
Domīe debitis in xp̄o officiis honorādæ. & merito illuſtri filiæ iulianæ. Alipius. Car. cc.lxxxix.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Matrē. & filiam in gallia cōmorātes. Primū prologus eiuſdem epiſtolæ.
Retulit mihi qdā frater e gallia ſe hr̄e ſororē uirginē. matrēq; uiduā. q̄ in eadem Car. cc.xc.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Marcellam De laudibus Aſellæ uirginis.
Nemo rep̄hēdat q̄ in epiſtolis aliquos aut laudamus aut carpimus cū in arguēdis Car. cc.xci.
Epiſtola Beati Hiero. Ad Celātiā. qualiter īrer honores ſæculi atq; ī cōiugio deo placere poſſit & coniugi.
Vetus ſcripturæ celebrata ſnīa eſt. eſſe pudorē quo gloria iuenīt̄. & gr̄a. & eſſe. Car. cc.xcii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Innocentiū papam De Muliere ſepties percuſſa.
Sæpe a me īnocēti poſtulaſti. ut de eius rei miraculo quæ noſtra ætate acciderat. Car. cc.xcv.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Furiam De Viduitate ſeruanda.
Obſecras īr̄is. & ſuppliciter depcaris. ut tibi reſcribā. īmo ſcribā. quō uiuere debeas. Car. cc.xcv.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Saluinā De Morte Nebridii Viri ſui.
Vereor. ne officiū putēt ambitio. & q̄ illius exēplo facimus qui ait. Diſcite a me. Car. cc.xcvii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Geruntiam De Monogamia.
In uetere uia nouam ſemitā q̄rimus. & in antiqua detritaq; materia. Car. cc.xcviii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Principiam uirginem De obitu. & Vita Marcellæ:
Sæpe. & multū flagitas uirgo xp̄i pricipia. ut memoriā ſanctæ fœminæ Marcellæ. Car. ccc.i.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Eliodoꝝ nōdū ep̄m. Vt domo. Diuitiiſq; relictis. ad heremum accedat.
Quāto amore & ſtudio cōtenderim ut pariter in heremo moraremur. cōſcium. Car. ccc.ii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Luciniū bethicū. Vt in ſancta conuerſatione pmaneat. Nec retro reſpiciat.
Nō opinanti mihi ſubito lr̄æ tuæ traditæ ſunt: q̄ quāto inſperatæ tanto gaudioꝝ. Car. ccc.iii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Marcellā De cōditiōe ſæculariū occupationū & humanæ mutabilitatis.
Ambroſius quo chartas: ſūptus: notarios miſtrante. tā īnumerabiles libros uere. Car. ccc.iiii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Exuperantiū. Vt abiecta militia ſæculi. ac ſpræto cōnubio. deo militet.
Inter oīa q̄ mihi ſancti fratris tui ḡntiliani amiciciæ p̄ſtiterunt. hoc uel maximū ē. Car. ccc.iiii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Præſidiū diaconū De rōne cærei paſcalis.
Hieronymus Præſidio fratri. Saluté. Nulla res uetus inq̄t comicus. tā facilis ē qn Car. ccc.iiii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Ruffinū p̄ſbyteꝝ. cuius ad oriētem gratulatur aduētum.
Plus deū tribuere q̄ rogaī. & ea ſæpe concedere. quæ. nec oculus uidit nec auris Car. ccc.vi.
Epiſtola Paulini. & Theraſiæ Ad Sebaſtianū heremi cultorem.
Sācto & merito dilectiſſimo fratri. Sebaſtiano. Paulinus & Theraſia ī xp̄o domīo. Car. ccc.vi.
Epiſtola Beati Hierony. Ad quēdā militē. ut relicta ſæculi militia æterno regi īcipiat militare:
Et ſi ignotus tibi ſim facie. iā tamē de corde cognoui. qa filius meus ī domīo. Car. ccc.vi.

Epiſtola Beati Hieronymi De teſtamento Geruntii.
Sâcti mei ſenſus affectu uobis uaco.& ſi iterim loco ſegregor.nâ & uidere uos. Car. ccc.vii.
VITA Pauli primi heremitæ p̃cipue heremi cultoris a Beato Hieronymo cõſcripta.
Inter multos ſæpe tractatũ é.a quo potiſſimũ mõachoꝝ héremus hitari cæpta ſit. Car. ccc.viii.
Epiſtola Beati Hiero.Ad Paulinũ hortatoria ad cõuerſatõem mõaſticã.& ſtudiũ ſcripturaꝝ.
Bonus hõ de bono cordis theſauro pfert ea q̃ bona ſũt.& ex fructibus arbor Car. ccc.ix.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Ruſticũ monachum De uita monaſtica.
Nihil xp̃iano fœlitius cui ꝓmittit regnũ cæloꝝ:nihil laborioſius q quotidie de Car. ccc.x.
Sermo Beati Hieronymi Ad Fratres De Vigiliaꝝ ſanctitate.
Dignũ ẽ frẽs aptũq; ꝓrſus.ſatiſq; cõueniẽs de ſctis uigiliis nũc dicere & ꝓferre. Car. ccc.xii.
Epiſtola Beati Hieronymi De Vita monachi captiui.
Qui nauali p̃lio dimicaturi ſũt.ante i portu & in tr̃qllo mari flectũt gubernacula. Car. ccc.xiii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Florẽtiũ De ortu Amiciciæ.ubi illius effert uirtutes.
Quãtus btitudis tuæ rumor diuerſa populoꝝ ora cõpleuerit hic poteris æſtiare. Car. ccc.xiiii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Florẽtiũ De uiciſſitudine lr̃arum iuitans.
In ea mihi parte heremi cõmorãti.q̃ iuxta ſyriã ſaracenis iũgit dilectõis tuæ. Car. ccc.xv.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Marcellam De muneribus acceptis.
Parua ſpecie,ſed caritate ſunt magna:munera accepiſſe a uirgie.Armillas.Epiſtolã. Car. ccc.xv.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Marcellam de muneribus gratias agens.
Vt abſentiã corpoꝝ ſpũs cõfabulatõe ſolemur:facit unuſq;ſq; qd̃ p̃ualet.Vos dona. Car. ccc.xv.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Iulianũ diaconũ ſe excuſans De ſilẽtio lr̃arum.
Antiquus ſermo eſt.Mẽdaces faciũt.ut nec uera dicẽtibus credatur. Car. ccc.xv.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Niciã hypodiaconũ aqlegiæ.De uiciſſitudie lr̃arum.
Turpilius comicus tractãs.De uiciſſitudie lr̃aꝝ.Sola inqt res eſt.q̃ hoies abſẽtes. Car. ccc.xv.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Chromatiũ,Iouinianũ.& Euſebiũ De epiſtola cõgratulans.
Nõ debet charta diuidere:quos amor mutuus copulauit.nec p ſingulos officia mei. Car. ccc.xv.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Chryſogonũ monachum aquilegiæ.
Qui circa te affectus meus ſit.chariſſimus ãbobus Eliodorus tibi potuit fideliter. Car. ccc.xv.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Antonium monachum.
Dominus noſter hũilitatis magiſter.diſceptãtibus de dignitate diſcipulis unum. Car. ccc.xv.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Theodoſiũ.& cæteros anachoritas:Suffragiũ oronũ ĩplorans.
Quã uellẽ nũc ueſtro itereſſe cõuẽtui:& admirandũ conſortium. Car. ccc.xvi.
Epiſtola Beati Hiero.Ad Aſellã De fictis amicis:qui coram blandiebantur.
Si tibi putẽ gr̃as a me referri poſſe.nõ ſapiã.Potẽs eſt deus ſup pſona mea. Car. ccc.xvi.
Epiſtola Beati Hierony.Ad Virgines hemonẽſes:quaꝝ ſcripta p̃cat.licet ſe fateat indignum.
Chartæ exiguitas.idiciũ ſolitudis eſt:& iccirco lõgũ ſermonẽ.breui ſpatio. Car. ccc.xvii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Marcellam De onaſo.ubi iuehit cõtra detractores.
Medici quos uocãt chirurgicos crudeles putant:& miſeri ſunt.An nõ miſeria. Car. ccc.xvii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Marcellam.Contra detractores.
Poſt priorẽ epiſtolã,in q̃ de hebræis uerbis pauca pſtrixerã ad me repẽte platũ ẽ. Car. ccc.xvii.
Epiſtola Beati Hiero.Ad Caſtrutiũ.ubi cõſolat eũ de cæcitate quæ ei contigerat.
Sãctus filius meus heraclius diaconus mihi retulit q̃ cupiditate nr̃i ædiſſã uſq;. Car. ccc.xvii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Marcellam de ægrotatione Bleſillæ.
Abrahã tentat in filio.& fidelior iuenit.Ioſeph i ægypto uẽdit ut patrẽ paſcat & Car. ccc.xviii.
Epiſtola Beati Hierony.Ad Marcellã i aduerſis ꝓbatã.iſtitues ad tolerãtiã paſſionum;
Magnã humilitati nr̃æ fiduciã ſcribẽdi ad ueneratõem tuã xp̃i charitas dedit. Car. ccc.xviii.
Epiſtola Beati Hieronymi.Ad Virginẽ exulẽ.oſtẽdẽs mala p̃ſentia ſpẽ certã eſſe futurorum.
Si deus ac dominus noſter xp̃us ieſus.ſecuritatẽ.pacẽ tranqllitatẽ.qetẽ.,pſperitatẽ. Car. ccc.xix.
Epiſtola Beati Hierony.Ad Amicũ ægrotũ.q̃ docet hoiem a deo p flagella curari.
Quãq̃ certiſſime noueri experiẽtiã tuã alieni cõſolamĩnis leuamĩbus atq; remigiis. Car. ccc.xx.
Epiſtola Beati Hiero.De pferẽdis obprobriis:q̃ in qbuſdã exẽplaribus Ad Oceanum inſcribit.
Diuerſoꝝ obprobrii tribulatões multiplices:qbuſdã iſidiãtibus te ſuſtiere cognoui. Car. ccc.xxiii.
Epitaphiũ Nepotiani p̃ſbyteri Ad Heliodoꝝ epm editum a Beato Hieronymo.
Grãdes materias ĩgenia pua nõ ſufferũt.& in ipſo conatu ultra uires auſa ſuccũbũt. Car. ccc.xxiiii.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Paulã ſup Dormitõe Bleſillæ filiæ ſuæ.
Quis dabit capiti meo aquã.& oculis meis fontẽ lachrymaꝝ.Et plorabo,nõ ut Car. ccc.xxv.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Tyraſium De obitu filiæ.
Benedicto & dilectiſſimo paręti Tyriaſio.Hierõymus.Charitatis tuæ ſcripta pcepi. Car. ccc.xxvi.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Iulianũ De filiis.& uxore defunctis.
Filius meus frater tuus auſonius.in ipſo iã ꝓfectõis articulo cũ mihi p̃ſentiã ſui. Car. ccc.xxvi.
Epiſtola Beati Hieronymi Ad Pãmachiũ De dormitõe Paulinæ uxoris.
Sanato uulneri.& icicatricẽ ſupductæ cuti.ſi medicina colorẽ reddere uoluerit. Car. ccc.xxvii.

Epitaphium Fabiolæ Ad Oceanum. A Beato Hieronymo editum.
Plures ãi sunt. q̃ super dormitione Blesillæ Paulã uenerabilem fœminã. Car. ccc.xxix.
Epistola Beati Hieronymi Ad Marcellã de exitu Leæ. Cuius sanctã conuersationem describit.
Cum hora ferme tertia hodiernæ diei. lxxii. psalmũ. idest tertii libri prĩcipiũ Car. ccc.xxx.
Epistola Beati Hieronymi Ad Theodorã uiduã hispanam de morte Lucinii.
Lugubri nũtio cõsternatus sup sc̃ti. & uenerabilis mihi dormitõe lucinii uix breuẽ. Car. ccc.xxxi.
Beati Hieronymi Ad Eustochiũ uirginẽ epitaphiũ; seu cõsolatoria epistola De
Vita. & Dormitione Admirabilis fœminæ. Sanctæ Paulæ matris eius.
Si cũcta mei corporis mẽbra uerterent ĩ lĩguas: & oẽs artus hũana uoce resonarẽt. Car. ccc.xxxi.
Prologus in uitam sancti Hilarionis a Sancto Hieronymo fœliciſſime editam.
Scripturus uitam beati Hilarionis. habitatorẽ eius inuoco spiritum sanctũ. Car. ccc.xxxvi.
Epistola Beati Hierony. Ad Rusticũ. quẽ post pmissam cũ cõiuge cõtinẽtiã lapsum cohortatur.
Quod ignotus ad ignotũ audeo scribere; sãctæ ãcillæ x̃pi hedibiæ: & filiæ meæ Car. ccc.xl.
Obiurgatio Beati Hierony. acerrima in Susannã uirginẽ. a diacono corruptam.
Puto leuius eẽ crimẽ ubi hõ peccatũ suũ cõfitet. q̃ ubi celãs mala iuitus detegit. Car. ccc.xli.
Obiurgatio ĩ Sabinianũ diaconũ. q̃ Susannã uirginẽ deo dicatã ĩpigerat ad ruinã.
Samuel quõdã lugebat saulẽ qa pœnituerat dominũ q̃ unxisset eũ regẽ sup israel. Car. ccc.xliii.
Epistola Beati Hiero. Ad Euagriũ p̃sbyter̃ argues q̃ leuitã lapsum ĩ cõsolatũ reliq̃rit.
Nisi uererer beatiſſime frater. ne iter simulatos amicos iob mihi portio poneret. Car. ccc.xlv.
Epistola Beati Hieronymi ad Sanctum Augustinum episcopum.
Domio uere sc̃tõ. & btiſſimo papæ Augũstio Hierõymus ĩ x̃po saluteẽ. ãno p̃terito. Car. ccc.xlv.
Epistola quædam Beati Hieronymi sine alio titulo cui mittatur.
Cũ in urbe legẽs ãteriori tpe cõmeasse; nimiũ sũ cõtristatus q̃ te totũ ibidẽ minie. Car. ccc.xlv.
Epistola Beati Hieronymi Ad Ripariũ. sine alio titulo.
Domio uere sc̃tõ. atq̃ oĩ affectõe uenerabili Ripario: Hieronymus in x̃po saluteẽ. Car. ccc.xlv.
Epistola Beati Hieronymi Ad Apronium.
Nescio qua tẽtatõe diaboli factũ sit ut tuus labor: & sancti innocẽtii p̃sbyteri. Car. ccc.xlvi.
Epistola Beati Hieronymi. De locis. & nominibus hæbraicar̃ questionum.
Cũ in pricipiis libror̃ debeã secuturi opis argumẽta ꝓpõere cogor prius respõdere. Car. ccc.xlvi.
Epistola Beati Hieronymi Ad Gaudentium. De Pacatula puella continẽtiæ destinata.
Causa ẽ difficilis paruulæ scribere. quæ non intelligit qd loq̃ris cuius aĩum nescias. Car. ccc.xlvi.
Epistola Theophili episcopi. Ad Epiphanium papam admonitoria.
Domio dilectiſſimo fratri & coep̃o Epiphãio Theophilus ĩ domio saluteẽ. Domius. Car. ccc.xlvii.
Epistola Beati Hieronymi Ad Paulum senem concordiæ.
Hũanæ uitæ breuitas dãnatio delictor̃ ẽ: Et in ip̃o sæpe lucis exordio mors secura. Car. ccc.xlvii.
Epistola Valerii. Ad Ruffinum. Ne ducat uxorem dissuasoria.
Loqui ꝓhibeor & tacere nõ possum. Grues cæli tẽpestates nũtiant uarias. Vlulæ. Car. ccc.xlvii.
Epistola Beati Hieronymi De celebratione Paschæ. Sine aliquo titulo cui mittatur.
Lectis lr̃is tuis ubi me cõmouisti. ut debitũ redderẽ De residuis enodãdis q̃nibus. Car. ccc. xlviii.
Epistola Beati Hieronymi De duobus filiis: Frugi. & luxurioso.
Omniũ qdem de scripturis q̃num absolutio: illi soli ita ut est. nota est. q̃ dixit. Car. ccc.lii.
Epistola Beati Hiero. Sup epistola pauli Ad Romanos. i. secũdũ Origenẽ p̃sbyter̃ ad heraclũ fratrem.
Volẽte me paruo subuectũ nauigio orã tranqlli littoris stringere: & minutos. Car. ccc.liii.
Beati Hieronymi. In epistolã Ad Romanos Liber primus ad Heraclium.
Paulus seruus x̃pi. uocatus apostolus. de Paulo iã dixius: reqramus nũc cur seruus. Car. ccc.liiii.
Epistola Beati Hieronymi Ad Abigaum Hispanum cæcum.
Quãq̃ mihi multor̃ sim cõscius pctõrũ: & quotidie ĩ oronibus flexis gẽibus loq̃r. Car. ccc.lvi.
Epistola Beati Hieronymi Ad Pamachium. & Oceanum exortatoria.
Qui æthiopẽ iuitat ad balnea. & si nigredinẽ nõ auferat illi: certe uel pecũiã accipit. Car. ccc.lvi.
Epistola Beati Hieronymi Ad sanctum Augustinum episcopum.
Domio uere sãcto. & oĩ affectiõe mihi uenerabili p̃ri Augustio. Hieronymus ĩ x̃po. Car. ccc.lvii.
Obiurgatio in eũ q̃ se dicit penitẽtem. & confessa peccata reiterat. & in sæculo cõuersat.
Ad te surgo hoiem. quẽ scio eẽ fidelẽ. Ad te icrepatio mea festiat quẽ sentio esse. Car. ccc.lvii.
Epistola Beati Eusebii Cremonensis. Beatiſſimi Hieronymi præsbyteri discipuli. Ad
Beatum Damasum ep̃m portuẽsem. & Theodoniũ christiãiſſimũ Romanor̃ se-
natorem. De Vita. & Transitu sancti Hieronymi Doctoris eximii.
P̃ri Reuerẽdiſſimo Damaso portuẽsi ep̃o. & x̃piãiſſimo Theodõio rõanor̃ sẽatori. Car. ccc.lvii.
Sequit regula monachor̃ ex uariis epistolis atq̃ tractatibus Beati Hieronymi excerpta.
Martinus ep̃s seruus seruor̃ dei. Ad ppetuã rei memoriã. Et si p cũctor̃ x̃pi fideliũ. Car. ccc.lxxvii.

FINIS TABVLAE.

Joannis Kantziani Ubbonis.

Registrum.

a
Expositio Symboli
& propheta
crucis
pterea exosus
b
euangelium
Modo autem
enim deus
Beati Hiero.
c
Importuna
prouocat
tem. Hoc
ti sunt
d
ne infantes
dies mihi
nocte gradu
Cicero
e
tatis uarietas
zuroth. &
templo sunt
centesimi
f
mente sestinat
anis idest
sanctum
in euangelio
g
becillitatem
dicitur Ego
obtinentem
cit sed
h
sicut Dauid
& iustitia
dit dominus
mis saluaretur
i
multa enim
ætatem queris
est enim
quæ contra
k
noluit ante
Schedulæ
Et quos
stolog; maiorum
l
los profectus
dicitur: quia
pertrahor.
ad logicam
m
ipsa præfatio
expositiones
lum in p̄sentiarum
cam sibi
n
esse confessus
Alii possidebant
sic suspicatur
satiabilem
o
uiuo marito
ei: testimonia
sus est.
& de me
p
si præter
annorum
um laudare
peccabit in me
q
cum paradisum
inter Edon
datum est
cūcisi natura
r
sermone
Et profecti
Et profecti de
tis ligna
s
ad operiendum
ut compleretur
Rebecchæ
mutari potest
t
quoq; prophetam
iudæi habere
Et profecti
euangelio
u
dæum: ut
uiuentium
ægroto
linguæ meæ
x
stinæ putādæ
gebat temperans
A
Diui Hieronymi
heri & hodie
in omnibus
comparatiōem
B
factus sum
fœlix: non
sed fueris
bit. Vnde
C
ille qui
raptum se
fecerunt
ad optū
D
proferemus
uineis e quantum
cur is qui
non est
E
apparuit
respondebat
trecentas uulpes
militate sublimius
F
q̄q̄ carné
omnibus esset
matrem agnouit
nū gehénæ
G
pro qua
tas sepata
sus reges
bytes. Themā
H
ad septimū
christianos
uaticinantes
tet q̄
I
Geluidius
ris ponderis
infamat
quidam
K
λαῖε Ἰωκύριό
uertentes.
co inuenisse
uel inuidia
L
abrahæ filium
ergo ut
fuisse uirtutem
famulis inimici
M
Beatus apostolus
uespertinum. Sic
aletis me
doctrina
N
ut in illis
sic hæc feciſſet
go cum iam
super montes
O
Et si tibi
proferre
uobis pro
laudibus
P
cecinit ipsa
non erat
tronarum nomina
quærat
Q
q̄ mortuo
dinem. Et
fulgore
tis ad hoc
R
quæ ducit
lia &
minus munda
Sola ne.
S
nuptura es
meruit me
feratur ille
mina præ
T
mis rigabat
lum & terra
de cælo
mus uenit
V
qcquid in
possessione
cis hoc
habet. Et
X
Aufidos. quoq;
Neuius
tens aūt
meis moritura
Y
omnes uenas
si dici potest
tatemq; conuertit
pondus
Z
li eius
est etiam
conuertentur
paradisi
AA
obuiam
tota celeritate
sancte
latilibus. de
BB
effiteret
deus ut
reuocarent
super candelabrum
CC
priuatus est
ad te
ut carnes
ne noster
DD
ad rectæ
omnis illa
hora completorii
EE
Sequitur
De obedientia
oculi huius
ralitate liberalitas
FF
spiritu psallam
Exterius
uitam. Sed

FINIS

Expoſitio Symboli Ruffini Aquilegienſis præſbyteri ad Laurentium papam: In qua ſingulos articulos fidei noui ac ueteris teſtamenti autoritatibus confirmat: & hæreſes contrarias deſtruit. Epiſtola Prima.

IHI Quidem Fideliſſime Papa Laurenti ad ſcribendum animus non eſt tam cupidus: q̄ nec idoneus: ſcienti non eſſe abſq; periculo multorum iudiciis ingenium tenue & exile cōmittere. Sed quoniā (ut cum uenia tui dixerim) id temere in epiſtola tua per Chriſti me ſacramenta quæ a nobis maxima cum reuerentia ſuſcipiuntur aſtringis: ut aliquid tibi de fide ſecundum ſymbōli traditionem rationemq; componā: q̄uis ſupra uires noſtras ſit pondus præcepti (Non enim me latet ſentētia ſapientū: quæ probe admodū dicit: quia de deo & uera dicere periculoſum eſt) tamen ſi expetitionis a te impoſitæ neceſſitatē orationibus iuues: dicere aliqua obedientiæ magis reuerentia q̄ ingenii p̄ſumptione tentabimus: quæ quidē non tam p̄fectoꝝ exercitiis digna uideātur: q̄ quæ ad paruuloꝝ in Chriſto & incipiētium librent̄ auditū. Equidē comperi nōnullos illuſtriū tractatoꝝ aliq̄ de his pie & breuiter edidiſſe. Photinū uero hæreticū ſcio eatenus ſcripſiſſe: non ut rōnem dictoꝝ audientibus explanaret: ſed ut ſimpliciter fideliterq; dicta ad argumētū ſui dogmatis traheret: cū in his uerbis ſanctus ſpiritus ꝓuiderit nil ambiguū: nil obſcurū: nil a reliquis diſſonans uideri: quia in his uere cōpletur prophetia quæ dicit. Verbū.n. conſumans & breuians iniquitatē: qa uerbū breuiatū facit dominus ſup terrā. Nos ergo ſimplicitatē ſuam uel uerbis apoſtolicis reddere & ſignare tentabimus: uel quæ omiſſa uident̄ a prioribus adimplere. Sed ut manifeſtius fiat argumentū uerbi huius ut diximus breuiati: cām qua hæc traditio eccleſiis data eſt ab origine repetemus. Tradunt maiores noſtri q; poſt aſcenſionē domini cū p aduētum ſpiritus ſancti ſupra ſingulos quoſq; apoſtolos igneæ linguæ ſediſſent: ut loquelis diuerſis uariiſq; loq̄rentur: per qđ eis nulla gens extranea: nulla linguæ barbaries inaceſſa uideret̄ & inuia: p̄ceptū eis a domino datū hoc ad p̄dicandum dei uerbū ad ſingulas quēq; ꝓficiſci nationes. Diſceſſuri itaq; ab inuicē normā ſibi prius futuræ p̄dicationis in cōmune conſtituunt: ne forte alii alio abducti diuerſum aliq̄d his qui ad fidē Chriſti inuitabant̄ exponerēt. Omnes igit̄ in uno poſiti: & ſpiritu ſancto repleti breue iſtud futuræ ſibi ut diximus p̄dicationis indiciū in unū conferendo qđ ſentiebat unuſq; ſq; componunt: atq; hanc credentibus dandā eſſe regulam ſtatuunt. Symbolum aūt hoc multis & iuſtiſſimis ex cauſis appellari uoluerunt. Symbolum.n. græce & indiciū dici pōt & collatio: hoc eſt qđ plures in unū conferunt. Id.n. fecerunt apoſtoli in his ſermonibus in unū conferendo qđ unuſquiſq; ſenſit. Indiciū aūt uel ſignū iccirco dicitur: qa in illo tēpore ſicut Paulus apoſtolus dicit & in actibus apoſtolorū refertur multi ex circūeuntibus iudæis ſimulabant ſe eſſe apoſtolos Chriſti: & lucri alicuius uel uentris gratia ad p̄dicandū proficiſcebantur: nominantes qđē Chriſtū ſed non integris traditionū lineis nunciantes. Iccirco iſtud indiciū poſuerunt: ꝓ quod agnoſceret̄ is q Chriſtū uere ſecundū apoſtolicas regulas prædicaret. Deniq; & in bellis ciuilibus hoc obſeruari ferunt: quoniā & armoꝝ habitus par: & ſonus uocis idē: & mos unus eſt. Atq; eadē inſtituta bellandi nequa doli ſurreptio fiat: ſymbola diſtincta unuſquiſq; dux ſuis militibus tradit: quæ latinæ ſigna uel indicia nūcupant̄: ut ſi forte occurrerit qs de quo dubitet̄ ſymbolū prodat ſi ſit hoſtis uel ſocius. Iccirco deniq; hæc non ſcribi chartulis aut mēbranis: ſed requiri in credentiū cordibus tradidērūt: ut certū eſſet hæc neminē ex lectione quæ interdū ꝓuenire ēt ad infideles ſolet ſed ex apoſtoloꝝ traditione didiciſſe. Diſceſſuri igit̄ ut diximus ad prædicandū iſtud unanimitatis & fidei ſuæ apoſtoli indiciū poſuere: non ſicut filii Adā diſceſſuri ab alterutrū turrē ex latere cocto & bitumine cōſtruentes: cuius cacumē uſq; ad cælum ꝓtingeret: ſed monumēta fidei quæ ſtarēt aduerſum facie inimici e lapidibus uiuis & margaritis dominicis ædificātes: quā neq; uenti ꝑpellerent: neq; fulmina ſubruerēt, neq; tēpeſtatū ac ꝓcellaꝝ turbines, ꝓmouerent. Merito igit̄ illi ab inuicē ſeparādi turrē ſupbiæ ædificantes linguaꝝ cōfuſione dānati ſunt: ne unuſquiſq; poſſet aduertere ꝓximi ſui loquelā. Iſti uero q turrē fidei cōſtruebāt omniū linguaꝝ ſcientia & agnitione donati ſunt: ut illud peccati: hoc fidei ꝓbaretur indiciū. Sed iam nobis etiā de ipſis aliquid cōtrectandū eſt margaritis: in quibus primo ī loco fons & origo ponit̄: cū dicitur Credo in deū p̄em oīpotētē. Verꝝ prius q̄ incipiā de ipſis ſermonū uirtutibus diſputare: illud non īpune cōmonendū puto q; diuerſis eccleſiis aliqua in his uerbis inueniunt̄ adiecta. In eccleſia tamē urbis romæ hoc nō deprehenditur factū: qđ eo propterea eē arbitror q; neq; hæreſis ulla illic ſumpſit exordiū: & mos mihi ſeruat̄ antiquus eos q gratiā baptiſmi ſuſcepturi ſunt publice, i. fideliū populo audiente ſymbolū reddere: & utiq; adiectionē huius ſaltem ſermonis eoꝝ q præceſſerunt in fide non admittit auditū. In cæteris aūtē locis quātū ītelligi dat̄ propter nōnullos hæreticos addita quædā uident̄: ꝓ quæ nouellæ doctrinæ ſenſus crederet̄ excludi. Nos tamē illū ordinē ſequimur: quē in aquilegienſi eccleſia lauacri gratia ſuſcepimus. Credo igit̄ primo oīum ponitur: ſicut Paulus apoſtolus ad hæbreos ſcribens dicit: Credere.n. primo oīum accedentē ad deū oportet: quia ē: & credentibus remūerator fit. Sed & propheta dicit Niſi credetis nō intelligetis. Vt ergo ītelligētia auditu pateſiat teſte: primo oīum te credere ꝓfiteris: qa nec mare quis ingreditur: & liquido ac ꝓfundo ſeſe committit elemēto: niſi ſe prius credat poſſe ſaluari. nec agricola ſemina ſulcis obruit: & fruges ſpargit in terrā: niſi crediderit uenturos imbres: affutuꝝ quoq; ſolis teporem: quibus terra confota ſegetes multiplicata fruge producat: ac uentis ſpirātibus nutriat. Nihil deniq; eſt: quod in uita geri poſſit: ſi non credulitas ante p̄ceſſerit. Quid igitur mirum ſi accedentes ad deū credere nos primo oīum ꝓfitemur: cū ſine hoc nec ipſa exigi poſſit uita cōmunis? Hoc autem iccirco in principiis p̄miſimus: quia pagani nobis obiicere ſolent: q; religio

nostra quia rationibus deficit in sola persuasione consistat: & ideo ostendimus nec agi nec stare aliquid posse nisi præcesserit uis credendi. Deniq; matrimonia contrahuntur: quia credit successura posteritas. & pueri discendis artibus traduntur: quia magistro in discipulos transfundenda creditur disciplina. & iperii insignia unus suscipit: dum credit sibi populos & urbes armatu etiam exercitum pariturum. Quod si hæc singula nisi prius crediderit futura nullus aggreditur: quomodo nō multo magis ad agnitionē dei credēdo ueniatur? Sed uideamus quid iam breuialis hic sermo symboli proponat. Credo inquit in deum patrem oipotentem. Orientales ecclesiæ omnes pene ita tradūt. Credo in unum deū patrem omnipotentē: & rursum in sequenti sermone ubi nos dicimus & in christū iesum unicum filium eius dominū nostrū: illi tradunt: & in unum dominū nostrum iesum christū unicum filium eius: Vnum scilicet deū & unum dominū secundū autoritatem Pauli apostoli ꝓsitentes. Sed de hoc in sequentibus locis repetemus. Nunc interim quod ait in deum patrem oipotentem uideamus. Deus secundū quod opinari pōt humana mens naturæ ipsius uel substātiæ quæ est super oia appellatio ē. Pater arcani & ineffabilis sacramenti uocabulū est. Deum cū audis substantiā intellige: sine initio: sine fine: simplicē: sine ulla admixtione: inuisibilem: incorporeū: ineffabilem: inæstimabilē: in quo nihil adiunctū: nihil creatum sit: sine auctore. est enim ille qui est omnino omniū auctor. Patrē cū audis filii intellige patrē: qui filius supradictæ sit imago substantiæ. Sicut enim nemo dicit dominus nisi habeat uel possessionē uel seruum cui dominetur: & sicut nemo magister dicitur nisi discipulum habeat: ita & pater nullo pacto quis dici pōt nisi filium habens. Hoc igitur ipso nōie quo deus pater appellat cū patre pariter subsistere etiam filius demonstratur. Quomodo aūt deus pater genuerit filiū nolo discutias: nec te curiosius ingeras in profundo arcani: ne forte dum inaccessæ lucis fulgorē pertinacius pscrutaris exiguū ipm qui mortalibus diuino munere cōcessus est perdas aspectū. Aut si putas in hoc omni indagatōis genere utēdum: prius tibi propone quæ nostra sunt: quæ si consequēter ualueris expedire tunc a terrestribus ad cælestia & a uisibilibus ad iuisibilia ꝓpato. Expedi prīo si potes quomō mens quæ ītra te ē generet uerbū: & qd fit ī ea memoriæ spūs: quomō hæc cum diuersa sint rebus & actibus unū tamē sint uel substātia uel natura: & cū e mēte ꝓcedāt nunq̄ tamē ab ipsa separētur. Et si hæc q̄is ī nobis & maxīe nra substātia hēntur tamē tāto nobis occulta uident quāto aspectui corporeo iuisibilia. De aptioribus requiramus. Fons quomō in se generat fluuiū? quo aūt spū rapidū fertur fluētū? Quid ē q̄ dum unū & insepabile sit fluuius & fons: nec fluuius fons: nec fons fluuius ītelligi aut appellari pōt? & tamē q uiderit fluuiū uiderit & fontē. Exerce te prius ī hoc explanatione: & discute si potes quæ habent in manibus: & tūc ad hoc similiora ueniemus. Nec putes q̄ te statim de terra ascēdere suadeā sup cælos. sed prius te si placet ad istud firmamentū quod oculis uidet educā: & ibi si potes naturā huius uisibilis lumis discute quomō ignis iste cælestis generet ex semetipo splendorem lucis: quomō ēt ꝓducat uaporem. & cū tria sint in rebus: unū tamē sunt in substātia. Quod & si hæc singula inuestigare potueris: scito adhuc diuinæ generatōis mysteriū tāto eē differētius & eminētius: quāto creator creaturis potētior: quāto artifex opere suo ꝑstantior: quāto ille qui semp ē eo q̄ ex nihilo cœpit esse nobilior. Credēdus est ergo deus esse pater unici filii sui domini nri nō discutiēdus. Neq; eim fas est seruo de natalibus domini disputare. Cōtestatus est pater de cælis dicēs Hic ē filius meus dilectus: ī quo mihi bene cōplacui: ipsum audite. Pater ipsum dicit esse filium suū: & ipsum audiri iubet. Filius dicit qui uidet me: uidet & pātem meū. Ego & pater unū sumus. Et ego ab eo exiui: & ueni in hūc mundū. Quis ē q̄ iter has patris & filii uoces medius se discussor iterserat: & diuinitatē diuidat: affectū separet: substantiā rūpat: spiritum secet: neget esse uerū quod ueritas dicit? Est ergo deus pater uerus tanq̄ ueritatis pater: non extrinsecus creans: sed ex eo quod ipse est filiū generās: i. quia sapiens sapientiā: quia iustus iustitiā: quia sempiternus sempiternū: qa imortalis imortalē: qa iuisibilis inuisibilē: q̄a lux splendorē: qa mens uerbū. Quod aūt diximus oriētis ecclesias tradere unū uerū deū patrē oipotentem & unū dominū: hoc non intelligēdū est unū numero dici sed uniuersitate. Verbi gra Siquis dicat unū hominē aut unū equū: hic unū pro numero posuit. pōt eni & alius hō eē & tertius: uel equus. Vbi aūt secundus uel tertius nō potest iungi: unus si dicat nō unitatis sed uniuersitatis ē nomē. Vt si exēpli cā dicamus unū solē: hic unus ita dicit: ut uel alius uel tertius addi nō possit. Vnus ē. n. sol. multo magis ergo deus cū unus dr: unus nō numeri sed uniuersitatis uocabulo nuncupat: i. q̄ ꝓpterea unus dicit q̄ alius nō sit. Similiter & de domīo accipiendū est: q̄ unus sit domīus iesus xps. per quē deus pater dominatū oium tenet. Vnde & sequens sermo oipotentē ꝓnunciat deū omnipotēs aute ab eo dicit q̄ oium teneat potētatū. Tenet aūt oia pater per filiū sicut & apostolus dicit: Quia p ipsum creata sunt oia uisibilia & inuisibilia: siue troni siue dominatiōes siue prīcipatus siue ptātes. Et ite ad hebræos scribēs dicit Quia p ipsum secula instituit: & ipm cōstituit hæredem uniuersorum. Quod si per ipsum secula instituit pater: & p ipsum creata sunt oia: & ipse est hæres oium: per ipm ergo & potentatū oium tenet: qa sicut lux de luce & ueritas de ueritate: ita de omnipotēte oipotens natus est: ut ī apocalypsi Ioānis scriptū ē. Et requiē nō habēt die ac nocte dicētes. Sāctus sanctus sanctus domīus deus sabaoth: q̄ erat & q̄ ē & qui uēturus est oipotens. Omnipotens ergo dicit q̄ uēturus est, & quis est alius qui uenturus est nisi iesus christus filius dei? His addit inuisibilē ipassibilē. Sciendū q̄ duo isti sermones ī ecclesiæ romanæ symbolo nō habentur. Constat aūt apud nos additos hæreseos cā Sabellii illius ꝓfecto q̄ a nostris patripassia appellat. i. quæ patrē ipm uel ex uirgine natū dicit: & uisibilē factū esse uel passum affirmat in carne. Vt ergo excluderet talis ipietas de patre uidentur hæc addidisse maiores: & inuisibilē patrē atq; ipassibilē dixisse. Constat. n. filiū nō patrē incarnatū: & ex carne natū: & ex natiuitate carnis filiū uisibilē & passibilem factum. Quantum autem expectat ad illā deitatis imortalē substantiā quæ una ei eadēq; cū patre ē: ibi neq; pr neq; filius neq; spiritus sanctus uisibilis aut passibilis credit. Secūdū dignationē uero carnis assūptæ filius & passus ī carne ē. Quod

& propheta ꝑdixerat ubi ait Hic deus noſter non reputabitur alter ad eum:qui inuenit oẽm uiã diſciplinæ: & dedit eã Iacob puero ſuo:& iſrahel dilecto ſuo.poſt hæc in terris uiſus eſt:& inter hoíes cõuerſatus eſt.Sequitur poſt hoc Et in Ieſum Chriſtũ unicũ filium eius dominũ nr̃m.Ieſus hebræi uocabuli nomẽ qđ apud nos ſaluator dicit̃.Chriſtus a chriſmate.i.ab unctiõe appellat̃.Legimus enĩ in libris Moyſi ꝙ Auſes Nauæ filius cũ electus eſſet dux populi cõmutato nõie de Auſe Ieſus cognominatus ſit:quo ſcilicet oſtẽderetur hoc eſſe nomen:quod principibus & ducibus conueniret:his duntaxat qui ſaluté ſequentibus ſe populis darẽt. Itaq; & ille Ieſus appellatus eſt:qui eductum de terra ægypti populum:& de erroribus heremi liberatum in terrã repromiſſionis induxit.Et hic Ieſus qui populũ de ignorantiæ tenebris eductũ:& de mundi erroribus euocatum introduxit ad regna cælorũ.Chriſtus quoq; uel pontificale uel regiũ nomen eſt.Nã prius & põtifices unguẽto chriſmatis cõſecrabant̃ & reges.Sed illi ueluti mortales & corruptibiles ungebãt̃.hic uero ſancto ſpiritu perunctus xp̃s efficit̃:ſicut ſcriptura de eo dicit:quẽ unxit pater ſpiritu ſcõ miſſo de cælis.Et Eſaias ꝑſignauerat dicẽs ex ꝑſona filii:Spiritus domini ſup me:ꝓpter quod unxit me:euãgelizare me miſit pauperibus.Quia ergo oſtẽdimus quid ſit ieſus qui populũ ſaluet: & quid ſit chriſtus qui pontifex factus ſit in æternum:nunc ex cõſequẽtibus de quo dicãtur iſta uideamus.Vnicũ filium inquit eius dominũ nr̃m. Poſt hoc docet nos quia Ieſus iſte de quo diximus: & Chriſtus de quo expoſuimus unicus filius dei & noſter dominus eſt:ne forte humana putes iſta uocabula terrenũ te aliquid doceant:ideo ſubiungit Vnicũ hunc eſſe filiũ dei dominũ noſtrũ.Vnus enĩ de uno;naſcit̃:quia & ſplẽdor unius eſt lucis:& unũ eſt uerbũ cordis. nec in numerũ pluralem defluit incorporea generatio:nec in diuiſionem cadit:ubi qui naſcit̃ nequaq̃ a generante ſeparatur.Vnicus ẽ ut mẽti ſenſus:ut cordi uerbũ:ut forti uirtus:ut ſapientia ſapiẽti. Nã ſicut ſolus ſapiẽs pater ab apoſtolo dicit̃:ita & ſolus filius ſapientia nominat̃.Vnicus ergo filius ẽ,& cũ ſit gloria: ſempiternitate:uirtute:regno:ptãte: hoc quod pater eſt:oĩa tamẽ hæc nõ ſine auctore ſicut pater ſed ex patre tãq̃ filius habet.cũq; ſit ipſe oĩum caput:ipſius tamẽ caput pater ẽ.Sic eĩm ſcriptũ eſt:Quia caput chriſti deus ẽ. Filiũ ſane cũ audis: nolo generationẽ carnalis natiuitatis aſſumas:ſed memẽto hoc de ĩcorporea dici ſubſtãtia & naturæ ſimplicis.Si eĩm ut ſupra iã diximus uel in eo quod cor generat uerbũ:uel mẽs ſenſum: uel lux ex ſe parit ſplendorẽ:nihil hoꝝ requirit̃:nec ulla in tali generatõe fragilitas cogitatur:quanto purius & ſacratius de horũ oĩum creatore cenſendũ eſt?Sed fortaſſe dicas:iſta quã memoras inſubſtãtiua eſt generatio.neq; enĩ lux ſubſtantiuũ facit ſplendorẽ:aut cor ſubſtantiuũ generat uerbũ.Filius aũt dei ſubſtãtialiter aſſerit̃ generatus.Ad hoc primo oĩum illud dicimus cũ ẽt in cæteris ꝓferuntur exẽpla:nõ per oĩa tamẽ ſimilitudinẽ ſeruare poſſunt rei illius:cui ꝓbere putant̃ exemplum:ſed unius alicuius partis:pro qua uident̃ aſſumpta:ſimilitudinẽ tenent.Verbi gr̃a:Vt cũ in euangelio dicit̃:Simile eſt regnũ cælorũ fermẽto quod abſcõdit mulier in farinæ mẽſuris tribus:Nũquidnã putabimus regnũ cælorũ per oĩa ſimile eſſe fermento: ut ſubſtantia illa ita palpabilis ſit ac fragilis:ut & acida fieri poſſit & corrupta?Sed ad hoc ſolũ exemplũ iſtud uidet̃ aſſumi:ut oſtenderet̃ ex parua ꝑdicatiõe uerbi dei humanas mentes fidei fermento poſſe coaleſcere.Similiter & cũ dicitur:Simile eſt regnũ cælorũ reti miſſo in mare:quod ex omni genere piſciũ abſtrahit.Et in hoc nũquid putandum eſt:ꝙ naturæ lini:quo rete operamur:ac nodis: quibus maculæ nectunt̃:regni cælorũ ſubſtantia ꝓ oĩa cõferatur?Sed ad hoc ſolũ uidet̃ aſſumpta comparatio:ut oſtenderet̃ quia ſicut rete de profundo maris piſces adducit ad littus:ita de ꝓfundo ſæculi huius errore humanæ aĩæ regni cælorũ ꝑdicatiõe liberant̃.Ex ꝙbus conſtat exẽpla non in oĩbus his quoꝝ exempla ſunt eẽ ſimilia.Alioquin ſi eadẽ eſſent oĩa:iam non exẽpla dicerent̃:ſed ipſæ potius res de quibus agit̃ uiderent̃.Deĩde etiã illud dicendũ eſt:ꝙ nulla creatura talis eſſe põt qualis creator eius:& ideo ſicut ſine exẽplo eſt diuina ſubſtantia:ita & ſine exẽplo eſt diuinitas.Tum ẽt illud addimus:Quia oĩs creatura ex nihilo ẽ.Si ergo inſubſtantiua ſcitilla quæ ignis eſt:ex ſe creatura quæ ex nihilo facta ẽ gignit:& cõditionem in hoc ſeruat originis ſuæ:illius æternæ lucis ſubſtãtia:quæ ſemp fuit quia inſubſtãtiuũ in ſe nihil habuit:inſubſtantiuũ ex ſe ſplendorẽ ꝓferre nõ potuit.Et ideo recte unicus dicit̃ filius.Vnicus enĩ ei ſolus eſt qui ita natus ẽ:nec cõparationẽ aliquã põt habere quod unicũ eſt:nec ſimilitudinẽ in ſubſtãtia cũ facturis ſuis habere põt ille qui factor ẽ oĩum. Hic ẽ ergo Chriſtus Ieſus unicus filius dei qui eſt dominus nr̃.Vnicus & ad filiũ referri & ad dominũ põt.unicus eſt enim uere filius:& unus dominus Ieſus xp̃s.Cæteri qppe filii licet filii dicãtur:adoptõis tamẽ gr̃a dicunt̃ nõ ueritate naturæ.& ſi dicũt̃ alii domini:cõceſſa tamẽ nõ ĩgẽita ptãte dicũt̃.Hic uero ſolus ẽ unicus filius:& ſolus unicus domĩus.ſicut & apoſtolus ait.Et unus domĩus Ieſus xp̃us:ꝑ quẽ oĩa.Ideo poſtea q̃ præpoſitus ordo fidei: ineffabile ſacramẽtũ fidei de natiuitate patris expoſuit:nũc ad humanæ ſalutis dignatõnẽ diſputationẽq; deſcẽdit.& hũc quẽ ſupra dixit unicũ filiũ dei:& dominũ nr̃m:nũc dicit:Qui natus ẽ ex ſpiritu ſancto ex maria uirgine. Hæc iam iter hoíes diſputatõis natiuitas eſt:illa diuinæ ſubſtãtiæ hæc dignatõis:eſt:illa naturæ.De ſpiritu ſancto ex uirgine naſcitur:& iã in hoc loco mũdior auditus requritur & purior ſenſus.Hũc enĩ quẽ dudũ de patre natũ ineffabiliter didiciſti:a ſpiritu ſancto tẽplũ fabricatũ:ĩtra ſecreta uteri uirginalis ĩtellige.& ſicut in ſanctificatione ſancti ſpiritus nulla ſentienda eſt fragilitas:ita & in partu uirgis nulla ĩtelligẽda ẽ corruptio. Nouus eĩm huic ſæculo datus ẽ hic partus.nec ĩmerito.Qui enĩ ĩ cælis unicus filius ẽ:cõſequẽter & interea unicus ẽ: & unice naſcit̃. Nota ſunt oĩbus & ĩ euãgeliis decãtata de hoc ſcripta ꝓphetaꝝ:quæ dicũt:ꝙ uirgo cõcipiet: & pariet filium.Sed & partus ipſius mirabilẽ modũ Ezechiel propheta ante formauerat: Mariã figuraliter portam domini nominans:ꝑ quã ſcilicet dominus ĩgreſſus eſt mundum.Dicit ergo hoc modo.Porta aũtẽ quæ reſpicit ad oriẽtem clauſa erit:non aperietur:& nemo tráſibit ꝑ eã:quoniã dominus deus Iſrahel tranſibit ꝑ eam:& clauſa erit.Quid tam euidens de cõſecratione uirginis dici poterat? Clauſa fuit in ea uirginitatis porta:ꝑ ipſam intrauit domĩus deus Iſrahel:ꝑ ipſam in hunc mundũ de utero uirginis ꝓceſſit:& ĩ æternũ porta

uirginis clauſa:ſeruata uirginitate permanſit.Igitur ſanctus ſpiritus refertur dominicæ carnis:& templi eius creator.Incipe iam hinc intelligere etiam ſpiritus ſancti maieſtatem. Conteſtatur enim & euãgelicus ſermo de ipſo.Quod cum loquenti angelo ad uirginem & dicenti:quia paries filium:& uocabis nomẽ eius Ieſum: Hic enim ſaluum faciet populũ a peccatis ſuis:Illa reſpondiſſet:Quomõ fiet iſtud quoniã uirum nõ cognoſco?dixit angelus ei Sps ſanctus ueniet ſup te:& uirtus altiſſimi obũbrabit tibi.& iõ qđ naſcet ex te ſcũm uocabit filius dei. Vide ergo cooperãté ſibi inuicẽ trinitatem Spiritus ſanctus uenire dicitur ſup uirginẽ:& uirtus altiſſimi obumbrare ei.Quæ eſt autem uirtus altiſſimi:niſi ipſe chriſtus qui ẽ dei uirtus & dei ſapiẽtia? Cuius aũt hæc uirtus eſt? Altiſſimi inquit. Adeſt ergo altiſſimus:adeſt & uirtus altiſſimi:adeſt & ſpiritus ſanctus.Hæc eſt trinitas ubiq; latens & ubiq; apparens uocabulis perſoniſq; diſcreta:inſeparabilis uero ſubſtãtia deitatis.& quanuis ſolus filius naſcatur ex uirgine:adeſt tamẽ & altiſſimus:adeſt & ſpiritus ſanctus:ut & conceptus uirginis ſanctificetur & partus. Verum hæc quia ex ſcripturis ꝓpheticis aſſeruntꝰ poſſunt fortaſſe iudæos quanuis ſint infideles & increduli confutare.Sed pagani ſolent ridere nos:cũ audiunt prædicari a nobis uirginis partũ:ꝓpter quod paucis & eoꝝ obtrectationibus reſpondendũ eſt. Omnis partus ex tribus ut opinor conſtat:ſi adultæ ætatis ſit fœmina:ſi uirum adeat:ſi non ſit illius uulua uicio ſterilitatis occluſa. Ex his tribus in hoc partu quẽ ꝓdicamus unum defuit: Vir ſcilicet:& hanc partem(quia qui naſcebat non erat terrenus hõ ſed cæleſtis)per ſpiritum cæleſtem dicimus ſalua uirginis incorruptione cõpletã. Et tamẽ quid mirũ uideãt:ſi uirgo conceperit:cũ orientis auem quem phœnicẽ uocant,in tantum ſine cõiuge naſci uel renaſci conſtet:ut ſemper una ſit:& ſemper ſibi ipſa naſcendo uel renaſcẽdo ſuccedat? Apes certe neſcire coniugia:nec fœtus nixibus edere oĩbus palã eſt.Sed & alia nõnulla deprehenduntur uti huiuſcemodi forte naſcendi.Hoc ergo incredibile uidebit diuina uirtute ad totius mundi reintegrationẽ factũ:cuius exempla etiã in animaliũ natiuitate cernuntur.Et tamẽ mirandum ẽ cur hoc gentilibus ipoſſibile uideat: q credunt Mineruã ſuam de cerebro Iouis natam.Quid ad credẽdum difficilius?aut quid magis cõtra naturã eſt? Hic fœmina eſt:hic naturæ ordo ſeruatur:hic conceptus & partus tẽporibus ſuis editur, ibi nunquã fœmineus ſexus:ſed uir ſolus & partus.Qui illa credit:cur iſta miretur?Sed & Liberũ dicunt de femore eius natũ.Ecce aliud portenti genus:& tamen credit. Veneré quoq; quã aphroditen uocãt:de ſpuma maris:ſicut & omnis eius cõpoſitio oſtẽdit: credunt eſſe progenitã.De quo natum Caſtoré Pollucemq; cõfirmant. Ex formica myrmidones.Et alia mille ſunt quæ q̃uis contra naturã rerum uenientia:ipſis tamẽ ſunt uiſa credibilia: ut Deucaliõis & Pirrhæ lapides iactos:& hominum ex his ſegetem natam .Et cum hæc tot & talia figmenta crediderint:unũ eis impoſſibile uidetur:quod adoleſcens fœmina diuinũ germen non hominis uitio ſed deo ſpirante conceperit. Qui utique ſi ad credendũ difficiles ſunt:illis tot & tam turpibus monſtris fidem nequaq̃ cõmodare debuerant.Si uero faciles ſunt ad credendũ:multo prõptius hæc nr̃a tã honeſta & tã ſancta recipe:q̃ illa tã idigna & tã fœda credere debuiſſent.Sed dicũt fortaſſis: quia poſſibile quidẽ fuerat deo: ut uirgo cõciperet:poſſibile etiã fuerat:ut pareret:Sed indignũ eis uideri:ut tanta illa maieſtas per genitalis fœminæ tranſiret egreſſus: Vbi quãuis nulla fuerit ex uiri cõmixtõne cõtagio:fuit tamẽ ipſius præputii ob ſcœnæ attrectationis iniuria.Pro quo pauliſper eis ſecũdũ ſenſum ſuum reſpõdeamus.Si quis uideat paruulũ in profundo cœni necari:& ipſe cũ ſit uir magnus & potens extremus ut ita dixerí ingrediat cœnũ:ut paruulũ liberet moriẽtẽ:pollutus ne a te accuſabit hic uir: q paululũ calcauerit luti:an ut miſericors laudabitur:quod uitã cõtuleri t morituro?Sed hæc etiã de cõmuni homine dicta ſunt. Redeamus nũc ad naturã eius qui natus eſt.Quãtũ putas natura ſolis illo iferior eſt?Quãtũ creatura ſine dubio creatore,Intuere nũc ſi ſolis radius in cœni alicuius uoragine dimittatur:nũquidnã aliquid ide pollutõis acquirit? Aut obſcœnorum illuſtratio;ſolis dicit in iniuriã?Ignis quoq; quãtonã eſt inferior his de q̃bus ſermo eſt?& nulla materia uel obſcœna uel turpis adhibita ei:ignẽ polluiſſe credit.Cũ hæc ita ee in rebus materialibus cõſtet:tu in illa ſupereminẽti & icorporea natura:quæ ſuper oẽm ignẽ & ſup omne lumẽ eſt;pollutõnis aliquid putas ac obſcœnitatis incidere? Tunc deinde etiã illud aduerte,Nos hoiem a deo creatũ de terræ limo dicimus: quod ſi obſcœnitas deo reputat opus ſuũ requirẽti:multo magis ei reputabit opus iſtud ab initio fabricãti.Et ſupfluum ẽ dicer:cur ꝑ obſcœna tranſierit:cũ nõ poſſis dicere:cur obſcœna cõdiderit.Et ideo obſcœna hæc ee nõ natura ſed obſeruãtia docuit.Cæterũ oĩa quæ ſunt in corpore ex uno eodẽq; luto formata:uſibus tantũ & officiis naturalibus diſtinguunt.Sed ne illud quidẽ abſolutione uacare huius quæſtionis omittamus:qđ ſubſtantia dei quæ omnino eſt incorporea inſeri corporibus uel capi ab eis principaliter non poteſt: niſi aliqua ſit media ſubſtãtia ſpiritalis:quæ capax diuini ſpiritus poſſit eſſe. Verbi gratia ut ſi dicamus: lux omnia quidem membra corporis illuſtrare poteſt:a nullo tamen eorum niſi a ſolo oculo capi poteſt. Solus eſt eim oculus qui capax eſt lucis.Et filius ergo dei naſcitur ex uirgine:non pricipaliter ſoli carni ſociatus:ſed in anima inter carnem deumque media generatus . Anima ergo media & in ſecreta rationabilis ſpiritus arce:uerbum dei capiente,abſque ulla quam ſuſpicaris iniuria deus eſt natus ex uirgine. Et ideo nihil ibi turpe putãdum eſt:ubi ſanctificatio ſpiritus inerat.Et aĩa quæ erat dei capax particeps fiebat etiam carnis. Nihil ibi dicas impoſſibile:ubi aderat uirtus altiſſimi.Nihil de humana fragilitate cogites:ubi plenitudo inerat diuinitatis.Crucifixus ſub Pontio Pilato:& ſepultus:deſcendit ad inferna.Docet Apoſtolus Paulus illuminatos ee debere oculos cordis noſtri,ad intelligendum quæ ſit altitudo diuinitatis latitudo & profundum.Altitudo ergo & latitudo & profundũ deſcriptio crucis eſt: cuius eam partem quæ in terra defixa eſt profundum appellauit.Altitudinem uero illam quæ in terram porrecta ſublimis erigitur.Latitudinem quoque illam quæ diſtenta quoque in dexteram læuamque manus protenditur.Cũ ergo tot ſpecies mortis ſint: quibus de hac uita exitus dari hominibus ſolet:quia uult nos Apoſtolus illuminato corde ſcire rationem: cur ex his oĩbus

crucis potius ſpecies ad mortem delecta ſit Saluatoris? Vnde ſciendum eſt quod crux iſta triũphus erat. Triumphi enim eſt & inſigne eſt. Trophæum deuicti hoſtis indicium eſt. Quia ergo aduenies Chriſtus ſicut Apoſtolus dicit tria pariter ſibi regna ſubiecit (Hoc enim ĩdicat ubi ait: Quia in nomine Ieſu omne genu flectatur cæleſtium: terreſtrium & infernorum: & hæc omnia ſua morte uincebat) Conueniens myſterio mors quæſita eſt: ut in aere ſublimatus: & aeris ſubiugãs poteſtates: uictoriam diis ſupernis & cæleſtibus traderet. Expanſas autem manus tota die ſanctus propheta dicit eum tenere ad populum qui eſt in terra: ut & incredulos conteſtaretur: & inuitaret credentes. Ea uero parte quæ ſub terrã demergitur: inferna ſibi regna ſubiiceret. Et enim (ut breuiter aliqua etiã de ſecretioribus perſtringamus) ab initio deus cum feciſſet mũdum: præfecit ei & præpoſuit quaſdam uirtutum cæleſtiũ poteſtates: quibus regeretur & diſpenſaretur mortaliũ genus. Quod ita factum Moyſes indicat in deuteronomii cantico ubi dicit. Cum diuideret excelſus gentes ſtatuit terminos gentium ſecundum numerum angelorum dei. Sed & horum nõnulli ſicut & ipſe qui princeps appellatus eſt mundi: datam ibi a deo poteſtatem: non his quibus acceperant legibus temperarunt. nec humanum genus diuinis obedire: ſed ſuis parere præuaricationibus docuerunt. Et hinc aduerſus nos peccatorum chyrographa ſcripta ſunt: quia ut propheta dicit: Peccatis noſtris uenundati ſumus precium nanque animæ ſuæ unuſquiſque conſequitur: cum concupiſcẽtiæ ſatiſſecerit: Per iſtud ergo unuſquiſque chyrographum ab illis rectoribus peſſimis tenebatur: quod chriſtus detraxit aduenies: & hac eos poteſtate denudauit. Idque ſub ingenti myſterio Paulus ĩdicat cũ dicit de eo: delens quod aduerſus nos erat chyrographum: & affigens illud cruci ſuæ: tradidit principatus & poteſtates triumphans: eos in ſemetipſo rectores. Ergo illi quos humano generi præfecerat deus: in tyrannidis contumaciam uerſi: impugnare commiſſos ſibi homies aggreſſi ſunt: & peccati prœliis debellare: ſicut Ezechiel propheta myſticis deſignat eloquiis cum dicit: in illa die procedent angeli feſtinantes exterminare æthiopiam. eritque inter eos perturbatio in die ægypti: quoniam rectitudo uenit. Ergo omni potentia eorum nudata: Chriſtus dicitur triumphaſſe: ablatamque ab eis poteſtatem hominibus tradidiſſe: ſicut ad diſcipulos ſuos dicit ipſe in euãgelio: Ecce dedi uobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpẽtes & ſcorpiones & omnem uirtutem inimici. Illos itaq; qui accepta poteſtate male abuſi ſunt: ſubiectis quõdam ſuis ſubiecit crux Chriſti. nos uero hoc eſt humanum genus edocet primo omniũ uſque ad mortem reſiſtere aduerſus peccatum: & libenter interitum pro pietate ſuſcipere. Tunc deinde obedientiæ nobis in hac eadem cruce proponit exemplum: ſicut in illis qui aliquando rectores noſtri fuerant: poſuit contumaciæ pœnas. Audi ergo quomodo apoſtolus uult per crucem chriſti obedientiam nos docere. Hoc inquit ſentite in uobis: quod in chriſto Ieſu: qui cum in forma dei eſſet: non rapinam arbitratus ẽ eẽ ſe æqualem deo: ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens: in ſimilitudinẽ hominum factus: & habitu repertus ut homo: factus eſt obediẽs uſque ad mortem: Mortem autem crucis. Quia ergo ille magnus magiſter eſt qui fecerit & docuerit: ideo quæ prius etiam ſuſcepta morte ſeruanda docuit: ipſe hæc primus moriendo ſeruauit. Sed fortaſſe terretur aliquis in huiuſcemodi doctrĩa: quod quem pauloante cum deo patre diximus ſempiternum: ac de eius ſubſtantia eſſẽ progenitum: quemque regno: maieſtate: æternitate unũ cum deo patre eſſe docuimus: nunc de eius morte tractamus. Sed nolo terrearis o fidelis auditor. Paulo poſt iſtum quem audis mortuum: rurſum immortalem uidebis. Mors enim ab eo mortem ſpoliatura ſuſcipit. Nam ſacramentum illud ſuſceptæ carnis quod ſupra expoſuimus: hanc habet cauſam: ut diuina filii dei uirtus: uelut hamus quidã habitu humanæ carnis obiectus. Et ſicut apoſtolus Paulus ante dixit habitu inuẽtus ut homo: principem mundi inuitare poſſit ad agonem: cui ipſe carnem ſuam uelut eſcam tradens hamo diuinitatis intrinſecus teneretur inſerto. Et profuſione immaculati ſanguinis (Solus eſt enim qui peccati maculam neſcit) omnium peccata deleret eo; duntaxat: qui ſanguine eius poſtes fidei ſuæ ſignaſſent. Sicut ergo hamum eſca contectum ſi piſcis rapiat: non modo eſcam ab hamo non remouet: ſed & ipſe de profundo eſca futurus educitur: Ita & is qui habebat mortis imperium: rapuit quidem in morte corpus Ieſu: non ſentiens in eo hamum diuinitatis incluſum. ſed ubi deuorauit: hæſit ipſe continuo, & diruptis inferni clauſtris uelut de profundo extractus trahitur: ut eſca cæteris fiat. Quod ita futurũ ſub hac eadem figura Ezechiel dudum propheta ſignificauerat dicens: Et extraham te in hamo meo: & extendam te ſuper terram: Campi implebuntur de te: & cõſtituam ſuper te omnes uolucres cæli: & ſaturabo ex te omnes beſtias terræ. Sed & propheta Dauid dicit Dedit eum in eſcam populis æthiopum. Et Iob de eodem myſterio ſimiliter proteſtatur: ait enim ex perſona domini loquentis ad ſe. Aut adducis draconem in hamo: aut ponis capiſtrũ circa nares eius. Non ergo damno aliquo aut iniuria diuinitatis Chriſtus in carne patitur. ſed ut per ifirmitatem carnis operaretur ſalutẽ: diuina natura in mortem deſcendit: non ut lege mortalium detineretur a morte: ſed ut poſſet reſurrecturus ianuas mortis aperiret. uelut ſi quis rex pergat ad carcerem: & ingreſſus aperiat ianuas: reſoluat cathenas: uincula ſeras & clauſtra comminuat: & educat uinctos in remiſſionem. & eos qui ſedent ĩ tenebris & in umbra mortis: luci ac uitæ reſtituat. Dicitur ergo rex fuiſſe quidem in carcere: non tamen ea cõditione qua fuerant cæteri qui tenebantur in carcere. ſed illi quidem ut pœnas ſoluerent: hic uero ut abſolueret pœnas. Cautiſſime autem qui ſymbolum tradiderũt: etiam tempus quo hæc ſub Pontio Pilato geſta ſunt deſignarunt: ne ex aliqua parte uelut uaga & incerta geſtorum traditio uacillaret. Sciẽdum ſane eſt: qđ in eccleſiæ romanæ ſymbolo non habetur additum: Deſcendit ad inferna: ſed neque in orientis eccleſiis habetur hic ſermo. Vis tamen uerbi eadem uidetur eſſe in eo quod ſepultus dicitur. Sed quoniam erga ſcripturas tibi diuinas amor & ſtudium ſubiacet: ſine dubio dicis mihi: oportere hæc magis euidentibus diuinæ ſcripturæ teſtimoniis approbari. Quanto enim maiora ſunt quæ credenda ſunt: tanto idoneis magis & indubitatis teſtibus indigent. Vera quippe eſt & conſequens hæc propoſitio. Sed nos tanquam ſcientibus lege

re loquentes:teſtimoniorum ſiluam breuitatis cauſa derelinquimus.Pauca tamen ex multis etiam ſi in hoc requiritur:adhibeamus:ſcientes ſtudioſis quibuſque ſcripturis diuinis latiſſimum teſtimoniorum pelagus patere.Primo ergo omnium ſciendum eſt:quod ipſa ratio crucis non omnibus una eademque eſt:ſed aliud gentibus:aliud iudæis:aliud credentibus ſapit.Sicut & apoſtolus dicit.Nos autem Chriſtū prædicamus crucifixum:Iudæis quidem ſcandalum:gentibus autem ſtultitiam:ipſis uocatis iudæis & græcis: Chriſtum dei ueritatem & dei ſapientiam.Et alibi.Verbum enim crucis pereuntibus ſtultitia ẽ. His uero q ſalui ſunt uirtus dei eſt.Iudæi autem quibus ex lege traditum fuerat:Chriſtum in æternum manſurum:ſcandalum patiebantur de carne eius:quia reſurrectionem recipere noluerunt.Gentibus autem ſtultitia uidebatur deū mortem ſuſcepiſſe:quia ignorabant myſterium carnis aſſumptæ.Fideles uero qui & natum & paſſum in carne ſuſceperant:& a mortuis reſurrexiſſe:merito uirtutem dei credebant eſſe:quæ uicerat mortem.Primo ergo hoc ipſum quod iudæi quibus prophetæ hæc prædixerant non eſſent crediturí: ſed illi qui nunquam hæc a prophetis audierant.Audi quomodo per Eſaiam prophetico ſermone ſignatur:Quibus non eſt inquit annunciatum de eo uidebunt:& qui non audierunt intelligent.Quod autem his qui meditabãtur legem dei: a pueritia uſque in ſenectutem non credentibus:ad gentes eſſet omne myſterium tranſferendum:idem Eſaias hoc modo prædicit.Et faciet inquit dominus deus ſabaoth omnibus gentibus:in monte iſto bibent lætitiam:bibent uinum:ungentur unguento in monte iſto.Tradet hæc omnia gentibus.Hoc enim conſilium omnipotens ſuper omnes gentes.Sed dicerent fortaſſe nobis illi qui ſe iactant in ſciẽtia legis: blaſphematis: qui dicitis dominum corruptioni morti & paſſioni crucis fuiſſe ſubiectum.Legite ergo quod ſcriptum habetis in lamentationibus Hieremiæ ubi dicit:Spiritus uultus noſtri Chriſtus dominus comprehẽſus eſt in corruptionibus noſtris.in quo diximus.Sub umbra eius uiuimus in gentibus.Audis quomõ ꝓpheta Chriſtum dominum comprehenſum eſſe dicit: & pro nobis ideſt pro peccatis noſtris corruptioni traditum?in cuius umbra(quoniam populus ille iudæorum permanſit incredulus)gentilem ſubiectum eſſe dicit:quia uiuimus non in iſrahel ſed in gentibus.Quod ſi operoſum non uidetur: q̃ poſſumus breuiter ſingula quæ in euangeliis referuntur:qualiter in prophetis prædicta ſint: deſignemus:ut hi qui prima fidei elementa ſuſcipiunt:teſtimonia hæc habeant in corde deſcripta.ne ulla eis unquam de his quæ credunt:ambiguitas inimica ſurripiat..Edocemur per euangelium: q̃ iudas unus de amicis & conuiuis chriſti:tradiderit eũ.Audi hoc quomodo prænuncietur in pſalmis:Qui manducat inquit panes meos:ampliauit aduerſum me ſupplantationem.Et alibi:Amici inquit mei & proximi mei aduerſum me appropiquauerũt & ſteterũt. Molliti ſunt ſermones ſuper oleum:Et ipſi erunt iacula.Vis uidere quo modo moliti ſunt? Venit inquit Iudas ad Ieſum: & dixit ei.Aue rabi:& oſculatus eſt eum.Per molle igitur oſculi blandimentum:execrabile iaculum proditionis infixit.Inde dominus ad eum dicit Iuda oſculo filium hominis tradis triginta argenteis? Audis ſupplãtationem eius ampliatam eſſe cupidine proditionis? Audi & de hoc propheticam uocem.Et dixit inquit ad eos:Si bonum eſt in conſpectu ueſtro date mercedem meam aut abnuite.Et poſt hæc:Et accepi inquit trigĩta argenteos:& miſi eos in domũ domini in conflatorium.Nõne hoc eſt quod in euangeliis ſcribitur? Quia Iudas pœnitentia ductus:reportauit pecuniam:& proiecit in templo:& diſceſſit.Bene autem mercedem ſuã dicit:uelut imputantis & exprobrantis affectu.Etenim tam multa bona opera apud eos egerat:cæcos eorũ illuminauerat:claudis pedes:paralyticis greſſum:mortuis quoque reddiderat uitam. Pro his igit̃ omnibus bonis mercedem eius reſtituunt mortem triginta argenteorum æſtimationem pẽſatam referunt. Refertur item in euangeliis:q̃ uictus eſt:prædixit hoc ſermo propheticus per Eſaiam dicẽs:Ve animæ eorum:qui cogitauerunt cogitationem peſſimam aduerſum ſeipſos dicentes.Alligemus iuſtum:quia inutilis ẽ nobis. Sed dicet aliquis:Nunquid hæc de domino intelligenda ſunt? Nunquid dominus ab hominibus teneri poterat: & ad iudicium protrahi? Et de hoc te idem propheta conuicet. Dicit enim his uerbis ipſe.dominus in iudicium ueniet cum ſenioribus & pricipibus populi.Iudicatur ergo dominus ſecundum prophete teſtimoniũ. & non ſolum iudicatur:ſed etiam flagellis cæditur:& palmis in faciem uerberatur:& conſpuitur.& omne.p nobis perfert obprobrium indignitatis.Et quia hæc ſtupeſcenda erant omnibus cum prædicarẽtur ab apoſtolis:Iccirco etiam ex perſona ipſorum propheta exclamat & dicit.Domine q̃s credit auditui noſtro ĩ credibile enim eſt:ut deus dei filius paſſus iſta dicatur & prædicetur. ergo & prædicuntur per prophetas: ne qua crediturís dubitatio naſceretur.Ipſe ergo ex ſua perſona chriſtus dominus dicit.Dorſum meum dedi ad flagella:& maxillas meas ad palmas:& faciem non auerti a confuſione ſputorum. Scribitur etiam illud ĩter cæteras eius paſſiones:q̃ alligantes eum duxerunt ad Pilatũ.Præſignauit etiam hoc propheta ubi dicit. Et alligantes adduxerunt eum exenium regi larim:niſi ſi obiiciat aliquis & dicat.Sed Pilatus non erat rex.Audi ergo quid in conſequentibus refert euangelium.Audiens ĩquit Pilatus eum eſſe de Galilea:miſit ad Herodẽ: qui erat tunc rex in Iſrahel.Et bene addit nomen larim quod eſt ſilueſter. Nõ enim erat Herodes de domo Iſrahel:nec de illa uinea iſrahelitica:quam eduxerat dominus de ægypto:& plãtauerat in cornu in loco uberi:ſed erat ſilueſter:ideſt ex ſilua alienigenarum.& ideo recte ſilueſter eſt appellatus:quia de iſraheliticæ uitis nequaquam palmitibus pullulaſſet.Sed & hoc quod dixit propheta exenium:conuenienter aptauit.Tũc enim Herodes & pilatus:ut euangelium teſtatur:ex inimicis in concordiam reuocati ſunt:Et uelut reconciliationis ſuæ exenium iuſtum:ſibi inuicem mittebant Ieſum. Quid intereſt dũmodo Ieſus ut ſaluator diſſidentes reconciliet:& pacem reparet:ac etiam concordiam reddat? Vnde etiam de hoc ſcriptum eſt in Iob. Dominus reconciliat corda pricipum terræ.Refertur item quod cum Pilatus uellet eum dimittere:omnis populus ſucclamauerit:Crucifige crucifige eum.Prænũciat hoc quoque Hieremias propheta dicens ex perſona domini ipſius. Facta eſt inquit hæreditas mea mihi ſicut leo in ſilua dedit ſuper me uocem ſuam pro-

pterea exosus sum eam.& propterea inquit dereliqui domum meam.Et iterum alibi dicit.Supra quē aperuistis os uestrum?& aduersus quem relaxastis linguas uestras?Cum iudicaretur scribit tacuisse.Multæ de hoc scripturæ testantur.In psalmista dicitur:Factus sum sicut homo non audiens: & non habens in ore suo increpationes.Et iterum.Ego tanquam surdus non audiebam:& sicut mutus non aperiens os suum.Et iterū alius propheta dicit.Sicut agnus coram tondente se:sic non aperuit os suum in humilitate: iudicium eius sublatum est.Imposita ei scribitur corona spinea.Audi de hoc in canticis canticorum:Super iniquitatem Hieru salem mirantis de iniuria filii dei patris uocem:& dicētis. Exite & uidete filiæ Hierusalem coronam qua coronauit eum mater sua.Sed & de spinis ita alius propheta commemorat.Et expectaui ut faceret uuam:fecit autem spinas & non iustitiam sed clamorem. Verumtamen & mysterii secreta cognoscas. Oportebat eū qui peccata mundi uenit auferre:etiam terræ maledicta purgare.quæ peccante protoplasto sententia præuaricationis acceperat dicente domino.Maledicta terra ī operibus suis:spinas & tribulos producet tibi. Propterea ergo spinis coronatur Iesus:ut prima illa condemnationis sententia solueretur.Ad crucem ducit:& in ligno totius mundi uita suspenditur. Vis ergo de hoc propheticis testimoniis confirmari?Audi Hieremiam dicētem de hoc. Venite & iniiciamus lignum in panem eius:& conteramus eum de terra uiuentium. Et iterum Moyses ut deflens eos dicit:Et erit uita suspensa ante oculos tuos:& timebis per diem & noctem:& non credes uitæ tuæ.Sed transcurrēdum nobis est. Iam enim propositæ breuitatis modum excedimus: & breuiatū sermonem longa dissertione distendimus.Pauca tamen addemus:ne penitus quod cœpimus præteriisse uideamur.Scribitur Iesus in latere percussus:aquam simul & sanguinem profudisse. Hoc quippe mysticum ē. Ipse enim dixerat:Quia flumina de uentre eius procedent aquæ uiuæ:sed produxit & sanguinem: quem petierunt iudæi uenire super se & sup filios suos.Produxit igitur aquam:quæ credētes diluat,,pduxit & sanguinem:q cōdēnet incredulos.Pōt tamē ēt itelligi illud qđ duplicē gr̄am baptismi figurauerit:Vnā q̄ dat̄ p aquā baptismi:aliā q̄ p mysteriū ,pfusionis sanguinis pquirit̄.Vtrunque enim baptismum nominatur.Quod & si hoc quæris: cur non ex alio membro sed ex latere potius produxisse dicitur aquam & sanguinem? Videtur mihi per costam mulier indicari. Quia ergo fons peccati & mortis de muliere prima quæ fuit primi Adam costa processit:fons redemptionis ac uitæ de secundi Adam costa producitur. Scriptum est:quod in passiōe eius ab hora sexta usq; ad horam nonam tenebræ factæ sunt. Accipe & de hoc prophetæ testimonium dicētis.Occidet tibi sol meridie.Et iterum Zacharias propheta.In illa inquit die non erit lux:& frigus & pruina in uno die:& dies ille notus domino:& neq; dies neq; nox:& ad uesperam erit lux.Quid tam euidens a propheta dici poterat? Vt iam tum hæc non tam futura prædici q̄ narrari præterita uideantur? & frigus & pruinam prædixit:propterea enim Petrus calefaciebat se ad ignem:quia frigus erat:& patiebatur frigus non temporis:sed fidei.Addit etiam:& dies illa nota domino:& neq; dies neq; nox. Quid est neque dies neque nox? non ne aperte de infertis diei tenebris? & reuocata rursum luce disseruit.non fuit illa dies:neq; enim incepit ab ortu solis.Neq; integra nox fuit.nō enim peracto diei cursu spatia sibi debita:uel ab initio suscepit:uel ad ultimum determinata perduxit,sed fugata per impiorum facinus:lux reparatur ad uesperam. Post horā enī nonam depulsis tenebris sol redditur mundo.Et iterum alius de hoc ipso testimonium dicit: & obscurabit̄ super terram lux.Docet euangelii prædicatio:q; etiam milites diuiserunt sibi uestimenta Iesu: & supra tunicam eius miserunt sortem.Hoc etiam curæ fuit spiritui sancto prophetarum uocibus protestari cum dicit. Diuiserunt sibi uestimenta sua:& super uestem meam miserūt sortem.Sed ne de illa quidem ueste:quam dicunt milites illudentes induisse eum:ideſt de ueste coccinea prophetæ siluerunt.Audi enī quid dicat Esaias. Quis est hic qui uenit de edom?rubor uestimentorum eius ex bosra.Quare rubicunda sunt uestimēta tua? & indumentum tuum:tanquā in torculari calcatum? Vnde & ipse respōdit Torcular calcaui solus filii syon. Solus est qui peccatum non fecit:& abstulit peccatum mundi.Si enim potuit per unum hominem mors introire:quāto magis per unum hominem qui deus erat potuit uita restitui? Refertur etiam q; aceto potatus sit:uel uino myrrhato:quod est amarius felle.Audi quid de hoc propheta prædixerat.Et dederunt inquit in esca mea fel:& in siti mea potauerunt me aceto.Ad quæ respondens iam tunc Moyses dicebat de populo illo:ex uineis sodomorum uitis eorum:& palmes eorum de gomorris.uua eorum uua fellis: & botrus amaritudinis ipsius.Et iterum exprobrans eos dicit.populus stultus & nō sapiens:hæc domino retribuisti? Sed & in canticis eadem prænunciantur:ubi etiam hortus in quo crucifixus ē designatur. Dicit ergo intraui ī hortum meum soror mea:sponsa mea:& uindemiaui myrrham meam:ubi euidenter uinū myrrhatum quo potatus est declarauit.Et spiritum post hæc scribitur reddidisse.prænunciatum fuerat & hoc p prophetam dicentem ex persona filii ad patrem:In manus tuas cōmēdo spiritum meum. Sepultus perhibetur:& lapis magnus appositus ante hostium monumenti.Accipe etiam de hoc quid propheticus per Hieremiam sermo p̄dixerit.Mortificauerunt inquit in lacum uitam meam:& posuerunt lapidem super me. Euidentissima hæc sepulturæ eius indicia ,ppheticis uocibus designata sunt.Accipe tamen & alia.A cōspectu iqt iniqtatis ablatus est iustus:& in pace est locus eius. Et alibi:& dabo malignos pro sepultura eius. & item alius. Recubans dormiuit ut leo:& ut catulus leonis:quis suscitabit eum? Sed etiam quod in infernum descendit: euidenter pronunciatur in psalmis ubi dicit.Et in puluerem mortis deduxisti me.Et iterum. Quæ utilitas in sanguine meo:dum descendero in corruptionem?Et iterum.descendi in limum profundi:& non est substātia. Sed & Ioannes dicit.Tu es qui uenturus es in infernum sine dubio:an alium expectamus? Vnde & petrus dicit:qa christus mortificatus carne:uiuificatus autem spiritu qui in ipso habitat:eis qui in carcere concluſi erant descendit spiritibus prædicare:qui increduli fuere in diebus Noe:in quo etiam quid operis in infernum egerit declaratur.Sed & ipse dominus per prophetam dicit tanquam de futuro.Quia non derelinques animā meā

in inferno:nec dabis ſanctum tuum uidere corruptionem. Quod rurſum prophetice nihilominus oſtendit impletum cum dicit:Domine eduxiſti animam meam ab inferno:ſaluaſti me a deſcendentibus in lacum:Sequitur poſt hæc.Tertia die reſurrexit a mortuis.Reſurrectionis quippe gloria in Chriſto clarificauit omne quod prius infirmum & fragile uidebatur.Si tibi pauloante non putabatur eſſe poſſibile:uſque ad mortem ueniſſe immortalem:aſpice nunc quia qui deuicta morte reſurrexiſſe dicitur:non poteſt eé mortalis.Sed bonitatem in hoc intellige creatoris.quia ille eo uſq; te ſequendo deſcendit:uſq; quo tu peccando deiectus es. Nec creatorem omnium deum impoſſibilitatis accuſes:ut tibi putes opus eius caduco lapſu potuiſſe cõcludi:quo ille ſalutem operaturus peruenire non poſſet.Inferna & ſuperna nobis dicuntur: qui creata corporis circunſcriptione concluſi:intra regionis præſcriptæ nobis terminos continemur. Deo autem qui ubiq; eſt: & nuſquam deeſt:quid infernum eſt?aut quid ſupernum? Verũtamen in aſſumptione corporis etiã iſta conplentur.Reſuſcitatur caro:quæ repoſita fuerat in ſepulchro. ut adimpleretur quod dictum eſt per prophetam:Quia non dabis ſanctum tuum uidere corruptionem.Rediit ergo uictor a mortuis:inferni ſpolia ſecũ trahens.Eduxit enim eos qui tenebantur a morte:ſicut & ipſe prædixerat ubi ait. Cum exaltatus fuero:omnia ad me ipſum traham.Atteſtatur autem de hoc euangelium cum dicit. Quia monumenta aperta ſunt:& multa corpora dormientium ſanctorum reſurrexerunt: & apparuerunt multis: & ingreſſi ſunt in ſanctam ciuitatem illam:ſine dubio ĩgreſſi ſunt ciuitatem:de qua apoſtolus dicit. Quæ autem ſurſum eſt Hieruſalẽ libera eſt:quæ eſt mater omnium noſtrum:ſicut & ad hebræos iterum dicit. Decebat enim eum:ꝓpter quẽ omnia:& per quem omnia:multos filios in gloriam adducẽtem:auctorem:ſalutem eorum per paſſiones cõſumare.Igitur conſumatam paſſionibus carnem humanam quæ mortem ceciderat per protoplaſti lapſum: reſurrectionis uirtute reparatã:in dextera dei ſedens in altiſſimis collocauit:ut & apoſtolus dicit.Qui ſimul excitauit nos:ſimulq; ſedere fecit in cæleſtibus.Hic enim erat figulus:qui ut Hieremias propheta docet:uas de manu ſua colapſum & confractum:rurſum eleuauit manibus ſuis: & reformauit: ſic placuit in conſpectu eius.Placuit autem ita:ut corpus quod mortale & corruptibile ſuſceperat de ſepulchri petra leuatum:& immortale atq; incorruptibile effectum:iam non ĩ terrenis ſed in cæleſtibus & patris dextera collocaret.Plenæ ſunt his ſacramentis ſcripturæ ueteris teſtamenti.Nullus ſuper hoc propheta: nullus legis lator aut pſalmographus ſiluit.ſed omnis pene ſacra de his pagina loquitur.& ideo ſuperfluum uidetur immorari nos ad cõgreganda teſtimonia:Pauca tamen & admodum pauca ponemus:ad ipos fontes diuinorum uoluminum remittentes eos:qui potari abundãtius cupiunt.Dicit ergo ſtatim in pſalmis. Ego dormiui:& ſoporatus ſum: & exurrexi:quoniam dominus ſuſcepit me.Item in alio.Propter miſeriam inopum & gemitum pauperum: nunc exurgam dicit dominus.Et alibi ſicut iam ſuperius diximus:Domine eduxiſti de iferno animam meã: ſaluaſti me a deſcendẽtibus ĩ lacum. Et in alio loco.Quoniam reuerſus uiuificaſti me.& de abyſſo terræ iterum reduxiſti me.Euidentiſſime in octuageſimo ſeptimo pſalmo de eo dicitur: Et factus eſt ſicut homo ſine adiutorio inter mortuos liber.Non dixit homo:ſed ſicut homo:qui deſcenderat in infernũ: ſed ĩter mortuos liber erat.quia a morte teneri nõ poterat.Et ideo in uno natura humanæ fragilitatis:ĩ alio diuinæ maieſtatis poteſtas oſtenditur.Oſee autem propheta etiã de tertia die manifeſtiſſime pronunciat hoc modo.Sanauit inquit nos poſt biduum:in die autem tertia reſurgemus:& uiuemus in conſpectu eius.Hæc autem ex perſona eorum dicit:qui cum ipſo die tertia reſurgentes:de morte reuocantur ad uitam. Et ipſi ſunt qui dicunt:Die tertia reſurgemus:& uiuemus in cõſpectu eius.Eſaias uero aperte dicit:Qui eduxit de terra paſtorem magnũ ouium.Sed quod & mulieres uiſuræ eẽnt reſurrectõẽ eius:ſcribis & phariſeis & populo nõ credente:etiã hoc ꝓdicit Eſaias his uerbis.Mulieres quæ uenitis ab ſpectaculo uenite. Nõ enĩ eſt populus hẽns intellectũ.Sed etiã de illis mulieribus quæ poſt reſurrectionẽ perrexiſſe ad ſepulchrũ dicunt: & quæſiſſe eũ: & nõ ĩueniſſe:Sicut de Maria Magdalena:quæ refert ueniſſe ad monumentũ ante lucẽ: & nõ ĩuẽto eo flens dixiſſe ad angelos:quia tulerunt dominũ:& neſcio ubi poſuerunt eũ.Etiã de hoc ita ꝓdicitur in canticis canticorum. In cubili meo quæſiui quem dilexit aĩa mea.In noctibus quæſiui eũ:& non inueni. De illis quoq; qui inuenerunt:& tenuerunt pedes eius:prædicitur in canticis canticoꝝ.Tenebo eum: & non dimittã eum: quẽ dilexit aĩa mea.Hæc ĩterim pauca de multis.Breuitati enĩ ſtudẽtes:plura coaceruare nõ poſſumus.Aſcẽdit ad cælos:ſedet ad dexterã patris.Inde uẽturus eſt iudicare uiuos & mortuos. Conſequẽti breuitate in fine ſermonis hæc cõtinentur:in quibus quod dicit quidẽ palam eſt.Sed conſequenter quo ſenſu intelligi debeant quæ dicunt aſcendiſſe:& ſedere:& uenturꝰ eſſe:niſi ſecundũ dignitatẽ diuinitatis ĩtelligas:aliquid per hæc humanæ fragilitatis uidebit indicari.Cõſumatis &enĩ his quæ in terra gerebantur: & anima de inferni captiuitate reuocata:aſcẽdere memorat ad cælos:ſicut ꝓpheta ꝓdixerat.Aſcẽdens ĩ altũ:captiuã duxit captiuitatẽ.dedit dona hõibus:illa.ſ.dona:q̃ Petrus ĩ actibus apoſtolorꝰ de ſancto ſpiritu dicebat:Exaltatus igit ĩ dextera dei effudit hoc donũ:quod uos uidetis & auditis.Donũ ergo ſpiritus ſancti dedit hoĩbus:quia captiuitatẽ quã prius diabolus ꝑ peccatũ deduxerat ĩ infernũ:chriſtus ꝑ mortis ſuæ reſurrectõnem reuocauit ad cælos.Aſcendit ergo ad cælos:nõ ubi uerbũ deus ante nõ fuerat:qppe qui erat ſemp in cælis: & manebat in patre:ſed ubi uerbũ caro factũ ante nõ ſederat.Deniq; qa nouus iſte ĩgreſſus portas cæli ædituis & principibus uidebat:uidẽtes naturã carnis ſecreta cælorũ penetrantẽ dicũt adinuicẽ:ſicut Dauid plenus ſpiritu ſancto denũciat:Tollite portas principes ueſtras:et eleuamini portæ æternales:et ĩtroibit rex gloriæ. Quis é iſte rex gloriæ?dominus fortis & potẽs domius potẽs ĩ prœlio.Quæ uox utiq; nõ ꝑ diuinitatis potentiam ſed ꝑ nouitatẽ carnis aſcẽdẽtis ad dei dexterã ferebat.Dicit et alibi idẽ Dauid:Aſcẽdit deus ĩ iubilatione:et dominus ĩ uoce tubæ.In uoce etenĩ tubæ mos é uictorẽ redire de prœlio.De ipo quoq; et illud dicit.Qui edificat in cælo aſcenſionem ſuã.Et item alibi.Qui aſcendit ſup cherubim:uolauit ſuper pẽnas uentoꝝ.Sedere

quoq; ad dexteram patris.carnis assumptæ mysterium est.Neq; enim incorporali naturæ conuenienter ista absq; assumptione carnis aptantur:neq; sedis cælestis perfectio diuinæ naturæ sed humanæ conquiritur.unde & dicitur de eo:Parata est sedes tua deus ex tunc a sæculo tu es.Parata igitur a sæculo sedes est:in q̄ dominus Iesus sessurus erat.in cuius nomine omne genu flectatur cælestium:terrestrium & infernorum: & omnis lingua confiteatur ei:quia dominus Iesus est in gloria dei patris.De quo & Dauid ita refert. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis:donec ponam inimicos tuos scabellū pedū tuorꝝ. Quæ tamen dicta dominus in euangelio disserés dicebat ad pharisæos.Si ergo Dauid ī spiritu dominū uocat eum: quomodo filius eius est? per quod ostendit se secundum spiritum dominum:secundum carnem filium esse Dauid. Vnde & ipse dominus iterum dicit.Verumtamen dico uobis ammodo uidebitis filium hominis sedentem ad dexteram uirtutis dei.Et Petrus apostolus dicit de christo:qui est in dextera dei sedens in cælis. Sed & Paulus ad ephesios scribens:Sed operationem inquit potentiæ uirtutis eius:quam operatus est in christo suscitās eum a mortuis:& sedere faciens in dextera sua.Quod autem ueniat iudicaturus uiuos & mortuos: multis quidē diuinarum scripturarum testimoniis edocemur.Sed prius q̄ propheticis hæc eloquiis prædicta doceamus: illud necessario arbitror admonendum:quod ista fidei traditio quottidie nos uult de aduētu iudicis esse solicitos ut actus nostros ita præparemus:tanq̄ reddituri imminenti iudici rationem. Hoc enim erat quod & propheta dicebat de uiro beato. Quia disponit sermones suos in iudicio. Quod autem dicitur iudicare uiuos & mortuos:non ideo dicitur quod alii uiui alii mortui ad iudicium ueniant:sed quod animas simul iudicabit & corpora:in quibus:uiuos animas:mortuos corpora nominauit.Sicut & ipse dominus in euāgelio dicit.Nolite timere eos qui possunt corpus occidere:animæ autē nihil possunt facere.Sed timete potius eū: qui potest & animam & corpus perdere ī gehēnam.Nunc iam paucis si uidetur etiā per prophetas hæc prædicta esse doceamus.Plura autem testimonia cū uolueris:ipse tibi de scripturarꝝ latitudine congregabis.Dicit ergo Malachias propheta.Ecce ueniet omnipotens:& quis sustinebit diē aduentus eius? aut qs sustinebit aspectū eius? qa ipse egredietʼ sicut ignis conflatorii:& sicut herba lauantium & sedebit conflans & purgans sicut argentum & sicut aurum.Vt autem euidentius agnoscas quid sit iste dominus de quo hæc dicūtur audi quid & Daniel propheta pronūciet Videbam inquit in uisu noctis:& ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis ueniens usq; quasi ad uetustum dierum perueniet:& in cōspectu eius oblatus liber:& ipsi datus est principatus & honor & regnū & omnes populi tribus linguæ ipsi seruient:& potestas eius potestas æterna: quæ non præteribit:& regnum eius non corrumpetur.Ex his ergo edocemur non solum de aduentu & de iudicio sed & de potestate eius & regno:quia potestas æterna sit:& sine corruptionis fine sit regnum:sicut & in euangelio dicitur:& regni eius non est finis.Vnde ualde alienus a fide est qui regnum Christi dicit aliquā do finiendum.Scire tamen debemus q; salutarem christi aduentum hunc conatur inimicus ad decipiendos fideles callida fraude simulare:& pro filio hominis qui expectatur uenturus in maiestate patris sui: filium p ditionis in prodigiis & signis mendacibus præparare:ut pro christo mundum hunc introducat antichristū: de quo & dominus ī euāgeliis p̄dixit iudæis.Quia ego ueni ī nomie patris mei:& nō recepistis me: alius ueniet in nomine suo:& ipsum recipietis.Et itez dicit:tunc uidebitis abominationem desolationis stantem ī loco sancto sicut dicit Daniel propheta qui legit intelligat.Daniel ergo de aduentu erroris istius plenius & latius in suis uisionibus edocet.ex quibus ualde operosum est nunc exempla ponere: quæ satis amplis narrationibus dilatantur:& ideo scire de his plenius uolentem ad ipsas magis recensendas remittimus uisiones. Sed & apostolus dicit de eo Ne quis uos seducat ullo modo:quoniam nisi discessio uenerit primum:& reuelatus fuerit homo peccati filius perditionis:qui aduersatur & extollitur super omne quod dicitur deus aut colitur:ita ut in templo dei sedeat ostendens se tanq̄ ipse sit deus.Et paulo post:& tunc reuelabitur iniquus: quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui:& euacuabit eum illuminatione aduentus sui cuius est aduētus secundum opera sathanæ in omni uirtute signis & prodigiis mēdacibus.Et item paulo post:& ideo mittet illis deus operationem erroris:ut credant mendacio:ut iudicentur omnes: qui non crediderunt ueritati, propterea ergo propheticis & euangelicis atq; apostolicis uocibus nobis pronunciatur hic error: nequi pad uentu christi aduentum credāt antichristi:sed sicut ipse dixit Cum dixerit uobis:Ecce christus hic aut ecce illic:nolite credere. Venient enim multi pseudo christi & pseudo prophetæ:& seducent multos.Sed quomodo demonstrauerit indicium ueri christi uideamus.Sicut fulgur inquit de oriente resplendet usq; in occidētem:ita erit aduentus filii hominis.cum ergo aduenerit dominus Iesus christus sedebit: & iudicium statuet: sicut & in euangeliis dicit: & segregabit oues ab hædis ideſt iustos segregabit ab iniustis sicut & apostolus scribit.Quando omnes nos stare oportet ante tribunal christi:ut recipiat unusquisq; propria corporis prout gessit siue bona siue mala.Iudicamur autem non solum pro gestis sed etiam pro cogitatis secundum q; & ipse apostolus dicit:Inter se inuicem cogitationibus accusantibus: aut ēt defendentibus in die quo iudicabit occulta hominum. Sed & de his ista sufficiant. Post hæc ponitur in ordine fidei. Et in spiritu sancto. Ea quæ in superioribus paulo latius de christo sunt tradita ad incarnationis & passionis eius mysterium pertinent:quæ dum media intercedunt personæ ipsius coaptata sancti spiritus commemorationem paulo longius reddiderunt.Cæterum si sola diuinitatis ratio habeatur:eo modo quo in principio dicitur Credo in deum patrem omnipotentem:& post hæc In iesum christum filium eius unicum dominum nostrum: Ita iungitur Et in spiritu sancto.Illa uero omnia quæ de christo memorantur ad dispēsationem carnis ut diximus spectant.Igitur in sancti spiritus commemoratione adimpletur mysterium trinitatis. Sicut enim unus dicit pater:& alius non est pater:& unus dicitur unigenitus filius:& alius unigenitus filius non est: Ita & spiritus sanctus unus ē:& alius non pōt esse spiritus sanctus. Vt ergo fiat distinctio psonarꝝ affectōis uocabula secer-

nuntur:quibus ille pater intelligatur,ex quo omnia:& quia ipſe nō habeat patrem.Iſte filius tanq̄ qui ex patre natus ſit:& hic ſpiritus ſanctus tanq̄ de utroq; procedens:& cuncta ſanctificās. Vt aūt i una eademq; trinitate diuinitas doceat:ſicut dictū eſt i deo patre credi adiecta p̄poſitiōe in:ita & i chriſto filio eius: ita & in ſpiritu ſancto memorat.Sed ut manifeſtius fiat qđ diximus:ex cōſequētibus approbabit. Sequit nanq; poſt hunc ſermonē Sanctam eccleſiā catholicā:remiſſionē peccatoꝝ:carnis reſurrectionem Non dixit in ſancta eccleſia catholica:nec in remiſſione peccatoꝝ:nec i carnis reſurrectione.Si enim addidiſſet in p̄poſitionem una cū ſuperioribus eadēq; uis fieret.Nūc aūt in illis quidē uocabulis ubi de diuinitate ordinat fides: i deo patre dicit & in chriſto filio eius & in ſpiritu ſancto.i cæteris uero ubi nō de diuinitate ſed de creaturis & de myſteriis ſermo eſt in præpoſitio nō additur:ut dicat in ſancta eccleſia:ſed ſanctā eccleſiā credēdam eſſe: nō ut deum ſed ut eccleſiam deo congregatam.Et remiſſionem peccatorum credant eſſe: non in remiſſionem peccatorum:& reſurrectionem carnis credant:nō in reſurrectionē carnis.Hac itaq; p̄poſitionis ſyllaba creator a creaturis ſecernitur:& diuina ſeparantur ab humanis.Hic igitur ſpiritus ſanctus eſt:qui in ueteri teſtamento legem & prophetas:in nouo euangelia & apoſtolos iſpirauit. Vnde & apoſtolus dicit Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata utilis eſt ad docendum.Et tamen quæ ſint noui ac ueteris teſtamenti uolumina: q̄ ſecundum maioꝝ traditionē p ipſum ſpiritū ſanctū inſpirata creduntur:& eccleſiis chriſti tradita:cōpetens ui det hoc i loco euidēti numero ſicut ex patrū monumētis accepimus deſignare,Itaq; ueteris teſtamēti oīum primo Moyſi q̄nque libri ſunt traditi Geneſis:Exodus:Leuiticus:Numeri:Deuteronomiū. Poſt hæc Ieſus naue iudicū ſimul cū Ruth.Quattuor poſt hæc regnoꝝ libri:quos hebræi duos numerāt Paralipomenon: q dieꝝ dicit liber.& Eſdræ duos:q apud illos ſinguli cōputant.& Heſter.,pphetaꝝ uero Eſaias Hieremias Ezechiel & Daniel.,p̄terea.xii.,pphetaꝝ liber unus.Iob quoq; & pſalmi Dauid ſinguli ſunt libri. Salomonis uero tres eccleſiis traditi:,puerbia:eccleſiaſtes:cantica canticoꝝ.In his cōcluſerūt numeꝝ librorꝝ ueteris teſtamēti.Noui uero quattuor euāgelia Mathæi Marci Lucæ & Ioānis. Actus apoſtoloꝝ quos deſcribit Lucas.Pauli apoſtoli epiſtolæ.xiiii.Petri apoſtoli epiſtolæ duæ. Iacobi frīs domini & apoſtoli una.Iudæ una.Iohannis tres.Apocalypſis Ioānis.Hæc ſunt quæ patres itra canonē cōcluſerunt:ex q̄bus fidei noſtræ aſſertiōes cōſtare uoluerūt.Sciēdū tamē é q̄ & alii libri ſunt q nō canonici ſed eccleſiaſtici a maioribus appellati ſunt ideſt Sapiētia quæ dī Salomonis:& alia ſapiētia quæ dicit filii Syrach:q liber apud latinos hoc ipſo generali uocabulo eccleſiaſticus appellat:quo uocabulo nō auctor libelli ſed ſcripturæ qualitas cognomiata é.Eiuſdem ordinis libellus eſt Tobiæ & Iudith & Machabeoꝝ libri.In nouo uero teſtaméto libellus qui dicit paſtoris ſiue hermes:qui appellat duæ uiæ uel iudiciū Petri.Quæ oīa legi quidē i eccleſiis uoluerūt:non tamē ,pferri ad autoritatē ex his fidei cōfirmandā.Cæteras uero ſcripturas apocryphas nominarūt:quas i eccleſiis legi noluerūt.Hæc nobis a patribus ut dixi tradita ſunt:quæ ut dixi opportunū uiſum é hoc i loco deſignare ad iſtructionē eoꝝ qui prima ſibi eccleſiæ ac fidei elemēta ſuſcipiūt:ut ſciāt ex quibus ſibi fontibus uerbi dei hauriēda ſint pocula.Tenet deinde ratio fidei ſanctā eccleſiā.Cauſam iam ſuperius diximus cur nō dixerint ét hic i ſanctā eccleſiā.Hi igit qui ſupra i uno deo credere edocti ſunt ſub myſterio trinitatis:credere ét hoc debēt unā eſſe eccleſiā ſanctā:i qua eſt una fides & unū baptiſma:i qua unus deus credit p̄r, & unus dominus ieſus chriſtus filius eius:& unus ſpiritus ſanctus.Iſta eſt ergo ſancta eccleſia nō habēs maculam aut rugam.Multi enī & alii eccleſias cōgregarūt:ut Martion & Valentinus & Hebion & Manichæus & cæteri oēs hæretici.Sed & illæ eccleſiæ nō ſunt ſine macula uel ruga p̄fidiæ.& ideo dicebat de illis ,ppheta Odi eccleſiā malignantiū:& cū impiis nō ſedebo.De hac aūt eccleſia quæ fidē chriſti integrā ſeruat audi quid dicat ſpūs ſanctus in canticis canticoꝝ: Vna eſt columba mea una eſt p̄fecta genetrici ſuæ. Qui ergo hanc fidē i eccleſia ſuſcipit:nō declinet in concilio uanitatis:& cū iniqua gerentibus nō introeat. Conciliū nāq; uanitatis eſt quod ait Martion:qui negat patrē Chriſti deū eſſe creatorē:qui p filium ſuum fecerit mundū.Conciliū uanitatis eſt qđ Hebion docet ita chriſto credi debere:ut circūciſio carnis & obſeruatio ſabbati & ſacrificiorū ſolēnitas cæteræq; omnes obſeruantiæ ſecundum legis litteram teneantur.Conciliū uanitatis eſt qđ docet Manichæus:primo qui ſe ipſum paraclytū nominauit:tum deinde qui mūdū a malo factū dicit:deū creatorem negat:teſtamētū uetus repudiat:unā bonā aliā malam naturā ſibi iuicē aſſerit repugnāt: coæternas aīas hoīum ſecundū pythagoreos i pecudes & aīalia & beſtias redire p diuerſos naſcēdi circulos aſtruit: reſurrectionē carnis noſtræ negat:paſſionē domini & natiuitatē nō i ueritate carnis ſed i phātaſiis fuiſſe cōfirmat. Cōciliū uanitatis eſt qđ Paulus ſamoſatenus & eius poſt hæc ſucceſſor Photinus aſſeruit Chriſtū non fuiſſe ante ſæcula natū ex p̄re:ſed ex Maria cœpiſſe:& nō eū deū hoīem natū:ſed ex hoīe deū factū exiſtimat.Cōciliū uanitatis é qđ Arrius atq; Eunomius docuit q filiū dei nō ex ipſa patris ſubſtātia natū:ſed ex nīhilo creatū uoluit.Cōciliū uanitatis eſt & qđ illi aīunt:q filiū dei qdē de ſubſtantia patris fatent: ſanctū uero ſpiritū ſeparāt & ſecernūt:cū utiq; unā eādemq; uirtutē & diuinitatē trinitatis oſtēdat ſaluator i euangelio cū dicit Baptizate oēs gentes In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti:& eſt aperte ipiū ſepari ab homine qđ diuinitus iungit.Conciliū uanitatis eſt & hoc qđ olim cōgregauit ptinax & praua contentio:aſſerēs chriſtū carnē qdē humanā ſuſcepiſſe:nō tamē & aīam rationabilem:cū utiq; & carni & ſanguini & ſenſui humano ac mēti una eademq; ſalus a chriſto collata ſit.Sed & illud conciliū uanitatis eſt qđ Donatianus per africam traditionem eccleſiæ criminando contraxit:& qđ Nouatus ſolicitauit lapſis pœnitentiam denegando:& ſecūdas nuptias cum forte iniri eas neceſſitas exegerit condēnando.Has ergo oēs uelut congregationes malignātiū fuge:Sed & eos ſi qui illi ſunt qui dicuntur aſſerere q filius dei non ita uideat uel nouerit patrē ſicut noſcit ipſe & uidet a patre:uel regnum chriſti eſſe finiendum:aut carnis reſurrectionē non itegra naturæ ſuæ ſubſtantia reparādam:futurum dei iuſtum erga oēs negare iudicium:diabolū debita abſolui dānatiōe pœnaꝝ.

Ab his inquā oībus fidelis declinet auditus. Sanctā uero eccleſiā tene: quæ deū patrē oīpotentē & unicū filium eius leſum chriſtū dominū noſtrū & ſpiritū ſanctū cōcordi & cōſona ſubſtātiæ rōne ꝓfiteť: Filiūq; dei natū ex uirgine: paſſum ꝓ ſalute humana: ac reſurrexiſſe in ea carne qua natus eſt credit: eū deniq; uēturū iudicē oīum ſperat: in quo & remiſſio peccatorū & carnis reſurrectio p̄dicatur. Verū de remiſſione peccatorū ſufficere debere ſola credulitas. Quis enim cauſas aut rōnē requirat ubi indulgentia principaliter eſt: cū terreni regis liberalitas diſcuſſioni nō ſit obnoxia: ab humana temeritate diſcutiť diuina largitio? Solent. n. cū irriſione aduerſum nos dicere pagani: q; ipſi nos decipiamus: qui putemus crimina quæ opere cōmiſſa ſunt uerbis poſſe purgari: & aiunt. Nūquid p̄ōt qui homicidiū fecit homicida nō eſſe? & adulter nō uideri q; adulteriū ꝓpetrauit? Quomō ergo huiuſcemodi criminū reus ſanctus nobis effici ſubito uidebiť? Sed ad hæc ut dixi melius fide q̄ rōne reſpōdeo. Rex. n. eſt oīum qui ꝓmiſit: terræ cæliq; dominus eſt q; hæc polliceť. Non uis ut ei qui ex terra hoīem fecit: credā qđ ex criminoſo me faciat īnocentē? Et qui me cū eſſem cæcus fecit uidere: uel cū eſſem ſurdus audire: q; mihi claudo greſſum reddidit īnocētiā mihi pditā poterit recuparе? Et tamē ueniamus ad ipſius teſtimoniū. Occidere hoīem nō ſemp criminoſum ē: ſed malitia nō legibus occidere criminoſum eſt. Non ergo factū me ī talibus: qa interdū & recte fit: ſed aīus male cōſulens dānat. Si ergo aīus in me qui criminoſus eſt effectus: & in quo fuit origo uitii corrigať: cur tibi uidear nō poſſe innocēs effici qui prius fueram criminoſus? Si enim ut ſupra oſtendi conſtat q; nō in facto ſed in uoluntate ſit crimen: ſicut mala uoluntas auctore malo dæmone peccato me & morti fecit obnoxiū: ita in bonū uoluntas mutata auctore bono deo īnocentiæ me reddidit & uitæ. Similis cā & ī cæteris criminibus. Hoc mō fides noſtra non inuenitur naturalibus rationibus aduerſari: dū remiſſio peccatorū non geſtis quæ mutari non poſſunt: ſed aīo quē de malo in bonū uerti certū eſt deputeť. Sed & ulterius ſermo iſte q; reſurrectionē carnis ꝓnunciat ſummā totius pfectionis ſuccincta breuitate concludit: Quāuis ēt de hoc non ſolū a gentilibus ſed ab hæreticis fides īpugneť eccleſiæ. Nā Valētius reſurrectionē carnis oīmō negat: & manichæi: ſicut ſupra oſtēdimus. Sed iſti Eſaiā qđē ꝓphetā dicētē Reſurgent mortui: & ſuſcitabunť q; ſunt in ſepulchris audire noluerunt: nec Danielem ſapientiſſimū ꝓteſtantē: Quia tunc reſurgent qui ſunt in terræ puluere. Hi quidem in uitam æternā: hi aūt in obprobriū & confuſionē æternā. Tamen uel in euāgeliis quæ recipere uidenť diſcere deberent a domino & ſaluatore nr̄o Saduceos docente dictū. Quod autē reſurgant mortui: Non legiſtis quomodo dicit Moyſes ī rubo deus Abrahā deus Iſaac deus Iacob: deus aūt ē nō mortuorū ſed uiuentiū. In quo ēt quæ ſit & quāta reſurrectionis gloria ī ſuperioribus memorauit cū dixit: In reſurrectōe aūt mortuorū neq; nubēt neq; nubenť: ſed erūt ſicut angeli dei. Reſurrectōis ergo iuſtorū gloriā angelis cū hōibus confert. ſtatim. n. ut reſurrexerint nō itē ī terra cū pecudibus ſed ī cælo cū angelis uiuent. Quos tamē ad hoc rō uitæ purioris admiſerit? Illos. ſ. q iā nunc conſeruā animæ ſuæ carnē caſtis pudicitiæ frenis obediētiæ ſancti ſpiritus ſubiugauerint: & oī eā uiciorū labe tenuatā atq; ī ſpiritalē gloriā ſanctificatōis uirtute mutatam angelorū quoq; meruerit inferre cōſortiis. Sed infideles clamāt & dicunt. Quomō p̄ōt caro quæ putrefacta diſſoluitur: aut in puluerē uertitur: maris ēt interdū profundo ſorbetur: fluctibuſq; diſpergitur: colligi rurſum & reintegrari ī unū corpus: & ex aīa hominis reparari? Ad quos primā interim reſpōſionē ſermonibus Pauli faciamus: dicētis eis: Inſipiens tu quod ſeminas non uiuificať: niſi prius moriať. & quod ſeminas non corpus quod futurū eſt ſeminas: ſed nudū granum tritici: aut alicuius cæterorū ſeminū. deus aūt dat corpus prout uult. Quod aūt in ſeminibus quæ in terrā iacis ꝑ annos ſingulos fieri uides: hoc in tua carne quæ lege dei ſeminať in terra: futurū eſſe nō credis. Cur quæſo tā anguſtus & inualidus diuinæ potētiæ æſtimatores: ut diſperſum uniuſcuiuſq; carnis puluerē in ſuā rōnē colligi: & reparari poſſe nō credas? An nō cēſeas: cū uideas q; ēt mortale ingeniū demerſas ī ꝓfundū terræ metallorū uenas rimaťi & artificis oculus aurū uidet ī quo īperitus terrā putat? Hæc cur qđē nō cōcedimus ei: q; fecit hominē: quando tantū is q; ab ipſo factus ē aſſeq; p̄ōt? Et cū auri ꝓpriā uenā: & argenti aliā: æris quoq; longe diſparē: ferriq; ac plūbi diuerſam intra ſpeciē terræ latere mortale deꝑhēdat īgeniū diuina uirtus īuenire poſſe ac diſcernere nō putabiť uniuſcuiuſq; carnis ꝓpriū ſenſum ēt ſi uideať diſperſus? Sed ad hæc tentemus animas quæ deficiunt ī fide naturalibus rationibus adiuuare. Si quis diuerſa ſemina in unū ꝓmiſceat: & hæc indiſcreta ſeminet: uel paſſim ſpargat ī terrā: nōne uniuſcuiuſq; ſeminis granum quocunq; loci iactū fuerit: cōpetenti tēpore ſecundū naturæ ſuæ ſpeciē germen ꝓducet: ut ſtatū ſuæ formæ ſuiq; corporis reparet? Ita ergo uniuſcuiuſq; carnis ſubſtantia q̄uis uarie diuerſeq; diſpſa ſit: rō tamē ipſa quæ ineſt unicuiq; carni eſt īmortalis: qa īmortalis animæ caro eſt ex eo tpe: quo ſeminatis in terrā corporibus primū ueri dei uoluntati arriſit: collectū terræ attractūq; ſubſtantiæ ſuæ ſenſum reddit: ac reparat in illā ſpeciē: quā mors aliquādo diſſoluerat. Et ita fit unicuiq; animæ: ut nō ad cōſuſum aut extraneū corpus: ſed ad ſuū quod habuerat repareť. Cōſequēter p̄ōt ꝓ agonibus p̄ſentis uitæ cū aīa ſua caro uel pudica coronari: uel īpudica puniri. Et ideo ſatis caute eccleſia nr̄a fidē ſymboli docet. quæ ī eo qđ cæteris tradiť carnis reſurrectionē: uno addito ꝓnoīe tradidit huius carnis reſurrectionē. Huius ſine dubio: quā hēt is q; ꝓfiteť ſignaculo crucis fronti īpoſito. quo ſciat unuſquiſq; fideliū carnē ſuā ſi mundā ſeruauerit a peccato: futurū eſſe uas honoris utile domino ad oē opus bonū paratū. Si uero contaminatā ī peccatis: futurū eſſe uas iræ ad iteritū. Iā uero de ipſa reſurrectōis gloria & de ꝓmiſſiōis magnitudine: ſi qs plenius ſcire deſiderat: ī oībus pene diuinis uoluminibus īueniet indicari. Ex qbus nos cōmonitōis tātūmō gratia pauca p̄ſenti loco memorātes: finē iniuncti a te opuſculi faciemus. Igiť apoſtolus Paulus q; reſurgat mortalis caro aliis multis aſſerit argumētis dicens. Quod ſi reſurrectio mortuorū nō ē ergo nec Chriſtus non reſurrexit. Si aūt Chriſtus nō reſurrexit: inanis eſt prædicatio noſtra: uacua ē & fides noſtra. Et paulo poſt. Nunc aūt Chriſtus reſurrexit a mortuis initiū dormientiū: quoniā qđē ꝑ hominē mors & ꝑ hoīem

reſurrectio mortuoꝝ. Sicut.n.ī adā oēs moriūtur:ita in Chriſto oēs uiuificabuntur. Vnuſquiſq; aūt in ſuo ordine initiū Chriſtus.deinde hi qui ſunt Chriſti in aduentu eius.deinde finis.Et ī ſequētibus addit & hæc. Ecce myſteriū uobis dico:oēs qdē reſurgemus:non oēs aūt īmutabimur.ſiue ut in aliis exēplaribus inuenimus.Omnes qdē dormiemus:oēs aūt īmutabimur.in momento:in ictu oculi:in nouiſſima tuba. Canet enī tuba:& mortui reſurgent īcorrupti:& nō īmutabimur.Sed & ad Theſſalonicēſes nihilominus ſcribēs dicit. Nolo aūt uos ignorare fratres de dormientibus:ut cōtriſtemini ſicut cæteri q ſpē nō habēt. Nā ſi credimus qđ Ieſus mortuus ē & reſurrexit:ita & deus eos q dormierūt p Ieſum adducet cū illo. Hoc.n. uobis dicimus ī uerbo domini:qa nos q uiuimus q reliq ſumus:ī aduētu domini p̄ueniemus eos q dormierūt.quia ipſe dominus ī iuſſu & ī uoce archāgeli & tuba dei deſcēdet de cælo:& mortui q ī Chriſto ſunt reſurgēt primi deīde nos q uiuimus q reliqui ſumus ſimul cū illis rapiemur ī nubibus obuiā Chriſto ī aera:& ita ſemp cū domino erimus. Veꝝ ne exiſtimes hæc Pauli ſolius q̄ſi nouella p̄dicatiōe ſignari: audi ēt qd Ezechiel ꝓpheta olim per ſpiritū ſanctū prælocutus ſit.Ecce inquit ego aperiā ſepulchra ueſtra:& educā uos de ſepulchris ueſtris.Iob quoq; myſticis redundans eloquiis audi q̄ euidēter reſurrectionē mortuoꝝ prædicet ē īquit arbori ſpes:ſi enim abſciſſa fuerit:iteꝝ pullulabit & uirgultū eius nunq̄ deficiet.Quod ſi ſenuerit in terra:eſt radix eius.Si uero ī petra emortuus fuerit trūcus:ab odore aquæ reflorebit:& faciet fruticē ſicut nouella. Vir uero ſi mortuus fuerit:abierit?& mortalis ſi ceciderit:ultra nō erit?Non tibi uī ī uerbis his cū quodā pudore arguere hōies & dicere.Itane ſtultū eſt hōium genus:ut cū uideāt exciſæ arboris trūcū rurſum pullulare de terra:& lignū emortuū iteꝝ uitā recipere:ipſis ue lignis qdē aliqd ſimile de ſemetipſis nec arboribus opineſ?Vt aūt ſcias q ueluti interrogātis mō legendū ſit qđ dixit:mortalis aūt cū ceciderit:nō reſurget? de conſequentibus probat.Subiungit nāq; ſtatim.Si.n.mortuus fuerit homo:uiuet.Et paulo poſt dicit.Expectabo uſq;quo iteꝝ fiam.Et iteꝝ idē dicit.Qui reſuſcitaturus eſt ſup terrā pellem meā:quæ hæc nūc haurit.Hæc quidē ad ꝓbationē dicta ſunt ꝓfeſſiōis noſtræ:qua cōfitemur ī ſymbolo huius carnis reſurrectionē. Quod enim adiunctū eſt huius:uide q̄ conſonū ſit oībus his:quæ de diuinis uoluminibus memorauimus: Quid enim aliud indicatur in dictis Iob quæ ſuperius expoſuimus:qa cū dicit reſuſcitabit pellē meā:quæ hæc nūc haurit.i.quæ iſta torméta ꝓpetiť.nōne aperte dicit huius carnis reſurrectionē futurā:huius īquā quæ tribulationū & tentationū cruciaméta quæ ſunt nunc ſuſtinet?Sed & apoſtolus cū dicit.Oportet.n. corruptibile hoc īduere īcorruptionē:& mortale hoc īduere īmortalitatē.Núquid nō corpus ſuū quodámō cōtingētis & digito palpātis eſt uox?Hoc ergo quod nunc corruptibile corpus eſt:reſurrectionis gratia īcorruptibile erit. & hoc qđ nūc mortale eſt:īmortalitatis uirtutibus īdueť.Vt ſicut xp̄s reſurgēs a mortuis ultra iā non moriturus:mors ei ultra non dominabiť:ita & q in chriſto reſurgent:nec corruptionē ſentient ultra nec morte: nō natura carnis abiecta:ſed conditione eius & qualitate mutata.Erit ergo corpus qđ reſurget a mortuis in corruptibile & īmortale nō ſolū iuſtoꝝ ſed ēt peccatoꝝ.Iuſtoꝝ quidē:ut ſemp poſſint ꝓmaneť cū Chriſto. Peccatoꝝ uero:ut abſq; interitione ſua debitas luant pœnas.Quod aūt iuſti ſemp cū domino xp̄o ꝓmanēant:iā & in ſupioribus edocuimus:ubi oſtendimus qa apoſtolus dicit.Deinde nos q uiuimus:qui reliqui ſumus:ſimul cū illis rapiemur in nubibus obuiā chriſto in aera:& ita ſemp cū domino erimus. Nec mireris:ſi caro ſanctoꝝ in tantā gloriā ex reſurrectiōe mutabiť:ut ī occurſum dei ſuſpēſa nubibus & aere uecta rapiatur:cū ipſe apoſtolus exponēs quantū cōferat deus his qui diligūt eū dicat.Qui trāſmutauit corpus humilitatis noſtræ cōforme fieri corpori claritatis ſuæ.Nihil ergo abſurdū eſt.ſi ſanctoꝝ corpora dicanť nubibus in aera ſuſtolli:cū ad formā corporis chriſti quod ī dextera ſedet dicanť reformanda.Sed & hoc ſanctus apoſtolus uel de ſe uel de cæteris ſui loci uel meriti addidit:& dixit.Quia conſuſcitabit nos cū chriſto: ſimulq; faciet ſedere in cæleſtibus. Vnde cū hæc & eoꝝ ſimilia q̄plurima ſancti dei in repromiſſionibus habeant in reſurrectiōe iuſtoꝝ:nō erit iam difficile credere ēt illa quæ ꝓphetæ prædixerāt:quod iuſti ſcilicet fulgebūt ſicut ſol:& ſicut ſplendor firmaméti ī regno dei.Cui.n.difficile uidebiť eos fulgoré ſolis habituros ac ſideꝝ: ac firmaméti huius ſplendore decoratos:quibus uel uita uel cōuerſatio angeloꝝ dei paraťī cælis? uel cōformandi dicuntur ad gloriā corporis chriſti? Ad quā gloriā ſaluatoris ore ꝓmiſſam reſpiciens ſanctus apoſtolus dixit.Quia ſeminatur corpus aīale:reſurget corpus ſpiritale.Si enim ueꝝ eſt:ſicut certe uerum eſt: q̄ iuſtos quoq; & ſanctos angeloꝝ conſortiis ſociabit diuina dignatio:certum eſt q̄ & corpora eorum in ſpiritalis corporis gloriā uertet.Nec hoc tibi contra naturalem corporis rationem uideatur eſſe promiſſum. Si.n. credimus ſecundum ea quæ ſcripta ſunt:q̄ accipiens deus limum terræ:plaſmauit hominem:& hæc fuit natura corporis noſtri:ut uoluntate dei terra uertereť in carnem:cur tibi aut abſurdum aut contrarium uidetur:ſi iiſdem rationibus quibus terra proficiſci dicitur in corpus animale:rurſum corpus animale in corpus proficiſci ſpiritale credatur?Hæc quidē atq; his ſimilia multa inuenies ī ſcripturis diuinis de reſurrectiōe iuſtoꝝ.Dabiť aūt ēt peccatoribus ut ſupra diximus īcorruptionis & īmortalitatis ex reſurrectione conditio: ut ſicut iuſtis deus miniſtrat ad perpetuitatem gloriæ:ita peccatoribus ad prolixitatē confuſionis miniſtret & pœnæ.Sic enim propheticum diffinit eloquiū:cuius & paulo ante meminimus ubi dicit: Et multi reſurgēt de terræ puluere.hi quidē in uitā æternā:hi aūt in confuſionē & obprobriū æternū.Si ergo ītelleximus qua ueneratione deus oīpotens pater dicatur: quoue ſacramento dominus noſter ieſus chriſtus unicus eius filius habeať:& qua p̄fectione ſanctus eius ſpūs nomineť:utq; ſancta trinitas unū ſit p ſubſtantiā:ſed affectu p̄ſoniſq; diſcreta.qd ēt partus uirginis:qd uerbi ī carne natiuitas:qd ſacramētū crucis:q̄ utilitas diuini ad inferna deſcenſus:quo reſurrectōis gloria:& aīaꝝ de infernis reuocata captiuitas:qd ēt aſcēſus eius ad cælū:& uēturi iudicis expectatio:ſed & ſanctæ eccleſiæ aduerſus cōgregatōes uanitatis:q̄liter haberi debeat agnitio: q̄ ſacroꝝ uoluminū numerus:queue hæreticoꝝ uitāda cōuēticula:utq; ī peccatoꝝ remiſſiōe diuinæ liber-

tati nequaq̃ rō naturalis obſiſtat. Et ut carnis noſtræ reſurrectionē nō ſolū diuinæ uocis ſed & ipſi dominī & ſaluatoris noſtri exēplū & cōſequentia naturalis rōnis aſſignet. Si inquā hoc ſecundū traditionis ſupra expoſitæ regulam conſequenter aduertimus: deprecemur: ut nobis & omnibus qui hoc audiunt concedat dominus fide quam ſuſcepimus cuſtodita: curſu conſumato expectare iuſtitiæ repoſitā coronā: & inueniri inter eos qui reſurgunt in uitam æternam. Liberari uero a confuſione & obprobrio æterno per chriſtū dominū noſtrū: per quem eſt deo patri omnipotēti cum ſpiritu ſancto gloria & imperiū ī ſæcula ſæculoꝝ. Amē.

Expoſitio fidei beati Hieronymi p̄ſbiteri ad Damaſum papā. In qua hæreſes plurimas de trinitate & icarnatione uerbi ipie ſentientes dānat: petens ſuā fidē a Damaſo cōprobari. Epiſtola ſecunda.

Credimus in deū patrem oīpotentē cunctoꝝ uiſibiliū & inuiſibilium conditorē. Credimus & in dominū noſtrum Ieſum chriſtū: p quē creata ſunt omnia: ueꝝ deū unigenitū & ueꝝ dei filium: non factū aut adoptiuū ſed genitū: & unius cū patre ſubſtantiæ: atq; ita p oīa æqualē deo patri: ut nec tēpore nec gradu nec poteſtate poſſit eſſe inferior. Tantūq; confitemur eſſe illū q eſt genitus: quātus eſt ille qui genuit. Non aūt qa dicimus genitū a patre filiū diuina & ineffabili generatione: aliqđ ei tēpus aſcribimus: ſed nec patrē aliquādo cœpiſſe: nec filiū. Non enim aliter confiteri poſſumus æternū patrem: niſi confiteamur etiam coæternum filium. Ex filio enim pater dicitur. & q ſemper pater fuit: ſemp habuit filiū. Credimus & in ſpiritū ſanctū: uerū deū ex patre procedentē: æqualem per oīa patri & filio poteſtate: uoluntate: æternitate: ſubſtantia. Nec eſt prorſus aliquis in trinitate gradus: nihil quod iferius ſuperiuſue dici poſſit. ſed tota diuinitas ſui perfectione æqualis eſt: ut exceptis uocabulis quæ proprietatem perſonarū indicant: quicquid de una perſona dicitur: de tribus digniſſime poſſit intelligi. Atq; ut confundentes Arriū unam eandēq; dicimus trinitatis eſſe ſubſtantiā: & unū in tribus perſonis fatemur deū: ita ipietatem Sabellii declinantes tres p̄ſonas expreſſas ſub proprietate diſtinguimus: nō ipſum ſibi patrē: ipſum ſibi filiū: ipſum ſibi ſpiritū ſanctū eſſe dicentes: ſed aliam patris: aliam filii: aliam ſpiritus ſancti eſſe perſonam. non enim nomina tantūmodo ſed etiam nominum proprietates ideſt perſonas uel ut græci exprimunt hypoſtaſes hoc ē ſubſtantias confitemur. Nec pater filii aut ſpiritus ſancti perſonam aliquando excludit: nec rurſus filius aut ſpiritus ſanctus patris nomen perſonamq; recipit: ſed pater ſemp pater eſt: filius ſemp filius: ſpiritus ſanctus ſemper ſpiritus ſanctus. Itaq; ſubſtantia unum ſunt: perſonis ac nominibus diſtinguuntur. Ipſum aūt dei filium qui abſq; initio æternitatē cū patre & ſpiritu ſancto poſſedit: dicimus in fine ſæculorum perfectum naturæ noſtræ hominem ſuſcepiſſe ex maria ſemper uirgine. & uerbū carnem eſſe factū: aſſumendo hominē: non permutando deitatem: nec ut quidam ſceleratiſſime opinantur: ſpiritū ſanctum dicimus fuiſſe pro ſemine: ſed potentia ac uirtute creatoris operatum. Sic autem confitemur in chriſto unam filii eſſe perſonam: ut dicamus duas eſſe perfectas atq; integras ſubſtantias: ideſt diuinitatis & humanitatis: quæ ex anima continetur & corpore. Atq; ut condemnemus Photinum qui ſolum & nudum hominem confitetur in chriſto: Ita Anathematizamus Apollinarē & eius ſimiles: q dicunt dei filiū minus aliqđ de humana ſuſcepiſſe natura: & uel in carne uel ī anima uel in ſenſu aſſumptū hominē his propter quos aſſumptus eſt fuiſſe diſſimilē. quē abſq; ſola peccati macula quæ naturalis non eſt nobis confitemur fuiſſe cōformē. Illorum quoque ſimiliter execramur blaſphemiam: qui nouo ſenſu aſſerere conantur a tēpore ſuſceptæ carnis oīa quæ erāt deitatis in hoiem demigraſſe & rurſum quæ erāt humanitatis ī deū eſſe trāſſuſa: ut qđ nulla unq̃ hæreſis dicere auſa eſt: uideat hac cōfuſione utraq; exinanita ſubſtātia diuinitatis ſcilicet & humanitatis & a ꝓprio ſtatu ī aliud eſſe mutata: qui tā deū imperfectū in filio q̃ hominē cōfitent̄: ut nec deū ueꝝ nec hominē tenere credant̄. Nos aūt dicimus ſuſceptū a dei filio paſſibile noſtrū: ut diuinitas ipaſſibilis permaneret. Paſſus eſt enī dei filius non putatiue: ſed uere omnia quæ ſcriptura teſtat̄: ideſt eſuriem: ſitim: laſſitudinē: doloꝝ: mortē: & cuncta huiuſmodi. Secundum illud Paſſus eſt quod pati poterat: ideſt non ſecundum illam ſubſtantiā quæ aſſumpſit: ſed ſecundum illam quæ aſſumpta eſt. Ipſe enim dei filius ſecundum ſuam deitatem impaſſibilis eſt ut pater: incomprehenſibilis ut pater: inuiſibilis ut pater: & q̃uis ꝓpria perſona filii ideſt dei uerbū ſuſcepit paſſibilē hominē: ita tamen eius habitatione ſecundum ſuam ſubſtantiam deitas uerbi nihil paſſa eſt: ut tota trinitas: quam impaſſibilem confiteri neceſſe eſt. Mortuus eſt ergo dei filius ſecūdū ſcripturas iuxta id quod mori poterat. Reſurrexit tertia die. Aſcendit in cælū: ſedet ad dexteram dei patris: manente ea natura carni: in qua natus & paſſus eſt: in qua ēt reſurrexit. Non.n. exinanita eſt humanitatis ſubſtātia: ſed glorificata: in æternūq; cū deitate manſura. Accepta ergo a patre oīum poteſtate: quæ ī cælo ſunt & ī terra: uēturus ē ad iudicium uiuorum & mortuorum: ut & iuſtos remuneret & puniat peccatores. Reſurrectionem etiā carnis confitemur: & credimus: ut dicamus nos in eadem in qua nunc ſumus ueritate membrorum eſſe reparādos. qualeſq; ſemel poſt reſurrectionē fuerimus effecti ī ꝓpetuū permanſuros. Vnam eſſe uitam ſanctorum: ſed præmia ꝓ labore diuerſa. Ecōtrario pro mō delictorū peccatorum quoq; eſſe ſupplicia. Baptiſma unum tenemus quod iiſdem ſacramenti uerbis in infantibus quibus etiam in maioribus aſſerimus eſſe celebrandum. Hominem ſi poſt baptiſmū lapſus fuerit: per pœnitentiam credimus poſſe ſaluari. Nouū & uetus teſtamentū recipimus in eo libroꝝ numero quem ſanctæ catholicæ eccleſiæ tradit autoritas. Animas a deo data credimus: quas ab ipſo factas dicimus. Anathematizantes eos: qui aīas quaſi partē diuinæ dicunt eſſe ſubſtantiæ. Eoꝝ quoq; condēnamus errorē: q eas ante peccaſſe: uel in cælo conuerſatas fuiſſe dicūt: q̃ ī corpora mitterent̄. Execramur eoꝝ blaſſemiā: qui dicunt: ipoſſibile aliquid homini a deo p̄ceptū eſſe: & mādata dei non a ſingulis ſed ab omnibus in cōmune poſſe ſeruari. uel qui primas nuptias cū Manichæo: aut ſecundas cum cataphrygis damnant. Anathematizamus etiam illos: qui dei filium neceſſitate carnis mētitum eſſe dicunt: & eū propter aſſumptū hominē non omnia facere potuiſſe quæ uoluit. Iouiniani quoque damnamus

hæresim qui dicit nullam in futuro meritoꝝ esse distantiam nosq; eas ibi habituros esse uirtutes: quas hic habere neglexerimus. Liberum sic confitemur arbitrium: ut dicamus nos semper dei indigere auxilio: & tã illos errare: qui cũ Manichæo dicunt hominem peccatum uitare non posse: quã illos qui cũ Iouiniano asserunt hominem non posse peccare. Vterq; enim tollit arbitrii libertatem. Nos uero dicimus hominẽ semper & peccare & non peccare posse: ut semper nos liberi cõfiteamur esse arbitrii. Hæc fides est papa beatissime: quam in ecclesia catholica didicimus: quamq; semper tenuimus. In qua si minus perite aut parum caute aliquid forte positum est: emendari cupimus a te: qui Petri & fidem & sedem tenes. Sin autem nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur: quicunq; me culpare uoluerit: se imperitum uel maliuolum uel etiã non catholicum: non me hæreticum comprobabit. Amen.

Libellus sancti Augustini cõtra quinque hæreses: In quo paganos: Iudæos: Manichæos: Sabellios: Arriosq; conuincit: & utriusque testamenti sententiis confutat.

EDITOR Sum Fateor nõ necessitate: sed qđ é uehemẽtius caritate. Non tã ad cõpellẽdũ põt esse molestus exactor: q̃ ad reddendũ deuotus est debitor. Sed ut ipleá qđ ꝓmisi adiuuate me sanctis orõnibus uestris. ut dominus oipotens det gratiã sermonibus meis & satisfaciã ipsis mẽtibus uestris & auribus. Si meminisse dignamini q̃ ĩ tpe affuistis: qnque hostiũ genera esse diximus: cõtra quæ expugnãdi ĩdutias postulauimus: ut necessaria ꝓparare possemus. Promissus ille dies illuxit. nos quoq; ipigre ad certamen domino adiuuãte ꝓcessimus. Adiutoriũ nostrũ a domino: q̃ fecit cælũ & terrã. Donabit certãti uictoriã: q̃ certanti donauit audaciã: non nos hostiũ turba: non bellantiũ forma: non quasi fulgẽs uitrea terreat armatura. Goliam magnũ robustũ armis terribilẽ ingẽtiq; turba munitum Dauid solus paruus atq; inermis uno lapidis ictu pstrauit totaq; allophyloꝝ castra turbauit: atq; fugauit. Quidnã aliud petra cõtra Goliã manu Dauid missa: nisi Christũ cõtra diabolũ ex semine Dauid significauit? Aggrediamur iam: & eoꝝ quæ diximus quinq; genera hostium proponamus. Pagani dicunt: Quid est quod nos exhorretis atq; abiicitis tanq̃ multos colentes deos? Ecce uos deũ qui prædicatis colendũ filiũ habere dicitis: & sine alterius cõmixtione sexus natũ esse configitis. Iudæi dicũt: quomodo unũ colitis deũ: quãdo & hominẽ quẽ patres nostri crucifixerunt dominũ dicentes hõibus extorquetis: ut tanq̃ filiũ dei uenerent & colant? Manichæi dicunt phantasma esse quod dicitur dominum christum fœmineo potuisse nasci ex utero. Non enim inquũt dignum esse: ut tanta maiestas per sordes & squallores fœminæ transire credatur. Sabelliani ideſt patripassiani dicunt. Vnus est deus pr̃ & filius. quoniã qui pater est ipse est & filius. Nã & si aliud dixerimus: dicit̃ multi colæ. Arriani dicũt. Alius est pater: alius est filius: sed minor est filius. Quomõ. n. fieri põt: ut genitori genitus extet æqualis? Ecce sunt erroꝝ ꝓpositæ quæstiones quasi hostiũ positæ acies. Cõtra istas acies pestiferas sanctissimi fratres assumite arma dei: ut possitis resistere in die mala: & in oĩbus perfecti stare. Accingimini lumbos uestros in ueritate: nemo trepidet: nemo formidet. Est lorica iustitiæ: est scutũ dei: ĩ quo sagittæ malorũ extinguant̃: est galea falsitatis & gladius spiritus quod est uerbũ dei. Quisq; fidelis christi multum his fuerit munitus armis: non cuiusq; formidabit psonã: non terrore tẽporis a certamine reuocabit̃. Eia fratres certamen in promptu est: feruet opus: urget aduersarius: spicula parat: iacere tẽtat. Nemo expauescat. plures nobiscum sunt: q̃ cum illis. Nobiscum est Moyses ille magnus amicus dei: qui ut hostem uinceret præliantem ad cælum palmas extendit. Iam tunc figuram christi ostendit ipse diuino ĩperio tumentis ponti uoluẽtis fluctuosissimas undas unius uirgæ percussu traiiciendo populũ aridos uertit ĩ campos. Nobiscũ est Iesus post Moysem populi dux Israhelitici. fortissimus præliator: cuius ẽt nomen indicat saluatorẽ. Ipse potenti sui & diuina fiducia diẽ sui cursus metas ne perageret statuit: & nocti ne accederet imperauit. Ipse gentiũ reges non sigillatim sed congregatim superauit: captiuauit: humiliauit: occidit. Nobiscũ est dauid manu fortis qđ dicam seruus dei: electus dei: amicus dei: parens dei: nouerat & bene nouerat nõ solum parcere subiectis: sed & debellare superbos. Verum etiam uirtutes ostendere: & patientiam custodire. Ipse cum inimicos suos persequeretur nõ ꝓnicioſus: & cum uinceret nõ extitit impius. Nobiscum sunt alii atq; alii uiri: qui omnia futura præuiderunt & prædixerunt. Non est ergo quod terreat nos. Expectate: audite: orate: interior & anterior circa me uestra sit oratio: non diutius immoremur: iamq; quod proposuimus prosequamur. Quid dicis pagane? deus inquit delectatus est filio: indiguit coniugio: si horruit coniugium: solus est sine filio. Quid enim poterat inueniri simile deo: quod coniũgeretur deo: & filium pareret deo? Deinde si ut dicitis habet deus filium: iam non unum colitis deum. Quid agimus? Ab Allophylo missum excepimus. Quid remittemus qđ licet miserrimum telum perueniat ad illum quid prodest? Quare? quia durus est: quia lapideus est: idola colit. Scriptum est: Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes qui confidunt ĩ eis. Sanctas scripturas nõ accipit. Quæramus ergo lapidem quo percutiatur percussus quassetur: quassatus cõminuatur: comminutus in puluerem conuertatur & conuersus in puluerem compulatur: compulsus seratur: satus faciat fructum: non igni qui consumatur: sed qui horreo recondatur. Hermes qui latine Mercurius dicitur scribit librum qui λογόσ τελειοσ appellat id est uerbũ pfectũ magnũ nomen libri huius: qa magnus est de quo scriptus est liber. Quid enĩ pfectius uerbo: quia solus é iter mortuos liber? Audiamus qđ loquat̃ Mercurius de uerbo pfecto. Dominus inquit & omnium factor deoꝝ sæculũ fecit dominum: & post pauca ut ostenderet qđ dixerit repetit & dicit. Quoniã ergo hũc fecit primũ & solũ & unũ: bonus aũt uisus est ei & plenissimus oĩum bonoꝝ. Quantũ plenissimus Ioannes dicat euãgelista. De plenitudine eius nos oẽs accepimus gr̃am ꝓ gr̃a. Bonus aũt ei uisus est & plenissimus omnium bonorum. Et sequitur lætatus est. Cui uel cum quo Lætatus est? dicat ipse Sapientia dei filius dei. Ego erá cui aggaudebat Ergo lætatus é: & ualde dilexit tanq̃ unigenitũ suum: Quem primo factum dei: unigẽitũ appellauit postea. Itẽ alio loco sic dixit filius benedicti atq; bonæ

uoluntatis cuius nomen nō pōt humano ore reparari. Quærebas paganæ coniugē dei. Audi Mercuriū para frontē: excipe lapidē. Cade ut erigaris: Frāgere ut confirmeris: destruere ut ædificeris. Ictus lapidis nō cutē di uidat frontis: non uenā rūpat sanguinis: nō aperiat foueā uulneris: sed signū faciat crucis. Coniugē dei quæ ris Abiiciaē ex corde tuo ipura puritas. Cōiunx dei est bona uolūtas quomō pater sit deus: & filius sit deus: nec tamē duo dii sed unus est deus: tecū disputare nō debeo. quia nisi crediderit nullatenus intelligere po teritis. Et tamē filiū dei dominū fateor. Mercurius hoc lapide pcussus lapideus desinat eē sacrilegus. Audia mus ēt qui uates eo. Sibylla de eodē dicit. Aliū inquit dedit deus filiis hominū colendū. Quantū apparet i his sentētiis Mercurii & Sibyllæ Sabellius iudicaē. Mercurius & patrē dominū dicit & filiū: & Sibylla dicit aliū. Sabellius dicit nō aliū qui eū patrē asserit esse quis filiū optimum ualde est: si modo non unū tantum: sed ēt ad quotoscunq; missus puenire potuerit: aduersarios in uno ictu pcutiamus. Itē Sibylla dicit ipm tuū cognosce dominū dei filiū esse. Versus iste & paganū increpat & iudæum. Alio loco filiū dei Symbolon ap pellat ideſt cōsilium uel cōsiliarium. Et ppheta dicit. Vocabiē nomē eius admirabilis consiliarius: deus for tis Arrianus arguiē: qui cū dicit minorē filiū dicit aliquādo deū nō habuisse filiū: & si fuit sine filio: fuit sine cōsilio. Ecce ad pericula quāta puocamur. Sed quia deus unq̄ fuit sine cōsilio: ēt contradicēte Arriano unq̄ pī potuit esse sine filio Quid agis pagane? Aperi auē: noli esse sicut aspis surda quæ obdurat auē: ne uocē audiat incātantis Non tibi mea uerba pfero. tuus ē Mercurius: cui iter deos tātus honor cultusq; allatus est a uobis: ut eius noīe diē domini uocaretis. Ipsum audite: ipse te cōuincat: ipse expugnet: & cū te uicerit illi cre das: & mihi credas. Mercurius aūt dixit. Dilexit deus unigenitū suū. Ipse dixit filius benedicti dei atq; bonæ uolūtatis. Et ne de eius nomine tædiū iterrogatōis sustineret: securus adiūxit. Cuius nomē nō pōt humano ore laudari. Quid Mercuri ab hominibus dicis nomē filii dei narrari non posse? A te narreē: qui non homo sed deus ab hominibus æstimaris? Eloquiē ad filiū suū dicēs. Est aūt inquit filii inenarrabilis sermo sapien tiæ spiritus sancti. Nōne hic est In principio erat uerbū? Dicit Hermes sermo iste sapiētiæ habet matrē. Seq tur de solo deo. Dominus ē oīum dominātē deo mortaliū. Et quid ab hōibus iudicari nō pōt? addit & dicit Sup homines est nomē filii dei: narrare nō possum quia deus nō sum. Dicāt homines quasi homines qđ non sum: ego cognosco qđ sum: Sermo sapiētiæ de domino deo ē. Nō ergo ibi pagane humanū susciperis aut fin gas fuisse cōiugiū: de solo deo ē: & sup homines ē. Increpat & Sibylla dicēs ipsum tuū cognosce dominū dei filiū esse: ipsum: nō aliū: nō Martē: nō Iouē nō Mercuriū. sed quē cōfiteē Mercurius. Quid miraris christia ne qđ tale de patre & filio dicāt? Et dæmones credūt & cōtremiscunt. Nēpe ī euangelio trāseūte domino di cunt: nouimus qđ sis filius dei: Venisti ante tps torquere nos. Vtinā quomō dæmones iudicem: sic homines agnoscerēt saluatorē. Quid dicit iudæus? Vnus ē nobis deus pater: pter ipsum alteq; nō nouimus. illū uero quē dicitis christū: patres nostri non deū sed hominē occiderūt. Nēpe hoc est qđ dixi. Vtinā quomō dæmo nes iudicē: sic hoies agnoscerēt saluatorē. Ecce dæmones uiderūt & tremuerunt: hoies uiderūt & occiderūt: dæmones cōfessi sunt: hoies psecuti sunt. Quæ infelicitas ē: & quāta miseria īpares ēt dæmonibus hoies īue niri? Itē hoies credūt: dæmones pereunt. hoies sanantē: dæmones puniūē. Sed hæc mutatio est dexteræ excel si nō psumptio hominis de suis uiribus cōfidētis. Cōtra istū iudæū non laboro. pugnēt cōtra eū codices sui: pugnent lex & ppheta. Aut uictus & humiliatus saluabiē: aut supbus & pertinax puniēē. Dixit dominus ad Moysen dicēs. Ecce ego mitto āgelū meū q̄ pcedat te: & custodiat te ī uia & ītroducat ī locū quē parauī: ob serua.n. & audi uocē eius: nec cōtenēdū putes. Adhuc audi qđ metuas ne īq̄t cōtēnendū putē. Quare? qa nō dimittit cū peccaueritis & est nomen meū in illo. Quis est iste magnus cui dedit deus potestatem & nomē? Dominus uirtutū ipse est rex gloriæ. Et unde pbamus: qđ cū dicit angelus: angelus debeat intelligi deus? In libro q̄ appellaē genesis. Venerunt inquit duo angeli sodomā uespere sedēte loth p foribus ciuitatis. Quos cū uidisset surrexit: & iuit obuiā illis. Quid plura? Suscepit: obsecūdatus est eis. Tanq̄ peregrinus cōsuetudi ne hospitalitatis liberatus periculo ciuitatis: & tēporale euasit incēdiū: & æternū cōsecutus est pmiū. Discite christiani sine discretiōe exhibere hospitalitatē: ne forte cui domū clauseritis: cui humanitatē negaueritis: ip se sit deus. non amplius euagemur a ppposita actione: angeli uenerūt ad Loth: & dixerunt: uidete & aduertite quia angeli loqui dicuntur. Quid dixerunt angeli? Salua animā tuā: noli respicere post tergū: quia nemo po nens manum super aratrum & respiciens retro: aptus eīt regno dei. Nec stes in omni certa regione: terrenis non hæreas uoluptatibus: sed in monte saluū te fac. spes tua deus sit: ne & tu similiter pereas cum sodomi tis. Dixitq; Loth ad eos. Vide hominem uidentem non cæcum sicuti iudæi & sabelliani: neq; lippientem si cut Arriani: sed oculos sanos habentem: sicut catholici christiani. angelos uidit: deum intellexit. Quid dixit angelis? dixitq; Loth ad eos. Domine si inuenit seruus tuus gratiā corā te: & magnificasti misericordiā tuam quā feciſti mecū: ut saluares animā meā. Magna res cū uolo iudæū ferire sicut Moyses fortissimus uir hastā suā uibrauit & misit: ut per iudæū & sabellianū trāsiret: Arrianumq; percuteret. Quid agis Loth sancte? An gelos uides: & non unū sed duos: & dicis domine ad unū uerbū facis: unū pcaris: & nō metuis ne alteri iniu riam facere uidearis. Absit. recedite iudæi: recedite sabelliani: qa nō uidetis. Recedite Arriani: quia pag uide tis. Ego uideo qđ uideo: nec contēno: nec curo. Duos uideo: æquales uideo: unū rogo nulli iniuriā facio: qa patrē & filiū ~~non~~ uideo. Nā ut itelligitis me nō falli cū duos tanq̄ unū deprecor: uidete utrum duo an unus humerus meis respōdeat pcibus. Petiit ut in modica ciuitate pxima refugiū haberet & uideret. Respondēt ei: Videamus quot sunt qui respondent Verba libri secreta. Dixitq; ad eū quasi responsio singularis est. Ad hæc sequere uideamus. Ecce ēt in hoc suscepi pces tuas: ut tamen subuertā urbē pro qua locutus es. festina: & saluare ibi quia non possum facere quicq̄: donec ingrediaris illuc. Vide iudæe dic angelum esse deum. Au dis Arriane patrem & filium dicentem nec eundē patrē quē filiū ppter sabellianos sed patrem & filium: au-

dis quid dictū eſt. Suſcepi p̄ces tuas: audis quid dicit nō ſubuertā urbē: audis nō potero facere quicq̄. Iudæus legat angelum: intelligat deū. Sabellius legat duos ueniſſe: & non contemnat ſed errorem fugiat: ne ad ignē perueniat. Sed ut plenius oſtendimus dictū Angelū debere intelligi deum: Lectionis huius ſequentia recitemus. Igitur dominus inquit pluit ſuper ſodomā & gomorrā ſulphur & ignē a domīo de cælo. Quid ē dominus de domino niſi filius a patre ſicut ē & alio loco. Dixit dominus domino meo ſede a dextris meis: donec ponā inimicos tuos ſcabellū pedū tuorꝫ. Ité in exodo Apparuit inqt Moyſi angelus domini ī flāma ignis de rubo. Et uidit quoniā rubus ardebat igne: & non cōburebat. Et dixit Moyſes trāſibo & uidebo hoc grande uiſum: cur utiq; nō cōburitur rubus? Cū uidiſſet aūt dominus qđ accedit uidere: uocauit eū dominus de rubo. Ecce ipſe angelus ipſe domīus: & ſeqtur dicēs. Moyſes Moyſes. Et ille dixit. Quid eſt domine? Ait illi dominus. ne acceſſeris huc: niſi ſolueris calciamētū de pedibus tuis. Locus. n. in quo tu ſtas terra ſancta eſt. Adhuc audi qđ dixerit ei: Ego ſum deus p̄um tuorꝫ: deus Abrahā: & deus Iſaac: & deus Iocob. Et ideo iudæus ſic audiat āgelū: ut ītelligat deū: & timeat deū. Sabellianus ſic ītelligat patrē: ut nō minuat filiū. Ieſus ét ſicut liber dicit: q eius īſcriptus ē nomine cū aduerſus hoſtes dimicaret ī ipſo cōſtitutus pcinctu uidet uirꝫ ſtantē cōtra ſe euaginatū tenētem gladiū: perrexitq; ad eū: & ait nr̄ es an aduerſariorꝫ? q reſpondit nequaquā. ſed ſū princeps exercitus domini: & nūc adueni. Cecidit. n. Ieſus ad terrā & adorauit. Et nūc ſequere iudeæ ducem tuū. Videt & īterrogat: adorat. Viſio cōmunionē habet. Videt enī & quod agnoſcit. Ergo uiſio cōmunionē habet: interrogatio ignorationē adoratio fidē. Quē uidet? hominē. Quis eſt iſte homo? Ipſe ē q cōtra inimicas gētes ꝓnūciabat: deſiderabat: expectabat eius aduētus. Quis ē princeps exercitus domini? nō ne ipſe eſt q in euāgelio īterrogatus quis eēt: reſpōdit & dixit principiū qui loquor uobis? Quid turbaris Ieſus? Quare fremuerūt gētes: & populi meditati ſunt inania Aſtiterūt reges terræ & principes cōuenerūt aduerſus dominum & aduerſus Chriſtū eius. Vides armatū: noli metuere nō contra uenio: ſed pro te: quia non ſum miſſus niſi ad oues pditas domus iſrahel. Quid ē Ieſus: qđ uides: īterrogas & adoras? hoīem uideo: ſed præ filiis hōinū eſt qđ nō intelligo & audio quē nō uideo. ſed quod credo. qa fides ex auditu. Auditus aūt p uerbū chriſti. Quid ergo quæris? aduerte & ſequere hoīem. uideo ſed præ filiis hominū eſt qđ nō ītelligo: neſcio qd mihi coruſcat: ut de latebris fulgidū aliqd ſplendet. Vade ad eū q uenit ad me: pſcrutabor: quē uideo hoc grāde ui ſum. Quē uideo & hō eſt: & non eſt hō: īmo hō ꝓpter manichæū & pluſq̄ homo ꝓpter iudæum: perge Ieſus meus: dux meus: pge. Quare qa niſi cū te inqris me acquiris. Ecce uenio hominē inuenio ītus neſcio qd intelligo: Obſcurꝫ eſt nondū uideo. Tecta eſt facies Moyſi uelamine īpedit facies: latet ueritas. nō agnoſco qd ſit opus īterrogatio. Dic tu hō noſter es: an aduerſariorꝫ? Si aduerſariorꝫ eſt & homo ē & inimicus. Si noſter eſt: & homo eſt & ſaluator nr̄ eſt: poſt me uenit & ante me factus eſt. Si Ieſus ē: Saluator ē. Interroget Ieſus Ieſum. īterroget priorē prior: ſed tamē minor maiorē īterroget. Deficiens creſcēte figura īterroga ueritatē. immo figura īterrogat ueritatē ut luceſcat dies remoueant tenebræ tpales ecce uenio. Scio quia ſpūs carnē & oſſa nō habet. Adhuc latet myſteriū: īterrogo uerꝫ: audio uerbū: remoueo bellum: adoro dominum. In eo q Ieſum uidet nō cognoſcit: furioſam mentē iudæorꝫ ſignificabat: qui ſi iudæus cognouiſſet nūq̄ dominū glo riæ crucifixiſſet. In eo aūt q audiēdo credidit & adorauit iſtū ſignificabat: de quo ſcriptū ē. Populus quē nō cognoui ſeruiuit mihi: & in auditu auris obediuit mihi. Audi adhuc. Quærebas deū genuiſſe filiū. Audi qđ dicit p̄ p Eſaiā ꝓphetā Nūquid ego qui alios parere facio ipſe nō pariā dicit dominus? Ergo qui cæteris generatōnes tribuī: ſterilis remanebo dicit dominus deus tuus. Cui dictū eſt filius meus es tu: ego hodie genui te. Quid me ſtimulas Arriane? irrides cū audis hodie apud dominū: nūq̄ craſtinus dies: nunq̄ heſternus ē dies. nō ſuccedētibus ac decedētibus traſigitur mēſis diebus: nō horæ mutant: nō uariātur mométa: ubi dies nec termino cōcludit nec initio coartat. Audiat adhuc iudæus qđ p ꝓphetā dominus dicit audiat arrianus: audiant & omnes qui filiū dei aut non eſſe aut eſſe minorē dicunt: ego inquit deus & non eſt alius. Et quid de filio? Domine ſi tu ſolus es deus: audi adhuc quid feſtinas? In memetipſo iuraui. Vbi eſt iuratio nulla eſt dubitatio: in memetipſo iuraui. Egredietur de ore meo iuſtitiæ uerbū. Ecce habet filiū egredietur de ore meo uerbū iuſtitiæ & nō reuertet. Quid eſt nō reuertet? Ne Sabellius dicat: qa ipſe filius ē q p̄ egreſſum uerbū nō reuertit: quia pater p̄ eſt: filius filius ē. Sileat aliquātulū: hæret inimicorꝫ loquacitas nullā habens uerecūdiā: īpleat domini ſententiā. Et filio dei aut nullus aduerſabit: aut qui aduerſarius extiterit. Egredietur inqt de ore meo uerbū iuſtitiæ: & nō reuertet: quia mihi curuabit omne genu: & p me iurabit oīs līgua domino. & filius Dauid. Audi ergo in domīo dici meæ ſunt ſūmæ iuſtitiæ & īperiū. Ago ergo & qui poſtea ad eū ueniēt: & cōfundēt oēs q repugnāt ei. Ité nūc oēs pagani iudæi hæretici aduerſamini & repugnate filio dei: ad eū uenietis: & confundemini oēs qui repugnatis ei. Non parua de filio dei ſecundum diuinitatem locuti ſumus: & reſiſtentibus in quātū potuimus aduerſariis nō pepercimus. Nūc uolo ad eius īcarnationē accedere: & manichæus obſiſtit īpurus. Quare? quia filiū dei nō uult dici ét filiū hominis. Et ubi eſt quod ſcriptū eſt Rorate cæli deſup: & nubes pluant iuſtū: apiat terra: & germinet ſaluatorē: & iuſtitia oriat ſimul. ego dominus creaui eū. Ité ecce paruulus natus eſt nobis: & factus eſt prīcipatus ſup humerꝫ eius: & uocabit admirabilis: conſiliarius deus: fortis: pater futuri ſæculi: princeps pacis. Ité uirgo ī utero cōcipiet: & pariet filiū: & uocabit nomē eius Emanuel. Dicit aliqs cū manichæo. Cōtra manichæū noua tela nō antiqua ſunt neceſſaria: qa nouū nō uetus accepit teſtamētum. Sed mihi qui cōtra utraſq; ſuſcepi certamē: undiq; arma ſunt neceſſaria: maxime quia iſta noua de ueteribus fabricata ſunt. ergo & illa nō abiicienda: & iſta portanda ſunt. Diuerſis. n. telis diuerſi cōcedunt aduerſarii. ordo itaq; iſte ſequēdus eſt ut ſequēs de euāgelio nō ſileā de pphetis. Sed ego inqt manichæus nec Moyſē accipio nec ꝓphetas. Et quid aimus de Paulo apoſtolo: qui in exordio epiſtolæ ſuæ ad romanos ſcripſit Paulus inquit ſeruus Ieſu chriſti uocatus apoſtolus ſegregatus in

manichei

euãgeliũ dei quod ante promiſerat p prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo q factus eſt ei ex ſemine ix
Dauid ſecundũ carnẽ. Quid eſt.n. in quo ꝑphetæ cõtrarii ſint euãgelio? Dixit ꝑpheta Rorate cæli deſuper
& nubes pluant iuſtũ. Veniat angelus: ꝑdicet uerbũ: aperiat terra: audiat Maria: & germinet ſaluatorẽ. ꝑphe
ta dicit: ecce uirgo cõcipiet in utero & pariet filiũ: & uocabit nomẽ eius Emanuel. Hoc etiã euãgeliſta cũ di-
ceret ſecutus expoſuit dicẽs Nobiſcũ deus. fruſtra manichæe conaris aduerſari ꝑpheticis. Etiã apoſtolus di-
cit de filio q factus eſt ei ex ſeie Dauid ſecũdũ carnẽ. Quod ꝑphetæ ꝑdixerũt & dixerunt: hoc apoſtoli præ-
dicauerũt & uiderũt. Qui erat: factus eſt: qd erat qđ factus ẽ? uerbũ erat: caro factus eſt. filius dei erat: factus
eſt filius hoĩs. Deus erat: hõ factus ẽ. Suſcepit humanitatẽ: nõ amiſit diuinitatẽ: factus eſt humilis: mãſit ſub
limis. Natus eſt hõ: nõ deſtitit eẽ deus. natus eſt paruus: latet magnus. Qui libẽter ãplectit natũ: nõ abhorret
uirginis partũ. Dicit tibi creator hoĩs. Quid eſt qđ te ꝑmouet in mea natiuitate? Nõ fũ libidinis cõceptus na
tiuitate. Ego matrẽ de q̃ naſcerer feci: ego uiã meo itineri ꝑparaui atq; mũdaui. hãc quã deſpicis manichæe
mater eſt mea ſed manu fabricata eſt mea. Si potui ĩquinari cũ eã facerẽ: potui ĩquinari cũ ex ea naſcerer. Si-
cuti trãſitu meo illius nõ eſt corrupta uirginitas: ſic mea nõ eſt ibi maieſtas maculata. Si ſolis radius cloacas
ſordes ſiccare nouit: inq̃nari nõ nouit: q̃to magis ſplẽdor lucis æternæ in quo nihil inquinati incurrit quod
cũq; radiauerit mũdare põt: ipſe pollui nõ põt. Stulte unde ſordes in uirgine matre: ubi nõ eſt cõcubitus cum
hoĩe patre? Vnde ſordes in ea quæ nec cõcupiſcẽdo libidinẽ nec pariẽdo paſſa eſt doloré? Vnde ſordes in do
mo: ad quã nullus habitator acceſſit? Solus ad eã fabricator & dominus uenit: ueſtẽ quã nõ habuit ĩduit: eáq;
ſicut clauſam inuenit reliqt. Sic ille ſolus natus eſt ĩter mortuos. Sic & iſtius ex q̃ natus eſt matris pudor ſo-
lus eſt integer. Eua inobediẽs m eruit pœnã: Maria obediẽs cõſecuta eſt gratiã. Illa gaudio ꝑhibito maledi-
cta: hæc credẽdo angelo benedicta. Illa nobis morté cõtulit: hæc uitã pepit. Quid agis manichæe? chriſtianũ
ꝑmis: nõ chriſtum defendis. Taceat ĩmũda uanitas: qa mũdata eſt ueritas. Velí adhuc ꝓſequi manichæum:
ſed ĩfeſtũ patior Arrianũ: q cõſidit de uirtute ſua: & gloriat de potẽtia ſua. Iam quidẽ cũ aliis reſpõderemus:
nec ipſi tacuimus: ſed iã nunc ſeruato ipſius ordine: uideamus quæ ſpicula iaciat. Nullius terreat ꝓſona poté
tis oĩs caro fœnũ. Vides quotidie fœnũ creſcere: fœnũ florere. Quid expaueſcit? tales fructus deſerta germi-
nat terra. Agricolã nõ accuſo. ſed quæſo ubi mihi ẽ? O boni agricolæ quid agitis? quare uocatis? uidet quod
malo iſta plena ſit terra: hinc ſpinæ: hinc tribuli: hic fœnũ ſurgit. Spinas incẽdite: tribulos eradicate: fœnũ ſic
cate: bona ſemina ſpargite: nõ terreat hyems: & ſi abũdat iniq̃tas: tamẽ noſtra ferueſcat caritas. Serite hyeme
qđ metatis æſtate. Sed q̃bus dico? O ubi eſtis fontes lachrymaꝝ? q̃bus agricolis loq̃r? Alii ſũt mortui: alii ſũt
fugati: terra tradita eſt in manus ĩpii tribulatio & neceſſitas. Domine da nobis auxiliũ de tribulatõe: ut ſalus
hoĩs nõ ſit uana ſed uera. Quid dicis Arriane? Interroganti te quæſo reſpõdeas: nolo deſpicias puulũ: non te Arriani
grãdis forma iuuat: nõ magna protegũt arma frontẽ penetrãt galeatã. Dic ergo mihi quid interrogo. Credis
in deum patrẽ oĩpotẽtẽ? Credo inquis. Interrogo. Credis in leſũ chriſtũ filiũ eius dominum noſtrũ? Credo ĩ-
quis. interrogo. Credis in deũ & hoĩem natũ de ſpiritu ſancto ex uirgĩe maria? Credo ĩquis bene facis. adhuc
interrogo Sicuti & pater eſt deus: ita & filius deus eſt. Ita alius eſt pater: alius eſt filius. Et maxĩe etiã æqualis
patri filius æqualis inquis. Quid reſtat? Ecce ad oĩa quæ interrogauimus reſpondit. In eo qđ credere ſe dicit
deum patrẽ & deũ filium: cõtrarius eſt mecũ pagano. In eo qđ credit chriſtũ deũ & hominẽ natũ de ſpiritu
ſancto ex uirgine maria mecũ eſt: cõtra iudæũ & manichæum. In eo qđ credit alium eẽ patrẽ & aliũ filiũ: me
cũ eſt: cõtra Sabellianũ. Age ſi mecũ es in oĩbus: quare litigamus? ſi una nobis eſt hæreditas: ſimul poſſideamus. fratres ſumus. Ecce q̃ bonũ & quã iocundũ habitare fratres in unum. ſi bonum & iocũdũ eſt habitare
fratres in unũ: quare eſt noua fabrica ante murũ? ſimul ad cuſtodiã noſtræ hæreditatis inuigilemus. hæredi-
tas noſtra ꝑclara eſt nobis: habemus inuidos inimicos. Ipſi ꝓſidere uolũt: nõ nobiſcũ ſed cõtra nos. nemo ſi-
bi aliquid uſurpet. Hæreditas iſta ſic nobis ꝓmiſſa eſt: ut indiuiſa poſſideatur: nõ partibus diſſipet. Simul col
ligamus: ne diuidẽdo pdamus. Paupertas ſolicitũ me facit. rogo te: noli foras preter me colligere: ne incipias
ſpgere. qui enĩ mecum nõ colligit ſpgit. Quaſi oblitus ſum cũ quo agebã: ſed nõ oblitus interrogo Arrianũ:
qué deſidero eſſe catholicũ. Dicit aliquis. Ad oĩa quæ uoluiſti reſpõdit. In reſpõſionibus illius nihil inuenit
aduerſi. quid aliud quæris? expecta frater: noli facere: noli iudicare. habeo adhuc qđ ĩterrogẽ: noli te cito illi
cõmittere. Reſponſio claret: uirus latet. qđ dixiſti frater: Aequalis eſt patri filius? æqualis eſt inquis. Ea mõ ui
gilia: mõ maniſeſtabit qđ latebat. Quomõ forte in utroq; dicis æqualẽ patri filiũ? operatiõe an origine: pote
ſtate an æternitate: an forte in utroq;? abſit inquit: opatione & poteſtate æqualis ẽ nõ æternitate. Quid enĩ
fieri põt: ut gẽitus æqualis ſit ĩgenito? En adeſt ille qui mecũ q̃ſi cohæres ãbulat. dolus apparuit: qui latebat.
mecũ poſſidere putabat: Diuidere uult ſed nõ ꝑmitto. prorſus reſiſto: leges habent ut teſtatoris uolũtati in
oĩbus pareatur. Siquis cõtra teſtatoris uolũtatẽ facere uoluerit: careat hæreditate. Sed ſilent leges ĩter arma
nõ prorſus. Ad hoc laborat: ad hoc pugnat: ut legibus ſeruiat: teſtamẽtũ, pfero: uerba teſtatoris recito Si hẽt
qđ diuidat ibi inuenio. ſed ſi nõ hẽt qđ diuidat de ipſo teſtamẽto reſiſto. Quod hẽt teſtamẽtũ audi. Pacẽ me
am do uobis: pacẽ meã dimitto uobis: hæc eſt hæreditas. & quis ipſe teſtator: lege teſtamẽtum: & ĩuenies cũ
ꝑpheta de deo loquit. a te magnificabit uſq; ad terĩos orbis terræ: & erit iſte pax. Gloria in excelſis deo: & ĩ
terra pax hoĩbus bonæ uolũtatis: nõ diuiſoribus ſanctæ unitatis: ſed oĩbus bonæ uolũtatis. Ipſe eſt hæredi
tas: ipſe ẽ teſtator. ipſũ quæris diuidere. Quid ptiris unũ? ſi unũ diuiſeris: integrũ nihil hẽbis: O arriana hæ
reſis crudelis: ĩpia: meretrix: erubeſce iudicãte Salomone. Meretrix ne unũ uiuũ ne undecunq; cõceptũ. láq;
partũ perdẽt. nõ ꝑmiſit diuidi filiũ ſuũ: & tu diuidis dominũ tuũ. Illa & ſi meretrix tamẽ pia: quia mater. tu
aũt meretrix & lupa: quia nõ mater. qđ paris ꝓfocas: qđ nõ paris cõgregas. Quomõ alienũ lactas: quia & tuũ
negas? uiſcera tua durauerũt: illius treuerũt. Quid dixit? Date illi puerũ: & nolite diuidere eũ. filius meus eſt:

ſed melius apud illū gaudeo uiuū integrū:q̄ diuiſū lugeo mortuū.filius meus eſt.Sed quid puero mater,pde ro:ſi uitā quā nō cōfero aufero? Volo illius crudelis a paruulo repellere ubera:ſed magis cogor iudicis time re machærā.Date illi filiū meū:meus ē natus:ſed migret ad illā:totus apd̄ me manet affectus.Date illi pue3 tātū:nō auferat uita mēbro3:nō diuidat integritas:mihi nō eripit pietas:quid dixit? Date illi pue3:nolite di uidere eū.Ecce ego dico totū poſſide: & noli diuidere hæreditatē:ſine p̄iudicio pater maior eſt,filius minor eſt.O ptes O iuſtitia o æqtas una ps maior eſt:alia minor? Nō cōſcētio:nō facio ptē:qa nō diuido pacē.Si.n. iā fracta fuerit pax:iā nō erit pax.Illibata eē nō pōt apud quē fides integra nō ē.Vnde qa mecū nō uis poſſide re hæreditatē:nō potes obtinere,poſtremo ſi mortuo nō p̄cis:ſed p̄ſide ſtudes:uade ī terpella iudicē.Videa- mus qd ibi dicturus ē,hēs iudicē ordīariū.Nolo mihi adducas ex diuerſis p̄tibus alias atq; alias poteſtates. nō mihi armiger:ſed legifer neceſſarius ē:Et ubi iuſtū iuenio? aut ubi eū iuenis? Audi,pphetā dicētē Domi- nus iudex nr̄:dominus legifer noſter:ne condēnādū putes.Audi qd ſeq̄t.Dominus rex nr̄:ipſe ſaluabit nos. Ecce hēs iudicē.Si pa3 ē:rex ē:ante te ē ſic eſt in cælo:ut nō deſerat terrā.Cælū īquit & terrā ego ipleo.Ecce uobiſcū ſū uſq; ad cōſumationē ſæculi.Et nobiſcū ē.& cū p̄ſe eſt qa nec patrē dimiſit cū ad nos deſcēdit:nec nos deſeruit cū ad patrē aſcēdit.Ipſū ī terpella ipſi dic.Domine dic fratri meo:ut diuidat mecū hæreditatē. Audi reſpōſū diuinū:audi iſtū iudicē:audi pacē fugiētē litē.Quid ait amice:qs me cōſtituit iudicē aut diui- ſorē ī ter uos? Vis diuidere pacē:& q̄ris habere pacē iudicē.Iudex tuus nolo eē.pax ſū:litigare nō noui.Cōſen tientibus aſſiſto:litigātes fugio.Cū inimicus eſſes p̄ri meo:recōciliaui te p me.Quomō ergo a p̄re meo ſepa bis me? ego cū eſſes lōge:ueni ut reducerē te:cū ī ter mōtes & ſiluas errares:quæſiui te:ī ter lapides & ligna in ueni te.In lapidibus offendebas:& his h erebas:qa ligna & lapides adorabas:ne lupo3 ferarūq; auido ore la- niareris collegi te:hūeris meis portaui te:p̄ri meo reddidi te.laboraui:ſudaui:caput meū ſpinis oppoſui:ma- nus meas clauis obieci:lācea latus meū aperuit.Tot nō dicā iuriis ſed aſpitatibus laceratus ſū:ſanguinē me- um ſudi:aīam meā poſui:ut mihi cōiungerē te:& tu diuidis me.Audi qd reſpōdeat diſcipulo:q filiū nouerat & patrē q̄rebat.ait Philippus domino. domine oſtēde nobis patrē & ſufficit nobis.Et dominus ad eū, ſi ue- lis Arriane audire cū apoſtolo erraſti:cū apoſtolo redi:cū apoſtolo ſit illius obiurgatio ēt tua curatio.Quid ait domīus? tāto tpe uobiſcū ſū Philippe.Ego ueni te patri meo applicare:& tu noli ſepari.Quid q̄ris q̄ ali um p̄ter me? Qui me uidet uidet & patrē.Tāta ē ī nobis ueritas tāta ſimilitudo tāta caritas:ut ego in patrem ſim & p̄r in me.Sentio Sabelliane quid muſitas? In Arriano me cōcludere:ab Arriano me auocare feſtinas. Sed in noſe p̄ris & filii & ſp̄ūs ſancti nō tecū ſed unius dei cū illis reſpōdeo te nō p̄fero.Quid dixit dominus? Qui me uidet:uidet & patrē.nō dixit ego ſū filius ſimul & p̄r.ſed dixit:Ego ī p̄re:& p̄r ī me ē.& q me uidet: uidet & patrē. Poſitio unius ſyllabæ q̄ dicit & diſcernit:& patrē diſcernit & filiū:te qdē mōſtrat nec patrē hēre nec filiū.Dic mihi Arriane patrē deū dicis? & maxīe.qd filiū? Ipſū quoq; deū cōfiteor.Bene agnoſcis qa cū in carne ,pnūciaret uēturus:de ipo dixit,ppheta.Dicite puſillāimes cōfortamīni:& nolite timere:ecce de- us ueſter ultōem adducet retributiōis.deus ueniet:& ſaluabit nos.agnoſco in eo qd̄ te agnoſcere dicis.pro phetæ nō aduerſaris.qd ergo dicis de patre? deus ē.qd filius? deus eſt.Coæternus ē patri filius? non.ergo erat tp̄s quādo nō erat filius:ergo fuit tp̄s quādo nō fuit filius.nō ergo oīa p ip̄m facta ſunt.lā.n.erat tp̄s quando nō erat filius.Si erat tp̄s quādo nō erat filius:Ioānes euāgeliſta nō debuerat dicere In p̄rīcipio erat uerbū: ſed in p̄rīcipio erat tp̄s.Ioānes dicit oīa p ip̄m facta ſūt:& Arriāus cōtradicit.Dic Arriane ūde ſcis qa erat tp̄s quā do nō erat filius? An tu forte dicturus es:& Ioānes unde ſcit? qa ſupra pectus domini recubuit:& īde haurie- bat qd̄ in cōuiuio domini bibebat:qa in p̄rīcipio uerbū erat,tamē dic quādo ī p̄rīcipio erat uerbū:& uerbū deus erat:Arrianus ubi erat neſcio:ſi audes dicere ibi erat.Notū ē,n.& legit̄ quo tpe natus:meritoq; dānatus ſit.notū eſt etiā quādo uixerit:quo mō mortuus fuerit.& ideo nō audes dicere de Arriano ſicut de uerbo fu- it.& ē qa nec tūc fuit:nec mō eſt.Sed ut in oībus excludat̄ Arrianus:audi qd p Salomonē dicat̄.Dominus fe cit regiones & fines hītabiles ſub cælo.Cū pararet cælos:aderā illi.Et poſt pauca.Ego erā apd̄ illū diſponēs: ego erā quādo faciebat fortia fūdamēta terræ:ego erā cui aggaudebat.Sed dicis tpe agit̄.Vt3 fuerit ante q̄ eſſet tp̄s audi ip̄m p ,pphetā dicētē.Ex tpe īqt.qd eſt ex tpe? nūqd ex quo tp̄s cœpit eē? Non ſic īpie Arriane: nō ſic:ſed ex tpe ante q̄ fieret tp̄s ibi erat.qre iā quādo nō erat:q ante tpa nō erat.In p̄rīcipio erat uerbū.Meli us græce dr̄ λογος qppe uerbū ſignificat & rōnē.Vides ergo qa ſemp erat:de quo audes dicere nō erat. Aut ſi dicis aliquādo deū ſine uerbo aut ſine rōe fuiſſe:iā nō filio tātū:ſed & p̄ri aduerſarius eris.Ego īqt ex ore al tiſſimi,pdii.qs uerbū? & uerbū hoc qd ē? Ioānes dicat:& deus erat uerbū.ergo uerbū & cuius erat uerbū:non duo ſed unū ſūt.nō īqt qa uerbū poſterius ē eo cuius ē uerbū.Vnde appet p̄rem filio eē minorē.negas itaq; filiū dei eē deū.nō nego īqt:& patrē deū dico & filiū deū dico:ſed patrē maiorē:filiū minorē.q̄ diu p̄r maior filius minor? dic mihi qa uideo te calculari uelle æternitatē:Quot ānis p̄cedit deus p̄r filiū ſuū? Vbi diē na tiuitatis filii legiſti:filii dei dico nō dico filii dei & hoīs:ubi ergo diē natiuitatis eius ex p̄re legiſti? Cū quo ma thematico creatoris fide3 cōſtellatōem q̄ſiſti atq; tractaſti? quā horā:q̄ mōēta:quos nūeros :q̄s minutias mōēto3 natiuitatis eius q oīa cōdidit collegiſti? Cōqeſcat ergo hæretica nō religio:ſed ſupſtitio.De chri- ſti initio defecit calculatio:qa cū audit̄ ſine initio æternitas:nulla q̄rit̄ ætas.Si p̄r deus & filius deus:p̄r ma ior filius minor:iā nō unus ſed duo ſūt dii.Quid ergo ē qd̄ dicit p ,pphetā Ante me nō eſt formator deus:& poſt me nō erit? Quid dicis Arriane? cui iſtas deputas uoces? Si p̄ris ſū t dicēdo Ante me nō ē formator deus: & poſt me nō erit alius:aut ipe p̄r nō erit:aut filius nō erit.Si tātū.n.diceret Ante me nō eſt formator deus: nec adderet & poſt me nō erit:libe3 tibi hæc uerba erat p̄ri tātūmō applicare.Cū āt ſeq̄t & dicit & poſt me nō erit:ſecūdū te ut dixi ſe & patrē & filiū negat deū.Itē ſi filii ſūt hæc uerba patrē ſuū & deū negat & patrē. Si.n.nō dicer̄t Ante me nō ē formator deus:ſed tātūmō poſt me erit:poſſet forſitā dici filiū ſolū fuiſſe locutū.

Mō ät cū dicit ãte me nō ẽ formator deus:& poſt me nō erit:patrẽ ſuū nec deū dicit eẽ nec patrẽ. Ité ſi pr̃is x
ſūt hæc uerba:qs dicit cui dicit filius meus es tu:ego hodie genui te? An forte médacio arguédus eſt? Sed ſi
filii uerba ſūt:qs dicit cui dicit pr̃ uſq; mō opaſ:An forte & iniurioſus pr̃i iudicádus é & ígratus? Sed nunqd
ingrate diceret poſtula a me & dabo tibi gẽtes hæreditatẽ tuá terſos terræ. An forte qd dicét aut fallere uo-
luit:aut ut minus aliqd de ꝓpheta dicamus finxiſſe credẽdo duos ſibi cõfabulãtes:ideſt patrẽ & filiũ:& dicẽ
te pr̃e Ante me nō ẽ formator deus:adiũxit & filius dicẽdo:& poſt me nō erit. Inimica ſūt q̃ agimus an diui-
na? O ſcelus:proh dolor ꝓce parce hæretica ípietas.cũ tibi deũ non capias:nos quoq; ad blaſphemiã ꝓuocas
nō hæc ſcã docet eccleſia.pr̃ pr̃ ẽ:filius filius:& ille nũq̃ fuit pr̃:& iſte nũq̃ fuit filius.ãbo æterni ;nec cœpũt
eẽ:nec deſiſtũt. Quod pr̃ loqt̃:filius loqt̃:qa uerbũ pr̃is é.& qd̃ filius loqt̃:pr̃ loqt̃: qa pr̃ uerbi eſt.ipſũ uer
bũ dicit:uerbũ qd̃ ego loquor a me ipo nō loquor.cõcedite qio creatori:& í creatura ſi poteſtis capite creato
rẽ. Ecce ignis & ſplẽdor duo ſūt.alter ex altero é:nec ſine altero alter eſt.ignis pr̃:ſplẽdor filius.& r̃pe ſi poſſit
dicere qd̃ luceo a me ipſo nō luceo:ſed q me miſit:ipe mihi dedit ut luceã.Ignis.n.ſplẽdorẽ mittit. & ſicuti
filius de pr̃e deo dicit:ita & ſplẽdor dicere põt:Ignis mecũ eſt:extíngue ignẽ:& ſplẽdor nunq̃ parebit. Iſte ignis
& ſplẽdor pr̃ & filius:unus ſine cõiuge pr̃:alter ſine mr̃e filius eſt:nec diuidi alter ab altero põt:cũ ſit alter ab
altero:initiũ tamẽ alterius eẽ nō põt ſine altero. Hæc aũt poſſe a creatore tributũ é creaturæ qd̃ põt ipe cre
ator. Accedat paganus:accedat Sabellianus:accedat Arrianus:cõtẽplẽtur lucernã:in ipa uideãt qd̃ in deo ui
dere nō poſſunt. nō facio iniuriã:ſi tãti creatoris cupiens oſtẽdere poteſtatẽ:ignis ſiue lucernæ tãtillã offerã
ſimilitudinẽ. Scriptũ eſt:lucerna pedibus meis uerbũ tuũ domine & lumen ſemitis meis.& de deo dictũ eſt:
Ignis cõſumẽs é.accedite ergo:& lucernã diligẽter cõſiderate:uſaſq; fatuitates & tenebras ſmouete.paganus
ítueaſ:& illic ſine cõiugio patrẽ eẽ diſcat & filiũ:& quo mõ natus ẽ filius. Si cæcus nõ es: ibi uide íter ignẽ &
ſplẽdorẽ: quære mediũ. Si nullũ ẽ mediũ:nullũ ẽ cõiugiũ:noli ãplius ꝓſcrutari mediũ:ne magnũ patiaris ícẽ
diũ. Accedat Sabellianus:uideat duos in unũ ignẽ & ſplẽdorẽ:nũqd nō recte dicere põt:ſplẽdor ego in igne:
& ignis in me:ſicut filius dicit Ego in pr̃e:& pr̃ in me. Accedat & Arrianus:uideat & ipſe alter ex altero:nec
tamẽ naſci poſſe alter ſine altero:nemo eo prior:nemo poſterior. Coæui ſūt pr̃ & filius:ſplendor & ignis:
nec ignis ſine ſplẽdore:nec ſplẽdor ſine igne eẽ põt.aut certe mitte manũ:diuide alter ab altero:oſtẽde mihi
ſplẽdorẽ ſine igne:aut certe ignẽ ſine ſplẽdore.abſit:ardere tãtũmõ poteris:ſepare alter ab altero nō poteris.
Sicut.n.ignis & ſplẽdor alter ex altero eſt:nec alter ſine altero eẽ põt:nō illis ortus q nō eſt ſed æternitas atq;
ſubſtãtia una eſt. Ignis & ſplẽdor tẽporales ſūt:pr̃ & filius æterni ſūt. Sũt dico qa pr̃ & filius deus: dico quia
unũ dualitas in ꝓle:unitas eſt í deitate.alter ex unius natiuitas:ſed unũ oſtẽdit eẽ diuinitas.cũ dico filius
alter eſt:cũ dico deus unus eſt. Alius eſt qa filius é:aliud qdẽ nō eſt qa deus eſt. Erubeſcite Arriani: Tui cã ho tunicam
minis iã iudicati in cruce pẽdẽtis Pilati nõ ſūt auſi carnifices cõſcidere:& uos caritatẽ dei in cælo ſedentis í-
mo caritatẽ domini diuidere conamini. Vos in ſternũ ruitis:iã illã tunicã nunq̃ rũpitis. Ité p̃pheta domius
dicit:Nõ erit deus ultra me:dominus iuſtus & ſaluãs nõ ẽ p̃ter me. Hic Sabellianus ſtultus. Vt enĩ & unũ eũ-
dẽq; patrẽ & filiũ talibus ſe teſtimoniis credit muniri. Cõtra Arriani ut ꝓbẽt aliũ eẽ patrẽ:aliũ eſſe filiũ alia
ꝓferũt teſtimonia:& dicũt:in tãtũ alius eſt pr̃:alius eſt filius:& alius eſt maior alius minor:ut pr̃ dicat filio
Dedit te in lucẽ gentiũ:ut filius dicat Dominus miſit me. Quãtũ intelligo lux iſta gẽtiũ tã clara ẽ atq; ſpi-
cua:ut hæretici eã cõprehẽdere nõ ualẽtes atq; ſpicere cæcati nõ in ea poſſint ãbulare:ſed potius oberrare.
Arrianus aliud:Sabellianus aliud. Quale bellũ? qd ad hoc catholicus? Arma ígt q portãt mea ſũt:mihi mili-
tãt:ãbo cõtra ſe pugnãt ſed ꝓ me;ut ãbo deficiãt:& nõ alter ad alter trãſeat:ſed ad me,ꝑerẽt:& ego aliq̃ un
de ꝓcutiãtur utriq; ꝓferã. Tu Arriane dicis maiorẽ eẽ q mittit:minorẽ q mittit. Interrogo te qs é maior cui
ꝓparaſ aliqd ueniẽti an q ꝓpat? cui exhibeſ officiũ an q exhibet? Vtiq; ſi hoium genus interroges: reſpõdet
illũ eſſe maiorẽ cui ꝓcediſ:uel cui officiũ exhibeſ. Tu inde uis ꝓbare minorẽ filiũ qa miſſus eſt.ego oſtendo
eũ q miſit ꝓcedere eũ quẽ miſit: nec alterũ eo dico maiorẽ quia nõ audeo dicere uel minorẽ. Eſaias ꝓphe-
ta dicit:Hæc dicit dominus Chriſto meo domino:cuius apphẽdi dexterã:ut ſubiiciã ante faciẽ eius gẽtes:&
dorſa regũ uertã:& apiã corã eo ianuas:& portæ nõ claudẽtur. Ecce ille q miſerat ꝓcurſor factus eſt. Quis.n.
maior aut ſupior ante minorẽ ianuas apiet? uel quo id faciet niſi paululũ ante ꝓceſſerit. Audi adhuc.& porte
íqt nõ claudẽt:quo ergo ante te ibo:uides q miſerat & cõmitaſ & ꝓcedit.lã tu diſcerne qs ſit maior qs ſit pri
or.ego nullã diſcretionẽ uideo:ſed potius æqlitatẽ cõſpicio. Filius dicit de pr̃e:miſit me pr̃.pr̃ filio dicit:ego
ante te ibo. Recedat de medio diſcordioſa calamitas:æqlitas hæc exhibet nõ diſpilitas. Adhuc ſeqre:uel cla-
rius appareat:quis.n.dicit ego ante te ibo.& glorioſos terræ humiliabo? Hic eſto & tu pagane:audi quid di-
cat ꝓpheta:non mihi:ego qd uolui ſcripſi. Codex í quo ſcripta ſunt legatur. In armario iudæi habentur. Ini
micus meus teſtis ẽ meus. Ab ipſo qre:aperi:lege:& crede. Dorſa íquit regũ uertã:& glorioſos terræ hũiliа-
bo. Nõne uides reges terræ qui ãte ꝓſeqbanſ chriſtianos nũc eſſe chriſtianos? nõne uides ipſos qui humiliа-
bãt eccleſiã hũiles ítroire eccleſiã? nõne nũc eos uides hẽre defenſores quos ante hẽbat ꝓſecutores? Ego íquit
ãte te ibo:& glorioſos terræ hũiliabo:portas æreas cõterã:& uectes ferreos cõfrigã:& dabo tibi theſauros ab
ſcõditos:& archana ſecretoꝝ:ut ſcias quia ego deus qui uoco nomẽ tuũ deus iſrahel. Audiat Sabellianus:de
us dicit:ergo duo ſūt qui dicit:& cui dicit. Audiat Arrianus:ego deus:& nõ eſt ãplius:extra me nõ eſt deus di
uinitatis.ex quo aduerſus iſtas hæreſes duas certãdo laboro:pene ſũ fatigatus. Veni domine meus leſu ꝓpia-
tor fortiſſime:prĩceps exercitus domini:qui diabolũ uiciſti & ſæculũ: apphẽde arma & ſcutũ:& exurge in ad
iutoriũ mihi. Præceſſurus in ꝓpriũ: & uicturus in mũdo adorauit nõ tanq̃ uirtutis ípotẽs cũ eẽt oipotẽs:ſed
ut nobis ꝓpter quos uenerat hũilitatis magiſteriũ exhiberet. & quid dixit? Pater clarifica filiũ tuũ. Mõ Ar-
rianus maledictus dicit: uides quia minor eſt:claritatẽ nõ héret niſi patrẽ petiſſet.expecta hõ: quid feſtinas?

Tu hoiem uides:in q̄ forma? nō ſolū pr̄e ſed ét angelis minor ē:hō patet:deus latet. Tu mihi oſtēdis hoiem húilé:aperi oculos tuos:& deū uide ſublimē:nō angelis minorē ſed pr̄i æq̄lē. Pater īqt clarifica filiū tuū:ecce minorē. Adhuc ſeq̄re:ut & filius tuus clarificet te:ecce æq̄lē. Inuenimus filiū agnoſcēté patrē:& adorātē:eiq; cōiunctū:nō ut putabaſ ingratū. Videamus qd de filio dicat & pr̄:aſſūpſit Ieſus Petrū Iacobū & Ioānē frēm eius:euāgelii uerba ſūt:& duxit illos in mōtē excelſū ſeorſū:& trāſfiguratus ē ārē eos:& reſpléduit facies eius ſicut ſol:ueſtimēta aūt eius fcá ſūt alba ſicut nix. Ecce apparuit ei Moyſes & Helias cū eo loquētes. Moyſes & Helias:lex & prophetæ loquebātur cū illo:oſtēdebāt quē p̄uiderāt manifeſtabāt quē prædicauerāt. loqbā tur:putes qd loquebanſ:ut iudæi cōuīcerenſ:manichæi cōfūderētur:pagani cōuīcerētur:hæretici cōprime rētur:catholici cōfirmarētur. Loquebanſ lex & ꝓphetæ:aſperitas & leuitas:triſtitia & māſuetudo:p̄ceptum & adiutoriū:ferraméta & medicus:úbra & lux:p̄co & dux:ſnīa & miſericordia. & qd poſt hæc. Reſpōdēs āt Petrus dixit ad Ieſū:Domīe bonū eſt nos hic eē:ſi uis faciamus hic tria tabernacula:tibi unū: Moyſi unū: & Heliæ unū. Quid dicis ſcē Petre? Mūdus pturit:& tu ſecretū petis. Vides ergo tot gētes in unū conuenire:& tu regē q̄ris. uides tenebras mūdi:& tu lumē abſcōdis. Nemo accēdit lucernā:& ponit eā ſub modio:ſed ſup cādelabr̄:ut luceat oībus q̄ in domo ſūt. Vidiſti tu:uideamus & nos:tenebræ ſūt:nō offendamus in paganis nō erremus in hæreticis:luceat nobis lucerna:doceat nos uerbū in carne. Videamus q̄d dicit euāgeliſta: uideamus ſi admiſſū é cōſiliū Petri; Adhuc īqt eo loquēte:ecce nubes lucida obūbrabat eos:ecce uox de nube dicēs:oés audiamus:néo aures claudat:audiāt pagani irriſores:audiāt iudæi p̄ſecutores:audiāt māichæi phā taſma ſeminātes:audiāt hæretici erronei litigatores & audiāt & maxīe audiāt. audiāt & catholici fideles dei electores. iſti audiāt ut iſtruāt̄:illi ut corrigan̄. aut iſti audiāt ut ſeducāt̄:illi ut punian̄. Quid dixit uox de nube? Hic eſt filius mēus dilectus:in quo mihi bene cōplacui. Vbi eſtis q̄ aduerſamini ī filio dei? Pr̄ dixit hic é filius meus dilectus:& tu dicis nō hēt filiū deus. Tu pagane qd foris ſtas:& murmuras? ītra huc ī ſcholā dei:ap̄i aures cordis tui:audi uocē domini & ſimilē filiū dei. qd agitis iudæi q̄ occidiſtis filiū dei? quo fugie ris? ubi uos abſcōdetis? Qui mōtes? q̄ petræ ſup uos caſuræ ſunt? & ſi in cauernis petr̄ uos abſcōderitis:in de extrahā uos dicit dominus. Sed & uos uenite & ītrate:cōſiliū meū audite deſpare nolite quoniā ſūt reliqæ hōi pacifico. Sæuiſtis:occidiſtis:ſanguinē Chriſti fudiſtis:in p̄iculo eſtis Filio dei increduli fuiſtis. Quid face re nūc debetis:niſi credētes ut baptizemini:bibatiſq; ſanguinē quē fudiſtis:nō é qd horreatis:fuſus é ſāguis medici & factus é medicamētū phrenetici:qd dubitatis? Guſtate & uidete:quoniā ſuauis eſt domīus. Quid tu manichæe q̄diu phātaſma ſōniaris? Euigila & uide:nubila tonāt. & qd tonāt? Hic ē filius meus dilectus. Vide in terra hoiem ueꝛ:audi de cælo deū uerū:utrūq; ueꝛ eē cognoſce. i. deū & hoiem filiū dei & homīs unū eūdēq; eē hoiem. & deū cognoſce:& placabis deū. Caue ne offendas in lapidē:& mortis patiaris ruinam qa qd̄ ſōniaris uanitas eſt:qd̄ deus tonat uirtus eſt. Audi tu Sabelliane:audi de cælo patrē:uide in terra filiū: & noli dicere Idē p̄ q̄ filius eſt. Audi Sabelliane & in p̄re & filio noli errare:ſed ſequere unitatē. Domīe au diamus qd dicis de filio. Hic é inquit filius (Vide in terra hoīs filiū:audi de cælo dei eē filiū) meus dilectus: ī quo mihi bene cōplacui. & qd ille ip̄m audite. Deo gr̄as ītonuit p̄ceptū deo:& remotū eſt cōſiliū Petri. Gra tias tibi deus uirtus:gr̄as tibi deus p̄:q̄ & filiū tuū oſtēdiſti:& mihi ducē dediſti. Recedat Sabellianus:rece dat Arrianus:recedāt cæteræ peſtes:recedat oīs iniq̄tas atq; doctrīa. doceat deus & nō Arrius: doceat filius & nō aduerſarius. Dic dominus meus Ieſus doce:ut diſcā qd̄ doceā. Sabellius dicit:ipe p̄ eſt filius. Arrianus dicit:alius eſt p̄:alius eſt filius. p̄ maior:filius minor:aduerſaſ:clamat:litigat:pugnat:turbas cōgregat:cōtra Chriſtū dimicat Ille ſanguinē fudit ut redimat. iſte pecuniā ſpgit ut perimat:ſpelūcā fabricat:illic catholicū p̄focat:chriſtianū uocat paganū:baptizato ingerit baptiſmū cōtra id qd̄ ſcriptū eſt:Qui ſemel lotus eſt nō indiget denuo lauari. Clamat hō chriſtianus ſum:qd me dicis eē qd̄ nō ſum? clamat fidelis ſum:& ille dicit: accipe a me pecuniā. clamat redēptus ſū:& ille dicit:accipe a me auꝛ. aut qd das? aut qd aufers? Das pecuniā aufers gr̄am. das p̄tiū:ut auferas quo ēptus ſū. Quid emis ab ēpto? p̄tiū meū nō auꝛ ſed ſanguis ē chriſti. nō me ſeducis:nō me decipis:quātūcūq; mihi cōferas nō mihi tolles p̄tiū meū:pecunia tua tecū ſit in īteritū. nā p̄tiū meū nō hēt p̄tiū. Clamat hō fidelis ſum. exufflas. Quid rogo chriſtiano reſeruas? In quo patrē & filium & ſp̄m ſanctū exufflas? An forte nouā fidē:nouū baptiſma:nouū deū de trāſmarinis p̄tibus adduxiſti? Dic meus Paule:doce diuini iuris perite ſpōſi amice hō iſte mō uenit:me nō ſubuertet:fidei unitatē ſcidit:trinita tē diuidit:nō ſibi cōſentiēté rebatizare cōtēdit. Quid facio in Ieſu chriſto? p euāgeliū tu me genuiſti:bapti zatus ſum. An forte aliud baptiſma & alia fides? Ablit īqt. una eſt fides:unū baptiſma:unus eſt deus p̄ oīum lā credidi:iā baptizatus ſū:iā patrē hēo dominū. quare homicidā patior Arianum Subueni domine deus Ie ſu:accinge gladiū ſup femur tuū potētiſſime:& egredere:& occide eos oīpotētiſſime. In ſe ait uiuant:in te de ſināt p̄ſequi me. Sabelliani te ſubtrahūt:Arriani minuūt. tu qd dicis de te? p̄ dixit ut te audiamus. Cū te au dimus ip̄m audimus:uno ictu utroſq; p̄cute aduerſarios:peāt īquit uaniloqui & mētis ſeductores Arrius & ſabellius:nō dixit ego & p̄ unum ſum:ſed ego & p̄ unū ſumus. Ergo ſi pater & filius unū ſūt:imo quia īdu bitāter unū ſūt:nō duo ſed unus deus:nō in unicū aliquid ꝓpheta ſcripſit:ſed uerū dixit domino dicēte An te me nō eſt formator deus:& p̄ter me nō erit. Docuit uirtus uirtutē:& gladio bis acuto oēm pemit errorē. Si adhuc reluctanſ hæretici:audiāt catholici diffinitiuā ſentētiā:quā ſequātur. Audite patrē quid dixerit fi lio. Audite filiū quid de p̄re dixerit uel de ſe. Siq̄s uobis euāgelizauerit præter id qd̄ accepiſtis :anathema ſit. Diximus de p̄re & filio qd potuimus & quātū potuimus ſi tamē aliud digne potuimus. de ſp̄ū ſcō tacuimus ſed nō eū ſepauimus. Quicquid.n. de patre & filio diximus:& de ſp̄ū ſancto diximus:eſt.n. cum illis & in illis æqualis:unus:nō minor aut tertius deus. Quid aliud dicā fatigatus? Qui ſp̄m ſanctū a p̄re & filio æternita te ſubſtātia uel cōione ſeparat:eūq; negat ſp̄m eē patris & filii:plenus eſt ſp̄ū īmūdo:uacuus ſp̄ū ſācto. Ideo

enim deus dr̄ caritas:qa nō ptibus diuidit unitatē:sed ieffabiliter coagulat trinitatē. Ipsa est.n. trinitas unus xi
deus:turris fortitudinis a facie inimici:credētes in se custodit ipse in sæcula sæculoꝝ.

Expositio fidei Niceni concilii:In q̄ docet filiū coæqualē coæternū & cōsubstātialē pr̄i:& Arriū cōfodit: docet quoq; spūm sanctū deū eē:& a pr̄e filioq; ꝓcedere. Epistola Tertia.

Redimus in unū deū patrē oīpotētē:oīum uisibiliū & iuisibiliū creatorē:& in unū dominū nr̄m Ie-
c sum christū filiū eius natum de substātia dei pr̄is: qd' græce ΟΜΟΟΥΣΙΟΝ.i.cōsubstātiale deū de deo: lumē de lumine:deū uerꝝ de deo uero natū nō factū sicut hæretici dicūt.ꝑ quē oīa uisibilia & iuisibi lia fcā sunt:tā in cælis q̄ in terra. Qui ꝓpter nos hoīes & ꝓpter nostrā salutē icarnatus:hō fcūs: passus: resurre xit tertia die. Ascēdit ad cælos:uēturus īde iudicare uiuos & mortuos & in spūm sanctū:q de pr̄e ꝓcessit pro prie:& deus est uerus sicut filius. Hos aūt q dicūt:erat tps quādo nō erat filius natus:& prius q̄ nascer̄ non erat:aut ꝙ ex nihilo factus sit:aut mutabilē aut cōuertibilē filiū dei dicūt eē Hos anathemazat catholica & apostolica eccl̄sia:quæ fides inuisibiliū rerꝝ est nō uisibiliū. Vnde Arriani Saluatorē uidētes in carne: putauerūt eius diuinitatē talē eē:q̄lē & carnē passibilē:mutabilē:cōuertibilē & cōp̄hēsibilē:& quasi formidātē: & quasi nescientē oīa & ꝓficiētē ætate & sapientia:& nihil faciētē ex se & subiectū:& orātē ad patrē:& gr̄as agētē:& edētem:& patientē:& lachrymātē:& gemētē:& q̄escentem ,& postremo q̄ sunt creaturæ ꝓpria:hæc creatæ carni Saluatoris ascribenda sūt utiq; non diuinitati. quia deus in scriptura & homo dicitur. Quia ergo ꝓpter nos & hō dicit̄:nō debemus quæ sūt carnis deo ascribere:& quæ sunt dei carnis existimare ꝓpria. Siqd igitur minus aut inæquale:aut ipotēs dicit̄ in scriptura:aut subiectū aut hūile:carnis eius est assūptæ. Quia uere natus est de carne:& qa cū hoībus. xxx. & plus ānos cōuersatus est:& uere hēbat pati.& ideo uerus hō ꝓpter carnē accipit̄:& uerus deus incarnatus est in carne:passus natura passibili nō deitatis. Hæc enī q̄ pati debuerat caro hoīs trāsgressoris:pro hoībus pati dignatus est deus ꝑ carnē passibilē. & ut diuinitatis eius inenarrādā potētiā in re uisibili prædictā sentiamus:& bonitatis eius diuitias id est ꝑ passionē peccatoꝝ remissam credētes:in eū cōseq̄mur. Quale est igit̄ malū hoc:ut audiat qs gratiā domini nr̄i Iesu christi quā pro nobis fecit se hūiliās ut nos exaltemur:hūanis sensibus & uoce hæretica nō solū nō intelligere:insup etiā piculosis blasphemiis ad irritū eā adducere atq; ultro ei aduersari dicēte scriptura. Scitote.n. gr̄am domini nostri Iesu christi. quoniā diues cū eēt:ꝓpter nos pauꝑ factus est:ut nos eius pauptate diuites existimamus. Absit igit̄ in filio dei aliqd plus minusue aut in loco:aut in tpe:aut in potētia:aut in sciētia:aut in æq̄litate: aut in subiectiōe cū dr̄:hæc ut diuinitati eius nō carni ascribāt̄. Si enī plus minusue aliqd inuenitur:excepto hoc qd' pr̄ genuit filiū:& excepto hoc qd' filius nō ex semetipo natus est:sed de pr̄e natus est ꝓprie:nō in tpe sed semp. nō aliūde sed de sua substātia forte secūdū uerbū eoꝝ aut iuidēs aut ipotēs pr̄:insup etiā aut tēporalis agnoscit̄. Et cū apte hoc uetet scriptura & execret̄:quo tēporalē deū quēadmodū gētiles uenerātur:ipi etiā similiter adorāt? Nā si tēporalis est:nec uerus pōt eē. & si nō uerus:neq; potēs oīa. Et qd iā huic tali deo credēdū est:q erat aliquādo quādo nō erat:& ex nihilo natus est? dicēte scriptura Si audieris me israhel: non erit ī te deus recēs. Si ergo recēs :nō debet uerus credi. Si aūt sempiternus:qppe hic sempiternus deus erat: q loquebat̄ in oībus sanctis:& legē dedit Moysi in mōte Syna:& oīa potēs:& oīa sciēs. & Adæ in paradyso uisus est & in p̄destinatiōe carnali futura enūciās ei:& cū Iacob luctatus est:& quēadmodū hūana fragilitas ca pere poterat cōdescēdēs infirmitatibus oīum :diuersoꝝ genera approbat. aliis in gloriā timoris oīum cā:alis in humilitate eminētis eius bōitatis agnoscēdæ. Si ergo sempiternus filius de patre est:genitus qppe & oīa sciēs & oīa potēs:& oīa saluās:oīa cōtinēs:oīa iudicās creās cū pr̄e semp & cū spū scō. Accipe igit̄ ꝙ creatura uerus deus nō pōt eē:neq; creaturā creatura saluare dicēte scriptura. Et coluerūt & seruierūt creaturæ potius q̄ creatori:q est benedictus deus in sæcula. Vides igit̄ ꝙ paganitatis est hoc potius q̄ christianitatis? Et ꝙ nō in tpe ē natus:sed semp natus erat de pr̄e dicit Apostolus. Inuisibilia.n. eius a mūdi creatura ꝑ ea q̄ fcā sūt: intellecta cōspiciunt̄ tam sempiterna eius uirtus & diuinitas. Vides igit̄ ꝙ christus filius dei est:nō tēporalis sed sempiternus. Quod de substātia diuina pr̄is natus ē semp:ipe ait Saluator in euāgelio:qd' nascit̄ de carne caro est:& qd' nascit̄ de spū spūs est. quoniā deus spūs est. Et ꝙ uerus deus spūs est:& ꝙ uerus deus filius dei: dicit scriptura. Erat lumē uerū qd' illuminat oēm hoīem ueniētē ī hūc mūdū. Et iterꝝ ipe euāgelista beatus Ioānes. Hic est iesus christus deus uerus. Et ꝙ semp erat:ait ipe In principio erat uerbū:& uerbū erat apud deū & deus erat uerbū. Et ꝙ oīpotēs ē filius oīum creator:ait ipe euāgelista beatus. Oīa ꝑ ipsū fcā sūt. Si ergo oīa ꝑ ipsū fcā sunt uisibilia & iuisibilia:qūo dicit ante passionē saluator:ꝙ de die & hora nemo nouit:neq; angeli cælorꝝ:neq; filius hoīs nisi pr̄? Attēdens igit̄ uides :ꝙ ꝓpter utilitatē hoīum dixit se nesciētē p̄finitionem: ne negligētiores efficiāt̄ hoīes. Nā & hūilitatis suæ cā hoc dixit ꝓpter carnē passiōis:qa q̄si homo hominibus uidebat̄. & utilitate oīum tacuit:res qdē gerēdas eis ī sæculo anūciās atq; insinuās .diē autē & horā nō eis aperiēs. Quod ergo pro utilitate nostra tacuit:& se hūiliauit :nō debemus ei ultro eē ingrati:& nō solū nō itelligētes:insup etiā iudaico more hoīem æstimātes:eiusdē ætatis & ignorātiæ & ipotētiæ ꝓcipē iudicātes:quā iudæi. Quod nō diuinitas naturaliter patiebat̄ sed caro:ipse ostēdit iudæis dicēs. Soluite tēplū hoc:& in tribus diebus suscitabo illud .Et cui hoc dubiū est:ꝙ deus hoc dicebat? ideſt filius dei æternus: uerbū ueniens pr̄is:& sapiētia dei æterna & sempiterna:& imago dei uisibilis:& ab iuisibili natus nō factus. Facta ē aūt caro & plasmata:in q̄ deus erat:quā & indutus erat ꝓpter iuisibilitatē & ipossibilitatē uisionis nr̄æ. neq; intrinsecus erat solū:sed extrīsecus & intrinsecus:& in cælis & in terra:& oīa cōtinens & īplens omnia. Nihil ergo īperfectū in filio dei:nihil inæquale:nihil ipotēs:nihil tēporale:nihil īcognitū:oīa uera:oīa ipassibilia:oīa ingentia:oīa æqualia patri:dicēte Saluatore. Nemo nouit filium nisi pater:& nēo nouit patrē nisi filius:& cui uult filius reuelare. Vides æqualitatē filii ad patrem? Cum ergo patrem nouit filius inenarrādum & incom-

præhēſū:diē neſcit & horā quā ipe fecit? Abſit a ſenſibus nr̄is hoc. Itez ipe ſaluator dicit. Da illis pr̄: ut honorificēt filiū: ſicut honorificāt pr̄em. Aequalis ergo deo eſt filius dicēte apoſtolo, qui cū in forma dei eſſet: nō rapinā arbitratus eſt cū eēt æqualis deo. ſed ſemetipſū exināiuit formā ſerui accipiēs. Humiliauit ſe uſq; ad morte: morte aūt crucis. Vides q; utrūq; ſcriptura nō abnegat in filio? Et q; dei eſt uirtus oīpotētis oīa ſcientis: & oīa cōplētis: oīa dātis: oīa habētis: iudicātis: creātis: ſaluātis: & q; creatæ naturæ ē. i. carnis eius: & patientis & plorātis & quaſi nō potētis: oīa quaſi ſubiecti: & cætera huic ſimilia. Nō ergo debet eē cōfuſio rez: q̄uis cōiuncti mortalis īmortalis. Immortalitas dei rei mortali eſt cōiūcta ꝓpter noſtrā ſalutem: & credit. Et poſt paſſionē corpis: in quo apparuit etiā in eo ꝓmanēs in ꝓpetuū: ut & illi q; crucifixerūt: eū aſpiciāt: & īpaſſibilē, ſui eius diuinæ naturæ ꝑ materiā cōſpicabilē ſuſtinētes cōtēplētur: & iudiciū uiſibile terminet: & myſterii ſecrti ſciētia r̄uel ē: & potētiæ eius maieſtas & bōitas cūctis hoībus cognoſcat. Quid q; & ſpiritū ſāctū uez deū iuēnimus ī ſcriptura: & de pr̄e, ꝓprie eē: & cū pr̄e & filio ſemp? Sed & regnare & creare: & ubiq; eē & ſaluare & uiuificare & peccata dimittere? Et oīa cōplere & ſanctificare: & iudicare & docere: & oīa ſcire & inhabitare? Et quēadmodū filius dei: ita & ſpūs ſanctus ꝓſona tertia: ſicut filii & pr̄is. Tres. n. ꝓſonæ ſunt qbus credimus ueræ: æquales: diuinæ: unius ſubſtātiæ: id eſt de pr̄e filius: & ſpūs ſanctus, ꝓprie & uere de pr̄e q; ꝓdit. Primū igit accipe: q; de pr̄e eſt ꝓprie & ſpūs ſanctus dicēte ſcriptura. Verbo dei cæli firmati ſunt: & ſpū oris eius oīs uirtus eoz. Et Saluator ait. Cū aūt uenerit paraclytus: diſciplina ſpūs ueritatis q; de pr̄e ꝓcedit: ille de meo accipiet. quoniā īpe me glorificauit: & ueniens annūciabit uobis. Et ſoluit totū ſtatī interpretās dominus: oſtēdens primū q; ꝓſona ſit ſpūs ſanctus dicēs: Ille de meo accipiet. & ut ne ſicuti ſeruū aut creatura aut partē potētē mōſtret patrē: mox perſoluit interpretās: & dixit. Ideo aūt uobis dixi: q; ille de meo accipiet: quia oīa quæ pr̄is ſunt mea ſunt. Si igit ea quæ pr̄is eadē filii ſunt: ea oīa ſpūs ſancti ſunt. Nihil ergo ī oībus deeſt filio: qd nō ad eius attineat poteſtatē: nihil qd nō ab eo factū ſit: & eius nutu ac moderamine non regat. Cū ergo oīum hēat poteſtatē filius in oībus: nihil deeſt oīum. Hoz igit oīum hēt poteſtatē & ſpiritus ſanctus: quoz & filius. Sic enī dicit de ſpū ſancto ſaluator. Ille iudicabit mūdū & cōuincet: & docebit de peccato & de iuſtitia & de iudicio. De peccato qdē qd nō crediderūt in me. de iuſtitia aūt quoniā uado ad pr̄em meū. de iudicio aūt quia princeps huius mūdi iā iudicatus eſt. Vides ergo qd ſpūs ſanctus annūciat filiū & docet de filio: & filius de pr̄e & de ſpiritu ſancto: & ſpiritus ſanctus docet de pr̄e & de filio. Trinitas igit quia uera eſt: inenarranda eſt: inuiſibilis eſt: oīpotēs eſt. Seſe ꝑdicat: ſeſe anūciat dignāter oī creaturæ uiſibili & ī uiſibili: nō ualēti quidē dignāter: aut narrare aut mirari aut cōpræhēdere aut iueſtigare: aut quēadmodū eſt hūanis eā ſenſibus occupare. Cōſtat igit ifirmari hominē ſanctæ uenerādæq; trinitatis inenarrāda gloria maieſtatis aut potētia. Huius igit trinitatis narratio ſi excedit: quāto magis fruſtrabunt qui audēt iter patrē & filiū & ſpiritū ſanctū aut locū aut tp̄s aut aliquā cām hūanā pōere? q; nō ſolū quid ſit deus itellexerūt: ſed nec & qd ſit hō attēdere potuerūt. Nihil ergo in trinitate ſubitaneū: nihil nupimū: nihil tēporale: nihil īpotēs: nihil maius: nihil minus: nihil inæquale. Trinitas uenerāda: deꝑcāda: trinitas inenarrāda: inueſtigāda: incōphēdenda. & qd inuiſibiliū rez fides eſt nobis: dicit apoſtolus. ē aūt fides ſpandaz rerū inuiſibiliū examiatrix. In hac teſtimoniū meruerūt ſeniores. Et itez in euāgelio. Deū nemo unq; uidit. Et iterum ſpūs ubi uult ſpirat: & uocē eius audis: ſed neſcis unde ueniat: aut quo uadat. Quod deus eſt ſpiritus dicit Petrus beatus apoſtolus. Vt qd mētitus es ſpūi ſancto Anania. Nō es mētitus hoībus ſed deo: non dixit patri aut filio aut ſpiritui ſancto. Vides igit: q; deus eſt ſpiritus ſanctus: & q; ubiq; eſt dicit ſanctus ꝓpheta. Quo fugiā a ſpiritu tuo domine? aut a facie tua: quo uadā? Et q; oīa cōpleat ſpūs ſicut filius: ait ꝓpheta. ſpūs domini īpleuit orbem terrarū. Et ita in actibus apoſtoloz: Hæc dicit ſpūs iubes ſeparate mihi Barnabā & Paulū ad opus quod uocaui eos mittere. Et itez apoſtoli: placuit ſpiritu ſcō & nobis. Et in libro regnoz dicit deus iudæis: Regnauerūt nō ꝑ me neq; per ſpiritū meū. Et in ꝓphetis ita. dominus Iſrahel cōcitauit ſpiritū domini. Et qd habitet in hoīe ſpūs ſanctus: quo filius dicit & apoſtolus quoniā corpora uſa tēplū eſt ſpūs ſancti: q; habitat ī uobis. Et q; oīa nouerit ſpiritus ſanctus dicit apoſtolus ita. Alii dat ꝑ ſpūm uerbū ſapiētiæ. Alii uerbū ſcientiæ in eo ſpiritu. Alii fides. Alii linguaz genera. Alii interpretationū in eo ſpiritu. Alii gubernatio. Hæc aūt oīa operat unus atq; idē ſpūs diuidēs oībus ſicut uult. Nō dicit ſicut iubet ſed ſicut uult: oſtēdens nō creaturā ſed uez ſpiritū de deo eē: & oīa poſſe ſicut filius. Vnde ſtatī ait apoſtolus. Quēadmodū nēo nouit hoīum q; ſunt in hoīe niſi ſpiritus hominis qui eſt in eo: Sic & quæ ſunt dei nemo nouit niſi ſpiritus qui de deo eſt. Spiritus enī dei perſcrutat ēt alta dei. Vides quēadmodū omnia ſcientem ſpiritū ſanctū & oīa potētē & ubiq; eē & oīa creaſſe & oīa ſaluare ſancta nobis ſcriptura ānūciat. Vnde & ſaluator in euangelio blaſphemiā ſpiritus ſancti neq; in hoc neq; in futuro ſæculo hoībus ſtatuit dimittēdā dicēs. Ideo dico uobis q; oīs blaſphemia & oē peccatū dimittet hoībus: blaſphemia aūt ſpūs ſancti neq; hic neq; in futuro dimittet hoībus. Nō utiq; dicebat blaſphemiā aliā ſpūs ſancti iudæis: niſi hoc aut deus nō erat aut de deo, ꝓprie nō eſt. Nā inuenimus q; iudæi nō audēt denegare ſpiritum: ſed in ſcripturis ſic ubiq; legētes aut creaturā accipiūt ſicut angelū aut ipſū pr̄em exiſtimāt: & tertiā ꝓſonā accipiūt: aut cōpoſitū arbitrātur deum pr̄em: cū ſit, ꝓpriæ naturæ ſicut & pr̄. Ex his ēt ſpū altero putāt eū cōſiſtere & uerbo cum ſit magis hoc cōpoſitæ rei & creati q; ueræ diuinæ incorporeæ ac ſimplicis: quæ ſolet a iudæis hæc ſic intelligi: & paganis interdū. Nobis igit unus pr̄ & unus filius eius uerus deus: & ſpūs ſanctus unus uerus deus & hi tres unū ſunt: una diuinitas & una potētia & unū regnū. Sūt aūt tres ꝓſonæ nō duæ nō una. nō ſecūdū reuelationē aut collectionē aut cōfuſionē ſed ſemp manētibus ꝓſonis diuinis. Haz fides dat in baptiſmo ab his & remiſſa dat peccati: & uita æterna ſine aliqua dubitatione ſpat. Huic trinitati credētes uiri ſancti & beati patriarchæ, ꝓphetæ apoſtoli & martyres & martyrii grām meruerūt: & ſpem uitæ perēnis adepti ſunt: & regnū cælox hæreditatione nō ābigua ſunt ſortiti.

Epistola Quarta.

Voniā uetusto oriens inter se populoꝝ furore collisus: indiscissam domini tunicā & desup textā minutatī p frustra discerpit: & christi uineā exterminat uulpes: & inter lacus cōtritos q aquā nō habent q difficile ubi fons signatus: & hortus ille cōclusus sit possit intelligi: lō mihi cathedrā Petri & fidē apostolico ore laudatā cēsui cōsulēdā: inde nūc meæ aīæ postulās cibū: ūde olim christi uestimēta suscepi. Neqꝫ enim tāta uastitas elēmēti liquētis & interiacēs lōgitudo terrarū: me a p̄cios̄æ margaritæ potuit inqsitione ꝓhibere. Vbicūqꝫ fuerit corpus: illuc cōgregāt aqlæ, ꝓfligato a sobole mala p̄imonio: apud uos solos īcorrupta patrū seruat hæreditas. Ibi cespite terra fœcūdo dominici semis puritate cētenos fructus refert. Hic obruta sulcis frumēta loliū auenasqꝫ degenerāt. Nūc in occidēte sol iustitiæ orit. In oriēte aūt lucifer ille q ceciderat: supra sidera posuit tronū suū. Vos estis lux mūdi: uos sal terræ: uos aurea uasa & argētea, hæc testacea uasa uel lignea uirgā ferreā & æternū opperiūt icēdiū. Quanq̄ igit tui me terreat magnitudo: inuitat tamē hūanitas. A sacerdote uictimā salutis: a pastore p̄sidiū ouis flagito: faceſſat iudicia: rōani culminis recedat ambitio: cū succeſſore piscatoris & discipulo crucis loquor. Ego nullū primū nisi christū sequēs: beatitudini tuæ, i. cathedræ Petri cōione cōsocior: super illā petrā ædificatā eccleſiā scio. Quicūqꝫ extra hanc domum agnū comederit: ꝓphanus est. Siqs in arca Noe nō fuerit: ꝑibit regnāte diluuio. Et qa p meis facioribus ad eā solitudinē cōmigraui: quæ syriā iuncto barbariæ fine determīat: nec possū sāctū domini tot iteriacētibus spaciis a sanctimonia tua semp expetere: ideo hic collegas tuos ægyptios confessores sequor: & subonerariis nauibus pua nauicula deliteſco. Nō noui Vitalē. Melitiū reſpuo, ignoro Paulinū. Quicūqꝫ tecū nō colligit: spargit: hoc est est q christi nō est: antichristi est. Nūc igit proh dolor post Nicenā fidē: post alexādrinū iūcto pariter occidēte decretū: triū hypostasim ab Arrianorū præsule Cāpēsio: nouellū a me hoīe romano nomen exigit. Qui q̄so ista apostoli, ꝑdiderūt? Quis nouus magr gētiū? Paulus hæc dicit? Interrogamus qd tres hypostases posse arbitrēt intelligi: tres p̄sonas subsistentes aiūt. Reſpōdemus nos ita credere, nō sufficit sensus: nomē efflagitāt: qa nescio qd ueneni ī syllabis latet. clamamus siqs tres hypostases aut tria enhypostata hoc est tres subsistētes p̄sonas nō cōfitet: anathema sit. Et qa uocabula nō edicimus: hæretici iudicamur. Siqs āt hypostasim usian intelligēs: nō tribus personis unā hypostasim dicit: alienus a christo est: & sub hac cōfessione uobiscum pariter cauterio unionis inurimur. Discernite si placet obsecro: nō timebo tres hypostases dicere. Si iubetis: cōdat noua post nicenā fides: & similibus uerbis cū arrianis cōfiteāt orthodoxi. Tota sæcularium litterarū schola nihil aliud hypostasim nisi usiā nouit. Et qs rogo ore sacrilego tres substātias p̄dicabit? Vna est dei sola natura: quæ uera est. Ad id enī qd subsistit nō habet aliūde: sed suū est. Cætera q̄ creata sunt etiā si uidēt esse nō sūt: qa aliquādo nō fuerūt. & potest rursū nō eē qd nō fuit. Deus solus q æternus est: hoc est q exordiū nō habet: essentiæ nomē uere tenet: Iccirco & ad Moysen de rubo loqt. Ego sū q sū. Et rursū: q est me misit. Erāt utiqꝫ tūc angeli cælū terra uel maria. Et quomodo cōe nomē essentiæ, ꝓprie sibi uēdicat deus? Sed qa illa sola natura est ꝑfecta: & in tribus p̄sonis deitas una p̄sistit: quæ & uere una natura ē: qsqꝫ tria eē hoc est tres eē hypostases, i. usias dicit: sub noīe pietatis tres naturas conat asserere. & si ita est: cur ab arriāis parietibus sepamur p̄fidia copulati? lūgant cū beatitudine tua Vrsinus, cū Ambrosio socie Auxētius. Absit hoc a romana fide. Sacrilegiū tātū religiosa populoꝝ corda nō hauriāt. Sufficiat nobis dicere unā substātiā tres p̄sonas subsistētes p̄fectas: æquales: coæternas? Taceātur tres hypostases: si placet: & una teneat. Nō bonæ suspicionis est: cū in eodē sensu uerba dissentiūt. Sufficiat nobis memorata credulitas. Aut ſrectū putatis tres hypostases cū suis iterptationibus debere nos dicere: nō negamus. Sed mihi credite: uenenū sub melle latet: transfiguarit se angelus sathanæ in āgelū lucis. Bene interpt hypostasin: & cū id qd ipsi exponūt hēre me dicā: hæreticus iudicor. Quid tā āxie unū uerbū tenēt? Quid tā sub ābiguo sermone latitāt? Si sic credūt ut interptant: nō dāno: qd retinēt. Si sic credo: ut ipsi sentire se simulāt: pmittāt & mihi meis uerbis suū sēsū: loq. Quā ob rē obtestor beatitudinē tuā p crucifixū mūdi salutē: p homousian trinitatē: ut mihi epistolis tuis siue tacēdaꝝ siue docēdaꝝ hypostaseon deī auctoritas. Et ne forte obscuritas in quo loci dego te fallat: p baiulos lrārū ad Euagriū p̄sbyterū: quē optīe nosti dignare scripta transmittere, simul ēt cui apud Antiochiam debeā cōicare significes qa Cāpēses cū tharsensibus hæreticis copulant: & nihil aliud ābiunt: q̄ ut auctoritate cōionis nostræ fulti tres hypostases cū antiquo sensu prædicēt.

Tractatus nō beati Hieronymi: sed falso ei tributus: tamē pius de fidei credulitate: & cōuersatione christianorum.

Epistola quinta.

Vdæos & gētiles istituit de trinitatis essentia: æterna filii generatōe: p quē creata sūt uniuersa: de ordine creaturarū de procreatiōe prioꝝ parētū: & necessaria p uerbi hūanitatē redēptōe: & icarnatōis: cōuersatōis: passiōis: resurrectiōisqꝫ mysteriis: de spū sancto: ac resurrectiōe mortuorū: & īmortalitate aīorum edisserēs. Deīde de christianorū cōuersatiōe ptractās: diuitibus & paupibus uiā salutis ostendit: illis p misericordiā: istis p patiētiā. De sexu quoqꝫ disputās uiros ad cōtinētiā cōiugalē: Vxores ad maritale obsequium: Vtrosqꝫ ad piā & rligiosam liberorum educationem erudit. & spe: timore: patiētia: iustitia: caritate hominem christianum informat.

Auid gloriosus in psalmo sic dicit. In uniuersam terrā exiuit sonus eorū: & ad teros orbis terræ uerba eorū. Ex hoc igit intelligi dat sono āte p̄patos, i. fidei p̄cipiis posse nos ad intima & p̄fectiora fidei puenire: ne rudimētis uacillātibus dicat nobis domini uoce increpātis. Si in modico fideles nō fuistis: qd maius ē: qs dabit uobis? sed qa uideo certā eē formā: quā egredi nō licet: differentiæ inter iudæos & græcos idest gētiles: prius de dria disseramus. Iudæis enī nihil aliud ad ueritatē fidei credendū existimo nisi

Iesū christū filiū dei: p ipm saluari genus israhel: & baptizari ēt ī noīe eius. Reliq̄. n. sciūt p legem & pphetas. At uero gētiles q̄bus uetus error ē & maior ē labor tali admittēdi & docēdi sūt ordīe. & prīo q̄dē ut ab idolis & ab oībus uoluptatibus hoīum totis p̄cordiis recedāt: ut āputatis & euulsis radicitus malis bōa possint & religiosa pectoribus seīari. Hoc ē unū deū credere: ipm timere: deīde scire q̄ cūcta ipe fabricauerit: q̄ uniuersa mūdi uel q̄ fcā sūt ipo iubēte & uolēte & faciēte cōstiterīt. Esse corpus scripturæ: qd' aut lex uocet: aut pphetæ: qd' hæc īdicet: qd' q̄dē scriptū sit p hoīes & nō ab hoībus. Spūs. n. dei q̄ oīa scit: iīspirabat hoīes sanctos q̄ loqrent: aut q̄ destruerēt prauitatē: aut pædificarēt fidē: aut spē erigerēt: aut iudiciū cōminarēt: aut p missa firmarēt. Deinde credēdū illis Iesū christū filiū dei: p quē cūcta deus fecerit: & sine quo nihil ē factū: quē in prīcipio sermonē. i. rōnē uniuersitatis accepimus apud deū fuisse. Sic. n. glorioſus euāgelista Ioānes ini iciat dici. In prīcipio erat uerbū: & uerbū erat apud deū: & deus erat uerbū: hoc erat ī prīcipio apud deū. Oīa p ipm fcā sūt: & sine ipso factū est nihil. Deinde eē spūm sanctū: q̄ cūcta q̄ deus p sermonē fecerit aīauerit: & cōfirmauerit unū eē baptismū quo hoīes regenerēt in deo. Credēdū ēt resurrectionē mortuoꝝ in eadē carne. iudiciūq̄ futurū dei: quo secūdū fcā hoīs: uel malis pœnæ repsentēt: uel bonoꝝ operū destinata p̄mia tribuātur. Tāta est dīa cōuertētiū iudæoꝝ & credētiū gētiliū. Quis sit āt deus & q̄lis & quātus: q̄s & q̄lis filius: & q̄s spūs sāctus. Tres. n. unū sūt. Sane illd sciī cōuēit prudētiæ uīæ nos d̄ deo hæc loq & sciī posse: q̄ aut ipe d̄ se apd̄ hoīes manēs uoluit sciri: aut ea q̄ homini p̄missū eius licuit accedī. Nō ī teris illū q̄rat hō: aut iter fi gmēta cōponat: ne cui similē credat. Deū. n. uera fides ita semp expositum: natū nō factū: īcōphensibilē: iæstīabilē: inuisibilē & inpassibilē. & iō solū uerū deū: q̄ q̄dā negauerit: q̄dā fecerit: dispositurit: ordīauerit: exornauerit: optimū: iustū: misericordē iudicē. Et iō iexcusatus est oīs homo: q̄ factorē suū nō cognouerit in tpe agnitionis: hīturus post exitū iudicē iustū: q̄ nō suo tpe cōuerti se putauerit: sed ex p̄terito. Hoc fas ē de deo credere. hoc q̄ crediderit: abstinēs se ab oī iiustitia: bona & iusta opatus: æternā rq̄ hēbit in uita. habētē uero filiū: nō statī ut hoīes p̄creati sūt: ita dicere me exīstīes generatū. sed ut decet de deo credere: deū filiū hēre ex se q̄dē natū: nō diuersa eius sba nec maiestatis eius sba diuisa: ac p hoc passibilis uideat: nec d̄ ore dei similē nr̄i sermonē eē platū: ut lr̄is & syllabis cōstet: ne filius dei cōpositus ac p hoc dissolubilis teneat. Nec natū ex nihilo sicut rliq̄ fcā sūt: ne similis & æq̄lis cū cæteris q̄ fcī sūt iūgeret: sed sicut scit q̄ generauit: & ipe q̄ generatus ē ipso domīo ī euāgelio dicēte. Nēo nouit p̄rem nisi filius: neq̄ filiū q̄s nouit nisi p̄. Itē in scripturis legimus. Mysteriū meū mihi: mysteriū meū est mihi. Et re uera abscōditū eē de generatōe illa: in q̄ nullus iter fuit: nec momētū q̄dē tēporis. Ante sæcula q̄dē & anteq̄ suspicari q̄s auderet: natus ē filius dei qd' græca lingua ἄχρονον dicūt. Sp. n. é filius: q̄a semp p̄. Nefas est. n. deo aliq̄d assignare postmodū: qd' antea nō habuerit cū deus semp pfectus sit: ut ēt qd' ppter nos postmodū fuerit fabricatū: apud illū iā fuerit. & si nō in substātia: plena tamē dispōne. Nō. n. minus īpotēs erat semel oīa facere: sed ut ordīata & gradatim dispositā: uniuersa p̄ suo gradu & honore subsequerēt: & ne passiua & nulla inter se ātiquiora īhonorificata pmanerent. Ná si q̄ nr̄i cā a filio dei natiuitas susceptā est icōpræhēsibilis é: nō nudata mortalibus: q̄to magis illa quæ nulli nisi deo p̄ri & sibi soli é cognita? Nā Gabriel angelus ad Mariā ita loqt̄: sicut euāgelista testat. Spiritus sanctus supueniet in te: & uirtus altissimi obūbrabit tibi. Quod obūbrat: abscūdit: nec oībus notū est. Ergo si hæc natiuitas q̄ nr̄i cā é depositā: nobis incognita est: q̄to magis illa q̄ a nobis lōge remota é? & qd dico a nobis & nō ab oī cælesti creatura? Sufficit ergo hoc qd' uidimus: qd' diuinitas nosse nos uoluit. Nec ultra cognitio porrigēda é: ne sacrilegus unusquisq̄ teneat: qa cōcessos terios fuerit cognitiōis egressus. Christū igitur accipimus dei filiū ab initio sapiētiā uerā: sermonē. i. rōnē: spūm: lucē: uitā: brachiū: uirtutē: fortitudinē ueritatē: panē: uinū: uitā: hostiū: pastorē: & alia pluria q̄ pp hoīes sūt ut oēs ī illo uiuāt. q̄ unusq̄sq̄ p̄ceptu tpis scriptura edocēte pdiscet. Si igit̄ dei filiū cognitū cōfitemur: p ipm deū p̄rem scimus & sæcula & uisibilia & inuisibilia cōdidisse. Nō. n. fas é ex eo deū opatū credere: ex quo mūdus gēturæ suæ. i. natiuitatis initiū sūpsit aut cessasse & desisse credēdū é post mūdi fabricā: cū deus loqt̄ & dicat: Pater meus usq̄ nunc opat̄. ociū illi uel antea uel postmodū filius amouet reqē ille assignet q̄s illū īfatigabilē nescit: & ignorat q̄ illi nihil accidērit: sed semp sit qd' geæca lingua ἀΔιορισον. i. nō indigēte uocāt: sit sp spūs: & in oī pfectus. Esse igit̄ plurima q̄ p filiū fecerit. quoꝝ aut sola nobis sūt noīa: aut nec ipa sūt cognita. Quāti. n. sūt throni? quātæ potestates? q̄tæ domiatōes? q̄ti p̄cipatus? q̄ti spūs? q̄ti angeli? Quot sūt illa q̄ nec oculus uidit: nec auris audiuit: nec ī cor hoīs ascēderūt? Quātā ēt claritatē putamus eē ī iuisibilibus? Nec æstīare possumus: cū in his q̄ nobiscū sunt admirāda sint oīa. Inter oīa. n. ēt mūdus quē cōspicimus p filiū fabricatus ē. & quidē lucē qua cætera fierēt pspicuā eē iussit: & fecit. cui diei nomē ipositum: tenebris noctis addidit nomē. Deinde firmamētū qd' inter aquas depausaret ostēdit: qd' cælū uoluit nūcupari: ne ue terrena uisu cælestibus miscerentur. sed eēt qd' inter hūana & diuina discerneret. lā. n. ex nihilo materias ipas ex q̄bus oīa fierēt elemēta condiderat. post hoc aquas in unū cōgregari & cōuenire p̄cepit: ut arida mōstrarēt. Hæc quoq̄ nō sunt priuata noībus. Ná cōgregatas aquas uocauit mare: sepatā aridā terræ uocabulū uoluit possidere. Sed hæc minus instructa uidebāt. Benignā itaq̄ fœcūditatē his addidit & decorē: & miro mō illā primo generare pcipiēs: quæ nouis sime fuerat fabricata: nō ordinē turbās: ut ignarus facturæ suæ: sed uoluit postremū primū habere aliquid: ne in omnibus iaceret extrema. & primis secūda cōiūxit: ne pria īferiora cōtēnerēt. Sic dei filius deus artifex patre iubente moderatus est: ut ordinem imitando dispositionem melius ordinaret. Nam terrā omnia pabula ligna quoq̄ cum suis rædiuiuis seminibus imperauit educere. Cælum quoq̄ luminaribus: id est sole & luna & stellis ornauit. quibus aut diei aut noctis fines ostenderet: aut signis rusticos & nauticos eruditet. Maria quoque inclusa in terræ limitibus sua animalia procreare mandauit. Antea uidelicet ipsas materias animauerat: ut nascentibus postmodum animantibus: aīas cōmodarēt. Sed quo fœcūdiorē

facerēt terrā:post pabula:post ligna fructifera:post uniuersa semina q̄drupedū genus feraꝝ & serpētiū uiua oīa & aīata iussit eiicere. Nec mora ī his oībus. Quippe q̄ deus pr̄ iusserat:filius uirtus ipsa sine recrastinatione ꝑiriū capessebat. nā cū iussiōe & opus astabat. Sed quoniā multū itererat:cælestibus sub sæculari terrena & post diuina lōge hūana deerāt:hoīem fecit:q nō totus eēt de cælo. nec tamen de terra totus iteꝝ nasceret. Quippe corpus hois ex limo terræ formauit:spūm cōcessurus de cælo. Et cū oīa iussiōe pr̄is sermone obsequēte pfecta sint ī hois functiōe:& ipse pr̄ fabricator accessit ut ad īmortalitatē nō ꝑscriberet terrā:si mortales manus cōstituerēt hoīum matres. Cōcessit etiā ut hō dei imaginē portaret ī terris:daturus postmodū similitudinē:si imago seruaret illesa. Ad imaginē uero dei nō putes esse formā hāc hois exterioꝛē factā? Absit. Quis. n. credat deū ad cuius imaginē factus ē hō:hr̄e aliquā ptē q nō audiat? Quæ nō q̄ sunt undiq; uideat? Quæ nō oīa opet? Hois. n. exterior forma:nō undiq; uidet:nō undiq; audit:nō undiq; potēs ē? Deus autē totus potēs:totus lux:totus oculus:totus auris:totus manus est potētissima. ergo mētiunt scripturæ? Absit. sed est ī hoīe qddā iterius:q; homo qdē & ipsum uocet. apostolus Paulus nos īstruit dicēs: Et si exterior noster hō corrūpit:sed iterior quotidie renouat. Hic est ad imaginē dei factus. quē νοῦν id est mentē uocamus. q deo possit similis eē. tūc qdē dū ipassibilis dū icōcussus:dū btūs & scūs:& sine fine fuerit cōprobatus. liberū quoq; arbitriū & capacē aīum dedit:nō sine lege uiuendi:ne uagus & solutus a lege aīantibus oībus æq̄ret. addita cōminatiōe post legē:ut si seruaret legē:in æternitatē uiueret. si nō seruaret:mortē sibi pararet:amitteret & salutē. Est aūt hois facti nomē Adā. Sed qa in oībus aīalibus ad ꝓcreationē sexus uterq; ꝓcesserat: hōi quoq; ꝓuisū ē. ut & ipsi ꝓpter generationē mulier pararet. & facta est sicuti scriptura testat. eaq; Eua nomē accepit. quā æquæ legis ꝑscriptio nec a mercede nec a supplicio sepabat. Sed postq̄ uniuersa deus p sermonē suū id est filiū:pfecta ac exornata uidisset:oīa q cū hoīe erāt:ipsius tradidit potestati. Cui cū oīa mūdi cōspiceret mācipata:unus ex angelis ī pniciē magis suā:hōi miserādus iuuidit. Nā cū esset ipsis nō peccare liberꝝ & licitū:si iussa dei seruarēt:in beatitudine pmanere:dei legē & iussa p mulierē trāsgredi pluasit. ut hō reus fieret mādatoꝝ dei:& in sentētiā caderet. Eiectus est igit̄ ī hūc mūdū. Nā ī paradiso dū sine peccato fuisset:habitabat. sed qa post trāsgressionē hoies generauerit:uniuersū hoīum genus secū ad mortē usq; pduxit. nō de futuris tamē bonis uel iustis. q̄doqdē liberꝝ erat & postmodū nō delinqre. & deus nō cessabat quotidie cōmonere. Tūc diuina bonitas:& pr̄na pietas larga:multipliciter hōi ꝓuidebat. Et primo qdē p iustos patriarchas. deide p Moysem & ꝓphetas. sed oēs hi in Adā moriebant. In nouissimis uero tpibus:ne in totū diabolus triūpharet(nā hoc illi nomē est postq̄ hōi iuuidit)& ne hō post tpa dānatiōis ipleta cōtra misericordiā dei diu teneret in pœna:salutē quā sola miseratione merebat:accepit. deus nāq; pr̄ oīpotēs filiū suū Iesum Christū deū ac dominū nostrū misit:p quē cūcta cōdiderat. nec hoc qdē sine illo fieri posset. Nec tamē q̄sq̄ idoneus erat:q hoīem patiēter tolerare posset aut nosset. Aut potestates huius mūdi & haꝝ tenebraꝝ:q sq̄ poterat supare:aut mortē uincere:īferna referare:uirtute potestatē peccati eradicare penitus & delere:nisi filius dei q in factura hois particeps cū pr̄e fuit. q & se posset in hoīe cælare:& hō cū deo mixtus uirtutes pficere. p hūc enim deletis nostroꝝ chyrographis peccatoꝝ:ad deū patrē parati & dei filii facti possemus accedere. Mittit̄ igit̄ dei filius & hoīem latēter itrauit. nō quo metueret quenq̄ q erat oīum dominus:sed ne diabolus ad hominē q deo mixtus erat:timere accedere. & minus ꝓstratus diabolus ab hoīe uideret:si sine accessu & certamine uīceret. Ex uirgine igit̄ spiritu domini supueniēte:& uirtute altissimi obūbrāte:secundū hoīem Christi natiuitas celebrata est:& oēs trālegit ætates. ut oēs ferre discerēt deū. Hæc oīa etiā a lege & a ꝓphetis ante sunt p̄dicta. ut mira oībus īcredula non fierēt subitatōne. & p̄teriti hoies q̄bus hæc his oculis uidere nō cōtigit:sparēt q; sine dubio in aduētu eius q p̄dicabat:a cōtagio posset æternæ mortis euadere. Sic igit̄ in terris uisus deus tātus & talis filius dei:q̄tū uel q̄lē illū hūanitas posset aspicere. Nā q in monte exēplū maiestatis & bonitatis suæ tribuēs exhibuit apostolis:cū claritas eius splēdificaret ita:ut & uirtutē solis p̄cessisse crederet. uestē aūt ita gestaret:ut niue cādidior uideret. & tamē iā eruditi:iā doctiti:iā scī:claritatē nō potuerūt Iesu sustinere discipuli:eius scilicet q uniuersoꝝ hoīum uitia ac peccata adhuc curāda suscepat. Quod si deus tantus ueniisset:ut claritatē suā & potestatē hoībus ostēderet:forsitan oīs creatura īualida & casura succūberet. sed saluare uenerat filius dei. Ita hūano sumpto corpore deus:in potestate docebat ut magister: psuadebat ut frater:efficiebat ut deus:eligebat ut p̄scius:curabat ut medicus:ut humanus cōpatiebat. & iā pactis oībus ac ꝑletis:q aut lex aut ꝓphetæ p̄dixerāt:aut salus hoīs exigebat in nouissimo:p morte hoīs īmortalis moriebat. ut sublata mortalitate hoībus īmortalitatem donaret. Suspēsus igit̄ ligno:populo iudaico proclamāte: apud quos tanta magnalia pfecerat:ut in eo oīs inuidia diaboli uinceret:in quo inuidus hoīem fefellerat inimicus:ad mortē ꝓperabat:futurus scilicet mortis mors. nāq; reseratis inferis & spretis:circūcalcatisq; omnibus iis:quæ in pniciē hoīs & apud inferos tunc ualebāt:omnes iustos & sperantes in se illuminauit: & ad superos reuocauit ostēdens diabolo & potestatibus huius mūdi: & haꝝ tenebraꝝ nequitiam eoꝝ inualuisse: ipsos manere in pœnis:liberato cui inuidebant homine. Triūphans igit̄ homo cū deo iam deuicta morte nō mortalis:iam ad superos euadebat. Sic ergo dominus noster Iesus Christus patiebat:ut resurgeret. surgebat: quia iam fuerat passus:hoc scilicet docēs:quia cū deo quisq; se cōiunxerit:mori uideri nō potest. Videret parum tamen ad suppliciū inimicorum factum:si extinctā in inimico uitam homini dedisset:nisi adderet claritatem. Et ut diabolo & eius angelis pœna maior accederet:cū triumpho hominē qui carnē habebat iam nō moriturā:in cælū angelis & potestatibus sanctis mōstraturus inuexit:deo patri liberatū hominē offerēs munus. mox pro se uicarium dimisit spiritum sanctum:quem discipulis proximus passioni promiserat. ut hominibus credentibus & auxilio esset & sanctificationi. hic ordo credulitatis nostræ de Christo. Sed quia iam mentionem fecimus spiritus sancti: dicemus credendum esse in spiritum sanctum: per quem uniuersa

quæ postmodū fierēt:& ispiraret & scificaret suæ esse substātiæ.tamē tres unū sunt pater filius & spūs scūs. Deide credēdū unū esse baptismū:quo hoies purificati & dei filii facti:i fide cōsignent.quo uniuersa uel natiuitatis uel erroris ueteris hois delicta purgarent.In quo nō corpoꝝ deponunt sordes:sed cōsciētiæ puræ interrogatio bona est in deū de resurrectiōe domini nr̄i Iesu xp̄i.Post hæc ordo exigit credere resurrectionem mortuoꝝ i eadē carne.Cōstat.n.nec fas est aliud dicere.qa deus & sapiēs & p̄scius sit : meliusq; elegerit ut sapiēs & p̄scius factū hoiem æternū esse q̄ nō esse.Quod si melius nō esset:i cōpēdio habuerat ante q̄ fecisset. Quod aūt æternus sit hō:q sit ex corpe & aīa:scripturæ plurimis i locis docēt nos.sed pauca ad exēplū ponā. Salomon clamat dicēs:Deus cōdidit hoiem ad imortalitatē.Nec imerito in Genesi ,phibet post peccatū hō ad arborē uitæ accedere:ne uiueret i æternū.Vticq; ut imortalis p̄seruaret hō:qd erat nisi qa imortalis a deo factus fuerat:& imortalitatē corpus nō capiebat.Sed credo hoc mouere lectorē:q; hō a uitæ ligno,phibeat a deo:ignorās & i hoc hōi eē ,puisum.lā.n.erat i trāsgressiōe:& a peccato possidebat. Ante ergo hāc mortē q̄ a deo,p remedio hoibus attributa ē:ex q̄ p sepationē corpis & aīæ sit finis : & euulsio peccati:si ad arborē uitæ accessisset:qa necesse fuerat cōicatiōe uitæ fieri æternū:in imortali hoie necesse erat ꝑpetuū ꝑmanere peccatū.Ergo & hoc cōsulte & utiliter hōi ,puisū est:ut peccato āputato iteruētu tēperatæ dissolutiōis:uera factura dei excluso malo excitet i uitā.ergo semp ē hō:Sed cur morimur i hoc mūdo?Supius cōprehēsa ē ratio:nō iterire hoiem sed separi.nec absumi materias:ex q̄bus hoium corpus est fabricatū.sed ad resurrectiōis diē ut timeat dei iudiciū reseruari.fas enim nō est:ut aliqd desit deo nos iudicāti : cū certū sit dei iudiciū post finē huius æui destinatū.Nā hoc quoq; insinuādū est & expurgari necesse est totū hoiem:quoniā oēs aut i uirtute iuenient esse aut in crimine.& hoc cōpetit:ut remunerent q̄ bene gesserūt secūdū uoluntatē eius: & mali æternis suppliciis destinent.Vnde nos appetimus p̄cepta legitima:& uitamus aduersa:ut obsequentes p̄mia cōseq̄mur.Cōtēnētibus.n.deus mortē cōminat & pœnā.hæc oībus insinuāda.& ab oībus credenda existimo. Nūc ergo de psona tractemus.In psona duo sūt obtinēda:paup & diues.Et diuitibus qdē huius mūdi præcipiēdū est:nō alta sape.neq; spare in icerto diuitiaꝝ suaꝝ sed in deo uiuo:q p̄stat nobis abūdāter oīa:ad factū boni opis diuites esse.sed in bonis factis cōicatores esse.thesaurizare sibi bonū i futuꝝ:ut apphēdat eā q̄ bona est uita.Deide scire debēt nō ideo acceptas esse & hr̄i diuitias:ut his solis beatitudinē se hr̄e cōfidāt. & male utant illis.& ne despiciāt paupes.ne ue ministeriū malitiæ:aut instrumētū diuitias libidinis cōputēt.aut ꝑpter se sibi traditas:aut se nunq illas amissuros existimēt.Postremo sciāt dispēsatores gratiæ dei se esse cōstitutos a deo:ut & in distributiōe uolūtas certa eoꝝ uel bona uel praua noscat.& sciant magis sibi accessisse p abundātiā:nisi sapiētes fuerint tētamēta potiora.discāt erogare diuitias:sed ad cōparationē imortalitatis distribuāt facultates.ut sint similes deo:misericordes nō ,psusi ac ,pdigi rei dominicæ iudicent & fidenter q̄dē hoc agāt:& cū humilitate. Ait.n.Paulus apostolus q fidēter seminat:fidēter & metet . Et itaꝝ hylarē datorē diligit deus.Nō existimēt finiri posse:q; uniuersum opis cōtēplatiōe p̄ceptoꝝ dei depḧēdit.Cū & ab ipso accepta sint & necessariæ.& ea utiliter augere & ministrare consueuit.Vnde.n.tpalia deesse possunt: cū ,ppter ipsa si bene p̄progent:æterna ,pmissa sint & parata?Veritas loqt q̄ est Christus dicēs.Qui dimiserit ,ppter me domū aut uillā:aut parētes:aut reliq cētuplū accipiet i isto sæculo:i futuro autē uitā æternā.Et si hoc qdā tēpori p̄secutiōis ascribūt:ego aūt sic audio dominū nostꝝ monētē:q; ,ppter se quolibet tpe ad quodcūq; opus scūm fuerit p̄ceptū eius ipletū:nobis ad futuꝝ p̄miū destinatū.Ne uero simus solliciti:qa curā gerit deus ,p nobis:Clamat ,ppheta dicēs:& pauperē & diuitē ego feci.& ,p oībus æq̄lis cura est mihi. Curā gerit deus . & qs metuit ne eius minuat p̄simoniū:unde deo iubēte p̄rogat. Timeamus magis:ne si trepidi & steriles & infideles fuerimus i bonis opibus:egeni atq; inopes iudicemur. Timeamus potius ipleri tristitia:qa & de huiusmodi diuitibus:i euāgeliū in unius licet psona:ad exēplū tamē rettulit dicēs. Abiit autē cū audisset cōtristatus:qa fuit habēs facultates multas.Nō timeat:ne difficile regna ingrediat cælorꝝ.sit imo humilis . sit largus: ut beatior ex hoc iudicet:si nec in isto sæculo nec in futuro sentiat egestatē.det paupi:ut deū fæneret:deū cō putet debitorē.sciat p̄positā esse misericordiā sacrificiis dicēte domino.btī misericordes: quoniā ipsi misericordiā cōsequent.gloriā cōsecuturi & requiē.Sed in iis diuitiis in q̄bus alii & corrupti & depditi iudicant . iste fructus iustitiæ ac misericordiæ accipiat coronā:paup uero ita cōsolādus est:uti sciat in pauptate cōsiderāda magna sibi bona esse:& primo qdē:q; a deo utiliter sit sibi ,puisū.p̄sciū deū infirmitatē eius cōsiderasse.& scisse q; diuitiaꝝ sarcinā:& sollicitudinē ferre nō posset.deide sentiat quātas tētatiōes:& q̄ta picula transierit noie pauptatis.nā & si affluētia deest:q frequēter uirtuti cōtraria est:ad aī tamē diuitias q̄tocius sine ipedimēto i pauptate trāsit.Certe q̄bus malis caruerit:cōsideret:caret iuidia:emulatiōe:īsidiis:dolo:supbia:cōtentiōe:& his q̄ hōi i hoc sæculo diuitiæ solēt cōflare.luxu.n.regꝝ:& ubertate copiaꝝ aīus soluit.uigor mētis infringit. uirtus corporis eneruat.At in pauptate nō lasciua sūt cōuiuia.nō turpes potatiōes:oīa sobria: oīa rigida oīa humilia nō abiecta.quoniā cōsciētia pura & uirtute sūt plena.nō enī abūdās est extraneis facultatibus:sed iustus est.nō facile ad diuitias aī:id est uirtutes huius mūdi diues accedit.Filius.n.dei q̄ difficilius ait diuitē introire in regnū cælorꝝ:utiq; itelligit pauperē facilius.Nec se ob pauptatē alienū esse a cura dei existimet.Nā ,ppheta testat dicēs:& pauperē & diuitē ego feci.& ,p oībus æq̄lis cura est mihi.Non est enim deus personarum acceptor.nec pro illo se curam profitetur gerere tantum qui in sæculo diuitiis pollet. sed pro omnibus & pro pauperibus curam sustinet:remuneraturus quem inuenerit aut in diuitiis humilem:aut in paupertate patientem.distributio est ueluti totius corporis humani ministerium . quærat singulorum membrorum officia:consideret hominis corpus: esse unum quidem corpus : sed plurima membra . nunquid omnia sunt aut oculus aut pes aut reliqua membra?Sed sicuti ait Paulus doctor gentiū: in fide & ueritate quæ inferiora sunt mēbra:maiorem his tribuimus honorem.Et quemadmodum uirtus singulorū membrorum in suo

ordine atq; officio demõſtrat: ita ĩ totius generis humani corpori ueluti mẽbra pauptas & diuitiæ collocan
tur. Et paupis patiẽtia: & diuitis hũanitas dei examine cõprobant. Exultare debet paup & deo gras agere: qa
multis pr̃imonii nexibus liberatus eſt. in die ꝓbatiõis nõ grauat cõpedibus: facilius liber ſeq̃t dominũ nul
lis nexibus ĩplicatus. nõ deſit etiã ab ipſo ĩ q̃tũ põt miſericordia iuſta in egenos. qa ſicut iuſtus efficit de ſua
frugalitate ĩferioribus & nõ habẽtibus ꝓgator. nõ uereat ne ipſe deficiat: cũ in uſu ſanctæ miniſtratiõis ha
beat prõptiſſimã uolũtaté. nihil ei deerit qué p ꝓphetã ſpũs corroborat. Nõ occidit deus aĩam iuſti fame. Et
dominus in euãgelio: Quærite primũ regnũ dei: & oĩa hæc apponent uobis. Nõ cupiat diues in hoc ſæculo
fieri: ne mala plurima ſibi acqrat: dicẽte & monẽte glorioſo Paulo, habẽtes igit uictũ & ueſtitũ his cõtẽti ſi
mus. Qui aũt uolũt diuites fieri: ĩcidũt ĩtẽtationẽ: & ĩ muſipulã: & deſideria multa: q̃ mergũt hoĩes in pditio
nẽ. ĩmo ſi uera fide & ꝓpter ſaluté credere optãt: cæleſtes ſibi diuitias cooptẽt & cõparent: q̃s unuſq; ſq; iuſti
tiæ & miſericordiæ & reliqs bonis actibus cõparat & aſſumit. Tẽporalibus æterna ſũt ꝓponẽda: caducis ſta
bilia: ſollicitis ſecuriora: piculoſis libera: honorificis clariora. his monitis & diues tẽperet: & paup ſubleuet.
Nũc iã de ſexu loq̃mur. Sexus ille eſt maſculus & fœmina. ĩ. uir & mulier. & uir qdẽ poſtea: quæ ſupra cõpre
hẽdimus ad ĩſtitutionẽ uitæ melioris etiã illud debet cũ oĩbus cuſtodire: ut uxoré ſuã diligat ſicut Chriſtus
eccleſiã. ut oĩ genere unanimi & cõcordes rite poſſint deũ de oĩbus dep̃cari: leuantes manus puras ſine ira &
diſceptatiõe. ſed oĩa fiãt ad ædificationẽ & ĩſtructionẽ deificã. Deide cõiunctiõis uinculũ pudice & cũ oĩ ca
ſtitate generẽt: & tũc cõueniãt: quãdo uel generatiõis eſt cõtẽplatio: aut oĩonis nõ reuocat tẽpus. Oĩonẽ aũt
illã cõputo: quæ oĩ ſacramẽto q̃ mysterio atq; cõicatiõe celebrat. Cætex eſt dep̃catio & adoratio: ex homo
logeſis & ĩterpellatio eſt & uotũ: q̃ oĩa ſua habẽt tpa. Vir igit decet ĩtecto capite orare: nõ comatũ: qa cõfu
ſio eſt uiro: ĩceſſu eſſe ſimplicẽ: nõ iactatũ: nõ fucatũ. ut non ſolũ uideat uerbo credidiſſe: ſed & cæteris uitæ
ſuæ ſpecié p̃ſtet. Viro. n. oĩ cõpetit ſacerdotare deo. & ideo debet tã ĩ catheciſmo q̃ etiã ĩ laica uita cõuerſatio
né ſuã mũdiſſimã exhibere. ut & ſi ipſe munere & officio ſacerdotali non fungat: uitæ tamẽ ſimilitudine ſa
cerdotibus coæquet. At uero mulier diſcat obſeq uiro: etiã dominũ illũ uocãs. & qdẽ oẽs uiros reuereat: ſuo
tantũ ſeruiat. qa oĩs mulieris caput uir. ſciat & hæc caſte uiuere cũ uiro ſuo. qd & ille oĩbus modis faciat ita:
ut nullã aliã præter uxorẽ nouerit. Noſcere etiã debet tpa cõuẽtionis: & abſtinere a cõiunctiõe: uel cũ tẽpus
eſt oĩonis: uel cũ muliebria patiat: uel cũ poſt partũ ĩtra tpa purgatiõis ſe eſſe cognouerit. Nõ. n. ad ĩpudicitiã
matrimoniũ copulauit deus: ſed ut generationi p̃beret obſequiũ. Diſcat filios educare pie: uerecũda eſſe non
litigioſa: nõ uinoléta: nõ ſupba uiro: tã & ſi p̃monio maior uideat. Sit & in ĩceſſu pudica: nõ fucata forma:
ꝓcedere nõ ſtudeat cũ capillo q̃ criſpatiõibus: aut circũdata auro aut ueſte p̃tioſa. ſed ut decet fœminas chri
ſtianas: ꝓmittẽtes caſtitaté nõ tantũ uerbis: ſed & p bonã cõuerſationẽ. Sciat ſe tacere debere in eccleſia. loq
enim ibi illi nõ eſt cõgruũ. debere obſeq nõ tantũ maioribus natu & ſacerdotibus: ue q̃ etiã oĩbus fratribus.
neq; ſe ulli p̃ponere uiro cõtẽplatiõe ſexus. quoniã & cũ oĩa legitima p̃cepta pfecerit: in uirũ cõſumabit pfe
ctũ. ĩmo appetat uirtuté cõſecuturã gloriã: ſexus ĩfirmitate nõ tardãte: ſanctitaté & uirtutẽ aĩ: & oĩ cõtinẽtia
& paſſione deuota uiris iuſtiſſimis coæquet. Iã ætatũ ſermo habeat in manibus. Et primo qdẽ arbitror ĩſan
tiã differẽdã doctrina: quæ q̃litate uel tpis uel ætatis: uerbũ doctoris nõ põt ſuſtinere. Sed qbus oĩbus bene
ficio ætatis in malitiã & ĩnocẽtiã naturalé dari p̃cepta nõ poſſunt. in hoq tamẽ admonitionẽ parentes ſunt
cõſtringẽdi. q̃q; accedẽte ætate eccleſia nõ deerit: nec ceſſabit admonẽdo. Pueris tamẽ illud ĩſinuãdũ: primo
ut nullo audiẽdi deſint tẽpore: qa nec ſemel poſſint oĩa ꝓdoceri. Deide innocẽtiã ſimplicitate coniungãt: ne
pueritiã in malitiæ pſeuerationẽ cõtinuẽt. cuſtodiẽdũ quoq; & obſeruãdũ: ne ĩ cæteris ætatibus corrũpant.
Hi ſciãt ſibi fore glorioſum: ſi naturali bonitati fidei quoq; bonũ: & deificũ munus adiũgant. ut ſemp boni:
ſemp ſancti: ſemp ĩnocẽtes: ſemp in dei opa & naturæ tractatiõe credulitatis pſeuerẽt. Cõſiderandũ illis eſt: ut
caſti & pudici pmaneãt. & frequẽtius ad eccleſiã ſciãt cõuenire debere. qa frequẽtius ſũt armãdi: qbus adhuc
ꝓpter ætaté minus ſtabilẽ: pugna diaboli futura ſit grauior. Obſeruãda illis oĩa cũ timore. & ante oẽs cauen
dũ a fornicatiõe: quæ initiũ ad idolatriã habet. & neceſſe eſt: ut utrũq; nouerit q̃ ſecutus eſt alte q̃. Ergo quo
modo credere ĩtelligit: & deſiiſſe a gẽtibus: ſi ea quæ gẽtiles deſignãt: recolit? Sane obſequẽtes ſint nõ ſolum
parẽtibus: ſed & oĩbus ætate maioribus. ſi tamẽ eo q̃ monita & oratio: nihil legitimis affert ĩpediméti. deũ ſe
hr̃e cõputẽt patrẽ. Illius ſpare debẽt hæreditaté: quæ nõ in tpalibus cõſtat: ſed in æternis quoniã ſi deus illis
utile eſſe p̃uiderit: etiã tpalia præſtabit: maxime cũ uiderit unũquéq; æterna ſectari: filio eius domino nr̃o
dicẽte: primũ quærite regnũ dei: & oĩa hæc apponent uobis. Vnde nulli dubiũ fore credo: his copiã neceſſa
ria q̃ re q̃ in terris nõ de futurã: qbus cæleſtia p̃parant. Ergo qa hæc a deo ſperãda ſunt: nulli alii eſt obſequẽ
dũ. ĩmo oĩbus obſequẽdũ: qa deus uult: nõ qa ab ipſis tpalis ſperari debet aliqd p̃mii: ſed qa nos dei eccleſia
etiã in his legitima ĩplere intẽdimus. Proſtremo gratulandũ eſt his in primo exordio liberi arbitrii: ſi ad deũ
acceſſerint. utpote oẽm ætatẽ ſuã bono fidei cõparãtes: q; non cõſumpta ætate in errore: qd etiã poſtmodũ
dolerẽt: ſed q; adhuc pueri & ĩnocẽtes ad dei nõ tantũ ueniã: q̃tũ ad gratiã acceſſiſſent cõſequendã. Iuuenes
uero hoc ſũt admonẽdi modo: ut ſi uxores habeãt: doceant caſte uiuere cũ uxoribus ſuis. alienã ſciãt ſcelera
tũ eſſe cõtingere. In hoc enim dabit experimẽtũ & documẽtũ renunciaſſe ſe ueræ uitæ p̃teritæ: ſi poſtq̃ credi
derit: in melius uitæ ſit facta reformatio. Tũc enim deſinit eſſe gẽtilis: & eſſe iniiciat chriſtianus: ſi uniuerſa
legis cauta cuſtodiẽs: caſtũ ſe exhibeat & pudicum. Si uero uxores nõ habent: conſtringendi ſunt ut aut ha
beant: aut omnino ſe contineant. ne putent ſibi eadem licere: quæ gerebant antea: Renunciaſſe ſe debent ſci
re diabolo: non uerbis ſed factis. Admoneantur & ſciant interdictam eſſe fornicationem & adulterium.
nullam fœminam licere contingere excepta uxore. & ipſa deifice comparatam. Itaq; aut illis ducenda eſt
uxor: aut conſeruanda continentia. Sane ne territi fidem differant: ſciant malum eſſe propter immun-

ditiã nõ credere deterius eſſe ipudicos poſtq̃ crediderit iueniri.& hos hoïes monẽdos eſſe exiſtimo:ut oïbus ꝓpter deũ obſequant. Domũ ſuã bene regere diſcãt.ſi filios habeãt:piæ eos tractẽt:& inſtruãt rebus deificis. Hæc.n.ſũt ſigna fidei nr̃æ.ſi nõ ſolũ crediderimus:uerꝝ etiã aliis quæ credimus tradiderimus. Cõſiderandũ iuuenibus:ut in oïbus bonis factis ætatẽ ſuã ſupent.aioq; & uirtute fortes:& apud interiorẽ hoïem iuuenes deo iudice collocent. Gratulãdũ etiã iis q nõ oï ætate cõſumpta:ſed in ipſo ætatũ calore:& in ipſa adoleſcẽtia flagitioꝝ diabolo & imũdis factis renũciauerint.ut renouati exhibeãt ſe deo pueros in malitia in tentatõnibus iuuenes:in cõſiliis & cogitatiõibus ſuis ſenes & graues milites Chriſti.Sciãt ſe in pace debere eſſe ſollicitos:& in ꝓſecutiõe fortiſſimos. Ita nomẽ militiæ dediſſe,& donatiua ſic ſe ſtipẽdia ſperare uitæ æternæ: ut ꝓter quotidiana pacis certamina:q̃ cõtra diabolũ cui renũciauimus gerimus:ꝓſecutiõis pugnã & ꝑlia cogitemus.nõ corporis ſupplicia metuẽda:ſed conſiderãda ꝓmiſſa. Captiuitas potius & ſub hoſte æterno ſeruitus: & exiliũ cæleſtis pr̃iæ & dei iudiciũ:& iſultatio inimici:& mors æterna:& æterna torméta ptimeſcẽda ſunt. Cõſideremus nos oẽs eſſe mortales:& neceſſe eſſe nos mori.& q̃ glorioſum & prædicãdũ ſit: q; id qd̃ neceſſe eſt pati:expugnet in gloria. Aptãdus eſt oïs ſermo ad deſtructionẽ idolatriæ.& martyrii corona laudãda: & oïſarie ad expugnãdũ hoſtẽ:& ad eius iacula repellẽda miles Chriſti munitus ĩcedat. Is cui euãgelizat:iterro get qd agat ſi miles eſt uel officialis.an iudex.ruſticus an urbanus.negociator aut agricola.uel opifex. uel in quo actu uitã & cõſeruationẽ ſuã iſtituerit:ut ex hoc allocutio nõ deſit. In eo enim maxime qs peccat:in quo quotidie uiuit. Moneat igit miles:ne cõcuciat:officialis ne calũniet:iudex ut moderet:ruſticus ut nõ murmuret:urbanus ut nõ ſubdolus & circũſcriptor ſit:& ne in rebus malis ſuũ exerceat ingeniũ. negociator ut empta nõ peioret.agricola ut annonã nõ captet.opifex ut nõ illudat uel fallat. Eſt aũt fides ut definit apoſtolus Paulus.ſubſtãtia reꝝ q̃s ſperamus:& iudex reꝝ q̃s nõ uidemus. Credere & uidere qs nõ debet: q; ea quæ deus ꝓmiſit:potẽs ſit ut ꝓmiſſa ſunt facillime ꝑuenire. Hæc nobis iuiſibilia ante oculos ponit.ad hãc greſſi & diaboli & poteſtatũ huius mũdi:& haꝝ tenebraꝝ uniuerſa deſerimus:& deo cũ fiducia ꝓximamus. Credere.n.& ſperare neceſſe eſt:q̃ deus iuſſit. Cũq; ea q̃ diabolus iſeruerit:abnegamus. fidẽ ſpes ſequit. Itaq; de ipſa loq̃mur. Eſt igit ſpes expectatio reꝝ oïum q̃s in fide habemus:ꝑ quã ſaluamur: Paulo ſcribẽte apoſtolo: Spe enim ſaluati ſumus. Spes aũt q̃ uidet nõ eſt ſpes.qd̃ aũt uidet qs:qd ſperat. Si aũt qd̃ nõ uidemus ſpamus: ꝑ patiẽtiã expectamus.hæc in ſe habet timorẽ.nõ illũ dico cuius obliuiſci:& quẽ foras debet mittere q ſqs in fide uiuit:ſed q eſt unus de ſpiritibus:q̃bus repleꝝ leſus ſicut Eſaias teſtat. Exiet uirga de radice Ieſſe:& flos de radice eius aſcẽdet:& requieſcet ſup eũ ſpũs domini:ſpũs ſapiẽtiæ & ĩtellectus:ſpũs cõſilii & fortitudinis: ſpũs ſciẽtiæ & pietatis.& replebit illũ ſpiritibus timoris domini.illũ ſpũm quẽ Dauid canit dicens: Timete dominũ iuſti eius.unde & beati efficiunt:eodẽ ꝓteſtãte & dicẽte:Beatus uir q timet dominũ. Illũ timorẽ dicit: q caſtus eſt & pudicus. Quoniã timor caſtus inqt Dauid ꝑmanet ĩ ſæculũ ſæculi. Ergo duplex etiã timor ẽ. Et unus appetẽdus ẽ:& alius fugiẽdus. Eſt igit timor appetẽdus admonitio & cuſtodia reꝝ oïum: q̃s credimus & ſpamus. Timemus.n.iudiciũ:qa ſpamus & metuimus dominũ.qa forte illũ iudicẽ credimus. Sed quoniã caſtus timor eſt dei:& eſt caſtitas ſpecies cõtinẽtiæ.de cõtinẽtia & eius uirtutibus nũc uidet tractãdũ. Eſt aũt cõtinẽtia appetitus oïum reꝝ malaꝝ refrenatio.malaꝝ addũt dicẽtes diffinitionẽ iſtã cõem eſſe in rebus bonis & malis. Nã q ſe a bonis retinet:nõ eſt bene cõtinẽs.ſed a malis recte. Sed in oïbus ſane ꝑceptis duplex cõſideratio & doctrina eſſe debet.& hoc retinẽdũ & obſeruãdũ in cæteris arbitror.unde cũ unã partẽ tractaueris:cõtrariã noueris.& ita reꝝ ipſaꝝ inſtitutio exigit.ut cũ alterã partẽ tenueris:alterã neceſſe eſt ut deſeras. Maloꝝ ſane ſubſtãtiã ab initio eſſe cõperimus.qppe iobediẽtia iuxta bonũ malũ eſt:& his ſcilicet q nuſq̃ ſũt male cõparãtes boni tutela ſeruat. Cõtinẽtia igit docẽda eſt:& tenẽda in malis rebus. In bonis aũtẽ auiditas eius exigẽda eſt. Quod Dauid ꝓnũciat & docet dicẽs:Beatus uir q timet dominũ:ĩ ꝑceptis eius cupit nimis. Itẽ cõtinentẽ eſſe debere in malis:& appetentẽ bonoꝝ ĩ alio ꝑmonet pſalmo ſic dicẽs. Cõtine linguã tuam a malo:& labia tua ne loq̃nt ſidioſa. Euita a malo:& fac bonũ.q̃re pacẽ:& cõſeq̃re eã. Placet etiã de cõtinentibus cõferre. Multos.n.uideo iuxta cõiunctionẽ cõiugalẽ cõtinẽtes tantũmõ:q̃ cõtẽplatiõe deus iudicat conſcientiã ſingulorũ:& ĩ reliqs cõtinẽtiæ ptibus oïbus gẽtilibus eſſe deterrimos. Si.n.cõſideras q̃plurimi illoꝝ & iracũdi ſũt & ebrioſi & ꝓcaces & ſupbi:& ex forma ueluti cõtinẽtiæ magis iflati:ꝓcuſſores:maledici:cupidi:tumidi:multũ ſibi placẽtes:& magis iudices:illã ipſam quã ſe ꝑferũt hr̃e cõtinẽtiã: fomitẽ & flãmã & materiã magis ſubmiſtraſſe ĩcõtinẽtiæ. Cũ utiq; hæc primo ſeruãda ſint ĩ qbus quotidie cõprehẽdimur. & tũc magis ĩ oïbus aliis uitiis uirtus cõtinẽtiæ retinẽda:& ad cõſumationẽ nõ cõiũctio reſpuẽda:ſed pudicitia ꝑponẽda eſt. Nã cũ apoſtolus Paulus eccleſias moneret:nõ ĩformẽ mãdauit cõtinẽtiã:ſed in qbus appetẽda & iueniẽda ſit:ſic monuit dicẽs.ut ſit inqt ſancta corpore & ſpiritu.diffiniẽs nõ eſſe cõtinẽtẽ: q nõ utraq; parte continẽtiſſimus fuerit cõprobatus.ut magis plurimas ſic flagrare cupiditates:ſicut exitus docet: & uniuerſa genera pœnaꝝ ppeti uelint:uel q̃libet eccleſiæ ſniam ſuſtinere:q̃ a familiari cõuerſatiõe diſcedere: neſciẽtes deũ dixiſſe de talibus:Quicũq; reſpexit mulierẽ ad cõcupiſcẽdũ eã:iã mæchatus eſt eã ĩ corde ſuo. Non poſſunt huiuſmodi excuſare culpã ſuã:q; nõ ad cõcupiſcẽtiã oculos ſuos porrexerint:quãdo ſub uno & ſimul cubãt tecto:aut in uno dormiũt lecto. Vnde & reprehẽſi ſpiritaliter hoc agere ꝓfitent:adiiciẽtes extraneis noïa affectuum uel pietatis.ſane quoniam & diaboli ſubſtantiam accipimus ſpiritalẽ: debet addi: ſed nequitiæ & malitiæ ſpiritalis:adeo propter ſcandalum eccleſiæ & ruinam:cum a ſe nec perſuaſione:nec interdicto maiorum natu:nec metu præſentis ſententiæ:uel futuri iudicii diuelli poſſint:cum fortiſſimos etiam quos legitimæ copulauerunt nuptiæ:leue iurgium ſeparet. Quid hoc mali eſt:quæ male ĩdiuidua caritas: ut alienæ conſanguinitatis affectus ſeparari non poſſint? Turpe eſt dicere: quod illos non pudet facere. Certe uel ab oſculo non ſunt ĩmunes:quod eſt pignus & ara ſerpentis. Sane cum increpaueris:mox hæc proferunt uerba:

posse ītegritatē corporis sui cōprobari:cū ab ipsis prius mētis reqrat' ītegritas.q̄q̄ nec etiā corpore oīno pos-
sint examinari.Nō.n.cōsciētiæ latebras hoībus scire:aut nudare ꝓmissum est dicēte scriptura: hō in facie uidet:deus autē in corde.deus solus ītima & secreta circūspicit.sed manifesta est uox domini monētis:a fructibus eoꝝ cognoscetis eos.Si cōsideretis q̄lis eoꝝ aspectus:q̄ torua fronte:q̄ ĩuerecūda respiciūt: q̄tū audaciæ in multis magis q̄ cōstātiæ gerūt.Impudicus in qbusdā cultus est:& affectatus īcessus ꝓfessione iactantiæ:& ad hoc huiusmodi ꝓfessionis ueluti deuotio ꝓcedit:ut ꝓpter nomē qd' solū portāt uirginitatis : appetibiles fiāt.Inde est qd' se iudicāt.cū se cælare debuerint:deo exhibētes tantūmodo obsequiū suū:a quo remunerationē pudicitia expectat & sperat.cōgressi ad limina domus dei:ad oīonis horā ītecto capite iniiciant'.Interpretātes apostolū cōniuētibus corruptoribus suis:de mulieribus maritatis nō de uirginibus statuisse.nesciētes q; ubiq; masculos cuiuslibet ætatis uiros noīet:oēs fœminas mulieris appellatiōe designet.Scio me excessum feciss̄e a ꝓpositio tractatu cōtinētiæ:sed necessario ut deinceps oēs hoies cuiuslibet sexus plena cōscientia sciāt:& a qbus se abstineāt:& quæ debeāt custodire.Aut si in una specie & quolibet genere cōtinētiæ fuerit obseruator:nec ad alias uelit monitus accedere:nō se iactet in numero esse cōtinētiū:ne & ipsam partē in q̄ sibi plaudebat:obstinatione uideat' amittere.Ergo q ad continētiā docet':& uult accedere non in corpore: aut in una ꝑte corpis tātūmodo debet cōtinētiā quærere:sed in toto animi motu continētiæ debet obseruationes agnoscere.Nā q iracūdiā retinet.is magis est cōtinēs:q̄ q linguā a cōuitio:a maledicto:a detractione:a mēdacio:a piurio:& a cæteris linguæ malis abstinet.Is uere est cōtinēs:q uniuersa officia mēbroꝝ a malis affectibus subtrahit.q ipsum deniq; cogitatū a tota neqtia cōpescit:& oī denegat iniqtati, is plenus ē cōtinēs: & illū nō cū hoībus cōparo:sed cū angelis sanctis simillimū recognosco.Nūc iā uobis de patientia:& de eius bonis loquēdū est.Est igit' patiētia oīum iniuriaꝝ & passionū tolerātia ; & despectionū atq; expectationum oīum sine p̄cipitatiōe sufferētia.quā si qs itellexerit & habuerit:cōtraria uitæ grauia baiulat:oīa bona continet:sororē habet spem:quā supius cōprehēdi.affines expit' esse sibi res bonas oēs.Patit'.n.libēter:qa sperat.& sperādo tolerat.Impatiēter enim fert':qd' nō speraī.oī autē uirtute pfert':qd' spe præeūte dignoscitur.Aut si spes fructus patiētiæ subsequaī:hæc matre gaudet fide:gubernaculū habet dei timorē : & spem ac cōtinētiā genus & ꝓpinquitatē.Inde glorioſi dei testes efficiunt': dum fide pleni:dū dei timore solliciti : dū cōtinētiæ discipuli:dū filii spei duce sapiētia repiunt'.Deīde cohæredes Christi: dū illū usq; ad mortē patiētiæ uirtutibus imitant'.Inde iusti dū oīa patiēter operant'.Sed iā de iustitia disseramus. Est enim iustitia singulaꝝ rerū & psonaꝝ æquissima distributio:quā qs obtinēs & cui qs adhærēs:uitā suā disposite & sine turbatiōe cōseruat:custodit in oībus æqtatē.scit qd deo debeat.qd sanctis & coæq̄libus reddat.qd nō deneget potestatibus huius sæculi.qd sibi retineat.qd ꝓximo cōpetat.qd alienis cōcedat aut cōgruat.Iustū.n.est deū colere:& diligere ex toto corde:& ex tota aīa:& ex tota uirtute.sanctos & coæq̄les honorare.tributa pēdere potestatibus. supbū nō esse:sed magis mitē & humilē.ꝓximos tanq̄ se diligere.alienos & inimicos non ꝑseq; odio: sed amare.subiectū esse prioribus uel ætate maioribus:qa & dominus noster cū esset oīum dominus:a loāne Baptista q maior in natis mulieꝝ:quia prior ab illo in natiuitate hoīum erat:baptizat'.& sic īpleri oēm iustitiā ꝓtestat'.Ex hac misericordia nascit'.obsequiū deificū generat'.In his oībus quisq; iueniē. non imerito in Christo dicit' pmanere.quoniā hæc oīa Christus est.Paulus glorioſus nos īformat & īstruit de Christo dicēs:Qui est nobis a deo iustitia & iustificatio & scīficatio & redēptio.Itē alio loco:Qui est misericordia & pax & dilectio:quā græci ἀγαπην uocant. ad quā nūc trāsitus facimus:quia in oībus maior est.Inter cætera sic fateat' beatus Paulus. Manēt aūt tria hæc fides spes & dilectio:sed maior his dilectio est. Ergo est dilectio uinculū aīoꝝ casta & sincera & sine æmulatiōe.Caritas consumatio oīum mandatoꝝ:breuis regula oīum p̄ceptoꝝ: quā qs cū habuerit:oīa habet.sine hac in alia oīa remanet īperfectus.Et ut cognoscat uestra prudētia quātū caritas ualeat;legimus resp̄sum domini in euāgelio dicētis:Cū.n.īterrogaret' sic ait : Diliges dominū deum tuū ex toto corde tuo:& ex tota aīa tua:& ex tota uirtute tua.& diliges ꝓximū tuū tanq̄ te.In his duobus p̄ceptis tota lex pēdet & ꝓphetæ.Vides in hac sola uniuersa legis cauta pēdere.uere qsqs hāc habet ; iā deus & dei filius dici pōt.Ex hac sola deo poterit similis esse.Cōsidera deū q diligit:nunq̄d sperat:nunq̄d timet:nūquid fidit?Nō:sed tantū diligit.Deus īquit Paulus cū dilexisset mundū:misit unicū filiū suū in similitudine carnis peccati:ut de peccato cōdēnaret peccatū in carne . Inde & Paulus ꝓponit illā oībus rebus bonis dicēs: Et si locutus fuero līguis hoīum & angeloꝝ:caritatē aūt nō habeā:nihil sum:ac si æramētū tinniēs aut cymbalū cōcrepans.Et si habuero ꝓphetiā:& cognouero oīa mysteria & oēm sciētiā:& si habuero fidē ita ut mōtes trāsferā:& distribuero oīa mea in cibos pauperꝝ:& si tradidero corpus meū ut ardeā:caritatē autē nō habeā nihil sum.Caritas magnanima est:caritas benigna est.caritas nō æmulat':nō cogitat malū:nō gaudet sup iniustitiā.gaudet autē in ueritate.oīa sustinet:oīa credit:oīa sperat caritas nunq̄ excidit.Ergo q hāc ueluti spēciē uoluerit ĩuere:totæ illæ scripturæ sunt reserādæ.oīs aperiēda lex.ꝓphetæ īsinuādi:oēs uirtutes Christi: actus:mādata īsinuāda.Apostoloꝝ quoq; doctrina apienda:penitus & docenda est.Et q̄is oēs qs supra tractauimus species:ad plenū tractatū hoībus incōprehēsibiles sint:multo tamē magis ea in q̄ oēs cōsumant' & pendēt:maxime cū loānes euāgelista īterdixerit nobis in epistola sua disputare de ea.cū illam & dei filiū esse dicit & deū p̄rem sic docēs:deus dilectio est.Si pōt qs de toto deo differere:pōt & de dilectiōe quæ deus est. Ergo si sacrilegiū est de deo tantū quantum nō licet disputare:tacere religioſum & alienum nō erit. de dilectione & enim sentienda tanta sunt : quanta & de ipso deo: quoniam deus dilectio est . Vnusquisq; igitur se cognoscat.quia si quis in se habet dilectionem:habitaculum est dei.quia deus qui dilectio est manet in illo. docet iam finem specierum in dilectionis plenitudinem omnium rerum bonarum consumare : maxime cum omnia sint tractata. Aut si quid prætermissum est : in mundi plenitudine uideatur esse conclusum.

Veniã ante oẽs a tua poſtulo ſinceriſſima ſanctitate:orans ut tua ſanctitas quæ peritior in uia dei & ſanctior cõprobata eſt:in oĩbus in q̃bus mediocritas mea uel p̃termiſit:uel inuẽta plenius explanare nõ potuit: correcta reformare & ſupplere dignet. Aut ſi ꝓbaueris:ut eſt a nobis opuſculũ cœptũ te petẽte & deo adiuuante pfectũ:nõ habere qd̃ deſit:in oꝝonibus tã tuis ſcis: q̃ oĩum fratꝝ memoriã mei habeas. Vt ſciant æmuli fidei meæ p̃ſtitã eſſe rõnẽ:& cõuenire cum eccleſia recognoſcant:& magis magiſterium ſumant:ut nõ ſolum gratulent nos credidiſſe:ueꝝ etiam aliquantulum inimicis & credentibus profuiſſe.

Tractatus beati Hieronymi de eſſentia trinitatis & membris domini: cuius effectum ſubiectum indicat argumentum. Epiſtola ſexta.

d Eum trinũ in p̃ſonis: inuiſibilẽ:ĩcorporeũ:incomphenſibilem:ĩmenſum:immutabilẽ:ſimplicem:& immortalẽ docens infert:Cuncta q̃ in ſcripturis uel de motibus animæ uel de humanis membris tradunt:in deo nõ carnaliter ſed ſpiritualiter & figuraliter intelligẽda:ſingulariter in membris & motibus dei in ſcripturis tradita:myſticũ & ſpiritualẽ ſenſum exponens.

o Mnipotẽs deus pater & filius & ſpũs ſanctus:unus atq; trinus:unus uidelicet in natura: trinus in p̃ſonis:ſolus iuiſibilis:ſolus ĩmẽſus atq; ĩcõprehẽſibilis:ſolus ĩcircũſcriptus:ſolus incorporeus & imortalis:ubiq; p̃ſens ſed latẽs:ubiq; totus ſed ĩmẽſus. Inuiſibilis eſt:qa in eſſentia ſua uideri nõ poteſt apoſtolo teſtãte:q̃ ait:Quẽ uidit nullus hoĩum:ſed nec uideri poteſt. Et in euãgelio:Deũ nemo uidit unq̃. Incorporeus eſt:qa nullis mẽbroꝝ lineamẽtis cõpoſitus eſt ſiue cõpactus exiſtit:ſicut ueritas in euãgelio dicit. Spiritus eſt deus:& q̃ adorat eũ:in ſpiritu & ueritate oportet adorare. Immẽſus eſt:qa quãtitas eius uel q̃litas: a nullo metiri põt. Cui Salomon in ſua oꝝone ſupplicãs ait:ſi cæli & cæli cæloꝝ te nõ capiũt:quãto magis domus iſta quã ædificaui? Incircũſcriptus eſt:qa circũſcribi nõ poteſt. Illocalis eſt:quia de loco ad locũ nequaq̃ trãſit. nec quolibet detinet. ipſo de ſe p Eſaiã teſtimoniũ p̃hibẽte:Cælũ ſedes mea é:terra ſcabellũ pedũ meorũ. Et p Hieremiã:cælũ & terrã ego ipleo. Cuius ĩmẽſitatẽ ꝓpheta in pſalmis cõfitẽs ait. Si aſcẽdero in cælũ: tu illic es:& cætera. De cuius ĩmẽſitate adhuc i libro Iob ſcriptũ eſt:excelſior cælo eſt. Et unde agnoſcis? Longior eſt terra. Immẽſitas eius latior eſt mari. Qui cælũ & terrã iplet:ꝓculdubio nullus locus eſt eius præſẽtia abſens. ſup oĩa q̃ppe eſt regẽdo atq; ĩperãdo. ſubtus eſt oĩa ſuſtinẽdo atq; portãdo:nõ põdere laboris:ſed ĩfati gabili uirtute. Immutabilis eſt:qa ab eo qd̃ eſt:oĩno mutari nõ põt:ipſo dicente p Malachiã ꝓphetã:Ego dominus & nõ mutor. Ideo deus ĩmutabilis dr̃:qa miſericordia eius:ira:furor:pœnitẽtia:obliuio:recordatio:& alia his ſimilia ei nõ accidũt. ſimplex. n. natura eſt:& ĩmutabilis:& ĩperturbata:neq; aliud eſt ipſe:& aliud qd̃ habet:ſed ipſum eſt:qd̃ habet. & qd̃ eſt ĩmortalis eſt:qa mori nõ põt apoſtolo dicẽte:q̃ ſolus ĩmortalitatẽ habet:& lucẽ habet ĩacceſſibilẽ. quẽ uidit nullus hõ. ſed nec uideri põt. Vbicũq; aũt ſacra ſcriptura ſparſim p diuinos libros ĩ deo motus aĩæ:ſeu humana mẽbra deſcribit:i. caput:capillos:oculos:palpebras:aures:nares:os labia:cor:linguã:imaginẽ:utꝝ:manũ dexterã:ſiniſtrã:digitos ſiue digitũ:alas:ſcapulas:poſteriora:pedes. Itẽ motus aĩæ irã:furorẽ:obliuionẽ:pœnitẽtiã:recordationẽ:& his ſimilia:nõ carnaliter iuxta hiſtoriã a recte ĩtelligẽtibus ſũmẽda:ſunt. ſicut a ludæis & pleriſq; hæreticis carnaliter ſapiẽtibus:q̃ deũ corporeũ atq; localẽ opinant:ſed ſpiritaliter oĩa de eo ĩtelligẽda & cõtuẽda ſunt. Si qs. n. deo humana mẽbra ſeu motus aĩæ:more humano ineſſe credit:ꝓcul dubio ĩ corde ſuo idola fabricat:Cũ ut dictũ eſt:figuraliter in deo caput legimus ipſam eſſentiã diuinitatis eius quæ oĩa præcedit:& cui oĩa ſũt ſubiecta:ĩtelligere debeamus. capillos uero capitis eius ſcõs angelos ſeu uniuerſos electos accipi oportet. De quo q̃dẽ ſacramẽto ĩ libro Danielis ſcriptũ ẽ: aſpiciebã donec throni poſiti ſũt:& antiquus dierꝝ ſedit:ueſtimẽtũ eius q̃ſi nix candidũ:& capilli capitis eius q̃ſi lana mũda. Hoc. n. ſignificat p ueſtimẽta candida dei:qd̃ & p capillos capitis:ſui:eius ſcõs uidelicet angelos:& multitudinẽ ſcõꝝ dealbatoꝝ. Vel certe ideo capilli eius lanæ mũdæ cõparant: ut p hoc ãtiquus dierꝝ credat eſſe. Oculos deus dicit hr̃e:p eo qd̃ oĩa uidet. & nihil eum latet. In cuius cõſpectu ait apoſtolus:nulla creatura iuiſibilis eſt. oĩa. n. nuda & apta ſunt oculis eius. Aliter. n. oculi reſpectu gratiæ eius ĩtelliguntr: ut eſt illud in pſalmo: præceptũ domini lucidũ illuminãs oculos. palpebræ domini occulta & ĩcõprehẽſibilia iudicii ſui ſpiritalis in diuinis libris eius inuit:de q̃bus occultis & ĩcõprehenſibilibus ſacramentis atq; iudiciis in pſalmo legit:palpebræ eius ĩterrogãt filios hoĩum id eſt ꝓbãt. Aures dicit hr̃e dominus ꝓpterea:quia oĩa audit. Nihil eũ ſub ſilẽtio latet. de quo in libro ſapiẽtiæ dicit: Auris cæli audit oĩa:& tumultus murmurationũ nõ abſcõdit. Nares dei ſpiratio eius in corde fideliũ:ut eſt illud in libro regũ. Aſcẽdit fumus de naribus eius: id eſt lachrymoſa cõpũctio pœnitentiũ ſpiratiõe eius. Facies dei cognitio ueritatis: ſeu cognitio diuinitatis eius ad hoies:de q̃ cognitiõe in pſalmo ſcriptũ eſt:Oſtende nobis domine faciẽ tuã. hoc eſt dona nobis cognitionẽ tuã:quæ cognitio p filiũ oĩbus hoĩbus innotuit ipſo dicẽte in euãgelio: Nemo nouit p̃rem niſi filius: & cui uoluerit filius reuelare. Aliter uero facies dei ſignificat iuiſibilẽ eſſentiã diuinitatis filii dei:de q̃ ipſe dominus ad Moyſem p ipſum angelũ reſpõdit:poſteriora mea uidebis. faciẽ autẽ meã uidere nõ poteris. Os uero dei filius dei p̃ris:id eſt Chriſtus dominus. de quo Eſaias ꝓpheta ex ludæorum p̃ſona aſſatus ait:Quia os eius ad iracũdiã ꝓuocauimus. aliter uero os domini ſermo eius ſiue uiſio accipit. de quo ſermone dei prædictus ꝓpheta ait. Os domini locutũ eſt. hoc eſt uerbũ filius dei p̃ris:p quẽ oĩa facta ſunt. de quo in pſalmo dicit:uerbo domini cæli firmati ſũt. Et alibi. Miſit uerbũ ſuũ:& ſanauit eos. Et in euãgelio. In principio erat uerbũ. Lingua domini myſtice ſignificat ſpiritũ ſcũm:p quẽ deus p̃r ſecretũ ſuũ manifeſtauit hoĩbus. unde ĩ pſalmo:liĝua mea calamus ſcribe uelociter ſcribẽtis. Labia dei myſtice utriuſq; teſtamẽti cõſonãtia ĩtelligũtur. de q̃bus duobus teſtamẽtis ĩ ꝓuerbiis dicit. Et diuinatio ĩ labiis eius: ĩ iudicio nõ errauit os eius. Brachium uel brachia dei patris filius eius & ſpiritus ſanctus ĩtelligitur. ſicut eſt illud in Eſaia: Et brachia mea populos iudicabunt. Brachium dei patris ſingulariter filius eius accipitur: de quo Hieremias ad ipſum ait.

Et nunc domine deus:qui eduxisti populū tuum de terra ægypti in manu|forti & brachio extēto. Ideo autē filius dei brachiū dicit:quia creatura electa ab ipso cōtinet.Dextera dei pris unigenitus filius accipit,de quo in psalmo ex psona hois assumpti dicit:Dextera domini fecit uirtutē:dextera domini exaltauit me.Aliter uero dextera domini gloriā pris & æternā beatitudinē significat de quo in psalmo ex psona pris dicit ad filiū: sede a dextris meis.dicit autē dextera dei oīs electa creatura in cælo & ī terra:sicut p sinistrā eius ītelligit reproba creatura.i.dæmones & oēs īpii:q ad læuā positi æterna supplicia sustinebūt.Manus dei pris filius eius accipit eo q p ipsum oīa facta sunt.Aliter uero manus dei potestas ītelligit,de q̄ potestate ī libro Hieremiæ dicit.Sicut lutū in manu figuli:ita uos in manu mea domus Israhel.Itē nōnunq̄ manus domini flagellū accipit,de cuius pcussiōe in Sophonia ꝓpheta scriptū est:Extēdā manū meā sup Iudā:& sup habitātes israhel: & dispdā de loco hoc reliqas Baal,p q̄ domini pcussiōe beatus Iob de seipso ait:manus domini tetigit me.Digitus domini singulariter spūs scūs accipit,a quo spiritu sancto lex in duabus tabulis lapideis scripta narrat in mōte Synai.Ipse.n.scripsit q scribēda dictauit,i.spūs sanctus,de quo spiritu scō dominus in euāgelio : Ego in digito meo eiicio demonia,qd alius euangelista apte declarans ait:Si ego in spiritu dei eiicio demonia. Sicut enim digitus cū manu uel brachio:manus uero uel brachiū cū corpore sunt in natura unū: ita pater & filius & spūs sanctus,tres qdē sunt in psonis,una uero substātia diuinitatis,Digiti dei pluraliter sancti ītelliguntꝫ,pphetæ:p quos sanctus spūs legis ac ꝓphetarꝫ libros sua īspiratiōe describit,de qbus in psalmo dicit: Videbo cælos tuos opa digitorꝫ tuorꝫ.Per cælos enim libros legis & ꝓphetarꝫ:p digitos uero sanctos ut dictū est ꝓphetas:mystice insinuauit.Imago dei patris inuisibilis: aliter namq̄ est imago dei pris in filio suo: quem non aliunde sed ex semetipso:hoc est ex substantia sua:& per omnia sibi similem & æqualem genuit . Aliter uero in anima hominis : quam nō ex se.i.de substantia sua:sicut plericq̄ hæretici opinati sunt genuit: sed ex nihilo creauit.Sicut aliter est imago cuiusq̄ regis in filio eius:quē ex semetipso sibi similē genuit.i.hō hoiem.Aliter uero in annulo siue in cæra imago est īpressa:quæ nō est:qd ipse filius q naturaliter hoc est qd & pr̄.Cor dei pris est arcanū eius sapiētiæ mystice:ex quo uerbū id est filiū suū īpassibiliter sine initio genuit:ipso dicente: Eructauit cor meū uerbū bonū.Alas deus dicit hr̄e:pro eo q̄ more auis electos suos tanq̄ pullos sub se colligit:fouet:& ab īsidiis diaboli & malorꝫ hoīum ꝓtegit.Vnde ꝓpheta:Sub umbra alarꝫ tuarꝫ ꝓtege me.Scapulas hr̄e dicit:quia īfirma mēbra ecclesiæ q̄si in scapulis portat.sicut in psalmo dicit: Scapulis suis obūbrabit tibi.Venter dei secreta origo substātiæ eius accipit. Vnde in psalmo.Ex utero ante luciferꝫ genui te. Aliter uterus dei:incomp̄hēsibilia iudicia eius:q rimari nequeūt:insinuant mystice.de quo occulto iudicio eius in libro Iob scriptū est,de cuius utero egressa est glacies:& gelu de cælo qs genuit.Posteriora filii dei incarnatio eius accipit:de qua posterioritate filius in mōte Synai ad Moysem p angelū loquēs ait:Posteriora mea uidebis.facie autē meā uidere nō potes.Pedes dei stabilimētū & uirtus eius est:eo q̄ ubiq̄ præsens est:& uniuersa ei subiecta sunt:Illo ipso dicēte p Esaiā ꝓphetā.Cælū mihi sedes est:terra autē scabellū pedū meorꝫ.Aliter pedes filii dei īcarnatio ītelligit:quæ diuinitati subiecta est tanq̄ capiti pedes.Sicut.n.p caput diuinitas:ita p pedes eius humanitas eius exprimit,de q̄ in exodo scriptū est: Viderunt Iesum dominū:hoc est Moyses Aaron & Nadab & Eliud & septuaginta de senioribus populi sub pedibus eius q̄si lapis sapphyrius:& quasi cælū cui serenū sit.Sicut autē p lapidē sapphyriū cælestes uel sanctos angelos:ita p cælū serenū sanctā ecclesiā electorꝫ ex hoībus assumptā figuraliter demōstrare uoluit : sup q̄s duas creaturas hō assumptus filius dei in ꝑpetuū regnat:de quo in psalmo dicit.Oīa subiecisti sub pedibus eius.Aliter autē dei pedes id est Iesu Christi:significati sunt sancti p̄dicatores,de qbus in deuteronomio scriptū est:Qui appropinq̄uit pedibus eius:accipiet de doctrina eius.Vestimētū filii dei aliquādo caro eius:quæ a diuinitate est assumpta : in diuinis libris figuraliter accipit:de quo īduměto carnis Esaias ait:Quis est iste q uenit de Edom:tictis uestibus de bosra? Rursus uestimēta eiusdē domini sancta accipit ecclesia:quæ p fidē & dilectionē ei cōiuncta est:de q̄ dicit in psalmo. Dominus regnauit:decorē īduit.Et in psalmo alio ad ipsum dominū cōfessionē & decorē īduisti:amictus lumine sicut uestimēto.Palliū iā dicta eius ecclesia ītelligit:de quo in libro geneseos scriptū est:lauit in uino stolā suā:hoc est in passione & sanguine carnē suā.Calciamēta domini nr̄i Iesu Christi mystice significāt incarnationē eius:quā ex mortalitate humani generis assumere dignatus est:de q̄ īcarnatiōe sua ipse p ꝓphetā in psalmo ait.In Idumeā extēdā calciamētū meū:id est in plebe gētiliū manifestabo īcarnationē meam.Gressus dei aduētus filii dei in mūdū:& regressus ad pr̄em de qbus psalmus ait: Visi sūt gressus tui deus:gressus dei mei. De utero uero nascēdo:positus est in præsepio,quia postq̄ oīa īpleuit:p qbus a pre missus uenerat:appensus est in ligno crucis.de cruce autē depositus secundū corpus:sepultus est:& secundū aīam ad īfernū descendit. Tertia autē die p potētiā suæ diuinitatis carnē suā de sepulchro susciṫauit.Et post diē resurrectiōis q̄dragesimo die uidētibus apostolis ascēdit in cælū:& sedet ad dexterā pris:id est ad gloriā eius.Hi sunt.n.gressus filii dei:iste descēsus & ascēsus eius:q frequēter in sacris scripturis legit.Ascēdere dicit deus:cū filius carnē ex nobis assumptā in cælū uelut captiuā duxit captiuitatē,quia naturā humani generis quæ a diabolo in mundo captiua retinebat assumēs locū in cælū ubi nunq̄ ante fuerat:tanq̄ captiuā deportauit.Abscondere facie suā deus legit:cū hoībus qbusdā eorꝫ exigētibus culpis:cognitionē suā abscōdit ; sicut in populo Iudæorꝫ nunc īpletū uidemus:qa negātes filiū dei:sciētiā Iudæi ita pdiderūt:ut similes fierēt gētibus quæ deū nō nouerūt. Ostēdere facie suā dicit deus:cū respectū gratiæ suæ qbus uult scilicet electis suis:in corda eorꝫ occulta īspiratiōe īsinuat:& ad diligēdū se:amorē suū īfundit.Sedere dicit deus nō corporaliter humano more:sed potētialiter sup oēm creaturā regnādo eā possidere. Vnde é illud ī psalmo.Regnabit dominus sup oēs gētes deus sedet sup sedē suā.Sedere autē deus dicit sup Cherubin qd ītērptat plenitudo sciētiæ:p qd significantur sancti angeli;siue mentes spiritalium uirorum ; in quibus deus inuisibiliter præsidet & regnat . In illis enim se-

dēt:qui ſcientia eius & dilectione pleni ſunt.In prouerbiis quippe Salomonis:Anima iuſti ſedes eſt ſapiētiæ. Sapientia uero dei patris Chriſtus eſt:qui in animabus ſanctoꝝ dei ſedere dicitur. Deſcendere deus in mundum dicit̄:quando aliquod nouū quod ante nō fecerat in creatura humana operat̄:ſicut filius dei patris deſcendiſſe narrat̄:quādo uerā carnem ex Maria uirgīe ꝓpter redemptionē noſtrā ſuſcepit.& deus homo fieri dignatus eſt nō amittendo qđ erat:ſed aſſumēdo quod nō erat.de cuius aſſumptione id eſt incarnatione ut in pſalmo ſcriptū eſt:Inclinauit cælos & deſcendit & caligo ſub pedibus eius,Cælos inclinauit: qui aduentū ſuū pronūcians:angelos ſiue ꝓphetas miſit:q aduentū eius hoībus nūciarent.Caligo ſub pedibus eius: quia impii hoīes ob ſuā malitiā incarnationē eius agnoſcere nō potuerūt:nec adhuc poſſunt. Stare deus dicit̄: cū nos infirmos id eſt ſuam creaturā:ad pœnitentiā & cōuerſionem patiēter ſuſtinet.ut eſt illud in Abacuc propheta:Stetit & menſus eſt terrā.& diſſoluit gētes:id eſt ſtetit ad ſupueniendū:& diſſoluit credētes in ſe a uinculis peccatoꝝ.Tranſire dicit̄ deus:cū de cordibus quorundā hominū in quibus antea per fidē cōdebatur: poſtea ſubrepente pfidia:uel quolibet delicto ab eis recedit & ad alios trāſit.quēadmodū de ludæis ad gētes. de hæreticis ad cathalicos:ſeu de qbuſlibet irreligioſis & negligētibus ꝑ uitio ſuo recedere dicit̄ : & ad alios trāſire.qđ nō localiter aut uiſibiliter ſed iuiſibiliter occultoq; iudicio facere cōſueuit.Ambulare dicit̄ deus: nō de loco ad locū trāſeundo:quia impiū eſt ita credere:ſed ambulatio eius eſt in cordibus ſanctoꝝ delectatio ſicut ſcriptum eſt:Et inhabitabo in eis:& ambulabo:& ero illoꝝ deus. Vel certe dei ambulare eſt in ſanctis ꝑdicatoribus ſuis de loco ad locū trāſire.Loqui dei eſt inuiſibiliter ſine uoce uel quolibet ſtrepitu in mētibus ſanctoꝝ uoluntatē ſuā atq; rectū intellectū inſpirare:ſeu futura ſicut in ſanctis ꝓphetis reuelare. quæ locutio dei ut quidā uolunt:tribus modis accipit̄. Primo nāq; modo ꝑ ſubiectā creaturā : ſicut ad Moyſem in rubo & igne apparuit:uel ſicut ad Habraā atq; Iacob & cæteros ſanctos:qbus in angelis apparuit. Secūdo uero modo in ſomnis:ſicut ad Iacob & ad Zachariā ꝓphetā & ad Ioſeph ſponſum Mariæ & aliis ſanctis: quibus ſecreta reuelare uoluit.Tertio aūt modo neq; ꝑ creaturā uiſibilē neq; ꝑ hoīem:ſed occulta cū inſpiratione iuiſibiliter corda eoꝝ tangēdo efficit:ſicut in libris ꝓphetaꝝ ſcriptū eſt:cū ipſi ꝓphetæ ſubito afflati ſpiritu ſancto exclamāt dicentes:hæc dicit dominus:dei eſt bona acta ꝓbare:ſicut & illud in geneſi; Vidit deus cuncta quæ fecerat & erant ualde bona:id eſt ītelligētibus eſſe bona demōſtrauit.Aliter uidere dei eſt mala hoīum ſcīēter reprobare.ſicut eſt illud in Eſaia ꝓpheta:Et uidit deus:& apparuit malū in oculis eius.Itē aliter uidere dei eſt nos uidētes facere.ut eſt illud in pſalmo:Proba me domine:& ſcito cor meū.Modus iſte locutionis in libro Iob ſimiliter reperit̄:ubi de ſapiētia pīs poſtq; plurima inſignia locutus eſt de deo patre adiunxit:tūc uidit illā:& enarrauit:& iueſtigauit:& ꝑauit:ideſt uidētes fecit atq; ꝑdicantes : & inueſtigantes atq; aliis nunciātes.Cognoſcere dei eſt cognoſcētes facere:ut q prius de ſe q̄les eſſent incogniti erant : ꝑ eius interrogationē & probationē quales eſſent ſibimetipſis cogniti fierēt.tale eſt illud in lege Moyſi de populo iſraelitico:Tentabo inqt eos:utrū cuſtodiant mandatū meū an nō.Neſcire dei dicit̄ quoſdā reprobos reprobare:ſicut in euāgelio dicit:Neſcio unde ſitis.recedite a me oēs qui operamini iniquitatē.Cælare dei dicitur: cū creaturā ſuā:quā nō uult perire:ſæpe caſtigat:cōprimit:atq; flagellat:& flagellādo adducit ad ſe.uel cælare dei dicit̄:cū nullū peccatū impunitū uult relinquere.Iuſtus eſt enim : & ideo oīs iniuſtitia execrabilis eſt illi. quia ut dictū eſt nihil īpurū patit̄ īpunitū.Iraſci dicit̄ nō animæ motu uel quauis alia ꝑturbatiōe: quæ oīno illi accidere nō poteſt:ſed creaturæ delinquēti.i.hoībus impiis & peccatoribus iuſtā dicit̄ inferre ultionem: hoc eſt reddere illis quæ merent̄.& hæc eſt ultio diuina.iſte furor eius dicit̄.Pœnitere deus dicit̄:nō q; more hominū de trāſactis opibus pœniteat.q enim oīa nouit ante q̄ fiant:pro ſuis præteritis actibus pœnitere nō poteſt.ſed pœnitētia dei eſt ſtatuta mutare:id eſt de bono exigētibus culpis malū: ſicut de Saule legit̄ pœnituiſſe deū:q; cōſtituit eū regē.uel ſicut nūc uidemus in populo Iudæoꝝ:qui cū eſſet populus dei:ob īpietatē ſuā factus eſt ſynagoga ſathanæ.De malo uero in bonū ſicut accidit in populo gentiū:qui cū prius non eſſet populus dei:nūc aūt ꝑ gratiā chriſti populus dei factus eſt.Hoc qppe modo occulto dei iudicio Iudas Chriſti ꝓditor de apoſtolatus lapſus gradu in inferni baratro demerſus eſt.Latro uero poſt crimē rapacitatis : de cruce ad paradiſum trāſlatus eſt.Hāc quoq; mutationē de bono ad malū ut dictū eſt:ſiue de malo ad bonū: quia occulto iuſtoq; dei iudicio ꝑ ſententiā iuſtitiæ ſuæ ſiue ꝑ miſericordiā eius fiat : pœnitētiā dei dicimus: ſicut expreſſius in libro Hieremiæ ſcriptū eſt.Nō pœnitere dei eſt ſtatuta nullo modo mutare.unde eſt illud in pſalmo.Iurauit dominus:& nō pœnitebit eū.Et pater ad filiū:Tu es ſacerdos in æternū ſecundū ordinem Melchiſedech.Sacerdos.n.dei patris dictus eſt filius dei:non ſecundū diuinitatē ſed ſecundū humanitatē:in qua ſe pro nobis ꝑ paſſionē & mortē ſuam acceptabile ſacrificiū deo patri optulit. & ipſe eſt ſacerdos qui & ſacrificiū.Obliuiſci dicitur deus:cū qbuſdā impiis & peccatoribus nō miſereat̄:qđ utiq; nō facit,ꝓpter crudelitatē:quæ in deo nō eſt: ſed per occultū iuſtūq; iudiciū ſuum.Indurare dicit̄ deus quorundā corda malorū: ſicut de Pharaone rege ægypti ſcriptū eſt.nō q; oīpotens deus per potentiā ſuā eoꝝ corda induret:qđ impiū eſt ita credere:ſed exigētibus eoꝝ culpis cū duricia cordis:quā ipſi ſibi oīa mala ꝓpetrādo nutriunt non auferēt:quaſi illos obliuiſcit̄ quos ī iſto iudicio īduratos ſinit. Dormire dei eſt:cū unigēitus dei pīs ī aſſumpta carne ꝓ nobis mori dignatus ē. cuius morte recte dulcis fuiſſe ꝑdicat:ipo dicēte ꝑ Hieremiā ꝓphetā: lō q̄ſi ī ſomno excitatus ſum: & uidi:& ſomnus meus dulcis ē mihi.Aliter dorire deus dr:cū fides eius ītер ꝓſpitates huius mūdi:ī quorūdā corda fideliū nō uigilat:ſed dormit.hāc doritatōnē ipſe ſignificauit:cū ī mari ītер fluctus maris doriuit. Vel certe doríre dei ē āxius tarde ſubuēire.ſicut ē illđ ī pſalmo:Exurge:q̄re obdormis dōine? Vigilare dei ē:ī defenſiōe ſuoꝝ electoꝝ:& ultiōe inimicoꝝ ſuoꝝ mānifeſte ſe demōſtrare.

Beati hieronymi præſbyteri ad Damaſum papam obſecrantis: ut ſibi reſpondeat cui in Syria debeat communicare.

Epiſtola ſeptima.

Mportuna in euãgelio mulier tãdé meruit audiri.& clauſo cũ ſeruis hoſtio:media licet nocte ab amico panes amicus accepit.Deus ipe q nullis cõtra ſe uiribus ſupari põt:publicani pcibus uincit. Nini ue ciuitas quæ peccato periit:fletibus ſtetit.Quorſũ iſta tã lõgo repetita pricipio?uidelicet ut paruũ magnus aſpicias.ut diues paſtor morbidã nõ cõtẽnas ouẽ. Chriſtus in paradiſũ de cruce latroné intulit.Et ne quis aliquãdo ſerã cõuerſioné putaret:fecit homicidii pœnã eẽ martyriũ.Chriſtus ĩ quã,pdigũ filiũ reuertẽtem lætus amplectitur.& nonagintanouẽ pecudibus derelictis:una ouicula quæ remãſerat:humeris boni paſtoris aduehit. Paulus ex pſecutore fit pdicator.oculis caſalibus excæcat:ut mẽte plus uideat. & q uictos Chriſti famulos ducebat ad cõciliũ iudæorũ:ipe poſtea de Chriſti uiculis gloriat. Ego igit ut ãte iã ſcripſi: Chriſti ueſtẽ ĩ Rõana urbe ſuſcipiẽs : nũc barbaro Syriæ limite teneor. & ne putes alterius hãc de me fuiſſe ſentẽtiã:qd mererer:ipe cõſtitui. Vergẽ ut ait Gẽtilis poeta.Cælũ nõ animũ mutat:qui trans mare currit. Ita me inceſſabilis inimicus poſt tergũ pſecutus eſt:ut maiora in ſolitudine bella nũc patiar.Hic enĩ pſidiis fulta mũdi Ariana rabies fremit.Hinc in tres partes ſciſſa eccleſia ad ſe rape feſtinat.Monachorũ circa cõma nẽtiũ antiqua in me ſurgit auctoritas.Ego interĩ clamito:ſi qs cathedræ Petri iũgit:meus eſt.Miletius:Vita lis atq; Paulinus tibi hærere ſe dicũt. poſſem credere:ſi hoc unus aſſereret.nũc aut duo mẽtiunt aut oẽs. Iccirco obteſtor beatitudinẽ tuã:p crucẽ domini:per neceſſitatẽ decoris fidei noſtræ & paſſionẽ.ut q apoſtolos honore ſequeris:ſequaris & merito.ita in ſolio cũ duodeci iudicaturis ſedeas.ita te alius ſenẽ cũ Petro cigat.ita municipatũ cilicum Paulo cõſequaris:ut mihi litteris tuis apud quẽ in Syria debeã cõicare ſignifices. noli deſpicere aiam pro qua Chriſtus mortuus eſt.

Secũdus tractatus de ipugnatiõibus diuerſarũ hærẽſũ & hæreticorũ beati Hieronymi ad marcellã cõtra Mõtani hæretici iſaniã:q ,pmiſſionẽ ſancti ſpiritus ĩ ſe dicebat eẽ cõpletã oſtẽdens nõ ĩ eo tantũ ſed in aliis eius dogma a catholica eccleſia diſcrepare,quis aũt fuerit ipe mõtanus & quo tpe hæreſis ſuſcitata ſit habes quito hiſtoriæ eccleſiaſticæ libro.

Epiſtola octaua.

Eſtimonia de Ioãnis euãgelio cõgregata tibi qdã Mõtani ſectator ingeſſit:in quibus ſaluator noſter ſe ad patrẽ iturũ miſſurũq; paclytũ pollicet. Quæ ĩ qđ,pmiſſa ſint tẽpus:& quo cõpleta ſint tpe:apoſtolorũ acta teſtãt.Decia die dixit poſt aſcẽſum domini:hoc eſt qnquageſima poſt reſurrectionẽ ſpiritum ſanctũ deſcẽdiſſe linguaſq; credentiũ eſſe diuiſas:ita ut unuſquiſq; ſuum gẽtiũ ſermone loqueret.quãdo quidam adhuc parũ credentiũ muſto eos ebrios aſſerebant.& Petrus ſtãs in medio apoſtolorũ omniſq; cõuẽtus ait: uiri Iudæi & oẽs qui habitatis in Hieruſalẽ:hoc uobis notũ ſit: & auribus percipite uerba mea. Nõ,n.ſicut uos æſtimatis hi ebrii ſũt:nã eſt hora diei tertia.ſed hoc eſt qđ dictũ eſt per Iohel,pphetã:In nouiſſimis diebus dicit dominus.effũdã de ſpiritu meo in oẽm carnẽ:& ,pphetabũt filii & filiæ eorũ: & iuuenes uiſiones uidebũt:& ſeniores ſõnia ſomniabunt.& quidẽ in ſeruos meos & ancillas effundã de ipũ meo.Si igitur apoſtolus Petrus ſuper quẽ dominus fũdauit eccleſiã & prophetiam & promiſſionem domini illo tẽpore cõpletam memorauit:quo mõ poſſumus nobis aliud tẽpus uindicare?Quod ſi uoluerint reſpondere : & Philippi deinceps quattuor filias prophetaſſe.& propheté Agabũ reperiri.& in diuiſionibus ſpũs inter apoſtolos & doctores,pphetas quoq; apoſtolo ſcribẽte formatos:ipſũq; Paulũ apoſtolũ multa de futuris hæreſibus & de fine ſæculi,pphetaſſe:ſciãt a nobis nõ tã,pphetiã repelli:quæ domini ſignata eſt paſſione:q eos nõ recipi:q cũ ſcripturæ ueteris & nouæ auctoritate nõ cõgruãt.Primũ in fidei regula diſcrepamus.Nos patrẽ & filiũ & ſpiritũ ſanctũ in ſua unũquẽq; perſona ponimus:licet ſubſtantia copulemus:illi Sabellii dogma ſectantes trinitatẽ in unius perſonæ anguſtiis cogũt.Nos ſecũdas nuptias nõ tã appetimus q cõcedimus:Paulo iubente ut uiduæ adoleſcẽtulæ nubãt:illi in tantũ putãt ſcelerata cõiugia iterata: ut quicũq; hoc fecerit adulter habeat.Nos unã quadrageſimã ſecũdũ traditionẽ apoſtolorũ toto ãno tẽpore nobis cõgruo ieiunamus.Illi tres in anno faciunt quadrageſimas:quaſi tres paſſi ſint Saluatores.Nõ quo & per totum ãnum excepto Penthecoſten ieiunare nõ liceat:ſed q aliud ſit neceſſitate:aliud uoluntate munus offerri.Apd nos apoſtolorũ locũ epiſcopi tenẽt:apud eos epiſcopus tertius eſt.Habẽt,n.primos de pepuſa phrygiæ patriarchas. ſecũdos quos appellãt Cenones:atq; ita in tertiũ,i.pene ultimũ locũ epiſcopi deuoluũtur.quaſi exinde ambitioſior religio fiat:ſi quod apud nos primũ eſt:apud illos nouiſſimũ ſit.Illi ad oẽ pene delictũ eccleſiæ obſerant fores:nos quottidie legimus:malo pœnitentiã peccatoris q̃ mortẽ.Et nunquid qui cadit nõ reſurget: dicit dominus?Et cõuertimini ad me filii cõuertẽtes:& ego curabo cõtritiões ueſtras.Rigidi aũt ſũt.nõ quo & ipſi peiora nõ peccẽt:ſed q inter nos & illos ſit:q illi erubeſcũt cõfiteri peccata quaſi iuſti:nos dum pœnitẽtiã agimus:facilius ueniã,pmeremur.Prætermitto ſcelerata myſteria quæ dicũt de lactante puero:& de uicturo martyre cõfarrata.malo iniqua nõ credere:ſit falſũ omne:qđ ſanguinis eſt.Apta eſt cõuincenda blaſphemia dicẽtiũ:deũ primũ uoluiſſe in ueteri teſtamẽto per Moyſem & ,pphetas ſaluare mũdũ.ſed quia non potuerit explere:corpus ſũpſiſſe de uirgine:& in Chriſto ſub ſpecie filii pdicãtẽ mortẽ obiſſe,p nobis.Et qa per duos gradus mũdũ ſaluare nequiuerit:ad extremũ per ſpũm ſanctũ in Mõtanũ Priſcã & Maximillã inſanas fœminas deſcẽdiſſe:& plenitudinẽ quã Paulus nõ habuerit dicẽs:ex parte cognoſcimus:& ex parte,pphetamus:& nũc uidemus p ſpeculũ in enygmate:abſciſũ & ſemiuirũ habuiſſe Mõtanũ.Hæc ſũt quæ coarguti one nõ indigent.pfidiã eorũ expoſuiſſe:ſupaſſe eſt.Nec neceſſe eſt ut ſingula deliramẽta quæ,pferũt:breuior epiſtolæ ſermo ſubuertat:cũ & tu ipſas ſcripturas apprime tenẽs:nõ tã ad eorum mota ſis quæſtõnes:q̃ quid ſentirem a me ualueris ſciſcitari.

Beati Hieronymi contra louinianũ hæreſiarchã Satyrici libri:cuius dogmata q̃lia fuerit:quæ beatus Hieronymus deſtruit & refellit:infraſcriptũ indicat argumẽtũ.

Ex libro Auguſtini de hæreſibus:ad quod uult deum diaconum louinianus.

Ouinianus hæresiarcha de monacho clericus docebat sicut stoici ꝑsbiteri oia peccata paria esse : nec
i posse hoiem peccare lauacro ꝛgeneratois accepto: nec ꝓdesse ieiuia: uel cibis aliqbus abstinétiá. Virgi
nitaté uiduitati: cóiugatosq; foricatoribus ét post pœnitétiam æqbat: adeo ut sacræ uirgies ꝓuectæ
ætatis qdá in urbe roma: ubi hoc docebat nupserit. unius quoq; meriti: ꝑmii: retributois: ordinisq; oés iustos
eé áte deú. Cito tamé secta hæc oppressa extícta & ad nihilú cassata est fuelate beato Hieronymo, nec ad ali
quorú sacerdotú deceptioné ꝓuenit: Damaso papa: Valentiniano augusto Arcadio & Bautone cósulibus.

Beati Hieronymi cótra louinianú Satyricus liber primus. Et Epistolæ nonæ. Cap. I.

AVCI admodú dies sút: q; sancti ex urbe Roma ſres cuiusdá louiniani cómétario los trásmiserút: ro
p gátes ut eo ꝛ ineptiis respóderé: & Epicurú christiano ꝛ in euágelico atq; apostolico uigore cótereré.
quos cú legisse: & oio nó intellexissem: cœpi reuoluere crebrius, & nó uerba mó atq; sentétias: sed sin
gulas pene syllabas discuteꝛ: uolés prius scire qd diceret: & sic uel ꝓbare uel redarguere qđ dixisset. Ve ꝛ scri
ptorú táta barbaries est: & tátis spurcitiis spurcissimus sermo cófusus: ut nec qd loquaé: nec qbus argumen
tis uelit ꝓbare qđ loquiꝛ: potueri intelligere. Totus, n. tumet: totus iacet: attollit se ꝑ singula: & quasi debili
tatus coluber: in ipso conatu frangiꝛ. nó est cótétus nostro: id est húano more loqui, altius quidá aggrediꝛ.
Parturiút mótes: nasceꝛ ridiculus mus. Quod ipse.
Nó sani esse hois: nó sanus iuret Orestes.
Præterea sic iuoluit oia: & qbusdá ieextricabilibus nodis uniuersa pt̃bat: ut illđ plautia ꝛ ſra ꝛ ei possit aptari
Has qdem præter Sibyllá leget nemo.
Ná diuinádú est. Furiosas Apollinis uates legimus. Et illud uirgilianú: Dat sine méte sonú. Heraclytú quoq;
cognométo σκότεινόν: ideſt tenebrosú sudátes philosophi uix intelligút. Sed qa ad nostrú αινιγματιστήν:
cuius libros multo difficilius est nosse: q̃ uícere. q̃q̃ & in uictoria nó parua sit difficultas. Quis. n. eú supare q̃
at: cuius assertioné penitus ignoret? Et ne lectoré lógius trahá: cuiusmói eloquétiæ sit: & cuius uerború flori
bus ornatus ícedat: secúdi libri sui móstrabit exordiú, qđ hesternā crapulá ructatis ita euomit. Satisfacio iui
tatis: nó ut claro currá noíe: sed ut rumore purgatus uano uiuá. Obsecro agrú nouellæ plantationú arbusta
teneritudinis: erepta de uitio ꝛ gurgitibus audiétiá cómunitá agminibus. Scimus ecclesiam spe fide caritate
inaccessibilé inexpugnabilé. Nó est í ea imaturus ois docilis ipetu irrúpere: uel arte illudere pót nullus. Ro
go quæ sút hæc portéta uerbo ꝛ? Quod descriptiois dedecus? Nóne uel per febré sóniare eú putes: uel arre
ptú morbo phrenetico Hippocratis uículo alligádú? Quotiéscúq; eú legero: ubi me defecerit spiritus: ibi ẽ
distinctio, totú incipit: totú pédet ex altero. nescio qd cui cohæreat: exceptis testioniis scripturaꝛ: quæ illo
uenustissimo eloquétiæ suæ flore mutare nó ausus est, reliquus sermo oí materiæ cóuenit: qa nulli cóuenit.
Quæ res mihi aliquá suspicioné intelligétiæ dedit: uelle eú ita nuptias ꝑdicare: ut uirginitati detrahat. Quá
do. n. minora maioribus coæquanť: inferioris cóparatio supioris iniuria est. Neq; uero nos Martionis & ꝓ
nichæi dogma sectátes: nuptiis detrahimus, nec taciani prícipis Encraticaꝛ errore decepti: oém cogitatum
spurcú putamus. q nó solú nuptias: sed cibos quoq; quos deus creauit ad utédú dánat & reprobat. Scimus
in domo magna nó solú uasa eé aurea & argétea: sed & lignea & fictilia: & sup fúdamentú Christi qđ Paulus
architectus posuit: alios ædificare aurú: argétú: lapides præciosos, alios ecótrario fœnú: ligna & stipulá. Nó
ignoramus honorabiles nuptias & to ꝛ imaculatú, legimus primá dei sentétiá: crescite & multiplicamini &
replete terrá, sed ita nuptias recepimus, ut uirginitaté q̃ de nuptiis naſciť ꝑferamus. Núquid argétú non erit
argétú: si aurú argéto ꝑcios est? Aut arboris & segetis cótumelia est: si radici & foliis culmo & aristis poma
ꝑferanť & fructus? Vt poma ex arbore: frumétú ex stipula: ita uirginitas ex nuptiis Céteſimus & triceſimus
fructus q̃q̃ de una terra & de una seméte nascať: tamé multú differt in numero. Triginta referunť ad nupti
as. Ná & ipsa, digito ꝛ cóiunctio: quasi molli osculo se cóplexás: & fœderás maritú pigit & cóiugé. Sexaginta
uero ad uiduas, eo q ꝓ in angustia & tribulatione sút positæ. Vnde & supiori digito deprimúť, quátoq; maior
est difficultas ex parte quódá uoluptatis illecebris abstinere: táto maius est ꝑmiú. Porro céteſimus numerus
diligenter quæso lector attéde: de siniſtra tráſſeré ad dexteram, & iisdé quidé digitis: sed nó eadé manu: qui
bus in læua nuptæ ſignificátur & uiduæ: circulú faciés: exprimit uirginitatis coronā. Hæc de ipatiétia ma
gis q̃ iuxta ordiné disputatóis dixeri. Cú enī adhuc de portu egrediar: & rudétibus uela sustollár: in mediú me
qónú pelagus subitus loquédi æstus arripuit. Vnde, phibebo cursú, & pauliſper sinus cótrahá, nec indulgebo
mucroni: iá núc pro uirginitate ferire cupiéti. Baliſta q̃to plus ſtrahiť: táto fortius mittitur. nó est dánú dila
tio: ubi certior fit ex dilatióe uictoria. Proponā breuiter aduersarii sentétias, & de tenebrosis libris eius qua
si de foueis serpétes, ꝓiciá, neq; siná uenenosum caput spiris maculosi corporis ꝓtegi. Pateat qđ noxiú é: ut
possit cóteri cú patuerit. Cap. II.

Icit uirgies uiduas & maritatas: quæ semel in Christo lotæ sút, si nó discrepét cæteris opibus : eiusdé
d eé meriti, nitiť approbare eos q pléa fide í baptismate renati sút: a diabolo nó posse subuerti. Tertiú
ꝓpóit abstinétiá cibo ꝛ & cú gratiarú actióe pceptióem eo ꝛ: nullá eé distátiá. Quartú qđ extremú é
oium: qui suú baptisma seruauerit: unā í regno cælo ꝛ hére ſmúeratóem. Hæc sút sibila serpétis átiq. his có
siliis draco de paradiso hoiem expulit. Ná his ét saturitaté ieiuniis ꝑferédo: ſpromisit eos imortales futuros
quasi núquá possét corruere, & dú diuinitaté æqlé deo pollicet: expulit eos de paradiso, ut q nudi & expedi
ti & absq; nulla macula uirgies domini cósortio fruebáť: deiecti in uallé lachryma ꝛ: tunicis cósutis & pelli
ciis uestiréť. Sed ne lectoré diutius morer: sequar uestigia partitóis expositæ: & aduersus singulas, ꝓpões eius:
scripturaꝛ uel maxie nitar testimoniis: ne querulus garriat se eloquétia magis q̃ ueritate supatú. Quod si ex
pleuero: & illú utriusq; testaméti nube oppressero: assumá exépla sæcularis quoq; litteraturæ: ad quá & ipe

ꝓuocat.doceboq; ẽt inter philoſophos & egregios in republica uiros: uirtutes uoluptatibus.i.Pythagoram & Platoné & Ariſtidẽ:& Ariſtippo & epicuro & Alcibiadi ab oĩbus ſolere ꝓferri. Vos quæſo utriuſq; ſexus uirgines & cõtinẽtes mariti quoq; & bigami:ut conatus meos oſonibus adiuuetis.cũctoꝝ ĩ cõe louinianus hoſtis ẽ.Nã q æq̃lia oĩum aſſerit merita:tã uirginitati facit ĩiuriã:dũ eã nuptiis cõpat:q̃ nuptiis:ſic eas licitas aſſerẽs:ut ſcda & tertia mr̃imõia.ſed ĩ eo bigamis & trigamis aduerſarius ẽ:ibi ponẽs ſcortatores quõdã libidioſiſſimos poſt pœnitẽtiã:ubi duplicata & triplicata mr̃imonia.niſi q; ĩ eo bigami & trigami doleꝛ nõ debẽt qa idẽ ſcortator & pœnitẽs:in regno cælo;ꝝ ẽt uirginibus adæquaꝛ.Proponã igiꝛ manifeſtioribus uerbis & habẽtibus aliquã cõſequẽtiã argumẽta eius & exẽpla ad nuptiis.eodẽq; ordie oĩa q̃ ab eo dicta ſũt:digerã.Nec moleſtũ lectori ſit:ſi nauſeã eius & uomitũ legere cõpellaꝛ.libẽtius antidotũ Chriſti bibet:cũ diaboli uenẽa ꝓceſſerit.Audite patiẽter uirgines:audite quæſo uoluptuoſiſſimum cõcionatorẽ.ĩmo quaſi Sirenarum cantus. & fabulas clauſa aure trãſite.uãs ferte pauliſper iniurias putate uos cum domino crucifixas:phariſeorũ audite blaſphemias.

Cap.III.

P Rĩa ĩq; dei ſentẽtia ẽ;ꝓpter qd dimittet hõ ꝑrem & mr̃em ſuã:& adhærebit uxori ſuæ:& erunt duo in carne una.ac ne forte diceremus hoc ſcriptum in ueteri teſtamento: aſſerit a domino quoq; id ipſum in euãgelio cõfirmari:qd deus cõiunxit hõ nõ ſeparet,ſtatiq; ſubnectit:Creſcite & multiplicamini & r̃plete terrã.& ꝓ ordinẽ r̃plicat Enos:Seth:Cainã: Malalehel:Iareth:Enoch:Matuſalẽ: Lamech:Noe oẽs habuiſſe uxores:& ex dei ſentẽtia filios,ꝓcreaſſe:q̃ſi generatõis ordo & hiſtoria cõditõis humanæ ſine cõiugibus & liberis potuerit enarrari.Iſte inquit eſt Enoch q ãbulauit cũ deo:& raptus in cælum eſt.Iſte Noe q cum eſſent utiq; multi uirgines,ꝓpter ætatẽ ſolus cũ filiis & uxoribus naufrago orbe ſaluatus eſt. Rurſus poſt diluuiũ:quaſi altero principio generis hũani uirorũ & uxoꝝ paria iungũtur.& ex integro generatõis inſtauraꝛ benedictio:Creſcite & multiplicamini & replete terrã. Inſuper etiã comedẽdarũ carnium licentia relaxatur. Et omne quod mouetur uobis erit in eſcam ſicut olera herbarum:dedi uobis uniuerſa. currit ad Habraam Iſac & Iacob. ex q̃bus prior trigamus: ſecundus monogamus:tertius quattuor uxorum ẽ: Liæ: Rachel:Balæ: Zelphæ.& aſſerit Habraã ob fidei meritũ benedictionẽ in generatiõe filii accepiſſe. Sarã in typũ eccleſiæ:cui defecerant muliebria:maledictionẽ ſterilitatis partus benedictõe mutaſſe.q; Rebecca ierit quaſi,ꝓphetes ĩterrogare dominũ.& audierit ab eo duæ gẽtes & duo populi in utero tuo ſunt.q; Iacob in uxoꝛ ſeruierit.& exiſtimãte Rachel uiri eẽ dare liberos:ac dicẽte da mihi liberos ſi nõ moriar:Reſponderit: nũquid ꝓ deo ego ſũ;q te cõcluſit?In tãtũ inquit ſciebat fructus nuptiarum eẽ domini:nõ mariti.Quod Ioſeph uir ſanctus atq; caſtiſſimus & oẽs patriarchæ uxores habuerit;q̃bus ꝓ moyſem æq̃liter benedicat deus. Iudã quoq;,ꝓponit & Thamar.& occiſum Onan ꝓſtringit a domino:qa fratri inuidẽs ſemẽ nuptiarũ dedita opera ꝓdebat.Moyſem ,ꝓponit & mariæ leprã:quæ fratri pro uxore detrahẽs:ilico dei ultione ꝓcuſſa ẽ.Laudat Sampſon:& uxoriũ Nazareũ miris effert ꝓcõiis.Delboram quoq; replicat & Barach:q; abſq; uirginitatis bonis Siſarã & Iabin & currus ferreos debellarint.Iahel uxorẽ Haber Cynei deducit in mediũ:& palo armatã ꝓdicat manũ.Inter Leptæ patrẽ & filiã uirginẽ:q̃ ĩmolata ſit domino:dicit nullã fuiſſe diſtãtiã:qn potius fidẽ patris ꝓfert ei:quæ cæſa ſit lugẽs. Venit ad Samuel alterũ Nazareũ domini:q ab ĩfantia nutritus in tabernaculo eſt domini:& ueſtitus ephod bad:qd̃ interpretatur ueſtibus lineis:dicitq; eos filios ,ꝓcreaſſe :nec ſacerdotalẽ pudicitiã uxoris ĩminutã eẽ cõplexu.Booz cũ ſua Ruth in area collocat.& leſſe ac dauid inde producit.Ipſũq; Dauid ducẽtis præputiis:ẽt cũ uitæ periculo:regis filiæ q̃ſſe cõcubitus.Quid dicã de Salomone:quẽ ponẽs in catalogo maritorũ imaginẽ aſſerit ſaluatoris.& de illo uult eẽ ſcriptũ:Deus iuditiũ tuũ regi da:& iuſtitiã tuã filio regis.Et dabiꝛ ei de auro arabiæ.& adorabũt pro eo ſemp.ac repẽte trãſcẽdit ad Heliã & Heliſeũ:& narrat quaſi grãde myſteriũ:q; requierit ſpũs Heliæ in Heliſeo:& cur hæc dixerit tacet:niſi forte Heliã quoq; & Heliſeũ habuiſſe uxores arbitratur. Trãſit ad Ezechiã.Et cum in eius laudibus ĩmoreꝛ:miror cur oblitus ſit dicere:amodo filios faciã.Ioſiam uirũ ſanctiſſimũ:ſub quo in tẽplo deuteronomii liber repertus eſt. Ab holda uxore Sellũ inſtructũ refert.Daniel quoq; & tres pueros inter maritos ponit:& ad euangeliũ repẽte trãſcẽdens Zachariã & Heliſabeth:Petrũ ponit & ſocrũ eius:cæteroſq; apoſtolos.Et cõſequenter infert dicẽs.ſi aũt uoluerint aſſumere uanã defenſionẽ:& obtẽdere q; rudis mũdus eguerit incremẽto:audiãt Paulũ loquẽtẽ:adoleſcẽtiores uiduas uolo nubere.& honorabiles nuptiæ:& cubile ĩmaculatũ:& mulier alligata eſt uiro:quãdiu uiuit. Si aũt mortuus fuerit:nubat cui uult tãtũ ĩ domino. Et Adã nõ ẽ ſeductus. mulier aũt ſeducta:ſcã eſt in preuaricationẽ.ſalua aũt fiet ꝓ filioꝝ generationẽ:ſi ꝑmãſerint in fide & dilectione & ſanctificatione cũ ſobrietate.Certe ceſſet hic illud apoſtolicũ:& qui habẽt uxores:ſic ſint quaſi nõ habeãt:niſi forte dicatis,ꝓpterea eas nubere:qa iã cõuerſæ ſunt retro poſt ſathanã:quaſi ex uirginibus nulla cadat.& nõ ſit earũ maior ruina.Ex quo manifeſtũ eſt uos Manichæorũ dogma ſectari:,phibẽtium nubere & ueſci cibis:quos deus creauit ad utẽdũ cauteriatã habẽtiũ cõſcientiã.Et poſt multa q̃ nũc ocioſũ ẽ reuoluer: excutit ſe q̃ſi in locũ rethoricũ:& facit apoſtraphã ad uirginẽ dicẽs:nõ tibi facio uirgo iiuriã.elegiſti pudicitiã pp ꝑſentẽ neceſſitatẽ.placuit tibi ut ſis ſcã corpore & ſpũ.nõ ſupbias:eiuſdẽ eccleſiæ membrum es: cuius & nuptæ ſunt

Cap.IIII.

N Imius fortaſſe fuerĩ in expoſitõe ꝓpõnũ eius:& legẽti faſtidiũ feceri.ſed utile ratus ſum cũcta molimina eius:quaſi inſtructã aciẽ cõtra me,ꝓponere.& totũ hoſtilẽ exercitũ cum ſuis turmis ac ducibus cõgregare.ne poſt primã uictoriã:alia mihi deinceps prælia naſcerẽtur.Igiꝛ nõ dimicabo cõtra ſingulos:nec paucorũ ero paſſim cõgregatiõe cõtẽtus.toto certãdum eſt agmine.& incõpoſiti hoſtium cunei:ac latrocinii more pugnãtes:inſtructa ac ordinata acie repellẽdi. Apponã in prima frõte apoſtolum Paulũ: & fortiſſimũ ducẽ ſuis telis:ideſt ſuis armabo ſentẽtiis:ſciſcitãtibus.n.ſup hac cõne Corinthiis:pleniſſime reſpon

dit doctor gẽtiũ & magiſter eccleſiæ.qcquid ſtatuerit hic:Chriſti in illo loquẽtis legẽ putemus. Simulq; ne lectoris tacita cogitatio:cum cæpimus ſingula quæ ꝓpoſita ſũt diluere:ſemp ad apoſtolũ ſe reſeruet.& ſtudio ualidiſſimaꝫ qõnum priora negligẽs:ad extrema feſtinet.Inter cætera Corinthii plr̃as quæſierãt: utrũ poſt fidẽ chriſti celibes eſſe deberẽt:& cõtinẽtiæ cã ꝙs hẽbãt uxores dimiterẽt? An ſi uirgines credidiſſẽt inirẽt matrimonia? Et cũ ex duobus ethnicis unus credidiſſet in chriſtũ:utrũ nã credẽs reliqueret nõ credẽtẽ? Et ſi eẽnt ducẽdæ uxores:chriſtianas tãtũ accipi iuberet:an & ethnicas? Videamus igit̃ qd ad hæc Paulus reſpõderit.de iis aũt quæ ſcripſiſtis mih i bonũ é homini mulieré nõ tãgere, ꝓpter fornicatõs aũt unuſq; ſcꝫ uxoré ſuã habeat:& unaquæq; uirũ ſuũ habeat.uxori uir debitũ r̃ddat.ſimiliter & uxor uiro.uxor ꝓprii corporis nõ habet poteſtatẽ:ſed uir. ſimiliter & uir corporis ſui nõ habet poteſtatẽ:ſed mulier.nolite fraudare inuicẽ:niſi forte ex cõſenſu ad tẽps uacetis or̃oni.Et iteꝫ ad ipſũ reuertimini:ne tentet uos ſathanas,ꝓpter incõtinẽtiã ueſtrã.Hoc aũt dico iuxta indulgẽtiã:nõ iuxta ꝑperiũ.uolo.n.oẽs hoies eẽ ut meipſũ.ſed unuſq; ſcꝫ ꝓpriũ donũ habet ex deo.alius qdẽ ſic:alius aũt ſic.dico aũt in nuptis & uiduis:bonũ eſt eis ſi ſic pmãſerint ut ego.Si aũt ſe nõ cõtinẽt:nubãt.melius eſt.n.nubere q̃ uri.Reuertamur ad caput teſtimonii.bonũ eſt igt homini mulieré nõ tãgere.malũ eſt ergo tãgere.nihil.n.bono cõtrariũ eſt:niſi malũ.Si aũt malũ eſt & ignoſcitur:ideo cõcedit̃:ne malo qd deterius fiat.quale enĩ illico bonũ eſt:qd̃ cõditione deterioris cõcedit̃? Nũquã enĩ ſubieciſſet: unuſquiſq; uxorẽ ſuã habeat:niſi ꝓmiſiſſet propter fornicationẽ aũt. Tolle fornicatiões: & nõ dicet unuſq; ſcꝫ uxorẽ ſuã habeat.uelut ſiquis diffiniat:bonũ eſt trititio pane ueſci:& edere puriſſimã ſimilã. Tamẽ ne quis cõpulſus fame comedat ſtercus bubulũ:cõcedo ei:ut ueſcat̃ hordeo. Nũquid iccirco frumẽtũ nõ habebit puritatẽ ſuã:ſi ſimo hordeũ ꝓferat̃? bonũ eſt illud naturaliter:qđ cõpationẽ nõ habet mali:qđ ꝓlatione alterius nõ obũbrat̃. Simulq; aĩaduertẽda eſt apoſtoli prudẽtia:Nõ dixit bonũ eſt uxorẽ non habere:ſed bonũ eſt mulieré nõ tãgere:quaſi & in tactu piculũ ſit.quaſi q illã tetigerit:nõ euadat:quæ uirorum ꝓtioſas aĩas capit:quæ facit adoleſcẽtiũ euolare corda. Alligabit qs in ſinu ignẽ: & nõ cõburet̃? Aut ambulabit ſup carbones ignis & nõ ardebit? Quo mõ igitur q ignẽ tetigerit:ſtatĩ aduriẽ:ita uiri tactus & fœminæ ſentit naturã ſuã:& diuerſitatẽ ſexus intelligit. Narrãt & gẽtiliũ fabulæ Mitrã & Erichthoniũ uel in lapide uel in terra:de ſolo æſtu libidis eẽ generatos. Vnde & nr̃ Ioſeph:qa tãgeb̃ nolebat illã ægyptiã fugit ex manibus eius.& quaſi ad morſũ rabidiſſimæ canis:ne pauliſper uirus ſerpet:palliũ qđ tetigerat:abiecit. Propter fornicationẽ aũt unuſq; ſcꝫ uxorẽ ſuã habeat:& unaquæq; uirũ ſuũ habeat.nõ dixit unuſq; ſcꝫ ꝓpter fornicationẽ uxore ſuã ducat.alioqn hac excuſatione libidini frena laxaſſet.ne quõtienſcũq; uxor moritur: totiens ducẽda ſit alia:ne fornicemur.ſed unuſq; ſcꝫ uxorẽ ſuã habeat:ſi eã inquit habeat ſua utat̃:quã hẽbat ante q̃ crederet.quã bonũ erat nõ tãgere.& poſt fidẽ chriſti ſororẽ tãtũ noſſe:nõ cõiugẽ.niſi fornicatõ tactũ eius excuſabilẽ faceret.uxor proprii corporis nõ habet poteſtatẽ:ſed uir.ſimiliter & uir ſui corporis nõ habet poteſtatẽ:ſed uxor. Oĩs hæc qõ de his eſt:qui in matrimonio ſunt:an eis liceat uxores dimittere:qđ̃ & dominus in euãgelio prohibuit. Vnde & apoſtolus ait:bonũ eſt mulieré nõ tãgere.Sed qa qui ſemel duxit uxorem:niſi ex cõſenſu nõ ualet ſe abſtinere:nec dare repudiũ nõ peccãti:r̃ddat cõiugi debitũ.qa ſpõte ſe alligauit:ut reddere cogerẽt̃. Nolite fraudare inuicẽ:niſi forte ex cõſenſu ad tẽps:ut uacetis orationi. Oro te quale illd̃ bonũ eſt:qđ orare prohibet? Quod corpus chriſti accipi nõ ꝓmittit? Quãdiu ꝑpleo mariti officiũ:nõ ꝑpleo cõtinẽtis. Iubet idẽ apoſtolus ĩ alio loco:ut ſemp oremus. ſi ſemp orãdũ eſt:nunq̃ ergo cõiugio ſeruiẽdũ:quoniam quotiẽſcũq; uxori debitũ reddo:orare nõ poſſũ. Petrus apoſtolus expimẽtũ habẽs cõiugaliũ uinculoꝫ uide quo mõ informet eccleſiã:qd doceat chriſtianos.ſimiliter uiri cohabitãtes iuxta ſciẽtiam:q̃ſi infirmiori uaſculo muliebri tribuẽtes honorẽ.& ſicut cohæredes multiplicis gratiæ:ut nõ ipediãtur or̃ones ur̃æ. Ecce eo dẽ ſenſu quia eodẽ & ſpũ ipediri dicit or̃ones officio cõiugali. Quod aũt ait ſimiliter iccirco ad imitatiõem ꝓuocauit uiros:qa iã ſupra uxoribus ꝓcepat dicẽs:ut uideãt uiri in timore caſtã ueſtrã cõuerſationẽ. quarũ ſit nõ exterius cõpoſitio criniũ:& diſtictio auri:& in cultu ueſtis ornatus:ſed abſcõditus cordis hõ:in corruptione mitis & ſilentis ſpiritus hoc eſt coram deo placẽs. Cernis quale cõiugiũ inter uiros uxoreſq; ꝓcipiat? Cohabitãtes iuxta ſciẽtiã:ut nouerit qd uelit:qd deſideret deus:& tribuãt honorẽ uaſculo muliebri. ſi abſtinemus nos a coitu:honorẽ tribuimus uxoribus.ſi nõ abſtinemus:pſpicuũ eſt honori cõtrariã eſſe cõtumeliã Ad uxores quoq; ut uideãt ĩquit uiri caſtã cõuerſationẽ ur̃am & ornatũ in abſcõdito cordis hoie in ĩcorruptiõe mitis & ſilẽtis ſpũs. O uere digna uox apoſtoli & petra Chriſti. Maritis uxoribuſq; dat legẽ: dánato carnis ornatu caſtitatẽ ꝓdicat & ornatũ interioris hois ĩ corruptõe:mitis & ſilẽtis ſpũs:quodámõ hoc dicẽs: quoniã exterior ur̃ hõ corruptus eſt.& beatitudinẽ ĩcorruptõis quæ,ꝓpriũ uirginũ eſt:hére deſiſtis:imitamini ĩcorruptõem ſpũs ſaltẽ p ſerã pœnitẽtiã.& qđ corpore nõ poteſtis mẽte ꝑſtare. Has.n. Chriſtus diuitias & hos ur̃æ cõiunctionis quærit ornatus. Veꝫ ne qs putet ex eo qđ ſequit̃ ut uacetis or̃oni.& iteꝫ reuerti eos ad id ipſũ apoſtolũ uelle:& nõ ꝓpter maiorẽ ruinã hoc cõcedere.ſtatĩ ĩfert ne tentet uos ſathanas ꝓp inconti nẽtiã ueſtram. Pulchra ni mirũ indulgẽtia.& iteꝫ ꝙ ad id ipſũ reuerti cõcẽdit qđ erubeſcit ſuo uocare noie: ꝙ tẽtatõi ꝑfert ſathanæ:ꝙ cãm habet ĩcõtinẽtiã:laboramus quaſi obſcuꝫ diſſerere:cũ expoſuerit ſe ipe qui ſcripſit:hoc autẽ ĩquit dico iuxta indulgẽtiam:non iuxta ꝑperium:& muſſitamus adhuc nuptias nõ uocare indulgẽtiã:ſed præceptum:quaſi non eodem mõ & ſecũda & tertia mr̃imonia concedant̃:quaſi nõ & fornicatoribus per pœnitẽtiã fores apiant̃ eccleſiæ. Quodq; his maius inceſtis.nã illũ uiolatorem nouercæ: quẽ in prima ad Corinthios epiſtola tradiderat ſathanæ in interitum carnis:ut ſpũs ſaluus fieret:in ſecũda contrahit.& ne abũdãtiori triſtitia obſorbeat̃ fr̃ laborat. Aliud eſt uelle quid apoſtolum:aliud ignoſcere. In uolũtate,ꝓmeremur:in uenia abutimur. Vis ſcir̃ quid uelit apoſtolus? Iunge quod ſequit̃. Volo autem oẽs homines eſſe ut meipſum. Beatus qui Pauli ſimilis erit. Fœlix qui audit apoſtolum præcipientem:non ignoſcẽ

tē.Hoc īquit uolo:hoc deſidero:ut imitatores mei ſitis:ſicut & ego Chriſti.Ille uirgo de uirgine:de incorru- xviiii
pta incorruptus.Nos qa hoīes ſumus:& natiuitaté Saluatoris nō poſſumus imitari:imitemur ſaltē cōuerſa-
tionē.Illud diuinitatis eſt & beatitudinis:hoc hūanæ cōditionis ē & laboris.Volo oēs hoīes ſimiles mei eē:
ut dū mei ſimiles ſūt:ſimiles fiāt & Chriſti.cuius ego ſimilis ſum. Qui.n.ī chriſtū credit:debet ſicut ille am-
bulauit & ipſe ābulare. Sed unuſquiſq; ꝓpriū donū habet ex deo.alius qdē ſic.alius aūt ſic.Quid īquit uelī:
pſpicuū eſt.Sed quoniā in Eccleſia diuerſa ſunt dona:cōcedo & nuptias:ne uidear dānare naturā.Simulq; cō
ſidera q; aliā donū uirginitatis ſit:aliā nuptiaꝝ.Si enī eadē eēt merces nuptiaꝝ & uirginū:nūq; dixiſſet poſt
ꝑceptū cōtinētiæ:ſed unuſquiſq; ꝓpriū habet donū ex deo.alius qdē ſic.alius aūt ſic. Vbi proprietas ſingulo
rum eſt:ibi altrinſecus diuerſitas.Cōcedo & nuptias eē dei donū:ſed inter donū & donū magna diuerſitas ē.
Deniq; & apoſtolus de eodē poſt inceſtū pœnitēte ecōtrario inquit:donate ei & cōſolamini.& ſi cui aliquid
donaſtis:& ego.Ac ne putaremus donū hoīs cōtēnēdū:addidit:nā & ego qd donaui propter uos corā chri-
ſto.Sed qd donaui?diuerſa ſūt dona chriſti. Vnde & Ioſeph in typo eius uariā hēt tunicā.Et in pſalmo.xliiii.
legimus.Aſtitit regina a dextris tuis:in ueſtitu deaurato circūdata uarietate.Et Petrus apoſtolus:ſicut cohæ
redes ait multiplicis gratiæ dei. Quod ſignificātius græce dī ποικιλης id eſt uarie.Sequiť dico aūt in nu-
ptis & uiduis: bonū eſt eis ſi ſic permāſerint ut ego.Si aūt nō ſe cōtinēt:nubāt. Melius enī eſt nubere q̄ uri.
Poſtq̄ nuptis cōceſſerat uſū cōiugii:& oſtēderat ipe qd uelet:qdue cōcederet:trāſit ad innuptas:& uiduas &
ſui ꝓponit exēplū.& fœlices uocat:ſi ſic ꝑmanſerint.Si aūt nō ſe cōtinent:nubāt.idipſū qd' ſupra:ꝓpter for-
nicationes aūt & ne tēptet uos ſathanas,ꝓpter incōtinētiā ueſtrā.redditq; cām cur dixerit:ſi ſe nō cōtinēt:nu
bāt.Melius eſt enī nubere q̄ uri:id eſt melius nubere:qa peius eſt uri.Tolle ardorē libidīs.& nō dicet melius
eſt nubere.Melius.n.ſemp ad cōparationē deterioris reſpicit:nō ad ſimplicitatē īcōpabilis per ſe boni. uelut
ſi diceret:melius eſt enī unū oculū habere:q̄ nullū.Melius eſt.n.uno inniti pede:& alterā corporis partē ba-
culo ſuſtētare:quā fractis cruribus repere.Quid ais apoſtole?Nō tibi credo dicēti:& ſi īperitus ſermone:nō
tamē ſciētia.Quomō illē de hūilitate deſcēdit.q nō ſū dignus uocari apoſtolus:& mihi minimo oīum apo-
ſtoloꝝ & tāquā abortiuo:ſic & hoc hūilitatis dictū puto.noſti ſermonū ꝓprietates.Quā ob rē & de Epime-
nide & de Menādro:& de Arato quædā ſumis teſtimonia:ubi de cōtinētia loqueris & uirginitate. Bonū eſt
eis homini mulierē nō tāgere.& bonū eſt eis:ſi ſic ꝑmāſerint ut ego.& puto hoc bonū eis eē: ꝓpter inſtantē
neceſſitatē.& qa bonū eſt homini ſic eē.ubi ad nuptias uenis:nō dicis bonū eſt nubere:qa nō potes iungere
q̄ uri.ſed dicis:melius eſt nubere q̄ uri.Si ꝑ ſe nuptiæ ſunt bōæ:noli illas īcēdio cōpare.ſed dic ſimpliciter bo
nū eſt nubere.Suſpecta eſt mihi bonitas eius rei quā magnitudo alterius mali:cogit eē malū iferius.Ego aūt
nō leuius malū:ſed ſimplex ꝑ ſe bonū uolo. Cap.V.

h Vc uſq; primū capitulū ediſertū eſt.ueniamus ad ſequentia.Iis aūt q matrimonio iuncti ſunt:ꝑcipio
nō ego ſed dominus:uxorē a uiro nō diſcedere.Quod ſi diſceſſerit manere inuptā,aut uiro ſuo recō
ciliari.& uir uxorē ſuā nō dimittat.Nā cæteris ego dico nō dominus.Si quis frī uxorē habet infidelē:
& hæc conſentit habitare cū illo:nō dimittat illā & cætera uſq; ad eū locū ubi ait, unuſquiſq; ſicut uocauit
eū deus:ita ābulet.Et ſicut in oībus eccleſiis doceo,hic locus ad præſentē cōtrouerſiā nō pertinet.Docet enī
iuxta ſententiā domini:uxorē excepta cā fornicatōis nō repudiādā.& repudiatā a uiro:marito alterī nō nube-
re,aut certe uiro ſuo recōciliari debere.His aūt quos in matrimonio deꝑhendiſſet fides.hoc eſt ſi unus cre-
didiſſet de duobus:ꝑcepit ne credēs repudiet nō credētē.Cauſiſq; expoſitis q; candidatus fidei ſit infidelis:ſi
nolit a credēte diſcedere.Econtrario iubet:ſi īfidelis repudiet fidelē,ꝓpter fidē Chriſti:diſcedere debere cre
dentē:ne cōiugē præferat Chriſto cui ēt aīa poſtponēda eſt.At nūc pleræq; cōtēnentes apoſtoli iuſſionē:iun
guntur gētilibus:& tēpla Chriſti idolis,ſtituūt.nec intelligūt ſe corporis eius ꝑtē eē:cuius & coſtæ ſūt.Igno
ſcit apoſtolus infideliū cōiunctioni:quæ habētes maritos: in chriſtū poſtea crediderūt. nō iis quæ cū chriſti
anæ eſſent : nupſerūt gētilibus: ad quas alibi loq̄ť:nolite iugū ducere cū īfidelibus.Quæ.n.ꝑticipatio iuſti-
tiæ cū iniquitate?aut quæ ſocietas luci ad tenebras?Quæ aūt cōuētio Chriſti ad Belial?aut quæ pars fideli
cū infideli?Qui aūt cōſenſus tēplo dei cū idolis?Vos enī eſtis tēplū dei uiui.licet enim in me ſæuituras ſciā
plurimas matronaꝝ:licet eadē īpudētia qua dominū cōtēpſerunt:in pulicē & oīum chriſtianoꝝ minimum
debacchaturas:tamē dicā q; ſentio.loquar qd me apoſtolus docuit:nō illas iuſtitiæ eſſe,ſed iniquitatis.nō lu
cis:ſed tenebraꝝ.nō Chriſti:ſed Belial.nō tēpla dei uiuētis:ſed fana & idola mortuoꝝ. Vis aptius diſcere: q;
chriſtianæ oīo nō liceat ethnico nubere audi eūdē apoſtolū:Mulier inquit alligata eſt:quātō tpe uir eius ui-
uit.q; ſi dormierit uir eius liberata ē.cui uult:nubat,tātū ī domino:id eſt chriſtiano.q ſecūdas tertiaſq; nupti
as cōcedit in domino:primas cū ethnico ꝓhibet. Vnde Abraā adiurat ſeruū ſuū ī femore ſuo:hoc eſt ī chri
ſto:q de eius ſemine erat naſciturus:ut filio ſuo Iſaac alienigenā nō adducat uxorē. Et Eſdras offenſā dei hu-
iuſcemodi uxoꝝ repudiatione compeſcit.Et Malachias,ꝓpheta,præuaricatus eſt inquit Iudas:& abomina-
tionē fecit in Iſrahel & in Hieruſalē.Polluit enī ſanctū domini:& dilexit & habuit filiā dei alieni.diſpdat do
minus uirū:q fecerit hoc magiſtrū & diſcipulū:& de tabernaculis Iacob:& offerētē munera domino uirtu-
tum. Hæc iccirco dixi:ut q nuptias uirginitati cōparant:ſciāt ſaltē tales nuptias dygamiæ & trigamiæ ſubii-
ciendas. Cap.VI.

a D ſupiorē diſputationē ī qua docuerat fidelē ab infideli nō debere diſcedere:ſed ꝑmanere in mr̄imo
nio,ſicut eos inueniſſet fides:& unūquēq; uel celibē uel maritū ita durare ut eſſet Chriſti baptiſma-
te deprehenſus:inſert ſubito parabolas circunciſi & ethnici:ſerui & liberi.& ſub methapora earū de
nuptis diſputat & īnuptis.circūciſus aliq̄s uocatus eſt:nō adducat præputium.In præputio uocatus ē: non
circūcidatur. Circunciſio nihil eſt.& præputium nihil eſt.ſed obſeruatio mādatoꝝ dei eſt. Vnuſquiſq; in q̄

uocatione uocatus est:in ea permãeat.Seruus uocatus es:nõ sit tibi curæ sed & si potes liber fieri:magis utere.Qui.n.in domino uocatus ẽ seruus:libertus est domini.Similiter & qui liber uocatus est:seruus ẽ Christi.ꝓtio ẽpti estis:nolite fieri serui hominũ.Vnusquisq; ergo i quo uocatus ẽ frater in eo ꝑmaneat apud deũ. Ac primũ qa nõnullos hãc intelligẽtiã repræhẽsuros arbitror:interrogare libet quæ sit cõsequẽtia ut de maritis & uxoribus disputãs repẽte trãsiret ad cõparationẽ ludæi & ethnici:serui & liberi:Et rursũ hac disputatione finita rediret ad uirgines dicẽs:de uirginibus aũt ꝓceptũ domini nõ habeo.Quid sibi uult inter cõiugia & uirginitatẽ iudæi & ethnici:serui liberiq; collatio?Secũdo qũo possit intelligi:circũcisus aliquis uocatus est:nõ adducat ꝑputiũ.Nunquid q semel amputatũ habet ꝑputiũ:põt si uelit rursus illud adducere? Deniq; quo sensu exponendum sit; qui enim in domino uocatus est seruus libertus est domini? Similiter qui liber uocatus est seruus est christi? Quarto quo modo ille qui præcepit seruis: obedire dominis carnalibus: nunc dicat: nolite fieri serui hominum? Ad extremum quid pertineat ad seruitutem uel circunciſionem:unusquisq; uocatus est fr:in eo ꝑmaneat apud deũ.nã & cõtrariũ ẽ superiori sententiæ. Si enim illud audiuimus:nolite fieri serui hominũ:qua rõne possumus i ea ꝑmanere uocatione qua uocati sumus? cũ multi crediderit habẽtes carnales dominos:quibus nũc seruire ꝓhibẽtur.Porro ad circũcisionẽ: qd facit ꝑmanere in ea uocatione in qua uocati sumus.cũ in alio loco idẽ apostolus clamitet: Ecce ego Paulus dico uobis:quoniã si circũcidamini:Christus uobis nihil proderit.Restat igitur ut circũcisio & ꝑputiũ:seruus & liber:supiori sensu coaptẽtur:& de antecedẽtibus pẽdeãt.Circũcisus aliquis uocatus est:nõ adducat præputium.Eo inqt tẽpore quo uocatus es:& credidisti in Christũ:si circũcisus uocatus es ab uxore:& celebs eras: noli ducere uxorẽ:hoc est noli adducere ꝑputiũ:nec circũcisiõis & pudicitiæ libertatẽ onerẽs sarcina nuptiarũ.Rursũ:si i præputõ quis uocatus est:nõ circũcidat'.habebas iquit uxorẽ cũ credidisti:noli fidẽ Christi putare cãm dissidii.qa in pace uocauit nos deus.circũcisio nihil est:& ꝑputiũ nihil ẽ.sed obseruatio mãdatorũ dei.Nihil enĩ prodest absq; opibus cælibatus & nuptiæ.cũ ẽt fides quæ ꝓprie christianorũ ẽ: si opera nõ habuerit:mortua eẽ dicat'.& hac lege uirgines quoq; Vestæ & iunonis:uniuiræ in sancta& queãt ordine nũerari. Vnusquisq; in qua uocatiõe uocatus ẽ:in ea ꝑmaneat.Quãdo credidit:siue hẽbat siue nõ habebat uxorẽ:in eo ꝑmaneat quo uocatus est. Ac per hoc nõ tã uirgines cogit ut nubãt:q̃ repudia ꝓhibet.Et sicut habẽtibus uxores tollit licẽtiã dimittẽdi eas:sic uirginibus nubẽdi ãputat facultatẽ.Seruus uocatus es:nõ sit tibi curæ.sed & si potes liber fieri:magis utere.Etiã si hẽs iqt uxorẽ:& illi alligatus es:& soluis debitũ:& nõ habes tui corporis potestatẽ.atq; ut mãifestius loquar:seruus uxoris es:noli ꝑpter hoc habere tristitiã:nec de amissa uirginitate suspires.Sed ẽt si potes cãs aliquas inuenire dissidii:ut libertate puditiæ ꝑfruaris:noli salutem tuã cũ iteritu alterius quærere.habeto pauliſp uxorẽ:nec ꝑcurras morãtem.Expecta:dũ sequat'.Si egeris patienter:cõiunx mutabitur in sororẽ.Qui enĩ in domio uocatus est seruus:libertus est domini.Similiter qui liber uocatus est:seruus ẽ christi.Reddit cãs cur nolit uxores deseri.Iccirco ait ꝑcipio:ut in christũ de genti litate credẽtes:inita ante fidẽ mr̃imonia nõ relinquãt.quia q uxorẽ habens credidit:nõ tãto dei seruitio detinetur:q̃to uirgines & inuptæ.sed quodãmõ est liberior:& seruitutis illi frena laxant'.Et dũ uxoris ẽ seruus ut ita dicã:libertus est domini.Porro qui uxorẽ nõ habẽs credidit:& liber a seruitute cõiugii uocatus ẽ a domino:ille uere seruus est christi.Quãta fœlicitas nõ uxoris seruũ eẽ:sed christi?Nõ carni seruit':sed spũ?Qui enĩ adhæret domino :unus spũs est.Ac ne forsitan in eo qđ supra dixerat:seruus uocatus es:nõ sit tibi curæ. sed & si potes liber fieri:magis utere:sugillasse cõtinẽtiã uideret':& in famulatũ nos tradidisse cõiugum:ifert sententiã quæ oẽm cauillationẽ ãputet:ꝓtio empti estis:nolite fieri serui hoium.Redẽpti sumus ꝓtioso sãguine christi.imolatus est ꝓ nobis agnus.& aspersi calidissimo rore hyssopi:omnẽ pituitã noxiæ uoluptatis exco ximus.Quibus in baptismate mortuus est Pharao:& uniuersus eius suffocatus est exercitus.Cur rursũ ægyptũ quærimus:& post mãna angelorũ cibũ:allia & cepe & pepones:& carnes uarias suspiramus.

Cap. VII.

Aritorũ & cõtinẽtiũ disputatiõe præmissa:tãdẽ ad uirgines uenit.& ait.De uirginibus aũt ꝓceptũ domini nõ habeo.cõsiliũ aũt do:tãquã misericordiã cõsecutus a domino:ut sim fidelis.Aestio ergo hoc bonũ ee propter instãtẽ necessitatẽ.quoniam bonũ est homini sic eẽ.Hic aduersarius tota exultatõe baccatur.Hic uelut fortissimo ariete uirginitatis murũ quatiẽs:Ecce iquit apostolus profitet' de uirginibus domini se nõ habere ꝓceptũ.& qui cũ auctoritate de maritis & uxoribus iusserat:nõ audet iperare qđ domi nus nõ præcepit.Et recte qđ enĩ præcipit':iperat'.qđ' iperatur:necesse est fieri.qđ' necesse ẽ fieri:nisi fiat pœnã habet.Frustra enĩ iubet':qđ in arbitrio eius ponit':cui iussum ẽ.Si uirginitatẽ dominus iperasset:uidebat' nuptias cõdẽnare:& hominũ auferre seminariũ:unde & ipsa uirginitas nascit'.Si ꝓcidisset radicẽ:qũo fruges quæreret?Nisi ante fũdamẽta fecisset:qua rõne ædificiũ extrueret:& opertu& cuncta desuper culmẽ ipone ret?Multo labore fossorũ subuertunt' mõtes.terrarũ pene inferna penetrãtur:ut inueniat' au&.Cũq; de granis miutissimis prius cõflatiõe fornacis:deinde callida artificis manu fuerit monile cõpactũ:non ille beatus uocat' qui de luto extulit:sed qui auri utit' pulchritudine.Noli igitur admirari iter titillatõem carnis:& icẽti ua uitio&.ãgelo& uitã nõ exigimur:sed docemur.qa ubi cõsiliũ dat':offerentis arbitriũ ẽ.ubi præceptũ: necessitas seruiẽtis.ꝓceptũ inqt domini nõ hẽo.cõsiliũ aũt do:tãquã misericordiã cõsecutus a domio.Si nõ hẽs ꝓceptũ domini:quare audes dare cõsiliũ de quo nõ habes iussionẽ?Respõdebit mihi apostolus.Et uis ut ego iubeã:qđ' dominus optulit potius q̃ ꝓcepit?Ille creator & figulus sciẽs fragilitatẽ uasculi qđ' operatus est:uirginitatẽ in audientis potestate dimisit.Et ego doctor gẽtium:qui oĩbus oĩa factus sum:ut oẽs lucrifacerem: onus ꝑpetuæ castitatis statĩ i pricipio credẽtiũ ponam ceruicibus ifirmo&? Discant prius ferias nuptia&: uacent ad tẽpus orationi.ut accepto gustu pudicitiæ: id semper habere desiderent:quo ad modicum delecta

ti sunt.Dominus tentatus a phariseis utrum secūdū legē Moysi uxores liceret dimittere:omnino sieri prohi buit. Quod discipuli cōsiderātes: dixerunt ei:Si talis est cā hois cū uxore:nō expedit nubere.Quibus ille re spondit nō oēs capiūt uerbū:sed q̄bus datū est.Sūt.n.eunuchi q̄ de utero mr̄is ita nati sunt.& sunt eunuchi q̄ ab hoīibus eunuchizati sunt:& sunt eunuchi q̄ se castrauerūt ꝓpter regnū cælorū.q̄ pōt capere capiat.In ꝓpatulo est:cur apostolus dixit:de uirginibus aūt p̄ceptū domini nō hēo.ꝓfecto qa p̄miserat dominus: non oēs capiūt uerbū:sed quibus datū est.& q̄ pōt capere capiat.ꝓponit ἀγωνοθέτικὸν.idest numerariis p̄mium. inuitat ad cursum.tenet in manu uirginitatis brauiū.ostēdit puriſſimū fōtē:& clamitat:q̄ sitit:ueniat: & bibat.qui pōt capere capiat.Nō dicit uelitis:nolitis:bibēdū uobis atq̄ currēdum.sed q̄ uoluerit: qui potuerit currere atq̄ potare:ille uincet:ille saciabit̄.Et ideo plus amat uirgines Christus:qa spōte tribuūt:qđ sibi nō fuerat ꝑatū.Maioriq̄ gratiæ est offerre qđ nō debeas:q̄ rddere qđ exigeris.Apostoli uxoris onere cōtępla to:si talis est inquntcā hois cū uxore:nō expedit nubere.quoꝝ domius sentētiā probās:Recte quidē sentitis ait:q̄ nō expediat hoī ad cælꝝ regna tēdēti accipere uxorē:sed difficilis res est.& nō oēs capiūt uerbū istud: ueꝝ quibus datū est.Alios eunuchos natura facit:alios uis hoīum.Mihi illi eunuchi placēt: quos castrauit nō necessitas sed uolūtas.libēter illos i meos sinus recipio:q̄ se castrauerūt ꝓpter regna cælorꝝ.& ob meum cultum uoluerūt eē q̄ nati sūt.Simulq̄ tractāda sentētia.Qui se īqt castrauerūt ꝓpter regna cælorꝝ si castra ti mercedē habēt regni cælorꝝ:ergo q̄ se nō castrauerūt:locū nō possunt accipe castratorꝝ.Qui pōt inqt ca pere capiat.Grādis fidei est:grādisq̄ uirtutis:dei tēplū eē puriſſimū:totū se holocaustū offerre domino.& iu xta eūdē apostolū eē sanctū & corpe & spū.Hi sūt eunuchi:q̄ se lignū aridū ob sterilitatē putātes:audiūt per Esaiam:q̄ pro filiis & filiabus locū hēant in cælis paratū.Hoꝝ typus est Abdemelech eunuchus in Hiere mia & spado ille reginæ cādacis in actibus apostolorū:q̄ ob robur fidei uiri nomē optinuit.Ad hos & Clæ mēs successor apostoli Petri:cuius Paulus apostolus meminit scribit epistolas.oēmq̄ sermonē suū de uirgi nitatis puritate cōtexuit.& deinceps multi apostolici & martyres & illustres:tā in sanctitate q̄ in eloquētia ui ri:quos ex ꝓpriis scriptis nosse pfacile est.Existimo.n.iquit hoc opus bonū eē ꝓpter istātē necessitatē.Quæ est illa necessitas:quæ spreto uinculo cōiugali:uirginitatis appetit libertatē? Ve pgnātibus & nutriētibus in illo die.Nō hic scorta:nō hic lupanaria cōdemnātur:de quoꝝ dānatione nulla dubitatio est:sed uteri tume scētes:& istātū uagitus:& fructus atq̄ opa nuptiarꝝ.quoniā bonū ē hoī sic eē.Si bonū ē hoi sic ēe:malū ē ergo hoī sic nō eē.Alligatus es uxori:noli q̄rere solutionē.Solutus es ab uxore: noli q̄rere uxorē.Habet unusq̄sq̄ nostrū terminos suos.redde mihi meum:& tuū tene. Si alligatus es uxori:ne illi des repudiū.Si solutus sum ab uxore:nō quærā uxorē.Vt ego nō soluo cōiugia:si semel ligata sunt:ita tu nō liges qđ solutū est. Simulq̄ significātia cōsiderāda uerboꝝ est.Qui uxorē habet:& debitor dicit̄:& eē i p̄putio:& seruus uxoris:& q̄ ma lorū seruoꝝ est alligatus.Qui aūt sine uxore est:primū nullius debitor:deide circūcisus:tertio liber:ad extre mū solutus.Curramus p reliqua.neq̄.n.nos patit̄ magnitudo uolumis diutius in singulis imorari.Si aūt ac ceperis uxorē:nō peccasti.Aliud ē nō peccare:aliud benefacer̄.Et si nupserit uirgo nō peccauit.Nō illa uirgo quæ semet dei cultui dedicauit.Harū enī si q̄ nupserit hēbit domiationē:qa primā fidē iritā fecit.Si aūt hoc de uiduis dictū obiecerit:quāto magis de uirginibus p̄ualebit? Cū etiā his nō liceat:quibus aliquādo licuit. Virgines.n.q̄ post cōsecrationē nupserint:nō tā adulteræ sunt q̄ incestæ.Ac ne uideret̄ in eo qđ dixerat:& si nupserit uirgo:nō peccauit:rursū cælibes ad nuptias ꝓuocare.statī se refrenauit:& aliā iferēdo īfirmauit qđ cōcesserat dicēs.Tribulationē tamē carnis hēbūt huiusmōi.Qui sūt isti:q̄ tribulationē carnis hēbunt? q̄bus supra indulserat.Si acceperis uxorē:nō peccasti.& si nupserit uirgo:nō peccauit.tribulationē carnis hēbūt hu iusmodi.Nos ignari rerū:putabamus nuptias saltē carnis habere lætitiā.Si aūt nubētibus etiā in carne tribu latio est:in qua sola uidebant̄ habere delitias.qđ erit reliquū:ꝓpter qđ nubāt? cū in spiritu & in anima:& in ipsa carne tribulatio sit.Ego aūt uobis parco.Sic ait obtēdo carnis tribulationē:quasi nō maiora sint: ꝓpter quæ nubere nō debeatis.Igitur hoc dico fratres:tp̄s breue est.reliquū ē:ut qui habēt uxores sic sint tanq̄ nō habēt.s.Nequaq̄ iā de uirginibus disputo:quos nulla ābiguitas est eē fœlices.Ad maritos uenio: tēpus bre ue est:dominus prope est.ēt si nōgētis uiueremus ānis ut ātiqui hoīes:tamē breue putādū eēt: qđ hēret ali quādo finē.& eē cessaret.Nūc uero cū breuis sit:nō tā lætitia q̄ tribulatio nuptiarū: q̄d accepimus uxores: quas cogemur cito amittere? Et q̄ flent inquit & gaudēt:& emūt:& utūtur hoc mūdo:sic sint quasi nō fleāt. gaudeāt:emāt:utant̄ hoc mūdo.ꝓterit.n.figura huius mūdi.Si mūdus trāsit:quo uniuersa claudūt̄:imo fi gura & cōuersatio huius mūdi:quasi nubes ꝓterit:inter cætera mūdi opa nuptiæ præteribūt.neq̄ enī erunt post resurrectōnē cōiugia.Si aūt mors finis ē nuptiarꝝ:cur necessitatē nō i uolūtatē uertimus? Et q̄ iuitis ex torquēdū est:cur nō spe præmioꝝ offerimus deo? Qui sine uxore est:sollicitus est quæ domini sūt: quomo do placeat deo.Qui aūt cū uxore ē:sollicitus est q̄ sūt mūdi:quō placeat uxori.& diuisus est.Intueamur cu rarū uirginis:maritiq̄ distātias. Virgo domio:maritus uxori placere desiderat.& ut uxori placeat. sollicitus est de his quæ sunt mūdi.quæ cū mūdo utiq̄ trāsitura sunt:& diuisus est in multas.s.sollicitudinū partes:mi seriarūq̄ distractus.Nō est huius loci nuptiarꝝ angustias describere:& quasi in cōibus locis rethorico exulta re sermone:plenius sup hac re cōtra Heluidiū:& in eo libro quē ad Eustochiū scripsi:arbitror absolutū. Cer te & Tertullianus cū adhuc eēt adolescēs:lusit in ista materia.Et præceptor meus Gregorius Nazianzenus uirginitatem & nuptias differēs græcis uersibus explicauit.nūc illud breuiter admoneo:in latinis codicibus hūc locum ita legi.Diuisa est uirgo & mulier. qđ q̄q̄ hēat suū sensum:& a me quoq̄ pro qualitate loci sic edi sertū sit:tamē nō est apostolice ueritatis.Siquidē apostolus ita scripsit:ut supra:trāstulimus.Sollicitus ē:quæ sunt mūdi.quomō placeat uxori.& diuisus est.& hac sententia definita:transgredit̄ ad uirgines & cōtinētes. & ait:mulier inupta & uirgo cogitat quæ sunt domini:ut sit sancta & corpore & spiritu.Nō omnis inupta &

uirgo est.quæ autē uirgo:utiq; & inupta est.Quanq̄ ob elegātiā dictiōis:potuerit idipsū altero uerbo repete re:mulier inupta & uirgo:uel certe definire uoluisse qd eēt nupta id est uirgo:ne & meretrices putemus inuptas:nulli certo matrimonio copulatas.Quid ergo cogitat inupta & uirgo?Quæ domini sūt.ut sit sancta & corpore & spū.& si nihil aliud eēt:ut nulla merces uirginē āplior sequereť:sufficeret ei hæc sola prælatio:cogitare quæ domini sūt.Statiq; docet:quæ sit ipsa cogitatio:ut sit sancta & corpore & spū.nō his similis quarū corpus integrū est: & aīa corrupta.Sed illa uirginitas hostia christi est:cuius nec mēte cogitatio:nec carnē libido maculauit.Ecōtrario quæ nupta est:cogitat quæ mūdi sunt.quo mō placeat uiro.Sicut q uxorē hēt: sollicitus ē quæ sūt mūdi:quō placeat uxori:sic nupta res mūdi cogitat quō placeat uiro.Nos aūt nō sumus d̄ hoc mūdo:q in maligno positus ē.cuius figura p̄terit.de quo dī ad apostolos:Si essetis de hoc mūdo: amaret utiq; mūdus q̄ suū erat.Ac ne forsitan putareť onus grauissimū castitatis nolētibus īponere statī iungit cās suadēdi & ait:Hoc aūt ad utilitatē uestrā dico:nō ut laqueū uobis iniiciam: sed ut ad id qd̄ honestū est: & intēte facit seruire deo:absq; ulla distractione uos adhorter.Proprietatē græcā latinus sermo nō explicat quibus enī uerbis qs possit dicere προσ τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφερόν λεγω οὐχινα βρόχον ὑμῖνἐπιβάλω ἀλλα πρὸσ τοευσ ηχμον καὶ ἔυπαρέδρον α περιστ πασ γώσ? Vnde & in latinis codicibus ob translationis difficultatem:hic penitus non inuenitur.Vtamur igitť eo qd uertimus.Nō īponit nobis apostolus laqueū:nec cogit eē qd̄ nolumus.sed suadet qd̄ honestū est & decorē.& intēte facit seruire domīo:& semp esse sollicitū.& expectare paratā domini uolūtatē.ut cū quid īperauerit quasi strennus & armatus miles:statī impleat qd̄ p̄ceptū est.& hoc faciat sine ulla distētatiōe:quæ data est secūdū Ecclesiastē hoibus huius mūdi: ut distēdāt in ea.Siqs aūt cōsiderat uirginē suā.i.carnē lasciuire:& ebulire in libidinē:nec refrenare se potest:duplexq; ei icūbit necessitas:aut accipiēdæ cōiugis aut spnēdæ:qd uult faciat.nō peccat:si nubat.faciat iqt qd̄ uult:nō qd̄ debet.Nō peccat si ducit uxorē.nō tamē bene facit:si duxerit. nā q statuit in corde suo firmus: nō habēs necessitatē:potestatē aūt habēs suæ uolūtatis:& hoc iudicat in corde suo seruare uirginitatem suā: benefacit.Igitur & qui matrimonio iungit uirginē suā:benefacit.& qui nō iungit:melius facit. Signanter & ꝑprie supra dixerat:qui ducit uxorē:nō peccat.hic qui seruat uirginē suā bene facit.Aliud est aūt nō peccare: aliud est bene facere.declina inqt a malo:& fac bonū.Illud declinemus:hoc sequamur.in altero initiū:in altero pfectio est.Verū ne i eo q̄ dixit:& qui matrionio iūgit uirginē suā bene facit:existimet aliquis obseruationē nostrā nō stare:ꝑtinus hoc ipsum bonū extenuat:& obūbrat cōparatione melioris.& dicit.& q nō iungit:melius facit.nisi illaturus eēt:melius facit:nunq̄ p̄miſisset bene facit.Vbi aūt bonū & melius est:ibi boni & melioris nō unū est p̄miū.Et ubi nō unū præmiū:ibi utiq; dona diuersa.Tātū est igitť inter nuptias & uirginitatem:quātum inter non peccare & bene facere.īmo ut leuius dicā:q̄tū īter bonū & melius. Cap.VIII.

Inita disputatiōe cōiugioꝝ & uirginitatis:inter utrūq; cauto moderamine præceptoꝝ ut nec ad sinistrā nec ad dextrā diuerteret:sed uia regia graderetur:& illud īpleret:ne sis iustus multū:rursū mono gamiā digamiæ cōparat.& qūo nuptias subdiderat uirginitati:ita digamiā nuptiis subiicit.& ait:Mulier alligata est quāto tpe uir eius uiuit.q̄ si dormierit uir eius:libera est.cui uult nubat :tātū in domīo. beatior aūt erit:si sic pmāserit:secūdū cōsiliū meum.puto aūt q̄ & ego spiritū dei habeam. cōcedit secūdas nuptias:sed uolētibus:sed his quæ se cōtinere nō possūt:ne luxuriate in christo nubere uelint: habētes damnationē q̄ primā fidē irritā fecerint.& hoc cōcedit.qa multæ abierūt retro post sathanā.Cæteꝝ beatiores inqt erunt:si sic pmanserint.cōtinuoq; subiūgit apostolicā auctoritatē:secūdū meū consiliū.Porro ne auctoritas apostoli q̄si hois leuioris.uideretur:addidit.puto aūt q̄ & ego spiritū dei hēam.ubi ad cōtinētiā,puocat:ibi nō hois sed spūs dei cōsiliū est.Vbi aūt nubēdi cōcedit ueniā:spūm dei nō noīat:sed prudētiæ librat cōsilium. ita singulis relaxās:ut unusquisq; ferre pōt.iuxta hūc sensum oīa illa sunt accipiēda.Nā quæ sub uiro est mulier:uiuēte uiro alligata est legi.si aūt mortuus fuerit uir:soluta est a lege uiri.Igitť uiuēte uiro uocabitť adultera:si fuerit cum altero uiro.si aūt mortuus fuerit uir eius:soluta est a lege.ut nō sit adultera:si fuerit cū alio uiro.Et illud ad Timotheū.Volo ergo iuniores uiduas nubere:filios,pcreare:matresfamilias eē:nullā occasionē dare aduersario maledicti gratia.Iā enī quædā cōuersæ sunt retro post sathanā.& reliq̄ his similia. Quo mō enī uirginibus ob fornicatōis periculum concedit nuptias:& excusabile facit;quod p se nō appetitur:ita ob eādē fornicatione uitādam cōcedit uiduis secunda matrimonia.Melius ē enim licet alterum & tertium unum uirum nosse:q̄ plurimos.id est tolerabilius est uni homini prostitutam esse q̄ multis. Siquidem & illa in euangelio samaritana sextum se maritū habere dicēs:arguitur a domino:q̄ non sit uir eius.Vbi enim numerus maritoꝝ est:ibi uir qui ꝑprie unus est:esse desistit.una costa a principio in unā uxorē uersa est. & erunt inquit duo in carne una:nō tres neq; quattuor.alioquin iā nō duo:sed plures.Primus lamech sanguinarius & homicida unā carnē in duas diuisit uxores.fratricidium & digamiā eadē cataclysmi deleuit pœna.de altero septies:de altero septuagiesiessepties uindicatū est.Quantum distat in numero:tantum & in crimine. Quam sancta sit monogamia hinc ostenditť:q̄ digamus in clerum eligi non potest.& ideo apostolus ad Timotheum.uidua inquit eligatur non minus.lx.annorum:quæ fuerit unius uiri uxor.Hoc omne præceptū de his est uiduis:quæ ecclesiæ pascuntur elemosinis.Et iccirco ætas prescribitur.ut ille tantum accipiāt panerū cibos:quæ iā laborare nō possūt.Simulq̄ cōsidera:q̄ quæ duos habuit uiros:ēt si anus & decrepita est & egens:ecclesiæ stipes nō meretur accipe.Si āt panis illi tollitť elemosinæ:q̄to magis ille panis q de cælo descēdit?quē q īdigne cōederit:reus erit iuiolati corpis & sāguis christi.Quāq̄ hæc testionia quæ supra posui: in qbus uiduis cōcedit:ut si uelint: denuo nubāt:qdā interpretanť:super his uiduis:quas amissis maritis sic inuenit fides Christi.Nec enī cōsequēs esset: ut apostolus post baptisma uiro mortuo:iubeat alteri nubere: cum habētibus quoq; uxores præcepit:ut sint sic q̄si nō habētes.& ob hanc causam:nō esse uxoꝝ numerum

dēfinitū:quia poſt baptiſma Chriſti:etiā ſi tertia & q̄rta uxor ſuerit:quaſi prima reputet. Alioqn ſi poſt baptiſma primo mortuo accipiat ſecūdus:q̄re nō ſecūdo & tertio & quarto & quinto mortuo: accipiat ſextus: & reliq; Poteſt enim accidere:ut ſi felicitate quadā uel iudicio dei:ſuccidētis nuptias repetitas: adoleſcentula plures accipiat uiros.& anus primo marito in extrema ſenectute uiduet. Primus Adā monogamus.ſecundus agamus. Qui digamiā ꝓbant:adhibeāt tertiū Adam digamū:quē ſequant. Vex̄ fac ut cōceſſerit Paulus ſecūda matrimonia:eadē lege & tertia cōcedit & quarta:& quotienſcūq; uir moriat. multa cōpellit apoſtolus uelle:quæ nō uult. Circūcidit Timotheū.raſit in ſe caluitiū.nudipedalia exercuit:comā nutriuit: & totondit in cenchris. Et certe caſtigauerat Galathas. Petrūq; reprehēdit:q; ſe ꝓpter obſeruationes ludaicas a gentibus ſe pararet. Quo modo igit in cæteris eccleſiæ diſciplinis ludæis iudæus:ethnicis ethnicus: & oībus oīa factus eſt:ut oēs lucrifaceret:ſic & digamiā cōceſſit incōtinētibus:nec nuptiax̄ numex̄ præfiniuit: ut dū uiderent ſibi mulieres ita poſt mortē mariti ſecūdū cōcedi:ut tertius quartuſq; cōcedat:erubeſcāt altex̄ accipe:ne trigamis & q̄drigamis cōparent. ubi.n.unus excedit:nihil refert ſecūdus an tertius ſit: q̄a deſinit eſſe monogamus. Oīa licēt.ſed nō oīa expediūt.nō dāno digamos:imo nec trigamos.& ſi dici pōt octogamos. plus aliqd inferā.etiā ſcortatorē recipio pœnitentē. Quicqd æq̄liter licet:æqua lāce pēſandū eſt. Cap.IX.

Ed quoniā ad uetus nos retrahit teſtamētū:& incipiens ab Adā ad Zachariā & Heliſabeth puenit:ac
s deīde opponit Petrū & *cæteros apoſtolos:nos quoq; debemus currere* ꝑ eadē ueſtigia quæſtionū: & docere caſtitatē ſemper operi *nuptiax̄ fuiſſe prælatā. Ac de Adā qdē & Eua illud dicendū:q; in* paradiſo ante offenſam uirgines fuerint poſt peccatū & extra paradiſum ſtatim nuptiæ. Deīde q; hoc ipſum interpretet apoſtolus:ꝓpter hoc relinquet homo patrē & matrē ſuam:& adhærebit uxori ſuæ:& erūt duo in carne una. Statimq; ſubiungit:ſacramētū hoc magnū eſt. Ego autē dico in Chriſto & in ecclēſia. Chriſtus in carne uirgo:in ſpiritu monogamus.unam enim habet eccleſiam:de qua idem apoſtolus:uiri inquit diligite uxores ueſtras:ſicut & Chriſtus eccleſiā. Si Chriſtus ſancte & caſte:ſi abſq; ulla macula eccleſiā diligit: uiri quoq; in caſtitate uxores ſuas diligant.& ſciat unuſquiſq; uas ſuum poſſidere in ſanctificatiōe & honore: nō in paſſione deſiderii:ſicut & gentes quæ nec ſciunt deum.neq; enim uocauit nos deus in immunditiā:ſed in ſanctificationē. exuētes nos ueterē hominē cum operibus ſuis:& induētes nouū qui renouat in cognitionē ſecundum imaginē creatoris ſui.ubi nō eſt maſculus & fœmina:Græcus & Iudæus:circūciſio & præputium: Barbarus & Scytha:ſeruus & liber:ſed & omnia in omnibus Chriſtus. *imago creatoris nō habet copulā nuptiarum*.ubi diuerſitas ſexus auferet:& ueteri hoīe exuimur:& induimur nouo: ibi in Chriſtū renaſcimur uirginem.qui & natus ex uirgine:& renatus ꝑ uirginē eſt. Quod autē ait Creſcite & multiplicamini:& replete terram:neceſſe fuit prius plātare ſiluam & creſcere:ut eſſet qd̄ poſtea poſſet excidi. Simulq; cōſideranda uis uerbi.replete terram. Nuptiæ terrā replent:uirginitas paradiſum. Sed & hoc intuēdū dūtaxat iuxta Hebraicam ueritatē:q; cum ſcriptura in primo & tertio & quarto & quinto & ſexto die expletis operibus ſingulorum dixerit:& uidit deus quia bonum eſt:in ſecundo die hoc omnino ſubtraxit nobis intelligentiā derelinquēs. nō eſſe bonum duplicem numex̄:quia ab unione diuidat:& præfiguret fœdera nuptiax̄. unde & in arca Noe. omnia animalia quæcunq; bina ingrediunt:imunda ſūt. Impar numerus eſt mūdus. Quanq̄ in duplici numero oſtēdat & aliud ſacramentū.q; ne in beſtiis quidē & imundis auibus.digamia cōprobata ſit.bina enim & bina īgrediunt immūda.& ſeptena quæ mūda ſunt:ut haberet Noe poſt diluuiū:q; de impari numero ſtatim deo poſſet offerre. Si autem tranſferet Enoch:& ſeruat in diluuio Noe:nō reor iccirco tranſlatū Enoch. q; uxorem nō habuerit:ſed q; primus inuocauerit deum.& crediderit in Saluatorē.de quo Paulus apoſtolus in epiſtola ad Hebræos pleniſſime docet. Porro Noe qui quaſi ſecūda radix humano generi ſeruabat: utiq; cum uxore & filiis debuit reſeruari. Quanq̄ in hoc myſteriū ſcripturax̄ ſit arca illa:iuxta apoſtolū Petrū typus eccleſiæ fuit.in q̄ octo animæ ſaluæ factæ ſunt. Quādo ingredit in eam Noe:tam ipſe q̄ filii eius ab uxoribus ſeparant. Quādo uero egredit in terrā:iungunt paria. & qd̄ in arca id eſt in eccleſia fuerit ſeparatum: in mundi cōuerſatiōe ſociat? Simulq; ſi arca plures habuit manſiones & nidulos:& bicamerata:& tricamerata:& diuerſas beſtias:& pro q̄litate aīalium habitationes quoq; maiores uel minores:æſtimo q; diuerſitas illa manſionū p̄figurauerit eccleſiæ ueritatē. Cap.X.

Vod autē nobis obiicit in ſecūda dei benedictiōe comedēdax̄ carniū licentiā datā:quæ in prima cō-
q ceſſa nō fuerat:ſciat quo modo repudiū iuxta eloquiū Saluatoris:ab initio nō dabat. ſed ꝓpter duriciam cordis noſtri:per Moyſem humano generi cōceſſum eſt:ſic & eſum carniū uſq; ad diluuiū ignotum fuiſſe. Poſt diluuiū uero q̄ſi in heremo murmurāti populo coturnices:ita dētibus noſtris neruos & uirulētias carnis īgeſtas docet apoſtolus ſcribēs ad epheſios:deū ꝓpoſuiſſe i adipletiōe tpum recapitulare oīa: & ad prīcipiū trahere i Chriſtū leſum:q̄ ſunt ſup cælos & ſup terrā. Vnde & ipſe ſaluator i apocalypſi loānis: Ego ſum inqt alpha & ω initiū & finis. Ab exordio cōditionis humanæ:nec carnibus ueſcebamur:nec dabamus repudiū:nec p̄putia nobis eripiebant:in ſignū:hoc curſu uſq; ad diluuiū p̄uenimus. Poſt diluuiū autē cū datione legis:quā īplere nullus potuit:carnes īgeſtæ ſūt ad ueſcēdū:& repudii cōceſſa duricia:& cultellus circūciſiōis appoſitus.q̄ſi dei manus plus i nobis creauerit q̄ neceſſe ē. Poſtq̄ aūt xp̄us uenit i fine tpox̄:& ω reuolauit & alpla:& extremitatē retraxit ad principiū:nec repudiū nobis dare ꝓmittit:nec circūcidimur:nec comedimus carnes dicēte apoſtolo:bonū ē uinū nō bibere:& carnē nō comedere: & uinū.n.cū carnibus poſt diluuium dedicatū eſt. Cap.XI.

q Vid loq̄r de Habraā ut ipſe aſſerit trigamo:q ſignū fidei i circūciſiōe ſuſcepit? Si imitamur uxox̄ illius numex̄:imitemur & circūciſionē.neq;.n.ī pte ſectādus:& ī pte p̄pudiādus ē. Porro Iſaac unius Rebeccæ uir xp̄i p̄figurat:eccleſiāq; digamiæ fugillat laſciuiā. Si aūt duas bigas uxox̄ & cōcubinax̄ hūit Iacob

& nō uult aduersarius acqescere:lippientē Liam deformē atq; fœtosam:Synagogæ typum ꝓtuliſſe: Rachel uero pulchrā & diu ſterilē:eccleſiæ ſignificaſſe myſteriū:ſciat eo tēpore hoc feciſſe Iacob:quādo erat iter Aſſyrios:& in meſopotamia Laban duriſſimo domino ſeruiebat. Quādo autē ſanctā terrā ingredi uoluit: & in mōte galaad extruxit aceruū teſtimonii.i quo nihil iter ſarcinas eius meſopotamiæ poſſeſſor ſuenerat:iurās ſe nunq; ad locū in quo ſeruierat reuerſurū.& ad torrētem laboth cum angelo luctatus: claudicare cœpit:& πλατυπεῦρον eius emarcuit:ſtatimq; Iſrahel ſortitus eſt nomen.& illa quondam dilecta cōiunx pro q̄ quōdam ſeruierat iuxta Bethleē:in q̄ erat uirginitatis præco dominus naſciturus:e filio doloris occidit: & cōſortia meſopotamiæ euāgelica in ciuitate moriunt. Miror autē cur Iudā & Thamar nobis ꝓpoſuerit in exēplū: niſi forte & meretricibus delectat:aut occiſum Onan q; fratri ſemen ſuiderit. q̄ſi nos qualēcunq; ſeminis fluxum abſq; liberoꝝ ope cōprobemus. Perſpicuū eſt de Moyſe q; periclitatus eſſet in diuerſorio:niſi Sephora: quæ iterpt̄at auis filiū circūcidiſſet:& ꝓputiū nuptiaꝝ cultro euāgelico deſecaſſet. Iſte nēpe Moyſes eſt:q; cū uidiſſet uiſionē magnā:& angelū ſiue dominū loquentē in rubo:nequaq; ualuit ad eū accedere: niſi ſoluiſſet corigiā calciaméti ſui:& abieciſſet uincula nuptiaꝝ. Nec mirū hoc de amico & ꝓpheta legifero dei:cū oīs populus acceſſurus ad montē Syna:& dei auditurus eloquiū:tribus diebus ſanctificari iuſſus ſit: & ſe ab uxoribus abſtinere. Quod qdē ſcimus:licet ꝓpoſteræ faciā hiſtoriæ ordinē confundere:etiā ad Dauid fugientē ab Abimelech ſacerdote dictū. Si mūdi ſunt pueri ab uxoribus.& ille reſpōdit ab heri & nudiuſtertius. Panes.n. ꝓpoſitiōis q̄ſi corpus Chriſti de uxoꝝ cubilibus cōſurgētes edere nō poterāt. Et nobis in trāſitu eſt cōtēplādum q; dixit:Si mūdi ſunt pueri ab uxoribus.uidelicet q; ad mūditias corporis chriſti oīs coitus īmūdus ſit. In lege quoq; p̄cipit:ut pōtifex niſi uirginē nō ducat uxorē:ne uiduā accipiat. Si eadē uirginis uiduæq; condi tio eſt. q̄re altera recipit:altera reprobat? Et ſacerdotalis uidua in domo iubet ſedere p̄ris ſui: nec ſecundum noſſe matrimoniū Si ſoror uirgo moriē ſacerdotis:quo modo ipſa ad patris exequias:ita pater ad eā iubet accedere. Si uero nupta ſit:q̄ſi aliena cōtēnit. Qui uxorē duxerit: & q; plātauerit uineā uelut ꝓpagines filiorū: ꝓhibet ad bella ꝓcedere. Nō.n.poteſt domini ſeruire militiæ ſeruus uxoris.& de ſpeculis mulieꝝ ieiunātiū quaſi de puriſſimis corporibus uirginū:luter in tabernaculo fundit.& intrinſecus in ſanctuario tā cherubin q̄ ꝓpiatoꝝ:& arca teſtaméti & méſa propoſitionis & candelabꝝ & turibulū ex auro mūdiſſimo ſūt. Neq; enim in ſancta ſanctoꝝ inferri poterat argentum.

Cap. XII.

Vid moror in Moyſe:cū mihi ꝓpoſitū ſit curſim celeriterq; dictāti ſingula breuiter ꝓſtringere:& ītel
q ligētiæ quaſdā lineas ducere? Trāſcendā ad Ieſum Naue.q ante dictus eſt Auſes ſiue ut rectius habet in Hebræo Oſee id eſt Saluator. Ipſe.n.ſecūdū epiſtolā Iudæ ſaluauit:& eduxit populū Iſrahel de egypto.& in terrā repromiſſiōis īduxit. Hic Ieſus ſtatim ut uenit ad Iordanē:aquæ nuptiaꝝ quæ ſemp in lege fluxerāt:arefactæ ſunt:& ſteterūt.& ſiccis pedibus ac nudis populus oīs trāſit:& uenit in galgala. ibiq; ſecundo eſt circūciſus. Quod ſi iuxta litterā accipimus:penitus ſtare nō poteſt. Si.n.duplex haberemus præputiū. uel abſciſſa pellicula iteꝝ naſceret:recte ſecūda circūciſio haberet locū. Nūc autē hic ſignificat:q; Ieſus cultello euāgelii populū:q; ꝓ deſerta uenerat:circūcidit.& circūcidit cultello petrino.ut qd' in Moyſi filio ante præfigurabat in paucis:id ſub Ieſu duce ipleret in cūctis. Sed & ipſa præputia in unū cumulū coaceruata:& ſepulta:& terra obruta:& ablatū obprobriū egypti:& nomē loci Galgala qd' iterpretat reuelatio:oſtendūt. dū in ꝓputio ambulauerit populus ꝓ deſertū:oculos eius fuiſſe cæcatos. uideamus & cōſequētia. Poſt euangelii circūciſionē:& cōſecrationē.xii. lapidū in loco reuelationis:ſtatim paſca celebrat. Immolat eis agnus. & ſanctæ terræ ueſcunt alimētis. Egredit Ieſus.occurrit ei princeps militiæ gladiū tenēs.id eſt uel pro circūciſo populo pugnare ſe mōſtrās:uel deſecās glutinū nuptiaꝝ. Similiterq; ut Moyſi præceptū fuerat:& huic dicit: ſolue corrigiā calciaméti tui.locus enim in quo ſtas:terra ſancta eſt. Quia ſic erat domini armatus exercitus in tubis ſacerdotalibus q̄ſi ad euangelicā ꝓdicationē ſub typo Iericho mundus ſubuertit. Et ut infinita prætereā (neq; enim nūc ꝓpoſitū eſt mihi oīa ueteris īſtrumēti apire myſteria) quinq; reges q; in terra repromiſſionis ante regnabāt:reſiſtebātq; euāgelico exercitu Ieſu pugnāte ſupant:hoc puto ītellectui eſſe ꝓſpicuū: q; ante q̄ dominus populū ſuū educeret de egypto:& circūcideret eū:uiſus:odoratus:guſtus:auditus:tactuſq; regnauerint.& his q̄ſi pricipibus fuerint uniuerſa ſubiecta. Quos Ieſus ad ſpelūcam corporis cōfugientes:& ad tenebroſum locū:id eſt ipſum ingrediētes corpus iterfecit. ut ꝓ id occiderent:ꝓ qd' ante regnabant. Veꝝ iam tēpus eſt. ut caſtitatis Ieſu uexillū leuemus. Moyſes ſcribit habuiſſe uxorē. Moyſem autē & dominus noſter & apoſtolus iterpretant in legē. habēt Moyſem & ꝓphetas.& ab Adā uſq; ad Moyſem regnauit peccatū. etiam ſup eos q nō peccauerūt:in ſimilitudinē præuaricatiōis Adæ. nulliq; dubiū eſt:i utroq; teſtimonio Moyſem legē ſignificare. Sicut ergo legimus q; Moyſes:id eſt lex habuerit uxorē:oſtēde mihi Ieſum Naue uel uxorem habuiſſe uel filios.& ſi potueris mōſtrare:uictum me eſſe fatebor. Et certe pulcherrimū terræ Iudæe in partitione accepit locū. moriturq; nō in uicenario numero:qui ſemper in ſcripturis īfauſtus eſt: in quo ſeruiuit Iacob:& uenditus eſt Ioſeph:& quem diligit Eſau:accipiens in eo quædam munera. Sed in decimo. de cuius laude crebro diximus. ſepelituꝝ in Thamnat ſareth:id eſt in perfectiſſimo principatu. ſiue in numero opperimenti noui.ut uirginū ſignificaret greges. Saluatoris auxilio coopertos in monte Ephraym. hoc eſt in mōte frugifero. ab aquilone montis Gaas qui interpretatur commotio. Mons enim Syon latera aquilonis:ciuitas regis magni:quæ oppoſita eſt ſemper inuidiæ:& per ſingulas tentationes dicit: mei uero pene moti ſunt pedes. Cumq; in ſepultura Ieſu: liber qui ex nomine eius appellatur: expletus ſit: rurſum in Iudicum uolumine: quaſi uiuens reſurgenſq; deſcribitur. & ſub ανακεφάλαιωσει opera illius prædicantur. Et legitur: miſit Ieſus populum. & abierunt filii Iſrahel: unuſquiſq; in hæreditatem ſuam. ut poſſiderent terram. Et ſeruiuit populus domino cunctis diebus Ieſu. & cætera. Statimq; ſubiungitur. & mortuus eſt Ieſus

Naue ſeruus domini centum decem annorum. Porro Moyſes uidit tantū terram repromiſſionis: & intrare nō potuit: & mortuus eſt in terra Moab, & ſepeliuit eū dominus in ualle terræ Moab contra domū Phegor, & nō cognouit uir ſepulchrū eius uſq; in diē hanc. Cōparemus utriuſq; ſepulturā. Moyſes in terra Moab moriť: Ieſus in terra Iudææ. Ille ſepeliť in ualle contra domū Phegor: qđ interpretať ignominia, ꝓprie q̄ppe Phegor in lingua ebræa priapus appellať, hic in mōte Ephraym ab aquilone mōtis Gaas. Et eſt in uerbis ſimplicibus ſemp diuinarū ſcripturarū ſenſus anguſtior. Quia apud iudæos gloria erat & in partubus & parturitionibus. & maledicta ſterilis: quæ nō habebat ſemen in Iſrahel. & beatus cuius erat ſemen in Syon: & domeſtici in hieruſalē: & in benedictiōe maxima ponebať: Vxor tua ſicut uitis abundans in lateribus domus tuæ. Filii tui ſicut nouellæ oliuarū in circuitu menſæ tuæ. Iccirco ſepulchrū eius poſitū in ualle deſcribiť cōtra domū idoli: qđ ꝓprie libidini cōſecraťur. Nos autē q militamus ſub Ieſu duce uſq; ad p̄ſentē diē ignoramus ubi Moyſes ſit ſepultus. Cōtēnimus. n. Phegor & oēm ignominiā eius: ſciētes q; q in carne ſunt: deo placere nō poſſūt. Et dominus ante diluuiū quoq; dixerat: Non ꝓmanebit ſpūs meus in hoīe. qa caro eſt. Quā ob rē & Moyſes moriēs plāgiť, nuptiæ. n. finiuntur in morte; uirginitas poſt mortē incipit coronari. Cap. XIII.

Ampſon quoq; ꝓducit in mediū. nec decaluatū quondā domini Nazareū a muliere cōſiderat: q licet typum teneat Saluatoris: q; meretricē ex gētibus adamarit eccleſiā: & multo plures hoſtiū moriens q̄ uiuus occiderit: tamē cōiugalis pudicitiæ exēpla nō p̄bet. Et certe iſte eſt ſecundū ꝓphetiā Iacob, q cū cōcitus equi ꝓnicitate ferreť: a ſerpēte pcuſſus retrorſum cecidit. Delborā autē & Barath & uxorē Heber Cynei cur enumerauerit prorſus nō itelligo: cū aliud ſit bellorū principes & hiſtoriæ ordinē texere: aliud figuras aliq̄s ſignificare cōiugii. quæ in iſtis omnino nō cōparēt. Porro q; p̄fert leptæ patris fidē lachrymis uirginis filiæ ꝓ nobis facit. Et nos. n. nō tam uirgines ſæculi q̄ eas quæ ꝓpter Chriſtū ſunt uirgines p̄dicamus. & a pleriſq; ebræorū reprehendiť pater uoti temerarii. qa dixerit Si tradēs tradideris filios Ammon in manibus meis: q; cunq; exierit de domo mea in occurſum mihi: cū reuerti cœpero in pace a filiis Ammon erit domino: & offerā illud holocauſtum. Si canis inquit ſi aſinus occurriſſet: qđ faceret? Ex quo uolūt dei diſpenſatione eſſe factū: ut q improſpecte uouerat: erroré uotorū filiæ morte ſentiret. Si autē Samuel nutritus in tabernaculo duxit uxorē: qđ hoc ad p̄iudicium uirginitatis? Quaſi nō hodie quoq; plurimi ſacerdotes habeāt matrimonia: & apoſtolus epiſcopū deſcribat unius uxoris uirū: habētem filios cū omni caſtitate. Simulq; nō ſcendū q; Samuel leuita nō ſacerdos nec pontifex fuerit. Vnde & faciebat illi mater ſua ephothad. ſup humerale uidelicet lineū. qui habitus ꝓprie leuitarū & minoris eſt ordinis. unde & in pſalmis nō nominať inter ſacerdotes: ſed inter eos qui inuocant nomē domini. Moyſes inqt & Aaron in ſacerdotibus eius: & Samuel inter eos qui inuocant nomē eius. Leui enim genuit Caath: Caath genuit Aminadab: Aminadab genuit Chore: Chore genuit Aſſir: Aſſir genuit Helcana: Helcana genuit Sub: Sub genuit Tou: Tou genuit Helm. Helm genuit Ieroam: Ieroam genuit Helchana: Helchana genuit Samuelem. Nulliq; dubium eſt ſacerdotes de Aaron & Eleazar & Phinees ſtirpe generatos. Qui cū & ipſi habuerint uxores: recte nobis opponerent: ſi errore Encraticarū ducti cōtenderemus matrimonia reprobāda. & nō eſſet noſter pōtifex ſecundum ordinē Melchiſedech ſine patre ſine matre ἀγενεαλόγητος id eſt ſine nuptiis. Et re uera magnos fructus ex liberis Samuel capit. ut quia ipſe placuit deo: tales genuerit: q domino diſplicerent. Quod ſi Booz & Ruth nobis obiicit ad cōprobandam digamiam: ſciat in euangelio ob typum eccleſiæ etiā Raab meretricē in ordine maiorū domini enumeratam. Porro q; Dauid ducētis ꝑputiis emiſſe iactat uxorem: nouerit illum & alias habuiſſe q̄plures: & Michol filiam Saul: quam pater alteri tradiderat: poſtea recepiſſe: & iam ſenem Sunamitis puellæ caleſactum eſſe complexibus. Nec hoc dico: q; de ſanctis uiris quicq̄ detrahere audeā: ſed q; aliud ſit in lege ueriſari: aliud in euāgelio. Ille occidit Vriam Etheum: mœchus extitit in Berſabe. Et quia erat uir ſanguinarius: nō ut plerīq; exiſtimant ꝓpter bella: ſed ꝓpter homicidiū templū domini ædificare ꝓhibetur. Nos autem ſi unum de minimis ſcādalizauerimus: & ſi fratri dixerimus racha: & nō recte uiderimus: expedit ut mola aſinaria ligetur circa collum noſtrū: & rei erimus gehennæ: & adulteriū nobis in ſolo aſpectu reputabitur. Trā ſit ad Salomonem: ꝓ quem ſe cecinit ipſa ſapiētia: & cum uxoriū eum dicat: atq; in illius laudibus immoreť: miror cur nō iungat & illud de Cantico canticorū: Sexaginta ſunt reginæ: & octoginta cōcubinæ: & adoleſcētulæ quarū nō eſt numerus. Et illud de regnorū tertio: q; ſeptingētas habuerit uxores: & trecētas cōcubinas: & alias inumerabiles. Hæ nempe ſunt: quæ auerterūt cor eius a domino, & tamē ante q̄ plures haberet uxores: & carnis uitiis laboreť: in principio regni & adoleſcētiæ extruxit domino templū. unuſquiſq; enim nō de futuris: ſed de præſentibus iudicať. Quod ſi Salomonis exempla ei placēt: iam nō digamus erit: & trigamus. ſed niſi ſeptingētas habuerit uxores & trecētas cōcubinas: typum eius & meritum implere nō poterit. Obſecro te lector: & idipſum ſæpe cōmoneo: ut ſcias me quæ loquor neceſſitate dicere: nec detrahere iis qui in lege præceſſerint: ſed ſeruiſſe eos temporibus & cōditionibus ſuis: & illam domini impleſſe ſententiam: Creſcite & multiplicamini: & replete terrā: & q; his maius eſt: futurorū typos præbuiſſe. Nobis aūt quibus dicitur: tempus in collecto eſt: ſupereſt ut qui habēt uxores: ſic ſint quaſi nō habeāt: aliud præcipi: & uirginitatem a Saluatore uirgine dedicari. Heliam & Heliſeū q̄ſtulte in catalogo poſuerit maritorū: me tacēte manifeſtū ē. Si. n. Ioānes Baptiſta uenit in ſpiritu & uirtute Heliæ: & Ioānes uirgo eſt: utiq; non ſolū in ſpiritu eius uenit ſed etiā in corporis caſtitate. Porro illud qđ de Ezechia cōmemorari pōt: q̄q̄ hoc ille ſolida ſtoliditate nō uiderit: q; poſt uitā recupatā: &. xv. annorū ſpatia ꝓtelata dixerit: amodo filios faciam: ſciat in ebræis uoluminibus nō hīi: ſed legi ꝓ hoc: pr̄ filiis notā faciet ueritatē tuā. Nec mirū ſi Olda uxor Sellom, ꝓphetiſſa cōſulať ab Ioſia Rege Iudæ: iā captiuitate uicina. & ira domini ſtillāte ſup Hieruſalē: cū hæc norma ſit ſcripturarū: ut deficientibus uiris ſanctis: mulieres in uirorum laudentur obprobria. ſuperfluum autem eſt de Daniele dicere:

cum ebræi uſq; hodie autument illū: & tres pueros fuiſſe eunuchos.ex illa dei ſententia quā Eſaias loqr̄ ad Ezechiam:& de filiis tuis qui naſcenr̄ ex te tollēt:& faciēt eunuchos in domo regis.Rurſuſq; in Daniele legimus:& dixit rex Aſphanez principi eunuchoꝝ:ut ītroduceret de filiis captiuitatis Iſrahel:& de ſemine regio: & de Tyránoꝝ pueris in qbus nō eſſet macula pulchros facie:& ītelligētes ſapiētiā.Et argumētanr̄:ſi de ſemine regio electi ſunt Daniel & tres pueri:de ſemine autē regio eunuchos fore ſcriptura p̄dixit:hos eſſe q eunuchi facti ſunt.Si uero & illud oppoſuerit:qd' in Ezechiel dicir̄:Noe & Daniel & Iob.in terra peccatrice filios & filias liberare nō poſſe:Reſpōdēdū eſt:q; iuxta hyppotheſin dictū ſit Nec enim eo tēpore Noe & Iob erāt: quos multis ante ſæculis cognouimus.Et eſt ſenſus:ſi tales & tales uiri fuerint in terra peccatrice:filios ſuos & filias liberare nō poterūt:qa iuſtitia p̄ris non liberabit filiū.nec peccatū alterius alteri reputabir̄. aia enim quæ peccauerit ipſa morier̄.Sed & hoc dicēdū:Daniel iuxta hiſtoriā libri eius.cū Ioachim Rege captū eo tēpore:quo Ezechiel quoq; ductus eſt in captiuitatē.quomodo ergo potuit hr̄e filios q adhuc puer erat:& expleto triēnio ītroductus eſt ad Regis obſequiū? Ac ne qs putet Ezechiel iā uiri meminiſſe Danielis & pueri: Factū eſt inqt in anno ſexto regis ſcilicet Ioachim.in menſe ſexto in qnta mēſis . & ego ſedebā in domo mea & ſenes Iuda ſedebāt corā me.Atq; in eadē die ad eū dicit̄ . Si fuerint Noe & Daniel & Iob , Erat igit̄ Daniel adhuc puer:& notus populo:uel ꝓpter ītep̄tationē ſomnioꝝ regis uel ꝓpter Suſannæ liberationē: & occiſionē p̄ſbyteroꝝ.Et p̄ſpicue cōprobar̄ eo tēpore.quo hæc dicebanr̄ de Noe:& Daniele & Iob.adhuc puerū fuiſſe Danielē:nec potuiſſe hr̄e filios & filias:quos ſua iuſtitia liberaret.Hucuſq; de lege. Cap.XIIII.

Enit ad euāgeliū:& ꝓponit nobis Zachariā & Heliſabeth:Petrū & ſocrū eius:& cōſueta uecordia nō
u ītelligit.iſtos quoq; iter eos q legi ſeruierūt:debuiſſe numerari.Neq; enim euāgeliū ante crucē Chriſti eſt.qd' paſſione & ſanguine ipſius dedicar̄.Iuxta quā regulā & cæteri apoſtoli.ut ei ex ſupfluo interī cōcedā:habuerūt qdā uxores: ſed quas eo tēpore acceperāt : quo euāgeliū neſciebāt.Qui aſſumpti poſtea in apoſtolatū relinquūt officiū cōiugale.Nā cū Petrus ex p̄ſona apoſtoloꝝ dicit ad dominū:Ecce nos reliq̄mus oīa:Et ſecuti ſumus te.Reſpōdit ei dominus.Amē dico uobis quoniā nemo eſt q dimiſerit domū : aut parētes:aut fratres:aut uxorē:aut filios ꝓpter regnū dei:q nō recipiat multo plura in ſæculo iſto: & in ſæculo futuro uitā æternā.Si autē nobis illud oppoſuerit ad ꝓbandū:q; oēs apoſtoli uxores habuerint: nunquid nō habemus poteſtatē mulieres uel uxores circunducēdi. qa γυνη apud græcos utrūq; ſignificat:ſicut cæteri apoſtoli & cephas & fratres domini?lungat & illud qd' in græcis codicibus eſt.Nunqd nō habemus poteſtatē ſorores:mulieres:uel uxores circūducēdi? Ex quo apparet eū de aliis ſanctis dixiſſe mulieribus : quæ iuxta morē iudaicū magiſtris de ſua ſubſtātia miniſtrabāt:ſicut legimus ipſi quoq; domino factitatū . Nā & ordo uerboꝝ hoc ſignificat.Nunqd nō habemus poteſtatē māducandi & bibēdi:aut ſorores mulieres circū ducendi? Vbi de comedēdo & bibēdo:ac de adminiſtratiōe ſumptuū p̄mittit̄:& de mulieribus ſororibus ſic inferr̄:p̄ſpicuū eſt nō uxores debere ītelligi:ſed eas ut diximus quæ de ſua ſubſtātia miniſtrabāt. Quod & in ueteri lege de Sunamite illa ſcribit̄:quæ ſolita ſit Heliſeū recipe:& ponere ei menſam:& panē:& candelabrū: & cætera. Aut certe ſi γυναικας uxores accipius nō mulieres:id qd' addit̄ ſorores: tollit uxores. & oſtēdit eas germanas in ſpiritu fuiſſe:nō cōiuges.Quāq; excepto apoſtolo Petro nō ſit manifeſte relatū de aliis apoſtolis:q; uxores habuerit.& cū de uno ſcriptū ſit:ac de cæteris tacitū: ītelligere debeamus ſine uxoribus eos fuiſſe:de qbus nihil tale ſcriptura ſignificat. Et tamē ille q nobis obiecit Zachariā & Heliſabeth : uel Petrū & ſocrū eius:ſciat de Zacharia & Heliſabeth Ioānē fuiſſe generatū:id eſt de nuptiis uirginē:de lege euāgeliū: de matrimonio caſtitatem.ut a propheta uirgine uirgo dominus & annunciarer̄ & baptizaretur.Poſſumus autē de Petro dicere:q; habuerit ſocrū eo tēpore:quo credidit.& uxorē iam nō habuerit:q̄q̄ legatur in periodis:& uxor eius & filia.Sed nunc nobis de canone omne certamen eſt.Et quia ad apoſtolos ꝓuocauit:q; principes diſciplinæ noſtræ & chriſtiani dogmatis duces uirgines nō fuerint.ut eos interim uirgines cōcedamus nō fuiſſe.Neq; enim hoc præter Petrū ꝓbari poteſt:nouerit hos eſſe apoſtolos . de qbus Eſaias uaticinatur: niſi dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen.quaſi ſodoma eſſemus:& ſimiles gomorræ fuiſſemus.Qui ergo erant ex iudæis:uirginitatem quā in iudaiſmo amiſerant in euangelio habere nō poterant.Et tamen Ioānes unus ex diſcipulis qui minimus tradit̄ fuiſſe inter apoſtolos:& quē fides Chriſti uirginē repperat : uirgo permāſit.& ideo plus amar̄ a domino:& recumbit ſuper pectus Ieſu.ex quo Petrus qui uxorem habuerat: quod ipſe interrogare nō audet:illū rogat ut interroget.Et poſt reſurrectionem nunciante Maria Magdalene q; dominus reſurrexiſſet:uterq; cucurrit ad ſepulchrū.ſed ille p̄uenit.Cumq; eſſent in naui:& piſcarentur in lacu geneſareth:Ieſus ſtabat in littore:nec ſciebāt apoſtoli quē uiderent.Solus uirgo uirginē recognoſcit. & dicit Petro.Dominus eſt.Rurſum poſt auditā ſententiā:q; ab alio cingendus eſſet Petrus: & ducēdus quo nollet:& crucis fuiſſet illi paſſio prophetata:& ille diceret:domine quid iſte?nolēs deſerere Ioannem:cū quo ſemper fuerat copulatus:dicit ei dominus.Si uolo eum eſſe quid ad te? Vnde & ſermo exiuit inter fratres illum diſcipulum nō moriturum.Ex quo oſtēditur uirginitatem nō mori:nec ſordes nuptiaꝝ abluere cruore martyrii:ſed manere in Chriſto,& dormitionē eius trāſitū eſſe nō mortem.Si autem obnixe cōtenderit Ioannem uirginem nō fuiſſe:& nos amoris p̄cipui cauſam uirginitatem diximus:exponat ille. ſi uirgo nō fuit: cur cæteris apoſtolis plus amatus ſit? At ſi tu dicis:ſup Petrū fundar̄ eccleſia.licet idipſum in alio loco ſuper oēs apoſtolos fiat:& cūcti claues regni cæloꝝ accipiūt:& ex æquo ſup eos eccleſiæ fortitudo ſolidet̄:tamen ꝓpterea iter.xii.unus eligit̄:ut capite cōſtituto:ſciſmatis tollar̄ occaſio.Sed cur nō Ioannes electus eſt uirgo? Etati delatū eſt.qa Petrus ſenior erat.ne adhuc adoleſcēs ac pene puer:ꝓgreſſe ætatis hoībus p̄ferret̄.& magiſter bonus qui occaſionē iurgii debuerat auferre diſcipulis:& qui dixerat eis Pacē meam do uobis : pacem relinquo uobis.& qui uoluerit inter uos maior eſſe;minimus omnium ſit:in adoleſcentem quem dilexerat

cauſam præbere uideret inuidiæ. Vt autē ſciamus Ioannem tunc fuiſſe puerum: manifeſtiſſime docēt eccle- xxiii
ſiaſticæ hiſtoriæ, q; uſq; ad Traiani imperiū uixerit. id eſt poſt paſſionē domini ſexageſimo anno dormierit.
Quod & nos in libro de illuſtribus uiris breuiter ꝓſtrinximus. Petrus apoſtolus eſt: & Ioānes apoſtolus ma
ritus & uirgo. Sed Petrus apoſtolus tantū: Ioānes & apoſtolus & euāgeliſta & ꝓpheta. Apoſtolus: qa ſcripſit
ad eccleſias ut magiſter. Euāgeliſta, qa librū euāgelii cōdidit, qd' excepto Matthæo alii ex. xii. apoſtolis nō fe
cerūt. Propheta: uidit enim in pathmos īſula: in q̄ fuerat a Domitiano principe ob domini martyriū relega-
tus Apocalypſin īfinita futuroꝝ myſteria cōtinētē. Refert autē Tertullianus: q; a Nerone miſſus in feruētis
olei doliū: purior & uigetior exiuerit: q̄ ītrauerit. Sed & ipſum eius euāgeliū multū diſtat a cæteris. Matthæ-
us q̄ſi de hoīe īcipit ſcribere: liber generatiōis Ieſu Chriſti filii Dauid filii Habraā. Lucas a ſacerdotio Zacha
riæ. Marcus a ꝓphetia Malachiæ ꝓphetæ & Eſaiæ. Primus habet facie hoīs: ꝓpter genealogiā. Secundus fa-
cie uituli: ꝓpter ſacerdotiū. Tertius uocē leonis: ꝓpter uocē clamātis in deſerto: parate uiā domini. rectas fa-
cite ſemitas eius. Ioānes uero noſter: q̄ſi aqla ad ſupna uolat: & ad ipſum patrē ꝓuenit dicens: In p̄ncipio erat
uerbū: & uerbū erat apud deū: & deus erat uerbū. Hoc erat in principio apud deū. Expoſuit uirginitas: quod
nuptiæ ſcire nō poterāt. Et ut breui ſermone multa cōprehēdā: doceāq; cuius priuilegii ſit Ioānes: īmo i Ioā
ne uirginitas: a domino uirgine mater uirgo: uirgini diſcipulo cōmendat'. Veꝝ caſſō labore ſudamus. Obii-
cit nobis qppe aduerſarius apoſtolicā ſentētiā: & ait Adā primus formatus eſt. deīde Eua. & Adā nō eſt ſedu-
ctus mulier autē ſeducta: in ꝓuaricatiōe facta eſt. Salua autē fiet ꝓ filioꝝ generationē: ſi ꝓmanſerint in fide &
dilectiōe & ſanctificatiōe cū ſobrietate. Cōſideremus cur apoſtolus ad hāc ſentētiā: & unde peruenerit. Volo
ergo uiros orare in oī loco: leuātes ſanctas manus ſine ira & cogitatiōibus. Cōſequenter itaq; mulieribus dat
p̄cepta uitæ: & ait. Similiter & mulieres in habitu ornato: cū uerecūdia & caſtitate ornātes ſe. nō ītortis crini
bus: aut auro: uel margaritis: ſine ueſte p̄tioſa: ſed ſecundū q; decet mulieres ꝓmittentes pietatē ꝓ opa bona.
Mulier in ſilētio diſcat: cū oī ſubiectiōe. Docere autē mulieri nō ꝓmitto: neq; dominari in uiro. ſed ſubditā
eſſe in ſilētio. Et ne uideret' mulieris dura cōditio: q̄ eā in mariti redigeret ſeruitutē: legis recordat' antiquæ:
& ad originale exēplū redit: q; Adā primus factus ſit. deniq; mulier ex coſta eius: & q; Adā diabolus ſeducere
nō potuerit: ſed Euā. & q; poſt offenſam dei: ſtatim uiro ſubiecta ē: & ad maritū illius facta cōuerſio. Quodq;
erroꝝ ueterē illa quæ ſemel cōiugio copulata eſt: & redacta in cōditionē Euæ filioꝝ ꝓcreatione deleret. ita
tamē ſi ipſos filios erudiret in fide: & dilectiōe Chriſti: & in ſcīficatiōe & pudicitia. Nō enim ut male habet' in
latinis codicibus: ſobrietas eſt legēda: ſed caſtitas id eſt σωφροσυνη. Vide igit' quo modo ex hoc quoq; ipſo
teſtimonio ſuperis. & qd' putabas eſſe ꝓ nuptiis: ꝓ uirginitate ſentire cogaris. Nā ſi ſaluat' mulier in filioꝝ ge
neratiōe: & liberoꝝ numerus ſalus matrū eſt: cur addidit ſi ꝑmāſerint filii in caritate: & ſanctificatiōe cū ca-
ſtitate? Tūc ergo ſaluabit' mulier: ſi illos genuerit filios: q; uirgines ꝑmāſuri ſunt: ſi qd' ipſa ꝑdidit: acqrat in li
beris: & dānū radicis & carnē flore cōpeſcet & pomis. Cap. XV.

Vpra in trāſitu ubi nobis aduerſarius ꝓpoſuerat Salomonē multinubū: q; tēplū dei extruxit: ſtrictim
s reſpōderā: ut ꝓ q̄ſtiōes reliq̄s curreret. Nūc ne clamiter: & hūc & alios in lege patriarchas: & ꝓphetas:
& ſanctos uiros a nobis eſſe temeratos: ꝓponamus huiuſiſpſius: q; multas uxores & cōcubinas habuit
de nuptiis uolūtatē. Nemo, n. melius ſcire pōt: qd ſit uxor uel mulier: illo q paſſus eſt. Loqt' ergo in ꝓuerbiis:
mulier iſipiēs & audax: inops panis efficit'. Cuius panis? Nēpe q de cælo deſcēdit. Statimq; ſubiungit. Terrige
næ apud eā pereūt. & in ꝓfundū iſernū incurrūt. Qui ſunt terrigenæ: q apud eā pereūt? Vtiq; illi q ſequunt'
primū Adā: q de terra eſt: & nō ſecundū illū q de cælo eſt. Et rurſum in alio loco. Sicut in ligno uermis: ita p-
dit uiꝝ ſuū uxor malefica. Si autē aſſerueris: hoc de malis cōiugibus dictū eſſe: & ego tibi breuiter reſponde
bo. Quæ, n. mihi incūbet neceſſitas uenire in dubiū, utꝝ bona an mala futura ſit: quā duxero? Melius eſt in-
quit habitare in terra deſerta: q̄ cū uxore litigioſa: & īracunda. Quā raꝝ ſit uxorē ſine his uitiis īuenīri: nouit
ille q duxit uxorē, unde pulchre Varius geminus ſublimis orator. Qui nō inqt litigat: cælebs eſt. Melius eſt
habitare in angulo tecti: q̄ cū uxore maledica in domo cōi. Si domus cōis eſt mariti & uxoris: erigit uxorē in
ſuꝑbiā: & cōtumeliā uiro facit: quāto magis ſi ditior uxor fuerit: & in domo eius uir māſerit? Incipit. n. non
uxor: ſed domina eſſe. & uiro ſi offenderit migrādū eſt. Stillicidia eiiciūt hoīem in die hyemali de domo ſua.
Similiter & mulier maledica de ꝓpria domo aſſiduis qppe iurgiis & quotidiana garrulitate facit ꝑfluere do-
mū eius: & eiicit eū de ædibus ſuis: id eſt de eccleſia. Vnde & ſupra ab eodē Salomone p̄cipit': fili ne ſupfluas.
Et apoſtolus ad ebræos. Propterea inqt debemus ītēdere amplius his quæ dicunt': ne forte ſupfluamus. Illud
uero qs taceat: qd' ſub enygmate ſcribit'? Sāguiſugæ tres filiæ erāt dilectiōe dilectæ. ſed iſtæ nō ſaturauerunt
eā: & quartæ nō ſufficit dicere: ſatis eſt. Infernus: & amor mulieris; & terra quæ nō ſaciat' aqua: & ignis nō di-
cit: ſatis eſt. Si ſanguiſuga diabolus eſt: diaboli filiæ ſunt dilectiōe dilectæ: quæ ſaciari ītерfectoꝝ cruore non
poſſūt. Infernus: & amor mulieris: & terra arens; & ignis exæſtuās. Nō hic de meretrice: nō de adultera dicit'.
ſed amor mulieris generaliter accuſat': q̄ ſemp ſaciabilis eſt: q extinctus accēdit'; & poſt copiā rurſum inops
eſt: aīumq; uirilē effœminat & excepta paſſiōe quā ſuſtinet: aliud non ſinit cogitare. Simile qd & in ſequenti
parabola legimus. Per tria mouet' terra, quartū autem non poteſt ferre. Si ſeruus regnet: & ſtultus ſi ſaturet'
panibus: & odioſa uxor ſi habeat uiꝝ bonū: & ancilla ſi eiiciat dominam ſuum. Ecce & hic inter maloꝝ ma-
gnitudinem uxor ponit'. Quod ſi reſponderis: ſed uxor odioſa: dicam tibi quod & ſupra. Ac ꝓ hoc ꝑiculum
imminet, ferri graue eſt. Qui enim ducit uxorem: in ambiguo eſt: utꝝ odioſam an amabilem ducat. Amor il
lius inferno & arenti terræ & incēdio comparat'. Cap. XVI.

u Eniamus ad Eccleſiaſten: de ipſo quoq; teſtimonia pauca ponentes. omnibus tempus eſt: & tempus
omni rei ſub cælo. Tempus pariēdi: & tēpus moriendi, tēpus plantādi, tēpus euellēdi; qd' plātatū eſt.

pepimus ī lege cū Moyſe:moriamur in euāgelio cū Chriſto plātauimus ī nuptiis:euellamus p̄ pudicitiā: qđ plantatū eſt. Tēpus amplexādi:& tēpus lōge fieri ab amplexu. Tēpus amādi:& tēpus odiēdi. Tēpus belli:& tē pus pacis. Simulq; nos cōmonet:ne legē euāgelio p̄feramus:ne puritatē uirginitatis putemus nuptiis æquan dā:Meliora ſūt dicēs nouiſſima ſermonis:q̄ initiū eius. Statimq; ſubiūgit:ne dixeris qđ factū eſt. qa dies prio res meliores erāt:q̄ hi. qa nō ſapiēter ī terrogaſti de hoc. Et reddit cauſam q̄re dies poſteriores meliores ſunt q̄ priores. qa bona inqt eſt ſapiētia cū hæreditate. In lege. n. ſapiētiā carnis mors ſequebat occidēs. In euange lio ſapiētiā ſpiritus hæreditas expectat æterna. Ecce hoc ī ueni dixit Eccleſiaſtes: hoīem unū de mille ī ueni. & mulierē in his oībus nō ī ueni. Verūtamē repperi:q; fecit deus hoīem rectū:& ipſi quæſierūt cogitationes malas. Rectū hoīem ī ueniſſe ſe dicit. Cōſidera uim uerbi. In hoīe & uir & fœmina cōtinet. & mulierē inquit in his oībus nō inueni. Legamus principiū geneſeos. & ī ueniemus Adā: hoc eſt hoīem tā uir q̄ fœminā nun cupari. Cū ergo boni creati ſimus & recti a deo: ipſi uitio noſtro ſumus ad peiora delapſi. & qđ in paradiſo re ctū in nobis fuerat: egrediētibus de paradiſo dānatū eſt. Quod ſi obieceris ante q̄ peccarēt: ſexū uiri & fœmi næ fuiſſe diuiſum: & abſq; peccato eos potuiſſe cōiungi: qđ futur q̄ fuerit: ī certū eſt. Neq;. n. dei poſſumus ſci re iudicia: & ex nr̄o arbitrio illius ſentētiæ p̄iudicare. Hoc qđ factū eſt: in p̄patulo eſt. q; q in paradiſo uirgi nes p̄māſerūt: eiecti de paradiſo copulati ſūt. Aut qđ nocebat: ſi paradiſus nuptias recipit: & nulla eſt ī ter ma ritū uirginēq; diuerſitas: etiā in paradiſo eos ante ſociari? Eiiciunt. de paradiſo & qđ ibi nō fecerunt: in terra faciūt. ut ſtatim a principio cōditiōis humanæ: uirginitatē paradiſus: & terra nuptias dedicauerit. In oī tēpore ſint ueſtimēta tua cādida. Cādor ueſtiū ſempiternus uirginitatis eſt puritas. In matutino ſeminauimus ſemē noſtr q̄: & ad ueſperā nō ceſſemus. Qui ſeruiuimus ī lege nuptiis: uirginitati ī euāgelio ſeruiamus. Ca. XVII.

Ráſeo ad Canticū canticor q̄. & qđ aduerſarius totū putat eſſe p̄ nuptiis: uirginitatis continere ſacra-
r mēta mōſtrabo. Audiamus qđ loquat ſpōſa ante q̄ ſpōſus eius ad terras ueniat. patiat ī feros: penetret:
ac reſurgat: ſimilitudines auri faciemus tibi cū diſtīctiōibus argēti: quoaduſq; rex ī accubitu ſuo eſt ante q̄ reſurgeret dominus: & Euāgeliū coruſcaret: nō habebat aur q̄ ſponſa: ſed ſimilitudines auri. Argentū autē qđ in nuptiis ſe hr̄e pollicet: habebat uariū atq; diſtīctū in uiduis: cōtinentibus: ac maritatis. Deinde ſponſus reſpōdet ad ſponſam. & eā docet: q; ueteris legis umbra trāſierit: & ueritas euāgelii uenerit. Surge ue ni p̄xima mea: ſponſa mea: colūba mea. quoniā ecce hyems trāſiit: pluuia abiit: abiit ſibi. Hoc de ueteri teſta mēto. Rurſū de euāgelio & uirginitate. Flores uiſi ſūt ī terra: tēpus ſectiōis aduenit. Nōne tibi uidet idipſum dicere: q; & apoſtolus: ſupeſt ut q habēt uxores: ſic ſint q̄ſi nō habeant. & manifeſtius de præconio caſtitatis: uox ait turturis audita eſt in terra noſtra. Turtur auis pudiciſſima: ſemp habitās in ſublimibus: typus eſt Sal uatoris. Legamus phyſiologos: & repiemus turturis hāc eſſe naturā: ut ſi paré pdiderit: alteri nō iungat. & in telligemus digamiā etiā a multis auibus reprobari. Statimq; turtur dicit ad turturē: ficus p̄tulit groſſos ſuos. id eſt ueteris legis p̄cepta ceciderūt: & de euāgelio uites florētes odorē dederūt. unde & apoſtolus. Chriſti bo nus odor ſumus. Surge ueni p̄xima mea: ſpōſa mea. & ueni tu colūba mea: in uelamēto petræ iuxta p̄mura le: & oſtēde mihi faciē tuā: & auditā mihi fac uocē tuā. quoniā uox tua ſuauis: & facies tua ſpecioſa. dū uultū tuū tegeres cū Moyſe: & uelamētū eſſet ī lege: nec faciē tuā uidebā: nec uocē dignabar audire: dicēs. Et ſi mul tiplicaueritis p̄ces ueſtras: nec ſic exaudiā uos. Nūc aūt reuelata facie contēplare gloriā meā: & petræ firmiſſī mæ tegere p̄murali. Quod audiēs ſponſa: aperit ſacramēta pudicitiæ. fratruelis meus mihi: & ego illi: q; paſci tur ī ter lilia: hoc eſt ī ter uirginū cādidiſſimos choros. Vis ſcire q̄le uerus Salomon & pacificus noſter ſoliū: q̄les habeat armigeros: Ecce ait lectus Salomonis. lx. potētes in circuitu eius: de potētibus Iſrahel. oēs ferētes frameā: & docti bello. uniuſcuiuſq; uiri gladius ī femore ipſius. Qui ī circuitu Salomonis ſūt: gladiū habēt in femore ſicut Aoth ille iudex ἀμφοτέρο δεξιόσ id eſt ābidexter: q; īterfecit hoſtē p̄guiſſimū: & totū carni de ditū: oēs amputās uoluptates. Ibo inqt ad mōtē myrrhæ: ad eos ſcilicet q mortificauerunt corpora ſua: & ad collē libani: ad puriſſimos uirginū greges: & loq̄r ſpōſæ meæ. Tota ſpecioſa es amica mea: & nō eſt macula in te. Vnde & apoſtolus: ut exhibeat inqt ſibi ſanctā eccleſiā: nō habētē maculā neq; rugā. Veni a libano ſponſa: ueni a libano: uenies & ptrāſibis ab initio fidei a capite ſanyr & hermon a cubilibus leonū: a mōtibus leopar dor q̄. Libanus λευκασμόσ id eſt cādor īterp̄tat. Veni ergo ſpōſa cādidiſſima. de q̄ alibi dicit; Quæ eſt iſta q aſcēdit dealbata: & trāſit p̄ uiā huius ſæculi: ab exordio fidei: & ex ſanyr: qđ īterp̄tat deus lucernæ. iuxta illud qđ ī pſalmo legimus: lucerna pedibus meis uerbū tuū domine: & lux ſemitis meis: & hermon id eſt cōſecra tiōe. & fuge leonū cubilia: & leopardor q̄ mōtes: q nō poſſunt mutare uarietatē ſuā. Fuge inqt cubilia leonū: fuge ſuphiā dæmonū: ut poſtq̄ mihi fueris cōſecrata: poſſim tibi dicere: uulneraſti cor meū ſoror mea: ſponſa uulneraſti cor meū in uno oculor q̄ tuor q̄: in uno ornamēto colli tui. Quod dicit huiuſcemodi eſt. Nō repu dio nuptias: & habes ſiniſtrū oculū: quē tibi dedi p̄pter ībecillitatē eor q̄ recta uidere nō poſſunt. Sed magis mihi dexter uirginitatis oculus placet: q ſi cæcatus fuerit: omne corpus ī tenebris eſt. Ac ne putaremus: eum amorē carnis & nuptias ſignificare corporeas: ilico excludit hūc ſenſum. & ait uulneraſti cor meū ſoror mea ſpōſa: ubi ſororis nomē eſt: ſuſpicio oīs fœdi amoris excludit. Quā ſpecioſa ſūt ubera tua a uino: de qbus & ſupra dixerat: fratruelis meus mihi ī medio uber q̄ meor q̄ cōmorabit: in principali cordis. ubi habet ſermo dei hoſpitiū. Quā ſpecioſa ſūt ubera tua a uino. Quod iſtud uinū eſt: qđ ſpōſæ māmas pulcherrimas facit: & pu dicitiæ lacte fœcūdat? Nēpe illud de quo ſpōſus in cōſequētibus loqtur: bibi uinum meum cum lacte meo. Manducate proximi mei & bibite: & inebriamini fratres. Vnde & apoſtoli dicebantur muſto pleni: Muſto inqt nō uino ueteri: quia uinum nouum in utres nouos mittitur: & non ambulabūt in uetuſtate litteræ: ſed in nouitate ſpiritus: hoc eſt uinum: quod cum inebriauerit adoleſcentes & puellas: ſtatim uirginitatem ſi tiunt: & in crapulam caſtitatis eructant: & expletur illud uaticinium Zachariæ: dumtaxat iuxta ebraicam

ueritatem de eccleſiæ uirginibus ꝓphetãtis. Cõplebunt infantibus & puellis ludẽtibus plateæ eius. Quid.n. bonũ eius eſt: & qd pulchrũ eius niſi frumẽtũ electorũ: & uinũ germinãs uirgines. iſtæ ſunt uirgines: de qbus in.xliiii. pſalmo ſcriptũ eſt: adducent regi uirgines poſt eã. ꝓxime eius afferent tibi: in lætitia & exultatiõe adducent in tẽplũ regis. Sequit: hortus cõcluſus ſoror mea ſponſa: hortus cõcluſus fons ſignatus. Quod clauſum eſt atq; ſignatũ: ſimilitudiné habet matris domini: matris & uirginis. Vnde & ĩ ſepulchro Saluatoris nouo: qd ĩ petra duriſſima fuerat exciſum: nec ante nec poſtea quiſq; poſitus eſt. & tamẽ hæc uirgo ꝓpetua: multarũ eſt mater uirginũ. Seq; n.emiſſiones tuæ paradiſus malogranatorũ cũ fructu pomorũ. In malogranis & pomis oĩum uirtutũ ſignificat in uirginitate cõceptus: fratruelis meus candidus in uirginitate. rubicũdus in martyrio. Et qa rubicũdus & candidus eſt: iccirco ſtatim aduriť. Guttur eius dulcedines: & totus cõcupiſcẽtia. Spõſus uirgo laudatus a ſpõſa uirgine. laudat uiciſſim uirginẽ ſpõſam: & dicit ei. Specioſi facti ſũt greſſus tui in calciamẽtis filii Aminadab: qd interꝓtat populi ſe ſponte offerẽtis. Virginitas.n.uolũtaria eſt. & ideo greſſus eccleſiæ in caſtitatis pulchritudiné collaudant. Nõ eſt huius tẽporis in moré cõmentarii oĩa de Canticis canticorum uirginitatis pandere ſacramenta: quia & hæc ipſa faſtidioſo lectori nares contractura non ambigo.

Cap. XVIII.

1 Oquat Eſaias ſpei noſtræ fideiq; myſteriũ. Ecce uirgo in utero cõcipiet: & pariet filiũ. & uocabis nomen eius Emanuel. Scio ludæos opponere ſolere ĩ hebræo uerbũ ahalma nõ uirginé ſonare: ſed adoleſcẽtulã. Et re uera uirgo ꝓprie bethula appellat. adoleſcẽtula aũt uel puella nõ ahalma dicitur: ſed naara. Quid eſt igit qd ſignificat ahalma? abſcõditã uirginé. i. nõ ſolũ uirginẽ: ſed cũ επιτροσθεν: id eſt ĩtẽtiõe uirginẽ. qa nõ oĩs uirgo abſcõdita eſt: nec ab hoĩum fortuito ſeparata cõſpectu. Deniq; & Rebecca in Geneſi ob nimiã caſtitatẽ. & eccleſiæ typum: quẽ in ſua uirginitate ſignabat: ahalma ſcribit nõ bethula. ſicut manifeſtum eſſe poterit ex ſermonibus pueri Habraã quos loqt in Meſopotamia. & dicit: domine deus domini mei Habraã: ſi tu dirigis uiã meã: ꝓ quã ego ĩgredior. ecce dum ſtetero ſup fontẽ aquæ: uirgo quæ egredit ut hauriat aquã: & dixero ad eã: da mihi paululũ aquæ ut bibã de hydria tua: & reſpõderit: & tu bibe: & camelis tuis hauriã: hæc erit uox: quã ꝓparauit dominus filio domini mei. In eo.n.loco in quo ait: uirgo quæ egredit ut hauriat aquã: in hebraico ſcriptũ eſt ahalma. i. uirgo ſecreta: & nimia parentũ diligentia cuſtodita. Aut certe oſtẽdãt mihi: ubi hoc uerbo appellent & nuptæ: & ĩperitiã cõfitebor. Ecce uirgo in utero cõcipiet. & pariet filiũ. Si nõ ꝓferť nuptiis uirginitas: ſpiritus ſcũs cur maritatã: cur uiduã nõ elegit? Nã illo tẽpore erat Anna filia Phanuelis de tribu Aſſer iſignis pudicitiæ: & ſemp uacans oronibus & ieiuniis in tẽplo dei. Si conuerſatio tantũ & bona opa & ieiunia abſq; uirginitate ſpũs ſcĩ ad ſe mererent aduentũ: potuit & iſta mater eſſe domini. Curramus ad reliqua. Spreuit te inqt & deſpexit uirgo filia ſyon. Quã filiã dixerat: appellauit & uirginẽ. ne ſi tantũ filiã noĩaſſet: arbitrareris & nuptã. Hæc eſt uirgo filia: ad quã alibi dicit: Lætare ſterilis quæ non paris: erũpe & clama quæ nõ parturis. quoniã multi filii deſertæ magis q̃ eius quæ habet uirũ. Iſta de q̃ ꝓ Hieremiã loqt deus dicẽs: Nunqd obliuiſcet ſponſa ornaméti ſui: aut uirgo faſciæ pectoralis ſuæ? De hac in eadẽ ꝓphetia grãde miraculũ eſt. qa fœmina circũdederit uirũ: & uniuerſitatis parentẽ uirginis uenter incluſerit. Eſto inqt nuptiarũ & uirginitatis ſit diuerſa cõditio: qd ad hoc potes dicere? Si uirgo & uidua fuerint baptizatæ: & ita pmãſerint: quæ erit ĩter utrãq; diuerſitas? Quod de Petro & Ioãne: Anna & Maria dudũ diximus hoc pſẽti loco ꝓficiat. Si.n.ĩter uirginẽ & uiduã baptizatas nihil ĩtereſt: qa baptiſma nouũ hoĩem facit: eadẽ cõditiõe & ſcorta atq; ꝓſtibula ſi fuerit baptizatæ: uirginibus coæquabunt. Si.n. ꝓteritæ nuptiæ nihil nocẽt: uiduæ baptizatæ: & ꝓteritæ ĩ meretricibus uoluptates: expoſitaq; corpora publicæ libidini: poſt lauacrũ uirginitatis ꝑmia cõſequent. Aliud eſt puriſſimã mentẽ & nulla recordatiõe pollutã deo iũgere: aliud meminiſſe amplexuũ uiri fœdæ neceſſitatis: & qd corpore nõ agas: recordatiõe ſimulare. Hieremias q in utero ſancti ficatus eſt: & cognitus in uulua matris: ideo hoc priuilegio fruit: qa uirginitatis erat beatitudini deſtinatus. Et cũ oẽs capti ſint: uaſa quoq; tẽpli Babylonio uaſtãte direpta: iſte ſolus liber ab hoſtibus eſt: & captiuitatis neſcit iniurias: & a uictoribus accipit ſtipẽdia & Nabuzardan cui de ſanctis ſcõrũ Nabucodonoſor non ꝑceperat: ꝑcepit de Hieremia. Hoc enim ueꝝ templũ dei eſt: & hæc ſancta ſcõrũ: q̃ uirginitatis puritate domino cõſecrant. At ecõtrario Ezechiel: q captiuus tenebat in babylone: qui tẽpeſtatẽ ab aq̃lone uenientẽ uiderat: & turbinẽ cũcta rapientẽ ait: Mortua eſt uxor mea ad ueſperã: & feci mane: ſicut ꝑceptũ mihi erat. ꝑdixerat enim ei dominus: ꝙ ĩ die illa apiret os eius: & loqueret: & nõ taceret amplius. Diligẽter attende: donec uxor uiueret: nõ habebat libertatẽ populũ cõmonẽdi. Moritur uxor: & cõiugale uinculũ ſoluit. & abſq; ulla trepidatiõe ſemp in officio ꝓphetali eſt. Qui.n. liber uocatus eſt: uere eſt ſeruus chriſti. non ego beatas eſſe uiduas: quæ ita poſt baptiſmũ mãſerint. nec illarũ detraho merito: quæ cũ uiris ĩ caſtitate ꝑdurãt. Sed ſicuti hæ maioris apud deũ præmii ſũt: quã nuptæ cõiugali officio ſeruiẽtes: ita & ipſæ æquo aĩo patiant: uirginitatẽ ſibi præferri. Si enim illas ſera pudicitia poſt deſpumatas corporis uoluptates erigit cõtra maritas: cur nõ infra perpetuã caſtitatem eſſe ſe nouerint?

Cap. XIX.

f Ruſtra ĩquit hæc loqueris: qa & epiſcopi & ꝓſbyteri & diaconi: unius uxoris uiri & habentes filios: ab apoſtolo cõſtituũtur. Quo modo de uirginibus apoſtolus dicit ſe nõ habere præceptũ: & tamen dat cõſiliũ. q̃ſi miſericordiã cõſecutus a domino: & hoc agit in omni illa diſputatione. ut uirginitatẽ præferat matrimonio: & ſuadet: qd ĩperare nõ audet. ne iniicere uideat laqueũ. & plus ĩponere põderis: q̃ poteſt hominum ſuſtinere natura: ita & ĩ eccleſiaſtico ordine cõſtituẽdo. qa rudis ex gẽtibus cõſtituebat eccleſia. leuiora nup credẽtibus dat ꝑcepta: ne territi ferre nõ poſſent. Deniq; & Apoſtoli & ſeniores de hieroſolymis litteras mittunt: ut non amplius imponatur oneris his: qui de gentibus crediderunt: niſi ut abſtineãt ſe ab idolatria: & a fornicatione: & a ſanguine: & a ſuffocatis. & quaſi paruulis atq; infantibus lac potum dant:

non ſolidū cibum.nec præcipiūt de cōtinentia.nec de uirginitate ſignificāt.nec ad ieiunia ꝓuocant.neq; dicunt illud:qđ in euāgelio ad apoſtolos dirigit̄:ne habeāt duas tunicas.nec perā.nec es in zonis. nec uirgā in manu.nec calciamenta in pedibus.Aut certe illud:ſi uis ꝑfectus eſſe:uade & uende oīa tua:& da paupibus: & ueni ſequere me.Si enim adoleſcēs ille:q ſe iactauerat cūcta feciſſe quæ legis ſunt:audiēs hoc triſtis abiit: qa habebat poſſeſſiones multas:& phariſæi huiuſcemodi domini ſententiā ſubſannabat:quāto magis tanta gētiū multitudo.cui ſumma uirtus erat aliena nō rape:nō habebat neceſſe p̄ceptū de caſtitate. & cōtinētia perpetua.q̄bus ſcribebaſ:ut abſtinerēt ſe ab idolis.& a fornicatione.& in q̄bus audiebaſ fornicatio. & talis fornicatio quæ nec iter gētes qđē eſt.Sed & ipſa epiſcopalis electio mecū facit.Nō.n.dicit:eligatur epiſcopus: q unā ducat uxorē:& filios faciat.ſed q unā habuerit uxorē & filios in oī ſubditos diſciplina.certe cōfiteris:nō poſſe eſſe epiſcopū q in epiſcopatu filios faciat.Alioquin ſi deꝑhēſus fuerit:nō q̄ſi uir tenebit̄:ſed q̄ſi adulter dānabit̄. Aut ꝑmitte ſacerdotibus exercere opa nuptiaꝝ:ut idē ſint uirgines.qđ mariti.Aut ſi ſacerdotibus nō licet uxores tangere:in eo ſancti ſunt:qa imitant̄ pudicitiā uirginalē.Sed & hoc ferendū.Si laicus & quicunq; fidelis orare nō pōt:niſi careat officio cōiugali:ſacerdoti cui ſemp pro populo offerēda ſunt ſacrificia: ſemp orandū eſt.Si ſemp orandū:ergo ſemp carendū matrimonio.Nā & in ueteri lege.q pro populo hoſtias offerebāt:nō ſolum in domibus ſuis nō erant:ſed purificabant̄ ad tēpus ab uxoribus ſeparati. & uinū & ſiceram nō bibebāt.q ſolent libidinē ꝓuocare.Eligunt̄ mariti in ſacerdotiū.nō nego:quia nō ſunt tāti uirgines: quanti neceſſarii ſunt ſacerdotes.Nunqd qa in exercitu fortiſſimus quiſq; eligēdus eſt: iccirco nō aſſument̄ & ſeriores:cū oēs fortes eſſe nō poſſint?Si exercitus uiribus tantū ſtaret:& nō etiā numero militū:abiicerētur ibecilliores.Nūc & ſecūdaꝝ & tertiaꝝ uiriū gradus aſſumit̄:ut turba & numero exercitus cōpleatur.Et quo modo inqes frequēter in ordinatiōe ſacerdotali uirgo negligit̄:& maritus aſſumit̄? Quia forte cætera opa nō habet uirginitati congruētia.aut uirgo putaſ:& nō eſt aut eſt uirginitas infamis.aut certe ipſa uirginitas ei parit ſupbiā.& dū ſibi applaudit de ſola corporis caſtitate:uirtutes cæteras negligit.nō fouet pauperes. pecuniæ cupidior eſt.euenit īterdū ut triſtior uultus.adductū ſupciliū:īceſſus pōpaꝝ ferculis ſimilis offendat populū.& quia nihil habet qđ reꝑhēdat in uita:habitū ſolū oderit & inceſſum.Multi eligunt̄ nō amore ſui.ſed alterius odio.In pleriſq; ſuffragiū merēt̄ ſola ſimplicitas.& alterius prudētiæ & calliditati quaſi malitiæ opponit̄.Nōnunq̄ errat plebis uulgiq; iudiciū & in ſacerdotibus cōprobādis: unuſq;ſq; ſuis moribus fauet.ut nō tam bonū q̄ ſui ſimilē quærāt ꝓpoſitū.Euenit aliquotiēs:ut mariti quæ pars maior in populo eſt: maritis q̄ſi ſibi applaudāt.& in eo ſe arbitrent̄ minores nō eſſe uirginibus:ſi maritū uirgini ꝑferāt.Dicam aliquid:qđ forſitan cū multoꝝ offenſa dicturus ſum.ſed boni nō mihi iraſcent̄:qa eos peccati cōſciētia non remordebit.Interdū hoc & pontificū uitio accidit.q nō meliores:ſed argutiores in cleꝝ eligūt:& ſimpliciores quoſq; atq; īnocentes īhabiles putāt:uel affinibus & cognatis quaſi terrenæ militiæ officia largiunt̄: ſiue diuitū obediūt iuſſiōi.Quodq; his peius eſt:illis clericatus donāt gradus:quoꝝ ſūt obſequiis deliniti. Alioqn ſi iuxta ſentētiā apoſtoli:nō erūt epiſcopi niſi mariti:ipſe apoſtolus epiſcopus eſſe nō debuit:q dixit:uolo aūt oēs ſic eſſe ſicut ego ſum.Et Ioānes īdignus eſſe hoc gradu æſtimabit̄:& oēs uirgines & continētes.q̄bus q̄ſi pulcherrimis gēmis eccleſiæ monile decorat̄.Epiſcopus & ꝓſbiter & diaconus nō ſūt meritoꝝ noīa:ſed offi epiſcopatum cioꝝ.Nec dicit̄:ſiqs epiſcopū deſiderat:bonū deſiderat gradū:ſed bonū opus deſidarat. q ꝑ in maiori ordine cōſtitutus poſſit ſi uelit:occaſioné exercēdaꝝ habere uirtutū.

Cap.XX.

Portet ergo epiſcopū irreꝑhēſibilē eſſe:ut nulli uitio mācipatus ſit.unius uxoris uirū:q unā uxorē ha
o buerit:nō habeat.ſobriū: ſiue ut melius ī græco dicit̄ uigilātē.id ē νηφαλεον pudicū. hoc enim ſignificat σωφρόνα ornatū & caſtitate & moribus. hoſpitalē ut imitet̄ Habraā: & cū peregrinis īmo īpegrinis Chriſtū ſuſcipiat doctorē.Nihil enim ꝑdeſt cōſciētia uirtutū fruiſi & creditū ſibi populū poſſit inſtruere.ut ualeat exhortari in doctrina:& eos q cōtradicunt redarguere.nō uinolētū:qa ſemp in ſanctis ſanctoꝝ eſt.& q offert hoſtias:uinū & ſiceră nō bibet.quia in uino luxuria eſt.Sic bibat epiſcopus:ut an biberit ignoret̄.nō ꝑcuſſorē.i.q cōſciētias nō ꝑcutiat ſinguloꝝ.neq; enim pugilē deſcribit ſermo apoſtolicus:ſed pō tificē iſtituit qđ facere nō deberet.docet nūc e regiōe qđ faciat.ſed modeſtū:nō litigioſum:nō cupidū:domū ſuā bene regentē:filios habētē ſubditos cū oī caſtitate. Vide quāta pudicitia exigat̄ in epiſcopo.ut ſi filii eius īpu dici fuerit:ipſe epiſcopus eſſe nō poſſit.& eodē uitio offēdat deū:quo offenderit Heli pōtifex:q corripuerat qđē filios:ſed qa nō abiecerat delinquētes:retrorſum cecidit:& mortuus eſt:lucerna dei ante q̄ extingueret̄.Mulieres ſimiliter pudicas & reliq̄.In oī gradu & ſexu tenet pudicitia principatū.Cernis igit̄ q epiſcopus ꝓſbiter & diaconus nō ideo ſint beati:quia epiſcopi uel ꝓſbiteri ſint aut diaconi:ſed ſi uirtutes habuerint no minū ſuoꝝ & officioꝝ.Alioqn ſi diaconus ſanctior epiſcopo ſuo fuerit:nō ex eo q inferior gradu eſt: apud Chriſtū deterior erit.Abſit.aut Stephanus diaconus:q primus martyrio coronatus eſt: minor futurus eſt in regno cæloꝝ multis epiſcopis & Timotheo ac Tito:quos ut ſubiicere nō audeo:ita nec anteponere.Quō in legiōibus & exercitu ſūt duces:ſūt tribuni:ſūt cēturiōes:ſūt ferētarii:ac leuis armaturæ:& miles gregarius:& manipuli:cōmiſſaq; pugna:uacāt noīa dignitatū:& ſola fortitudo q̄rit̄:Ita in hoc campo & ꝓlio:quo contra dæmones dimicamus:nō quærūtur noīa ſed opa.& glorioſior ille ſub uero imperatore Chriſto:nō qui nobilior:ſed qui fortior eſt.

Cap.XXI.

T dicis:ſi oēs uirgines fuerint:quo mō ſtabit humanū genus?Par pari ferā.Si oēs uiduæ fuerit:uel in
a mrīmonio cōtinētes: quo mō ſtirps mortaliū ꝓpagabit̄?Hac rōne nihil oīno erit: ne aliud eſſe deſiſtat.Verbi gratia.ſi cūcti philoſophi ſint:agricolæ nō erūt.Quid loq̄r de agricolis?nō oratores: non iuriſcōſulti:nō reliquaꝝ artiū p̄ceptores.Si uniuerſi principes:qs erit miles?Si oēs caput: cuius uocabunt̄ caput:cū cætera mēbra deſuerit? Vereris ne ſi uirginitatē plures appetierit:ceſſent eſſe lupæ:ceſſent adulteræ:

ne infantes in urbibus uilliſq; nō uagiāt. Quotidie mœcchorū ſanguis effundit: adulteria dānātur: & inter 25
ipſas leges & ſecures ac tribunalia flagrās libido dānatur. Noli metuere ne oēs uirgines fiāt. difficilis res eſt uirginitas. & ideo rara: qa difficilis. multi uocati: pauci electi. cupe plurimo⁹ eſt: perſeuerare pauco⁹. unde & grāde p̄miū eorū: qui perſeuerauerit. Si oēs uirgines eē poſſent: nunq̄ & dominus diceret: q pōt capere capiat. & apoſtolus in ſuadēdo trepidaret: de uirginibus aūt præceptū domini nō habeo. Et cur ſquies: creata ſunt genitalia: & ſic a cōditore ſapiētiſſimo fabricati ſumus: ut mutuū noſtri patiamur ardorē: & geſtiamus in naturalē copulā? Periclitamur reſpōſionis uerecūdia: & quaſi inter duos ſcopulos & quaſdā neceſſitatis & pudicitiæ συμπλεγαδας hinc atq; inde uel pudoris uel cauſæ naufragiū ſuſtinemus. ſi ad p̄poſita reſpondeamus: pudore ſuffundimur. Si pudor īperarit ſilētiū: quaſi de loco uidebimur cedere: & aduerſario feriēdi occaſionē dare. Melius eſt tamē clauſis qd' dicitur oculis: Andabata⁹ more pugnare: q̄ directa ſpicula clypeo nō repellere ueritatis. Poterā quidē dicere. Quo mō Poſterior pars corporis & meatus: p quē alui ſterco ra egerunt' relegatus eſt ab oculis: & quaſi poſt tergū poſitus: ita & hic q ſub uētre eſt ad digerēdos hūores & potus: q̄bus uenæ corporis irriganť: a deo cōditus eſt. Sed quoniā īpa organa & genitaliū fabrica & nr̄a fœminarūq; diſcretio: & receptacula uuluæ: ad ſuſcipiēdos & coalēdos fœtus cōdita: ſexus differētiā prædicāt: hoc breuiter reſpōdebo. Nunq̄ ergo ceſſemus a libidine: ne fruſtra huiuſcemodi mēbra portemus. Cur enī maritus ſe abſtineat ab uxore? Cur caſta uidua perſeueret? Si ad hoc tātū nati ſumus: ut pecudū more uiuamus? Aut qd mihi nocebit: ſi cū uxore mea alius cōcubuerit? Quo mō enī dētiū officiū eſt mādere: & ī aluū ea quæ ſūt māſa trāſmittere: & nō habet crimē qui cōiugi meæ panē dederit: ita ſi genitaliū hoc é officiū: ut ſemp fruāť natura ſua: meā laſſitudinē alterius uires ſuperēt: & uxoris ut ita dixerī ardētiſſimā gulā fortuita libido reſtinguat. Quid ſibi aūt uult apoſtolus: ut ad cōtinētiā cohorteť: ſi cōtra naturā eſt? Quid ipſe dominus qui eunuchos⁹ p̄cipit uarietates? Certe apoſtolus: q ad ſuā nos p̄uocat pudicitiā: debet cōſtanter audire: cur portas ueretrū o Paule? Cur a ſexu fœminarū barba: pilis: aliaq; mēbro⁹ qualitate diſtigueris? Tuæ nō ī tumeſcūt papillæ: nō dilatātur renes: nō pectus artať: uox obſoletior eſt. ſermo fortior: & hirſutū ſupercilīū. fruſtra hæc oīa uiro⁹ hēs: ſi cōplexu nō uteris fœmina⁹. cōpellor aliquid loqui: & inſipiēs fieri. Sed uos me ut loqui audeā coegeſtis. domius noſter atq; ſaluator: qui cū in forma dei eēt: formā ſerui dignatus eſt aſſumere: factus obediēs patri uſq; ad mortē. mortē aūt crucis. Quid neceſſe erat: ut ī his mēbris naſcereť: q̄bus uſurus nō erat? Qui certe ut ſexū oſtēderet: ēt circūciſus eſt? Cur loānē apoſtolū & Baptiſtā ſua dilectiōe caſtrauit: quos uiros naſci fecerat? Qui in Chriſtū credimus: Chriſti ſectemur exēpla. Et ſi noueramus illū iuxta carnē: ſed iā nūc nō nouimus eū ſecūdū carnē. Certe ī reſurrectione eadē erit corporū ſubſtātia: qua nūc utimur: licet auctior gloria. Nā & Saluator in tātū ipſum corpus habuit poſt reſurrectionē: in quo crucifixus eſt: ut manus p̄foratas clauis: & lateris uulnus oſtēderet. Porro ſi clauſis ingreſſus eſt hoſtiis: qd hūano⁹ corporū natura nō patitur: ergo & Petrū & dominū negabimus uera habuiſſe corpora: qa ābulauerūt ſup aq̄s: quod cōtra naturā eſt. In reſurrectione mortuorū nō nubent: neq; nubētur. ſed ſimiles erunt angelis. Quod alii poſtea in cælis futuri ſunt: hoc uirgines in terra eē cœperūt. Si angelo⁹ nobis ſimilitudo p̄mittitur: iter angelos aūt nō eſt ſexus nec diuerſitas: aut ſine ſexu erimus: q̄ angeli ſūt. aut certe q̄ liq̄do cōprobať: reſurgēt es in p̄prio ſexu: ſexus nō fūgemur officio.

Cap. XXII.

Erū quid agimus argumētis: & p̄poſitiones aduerſarii callida cupimus reſpōſione ſuperare? Vetera
u trāſierūt. ecce facta ſunt omnia noua. currā per apoſtolorū ſententias. Et quo mō in Salomonis exemplis breues expoſitiūculas ſubdidi ob intelligēdi facilitatē: ita & nūc caſtitatis & cōtinētiæ chriſtiāæ exēpla replicabo. & de multis teſtimoniis quaſi unū corpus efficiā: quo & nihil qd ad pudicitiā p̄tineat: prætermittā: & nimiæ plixitatis ďcliné faſtidiū. Scribit īter cætera Paulus apoſtolus ad rōanos. Qué ergo fructū habuiſtis tūc in illis: in quibus nūc erubeſcitis? nā finis illo⁹ mors eſt. nūc uero liberati a peccato: ſerui autē dei facti: habetis fructū ueſtrū in ſanctificationé. finē uero uitā æternā. puto q̄ & nuptiarū finis mors ſit. fructus autē ſanctificationis: qui uel ad uirginitatē uel ad cōtinētiā p̄tinet: uita pēſať æterna. ac deinde. Itaq; fratres mei & uos mortificati eſtis legi p̄ corpus Chriſti. ut ſitis alterius q ex mortuis reſurrexit: ut fructificetis deo. Cū. n. eſſemus in carne: paſſiones peccato⁹ quæ p̄ legē erāt: opabātur in mēbris noſtris. ut fructificarēt morti. Nūc aūt ſoluti ſumus a lege mortis. ī qua detinebamur. ut ſeruiamus ī nouitate ſpūs. & nō in uetuſtate litteræ. faciebamus ea quæ carnis erāt. & fructificabamus morti. Nūc aūt qa mortui ſumus legi p̄ corpus Chriſti: fructificemus deo. ut ſimus eius: qui ex mortuis reſurrexit. Necnō & in alio loco cū prædixiſſet: ſcio qa lex ſpiritalis eſt. Et cū de uiolētia carnis: q̄ crebro nos īpellat facere: qd' nolimus: latius diſputaſſet: ad extremū intulit: Infelix ego hō: q̄s me liberabit de corpore mortis huius? gratia dei p̄ leſū Chriſtū dominū noſtrū. Et iterū. Ipe igitur mente ſeruio legi dei: carne aūt legi peccati. Et nihil dānatiōis eſt his: qui ſūt ī Chriſto ieſu: q nō ſecūdū carnem ābulant. lex enī ſpiritus in Chriſto ieſu liberauit a lege peccati & mortis. Ac manifeſtius in cōſequētibus docet chriſtianos nō ambulare ſecūdū carnē: ſed ſecūdū ſpiritū dicēs. Qui. n. ſecundū carnē ſunt: quæ ſunt carnis ſapiunt: q uero ſecūdū ſpiritum: quæ ſunt ſpiritus ſentiunt. Nā prudētia carnis mors eſt: prudētia aūt ſpiritus uita & pax. quoniā prudētia carnis inimica eſt deo. legi aūt dei nō ſubiiciť. nec enim poteſt. Qui aūt in carne ſunt: deo placere nō poſſunt. Vos autē in carne nō eſtis: ſed in ſpū. ſi tamē ſpiritus dei habitat in uobis. & reliqua uſq; ad illū locum: in quo ait: ergo fratres debitores ſumus nō carni: ut ſecūdū carnē uiuamus. Si autē ſecūdum carnē uixeritis: moriemini. Si autē ſpiritu facta mortificaueritis: uiuetis. Quicunq; enim ſpiritu dei aguntur: ii filii dei ſunt. Si prudentia carnis inimicitia eſt in deum: & qui in carne ſunt: deo placere nō poſſunt. arbitror eos q ſeruiūt officio cōiugali: q̄ prudētiā carnis diligant: & in carne ſint. A qua nos retrahēs apoſtolus: & iungēs ſpiritui: deinceps loquiť. Obſecro uos fratres per miſeri-

cordiā dei:ut exhibeatis corpora uestra hostiā uiuētē:sanctā:deo placētē:rōnale obsequiū uestrum. Et nolite cōformari huic sæculo,sed reformamini in nouitate sensus uestri,ut ꝓbetis quæ sit uolūtas dei bona & bene placēs & ꝑfecta. Dico enī ꝓ gratiā quæ data est mihi:oībus qui sunt inter uos:nō plus sapere q̄ oportet sapere: sed sapere ad pudicitiā:nō ad sobrietatē,ut male ī latinis codicibus legit̄:sed sapere inquit ad pudicitiā. Siqui dē græce scriptū ē εἰσ το σωφρον εἶν: cōsideremus sententiā apostoli:Reformamini inqt nouitate sensus uestri:ut probetis quæ sit uolūtas dei bona & bene placēs & perfecta. Quod dicit:huiusce modi est. Cōcedit q̄dē deus nuptias:cōcedit digamiā,& si necesse fuerit:fornicatōi & adulterio ꝑfert ēt trigamiā. Sed nos qui corpora nostra exhibere debemus:hostiā uiuā:sāctā:placētē deo:rōnabile obsequiū nostrū:nō quid cōcedat deus:sed quid uelit:cōsideremus. ut probemus q̄ sit uolūtas dei bona & bene placēs & ꝑfecta. ergo qđ cōcedit: nec bonū nec placēs est:nec ꝑfectū. Redditq; cās:cur hoc suadeat:sciētes tēpus:qa hora est iā nos de somno surgere. Nūc aūt ꝓpior est nostra salus:q̄ cū credidimus. nox p̄cessit, dies aūt appropiquauit. & in extremo: induimini dominū Iesū christū:& carnis curā ne feceritis in desideriis. Aliud ē uolūtas dei:aliud indulgētia. Vnde ad Corinthios scribēs ait:Ego fratres nō potui loqui uobis sicut spiritalibus:sed q̄si carnalibus. sicut paruulis in Christo:lac uobis potū dedi:nō escā,necdū enī poteratis:sed neq; nūc potestis. Adhuc enī carnales estis qa qui aīalis est:nō percipit ea q̄ spiritus dei sunt,stultitia enī illi est:nec potest intelligere:qa spiritaliter diiudicatur. Iste nō perfecto castitatis cibo:sed rudi nuptiaꝝ lacte nutrit̄. Sicut per hoiem mors:sic per hominē resurrectio mortuorū. Quo mō in Adā omnes moriunt̄:sic in Christo oēs uiuificabūt̄. Seruiuimus in lege ueteri Adā:seruiamus in euāgelio nouo Adā,factus est enī primus hō Adā in aīam uiuentē:& nouissimus Adā in spiritū uiuificantē. Primus hō de terra terrenus:secūdus hō de cælo cælestis. Qualis terrenus: tales & terreni,& qualis cælestis: tales & cælestes. Sicut portauimus imaginē terreni:portemus etiā imaginē cælestis. Hoc aūt dico frēs:qa caro & sanguis regnū dei possidere nō possunt:neq; corruptio incorruptelam possidebit. Hoc tā clarū est:ut nulla expositione queat manifestius fieri. Caro inquit & sanguis regnū dei possidere nō possunt:& corruptio incorruptionē. Si corruptio ad omnē coitum pertinet:incorruptio aute proprie castitatis est:ꝑmia pudicitiæ nuptiæ possidere nō possunt. Scimus,n,quoniā si terrena domus huius habitationis destructa fuerit:ædificationē habeamus ex deo:domū nō manufactā:sempiternā in cælis. In quo gemiscimus habitaculū nostrū:qđ de cælo est supindui cupientes. Cupimus,n,egredi de corpore:& habitare cū christo,ꝓpter qđ & studiosissime nitimur siue in corpore siue extra corpus placere deo. Et ut plenius exponeret:quales nos esse uellet:in alio loco docet dicēs:Despondi,n,uos uni uiro:uirginē castam exhibere christo. Quod si ad totā ecclesiā credētiū uolueris referre:& ī hac despōsatiōe christi:& maritatas & digamas & uiduas & uirgines cōtineri:hoc quoq; ꝓ nobis facit. Nā dū oēs ad pudicitiā & præmiū uirginitatis inuitat: ostēdit cūctis gradibus uirginitatē eē priorē. Rursūq; ad Galathas:Ex operibus īqt legis: nō iustificabit̄ oīs caro. Opera legis & nuptiæ sunt,unde & maledicūtur in ea: qui nō habēt filios. Quæ si cōcedunt̄ etiā in euāgelio:aliud est indulgētiā infirmitati tribuere:aliud uirtutibus ꝑmia polliceri. Cap. XXIII.

d Icā & ego nuptiatoribus meis:qui post castitatē & diuturnā cōtinētiā sudāt ad coitū:& pecudū more lasciuiūt:sic insipiētes estis:ut cū cœperitis spiritu:nūc carne cōsumemini? Tāta passi estis sine cā? Apostolus q̄ cōtinētiæ quibusdam nodos relaxat: & dimittit frena currentibus ꝓpter infirmitatem carnis hoc facit. Contra quam scribens denuo loquitur dicens. Spiritu ambulate:& desideria carnis nō ꝑficietis. Caro enim concupiscit aduersus spiritum: & spiritus aduersus carnē. Nō necesse est nūc de operibus carnis dicere:qa lōgū est,& facile pōt de apostoli epistola sumere:q̄ uoluerit. Dicā tātū de spū:cuius fructus sūt caritas:gaudiū:pax:lōganimitas:bonitas:benignitas:fides:māsuetudo:cōtinētia. Oēs uirtutes spiritus quasi solidissimū fundamētū:& sublime culmē cōtinētia sustētat,& protegit,aduersū huiusce modi nō ē lex. Qui aūt sunt christi:carnē suā crucifixerūt cū uitiis & cōcupiscētiis. Si uiuimus spiritu:spiritu & ābulemus. Qui cū christo carnē nostrā & passiones eius desideriaq; crucifiximus:quid rursum ea quæ carnis sunt agere cupimus? Quodcūq; seminauerit homo:hoc & metet. Qui seminat in carne sua:de carne metet corruptionem. Qui aūt seminat in spititu:de spiritu metet uitā æternā. Aestimo q̄ qui uxorē habet q̄diu reuertit̄ ad idipm: ne tētet eū sathanas:in carne seminet & nō in spiritu. Qui aūt in carne seminat nō ego:sed apostolus loquit̄ q̄ metat corruptionē. Elegit nos in christo deus pr̄ ante mūdi cōstitutionē:ut essemus sancti & imaculati corā eo. Ambulauimus in cōcupiscētiis carnis faciētes uolūtatē eius,& cogitationē,& fuimus filii iræ: sicut & cæteri. Nūc aūt corresuscitauit:& cōsedere nos fecit in cælestibus ī christo Iesu:ut deponamus secundū priorem cōuersationē ueterē hominē:qui corrumpit̄ iuxta desideria erroris,& aptari illa benedictio possit:quæ missam ad Ephesios epistolā:tali fine cōcludit. Gratia uobis cū oībus qui diligunt dominū in īcorruptionē. Conuersatio nostra in cælis est. Vnde & Saluatorē expectamus dominū nostrū Iesum Christū:q̄ transfigurabit corpus humilitatis nostræ cōforme corpori gloriæ suæ. Quæcūq; ergo sunt uera:quæcūq; pudica:quæcunq; iusta:quæcūq; ad castitatē ꝓtinētia:iis copulemur,hæc sequamur. Recōciliauit nos christus in corpore suo deo patri ꝓ morte,& exhibuit sanctos & imaculatos & absq; ulla reprehēsione corā se. In quo & circūcisi sumus circūcisione nō manufacta in expoliationē corporis carnis:sed circūcisione christi cōsepulti ei in baptismo:in quo & cū surreximus. Si ergo resurreximus cū christo:ea quæ surſū sunt quæramus. ubi christus est in dextera dei sedēs. ea sapiamus quæ surſum sunt:non quæ sup terram. Mortui enim sumus:& uita nostra abscondita est cū christo in deo. Cum enim christus apparuerit uita nr̄a: tunc & nos apparebimus cū ipo ī gloria. Nemo militans deo:implicat se negociis sæcularibus,ut possit ei placere: qui se elegit. apparuit enī gr̄a dei oībus hoībus erudiēs nos ut abnegantes impietatem: & sæcularia desideria:& caste & iuste & pie uiuamus in p̄senti sæculo.

Cap. XXIIII.

les mihi deficiet:si uoluero omnia caſtitatis de apoſtolo percepta memorare,iſta ſunt: de quibus ad
d apoſtolos dominus loquebaſ.Aduc multa hēo uobis dicere:ſed nō poteſtis ea portare mō.Cū aūt ue
nerit ille ſpūs ueritatis:docebit uos omnē ueritatē,poſt crucē chriſti:ſtati in actibus apoſtolorū una
domus Philippi euāgeliſtæ:quadrigā ꝓducit uirginū filiarū.ut Cæſarea in qua ex gētibus eccleſia per Cēturi
onē Corneliū fuerat dedicata:ēt uirginū puellarū ꝓberet exēpla. Cūq; dominus ī euangelio dixerit lex &ꝓ-
phetæ uſq; ad Ioānem.iſtæ quia uirgines erāt: ēt poſt Ioānem prophetaſſe referunt.Neq; enī poterant uete
ris teſtamēti lege retineri:quæ uirginitatis fulſerāt claritate.Tráſeamus ad Iacobum q frater domini dice-
batur:tantæ ſanctitatis tantæq; iuſtitiæ & perpetuæ uirginitatis:ut Ioſephus quoq; hiſtoricus Iudæorū pro-
pter huius necē hieroſolimā ſubuerſā referat.Hic primus epiſcopus ex iudæis hieroſolimæ credētis eccleſiæ
ad quē Paulus cū Tito Barnabaq; pgebat:loqtur in epiſtola ſua:Nolite errare frēs mei dilecti:omne bonū
datū:& oīs perfecta donatio deſurſum eſt deſcēdens a pre luminū:apud quē nō eſt differentia:aut auerſiōis
obūbraculū:uolens genuit nos uerbo ueritatis:ut ſimus primiciæ creaturarū eius.uirgo myſtice uirginitatē
docet.Oē pfectū donū deſurſū deſcēdit:nō a quolibet:ſed a patre luminū:q dicit ad apoſtolos:uos eſtis lux
mūdi.apud quē nō eſt differentia iudæi ſiue gentilis,nec illa umbra quæ uerſebaſ in lege:ꝑmit eos:qui d na
tōnibus crediderūt.ſed uerbo nos genuit:& uerbo ueritatis.qa umbra & imago & quædā ſpēs ueritatis ꝑceſ
ſit in lege:ut ſimus primiciæ creaturarū eius.Et quomō ipe primogenitus ex mortuis:oēs in ſe mortuos ſu-
ſcitauit:ſic ipſe uirgo primicias uirginū ſuarū in ſe uirgine dedicauit.Petrus quoq; qd de uocatione gentium
ſentiat:cōtēplemur:Benedictus deus inquit & pr domini noſtri Ieſu Chriſti ſecūdū magnā miſericordiā ſuā
regenerauit nos in ſpē uitæ p reſurrectionē Ieſu chriſti ex mortuis:in hæreditatē incorruptā & imaculatā &
imarceſſibilē:quæ ſeruatur in cælis:in uos qui uirtute dei cuſtodimini per fidē.in ſalutē:quæ præparata eſt
reuelari in tēpore nouiſſimo.Vbi icorrupta ꝑdicaſ hæreditas:& imaculata:& imarceſſibilis:& ꝑparata ī cæ
lis:& in tēpus nouiſſimū reſeruata:& ſpes uitæ æternæ:quādo nō nubēt neq; nubent:ibi aliis uerbis uirgini
tatis priuilegia deſcribūt.Nā ī ſequētibus hoc ipſū docet:pp hoc accicti lūbos mētis ueſtræ:uigilātes pfecte:
ſperate in eā gratiā:quæ uobis deferēda eſt in reuelationē Ieſu chriſti q̄ſi filii obediētiæ nō cōformemini prio
ribus ignorātiæ uræ deſideriis.ſed ſecūdum eum q uos uocauit ſanctū:& ipſi ſancti eſtote in omni cōuerſa-
tione.Scriptū eſt.n:Sācti eſtote:qa ego ſanctus ſū.neq; n.corruptibili auro & argēto redēpti ſumus:ſed ꝓtio
ſo ſanguine imaculati agni Ieſu chriſti:ut caſtificemus aīas noſtras in obediētia ueritatis:renati nō ex coitu
corruptibili:ſed icorruptibili per uerbū uiuētis dei & permanētis:& ſicut lapides uiui ædificemur in domū
ſpiritalē ſanctum ſacerdotium offerētes ſpirituales uictimas:p Chriſtū dominū noſtrum.Nos enī ſumus ge-
nus electū:regale ſacerdotium:gens ſancta:populus acquiſitionis.Chriſtus pro nobis carne mortuus eſt.Ar-
memur eadē cōuerſatione qua Chriſtus:quoniā qui paſſus eſt carne:qeuit a peccato:ut nequaq; in deſideriis
hoīum:ſed ī uolūtate dei:rliquū ī carne tēpus exigamus.Sufficit.n,nobis ꝓteritū tēpus:quādo ābulauimus ī
luxuriis & deſideriis cæteriſq; uitiis.Grādia nobis & ꝓtioſa uirginitatis ꝓmiſſa donauit. ut p hāc efficiamur
diuinæ cōſortes naturæ:fugiētes eā quæ in mūdo eſt cōcupiſcētiā corruptiōis.Nouit dominus pios de tenta
tione eripere:& iniquos cruciandos in diē iudicii reſeruare.ꝑcipue eos qui poſt carnē in deſideriis pollutiōis
ābulāt:& dānationes deſpiciūt audaces & ꝑcaces.Iſti.n,quaſi irrōnabilia iumēta in uētrem & libidinē,pni ſūt
blaſphemātes:qui in corruptione ſua corrūpent.recipientq; mercedē iniquitatis:luxuriā q putāt delitias eē:ī
iuſticiā ſordes & maculas:& nihil aliud niſi de uoluptatibus cogitātes:Qui habēt oculos plenos adulterio:&
inſaciabili libidine:& decipiūt aīas necdū Chriſti caritate robuſtas:loquūtur enī uerba tumētia.Et indoctos
facile illecebris carnis irretiūt:repromittētes eis libertatē:cū ipī ſerui uitioꝝ ſint:atq; luxuriæ & corruptōis.
Vnuſquiſq; enī ei ſubiacet paſſioni:a qua uicitur.Quod ſi fugiētes coinquinatiōes mūdi per ſcientiā ſaluā-
toris noſtri Ieſu chriſti:iiſdē rurſus ſupant quæ ante ſupauerāt:facta ſūt eis nouiſſima peiora prioribus.Meli
uſq; eis erat nō eſſe uiā iuſtitiæ:q̄ poſt agnitionē retrorſū cōuerti:& relinquere ſanctū mandatū:quod eis tra
ditū fuerat.Cōpletūq; eſt in eis ueriſſimū illud,puerbiū:Canis reuerſus eſt ad ſuū uomitū.Et ſus lota eſt in
uolutabro luti.

Cap.XXV.

Olui omnē locū ſecūdæ Petri epiſtolæ ponere:ne lōgū faceret:ſed tātūmodo oſtēdi ſpūs ſancti ua tici
n nio buius tēporis & doctores & hæreſim prenūciatā.Deniq; manifeſtius eos denotat dicēs: Venient
enī nouiſſimis diebus illuſores ſeducētes:iuxta,ppria deſideria ābulantes: & cætera.Deſcripſit ſermo
apoſtolicus louinianū loquētē buccis tumentibus:& inflata uerba trutinātē:repromittētē ī cælis libertatē:
cū ipſe corruptionis ſeruus ſit atq; luxuriæ ca nis reuertēs ad uomitū ſuū.Nā cū mōachum eē ſe iactitet:
& poſt ſordidā tunicā:& nudos pedes:& cibariū panē:& aquæ potū;ad cādidā ueſtē:& nitidā cutem:ad mul-
ſum & elaboratas carnes:ad iura Apitii & Paxamii:ad balneas quoq; ac friticulas & popinas ſe cōferat:mani
feſtū eſt:q; terrā cælo:uitia uirtutibus:aerē præfert Chriſto:& purpurā coloris eius putet regna cælorū.Et ta
men ille formoſus monachus:craſſus nitidus:dealbatus:& quaſi ſpōſus ſemp incedēs:aut uxorē ducat:ut æq
lē uirginitatē nuptiis probet.aut ſi nō duxerit:fruſtra cōtra nos uerbis agit: cū opere nobiſcum ſit.Sed & loā
nes in eadē uerba cōcordat.Nolite diligere mūdū:neq; ea quæ in mūdo ſunt.Si quis diligit mūdū:nō eſt ca
ritas patris in eo.quoniā oē quod in mūdo eſt:deſideriū carnis eſt.& deſideriū oculorū & ſuperbia huius ui-
tæ:quæ nō eſt de patre:ſed de mūdo eſt:& mūdus præterit:& deſideriū eius.q aūt facit uoluntatē dei:manet
in æternū.Mādatum nouum ſcripſi uobis.qd' eſt ueriſſimum:& in Chriſto & in nobis.quia tenebræ præte
rierūt:& lux iā lucet.Et rurſū cariſſimi nūc filii dei ſumus.& nec dū apparuit:quid futuri ſumus.Scimus aūt
quia ſi apparuerit:ſimiles ei erimus.quoniā uidebimus eum ſicuti eſt.Et omnis qui habet hanc ſpem: caſtifi
cat ſemetipſum:ſicut & ille caſtus eſt.In hoc perfecta eſt noſtra caritas:ſi fiduciam habeamus in die iudicii.

ut quo ille est: sic & nos simus in hoc sæculo. Epistola quoq; iudæ tale qd significat. Odiētes & carnis polutā tunicā. Legamus apocalypsin Ioānis: & ibi repiemus agnū sup montē Syon. Et cū eo centum quadraginta quattuor milia signatoꝝ habētiū nomē eius: & nomē patris eius scriptū in frontibus suis: qui cātant cāticū nouū: & nemo potest dicere cāticum illud: nisi hi qui empti sunt de terra. Isti sunt qui cū mulieribus se non coinquinauerūt, uirgines enī permānserūt. hi sequūtur agnū: quocūq; uadit. Empti sunt. n. ex hoīibus primiciæ deo & agno: & in ore ipsoꝝ nō est iuētū mēdaciū: & sine macula sūt. de singulis tribubus excepta tribu Dan: ꝓ q̄ reponit tribus Ieui. xii. milia uirginū signatoꝝ creditura dicūtur: qui cū mulieribus nō sūt coinquinati. At ne putaremus de his dici: qui scorta nō norūt: statī intulit: uirgines enim permānserūt. ex quo ostendit: omnes qui uirgines nō permānserūt: ad cōparationē purissimæ & angelicæ castitatis: & ipsius domini nostri Iesu Christi esse pollutos. hi sunt qui cātāt cāticū nouū: qd' nemo pōt canere: nisi qui uirgo est. hi sunt primiciæ dei & agni: & sine macula. Si uirgines primiciæ dei sunt: ergo & uiduæ & in matrimonio cōtinētes: erāt post primicias idest in secūdo & tertio gradu. nec prius perditus populus saluari poterit: nisi tales hostias castitatis deo obtulerit: & imaculatum agnum purissimis uictimis recōciliauerit. Infinitum est de euāgelio decē uirginum exponere sacramentum: quinq; stultaꝝ & quinq; sapientum. Hoc solum nūc dico q̄ quo mō absq; cæteris operibus uirginitas sola nō saluat: sic oīa opa absq; uirginitate: puritate: cōtinētia: castitate: īperfecta sunt. Ex quo nequaq̄ nos illud poterit īpedire: qd' aduersarius obiicit: fuisse dominū in Chana Galileæ: & nuptiaꝝ festa celebrasse: quādo aquas uertit in uinum. Hoc. n. breuissime respōdebo: q̄ qui octaua die circuncisus est: & pro quo par turturū & duo pulli colūbarū die purgatiōis oblati sunt: cū cæteris anteq̄ patereť: Iudaicā cōsuetudinē cōprobauit. ne illis occasione iuste se interficiēdi tribuere uidereť: quasi legem destruēs: dānāsq; naturam: quanq̄ & hoc pro nobis faciat. Qui. n. semel uenit ad nuptias: semel docuit eē nubendum. Et tunc uirginitati posset officere. si nuptias post uirginitatē: & uiduitatis castimoniā: nō in gradu tertio poneremus. Nūc aut cū hæreticoꝝ sit dānare cōiugia: & dei spernere cōditionē: quicquid de laude dixerit nuptiarum: libenter audiuimus: Ecclesia enī matrimonia nō dānat: sed subiicit. nec abiicit: sed dispēsat. sciens ut supra diximus. in domo magna nō solū eē uasa aurea & argētea. sed & lignea & fictilia. & alia eē in honorem: alia in cōtumeliā. & quicūq; se mūdauerit: eū futurū eē uas honorabile & necessarium ī omne opus bonum præparatum.

Cap. XXVI.

Atis abūdeq; christiāæ pudicitiæ: & uirginitatis āgelicæ: d̄ diuinis libris exēpla p̄buimus. Sed quoniā intellexi in cōmētariis aduersarii prouocari nos etiā ad mūdi sapientiā. q̄ nunq̄ hoc genus in sæculo sit probatū. & nouū dogma cōtra naturā religio nostra, pdiderit. percurrā breuiter Græcas & latinas Barbarasq; historias. & docebo uirginitatē semp tenuisse pudicitiæ principatū. Referūt fabulæ. Atlantā calydoniā uirginē: semp in uenatibus: semp in siluis: nō tumētes uteros fœmīaꝝ: fastidiaq; cōceptuū: sed expeditā & castam amasse uirtutē. Harpalicē quoq; uirginē thraciā insignis poeta describit. & reginam uolscorū Camillā: quā Turnus cui auxilio uenerat: laudare uolēs: nō āplius habuit qd diceret: nisi uirginē noīaret.

O decus italiæ uirgo.

Calcodecus quoq; illa filia Ieo uirgo perpetua pestilētiā patriæ scribitur spōtanea morte soluisse. & Iphigeniæ uirginis sanguis aduersos placasse uentos. Quid referā Sybillas Erythræam atq; cumanā: & octo reliqs? Nā Varro decē fuisse autumat. quaꝝ insigne uirginitas est: & uirginitatis præmiū diuinatio. Quod si æolici genere sermonis Sybilla θεοβουλη appellatur: rectē cōsilium dei sola scribit nosse uirginitas. Cassandrā quoque & Chrysen uates Apollinis ac Iunonis uirgines legimus. Et sacerdotes Dianæ Tauricæ & Vestæ īnumerabiles extiterūt. quarū una Minutia propter iuspicionē stupri uiua defossa est: iniusta ut reor pœna: nisi grā de crimē putareť læsa uirginitas. Certe romanus populus quāto honore uirgines semper habuerit: hīc appareť: q̄ cōsules & īperatores & in curribus triūphātes: qui de superatis gentibus trophæa referebant: & omnes dignitatis gradus eis d̄ uia cedere solitus sit. Claudia uirgo uestalis cū in suspicionem uēisset stupri: & simulacrum matris Idææ in uado tyberis hæreret: ad comprobādā pudicitiam suā: fertur cingulo duxisse nauē: quā multa milia hoīum trahere nequiuerāt. Melius tamē inquit Lucani poetæ patruus cum illa eēt actū: si hoc qd' euenit: ornamētum potius exploratæ fuisset pudicitiæ: q̄ dubiæ patrociniū. Nec mirū hoc de hoīibus: cū Mineruā quoq; & Dianā uirgines deas finxerit error gentiliū. & inter. xii. signa cæli: quibus mundum uolui putāt: uirginē collocarint. Magna iniuria nuptiaꝝ: ut inter scorpios qdē & centauros & cancros & pisces & egocerotas. i. capricornos: uxorē maritūq; cōstrixerint. Triginta Atheniēsium tyrānī cū Phedonem in cōuiuio necasset: filias eius uirgines ad se uenire iusserūt: & scortoꝝ mor nudari. ac super pauimēta patris sanguine cruētata: īpudicis gestibus ludere. quæ paulisper dissimulato doloris habitu: cū temulentos cōuiuas cerneret: quasi ad req̄sita naturæ egrediētes: iuicē se cōplexæ p̄cipitauerūt ī puteū. ut uirginitatē morte seruaret. Demotōis Ariopagitaꝝ principis uirgo filia audito spōsi Leosthenis iteritu: q̄ bellū lamiacū cōcitarat: se iter fecit: asserens quanq̄ intacta esset corpore: tamē si alterū accipere cogereť: quasi secūdum acciperet: cū priori mēte nupsisset. Spartiatæ & Messenii diu iter se habuere amicitias in tatū: ut ob quædā sacra etiam uirgines ad se mutuo mitterent. Quodā igitur tēpore cū quinquaginta uirgines Lacedæmonioꝝ Messenii uiolare tētassent: de tāto numero ad stuprum nulla cōsensit. sed oēs libētissime pro pudicitia occubuerť. Quā ob rē graue bellū & lōgissimum cōcitatum est. & post multū tēporis Mamertia subuersa est. Aristoclides Orcōeni tirānus adamauit uirginē Stimphalidē: quæ cū pre occiso ad tēplū Dianæ cōfugisset: & simulacrū eius teneret: nec ui posset auelli: ī eodē loco cōfossa ē. ob cuius necē tāto oīs arcadia dolore cōmota ē: ut bellū publice sumeret: & necē uirginis ulciscereť. Aristomenes messenius uir iustissimus uictis lacedæmoniis: & quodā tpe nocturna sacra celebrātibus: quæ uocabātur hiacynthina: rapuit de choris ludētiū uirgines. xii. & tota

nocte gradu cōcito fugiés exceſſit de finibus Spartanoꝝ. Cūq; eas comites eius uellēt uiolare: monuit quātū potuit: ne hoc faceret: & ad extremū quoſdā nō parcētes interfecit. cæteris metu coercitis: redéptæ poſtea a cognatis puellæ: cum Ariſtomenem uiderent cædis reū fieri: tā diu ad patriā nō ſunt ꝛuerſæ: q̄ diu iudicū aduolutæ genibus: defenſorē pudicitiæ ſuæ cernerēt abſolutū. Quo ore laudādæ ſūt Scedaſi filiæ in Leuctris Boetiæ: quas traditū eſt abſente patre duos iuuenes p̄tereuntes iure hoſpitii ſuſcepiſſe. Qui multū indulgentes uino: uim per noctē intulere uirginibus. Quæ amiſſæ pudicitiæ nolētes ſupuiuere: mutuis cōciderunt uulneribus. Luſtū eſt & Lucrinas uirgines nō tacere: quæ cū Iliū mitterent ex more: p ānos circiter mille nulla obſcœni rumoris & pollutæ uirginitatis ullā fabulā dedit. Quis ualeat ſilētio p̄terire ſeptem Mileſias uirgines: quæ Gallorū impetu cūcta uaſtāte: ne quid indecēs ab hoſtibus ſuſtinerēt: turpitudinē morte fugerūt? exēplū ſui cūctis uirginibus relīquētes: hōeſtis mētibus magis pudicitiā curæ eē q̄ uitā. Nicanor uictis Thebis atq; ſubuerſis: unius uirginis captiuæ amore ſupatus eſt. Cuius cōiugiū expetēs & uolūtarios āplexus: qđ ſcilicet captiua optare debuerat: ſenſit pudicis mētibus plus uirginitatē eē: q̄ regnū. & interfectā propria manu: flēs & lugens amator tenuit. Narrāt ſcriptores græciæ & aliā Thebanā uirginē: quā hoſtis Macedo corruperat: diſſimulaſſe pauliſper doloꝛē: & uiolatoꝛē uirginitatis ſuæ iugulaſſe poſtea dormiētē, ſeq; interfeciſſe cū gaudio. Vt nec uiuere uoluerit poſt perditā caſtitatē. nec ante mori: q̄ ſui ultrix exiſteret. Apud gymnoſophiſtas Indiæ quaſi per manus huīs opinionis auctoritas tradit̄: q; Buddā principem dogmatis eorum: elatere ſuo uirgo generarit. Nec hoc mirū de barbaris: cū mineruā quoq; de capite louis: & liberum patrē de fœminæ eius, pcreatos: doctiſſima finxerit græcia. Speuſippus quoq; ſororis Platonis filius: & Clearchus ī laude Platōis: & Anaxilides in ſecūdo libro philoſophiæ Peritionē matrē Platōis phātaſmate Apollinis opp̄ſſā ferūt. & ſapiētiæ p̄cipē nō aliter arbitrātur niſi de partu uirginis editū. Sed & Timæus ſcribit Pythagoræ uirginē filiam choro uirginū præfuiſſe: & caſtitatis eas inſtituiſſe doctrinis. Diodorus ſocraticus quinq; filias dilecticas īſignis pudicitiæ habuiſſe narrat̄. de quibus & Philo Carneadis magiſter pleniſſimā ſcribit hiſtoriā ac̄ne nobis dominū ſaluatoꝛē de uirgine procreatū romana exprobrarūt potētia: auctores urbis & gētis ſuæ Ilia uirgine & Marte genitos arbitrant̄.

Cap. XXVII.

h Aec de uirginibus ſæculi: currēs per multiplices hiſtorias: & propans ſermo perſtrinxerit, ueniam ad maritatas: quæ mortuis uel occiſis uiris ſuis: ſuperuiuere noluerūt: ne cogerent̄ ſecūdos noſſe concubitus. Et quæ mire unicos amauerūt maritos. ut ſciamus digamiā apud ethnicos etiam reprobari. Dido ſoror Pygmalionis multo auri & argenti pondere cōgregato: Africā nauigauit ibiq; urbē carthaginē cōdidit. & cū ab Iarba rege Libyæ in cōiugium peteret̄: pauliſper diſtulit nuptias: donec cōderet ciuitatē. nec multo poſt extructā in memoriā mariti quondā Sichæi: pyra maluit ardere q̄ nubere. Caſta mulier Carthaginē cōdidit: & rurſum eadē urbs in caſtitatis laude finita eſt. Nā Haſdrubalis uxor capta & incēſa urbe: cū ſe cerneret a Romanis capiēdā eē: apprehēſis ab utroq; latere paruulis filiis: in ſubiectū domus ſuæ deuolauit incēdium. Quid loquar Nicerati cōiugē? Quæ īpatiēs iniuriæ uiri: mortē ſibi ipſa cōſciuit: ne triginta tyrrānorum: quos Lyſander uictis Athenis īpoſuerat: libidinē ſuſtineret. Arthemiſia quoq; uxor mauſoli inſignis pudicitiæ fuiſſe perhibetur. Quæ cū eēt regīa Cariæ: & nobiliū poetaꝝ atq; hiſtoricorū laudibus p̄dicetur: ī hoc uel maxīe effertur: q; defunctū maritū ſic ſemp amauit: ut uiuū & miræ magnitudinis ac pulchritudinis extruxit ſepulchrū. in tātū ut uſq; hodie oīa ſepulchra p̄tioſa: ex noīe eius Mauſolea nūcupent̄. Teuta Illyriorū regina ut longo tēpore uiris fortiſſimis īperaret: & Romanos ſæpe frāgeret: miraculo utiq; meruit caſtitatis. Indi ut oēs pene Barbari: uxores plurimas habēt apud eos lex eſt: ut uxor cariſſima cū defūcto marito cremetur. Hæ igitur cōtēdūt inter ſe de amore uiri: & ābitio ſumma certantiū eſt: ac teſtimoniū caſtitatis: dignā morte decerni. Itaq; uictrix ī habitu ornatuq; priſtīo: iuxta cadauer accubat: āplexans illud: & ſ deoſculās: & ſuppoſitos ignes pudicitiæ laude cōtēnēs. puto quæ ſic moriē: ſecūdas nuptias nō ꝛqrit. Alcibiades ille ſocraticus uictis Athenīēſibus: fugit ad Pharnabazū. Qui accepto p̄tio a Lyſandro p̄cipe lacedæmoniorū iuſſit eū īterfici. Cūq; ſuffocato caput eēt ablatū: & miſſum Lyſandro in teſtimoniū cædis expletæ: reliq; pars corpis iacebat inſepulta. Sola igit̄ cōcubina cōtra crudeliſſimi hoſtis īperiū: inter extraneos & īmīnēte diſcrimīe: funeri iuſta perſoluit: mori parata, p mortuo: quē uiuū dilexerat. Imitētur matrōæ chriſtianæ ſalté cōcubinarū fidē. & p̄ſtēt liberæ: quod captiua ſeruauit. Strato regulus Sydonis manu, ppria ſe uolēs cōfodere: ne imminētibus Perſis ludibrio foret: quorū fœdus ægyptii regis ſocietate neglexerat: retrahebat̄ formidine: & gladiū quē arripuerat circūſpectās: hoſtiū pauidus expectabat aduētū. Quē iā iāq; capiēdum uxor intelligēs: extorſit acinacē de manu: & latus eius trāſuerberauit. Cōpoſitoq; ex more cadaueri ſe moriens ſuperiecit: ne poſt uirginalia fœdera alterius coitū ſuſtineret. Xenophon in Cyri maioris ſcribit infantia: occiſo Abradote uiro: quē Pāthia uxor miro amore dilexerat collocaſſe ſe iuxta corpus lacerū: & cōfoſſo pectore ſāguinē ſuū mariti infudiſſe uulneribus. Luſtā cauſam regis occidendi putauit uxor: quā maritus nudā amico ſuo & ignorātē monſtrauerat. Iudicauit enī ſe nō amari: quæ & alteri poſſet oſtendi. Rhodogune filia Darii poſt mortē uiri: nutricē quæ illi ſecūdas nuptias ſuadebat occidit. Alceſtin fabulæ ferūt pro Admeto ſponte defunctā. Et Penelopis pudicitia Homeri carmē eſt. Laodomia quoq; poetaꝝ ore cantat̄: occiſo apud troiā Protheſilao noluiſſe ſupuiuere. Ad romanas fœminas trāſeā. Et primā ponā Lucretiā: quæ uiolatæ pudicitiæ nolēs ſupuiuere: maculā corporis cruore deleuit. Duillius q primus Romæ nauali certamine triumphauit: Biliā uirginē duxit uxorē tantæ pudicitiæ: ut illo quoq; ſæculo pro exēplo fuerit: q; īpudicitia mōſtrum erat nō uitiū. Is iā ſenex & tremēti corpore in quodā iurgio audiuit exprobrari ſibi os fetidū: & triſtis ſe domum cōtulit. Cūq; uxori queſtus eēt: quare nunquam ſe monuiſſet: ut huic uitio mederetur: feciſſem īquit illa: niſi putaſſē omnibus uiris ſic os olere. Laudāda in utroq; pudica & nobilis fœmina. & ſi ignorauit uitiū

uiri:q; sic patiẽter tulit.& q; maritus ifelicitatẽ corporis sui:nõ uxoris fastidio:sed maledicto sensit inimici. Certe quæ secũdum ducit maritum:hoc non põt dicere. Martia Catonis filia minor:cũ quæreret ab ea:cur post amissum maritũ denuo nõ nuberet:respõdit nõ se inuenire uirũ:qui se magis uelliet q̃ sua. Quo dicto ostendit diuitias magis in uxoribus eligi solere q̃ pudicitiã. & multos non oculis:sed digitis uxores ducere. optima sane res:quã auaritia cõciliat. Eadẽ cũ lugeret uirũ:& matronæ ab ea quærerent.qué diẽ haberet luctus ultimum:Ait quẽ & uitæ arbitror:quæ ita uirũ quærebat absentem:de secũdo matrimonio nõ cogitabat. Brutus Portiam uirginẽ duxit uxorẽ. Martiã Cato nõ uirginem:sed Martia inter Hortẽsium Catonẽq; discurrit.& sine Catone uiuere Martia potuit:Portia sine Bruto nõ potuit. Magis enĩ se unicis uiris applicãt fœminæ:& nihil aliud nosse:magnum arctõris indulgentiæ uinculum est. Aniam cũ propinquus moneret: ut alteri uiro nuberet:eẽ enĩ ei & ætatem integrã & faciem bonã:nequaq̃ inquit hoc faciam. Si enĩ uirũ bonum inuenero ut ante habui:nolo timere ne pdã. Si malũ:qd necesse est post bonũ pessimum sustinere? Portia minor cũ laudaret apud eã quædã bene morata:quæ secũdũ habebat maritũ:respõdit:felix & pudica matrona:nunq̃ põter semel nupsit. Marcella maior rogata a matre sua gauderet ne se nupsisse:Respondit ita ualde:ut ãplius nolim. Valeria Messallarum soror amisso Seruio uiro:nulli uolebat nubere. Quæ interrogata cur hoc faceret:ait sibi semp maritũ Seruiũ uiuere. Cap.XXVIII.

Entio in catalogo fœminarũ multo me ãplius plura dixisse:q̃ exẽplorũ patiẽ cõsuetudo:& a lectore
s erudito iuste posse reprehẽdi. Sed quid faciã:cũ mihi mulieres nostri tpis apostoli ingerãt auctoritatẽ?
Et necdũ elato funere prioris uiri memoriter digamiæ põcepta decãtent? ut quæ christiãæ pudicitiæ despiciunt fidẽ:discãt saltẽ ab ethnicis castitatẽ. Ferẽ Aureolus Theophrasti liber de nuptiis:in quo quærit an uir sapiẽs ducat uxorẽ. Et cũ definisset:si pulchra eẽt:si bene morata:si honestis parẽtibus:si ipse sanus ac diues:sic sapiẽtẽ aliquãdo inire matrominiũ statĩ intulit:hæc aũt ĩ nuptiis raro uniuersa cõcordant. Nõ est ergo uxor ducẽda sapiẽti. Primũ enĩ ipediri studia philosophiæ:nec posse quenq̃ libris & uxori pariter inseruire. Multa eẽ quæ matronarũ usibus necessaria sunt:pretiosæ uestes:aurum:gẽmæ:sumptus:ancillæ:supellex uaria:lecticæ:& exedra deaurata. Deinde p noctes totas garrulæ cõquestiões,illa ornatior,pcedit in publi cum:hæc honorat ab oĩbus.ego ĩ cõuentu fœminarũ misella despicior. Cur aspiciebas uicinã? quid cũ ancilla loquebaris? de foro ueniẽs quid attulisti? Nõ amicũ habere possumus:nõ sodalẽ.alterius amorẽ:suũ odium suspicat. Si doctissimus põceptor in q̃libet urbiũ fuerit:nec uxorẽ relinquere:nec cũ sarcina ire põt. pauperẽ alere difficile est; diuitẽ ferre tormẽtũ. Adde quoniam nulla est uxoris electio,sed qualiscunq; obuenerit:habenda, si iracunda:si fatua:si deformis:si superba: si fetida.quodcunq; uitii est post nuptias discimus. Equus asinus bos canis & uilissima mãcipia:uestes quoq; & lebetes:sedile ligneũ:calix & urceolus fictilis; p̃bant prius:& sic emũtur. Sola uxor nõ ostendit:ne ante displiceat q̃ ducat. Attẽdenda est semp eius facies: & pulchritudo laudãda.ne si alterã aspexeris:se æstimet displicere:uocãda domina:celebrãdus natalis eius:lurandũ p salutẽ illius:ut sit supstes optãdũ:honoranda nutrix eius & gerula:seruus paternus & alũnus:& formosus assecla:& p̃curator calamistratus:& in lõgã securãq; libidinẽ exectus spado.sub quibus noĩbus adulteri delitescũt. Quoscũq; illa dilexerit ĩgratis amãdi. Si totã domũ regẽdã ei cõmiseris:seruiẽdũ est. Si aliquid tuo arbitrio reseruaueris:fidẽ sibi adhibere nõ putabit:sed in odiũ uertet ac iurgia.& nisi cito cõsulueris:parabit uenena. Anus & aurifices & ariolos & istitores gemmarũ sericarũq; uestiũ si ĩtromiseris:piculum pudicitiæ est. si p̃hibueris:suspicionis iiuria. Verũ qd p̃dest etiã diligẽs custodia:cum uxor seruari impudica non possit:pudica nõ debeat? In fida enĩ custos est castitatis necessitas.& illa uere pudica dicẽda est:cui licuit peccare si uoluit.pulchra cito adamat. fœda facile cõcupiscit.difficile custodit:quod plures amãt. Molestũ ẽ possidere:qd nemo habere dignet. Minore tamẽ miseria deformis hẽtur:q̃ formosa seruat. Nihil tutũ est:ĩ quo totius populi uota suspirãt.alius forma:alius ingenio:alius facetiis:alius liberalitate sollicitat.aliquo mõ uel aliquãdo expugnat:quod undiq; incessit. Quod si p̃pter dispẽsationẽ domus & langoris solatia & fugam solitudinis uxores ducunt:multo melius seruus fidelis dispensat:obediens auctoritati domini:& dispensatiõi eius obtempans:q̃ uxor quæ in eo se æstimat dominã:si aduersum uiri faciat uoluntatem.id est quod placet: nõ quod iubet. Assidere aũt egrotãti magis possunt amici & uernulæ beneficiis obligati.q̃ illa quæ nobis ĩputet lachrymas suas:& hæreditatis spe uendat illuuiẽ & sollicitudinem iactans:lãguẽtis aium desperatione cõturbet. Quod si ipsa languerit:coegrotãdũ est:& nunquã ab eius lectulo recedẽdũ. Aut si bona fuerit & suauis uxor quæ tamẽ rara uisa est:cũ parturiente gemimus:cũ periclitãte torquemur. Sapiẽs aũt núquã solus eẽ põt.habet secũ oẽs qui sunt:quicq; unquã fuerũt boni.& aium liberum quocũq; uult trãsfert. Quod corpore nõ põt:cogitatione cõplectit.& si hoium iopia fuerit:loquit cũ deo.nunq̃ minus solus erit:q̃ cũ solus fuerit. Porro liberorũ causa uxorẽ ducere. ut uel nomẽ nostrum nõ intereat:uel habeamus senectutis præsidia:& certis utamur hæredibus stolidissimũ est. Quid enĩ ad nos ptinet recedẽtes e mũdo:si noĩe nostro alius nominet? Cũ & filius nõ statĩ patris uocabulum referat:& inumerabiles sint:qui eodem appellent nomine. Aut quæ senectutis auxilia sunt nutrire domi:qui aut prior te forte moriat? Aut puerissimis moribus sit? Aut certe cum ad maturam ætatẽ uenerit:tarde ei uidearis mori? Hæredes aũt meliores & certiores amici sunt & propinqui:quos iudicio eligas:q̃ quos uelis nolis habere cogaris. licet certa hæreditas sit :dum uiuis bene abuti substãtia tua:q̃ tuo labore quæsita in incertos usus reliqre. Hæc & huiusmodi Theophrastus disserẽs:quẽ nõ suffũdat Christianorũ:quorũ cõuersatio est in cælis? Qui quotidie dicũt:cupio dissolui & eẽ cum Christo? Hæredem nimirũ desiderabit hoiem.cohæres Christi:Et optabit liberos:nepotumq; serie delectabitur:quos forsitan sit occupaturus Antichristus:cũ legamus Moysem & Samuelem filiis suis alios p̃tulisse:nec putasse liberos:quos uidebãt domino displicere. Cap.XXVIIII.

Icero rogatus ab Hirtio ut post repudiū Terētiæ:sororē eius duceret: omnīo facere supersedit:dicēs 28
c nō posse se uxori & philosophiæ pariter operā dare. Illa interim coniunx egregia:& quæ de fontibus tullianis hauserat sapiētiā:nupsit Salustio inimico eius.& tertio Messallæ coruino:& quasi per quosdam gradus eloquētiæ deuoluta est. Socrates Xantippē & miro neptē Aristidis ducis habebat uxores. Quæ cū crebro inter se iurgarentur.& ille eas irridere esset solitus:q; ꝓpter se fœdissimū hominē: simis naribus: recalua fronte:pilosis humeris:& repādis cruribus disceptarent. nouissime uerterūt in eū ipetū:& male mulctatū fugientēq; diu persecutæ sunt. Quodā aūt tēpore cū infinita cōuitia ex superiori loco ingereti Xātippe restitisset:aqua perfusus.īmūda:nihil āplius respōdit:q̄ capite deterso.sciebā īquit futurū:ut ista tonitrua hymber sequeret. L. Syllæ Fœlicis si nō habuisset uxorē:Metella cōiūx palā erat īpudica. Et quia nouissimi mala nostra discimus:id Athenis cantabat.& Sylla ignorabat. secretaq; domus suæ primū hostium cōuitio didicit. Cn. Pōpeio Mutiā uxorem īpudicā quā Pontici spadones & Mithridaticæ ambiebant cateruæ cū eū putarent cæteri scientem pati:indicauit in expeditione cōmilito.& uictorē totius orbis tristi nuncio cōsternauit. M. cato cēsorius habuit uxorē Actoriā Paulā humili loco natam:uinolentā:mētis īpotem.& qđ nemo posset credere Catoni superbā. Hoc ideo dico.ne qs putet si pauperē duxerit:satis se cōcordiæ,puidisse. Philippū regem macedonū contra quē Demosthenis philippicæ tonāt:ītroeuntē ex more cubiculū:uxor exclusit irata.q; exclusus tacuit:& iniuriā suā uersu tragico cōsolatus est. Gorgias rhetor librum pulcherrimū de cōcordia.græcis tunc inter se dissidentibus:recitauit olympiæ. Cui Melanthus inimicus eius:hoc nobis īqt de cōcordia præcipit:q se & uxorē & ancillulā tres in una domo cōcordare nō potuit. Aemulabat̄ qppe uxor eius ancillulæ pulchritudini:& castissimum uirū quotidianis iurgiis exagitabat. Totæ Euripidis tragœdiæ in mulieres maledicta sunt. Vnde & Hermion loquit̄:Malarū me mulierū decepere cōcilia. In Lepti urbe se mibarbara:& posita in solitudine moris est:ut nurus altera die socrum ollā mutuā postulet. Cui illa statī negat.ut scias illud uerū eē Terētii:quod cōsulto ābigue extulit:Quid est hoc:oēs socrus oderūt nurus. Legimus quēdā apud romanos nobilē:cum eum amici arguerēt:quare uxorē formosam & castā & diuitem repudiasset:ꝓtendisse pedē:& dixisse eis:Et hic sotularis quē cernitis:uidet uobis nouus & elegās:sed nemo scit ꝑter me ubi me ꝑmat. Scribit Herodotus:q; mulier cū uestē deponat & uerecūdiam. Et noster comicus fortunatum putat:q uxorē nunq̄ duxerit. Quid referā Pasiphaen:Clyiēnestrā:& Eriphylā.quarum prima deliciis fluēs: qppe ut regis uxor tauri dicit̄ expetisse cōcubitus.alia occidisse uirū ob amorē adulteri. tertia ꝓdidisse Amphiaraū:& saluti uiri mōile aureū ꝑtulisse.quicqd tragœdiæ tumēt:& domos urbes regnaq; subuertit:uxoꝝ pellicūq; cōtētio est. Armātur parētum in liberos manus.nefandæ apponunt̄ epulæ.& propter unius mulierculæ raptū:europæ atq; asiæ decēnalia bella cōfligūt. Quasdā ꝑpudiatas altero nuptiaꝝ die statim nupsisse legimus. Vterq; repræhēdendus maritus:& cui tā cito displicuit:& cui tā cito placuit. Epicurus uoluptatis assertor: q̄q̄ Metrodorus discipulus eius Leōtiā habuerit uxorē:raro dicit sapienti ineūda coniugia.qa multa icōmoda admixta sunt nuptiis. Et quo mō diuitiæ & honores & corpoꝝ sanitates & cætera q̄ in differentia noīamus:nec bona nec mala sunt:sed uelut in meditullio posita:usu & euētu uel bona uel mala fiunt:ita & uxores sitas in bonoꝝ maloꝝq; cōfinio. Graue aūt eē uiro sapiēti uenire in dubiū:utrū bonā an malā ducturus sit. Ridicule Chrysippus ducēdā uxorem sapienti ꝑcipit:ne louē Gameliū & Genethlium uiolet. Isto enī mō apud latinos ducēda uxor nō erit:qa louē nō habēt nuptialē. Quod si deoꝝ ut putāt nomina uitæ hoīum ꝑiudicāt:offendet ergo Statorē louē:qui libenter sederit.

Cap. XXX.

Cripserūt Aristoteles & Plutarchus & noster Seneca de matrimōio libros:ex quibus & superiora nō
f nulla sunt:& ista quæ subiicimus. Amor formæ rōnis obliuio est:& insaniæ,ꝓximus:fœdū minimeq; cōueniens aīo sospiti uitiū.turbat cōsilia:altos & generosos spiritus frangit.a magnis cogitationibus ad humillimas detrahit.querulos:iracūdos:temerarios:dure īperiosos:seruiliter blādos:oībus iutiles ipsi nouissime amori facit. Nā cū fruēdi cupiditate insaciabilis flagrat:plura tēpora suspiciōibus: lachrymis: cōque stionibus ꝓdit.odiū sui facit:& ipse nouissime odiū est. Tota amoris insectatio apud Platonem posita est. & omnia eius icōmoda Lysias explicat:q; nō iudicio:sed furore ducat̄.& maxime uxoꝝ pulchritudini grauissimus custos accubet. Refert ꝑterea Seneca cognouisse se quēdā ornatū hoīem:q exiturus ī publicū fascia uxoris pectus colligabat. & ne pūcto qdē horæ præsētia eius carere poterat. potionēq; nullā sibi:nisi alternis tactū labris uir & uxor hauriebāt.alia deīceps nō minus īepta faciētes:ī q̄ īprouida uis ardētis affectus erūpebat. Origo qdē amoris honesta erat:sed magnitudo deformis.nihil aūt ītereſt: q̄ ex honesta cā quis īsaniat. Vnde & Sextus in sentētiis:adulter est inquit in suā uxorē amator ardētior. In aliena quippe uxore oīs amor turpis est.in sua nimius. Sapiēs uir iudicio debet amar̄ cōiugē:nō affectu. Reget īpetus uoluptatis:nec ꝓceps feret̄ in coitum.nihil est fœdius:q̄ uxorē amare quasi adulterā. Certe qui dicunt se cā reipublicæ:& generis humani uxoribus iungi:& liberos tollere:imitent̄ saltē pecudes.& postquā uxorū uēter intumuerit:non pdāt filios.nec amatores uxoribus se exhibeāt sed maritos. Quorūdā matrimōia:adulteriis cohæserūt.& o rē īprobā iidem illi pudicitiā præceperūt: q abstulerāt. Itaq; cito eiusmodi nuptias facietas soluit. Cum primū lenociniū libidinis abscessit:timor qđ licebat euiluit. Nā quid ait Seneca:de uiris paupibus dicā? Quoꝝ ī nomē mariti ad eludēdas leges quæ cōtra cælibes latæ sunt:pars magna cōducit̄? Quo mō potest regī mores & ꝑcipere castitatē:& mariti auctoritatē tenere qui nupsit? Doctissimi uiri uox est pudicitiā in primis eē retinendā:qua amissa:oīs uirtus ruit. In hac muliebriū uirtutū principatus est. Hæc pauperem cōmēdat:diuitē extollit:deformē redimit:exornat pulchrā.benemeretur de maioribus:quorū sanguinem furtiua sobole nō uitiat. bene de liberis:quibus nec de matre erubescēdum:nec de patre dubitādum est. Bene imprimis de se

quá a cõtumelia externi corporis uidicat. Captiuitatis nulla maior calamitas ẽ: q̃ ad alienam libidinẽ trahi. uiros cõsulatus illustrat: eloquẽtia in nomẽ æternũ effert militaris gloria: triunphusq; nouæ gẽtis cõsecret. Multa sũt quæ p̃clara ingenia nobilitẽt. Mulieris uirtus proprie pudicitia ẽ. Hæc Lucretiá Bruto æquauit: nescias an ẽt p̃tulerit, quoniá Brutus nõ posse seruire a fœmina didicit. Hæc æquauit Corneliá Graccho: Hæc Portiá alteri Bruto, notior est marito suo Tanaquil. Illũ inter multa regũ nouia iá abscõdit antiquitas. Hãc raro inter fœminas uirtus altius sæculorũ oium memoriæ: q̃ ut excidere posset infixit. Imitentur ergo nuptæ Theanũ: Cleobulinã: Gorgũtẽ: Timocliá: claudias atq; cornelias: & cũ apostolũ malis mulieribus digamiá uiderit ignoscẽte: legãt ante q̃ religio nostra fulgeret in mũdo: unicubas semp habuisse inter matronas decus, p illas fortunæ muliebri sacra fieri solitũ: nullũ sacerdotẽ dygamũ: nullũ flaminẽ bimaritũ. Hierophãtas quoq; Athenienſiũ usq; hodie cicutæ sorbitõe castrari: & postq̃ in põtificatum fuerint electi: uiros esse desinere.

Beati Hieronymi cõtra louinianũ. Secũdus Liber Incipit. Cap. XXXI.

s Ecũda ꝓpositio est: eos q̃ fuerit baptizati: a diabolo nõ posse tẽtari. Et ne hoc stulte dicere uideret: adiecit. Quicũq; aũt tẽtati fuerit: ostẽdit eos aqua tãtũ: & nõ spiritu baptizatos. qđ in Simõe mago legimus. Vnde & loánes dicit: ois qui natus est ex deo: peccatũ nõ facit. quoniá semẽ ipsius manet i eo: & nõ põt peccare. qa ex deo natus est. Et in hoc mãifesti sũt filii dei: & filii diaboli. Et in fine epistolæ: ois qui natus est ex deo: nõ peccat: sed generatio dei cõseruat eũ. & malignus nõ tãgit eũ. Re uera fortis obiectio: & q̃ indissolubilis ꝓmaneret: nisi ipsius loánis testimonio solueret. Stati enĩ intulit: filioli custodite uos a simulacris. Si ois q̃ natus est ex deo: nõ peccat: & a diabolo tẽtari nõ põt: quõ præcipit ut caueãt: ne tentẽtur? Et in eadẽ rursus epistola. Si dixerimus qa peccatũ nõ habemus: ipsi nos seducimus. & ueritas in nobis nõ est. Si cõfiteamur peccata nostra: fidelis est & iustus: ut remittat nobis peccata: & mũdet nos ab oi iniquitate. Si dixerimus: qa nõ peccauimus: mẽdacẽ facimus eũ: & uerbũ eius nõ est ĩ nobis. Aestimo q̃ loánes baptizatus ad baptizatos scripserit: & q̃ oẽ peccatũ ex diabolo sit. Ille peccatorẽ se cõfiteret: & sperat remissionẽ post baptisma peccatorũ. & louinianus meus dicit: ne tãgas me: quoniã mũdus sũ. Quid ergo: cõtraria sibi apostolus loq̃t? Minime. In eodẽ qppe loco cur hoc dixerit: stati edisserit. filioli mei hoc scribo uobis: ut nõ peccetis. Sed & si quis peccauerit: aduocatũ habemus apud patrẽ Iesum Christũ iustũ: & ipse est ꝓpiciatio ꝓ peccatis nr̃is. nõ ꝓ nostris aũt tãtũ: sed ẽt ꝓ totius mũdi. Et in hoc scimus q̃ cognouimus eũ: si mãdata eius obseruemus. Qui dicit se nosse eũ: & mãdata eius nõ custodit: mẽdax est: & in eo ueritas nõ est. Qui aũt seruat uerbũ eius: uere in hoc caritas dei pfecta est. In hoc scimus: quoniã in ipso sumus. Qui dicit se in ipso manere: debet sicut ille ambulauit: & ipse ambulare. Propterea iquit scribo uobis filioli mei: ois qui natus est ex deo: nõ peccat. ut nõ peccetis: & tã diu sciatis uos in generatõe domini ꝓmanere: q̃ diu nõ peccaueritis: imo q̃ in generatione domini perseuerãt: peccare nõ possunt. Quæ enĩ cõmunicatio luci & tenebris? Xp̃o & beliaľ? Quomõ dies & nox misceri nõ queũt: sic iustitia & iniquitas: peccatũ & bona opera. Christus & Antixp̃s. si suscep erimus Christũ in hospitio nostri pectoris: ilico fugamus diabolũ. Si peccauerimus: & ꝓ peccati ianuam ingressus fuerit diabolus: ꝓtinus Christus recedit. Vnde & Dauid post peccatũ: Redde mihi ait lætitiam salutaris tui. ſ. quã peccãdo amiserat. Qui dicit se nosse eũ: & mãdata eius nõ custodit: mẽdax est. & in hoc ueritas nõ est: Christus ueritas appellatur. imo est. Ego sũ inquit uia & uita & ueritas. Frustra nobis ĩ eo applandimus: cuius mãdata nõ facimus. Sciẽti bonũ & nõ faciẽti illud: peccatũ est. Quo mõ corpus sine spiritu mortuũ est: sic & fides sine opibus mortua est. Nec grãde putemus unũ deũ nosse: cũ & dæmones credãt. & cõtremiscãt. Qui dicit se in ipso manere: debet sicut ipe ãbulauit: & ipe ãbulare. Eligat aduersarius de duobus qđ uult. optionẽ. n. damus: manet in Christo: an nõ mãet? Si manet: ita ergo ãbulet: ut Christus. Si aũt temerariũ est: similitudinẽ uirtutũ domini polliceri: nec manet in Christo: qa nõ ingredit ut christus. Ille peccatũ nõ fecit. neq; iuẽtus ẽ dolus in ore eius. q̃ cũ malediceret: nõ maledixit. & tanq̃ agnus corã tõdẽte: sic nõ aperuit os suũ. ad quẽ uenit prꝛceps mũdi istius: & iuenit ĩ eo nihil. q̃ cũ peccatũ nõ feciſſet: ꝓ nobis peccatũ eũ fecit deus. Nos aũt iuxta epistolã Iacobi: multa peccamus oẽs. & nemo mũdus a peccatis. ne si unius qdẽ diei fuerit uita eius. Quis. n. gloriabit castũ se hr̃e cor? Aut qs cõfidet mũdũ se eẽ a peccatis? Tenemurq; rei in similitudinẽ ꝓuaricatõis Adã. Vnde & Dauid: Ecce ait ĩ iniqtatibus cõceptus sũ: & ĩ delictis cõcepit me mr̃ mea. & beatus Iob Si fuero iustus: os meũ ipia loquet. & si sine crimĩe: prauus iuẽiar. Et si purificatus ĩ niue: & lotus mũdis mãibus: satis me sorde tixisti. & execratũ ẽ me uestitũ meũ. Vex ne penitus despemus: arbitrãtes nos post peccata baptismi nõ posse saluari: stati hoc ipm tẽpat. Et si qs peccauerit: aduocatũ hẽmus apd patrẽ Iesũ Christũ iustũ. & ipe ẽ ꝓpiciatio ꝓ peccatis nostris. nõ ꝓ nostris aũt tãtũ: sed ẽt ꝓ totius mũdi. Hoc ad credẽtes post baptisma loqt. & aduocatũ ꝓ đlictis eox dominũ pollicet. Nec dicit: si qd peccaueritis aduocatũ hẽtis apd prem Christũ: & ipe ẽ ꝓpiciatio ꝓ peccatis ur̃is: ne eos diceres nõ pl̃a fide baptisma cõsecutos. sed aduocatũ iqt hẽmus Iesũ Christũ. & ipe ẽ ꝓpitiatio ꝓ peccatis nr̃is. & nõ solũ ꝓ nr̃is peccatis: sed ẽt ꝓ totius mũdi. In toto aũt mũdo & apostoli sunt: oẽsq; credẽtes. Ex qbus liquido cõprobat post baptisma posse peccari. Frustra. n. hẽmus aduocatũ Iesũ Christũ: si peccari nõ põt. Cap. XXXII.

p Etrus Apostolus ad quẽ dictũ fuerat: q̃ lotus ẽ nõ necesse hẽt ut ite lauet: & tu es Petrus: & sup hãc petrã ædificabo ecclesiã meã: ab ãcilla territus negat. Et ipe dominus: Simõ Simon: ecce iqt Sathanas postulauit uos: ut cribraret sicut triticũ. Ego aũt rogaui ꝓ te: ne deficeret fides tua. Et i eodẽ loco: Vigilate & orate: ne ĩtretis ĩ tentatõem. spũs qdẽ prõptus est. caro autem infirma. Quod si ante crucem dictum reſponderis: certe post crucem in oratione dominica dicimus: dimitte nobis debita nostra: sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. & ne nos inducas in tentationem. sed libera nos a malo. Si non peccamus post baptisma: cur nobis poscimus peccata dimitti: quæ in baptismate iam dimissa sunt? quid oramus: ne

intremus in tentationem? & ut liberemur a malo: si diabolus tẽtare non potest iam baptizatus? Aliud autẽ est si ad cathecuminos hæc oratio pertinet: & non conuenit fidelibus & Christianis. Paulus electionis uas castigat corpus suũ: & in seruitutẽ redigit: ne aliis p̃dicans: ipse reprobus iueniat. Et datus est mihi inqt stimulus carnis angelus sathanæ: q me colaphizet. Et ad Corinthios: Timeo ait ne sicut serpẽs decepit Euã in astutia sua: ita corrũpant sensus uestri a simplicitate. q est in Christo. Et alibi: Cui autẽ aliqd donastis: & ego. nã & ego qd donaui: si qd donaui ꝓpter uos in ꝓsona xpi: ut nõ circũueniamur a Sathana. Non. n. eius ignoramus astutias. Et rursum: Tẽtatio uos nõ apprehẽdat: nisi humana. Fidelis autẽ deus: q nõ dimittet uos tentari supra id qd potestis: sed faciet cũ tẽtatione etiã euentũ: ut possitis sustinere. & q sibi uidet stare: uideat ne cadat. Et ad Galathas: Currebatis bene. qs uos ipediuit ueritati nõ obedire? Et alibi: Voluimus qdẽ uenire ad uos: ego qdẽ Paulus: & semel & iterũ. sed ipediuit nos sathanas. Et ad maritos: Et iterũ reuertimini ad idipsũ: ne tẽtet uos sathanas ꝓpter incontinẽtiã uestrã. Et rursum: dico autẽ spiritu ambulate: & desideria carnis nõ p̃ficietis. Caro. n. cõcupiscit aduersus spiritũ: & spũs aduersus carnẽ. hæc inuicẽ aduersant sibi: ut nõ quæ uultis illa faciatis. Ex utroq; cõpacti necesse est: ut utriusq; cõtra se substãtiæ bella patiamur. Et ad Ephesios. Nõ est nobis colluctatio aduersus carnẽ & sanguinẽ. sed aduersus principatus & potestates: aduersus rectores tenebrarũ istarũ: aduersus spiritalia neqtia in cælestibus. Et æstimat aliqs securos & dormiẽtes nos esse debere post baptismũ. Nec nõ & ad ebræos: Impossibile est enim eos: q semel sunt illuminati: & gustauerũt donum cæleste: & participes facti sunt spiritus sancti: gustauerũtq; nihilominus bonũ dei uerbũ: uirtutesq; sæculi futuri: & ꝓlapsi sunt: renouari iterũ ad pœnitẽtiã. rursum crucifigẽtes sibimetipsis filiũ dei: & ostentui habẽtes. Certe eos q illuminati sunt: & gustauerũt donũ cæleste: & participes facti sunt spũs sancti: gustaueruntq; bonũ dei uerbũ: negare nõ possumus baptizatos. Si autẽ baptizati peccare nõ possunt: quo modo nunc apostolus dicit: & ꝓlapsi sunt? Verũ ne Mõtanus & Nouatus hic rideãt: q cõtendunt nõ posse renouari p̃ pœnitẽtiã eos: q crucifixerunt sibimet filiũ dei: & ostẽtui habuerũt: cõsequẽter hũc erroꝛẽ soluit. & ait, Cõfidimus aũt de uobis dilectissimi: meliora & uiciniora salutis: tã & si ita loqmur. Nõ. n. iniustus est deus: ut obliuiscat operis uestri: & dilectiõis quã ostẽdistis in noie ipsius: q ministrastis sanctis. & nũc ministratis. Et re uera grandis esset iniustitia dei: si tantũ peccatũ puniret: & bona opa uõ susciꝑet. Locutus sum inqt apostolus: ut ita uos a peccatis retraherẽ: & despationis metu facerẽ cautiores. Cæterũ cõfido de uobis dilectissimi meliora & uiciniora salutis. Neq; enim iustitiæ dei est: ut obliuiscat bonorũ operũ & ministerii: qd ꝓpter nomẽ eius & exhibuistis & exhibetis in sanctos: & tantũ meminerit peccatorũ. Sed & apostolus Iacobus sciens baptizatos posse tentari: & ꝓpria corruere uoluntate: beatus ait uir: q suffert tentationẽ: quia cũ ꝓbatus fuerit: accipiet coronã uitæ: quã repromisit deus diligẽtibus se. Ac ne putaremus secundũ illud geneseos ubi scribit: Habraã a deo fuisse tentatũ: nos quoq; tẽtari a deo: nemo inqt cũ tentat dicat: quoniã a deo tentat. deus enim ĩtentator malorũ est. Ipse autẽ neminẽ tentat. Vnusq̃sq; uero tentat a cõcupiscẽtia sua abstractus & illectus. dehinc cõcupiscentia cũ cõceperit: parit peccatũ. peccatũ uero cũ cõsumatum fuerit: generat mortem. liberi arbitrii nos cõdidit deus. nec ad uirtutes nec ad uitia: necessitate trahimur. Alioquin ubi necessitas est: nec damnatio nec corona est. Sicut in bonis opibus pfectior est deus (nõ est enim uolẽtis neq; currẽtis: sed miserẽtis & adiuuantis dei) ut puenire ualeamus ad calcẽ: sic in malis atq; peccatis semina nostra sunt ĩcẽtiua: & pfectio diaboli. Cum uiderit nos sup fundamẽtum Christi ædificare fœnum: ligna: stipulã: tunc supponit incẽdium. Aedificemus ergo aurũ: argẽtum: lapides p̃tiosos: & tẽtare nõ audebit: q̃q̃ & in hoc nõ sit certa & secura possessio. Sedet quippe leo in isidiis: ut in occultis ĩterficiat ĩocẽtem. Et uasa figuli ꝓbat fornax. hoies autẽ iustos tentatio tribulatiõis. Et in alio loco scribit: fili accedẽs ad seruitutẽ dei: p̃para te ad tentationẽ. Rursum idẽ Iacobus loquit: Estote factores uerbi: & nõ auditores tantũ. Siqs auditor est: & nõ factor: iste similis est uiro: q cõsiderat uultũ natiuitatis suæ in speculo. Cõsiderauit illud: & statim recedẽs oblitus est q̃lis sit. frustra monuit ut iungerẽt opa fidei: si post baptisma peccare nõ poterãt. Qui totã legẽ inquit seruauerit: & peccauerit in uno: factus est oĩum reus. Quis nostrũ absq; peccato? Cõclusit deus oĩa sub delicto: ut oĩbus misereat. Petrus quoq; nouit inqt dominus pios de tẽtatione eripere: & de falsis doctoribus. Hi sunt fontes sine aqua: & nebulæ turbinibus exagitatæ: quibus caligo tenebrarũ reseruat. Supbia enim uanitatis loquẽtes pelliciet in desideriis carnis luxuriæ eos: qui paululũ effugerãt: Et ad erroꝛẽ reuersi sunt. Nõne tibi uidet pinxisse sermo apostolus nouã iperitiæ factionẽ? Aperiũt enim quasi fontes sciẽtiæ: qui aquã nõ habẽt. doctrinarũ ꝓmittũt imbrẽ: uelut nubes ꝓpheticæ ad quas pueniat ueritas dei: & turbinibus exagitant dæmonũ: atq; uitiorũ. Loquunt grãdia: & totus eorũ sermo supbia est. Immũdus est autẽ apud deũ oĩs: qui exaltat cor suũ. & qui paululum refugerãt a peccatis: ad suũ reuertunt erroꝛẽ: & suadent in luxuria ciborũ carnisq; delicias. Quis enim nõ libẽter audiat: mãducemus & bibamus & in æternũ regnabimus? Sapiẽtes & prudẽtes prauos uocant. eos uero q dulces sunt in sermonibus: plus audiũt. Ioãnes apostolus: immo i Ioãne Saluator scribẽs angelo ephesi eccleſiæ: scio inqt opa tua: & laborẽ & patiẽtiã tuã. & qa sustinuisti ꝓpter nomẽ meũ & nõ defecisti. Sed habebo aduersus te pauca: q̃ caritatẽ tuã primã reliqsti. memor esto unde ceciderĩs. Et age pœnitẽtiã. & prima opa fac. Sin autẽ ueniã tibi: & mouebo cãdelabrũ tuũ de loco suo nisi pœnitẽtiã egeris. Similiter cæteras ecclesias Smyrnã: Pergamũ: Thiatirã: Sardis: Philadelphiã: Laodiceã ad pœnitẽtiã ꝓuocat. & nisi reuertant ad opa pristina: cõminat. Et i sardis paucos hr̃e se dicit: q nõ coinq̃nauerũt uestimẽta sua. & ãbulaturi sunt cũ eo in albis: qa digni sũt. Qui autẽ dicit: memẽto unde ceciderĩs: & ecce missurus ẽ diabolus ex uobis carcerẽ: ut tẽtemini: & scio ubi hĩtas: ubi sedes est sathanæ: & in mẽte habe q̃liter accepis: & audieris: & serua: & pœnitẽtiã age: & reliq̃: utiq; ei dicit: q credidit: & baptizatus ẽ: & stãs quõdã: corruit p delictũ. Cap. XXXIII.

Aulisper de ueteri testamẽto exempla distuleram: quia solent ubicunq; contra eos facit dicere lex & ꝓphetæ usq; ad Ioãnẽ. Cæterũ quis ignorat sub alta dispẽsatiõe dei: oẽs retro scõs eiusdẽ fuisse meriti.

cuius nūc christiani sunt? Quo modo ante Habraā placuit in cōiugio: sic nūc uirgines placent in ꝑpetua castitate. Seruiuit ille legi & tēpori suo: seruiamus & nos euāgelio & tempori nostro: in quos fines sæculoꝝ decurrerūt. Dauid electus secundū cor domini: q oēs eius fecerat uolūtates: & q in quodā psalmo dixerat: Iudica me domine: quoniā ego in īnocētia mea īgressus sum, & in domino sperās nō īfirmabor. ꝓba me domine: & tenta me. ure renes meos: & cor meū. postea tētatus a diabolo: & post peccatū pœnitēs loqt: Miserere mei deus secūdū magnā misericordiā tuā. Magnū peccatū magna deleri uult misericordia. Salomon amabilis domini: & cui bis deus fuerat reuelatus: qa amator mulieꝝ fuit: a dei amore discessit. Manassem īpiissimū regē post captiuitatē babylonicā: in pristinā dignitatē liber dieꝝ restitutū refert. Et Iosias uir sanctus in cāpo Magedo ab ægyptio rege cōfodit. Iesus quoq; filius Iosedech sacerdos magnus q̄q̄ in typo ꝓcesserit Saluatoris: q nostra peccata portauit: & alienigenā sibi ex gētibus ecclesiā copulauit: tamē secundū litterā post sacerdotiū sordidatus īducit: & stat diabolus a dextris eius: & candida illi uestimēta deinceps reddunt. Superfluū est de Moyse & Aaron scribere: q̄ ad aquā cōtradictionis offenderint deū: & terrā repromissionis nō ītrauerint. cū beatus Iob angelos quoq; & oēm creaturā peccare posse cōmemoret dicens: Quid. n. nunqd homo corā deo mūdus est? Aut ab opibus suis sine macula uir? Si cōtra seruos suos nō credit: & aduersum angelos suos prauum qd reppit: quāto magis habitātes in domibus luteis: de q̄bus & nos ex eodē luto sumus? Tētatio est uita hoīum sup terrā. Et cecidit lucifer: q mittebat ad uniuersas natiōes. Et ille q in paradiso deliciaꝝ inter. xii. nutritus est lapides: uulneratus a mōte domini: ad īferna descēdit. Vnde & Saluator in euāgelio uidebā inqt sathanā q̄si fulgur de cælo cadentē. Si altissima illa sublimitas cecidit: quis cadere nō possit? Si in cælo ruinæ: quāto magis in terra? Et tamē cū ceciderit Lucifer: īmo post casum coluber antiquus: uirtus eius ī lūbis est: & potestas eius sup umbilicū uentris: obūbrant in eo arbores magnæ: & dormit iuxta iuncū: & calamū: & caricem. Ipse est rex oīum quæ in aqs sunt: ubi scilicet uoluptas & luxuria: & ꝓpago & irrigatio nuptiaꝝ. Quis enim denudabit faciē uestitus eius? Et portas uultus eius qs apiet? Saginant in eo natiōes: & partiunt phœnicum gētes. Ac ne forsitan tacita legētis cogitatio putaret eas tantū phœnicū gētes: q̄s & populos æthiopum significari: q̄bus draco in escam datus sit: statim de iis q ꝑ mare huius sæculi trāseunt: & ad portū salutis puenire festinānt: dicit: Et in nauibus piscatoꝝ caput eius stat sicut īcudo īfatigabilis: reputat ferꝝ ut paleas: & sicut lignū putridū æs. Et omne aurū maris sub eo est sicut lutū, feruescere facit abyssum sicut uas æneū. æstimat mare sicut deletū: & tartaꝝ abyssi ut captiuū. Omne altum uidet. & arbitrat Iouinianus meus facile sibi eum posse succūbere. Quid loq̄r de sanctis uiris & de angelis: q cū creaturæ dei sint: possunt utiq; recipe peccatū? Filiū dei tētare ausus est. & prima eius & secunda sententia repcussus: nihilominus caput leuat. & tertio uulneratus usq; ad tēpus recedit: differēs magis tentationē q̄ auferēs. & nos nobis blandimur de baptismate: Quod sicut priora peccata dimittit; sic in futuꝝ seruare nō pōt: nisi baptizati oī custodia seruauerit cor suū.

Cap. XXXIIII.

t Andem ꝑuenimus ad cibos: ubi & tertiæ quæstiōis nobis opponit difficultas. ad hoc creata esse oīa: ut usui mortaliū deseruirēt. Et quo modo homo rationale aīal q̄si qdā habitator & possessor mūdi deo subiacet: & suū uenerat auctorē: ita cūcta animātia aut in cibos hoīum: aut ī uestitū: aut ad scindendū terrā: aut ad subuectionē frugū: & ipsius hois esse creata: unde & iumēta ab eo q ꝑ iuuent: appellētur. Quid é Dauid homo qd' memor es eius? aut filius hois quoniā uisitas eū? Minuisti eū paulominus ab āgelis: gloria & honore coronasti eum: & cōstituisti eum sup opa manuū tuaꝝ. Oīa subiecisti sub pedibus eius oues & boues uniuersas insup & pecora campi. Volucres cæli & pisces maris: q ꝑambulāt semitas maris. Esto inqt bos ad arandū: ad sedendū equus: canis ad seruandū: capræ ad lac: oues ad lanitia cōditæ sint. Quis usus porcoꝝ absq; esu carniū? qs capreæ: ceruuli: damulæ: apri: lepores: & huiusmodi uenatio. Quid anseres siluestres & domestici? qd anates? qd ficedulæ? qd attagen? qd fulica? qd turdus? Cur in domibus gallina discurrit? si nō comedunt hæc: oīa frustra a deo creata sūt. Veꝝ q̄d opus est argumētis cū manifeste scriptura doceat omne qd' mouet sicut olera herbaꝝ data nobis in escā: & apostolus clamitet oīa mūda mundis: & nihil reiiciendū qd' cum gratiaꝝ actione præcipit: & uenturos in nouissimo q ꝑhibeāt nubere: & uesci cibis: quos deus creauit ad utēdum. Ipse dominus uini potator & uorator a pharisæis appellat: & publicanoꝝ cōuiua & peccatorum: Zachæi prandiū nō recusans: uadēs ad nuptiaꝝ epulas. Porro aliud est si stulta cōtētione dicitis eū isse ad nuptias ieiunaturuꝝ: & in posteꝝ more dixisse hoc comedo: illud nō comedo. nolo uinū bibere qd' ex aqs creaui. In typo sanguinis sui nō obtulit aquā sed uinū. Post resurrectionē piscē & fauū comedit: nō Zizania nuces & sorbitiūculas. Petrus apostolus nō expectās stellā more iudaico: sed hora sexta in solarium prāsurus ascendit. Paulus in naui panē frāgit nō caricas. Timotheo doléti stomachū uinū suadet bibere nō piratiū. De ciboꝝ si placēt abstinētia q̄si nō & supstitio gētiliū costū matris deū obseruet & isidis.

Cap. XXXV.

s Equar ergo uestigia ꝓpositiōis expositæ, & ante q̄ ad scripturas ueniam, doceāq; ex eis deo grata ieiunia: & acceptabilē cōtinētiā: argumētis philosophoꝝ argumēta cōponā. & ꝓbabo nō Empedoclis & Pythagoræ nos dogma sectari: q ꝓpter μετεμψυχωσιν id est trāsanimationem omne qd' mouetur & uiuit: edendū nō putāt: & eiusdē criminis reos arbitrant: qui abieté quercūq; succiderint: cuius parricidæ sūt: & uenefici: sed uenerari cōditorē nostrum: q in usus hoīum cuncta generauit. Et quo modo bos ad arandū: equus ad sedēdū: canes ad seruādū: capræ ad lac: oues ad lanicia cōditæ sūt: ita sues & ceruos & capreas & lepores: & cætera: sed illa nō statī ad comedēdū creata eē: sed ī alios usus hoīum. Si. n. omne qd' mouet & uiuit: ad uescēdū factum est: & præparatum gulæ; respondeāt mihi cur elephanti: cur leones: ursi: leopardi: lupi. cur uipere: scorpii: culices: pulicesq;: cur uultur: aquila: coruus: accipiter: cur cete: delphines: phocæ: minutæq; cocleolæ conditæ sint? Quis nostrum leonem: quis uiperam: quis uolucrē: quis ciconiā: qs miluū: quis reptan-

tes in littoribus uermiculos unq̃ comederit? Sicut igit̃ hæc ꝓprios usus habẽt: ita possumus dicere & cæte- 30
ras bestias: pisces aues: nõ ad esum: sed ad medicinã creatas. Deniq; carnes uiperæ unde tyriaca cõficit̃: q̃tis re
bus aptæ sint: norunt medici. segmẽta eboris. in medelas uarias assumunt̃. fel hyeme oculoꝝ restituit clari-
tatẽ. stercus eius & canũ: putrida curat uulnera. Et qd̃ forsitan legẽti mirũ sit: hoĩs fimus quãtis curatiõibus
proficiat: Gallienus ἐνάπλοις id est in simplicibus docet. Aiunt physici: q; pellis colubri qua exuit̃: decocta
in oleo: mire dolorẽ auriũ mitigat. Quid ita inutile uidet̃ nesciẽtibus: ut cimices? Si sanguisuga faucibus hæ
rerit: fumo eius excepto: statim euomit̃: & difficultas urinæ huius appositione laxat̃. Porcoꝝ autẽ & anserũ
& gallinaꝝ: phasianorũq; adipes: qd cõmodi habeãt: oẽs medicoꝝ declarant libri. quos si legeris: uidebis tot
curatiões esse in uulture: quot mẽbra sunt. Paui fimus podagræ feruorẽ mitigat. Gruis: ciconiæ: fel aqlæ: san
guis accipitris: struthio camelus: ranæ: chameleõtes: hyrũdinis stercus & carnes: q̃bus morbis aptæ sint dicerẽ:
si mihi ꝓpositũ: esset de medela corpoꝝ disputare. legat q uult Aristotelẽ & Theophrastũ ꝓsa: Marcellũ Sy
detẽ: & nostrũ Flauiũ hexametris uersibus differentes. Plyniũ quoq; secundũ: & Dyascoridẽ: & cæteros tam
physicos q̃ medicos: q nullã herbã: nullũ lapidẽ: nullũ aĩal tam reptile q̃ uolatile & natatile: non ad suæ artis
utilitatẽ referũt. Igit̃ cũ mihi dixeris: cur porcus creatus est? statim tibi respõdebo puerorũ more certantiũ.
cur uiperæ? cur scorpii? Nec deũ supfluoꝝ iudicabis artificẽ. quia plurimæ & bestiæ & uolucres sunt: q̃s tuæ
fauces recusẽt. Sed ne cõtẽtiosum hoc & pugna magis uideat̃ esse q̃ ueꝝ: audi iccirco sues & apros & ceruos
& reliq̃s aĩantes creatas: ut milites & athletæ: nautæ: rhetores: metallorũq; fossores: & cæteri duro opi man-
cipati: haberẽt cibos: q̃bus fortitudo corpoꝝ necessaria est. qui portãt arma & cibaria: q pugnis & calcibus
sua inuicẽ mẽbra debilitãt: q remos trahunt: quoꝝ latera ad clamandũ dicendũq; sunt ualida: q subuertunt
mõtes: & sub diuo & ĩbribus dormiũt. Cæteꝝ nostra religio nõ πυκτην id est pugilem: nõ athletas: nõ nau-
tas: nõ milites: nõ fossores: sed sapiẽtiæ erudit sectatorẽ. q se dei cultui dedicauit. & scit cur creatus sit: cur uer
setur in mundo: quo abire festinet. Vnde & apostolus loquit̃. Quãdo ĩfirmor ĩquit: tunc fortior sum. Et si
exterior noster homo corrũpit̃: sed ĩterior renouat̃ de die in diẽ. Et cupio dissolui: & esse cũ Christo. Et car-
nis curã ne feceritis in desideriis. Nunqd oĩbus p̃ceptũ est: ne duas tunicas habeant? ne cibos in pera: æs in zo
na: uirgã in manu: calciamentũ in pedibus? ut uendãt uniuersa quæ possidẽt: dentq; paupibus: & sequant̃ le-
sum? Sed iis utiq; q uolũt esse pfecti alioquin a Ioãne Baptista aliud p̃cipit̃ militibus: aliud publicanis. Domi
nus autẽ dicit in euãgelio ad eũ q se iactauerat legis uniuersa cõplesse: Si uis pfectus esse: uade uẽde oĩa quæ
habes: & da paupibus: & ueni sequere me. ne graue onus noléti uideret̃ ĩponere: in ꝓpria audiẽtis uoluntate
dimisit dicẽs: si uis pfectus esse. Quã ob rẽ & ego tibi dicã: Si uis pfectus esse: bonũ est uinũ nõ bibere: & car-
nem nõ mãducare. Si uis pfectus esse melius est saginare aĩam q̃ corpus. Si autẽ adhuc paruulus es: & cocoꝝ
iura te delectãt: nemo eripit faucibus tuis esculẽtas dapes. Mãduca & bibe. & si tibi placet: cũ Israhele lude cõ
surgẽs & canito: mãducemus & bibamus: cras enim moriemur. Mãducet & bibat: q post cibos expectat inte-
ritũ. q cũ Epicuro dicit: post mortẽ autẽ nihil est. & mors ipsa nihil est. Nos paulo credimus ĩtonãti: esca uen
tri: & uenter escis. deus autẽ & hunc & illã destruet.

Cap. XXXVI.

h Aec autẽ de scripturis pauca posuimus: ut cõgruere nostra cum philosophis doceremus. Cæteꝝ quis
ignoret: unãquãq; gentẽ nõ cõi lege naturæ: sed his quoꝝ apud se copia est uesci solitã? Verbi gratia:
Arabes & Saraceni & oĩs heremi barbaria camelorũ lacte & carnibus uiuit. quia huiusce modi animal
pro tẽpore & sterilitate regionũ facile apud eos & gignit̃ & nutrit̃. li nefas arbitrant̃: porcoꝝ uesci carnibus.
Sues. n. q glãde: castaneis: radicibus filicũ & hordeo ali solẽt: aut raro apud eos aut penitus nõ iueniunt̃. & si
inuenti fuerint: aliméta nõ habẽt quæ supra diximus. E regione septẽtrionales populos: si ad esum asinoꝝ ca
melorũq; cõpellas: simile putabũt eoꝝ uesci carnibus: ac si lupũ comedere coganꝫ uel coruũ. In põto & phry
gia uermes albos & obesos q nigello capite sunt: & nascunt̃ in lignoꝝ carie pro magnis redditibus paterfami
lias exigit. Et quo modo apud nos attagen & ficedula: mullus & scarus in deliciis computant̃: ita apud illos
ξυλοφαγίον comedisse luxuria est. Rursum orientales & Libyæ populos: qa p desertũ & calidã heremi uasti
tatẽ locustaꝝ nubes repiunt̃: locustis uesci moris é. Hoc ueꝝ esse Ioãnes quoq; Baptista ꝓbat. Cõpelle phry-
gem & põticũ: ut locustã comedat: nefas putabit. Coge syꝝ africũ & arabẽ: ut uermes põticos glutiat: ita eos
aspiciet: ut muscas: millepedas & lacertos. Quanq̃ Syri & crocodilis terrenis: Afri etiã lacertis uiridibus uesci
soleãt. In ægypto & palæstina ꝓpter boum raritatẽ nemo uaccã comedit: tauroꝝ carnes & boum uitulorũ
assumũt in cibos. At in nostra ꝓuincia scelus putãt uitulos deuorare. Vnde & ĩperator Valẽs nup legem per
orientẽ dederat: ne quis uituloꝝ carnibus uesceret̃: utilitati agriculturæ ꝓuidens: & pessimã iudaizãtis uul-
gi emẽdans cõsuetudinem: ꝑ alitibus & lactẽtibus uitulos consumẽtis. Nomades & trogloditæ & scythæ &
hunnoꝝ noua feritas semicrudis uescunt̃ carnibus. Porro Ichthyopagi gens errans in littore maris rubri: su-
per petras solis calore feruẽtes assant̃ pisces. & hoc solo aliméto uictitant. Sarmatæ: Quadi: Vandali & innu-
merabiles aliæ gentes equoꝝ & uulpiũ carnibus delectant̃. Quid loquar de cæteris nationibus: cũ ipse ado-
lescentulus in gallia uiderim Scotos gentẽ britannicã humanis uesci carnibus: & cũ per siluas porcoꝝ greges
& armẽtorum pecudumq; reperiant: pastorum nates & fœminarum papillas solere abscidere: & has solas ci-
boꝝ delicias arbitrari? Scotorum natio uxores ꝓprias non habet: Et quasi Platonis politiam legerit: & Ca-
tonis sectetur exemplum. nulla apud eos cõiunx propria est: sed ut cuiq; libitum fuerit: pecudum more la-
sciuiunt: Persæ: Medi: Indi: & Ethiopes: regna non modica: & Romano regno paria: cum matribus & auiis:
cum filiabus & neptibus copulantur. Massagetæ & Derbices miserrimos putant: qui egrotatione morian-
tur. & parentes: cognatos: propinquos cum ad senectam uenerint: iugulatos deuorant: rectius esse dicentes.
ut a se potius q̃ a uermibus comedant̃. Tibareni: quos dilexerint senes suspendũt in patibulis. Hircani uolu-

cribus & canibus ſemiuiuos ꝓiiciunt. Caſpii beſtiis mortuos ꝓiiciunt. Schytæ eos q̃ a defunctis amati ſunt: uiuos infodiũt cũ oſſibus mortuoꝝ. Bactri canibus ad hoc ipſum nutritis obiiciunt ſenes. Quod cũ Alexándri ꝓfectus Nicanor emẽdare uoluiſſet: pene amiſit ꝓuinciá. Coge ægyptiũ: ut ouium lacte ueſcať. Impelle ſi uales Peluſioten: ut mãducet cepe. Singulæ pene in ægypto ciuitates ſingulas beſtias: & mõſtra ueneranť. Et quodcunq; uoluerint: hoc ſuiolabile & ſacrũ putãt. Vnde & urbes quoq; apud eos ex aĩaliũ uocabulis nũcupanť. Leonto: Cyno: Lyco: Buſyris: Thymius qđ ĩterpretať hircus. Et ut ſciremus: quales deos ſemper ægyptus recepiſſet: nup ab Hadriani amaſio urbs eoꝝ Antinous appellata eſt. Peruides igiť q; nõ ſolũ in eſu: ſed & in ſepulturis & in cõnubiis: & in oĩ cõuerſatiõe unaquæq; gẽs ſuo ritu & ꝓprietatibus uictitet: & hoc eam naturæ legẽ putare: qđ didicit. Vexť fac eſum carniũ cũctis natiõibus eẽ cõmunẽ: & paſſim licere qđ paſſim gigniť. Quid ad nos: quoꝝ cõuerſatio in cælis eſt? Qui ſup Pythagorã & Empedoclẽ: & oẽs ſapiẽtiæ ſectatores: nõ ei debemus cui naſcimur: ſed cui renaſcimur. q repugnantẽ carnẽ: & ad libidinũ ĩcentiua rapientẽ media ſubiugamus. Eſus carniũ: & potus uini: carniſq; ſaturitas ſeminariũ libidinis eſt. Vnde & comicus: Sine ce rere inquit & libero friget uenus.

Cap. XXXVII.

Er quinq; ſenſus: q̃ſi ꝑ quaſdã feneſtras: uitioꝝ ad aĩam ĩtroitus eſt. Nõ poteſt ante metropolis & arx
p mẽtis capi: niſi ꝑ portas eius irruerit hoſtilis exercitus. Hoꝝ ꝓturbatiõibus aĩa ꝑgrauať: & capiť aſpectu: auditu: odoratu: ſapore: tactu. Si Cyrcẽſibus quiſpiã delectẽť: ſi Athletaꝝ certamine: ſi mobilitate hiſtrionũ: ſi formis mulieꝝ: ſplẽdore gẽmarũ: ueſtiũ: metallorũ: & cæteris huiuſcemodi ꝑ oculorum feneſtras aĩæ capta libertas eſt. & ĩpleť illud ꝓpheticũ: mors ĩtrauit ꝑ feneſtras ueſtras. Rurſum auditus uario organoꝝ cantu: & nocũ flexionibus deliniť. & carmine poetaꝝ. & Comœdoꝝ mimorumq; urbanitatibus & ſtrophis. & qcquid ꝑ aures ĩtroiens uirilitatẽ mẽtis effœminat. Odoris autẽ ſuauitas & diuerſa Thymiamata & amomũ: cyphi: oenãthe: muſcus: & pegrini muris pellicula: q; diſſolutis & amatoribus conueniat: nemo niſi diſſolutus negat. Porro ciboꝝ auiditas q; auaritiæ mater ſit: & aĩum quaſi qbuſdã cõpedibus degrauatũ in terra teneat: qs ignorat? Propter breuẽ gulæ uoluptatẽ: terræ luſtranť & maria. & ut mulſum uinum ꝑcio ſuſq; cibus fauces noſtras trãſeat: totius uitæ opa deſudamus. Tactus autẽ alienoꝝ corpoꝝ & fœminaꝝ ardẽtior appetitus: uicinus inſaniæ eſt. Ob hunc ſenſum cupimus: iraſcimur: geſtimus: inuidemus: æmulamur: ſolliciti ſumus. & expleta uoluptate: ꝑ quandã plenitudinẽ rurſus accẽdimur. quærimuſq; facere: qđ cũ fecerimus: iteꝝ pœniteamus. Igiť cũ ꝑ has portas q̃ſi quidã perturbationũ cunei ad arcẽ noſtræ mẽtis ĩtraverit: ubi erit libertas? ubi fortitudo eius? ubi de deo cogitatio maxime cũ tactus depingat ſibi etiã ꝑteritas uoluptates? Et recordatiõe uitioꝝ cogat aĩam cõpati. & quodãmodo exercere qđ nõ agit. His igiť rõnibus ĩuitati multi philoſophoꝝ reliquerũt frequẽtias urbiũ: & hortulos ſuburbanos: ubi ager irriguus: & arboꝝ comæ: & ſuſurrus auiũ fontis ſpeculũ: riuus immurmurãs: & multæ oculoꝝ auriũq; illecebræ ſunt. ne ꝑ luxum & abundãtiã copiaꝝ aĩæ fortitudo molleſceret: & eius pudicitia cõſtupraretť. Inutile quippe eſt crebro uidere: ꝑ quæ aliquãdo captus ſis. & eoꝝ te experimẽto cõmittere: qbus difficulter careas. Nã & Pythagorei huiuſcemodi frequentiã declinãtes in ſolitudine & deſertis locis habitare cõſueuerũt. Platonici quoq; & Stoici in tẽploꝝ locis & porticibus uerſabanť. ut admoniti anguſtioris habitaculi ſanctitate: nihil aliud q̃ de uirtutibus cogitarẽt. Sed & ipſe Plato cũ eſſet diues: & toros eius Diogenes luteis pedibus conculcaret: ut poſſet uacare philoſophiæ: elegit Academiã uillã ab urbe ꝓcul nõ ſolũ deſertã: ſed & peſtilẽtem: ut cura & aſſiduitate morboꝝ libidinis ĩpetus frãgereť. diſcipuliq; ſui nullã aliã ſentirẽt uoluptatẽ: niſi eaꝝ reꝝ q̃s diſcerent. Quoſdã legimus effodiſſe ſibi oculos: ne ꝑ eoꝝ uiſum a contemplatione philoſophiæ auocarenť. Vnde & Crates ille Thebanus ꝓiecto in mari nõ paruo auri põdere: abite ĩquit peſſum malæ cupiditates: ego uos mergã: ne ipſe mergar a uobis. Quod ſi qs exiſtimat: & abundãtia ciboꝝ potionũq; ſemꝑ frui: & uacare poſſe ſapiẽtiæ: hoc eſt & uerſari in deliciis: & deliciaꝝ uitiis nõ teneri ſeipſum decipit. Cum enim ꝓcul ab his remoti ſæpe capiamur naturæ illecebris: & cogamur ea cupere quoꝝ copiã nõ habemus: q̃to magis ſi circundati retibus uoluptatũ eſſe nos liberos arbitremur? Senſus noſter illud cogitat: qđ uidet: audit: odorať: guſtat: attrectat. & ad eius rei trahiť appetitũ: cuius capiť uoluptate. Quod mens uideat: & mens audiat: & q; nec audire quippiã: nec uidere poſſumus: niſi ſenſus in ea quæ cernimus & audimus fuerit ĩtentus. Vetus quoq; ſentẽtia eſt: difficile eſt ĩmo ĩpoſſibile: deliciis & uoluptatibus affluẽtes nõ ea cogitare quæ gerimus: fruſtraq; qdã ſimulant ſalua fide & pudicitia & ĩtegritate mẽtis: ſe abuti uoluptatibus: cũ cõtra naturã ſit: copiis uoluptatũ ſine uoluptate ꝑfrui. Et Apoſtolus hoc ipſum cauẽs dixerit: Quæ autẽ in deliciis uiuẽs eſt uidua: mortua eſt.

Cap. XXXVIII.

Enſus corpoꝝ q̃ſi equi ſũt: ſine rõne currẽtes. aĩa uero ĩ aurigæ modũ retinet frena currẽtiũ. Et quo
s modo equi abſq; rectore ꝓcipites ruunt: ita corpus ſine rõne & ĩperio aĩæ in ſuũ ferť interitum. Alia quoq; cõparatio aĩæ & corporis a philoſophis poniť. corpus pueꝝ: animã pedagogũ eſſe dicentibus. Vnde & hiſtoricus: aĩæ imperio: corporis ſeruitio magis utimur. alteꝝ nobis cũ diis: alteꝝ cũ beluis cõe eſt. Igiť niſi uitia adoleſcẽtis & pueri prudẽtia pedagogi rexerit: oĩs conatus eius & ĩpetus ad laſciuiã ꝓperãt. ſine q̃ttuor ſenſibus uiuere poſſumus. id eſt ſine aſpectu: auditu: odoratu: atq; cõplexu. Abſq; guſtu autẽ & cibis ĩpoſſibile eſt humanũ corpus ſubſiſtere. Adeſſe ergo debet ratio: ut tales ac tãtas ſumamus eſcas: q̃bus nõ oneretť corpus: nec libertas aĩæ ꝑgraueť. quia & comedendũ eſt: & deãbuladũ: & dormiendũ: & digerendum. & poſtea ĩflatis uenis incẽtiua libidinis ſuſtinẽda. luxurioſa res uinũ: & tumultuoſa ebrietas. Omnis aũt qui cum his miſcetur: non erit ſapiens. Nec tales accipiamus cibos: quos aut difficulter digerere: aut comeſtos magno partos: & perditos labore doleamus. Olerum & pomorum ac leguminum: & facilior apparatus eſt: & arte impendiiſq; cocorum non indiget. & ſine cura ſuſtentat humanum corpus: moderateq; ſumptus.

quia nec auide deuorat, & qđ irritamenta gulæ nō habet: leniori digestione concoquit. Nemo enim uno & 31
duobus cibis iisq; uilibus usq; ad inflationē uentris onerat: quæ diuersitate carniū & saporis delectatiōe cōcipit: cū uariis nidoribus fumāt patinæ: & ad esum sui expleta esurie: q̄si captiuos trahunt. Vnde & morbi ex saturitate nimia cōcitant: multiq; ipatientiā gulæ uomitu remediant. & qđ turpiter ĝfessi erunt: turpius egerunt. Hippocrates in amphorismis docet crassa & obesa corpora q̄ crescēdi mēsurā ipleuerint: nisi cito ablatiōe sanguinis minuant: in paralysin & pessima morbo⁊ genera erūpere. & iccirco esse necessariā dēptionē: ut rursum habeāt in quæ possint crescere. Nō. n. manere in uno statu natura corpo⁊ potest: sed aut crescere semp: aut decrescere habet. nec posse uiuere aīal: nisi crescēdi capax sit. Vnde & Gallienus etiam doctissimus Hippocratis īterpres athletas quo⁊ uita & ars ſagina est: dicit in exhortatiōe medicinæ nec uiuere posse diu: nec sanos esse. aīasq; eo⁊ ita nimio sanguine & adipibus q̄si luto ſuolutas nihil tenue: nihil cæleste: sed semp de carnibus: & uictu: & uētris īgluuie cogitare. Diogenes tyrānos & subuersiōes urbium: bellaq; uel hostilia uel ciuilia: nō pro simplici uictu ole⁊ pomorūq; sed pro carnibus & epula⁊ deliciis asserit excitari. Quodq; mirādū sit: Epicurus uoluptatis assertor: oēs libros suos repleuit oleribus & pomis. & uilibus cibis dicit esse uiuendū. qa carnes & exq̄sitæ epulæ ingēti cura ac miseria p̄parent. maiorēq; pœnā habeāt in quærēdo: q̄ uoluptatē in abutēdo. Corpora autē nostra cibo tātū & potu īdigere. ubi aqua & panis sit: & cætera his similia: ibi naturæ satisfactū. qcqd suprasuerit: nō ad uitæ necessitatē spectare: sed ad uitium uoluptatis. Bibere & comedere nō deliciæ⁊ ardorē: sed sitim famēq; restinguere. Qui carnibus uescunt: īdigere etiā iis quæ nō sunt carniū. Qui autē simplici uictu abutant⁊ eos carnes nō reqrere. Sapiētiæ quoq; operā dare non possumus: si mensæ abundātiā cogitemus. quæ labore nimio: & cura diligēti atq; īdigēti indiget. Cito explet naturæ necessitas: frigus & fames simplici uestitu & cibo expelli potest. unde & apostolus habētes inqt uictū & uestitū his cōtenti sumus. Delitiæ & epula⁊ uarietates: fométa auaritiæ sunt. Grādis exultatio aīæ est: cū paruo cōtētus fueris cibo: mundū hre sub pedibus: & oēm eius potētiā epulas: libidines: ppter quæ diuitiæ cōparent: uilibus mutare cibis: & crassiore tunica cōpēsare. Tolle epula⁊ & libidinis luxuriā: nemo quæret diuitias: quarū usus aut in uētre aut sub uentre est. Qui egrotat: nō aliter recipit sanitatē: nisi tenui cibo & castigato uictu: quæ λεπτη διαιτα id est tenuis dieta dicit. Quibus ergo cibis recipit⁊ sanitas: his & seruari potest: ne qs putet morbos oleribus cōcitari. Si autē Milonis illius Crotoniatæ uires olera nō ministrāt: quæ nascunt⁊ & alūtur ex carnibus: qd necesse est uiro sapiēti & philosopho Christi tantā hre fortitudinē: q̄ athletis & militibus necessaria est? Quā cū habuerit: ad uitia ꝓuocet. Illi arbitrant⁊ carnes sanitati cōgruas: q̄ uolunt abuti libidine: & in cœnū demergi uoluptatū: ad coitū semp exæstuāt: Christiano sanitas absq; uiribus nimiis necessaria est. Nec turbare nos debet: si rari sint huius ꝓpositi sectatores: qa rari sunt & amici boni & fideles & pudici & cōtinētes. semperq; uirtus rara est. Lege Fabritii cōtinētiā: Curii pauptatē: & in tāta urbe uix paucos inuenies: quos seq̄ris. Noli timere ne si carnes nō comederis: aucupes & uenatores frustra artificia didicerint. Legimus quosdā morbo articulari & podagræ humoribus laborātes ꝓscriptiōe bonoꝝ: ad simplicē mēsam & paupes cibos redactos cōualuisse. Caruerāt enī sollicitudine dispēsandæ domus: & epula⁊ largitate: quæ & corpus frāgunt & animā. Irridet Oratius appetitū ciboꝝ: qui cōsumpti reliquūt pœnitētiam.

Sperne uoluptates: nocet empta dolore uoluptas.

Et cū ī amœnissimo agro ī morsum uoluptuosoꝝ hoium se crassum pīguēq; describeret: lusit his uersibus.

Me pinguem & nitidū bene curata cute uises:
Cum ridere uoles Epicuri de grege porcum.

Cap. XXXIX.

Ed & ex uilissimis cibis uitāda sacietas est. Nihil. n. ita obruit aīum: ut plenus uenter: & exæstuans: & huc illucq; se uertēs: & in ructus uel in crepitus uentoꝝ efflatiōe respirās. Quale illud ieiuniū est: aut q̄lis illa refectio post ieiuniū cū pridianis epulis distēdimur: & guttur nostrū meditatoriū efficit⁊ latri na⁊? Dumq; uolumus ꝓlixioris inediæ fame carere: tantū uoramus: q̄tū uix alterius diei nox digerat. Itaq; nō tam ieiuniū appellādū est: q̄ crapula ac fetens & molesta digestio. Dicearchus in libris antiqtatū & descriptiōe Græciæ: refert sub Saturno id est in aureo sæculo: cū oīa humus funderet: nullū comedisse carnes. sed uniuersos uixisse frugibus & pomis: quæ sponte terra gignebat. Persa⁊ regis Cyri uitā Xenophon octo uoluminibus explicat: poléta & cardamo & sale ac pane cibario eos asserēs uictitare. Lacedæmonio⁊ mēsæ fruga litatisq; & suprascriptus Xenophon & Theophrastus & oēs pene scriptores Græciæ testes sūt. Cheremō Stoicus uir eloquētissimus narrat de uita antiquoꝝ ægypti sacerdotū q̄ oībus mūdi negociis curisq; postpositis semp in tēplo fuerint: & re⁊ naturas causasq; ac rōnes side⁊ cōtēplati sint: nunq̄ mulieribus se miscuerint. nunq̄ cognatos & ꝓpinquos ne liberos qdē uiderint. ex eo tēpore quo cœpissent diuino cultu deseruire: & carnibus & uino se semp abstinuerint: ppter tenuitatē sensus & uertiginē capitis: quē ex paruo cibo patiebātur: & maxime ꝓpter appetitus libidinis: q̄ ex his cibis & ex hac potiōe nascunt⁊. pane raro uescebant⁊: ne onerarēt stomachū. Et si quādo comedebāt: tonsum pariter isopum sumebant in cibo. ut escam grauioré illius colore decoquerēt. Oleū tantū in oleribus nouerāt: ue⁊ & ipsum pa⁊ ꝓpter nauseā & aspitatē gustus leniēdam. Quid loq̄r inqt de uolatilibus cū ouum quoq; ꝓ carnibus uitauerint & lac? Quoꝝ alte⁊ carnes liquidas: alte⁊ sanguinē esse dicebāt colore mutato. Cubile eis de foliis palma⁊: quas Bayas uocant: cōtextū erat. scabellū accliue: & ex una parte obliquū: in terra pro puluillo capiti supponebāt: bidui triduiq; inediā sustinētes. Humeros corporis q̄ nascunt⁊ ex ocio: & ex māsione unius loci nimia uictus castigatiōe siccabāt. Iosephus in secūda Iudaicæ captiuitatis historia: & in octauodecimo antiquitatū libro: & cōtra Appionē: duobus uoluminibus tria describit dogmata Iudæoꝝ: Phariſæos: Saducæos: Essæos. Quorum nouissimos miris effert laudibus: q̄ & ab uxoribus & uino & carnibus semp abstinuerint: & quotidianū ieiuniū uerterint in naturā.

Super quoꝝ uita & Philo uir doctiſſimus ꝑpriū uolumen edidit. Eantes Cizycenus & Aſclepiades cyprius: ætate qua Pygmalion in oriēte regnabat: ſcribūt eſum carniū nō fuiſſe. Eubulus quoq; qui hiſtoriā Mitræ multis uoluminibus explicuit: narrat apud Perſas tria genera Magoꝝ. quoꝝ primos q ſint doctiſſimi & elo quētiſſimi excepta farina & olere nihil aliud in cibo ſumere. Apud Eleuſinā etiam uolucribus & piſcibus & q̄buſdā pomis abſtinere ſolemne eſt. Bardeſanes uir babylonius ī duo dogmata apud Indos gymnoſophiſtas diuidit. quoꝝ alteꝝ appellat bragmanas. alteꝝ ſamaneos: q tantæ cōtinētiæ ſint: ut uel pomis arboꝝ iuxta Gangem fluuiū: uel publico orizæ & farinæ alant cibo. & cum rex ad eos uenerit. adorare illos ſolitus ſit: pa cēq; ſuæ prouīciæ in illoꝝ p̄cibus arbitrari ſitā. Euripides in creta louis ꝑphetas nō ſolū carnibus ſed & co ctis cibis abſtinuiſſe ferē. Xenocrates philoſophus de Triptolemi legibus apud Athenieſes tria tantū p̄cepta in tēplo Eleuſinæ reſidere ſcribit. honorādos parētes: uenerādos deos: carnibus nō ueſcēdū. Orpheus in car mine ſuo eſum carniū deteſtaē. Pythagoræ: Socratis: Antiſthenis: & reliquoꝝ frugalitatē referrē in cōfuſio nē noſtrā: niſi & longū eſſet: & ꝑprii opis īdigeret officio. Hic certe eſt Antiſthenes qui cū glorioſe docuiſſet rhetoricā: audiſſetq; Socratē: dixiſſe ferē ad diſcipulos ſuos: Abite: & magiſtrū quærite. ego. n. iā repperi. Sta rimq; uēditis quæ habebat: & publice diſtributis: nihil ſibi plus q̄ palliolū reſeruauit. Pauptatiſq; eius & labo ris & Xenophon teſtis eſt in ſympoſio: & īnumerabiles libri eius quoꝝ alios philoſophico: alios rhetorico ge nere ſcripſit. Huius Diogenes ille famoſiſſimus ſectator fuit: potētior rege Alexādro: & naturæ uictor huma næ. Nā cū diſcipuloꝝ Antiſthenes nullū recipet: & pſeuerātem Diogenē remouere nō poſſet: nouiſſime cla ua minatus eſt: niſi abiret. Cui ille ſubieciſſe dicit caput: atq; dixiſſe: nullus tā durus baculus erit: q me a tuo poſſit obſeq̄o ſeparare. Refert Satyrus: q illuſtrium uiroꝝ ſcribit hiſtorias: q; Diogenes palliolo duplici uſus ſit ꝑpter frigus: perā ꝑ cellario habuerit. ſecūq; portarit clauā ob corpuſculi fragilitatē: q̄ iā ſenex mēbra ſu ſtētare ſolitus erat Et ἡμέροβίου id eſt diarii uictus uulgo appellatus ſit. in p̄ſentē horā poſcēs a quolibet: & accipiēs cibū. habitauit autē in portaꝝ ueſtibulis: & porticibus ciuitatū. Cūq; ſe cōtorqueret in dolio: uolubi lē ſe hīe domū iocabaē: & ſe cū tēporibus īmutātē. frigore enim os dolii uertebat in meridiē: æſtate ad ſeptē trionē. & utcūq; ſol ſe īclinauerat: Diogenis ſimul p̄toriū uertebaē. Quodā uero tēpore habēs ad portādum caueū ligneū: uidit pueꝝ manu cōcaua bibere: & eliſiſſe illud ferē ad terrā dicens: Neſciebā q; natura hīet po culū. Virtutē eius & cōtinētiā mors quoq; īdicat. Nā cū ad agonē olympiacū q magna frequētia græciæ cele brabaē: iā ſenex ꝑgeret: febre ī itinere diciē ap̄hēſus accubuiſſe in crepidine uiæ. uolētibuſq; eū amicis aut ī iumētū aut in uehiculū leuare: nō acqeuit. ſed trāſiēs ad arboris umbrā locutus eſt: Abite quæſo: & ſpectatū ꝑgite. hæc me nox aut uictorē. pbabit aut uictū. Si febrē uicero: ad agonē ueniā. Si me uicerit febris: ad īferna deſcēdam. Ibiq; p nocte eliſo gutture: nō tā mori ſe ait: q̄ febrē morte excludere. Vnius tantū philoſophi exē plum poſui. ut formoſuli noſtri & troſuli: & uix ſummis pedibus adumbrātes ueſtigia: quoꝝ uerba ī pugnis ſunt: & ſyllogiſmi in calcibus q pauptatē apoſtoloꝝ & crucis duriciam aut neſciūt aut cōtemnunt: imitenē ſaltem gētilium parcitatem.

De Diogene

Cap. LX.

h Aec de argumētis philoſophorū exēpliſq; diſſerui. Nūc ad exordiū generis humani. i. ad noſtra tran ſiens: docebo primū Adā & in paradyſo accepiſſe p̄ceptū. ut cætera poma comedēs: ab una arbore ie iunaret. Beatitudo paradyſi abſq; abſtinētia cibi nō potuit dedicari. Quādiu Adā ieiunauit: in parady ſo fuit. comedit: & eiectus eſt. eiectuſq; ſtatim duxit uxorē. Qui ieiunās in paradyſo uirgo fuerat: ſatur ī terra matrimonio copulaē. & tamē eiectus nō ꝑtinus accepit licentiā carniū ueſcēdaꝝ. ſed tantū poma arboꝝ & fruges ſegetū & herbaꝝ olera ei tradunē in cibū. ut exul quoq; paradyſi nō carnibus q in paradyſo nō erant: ſed ſimilitudīe frugū paradyſi ueſcereē. poſtea uero uidēs deus: q diligēter appoſitū eſſet ad malitiā cor hoīs ab adoleſcētia: & ſpūs eius ī iis p̄manere nō poſſet: q erāt caro: opa carnis diluuio cōdēnauit: & auidiſſimā ho minū gulā ꝑbās dedit eis licētiā comedendaꝝ carniū: ut dū ſibi ītelligūt licere oīa: nō deſiderarēt magnope qd licebat. nec mādatū in cauſam uerterēt p̄uaricationis. Quanq̄ & tūc ex parte imperatū de immūdis aīali bus ieiuniū ſit. nā cū alia mūda dicanē: alia immūda: & in arca Noe de īmūdis bina: de mundis ītroducuntur imparia: & utiq; imūdoꝝ eſus ablatus ſit: ne ſine cauſa dicerenē īmūda: ex parte ieiunium dedicatū eſt: docēs abſtinētiā oīum in quorūdam reciſione. Cur p̄didit Eſau primogenita ſua? Nōne ꝑpter cibū? Impatiētiamq; gulæ lachrymis emēdare nō potuit. Eiectus de ægypto populus Iſrahel & in terrā repromiſſiōis lacte & mel le manātem ītroducēdus: ægyptias carnes & pepones: alliaq; deſiderat. Vtinā īquit obiſſemus p̄cuſſi a deo in terra ægypti: quādo ſup ollas carniū ſedebamus. Et iteꝝ: Quis nos ueſcet carnibus? Venerūt in mētē nobis piſces quos in ægypto comedebamus gratis: & cucumeres: & pepones: & porri: & cepe: & allia. At nūc anima noſtra arida: nihil niſi manna oculi noſtri cōſpiciūt. Angeloꝝ cibū cōtemnētes: carnes ægyptias ſuſpirabant. Moyſes quadraginta diebus & noctibus ieiunus in mōte Syna: etiam tūc probās: nō in pane ſolo uiuere ho minē: ſed in omni uerbo dei: cum domino loquitur. populus autem ſatur idola fabricat. Ille uacuo uentre le gem accipit ſcriptam digito domini. Iſte māducans & bibēs: cōſurgēſq; ludere: aurum conflat in uitulum: & ægyptiū bouem præfert domini maieſtati. Tot dierum labor: unius horæ ſaturitate periit. Frangit audacter Moyſes tabulas. ſciebat enim dei ſermonem non poſſe audire temulentos: incraſſatus eſt & pinguefactus: & dilatatus: & recalcitrauit dilectus: & dereliquit dominū: qui fecerat eum: & abſceſſit a deo ſalutari ſuo. Vn de & in eodem deuteronomio præcipitur: ne cum manducaueris & biberis: & domos optimas ædificaueris: ouibus & bobus tuis multiplicatis & argēto & auro extollatur cor tuum: & obliuiſcaris domini tui. Deniq; māducauit populus: & īcraſſatum eſt cor eius: ne uideret oculis: & auditet auribus: & corde cōtineret: & uul tum ieiunātis Moyſi: & iuxta Ebraicā ueritatē: dei cōfabulatiōe cornutū paſtus & piguior populus ſuſtinere nō potuit. Quā ob rem dominus noſter atq; Saluator nō ob differētiā uirginitatis & nuptiaꝝ ut qdā putāt

ſed ob ieiuniorꝫ cõſortia Moyſen & Heliã tranſſiguratus in mõte ſecũ oſtendit in gloria. q̃q̃ Moyſes & Helias typum ꝓpriæ legis ꝓphetarũqꝫ mõſtrauerint: ſicut manifeſte ſcriptura euãgelii teſtat̃. dicebãt ei exitum. quẽ cõpleturus erat in Hieruſalẽ. paſſionẽ enim domini nõ uirginitas & nuptiæ: ſed lex nunciat & ꝓphetæ. Quod ſi cõtẽtioſe in Moyſe nuptias: in Helia uirginitatẽ dixerint demõſtrari: breuiter audiãt Moyſen mortuũ & ſepultũ: Heliã igneo curru raptũ: ante imortalẽ eſſe cœpiſſe q̃ mortuũ. Sed nec ſecũda cõſcriptio tabularꝫ abſqꝫ ieiunio potuit ĩpetrari. Quod ebrietas ꝓdiderat: inedia repperit. Ex quo oſtẽditur poſſe nos p ieiuniũ redire in paradiſum. unde per ſaturitatẽ fueramus eiecti. In exodo aduerſus Amelech oratione Moyſi: & totius populi uſqꝫ ad ueſperã ieiunio dimicatũ eſt. Ieſus filius Naue ſtationẽ ĩpetrauit ſoli & lunæ. & inediã pluſq̃ unius diei uictoris exercitus ꝓtelauit. Saul ſicut in regnorꝫ primo libro ſcribit̃: maledictus inquit qui ederit panem uſqꝫ ad ueſperã: donec ulciſcar me de inimicis meis. Et nõ guſtauit omnis populus eius: & tota terra prãdebat. Tãtaqꝫ fuit auctoritas ſtationis ſemel domino deſtinatæ: ut Ionatham qui cauſa uictoriæ extiterat: deprehẽderet ſors: & ignorãtiæ crimen declinare nõ poſſet. patriſqꝫ in ſe cõcitaret manũ & uix populi precibus ſaluaretur. Helias quadraginta dierꝫ ieiunio præparatus: deum uidit in mõte Oreb: audiuitqꝫ ab eo quid tu hic Helia? Multo familiarior iſta uox: q̃ illa in geneſi: Adam ubi es? Illa enim paſtum terrebat & perditum. hæc ieiunãti famulo blãdiebat̃. Cõgregatũ Samuel populum in Maſphat: indicto ieiunio roborauit. & fecit hoſtibus fortioré. Aſſyriorꝫ impetũ: & potẽtiam Sennacherib: Ezechiæ regis lachrymæ ſaccus & humiliatio uictus fregit: proſtrauit: & uicit. Et ecõtrario ciuitas Niniue imminẽtem iram domini: ieiuniorꝫ miſeratione detorſit. quã & Sodoma placaſſet & Gomorra: ſi uoluiſſet agere pœnitentiã. & lachrymas pœnitentiæ patrocinãte cõciliare ieiunio. Acab Rex impiiſſimus: ut ſentẽtiã dei ſubterfugeret: & euerſio domus eius differret̃ in poſteros: ieiunio ĩpetrauit & ſacco. Anna uxor Elchane inanẽ cibo uẽtrem filio meruit implere. Periclitãtur ĩ babylone Magi oĩs cõiector & auriolus & aruſpex cædit̃. Daniel & tres pueri reuelationẽ merent̃ ieiunio. & paſti leguminibus pulchriores ſũt & prudẽtiores his: qui de mẽſa regis carnibus ueſcebantur. Deide ſcriptũ eſt: q̃ Daniel tribus ebdomadis ieiunauerit: panem ſuauẽ nõ comederit: caro & uinũ nõ intrauerit os eius: oleo unctus nõ ſit. & uenerit ad eũ angelus dicẽs: Daniel homo miſerabilis es. Qui deo miſerabilis apparuerat poſt ieiuniũ: leonibus in lacu fuerat horribilis. Quã pulchra res quæ placat deũ: leones mitigat: dæmones terret. Mittit̃ ad eum (licet hoc in ebraicis uoluminibus nõ ĩuenerimus) Abacuc meſſorꝫ prãdium portãs. Talẽ enim diſcophorꝫ inedia meruerat hebdomadis. Dauid periclitante filio poſt adulterium ἐξομολογεσιν in cinere & ieiunio facit dicẽs. Qui cinerẽ tanq̃ panẽ manducabã: & potum meũ cũ fletu miſcebam. Et ĩfirmata ſũt in ieiunio genua mea. & certe iam audierat a Nathan. Dominus abſtulit a te hoc peccatũ. Sãpſon & Samuel uinũ & ſicerã nõ bibunt. Erãt. n. filii repromiſſiõis: & per abſtinẽtiam ieiuniũqꝫ cõcepti. Aaron & cæteri ſacerdotes ĩgreſſuri templũ: omne qd̃ poteſt inebriare nõ potãt: ne morianꝫ. Ex quo ĩtelligimus mori eos: q in eccleſia nõ ſobrii miniſtrarint. Quã ob rẽ exprobrat̃ Iſraheli: potũ dabatis Nazareis meis uinũ. Ionadab filius Zechab p̃cepit filiis ſuis: ut nõ biberẽt uinũ uſqꝫ ĩ æternũ. Quibus cũ offerret Hieremias ut biberẽt: & illi bibere noluiſſent: loquit̃ dominus p ꝓphetã. quia obediſtis p̃cepto Ionadab p̃ris ueſtri nõ deficiet uir de ſtirpe Ionadab filii Zechab: ſtans in cõſpectu meo cũctis diebus. Cap. XLI.

IN foribus euãgelii Anna filia Phanuelis uniuira ĩducit̃: ſemperqꝫ ieiunãs. Et dominum uirginẽ longa caſtitas: longaqꝫ ieiunia ſuſcepere. Præcurſor eius & p̃co locuſtis aliſ & ſilueſtri melle: non carnibus. habitatioqꝫ deſerti & ĩcunabula monachorꝫ talibus incohant̃ alimentis. Sed & ipſe dominus baptiſma ſuum. xl. dierum ieiunio dedicauit: & acriora dæmonia docuit nõ niſi oratione & ieiuniis poſſe ſuperari. Cornelius centurio ut ſpiritum ſanctũ accipet ante q̃ baptiſma: elemoſinis meruit crebriſqꝫ ieiuniis. Paulus apoſtolus poſt famem & ſitim & cæteros labores ſuos & pericula latronum: naufragii: ſolitudinis: crebra ieiunia enumerat. Et diſcipulo Timotheo doléti ſtomachum: & infirmitates plurimas ſuſtinenti ſuadet uini modicam potionem: Iam noli ĩquit aquam bibere. Cui autẽ dicit: iam noli aquã bibere: oſtẽdit eum aquam ante potaſſe. Quod nõ cõcederet: niſi crebræ infirmitates & dolor ſtomachi poſtulaſſent. Reprobat quidem apoſtolus eos: qui prohibebãt nuptias: & iubebant cibis abſtinere. quos deus creauit ad utendum cum gratiarum actione. ſed Martionem deſignat & Tatianum & cæteros hæreticos: qui abſtinẽtiam indicãt perpetuã: ad deſtruenda & cõtemnẽda & abominãda opera creatoris. nos autem & creaturam omnem laudamus dei: & maciem ſaginæ: abſtinentiam luxuriæ: ieiunia p̃ferimus ſaturitati. Vir quippe in laboribus laborat ſibi: & uim facit in interitum ſuum. Et a diebus Ioãnis Baptiſtæ ieiunatoris & uirginis regnum cælorꝫ uim patitur: & uiolenti diripiunt illud. Timemus enim ne ab aduentu æterni iudicis: ſicut in diebus diluuii: & euerſionis Sodomæ & Gomorræ deprehẽdamur mãducantes & bibentes: & nubẽtes: & nuptum tradẽtes. Nam & diluuium & ignis de cælo ſaturitatẽ pariter & nuptias quas deleret: inuenit. Nec mirũ ſi omne quod in macello uenditur: apoſtolus emi iubeat: & comedi: cum idolatris & adhuc in templis idolorꝫ quaſi idolotheta ueſcẽtibus: pro ſumma abſtinẽtia fuerit: cibis tantum abſtinere gentiliũ. Quod ſi ſic loquitur ad romanos: is qui manducat: nõ manducantem nõ ſpernat. & qui nõ manducat: manducantem nõ iudicet: non inter ieiunia & ſaturitatem æqualia merita diſpenſat. ſed contra eos loquitur: qui in Chriſtum credentes adhuc iudaizabãt. & eos qui ex gentibus crediderant: monet: ne ſcandalizent illos cibo ſuo: qui adhuc infirmiores erãt in fide. Deniqꝫ & in conſequentibus hoc ipſum ſonat. Scio & cõfido in domino leſu: q̃ nihil cõmune p ſeipſum eſt: niſi ei qui exiſtimat qd cõe eſſe: illi cõmune ẽ. Si. n. ꝓpter cibum frater tuus cõtriſtat̃: iam nõ ſecũdũ caritatẽ ãbulas. Noli cibo tuo illũ ꝑdere: p quo xp̃us mortuus eſt. nõ ergo blaſphemet̃ bonũ noſtrꝫ. nõ eſt. n. regnum dei eſca & potus. Ac ne qs putaret hoc de ieiuniis dici: & non de ſupſtitione iudaica: ſtatim ediſſerit: alius credit manducare omnia. Qui autem infirmus eſt: olera mãducet. Et rurſum: Alius iudicat diem plus q̃ diem:

alius iudicat omnem diem,unuſquiſq; in ſuo ſenſu abundat.Qui ſapit:diem domino ſapit.Et qui mãducat: domino mãducat,gratias agit enim deo.Et q nõ mãducat:domino nõ mãducat,& gratias agit deo. Qui,n. infirmi erant in fide adhuc:& alias carnes mũdas alias arbitrabant imundas:& inter diem & die eſſe aliquid æſtimabãt.Verbi gra ſanctius eſſe ſabbatũ:& neomenias:& ſcenophegiã:q̃ reliquos dies:iubent olera mãducare:quæ idifferẽter comedunt ab oĩbus.Qui uero firmioris erãt fidei:oẽs carnes & oẽs dies:æq̃les eſſe credebãt.Illud autẽ qd ꝓponere aduerſarius auſus eſt:dominũ uoratorẽ & potatorẽ uini a Phariſæis appellatũ eſſe:& q ad epulas ierit nuptiaꝝ:& cõuiuia nõ deſpexerit peccatoꝝ:exiſtimo q; nobiſcũ faciat. Iſte,n. eſt dominus ut arbitraris uorator q q̃draginta diebus Chriſtianoꝝ ieiuniũ ſanctificat; q beatos appellat eſuriẽtes & ſitiẽtes:q eſcam hꝛe ſe dicit:nõ quã diſcipuli ſuſpicabant:ſed quæ in ꝓpetuũ nõ piret,q de die craſtino cogitare ꝓhibet.Qui cũ eſuriſſe & ſitiſſe dicat:& iſſe frequẽter ad prãdia:excepto myſterio:qd in typũ ſuæ paſſiõis expreſſit:& ꝓbãdi corporis ueritatẽ:nec gulæ ſcribit ſeruiſſe nec uẽtri.Qui diuitẽ purpuratũ:ꝓpter epulas narrat in tartaro:& Lazaꝝ pauperẽ ob inediã dicit eſſe in ſinu Abraæ:q quãdo ieiunamus ungi caput: & lauari præcepit faciẽ:ut nõ gloriæ hoĩum:ſed domino ieiunemus.Qui comedit qdẽ poſt reſurrectionẽ partẽ piſcis aſſi & fauũ:nõ ꝓpter eſuriem & gutturis ſuauitatẽ:ſed ut ueritatẽ ſui corporis cõprobaret.Nã quotieſcunq; mortuũ ſuſcitauit:iuſſit ei dari mãducare:ne reſurrectio phantaſma putaret.Et Lazaꝝ poſt reſurrectionẽ:ob hãc cauſam ſcribit cũ domino iniſſe cõuiuium.Nec hoc dicimus: q; negemus piſces & cætera ſi uolũtas fuerit in cibo eſſe ſumenda.ſed quomodo nuptiis uirginitatẽ:ita ſaturitati & carnibus ieiunia ſpiritumq; præferimus. Si autẽ Petrus hora ſexta prãſurus aſcẽdit in cœnaculũ:fortuita eſuries nõ facit præiudiciũ ieiunioꝝ.Hoc,n.modo & dominus quia ad puteũ ſamaritanæ hora ſexta feſſus reſedit:& bibere uoluit: oĩbus incũbit neceſſitas:uelint nolint hoc tẽpore bibẽdi.Potuit autẽ fieri:ut uel ſabbatũ eſſet uel dies dominicus:& poſt biduĩ triduiq; ieiuniũ:hora ſexta eſurierit.Nunq̃ enim crediderim apoſtolũ:ſi ante unã diẽ cœnauerat:epuliſq; diſtẽtus fuerat:alterius diei eſuriſſe meridie.Quod ſi cœnauit pridie & ſequẽti die eſuriuit ante prandiũ:exiſtimo q; uſq; ad ſacietatẽ nõ comederit:q tam cito potuit eſurire. Porro ſi ꝑ Eſaiam loqtur deus:q; nõ tale ieiuniũ elegerit dicens:in diebus ieiunioꝝ ueſtroꝝ iueniunt uolũtates ueſtræ:& ſubiectos pcutitis,& in iudicia & in lites ieiunatis:& ceditis pugnis:nõ tale ieiuniũ elegi:dicit dominus. Quale elegerit: docet.Frãge eſuriẽti panẽ tuũ,& paupes ſine tecto:induc in domũ tuã,ſi uideris nudũ:ueſti,& domeſticos ſeminis tui ne deſpicias.Nõ igit ieiuniũ reprobauit,ſed q̃le uellet:oſtẽdit.Neq; enim uẽtris eſuries accepta eſt deo:quã lites & rapinæ & libidies deſtruũt. Si non uult ieiuniũ deus:quo modo in leuitico præcipit:ut ſeptimo menſe decima meſis oĩs populus ieiunet uſq; ad ueſperã?Et q nõ afflixerit aĩam ſuã:moriat?Et exterminet de populo ſuo?Quare ſepulchra cõcupiſcẽtiæ ubi carnibus deditus populus ruit:uſq; hodie in ſolitudine ꝓſeuerãt?Et craſſus populus ortigomorã ſcribit ad colerã uſq; ructaſſe?Cur homo dei: ad cuius ꝓphetiã manus aruerat regis leroboã:qui mãducauit cõtra edictũ dei:ilico ꝓcuſſus eſt?Et leo q aſinã cuſtodiuit intactã:Prophetæ leuãti ſe de prãdio nõ pepcit?Qui ieiunus miracula fecerat:prãſus ilico ſaturitatis pœnas luit. Sed & Iohel clamitat:Sanctificate ieiuniũ:prædicate curationẽ,ut mõſtraret ieiuniũ ſanctificari cæteris operibus:& ſanctificatũ ieiuniũ curatiõi ꝓficere peccatoꝝ.Quo modo autẽ uirginitati uere nõ ꝓiudicat imitatio uirginũ diaboli:ita & ueris ieiuniis coſtũ Iſidis & Cybele:& quorundã ciboꝝ in æternũ abſtinentia.maxime cũ apud illos:ieiuniũ panis ſagina carniũ cõpeſcet.Et ſicut ſigna quæ faciebat Moyſes imitabant ſigna ægyptioꝝ:ſed nõ erant in ueritate:nã uirga Moyſi uirgas magoꝝ deuorabat:ita & oĩa q per æmulationẽ dei facit diabolus:nõ religionis noſtræ ſupſtitio:ſed noſtra arguit negligẽtia:id nolẽtiũ facere qd bonum eſſe:etiã ſæculi hoĩes nõ ignorant.

Cap.XLII.

Varta ꝓpoſitio eſt Iouiniani quæ & extrema:duos eſſe ordines ouiũ ponit & hircorũ, alteꝝ iuſtoꝝ: alteꝝ peccatoꝝ,alios ſtare a dextris:alios a ſiniſtris & audire iuſtos. Venite benedicti patris mei poſſidere paratũ uobis regnũ a cõſtitutiõe mũdi.Peccatoribus uero dici.Diſcedite a me maledicti in ignẽ æternũ:q ꝑparatus eſt diabolo & angelis eius.Arboꝛ bonã nõ poſſe malos fructus facere: nec malã bonos. Vnde & Saluator loqtur ad Iudæos: Vos de patre diabolo eſtis:& cõcupiſcẽtias patris ueſtri facere uultis.De cem uirgines ꝓponit:ſtultas atq; ſapiẽtes,& quinque quæ oleũ nõ habuerũt remãſiſſe extrinſecus.alias uero quinque quæ ſibi lumẽ bonoꝝ opeꝝ ꝑparauerãt:thalamũ intraſſe cũ ſponſo.Aſcẽdit ad diluuiũ:& ait.Qui erant cũ Noe iuſti:ſeruati ſunt.q uero peccatores:oẽs in cõe perierunt. Apud Sodomã & Gomorrã exceptis duobus gradibus bonoꝝ malorũq;:nulla diuerſitas iuenit.Qui eſt iuſtus:eripit,q peccator: pari uorat incẽdio,una ſalus liberatis,unus iteritus remanẽtibus.Ne paululũ qdẽ a iuſtitia declinãdũ: idicio eſt uxor Loth. Si autẽ inqt mihi opponis:q̃re iuſtus laboret in pace:aut in ꝓſecutionibus:ſi nullus ꝓfectus eſt: nec maiora ꝑmia?Scias hoc eũ facere:nõ ut qd plus mereat,ſed ne ꝑdat:qd accepit. In ægypto quoq; decẽ plagas æq̃liter oẽs ſentiunt peccatores.& ſimiles tenebræ domino & ſeruo nobili & ignobili:regi iminẽt & uulgo.Sãcto uero dei & populo Iſrahel una erat lux.Sic & ĩ mari rubro iuſti pariter trãſeũt,peccatores pariter obruunt.Sexcẽta hoĩum milia excepta imbelli ætate & ſexu: in deſerto æqualiter ruunt,& duo qui iuſtitia pares erãt:æq̃liter liberant,ꝑ quadraginta annos cunctus Iſrahel ſimiliter laborat & morit.Gomor mãnæ uniuerſis ætatibus una in cibo meſura eſt.ueſtitus pariter nõ deterit,capilli ſimul nõ augent,barba in cõmune non creſcit, calciamẽta ex æquo oĩbus durãt.Nõ icalluere pedes,cibus in ore cunctoꝝ æqualiter ſapit. Ad unã manſionem pari labore & mercede ꝓgebant.Oĩs ebræus æquale habet paſca:æq̃les ſcenophegias; æquale ſabbatũ: æquales neomenias.Septimo requietionis anno abſq; ꝓſonaꝝ diſcretiõe dimittit:& in iubilæo uniuerſa cũctis debita relaxant;atq; ad antiquã poſſeſſionẽ uenditor redit.Parabolã autẽ in euãgelio ſeminãtis:in qua in bona terra centeſimus & ſexageſimus & triceſimus fructus exoritur:& e cõtrario in terra mala triplex ſterili-

tatis uarietas ídicaſ:in duos ordines diuidit:bonæ terræ & malæ.Et quo mō apoſtolis pro derelictis filiis 33
& uxoribus:in euāgelio alio cēties:in alio ſepties dominus repromittit:& in futuro uitā æternā: nullaq; diſtātia eſt inter cētū & ſeptē:ſic & in hoc numero nō facere p̄iudiciū:ubi huius terræ fertilitas p̄dicaſ. p̄ſerti cū & euāgeliſta Marcus retrorſū numeret:triginta:ſexaginta: & centū.Dicit dominus:q māducat meā carnē:& bibit meū ſanguinē:in me manet:& ego ī illo.Sicut ergo ſine aliq̄ differētia graduū Chriſtus in nobis eſt:ita & nos in chriſto ſine gradibus ſumus.Oīs qui diligit me:ſermonē meū ſeruabit.& p̄ meus diliget eū & ad eū ueniemus:& māſionē apud eum faciemus.Qui iuſtus eſt:diligit.qui diligit:uēit ad eum pater & filius:& in eius habitāt hoſpitio.Vbi aūt huiuſcemodi habitator eſt:puto q̄ nihil deeſſe poſſit hoſpiti.Si aūt dicit:multæ māſiones ſunt apud patrē meū:nō in regno cælo⁹ diuerſas ſignificat māſiones:ſed eccleſiarū in toto orbe nūerum:quæ cōſtat una per ſeptē.Vado inqt & p̄parabo uobis locū:nō loca.Si hæc repromiſſio ꝓprie.xii. apoſtolo⁹ eſt:ergo Paulus excluſus eſt de hoc loco:& electōis uas ſupfluus putabiť & indignus. Ioānes & Iacobus qa plus cæteris petierūt:nō ipetrauerūt:& tamē nō ē dignitas eo⁹ iminuta.qa reliqs apoſtolis æquales fuerūt.Neſcitis qa corpora ueſtra tēplū ē ſpiritus ſancti.Tēplū inquit eſt:& nō tēpla.ut ſimiliter in oībus habitatorē oſtēderet deū.Nō pro his rogo tātū:ſed pro illis qui credituri ſunt per uerbū eo⁹ in me.ut ſicut tu p̄ in me:& ego in te unū ſumus:ita oēs unū ſint in nobis.Gloriā quā dediſti mihi:dedi eis. dilexi eos:ſicut me dilexiſti.Et quo mō nos ſumus p̄ & filius & ſpiritus ſanctus unus deus:ſic & unus populus in ipſis ſit.hoc eſt quaſi filii cariſſimi diuinæ cōſortes naturæ:ſpōſa:ſoror:mr̄:& quæcunq; alia putaueris uocabula:unius eccleſiæ cōgregatio eſt.quæ nunq̄ eſt ſine ſpōſo:fre:filio unā hēt fidē.nec conſtupratur dogmatū uarietate.nec hæreſibus ſcidiť .uirgo manet.Quocūq; agnus uadit:ſequiť illū.Sola nouit cāticū chriſti.Si aūt inquit mihi oppoſueris.ſtella a ſtella differt in claritate:audies differre ſtellā a ſtella:hoc ē ſpiritales a carnalibus.Oía mēbra æqualiter diligimus.nec oculum p̄ponimus digito:nec digitū auriculæ.ſed ſingulorū amiſſione mēbrorū cōis dolor eſt.Aequaliter introimus in hoc ſæculū:& æq̄liter de eo egredimur. unus aūt Adā terrenus:& alter cæleſtis.Qui in terreno fuerit a ſiniſtris eſt:& peribit. Qui in cæleſti a dextris eſt: & ſaluabitur.Qui fatuæ fratri dixerit & racha:reus erit gehennæ.Et qui homicida fuerit & adulter: mitteť ſimiliter in gehēnā.In p̄ſecutione q incēdiť:q ſuffocať:qui decolať:q fugerit:qui in carcere incluſus obierit: uaria quidē luctæ genera:ſed una corona uicto⁹ eſt.Inter eū fratrē q ſemp cū patre fuerat:& qui poſtea pœnitēs eſt receptus: nulla diuerſitas eſt.Operariis primæ horæ:& tertiæ & ſextæ & nonæ & undecimæ: unus denarius æqualiter redditur.Et quo magis admireris:ab his incipit p̄miū:qui minus in uinea laborarūt.

Cap.XLIII.

Is & huiuſcemōi diuinarū ſcripturarū teſtimōiis: quæ ad p̄uerſitatē ſui dogmatis callidus diſputator
h inclinat:quis nō tēteť etiā electo⁹ dei? Et q̄ Ioānes apoſtolus Antichriſtos dicit ueniſſe multos:hæc uera eſt Antichriſti p̄dicatio:quæ inter Ioānem & ultimū pœnitētē nullā facit eē diſtātiam. Simulq; miror:quo mō ſerpēs lubricus & Proteus noſter:in uaria⁹ ſe mutet portēta forma⁹.Qui.n.in coitu & in ſaturitate Epicureus eſt:ſubito in retributōe merito⁹ Stoicus efficitur.Hieroſolymam Cittio: Iudææ Cypro: Xp̄m Zenone cōmutat.Si nō licet a uirtutibus paululū declinare:& oīa peccata ſunt paria:eiuſdēq; criminis reus eſt: q eſurienti panē ſurripuerit:& q hoīem occiderit:tu quoq; maximorū ſcele⁹ reus teneberis. Porro aliud eſt:ſi dicas te minima q̄dem habere peccata.& cū oēs apoſtoli & prophetæ iuxta id q̄d in ſecūda ꝓpoſitione differui:peccatores eē ſe plāgant:ſolus de iuſtitia glorieris. Ante nudo eras pede:mō nō ſolū calciato: ſed & ornato.Tūc pexa tunica & nigra ſubuccula ueſtiebaris ſordidatus & pallidus:& calloſam opere geſtitās manū.nūc lineis & ſericis ueſtibus & Atrebatū ac Laodiceæ indumētis ornatus īcedis.Rubēt buccæ:niter cutis:comæ in occipitiū frōtēq; toruantur;ptenſus eſt aq̄liculus:inſurgūt hūeri:turget gutť:& de obeſis faucibus uis ſuffocata uerba ꝓmūť. certe ī tāta diuerſitate uictus & ueſtitus:neceſſe ē aut hic aut ibi eē peccatū.Nō q̄ peccatū in cibo aut in ueſtibus aſſerā:ſed quo uarietas & cōmutatio in deterius reꝑhēſioni ꝓxia ſit.Quod aūt reꝑhēdiť a uirtute procul eſt:q̄d a uirtute ꝓcul eſt:uitio mācipať.Quod uitioſū arguiť:peccato iūgitur.Quod peccatū eſt:iuxta tuā ſentētiā in ſiniſtra pte & hirco⁹ grege deſcribitur.Aut reuerteris igitur ad ātiquū ꝓpoſitū:ut ouis poſſis eius eē ad dexterā.aut ſi priorē ſētētiā puerſa pœnitētia cōmutaris:uelis nolis q̄q̄ barbā raſeris:inter hircos numeraberis. Ve⁹ q̄d prodeſt luſcū uocare luſcū:& accuſatoris docere īcōſtātiā:cum propoſitionū ſeries diluenda ſit? Oues & ædos a dextra & ſiniſtra:duos iuſtorū & peccato⁹ eē ordines nō negamus.Arborē bonā fructus malos nō facere:nec malā bonos:nulli dubiū eſt.Decē quoq; uirgines ſapientes & ſtultas:in bōas malaſq; diuidimus.In diluuio liberatos iuſtos:& peccatores aquis obrutos nō ignoramus.In ſodoma & gomorra ereptū iuſtū:& īpios igne cōſūptos:oībus p̄ſpicuū ē.X.quoq; plagis ꝓcuſſam ægyptū & Iſrahel fuiſſe ſoſpitē nouimus.In mari rubro tranſiſſe iuſtos:& Pharaonē cū ſuo exercitu demerſum:etiā in ſcholis cātant paruuli.Sexcenta milia in deſerto cecidiſſe qa increduli fuerint:& duos tātū terrā repromiſſionis intraſſe ſcripturæ docēt.& reliqua:quæ uſq; ad operarios uineæ in duos bono⁹ & malorum ordines deſcripſiſti.Sed quale eſt:ut qa īter bonos & malos diuiſio eſt:tu aſſeras inter iꝑos bonos uel ecōtrario malos nullā eē diſtantiā? nihilq; referre:utrum in pecore aliquis aries ſit:an ouicula? Vt⁹ primam lanā habeat:an ſecūdā? Vtrū ſcabidū pecus ſit & morbidū:an uegetū atq; ſuſultās? Maxīe cū Ezechiel oues rōnabiles & diuerſitatē inter pecus & pecus ſuæ ꝓphetiæ auctoritate demōſtret dicēs:Ecce ego iudico inter pecus & pecus &;inter arietes & hircos:& īter pecus pingue & macilētum. ꝑ eo q̄ lateribus & humeris impīgebatis:& cornibus ueſtris uētilabatis oīa infirma pecora:donec diſpergerētur.Et ut ſciremus quæ iſta ſint pecora:ſtatī ītulit.Vos aūt greges mei:oues paſcuæ meæ:hoīes eſtis.Idipſū ergo erit Paulus & ille pœnitēs: q̄ cum patris uxore dormierat:qa in eccleſiā poſt pœnitētiā receptus ē? Et quia ſimul a dextris ē:in eadē cū

apostolo claritate fulgebit? Et quo modo in uno agello usq; ad messem: in cōsumationē mūdi: zizania pariter frumentaq; succrescūt? Qua cōsequētia pisces boni & mali sagena Christi & reti euāgelio cōtinēt? Cur i typo ecclesiæ in arca Noe diuersa animalia: & pro qualitate meritoꝝ: diuersæ sunt māsiones? Cur astitit regina a dextris tuis: in uestitu deaurato circūdata uarietate? Cur Ioseph in forma Christi uariā habuit tunicā? Cur apostolus loq̄t ad Romanos: Vnicuiq; sicut deus diuisit mēsurā fidei? Sicut. n. in uno corpore multa mēbra hēmus: oīa aūt mēbra nō eūdē actū habēt: ita multi unum corpus sumus in Christo: singuli aute alter alterius mēbra. Habētes aūt donationes secūdū gratiā quæ data est nobis differētes: siue prophetiā secūdū mēsurā fidei: siue ministeriū in ministrādo: siue q̄ docet in doctrina: qui exhortat in exhortādo: q̄ tribuit in simplicitate: qui p̄est in sollicitudine. & reliqua. Et ī alio loco alius iudicat diē pluſq̄ diē. alius iudicat omnē diē. unusquisq; in suo sensu abūdat. Et ad Corinthios. Ego plātaui Apollo ligauit. sed deus īcremētū dedit. Itaq; neq; qui plātat est aliquid: neq; qui rigat: sed qui īcremētū dat deus. Qui plātat & q̄ rigat: unū sūt. Vnusq;sq; aute ꝓpriā mercedē accipiet secūdū suū laborem. dei enī sumus adiutores: dei agricultura estis: dei ædificatō estis. Et rursū alibi. Secūdū gratiā quæ data est mihi: ut sapiēs architectus fundamētū posui: alius aūt superædificat. Fūdamētū. n. aliud nemo p̄ōt ponere: p̄ter q̄ qd̄ positū est: q̄ est Christus Iesus. Si quis aūt supædificat sup fūdamentū hoc auꝝ: argētū: lapides p̄tiosos: ligna: fœnū: stipulā: uniusc uiusq; opus apparebit. dies. n. domini illud manifestabit: quoniā in igne reuelabit: & singuloꝝ opus q̄le sit. ignis ꝓbabit. Si cuius opus mānserit: qd̄ superædificauit: mercedē accipiet. Si cuius opus arserit: d̄trimētū patiet. Ipe aūt saluus erit: sic tamē quasi per ignē. Sic is cuius opus arsit & periit: & dānū sustinuit laboris sui: perdet qdē laboris p̄miū. sed ipse saluabitur: nō tamē absq; probatione ignis. Ergo iis cuius opus māserit: qd̄ superædificauit: sine ignis ꝓbatione saluabit. & inter saluationē utiq; erit diuersitas aliqua. Nec nō in alio loco: Sic nos īquit existimet homo: quasi ministros Christi & dispēsatores ministerioꝝ dei. Hic iā quærit inter dispensatores: ut fidelis quis iueniatur. Vis scire: quoniā inter dispēsatores sit multa distātia? Nō dico de malis & bonis: sed de ipis bonis qui ad dexterā stant. Audi cōsequēter. Nescitis quoniā qui in sacrificiis operant: de sacrificiis comedūt. qui altario deseruiunt: de altario participant. Sic & dominus dispposuit his: qui euāgeliū ānūciāt: de euāgelio uiuere. Ego aūt nō abutar horū aliquo. nō scripsi aūt hæc: ut sic fiant in me. Melius est mihi mori: q̄ ut gloriā meā quis euacuet. Si enī euāgelizauero: nō ē mihi gloria. necessitas quippe mihi īcūbit. Ve. n. mihi est: si nō euāgelizauero. nā si uolūtate hoc ago: mercedē habeo. Si aūt nolēs: dispēsatio mihi credita est. Quæ est ergo merces mea? ut euāgelizās sine sumptu ponā euāgeliū Christi. ut nō abutar potestate: quæ data est mihi in euāgelio. Cū. n. essem liber ex oībus: oīum me seruū feci: ut plures lucrifaceré. Nūquid potes dicere peccare eos: qui uiuūt de euāgelio? Et qui de sacrificiis participāt? Vtiq; nō. Dominus. n. dispposuit: ut q̄ p̄dicāt euāgeliū: de euāgelio uiuāt. Apostolus āt q̄ nō abutit hac licētia: sed laborat māibus suis: ne quē grauet: & die & nocte operatur: & ministrat his qui secū sunt: utiq; ideo hoc facit: ut plus laborās: plus aliqd mercedis accipiat. Cur ramus ad reliqua. Diuisiones aūt gratiarū sunt: idē aūt spiritus. & diuisiones ministeriorū sunt: Idē autē dominus. Et diuisiones operationū sunt: Idē aūt deus: qui operat oīa in oībus. Vnicuiq; aūt data est operatio spiritus: iuxta id quod expedit. Et iterū. Sicut corpus unū est: & mēbra plurima habet: oīa aūt mēbra corpis cū sint multa: unū corpus est: sic & Christus. Verū ne dicas in uno corpore diuersa mēbra unū habere meritum: stati gradus describit ecclesiæ & ait: quosdā quidē posuit deus in ecclesia: primū apostolos: secūdo prophetas: tertio doctores. Deniq; uirtutes & gratias curationū: opitulatōes: gubernatōes: genera linguarū. Nūquid oēs apostoli? Nūquid oēs prophetæ? Nunquid oēs doctores? Nunquid oēs uirtutes? Nūquid oēs gratiā habētes curationū? Nunquid omnes linguis loquūtur? Nūquid oēs īterpretāt? Aemulamini aute dona maiora: & adhuc excellētioré uiā uobis demōstro. Cūq; de caritate uirtutis latius disputasset: adiecit. Siue prophetiæ euacuabunt: siue linguæ cessābūt: siue scientia destruet. Ex parte enī cognoscimus: & ex parte ꝓphetamus. cū aūt uenerit qd̄ perfectū est: euacuabit qd̄ ex parte est: & in cōtinentibus: Nūc aūt manēt fides: spes: & caritas tria hæc. Maior aūt horum est caritas. Sectamini caritatē: æmulamini spiritalia: magis aūt ut ꝓphetis. Et iterū: Volo aūt oēs uos loqui līguis. magis aūt ꝓphetare. Nā maior est qui ꝓphetat: q̄ q̄ loquit linguis: Et rursū: Gratias ago deo: q̄ oīum uestrum lingua loquor: ubi diuersa sunt dona: & alius maior & alius minor est: & oēs spiritales appellātur. certe oues sunt: & stant a dextris: & inter oue & oue est aliqua diuersitas. Loquitur qdē de humilitate Paulus apostolus: ego sum nouissimus apostolorū: qui nō sū dignus uocari apostolus: qa p̄secutus sū ecclesiā dei. Gra aūt dei sū id qd̄ sū: & gratia eius in me uacua nō fuit: sed ap̄lius oībus illis laborauit. Nō ego aūt sed gra dei: quæ in me est. Verūtamē ī eo q̄ se humiliat: ostēdit posse apostolos alios minores: alios ee maiores. Et q̄ utiq; uas electionis dicit. & cūctis ap̄lius laborauit: nō ē iiustus deus: ut obliuiscat operis eius. & dispar meritū æquali mercede cōpēset. Dehinc legimus: Sicut in Adā oēs moriunt: ita & in Xp̄o oēs uiuificabunt. unusquisq; aūt in suo ordine. Quoniā unusquisq; in suo resurget ordie: utiq; diuersa sunt merita resurgētiū. Nō ois caro eadē caro: sed alia hoīum: alia pecorum: alia uolucrū: alia aute pisciū. Et corpora cælestia: & corpora terrestria. sed alia quidē cælestium gloria: alia aūt terrestriū. alia claritas solis: alia claritas lunæ: alia claritas stellarū. Stella. n. a stella differt in claritate. sic erit & resurrectio mortuorum. Quod tu sanctus doctus interpres sic exposuisti: ut diceres spiritales differre a carnalibus. Ergo & spiritales & carnales in cælestibus erunt: & iam nō solū oues: sed ēt hirci tui cōsendēt regna cælorū. stella a stella differt in claritate nō oues & hirci: sed oues & oues: id est stella & stella. Deniq; alia inquit claritas solis: & alia claritas lunæ: ne stellā & stellā totū humanæ multitudinis assereres genus. solē posuit & lunam: quos certe inter hircos nō poteris numerare. Sic inquit erit & resurrectio mortuorū: ut iusti in claritate solis luceāt: & qui in sequēti gradu sunt: lunæ splendore rutilēt: ut alius Lucifer sit: alius Arcturus: alius Orion: alius Ma-

zuroth.& cætera ſtellarū uocabula:quæ ſacratæ in Iob uolumine cōtinētur. Oēs enī ait māifeſtari nos oportet ante tribunal Xp̄i:ut recipiat unuſquiſq; quæ geſſit per corpus:ſiue bonū ſiue malū. Ac ne forſitan dicas: ante tribunal Chriſti nos manifeſtari: ut boni bona:mali recipiāt mala:in eadē epiſtola docet. Qui parce ſeminat parce & metet. Et qui ſeminat in benedictionibus:de benedictionibus & metet. Certe q plus & q minus ſeminat:de parte ſūt dextra. Et cū unius ſemētis genus ſint:tamē mēſura & numero differūt. Scribit ad Epheſios idē Paulus: ut nota fieret nūc prīcipatibus & poteſtatibus in cælis:per eccleſiā multiplex & uaria ſapiētia dei. Cernis q in diuerſis agminibus eccleſiæ uaria & multiplex ſapientia dei p̄dicetur. Nec nō in eadē epiſtola:unicuiq; aūt noſtrū data eſt gratia:iuxta mēſurā gratiæ Chriſti. nō q mēſura Chriſti diuerſa ſit: ſed tātū gratiæ eius infundit̄:quātū ualemus haurire.

Cap. XLIIII.

Ruſtra igitur oues & hircos quinq; & quinq; uirgīes Aegyptios:& Iſrahelitas & cætera huiuſcemodi replicas. quia non eſt in p̄ſenti retributio:ſed in futuro. Vnde & dies iudicii in conſumatione promittit̄. qa nūc nō eſt iudiciū. Sine cā enī appellat̄ dies extrema iudicii:ſi mō iudicat deus. In præſenti arū nauigamus:luctamur:atq; pugnamus:ut ī fine pueniamus ad portū. corōmur:triūphemus. Tu aūt puer ſe & lubrice præſentis ſæculi cōuerſationē ī futuroꝝ exēpla pponis: cū utiq; hic iniuſtitia ſit. ibi iuſtitia: donec intremus in ſanctuariū dei:& intelligamus ī nouiſſimis eoꝝ. Nō aliter ſanctus:aliter peccator moritur. in eodē mari nauigātibus:eadē trāquillitas & tēpeſtas eſt. nō aliter latro:aliter martyr occidit̄. Nec alio modo de adulterio & proſtibulis:alio de caſtis matrimoniis naſcūtur liberi. Certe dominus & latrones æquali iudicio crucifixi ſunt. Si idē eſt huius ſæculi futuriq; iudiciū:ergo qa hic pariter crucifixi ſunt:& in futuro ſi militer habebūtur. Paulus & qui eū uixerāt:ſimul nauigāt:ſimul ſuſtinēt tēpeſtatē:ſimul naui fluctibus diſſipata:in littus euadūt. Negare nō potes:qn inter uictū & uinciētes diuerſa ſint merita. Et quo mō unū apoſtoli militūq; naufragiū? Refert poſtea Paulus reuelationē. & eos qui in naui fuerāt:dicit ſibi a domino eē donatos. Nūquid is cui donātur:& qui donātur:unius meriti ſūt? Decē ſancti peccatricē poſſunt eruere ciuitatē? Loth cū filiabus ereptus eſt de incēdio. liberati eſſent & generi:ſi exire uoluiſſent. Et certe multa differentia eſt inter Loth & generos eius. Liberatur Segor una urbs de Pentapoli. Et quæ eiuſdē meriti erat:atq; uni ſententiæ ſubiacebat:cui Sodoma & Gomorra Adama & Seboym ſancti p̄ſibus cuſtodit̄. Ecce diuerſū meritū ī Loth & Segor:& tamē de incēdio pariter euadūt. Latrūculi qui abſente Dauid uaſtauerāt Sicelech & uxores eoꝝ:& liberos in prædā duxerāt:die tertia cedūtur ī cāpo. & quadrīgēti homines aſcēſis camelis fugiunt. dic aliquā inter eos q cæſi ſūt:& q fugere potuerūt eē diſtātiā. Legimus in euāgelio turrē Siloe cecidiſſe ſuper decē & octo uiros:& obrutos occidiſſe:Certe iuxta ſentētiā Saluatoris:nō ſoli fuerāt peccatores:ſed in formidiné reliquoꝝ puniti ſunt:ut peſtiléte flagellato:ſtultus ſapiētior fieret. Si omniū peccatoꝝ unū é ſuppliciū: iniuſte alius occidit̄:& per mortē alterius:alius cōmonet̄. Opponis mihi Gomor māne:unāq; mēſurā & ueſtitū & capillos & barbā & calciamēta ex æquo fuiſſe Iſrahelitaꝝ:quaſi nō & nos Chriſti corpus æqualiter accipiamus. Vna eſt in myſteriis ſanctificatio domini & ſerui:nobilis & ignobilis:regis & militis. q̄q̄ pro accipiētiū meritis diuerſū fiat:qđ unū eſt. Qui enī indigne māducauerit & biberit:reus erit uiolati corpis & ſanguinis Chriſti. Nūquid quia & Iudas de eodē calice bibit:de quo & cæteri apoſtoli:unius cū reliqs erit meriti? Quid ſi nō uis recipere ſacramētū? Certe oēs æqualiter uiuimus:unū trahimus aerē: eodē humore irrigamur:iiſdē cibis paſcimur. Porro ſi aliēta cocoꝝ arte mutātur in melius:& fit aliquid ſuauius cōdituris: huiuſcemodi cibi nō naturæ ſatiſfaciūt:ſed uoluptati æque eſurimus:æque algemus:ſimul attrahimur frigore:æſtibus & calore diſſoluimur. Sol quoq; ipe & luna & oīs aſtrorū chorus & pluuiæ & mūdus: æqualiter nobis currūt:& iiſdē oēs iuxta euāgeliū ībribus irrigamur:bōi & mali:iuſti & iiuſti. Si p̄ſentia exēpla ſūt futurorū:ergo & ſol iuſtitiæ æq̄liter iuſtis & peccatoribus:īpiis & ſanctis: Chriſtianis & Iudæis atq; gētilibus orie t̄:cū ſcriptura dicat:timētibus aūt dominū:orie t̄ ſol iuſtitiæ. Si timētibus orie t̄; ergo cōtēptoribus & pſeudo,pphetis occidet. Oues quæ ſtāt a dextris:ad regna cælorū itroducunt̄:hirci ī tartarū detrudūt̄. Parabola iſta:nō ouiū iter ſe merita:& ecōtrario dſcribit hircorū:ſed iter oues & hircos tātū diſtātiā facit. Neq; n,ī oībus locis docet̄ oīa. ſed unaq̄q; ſimilitudo ad id rfert̄:cuius ſimilitudo é. Sicut & decē uirginū nō totius generis hūani:ſed ſolicitoꝝ & pigroꝝ exēpla ſūt. quoꝝ alteri domini ſep̄ pſtolāt aduētū:alteri ſōno & ieiūtiæ ſedātes futurū iudiciū nō putāt. Vnde & ī fine pabolæ dr̄:uigilate:qa neſcitis die neq; horā: Sed in diluuio liberatus eſt Noe:& oīs orbis interiit:oēs caro erāt:& propterea pierūt. Aut nū eiuſdē meriti dices filios Noe & Noe:,pter quē filii liberati ſūt? Aut male dictū Cham in eodē pones loco:in quo & patrē:qa de diluuio ſimul liberatus eſt? In paſſione Chriſti oēs declinauerūt:ſimul iutiles facti ſūt:& nō fuit q faceret bonū: nō fuit uſq; ad unū. Audebis ne igit̄ dicer̄:ſic negaſſe Petrū & cæteros apoſtolos q fugerūt:quo mō Cayphā & Phariſæos:& clamātē populū crucifige crucifige talē? Et ut de apoſtolis taceā:eiuſdē ne ſceleris tibi uidebitur reus Annas & Cayphas: & Iudas,pditor:cuius & Pilatus:q nolēs cōpulſus eſt cōtra dominū ferre ſentētiā? Quāto maioris meriti fuit iudas:tāto maioris criminis eſt:& quāto maioris criminis:tāto maioris & pœnæ. potētes enī potēter tormēta patiētur. Arbor mala fructus bonos nō facit:nec bona malos. Si hoc ita ē:responde mihi:quo mō Paulus cū eēt arbor mala pſequēs eccleſiā Chriſti:fecit poſtea fructus bonos. & Iudas: cū eſſet arbor bona:ſigna faciens cū apoſtolis:poſtea uerſus ī,pditorē fecerit fructus malos? Tā diu ergo nec arbor bona malos fructus facit:nec mala bonos:q̄ diu uel in bonitate ſua uel in malitia pſeuerāt. q; oīs Hebræus æqualiter facit paſcha:& ſeptimo āno liber efficitur:& iubilæo id eſt quinquageſimo uniuerſa poſſeſſio redit ad dominos:hoc nō de præſenti dr̄:ſed de futuro:qa in ſex diebus huius ſæculi ſeruiētes:in ſeptimo die uero & æterno ſabbato liberemur:Si tamē uoluerimus eē liberi:dū adhuc ſeruimus in ſæculo. Si aūt uoluerimus:pforabitur nobis auricu a:in teſtimoniū inobediētiæ:& cū uxore. & filiis noſtris quos ptulimus

liberati:id ẽ cũ carne & opibus iugiter ſeruiẽus. Parabola aũt ſemiantis q̃ ex utraq; ꝑte ternos fructus facit: & iuxta apoſtolũ ſup fũdamẽtũ Chriſti alius ædificat aurũ:argẽtũ: lapides p̃tioſos:alius ligna:fœnũ:ſtipulã cũ & in domo magna diuerſa uaſa ſint:perſpicue patet.Et huic uelle cõtradicere:apertiſſime iprudẽtiæ ẽ.Tamẽ ne exultet in mẽdacio:& exẽplũ apoſtoloꝝ in præiudiciũ cẽtenarii & ſexagenarii & trigenarii afferat numeri:ſciat in Matthæo & in marco apoſtolis:q̃ ſua uniuerſa dimiſerãt:centuplũ repromiſſũ.In euãgelio aũt Lucæ multo plura πολυπλειστονα:& penitus in nullo euãgelio pro cẽtũ ſcriptum eẽ ſeptem.ſecq; aut falſarii:aut iperitiæ reũ teneri.nec nocere nobis:qa in alio euãgelio a cẽtũ:in alio a triginta incipit numerari:cũ oĩs ſcriptura maxĩe uetus:minorẽ ꝑponat nũerũ:& ſic ad maiorẽ gradatĩ conſcendat. Verbi gr̃a:ut dicat aliquẽ fuiſſe ánorũ quinq; & ſeptuaginta:& cẽtũ.nec tamẽ quinq; & ſeptuagĩta plura poterũt eẽ;q̃ cẽtũ:q̃ prora ſunt noĩata.Si nõ accipis in bonã partẽ diuerſitatẽ numeri.c.&.lx.&.xxx.nec in malã parte accipies.Et idẽ uitiũ erit ſemĩs:qđ ſecus uiã cecidit:& ſup petras:& ſup ſpĩas.Si & illa tria:& hæc uel in bonã uel in malã parte ſingula ſunt:ſtultũ fuit pro duabus rebus ſex ſpecies numerare.ꝑſertĩ cũ in Matthæo & in Marco & in Luca narrata parabola Saluator ſemp intulerit:q̃ habet aures audiẽdi audiat.Vbi nihil eſt qđ intrĩſecus lateat: Fruſtra ad intelligẽtiã myſticã prouocamur.

Cap.XLV.

I aũt pater & filius mãſionẽ faciũt apud credẽtes: & ubi Chriſtus hoſpes ẽ: ibi nihil deeſſe exiſtimas: puto q̃ aliter Chriſtus habitauerit in Corinthiis:aliter in Epheſiis.Hoc eſt aliter in iis; apud quos Paulus apoſtolus peccata multa reprendit:& aliter in iis:quibus ſacraméta a ſæculis ignorata diſſeruit.aliter in Tito & Timotheo:aliter in Paulo. Certe inter natos mulierũ non fuit maior loanne Baptiſta, ubi aũt maior dĩ:neceſſe eſt ut cæteros habuerit minores.Et qui minor eſt in regno cælorũ:maior eſt illo. Vides ergo q̃ in cælis ſit maximus & minimus.& inter angelos quoq;:& ĩter uiſibiles creaturas ſit multiplex & infinita diuerſitas.Quare dixerũt apoſtoli domine auge nobis fidẽ:ſi oĩum una mẽſura eſt?Et domĩus ad diſcipulũ:modicæ fidei quid dubitaſti?In Hieremia quoq; de futuro regno legimus:Ecce dies ueniũt dicit dominus:ut feriã domui Iſrahel:& domui Iacob fœdus nouũ:nõ ſecũdũ pactũ:qđ pepigi cũ pr̃ibus ueſtris. Et poſt paululũ:dabo legẽ meã in uiſceribus eoꝝ: & in corde eorũ ſcribã illã:& ero eis in deũ:& ipſi mihi in populũ:& nõ docebit uir ultra ꝓximũ ſuũ:& uir fratrẽ ſuũ:dicẽs cognoſcite dominũ.Oẽs.n.cognoſcẽt me a maximo uſq; ad minimũ.pſpicue ex cõtextu ipſius loci:futurũ Chriſti regnũ ꝓpheta deſcribit.Et qua conſequentia ibi erit minimus & maximus: ſi omnes æquales futuri ſunt? Vtiq; ea qua & in euangelio dr̃: Qui docuerit & fecerit:hic uocabĩ maxĩus ĩ regno cæloꝝ. Qui aũt docuerit:& nõ fecerit:erit minimus.In coui uio Saluator p̃cipit:ut inferiorẽ præoccupemus locũ:ne cũ maior uenerit:de ſupiori turpiter extrudamur. Si cadere nõ poſſumus:ſed tãtũ p pœnitẽtiã ſubleuamur:qđ ſibi uult ſchala illa in Bethel:p quã ãgeli deſcendũt:atq; cõſcẽdũt:q̃ de cælis ad terrã ueniũt?Certe inter oues & ad dexterã ſtabãt:dũ ibi eſſent.angeli de cælis deſcẽdũt:& louinianus de eoꝝ poſſeſſione ſecurus eſt.Quis aũt riſũ tenere queat in eo:q; multas mãſiões apud patrẽ;eccleſias arbitretur in toto orbe diffuſas:cũ manifeſtiſſime ſcriptura doceat ſecũdũ euãgeliũ loãnis:nõ de eccleſiarũ numero:ſed de cælorũ mãſionibus:& æternis tabernaculis:quæ ꝓpheta deſiderat: domino fuiſſe ſermonẽ?In domo ĩquit pr̃is mei mãſiões multæ ſunt.Si quo minus dixiſſem uobis:qa uado uobis parare locum: & ſi abiero & præparauero uobis locũ:iterũ ueniã & accipiã uos ad meipſum:ut ubi ego ſum: & uos ſitis.Locus & mãſiones quas ꝑparare ſe dicit Chriſtus apoſtolis:in domo utiq; ſunt patris:id eſt in regno cælorũ:nõ in terra: in qua pſens apoſtolos relinquebat.ſimulq; ſenſus ſcripturæ intuẽdus:dicerẽ inquit uobis qa uado & ꝑparabo uobis locũ:ſi nõ mẽſiones multæ eſſent apud patrẽ:hoc eſt ſi nõ unuſq;ſq; mãſionẽ ſibi nõ ex largitate dei:ſed ex ꝓpriis operibus præpararet.Et ideo nõ eſt meũ parare ſed ueſtrũ.qa & iudæ nihil ꝓfuit paratus locus:quẽ ſuo uitio pdidit.iuxta quẽ ſenſum & illud intelligẽdum:qđ ad ffilios dr̃ Zebedei:quorũ alter a ſiniſtris:alter cupiebat ſedere a dextris. Calicẽ quidẽ meũ bibetis:ſedere aũt a dextris meis ſiue a ſiniſtris:nõ eſt meũ dare uobis:ſed quibus paratũ eſt a patre meo.Nõ eſt filii dare:& qũo patris eſt præparare?Paratæ inquit ſunt in cælo aduerſæ & plurimæ mãſiones:plurimis diuerſiſq; uirtutibus:quas nõ perſonæ accipiũt:ſed opera.Fruſtra ergo me petitis:qđ in uobis ſitũ eſt:qđ pater meus illis parauit: qui dignis uirtutibus ad tãtã aſcẽſuri ſunt dignitatẽ.Porroq; ait iterũ ueniã:& accipiã uos ad meipſum:ut ubi ego ſum: & uos ſitis:,ppriæ ad apoſtolos loquitur:de quibus & in alio loco ſcriptũ eſt:ut quo mõ ego & tu pr̃ unũ ſumus:ſic & illi in nobis unũ ſint:q̃ crediderũt:q̃ pfecti ſunt:qui poſſunt dicere pars mea dominus.Si aũt non ſũt plurimæ mãſiones:quo mõ & in ueteri teſtamẽto & in nouo aliũ ordinẽ põtifex tenet:aliũ ſacerdotes:alium leuitæ:aliũ iãitores:aliũ æditui? Et ĩ limĩe Ezechielis:ubi futuræ eccleſiæ:& cæleſtis Hieruſalẽ ordo deſcribitur:ſacerdotes q̃ peccauerãt regradãtur ĩ ædituos & in hoſtiarios:& cũ ſint in tẽplo dei.hoc ẽ a dextris nõ ſunt inter arietes:ſed inter minimas oues.In fluuio quoq; illo qui de tẽplo egredĩt:& irrigat ſalſum mare: & uniuerſa uiuificat:multæ ſpecies piſciũ deſcribunt.Quare in regno cæloꝝ archangeli ſunt:angeli: throni dominationes:poteſtates:cherubĩ:& ſeraphĩ:& oẽ nomẽ qđ noĩat:nõ ſolũ in præſenti ſæculo:ſed ẽt in futuro.Sine cã diuerſitas nominũ eſt;ubi nõ eſt diuerſitas meritorũ.Archãgelus utiq; alioꝝ minorũ angelorum archãgelus eſt.& poteſtates & dominationes habẽt alia:ſuper quæ exerceãt poteſtatẽ:& in quæ ſubiecta dominẽtur.Hoc ĩ cælis ẽ:hoc in myſterio dei.ne nos ſolito more irrideas atq; ſubſannes:ſi ĩperatorem poſueri mus:& præfectos eius & comites:& tribunos:& cẽturiones:& manipulos:& reliquũ militiæ ordinẽ.

diuerſe

Cap.XLVI.

Llud autẽ qđ ait:neſcitis q̃ corpora ueſtra tẽplũ eſt ſpiritus ſancti:ualde ſriuolum eſt: cũ ſcriptura diuina ſoleat & unũ pluraliter:& plura ſingulariter appellare.& tamẽ ſciat in tẽplo quoq; ipſo multas eẽ maſiũculas:eẽ exterius atriũ:eẽ interius ueſtibula:eẽ ſanctũ:eſſe ſancta ſanctorũ.ſunt & culinæ in

tēplo:ſunt & cellariola:ſunt & torcularia:& uaſoꝝ receptacula. Ita & in tēplo corporis noſtri:diuerſa ſunt merita. Nō æque deus oēs inhabitat:nec ad eādē mēſurā oībus ifundit. de ſpiritu Moyſi aufertur: & ſeptuaginta præſbyteris datur. Puto aliam eſſe abundantiam fluminis: aliam riuulorum. Heliæ ſpiritus Heliſæo duplex dat. unde & duplex gr̄a fecit ſigna maiora. Ille uiuus mortuū:iſte mortuus mortuū ſuſcitauit. Ille famē iprecatus é populo:iſte obſeſſæ ciuitati ſub una die hoſtiles copias p̄buit. licet hoc qđ ait:neſcitis qa corpora uŕa tēplū eſt ſpiritus ſancti:de cūcta credētiū dicat eccleſia: q pariter cōgregati:unū Chriſti corpus efficiūt. Hic iā qrit. i corpore:q pedibus Chriſti dignus ſit:q capite:q oculus eius ſit:q manus. Quod & duæ mulieres i euāgelio:pœnitēs & ſancta ſignificant:qrū altera pedes:altera caput tenet. Tāetſi nōnulli æſtimēt unā eē. & quæ primū cœpit a pedibus:eā gradati ad uerticē peruenīſſe. Sed & illud qđ obiecit:nō pro his rogo tātū:ſed p illis q crediturī ſūt p uerbū eoꝝ in me:ut ſicut ego p̄ in te:& tu in me unū ſumus:ita oēs unū ſint in nobis. & q̄ oīs populus Chriſtianus unū ſit in deo quaſi filii cariſſimi diuinæ cōſortes naturæ. iam ſupradiximus. & nūc plenius iculcādū eſt:nō nos ſecūdū naturā:ſed ſecūdū gratiā unū eē in p̄e & filio. Neq; enī eiuſdē ſubſtātiæ eſt:q̄ Māichæi ſolēt dicere:aīa humana & deus. Sed dilexiſti inquit eos:ſicut & me dilexiſti. Vides ergo q̄ in cōſortiū ſubſtātiæ eius aſſumimur:nō naturæ eē ſed gratiæ. & ideo nos diligit: qa filiū dilexit p̄:& mēbra diligunt ſcilicet a corpore. Quot quot. n. receperūt Chriſtū dedit eis poteſtatē filios dei fieri:q credūt in noīe eius q nō ex ſanguinibus:neq; ex uoluptate carnis:neq; ex uolūtate uiri:ſed ex deo nati ſunt. Verbū caro factū é:ut nos de carne trāſiremus in uerbū. nec uerbū deſiit eē qđ fuerat. nec hō p̄didit eē: qđ natus eſt. Gloria aucta é:nō mutata natura. Vis ſcire:quo mō cū chriſto unū corpus efficiamur? Doceat te ipſe q cōdidit:q comedit carnē meā:& bibit ſanguinē meū:hic in me manet: & ego in illo. Sicut miſit me uiuēs pater:& ego uiuo p̄pter patrē:& qui comedit me: uiuit p̄pter me. Iſte eſt panis:q de cælo deſcendit. Sed & Ioānes euāgeliſta:q de pectore chriſti hauſerat ſapiētiā:in eadē uerba cōcordat dicēs. In hoc itelligimus q̄ in eo manemus. & ip̄e in nobis:quoniā de ſpiritu ſuo dedit nobis. Si qs cōfeſſus fuerit: quoniā Ieſus eſt filius dei:deus in eo manet:& ipſe in deo eſt. Si credis in Chriſto:quo mō & apoſtoli crediderūt:unū cū eis in Chriſto corpus efficieris. Si aūt temerariū é fidē eoꝝ tibi & opera uēdicare:q fidē eādē & opera nō hēs:eūdē locū habeē nō poteris. Porro q̄ iactitas ſpōſam:ſororē:matrē:& oīa hæc uocabula:unius eē eccleſiæ:cūctoſq; credētes his noībus ſignificari:cōtra te facit. Si enī unus ordo eccleſiæ eſt:& nō hēt plurima mēbra in uno corpore:qd neceſſe eſt ut ſpōſa ſoror uoceē & mr̄? Niſi alioꝝ ſpōſa:alioꝝ ſoror:alioꝝ mr̄ ſit? Stāt quidē oēs ad dexterā. ſed alius ſtat ut ſpōſus:alius ut frater:alius ut filius. Filioli iquit mei quos iterū parturio:donec chriſtus formeē in uobis:putas ne eiuſdē eē meriti eos q parturiunt:& qui parturit? Vnde & ſtulte aſſerere uoluiſti oīa mēbra æqualiter nos diligere. nec oculū p̄ponere digito:nec manū auriculæ:ſed in ſingulorū amiſſione mēbrorū doloré eē cōmunē:cū apoſtolus doceat ad Corīthios:alia mēbra eē honeſtiora:alia uerecūdiora:& quæ uerecūdiora ſunt:maiore honeſtate circūdari. quæ uero p ſe honeſta:noſtra nō indigere ſolicitudine. Eiuſdē ne ordinis arbitraris & meriti os & aluū? oculus & meatus:per quos ſimus egerit & urina? Lucerna inqt corporis tui:eſt oculus tuus. Si oculus cæcus fuerit:totū corpus in tenebris eſt. Si digitū āputes:ſi ſūmitatē auriculæ:eſt qdē dolor:ſed nō tātū dānū. nec tāta cū dolore deformitas:q̄ta ſi oculos eruas:trūces nares:os diſſeces. Sine aliis mēbris uiuere poſſumus: ſine aliis oīo nō poſſumus. Sūt peccata leuia:ſunt grauia. Aliud eſt decē milia taléta debere:aliud quadrātē. Et de ocioſo qdē uerbo & adulterio:rei tenebimur. ſed nō eſt idē ſuffūdi & torqueri. & erubeſcere:& lōgo tēpore cruciari. Putas noſtrū eē qđ loqmur? Audi apoſtolū Ioānē. Qui ſcit fratrē ſuū peccare peccatū:nō ad mortē petat. & dabit ei uitā peccāti nō ad mortē. Qui uero peccauerit ad mortē:qs orabit p eo? Cernis q̄ ſi pro peccatis minoribus deprecemur:ipetremus ueniā? Si p maioribus:difficilis ipetratio ſit? & iter peccata & peccata magnā eē diſtātia? Vnde & de populo Iſrahel: quia peccauerat peccatū ad mortē:dr̄ ad Hieremiā. Noli orare pro populo hoc:nec aſſumas p eis dēpcationem:& nō obſiſtas mihi:qa nō exaudiā te. Si aūt oēs æqualiter & itroimus ſæculū:& eximus de ſæculo:& hoc p̄iudiciū futurorū eſt:ergo æq̄liter & iuſti & peccatores hēbimur apud deū:qa nūc pari mō & generamur & morimur. Quod ſi duos cōtēdis eē Adā:alterū terrenū:alterū cæleſtē:& qui in terreno fuerit eos eē ad ſiniſtrā:q uero in cæleſti:eos eē a dextris: Reſpōde mihi interī:ut de duobus fratribus iterrogē. Eſau in terreno fuit:an in cæleſti? Nulli dubiū eſt:qn i terreno eū fuiſſe reſpōdeas. Iacob i quo fuit? Dices p̄tinus in cæleſti. Et quo mō in cæleſti fuit:cū adhuc Chriſtus nō ueniſſet in carne:q ſecūdus & cæleſtis Adā dr̄? Aut igit oēs ante incarnationē Chriſti i ueteri reputabis Adā:& iuſti quoq; i terreno hoīe:& ad ſiniſtrā erūt inter hircos tuos. Aut ſi ipiū eſt ibi Iſaac ponere. ubi Iſmahel:ibi Iacob. ubi Eſau:ibi ſanctos. ubi peccatores:nouiſſimus Adā ex eo tpe nūerabit:quo Chriſtus eſt natus ex uirgine. Et argumētū duoꝝ Adā nō p̄ficiet ouibus & hædis tuis: qa in prīo Adā & oues & hædos cōuincimus fuiſſe:& in uno atq; eodē hoīe:alios a dextris dei ſtetiſſe:alios a ſiniſtris. Ab Adā. n. uſq; ad Moyſen mors ſuper oēs dominata eſt:ēt ſup eos q nō peccauerūt in ſimilitudinē p̄uaricationis Adam.

Cap. XLVII.

d E eo aūt q̄ niteris approbare cōuitiū & homicidiū racha & adulteriū & ocioſū ſermonē & ipietatem nō ſupplicio repēſari:iā & ſupra tibi reſpōſū eſt:& nūc breuiter reſpōdebo. Aut peccatorē te negabis: ut nō ſis reus gehēnæ:aut ſi peccator fueris:ēt de leui crimīe duceris ad tartarū. Os inquit qđ mentitur:occidit aīam. Suſpicor te aliquādo ut hominē fuiſſe mētitū. oīs. n. hō mēdax ut ſit ſolus deus uerax:& iuſtificeē in ſermonibus ſuis:& uincat cū iudicauerit. Aut igit hō nō eris:ne mēdax ſis:aut ſi qa hō es:mēdax fueris:cū parricidis & adulteris punieris. nulla ē. n. iter peccata diuerſitas:& nō tibi hēbūt tātas gratias:quos de humili in ſublime eleuas: q̄tū iraſcētur:quos p̄pter leue quotidianūq; peccatū in exteriores tenebras retruſiſti. Si aūt in p̄ſecutione:q ſuffocaē:& q decolatur:& qui fugerit:& q in carcerē retruſus obierit:in uariis lu-

ctæ generibus una corona uictoriæ est:& hoc ꝑ nobis facit. In martyre. n. uolũtas: ex qua ipsa mors nascitur: coronat. Meũ ẽ opponere me gẽtiliũ furori. & dominũ nõ negare. Iã ĩ illoꝝ arbitrio ẽ: aut decolare: aut urere: aut recludere ĩ carcere: aut uaria adhibere genera pœnarũ qđ si fugero: & in solitudiné abiero: eadẽ erit co rona moriẽtis: qa eadẽ & cã mortis est Christus. Ad illud uero ꝙ dicis: inter eũ frem q̃ semp cũ pre fuerit: & q̃ postea pœnites ẽ receptus: nihil penitus discrepare: Adiicio si uis: & drachmã unã: q̃ ꝑdita fuerat: & iuẽtam iũctã eẽ cũ reliqs: & ouẽ unã quã nonagintanouẽ ouibus ꝺrelictis bonus pastor iq̃ siuit: & rettulit: expleſſe nu merũ cẽtenariũ. Sed aliud ẽ pœnitẽtẽ eẽ: & lachrymis ueniã depcari: aliud semp eẽ cũ pre. Vnde ꝑ Ezechiel ẽ ad reportãdã ouẽ & ꝑditũ quõdã filiũ: loqr̃ pastor & pr̃: & suscitabo pactũ meũ tecũ: & scies qa ego dominus: & recordaberis: & cõfunderis: ut nõ sit tibi ultra apire os ꝑ cõfusiõe tua: cũ placatus fuero tibi in oĩbus quæ feciſti. ut nihil minus iusto habeãt pœnitẽtes: sufficit eis ꝙ oĩ pœna sola cõfusio. Vnde & in alio loco dr̃ ad eos: & recordabimini uiarũ uestrarũ pessimarꝝ: & oĩum scelerũ qbus poluti eratis. & displicebit uobis in cõ spectu uro in oĩbus malitiis uris: qs feciſtis. Et scietis qa ego dominus: cũ benefecero uobis, ppter nomẽ meũ: & nõ secũdũ uias uras malas: neqꝫ secũdũ scelera uestra pessima. Arguit̃ quoqꝫ a pre filius: ꝙ saluti fratris iui deat: & cũ ãgeli lætẽt̃ ĩ cælo: ille liuore crucier̃. Quanq̃ duoꝝ fratꝝ similitudo frugi & luxuriosi: nõ ad meri ta totius generis hũani: sed uel ad iudæi ꝓtineãt Xp̃ianiqꝫ ꝓlonas: uel ad sanctoꝝ & pœnitẽtũ. Sup q̃ pabola libellũ quõdã Damaso eꝑo: dũ adhuc uiueret dedicaui. Porro si operariis prĩæ horæ & tertiæ & sextæ & no næ & undecimæ: unus denarius reddit̃: & ab eis incipit ꝓmiũ: q̃ nouiſſimi in uinea laborauerũt: & hic nõ uni us tpis: & unius ætatis hoies describũtur: sed ab exordio mũdi: usqꝫ ad finẽ uocationũ sacramẽta sunt diuer sarũ: prima hora uocatus ẽ Abel & Seth. Tertia Enoch & Noe. Sexta Abrahã Isaac & Iacob. Nona Moyses & ꝓphetæ. Vndecĩa gẽtiliũ populus. Cui prĩo r̃ddit̃ merces: qa ĩ crucifixũ credẽs dominũ: difficultate fidei ma gnitudiné meruit ꝓmiorũ. Multiqꝫ reges & ꝓphetæ q̃sierũt uidere q̃ uidemus: & nõ uiderũt. Vnus aũt dena rius: nõ unũ est ꝓmiũ: sed una uita: & una de gehẽna liberatio. Cæterũ quo mõ ad ĩdulgẽtiã prĩcipalẽ diuer sorũ criminũ rei dimittũtur de carcere: & unusq̃sqꝫ ꝙ labore uel opibus suis: in hoc uel in illo statu uitæ est ita & denarius quasi ĩdulgẽtia ueri prĩcipis: oẽs ꝑ baptiſmũ emittit̃ de carcere. Iã nostri laboris est ꝙ diuersi tate uirtutũ: diuersa nobis ꝓmia præparare.

Cap. XL VIII.

Vc usqꝫ per ꝓtes ad ꝓposita respõdimus. sequẽs sermo in cõe ad oẽs respõdebit. dominus ad discipu
h los suos: Qui uult ĩquit inter uos maior eẽ: sit oĩum minimus. Si oẽs ĩ cælo æq̃les futuri sumus: fru stra nos hic humiliamus: ut ibi possimus eẽ maiores. De duobus debitoribus qngẽtoꝝ denarioꝝ & qnquagĩta: cui plus dimittit̃: plus amat. Vnde & Saluator: dico inqt tibi remittũtur ei peccata multa: quoniam dilexit multũ. Cui aũt minus dimittitur: minus diligit. Qui mĩus diligit: & mĩus ei dimittit̃: utiqꝫ ĩ mĩo ri gradu erit. Paterfamilias, ꝓficiscẽs tradidit seruis suis substãtiã. alii qnqꝫ talẽta: alii duo: alii unũ. unicuiqꝫ se cũdũ, ꝓprias uires. Simile qd & in alio euãgelio scribit̃: ꝙ hõ nobilis, ꝓficiscẽs in regionẽ lõginquã: ut accipet sibi regnũ: & reuertere r̃: uocauerit. x. seruos: & dederit eis singulas mnas. de qbus unus lucratus ẽ. x. mnas: ali us qnqꝫ. & singuli iuxta uires suas & emolumẽtũ: uel. x. uel qnqꝫ acceperit ciuitates. Porro alius q̃ unũ talẽtũ siue unã mnã accepit: qđ accepit ĩfodit: siue in sudario colligauit: & domini reseruauit aduentui. Prĩo cõsideradũ: ꝙ iusti nõ spe, ꝓfectus laborãt: ut uult nr̃ Zenõ. sed ne ꝓdãt qđ acceperãt. iste q̃ mnã & talẽtũ infodit: ne ꝓderet: qđ acceperat: nõ peccauit. magisqꝫ laudãda est cautio reseruãtis: q̃ cassus labor eoꝝ: q̃ sine laboris præ mio desudarũt. Deide ꝙ hoc ipm talẽtũ qđ auferr̃ a timido uel negligẽte seruo: nõ der̃ ei q̃ minus lucri fece rat: sed q̃ plus. id ẽ q̃ sup. x. positus fuerat ciuitates. Si nũerus nõ facit ordiné: q̃re dixit dedit unicuiqꝫ secũdũ suas uires. Si eadẽ lucra fũt qnqꝫ talẽtorũ: &. x. cur ei q̃ minus lucri fecerat nõ decẽ: & ei qui plus: nõ qnqꝫ tra dunt̃ urbes? Quod aũt domius nõ his cõtẽtus sit quæ habemus: sed semp maiora desideret: ipe mõstrat di cẽs. Quare nõ dediſti pecuniã meã ad trapezetas? & ego ueniẽs cũ usura exegiſſẽ. Quod qdẽ & Paulus apo stolus sciẽs: ꝑteritoꝝ obliuiscit̃: & ad ea q̃ ĩ ãte fũt: se extẽdit. id ẽ quotidiæ, ꝓficit. nec seruat ĩ sudario delica te gratiã quã accepit. sed auarus negociator renouat̃ de die ĩ diẽ. & descrescere se putat: nisi semper creuerit. Sex urbes fugitiuorum describuntur in lege: homines interficere nolentes: & ipse urbes sacerdotales sunt. Interrogare libet: fugitiuos istos inter hircos tuos: an inter oues nostras colloces? Si hirci essent: occideren tur ut homicidæ cæteri: nec ministrorum dei intrarent ciuitates. Si oues dixeris: utiqꝫ non erunt tales oues. quæ absqꝫ luporum metu tota libertate pascãtur. Et probabitur tibi oues quidem eas esse: sed erroneas a de xtris esse: uerum non stare: sed fugere: donec moriatur sacerdos magnus: & ad inferna descendens: liberet animas fugitiuorum. Gabaonitæ occurrũt filiis Israhel: & cæsis aliis gẽtibus: in lignarios & aquarios reſeruantur. Tãtiqꝫ apud deũ meriti sunt: ut stirps Saul ob eoꝝ iniurias sit deleta. Inter quos eos collocabis? Inter hircos: sed nõ fũt interfecti: Et sẽtẽtia domini iudicant̃ oues. Sed dicit scriptura diuina: ꝙ nõ sint eiusdẽ meri ti cuius & Israhelitæ. Vides ergo ꝙ stẽt qdẽ a dextris: sed multo inferiori gradu. Inter Dauid uirũ sanctũ: & Saul regẽ pessimũ medius Ionathas fuit. Quẽ nec inter hædos possumus ponere: qa, ꝓphetæ amor̃ dignus ẽ. nec inter arietes: ne parẽ eũ faciamus Dauid. maxie cũ & ipe interfectus sit. Erit igit̃ iter oues: sed in iferiori ordie. Et quo mõ iter Dauid & Ionathã: ita iter ouẽ & ouẽ cogeris suscipere differẽtias. Seruus qui cognouit uolũtatẽ domini sui: & nõ ꝓpauit: nec fecit secũdũ uolũtatẽ eius: uapulabit multis. q̃ aũt nõ cognouit & nõ fe cit: plagis uapulabit paucis. Oi. n. cui multũ datũ ẽ: multũ q̃r̃ ab eo. & cui cõmẽdat̃ multũ: plus exigit̃ ab illo. Ecce seruo & seruo plus mĩusue cõmittit̃ & ꝙ q̃litate cõmissi atqꝫ peccati: plagaꝝ quoqꝫ nũerus irrogat̃. Tota iudææ terræ Tribuũqꝫ descriptio futuræ ecclesiæ in cælis typus est. Legamus Iesũ naue: legamus Eze chielis extremas ꝓtes. & uidebimus qcqd ĩ altero quasi ꝙ historiã ĩ terra distribuit̃: in altero ĩ cælis ſpiritali ter repromitti. Quid sibi uolũt in descriptõe tẽpli septẽ & octo gradus? Quid rursũ ĩ psalterio post eleméta

cẽteſimi octauidecimi pſalmi:q̃bus myſticũ erudimur alphabetũ:p̃ q̃ndecĩ gradus uſq; illuc puẽimus:ut poſ 36
ſimus canere: Ecce nũc benedicite dominũ oẽs ſerui domini:q̃ ſtatis ĩ domo domini ĩ atriis domus dei nr̃i.
Quare duæ & ſemis tribus trã̄ſ iordané habitãt:ubi pluria ſũt iumẽta?& nouẽ & ſemis reliquæ:uel expellũt
priſtinos habitatores de ſedibus ſuis:uel cũ ipſis habitãt?Cur Leuitica Tribus ĩ terra p̃té nõ accepit:ſed do-
minus ps eius é?& iter ip̃os Leuitas & ſacerdotes:ad ſãcta ſãctor̃ ubi cherubĩ &,ppiciatoriũ ẽ: põtifex ſolus
ĩgredit?Quare reliq̃ ſacerdotes lineis tãtũ utũt ueſtibus:& nõ habẽt idumẽtũ auro:hiacyntho:coco:purpu
ra:byſſoq̃ cõtextũ?Inferiores gradus Leuitæ & ſacerdotes & plauſtra & boues accipiũt?Maioris ordis ip̃i ge
ſtãt arcã domini húeris ſuis:ſi tollis ordinẽ tabeñaculi:tẽpli:eccleſiæ:ſi oẽs q̃ a dextris ſũt:corpus unũ ut uul
go dr̃ ἑνσωμα ad militiã ,pdit: neq; cq̃ Epiſcopi:fruſtra p̃ſbyteri ſine cã diaconi ſũt. Quid p̃ſeuerãt uirgines?
Quid laborãt uiduæ?Cur maritæ ſe cõtinẽt?Pecemus oẽs:& poſt pœnitẽtiã idẽ erimus:qđ apoſtoli ſũt. Ve-
rũ iã cœpimus terrã p̃ſpectare de pelago:& poſt mõtes gurgitũ:& ſpumoſos fluctus & nauem uel in ſublime
erectã:uel in mari p̃cipitẽ:paulati feſſis & lãguẽtibus portus aperit. Cap.XLVIIII.

d Iximus de nuptis:uiduis:uirginibus. Viduitati ĩ uirginitatẽ:uiduitatẽ p̃tulimus matrimonio. Expoſi-
ta eſt περι κοπτ id eſt cõciſio apoſtoli: de huiuſcemodi q̃nibus diſputãtis,ſingulis opinionibus re-
ſpõſũ eſt.Sæcularis quoq; litteratura uẽit in mediũ:q̃ uirgines fuerit:q̃ uniuiræ:& ecõtrario q̃s inter-
dũ hẽat moleſtias uiculũ cõiugale. Trã̄ſiuimus ad ſecũdã p̃titionẽ:ĩ q̃ negat eos:q̃ tota fide baptiſma cõſecu
ti ſũt deĩde poſſe peccare. Et docuimus q̃ excepto deo:oĩs creatura ſub uitio ſit.nõ q̃ uniuerſi peccauerint.
ſed q̃ peccare poſſint:& ſimiliũ ruina ſtãtiũ metus ſit. Tertio uenimus ad ieiunia. Et q̃a aduerſarii duplex,p̃
poſitio fuerat,uel ad philoſophos:uel ad diuinarũ ſcripturarũ ,puocantis exẽpla:nos quoq; ad utrãq; reſpon
dimus. Quarta id é extrẽa diuiſio:oues & hædos:dextrã & ſiniſtrã:iuſtos & peccatores:in duos ordies diſtri-
buerat:uolẽs oſtẽdere nullã iter iuſtũ & iuſtũ:peccatorẽ & peccatorẽ eẽ diſtãtiã. Et ut hoc ,pbaret:ĩfinita de
ſcripturis exẽpla cõgeſſerat:q̃ſi ſuo ſenſui cõgruẽtia:cuius nos q̃ni & argumẽtis & exẽplis reſpõdimus ſcri-
pturarũ:ueterẽq; zenonis ſẽtẽtiã tã cõi ſenſu:q̃ diuĩa lectione cõtriuimus. Nũc reſtat ut Epicurũ noſtrũ ſudã
tẽ ĩ hortulis ſuis iter adoleſcẽtulas & mulierculas alloq̃mur. fauẽt tibi craſſi:nitidi:dealbati. Adde ſi uis iuxta
Socraticã irriſionẽ:oẽs ſues & canes.& q̃a carnẽ amas:uultures quoq;:aq̃las:accipitres & bubones.nunq̃ nos
Ariſtippi multitudo terrebit. Quoſcũq; formoſos:quoſcũq; calamiſtratos:quos crimĩe cõpoſito:quos rubẽ
tibus buccis uidero:de tuo arméto ſũt.ĩmo iter tuos ſues grunniũt.de nr̃o grege triſtes:pallidi: fordidati: &
quaſi p̃egrini huius ſæculi licet ſermõe taceãt:habitu loquũt & geſtu. Heu mihi q̃a p̃egrinatio mea ,plõgata
é:habitaui cũ habitãtibus cedar:uidelicet in tenebris huius mũdi q̃a lux lucet ĩ tenebris:& tenebræ eã non
cõp̃hẽderũt. Ne glorieris q̃ multos diſcipulos hẽas.filius dei docuit ĩ ludæa: &.xii.tãtũ illũ apoſtoli ſeq̃bãt
ſoli. Torcular ĩq̃t calcaui ſolus:& de gẽtibus uir nõ é mecũ. Ille ĩ paſſione ſolus remãſit:& Petri quoq; erga eũ
tr̃pidauit cõſtãtia.phariſæor̃ aũt doctriæ oĩs populus applaudebat:dicẽs crucifige crucifige talẽ.nõ hẽmus
regẽ niſi Cæſarẽ.id é uitia ſeq̃mur:nõ uirtutes:epicurũ nõ chriſtũ:louinianũ nõ apoſtolũ Paulũ. Quod mul
ti aq̃eſcũt ſentẽtiæ tuæ: ĩdiciũ uoluptatis ẽ.nõ,n.tã te loq̃ntẽ,pbãt:q̃ ſuis fauẽt uitiis. In circulis platear̃ quo
tidie fictus ariolus ſtultor̃ nates uerberat:& obtorto fuſta dẽtes mordẽtiũ q̃tit.nec tamẽ deeſt q̃ ſemp poſ-
ſit ĩduci.& pro magna ſapiẽtia r̃putas:ſi plures porci poſt te currãt:quos gehẽnæ ſuccidiæ nutrias poſt p̃cõiũ
tuũ:& balneas q̃ uiros pariter & fœias lauãt.oĩs ĩpatiẽtia:q̃ ardẽté prius libidinẽ q̃ſi uerecũdiæ ueſtibus,pte-
gebat:nudata ẽ & expoſita.q̃ ãte ĩ occulto erãt:nũc ĩ,ppatulo ſũt. Oſtẽdiſti tales diſcipulos:nõ feciſti.hoc,pfe
cit doctria tua:ut ne peccatũ q̃dẽ pœitẽtiã habeat. Virgines tuæ:q̃s prudẽtiſſimo cõſilio:qđ néo unq̃ legerat:
nec audierat.de apoſtolo docuiſti:melius é nubeř q̃ uri:occultos adulteros ĩ aptos uerterũt maritos. Nõ ſua-
ſit hoc apoſtolus:nõ electõis uas. Virgilianũ cõſiliũ eſt.
Cõiugiũ uocat:hoc prætexit noĩe culpam.
Quadrigẽti ferme ãni ſũt:q̃ Xp̃i p̃dicatio fulget ĩ mũdo. Ex quo ĩnũerabiles hæreſes tũicã illius cõſciderũt.
uniuerſus pene error de Caldæo & Syro & Græco ſermõe,pceſſerat. Baſilides magiſter luxuriæ & turpiſſimo
rũ cõplexuũ:poſt tot ãnos ita ĩ louinianũ q̃ſi ĩ Euphorbũ trã̄ſformatus é:ut latia quoq; lĩgua hẽret hæreſim
ſuã. Nulla ne fuit alia ĩ toto orbe,puicia:q̃ recipet p̃cõiũ uoluptatis?ĩ q̃ coluber tortuoſus irrepet?niſi ĩ q̃ Pe
tri doctria ſup ſe petrã fũdauerat Xp̃us:ĩ q̃ uexillũ crucis & p̃dicatõis auctoritas idolor̃ tẽpla deſtruxerat?E
regiõe luxuria penis:uẽtris:& gutturis ſubuerteř nitit fortitudinẽ crucis. Vnde p̃ Eſaiã loq̃t deus: populus
meus q̃ uos beatificãt:ſeducũt uos:& ſẽitas pedũ uŕor̃ cõturbãt. Necnõ p̃ Hieremiã fugite de medio babylõis
& ſeruate unuſq;ſq; aiam ſuã.& nolite cr̃dere pſeudo,pphetis: q̃ dicũt pax pax:& nõ ẽ pax.q̃ ſẽp ĩgeinãt:tẽplũ
domini:tẽplũ domini. Prophetæ tui uideř tibi falſa:& iſipiẽtia,nõ apueřt iiq̃tatẽ tuã:ut te ad pœitẽtiã,puo-
carẽt.q̃ deuorãt plebẽ ſuã ut cibũ pãis:deũ nõ iuocauerũt. Hieremias captiuitatẽ nũciãs:lapidat̃ a populo. Ana
nias filius Azor:frãgebat ad p̃ſes ligneas torques:& ĩ futur̃ ferreas p̃pabat. Sẽp pſeudo,pphetæ dulcia polli-
cẽt:& ad modicũ placẽt.amara ẽ ueritas.& q̃ eã p̃dicãt:repleť amaritudie. In azimis.n.ueritatis & ſinceritatis
domini paſcha celebrat:& cũ amaritudĩbus comedit. Egregia ſane uox:& quã audiat ſpõſa Xp̃i: ĩter uirgines
& uiduas & cælibes,ũde & ip̃m nomẽ iclytũ é:q̃ cælo digni ſint:q̃ coitu careãt. Raro ieiunate:crebrius nubi
te. Nõ,n.poteſtis ĩpleř opa nuptiarũ:niſi mulſũ & carnes & nucleũ ſũpſeritis. Viribus opus é ad libidinẽ. Ci-
to caro cõſũpta marceſcit. Nolite metuere fornicationẽ. Qui ſemel ĩ Xp̃o baptizatus é:cadere nõ põt.hẽt.n.
ad deſpumãdas libidies ſolatia nuptiarũ. Quod & ſi ceciderit:redĩtegrabit uos pœnitẽtia:& q̃ ĩ baptiſmate
fuiſtis hypocritæ:eritis ĩ pœnitẽtia ſolidæ fidei.neq; turbemini: putãtes inter iuſtũ & pœnitẽtẽ aliq̃d inter-
eẽ hũiliorẽ gradũ dař q̃dẽ ueniã:ſed coronã tollere.una ẽ.n,tributio.q̃ ad dexterã ſteterit:introibit in r̃gna
cælorũ. His cõſiliis ſubulci tui paſtoribus nr̃is ditiores ſũt:& hirci plurimas ſecũ capras trahũt. Eq̃ inſanien

tes in fœias facti sũt.stati ut mulieres uiderit hinniũt:& ipatiẽtiã suã:proh nefas:scripturarũ solãt exemplis. sed & ipæ mulierculæ miseræ:& nõ miserabiles ꝓceptoris sui uerba cãtãtes.qd.n.nisi semẽ rq̃rit deus:nõ solũ pudicitiã:sed ẽt uerecũdiã ꝓdiderũt.maioriq; ꝓcacitate defẽdũt libidiné:q̃ exercẽt.Hés ꝓterea in exercitu tuo plures succẽturiatos. hés scurras & uelites i ꝑsidiis crassos:cõptos:nitidos:clamatores:q te pugnis calci busq; dfẽdãt.Tibi cedũt de uia nobiles:tibi osculãt diuites caput.Nisi.n.tu uẽisses:ebrii atq; ructãtes ꝓdysũ ĩtrare nõ poterãt:macte uirtute:ĩmo uitiis:hés i castris tuis & amazõas exerta mãma:& nudo brachio & gẽu uẽiẽtes cõtra se uiros ad pugnã libidinũ ꝓuocãtes. Et qa opulẽtus pr̃fãilias es: i auiariis tuis nõ turtures: sed upupæ nutriũt:q̃ tota fetidæ uoluptatis lustra circũuolet. Me carpe:me disiice:obiice crmina q̃ uolueris arguæ luxuriæ & deliciæ.magis me amabis:si talis fuero.ero.n.de arméto tuo.Sed ad te loq̃r:q̃ scriptã i frõte blasphẽiã X̃pi cõfessiõe delesti:Vrbs potẽs:urbs orbis domĩa:urbs apostoli uoce laudata iterꝑtare uocabulũ tuũ.Roma aut fortitudis nomẽ ẽ apd græcos.aut sublitatis iuxta hebræos.Serua qd diceris.uirtus te excelsã faciat: nõ uoluptas hũilẽ.Maledictõem quã tibi saluator i apocalypsi cõmĩatus ẽ:potes effugeꝛ ꝑ pœitẽtiã: hẽs exẽplũ Niniuitaꝛ.Caue louiniãi nomẽ:qd de idolo ꝺriuatũ ẽ.Sq̃let Capitoliũ:tẽpla louis & cerimõiæ cõcideꝛt.Cur uocabuliũ eius & uitia apd te uigeãt? Adhuc sub Regibus:& sub Nũa põpilio facilius maiores tui Pythagoræ cõtinẽtiã:q̃ sub cõsulibus Epicuri luxuriã susceperũt.

Incipit argumẽtũ sequẽtis libelli. Gẽnadius de uiris illustribus.

h Eluidius Auxẽtii discipulus:Symachi imitator: scripsit r̃ligiõis qdẽ studio:sed nõ secũdũ scĩam libꝛ: neq; sermõe:neq; oõne nitidũ.quo ope ita sãctaꝛ scripꝛaꝛ sẽsũ ad suã puersitatẽ flectere cõatus ẽ.ut eaꝛ testioniis afferere uoluerit scãm Mariã post natiuitatẽ domini, quẽ uirgo pepit.Ioseph spõso suo iũctã.& ex eius cõsortio filios suscepisse:q fres domini appellati sũt. Itẽ de eodẽ Augustius de hæresibus.

h Eluidiãi exorti ab Heluidio.Isti uirgitati beatæ Mariæ cõtradicũt.ut eã post xp̃m alios ẽt filios de uiro suo Ioseph pepisse cõtẽdãt. Sed nimiꝛ istos ꝓtermisso heluidii noie ãtiaritas epiphãius appellauit.

Incipit liber beati Hierõymi aduersus Heluidiũ de ꝑpetua uirgitate beatæ Mariæ. Epistola.XII.

n Vꝑ rogatus a fribus:ut aduersus libellum cuiusdã Heluidii r̃sponderẽ:faceꝛ distuli.Nõ q; difficile fuerit hoiem rusticanum: & uix quoq; pris ibutũ litteris sup ueri assertiõe cõuicere:sed ne respõdẽdodignus fieret:q uiceret. Huc accedebat q; uerebar ne homo turbulẽtus & solus i uniuerso mũdo simul & laicus & sacerdos:q ut ait ille loq̃citatẽ facũdiã existiat.& maledicẽt oĩbus bonæ cõsciẽtiæ signũ arbitraꝛ: accepta materia disputãdi ãplius icipet blasphẽare:& q̃si de sublimi loco i totũ orbẽ ferre sẽtẽtiã:meq; qa ueritate nõ posset laceraret cõuiciis. Vꝛ qa hæ oẽs tã iustæ silẽtii mei causæ ob scãdalũ fratrũ:q ad eius rabiẽ mouebãt iustiori fine cessarũt:iã ad radices i fructuosæ arboris euãgelii securis est admouẽda:& cũ iscũdicitate foliꝛ tradẽda flãmis:ut discat aliquãdo reticeꝛ:q nũq̃ didicit loq.Igit sanctus mihi iuocãdus ẽ spiritus: ut beatæ Mariæ uirginitatẽ suo sẽsu ore meo defẽdat.Inuocãdus ẽ dominus iesus:ut sacri uẽtris hospitiũ:cuius nouẽ mẽsibus ihabitator fuit.ab oi cõcubitus suspicione tueaꝛ.Ipse quoq; deus pr̃ ẽ ipcandus. ut matrẽ filii sui uirginẽ ostẽdat fuisse post ptũ:q̃ fuit mr̃ ãte q̃ nupta.Nõ rhetorici cãpũ desideramus eloq ;nõ dialecticorũ tẽdiculas; nec Aristotelis spieta cõq̃rimus:ipa scripturarũ uerba ponẽda sũt.ut ipsis qbus aduersum nos usus ẽ testioniis fuicaꝛ:ut itelligat se & legere potuisse q̃ scripta sũt:& nõ potuisse q̃ pietate roborata sũt cognoscere.Pria eius,ppositio fuit.Matthæus loqꝛ:Christi aũt generatio sic erit. Cũ eẽt desponsata mr̃ ieſu Maria ioseph prius q̃ cõuenirẽt iuẽta est habẽs i utero de spũ sãcto.Ioseph aũt uir eius cũ eẽt iustus & nollet eã traducere:uoluit occulte dimitteꝛ eã.Hæc aũt eo cogitãte:ecce angelus domini in sõnis appuit ei dicẽs:Ioseph fili Dauid:ne timeas accipere Mariã cõiugẽ tuã. Quod.n.natũ ẽ i ea.& de spũ sãcto est.Ecce igt hés de spõsatã nõ cõmẽdatã ut dicis.Ẽt utiq; nõ ob aliud despõsatã nisi quãdoq; nuptarũ. Neq;.n.de nõ cõuenturis Euãgelista dixisset prius q̃ cõuenirẽt:qa nemo de nõ prãsuro dicit ãte q̃ prãderet. Deide ab angelo uxorẽ appellatã & cõiũctã.Audiamus nũqd scriptura pronũciet.Exurgẽs iquit Ioseph a sõno fecit sicut ꝓcepat ei angelus domini & accepit uxorẽ suã:& nõ cognouit eã:donec pepit filiũ suũ.Curramus ꝑ singula:& ipietatem iisdẽ qbus igressa est uestigiis ꝑsequẽtes pugnãtia iter se dixisse uerba doceamus.Despõsatã cõfiteꝛ:& statim uxorẽ uult eẽ quã cõfessus est spõsã. Rursũ quã uxorẽ noiat:dicit nõ ob aliud despõsatã:nisi quãdoq; nupturã.Et ne parũ hoc arbitremur:hés inqt despõsatã nõ cõmẽdatã:id ẽ nec dũ uxorẽ:nec dũ maritali uículo copulatã.i eo uero qd'ait:neq;.n.de nõ cõuẽturis euãgelista dixisset:Prius q̃ cõuenirẽt:qa nẽo de nõ prãsuro dicit ãte q̃ prãderẽt doleã ne an rideã nescio:ipitiæ arguã an temeritatis accusẽ? Quasi si qs dixerit ãte q̃ i portu prãderẽ ad africã nauigaui: nõ possit staꝛ sntia:nisi i eo portu prãdẽdũ q̃doq; sit.aut si uelimus dicere Paulus apostolus ãte q̃ ad hispãias ꝓgeret:rõæ i uícula cõiectus ẽ:aut certe illd heluidius ãte q̃ pœitẽtiã ageꝛt morte ꝑuẽtus ẽ:istati aut paulo post uícula ad hispãias sit eũdũ:aut heluidio pœitẽtia agẽda post mortẽ:Cũ scriptura dicat In iferno aũt qs cõfitebiꝛ tibi.aut nõ potius sit itelligẽdũ q; ãte ꝑpositõ licet sæpe cõsequẽtia idicet: tamẽ nõnũq̃ ea tãtũ q̃ prius cogitabãt ostẽdat:ũde nec necesse sit ut cogitata fiãt:cũ aliã iõ iteruenerit:ne ea q̃ cogitata sũt fierẽt. Igit cũ euãgelista dicat prius q̃ cõuẽirẽt,pximũ nuptiaꝛ tps ostẽdit:& in eo iã rẽ fuisse: ut q̃ prius spõsa fuerat:eẽ uxor icipet. Quasi dixerit ãte q̃ oscula ãplexusq; miscerẽt:ãte q̃ rẽ agerẽt nuptiarũ: iuẽta ẽ habẽs i utero.Inuẽta ẽ aũt a nullo alio nisi a Ioseph:q spõsæ uteꝛ tumẽte pene iã licẽtia maritali & curiosis oculis deꝓhẽdit.Nõ tamẽ seq̃ꝛ ut prioribus docuius exẽplis eũ cũ maria cõuẽisse post ptũ:cuius cõuẽi ẽdi desideriũ uteri cõceptiõe sublatũ ẽ.Quod ãt i sõnis dr̃ ad Ioseph ne tieas accipe Mariã uxorẽ tuã:& rursũ Exurgẽs ãt Ioseph a sõno fecit sicut ꝓcepit ei ãgelus domini:& accepit uxorẽ suã:nullũ mouer dẽt:q̃si ex eo q; uxor ẽ appellata spõsa eẽ desierit: cũ hãc eẽ scripturæ diuiæ cõsuetudiné nouerius.ut spõsas appellet uxores: sicut i seqntibus deuteronõii testioniis approbaꝛ: Si qs iqt iuenerit uirginẽ despõsatã uiro i cãpo:& ui faciẽs dorierit cũ ea:moriaꝛ.qa hũiliauit uxorẽ ꝓxi sui.& i alio loco.Si ãt fuerit adolescẽtula ꝺspõsata uiro.& iuenerit hõ eã i ciuitate:& dorierit cũ ea:educetis utrũq; ad portũ ciuitatis illius.& lapidabũt lapidibus:& moriẽt:

Adoleſcẽtula qdẽ:qa nõ ꝓclamauit ĩ ciuitate,uir ãt qa hũiliauit uxorẽ ꝓxĩ ſui,& eradicabitis malignũ ex uo
bis metipſis.necnõ & alibi.Et qs ẽ ille hõ:cui deſpõſata ẽ uxor:& nõ accipiet eã? Vadat & ſuertaꝫ ĩ domũ ſuã:
ne forte moriaꝫ ĩ bello: & forte hõ alius accipiat eam.Si cui aũt ſcrupulus cõmoueꝫ qꝫ deſpõſata & nõ potius
ſine ſpõſo ſiue ut ſcripꝰa appellat marito uirgo cõcepit:ſciat triplicẽ fuiſſe rõnẽ.Prĩo ut ꝓ geneologiã Ioſeph
cuius Maria cognata erat:origo quoq; Mariæ mõſtraretꝫ.Secũdo ne iuxta legẽ Moyſi ut adultera lapidaretꝫ a
populo. Tertio ut ad ægyptũ fugiẽs hr̃et ſolatiũ cuſtodis potius qꝫ mariti.Quis.n.ĩ tpe illo crẽdidiſſet uirgini
de ſcõ eã ſpũ cõcepiſſe:uẽiſſe ad eã ãgelũ Gabrielẽ:dei ꝺ'tuliſſe mãdatũ:ac nõ magis qꝫſi adulterã iuxta exẽplũ
Suſãnæ ſentẽtiæ oĩum cõdẽnaſſent? cũ hodie toto iã credẽte mũdo argumẽtẽꝫ iudæi.Eſaia docẽte de Maria
& uirgitate eius Ecce uirgo ĩ utero cõcipiet:& pariet filiũ; ĩ hebræo iuuẽculã ſcriptũ eẽ nõ uirginẽ.i. ahalma
nõ bethula:aduerſus quos ĩ alio loco cõpetẽtius diſſereus.Dẽiq; excepto Ioſeph & Heliſabeth & ipa Maria &
paucis admõm ſi quos ab his audiſſe poſſumus exiſtĩare oẽs Ieſũ filiũ exiſtĩabãt Ioſeph:ĩ tãtũ ut ẽt euãgeliſtæ
opinionẽ uulgi exprimẽtes qꝫ uera hiſtoriæ lex ẽ pr̃em eũ dixerit Saluatoris.ut ibi:Et uenit ĩ ſpũ ĩ tẽplũ haud
dubiũ qn Symeon.Et cũ ĩduceret puerꝫ Ieſũ parẽtes eius:ut facerẽt de illo ſecũdũ cõſuetudinẽ legis.& alibi:
Et erãt pr̃ illius & mr̃ admirãtes ſup his qꝫ dicebanꝫ de eo.& rurſũ:Et ibãt parẽtes eius ꝑ annũ ĩ hieruſalẽ ĩ nõ
lẽni die paſchæ.Ac deĩde:Et cõpletis diebus cũ reuerteretꝫ remãſit puer Ieſus ĩ hieruſalẽ:& nõ cognouerũt pa
rẽtes eius.Ipſa quoq; Maria ad Gabrielẽ reſpõderat dicens:quõ fiet hoc:qa uirꝫ nõ cognoui? Quid de Ioſeph
loqꝫ auſculta.Fili qd feciſti nobis ſic? ecce pr̃ tuus & ego dolẽtes qrebamus te. Nõne hic plericq; iudæorꝫ ar-
gumẽtanꝫ? nõ.n.ludẽtiũ uox ẽ:euãgeliſtæ pr̃em dicũt:pr̃em Maria cõfiteꝫ.Nõ quo ut ſupius ĩdicaui uere pr̃
Ioſeph fuerit Saluatoris:ſed quo ad famã Mariæ cõſeruãdã pr̃ ſit ab oĩbus exiſtĩatus.q ante qꝫ moneretꝫ ab an
gelo Ioſeph fili Dauid ne timueris accipe Mariã cõiugẽ tuã:qꝺ'.n.ĩ ea natũ ẽ:de ſpũ ſcõ ẽ:cogitabat occulte di
mittere eã.ĩ tãtũ ſuũ nõ eſſe q cõceptus fuerat cõfidebat.Sed iã ſatis docẽdi magis qꝫ reſpõdẽdi ſtudio diſpu-
tatũ eſt:cur Ioſeph pr̃ domini:cur Maria appellata ſit cõiunx.ĩ quo & hoc breuiter cõtineꝫ cur frẽs eius qdã
eſſe dicãꝫ. Vergꝫ qa ſuũ locũ huic qſtiũculæ reſeruamus:& ad reliq feſtinat oro:nũc illud ẽ diſſerẽdũ quõ ſcri
ptura dicat:Exurgẽs aũt Ioſeph a ſõno fecit ſicut ꝓcepit ei angelus domini:& accepit uxorẽ ſuã:& nõ cogno-
uit eã donec pepit filiũ & uocauit nomẽ eius Ieſũ.ĩ quo primũ aduerſarius ſupfluo labore deſudat cognoſcẽ
di uerbũ ad coitũ magis qꝫ ad ſciẽtiã eẽ referẽdũ:qſi hoc qſq negauerit:& eas ſeptias qs redarguit aliqdo pru
dẽs qſpiã poterit ſuſpicari.Deĩde uult docere:qꝺ' dõec ſiue uſq; aduerbiũ certũ tps ſignificãt:quo cõpleto fiat
id qꝺ' uſq; ad illud tpis qꝺ' ꝑſcriptũ eſt nõ fiebat uelut ĩ ꝑſẽti.Et nõ cognoſcebat eã donec pepit filiũ.Apparet
inqt cognitã eẽ poſt partũ:cuius cognitionẽ filii tãtũ differebat generatio.Et ad hoc approbandũ cõgerit de
ſcripturis exẽpla qplurima more andabatarꝫ gladiũ ĩ tenebris uẽtilãs:& liguæ ſonũ ad cõfodiẽda ſui tãtũ cor
poris mẽbra cõcutiẽs.Ad qꝺ' nos breuiter reſpõdemus:& cognoſcebat & uſq; ſermonẽ ĩ ſcripturis ſcis dupli
citer ĩtelligi,& de eo qdẽ qꝺ' ſcriptũ ẽ cognoſcebat quoq; ad coitũ eẽ referẽdũ:ipſe diſſeruit nullo dubitante
qn ad ſciẽtiã ſæpe referaꝫ. Vt ibi Remãſit puer Ieſus ĩ hieruſalẽ:& nõ cognouerũt parẽtes eius.Nũc illud ẽ oſtẽ
dendũ:ut quõ ibi cõſuetudinẽ ſcripturæ ſecutus eſt:ſic etiã hic donec eiuſdẽ ſcripturæ auctoritate fungaꝫ: q
ſæpe certũ tps ut ipſe diſſeruit ĩ eius aſſũptiõe ſignificat:ſæpe ĩfinitum:ut ẽ illud qꝺ' deus ad quoſdã loqꝫ ĩ ꝓ-
phetis:Ego ſum:ego ſum:& donec ſeneſcatis ego ſum.Nunqd poſtq illi ſenuerit deus eẽ deſiſtet? Et Saluator
ĩ euãgelio ad apoſtolos:Ecce ego inqt uobiſcũ ſum oĩbus diebus uſq; ad cõſumationẽ ſæculi:a diſcipulis do
minus abſcedet,& tunc qꝺo.xii.ſoliis iudicaturi ſunt.xii:tribus iſrahel domini cõſortio fraudabunꝫ. Paulus
quoq; apoſtolus corĩthiis ſcribẽs:primitiæ ait xps:deĩde hi q ſunt xpi q in aduẽtu eius crediderꝫ: deĩde finis
cũ tradiderit regnũ deo & pr̃i:cũ deſtruxerit oẽm pricipatũ & oẽm poteſtatẽ & uirtutẽ.Oportet.n.illũ r̃gna
re donec ponat oẽs inimicos ſub pedibus eius.Oĩa.n.ſub pedibus eius ſubiecit.Eſto de hoie dictũ ſit.Nõ ne-
gamus de eo q paſſus eſt crucẽ:q poſtea ſedere iubeꝫ a dextris.Quid ſibi uult hoc qꝺ' ait:Oportet.n.illum re
gnare donec ponat oẽs inimicos ſub pedibus eius? Nunqd tã diu regnaturus eſt dominus: donec ĩcipiãt eſſe
inimici ſub pedibus eius? & poſtq illi ſub pedibus fuerit regnare deſiſtet:cũ utiq; tunc magis regnare ĩcipiet:
cũ inimici cœpint eẽ ſub pedibus? Dauid quoq; ĩ qrto graduũ pſalmo.Sicut oculi ancillæ in manibus domi-
næ ſuæ:ita oculi nr̃i ad dominũ deũ n r̃m donec miſereaꝫ nr̃i.Ergo tã diu ꝓpheta oculos habebit ad dominũ
q diu miſericordiã ĩpetret:& poſt ĩpetratã miſericordiã oculos torq̃bit ad terras.Qui ĩ alio loco dicit:Oculi
mei defeceꝛt ĩ ſalutare tuũ:& ĩ uerbũ iuſtitiæ tuæ.Poterã ſup hoc ĩnumerabilia exẽpla cõgerere:& oẽm lace-
ſcẽtis ꝓcitatẽ teſtionioꝛ nube cælare. Vergꝫ adhuc pauca ſubiiciã:ut his ſimilia ipſe ſibi lector iueniat.Loq
tur ĩ geneſi ſermo diuinus Et tradideꝛt Iacob deos alienos:q erãt ĩ manibus eoꝛ:& in aures q erãt in auricu-
lis eoꝛ.Et abſcõdit eos Iacob ſubtus terebĩtũ:q eſt ĩ ſicimis:& ꝓdidit eos uſq; in hodiernũ diẽ.Itẽ in fine de-
uteronomii:Et defunctus ẽ Moyſes ſeruus domini ĩ terra mõ ꝓ uerbũ domini:& ſepelieꝛt eũ in geth,ꝓpe do
mũ phegor.& nemo ſcit ſepulchꝛ eius uſq; ĩ diẽ iſtũ.Certe hodiernus dies illius tpis exiſtimãdus eſt:quo hi
ſtoria ipla cõtexta ẽ.Siue Moyſẽ dicere uolueris auctorẽ penthateuci:ſiue Heſdrã eiuſdẽ iſtauratorẽ opis nõ
recuſo.Nũc hoc qrir̃:ut id qꝺ' dictũ ẽ uſq; ĩ diẽ iſtũ:ad illã r̃ferat ætatẽ:q libri editi ſiue cõſcripti ſũt.Doceat
igit̃ poſt illã diẽ tot iã ánoꝛ uſq; ad nos uolumĩbus exactis aut idola q ſub terebĩto cõdita fuerãt repta:aut
Moyſi tumulũ iueſtigatũ.qa obnixe aſſerit poſt dõec & uſq; eẽ ĩcipe:qꝺ' tã diu nõ fuit qꝫ diu uſq; cõpleretꝫ:&
dõec:qn potius aĩaduertat ſcripturæ ſãctæ idioma:& nobiſcũ ĩ quo hæſitabat ĩtelligat. Intelligat ea de qbus
poſſet ãbigi ſi nõ fuiſſẽt ſcripta ſignificari:cætera uero nr̃æ ĩtelligẽtiæ derelĩq.Si.n.adhuc r̃ẽti tpe uiuẽtibus
his q uiderãt Moyſẽ ſepulchꝛ eius potuit ignorari:multo magis tot ſæculis ꝓtereũtibus.luxta qꝺ' & illud ĩ-
telligit̃ de Ioſeph euãgeliſtã id ĩdicaſſe:ꝺ' quo ſcãdalũ poterat moueri nõ eã cognitã eẽ a uiro ſuo uſq; ad ptũ:
ut multo magis ĩtelligeremus cognitã nõ fuiſſe poſt partũ:a q tũc ſe abſtiuit cũ adhuc de uiſiõe poterat flu-
ctuar̃.Ad ſũmã illꝺ' reqro:qr̃ ſe abſtiuerit Ioſeph uſq; ad ꝓtus diẽ. Reſpõdebit utiq; qa ãgelũ audierit dicẽtẽ:

Quod.n.ī ea natū ē:de ſpū ſcō ē. Ad qđ nos īferimus:& certe audierat Ioſeph fili Dauid ne timeas accipe Ma
riā uxorē tuā. ꝓhibitū ei fuerat ne relinqret:ne adulterā exiſtimaret uxorē. Nunqd & a cōgreſſu cōiugis ſepa
ratus fuerat:cū utiq; ne ſepararet magis fuiſſet admonitus? Et audebat inqt uir iuſtus dei ī utero audiēs filiū
de uxoris coitu cogitare pulchre. Qui ergo ſōnio tātū credidit:ut uxorē nō auderet attigere:is poſtq; paſtor
uoce cognouerat angelū domini ueniſſe de cælis:& dixiſſe ad eos nolite timere. Ecce euangelizo uobis gau
diū magnū:qđ erit oī populo. qa natus eſt uobis hodie ſaluator:q ē Chriſtus dominus ī ciuitate Dauid:& cū
eo laudes militiæ cōciniſſe cæleſtis Gloria ī excelſis deo:& ſup terrā pax hoībus bonæ uolūtatis:q Symeonē
iuſtū īter āplexus paruuli uiderat p̄dicātē: Nūc dimittis ſeruū tuū domine ſecūdū uerbū tuū ī pace Quia ui
derūt oculi mei ſalutare tuū:q Annā ꝓphetiſſā:magos:ſtellā. Herodē:angelos uiderat q inq̄ miracula tāta co
gnouerat:dei tēplū:ſp̄s ſcī ſedē:domini ſui matrē audebat attigere: Et certe Maria cōſeruabat oīa uerba hæc
cōferēs ī corde ſuo. Ac ne īpudēter neges iſta ignoraſſe Ioſeph: Et erāt inqt Lucas pr̄ illius & mr̄ admirantes
ſup his q̄ dicebant de eo. licet tu mira īpudētia hæc ī græcis codicibus fallata cōtēdas:q nō ſolū oēs pene græ
ciæ tractatores ī ſuis uoluminibus reliqrūt: Sed nōnulli quoq; e latinis ita ut ī græcis habeāt aſſūpſerūt. Nec
neceſſe ē nūc de exēplarioꝝ uarietate tractare:cū oēs & ueteris & nouæ ſcripturæ iſtrumētū ī latinū ſermo
nē exīde trāſlatū ſit:& multo purior manare credēda ſit fōtis unda q̄ riui. Hæc ais apud me nugæ ſūt:& argu
mētatiōes ſupfluæ:& diſputatio magis curioſa q̄ uera. Núqd nō potuit ſcriptura dicere:& accepit uxorē ſuā:
& nō fuit āplius auſus cōtīgere eā:ſicut de Thamar dixit & Iudā? Aut defuerūt Matthæo uerba:qbus id qđ ī
telligi uolebat poſſet affari? Nō cognouit īqt eā donec pepit filiū. Poſt partū ergo cognouit: cuius cognitio
nē ad partū uſq; diſtulerat. Si tā cōtētioſus es:iā nūc tua mēte ſupaberis. Nolo mihi aliqđ īter partū & coitū
tp̄s īterſeras. Nolo dicas mulier q̄cūq; cōcepit & pepit maſculū īmūda erit:ſeptē diebus ſecūdū dies ſeceſſio
nis & purgatiōis ſuæ īmūda erit:& octauo die circūcidet carnē p̄putii eius. &. xxx. tribus diebus ſedebit ī ſan
guine puro:& oē ſcūm nō tāget:& reliq̄: Statī eā iuadat Ioſeph:ſtatī audiat p Hieremiā Eq īſaniētes ī fœmias
fcī ſūt mihi:unuſq; ſq; ad uxorē pximi ſui hīniebat. Alioqn ſtare quō poterit:nō cognouit eā dōec pepit filiū:
ſi poſt purgatiōis tp̄s expectat:ſi. xl. rurſū diebus tāto tp̄e dilata libido differt:polluat cruore puerpa: obſte
trices ſuſcipiāt paruulū uagiētē:maritus laſſā teneat uxorē? Sic īcipiāt nuptiæ:ne euāgeliſta mentitus ſit. Sed
abſit. ut hoc de mr̄e Saluatōris & uiro iuſto ſit exiſtimādū. Nulla ibi obſtetrix:nulla mulierculaꝝ ſedulitas ī
terceſſit. Ipſa pānis īuoluit īfantē:ipſa & mr̄ & obſtetrix fuit. Et collocauit eū inqt in p̄ſepio: qa nō erat ei lo
cus ī diuerſorio. Quæ ſnīa & apocryphoꝝ deliramēta cōuīcit:dū Maria ipſa pānis īuoluit īfantē:& Heluidii
explere nō patit uolūtatē:ī diuerſorio locus nō fuit nuptiaꝝ. Vereꝝ qa iā ſatis abūdeq; reſpōdimus: ad id qđ
ꝓpoſuerat ante q̄ cōuenirēt:& nō cognouit eā donec pepit filiū. Ad tertiā ueniēdū ē qſtionē:ut iuxta diſpu
tatiōis eius ordinē etiā noſtræ reſpōſiōis ordo p̄cedat. Vult.n. alios quoq; filios Mariā ꝓcreaſſe: & ex eo qđ
ſcriptū ē: Aſcēdit autē Ioſeph ī ciuitatē Dauid:ut p̄ſiteret cū Maria uxore ſua p̄gnāte. Factū ē aūt cū ibi eſſēt:
īpleti ſūt dies ut pareret:& pepit filiū ſuū primogenitū. nitit approbare primogenitū non poſſe dici niſi eū q
habeat & frēs: Sicut unigenitus ille uocet q parētibus ſolus ſit filius. Nos autē ita diffinimus. Oīs unigenitus
ē primogenitus:nō oīs primogenitus ē unigenitus. Primogenitū eē nō tātū poſt quē & alii: ſed ante quē nul
lus. Oē īqt dominus ad Aaron qđ apit uuluā ab oī carne q̄ offert domino ab hoīe uſq; ad pecus tibi erunt.
tātūmodo p̄tiis redimāt primogenita hoīum & primogenita pecoꝝ īmūdoꝝ. Definiuit ſermo dei qd ſit pri
mogenitū. Oē inqt qđ apit uuluā Alioqn nō ē primogenitus niſi is tātū quē ſequūt frēs. tā diu ſacerdotibus
primogenita nō debent:q̄ diu & alia fuerit ꝓcreata:ne forte partu poſtea nō ſeqnte unigenitus ſit & nō prīo
genitus. Redēptio inqt eius erit ab uno mēſe:æſtimatio qnq; ſiclis ſecundū ſiclū ſanctū. xx. oboli ſūt. Tantū
mō primogenita uituloꝝ & prīogenita ouiū & prīogenita capraꝝ nō redimes:qa ſancta ſunt. Cogit me ſer
mo dei:ut oē maſculinū qđ apit uuluā ſi de mūdis aīalibus ſit deo uoueā:ſi de īmūdis redimā dans p̄tiū ſacer
doti. Poſſū reſpōdere & dicere: Quid me ī unius mēſis ſtringis articulo? qd prīogenitū uocas: quē ante q̄ frēs
ſeqnt ignoro? Expecta donec naſcat ſecūdus. Nihil debeo ſacerdoti:niſi & ille fuerit ꝓcreatus:ꝓ quē is q ante
natus ē īcipiat eē prīogenitus. Nōne mihi ipſa apices loqnt:& me ſtultitiæ redarguēt eū eſſe dictū prīoge
nitū:q apiat uuluā:nō q habeat & frēs? Deniq; īterrogo de Ioāne quē cōſtat eſſe unigenitū: an & prīogenitus
fuerit? utrū ne & ipſe ſecundū legē ꝓ toto ei legi fuerit obnoxius? Ambigi nō p̄ot. Certe de ſaluatore ſcriptu
ra ſic loqt: Cū expleti eſſēt dies purgatiōis eoꝝ ſecundū legē Moyſi:duxerūt eū ī hieruſalē:ut offerrēt eū do
mino:ſicut ſcriptū ē ī lege domini. Quia oē maſculū adapiēs uuluā ſcūm domīo uocabit. & ut darēt hoſtias
ſecundū qđ dictū ē ī lege domini par turturuꝝ:aut duos pullos colūbaꝝ. Si hæc lex tātum ad prīogenitos pti
net:prīogenitū autē ſequētes faciūt:nō debuit lege prīogeniti teneri:q de ſeqntibus ignorabat. Sed qa tenet
lege prīogeniti ēt ille quē frēs cæteri nō ſequunt:colligit eū prīogenitū uocari:q uuluā apiat:& ante quē nul
lus ſit:nō eū quē fr̄ poſt genitus ſubleqt. Moyſes ſcribit ī exodo: Fcūm ē autē circa mediā noctē: & dominus
p̄cuſſit oē prīogenitū ī terra ægypti a prīogenito Pharaonis q ſedebat ſup thronū eius uſq; ad prīogenitū ca
ptiuæ:q̄ ē ad lacū:& oē prīogenitū pecoris. Reſpōde mihi hi q tunc ab exterminatore fuerīt īterēpti prīoge
niti fuerīt an & unigeniti? Si prīogeniti tātū illi uocāt q frēs habēt:ergo ab īterēptiōe unigeniti liberati ſūt. ſi
autē & unigeniti cæſi ſūt:cōtra ſnīam factū ē:ut iter prīogenitos & unigeniti morerēt. Aut unigenitos libera
bis a pœna:& ridiculus eris:aut ſi cōſiteberis īterfectos īgratis obtiebimus & unigēitos prīogēitos appellari.
Extrēa ꝓpoſitio fuit (licet idipſū ī prīogenito uoluerit oſtēdere) frēs domini ī euāgeliis noīari:ut ibi: Ecce mr̄
eius & frēs eius ſtabāt foris quærētes loq cum eo. Et alibi: Poſt hæc oſtendit capharnaū ipſe & mater eius &
frater eius. Et ibi: Dixerūt ergo frēs eius ad eū: Trāſi hīc:& uade in iudæā:ut & diſcipuli tui uideāt opa tua:q
facis. Nemo.n. aliqd ī occulto faciēs q̄rit ipſe ī palā eſſe: Si hæc facis:manifeſta teipſū huic mūdo. Ioāne deſup
īferēte: Neq; n. frēs eius tūc credebāt in eū. ītē Marcus & Matthæus: Et docebat eos ī ſynagoga eoꝝ ī patria

ſuã:ita ut ſtuperẽt & dicerẽt: Vnde huic hæc oĩs ſapiẽtia & uirtutes? Nõ hic eſt fabri filius? nõ mater eius dicit̃ Maria:& frẽs eius Iacobus & Ioſeph & Simon & iudas:& ſorores eius oẽs apud nos ſũt? Lucas quoq; ĩ actibus apoſtoloꝝ ita refert: Hi oẽs erãt ĩſtãtes unanĩes ĩ oꝛone cũ mulieribus & Maria mr̃ Ieſu & frãtibus ipſius: Nec nõ & Paulus apoſtolus ĩ eãdẽ hiſtoriæ ueritatẽ pari uoce cõcordat: Aſcẽdi aũt ſecũdũ reuelationẽ: & neminẽ uidi niſi Petrũ & Iacobũ fratrẽ domini. Et rurſũ ĩ alio loco: Nunq̃d nõ habemus poteſtatẽ manducãdi & bibẽdi? Nũq̃d nõ habemus poteſtatẽ uxores circũducẽdi: ſicut & cæteri apoſtoli & frẽs domini & Cephas? Et ne forte aliq̃s iudæoꝝ teſtimoniũ nõ admitteret: q̃ etiã noĩa fratꝝ illius ediderũt: ſimili eos aſſerẽs in fratribus errore deceptos quo ĩ pr̃e æſtimãdo ſũt lapſi: argute p̃cauit: & ait hæc eadẽ uocabula ab euãgeliſtis in alio loco noĩari: & eoſdẽ eẽ frẽs domini filios Mariæ. Matthæus loq̃t. Erãt aũtẽ ibi & mulieres. haud dubiũ qn ante crucẽ domini etiã mulieres multæ a lõge expectãtes: q̃ ſecutæ fuerũt Ieſum a galilæa miniſtrãtes illi. Inter q̃s erãt Maria magdalene & Maria Iacobi & Ioſeph mater & mater filioꝝ Zebedei. Itẽ Marcus: Erant aũtẽ & mulieres a lõge aſpiciẽtes: ĩter q̃s erant Maria magdalene & Maria Iacobi minoris & Ioſeph mater & Salome. Ibiq; poſt modicũ & aliæ multæ q̃ aſcẽderãt cũ eo ĩ Hieruſalẽ. Nec nõ & Lucas: Erant aũ Maria magdalene & Ioãna & Maria iacobi & cæteræ cũ eis. Hæc iccirco replicauimus: ne calũnieť & clamitet ea q̃ pro ſe faciãt a nobis eſſe ſubtracta: & ſnĩam ſuã nõ teſtimoniis ſcripturaꝝ ſed lubrica diſputatiõe cõuulſam. Ecce inq̃t Iacobus & Ioſeph filii Mariæ quos iudæi frẽs appellauerũt: Ecce Maria iacobi minoris & Ioſephtis mater. minoris aũtẽ Iacobi ad diſtinctionẽ maioris q̃ erat filius Zebedei: ſicut & ĩ alio loco marcus ponit: Maria aũtẽ magdalene & Maria iacobi & ioſephtis uiderũt ubi poneret̃: & trãſacto ſabbato emerũt aromata: & uenerũt ad monumẽtũ: & utiq; ait: Quã miſeꝝ erit & ĩpiũ de Maria hoc ſentire: & cũ aliæ fœminæ curã ſepulturæ Ieſu habuerĩt: matrẽ eius dicamus abſentẽ: aut alterã eẽ Mariã neſcio quã cõfingamus: p̃ſertĩ cũ euãgeliũ Ioãnis teſtet̃ p̃ſentẽ eã illic fuiſſe quãdo illã de cruce dominus iam uiduã ut matrẽ Ioãni cõmẽdabat. Aut nunq̃d euãgeliſtæ fallunť & fallũť: ut eoꝝ Mariã matrẽ dicerẽt quos iudæi frẽs eſſe dixerunt? O furor cæcus & in ꝑpriũ exitũ mẽs ueſana. Dicis ad crucẽ domini matrẽ eius fuiſſe p̃ſentẽ: dicis Ioãni diſcipulo ob uiduitatẽ & ſolitudinẽ cõmẽdatã: q̃ſi iuxta te nõ hr̃et q̃ttuor filios & ĩnumeras filias: q̃ꝝ conſortio frueret̃. Viduam quoq; noĩas: qđ ſcriptura nõ loq̃t̃. Et cũ oĩa euãgeliſtaꝝ exẽpla ꝑponas: ſolius tibi Ioãnis uerba nõ cõplacẽt. Dicis trãſitorie ad crucẽ domini eã fuiſſe p̃ſentẽ: ne cõſulto ꝑteriſſe uidearis: & tamẽ q̃ cũ illa mulieres fuerãt ſiles. Ignoſcerẽ neſciẽti: niſi uiderẽ cõſulto reticẽtẽ. Audi itaq; Ioãnes qđ dicat: Stabãt aũtẽ iuxta crucẽ domini mater eius & ſoror matris eius Maria Cleophæ & Maria Magdalene. Nulli dubiũ eſt duos fuiſſe apoſtolos Iacobi uocabulo nũcupatos: Iacobũ Zebedei: & Iacobũ Alphei. Iſtũ neſcio quẽ minorẽ Iacobũ: quẽ Mariæ filiũ: nec tamẽ matris domini ſcriptura cõmemorat apoſtolũ: uis eſſe an nõ? Si apoſtolus eſt: Alphei filius erit: & credit ĩ Ieſum: & nõ erit de illis frãtibus: de q̃bus ſcriptũ ẽ: Neq; n. tũc frẽs eius credebãt ĩ Ieſum. Si non eſt apoſtolus: ſed tertius neſcio q̃s Iacobus: quõ ẽ frr̃ domini putãdus? & quõ tertius ac diſtinctiõe maioris appellabit̃ minor: cũ maior & minor nõ ĩter tres ſed ĩter duos ſoleãt p̃bere diſtãtiã? & frater domini apoſtolus ſit Paulo dicẽte: Deide poſt triẽniũ ueni hieruſalẽ uidere Petrũ: & mãſi apud illũ diebus. xv. aliũ apoſtolorũ uidi neminẽ: niſi Iacobũ fratrẽ domini. Et ĩ eadẽ epiſtola: Et cognita gratia q̃ data eſt mihi Petrus & Iacobus & Ioãnes: q̃ uidebanť colũnæ eſſe. Ne aũt hũc putes Iacobũ filiũ Zebedei: lege actus apoſtoloꝝ: iã ab Herode fuerat ĩterẽptus: reſtat cõcluſio: ut Maria iſta q̃ Iacobi minoris ſcribit̃ mater: fuerit uxor Alphei: & ſoror Mariæ mr̃is domini: quã Mariã cleophæ Ioãnes euãgeliſta cognoĩat a pr̃e ſiue a gẽtilitate familiæ: aut q̃cũq; alia cauſa ei nomẽ ĩponẽs. Si aũtẽ ĩde tibi alia atq; alia uideť: q̃ alibi dicat̃ Maria iacobi minoris mater: & hic Maria Cleophæ: diſce ſcripturæ cõſuetudinẽ eũdẽ hoĩem diuerſis noĩbus nũcupari. Raguel ſocer Moyſi & Iethro dicit̃. Gedon nõnullis cauſis ĩmutãdi noĩs ante p̃miſſis ſubito Hieroboal legit̃. Ozias rex iuda uiciſſim Azarias uocat̃. Mons thabor thabiriũ dicit̃. Rurſũ Hermõ Phœnices cognoĩant ſanior: & Amoreus cognomĩat eũ ſanĩr. Eadẽ cæli plaga tribus noĩbus appellat̃ nageb themã dariõ. Lege Ezechiel Petrus & Simõ dicit̃ & Cephas. Iudas Iacobi Zelotes: ĩ alio euãgelio Tadeus dicit̃. Multaq; alia: q̃ ad exẽplũ hoꝝ ipſe ſibi de oĩbus ſcripturis lector poterit cõgregare. Núc illud ẽ qđ conamur oſtẽdere: ut frẽs domini appellenť filii matterteræ eius Mariæ: q̃ antea nõ credẽtes poſtea crediderũt: licet fieri potuerit: ut uno ſtatĩ credẽte alii diu ĩcreduli fuerĩt: & hãc fuiſſe matrẽ Iacobi & Ioſephtis. i. Mariã Cleophæ uxorẽ Alphei: hãc dictã Mariã iacobi minoris. Quæ ſi eſſet mater domini: magis eã ut ĩ oĩbus locis matrẽ illius appellaſſet: & nõ aliꝝ: dicẽdo matrẽ alterius uoluiſſet ĩtelligi. Veꝝ ĩ hac ꝑte cõtẽtioſũ ſunẽ nõ traho. Alia fuerit Maria Cleophæ: alia Maria iacobi & ioſephtis: dũmõ cõſtet nõ eãdẽ Mariã iacobi & ioſephtis eẽ quã mr̃em domini. Et unde ais frẽs domini dicti ſunt: q̃ nõ erãt frẽs? Iã nũc doceberis q̃ttuor modis ĩ ſcripturis diuinis frẽs dici natura: gente: affectu: cognatiõe. Natura Eſau iacob. xii. pr̃iarchæ: Andreas & Petrus Iacobus & Ioãnes. Gẽte q̃ oẽs iudæi inter ſe frẽs uocanť: ut ĩ deuteronomio: Si aũtẽ emeris frẽm tuũ: q̃ eſt hebræus: uel q̃ eſt hebræa: ſeruiet tibi ſex annis: & ſeptimo anno dimittes eũ libeꝝ abs te. & ĩ eodẽ cõſtituẽdo: cõſtitues ſup te principem quẽ elegerit dominus deus tuus: eũ qui ex fratribus tuis ſit. Nõ. n. poteris cõſtituere ſup te hoĩem alienigenã, q̃ nõ eſt frater tuus. Et rurſum: Ne uiſo uitulo fratris tui uel oue eius errãtibus per uiã: negligas ea; Reuerſione reduces ea fratri tuo: & reddes ea fratri tuo. Quod ſi nõ appropinquat tibi frater tuus: neq; noueris eum: colliges ea intra domum tuam: & erunt ea tecum donec querat ea frater tuus: & reddes ei. Et apoſtolus Paulus: Optabam ĩquit ego ipſe anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis cognatis ſecundum carnem qui ſunt iſrahelitæ. Porro cognatione fratres uocantur: qui ſunt de una familia ideſt patria: quas latini paternitates interprætantur: cum ex una radice multa generis turba diffundit̃. ut in geneſi. Dixit autem Abraham ad Loth: Non ſit rixa inter me & te: & inter paſtores meos & paſtores tuos: quia fratres nos ſumus: ubiq; elegit ſibi Loth regionem

iordanis:& eleuauit Loth ab oriẽte:& diſceſſerũt unuſqſq; a fratre ſuo.Et certe Loth non eſt frater Abrahæ: ſed filius frĩs eius Arã.Thara ꝙppe genuit Abrahã & Nachor & Arã:& Arã genuit Loth.Et rurſum: Abrahã autẽ erat annoꝝ.lxxv.cũ exiret de carra.Et ſumpſit Abrahã Sarã uxorẽ ſuã:& Loth filiũ frĩs ſui.Quod ſi adhuc dubitas fratrẽ frĩs filiũ nũcupari:accipe exẽplũ.Cũ autẽ audiſſet Abrahã:qa captiuus ductus ẽ Loth frater ſuus:numerauit uernaculas ſuos trecẽtos decẽ & octo.Et cũ cædẽ nocturni ĩpetus deſcripſiſſet:adiecit & reduxit oẽm eqtatũ ſodomoꝝ:& Loth fratrẽ ſuũ reuocauit.Sufficiebãt hæc ad ea quæ diximus approbãda. Sed ne in aliq̃ cauilleris:& te q̃ſi lubricus anguis euoluas:teſtimonioꝝ ſtringẽdus es uinculis: ne q̃rulus ſibiles:& dicas te magis argumẽtationibus tortuoſis q̃ ſcripturaꝝ ueritate ſupatũ.Iacob Iſaac filius ac Rebeccæ cũ frĩs iſidias metuẽs meſopotamiã prexiſſet:acceſſit & deuoluit lapidẽ ab ore putei: & adaq̃uit oues Laban frĩs matris ſuæ.Et oſculatus eſt Iacob Rachel:& exclamãs uoce ſua plorauit: & idicauit Rachel qa frater eſt pr̃is eius:& qa filius Rebeccæ eſt.Ecce & hic eadẽ lege q̃ frater ſororis filius appellat̃.Et iteꝝ.Dixit autẽ Laban ad Iacob:Quoniã frater meus es:nõ ſeruies mihi gratis.Dic mihi q̃ ſit merces tua.Expletis itaq; .xx. ãnis cũ ignorãte ſocero uxoribus filiiſq; comitatus reuerteret̃ ad patriã:cõſecutus eſt eũ Laban in monte galaad. Et cũ idola q̃ Rachel occultabat q̃ſita nõ ĩueniſſet in ſarcinis:reſpondit Iacob:& dixit ad Laban:Quæ culpa mea eſt:& qd̃ delictũ meũ:qd̃ pſecutus es me?& q̃re ſcrutatus es oĩa uaſa mea?Quid ĩueniſti de oĩbus rebus tuis?Pone hic in cõſpectu fratꝝ tuoꝝ & fratrũ meoꝝ:& redarguẽt iter nos duos.Reſpõde q ſint iſti frẽs Iacob & Laban:q tũc fuerãt in pſenti.Eſau certe frater Iacob abſens erat:& Laban filius Bathuel frẽs excepta ſorore Rebecca nõ habuit.Innumerabilia ſũt iſtiuſmodi libris ĩſerta diuinis. Sed ne longũ faciã:ad extremã diuiſiõis partẽ reuertar.i.& affectu frẽs dici:q in duo ſcindit̃ in ſpiritale & in cõe.In ſpiritale qa oẽs chriſtiani frẽs uocant̃.ut ibi Ecce q̃ bonũ & q̃ iocundũ hĩtare frẽs in unũ.Et in alio pſalmo ſaluator:Narrabo inqt nomen tuũ frĩbus meis.Et alibi:Vade dic frĩbus meis.Porro in cõe:qa oẽs hoĩes in cõe ex uno pr̃e nati pari germanitatis cõiũgimur.Dicite ait his q oderũt uos:frẽs nr̃i eſtis.Et apoſtolus ad Corinthios: Si qs frater noiat̃ fornicator aut auarus:aut idolis ſeruiẽs:aut maledicus:aut ebrioſus:aut rapax:cũ eiuſmodi nec cibũ ſumere: & cætera his ſimilia.Interrogo nũc iuxta quẽ modũ frẽs domini in euãgelio ĩtelligas appellari. iuxta naturã. Sed ſcriptura nõ dicit:nec Mariæ eos uocãs filios & Ioſeph iuxta gentẽ.ſed abſurdũ ẽ:ut pauci ex iudæis uocati ſint frẽs:cũ oẽs q ibi erãt hac lege iudæi frẽs potuerũt appellari iuxta affectũ humani iuris ac ſpũs.Verũ ſi ſic q magis frẽs q̃ apoſtoli quos docebat ĩtrinſecus:quos matres uocabat & frẽs.Aut ſi oẽs qa hoĩes:fratres ſtultũ fuit nũciari q̃ſi ꝓpriũ:ecce frẽs tui quærẽtes te:cũ generaliter oẽs hoĩes hoc iure ſint frẽs. Reſtat igit̃ ut iuxta ſupioré expoſitionẽ fratres eos ĩtelligas appellatos cognatiõe:nõ affectu:nõ gentis priuilegio:nõ natura.Quõ Loth Abrahæ:quõ Iacob Laban eſt appellatus frater:quõ & filiæ Saphaad accipiũt clerũ ĩter frẽs ſuos:quõ & Abrahã ipſe Sarã ſororẽ ſuã habuit uxorẽ.Et.n.ait Vere ſoror mea eſt de pr̃e: ſed nõ de matre.i. frĩs eſt filia nõ ſororis.Alioqn q̃le eſt ut Abrahã uir iuſtus pr̃is ſui filiã cõiugẽ ſumpſerit:cũ ĩ primis hoĩbus ꝓpter auriũ ſanctitatẽ idipſum ſcriptura nõ noĩet malẽs ĩtelligi q̃ ꝓferri:& deus lege poſtea ſanciat & mieꝫ. q accepit ſororẽ ſuã de pr̃e ſuo uel de mr̃e ſua:& uiderit turpitudinẽ eius:& in ipſa uiderit turpitudinẽ illius: obprobriũ ẽ:exterminabunt̃ corã filiis generis ſui:turpitudinẽ ſororis ſuæ detexit:peccatũ ſuũ accipiẽt. Imperitiſſime hoĩum iſta nõ legeras:& toto ſcripturaꝝ pelago derelicto ad iniuriã uirginis tuã rabiẽ cõtuliſti ĩ exẽplũ eius quẽ fabulæ ferũt:cũ uulgo eſſet ignotus:& nihil boni poſſet facinoris excogitare:quo nobilis fieret Dianæ ĩcẽdiſſe tẽplũ:& nullo ꝓdẽte ſacrilegiũ ferẽ ipſe in mediũ ꝓceſſiſſe clamitãs ſeſe ĩcendiũ ſubieciſſe: ſciſcitãtibus epheſi principibus q̃ ob cauſam hoc facere uoluiſſet:reſpõdiſſe ut qa bene nõ poterã: oĩbus male ĩnoteſceré.Et hoc qdẽ græca narrat hiſtoria. Tu uero tẽplũ dominici corpis ſuccẽdiſti: tu cõtaminaſti ſanctuariũ ſps ſci:ex quo uis q̃drigã fratꝝ:& ſoroꝝ ꝓceſſiſſe cõgerié.Deniq; cũ iudæis uoce ſociata dicis: Nõne hic eſt fabri filius?Nõne mater eius dicit̃ Maria?& frẽs eius Iacobus & Ioanes & Simõ & Iudas:& ſorores eius oẽs apud nos ſũt?Oẽs niſi de turba nõ dr̃.qs te oro ante hãc blaſphemiã nouerat?qs dipõdio ſupputabat?Cõſecutus eſt qd̃ uolebas:nobilis es factus iſcelere.Ego ipſe q cõtra te ſcribo:cũ ĩ eadẽ urbe tecũ cõiſtã:q̃re balbutis & erubeſcis?albus ut aiũt aterue ſis neſcio.Prætermitto uitia ſermõis:qbus oĩs liber tuus ſcatet.Taceo ridiculũ exordiũ.O tẽpora:o mores.Nõ qro eloquẽtiã:quã ipſe nõ habẽs ĩ frẽ Craterio reqſiſti.Nõ inquã flagito liguæ nitorẽ.aiæ qro pietatẽ.Apud xp̃ianos aũt ſolœciſmus ẽ magnus & uitiũ:turpe qd uel narrare uel facere.Ad calcẽ uenio:& te cornuta ĩterrogatiõe cõcludo.ſicq; tecũ agã:q̃ſi ſupius nihil egerĩ. eodẽq; mõ dictos eſſe frẽs domini:quo Ioſeph dictus ẽ pr̃.Ego inqt & pr̃ tuus doletes q̃rebamus te.Mater hæc loqt̃:non iudæi.& ipſe euãgeliſta referẽs Et erãt pr̃ & mater illius admirãtes ſup his q̃ dicebant̃ de eo:& his ſimilia:q ĩa enumerauimus:ĩ qbus parẽtes uocabãt̃.Ac ne forte de exẽplarioꝝ ueritate cauſeris:qa tibi ſtultiſſime ꝓuaſti græcos codices eẽ falſatos ad Ioánis euãgeliũ uenio:ĩ quo pleniſſime ſcribit̃:Inuenit Philippus Nathanael:& ait illi:Quẽ ſcripſit Moyſes ĩ lege:& ꝓphetæ Inuenimus Ieſum filiũ Ioſeph a nazareth. Certe hoc ĩ tuo codice cõtinet̃.Reſpõde mihi quõ Ieſus ſit filius Ioſeph:qué cõſtat de ſpũ ſcõ eé ꝓcreatũ.Vere Ioſeph pr̃ fuit: q̃uis ſic hebes dicere nõ audebis.An putabat̃?Eodẽ mõ æſtiment̃ & frẽs:quo æſtimatus é & pr̃. Sed quoniã ĩa e cautibus & cõfragoſis locis enauigauit oro:pãdẽda ſũt uela:& ĩ epilogos illius irruẽdũ:ĩ qbus ſciolus ſibi uiſus Tertullianũ in teſtimonium uocat:& Victorini pictauionẽſis epiſcopi uerba proponit.Et de Tertullia no quidẽ nihil amplius dico q̃ eccleſiæ hoĩem nõ fuiſſe.De Victorino uero id aſſero:qd̃ & de euãgeliſtis fratres eum dixiſſe domini non filios Mariæ.Fratres autẽ eo ſenſu quem ſuperius expoſuimus ꝓpinquitate:nõ natura.Verum nugas terimus:& fonte ueritatis omiſſo:opinionum riuulos conſectamur.Nunquid nõ poſſum tibi totam ueterum ſcriptorum græciæ commouere:Ignatium:Polycarpum:Hirenæum: Iuſtinũ martyres:multoſq; alios apoſtolicos & eloquẽtes uiros:q aduerſus Hebionẽ & Theodotum byzantium:Valen-

tinũ hæc eadẽ ſentiẽtes plena ſapiẽtiæ uolumina cõſcripſerunt? quæ ſi legiſſes aliquãdo plus ſaperes. Sed me lius puto breuiter ad ſingula reſpõdere: q̃ diutius ímorãdo uolumen extẽdere. in illud nunc impetũ facio: in quo tu uirginitatẽ & nuptias cõparãdo: diſertus eſſe uoluiſti. Riſimus in te ꝓuerbiũ: camelũ uidimus ſaltitãtem. Dicis Nunqd meliores ſunt uirgines Abrahã Iſaac & Iacob: q habuere cõiugia? Nunqd nõ quotidie dei manibus paruuli fingunt in uẽtribus: ut merito erubeſcere debeamus Mariã nupſiſſe poſt partum? Quod ſi hoc illis turpe uidet: ſupeſt ut nõ credãt etiã deũ ꝑ genitalia uirginis natũ. Turpius eſt. n. iuxta eos deũ ꝑ uirginis pudẽda genitũ: q̃ uirginẽ ſuo uiro nupſiſſe poſt partũ. Iunge ſi libet & alias naturæ contumelias nouem méſibus utẽtẽ inſoleſcentem: faſtidia: partũ: ſanguinẽ: pannos. Ipſe tibi deſcribat infans tegmine mébranarũ ſolito cõuolutus: Ingerant dura ꝑſepia: uagitus paruuli: octauæ diei circũciſio: tẽpus purgatiõis: ut ꝓbet imundus. Nõ erubeſcimus: nõ ſilemus. Quãto ſunt humiliora quæ ꝓ me paſſus eſt: tãto plus illi debeo. Et cũ oĩa replicaueris: cruce nihil cõtumelioſius ꝓferes: quã ꝓfitemur & credimus: & in qua de hoſtibus triũphamus. Sed ut hæc quæ ſcripta ſunt nõ negamus: ita ea quæ nõ ſunt ſcripta renuimus. Natũ deũ eſſe de uirgine credimus quia legimus. Mariã nupſiſſe poſt partũ nõ credimus: quia nõ legimus. Nec hoc ideo dicimus: quo nuptias cõdemnemus (ipſa quidẽ uirginitas fructus eſt nuptiarũ) ſed qd nobis de ſanctis uiris temere æſtimare nihil liceat. Poſſumus enim hac æſtimatiõis poſſibilitate cõtẽdere plures quoq; uxores habuiſſe Ioſeph: quia plures habuerit Abrahã: plures habuerit Iacob: & de his eſſe uxoribus fratres domini. qd pleriq; nõ tam pia q̃ audaci temeritate cõfingunt. Tu dicis Mariã uirginẽ nõ ꝓmãſiſſe. ego mihi plus uendico etiã ipſum Ioſeph uirginẽ fuiſſe ꝓ Mariã: ut ex uirginali cõiugio uirgo filius naſceret. Si enim in uiro ſanctũ fornicatio nõ cadit: & aliã eum uxorẽ habuiſſe nõ ſcribit: Mariæ autẽ quã putatus eſt habuiſſe: cuſtos potius fuit q̃ maritus: Relinquit uirginẽ eũ manſiſſe cũ Maria: q pater domini meruit appellari. & quia dei cõparatione uirginitatis & nuptiarũ ſum aliq̃ dicturus: obſecro lecturos: ne me putẽt nuptiis detraxiſſe in uirginũ laude: & aliquã feciſſe diſtantiã iter ſanctos ueteris teſtamẽti & noui. i. iter eos q habuere cõiugia: & hos qui a cõplexu mulierũ penitus receſſerũt. Veꝝ pro cõditiõe tẽporũ aliæ eos tũc ſubiacuiſſe ſententiæ: & aliæ nos: in quos fines ſæculorũ decurrerũt. Quã diu lex illa ꝓmãſit Creſcite & multiplicamini: & replete terrã: & maledicta ſterilis quæ non parit ſemen in Iſrahel: nubebant oẽs: & nubebant: & derelictis parẽtibus fiebant una caro. Quãdo uero uox illa ꝓtonuit Tẽpus breuiatũ eſt: reliquum eſt: ut qui habẽt uxores ſic ſint q̃ſi nõ habẽtes. adhærẽtes domino unus cũ eo efficimur ſpiritus. & q̃re? quia ſine uxore eſt: cogitat ea q̃ dei ſunt: quomodo placeat deo. Qui aũt cũ uxore eſt: ſolicitus eſt quæ ſunt huius mũdi: quõ placeat uxori. Et diuiſa eſt mulier: & uirgo q̃ non eſt nupta: cogitat quæ ſunt dei: ut ſit ſancta corpore & ſpiritu. Nã quæ nupta eſt: cogitat quæ ſunt mundi: quõ placeat uiro. Quid oblatras? qd repugnas? Vas electiõis hæc loq̃tur: Diuiſa eſt dicẽs mulier & uirgo. Vide quantæ felicitatis ſit q̃ & nomẽ ſexus amiſerit uirgo: iã mulier nõ uocat. Quæ nõ eſt nupta: cogitat quæ ſunt domini: ut ſit ſancta corpore & ſpiritu. Virginis diffinitio ſanctã eſſe corpore & ſpiritu. qa nihil ꝓfit carnẽ hñre uirginẽ: ſi mẽte qs nupſerit. Quæ uero nupta eſt: cogitat quæ ſunt mundi: quõ placeat uiro. Idẽ tu putas eſſe diebus & noctibus uacare oꝝoni: uacare ieiuniis. & ad aduentũ mariti expolire faciẽ: greſſum frãgere: ſimulare blãditias. Illa hoc agit: ut turpior appareat: & naturæ bonũ ifuſcet iniuria. Hæc ad ſpeculũ pingit: & in cõtumeliã artificis conat pulchrior eſſe q̃ nata eſt. Inde ĩfantes garriũt: familia perſtrepit: liberi ab oſculis & ab ore depẽdent: cõputant ſumptus: ĩpẽdia ꝓparant. hinc cocorũ accincta manus carnes terit: hinc textricũ turba cõmurmurat. nũciat interim uir ueniſſe cũ ſociis. Illa ad hirũdinis modũ luſtrat uniuerſa penetralia: ſi torus rigeat: ſi pauimẽta uerterint: ſi ordinata ſint pocula: ſi prãdiũ ꝓparatũ. Reſponde quæſo inter iſta ubi ſit dei cogitatio: & hæ felices domus. Cæterũ ubi tympana ſonãt: tibia clamitat: lyra garrit: cymbalũ concrepat: qs ibi dei timor? Paraſitus in cõtumeliis gloriat: ĩgrediunt expoſitæ libidinũ uictimæ: & tenuitate ueſtiũ nudæ ĩpudicis oculis ingerunt. His ĩfelix uxor aut lætat aut perit: aut ſi triſtat offendit maritus. & hinc iurgia cõcitant: hinc diſcordia ſeminariũ repudii. Aut ſi aliq̃ ĩuenit domus: in qua iſta nõ fiant: quæ tamẽ rara eſt: ipſa diſpẽſatio domus: liberorũ educatio: neceſſitates mariti: correctio ſeruulorũ: quã a dei cogitatiõe nõ auocent? Defecerũt inq̃t ſcriptura Saræ muliebria: poſt qd dicit ad Abrahã: Oĩa quæcunq; dicit tibi Sara audi uocẽ eius: quæ nõ eſt in partus anxietatibus & dolore: quæ deficiẽtibus menſtrui cruoris officiis mulier eſſe deſiſtit: a dei maledictiõe fit libera. nec eſt ad uirũ cõuerſio eius. ſed ecõtrario uir ſubiicit ei: & domini uoce ꝓcipit: Oĩa quæcunq; tibi dicit Sara audi uocẽ eius. & ſic ĩcipiunt uacare oꝝoni: qa q̃ diu in cõiugio debitum ſoluit: orãdi ꝓterit inſtãtia. Nõ negamus uiduas nõ negamus maritas ſanctas mulieres ĩueniri: ſed q uxores eſſe deſierint: quæ in ipſa neceſſitate cõiugii imitant uirginũ caſtitatẽ. Hoc eſt qd apoſtolus breuiter Chriſto in ſe loquẽte teſtatus eſt: nupta cogitat quæ ſũt mũdi: quõ placeat uiro: nobis ſup hoc campũ ĩtelligẽtiæ derelinquẽs. Neq; tamẽ alicui neceſſitatẽ ĩponit aut laqueũ: ſed id qd honeſtũ eſt ſuadet: uolẽs oẽs eſſe ſicut ſe ipſum. & q̃q̃ de uirginitate domini ꝓceptũ nõ habeat: qa ultra hoĩes eſt: & quodãmodo ĩpudẽtis erat aduerſum naturã cogere: alioq; mõ dicere: Volo uos eſſe qd angeli ſunt? Vnde & uirgo maioris eſt meriti: dum id cõtemnit: qd ſi fecerit nõ delinq̃t: nihilominus in cohærẽtibus ĩſert Cõſiliũ autẽ do tanq̃ miſericordiã cõſecutus a domino: ut ſim fidelis. Exiſtimo ergo hoc bonũ eſſe ꝓpter iſtantẽ neceſſitatẽ: quia bonũ eſt homini ſic eſſe. Quæ eſt iſta neceſſitas. Ve ꝓgnãtibus & nutriẽtibus ĩ illa die. Ideo ſilua ſuccreſcit: ut poſtea recidat. Ideo ager ſerit ut metat. lã plenus eſt orbis: nos nõ capit: quotidie bella ſecant: morbi ſubtrahunt: naufragia abſorbẽt: & nihilominus de terminis litigamus. De hoc numero ſunt illi q agnũ ſequunt: q ueſtimẽta ſua nõ coinq̃nauerũt. uirgines. n. ꝓmãſerũt. Obſerua qd ſignificet coinq̃nauerũt. Ego nõ audeo exponere: ne heluidius calũnier. Quod aũt ais q̃ſdã eſſe uirgines tabernarias: ego tibi plus dico eſſe in his & adulteras: & qd magis mireris: clericos eſſe caupones: & mõachos ĩpudicos. Sed qs nõ ſtati ĩtelligat: nec tabernariã uirginẽ: nec

adultez monachū:nec clericū posse esse cauponē?Nunqd uirginitas est culpa? Sed simulator uirginitatis in crimine est.Ego certe ut aliis psonis ptermissis da uirginē ueniam:quæ istitorias exercet artes: nescio an corpore qđ scio spiritu uirgo nō pmanet. Rhetoricati sumus:& i moré declamatoz paululū lusimus. Tu nos Heluidi coegisti:q iam euágelio coruscáte eiusdē uis esse gloriæ uirgines & maritas.Et qa arbitror te ueritate supatū ad detractionē uitæ meæ & ad maledicta cōuerti(solent.n.hoc & mulierculæ facere: q uictoribus dominis male optant in angulis)illud dico pueniens gloriæ mihi fore tua cōuicia:cum eodē quo Mariæ detraxisti ore me laceres:& caninā facundiā seruus domini pariter experiat & mater.

Argumentū sequētis Libelli excerptum ex Génadio de uiris illustribus.

Igilātius pbyter natione Gallus hispaniæ barcilonēsis ecclesiā parochiæ tenuit.Scripsit & ipse quidē
u zelo religionis aliqua.sed uictus studio humanæ laudis:& pfumens supra uires suas:homo lingua politus:nō sensu scripturæ exercitatus:exposuit prauo ingenio secundā Danielis uisionē;sanctoz quoq reliqas minime uenerādas:uigilias nō custodiēdas.& alia locutus est friuola: quæ in catalogo hæreticorum necessario exponent. Beati Hieronymi Præsbyteri in Vigilātiū hæreticū. Epistola.XI.

Vlta in orbe monstra generata sunt:Centauros & sirenas:ululas & onocratolos in Esaia legimus.Iob
m Leuiathan & Behemoth mystico sermone describit.cerbez & stymphalidas aprūq erimantium & leonem nemæū: chimerā atq hydrā multoz capitū narrāt fabulæ poetaz.Cacū describit Virgilius. triformē geryoné hispaniæ ,pdiderūt.Sola Gallia mōstra nō habuit: sed uiris semp fortibus & eloquentissimis abundauit.Exortus est subito uigilātius seu uerius dormitātius:q imundo spiritu pugnet cōtra Christi spiritū.& martyz neget sepulchra uenerāda.damnādas dicat esse uigilias.nunq nisi in pasca alleluya cantandum,cōtinentiā hæresim:pudicitiā libidinis seminariū.Et quomodo Euphorbus in Pythagora renatus esse phibet:sic & in isto Iouiniani mens praua surrexit.ut & in illo & in hoc diaboli respōdere cogamur insidiis. cui iure dicet:Semen pessimum para filios tuos occisioni peccati patris tui.Ille romanæ ecclesiæ auctoritate damnatus iter phasides aues & carnes suillas nō tam emisit spiritū q eructauit:Iste caupo callaguritanus & in puersum ,pter nomen uituli mutus Quintilianus miscet aquā uino:& de artificio pristino suæ uenena pfidiæ catholicæ fidei sociare conat:ipugnare uirginitatē:odisse pudicitiā:in cōuiuio sæculariū cōtra sanctoz ieiunia ,pclamare:dum iter phialas philosophat:& ad placētas liguriēs:psalmoz modulatiōe mulcet.ut tantum iter epulas Dauid & Idithim & Asaph & filioz Chore cantica audire dignet.Hæc dolētis magis effudi aio q ridētis:dum me cohibere nō possum:& iniuriā apostoloz ac martyz surda nequeo aure trāsire. Proh nefas episcopos sui sceleris dicit hre cōsortes:si tamē episcopi noīandi sunt:q nō ordināt diaconos:nisi prius uxores duxerint:nulli cælibi credētes pudicitiā:imo ostendētes q sancte uiuant:q male de oībus suspicant. & nisi pgnātes uxores uiderint clericoz:īfantesq de ulnis matrū uagiētes:Christi sacramēta non tribuunt. Quid faciēt oriētis ecclesiæ?qd ægypti & sedis apostolicæ:q aut uirgines clericos accipiūt.aut cōtinētes:aut si uxores habuerint:mariti esse desistūt?Hoc docuit dormitātius:libidini frena pmittēs:& naturalē carnis ardoré q in adolescētia plerūq feruescit suis hortatibus duplicās:imo extigués coitu fœminarum. ut nihil sit: quo distemus a porcis:quo differamus a brutis aiantibus:quo ab eqs.de qbus scriptū est:Equi isaniētes i fœminas facti sunt mihi:unusq sq in uxorem ,pximi sui hinniebat.Hoc est qđ loquit p Dauid spiritus sanctus: Nolite fieri sicut equus & mulus:qbus nō est itellectus.Et rursum de dormitātio & sociis eius: In chamo & freno maxillas eoz cōstringe:qui nō approximāt ad te.Sed iam tēpus est:ut ipsius uerba ponētes ad singula respōdere nitamur.Fieri enim potest:ut rursum malignus iterpres dicat fictā a me materiā:cui rhetorica declamatiōe respondeā:sicut illā quā scripsi ad Galliā:matri & filiæ iter se discordātibus. Auctores sunt huius dictatiunculæ meæ sancti pbyteri Riparius & Desiderius:q parochias suas uicinia istius scribūt esse maculatas.miseruntq libros p fratrē Sisinniū:quos iter crapulā stertēs euomuit:& asserūt reptos esse nōnullos:q fauētes uitiis suis:illius blasphemiis acqescāt.Est quidē iperitus:& uerbis & sciētia & sermone incōditus: nec uera qdē potest defendere.Sed ,pter hoies sæculi & mulierculas oneratas peccatis:semp discētes:& nunq ad scientiā pueniētes:una lucubratiūcula illius neniis respōdebo:ne sanctoz uiroz q ut hæc facerē: me depcati sunt:uidear litteras respuisse.Nimiz respōdet generi suo:ut qui de latronū & conuenaz natus est semine: quos cōsul Pōpeius edomita hispania:& ad triūphum redire festinans:de pirenæi iugis deposuit: & in unum oppidū cōgregauit:unde & cōuenaz urbs nomē accepit.Hucusq latrocinet cōtra ecclesiam dei:& de Teutonibus aruis celtiberisq descēdens icurset Galliaz ecclesias:portetq nequaq uexillū Christi:sed isigne diaboli.Fecit hoc idē Pōpeius etiā in oriētis partibus:ut Cilicibus & Isauris pyratis latronibusq supatis: sui nois iter Ciliciā & Isauriā cōderet ciuitatē.Sed hæc urbs hodie seruat scita maioz: & nullus in ea ortus est dormitātius.Galliæ uernaculū hostē sustinēt:& hoiem moti capitis:atq Hippocratis uinculis alligandū:sedentem cernūt in ecclesia:& iter cætera uerba blasphemiæ:ista quoq dicentē.Quid necesse est te táto honore nō solū honorare:sed etiā adorare illud nescio qd:qđ in modico uasculo trāsierēdo colis?Et rursum i eodē libro. Quid puluerē linteamine circūdatū adorādo oscularis?Et in cōsequētibus:prope ritū gentiliū uidemus sub prætextu religiōis introductū in ecclesiis sole adhuc fulgēte:moles cæreoz accēdi:& ubicunq puluisculum nescio qd in modico uasculo pcioso linteamine circundatū osculātes adorāt.Magnū honorē præbēt huiusmodi hoies beatissimis martyribus:quos putant de uilissimis cæreolis illustrādos: quos agnus qui est in medio throni cum omni fulgore maiestatis suæ illustrat.Quis enim o insanū caput aliquando martyres adorauit?quis hominē putauit deum?nōne Paulus & Barnabas:cum a Lycaonibus Iupiter & Mercurius putarentur:& eis uellent hostias immolare:sciderunt uestimēta sua:& se homines esse dixerūt? non q meliores non essent olim mortuis hoibus Ioue atq Mercurio:sed q sub gētilitatis errore honor eis deo debitus deferret.

Quod & de Petro legimus: q̃ Cornelium se adorare cupientem: manu subleuauit: & dixit: Surge, nam & ego homo sum. Et audes dicere illud nescio quid qd̃ in modico uasculo trãsferendo colis? Quid est illud nescio qd: scire desidero? Expone manifestius: ut tota libertate blasphemes puluisculũ nescio qd in modico uasculo p̃tioso linteamine circundatũ. Dolet martyr̃ reliqas p̃tioso opiri uelamine: & nõ uel pãnis uel cilicio colligari: uel ꝓici in sterq̃liniũ: ut solus Vigilãtius ebrius & dormiẽs adoret̃. Ergo sacrilegi sumus quãdo apostolorum basilicas ingredimur? Sacrilegus fuit Cõstãtinus iperator: q̃ sanctas reliquias Andreæ Lucæ & Timothei trãstulit cõstantinopolim apud q̃s dæmones rugiũt: & habitatores Vigilãtii illor̃ se sentire p̃sentiã cõfitentur? Sacrilegus dicẽdus est & nũc Augustus Arcadius: q̃ ossa beati Samuelis lõgo post tẽpore de iudæa trãstulit thraciã? Oẽs episcopi nõ solũ sacrilegi sed & fatui iudicãdi: q̃ rem uilissimã & cineres dissolutos ĩ serico & uase aureo portauerũt? Stulti oĩum ecclesiar̃ populi: q̃ occurrerũt sanctis reliqis: & tãta lætitia sunt iocũdati: q̃si p̃sentem uiuentẽq̃ ꝓphetã cernerẽt: atq̃ susciperẽt. ut de Palæstina usq̃ ad chalcedoné iũgerent̃ populor̃ examina: & in Christi laudes una uoce resonarẽt? Videlicet adorabãt Samuelé & nõ Christum: cuius Samuel & leuita & ꝓphetes fuit? Mortuũ suspicaris: & iccirco blasphemas Lege euãgeliũ. Deus Abraham: deus Isaac: deus Iacob, nõ est deus mortuor̃: sed uiuor̃. Si ergo uiuũt: honesto iuxta te carcere nõ clauduntur. Ais enim uel in sinu Abrahæ: uel ĩ loco refrigerii: uel subter arã dei aĩas apostolor̃ & martyr̃ cõsedisse: nec posse de suis tumulis & ubi uoluerĩt adesse p̃sentes. Senatoriæ uidelicet dignitatis sunt: ut nõ ĩter homicidas teterrimo carcere: sed in libera honestaq̃ custodia in fortunator̃ insulis & in campis elysiis recludant̃. Tu deo leges pones? Tu apostolis uincula iniicies? ut usq̃ ad diẽ iudicii teneant̃ custodia: nec sint cũ domino suo? de q̃bus scriptũ est: Sequunt̃ agnũ quocũq̃ uadit. Si agnus ubiq̃: ergo & hi q̃ cũ agno sũt: ubiq̃ esse credẽdi sunt. Et cũ diabolus & dæmones toto uagent̃ in orbe: & celeritate nimia ubiq̃ p̃sentes sint: martyres post effusionẽ sanguinis sui ara opient̃ icluſi: & inde exire nõ poterũt? Dicis in libello tuo: q̃ dum uiuimus: mutuo ꝓ nobis orare possumus: post q̃ autẽ mortui fuerimus: nullius sit ꝓ alio exaudiẽda oratio, p̃sertim cũ martyres ultionẽ sui sanguinis obsecrãtes ĩpetrare nõ q̃ uerint. Si apostoli & martyres adhuc in corpore cõstituti possũt orare ꝓ cæteris: quãdo ꝓ se adhuc debẽt esse soliciti: quanto magis post coronas uictorias & triũphos? Vnus homo Moyses sexcẽtis milibus armator̃ ĩpetrat a deo ueniam. & Stephanus imitator domini sui: & primus martyr in Christo: ꝓ psecutoribus ueniã depcat̃: & post q̃ cũ Christo esse cœperint: minus ualebunt? Paulus apostolus ducẽta septuagintasex sibi dicit in naui aĩas cõdonatas: & post q̃ resolutus esse cœperit cũ Christo: tũc ora clausurus est: & ꝓ his q̃ in toto orbe ad suũ euãgeliũ crediderũt: mutire nõ poterit? Meliorq̃ erit Vigilãtius canis uiuens: q̃ ille leo mortuus? Recte hoc de ecclesiaste ꝓponerẽ: si Paulũ in spiritu mortuũ cõfiterer. Deniq̃ sancti nõ appellant̃ mortui: sed dormiẽtes. Vnde & Lazarus q̃ resurrecturus erat: dormisse phibetur. & apostolus uetat thessalonicẽses de dormiẽtibus cotristari. Tu uigilãs dormis: & dormiẽs scribis: & proponis mihi librũ apocryphũ: q̃ sub noĩe Esdræ a te & similibus tui legit̃: ubi scriptũ est: q̃ post mortẽ nullus ꝓ aliis audeat depcari: quẽ ego libr̃ nunq̃ legi. Quid, n. necesse est in manus sumere: qd̃ ecclesia non recipit? Nisi forte balsamũ mihi & barbellũ & thesaur̃ Manichæi: & ridiculũ nomẽ Leusiboræ ꝓferas. & qa ad radices pirenæi habitas: uicinusq̃ es Hiberiæ Basilidis antiq̃ssimi hæretici & iperitæ sciẽtiæ: ĩcredibilia portenta p̃sequeris: & ꝓponis qd̃ totius orbis auctoritate dãnat̃. Nã in cõmẽtariolo tuo: q̃si ꝓ te faciens de Salomone sumis testimoniũ: q̃ Salomon oĩno nõ scripsit: ut q̃ habes alter̃ Esdrã: habeas & Salomonem alter̃: & si tibi placuerit: legito fictas reuelatiões oĩum patriarchar̃ & ꝓphetar̃. & cũ illas didiceris inter mulier̃ textrinas cantato, ĩmo legẽdas ꝓpone in tabernis tuis: ut facilius ꝓ has nenias uulgus indoctũ ꝓuoces ad bibendũ. Cæreos autẽ nõ clara luce accẽdimus: sicut frustra calũniaris, sed ut noctis tenebras hoc solatio tẽperemus, & uigilemus ad lumẽ, ne cæci tecũ dormiamus in tenebris. Quod si aliq̃ ꝓpter impitiã & simplicitatẽ sæculariũ hoĩum: uel certe religiosar̃ fœminar̃: de q̃bus uere possumus dicere: cõfiteor zelũ dei habẽt: sed non secundum sciẽtiã; hoc ꝓ honore martyr̃ faciũt: q̃d ide pdis? Causabant̃ quondã & apostoli: q̃ piret unguentũ: sed domini uoce correpti sũt. Neq̃, n. Christus ĩdigebat unguẽto: nec martyres lumine cæreor̃: & tamẽ illa mulier in honore christi hoc fecit: deuotioq̃ métis eius recipit̃. Et quicunq̃ accẽdũt cæreos: secundũ fidẽ suam habẽt mercedẽ: dicẽte apostolo: unusq̃sq̃ in suo sensu abũdat. Idolatras appellas huiuscemodi hoĩes? Nõ difiteor oẽs nos q̃ Christo credimus: de idolatriæ errore uenisse. Nõ, n. nascimur: sed renascimur christiani. Et quia quondã colebamus idola: nunc deũ colere nõ debemus: ne simili eũ uideamur cũ idolis honore uenerari. Illud fiebat idolis: & iccirco detestãdũ est. hoc fit martyribus: & iccirco recipiẽdũ est. Nã & absq̃ martyrũ reliquiis: ꝓ totas oriẽtis ecclesias quãdo legẽdũ est euãgeliũ; accẽdunt̃ luminaria iam sole rutilãte: nõ utiq̃ ad fugãdas tenebras: sed ad signũ lætitiæ demõstrãdum. Vnde & uirgines illæ euãgelicæ semp habẽt accẽsas lãpades suas. Et ad apostolos dicit̃: Sint lumbi uestri præcincti: & lucernæ ardẽtes in manibus uestris. Et de Ioanne Baptista: Ille erat lucerna ardens & lucens: ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur: de qua in psalterio legimus: Lucerna pedibus meis uerbum tuũ domine: & lumen semitis meis. Male facit ergo romanus episcopus: qui super mortuor̃ hominũ Petri & Pauli secundum nos ossa uenerãda; secũdum te uile puluisculum offert domino sacrificia: & tumulos eor̃ Christi arbitratur altaria? Et non solum unius urbis: sed totius orbis errãt episcopi: qui cauponé Vigilãtium cõtẽnentes; ingrediunt̃ Basilicas mortuor̃: in q̃bus puluis uilissimus & fauilla nescio q̃ iacet linteamine colligata: ut polluta oĩa polluat: & q̃si sepulchra pharisaica foris dealbata sint: cum intus imundo cinere iuxta te immunde oĩa oleant atq̃ sordeãt. Et post hæc de barathro pectoris tui cœnosam spurcitiam euomens audes dicere. Ergo cineres suos amant animæ martyrum: & circunuolant eos: semperq̃ præsentes sunt: ne forte si aliquis peccator aduenerit: absentes audire non possint. O portentum in terras ultimas deportandum. Rides de reliquiis martyrum: & cum auctore huius

hæreſeos Eunomio:eccleſiis chriſti calumniã ſtruis.nec tali ſocietate terreris:ut eadẽ cõtra nos loq̃ris: quæ ille cõtra eccleſiã loquit. Oés.n.ſectatores eius baſilicas apoſtolo⁊ & marty⁊ nõ ĩgrediunt:ut ſcilicet mortuũ adorẽt Eunomiũ:cuius libros maioris auctoritatis arbitrant q̃ euãgelia.& in ipſo credũt eſſe lumen ueritatis:ſicut aliæ hæreſes paraclytũ in Mõtanũ ueniſſe cõtendũt.& Manichæũ ipſum dicunt eſſe paraclytũ. Scribit aduerſum hæreſin tuã:quæ olim erupit aduerſum eccleſiã:ne & ĩ hoc q̃ſi reptor noui ſceleris glorieris:Tertullianus uir eruditiſſimus ĩſigne uolumen qđ ſcorpiacũ uocat rectiſſimo noĩe. qa arcuato uulnere in eccleſiæ corpus uenena diffudit.quæ olim appellabat caicia hæreſis:& multo tẽpore dormiẽs uel ſepulta: núc a dormitãtio ſuſcitata eſt.miror ꝙ nõ dicas nequaq̃ ꝓpetrãda martyria.deũ enim q ſanguiné hirco⁊ tauroru⁊ nõ quærat:multo magis hoĩum nõ req̃rere.Quod cũ dixeris:ĩmo & ſi nõ dixeris ita habeberis q̃ſi dixeris.Qui.n.reliqas marty⁊ aſſeris calcãdas eſſe:ꝓhibes ſanguiné fundi:q nullo honore dignus eſt.De uigiliis & ꝓnoctatiõibus in baſilicis marty⁊ ſæpe celebrãdis in altera epiſtola quã ferme ante biẽniũ ſancto Riparío ꝑſbytero ſcripſerã reſpõdi breuiter.Quod ſi ideo eas æſtimas reſpuẽdas:ne ſæpe uideamur paſcha celebrare: & nõ ſolénes poſt annum exercere uigilias:ergo & die dominico nõ ſunt Chriſto offerenda ſacrificia: ne reſurrectiõis domini crebro paſcha celebremus:& ĩcipiamus nõ unũ paſcha hr̃e:ſed plurima. Error autẽ & culpa iuuenũ uiliſſimarú⁊ mulie⁊:q ꝓ noctẽ ſæpe deprehẽdit:nõ eſt religioſis hoĩbus ĩputãdus: qa & in uigiliis paſchæ tale qđ fieri plerú⁊ cõuincit:& tamẽ pauco⁊ culpa nõ ꝓiudicat religiõi: qui & abſq⁊ uigiliis poſſunt errare uel in ſuis:uel in alienis domibus.Apoſtolo⁊ fidẽ ludæ ꝓditio nõ deſtruxit. Et noſtras ergo uigilias malæ alio⁊ uigiliæ nõ deſtruẽt:qn potius pudicitiæ uigilare cogant:q libidini dormiunt.Quod.n. ſemel feciſſe bonũ eſt:nõ poteſt malũ eſſe ſi frequẽter fiat.aut ſi aliq̃ culpa uitãda eſt:nõ ex eo ꝙ ſæpe: ſed ex eo ꝙ fit aliquãdo:culpabile eſt.nõ uigilemus itaq⁊ diebus paſchæ:ne expectata diu adultero⁊ deſideria compleant:ne occaſioné peccãdi uxor iueniat:ne maritali nõ poſſit recludi claue.Ardétius appetit: qcqd eſt rarius.Nõ poſſum uniuerſa ꝑcurrere:quæ ſcõ⁊ ꝓſbytero⁊ litteræ cõprehẽdũt.de libellis illius aliqđ ꝓferam. Argumẽtat cõtra ſigna atq⁊ uirtutes:q in baſilicis marty⁊ fiũt:& dicit eas ĩcredulis ꝓdeſſe:nõ credentibus: q̃ſi núc hoc quærat q⁊ bus fiant:& nõ qua uirtute fiant. Eſto ergo ſigna ſint ĩfideliũ:q quoniã ſermoni & doctrinæ credere noluerũt:ſignis adducant ad fidẽ:& dominus ĩcredulis ſigna faciebat: & tamẽ nõ iccirco domini ſuggilláda ſũt ſigna.qa illi ĩfideles erãt.Sed maiori admiratiõi erũt:quia tantæ fuere potẽtiæ:ut etiã mẽtes duriſſimas edomaret:& ad fidẽ cogeret.Itaq⁊ nolo mihi dicas ſigna ĩfideliũ ſũt: ſed reſpõde quo modo in uiliſſimo puluere & fauilla neſcio qua:tãta ſit ſigno⁊ uirtutũq⁊ ꝑſentia.Sentio ſentio ĩfeliciſſimæ mortaliũ qđ doleas:qđ timeas.Spiritus iſte ĩmũdus q hæc te cogit ſcribere:ſæpe hoc uiliſſimo tortus eſt puluere: ĩmo hodieq⁊ torquet:& q in te plagas diſſimulat:in cæteris cõfitet.Niſi forte in morẽ gẽtiliũ ĩpiorũq⁊ Porphyrii & Eunomii:has præſtigias dæmonũ eſſe cõfingas:& nõ uere clamare dæmones: ſed ſua ſimulare tormenta. Do cõſiliũ.Ingredere Baſilicas marty⁊.& aliquãdo purgaberis.ĩuenies ibi multos ſocios tuos: & nequaq̃ cæreis marty⁊ q tibi diſplicét:ſed flámis iuiſibilibus cõbureris:& tũc fateberis qđ nũc negas:& tuũ nomen qui in Vigilátio loqueris:libere ꝓclamabis te eſſe aut Mercuriũ ꝓpter numo⁊ cupiditatẽ: aut Nocturnũ iuxta Plauti Amphitrioné:quo dormiẽte in Alcmenæ adulterio:duas noctes Iupiter copulauit:ut magnæ fortitudinis Hercules naſceret:aut certe Libe⁊ patré ꝓ ebrietate & cantharo ex humeris:dependẽte:& ſemꝑ rubẽte facie:& ſpumátibus labiis effrenatiſq⁊ cõuitiis. Vnde & in hac ꝓuicia cũ ſubitus terremotus noctis medio oẽs de ſomno excitaſſet:tu prudẽtiſſimus & ſapiẽtiſſimus mortaliũ nudus orabas:& referebas nobis Adam & Euam de paradyſo eiectos ſic oraſſe.& illi qdẽ aptis oculis erubuerũt:nudos ſe eſſe cernẽtes: & ueréda texerũt arbo⁊ foliis.tu & tunica & fide nudus:ſubitoq⁊ timore ꝓterritus:& aliqd habẽs nocturna⁊ crapula⁊ ſancto⁊ oculis obſcœnã partẽ corporis ĩgerebas:ut tuã ĩdicares prudentiã.Tales habet aduerſarios eccleſia. Hi duces cõtra marty⁊ ſanguiné dimicãt.huiuſcemodi oratores cõtra apoſtolos ꝓtonãt.ĩmo tam rabidi canes cõtra Chriſti latrãt diſcipulos.Ego cõfiteor timoré meũ:ne forſitan de ſuꝑſtitiõe deſcẽdat. Quando iratus fuero:& aliqd mali in meo aĩo cogitauero:& me nocturnũ phantaſma deluſerit: Baſilicas marty⁊ ĩtrare nõ audebo:ita totus & corpore & aĩo ꝓtremiſco.Rideas forſitan:& muliercula⁊ deliraméta ſubſannes.Non erubeſco ea⁊ fidẽ:quæ primæ uiderũt dominũ reſurgentẽ:q mittunt ad apoſtolos:q in matre domini Salua toris ſanctis apoſtolis cõmendant. Tu ructato cũ ſæculi hoĩbus.ego ieiunabo cũ fœminis: ĩmo cũ religioſis uiris:q pudicitiã uultu præferũt:& pallida iugi cõtinẽtia ora portãtes chriſti oſtẽdunt uerecũdiã. Videris mihi dolere & aliud:ne ſi inoleuerit apud Gallos cõtinẽtia & ſobrietas atq⁊ ieiunium:tabernæ tuæ lucra nõ habeãt:& uigilias diaboli ac temuléta cõuiuia tota nocte exercere nõ poſſis.Præterea iiſdẽ ad me relatũ eſt epiſtolis:q cõtra auctoritatẽ apoſtoli Pauli:ĩmo Petri:loánis:& Iacobi:q dextras dederũt Paulo & Barnabæ cõmunicatiõis:& ꝑceperũt eis:ut paupe⁊ memores eſſent: tu ꝓhibeas Hieroſolymã ĩ uſus ſcõ⁊ aliq̃ ſumptuũ ſolatia dirigi. Videlicet ſi ad hoc reſpõdero:ſtati latrabis meã me cauſã agere:q tãta cũctos largitate donaſti: ut niſi ueniſſes Hieroſolymam:& tuas uel patrono⁊ tuo⁊ pecunias effudiſſes:oẽs periclitaremur fame.Ego hoc loquor:qđ beatus apoſtolus Paulus in cũctis pene epiſtolis ſuis loquit: & ꝑcipit in eccleſiis gentiũ per unã ſabbati:hoc eſt in die dominico oẽs cõferre debere.quæ Hieroſolymã in ſcõ⁊ ſolatia dirigant: & uel ꝓ diſcipulos ſuos:uel quos ipſi ꝓbauerint:& ſi dignũ fuerit:ipſe aut dirigat:aut ꝓferat qđ collectũ eſt. In actibus apoſtolo⁊ loquens ad Felicẽ præſidẽ: poſt annos ait plures elemoſynas facturus in gentem meam ueni Hieroſolymam:& oblatiões & uota:in q⁊ bus iuenerunt me purificatũ in templo.Nũquid in alia parte terrarum & in iis eccleſiis quas naſcẽtes fide ſua erudiebat:quæ ab aliis acceperat:diuidere nõ poterat:Sed ſanctis pauperibus dare cupiebat:qui ſuas pro Chriſto facultatulas relinquẽtes:ad domini ſeruitutẽ tota mente cõuerſi ſunt.Longũ eſt núc:ſi de cũctis epiſtolis eius oĩa teſtimonia reuoluere uoluero:in q⁊ bus hoc ait: & tota

mẽte festinat:ut Hierosolymã & ad sancta loca credẽtibus pecuniæ dirigant'.nõ in auaritiã:sed in refrigeriũ. 41
nõ ad diuitias cõgregãdas:sed ad ibecillitatẽ corpusculi sustẽtãdam:& frigus atq; inediã declinandã. Hac in iudæa usq; hodie pseuerãte cõsuetudine:nõ solũ apud nos:sed & apud hebræos:ut q in lege domini meditãtur die ac nocte:& patrẽ nõ habẽt in terra:nisi solũ deũ synagogarũ:& totius orbis foueantur ministeriis. ex æquitate dũtaxat:nõ ut aliis refrigeriũ:& aliis sit tribulatio:sed ut aliorũ abũdantiam:aliorũ sustentet inopiam.Respõdebis hoc unũquẽq; posse in patria sua facere.nec pauperes defuturos:qui ecclesiæ opibus sustentãdi sint.nec nos negamus cũctis pauperibus ẽt iudæis & Samaritanis:si tãta sit largitas: stipes porrigendas. Sed apostolus faciendã qdẽ docet ad oẽs elemosynam:sed maxie ad domesticos fidei.De qbus & Saluator in euãgelio loquebat'.facite uobis amicos de mãmona iniqtatis:q uos recipiãt in æterna tabernacula. Nũquid isti paupes inter quorũ pãnos & igluuiẽ corporis flagrãs libido dominat':possunt habere æterna tabernacula?q nec præsẽtia possidẽt:nec futura?Nõ.n.simpliciter pauperes:sed pauperes spũ beati appellant'.de quibus scriptũ est.Beatus qui itelligit super egenũ & pauperẽ:in die mala liberabit eũ dominus.In uulgi pauperibus sustentãdis:nequaq̃ intellectus:sed elemosyna opus est.In sanctis pauperibus beatitudo est intelligẽtiæ.ut ei tribuat qui erubescit accipere?& cũ acceperit:dolet:metẽs carnalia:& seminãs spiritalia.Quod aũt asseris eos melius facere q utãtur rebus suis:& paulatim fructus possessionũ suarũ pauperibus diuident:q̃ illos q possessionibus uenũdatis semel oĩa largiantur:nõ a me eis:sed a domino respõdebit'.Si uis eẽ perfectus:uade & uẽde oĩa quæ hẽs:& da pauperibus:& ueni & sequere me.Ad eũ loquitur qui uult esse perfectus:q cũ apostolis patrem nauiculã & rete dimittit.Iste quẽ tu laudas:secundus & tertius gradus est:quẽ & nos recipimus:dum mõ sciamus prima secũdis & tertiis pferẽda.Nec a suo studio monachi deterrẽdi sunt a te linguis uipereis & morsu sæuissimo.de quibus argumẽtaris & dicis.Si oẽs se clauserint & fuerint in solitudine: quis celebrabit ecclesias?qs sæculares hoies lucrifaciet?quis peccãtes ad uirtutes poterit cohortari?Hoc enĩ mõ si omnes tecũ fatui sint:sapiẽs quis eẽ poterit?Et uirginitas nõ erit approbanda.Si enĩ oẽs uirgines fuerint:nuptiæ non erunt:iteribit humanũ genus:infantes in cunis nõ uagient:obstetrices absq; mercedibus mendicabũt:& gra uissimo frigore solutus atq; cõtractus dormitantius uigilabit in lectulo.Rara est uirtus:nec a pluribus appetitur.atq; utiná hoc oẽs essent:quod pauci sunt.de quibus dr:multi uocati:pauci aũt electi.& uacui eẽnt carceres.Monachus aũt nõ doctoris sed plangẽtis hẽt officium.qui uel se uel mũdũ lugeat: & domini pauidus pstoleť aduentũ.q sciens ibecillitatẽ suã & uas fragile quod portat:timet offendere ne ipingat: corruat: atq; frangatur.Vnde & mulierũ maxieq; adolescẽtularũ uitat aspectũ:& in tãtum castigator sui est:ut ẽt quæ tuta sunt pertimescat.cur iquies pergis ad heremũ?uidelicet ut te nõ audiam:nõ uideã:ut tuo furore nõ moueat:ut tua bella non patiar:ne me capiat oculus meretricis:ne forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus. Respõdebis hoc non est pugnare:sed fugere.Sta in acie:aduersariis armatus obsiste.ut postq̃ uiceris:coroneris.Fateor ibecillitatẽ meã.Nolo spe pugnare uictoriæ:ne perdã aliquãdo uictoriã.si fugero:gladium dimittã.si steterо:aut uincẽdũ mihi est:aut cadẽdũ.Quid aũt necesse est certa dimittere:& incerta sectari?aut scuto aut pedibus mors uitãda est.Tu q pugnas:& superari potes:& uincere.Ego cũ fugero:nõ uincar in eo q; fugio.sed ideo fugio: ne uincar.Nulla securitas est uicino serpẽte dormire.põt fieri ut me nõ mordeat: tamen põt fieri:ut aliquãdo me mordeat.Matres uocemus sorores & filias:& non erubescimus uitiis nostris nomia pietatis obtẽdere?Quid facit monachus in cellulis fœminarum?quid sibi uolũt sola & priuata colloquia:& arbitros fugientes oculi?Sanctus amor ipatientiã nõ habet.Quod de libidine diximus:referamus ad auaritiam:& ad oĩa uitia quæ uitãt' solitudine. & iccirco urbiũ frequẽtias declamus:ne faceã cõpellamur:quæ nos nõ tã natura cogit facere:q̃ uoluntas.Hæc ut dixi sanctorũ pbyterorũ rogatu unius noctis lucubratione dictaui:festinãte admodũ fratre Sisinnio:& propter sanctorũ refrigeria ægyptũ ire properãte:alioqn & ipa materia apertã habuit blasphemiã:quæ indignationẽ magis scribẽtis q̃ testimoniorũ multitudinem flagitaret. Quod si Dormitãtius i mea rursus maledicta uigilauerit:& eodẽ ore blasphemo quo apostolos & martyres lacerat:de me quoq; putauerit detrahẽdũ:nequaq̃ illi brui lucubratiũcula: sed tota nocte uigilabo: & sociis illius imo discipulis uel magistris:q nisi tumẽtes uteros uiderint fœminarũ:maritos earum Christi ministerio arbitrantur indignos.

Beati Hieronymi præsbyteri ad Riparium præsbyterum blasphemiam Vigilantii de non uenerandis reliquiis detestãtis.

Epistola.XIH.

Cceptis primũ lris tuis nõ respõdere supbiæ ẽt icaute id facere temeritatis.De his.n.rebus iterrogas:
a quæ & proferre & audire sacrilegiũ est.Ais uigilantiũ qui κατὰ ἀντιφράσιν hoc uocat' noie.nã Dormitantius rectius diceret'.Os fetidũ rursus aperire:& putorẽ spurcissimũ cõtra sanctorũ martyrũ,pferre reliqas:& nos q eas suscipimus appellare ciherarios & idolatras:qui mortuorũ hoium ossa ueneremur. O infelicẽ hoiem:& oĩ lachrymarũ fonte plãgẽdum:qui hæc dicẽs nõ se intelligit eẽ samaritanũ & iudæum: q corpora mortuorũ ,p imũdis hẽnt:& ẽt uasa quæ in eadẽ domo fuerint pollui suspicant':sequẽtes occidentem litterã:& nõ uiuificãtem spiritum.Nos aũt nõ dico martyrum reliquias:sed ne solẽ qdẽ & lunã.non angelos:nõ archãgelos:nõ cherubin:nõ seraphin:& omne nomẽ qđ noiatur:& in pẽsenti sæculo & in futuro colimus & adoramus.ne seruiamus creaturæ potius q̃ creatori:q est benedictus in sæcula.Honoramus aũt reliquias martyrũ:ut eum cuius sunt martyres adoremus. Honoramus seruos:ut honor seruorum redundet ad dominũ:q ait:Qui uos suscipit:me suscipit.Ergo Petri & Pauli imũdæ sunt reliqæ? Ergo Moysi corpusculũ imundũ erit?qđ iuxta hebraicã ueritatẽ ab ipso sepultũ ẽ domio?Et quotiẽscũq; apostolorũ & ,pphetarum & omnium martyrũ basilicas ingredimur:totiens idolorũ templa ueneramur?Accensiq; ante tumulos eorum cærei idolatriæ insignia sunt?Plus aliquid dicã:quod redũdet in auctoris caput:& insanum cere-

brum uel ſanet aliquãdo uel deleat.ne tãtis ſacrilegiis ſimulacrũ animæ ſubuertãtur?ergo & domini corpus in ſepulchro poſitũ īmũdũ fuit?Et angeli qui cãdidis ueſtibus utebant?:mortuo cadaueri atq; polluto p̃bebant excubias?ut poſt multa ſæcula Dormitantius ſomniaret:īmo eructaret īmũdiſſimã crapulã:& cũ Iulia no p̃ſecutore ſanctorũ:baſilicas aut deſtrueret:aut in tẽpla cõuerteret?Miror ſanctum epiſcopũ:in cuius parochia eẽ præſbyter dr̃:acqeſceꝛ furori eius:& nõ uirga apoſtolica:uirgaq; ferrea cõfrĩgere uas inutile:& tradere in ĩteritũ carnis:ut ſp̃us ſaluus fiat.Meminerit illius dicti:Si uidebas furẽ:currebas cũ eo:& cũ adulteris portionẽ tuã ponebas.Et in alio loco.In matutino interficiebã oẽs peccatores terræ:ut diſp̃derẽ de ciuitate domini oẽs op̃antes iniquitatẽ.Et itẽꝫ.Nõne odiẽtes te domine odio habui?& ſuper inimicos tuos tabeſcã? Perfecto odio oderã illos.Si nõ ſunt honorãdæ reliquiæ martyꝝ:quo mõ legimus:præcioſa in cõſpectu domini mors ſanctorũ eius?Si oſſa mortuoꝝ polluunt contĩgentes:quo mõ Heliſeus mortuus mortuũ ſuſcitauit?Et dedit uitã corpori:quod iuxta Vigilantium iacebat īmundũ?Ergo oĩa caſtra Iſrahelitici exercitus: & populi dei fuere īmũda:qa Ioſeph & patriarcarũ corpora portabãt ĩ ſolitudine:& ad ſanctã terrã īmũdos cineres pertulerãt?Ioſeph quoq; q in typo p̃ceſſit domini ſaluatoris noſtri ſceleratus fuit:qui tanta ãbitione Iacob in Hebron oſſa portauit:ut īmũdũ patrẽ auo & attauo ſociaꝛt īmũdis:& mortuũ mortuis copularet? O p̃cidẽdã linguã a medicis:īmo inſanũ curandum caput:ut qui loqui neſcit:diſcat aliquando reticere.Ego uidi hoc aliquãdo portẽtum:& teſtĩoniis ſcripturarum quaſi uiculis Hippocratis uolui ligare furioſum.Sed abiit:exceſſit:euaſit:erupit:& inter Hadriæ fluctus:Cotiiq; Regis alpes:in nos daclamãdo clamauit, qcquid eni amẽs loquitur:uociferatio & clamor eſt appellãdus.Tacita me forſitan cogitatõe reprehẽdas:cur in abſẽtẽ inuehar.Fatebor tibi doloꝛẽ meũ.Sacrilegiũ tantũ patienter audire nõ poſſum.Legi.n.Syromaſtẽ Phinees:auſteritatẽ Helyæ:zelũ.Simonis Chananei:Petri ſæueritatẽ Ananiã & Saphyrã trucidantis:Pauliq; cõſtãtiã:q Helymã Magũ uiis domini reſiſtẽtẽ:æterna cæcitate dãnauit.Non ẽ crudelitas p̃ deo:ſed pietas. Vnde & in lege dicitur.Si frater tuus & amicus & uxor:quæ eſt in ſinu tuo deprauare te uoluerit a ueritate:ſit manus tua ſuper eos:& effunde ſanguinẽ eoꝝ:& auferes malũ de medio Iſrahel.Iterũ dicã.Ergo martyꝝ inmũdæ ſunt reliquiæ?Et quid paſſi ſunt apoſtoli:ut īmundum Stephani corpus tanta funeris ãbitione præcederent:ut faceꝛẽt ei plãctũ magnũ:ut eorum luctus in noſtꝝ gaudiũ uerteret?.Nã quod dicis eũ uigilias execrari:facit & hoc cõtra uocabulũ ſuũ ut uelit dormire Vigilãtius:& nõ audiat ſaluatorẽ dicẽtẽ ſic:Nõ potuiſtis una hora uigilare mecũ,uigilate & orate ne ĩtretis in tentationẽ.ſpiritus promptus eſt:ſed caro infirma.Et ĩ alio loco Propheta decãtat.Media nocte ſurgebã:ut cõfiterer tibi ſup iudicia iuſticiæ tuæ. Dominũ quoq; ĩ euangelio legimus pernoctaſſe:& apoſtolos clauſos carcere tota noctæ uigilaſſe:ut illis pſallentibus terra q tereꝛ?:cuſtos carceris crederet:magiſtratus & ciuitas terreꝛent?. Loquiꝛ Paulus.Orationi inſiſtite uigilãtes in ea.Et in alio loco in uigiliis frequenter.Dormiat itaq; Vigilantius:& ab extermĩatore Aegypti cũ Aegiptiis dormiẽs ſuffocetur.Nos dicamus cũ Dauid:Non dormitabit neq; dormiet:qui cuſtodit Iſrahel:ut uẽiat ad nos ſanctus Ethir:qui interp̃tatur uigil.Et ſi quãdo p̃pter peccata noſtra dormierit:dicamus ad eum.Surge: ut qd dormitas domie? excitemuſq; illũ:& nauicula fluctuãte clamemus.Magiſter ſaluos nos fac. Perimus. Plura dictare uoluerã:ſi nõ epiſtolaris breuitas pudoꝛẽ nobis tacẽdi imponeret.& ſi librorum ipſius ad nos uoluiſſes mittere cãtilenas:ut ſcire poſſemus ad quæ reſcribere deberemus. Nũc aũt aerem uerberauimus: & non tã illius infidelitatem:quæ oĩbus patet:q̃ noſtram fidẽ aperuimus.Cæterũ ſi nolueris lõgioꝛẽ nos ad uerſum eũ librũ ſcribere mitte nenias illius & ĩeptias:ut Ioãnẽ baptiſtã audiat p̃dicantẽ.Iã ſecuris ad radices arboꝝ poſita eſt.Oĩs enĩ arbor quæ nõ facit fructũ bonũ excideꝛ?:& in ignẽ mittetur.

Argumẽtum ſequẽtis opuſculi excerptum ex Iſidoro libro octauo ætymologiarũ.

1 Vciferiani a Lucifero Syrimiæ epiſcopo orti:q epiſcopus catholicos qui Cõſtantini perſecutione p̃fidiæ Arrianorũ cõſiſtẽtes erãt:& poſtea correcti redire in catholicã eccleſiã delegerũt:dãnantes ſiue qd̃ crediderũt:ſiue qd̃ ſe credere ſimulauerũt.quos catholica eccleſia materno recepit ſinu tanq̃ Petrũ poſt fletum negationis. Hãc illi matris caritatẽ ſuperbe accipiẽtes:eoſq; recipe uolẽtes:ab eccleſiæ cõione receſſerũt.Et cũ ip̃o lucifero ſuo auctore q mane oriebaꝛ cadere meruerũt.

Altercatio Luciferiãi & Orthodoxi cuiuſdã edita a beato Hieronymo p̃ſbytero cõtra Luciferianũ ĩſcripta.

p Roxime accidit:ut qdã Luciferi ſectator cũ alio eccleſiæ alũno odioſa loquacitate cõtẽdens: caniná facũdiã exercuerit.Aſſerebat quippe uniuerſum mũdũ eſſe diaboli.Et ut iã familiare eſt eis dicere:factũ de Eccleſia lupanar.At ille cõtrario rõnabiliter quidẽ & oportuno loco & tempore defendebat:nõ ſine cã Chriſtũ mortuũ fuiſſe:nec abſurdorũ tantum cã dei filiũ deſcẽdiſſe. Quid plura? dũ audientiã & circulum lumina iã in plateis accenſa ſoluerent.& inconditam diſputationẽ nox ĩterrumperet:cõſputa pene inuicẽ in facie receſſerunt.Hoc tamen his qui affueꝛt ſtatuẽtibus:q̃ in ſecretã porticũ prĩo mane cõuenireꝛ?:quo cũ iuxta placitum oẽs cõueniſſent uiſum ẽ utriuſq; ſermonẽ a notariis excipi. Atq; ita cũctis reſidẽtibus HELLADIVS LVCIFERIANVS dixit.Hoc primũ mihi r̃ſpõderi uolo utrũ Arriãi christiani ſint an non?HIERONYMVS ORTHODOXVS.Ego plus inquit interrogo:utꝝ ne omnes hæretici christiani ſint?LVCI.dixit.Quẽ hæreticũ dixeris chriſtianũ negaſti.ORTHO.Oẽs ergo hæretici Chriſtiani nõ ſũt.LV.Iã ſupius audiſti.OR.Si chriſtiani nõ ſunt:diaboli ſunt.LV.Nemo dubitat.OR.Si aũt diabOli ſunt,nihil refert hæretici ſint an gẽtiles.LV.Nõ reſello.OR.Igiꝛ præfixũ inter nos hẽmus de hæretico ſic loquẽdum ſicut de gentili.LV.Plane fixũ.OR.Quære mõ ut libet:quoniã inter nos cõſtat nunc hæreticos gentiles eẽ.LV. Quod interrogatio mea cogere uolebat expreſſum ẽ hæreticos chriſtianos nõ eẽ. Nunc reſtat cõcluſio. Si Arriani hæretici ſũt:& hæretici oẽs gẽtiles ſunt:& Arriani gẽtiles ſunt:& ita cõſtat nullã ſocietatem eccleſiæ eſſe cum arrianis ideſt cum gentilibus. manifeſtum eſt ergo ueſtrã eccleſiam quæ ab arri-

anis ideſt a gentilibus epiſcopos ſuſcipit:nō tā epiſcopos recipere q̄ de capitolio ſacerdotes:ac p̄ hoc antichriſti magis ſynagoga q̄ Chriſti eccleſia debeat nūcupari.OR.Ecce ipleta ē prophetia:parauit mihi foueā & ipe incidit in eā.LV.Quonām ō?OR.Si arriani ut dicis gētiles ſūt:& arrianoꝝ conuēticula caſtra ſunt diaboli: quo mō in caſtris diaboli baptizatū recipis?LV.Recipio:ſed pœnitētē.OR.Prorſus qd dicas non intelligis: qſq̄ ne gētilē recipit pœnitētem?LV.Ego ſimpliciter in exordio ſermōis oēs hæreticos gētiles eē reſpondi. Vexꝝ qa captioſa reſpōſio fuit:priæ qōnis tibi palmā tradēs ad ſecūdā ueniā.in qua aio laicū ab arrianis ueni ente recipi debere pœnitētē.clericū uero nō debere.OR.Atqui in pria qōne quā obtinuiſſe me dicis:ēt ſecū dā obtinui.LV.Doce quo mō obtinueris.OR.Neſcis & laicos & clericos unū hēre Chriſtū:nec aliū neophytis aliū epiſcopis eē deū?Cur ergo nō recipiat clericos:qui recipit laicos pœnitētes?LV.Nō eſt epiſcopi ipſū lachrymas fūdere pro peccatis:& corpus attrectare domini:Nō eſt epiſcopi ad fratrū genua ꝓuolui:& de ſublimi loco euchariſtiā miniſtrare populo.Aliud eſt lugere qd̄ fueris:aliud neglecto peccato in eccleſia uiuere glorioſum.Tu q̄ heſterno die ſacrilegus creaturā dei filiū p̄dicabas:qui quotidie peior iudæis blaſphemiaꝝ lapides ī chriſtū iaciebas:cuius manus ſanguine plenæ ſunt:cuius ſtilus lancea militis fuit:ad unius horæ cō uerſionem uirginem eccleſiam adulter ingrederis.ſi peccaſſe te pœnitet:officiū depone ſacerdotis:ſi te non peccaſſe cōfidis:ꝑmane quod fuiſti.OR.Rhetoricaris:& ad diſputationū ſpinetis ad cāpos liberæ declamationis excurris.Verū deſine quæſo a cōibus locis:& in gradum rurſum ac in lineas regredere:poſtea ſi placuerit latius diſſeremus.LV.Nulla declamatio hic ē.Dolor patiētiā ſuperat:ꝓpone ut libet:argumētare ut libet:nunq̄ perſuadebis idē eē epiſcopū quod laicū pœnitētem.OR.Quoniā obſtinate tenes aliā eē rōnē epiſcopi:aliā laici ad cōpendiū tētationis:tribuo qd̄ poſtulas:nec me pigebit locū te faciente manū tecū cōſerere.expone mihi quare laicū ueniētē ab arrianis recipias:epiſcopū nō recipias.LV.Recipio laicū:qa erraſſe ſe cōfitetur:& dominus mauult pœnitētiā peccatoris q̄ mortē.ORTO.Recipio & ego epiſcopū:qa & erraſſe ſe cōfitetur:& dominus mauult pœnitētiā peccatoris q̄ mortē.LVCI.Si errare ſe cōfitetur:cur epiſcopus pſeuerat?deponat ſacerdotiū.cōcedo ueniā pœnitēti.OR.Reſpondebo tibi & ego ſermonibus tuis.Si laicus erraſſe ſe cōfitet?quo mō laicus perſeuerat?deponat ſacerdotiū laici id eſt baptiſma & ego do ueniā pœnitenti. Scriptum eſt enī.Regnū quippe nos & ſacerdotes deo & patri ſuo fecit.& iterū.Gētem ſanctā:regale ſacerdotiū:populū acquiſitū.Oē quod licet chriſtiano:cōe eſt tam epiſcopo q̄ laico.Qui pœnitētiam agit priora cō dēnat.Si nō licet epiſcopo pœnitēti perſeuerare qd̄ fuerat:nō licet laico pœnitēti in eo permanere:propter quod pœnitētiā cōfitetur.LVCI.Recipimus laicos:quoniā nemo cōuertitur ſi ſcierit baptizādum:& ita fiet ut nos ſimus cauſa perditionis eoꝝ ſi repudientur.ORTHO.Tu in eo quod recipis laicū unam animā recipiendo ſaluas:& ego in recipiendo epiſcopū:nō dicā unius ciuitatis populos:ſed uniuerſam cui præeſt ꝓuinciam eccleſiæ ſocio:qué ſi repellā multos ſecū in ruinā trahet.Quā ob rē quæſo uos ut eā rōnē quā in paucis recipiendis habere uos exiſtimatis:etiam ad totius orbis ſalutē concedatis.Quod ſi diſplicet & tam duri eſtis īmo tam irrationabiliter inclamētes:ut eum qui dederit baptiſma hoſtem chriſti:eum qui acceperit filium putetis:nos nobis aduerſa non facimus:aut epiſcopum cum populo recipimus quem facit chriſtianū: aut ſi epiſcopū nō recipimus:ſcimus etiā nobis populum reiiciendū.LV.Oro te nomine Chriſti nō legiſti de epiſcopis dictum:uos eſtis ſal terræ.Si autem ſal infatuatum fuerit:in quo ſalietur:ſed & ad nihilū eſt utile:niſi ut proiiciatur foras:& cōculcetur ab hoībus.Sed & illud quod populo peccatore ſacerdos deū exoret: ac pro ſacerdote nullus ſit alius qui deprecetur.Quæ quidem duo ſcripturarum capitula in ſententiam cōcurrunt unam.Nā ut ſal omnē cibum cōdit:nec eſt aliquid pro ſe tam ſuaue quod abſq̄ eo guſtū demulceat:ita mūdi totius & eccleſiæ ꝓprie cōdimētū epiſcopus eſt:qui ſi infatuatus fuerit:ſiue p̄ negationē:ſiue p̄ hæreſim:ſiue per libidinē:& ut ſemel dicam per uniuerſa peccata:a quo alio poterit cōdiri:cū ipſe fuerit condimentum?Sacerdos quippe p̄ laico offert oblationē ſuam:īponit manum ſubiecto:reditum ſancti ſpiritus inuocat:atq̄ eū qui traditus fuerat ſathanæ in interitum carnis:ut ſpiritus ſaluus fieret indicta in populum oratione altario recōciliat:nec prius unum mēbrum reſtituit ſanitati:q̄ oīa ſimul mēbra cōflauerit.facile q̄ p̄pe ignoſcit filio pater:cū mater ꝓ'uiſceribus ſuis dēpcaē.Si ergo hoc quē diximus gradu laicus pœnitēs rēſtituitur eccleſiæ:ibiq̄ cōſequitur ueniam ubi luctus p̄ceſſerat:manifeſtum eſt ſacerdotē de gradu ſuo motum in eundem locum non poſſe reſtitui:quia aut pœnitens ſacerdotio carebit:aut in honore perſiſtēs reduci in eccleſiam nō poterit per ordinē pœnitētis.Tu mihi nūc infatuato ſale eccleſiæ ſaporem cōtaminas.tu enim eum qui ꝓiectus foras iacere deberet ī ſtercore a cunctis hominibus cōculcādus ſuper altariū repōis.Et ubi erit illud apoſtoli præceptū?Oportet epiſcopum eē ſine crimine quaſi diſpenſatorē dei.Et iterum.ꝓbet aūt ſe unuſquiſq̄:& ſic accedat ubi dominica denūciatio eſt:ne miſerimus margaritas noſtras āte porcos.Quod ſi de omnibus generaliter dictum intelligis:quāto magis de ſacerdotibus præcauēdum eſt:cū ēt de laicis ſic habeatur?Separamini inquit dominus per Moyſen a tabernaculis iſtorum hominum duriſſimorum:& nolite tangi ab omnibus qui ſunt eorum:ne ſimul pereatis in peccato eorum.Et rurſum in duodecim prophetis.Sacrificia eoꝝ tanq̄ panis luctus:omnes qui māducāt ea cōtaminabuntur.Et in euangelio:dominus lucerna inquit corporis eſt oculus tuus ideſt eccleſiæ lumē eſt epiſcopus.Si aūt oculus tuus ſimplex eſt:totum corpus tuū lucidum erit.Sacerdote enim fidē uerā p̄dicante ex omni corde tenebræ diſcutiuntur:& cauſam reddit.Neq̄ enī.lucerna accēditur & ponitur ſub modium:ſed ſuper candelabrum:ut luceat oībus qui in domo ſunt.Lucernam enī hoc eſt deus ſcientiæ ſuæ igniculum in epiſcopo ſuccēdit:ut nō ſibi tantum luceat: ſed oībus proſit.Et in cōſequenti.Si īquit oculus tuus neq̄ fuerit:omne corpus tenebroſum eſt.Si.n.lumen quod in te eſt tenebræ ſunt:ipæ tenebræ quātæ erūt?Et recte.Nam cum ideo epiſcopus ī eccleſia cōſtituaē ut populum coerceat ab errore quātus erit error ī populo:cū errat ille qui docet.Quo modo poteſt pecca-

tā dimittere qui ipse peccator est? quo mō sanctum sacrilegus faciet? unde ad me lumē introiet: cum oculus meus cæcus sit? Proh dolor ātichristi discipulus ecclesiam Christi gubernat. Et unde est illud: Non potestis duobus dominis seruire? Sed & illd̄: q̄ cōicatio luci ad tenebras? q cōsensus Christo ad belial? Legius ī uetri testamēto. Hō in quo fuerit macula & uitium: nō accedat offerre dōa domino. Et rursum. Sacerdotes qui accedūt ad dominū deum ut sacrificēt: mundi sint: ne forte derelinquat eos dominus. Et in eodē: & cū accedunt ministrare sancta: nō adducāt in se delictū: ne moriant. Et multa alia: quæ prosequi infinitū est. sed studio breuitatis omitto. Neq; n. numerus testimōioꝝ: sed auctoritas ualet. Ex quibus ostēdit uos per modicū fermētum totā ecclesiæ massam corrupisse. Et de eius manu hodie eucharistiā accipere: quā heri quasi idolum respuebatis. OR. dixit. Multa quidē de sacris uoluminibus memoriter copioseq; dixisti: sed cum totum circūieris saltū: meis casibus cōcluderis. Sit quippe arrianoꝝ episcopus hostis Christi: sit infatuatum sal: sit lucerna sine igniculo: sit oculus sine pupilla: nēpe eo peruenies: ut salire nō possit: qa sal ipe nō habeat. nō illumi net cæcus: nō accēdat extinctus. Tu aūt cū cōditū cibum ab eo deuores: cur insulsum arguis cōditorē? Igniculus eius in ecclesia tua lucet: & lucernā eius criminaris extinctā. Oculos tibi præbet: & cæcus est. Quā ob rem oro te: ut aut sacrificandi ei diligentiā tribuas: cuius baptisma probas: aut reprobes eius baptisma: quē nō existimas sacerdotē. Neq; n. fieri pōt: ut qui in baptismate sanctus sit: sit apud altare peccator. L V. Sed ego recipio laicum pœnitētē per manuū ipositionē & iuocationē spiritus sancti: sciēs ab hæreticis spiritū sanctū nō posse cōferri. OR. Oēs propositionū uestrarū calles ad unū cōpitum cōfluūt: & pauidorum more ceruorum dū uanos pēnarū cuitatis uolatus fortissimis retibus implicamini. Nā cum in patre & filio & spiritu sancto baptizatus hō tēplum domini fiat: cū ueteri æde destructa nouū trinitatis delubrum ædificet: quo mō dicis sine aduētu spiritus sancti apud arrianos peccata posse dimitti? Quo mō antiquis sordibus anima purgatur: quæ sanctum nō habet spiritum? Neq; n. aqua lauat animā: sed prius ipsa lauat spū: ut alios lauare spiritaliter possit. Spiritus inquit Moyses domini ferebatur super aquas. Ex quo apparet baptisma non esse sine spiritu sancto. Bethsaida lacus iudææ: nisi per aduentū angeli debilitata corporaliter mēbra sanare non poterat. Et tu mihi aqua simplici quasi de balneo animā lotam, pducis. Ipe domius noster Iesus Christus qui nō tā mūdatus est q̄ lauacro suo uniuersas aquas mūdauit: statim ut caput extulit defluento: spiritum sanctum accepit: nō q; unq̄ sine spiritu sancto fuerit: quippe qui de spiritu sancto in carne natus est: sed ut illud nobis mōstraretur uerum eē baptisma: quo spiritus sanctus adueniat. Igitur si arrianus spiritum sanctum non pōt dare: nec baptizare qdē pōt: quia ecclesiæ baptisma sine spiritu sancto nullum est. Tu uero cum baptizatum ab eo recipis: & postea inuocas spiritū sanctum: aut baptizare eum debes: quia sine spiritu sancto baptizari nō pōt: aut si est baptizatus in spiritu: desine ei iuocare spiritū: quē tūc cum baptizaret accepit. L V. Obsecro te nōne legisti in actibus apostolorum eos q iā a Ioanne baptizati fuerant: cū ad interrogationē apostoli respō dissent se nec auditu quidem cōperisse quid eēt spūs sanctus: postea fuisse spiritum sanctum cōsecutos? Vnde manifestum est posse aliquē baptizari: & tamē nō habere spiritum sanctum. OR. Nō tā iperitos diuinoꝝ uoluminum eos qui audiunt puto ad hāc quæstiunculam dissoluēdam: longo ut sermone opus sit. Verum prius q̄ quid in ea sentiā loquar: ausculta iuxta sensum tuum quanta scripturaꝝ turbatio oriatur. Quid est hoc qd̄ Ioānes in baptismate suo aliis spiritum sanctum dare nō potuit: qui Christo dedit? Et qs est iste Ioānes? Vox clamātis ī deserto: parate uiā domini: rectas facite semitas dei nostri. Ille q dicebat Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mūdi. Minus dico ille qui ex mris utero clamabat. Et unde hoc mihi: ut ueniat mater domini mei ad me? spiritum sanctū nō dedit: quē Philippus diaconus eunucho dedit: quē Ananias Paulo dedit. Audacter forsitan uidear Ioānē pferre cūctis. Audi dominum loquētem: Nō est in natis mulierum aliqs maior Ioāne baptista. Nulli enim cōtingit prophetarum & anūciare Christum: & digito demōstrare. Et quid mihi necesse est in talis uiri laudibus īmorari: cū a deo patre ēt angelus nuncupet? Ecce inquit mitto angelū meū ante faciem tuā: qui pparabit uiā tuā. Plane angelū qui post materni uentris hospitium heremi secreta sectatus: paruulus de serpētibus lusit: qui oculis expectātibus Christū: nihil aliud est dignatus aspicere: q eloquiis domini quæ melle & fauo dulciora sunt: dignā deo uocē erudiuit. Et ne quæstionē morer: sic decebat crescere pcursorē domini. Iste ergo talis tātusq; spiritum sanctū nō dedit: quē Cornelius Cēturio ante q̄ baptizaretur accepit. Respōde quæso cur nō dederit. sed ignoras. Audi quid scripturæ doceant. Ioānes Baptista nō tā peccata dimisit: q̄ baptisma pœnitētiæ fuit in peccatorū remissionē: id est in futuram remissionem: quæ est post ex sanctificatione christi subsecuta. Scriptum est enī: fuit Ioānes in deserto baptizans: & prædicans euangelium pœnitētiæ in remissionem peccatorum. Et post modum. & baptizabant ab eo in Iordanē confitentes peccata sua. ut enim ante præcursor domini ipse: sic & baptisma eius præuiū dominici baptismatis fuit. qui de terra est aiebat: terrena loquitur: & qui de supernis uenit: super omnes est. Et iterum: Ego baptizo uos in aqua: ille baptizabit uos in spiritu sancto. Si aūt Ioānes ut cōfessus est non baptizauit in spiritu: neq; peccata dimisit: quia nulli hominū sine spiritu sancto peccata dimittuntur: aut si cōtentiose argumentaris: ideo Ioannis baptisma dimisisse peccata: qa de cælis fuit: edoce quid amplius in Christi baptismate consequamur. Quod peccata dimittit: liberat a gehēna. quod a gehēna liberat perfectū est. Perfectū aūt baptisma non est: nisi quod in cruce & in resurrectione Christi est: ita tu in peruersum duceris irreligiosus: dicente ipo Ioāne: illum oportet crescere. me autem minui. & cum serui baptismo plus q̄ habuit tribuis: dominicum destruis. Cui nihil āplius relinquis. Quorsum ista tendit assertio? uidelicet ut nō tibi durum uideatur: & si ii q a Ioāne fuerant baptizati: postea per impositionē manuum apostolorum sint spiritum sanctum cōsecuti: cū constet eos nec peccatorum quidem sine subsecutura fide remissionē consecutos. Tu uero qui ab arrianis recipis baptizatum: ideo tribues baptisma quod pfectum est. Et quo pacto quasi modicum quod ei defuerit:

ſanctum aduocas ſpiritum:cum baptiſma Chriſti ſine ſpiritu ſancto nullum ſit? Verum longe exceſſi: cum æqua fronte aduerſarii exercitus concitus ſim impetum ſummouere:leuiora minus tela direxi.Ioannis autē baptiſma in tantum perfectum fuit:ut conſtet poſtea Chriſti baptiſmate baptizatos:qui ab eo fuerant baptizati.Ita enim hiſtoria refert.Factum eſt autem cum Apollo eſſet Corinthi: & cum Paulus pertranſiret ſuperiores partes Aſiæ:deuenit Epheſum:& cum inueniſſet quoſdam deſcendentes dixit ad eos. Si ſpiritū ſanctū accepiſtis:cui cr̃didiſtis? At illi reſpōderunt.Sed nec ſi ſpiritus ſanctus ſit:audiuimus.Dixit autē ad eos.ī quo ergo baptizati eſtis? Reſpōderunt in Ioānis baptiſmate.Sed dixit Paulus:Ioannes quidem baptizauit baptiſmo pœnitentiæ plebem:dicens in aduenientem poſt eum ut crederet.hoc eſt in Ieſum in remiſſionem peccatorum. His auditis baptizati ſunt in nomine domini nr̃i Ieſu Chriſti.Et cū ipoſuiſſet illis manus Paulus:cōtinuo cecidit ſpiritus ſanctus ſuper eos.Si ergo baptizati ſunt uero & legitimo eccleſiæ baptiſmate:& ita poſtea ſpiritū ſanctū cōſecuti ſunt: & tu apoſtolorū ſequere auctoritatem: & baptiza eos qui Chriſti non habent baptiſma:& poteris inuocare ſpiritum ſanctum.LVCIFERIANVS dixit.Qui dormientes ſitiunt:aui de fauces fluminibus ingurgitant.Et quanto plus hauſerunt tanto plus ſitiunt.ita mihi & tu uideris aduerſus quæſtiunculam:quam propoſui:hinc atq; illinc argumenta quæſiſſe:& nihilominus eandem quæſtionē uis perſeuerare.an neſcis & iam eccleſiarum hunc eſſe morem:ut baptizatis poſtea manus imponatur:& ita inuocetur ſpiritus ſanctus? exigis:ubi ſcriptum ſit in actibus apoſtolorum: etiam ſi ſcripturæ auctoritas nō ſubeſſet.totius orbis ī hac parte cōſenſus iſtar præcepti obtinet. Nam & multa alia quæ per traditionem in eccleſiis obſeruantur:auctoritatem ſibi ſcriptæ legis uſurpauerūt uelut in lauacro ter caput mergitare:deinde egreſſos lactis & mellis præguſtare concordiam ad infantiæ ſignificationem die dominico: & per omnē penthecoſten.nec de geniculis adorare:& ieiunium ſoluere:multaq; alia quæ ſcripta non ſunt: rationis ſibi obſeruatio uendicabit.Ex quo animaduertis nos eccleſiæ cōſuetudinē ſequi:licet ante aduocationē ſpiritus conſtet aliquem baptizatum.ORTHODOXVS.Nō quidem ab uno hanc eſſe eccleſiarum conſuetudinē: ut ad eos qui longe ī maioribus urbibus per præſbyteros & diaconos baptizati ſunt:epiſcopus ad inuocationem ſancti ſpiritus manum impoſiturus excurrat:quale eſt ut leges eccleſiæ ad hæreſim tranſferas:& uirginis tuæ integritatem per meretricum lupanaria ſpurcari patiaris. Epiſcopus ſi imponit manum: eis īponit: qui in recta fide baptizati ſunt:qui & in patre & filio & ſpiritu ſancto tres perſonas unam ſubſtantiam crediderunt.Arrianus uero cum aliud nihil crediderit(claudite quæſo aures qui audituri eſtis:ne tantæ impietatis uocibus polluamini)niſi in patre ſolo uero deo & ī Ieſu Chriſto Saluatore creatura:& in ſpiritu ſāctō utriuſq; ſeruo:quo modo ſpiritum ſanctum ab eccleſia recipiet:qui necdum remiſſionem peccatorum conſecutus eſt? Spiritus quippe ſanctus non niſi in mundam ſedem incedit:nec habitator eius templi efficitur:cuius antiſtes non habet ueram fidem.Quod ſi obloqueris quare in eccleſia baptizatus niſi per mānus epiſcopi nō accipiat ſpiritum ſanctum:quem nos aſſerimus in uero baptiſmate tribui:diſce hanc obſeruationem ex ea auctoritate deſcendere:quod poſt aſcenſum domini ſpiritus ſanctus ad apoſtolos aſcēdit.Et multis in locis id eſſe tantum factum reppimus ad honorem potius ſacerdotii:q̃ ad legis neceſſitatem. Alioquin ſi epiſcopi tantum imprecatione ſpiritus ſanctus defluit:lugendi ſunt qui in uillulis aut in caſtellis aut in r̃motioribus locis per præſbyteros & diaconos baptizati ante dormierunt:q̃ ab epiſcopis inuiſerentur. Eccleſiæ ſalus in ſummi ſacerdotis dignitate ac ueneratione conſiſtit:cui ſi non exors quædam & ab omnibus eminens deſ poteſtas:tot in eccleſiis efficientur chriſmata:quot ſacerdotes.inde ideo uenit:ut ſine chriſmate & epiſcopi iuſſione neq; præſbyter neq; diaconus ius habeat baptizandi.Quod frequenter ſi tamen neceſſitas cogit:ſcimus licere laicis. Vt.n.accipit quis:ita & dare poteſt:niſi forte Eunuchus a Philippo diacono ſine ſpiritu ſancto baptizatus fuiſſe credendus eſt.de quo ſcriptura hoc loquitur:Et deſcenderunt ambo in aquam: & baptizauit eum Philippus.Et cum abſcederent ab aqua:ſpiritus ſanctus uenit in eunuchum.Si autē illud obiiciendum putas:quia cum audiſſent apoſtoli:qui erant Hieroſolimis:quia recepiſſet Samaria uerbum dei:miſerunt ad eos Petrum & Ioannē:qui cū ueniſſent ad eos:orauerunt pro eis:ut acciperēt ſpiritum ſanctū.nōdum enim deciderat ſuper ullum illorum:Cur ita factum ſit in conſequentibus diſce.Ipſe enim ait: Sed ſolū baptizati erant in nomine domini Ieſu. Tunc imponebant illis manus:& accipiebant ſpiritum ſanctū. Hoc loco ſi & tu ſimiliter te facere dicis:quia hæretici non baptizauerunt in ſpiritu ſancto:ſcias Philippū ab apoſtolis nō fuiſſe baptizatum.indiuiſam eandem habuiſſe eccleſiam:eundem dominum Ieſum Chriſtum prædicaſſe:diaconum fuiſſe eorum:qui poſtea manus impoſuerunt. Tu uero cum apud Arrianos non eccleſiā dicas eſſe:ſed ſynagogā:nec clericos dei:ſed creaturæ & idolorū cultores:quo modo in diſpari cauſa eandem aſſeris rationem te tenere? LVCIFERIANVS. Valenter quidem & fixo gradu me tibi in faciem dimicanté repellis:ſed poſt tergum cæderis:& nuda a ſpiculis dorſa nō protegis.Eſto quippe apud Arrianos ne baptiſma eſſe qdem:& ideo ſpiritum ſanctum ab eis non poſſe dari:quia necdum remiſſionem peccatorum acceperunt.totum hoc uictoriæ meæ proficit:& argumentorum tuorum palæſtra mihi palmam uictoriæ ſudat Arrianus baptiſma nō habet:& quo modo ſacerdotium habet? Laicus apud eos nō eſt:& quo modo epiſcopus eſſe poteſt? Mihi recipere mēdicum non licet:tu recipis regem. Vos hoſti caſtra traditis:& a nobis profuga reiiciendus eſt.OR. Si priorum meminiſſes:iam ſcires tibi fuiſſe reſponſum.ſed dum amorem contradicendi ſequeris:a queſtionum lineis excidiſti more quorundam loquacium potius q̃ facundorum: qui cum diſputare neſciunt:tamen litigare non deſinunt. Ego enim non tam in præſenti arrianos uel improbo uel defendo: q̃ illam curſus mei metam circūeo: eadem ratione a nobis epiſcopum recipi:qua laicus a nobis recipitur.Si erranti concedis ueniam:& ego ignoſco pœnitenti.ſi in fide ſua baptizatum baptizās nocere nō potuit:& in fide ſua ſacerdotem conſtitutum conſtituens nō inquinauit.Subtilis eſt hæreſis:& ideo ſimpli-

ces animæ facile decipiuntur. Deceptio tam laici q̃ episcopi communis est. At episcopus errare non potuit, re uera de Platonis & Aristophanis sinu in episcopatum eliguntur. Quotus est qui non apprime in his eruditus sit? Denicq; ex litteratis quicunq; hodie ordinantur: id habent curæ: non quo modo scripturarum medullas ebibãt: sed quo modo aures populi declamatorum flosculis demulceant. Accedit ad hoc q̃ arriana hæresis magis cum sapientia sæculi facit, & argumentationum riuos de Aristotelis fontibus mutuatur. Igit̃ paruulorum inter se certantium ritu quid dixeris dicam, affirmabis: affirmabo. negabis: negabo. Arrianus baptizat. ergo episcopus est: non baptizet tu refuta laicum: & ego non recipio sacerdotem. Sequar te quocunq; ieris: aut pariter in luto hæsitabimus: aut pariter expediemur. LV. Sed laico ideo ignoscendum est: quia ecclesiam dei putans simpliciter accessit: & iuxta fidem suam credens baptizatus est. OR. Nouam rẽ asseris ut christianus quisq̃ factus sit ab eo qui non fuit christianus. Accedens arrianus in qua fide baptizatus est? Nempe in ea quam habebant arriani: aut si iam ipse bene credebat: & sciens ab hæreticis baptizatus est: erroris ueniam non meretur. Verum hoc penitus absurdum est: ut discipulus ad magistrum uadens ante sit artifex q̃ doceatur. At modo ab idolorum ueneratione conuersus nouerit christum melius q̃ ille qui doceat. At dicis simpliciter in patre & filio & spiritu sancto credidit: & ideo baptisma consecutus est. Quæ est ista quæso simplicitas: nescire quid credas? simpliciter credidit. Quid credidit? certe aut tria nomina audiens tres deos credidit: & idolatra effectus est, aut in tribus uocabulis trinonimi credens in Sabellii hæresim incurrit. Aut edoctus ab arrianis unum esse uerum deum patrem filium & spiritum sanctum credidit creaturas, aut extra hoc quid credere potuerit nescio nisi forte homo iã edoctus in capitolio homousiam didicerit trinitatẽ, sciebat patrem & filium & spiritum sanctum: non natura: sed personis esse diuisos. Sciebat & filii nomen in pre & patris nomen in filio. Ridicula penitus assertio ante de fide disputare q̃ credere: ãte mysterium scire q̃ initiatus sit. Aliter de deo sentire baptizantem: & aliter baptizatum. Præterea cum solenne sit in lauacro post trinitatis confessionem interrogare: credis in sanctam ecclesiam? credis in remissionem peccatorum? In quã ecclesiam credidisse eum dicis? in arranorum? sed non habent. In nostram? sed extra hanc baptizatus non potuit in eam credere: quam nesciuit. LV. Quoniam ad omnia argumentaris: & emissa a nobis spicula scuto orationis eludis: unam hastam iaciam: quæ umbonem tegminis tui: & uerba crepitantia ui sua penetret: nec diutius patiar fortitudinem arte superari. Laicus etiam extra ecclesiæ fidem baptizatus pœnitens recipitur. Episcopus uero aut pœnitentiam non aget: & sacerdos est: aut si pœnitentiam egerit: esse episcopus desinit. Quam ob rem recte nos laicum suscipimus pœnitentem: & Episcopum si in sacerdotio perseuerare uult repudiamus. OR. Sagitta quæ contento neruo dirigitur difficile uitatur. Ante enim ad eum ad quem iacta est peruenit: q̃ obice clypei frustretur. E contrario tuæ propositiones quia sine ferri acumine mittuntur hostẽ non ualent perforare. Hanc igitur hastam quam totis uiribus misisti: de qua nobis minitaris: ut aiunt uno digitulo repellam. Neq; enim hoc modo quæritur an episcopus pœnitens esse non possit: sed an hæreticus baptisma habeat: qui si ut constat baptisma non habet: quo modo potest esse pœnitens ante q̃ christianus? Proba mihi ab arrianis uenientem laicum habere baptismum: & tunc ei pœnitentiam non denegabo. Si uero christianus non est: si non habuit sacerdotem qui eum faceret christianum: quo modo aget pœnitentiã homo qui nec dum credit? LV. Oro te ut philosophorum argumentatõne deposita christiana mecum simplicitate loquaris. Si tamen non dialecticos sequeris: sed piscatores: æquum ne tibi uidetur: ut Arrianus Episcopus fit? ORTHODOXVS. Tu eum episcopum probas: quia ab eo recipis baptizatum: & in hoc reprehendendus es, quare a nobis parietibus separaris; cum in fide & in arrianorum nobiscum receptione consentias LVCIFERIANVS. Iam superius rogaui: ut non philosophice: sed christiane mecum loquaris. OR. Discere uis an contendis? LV. Vtiq; contendo: quia facti rei a te quæro rationem. OR. Si contendis iam tibi responsum est. Eadem enim ratione episcopum ab arrianis recipio: qua tu recipis baptizatum. Si discere cupis: in meam aciem transgredere. Aduersarius enim uincitur: discipulus docetur. LV. Nõ possum ante esse discipulus q̃ magistrum audiam prædicantem. OR. Quoniam tergiuersaris: & sic uis a me doceri: ut aduersarium in tergo habeam: tuo animo te docebo. Consentimus in fide: consentimus in hæreticis recipiendis: consentiamus etiam in conuentu. LV. Hoc non est docere: sed argumẽtari. OR. Quia tu pacem cum scuto petis. & nos oliuæ ramum gladio inserimus. LV. En tollo manus: cedo: uicisti. Verum cum arma deponam sacramẽti: in quo me iurare compellis: quæro rationem. OR. Gratulor interim tibi: & Christo deo meo gratias ago: quia animo bono a falsitatis ardore ad totius cibi te saporem contulisti, nec dicis more quorundam Saluum me fac domine: quoniam defecit in me spiritus. quorum uox impia crucem Christi euacuat: dei filium subiugat diabolo: & illam complorationem quæ a domino de peccatoribus prolata est non de uniuersis hominibus dictam intelligit. Quæ utilitas in sanguine meo dum descendo in corruptionem? Sed absit ut frustra deus mortuus sit. Alligatus est fortis: & uasa eius direpta sunt. Allocutio patris impleta est. Postula a me & dabo tibi gentes: hæreditatẽ tuã & possessionem tuam terminos terræ, apparuerunt fontes aquarũ: & reuelata sunt fundamenta orbis terrarum. in sole posuit tabernaculum suum: nec est qui se abscondat a calore eius. de eo plenus psalmista canit: Inimici defecerũt frameæ in finem: & ciuitates eorum destruxisti. Et ubi quæso isti sunt nimium religiosi immo nimium prophani: qui plures synagogas asserunt eẽ q̃ ecclesias? quo modo destructæ sunt diaboli ciuitates: & in fine hoc est in sæculorum consumatione idola corruerunt? Si ecclesiam per totum orbem non habet Christus: & in sardinia tantum habet: nimium pauper factus est. Et si britannias: gallias: orlitem: ĩdorum populos: barbaras natões: & totum semel mundum possidet sathanas: quo modo ad angulm uniuersæ terræ crucis trophæa collocata sunt? Nimirum aduersarius potens cõcessit christo hiberiam & celtiberos liuidos hoies: æthiopumq; prouiciam dignatus est possidere. Quod si de illa quæ

in euangelio ſcripta eſt:ſibi ſententia blandiuntur:putas ne cum uenerit filius hominis ſueniet fidem ſuper terram? Sciant illam fidem nominari:quam ipſe dominus aiebat:Fides tua te ſaluam fecit.Et alibi de Centurione.Non inueni tantam fidem in iſrahel.Et rurſus ad apoſtolos.Quid timidi eſtis modicæ fidei?Nec non & ī alio loco.Si habueritis fidem ſicut granum ſynapis dicetis huic monti tranſmigra:& tranſmigrabit.Neq; enim centurio:aut illa muliercula quæ per duodecim annos fluxu ſanguinis tabeſcebat:in trinitatis ſacramēta crediderat:quæ poſt reſurrectōnem Chriſti apoſtolis manifeſtata ſunt:ut merito fides horum quæ ī myſterio eſt laudaretur.Sed ſimplicitas mentis & deuota deo ſuo anima approbata eſtt.Dicebat enim in corde ſuo:Si tetigero ueſtimentum eius tantum:ſalua fiam.Hæc eſt fides:quam raro inuentam deus pronūciauit. Hæc eſt fides quæ etiam apud eos qui bene credunt:difficile perfecta inuenitur.Fiat tibi inquit deus ſecundum fidem tuam.Hanc ego fidem audire uolo.Si enim ſecundum fidem meā fiat mihi peribo.Et certe credo in deum patrem:credo in deum filium:& credo in deum ſpiritum ſanctum.Credo in unum deum: & tamen ſecundum meam fidem nolo mihi fieri.Sæpe quippe uenit inimicus homo: & inter dominicam meſſē zizania interſerit.Neq; hoc dico q; maius quicq̄ ſit q̄ ſacramenti fides:q̄ puritas animæ:ſed indubitatæ ad deum fides arduæ reperiuntur. Verbi gratia dictum ſit:ut quod uolumus perſpicuum fiat,ad oratōnem aſſiſto:non orarem ſi non crederem.ſed ſi uere crederem illud cor quo deus uidetur mundarem: mānibus tunderem pectus:genas lachrymis rigarem:corde molleſcerem:corpore ihorreſcerem:ore pallerem:iacerem ad domini mei pedes:eoſq; fletu perfunderem:crine tergerem:hærerem certe trunco crucis:nec prius amitterem q̄ miſericordiam impetrarem.Nunc uero creberrime in oratione mea aut per porticus deambulo:aut de fœnore computo:aut adductus turpi cogitatione etiam quæ dictu erubeſcenda ſunt gero. Vbi eſt fides? Siccine putamus oraſſe ionā?ſic tres pueros?ſic Danielem iter leones?ſic certe latronem ī cruce?Et hæc ego exempli cauſa ad itelligentiam ſenſus protuli.Cæterum conueniat unuſquiſq; cor ſuum:& in omni uita inueniet q̄ rarum ſit fidelem animam inuenire:ut nihil ob gloriæ cupiditatem:nihil ob rumuſculos hominū faciant.Neq; enim ſtatim qui ieiunat deo ieiunat:aut extendens pauperi manum:deo fœnerat. Vicina ſunt uitia uirtutibus .Difficile eſt deo tantū iudice eē cōtentū.LVCIFE. Præueniſti īterrogationē meā.hāc enī ſcripturā mihi ī ultimo reſeruabā.Et fere oēs noſtri:īmo iā nō mei : hoc q̄ſi ariete ī diſceptatiōibus utūtur: quē cōfractū ac cōminutū uehemēter gaudeo.Sed quæſo te:ut mihi oēm cām quare ab arrianis ueniētes eccleſia nō recipiat:nō q̄ſi aduerſario:ſed diſcipulo explices.Nā cū tibi uerbo reſpōdere non poſſim:taīo tamen necdū aſſētior.OR.Sub Rege Cōſtātino Euſebio & Hippatio cognomīe unitatis & fidei īfidelitas nō agnoſcebat.ná illo ī tēpore nihil tā piū:nihil tā cōueniēs ſeruo dei uidebat:q̄ unitatē ſeq̄.& totius mūdi cōmunionē nō ſcīdi.Præſertī cū ſuperficies expoſitōis nihil ſacrilegū præferret.credimus aiebāt ī unū deū pfem oīpotentē.hoc etiā nos cōfitemur.Credīus ī unigenitū dei filiū q̄ ante oīa ſæcula:& ante oē pricipiū natus eſt ex deo.Natū aūt unigenitū ſolū ex deo pfe:deū ex deo:ſimilē genitori ſuo pri ſecundū ſcripturas:cuius natiuitatē nullus nouit:niſi q̄ ſolus eū genuit pr.Nunq̄d hic īſertū ē:erat tēpus q̄do nō erat? Vel de nullis extantibus creatura ē filius dei? Perfecta fides ē:deū de deo credere:& natū aiebāt unigenitū ſolū:ex ſolo pfe qdem natū:nō factū.natiuitas ſuſpitionē auferebat creaturæ.Aiebāt præterea q̄ de cælo deſcēdit:cōceptus ē de ſpiritu ſācto:natus ex Maria uirgīe:crucifixus a pōtio Pilato.tertia die reſurrexit:ſedet ad dexterā dei pris: uenturus iudicare uiuos & mortuos.Sonabāt uerba pietatis:& iter tāti mellā præconii.nemo uenenū īſertū putabat.De uſiæ uero nōine abiiciēdo:ueri ſimilis ratio p̄bebaf. Quia ī ſcripturis aiebāt nō īueniē; & multos ſimpliciores nobilitate ſua ſcādalizabāt.placuit auferri:nō erat curæ epiſcopo de uocabulo:cū ſenſus eēt intuto.Deniq; ipō in tēpore cū fraudē fuiſſe ī expoſitōe rumor populi nūciaret:Valēs mirſenſis epiſcopus:qui eā cōſcripſerat præſente Tauro prætorii præfecto:q̄ ex iuſſu Regis Synodo aderat:,pfeſſus ē ſe Arrianū non eſſe:& pēitus ab eorū blaſphemiis abhorrere.res ſecrete geſta opinionē uulgi nō extīxerat.Itaq; alia die ī eccleſia:quæ ē apud Arrianū:& epiſcoporū ſimul & laicorū turbis cōcurrētibus: Mizōius epiſcopus ,puinciæ Byzātinæ:cui primæ ab oībus deferebanf:ita locutus ē.ea quæ ſunt iactata p̄ publicū: & ad nos uſq; plata: aliquē a nobis ſanctitati uræ legere præcipimus:ut quæ ſunt mala:& ab auribus: & a corde nro abhorrere debēt:oīum una uoce dānenf.Reſpōſum ē ab uniuerſis epiſcopis:placet.Itaq; cū Claudius epiſcopus ,puinciæ Piceni ex præcepto oīum blaſphemias:quæ ferebanf legere cœpiſſet: Valēs ſuas eē negās exclamauit:& dixit.Si q̄s negat Chriſtū deū:dei filiū.āte ſæcula ex pfe genitū:anathema ſit.Si q̄s negat filiū ſimilē pri:ſecūdū ſcripturas:anathema ſit.Ab uniuerſis cōſonatū ē:anathema ſit.Si q̄s filiū dei non dixerit æternū cū patre anathema ſit: ab uniuerſis cōclamatū ē:anathēa ſit.Si q̄s dixerit creatū filiū dei:ut ſunt creatæ creaturæ:anathema ſit:ſimiliter dictū ē:anathema ſit. Si q̄s dixerit de nōnullis extātibus filiū & nō de deo pfe: anathema ſit. Oēs clamauerūt.anathema ſit.Si q̄s dixerit:erat tēpus quādo nō erat filius:anathema ſit.In hoc uero cuncti epiſcopi:& tota ſimul eccleſia & plauſu quodā & tripudio Valētis uocē ſuſceperūt.Quod ſi q̄s a nobis ſicti putat:ſcrinia publica ſcrutef.Plenæ ſunt certe eccleſiarū arcæ & recēs adhuc memoria ē.Supſunt hoīes: q̄ illi ſynodo interfuerunt:& q̄ ueritatē firment.Ipſi arriani hæc ita ut diximus:geſta non denegant.Cum ergo cūcti Valentem ad cælum laudibus tollerent: & ſuam in eum ſuſpitionem pœnitētia damnarent:idē Claudius qui ſupra legere cœperat: ait, Adhuc ſunt aliqua quæ ſuperfugerunt dominum & fratrem meum Valentem:quæ ſi uobis uidetur: ne quis ſcrupulus remaneat:in commune damnemus.Si quis dixerit filium dei eſſe li quidem ante omnia ſæcula:ſed non ante omnino omne tempus:ut ei aliquid auferat: anathema ſit.Dixerunt cuncti.anathema ſit.Multaq; alia quæ ſuſpitioſa uidebantur:ad pronunciationem Claudii Valens condemnauit.Quæ ſi quis plenius dicere cupit:in Ariminen.ſynodi actis reperiret. Vnde & nos illa prælibauimus.His itaque geſtis concilium ſoluitur:læti homines ad prouinciam reuertuntur.Id enim Re

gi & bonis omnibus curæ fuerat:ut oriens atq; occidens cãonis ſibi uinculo necterentur:ſed diu ſcelera nõ
latent:& cicatrix male obducta in corpore dirumpit'.Cœperunt poſtea Valens & Vrſatius cæteriq; neqtiæ
eorum ſocii egregii:uidelicet Chriſti ſacerdotes palmas ſuas iactitare:dicẽtes ſe filium non creaturã negaſſe:
ſed ſimilem cæteris creaturis.Tunc uſiæ nomẽ aboletũ eſt:tunc nicenæ fidei damnatio cõclamata eſt, inge-
muit totus orbis:& Arrianũ ſe eẽ miratus eſt.Igitur alii intra ſuã cõionẽ remanere:alii ad eos cõfeſſores qui
ſub nomine Athanaſii exulabant:cœperunt litteras mittere,nõ nulli iſtam ſocietatẽ meliorum diſpoſitione
planxerunt.Pauci uero(ut ſe natura hominum habet)erroré pro cõſilio defenſauere,Periclitabatur nauicu-
la apoſtolorum:urgebant uenti:fluctibus latera tundebãtur.nihil iam ſupererat ſpei:domius ſuſcitat':impe
rat tempeſtati:beſtia moritur:tranquillitas rediit.Manifeſtius dicã.Omnes epiſcopi qui de propriis ſedibus
fuerant exterminati:per indulgẽtiã noui prĩcipis ad eccleſias redeunt. Tũc triũphatoré ſuũ Athanaſiũ ægy-
ptus excepit.tunc Hilarium de prælio reuertẽtẽ galliarũ eccleſia cõplexata eſt.tunc ad reditũ Euſebii lugu-
bres ueſtes italia mutauit.Cõcurrebant epiſcopi qui arimĩnẽſibus dolis irretiti:ſine cõſcientia hæretici fere-
bãt:cõteſtãtes corpus domini & qcqd in eccleſia ſanctũ ẽ:nihil malĩ ĩ ſua fide ſuſpicatos.Putauimus aiebãt
ſenſum cõgruere cũ uerbis.nec in eccleſiis ubi ſimplicitas:ubi pura confeſſio eſt:aliud in corde clauſum eſſe:
aliud in labiis proferri timuimus.Decepit nos bõa de malis exiſtimatio.Nõ ſumus arbitrati ſacerdotes Chri
ſti aduerſus Chriſtum pugnare. Multaq; alia quæ breuitatis ſtudio prætereo.flentes aſſerebãt:parati & ſub
ſcriptionẽ priſtinã & oẽs Arrianorũ blaſphemias cõdẽnare.Hoc loco interroga iſtos nimium religioſos qd
de cõfeſſoribus agendũ putauerint. Depoſitis inquient ueteribus epiſcopis:nouos ordinaſſe tentatum eſt.
Sed quotus quiſq; bene ſibi cõſcius patitur ſe deponi?Præſertim cũ oẽs populi ſacerdotes ſuos diligẽtes pe-
ne ad lapides & ad interemptionẽ deponentiũ eos cõuolauerint:mãſiſſent aiunt intra ſuã cõmunionẽ.hoc ẽ
dicere irrationabili crudelitate orbẽ totũ diabolo cõdẽnaſſent.Cur dãnaſſent eos:qui Arriãi non erant?Cur
eccleſiam ſcinderent in concordia fidei permanẽtẽ?Curq; idẽ credentes bene obſtinatione ſua facerẽt arria-
nos? Nã cum in ſynodo nicena:quæ propter arrianã perfidiã cõgregata eſt:octo epiſcopos arriãos ſuſceptos
ſciamus. & epiſcopus iã in mũdo nullus ſit:niſi quos ſynodus illa ordinauit:quo mõ potuerũt aduerſũ eos
facer':ppter quos exiliũ ſuſtinuerũt.LVCI.dixit:Ad id tandẽ ueniſti:ut tũc recepti ſint arriãi,quiná quæſo?
OR.dixit.Euſebius epiſcopus Nicomedien.Theogonus epiſcopus nicẽus:Sacras tũc præſbyter libyæ:Euſe
bius cæſareæ Paleſtinæ:& reliqui quos enumerare lõgũ eſt.Ipſe quoq; caput horũ:& cã malorũ Arrius præ
ſbyter:& Coronius diaconus:qui poſtea ſub Theodoſio Antiochenus epiſcopus fuit:& Achelas lector.hi qp
pe tres Alexãdrinæ eccleſiæ clerici auctores huius hæreſeos extiterũt.LVC.dixit.Quiſpiã eos negans fuiſſe
ſuſceptos:quo mõ reuincer'?OR.dixit. Superſunt adhuc hoĩes : qui illi ſynodo interfuer't. Et ſi hoc parum
eſt:quia propter tẽporis antiquitatẽ rari admodũ ſunt:& in omni loco teſtes adeſſe nõ poſſunt:legamus acta
& nomina epiſcoporum ſynodi Nicenæ:& hos quos ſupradiximus fuiſſe ſuſceptos:ſcripſiſſe omouſion in-
ter cæteros reperiemus.LV.dixit Si potes oſtẽde poſt ſynodũ nicenam illos in perfidiã declinaſſe. OR.dixit
Recte,ppoſuiſti.Solent.n.oculis clauſis denegare:qui credũt factum eẽ quod nolũt.Sed qũo poſtea declina-
rũt:,ppter quos ſynodus cõgregata eſt?Et quorũ epiſtolæ & libri impietatis ante ſynodum editi uſq; ad præ-
ſentẽ diem durẽt?Igitur cum illo tempore trecenti & eo amplius epiſcopi paucos hoĩes:quos ſine dãno eccle
ſiæ abiicere poterant ſuſceperint:miror quoſdam nõ certe nicenæ fidei ſectatores tanta duritia exiſtere. ut
tres cõfeſſores de exilio reuertentes nõ putẽt id ob totius orbis ſaluté neceſſitate facere debuiſſe:qã tot & ta
les uiri uoluntate fecerunt.Sicut dicere cœperamus poſt reditum cõfeſſorum in Alexandrina poſtea Synodo
conſtitutum eſt:ut exceptis auctoribus hæreſeos:quos error excuſare nõ poterat: pœnitentes eccleſiæ ſoci
arentur:non quod Epiſcopi poſſent eẽ:qui Hæretici fuerant:ſed quod cõſtaret eos:qui reciperentur:hæreti
cos non fuiſſe. Aſſenſus eſt huic ſententiæ occidens,& per tam neceſſarium concilium e ſathanæ faucibus
mundus ereptus eſt. Ventum eſt ad aſperrimum locum:in quo aduerſum uoluntatem & propoſitum meũ:
quo corde bono erga Luciferum ſum:ſecus quicq̃ dicere:q̃ & illius meritũ & mea humanitas poſſit exiſti-
mari.Sed quid faciam?ueritas os reſerat:&'inuitum longius ad loquẽdum pectus impellit.In tali articulo ec
cleſiæ:in tanta rabie luporum ſegregatis paucis ouibus reliquum gregem deſeruit,bonus quidẽ ipſe paſtor:
ſed multam prædã beſtiis relinquẽs.Prætereo illa quæ quidã ex maledicis quaſi ſatis firma defendunt.hoc
illũ non amore eccleſiæ:ſed noĩs in poſteros trãſmiſſione feciſſe.necnon & ſimultate quam aduerſus Euſe-
bium propter Antiochenã diſſenſionẽ ſuſceperat.nihil iſtorum de tali uiro credo:unum quod etiam in præ
ſenti conſtat:eloquar.uerbis eũ a nobis diſſentire:nõ rebus;ſed eos quidẽ recipiat:qui ab arrianis baptiſma
conſecuti ſũt.LVCI.dixit.Quãlõge alia:& ut nũc intelligo:error magis q̃ ſpei proficientia mihi ante aſſere-
bantur. Verũ gratias ago Chriſto deo:qui in pectus meum ueritatis lumen infudit:ne adhuc ore ſacrilego
uirginẽ eius ſcortũ diaboli clamarẽ.Reſtat unum:qd' quæſo ut differas,quod aduerſum Hilariũ dicendum
ſit:q nec baptizatos quidẽ recipiat ab arrianis.ORTHO.dixit.Hilarius cõdiaconus de eccleſia receſſit ſolus
quæ utputa turba ſit mũdi.neq; euchariſtiã cõficere põt:epiſcopos & præſbyteros nõ hẽns. neq; baptiſma
ſine euchariſtia tradere.Et cũ iã homo mortuus ſit:cum hoĩe pariter interiit & ſecta:quia poſt ſe nullum cle
ricum diaconus põt ordinare.Eccleſia autem nõ eſt:quæ nõ habeat ſacerdotem.Sed omiſſis paucis homini-
bus:qui ipſi ſibi & laici ſunt:& epiſcopi : auſculta quid de omni eccleſia ſentiendum ſit.LVCI. dixit. Tribus
ut aiunt uerbis ré iſtã grãdẽ diſſoluiſti,& quidẽ dũ loqueris uideor mihi tecum facere.Si uero obticueris ne
ſcio quid rurſum ſcrupuli naſcitur:quare ab hæreticis baptizati ſuſcipiũtur.ORTHO.dixit.Hoc eſt quod
& ego dixi. auſculta quid de omni eccleſia ſentiẽdũ ſit.Iſte enĩ(ut ais)ſcrupulos multos titillat. Et longus
fortaſſe ero enarrando ; uerum tanti eſt lucrum ueritatis: ut non ſileam. Arca Noe eccleſiæ typus fuit.

Dicéte Petro apoſtolo. In arca Noe pauci.i.octo animæ ſaluæ factæ ſunt per aquã.quod & nos nũc ſimiliter baptiſma ſaluos faciat. Vt in illa oĩum aĩaliũ genera:ita & in hac uniuerſaꝝ & gentiũ & morũ hoĩes ſunt. Vt ibi pardus & hædi:lupus & agni:ita & hic iuſti & peccatores.i.uaſa aurea & argẽtea cũ ligneis & fictilibus cõmorant. Habuit arca nidos ſuos:habet eccleſia plurimas natiões. Octo aĩæ hoĩum in arca Noe ſecutæ ſunt. Et nobis Eccleſiaſtes iubet dare partes ſeptẽ:dare partes octo.i.credere utriq; teſtamẽto. ideo q̃dã pſalmi pro octaua ſcribunt. Et p octonos uerſus:q; ſingulis lr̃is ſubiecti ſunt:in centeſimo decimooctauo pſalmo iuſtus erudit. Beatitudines quoq; q̃s dominus diſcipulis in mõte pronũciãs eccleſiã demõſtrauit:octo ſunt. Et Eze chiel in ædificationẽ tẽpli octonariũ numeꝝ aſſumit. Multaq; in hunc modũ p ſcripturas ſignificata reperies. Emittit itaq; de arca Coruus:& nõ rediit. Et poſtea pacẽ terræ colũba denũciat. Ita & ĩ baptiſmate eccleſiæ:deterrimo alite expulſo.i.diabolo:pacẽ terræ noſtræ colũba ſpiritus ſancti nũciat:a triginta cubitis incipiens:& uſq; ad unũ cubitũ paulatim decreſcens arca cõſtruit. Similiter & eccleſia multis gradibus cõſiſtens: ad extremũ diaconis:præſbyteris:epiſcopiſq; finit. periclitata eſt arca in diluuio piclitatur eccleſia in mũdo. Egreſſus Noe uineã plãtauit:& bibẽs de ea inebriatus eſt. Natus quoq; in carne Chriſtus:& eccleſiã plãtauit: & paſſus eſt. Nudatũ patrẽ irriſit maior filius:& minor texit & deũ crucifixũ illuſerũt ludæi. & honorauerũt gentiles. Dies me deficiet:ſi oĩa arcæ ſacramẽta cũ eccleſia cõponẽs ediſſerã. Qui ſint ĩter nos aquilæ: qui colũbæ:q; leones:q; cerui:q; uermiculi:q; ſerpẽtes. qd̃ ad præſens negociũ ptinet breuiter expediã. Nõ ſolũ in eccleſia morant oues:nec mundæ tantũ aues uolitant:ſed frumentũ in agro ſeritur. & ĩter nitentia culta. Lappæq; tribuli & ſteriles dominant auenæ.

Quid faciat agricola? Auellat loliũ? Sed tota pariter meſſis euertit. Quotidie induſtria ruſticana aues ſonitu abigit:imaginibus exterret. hinc flagello crepitat:hinc formidines tendit. Attamen aut ueloces capreæ:aut laſciuus onager ĩcurrit. hinc in effoſſa horrea mures fruméta cõportant. hinc frequẽti agmine ſegeté formica populat. ita res ſe habet. Nemo ſecurus agrũ poſſidet Dormiẽte patrefamilias inimicus homo zizaniã ſupſeminauit;ad quã eradicandã cũ ſerui ire ꝓponerẽt:dominus ꝓhibuit:ſibi ſeruãs paleaꝝ & fruméti diſcretionẽ. Hæc ſunt uaſa iræ & miſericordiæ:quæ in domo dei ab apoſtolo p̃dicant. Veniet ergo dies quãdo theſauro eccleſiæ aperto ꝓferet dominus uaſa iræ ſuæ:q̃bus exeuntibus ſancti dicẽt. Ex nobis exierũt:ſed nõ erant ex nobis. Si enim fuiſſent ex nobis:manſiſſent utiq; nobiſcum. Nemo poteſt Chriſti palmam ſibi aſſumere: nemo ante diem iudicii de hominibus iudicare. Si enim iam mũdata eſt eccleſia:q̃d domino reſeruamus? Eſt uia quæ uidetur apud homines recta. nouiſſima autem eius ueniũt in profundum inferni in hoc iudicii errore q̃ poteſt eſſe certa ſentẽtia? Conatus eſt beatus Cyprianus cõtritos lacus fugere:nec bibere de aqua aliena. Et iccirco hæreticoꝝ baptiſma reprobãs:ad Stephanũ tũc romãæ urbis epiſcopũ: q̃ a beato Petro. xxvi. fuit: ſup hac re africanã ſynodũ indixit. ſed conatus eius fruſtra fuit. Deniq; ipſi epiſcopi q̃ rebaptizandos hæreticos cũ eo ſtatuerãt:ad antiquã cõſuetudinẽ reuoluti nouũ emiſere decretũ. Quid faciamus? Ita eſt:nobis maiores noſtri:& illis ſui tradidere maiores. Sed q̃d de poſterioribus loquar? Apoſtolis adhuc in ſæculo ſupſtitibus:adhuc apud iudæã Chriſti ſanguine recẽti phantaſma domini corpus aſſerebat. Gallatas ad obſeruationem legis traductos apoſtolus iterũ parturit. Corinthios reſurrectionẽ carnis nõ credẽtes pluribus argumẽtis ad uerũ iter trahere conat. Tunc Simon magus & Menãder diſcipulus eius dei ſe aſſeruere uirtutes: tunc Baſilides ſummũ deũ: Abaxas cũ trecẽtis ſexagintaquinq; editiõibus cõmẽtatus eſt: tũc Nicolaus q̃ unus de ſeptẽ diaconibus fuit:die noctuq; nuptias faciẽs obſcœnos quoq; auditu erubeſcẽdos coitus ſomniauit. Taceo de iudaiſmi hæreticis:qui ante aduentũ Chriſti legẽ traditã diſſiparunt:q̃d Doſiceus Samaritanoꝝ princeps ꝓphetas repudiauit:q̃d Saducei ex illius radice naſcẽtes etiã reſurrectionẽ carnis negauerunt. q̃d phariſei a iudæis diuiſi ꝓpter quaſdã obſeruatiões ſupfluas nomẽ quoq; abſcidio ſuſceperũt:quod Herodiani Herodẽ regẽ ſuſceperũt pro Chriſto. Ad eos uenio hæreticos:qui euãgelia laniauerũt:Saturninum quendam & Orphitum & Chaldæã & Theoitũ & Carpocratẽ & Cherintũ & huius ſucceſſorẽ Hebionem & cæteras peſtes:quoꝝ plurimi uiuẽte adhuc Ioanne apoſtolo eruperunt:& tamen nullũ eorum legimus rebaptizatum. Quoniã autẽ talis uiri fecimus mentionẽ: de apocalypſi quoq; eius approbemus hæreticis ſine baptiſmate debere pœnitentiã cõcedi. Angelo epheſi deſerta caritas ĩputat:in angelo pergamenæ eccleſiæ idolothetum eius & nicolaitaꝝ doctrina reprehenditur. item apud angelum thaidiatiroꝝ hiezabel prophetiſſa:& ſimulacrorum eſcæ & fornicationes increpantur. Et tamen oẽs hos ad pœnitentiã dominus hortat ſub commination quoq; futuræ pœnæ niſi cõuertantur. Non autẽ cogeret pœnitere:ſi nõ eſſet pœnitẽtibus ueniã conceſſurus. Nunq̃d dixit rebaptizent qui in nicolaitarum fidem baptizati ſunt? uel ĩponantur eis manus: qui eo tempore apud pergamenos crediderunt? quod diſciplinam tenebant Baalin. Quin potius age inquit pœnitentiã;ſin autẽ ego ueniã tibi cito:& pugnabo tecũ in rumphea oris mei. Verum ſi uoluerint hi qui ab Hilario inſtituti ſunt:& oues ſine paſtore eſſe cœperunt:ea de ſcripturis proferre:quæ beatus Cyprianus ad hæreticos baptizandos in epiſtolis ſuis reliquit:Sciant illum nõ eorũ qui ſe ſequi noluerunt ſententiã odiſſe:Siquidem in cõmunione eorum permãſit:qui ſentẽtiæ ſuæ cõtraierant:ſed hortatũ potius fuiſſe ꝓpter Nouatum:& alias tunc hæreſes multas enaſcẽtes:ne quiſq; ab eo ſine damnatione erroris ſui reciperet. Sermonem deniq; ſuum quẽ ſuper hac re ad Stephanũ romanũ pontificem habuit:tali fine cõpleuit. Hæc ad cõſcientiã tuam frater cariſſime & pro honore communi & pro ſimplici dilectione protulimus credẽtes etiam tibi religiõis tuæ & fidei ueritate placere:q; & religioſa pariter & uera ſũt. Cæteꝝ ſcimus quoſdã quod ſemel ĩbiberũt:nolle deponere:nec ꝓpoſitũ ſuũ facile mutare:ſed ſaluo ĩter collegas pacis & cõcordiæ uiculo q̃dã ꝓpria quæ apud ſe ſemel ſunt uſurpata retinere. Qua in re nõ uim cuiq; facimus:aut legẽ damus: quãdo habeat in eccleſia adminiſtratio uoluntatis ſuæ arbitrium ſuum liberum: & unuſquiſq; ſit præpoſitus rationem acti

ſui dominō redditurus. Ad Iouinianū quoq; de hæreticis rebaptizādis ſcribens: in fine libelli ſic locutus eſt. Hæc tibi breuiter pro noſtra mediocritate reſcripſimus frater cariſſime: nemini p̄ſcribētes aut p̄iudicantes quo minus unuſq; ſcq; epiſcopoꝝ qd' putat faciat: habēs arbitrii ſui liberā poteſtatē. Nos q̄tum ī nobis eſt: p̄pter hæreticos cū collegis & epiſcopis noſtris cōtendimus: cū quibus diuinā cōcordiā & dominicā pacem tenemus, maxime cū apoſtolus dicat. Si quis autē putauerit cōtentioſos eſſe: nos talem cōſuetudiem nō habemus: ne eccleſia dei ſcindat'. a nobis patiēter & leniter caritas animi: collegii honor: uinculū fidei: cōcordia ſacerdotii eſt. Præterea aliud quiddā iferimus: aduerſum qd' ne mutire quidē audeat Hilarius deucapolim urbis. Si enim hæretici baptiſma nō habēt: & ideo baptizādi ab eccleſia ſunt: qa in eccleſia nō fuerūt: Ipſe quoq; Hilarius nō eſt chriſtianus. In ea q̄ppe eccleſia baptizatus eſt: quæ ſemp ab hæreticis baptiſmū recepit: ante q̄ Ariminēſis ſynodus fieret: ante q̄ lucifer exularet. Hilarius romanæ eccleſiæ diaconus ab hæreticis ueniētes in eo q̄ prius acceperant: baptiſmate ſuſcipiebat. Niſi forte tantū arriani hæretici: & ab iis aliū baptizatū recipere nō licet: ab aliis licet. Diaconus eras o Hilari: & Manichæos recipiebas. Diaconus eras: & Hebionis baptiſma cōprobabas. repēte poſtq̄ exortus eſt Arrius totus tibi diſplicere cœpiſti. Segregas te cū tuis ſeruulis: & nou ū balneū aperis. Si te angelus aliquis aut apoſtolus baptizauit: nō refringo: qd' ſequeris. Si uero in ſinu meo natus: ſi uberū meoꝝ lacte nutritus: aduerſum me gladium leuas: redde qd' dedi. Et eſto ſi potes: aliter chriſtianus. Meretrix ſum: ſed tamen mater tua ſum. Nō ſeruo unius tori caſtitatem. talis eram quādo cōceptus es. cum Arrio adulteriū cōmitto. feci & antea cōpar cū Hebione: cum cherintho Nouato. hos amplexaris: hos in matris tuæ domū iam adultos recipis. Neſcio q̄d te unus adulter offendat. q̄ ſi negandū quiſpiā putauerit hæreticos a maioribus noſtris ſemp fuiſſe ſuſceptos: legat beati Cypriani epiſtolas: in q̄bus apud Stephanū Rōanæ urbis epiſcopū ſueteratæ cōſuetudinis lacerat erroré. legat & ipſius Hilarii libellos: quos aduerſum nos de hæreticis rebaptizādis edidit. & ibi repiet ipſum Hilariū cōfiteri a Iulio: Marco: Silueſtro: & cæteris ueteribus epiſcopis: ſimiliter in pœnitentiā oēs hæreticos ſuſceptos: nec tamē ſibi & ueritati manſuetudinē præiudicare debere. Synodus quoq; Nicena: cuius paulo ante fecimus mentionē: oēs hæreticos ſuſcepit: exceptis Pauli Samoſateni diſcipulis. & qd' his maius eſt: epiſcopi Nouitianoꝝ ſi cōuerſi fuerint præſbyteri gradū ſeruāt. quæ ſentētia & Luciferoꝝ impugnat: & Hilariū: dum idem & clericus eſt & baptizatus. Poteram diē iſtiuſmodi eloquio ducere. & oēs p̄poſitionū riuulos uno eccleſiæ ſole ſiccari: Verū quia tam multum ſermocinati ſumus: & prolixitas cōcertatōnis audiētiū ſtudia laſſauit: breuē tibi apertāq; animi mei ſententiā proferā. in illa eſſe eccleſia p̄manendū: quæ ab apoſtolis fundata: uſq; ad diē hāc durat. Sicubi audieris eos: qui dicunt' chriſti: nō a domino Ieſu Chriſto: ſed a quoq̄ alio nuncupari: utputa Martionitas: Valentinianos: Montēſes: ſiue Campates: ſcito nō eccleſiā Chriſti: ſed antichriſti eſſe ſynagogā. Ex hoc enim ipſo qd' poſtea iſtituti ſunt: eo ſe eſſe īdicāt: quos futuros apoſtolus prænūciauit. Ne etiā ipſi ſibi blādiant': uel ſi de ſcripturaꝝ capitulis uident' ſibi affirmare: qd' dicunt: cū & diabolus de ſcripturis aliqua ſit locutus. & ſcripturæ nō in legēdo cōſiſtant: ſed in itelligēdo. alioquin ſi litterā ſequimur: poſſumus & nos quoq; nouū nobis dogma cōponere. ut aſſeramus ī eccleſiam nō recipiēdos qui calciati ſint: & duas tunicas habeāt. LVCIFERIANVS dixit. Nō te uiciſſe æſtimes: uicimus utriq;. uterq; noſtrū palmā refert: tu mei: & ego erroris. utinā q; mihi ſic ſemp diſputare cōtingat: ut ad meliora proficiens deſeram: quod male tenebā. Vnum tamen tibi confiteor: quia mores meoꝝ apprime noui: facilius uinci poſſe: q̄ perſuaderi.

Beati Hieronymi præſbyteri ad Creſiphontem de libero arbitrio cōtra Pelagianos hæreticos: qui dei gratiæ aduerſantes cuncta ad humanā referunt uoluntatem. Epiſtola. XV.

n On Audacter: ut falſo putas: ſed amāter ſtudioſeq; feciſti: ut nouā mihi ex ueteri mitteres q̄ſtōnē: quæ āte lras tuas pleroſq; ī oriēte decepit. ut p̄ ſimulatā hūilitatē ſupbiā diſcerēt. & dicerēt cū diabolo. In cælū aſcendā: ſup ſidera cæli ponā thronū meū: & ero ſimilis altiſſio. Quæ. n. pōt admiſſa maior eſſe temeritas: q̄ dei ſibi nō dicā ſimilitudinē: ſed æq̄litatē uēdicare? & breui ſentētia oīum hæreticoꝝ uenēa cōplecti? q̄ de philoſophoꝝ & maxīe Pythagoræ & Zenōis p̄cipis ſtoicoꝝ fōte manarūt? Illa. n. eoꝝ q̄ græce appellāt πάθη nos p̄turbatōes poſſumus dicere: ægritudinē uidelicet & gaudiū: ſpē & metū. quoꝝ duo p̄ſētia: duo futura ſūt. Aſſerūt exīaniri & extirpari poſſe de mētibus: & nullā fibrā radicēq; uitioꝝ ī hoīe oīno reſidere meditatiōe & aſſidua exercitatiōe uirtutū. Aduerſū quos & pipatetici q̄ ex Ariſtotelis fonte deſcēdūt: fortiſſime diſputāt. & academici noui quos Tullius ſeq̄t'. & eoꝝ nō dico res q̄ nullæ ſūt: ſed umbras & mométa ſubuertūt. Hoc eſt. n. hoīem ex hoīe tollere: & in corpore cōſtitutū eſſe ſine corpe: & optā potius q̄ docere: dicēte apoſtolo: Miſer ego homo: qs me liberabit de corpe mortis huius? Et qa epiſtolaris breuitas nō pōt oīa cōprehēdere: ſtrictim tibi uitāda deſcribā. Vnde & illud uirgilianū eſt.

Hinc metuunt: cupiuntq;: dolēt: gaudentq;: neq; auras
Deſpiciunt: clauſi tenebris & c rcere cæco.

Quis enim poteſt aut nō geſtire gaudio: aut mœrore cōtrahi: aut ſpe extolli: aut timore terreri? Quā ob rem & grauiſſimus poeta Flaccus ſcripſit in Satyra.

Nam uitiis ſine nemo naſcit'. optimus ille eſt
Qui minimis urgetur.

Pulchre q̄dā noſtroꝝ ait: Philoſophi patriarchæ hæreticoꝝ eccleſiæ puritatē puerſa maculauere doctrina: ut neſciāt illud dictū de humana fragilitate. Quid gloriat' terra & cinis? præſertim cum de iiſdem apoſtolus dicat: Video aliam legē in membris meis repugnantē legi mentis meæ: & ducentem me in captiuitatem. Et iterum. Non enim quod uolo hoc ago: ſed quod nolo id operor. Si quod non uult operatur: quo modo ſtare poteſt hoc quod dicitur: poſſe hominem ſine peccato eſſe ſi uelit? Qua ratione poteſt eſſe quod uelit:

cum apostolus asserat se qđ cupiat ĩplere nõ posse? Cumq; ab eis quæramus: qui sint illi quos absq; peccato putent? Noua stropha eludere cupiũt ueritatẽ: se nõ eos dicere q sint uel fuerint: sed q esse possint. Egregii doctores dicũt esse nõ posse: qđ nunq̃ fuisse demõstrant: dicẽte scriptura. Omne qđ futurũ est: iam factũ est in priori tẽpore. Neq; nunc mihi necesse est ire p singulos sanctorũ: & quasi ĩ corpore pulcherrimo neuos quosdam & maculas demõstrare. qđ plericq; nostrorũ simpliciter faciunt cũ paucis sententiolis scripturarũ possint hæreticorũ & p eos philosophorũ arguméta cõuinci. Quid.n. dicit uas electionis? Cõclusit deus oĩa sub peccato: ut oĩum misereat. Et in alio loco. Oẽs.n. peccauerunt: & ĩdigent gloria dei. Ecclesiastes quoq; p quem se cecinit ipsa sapiẽtia libere ꝓtestat: & dicit: Nõ est.n. homo iustus sup terrã: q nõ peccet. Et iterũ: Si peccauerit populus tuus: nõ est enim homo q nõ peccet. & qs gloriabit castũ se hr̃e cor? & nõ est mundus a sorde: nec si unius diei fuerit sup terrã uita eius. Vnde & Dauid dicit: Ecce enim in iniq̃tatibus cõceptus sum: & in peccatis cõcepit me mater mea. Et in alio psalmo: Nõ iustificabit̃ in cõspectu tuo oĩs uiuens. Quod testimoniũ sub noie pietatis noua argumẽtatione deludunt. Aiunt enim ad cõparationẽ dei nullũ esse ꝓfectũ: quasi scriptura hoc dixerit. Neq; enim ait Nõ iustificabit̃ ad cõparationẽ tui oĩs uiuens. sed nõ iustificabit̃ in cõspectu tuo oĩs uiuens. Quando.n. in cõspectu tuo hoc intelligi uult: qđ etiã qui hoĩbus sancti uidẽtur: dei scientiæ atq; notitiæ nequaq̃ sancti sint. Homo.n. uidet in facie: deus autẽ in corde. Si autẽ inspiciẽte deo & oĩa contẽplante: quẽ cordis arcana nõ fallunt: nullus est iustus: pspicue ostẽdit̃ hæreticus nõ hoĩem in excelsa sustollere: sed dei potẽtiæ derogare. multaq; alia: q si de scripturis sanctis uoluero cõgregare: nõ dicam epistolæ: sed uoluminis quoq; excedã modũ. Nihil noui asserunt q in huiusce modi applaudẽte pfidia simplices qdẽ & indoctos decipiũt: sed eccl̃esiasticos uiros q in lege dei die ac nocte meditant̃: decipe nõ ualẽt. Pudeat ergo eos principũ & sociorũ suorũ. qui aiunt posse hominẽ sine peccato esse: si uelit: qđ græci dicunt ἀναμαρτητον: & quia hoc ecclesiarũ pruriẽtes aures ferre nõ possunt: simulãt se sine peccato qdẽ dicere: sed ἀναμαρτητον: & nõ græcũ sermonẽ: ἀναμαρτητον dicere audere: q̃si aliud sit sine peccato: aliud ἀναμαρτητον: & nõ græcum sermonẽ: q apud illos cõpositus est duobus uerbis sermo latinus expresserit: si absq; peccato dicis, ἀναμαρτητον dicere diffiteris. Dãna eos ergo q te ἀναμαρτητον prædicãt: sed nõ facis. Nosti.n. qd ĩtrisecus discipulos tuos doceas: aliud ore cõmemorãs: & aliud cælans cõsciẽtia: nobisq; alienis & indoctis loqueris p parabolã: tuis autẽ mysteria cõfiteris: & hoc iuxta scripturã te facere iactas. Quia dictũ est turbis Iesus parabolis loquebat̃: & ad discipulos in domo dicit. Vobis datum est scire mysteria regni cælorũ: illis autẽ nõ est datum. Sed ut dicere cœperã exponã breuiter principiũ & sociorũ tuorũ noĩa: ut animaduertas qualiũ consortio gloriaris. Manichæus electos suos quos inter idæas: id est formas Platonis ĩ cælestibus collocat: dicit oĩa carere peccato. nec si uelit posse peccare. Ad tanta enim eos uirtutũ culmina trãscendisse ut carnis operibus illudant. Priscillianus in Hispania pars manichæi de turpitudine cuius te discipuli diligunt uerbũ perfectionis: & sciẽtiæ sibi temere uendicantes soli cum solis clauduntur mulierculis: & illud eis inter coitum amplexuq; decantant.

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Coniugis ingremium lætæ descendit: & omnis
Magnus alit magno commixtus corpore fœtus.

Qui quidẽ partẽ habẽt gnosticæ hæreseos de basilidis ĩpietate ueniẽtẽ. Vnde & uos asseritis eos q absq; legis sciẽtia sunt peccata uitare nõ posse. Quid loquar de Priscilliano: q & sæculi gladio: & totius orbis auctoritate dãnatus est? Euagrius põticus Hyporita: q scribit ad uirgines: scribit ad monachos: scribit ad eã cuius nomen nigredinis testat̃: & pfidiæ tenebras edidit librũ & sententias: περι απαθειας quã nos impassibilitatem: uel ĩperturbationẽ possumus dicere: quãdo nunq̃ aĩus ulla pturbatiõe cõtagione & uitio cõmouet̃: & ut simpliciter dicam: uel saxum: uel deus est. Huius libros p orientẽ græcos: & interptãte discipulo eius Rufino latinos plericq; in occidẽte lectitãt: qui librũ quoq; scripsit quasi de monachis: multosq; ĩ eo enumerat q nunq̃ fuerunt: & quos fuisse scribit Origenistas ab episcopis damnatos esse nõ dubiũ est Amonium uidelicet & Eusebium & Euthymiũ: & ipsum euagrium: Origenem quoq; & Isidorum & multos alios: quos dinumerare tedium est: & iuxta illud Lucretii.

Ac ueluti pueris absinthia tetra medentes
Cum dare conãtur prius ora pocula circum
Contingãt: dulci mellis flauoq; liquore.

Ita ille unũ Ioannẽ in ipsius libri posuit principio: quem & catholicũ & sanctũ fuisse nõ dubiũ est: ut p illius occasionẽ cæteros quos posuerat hæreticos ecclesiæ introduceret. illã autẽ temeritatẽ immo ĩsaniã eius quis digno possit explere sermone q librũ Sixti pythagorei hominis absq; Christo: atq; ethnici ĩmutato noĩe Sixti martyris: & romanæ ecclesiæ episcopi p̃notauit. in quo iuxta dogma pythagoricũ hominẽ exæquãt deo: & de eius dicũt esse substãtia. Multa de ꝓfectione dicunt̃: ut q uolumen philosophi nesciũt sub martyris nomine bibant de aureo calice babylonis. Deniq; in ipso uolumine nulla ꝓphetarũ: nulla patriarcharum: nulla apostolorũ: nulla Christi fit mentio: ut episcopum & martyrẽ sine christi fide fuisse cõtẽdat. Vnde & uos plurima cõtra ecclesiam usurpatis testimonia. Fecerat hoc & in sancti Páphili martyris noĩe: ut librũ primũ sex librorũ defensiõis Origenis Eusebii Cæsariẽsis (quẽ fuisse arrianũ nemo qui nesciat) nomine Pamphili martyris p̃notaret: quo scilicet egregia illa q̃ttuor Origenis περι αρχων uolumina latinis infunderet auribus. Vis adhuc & alium nosce tui erroris prĩcipem? doctrina tua Origenis ramusculus est. In eo enim psalmo: ubi scriptum est: ut de cæteris taceã: Insuper & usq; ad noctem erudierunt me renes mei: asserit uirum sanctum: de quorum uidelicet & tu numero es: cum ad uirtutũ uenerit summitatẽ: ne in nocte quidẽ ea pati: quæ hoĩum

xl.vi.

ſunt:nec cogitatione uitiorum aliqua titillari.nec erubeſcas de ſocietate talium renuẽs eoꝝ nomina:quorũ blaſphemiis iungeris.Iouiniano reſponſum eſt:tibi reſponſum credito.nec fieri poteſt:ut diuerſus ſit eorum exitus:quoꝝ eſt una ſentẽtia.Cũ hæc ita ſe habeãt:qd uolunt miſeræ mulierculæ oneratæ peccatis:quæ circunferunt oĩ uento doctrinæ:ſemp diſcẽtes:& nunq̃ ad ſcientiã ueritatis puenientes:& cæteri mulierculariũ ſocii pruriẽtes auribus:& ignorãtes qd audiãt:qd loq̃nt;q uetuſtiſſimũ cœnũ q̃ſi nouã ſuſcipiãt tẽperaturã: q iuxta Ezechielẽ liniũt parietẽ abſq; tẽperamẽto:& ſupueniẽte ueritatis pluuia diſſipant.Simon magus hæreſim cõdidit:Helenæ meretricis adiutus auxilio.Nicolaus antiochenus oĩum ĩmũditiaꝝ reptor:choros duxit fœmineos.Martion Romã p̃miſit mulierẽ:q̃ decipiẽdos ſibi aĩos p̃pararet. Appelles Philomenem ſuarũ comitẽ habuit doctrinaꝝ.Mõtanus ĩmundi ſp̃ũs p̃dicator multas eccleſias p Priſcã & Maximillã nobiles & opulẽtas fœminas primũ auro corrupit:& deĩde hæreſi polluit.Dimittã uetera:ad uiciniora trãſcẽdã.Arrius ut orbẽ capet:ſororẽ prĩcipis ante decepit.Donatus p africã ut ĩfelices quoſq; fetẽtibus polluerat aqs: Lucillæ opibus adiutus eſt.In Hiſpania Agape Elpidiũ mulier cæcũ cæca duxit in foueã:ſucceſſoréq; ſui Priſcillianũ habuit Zoroaſtri magi ſtudioſiſſimũ:& ex mago epiſcopũ:cui iũcta Galla nõ gente ſed noĩe Germanam huc illucq; currentẽ alterius & uicinæ hæreſos reliqt hæredẽ. Núc quoq; myſteriũ iniqtatis opat̃ duplex ſexus:utrúq; ſupplãtat:ut illud ,pphetic̃ũ cogamur aſſumere.Clamauit p̃dix:cõgregauitq;:nõ pepit:faciẽs diuitias ſuas nõ cũ iudicio.In dimidio dieꝝ derelinquet eũ:& nouiſſimũ eius erit ĩſipiẽs.Illud uero qd̃ ad decipiẽdos hoĩes quoſq; poſtea huic ſentẽtiæ coaptarũt nõ abſq; dei gratia:cũ prima legẽtes fronte decipiat ĩtro inſpectũ:& diligẽtiſſime uentilatũ decipe nõ poteſt.Ita.n.dei gratiã ponũt:ut nõ p ſingula opa eius nitamur:& regamur auxilio:ſed ad libeꝝ referũt arbitriũ:& ad p̃cepta legis ponẽtes illud Eſaiæ:legẽ enim deus in adiutoriũ poſuit:ut in eo deo referẽdæ ſint̃ gratiæ:q; tales nos cõdiderit:q noſtro arbitrio poſſimus & eligere bona:& uitare mala:& nõ ĩtelligũt iſta:dicẽtes q; p os eoꝝ ĩtolerabilẽ blaſphemiã diabolus ſibilet.Si enim in eo tantũ dei eſt gratia:q; ,ppriæ nos cõdidit uolũtatis:& libero arbitrio cõtenti ſumus: nec ultra eius ĩdigemus auxilio:ne ſi idiguerimus libeꝝ frangat̃ arbitriũ:ergo nequaq̃ ultra orare debemus:nec illius clæmẽtiã p̃cibus flectere:ut accipiamus quotidie qd̃ ſemel acceptũ in noſtra eſt poteſtate.Iſtiuſmodi hoĩes tollũt or̃onẽ: & p libeꝝ arbitriũ nõ hoĩes ,ppriæ uolũtatis ſed dei potẽtia factos eſſe iactãt.q nullius ope ĩdigẽt. Tollant & ieiunia:oĩſq; cõtinẽtia.Quid.n.mihi neceſſe eſt laborare:ut accipiã p induſtriã qd̃ ſemel meæ factũ eſt poteſtatis?Hoc qd̃ dico nõ meũ eſt argumẽtũ unius diſcipuloꝝ eius:ĩmo iã magiſter & totius doctor exercitus: & cõtra apoſtolũ uas p̃ditiõis p ſyllogiſmos & nõ ut ſui iactãt ſyllogiſmoꝝ ſpineta decurrẽs:ſic philoſophat̃ & diſputat.Si nihil ego abſq; dei auxilio:& p ſingula opa eius eſt omne qd̃ geſſero: ergo nõ ego q laboro: ſed dei in me coronabit̃ auxiliũ fruſtraq; dedit arbitrii poteſtatẽ:qd̃ ĩplere nõ poſſum niſi ipſe me ſemp adiuuerit.Deſtruit̃.n.uolũtas:quæ alterius ope ĩdiget.Sed libeꝝ dedit arbitriũ deus:qd̃ aliter libeꝝ nõ erit: niſi fecero qd̃ uoluero.Ac p hoc ait:Aut utor ſemel poteſtate:quæ mihi data eſt:ut libeꝝ ſeruet̃ arbitriũ:aut ſi alterius ope indigeo:libertas arbitrii in me deſtruet̃.Qui hæc dicit:quã non excedit blaſphemiã?q hæreticoꝝ uenena nõ ſupat̃?Aſſerũt ſe p arbitrii libertatẽ nequaq̃ ultra neceſſariũ hr̃e deũ: & ignorãt ſcriptũ qd habes qd̃ nõ accepiſti?ſi autẽ accepiſti:qd gloriaris q̃ſi nõ accepiſti?Magnas agit deo gratias:q p libertatẽ arbitrii rebellis in deũ eſt.Quã nos libẽter amplectimur:ita dũtaxat ut agamus ſemper gratias largitori:ſciamuſq; nos nihil eſſe:niſi qd̃ donauit in nobis ipſe ſeruauerit:dicẽte apoſtolo:Nõ eſt uolẽtis neq; currẽtis:ſed miſerentis dei uelle:& currere meũ eſt.Sed ipſum meũ ſine dei ſemp auxilio nõ erit meũ. Dicit.n.idẽ apoſtolus:Deus q opat̃ nobis uelle & p̃ficere.Et Saluator in euãgelio:Pater meus uſq; modo opat̃:& ego opor. Semp largitor ſempq; donator eſt.Nõ mihi ſufficit qd̃ ſemel donauit:niſi ſemp donauerit.Peto ut accipiã:& cũ accepo rurſus peto.auarus ſum ad accipiẽda beneficia dei.nec ille deficit ĩ dãdo:nec ego ſacior in accipiẽdo. quãto plus bibero:tãto plus ſitio.legi enim pſalmiſtæ uoce cantari.Guſtate & uidete:quoniã ſuauis eſt dominus. omne qd̃ habemus bonũ:guſtus eſt domini.Cũ me putauero ad calicẽ p̃ueniſſe uirtutũ: tunc bibam principium. Principiũ enim ſapientiæ timor domini q expellit̃ atq; deſtruit̃ caritate. hæc eſt hoĩbus ſola pfectio:ſi ĩperfectos eſſe ſe nouerint.& uos inquit cũ oĩa feceritis:dicite ſerui inutiles ſumus:qd̃ debuimus facere fecimus. Si inutilis eſt q fecit oĩa:qd de illo dicendũ eſt q explere nõ potuit? Vnde & apoſtolus:& ex parte accepiſſe:& ex parte cõprehẽdiſſe ſe dicit:& nec dum eſſe pfectũ præteritoꝝ obliuiſci & in futuꝝ ſe extẽdere q ſemper præteritoꝝ obliuiſcit̃:& futura deſiderat:oſtẽdit ſe p̃ſentibus nõ eſſe cõtentũ.Quod autẽ rurſum iactitant libeꝝ nobis arbitriũ deſtrui:audiãt ecõtrario eos arbitrii deſtruere libertatẽ: q male eo abutunt̃ aduerſum beneficiũ largitoris.Quis deſtruit arbitriũ?ille q ſemper deo agit gratias:& quodcunq; in ſuo riuulo fuit ad fontẽ refert:an q dixit,Recede a me:quia mundus ſum:nõ habeo te neceſſariũ.Dediſti.n.mihi ſemel arbitrii libertatẽ:ut faciã qd̃ uoluero.Quid rurſum te ĩgeris:ut nihil poſſim facere: niſi tu in me tua dona cõpleueris?frauduléter p̃tẽdis:ut dei gratiã ad cõditionem hominis referas:& nõ in ſingulis opibus auxiliũ dei requiras:ne ſcilicet liberum arbitriũ uidearis amittere:& cum dei cõtemnas adminiculũ:hominũ quæras auxilia. Audite quæſo:audite ſacrilegum.Si inqt uoluero curare digitum:mouere manum:ſedere:ſtare:ambulare:diſcurrere:ſputa iacere:duobus digitulis nariũ purgamenta decutere:releuare aluum:uriná digerere:ſemp mihi auxilium dei neceſſarium erit? Audi ingrate:immo ſacrilege apoſtolum prædicãtem.Siue manducatis;: ſiue bibitis:ſiue aliud quid agitis:omnia in nomine domini agite.Et illud Iacobi.Age nunc qui dicitis hodie: & cras proficiſcemur in illam ciuitatem:& faciemus illic annum unum: ut negociemur & lucremur qui neſcitis de craſtino.Quæ enim eſt uita noſtra? Aura eſt enim ſiue uapor paululũ apparẽs. Deinde diſputat pro eo qd̃ debeatis dicere.Si dominus uoluerit & uixerimus ut faciamus hoc aut illud.Nunc autem exultatis in ſupbiis ueſtris.omnis iſtiuſmodi gloriatio peſſima eſt.Iniuriam tibi fieri putas:& deſtrui arbitrii libertatem:

ſi ad deū ſemp auctorē recurras:ſi ex illius pēdeas uoluntate:& dicas.oculi mei ſemp ad dominū: quoniā ipſe euellet de laqueo pedes meos. Vnde audeas lingua ꝓferre temeraria unūquēq; arbitrio ſuo regi. Si ſuo arbitrio regit̄:ubi eſt auxiliū dei.& ſi Chriſto rectore nō indiget:quo modo ſcribit Hieremias: nō eſt in hoīe uia eius:& a domino greſſus hominis dirigunt̄? Facilia dicimus eſſe mādata:& tamen nullū ꝓferre potes q̄ uniuerſa cōpleuerit. Reſpōde mihi facilia ſunt:an difficilia? Si facilia ꝓfer qs ea īpleuerit:& cur Dauid in pſalmo canat. Qui fingis doloré in p̄cepto:& itez ꝓpter uerba labioz tuoz:ego cuſtodiui uias duras. Et dominus in euangelio. Intrate p anguſtā portā:& diligite inimicos ueſtros:& orate ꝓ his q̄ pſequunt̄ uos. ſin autē difficilia:cur auſus es dicere:facilia eſſe dei mādata:q̄ nullus īpleuerit? Nō itelligis tuas iter ſe repugnare ſentētias? Aut.n. facilia ſunt:& īfinita eſt multitudo hoīum:q̄ ea īpleuerint:aut difficilia:& temere dixiſti eſſe facile qd̄ difficile eſt. Soletis & hoc dicere poſſibilia eſſe mādata:& recte a deo data:aut īpoſſibilia:& nō ī his eſſe culpā q̄ accepe mādata:ſed in eo q̄ dedit īpoſſibilia. Nunq̄d p̄cepit mihi deus ut eſſem qd̄ eſt: nihil iter me eſſet & dominū creatorē:ut maior eſſem angeloz faſtigio:ut haberē qd̄ angeli nō habēt? De illo ſcriptū ē q̄ſi ꝓpriū: q̄ peccatū nō fecit:nec dolus iuētus eſt ī ore eius. Si hoc & mihi cū Chriſto cōe eſt:qd ille habuit ꝓpriū? alioquin p̄ ſe tua ſentētia deſtruet̄. Aſſeris poſſe hoīem eſſe ſine peccato ſi uelit:& poſt grauiſſimū ſomnū ad deci pīēdas rudes aīas fruſtra conaris adiūgere:nō abſq; dei gratia. Si enim ſemel homo p̄ ſe pōt eſſe ſine peccato: qd neceſſaria eſt dei gr̄a? Sin autē ſine illius gratia nihil poteſt facere:qd neceſſe fuit dicere qd̄ nō poteſt? Poteſt inq̄t eſſe ſine peccato:pōt eſſe pfectus ſi uoluerit. Quis.n. chriſtianoz nō uult eſſe ſine peccato: aut qs pfectionē recuſat? Sufficit.n. uelle:& ſtati ſeq̄t poſſe ſi uelle p̄ceſſerit. nulluſq; chriſtianoz q̄ nolit eſſe ſine peccato. oēs ergo ſine peccato erūt. qa utiq; oēs cupiūt eſſe ſine peccato:& in hoc īgratus teneberis: ut qa nullū aut rarū quēq̄ ſine peccato ꝓferre potes:oēs ſine peccato eē poſſe fatearis. Poſſibilia inq̄t mādata dedit deus. Et qs hoc negat? Sed quō hæc itelligēda ſit ſentētia:uas electiōis aptiſſime docet. Ait.n. Quod erat īpoſſibile legis:in q̄ īfirmabat̄ p carnē:deus filiū ſuū mittēs in ſimilitudinē carnis peccati.& de peccato cōdēnauit peccatū in carne. Et itez: Ex opibus legis nō iuſtificabit̄ oīs caro. Quod ne de lege Moyſi tātū dictū putes:& nō de oībus mādatis:q̄ uno legis noīe cōtinent̄:idē apoſtolus ſcribit dicēs:Cōſentio.n. legi dei iuxta iterioré hominē. uideo autē aliā legē in mēbris meis repugnātē legi mētis meæ:& captiuantē me in lege peccati: q̄ eſt in mēbris meis. Miſer ego hō:qs me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei p Ieſum Chriſtū dominū noſtrū. Cur aūt hoc dixerit alio ſermone demōſtrat. Scimus.n. q̄ lex ſpiritalis eſt. ego autē carnalis ſum:uenundatus ſub peccato. Quod.n. operor:nō cognoſco. Nō.n. qd̄ uolo illud opor. ſed qd̄ odi: illud facio. Sin autē qd̄ nolo hoc facio:cōſentio legi:quoniā bona eſt. Nūc autē nequaq̄ opor illud:ſed qd̄ in me habitat peccatū. Scio.n. q̄ nō habitat in me:hoc eſt in carne mea bonū. Velle.n. adiacet mihi. pficere aūt bonū nō īuenio. non enim qd̄ uolo bonū:hoc facio. ſed qd̄ nolo malū:hoc ago. Si aūt qd̄ nolo:hoc facio:nequaq̄ ego opor illud: Sed qd̄ habitat in me peccatū. Reclamabis:& dices:Manichæoz dogma noſce: & eoz q̄ de diuerſis naturis eccleſiæ bella cōcinnāt:aſſerētiū malā eſſe naturā:q̄ īmutari nullo mō poſſit. Et hoc non mihi ſed apoſtolo īputa:q̄ nouit aliud eſſe deū:aliud eſſe hoīem:aliā carnis fragilitatē:aliā ſpūs fortitudinē. Caro.n. deſiderat cōtra ſpiritū:& ſpiritus cōtra carnē:& hæc inuicē ſibi aduerſant̄. ut nō quæ uolumus:ipſa faciamus a me nunq̄ audies malā eſſe naturā. ſed quō ſit carnis fragilitas diſſerēda:ipſo q̄ ſcripſit docēte diſcamus. Interroga eū q̄re dixerit. nō enim qd̄ uolo:hoc opor. ſed qd̄ odi malū illud facio. Quæ neceſſitas illius īpediat uoluntatē: quæ tāta uis odio digna īperet facere:ut nō qd̄ uult:ſed qd̄ odit & nō uult facere cōpellat̄? Reſpōdebit tibi:o homo tu q̄ es:q̄ reſpōdeas deo? Nunq̄d dicit figmētū figulo:q̄re me feciſti ſic? An nō habet poteſtatē figulus luti de eadē maſſa aliud qdē uas facere in honorē:aliud autē in cōtumeliā? Obiice deo fortioré calūniā: quare adhuc cū in utero eſſent Eſau & Iacob:dixerit. Iacob dilexi. Eſau autē odio habui. Accuſa eū iniq̄tatis: cur Achar filius Charim:de Hierichōtina p̄da aliqua furatus ſit:& tanta milia hoīum illius uitio trucidata ſint. Quā ob rē filii Heli peccauerint:& oīs pene populus extinctus:arcaq; ſit capta? Dauid peccauit:ut enumeraret populū:& cur in toto Iſrahele tāta hoīum cæſa ſint milia. Et ad extremū(qd̄ ſolet nobis obiicere cōtuber nalis ueſter Porphyrius)q̄ rōne clæmēs & miſericors deus ab Adā uſq; ad Moyſem:& a Moyſe uſq; ad aduētū Chriſti:paſſus ſit uniuerſas gētes perire ignorātia legis & mādatoz dei. Neq; enim Britānia fertilis ꝓuincia tyrānoz & ſcythicæ gētes oēſq; uſq; ad oceanū p̄ circuitū barbaræ natiōes Moyſen ꝓphetaſq; cognouerāt. Quid neceſſe fuit eū in ultimo uenire tēpore:& nō prius q̄ īnumerabilis periret hoīum multitudo? Quam quæſtionē beatus apoſtolus ad Romanos ſcribēs prudētiſſime uentilat:ignorās hæc:& dei cōcedēs ſcientiæ. Dignare & iſta neſcire:quæ q̄ris. Cōcede deo potētiā ſui. nequaq̄ te īdiget defenſore. Ego miſerabilis: q̄ tuas expecto cōtumelias:q̄ illud ſemp lego:Gratia ſalui facti eſtis:& Beati quoz remiſſæ ſunt iniq̄tates. & quorū tecta ſunt peccata. Vt de mea fragilitate loquar:noui me multa uelle:quæ faciēda ſunt: & tamen implere nō poſſe. Spiritus enim fortitudo ducit ad uitā:ſed carnis fragilitas ducit ad mortē. Et audio dominū cōmonentem: Vigilate & orate:ne īt̄retis in tentationē Spiritus prōptus eſt:caro autē infirma. Fruſtra blaſphemias & ignorantiā auribus īgeris: & nos ais liberū arbitriū condēnare. Damnet̄ ille qui damnat. Cæterum nos ex eo differimus a brutis animalibus:q̄ liberi arbitrii cōditi ſumus. ſed ipſum liberū ut diximus arbitrium: dei nititur auxilio:illiuſq; per ſingula ope indiget. Quod uos nō uultis. Sed id uultis:ut q̄ ſemel habet liberū arbitriū:deo adiutore nō egeat. Liberum arbitriū dat liberā uoluntatē. & non ſtatim ex libero arbitrio homo facit:ſed domini auxilio:qui nullius ope indiget. Tu ipſe qui perfectam & deo laudabilem in oībus iuſtitiam iactitas:& peccatorē te eſſe cōfiteris:reſpōde mihi uelis an nolis carere peccato? Si uis quare iuxta ſentētiam tuam non imples: quod deſideras? Sin autem non uis:contemptorem te præceptorum dei eſſe demonſtras. Si cōtēptor es:utiq; & peccator. Si peccator audi tibi ſcripturā loquētē:peccatori dixit deus: Quare tu enar-

ras iustitias meas:& assumis testamẽtũ meũ p os tuũ? Tu uero odisti disciplinã:& ꝓiecisti uerba mea retrorsum. Verba dei dũ nõ uis facere post tergũ tuũ ꝓiicis. Et nouus apostolus orbi terrarꝫ faciẽda & nõ facienda decernis. Sed nõ est ita ut loq̃ris, aliud in tua mẽte uersaꝫ, quãdo. n. te dicis peccatorẽ. & posse hoiem sine peccato esse: si uelit: & illud uis itelligi: te qdẽ sanctũ esse: & omni carere peccato: sed p humilitatẽ peccati nomẽ assumere: ut alios potius laudes: & tibi detrahas. Illud quoqꝫ argumentũ uestrũ ferre qs possit? Dicitis his uerbis. Aliud est esse: aliud esse posse. Esse nõ est in nostra positũ potestate: esse autẽ generaliter posse dici. Quod licet alius nõ fuerit: tamẽ possit esse: q̃ esse uoluerit. Rogo q̃ est ista argumẽtatio: posse esse qd̃ nõ fuerit? Posse fieri: qd̃ nullũ feciſſe testeris? Id cuilibet tribuere: q̃ an futurus sit ignores? Et dare nescio cui qd̃ in patriarchis: ꝓphetis: & apostolis fuisse nequeas approbare? audi ecclesiasticã simplicitatẽ: siue rusticitatẽ: aut ꝑitiã ut uobis uideã: loq̃re qd̃ credis: publice prædica: qd̃ secreto discipulis loqueris. Qui dicis te hĩe arbitrii libertatẽ: q̃re nõ libere qd̃ sentis: loqueris? Aliud audiũt cubiculoꝝ tuoꝝ secreta: aliud nostroꝝ populi. Etenim uulgus indoctũ nõ potest arcanoꝝ tuoꝝ onera sustẽtare: nec capẽ solidũ cibũ: qd̃ infantiæ lacte cõtentũ est. Nec dum scripsi: & cõminaris mihi rescriptoꝝ tuoꝝ fulmina: ut scilicet hoc timore ꝑterritus non audeã ora referare. & nõ aĩaduertis iccirco nos scribere: ut uos respõdere cogamini: & aperte aliquãdo dicere: qd̃ pro tẽpore ꝑsonis & locis: uel loq̃mini: uel tacetis. Nolo uobis libeꝝ esse negare: qd̃ semel scripseritis. Ecclesiæ uictoria est: uos apte dicere qd̃ sentitis, aut enim idẽ respõsuri estis: qd̃ & nos loq̃mur: & nequaq̃ eritis aduersarii: sed aĩci. Aut si cõtraria nostro dogmati dixeritis: in eo uincemus: qd̃ oẽs cognoscent ecclesiæ qd sentiatis. Sentẽtias uestras ꝓdidisse: supasse est, patet prima frõte blasphemia. Nõ necesse habet cõuinci: qd̃ sua statim professione blasphemiũ est. Minamini nobis respõsionẽ: quã uitare nullus potest: nisi q̃ oĩno nõ scribit. Vnde nostis qd dicturi sumus: ut responsionem paretis? Forsitan uestra dicemus: & iccirco ingenii uestri acuetis stilũ. Eunomiani: Arriani: Macedoniani: noĩbus sepati: ĩpietate cõcordes: nullũ nobis laborẽ faciũt. Loquuntur. n. quod sentiunt, sola hæc hæresis est: quæ publice erubescit loq̃: qd̃ secreto docere nõ metuit. Magistrorũ silentiũ ꝓfert rabies discipuloꝝ. Quod audierũt in cubiculis: in tectis prædicant: ut si placuerit auditoribus qd̃ dixerint: deferaꝫ ad gloriã magistroꝝ. Si displicuerit: culpa sit discipuli: non magistri. Ideo crescit uestra hæresis: & decepistis plurimos: maximeq̃ eos q̃ adhærẽt mulieribus: & sciunt se peccare nõ posse. Quia semp docetis: semp negatis: & audire meremini illud propheticũ. Gloriã illis in partubus: & parturitionibus da illis domine. Quid dabis illis? Vuluã sterilẽ: & ubera arida. Feruet aĩus: nec possum uerbum cohibere. Epistolaris angustia nõ patit̃ longi opis magnitudinẽ. Nullius in hoc opusculo nomẽ ꝓprie tangit̃. Aduersus magistrũ puersi dogmatis locuti sumus. Qui iratus fuerit: atq̃ scripserit: suo q̃si mus ꝓdeat̃ iudicio: ampliora in uero certamine uulnera susceꝑturus. Multi anni sunt: q̃ ab adolescẽtia usq̃ ad hanc ætatẽ diuersa scripsi opuscula: semq̃ habui studiũ audiẽtibus loq̃: qd̃ publice in ecclesia didicerã: nec philosophoꝝ argumẽta sectari: & apostoloꝝ simplicitati acqescere: sciẽs illud scriptũ, perdã sapientiã sapientiũ: & prudẽtiã prudentium reprobabo. & fatuũ dei sapiẽtius est hoĩbus. Cũ hæc se ita habeãt: ꝓuoco aduersarios: ut oẽs retro chartulas ex ĩtegro discutiãt. Et si qd in meo ĩgeniolo uitii repꝑerint: ꝓferãt in mediũ. Aut. n. bona erunt: & contradicam eoꝝ calũniæ: aut reꝑhẽsibilia: & cõfitebor errorẽ: malẽs emẽdare q̃ ꝑseuerare in prauitate sentẽtiæ. Et tu ergo doctor egregie: aut defende qd̃ locutus es: & sentẽtiaꝝ tuaꝝ acumina astrue eloquio subsequẽti, ne quãdo tibi placuerit: neges qd̃ locutus es, aut si certe errasti q̃si homo libere cõfitere: & discordiaꝝ ĩter se redde cõcordiã. In mentẽ tibi ueniat tunicã saluatoris: nec a militibus fuisse cõsciſſam, Fratꝝ ĩter se cernis iurgia: & rides atq̃ lætaris: qd̃ alii in tuo noĩe: alii in Christi appellent̃. Imitare Ionã: & dicito. Si ꝓpter me est illa tẽpestas: tollite me: & mittite in mare. Ille humilitate deiectus est in ꝓfundũ: ut in typũ domini gloriosus resurgeret. Tu p supbiã ad astra substolleris: ut de te loq̃tur Iesus. Videbã sathanã sicut fulgur cadẽtẽ de cælo. Quod autẽ in scripturis sanctis multi iusti appellent̃: ut Zacharias: & Elisabeth: Iob Iosaphat: & Iosias & multi: quorũ noĩbus sacra scriptura cõtexta est: q̃q̃ in ꝓmisso ope plenius si gratiã dominus dederit: dicturus sim: tamẽ in ꝑsenti epistola hoc breuiter strinxisse sufficiat: qd̃ iusti appellent̃: nõ qd̃ oĩ uitio careãt: sed ex maiori parte uirtutũ cõmẽdent̃. Deniq̃ & Zacharias silẽtio cõdẽnat̃: & Iob suo sermone reꝑhẽdit̃: & Iosaphat & Iosias: q̃ iusti absq̃ dubio scripti sunt: feciſſe narrant̃: quæ domino displiceret. Quoꝝ alter ĩpio auxiliũ tulit: & correptus est a ꝓpheta: alter cõtra ꝓceptũ domini ex ore Hieremiæ occurrit Machao regi ægypti: & interfectus est. & tamẽ uterq̃ iustus appellat̃. De cæteris nõ est huius tẽporis scribere, neq̃ enim a me librũ: sed epistolã flagitasti. Qui dictãdus est ex ocio: & oẽs oblatratiões eoꝝ Christi auxilio destruẽdæ, qd̃ nobis sanctaꝝ scripturaꝝ testimoniis asserẽdũ est: in q̃bus quotidie credẽtibus loq̃tur deus. Illudq̃ te p sanctæ & illustris domus cõcialobolũ ꝓcor: atq̃ cõmoneo: ne p unũ: aut multũ tres homũculos susciꝑiãt tantaꝝ fæces hæreseon: aut ut paꝝ dicã infamiã: ut ubi primũ uirtus & sanctitas laudabat̃: ibi ꝑsumptiõis diabolicæ & sordidissimæ societatis turpitudo uerseret̃. Sciantq̃ q̃ huiusmodi hoĩbus opes suggerũt: hæreticoꝝ multitudinẽ cõgregare: & Christi hostes facere: & enutrire aduersarios eius: frustraq̃ aliud lingua ꝓtendere cum animus sentire aliud cõprobet̃.

Argumẽtũ dialogi subsequẽtis cõtra Pellagiũ excerptũ ex Gennadio de uiris illustribus.

p Ellagius hæresiarches ãte q̃ ꝓderet̃ hæreticus scripsit studiosis necessaria tres de fide tritatis libros. Et ꝓ actuali cõuersatõne æglogaꝝ ex diuinis scripturis liber unus capituloꝝ ĩdiciis in modũ Cypriãi martyris ꝑsignatũ, postq̃ hæreticus publicatus est scripsit hæresei suæ fauẽtia.

Item aliud argumentum ex epistola beati Hieronymi de. xii. tractatoribus.

p Ellagius de quo apud fideles sermo est de quo etiam mihi grauis causa disputationis uerborum pene in toto orbe annunciata est: quem omnes ecclesiæ quasi lupum de silua commirent aureum colorem super nigrum uenenum componens: fontem primi mellis dulcem

amaritudinis malitiæ cõmiſcuit. Itẽ Iſidorus. viii. ætimologiarꝝ. Pellagiani a Pellagio monacho exorti. Hi li- 49
berũ arbitriũ diuinæ gratiæ anteponũt: dicẽtes ſufficere ſolã uoluntatẽ ad ꝑficiẽda iuſſa diuina.

Prologus dialogi beati Hieronymi ꝓſbyteri rectæ fidei cõtra Pellagianũ monachũ hæretici dogmatis repto-
rẽ: quẽ ſub Attici & Critoboli noĩbus uoluit appellari. Epiſtola. XVI.

Cripta iam ad Creſiphontẽ epiſtola: in q̃ ad ĩterrogata reſpondi: crebra fratrũ expoſtulatio fuit: cur ꝓ-
s miſſum opus ultra differrẽ. In q̃ pollicitus ſum me ad cũctas eorꝝ: q̃ ἀπαθεῖς αὐτῶν dicãt: quæſtiũculas
reſpõſurũ. Nulli. n. eſt dubiũ: qn Stoicorꝝ & ꝓpateticorꝝ: hoc eſt ueteris academiæ: iſta cõtẽtio ſit: qđ
alii eorꝝ aſſerãt προκοπὴ: q̃s nos ꝑturbatiões poſſumus dicere: ægritudinẽ: gaudiũ: ſpem timorẽ eradicari & ex-
tirpari poſſe de mẽtibus hoĩum: alii frãgi eas atq̃ moderari: & q̃ſi ĩfrenes equos quibuſdam lupatis coerceri.
Quorꝝ ſentẽtias & Tullius in Thuſculanis diſputatiõibus explicat. & Origenes eccleſiaſticæ ueritati in ſtro-
matibus ſuis miſcere conaꝫ, ut ꝑtereã Manichæũ: Priſcillianũ: Euagriũ hyꝑboritã: Iouinianũ: & totius pene
Syriæ hæreticos: quos ſermone gẽtili Abin & Paanin. i. ꝓuerſos & maſſillianos græce εὐυτυχοῦς uocant. quo-
rũ oĩum iſta ſnĩa eſt: poſſe ad ꝓfectionẽ: & nõ dicã ad ſimilitudinẽ: ſed æqualitatẽ ei humanã uirtutẽ & ſcien-
tiã dei puenire. ita ut aſſerãt ne cogitatiõe qdẽ & ignorãtia cũ ad cõſumatiõis culmen aſcẽderint: poſſe pecca-
re. Et q̃q̃ ſupiori epiſtola cõtra errores eorꝝ ꝓ anguſtia tẽporis pauca ꝑſtrinxerim: hic liber qué nũc cudere
nitimur: Socraticorꝝ cõſuetudinẽ conſeruabit. ut ex utraq̃ parte qd dici poſſit exponat: & magis ꝑſpicua ue-
ritas fiat: cũ ꝓpoſuerit unuſq̃ſq̃ qđ ſenſerit. Illud autẽ Origenis ꝓpriũ eſt: & ĩpoſſibile eſſe humanã a princi
pio uſq̃ ad mortẽ nõ peccare naturã. Et rurſum eſſe poſſibile: cũ ſe aliqs ad meliora cõuerterit: ad tantã forti
tudinẽ puenire: ut ultra nõ peccet. Aduerſum eos autẽ q̃ me dicũt hoc opus inflãmatũ iuidiæ facibus ſcribe-
re: breuiter reſpõdebo: nunq̃ me hæreticis pepciſſe. & oĩ egiſſe ſtudio: ut hoſtes eccleſiæ mei quoq̃ hoſtes fie
rẽt. Heluidius ſcripſit cõtra ſanctæ Mariæ uirginitatẽ ꝓpetuã. Nunqd ut ei reſponderem: ductus ĩuidia ſum:
quẽ oĩno in carne nõ uidi? Iouinianus cuius a te hæreſis ſuſcitaꝫ: romanã fidẽ me abſente turbauit: tã eliguis
& ſic ſermonis putidi: ut magis miſericordia dignus fuerit: q̃ ĩuidia. Illi quoq̃ reſpõdi: ut potui. Ruffinus nõ
uni urbi: ſed orbi blaſphemias Origenis: & περὶ ἀρχῶν libros quantum in ſe fuit ĩtulit. Ita ut Euſebii quoq̃
primũ librũ defenſiõis ſub noĩe Pãphili martyris ederet: & q̃ſi ille parũ dixiſſet: nouũ pro eo uolumẽ euome
ret. Nũ ĩuidemus ei: q̃a reſpondimus? Et tãta in eo eloquẽtiæ fuere flumina: ut me a ſcribẽdi atq̃ dictãdi ſtu-
dio deterrerẽt? Palladius ſeruilis neq̃tiæ eandẽ hæreſim ĩſtaurare conatus eſt: & nouã trãſlationis hæbraicæ
mihi calũniã ĩſtruere. Nũ & illius ĩgenii nobilitati ĩuidemus? Nunc quoq̃ miniſteriũ ĩiq̃tatis opaꝫ: & garrit
unuſq̃ſq̃ qđ ſentit. Ego ſolus ſum: q̃ cunctorꝝ gloria mordear. Et tam miſer: ut iis quoq̃ ĩuideã: q̃ nõ meren
tur ĩuidiã. Vnde ut oĩbus approbarẽ: me non odiſſe hoĩes: ſed errores: Nec aliquorꝝ magis ĩfamiã q̃rere: q̃ do
lere uicẽ eorꝝ: q̃ falſi noĩs ſciẽtia ſupplãtaꝫ: Attici & Critoboli noĩa poſui: ꝓ quos & noſtra pars & aduerſario
rũ qd ſentiret: exprimerẽ. qn potius oẽs q̃ catholicã ſectantꝫ fidẽ: optamus & cupimus dãnare hæreſin: hoĩes
emẽdari. Aut certe ſi in errore uoluerint ꝑmanere: nõ iſtã noſtrã culpã eſſe: q̃ ſcripſimus: ſed eorꝝ q̃ mẽdaciũ
prætulerũt ueritati. Breuiterq̃ calũniatoribus reſpõdemus: q̃ ſua in nos cõferũt: manichæorꝝ eſſe ſententiæ:
hoĩum dãnare naturã: & libeꝝ auferre arbitriũ: & adiutoriũ dei tollere. Rurſumq̃ aptiſſime ĩſaniæ hoc ho-
minẽ dicere eſſe: qđ deus eſt. Et ſic ĩgrediẽdũ uia regia: ut nec ad ſiniſtrã: nec ad dextram declinemus. Appeti
tũq̃ ꝓpriæ uolũtatis: dei ſemꝑ credamus auxilio gubernari. Si qs autẽ falſo ſe ĩſamari clamitat. & gloriaꝫ no
ſtra ſentire: tũc ueræ fidei ꝓbabit aſſenſum: cũ apte abſq̃ dolo aduerſa dãnauerit. Ne audiat illud ꝓpheticũ.
Et in oĩbus his nõ eſt cõuerſa ad me ꝑuaricatrix ſoror eius Iuda ex toto corde ſuo: ſed in mẽdacio. minoriſq̃
peccati eſt: ſeq malũ: quod bonũ putaueris: q̃ nõ audere defẽdere: qđ bonũ pro certo noueris. Qui minas: in-
iuriã: pauꝑtatẽq̃ ferre non poſſumus: quo modo flãmas Babylonis uinceremus? Quod bellũ ſeruauit: pax fi
cta non auferat. Nolo timore ꝑfidiã diſcere: cũ uerã fidẽ meæ Chriſtus reliquerit uolũtati.

Initiũ dialogi beati Hieronymi ꝓſbyteri cõtra Pellagium ſub noĩbus Attici & Critoboli. Epiſtola. XVII.

TTICVS. Dic mihi Critobole. Veꝝ ne eſt qđ a te ſcriptũ audio? poſſe hoĩem ſine peccato eẽ: ſi uelit:
a & facilia dei eſſe ꝓcepta? CRITOBOLVS. Veꝝ Attice. Sed nõ eodẽ ſenſu ab æmulis accipitur: quo a
me dictũ eſt. ATTI. Quid. n. ambiguitatis in dicto eſt: ut diuerſæ ĩtelligẽtiæ tribuaꝫ occaſio? Nec q̃ro
ut de utroq̃ pariter reſpõdeas. Duo. n. a te ꝓpoſita ſũt. Vnũ poſſe hoĩem ſine peccato eſſe: ſi uelit. Alteꝝ: faci
lia dei eſſe ꝓcepta. licet ergo ſimul dicta ſint: tamẽ ꝑ partes ſingulas diſſeranꝫ: ut quoꝝ una uideꝫ fides: nul-
la ſit in ſnĩaꝝ diuerſitate cõtẽtio. CRI. Ego Attice dixi hoĩem abſq̃ peccato poſſe eẽ: ſi uelit. Nõ ut qdã male
dici calũniaꝫ: abſq̃ dei gratia: qđ etiã cogitare ſacrilegium eſt: Sed ſimpliciter poſſe: ſi uelit: ut ſubaudiaꝫ dei
gr̃a. ATTI. Ergo & maloꝝ in te opeꝝ auctor eſt dominus? CRI. Nequaq̃ ita ut æſtimas. Sed ſi qd ĩ me boni
habeo: illo ſuggerẽte & adiuuãte cõpleꝫ. ATTI. Nõ de natura q̃ro: ſed de actu. Quis. n. dubitat deũ oĩum crea
torẽ? Hoc mihi reſpõdeas uelim. qđ agis bonũ: tuũ eſt: an dei? CRI. Meũ eſt: & dei: ut ego oper: & ille adiuuet.
ATTI. Quo modo hæc oĩum opinio eſt: ut dei auferas gratiã? Et q̃cqd hoĩes agimus: ꝓpriæ tãtũ aſſeras uo-
lũtatis? CRI. Miror attice: cur erroris alieni a me cauſã rõnẽq̃ flagites: & id q̃ras: qđ ſcriptũ nõ eſt: cũ ꝑſpicuũ
ſit: qđ ſcripſerim. dixi hoĩem ſine peccato eſſe: ſi uelit. Nũqd addidi: abſq̃ dei gr̃a? ATTI. Sed ex eo: qđ nõ ad-
didiſti: uideris negare. CRI. Ex eo qđ nõ negaui: dixiſſe æſtimãdus ſum? Neq̃ enim quicqd non dicimus: ne-
gare arbitrãdi ſumus. ATTi. Cõfiteris ergo hoĩem ſine peccato eſſe: ſi uelit: cum dei gratia. CRI. Non ſolũ fa
teor: ſed & libeꝫ ꝓclamabo. ATTI. Errat ergo: q̃ dei gratiã tollit. CRI. Errat: quin potius arbitrãdus eſt ĩpius:
cũ dei nutu oĩa gubernenꝫ: & hoc qđ ſumus: & habemus appetitum propriæ uoluntatis: dei cõditoris ſit be
neficium. Vt enim liberum poſſideamus arbitrium: & uel ad bonam uel ad malam partem declinemus pro-
pria uoluntate: eius eſt gratiæ: qui nos ad imaginem & ad ſimilitudinem ſui tales condidit. ATTI. Nulli o

Critobole dubiū est:ex eius cuncta pēdere iudicio:qui creator est oīum.& quicqd habemus illius beneficio deputandū esse.Sed q̄ro hoc ipsum qđ dei asseris gratiæ:ad cōditionis ne referas beneficiū? An in singulis rebus putes esse q̄s gerimus:ut simul illius in oībus utamur auxilio? An semel ab eo liberi arbitrii cōditi nostra uolūtate uel uiribus agamus:qđ uolumus? Noui.n.pleroscp uestrꝛ ita ad dei cuncta referre gratiam.ut nō in partibus sed in genere;hoc est nequaq̄ in singulis rebus:sed in cōditiōe arbitrii itelligāt potestatē. CRI. Non est ita ut autumas:sed a me utruncp dicit.ut & dei gratiæ sit:cp tales cōditi simus.& p singula opa illius adminiculo sulciamur. AT. Cōstat ergo iter nos in bonis opibus post ꝓpriā uoluntatē nos niti dei adiutorio: ī malis diaboli? CRI. Cōstat:& sup hoc nulla cōtētio est. AT. Male ergo sentiūt:q p singulas res q̄s agimus:dei auferūt adiutoriū? Et id qđ psalmista canit:Nisi dominus ædificauerit domū:in uanū laborant q ædificant eā. Nisi dominus custodierit ciuitatē:frustra uigilat q custodit eā:ut cætera huiuscemōi puersis īterꝓtatiōibus: īmo risu dignis ad alios sensus retorq̄re nituntr? CRI. Quid mihi necesse est cōtra alios dicere : cū meū respō sum habeas? AT TI. Tuū responsum cuiusmodi? Bene sentire:an male? CRITO. Et quæ me cogit necessitas: ut cōtra alios ꝓmā sentētiā? AT. Disputatiōis ordo & ratio ueritatis.an ignoras omne qđ dicit:aut esse : aut nō esse?& aut iter bona aut mala debere numerari? Hoc ergo de quo iterrogo:aut bene dici aut male ingratis tibi fatendū est. CRI. Si in singulis rebus q̄s gerimus:dei utendū est adiutorio:ergo & calamū tēperare ad scribendū:& tēperatū pumice terere:manūcp aptare lris:tacere:loq;sedere:stare:ambulare:currere:comedere:ieiunare:flere:ridere:& cætera huiuscemodi:nisi deus iuuerit nō poterimus? AT. Iuxta meū sensum non posse: pspicuū est. CRI. In quo igit libeꝛ habemus arbitriū:& dei in nos gratia custodit? si ne hoc qdem absq̄ deo possumus facere? AT. Nō sic donata est liberi arbitrii gratia:ut dei p singula tollat adminiculū. CRI. Nō tollit dei adiutoriū:cū creaturæ ex semel dati liberi arbitrii gratia cōseruent. Si.n. absq̄ deo & nisi p singula ille iuuerit:nihil possum agere.nec ꝓ bonis me iuste opibus coronabit:nec affliget ꝓ malis.sed in utroq̄ suū uel recipiet:uel dānabit auxiliū. AT. Dic ergo simpliciter:cp dei auferas gratiā. Quicqd.n.tollis in partibus:necesse est ut & in genere neges. CRI. Nō nego gratiā cū ita me a deo asserā conditū:ut p dei gratiā meæ datum sit uolūtati:uel facere qd:uel nō facere. AT. Dormitat ergo deus in opibus nostris semel data liberi arbitrii potestate? nec orādus est:ut in singulis rebus nos iuuet? cū uolūtatis nostræ sit & ꝓprii arbitrii : uel facere si uolumus:uel nō facere si nolumus? CRI. Quomodo in cæteris creaturis cōditionis ordo seruat : sic cōcessa semel liberi arbitrii potestate nostræ uolūtati oia derelicta sunt. AT. Ergo ut dixi nō debeo a deo p singula auxiliū depcari:qđ semel meo datū est iudicio? CRI. Si in oibus ille coopat:nō est meū sed eius q adiuuat: īmo qui ī me opat:psertim cū absq̄ eo facere nihil possum. AT. Oro te:nō legisti. Nō.n. uolētis neq̄ currētis sed miserētis est dei? Ex qbus itelligimus nostrꝛ qdē esse uelle:& currere. Sed ut uoluntas nostra cōpleat & cursus:ad dei misericordiā ptinere.atq̄ ita fieri:ut & in uoluntate nostra & in cursu libeꝛ seruet arbitriū.& in cōsumatione uolūtatis & cursus dei cūcta potētiæ relinquant. Sed nūc mihi scripturaꝛ testimonia replicanda sunt: quomodo p singula dei a sanctis flagitet auxiliū.& in singulis opibus suis illo adiutore & ꝓtectore uti desiderent. Lege totū psalteriū:oēs scōꝛ uoces:nihil erit nisi ad deū in cūctis opibus depcatio. Ex quo pspicue ostē dit:te aut dei negare gratiā quā tollis in partibus.aut si in partibus dederis.qđ nequaq̄ te uelle manifestū est: in nostrā sentētiā trāsire.q sic liberꝛ hoīs seruamus arbitriū.ut dei p singula adiutoriū nō negemus. CRI. Captiosa ista est conditio.& de dialecticoꝛ arte descēdens. Mihi autē nullus auferre poterit liberi arbitrii potestatē.ne si in opibus nostris deus semp extiterit:nō mihi debeat merces:sed ei q in me opatus est. AT. Fruere liberi arbitrii potestate:ut contra deum armes linguā tuam.& in eo te liberꝛ ꝓbes:si tibi liceat blasphemare. Verꝛ sup hoc qđ sentias:nulli dubiū est.& pstigia cōfessionis tuæ aptissima luce claruerūt. Nūc reuertamur ad id:unde disserere cœpimus. Dic mihi si tibi uidet:hoc qđ cū dei adiutorio paulo ante dicebas : posse hominē nō peccare si uelit.in ppetuū ne dicas an ad tēpus & breue? CRI. Supflua iterrogatio est . Si.n.ad tēpus: & breue dixero:nihilominus refert ad ppetuū. Quicqd enim ad breue dederis:hoc concedas:& in ppetuum. AT TI. Quid dicas:nō satis itelligo. CRI. Ita ne durus es:ut manifesta non sentias? AT. Non me pudet nescire qđ nescio. Et de quo futura est dubitatio debet iter utrūcp cōuenire:quē sensum habeat. CRI. Ego hoc assero:q pōt uno die se abstiere a peccato:posse & altero:q duobus posse & tribus:q tribus posse &.xxx.atq̄ hoc ordine posse & trecētis & tribus milibus. E q̄diucūcp se uoluerit obseruare. AT. Dic ergo simpliciter : posse hoīem in ppetuum sine peccato esse:si uult.possumus ne omne qđ uolumus? CRI. Nequaq̄.Neq̄.n.possum quicqd uoluero;sed hoc solū dico:hoīem sine peccato posse esse:si uelit. AT. Quæso ut mihi respondeas hominē putas me:an bæluā? CRI. Si de te ambigo: Vtꝛ homo an bælua sis : ipse me bæluā cōfitebor. AT. Si ergo ut dicis:homo sum;quo modo cū uelim:& satis cuipiā nō peccare delinquo? CRI. Quia uolūtas īperfecta est. Si.n.uere uelles:uere utiq̄ nō peccares. AT. Ergo tu q me arguis:nō uere cupe:sine peccato es:qa uere cupis? CRI. Quasi ego de me dicā:qué peccatorē esse cōfiteor:& nō de paucis & raris : si q uoluerūt nō peccare. AT. Interim ex meo tuoq̄ iudicio;& ego q iterrogo:& tu q respondes peccatores sumus. CR. Sed possumus nō esse.si uelimus. AT. Dixi me uelle nō peccare:te quoq̄ hoc sentire nō dubiū est:quo modo ergo qđ uterq̄ uolumus:uterq̄ nō possumus? CRI. Quia plene nō uolumus. AT. Da ergo qui maioꝛ nostroꝛ plene uoluerunt:& potuerūt. CRI. Hoc qdē nō facile est ostēdere. Neq̄.n.quādo dico:hoīem posse esse sine peccato:si uelit: aliquos fuisse cōtēdo. Sed simpliciter posse eē:si uelit. Aliud nāq̄ est esse posse: qđ græce dicit Δυναμισ aliud est esse:qđ ipsi appellāt ΕΝΕΡΓΙΩΝ. Possum esse medicus:sed interim nō sum. Possum esse faber:sed nec dum didici.quicqd igit possum:licet nec dū sim:tamē ero:si uoluero. AT. Aliud sunt artes.aliud id qđ super artes est:medicina & fabrica. Et artes cæteræ iueniunt in plurimis.sine peccato autē esse ppetuo : diuinæ solius est potestatis. Itaq̄ aut da exēplum:q absq̄ peccato fuerint in perpetuum. Aut si dare nō potes:confitere

becillitatē tuā:& noli ponere i cælo os tuū:ut p eē & eē posse:stultorū illudas auribus. Quis.n.tibi cōcedet: posse hoiem facere:qđ nullus unq̄ hoinū potuerit? An tu ne dialecticis ībutus qđē es? Si.n. pōt hō:nō posse tollit. Si aūt nō pōt:posse subuertit. Aut cōcede mihi aliquē potuisse:qđ fieri posse contēdis. Aut si nullus hoc potuit:iuitus tenebris nullū posse:qđ possibile iactitas. Inter Diodorū & Chrysippū ualētissimos dialecticos ista cōtētio ē. Diodorus id solū posse fieri dicit:qđ aut sit uerū:aut uerū futurū sit. Et q̄cqd futurum sit:id fieri necesse ē. Quicqd aūt nō sit futurū id fieri nō posse. Chrysippus uero & quæ nō sūt futura:posse fieri dicit:ut frāgi hoc margaritū:etiā si id nūq̄ futurū sit. Qui ergo aiūt hoiem posse eē absq̄ peccato si uelit: nō poterūt hoc uerū ꝓbare. nisi futurū docuerit. Cū aūt futura ícerta sint oia & maxie ea quæ nūq̄ facta sūt: pspicuū ē eos id futurū dicere:qđ nō sit futurū Ecclesiaste hāc cōfirmāte sētentiā. Oē qđ futurū ē:iā factū ē i priori sæculo. CRI. Oro te ut mihi hoc respōdeas:possibilia deus mādata dederit an ípossibilia? AT. Cerno quo tua tēdat assertio. Sed de hoc ī posterioribus disserēdū ē:ne dū miscemus quæstionibus quæstiōes:obscurā audiētibus ítelligētiā reliq̄mus. Reseruato ergo hoc qđ fatemur:possibilia deū dedisse mādata:ne ipse auctor iustitiæ sit:si id exigat fieri:qđ nō pōt fieri: Nūc illud íple:qđ ꝓposueras: posse hoiem sine peccato eē. si uelit. Aut emēdabis eos:q potuerūt:aut si nullus potuit:líqdo cōfiteberis:hoiem ī ꝑpetuū uitare peccata nō posse. CRI. Quoniā urges me ut dē:qđ dare nō debeo: Illud quæso cōsidera:qđ dominus dixerit: Facilius eē camelū p foramē acus ītrare posse:q̄ diuitē ī regnū cælorū. Et tamē dixit fieri posse:qđ nūq̄ factū est. Neq̄.n. camelus p foramē acus īgressus ē. AT. Miror hoiem prudētē ꝓposuisse testioniū qđ cōtra se faciat. In hoc.n. nō qđ fieri possit dictū ē. Sed ípossibile ípossibili cōparatū. Quo mō.n. camelus nō pōt ītrare p foramē acus:ita & diues nō īgredieť regna cælorū:aut si potueris ostēdere q̄ diues īgrediať regna cælorū Seq̄tur ut & camelus ītret p foramē acus. Nec mihi abrahā & cæteros quos ī ueteri testaméto diuites legimus exēplo ꝓponas q diuites īgressi sunt regna cælorū: Cū tamē ipis diuitiis ad bona utētes opa diuites eē desierint: īmo cū nō sibi sed aliis diuites fuerit:& dispēsatores magis dei q̄ diuites appellādi sunt. Sed nobis euāgelica pfectio reqréda ē. In q̄ pcipit:Si uis pfectus eē:uade & uende oía tua:& da pauperibus. & ueni seqre me. CRI. Dū nescis ꝓprio caprus es Iaq̄o. AT. Quonā mō? CRI. Ex ſnīa domini asseris posse hoiem eē pfectum. Quādo.n. dicit Si uis pfectus eē:uēde oía quæ hēs:& da paupibus & ueni sequere me:ostēdit hoiem si uoluerit & fecerit quæ p̄cepta sunt:posse eē pfectū. AT. Validissimo qđē pugno me pcussisti. ita ut caligo mihi ante oculos obuersari cœpit. sed tamē hoc ipm qđ dicit. si uis pfectus eē:ei dī? q nō potuit īmo noluit & iccirco nō potuit. tu aūt ostēde mihi:q & uoluerit & potuerit:qđ nūc pollicitus es. CRI. Quæ.n. me cogit necessitas ostēdere:q pfecti fuerit:cū pspicuū sit posse eē pfectos ex eo:qđ uni a saluatore sit dictū:& p unū oībus:si uis eē pfectus. AT. Tergiuersaris:& i eodē luto hæsitas. aut.n. qđ pōt fieri aliq̄do factū ē:aut si nunq̄ factū est fieri nō posse cōcede. CR. Quid ultra differo? Scripturarū auctoritate uicendus es:ut cætera p̄termittā. Nonne his duobus testioniis tibi ípone sílētiū? ī qbus Iob & Zacharias Elisabethq̄ laudant? Ni fallor. n. in Iob ita scriptū ē. Hō qdam erat in regiōe Hus noīe Iob:& erat hō ille uerax & sine crimine:uerus dei cultor:abstinēs se ab oī re mala. Et iterū:qs est q arguit iustū meū sine peccato? & loquit uerbis tuis p ignorantiā? In euangelio quoq̄ secūdum Lucā:fuit i diebus Herodis regis iudæ sacerdos qdam nomie Zacharias:de uice Abia. & uxor illius de filiabus Aaron:& nomē illius Helisabeth. Erāt aūt ābo iusti ante deū:incedētes i oībus mādatis & iustificatiōibus domini sine q̄rela. Si uerus dei cultor ē:& ímaculatus:ac sine crimie:& q ābulabāt i cūctis iustificationibus. deide iusti sunt i cōspectu eius:puto q̄ peccata careāt. & nulla re īdigeāt:q̄ ad iustitiam ptinet. AT. Proposuisti testionia quæ nō de alterius scripturæ loco:sed de ꝓpriis libris absoluta sunt. Nā & Iob postq̄ pcussus ē plaga:multa aduersus dei ſnīam:puocās eū ad iudiciū:dixisse cōuincit. atq̄ utinā sic iudicare uir cū deo:quō iudicat filius hoīs cū collega suo. Et iterū:qs mihi tribuat adiutorē:ut desideriū meum oīpotēs audiat:& librū scribat ipse q iudicat? Et rursum: Si.n. fuero iustus:os meū ípia loquet. & si absq̄ crimie:prauus īueniar. & si purificatus niue & lotus māibus:satis me sorde tíxisti. execratū ē ī me uestimentū meū. Et de Zacharia scriptū ē:q̄ āgelo natiuitatē filii pollicēte dixerit: Vnde hoc sciā? Ego.n. sum senex: & uxor mea ꝓcessit i diebus suis. ob q̄ statī silētio cōdēnat. Eris tacēs:& loq nō poteris usq̄ ad diē quo fient hæc qa nō credidisti uerbis meis:quæ cōplebunt i tp̄re suo. Ex quo pspicuū ē:iustos qdem & ímaculatos dici. Sed si negligētia subrepserit:posse cōcidere:& semp hoiem i meditulio positū:ut & de uirtutū culmie ad uitia delabat:& de uitiis ascēdat ad sublimia & nūq̄ eū eē securū:sed semp metuere i trāqllitate naufragiū. ac p hoc hoiem sine peccato eē nō posse:dicēte Salomone: Nō ē hō iustus sup terrā:q faciat bonū:& non peccet Et eodē i regū libro. Neq̄.n. ē hō:q nō peccet. Ac beato Dauid. Delicta qs ítelligit:ab occultis meis munda me domine:& ab alienis parce seruo tuo. Quia nō iustificabit i cōspectu tuo oīs uiuēs. Et multa alia: qbus scripturæ plenæ sunt. CR. Quid ergo respōdebis ad illud exēplū:qđ ponit euāgelista loānes? Scimus q̄ oīs q natus ē ex deo nō peccat. sed generatio dei cōseruat eū:& malignus nō tāgit eū. Scimus quoniam ex deo sumus:& mūdus totus i maligno positus ē. AT. Par pari referā. & paruā euāgelistæ epistolā tuā secūdū sēsū tuum docebo sibi eē cōtrariā. Si.n. oīs q natus ē ex deo:peccatū nō facit:quoniā semē eius manet i eo:& nō potest peccare:qa ex deo natus ē:q̄ cōsequntia idē i eodē loco loq̄t: Si dixerimus quoniā peccatū nō hēmus: ipsi nos seducimus:& ueritas i nobis nō ē? ignoras rōem:hæsitas:atq̄ turbaris. Audi eūdē euāgelistā. Si cōfiteamur peccata nra:fidelis & iustus ē:ut dimittat nobis peccata nra:& mūdet nos ab oi iniqtate. Tūc ergo iusti sumus q̄do nos peccatores fatemur. Et iustitia nra nō ex ꝓprio merito:sed ex dei cōsistit misericordia:dicēte sācta scriptura:Iustus accusator sui ē i pricipio sermōis. & i alio loco. Dic tu peccata tua:ut iustificeris. Concluſit enī deus oía sub peccato:ut oībus misereat. Et hæc hoīs sūma ē iustitia:qcqd potuerit habere uirtutis:nō suū putare eē:sed domini q largitus ē. Qui ergo natus ē ex deo:nō peccat:q̄diu semē dei manet i eo. &

nō pōt peccare:qa ex deo natus ē. Sed qa ī agro dominico dormiēte pr̄familias ĩimicus hō zizania ſuperſeminat:Et frumēto bono dū neſcius:lolīū auena ſq; ſteriles ſatur nocturnus ĩterſerit. Ideo pabola iſta euāgelici pr̄ſſailias formidāda ē:q purgat arcā:& frumēto horreis cōdito paleas uētorū flatibus diſpgēdas:& urendas ignibus derelīqt. Vnde & ī Hieremia ſcriptū legimus:qd paleis ad frumētū:dicit dominus? Paleæ aūt a frumēto ī cōſumatiōe ſæculi ſepanť. Ex quo approbať dū ſumus ī corpore iſto mortali:mixtas eē cū tritico:qď ſi oppoſueris:q̄re dixerit. Et nō pōt peccare:qa ex deo natus ē? Audies.& ubi erit p̄miū uolūtatis? Si.n. ideo nō peccat:qa peccare nō pōt:liberū tolleť arbitriū:& neq̄q̄ noſtrū fiet:Sed naturæ bonum:quæ peccata nō capiet. CRI. Dudū faciliora ꝓpoſui:ut te ad maiora exercerē.qd ad illud dicere potes: qď q̄uis ſis ígenioſus nulla ualebis arte ſubuertere? Primū ponā de ueteri teſtaméto. deide de nouo. Veteris teſtaméti pr̄ceps Moyſes ē. Noui dominus atq; ſaluator. Moyſes loqť ad populū. Perfecti eſtote ī cōſpectu domini dei uſri. Et Saluator ad apoſtolos. Eſtote pfecti:ſicut p̄ uſr pfectus ē. Aut.n.poſſibile ē audiētibus facere:qď Moyſes & dominus p̄cepūt. Aut ſi ipoſſibile ē:nō ē culpa eorū:q obedire nō poſſunt:ſed eius q ipoſſibilia p̄cepit. AT. hic locus apud ipitos:& ſcripturarū ſāctarū meditatiōem uſúq; & ſcīam nō hēntes:uideť opīoni tuæ pria frō te blādiri. Cæterū diſcuſſus facile ſoluiť. Et cū teſtiōnia ſcripturarū aliis cōpaueris teſtioniis:ne ſibi ſpūs ſanctus ꝓ q̄litate locorū & tēporū uideať eē cōtrarius:ſecūdū illud qď ſcriptū ē. Abyſſus abyſſū ĩuocat in uoce cataractarū tuarū. Tūc ueritas apparebit. Id ē Xp̄m poſſibilia p̄cepiſſe dicētē. Eſtote pfecti. ſicut p̄ uſr cæleſtis pfectus ē:& tamē apoſtolos nō fuiſſe pfectos. CRI. Nō dico qd apoſtoli fecerit:ſed qd Xp̄s p̄cepit. Neq; .n. culpa ipātis ē:ſed eorū q audierūt ipiū:qď utiq; potuiſſe fieri:ex iuſtitia eius q ipabat agnoſciť. AT. Pulchre. Nolo ergo mihi dicas poſſe hoiem ſine peccato eē ſi uelit. Sed poſſe hoiem id eē:qď apoſtoli nō fuerūt. CR. Tā ſtultū me putas:ut audeā hoc loq? AT. Licet nō loq̄ris:tamē ex ꝓpoſitiōe tua ipſa cōſeq̄ntia & rerum ordie ĩuiť. Hoc loq̄ris. Si.n.pōt eē hō ſine peccato:qď apoſtolos nō potuiſſeť p̄ſpicuū ē:poſſet eē ſup apoſtolos hō:ut taceā de patriarchis:& ꝓphetis:quorū ī lege nō fuit pfecta iuſtitia:ſecūdū illud apoſtoli. Oēs.n. peccauerūt:& ĩdigēt gloria dei:iuſtificati gratis ꝑ dei gratiā:ꝑ redēptioné:quæ ē ī Xp̄o Ieſu:quē ꝓpoſuit deus ꝓpiciatoré. CR. Hæc argumētatio tortuoſa ē:eccleſiaſticā ſiplicitaté ĩter philoſophorū ſpineta cōcludemus? Quid Ariſtoteli:& Paulo? Quid Platoni & Petro? Vtille.n. p̄ceps philoſophorū:ita hic apoſtolorū fuit: ſup quē eccleſia domini ſtabili mole fūdata ē:quæ nec ípetu flumis:nec ulla tēpeſtate cōcutiť. AT. Rhetoricaris.& dū mihi obiicis philoſophiā:ad oratorū caſtra tranſcēdis. Verū audi qd idē dicat orator tuus. deſine cōibus locis:domi nobis iſta naſcūť. CRI. Nulla hic eloq̄ntia ē:nullus oratorū tumor:quorū definitio ē:dicere ad pſuadēdū accōmodate. Sed parū puro ſermōe quærius ueritatē:aut dominū nō ipoſſibilia præcepiſſe: ut ſint ī culpa:q poſſibilia nō fecerūt:aut ſi nō poſſūt fieri:nō eos q ipoſſibilia nō faciūt:ſed eū q ipoſſibilia p̄cepit:qď nefas dictu ſit:cōuíci iuſtitiæ. AT. Video te cōtra mores tuos uehemēter eē cōmotū:& ꝓpterea argumētari deſinā:ſed parūp te ĩterrogabo:qd de illo apoſtoli loco ſentias:quē ſcribit ad philippēſes:nō qa iā accepit:aut iā pfectus ſū. Perſequor aūt:ſi cōprehēdā:ī quo & apprehēſus ſū a chriſto. Fratres ego me nec dū arbitror cōprehēdiſſe. unū aūt poſteriorū obliuiſcēs:ad ea quæ priora ſūt me extendens:iuxta ꝓpoſitū ſequor ad brauiū ſupnæ uocatōis dei. ī chriſto ieſu. quot quot ergo pfecti hoc ſapiamus:& ſi qd aliter ſapitis: hoc quoq; deus uobis reuelauit:& cætera:quæ te ſcire nō dubito:& nos breuitatis ſtudio præterimus. Dicit ſe necdū cōprehēdiſſe:& ꝓnecdū:& neq̄q̄ eē pfectū:ſed iſtar ſagittarii ad ꝓpoſitū:& ad ſignū iacula dirigere: quē ſignificātius græci σκοπον nomīant:ne ſagitta ad ꝓtē declinās alterā ipitū oſtēdat ſagittariū. Et aſſerit præteritorū ſe ſēp obliuiſci:& ad priora ſēp extēdi: ꝑ quæ docet præterita negligēda:& futura cupienda:ut qď hodie pfectū putauit:dū ad meliora & priora extēdiť: cras ipfectū fuiſſe cōuīcat. Atq; ita ꝑ ſingulos gradus:dū nūq̄ ī ſtatiōe:ſed ſēp ī curſu ē ipfectū doceat qď hoies putabamus eē pfectū ſoláq; pfectiōem & uerā iuſtitiā dei tātū uirtutibus coaptādā:ſcdm ꝓpoſitū iqt Perſequor ad brauiū ſupnæ uocatiōis dei ī chriſto ieſu. O apoſtole Paule ignoſce mihi:q̄ſi homūculo mea uitia cōfitēti. Si audacter ĩterrogemus dicis te necdū accepiſſe:& necdū cōphēdiſſe:& necdū eē pfectū:& præteritorū ſēp obliuiſci:& ad priora te extendi. ſi quo mō poſſis occurrere i reſurrectiōe mortuorū:& cōſeq brauiū ſupnæ uocatiōis:& quō ſtatī ĩſers quotquot ergo pfecti hoc ſapius ſiue ſapiāus diuerſa.n. ſunt exēplaria.& qd ſapius ſiue ſapiāus nos eē pfectos? cōphēdiſſe qď nō cōphēdius? accepiſſe qđ nō accepius? eē pfectos q nōdū pfecti ſumus? Quid ergo ſapius īmo qd ſapere debemus pfecti nō ſumus:ipfectos nos eē cōfiteri:& necdū cōphēdiſſe:necdū accepiſſe? Hæc eſt hōis uera ſapia ipfectū eē ſe noſſe. Atq; ut ita loq̄r cūctorū ī carne iuſtorū ipfecta pfectio eſt. Vnde & in ꝓuerbiis legimus ad ítelligēdā iuſtitiā uerā: Niſi.n.eēt & falſa iuſtitia:nūq̄ dei uera iuſtitia diceretť. Et ī eodē apoſtolū loco ſeqťur Et ſi qd aliter ſētitis:& hoc uobis deus ſuelauit. Ré nouā audio.q paulo āte dixerat:nō qa iā accepi:aut qa iam pfectus ſū. Et uas electiōis q ꝓ cōfidētia hītātis ī ſe chriſti audebat loq;an expimētū q̄ritis eius q in me loqť xp̄s? & tamē ſipliciter fatebať ſe nō eē pfectū. nūc uero qď ſibi ꝓprie denegabat mittit ī turbam:iūgitq; cū cæteris: & ait quotquot ergo pfecti hoc ſapiāus. Sed q̄ rōe hoc dixerit exponit ī ſeqntibus. Hoc iqt ſapiāus q uolumus ſecūdū humanæ fragilitatis modulū eē pfecti:necdū nos accepiſſe:necdū cōphēdiſſe:necdū eē pfectos.& qa necdū pfecti ſumus:& forſitan aliter ſapius q̄ poſcit uera & pfecta pfectio:ſi qd aliter ſapimus & aliter intelligius q̄ dei hēt ſcīa.& hoc nobis deus reuelauit:ut p̄cemur cū Dauid:atq; dicāus. Reuela oculos meos:& cōſiderabo mirabilia đlege tua. Ex quo pſpicuū ē:duas ī ſcripturis ſāctis eē pfectiōes: duaſq; iuſtitias:& duos timores, primā pfectiōem & icōparabilē ueritaté pfectáq; iuſtitiá dei uirtutibus coaptādā. Secūdā aūt quæ cōpetit nr̄æ fragilitati:luxta illud qď ī pſalmis dicit:Nō iuſtificabit ī conſpectu tuo oís uiuēs:ad eā iuſtitia:q nō cōparatiōe:ſed dei ſciētia dicit eē pfecta. Iob quoq; & Zacharias & Eliſabeth iuſti dicti ſunt ſecúdū eā iuſtitiá q poſſit ī iniuſtitiá aliq̄ndo mutari:& nō ſecūdū illá quæ nunq̄ mutari pōt:& qua

dicit Ego sum:& nō mutor.& hoc ē q apostolus alio loco scribit:Et.n.nō ē glorificandū qđ glorificatū est 50
ꝑpter excellentē gloriā.q uicelicet legis iustitia ad cōparationē euagelicæ gratiæ nō uideat eē iustitia. Si.n.
ait qđ destruit glorioſū ē,multo magis qđ ꝑmanet:erit in gloria.Et iterū:ex ꝑte scimus.& ex ꝑte ꝑphetāus.
Cū aūt uenerit qđ ꝑfectū ē:destruēt illa:q ex ꝑte sunt.Et uidemus nūc p speculū i enygmate:tunc aūt facie
ad facie.Nūc cognosco ex ꝑte:tūc cognoscā:sicut & cognitus sum.ut i psalmis:Mirabilis facta est scia tua ex
me:cōfortata ē:& nō potero ad eā.Et iterū:existiabā cognoscere:hoc labor ē in cōspectu meo:donec itroeā
i sāctuariū:& itelligā i nouissimis eorū.Et i eodē loco.ut iumētū factus sū apud te:& ego semp tecū.Et Hie
remias.Stultus factus ē ois hō a scia.Et idē Paulus apostolus.Fatuū iqt dei sapiētius ē hominibus.Et multa
alia:quæ studio breuitatis omitto.CRI.Argute mi Attice:memoriterq; dixisti.Sed labor tuus:& multiplex
testioniorū replicatio meæ ꝑti ꝑficit.Neq;.n.ego hoiem deo cōparo:sed aliis hōibus:quorū collatiōe q stu-
diū dederit:pōt eē ꝑfectus.Ac p hoc q̄ndo dicit:Hō pōt eē sine peccato:si uoluerit:iuxta mensurā hōis:non
iuxta mēsurā dei dicit.maiestatis cuius cōparatiōe nulla creatura pōt esse ꝑfecta.AT.O Critobole hæc me-
morās mecū facis.& ego.n.hoc sentio:nullā creaturā secūdū uerā cōsumatāq; iustitiā posse esse ꝑfectā.Cæ-
terū aliū differre ab alio:& diuersas eē i hōibus iustitias.nulli dubiū ē:& uel maiorē eē aliū uel minorē.& ta-
mē secūdū statum & mēsurā suā posse iustos noiari:q aliorū cōparatiōe non iusti sunt. Verbi gratia Paulus
apostolus uas electiōis:q plus oibus apostolis laborauit:utiq; iustus erat:q scribēs ad Timotheū Certamē bo
nū certaui:cursum cōsumaui:fidē seruaui:de cætero reposita est mihi corona iustitiæ;quā reddet mihi domi
nus in illa die iustus iudex.nō solū aūt mihi:sed oibus q diligūt aduentū eius.Iustus erat & Timotheus disci
pulus eius & imitator:quē docet qd agere debeat:& quē modū tenere uirtutū.Putamus ne unā & eādem in
utroq; fuisse iustitiā:& nō plus hīe meritorū eū:q plus i oibus laborauit:Multæ māsiones sūt apd patrē: qa
& merita diuersa.Stella a stella differt in gloria.& in uno ecclesiæ corpe membra diuersa sunt.Hēt sol fulgorē
suū.Luna quoq; noctis tenebras tēperat.& q̄nq; sidera alia q̄ uocātur errātia:diuersis & cursibus & lūinibus
cælū pagrāt.Innūerabiles sūt aliæ stellæ:q̄s micare i firmamēto cernius.In singulis diuersa sunt lumina.& ta
mē in sua unaquæq; ꝑfecta est.ita dūtaxat ut cōpatōe maioris ꝑfectiōe careat.In corpore quoq; cuius mēbra
diuersa sūt:aliud oculus:aliud māus:aliud pes agūt.Vnde & apostolus dicit . Nō pōt oculus dicere māui: nō
es mihi necessaria.Aut iterꝝ caput pedibus:nō desidero opam uram. Nūqd oēs apostoli: nūqd oēs ꝑphetæ:
nūqd oēs magri:nūqd oēs cūctas hēnt uirtutes:nūqd oēs dōatōes hēnt sānitatū:nūqd oēs līguis loquūt:nū
qd oēs iterꝑtāt: æmulāini dōa maiora. Oia āt hæc opat unus atq; idē spūs:diuidēs ꝑpria unicuiq; put uult.
In quo diligēter attēde q nō dixerit;secūdū qđ unūqđq; mēbꝝ cupit:sed secūdū q ipe uult spūs. Neq;.n.di-
cere pōt uas figulo suo:q̄re ita uel ita me feciſti: Aut nō hēt figulus ptātē de eodē luto.aliud uas facere in ho
norē:aliud in cōtumeliā. Vnde cōsequēter adiecit.æmulamini dona maiora.In fide & industria plus cæteris
charismatibus hēre mereamur:melioresq; simus iis:q cōpatōe nri in secūdo uel tertio gradu positi sūt.In ma
gna domo uasa diuersa sūt:alia aurea:alia argētea:ænea:ferrea:ligneaq;.Et tamē secūdū modulū suū:cū æne
um uas ꝑfectū sit:cōpatōe argēti uasis:iperfectū dicit.Rursūq; argēteū aurei collatiōe deterius est.Atq; hoc
mō dū sibi inuicē cōparāt:ipfecta & ꝑfecta sūt oia.In agro terræ bonæ ex una semēte tricenarius & sexagena
rius:& cētenarius fructus exorit:ipsis nūeris iudicat iparē qđ nascit.Et tamē in suo genere ꝑfecta sunt sin-
gula.Elisabeth & Zacharias quo testionio quasi ipenetrabili uteris clypeo nos docere possūt:quāto inferio-
res sūt beatæ Mariæ matris sanctitate:quæ cōsciētia in se hītantis dei libere ꝓclamat. Ecce.n. ex hoc beatā
me dicēt oēs generatōes.Quia fecit mihi magna:q potēs est:& sanctū nomē eius.Et misericordia eiu s a pro
genie i ꝓgenies timētibus eū.Fecit potētiā in brachio suo.In quo aīaduerte:q beatā se eē dicat:nō ꝑprio me
rito atq; uirtute:sed dei in se hītātis clemētia.Ipse quoq; Ioānes;quo maior nō fuit inter natos mulierꝝ:parē-
tibus suis melior est.Nō.n.solū hoibus;sed & angelis testionio domini cōpat.Et tamē q cūctis hoibus erat
maior in terra:minimo in regno cælorꝝ minor fuisse,phibet.Quid mirꝝ in collatiōe sanctorꝝ alios eē meli-
ores:& alios inferiores:cū ecōtrario hoc liqde intelligi possit: Ad Hierusalē dr:quæ multis peccatorū erat cō
fossa uulneribus.iustificata est Sodoma ex te:nō q Sodoma p te iusta sit:quæ in æternos collapsa cineres au-
dit.Per Ezechiel Sodoma restituet in antiqs:sed q cōpatiōe sceleratoris Hierusalē hæc iusta uideat .illa.n.
dei filiū trucidauit.Hæc ꝑpter abūdātiā panis:& p luxuriæ magnitudinē excessit modū libidinis.Publicāus
in euāgelio q ꝓcutiebat pectus:q̄si thesaurꝝ cogitationū pessimarū:& cōsciētia delictorū oculos nō audebat
tollere: supbiētis Pharisei collatiōe fit iustior, Et Thamar sub spē meretricis fallit iudā.Et ipius snia q decep-
tus est:meret audire.iustificata est Thamar:magis q̄ ego.Ex qbus oibus approbat:nō solū ad cōparationē
diuinæ maiestatis hoies nequaq̄ eē ꝑfectos:sed ne angelorꝝ qdē & cæterorꝝ hoium:q uirtutū culmia cōscen
derūt:cū & tu q melior es alterius collatiōe:quē ipfectū eē mōstraueris:rursū ab alio te ꝑeunte uincaris:ac p
hoc nō hēas uerā ꝑfectionē:quæ si ꝑfecta sit;nulla re indiget.CR.Et quo mō Attice ad ꝑfectionē diuius ser-
mo,ꝓuocat:AT.Hac rōe q̄ dixi:ut secūdū uires nras unusq;sq; q̄tū ualuerit extēdat.Si quo mō possit puenir:
& cōpræhēdere brauiū supnæ uocatiōis.Deniq; oipotēs deus cui docet apostolus, iuxta dispēsationē carnis
assūptæ sbiiciēdū filiū:ut sit deus oīa i oibus:pspicue ēmōstrat:sibi cūcta eē sbiecta.Vnde & Propheta subie
ctionē sui i fine p̄sumit dicēs.Nōne deo soli subiecta erit aīa mea:ab ipso.n.ē salutare meū.Et qa in corpe ec-
clesiæ caput christus est:quibusdā adhuc repugnātibus mēbris;uidet corpus quoq; capiti nō eē sbiectū.Nāq;
si patitur unū mēbꝝ:cōpatiunt oīa.& totū corpus dolore unius mēbri cruciat. Quod dico:ita manifestius
fiet:q̄ diu hēmus thesaurū istū in uasis fictilibus:& fragili carne circūdamur:imo mortali & corruptibili.Be
atos eē nos credimus:si in singulis uirtutibus:ptibusq; uirtutū:deo subiecti sumus.Cū aūt mortale hoc idu-
tū fuerit imortalitate:& corruptiuū hoc in corruptōe uestitū:& absorpta mors fuerit in Christi uictoria:tūc

deus erit oía in oíbus. Vt nō ſit tātū in Salomone ſapiētia: in Dauid aī māſuetudo: in Helia & Finees zelus: in abrahā fides. in Petro cui dictū eſt: Simō ioānis amas me? pfecta dilectio. in electionis uaſe ſtudiū p̄dicādi. Et in cæteris: uel bina: uel trina: Sed totus ī cūctis ſit: & oī uirtutū choro ſanctorū nūerus glorieť: & ſit deus oía in oíbus. CR. Nullus ergo ſanctorū: q̄ diu in iſto corpuſculo eſt: cūctas pōt hr̄e uirtutes? AT. Nullus: qa nunc ex parte ꝓphetamus: & ex parte cognoſcimus. Nec. n. poſſunt oía eē in omnibus hominibus; quia non eſt īmortalis filius hoīs. CRI. Et q̄o legimus: Qui unā habuerit: oēs uī hēre uirtutes? AT. Participatiōe: nō ꝓprietate. Neceſſe eſt. n. ut ſinguli excellāt in quibuſdā. & tamē hoc qđ legiſſe te dicis: ubi ſcriptū ſit neſcio. CRI. Ignoras hāc philoſophorū eē ſniam. AT. Sed nō apoſtolorū. Neq; n. mihi curæ é qđ Ariſtoteles: ſed qđ Paulus doceat. CRI. Obſecro te. Nōne Iacobus apoſtolus ſcribit: q in uno offēderit: eē oíum eū reū? AT. Ipe locus ſe interp̄tať. Nō. n. dixerat unde cœpat diſputatio. q diuitē pauperi in honorē p̄tulerit: reus eſt adulterii uel homicidii. In hoc. n. delirāt ſtoici paria cōtēdentes eē peccata. Sed ita quoq; q dixit, nō mæchaberis: dixit & nō occides. q; & ſi nō occides: mæchaberis aūt: factus es trāſgreſſor legis: Leuia cū leuibus & grauia cū grauibus cōpanť. Nec ferula dignū uitiū gladio uindicādū eſt: nec gladio dignū ſcelus ferula coercēdum CRI. Eſto ut nullus ſanctorū oēs uirtutes hēat: hoc certe dabis. in eo qđ pōt facere: ſi fecerit: eē p̄fectū. AT. Nō tenes qđ ſupra dixerī? CRI. Quidnā illud eſt? AT. Perfectū eē in eo qđ fecit. & ip̄fectū in eo qđ facere nō potuit. CRI. Sed ſicut p̄fectus eſt in eo qđ fecit: qa facere uoluit. ita & in eo p̄ qđ ip̄fectus é: qa nō fecit: p̄fectū eē potuiſſe: ſi facere uoluiſſet. AT. Quis. n. non uult facere, qđ perfectū eſt? Aut qs nō cūctis cupiat floreť uirtutibus? Si totū req̄ris: ab oíbus tollis rerū diuerſitaté & gr̄aꝝ diſtātiā: & creatoris artificis uarietatem. cuius ſacro ꝓpheta ſonat carmie. Oía in ſapiētia feciſti. Indigneť Lucifer q̄re fulgoré lunæ non hēat: Luna ſup ſuis defectibus & laboř cauſeť: cur ánuū ſolis circulū ſingulis méſibus expleat ſol q̄rať: qđ offēderit: ut lunæ curſu tardior ſit. Clamemus & nos homūculi: qđ cauſæ extiterit: ut hoíes & nō angeli facti ſimus: q̄q̄ magr̄ nr̄ o ἀρχαῖος. i. ueruſtus: de cuius hæc fonte procedunt: oēs rōales creaturas æquo aſſerit iure conditas. ut inſtar q̄drigaꝝ & curruū de carceribus exeūtes: ī medio ſpatio uel corruāt uel ꝓteruolēt: & ad optata pueniāt. Elephāti tātæ molis: & Griphes in ſua grauitate cauſent: cur q̄ternis pedibus īcedāt: cū muſcæ culiceſq; & cætera huiuſcemōi aīantia ſub pēnulis ſenos pedes hēant, & aliq uermiculi ſint: q tātis pedibus ſcateāt: ut īnūerabiles ſimul motus nulla acies cōp̄hendat. Dicat hæc Martiō: & oēs hær̄tici: q cr̄atoris opibus illudūt. Vr̄um decretū hucuſq; pueniet: ut dū ſingula calūniant: manū iniiciāt deo: cur ſolus deus ſit? cur ſuiderit creaturis: ut nō oēs eadē polleāt maieſtate? Quod licet nō dicatis (Neq; n. tā īſani eſtis) ut apte pugnetis deo: tamē aliis uerbis loquimini: rē dei hōi copulātes: ut ſit abſq; peccato: qđ & deus eſt. Vnde apoſtolus ſup diuerſis ītonās gratiis loqť. Diuiſiōes donationū ſunt, idē aūt ſpūs. & diuiſiōes miniſteriorū ſūt: ſed idē domīus. & diuiſiōes opationū. Vnus aūt deus: q opať oía in oíbus. CRI. Nimius es in una atq; eadē q̄ſtiōe: ut p̄ſuadere cōeris hominē uniuerſa ſimul hēre nō poſſe: q̄ſi aut ſuiderit aut nō potuerit deus p̄ſtař imagini & ſimilitudini ſuæ: ut ī oíbus reſpōdeat ſuo creatori. AT. Ego ne nimius an tu? q ſoluta ꝓponis; & nō ītelligis aliud eē ſimilitudinē: aliud æq̄litatē. Illud pictur̄a; hoc eē ueritatē. Verus equus cāporū ſpatia trāſuolat: pictus parieti hæret in curru. Arriāi dei filio nō cōcedūt: qđ tu oī hōi tribuis. Alii nō audēt p̄fectū in xp̄o hoíem cōfiteri: ne ſuſcīpe in eo hoís peccata coganť: q̄ſi potētior ſit creatiō creatore. Et idipſū tātū filius hoís: qđ dei filius. Aut igiť ꝓpōe alia: q bus reſpōdeā, aut deſine ſupbire: & da gloriā deo. CRI. Immemor es reſpōſiōis tuæ: & dū arguméta argumētis cōnectis: ac p̄ ſcripturaꝝ latiſſimos cāpos īfrenis eq libertate baccharis: ſup fortiſſima q̄ſtiōe: cui pol licitus es te ī cōſeq̄ntibus reſpōſuꝝ: oío tacuiſti: obliuionē ſimulās ut neceſſitaté reſpōſiōis euaderes. Sed ego ſtultus ad horā tribui qđ petebas: exiſtimās oblatuꝝ ſpōte qđ accepas. & nō ad mōitū reddere qđ debebas: AT. Niſi fallor de poſſibilibus mādatis dilata é r̄ſpōſio. CRI. Aut poſſibilia deus mādata dedit: aut ipoſſibilia. Si poſſibilia; ī nr̄a ptāte é ea facere: ſi uelius. Si ipoſſibilia: nec ī hoc rei ſumus: ſi nō facius: qđ ipleť nō poſſumus. Ac p̄ hoc ſiue poſſibilia dedit deus mādata ſiue ipoſſibilia: pōt hō ſine peccato eē ſi uelit. AT. Quæſo ut patiēter audias, nō. n. de aduerſario uictoriā: ſed cōtra mēdaciū q̄rimus ueritaté. Deus poſſibiles dedit hūa nō generi ingenio oēs artes q̄ppe quas plurimi didicerūt: ut taceā de his quas græci μηχανικας uocant: nos ad opa manuū p̄tinere poſſumus dicere. Verbi gr̄a: grāmaticā: rhetoricā: philoſophiæ tria genera: phyſicam: ethicā: logicā: geometriā atq; aſtronomiā: aſtrologiā: arithmeticā, quæ & ip̄æ p̄tes philoſophiæ ſūt: medicīnā ét q̄ in tria diuidiť διαιτητικόν ideſt uictus rōnē φαρμακεντικον ideſt medicamenti rationem χειρουργικον. i. operis manuarii rōnem. Iuris quoq; & legū ſciētiā qs noſtrū; q̄uis ſit ingenioſus poterit oía cōp̄hendere? Cū eloquētiſſimus orator de rhetorica & iuris ſciētia diſputās dixerit: pauci unū poſſūt: utrūq; néo. Vides ergo: q; & deus poſſibile iuſſerit? Et tamē id qđ poſſibile é per naturā: nullū poſſe cōplere? Dedit itaq; p̄cepta diuerſa: uirtutes uarias; q̄s oēs ſimul hēre nō poſſumus. Atq; ita fit: ut qđ ī alio: aut primū: aut totū eſt in alio ex pte uerſeť. Et tamē nō ſit in crimine: q nō hēt oía. Nec cōdēneť ex eo: qđ nō hēt: Sed iuſtificeť ex eo: qđ poſſidet. Definit apoſtolus: qualis epiſcopus eē debeat: ſcribēs ad Timotheū, oportet ep̄m eē irrep̄hēſibilē: unius uxoris uirū: ſobriū: pudicū: ornatū: hoſpitalē: docilē: nō uinolētū: nō p̄cuſſorē: ſed māſuetū: nō litigioſum; ſine auaritia: domū ſuā bene regēté: filios habēté ſubditos cū oī pudicitia. Et nō neophytū: ne inflatus ī iudicium incidat diaboli. Oportet aūt eū ét teſtimoniū de foris habere, ne ī obprobriū īcidat: & laqueū diaboli. Tito quoq; ſcribēs diſcipulo: q̄les ep̄os debeat ordinare: breui ſermone demōſtrat. Ideo reliqui te Cretæ: ut quæ reliqua ſunt corrigas: & cōſtituas p̄ ciuitates præſbyteros: ſicut ego præcepi tibi. Si qs eſt ſine crimine: unius uxoris uir; filios hēns fideles; nec in accuſatione luxuriæ; aut nō ſubiectos. Oportet aūt ep̄m eē ſine crīe; ſine accuſatōe. Hoc. n. magis ἀνεγκλητον ſicut dei diſpēſatorē: nō p̄nū: nō iracundū: nō uinolentū: non p̄cuſſorē: nō turpis lucri appetitorem. Sed hoſpitalē benignū; pudicum; iuſtum; ſanctum; continentem;

obtinẽtẽ doctrinæ fidelẽ sermonẽ:ut possit exortari ĩ doctrina sana.Et cõtradicẽtes coarguere:ut diuersarũ
ꝑsonarũ uaria præcepta nũc sileã:circa mãdata ep̃i me tenebo. Vult certe deus tales esse episcopos:siue præ-
byteros:qles uas electiõis docet.Primũ qđ dixit. Irreprehẽsibilis:aut nullus:aut rarus.Quis ẽ.n. q nõ q̃si in
pulchro corpore:aut neuũ:aut uerucã habeat.Si.n.ipse apostolus dicit de Petro:q̃ nõ recto pede ĩcesserit in
euãgelii ueritate.& ĩ tantũ reprehẽsibilis fuerit:ut & Barnabas adductus sit ĩ eãdẽ simulationẽ:qs ĩdignabi-
tur id sibi denegari:qđ princeps apostolorũ nõ habuit?Deĩde unius uxoris uirũ sobriũ:pudicũ:ornatũ:hospi
talẽq̃:ut reperias:illud certe qđ sequit̃ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ: qui possit docere: nõ ut ĩterpretat̃ latina simplicitas:
docilẽ:cũ cæteris uirtutibus difficulter iuenies.uinolentũ quoq̃ & percussorẽ:& turpis lucri cupidũ repudiat
apostolus:& pro his cupit mãsuetũ:absq̃ iurgio:sine auaritia.Et ut domũ suã optime regat.Quodq̃ uel diffi-
cillimũ est:ut filios hẽat subiectos cũ oĩ pudicitia.Nõ.n.sufficit ꝓpriã hẽre pudicitiã:nisi eã filiorꝫ & comitũ
ac ministrorũ pudore decoret̃ Dicẽte Dauid.Ambulãs in uia ĩmaculata hic mihi ministrabat.Cõsideremus
quoq̃ ΣΥΝΤΑΣΙΝ pudicitiæ filios hẽntẽ subditos in oĩ pudicitia:ut non solũ ope:sed sermone quoq̃:& nuti
bus se abstineat ab ĩpudicitiis.Ne forte illud ĩcidat Heli:q certe ĩcrepauit filios suos dicẽs.Nolite filii mei no
lite:nõ bonã famã audio ego de uobis.Corripuit:& punitus est:qa nõ corripere debuit:sed abiicere.Quid sa
ciet q gaudet ad uitia?q emẽdere nõ audet?q cõsciẽtiã suã metuit?& qđ cũctus populus clamitat:nescire se
simulat?Quodq̃ sequit̃ ΑΝΕΠΟΦΥΤΟΝ ut etiã a nullo accusẽt̃:ut bonã opinionẽ ab iis q foris sunt habeat: ut
etiã maledictis aduersariorꝫ careat.Et quibus doctrina displicet:placeat cõuersatio.puto q̃ nõ facile sit re-
perire:maxieq̃ illud:ut potẽs sit aduersariis,resistere:& peruersos opprimere,& superare doctrinas.ut nõ ne-
ophytus episcopus ordinet̃:qđ uidemus nostris tẽporibus ꝑ sũma eligi iustitia.Nequaq̃ utiq̃ apostolus ne
ophytũ refutaret:sed baptismũ uetera peccata cõscindit.Nouas uirtutes nõ tribuit.Dimittit & arcet.Et di-
misso si laborauerit p̃mia pollicet̃.Aut nullus inq̃ aut rarus est q oĩa hẽat quæ habere debet ep̃s. Et tamẽ si
unũ uel duo de catalogo uirtutũ ep̃i cuiq̃ defuerint.nõ tamẽ iusti carebit uocabulo.Nec ex eo dãnabit̃ qđ
nõ hẽt.sed ex eo coronabit̃ qđ possidet.Oĩa.n.hẽre & nullo indigere uirtutis eius est q peccatũ nõ fecit.nec
dolus inuẽtus est in ore eius.q cũ maledicerẽt̃ nõ maledixit.q cõfidenter uirtutũ cõscientia loquebat̃. Ecce
uenit princeps mũdi huius. & in me inuenit nihil.Qui cũ eẽt in forma dei nequaq̃ rapinã arbitratus est æq̃-
lẽ se eẽ deo,Sed se exinaniuit formã serui accipiẽs:& factus est obediẽs usq̃ ad mortẽ:& mortẽ crucis.Propte
rea donauit ei deus nomẽ sup̃ oẽ nomẽ. Vt in nomine Iesu flectãt genua cælestia terrestria & infernа.Si ergo in
una episcopi ꝑsona pauca præcepta aut nequaq̃ aut difficulter iuenies:qd facies de omni hoĩe:q cũcta debet
ĩplere mãdata.Et ex corporalibus cõsideremus spiritalia.Alius uelox pedibus:sed nõ fortis manu.Ille tardus
incessu:sed stabilis in p̃lio.Hic pulchrã hẽt faciẽ:sed raucæ uocis est.alius tetrã:sed dulci modulatõe cantat.
Illũ ingeniosũ sed obliuiosũ.Hũc memorẽ:sed tardi uidemus ingenii.In ipsis cõtrouersiis:in q̃bus quõdam
pueri lusimus:nõ oẽs similiter uel in ꝓœmiis:uel in narratiõibus:uel in excessibus:uel in argumẽtis:aut exẽ
plorũ copia:& epilogorꝫ dulcedine se agũt.Sed eloquẽtiæ suæ alia atq̃ alia in ꝑte dissimiles sũt.De uiris ma
gis ecclesiasticis loquor. Multi super euãgelia bene dixerũt.Sed in explanatiõe apostoli impares sui sunt.Alii
cũ instrumẽto nouo optime senserũt: in psalmis & ueteri testamẽto muti sunt.Hoc totũ dico:q̃ nõ oĩa pos-
sumus oẽs.Raruſq̃ aut nullus est diuitũ:q in oĩ substantia sua paria uniuersa possideat.Possibilia p̃cepit de-
us:& ego fateor.Sed hæc possibilia cũcta singuli hẽre nõ possumus.nõ ibecillitate naturæ:ne calũniã facias.
sed aĩ lassitudine q cũctas simul & semp̃ nõ possit habere uirtutes.qđ si & in eo arguis creatorẽ:q̃re te talem
cõdiderit:q deficias atq̃ lasseſcas.dicã itẽrꝫ maior erit rep̃hẽsio:si eũ uolueris accusare:quare te deũ nõ fece-
rit.Sed si dices:si nõ possũ:ergo peccatũ nõ habeo:habes peccatũ:q̃re nõ feceris:qđ alius potuit facere.Rur-
sumq̃ ille:cuius tu cõparatiõe deterior es:uel tui ĩ alia uirtute:uel alterius:erit collatiõe peccator.atq̃ ita fit:
ut quẽcũq̃ primũ putaueris:minor sit eo:q se in alia parte maior est.CRI.Si nõ põt hõ esse sine peccato:quo
Iudæis scribit apostolus:Ei q potẽs est cõseruare uos sine peccato:& cõstituere ante cõspectũ gloriæ suæ ima
culatos:quo testiõnio cõprobat̃ posse hoĩem eẽ sine peccato:& maculã nõ hẽre?AT. Non ĩtelligis q ꝓposue
ris.Neq̃.n.hõ põt eẽ sine peccato:qđ tua hẽt sentẽtia:sed põt:si uoluerit deus:hoĩem seruare sine peccato: &
ĩmaculatũ sua misericordia custodire.Hoc & ego dico:q̃ cuncta deo possibilia sunt.Hõi aũt nõ q̃q̃d uolu
erit possibile est.& maxie id eẽ:q̃ nullã legeris hẽre creaturã.CRI.Nõ dico hominẽ esse sine peccato:qđ tibi
forsitan ĩpossibile uideat̃.sed posse eẽ si uelit.Aliud ẽ.n.eẽ:aliud posse.Esse q̃rit exẽplũ:posse ostendit ĩperii
ueritatẽ.AT.Nugaris:nec meministi illius ꝓuerbii.actũ negas:& in eodẽ cœno uolutaris.ĩmo laterẽ lauas:ꝓ
quo nihil aliud audies:nisi hoc:qđ oĩbus patet:Rẽ te uelle firmare:quæ nec est:nec fuit:& forsitan nec futu
ra est. Atq̃ ut ipso uerbo utar:& stultitiã asistate,i.ĩcõsistẽtis argumẽtatõis ostẽdã:esse posse te aio dicere:qđ
eẽ nõ possit:hoc.n.qđ ꝓposuisti:posse hoĩem sine peccato eẽ si uelit:aut uerũ est:aut falsũ ẽ.Si ueꝝ est:ostẽ
de qs fuerit.Si falsũ:q̃q̃d falsũ est:nunq̃ fieri põt. Veꝝ hæc quasi explosa taceant̃:& in scriniolis uris mussi
tẽt publicã facie formidãtia. Trãseamus ad alia:in q̃bus ꝓpetua oratione utẽdũ ẽ.Ita dũtaxat ut hẽas potesta
tẽ refellẽdi:& quærẽdi:si q̃d uolueris.CRI.Audiã patiẽter:nõ.n.dicã libẽter,& mirabor ingeniũ: cuius ma
gis stupeo falsitatẽ.AT. Vtrũ falsa sint an uera:quæ dicturus sum:cũ audieris:tũc ꝓbabis. CRI. Loquere ut
uis.mihi decretũ est:si respõdere nõ potuero:magis silere q̃ mẽdacio acqescere.AT.Quid interest utrũ te ta
cẽtẽ an loquẽtẽ superẽ?Et iuxta Protei fabulã:Vigilãtẽ capiã an dormiẽtẽ?Cum dixeris:quæ uolueris:audi-
es q̃ neq̃q̃ uelis. Veritas.n.laborat̃ põt:uinci nõ põt.Libet sentẽtias tuas parũp discutere:ut intelligãt sectato
res tui q̃ diuinũ in te mirent̃ ingeniũ.Dicis sine peccato eẽ nõ posse:nisi q sciẽtiã legis hũerit:ꝓ qđ magnam
partẽ xp̃ianorꝫ excludis a iustitia.& q ꝓdicator es ĩpeccãtiæ:oẽs,ꝓprie peccatores eẽ,pnũcias.Quotus.n.qsq̃
christianorꝫ hẽt legis scientiã:quam in multis doctoribus ecclesiæ:aut raro aut difficulter iuenias? Verũ tu

tãtæ es liberalitatis:ut ſauorẽ tibi apud Amazonas tuas cõcilies. Vt in alio loco ſcripſeris:ſciẽtiã legis ẽt fœminas hére debere:cũ apoſtolus doceat eé tacẽdũ mulieribus in eccleſia.& ſi quid ignorãt domi uiros ſuos debere cõſulere. Nec ſufficit tibi dediſſe agmini tuo ſciam ſcripturarũ:niſi earũ uoce & cãticis delecteris. lũgis.n.& ponis in titulo q̃ & fœiæ deo pſallere debeãt. Quis.n.ignorat pſallẽdũ eſſe fœis in cubiculis ſuis: & abſq̃ uirorũ frequẽtia & cõgregatione turbarũ? Verũ tu dõasqd licet:ut qd uerecũde facere debeãt:& abſq̃ ullo arbitrio magſtri auctoritate,pclamẽt. xiiii. titulo. Addis p̃terea ſeruũ dei nihil amarũ de ore ſuo:ſed ſemp qd̃ dulce eſt & ſuaue debere,pferre & q̃ſi alius ſit ſeruus dei:alius doctor & ſacerdos eccleſiæ prioris oblitus ſniæ. Põis in alio titulo. xxii. ſacerdotem ſiue doctorẽ oĩum actuũ ſpeculari debere:& fiducialiter corripere peccãtes:ne pro iiſdẽ rõnẽ reddãt. Et eoꝝ ſanguis de ſuis manibus requiraſ. Nec ſemel dixiſſe cõtẽtus idipm replicas:& inculcas. xxxi. ſacerdoté ſiue doctorẽ nemini adulari debere. Sed ardẽter oẽs corripere : ne & ſe & eos qui eũ audiũt pdat. Tãta ne eſt in uno opere diſſonãtia:ut qd prius dixeris:neſcias? Si.n. ſeruus dei nihil amarũ de ſuo debet ore ,pferre:ſed ſemp qd̃ dulce & ſuaue eſt: Aut ſacerdos & doctor ſerui dei nõ erũt:qui fiducialiter debẽt corripe peccãtes:& nulli adulari:ſed audacter oẽs increpare: Aut ſi ſacerdos & doctor nõ ſolũ ſerui dei:ſed inter ſeruos eius pricipalẽ tenẽt locũ:fruſtra ſeruis dei blãditias & dulcedines reſeruaſti:cum hoc proprie hæreticorũ ſit:& eorũ q̃ decipere cupiũt audiẽtes:dicẽte apoſtolo. Huiuſmodi enĩ Chriſto domino noſtro nõ ſeruiũt:ſed ſuo uẽtri. Et p̃ dulces ſermones & benedictiões ſeducũt corda inocẽtiũ:ſemp inſidioſa:callida:bláda é adulatio. Pulchreq̃ adulator apud philoſophos definiť. Bládus inimicus: ueritas amara eſt:rugoſæ frontis:ac triſtis:offenditq̃ correctos. Vnde & apoſtolus loquiť. Inimicus uobis factus ſum:ueritaté dicẽs uobis. Et Comicus obſequiũ aĩcos:ueritas odiũ parit. Quapropter & paſcha cũ amaritudinibus cõedíus: & uas electiõis docet paſcha celebrãdũ:in ueritate & ſincericate. Veritas in nobis ſit & ſinceritas: & amaritudo ilico cõſeqť. Illud uero qd̃ i alio põis loco:oẽs uolũtate,ppria regi:qs chriſtiãorũ põt audire? Si.n. nõ unus:nec pauci:nec multi,ſed oẽs reguntť,ppria uolũtate:ubi erit auxiliũ dei? Et quo mõ illud exponis? A domino greſſus hoĩs dirigunť:& nõ in hoíe uia eius:Et nemo põt qcq̃ accipe:niſi datũ fuerit ei deſup. Et in alio loco. Quid.n.hẽs:qd̃ nõ accepiſti? qd gloriaris:quaſi nõ acceperis? dicẽte domío ſaluatore. Nõ deſcẽdi de cælo:ut facia uolũtatẽ meã:ſed uolũtaté eius qui me miſit patris. Et in alio loco:Pater ſi fieri põt tranſeat a me calix iſte:Verũtamẽ nõ qd̃ ego uolo:ſed ſicut tu uis pr̃. Et in oĩone dominica. Fiat uolũtas tua:ſicut í cælo & in terra. Qua ſniæ temeritate aufers dei oẽ p̃ſidiũ? Et qd̃ in alio loco fruſtra conaris adiũgere abſq̃ dei gr̃a:quo mõ ſentire uelis:ex hoc loco intelligiť:dũ gratiã eius:nõ ad ſingula refers opa:ſed ad cõditionis ac legis:& liberi arbitrii ptãtem. lxxii. Illud uero dũ in lequẽti ponis capitulo:In die iudicii iniqs & peccatoribus nõ parcẽdũ:ſed æternis eos ignibus exurẽdos:ferre qs põt? & interdicere te miſericordiã dei:& ante diẽ iudicii de ſentẽtia iudicis iudicare:ut ſi uoluerit iniquis & peccatoribus parceř:te præſcribẽre nõ poſſit. Dicis.n. Scriptũ eſt.n.in.ciii.pſalmo. Deficiãt peccatores a terra:& iniqui ita ut nõ ſint. Et in Eſaia. Cõburẽtur iniq & peccatores ſimul:& q relinquunt deũ cõſumabunť. Et nõ iteiligis cõminationẽ dei iterdũ ſonare clæmentiã Nõ.n.dicit eos æternis ignibus cõcremari. deniq̃ Eſaias de quo ponis teſtimoniũ: cõburéť ait iniq & peccatores ſimul. Ei nõ addidit ĩ æternũ. Et q relíquut deũ cõſumabũť;,pprie hoc de hæreticis loqť:q rectũ fidei tramitẽ relíquentes cõſumabũť:ſi noluerit ad dominũ reuerti:quẽ dereliquerũt: quæ ſentẽtia & tibi parata é:ſi neglexeris ad meliora cõuerti. Deíde cuius é temeritatis:iniquos & peccatores ípiis iungere:qa nobis ſic definiũť:oís ípius iniquus é:& peccator é:nec reciprocať:ut poſſimus dicere:Oís peccator & iniquus etiam ípius é. Impietas.n.,pprie ad eos pertinet:q notitiã dei nõ habẽt:uel cognitã trãſgreſſione mutarũt. Peccatũ aũt & iniqtas ,p qualitate uitiorũ poſt peccati & iniqtatis uulnera recipit ſanitatẽ. Vnde ſcriptũ é. Multa flagella peccatoris:& nõ ĩteritus ſẽpiternus. Et p̃ oía flagella atq̃ cruciatus emẽdať Iſrahel. Quẽ.n.diligit dominus:corripit Flagellat aũt omnẽ filiũ:quẽ recipit. Aliud é cedere magſtri & parẽtis affectu,aliud cõtra aduerſarios crudeli aío deſæuire. Quá ob cauſã &í primo pſalmo caniť. Quoniã nõ reſurgũt ípii í iudicio. lã.n.in pditionẽ ſunt præiudicati. Neq̃ peccatores in cõſilio iuſtorũ. Aliud enĩ eſt gloriã perdere reſurgẽdi:aliud perire ppetuo. Veniet inq̃t hora:in qua oẽs qui í ſepulchris ſunt:audiẽt uocẽ eius:& egredienť qui bona fecerũt in reſurrectionẽ uitæ. Qui aũt mala egerunt in reſurrectionẽ iudicii. Vnde & apoſtolus eodẽ ſenſu:quia eo dem & ſpiritu loquiť ad Romanos. Quicũq̃ enĩ ſine lege peccauerũt:ſine lege peribũt. Et qcũq̃ in lege peccauerũt:per legẽ iudicabũť. Sine lege ípius é:q impius í æternũ peribit. in lege peccator credẽs in deũ: q per legem iudicabiť:& nõ pibit. Si peccatores & iniqui æternis ignibus exurũť:nõ times ſentẽtiam tuá:qui iniquum & peccatorem te eſſe dicis. Et argumentaris nõ hoíem eſſe ſine peccato,ſed eſſe poſſe. Ergo ſolus ille ſaluabiť:q nunq̃ fuit:nec eſt:ſed futurus eſt:aut forſitan nec futurus:& pereant omnes:quos retro fuiſſe legimus: Tu ipſe q Catoniana nobis inflaris ſupbia:& Milonis humeris intumeſcis:qua temeritate peccator magiſtri nomen aſſumis? Aut ſi iuſtus es:& humilitate ſimulas peccatorem:mirabimur:atq̃ gaudebius? habere te ſolum:poſſidere cum ſociis:quod nec uel poſſibile patriarcharũ: nec apoſtolorũ q̃ſpiã habuit. Si aũt Origenes omnes rationabiles creaturas dicit nõ eſſe pdendas: & diabolo tribuit pœnitentiã: qd ad nos:q & diabolũ & ſatellites eius:omneſq̃ ípios & p̃uaricatores dicimus perire ppetuo? Et chriſtianos ſi in peccato p̃uenti fuerint:ſaluandos eſſe poſt pœnas? xxi. Iungis p̃terea,duo capitula inter ſe diſcrepantia:quæ ſi uera ſint:os aperire nõ poteris. Sapiẽtiam & intellectũ ſcripturarũ niſi q didicerit:ſcire nõ poſſe. xx. Et iterũ:ſciẽtiam legis uſurpare nõ debere idoctũ. Aut.n.magiſtrum a quo dideriś,pferre cogeris:aut ſi magiſter talis é:q ab alio nõ didicerit:& docuerit te qd̃ ipſe ignorabat:reſtat ut nõ recte facias:q indoctus uſurpas ſciẽtiam ſcripturarũ:& mr̃ prius q̃ diſcipulus eé cœpiſti. Niſi forte hũilitate ſolita:mr̃m tuũ iactitas dnũm:q docet oẽm ſciẽtiã,ut cũ Moyſe in nube & caligíe facie ad facié audias uerba dei.& íde nobis cornuta fronte ,pcedas. nec hoc ſuffi-

cit:ſed repente mutaris in ſtoicū:& de Zēonis nobis tonas ſupercilio.lxxiii.Chriſtianū illius debere eē patiē 521
tiæ:ut ſi quis ſua auferre uoluerit:gratanter amittat.Nōne nobis ſatis eſt patienter perdere: qđ' hēmus:niſi
uioléto atq; raptori agamus gratias?& eū cūctis benedictionibus ꝓſequamur?Docet euangeliū ei:qui nobi-
ſcum uelit iudicio cōtendere:& per lites ac iurgia auferre tunicā:etiam palliū eē cedendū?Non præcepit:ut
agamus gratias:& læti noſtra ꝑdamus.hoc dico:nō ꝙ aliquid ſceleris ī hac ſētētia ſit, ſed ꝙ ubiq; mediocria
ὑπερβολικῶς trāſeas & magna ſecteris. Vnde adiūgis gloriā ueſtiū & ornamētoꝝ deo eē cōtrariā.Quæ ſūt
rogo inimicitiæ cōtra deū:ſi tunicā habuero mundiorē:ſi epiſcopus:ꝓſbyter:& diaconus:& reliquus ordo
eccleſiaſticus in adminiſtratōe ſacrificioꝝ cādida ueſte ꝓceſſerit.Cauete clerici:cauete mōachi:uiduæ & uir
gines:piclitamini:niſi ſordidas uos atq; pānoſas uulgus aſpexerit. Taceo de hoibus ſæcūli:quibus aperte bel
lum indicitur.Et inimicitiæ cōtra deū:ſi ꝓcioſis atq; nitētibus utanť exuuiis.clxiiii.Audiamus & cætera.Ini
micos ut proximos diligēdos:ſtatiq; oppreſſurus grauiſſimo lethargo ponis.& dicis.clxi.Inimico nunq̄ eſſe
credendū:qđ' ſibi eē cōtrariū etiā me ſilente:ꝓſpicuū eſt.Sed dices utrūq; uocibus ſcripturæ cōtineri:nō aſſad
uertēs quo ſenſu in ſuis locis dicta ſunt.Præceptū eſt mihi:ut diligā inimicos:& oré pro ꝓſecutoribus.Nū-
quid iuſſū eſt:ut ita diligā quaſi proximos:& cōſanguineos & amicos?ut inter æmulū & neceſſariū nulla di-
ſtantia ſit?Si inimicos diligo q̄ſi ꝓximos:amicis quid amplius exhibebo?Aut ſi hoc dixeris:illud tacere debue
ras:ne cōtraria ſibi in eodē loco dicere uidearis.Inimico nunq̄ eē credēdū.Sed quomō diligatur inimicus &
lex docet,lumētū aduerſarii ſi ceciderit:ſubleuādū.Et apoſtolus:Si eſurierit inimicus tuus:ciba illū.ſi ſitierit
da illi potū.Hoc.n.faciens carbones ignis cōgregabis ſuper caput eius.nō in male dictū & cōdēnationem:ut
pleriq; exiſtimāt:ſed in correctionē:reſurrectionē:& plenitudinē:ut ſupatus beneficiis odii igne:excocto fri
gore caritatis:inimicus eē deſiſtat.cxxiii.addis ꝑterea:regnū cælorū etiā in teſtamēto ueteri ꝛpromitti.Pōiſq;
teſtimonia de apocryphis:cū perſpicuū ſit regnum cælorū primū in euangelio ꝑdicari per loānem Baptiſtā
& dominū Saluatorē & apoſtolos.Lege euangelia.loānes Baptiſta clamat in deſerto:Pœnitētiā agite,appro-
pinquabit enim regnū cælorū.& de Saluatore ſcriptū eſt.Et eo tēpore cœpit ꝑdicare & dicere: Pœnitētiam
agite,appropiquabit.n.regnū cælorū.Tu aūt nos Manichæos uocas:cur legi euāgeliū ꝓferentes:in illa ūbrā:
in hoc ueritatē eē dicamus:& nō intelligis ſtultitiā tuā ꝑudentiæ copulatā. Aliud eſt dānare legem:qđ' Ma
nichæus faciat:aliud legi ꝓferre euāgeliū:quæ apoſtolica doctrina eſt.In illa.n.ſerui:in hoc ꝓſens domius lo
quitur.Ibi,ꝑmittitur:hic ꝓfectio eſt.Ibi initia:hic ꝓfectio eſt.In illa opeꝝ fūdamēta iaciunť:hic fidei & gratiæ cul
men ꝑponitur.Hoc poſuimus:ut egregii ꝓceptoris doctria mōſtreť. Centeſimus titulus eſt poſſe hoiem ſi-
ne peccato eē:& dei mādata facile cuſtodire ſi uelit,de quo abūde dictū ē.Cunq; ſe imitatorē:īmo expletorē
operis beati martyris Cypriani ſcribētis ad Cyrinū eē fateať:nō intelligit ſe in eodē ope dixiſſe cōtraria.Ille ī
liiii.titulo tertii libri ponit:neminē ſine ſorde & ſine peccato eē.ſtatimq; iungit teſtimonia:in quibus ſcriptū
eſt apud Iob.Quis.n.mūdus a ſordibus:ne ſi unus etiā diei ſit uita eius in terra?Et in pſalmo.l.Ecce in iniq
tatibus cōceptus ſum:& in peccatis cōcepit me mr̄ mea.Et in epiſtola loānis.Si dixerimus:qa peccatū nō ha
bemus:nos ipſos decipimus:& ueritas in nobis nō eſt.Tu ex diuerſo aſſeris:poſſe hominē ſine peccato eē.Et
ut hoc uerū dixiſſe uidearis:ſtati iungis.Et dei mādata facile cuſtodire:ſi uelit:quæ aut rarus:aut nullus im
pleuit.Si.n.facilia ſunt,debēt a pluribus cuſtodiri.Sin aūt ut cōcedamus tibi:rarus q̄ſq̄ ea explere pōt; mani
feſtū eſt eē difficile:qđ' rarū eſt,atq; ut hoc augeas:& magnitudinē tuæ uirtutis oſtēdas:quod.ſ.de bono cō-
ſciētiæ theſauro eructare conaris:Ponis in titulo.cxxiii.Nec leuiter quidē eē peccandum.Et qd ſit hoc leui
ter:ne forte ī ope te aliqs dixiſſe exiſtimaret: ıdnectis.cxxxi.Malū uero nec cogitādū:neq; illius ſentētiæ re-
cordaris:Delicta qs ītelligit?ab occultis meis mūda me domie:Et ab alienis ꝑce ſeruo tuo.Cū eccleſia etiam
ea:quæ ꝑ ignorantiā delinqmus:& ſola cogitatione peccamus:delicta eſſe fateať.In tantū ut hoſtias ꝑ erro-
re iubeat offerri:& pōtifex q ꝑ cuncto populo deprecať:āte pro ſe offerat uictias:q certe nūq̄ ꝑ aliis iubereť
offerre niſi iuſtus ipſe eſſet.Nec rurſum pro ſe offerre:ſi peccato careret ignorantiæ ſcilicet.Nunc mihi latiſ
ſima ſcripturarū ſpatia ꝑgranda ſūt:ut doceā errorem & ignorantiam eſſe peccatū.Obſecro te:nonne legi
ſti:q uiderit mulierē ad cōcupiſcendū:iam mœcchatus ē eā in corde ſuo.Non ergo ſolus aſpectus & incētiua
uitiorū reputanť in peccatū:ſed ea quibus attribuimus aſſenſū.Aut.n,uitare poſſumus malā cogitationem,
& cōſequēter poſſumus carere peccato.Aut ſi uitare non poſſumus:reputať in peccatū:qđ' caueri non pōt:
Callide qdem argumētaris:ſed nō ītelligis argumētationē tuā cōtra ſanctas ſcripturas facere. Volunt.n,elo-
qa ſcripturarū etiā ignorantiā habere peccatū.Vnde & Iob offert hoſtias ꝑ filiis ſuis:ne forte ꝑ ignorantiā ī
cogitatiōe peccauerint.Et q ligna cedit:ſi ſecuri ac ferro fugiente de ligno hō fuerit occiſus:ꝑgere iubeť ad
urbem fugitiuorū:& tā diu ibi eē:q̄ diu ſacerdos maximus moriať.i. redimať ſanguīe Saluatoris.Aut in do
no baptiſmatis:aut ī pœnitētia quæ imitať baptiſmatis gratiā:ꝑ ineffabilē clæmentiā Saluatoris:q non uult
perire quēq̄:nec delectať mortibus peccatorū:ſed ut & cōuertanť:& uiuāt.CRI.Rogo:quæ é iſta iuſtitia:ut
ī peccato tenear erroris:cuius reatū nō habet cōſciētia?Neſcio me peccaſſe:& eius rei q̄ neſcio:pœnas luo.Et
qd plus faciā:ſi ſponte peccauero?ATTI.A me ſentētiæ & diſpoſitionis dei cauſas reqris?Reſpondebit ſtul-
tæ ītterrogationi tuæ liber ſapientiæ. Altiora te ne quæſieris: Et fortiora te ſcrutatus ne fueris.Et alibi. No
li eſſe ſapiēs multū:Et noli argumētari plus q̄ oportet.Et ī eodē loco.In ſapiētia & ī ſimplicitate cordis quæ
rite deū.Ac ne forte huic uolumini contradicas:audi apoſtolū euangelica clāgentē tuba.O altitudo diuitia-
rū ſapiētiæ & ſcientiæ dei:q̄ inſcrutabilia ſunt iudicia eius:& inueſtigabiles uiæ eius.Quis.n,cognouit ſen-
ſum domini?Aut quis conſiliarius fuit eius?Iſtæ ſunt quæſtiones:de qbus & in alio loco ſcribit.Stultas aūt
& ineruditas quæſtiones deuita:ſciens quoniā lites generāt. Et Eccleſiaſtes:de quo certe libro nulla eſt am-
biguitas:Dixi inquit ſapiēs efficiar:& ipſa longe facta eſt a me:profunda,ꝑfunditas:quis eā iuenit?a me qris

Ignorātia pcce

quare ſigulus aliud uas fecerit in honorē:aliud in cōtumeliā:Et nō uis acqeſcere Paulo pro ſuo domīo reſpō deri.O homo tu qs es:q reſpondes deo? Audi ergo breuiter teſtīonia ſcripturarū:ut ſtulta īmo impia ſciſcita tio in perpetuū cōticelcat.Loquitur deus in geneſi.Non adiiciā ultra maledicē terræ ꝓpter opa hoīum: qa appoſita eſt mēs hoīs diligēter ad mala a pueritia.Abrahā & Sara audita repromiſſione filii Iſaac:ridēt ī corde ſuo:& tacita cogitatio nō latet ſcientia dei.Arguūtur in riſu & ipſa cogitatio q̄ſi pars infidelitatis reprehēditur.attamē nō ex eo q̄ riſere:diffidētiæ cōdēnanē:ſed ex eo qđ poſtea crediderūt iuſtitiæ palmā acceperūt. Loth neſcit in cōcubitu filiarum qd fecerit:& inebriatus ab eis nō hēt crimē cōſciētiæ.Et tamē error in uitio eſt.Argue ſanctū uirū Iacob: quare Rachel formoſam dilexerit:ꝓ qua & ſeruiuit multo tēpore:& in Liæ primo cōcubitu fuerit cōtriſtatus.& acquieſce tandē hūanæ fragilitati quæ etiā pulchra corpa diligit:& deformia deteſtatur.Luget Iacob mortē filii ſui Ioſeph:& multo tēpore conſolationē nō recipit filiorū:reſpondetq̄ lugens & gemēs.Vadā ad infernū.& probat ſe hoīem:dū iuſtus ignorat qd actū ſit de iuſto filio Ioſeph. In Exodo ſcriptū ē.Si percuſſerit aliquis quēpiā:& mortuus fuerit:morte moriaē.Sin aūt nō uolens:ſed deus tradidit eū in manibus eius:dabo tibi locū:ad quē cōfugiat:qui occiderit.In quo notādū eſt:q̄ deus tradidit hominē in manus eius:& ille qui occidit per ignorātiā exilio cōdēnatur.In Leuitico lex expōīt.Anima ſi peccauerit in cōſpectu domini nō ſpōte ex oībus ꝓceptis domini quæ nō oportet fieri:feceritq̄ unū ex eis: ſiue pontifex fuerit:ſiue omnis ſynagoga:& reliquus populus:& poſtea didicerit peccatū ſuū:qđ peccauit p ignorantiā:offeret munus hircū in capris maſculū īmaculatū:& ponet manus ſuas ſuper caput eius: interficietq̄ illū in loco ubi mactanē holocauſta corā domino:qa ꝓ peccato eſt.Statīq̄ in ſequētibus.Si tetigerit aliquid īmundū:qđ nō liceat tangere:& fecerit ꝓignorātiā:& poſtea didicerit: ſiue promiſerit aliquid:& fuerit obligatus:ꝓnunciabit peccatū ſuū:in quo peccaſſe ſe ꝓſpicit:& offeret domino pro his quæ peccauit:agnā ſiue caprā pro peccato.& ꝓcabitur ꝓ eo ſacerdos ſuper peccato:& dimittē ei peccatū.Sin aūt nō prævaluerit manus eius:ut offerat ouē pro peccatis eius:q̄bus peccauit:duos turtures aut duos pullos colūbarū offeret domino:unū ꝓ peccato:& unū in holocauſto:& portabit ea ad ſacerdotē.& offeret ſacerdos pro peccato quod peccauit:& dimittetur ei.Cæteraq̄ his ſimilia:quæ ſtudio breuitatis omitto:ne faſtidiū ſtomacho tuo faciā. In cōſequētibus quoq̄ narrat Moyſes:q̄ in conſecratiōe Aarō & filiorū eius obtulerit uitulū pro peccato:& poſuerit Aarō & filii eius manus ſup eū ſup caput uidelicet uituli:q erat pro peccato:& mactauerit eū:& tulerit eū de eius ſanguine:& poſuerit ſup cornua altaris in circuitu digito ſuo:atq̄ altare mūdauerit.Similiter in arietē fecerit:& de ſanguine eius tetigerit auriculā eius dexterā:& manū dexterā:& ſūmitatē pedis dextri. Et poſt multa alia q̄ narrare lōgiſſimū eſt:& enumeratis diebus.vii.ita legimus.Factū eſt quoq̄ die octauo: & uocauit Moyſes Aarō & filios eius:& oēs ſēiores Iſrahel:& dixit ad Aarō.Tolle uitulū de bobus ꝓ peccatis & arietē in holocauſto īmaculatū:& offeres deo ī cōſpectu domini:& ſenioribus Iſrahel loq̄re dicēs.Tollite hircū de capris uiuū ꝓ peccato:& uitulū īmaculatū āniculū in holocauſtū.Dixitq̄ Moyſes ad Aarō:Accede ad altare:& fac ꝓ peccato tuo reliq̄.Rurſūq̄ eleuauit Aarō mānus ſup populū:& benedixit eis.Deſcēditq̄ cū feciſſet ꝓ peccato & holocauſto & ſalutari.Mulier generat liberos lege naturali:& īmūda ē:ſi maſculū pepit diebus.lx.ſi fœminā diebus.lxxx.Accuſa creatorē cur īmūdū q̄q̄ noīet:qđ ipe cōdidit.Et nō ſolū ipa īmūda ē:ſed & oē qđ tetigerit.Cūq̄ dies inq̄t purgatōis eius cōpleti fuerit:ſup filio aut filia offeret agnū anniculū īmaculatū:& pullū colūbaꝛ:& turturē ꝓ peccato:ad hoſtiū tabernaculi teſtī ſacerdoti q̄offeret ī cōſpectu domini:& expiabit pro ea ſacerdos.De leproſo quoq̄ qđ in die purgatiōis eius offeraē pro eo uictima ꝓ peccato:duoq̄ turtures:& duo pulli colūbaꝛ.unus ꝓ peccato:alius in holocauſtū.Et q fluxū ſemis patiē: eodē ſacrificii ordine ꝓ peccato & holocauſto liberaē.Et ad extremū ſerē.Timoratos facite filios iſrahel ab īmūdiciis ſuis:& nō moriēē ꝓ peccato ſuo ſi cōtāinauerit tabernaculū teſtaméti.Ipi quoq̄ Aarō præcipiē:ut nō ī oi tpe īgrediaē ī ſancta ſāctoꝛ:ne forte moriaē.Cūq̄ ait uoluerit ītrare:offerat uitulū ꝓ peccato:& arietē ī holocauſtū.Duoſq̄ hircos accipiat ab uniuerſo populo.unū ex eis offerat ꝓ peccato ſuo:& unū ꝓ peccato populi:& arietē ī holocauſtū.Alter hircoꝛ cūcta peccata ſuſcipit populi in typū domini Saluatoris:& offert in ſolitudinē:& ſic placaē deus oī multitudini.Ad extremū dī:Si cōederit hō de ſāctificatis ꝓ ignorātiā:īputaē ei iniquitas:atq̄ delictū:& uoti reus erit.Vnde & apoſtolus monet euchariſtiā domini cū cautiōe ſumēdā:ne ī cōdēnatōem nobis ſumamus atq̄ iudiciū.Si dānaē ī lege ignorātia:quāto magis ī euāgelio cōſciētia? Trāſeamus ad nūeros:& ob cōtētioſoꝛ ipudētiā cōfutādā ſūma quæq̄ carpamus.Nazareus ſācto crine uenerabilis alterius ſubita morte maculaē:& oēs dies cōſecratōis eius ꝑteriti irriti fiūt:poſteaq̄ ꝓ eo offerēē duo turtures:& duo pulli colūbarū.Vnus pro peccato:& alter in holocauſtū.In die quoq̄ cōſumatiōis eius offerē agnus cū holocauſto:& agna ꝓ peccato:Et poſt multa ſcriptū ē.Et nūc magnificēē fortitudo domini: ſicut locutus ē dicēs:Domīus lōganis & multæ miſericordiæ auferēs iniqtatē & īcelera:& mūdās nō faciet īnocētē:pro quo.lxx.ītерpretati ſunt:& emūdās nō mūdauit reū:q̄ ſolus etiā poſt īdulgētiā reus ſit ꝓpriæ cōſcientiæ.Cūq̄ ait ignorauerit populus:& fecerit unū ex his q̄ facere nō debuit ꝑter cerīoniarū lōgū ordinē īferē & dī.Offerte hircū capraꝛ ꝓ peccato:& placabit ſacerdos ꝓ oī ſynagoga filioꝛ Iſrahel:& ꝓpiciabiē ei:domīus:qa ignorātia ē:& ipi offerēt oblationē ſuā ī ſacrificiū dnō ꝓ peccato ſuo ī cōſpectu eius:quoniā neſcierūt.Ibiq̄ addiē:ſi aīa una peccauerit ꝓ ignorātiā offeret caprā āniculā pro peccato ignorātiæ corā domīo:& deprecabiē pro eo ſacerdos:eo q̄ ignorauerit ꝓ peccato ignorātiæ corā domino:& rogabit ꝓ eo:& ꝓpiciabiē ei.In calēdis ſinguloꝛ mēſiū offerē hircus caprarū ꝓ peccato dnō.In paſcha quoq̄ ꝓ dies octo.a die.xv.mēſis primi uſq̄ ad.xxi.diē ſacrificium pro peccato eſt.In penthecoſte hircus pro peccato offertur & in calendis menſis ſeptimi quando tubarum clangor concinitur eadē hirci pro peccato religio conſeruatur. dei quoq̄ decimo eiuſdem menſis ſeptimi: quoniam ieiunium eſt uſq̄ ad veſperum: offertur hircus caprarum pro

peccato ꝓter eū hircū:q ante holocaustū ꝑ peccato ex lege mactaꝝ:ī diebus quoq; Senephegiæ: quádo ſige-
bāt tabernacula ī die.xv.eiuſdé méſis ſeptimi uſq; ad dié.xxii.iter uictimas ſemꝑ peccato hircus offerebaꝝ:
ut illud ipleaꝝ btī Dauid. Tibi ſoli peccaui:& malū corā te feci:ut iuſtificeris ī ſermōibus tuis:& uícas cū iu-
dicaris. Sex ciuitates eligunꝝ exilii eoꝝ:q nō ſpōte:ſed ꝑ ignorātiā:uel iactu lapidis:uel ipulſiōe manus:uel io
co:uel laſciuia abſq; inimicitiis ſfelicitate magis q̄ uolūtate peccauerūt:& tamé nō abſq; crīe ſūt:dū relegāt
in ꝓpetuū:& ante cōſtitutū dié nec ſupplicatiōe:nec p̄cio eoꝝ reuerſio īpetrari & redimi poſſit ī deuterono-
mio.q liber p̄teritoꝝ enumeratio é.ꝑſpicue demōſtraꝝ:nō ī opibus nr̄is atq; iuſtitia:ſed dei miſericordia nos
cōſeruari dicéte domino ꝑ Moyſen. Ne dicas in corde tuo:cū ſubuerterit eos dominus deus tuus a facie tua.
In iuſtitia mea ītroduxit me dominus:ut poſſideā terrā hāc:& īpietate gētiū iſtaꝝ dominus cōſumet eos a fa
cie tua:nō ī iuſtitia tua: & directiōe cordis tui ītrabis ut poſſideas terrā eoꝝ:ſed īpietate eoꝝ dominus deus
tuus cōſumet eos a facie tua:ut ſuſcitet uerbū:qd̄ locutus eſt p̄ribus tuis:Abrahā:Iſaac:& Iacob:& ſcies q; nō
iuſtitia tua dominus deus tuus dabit tibi terrā optimā:ut poſſideas eā:qa populus duræ ceruicis es. In eo au
té qd̄ dixit:Perfectus eris cū domino deo tuo quo ſenſu dixerit ex ſequētibus approbaꝝ. Cū īgreſſus inḡt fue
ris terrā:quā dominus deus tuus dabit tibi:nō diſces facere abominationé gētiū illaꝝ. Nō iueniet ī te q tra-
ducat filiū:uel filiā ſuā ꝑ ignē:diuinatiōibus:uel oībus auguriis & maleficis artibus & incantatiōibus nō ſer-
uies:ut īterroges magos & ariolos:& mortuos. abominatio.n.domini é oīs q facit hæc. Et ꝓpter has abomi-
natiōes dominus deus tuus cōſumet eas a facie tua:ꝑfectus eris cū domīo deo tuo. Deniq; īfert qa gētes iſtæ
q̄s tu poſſidebis ariolos & diuinos audiūt. Tibi aut̄ nō dedit dominus deus tuus. Statimq; ſubiūgit ꝓphetā
unū ex te de frībus tuis ſicut me ſuſcitabit dominus deus tuus:ipſum audies. Ex quo oſtēdiꝝ ꝑfectū hic dici
nō q cūctas uirtutes habeat:ſed q ꝑfectū & unū ſequaꝝ deū. Narratq; ſimiliter de cōditiōe exulū:q ꝑ ignorā-
tiā peccauerūt:quo & q̄diu cōfugere debeāt:atq; ſubiūgit. Quādo ædificaueris domū nouā facies loricula te
cto tuo ī circuitu:ne ſanguinis reus ſis cū aliq̄s ceciderit ex ea. Et iteꝝ. Si fuerit in te uir q nō ſit mūdus a no-
cturno fluxu:egrediet̄ extra caſtra:& nō īgrediet̄ mediū caſtroꝝ:cūq; aduenīet ueſpa lauabit ſe aq̄:& poſt oc
cubitū ſolis īgrediet̄ mediū eoꝝ. De leſu filio naue duo tātū ponā teſtīonia:peccauit Achaz: & totus popu-
lus offendit. Dixitq; dominus ad Ioſue:Nō poterūt ſtare filii Iſrahel ī cōſpectu inimicoꝝ ſuoꝝ:ſed dorſa uer
tent aduerſariis ſuis:qa ſactū eſt anathema in eis. Et nō addā ut ſim uobiſcū: niſi cōtritū fuerit anathema de
medio ueſtrū. Cūq; ſacrilegiū q̄reret̄:& ſors latēte īueniſſet reū:īterficiunꝝ cū Achaz filii eius:& filiæ:boues:
aſini:pecora:& tabernaculū. & quæcūq; hr̄e potuit:igne deleta ſunt. Eſto q; ipſe peccauerit:qd cōmiſere filii?
qd boues? qd aſini? qd pecora? Fac deo calūniā:q̄re unus peccauerit:& pars populi trucidata ſit? Cur & ipſe la
pidaꝝ:& oīa q̄ hr̄e potuerit ultrix flāma cōſumpſerit? Dicamus & aliqd aliud. Nō erat inḡt ciuitas:quā nō tra
didit dominus filiis iſrahel. abſq; Eneo q habitabat ī Gabaon oēs pugnādo ceperūt. qa a domino factū erat:
ut īduraret cor eoꝝ. & pugnaret̄ cōtra iſrahel:ut īterficerent̄. & nō fieret ī eis miſericordia. & p̄ret̄: ſicut p̄ce
pit dominus Moyſi. Si domini factū é uolūtate:ut pacē nō reciperēt:nec ſuſcipent iſrahel:dicamus iuxta apo
ſtolū:Quid ergo q̄riꝝ? Volūtati. n. eius qs p̄ot reſiſtere? De Samuel & Malachi Ionathan fauū mellis guſtauit
ī ſceptro:& illumīatis oculis piclitaꝝ:q; neſciés fecerit. Hoc.n. ſcriptura teſtaꝝ: q; ignorauerit a p̄re eé p̄ceptū:
ne q̄ſq̄ guſtaret:donec uictoria domini cōpleret̄. In tātū aut̄ iratus eſt dominus:ut ſors īueniret occultū: &
ipſe fatereꝝ dicés. Guſtaui ī ſūmitate ſceptri:qd̄ é ī manu mea parū mellis:& ecce ego morior. Et poſtea īter-
ceſſiōe & p̄cibus populi liberatus é:dicés ad Saul. Nūc Ionathan morieꝝ:q fecit ſaluté hanc magnā in iſrahel?
Abſit. Viuit dominus:Si ceciderit de capillis capitis eius ī terrā:qa cū domīo fecit dié hāc. & liberauit domi-
nus Ionathā:& nō é mortuus. Samuel iraſciꝝ Sauli:& nō uult ire cū rege. Poſtea p̄cibus uinciꝝ:ut oſtēdat hu-
mani aī ī diuerſū mutationé. Pergit Bethleé. ſingulos filioꝝ leſſe putat ipſos eé:quos domīus req̄rebat. Cūq;
uidiſſet Eliab ait:Ecce ī cōſpectu domini xp̄s eius. Et ait dominus ad eū. Ne reſpicias ad uultū eius:& ad ſta-
turā corpis illius:quoniā abieci eū. Aliter.n. uidet hō:aliter deus. Hō.n. uidet ī facie:deus ī corde. Atq; ī hunc
modū ꝓ oīs errat:ꝑ oīs corrigiꝝ:ut pateat hūanæ mētis īfirmitas. Miphiboſeth Saul filius īterficiꝝ dolo a Re
cab & Baana filiis Remmō Berotite. Cūq; nūciaſſent Dauid:& caput aduerſarii demōſtrarēt:occiſi ſunt: Da
uid dicéte: Viri īpii occiderūt uiꝝ iuſtū in domo ſua & in lectulo ſuo. Certe Miphiboſeth iuſtus non erat:&
tamē in eo iuſtus appellaꝝ:q; abſq; noxa īterfectus eſt. Oza leuites cū arca domini tranſſerꝝ hieruſalē:& laſci-
uiēntes boues plauſtrū in parté alterā declinaſſent:miſit manū:ut ſuſtētaret inclinatā. Statiq; ſequiꝝ. Iratus eſt
furor domini in Ozā:& ꝑcuſſit eū deus ibi ꝑ ignorātia:& mortuus eſt iuxta arcā dei. Cōtriſtatuſq; Dauid q;
ꝑcuſſerit dominus Ozā:timuit dominū ī illa die:& ait. Quō īgredieꝝ ad me arca domini? Dauid iuſtus:& ꝓ-
pheta:& unctus ī regē:quē elegit dominus ſecūdū cor ſuū:ut faceret cūctas uolūtates eius:ut uidet ignorātiā
domini furore punitā terreꝝ:atq; triſtaꝝ. nec q̄rit cauſā a domino:q̄re ꝑcuſſit ignorātē. ſed ſimilē ſentētiā ꝓ-
tremiſcit. Præcepit Dauid prīcipi exercitus Ioab:ut numeret populū:ſtatiq; ſcriptura cōmemorat:& ꝑcuſſit
cor ſuū:& dixit ad dominū:peccaui uehemēter:qa hoc feci. cū iuberet ut fieret:utiq; qd̄ diceret ignorabat. &
tamē ſe ipſe reꝑhēdit:& ꝑ hac culpa. lxx. milia hoīum angeli gladio trucidanꝝ. Salomō cōpletis tēpli cerimo-
niis utraſq; palmas tēdit ad dominū. & ait:Cū peccauerit tibi populus. nō eſt enim hō:q nō peccet. Abia pro-
pheta Salonites neſciebat ad ſe uenire uxoré Hieroboam. dixitq; dominus Ecce uxor Hieroboā ingreditur:
ut quærat uerba a te pro filio ſuo:q ægrotat iuxta hoc:& iuxta hoc. loquaris ad eā. Heliſeus ſedebat in mon-
te:uenit ad eū mulier:cuius filius mortuus erat:& amplexa pedes eius uociferaꝝ. Repelléte aut̄ eā Giezi: di-
xit ad eū uir dei:dimitte eā. quoniā aīa eius in amaritudine eſt. Et dominus cælauit a me. ut nō annunciaret
mihi. In libro dierū legimus. fuerūt filii Sobal patris Cariathiarim:q; ꝓphetabat ex dimidio. Et ieeꝝ. Filii aut
tem Alma Bethleé & Netophat hi corona domus Ioab. & q; ꝓphetabat ex dimidio Sarai & cætera. Similiter

utiq; ſancti erãt qui ꝓphetabãt.& tamen ꝓfectã nõ meruerũt accipe ꝓphetiã.Nequaq̃ de futuro ſecundũ tro pologiã:ſed ĩpræſentiaꝝ iuxta hiſtoriã ꝓphetãtes.Abacuc ꝓpheta cãticũ ſuũ hoc ĩſcribit titulo.Oratio Aba cuc ꝓphetæ pro ignorãtibus.Locutus.n.fuerat audacter ad dominũ:& dixerat.Vſq; quo domine clamabo: & nõ audies? Vociferabor ad te uim patiẽs:& nõ ſaluabis?Quare oſtendiſti mihi iniqtatẽ & laborem: uidere prædã & iuſtitiã?Cõtra me factũ eſt iudiciũ:& cõtradictio potẽtior:ꝓpter hæc lacerata eſt lex.& non ꝓuenit uſq; ad finẽ iudiciũ:quia ĩpius præualet aduerſus iuſtũ;ꝓpterea egredit̃ iudiciũ ꝓuerſum:pro quo ſe ipſe re prehẽdens q; ꝓ ignorantiã ſit locutus:ſcribit canticũ pœnitẽtiæ.Si peccatũ nõ erat ignorãtia? ſupfluo ſcribit librũ pœnitudinis:& uoluit id lugere:qđ̃ peccatũ nõ habet.In Ezechiel extrema parte: ubi ꝑ æ dificiũ tẽpli in mõte Siti eccleſiæ multa poſt ſæcula futuræ ſacraméta narrant̃:primo die & ſeptimo die méſis primi offe runt̃ uictimæ:pro peccatis oĩum:in quo ꝓ erroré:aut ignorantiã peccauerũt.Septẽ quoq; diebus paſchæ hir cus ſemp pro peccato mactat̃.ſeptimi méſis qntadecima die:idẽ pro peccatis ſacrificioꝝ ordo celebratur.Et poſt alia plurima:quæ nõ eſt iſtius tẽporis replicare:ſcriptũ eſt:Erat autẽ ibi locus ad occidẽtẽ:dixitq; ad me: iſte eſt locus:ubi coquere debẽt ſacerdotes hoſtiã pro peccato:& pro ignorãtia. Hieremias loquit̃ ad deum. Scio domine qđ̃ nõ eſt hoĩs uia eius:nec uiri eſt:ut ambulet & dirigat greſſus ſuos. Ideoq; prauũ eſt cor hoĩs & ĩſcrutabile:qs cognoſcet illud? In ꝓuerbiis legimus.Eſt uia quæ uidet̃ recta eſſe apud hoĩes: & nouiſſima eius ueniũt in ꝓfundũ ĩferni.Ecce & hic manifeſte ignorãtia cõdẽnat̃:cũ aliud putat homo:& ſub ſpecie ue ritatis ad ĩferna delabit̃.Multæ inqt cogitatiões in corde hoĩs:ſed nõ tamẽ illius uolũtas:quæ incerta & flu ctuans:atq; mutabilis eſt:ſed dei cõſiliũ obtinet.Quis inqt gloriabit̃ caſtũ ſe hr̃e cor? Et qs cõfidet mundus eſſe a peccato? Dulcis eſt enim homini panis mẽdacii.Et poſtea ĩplebit̃ os eius calculo.A domino greſſus ho minis dirigunt̃:mortalis autẽ quo modo ſcire poterit uias ſuas? Oĩs uir uidet̃ ſibi iuſtus:filius malus iuſtũ ſe facit:& nõ laudat exitũ ſuũ:ſed corrigit corda oĩum deus.filius malus excelſos habet oculos:& palpebris ſuis eleuat̃.Eſt.n.iuſtus q; perit in iuſtitia ſua. Vnde dicit̃ ad eũ.Ne ſis iuſtus multũ:nec q̃ſi per ſapientiã quæras ſupflua:ne forte obſtupeſcas.Quæcũq; enim laborauerit homo:ut reqrat:nõ inueniet.ſi dixerit ſe ſapiẽs in telligere:reperire nõ poterit.Cor enim filioꝝ hominũ repletum eſt malitia.

Secũdus liber eiuſdẽ dialogi cõtra Pellagianos. Epiſtola.XVIII.

RITOBOLVS.Multa qdẽ de ſcripturis memoriter:copioſeq; dixiſti.Et q̃ſi qbuſdam di ſcuſſis nubibus:clarũ uiſus es ueritatis lumen aperire.ſed qd ad rem? His enim cunctis te ſtimoniis uideris hoĩum accuſare naturã.ac ꝓ hoc inuidiã referre ad deũ:ſi tales hoĩes cõ didit:ut obliuione & ignorãtiæ peccato carere nõ poſſint.Ex quo ꝓſpicuũ eſt hoĩem poſ ſe ſi uoluerit nõ peccare.Id.n.fecit qđ̃ uitare nõ potuit.Vbi autẽ auferẽ poſſibilitas:aufer tur & uitiũ.Nemo enim in eo cõdẽnat̃:qđ̃ facere nõ potuit.AT.Sæpe dixi te nõ itelligere conatus meos:nec cõſiderare qd tu argumẽteris:ſed quia quæ deus iuſſerit pro obliuiõe: errore:& ignorãtia:q̃ſi ꝓ peccato offerunt̃ ſacrificia.Siue hoc male iuxta te:ſiue bene iuxta me. Deus præce pit:meũ eſt obſeruare qđ̃ iuſſit:tuũ dei iuſſa reprehẽdere.CRI.Quoniã uim facis ꝓſpicuæ ueritati: & trahis me ad blaſphemiã:cõcedã tibi hoc in ueteri lege p̃ceptũ:de q̃ ſcriptũ eſt.Vetera trãſierũt:Ecce facta ſunt oĩa noua.Nunqd & de euãgelio poteris hoc approbare:ut puniat̃ qſpiã pro eo qđ̃ neſciat? Et ante pœnas luat:q̃ reus ſit cõſciẽtiæ? AT.Dũ ignoramus:Manichæus nobis cõſurgit repẽte:q; legẽ dicat abolitã:& ſolos noui te ſtaméti legẽdos libros.CRI.Quid.n.a me audiuiſti:ut hoc autumes? Et lex enim pr̃ibus data: pro tẽpore iu ſta & ſancta eſt:& ueniẽte euãgelii ꝓfectiõe:uiliora ceſſarũt.AT.Ergo neq̃q̃ obſeruãdũ eſt:qđ̃ lege p̃cipitur. CRI.Quædã obſeruãda:q̃dã ꝓtermittenda ſunt.AT.Quoniã te uideo eſſe doctiſſimũ:dic mihi:q̃ de ueteri teſtamẽto obſeruare debeã:& q̃ relinqre.CRI.Mãdata obſeruare debemus:quæ ad uitã & mores ptinẽt cor rigẽdos:de qbus dictũ eſt.Mãdatũ domini lucidũ illuminãs oculos.Quæ autẽ ad cerimonias legis: & ritus ſacrificioꝝ ꝓtinẽt:relinquẽda ſũt.AT.Ignoſce mihi:cũ legis & oĩum ſcripturaꝝ ſcientiã iactites: nõ aiaduer tis qd uelim dicere.CRI.Hoc ĩtelligo:qđ̃ loqris:ſed nõ qđ̃ taces.AT.Tacere uideor:q tãtis exẽplis docere te uolui:peccaꝛ hoĩem ꝓ ignorãtiã:& ꝓ peccato ut ĩ lege hoſtias:ita & ĩ euãgelio offerẽdã pœnitudinẽ? CRI.Da teſtionĩũ noui teſtaméti:ubi error & ignorãtia & ĩpoſſibilitas mãdati teneat̃ crimẽ.AT. Nõ neceſſe ẽ multa ꝓferre:unũ ꝓferã:cui cõtradicere nõ poteris. Vas electiõis ꝓſpicue loqt̃.Cõſẽtio.n.legi dei iuxta ĩteriorẽ ho minẽ.uideo autẽ aliã legẽ ĩ mẽbris meis:repugnãtẽ legi mẽtis meæ:& captiuãtẽ me ĩ lege peccati: q̃ eſt ĩ mẽ bris meis.Miſer ego hõ:qs me liberabit de corpe mortis huius? Gr̃a dei ꝓ leſũ xp̃m dominũ nr̃m.CRI.Protu liſti teſtionĩũ:qđ̃ ꝓ me facit.Liberati ergo de corpe huius mortis ꝓ gr̃am domini nr̃i leſu xp̃i:neq̃q̃ ultra pec care debemus.AT.Liberati qdẽ ſumus baptiſmo Saluatoris.ſed mihi ediſſere q̃re dixerit:uideo aliã legẽ ĩ mẽ bris meis repugnãtẽ legi mẽtis meæ:& captiuãtẽ me ĩ lege peccati:q̃ ĩ mẽbris meis ẽ.q̃ ẽ iſta lex regnãs in mẽ bris hoĩs:& repugnãs legi mẽtis eius? Reſpõde ſimpliciter. Taces? Audi cũdẽ apoſtolũ ꝑdicãtẽ:qđ̃.n.opor nõ cognoſco.nõ.n.qđ̃ uolo opor:ſed qđ̃ odi illud facio.Sin aũt qđ̃ uolo hoc facio:cõſẽtio legi:quoniã bõa eſt. Nũc aũt neq̃q̃ opor illud:ſed qđ̃ ĩ me hitat peccatũ.Scio.n.q; nõ hĩtet ĩ me:hoc ẽ ĩ carne mea bonũ.uelle.n. adiacet mihi:operi aũt bonũ nõ ĩuenio.nõ.n.qđ̃ uolo bonũ:hoc ago.ſed qđ̃ nolo malũ: hoc facio. Sin autẽ qđ̃ nolo:hoc ego facio:neq̃q̃ ego opor illud:ſed qđ̃ hitat ĩ me peccatũ.CRI.Miror te hoĩem prudẽtẽ ſic ĩtel ligere apoſtolũ ut eũ ex ꝓſona ſua:& nõ ex alioꝝ hoc dicere ſentias.Qui.n.cõſciẽtia ĩ ſe loquẽtis Chriſti libe re proclamat:an experimentũ quæritis eius:qui in me loquitur Chriſtus? Et in alio loco:Curſum conſuma ui fidem ſeruaui. de cætero repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ:iſte hoc de ſe dicere poterat:operari bonum nõ inuenio? & non quod uolo bonum:hoc facio.ſed quod nolo malum: hoc ago? Quid illud erat boni: quod uolebat facere: & non poterat? Et quid illud erat mali: quod nolebat: & tamen uitare non poterat? Ergo

non ex ſui perſona hoc dicit, ſed ex perſona generis humani: quæ uitiis ſubiacet ob carnis fragilitatē. ATTI. 54
Parum mihi tollis: ut totū tribuas. Ego enim unū hoīem licet apoſtolū itelligo ſubiacere peccato: tu totum humanū genus aſſeris, qđ ſi uerū eſt: in genere tenemus & ſpeciē nā & apoſtolus hō eſt: & ſi hō eſt: uel de aliis uel de ſe q̄ſi hō loquit̄: Miſer ego hō: qs me liberabit de corpore mortis huius? Et quoniā non habitat in me hoc eſt in carne mea bonū? Corruptibile enim corpus aggrauat aīam: & deprimit terrena habitatio ſenſum multa curantē. CRI. Si loqris: q̄ſi ego hoc ex p̄ſona generis humani accipiā: & nō ex p̄ſona peccatorū. AT. Et qs tibi hoc cōcedit: ut ex p̄ſona peccatoris hoc loq̄t̄ apoſtolus? Si. n. ex p̄ſona peccatoris hoc accipias: debeat dicere: miſer ego peccator: & nō miſer ego hō. hō q̄ppe naturæ eſt: peccator uoluntatis. Niſi forte & illud qđ ſcriptū eſt: Vanitas uanitatū & oīa uanitas: ad peccata referē: & nō ad oēs hoīes. Et itē: Verūtamē & in imagine p̄ambulabit hō. ac deīde: Hō uanitati aſſimilatus eſt: dies eius uelut umbra p̄tāleunt. Si hoc Pauli teſtimonio nō moueris: audi aliud eiuſdē: cui cōtradicere nō potes. Nihil mihi cōſcius ſum: & cætera, recolenda dicit teſtimonia. Mire: nec me ipſum iudico: nihil mihi cōſcius ſum. Qui hoc dicebat: nullius uitiq̄ peccati ſibi cōſcius erat. Sed q̄a legerat: delicta qs itelligit? Et ſunt uiæ: q̄ uidēt uiro iuſtæ. nouiſſima autē earū reſpiciūt in p̄fundū iferni. Et itē: oīs uir uidet ſibi iuſtus. deus autē corda hominū dirigit, iccirco tēperabat ſententiā: ne forte p̄ ignorātiā deliq̄ſſet, maxime cū ſcriptura teſtet̄, eſt iuſtus: q̄ perit in iuſtitia ſua. Et alibi: iuſte qđ iuſtū eſt ſectaberis: ne opinione ueritatis a iuſtitia declinemus: recordātis Saulis & Achaz. CRI. Ne cōtēdere uidear: & in diuerſum abſq̄ mēſura funē trahere: ſaltē hoc mihi cōcede: iuſtos ī ſcripturis plurimos appellari. AT. Nō ſolū plurimos: ſed inumerabiles. CRI. Si inumerabiles iuſti ſunt: & hoc negari non poſſit qđ mali locutus ſum: poſſe eſſe hoīem ſine peccato: ſi uelit? hoc eſt aliis uerbis dicere poſſe iuſtū ſine peccato eē: in eo q̄ iuſtus eſt. AT. Iuſtos eſſe cōcedo, ſine oī autē peccato: oīno nō aſſentio. &. n. abſq̄ uitio: qđ græce dicit̄ κακια hoīem poſſe eſſe aio: ſine eſſe nego. id enim ſoli deo cōpetit. oīſq̄ creatura peccato ſubiacet: & idiget miſericordia dei: dicēte ſcriptura: Miſericordia domini plena eſt terra. Et ne q̄ſi maculas q̄ſdā in ſanctis uiris uidear p̄ſcrutari: in q̄bus errore ſunt lapſi: pauca p̄ferā: q̄ nō ad ſingulos: ſed ad oēs in cōe p̄tineāt. In triceſimoprimo p̄ſalmo ſcriptū eſt: dixi, p̄nūciabo aduerſum me: iniq̄tatē meā domino: & tu dimiſiſti īpietatē cordis mei. Statimq̄ ſequit̄ pro hac: hoc eſt īpietate: ſiue iniq̄tate: (utrūq̄ enim intelligi pōt) orabit ad te oīs ſanctus in tēpore oportuno. Si ſanctus eſt: quo modo orat, p̄ iniq̄tate? Si iniq̄tatē habet: qua ratione ſanctus appellat̄? Iuxta illū uidelicet modū: q & in alio ſcribit̄. Septies cadit iuſtus: & reſurget. Et iuſtus accuſator ſui eſt in p̄rīcipio ſermonis. Et alias. Alienati ſunt peccatores a uulua: errauerunt ab utero: locuti ſunt falſa. Vel ſtatim ut nati ſunt: ſubiacuere peccato in ſimilitudinē p̄uaricatiōis Adæ: q eſt forma futuri. Vel certe ſtatim: ut de utero uirginali natus eſt Chriſtus: de quo ſcriptū eſt. Ois q aperit uuluā ſanctū domino uocabit̄. Oēs hæretici errauerūt: nō intelligētes myſteriū natiuitatis eius: magiſq̄ ad ſpecialē natiuitatem Saluatoris q̄ ad oīum hoīum referri poteſt hoc qđ dicit̄. Qui aperit uuluā ſanctus uocabit̄ domino. Solus. n. Chriſtus clauſas portas uuluæ uirginalis aperuit: q̄ tamen clauſæ iugiter p̄māſerūt. Hæc eſt porta orīētalis clauſa: p̄ quam ſolus pōtifex īgredit̄ & egredit̄: & nihilominus ſemp clauſa eſt. Illud quoq̄ qđ in uolumine Iob ſcriptū eſt: Nunqd mūdus erit homo corā deo? aut in opibus ſuis irreprehēſibilis uir: ſi aduerſus famulos ſuos non credit? Et cōtra angelos prauū qđ repperit: quāto magis in iis q habitāt domos luteas: e q̄bus & nos de eodē luto ſumus? Quod ſi aſſerueris: hoc dici ex p̄ſona Eliphat themanite: itellige nō ab eo dici. ſed ab illo q ſub p̄ſona angeli in uiſione: & in reuelatiōe loq̄t̄ ei ſentētias dei. Sed eſto ut loquat̄ Eliphat: qđ p̄ſpicue angelus loquitur. Nunqd nō hoc ex p̄ſona Iob, p̄prie dicit̄: Tentatio eſt uita hoīs ſup terrā? Et ſi ego peccaui: qđ ego poſſū facere? Et q̄re oblitus es: nec feciſti iniq̄tatis meæ obliuionē? & emēdationē peccati mei? Quo modo enim poteſt eſſe iuſtus homo ſup terrā apud deū? Et itē. Si fuero iuſtus nō audiet me: ſed iudicio eius īdigebo. Et rurſum: q̄a ſum impius cur fruſtra laboro? Si lotus fuero nitro: & mūdus mūdis manibus: ſatis me ſorde tinxiſti. Si peccauero cuſtodies me. Ab iniq̄tate autē me nō facies īnocentē. Et ſi īpie egero: ue mihi, Et ſi fuero iuſtus: nō potero reſpirare. Plēus. n. ego ſum ignominiæ. Et itē. Quis. n. erit mūdus a ſorde? Nec unus qdē: etiā ſi unius diei fuerit uita eius ſup terrā: & numerabiles mēſes illius. Quod ſi dixeris, p̄nomen qs: nō p̄ īpoſſibili: ſed īterdū pro difficili accipi: Reſpōdebo tibi. Et ubi eſt illud qđ temere, p̄tuliſti? Facilia dei eſſe māda ta: & ea facile poſſe cōpleri: dicēte ſcriptura. Vir in dolore laborat ſibi: & uim facit p̄ditiōi ſuæ: ut oppreſſa: & ſubiugata: & moriēte carne: uiuat ī eo ſpiritus: ridiculāq̄ illā expoſitionē Demoſthenis ueſtri nō dixiſſe Iob. Quis erit mūdus a peccato? Sed qs mūdus a ſorde? Prætereo: q̄a probare conat̄: ſordes pannorū ſignificari in īnfantia: nō uitia peccatorū. Aut certe ſi nō ſic intelligit: dicite uos: quid ſentiat. Tam etiam inuolutus dictor eſt: & nimio uerborū ſqualore cooptus: ut ſuſpitionē magis q̄ itelligentiā lectori præbeat. ad extremū infert: Ego autem ad hoc quid reſpondebo? Manū ponā ſup os meū: ſemel locutus ſum. In ſecundo nō addam. Ecce Iob noſter īmaculatus: & ſine querela: & abſtinēs ſe ab oī malo: quali fine iuſtitiæ corōat̄: ut miſericordia dei indigeat. Hoc eſt illud quod in prouerbiis legimus. Quis gloriabitur caſtum ſe habere cor? Aut qs cōfidit ſe mundum eſſe a peccato? Fac quod & hic: non pro impoſſibili: ſed pro difficili dixerit. Tolle ergo ſententiā: & rade de libro tuo: facilia dei eſſe māda ta. Quod ſi illud Ioānis apoſtoli oppoſueris: māda ta eius nō ſunt grauia. Et de euangelio. Iugū meū ſuaue ē: & onus meū leue: Facile reuīceris: leuia eū dixiſſe euāgelii mā data: ad cōparationē ſupſtitiōis iudaicæ: ī q̄ uaria ceriōniarū genera quærebant̄: quæ iuxta litterā & apoſtoli dei ſniam nullus potuit explere. Vnde & ī actibus apoſtolorū ſcribit̄: nūc ergo qd tentatis ponere iugū ſup ceruicē diſcipulorū: qđ neq̄ p̄res nr̄i: neq̄ nos portare potuimus: ſed p̄ gratiā domini Ieſu ſaluari credimus: quēadmodū & illi Iacobus ſcribit apoſtolus. Si iudicas legē: nō es factor legis: ſed iudex. Ille iudicat legē: q dicit aliq̄d nō iuſte præceptū: & ignorantiā nō habere peccatū. Et fruſtra offerri uictimas p̄ errore: qđ peccati

non habet cõscientiá. Neq; n. in lege ratio quærit: sed auctoritas. Idē in eadē dicit epistola. Ira uiri iustitiá dei non opat, & qs nostrū carere possit ira: de q̄ scriptū est. Ira pdit etiá sapiētes. Significāterq; nō irá dei: sed iram uiri posuit. Ira. n. dei iusta est. ira autē uiri de pturbata mēte ꝓcedit. Vnde & in psalmo dicit: Irascimini: & nolite peccare. q. uersiculus quē sensum habeat: apostolus docet. Sol nō occidat sup iracundiá uestrá: ut peccatū oīno sit uel leuiter iratsci: iustitia autē irā celeri pœnitudine mitigare. Vnde ꝓ otioso uerbo reddituri sumus rationē in die iudicii. Et in eodē euāgelio legimus: q iratscit frī suo sine causa: reus erit iudicio. licet in plerisq; codicibus antiqs sine causa additū sit: ut scilicet: ne cū causa qdē debeamus iratsci. Quis hoīum poterit dicere: cp ira q̄ absq; iustitia est: in sempiternū uitio careat? Et itē ne glorieris in crastinū. Nescis. n. qd aduenies pariat dies. Vnde scriptū est: ne beatū dixeris quēpiá ante morte. q̄diu. n. uiuimus: ī certamine sumus: & q̄diu in certamine: nulla est certa uictoria. q̄ etiá apostolo fortissime pliāti: ī futuro sæculo reseruat. Dominus atq; Saluator sub pson̄a assumpti hoīs loq̄t: Insipiētissimus. n. oīum hoīum fum. & nō est hoīs prudētia in me. Et in. lxviii. psalmo: Deus tu nis ī sipiētiá meá: sed fatuū dei sapientius est hoībus. In Ecclesiaste quoq; scriptū est: In multitudine sapiētiæ multitudo sciētiæ. & q addit sciētiá: addit doloré ītellectus: q; pfectiōe careat. Et ex hoc qd' nouit: quāta nō nouerit: & odio inqt habui uitá: quoniá malū est opus qd' opor sup terrā. oīa enim uanitas: & p̄sumptio spūs: nemo scit: qd futurū sit. qa sicuti est: qs annūciabit ei? Sunt iusti: ad quos puenit quasi opus ipioꝝ. Et sunt ipii: ad quos puenit q̄si opus iustoꝝ. Hoc iccirco dicit: qa certū iudiciū solius dei est: & quos putamus iustos: sæpe peccatores iueniunt. & quos ecōtrario peccatores: apud dei sciētiá iusti sunt. quātūcunq; laborauerit hō: ut inqrat: nō repiet. Et si dixerit sapiēs. nosse se: īuenire nō poterit. Oīum. n. unus occursus est: cordaq; filioꝝ hoīum repleta sunt malitia. & in certo statu: q̄ græce περὶ φερίᾳ dicit: muscæ moriturę: siue ut in hebraico habet: mortuæ demoliunt: atq; corrūpunt suauitatē olei. qs mortaliū aliquo errore nō capit? Quē hæreticoꝝ & falsoꝝ dogmatū uenea nō maculat? Tēpus inqt est: ut incipiat iudiciū de domo domini. Si autē primū a nobis: qs finis eoꝝ q nō credūt euāgelio? Et si iustus uix saluet: īpius & peccator ubi parebit? Certe iustus est: q ī die iudicii uix saluat. saluaret autē facile: si nihil hret maculæ. ergo iustus est in eo q̄ floret multis uirtutibus. & uix saluat in eo: qd' in qbusdā dei īdiget misericordia. Quattuor sūt ptur batiōes: qbus genus uexat humanū: duæ p̄sentes: & duæ futuræ. duæ bonoꝝ: & duæ maloꝝ. Aegritudo quæ græce dicit λυπη: & gaudium qd' illi χαραν uel ἡδονήν uocant q̄q̄ ἡδονὴ uoluptas a plerisq; dicatur. alterū mali: alterū boni. excedimusq; mēsurā: si gaudeamus sup his: q̄ nō debemus: diuitiis: potētia: honoribusq; inimicoꝝ ī felicitate: uel mortibus. aut ecōtrario præsentiū maloꝝ dolore cruciamur aduersis: exiliis: paupta te: lāgore: & mortibus ꝓpinquoꝝ: qd' apostolus fieri ꝓhibet. Et rursum si cupiamus ea q̄ arbitramur bona: hæreditates: honores: ꝓsperitates oīum reꝝ: & corpoꝝ suauitatē. & cætera: quoꝝ p̄sentia gaudio fruimur. & metuimus illa: q̄ putamus aduersa: qbus ad pfectū carere iuxta Stoicos Zenonē uidelicet & Chrysippum possibile est. cui sentētiæ oīs scripturæ sanctæ cōsentit auctoritas. Vnde & Iosephus Machabeoꝝ scriptor historiæ: frāgi & regi posse dixit pturbatiōes aī: nō eradicari. & qnque Thusculanaꝝ q̄stionū Ciceronis libri his disputatiōibus referti sunt. Pugnat. n. iuxta apostolū aduersum nos fragilitas corporis: & spiritalia neqtiæ in cælestibus manifesta sunt dicētē opa carnis & opa spūs: & hæc sibi inuicē aduersant: ut nō q̄ uolumus ipsa faciamus. Si nō qd' uolumus facimus: sed qd' nolumus illud opamur: quō dicit posse hoiem sine peccato esse si uelit? Ecce apostolus. Oésq; credētes qd' uolūt īplere nō possunt. Caritas opit multitudinē peccatoꝝ: non tā pteritoꝝ q̄ p̄sentiū: ne ultra dei in nos manēte caritate peccemus. Quā ob rē de muliere peccatrice dicit: Dimittunt ei peccata multa. Ex quo ītelligimus nō nostræ solū esse potestatis facere qd' uelimus: sed & clæmētiæ. Si nostrā adiuuet uoluntatē deus lux appellat: & tenebræ in eo sūt ullæ. quādo dicit nullas tenebras in dei lumine repiri: ostēdit oīa alioꝝ lumina aliq̄ sorde maculari. Denicq; & apostoli appellant lux mūdi. Sed nō est scriptū: cp in apostoloꝝ luce nullæ sint tenebræ. Et de loāne scribit. Hic uenit ī testimoniū: ut testimoniū phiberet de lumine: ut oés crederēt p illū. Nō erat ille lux: sed ut testimoniū phiberet de lumie. Erat lux uera: q̄ illuminat oēm hoiem uenientē in hūc mundū. Vnde & de eo scriptū est. Qui solus habet īmortalitatē: & lucē habitat inaccessibilē. Et certe legimus īmortales angelos: īmortales thronos: & dominatiōes: cæteraſq; uirtutes. Sed solus deus est īmortalis. qa nō est p gratiá ut cætera: sed p naturā. Quā ob causam idē apostolus scribit Deū solū esse sapiētē. Cū & Salomon & multi alii sancti sapiētes uocent: Et dicat iuxta hebraicū ad pricipē Tyri: Sapiētior Daniele es tu? Quo mō ergo solus lux: solus īmortalis: & solus sapiens appellat: cū multi īmortales & luces & sapiētes sint? Sic pfectio hoīs: nō ex natura: sed ex gr̄a uenies: iperfectos eos: q p fecti uident esse demōstrat. Quod autē scriptū est. Et sanguis Iesu filii eius mūdat nos ab oī peccato: tā in cōfessione baptismatis: q̄ in clæmētia plenitudinis. Sed aliud est mūdari a deo: aliud p se esse sine uitio. Iuxta illud Iob. Luna nō splēdet: & stellæ nō sunt mūdæ ī cōspectu eius: q̄to magis hō putredo: & filius hoīs uermis? Omne. n. os obstruit: & noxius est mūdus deo: qa ex opibus legis nō iustificabit oīs caro corā eo: nullaq; distātia est p̄sonaꝝ. Oés. n. peccauerūt: & īdigēt gloria dei: iustificati gratis p gr̄am ipsius. Sin autē scribit: existimamus fide iustificari hoīem sine opibus legis: si qdē unus est deus: q iustificat circūcisionē ex lege: & ꝓputiū ex fide: Manifeste ostēdit: nō in hoīs merito: sed in dei gr̄a eē iustitiá: q sine legis opibus credētiū susc̄ipit fidē. Vnde seq̄t: peccatū nr̄i nō dominabit. Cur? qa nō estis sub lege: sed sub gr̄a. Nō. n. uolētis: neq; currētis: sed miserētis est dei. Vnde & gētes q nō sectabant iustitiá cōprehēderūt iustitiá. Iustitiá autem ex fide. Israhel autē sequēs legē iustitiæ: ī legē iustitiæ nō puenit: quoniá nō ex fide: sed ex opibus offenderūt ī lapidē offensiōis. Finis. n. legis Xps ad iustitiá oī credēti. Cūctæ ꝓpe epistolæ apostoli hoc habēt principiū. Gr̄a uobis & pax a deo p̄re & Xp̄o iesu domino nr̄o. Et simili fine claudūt. Ad Corithios quoq; scribit. Vt nō īdigeatis ulla donatiōe: expectātes reuelationē domini nr̄i iesu Xp̄i: q & cōfirmabit uos usq; ī finē sine crīe: ī die domini

noſtri ieſu Xp̃i.licet ergo nulla id igeamus donatiõe:tamẽ expectamus reuelationẽ domini nr̃i ieſu Xp̃i: qui tũc nos in oĩbus cõfirmabit:& oſtẽdet ſine crimine:cũ dies domini noſtri ieſu Xp̃i: & mũdi finis aduenerit: ut nõ glorieť oĩs caro ĩ cõſpectu eius.Paulus plãtauit:Apollo rigauit:ſed dominus ĩcremẽtũ dedit:ergo neq; q plãtat:neq; q rigat eſt aliqd:ſed q ĩcremẽtũ dat deus.ipſius.n.agricultura:ipſius ædificatio ſumus.Iuxta gra tiã dei:q̃ ſapiẽs architector ponit fundamẽtũ.Nolite inqt uoſmetipſos decipe. Si qs ſapiẽs eſt in uobis in ſæculo iſto:fatuus fiat:ut ſit ſapiẽs.Sapiẽtia enim mũdi ſtultitia eſt apud deũ.Dominus cognoſcit cogitationes hoĩum:qa uanæ ſunt.& iterꝝ.In nullo enim mihi cõſcius ſum:ſed nec in hoc iuſtificatus ſum: qa q me iudi cat dominus eſt.Diciť & uobis:q ſine peccato uos eſſe dicitis:qd habetis:qd' nõ accepiſtis?Si autẽ accepiſtis: qd gloriamini:q̃ſi nõ accepitis?Iã ſaturati eſtis:iã diuites facti eſtis.& ut ſciamus:nõ ex nobis: ſed ex dei cun cta pẽdere iudicio:ueniã inqt citius ad uos:ſi dominus uoluerit.q enim dicit ueniam ad uos:oſtẽdit ſe uelle: mõſtrat cupe ꝓmittit aduentũ.Sed ut cautius hoc loquať ĩfert ſi dominus uoluerit.ſi qs enim putat qd noſ ſe:necdũ nouit ſicut noſſe oportet:uas electiõis humilitate deiectus:ĩmo cõſciẽtia fragilitatis ſuæ loqť.Ego ſum minimus apoſtolorꝝ:q nõ ſum dignus uocari apoſtolus.quoniã pſecutus ſum eccleſiã dei: gr̃a autẽ dei ſum:qd' ſum:& gr̃a ipſius in me uacua nõ fuit:ſed oĩbus illis amplius laboraui.nõ ego aũt:ſed gr̃a dei q̃ me cũ eſt.dicit ſe plus oĩbus apoſtolis laboraſſe:ſtatiq; laborẽ ſuũ ad dei refert auxiliũ.Nõ ego ingens:ſed gratia dei q̃ mecũ eſt.ſicut & in alio loco loqť.Fidutiã autẽ talẽ habemus ꝑ ieſum Xp̃m ad deũ. Nõ quia ex nobis ipſis ſufficiẽtes ſimus reputare aliqd:q̃ſi ex noſtro.ſed ſufficiẽtia noſtra ex deo eſt:q & dignos nos fecit mini ſtros noui teſtamẽti.Nõ enim iuſtificať hõ ex opibus legis niſi ꝑ fidẽ ieſu xp̃i.unde ĩfert & nos in ieſum chri ſtũ credimus:ut iuſtificemur ex fide Xp̃i & nõ ex opibus legis.qa ex opibus legis nõ iuſtificabiť oĩs caro.ſi.n. ex lege iuſtitia.ergo Xp̃s ſine cauſa gratis mortuus eſt:in lege maledictio eſt.Scriptũ eſt.n.Maledictus oĩs: q nõ pmanet in oĩbus:q ſcripta ſunt in libro legis:ut faciat ea.Chriſtus nos redemit de maledictione legis; fa ctus ꝓ nobis maledictio.Si.n.data eſſet lex:q̃ poſſet uiuificare:uere ex lege eſſet iuſtitia. Sed cõcluſit ſcriptu ra oĩa ſub peccato:ut repromiſſio ꝑ fidẽ ieſu chriſti dareť credẽtibus.lex ergo pædagogus noſter fuit in chri ſtũ:ut ex fide iuſtificemur. Vnde addit:& uno uerſiculo oĩa cõprehẽdit:dicẽs.Euacuati eſtis a Chriſto:q in le ge iuſtificamini:a gr̃a excidiſtis.Hæc cũcta pcurro:ut oſtendã a nullo legẽ eſſe cõpletã: & ꝑ legẽ mãdata oĩa q̃ cõtinenť in lege.Deus eſt.n.q opať in nobis:& uelle & pficere laborat apoſtolus: & iuxta iuſtitiã: q̃ in lege eſt:ſine q̃rimonia cõuerſatus:oĩa ꝓ Chriſto ducit q̃ſq̃lias.ut iueniať in Chriſto nõ habẽs ſuã iuſtitiã: q̃ ex lege;ſed quæ ex fide Chriſti eſt a deo. Vnde ſcribit ad Theſſalonicẽſes.Fidelis aũt eſt dominus: q ſeruabit uos: & cuſtodiet a malo.ergo nõ liberi arbitrii poteſtate:ſed dei clæmẽtia cõſeruamur.Ac ne putes argumẽtatio nibus uanis:q̃ mouẽt audiẽtibus q̃ſtiões:ueritatẽ fidei poſſe ſubuerti:idẽ apoſtolus ſcribit ad Timotheũ: O Timothee depoſitũ cuſtodi:deuitãs ꝓfanas uocũ nouitates:& cõtradictiões falſi noĩs ſciẽtia:quã qdã ꝓmittẽ tes circa fidem errauerũt.Bonitas.n.& miſericordia Saluatoris noſtri:nõ ex opibus iuſtitiæ:q fecimus:ſed ſe cũdũ ſuã miſericordiã ſaluos nos fecit:ut iuſtificati illius gr̃a:hæredes ſimus ſecũdũ ſpem uitæ æternæ.Hæc breuiter q̃ſi ex latiſſimo atq; pulcherrimo apoſtolicæ doctrinæ prato carpſimus:ut duræ frõtis ĩpudẽtia cõterať.Tráſeamus ad euangelia:& apoſtolicos igniculos clariſſima Chriſti lãpade cõpleamus. Oĩs ait q iraſciť ffri ſuo ſine cauſa:reus erit iudicio.Qui aũt dixerit racha:qd' ĩterptať uanus & abſq; cerebro:reus erit cõcilio: haud dubiũ qn ſanctorꝝ & angelici ſenatus.Qui autẽ dixerit fatuæ:reus erit gehẽnæ ignis.Quis noſtrũ põt huic uitio nõ ſubiacere?cũ etiã ꝓ ocioſo uerbo reddituri ſimus rationẽ in die iudicii? Si ira & ſermonis iniu ria atq; ĩterdũ iocus iudicio:cõcilioq;:& gehẽnæ ignibus delegať:qd merebiť turpiũ regꝝ appetitio?& auari tia:q radix eſt oĩum malorꝝ?Si inqt offers donũ tuũ ad altare:& ibi ſueris recordatus qa frater tuus habet ali qd aduerſus te:dimitte ibi donũ tuũ ante altare:& uade primũ recõciliari ffri tuo: & tũc ueniens offeres mu nus tuũ.Meæ eſt poteſtatis:ut nõ habeã aliqd cõtra fratrẽ meũ. Vt autẽ ille aduerſus me habeat: aut nõ ha beat:in illius uolũtate cõſiſtit.Quid ergo faciã:ſi recõciliari noluerit?obſecrẽ:flectã genua:ſed audire cõtem net.an obtorto collo noléte in ius amicitiæ trahã?Et q eſt maior inimicitia: q̃ amicitias neceſſitate ſociare? Neq;.n.dixit roga eũ:ut tibi cõcilieť:ſed recõciliari primũ fratri tuo:& ſic offeres munus tuũ ad altare. Nõ q ĩpoſſibilia deus p̃cepit:ſed ĩ tantũ patientiæ culmẽ aſcẽdit:ut ꝓpe ĩpoſibilia ꝓ difficultate nimia p̃cepiſſe ui deať ad deſtruendã ſẽtentiã tuã:q̃ ſcribis facilia eẽ dei mandata.Scãdalizantẽ manũ:oculũ: & pedẽ iubemur abſcidere.Eſto p tropologiã dictũ ſit ꝓ amiciſſimis:& ꝓ cõſãguineis:& fraterno nobis uel coniugali amore ſociatis:facile ne arbitramur ob q̃ſdã offẽſas:tãtã ſubito abſcidere caritatẽ?Quodq; diciť.Sit ſermo ur̃ẽ eſt: nõ nõ.qd aũt ãplius ẽ:ex malo ẽ.forſitã de uſa ſchola repiať:q nũq̃ mẽtitus ſit: nec audierit illud ꝓpheticũ & apoſtolicũ.Ego dixi ĩ exceſſu mẽtis meæ:oĩs hõ mẽdax. Et neſciat ſcriptũ ĩ alio loco.Os qd' mentiť:occi dit aĩam. Verberãti maxillã:alterã iubemur opponere. Tolléti tunicã:etiã palliũ cõcedẽdũ eſt.Angariãti ſe mille paſſibus:duobus milibus colla p̃bẽda ſunt.Petẽti te:da.& uoléti a te accipere mutuũ:ne aduertaris.Si duos nũmulos habuero:& alius popoſcerit:aut dabo ipſi:& mihi mẽdicãdũ erit.aut ſi nõ dedero:tráſgreſſor legis ĩueniar. Illud aũt qd' diciť.Diligite inimicos uſos:benefacite his q oderunt uos:& orate ꝓ pſeqntibus & calũniãtibus uos.Forſitã ĩ uſo cœtu ĩueniť.apud uos rara auis ẽ.Qui peccata ſipliciter cõfitẽť:meréť hu militate clæmẽtiã Saluatoris. Quodq; ſeqť.Cauete:ne iuſtitiã hoc ẽ helemoſynã uſam faciatis corã hõini bus:ut uideamini ab eis. Neſcio qs poſſit implere?. Ad largiendum fruſtum panis & binos nũmulos præco conducitur. & extendentes manum huc illucq; circunſpicimus.quæ ſi nullus uiderit:contractior fit. Eſto unus de mille inueniatur:qui iſta non faciat:Reſponde quæſo:ubi ſunt facilia mandata? Nolite inquit ſoli citi eſſe de craſtino. Craſtinus enim dies ſolicitus erit pro ſe. Sufficit diei malitia ſua. Vos de craſtino non cogitatis: & inſtar auium p̃ſentibus cõtenti eſtis. quorꝝ epiſtolæ biblinæ uolitant trãs flumina æthiopiæ:ut

iter ſimias & pauos noua de ophir Salomoni dona mittant. Vis audire facilitatē p̄ceptoꝝ dei: auſculta qđ dicit. Quā arcta & anguſta uia eſt: q̄ ducit ad uitā: & pauci ſunt: q̄ iueniūt eā. Nō dixit: q gradiunt p eā. Hoc. n. difficillimū eſt. Sed q inueniūt. Pauci. n. iueniūt: & multo panciores īgrediunt p eā. Filius inqt hoīs nō habet ubi caput ſuū reclinet. Qui dicit in Eſaia. Suſcipite laſſum: & hæc eſt reqes mea. ſi nō habet ubi caput ſuū reclinet: & quo reqeſcit: dicens in alio loco. Sup quē reqeſcā: niſi ſup humilē: & quietū: & trementē uerba mea: ubi eſt mādatoꝝ facilitas? Multi hoc qđ ſcriptū eſt. Nō ueni uocare iuſtos: ſed peccatores ad pœnitentiā: ſimpliciter accipiūt: iuxta illū ſenſum: nō indigēt ſani medico: ſed ii q̄ male habēt. Alii uero īterpretant coactius. nō ueni uocare iuſtos. nullus enim ad p̄fectū iuſtus eſt: ſed ex aliq̄ parte peccator: ſed peccatores q̄bus mundus refertus eſt: dicēte Dauid. Saluū me fac domine: quoniā defecit ſanctus: & corrupti ſunt: & abominabiles facti ſunt in adinuētiōibus ſuis. Oēs declinauerūt: ſimul inutiles facti ſūt: nō eſt q̄ faciat bonū: nō eſt uſq̄ ad unū. Nolite inqt poſſidere aurū: neq̄ argētū: neq̄ pecuniā in zonis ueſtris: nō perā in uia: nō panē: neq̄ duas tunicas: neq̄ calciamēta: neq̄ uirgā. Hæc inqes p̄cepta apoſtolica ſunt. Et certe Petrus apoſtolus caligas habuiſſe narrat: dicēte ad eū angelo: p̄cinge te: & calcia te caligis tuis: duas autē tunicas: ut de cæteris taceā: puto q̄ & ego & tu poſſideamus. ſi tamē amplius nō habemus: hæc dico. Et iterū: iterūq̄: ac p ſingula ingerā: ut erubeſcas ad ſentētiā ſuā: facilia dei eſſe mādata. Fratrē tradet frater in mortē. & pater filiū. cōſurgēt filii contra parētes: & iterficiēt eos & eritis inqt odio cūctis hoībus ꝓpter nomē meū. & qa facilia iuſſerat: & ſciebat facile ea poſſe cōpleri: ꝓpterea ut rei facilitatē oſtēderet: copulauit dicens. Qui p̄ſeuerauerit uſq̄ in finē: hic ſaluus erit. Nō ueni inqt pacē mittere ſup terrā: ſed gladiū: ueni diuidere hoīem cōtra patrē ſuū: & filiā cōtra matrē: & nurū cōtra ſocrū. Et ne oīa p̄currēdo: longioré ſentētiā faceret: uno cūcta ſermone comphendit dicēs. Inimici hoīs domeſtici eius. Cūq̄ poſuiſſet: q̄ amat p̄rem: aut matrē ſup me: nō eſt me dignus. Et q̄ amat filiū: aut filiā ſup me: nō eſt me dignus: crux Xp̄i facilis eſt. Nudū poſt Xp̄m ꝓgere ludus eſt: iocus eſt. Et ubi p̄mia q̄ difficultate ſupata q̄runt. Nō colligunt zizania in p̄ſenti ſæculo: ne & frumentū pariter eradicet. palea dominica futuro iudicio reſeruat: q̄do iuſti fulgebūt q̄ſi ſol. Et egredient angeli: & ſepabūt malos de medio iuſtoꝝ. Petrus mergit: & meret audire. modicæ fidei q̄re dubitaſti? Si in illo modica fides: in quo magna ſit neſcio. De corde inqt egrediunt cogitatiōes peſſimæ homicidia adulteria fornicatiōes furta falſa teſtimonia blaſphemiæ. hæc ſunt q̄ coinqnāt hoīes: ꝓcedat q̄ in corde ſuo hæc nō eſſe teſtet: & plenā in corpore iſto mortali iuſtitiā cōfitebor. Qui uult inqt ſaluare aīam ſuā ꝓdet eā: & qui ꝓdiderit aīam ſuā ꝓpter me: ſaluā faciet eā. Hæc ſunt facilia mādata. Itez dico: ue mūdo ab ſcādalis. neceſſe eſt enim ut ueniāt ſcādala. Et ꝓpterea in alio loco ſcriptū eſt. In multis offendimus: ſiue erramus oēs: nō pauca peccata: ſed multa: nec quorūdā: ſed oīum poſuit. Oēs. n. quæ ſua ſunt q̄runt: & nō ea q̄ dei ſunt unus bonus deus dicit: & magiſtri q̄ſi hoīs bonitas refutat. in lege doctiſſimus: oīa feciſſe ſe dicit. quā ob rē & amat a domino. Et tamē plenā iuſtitiā nō habet: qa noluit ſubſtātiā ſuā pauꝑibus erogare. Vnde difficultas difficultati: īmo īpoſſibile īpoſſibili tūc cōparat: qa nec camelus īgredi poteſt p foramē acus: nec diuites ꝓuenire in regna cælorū. Quis noſtrū non lauat exteriora calicis & parapſydis: & īteriora habet nequaq̄ ſordibus inqnata? Quis ſepulchroꝝ extrinſecus dealbatoꝝ pōt ſimilitudinē declinare? Ne & nobis dicat ieſus. de foris qđē uidemini hoībus iuſti. Intus autē pleni eſtis hypocriſi & iniqtate: q̄uis & aliis uitiis carere poſſumus. Hypocriſeos maculā hr̄e nō poſſe: aut pauco rū eſt aut nulloꝝ. Pater inqt ſi poſſibile eſt trāſeat calix iſte a me. Verūtamē nō ſicut ego uolo: ſed ſicut tu uis pater. Filius dei q̄ dixit. Et facta ſunt: mādauit: & creata ſunt oīa. Secundū hoc q̄ filius hoīs dicit ſentētiā tēperat. Pater ſi poſſibile eſt. uerūtamē nō ſicut ego uolo: ſed ſicut tu. Et Critobolus meus adducto ſupcilio loquit. Poteſt hō ſine peccato eſſe ſi uelit. Apoſtoli audiūt. Sic nō potuiſtis una hora uigilare mecū. Non dixit. Noluiſtis. Sed nō potuiſtis. Apoſtoli mei una hora uigilare nō poſſunt: ſōno mœrore: & carnis fragilitate ſuperati. & tu potes lōgo tēpore oīa peccata ſupare? Marcus euāgeliſta ſcribit de domino. Et nō poterat ibi ne unā qđē facere uirtutē: niſi paucis ægrotātibus manus īponēs ſanauit eos: & admirabat ꝓpter incredulitatē eoꝝ. Dominus dicit nō potuiſſe in Nazareth ne unā qđē facere uirtutē. & īfidelitatis alienæ ſtupore retinet: & uos poteſtis omne qđ uultis. Deniq̄ in cōſeq̄ntibus ſcribit. Abiit in finibus Tyri & Sidonis: & īgreſſus domū neminē uolebat ſcire: & latere nō potuit. Vere utiq̄ cupiebat latere. Et qđ cupiebat: q̄re facere nō poterat: ut aduētu ſuo oīum cōſciētiā declinaret? Quæris cauſas cur latere nō potuerit? Cogita aſſumpti hoīs ueritatē: & oī carebis ſcādalo. Si filius dei aliqd in carne & ꝓpter carnē nō potuiſſe narrat: nos q̄ toti carnei ſumus: & quotidie ſpūs opibus repugnamus cōtra apoſtoli ſentētiā q̄ uolumus cūcta faciemus? Petrus apoſtolus tria uult facere in mōte tabernacula. unū domino: alteꝝ Moyſi: tertiū Heliæ: neſciēs qd loq̄t timore pterritus. & nos pythagoricæ philoſophiæ ructamus ſupbiā. de die & hora cōſumatiōis ultimæ: & angelos cælorū & filiū ignorare reſpōdit: & uos plenā ſciētiā pollicemini. Carnis īfirmitas deo habitatore gaudebat: & tamen mēſurā fragilitatis ſuæ excedere nō potuit. ut nō Θωλοκεῖν: id eſt putatiue iuxta ueteres hæreticos: ſed uere dei filius hoīs filius crederet. Apoſtolos parūper relinquēs cecidit in terrā ꝓnus: & orabat dicens. Pater ſi poſſibile eſt: Cur quæſo ſentētiā ambigēter exprimebat: q̄ ī alio dixerat: q̄ apud hoīes īpoſſibilia: apud deū poſſibilia ſunt? Sed homo paſſurus hoīs loqt uerbis. Ille dicit. Si poſſibile eſt: una hora ptereat: Tu dicis: poſſibile eſt omni tēpore peccata uitare. In q̄buſdā exemplaribus & maxime in græcis codicibus: iuxta Marcum in fine eius euāgelii ſcribit. Poſtea cū accubuiſſent undecim apparuit eis Ieſus: & exprobrauit īcredulitatē & duriciē cordis eorum. quia his qui uiderant eum reſurgentem: non crediderunt. & illi ſatisfaciebant dicētes. Sæculum iſtud iniquitatis & incredulitatis ſubſtantia eſt: quæ non ſinit per immundos ſpiritus ueram dei apprehendi uirtutem. iccirco iam nunc reuela iuſtitiam tuam. Cui ſi contradicitis: illud certe renuere non audebitis. Mundus in maligno poſitus eſt. & q̄ dominum ſuum ſathanas tentare auſus ſit: & uſ̄tus

atq; cõfusus recesserit usq; ad tẽpus utiq; passiõis. Et successor Iouiniani audet loq eos q plena fide baptisma cõsecuti sũt: nõ posse tẽtari: ĩmo aliis uerbis posse hoiem baptizatũ si uoluerit: nequaq; ultra peccare. Zacharias iustus audit ab angelo: qa nõ credidisti uerbis meis: eris tacẽs: & nõ poteris loq usq; ĩ diẽ natiuitatis eius. Pater Lunatici de apostolis loqt. Rogaui discipulos tuos: ut eiicerẽt eũ. i. dæmoné: & nõ potuerũt. Et ipsi discipuli ĩterrogãt Saluatorẽ: Quare nõ potuimus eiicere illũ? & audiũt cæteri: ꝓpter incredulitatẽ uestrã. Cur quæso: qa oĩa posse domino seruabat: itrauit cogitatio in apostolos: qs eoꝝ maior esset? Et emẽdant doctrina Saluatoris: dũ minimus maior agnoscit: & humilitas sublimitate mutat. Nõ recipit ab urbe Samaritanorũ: qa facies eius erat ciuis hierusalẽ. Iacobus & Ioanes uere filii tonitrui: & zeli ardore feruentes. Phinees & Helias ignẽ de cælo deducere cupiũt: & corripiunt a domino. Qui utiq; nõ corriperentur: si absq; errore uoluissent. Ibãt cũ illo populi: hoc est cũ domino: q cõuersus dixit: Si qs uenit ad me: & nõ odit patrẽ suũ & matrẽ suã & uxorẽ & filios & fres & sorores: insup & aĩam suã: nõ põt meus esse discipulus. Et in hoc loco temerariis ꝓclamabo: põt hõ si uelit oĩa peccata uitare: facilia sunt mãdata eius. q merent audire a domino Saluatore. Vos estis: q iustos uos esse dicitis corã hoibus. Deus autẽ nouit corda uestra. qa qd' apud hoies excelsũ est: abominabile est corã deo. Impossibile inqt est ut scãdala nõ ueniãt: puto q; peccatũ scandalũ sit: qd' ꝑ scandalũ uenit. Nisi fallor. n. σκὸλὸν & σκανδαλόν apud græcos ex offensione & ruina nomen accepit. propterea in multis offendimus oẽs: fac ut nõ corruerim. certe offendi: & nõ in uno: sed in pluribus. arbitror q; & in aliquo offendisse: peccatũ sit. Dixerũt domino apostoli: Auge nobis fidẽ. Qui respõdit eis: Si haberetis fidem q̃si granũ synapis: qd' utiq; minimũ est oĩum seminũ. & Critobolus meus fidei nobis mõtibus ĩtumescit. Dicebat autẽ inqt & parabolã illis q; semp oportet orare: & nunq̃ deficere. Fruſtra semp oramus: si in nr̃o arbitrio est facere qd' uolumus. Dixerũt apostoli & qs põt saluus esse? Audiũt a domino: q ipossibilia sunt apud hoies: possibilia apud deũ sunt. Ergo aliq̃ quæ apud hoies ĩpossibilia sunt: certe ea esse possibilia ex eo ostẽditur: q; apud deũ possibilia sunt. sit ergo & apud deũ possibile: homini si uelit donare ĩpeccantiã. nõ ipsius merito: sed sua clæmẽtia: & apud hoies neq̃q̃ possibile liberi arbitrii potestate: qd' nutu donãtis accipit. Nõ sufficit apostolis dudũ sup dignitate q̃fisse: qs eoꝝ maior esset. Sed in ipso necessitatis & passiõis articulo scribit de eis. Facta est autẽ cõtentio iter illos: qs illoꝝ maior esset: Optimũ re uera tẽpus ĩstantẽ cruce de dignitate cõtendere. Simon inqt Simon: ecce Sathanas expetiuit uos: ut cribraret sicut triticũ. Ego autẽ rogaui ꝓ te: ut nõ deficeret fides tua: & certe iuxta uos ĩ apostoli erat positũ potestate. si uoluisset ut nõ deficeret fides eius: q̃ utiq; deficiẽte peccatũ subingredit. In qbusdã exẽplaribus: tã græcis: q̃ latinis iuenit: scribẽte Luca. Apparuit illi angelus de cælo cõfortãs eũ. Haud dubiũ: qn dominũ saluatorẽ. Et factus in agonia: ꝓlixius orabat. factusq; est sudor eius: sicut guttæ sanguinis decurrẽtis in terrã. Saluator ĩ passiõe ab angelo cõfortat. Et Critobolus meus nõ idiget auxilio: habẽs liberi arbitrii potestatẽ. & tã uehemẽter orabat: ut guttæ sanguinis ex parte prũperẽt: quẽ totũ erat in passiõe futurus. Quid inqt dormitis? Surgite & orate: ne itretis in tẽtationẽ. debuit iuxta uos dicere. Quid dormitis? Surgite & resistite. liberꝝ. n. habetis arbitriũ: & semel uobis cõcessa a domino potestate: nullius alterius ĩdigetis auxilio. Si. n. hoc feceritis: nõ itrabitis in tẽtationẽ. Nõ possum ait ego facere a metipso aliqd: sed sicut audio iudico. Arriani obiiciũt calũniã. sed respõdet ecclesia: ex psona hominis hæc dici: q assumptus est. tu cõtrario loqris: possum sine peccato esse: si uoluero. Ille nihil potest ex se facere: ut hoĩs ĩdicet ueritatem. Tu potes oĩa peccata uitare: ut adhuc in corpore cõstitutus ἀντιθεον esse tedoceas. negat fribus & ꝓpinqs ire se ad xenophegiã. Et postea scriptũ est. Vt autẽ ascẽderũt fres eius: tunc & ipse ascẽdit ad solẽnitatẽ: nõ manifeste: sed q̃si in abscondito. Iturũ se negauit: & fecit qd' prius negauerat. Latrat Porphyrius incõstãtiæ ac mutatiõis accusat: nescies oĩa scãdala ad carnẽ esse referẽda. Moyses inquit dedit uobis legẽ: & nemo ex uobis facit legẽ utiq; possibilẽ. Neq;. n. culpa ĩpetrãtis est: sed fragilitas audiẽtis: ut oĩs mũdus subditus fiat deo. In euãgelio secundũ Ioanẽ in multis: & græcis: & latinis codicibus inuenitur de adultera muliere: quæ accusata est apud dominũ. accusabãt autẽ & uehemẽter urgebãt scribæ & pharisæi iuxta legẽ eã lapidare cupiẽtes. At Iesus inclinãs digito scribebat in terra: eoꝝ uidelicet q accusabant: & omniũ peccata mortaliũ: secundũ qd' scriptũ est in ꝓpheta. Relinquẽtes autẽ te sup terrã scribant. Tandẽ caput eleuans dixit eis. Qui sine peccato est uestrũ: primus mittat sup eã lapidẽ. Hoc qd' dicit sine peccato: græce scriptũ est αναμαρτητος. q ergo dicit: aliud esse est sine peccato: & aliud αναμαρτητον: aut græcũ sermonẽ nouo uerbo exprimat: aut si expssum est a latinis: ut iterpretatiõis ueritas habet pspicuũ est αναμαρτητον nihil aliud esse: nisi sine peccato: & qa accusatores oẽs fugiũt (dederat. n. uerecũdiæ eoꝝ clæmẽtissimus iudex spatiũ recedẽdi) rursumq; in terra scribẽs terrãq; despiciẽs: paulatim discedere: & oculos illius declinare cœperunt. soluſq; remãsit cũ muliere: cui locutus est Iesus. Vbi sunt q te accusabãt? nemo te condẽnauit? quæ ait. nullus domine. Respõdit ei Iesus. nec ego te cõdẽnabo. uade & ãmodo noli peccare. Præcepit dominus ne ulterius peccaret: sicuti & alia simiĺiter in lege mãdauit. Sed utrũ ea fecerit nec ne: scriptura nõ dicit: Oẽs inqt q uenerũt ante me: fures fuerũt & latrones. Si oẽs: nullus excipit. Qui uenerũt inqt: nõ q missi sunt. de qbus ꝓpheta ait. ipsi ueniebãt a se: & ego nõ mittebã eos: quo uerbo solius Christi potẽtia reseruat: q ad sua uenerãt: & sui eum nõ receperũt. Dum essem inqt in mũdo cũ eis: ego seruabã eos in noĩe tuo: qd' dedi eis: & custodiui: & nullus ex eis periit: nisi unus filius pditiõis. nõ dixit: dedi eis liberi arbitrii potestatẽ: ut ipsi de suo labore saluarẽt: sed ego custodiui eos: ego seruaui. Deniq; ifert. Nõ peto: ut eos auferas de mũdo: sed ut custodias illos a malo. in actibus apostoloꝝ scriptũ est: iter Paulũ & Barnabã propter Ioanem qui cognominatus est Marcus. ortã dissensionẽ ita ut separent: & Barnabas Marcum. & Paulus syllam assumerent in euangelii ministerium. Paulus seuerior: ille clementior. uterq; in suo sensu abundant. Et tamen dissensio habet aliqd humanæ fragilitatis. in eodem uolumine legitur. Transierunt phrygiam & gallatiam regionem: prohibiti

a ſpiritu ſancto loqui uerbū in Aſia,quo maledicto in ipſa ꝓuincia puto uſq; hodie hæreticos:q cōtra ſpiritū ſanctū faciunt plurimos repiri.Cūq; uenissent ait in Myſiā: tentabāt ire in Bithyniā:ſed nō dimiſit eos ſpiritus Ieſu.Nota q ſpiritus Ieſu ſp̄us ſanctus ſit:q in alio loco ꝓpter unitatē ſubſtātiæ p̄ris ſp̄us appellat. Voluerunt loq in aſia:& ꝓhibent a ſpiritu ſancto.Tentāt ire in Bithyniā:& nō eos ꝓmittit ſp̄us Ieſu.Satis ꝑportune: ſi eis faciendi uel nō faciēdi ſemel dederat liberi arbitrii poteſtatē.Seqt. Tēpora inqt ignorātiæ reſpiciēs deus nūc præcepit hoībus ubiq; pœnitētiā agere.Significanter p̄terita in lege tēpora:tēpora ignorātiæ demōſtrauit.Rurſum ait. Veniā ad uos deo uolente.Cur interpoſuit uoluntatē dei:ſi habebat ſui arbitrii poteſtatem? Iacobus apoſtolus.Si qs ait ſeruauerit totam legē:offenderit autē in uno:reus eſt oīum factus. Quis noſtrū in nullo aliquādo peccauit?Si autē peccauit:qd negari nō pōt:& ꝑ unū peccatū oīum eſt reus peccatoꝝ: nō ſuis uiribus:ſed dei miſericordia ſaluat.Si qs in uno nō peccauit:pfectus eſt uir.Si aliquādo in ſermone peccaſti:ubi eſt apud te p̄ſumpta pfectio?maxime cū ſequat. Linguā autē hoīum nullus poteſt domare: icōtinens malū:plena ueneni mortiferi.Rogo te:ut mihi reſpōdeas ſi lingua incōtinēs eſt malū:& plena ueneni mortiferi:& nullus pōt domare linguā mortaliū:& tanti criminis reus es:Vbi in ꝓpetuū peccatoꝝ fugat. Vnde bella:& unde rixæ inter uos?Nōne ex uoluptatibus:quæ militāt in mēbris ueſtris?Aut mēbra nō habetis humana:aut ſi homo nō poteſt eſſe ſine mēbris:cōfitemini uoluptatē atq; luxuriā ī ueſtris artubus militare.Dauid q dixerat cōfidēter:ꝓba me domine:& tenta me.ure rene meos & cor meū: qa ante oculos meos miſericordia tua eſt:& cōplacui in ueritate tua.Et itēꝝ:Ego autē in īnocētia mea īgreſſus ſum:& pes meus ſtetit in directo.q̄q̄ iudicii ueritate dei miſericordiā mitigaret:tamē qa hoc auſus eſt dicere:relinq̄t parūper fragilitati ſuæ.& ut uos dicitis arbitrii libertati:& ꝓ adulteriū lapſus in homicidiū:poſtea loq̄t:Miſerere mei deus:ſecūdum magnā miſericordiā tuā.Et ſecundū multitudinē miſeratōnū tuaꝝ dele iniqtates meas. Nec hoc dico: quo uirū ſanctū accuſem:de quo ſcriptū eſt:q fecit oēs uolūtates dei.Sed q multis aliis bonis hæc uitia compenſarit:& ſaluatus ſit miſericordia dei:cuius iudiciū eſt in pōderibus.& ad quē Aſaph loq̄t.Cibabis nos pane lachrymaꝝ:& potū dabis nobis in lachrymis in mēſura.neq; n.iniuſtus eſt dominus: ut tantū peccata cōdēnet:& bonoꝝ opum nō meminerit. Vnde & in alio loco idē Dauid canit:Ego dixi in abundātia mea: non mouebor in æternū.Domine in uolūtate tua p̄ſtiſti decori meo uirtutē. Auertiſti faciē tuam a me: & factus ſum cōturbatus.Dixi.n. ꝓnūciabo cōtra me iniqtatē meā domino:& tu remiſiſti īpietatē cordis mei.Iuſtoq; ꝓcipit̄:reuela ad dominū uiā tuā:& ſpera in eū:& ipſe faciet.Et educet q̄ſi lumen iuſtitiā tuā:& iudiciū tuum tanq̄ meridiē.Salus.n.iuſtoꝝ a domino:qa nō eſt ſanatio in carne eoꝝ a facie iræ eius.Et quotidie iuxta apoſtolū:q dixerat:Nō.n.habitat in carne mea bonū:īgemiſcunt dicētes.Renes mei īpleti ſunt illuſiōibus:& nō eſt ſanitas in carne mea.Breues.n.poſuit dies noſtros:& ſubſtātia noſtra quaſi nihil in cōſpectu eius.uniuerſa uanitas oīs homo uiuens:uel uiuens in corpore uel uiuens in uirtutibus.& tamē oīa uanitas.Incerto.n.ſtatu fluctuat:& dum nō timet in ſereno:patit̄ tēpeſtatē.Cū.n.eſſet in honore:nō ītellexit.cōparatus eſt iumentis inſipiētibus:& ſimilis factus eſt illis.pro nihilo inqt ſaluos faciet eos:haud dubiū qn iuſtos.q nō ꝓprio merito:ſed dei ſaluat clæmētia,& delicta noſtra a te nō ſunt abſcōdita.hoc ex ꝑſona Chriſti dicit̄.ſi ille:q peccatū nō fecit:nec dolus inuētus eſt in ore eius:pro nobis doluit:& peccata noſtra portauit:quāto magis debemus noſtra uitia cōfiteri?Renuit inqt cōſolari aīa mea:cōſideras delicta quæ fecerā.Recordatus ſum dei: & lætatus ſum:cogitās me illius clæmētia cōſeruandū.Nocte cū corde meo meditabar:& ſcopebā ſpiritū meum:& dixi:nunc cœpi: hæc eſt mutatio dextræ excelſi.iuſti uox eſt:q poſt meditationē ſomnii & conſciētiæ cruces ad extremū ait.Nūc cœpi pœnitentiā agere:uel ſciētiæ lumen ītrare. & hæc ipſa de bonis ad meliora mutatio nō meaꝝ uiriū:ſed dextræ & potētiæ dei eſt:in æternū miſericordia ædificabit̄.Nullū.n.tempus eſt:quo nō ædificet̄ miſericordia ī ſingulis q̄buſq; ſanctoꝝ.& his qui de peccatis trāſeunt ad uirtutes.A ſagitta uolāte per diē:a negocio pambulāte in tenebris:qs noſtrū poterit liberari?Ecce enim peccatores intēderūt arcū: ut ſagittēt in obſcuro rectos corde.nolūt prauos uulnerare:ſed rectos corde.Sagitta ꝑ diē uolitat: ꝑ hæreticos in ſanctaꝝ intelligētia ſcripturaꝝ.Negociū in tenebris & nocte pambulabat ꝑ philoſophos:q ꝑ obſcuritatē ſermonū ſuoluere cupiūt ueritatē.Plātati in domo domini in atriis dei noſtri florebūt:plātati in domo domini iuſti ſunt:in eccleſia cōfirmati.Sed ii nō in præſentiaꝝ:ſed ī futuro in atriis domini florebūt: ubi eſt certa & ſecura poſſeſſio.Miſericors & miſerator dominus:lōganimis & multæ miſeratiōis. Suauis dominus oībus:& miſericordia eius ſup oīa opa illius.Tantas audis miſericordias:& in tua audes uirtute cōfidere?Cōfiteant̄ tibi domine oīa opa tua.Sed de cūctis opibus dei & hoīes ſunt.ergo oēs hoīes ſua peccata cōfiteant̄. Legimus in Samuele dictū de Salomone.Ipſe ædificabit domū nomini meo:& firmabo regnum eius uſq; in ſempiternū.Ego ero ei in patrē:& ipſe erit mihi in filiū.Et itēꝝ.Si inique egerit:corripiā eū in uirga hoīum. miſericordiā autē meā nō auferā ab eo.Cū egiſſet Dauid gratias deo:ad extremum ītulit:& hæc eſt lex hoīs. Domine deus ſemp reſpice ad clæmētiā tuā:& ī firmitatē carnis diuino auxilio ſuſtētare. Quid mihi inqt & uobis filii Saruiæ. Maledicat Semei. Dominus p̄cepit ei:ut maledicat Dauid.Et qs reſpōdebit ei:q̄re hoc feciſti? Volūtas.n.dei nō diſcutiēda:ſed cū gratiaꝝ actiōe patiēda eſt.Et in alio loco dominus mādauit: ut diſſiparet cōſiliū Achitophel bonū:ut adduceret ſup Abſolon malū:cuius certe cōſiliū erat q̄ſi cōſiliū dei.Et qua ratiōe poteſtas liberi arbitrii maiore poteſtate ſubuerſa eſt?Ieroboā q peccare fecit Iſrahel:arguit̄ q̄re reliq̄rit p̄ceptū domini.Diciturq; ad eū.Dedi tibi regnū domus Dauid: & nō fuiſti ſicut ſeruus meus Dauid: q cuſtodiuit mādata mea:& ambulabat poſt me in toto corde ſuo:& fecit placitū in cōſpectu meo.Ergo & poſſibilia ſunt dei mādata:q̄ Dauid feciſſe cognoſcimus.& tamen laſſeſcere ſanctos ad ꝓpetuitatē iuſtitiæ.In multis regibus legimus de ſtirpe Dauid:ꝙ nō ſuo merito:ſed Dauid patris uirtutibus conſeruati ſint: qui fecerit placitū in cōſpectu dei.Et uenitur ad Aza regem Iuda:de quo ſcriptū eſt.Fecit Aza rectū ī cōſpectu domini:

ſicut Dauid pater eius. Cūq; in multis laudibus eius cōmemorata eēt hiſtoria: ad extremū intulit: ſed excelſa nō abſtulit. Attamē qa cor eius perfectū erat cū deo oībus diebus uitæ ſuæ. Ecce & iuſtus dr̄: qppe cuius cor pfectū erat cū deo: & tamē in eo errauit: q excelſa nō abſtulit: q Ezechiā: & Ioſiā legimus abſtuliſſe. Helias in cuius ſpiritu & uirtute uenit Ioānes baptiſta: ad cuius īprecationē uenit ignis de cælo: & Iordanis fluenta diuiſa ſunt: timuit Iezabel & fugit: laſſuſq; ī ſolitudine ſedit ſub arbore: & pſſus anguſtia morte rogauit dicēs. Sufficit mihi domine: tolle animā meā: neq; n. melior ſum patribus meis. Hūc iuſtū negare qs pōt? Et tamen nō dicā mulierē: ſed homini fœminā formidare: de aī pturbatōe deſcēdit: quæ uitio carere nō pōt: dicēte Dauid. Dominus auxiliator meus: nō timebo qd faciat mihi hō. De Ioſaphat rege Iuda ſcriptū eſt. Et fuit dominus cū Ioſaphat: q ābulauit in uiis Dauid patris ſui prioribus. Ex quo intelligitur primas eū Dauid habuiſſe iuſtitias: & nouiſſima nō hēre peccata. Nō ſperauit ait in Baalī: ſed in deo patris ſui: & ābulauit in p̄ceptis illius: & nō iuxta peccata Iſrahel. Cōfirmauitq; dominus regnū ī manu eius: & dedit oīs Iuda munera Ioſaphat. factæ ſunt ei īnfinitæ pecuniæ: atq; diuitiæ: & multa gloria. Cūq; ſumpſiſſet cor eius audaciā ppter uias domini: etiā excelſa & lucos de Iuda abſtulit. Hic Achab regi ipiiſſimo affinitate cōuinctus eſt. Cūq; poſt pliū. reuerteret Hieruſalē: occurrit ei Hieu filius Aman ludæus: & ait ad eum: ipio p̄bes auxiliū: & iis qui oderūt dominū: amicitia iūgeris. Et iccirco irā qdē domini merebaris: ſed bona opera iuēta ſūt in te: eo q abſtuleris lucos de terra Iuda: & p̄paueris cor tuū: ut reqreres dominū. Ac ne putemus p̄teritas iuſtitias hoc peccato & ſcrepatōne pphetica fuiſſe deletas: poſtea de Ochozia ſtirpe eius ſcriptū ē: q inuenerit eū Hieulatēte ī Samaria: adductūq; occiderit. & ſepelierūt inquit eū: eo q eēt filius Ioſaphat: q quæſierat dominū in toto corde ſuo. De Ezechia ſcriptū eſt. Fecit rectū in oculis domini iuxta oīa: quæ fecit Dauid pater eius. iſte abſtulit excelſa: & cōtriuit ſtatuas: & incēdit lucū: cōtriuitq; ſerpētē æneū: quē fecerat Moyſes. & iterū in domīo deo iſrahel cōfiſus eſt. & poſt ipſum nō fuit ſimilis ei in cūctis regibus iuda: & qui fuerūt āte eū. Adhæſit domīo: & nō receſſit ab eo: & cuſtodiuit mādata eius: q p̄cepit dominus Moyſi. Et erat dominus cū eo. & in oībus ī quibus incedebat: ſapienter agebat. Cūq; rex Aſſyriorū Sēnacherib cepiſſet uniuerſas urbes iudæ: miſit ad eū Ezechias in Lachis dicēs: peccaui. Recede a me: quodcūq; iuſſeris dabo. Impoſuitq; rex Aſſyrioꝝ Ezechiæ trecēta talēta argēti: & triginta talēta auri. & dedit Ezechias oēm pecuniā: quæ iuēta eſt in domo domini: & in theſauris domus regis. In tpe illo cōcidit ualuas tēpli domini: & clypeos quos deaurauerat: oīa dedit regi aſſyriorū. Cūq; de eo tāta dicā: nō timuit neceſſitate cogēte: quæ domīo cōſecrarat: regi offerre aſſyrio. dr̄q; ad eū: ego cuſtodiā ciuitatē hāc: ppter me & ppter Dauid ſeruū meū: nō ppter te: qa ſupiora feciſti: quādo cē tū. lxxxv. milia exercitus aſſyriorū angelo cedēte proſtrata ſunt. Illud quoq; diligētius attēdēdū: q ſcriptura cōmemorat. ægrotauit Ezechias uſq; ad mortē. uēit ad eū Eſaias filius Amos dicēs. Præcipe domui tuæ: qa morieris tu. Qui auertit faciē ſuā ad parietē: & orauit ad dominū dicēs: Obſecro domine: meméto qūo ābulaueri in cōſpectu tuo ī ueritate & corde perfecto: & bonū ī oculis tuis feceri. fleuitq; Ezechias fletu magno. Certe iuſtus erat Ezechias: & corde pfecto iturus erat ad dominū: plorare nō debuit. quæris rōnē fletuū? Si cogitaueris hominē: nō miraberis cauſas doloris. Nullus. n. intrepidus uadat ad iudiciū domini: hēns cōſciētiā peccatorū. Cūq; fleuiſſet: factus eſt ſermo domini ad Eſaiā pphetam dicēs: reuertere: & dic Ezechiæ duci meo: (Dux dei appellat: cui mors fuerat nūciata. qa humilitate proſtratus eſt) Hæc īquit dicit dominus Dauid patris tui. Audiui orationē . uā: uidi lachrymā tuā. addit ei tēpus uitæ: & de Aſſyrioꝝ mānibus liberatur. & tamē ſignū poſtulat: ut credat uerū eē: qd deus repromiſſerat: qd ſalē paruæ fidelitatis indiciū eſt. Miſit quoq; rex babylonis nuncios & legatos: q ei cōgratulārēt ob reſtitutā corporis ſanitatē. Qui oſtēdit eis oēs theſauros aromatū: auri quoq; & argēti & uaſoꝝ ſupellectilē: nō fuit īquit res: quā nō oſtēderet eis Ezechias in domo & in oī poteſtate ſua. Ex quo intelligimus etiā uaſa tēpli babylōiis mōſtrata legatis. Vnde & ira domini cōcitatur: & poſtea Eſaiæ ueticinatiōe cognoſcit. De filiis tuis eunuchi erūt: & oīa uaſa tēpli trāſferēt babylonē. ob quā culpā etiā in libro dierū ſcriptū eſt. Cecidit Ezechias elatōe cordis ſui. certe Ezechiā iuſtū nemo niſi īpius denegabit. Dicas peccauit ī qbuſdā: & iccirco iuſtus eē deſinit. ſed hoc ſcriptura nō loqt. Nō enim ex eo q̄ pua peccauit: iuſtitiæ nomē amiſit. ſed ex eo q multa bona fecit: iuſti uocabulū poſſidet. Hoc totū dico: ut ſcripturarū ſanctarū teſtimōiis cōprobet. Nō ex eo peccatores eſſe iuſtos. q alii peccauerūt. ſed ex eo iuſtos pmanere: q multis uirtutibus floreāt. De Ioſia ſcriptū eſt. Fecit rectū in cōſpectu domini: & ambulauit in uia Dauid patris ſui: nō receſſit neq; ad dextrā neq; ad ſiniſtrā. & tamē cū eēt iuſtus tēpore neceſſitatis & anguſtiæ: mittit ad Oldā prophetiſſā uxorē Sellū filii Tecuæ filii Aaras cuſtodes ueſtiū. Et hæc inqt habitabat hieruſalē in ſecūda. haud dubiū qn urbis partē ſignificet: quæ īteriori muro uallabat. Et illa reſpōdit. hæc dicit dominus deus iſrahel: ite & dicite uiro qui miſit uos ad me: in quo occulta & regis & ſacerdotū & oīum uirorū reprehenſio eſt: q nullus uirorū ſanctus potuerit reperiri: qui poſſet futura p̄dicere. Deniq; īterficitur Ioſias a Pharaone rege egypti: eo q noluerit audire uerba domini ex ore Hieremiæ pphetæ. Siue ut in Paralipomenō ſcriptū eſt: noluit Ioſias reuerti: ſed parauit cōtra eū bellum: nec acquieuit ſermonibus Nechao ex ore dei. Et infertur. Mortuuſq; eſt: & ſepultus in nauſoleo patrū ſuorū. & uniuerſus iuda & hieruſalē luxerūt eū: præcipueq; Hieremias. cuius omnes cantatores atq; cātatrices uſq; in p̄ſentē diē lamentationes ſup Ioſiā replicant. & quaſi lex obtinuit in iſrahel. Ecce ſcriptū fertur in lamētationibus. Puto q ſermonibus dei per quēlibet nō acquieuiſſe peccatū ſit. De ipſo Hieremias loquitur (q̄q̄ hoc plerīq; ſecundū anagogē intelligāt de domīo Saluatore) Spiritus faciei noſtræ Chriſtus dominus captus eſt pro peccatis noſtris. Cui diximus. Sub umbra tua uiuemus in gētibus. Moyſes cui locutus ē dominus facie ad faciē: & ſalua facta eſt aīa eius: ad aquas contradictionis offendit. nec meruit cū fratre Aaron terrā repromiſſionis intrare. De q bus & pſalmiſta canit. Abſorpti ſunt iuncti petræ iudices eorū. audiēt uerba mea: quoniā placuerunt. & eſt

ſenſus.Iudices populi iudæorũ Moyſes & Aarõ deuorati ſũt a peccato populi iuxta petrã:de qua aquarũ flu
enta manarũt.& certe cũ iſti iuſti fuerint:& obedierint ſermonibus dei:qui per ſe ſuauiſſimi ſunt.Deniq; ſe-
quitur,de cadaueribus in ſolitudine mortuoꝝ:quaſi craſſitudo terræ dirupti ſunt ſuper terrã.Diſperſa ſunt
oſſa nr̃a ſecus infernũ.In Oſeæ loquit᷑ deus.Deſpõſabo te mihi in iuſtitia & iudicio:Statiq; ſubiungit.Et mi
ſericordia:& miſerationibus: & in fide:ut largitoris p̃mio recognoſcat q; ipſe ſit dominus.In eodẽ ſcriptum
eſt libro.Deus ego ſum:& nõ hõ:in medio tui ſanctus.Et nõ ingrediar ciuitatẽ uitiorũ: ſcilicet cõciliabolũ.
Ipſe ſolus hãc nõ ingreditur ciuitatẽ:quã ædificauit Caym:in nomĩe filii ſui Enoch:quæ oĩa ſacerdotũ quo
tidie ora concelebrant: ὁμόνοσ αναμαρτητόσ :quod in lingua noſtra dicitur . Qui ſolus es ſine peccato:
quæ laus iuſta ſnĩam tuã fruſtra deo reputatur:ſi eſt cõis cũ cæteris.Nõ.n.iuxta Amos cõuertimus iuſtitiam
in abſinthiũ:& fructus iudicii in amaritudinẽ.Loquunt᷑ nautæ atq; rectores in libro Ionæ.Rogamus domi
ne:ne perdas nos ꝓpter hoĩem iuſtũ:neq; inducas ſuper nos ſanguinẽ innocẽtẽ.Sicut.n.placuit tibi:ſic factũ
eſt domine.Neſciũt cauſas:qd mereat᷑ ꝓpheta ſeruus fugitiuus:& tamẽ iuſtificãt deũ:& ſanguinẽ innocẽtem
fatentur:cuius opera nõ norũt.Et ad extremũ:ſicut placuit tibi domine:ſic factũ eſt.Nõ quærũt iuſtitiã ſen-
tentiæ dei:ſed ueritatẽ iuſti iudicis cõfitẽt᷑.Micheas lachrymabili uoce teſtat᷑.Periit ſemẽ de terra:& rectus
in hoĩbus nõ eſt.oẽs in ſanguine inſidiãtur.unuſq; ſq; fratrẽ ſuũ uenat᷑ ad mortẽ.Malũ manuũ ſuaꝝ dicũt bo
nũ.Et iterũ.Qui optimus corde inter eos eſt:quaſi piurus eſt.Et qui rectus quaſi ſpina de ſepe.Hæc hoĩum
iuſtitia eſt:ut iuxta uerba eiuſdẽ,ꝓphetæ:nec amico:nec cõiugi:nec filiis ſit credẽdũ.qa inimici hoĩs domeſti
ci eius:quã ſententiã etiã ſermo dominicus cõprobauit.Vnde datur cõſiliũ per eũdẽ prophetã.Indicabo tibi o
hõ quid ſit bonũ:& quid domĩus q̃rat a te:utiq; facere iudiciũ:& diligere miſericordiã:& ſolicitũ ambulare
cũ deo tuo.Nũquid dixit:habeto æqualitatẽ dei:& nõ hoc qd̃ maximum eſt:ſolicitũ ãbulare cũ deo tuo?ut
nunq̃ ſecurus ſis:ut oĩ obſeruãtia cuſtodias cor tuũ:ut cõſideres quoniã ĩ medio laqueoꝝ ãbules:& ſub mu
rorũ pinnis ingrediaris:ut illud quotidie mediteris. Iuxta ſemitã ſcãdalũ poſuerunt mihi.Superbis.n.reſiſtit
deus:humilibus aũt dat gratiã.Qui cautus & timidus eſt:põt ad tẽpus uitare peccata:q ſecurus eſt de iuſti-
tia ſua:repugnat deo:illiuſq; auxilio deſtitutus:inſidiis hoſtiũ patet.Cõputreſcant dicit Abacuc oſſa mea: &
ſubter me uermes ſcateant:tantũ ut requieſcã in die anguſtiæ:ut aſcẽdã ad populũ forte meũ.Hic tribulati-
ones & anguſtias:afflictionẽq; animi deprecat᷑:ut in futuro uirorũ iã cũ Xp̃o regnãtiũ numero ſocietur.Ex
quo perſpicuũ eſt:hic pugnã atq; certamẽ:& in futuro eẽ uictoriã.Ieſus filius Ioſedech: qd̃ iterpretat᷑ iuſtus
domini:ſacerdos magnus:indutus deſcribitur ueſtibus ſordidis:qui peccatũ nõ fecit:& tamẽ noſtra peccata
portauit.Ad cuius dextrã ſtabat Sathanas:ut aduerſare᷑.Diciturq; ad eũ poſt pugnã atq; uictoriã:auferte ue
ſtem ſordidã ab eo:& ecce abſtuli a te iniquitatẽ tuã.& hæres louiniani loquit᷑.Sine oĩ omnio peccato ſum:
ſordida ueſtimẽta nõ habeo:,pprio regor arbitrio:maior apoſtolo ſum.ille facit quod nõ uult:& qd̃ uult nõ
facit:ego facio qd̃ uolo:& qd̃ nolo nõ facio.præparata ſunt mihi regna cælorũ:imo ipſe ea mihi meis uirtu
tibus ꝓparaui.In quo Adã tenetur obnoxius.Et alii:qui reos ſe putãt in ſimilitudinẽ ꝓuaricatiõis Adã. Ego
ſolus cũ mea caterua nõ teneor.Alii clauſi cellulis:& fœias nõ uidẽtes:qa miſeri ſunt:& uerba mea nõ audi-
unt:torquẽtur deſideriis.Ego etiã ſi mulierũ ualler agminibus:nullã habeo cõcupiſcẽtiã.De me,n. dictũ eſt:
lapides ſancti uoluũtur ſuper terrã:& ideo nõ ſentio:qa liberi arbitrii poteſtate Xp̃i trophæũ circũfero.Au-
diamus ꝓ Eſaiam clamãtẽ deũ.Populus meus qui beatos uos dicũt:ſeducũt uos:& ſemitã pedũ ueſtrorũ ſup
plãtant.Quis magis ſupplantat populũ dei:qui liberi arbitrii poteſtate ſubnixus:deſpicit auxiliũ cõditoris:
& in ſua uoluntate ſecurus eſt?An qui ad ſingulas ſentẽtias præceptorũ domini iudiciũ pertimeſcit?Ad hu
iuſcemodi homines loquitur deus:ue uobis:qui ſapientes eſtis apud uos:& intelligentes ueſtro iudicio.Eſai
as iuxta hebraicũ plorat:& dicit:ue mihi:qa tacui:qa imũda habẽs labia:& in medio populi imũda habentis
labia:habitans uidi dominũ ſabaoth oculis meis.Ille uirtutũ merito dei fruebatur aſpectu:& cõſcientia pec
catorũ labia ſua fatebatur imũda.Nõ q; locutus eſſet aliquid qd̃ uolũtati domini repugnaret:uel q; ſiluiſſet
uel timore uel pudor̃ ꝓterritus:nec arguiſſet libertate prophetica populũ deliquentẽ. nos peccantes aliquan
do corripimus:qui adulamur diuitibus:& perſonas accipimus peccatorum turpis lucri gratia.niſi forte tota
eis loquamur cõfidẽtia:quorũ opibus indigemus.ut talia nõ agamus:ut abſtineamus nos ab oĩ ſpecie pecca
torũ.Certe uerũ tacuiſſe peccatũ eſt.q̃q̃ apud.lxx.nõ ſit ſcriptũ:qa tacui,ſed qa cõpunctus ſum cõſcientia ſci
licet peccatorũ:ut illud cõpleatur propheticũ:Verſatus ſum in miſeria:dum infingit᷑ mihi ſpina.ille peccati
ſpina cõpungitur:tu uirtutũ floribus uernas.Erubeſcet inquit luna:& cõfundetur ſol:quãdo uiſitauerit do-
minus ſuper militiã cæli in excelſis.hoc eſt quod & in alio loco ſcriptũ eſt:Aſtra quoq; nõ ſunt munda in cõ
ſpectu eius.& aduerſum angelos ſuos peruerſũ qd reperit:luna erubeſcit:& ſol cõfũdit᷑:& cælũ operit᷑ cilitio:
& nos iutrepidi atq; lætantes:qa oĩ caremus uitio:occurremus iudicis maieſtati:quãdo tabeſcẽt montes;ere
cti uidelicet in ſuperbiã.& oĩs militia cælorũ uel aſtra:uel angelicæ dignitates.& cõplicabunt᷑ ſicut libri cæ-
li:& oĩs exercitus eoꝝ inſtar foliorum defluet.quoniã inebriatus eſt inquit in cælo gladius meus & nunc ſu
per Idumæã deſcẽdet gladius dei iebriatur ĩ cælis:& tuũ ſoliũ erit in ſanctitate ſecurũ? In Idumæã deſcẽdet:
quæ interp̃tat᷑ uel ſanguinaria uel terrena:ut,ꝓphetica auctoritate diſcamus omnẽ terrã mũdi indigere iudi
cio.Vnde ſeq̃t᷑:Victima domini in boſra:quæ interpretat᷑ caro.& iterfectio eius multa in terra Edon.i.ĩ ſan
guine.Iuxta qd̃ põit apoſtolus:Caro & ſanguis regnũ dei nõ poſſidebũt.Ve q cõtradicit uictori ſuo.ue q di-
cit patri:ut qd me genuiſti?& matri q̃re me pepilti?Hoc ad eos pertinet:q dicũt:q̃re talis cõſtitutus ſũ:q nõ
poſſim in ꝓpetuũ carere peccato?Quare tale uas fictũ:ut nõ adamãtinũ permaneré:ſed ad oẽm tactũ fictile
atq; fragile?Oẽs ſicut oues errauimus:& oĩum noſtrũ domĩus peccata portauit.Intuitus eſt.n.diligenter:in-
ſpexit:nullũq; repperit:q iudicaret iuſte:q ſuã ĩ oĩbus faceret uolũtatẽ,Et iccirco brachiũ eius ſaluté ꝓbuit:

& iuſtitia ſua ſaluauit oĩa:ut oĩs mũdus ſubĩciat deo:& illius clæmẽtia cõſeruet. Fuimus.n.ĩmũdi:nõ pauci: ſed oẽs. Quaſi pãnus mẽſtruatæ reputata ſunt oĩa in lege opa noſtra. Ad hieruſalẽ ĩ Ezechiel loquitur deus. Perfecta eras ĩ decore meo:& ẽ ſenſus:nõ ĩ tuis opibus:nõ ĩ tua cõſcientia:cordiſq; iactãtia:ſed ĩ meo decore: quo te clæmẽtiæ meæ libertate donauerã. Deniq; ĩ cõſequntibus loq̃t ad eã:quãdo ſaluator non ſuo merito: ſed eius miſericordia. Recordabor pacti mei tecũ ĩ diebus adoleſcentiæ tuæ:& ſuſcitabo tibi pactũ ſempiternũ:& recordaberis uiarũ tuarũ:& cõfunderis. Et iterũ ſuſcitabo pactũ meũ tecũ.& ſcies qa ego dominus:ut recorderis & cõfundaris:& nõ ſit tibi ultra aperire os ꝓ cõfuſione tua.cũ fuero pl̃acatus tibi ĩ oĩbus quæ feci ſti:ait dominus deus. Ecce aperte diuino ſermone mõſtrat̃:qd ĩ alio loco dixerit. Et mũdans te nõ faciet ĩnocentẽ:q; iuſti quoq; & poſt peccatũ ĩ ſtatũ priſtinũ reſtituti:os aperire nõ audeãt.ſed cũ apoſtolo dicãt:q nõ ſum dignus uocari apoſtolus:qa ꝓſecutus ſũ eccleſiã dei. Deniq; & ĩ alio loco ꝓ eũdẽ ꝓphetã ad eos:q illius miſericordiã cõſecuti ſunt.loq̃t deus. Et recordabimini uiarũ ur̃arꝝ:& oĩum ſcelerũ ueſtrorũ: qbus polluti eratis.& diſplicebit uobis ĩ cõſpectu ur̃o ĩ cũctis malitiis:quas feciſtis.& ſcietis qa ego dominus:cũ benefecero uobis propter nomẽ meũ:nõ ſecundũ uias ueſtras malas:neq; ſecũdũ ſcelera ueſtra peſſima. Erubeſcamus atq; dicamus:qd̃ loquuntur hi q ĩã ꝑmia cõſecuti ſunt. Loquamur peccatores ſuper terrã.& in fragili mortaliq; corpore cõſtituti:quod ſanctos uidemus in cælis dicere:& iã incorruptione & ĩmortalitate donatos. Et dicitis inquit:Nõ eſt recta uia domini:cũ ueſtræ uiæ prauæ ſint. Phariſeoꝝ eſt hoc ſuperciliũ:ut peccata propriæ uoluntatis referãt ad cõditoris iniuriã:& illius iuſtitiã calũniẽt. Sacerdotes tẽpli myſtici qd̃ interpretatur eccleſia:filii Sadoch cũ ueſtimentis miniſterii nõ egrediunt̃ ad populũ:ne hũana cõuerſatione ſanctificati maculent̃. Et tu in medio uulgi:unuſq; de populo mũdũ eſſe te credis. Hieremiã ꝓphetã breuiter percurrentes ſenſu magis q̃ ſermone carpamus. Currite inquit in exitibus hieruſalẽ:& quærite ĩ plateis eius ſicubi reperire poteritis uirũ:q iuxta iuſtitiã uiuat & fidẽ:& ero propitius ꝓpter eũ. Quãuis.n.dicant. uiuit dominus:fraudulenter iurãt. Et hoc ipſum in mẽdacio refutat peccatorũ ſacrificia. Veſcendas tradit offerentibus hoſtias:dicẽs ſe nõ mãdaſſe patribus eorũ:quãdo deduxit eos de terra ægypti.ut offerent huiuſcemõi ſacrificia. Nõ.n.uoluntate:ſed idolorũ cõparatione mandauit:malẽs ſibi offerri uictimas q̃ dæmonibus. Omnes:receſſerũt ab eo:nullus eſt qui loquat̃ bona:& agat pœnitẽtiã a peccatis ſuis. Sequũtur ꝓprias uolũtates: quaſi equus prõptus ad præliũ. Intẽdunt linguã ſuã quaſi arcũ. Mentiunt̃ oĩa:& nõ eſt ĩ eis ueritas. Amicorũ quoq; cauendas inſidias præcipit:& nulli credere ꝓximoꝝ. Singulos.n.inſidiari amicis:& fratrẽ a fratre decipi: Et hoc facere:nõ naturæ malo:ſed propria uoluntate:qa docuerũt linguã ſuã mẽdaciũ: & proni ferũtur ad iniuſtitiã. Si æthiops ante mutauerit pellẽ ſuã:& pardus uarietatẽ ſuã:& uos poteritis facere bonũ:cũ didiceritis mala. Ergo pellis æthiopica & pardorũ uarietas:diſciplĩæ eſt:nõ naturæ:quæ docet̃ & diſcit̃:tamen auferri nõ põt:uitio mollita maligni:niſi per eũ:cui oĩa poſſibilia ſunt. Vnde loquit̃ ad eũ:qui ſolus uerus medicus eſt:ſana me domine & ſanabor. Saluũ me fac domine:& ſaluus ero. Tu es gloria mea & ſpes mea. Si.n. ad cõditionẽ meã infelicitatẽq; reſpiciã:nihil aliud niſi hoc poſſum loqui. Maledictus hõ qui annũciauit patri meo dicẽs. Ecce natus eſt tibi puer:fiat hõ ille ſimilis urbibus quas ſubuertit deus. Quare.n.in uulua nõ ſtatim perii? Et fuiſſet mihi ſepulchrũ mater mea:& uulua eius infernus ſempiternus. Quare egreſſus ſum ex utero:ut uiderẽ labores & miſerias? & cõſumerent̃ dies mei in erũnis? Tantũ de ſua conditione ſecurus eſt:& ſic cõfidit in fortitudine:ut mortẽ ꝑferat uitæ. Nouerat.n.uulnus ſuum:& potẽtiã eius quẽ cælare nihil põt: q loquitur per ꝓphetã. Deus appropinquãs ego:& nõ ꝓcul. Qui.n.cælũ replet & terrã:nullus põt uitare eius notitiã:& cordis occulta cælare. Qui ſcrutatur renes introſpicit:& ut ſciamus dei eẽ bonũ oẽ qd̃ gerimus. Ego inquit plãtabo eos:ut nequaq̃ eradicẽtur:& ego dabo eis cogitationẽ & ſenſum:ut ĩtelligant me.ſi cogitatio & ſẽſus dãt̃ a deo:& ĩtellectus domini ex illius q noſcẽdus ẽ:radice pullulat:ubi ẽ liberi arbitrii tãtũ ſupba iactitatio? Volumus ſcire cõditionẽ noſtrã? audiamus hiſtoriã. Ioachim Rex Iuda:cũctiq; ſocii eius & principes auditis ſermonibus Vriæ:uo luerũt occidere eũ. Quod cũ ille didiciſſet:timore pterritus:fugit in ægyptũ. Cur mortẽ timebat:q explicabat ſẽtẽtiã domini:& q a ſe nunciari domini nouerat uolũtatẽ? Dedignamur per ſingula auxiliũ dei:& ad illius nutũ cũcta gerere negligimus:cũ legamus ſãctos uiros etiã homiñ ĩdiguiſſe ꝑſidio. Periclitat̃ Hieremias & manifeſte dr̃:q; auxilio ei fuerit manus Diſan filii Saphan:ne traderet̃ in ptãtẽ uulgi:& obruerent̃ lapidibus. Abolitis legis cerimoniis & duro põdere ueterũ præceptorũ repromittitur euangelii gratia:legẽq; dominus pollicet̃:ut oẽs eũ nouerĩt a minimo uſq; ad maximum dicẽs. Dimittã peccata eoꝝ:& iniquitatẽ illoꝝ ultra memor nõ ero. Quã aũt habuerint ſancti uiri in lege ueteri iuſtitiã:ſequẽti ſermone demõſtrat.ſi filii Iſrahel:& filii Iuda iniquitatẽ fecere perpetuã in conſpectu meo:ab adoleſcẽtia ſua uſq; ad diẽ præſentẽ:& ciuitas Hieruſalẽ ab initio cõditionis ſuæ uſq; ad diẽ euerſionis ſuæ: me ad iracũdiam ꝓuocauit. Attende qd dicat:finẽ iũge principio:omne mediũ tẽpus ĩ uitio ẽ. Hieremias ſanctificatus ãte q̃ natus:uirgo:ꝓpheta ueteris teſtamẽti:ptimeſcit Sedechiã & flebiliter obſecrat dicẽs. Nũc ergo domine mi rex audi dẽpcationẽ meã:& ꝑualeat apud te obſecratio mea.ne remittas me in domũ Ionathã ſcribæ:ne ibi pereã. O ꝓpheta:cur times ĩpiũ regẽ? Cur eũ metuis:quẽ noſti iã iãq; periturũ? carcerem reformidas:cui paratˢ paradiſus? Reſpõdebit mihi.hõ ſum mortali in carne & corruptibili cõſtitutus:doloꝝ ſentio:horreſcoq; cruciatus:quos etiam dominus meus pro mea ſalute ſenſurus eſt. Miſereꝫ humano generi deus:& nõ uult perire qd̃ fecit. Noli timere Iacob dicit dominus. Ego.n.ſum tecũ.& interficiã omnes gentes ĩ quas diſpſi te:te uero ipſũ pire nõ faciã:ſed caſtigabo te cũ iuſtitia:& ita miſerebor tui:ut te ĩnoxiũ.nõ relinquã. Vnde & nos dicimus eẽ iuſtos:eẽ ſanctos uiros:& poſt peccata placẽtes deo:nõ ſuo tãtũ merito:ſed eius clæmẽtia:cui oĩs creatura ſubiecta eſt:& indiget miſericordia eius. Audiãt hæretici:q eleuant̃ ꝓ ſuperbiã: & dicũt.ecce ipſi nobis fecimus cornua. Audiant illud qd̃ audiuit Moab. Audiuimus ſuperbiã.Ioab ſuperbus

est ualde. Altitudiné illius & elationé & gloriationé: & inflationé cordis ego cognoui dicit dominus: quoniá nequaq̃ iuxta inflationé eius: & fortitudo illius est. Diciturq; ad huiuscemodi hoies. Inimici aút eoꝝ: aut dubiú q̃n gregis domini: cõfirmát dicétes, nõ peccauimus: cú peccauerit in pulchritudine iustitiæ: & in expectatiõe patrũ. Deíde uis scire quádo oía peccata finiãt. Audi eúdé, pphetá: in tpe illo dicit dominus: Quæretur iniquitas í hisrahel: & nõ erit, & peccatú iuda: & nõ inuenieť. Cur q̃so sequiť: qa propicius ero illius? Vbi autẽ, ppiciatio est: pcesserat ante peccatũ. Tolle igiť posse: & cõcedo oía donãte deo subsistere. Bonú est pstolari cú silentio salutare domini: bonú est ponere in puluere os suũ: dare pcutiẽti se maxillá: saturari obprobriis: spem habere in domio. Si, n, abiecit & miserebiť iuxta multitudiné misericordiarũ suarũ. Neq;, n. humiliauit corde suo: & abiecit filios hoium: Frustra murmurat hõ pro peccatis suis. Scrutemur uias nostras: & quæramus: & reuertamur ad dominú. Leuemus corda cú manibus ad dominú in cælú: dicamusq; ei. Iniq; egimus: & ad ira cúdiã, puocauimus. Iccirco tu iexorabilis es. Daniel, ppheta loqť ad Nabuchodonosor: q; domieť excelsus regni hoium: & det illud cuicúq; uoluerit: & extremú atq;, piectú cõstituat super illud. Interroga eũ qua cã ultimũ atq; despectũ cõstituat in regé: & faciat qd uoluerit. & discute utrũ ipsius uolũtas iusta sit, de quo scriptũ est. Qui suscitat de terra húilé: & de stercoꝛ eleuat pauperé, ut collocet eũ cũ pricipibus: cũ pricipibus populi sui. An forsitan iuxta te absq; iudicio atq; iusticia gloriá quærit: aurẽq; popularé: ut húiles erigat in regnú? & potẽtes húilitate cõmutet? Audi, pphetã dicẽtẽ. Oés habitatores terræ quasi nihili ꝛputati sút apud eũ. Fecit enĩ quodcúq; uoluit in cælo & in terris, & nemo est: q; resistat uolũtati eius: aut possit dicere: quare hoc fecisti? cuius sũt oía opera in ueritate: & uiæ illius iustitia: & superbiẽtes põt ipse húiliare. Anthiochus Ephiphanes rex crudelissimus subuertit altare, ipsáq; iustitiá fecit cõculcari: qa cõcessũ erat ei a domino. Causasq; reddit, ppter peccata plurima, ergo non fecit quod ipse tantum uoluit. sed quod dominus propter peccata populi concessit. Deniq; sequitur: q; non ex, ppria fecerit fortitudine: sed ex eius imperio: qui præcepit ut fieret. Illud autem in oratõe sua loqtur: Peccauimus: iniq; egimus: iniuste gessimus: & recessimus a mandatis tuis: & cætera huiuscemõi soletis dicere: qd & Dauid & Daniel & oés, pphetæ nõ, p se: q sancti erãt: sed ex persona populi sút locuti. Aduersũ quá opinioné ipe respõdebit: & dicet. Cũ adhuc oraré: & cõfiterer peccata mea: & peccata populi mei israhel. Vides ergo q; tã pro peccatis suis q̃, p peccatis populi dominú sit depcatus: & effuderit depcatões suas í cõspectu domini dei sui. Vis iterũ nosse: quádo peccatú & iniqtas finiãt? Quáq̃ diuersa sit auctorũ iterptatõ. Audi eúdé, pphetá. Lxx. hebdomadæ cõpletæ sút sup populũ tuũ: & sup ciuitaté tuã sanctá: ut cõpleanť iniqtates. & finé accipiat peccatú nt dispereat iniqtas: & reueleť iustitia sempiterna. Quádiu ergo ille finis aduenĩat: & corruptiuú hoc atq; mortale icorruptõe & imortalitate muteť: necesse é nos subiaceꝛ peccato: nõ naturæ & cõditõis: ut tu calúniaris uitio: sed fragilitate & cõmutatõe uolũtatis húanæ: quæ p mométa uariať, qa deus solus est imutabilis. Quæris ubi Abel: ubi Enoch: ubi Iesus filius Naue: ubi Helieus: cæteriq; sanctoꝝ peccauerit. Nõ est necesse nodú í scirpo quærere, utiná possem & manifesta retice re peccata. si uis a me uerú audire: nescio. Nihil íqt mihi cõscius sú: nec tamẽ í hoc iustificatus sum. Hõ uidet í facie: deus í corde. Apd eius cõsciétiã atq; cõspectũ nullus iustificať. Vnde & Paulus loqť cõfidẽter: Oés peccauerť: & idigét gloria dei: & cõclusit deus oía sub peccato, ut oium misereať, & cætera q̃ sæpe ꝛplicauimus.

Tertius eiusdé Dialogi liber cõtra Pellagianos. Epistola. .XIX.

RITOBOLVS. Delectatus sũ tuorũ multiplicatõe sermonũ: de q̃bus scriptum est In multiloqo nõ effugies peccatũ, sed qd ad cãm? Certe hoc fateberis eos q; Christi baptisma cõsecuti sũt nõ hére peccatũ. Et si absq; peccato sũt: iustos eé. Cũq; semel iusti fuerit: si egerit sollicite: posse í sempiternũ iustitiã custodire, ac per hoc oé uitare peccatũ. AT. Nõ erubescis explosã atq; dãnatá, Iouiniani sniam sequi? Et ille, n. his testimoniis: tuisq; nitiť argumẽtis: imo tu illius iuẽta sectaris: In oriẽte docere desiderás: q̃ oli Rõæ: & dudũ í africa cõdẽnata sút. Lege ergo qd illi ꝛspõsũ sit: & tibi ꝛspõsũ dicito. In dogmatibus, n. & qõibus dissẽrédis nõ psoná: sed cã qrẽda é. & tamẽ hoc scito baptismũ pterita dõare peccata: nõ futura seruaꝛ iustitiã. Quæ labore & idustria: ac diligẽtia: & semp sup oía dei clæmẽtia custodiť, ut nostrũ sit rogare, illius tribuere qd rogatur, nostrũ icipere: illius perficere, nostrũ offerre qd possumus: illius iplere qd non possumus. Nisi, n. dominus ædificauerit domũ: iuanũ laborauerút: q; ædificát eã: nisi dominus custodierit ciuitatẽ: iuanũ uigilabit q; custodierit eã. Vnde & apostolus pcipit: sic currite ut cõphẽdatis. Oés qdé currunt: sed unus accipit coronã. Et í psalmo scriptũ est. Domie ut scuto bonæ uoluntatis tuæ coronasti nos. Nostra enĩ uictoria & corona uictoriæ illius protectõe & clypeo præparatur: & hic currimus ut í futuro cõprehendamus, ubi accipiet coronã q; í hoc sæculo uictor extiterit, ecce sanus factus es: iã noli peccare: ne qd deterius tibi fiat, & nescitis qa templũ dei estis: & spũs dei habitat í uobis. Si qs templũ dei uiolauerit: dilperdet eũ deus. Et í alio loco. Dominus uobiscũ est: q̃ diu uos estis cũ eo, si reliqueritis eum: & ille relinquet uos. In cuius putas delubro; atq; sacrario Christi puritas permanet: tẽpliq; serenitas: nullo nubilo contristatur. Eundé semper uultũ habere nõ possumus: quod de Socrate falso philosopho gloriant: quáto magis animú? multæ facies homium: sic & corda diuersa. si fieri posset: ut semp aquæ baptismatis mersos tenerét: uolitãtia nos desuper peccata nõ tãgarét: spũs sanctus tueret. Sed ipugnat inimicus: nec uictus recedit: sed semp in ísidiis est: ut sagittet in occulto rectos corde. In euãgelio iuxta Hebræos: qd Chaldaico syroq; sermone: sed hebraicis litteris scriptũ est: quo utunť usq; hodie Nazareni secũdũ apostolos: siue ut pleriq; autumãt: iuxta Matthæum: qd in Cæsariẽsi hẽtur bibliotheca: narrat historia. Et ecce mater domini: & fratres eius dicebãt ei. Ioannes baptista baptizat í remissionẽ peccatoꝝ. Eamus & baptizemur ab eo. Dixit aút eis. Quid peccaui: ut uadã & baptizer ab eo? Nisi forte hoc ipsũ qd dixi ignorãtia est. Et in eodé uolumine. Si peccauerit inqt frater tuus í uerbo, & satis tibi fecerit: septies in die susci pe eũ. Dixit illi Simon discipulus eius: septies í die? Respon

dit dñius:& dixit ei,Etiã ego dico tibi:uſq; ſeptuagies ſepties. Etenĩ in pphetis quoq; poſtq̃ uncti ſũt ſpũ ſã 59
cto:iuentus eſt ſermo peccati.Ignatius uir apoſtolicus:& martyr ſcribit audacter:elegit dñius apoſtolos:q
ſup oẽs hoies peccatores erãt.De quorũ celeri cõuerſiõe pſalmus canit.Multiplicatæ ſunt infirmitates eorũ: poſtea accelerauerũt:q̃bus teſtioiis ſi nõ uteris ad auctoritatẽ;utere ſaltẽ ad iniquitatẽ;qd oẽs eccleſiaſtici ui ri ſenſerint.Fac aliquẽ baptizatũ uel ſtatĩ:uel in ipſis diebus morte ſubtractũ:& cõcedo tibi qd̃ cõcedere nõ debeo:nec cogitaſſe aliqd:nec locutũ;ĩ quo errore & ignorãtia labereť.Nõ ideo ſine peccato erit: qa uidebiť nõ ſupaſſe:ſed fugiſſe peccatũ.Ac nõ potius:qa dei miſericordia de peccato⁊ carceř liberatus migrauit ad do minũ.Hæc & nos dicimus poſſe deũ qcqd uoluerit:& hoiem p ſe & ꝓpria uolũtate:qd̃ tu aſſeris ſine peccato eẽ nõ poſſe.Sin aũt põt fruſtra nũc iungis:& gratiã qua potẽs nõ ĩdiget.Quod ſi nõ põt abſq; gratia:ſtulte tu dixiſti poſſe:quod nõ põt.Quicqd enĩ ex alterius pẽdet arbitrio:nõ eius eſt quẽ poſſe cõtẽdis:ſed illius ſine quo eũ nõ poſſe pſpicuũ eſt.CRI.Rogo;quæ eſt iſta prauitas:ĩmo abſq; rõne cõtẽtio:ne hoc quidẽ mihi das: ut egreſſus aquas baptiſmatis ſine peccato ſit?AT.Aut ego ſenſum meũ uerbis explicare nõ ualeo:aut me explicante:tu ad intelligẽdũ tardior es.CRI.Quo nã mõ?AT.Recordare qd & tu dixeris:& ego qd loquar.Po ſuiſti hominẽ ſine peccato eẽ ſi uelit.Ego ipoſſibile hoc in hoie eẽ reſpõdeo:nõ qa ſtatĩ de baptiſmate hõ pec cato nõ careat ſed illud tẽpus quãdo ſine peccato eſt:nequaq̃ poſſibilitati hũanæ:ſed dei gratiæ deputatur. Tolle igiť poſſe:& ego eẽ cõcedã.Quo mõ,n,põt:q per ſe nõ põt?Aut quæ illa ipeccantia:quæ ſtatĩ corporis huius morte finitur?Aut certe ſi ultra uitã protraxerit:delicti & ignorãtiæ piculo ſubiacebit.CRI.Dialectica me arte cõcludis:& nõ chriſtiana loqueris ſimplicitate.nodos mihi quoſdã inter eẽ : & eẽ poſſe concínes. AT.Ego ne uerborũ ſtrophis ludo:cũ hoc de tua ꝓceſſerit officina?Tu,n,dicis nõ eẽ hoiem ſine peccato:ſed eẽ poſſe:cũ econtrario ego tibi tribuã q⁊ negaſti:eẽ hoiem ſine peccato p dei gratiã:& tamẽ p ſe eẽ nõ poſſe. CRI.Fruſtra ergo dãtur ꝓcepta:ſi ea ĩplere nõ poſſumus.ATTI.Deus poſſibilia mãdauit.hoc nulli dubiũ é. Sed qa hoies poſſibilia nõ fecerũt:iccirco oĩs mundus ſubditus eſt deo:& ĩdiget miſericordia eius.Oẽ,n,qd̃ fieri põt:tribus cõſtat tẽporibus:aut ꝑterito:aut ꝑſẽti:aut futuro.Hoc quod aſſeris:poſſe hominẽ ſine pecca cato eẽ ſi uelit:mõſtrat factũ eẽ de ꝑterito:aut certe nũc fieri.de futuro poſtea uidebimus.Quod ſi nullũ po tes oſtendere:q ſine omni oĩo peccato aut fuerit aut ſit:reſtat ut de futuro tãtũ diſputatio ſit.Interĩ in duo bus tẽporibus præterito aut ꝑſenti uictus teneris.Si aliquis fuerit poſtea maior patriarchis:pphetis:apoſtolis:qui peccato careat:tũc futurus de futuro ſi potueris pſuadeto.CRI.Loquere ut uis:argumẽtare ut libet. Nunquã mihi liberũ arbitriũ extorquebis:qd̃ ſemel cõceſſit deus.nec ualebis auferre:qd̃ mihi tribuit deus poſſe ſi uoluero.AT.Exẽpli gr̃a:uno tantũ utamur teſtionio.Inueni Dauid filiũ Ieſſe uirũ ſecũdũ cor me um:q faciet oẽs uoluntates meas.Dauid ſanctũ eẽ nõ dubiũ eſt.& tamẽ q electus eſt:ut oẽs dei uolũtates faceret:aliqua feciſſe repræhenditur.utiq; poſſibile erat ei facere:q ad hoc electus eſt:ut omnes dei uoluntates faceret.nec deus in culpa eſt.qui prædixit eum cunctas ſuorum præceptorum facere uoluntates.ſed ille qui ꝑdicta nõ fecit.Neq;,n,dixit inueniſſe ſe uirũ:q cũctas in perpetuũ ſuæ iuſſiõis faceret uolũtates.Hoc & nos dicimus poſſe hoiem nõ peccare:ſi uelit.pro tẽpore:ꝓ loco:pro ibecillitate corporea:q̃diu itẽtus eſt animus:q̃diu chorda nullo uitio laxať in cithara.Quod ſi paululũ remiſerit:qũo qui aduerſus flumẽ lẽbum trahit:ſi remiſerit manus:ſtatĩ retro labiť:& fluentibus aquis quo nõ uult duciť:Sic hũana conditio:ſi paululũ ſe remiſerit:diſcit fragilitatẽ ſuã:& multa ſe nõ poſſe cognoſcit.Putas ne apoſtolũ Paulũ eo tẽpore quo ſcribebat lacernã ſiue penulã;quã reliqui troadæ apud Eutarpũ ueniens:afferre libros:& maxie mẽbranas de cæleſtibus cogitaſſe myſteriis?& nõ de his quæ in uſu cõis uitæ uel corporis neceſſaria ſũt?Da mihi hoiem:qui nõ eſuriat:nõ ſitiat:neq; algeat.nõ doleat:nõ febricitet:nõ torminibus & urinæ difficultatibus torqueatur: Et ego tibi cõcedã:poſſe hoiem & nihil niſi de uirtutibus cogitare.Cædiť apoſtolus a miniſtro:& cõtra põtificẽ:q cædere iperauerat:ſniam dirigit.ꝑcutiet te deus.paries dealbate:ubi eſt illa patientia Saluatoris: qui quaſi agnus ductus ad uictimã nõ aperuit os ſuũ?ſed clamẽter loquitur uerberãti?Si male locutus ſum:argue de zelo ſeu de peccato.Si aũt bene qd me cædis?Nõ apoſtolo detrahimus.ſed gloriã domini ꝑdicamus: q in carne paſſus:carnis iniuriã ſuperat & fragilitatẽ.ut taceã illud:quod cõmemorat Alexãder ærarius: multa mihi mala oſtẽdit.reddet illi dominus in illa die iuſtus iudex.CRI.Cogis me ut loquar:quod iãdudũ geſtio.& tamẽ erũpẽtia uerba nõ promo.AT.Quis enĩ te,phibet:qd̃ ſentis dicere?Aut,n,quod dicturus es bonũ eſt:& nos bono fraudare nõ debes.aut malũ:& iccirco nõ noſtri gratia:ſed pudore ſiluiſti.CRI. Dicã aliquãdo qd̃ ſentiõ.Oĩs diſputatio tua illuc delabiť:ut naturã accuſes.& culpã referas ad deũ:q talẽ hoiem cõdidit.AT.Hoc illud erat qd̃ nolebas:& uolebas dicere?dic quæſo:ut oẽs tua fruanť prudentia.Reꝑhẽdis deum:quare hoiem fecerit:hominem.reprehendant & angeli:cur angeli ſint.Omnis creatura cauſeť:quare id ſit:quod condita eſt:& non id quod condi potuit.Scilicet nunc mihi puerilibus declamatiunculis ludendũ ẽ.& a culice atq; formica uſq; ad cherubi & ſeraphi uẽiã.Cur nõ ſingula ĩ meliori ſtatu cõdita ſint. Cũq; ad excelſas uenero poteſtates: cauſabor:& dicã q̃re deus ſolus tantum deus ſit:& nõ omnia deos fecerit.Aut,n, ipoſſibilitatis iuxta te:aut inuidiæ reus erit.Reprehende eum:cur & diabolũ in hoc mũdo tantũ eſſe concedat.& aufer coronã cũ certamẽ abſtuleris.CRI.Non ſum tã uecors:ut querar:cur diabolus ſit:cuius inuidia mors ĩtroiuit ĩ orbẽ terrarũ.Sed hoc doleo:cur uiri eccleſiaſtici:& q magiſtrorũ ſibi uſurpãt uocabulum:tollãt liberũ arbitriũ.quo ſublato Manichæorũ ſecta cõſtruitur.AT.Ego ne liberũ tollo arbitriũ:q in tota diſputatiõe mea nihil aliud egi:niſi ut oĩpotentiã dei cũ libero arbitrio cõſeruarẽ?CRI.Quõ ſeruas liberũ arbitrium:qui dicis hominem nihil poſſe facere:niſi deus ſemper adiuuerit?AT.Si ĩ culpa eſt qui libero arbitrio iungit dei adiutorium:ergo ille laudetur:qui dei tollit auxilium.CRI. Non tollo dei auxilium. Quippe per cuius gratiam poſſumus.ſed utrunq; ſuis finibus terminans.ut dei ſit gratiæ:q⁊ dedit liberi arbitrii poteſta-

tem:& noſtræ uoluntatis facere quid:uel non facere:quo & facientibus premium:& non facientibus pœna ſeruet. AT. Videris mihi quaſi obliuioſus eé.& q̄ſi nihil ſupradictū ſit:per eaſdē diſputatiōis lineas reuerti. Hoc.n.lōga diſcretōe cōcluſū eſt:ut gratiam ſuam domius:qua nobis cōceſſit liberū arbitriū in ſingulis operibus iuuet:atq; ſuſtentet. CRI. Quid ergo coronat in nobis:atq; laudat:qd' ipe operatus eſt? AT. Volūtatē noſtrā:quæ obtulit oé qd' potuit.& laborē quo cōtēdit:ut faceret:& humilitatē quæ ſemp reſpexit ad auxilium dei. CRI. Ergo ſi nō fecimus qd' p̄cipit:aut uoluit nos adiuuare deus:aut noluit. Si uoluit:& audiuit:& tamē nō fecimus quod uoluimus:nō nos:ſed ille ſuperatus eſt. Sin aūt uoluit adiuuare:n culpa eius qui uoluit facere:ſed illius qui potuit:& noluit facere. AT. Nō itelligis Διλημματον tuū in grade blaſphemiaꝫ decidiſſe bararhrū:ut ex utraq; pte:aut iualidus ſit deus:aut iuidus:& nō tātū ei laudis ſit:q; bonorū auctor ſit & adiutor:q̄tū uituperatōis q; mala nō coercuit. Detrahat' ergo illi:cur diabolū eē pmiſerit:cur paſſus ſit:& hucuſq; patiat' quotidie aliqd in mūdo male fieri. Quærit hoc Martion:& oēs hæreticorū canes:qui uetus laniāt teſtamētū:& huiuſcemodi ſyllogiſmū texere cōſueuerūt. Aut ſciuit deus hoiem in paradiſū poſitū p̄uaricaturū eē mēdatum illius:aut neſciuit. Si ſciuit:nō eſt in culpa is qui præſcientiā dei uitare non potuit: ſed ille qui talē cōdidit:ut dei nō poſſet ſciētiā deuitare. Si neſciuit:cui p̄ſcientiam tollis:aufers & diuinitatē. Hoc enī genere ī culpa erit:q elegit Saul futurū poſtea regē impiiſſimū:& Saluator aut ignorātiæ aut iuſtitiæ tenebitur reus:cur in euangelio ſit locutus. Nōne duodecī ego elegi apoſtolos:& unus de uobis diabolus ē? Interroga eū:cur ludā elegerit proditorē? Cur ei loculos cōmiſerit:quē furem eſſe non ignorabat. Vis audire rationē. Deus p̄ſentia iudicat:nō futura. Nec cōdēnat ex præſentia:quē nouerit talē fore:qui ſibi poſtea diſpliceat. Sed tantæ bonitatis eſt:& ineffabilis clæmētiæ:ut eligat eū:quē interī & bonū cernit:& ſcit malū futurū:dās ei poteſtatē cōuerſionis & pœnitētiæ:iuxta illū ſenſum apoſtoli:ignoras quia benignitas dei ad pœnitētiā te adducit? Secūdū duritiē aūté tuā:& cor īpœnitens theſaurizas tibi irā in die iræ:& reuelatōis iuſti iudicicii dei:qui reddat unicuiq; ſecūdū opera eius. Neq;.n.ideo peccauit:qa deus hoc futurū nouerat. Sed p̄ ſciuit deus quaſi deus:qd' ille erat ꝓpria uolūtate futurus. Accuſa ergo deū mēdacii:quare dixerit per Ionam. Adhuc tres dies & Niniue ſubuerter'. Sed reſpōdebit tibi per Hieremiā. Ad ſūmā loquar cōtra gentem:& regnū:ut eradicē & deſtruā:& diſperdā illud. Si pœnitentiā egerit gens illa a malo ſuo:quod locutus ſum aduerſus eā:agam & ego pœnitētiam ſuper malo quod cogitaui:ut faceré ei. Et ad ſūmā loquar de gente & regno ut ædificē & plantē illud:ſi fecerit malum in cōſpectu meo:ut nō audiat uocē meā pœnitētiā agam ſuper bono quod locutus ſum ut facerem ei. Indignabatur quondam & Ionas:cur deo fuerit iubente mētitus:ſed iuſti mœroris arguitur:malens cum pernicie īnumerabilis populi uerum dicere q̄ cū tantorū ſalute mētiri. Ponitur enī exēplū. tu doles ſuper hedera:ſiue cucurbita:ī qua nō laboraſti:neq; feciſti ut creſceret:quæ ſub una nocte nata eſt:& una nocte periit:& ego nō parcā ciuitati magnæ:in qua ſunt plus q̄ centum uiginti milia hominū:qui neſciunt quid ſit inter dextrā & ſiniſtrā ſuā? Si paruulorū ætate & ſimplicium:quos certe peccatores fuiſſe nō poteris approbare:tanta fuit hominū multitudo:qd dicemus de utriuſq; ſexus ætate diuerſa? q̄ iuxta Philonē prudētiſſimū philoſophorū:ab infantia uſq; ad decrepitā ſenectutē ſeptenario ordine deuolutur:dū ſibi ſic inuicē ætatū increméta ſuccedūt:ut quādo de alia tranſeamus ad aliam ſentire minime ualeamus. CRI. Tota argumētatio tua huc tendit.ut græci dicunt αὐτεξούσιον nos liberum appellamus arbitrium uocabulo tribuas re auferas. Tu enim auctorē peccatorū facis deum:dum aſſeris nihil hominē p̄ ſe poſſe facere:ſed adminiculo dei cui imputet' omne qd' facimus. Nos autē ſiue bonū ſiue malū homo fecerit per liberi arbitrii poteſtatē ei dicimus īputari qui fecit qd' uoluit. Et no n ei qui ſemel conceſſit liberum arbitrium. AT TI. Quāuis tergiuerſeris:laqueis ueritatis inecteris. Hoc.n.mō etiam ſi ipſe nō adiuuat:tamen iuxta te auctor erit maloꝝ.qa potuit,phibere:& nō phibuit. Vetus.n.ſententia eſt:homicidā eé eū:q cū poſſit hominē de morte liberare:nō liberet. CRI. Iā iam tollo manū:cedo:uiciſti. Si tamē uincere eſt:ueritatē uelle ſub uertere.nō rebus:ſed ſermonibus.i.nō ueritate:ſed mēdacio. Poſſum.n.illud tibi apoſtoli reſpōdere: &ſi imperitus ſermone:nō tamē ſciētia. Quādo.n.loqueris:coactus argumētationū ſtrophis tibi uideor aſſentire. Cū aūt tacueris:ex aīo rurſus elabī:ut liquido appareat diſputationē tuā nō ex fōtibus ueritatis & chriſtiana ſimplicitate:ſed ex philoſophoꝝ minutiis & arte deſcendere. AT. Vis ergo me rurſū uti teſtioniis ſcripturarū:& quō iactāt diſcipuli tui:nullū argumentationi tuæ poſſe & ꝓblematibus reſpondere? CRI. Nō ſolum uolo:ſed & cupio.doce me de ſcripturis ſanctis:ubi ſublata liberi arbitrii poteſtate faciat homo:qd' p̄ ſe aut noluit aut nō potuit. AT. Nō ita:ut tu,pponis:ſed ut ueritas poſcit & ratio ſcripturarū:uocibus eſt utēdū. Loquit' Iacob in oratōe ſua. Si fuerit dominus deus meus mecū:& cuſtodierit me ī uia:per quā ego pergo:& dederit mihi panē ad māducādū:& reduxerit me cū ſalute in domū patris mei:erit mihi dominus in deū.& lapis iſte quē poſui in titulū:erit mihi domus dei.& oīa quæcūq; dederis mihi:decimas offerā tibi. Núqd dixit ſi liberum arbitriū conſeruaueris:& cibum & ueſtimētū meo labore quæſiero:& reuertero in domū patris mei? Oīa dat domini uolūtati:ut mereat' accipere quod p̄cat'. Reuertenti de Meſopotamia Iacob:angelorū occurrit exercitus:& uocant' caſtra dei. Poſtea pugnat cū angelo ſub figura hois:& a domino cōfortatur. de ſupplantatore Iacob rectiſſime dei nomē accepit.neq;.n.ad fratrē crudeliſſimū audebat reuerti.niſi domini præſidio roboratus. Scriptū eſt in cōſequentibus. Ortus eſt ei ſol:poſtq̄ tranſiuit Phanuel:qd' interpretatur facies dei. Vnde loquitur & Moyſes. Vidi dominū facie ad faciē:& ſalua facta eſt aīa mea.nō ꝓprietate naturæ:ſed dignatōe miſerātis. Oriē ergo nobis ſol iuſtitiæ:quādo uultu dei cōfirmatur. Ioſeph in ægypto claudi tur carcere. Ibiq; iferē:q; cuſtos carceris oīa poteſtati eius fideiq; cōmiſerit. Cāq; reddiē:qa domius erat cum eo & quæcūq; faciebat:ꝓſperabant' a domino in manibus eius. Vnde & Eunuchis ſōnia ſuggerunt'. Pharao uidet ſōnium inextricabile:ut per hanc occaſionem liberare' Ioſeph :p̄ paſceret' & fres:egyptus tēpore ſa-

mis ſaluareť. Sequitur. Dixit aũt deus ad Iſrahel in uiſione noctis: Ego ſum deus patrũ tuorũ: noli timere de-
ſcẽdere in ægyptũ. In gentẽ. n. magnã faciã te ibi: & ego deſcẽdam tecũ in ægyptũ. & deducã te inde: & ponet
Ioſeph manus ſuper oculos tuos: ubi hic eſt liberi arbitrii poteſtas. Et nõ totum: quod ire nõ audet ad fili
um. & gẽti ſe totũ cõmittere dominũ neſciẽti: dei patris auxiliũ eſt. Liberať populus de ægypto in manu for
ti: & brachio excelſo: Nõ Moyſi & Aaron: ſed eius qui ſignorũ miraculis populũ liberauit. & ad extremũ per
cuſſit primogenita ægypti: ut q prius retinebãt ptinaciter: ardenter exire cõpelleret. Salomon loqť. Eſto cõ-
fidens in dominũ in toto corde tuo. In tua aũt ſapientia ne exalteris, in oĩbus uiis tuis cognoſce eũ: ut rectas
faciat uias tuas. Intellige qd loquať. Nec in ſapiẽtia noſtra: nec in ullis uirtutibus cõfidẽdũ: ſed in ſolo domĩo:
a quo greſſus hoĩs dirigunť. Deniq; p̃cipiť: ut oſtẽdamus ei uias noſtras: & notas eé faciamus: quæ nõ labore
ꝓprio: ſed illius adiutorio atq; clæmẽtia recte fiunt. Vnde ſcriptũ eſt. Rectã fac in cõſpectu meo uiã tuã. ſiue
ut alia exẽplaria habẽt. Rectã fac in cõſpectu tuo uiã meã. ut qđ tibi rectũ eſt: etiã mihi rectũ uideať. Idẽ Salo
mõn loquiť. Deuolue ſuper dominũ opa tua: & firmabunť cogitatões tuæ. Tũc enĩ noſtra cogitatio confir-
matur: quãdo oẽ qđ agimus: quaſi ſup ſtabilẽ & ſolidiſſimã petrã domini adiutorio deuoluimus: eiq; cũcta
reputamus. Apoſtolus Paulus cũ dei beneficia celeri ſermone narraſſet: ad extremũ intulit. & ad hæc qs ido
neus? Vnde & in alio loco dixit. Fiduciam aũt talẽ hẽmus p Chriſtũ ad deũ. nõ q̃ ſufficientes ſimus cogita-
re aliquid a nobis: quaſi ex nobis. ſed ſufficientia noſtra ex deo eſt. q & idoneos fecit nos noui teſtameti mini
ſtros. nõ littera: ſed ſpũ. Littera. n. occidit. ſpũs aũt uiuificat. Adhuc audemus per liberũ arbitriũ ſuperbire? &
abuti beneficiis dei in cõtumeliã largitoris? cũ idẽ uas electionis aptiſſime ſcribat. Habemus aũt theſaurum
iſtum in uaſis fictilibus: ut abũdantia fortitudinis ſit ex deo: & nõ ex uobis. Vnde & in alio loco retũdẽs hæ-
reticorũ impudentiã loqť. Qui gloriať: in domĩo glorietur. Neq; n. qui ſeipſum cõmẽdat: ipſe probatus eſt:
ſed quẽ deus cõmẽdat. Et iterũ. Nihil. n. mihi defuit ab iis: q ſuper modũ ſunt apoſtoli: licet nihil ſim. Petrus
loquiť ad dominũ: ſignorũ magnitudine cõturbatus. Recede a me: qa hõ peccator ſum. Et dominus ad diſci
pulos. Ego ſum uitis: & uos rami: qui manet in me: & ego in eo. iſte affert fructũ multũ: qa ſine me nihil po-
teſtis facere. ſic ut rami & flagella uitiũ ilico cõtabeſcũt cum fuerint a matrice p̃ciſa: ita oĩs hominum forti-
tudo marceſcit: & deperit: ſi a dei auxilio deſerať. Nemo ĩquit põt uenire ad me: niſi pater qui miſit me traxe
rit eũ. quãdo dicit. Nemo inquit põt uenire ad me: frangit ſuperbiẽtẽ arbitrii libertatẽ. q̃ ẽt q uelit ad Xp̃m
pergere: niſi fiat illud qđ ſequiť. Niſi p̃r meus cæleſtis traxerit eũ: neq; cũ cupiat: & fruſtra nitať. Simul & hoc
aĩaduertẽdum. q̃ qui trahiť nõ ſponte currit. Sed aut retractãs: & tardus. aut inuitus adduciť. q nõ põt ſuis
uiribus & labore uenire ad Ieſum: quo mõ põt oĩa ſimul peccata uitare? Et uitare in perpetuũ: & dei ſibi po
tentiæ nomẽ aſſumere? Si. n. ille αναμαρτητος: & ego αναμαρτητος: quæ ĩter me & deum erit diſtantia?
Vnũ adhuc ponã teſtioniũ: ne tibi & adiutoribus tuis faſtidiũ faciam. Aſſuero quẽ. lxx. ĩterp̃tes αρταξερξην
uocãt: ſõnus auferť ab oculis: ut commentarios in ſe fideliũ replicãs miniſtrorũ inueniat Mardochæũ: cuius
indiciõ de inſidiis liberatus eſt: ut & Heſter cõmendabilior fieret: & cunctis populis iudæorũ ĩminentẽ uita-
ret necẽ. Certe rex potẽtiſſimus: q ab india uſq; ad ſeptẽtrionẽ cũctũ poſſidebat orientẽ: poſt largiſſimas epu
las: & cibos toto orbe quæſitos dormire cupiebat: & ſõno requieſcere: ac liberũ arbitriũ implere dormiẽdi:
niſi dominus, puiſor bonorũ oĩum ĩpediſſet naturæ ordinẽ: ut cõtra naturã tyrãni crudelitas uinceret. Lon-
gum ẽ: ſi uoluero cũcta ſanctarũ ſcripturarũ exempla proferre. Totus ſermo ſanctorũ ad deũ oratio eſt. tota
oratio: & deprecatio extorquet clæmẽtiã creatoris: ut q noſtris uiribus & ſtudio ſaluari nõ poſſumus: illius
miſericordia conſeruemur. Vbi aũt miſericordia & gratia eſt: liberũ ex parte ceſſat arbitriũ: quod in eo tan-
tum eſt: ut uelimus atq; cupiamus: & placitis tribuamus aſſenſum. Iã in domini poteſtate eſt: ut id quod cupi
mus laboramus: an nitimur illius opere & auxilio implere ualeamus. CRI. Ego ſimpliciter dixerã: nõ in ſin-
gulis operibus noſtris: ſed in gratia cõditionis & legis ſentiri auxiliũ dei: ne liberũ frangereť arbitriũ. Cæteq;
ſunt pleriq; noſtroq;: q oĩa quæ agimus: dicãt fieri p̃ſidio dei. AT. Qui hoc dicit: ueſter eé ceſſabit. Aut ergo
& tu iſta dicito: ut noſter eẽ incipias: aut ſi nõ dicis: alienus eris: cum iis qui noſtra nõ dicũt. CRI. Tuus ero: ſi
mea dixeris: ĩmo tu meus: ſi aduerſa non dixeris. Sana corpora cõfiteris: & aĩæ quæ fortior eſt denegas ſanita
tẽ. Vt enĩ morbus & uulnus in corpore: ita peccatũ in anima. Qui ergo ſanũ aliquãdo hominẽ cõfiteris ex ea
parte: qua caro eſt: quare nõ ſanũ dicas & ex ea q̃ ſpũs ẽ? AT. Sequor ꝓpoſitionẽ tuã.
Nunq̃ hodie effugies: ueniã quocũq; uocaris.
CRI. Paratus ſũ ad audiẽdũ. AT. Et ego ad loquẽdũ ſurdis auribus. reſpõdebo igiť ad ꝓpoſitũ. Ex aĩa cõpacti
& corpore utriuſq; ſubſtantiæ naturã cõſequimur. Quo mõ corpus ſanũ diciť: ſi nullo langore uexeť: ita aĩa
abſq; uitio: ſi nulla ꝑturbatõe quatiať. & tamẽ quãuis corpus ſanũ ſit: integrũq; & uegetũ: & cũctorũ ſenſuũ
integritate robuſtũ: aut crebris: aut raris infirmitatibus cordoleſcit & ut firmiſſimũ ſit: interdũ pituitæ mo
leſtiã patiť: ita anima cogitationũ & ꝑturbationũ ĩpetus ſuſtinens: ut ſuperet naufragia: nõ abſq; periculo na
uigat. cõſideráſq; fragilitatẽ ſuã ſemp de morte ſolicita eſt: ſecũdũ illud qđ ſcriptũ eſt. Quis eſt homo qui ui
uet: & nõ uidebit mortẽ? quæ cũctis intẽta eſt mortalibus: nõ naturæ diſſolutõe: ſed morte peccati. iuxta il-
lud ꝓpheticũ. Anima quæ peccauerit: ipſa morieť. Alioquin hãc cõem mortẽ: qua & bruta ſoluũtur aĩalia:
Enoch & Heliã nondum uidiſſe cognoſcimus. Da mihi corpus qđ nunq̃ languerit: aut quod poſt langorem
perpetua ſanitate ſecurũ ſit: & dabo tibi animã: quæ nũquã peccauerit. Nec poſt uirtutes deinceps peccatura
ſit. præſertim cũ uicina ſint uitia uirtutibus. Et ſi paululũ declinaueris: aut errandũ tibi ſit: aut in preceps ca-
dẽdũ. Quãtũ. n. inter ſe diſtãt pertinacia & perſeuerantia? parſimonia & frugalitas? liberalitas & profuſio? pru
dentia & calliditas? fortitudo & temeritas? cautela & timiditas? quorũ alia ad bona: alia referunť ad mala. qđ
quidẽ & in corporibus inueniť. ſi felli prouideris temperãdo: pituita ſuccreſcit. ſi humores ſiccare feſtines:

iardeſcit ſanguis:bile uitiaſ:& luteus color ora ꝓfundit.Certe ut cũctã medicorũ adhibeamus diligẽtiã:& caſtigatis uiuamus cibis:& morborũ fomitibus caſamus cruditate:occultis q buſdã & ſoli deo cognitis cauſis: uel frigore inhorreſcimus: uel febre exardeſcimus:uel tormibus eiulamus.& ueri medici Saluatoris ſploramus auxiliũ.Dicimuſq; cũ apoſtolis.Magiſter ſaluos nos faciꝑimus.CRI.Eſto: ut nullus potuerit oẽ uitare peccatũ:in pueritia:adoleſcẽtia: & iuuẽtute:nũq̃d negare potes plurimos iuſtos & ſanctos uiros poſt uitia oĩ ſe ad uirtutes aĩo contuliſſe:& ꝑ has caruiſſe peccato?AT.Hoc eſt:qđ tibi in principio dixerã:in noſtra eẽ poſitũ poteſtate uel peccare uel nõ peccare & uel ad bonũ uel ad malũ extẽdere manũ:ut liberũ ſeruet arbitriũ. ſed hoc pro mõ & tẽpore & cõditione fragilitatis hũanæ.perpetuitaté aũt ſpeccãtiæ ſoli reſeruari deo.& ei:q uerbũ caro factus:carnis detrimẽta & peccata nõ ꝓtulit.Nec qa ad breue poſſum:cogis me ut poſſim iugiter. poſſim ieiunare:uigilare ãbulare:legere:pſallere:ſedere:dormire.nũq̃d in ꝑpetuũ?CRI.Et quare in ſcripturis ſanctis ad ꝓfectã iuſtitiã prouocamur?ut eſt illud Beati mũdo corde:quoniã ipi deũ uidebũt.& Beati imaculati in uia:quoniã ambulãt in lege domini.& dei loquẽtis ad Abrahã.Ego ſũ deus tuus.placeto in conſpectu meo.& eſto ſine macula uel querela.Et ponã teſtamẽtũ meũ inter me & te.& multiplicabo te nimis.Si enim nõ põt fieri qđ ſcriptura teſtatur: fruſtra ꝑcipit:ut fieret.AT.Diueris teſtioniis ſcripturarũ eãdẽ qõnẽ teris in theatrales præſtigias:q unũ eũdẽq; hoiem perſonarũ uarietate mutata:in Martẽ Venerẽq;,pducũt.ut qui prius rigidus & truculẽtus iceſſerat:poſtea ſoluaſ imollicię fœiaꝛ.hoc qđ nũc q̃ſi nouũ obiicis:Beati mũdo corde:& Beati imaculati in uia:& eſto ſine macula:& cætera huiuſcemodi apoſtolo reſpondẽte cõuictũ eſt. Ex parte cognoſcimus:& ex parte,pphetamus.& nũc ꝑ ſpeculũ uidemus in enygmate.Cũ aũt uenerit qđ ꝑfectũ ẽ.id qđ ex parte fuerat:deſtruet. & mũdũ igiť cor:qđ poſtea ſit uiſurũ deũ:& beatitudinẽ uitæ imaculatæ: & imaculatũ cũ Abraã uiuere:in ũbra poſſidemus & imagine.q̃uis aliquis patriarcha ſit: q̃uis ,pphetaquis apoſtolus dicitur eis a domino ſaluatore. Si uos cũ ſitismali:ſcitis bona dare filiis ueſtris: quãto magis pater ueſter q ĩ cælis ẽ:dabit bona petẽtibus ſe?Deniq; & Abraã: cui dictũ ẽ. Eſto ſine querela:ſine macula. cõſcientia fragilitatis ſuæ cecidit pronus in terrã.Cũq; locutus eẽt ei deus.Sarai uxor tua nõ uocabiť ultra Sarai:ſed Sara erit nomẽ eius:& benedicã ei:& erit in gentes:& reges gẽtiũ ex ipſa erũt.Stati iferť.Cecidit Abraam in faciẽ ſuã.riſitq; & dixit in mẽte ſua.Si cẽtenario naſceť filius:& ſi Sara.xc.annorũ pariet?Dixitq; Abraam ad deũ:Iſmael uiuat in cõſpectu tuo.Cui reſpõdit deus.Etiã.Ecce Sara uxor tua pariet tibi filiũ: & uocabis nomẽ eius Iſaac.& reliqua.Certe audierat a deo.Ego ſũ deus tuus : placeto ĩ cõſpectu meo & eſto ſine macula:quare nõ credidit qđ deus repromiſit?ſed riſit in corde putás ſe cælare deũ?& aperte ridere nõ audens? Deniq; cauſas ĩcredulitatis exponẽs: dicit in corde ſuo. Quo mõ põt fieri:ut cẽtenarius de nonagenaria uxore pariat filiũ?Viuat inquit Iſmael in cõſpectu tuo:quẽ ſemel dediſti.difficilia nõ quæro.cõtẽtus ſum beneficio qđ accepi.quẽ occulta reſpõſione argues deus ait.Etiã.& eſt ſenſus:fiet qđ æſtimas nõ futurũ.Sara uxor tua pariet tibi filiũ.Et ante q̃ iſta cõcipiat:priuſq̃ ille naſcať:puero nomẽ ipoñ.Ex errore enĩ tuo:quo riſiſti tacitus:filius tuus Iſaac riſus nomẽ accipiet.Sin aũt ab his qui ſunt mũdo corde:in hoc ſæculo putas uideri deum:quare Moyſes:q prius dixerat:Vidi deũ facie ad faciẽ : & ſalua facta eſt aĩa mea:poſtea deprecať:ut eũ uideat cognoſcẽter?quẽ qa dixerat ſe uidiſſe:audit a domĩo.Nõ potes uidere faciẽ meã.Nemo.n. uidebit faciẽ meã:& uiuet. Vnde & apoſtolus ait.Inuiſibilẽ ſolũ deũ q & lucẽ habitet ĩaceſſibilẽ : & quẽ nullus hoĩum uiderit:neq; uidere poſſit:appellat.Et loánes euãgeliſta ſacra uoce teſtať dicẽs.Deũ nemo uidit unq̃, unigenitus filius:qui eſt in ſinu patris:ipe narrabit.Qui uidet & narrat:nõ quãtus eſt ille:q uiſus eſt.nec quãtũ nouit ille:q narrat:ſed quãtũ põt mortaliũ ſenſus accipere.Quod aũt putas beatũ eẽ:q ſit imaculatus in uia:& ambulat in lege eius: ex ſequẽti ſenſu prioré intellige.Multis teſtioniis ſupra didiciſti: legem nullũ potuiſſe complere.Si aũt apoſtolus ad cõparationẽ Xꝑi gratiæ:quæ prius lucra arbitrabatur in lege:reputauit quaſi ſtercora:ut xꝑm lucrifaceret:q̃to magis nos ſcire debemus:ideo Xꝑi & euangelii gratiã ſucceſſiſſe:qa in lege nemo iuſtificari potuit?Si ergo in lege nullus iuſtificať:quo mõ ad perfectionẽ imaculatus eſt in uia:q adhuc ambulat:& ad calcẽ uenire feſtinat?Certe q in curſu eſt:& in uia gradiť:minor eſt eo q peruenit ad finẽ.Si ergo imaculatus eſt ille:atq; ꝓfectus q adhuc ãbulat in uia : & graditur in lege:qđ plus hẽbit ille q ad terminũ uiæ legiſq; puenit?Vnde apoſtolus de domĩo loquiť:q; in fine mũdi & in cõſumatiõe uirtutũ: exhibeat ſibi ſanctã eccleſiã nõ habẽtẽ maculã:neq; rugã:quã uos putatis in iſta carne mortali & corruptibili eẽ ꝓfectam: & audire meremini cũ Corinthiis,lã perfecti eſtis:ſine nobis regnatis:atq; utinã regnaretis:ut & nos regnare mus uobiſcũ.cũ uera & abſq; oĩ ſorde perfectio in cæleſtibus reſeruet:quãdo ſpõſus loquitur ad ſponſã. Tota pulchra ex amica mea:& macula nõ eſt in te.Iuxta qđ & illud intelligiť:ut ſitis irrepheníbiles & ſimplices: ſicut filii dei imaculati.q; non dixerat eſtis:ſed ſitis in futurum differens:non in præſenti eẽ cõteſtans, ut hic labor ſit atq; contentio:ibi laboris uirtutiſq; ꝑmia.Deniq; loánes ſcribit.Dilectiſſimi filii dei ſumus: & nondũ apparuit qd erimus.Scimus qa cũ apparuerit:ſimiles ei erimus:quãdo eum uidebimus ſicut eſt.Quaq̃ ergo filii dei ſimus:tamen ſimilitudo dei & uera contemplatio tunc nobis repromittitur: quando apparuerit in claritate ſua.de hoc ſuperbiæ tumore:& illa orandi prorũpit audacia.quia ſcribens ad uiduam:quo modo ſancti debeant orare pronuncias. Ille enim merito ad deum extollit manus ; ille preces bona conſcientia fundit : qui poteſt dicere. tu enim noſti domine : quã ſãcte:quã innocentes : quam puræ ſint ab omni fraude & iniuria & rapina:quas ad te expando manus:quam iuſta:quam immaculata labia:& ab omni mendacio libera : quibus tibi ut mihi miſereariſ preces fundo: Chriſtiani eſt hæc: an phariſæi ſuperbientis oratio? Qui etiam in euangelio loquebatur. Deus gratias ago tibi:quia non ſum ſicut cæteri homines raptores iniuſti adulteri. & ſicut hic publicanus. ieiuno bis in ſabbato. decimas do omnium quæ poſſideo. Ille agit gratias deo quia ipſius miſericordia nõ ſit:ſicut cæteri hoíes peccata deteſtans: non aſſumens iuſtitiã

Tu dicis,domine tu nosti quã sanctæ:quã inocentes:quã puræ sint ab oĩ fraude iniuria & rapina:q̃s ad te expando manus.Ille bis in sabbato se ieiunare dicit:ut affligat carnẽ uitiis lasciuientẽ. Et oĩs substãtiæ suæ dat decimas.Redẽptio.n.aĩæ uiri ꝓpriæ diuitiæ.Tu cũ diabolo gloriaris:sup sidera ascẽdã.Ponã in cælo thronũ meũ:& ero similis altissimo.Dauid loq̃t.Lumbi mei ipleti sunt illusiõibus : & cõputruerũt cicatrices meæ a facie insipiẽtiæ meæ.Et ne ĩtres in iudiciũ cũ seruo tuo.& nõ iustificabĩ in cõspectu tuo oĩs uiuens.Tu sanctũ & inocentẽ & purũ te esse iactas:& mũdas ad eũ expãdis manus:nec sufficit tibi in cunctis opibus gloriari:nisi ab oĩ sermonis orisq̃ peccato mundũ esse te dicas inferés quã iusta:quã imaculata labia:& ab oĩ mẽdacio libera.Ille canit oĩs autẽ homo mẽdax.Et hoc ipsum cõfirmat apostolica auctoritas:ut sit deus uerax.oĩs autẽ hõ mẽdax:& tu ab oĩ mẽdacio imaculata & iusta libera possides labia.Esaias plangit.heu mihi misero: quoniã cõpunctus sum:qa cũ sim homo & imũda labia habeã:in medio quoq̃ populi imũda labia habentis ego habito.& postea seraphin ignitũ carbonẽ forpice cõprehẽsum defert ad ꝓphetæ labia purgãda: nõ ut tu loq̃ris arrogãtis.sed sua uitia cõfitẽtis.Iuxta illud qd̃ in psalmo dicit̃.Quid det̃ tibi : aut qd apponat̃ tibi ad linguã dolosam?Sagittæ potẽtis acutæ cũ carbonibus desolatoriis.Et post tantũ tumorẽ:orãtisq̃ iactãtiã & cõfidentiã sanctitatis q̃si stultus stultis psuadere conaris.ut in extremo dicas:q̃bus tibi mihi ut miserearis p̃ces fundo.Si sanctus es:si inocẽs:si ab oĩ sorde purgatus:si nec sermone:nec ope peccasti:dicẽte Iacob.qui uerbo nõ peccat iste iustus est uir:& potest refrenare linguã suã:quo modo misericordiã deprecaris? ut uidelicet plãgas te & fundas p̃ces.qa sanctus & purus es & inocens imaculatisq̃ labiis & ab oĩ liber mendacio dei similis potestati.Si Xp̃s orauit in cruce.Deus deus meus ut qd dereliq̃sti me.lõge a salute mea uerba delictorum meorũ.Et rursum.Pater in manus tuas cõmẽdo spiritũ meũ.& pater ignosce eis.qd̃ enim faciũt nesciũt. q̃ ꝑ nobis agẽs gr̃as dixerat.Confitebor tibi domine pater cæli & terræ.Sicut docuit apostolos suos:ut quotidie in corporis illius sacrificio credẽtes audeãt loq̃.Pater noster q̃ es in cælis:sanctificet̃ nomẽ tuũ.Illi nomẽ dei: qd̃ per se sanctũ est:in se sanctificari cupiũt.Tu dicis,nosti domine q̃ sanctæ & q̃ inocentes & q̃ puræ manus meæ.Illi ĩferunt:adueniat regnũ tuũ:spem regni futuro tpe p̃stolãtes:ut regnãte Christo nequaq̃ regnet peccatũ in mortali eorũ corpore.Iungũtq̃:fiat uolũtas tua:sicut in cælo & in terra.ut imitetur angelos humana fragilitas:& uolũtas domini cõpleat̃ in terra.Tu dicis:põt hõ:si uoluerit:oĩ carere peccato. panẽ quotidianũ siue sup oẽs substãtias uentuꝝ apostoli depcant̃:ut digni sint assumptione Christi.Et uos p nimiã sanctitatẽ securãq̃ iustitiã audacter uobis cælestia dona uindicatis.Seq̃t̃ dimitte nobis debita nostra:sicut & nos dimittimus debitoribus nostris:de baptismatis fonte surgẽtes;& regenerati in dominũ Saluatorẽ:ipleto illo qd̃ de se scriptũ est:Beati quorũ remissæ sũt iniq̃tates;& quorũ tecta sunt peccata.Stati in prima corporis cõmunione dicũt.& dimitte nobis debita nostra:q̃ illis fuerãt in xp̃i cõfessione dimissa.Et tu arrogãs & supbus sanctarũ puritate manuũ & mũditia eloquii gloriaris.q̃is sit hoĩs pfecta cõuersio:& post uitia atq̃ peccata uirtutũ plena possessio.nunqd possunt sic esse sine uitio:quõ illi q̃ stati de xp̃i fonte ꝓcedũt? Et tamẽ iubent̃ dicere, dimitte nobis debita nostra:sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.Nõ humilitatis mẽdacio:ut tu interpretaris:sed pauore fragilitatis humanæ suã cõsciẽtiã formidãtes.Illi dicũt:ne nos iducas in tẽtationẽ, Tu cũ Iouiniano loq̃ris:eos q̃ plena fide baptisma cõsecuti sunt tẽtari ultra & peccare nõ posse. Ad extremũ ĩferũt. Sed libera nos a malo.Quid p̃cant̃ a domino:qd̃ habẽt in liberi arbitrii potestate?O hõ nunc mũdus factus es in lauacro.De te dicit̃:q̃ est ista:q̃ ascẽdit dealbata sup fratruelẽ suũ?ut lota qdẽ sit:sed custodire nõ ualeat puritatẽ:nisi a domino deo sustentet̃.Quõ cupis dei misericordia liberari : q̃ paulo ante liberatus es a peccatis:nisi hac rõne q̃ diximus:ut cũ oĩa fecerimus:nos inutiles esse fateamur.Oratio ergo tua pharisæi uincit superbiã.& publicani cõparatiõe dãnat̃:q̃ de lõge stans oculos ad deũ nõ audebat tollere. sed pcutiebat pectus suũ dicens:ꝓpitius esto mihi peccatori.Vnde ꝓfert̃ domini sentẽtia.Dico uobis:descẽdit hic iustificatus in domũ suã:plus q̃ ille.Oĩs enim qui se exaltat humiliabitur.& qui se humiliat exaltabit̃.Apostoli humiliant̃: ut exaltent̃.Discipuli tui eleuant̃:ut corruãt.Eidẽ adulãs uiduæ:nõ erubescis dicere pietatẽ: quæ nusq̃ reperiat̃ in terra:& ueritatẽ:quæ ubiq̃ peregrina fit:in illa potissimũ cõmorari.nec recordaris illius sentẽtiæ:Populus meus:qui beatũ te dicũt:seducũt te;& semitas pedũ tuorũ supplantãt.laudasq̃ eam uocibus:& dicis.O te felicẽ nimiũ o beatã:si iustitia q̃ esse iã nõ nisi in cælo credit̃: apud te solã iueniat̃ in terris.Docere est hoc: an occidere? Leuare de terra:an præcipitare de cælo:id mulierculæ tribuere:quod angeli nõ audeant usurpare? Si autem pietas:ueritas:atq̃ iustitia nõ iueniunt̃ in terris:nisi in una muliere:ubi erũt iusti tui:quos absq̃ peccato in terris esse iactabas?Quæ duo capitula orationis & laudis soles cum tuis iurare discipulis:non esse tua:cum perspicue in eis stili tui splendor eluceat.& tanta sit uenustas eloquii Tullianiut testudineo incedẽs gradu: quæ secreto doces: mittisq̃ uenalia:publice nõ audeas profiteri.O te felicem:cuius præter discipulos nemo conscribit libros.ut quicquid uideris displicere:nõ tuum sed alienum esse contendas.Et quis ille tanti erit ingenii: ut leporem tui sermonis possit imitari?CRI.Non possum ultra differre.omnis uincitur patiẽtia uestrorum iniquitate uerborum.Oro te; quid infantuli peccauere?nec cõscientia eis delicti imputari potest.non ignorantia:qui iuxta Ionã prophetam manum dextram nesciunt & sinistram: peccare non possunt: & possunt perire: genua labãt:uagitus uerba nõ explicat:balbutiẽs lingua ridet:& æternæ miseriæ cruciatus miseris præparant̃. AT.Ah nimium disertus esse cœpisti:ut nõ dicam eloquẽs: postq̃ discipuli tui uersi sunt in magistros. Antonius.n.orator egregius:in cuius laudibus Tullius personat: disertos scait uidisse multos: eloquentem adhuc neminem. Noli ergo mihi oratorũ & non tuis floribus ludere:per quos solent imperitorũ atq̃ puerorum aures decipi. sed simpliciter dic mihi qd sentias. CRI.Hoc dico:cõcedas mihi saltem esse sine peccato:q̃ peccare nõ possunt. AT.Cõcedam:si in Christo fuerint baptizati. nec me tenebis in assensum sententiæ tuæ:qua dixisti: posse hominem sine peccato esse : si uelit. Isti enim nec possunt : nec uolunt. sed

ſine ullo peccato per dei gratiã ſunt: quã in baptiſmo ſuſceperũt. CRI. Cogis me: ut ad iuidioſum illud ueniã: & dicã tibi. qd enim peccauerũt: ut ſtatim in me populoꝝ lapides cõiicias: & quẽ uiribus nõ potes: uolũtate interficias? AT. Ille hæreticũ iterficit: q eſſe hæreticũ patit. Cæteꝝ noſtra correptio: uiuificatio eſt: ut hæreſi moriaris: uiuas catholicæ fidei. CRI. Si nos ſcitis hæreticos: cur non accuſatis? AT. Quia apoſtolus me docet hæreticũ poſt unã & ſecundã correptionẽ uitare: nõ accuſare, ſciẽs quia puerſus ſit: & ſuo iudicio damnatus. Alioqn ſtultiſſimũ eſt ſup fidẽ meã ex alterius pendere iudicio. Quid. n. ſi te alius catholicũ dixerit: ſtatim ne aſſenſum tribuã? Quicũq; te defenderit: & puerſa credẽtẽ bene ſentire dixerit: nõ hoc agit: ut te infamia liberet: ſed ut ſe ĩfamet pfidiæ. Multitudo ſocioꝝ nequaq̃ te catholicũ: ſed hæreticũ eſſe demõſtrabit. Veꝝ hæc eccleſiaſtico calcent pedeine q̃ſi paruulis flẽtibus triſtior quædã imago mõſtret. hoc nobis pſtet dei timor: ut oẽs alios cõtẽnamus timores. proide aut defende qd credis: aut relinq; qd defendere nõ potes. Quẽcũq; in defenſionẽ tui adduxeris: nõ patronũ: ſed ſociũ noĩabis. CRI. Dic quæſo: & me oĩ libera quæſtiõe: q̃re ĩfantuli baptizant? AT. Vt eis peccata in baptiſmate dimittant. CRI. Quid. n. cõmeruere peccati? quiſq̃ ne ſolui tur: nõ ligatus? AT. Me ĩterrogas? Reſpõdebit tibi euãgelica tuba: doctor gẽtiũ: uas aureũ in toto orbe reſplẽdẽs. Regnauit mors ab Adam uſq; ad Moyſen: etiã in eos q nõ peccauerũt in ſimilitudinẽ p̃uaricatiõis Adã: qui eſt forma futuri. q; ſi obieceris dici hoc: eſſe aliquos qui nõ peccauerũt: ĩtellige eos illud nõ peccaſſe peccatũ: qd peccauit Adã: p̃uaricãdo in paradiſo p̃ceptũ dei. Cæteꝝ oẽs hoĩes: aut antiq; ꝓpagatoris Adam: aut ſuo noĩe tenent obnoxii. Qui paruulus eſt: parẽtis in baptiſmo uinculo ſoluit. Qui eius eſt ætatis: quæ poſſet ſapere: & alieno & ſuo Xp̃i ſanguine liberat. Ac ne me putes hæretico ſenſu hoc ĩtelligere: Beatus martyr Cyprianus: cuius te in ſcripturaꝝ teſtimoniis dirigẽdis æmulũ gloriaris: in epiſtola quã ſcribit ad eꝑm Fidũ de ĩfantibus baptizãdis: hæc memorat. Porro autẽ ſi etiã grauiſſimis delictoribus: & in deũ ante peccãtibus: cũ poſtea crediderint: remiſſa peccatoꝝ dar: & a baptiſmo: atq; gratia nemo ꝓhibeat: quãto magis prohiberi nõ debet infans: q recẽs natus nihil peccauit: niſi qd ſecundũ Adã carnaliter natus contagiũ mortis antiquæ prima natiuitate cõtraxit? Qui ad remiſſam peccatoꝝ cõcipiendã: hoc ipſo facilius accedit: q; illi remittunt nõ propria: ſed aliena. Et iccirco frater cariſſime hæc fuit in cõcilio noſtro ſententia a baptiſmo: atq; a gratia dei: q oĩbus miſericors & benignus & pius eſt: neminẽ per nos debere ꝓhiberi. Quod cũ circa uniuerſos obſeruandũ ſit: atq; retinendũ: magis circa ĩfantes ipſos: & recẽs natos obſeruãdũ putat: qui hoc ipſo de ope noſtra ad diuinã miſericordiã plus merent: q; in primo ſtatim natiuitatis ſuæ ortu plorãtes ac flẽtes: nihil aliud faciunt: q̃ deprecant. Scripſit dudũ uir ſanctus: & eloquẽs eps Auguſtinus ad Marcellinũ: q poſtea ſub iuidia tyrãnidis Heraclianæ: ab hæreticis ĩnocens cæſus eſt: duos libros de ĩfantibus baptizãdis contra hæreſin ueſtrã: p quã uultis aſſerere: baptizari ĩfantes nõ in remiſſionẽ peccatoꝝ: ſed in regnũ cæloꝝ. Iuxta illud qd ſcriptũ eſt in euãgelio: niſi qs renatus fuerit ex aqua & ſpiritu: nõ põt intrare regnũ cæloꝝ. Tertiũ quoq; ad eundẽ Marcellinũ cõtra eos q dicũt idẽ qd uos: poſſe hoĩem ſine peccato eſſe ſi uelit: ablq; dei gratia. Et quartũ nup ad Hilariũ cõtra doctrinã tuã: multa puerſa fingentẽ. Alios quoq; ſpecialiter tuo noĩe cudere dicit: qui necdũ in noſtras uenere manus. Vnde ſupſedendũ huic labori cenſeo: ne dicat mihi illud Oratii. In ſiluã ne ligna feras. Aut. n. eadẽ dicemus ex ſupfluo: aut ſi noua uoluerimus dicere: a clariſſimo ĩgenio occupata ſunt meliora. Hoc unũ dicã: ut tandẽ finiat oratio: aut nouũ nos debere ſymbolũ tradere: ut poſt patrẽ & filiũ & ſpiritũ ſanctũ baptizetis ĩfantes in regnũ cæloꝝ. Aut ſi unũ: & in paruulis: & in magnis habetis baptiſma: etiã infantes in remiſſionẽ peccatoꝝ baptizãdos in ſimilitudinẽ p̃uaricationis Adã. Quod ſi iniuſta uobis uidet alienoꝝ remiſſio peccatoꝝ: q̃ nõ idiget q peccare nõ potuit: trãſite ad Amaſiũ ueſtrũ: q p̃terita in cælis: & antiqua delicta ſolui dicit in baptiſmo: ut cuius ĩ cæteris auctoritate ducimini: etiã in hac pte erroꝛẽ ſeq̃mini.

Incipit tertius tractatus primæ partis de erroribus Origenis. Hactenus beati Hieronymi de fide & cõtra diuerſas hæreſes ſcripta cõgeſta ſunt. Deinceps de unius Origenis pniciоſis erroribus & plures epiſtolæ ac tractatus ſubiiciunt. Vbi etiã illius accuſationes contra ſectatores eius hæreſeos & apologiæ cõtra calũniantes eum eiuſdem hæreſis cõtinẽtur. Incipit Argumentũ excerptum ex libro beati Auguſtini de hæreſibus.

Rigeniani Origenis adamãtii ſectatores: q & mortuoꝝ reſurrectionẽ repellũt: chriſtũ autẽ creaturã
o & ſpiritũ ſanctũ ĩtroducẽtes: paradiſum autẽ & cælos & oĩa alia allegorizantes. Hæc qdẽ de Origene Epiphanius. Sed q eũ defendũt: unius eiuſdẽq; eſſe ſubſtãtiæ dicũt docuiſſe patrẽ & filiũ & ſpiritum ſanctũ: neq; reſurrectionẽ reppuliſſe mortuoꝝ. q̃uis & in iſtis eũ cõuincere ſtudeãt: q eius plura legerũt. Sed ſunt huius Origenis alia dogmata: q̃ catholica eccleſia oĩno nõ recipit. In q̃bus nec ipſum falſo arguit: nec poteſt ab eius defenſoribus falli: maxĩe de purgatiõe & liberatiõe: & rurſus poſt lõgũ tẽpus ab eodẽ malã reuolutionẽ rõnalis uniuerſæ creaturæ. Quis. n. catholicus chriſtianus uel doctus uel ĩdoctus nõ uehemẽter exhorreat eã quã dicit purgationẽ maloꝝ. i. etiã eos q hãc uitã in flagitiis & facinoribus & ſacrilegiis atq; ĩpietatibus q̃libet finierũt? lpm etiã poſtremo diabolũ atq; angelos eius q̃uis poſt lõgiſſima tpa purgatos atq; liberatos regno dei luciq; reſtitui? Et rurſus poſt longiſſima tpa oẽs q liberati ſumus: ad hæc mala denuo delabi: & reuerti: & has uices alternãtes beatitudinũ & miſeriaꝝ rõnalis creaturæ ſemp fore: ſemp fuiſſe? De q̃ uaniſſima ĩpietate aduerſus philoſophos: a q̃bus iſta didicit Origenes: ĩ libris de ciuitate dei diligẽtiſſime diſputaui.

Nte annos circiter. x. ſcũs uir Pãmachius ad me q̃ſdam ſcedulas miſit: q̃ Origenis piarchon ĩterp̃tata uolumina cõtinerẽt: imo uiciata. Hoc magnope poſtulãs: ut græcã ueritatẽ latina ſeruaret trãſlatio. Et iõ utrãq; pte ſeu bene ſeu male dixiſſet ille: q ſcripſit: abſq; ĩterp̃tis p̃ocinio romana lĩgua cogno ſceret: feci: ut uoluit. miſitq; ei libros: quos cũ legiſſet exhorruit. & r̃cludẽs ſcrinio: ne plati ĩ uulgus multoꝝ aĩos uulnerarẽt: a quodã fr̃e q hẽbat zelũ dei. ſed nõ ſcd'm ſciam ad legẽdũ rogatus: ut traderet q̃ſi ſtati r̃ddituro: pp anguſtiã tpis fraudẽ nõ potuit ſuſpicari. Qui accepat legẽdos adhibitis notariis opus oẽ deſcripſit:

& multo celerius q̄ ꝓmiſerat:codicē reddidit.Eadēq; temeritate:& ut leuius dicā ineptia: qđ male ſurripue- 62
rat:peius aliis credidit.Et quia difficile grādes libros & de rebus myſticis diſputantes notaꝝ poſſunt ſeruare cōpendia:p̄ſertim q furtim celeriterq; dictant:ita in illis confuſa ſunt oīa:ut & ordine in pleriſq; & ſenſu cē reant.Quā ob rem petis Auite cariſſime:ut ipſum ad te exēplar dirigā:qđ a me olim trāſlatū:& nulli alii tra ditū a ſupradicto fratre ꝓuerſe editū eſt.Accipe igit qđ petiſti:ſed ita ut ſcias deteſtāda tibi in eis eſſe q̄plurima.& iuxta ſermonē domini inter ſcorpiones & colubros incedendū:ut eſt illud ſtatim in primo uoluminē: Chriſtū filiū dei nō natū eſſe ſed factū.deū patrē per naturā iuiſibilē etiā a filio nō uideri.filiū q ſit imago inuiſibilis p̄ris cōparatū patri:nō eſſe ueritatē.Apud nos autē qui dei oīpotētis nō poſſumus recipe ueritatem: imaginariā ueritatē uideri.ut maieſtas ac magnitudo maioris quodāmodo circūſcripta ſentiat in filio. Deū patrē eſſe lumen incōprehenſibile:Chriſtū collatiōe patris ſplendorē eſſe ꝓparuū:qui apud nos pro ībecillita te noſtra magnus eſſe uideat:Duaꝝ ſtatuaꝝ maioris & paruulæ:unius quæ mūdū impleat: & magnitudine ſua quodāmodo inuiſibilis ſit:& alterius quæ ſub oculis cadat:ponit exemplū.priori patrē:poſteriori filium cōparās.Deū patrē oīpotentē appellat bonū & p̄fectæ bonitatis:Filiū nō eſſe bonū:ſed aurā quandā & imagi nē bonitatis.ut nō dicat absolute bonus:ſed cū additamēto paſtor bonus & cætera.Tertiū dignitate & hono re poſt patrē & filiū aſſerit ſpiritū ſanctū.De quo cū ignorare ſe dicat:utrū factus ſit an īfectus: in poſteriori bus qđ de eo ſentiret expreſſit.Nihil abſq; ſolo deo patre infectū eſſe cōfirmās.Filiū quoq; minorē a p̄re: eo q; ſecūdus ab illo ſit.Et ſpiritū ſanctū inferiorē a filio:in ſanctis qbuſq; uerſari. Atq; hoc ordine maiorē p̄ris fortitudinē eſſe q̄ filii & ſpiritus ſancti.& rurſum maiorē filii fortitudinē eſſe q̄ ſpiritus ſancti. & cōſequēter ipſius ſancti ſpiritus maiorem eſſe uirtutem cæteris:quæ ſancta dicunt.Cūq; ueniſſet ad rationabiles creatu ras:& dixiſſet eas p negligētias ad terrena corpora eſſe delapſas:etiā hoc addidit.Grādis negligētiæ atq; deſi diæ eſt:in tantū unūquēq; defluere atq; euacuari:ut ad uitia ueniēs irrationabiliū iumētoꝝ poſſit craſſo cor pore colligari.Et in cōſequētibus:qbus inqt moti diſputatiōibus:arbitramur ſua ſponte alios eſſe in nume ro ſanctoꝝ & miniſterio dei alios ob culpā propriā de ſanctimonia corruētes in tantā negligētiam corruiſſe: ut etiā in cōtrarias fortitudines uerterent.Rurſumq; naſci ex fine principiū:& ex principio finē & ita cuncta uariari:ut & q nūc homo eſt:poſſit in alio mūdo dæmon fieri.& qui dæmon eſt:& negligētius egerit:in craſ ſiora corpora relegat.i.ut homo fiat.Sicq; pmiſcet oīa:ut de archāgelo poſſit diabolus fieri. Et rurſus diabo lus in angelū reuertat.Qui uero fluctuauerint:& motis pedibus nequaq̄ corruerint:ſubiicient oīno diſpen ſandi & regēdi:atq; ad meliora gubernādi:principatibus:poteſtatibus:thronis:dominationibus. & forſitā ex iis hoīum cōſtabit genus in uno aliquo ex mūdis:a quo iuxta Eſaiā:cælū & terra noua fient.Qui uero nō fue rint meriti:ut ꝓ genus hoīum reuertant ad priſtinū ſtatū ; fient diabolus & angeli eius & peſſimi dæmones: ac pro uarietate meritoꝝ in ſingulis mundis diuerſa officia ſortient.Ipſoſq; dæmones ac rectores tenebrarū in aliquo mūdo:uel mūdis:ſi uoluerint ad meliora conuerti fieri hoīes:& ſic ad antiquū redire principiū.Ita dūtaxat ut ꝓ ſupplicia atq; tormēta:quæ uel multo:uel breui tēpore ſuſtinuerint:in hoīum eruditi corpori bus rurſum ueniāt ad angelorū faſtigia.Ex quo cōſequenti ratione mōſtrari oēs rationabiles creaturas ex oī bus poſſe fieri:nō ſemel & ſubito:ſed frequētius.noſq; & angelos futuros:& dæmones: ſi egerimus negligen tius:& rurſum dæmones:ſi uoluerint capere uirtutes:ꝓuenire ad angelicā dignitatē.Corporales quoq; ſubſtā tias penitus dilapſuras.Aut certe in fine oīum hoc eſſe futura corpora:qđ nūc eſt aer & cælū. Et ſi qđ aliud corpus ſincerius & purius ītelligi poteſt.Quod cū ita ſit:qđ de reſurrectiōe ſentiat pſpicuū eſt. Solem quoq; & lunā:& aſtra cætera eſſe animātia:īmo quo modo nos hoīes ob quædā peccata his ſumus circūdati corpo ribus:quæ craſſa ſunt & pinguia:ſic & cæli luminaria talia:uel talia accepiſſe corpora : ut uel plus uel minus luceāt:& dæmones ob maiora delicta:aereo corpore eſſe ueſtitos.Omnē creaturā ſecundū apoſtolū:uanitati eſſe ſubiectā:& liberari in reuelationē filioꝝ dei.Ac ne quis putet noſtrū eſſe qđ dicimus:ipſius uerba ponā mus.In fine atq; cōſumatiōe mūdi:quādo uelut de qbuſdā repagulis atq; carceribus miſſæ fuerint a domino aīæ & rōnabiles creaturæ:alias eaꝝ tardius īcedere ob ſegniciē:alias pernici euolare curſu ꝓpter induſtriam. Cūq; oēs libeꝝ habeāt arbitriū:& ſponte ſua:uel uirtutes poſſint cape:uel uitia:illæ multo in peiori cōditio ne erūt:q̄ nūc ſunt.Hæ ad meliorē ſtatū ꝓueniēt : ꝙa diuerſi motus & uariæ uolūtates in utrāq; partē diuer ſum accipiēt ſtatū.i.ut & angeli hoīes uel dæmones:& rurſum ex iis hoīes uel angeli fiāt. Cūq; oīa uario ſer mone tractaſſet:aſſerēs diabolū nō īcapacē eſſe uirtutis:& tamē necdū uelle cape uirtutē:ad extremū ſermo ne latiſſimo diſputauit angelū:ſiue aīam:aut certe dæmonē:quos unius aſſerit eſſe naturæ:ſed diuerſaꝝ uo luntatū ꝓ magnitudine negligētiæ & ſtultitiæ:iumētū poſſe fieri.& pro dolore pœnaꝝ:& ignis ardore ma gis eligere:ut brutū aīal ſit:& in aqs habitet & fluctibus:ac corpus aſſumere huius uel illius pecoris.ut nobis nō ſolū q̄drupedū:ſed & piſciū corpora ſint timēda.Et ad extremū:ne teneret pythagorici dogmatis reus:q aſſerit μετεμψυκώσιν .i.trāſanimationē. Poſt tā nefandā diſputationē:qua lectoris aīum uulnerauit. hæc inqt iuxta noſtrā ſententiā nō ſint dogmata:ſed quæſita tātū atq; ꝓiecta:ne penitus ītractata uiderent. In ſe cūdo autē libro mūdos aſſerit īnumerabiles:nec iuxta Epicurū uno tēpore plurimos & ſui ſimiles : ſed poſt alterius mūdi finē alterius eſſe p̄incipiū.Et ante hunc noſtrū mundū:aliū fuiſſe mundū.& poſt hūc aliū fuiſ ſe futuꝝ.& poſt illū aliū.Rurſumq; cæteros poſt cæteros.Et dubitat utrū futurus ſit mūdus alteri mundo: ita ex oī parte cōſimilis:ut nullo iter ſe diſtare uideant articulo.An certe nunq̄ mundus alteri mundo ex to to indiſcretus & ſimilis ſit futurus.Rurſumq; poſt modicū:ſi oīa inquit ut ipſe diſputationis ordo compel lit:ſine corpore uixerint:cōſumetur corporalis uniuerſa natura:& redigetur in nihilum:quæ aliquādo eſt fa cta de nihilo.Eritq; tēpus quo uſus eius etiā neceſſarius ſit.Et ī cōſequētibus.Sin autē ut rōne & ſcripturaꝝ auctoritate mōſtratū eſt:& corruptiuū hoc īduerit in corruptionē: & mortale hoc īduerit īmortalitatē:ab-

ſorbebiť mors ĩ uictoriã:& corruptio ĩ ĩcorruptionẽ.& forſitã oĩs corporea natura tolleť e medio:ĩ qua ſola poteſt mors operari.Et poſt paululũ.Si hæc nõ ſunt cõtraria fidei:forſitan ſine corporibus aliquando uiuemus.Sin autẽ qui ꝓfecte ſubiectus eſt Chriſto:abſq; corpore ĩtelligiť.Omnes autẽ ſubiiciẽdi ſunt chriſto:& nos erimus ſine corporibus:quãdo ei ad ꝓfectũ ſubiecti fuerimus.Et in eodẽ loco.Si ſubiecti fuerĩt oẽs deo: oẽs depoſituri ſunt corpora.& tũc corporaliũ reꝝ uniuerſa natura ſoluet in nihilo.Quæ ſi ſecundo neceſſitas poſtularit:ob lapſum rationabiliũ creaturaꝝ rurſus exiſtet.Deus.n.in certamen & luctamen aĩas dereliquit:ut ĩtelligãt plenã cõſumatãq; uictoriã:nõ ex propria ſe fortitudine:ſed ex dei gratia cõſecutas.Et iccirco arbitror pro uarietate cauſaꝝ diuerſos mũdos fieri:& elidi errores eoꝝ:qui ſimiles ſui mundos eſſe contendunt.Et iteꝝ.Triplex ergo ſuſpitio nobis de fine ſuggeriť.e q̃bus quæ uera & melior ſit:lector ĩquirat. Aut enim ſine corpore uiuemus:cũ ſubiecti Chriſto ſubiiciemur deo.& deus fuerit oĩa in oĩbus. Aut quo modo Chriſto ſubiecta cũ ipſo chriſto ſubiicieť deo:& in unũ fœdus artabunť:ita oĩs ſubſtãtia rediget in optimã qualitatẽ:& diſſoluet in æternũ:qd̃ purioris ſimplicioriſq; naturæ eſt.Aut certe ſphæra illa:quã ſupra appellauimus πλανὴ & quicquid illius circulo continet:diſſoluet in nihilũ. Illa uero qua ΑΝΤΙΖΩΥΗ ipſa teneť: & cingiť: uocabiť terra bona.necnõ & altera ſphæra:quæ hãc ipſam terrã circũambit uertigine: & diciť cælum:in ſanctoꝝ habitaculo cõſeruabiť.Cũ hæc dicat:nõne manifeſtiſſime gentiũ ſequunť errores?& philoſophoꝝ deliramẽta ſimplicitati ĩgerit chriſtianæ?Et in eodẽ libro.Reſtat ut ĩuiſibilis ſit deus. Si autẽ ĩuiſibilis per naturã eſt:neq; Saluatori uiſibilis erit.& in ĩferioribus nulla alia aĩa:quæ ad corpus deſcẽdit humanũ: puram & germanã ſimilitudiné ſigni in ſe prioris expreſſit:niſi illa:de q̃ Saluator loqť.Nemo tollet animam meã a me.ſed ego ponã eam a me ipſo.Et in alio loco.unde cũ ĩfinita cautione tractandũ eſt: ne forte cũ animæ ſalutẽ fuerint cõſecutæ:& ad beatã uitã puenerint:aĩæ eſſe deſiſtant.Sicut enim uenit dominus atq; Saluator quærere:& ſaluũ facere qd̃ perierat:ut perditũ eſſe deſiſtat:Sic aĩa quæ perierat:& ob cuius ſalutẽ uenit dominus:cũ ſalua facta fuerit aĩa eſſe ceſſabit.Illud quoq; pariter reqrendũ:utrũ ſicut perditũ aliquãdo non fuit perditum:& erit tempus quando perditum non erit:Sic & anima aliquando nõ fuerit anima:& forte tempus: quando nequaq̃ anima perſeueret. Et poſt multum de anima tractatum hæc ĩtulit νοῦς .i.mens corruens facta eſt anima.Et rurſum:anima inſtructa uirtutibus mens fiet.Quod & de anima Eſau ſcrutantes poſſumus ĩuenire:ꝓpter antiqua peccata eum in deteriori uita eſſe dãnatũ. Et de cæleſtibus requirendũ eſt:q; nõ eo tẽpore.quo factus eſt mũdus:ſolis aĩa:uel quodcũq; eã appellari oportet:eſſe cœperit. ſed ante q̃ lucẽs illud & ardẽs corpus intraret.De luna & ſtellis ſimiliter ſentiamus:q; ex cauſis p̃cedẽtibus: licet inuitæ cõpulſæ ſint:ſubiici uanitati ob præmia futuroꝝ:nõ ſuam facere:ſed creatoris uoluntatẽ: a quo in hæc officia diſtributæ ſunt.Ignis quoq; gehẽnæ & torméta:quæ ſcriptura ſancta peccatoribus cõminať: nõ ponit in ſupplitiis ſed in cõſciẽtia peccatoꝝ:quãdo dei uirtute & potẽtia oĩs memoria delictoꝝ ante oculos noſtros ponit.Et ueluti ex q̃buſdã ſeminibus in aĩa derelictis:uniuerſa uitioꝝ ſeges exoriť. Et quicqd feceramus in uita:uel turpe uel impiũ:oĩs eoꝝ in cõſpectu noſtro pictura deſcribiť;ac p̃teritas uoluptates mens intuẽs cõ ſcientiæ puniť ardore;& pœnitudinis ſtimulis cõfodiť.Et iteꝝ.Niſi forte corpus hoc pingue atq; terrenũ caligo & tenebræ nominãdæ ſunt:per qd̃ cõſumato hoc mũdo:cui neceſſe fuerĩt in aliũ trãſire mundũ:rurſum naſcẽdi ſumet exordia. Hoc dicens ꝓſpicue μετεμψυχώσιν Pythagoræ Platoniſq; defendit. Et in fine ſecũdi uoluminis de ꝓfectiõe noſtra diſputãs ĩtulit:cuiq; in tantũ ꝓfecerimus:ut nequaq̃ carnes & corpora:forſitan ne aĩæ qdẽ fuerimus.ſed mens & ſenſus ad ꝓfectum ueniens:nulloq; perturbationũ nubilo caligatus:intuebiť rationabiles ĩtelligibileſq; ſubſtãtias facie ad faciem.In libro tertio hæc uitia cõtinenť.Sin autẽ ſemel recipimus:q; ex p̃cedentibus cauſis aliud uas in honore:aliud in cõtumelia ſit creatũ:cur non recurramus ad aĩæ arcanum:& ĩtelligamus eam egiſſe antiqtus:propter qd̃ in altero dilecta:in altero odio habita ſit:ante q̃ in Iacob corpore ſupplãtaret. Et in Eſau plãta teneretur a fratre.Et iteꝝ.ut autẽ aliæ animæ fierẽt in honorem:aliæ in contumeliam materiarum cauſarumq; merita præceſſerũt.Et in eodẽ loco. iuxta nos autem ex præcedẽtibus meritis uas quod in honore fuerit fabricatum:ſi nõ dignum uocabulo ſuo opus fecerit:in alio ſæculo fiet uas cõtumeliæ.Et rurſum.uas aliud quod ex anteriori culpa cõtumeliæ nomẽ acceperat:ſi ĩ præſenti uita corrigi uoluerit:in noua creatione fiet uas ſanctificatum:& utile domino:in omne opus bonũ paratum.ſtatimq; ſubiungit.Ego arbitror poſſe quoſdã homines a paruis uitiis incipiẽtes:ad tantam nequitiã peruenire:ſi tamen noluerint ad meliora cõuerti:& pœnitentia emẽdare peccata:ut & cõtrariæ fortitudines fiant.Et rurſum.ex inimicis cõtrariiſq; uirtutibus:in tãtum quoſdam per multa tẽpora uulneribus ſuis adhibere medicinã:& fluentia prius delicta cõſtringere:ut ad locum trãſeant optimorum.Sæpius diximus in infinitis ꝓpetuiſq; ſæculis:in q̃bus anima ſubſiſtit & uiuit:ſic nõnullas earũ ad peiora corruere: ut ultimũ malitiæ locum teneant:& ſic quaſdam proficere:ut de ultimo malitiæ gradu ad perfectam ueniant conſumatãq; uirtutem: quibus dictis conatur oſtendere:& homines.i.animas poſſe fieri dæmones. Et rurſum dæmones in angelicam redigi dignitatem.atq; in eodem uolumine.Sed & hic requirendum:quare humana anima:nũc ab his:nunc ab aliis uirtutibus ad diuerſa moueatur.Et putat quorumdam ante q̃ uenirent in corpore: merita præceſſiſſe:ut eſt illud Ioannis exultantis in utero matris ſuæ:quando ad uocem ſalutationis Mariæ indignã ſe confabulatione eius Eliſabeth confitetur.ſtatimq; ſubiungit.& econtrario paruuli:licet pene lactẽtes:malis replentur ſpiritibus:& in diuinos atq; ariolos inſpirantur.In tantum ut etiam dæmon phytonicus quoſdam a tenera ætate poſſideat:quos derelictos eſſe apud prouidentiam dei:cum nihil tale fecerint:ut iſti uſmodi inſaniã ſuſtinerent:non eſt eius qui nihil uult abſq; deo fieri;& oĩa illius iuſtitia gubernari.Rurſũq; de mũdo.Nobis aũt inqt placet & ante hũc mũdũ:aliũ fuiſſe mũdũ:& poſt illũ aliũ futurũ. Vis diſceť q; poſt corruptionem huius mũdi:alius ſit futurus?Audi Eſaiã loqntẽ.Erit cælũ nouũ:& terra noua:quæ ego facio

ꝑmanere in cõſpectu meo. Vis noſſe ꝙ ante fabricam iſtius mundi:alii mũdi in præterito fuerint? Auſculta Eccleſiaſten. Quid eſt:quod fuit? ipſum quod erit. Et quid eſt: quod factum eſt:ipſum quod futurum eſt. Et nõ eſt omne nouũ ſub ſole:qđ loq̃t & dicat. Ecce hoc nouũ eſt. Iam.n. fuit in ſæculis priſtinis:quæ fuerũt ante nos. Quod teſtimoniũ nõ ſolũ fuiſſe:ſed & futuros mũdos eſſe teſtat. nõ quo ſimul & pariter oẽs fiant: ſed alius poſt aliũ. ſtatimq; ſubiungit. diuinitus habitaculũ:& uerã requiẽ:apud ſupos æſtimo ĩtelligi. In qua creaturæ rationabiles cõmorãtes ante q̃ ad ĩferiora deſcẽderent: & de iuiſibilibus ad uiſibilia commigrarẽt: ruenteſq; ad terrã:craſſis corporibus indigerẽt:antiq̃ beatitudine fruebant. Vnde cõditor deus fecit eis congrua humilibus locis corpora:& mundũ iſtũ uiſibilẽ fabricatus eſt miniſtroſq; ob ſaluté & correptionẽ eoꝝ qui ceciderũt:miſit in mundũ. e q̃bus alii certa obtinerẽt loca:& mũdi neceſſitatibus obedirẽt. Alii iniuncta ſibi officia ſingulis q̃buſq; tẽporibus:q̃ nouit artifex deus:ſedula mẽte tractarẽt. Et ex his ſublimiora mundi loca:ſol & luna:& ſtellæ:q̃ ab apoſtolo creatura dicunt acceperũt. Quæ creatura uanitati ſubiecta eſt: eo ꝙ craſſis circũdata corporibus:& aſpectui pateat. Et tamẽ nõ ſponte ſubiecta eſt uanitati: ſed ꝓpter uoluntatẽ eius:q eã ſubiecit in ſpe: Et itez. Alii uero in ſingulis locis atq; tẽporibus:quæ ſolus artifex nouit: in mundi gubernaculis ſeruiũt:quos angelos eius eſſe credimus. Et poſt paululũ. Quẽ rez ordinẽ totius mũdi regit. prouidẽtia:dum aliæ uirtutes de ſublimioribus corruũt:aliæ paulatim labunt in terras. Iſtæ uoluntarie deſcendũt. Aliæ p̃cipitant inuite. Hæ ſponte ſuſcipiũt miniſteria:ut ruẽtibus manũ porrigant. Illæ coguntur ĩgrate: & tãto tẽpore in ſuſcepto officio pſeuerãt. Et itez. ex quo ſeq̃t:ut ob uarios motus:uarii creent & mũdi. Et poſt hũc quẽ incolimus:alius multo diſſimilis mũdus fiat. Nulluſq; alius diuerſis caſibus & profectibus: uel uirtutũ p̃miis:uel uitioꝝ ſupplitiis. & in p̃ſenti:& in futuro atq; in oĩbus & retro:& in peiora tẽporibus põt merita diſpẽſare:& ad unũ rurſum finẽ cũcta ꝓtrahere:ut ſolus cõditor oĩum deus:q ſcit cauſas: ꝓpter quas alios dimittat ſua pfrui uolũtate:& de maioribus ad ultima paulatim delabi:alios ĩcipiat uiſitare:& gradatim q̃ſi manu data ad priſtinũ retrahere ſtatũ:& in ſubl mibus collocare. Cũq; de fine diſputare cœpiſſet:hæc intulit. Quia ut crebro iã diximus:principiũ rurſus ex fine generat:quærit utrũ & tũc futura ſint corpora: an ſine corporibus aliquãdo uiuendũ ſit:cũ redacta in nihili fuerint. & ĩcorporaliũ uita ĩcorporalis eſſe credenda ſit:qualẽ & dei nouimus. Nec dubiũ eſt:qn ſi oĩa corpora ad mundũ iſtũ ſenſibilẽ ptineãt: q̃ appellant ab apoſtolo uiſibilia:futura ſit uita ĩcorporaliũ ĩcorporalis. Et paulo poſt. Illud quoq; qđ ab eodẽ apoſtolo dicitur:oĩs creatura liberabit a ſeruitute corruptiõis:in libertatẽ gloriæ filioꝝ dei:ſic ĩtelligimus:ut primã creaturã rationabiliũ & ĩcorporaliũ eſſe dicamus:q̃ nõ ſeruiat corruptiõi:eo ꝙ non ſit ueſtita corporibus. & ubicũq; corpora fuerint:ſtatim corruptio ſubſeq̃t. Poſtea autẽ liberabit de ſeruitute corruptiõis:quãdo receperint gloriã filii dei. & deus fuerit oĩa in oĩbus. Et in eodẽ loco. Vt autẽ incorporeũ finẽ oĩum rerũ eſſe credamus:illa nos Saluatoris oratio ꝓuocat:in q̃ ait. Vt quo modo ego & tu unũ ſumus: ſic & iſti in nobis unum ſint. Et enim ſcire debemus:qđ ſit deus:& qđ ſit futurus in finẽ Saluator: & quo modo in ſanctis ſimilitudo patris & filii repromiſſa ſit. ut quomodo in ſe illi unũ ſunt:ſic & iſti in eis unũ ſint. aut ſuſcipiendũ eſt:uniuerſitatis deũ ueſtiri corpore. & quo mõ nos carnibus:ſic illũ q̃libet materia circũdari. ut ſimilitudo uitæ dei in ſine ſanctis poſſit æquari. aut ſi hoc ĩdecens eſt:maxime apud eos:q ſaltẽ ex minima parte dei ſentire cupiũt maieſtatẽ:& ĩgenitæ atq; oĩa excedẽtis naturæ gloriã ſuſpicari. E duobus altez ſuſcipere cogimur:ut aut deſperemus ſimilitudinẽ dei:ſi eadẽ ſumus ſemp corpora habituri. aut ſi beatitudo nobis eiuſdẽ cũ deo uitæ ꝓmittit:eadẽ qua uiuit deus nobis cõditione uiuendũ eſt. Ex q̃bus oĩbus approbat qđ de reſurrectiõe ſentiat: & ꝙ oĩa corpora ĩteritura cõfirmet. ut ſimus abſq; corporibus:quo modo prius fuimus:ante q̃ craſſis corporibus ueſtiremur. Rurſumq; de mundoꝝ uarietate diſputans:& uel ex angelis dæmones: uel de dæmonibus angelos:ſiue hoĩes futuros eſſe cõteſtans. & econtrario ex hoĩbus dæmones:& oĩa ex oĩbus ſententiã ſuã tali fine cõfirmat. Nec dubiũ eſt:qn poſt quædã ĩterualla tẽpoꝝ rurſus materia ſubſiſtat:& corpora fiãt:& mũdi diuerſitas cõſtruit propter uarias uoluntates rationabiliũ creaturaꝝ:quæ poſt perfectã beatitudinẽ uſq; ad finẽ oĩum rerum paulatim ad ĩferiora delapſa tantã malitiã receperũt:ut in cõtrarium uerterent:dum nolũt ſeruare prĩcipiũ:& ĩcorruptã beatitudinẽ poſſidere. Nec hoc ignorãdũ: ꝙ multæ rationabiles creaturæ uſq; ad ſecundũ:tertium:& quartũ mundũ ſeruent principiũ:nec mutationi in ſe locũ tribuãt. Aliæ uero tam parum de priſtino ſtatu amiſſuræ ſunt:ut pene nihil ꝓdidiſſe uideant. & nõnullæ grãdi ruina in ultimũ p̃cipitãdæ ſint barathrũ. Nouitq; diſpẽſator oĩum deus in conditione mundoꝝ ſingulis abuti iuxta meritum & opportunitates & cauſas:quibus mundi gubernacula ſuſtentant:& initiantur. ut qui omnes uicerit nequitia: & penitus ſe terræ coæquauerit:in alio mundo:qui poſtea fabricãdus eſt:fiat diabolus:prĩcipium plaſmationis domini. ut illudat ei ab angelis:qui exordii amiſere uirtutẽ. Quibus dictis:quid aliud conat oſtẽdere:niſi huius mundi homines peccatores:in alio mundo poſſe diabolos & dæmones fieri? Et rurſum:nũc dæmones:in alio mundo poſſe uel angelos uel homines procreari? Et poſt diſputationem longiſſimam: qua omnẽ creaturam corpoream in ſpiritalia corpora & tenuia dicit eſſe mutandam:cunctamq; ſubſtantiam in unum corpus mundiſſimum & omni ſplendore purius conuertendam:& talem:qualẽ nunc humana mens nõ poteſt cogitare. ad extremum intulit:& erit deus omnia in omnibus:ut uniuerſa natura corporea redigatur in eandem ſubſtantiã:quæ omnibus melior eſt. in diuinã ſcilicet:qua nulla eſt melior. In quarto quoq; libro:q operis eius extremus eſt:hic ab eccleſia Chriſti damnanda exterſerit. & forſitan quo modo in iſto mũdo qui moriuntur ſeparatione carnis & animæ:iuxta operum differentiã diuerſa apud inferos obtinent loca:ſic qui de cæleſtis hieruſalem ut ita dicam adminiſtratione moriuntur:ad noſtri mundi inferna deſcendunt. ut pro qualitate meritorum diuerſa in terris poſſideant loca. Et iterum. & quia comparauimus de iſto mundo ad inferna pergentes animas: iis animabus quæ de ſuperiori cælo ad noſtra habitacula peruenientes:

quodammodo mortuæ ſunt:prudẽti inueſtigatione rimandum eſt:an hoc ipſum poſſimus etiam in natiui-
tate dicere ſingulaꝝ.ut quo modo q̃ in iſta terra noſtra naſcunt aĩæ:uel de iferno rurſum meliora cupiẽtes:
ad ſupiora ueniũt:& humanũ corpus aſſumũt:uel de melioribus locis ad nos uſq; deſcendũt: ſic & ea loca q̃
ſupra ſunt in firmamẽto aliæ aĩæ poſſideãt:q̃ de nr̃is ſedibus ad meliora ꝓficiãt. Aliæ q̃ de cæleſtibus ad fir-
mamẽtũ uſq; delapſæ ſint:nec tantũ fecere peccati:ut ad loca q̃ ĩcolimus truderent. Quibus dictis nitit ap-
probare:& firmamẽtũ.i.cælũ:ad cõpationẽ ſupioris cæli eſſe iferos:& hãc terrã quã incolimus collatiõe fir-
mamẽti iferos appellari.& rurſum ad cõparationẽ iferoꝝ:q; ſub nobis ſũt nos cælũ dici:ut qd̃ aliis ifernus ẽ:
aliis cælũ ſit. Nec hac diſputatiõe cõtẽtus:dicit ĩ fine oĩum regꝝ:quãdo ad cæleſtẽ hieruſalẽ reuerſuri ſumus:
aduerſariaꝝ fortitudinũ cõtra populũ dei bella cõſurgere:ut nõ ſit eoꝝ ocioſa uirtus: ſed exerceant ad ꝑlia:
& habeãt materiã roboris:quã cõſequi nõ poſſunt niſi fortes primũ aduerſariis reſtiterint:quos rõne & ordi-
ne:& ſolertia repugnãdi in libro numeroꝝ legimus eſſe ſupatos. Cũ dixiſſet iuxta loãnis apocalypſin euãge-
liũ ſempiternũ.i.futuꝝ in cælis:tãtũ p̃cedere hoc noſtꝝ euãgeliũ:quãtũ Xp̃i p̃dicatio legis uetera ſacramẽta
ad extremũ intulit:qd̃ & cogitaſſe ſacrilegiũ eſt.ꝑ ſalute dæmonũ Xp̃m etiã in aere:& ĩ ſupnis locis eſſe paſ-
ſuꝝ. Et licet ille nõ dixerit:tamẽ q; cõſequẽs ſit ĩtelligiẽ:ſicut pro hoĩbus hõ factus eſt:ut hoies liberaret. ſic
& ꝑ ſalute dæmonũ deũ futuꝝ:q; ſũt ii ad quos uẽturus eſt liberãdos. Quod ne forſitan de nr̃o ſenſu pute-
mur aſſererе:ipſius uerba ponẽda ſũt. Sicut.n.ꝑ umbrã euãgelii umbrã legis ĩpleuit:ſic qa oĩs lex exẽplum &
umbra eſt cerimoniaꝝ cæleſtiũ diligẽtius reqrendũ:utrũ recte ĩtelligamus legẽ quoq; cæleſtẽ:& cerimonias
ſupni cultus:plenitudinẽ nõ hr̃e:ſed idigere euãgelii ueritate:qd̃ in loãnis apocalypſi euãgeliũ legimus ſempi
ternũ:ad cõparationẽ uidelicet huius noſtri euãgelii:qd̃ tẽporale eſt.& in trãſituro mũdo ac ſæculo p̃dicatũ.
Quod qdẽ etiã ſi uſq; ad paſſionẽ domini Saluatoris inqrere uoluerimus:q̃q̃ audax & temerariũ ſit in cælo
eius q̃rere paſſionẽ:tamẽ ſi ſpecialia neqtiæ in cæleſtibus ſũt:& nõ erubeſcimus crucẽ domini cõfiteri ꝑpter
deſtructionẽ eoꝝ:q; ſua paſſiõe deſtruxit:cur timeamus etiã in ſupnis locis in cõſumatiõe ſæculoꝝ: aliqd ſi-
mile ſuſpicari:ut oĩum locoꝝ gẽtes illius paſſiõe ſaluent? Rurſũq; blaſphemãs de filio ſic locutus ẽ. Si.n.pa-
trẽ cognoſcit filius:uidet in eo q; nouit p̃rem poſſe eũ comprehẽdere. Vt ſi dicamus artificis aĩum artis ſcire
menſurã. Nec dubiũ quin ſi p̃r in filio:& cõprehẽdat ab eo:in quo eſt. Si auté cõprehẽſionẽ eã dicimus:ut nõ
ſolũ ſenſu qs & ſapiẽtia cõprehẽdat:ſed & uirtute & potẽtia cũcta teneat:q; cognouit: nõ poſſumus dicere q;
cõprehẽdat filius patrẽ:pater uero oĩa cõprehẽdit. Inter oĩa auté & filius eſt:ergo & filiũ cõprehẽdit: ut ſcire-
mus cauſas q̃bus pater cõprehẽdat filiũ:& filius patrẽ nõ queat cõprehẽdere. hæc uerba ſubnectit. Curioſus
lector inqrat:utrũ ita a ſemetipſo cognoſcat pater:quo mõ cognoſcit a filio:ſcienſq; illud qd̃ ſcriptũ eſt. Pa-
ter q me miſit maior eſt oĩbus ueꝝ eſſe cõtẽdit:ut dicat:& in cognitione filio patrẽ eſſe maiorẽ: dũ ꝑfectius
& purius a ſemetipſo cognoſcit: q̃ a filio μετέωρικῶσιν quoq; & abolitionẽ corpoꝝ:ꝑ hoc rurſum ſenti-
re cõuincit. Si qs auté potuerit oſtẽdere ĩcorporalẽ:rationabilẽq; naturã:cũ expoliauerit ſe corpore uiuere ꝑ
ſemetipſam:& in peiori cõditiõe eſſe:q̃do corporibus ueſtiebat:ĩ meliori q̃do illa deponit:nulli dubiũ ẽ:cor-
pora nõ prĩcipaliter ſubſiſtere:ſed ꝑ iterualla & ob uarios motus rationabiliũ creaturaꝝ nũc fieri:ut q; iis in-
digẽt ueſtiant. Et rurſum cũ illa deprauatiõe lapſuũ ſe ad meliora correxerint:diſſolui in nihili: & hac ſemꝑ
ſucceſſiõe uariari. Et ne paruã putaremus ipietatẽ eſſe eoꝝ quæ ꝑmiſerat in eiuſdẽ uoluminis fine cõiungit:
oẽs rõnabiles creaturas.i.patrẽ & filiũ & ſp̃m ſanctũ:angelos:poteſtates:dominationes: cæteraſq; uirtutes:
ipſum quoq; hoĩem ſecundũ aĩæ dignitatẽ:unius eſſe ſubſtãtiæ.ĩtellectualẽ inqt rationabilẽq; naturã ſentit
deus & unigenitus filius eius & ſp̃ũs ſanctus:ſentiũt angeli & poteſtates:cæteræq; uirtutes: ſentit ĩterior ho-
mo:q; ad imaginẽ & ſimilitudinẽ dei cõditus eſt. Ex quo cõcludit:deũ & hic quodãmodo unius eſſe ſubſtan-
tiæ.unũ addidit uerbũ quodãmodo:ut tãti ſacrilegii crimen effugeret. & q; in alio loco filiũ & ſpiritũ ſanctũ
nõ uult de dei p̃ris eſſe ſubſtãtia:ne diuinitatẽ in partes ſecare uideat:naturã oĩpotentis dei angelis hoĩbusq;
largit. Cũ hæc ita ſe habeãt.quæ iſania eſt:paucis de filio & ſpiritu ſancto cõmutatus: quæ aptã blaſphemiã
p̃ferebãt:cætera ita ut ſcripta ſunt:ꝓtuliſſe in mediũ? & ĩpia uoce laudaſſe? cũ utiq; & illa & iſta de uno ĩpieta
tis fonte ꝓceſſerint? Aduerſum oĩa ſcribere:nec huius eſt tẽporis:& oẽs q; aduerſus Arriũ & Eunomiũ Mani
chæũq;:& diuerſas ſcripſerũt hæreſes:his quoq; ĩpietatibus reſpõdiſſe credendi ſunt. Qui ergo hos uoluerit
legere libros:& calciatis pedibus ad terrã repromiſſiõis pgere:nec ubi a ſerpẽtibus mordeat: & arcuato ſcor-
pii uulnere uerberet:legat prius hũc librũ:& ante q̃ ĩgrediat uiã:q; ſibi cauẽda ſint nouerit.

Epiſtola beati Epiphanii ad loãnẽ hieroſolimitanũ ꝑ beatũ Hieronymũ e græco trãſlata:In qua ſe excuſat
q; in monaſterio beati Hieronymi ĩcõſulto eo p̃ſbyteꝝ ordinarit:oſtẽdens ſe iure feciſſe. Deinde illũ cõmo
net:ne Origenis erroribus ĩpliceť:quos ex ordine narrat:& detegit. XXI.

Omino dilectiſſimo fratri loãni epiſcopo Epiphanius. Oportebat nos dilectiſſime clericatus ho-
nore nõ abuti ĩ ſupbiã.& cuſtodia mãdatoꝝ dei & obſeruatiõe diligẽtiſſima hoc eẽ qd̃ dicimur.
Si.n.ſancta ſcriptura loqť:cleri eoꝝ nõ ꝓderũt eis:q̃ arrogãtia clericatus cõducere nobis poterit:
qui nõ ſolũ cogitatiõe & ſenſu:ueꝝ etiã ſermone peccamus? Audiui qppe:q; tumeas cõtra nos: &
iraſcaris:& me nitaris ſcribere in extremos fines terræ:ut loca ꝓuintiaſq; nõ noiem. & ubi eſt dei
timor:q; nos debet illo tremore cõcutere:q; dictus eſt a domino:Si qs iraſcit fratri ſuo ſine cauſa:reus erit iu-
dicio? Nõ q; magnope curẽ.ſi ſcribas:qd̃ placuerit. Scribebãt.n.& epiſtolæ biblĩnæ iuxta Eſaiã:& mittebant
ſup aq̃s:quæ cito cũ ſæculo trãſeunt. nihil tibi nocuimus:nihil ĩiuriæ fecimus:nec q; q̃ uioléter extorſimus.
In monaſterio fratrũ:& fratrũ pegrinoꝝ:q; ꝓuitiæ nihil tuæ debuere:& ꝑpter noſtrã paruitatẽ & litteras q̃s
ad eos crebro direximus:cõionis quoq; tuæ cœperũt hr̃e diſcordiã:ne uiderent q̃dã duritia & cõſcientia nr̃a
antiquæ fidei:ab eccleſia ſepari ordinauimus diaconũ.& poſt q̃ miniſtrauit rurſũ p̃ſbyteꝝ ſup quo debueras

gratulari:itelligens q̄ ob dei timorem hoc ſumus facere cōpulſi,maxīe cū nulla ſit diuerſitas in ſacerdotio 64
dei:& ubi utilitati eccleſiæ ꝓuideā.Nā & ſi ſingulæ eccleſiæ ep̄os hēnt ſub ſe eccleſias: q̄bus curā uidēt impēdere:& nemo ſup alienā menſurā extendit:tamē ꝓponēt oībus caritas chriſti:ī qua nulla ſimulatio é.nec conſiderandū qd factū ſit:ſed quo ꝛ̄pre & quo mō:& ī q̄bus:& quare factū ſit. Cū.n.uidiſſem:qa multitudo ſanctoꝝ fratrū ī monaſterio cōſiſteret:& ſancti præſbyteri Hieronymus & Vicentius,ꝓpter uerecundiam & humilitatē nollēt debita nōi ſuo exercere ſacrificia:& laborare ī hac ꝓte miniſterii:quæ chriſtianorū ptæcipua ſalus é:īuenire aūt & cōprehendere ſeruū dei nō poſſes:q̄ te eo q̄ graue onus ſacerdotii nollet ſuſcipere: ſæpe fugiebat:ſed nec alius q̄s epiſcoporū facile eum repiret. Vnde & ſatis miratus ſum:quō diſpenſatiōe dei ad nos uenerit cū diaconibus monaſterii & cæteris fratribus:ut mihi ſatisfaceret:qa neſcio qd aduerſum eos habebā triſtitiæ.Cū igit celebrarēt collecta ī eccleſia uillæ:q̄ eſt iuxta monaſteriū noſtrū:ignorantem eū: & nullā penitus habētē ſuſpitionē:ꝓ multos diaconos apprehendi iuſſimus:& teneri os eius:ne forte liberari ſe cupiens:adiuraret nos ꝓ nomē chriſti,& primū diaconū ordinauius:,ꝓponētes ei timorē dei:& cōpellētes ut miniſtraret.ualdeq̄ obnitebat:īdignū ſe eē cōteſtās. Vix ergo cōpulimus eū:& ꝓſuadere potuimus teſtimoniis ſcripturarū:& ,ꝓpoſitiōe mādatorū dei.Et cū miniſtraret ī ſanctis ſacrificiis:rurſus cū īgenti difficultate tento ore eius:ordinauius præſbyterū:& iiſdē uerbis q̄bus antea ſuaſerāus:īpulius ut ſederet ī ordine præſbyteri.Poſt hæc ſcripſimus ad ſanctos præſbyteros mōaſterii & cæteros fratres:& īcrepauius eos: q̄re nō ſcripſiſſent ſup eo:cū ante ānum multos eoꝝ q̄ri audiſſem:cur nō haberent q̄ ſibi domini ſacraméta cōficerent: & illū oēs ſuo poſcerent:teſtimonio:& grandē utilitatē ī cōmune monaſterii teſtarent. quare tūc repta opportunitate nō ſcripſiſſent nobis:neq̄ ſup ordinatiōe eius aliq̄d popoſciſſent. Hæc ita acta ſunt ut locutus ſum ī caritate Xp̄i:quā te erga paruitatē noſtrā hīe credebā:q̄q̄ ī monaſterio ordinauerim: & nō ī parrochia q̄ tibi ſubiecta ſit.O uere benedicta ep̄oꝝ Cypri māſuetudo & bonitas:& nr̄a ruſticitas ſenſu tuo & arbitratu digna miſericordia dei.Nā multi ep̄i cōionis nr̄æ:& p̄ſbyteros ī nr̄a ordinauerūt ,puicia:quos nos cōprehēdere nō potueramus.Et miſerunt ad nos hypodiaconos:quos ſuſcepimus cū gr̄a. Et ip ſe cohortatus ſum beatæ memoriæ Philonē ep̄m:& ſanctū Theoprobū:ut eccleſiis Cypri q̄ iuxta ſe erāt:ad meæ aūt parrochiæ uidebant eccleſiā ꝓtinere:eo q̄ grādis eſſet:& late patēs ,puintia ordinarēt p̄ſbyteros : & x̄p̄i eccleſiæ ,puideret.Nunq̄ auté ego ordinaui diaconiſſas:& ad alienas miſi ,puintias: neq̄ feci q̄q̄ ut eccleſiā ſcinderē. Quid ergo tibi uiſum eſt:ſic grauiter ītumeſcere:& iactari cōtra nos ,ꝓ ope dei:qd' in ædificatione:& nō in deſtructiōne fratrū factū eſt:Sed & illud uehemēter admiratus ſum:q̄ meis locutus es clericis:aſſerēs te ꝓ ſanctū p̄ ſbyteroꝝ:& abbaté monachoꝝ Gregoriū mādaſſe mihi:ne quenq̄ ordinarē. Et ego hoc pollicitus ſim dicens. Nunqd iuuenis ſum:aut canones ignoro? Audi igit ueritatē in ſermone dei:me hoc nō audiſſe:nec noſſe:nec iſtius ſermonis penitus recordari.Suſpicatus auté ſum:ne forſitan iter multa q̄ſi hō oblitus eſſem.Et ob hāc cauſam ſanctū Gregoriū ſciſcitatus ſum:& Zenoné p̄ſbyteroꝝ:q̄ cū eo eſt.E q̄bus abbas Gregorius reſpondit ſe hoc penitus ignorare.Zeno auté dixit:qa cū ei p̄ſbyter Ruffinus:neſcio q̄ alia trāſitorie loqr̄et:etiā hoc dixerit.Putas ne aliquos ordinaturus é ſanctus ep̄s? Et hucuſq̄ ſenſiſſe ſermoné.Ego auté Epiphanius:nec audiui q̄q̄:nec reſpōdi. Vnde dilectiſſime:nō te ꝑueniat furor:nec occupet īdignatio:nec fruſtra mouearis, & aliud dolēs: te uertas ad alia: ut peccādi occaſioné īueniſſe uidearis.Quod ,ppheta deuitās dominū p̄cat dicēs. Nō declines cor meū ī uerba malitiæ ad excuſandas excuſatiōes ī peccatis.Illud quoq̄ audiēs admiratus ſum:q̄ q̄dā q̄ ſolēt ultro citroq̄ portare rumuſculos:& iis q̄ audierūt ſemp addere : ut triſtitias & rixas inter fres cōcitēt:te quoq̄ turbauerūt:& dixerūt:q̄ in oſone quādo offerimus ſacrificia deo:ſoleamus ,ꝓ te dicere. Domine p̄ſta loāni:ut recte credat.Noli nos in tātū putare ruſticos:ut hoc tā apte dicere potuerimus.Quāq̄ enim hoc in corde meo ſemp oré:tamē ut ſimpliciter fatear nunq̄ in alienas aures ,ptuli:ne te uiderer paruipēdere dilectiſſime.Quādo auté cōplemus oſonē ſecūdū ritū myſterioꝝ:& ,ꝓ oībus: & ,ꝓ te quoq̄ dicimus cuſtodi illū:q̄ p̄dicat ueritatē:uel certe ita.Tu p̄ſta domine & cuſtodi:ut ille uerbū p̄dicet ueritatis:ſicut occaſio ſermonis ſe tulerit:& habuerit oſo cōſequētiā.Quapropter obſecro te dilectiſſime:& aduolutus pedibus tuis p̄cor:p̄ſta mihi:& tibi.ut ſalueris:ſicuti ſcriptū eſt a generatiōe puerſa:& recede ab hæreſi Origenis: & a cūctis hæreſibus dilectiſſime. Video.n.q̄ ,ꝓpter hāc cauſam oīs noſtra īdignatio cōcitata ſit : q̄ dixerim uobis Arrii patrē:& aliaꝝ hæreſeon radicē:& parētē laudare nō debetis. Et cū uos rogarē ne ita errāretis & monerē:cōtradixiſtis.& triſtitiā atq̄ lachrymas nobis adduxiſtis.Nō ſolū aūt me nō audiſtis:ſed alios pluri mos catholicos q̄ itererāt.Inde ut itelligo hæc eſt oīs īdignatio:& iſte furor.Et iccirco cōmi namini:q̄ mitta tis aduerſū me epiſtolas:ut huc illucq̄ ſermo ueſter diſcurrat:& ,ꝓpter defenſioné hæreſeos: me odia ſuſcitātes rūpitis caritatē:quā in uos habuimus ī tātū.ut feceritis nos etiā pœnitētiā agere:q̄re uobis cōmunicaueri mus.Ita Origenis errores & dogmata defenditis:ſimpliciter loquor:nos ſecūdū qd' ſcriptū eſt:nec oculo noſtro parcimus:ut nō effodiamus eū:ſi nos ſcādalizauerit:nec manui:neq̄ pedi:ſi nobis ſcādalū fecerit. & uos ergo ſiue oculi nr̄i:ſiue manus:ſiue pedes fueritis:ſiniſtra ſuſtinebitis.Quis.n.catholicoꝝ poſſit æquo aīo ſuſtinere:& eoꝝ q̄ fidē ſuā bonis opibus exornāt:ut audiāt Origenis doctrinā atq̄ cōſiliū:& credāt p̄clare illius p̄dicationi.nō pōt filius uidere patrē:neq̄ ſpiritus ſanctus uidere filiū?Hæc in libris περὶ ἀρκῶν ſcribunt his uerbis legimus:& ita locutus eſt Origenes.Sicut.n.incōgruū eſt dicere:q̄ poteſt filius uidere patrem:ſic incō ſequens eſt opinari:q̄ ſpiritus ſanctus poſſit uidere filium.Illud quoq̄ quis Origene dicente patiatur : q̄ animæ angeli fuerint in cælis:& poſtq̄ peccauerint in ſupernis deiectas eſſe in iſtum mundum:& quaſi in tumulos & ſepulchra : ſic in corpora iſta relegatas pœnas antiquorum luere peccatorum ? & corpora credentium non templa Chriſti eſſe:ſed carceres damnatorum ? Exinde ueritatem hiſtoriæ allegoriæ deprauans mendacio ; infinita uerba multiplicat. & ſimplices quoſq̄ uaria perſuaſione ſupplantans nunc aſſerit animas:

iuxta græcam ætymologiam Ψυχασ απο τόυ Ψυχριζέσθαι .i.ab angeleſcédo. iccirco uocitatas: qa de cæleſtibus ad iferiora uenientes calorē priſtinū amiſerint.nūc corpus hoc, ob id iuxta græcos Δεμα .i.uinculū: ſiue iuxta aliā proprietatē cadauer dici:qa aīæ de cælo ruerint . a pleriſq; autē ſecundū uariā,græci ſermonis ſupellectilem corpus.i. σωμασημα:hoc eſt memoriā interp̄tari:eo q; ita aīam in ſe clauſam habeat:quō ſepulchra & tumuli cadauera mortuoꝝ.Et ſi hoc uerū eſt:ubi eſt fides noſtra? ubi p̄coniū reſurrectionis? ubi apoſtolica doctrina:q̄ in eccleſiis xp̄i hucuſq; p̄durat? ubi illa benedictio ad Adā:& ad Noe: & ad filios eius:creſcite:& multiplicamini:& replete terrā? Iā.n.nō erit benedictio: ſed maledictio iuxta Origenē:q; angelos uertit in aīas.& de ſublimi faſtigio dignitatis facit ad iferiora deſcendere.q̄ſi deus generi humano nō poſſit aīas p benedictionē dare:niſi angeli peccauerint:& tot in cælo ſint ruinæ:quot in terra nativitates.Dimittēda nobis eſt doctrina apoſtoloꝝ & p̄phetaꝝ & legis:& ipſius domini Saluatoris in euāgelio p̄tonātis.Ecōtrario Origenes p̄cepit:& legē dat:ut nō dicā cōſtringit diſcipulos ſuos:ne qs oret in cælū aſcēdere:ne peius iteꝝ peccās q̄ in terris ante peccauerat:p̄cipiteť in mundū .q̄q̄ iſtiuſmodi nugas & deliraméta ſoleat ipſe ſcripturaꝝ iterp̄tatione puerſa:& aliud ſignificāte q̄ uerū eſt:affirmare:dicēs.Priuſq̄ a malitia humiliarer:ego deliq.& illud reuertere aīa mea i requiē tuā:necnō & aliud:Educ de carcere aīam meā. Et i alio loco,Cōfitebor domino in regiōe uiuoꝝ.cū alius p̄culdubio ſenſus ſcripturæ diuinæ ſit: quā ille in hæreſin ſuā maligna iterp̄tatione detorquet.Quod faciūt & Manichæi & Gnoſtici:& Hebionitæ:& Martionis ſectatores:& aliæ hæreſes numero.lxxx.q̄ de puriſſimo ſcripturaꝝ fonte aſſumētes teſtimonia:nō ita iterp̄tanť: ut ſcripta ſunt.ſed ſimplicitatē ſermonis eccleſiaſtici id uolūt ſignificare:qđ ipſi ſentiūt.Illud quoq; qđ aſſerere nitiť:doleā ne an rideā neſcio.Doctor egregius audet docere diabolū id rurſum futuꝝ eſſe:qđ fuerit:& ad eandē rediturū dignitatē:& cōſcenſuꝝ regna cæloꝝ.Proh nefas.qs tam uecors & ſtolidus hoc recipiat:ut ſanctus Ioānes Baptiſta & Petrus & Ioānes apoſtolus & euāgeliſta Eſaias quoq; & Hieremias & reliq; p̄phetæ cohæredes fiāt diaboli?in regno cæloꝝ? Prætereo friuolā eius expoſitionē ſup tunicis pelliciis:quanto cōatu quātiſq; egerit argumētis:ut tunicas pellicias humana eſſe corpora crederemus.Qui inter multa ait, nunqđ coriarius aut corticarius erat deus:ut cōficeret pelles aīaliū:& cōſueret tunicas pellicias Adā & Euæ? Manifeſtū eſt ergo inqt;q; de corporibus noſtris loq̄ť.Et ſi hoc ita eſt ; quō legimus ante pellicias tunicas & ante inobediētiā & de paradiſo ruinā Adā loquentē:nō ſecūdū allegoriā:ſed uere hoc nūc os ex oſſibus meis & caro de carne mea? Aut unde aſſumptū eſt illud:qđ diuinus ſermo teſtať.Et iniecit deus ſoporē in Adā: & dormiuit:& ſumpſit unā de coſtis eius:& adipleuit,p ea carnē:& ædificauit coſtā:quā tulerat ex eo:illi in uxorē? Aut quæ corpora cōtegebat Adā & Eua foliis ficus:poſtq̄ comederūt de arbore uetita ? Quis autē patiēter ferat Origenē lubricis argumētatiōibus reſurrectionē carnis huius neganté:ſicut declarat manifeſtiſſime in uolumine explanationū primi pſalmi:& in aliis multis locis? Aut qs audiat in tertio cælo donātē nobis Origenē paradiſum:& illū quē ſcriptura cōmemorat:de terra ad cæleſtia trāſferentē:& oēs arbores:q̄ ſcribunť in genesi ſic allegorice itelligentē:ſcilicet q; arbores angelicæ fortitudines ſint:cū hoc ueritas nō recipiat? Neq;.n.dixit ſcriptura diuina:depoſuit deus Adā & Euā in terrā:ſed eiecit eos de paradiſo : & habitare fecit eos contra paradiſum:& nō adiecit eos ſub paradiſo.poſuit rōpheā flāmeā:& cherubin cuſtodire itroitum ligni uitæ.& nō aſcenſum.& fluuius egrediť ex Eden:nō deſcēdit ex Eden.Iſte diuidiť in q̄ttuor p̄rincipia. nomen uni Phiſon:& nomē ſecūdi Geon.Ego ego uidi aq̄s Geon.Aquas aq̄s his carneis oculis aſpexi.Iſta eſt geon quē Hieremias demōſtrat dicēs.qđ uobis & uiæ ægypti:ut bibatis aquā geon turbidā.bibi & de magno flumine euphrate aq̄s ſimpliciter: q̄s manu potes tāgere:ore ſorbere:nō aq̄s ſpiritales. Vbi autē flumina ſūt & aquæ: & uidenť:& bibunť:ibi cōſequēs eſt:q; & ficus & alia ligna ſint,de q̄bus dicit deus. Ex oī ligno qđ eſt in paradiſo comedes:ſimilia ſunt fluminibus & aq̄s.Si autē aq̄ q̄ cernitť uere aq̄ eſt:neceſſe eſt ut & ficus uera ſit:& alia ligna.& Adā uerus ſtatī a p̄rincipio plaſmatus in corpore:ſicut & Eua.& nō in phantaſmate & poſt ruinam(ut uult Origenes),p̄pter peccatū:poſtea corpus accepit.Sed dicis,legimus q; ſanctus Paulus raptus ſit uſq; ad tertiū cælū & uſq; ad paradiſū.bene dicis quādo ponit tertiū cælū.& poſtea addit:& in paradiſū: oſtēdit alibi eē cælū:& alibi paradiſū.Illas uero p̄ſtigias qs nō ſtatī abiiciat atq; cōtēnat? dicēte Origene,de aq̄s q̄ ſup firmamētū ſunt:nō eſſe aq̄s ſed fortitudines angelicæ poteſtatis.Et rurſum aq̄s q̄ ſup terrā ſūt,hoc ē ſub firmamēto:eſſe uirtutes cōtrarias.i.dæmones.Et quo mō legimus in diluuio aptas cataractas cæli:& aq̄s inūdaſſe diluuii? Vnde apti ſunt fontes abyſſi:& totus mūdus optus eſt aq̄s.Sed furor hoium eſt iūctus ſtultitiæ:q; reliquerūt illud qđ ī ,puerbiis diciť.Audi fili ſermonē p̄ris tui:& ne abiicias legē mr̄is tuæ.& cōuerſi ſūt ad errorē:& dicūt ſtulto:ut p̄riceps ſui ſit:nec cōtēnūt res fatuas q̄ dicunť a fatuo:ſicut ſcriptura teſtať.Fatuus autē fatua loqť:& cor eius uana itelligit. Vnde obſecro te dilectiſſime:& q̄ſi mēbris meis parcēs ,p̄pter caritatem: quā ī te habeo:p̄cor:ſcribēs & orās:ut ipleas illđ qđ diciť.Nōne odiētes te domīe odiui:& ſup inimicos tuos tabeſcā? Inimica & digna odio Origēis uerba ſūt:& deo repugnātia:& ſcīs eius.& nō iſta ſola q̄ dixi:ſed & alia īnumerabilia.Neq;.n.nūc mihi ,ppoſitū eſt aduerſus oia Origenis dogmata diſputare. Nihil mihi ſubripuit Origenes:nec in mea generatiōe fuit:nec ,p̄pter aliq̄s res mūdi & hæreditatē odiū aduerſum illū pugnaſq; ſu ſcepi.ſed ut ſimpliciter fatear doleo:& ualde doleo:uidēs plurimos fratꝝ:& eoꝝ p̄cipue q̄ ,pfeſſionē habent nō minimā:& in gradū quoq; ſacerdotii maximū puenerūt eius pſuaſiōibus deceptos. & p̄uerſiſſima doctrina:cibos factos eſſe diaboli.In q̄bus cōpletū eſt illud qđ diciť.Sup oēm munitionē ludit:& eſcæ eius electæ. & cōgregauit ſicut arenā captiuitatē. Te autē frater liberet deus:& ſanctū populū Xp̄i:qui tibi creditus eſt:& oēs frēs q̄ tecū ſūt:& maxie Ruffinū p̄ſbyteꝝ ab hæreſi Origenis:& ab aliis hæreſibus & p̄ditione eaꝝ.Si.n. ,p̄pter unū uerbū:aut duo q̄ cōtraria fidei ſūt:multæ hæreſes abiectæ ſunt ab eccleſia:q̄to magis hic īter hæreticos habebiť:q; tātas p̄uerſitates:& tā mala dogmata cōtra fidē adiuenit dei:& eccleſiæ hoſtis extitit? Inter

multa enī mala etiā illud ausus est dicere: pdidisse imaginē dei Adā: cū hoc in nullo penitus loco scriptura si 65
gnificet. Si aūt ita eēt: nunq̄ oīa quæ in mūdo sunt: seruirent semini Adā, i. uniuerso generi hominū: sicut & Iacobus apostolus loquit'. Oīa domāt': & subiecta sūt humanæ naturæ. Nūq̄. n. uniuersa subiecta essent hoī-bus: si nō hérent hoīes, luxta id qd' uniuersis iperent imaginē dei. Cōiungēs aūt atq; cōsociās scriptura diuīa gratiā benedictiōis: quā Adā donauerat: & generatōibus: quæ ex eo erant, ne q forsitan maligna interpreta-tione auderēt dicere: uni datā gratiā dei: & illū solū factū eē ad imaginē dei: q plasmatus est ex humo: & uxo-rē eius creasset de costa uiri: eos uero q cōciperent' in utero: & nō ita nascerent': ut Adā: dei nō hére imaginē: stati p ordinē iūgit & dicit, & uixit Adā. ccxxx. ánis: & cognouit Euā uxorē suā: & pepit filiū iuxta speciem: & iuxta imaginē eius: & uocauit nomē eius Seth. Rursūq; ī decīa generatiōe: post ános duos millenos ducente-nos. lxii. uidicās deus imaginē suā & ostēdēs: q gratia quā dedisset hoībus pseueraret ī eis ait: ne comedetis carnē ī sanguīe, ego. n. ulciscar sanguinē uestrū de manu oīs hoīs effūdētis illū: qa ad imaginē dei feci hoīem. nec nō post alteras. x. generationes usq; ad Abrahā: & ab Abrahā usq; ad Dauid: alias generationes. xiiii. quæ xxiiii. generatiōes simul faciūt ānos duo milia centū decē & septē. Spiritus sanctus ī tricesimo octauo psal-mo: cū quæreret' de omnibus hominibus: q ī uanitate ābularent: & peccatis essent obnoxii loq't: uerūtamē ī imaginē dei pambulabat omnis homo. Nec nō post Dauid etiā sub Salomone filio eius legimus tale qddam sup dei imaginē nominatū. Dicit. n. ī sapiētia: quæ titulo eius īscribit': creauit deus īcorruptū hominē: & ima ginē suæ ꝓprietatis dedit ei. Et rursum: post ānos millenos centenos undenos. plus minus in nouo legimus testamēto: q; non perdiderūt hoīes imaginē dei. Iacobus. n. apostolus: & frater domini: cuius supra memini-mus: instruit nos ne Origenis laqueis capiamur: hére hoīem imaginē & similitudinē dei. Nam cū de lingua hominū latius disputasset: adiecit. Instabile malū. in ipsa qppe benedicimus deū & patrē: & in ipa maledici-mus hoīes: q ad similitudinē dei cōditi sunt. Paulus quoq; uas electiōis: & qui doctrinā euāgelica sua predica tione cōpleuit: docet nos: q; hō ad imaginē & similitudinē dei cōditus sit: dicēs. Vir nō debet nutrire comā: cū gloria & imago dei sit. imaginē simpliciter appellās suo noīe: similitudinē aūt gloriæ appel latiōe significans. Pro tribus igitur testionijs: quæ tibi si de scriptura sancta reperirē. dicebas posse sufficere: Ecce. vii. testi monia dedimus. Quis ergo sustinebit origenis ineptias: ut nō grauius aliquid loq̄r: & similis efficiar uel ipsī uel discipulis eius: q audēt in periculo aīæ suæ asserere: quodcūq; eis in buccā uenerit. & magis iubere deo: & nō ab eo uel orare uel discere ueritatē. Quidā. n. eoꝝ dicūt q; imago dei: quā prius accepit Adā: illo peccāte pierit. Alii suspicant': q; filius dei corpus habiturus eēt ex Maria: & ipsam eē imaginē. Alii sensum. alii uirtutē. Īsti baptisma: hi: q; hō ad imaginē dei domīet' oībus. hebræorū more hæc uel illa ructātes: quos oportebat tā tū effugere discrimē: nec negare quæ loq't deus: & credētes simpliciter saluos fieri: deoq; cōcedere donatiōis suæ certamē: & uerā scientiā: ī qua potissimū per te hoīes cōdiderit ad imaginē & similitudinē suā. Qui hoc relíquētes multis se qōnibus iplicarūt: & p has in cœnū demersi sunt peccatorū. Nos aūt dilectissime credi-mus his: quæ locutus est domīus. & scimus q; in cūctis hoībus imago dei permāeat, ipsiq; cōcedimus nosse: in qua parte hō ad imaginē dei cōditus sit. Sed neq; illud qd' qdā in epistola Ioānis legentes: nō intelligūt: quē quā decipiat: ubi loq't. Nūc filii dei sumus. & nescimus quales futuri sumus. Nouimus aūt qa cū ille reuela-tus fuerit: similes ei erimus. uidebimus. n. eū sicuti est. Hoc. n. ꝓpter gloriā: quæ tibi reuelanda est sanctis eius: dictū ē. sicut & ī alio loco legimus. A gloria ī gloriā: cuius gloriæ iā ī isto sæculo sācti arrabonē & portiuncu-lā susceperūt. Primus eoꝝ Moyses: cuius fulsit facies ualde: & radiabat ueluti fulgor & sol. secúdo Helias igneo curru raptus in cælū: & ignis detrimēta nō sentiēs. Stephanus lapidabat': & faciē hébat angeli: q ab oī buscer-nebat'. Hoc aūt qd' ī paucis diximus: de oībus itelligēdū ē. ut ipleat' illd: qd scriptū est. Ois q sāctificat semet ipsū: inter beatos nūerabit'. Beati. n. mūdo corde: quoniā ipsi deū uidebūt. Cū hæc ita se héant dilectissime: custodi animā tuā: & desine circa nos murmurā'. Dicit. n. scriptura diuina. nollite murmurā' adiuicē sicut quidā murmurauerūt: & a serpētibus perierūt. magis acquiesce ueritati: & diligentes te dilige: & ueritatē. De us aūt pacis præstet nobis iuxta suā clæmētiā: ut cōterat' sathanas sub pedibus christianorū: & abiiciat' omis occasio puersa: ne scīdat' ī nobis uinculū caritatis: & pacis rectæ fidei predicatio. Præterea qa audiui quosdā murmurare cōtra me, qa quādo simul pgebāus ad sāctū locū: q uocat' Bethel: ut ibi collectā tecū ex more ec cleſiastico faceré: & ueniſſem ad uillā: quæ dicit' Anablatha: uidissemq; ibi ꝑteriēs lucernā ardētē: & iterrogas sem qs locus esset: didicissemq; esse ecclesiā: & itrassem ut oraré: iueni ibi uelū pédens in foribus eiusdem ec cleſiæ tinctū atq; depictū: & habens imaginē Christi: uel sancti cuiusdā. Nō. n. satis memini: cuius imago fue-rit. Cū ergo hoc uidissem in ecclesia Christi cōtra auctoritatē scripturarū: hōis pendere imaginē: scidi illud: & magis dedi cōsiliū custodibus eiusdē loci: ut pauperē mortuū eo obuoluerent: & efferent. Illiq; cōtra murmu rantes dixerūt. Si scidere uoluerat: iustū erat: ut aliud daret uelū: atq; mutaret. Quod cum audissem: me da-turū esse pollicitus sum: & ilico esse missurū. Paululū aūt moratū fuit ī medio: dū quæro optimū uelū p eo mittere. Arbitrabar. n. de Cypro mihi esse mittendū. Nunc aūt misi qd' potui reperire: & ꝑcor ut iubeas præ sbyteros ipsius loci susciperе uelū a latore: qd' a nobis missū ē. & deiceps ꝑcipere ī ecclesia Christi istiusmodi uela: quæ cōtra religionē nostrā ueniūt: nō appendi. Decet. n. honestatē tuā hinc magis habere solicitudinē. ut scrupulositate remota: quæ digna est ecclesiæ Christi: & populis q tibi crediti sunt: ītumet'. Palladiū uero Galathā: qui quondā nobis carus fuit: & nunc misericordia dei idiget: caue. qa Origenis hæresin predicat & docet. ne forte aliquos de populo tibi credito ad peruersitatē sui īducat erroris.

Argumētū excerptū ex Gēnadio de uiris illustribus.

Ioannes hierosolymorū episcopus scripsit aduersus obtrectatores sui studii librum: in quo ostendit se Origenis ingeniū non fidē secutū. Sed beato Hieronymo magis credendū qui zelo fidei sequen-

ti opere illum hæresis redarguit. Incipit liber sancti Hieronymi ad pămachiū cōtra loānē hieroso
lymitanū epm: & Ruffinū pbyterū assertoré Origéis.i quo loānē epm tanq̄ sectatorē errorū Origéis coar-
guit: cōtra quos disputat,se quoq; de ordinatione suorū excusat.loānē inculat:quod Epiphanio nō respon-
derit:& synodo adesse noluerit. Epistola.XXII.

Iuxta Paulū apostolū quod sentimus orare nō possumus:ac,ppriæ mētis cogitationē sermo non ex-
s plicat: quāto magis periculosū est de alterius aīo iudicare: & singulorū dictorū atq; uerboꝝ inuesti-
gare:atq; pferre rōnem?natura hoium,pna est ad clæmētiam:& in alieno peccato sui quisq; miseret.
Si ergo reū in sermone reprehenderis:simplicitatē uocabit.Si calliditatem argueris:iperitiam cōfitebitur:ut
suspitionē uitet malitiæ.Atq; ita fiet:ut tu q arguis:calūniator.ille qui reprehēdit:non hæreticus: sed rusti-
cus iudicet.Nosti Pámachiū:nosti me ad hoc opus nō inimicitiis:nō gloriæ cupiditate descēdere:sed prouo-
catū litteris tuis ex ardore fidei:nec uelle:si fieri posset:oēs id sapere:nec ipatientiæ ac temeritatis posse rep-
hendi:qui post triēniū loquor.Deniq; nisi ad apologiā:de qua núc scribere instituí:multorū animos diceres
pturbatos:& in utrāq; partē fluctuare sentētiā: decreuerā i icæpto silentio pmanere.faceſſat itaq; Nouatus:
errantibus manus nō porrigens.Montanus cū insanis fœis ,psternat.iacētes in barathrū pcipitantes:ne leuē
tur.Quotidie peccamus oēs:& in aliquo labimur.Qui ergo in nos clæmentes sumus:rigorem contra alios
nō tenemus:quin potius oramus:petimus:obsecramus:ut aut simpliciter nostra fateat:aut aperte defendat
aliena.Nolo uerborū ábiguitates.Nolo mihi dici:qd'& aliter possit itelligi.Reuelata facie gloriā domini cō-
téplemur.Claudicabat quōdā & Israheliticus populus in utroq; pede.Sed Helias q interpretatur fortis domi
ni:usq; quo ait claudicatis in utroq; uestigio?si est dominus deus meus:ambulate post eum.si aūt Baal:sequimi-
ni eū.Et ipse dominus.Iudæi filii alieni mētiti sunt mihi.filii alieni inueterauerūt:& claudicauerūt a semitis
suis.Certe si hæreseos nulla suspitio est:ut cupio:& credo:cur nō uerbis meis meū sensum loqt'?quā ille sim-
plicitatē uocat:ego malitiā interptor:psuadere mihi uult q pure credat:pure ergo & loquat'. Et si quidem
unū uerbū:uel unus sensus eēt ambiguus:si duo:si tres ignorātiæ ueniam tribueré:nec ea quæ aut obscura:
uel dubia sunt:de certis & perspicuis æstimaré.Núc uero quæ ista simplicitas est: quasi sup oua & aristas: in-
ter theatrales pstigias pendēti gradu incedere ubiq; dubiū ubiq; suspectū?putes eū nō expositionē fidei : sed
figuratā controuersiam scribere,qd' iste nūc apperit:olim in scholis didicimus:nostra aduersū nos dimicat
armatura.Etiā si bene credit:& circūspecte & timide loquit':suspitionē mihi facit nimia diligentia.Qui am-
bulat simpliciter:ambulat cōfidenter.Stultū est.frustra ifamiā sustinere.obiicit'ei crimē:cuius nō habet con
scientiam:ergo crimen qd' totū pendet in uerbo:neget cōfidenter:ac libere faciat inuidiam aduersario suo.
Eadem audacia qua ille insimulat:hic defendat.Cúq; oīa dixerit:quæ uoluerit:quæ ,pposuerit:quæ suspitio
nibus carent:si perseuerat calūnia:cōserta manu in ius trahat.Nolo in suspitione hæreseos quēq̄ eē patiētē:
ne apud eos q ignorant inocentiā eius:dissimulatio cōscientia iudicet':si taceat.licet superfluum sit eius præ
sentiam quærere:& extorquere silentium cuius apud te litteras teneas.Scimus omnes qd tibi scripserit:qd i
te arguerit.in quo ut tu uis calūniatus sit.Respōde ad singula.per epistolæ huius gradere uestigia:nec pun-
ctum quidem:& apicē calūniæ transeas.Si.n.egeris negligenter:& ut ego tibi credo iurāti:casu aliqua transi-
eris:statim ille clamabit & dicet.hic te uictū teneo.hic totius negocii cardo uersat'.nō æque inimici audiunt
& amici.Qui inimicus est:etiā in scirpo nodū quærit:amicus praua quoq; recta iudicat.scribunt sæculi litte
ræ:amantiū cæca eē iudicia:quæ tu forsitan sacris uoluminibus occupata oīo neglexeris.nunq̄ de amicorū
iudicio glorieris.Illud uerū est testimoniū:quod ab iuita uoce profertur.Alioquī si amicus pro te dixerit:nō
testis:aut iudex:sed fautor putabitur.hæc & huiusmodi loquent'inimici tui:qui tibi forte nō credāt. & mo-
uere cupiant stomachū.Cæterū ego quē nunquā uolens læsisti:cuius semper in epistolis tuis nomen cogeris
uentilare:do cōsilium:ut aperte aut fidem eccleſiæ pdices:aut loquaris:ut credis.dispensatio &.n.ac libratio
ista prudēs uerborū idoctos decipe pōt.Cautus auditor & lector cito deprehendet insidias.& cuniculos qbus
ueritas subuertitur:aperta in luce demōstrabit.Et Arriani quos optime nosti:multo tēpore ,ppter scandalū
nois homousion se dānat' simulabāt: uenena erroris circūlinebāt melle uerborū. Sed tādē coluber toruosus
apparuit.& noxiū caput:qd' spiris totius corporis tegebat:spiritali mucrone cōfossum est.Recipit ut scis,ec-
clesia pœnitētes:& in uenia supata peccātiū:dū deceptis gregibus cōsulit:pastoꝝ uulneribus ignoscit. Eadē
núc i ueteri & noua hæresi cōsuetudo seruat'.ut aliud populi audiāt:aliud pdicent sacerdotes.Ac primū ante
q̄ epistolā tuā:quā scripsisti ad episcopū Theophilū:interpretatā hic uolumini inserā,& ostēdā tibi:me intelli
gere nimis tātā prudētiā tuā:expostulare tecū libet.Quæ hæc est tanta arrogātia:nō respōdere de fide inter
rogantibus?Tātā fratrū multitudinē:& monachorū choros:q tibi in palæstia nō cōicāt:quasi hostes publi-
cos æstiaret?Dei filius,ppter unā morbidā ouē.xcix.in mōtibus derelictis : alapas : crucē:flagella sustinuit:&
suis hūeris portauit:ad cælos baiulās & patiens delicatā peccatricē.Tu beatissimus papa & sastigiosus anti-
stes:solus diues:solus sapiēs:solus nobilis:ac disertus:cōseruos tuos:& redēptos sanguine domini tui: rugata
frōte & obliqs oculis despicis.Hoc est illud:qd'ab apostolo præcipiēte didicisti?parati semp ad satisfactōem
oi poscēti uos rōem:de ea quæ in uobis est spe.Finge nos occasionē quærere:& sub ptextu fidei lites serere:
scisma cōficere:iurgia cōcitare.Tolle uolētibus occasionē:ut postq̄ de fide satisfeceris:& oēs nodos:qui con-
tra te nectūt':absolueris:tūc liqdo oibus pateat nō dogmatū:sed ordiatōis eē certamē.nisi forte prudēti cō-
silio ideo de fide iterrogatus taces:ne uidearis hæreticus fuisse:cū satisfeceris.Oīa ergo crimia qbus accusan
tur hoies:refutare nō debēt:ne postq̄ negauerit crimiosi sint.At cōtēnis laicos:diaconos:atq; pbyteros.Po
tes.n.ut gloriaris:& iactitas in una hora mille clericos facere.Habes papā Epiphaniū:q te aperte multis litte
ris hæreticū uocat.Certe nec ætate:nec sciētia:nec uitæ merito:nec totius orbis testimonio:maior illo es. Si

ætatē quæris: iuenis ad ſenā ſcribis. ſi ſcientiā: nō ſic eruditus ad doctū. licet te fautores tui diſertiorē Demo- 66
ſthene: acutiorē Chryſippo: ſapientiorē Platone cōtendāt. Et tibi ipi forte pſuaſerit. De uita aūt & fide nihil
āplius dicā: ne te lædere uidear. & tpe: quo totū oriēte excepto papa Athanaſio atq; Paulino: Arrianorum &
Eunomianorū hæreſis poſſidebat: quādo in occidētalibus & in Iudææ exilio cōfeſſoribus non cōicabas. Ille
uel pſbyter monaſterii ab Eurytio audiebaſ: uel poſtea epiſcopus Cypri a Valente nō tāgebaſ. Tātæ. n. uene
rationis ſemp fuit: ut regnātes hæretici ignominiā ſuā putarēt: ſi talē uirū perſequerētur. Scribe igiſ ad hūc
Reſpōde epiſtolæ eius. ſentiant cæteri fidē: eloquētiā: prudētiā tuā. nō tibi ſolus diſertus eē uidearis. Cur ab
alio puocatus: aliorſū arma cōuertis? Palæſtinis interrogaris: & reſpōdes ægypto. Tuis lippiētibus ungis ocu
los: nō dolētū. Si placitura nobis: alteri loq̄ris: ſatis ſupbe. Si aliud q̄ quærimus: ſatis ſupflue. Sed dicis epiſto-
la mea pbauit me cōtra Arriū: cōtra Photinū: cōtra Māichæū bene locutū. Quis. n. te hoc tpe arguit arriāū?
qs tibi nūc Photini Māichæiq; crimē ipīgit? oli iſta emēdata ſūt atq; cōfeſſa. Nō eras tā ſtultus: ut aperte de-
fenderes hæreſin: quā ſciebas eccleſiæ diſplicere. Noueras te ſi hoc feciſſes: ſtati loco mouēdū. & ſoli tibi deli
tias ſuſpirabas. Sic ſententiā tēperaſti: ut nec ſimplicibus diſpliceres: nec tuos offenderes. bene ſcripſiſti. ſed ni
hil ad cām ptinēs. Vnde nouerat alexādriæ eccleſiæ pōtifex: in qbus argueris? quoq; a te cōfeſſio poſtularet?
Debueras tibi obiecta proponere: & ſic ad ſingula reſpōdere. Vetus narrat hiſtoria: qdā cū diſerte diceret: fer
returq; ipetu ac uolubilitate uerborū: cauſāq; oīo nō tāgerēt: prudēs auditor & iudex: bene īquit: & bene. ſed
quo iſtud tā bene? Imperiti oculorū medici ad oēs oculoq; dolores uno utunt collyrio. Qui arguit in pluri-
bus: & in dilutiōe criminū aliqua p̄termittit: qcqd tacuerit: cōfiteſ. an nō reſpōdiſti ad epiſtolā Epiphanii: &
ppoſuiſti quæ ipſe diſſolueres? Nimirū hac fiducia reſpōdiſti. Nullus fortiter a ſemetipſo cædiſ. Elige ex du
obus qđ uis. Optio tibi dabiſ. aut reſpōdiſti ad epiſtolā Epiphanii: aut nō. ſi reſpōdiſti: cur maxīa & plurima
de his quæ tibi obiecta ſunt: reliquiſti? Si nō reſpōdiſti: ubi eſt illa apologia tua: in qua gloriaris apud ſimpli-
ces? Et quā ignorātibus cauſam huc illucq; diſſeminas? Octo tibi ut ſtatī, pbabo: de fidei ſpe chriſtianæ qōnū
capita obiecta ſunt. Tria tātū tāgis: & p̄teris. In cæteris grāde ſilētiū eſt. Si ad ſeptē abſolutiſſime reſpōdiſſes:
hæreré tātū in uno crimīe: & qđ tacueras hoc teneré. Nūc uero q̄ſi auribus lupū apprehēderis: nec teneſ po-
tes: nec audes dimittere. Ipſa quoq; tria quaſi negligēs atq; ſecurus: q̄ſi aliud agēs: & in quibus aut nulla aut
parua ſit quæſtio præteruolas atq; perſtringis. Et ita opertus & tectus incedis: ut plus cōfitearis tacēdo: q̄ re
nuas diſputādo. Quis nō ptinus tibi poteſt dicere: ſi lumē qđ in te ē: tenebræ ſūt: ipſæ tenebræ quātæ erūt?
Si tres quæſtiunculæ de quibus uiſus es aliquid dicere: ſuſpitione & culpa nō carēt: & fraudulenter: ac lubri-
ce ſcriptæ coarguūtur: qd faciemus de qnq; reliquis: in quibus qa nulla ambigui ſermonis dabaſ occaſio: nec
illudere poteras audiētes: maluiſti oīo reticere: q̄ apte qđ tectū fuerat cōfiteri? Sicut. n. incōgruū eſt diceſ qđ
poſſit filius uidere patrē: ita icōueniēs eſt opinari: q; ſpūs ſanctus poſſit uidere filiū. Secūdū q; i hoc corpore:
quaſi in carcere ſūt aīæ relegatæ: & ante q̄ hō fieret in paradiſo: inter rōnabiles creaturas in cæleſtibus cōmo
ratæ ſunt. Vnde poſtea in cōſolatiōne ſuā aīa loqſ in pſalmis. Prius q̄ hūiliarer ego deliqui. Et reuertere aīa
mea in requiē tuā: & educ de carcere aīam meā: & cætera his ſimilia. Tertiū q; dicat & diabolū & dæmones
acturos pœnitētiā aliquādo: & cū ſanctis ultimo tēpore regnaturos. Quartū q; tūicas pellicias hūana corpo-
ra interpteſ: qbus poſt offenſiōnē & eiectiōnē de paradiſo Adā & Eua induti ſunt. haud dubiū: qn ante i pa-
radiſo ſine carne: ſine neruis & oſſibus fuerīt. Quintū q; carnis reſurrectōem: mēbroq; cōpagem: & ſexū:
quo uiri diuidimur a fœmis apertiſſime neget: tā in explanatione primi pſalmi: q̄ in aliis multis tractatibus.
Sextū ut ſic paradiſū allegorizet: ut hiſtoriæ auferat ueritatē: pro arboribus angelos: p fluminibus uirtutes
cæleſtes intelligēs. totāq; paradiſi cōtinētiā tropologica iterpretatōe ſubuertat. Septimū q; aquas: quæ ſuper
cælos in ſcripturis eē dicunt: ſanctas ſupernaſq; uirtutes: quæ ſup terrā & infra terrā cōtrarias & dæmōiacas
eē arbitreſ. Octauū q; extremū obiicit imaginē & ſimilitudinē dei: ad quā hō cōditus fuerat: dicit ab eo pdi-
tā: & in hoīe poſt paradiſū nō fuiſſe. Hæ ſunt ſagittæ: qbus cōfoderis: hæc tela: qbus in tota epiſtola uulnera
ris: excepto eo: q; tuis genibus aduolutus: ſanctāq; canicie ſepōſito parūper ſacerdotis honore: ſuſtinēs depre
catur ſaluté tuā. Et his uerbis loqtur: p̄ſta mihi: & tibi: ut ſalueris: ſicur ſcriptū eſt: a generatione puerſa: & re
cede ab hæreſi Origenis: & a cūctis hæreſibus dilectiſſime. Et infra, ppter defenſiōnē hæreſeos aduerſum me
odia ſuſcitātes: rūpitis caritatē: quā in uobis habui: in tantū ut faceretis nos etiā pœnitere: quare uobis cōmu
nicauerimus: ita Origenis erroré & dogmata defendentibus. Dic mihi diſputator egregie: de octo capitulis:
ad quæ reſponderis pauliſper: de cæteris tacēs. Pria illa blaſphemia: q; nec filius patrē: nec filiū pōt uidere ſpi
ritus ſanctus: qbus a te telis confoſſa eſt? Sanctā inquit & adorandā trinitatē eiuſdē ſubſtātiæ: & coæternam:
& eiuſdē gloriæ & diuinitatis credimus. Anathematizātes eos: q grāde: aut paruū: aut īequale: aut uiſibile in
deitate trinitatis qcquā loquūtur. Sed ſicut incorporalē inuiſibilē & æternū dicimus patrē: ſic incorporalem
inuiſibilē & æternū dicimus: filiū & ſpiritū ſanctū. Niſi hoc diceres: eccleſiā nō teneres: & tamē nō quæro. aç
ſi ante nō dixeris: nō uētilabo. Si uero amaueris eos q talia p̄dicauerīt: q iſta dicētes: exilia ſuſtinebant. Quis
ſit ille: qui Theonæ præſbytero ſpiritū ſanctū domini in eccleſia p̄dicāte: clauſerit aures: foraſq; cū ſuis cōci-
tus fugerit: ne tātū audiret piaculū: ſtatīq; ſera cōuerſione fidelē me ſuſcipiatis īquit uolo: miſerabilis p̄texta
tus. q deſignatus cōſul eſt mortuus: hō ſacrilegus: & idolorū cultor: ſolebat ludēs beato papæ Damaſo dice-
re. Facite me Romanæ urbis ep̄m: & ero protinus chriſtianus. Quid mihi lōgo ſermone & lacinioſis prodis
Arrianū te nō eē demōſtras? Aut nega hoc dixiſſe eū: qui arguiſ: aut ſi locutus eſt talia: eū dāna q dixerit. Vis
ſcire quātus ſit ardor bene credētiū? Audi apoſtolū. Et ſi uel hō ait: uel angelus de cælo aliter euāgelizauerit
uobis: q̄ ānūciamus: anathema ſit. Tu mihi ut crimē extenues: & diſſimulato noīe criminoſi quaſi ſecura ſint
oīa & nullus ī blaſphemiis arguaſ; ocioſā fidē artifici ſermone cōtexis. Dic ſtatī: & epiſtola tua hoc habeat

exordiū:anathema ei:q talia ausus est scribere. Fides pura morā nō patit. ut apparuerit scorpius:illico cōtere
dus est. Dauid inuētus secūdū cor domini:nōne inquit odientes te domine oderā? & sup inimicos tuos tabe-
scebā? Perfecto odio oderā illos. Ego si patrē:si matrē:si uxorē:si filios:si germanos aduersū Christū meū au-
diuissem ista dicētes:quasi rabidus cāis blasphemātia ora laceraſſem:& fuisset in primis manus mea sup eos.
Qui patri & matri dixerūt:nō nouimus uos:hi ipleuerūt uolūtatē domini. Qui diligit patrē aut matrē sup
christū:nō est eo dignus. Obiicit tibi q magister tuus:quē catholicū uocas:quē defendis obnixe:dixerit:fili-
us nō uidet patrē:& filiū nō uidet spiritus sanctus:& tu mihi dicis:Inuisibilis pr̄:inuisibilis filius:inuisibilis spi
ritus sanctus:quasi nō & angeli & cherubī & seraphī secūdū naturā suam oculis nostris inuisibiles sint. Certe
Dauid etiā de aspectu cælorū dubitās:uidebo inqt cælos:opa digitorū tuorū. uidebo nō uideo. uidebo:quā-
do facie reuelata gloriā domini fuero cōtēplatus. nūc autē ex parte uidemus:& ex parte cognoscimus. Quæ
ritur an patrē uideat filius:& tu dicis:inuisibilis pr̄ est. Deliberat an filiū uideat spiritus sanctus:& tu respon-
des:inuisibilis est filius. Versatur in causa:an se inuicē trinitas uideat:humanæ aures tantā blasphemiā ferre
nō sustinēt:& tu dicis:inuisibilis trinitas est. In laudes cæteras euagaris:poras. in his quæ nullus inquirit: au-
ditorē aliorsū trahis. ut quod quærimus:nō loquaris uerū hæc ex superfluo dicta sint:donamus tibi ut non
sis Arianus:imo plus:ut nūq fueris. Cōcedimus ut in expositōe primi capituli aduersum te nulla suspitio sit:
& totū simpliciter sis locutus. Eadē simplicitate & nos tecū loqmur. Nā papa Epiphānius accusauit te:ut Ari-
anus esses. Nū Eunomii errores & quosnā hēas huius hæresis socios? cū aliud interrogatus:respondeas aliud:
& quasi cū stultis loquaris:dissimulatis criminibus:quæ in litteris cōtinētur:replicas quid in ecclesia Epipha
nio dixeris:cōfessionē fidei postularis:& disertissimos tractatus tuos nolētibus ingeris. Quæso lector:ut me
mor tribunalis domini & de iudicio tuo:te ītelligens iudicādū:nec mihi nec aduersario taueas. ne ue psonas
loquētiū:sed causam cōsideres. Dicamus ergo qd cœpimus. Scribis. n. ī epistola tua:q ante q Paulinianus p̄
sbyter fieret:nunq te papa Epiphanius sup Origenis errore cōuenit. Primū dubiū est:& de personis disputo.
ille obiecisse se dicit:tu negas. ille testes pfert:tu nō uis audire pductos. ille etiā memorat aliū eē conuentū:tu
pro utroq dissimulas. mittit tibi p clericū epistolā:respōsionē flagitat:taces mutus:nec rescribere audes. & pa
læstinæ puocatus:alexādriæ loqueris:inter illū & te:cui accōmodāda est fides? nō est meū dicere. puto q nec
ipsa audeas aduersū talē ac tātū uirū:tibi ueritatē:illi mendaciū reputare. sed pōt fieri:ut unusq sq pro se lo-
quat̄:te ipm cōtra testē uocabo. Si. n. nulla de dogmatibus quæstio uersabat̄:si stomachū senis nō moueras:
si ille tibi nihil respōderat:qd necesse erat:ut in uno ecclesiæ tractatu de cūctis dogmatibus hō non satis elo
quēs disputares? de trinitate:de assumptiōe dominici corporis. de cruce:de iferis:de āgelorū natura:de aiāq
statu:de resurrectione Saluatoris & nostra:& forsitan iter cætera oblitus es scribere:ut p̄sentibus populis &
tali ac tāto uiro intrepidus diceres:& oīa una saliua cōtinuares? ubi sūt ueteres ecclesiæ tractatores:q uix sin
gulas quæstōes explicare in multis uoluminibus potuerūt? ubi electōis uas tuba euāgelii:rugitus leonis no-
stri:tonitrus gētiū:flumina eloquētiæ christianæ:qui mysteriū retro generatōibus ignoratū:& pfundū diui
tiarū sapientiæ & scientiæ dei magis mirat̄:q loquit̄? ubi Esaias uirginis demonstrat̄:q in una quæstiōe suc-
cūbēs ait:generatōem eius quis enarrabit? Repertus est sæculus nostris haud grādis homūculus:q de cūctis
ecclesiæ quæstionibus uno linguæ rotatu sole clarius coruscaret. si nemo a te postulabat:& tranquilla erant
oīa:stulte tāta disputādi uoluisti subire discrimina. si iā tūc in fidei sanctificatione loquebaris:ergo nō est or-
dinatio præsbyteri causa discordiæ:quē cōstat multo post tēpore cōstitutū. fefelliſti absentes:& litteræ tuæ
pegrinis auribus blādiūt̄. Nos hic eramus:cūcta nouimus:quādo cōtra Origenē in ecclesia tua papa Epipha-
nius loquebatur:quādo sub illius noīe in nos iacula torquebant̄. Tu & chorus tuus cāino risu naribusq cō
tractis scalpentes capita delirū senē loquebamini:nōne ante sepulchrū domini missō archidiacono p̄cepisti:
ut alia disputās cōticescerē? Quis hæc cuiq præsbytero suo corā plebe īperauit eps? Nōne cū una cū dei ser-
uo Anastasio pgeretis ad crucē:& ad eū oīs ætatis & sexus turba cōflueret offerēs paruulos:pedes deosculās:
fimbrias euellēs:cūq nō posset pmouere gradū:sed in uno loco uix fluctus inundantis populi sustineret: tu
tortus inuidia glorioſū senē clamitabas? nec erubuisti in eius ore dicere:q uolēs & de industria morarē?
Recordare quæso illius diei:quādo ad horā septimā inuitatus populus spe sola:quasi postea auditurus Epi-
phanium eēt detinebatur:qd tūc cōcionatus sis. Nēpe cōtra Anthropomorphitas:q simplicitate rustica deū
hēre mēbra:quæ in diuinis libris scripta sūt arbitrant̄. Furēs & indignās loquebaris:oculos & manus & toti
us corporis trūcū in senē dirigebas:uolēs illū suspectū facere stultissime hæreseos:postq lapsus ore arido:re-
supinaq ceruice:ac tremētibus labiis cōticuisti:& tādē totius populi uota cōpleta sūt. Quid tibi fecit delirus
& fatuus senex? Surrexit:ut se idicaret pauca dictuꝝ eē. Salutataq & uoce & manu ecclesia:cūcta īquit: quæ
locutus ē collegio frater:ætate filius meus cōtra Anthropomorphitarū hæresin bene & fideliter locutus ē:
q mea quoq dānatur uoce:sed æquū est:ut liqdo explicemus quo mō hāc hæresin cōdēnemus:q risus oium
quæ acclamatio cōsecuta est:puto q retineas. hoc est illd qd in epistola tua:loquētē illū ad populū:q uellet:
& qlia uellet:uel laudas:uel reprobas. Quid & hic dubius incedis? Si bona erāt quæ loquebatur:cur nō apte
p̄dicas? Si mala:cur nō cōstanter reprehendis? Atq colūna ueritatis ac fidei:q de tāto uiro audet dicere:loquē
te illo ad populū:q uellet:& qlia uellet:de seipo q prudēter & uerecūde:q hūiliter referat cōsideremus. Cū ī-
quit & nos qdā die ante eū locuti essemus:& p̄sens lectio puocasset audiēte illo:& uniuersa ecclesia de fide &
oībus ecclesiasticis dogmatibus hæc locuti sumus:quæ & semp grā dei īdesinēter in ecclesia docemus:& in
cathecesibus. Rogo q est ista cōfidēria? q tātus animi tumor? Gorgian leontinū cūcti philosophi & oratores
lacerant:q ausus sit publice sella posita polliceri responsurū se:de qua q sq re interrogare uoluisset. nisi me
honor sacerdotii:& ueneratio noīs reseruasset:& sciē illud apostoli. nescieba fratres:ga pontifex est. Scriptū

eſt.n. Principē populi tui nō maledices.qua uociferatōe & indignatōe uerborū: de tua narratione cōquerer? Licet ipe nois tui extenues dignitatē:cū patrē pene oium epoz:& antiquæ reliqas ſanctitatis:& opere & ſermone deſpicias.Dicis te quadā die:cū p̄ſens lectio,puocaſſet audiente illo: & uniuerſa eccleſia:de fide & oibus eccleſiaſticis dogmatibus diſputaſſe.Nō eſt morari Demoſthenē:q pulcherrimā orationē contra Eſchinē dr recitaſſe.fruſtra ſuſcipimus Tulliū.Refert.n.Cornelius Nepos ſe p̄ſēte:iiſdē uerbis:quibus ædita eſt:p Cornelio ſeditioſo tribuno defenſionē poratā.En Lyſias nr & Gracchus:& ut aliqd de neotericis iferā.Qu. Aterius:q ingeniū in nūerato hēbat:ut ſine monitor tacere nō poſſet:de quo egregie Cæſar Auguſtus. Qu. inquit nr inflāminādus eſt.Quiſq ne prudētū:& ſani capitis:in uno eccleſiæ tractatu de fide & de oibus eccleſiaſticis dogmatibus:ſe aſſerat diſputaſſe? Quæſo te ut oſtendas mihi quæ ſit illa lectio:toto ſcripturarū ſapore cōdita:cuius te occaſio,puocaret:ut repēte ad periculū ingenii deſcēderes? Et niſi tibi diſertitudinis tuæ fluuius inundaſſet poteras arguiq nō poteras ex tēpora de cūctis dogmatibus dicere. Verū qd hoc eſt? aliud,pmittis:& aliud exibes.Cōſuetudo aūt apud nos iſtiuſmodi eſt: & iis q baptizādi ſunt:per.xl. dies publice tradamus ſanctā & adorādā trinitatē.Si te præſens lectio,puocauit:ut de cūctis dogmatibus una hora diceres:qd neceſſe fuit.xl.diez replicare doctrinā? Sin aūt ea referebas:quæ p totā quadrageſimā locutus es: quo mō te quadā die:ut de cūctis dogmatibus diceres:una lectio,puocauit? Sed & hic ābigue loquiť.Pōt.n.fieri ut que p.xl.dies trahere ſolebat in eccleſia baptizādis:hæc ſub unius lectōis occaſiōe pſtrinxerit.eiuſdem eni eloquētiæ eſt:& pauca multis:& multa paucis uerbis poſſe dicere. Hoc quoq intelligi dať q poſtq illū una lectio,puocauit:iflāmatus ardor dicēdi:p.xl.dies nūq tacuerit.Sed & ocioſus ſenex eius ore depēdēs:dū res iauditas ſciř deſiderat:pene doriēs occiderit:utraq tollerāda ſūt:forſitā & hic ſimpliciter moř ſuo ſit locutus.Pōamus ſliq:i qbus poſt lacinioſæ diſputatōis labyrinthos:neqq dubiā:ſed aptā pōit ſniam: & miros tractatus ſuos hoc fine cōcludit.Cū hæc ipo p̄ſēte locuti eēmus:& ipſe poſt nos cauſa honoris:quē ei ſup omnē mēſurā exhibuimus:,puocatus eēt:ut diceřt:pdicatōnē noſtrā laudauit:atq maritus ē:& catholicā fidē oibus declarauit.Quātū ei ſuper oēm mēſurā honoris exhibueris declarat ſupra mēſurā cōtumelia: quādo eū p archidiaconū tacere iuſſiſti:& orātē in populis laudis cupidū ptonabas.Docēt p̄ſentia de p̄teritis.Ille p totū exinde triēniū ſuas iniurias deuorat:priuataq ſimultate cōtēpta fidei tātū correctionē poſtulat. Tu q ſūptibus abūdas:& totius orbis religio lucrū tuū eſt:grauiſſimos illos legatos tuos huc illucq tranſmittis: & dormientē ſenē ad reſpondēdū ſuſcitas.& re uera cui tantū honoris detuleras:iuſtū erat:ut tua p̄ſerti extpa lia dicta laudaret.Quia uero ſolēt interdū hoies laudare quos nō probāt:& alienā ſtultitiā caſſis nutrire pconiis:nō ſolū tua dicta laudauit:ſed laudauit & miratus eſt.& ne miraculū quoq paruū eēt:catholicæ eē fidei omni populo declarauit.Hæc q uere dixerit:& nos teſtes ſumus:q audiuimus ad quos tuis uocibus uenit ex animis temere ſe cōmunicaſſe dicēs.Rogatuſq ab oī monaſterio:ut ad te de Bethleem reuertereť tantorum preces nō ferens:ſic reuerſus eſt ueſpere:ut medio noctis aufugeret:ut litteræ ad papā Syritiū probāt.quas ſi legeris:,puidebis quo mō tua dicta miratus ſit:& catholica declarauerit. Verū nugas terimus:& aniles & ſupfluas cantilenas longo ſermone cōuicimus.Trāſeamus ad ſecūdā qōnē:in qua quaſi nihil ſibi,ppoſitū ſit:ſecurus & ructās dormire ſe ſimulat:ut legētes faciat dormitare.Sed de reliquis quæ ad fidē ptinēt: ſermo nobis erat.i.oium uiſibiliū & inuiſibiliū cæleſtiū fortitudinū:& terreſtriū creaturarū: unū & eūdē eē cōditorē deū .i.ſanctā trinitatē iuxta Dauid dicētē. Verbo domini cæli firmati ſūt:& ſpū oris eius oīs uirtus eorū.qd' ſimpliciter oſtēdit & hoīs creatio. Ipe.n.ē q accepto limo de terra plaſmauit hoiem:& pgrām ,ppriæ ſufflatiōis aīam donauit rōnabilē:& liberi arbitrii nō ptē aliquā ſuæ naturæ iuxta quoſdā:q hoc ipie prædicāt:ſed,ppriam cōditionē:& de ſanctis angelis æque ordiūtur ſecūdū diuinā ſcripturā de deo dicētē.Qui facit āgelos ſuos ſpiritus:& miniſtros ſuos ignē urētē.de quibus debemus credere:q imutabilis naturæ ſint:nō cōcedit nobis diuina ſcriptura dicēs:angelos quoq q nō cuſtodierūt ſuū pricipatū:ſed reliquerūt domiciliū in iudiciū magni dei uinculis æternis in tenebris cuſtodiuit.qa imutati ſūt:& ex ,ppria dignitate & gloria magis q dei in dæmonū ordinē abiſſe eos cognouimus.Aīas uero hoium & angelorū ruinā aut ex cōuerſione fieri neq crēdidimus aliquādo:neq docuimus.Abſit.n.& alienū hoc eē a pdicatōe eccleſiaſtica cōfitemur.Quærimus utrū aīæ ante q homo in paradiſo fieret:& plaſmareť Adā de terra:inter rōnabiles fuerint creaturas:utrū ,ppriū ſtatū habuerint:uixerit:moratæ ſint:atq ſubſtiterit:& an Origenis doctrina ſit uera:q dicit cūctas rōnabiles creaturas incorporales & inuiſibiles:ſi negligētiores fuerint.paulati ad inferiora labi:& iuxta qualitates locoz:ad quæ defluūt:aſſumere ſibi corpora. Verbi gra:primū ætherea:deinde aerea.Cūq ad uicinia terræ puenerit:craſſioribus corporibus circūdari.nouiſſime hūanis carnibus illigari:ipſoſq dæmōes q proprio arbitrio cum principe ſuo diabolo de dei miniſterio receſſerunt:ſi paululum reſipiſcere cœperint:hūana carne ueſtiri.ut hac deinceps pœnitētia poſt reſurrectionē eodē circulo quo in carnē uenerāt: reuertātur ad uiſionē dei ēt liberati aereis ætthereiſq corporibus:& tūc oia genua curuēť deo:celeſtiū:terreſtriū:& iferorū:& ſit deus oia in oibus.Cū ergo iſta quærātur:cur tu omiſſis ſup qbus pugna eſt:de nūeri tui ordine & loco certamis egrediens:lōge alienis diſputatiōibus imoraris? Credis q cūctas uiſibiles & iuiſibiles creaturas unus deus fecerit:hoc & Arrius cōfiteť:q dicit illū inuiſibiliū:hunc uiſibilium aſſerit creatorē. Recte mihi de huius ſatiſſeceris qōne:credēs q uniuerſitatis trinitas ſit creatrix.Iſtud Arriani & hemerriani negāt:ſpūm ſanctū nō cōditorē ſed cōditū blaſphemātes.Sed qs te hoc tēpore inſimula Arrianū? Dicis aīas hoium non parte dei eē naturæ:qſi Māichæus nūc ab Epiphanio ſis uocatus.Deteſtaris eos q aīas ex angelis aſſerūt fieri:& illoz ruinā noſtrā dicūt eē ſubſtātiā.Noli diſſimulare qd' noſti:nec ſimplicitate qd' nō hēs fingere. nec Origenes unq dixit ex angelis aīas fieri:cum ipſos angelos nomen eſſe officii doceat:nō naturæ. In libris.n. periarchon & angelos & thronos & dominationes:poteſtates & rectores mundi & tenebraz:& omne nomē

quod noīatur:nō ſolū in p̄ſenti ſæculo:ſed & in futuro:dicit aīas eē eorū corporū:quæ uel deſiderio uel miniſterio ſuſceperīt.Soleq; ipm & lunā & oīum aſtroꝝ chorū:eē aīas rōnabiliū quondā & incorporaliū creaturarū:quæ nūc uanitati ſubiectæ:ignitis uidelicet corporibus:quæ nos īperiti & rudes luminaria mūdi appellamus:liberabūt a ſeruitute corruptōis in libertatē gloriæ filiorū dei.Vnde oīs creatura cōgemiſcit: & parturit:& apoſtolus deplorat dicēs. Infelix ego hō:qs me liberabit de corpore mortis huius?Nō eſt iſtius tpis cōtra dogma gētiliū:& ex parte platonicū ſcribere.Ante annos ferme.x.in cōmētariis Eccleſiaſtes:& in explanatiōe epiſtolæ ad Epheſios:arbitror ſenſū animæ meæ prudētibus explicatū:hoc nūc rogo:q tanta loqueris q de cūctis ſermonibus ſub uno tractatu ediſſeris ueritatē:ut reſpondeas ſciſcitātibus breuē abſolutāq; ſētentiā.Quādo plaſmauit deus hoīem ex limo:& p gr̄am ꝓpriæ inſufflatōis ei aīam tribuit:Vtrū illa aīa fuerit ante & ſubſtiterit:& ubicūq; uerſata ſit:quæ dei poſtea inſufflatōe donata ē:& in ſexto die quādo corpus ex limo formatū eſt:& eē & uiuere:dei poteſtate ſuſceperit.De hoc taces:& qd quæriť ſcire diſſimulās in ſupfluis quæſtōnibus occuparis. Origenē relinqs intactū:& cōtra Martioné Apollinarē:Eunomiū:Arriū:Manichæū:cæteroꝝq; hæreticorū ineptias debaccharis:manū peteris:& pedē porrigis:& tamē dogma qđ retines:latēter inſinuas:ſic nos ruſticos placas:ut tuis penitus nō diſpliceas.Dicis ex angelis dæmones:potius q̄ aīas fieri:quaſi nō & ipī dæmones iuxta Origenē:hoc é piū:aīæ ſint aerii corporis:& hoc eſt īpium: ex dæmonibus poſtea: ſi reſipiunt hūanæ aīæ ſint futuri angelos ſcribis eſſe mutabiles.& ſub eo qđ pium eſt:illđ quod impiū eſt introducis:ut multis periodis aīæ fiāt ex dæmōibus:nō ex angelis:ſed apparentibus ex manifeſtius fieri.finge aliquē tribunitiæ poteſtatis ſuo uitio degradatū per ſingula militiæ equeſtris officia ad tyronis uocabulū deuolutū:nō ex tribunitio ſtatī ſit tyro:ſed ante primicerius:deinde ſenator:ducenarius: puer:tyro:ſed primicerius factus eſt.Docet Origenes p ſchalā Iacob,paulatī rōnabiles creaturas ad ultimū gradū,i.ad carnē & ſāguinē deſcēdere.nec fieri poſſe:ut de cētenario nūero ſubito qs ad unū numerū p̄cipitēť: niſi per ſingulos nūeros:quaſi p ſchalæ gradus ad ultimū uſq; perueniat:& tot mutare corpora:quot de cælo ad terrā mutauerint manſiōes.hæ ſunt ſtrophæ ueſtræ atq; p̄ſtigiæ:qbus nos piloſiores & aīales hoīes dicitis:qa nō recipiamus ea quæ ſpiritus ſūt.Vos Hieroſolymitæ etiā angelos deridetis:ꝓtrahunť in medio ueſtra myſteria:& de gētiliū fabulis dogma cōtextū:chriſtiāis auribus publicať.Hoc qđ uos imitamini olī i Platōe cōtēpſimus.Cōtēpſimus aūt:qa Xp̄i ſtultitia:qa fatuū dei ſapiētius ē hoībus.nō pudet chriſtiāos & ſacerdotes:q̄ſi de rebus ludicris agať uerbis dubiis hærere.Et ambiguas librare ſentētias:qbus loquēs magis q̄ audiens decipiť:unus ex choro uīo cū a me teneretť:ut diceret qd ſentiret de aīa:fuiſſet ne ante carnē:an nō fuiſſet:fuiſſe reſpōdit ſimul corpus & animā.ſciebā hoīem hæreticū laqueos in ſermone quærere.tandē retexi eū fateri:ex quo corpus aīaſſet:ex tūc eā dicere aīam nūcupatā:quæ prius uel dæmō:uel ágelus Sathanæ:uel ſpiritus fornicatōis aut in parte cōtraria dominatio:poteſtas:adminiſtrator ſpiritus:aut nūcius appellata ſit. Sic fuit aīa ante q̄ Adā in paradiſo formareť:in quolibet ſtatu & ordine:& uixit & erat aliqd. Neq;.n. poſſumus incorporalē & æternā īmobilē torpētēq; ſentire.Neceſſe eſt.n.ut aliqua cauſa p̄ceſſerit:cur quæ prius ſine corpore fuit:poſtea circūdata ſit corpore:ſic cōtra naturā eē in corpore.Ergo reſurrectio corporis cōtra naturā erit:ſed nō fiet reſurrectio cōtra naturā.Ergo iuxta ſentētiā noſtrā corpus qđ cōtra naturā ē:reſurgēs animā nō hēbit.Dicis animam non eē de dei ſubſtantia:pulchre. dānas.n.impiiſſimū Manichæū;quē noīare pollutio eſt.Dicis ex angelis aīas nō fieri:acquieſco pauliſper:licet nouerī quo ſēſu dixeris.qa ergo didicimus qd neges:uolumus ſcire qd credas. Accepto īquis de terra limo plaſmauit deus hoīem:& per gr̄am ꝓpriæ inſufflatōis animā donauit rōnabilem:& liberi arbitrii nō partē aliquā ſuæ naturæ:iuxta quoldā q hoc impie p̄dicant:ſed ꝓpriam cōditionē.Videte quanto circuitu quod non quærimus eloquať.ſcimus q deus de terra deus plaſmauit hoīem.nouimus q inſufflauit in faciē eius:& factus eſt in aīam uiuētē.nō ignoramus:q aīa rōnabilis ſit & proprii arbitrii:& ſcimus q dei illa cōditio ſit.Nemo dubitat errare Manichæū: q dicit eū eſſe de dei ſubſtātia.Hoc nunc interrogo.Anima iſta dei cōditio:liberi arbitrii:rationabilis:neq; de ſubſtātia creatoris:quādo facta ſit:utrū eo tēpore:quo de limo factus eſt hō:& inſufflatū eſt ſpiraculum uitæ in faciē eius: an quæ prius fuerit:& inter rōnabiles creaturas & incorporeas erat atq; uiuebat:dei poſtea inſufflatōe donata ſit.Hic taces:hic ſimplicē & ruſticū te ſimulas & ſub uerbis ſcripturæ:ea quæ ſcriptura nō ſentit: abſcōdis. In eo loco:ubi dicis:q nullus q̄rit: nō illā partē aliquā eē diuinæ naturæ:iuxta quoſdā:q hoc īpie p̄dicāt:illđ magis debueras dicere:qđ oēs quærimus:nō eā quæ prius fuerat:nō eā quā ante cōtiderat:quæ inter rōnabiles atq; incorporeas & inuiſibiles creaturas multo iā tēpore uerſebanť.nihil horū loqueris. producis nobis Manichæum:& abſcondis Origenē.& ſicut paruulis cibū poſcētibus:ludicra quædā offerūt gerulæ:ut auocent mētes eorū:ſic tu nos ut ruſticos auocas:& alia reſpōdes,ut dū alterius p̄ſonæ nouitate tenemur:qđ uolumus nō quæramus.eſto hoc nō loquaris:& ſimplicitas tua nihil in ſe hēat:qđ callide taceas:q ergo de aīa ſemel dicere īceperas:& de tāta re ante exordiū cōditōis hūanæ repetere:cur diſpēſatōe pendēte ad angelos & ad diſpēſationē dominici corporis repēte trāſcendis?& cauſa in medio p̄termiſſa:non ſoluis dubia nr̄a:ſed īluto hærere nos pateris?Si ſufflatio:quod nō uis:& qđ nūc relinquis ābiguū;hūanæ aīæ cōditio eſt; Eua in cuius faciem nō inſufflauit deus:unde animā habuit?Taceo de Eua:quæ in typo eccleſiæ de coſta uiri ædificata nō debet poſt tāta ſæcula nepotū calūniā ſuſtinere.Caym & Abel primi ex primis hoībus unde habuere animas?Oē deinceps hūanū genus qbus aīaꝝ cenſeť exordiis?Vtꝝ ex radice iuxta bruta animalia:ut quo mō corpus ex corpe:ſic anima generet ex anima?an rationabiles creaturæ deſiderio corpoꝝ paulatī ad terrā delapſæ nouiſſime etiā hūanis illigatæ copibus ſint?An certe quod eccleſiaſticū eſt ſecundū eloquia Saluatoris:p̄r meus uſq; modo opať:& ego operor. & illud Eſaiæ:q format ſpiritū homīs in īpo.& in pſalmis: q fingit p ſingulos corda eoꝝ:quotidie deus fabriceť aias?Cuius uelle:feciſſe eſt.& cōditor eē nō ceſſat.Scio

quæ cõtra hæc ſoleatis dicere:& adulteriora nobis atq; infeſta,pponere: quæ longior pugna eſt,nec huius tẽ 68
poris patiẽt anguſtias.Eadẽ cõtrouerſia & in uos retorqueri põt:& quodcũq; in cõditorẽ pſentis tẽporis uidetur indignũ:hoc ẽt & donãte eo nõ eſt indignũ.Naſci de adulterio nõ eius culpa eſt q naſciẽ: ſed illius qui generat.quõ.n.in ſeminibus nõ peccat terra quæ fouet:nec ſemẽ qd' in ſulcis iaciẽ:nec hũor & calor qbus tẽperata frumẽta in germẽ pullulãt:Sed uerbi gra fur & latro q fraude exinde eripit ſemía:Sic in generatõe hominũ recipit terra.i.uulua qd'ſuũ eſt:& receptũ cõfouet:cõfotum corporat: corporatũ in mẽbra diſtinguit. Et inter illas ſacri uẽtris anguſtias dei manus ſemp opaẽ.Idẽq; eſt corporis & aiæ creator.Noli deſpicere bonitatẽ figuli tui:q te plaſmauit:& fecit ut uoluit.Ipe eſt dei uirtus & dei ſapiẽtia:q in utero uirginis ædificauit ſibi domũ.lepto inter uiros ſanctos apoſtoli uoce numeraẽ. meretricis eſt filius:ſed audi:ex Rebecca & Iſaac Eſau genitus:hiſpidus tã mẽte q̃ corpore:quaſi bonũ triticũ in loliũ auenaſq; degenerat.qa nõ in ſeminibus:ſed in uolũtate naſcẽtiũ cauſa eſt uitiorũ atq; uirtutũ.Si offenſa eſt naſci ĩ corpibus hũanis:qũo Iſaac: Sãpſon:Ioãnes Baptiſta de repromiſſione naſcunt?Intelligis qd ſit uitã ſuã audacter & libere,pfiteri.pone errore me:apte dico qd' ſentio.Et tu ergo aut libere nr̃a,pfitere:aut cõſtãter tua loquere.noli ſtatuere te ĩ acie mea:ut ruſticitate ſimulata:in tuto hẽas:cum uolueris pugnãtis terga cõfodere.Nõ eſt iſtius tẽporis contra Origenis dogmata cõſcribere.alteri iſtud ſi Chriſtus uitã dederit:operi dedicamus.Núc q̃riẽ ad eã qbus arguiẽ reſpõdere:& ſimplex ſit & aperta eius reſponſio.Tráſeamus hic ad famoſiſſimã de reſurrectione carnis & corporis q̃ſtionẽ,in qua te rurſũ lector admonitũ uolo:ut timore & iudicio dei me ſcias loqui:& te audire debere.Neq;.n.tantæ ſtultitiæ ſum:ut ſi in expoſitiõe illius fides mera eſt:& perfidiæ nulla ſuſpitio:quæram accuſandi rationẽ.& dũ uolo aliũ notare culpæ:ipe noter calũniæ.Lege ergo de reſurrectione dominicæ carnis:quæ ſubdita ſũt:& cũ legeris & placuerint(ſcio.n.placitura ignorãtibus)ſuſpẽde iudiciũ:expecta pauliſp: atq; uſq; ad finem reſpõſionis nr̃æ cohibe ſententiã:& ſi tibi poſtea placuerit:tũc nos calũniæ denotabis:paſſionẽ quoq; eius ĩ cruce & mortẽ ac ſepulturã:q̃ uniuerſa ſeruauit:ac reſurrectionẽ ueritate & nõ putatiue cõfitemur:q & primogenitus ex mortuis primitias maſſæ corporũ nr̃orum:q̃ſi in ſepulchro poſitas puexit ad cælũ:ſpem nobis reſurrectiõis ĩ reſurrectiõe ,pprii corporis tribuẽs.unde & oẽs ſic ſperamus reſurgere. quæ .n.iuxta apoſtolũ ſeminaẽ ĩ corruptõe:reſurgẽt ĩ ĩcorruptiõe.q̃ ſeminaẽ ĩ ignobilitate:ſurgẽt ĩ gloria.Seminaẽ corpus aĩale:ſurget corpus ſpiritale.de qbus & ſaluator docẽs locutus ẽ. Qui.n.digni fuerit ſæculo illo:& reſurrectiõe ex mortuis:neq; nubẽt:neq; nubẽt:neq; ultra mori poterũt:ſed erũt ſicut ãgeli dei:cũ ſint filii reſurrectiõis.Rurſũ ĩ alia pte epiſtolæ:hoc eſt ĩ fine ſuorũ tractatuũ ait:auribus illudẽs naſciẽtiũ:ſtrepitũ reſurrectiõis ac pompã ac uerborũ ãbiguitate liberauit.ſed neq; a ſecũdo glorioſo aduẽtu domini nr̃i leſu Chriſti ĩtermiſimus:q uẽturus eſt ĩ gloria ſua iudicare uiuos & mortuos.ipſe.n.ſuſcitabit oẽs mortuos:& ãte ſuũ tribunal faciet eſſe:& unicuiq; reddet ſecũdũ q̃ egit p̃ corpus:ſiue bonũ ſiue malũ:ſcilicet ut coronãdus ĩ corpore q̃ caſte egit & iuſte:aut cõdẽnandus q̃ uoluptatibus pariter iniqtatibuſq; ſeruiuit.hoc qd' ĩ euãgelio legimus:ĩ cõſumatiõe mũdi:ſi fieri poteſt:ſeduci etiã electos ĩ hoc operaẽ capitulo:cũ turba ĩperita:aut uulgus ĩdoctũ mortuos & ſepultos audit reſurrectionẽ mortuorũ ueritate:& nõ putatiue cõfiteri:ac primitias maſſæ nr̃orũ corporũ:& deũ corpore ad cæleſtia pueniſſe.auditq; reſurrecturos nõ ĩ peregrinis alieniſq; corporibus:quæ aſſumũẽ ĩ phãtaſmate:ſed ſicut ſurrexit dominus ĩ corpore:qd' apud nos ĩ ſãcto ſepulchro cõditũ iacuit:ita & nos ĩ ipſis corporibus qbus nũc circũdamur & ſepelimur:ĩ die iudicii reſurrecturos.& ne hoc parũ qs æſtimaret:addidit ĩ extremo capitulo:& unicuiq; reddet ſecũdũ q̃ egit ĩ corpore:ſiue bonũ:ſiue malũ:ſcilicet ad coronãdũ ĩ corpore:qd' caſte egit & iuſte:aut cõdẽnãdũ qd' uoluptatibus & iniqtatibus ſeruiuit.hæc audiẽs ĩdoctũ uulgus ĩ tãto mortuorũ ſepulti corporis reſurrectiõis ſonitu nullã ſtropham: nullas inſidias ſuſpicatur.Credit eſſe quod dicitur.Sanctiores enim ſunt aures populi:q̃ ſacerdotis animus. Iterum atq; iterũ te lector cõmoneo:ut patientiã habeas:& diſcas qd' ego quoq; p̃ patientiã didici.& tamen ante q̃ uultũ dictiõis euoluã: & dogma Origenis de reſurrectiõe breuiter exponã:non poteris uim ſcire ãtidoti:niſi uenena p̃ſpexeris.Illud diligenter obſerua:& caute relegens memora q̃ nouies reſurrectionẽ nominãs corporis:nec ſemel qdẽ carnis inſeruit:ſuſpectũq; tibi ſit quod de induſtria prætermiſit.Dicit ergo Origenes ĩ pluribus locis:& maxĩe ĩ libro de reſurrectiõe quarto:& ĩ expoſitõe primi pſalmi:& in ſtromatibus duplicẽ errorẽ uerſari in eccleſia nr̃orũ:& hæreticorũ:nos ſimplices & philoſarcas.i.amatores carniũ dicere:q̃ eadem oſſa & ſanguis & caro:idẽ uultus & mẽbra totiuſq; corporis particulæ reſurgẽt ĩ nouiſſima die:ſcilicet ut pedibus ãbulemus:opemur manibus:uideamus oculis: auribus audiamus:circũferamuſq; uentrẽ ĩſaciabilem: & cibos ſtomachũ cõcoquẽtẽ.Cõſequẽs aũt eſſe q iſta credamus:dicere nos q̃ a nobis comedẽdũ ſit & bibẽdũ:digerenda ſtercora:& effundẽdus humor:ducẽdæ uxores:liberi ,pcreãdi.quo. n.mẽbra genitalia:ſi nuptiæ nõ erũt?quo dentes:ſi cibi nõ molẽdi ſunt?Quo uẽter & cibi:ſi iuxta apoſtolũ & hic & illi deſtruent?ipſo iterũ clamãte:caro & ſanguis regnũ dei nõ poſſidebũt:neq; corruptio ĩcorrupionẽ.hæc nos ĩocẽtes & ruſticos aſſerit dicere.hæreticos uero ĩ quorũ parte ſunt Martion:Apelles:Valentinus:Manes:nomẽ ĩſaniæ penitus & carnis & corporis reſurrectionẽ negare:& ſalutẽ tãtũ tribuere animæ:fruſtraq; dicere:nos ad exẽplũ domini reſurrecturos:cũ ipſe quoq; dominus ĩ phãtaſmate reſurrexerit:& non ſolũ reſurrectio eius:ſed ipſa natiuitas τοδοκεῖν .i.putatiue magis uiſa ſit: q̃ fuerit. Sibi aũt utraq; diſplicere ſententiam: fugere ſe & noſtrorũ carnes: & hæreticorum phantaſmata:quia utraq; pars in cõtrarium nimia ſit. Aliis id eſſe uolentibus quod non erunt:aliis reſurrectionem corporum omnino denegantibus.Quattuor inquit elemẽta ſunt:philoſophiſq; nota & medicis: de quibus omnes res & corpora humana cõpacta ſunt: terra: aqua:aer: & ignis. Terram in carnibus:aerem in halitu:aquam in humore: ignem in calore intelligi. Cum ergo anima caducũ hoc fœdumq; corpuſculum dei iuſſione dimiſerit: paulatim omnia redire ad materie ſuæ ſubſtantias. car-

nes in terrā elabi:halitū in aera miſceri:rumorē reuerti ad abyſſos:caloré ad æthera ſubuolare. Et quo mō ſi ſextarium lactis & uini mittas in pelagus:ſi ueliſcꝫ rurſum ſeparare quod miſſum eſt:uinum quidem & lac quod miſeras:nō perire:tamen non poſſe quod fuſum eſt ſeparari: ſic ſubſtantiam carnis & ſanguinis non perire quidem in originalibus materiis:non tamen in antiquam ſpeciem redire:nec poſſe ex toto eadem eé: quæ fuerint. Cū aūt iſta dicantur ſoliditas carnium:ſanguinum ius:craſſitudo neruorū:uenarūꝫ pplexio:& oſſium duricies denegaſ. Alia ratiōe reſurrectionē corporū cōfitemur eorū:q̄ ſepulchris poſita ſūt: dilapſaꝫ in cinerē:Pauli apoſtoli:& Petri apoſtoli:& ſingulorꝫ ſingula .neqꝫ.n.fas eſt:ut in aliis corporibus aiæ pecca uerint:in aliis torqueanſ. nec iuſti iudicis alia corpora pro chriſto ſanguinē fundere:& alia coronare. Quis hæc audiēs:reſurrectionē carnis eū negare putat? Eſt inquit ſingulis hoībus rō quædā deo artifice iſita:quæ futuras materias in medullæ pricipiis tenet. & quo mō tāta arboris magnitudo:trūcus:rami:poma:folia nō uidēt in ſemīe:ſūt tamē in rōne ſemīs quā græci ϛιεπρομάσον uocāt: & in grano frumēti eſt intrinſecus: uel medulla:uel uenula:quæ cū in terra fuerit diſſoluta:trahit ad ſe uicinas materias:& in ſtipulam:foliaꝫ ſtaſcꝫ cōſurgit. neqꝫ.n. in grano radices:culmus:folia:ariſtæ:paleæ diſſoluta ſunt:ſic & in rōne hūanorū corporū manēt quædā ſurgēdi antiqua pricipia: & quaſi αντερίαν .i. ſeminariū mortuorū ſinu terræ cōfouetur. Cū aūt iudicii dies aduenerit:& in uoce archāgeli:& in nouiſſima tuba tremuerit terra:mouebunſ ſtati ſemīa:& in pūcto horæ mortuos germīabūt:nō tamē eaſdē carnes:nec in his formis reſtituēt: quæ fuerunt. Vis ſcire uerū eé qd̄ dicimus:audi apoſtolū. Sed dicit aliqs. quo mō reſurgēt mortui? quo aūt corpore uenient? īſipiēs tu. qd̄ ſeminas nō corpus:qd̄ futurū eſt:ſemīas. ſed nudū granū:utputa tritici:uitis:& arboris. Et qa de grano tritici ac ſemēte uerborū ex pte iā diximus:nūc de acino uinacii diſſeramus. granū paruum eſt: ita ut uix duobus digitulis teneri poſſit. Vbi ſunt radices? ubi radicū:& trūci:& ppaginū tortuoſa pplexio? Vbi pāpinorū umbracula? & uuarū pulchritudo futura uina parturiēs? Aridū eſt qd̄ teneſ:& pene uix cernitur. ſed in ſicco illo grano potētia dei & occulta rōne ſemētis ſpumātia muſta ſinuanſ. hoc ligno tribuis homini nō tribuis. Quod periturū ſic ornaſ:qd̄ māſurū nō eſt:nec priſtinā recipiet uilitatē: & uis rurſus oſſa:ſāguinē:mēbra? ut creſcētibus capillis tōſore egeas:naſus pituitas digerat:incremēta unguium ſecāda ſint: inferiores ptes uel ſtercora uel libidīes effluāt. Si affers iſtas ineptias ruſticorū & carnis:ī qua deo placere nō poſſumus:quaſi inimici obliuiſceris reſurrectōem mortuorꝫ. Seminaſ in corruptōe:ſurget in incorruptiōe. Semīaſ in cōtūelia:ſurget in gloria. Semīaſ in infirmitate:ſurget in uirtute. Semīaſ corpus aīale:ſurget corpus ſpiritale. Nūc oculis uidemus:auribus audimus:manibus agimus:pedibus ambulamus. In illo aūt corpe ſpiritali toti uidebimus:toti audiemus:toti operabimur:toti ambulabimus:& trāſſigurabimur. i. metaſtemaтice mēbrorū qbus nūc utimur:diuerſitas denegabiſ. Aliud nobis ſpiritale & ætherium pmittiſ:qd̄ nec tactui ſubiacet:nec oculis cerniſ:nec pōdere pgrauaſ:& pro locorū in qbus futurū eſt uarietate mutabiſ. Alioquin ſi eædē carnes erūt & corpora q̄ fuerūt:rurſū mares & fœmīæ:rurſū nuptiæ uiris hirſutum ſup erciliū: barba prolixa. mulieribus genæ lenes:& anguſta pectora:& cōcipiēdo & pturiēdo fœtus uenter:& femora dilatanda ſunt. Reſurgēt ēt infantuli:reſurgēt & ſenes. Illi nutriēdi ſunt:hi baculis ſuſtētādi. Nec uos o ſimplices reſurrectio domini decipiat:qꝫ latus & manus mōſtrauerit:in littore ſteterit:in itinere cū Cleopha ambulauerit:& carnes & oſſa hére ſe dixerit. Illud corpus aliis pollet priuilegiis. de uiri ſemine & carnis uoluptate nō natū eſt. Comedit poſt reſurrectionē ſuā:& bibit:& ueſtitus apparuit:tágēdū ſe pbuit. ut dubitātibus apoſtolis fidē faceret reſurrectōis. Sed tamē nō diſſimulat naturā aerei corpis & ſpiritalis. Clauſis ingrediſ hoſtiis:& in fractione panis ex oculis euaneſcit. Ergo & nobis poſt reſurrectōem bibēdū eſt & comedēdū:& poſt reſurrectionē ſtercora digerēda. Et ubi erit illa pmiſſio:oportet mortale hoc induere īmortalitatē? Hæc eſt oīs cā:qꝫ in expoſitōe fidei tuæ ad decipiēdas aures ignorātiū nouies corpus:& nec ſemel carnes nomīas: dū hoīes putāt te carnes in corporibus cōfiteri:& idē carnes eé qd̄ corpus. Si idē ē nō diuerſū ſignificat. Scio.n. te hoc eé dicturū:putaui idē corpus eé qd̄ carnē:ſimpliciter ſum locutus. Quare nō carnes potius noīas:ut corpus ſignifices:& īdifferenter nūc carnē:nūc corpus:ut & corpus in carne:& caro in corpore demonſtreſ? Sed mihi crede:nō eſt ſimplex ſilentiū tuū. Alia enī carnis:alia corporis definitio eſt. oīs caro eſt corpus:non omne corpus eſt caro. Caro eſt ꝓprie quæ ſanguine:uenis:oſſibus:neruiſcꝫ cōſtrigiſ. Corpus q̄q̄ & caro dicatur:interdū tamē æthereū:uel aereum noīaſ. Quod tactui uiſuiqꝫ nō ſubiacet:& plerūqꝫ uiſibile eſt atqꝫ tāgibile. Paries corpus eſt:ſed non caro. Vnde apoſtolus corpora cæleſtia appellat:& corpora terreſtria:cæleſte corpus:ſolis:lunæ:ſtellarū. Terreſtre:ignis:aeris:aquæ:terræ:& reliquorꝫ:quæ abſcꝫ aīa his ſentiunē elementis. Vides nos intelligere ſubtilitates uīas:& archana: quæ ī cubiculis & inter pfectos loquimini. Et quæ populus foris ſtans nec mereſ audire. pfertis in mediū. Hoc eſt illud qd̄ reducta ad auriculā manu:& cōcrepantibus digitis:ridētes dicitis:omnis gloria filiæ regis intrinſecus:& introduxit me rex in cubiculū ſuū. Patet quare corporis:& nō ſanguinis reſurrectionē dixeris:ſcilicet ut nos rudes carnem te dicere putaremus in corpore:& ii qui perfecti ſunt:intelligerent carnem in corpore denegari. Denicꝫ apoſtolus in epiſtola ſua ad Colocenſes:uolens corpus chriſti carneum & non ſpiritale:aereum:tenue:demonſtrare:ſignificanter locutus ē dicens. Et uos cū eſſetis aliquādo alienati a chriſto:& inimici ſēſus eius in opibus malis:reconciliauit in corpore carnis ſuæ per mortem. Rurſumqꝫ in eadem epiſtola. In quo circunciſi eſtis: circūciſione non manu facta in expoliatione corporis carnis. ſi corpus carnem ſolum ſignificat. & non eſt nomen ambiguum: nec ad diuerſas intelligentias trahi poteſt:ſatis ſuperflue corporeum & carneum dicit: quaſi caro non intelligatur in corpore. In ſymbolo fidei & ſpei noſtræ: quod ab apoſtolis traditum eſt: quod non ſcribitur in charta & atramento: ſed in tabulis cordis carnalibus poſt confeſſionem trinitatis & unitatem eccleſiæ: omne chriſtiani dogmatis ſacramentum carnis reſurrectione includitur. Et tu in tantum in corporis & iterū corporis: & tertio corporis: & uſqꝫ nouies corporis: uel ſermone: uel numero immoraris: nec

ſemel nominas carnem:qđ illi ſemel nominant carnem: corpus uero tacent. Sed & illud qđ argute ſubnectis.& p̄caues:prudēterq; diſſimulas ſcito nos itelligere.his enim teſtimoniis ueritatē reſurrectionis probas: qbus Origenes negat:& de dubiis īcerta cōfirmás certá fidei domū ſubita tēpeſtate ſubuertis. Seminaſ inqt corpus aīale:ſurget corpus ſpiritale.neq; enim nubēt:neq; nubent; ſed erunt ſicut angeli in cælis. Quæ alia exépla aſſumeres:ſi reſurrectionē carnis ueritate & nō putatiue:ut loqueris cōfitereris? Poſt illa qbus ignorā tiū blādituſes auribus:q; in ipſis corporibus:in qbus mortui ſumus & ſepulti reſurgemus: hoc potius adiūge & dic:quoniā ſpiritus carnē & oſſa nō habet:ſicut me uidetis habere:& ꝓprie ad Thomā.Infer digitū tuū in manus meas:& manū tuā in latus meū:& noli eſſe īcredulus:ſed fidelis.Sic & nos poſt reſurrectionē eadē habebimus mēbra qbus nūc utimur.eaſdē carnes & ſanguinē & oſſa:quoꝝ in ſcripturis ſanctis opa:nō natura dānanť.Deniq; in Geneſi ſcriptū eſt.Nō pmanebit ſp̄us meus in hoibus iſtis:qa caro ſūt.Et Paulus apoſtolus de prima doctrina & opibus ludæoꝝ.Nō acqeui ait carni & ſanguini.Et ad ſanctos qui utiq; in carne erāt dicit.Vos autē in carne nō eſtis:ſed in ſpiritu.ſi tamē dei ſpiritus habitat in uobis.negās enim eos in carne:quos in carne eſſe cōſtabat:nō carnis ſubſtātiā:ſed peccata dānabat.Hæc eſt hæc eſt uera reſurrectiōis cōfeſſio:q; ſic gloriā carni tribuit ut auferat ueritatē.qđ uero dicit apoſtolus corruptibile hoc & mortale: hoc ipſum corpus.i.carnē:q; tūc uidebaſ oſtēdit.Quod autē copulat īduere incorruptionē & īmortalitatē:illud īdumētū.i.ueſtimentū:nō dicit corpus abolere:qđ ornat in gloria:ſed qđ ante īglorioſum fuit efficere glorioſū:ut mortalitatis & īfirmitatis liuēte ueſte depoſita īmortalitatis auro:&(ut ita dicā)firmitatis atq; uirtutis īduamur:uolētes non ſpoliari carne:ſed ſupueſtiri in gloria:& domiciliū noſtrū:qđ de cælo eſt ſupindui deſiderātes:ut deuoreť mortale a uita.certe nemo ſupinduiť:niſi q ante ueſtitus eſt:ſic & dominus noſter in monte trāſfiguratus eſt in gloria.nō ut manus ac pedes cæteraq; mēbra ꝑderet:& ſubito in rotūditate uel ſolis uel ſphæræ uolueret,ſed eadē mēbra ſolis fulgore rutilātia:apoſtoloꝝ oculos ꝑſtrīgerēt.unde & ueſtimēta eius mutata ſūt in cādorē:nō in aerē:ne forte & ueſtes eius aſſeras ſpiritales.Et facies inquit fulgebat:ſicut ſol.Vbi autē facies noīať:æſtimo q; & cætera mēbra cōſpecta ſūt.Enoch trāſlatus eſt ī carne:Helias carneus raptus eſt in cælū.Nec dū mortui:& paradiſi iā coloni habēt quoq; mēbra:cū qbus rapti ſūt:atq; trāſlati:qđ imitať ieiunio:illi poſſidēt cōſortio dei:ueſcunť cæleſti pane:& ſaturanť oī uerbo dei:unde habentes deum: quē & cibū. Audi ſaluatorē dicētē:& caro mea reqeſcit ī ſpe.Et in alio loco:caro eius nō uidet corruptionē. Et rurſum:oīs caro uidebit ſalutare dei:& ſemp īgeminās ꝑferat magis hæc Ezechiel:q; oſſa iungés oſſibus: & educés ea de ſepulchris ſuis:& ſup pedes ſtare faciēs;carnibus neruiſq; cōſtringit:& cute deſup tegit. tonet Iob tormētoꝝ uictor:& teſta radēs putridæ carnis ſanié miſerias ſuas reſurrectiōis ſpe & ueritate ſoleť.Quis mihi det inqt:ut ſcribanť ſermones meiʔqs mihi det ut exarenť in libro ſtilo ferreo:& plūbi lamina uel celte ſculpanť in ſilice?Scio.n.q; redēptor meus uiuit:& in nouiſſimo die de terra reſurrecturus ſum: & rurſū circūdabor pelle mea:& in carne mea uidebo deū:quē uiſurus ſum ego ipſe.& oculi mei cōſpecturi ſunt:& non alius.repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.qd hac ꝓphetia manifeſtius?Nullus tā apte poſt Xp̄m:q; iſte ante chriſtū.uult uerba ſua in ꝑpetuū durare.ut & nulla poſſint uetuſtate deleri. exarari ea uult in plūbi lamina: & ſculpi in ſilice.ſperat reſurrectionē:īmo nouit:& uidit:q; uiuit xp̄s redēptor eius:& in nouiſſimo die de terra reſurrecturus ſit.nec dū mortuus erat dominus & athleta eccleſiæ:redēptorē ſuū uidebat ab inferis reſurgentē.Et rurſum circūdabor pelle mea:& in carne mea uidebo deū.puto q; nō loqť q̄ſi amator carniū;q̄s putridas fetēteſq; cernebat,ſed ex fiducia reſurgēdi cōtēnit præſentia ſolatio futuroꝝ. Rurſum ait circūdabor pelle mea.Et ubi eſt corpus æthereū?ubi aereum?& ſpiritui & auræ ſimile?certe ubi pellis & caro:ubi oſſa & nerui & ſanguis & uenæ:ibi carnis ſtructura:ibi ꝑprietas.Et in carne inqt mea uidebo deū. quoniā oīs caro uidebit ſalutare dei:& Ieſum deū:tūc & ego uidebo redēptorē & ſaluatorē & deū meū. Videbo autē ī iſta carne:q; me nūc cruciat:quæ nūc pre dolore diſtillat.iccirco deū in carne cōſpiciā:qa oēs īfirmitates meas ſua reſurrectiōe ſanabit.Nōne tibi uideť iā tūc Iob cōtra Origenē ſcribere:& ꝑ carnis ueritate: in q̄ torméta ſuſtinuit:alteꝝ cōtra hæreticos hr̄e certamē?Dolet.n.ſi tāta ſit fruſtra perpeſſus:& alia ſpiritaliter reſurgente;iſta carnaliter cruciata ſit. Vnde ĩculcat & exaggerat:& oīa lubricæ cōfeſſiōis arcana manifeſta uoce cōcludit:dicēs.Quē uiſurus ſum ego ipſe:& oculi mei cōſpecturi ſunt:& nō alius.Is ſi nō in ſexu reſurrecturus eſt:ſi non iiſdē mēbris:q; iacuere in ſtercore:ſi nō eoſdē oculos apiat ad uidendū deū: qbus tunc uidebat uermiculos: ubi ergo erit Iob?tollis ea in qbus ſubſtitit Iob:& donas mihi inane uocabulū reſurgentis.quō ſi nauim poſt naufragiū reſtitutā uelis ac neges ſingula de qbus nauis cōſtruiť:ego libere dicā:& q̄q̄ torqueatis ora:trahatis capillos:applaudatis pedē:ludæoꝝ lapides ingratis:fidē eccleſiæ aptiſſime cōfitebor.reſurrectiōis ueritas catholicæ ſine carne & oſſibus:ſine ſanguīe & mēbris ītelligi nō pōt.ubi caro & oſſa & ſāguis & mēbra ſunt: ibi neceſſe ē:ut ſexus diuerſitas ſit. Vbi ſexus diuerſitas ē:ibi Ioānes Ioānes:Maria Maria.Noli tiere eoꝝ nuptias:q; etiā āte mortē ī ſexu ſuo ſine ſexus ope uixerūt.Quādo dicit,ī illa die neq; nubēt:neq; nubēť:de iis dicit:q; poſſunt nubere:& tamē nō nubēt.Nemo.n.dicit de angelis.nō nubēt:neq; nubēť .Ego nunq̄ audiui ſpiritaliū uirtutū ī cælo nuptias celebrari.ſed ubi ſexus ē:ibi uir & fœia. Vnde & tu iuitus licet ueritate cogēte cōfeſſus es.& dixiſti aut coronādus ī corpoꝛ:q; caſte egit & iuſte.aut cōdēnādus ī corpore:q; uoluptatibus iniqtatiq; ſeruiuit. Tolle corpus:& pone carnē & uirū:& fœiam nō negaſti.Quis.n. uiuit cū gloria pudicitiæ:q nō habet ſexum:p quē cōmitti potuit īpudicitia?Quis.n.lapidē coronauit:qa uirgo pmāſerit? Angelorū nobis ſimilitudo ꝓmittit; & beatitudo illa: ī q̄ ſine carne & ſexu ſūt āgeli: nobis ī carne & ſexu noſtro donabit.Mea ruſticitas ſic credit:& ſic intelligit ſexum confiteri ſine ſexuum operibus: Omnes reſurgere: & ſic eos angelis adæquari.nec ſtatim ſuperflua uidebitur membrorum reſurrectio:quæ caritura ſint officio ſuo:cū adhuc ī hac uita poſiti nitamur opera nō īplere membrorū.Similitudo aūt ad angelos:nō hominum

in angelos demutatio: ſed ꝑfectio ĩmortalitatis & gloriæ eſt. Argumẽta uero illa pueroꝝ & infantiũ & ſenũ & ciboꝝ & ſtercoꝝ: q̃bus aduerſum eccleſiá uteris: nõ ſunt tua: quæ de gẽtiliũ fonte manarũt, eadẽ. n. oppo-
nunt nobis æthnici, q̃ chriſtianũ eſſe te dicis: gentiliũ arma depone diſcãt illi magis a te reſurrectionẽ carnis
cõfiteri: q̃ tu ab illis negare, aut ſi & tu de numero hoſtiũ es: oſtẽde te libere aduerſariũ: ut æthnicorum ſuſci-
pias uulnera. dono tibi nutriculas tuas: dono decrepitos ſenes: ne hyberno frigore cõtrahãt. fruſtra etiá ton-
ſores artificia didicerũt: ſciẽtes Iſraheliticũ populũ per. lx. annos: nec unguiũ: nec capilloꝝ ĩcremẽta ſenſiſſe:
& qđ his maius eſt nõ ſunt attrita ueſtimẽta eoꝝ: nec inueterauerũt calciamẽta eoꝝ. Enoch & Helias: de q̃
bus dudũ diximus tanto tẽpore in eadẽ ꝑmanẽt ætate qua rapti ſunt. Habẽt dentes: uentrẽ: genitalia: & tamẽ
nec cibis: nec uxoribus utunt. Quid potentiá dei calũniaris? q̃ poteſt de medulla illa, & de ſeminario ueſtro
interiori: nõ carnes tantũ de carnibus: ſed corpus educere: & aliud ex alio facere: & de aqua. i. uilitate carnium
p̃cioſa & aerii corporis uina mutare poteſt: atq̃ eadẽ potẽtia. qua de nihilo cũcta fabricatus eſt: reddere quæ
fuerũt: qa multo minus eſt reſtituere qđ fuerit: q̃ creare de nihilo. Miraris ſi de ĩfantibus & ſenibus ĩperfecti
uiri ætatẽ reſurrectio faciat: cũ de limo terræ ablq̃ ætatũ incremẽtis cõſumatus homo factus ſit: coſta muta
tur in fœminá. & tertio humanæ cõditiõis modo uilia & pudẽda: iuxta natiuitatis elemẽta mutant ĩ carnes:
ligant ĩ mẽbris: diſcurrũt ĩ uenis: in oſſa durant. Vis & quartũ genus humanæ generatiõis audire? Spũs ſan
ctus ſupueniet in te: & uirtus altiſſimi obumbrabit tibi. Propterea qđ naſcet ex te ſanctũ uocabit filius dei.
Aliter Adã: aliter Eua: aliter Abel: aliter Ieſus xp̃s. Et in hoĩbus diuerſis exordiis: una hoĩs natura nõ differt:
reſurrectionẽ carnis oĩumq̃ mẽbroꝝ: ſi uelim probare: & ad ſingula teſtimonia iungere explanatiões: multis
libris opus erit: ſed præſens cauſa hoc nõ deſiderat. Propoſui. n. nõ Origeni in oĩbus reſpõdere: ſed fraudulen
tæ ſatiſfactiõis aperire myſteria. Attamẽ qa lõgus fui in aſſertione cõtraria: & uereor ne dum fraudes pãdere
ſtudeo: ſcandalũ lectori relinquã: aceruatim teſtimonia ponã: curſimq̃ ꝑſtringã: ut toto cõtra uenenatã eius
argumẽtationẽ ſcripturaꝝ põdere dimicemus, qui ueſtẽ nõ habet nuptialẽ: nec ſeruauit illud mãdatũ: candi
da ſint ueſtimẽta tua ſemp: manibus pedibuſq̃ cõſtrigit: ne recũbat in cõuiuio: ſedeat in ſolio: ſtet ad dexte-
rã dei: mittit in gehẽnã: ubi fletus oculoꝝ & ſtridor dentiũ eſt. Capilli capitis ueſtri numerati ſunt. ſi capilli:
puto facilius dẽtes, fruſtra autẽ numerati: ſi aliquãdo pituri: ueniet hora: qua oẽs q̃ in monumẽtis ſũt: audiẽt
uocẽ filii dei: & ꝓcedẽt, audiẽt auribus: ꝓcedẽt pedibus. Hoc & Lazarus ante iam fecerat, ꝓcedẽt autẽ de mo
numẽtis. i. q̃ in monumẽtis illati fuerãt: ueniẽt mortui: & reſurgẽt de ſepulchris ſuis. in eos. n. q̃ a deo eſt me-
dulla ex oſſibus ipſoꝝ. Tũc implebit qđ dominus loquit per prophetã. Populus meus ĩtra in cellaria tua ali
quantulũ: donec ira mea trãſeat. Cellaria ſepulchra ſignificãt: de q̃bus hoc utiq̃ proferẽt qđ cõditũ fuerit. Et
exibũt de ſepulchris ſuis ueluti hinnuli de uinculis ſoluti: gaudebit cor eoꝝ: & oſſa eoꝝ ſicut ſol orient, ue-
niẽt oĩs caro in cõſpectu domini: & mãdabit piſcibus maris: & eructabũt oſſa quæ comederãt: & faciet cõpa-
gem ad cõpagẽ: & os ad os, & q̃ in terræ puluere dormierũt reſurgẽt: alii in uitã æternã: alii in obprobriũ &
cõfuſionẽ æternã. tũc uidebũt iuſti ĩpioꝝ pœnas atq̃ cruciatus: quoniã uermis eoꝝ nõ morietꝫ: & ignis eoꝝ
nõ extinguetꝫ: & erũt in cõſpectu oĩs carnis, quoquot igit habemus hanc ſpem: ſicut exhibuimus mẽbra no-
ſtra famulãtia imũditiæ & iniq̃tati ad iniq̃tatẽ: ita adhibeamus ea famulãtia iuſtitiæ ad ſanctificationẽ: ut re-
ſurgentes ex mortuis in nouitate uitæ ambulemus. quo modo & uita domini Ieſu manifeſtat in noſtro mor
tali corpore: & q̃ ſuſcitauit Ieſum xp̃m a mortuis: uiuificabit & mortalia corpora noſtra: ꝓpter inhabitãtem
ſpiritũ eius in nobis. iſtud. n. eſt: ut ĩ nobis q̃ ſemp mortificationẽ ĩ corpore nr̃o circũtulimus: uita quoq̃ Ie-
ſu manifeſtet ĩ corpore nr̃o mortali: id eſt in carne mortali ſecundum naturam: æterna ſecundum gratiam.
Vidit & Stephanus ſtantem Ieſum ad dexteram patris. & manus Moyſi mutata eſt in candorem niuis. & de-
inceps colori priſtino reſtituta. in utraq̃ diuerſitate manus fuit. Figulus ille Hieremiæ: cuius p̃ duriciá lapi
pidũ uas qđ fecerat cõfractũ eſt: de eadẽ maſſa & de eodẽ luto reditegrauit: qđ ceciderat. Sed & ipſum reſur
rectiõis uocabulũ ſignificat nõ aliud ruere: aliud reſuſcitari. & q̃ adiicit mortuorũ carnẽ ꝓpheta demõſtrat.
qđ. n. ĩ hoĩe morit, hoc & uiuificat. Vulneratus ille itĩeris hiericho totus refert ad ſtabulũ: & delictorũ pla-
gæ ĩmortalitate ſanant. apta ſunt & ſepulchra ĩ domini paſſiõe. quando ſol fugit: terra tremuit: & multa cor-
pora ſanctorũ ſurrexerũt: & uiſa ſunt ĩ ſancta ciuitate. Quis eſt iqt Eſaias: q̃ aſcendit ex Edon: fuluida ueſti-
mẽta eius ex Boſor: ſic formoſus ĩ ſtola cãdida. Edon aut terrenus iterꝑtat aut cruẽtus. Boſor aũt caro: aut ĩ
tribulatiõe paucis uerbis totũ reſurrectiõis myſteriũ demõſtrat: id eſt & ueritatẽ carnis & augmentũ gloriæ.
& eſt ſenſus. Quis eſt iſte q̃ aſcendit de terra: aſcendit de ſanguine. Cuius ueſtimẽta iuxta ꝓphetiá Iacob: q̃ al-
ligauit pullũ ſuũ ad uitẽ: & torcular calcauit ſolus: muſto rubentia ſunt de boſor. i. de carne ſiue tribulatione
mũdi. Ipſe. n. uicit mũdũ: ideoq̃ rubra & fuluida ſunt ueſtimẽta eius: qa ſpecioſus forma fuit p̃ filiis hoĩum
ꝓpter gloriã triũphantis ĩ ſtolã candidã cõmutata ſunt: & tũc uere de chriſti carne cõpletum ẽ. Quæ eſt iſta
quæ aſcendit dealbata nitens ſuper fratruelem ſuum. Et quod ĩ eodem libro ſcribitur. Fratruelis meus rubi
cundus ſiue candidus. Hunc imitantur: qui ueſtimenta ſua nõ inquinauerunt cum mulieribus. uirgines. n. p-
manſerunt: qui ſe caſtrauerunt propter regna cælorũ. itaq̃ in albis erũt ueſtibus. Eo tempore ſententia domi
ni opere perfecta mõſtrabitur. Omne quod dedit mihi pater nõ perdã ex eo q̃q̃: ſed reſuſcitabo illud ĩ nouiſ
ſimo die: totũ uidelicet hominẽ quẽ totũ naſcendo ſuſceperat. Tunc ouis quæ perierat: & in ĩferioribus ob-
errabat: humeris Saluatoris tota portabitur. & quæ peccatis languida fuit: clæmentia iudicis ſuſtentabitur.
Tũc uidebũt illum: q̃ cõpunxerũt: q̃ clamauerunt Crucifige crucifige talem. Tribus & tribus cædẽt pectora
ipſi & mulieres eorũ: illæ mulieres q̃bus dnũs locutus eſt crucem portans. Filiæ hieruſalem nolite flere ſup
me: ſed ſuper uos flete & ſup filios ueſtros. Tunc angelorũ uaticiniũ cõplebit: q̃ ſtupẽtibus apoſtolis eũtem ĩ
cælũ dixerũt. hic Ieſus q̃ a uobis aſſũptus eſt in cælũ: ſic ueniet: quẽadmodũ uidiſtis eum euntem in cælum.

Quale eſt autē iccirco dominū dicere poſt reſurrectionē.xl.diebus comediſſe cū apoſtolis: ne phantaſma putaret'.& hoc ipſum qđ comedit in carne & in mēbris:uiſus eſt in phātaſmate cōfirmare:aut uerū eſt qđ uidebaſ:aut falſum.Si uer eſt:ergo uere comedit.Si autē falſum:quō res falſas oſtēdere uoluit: ut reſurrectionis ueritatē ꝓbaret?Nemo.n.falſo uerū probat.Ergo inqes & nos poſt reſurrectionē comeſturi ſumus. Neſcio. Nō enim ſcriptum eſt.& tamen ſi credaſ nō puto ſim comeſturus.Legi.n.nō eſſe regnū dei cibū & potum:repromittēs nobis:quæ oculus nō uidit:nec auris audiuit:nec in cor hois aſcenderunt.Moyſes & Helias q̄draginta diebus ieiunauerūt ac noctibus,hoc hoīum natura nō patiť.ſed qđ homini ipoſſibile eſt:deo ipoſſibile nō eſt.Sicut q futura p̄dicit:nō itereſt utrū poſt.x.annos an poſt centū uentura ꝓnūciet:qa una eſt ſentētia futuroꝝ.Sic q.xl.diebus pōt ieiunare & uiuere:imo nō pōt ieiunare:ſed uiuit uirtute dei:& æterno tpe poterit abſq; eſca & potu uiuere.Quare fauū comedit dominus ut reſurrectionē ꝓbaret:nō ut tuis faucibus mella ꝓmitteret,piſcē in prunis aſſum petiit:ut dubitātes cōfirmaret apoſtolos : q ad illū accedere nō audebant: qđ putarēt ſe ſpiritū uidere nō corpus.Archiſynagogi filia ſuſcitať:& cibū appetit.Lazarus q̄triduanus mortuus reſurgit:& prandēs īducit:nō qa apud īferos eluriebat:ſed qa difficultas opis ſcrupuloſitatē fidei inqrebat.Quō ueras manus & uerū oſtēdit latus:ita uere comedit cū diſcipulis:uere ambulauit cū Cleopha: uera lingua locutus eſt cū oībus:uero accubitu diſcubuit in cœna:ueris manibus accepit panem:benedixit:ac fregit:& porrigebat illis.Quia autē ab oculis repēte enanuit:uirtus dei eſt:nō umbræ & phantaſmatis . Alioqn & ante reſurrectionē:cū eduxiſſet eū de Nazareth:ut p̄cederet in ſupcilio montis: trāſiuit p medios.i. lapſus eſt de manibus eoꝝ.Nunqd iuxta Martionē dicere poſſumus:q; ideo natiuitas eius in phantaſmate fuerit:q; cōtra naturā qui tenebaſ elapſus eſt:qđ Magis licet:hoc domino nō licet?Apollonius Theaneus ſcribitur:q; cū ante Domitianū ſteterit in cōſiſtrio:repente nō cōparuit.Nolite potentiā domini Magoꝝ p̄ſtigiis adæq̄re:ut uideaſ fuiſſe qđ nō fuit:& puteť comediſſe ſine dētibus:ambulaſſe ſine pedibus:fregiſſe panē ſine manibus:locutū eſſe ſine lingua:& latus mōſtraſſe ſine coſtis.& quo mō inqes nō cognoſcebāt eum in itinere:ſi ipſum habebat corpus qđ habuit?Audi ſcripturā dicentē.Oculi eoꝝ tenebanť:ne eū cognoſcerēt. Et rurſū. aperti ſūt oculi eoꝝ:& cognouerūt eū.Nunqd alius fuit quādo nō cognoſcebať?Et alius quādo cognitus é? Certe unus atq; idē erat.Cognoſcere ergo & nō cognoſcere oculoꝝ fuit:nō eius q uidebať:licet & ipſius fuerit.oculos.n.tenebat eoꝝ:ne ſe cognoſcerēt.Deniq; ut ſcias errore q uerſabať in medio:nō corporis domini: ſed oculoꝝ fuiſſe clauſoꝝ:apti ſunt oculi eoꝝ inqt & cognouerūt eū. Vnde & Maria Magdalenæ q̄diu non cognoſcebat Ieſum:& uiuū quærebat inter mortuos:hortulanū putabat:agnoſcit:& dominū uocat. Poſt reſurrectionē Ieſus ſtabat in littore.diſcipuli in naui erāt.cæteris nō cognoſcētibus eū:dicit diſcipulus quē diligebat Ieſus Petro,dominus eſt.Prior.n.uirginitas uirginale corpus agnoſcit,idē erat: & nō idē oībus uidebatur.Statimq; ſubiungiť.& nemo audebat īterrogare eū tu qs es:ſciētes q; dominus eſt,nemo audebat:qa deū ſciebāt. Veſcebanť cū prandētē:qa hoīem & carnē uidebāt,nō q; aliter deus:aliter homo eſſet. Sed unus atq; idē filius dei,cognoſcebať ut hō:adorabať ut dominus.Scilicet nūc mihi philoſophandū eſt:incertos eſſe ſenſus noſtros:& maxime uiſum.Carneades aliqs ab īferis excitādus:ut ꝓferat remū in aqua fractū uideri:porticus lōgius anguſtiores:rotūdos ꝓcul turriū angulus:colūbaꝝ colla ad ſingulas cōuerſiones coloré mutātia. Cū Rhode Petrū nūtiaret:& apoſtolis diceret:ob piculi magnitudinē euaſiſſe nō credūt:phantaſmata ſuſpicanť.Porro q; clauſis īgreſſus eſt hoſtiis eiuſdē uirtutis fuit:cuius & oculis euaneſcere.Lynceus (ut fabulæ ferunt)uidebat trās parietem:dominus īgreſſus clauſis hoſtiis phantaſma fuerit:ītrare nō potuerit. Aquilæ & uultures trāſmarina cadauera ſentiūt,Saluator apoſtolos ſuos niſi hoſtiū aperuerit nō uidebit. Dic mihi acutiſſime diſputator.Quid eſt maius:tantā terræ magnitudinē appēdere ſup nihilū:& ſup aquaꝝ īcerta libraре:an deū trāſire per clauſam portā?An creaturā cedere creatori?Quod magis eſt tribuis: qđ minus eſt calūniaris.Petrus ſup aquas ambulat grādi & ſolido corpore.Mollis unda nō cedit:paululum fides dubitat:& ſtatim naturā ſuā corpus ītelligit:ut ſciamus ſup aq̄s nō corpus ambulaſſe:ſed fidē.Oro te q tantū cōtra reſurrectionē ſentiēs argumētaris ut nihil ſimpliciter mecū loq̄ris.Credis uere dominū reſurrexiſſe in eodē quo mortuus:quo ſepultus eſt corpore:an nō credis?Si credis:cur iſta ꝓponis p quæ reſurrectio denegatur?Si nō credis:qd ita īperitoꝝ animas & reſurrectionē caſſo noīe uentilas? Audi nuper de Martionis ſchola qdā ue inqt ei:qui in hac carne:& in his oſſibus reſurrexerit:gaudēs aīus ſtatim ītulit.Cōſepulti enim ſumus ; & cōſurreximus cū Chriſto p baptiſmū Animæ an carnis reſurrectionē dicis?Reſpōdit:nō ſolius animæ: ſed carnis quæ cum aīa renaſciť in lauacro.Et quo modo peribit:quæ in Chriſto renata eſt,Quia ſcriptū eſt ait.Caro & ſanguis regnū dei nō poſſidebūt.Attēde obſecro te qd dicaſ:caro & ſanguis regnu dei nō poſſidebunt. Nunqd nō reſurgent?Abſit:ſed nō poſſidebūt.Quare nō poſſidebūt?Quia ſequiť,neq; corruptio incorruptionē poſſidebit.tam diu ergo regnū dei nō poſſidebūt:q̄ diu caro tantū ſanguiſq; ꝓmāſerint. Cū autē corruptiuū induerit īcorruptionē:& mortale īduerit īmortalitatē:& lutū carnis in teſta fuerit excoctū : q prius graui pōdere premebať in terrā:acceptis ſpiritus pennis & immutationis nō abolitionis noua gloria uolabit ad deum.Et tūc implebitur illud quod ſcriptū eſt.Abſorpta eſt mors in uictoria.Vbi eſt mors cōtentio tua? Vbi eſt mors aculeus tuus?Præpoſtero ordine de animarum ſtatu & carnis reſurrectione reſpōdimus.omiſſiſq; principiis epiſtolæ:tota nobis cōtra egregios tractatus eius fuit diſputatio,Maluimus enim de dei rebus q̄ de nr̄is iniuriis dicere.Si peccauerit hō in hoīem rogabūt pro deo ad dominū.Si autē in deū peccauerit: qs orabit ꝓ eo?Nūc e diuerſo ſunt oīa:noſtros aduerſarios īmortali odio pſequmur,blaſphemātibus deū clæmē tē porrigimus manū.ſcribit ad Theophilū eṗm apologiā:cuius iſtud exordiū eſt.Tu qđē ut hō dei:& apoſtolica ornatus gratia:curā oīum eccleſiaꝝ:maxime eius q in Hieroſolymis ē ſuſtines:cū iple pluribus ſolicitudinibus eccleſiæ dei:quæ ſub te eſt:deſtrīgaris,laudat faciem ; ad perſonam principum trahit:tu qui regulas

quæris eccleſiaſticas:& Niceni cõcilii canonibus uteris:& alienos clericos & cũ ſuis epiſcopis cõmorãtes niteris uſurpare:reſpõde mihi:ad alexãdrinũ epiſcopũ palæſtina qd pertinet? Niſi fallor:hoc ibi decernit:ut palæſtinæ metropolis cæſarea ſit:& totius orientis antiochia. Aut igit ad cæſariẽſem epiſcopũ referre debueras: cui ſpreta cõmunione tua cõmunicare non noueras. Aut ſi procul expetendũ iudiciũ erat:ad Antiochiã potius litteræ dirigendæ. Sed noui cur Cæſareã:cur Antiochiã nolueris mittere. ſciebas qd fugeres: qd uitares. maluiſti occupatis auribus moleſtiã facere:q̃ debitũ Metropolitano tuo honorẽ reddere. Nec hoc dico:q̃ p̃ter amicitias:quæ ſuſpitionẽ generãt:quicq̃ in generatiõe reꝑhendã. ſed qa apud iterrogãtes magis & p̃ſentes te purgare debueras. Miſiſti religioſiſſimũ hoiem Iſidoꝝ præſbyteꝝ:uirũ potentẽ tam ex ipſa iceſſus & habitus dignitate:q̃ diuinæ itelligẽtiæ:curare etiã eos:q aĩo uehemẽter ægrotant:ſi tamen ſenſum ſui langoris habeãt. Homo dei mittit hoiem dei. nihil itereſt inter p̃ſbyteꝝ & epiſcopũ. eadẽ dignitas mittentis & miſſi. hoc ſatis ſperite:in portu ut dicit naufragiũ. Iſte Iſidorus q in cælũ tuis laudibus tollit:idipſum infamat Alexãdriæ:qd in hieroſolyma. ex quo non legatus aduenire uidet:ſed ſocius. Alioqn p̃ferant & lr̃æ manu eius ſcriptæ quæ qdẽ ante tres mẽſes legatiõis ad nos directæ erãt:portantes errorẽ. Vincentio p̃ſbytero redditæ ſunt. quæ uſq; hodie ab eo tenent:q̃bus cohortat ducẽ exercitus ſui:ut ſup petrã fidei ſtabili perſiſtat gradu: nec noſtris minis terreat. Pollicet ſe ante q̃ legatiõis eſſet ulla ſuſpitio:uentuꝝ Hieroſolymã:& aduentũ ſuũ ilico aduerſarioꝝ cuneos ꝓterendos. Et iter cætera his etiã uerbis utit. Quõ fumus in aere diſſoluit:& cæra ad uiciniã ignis. ita diſſipabit qui ſemp eccleſiaſticæ fidei reſiſtẽs:nũc p hoies ſimplices eandẽ fidẽ inquietare conat. Rogo te lector:q hoc ſcribit:ante q̃ ueniat:qd tibi uidet? An aduerſarius uel legatus? Iſte eſt quem nos piiſſimũ uel religioſiſſimũ:& ut uerbũ exprimamus e uerbo deicolã poſſumus dicere. Iſte eſt hõ diuinæ itelligẽtiæ:tam potens:& tãta inceſſus ac habitus dignitate:ut q̃ſi ſpiritalis Hippocrates langorẽ aĩaꝝ noſtrarũ ſua potuerit præſentia mitigare. Si tamẽ nos uoluerimus ſuæ medicinæ acqeſcere:curet ſe tali medicamine: q etiã alios curare cõſueuit. Nobis diuina illa itelligẽtia pro Chriſto ſtultitia eſt. Libẽter noſtra ruſticitate lãguemus:ne collyrio ueſtro ipie uidere diſcamus. tuæ uero ſanctimoniæ ꝓ optima uolũtate: q̃ſi ad finẽ uſq; ꝓducta ſit. depcamur dominũ in ſanctis locis nocte & die:ut reddat pfectã mercedẽ: & coronã uitæ largiat. Recte gratias agis. niſi. n. ueniſſet Iſidorus tu in tota palæſtina tam fidelẽ ſodalẽ nõ inueniſſes. niſi ille tibi ꝓmiſſum apportaſſet auxiliũ:hæreres apud turbã ruſticoꝝ:quæ ſapientiã tuã intelligere non poſſet. Nec ipſa apologia:de qua nunc ſermo eſt:Iſidoro præſente:& multũ collaborãte dictata eſt. ipſe idẽ eſt dictator & baiulus litteraꝝ. Cũ ergo huc ueniſſet:& acceſſiſſet ad nos tribus uicibus:& admonuiſſet tam diuinæ ſapiẽtiæ tuæ:q̃ ꝓpriæ itelligentiæ habẽtia uerba medicinã:nec ꝓfuit alicui:nec ꝓfuit ei quicq̃. ideoq; ad tres uices dicit ad nos acceſſiſſe. ut & ĩ ueniẽdo myſticũ numeꝝ cõſeruaret. q theophili epiſcopi mãdatũ nobis loqbat: litteras ad nos ab eo miſſas noluit reddere. Cũq; diceremus:ſi legatus es:redde legationis epiſtolas. ſi epiſtolã nõ habes:quo modo legatũ te ꝓbabis? Reſpõdit ſe hr̃e qdẽ litteras ad nos. adiuratũ tamẽ ab hieroſolymoꝝ epiſcopo:ne nobis eas redderet. En legati cõſtãtia:q ut pacẽ faceret:& ſuſpitionẽ in alterã partẽ fauoris excluderet:æquũ ſe utriſq; tribuit. & quia ſine emplaſtro uenerat:& medicoꝝ armameta nõ habebat: iccirco eius medicina nõ ꝓfuit. Hieronymus inqt & q cũ eo ſunt:& ſecreto & corã oĩbus frequẽtiſſime:& ſub iuriſiurãdi teſtificatione ſatis ei fecerũt:q̃ nunq̃ de uobis ambiguitatẽ aliquã habuerit fidei dicentes. quo modo quo tẽpore quãdo cõmunicabamus ei: & tũc ſimiliter eundẽ affectũ habebamus de ratiõe fidei. Videte qd faciat cõcordia dogmatũ. Iſidorus q ut hæc ſignificaret:eius ſocius erat:homo dei & p̃ſbyter theoſebeſtos & uir potẽs & ſacro ac uenerabili iceſſu & diuinæ itelligẽtiæ & hippocrates chriſtianoꝝ uocat. Ego miſellus dum in ſolitudine deliteſco:a tanto põtifice repẽte trũcatus:p̃ſbyteri nomẽ amiſi. & tamẽ iſte Hieronymus cũ pãnoſa turba & ſordidatis gregibus qd Iſidoro illi fulmini auſus eſt reſpõdere:ait ne forte ille nõ crederet:& oppri meret eos p̃ſentia:& mole corporis ſui:nõ ſemel:ſed frequẽtiſſime iurauerũt ſe eũ:de quo quæſtio erat: ſcire orthodoxũ:nec unq̃ in ſuſpitiõe habuiſſe hæreſeos. O apertũ ipudenſq; mẽdaciũ. O teſtimonium pro ſe nec Catoni creditũ. In ore enim duoꝝ uel triũ teſtiũ ſtat omne uerbũ. alicui ne dictũ:aut tibi aliquãdo mãdatũ eſt:q̃ ſine ſatiſſactiõe fidei cõmunionẽ tuã ſubiremus? Quãdo per uirũ diſertiſſimũ & chriſtianiſſimũ Archelaũ comitẽ q ſequeſter pacis erat cõditus locus fœderis fuit. nõne hoc in primis poſtulatũ eſt:ut futuræ concordiæ fides iaceret fundameta? Pollicitus eſt eſſe ſe uentuꝝ. Inſtabat dies paſchæ:frequẽs monachoꝝ turba uenerat:expectabaris in loco. qd faceres neſciebas. repẽte mãdaſti ægrotare te. neſcio qua algoris ut illa die te nõ poſſe uenire. Ludio nedũ eps hoc loquit? Pone uerũ eſſe qd dicis:perfrigeſcas. Eccleſiæ cauſam negligis? Tot uiroꝝ & chriſtianoꝝ & monachoꝝ patientiã tentas? Noluimus tibi occaſionẽ dare. uidebamus. n. ſtropham dilatiõis tuæ. iniuriã patiẽtia uicimus. qd ſcribit Archelaus? Monet altero & tertio die manere:ſi uelles uenire:& ille occupatus(mulierecula. n. uenire nõ ceſſauit)dum nauſeã euaſiſſet:noſtri penitus oblitus ẽ. poſt duos ergo mẽſes tandẽ expectatus uenit Iſidorus:q non ut tu fingis pro te teſtimoniũ:ſed cauſam poſtulatæ ſatiſſactiõis audiuit. Cũ. n. obiiceret nobis q̃re ei cõmunicaſtis ſi hæreticus erat: Audiuit ab oĩbus:cõmunicauimus nihil de hæreſi ſuſpicantes. Poſtq̃ uero a beato papa Epiphanio cõuẽtus tam ſermone q̃ litteris reſpõdere cõtẽpſit:cũctis monachis ab eodẽ Epiphanio ſcripta uenerũt. ut abſq; ſatiſſactiõe fidei:nullus ei temere cõmunicaret. p̃ſto ſunt lr̃æ:nec ſup hac re dubitari põt. Hæc ſunt q̃ fratrũ turba reſpõdit:nõ ut tu arguẽtaris:ex eo te nõ eſſe hæreticũ:qa aliquãdo nõ dictus ſis. hac. n. rõne ægrotare nõ debebit: q ante ægrotationẽ ſanus fuit. Quãdo autẽ cæptũ eſt de ordinatiõe Paulinianĩ:& alioꝝ q cũ eo ſunt uẽtilari: tũc uidẽtes ſe reꝓhẽdi:cũ ꝓpter caritatẽ atq; cõcordiã cõcederent eis oĩa:hoc autẽ ſolũ expeterẽt:ut licet ab aliis cõtra regulas ordiati eſſent:tamẽ ſubiicerẽt eccleſiæ dei:ut nõ ſciderẽt eã:neq; ꝓpriũ ſibi facerẽt pricipatũ. In hoc oĩno acqeſcẽtes cœpunt ꝓponere de fide:& oĩbus notũ facere:q̃ ſi nõ arguerent ii q cũ Hieronymo præſbytero

erant: nil culparent in nobis. Sin autem arguerent erroris & culpæ: cum penitus non queant de istiusmodi quæstionibus disputare: satisfactione errati, pprii nō inuenientes ad ista cōfugerint: nō quo sperarēt nos posse cōuinci: sed famā nostrā lædere niterent. Quod pplexa oratio est: nemo uitiū iterptatoris putet. talis, n. & græca est. Interim ego gaudeo: q̄ qui me decollatū putabā: subito mihi præsbyteri caput uideo repositū. dicis uos oīno cōuinci nō posse: & uenire ad pliū phorrescis. si causa discordiæ: nō ex dissentione fidei est: sed ex Pauliniani ut dicis ordinatiōe descēdit: quæ tāta stultitia est uolētibus occasione dare: nolle respōdere? cōfitere fidē? sed tamē respōde qd' quæreris: ut oībus luceat: nō de fide: sed de ordinatiōe esse certamē. q̄diu enim interrogatus de fide tacueris: potest tibi dicere aduersarius: nō est ordinationis causa: sed fidei. Si ordinationis causa est stulte facis: de fide interrogatus tacere. si fidei stulte prætēdis ordinationem. Porro qd' dicis te petisse ut subiicerent' ecclesiæ dei: & nō scinderēt eā: neq; propriū sibi facerēt principatū: de q̄bus dicas nō satis intelligo. si de me & de p̄sbytero Innocētio: satis multo dormisti tēpore: q̄ post annos tredecim nūc excitatus hæc loqueris. ob id enim & ego Antiochiā: & ille Constantinopolin urbes celeberrimas deseruimus: non ut te in populis prædicantē laudaremus: sed ut in agris & in solitudine durescētia peccata deflentes: Christi in nos misericordiā deflecteremus. Si autē de Pauliniano tibi sermo est: uide eū episcopo suo esse subiectū: uersari Cypri: ad uisitationē nostrā interdū uenire: nō ut tuū: sed ut alienū: eius uidelicet a quo ordinatus est. q̄ si hic etiā esse uoluerit: & in exilio nostro quietus in solitudine uiuere: qd tibi debet: nisi honorē quē oībus debemus Episcopis? Fac a te ordinatū: idē ab eo audies: qd' a me misello hoīe sanctæ memoriæ Episcopus Paulinus audiuit. Num rogaui te ut ordinarer? Si sic præsbyteq; tribuis: ut monachū nobis nō auferas: tu uideris de iudicio tuo. Sin autē sub noīe præsbyteri tollis: & mihi ppter qd' sæculū dereliqui: ego habeo qd' semper habui: nullū dispendiū in ordinatione passus es. & nō inq̄t scinderēt eam: neq; propriū sibi facerēt principatū. Quis scindit ecclesiā? Nos quoq; oīs domus Bethleē in ecclesia cōicat? An tu: q̄ aut bene credis: & supbe de fide taces: aut male: & uere scindis ecclesiā? Nos scindimus ecclesiā: qui ante paucos menses circa dies Penthecosten cū obscurato sole: oīs mūdus iam iāq; futuq; iudicē formidaret: q̄draginta diuersæ ætatis & sexus præsbyteris tuis obtulimus baptizādos? & certe quinq; p̄sbyteri erant in monasterio: qui suo iure poterant baptizare: sed noluerūt quicq̄ cōtra stomachū tuū facere: ne & hæc tibi de fide reticendi daretur occasio. An tu potius scindis ecclesiā: q̄ p̄cepisti Bethleē præsbyteris tuis: ne cōpetētibus nostris in pasca baptismū traderent: quos nos Diospolin ad cōfessorē & episcopū misimus Dionysiū baptizādos. Ecclesiā scindere dicimur: q̄ extra cellulas nostras: locū ecclesiæ nō habemus? At tu scindis ecclesiā: q̄ mandas clericis tuis: ut si quis Paulinianū ab Epiphanio episcopo consecratū p̄sbyteq; dixerit: ecclesiā prohibeat' intrare. ex quo tēpore usq; in præsentē diē uidemus tantū specū domini: & hæreticis intrātibus suspiramus procul positi, nos ne sumus: q̄ ecclesiam scindimus? An ille qui uiuis habitaculū: mortuis sepulchrū negat? qui fratrum exilia postulauit? Quis potissimū illam ferā totius orbis ceruicibus iminentē cōtra nostras ceruices specialiter icitauit? Quis ossa sanctoq; & inoxios cineres scindēs hucusq; uerberari ab imbribus sinit? His nos blādimētis pastor bonus inuitat ad pacē: & ppriū arguit facere principatū: qui oībus episcopis rectā duntaxat fidē tenētibus & cōione & caritate sociamur. An tu solus ecclesia es: & q̄ te offenderit a Christo excludit? Si ad ppriū deuenimus principatū: ostende nos in parrochia tua habere episcopū. q̄ tibi nō cōmunicamus: fidei est. respōde & ordinationis erit. Occasionē quoq; fingūt aliā litteraq; q̄s dicūt sibi scripsisse Epiphaniū. q̄q̄ dabit ille rationē pro oībus quæ gesta sunt ante tribunal Christi: ubi maior & minor absq; ulla personaq; acceptione iudicabit'. & tamen quo modo possunt illius niti epistola: quā de ordinatione Pauliniani illicita: & illoq; qui cū eo sunt a nobis coargutus scripsit: sicut & ipsa epistola eius in exordio suo significat? Rogo quæ tanta est cæcitas cineritiis sicut aiunt tenebris iuoluta? Dicit nos occasionē fingere: & Epiphanii aduersus se litteras nō habere. statimq; subiungit: quo modo possunt illius niti epistola: quā de ordinatione Pauliniani illicita: & eoq; qui cū eo sunt: a nobis coargutus scripsit? sicut & ipsa epistola eius in exordio suo significat: nō habemus epistolā. Et quæ est illa epistola: quæ in exordio suo de Pauliniano loquit'? Est ne aliq̄d post exordiū: cuius tu times facere mētionē? A te est coargutus ætatis: qua Paulinianus erat. Præsbyteq; ordinas: & legatū mittis ac sociū: tantāq; habes fiduciā: ut ubi Paulinianū mētitus es pueq;: illuc pueq; mittas præsbyteq;. Itemq; Theosobiū Tyriæ ecclesiæ diaconū facis præsbyteq;: & cōtra nos armas: illiusq; in nos abuteris eloquentia. tibi soli licet ecclesiæ uiā calcare. tu quicq̄d feceris: norma doctrinæ est. nō erubescis ante tribunal Christi iudicandū tecū Epiphaniū ꝓuocare? Quæ sequunt' post hoc capitulū: hæc sunt. mēsæ suæ & domus cōtuberniū iputat Epiphanio: scribitq; eū nunq̄ esse secū de Origenis dogmatibus locutū: & sui iurisiurādi testificatione cōfirmat dicens: ne suspitionē quidē (sicut deus testis est) puersæ in nos fidei se habere mōstrauit. nolo respondere & arguere acriter: ne periurii episcopū conuincere uidear. Præsto sunt plures epistolæ Epiphanii. una ad ipsum: aliæ ad episcopos palæstinos: & nuper ad romanū pontificē. in q̄bus dicit se eum corā multis de dogmatibus arguētem: nō meruisse responsum: totūq; nostræ paruitatis testis est monasterium.

Beati Hieronymi præsbyteri ad Theophilū papam Alexandrinū Apologia. In qua calūnias Ioannis hierosolimitani refellit: & Origenis sectatorem ostēdit. XXIII.

Pistola tua hæreditatis dominicæ te indicans possessorē: qui pgens ad patrem apostolis loquebat': Pacē meā do uobis: pacē meā relinquo uobis. illius quoq; felicitatis compotem te esse testata est: in quā beati pacifici nuncupant'. Blādiris ut pater: erudis ut magister: Instruis ut pontifex. Veniſti ad nos nō in maiestate uirgæ: sed in spiritu benignitatis & lenitatis & māsuetudinis: ut humilitatem Christi: primo statim sermone resonares. Qui mortalium genus. nō fulminās & tonās: sed in p̄sepe uagiens & iacēs saluauit in cruce. Legimus enim in typo illius ante p̄dictum. Memento domine Dauid: & omnis mansuetudinis eius.

E in ipſo poſtea p̄ſentatū eſt.diſcite a me:qa mitis ſum:& humilis corde. Vnde & multa de ſacris uoluminibus ſup pacis laude pſtringēs:ac p uarios ſcripturaꝝ campos more apum uolās qcqd dulce & aptu cōcordiæ fuit artifici eloqo meſſuiſti. A te currētes igit̄ ad pacē imitati ſumus. Expoſita ad nauigandum uela: crebrior exhortatiōis tuæ aura cōpleuit:ut nō tam retractātibus & faſtidioſis:q̄ ut auidis & plenis faucibus:dulcia pacis fluēta biberemus. Veꝝ qd faciemus:in quoꝝ poteſtate uolūtas tantū pacis eſt:nō effectus? Et q̄q̄ uoluntas quoq; apud deū ꝓpoſiti ſui mercedē habeat:tamē impfectū opus etiā uolētes mœrore cōtriſtat. Quod ſciēs & apoſtolus pfectiſſimā uidelicet pacē in utriuſq; partis uoluntate cōſiſtere:quantū inqt ex nobis eſt:cū oibus hoibus pacē habētes. El ꝓpheta:pax pax. Et ubi eſt pax? Nihil.n.grāde eſt:pacē uoce p̄tēdere: & opere dectruere. Aliud īniti:aliud demōſtrare. uerbis ſonare cōcordiā:re exigere ſeruitutē. Volumus & nos pacem. Et nō ſolū uolumus:ſed rogamus. Sed pacē chriſti:pacē uerā:pacē ſine inimicitiis:pacē in q̄ nō ſit bellū inuolutū. Pacē q̄ nō aduerſarios ſubiicit:ſed amicos iūgit. Quid dominationē pacē uocamus. & nō reddimus uni cuiq; rei uocabulū ſuū? ubi odiū eſt:appellent̄ inimicitiæ. ubi caritas:ibi tantūmodo pax uocet̄. Nos nec eccleſiā ſcindimus:neq; a patrū cōmuniōe diuidimur. Sed ab ipſis(ut ita dicā)cunabulis:catholico ſumus lacte nutriti. Nemo nāq; magis eccleſiaſticus eſt:q̄ q nunq̄ hæreticus fuit. Sed ignoramus abſq; caritate pacē: ſine pace cōmunionē. Legimus quoq; in euāgelio. Si offers munus tuū ad altare:& ibi recordatus fueris: quia frater tuus habet aliqd aduerſum te:dimitte ibi munus tuū corā altari:& uade prius reconciliari fratri tuo. Et tūc ueniens offer munus tuū. Si munera noſtra abſq; pace offerre nō poſſumus: q̄to magis & Chriſti corpus accipe? Qua cōſcientia ad euchariſtiā chriſti accedā:& reſpōdebo amen: cū de caritate dubitem porrigentis? Quæſo te:ut patiēter me audias:nec ueritatē adulationē putes. Quiſq̄ ne tibi inuitus cōmunicat? Quiſq̄ ne extēta manu uertit faciē? & iter ſacras epulas ludæ oſculū porrigit? Ad aduentū igit̄ ut reor tuū nō pauet monachoꝝ turba:ſed gaudet:certatim tibi ꝓcedunt obuiā. Et de heremi latibulis exeuntes:ſua te cupiūt humilitate ſupare. Quis eos cōpellit exire? Nōne amor tui? Quis p heremū ſepatos in unū cogit? Nonne tua dilectio? Amari.n.parēs debet. Amari parēs & ēps debet:nō timeri. antiqua ſententia eſt:qué metuit:qs odit. qué odit:periiſſe cupit. Vnde & in noſtris litteris cū initia paruuloꝝ in timore cōſiſtāt:pfecta dilectio foras mittit timorē. Nō quæras monachos tibi eſſe ſubiectos ideo magis ſubiectos habeas. Tu offers oſculū: illi colla ſubmittūt. Exhibes militē:& ducē ipetras:q̄ſi unus in pluribus es:ut ſis unus ex pluribus. Cito īdignat̄ libertas:ſi opprimit̄. Nemo plus ipetrat a libero:q̄ qui ſeruire nō cogit. Nouimus canones eccleſiaſticos. Nō ignoramus ordines ſinguloꝝ:& lectiōe & quotidianis exēplis uſq; ad hāc ætatē multa didicimus: multa expti ſumus:q in ſcorpionibus cedit:& lūbis patris habere ſe putat digitos groſſiores:cito regnū māſueti Dauid diſſipat. Certe romanus populus ne in rege qdē ſupbiā tulit. Dux ille Iſrahelitici exercitus:qui decē plagis afflixerat ægyptū:& ad cuius iperiū cælū & terra & maria ſeruiebāt:inter cūctos hoies: quos tunc terra genera-uit:māſuetiſſimus p̄dicatur. Et ideo p.xl.annos obtinuit principatū:qa poteſtatis ſupbiā lenitate & manſuetudine tempabat. Lapidabat̄ a populo:& pro lapidātibus rogabat:quia potius deleri ipſe uult de libro dei:ne cōmiſſus ſibi grex pereat. Cupiebat illū imitari paſtorē:quē ſciebat etiā errātes oues ſuis humeris portaturū. Paſtor inqt bonus ponit animā ſuā pro ouibus ſuis. Boni qppe paſtoris diſcipulus optat anathema eſſe ꝓ fratribus ſuis atq; cognatis:q ſunt Iſrahelitæ ſecundū carnē. Et ſi ille ꝓpire cupit:ne perditi pereāt:quanto magis bonis paſtoribus nimietate ꝓuidendū eſt:ne ad iracundiā ꝓuocēt filios ſuos? & nimietate diuitiæ etiā leniſſimos aſperos eſſe cōpellant? Epiſtola cogit me breuius loq. Dolor lōgius. ſcribit in ſuis illis ut ille uult pacificis:ut ego ſentio mordaciſſimis lieteris:qd̄ nunq̄ a me læſus ſit:nec dictus hæreticus. Quoniā igit̄ modo me ipſe lædit:ægrotantē morbo peſſimo? & rebellē eccleſiæ uentilās:ab aliis laceſſitus accurrit aduerſariis parcere:lædere nō lædentē? Ante q̄ ordinaret̄ frater meus:nunq̄ dixit fuiſſe iter ſe & ſanctū papā Epiphaniū de dogmatibus quæſtionē. Et q̄ eū ratio cōpellebat:ſicut ipſe tamē ſcribit:inde iter populos diſputare unde nemo q̄rebat? Scit.n.prudētia tua piculoſas eſſe huiuſmodi q̄ſtiones:& nihil eſſe tutius q̄ tacere:niſi forte neceſſe eſt loq de grādibus. Certe qd̄ illud tantū igeniū flumenq; eloquētiæ fuit:ut in uno eccleſiæ tractatu cuncta cōprehēdiſſe ſe dicit:de qbus ſingulis nouimus eruditiſſimos uiros infinita uerſuū milia cōſcripſiſſe. Sed hoc qd ad nos? Nouerit ille q audiuit:ſciat ipſe q ſcripſit:meq; ab accuſatiōe ſui ipſe etiā liberet. Ego nec interfui:nec audiui. Vnus e populo ſum:imo ne unus qdē:qa multis clamātibus tacui. Cōſeramus arguētis accuſantiſq; ꝓſonas. & cuius uel meritū uel uita uel doctrina:p̄ceſſerit:illi magis accōmodemus fidē. Vides ne q; clauſis ut dicit̄ oculis:ſūma quæq; pſtringā:nō tam eloquēs qd̄ mente cōcepit:q̄ īdicans qd reticeā? Intellexi te:& ꝓbaui diſputationē tuā. qd̄.n.eccleſiaſticæ paci cōſuleres: q̄ſi ſireneos cantus obturata aure ꝑtranſis. Alioquin qa a parua ætate ſacris litteris eruditus es:noſti quo ſenſu unūquodq; dicat̄:quō in ambiguis ſententiis tuus ſermo liberatus:& aliena nō dānet:& noſtra nō deneget. Sed fides pura & apta nō quærit ſtrophas & arguēta uerboꝝ. Quod ſimpliciter credit̄:ſimpliciter cōfitendū eſt. Poterā qdē libere ꝓclamare: & iter gladios quoq; igneſq; babylonios dicere:cur aliud reſpōdet̄ q̄ q̄rit̄? cur nō ſimplex nec apta cōfeſſio? Totū timet:totū tēperat:totū relinqt ambiguū:& q̄ſi ſup ariſtas gradit̄. Verū ſtudio & appellatiōe pacis:ſeruēte ſtomacho uerba nō quo modo q̄runt̄ reſpōdet:ac libere lædere læſus ipſe nō audet. ego interim ſileo. nūc & diſpēſationē meā uel ipēritiā ſimulabo uel metū. qd mihi accuſanti facturus eſt:q ut ipſe teſtat̄ laudāti detrahit? Tota eius epiſtola nō tā expoſitiōe q̄ noſtris plena eſt cōtumeliis:nomē meū abſq; ullis officiis qbus nos iuicē palpare ſolemus hoies frequēter aſſumit̄:carpit̄:uēitilat̄:q̄ſi de libro uiuētiū deletus ſum. Sed illū meæ lītæ ſuggillauerūt:aut iſtiuſmōi nugas unq̄ q̄ſierim:q ab adoleſcētia in monaſterii clauſus cellulis magis eſſe uoluerī aliqd:q̄ uideri. Quoſdā ex nobis ſic cū honore appellat:ut laceret:q̄ſi & nos nō poſſimus ea dicere:q nemo tacet.e ſeruo clericū factū criminat̄:cū & ipſe nōnullos eiuſcemōi clericos habeat. & Honeſtiū legerit

inter Pauli renatum uincula diaconum cœpisse esse de seruo. Sed sycophantam iactitat, & ne probare cogat: audisse se dicit. o si & mihi liberet diceret: quæ multi clamitãt: & aliorũ maledictis acqescere: iam & nos intelligeret scire: quæ oẽs sciũt, & me quoq; audire: quæ nullus ignorat. Dicit ei uelut p̃mia pro calúnia restituta. Quis tá argutũ & callés nõ phorrescat igeniú? Quis táto põt eloquẽtiæ flumini respõdere? Quid est plus sustinere calúniá: an facere? Accusare quẽ postea diligas: an peccati ueniá tribuere? Quid minus ferendũ de sycopantha ædilẽ fieri: an cõsulẽ? Scit & ipse qd taceá: qd loq̃r: qd & ego audierim: qd̃ pro Christi metu fortasse nõ credá. Origené me arguit uertisse in latinũ, hoc nõ solus ego feci: sed & cõfessor Hilarius fecit, & tamen uterq; nostrũ noxia quæq; detrũcans: utilia trãstulit, legat ipse: si nouit. Arbitror, n. eũ assidua cõfabulatione & quotidiano latinorũ cõmortio Romanũ nõ ignorare sermonẽ. Aut si certe penitus nõ ibibit: iterp̃tẽt ei q̃ solét. & tũc sciet & me in hoc ipso laudandũ esse: qd̃ detrahit. Sicut. n. p interp̃tationé & idiomata scripturarũ Origeni semp attributa trãsiui: sic ipietaté dogmatũ cõstãtissime abstuli: sic ueritaté seruaui. Nunqd ego in turba mitto Origené? Nunqd ut cæteros tractatores scio me: aliter hre apostolos: aliter relictos tractatores? Illos semp uera dicere: istos in q̃busdã ut hoies errare. Nouũ defensiõis genus: sic Origenis uitia nõ negare: ut cũ illo cæteros criminis uidelicet qué aperte defendere nõ audeas: multorũ simili errore tuearis. Sex milia Origenis tomos nõ poterat quisq̃ legere: quos ille nõ scripsit, faciliusq; credo testé huius sermonis q̃ auctorem esse métitũ. Fratré meũ causam dicit esse discordiæ, hoiem qui qescit in monasterii cellula: & clericatũ nõ honoré interp̃tat̃: sed onus. cũq; nos usq; ad p̃senté diẽ ficta pacis ostẽsione lactauerit: occidétaliũ sacerdotũ cõmouit aures: dicés eũ adolescentulũ & pene puerũ in parrochia sua Bethleé p̃sbyterũ cõstitutũ. Si hoc uerũ est: cúcti Palæstini episcopi nõ ignorãt. Monasteriũ. n. sancti papæ Epiphanii noie uetus addictũ: in quo frater meus ordinatus est p̃sbyter in Eleutropolitano territorio: & nõ in Helienſi sitũ est. porro ætas eius: & beatitudini tuæ nota est. & cũ ad. xxx. annorũ spatia iam puenerit: puto eã in hoc nõ esse reprehendendã: q̃ iuxta mysteriũ assumpti hois in Xp̃o pfecta est. Recordet̃ legis antiquæ: & post. xxv. annos a leuitica tribu eligi in sacerdotiũ, puidebit. Aut si in hoc testimonio solo hebraicã sequit̃ ueritaté: nouerit. xxx. annorũ fieri sacerdoté. Ac ne forsitan dicat: uetera trãsierũt: & facta sunt oia noua: audiat cũ Thimotheo: adolescentiã tuã nemo cõtẽnat. Certe ipse quãdo eps ordinatus est: nõ multũ ab ea in q̃ nũc frater meus é: distabat ætate. Vel si hoc in episcopis licet: in p̃sbyteris nõ licet: ne p antiphrasin a suo noie discrepare uideant̃: cur ipse aut eius aut minoris ætatis: & qd̃ his amplius est: ministrũ alterius ecclesiæ ordinauit p̃sbyterũ? Quod si nõ potest pacẽ habere cũ fratre: nisi cũ subdito: & ordinatiõis suæ ep̃m renuente: ostédit se nõ tam pacẽ cupere: q̃ sub pacis occasiõe uindictã. Nec alterius qetis & pacis ocio esse cõtentũ: dũmodo integrũ habeat: qd̃ minat̃: etiã si ipse eũ ordinasset: & hic secreti amator qescere uellet ne quicq̃ exerceret. q̃ si ecclesiá scinderet: nihil ei deberet præter honoré: cũctis sacerdotibus debitũ. Hucusq; anfractus eius ímo categoria & lacinioſus cõtra nos sermo, ptractus est. Cui ego qdẽ epistola breuiter præteriens respõdi. Vt ex iis quæ dixi itelligat qd tacuerí: & nouerit nos hoies esse rõnale aal: & prudẽtiá suá posse itelligere. Nec ita obtusi cordis ut istar brutorũ animaliũ: uerborũ tantũ sonũ: & nõ sentẽtias audiamus. Nũc quæso te ut ueniã tribuas dolori meo. Et si supbũ est respõdisse: multo sit supbius accusasse: q̃q̃ ita respõderim: ut silentiũ meũ potius indicauerim: q̃ sermonẽ. Quid procul pacé quærũt: & uolũt eã nobis ab aliis iperari? Sint pacifici: & ilico pax sequet̃. Cur noie sanctitatis tuæ cõtra nos pro terrore abutunt̃? Et cũ epistola tua pacẽ & mansuetudiné sonet: illorũ uerba duritiẽ cõminant̃? Deniq; q̃ pacificas & ad cõcordiá ptinétes: p Desideriũ p̃sbyterũ litteras nobis miseris: hinc probamus q̃ illis q pacé uelle hre se falso iactãt: eas reddere noluerũt. Eligát itaq; q̃ uolũt. aut boni sumus: aut mali. Si boni: dimittãt qescere. Si mali: qd malorũ æxpetũt societaté? q̃tũ ualeat humilitatis exẽplũ didicit: q nũc dissimulat: q suo cõsilio olim disiuncta sociauit, pbat se nũc ad alterius uoluntaté copulata discerpere. Nup nobis postulauit & ipetrauit exiliũ: atq; utiná íplere potuisset: ut sicut illi uolútas imputat̃ pro ope: ita & nos nõ solũ uolútate: sed & effectu coronã haberemus exilii; fundẽdo magis sanguiné & patiẽdo: q̃ faciẽdo cõtumelias. Xp̃i fundata est ecclesia: pfecutiõibus creuit: martyriis coronata é. Aut si isti soli: iuxta quos legimus: amãt rigoré: & nõ nouerũt pfecutionẽ sustinere: sed facere: sunt & hic Iudæi: sunt uariorũ dogmatũ hæretici: & maxime ipurissimi Manichæi: cur eorũ: ne uerbo qdẽ quépiá audent lædere? nos solos expellere cupiunt? Nos soli q ecclesiæ cõicamus: ecclesiá scindere dicimur. oro te nõ æqua est ista postulatio? Vt aut illos nobiscũ expellãt: aut nos cũ illis teneãt: nisi q̃ in eo magis honorãt: quos saltẽ ab hæreticis exilio separant. Monachus proh dolor monachis: & minat̃ & iportat exiliũ. Et hoc mõachus apostolicã cathedrã habere se iactãs. non nouit tyrocinatio ista succumbere: & ipendẽti gladio magis ceruices: q̃ manus subiicit. Quis. n. monachorum nõ exul patriæ: nõ exul est mundi? Quid necesse est auctoritate publica: & rescripti impẽ diis: & toto orbe discursibus? tangat saltem digitulo: & ultro exhibemus. Domini est est terra & plenitudo eius. Christus loco nõ tenet̃ iclusus. præterea qd scribis nos per te: & per romanã ecclesiã communicare ei a quo iubemur communione separari? Nõ necesse est ire tam longe: & hic in palæstina eodem modo ei iungimur. Et ne hoc quod procul sit: in uinculo Bethleem præsbyteris eius: quantũ in nobis est cõmunione sociamur. ex quo per ípicuũ est dolorem proprium causam ecclesiæ nõ putandum: nec stomachũ unius hominis: immo per illum aliorum generali ecclesiæ uocabulo nuncupandum. Quapropter quod in principio epistolæ dixi: etiã nunc repeto: nos uelle pacem Christi optare concordiam. & te rogare: ut illum moneas: pacem nõ extorquere: sed uelle. Sit præteritarum nostrarum contumeliarum dolore contentus. Et uetera uulnera saltem noua oblitteret caritate, sit talis qualis ante fuit q̃do nos suo arbitrio diligebat. Verba ei de alieno stomacho non fluant. Faciat quod uult: & non quod uelle compellitur. Aut quasi pontifex cunctis æqualiter imperet, aut quasi imitator apostoli; uniuersorum saluti ex æquo seruiat. Si talem se præbuerit; ultro præbemus manus:

extẽdimus brachia:amicos & parẽtes habeat:& ſentiat in Chriſto:ſicut oĩbus ſanctis:ita & ſibi nos eſſe ſubiectos.Caritas patiẽs eſt:caritas benigna eſt:caritas nõ æmulaſ:nõ inflaſ:oía ſuſtinet:oía credit: Cunctarum uirtutũ mater eſt caritas:& q̃ſi ſparſum triplex apoſtolica ſentẽtia roboraſ:Dicente:fides:ſpes:caritas.Credimus:ſperamus:atq; ita p fidẽ & ſpem dilectiõis uinculo copulamur.Iccirco enim & nos patrias noſtras dimiſimus:ut quieti abſq; ullis ſimultatibus in agris & in ſolitudine uiueremus,ut põtifices Chriſti:qui tamen recta fidẽ p̃dicant:nõ dominoꝝ metu:ſed patrũ honore ueneremur:ut deferamus epiſcopis:ut epiſcopis.& nõ ſub noĩe alterius:aliis q̃bus nolumus:ſeruire cogamur.Nõ ſumus tam inflati cordis:ut ignoremus qd debeatur ſacerdotibus Chriſti.qui enim eos recipit:nõ tam eos recipit:q̃ illũ:cuius epiſcopi ſunt.Sed contenti ſint honore ſuo.patres ſe ſciãt eſſe:non dominos:maxime apud eos:q ſpretis ambitionibus ſæculi:nihil quieti & ocio præferũt:Tribuat autẽ oĩonibus tuis Xp̃s deus oĩpotẽs:ut pacis nõ ficto noĩe: ſed uero & fideli amore ſociemur:ne mordẽtes inuicem conſumamur ab inuicem.

Beati Hieronymi præſbyteri ad Theophilum epiſcopum,in qua de litteris gratias agit: & cõtra Origenianos hæreticos excitat. Epiſtola.XXIIII.

Eatiſſimo papæ Theophilo Hieronymus Salutẽ.Meminit beatitudo tua:q; eo tẽpore: quo tacebas:
b nunq̃ ab officiis meis ſermo ceſſauerit.Nec cõſideraui:qd tu pro diſpẽſatiõe tũc faceres:ſed qd me facere cõueniret.Et nũc ſumptis dignatiõis tuæ epiſtolis:fructũ aliquẽ cœpiſſe me uideo euãgelicæ lectiõis.Si.n.duri iudicis ſententiã crebra mulieris inflexit petitio:quãto magis paterna uiſcera iterpellatiõe ſedula molliunt:qd de canonicis & eccleſiaſticis monitis gratias agimus?Quẽ.n.diligit dominus:corripit. & flagellat oẽm filiũ;quẽ recipit.Sed tamẽ ſcito nobis nihil eſſe antiquius:q̃ Chriſti iura ſeruare.nec patrũ tranſferre terminos:ſemperq; meminiſſe romanã fidẽ apoſtolico ore laudatã:cuius ſe eſſe participẽ alexãdrina eccleſia gloriaſ.Sup nefaria hæreſi:qd multã patientiã geris:& putas eccleſiæ uiribus incubãtes tua poſſe corrigi lenitate:multis ſanctis diſplicet,ne dum paucoꝝ pœnitentiã p̃ſtolaris:nutrias audaciã perditorũ. & uis facti robuſtior ſiat. Vale in Chriſto.

Theophili Epiſcopi ad Hieronymum:uictos Origenianos nuncians. Epiſtola.XXV.

Ilectiſſimo & amãtiſſimo fratri Hieronymo Theophilus epiſcopus.Sanctus epiſcopus Agatho cũ di
d lectiſſimo diacono Athanaſio in eccleſiaſtica directus eſt cauſa,quã cũ didiceris:nõ ambigo quin noſtrũ ſtudiũ probes:& in eccleſiæ uictoria glorieris.Nãq; Origenis hæreſim in mõaſteriis Nitriæ quidam furioſi hoĩes ſerere & fundare cupiẽtes:,pphetica phalce ſuccili ſunt.Quia recordati ſumus cõmonẽtis apoſtoli.Argue eos ſeuere.feſtina igit tu:& partẽ huius præmii recepturus:deceptos quoſq; emẽdare ſermonibus.Optamus:ſi fieri poteſt:in diebus noſtris catholicã fidẽ:& Eccleſiæ regulas cũ ſubiectis nobis populis cuſtodire:& oẽs nouas ſopire doctrinas.

Hieronymi ad Theophilũ gratulatoria pro detectis & uictis hæreticis. Epiſtola.XXVI.

Eatiſſimo papæ Theophilo Hieronymus.Nup tuæ beatitudinis p̃cepi ſcripta:emẽdãtia uetus ſilẽtiũ
b & me ad ſolitũ officiũ ,puocantia.Vnde licet p ſanctos ſres Pluſculũ Priſcũ & Subulũ tuus ſermo ceſſauerit:tamẽ qa uidimus illos zelo fidei cõcitatos raptim Palæſtinæ luſtraſſe regiões:& diſpſos reguloſ uſq; ad ſuas latebras p̃ſecutos:breuiter ſcribimus:q; totus mũdus exultet:& in tuis uictoriis glorieſ.Erectũq; Alexãdriæ uexillũ:& aduerſus hæreſim trophæa fulgẽtia gaudẽs populoꝝ turba ,p̃ſpectet. Macte uirtute:macte zelo fidei oſtẽdiſti qd hucuſq; taciturnitas diſpẽſatio fuit:nõ cõſenſus.Libere.n.reuerentiæ tuæ loquor.Dolebamus te nimiũ eſſe patientẽ:& ignorãtes magiſtri gubernacula:geſtiebamus in interitũ p̃ditorum.Sed ut uideo exaltaſti manũ diu:& ſuſpẽdiſti plagã ut ferires fortiter.Sup ſuſceptiõe cuiuſdã: non debes cõtra urbis huius dolere põtificẽ qui nihil tuis litteris p̃cepiſti.& temerariũ fuit:de eo qd neſciebat ferre ſententiã:tamen reor illũ nec audere:nec uelle te in aliquo lædere.

Beati Hieronymi præſbyteri reſponſiua increpationis hæreticoꝝ ſuſcipientis officiũ;& illius ſententiam Romani pontificis fidei cõgruere cõgratulantis. Epiſtola.XXVII.

Eatiſſimo papæ Theophilo Hieronymus.Duplicẽ mihi gratiã beatitudinis tuæ litteræ p̃ſtiterunt:q;
b & ſanctos & uenerabiles Agathonẽ ep̃m:& diaconũ Athanaſiũ habuerint portitorẽ:& aduerſum ſceleratiſſimã hæreſin, zelũ fidei demõſtrarint. Vox beatitudinis tuæ in toto orbe p̃ſonuit:& cũctis xp̃i eccleſiis lætãtibus:diaboli uenena ſiluere.Nequaq̃ amplius antiquus ſerpẽs ſibilat: ſed contortus & euiſceratus in cauernaꝝ tenebris deliteſcẽs:ſolẽ claꝝ ferre nõ ſuſtinet.Qui qdẽ ſup hac re:& ante q̃ ſcriberes:ad occidentẽ epiſtolas miſerã:ex parte hæreticoꝝ ſtrophas:meæ linguæ hoĩbus indicãs:ex diſpẽſatione dei factum puto:ut eo in tẽpore:tu quoq; ad Anaſtaſiũ papam ſcriberes.Et noſtrã dum ignoras:ſententiã roborares. Verũ a te nũc admoniti:magis ſtudiũ accõmodabimus:ut hic & procul ſimplices ab errore reuocemus. Nec timeamus ſubire odia quorundã.Nec.n.debemus hoĩbus placere:ſed deo:q̃q̃ ardẽtius ab illis defendaſ hæreſis:q̃ a nobis oppugneſ.Simulq; obſecro:ut ſi q̃ ſynodica habes:ad me dirigas: quo poſſim tanti põtificis auctoritate firmatus liberius & cõfidentius pro Xp̃o ora reſerare. Vincentius p̃ſbyter ante biduũ:q̃ hãc epiſtolã darem de urbe uenit:& ſuppliciter te ſalutat:crebroq; ſermone cõcelebrat Romã:& totã Italiam tuis poſt Xp̃m epiſtolis liberatam.Annitere ergo papa amãtiſſime atq; beatiſſime:& per oẽm occaſionẽ ad occidentales epiſcopos ſcribe:ut mala germina acuta:ut ipſe ſignificas:ſuccidere falce nõ ceſſent.

Theophili epiſcopi ad Hyeronymũ præſbyteꝝ:quod fugati ſint Origenis ſectatores. & quod hipocritas eiuſdem fautores euitet. Epiſtola.XXVIII.

d Omino dilectiſſimo:& amãtiſſimo fratri Hieronymo præſbytero Theophilus ep̃s.Didici q; & ſancti
tas tua nouerit Theodoꝝ mõachũ;eiuſq; ſtudiũ cõprobaui:qa cũ a nobis Romã nauigaturus exiret

noluit ante ꝓficiſci: niſi te & ſanctos fratres. q̃ tecū ſunt in monaſterio quaſi ſua uiſcera: amplexaretur & iui- 73
ſeret: quē cū ſuſceperis ꝓ eccleſiæ trāquilitate lætare. Vidit. n. cūcta Nitriæ monaſteria: & referre pōt conti-
nētiam & māſuetudinē monachorū. Quo mō extinctis & fugatis Origenis ſectatoribus: pax eccleſiæ reddi-
ta ſit: & diſciplina domini cōſeruet. Atq; utinā apud uos quoq; deponerēt hipocriſin: q̃ occulte dicunt ſubru
ere ueritatē. De quibus nō bene ſentientes in his regionibus fratres hoc me ſcribere ꝓuocarūt. Quā ob rem
cauete: & effugite huiuſcemodi hoīes. Et iuxta qđ ſcriptū eſt. Si quis nō affert ad uos eccleſiaſticā fidē: huic
ne aue dixeritis. Quāq̃ ex ſupfluo faciā: hæc tibi ſcribere: q̃ errātes potes ab errore reuocare: tamen nihil no
cet prudētes & eruditos uiros pro ſolicitudine fidei cōmoneri. Oēs ſres q̃ tecū ſunt noīe meo ſalutari uolo.

Epiphanii epiſcopi ad Hieronymū præſbyterū de profligatione Origenianæ hæreſeos ꝓ Theo-
philū ep̄m: cuius epiſtolā interſerit gratulātis. Epiſtola .XXVIIII.

Omino amātiſſimo filio: ac fratri Hieronymo: Epiphanius in domīo Saluteˊ. Generalis epiſtola: quæ
d ad oēs catholicos ſcripta eſt: ad te ꝓprie ꝓtinet: q̃ zelū fidei aduerſus cūctas hæreſes habēs Origenis
proprie: & Apollinaris diſcipulos aduerſaris. quorum uenenatas radices: & in altum defixam impie
tatē omnipotēs deus protraxit in mediū. Vt in Alexādria proditæ: in toto orbe areſcerēt. Scito enī fili cariſſi
me Amalech uſq; ad ſtirpē eē deletū: & in mōte Raphadin erectū trophæū crucis. Et. n. quo mō porrectis in
altū Moyſi manibus uincebat Iſrahel: ſic dominus cōfortauit famulū ſuum Theophilū: ut ſuper altare eccle
ſiæ Alexandrinæ cōtra Origenē uexillū poneret. Et impleretˊ in eo quod dicitˊ: ſcribe ſignū hoc. qa delebo fū
ditus Origenis hæreſim a facie terræ cū ipo Amalech. Et ne uidear eadē rurſus iterare: & ꝓlixiorem epiſtolā
texere: ipſa ad uos ſcripta direxi. ut ſcire poſſitis: quæ nobis ſcripſerit: & quātū boni ultimæ ætati meæ cōce
ſerit dominus. ut qđ ſemper clamabā: tanti pōtificis teſtimonio ꝓbareˊ. lā aūt puto & te aliquid operis edi-
diſſe: & iuxta prioré epiſtolā qua te ſuper hac re fuerā cohortatus: elimaſſe librū: qué tuæ linguæ hoīes legāt.
Audio. n. & ad occidēté quorūdam hominū naufragia peruenīſſe: qui non cōtenti ꝓditione ſua: uolūt plures
mortis habere participes. quaſi multitudo peccātiū ſcelus minuat: ut numeroſitate lignorū maior gehēnæ
flāma ſuccreſcat. Sanctos fratres qui tecum ſunt in monaſterio domino ſeruientes: & tecum & per te pluri-
mum ſalutamus.

Omino dilectiſſimo fratri & coepiſcopo Epiphanio Theophilus in domīo Chriſto ſaluteˊ. Dominus
d qui locutus eſt ad ꝓphetā Ecce cōſtitui te hodie ſup gētes & regna eradicare & ſuffodere & diſperde-
re: & rurſum ædificare ac plātare ſingulis tēporibus eādem: eccleſiæ ſuæ largitur gratiā: ut integrum
corpus cōſeruetˊ: & in nullo hæreticorū dogma tuū uenena ꝓualeāt. Quod qdē nūc uidemus expletū. Nā ec
cleſia Xp̄i quæ nō habet maculā neq; rugā aut aliquid iſtiuſmodi: egrediētes de cauernis ſuis Origenis colu-
bros euāgelico enſe truncauit: & ſecūdū Nitriæ monachorū agmē cōtagione peſtifera liberauit. Pauca ergo
ex his quæ geſta ſunt: in generali epiſtola quā ad oēs in cōe direxi: prout patiebatˊ anguſtia temporis compre
hēdi. Dignatiōis tuæ eſt quæ in huiuſcemodi certaminibus ſæpe ante nos pugnauit: & poſitos in prælio con
ſolari: & cōgregare totius inſulæ epiſcopos: ac ſynodicas litteras tā ad nos q̃ ad cōſtantinopolitanæ urbis epi
ſcopū. & ſi quos alios putaueris mittere: ut cōſenſu oīum & ipe Origenes noīatim: & hæreſis nefaria cōdēne
tur. Didici. n. q̃ calūniatores ueræ fidei Ammonius Euſebius & Eutinius nouo ꝓ hæreſi furore bacchantes
Cōſtātinopolim nauigarint: ut & nouos ſi quos uoluerint decipiāt. & ueteribus ſuæ ipietatis ſociis cōiungā
tur. Curæ igitur tuæ ſit: ut cūctis epiſcopis p̃ Iſauriā atq; Pāphiliā & cæterarū puinciarū quæ ī uicino ſūt: rei
ordiné pādas: & noſtrā (ſi dignū putas) epiſtolā ſubiicias. ut oēs uno ſpū cōgregati cū uirtute domini noſtri Ie
ſu chriſti tradamus eos ſathanæ in interitū ipietatis: quæ poſſidet eos. Et ut celerius noſtra Cōſtātinopolim
ſcripta peruenīāt: mitte induſtriū uirū & aliqué de clericis: ſicut & nos de ipſis Nitriæ mōaſteriis patres mo
nachorū cum aliis ſanctis & cōtinētiſſimis uiris miſimus: q̃ poſſint cūctos in p̃ſenti docere quæ geſta ſunt.
& ſuper oīa quæſumus: ut ipenſas ad dominū fundas p̃ces: quo poſſimus etiā in iſto certamine uictoriā cō-
ſeq. Nō. n. parua lætitia & ī Alexādria & per totā ægyptū populorū corda perſuaſit. Ex quo pauci hoīes eiecti
ſunt: ut purū corpus eccleſiæ permaneret. Saluto fratres q̃ tecū ſūt. Te plebs quæ nobiſcū ē ī domīo ſalutat.

Epiſtola Beati Hieronymi p̃ſbyteri ad Theophilū ep̄m. In qua librū illius ſūmis laudibus effert:
excuſans q̃ celerius nō uerterit in latinū. .XXX.

Eatiſſimo papæ Theophilo Hieronymus Saluteˊ. Ex eo tēpore quo beatitudinis tuæ accepi epiſtolas:
b iuncto paſchali libro uſq; in p̃ſenteˊ diē ita & mœrore luctus & ſolicitudine ac diuerſis ſup ſtatu eccle
ſiæ hīc inde rumoribus exagitatus ſum: ut uix uolumē tuū potuerim in latinū ſermonē uertere. Opti
me enī noſti iuxta ueterē ſentētiā nō eē triſtē eloquētiā: maxime ſi ad ægritudinē animi accedat corpis ægri-
tudo. Et hāc ipſam epiſtolā febre æſtuans: & qntum iam diem decumbens lectulo nimia feſtinatione dicta-
ui: breuiter indicās beatitudini tuæ: magnū me laborē ſuſtinuiſſe in trāſlatione eius. ut oēs ſentētias pari ue-
nuſtate trāſferrē: & græcæ eloquētiæ latinū aliqua ex ꝑte reſponderet eloquiū. In principio philoſopharis:
& generaliter agēs dū oēs erudis: unū iugulas. In reliquis aūt qđ uel difficillimū eſt: rhetoricæ eloquētiæ iun
gis philoſophos: & Demoſthenē atq; Platonē nobis cōſocias. O quāta dicūtur in luxuriā: quātis p̃coniis ex-
tolliˊ cōtinētia. & de intimis ſapiētiæ diſciplinis diei ac noctis: lunæ curſus ac ſolis ratiōe: mūdi iſtius natu-
ra deſcribiˊ. & hāc ipſā diſputationē ad ſcripturaꝝ refers auctoritatem: ne in paſchali libro uidearis de ſæcu
laribus q̃q̃ fōtibus mutuatus. Quid plura? In his laudare te uereor ne aſſentādi crimē incurrā. Optimus li-
ber eſt: & in philoſophis: & agēs ſuſceptā cām abſq; inuidia pſonarū. Vnde obſecro te ignoſcas tarditati etiā
meæ. Ita. n. ſāctæ & uenerabilis Paulæ cōfectus ſum dormitiōe: ut abſq; trāſlatōe huius libri: uſq; in p̃ſētiaꝝ
nihil aliud diuini operis ſcripſerim. ꝓdidimus. n. ut ipe noſti repēte ſolatiū. quod (ut cōſciētiæ noſtræ teſtis ē

dominus)nō ut ꝓprias ducimus neceſſitates:ſed ut ſanctorū refrigeria:qbus illa ſolicite ſeruiebat. Sancta & uenerabilis te filia tua Euſtachiū:quæ nullā pro matris abſentia recepit cōſolationē:te uniuerſa fraternitas ſuppliciter ſalutat. Libros quos dudū ſcripſiſſe te nunciaſti:uel legendos nobis: uel uertendos tranſmitte. Vale in Chriſto.

Præfatio Ruffini p̄ſbyteri Aquilegiēſis in libros ꝑarchon Origenis:in quo dicit ſe Hieronymū imitatū: q eiuſdē Origenis aliqua traduxerat:& ꝓfiteť q̄ a fide diſcrepant detractaturū. Nota qđ hic primū inter Hieronymū & Ruffinū exorta ē cōtētio:cū callide in ea p̄fatōe Hieronymi mētio habita crederetur:ſicut mox ſubiecta teſtať.

Epiſtola.XXXI.

Cio q̄plurimos fratrū ſciētiæ ſcripturarū deſiderio prouocatos:popoſciſſe ab aliquātis eruditis uiris:
s & græcarū litterarū pitis:ut Origenē Rōanū faceret:& latinis auribus eū dōaret. In qđ etiā cū frater & collega ueſter ab ep̄o Damaſo dep̄catus:omelias duas de cātico cāticoꝝ ī latinū trāſtuliſſet ex græco:ita ī illo opere ornate magnificeq̄ p̄fatus ē:ut cuius legēdi Origenē:& auidiſſime ꝓquirēdi deſideriū cōmoueret:dicēs illius aīæ cōuenire:qđ dictū eſt. Introduxit me rex in cubiculū ſuū aſſerens eū:qđ cū in cæteris libris oēs uincat in cāticis canticorū:Etiā ip̄e ſe uicerit. Polliceť ſane in ip̄a p̄fatione ſe & ipſos in cantico canticorū libros:& alios q̄plurimos Origenis Rōanis auribus largiturū. Sed ille ut uideo in ſtilo ꝓprio placens:rē maioris gloriæ ſequiť:ut p̄ uerbi ſit potius q̄ iterp̄s. Nos ergo rē ab illo quidē cæptā ſequimur & ꝓbatā:ſed nō æquis eloquētiæ uiribus:tāti uiri ornare poſſumus dicta. Vnde uereor ne uitio meo id accidat: ut uir quē ille alterū poſt apoſtolos eccleſiæ doctorē ſciētiæ ac ſapientiæ merito cōprobauit:inopia ſermōis noſtri longe ſe inferior uideať. Quod ego ſæpe cōſideras reticebā:nec dep̄cātibus me frequēter ī hoc opus fratribus annuebā. Sed tua uis fideliſſime frater Machari:tanta eſt:cui obſiſtere ne imperitia qdē pōt: ꝓpter quod ne te ultra tā grauē paterer exactorē:etiā cotra propoſitū meū ceſſi. ea tamen lege atq̄ ordine:ut quātū fieri pōt:interp̄tādo ſequar regulā p̄deceſſoꝝ. Et eius p̄cipue uiri:cuius ſuperius ſecimus mētionē:q cum ultra .lxx. libellos Origenis:quos omeliticos appellauit:aliquantos ēt de tomis in apoſtolum ſcriptis trāſtuliſſet in latinū:in qbus cū aliquāta offendicula inueniant in græco:ita elimauit oīa interp̄tando atq̄ purgauit:ut nihil in illis qđ a fide noſtra diſcrepet latinus lector inueniat:hunc ēt nos licet nō eloquentiæ uiribus diſciplinæ tamē regulis inquātū poſſumus:ſequimur:obſeruantes ſcilicet ne ea quæ in libris Origenis a ſeipſo diſcrepantia inueniunť atq̄ cōtraria ꝓferamus:cuius diuerſitatis cām plenius tibi in apologetico:quem Pamphilus ꝓ libris ipſius Origenis ſcripſit:edidimus breuiſſimo libello ſuperaddito:in quo euidentibus ut arbitror ꝓbamētis corruptos eē in q̄plurimis ab hæreticis & maliuolis:libros eius oſtēdimus:& iſtos p̄cipue quos nūc exigis ut interp̄ter .i. ꝑarchon:qđ de principiis uel de principatibus dici pōt:q ſunt re uera alias & obſcuriſſimi & difficillimi. De rebus.n. ibi talibus diſputat:in qbus philoſophi oī ſua ætate cōſumpta nihil īuenire potuerť. Hic uero noſter quātū potuit egit:ut creatoris fidē:& creatarum rerū rōnem:quā illi ad impietatē traxerūt:ad pietatē ip̄e cōuerteret. Sicubi ergo nos in libris eius aliqd cōtra id inuenimus:qđ ab eo ī cæteris locis fideliter de trinitate fuerat definitū:ueluti adulteratū hoc & alienū:aut p̄termiſimus:aut ſecūdum eā regulā ꝓtulimus:quā ab ipſo frequēter īuenimus affirmatā. Si qua ſane uelut peritis iā & ſciētibus loquēs:dū breuiter trāſire uult obſcurius ꝓtulit:ut manifeſtior fieret locus:ea quæ de ip̄a re in aliis eius libris apertius legeramus:adiecimus explanatōi ſtudētes:nihil tamē noſtrū diximus. Sed licet ī aliis locis dicta ſua tamē redidimus. Hoc aūt iccirco ī p̄fatōe cōmōui:ne forte calūniatores iterū ſe crīminandi putarēt inueniſſe materiā:ſed uiderint ip̄i quid peruerſi & contentioſi hoīes agāt. Nobis interī tantus labor:ſi tamen orantibus uobis deus iuuerit:iccirco ſuſceptus eſt. nō ut calūnioſorum ora (quod fieri non pōt:licet forte etiam hoc deus faciet) clauderemus:Sed ut ꝓficere ad ſciētiā rerū uolētibus materiam p̄beremus. Illud ſane omnē qui hos libros uel deſcripturus eſt:uel lecturus ī cōſpectu dei p̄ris & filii & ſpiritus ſācti:cōteſtor:atq̄ cōuēio ꝑ futuri regni fidē:per reſurrectōis ex mortuis ſacramentū:p illum q p̄patus ē diabolo & āgelis ſuis æternū ignē:ſic nō illū locū æterna hæreditate poſſideat: ubi ē fletus & ſtridor dētiū:& ubi ignis eorū nō extīgueť: & uermis eorū non morieť. ne qs addat aliqd huic ſcripturæ:ne auferat:ne inſerat:ne īmutet. ſed cōſerat cū exēplaribus:unde ſcripſerit:& emender ad litterā: & diſtīguat. & nō emēdatū uel nō diſtinctū codicē nō hēat: ne ſenſuū difficultas:ſi diſtinctus codex nō ſit: maiores obſcuritates legētibus generet.

Pāmachii & Oceani ad beatū Hieronymū præſbyterū cōmonētiū:ut de callida Ruffini interp̄tatiōe & mētione illius in p̄fatione habita ſe purget.

Epiſtola.XXXII.

Anctus aliquis ex fratribus ſchedulas ad nos cuiuſdā detulit:quæ Origēis uolumē qđ Periarchō ſcri
s bitur:in latinū ſermonē uerſum tenerēt. Et quoniā in his multa ſūt:quæ tenuitatē noſtri īgenii permouēt:quæq̄ minus catholice dicta exiſtimamus:ſuſpicamur etiā ad excuſationē auctoris multa de libris eius eē ſubtracta:quæ apertā ipietatē eiuſdē mōſtrare potuiſſent:quæſumus præſtantiā tuam:ut hoc ſpecialiter nō tā nobis q̄ uniuerſis:q in urbe habitāt:profectuꝝ opus digneris īpendere. ut ſupradictū librū Origenis ad fidē:quēadmodū ab ipſo auctore editus eſt:tuo ſermōe manifeſtes. & quæ a defenſore eius īterpollata ſūt:prodas. Et quæ etiā in his ſchedulis quas ad ſanctitatē tuā direximus:uel cōtra catholicā regulā: uel īperite edita ſūt:redarguas atq̄ cōuicas. Sane ſubtiliter in p̄fatiōe operis ſui mētionē tacito noīe tuæ ſanctitatis expreſſit:quod a te promiſſū opus ip̄e cōplerit:illud oblīq̄ agēs etiā te ſimili rōe ſentire. Purga ergo ſuſpitōes hoīum: & cōuince criminantē: ne ſi diſſimulaueris:cōſētire uideāris.

Apologia beati Hieronymi ad eoſdē reſpōſiua. In qua docet ſe Origēis doctrinā nō dogma ſectatū. docetq̄ illū ita legēdum:ut exceptis bonis cōtraria fidei reſpuant. Illius quoq̄ errores detegit:& p̄fationē in libros periarchon carpit. illoꝝq̄ interp̄tationē uitioſam dānat.

Epiſtola. .XXXIII.

Chedulæ quas miſiſtis honorifica me affecere cõtumelia: ſic ingeniũ p̃dicates: ut fidei tollerẽt uerita
s tẽ. Et qa eadẽ in Alexãdria & Romæ ut in toto pene orbe boni hoies ſuper meo noĩe iactare conſue
uerũt: & tantũ me diligũt: ut ſine me hæretici eẽ nõ poſſint: omittã p̃ſonas: rebus tãtũ & criminibus
reſpõdebo. Neq; n. p̃deſt maledicẽtibus remaledicere: & aduerſarios talione mordere: cui p̃cipiẽ malũ p̃ ma
lo nõ reddere: ſed uincere in bono malũ: ſaturari obprobriis: & alterã uerberãti p̃bere maxillã. Obiiciũt mi-
hi: quare Origenẽ aliquãdo laudauerim. Ni fallor: duo loca ſunt: in q̃bus eũ laudaui. p̃fatiũcula ad Damaſũ
in Omeliis cãticis canticorũ: & p̃œmiũ in libro hebraicoꝝ noĩum. Quid ibi de dogmatibus eccleſiæ dicit?
Quid de p̃re & filio & ſpũ ſancto? Quid de carnis reſurrectõe? Quid de aĩæ ſtatu atq; ſubſtãtia? Simplex iter
p̃tatio atq; doctrina ſimplici uoce laudata eſt. nihil ibi de fide: nihil de dogmatibus cõprehẽſum eſt. Morta-
lis tantũ tractat locus. & allegoriæ nubilũ ſerena expoſitõe diſcutit. Laudaui interp̃tẽ: nõ dogmatiſten. inge
niũ: nõ fidem. philoſophũ: nõ apoſtolũ. Quod ſi uolũt ſuper Origenẽ meũ ſcire iudiciũ: legãt i Eccleſiaſten
cõmẽtarios. replicẽt in epiſtola ad Epheſios tria uolumĩa: & intelligẽt me ſemp eius dogmatibus contraiſſe.
Quæ. n. ſtultitia eſt: ſic alicuius laudare doctrinã: ut ſequar & blaſphemiã? Et beatus Cyprianus Tertulliano
magiſtro utit: ut eius ſcripta p̃bãt. Cũq; eruditi & ardẽtis delectẽt ingenio: Mõtanũ cũ eo Maximillãq; nõ ſe
quitur. Fortiſſimos libros cõtra Porphyriũ ſcribit Apollinaris. Eccleſiaſticã pulchre Euſebius hiſtoriã texu-
it. alter eoꝝ dimidiatã chriſti introducit œconomiã: alter ipietatis Arrii apertiſſimus. ppugnator eſt. Ve iqt
Eſaias: q dicũt bonũ malũ: & malũ bonũ: & qui faciũt amarũ dulce: & dulce amarũ. nec bonis aduerſariorũ
ſi honeſtũ qd habuerit detrahẽdũ eſt: nec amicorũ laudãda ſunt uitia: & unũquodq; nõ p̃ſonarũ: ſed rerũ põ
dere iudicãdũ eſt. Mordet & Lucilius: qd incõpoſito currat pede: & tamẽ ſales eius lepoſq; laudãt. dũ eſſem
iuuenis miro diſcẽdi ferebar ardore. nec iuxta quorũdã p̃ſumptionẽ: ipe me docui. Apollinarẽ Laodicenum
audiui Antiochiæ frequẽter & colui. Et cũ me in ſanctis ſcripturis erudiret nunq̃ illius cõtẽtioſũ dogma ſu-
ſcepi. Iam canis ſpargebar caput: & magiſtrũ potius q̃ diſcipulũ decebat. perrexi tamẽ Alexãdriã: audiui Didy
mũ: in multis ei gratias ago. Quod neſciui didici: qd ſciebã illo docẽte nõ perdidi. Putabant me hoies ſinẽ fe
ciſſe diſcẽdi. ueni rurſũ Hieroſolymã & Bethleem. quo labore: quo precio Barabanũ nocturnũ habui præce
ptorẽ? Timebat. n. ludæos: & mihi alterũ exhibebat Nicodemũ: horũ omniũ frequẽter in opuſculis meis fa-
cio mẽtionẽ. Certe Apollinaris & Didymi inter ſe dogma cõtrariũ eſt. Rapiat me ergo utraq; turma diuerſũ
altrinſecus: qa magiſtrũ utrũq; cõfiteor. ſi expedit odiſſe hoies & gentes aliquas deteſtari: miro odio auerſor
cõciſionẽ. uſq; hodie. n. perſequũt dominũ noſtrũ Ieſum chriſtũ in ſynagogis Sathanæ. Obiiciat mihi q ſpiã:
cur hoiem ludæũ habuerĩ p̃ceptorẽ. Et audet qdã p̃ferre litteras meas ad Didymũ quaſi ad magiſtrũ. Grãde
crimẽ diſcipuli: ſi hoiem eruditũ & ſenẽ magiſtrũ dixeri. Et tamẽ uolo inſpicere ipam epiſtolã: quæ tãto tem
pore in calũniã reſeruata eſt. Nihil p̃ter honorẽ & ſalutationẽ cõtinet: inepta ſunt hæc & friuola. Arguite po
tius ubi hæreſin defenderĩ: ubi paruũ Origenis dogma laudauerim in lectiõe Eſaiæ: in quo duo ſeraphin cla
mãtia deſcribũt: illo interp̃tante filiũ & ſpiritũ ſanctũ. nõ ne ego deteſtãdã expoſitionem in duo teſtamenta
mutaui? Habetur liber in manibus ante. xxx. annos editus. tot opuſcula mea: & maxie cõmẽtarii iuxta oppor
tunitatẽ locorũ: gentilem fectã lacerãt. quod aũt opponũt cõgregaſſe me libros ſcilicet illius ſuper cũctos ho
mines: utinã omniũ tractatorum haberẽ uolumina: ut tarditatẽ ingenii eruditionis diligẽtia cõpẽſarem. Cõ-
gregaui libros eius fateor. Et ideo errores nõ ſequor: qa ſcio uniuerſa quæ ſcripſit. Credite expto. quaſi chri-
ſtianus: chriſtianis loquor. uenenata ſunt illius dogmata: aliena a ſcripturis ſanctis uim ſcripturis facientia. le
gi inq̃ legi Origenẽ. Et ſi in legendo crimẽ eſt: fateor. & noſtrũ marſupiũ Alexãdrinæ chartæ euacuauerunt.
Si mihi creditis origeniſta nunq̃ fui. Si nõ creditis nũc eſſe ceſſaui: qd ſi nec ſic adducimini ad fidẽ: cõpellitis
me ad defenſionẽ mei. cõtra Amaſiũ ueſtrũ ſcribere: ut ſi nõ creditis negãti: credatis ſaltẽ accuſanti. Sed liben
tius mihi erranti crediẽ q̃ correcto. Nec mirũ. putant. n. me ſuũ eẽ συμμύστην: & propter animales & lute
os: nolle palã dogmata cõfiteri. Ipſorũ. n. decretũ eſt: nõ facile margaritas ante porcos mittẽdas: nec dandum
ſanctũ canibus. Et cũ Dauid dicere. abſcondi in corde meo eloquia tua: ut nõ peccẽ tibi. Et in alio loco ſuper
iuſto. q loquiẽ inquit ueritatẽ cum. pxio ſuo. i. cũ iis q domeſtici fidei ſunt. Ex quo uolũt intelligi: nos q nec-
dũ iniitiati ſumus debere audire mẽdaciũ: ne paruuli atq; lactentes ſolidioris cibi edulio ſuffocemur. Quod
aũt periuriorũ atq; mẽdacii inter ſe orgiis fœderent: ſextus ſtromatũ liber: in quo Platõis ſentẽtia noſtrum
dogma cõponit: pleniſſime docet. Quid igiẽ faciã? Negẽ me eiuſdẽ dogmatis eẽ? Nõ credũt: ridebũt & dicẽt.
domi nobis iſta dicũt. Faciã qd ſolum cauẽt: ut ſacra eorũ atq; myſteria in publicũ proferã: & omnis prudẽ
tia eorũ: qua nos ſimplices ludũt in p̃patulo ſit. Et qui negãti uoci nõ credũt: credãt ſaltẽ arguenti ſtilo. Hoc
enĩ uel maxie cauẽt: ne quãdo cõtra auctorẽ ſuũ eoꝝ ſcripta teneant: facile dicũt cũ iuramẽto: quod poſtea
alio ſoluãt p̃iurio. A ſubſcriptione tergiuerſant: quærũtq; ſuffragia. alius non poſſum inquit dãnare qd neo
dãnauit: alius nihil ſuper hoc a patribus ſtatutũ eſt. ut dũ totius orbis p̃uocat auctoritas: ſubſcribendi neceſ
ſitas differat. Quidã Cõſtantius: quo mõ inquit dãnabimus: qd ſynodus Nicena nõ tetigit? Quæ. n. dãnauit
Arriũ: dãnaſſet utiq; & Origenẽ: ſi illius dogmata reprobaſſet: ſcilicet uno medicamine oẽs ſimul morbos
debere curari. Et iccirco ſpiritus ſancti neganda maieſtas eſt: qa i illa ſynodo ſuper ſubſtantiã eius ſilentium
fuit. De Arrio tunc nõ de Origene quæſtio fuit: De filio nõ de ſpiritu ſancto: cõfeſſi ſunt quod negabat: tacu
erunt de quo nemo quærebat. quãq; latenter Origenem fontem Arrii percuſſerũt. Dãnantes. n. eos qui filiũ
de patris negãt eẽ ſubſtãtia: illũ pariter Arriũq; damnauerũt. Alioqn hoc arguẽto nec Valẽtinus nec Mar
tion nec Cathaphryges nec Manichæus dãnari debẽt: qa ſynodus nicena eos nõ noĩat: quos certe ante ſyno-
dũ fuiſſe nõ dubiũ eſt. Quod ſi quãdo urgeri cœperint: & aut ſubſcribendũ eis fuerit: aut exeũdũ de eccle-
ſia: miras ſtrophas uideas. Sic uerba tẽperãt: ſic ordinẽ uertũt: & ambigua quæq; cõcinũt. ut noſtrã & aduer-

ſariorum cõfeſſionem teneãt:ut aliter hæreticus:aliter catholicus audiat.quaſi non eodẽ ſpiritu & Apollo delphicus atq; Loxias oracula cecinerit Croeſo & Pyrrho diuerſis tẽporibus:ſed pari illudẽtes ſtropha. Exẽpli cauſa pauca ſubiiciã. Credimus inquntreſurrectionẽ futurã corporũ. Hoc ſi bene dicaẽ:pura cõfeſſio eſt. Sed qa corpora ſunt cæleſtia & terreſtria:& aer iſte & aura tenuis iuxta naturã ſuã corpora noiaẽ:corpus ponũt nõ carnẽ.ut orthodoxus corpus audiẽs:carnẽ putet:hæreticus ſpiritũ recognoſcat. Hæc eſt eorũ prima decipula.quæ ſi deph̃ſa fuerit:inſtruũt alios dolos:& inocẽtiã ſimulãt:& malitioſos nos uocãt.& q̃ſi ſimpliciter credentes aiũt:Credimus reſurrectionẽ carnis. Hoc uero cũ dixerit:uulgus indoctũ putat ſibi ſufficere: maxie qa id ip̃m & in ſymbolo crediẽ. Interroges ultra:circuli ſtrepitus cõmouẽt:fautores cláitãt. Audiſti reſurrectionẽ carnis. Quid quæris ãplius? Et in peruerſũ ſtudiis cõmutatis nos ſycophãtæ:illi ſimplices appellantur. Quod ſi obdurauerit frontẽ:& urgere cœperis:carnẽ digitis tenẽs:an ip̃am dicant reſurrecturã:quæ cerniẽ:quæ tangitur:quæ incedit:& loqtur:Primo rident:deinde ãnuũt.dicentibuſq; nobis:utrũ capillos & dentes:pectus & uẽtrẽ:manus & pedes:cæteroſq; artus ex itegro reſurrectio exhibeat. Tũc uero riſu ſe tenere nõ poſſunt.cachinoq; ora ſoluentes:tõſores nobis neceſſarios & placẽtas & medicos ac ſutores ingerunt. Vltroq; interrogãt:utrũ credamus & genitalia utriuſq; ſexus reſurgere.noſtras genas hirtas:fœiarũ leues fores.& habitudinẽ corporis ,p maris ac fœmiæ diſtinctione diuerſam. Quod ſi dederimus:ſtati expetũt uuluã & coitũ.& cætera quæ in uẽtre ſunt:& ſub uentre:ſingula mẽbra negãt.& corpus qd' cõſtat ex mẽbris:dicũt nõ reſurgere. Nõ eſt huius tẽporis cõtra dogma puerſũ rhetoricũ iactare ſermonẽ. Nõ mihi diues Ciceronis lingua ſufficiet:nõ feruens Demoſthenis oratio aiæ:ut poſſit iplere ſermonẽ:ſi ueli hæreticoq; fraudulẽtias prodere.q uerbotenus reſurrectionẽ fatẽtes:aio negãt. Solẽt.n.mulierculæ eorũ mãmas tenere:uẽtri applaudere:lũbos & femora & puras attrectare maxillas:& dicere:Quid nobis ,pdeſt reſurrectio:ſi fragile corpus reſurget? Tẽpore futuræ reſurrectõis angelorũ hẽbimus naturã.dedignanẽ uidelicet cũ carne & oſſibus reſurgerẽ:q̃bus reſurrexit & Chriſtus. Sed fac me erraſſe in adoleſcẽtia:& philoſophorũ.i.gentiliũ ſtudiis eruditũ:in principio fidei dogmata ignoraſſe chriſtiana:& hoc putaſſe in apoſtolis:qd' in Pythagora & Platõe & Empedocle legerã:Cur paruuli in chriſto atq; lactẽtes erroꝛẽ ſequimini? Cur ab eo ipietatẽ diſcitis:q nec dũ pietatẽ nouerat? Secũda poſt naufragiũ tabula eſt:culpã ſimpliciter cõfiteri. Imitati eſtis errãtẽ:imitamini & correctũ. Erauimus iuuenes:emẽdemur & ſenes. lungamus gemitus:& lachrymas copulemus.ploremus:& cõuertamur ad dominũ:q fecit nos.nõ expectemus pœnitẽtiã diaboli. Vana eſt illa p̃ſumptio: & in gehẽnæ trahẽs,pfundũ.hic aũt crediẽ uita:aut amittiẽ. Si Origenẽ nunq̃ ſecutus ſum:fruſtra infamare me cupitis. Si diſcipulus eius fui:imitamini pœnitẽtẽ. Creditis cõfitẽti:credite & neganti. Si iſta ut ais inquit noueras : q̃re eũ laudaſti in opuſculis tuis? Et hodie laudarẽ:niſi uos eius laudaretis errores Nõ mihi diſpliceret ingeniũ:ni ſi q̃buſdã etiã placeret ipietas. Et apoſtolus p̃cepit oĩa legentes:quæ bona ſunt retinẽtes. Lactantius in libris ſuis & maxie in epiſtolis ad Demetrianũ ſpiritus ſancti oĩo negat ſubſtantiã:& errore iudaico dicit eũ ad patrẽ referri uel ad filium:& ſanctificatõem utriuſq; p̃ſonæ ſub eius noĩe demõſtrari. Quis mihi iterdicere poteſt:ne legã inſtitutionũ eius libros:quibus cõtra gẽtes ſcripſit fortiſſime:qa ſupior ſentẽtia deteſtãda ẽ? Apollinaris cõtra Porphyriũ egregia ſcripſit uolumina.,pbo laborẽ uiri:licet fatuũ in pleriſq; dogma cõtẽnã. cõfitemini & uos in quibuſdã errare Origenẽ:& uim ultra nõ faciã. Dicite eũ male ſenſiſſe de filio ; peius de ſpiritu ſancto:aiarum de cælo ruinas impie,ptuliſſe:reſurrectiõem carnis uerbo cõfiteri: cæterũ aſſertione deſtruere.poſt multa ſæcula atq; unã de oĩbus reſtitutõem:id ipſum fore Gabrielem: qd' diabolũ:Paulũ qd' Cayphã:uirgines qd' ,p̃ſtibulas. Cũ hæc reieceritis:& quaſi cẽſoria uirgula ſeparaueritis a fide eccleſiæ: tuto legã cætera.nec uenena iã metuã:cũ antidotũ p̃bibero:nõ mihi nocebit:ſi dixero Origenes:cum in cæteris libris oẽs uicerit:in cãtica cãticoq; ipſe ſe uicit:nec formidabo ſniam:qa illũ doctorẽ eccleſiarũ quondã adoleſcẽtulus noiaui niſi forte accuſare debui:cuius rogatus opuſcula trãſferebã:& dicere i ,plogo:hic cuius interp̃tor libros hæreticus eſt. Caue lector ne legas.fuge uiperã. Aut ſi legere uolueris:ſcito a malis hoĩbus & hæreticis corrupta eẽ:quæ tranſtuli:q̃q̃ timere nõ debeas. Ego.n.oĩa quæ uitiata fuerũt correxi:hoc eſt aliis uerbis dicere:ego q interp̃tor catholicus ſũ.hic quẽ iterp̃tor hæreticus eſt. Deniq; & uos ſatis ſimpliciter & ingenue:& nõ malitioſe:parui ſcilicet pẽdentes p̃cepta rhetorica:& p̃ſtigias oratorũ : dũ libros eius περιαρκῶν hæreticos cõfitemini:& in alios crimẽ trãſferre uultis:inieciſtis legẽtibus ſcrupulũ:ut totã auctoris uitã diſcuteret. Et ex cæteris libris eius cõiecturã præſentis faceret quæſtionis. Ego callidus q emẽdaui:ſilens qd uolui:& diſſimulans crimĩa:nõ feci inuidiã crimioſo. Aiunt & medici grãdes morbos nõ eſſe curãdos:ſed dimittendos naturæ:ne medela langorẽ exaſperet. Cẽtum q̃nquaginta anni ,ppe ſunt: ex quo Origenes mortuus eſt tyri. Quis latinorũ auſus eſt unq̃ tranſferre libros eius de reſurrectiõe? Periarchon? Stromateas? Quis p̃ famæ opus ſeipſũ uoluit infamari? Nec diſertiores ſumus Hilario:nec fideliores Victorino.q eius tractatus nõ ut interp̃tes:ſed ut auctores ,pprii operis trãſtulerũt. Nuper ſanctus Ambroſius ſic Hexameron illius cõpilauit:ut magis Hippolyti ſentẽtias Baſiliiq; ſequereẽ. Ego ip̃e cuius æmulatores eſſe uos dicitis:& ad cæteros talpæ:caprea,q i me oculos poſſidetis:ſi malo aĩo fuiſſem erga Origenẽ:iterp̃tatus eſſẽ hos ip̃os: quos ſupra dixi libros. Vt mala eius ẽt latis nota faceré:ſed nũq̃ feci:& multis rogãtibus acqeſceꝛ nolui. Nõ.n. cõfueui eorũ iſultare erroribus:quoq; miror igenia. Ip̃e ſi adhuc uiueret Origenes:iraſceretẽ uobis fautoribus ſuis. Et cũ Iacob diceret odioſũ me feciſtis i mũdo. Vult aliqs laudaꝛ Origenẽ? Laudet ut laudo. Magnus uir ab ĩfãtia:& uere martyris filius Alexãdriæ eccleſiaſticã ſcholã tenuit. Succedẽs eruditiſſimo uiro Clæmẽti p̃byteroꝛ:uoluptates in tãtũ fugit:ut zelo dei:ſed tamẽ nõ ſecũdũ ſciẽtiã:ut ferro truncaret gẽitalia. Calcauit auaritiã:ſcripturas memoriter tenuit. Et in ſtudio explanatõis earũ:diebus ſudauit ac noctibus. Mille & eo amplius tractatus:quos in eccleſia locutus eſt:edidit.inumerabiles p̃terea cõmẽtarios quos ip̃e appellat tomos.

Et quos nūc ꝑtereo.ne uidear operū eius indicē texere. Quis noſtrū tanta pōt legere: quāta ille conſcripſit: 75
Quis ardēte ī ſcripturis aīum nō mireť? Quod ſi qs Iudas zelotes oppoſuerit nobis errorꝫ eius:audeat liber
Interdū magnus dormitat Homerus.
Verū operi longo fas eſt obrepere ſomnū.
Et ignoſcere.nō imitemur eius uitia:cuius uirtutes nō poſſumus ſeq. Errauerūt in fide alii:tam græci q̄ latini:quorū nō neceſſe eſt ꝓferre noīa:ne uideamur eū nō ſui merito:ſed aliorū errore defendere. Hoc nō eſt in quies excuſare Origenē:ſed accuſare cæteros:pulchre:ſi eū erraſſe nō dicerē:ſi in fidei prauitate:ſaltē apoſtolū Paulū:uel angelū de cælo audiēdū crederē. Nūc uero cū ſimpliciter erroꝝ eius fatear:ſic legā ut cæteros: qa ſic errauit ut cæteri. Sed dicas:ſi multorū cōis eſt error:cur ſolū ꝓſequimini? Quia uos ſolum laudatis ut apoſtolū. tollite amoris ὑπερβολὴν :& nos tollimus odii magnitudinem. Cæterorum uitia de libris ſuis ad hoc tantū excerpitis:ut huius defendatis erroꝝ. Origenē ſic fertis in cælū:ut nihil eū erraſſe dicatis. Quiqs es aſſertor nouorū dogmatū:quæſo te ut parcas rōanis auribus:parcas fidei:quæ apoſtoli uoce laudata eſt. Cur poſt quadringentos ānos docere nos niteris qđ ante neſciuimus? Cur ꝓfers ī mediū:quod Petrus & Paulus edere noluerūt? Vſq ad hūc diē ſine iſta doctrina mūdus chriſtianus fuit. Illā ſenex tenebo fidē:ī qua puer natus ſum. Peluſiotas nos appellāt:& luteos aīales q̄ carneos:q̄ nō recipiamus ea quæ ſpūs ſunt:illi ſcilicet Hieroſolymitæ:quorū mater in cælo eſt. Nō cōtēno carnē:in qua chriſtus natus eſt:& reſurrexit. non deſpicio lutū qđ excoctū in teſtā puriſſimā regnat ī cælo. Et tamē miror:cur carni detrahētes uiuāt carnaliter: & inimicā ſuā foueāt:& nutriāt delicate:niſi forte iplere uolūt ſcripturā dicentē. Amate inimicos ueſtros: & benefacite his qui perſequūtur uos. Amo carnē caſtā:uirginē:ieiunātē. amo carnis nō opera: ſed ſubſtantiā. amo carnē:quæ iudicādā ſe eē nouit. amo illā:quæ ꝓ Chriſto ī martyrio cædiť:laniať:exuriť. Illud uero qđ aſſerūt:a quibuſdā hæreticis & maliuolis hoībus libros eius eē uiolatos:q̄ ineptū ſit:hinc probari pōt. Quis prudētior:doctior:eloquētior Euſebio & Didymo aſſertoribus Origenis inueniri pōt? Quoꝝ alter ſex uoluminibus Ἴασ ἀπολογίας .i. defenſiones ſcribēs:ita eū ut ſe ſenſiſſe cōfirmat. Alter ſic eius errores nitiť excuſare:ut tamē illius eē fateať. nō ſcriptū negās:ſed ſenſum ſcribentis ediſſerens. Aliud ē:ſi quæ ab hæreticis addita ſunt:Didymus quaſi bene dicta defendit. Solus iuentus eſt Origenes:cuius ſcripta in toto orbe falſarētur. & quaſi ad Mithridatis litteras oīs ueritas uno die de uoluminibus illius raderēť. Si unus uiolatus eſt liber:nū uniuerſa eius opera:quæ diuerſis locis & tēporibus edidit:ſimul corrūpi potuerūt? Ipſe Origenes in epiſtola quā ſcribit ad Fabianū romanæ urbis epiſcopū:pœnitentiā agit:cur talia ſcripſerit. & cauſas temeritatis ī Ambroſiū refert:q̄ ſecreto edita:ī publicū ꝓtulerit. & quidā nūc αἰτίας ἀξούσιν aliena eſſe:quæ diſplicēt. Porro qđ Pāphilū ꝓferunt laudatorē eius:gratias illis ago meo noīe:q̄ dignū me putauerūt:quē cum martyre calūniarenť. Si.n.ab inimicis Origenis libros eius dicitis eē uiolatos:ut īfamareť:quare mihi nō licet dicere:ab amicis eius & ſectatoribus cōpoſitū eē ſub noīe Pāphili uolumē:q̄ illū teſtimōio martyris ab īfamia uīdicaret? Ecce uos emēdatis ī Origenis libris:qđ ille nō ſcripſit. & miramini: ſi edat aliqs librū:quē ille nō edidit. Vos ī edito ope poteſtis coargui. ille q nihil aliud edidit: facilius patet calūniæ. Date qđlibet aliud opus Pāphili. nuſq̄ repietis:hoc unū ē. Vnde igiť ſciā:q̄ Pāphili ſit? Videlicet ſtilus & ſaliua docere me poterit. Nūq̄ credā:q̄ doctus uir prīos īgenii ſui fructus quæſtiōibus & īfamiæ dedicaret. & ipſum nomen apologetici oſtēdit excuſationē. Nō.n.defendiť niſi qđ ī crimīe ē. Vnū nūc ꝓferā:cui cōtra dicere uel ſtulti ſit:uel īprudētis. Sextus liber Euſebii ſup Origenis defēſionē:pricipiū uſq̄ ad mille ferme uerſus libri iſtius: q Pāphili diciť cōtinet. De reliqs ſcriptor eiuſdē opis ꝓfert teſtimōia:q̄bus nitiť approbare Origenē fuiſſe catholicū. Euſebius & Pāphilus tātā iter ſe habuere cōcordiā:ut unius aniæ hoīes putes:& ab uno alter nomē acceperit. Quō igiť iter ſe diſſentire potuerūt:ut Euſebius ī toto ope ſuo Origenē Arriani ꝓbet dogmatis:& Pāphilus nicenæ ſynodi:quæ fuit poſtea:defenſorē? Ex quo oſtēdiť uel Didymi uel cuiuſlibet alterius eē opuſculū:q ſexti libri capite detrūcato:cætera mēbra ſociarit. Si cōcedāus ex ſupfluo:ut Pāphili ſit:ſed nec dū martyris (ante.n.ſcripſit q̄ martyriū ꝓpetraret) & quō inqes martyrio dignus fuit? ſcilicet ut martyrio deleret erroꝝ:ut unā culpā ſanguis ſui effuſione purgaret. Quāti in toto orbe martyres:ante q̄ cæderenť:uaris ſubiacuere peccatis? Defendamus ergo peccata:qa q poſtea martyres:prius peccatores fuerūt. Hæc ſratres amātiſſimi ad epiſtolā ueſtrā celeri ſermone dictaui:uicēs ꝓpoſitū. ut cōtra eū ſcriberē:cuius īgeniū ante laudauerā:malēs æſtimatiōe piclitari q̄ fide. Hoc mihi præſtiterūt amici mei:ut ſi tacuero reus:ſi reſpōdero inimicus iudicer:dura utraq̄ conditio. Sed e duobus eligam quod leuius eſt. Simultas redintegrari poteſt. blaſphemia ueniam non meretur. Quid autem laboris in libris tranſferendis periarchon ſuſtinuerim:ueſtro iudicio derelinquo. dū & mutare ꝓpiā de græco nō eſt uertētis:ſed euertentis. & eadē ad uerbū exprimere:ne quaq̄ eius qui ſeruare uelit eloquii uenuſtatē.

Argumentū.

Vperiori tractatu irritatus Ruffinus ꝓſbyter Aqlegienſis cōtra beatū Hieronymū tāq̄ æmulū & ob
s trectatorē retorſit ſtilū duobus uoluminibus:illū argues quæ infra ſubdunť. Sed cū iā apud urbē ſe
Origenianæ hæreſis incuſatū audiret:apologiā Anaſtaſio eiuſdē urbis epiſcopo ſcribit:fidē ſuā exponens:de interꝓtatōe ſe purgās:& ꝓteſtās de origine animæ nihil uelle diffinire. Sed parū ea purgatiōe ꝓficit. ut ſequēs epiſtola indicat.

Ruffini præſbyteri Aquilegienſis ꝓ ſe Apologia ad Anaſtaſiū urbis Rōanæ urbis epm. Epiſtola. Xxxiiii.

Vdiui quoſdā cū apud beatitudinē tuā cōtrouerſuri ſiue de fide ſiue de aliis neſcio q̄bus q̄ſtionibus
a cōuenirēt:etiā mei noīs feciſſe mētionē. Et tua qdē ſāctitas uelut ab ipſis incunabulis ꝑ eccleſiaſticæ
traditōis regulas inſtituta:de abſente ſibiq̄ bene & in fide & in caritate dei cognito calūniantibus nō accōmodauit auditū. Quoniā a me tamē appetitæ æſtiatiōis meæ fama ꝓuenit:æquū putaui:ut quoniā ipſe

poſt.xxx.fere ānos parētibus redditus ſū:& durū ſatis atq; inhūanū erat:ſi tā cito deſereré illos quos tā tarde reuiſerā:Simulq; tā lōginq itineris labor fragilē me reddit ad iterādos labores:litteris meis ſatiſfacerē beatitudini tuæ:nō ut de ſancta mēte tua:quæ uelut dei quoddā ſacrarium aliquid iniquū nō recipit:maculā ſuſpitiōis abſtergerē:ſed & ærnulis aduerſū me forte oblatrātibus:baculū quēdā cōfeſſionis meæ quo abigerē tur:offerré. Quāuis igitur fides noſtra pſecutōis hæreticoꝝ tēpore:cū in ſancta Alexādrina eccleſia degeremus:in carceribus & exiliis:quæ p fide inferebanť;pbata ſit:tamē & nūc ſi quis eſt:qui uel tentare fidem noſtrā cupit:uel audire:uel diſcere ſciat qđ de trinitate ita credimus:qđ unius naturæ unius ſit deitatis: unius eiuſdēq; uirtutis atq; ſubſtātiæ.nec iter patrē & filiū & ſpiritū ſāctū ſit,prſus ulla diuerſitas:niſi q ille pr̄ eſt: & hic filius:& ille ſpiritus ſanctus.trinitas in ſubſiſtētibus pſonis.unitas in natura atq; ſubſtātia.Filiū quoq; dei in nouiſſimis diebus natū eé cōfitemur ex uirgīe & ſpū ſancto:carné hūanæ naturæ atq; aíam ſuſcepiſſe: ī qua & paſſus eſt & ſepultus:& reſurrexit a mortuis.in eadē ipa reſurgēs:quæ depoſita fuerat in ſepulchro: cū q̄ carne ſimul atq; aía:poſt reſurrectionē aſcēdit in cælos. Vnde & uēturus expectať ad iudiciū:iudex uiuorū & mortuoꝝ.Sed & carnis noſtræ reſurrectōem fatemur integre & perfecte futurā:huius ipſius carnis noſtræ:in qua nūc uiuimus:nō ut qdā calūnianť;alterā,p hac reſurrecturā dicimus.Sed & hāc ipſā nullo omnīo eius mēbro āputato:uel aliq̄ corpis pte deſecta.Sed cui nihil oīo ex oī natura ſua deſit:niſi ſola corruptō. hoc.n.,pmittit ſanctus apoſtolus:q; ſeminať corpus in corruptione:& reſurgat in incorruptōe.& ſemiť in infirmitate:& reſurgat in uirtute.ſeminať in ignominia:ſurgat in gloria.Et qa ſeminať corpus aíale:reſurgat ſpiritale.Hæc nobis de reſurrectione tradita ſunt ab iis a qbus ſanctū baptiſma in Aquilegienſi eccleſia conſecuti ſumus quæ puto ipſa eſſe:q̄ etiā apoſtolica ſedes tradere ſoleat & docere.dicimus quoq; & iudiciū futurū:in quo iudicio unuſq;q; recipiat,ppria corporis,p ut geſſit:ſiue bōa:ſiue mala.qđ ſi hoīes recepturi ſūt p operibus ſuis:quāto magis & diabolus:q oībus exiſtit cā peccati;De quo ſentimus illud qđ ſcriptū eſt in euāgelio:qa & ipe diabolus & oēs āgeli eius cū iis qui opa eius faciūt:& criminātur ſīes:cū ipo pariter æterni ignis hæreditatē patiēť.Si quis aūt negat diabolū ignibus æternis mācipādū:nō eé partē hæreditatis dei cū ipo:ſed eā in igne accipiat:ut ſentiat uerū eé qđ negauit:Audio & de aía eé qōnes cōmotas.De q̄ re utrū recipi debeat qrimonia:aut abiici:uos ,pbare.Si aūt de me qd ſentiā qrať:fateor me de hac qōne apud q̄plurimos tractatoꝝ diuerſa legiſſe.Legi.n.quoſdā dicētes:q; pariter cū corpore p hūani ſemis traducē:etiā aía īfundať.& hi quātū poterāt id ſermonibus cōfirmabāt.Quod puto iter latinos Tertullianū ſenſiſſe uel Lactātiū:fortaſſis & alios nōnullos.Alii aſſerūt q; formatis in utero corporibus deus quotidie faciat aías & infūdat.Alii factas iā oli.i.tūc:cū oía deus creauit ex nihilo:nūc eas iudicio ſuo diſpēſet in corpore.Et hoc ſentit Origenes:& nōnulli alii græcorū.Ego uero cū hæc ſingula legerī(deo teſte dico)qa uſq; ad pſés certi uel definiti aliqd de hac qōne nō teneo:ſed deo relīquo ſcire:qd ſit in uero:& ſi cui ipe releuare dignabiť.Ego tamē hæc ſingula:& legiſſe me nō nego:& adhuc ignorare cōfiteor:pter hoc quod manifeſte tradit eccleſia:deum eé & aíarū & corporū cōditorē.Sane qa audio ēt inde diſputatū:q; qdā Origēis a frībus rogatus de græco trāſtuli in latinū:puto q; oēs intelligant hoc pro ſolo liuore culpari.Si.n.alqd eſt qđ diſpliceat in auctore: q̄re id ad interpt̄ē detorqueť;Sicut in græcis hētur:rogatus ſum ut latinis oſtēderē. Græcis ſenſibus uerba dedi latīa tātūmō,ſiue ergo ī illis ſenſibus laus ineſt aliqua nō é mea:ſiue culpa ſimiliter nō eſt mea. Quinīmo etiā illud adieci:ſicut in p̄fatiuncula mea deſignaui:ut inquātū poſſem aliquāta decidere.Illa tamē quæ mihi in ſuſpitionē ueniebāt:qđ nō ab ipſo Origene ita dicta:ſed ab aliis uideréť iſerta:,pter hoc q; de eiſdē rebus ī aliis locis eiuſdē auctoris catholice dictū legerā. Nēo ergo mihi ex hoc q̄ſo te ſcē ac uenerabilis pr̄ & beate cōflet iuidiā,nēo factōibus utať & calūniis:qđ ī eccleſia dei fieri nō licet. Vbi.n.ſimplicitas & inocētia tuta erit:ſi hic nō erit;Origēis.n.neq; deféſor neq; aſſertor ſū;neq; prius iterp̄s.Alii āte me hoc idē opus fecerāt.Feci & ego poſtrēus rogatus a frībus.ſi iubeť;ne fiat:iuſſio obſeruari debet in poſteꝝ.ſi culpāť q ante iuſſionē fecerūt:culpa a prīs icipiat.Ego.n.pter hāc fidē quā ſupra expoſui:& quā eccleſia rōana & alexādria & aqlegienſis noſtra tenet:q̄q; Hieroſolymis p̄dicať;aliā nec habui unq̄;nec hēo ī iſto hoīe:nec hēbo.Et ſiquis aliter credit:quiſqs ille é:anathēa ſit.Reddēt aūt in die iudicii rōnē hi q offendicula & diſſenſiones & ſcādala fratribus,ppter inuidiā ſolā generāt:& liuorē.

Beati Anaſtaſii Rōanæ urbis Epi ad Io.hieroſolymoꝝ epm cōſultationi ipius de Ruffini noīe reſpōdentia:& accuſantis:q; ipia Origēis dogmata trāſtulerit. Epiſtola. Xxxv.

Robatæ qdē affectōis eſt hoc:ut laudabiliter de ſacerdote ſacerdos loquaris.Pro tāto igiť p̄conio:q; in merita mea effuſiſſime cōtuliſti;ut amori tuo gratias ago:ita ſplēdorē tuæ ſanctitatis:& eas quas ī domio hēs uirtures:ſubinde quodāmō paruitatis noſtræ fauorabilis ſermo ,pſeqť. tā emineter nō oīum p̄ſtātiſſimæ laudū tuarū fulges nitore cōſpicuus:ut par eé meritis ſermo nō poſſit.porro aūt tanto tibi tulorū tuoꝝ rapior icitaméto:ut ēt qđ ipetrare nequeo:audere nō deſinā.lā hoc de laudibus eſt tuis : quod me tātū de cæleſtis animi iſtius ſerenitate laudaſti. Tui.n.epatus ordo pſpicuus p diuerſū orbē uelut radiās: etiā ad nos ſplēdoris ſui detulit claritatē.In me qppe totū amicitiæ tribuis:examini nihil relinqs. Aut ſi iure me laudas:tu quoq; ſimiliter relaudādus nō es;Obſecro igiť ob utrūq;:ut me metipm laudare iā deſinas.Duplex.n.cā me hoc poſcere cōſtrigit:ne cōſacerdotis tui ſenſibus aut doloré falſa laus ingerat:aut pudoré uera ſuccédat.Sed ad cauſā reuertar.Ruffinus de quo me cōſulere dignatus es:cōſciētiæ luæ hēt arbitriū diuinā maieſtatē.apud quā ſe ītegro deuotōis officio ipe uiderit:q̄liter debeat approbare. Origenes aūt dicta cuius in noſtrā linguā cōpoſita deriuauit:ante qs fuerit: inque,pceſſerit uerba:noſtrū,ppoſitū neſciuit.qđ uero ſit animi mei ſtudiū:cū tua pauliſper hoc cōferā ſanctitate.Hoc igitur mente cōcepi:qđ q ubis noſtræ populis de trāſlata Origenis lectione patefecit:quādā puris mētibus uelut nebulā excitans iniectā:fidēq; apo-

ſtolorũ maiorũ traditõe firmatã:uelut deuiis âfractibus illũ noluiſſe diſſoluere.Diſcere hoc loco libet: quid agat ī rõanã linguã trãſlatio.Approbo ſi accuſat auctorẽ:& execrãdũ factũ populis ꝓdit.ut iuſtis tãdẽ odiis teneaẽ:quẽ iãdudũ fama cõſtrixerat.Si uero interps tãtoꝝ maloꝝ erroribus cõſenſũ pſtat:& legẽda ipia dogmata,ꝓdit in populos:nihil aliud ſui opera laboris extruxit:niſi ut proprie ueluti mentis arbitrio:hanc quæ ſolã & quæ prĩa apud catholicos chriſtianos uera fides iã ab apoſtolis exíde uſq; ad tẽpus pſens teneẽ:iopinatæ titulo aſſertiõis euerteret.Abſit hæc ab eccleſia rõana nequaq̃ catholica diſciplina Núq̃ ꝓfecto euenieẽ:ut aliqua hoc admittamus ratõe:qd̃ iure meritoq; dãnamus.Qua ꝓpter in toto orbe Chriſti dei nr̃i diffuſa,ꝓuidẽtia,ꝓbare dignabiẽ:accipere nos oĩo nõ poſſe:quæ eccleſiã maculẽt:ꝓbatos mores euertãt:aures cir cũſtãtiũ uulnerẽt:iurgia:iras:diſſenſione ſq; diſponãt.Quare noſce q̃lẽ epiſtolã ad frem & coeꝑm noſtꝝ Veneriũ diligẽtiori cura pſcriptã paruitas nr̃a trãſmiſerit.ſibiq; hãc cõſcientiã feceri:qd̃ nõ ſupflua laborũ formidine :neq; uano tĩore ſolicitet.mihi certe cura nõ deerit:euãgelii fidẽ circa meos cuſtodire populos: parteſq; populi mei per quæq; ſpatia diuerſa terrarũ diffuſas quãtũ poſſim litteris cõuenire:nequa,ꝓfanæ interptatõis origo ſubrepat:q̃ deuotas mẽtes ĩmiſſa ſui caligíe labefactare coneẽ.Illud quoq; qd̃ eueniſſe gaudeo: tacere nõ potui:beatiſſimorũ prĩcipũ manaſſe reſpõſa:quibus unuſquiſq; deo ſeruiens:ab Origenis lectione reuoceẽ.dãnãdũq; ſnĩa prĩcipũ:quẽ lectio reũ,ꝓfana,ꝓdiderit.Hactenus ſnĩæ meæ forma ,ꝓceſſerit.Quod te uero uulgi de Ruffino querela ſolicitat:ut quoſdã malis ſuſpitiõibus ꝓſequaris:hãc etiã opinionẽ conſtringã diuinæ lectiõis exẽplo.ſicut ſcriptũ é:Nõ ſicut uidet hõ ita & deus. Nã deus uidet in corde:hõ in facie. Itaq; frater cariſſime oĩ ſuſpitõe ſepoſita Ruffinũ ſcito:q;,ꝓpria mẽte Origenis dicta in latinũ trãſtulit; ac ,ꝓbauit. nec diſſimilis ab eo eſt:q̃ alienis uitiis pſtat aſſenſum. illud tamẽ ſcire cupio:ita haberi a noſtris partibus alienũ:ut qd agat ubi ſcit:neſcire cupiamus.Iꝑe deniq; uiderit ubi poſſit abſolui.

Argumẽtũ in libros inuectiuos Ruffini Aquilegienſis.

r Vffinus ex apologia ad Pámachiũ:uel(ut uerius arbitror)ex accuſatiõe publica:grauiori ſtimulo agitatus inuehit in beatũ Hieronymũ hoc prĩo libello:fidẽ ſuã de carnis reſurrectione cõteſtans:magis Hieronymũ in eo ipo ſuis cõmẽtariis erraſſe dicẽs:& ſuæ interptatõis cãs iuſtiſſimas aſtruẽs:q; non gloriæ cupidus:ſed dei tĩore eccleſiæ,ꝓfutura traduxerit. Argumẽtũ ex Gẽnadio de uiris illuſtribus.

r Vffinus Aqlegiẽſis eccleſiæ pſbyter nõ minima pars doctorũ eccleſiæ: & de trãſferẽdo de græco ī latinũ elegãs ingeniũ habuit:& poſt aliqua.Sed & obtrectatori opuſculorũ ſuorũ reſpõdit duobus uoluminibus:arguẽs & cõuincens dei ſe intuitu & eccleſiæ utilitate auxiliãte domío ĩgeniũ agitauiſſe. Illũ uero ſtimulo æmulatõis incitatũ,ad obliquũ ſtilũ uertiſſe.

Cõtrouerſiarũ Ruffini pſbyteri Aquilegienſis aduerſus doctorẽ illuſtriſſimũ beatũ Hieronymũ ad Apronianũ liber primus. Epiſtola. XXXVI.

p Erlegi ſcripta tua Aproniane cariſſime:quæ ab amico & fre bono de oriẽte ad uirũ nobiliſſimũ Pámachiũ miſſa trãſtuliſti ad me.recordatus ſum ſermõis ꝓphetici: q̃ ait.Filii hoĩum dentes eoꝝ arma & ſagittæ:& lĩgua eorũ machera acuta. Veꝝ ad hæc uulnera q̃ ifligũẽ ex lingua inter hoíes medicus pene nullus eſt.Et ideo cõuerti me ad leſũ eæleſtẽ medicũ:q̃ mihi ãtidotũ potẽtiſſimũ dedit de euãgelii ſui pyxide,platũ:qd̃ ui doloris ſpe futuri apud ſe iuſti examĩs ſolareẽ.Potio ergo ipa quã tẽpauit leſus:hæc erãt uerba.beati inqt eſtis: cũ uos perſecuti fuerit: & dixerit aduerſũ uos oẽ malũ mẽtiẽtes.Gaudete & exultate: quoniã merces ueſtra multa eſt in cælis.Sic.n.ꝓſecuti ſunt &,ꝓphetas q̃ erãt ante uos. Et ego qdẽ q̃tũ in me eſt hoc medicamẽto cõtẽtus:de reliquo ſilere decreuerã:dicẽs apud me ipm:ſi patrẽfamilias Belzebub uocauerũt:quãto magis nos:licet indignos domeſticos eius?Et ſi illi dictũ é:qa ſeductor eſt & ſeducit turbas: ego cur ĩdigner:ſi audiã me hæreticũ dici?Et ,p ĩgenii tarditate:uel potius cæcitate talpã nomiari?Et cũ dominus meus ĩmo oĩum deus chriſtus dictus ſit hõ uorax:& uini potator:amicus publicanorũ & peccatorũ: ego cur ĩdigner ſi audiã:hõ carnalis & ĩ delitiis degẽs?Verũ quoniã reſpõdẽdi mihi:uel ex pte iuſta quædam neceſſitas uideẽ ĩponi:ex eo qd̃ dicaẽ multos offendi de iis quæ ab eo ſcripta ſunt:niſi qd ſit ĩ cã pãdaẽ:cõpellor cõtra uotũ meũ & ,ꝓpoſitũ reſpõdere:ne forte reticẽdo uidear crimẽ agnoſcere.q̃uis chriſtião cætera crimina ſilẽdo depellere:exẽplo domini glorioſũ ſit.ſed tamẽ hoc ĩ fide ſi fiat:maximũ ſcãdalũ generat. Quia ergo ĩ initiis huius ĩuectiõis ſuæ:,ꝓmittit ſe omiſſurũ pſonas:& rebus tãtũ & criminibus reſponſurũ:utrũq; aũt falſum ẽ.nã cui reſpõdeat crimini:qd̃ nullus obtẽdit?Quo mõ aũt omittit pſonas:cũ iterptẽ librorũ to to ĩuectiõis ſuæ textu ĩdefiníeter ĩcuſet?& oblaceret?Nos omiſſa oĩ hironia & hypocriſeos tergiuerſatione: quæ deo execrabilis ẽ:licet ĩcomptis uerbis:& oratiõe ĩcompoſita reſpõdebius. Veniã ĩperitiæ nr̃æ a legentibus cõcedẽdã nõ ĩmerito præſumẽtes:qa nõ alios accuſamus: ſed noſmetipſos a maledictis purgare cõtẽdimus.Et ideo ſtudẽus:ut nõ tãtũ ĩ nobis ſermo:q̃tũ ueritas luceat.Sed prius q̃ ĩcipiã purgare cætera: illud eũ ãte oĩa uere dixiſſe cõfiteor:qd̃ ait ſe nõ reddere maledictũ ,p maledicto.hoc ſatis uerũ ẽ.nõ.n.,p maledictis: ſed ,p benedictis & laudibus cõuitia & maledicta reſtituit.Neq; ut ait uerberãti dexterã maxillã:offert alterã.Sed palpãti & leuigãti maxillã: morſũ ĩprouiſi dẽtis ĩfigit. cũ.n.nos ĩ eo eloquẽtiã ac ſtudiũ laudaueríus: ĩterptãdo dumtaxat ex Græcis:& fidei eius nuſq̃ derogauerimus:ille utrũq; ĩ nobis damnat:& ideo ueniam etiam ipſe nobis concedat: ſi forte aliqd aut aſperius: aut incomptius dicimus: qa ĩperitum hominem ad reſpõdẽdũ laceſſiuit:qué ſciret nõ poſſe ꝑ multã dicẽdi arteẽ: & eloquentiæ copiam id agere: ut is quem læſum uellet ac uulneratũ:nec uulneratus uideatur eſſe:nec læſus.hoc ergo eloquentiæ genus ab ipſo requiratur: qui ad culpandum ſeu uituperãdum leui rumuſculo commotus uelut quis cenſor accurrit. Qui uero obiectas depellere a ſe maculas cupit: neceſſitate ſibi reſponſionis impoſita: non q̃ eleganter & ornate:ſed q̃ uere reſpondeat cogitabit.& quoniam inter prĩcipia ipa ait: q̃ſi ſine me hæretici eẽ nõ poſſint:primo hoc

nobis oſtẽdẽdũ eſt:q̃ nec cũ ipo nec ſine ipo hæretici ſumus.ut cũ de nobis cõſtiterit q̃d ſumus:tunc demũ ne de aliorũ qdẽ dictis ad nos retorqueri poſſit ifamia.Ego ſicut & ipe & oẽs norũt:tãte ãnos fere.xxx.i mõaſterio iã poſitus:p̃ gratiã baptiſmi regeneratus:ſignaculũ fidei cõſecutus ſũ p̃ ſanctos uiros Chrõatiũ Iouinũ & Euſebiũ opinatiſſimos & p̃batiſſimos i eccleſia dei epos.quoꝝ alter tũc p̃ſbyter beatæ mẽoriæ Valeriãi: alter archidiaconus:alius diaconus ſimulq̃ pr̃ mihi & doctor ſymboli ac fidei fuerit.Illi ergo ſic mihi tradidẽrt:& ſic teneo:q̃ pr̃ & filius & ſp̃ſ ſãctus unius deitatis ſit:unius ſubſtãtiæ:coæterna:iſepabilis:icorporea: iuiſibilis:icõprehẽſibilis trinitas:& ſibi ſoli:ut eſt:ad perfectũ nota.qa nẽo nouit filiũ niſi pr̃:neq̃ patrem qs nouit niſi filius.Et ſp̃ſ ſcũs ẽ:q̃ ſcrutaꝛ ẽt alta dei.& iõ caret oi uiſibilitate corporea.Sed itellectuali illo deitatis oculo ſic uidet patrẽ filius & ſp̃ſ ſãctus:ſicut pr̃ uidet filiũ & ſpũm ſãctũ. nec ẽ prſus ulla i trinitate diuerſitas:niſi q̃ ille pr̃ ẽ:& hic filius:& ille ſp̃ſ ſãctus. Trinitas i p̃ſonaꝝ diſtictõe:unitas i ueritate ſubſtãtiæ. & q̃ unigenitus filius dei:p quẽ a prĩcipio oĩa quæ ſũt:facta ſunt:ſiue uiſibilia ſiue iuiſibilia:in nouiſſimis diebus carne hũana ſuſcepta hõ factus ẽ:& paſſus ẽ p̃ ſalute noſtra.Et tertia die ſuſcitata illa ipa carne:quæ poſita fuerat i ſepulchro:reſurrexit a mortuis.Et cũ ipa eadẽ carne glorificata aſcẽdit ad cælos.unde & expectatur uẽturus ad iudiciũ uiuorũ & mortuoꝝ.ſed & ſimili modo nobis quoq̃ ſpẽ reſurrectõis dedit:ut eodem ordine eadem conſequentia pari eadẽq̃ forma qua ipe domius reſurrexit:nos quoq̃ reſurrecturos eẽ credamus:nõ nubes & auras tenues ut calũniant:ſed hæc ipa in q̃bus nũc uel uiuimus uel morimur noſtra corpora recepturi.Nã quõ ueꝝ erit q̃ reſurrectõem carnis credius:niſi in ea ueræ & itegræ carnis huius natura ſeruet? Abſq; ullis ergo p̃ſtigiis ueræ & itegræ carnis huius nr̃æ:i q̃ nũc ſumus:reſurrectõem fatemur.Veꝝ ad maioré rei fidẽ addo aliqd ãplius.& calũnioſoꝝ neceſſitate cõpulſus:ſingulare & p̃cipuũ eccleſiæ nr̃æ myſteriũ pãdo.Et.n.cũ oẽs eccleſiæ ita ſacramẽtũ ſymboli tradãt:ut poſtq̃ dixerit peccatoꝝ remiſſionẽ:addãt carnis reſurrectionẽ ſãcta aq̃legiẽſis eccleſia:dei ſpũ futuras aduerſũ nos calũnias p̃uidente:ubi tradit carnis reſurrectõem:addit unius,pnois ſyllabã:& p eo q̃ cæteri dicũt carnis reſurrectõem:nos dicimus: huius carnis reſurrectionẽ.quo.ſ.frõtẽ ut mos ẽ in fine ſymboli ſignaculo cõtingẽtes:& ore carnis huius uidelicet quã cõtigimus:reſurrectionẽ fatẽtes:oẽm uenenatæ aduerſũ nos liguæ calũniãdi aditũ p̃ſtruãus. Eſt ne aliqd hac cõfeſſiõe plenius? Eſt aliqd iſta expoſitõe pfectius? Sed nihil ut uideo:,pfuit nobis tãta hæc cautela ſp̃ſ ſãcti. inueniũt:adhuc male loq̃ces liguæ calũniãdi locũ.Mẽbra iq̃t ſingula noiati niſi dixeris: & caput cũ capillis ſuis:manus:pedes: uentrẽ:atq; ea q̃ ſub uentre ſũt:niſi expreſſius deſignaueris: carnis reſurrectionem negaſti.Hæc ſũt nouelli ſapiẽtis iuẽta:q̃ beatos apoſtolos tradẽtes fidẽ eccleſiæ latuerũt.nec ulli ſãctoꝝ niſi huic ſoli p carnis ſpũm reuelata ſũt.Et nũc idecẽter qdẽ,ppõit.ſed audiat & hõeſtius & uerius q̃,pponit.primitiæ dormiẽtiũ Xp̃s eſt:q̃ & prĩogẽitus ex mortuis dr̃.ſicut & apoſtolus de reſurgẽtibus dicit.Initiũ Xp̃s ẽ. Deide hi q̃ ſũt Xp̃i.Hẽntes ergo idubitatas reſurrectõis nr̃æ primitias Xp̃m:qd de cæteris dubitãus? cũ certũ ſit:q̃ q̃libus mẽbris & q̃libus capillis:q̃ carne & q̃bus oſſibus Xp̃s reſurrexit: & nos oẽs reſurgãus. Quia & ipe p̃pterea ſe poſt reſurrectõem palpãdũ diſcipulis p̃buit:ne ulla de reſurrectiõe eius cõtatio remaneret. Cũ ergo ita euidẽs:& ut ita dicã:palpabile & manu attractãdũ nobis Xp̃s dederit ſuæ reſurrectõis exẽplũ:ita aliqs iſa nit:ut aliter ſe reſurrecturũ putet:q̃ reſurrexerit ille:q̃ prius reſurrectõis aditũ patefecit. Vnde ẽt illud ueritatẽ huius cõfeſſiõis affirmat:q̃ natura qdẽ carnis huius ẽ ipa:nec ulla alia q̃ reſurget:purgata tamẽ a uitiis reſurget corruptõe depoſita.ut ueꝝ ſit illud:qd̃ dicit apoſtolus.qa ſemiaꝛ i corruptõe:ſurget in icorruptõe. ſeiaꝛ in ingnorãtia:ſurget in gloria.ſeiaꝛ corpus aiale:ſurget corpus ſpiritale. Tanq̃ ergo ſpiritale & glorioſũ & icorruptibile corpus:ſuis,ppriis & nõ aliũde aſſũptis:exornabiꝛ & illuſtrabiꝛ mẽbris:ſecũdũ eã gloriã,ppoſitũ nobis xp̃i ſeruat exẽplũ:ſicut apoſtolus dicit.Qui tr̃ſformabit corpus hũilitatis nr̃æ: cõforme corpori claritatis filii ſui.Cũ igiꝛ p oĩa i reſurrectõis ſpe Xp̃s,ppõaꝛ ad formã:& prĩogẽitus ipſe ſit reſurgentiũ: atq; oĩs creaturæ ipſe ſit caput:ſicut ſcriptum eſt: qui ẽ caput omnium primogenitus ex mortuis: ut ſit i oĩbus ipe priatũ tenẽs:qd inaniter uerborũ pugnas:& malarũ ſupitõum certamia cõmouẽus? Cũ i ea cõfeſſiõe quã ſupra expoſui eccleſiaſtica fides cõſtet.Et claꝝ ſit q̃ ad icuſãdũ nõ moueat aliquẽ diuerſitas fidei:ſed puerſitas aĩ . Veꝝ quoniã i hoc loco cũ de reſurrectõe carnis argueret:ut ei mos ẽ:miſcuit ſeriis ridicula & ludicra dicẽs:mulieres q̃ſdã de nr̃is:mãmillas ſuas tenẽtes:uel leues cõtractãtes genas:cũ plauſu ſemoris & uẽtris dicere ſolere,qd nobis,pdeſt reſurrectio:ſi corpus iteꝝ fragile reſurget? Futuræ ãgelorũ ſimiles hẽbimus & naturã:q̃s hic mulierculas icuſet:& ſi laceratõe dignæ ſint:ipe uiderit. Aut ſi eũ ſe putat q̃ pdicat:nõ eẽ ſuũ talione mordeꝛ:uel certe ſi æq̃nimiter fert ſuas mulierculas ueris & nõ fictis:neq; cõmẽtitiis r̃morderi:hic iq̃ ipe uiderit. Nos iteri q̃ ille ,pmiſerit ipleus:nõ r̃ddius talionẽ.Sed ut uideo iſti cui diſplicet mulier:q̃ negat ſe ex r̃ſurrectõe fragile corpus hiturã:ſine dubio placet ei fragilitatẽ corpis pmãſurã.Et ubi ẽ qd̃ dicit apoſtolus. Semiaꝛ i iſirmitate:ſurget in uirtute.Semiaꝛ corpus aiale:ſurget corpus ſpiritale:quã fragilitatẽ uis eẽ i corpore ſpirituali? Et qd̃ reſurget i uirtute:quo mõ iteꝝ fragile erit? In uirtute qd̃ fragile ẽ:quo mõ erit? Nõne melius dicũt mulierculæ q̃ tu:q̃ negãt ultra fragilitatẽ corpis domiaturã? Quid illas irrides:q̃ ſequũꝛ aplũm dicẽtẽ:qa corruptibile hoc iduet icorruptõem:& mortale hoc iduet imortalitatẽ.Apoſtoli nõ docuerũt fragile corpus futuꝝ eẽ:qd̃ reſurget a mortuis:ſed ecõtrario i uirtute & i gloria reſurrecturũ dicũt. Tu hoc unde nũc,pfers? Niſi forte a ludæis aliq̃bus noua nũc lege,pmulgaꝛ eccleſiæ:ut ẽt iſta diſcãus.Eſt.n.ludæorũ uere de reſurrectõe talis opinio:qd̃ reſurgẽt qdẽ:ſed ut carnalibus delitiis & luxuriis:cæteriſq; uoluptatibus corporis p̃ſruãꝛ.Quæ ãt alia ẽ fragilitas corpis:niſi corruptela mẽbroꝝ:irritatõ gulæ:& icitaméta libidis? Sed patimini q̃ſo uos:ſi tamẽ xp̃m amatis:i icorruptõe abſq; his eẽ corpus: qd̃ r̃ſurgit a mortuis.Fas ſit hæc aliquando ceſſare.Credamus in reſurrectione deſinere etiam licitos coitus:ne & illiciti ſubrepant quãdiu horum non ſit obliuio.quid tam ſolicite:quid tam curioſe diſcutitur & pertractatur uenter:& ea quæ ſub uentre ſunt? Et nos carnales & delitioſos eẽ dicitis:cum uos ut uideo ab his ceſſandũ:nec i reſurrectõe credatis.

neq;.n.naturā carnis huius ī q̄ nūc uiuimus: reſurgere denegemus : neq; rurſū carnis uitia piter ſuoluamus. Sed caro quidē reſurget:& nō alia pro alia:ſed hæc ipſa,nec naturā pdet:ſed fragilitatē & uitia deponet. Alioquin nec īmortale erit:qd' fragile pmāſerit. Et ideo nos neq; uobiſcū:neq; ſine uobis hæretici ſumus. Eccleſiæ.n. fides cuius nos alūni ſumus:media incedēs īter utrūq; diſcrimē:neq; naturæ carnis uel corporis qd' reſurget a mortuis denegat ueritatē.neq; cōtra apoſtoli ſentētiā īcorruptionē futuri regni dicit a corruptione poſſidēdā. Nō ergo carnē neq; corpus pditis:ut ais:aut amputatis mēbris reſurgere dicimus: ſed totū & integrū corpus:corruptiōe tātū & ignominia ac fragilitate depoſita:atq; oībus mortalitatis uitiis pariter āputatis ita ut nihil ꝓrſus ex natura ſua deſit ſpiritali illi corpori:qd' reſurget a mortuis: niſi illa corruptio. Latius q̄ ꝓpoſuerā huic uni titulo de reſurrectiōe reſpōdi:uerēs ne iterꝫ ꝓ breuitatē aliq;bus calūniis pateremus. & iō nō ſolū corpis in quo calūniat':ſed & carnis fecimus frequēter mētionē.& nō ſolū carnis :ſed addidimus huius carnis.& nō ſolū huius carnis:ſed & naturā huius carnis cōmemorauimus.nec cōtēti fuimus hoc: Sed ne mēbroꝫ qdē reſurrectiōis ītegritatē diximus deſuturā.Ita tamē ut ſecūdū apoſtoli definitionē:corpus qd're ſurget ex corruptibili īcorruptibile:ex ignobili glorioſū:ex fragili immortale:ex aīali ſpiritale credat'. ita ut demū ſpiritalis corpis mēbra abſq; ullis eſſe corruptelæ uel fragilitatis ſuſpitiōibus ſentiamus.Deſignaui fidē meā de trinitate,Deſignaui de īcarnatiōe:paſſiōe:ac reſurrectiōe:& de ſecūdo aduētu in gloria : & de iudicio futuro domini Saluatoris nr̄i.Deſignaui & de reſurrectiōe carnis nr̄æ:& nihil(ut opinor)ābiguū dereliq. Quid nūc ſupeſt? Nihil arbitror q̄tū ad fidē ꝓtinet.Sed in eo te inqt arguo:qd' Origenē īterꝓtatus es:q reſtitutionē oīum dicit futurā:ī q̄ nō ſolū oēs peccatores abſoluēdos:ſed & ipm diabolū & angelos eius quādoq; dicit relaxādos eſſe de pœnis:ut reſtitutio oīum cōſequēter poſſit ītelligi.Et aīas ante dicit creatas eſſe q̄ corpus:eaſq; de cælo deductas:& corpibus īſertas.Ego nūc nihil ꝓ Origene ago:nec apologeticū ꝓ ipſo ſcribo. Siue.n.ſtat apud deū:ſiue lapſus ē:ipſe uiderit,ſuo domino ſtat:aut cadit.Sed cogor ī aliq;bus eius facere mētionē.qa dū illū arguit rhetor noſter:nō iā obliq;:ſed palā mucrone diſtricto me petit:& totus ferē in me.& qd dico me petit? Immo uero ut in me deſæuiat:nec iſtitutori ſuo parcit.dū putat ſe ex his q̄ īterꝓtatus ſum libellis eius poſſe in me aliqd calūniæ retorq̄re.qa īter cætera quæ culpat in nobis:etiā iuidioſus hoc addidit dicēs:me hoc opus ad īterꝓtandū elegiſſe:qd' neq; ipſe neq; alius qs uetereꝫ īterꝓtū delegiſſet. huius ergo rei cauſam primo cur hoc opus potiſſimū adorſus ſim. qa hinc maxīe mordeor q̄ potero pauciſſimis & ueriſſimis abſoluā.licet id apud te fili cariſſime:q rē ut geſta eſt:bene noſti:ſupfluū uidebit'. tamē & ignorātes conuenit noſcere:ſimul etiā qa & hoc nō ſolū ipſe ſed & oīs ſchola eius iactat de nobis: qd' cū aliter ꝓmiſerimus nos in ꝓfatiōibus trāſlaturos:aliter fecerimus ī ope.ideo nō ſolū ipſis:ſed & aliis reſpōdebimus : q;bus uel ꝓprius liuor mētē:uel criminatio aliena cōturbet,uir fide:eruditiōe:nobilitate:uita clarus Macharius cū opuſcula aduerſus fatū:uel Matheſin hr̄et in manibus:eaq; utili & ꝓneceſſario labore cōponeret, in aliq̄tis uero qa erat pdifficilis materia de diuinæ ꝓuidētiæ diſſerere diſpēſatiōibus:hæſitaret:ꝓ ſoporē ſibi a domino tale aliqd dicebat oſtēſum.q; nauis ei q̄dā demōſtrare' eminus aduētare ꝓ pelagus:q cū portū fuiſſet īgreſſa:nodos ſuæ hæſitatiōis abſolueret.Exurgēs uero cū de uiſu ſolicitus cogitaret:nos ſupueniſſe aiebat ī tpe.q;bus cōtinuo & opuſcula ſua & ābiguitatē idicauit & uiſum.Quid porro Origenes quē opinatiſſimum apud græcos audierat:ſentiret de talibus pcontat':breuiterq; ſibi eius de ſingulis q;buſq; ſentētias orat exponi. Ego rē primū dicebā factu eſſe difficilē.Sanctū tamē Pāphilū martyrē dixi q̄ſi ex pte tale aliqd opis cōſcripſiſſe ī apologetico ſuo.cōtinuo id ſibi poſcit in latinū uerti,nullū dicebā me uſum huiuſmōi opis habuiſſe:& ad latinū ſermonē tricennali iā pene īcuria torpuiſſe.pſtitit tamē deꝑcans ut q̄licūq; ſermone ſibi notitiā tantū eoꝝ q̄ cupiebat oſtēderē.Cūq; id quo potui ſermōe feciſſem:maiori deſiderio accēſus eſt ad illa ipſa plenius cognoſcēda:ex q;bus pauca illa q̄ trāſtulerā:uidebant' aſſumpta,excuſantē me urgere uehemētius cœpit;: & ſub dei teſtimonio cōuenire:ne ſibi ad opus bonū q̄ ſe iuuare poſſent:auxilia denegarē.Cūq; uehemēter inſiſteret:& deſideriū eius ſecundū deū eſſe pſpicerē:acq̄ui tandē:& īterꝓtatus ſum qdē. In ꝓfatiunculis tamen utriuſq; opis:& maxime in Pāphili libello quē primū trāſtulerā:expoſui primū oēm fidē meā: & proteſtatus ſum me qdē ita credere:ſicut fides catholica eſt.Si qd autē uel legere' uel īterꝓtare' a me:id me ſalua fidei meæ facere ratione.In iſtis uero piarchon libellis etiā illud admonui,qd' cū in ipſis libris īuenirent' q̄dā de fide ita catholice ſcripta:ut eccleſia ꝓdicat:quædā aūt his cōtraria:cū de una re eadēq; dicant'.q; mihi uiſum ſit ea ſecū dū illā regulā ſemp ꝓferēda:quā ipſe catholicæ ſentētiæ expoſitiōe ꝓtulerat.& ea quæ a ſemetipſo īuenirent' eſſe cōtraria:uelut īſerta ab aliis(id.n.ipſe epiſtolæ ſuæ q̄rimonia cōteſtat')abiicerē.uel certe ut nihil ædificatiōis in fide habētia ꝓterirē.Nō autē ſupfluum puto uideri:īſerere etiam ipſa loca de ꝓfatiūculis meis : ut nihil careat teſte qd' dicimus.Sane ne in legēdo error ſit:ex iis q̄ huic ſcripturæ nūc aliūde īſerimus: ſiq̄dē mea ſunt:ſimplices ad uerſuum capita habēt notas.Si accuſatoris mei duplices ex ꝓfatiuncula Pāphili.poſt aliq̄ta ita diximus:q̄liter ergo ſentiat Origenes:tenor libelli huius edoceat.De his autē q̄ apud eū cōtraria ſibi īueniunt':qd cauſæ ſit in ultimo breui adiecta aſſertiōe docebimus.Nos autē ſicut traditū nobis eſt a ſanctis ꝓphetis:ita tenemus q; ſancta trinitas coæterna ſit & unius uirtutis atq; ſubſtātiæ.& q; filius dei in nouiſſimo tpe hō factus eſt:& ꝓ peccatis nr̄is paſſus eſt.& in ea ipſa carne in qua paſſus eſt:reſurrexit a mortuis:propter qd' & reſurrectiōis ſpem humano generi tribuit.Carnis uero reſurrectionē nō ꝓ aliq̄s ꝓſtigias:ſicut nonnulli calūniāt':dicimus.ſed hāc ipſam carnē ī q̄ nūc uiuimus:reſurrecturā crediſus.nō aliā ꝓ alia:neq; corpus aliud q̄ huius carnis dicimus.ſiue ergo corpus reſurrectuꝝ dicimus:ſecūdū apoſtolū dicimus.Hoc.n.noie uſus eſt ille.ſiue carnē dicimus:ſecūdū traditionē ſymboli cōfitemur.Sulta.n.adinuētio calūniæ eſt:corpus humanū aliud putare eſſe q̄ carnē. Siue ergo carnē ſecundū cōmunem fidem:ſiue corpus ſecundum apoſtolum dicimus quod reſurget:ita credendum eſt:ſicut apoſtolus definiuit.Quia quod reſurget:in uirtute reſurget: & in gloria & incorruptibile ac ſpiritale corpus. Saluis ergo prærogatiuis futuri corporis uel carnis : reſur-

rectio carnis credenda est integre atq; perfecte: ut & natura carnis eadem seruetur: & incorrupti ac spiritalis corporis status & gloria non ifringat. Sic enim scriptū est: quia corruptio incorruptionē nō possidebit. hæc sunt quæ in Hierosolymis in ecclesia dei: a sancto sacerdote eius Ioāne p̄dicant. Hæc nos cum ipso & didicimus & tenemus. Si quis præter hæc uel credit uel docet: uel a nobis aliter credi q̄ exposuimus: putat: anathema sit. Nostræ ergo fidei documētū si quis hr̄e uult: habeat ex his. Si quid autē legimus: aut asserimus: aut interp̄tamur: Salua huius fidei nostræ ratiōe facimus: secundū apostolū probātes oīa: qd̄ bonū est obtinentes: ab oī specie mala nos abstinētes. Et si qui hāc regulā sequunt: pax sup illos: & sup Israhel dei. Cum igit hæc ego ante q̄ calūniatorꝫ aliqs exurgeret: de mea fide p̄fatus sim: ne quis forte diceret: q; ab ipsis admonitus uel coactus: hoc modo diceré: quæ ante nō sensera, cūq; me si quid illa iterp̄tandi necessitas poposcisset: integro fidei meæ statu factuꝫ esse ꝓmiserim. quo modo adhuc locus calūniātibus dat? Cū utiq; prima cōfessionis meæ uox ab oī suspitiōe cōtrarii dogmatis tutū me faciat ac munitū. Præterea, n. ut & superius prædixi: domini sermone didici: quia ex suis unusq; sq; uerbis & nō ex alterius: uel iustificabit uel cōdēnabit. Sed & mea nihilominus præfatiūcula: quā in ipsis periarchon libris p̄misimus: qualiter interpretationis nostræ fidē obseruandā dixerimus: ex ipsis æque sermonibus comprobet. Aequū nāq; est etiā ex ipsa: quæ ad rem nūc pti-nēt: inseri. Nā cū honoris gratia mētionē fecissemus huius uiri: qui nūc hæc adducit ad crimē pro eo qd̄ ante nos ipse prior Origenis q̄plurima fuisset interpretatus: & eius uel eloquētiā in explicādo: uel in interpretādo diligētiā laudassemus: eūq; nobis sequēdū in ope simili diceremus post aliquāta etiā hoc adiecimus. hūc ergo etiā aīo nos licet nō eloquētiæ uiribus: disciplinæ tamē regulis in q̄tū possumus: seqmur: obseruātes hoc ne ea quæ in libris Origenis a semetipso discrepātia iueniunt atq; cōtraria ꝓferamus. Memēto qui legis: ne hic te breuiter dictus sermo prætereat: quē dixi: qa nō proferā ea quæ in libris Origenis a semetipso discrepātia inueniunt atq; cōtraria. Nō enim generaliter ꝓmisi me nō prolaturꝫ quæ essent fidei cōtraria: sed quæ libri ipsi sibi dicerēt cōtraria: uel quæ a semetipso discrepāt: nō quæ a me uel ab aliquo alio discreparēt. Non ergo ex hoc sermone surripiētes inimici calūnias generēt: ut dicant me promisisse. Quia si qd cōtrarium est: uel discrepat a fide nostra: proferā. hoc etiā si facere potui: tamē ꝓmittere nō auderem. Et si quidē factū id in opere meo iuenies: amplecti poteris. Si uero in aliquo tibi minus impletū uidebit: culpare nō poteris: quia ꝓfessionis meæ tale uinculū nō tenes. Sed cōiungamus etiā cætera: cuius aduersitatis inq̄ causas plenius tibi i apologetico: quē Pāphilus in libris ipsius Origenis scripsit: edidimus breuissimo libello superaddito: in quo euidētibus (ut arbitror) ꝓbamētis: corruptos esse in q̄plurimis ab hæreticis & maliuolis libros eius ostēdimus: & præcipue istos quos nūc exigitis: ut interp̄temur. i. periarchon: qd̄ uel de prīcipiis: uel de principatibus dici potest: qui sunt re uera & obscurissimi & difficillimi. de rebus. n. ibi talibus disputat: in quibus philosophi oī sua ætate cōsumpta iuenire nihil potuerūt. Hic uero noster quātū potuit egit: ut creatoris fidē: & creaturarū rationē: quā illi ad ipietatē traxerāt ad pietatē iste cōuerteret. Etiā hic diligētius inspice: & nō te prætereat q; creatoris qdē fidē diximus: creaturaꝫ uero rationē: sciētes q; ea quæ de cælo dicunt ad fidē pertinēt. Ea uero quæ de creaturis disputant ad rationē. Sed qd̄ seq̄t adhuc addamus. Si cubi ergo nos in libris eius aliquid cōtrarii iuenimus: quod ab ipso in cæteris locis pie de trinitate fuerat definitū: uelut adulteratū: hoc est alienū: aut prætermisimus: aut secundū eā regulam protulimus: quā ab ipso frequēter inuenimus affirmatā. Nunquid & hic īcaute aliq̄d diximus? Nunq̄d dixi q; secundū fidei nostræ regulā protuli? Quod utiq; erat iā penitus præter modū rationē iterpretātis: & ex græco in latinū uertētis excedere. Sed secundū hanc regulā, ptulisse me dixi: quā ab ipso frequēter iuenimus affirmatā. Ité his illud addamus si qua sane uelut peritis iam & sciētibus loquēs: dum breuiter transire uult: obscurius protulit: nos ut manifestior fieret locus: & ea quæ de ipsa re in aliis libris aperte legeramus: adiecimus: explanatiōi studētes. Nihil tamē nostrū diximus, sed licet in aliis locis dicta: sua tamen sibi reddidimus. Puto q; etiā apud iniq̄ssimos iudices sufficere mihi possit sola ista cōfessio: qua dixi: nihil nostrū diximus. sed licet in aliis locis dicta: sua tamen sibi reddidimus. Nunqd me in aliquo obnoxiū feci? Nūquid promisi me meū aliq̄d dictuꝫ? Vbi est qd̄ accusant? qd̄ calūniant? qd̄ confingunt me dixisse? Quia mala tuli: & bona dixi: & quæcūq; bona sunt trāstuli: erubescāt aliquādo: & desināt falsa ꝓferre: & diabolicū in se opus frēs criminādo suscipe. Audiāt quia nihil nostrū diximus: sed licet in aliis locis dicta: sua sibi reddidimus. Et ne nos absq; dei misericordia huic opi manus existimēt cōmodasse: uideant nos hæc ipsa ante p̄dixisse: q; faciūt. Post hæc. n. addidimus etiā ista, hoc autē iccirco in p̄fatione cōmonui: ne forte calūniatores iteꝫ se criminādi putēt iueniſſe materiā. Quod dixi iteꝫ illa causa ē: qa & scī iā epi Ioannis epistolā de fide ad scūm Theophilū scriptā criminati sūt: quādo corpus humanū aliud nescio qd fingebāt: q̄ carnē. iccirco iteꝫ posui. Sed uideris inq̄. qd puersi & cōtētiosi hoies agāt, nobis iteri tātus labor: si tamen orātibus uobis deus iuuerit: iccirco susceptus est, nō ut calūniosis os qd̄ fieri nō pōt (licet forte hoc deus faceret) clauderemus: sed ut ꝓficere ad scientiā reꝫ uolētibus materiā p̄beremus. ut autē scias: qa & q; falsaturi hæc essent: & ꝓuidimus: & p̄dixim⁹: uide qd in sequētibus iiunxerimus. Illud sane oēm q hos libros uel descripturus est uel lecturus i cōspectu domini prīs & filii & spūs scī: cōtestor: atq; conuenio p futuri regni fidē & resurrectiōis ex mortuis sacramētū: sic nō illū locū æterna hæreditate possideat: ubi ē fletus & stridor dētiū: & ubi ignis eoꝫ nō extīgueť: nec uermis eoꝫ morieť. ne addat aliqs huic scripturæ: ne auferat: ne īserat: ne īmutet. & tamē post oīa ista tā honorificata: tā terribilia adiurationū sacraméta: falsare hæc & corrūpere nō timuerūt illi: q se dicūt credere resurrectionē carnis futurā. Qui uel hoc ipsum si crederēt: quod est deus: nunq̄ hæc tam criminosa & nefanda cōmitterēt. Vbi tamē in his quæ p̄fati sumus: aut Origenes laudibus usq; ad cælum: ut criminatur: elatus est? Vbi apostolus aut propheta aut aliquid tale a nobis quale ipse de eo scripserat: dictum est? Aut in quo prorsus alio inueniunt criminandi locum? Fidem nostram præmisimus

quæ puto q̄ in oībus cū cōfessiōe ecclesiastica cōcordet. Interp̄tandi obseruantiā diffinximus: cuius re uera 78
nobis in q̄pluribus exēplum ipse p̄buerat:qui nūc accusator extitit.quid ꝓpositi in interpretando gesserim:
designaui iam,si plene id aut minus plene adimplere ualui:a legētibus cōprobet:a quibus uel laudari uel ri-
deri solet: nō tamen ad crimē uocari:cū in alterā linguam ꝓprie uel minus proprie aliena uerba uertuntur.
Verum quoniā eoꝝ fecimus mētionē:qui qa hæc ipsa quoquo modo sunt:tamē nisi falsi sint: ea nullatenus
criminari potuissent:in ipsum caput manus falsarias iniecerūt:conueniēs puto huic apologiæ nostræ id īse-
rere,ne me studio subtrahere putēt hoc quo illi addito:falsa crimina obtēdunt.Et.n. cū in quodā supradicti
opis loco:quē īterp̄tati sumus:quæstio hr̄et aduersum eos:qui deū corporeū dicāt : & hūanis eū mēbris ha-
bituq; describāt,qd' asserere p̄cipue Valētinianoꝝ & Anthropomorphitaꝝ hæreses solent:cui isti accusato
res nr̄i nimis(ut uideo)dextras dederūt:& Origenes cōtra eos ecclesiasticā fidē defendēs oī genere īcorporeū
deū esse:& iccirco etiā inuisibilē confirmaret:ꝓuocāte se ordine quæstiōis respōdit contra hæreticos in hoc
loco q̄dā quæ a nobis in isto modo uersa sunt in latinū.Ex primo libro ꝓarchon:post aliq̄ta,ueꝝ istæ asser-
tiones minus fortasse auctoritatis hr̄e uideant' apud eos:q ex sanctis scripturis de rebus diuinis īstitui uolūt:
& īde sibi approbari quærūt:quāto dei natura supeminet corpoꝝ naturā. Vide ergo si hoc apostolus etiā nō
ait:cū de xp̄o loq̄t' dicēs:q est imago inuisibilis dei p̄ogenitus oīs creaturæ.Non.n.ut qdā putāt: natura dei
aliq̄bus uisibilis est:& aliis inuisibilis.qa non dicit apostolus imago uisibilis dei hoībus:aut inuisibilis peccato-
ribus.Sed ualde constā er ꝓnūciat de ipsa natura dei dicēs:imago inuisibilis dei.Sed & Ioānes in euangelio di-
cēs:deū nemo uidit unq̄:manifeste declarat oībus q ītelligere possūt:qa nulla natura ē: cui uisibilis est deus.
Non q̄si q uisibilis quidē sit p naturā:& uelut fragilioris creaturæ euadat:atq; excedat aspectū,sed quoniam
naturaliter uideri ipossibile est.Sed si req̄ras a me:qd etiā de ipso unigenito sentiā:si ne ipse q̄dē uisibilē dicā
naturā dei:qui naturaliter inuisibilis est:non tibi statī uel īpiū uideat' esse:uel absurdū:rationē q̄ppe dabimus
consequēter.aliud quidē est uidere:aliud noscere,uideri & uidere corporeū est . noscī & noscere ītellectualis
naturæ est.Quicqd ergo ꝓpriū corpoꝝ est:hoc nec de p̄re nec de filio sentiēdū est.qd' ad naturā uero ptinet
deitatis:hoc inter p̄rem & filiū cōstat.Deniq; etiā ipse in euāgelio nō dixit.Quia nemo uidit patrē nisi filius:
neq; filiū nisi pater:sed ait.nemo nouit filiū nisi pater:neq; patrē q̄s nouit:nisi filius,ex quo manifeste īdicat:
q; quicqd īter corporeas naturas uideri & uidere dicit':hoc īter p̄rem & filiū noscere dicit':& noscī p uirtutē
sciētiæ:nō per uisibilitatis fragilitatē.Quia ergo de īcorporea natura & inuisibili nec uidere ꝓprie dicit' nec
uideri:iccirco neq; pater a filio:neq; filius a p̄re uideri dicit' in euāgelio:sed noscī.Quod si ꝓponat nobis ali-
quis:q̄re dictū est.beati mūdo corde:quoniā ipsi deū uidebūt:Multo magis ex hoc(ut ego arbitror) assertio
nostra affirmabit'.Nā qd aliud est deū corde uidere:nisi secundū qd' supra exposuimus : mēte eum ītelligere
atq; cognoscere?Istud est caput qd' isti quæ ad īsidiādū mihi de oriēte trāsmissi:sunt nō solū puersa ītelligē-
tia:ueꝝ etiā uerboꝝ adulterio conati sunt īfamare.qd' ego iccirco ut alia quoq; nōnulla eius q̄dē īterpreta-
bar scriptoris suspectū hr̄e nō potui:neq; p̄termittendū indicaui:quia nō in eo aliq̄d de cōparatione p̄ris ac fi
lii dicebat':sed de ipsa deitatis natura quærebat':si ei aptū ullo genere uisibilitatis uocabulū uideret' . respōdi
ut supra diximus:iis hæreticis qui iccirco deū uisibilē esse asserūt:quia & corporeū dicūt: pro eo q; uisio pro
prie corporis est. Vnde & illi Valētiniani:q; supra diximus hæretici : corporaliter & uisibiliter generasse pa-
trē & generatū filiū dicunt.Refugiēs ergo(ut opinor)Origenes uisionis appellationē tanq̄ suspectā: aut me-
lius esse in natura deitatis ratus,i.in patrē & filiū uti illo sermone:qd' ipse dominus definiuerit dicēs.Nemo
nouit filiū nisi pater:neq; patrē quis nouit nisi filius,oēm ergo occasionē supra dictis hæresibus credidit ex-
cludēdā:si notionē in natura deitatis potius diceret q̄ uisionē:dū uisio occasionē aliq̄ p̄bere uideat' hæreti-
cis.Notio uero unius naturæ īter p̄rem & filiū seruat idissociabilē ueritatē:p̄cipue quia euāgelii talis aucto
ritas est:simul & cautelæ p hoc plurimū credidit fore : ne Anthropomorphitæ quoquo mō audirēt uisibilē
deū.Hæc ratio qua nō fiebat aliq̄ differētia trinitatis:uisa mihi nō est debere penitus abiici:etiā si aliq̄ uerba
in græco īcautius fortasse posita declinauimus.Sit sane adhuc in iudicio legētiū:utꝝ & hoc aduersus supra-
dictas hæreses utile aut minus utile uideat'. Tamen ponamus q; etiā ii qui norūt de lr̄is & huiuscemodi sensi
bus iudicare:q bus cū peritia adest & dei timor:q nihil per contētionē:neq; p inanē gloriā gerunt:quoꝝ ani
mus ab iuidia & fauore & odio uacat:dicāt nō multū ad īstructionē:uel ad ꝑpugnandas supradictas hæreses
caput istud ualere:nūquid nā id nō licet p̄terire?Et tanq̄ minus ualidū ad depellēdos aduersarios trāscurre-
re?Pone quia sit ociosum:nūquid & criminosum?Quo modo loco criminis ducet':ubi iuisibilitatis æq̄litas
inter patrē & filiū & spiritū sanctū cōfirmat'?Nō puto hoc ita cuiq̄ uideri:& qd dico cuiq̄ ? sed ne & istis q̄dē
ipsis criminatoribus meis aliquid in meis litteris uisum esse:qd' posset offendere.Deniq;.n. si hoc putassent:
ipsa sicut trāstulerā mea uerba posuissent. Sed nūc ausculta quid faciūt:& flagitii eoꝝ require si ullū p̄cessit
exēplū.In eo loco ubi scriptū erat:sed si req̄ras a me:quid etiā de ipso unigenito sentiā:si ne ipse quidē uisibi-
lem dicā naturā dei qui naturaliter inuisibilis est:nō tibi statim uel īpium esse uideat' uel absurdū: rationem
quippe dabimus cōsequēter,illi scripserunt:nō tibi statim absurdū:uel īpiū uideat' esse:quia sicut filius patrē
nō uidet:ita nec spūs sanctus filium uidet.hoc si in foro positus:uel in negociis sæcularibus commisisset iste
qui de monasterio Romā quasi calūniandi peritissimus missus est: norunt oēs quid consequeret' ex legibus
publicis:cuiusmodi criminis reus esset.Nūc uero quia sæculare uitā iam reliqt:& a tergiuersatiōe illa actuū
publicoꝝ ad monasteriū cōuersus est:& adhæsit magistro nobili:ut ab ipso edoceret' iteꝝ ꝓ modestia furo-
re insanire:pro quietæ seditiones mouere:pro pace bellum mouere:pro concordia mouere dissidia:perfidus
esse pro fide;pro ueritate falsarius:crede mihi:q; huius sceleris nequitia etiam uerum fuisset exemplar:nisi le
zabel tibi illa occurreret.Illa est.n.quæ hoc crimē aduersus Nabutheum Israhelitem uineæ causa cōposuit.

Explanatio bi
mūdo cord

& mandauit prælbyteris iniqtatis falſis eũ conſcriptionibus purgere:quaſi qui benedixiſſet.i.blaſphemaſſet deũ & regẽ.Sed quis in hoc felicior:illa quæ mãdat:aut hi qui mãdato iniquitatis obtẽperãt?Grauia hæc: & ut opinor in eccleſia pene huiuſmodi facinus inauditũ eſt. Sed addic̃ adhuc aliqd.Reqris qd illud?Vt rei iudices fiant:& inſidiatores ſentẽtias ferãt.Nã erraſſe ſcribentẽ:aut lapſum eſſe in ſermone: nouũ non eſt.& ut opinor uenia dignũ eſt.qa & ſcriptura dicit.In multis.n.offendimus oẽs.q aũt in uerbo nõ offendit: hic pfectus eſt uir.Erratũ putac̃ ĩ uerbo?Corrigac̃:emẽdec̃:ſilid utilitas poſtulat:& auferac̃.Inſeri uero q̃ nõ ſũt ſcripta lr̃is alienis:& falſa ĩterſeri ad hoc ſolũ:ut uitã fr̃is ĩfames:temerare aliena ſcripta:ut ſcriptori ĩferas notã: ut ſubrepas auribus populoꝝ:ut cõturbes corda ſimpliciũ:ut nihil aliud ex eo niſi apud hoĩes opinioni maculã cõferas.uidete ſi alterius eſt opus:niſi illius q ab initio mẽdax fuit:& fres criminãdo diabolus.i.crimina tor nomẽ accepit.Nã cũ falſã huiuſmõi ſniam apud Mediolanũ recitaret:& a me q̃ legebat:falſa eẽ dicerent: ĩterrogatus a quo accepiſſet exẽplaria:reſpõdit matronã q̃ndã ſibi dediſſe.de q̃ ego q̃cũq; illa eſt: nihil dico: ſed ſui eã & dei cõſciẽtiæ derelíquo.Mihi tamẽ in hoc dei & ueſtri ſufficit teſtimoniũ.i.tuũ & ſcĩ uiri ipſius: cui hoc opus gerebã Macharii:q ſcedulas ipſas meas uel ab initio legiſtis:uel etiã licet nõdũ cõpleta & ad ĩtegrũ emẽdata exẽplaria retinetis:i.quia ſicut filius nõ uidet pr̃em:ita nec ſps ſcũs filiũ uidet:i. qđ ego nõ ſolũ unq̃ nõ ſcripſi:ſed ecõtrario qa ille falſauit:ĩdico.Si qs negat q; nõ ĩra uidet filius patrẽ:ſicut pr̃ filiũ.& nõ ita uidet ſps ſcũs & filiũ & pr̃em:ſicut pr̃ filiũ & ſpũm ſcũm:anathema ſit.uidet.n.& ueriſſime uidet.Sed ut deus deũ:lux lucẽ.& nõ ut caro carnẽ:ſed ut ſps ſcũs nõ corporeis ſenſibus:ſed uirtutibus ueritatis . Si qs hæc negat:ſit anathema in æternũ.q auté uos cõturbat:ſicut dicit apoſtolus:portabit iudiciũ q̃cũq; eſt ille.Memini ſane: q; aliqs eoꝝ cũ argueret falſaſſe hæc:reſpõdit mihi:ita in græco hr̃e.Me auté in latino ĩmutare uoluiſſe.In quo omitto illud exeq:qa nec qđ ueꝝ dicũt.ſed tamẽ ponamus qa ſic eſt in græco:& ego in latino hoc nõ ſcripſerã.pmiſerã.n.me in p̃ſatiũculis tale aliqd factuꝝ:qđ ſi facerẽ : ut qđ ubi offendebat in latino cõmodius ſcriberẽ:qd abſq; pmiſſo uel qd abſq; rõne noſtra faceré?Tu certe q hoc in latinis meis exẽplaribus nõ ĩueneras: in tuis chartulis hoc unde ſcriptũ legebas?Ego q ĩterp̃tatus ſum:nõ ſcripſi.tu q me accuſas: & meas tales lr̃as nõ tenes:crimẽ mihi unde cõponis?Haud ĩde ego accuſari debeo:unde tu me falſũ feciſti.ré planiſſimã dico.q̃ttuor libri iſti ſũt:quos ĩterp̃tatus ſum.ĩ qbus de trinitate ſparſim p ſingulas pene paginas diſputac̃.Releganc̃ uniuerſa:ſi uſq̃ talis aliqs de trinitate ĩuẽtus fuerit in ĩterp̃tatiõe nr̃a ſenſus:qlẽ in iſto capite calũnianc̃:tũc demũ credac̃ etiã hoc eo ſenſu quo iſti cõfingũt eẽ platũ.Si uero p oẽ librorꝝ corpus nũq̃ ſit illa differẽtia trinitatis:nõne ueſanũ pariter ſtultũq; cõmẽtũ eſt dicere:q; uno ſolo capite hæreſis cõfirmata ẽ ab eo:q eã mille capitibus expugnarit?Sed & rei ipſius cõſequẽtia prudẽté quéq; ſatis edocet:q; hic ſi hoc in lr̃is meis ĩueniſſet:& uere ſcrupulũ aliqué ex ipſa lectiõe cepiſſet:cũ me ſicut ipſe noſti: Romæ poſitũ haberet:p̃ſentẽ cõtinuo utiq; pquiſiſſet:& ipſa ad me ſcripta detuliſſet. qppe q uſq; ad illud tps etiã uidere me & ſalutare:& in oronibus cõicare ſolitus erat:cõtuliſſet ſine dubio mecũ de dis qbus uidebac̃ offẽdi . inq̃ſiſſetq; quõ fuiſſet a me platũ:quõ hr̃et in græco.certe hoc etiã gloriæ ſibi ſufficere putaſſet:ſi uiſus fuiſſet ĩ dictis nr̃is uel ſcriptis feciſſe p ſe aliqd emẽdari.aut ſi furor aĩ nõ tã emẽdari erroré q̃ pferri in publicũ cõpuliſſet:ſine dubio nunq̃ elegiſſet abſentẽ lacerare:qué potuit grauius cõfutare p̃ſentẽ. Sed iſtũ qa falſi cõſciẽtia deterrebat:ad me qdé cuius erãt ſcripta:q uolebat criminari nõ detulit.ſed p domos:p matronas:p monaſteria:p ſingulos quoſq; fratꝝ circũfert:quos ſolo cõturbare poſſet auditu.Et hoc fecit ſub ipſo tpe; quo cõſtim ex urbe decederet.ne uel cõphẽſus facti ſui redderet cauſas.Etiã ĩde ut ĩtelligac̃ ſecũdũ p̃ceptũ magiſtri p totã me Italiã criminari:iſtigare turbas:cõturbare eccleſias:aures quoq; polluere ſacerdotũ:& in oĩbus his modeſtia nr̃a tanq̃ cõſciẽtia abuti.hæc diſcipuli.Ipſe uero oriẽtalis magiſter:q ad Vigilãtiũ ſcribẽs dixerat:p me latini cognoſcũt oĩa Origenis bona:& ignorãt mala:iſtos ipſos quos nũc ego trãſtulerã redinterp̃tatus ẽ: & ea oĩa q ad me uel iprobabilia p̃termiſſa ſũt iſeruit.quo ſcilicet nũc cõtra ſniam ſuã Romani p ipm Origenis cognoſcãt mala:& ignorẽt bona.hinc etiã nõ ſolũ Origenẽ:ſed & me metipſũ in ſuſpitionẽ hæreſis conac̃ adducere.hic emittit iceſſabiliter canes ſuos:q me p urbes:p uicos:p iter trãſeuntẽ calũniãtiũ latratibus infectenc̃:& fanda oĩa & nefanda aduerſũ me ſectenc̃.Quid q̃ſo te ſceleris admiſimus:ſi fecimus qđ feciſti?Sí tamẽ nefariũ eſt uti exẽplis tuis:de te ipſo qd iudicas? Veꝝ tamẽ dic mihi o magiſter(iã.n. ad te cõuertẽda eſt reſpõſio)Ad legẽtẽ aut ĩterp̃tantẽ:ſi q̃ eſt illa ſcriptoris culpa:recte reuocac̃?abſit inqt:nequaq̃.qd me ſubtiliter circũuenis?Nunqd nõ & ego legi?Nunqd non & ego ĩterp̃tatus ſum?Sed lege ea q̃ ĩterp̃tatus ſum:uide ſi qd in iis dogmaticũ ĩuenies.Certe ſi aliqd hoꝝ q̃ nũc ad dãnationẽ uoco repies.poſtrẽo ait ſi uis plenius noſſe(quoniã apud me etiã ſuſpitio huiuſmõi dogmatũ ſemp execrabilis fuerit)lege cõmẽtarios meos ĩ epiſtola Pauli ad Epheſios.Et ex his q ſcripſi:noſces qd de eo ſenſerĩ.legẽ.n.eũ uel ĩterp̃tans noſces:& hæc eſt tua tãti magiſtri grauitas:ut eũ quẽ in aliis laudas:cõdẽnes in aliis?Et qué in p̃ſatiõibus tuis alteꝝ poſt apoſtolos eccleſiaꝝ magiſtꝝ dixiſti:nũc hæreticũ dicas?Quis hæreticus eccleſiaꝝ magiſter aliquãdo dici potuit?Erraui inqt in hoc.Sed quãdiu p̃ſatiũculã ſubiicis?Cõmẽtarios lege.Sed illos quos deſignaui:& cui hoc iuſtũ uidet: ut is q tot libros cõſcripſit:in qbus oĩbus pene p̃conia eius uſq; ad cælũ fert:q tot iã ãnis & lecti ſũt ab oĩbus & legunc̃:ex qbus q̃plurimi ita edocti iã de hoc mũdo deceſſerũt:& p̃rexerũt ad dominũ: hãc Origenis ſententiã tenẽtes:quã ex librorꝝ iſtius aſſertiõe didicerãt: & abierũt ſperãtes iuxta huius teſtimoniũ ĩueturos ſe eũ ſecũdũ apoſtolos eccleſiaꝝ magiſtrũ.& nũc iteꝝ ſcribit ĩuenerũt eũ cũ ĩpiis hereticis & gẽtilibus cõdẽnatũ.Quo mõ ſe ex cõtẽtiõe cõmutet & dicat:qa illũ qué.xxx.fere ãnis cõtinuis legẽs & ſcribẽs apoſtolis exæq̃ ui nũc hæreticũ pnúcio.Nũqd aliquos nouos eius libros mõ legit:quos ãte nõ legerat?Sed ex iis eiſdẽ dictis eũ:& tũc apoſtolũ:& nũc hæreticũ dicit:& nullo modo hoc ita fieri potuit.Aut.n. tunc recte dixit:& modo liuore quodã contentõne puertit?:& audiẽdus non eſt.Aut ſi tunc male dixit:& modo ſe ipſum condemnat.

quale ergo in se cæterorꝫ expectabit iudicium is:qui secundum apostoli sententiam a semetipso damnatur? Et quid inqt abscindit pœnitẽtia? Nõ errat & in uerbo maxime? licet quidẽ de errore pœnitere. Sed simul aliqs pœnitẽtiã agit:simul accusat:simul iudicat:simulq; cõdẽnat. Quasi uero si q̃ meretrix una se nocte: aut duabus a scortãdo cõtineat:debet cõtinuo leges de pudicitia scribere:& nõ solũ leges condere: uerũ & sepulchra subruere oĩum quæ iã defunctæ sunt fœminarꝫ:q; eas suspicet sui similẽ uitã duxisse: pœnitẽtiã agẽs q; hæreticus fueris bene facis. Quid hoc ad me:qui nunq̃ hæreticus fui? Pœnitẽtiã agis pro errore: recte facis. Si tamẽ ipsam pœnitẽtiã legitime geras nõ accusãdo:sed dep̃cãdo:nõ cõdẽnãdo:sed flẽdo. Ná quæ pœnitentiæ ueritas est:ubi ĩdulgẽtiæ decretũ ipse sibi pœnitẽs dictat? Qui pœnitet pro iis q̃ male locutus est:uulnus suũ nõ iterꝫ male loquẽdo curat:sed silẽdo. Sic.n. scriptũ est. Peccasti:quiesce. Sed nũc ipse te reũ statuis:& iterũ reatu ipse te absoluis. Et ex reo ipse te iudicẽ facis. Hæc iã nõ tua q irrides in nos: sed nostra q ita nos irrideri patimur est miseria. Verũtamẽ ueniamus ad hos duos cõmẽtarios:quos cæteris oĩbus opusculis suis cõdemnatis ac renũciatis solos excepit:& q̃caste se in his & cõtinẽter egerit:uideamus. Ex his.n. solis & fidẽ suã ꝓbari uult. Et qđ Origeni in oĩbus aduerset, ꝓferant ergo isti q ei soli ex oĩbus scriptis suis placẽt. i. in epistola Pauli ad Ephesios libri tres:& in Ecclesiastẽ (ut puto) unus. Sed nũc interim q primus occurrit in epistola ad Ephesios cõmẽtarius relegat. Etiã ibi cõsociũ & cõcordẽ symmysten ut ipse ait:ĩ iis quæ arguit approbo. Et primo oĩum de qbus irridet mulierculas:q̃ se dicũt post resurrectionẽ nõ habituras fragile corpus: qppe quæ angelorꝫ futuræ sint similes:qđ ipse sentiat uideamus. In tertio commẽtariorꝫ libro in epistola Pauli ad Ephesios sub eo capitulo ubi scriptũ est:q uxorẽ suã diligit:semetipsum diligit. nemo.n. unq̃ carnẽ suã odio habuit. & post aliquãta ita ait. Foueamus igitur & uiri uxores:ut aĩæ nostræ corpora. ut & uxores in uiros:& corpora rediganꝫ in aĩas. & neq̃q̃ sit sexuũ ulla diuersitas. Sed quõ apud angelos nõ est uir neq; mulier: ita & nos q angelis similes futuri sumus:iã nũc ĩcipiamus esse:qđ in cælestibus repromissũ est. Hæc & ecclesiis in tuis cõmẽtariis scripsisse scies:quõ eas ad exẽplũ fidei tuæ & ea q̃ arguis cõfutãda ꝓponis? Et quõ de tuis uerbis mulieres arguis? Deĩde q̃ mulier dixit aliquãdo:q; uxores cõuertant in uiros:& corpora rediganꝫ in aĩas: qđ tu scribis? Ergo secundũ te nõ solũ resurrectio nõ erit:sed nec corporꝫ:qđ cõfiteri etiã istos quos tu fecisti hæreticos dicis. Vbinã ultra corpus q̃rimus:si in aĩam redigit? Erit ergo iã totũ aĩa:& nusq̃ corpus. Et iterũ si uxores in uiros cõmutabunt;p eo qđ subiũxisti:ut neq̃q̃ sit sexuũ diuersitas:q̃si hoc ut ostẽderes quia sexus fœmineus iteribit:ex eo qđ rediget in uirũ:solus autẽ manebit uirilis:nescio qdẽ si hæc tibi de se dicere fœminarꝫ sexus ipse ꝓmittat. tamẽ & si ab illis cõcedat:qua cõsequẽtia poteris ostẽdere ibi uirilẽ sexũ esse necessariũ:ubi fœmineus necessarius nõ ꝓbat? Quia naturali quodã uinculo in tantũ sexus alter eget alterius:ut si alter nõ sit:alterius opus nõ sit. Et.n. si luteã formã ex resurrectiõe hõ hre putat:quam in paradiso habuit:ubi scriptũ est:q̃a masculũ & fœminã fecit eos:& benedixit eos:Si uero & tu & mulierculæ q̃s icusas:dicitis neq; uir neq; mulier est:quo mõ ergo aut corpora rediganꝫ in aĩas:aut mulieres cõuertant ĩ uiros? cum uel paradisus utrũq; sexũ patiat:uel similitudo angelorꝫ:ut tu quoq; fateris:nullum oĩno recipiat? Et miror quõ ab aliis exigas de sexuũ diuersitate sententiã:de q̃ tu uolẽs disserere:tãtis te inuoluis nodis: ut euoluere te nullatenus possis. q̃to rectius faceres:si nos quos culpas:imitareris in talibus. & hæc soli deo ut se ueritas habet nosse ꝓmitteres:& te potius ignorare fatereris:q̃ ea scriberes:quæ paulo post tu ipse dãnares? Velim mihi cõsciẽtia sua teste nũc diceret:nõ dico:si in aliquo opusculo meo:sed si in epistola saltẽ mea:quã alicui familiari meo negligẽtius scripsissem:ĩuenisset scriptũ:qa corpora in aĩas rediganꝫ:& uxores in uiros:si nõ etiã æreis lẽris scribi per portas ciuitatũ p̃cepisset:si nõ in foro:in curia:,p rostris etiã recitari. Quãtos ex hoc accusationũ titulos:quæ uolumina cõscripsisset? Quã me totis armis ac telis fœcũdissimi sui pectoris ꝓgeret dicẽs? quia si mihi nõ creditis dicẽti qa fallit cũ dicit corpus resurgere:& carnẽ negat:uel cum fateat qdẽ carnẽ:mẽbra autẽ negat & sexũ:uidete quo mõ ipse scribit in epistola sua:qa corpora uertant in aĩas:& uxores ĩ uiros. Sed nos te qdẽ hæc scribentẽ:nõ solũ nõ arguimus hæreticũ:sed & satisfacimus tanq̃ magistro. Mulieres tamẽ illæ q̃s tam ĩdignis & ĩhonestis cõtumeliis lacerasti:exhibebũt ante tribunal Christi:& hæc quæ his ĩ cõmẽtariis doces:& illa quæ oblitus tui rursum cũ cõtumeliis scribis. & ibi utraq; recitabunt;ubi cessabit iam fauor hoĩum:& redẽpti laudibus plausus silebũt. & tecũ pro his uel gestis uel dictis tuis iudicabunt apud iustũ iudicẽ Christũ. Verũ ꝓgamus discurere qđ etiã de q̃stionibus scribat. hoc.n. ad fidẽ ꝓtinet: in qbus de carnis resurrectiõe sic uariat cætera:ut q̃stiones. Itẽ ex cõmẽtariorꝫ libro de epistola Pauli ad ephesios de eo capitulo ubi dicit apostolus:Sicut elegit nos in ipso ante mundi cõstitutionẽ ut essemus sancti & ĩmaculati corã ipso:ita ait pro cõstitutiõe mũdi in græco scriptũ habet καταβολὴν τοῦ κόσμου. Non idipsum autẽ καταβολή; qđ constitutio sonat. Vnde & nos ꝓpter pauptatẽ linguæ & rerũ nouitatẽ:& sicut qdã ait:qđ græcorũ & sermo latior & linguæ felicior sit:conabimur:nõ ita uerbũ ex uerbo trãsferre:qđ impossibile est:q̃ uim uerbi quodã explicare circuitu. καταβολή. n. ꝓprie dicit:cũ qd deorsum iacitur:& ad ĩferiorẽ locũ mittit a sublimi. uel cũ aliqua resumit exordiũ. Vnde & hi q ædiũ futurarꝫ prima iaciũt fundamẽta καταβεβλημένα. i. initia fundamẽtorꝫ iecisse dicunt. Volẽs itaq; Paulus ostẽdere qa deus uniuersa sit machinatus ex nihilo: nõ creaturã nõ cõditionẽ nõ facturã: sed καταβολὴν. i. initiũ iacti fundamẽti ad eũ rettulit:ut non iuxta Manichæũ & cæteras hæreses:quæ factorẽ & materiã ponũt:aliud qd unde creaturæ factæ sint antecesserit creaturas:sed oĩa ex nihilo extiterint. Quod autẽ electos nos ut essemus sancti & ĩmaculati corã ipso:hoc est deo:ãte fabricã mũdi testatus ẽ:ad p̃sciẽtiã dei ꝓtinet:cui oĩa futura iã facta sũt. Et ante q̃ fiãt:uniuersa sũt nota. Sicut & Paulus ipse p̃destinat ĩ utero mris suæ. Et Hieremias ĩ uulua scificat:eligit:roborat. & in typo xp̃i ꝓpheta ĩ gẽtibus mittit. Hucusq; edidit unã expositionẽ. Sed sub cuius p̃sona huiusmodi ĩtelligẽtia accipienda sit nõ expressit. hoc tantũ egit q; ex cõsequẽtibus reprobat priora. Ait.n. in cõsequẽtibus. alius uero q deũ

conatur ostendere. Vnde manifeste ostendit: q̄ per illam priorem expositionem non ostendatur iustitia dei: quod utiq; ipium est. Sed p istū quē dicit aliū: cuius assertioné sine dubio uolés apud oés indubitatā & catholicā demōstrare: dedit tale testimoniū: q̄ hac sua assertione iustū esse deū conet ostēdere: q̄ nō ex præiudicio sciētiæ dei: sed ex merito electoꝝ unūquēq; eligat. Dicit autē uisibiles creaturas: cælū terrā maria: & oīa quæ intra ea sunt alias fuisse iuisibiles creaturas: in q̄bus & aīas: q̄ ob q̄sdā causas soli deo notas deiectæ sint deorsum in uallē istā lachrymaꝝ in locū afflictiōis & pegrinatiōis nostræ: in quo sanctus cōstitutus orabat ut ad sedē pristinā reuerteret dicēs. Heu mihi q̄a icolatus meus prōgatus est. habitaui cū habitātibus cedar: multū icola fuit aīa mea. Et in alio loco. Miser ego homo: q̄s me liberabit de corpore mortis huius? Et alibi. Melius est reuerti & esse cū xp̄o. Et alibi. Ante q̄ humiliaret ego deliq. & cætera his similia. Itaq; prius q̄ aīæ inquiūt præcipitarent in mūdū. Magister dicis inquit: & nō dicis: q̄ sunt isti q̄ hæc inquiūt: q̄ aīæ essent prius q̄ precipitarent in mūdū. Nōne recte inq̄t dixi: q̄a talpa es: & nihil uides? Dixi iā supius q̄a illi hæc dicūt: q̄ deū iustū esse asserūt: quē utiq; si cor haberes me ipsum esse itelligeres. neq; enim ita ipius sum: ut aliū me & diuersum esse ab his statuā: q̄ deū iustū defendūt: qd' oés utiq; facimus qui sanū sapimus. Dic ergo magister dic: qd isti q̄ tu es inquit? Itaq; prius q̄ aīæ inquiūt p̄cipitarent in mūdū: & mūdus ex aīabus fieret cum habitatricibus suis in ifimū deiectus ipse elegit Paulū deus: & ei similes corā se q̄ erāt sancti & imaculati. Nemo autē eligit nisi de pluribus: & ubi sūt aliq̄ uiliores: ibi ppetrat electio. Quo modo autē in Babyloniæ captiuitate quādo a Nabuchodonosor in Chaldeā ductus est populus: missi sūt pphetæ: Ezechiel: Daniel: tres pueri: Aggeus & Zacharias: nō q̄ ipsi meruerint captiuitatē: sed ut essent in solatio captiuoꝝ: ita & in illa directiōe mūdi eos qui ante q̄ mūdus fieret electi erāt: a deo missos esse in eruditionē & magisteriū aīaꝝ peccatricū: ut p̄dicatio ne eoꝝ reuerterent ad eū locū unde corruerāt. Et hoc esse qd' a Moyse in octogesimo nono psalmo dicitur. Domine refugiū factus es nobis in generatiōe & pgenie: ante q̄ mōtes firmarent: & fieret terra & orbis terrārū. Quo scilicet ante q̄ mūdus fieret: & uniuersa generatio pricipiū sumeret: sanctis suis deus refugiū fuerit. Hæc sunt q̄ in illis quos solos ex oībus opusculis tuis eligis: & ad cōdēnandos cæteros relegi iubes cōmentariis scribis. Mundū ais fuisse iuisibilē: ante q̄ hic uisibilis fieret. In quo mundo cū reliqs habitatoribus angeli scilicet & aīæ erāt. Istas aīas ais ob quasdā causas. soli deo cognitas in hoc uisibili mūdo nasci in corporibus: & quæ ante habitauerāt cælū: apud prius sæculū: nūc hic habitāt terrā: scilicet nō extra causas aliqs: quas ipse inibi uiuēdo cōmiserint: & ais qd' sancti quiq; ut est Paulus: & cæteri similes ei p generatiōes singulas ad eruditionē eaꝝ a deo p̄destinati sūt: ut eas p̄dicatiōe sua ad illā habitationē: unde collapsæ fuerāt reuocaret. Et hoc copiosissimis scripturaꝝ testimoniis firmas. Et quæ sūt alia quæso dicta p q̄bus Origenē in ius uocas? q̄ alia sunt in q̄bus eū dānari iubes? Aliū ne in tuis dānas? Et si ut tu suades: huiuscemodi dicta dānāda sunt: feres tu primus sentētiā. Et pro dictis talibus ipse prior te ipsum cōdēnabis. Neq; n. tibi iam ultra ullū remāsit effugiū. Nullæ hic strophæ pro q̄bus cæteros arguis habebūt locū. In ipsa & enim pœnitētia tua post cōuersionē iam emēdatus & correctus istis libris auctoritatē dedisti: uidelicet ut ex iis tua sentētia de iis quæ dānāda dicis dogmatibus p̄bare. Et ideo q̄ hic scripta sūt tanq̄ si modo hæc p̄nūcies & definias audiēda sūt. Et hic talia definis: q̄lia dicis esse dānāda. Sed nō sum inq̄t ego q̄ definio. aliū dico eē: q̄ hæc ita dicat. i. istū ip̄m. ubi imutas exponētis p̄sonā? Vt uideamus q̄ est ille: quē talia dicis astruere. Ais ergo: alius uero est q̄ deū iustū conet ostēdere: dicis quæ iam supra diximus. Sed iste quē dicis aliū deū iustū assertiōe hac sua ut ais ostendit. & a te alius & diuersus est. De te ipso q̄d sentis? Tu negas iustū esse deū? Magister dum tu multū uides: & satis arguis captos oculis talpas: puto te icurrisse αὐτοτοπον: & ex utraq; parte cōcludi. Aut. n. iustū deum negabis: ut alius sis & cōtrarius illi q̄ hæc dicit. Aut si ut ois cōfitet ecclesia: etiā tu deū iustū esse cōfitearis: tu es q̄ hæc dicis: & tu es q̄ primus excipis sententiā: quā in aliū fers: & tu q̄ tuomet ipsius mucrone confoderis. Sufficere opinor hæc apud iustissimos iudices & futuꝝ dei iudiciū p̄stolātes. Nō q̄a cōdēnare debeāt eū: q̄ festucā uidet in oculo fratris sui: & in suo trabē nō uidet: Sed emēdare & ad uerā pœnitētiā reuocare. Verū ne forte latuerit eū locus iste unus in his libris quos ad liqdū se recēsuisse putauerat: & quoꝝ exēplū cæteris oībus cōdēnatis ad cōfessionē fidei ppōsuerat: requamus quō etiā in cæteris sentiat. Idē in eodē libro de eo capitulo ubi scriptū est: secundū placitū uolūtatis suæ in laudē gloriæ suæ: post pauca ita ait. Inuadunt itaq; in hoc loco occasionē: q̄ ante cōstitutionē mūdi aīas putāt cū angelis & cæteris uirtutū cælestiū noībus in cælesti hierusalē fuisse uersatas: qd' nec secundū beneplacitū dei: nec in laudē gloriæ eius & gratiæ possit itelligi: alios nudos barbaros seruos debiles: alios q̄ diuites romanos nobiles liberos sanos in diuersis oris & diuersa parte generari: nisi causæ p̄cesserint: q̄ bus ex meritis hæc aīaꝝ unaquæq; sortita est. Et illud qd' ad romanos scriptū est: q̄dā putāt nosse: & nec norūt. An nō habet potestatē figulus luti de eadē massa facere aliud uas in honorē: aliud in cōtumeliā? Sed ad eundē sensum referūt: ut quo mō mala uita seu bona: laboriosa uel facilis: fruſtra in hoc mūdo agit: nisi credamus dei esse iudiciū: ita & diuersitas in hoc mūdo nascētiū iustitiā dei arguat: nisi aīaꝝ merita p̄cesserint. Sed. n. iquiūt hoc nō ita accipimus: nō secundū beneplacitum uolūtatis dei erit. nec in laudē gloriæ & gratiæ eius alios elegisse ante cōstitutionē mūdi: ut essent sancti & immaculati: & haberēt adoptionē per Iesum xp̄m: alios ultimæ conditioni & pœnis ppetuis destinasse: amasse Iacob ante q̄ exoriret ex utero: odisse Esau prius q̄ digna odiis ppetraret: nisi causæ p̄cesserint: quæ iustitiam dei probent. Quid expressius hac assertione? qd euidētius uel ab Origene uel a quoq̄ eorum quos te arguere dicis: de his dogmatibus uel cogitari uel dici potuit? Quod scilicet diuersitas & inæq̄litas q̄ est hic in hoc mūdo nascentiū ad dei iniustitiā referat. Causam dicis dedisse ipsam sibi unāquāq; aīam: ex his scilicet motibus animorū quos prius in cælesti hierusalē: quæ est mater oīum uiuēdo gesserunt. & hoc inq̄t nō ex mea p̄sona dictū est: sed alium dicere descripsi. Dixi quæ dixi: quia inuadunt quidam occasionem. Nec ego nego: q̄ de alio dicere

uidearis. Sed iſte alius quē hæc dicere ais: utrū tibi cōcors & cōſonans: an uero cōtrarius ſit & inimicus: non denegaſti. Cū enim alium iſtum cōtrariū tibi aliquem nominas: ſoles ponere quædā dicta eius. ſed ſtatim ea deſtruere & ꝑpugnare: ut Martiōis & Valētini & Arrii & cæterorū. Cū uero aliū qdē noīas: & dicta eius cū ua lidiſſimis aſſertiōibus ſcribis: teſtimoniis quoq; ſcripturarū copioſiſſimis munis: nōne etiā nos tardiſſimi & quos tu talpas dicis: uidemus iſtum cuius dicta ponis: & nō deſtruis: aliū te eſſe? Et fieri hæc rhetorica figura: cū ſub aliena ꝑſona ſuā ſentētiā ꝓferūt. Fiūt iſta ab oratoribus: cū aut offēdere aliquos metuūt: aut iudiciū declinare cupiūt. Nā ſi tu te ex hoc deſēſum putas: qđ ī his dictis aliū noīes: multo erit excuſabilior ille: quē īſimulas. Nā ille nō ſolū hoc ī cōſuetudīe habet: ut dicat alios ita dicere: & qbuſdā ita uideri: ſed multo cautius dicit ille de talibus: ſe hoc nō definire: ſed opinari magis. Quod ſi alii melius uiſum fuerit: ut his omiſſis illa teneātur: uide quāta ille cautiōe uſus eſt. & tamē a te ad dānationē uocaſ. Tu qa tātū modo aliū noīas: effugiſ ſe re putas. Ex his. n. eū dānas: ī qbus eū ſeqris & imitaris. Sed ꝓgrediamur legendo cōmētarios: ne īmorādo ꝑ ſingula: excludamur ab agnitiōe plurimorū. Iteē ex eodē libro de eodē capitulo ubi ſcriptū eſt: ut ſimus ī laudē gloriæ eius: q ante ſperauimus ī Xp̄o. Si ſpauimus tantū dixiſſet in Chriſto: & nō ꝑmiſiſſet ante ſpauimus qđ græce dicit̄ προήλπικαμεν: eſſet manifeſtior ſenſus eos q ſpauerūt ī Xp̄o ſorte uocatos: eſſe ꝑdeſtinatos ſecūdū ꝓpoſitū eius: q uniuerſa opaī iuxta cōſiliū uolūtatis ſuæ. Nūc uero ꝓpoſitiōis adiectio ad illā nos ītelligētiā trahit: de q̄ ſupius diſputauimus: exponētes hoc qđ ſcriptū eſt: q benedixit nos in oī benedictiōe ſpiritali in cæleſtibus ī xp̄o. Sicut elegit nos in ipſo ante mūdi cōſtitutionē: ut eſſemus ſancti & īmaculati corā ipſo: qđ ſcilicet ſicut iā nos benedixerat in oī benedictiōe ſpiritali ī cæleſtibus: & elegerat nos ante cōſtitutionē mūdi: ita etiā nūc ſperaſſe ante dicamur ī xp̄o: ex tpe quo electi & ꝑdeſtīati: & benedicti ſumus ī cæleſtibus. hucuſq; īterim: quæ. n. ſequunt̄ maiora ſūt. Nūc ergo gr̄as ago deo: q; me pōdere grauiſſimæ ſuſpitionis releuauit. Fortaſſe. n. uidebar aliqbus: de alio iſto cōtētioſius uel calūnioſius agere: cū ſecūdū rhetoricā figurā iſtū quē dicit aliū ipſum ꝓhiberē eſſe. Sed ne q̄ ulli auditorū nūc prorſus dubitatio remaneret: qs eſſet iſte alius de quo ſupius dixerat declarauit. Tanq̄ uere bonus magiſter & q nullas uelit ex dictis ſuis ambiguitates diſcipulis remanere: dignatus eſt ī hoc loco illū quē ſupra aliū dixerat euidētius qs eſſet oſtēdere. Ait ergo. nūc uero ꝓpoſitiōis adiectio ad illā nos ītelligētiā trahit: de q̄ ſupius diſputauimus. exponentes illud qđ ſcriptū eſt. q benedixit nos in oī benedictione ſpiritali: in cæleſtibus ī xp̄o. Et qđ ibi ex ꝑſona alterius dictū: ut minus ītelligētibus putaī: ne qs error his quos iuſſerat: ex iſtis libris qđ de Origene ſentiret ſententiā ſuā noſcere remaneret: ad ſuā ꝑſonā nūc reuocans: nec aliū aliquē noīans: dicit ea q̄ ſupius legimus: q; ſcilicet ſicut iā nos benedixerat in oī benedictiōe ſpiritali ī cæleſtibus: & elegerat ante cōſtitutionē mūdi: ita etiā ſperaſſe dicamur ī xp̄o: ex eo tēpore quo electi & ꝑdeſtinati: & benedicti ſumus in cæleſtibus. Abſoluit ergo me (ut puto) ipſe ſuo teſtimonio oī ſuſpitiōe calūniæ: qđ alius iſte non ſit alius q̄ ille ipſe. Sed & maiora adhuc ex cōſequētibus: ſicut ꝓmiſimus oſtēdemus. Poſt hoc. n. qđ dixerat nos ante ſperaſſe in Xp̄o: & ex eo iā tēpore ideſt ante cōſtitutionē mūdi: & ante q̄ ī corporibus naſceremur: ī cælis eſſe benedictos & electos: iteē illum ſuū aliū ītroducit. & dicit. Alius uero hoc dogma nō ſuſtinēs qđ ante fuerimus: & ſpauerimus ī xp̄o: q̄ in iſto corpe degeremus: illo ītelligētiā trāſſert. Hoc in loco oēm ſuū fetorē: q ſq; ille eſt: iſte eius alius exhalauit. Dicat. n. nobis hic quē uult aliū eſſe q hoc dogma nō ſufferat: q; ante q̄ ī hoc corpore degeremus: & fuerimus: & ſpauerimus ī xp̄o (Hoc eſt. n. pro quo dānari iubet Origenē) quē uult hic aliū ītellexiſſe: ceu aliquē contrariū ſibi. Quid dicis magiſter? Bicorni illo urgeris: de quo exponere diſcipulis ſoles. Si. n. hic aliū iſtū q ante fuiſſe aīas: q̄ in corpe degerēt nō recepit: te eſſe dixeris ꝓditū eſt: qđ in ſupioribus cælabaī. Inueniris. n. tua cōfeſſione alius ille tu eſſe: q definis oīa dogmata: q̄ dānari iubes. Si uero nō es tu in ſupioribus alius: ne tibi ea quæ īprobas aſcribant̄. nec hic tu eris alius q nō ſuſtineas: ante fuiſſe aīas q̄ in corpe degeremus. Elige utrālibet excuſatiōis partē. Iſtū aliū quē frequēter īducis: te uis ītelligā: uis an alterū aliquē catholicū eum uis uideri? An hæreticū? Dānādū: an abſoluēdū? Si catholicus eſt iſte alius tuus q in ſupioribus dicebat: ante hūc mundū uiſibilē fuiſſe aīas: cū angelis & cæteris uirtutibus: in ſupiorī hieruſalē in cæleſtibus cōſtitutas: & ibi uiuēdo cōtraxiſſe cauſas ſibi diuerſitatis uel naſcēdi in hoc mūdo: uel alias q̄ſlibet cōditiōes tolerādi. Erūt ergo iſta catholica dogmata: & īterim īpiū dānare qđ catholicū ē. Si uero aliū iſtū hæreticū dixeris: hæreticū deſignabis eū: q fuiſſe aīas nō recepit: & ſpaſſe ī xp̄o ante q̄ ī corpe naſcerent̄. Qua hīc exiī magiſter? Quo erūpiſ? Quo rurſum euadiſ? Quocunq; te cōuerteris hærebis. Nō dicā nullus ſubtrahēdi te aditus daī: ſed ne reſpirādi qdē paululū ſit copia. Sic tibi Alexādri tui ariſtotelici cōmētarii ꝑfuere? Sic Porphyrii εἰσαγωγη. Sic te tot & tātorū philoſophorū græce & latine: ī ſuper & Iudaicæ eruditiōis excoluit diſciplina: ut in iſtas anguſtias tā ītricabiles deuenires? Et tā miſerabiliter coartareris: ut nec ad alpes poſſes eſſe defenſus? Sed parcamus: iā deferēdū eſt litteris. & ut ipſe ait opi magno ſōnus nō eſt aſcribēdus: q̄q̄ ipſe parcat nemini. Et tam rōne dictorū q̄ flagello linguæ: quos libitū fuerit uerberet. Et ſi qs minus adulabī: cōtinuo hæreticus & ſcriptis & miſſis ꝑ diuerſa centū codicibus deſigne. Tamē nos nō ipſum: ſed patriarchā imitemur Dauid: qui cōprehēſum in ſpelūcam inimicū ſuū Saul: cū eū poſſet iugulare: noluit: ſed ei pepcit. qđ & iſte ſibi a nobis aliquotiēs factū: nō ſolū uerbo: ſed & re atq; ope: etiā ſi fateri nō uult: corde tamē & cōſciētia retinet. Demus ergo ueniā ei: qui dare ueniam neſcit: qui ſine ullo humanitatis reſpectu de dictis alterius iudicat. & īterim educamus eum de ſpelunca: uſq; quo in illam incidat. de qua etiam ſi omnes conemur & cupiamus: exire non poſſit. Dicat ergo q̄ pōt fieri: ut in ſupioribus illis: ubi iſtud dogma cōfirmabaī ab eo: q iuſtū deū conabaī oſtendere: ubi aliū quē dixit uere ne alterius ꝑſona fuerit talis: q̄lē nūc cōdēnari uult? Hic uero ubi cōtrarius eſt: & nō recipit q̄ in ſupioribus dicta ſūt: aliū ſeipſum dixerit? Pōt. n. fieri: ut cōſcius ſibi ſit: ita ſenſiſſe ſe cū ſcriberet: licet ſtilo id nō potuerit explicare. Sit ergo uenia: & ponamus in hoc loco iſtū aliū: hūc eſſe ipſum q nō recipit dogma:

quod dicit aĩas fuisse ante q̃ in corpore degeremus: & sperasse in Christo. Repetamus ipsum capitulũ: & quo
rursus tẽdat diligẽtius ꝑsequamur. Ait itaq; Alius uero hoc dogma nõ sustinẽs: q ante fuerimus: & speraue-
rimus in xp̃o: q̃ in isto corpore degeremus: illo itelligentiã trãsfert: ut dicat in aduentum domini saluatoris:
quãdo in noĩe eius omne genu flectat: cælestiũ & terrestriũ & ifernoꝝ: & ois lingua cõfiteat: qa dominus Ie
sus xp̃s in gloria est dei p̃ris. Cũ. n. ei fuerint uniuersa subiecta: alios uolũtate alios necessitate subiiciendo. &
eos q ante p̃sentiã maiestatis eius sperauerint in eũ: futuros esse in gloria laudũ eius: & uocari προηλπικότας. eos uero q repti fuerit necessitate credẽtes eo tẽpore: quo nec diabolus & angeli eius poterũt negare re
gnantẽ esse sperãtes: sed nõ in laudẽ gloriæ eius: qd̃ qdẽ & nũc ex parte uidemus expleri quia alia sit merces
eius q uolũtate sequat deũ: alia q necessitate. uerũtamẽ siue ꝑ occasionẽ: siue ꝑ ueritatẽ: tantũ Christus annũ
ciet: dũmodo sciãt & sperãtes q̃ pro diuersitate spei diuersa sint p̃mia recepturi: ois in hoc loco admittit ca-
uillatiõis occasio. In supioribus dixisti: q̃ hi q ante sperauerũt in Christo: illi sunt: q ante q̃ in hoc uisibili mũ
do in corporibus nascerent: spem in Christo habuerũt in cælestibus positi. Sed ne istud dogma tuũ uideret:
aliã itroduxisti expositionẽ: qua dicis eo tẽpore quo omne genu flectet domino Iesu: uniuersa creatura cæle
stiũ terrestriũ & ifernoꝝ: duobus ei modis erit subiecta. Quidã uolũtate: qdã necessitate. & uolũtate an sub-
iectos scõs oẽs q ꝑ uerba p̃dicatiõis modo ei credunt: & illos uocari προηλπικότας. i. q ante sperauerunt
in Christo. Necessitate autẽ subiectos: q nunc qdẽ ꝑ p̃dicationẽ uerbi nõ crediderũt. Tunc autẽ iã negare nõ
poterũt: sicut diabolus & angeli eius: & q cũ ipsis necessitate crediderũt: quiq; oẽs cũ qbus & diabolus & an-
geli eius: qa postea credẽt: nõ uocabunt ante sperãtes: pro eo scilicet: q̃ illi ante crediderũt in xp̃o: & speraue
rũt in eũ uolũtate. Isti uero postmodũ & necessitate. Et ideo ais eos diuersa p̃mia recepturos. p̃mia tamen po
nis in his oĩbus: q mõ nõ credũt: & diabolo & angelis eius: licet ĩferiora: & eũ de cuius sola pœnaꝝ aliquãdo
uenia opinionẽ nõ sentẽtiã alterius arguis: tu in regno Christi ad p̃mia secũda ꝑducis. Et hoc uis itelligi: quia
sicut nihil itereſt utrũ ueritate an necessitate xp̃s annũciet: ita nihil refert: necessitate an uolũtate credatur.
Hæc sũt q̃ nobis discere de cõmẽtariis tuis iubes. Istas nõ regulas cõfusiõis fidei doces: ut hoc dãnet in aliis:
qd̃ domi discit. Nã utiq; si tu es nũc alius: q primũ dogma illud nõ sustines: qd̃ aĩas in cælestibus fuisse dicit
ante: q̃ in corporibus nascerent: tu es sine dubio q diabolũ & angelos eius atq; oẽs ĩcredulos nõ solum uenia
donas: uerũ etiã secũdis munerandos esse p̃miis polliceris. Si uero hoc secundũ refugis: tu eris primi illius do-
gmatis pater. Et miror quõ isti prudẽtes & eruditi uiri: q hæc eius legũt scripta: & quibus nũc illa ab illo scri-
bunt: rideãt de me: q̃ me talpã noĩet. & nõ sentiãt se magis ipsos ab eo talpas iudicari: quos putat hæc in suis
libris nõ uidere defossa. Si. n. putaret eos legẽtes itelligere posse: nunq̃ ad cõdẽnãda ea q̃ ipse magister docet:
istoꝝ librorꝝ habere iussisset exẽplũ: in qbus ea ipsa plenius & manifestius cõtinent: q̃ cõdẽnare nos suadet.
Ostẽdimus iterim istũ ipsum asserere ĩ istis electis cõmẽtariis suis ea q̃ dãnari in alterius libris iubet. i. q̃ aĩæ
fuerint in cælestibus ante q̃ in hoc mũdo in corporibus nascerent. & q̃ oẽs uel peccatores uel ĩcreduli cum
diabolo & angelis eius: eo tẽpore quo omne genu flectet Iesu cælestiũ terrestriũ & ifernoꝝ: nõ solũ ueniã ac-
cipiẽt: uerũ etiã ad secũda p̃mia uocabunt. Sed quoniã hæc rei nouitas non dubito q̃ fidẽ difficile mereat: ut
qs credat ea dãnare q̃ astruit: scio qd desideratis. Vt si possumus talia ex eisdẽ libris ꝑferamus exẽpla: & tam
euidẽtia: ut nullus oĩno alius suus noĩet. ita faciã. Itẽ ex eodẽ libro: q̃ in sæculi finẽ xp̃s & oẽs sancti sui supra
dæmones habebũt sedẽ. Et ut iidẽ ipsi dæmones secundũ uoluntatẽ sedẽtis supra se xp̃i: & scõꝝ eius agant.
Ex eo capitulo: ubi dicit apostolus ut ostẽderet sæculis supueniẽtibus abũdãtes diuitias gratiæ suæ in boni-
tate sup nos in xp̃o Iesu post pauca: qd̃ nos inqt q quondã lege tenebamur ĩferni: & ꝓpter uitia atq; peccata
ut opibus carnis: ita eramus & supplitiis destinati: nũc in xp̃o regnemus: sedeamusq; cũ eo. Sedeamus aũt nõ
in humili quocũq; loco: sed sup oẽm pricipatũ: potestatẽ: & dominationẽ. & omne nomẽ qd̃ noiatũ est: non
solũ in hoc sæculo: sed etiã in futuro. Si. n. xp̃s resuscitatus est a mortuis: & sedet ad dexterã dei in cælestibus
sup oẽm pricipatũ & potestatẽ & uirtutẽ: & nos sedebimus regnabimusq; cũ xp̃o necesse est: ut sup his super
quæ sedet ille: sedeamus. Sed q diligẽs lector est: ĩstatĩ dicet & requret. qd ergo maior nõ angelis? & cũctis in cæ
lo potestatibus? Quod qa piculũ est respõdere: pricipatus: potestates: ac uirtutes: & dominatiões: & omne no
men qd̃ noiat: nõ solũ in hoc sæculo: sed etiã in futuro: maxime qa oĩa subiecta sunt xp̃i pedibus: nõ ad bo-
nã partẽ: sed ad cõtrariã refert: ut dicat esse eos angelos refugas. Et principẽ mundi huius: & lucifeꝝ q mane
oriebat: sup qbus sancti sessuri sunt cũ xp̃o. Illis quoq; tribuẽtes beneficiũ: q nũc ĩferni & male libertate sua
abutẽtes uagent passim: & p̃ pricipitia corruãt peccatoꝝ. Cũ autẽ tales habuerit sessores: iuxta sedentiũ uolũ-
tatẽ icipiẽt gubernari. Nunqd & hic ambiguitas aliq̃ derelicta est: ut locus hic egeat assertore? Vbi euidẽtissi
me nulla illius alii sibi iteriecta p̃sona: dicit angelos refugas: & pricipẽ mũdi huius: & lucifeꝝ q mane orieba
tur: in fine xp̃o sup se sedẽte & regnãte cũ sanctis suis cõfortes ac socios: nõ solũ regni eius: sed & uolũtatis su
turos. Secũdũ uolũtatẽ nãq; xp̃i & oĩum sanctoꝝ eius agere: hoc est ad summã beatitudinẽ puenisse. Neq;
enim est alia pfectio oĩonis q̃ supplicare nos docuit patri: nisi ut fiat uolũtas eius sicut in cælo & in terra. Sed
quæso patiẽter audite. Nõ qdẽ oĩa: q de ipsis dogmatibus in libris eius cõtinent reuoluẽtẽ. Tãta. n. sũt: ut plu
ra mihi si exeq ea cupiã: uolumina cõscribẽda sint: sed tãta q̃ta satisfacere legẽtibus possint: q̃ non iste casu in
hæc ĩcidat: q nũc discipulis imitãda ꝓponit. sed latissima & frequẽti assertiõe cõfirmat. Sed uideamus q sũt:
q̃ nos ex his ꝑbatissimis edocet cõmẽtariis. Itẽ ex eodẽ libro: qd̃ nõ solũ in p̃senti sæculo: ueꝝ etiã in futuro
ascẽsus sit hoĩum & descẽsus: de eo capitulo in quo ait. sup oẽm principatũ: potestatẽ: ac uirtutẽ: & omne no-
men qd̃ noiat: nõ solũ ĩ hoc sæculo: uerũ etiã ĩ futuro post aliquãta. Si autẽ sunt iquit potestates uirtutes &
pricipatus & dominatiões: necesse est ut & subiectos habeãt: & timẽtes se: & seruiẽtes sibi: & eos q a sua forti-
tudine roborẽtur. Quæ distributiões officioꝝ: nõ solũ ĩ p̃sentiaꝝ: sed etiã ĩ futuro sæculo erũt. Vt ꝑ singu-

los ꝓfectus & honores: aſcēſiones ēt & deſcēſiōes: uel creſcat alius: uel decreſcat. Et ſub alia atq; alia ptāte: uir 81
tute: prīcipatu: atq; domīatōe fiat. Cur magiſter ut tuis tecū uerbis agā: poſt quadrīgētos fere annos: quietas & ſimplices hæc latinorū mētes doces? Cur nouas uoces q̄s ab apoſtolis nēo ſuſcepit ſuetis auribus ingeris? Quæſo te ut parcas Rōanis auribus: parcas fidei: parcas uoce quæ ab apoſtolis laudata eſt. Cur in medio profers qđ Petrus & Paulus edere noluerūt? Vſq; quo tu hæc ſcriberes: nō uſq; quo ego iterp̄tarer. ut doces: ſed uſq; quo tu hæc ante. xv. fere ānos ſcriberes: ſine his mūdus xp̄ianus nō fuit? Quid. n. tu mō doces: q̄ in futuro ſæculo adhuc aſcēſiōes & deſcēſiones fiāt? Et proficiāt aliqui: & aliqui decreſcāt? Ergo illud qđ dicis ī hoc ſæculo uita acq̄ritur uel amittit: nō ē uerū. an occultā hēt aliquā interp̄tationē? Nō. n. pœnitētia agis ꝓ his q̄ in iſtis cōmētariis cōtinētur. Itē qđ eccleſia unū corpus: nō ſolū & hoibus: ſed & angelis & oībus uirtutibus cæleſtibus intelligēdū ſit: ex eodē libro de eo capitulo in quo ſcriptū eſt: & ip̄m dedit caput ſuper oēm eccleſiā poſt pauca: nō ſolū īq̄t hominū: ſed ēt angelorū cūctarūq; uirtutū & rationabiliū creaturarū eccleſia intelligi poteſt. Itē qđ aīæ: qa in illa priori uita nouerāt deū: modo eū nō quaſi ignotū cognoſcāt: ſed quaſi poſt obliuionē denuo cognoſcāt ex eodē libro ita dicit. Quod uero ī agnitōe eius. i. γνώσει qdā ſic ītelligunt: ut inter αι νοῆσιν & γνῶσιν: hoc eſt inter notionē & agnitionē illud iterſit ꝙ notio illud ſit qđ āte nō ſciuimus: & ea poſtea ſcire cœpimus. Agnitio uero eorū q̄ poſtea recordamur: & priorē quādā uitā in cæleſtibus ſuſpicamur: poſtq̄ in corpora iſta deiecti & obliti dei patris: nūc eū ꝓ reuelatōem cognouimus: ſecūdū illud quod ſcriptū ē: reminiſcēt: & cōuertētur ad dominū oēs fines terræ. & multa his ſimilia. Quod aūt ait iterū: qa q̄dā hæc dicūt: puto me ſatis euidēter in ſupioribus edocuiſſe. Quod ſi quādo pōit: qa quidā hæc dicūt: nec tamen iſta quæ dicunt deſtruit: iſte ipe ſit qdā uel alius maxie cū iā cōcordes his ſentētias abſq; ulla interiectō ne pſonæ ab eo dictas frequēter oſtēderi. Sed qđ adhuc eſt: qđ ei diſplicet in alio? Et aſtra inq̄t uel cætera q̄ ī cælo ſunt: rōnabilia dicit & delicti capacia. Videamus ergo qđ ipe de talibus ſentiat in eodē libro ex eo capitulo: ubi ſcriptū eſt: oportet. n. eū regnare: dōec ponat inimicos ſuos ſub pedibus ſuis. Poſt aliquāta poteſt īquit ita reſpōderi: q̄ abſq; peccato nullus ſit. Et ſidera ip̄a nō ſunt mūda corā deo: oīſq; creatura paueat creatoris aduētū. Vnde crux Saluatoris nō ſolū ea quæ in terris ſūt: ſed ēt q̄ in cælis erāt: purgaſſe ꝓhibet. Item q̄ ꝓpter corpus hūilitatis & corpus mortis hoies filii iræ appellētur: ex eodē libro de eo capitulo ſcriptū eſt: & eramus natura filii iræ ſicut cæteri. Poſt aliquāta: nos uero īq̄t dicāus eē primū oēs hoies natura filios iræ. ꝓpter corpus hūilitatis & corpus mortis. & q̄ ab adoleſcētia mēs hoium appoſita ſit ad malitiā. Itē q̄ pria ſit aīæ factura: & deinceps corporis plaſmatio ex eodē libro ſub eodē capitulo poſt multa: & diligenter inquit obſerua: qa nō dixit ipſius figuratio ſumus atq; plaſmatio: ſed ipſius factura. plaſmatio q̄ppe originē de terra e limo trahit. factura uero iuxta ſimilitudinē & imaginē dei ſūpſit exordiū. Quod in cētеſimo. xviii. pſalmo ſimul poſitū tanquā diuerſa ſignificat. Manus tuæ domīe fecerūt me: & plaſmauerūt me. Factura primū locū tenet. deīde plaſmatio. Quid adhuc aliud eſt: qđ cōdēnari uult? Dicat. ut id de eius libris īmo de eius corde ꝓferamus. Quod. n. īquit unā naturā & aīarū & āgelorū moleſtū eſt hoc. Sed uideamus qđ ipe de hoc ſentiat in his libris: quos nobis ad cōfeſſiiōs exēplū & ad credēdū regulā ponit. Itē ex eodē libro de eo capitulo: ubi ſcriptū ē: ueniēs euāgelizauit pacē his q̄ lōge & his qui ꝓpe: qđ cū de Iudæis & gētibus primū dictū expoſuiſſet: poſtmodū addidit hæc: & hæc quidē iuxta uulgatā interp̄tatōem dicta ſunt. Cæterū q̄ illđ apoſtoli legit: de Chriſto memorātes pacē faciēs ꝓ ſanguinē crucis ſuæ his quæ in terra erāt: & his quæ ī cælis: & cætera quæ in eodē dicunt loco: nō putabit nos qui iuxta ſpiritū Iſrahel uocamur fuiſſe longe: & Iudæos q̄ tantūmō Iſrahel nūcupāt in carne fuiſſe ꝓpe. Et hāc totā itelligētiā ad āgelos uirtuteſq; cæleſtes: & ad aīas tēpauit hūanas: qđ in ſuo Xp̄s ſanguine terrena & cæleſtia copulauerit: quæ inter ſe diſſidebāt. Et bonus paſtor morbidā ad mōtes reuectās ouē: fecerit eē cū cæteris. dragmāq; quæ perierat: dragmis quæ ſaluæ fuerit copulauerit. Vides quātā diuerſitatē naturæ facit iter aīas & angelos? quāta eſt īquit iter ouē & oues: & inter dragmā & dragmas. Sed pauca addidit dicēs: qđ aūt ait ut duos cōderet ī ſemetipo ī unū nouū hoiem: quod & magis uidet ſupiori de iudæis & gētibus ſenſui cōuenire: ſic ſuæ intelligētiæ coaptauit: ut dicat hoiem iuxta imaginē & ſimilitudinē dei factū: eādē poſt recōciliationē formā recepturū: quā & nūc āgeli habēt: & ipe perdiderit. Nouū aūt hoiem dicit eē: qui quotidie renouatur: & hītaturus eſt in nouo mūdo: ſicut oues ab oue: & dragma a dragmis differūt: ita & aīas cū angelis eē dicit. & eādē formā quā nūc habēt angeli prius hō habuerit: & ꝓdiderit hoiem habiturū dicit in futuro. Si natura: ſi ſpecie: ſi forma nō differat: quō nullus pudor eſt erudito homini ſuas ſentētias ſub alterius noīe cōdēnare? maxie cū hoc ita nō ſecūdū uulgatā expoſitionem: ſed ſecūdū apoſtoli ſenſū dici debere decernas. Sed uideamus qđ ad hæc in eodē loco addit. poſt pauca ſic inquit. Et inſtaurationē noui hoīs tūc plene perfectieq; cōplēdā: cū cæleſtia terreſtriaq; fuerint copulata: & in uno ſpiritu & ſenſu eadēq; ſentētia acceſſerimus ad patrē. Neſcio qđ tale & in alia epiſtola: ſi quis tamē recipit prudētibus quibuſq; lectoribus Paulus ſubindicat dicēs: hi oēs teſtimoniū fidei accipientes: nō receperunt ꝓmiſſionē a deo ꝓ nobis aliquid melius prouidēte: ut nō abſq; nobis cōſumarent. Propterea uniuerſa creatura cōgemiſcit nobiſcū: qui in tabernaculo iſto cōgemiſcimus: & cōdolet q̄ a timore dei in utero cōcepius: & dolemus: & p̄ſtolat reuelationē filiorū dei: ut de uanitate ſeruitutis cui nunc eſt ſubiecta: liberetur. & fiat unus paſtor & unus grex: ut oratio domini cōpleat: dicēs. Fiat uolūtas tua: ſicut in cælo & in terra. Cæleſtia & terreſtria ideſt angelos & hoies: ſicut ante unā formā geſſerūt: & unū ouile habuerūt: ita & in futuro dicit eē repanda. Quia Chriſtus uenit utrūq; facere unū gregē: & hoc futuros hoies eē dicis: uel q̄ nūc ſunt angeli: uel q̄ āte ipi hoies. i. aīæ fuerūt. Et quō quæſo te tā amice: īmo iā nec amice: ſed ſcurriliter mulierculas irridebas: quæ cū plauſu uētris & femoris negarent ſe poſt reſurrectionē: in corpore iterū fragili futuras. ſed ſimiles angelis: uel id ipm futuras eē: quod angelos? Et hæc cū tanta irriſione dici a mulieribus arguis: quæ de

tuis illis electis cõmẽtariis scripta ꝓferunt. Nũqd nõ hoc tibi tale uidet: qle si quis furti aliũ icusans: id ipm úde aliũ arguit: i suo sinu cõtegat furtũ? Et postea q̃ late ꝓrauerit: & magnifice fuerit iuectus i furẽ: postea q̃ testes ꝓduxerit: iuris quoq; iurãdi dederit sacramẽta: post hæc oĩa furtũ ipm: ꝓ quo aliũ iã se cõuicisse putauerat: de sinu eius extrahat? Tũ deinde arguis alios: q; interrogati de talibus: nõ ꝓmpte nec stati respondeãt. Et hic ipe de apostolo dicis: qd' nescio qd tale in epistola sua prudentibus q̃busq; lectoribus Paulus subindicat. Et nõ q̃busq;: sed prudẽtibus. Nos miseros qd irrides o noster pœnitẽs? Si qd apostolus nõ manifeste ꝓtulit: aut nescire: aut dubitare nos dicimus. Et tamẽ nõ intelligere: sed subintelligere: & iõ nõ tã indicãtis ea: q̃ subindicamus tibi. Iã si reuelata sunt illa: quæ oculus nõ uidit: nec auris audiuit: & in cor hois nõ ascẽdert: sed tibi uenit qd' ꝓfectũ est: & destructa tibi sunt ea quæ ex parte sunt: clama de his & p̃dica. Et quæ apostolũ subindicasse dicis: tu pindica: q nõ solũ ea quæ subĩdicata: uerũ & quæ cõfirmata ab eo scribis eẽ nũc dãnas. Hæc. n. oĩa quæ nũc anathematizari iubes: dũ apostoli dicta expõis: astruxeras. Et tãq illius sẽsibus hæc inserta eẽ docueras. Quid adhuc aliud est qd' dãnare cæteros iubet? Quod corpus hoc inquit carcerẽ: & uincula eẽ aiæ dicũt. & ipam aiam nõ ire asserũt: sed redire quasi ad ea loca: ubi iã ante fuerat. Proferãus ergo & de hoc quo mõ ipe senserit testionia. Ex ipis istis cõmẽtario libro secũdo: ex eo capitulo: ubi dicit. huius rei gr̃a ego Paulus uinctus Iesu christi post pauca: qa in pluribus inquit locis scriptũ ẽ: uinculũ aiæ corpus hoc dici: q; quasi clausa in carcere teneat: dicamus ꝓpterea Paulũ corporeis nexibus coerceri nec reuerti: & eẽ cũ christo: ut perfecta i gẽtes per eũ p̃dicatio cõpleat. Itẽ de eadẽ re ex eisdẽ cõmẽtariis libro tertio capitulo: ubi dicit. pro quo legatione fungor in cathena: post aliquãta per illũ iterũ suũ aliũ: q ipe ẽ: ita dicit. alius uero ꝓpter corpus hũilitatis: & cathenã istã qua circũdat: & necdũ scimus secũdũ qd' oportet nos scire: & per specũ uidemus in enygmate: ista eum dixisse cõtendit. Et tũc uere posse in cõfidẽtia euangelii aperire mysteria: cũ cathenã deposuerit: & de carcere liber exierit. Nisi forte & in uinculis absq; uinculis cõputandus est: qui cõuersationẽ hẽt in cælis: & de quo dici põt. Vos aũt in carcere nõ estis: nec in carne: sed in spiritu: si tamẽ spiritus dei habitat in uobis. Itẽ de eadẽ re ex cõmẽtario epistolæ Pauli ad Philomenẽ sub eo capitulo: ubi ait. salutat te Ephrafas cõcaptiuus meus: post aliquãta: nisi forte recõditũ aliqd & sacratũ (ut qdã putãt) i uerbo captiuitatis ostẽdit: q; capti pariter & uincti in uallẽ hãc deducti sunt lachrymarũ. Vides quo mõ hæc tanq̃ mystica & sacrata dicit hẽri apud quosdã: quorũ tamẽ & ipm unũ eẽ: in multis sæpe docuimus: Sed uti figura ꝓ quã sciẽtiæ mysticæ uideat inuidiã declinare. Hæc inquit quo mõ se hẽant uideris. Nũqd & oĩa restituẽda eẽ in unũ statũ: atq; in unũ corpus redintegrãdos: nõ solũ hoies: sed & dæmões & angelos refugas. Dictum a me potes referre: uis mihi inquit nõ fiat: sed quod ex alterius ꝑsona dixi alterius sit. Si qd sane exinde dictũ: ac nullius interiecta persona scriptũ legeris: hoc mihi merito debet ascribi. Et qd oẽs istos effundimus: quos superius desudauimus agones? Tãtũ ualet frontis duritia. Sed age fiat: acqescamus ẽt in hoc: nõ ut res: sed ut ipse postulat cõuincat: ex his cõmentariis libro secũdo de ea re quã ꝓposui sub eo capitulo: ubi scriptũ est: soliciti seruare unitatẽ spiritus i uinculo pacis: unũ corpus & unus spiritus: sicut uocati estis in una spe uocationis ur̃æ post aliquãta. Quærit iquit quo mõ una spes uocatõis sit: cũ apud patrẽ diuersæ sint mãsiões: ad qd' unã spẽ uocatõis regnũ cælorũ: quasi unã domũ dei pr̃is eẽ dicimus. Et i una domo plurimas mãsiones. Alia n. gloria solis: alia gloria lunæ: alia stellarũ. Aut certe illud subtilius indicat: quod in fine & in cõsumatõe rerũ in pristinũ statũ restituenda sint oĩa: quãdo oẽs unũ corpus efficiemur: & i unũ perfectũ reformabimur: & oratio pro nobis Saluatoris ꝑlebitur: Pater da: ut quõ ego & tu unũ sumus: ita & isti in nobis unũ sint. Accepistis & hãc eius de resurrectõe oĩum absq; ulla ãbiguitate sẽtẽtiã: accipite & aliã: & tũc cõcludã apologiæ nostræ primũ uolumẽ. Innumera sunt enĩ eius dicta de talibus. Itẽ ex eodẽ libro sub eo capitulo ubi scriptũ est: ex quo totũ corpus cõpactũ & cõglutinatũ per oẽm iunctur̃ administratõis secũdũ operatõem in mẽsurã unuscuiusq; mẽbri augmẽtũ corporis facit in ædificatõem sui in caritate. sic cæpit in fine rerũ cũ deũ uidere cœperimus facie ad faciẽ: & in mẽsurã puenerius plenitudis Christi: de cuius plenitudine nos oẽs accepimus: ita ut Christus nõ ex parte sit: sed totus in nobis: & relictis initiis paruulorũ creuerimus in eũ uirũ: de quo propheta dicit: ecce uir oriens nomẽ est illi. & Ioãnes Baptista cõmemorat post me ueniet uir: q ante me factus est: quoniã ante me erat. Tũc in occursũ unius fidei & unius agnitõis filii dei: quẽ nũc ꝓ uarietate mẽtiũ: nõ una nec eadẽ fide agnitõis cognoscimus: totũ corpus qd prius dissipatũ fuerat: & in diuersa laceratũ: in suã cõpaginẽ iũcturãq; redigẽt: ita ut una subministratio eadẽq; operatio & unius ætatis consumata pfectio: totũ faciat crescere corpus æqualiter. & oĩa mẽbra iuxta mẽsurã suã icremẽtũ ætatis accipiãt. hæc autẽ tota ædificatio ꝓ quã ecclesiæ ꝓ partes corpus augebit: & mutua in se caritate cõplebit totas rõnabiles creaturas: sub unius rõnabilis aialis itelligamus exẽplo. Et qdcũq; de huius mẽbris dixerimus & ꝑtibus: hoc sciamus eẽ referẽdũ ad unãquãq; rõnabilẽ creaturã. Putemus hoc aĩal ita per artus: uenas: carnesq; laceratum: ut nec os ossi hæreat: nec neruus iungat ad neruũ. separati oculi iaceãt: seorsũ nares: manus aliũ locũ teneãt: in aliũ piecti sint pedes: & reliqua mẽbra in hũc modũ inter se dispersa & diuisa. Fingamus aliquẽ uenire tantæ sctentiæ medicum qui iuxta fabulas ethnicorũ Esculapiũ possit imitari: & nouã figurã nouũq; hoiem Virbiũ suscitare. hic necesse hẽbit unũqdq; mẽbrũ in suo loco restituere: & cõpagẽ copulare cõpagi: & quodam glutino partibus restitutis unũ corpus efficere. Hucusq; nobis una similitudo ꝓcesserit. Nunc in eadẽ similitudine ad id qd' intelligi uolumus: aliud trahat exẽplũ. Paruulus crescit: & occulto æuo in pfectam adolescit ætatẽ. suũ manus habẽt augmẽtũ: sua pedes sentiũt incremẽta: uenter dũ nescimus ipletur: hũeri dũ fallunt oculi dilatant. Et oĩa mẽbra per partes iuxta mẽsurã suã sic crescũt: ut tamẽ nõ sibi sed corpori uideant augeri. Ita ergo & in restitutione oium: quãdo corpus totius ecclesiæ dispersum atq; laceratum uerus medicus Iesus Christus sanaturus aduenerit: unusquisq; secũdũ mẽsurã fidei & agnitionẽ filii dei: quẽ ideo agnoscere

dicitur:qa prius nouerat:& postea nosse desinit:suum recipiet locũ. & incipiet id esse:quod fuerat. ita tamen 82
ut nõ iuxta aliã hæresim oẽs in una ætate sint positi.i.oẽs in ãgelos reformẽt:sed unũquodq; mẽbrũ iuxta
mẽsurã suã & officiũ pfectũ sit. Verbi gratia ut ãgelus refuga id eẽ incipiat qđ creatus est.& hõ q de paradiso
fuerat eiectus:ad culturã iterũ paradisi restituat.Ista aũt uniuersa sic fiãt:ut inuicẽ inter se caritate iũgãtur.
Et dũ cõgaudet mẽbrũ membro:& in alterius puectione lætatur:Christi corpus ecclesia primitiuorũ habi-
tet in cælesti hierusalẽ:quã in alio loco apostolus uocat matrẽ sanctorũ.Hæc tua dicta legũt oẽs latine:quæ
ẽt nũc tu quoq; iubes eos legere:ubi dicis:q; oẽs rõnabiles creaturæ q̃ sub unius rõnabilis aĩalis exẽplo intel
ligũtur:ita in unũ corpus reparãdæ sint:tanq̃ si unius hoĩs mẽbra diuulsa rursus in eiusdẽ corpis solid:tatem
Esculapii arte reparent:in quibus qdẽ diuersa futura definis officia:utpote mẽbrorũ.sed corpus unũ hoc est
unius naturæ & hoc oĩum unũ corpus primitiuã ecclesiã uocas:& corpus eẽ noĩas X̃pi:cuius corporis suum
mẽbrũ suo officio restituẽdũ ais eẽ angelũ refugã:q est utiq; diabolus.& in hoc qđ ab initio creatus est repa
rãdũ.Similiter & hoĩem aliud mẽbr; ad cultũ paradisi tanq̃ colonũ originariũ reuocãdũ.& hæc nulla ut sie
ri solet:cũ de rebus talibus pedetẽtim:cauteq; dicitur:alterius interiecta persona ꝓsequeris. Vt uel dubitas-
se te aliquis in rebus tã secretis & abscõditis existĩaret:sicut Origenes iste cuius te & discipulũ nõ negas & ꝓ-
ditorẽ fateris:semp facere inuenit in talibus.Sed abrupta & definita sñia:tanquã si angelus q̃rẽt in Daniele
aut Christus in Paulo mortaliũ auribus futurorũ arcana enũcias sæculorũ.Et ais nulli ueterũ electa a Chri
sto plebs fideliũ credas.Si Origenes aliqd de diuinæ dispẽsatiõis secretioribus suspicatus est:nemo recipiat.
Et si Clæmẽs:aut ille apostolorũ discipulus:aut illæ alexãdrĩæ ecclesiæ:& ipius magister Origẽis tale aliqd
dixerũt.Etiã si Gregorius ille Põticus uir apostolicæ; uirtutũ.Etiã si iste alius nazianzenus & Didymus ui-
dẽs ꝓpheta ãbo magistri mei:q;bus sapiẽtius in fide nihil hẽt mũdus.Oẽs isti ut Origenes errarũt:sed accipi-
ant erroris sui ueniã.qa & ego aliquãdo erraui:& nũc pœnitẽtiã gero:sed ueniã accipere debeo.Origenes ue-
ro cũ eadẽ quæ ego dixerit:etiã si pœnitẽtiã egit:ueniã nõ accipiet:imo pro his quæ oẽs dixius:solus ipe dã-
neb.Ipe est q oĩa mala fecit.Ipe.n.ꝓdidit.Vnde est totũ qcqd nos loquimur:qcqd scribimus:qcqd dicti pu-
tatur eruditi:& qđ de græcis bõis latia facimus nõ bona.Nẽo ergo quẽquã horũ audiat.Sed hæc sola suscipi
te:quæ in meis cõmẽtariis inuenitis:& maxie in epistola ad Ephesios:in quibus Origenis dicta uehemẽtissi-
me cõfutaui.Ego aũt scrutaui:ut credere & tenere debeatis resurrectionẽ carnis ita futurã:ut corpora cõuer
tant in aĩas:& uxores dirigantur in uiros:& qđ ante mũdi cõstitutionẽ:aĩæ in cælestibus fuerit. Et inde ob
q̃sdã cãs soli deo cognitas:in uallẽ hãc deductæ sint lachriarũ:& qđ corpori mortis ĩsertæ sint & qđ in fine
sæculorũ oĩs natura rõnabilis in unũ corpus restituat:sicut ab initio fuit:ita & hõ ad paradisũ reuocet:& an
gelus refuga supra Petrũ & Paulũ:cui ipi ad paradisũ: utpote hoĩes:ille ante ĩ id qđ ex initio creatus ẽ repare
tur:& fiant oẽs simul ecclesia primitiuorũ in cælestibus:& sint dũ in officiis quidem singulis quibusq; sunt
mẽbra christi. Vniuersitas uero cũctorũ pfectũ x̃pi sit corpus.hæc tenentes o fideles:prudentesq; discipuli &
ĩstas meas ĩdubitatas definitiões custodiẽtes:Origenẽ tamẽ ꝓ his ipis dictis cõdẽnãtes bene agetis:ualete. Vi
des quia totũ cũ irrisione agis? Et pœnitere te ideo dicis:ut fallas eos quibus scribis? Nã & si uere te pœniteat:
ut debet:qd facies ob oẽs illas aĩas:quas per tot ãnos hæc tua tã uenenata(ut ipe ais)doctrina decepit? Deide
q̃s unquã per tuã pœnitẽtiã emẽdabit:cũ iste ipe libellus:in quo & pœnitẽs & accusator & iudex es:audito-
res tuos rursũ:ad hæc ipa & legẽda & tenẽda trãsmittat? Ad ultimũ etiã si hæc ita nõ eẽnt:ipe tamen tibi ẽt
post pœnitẽtiam omnis aditus ueniæ ꝑclusisti. Ais.n.etiam ipm Origenem pœnituisse pro his dictis:libello
pœnitentiæ ad Fabianũ tũc urbis Rõanæ epm dato:& tamẽ post pœnitẽtiã:post cẽtũ & quinquaginta an-
nos mortis suæ in ius eũ trahis:& ad dãnationẽ uocas.Quo mõ ergo pro his dictis tibi uenia dabit pœnitẽti:
si ille qui ãte te pro his pœnituit ueniã nõ meruit? Similiter ut scripsisti:scripsit.ut pœnituisti:pœnituit. Aut
similiter ꝓ pœnitentia debetis absolui: aut si negas ueniã pœnitẽti:qđ ego nõ opto:tu perurges nos pariter
cõdẽnari secũdũ quãdã euangelii parabolã.Oblata est domio a Iudæis adultera ut uiderẽt quid de ea secun-
dum legem iudicaret.Ille misericors & miserator ait dominus:si quis uestrũ peccatũ nõ habet:mittat sup eã
lapidẽ:& tunc oẽs inquit discesserũt.Et Iudæi quidẽ licet ipii & incrudeli tamẽ erubuerũt conscientias suas:
ne cum ipsi essent peccatores:in peccatores uiderẽtur ulcisci.Et latro ille de cruce dicebat ad alium latronẽ:
qui simul pendebat in cruce & blasphemabat:quia nec deum times:uel q; in eodem nos sumus iudicio.Nos
cum eadem quæ in nobis fũt:cõdẽnemus in aliis:nec cũ Iudæis erubescimus:nec cũ latrõe mitescimus.

Argumẽtũ secũdũ libri eiusdẽ Ruffini.

h Oc secũdo libro sub apologiæ specie Ruffinus in beatũ Hieronymũ maledicta cõgerit dicẽs:cũ li-
bellis suis eo maxie qui de uirginitate scriptus est:oẽm ordinem ecclesiæ lacerare: sanctũ Ambrosiũ
carpere:oẽs scriptores ineptiæ aut ĩperitiæ accusare:periuriũ quoq; detestabile cõmittere:qui cõtra
abiurationẽ:nõ solũ libros sæculares legat:sed illis se iactet & efferat impio Porphyrio:& Baraba præcepto-
re glorietur:& in deũ blasphemus fuerit:quẽ sociũ habere dixerit Origenẽ:quẽ ĩprobat decẽ ꝑfatiũculis in
cælũ extulerit:& apostolis coæq̃rit:& uetus testamẽtũ:qđ apostoli cõmẽdarũt:noua trãslatiõe subuerterit.

Incipit secundus liber controuersiarum Ruffini cõtra doctorẽ præclarissimum beatum Hieronymum.

Epistola.XXXVII.

s Vperiore quidẽ libello dogmaticas eius obiectiões:q̃s aliis ĩpigit ĩmerito:in seipm restẽ retorsimus.
nũc uero iã explicitis:& post tergũ reiectis his quæ fidei uicinæ sunt causatõibus:confidentius ei de
cæteris teriatõibus respõdebimus.Est.n.ẽt illud accusatõis eius grauissimũ caput:quod similiter ut
cætera mẽdacia ueritatis falce resecãdũ est.Ait.n.cõfœderatos eẽ quosdã Origenĩ ad periuriũ. Et istud my-
sticæ eius traditiõis arcanũ abscõditũ eẽ in sexto stromatũ libro:nec ab ullo alio ĩter tot sæcula nisi a se solo

deꝑhēſū. Verū ne riſum ei moueā: ſi iuriſiurādi ſacramēto alienū me eē cōfirmē: a cōfœderatōe ꝓiurii ꝓanio
re uia ad manifeſtatōem ueritatis incedā. Et ei qđ facilime ꝓbare poſſū: nec habuiſſe me unquā libros iſtos:
nec ante legiſſe a quoꝙ ꝑſtitos. Et ſicut nō poſſum excuſare de eo qđ quale ſit neſcio: ita nec accuſari qđē poſ
ſum de eo: qđ uel ſi ſit: ꝑītus ignoro. Iſte tamē ꝙ arguit uel ab illo traditū: uel a diſcipulis eius dici: qđ ſcriptū
eſt: ꝙ loquitur ueritatē cū ꝓxīo ſuo: ꝓxīmus nō ſit niſi ille qui ꝓfectus ſit & ſymmyſtes. & itez qđ apoſtolus
dicit: qa ſapientiā loqmur inter perfectos: & qđ ſcriptū eſt: nolite ſanctū dare canibus: neꝙ mittatis margari
tas veſtras ante porcos: ut aſſerant inquit per hæc ueritatē nō oībus aperiēdā. Videamus qđ ipe iſtis electis
cōmētariis libro ſecūdo ſub eo capitulo ubi ſcriptū eſt: ꝓpter qđ deponētes mēdaciū loquimini ueritatem
unuſquiſꝙ cū proxīo ſuo: quoniā ſumus iuicē mēbra: poſt pauca: ꝓpter qđ inquit Paulus ipe. ꝑfectus in alia
epiſtola loquebaꝫ: ſapiētiā aūt loquimur inter ꝑfectos. Ergo hoc eſt qđ iubet: ut unuſquiſꝙ myſtica atꝙ ſe
creta & ea quæ ueritate dei ſunt plena loq̄t cū ꝓxīo ſuo. ut & dies diei eructet uerbū: & nox nocti indicet ſci
entiā: hoc eſt clara quæꝙ & lucentia his indicet: ꝙ merētur audire: Vos eſtis lux mūdi. Porro tenebroſa aut i
uoluta & oīum ſacramētorū nocte uelata aliis referat: qui & ipī nox tenebræ uel caligo ſunt: de qbus dicitur:
& caligo ſub pedibus eius. Moyſes ingrediē in turbinē & caliginē: ubi erat deus. Et de ipo deo ſcriptū eſt: Po
ſuit tenebras latibulū ſuū. Loquaꝫ itaꝙ ueritatē atꝙ myſteria unuſqſꝙ cū ꝓxīo ſuo nec det ſanctū canibus:
neꝙ mittat margaritas ante porcos. Sed quæcūꝙ oleū habuerint ueritatis: illas in thalamū ſpōſi & penu re
gis inducāt. Videte quæſo uos: & diligētius ꝑſpicite: ſi aliū aliquē in oībus his quæ ſcribit: niſi ſe & ſua dicta
cōdemnet. Si inimici ſui lacerare eū & arguere pro ſcriptis ſuis uellēt: quo alio ordine: quibus aliis aduerſus
eū ſentētiis uterent: niſi qbus ipe aduerſū ſe tanq̄ aduerſum alios utitur? Cōdēnatio aduerſum eū ſi ꝑfereda
ſit epiſtola ſua: ſufficit ſi ſolū nomē īmutes. textus. n. criminū nec in aliū oīo quēpiā ſicut in ipm cōuenit ſo
lū. Quæ cōdēnari iubet: hæc iterū obſeruari iubet. ꝙ agit: arguit. ꝙ deteſtaꝫ: operaꝫ. Beati diſcipuli eius: ꝙ eū
audiūt uel imitanꝫ. Verūtamē quoniā periurii dogma ꝓpōiē: nihil ad me: ſi iſte uel agat: uel ſcribat: qa apud
nonnullos fratrū hāc etiā nobis inurere conatus ē maculā. Et nūc itez iterare ꝑ litteras: ſecūdū ab ipo datā
regulā: qđ ego ipe de periurio ſentiā ꝓfero. ut de ſe interī ipī iudiciū derelinquā. Et. n. cū dominus & ſaluator
noſter dicat in euāgeliis: dictū eſt antiquis: nō periurabis: Reddes. n. dnō iuramēta tua. Ego aūt dico uobis:
nolite iurare oīo. Oīs qui docet ex quacūꝙ cauſa ꝓiurādū eē: ego dico ꝙ alienus ſit a fide Xp̄i: & ab eccleſiæ
unitate catholicæ. Sed ueli nūc poſtea q̄ de me ut ipe ſtatuit: anathemati ſatiſſeci: elaborare paululū ſi patien
ter accipitis: & hoc qđ iſte per orgia quædā & myſticas cōfœderatōes obſeruari ꝓiuriū dicit: quos hēat cultо
res & ſymmyſtas aperire. Certa ē. n. & ſatis uera illa dei ſentētia q̄ dicit: qa ex fructibus eoꝝ cognoſcetis eos.
& nos ergo ſicut dicit iſte: ꝓiurii dogma ſuſcepimus: ſi ad hoc edocti ſumus: & talis in nobis arbor plātata ē:
nō pōt fieri: ut nō tales aliqui ex nobis ſæpius germinauerint fructus. Verū ēt myſtici dogmatis auctoritate
coaleſcerent. Equidē quātū ad perſonā meā pertinet: quē ſolū ex his omnibus quæ ſcribit: lacerare ſe putat:
nō mihi ipſi ferā teſtimoniū: nec dicā: qđ etiā ſit iurādū: cū forte neceſſitas exigit. & ſi nō cautus ſim: at certe
timidus eē cupio. Poſtremo & ſi obſeruare nō poſſum: erraſſe me nouerit. hoc ergo nō dicā. tamē ſiue erre in
his: ſiue caueā: iſte interī cauſam cōmiſſi alicuius: qua me in talibus arguat: nō hēbit. Ego aūte qualiter apud
iſtū ſacratiſſima ſit huius nō dogmatis ſed fœdiſſimi & ueriſſimi uitii obſeruātia: iterū ex ſcriptis eius ꝓbabo
Nihil. n. ex liuore & ex inuidia cōfictū aduerſū eū ꝓferā: ut ipe cōtra nos facit: ſed ipm ſe teſtem & ſcripta ſua
aduerſū eū perducā. Vt ſciat ſe nō ab inimicis argui: ſed a ſemetipo redargui. Libellū quēdā de cōſeruāda uir
ginitate: Rōæ poſitus ſcripſit. Quē libellū oēs pagani & oēs inimici dei apoſtatæ ꝑſecutores: & quicūꝙ ſunt:
ꝙ chriſtianū nomē odio hēnt: certati ſibi deſcribebāt: pro eo ꝙ ibi oēm chriſtianorū ordinē: oēm gradum:
oēm ꝓfeſſionē: uniuerſāꝙ pariter fœdiſſimis exprobrationibus infamauit eccleſiā. Et ea crimina q̄ gentiles
falſo in nos cōferre putabāt: iſte uera eē: imo multo peiora a noſtris geri: q̄ illi criminabanꝫ: aſſeruit. Nā prio
illas ipas uirgines: de quarū uirtute ſcribere uidebaꝫ: infamat. Et dicit de eis his uerbis. Aliæ uirili habitu ue
ſte mutata: erubeſcunt ſe fœmias eē: qđ natæ ſunt. Crimē āputāt: & ipudēter erigūt fauces eunuchinas. Sūt
quæ ciliciis ueſtiunt & cucullis ſabrefactis: ut ad infantiā redeant: imitantur noctuas & bubōes. Dicit & mil
le alia de his ꝓbra grauiora. ſed ne uiduis quidē parcit. Ait nanꝙ de ipis: nulla illis niſi uētris cura: & quæ ꝓ
xīa ſunt uentri. Alia quoꝙ ingerit obſcœna q̄pluria. Sed & mōachorū oē genus q̄ fœde: q̄ turpiter laceret: iō
gū eſt: ſi ipius uerbis uel ſcriptis ueli ꝓbare. De diaconis uero & ꝑſbyteris quæ dedecora deſcripſerit: pudet
retexere. Initiū tamē laceratōis ipius ponā: ex quo facilius cōiicere poſſitis q̄tū in ſequētibus augeſcat inue
ctio. Sunt alii inquit (de mei ordīs hoibus loquor) ꝙ iō ꝑſbyteriū & diaconatū ambiūt: ut mulieres licentius
adeāt. Oēs his cura de ueſtibus ſi bene oleāt: ſi pes laxa pelle nō folleat. Crines calamiſtri ueſtigio rotanꝫ. digi
ti de ānulis radiāt: & ne plātas hūilior uia ſpargat: uix īprimūt ſūma ueſtigia. Tales cū uideris: iponſos magis
æſtimes q̄ clericos. Et poſtea q̄ ſpatiati nō tā uitia q̄ crimina ſacerdotū uel miniſtrorū exprobrās: ēt ingreſſū
eorū: & ſalutatōes ad matronas: nō ſolū decolorauit: uerū etiā execrabilē fecit: quo modo poſtea q̄ oē genus
chriſtianoꝝ cōcidit & infamauit: ſibi quoꝙ nō ꝓcat audite. Redibo. n. poſt exceſſū quēdā ād hoc quod pro
poſuerā: ꝓpter qđ & libelli huius res popoſcit fieri mētionē: & oſtēdā apud iſtū tam licito haberi periuria: ut
ſcriptis quoꝙ ſuis deꝑhendi ea nō erubeſcat. Igiē in hoc ipo libello: cū moneret ſæculares codices legi nō de
bere: & diceret quid faceret cū ꝑſalterio Oratius? Cū euāgeliis Maro? Cū apoſtolis Cicero? Nōne ſcādalizabi
tur frater: ſi te uiderit in idolio recūbētē? Et cætera cū dixiſſet eiuſmodi quibus aliena eē a chriſto aſſereret li
brorū ſæculariū lectionū: inſerit etiā reuelationē quādā ad ſe diuinitus factā ſatis honorificis refertā præce
ptis: Refert. n. ꝙ poſtea q̄ ſæculo renūciaſſet: & ad deū fuiſſet cōuerſus: fauore tamē ſæcularium librоꝝ ua
de teneret: nec facile poſſet tali carere deſiderio: & pro hoc ſubito iquit raptus in ſpiritu ad tribunal iudicis

ꝑtrahor. Vbi tantū lumis & tantū erat ex circūſtanti'iū claritate fulgoris: ut ꝓiectus in terram ſurſū aſpicere nō auderē. Interrogatus cōditionē: chriſtianū me eē reſpōdi. Et ille qui ꝑſidebat: mētiris ait: Ciceronianus es nō chriſtianus. Vbi theſaurus tuus ē: ibi & cor tuū. Illico obmutui: & iter uerbera (iā enī cædime iuſſerat) cō-ſcientiæ magis igne torquebar: clamare tamē cœpi: & eiulās dicere. Miſerere mei domīe: miſerere mei. Hæc uox inter flagella reſonabat. Tādē ad ꝑſidentis genua ꝓuoluti q aſtiterant ꝑcabanť: ut ueniā tribueret adole ſcētiæ: & errori locū pœnitētiæ cōmodaret: Exacturus deinde cruciatū: ſi gentiliū litterarū libros aliquādo legiſſem. Ego q tāto cōſtrictus articulo uellē etiā maiora ꝓmittere: deierari cœpi: & nomē eius obteſtās dicere. Domine ſi unquā habuero codices ſæculares: ſi legero: te negaui. In hæc uerba dimiſſus reuertor iquit ad ſuperos. Audiſti q̄ nouū q̄ honorificū iuramēti ſui expoſuerit genus? Reſidente in tribunalibus ipō chriſto domino aſſiſtētibus angelis & intercedentibus pro ſe inter uerbera & cruciatus: iurat ſe ſæculares libros nec habiturū unquā nec lecturū. Relegantur nūc quæſo quæ ſcribit: ſi una eius operis pagina eſt: quæ nō eū iterum Ciceronianū ꝓnūciet: ubi nō dicat: ſed Tullius noſter: ſed Flaccus noſter: & Maro. Lā uero Chryſippum & Ariſtidē: Empedoclem & cætera græcorū auctorū noīa: ut doctus uideať: & plurimæ lectionis tanquā fumos & nebulas lectoribus ſpargit. Deniq; inter cætera etiā Pythagoræ libros legiſſe ſe iactat: quos ne extare quidē eruditi hoīes aſſerūt. Sed iſte ne aliq̄ ex parte iuramentū ſuū de auctoribus gētiliū ꝓteriret: ēt ea q̄ nō ſunt ſcripta legiſſe ſe ſcribit. Sed in oībus opuſculis ſuis fere multo plura & prolixiora teſtimonia de his ſuis q̄ de prophetis noſtris uel apoſtolis ponit. Puellis quoq; & mulierculis ſcribens quæ non utiq; niſi de noſtris ſcripturis ædificari cupiūt: & debēt: exēpla eis Flacci ſui: & Tullii uel Maronis intexit. Lā uero in illo libello quē de optīo genere iterꝑtādi intitulauit: ubi ꝓter ťituli ánotationē: nihil optimū: ſed totū peſſimum eſt. ibi enī aſſeuerat hæreticos illos quibus nūc cōmunicat: & īcurrit in illā ſentētiā apoſtoli noſtri nō ſui (ille enī ſuū aut Flaccū dicit aut Tulliū) q̄ ait. Qui. n. nō diſcernit: ſi māducat: dānatus eſt. In illo ergo libello ut aſſerat q; nullo genere uerbū de uerbo interꝑtari rō ſinat: quō ei iterū rōnabile uiſum eſt: capita īegra dicta ex codice Cicerōis inſeruit. Nōne ipē dixerat: qd faciat cū pſalterio Oratius? Cū euāgeliis Maro? Cū apoſtolis Cicero? Nōne ſcādalizať frater: ſi te uiderit in idolio recūbētē? in quo utiq; ipē ſe idolatriæ reū ſtatuit. Si. n. q uiderit legētē hoc: ſcādalizať: multo āplius q ſcribētē. Sed quoniā qui ad idolatriā deuoluiť: nō plene nec ītegre ꝓphanus efficiť: niſi prius negauerit Chriſtū: ipī Xp̄o in faciē corā ſedēti in tribunalibus: aſſiſtētibus quoq; clariſſimis miniſtris angelorum: dicit: ſi legero: uel habuero gētiliū libros: te negaui. & tūc nō ſolū legit: & hēt: nō ſolū deſcribit: & cōparat: uerū etiā diuinis eos uerbis & ſermonibus eccleſiaſticæ ædificationis interſerit. Res quā dico: oībus q legūt libellos eius: ſatis nota eſt: & teſte nō indiget. Sed eſt hoīs de tam ſacrilego periurii barathro ſe cupiētis eripere: adhibere ſibi aliquod excuſatōis cōmētū: & dicere. Nō mō lego: ſed ea quæ in adoleſcētia didici: qa ſum tenacis mēoriæ: ita ut poſſim plura ſimul de diuerſis capita contiuare: ipa nūc ꝓfero. Si qs a me mō exigeret: ut ꝓbaré: ſi hodie āte q̄ ſol orireť: nox fuiſſet in terris: aut ſi uſq; ad ſolis occaſum dies illuſtrauerit mūdū: qd aliud diceré: niſi magis ab illo: qui dubitaret de eo: q; oēs noue rāt cauſas dubitationis: q̄ a me ꝓbatōis oportere depoſci? Sed in hoc licet oēs ſciāt eſſe uerum qd dicimus: & oēs ītelligāt: tamē qa de aīa hoīs res agiť: de piurii crimīe: de negatōis Xp̄i ſacrilegio: nō pōt facilis hēri cōdēnatio. Nūqd illd imitabimur: q reos nec īterrogatos: nec ſpōdētes: ſed nec ꝑſētes: & nō ſolū nō ꝑſētes: ſed & mortuos: nec ſolū mortuos: ſed & eos: quos ſp̄āte laudauerat: & nō ſolū eos quos laudauerat: ſed & eos quos ſecutus fuerat: & magiſtros habuerat? Timeatur domini ſentētia, prīo illa quæ dicit: nolite iudicare: ut non iudicemini. Et iterū: q̄ mēſura mēſi fueritis: eadē & remetieť uobis. Quid ergo licet ex ſuperfluo: unū tantū proferā teſtē aduerſū eū ꝓualidū: & cui ꝑſcribere nō pōt. ipm iterū ſe & ſua ꝓferā ſcripta. Quāuis ergo oēs libelli eius hoc teſtētur: & ſupflua de hoc mea uideaťaſſertio: tamē utēdū aliquo ſpeciali teſtionio é: ne minus plenum his qui forte ſcripta eius nō legerūt; uideať eē quod dicimus. cū libellos eius quos aduerſus louinianum ſcripſit: reprehēdiſſem: cuidā Domnioni beatæ memoriæ ſeni: q ſibi hoc ipm iudicauerat, iſte reſcribens excuſat: & dicit. nullo genere potuiſſe fieri ſe erraſſe: hoīem q oīum haberet ſcientiā. Cū ergo enumeraſſet uel ſyllogiſmorū genera: uel dicēdi ac ſcribēdi artes: quas uidelicet ille q rephenderet ignoraret: cōtinuo ſubiungit hoc: ſtultus inquit ego: qui me putaueri hoc abſq; philoſophis ſcire nō poſſe: qui melioré ſtili partē elegerā eā: quæ deleret: q̄ quæ ſcriberet. Fruſtra ergo Alexādri uerti cōmētarios: nequicq̄ me doctus magiſter περὶ εἰσαγωγῆν Porphyrii introduxit ad logicam. & ut hūana cōtēnā: ſine cauſa Gregoriū Naziázenū & Dydimum in ſcripturis εἰσαγόντα habui. Hic eſt qui Chriſto dixit: te negaui: ſi uel habuero gentiliū codices: uel legero. Si nihil aliud: uel de Porphyrio ſilere debuerat: q ſpecialis hoſtis Chriſti eſt: qui religioné chriſtianā: q̄tū ī ſe fuerit; pēitus ſubuerteť cōatus é ſcriptis ſuis: qué iſte nūc ītroductorē & iſtructorē ad logicā hére gloriať. nec argumētari pōt: ſe āte hæc didiciſſe. Ante. n. q̄ cōuertereť: mecū pariter & litteras græcas & linguā penitus ignorabat. Poſt iuramētū oīa hæc: poſt ſacramēti dati ſpōſionē. Sine cauſa argumentamur, cōtinuo dicetur nobis. Erras hō: deus nō irrideť: nec ſyllogiſmi apud eū de Alexādri cōmētariis inexunť. Vt uideo frater male tibi auſpicatus es: q; introductor tuus ſit Porphyrius. Quo te introduxit ꝑfidus? Si ad illū locū ubi ipe é: ibi & fletus & ſtridor dētiū é. Ibi. n. & apoſtatæ & inimici dei: forraſſis & periurii ibi habitant. Non bonum introductorem tibi elegiſti. Magis ſi accipis conſilium meum: ad illum nos introductorem pariter conuertamus: qui introducit ad patrem. qui dixit. nemo uenit ad patrem niſi per me. Doleo frater: ſi credis. & ſi non credis; doleo te ſuſpitiones alieni periurii: in antiquis & ueterulis chartulis perſcrutari: cum in tuo ore jugis ac ſine fine periurii inexplicabile ſacrilegium perſeueret. Nonne recte tibi cōueniet illud dici: quod apoſtolus dicit. tu aūt q ludæus cognomīaris: & requieſcis in lege: & gloriaris ī deo: inſtructus per legē: cōfidis te ipm ducē eſſe cæcorū: lumen eorum qui in tenebris ſunt: eruditorē inſipiētiū:

magiſtrū infantiū;habentē formā ſciētiæ ueritatis in lege.qui ergo doces aliū:te ipm non doces. Qui dicis nō mœcchādū:mœccharis.Qui prædicas nō furādū;furaris.Qui abominaris idola: ſacrilegiū piurii cōmittis.Et qd' ē ultimū & grauiſſimū:nomē dei p te & philoſophiā tuā blaſphemat' iter gētes.Sed trāſeamus iam hīc ad alterius obiecti purgationē.Si tamē cōuictū ſe piurii & puaricatiōis ſimul:perurgēte etiā cōſciētia ſua fatet'.Alioqn ſi ifīcias eat:etiā teſtes q̄plurimos fratrū habere poſſum:q ī meis cellulis manētes ī mōte Oliueti:q̄plurimos ei Ciceronis dialogos deſcripſerūt.quorū & ego q̄terniones cū ſcriberēt:frequēter ī manibus tenui & relegi.Et q mercedes multo largiores q̄ p aliis ſcripturis ſolēt: ab iſto eis daret' agnoui.Mihi quoq ipſi aliquādo cū de Bethleem Hieroſolymā ueniſſet:& codicē ſecū detuliſſet:ī quo erat unus dialogus Ciceronis:& idē ipſe græcus Platonis:q dederit ipſum codicē:& aliquādiu fuerit apud me: nullo genere negare pōt.Sed qd imoror tā diu ī re:quæ luce ē clarior?Cū ad hæc oīa quæ ſupra dixīus:etiā illud addat' ubi ceſſet oē cōmētū:q ī monaſterio poſitus ī Bethleem:āte nō multo adhuc tēpore:ptes grāmaticas executus ſit. Et Maronē ſuū comicoſq ac Lyricos & hiſtoricos auctores traditis ſibi ad diſcendū dei timorē puerulis exponebat:ſcilicet ut & præceptor fieret auctorē gētiliū.Quos ſi legiſſet tātūmō chriſtū ſe negaturū iurauerat. ſed uideāus qd adhuc aliud culpet:gētiliū eē dicit hæc dogmata.Ecce q̄ ſententia ſe ipe cōdēnet.Gētiliū dicit dogmata:quæ ipe cōſcribit:labit':ſed porrigēda manus eſt:nō eſt nimie purgēdus.Dū.n.totus in eloquentia uolitat:& uitupatiōibus atq; iuectiōibus ferē:īmemor ſui fit:& a rōne deuoluit'.Noli frater te metipm: etiā in nō neceſſariis temere cōdēnare:nō cōtinuo inter gētiles deputādus es:uel tu uel Origenes:ſi ut ipe dixiſti: uolētes dei iuſtitiā defēdere & reſpōdere cōtra eos:q uel fato:uel caſu cūcta moueri dicūt:& uolētes oſtēdere iuſtitiā eē dei,puidētiā:quæ moderat' uniuerſa diſpoſitis iæq̄litatis cauſas:unāquāq; ſibi aīam iā ex anteriōris uitæ quā in cæleſtibus habui:motibus ac ſenſibus cōparaſſe:uel ēt ſi dixiſtis bonæ illi & incōmutabili ac ſimplici naturæ trinitatis cōuenire:ut oēm creaturā ſuā in fine oīum reſtituat ī hoc:qd'ex initio creata eſt:& poſt lōga:& ſpatiis ſæculorū exæq̄ta ſupplitia:q̄ deus nō tā iraſcētis q̄ curātis affectu infert unicuiq; qppe q cōmotōis caret uitio:& medētis & curātis uice finē ſtatuat aliquādo pœnarū.Hæc ergo q̄ uera dixeritis deus uiderit:tamē ipietatis nō multū mihi cōtinere uidētur ī deū:nec gētilitatis aliquid.Maxīe ſi hac mēte dicitis quauis rōe dei ſcilicet iuſtitiā defendere cupiētes.Pro his ergo noli te ſatis cōturbare:neq; teipm ſupfluo: aut pœnitētiæ ſubiicias:aut cōdēnatōi.Sed illud eſt re uera:unde te defendere:aut excuſare nō poſſum:q nō ſolū gētiliter:uerū & ſup oēm gētilitatē:īmo ipietatē a te dictū,pbat':q in hoc ipo libello:cuius ſuperius feci mus mētionē:deū ſocrū hēre dixiſti.Et qd tā ipurū uel,pfanū: a quoq̄ gētiliū poetarū ſaltē dici potuit?Stultū eſt.n.ſi requirā de te:ubi hoc in ſcripturis ſanctis legeris. Quæro ſi uel Flaccus tuus aut Maro:ſi Plautus Comicus aut Terētius.certe ſi uel Satyricus q̄s inter oīa ſpurca ſua & ipudica:iſtud nefas in deū ex ſuo ore,p tulerit.Fefellit te credo illa res & decepit:q puella ad quā ſermo fiebat:ipōſa chriſti dicebat':ut,pterea ēt matrē carnalē:ſocrū dei appellādā putares.Et neſciebas q hæc nō ſecūdū carnis ordinē dicunt':ſed ſecūdū ſpūs gratiā.Spōſa.n.ex eo appellat' q ſermo dei:quaſi ſacrata quodā cōnubio iungat' aiæ hūanæ.Si aūt tali cōiunctione etiā mater puellæ chriſto per fidē ſacrat';rectius etiā ipam ſponſam chriſti:q̄ ſocrum dei appellare potuiſſes.Nā reſtat tibi:ut & patrē puellæ ſocerū dei dicas:ut ſorores etiam eius cognatas:puellam nurū dei,pnūcies.Sic dū totus Plautinæ & Tullianæ cupis eloquētiæ ſectator uideri:oblitus es:quō apoſtolus oēm eccleſiā.i.parētes cū liberis:matrē cū filiabus:cū ſororibus fratres : oēs ſimul unā noiet uirginē uel ſpōſam dicēs.Statui aūt hoc ipm:oēs uos uni uiro uirginē caſtā exhibere Chriſto.Sed tu dū nō Paulū ſed Porphyriū introductorē te habere gloriaris:ipm Porphyriū ſequēdo:q aduerſū Chriſtū & aduerſum deū libros ipios ac ſacrilegos ſcripſit:& ab ipo ut ais intro ductus in iſtud blaſphemiæ barathrū decidiſti.Quod ſi uere p maledictis tuis uis agere pœnitētiā:ſi nō irrides iſta dicēdo:ſi nō mēte Philonicus & cōtētioſus ,pter hoc ſolum etiam te infamare nō refugis:dūmō aliū decolores:ſi nō arte ſed fide dictorū tuorū pœnitudinem egeris:pro hac tā grauī turpiq; blaſphemia age pœnitētiā.hinc.n.in deum blaſphemaſti.Nā de creaturis aliquid dicere & errare:maxīe ſi nō cōtumeliæ uoto:ſed dū iuſtitiā dei ut dicis:cupit aſſerere;q̄s effluat:nō eſt nimis execrabile cōmiſſum.In cælū tēdere os:graue eſt.Iniuſtitiā uel cōtumeliā ī excelſū loq̄ pnitioſū eſt.Hoc lugeat':qd difficile curat'.Nā quis eſt:q cū morbo regio laboret:& de ipo capite & uultu ac uita periclitet': magnopere clamet:q nō leue ponychiū pedis aut pfacilis ungulæ ſuæ offenſa cureť?Illud aūt minimū qdē eſt:& reſponſiōe uix dignū:qd enumerās doctores ſuos:quos ſe de ſynagoga dicit eē mercatū:ſtimulās nos ſubiūgit:neq; enī inquit ipe me docui:ſicut quidā nos ſine dubio intuens:in quos oē laceratiōis ſuæ pōdus inuexit.Et miror hoc eū dicere uoluiſſe:cū maiorē in me & uerioré hēret obtractādi materiā:q magis inter multos & pclaros magiſtros diu moratus:nihil dignū eorū uel magiſterio uel inſtitutōibus habeā. Cæterum iſte qui in tota uita ſua nō totos.xxx.dies Alexādriæ ubi erat Didymus:cōmoratus eſt p totos pene libellos ſuos longe lateq; ſe iactat : Didymi uidētis eē diſcipulū ; & κατηχητην .i.pceptorē in ſcripturis ſanctis habuiſſe Didymū.Et oīs iſta iactātia in uno mēſe quæſita eſt.Ego qui ſex ānis dei cauſa cōmoratus ſum: & iterū poſt iterualū aliquot aliis diebus:ubi Didymus de quo tu ſolo te iactas:& ubi alii nihilomīus illo nō īferiores:quos tu ne facietenus qdē noſti;Serapiō & Menites uiri natura & moribus & eruditione germani:ubi Paulus ſenex Petri martyris diſcipulus:& ut ad heremi magiſtros ueniā:q̄bus & attētius & frequētius uacabamus:ubi Macharius Antonii diſcipulus & alter Macharius & Iſidorus & Pābas oēs amici dei:q nos hæc docebant: q ipi a deo diſcebāt:quātā ego:ſi hoc ita deceret:aut expediret:de his oībus hēre iactātiæ materiā poſſem?Sed erubeſco:hæc ēt retexēs:dū uolo tibi oſtēdere nō ut tu dicis:noſtro ingenio magiſtros:ſed qd plus doleo:magiſtris defuiſſe magis īgeniū noſtrū.Verū qd ſtultus ego ſanctos enūero xpianos uiros?Nō,pter iſtos dicit: qa ipi nos docuimus; ſed qa Barabā eius de ſynagoga magiſtrū nō ſuſcepimus:& p εἰσαγωγὴν Porphyrij

ad logicam nō ſumus introducti. Ignoſce mihi ꝓ hoc: qđ malui ante īperitus & īdoctus uideri: q̄ Barabæ di
ſcipulus dici. ꝓpoſito .n. Chriſto ſimul & Baraba: ego quaſi īperitus Chriſtū elegi. Ita tu ut uideo: cū illis cla
mas: q dicūt nō hūc ſed Barabā. Nā Porphyrius tuus: dic quæſo: qd te docuit: q ad uerſum chriſtianos & ad-
uerſū religionē noſtrā blaſphemiæ uolumia cōſcripſit? Quid te iſti in q̄bus tātū te iactas: unus ab idolis dæ-
monū & alius de ſynagoga ut dicis ſathanæ: magiſtri docuerūt boni? Nihil uideo niſi hoc: qđ & ipi nouerāt.
Nā Porphyrius te docuit de chriſtiāis male loqui: cōcidere uirgines: cōtinētes: diaconos: p̄ſbyteros: & omnē
prorſus chriſtianorū gradū & ordinē libellis editis infamare. Ille uero de ſynagoga Barabas tuus ꝓ Chriſto
electus docuit te reſurrectionē carnis: nō in uirtute ſed in fragilitate ſperare: litteræ occidētis amicū fieri: &
inimicū ſpiritus uiuificātis. Et alia quædā ſecretiora: q̄ ſi res popoſcerit: poſtmodū, pferent in tēpore. Sed qd
in lōgū ſermo, pducit? Cōuitiis eius & iniuriis nō reſpōdeamus. Laceratōibus eius: ad quod opus quotidie ſti
lū eius Porphyrius exacuit: nō obuiemus. Ad hæc .n. Ieſus noſter: nō Barabas magiſter: ſilere nos docuit. Ad
illud ueniamus: ut oſtēdatur q̄ uera ſunt: q̄ uel pro ſua excuſatōe uel ꝓ noſtra accuſatōe cōſcripſit. Ait .n. eſſe
ſolas p̄fatiūculas ſuas: in q̄bus laudare uiſus eſt Origenē. In eo tamē iterp̄tatōis ope eū laudauerit: in quo ni-
hil oīo dogmaticū: nihil de fide dictū ſit. & ꝙ penitus in his: quæ eius ipe iterp̄tatus eſt: nihil tale inferat: qua
le nūc ad ſynagogæ gratiā: nō ad chriſtianorū ædificationē reꝑhēdit. & quāuis ei ſufficere ad ſilentiū agēdū
debeat: qđ ea in alienis litteris culpat: q̄ pferunt ex ſuis: tamē & in hoc q̄ uerū dixerit: uideamus. Ex p̄fatiōe
iterpretationū ī Ezechielē. xiiii. omeliis: ſiue oratiūculis Origenis: ſcribēs, cuidā Vicētio: Magnū eſt iqt mi
amice qđ poſtulas: ut Origenē faciā latinū: & hoīem iuxta Didymi uidētis ſniam: alterū poſt apoſtolos eccle
ſiarū magiſtrū: etiā rōanis auribus donē. Et poſt aliquāta: & illud inquit breuiter admonēs: ut ſcias Origēis
opuſcula in oēm ſcripturā eē triplicia. Primū eius opuſcula excepta ſunt: q̄ græce ſcholia nūcupant. In q̄bus
ea quæ ſibi uidebant obſcura: aut quæ hēre aliqd difficultatis: ſūmati breuiterq̄ perſtrinxit: ſecūdū omeli-
ticū genus: de quo & præſēs iterpretatio ē. Tertiū qđ ſcripſit ipſe Tomos: nos uolumia poſſumus nūcupare.
In quo ope tota īgenii ſui uela ſpirātibus uentis dedit: & recedēs a terra: in mediū pelagus aufugit. Scio te cu
pere ut oē genus trāſferā dictiōis. præmiſi cauſā: cur nō facere poſſem: hoc tamē ſpondeo. qa ſi orāte te Ieſus
reddiderit ſanitatē: nō dicā cūcta: qa hoe dixiſſe temerariū eſt: ſed ꝓ multa ſim trāſlaturus ea lege quā tibi ſæ-
pe conſtitui: ut ego uocē præbeā: tu notariū. Itē de canticis cāticoꝝ p̄fatio Beatiſſimo Papæ Damaſo: Orige
nes cū in cæteris libris oēs uicerit: in cantico canticorū ipe ſe uicit. Nā undecī uoluminibus explicatis: quæ
ad uiginti uſq̄ uerſuum milia peruenerūt: primū. lxx. interp̄tes deinde Aq̄lā: Symmachū: Theodotionem:
& ad extremū q̄ntā editionē: quā in Actio littore inueniſſe ſe ſcribit: ita magnifice aptēq̄ diſſeruit: ut mihi ui
deat in eo cōpletū eē qđ dicit: introduxit me Rex in cubiculū ſuū. Illo itaq̄ ope p̄termiſſo: qa ingētis eſt ocii
laboris & ſūptuū: tātas res tā digne in latinū trāſferre ſermonē: hos duos tractatus: quos in morē quotidiani
eloquii paruis adhuc latētibuſq̄ cōpoſuit: fideliter magis q̄ ornate interp̄tatus ſum: Guſtū tibi ſenſuū eius:
nō cibū offerens: ut aīaduertas q̄tū ſint illa æſtīanda: quæ magna ſint: cū ſic poſſint placere: quæ parua ſunt.
Itē ex p̄fatōe cōmētarii in Micheā ſcripta ad Paulā & Euſtochiū poſt aliquāta: nā ꝙ dicūt Origenis me uolu
mina cōpilare & cōtaminare: nō dicere ſcripta ueterū: qđ illi maledictū uehemēs eſſe exiſtimāt: eā laudē ego
duco maximā: cū illos imitari uolo: q cūctis prudētibus & uobis placēt. Itē ex p̄fatōe interp̄tatōis hebraicoꝝ
noīum: poſt aliquāta ita ait: ac ne forte cōſumato ædificio: q̄ſi ex pte abeſſet manus: nouī teſtamēti uerba &
noīa interp̄tatus ſum: imitari uolēs ex pte Origenē: quē poſt apoſtolū eccleſiarū magiſtrū nēo niſi īperitus
negat. Inter cætera .n. ingenii ſui p̄clara monumēta ēt in hoc laborauit: ut qđ Philo quaſi Iudæus omiſerat:
hic ut chriſtianus īpleret. Itē de epiſtola ad Marcellā: Ambroſius quo chartas: ſumptus: notarios miniſtrāte:
tā īnumerabiles libros uere Adamātius noſter: & noſter Calcēterus explicuit. In quadā epiſtola quā ad eūdē
de Athenis ſcripſerat refert: nūquā ſe cibos niſi Origene p̄ſente in lectione ſūpſiſſe: nunq̄ ueniſſe ad ſōnū: niſi
unus de fratribus ſacris litteris pſonaret. hoc diebus egiſſe uel noctibus: uel lectio orationē ſuſciperet: & oīo
lectionē. Beatus Pāphilus martyr: cuius uitā Euſebius Cæſarienſis tribus ferme uoluminibus explicuit: cum
Demetriū Phalereū: & Pyſiſtratū: ī ſacræ bibliothecæ ſtudio uellet æquare: imagineſq̄ īgēioꝝ: quæ uera ſūt
& æterna monumēta toto orbe pquireret: tū oēs maxīe Origēis libros īpenſius, pſecutus: cæſariēſi eccleſiæ
dedicauit: quā ex parte corruptā Achatius de hinc Euconius: q eiuſdē eccleſiæ ſacerdotes fuerūt: in mēbra-
nis inſtaurare conati ſunt. Hic cū multa repperit: & inuētorū nobis indicē derelinquerit: cēteſimi uiceſimi &
ſexti pſalmi cōmētariū: &: fe: litteræ tractatū: ex eo q̄ nō ſcripſit cōfeſſus eſt nō repertū. nō quo talis tantuſq̄
uir (Adamantiū dicimus) aliquid p̄terierit. Sed q̄ negligētia poſteriorū: ad noſtrā uſq̄ memoriā nō durauit.
Sed forta ſſis dicas mihi: qd ſuperfluis reples pagias? Nūquid & ille dicit crimīs eē noīari Origenē? Aut inge-
nii eius laudē dari? Sed dicat talis ac tātus uir magis ſi qua ſunt in quibus aut apoſtolicus uir: aut eccleſiæ ma
giſter dicitur: ut in ſupioribus ipe, pfert: uel ſi qd tale eſt qđ fidē eius: nō ingeniū ſolū cōmēdare uideat. Hoc
quidē faciā: tamē iccirco hæc ēt, ptuli: ubi eū talē ac tātū uirū dicit: qa in ea p̄fatiūcula: ubi eū dicit apoſtolū
uel, ppheta defendi: & uſq̄ ad cælū ferri: hunc puto ſermonē laudis eius inſcriptū: & ſicubi forte ſciētiā eius
laudauimus: & tales ſunt oēs meæ in illū laudes: ꝓ q uibus in te hoc tantū ignis accēdit: quas de ſuis ſcriptis:
nec īputari ſibi dignū ducit. Verū quia nō dignatur æqualē nobiſcū perſonā hēre in iudicio: & nos quidē ēt
ex ſuſpitiōnibus ſolis condēnat: ipe uero neq̄ ex chyrographis ſuis teneri uult: nec putat in cauſa ſua obſer-
uari ſcripturæ ſāctæ debere ſentētiā: quæ iubet abſq̄ pſonaꝝ acceptiōe iudicari: nō ut æq̄tas ſed ut ipe uult:
ita ſatiſfaciamus pro nobis. Aut enī tu ſi interp̄tatus es Origenē: culpādus es. Ego etiā ſi eadē dixi: ꝓ quibus
ille culpat: bene feci: & legi debēt & teneri. Tu ſicubi laudaſti ingeniū eius uel ſcientiā: reus es. ſed, pfert īqt
ubi eū ita laudauerī: ut fidē excuſarē: nō æque qdē: ſed quocūq̄ traxeris ſequor. libellū quēdā ſcribēs: cōpre-

hédere q̄ſi ídiculo quodā uoluit q̄nta apud latinos Varro cōſcripſerit:& q̄nta apud nr̄os Origenes í græcis, í quo ait.M. Terétiū Varronē mirar̄ átiqtas:q; apud latinos tá ínumerabiles libros ſcripſit, Græci Calcente rū miris efferūt laudibus:q; tátos libros cōpoſuerit:quátos quis nr̄um alienos ſua manu deſcribere non poſ ſit. Et qa nūc ocioſum ē apud latinos græcorū uoluíum ídicē texere:de eo q̄ latíne ſcripſit: aliq̄ conmemo rabo.ut ítelligáus nos Epimenidis dormire ſōnū:& ſtudiū qđ illi poſuerunt í eruditiōe ſæculariū litterarū: í cōgregādis opibus ponere.Scripſit ergo Varro.xlv.libros átiqtatū:quattuor de uita populi romani.& cum enumeraſſet p̄ ſingula opa oía:quæ Varro ſcripſit:addit poſt hæc quo rurſum Varronis & Calcéteri métio facta ſit:quæritis uidelicet ut ad Adamátiū nr̄um q; Calcéterū ueniáus:q; tāta í ſanctarū ſcripturarū labore ſudauit:ut iuſte adamátii nomē accepit. Vultis noſcere q̄nta ígenii ſui reliquerit monuméta? Sequēs titulus oſtēdit.Scripſit í Geneſi libros.xiii.Iſtarū omeliarū libri duo: in exodo excerpta:í leuitico excerpta:& poſt multa.Itē íqt Monobibla:Periarchō libri q̄ttuor:de reſurrectiōe dialogos duos. & cū oía enumeraſſet eius opuſcula ſecundū ídiculi fidē:addit & dicit: Videtis ne & græcos pariter & latíos ūius labore ſupatos? Quís .n.unq̄ tāta legere pōt:q̄nta ipſe cōſcripſit? Pro hoc ſudore qd accepit præmiū? Dānat̄ a Demetrio epiſcopo exceptis Palæſtinæ & Arabiæ & phœnicis atq; Achaiæ ſacerdotibus.In dánatiōe eius cōſentit urbs roma. ipſa cōtra hūc ſenatū cogit:nō ꝓpter dogmatū nouitatē:nō ꝓpter hæreſim:ut nūc aduerſum eū rabidi ca nes ſimulát:ſed qa gloriā eloquētiæ eius & ſciētiæ ferre nō poterāt.& illo dicēte oēs muti putabāt. Hoc q̄ re ſcripſeri:& ad pauperis lucernæ igniculū cito ſed nō cauto ſermone dictaueri; poteſtis ítelligere:ſi Epicu ros & Ariſtippos cogitetis.ſi qs tibi tūc quæſo cū iſta ad pauperis ut ais lucernæ igniculū cito ſed nō cauto ſermone dictares aſtitiſſet ꝓpheta:& clamaſſet:o ſcriptor cohibe hāc uocē:reprime ſtilū:erit.n.tps & nō mul to poſt:cū tu ſciſma ab eccleſia facies:& ut p ipo ſciſmate colorē aliquē excuſatiōis ſuenias: iſtos quos nunc mirabiles oíbus facis libros:ícipies ífamare:& iſtū quē mō Calcē:erū tuū uocas:& pro merito laboris lauda bilis ais Adamátiū noſtrū:dicturus es nō tā libros ad utilitatē aíæ:q̄ uenenata dogmata cōſcripſiſſe:hūc qué negas a Demetrio in cauſa fidei eē dānatū,& hūc quē negas ꝓ dogmatū nouitate incuſatū: tu execrādū pro dogmatū nouitate dices.& ea quæ dicis aduerſū eū nūc canes rabidos ſimulare:hæc tu ipe ſimulabis. Rōa nū quoq;:ut nūc ſcribis epiſtolis tuis cōmonitoriis:iuramētis:ſatellitibus circūuolantibus:etiā tu contra eū coges ſenatū.& talē uicē pro oíbus laboribus ſuis Calcétero tuo reddes.Et ideo caue hæc nūc ſcribere:ne cū illa ſcripſeris:& illa egeris:multo uerius tu tuis ſentētiis cōdēneris:q̄ ille alienis.Putaſne habuiſſes prophetæ illi hæc tibi dicēti fidē? & nō magis illū inſanū tūc:q̄ te in hæc uēturū putaſſes? Sed cōtētio hæc eſt: quæ nec amicis parcit:dūmodo lædat inimicos. Tu quoq; etiā hoc ſupergreſſus:tibiipſi nō parcis:dūmodo nō inimi cos cōficias ſed amicos.Itē ex p̄fatōe hebraicarū qōnū poſt multa:de Origene aūt ſileo:cuius nomē ſi parua licet cōponere magnis:meo noīe inuidioſū eſt.q; cū in omeliis ſuis quas ad uulgus loquātur:cōem editionem ſequat̄:in tomis hebraica ueritate ſuperatus:& ſuorū circūdatus agminibus:interdū linguæ peregrinæ quæ rat auxilia.Hoc unū dico:q; uellē cū inuidia nomīs eius hēre etiā ſcientiā ſcripturarū:floccipēdens imagines umbraſq; laruarū:quarū naturæ eē dicitur:terrere paruulos:& in angulis garrire tenebroſis. Verū ego iam nec mirari debeo nec cōqueri ab his quæ in me agit:q; tantis uiris & talibus nō pepercit. Nā & ſāctæ memo riæ ſanctū Ambroſiū ep̄m qualibus figuris laceret:qualibus obtrectationibus ſecet í his ipīs:in q̄bus nihil- ominus laudet Origenē.ſimiliter ex his p̄fatōibus ſuis edocebo:āte paucos dies quorūdā in Matthæū & Lu cā cōmētarios uos legiſſe dixiſtis:ex q̄bus alter & ſenſibus hebes eēt:& alter in uerbis luderet:in ſentētiis dor mitaret.q̄ ob rē petiſtis:ut iſtiuſmodi nugis cōtēptis ſaltē.xxxix.Adamātii noſtri in Lucā omelias:ſicut í græ co habētur interpreter.Moleſtā rē & tormēto ſimilē:alieno(ut ait Tullius)ſtōacho:& nō ſuo ſcribere.Quod tamē iccirco nūc faciā:qa ſublimiora nō poſcitis.Si quidē illud qđ oli Rōæ ſancta Bleſilla efflagitauerat:ut. xxvi.tomos illius í Matthæū: & q̄nq; alios in Lucā:&.xxxii.in Ioāne noſtræ līguæ traderē:nec uiriū meaꝝ: nec ocii nec laboris eē p̄ſpicitis:ſed q̄tū apud me:& auctoritas uſa:& uolūtas ualet p̄rmiſi paululū hebrai carū quæſtionū libros:ut ad arbitriū ueſtrū lucratiuis operis:hæc q̄liacūq; ſūt:nō mea:ſed aliēa dictaré.Præ ſerti cū a ſiniſtra oſcinē coruū audiā crociētem.Et mirū in modū de cunctarū auiū ridere coloribus: cū to tus ipe tenebroſus ſit.Fateor itaq; ante q̄ ille obiiciat in his Origenē tractatibus:quaſi puerū tabulis ludere. Alia ſūt uirilia eius & ſenectutis ſeria:quæ ſi licuerit:& potuero.ſi domīus ut in latinū ſermonē uertā dede rit:cū inchoatū & p̄termiſſum prius opus expleuero:tūc uidere poteritis:īmo p̄ uos Rōana līgua cognoſcet: q̄tū boni:& ante neſcierit:& ſcire nūc cæperit.Ecce quæ de Origene & de Ambroſio ſētiat. Quod ſi negare uoluerit hoc qđ oēs ſciūt:qa de ſancto Ambroſio dixerit:prīo ex eo cōuinceť:q; apud latinos ipius tantū & nō alterius.In Lucā cōmētarius fertur:deinde ſcit me hēre epiſtolā ſuā:in q̄ hoc ipm & de aliis:& excuſans in illū ſuſpitōem.uerū qa epiſtola illa etiā ſecretiora quædā cōtinet q̄ interī mō publicare nolo ante tps:ex aliis adhuc ſimilibus approbabimus.Interī Origenis libros:ut ſupra oía admiratōe extollit & dicit.Quod ſi eos íterpretet̄ rōana lingua cognoſcet q̄tū boni:& āte neſcierit:& ſcire nūc cœperit.i.í Matthæū íqt.xxv.libros: & í Lucā.v.& í Ioāne.xxxii.iſti ſūt quos magnificat.In q̄bus eadē ꝓrſus oía:ſed latius & copioſius q̄ & í iſtis ꝓpiarchō libris:ꝓ q̄bus me arguit cōtinēt̄.Quod ſi iſte ꝓmittit ſe iſtos iterp̄tatuꝝ:me q̄re ꝓ ſimilibus ícuſat? Sed quoniā polliciti ſumus ꝓbaturos nos quo mō laceret uiꝝ:oī admiratōe dignū Ambroſiū ep̄m:q; nō ſo lū Mediolanē.eccleſiæ:ueꝝ & ét oīum eccleſiaꝝ colūna q̄dā:& turris iexpugnabilis fuit:unā adhuc p̄fatōem pōemus: ex q̄ uideat̄:uel tātū uiꝝ:q̄ fœde & ídigne laceret: Vel iteꝝ quo mō Didymū uſq; ad cælum efferat laudibus: quē rurſū uſq; ad íferna demergat. Vel quo mō de urbe deo fauēte xp̄iāoꝝ ea dicat:q̄ dicebāt̄ tūc: cū gētiles í ea populi & p̄ſecutors prīcipes morabāt̄.Præfatō de ſpū ſcō ad Paulinianū:dū í Babylōe uerſarer: & purpuratæ meretricis eſſē colōus:& iure q̄ritū uiuerē:uolui aliq̄d garrīr de ſpū ſcō: & cœptū opuſculum

eiusdē urbis pontifici dedicare. Et ecce olla illa quæ in Hieremia post baculū cernit: a facie cœpit aglonis ardere:& pharisæorū cōclamauit senatus:& nullus scriba uel fictus:sed oēs q̄si īdicto sibi p̄lio aduersum me īperitiæ factio cōiurauit. Illico ergo uelut post liminio Hierosolymā sum reuersus. Et post Romuli casam: & nudorū lupcal:diuersoriū Mariæ:& spelūcā Saluatoris aspexi. Itaq; mi Pauliniane frater: qa supradictus pontifex Damasus:q me ad hoc opus primus īpulerat:iā dormiuit in domino:tā tuis q̄ uenerabiliū mihi ancillarū xp̄i Paulæ & Eustochii:nūc adiutus oīonibus canticū:qd' cantare nō potui in terra aliena: hic a uobis in Iudæa,puocatus īmurmuro:augustiorē multo locū existimās:q saluatorē mūdi:q̄ q fratris genuit parricidā. Et ut auctorē titulo fatear:malui alieni opis īterpres existere:q̄ ut qdam faciūt:īformis corniculæ more alienis me coloribus adornare. Legi dudū de spiritu scō quosdā libellos. Et iuxta Comici snīam:ex græcis bonis latina uidi nō bona. Nihil ibi dialecticū:nihil uirile atq; districtū:qd' lectorē uel in gratis in assensum trahat: sed totū flaccidū:molle:nitidū atq; formosum.& exq̄sitis hic īde odoribus pigmētatū. Didymus uero meus oculos habēs sponsæ de cantico canticorū:& illa lumina q̄ in candētes iā segetes sublimari lesus p̄cepit: ,pcul altius ītuet':& antiquū nobis morē reddit:ut uidēs uocet',ppheta. Certe q hūc legerit:latinorū cognoscet surta. & cōtēnet riuulos:cū cœpit haurire de fōtibus. Impitus sermone est:sed nō sciētia:apostolicū uirū ex ipso stilo exprimēs:tam sensuū noīe:q̄ simplicitate uerborū. audistis quō quē antea coruū dixerat & totum tenebrosum:nūc interim corniculā dicat alienis se pēnis uel coloribus depingentē.& q̄ turpe laceret:ac nihil uiri le habere dicat uirū:q ad ecclesiarū Christi gloriā electus a deo est:q in testimoniū locutus est in cōspectu p̄secutorū regū:& nō est cōfusus. Ambrosius scūs de sp̄u sancto nō solū uerbis sed & sanguine suo scripsit(Obtulit enim p̄secutoribus sanguinē suū)qd' in se fudit,sed a deo ad alios adhuc reseruabat' labores. Qui etiā si secutus est græcos catholicos nostrorū scriptores:& aliqd de eorū dictis p̄sumpsit:Cōtinuo nō hæc debuit esse tua summa cura:hic labor:hoc studiū:ut pro hac causa īterpretareris librū Didymi de spiritu sancto:ut furta illius cognoscerent':q fortassis etiā necessitatē scribēdi passus est:ut insaniētibus tunc hæreticis responderet. Hæc est christiani modestia? Sic monita seruamus apostoli dicētis:nihil p cōtentionē neq; p inanē gloriā? De inde q̄ro:ut iterū eadē repetā. tu q prædicas nō furandū:furaris. Paulo ante interp̄tationē Micheæ obiectā tibi dicebas:q̄si Origenis dicta furareris. Tu furtū qdē nō negasti. sed ais qd mihi? Illi maledictū uehemēs existimāt. At ego hāc laudē duco maximā:cū illū imitari uolo:qui cūctis prudētibus & uobis placet. Tua furta laudē tibi præstāt maximā:alios furta sua apud te coruos & corniculas faciunt. si tu Origenē:quē alterū post apostolos dicis:recte facis imitari:qd cōcidis eum:qui secutus est Didymū:qué nihilominus & ,ppheta nominas:& apostolicū uirū designas? Si ergo neq; tāto ac tali uiro Ambrosio pepcisti: & ei quē alterū post apostolos scribis:atq; oībus placere prudētibus:atq; mille aliis laudibus:nō duobus ut dicis sed uniuersis scriptis tuis usq; ad cælū extulisti:rursum hæreticū:quē ante apostolū facis:& Didymū ipsum hūc quē nunc ,ppheta uidentē & oculū habentē sponsæ de cantico canticorū:& apostolicū uirū sensuū noīe designas:iterū eū puersum doctorē criminaris:& inter hæreticos ut ais:censoria tua uirgula segregas:quā uirgulā a quo accepis nescio. Nā Petrū semel scimus claues a Christo accepisse. isto modo cēsorias uirgulas qs sps eroget: tu uideris:si inq̄ istos oēs:quos tuo ore laudasti:tuo ore rursum cōdēnas,qd ego ad istos pulex de me cōquerar:si me nūc laceres:quē & epistolis tuis ante laudaueras.& in cronicis tuis Florētino & Bonoso pro uitæ ut ais nobilitate cōiunxeras? Etiā ne illud eius admirabile factū silendū est:ne pudorē icutiamus audiētibus: q; Marcellini cōsulis neptē:quā Romanæ nobilitatis primā paruulo filio Romæ derelicto hierosolymā petisse:& ibi ob insigne meritū uirtutis Teclā noīatā in ipsis cronicis suis scripserat: post id de exēplaribus suis erasit: cū actus suos uidisset districtioris disciplinæ fœminæ displicere? Cōpellimur qdē plura adhuc de scriptis eius cōgregare:ut agnoscat' q̄ uerū sit & hoc qd' scribit:q in duabus tantū præfatiunculis Origenis meminerit. Et hoc nō fidē sed ingeniū:nō dogmatisten sed īterpretē laudās Adhibui iterū decē. Sed ne dilatari nimis sermonē: onerosum sit:sufficiāt interim hæc:in qbus eū & q̄si apostolū laudat:& q̄si ecclesiarū magistrū. Et quia non pro fide:nec p dogmatū nouitate:ut rabidi nūc canes simulāt:aduersus eum mouet' ordo romanus. Et quia ip̄m seq̄t':q oībus prudētibus & ipsis placet. Et oīa illa quæ īsertæ supius eius p̄fatiūculæ cōtestāt'. Verū hæc quoquo mō sint:quodcūq; habes tu cū istis uel antiqs uel nouellis scriptoribus:siue eos tu apostolos:siue itrū uenenarios scribas:siue ,pphetas eos tu:siue puerlos uoces doctores:ad me ista qd spectāt? Tu pro his uarietatibus tuis:p cōtumeliis & laceratiōibus bonorū recte pœnitētiā egeris:Mihi q̄re dicas:si secuti sūt errātē:seq̄nt' & correctū? Absit a me. nunq̄ ego uel te uel aliū errātē secutus sum:sed ī uirtute xp̄i: nec te nec aliū quēq̄ nisi ecclesiā catholicā seq̄r. Tu q scripsisti talia:& secutus es eos:quos errasse credebas; qui tā īdigne de deo scripsisse cōuictus es:tu age pœnitētiā. si tamē putas tibi blasphemiæ crimē ignosci. Nūqd mea aliq̄,pferre poteris scripta similia:ī qbus me uel ī iuuētute errasse cōuicas? sicut tu nō tā cōfiteris:q̄ cōuinceris? Ego me īterp̄tādi disciplina tātūmō imitatū te dixi uel secutū. in nullo alio. ī quo etiā tibi oēm iniuriā factā dicis. qa secutus sū qd' te uidera ī Omeliis secūdū Lucæ euāgeliū fecisse. Vt ubi de filio dei nō recte ī græco iueneras p̄terires:ī illo loco ubi dicit:Magnificat aīa mea dominū:& exultauit sps meus ī deo salutari meo: nosti qa de aīa sicubi illa q̄ solēt dici nō p̄terieris:sed ea adhuc ēt ex te qbusdā assertiōibus lucidius scripseris:ut ī illo loco. Ecce ut facta ē uox salutatiōis tuæ ī auribus meis:exultauit īfās ī utero meo. Vbi dicis qd' nō erat hoc prīcipiū substātiæ eius.& de tuo addidisti atq; naturæ. Hæc & mille alia his similia ī īterp̄tatōibus:siue ī ipsis omeliis:siue ī Hieremia:uel ī Esaia:maxīe āt ī Ezechiele subtraxisti. De fide āt. i. de tritate:cū aliq̄tis ī locis alter iueniſſes:q̄ tibi uisa sūt p̄teristi. Hoc genus īterp̄tādi uterq; nostrū tenuit. Quod si alius culparet:tu utiq; reſpōdere deberes:q prius hoc feceras. Nūc ipse idē culpas sine dubio:unde ipse culperis. uerbū de uerbo interp̄tari antea & stultū esse & malitiosum pronūciasti. ī hoc secutus sum te. Nunqd de hoc uis ut pœniteat

me:quia tu modo mutaſti ſentẽtiã? Et ad uerbũ te interp̃tatũ dicis? Si q̃ in fide minus ædificabãt abſtuliſti: ut nõ oĩa:nec in oĩbus penitus amputares. Deniq; in omeliis Eſaiæ. uiſio dei filiũ & ſp̃m ſanctũ rettulit. Ita ut trãſtuliſti adiiciẽs ex te:qđ ſenſum auctoris ad clæmẽtioré traheret intellectũ. Ais.n. quia iſta duo ſeraphin: dominus ſũt Ieſus Xp̃s & ſp̃s ſanctus:& ex tuo addidiſti:nec putes trinitati diſſidere naturã:ſi noĩum ſeruant officia. Hæc & ego in q̃plurimis feci talia. & aut deſecaui:aut ad ſanioré itelligentiã declinaui. Pro his me iubes agere pœnitẽtiã. Nõ puto hoc te ſentire. q; ſi ꝓ his:neq; tibi neq; mihi pœnitendũ eſt:ꝓ qbus aliis ĩuitas ad pœnitẽtiã? Scripta mea nulla extãt:in qbus error meus aliqs corrigẽdus eſt:tua extãt multa:quæ ut uideo nũc ſecundũ ſniam tuã uniuerſa dánanda ſunt. Excepas tibi cõmentarios in epiſtola ad Epheſios. In qbus te putaueras aliqđ emẽdatius cõdidiſſe. Etiã ipſe uidiſti:q̃ ſimiles ꝓ oĩa eſſe Origenis ſenſibus ĩuenti ſunt: ĩmo & plus aliqđ q̃ hoc:qđ dánari expoſtulas cõtinere. Et niſi ipſe iã tibi de his excluſiſſes pœnitẽtiæ facultatẽ:di cens:Reuoluite cõmẽtarios meos in epiſtolã ad Epheſios:& ĩde agnoſcetis quo modo Origenis dogmatibus aduerſatus ſum:fortaſſis uelles itez & de his pœnitere. Et in iſtis cõdẽnare temetipſum:ſicut & in cæteris. ta mẽ q̃tũ in me eſt:cõcedo ego tibi:& ꝓ his pœnitere. Sed & ꝓ oĩbus nõ ſolũ quæ locutus es: ſed & quæ locuturus es:ſi agas pœnitentiã bene facies. Certũ eſt.n.q; pœnitẽda ſunt cũcta quæ ſcripſeris. Quod ſi hinc me aliqs culpandũ putat:quare oĩno aliqđ de Origene interp̃tatus ſum. ſi hoc culpat:ego in hoc ope poſtremus ſum:& neceſſe eſt ut culpa a primis ĩcipiat. Et tamẽ nemo cõmiſſum punit qđ ne admitteret:ante nõ uetuit. licuit:fecimus. Si qđ ꝓhibet lex obſeruari in poſterũ ſolet. Sed dãnari dicit qs debere cũ auctore ſuos libros. Sed qđ facimus de iſto auctore qui eadẽ ſcribit:ſicut ſuperius pleniſſime oſtẽdi. Similẽ excipiet eandẽq; ſentẽtiã. Ego hoc nec urgeo nec opto:licet ille mecũ hoſtiliter agat. ſed ut uideo ipſe ſibi exqrit: hoc temere alios cõdẽnando cõquirit. Vez ut itez tecũ ex tuis uerbis loquar:ipſe ſcribis in iſtis ĩuectiuis tuis:me interp̃tatiõe mea hoc oſtẽdiſſe:qđ ego qđẽ eſſem catholicus:Origenes autẽ quẽ interp̃tabar hæreticus. Ais.n. hoc eſt dicere:qa ego ſum qđẽ catholicus:iſte autẽ quẽ interpretor hæreticus. Ais.n. hoc legi: ſi ut dicis: toto ope meo hoc oſtẽdi:qd adhuc aliud quæriť? Nõne hoc totũ agiť:ut & illũ hæreticũ:& me cath licũ dicã? Si hoc dixiſſe me:& hoc toto meo ope ſatis egiſſe teſtaris:quæ tibi iã accuſationis cauſa ſupfuit? Quo ꝓfecit tua iſta oĩs ĩuectio? Si Origenẽ hæreticũ oſtẽdi & me catholicũ. recte feci:an nõ recte? Si recte:cur ad culpã & ad accuſationẽ quæ recte geſta ſũt:uocas? Si nõ ẽ rectũ Origenẽ hæreticũ dici:cur me hoc noĩe ĩ ius uocas? Quid opus fuit te interp̃tari malitioſius ea:q̃ ſecundũ tuũ itẽrpretãdi morẽ fuerãt trãſlata: licet ĩcultiori ſermone? Quid certe opus erat auditores tuos illudere? & illis aliud opinãtibus te aliud agere? Illi.n. hoc exiſtimant:ꝙ tu aduerſum eos agas:q Origenẽ catholicũ defendũt. Tu uero illos arguis & accuſas:q eũ hæreticũ deſignarũt. ꝓpter hoc forte me ĩuitabas ad pœnitentiã:nõ intellexerã. Verũ tamẽ ſcito me ne de hoc qđẽ pœnitudinẽ gerere:quin dicã. nõ oĩa quæ in libris eius ĩueniunť tanq̃ catholica eſſe ſuſcipiẽda:quæ utrũ ſua ſint ut dicis:an ab aliis ĩſerta:ut nos putamus. deus uiderit. A nobis interĩ:ubi ad fidei faſtigiũ:& ueritatẽ uentũ fuerit reſpuunť. Tu tamen dic:qđ expoſcis a nobis? Hæreticũ uis ut dicamus Origenẽ? Hoc feciſſe nos culpas. Sed ſi catholicũ:pro hoc nos accuſ is. Deſigna manifeſtius qđ uelis. Iſti ſunt oẽs ſales tui de Alexãdri & Porphyrii & ipſius Ariſtotelis acumine cõgregati. Hæc eſt oĩs illa iactãtia:q̃ te a prima ætate uſq; ad ſenectã: in Grãmatico& & Rhetoz& & philoſopho& ſcholis ac diſciplinis p̃dicas eſſe uerſatũ:ut ꝓcederes Origenẽ ꝓnũciaturus hæreticũ. & in ea ipſa oĩone:q̃ ĩ illũ ferebas ſniam accuſares eũ:quẽ aſſerebas:ꝙ illũ hæreticũ deſignauerit. Vides qa nuſq̃ cura ueritatis:ac fidei:nuſq̃ religionis ac iudicii cõtẽplatio:ſed ſola maleloquẽdi:ac lacerãdi ffes:exercitata libido uerſať in lingua? Sola hũana in corde cõtẽtio? Sola ĩuidia & liuor in mẽte? In tantum ut cũ odioz& cauſa tibi adeſſet:cognoĩatũ te a me: licet cũ p̃conio:ĩdignãter acciperes. Ignoſce mihi:ꝙ neſcie bam ακάτανομαστον & incõpellabilem nominari. Miror tamẽ:ꝙ ea me cõdẽnare depoſcas:q̃ a me notara cõquereris. Ad illã ſane eius ĩcuſatiõis partẽ ſupfluũ uideať uel rẽſpõdere aliqđ: ubi pietatis & religioſe dicta martyris Pãphili:aut falſa dici uult:aut etiã ſi uera ſint:ſpnẽda decernit. Cui iã iſte honorẽ deferat? Cui pcat? Omnes apud iſtum græci ſcriptores ãtiq; eccleſiaſtici errauerũt. Latis uero quõ deroget: quõ carpat ſingulos uel ueterũ uel nouorũ:diuerſa eius q legit opuſcula recognoſcit. Sed nũc ne martyres qđẽ apud eũ haberť poſſunt aliqđ reuerẽtiæ. Nõ ĩqt credo: qa martyris ſit. hoc ſi uelĩus de oĩbus ſcripturaz dicere libellis:quæ erit ĩ ſingulis ꝓbatio? Si dicã nõ ẽ uerũ:qa ſtromatũ libri:quos dicis:Origenis ſunt:ũde ipſius eẽ ꝓbabũť? Ex cæterorũ inqt ſimilitudie. Sed ſicut ille q ĩ ſcriptura alicuius falſum facere uult:eius manus imitať:ita & q ſua dicta ſub alterius noĩe uult aſſerere:ſtilũ ſine dubio imitabiť eius:cuius & nomẽ aſſeruit. Deĩde ut oĩa quæ iuſtiſſime dici poſſunt:breuitatis cauſa prætereã:ſi ĩ tãtũ uolebas audiri:ut martyrẽ reprehẽderes:dicta ipſa quæ tibi uideanť reprehẽſibilia:ĩ mediũ ꝓferre debueras. Et tũc unuſqſq; legẽtiũ uidiſſet:qđ ſibi eſſet in dictis abſurdũ:qđ cõſequẽs:uel qđ iniquũ:qđ certe cõtra apoſtolicas regulas. Sed tãtũ neſcio qđ ĩterpretaris: ꝓ quo ut dicis:expiãdo ſanguinẽ ſuũ fuderit martyr. Ipſa illa uerba ſi legeret:iã nõ tua ſed ſua ſententia:aut erraſſe martyrẽ:aut noĩe martyris abſurdã & ĩpiã cõſcriptiõem ab alio diceret eſſe cõpoſitã. Nũc uero ſciens quia ſi leganť ea:q̃ reꝑhẽdis:nota retorqbiť in eum:q culpat iniuſte. ea qđẽ quæ reꝑhẽdis:nõ ꝓfers. Tu autẽ illa cẽſoria uirgula & erroganti auctoritate decernis. Ille arceať a bibliothecis:ille recipiať. Et itez. Iſte ipſe q hodie receptus eſt:craſtino ſi eũ alius aliqs ꝓter me laudauerit:eiiciať. Et cũ illo ipſe q laudabit. hic autẽ catholicus habeatur:etiam ſi in aliquantis uideatur erraſſe. Illi erroris uenia non detur: etiam ſi ea dicat: quæ ego dixi & neq; interpretetur quis eum:neq; legat. ne quis mea furta cognoſcat. Hic hæreticus quidem: ſed magiſter meus eſt. Et hic licet iudæus ſit & de ſynagoga ſathanæ conductus: uerba uendat ad pretium: tamen magiſter meus eſt. & preferatur omnibus:quia apud ipſos ſolos ſcripturarum ueritas permanet. Si tibi ſtud auctoritatis uniuerſa pariter iniunxiſſet eccleſia: & exigeretur a te: ut de ſingulis uel de omnibus

iudicares:nonne graue & periculoſum onus:ne tibi imponeretur: excuſare debueras? Nunc uero in tantum quotidiana derogãdi meditatione ꝓfecimus:ut iã nec martyribus parcamus. Sed ponamus ꝙ non ſit martyris libellus iſte:ſed cuiuſcũq; unius de eccleſia:nunqd ſuis uerbis uſus eſt:qſq; ille eſt ſcriptor:ut meritis cedẽ dum uideaꝫ auctoris? De ipſis Origenis uoluminibus ponit exẽpla. & qd de ſingulis ſentiat: nõ ſuis defenſoriis uerbis:ſed eius ipſius q accuſabaꝫ oſtẽdit. & ſicut aduerſum te mõ multo meis uerbis uehemẽtiora ſunt tua ſcripta:ita illũ nõ excuſantis auctoritas:ſed ſua dicta defendũt. Et ideo ſupflua eſt de auctore q̃ſtio:ubi defenſio talis eſt:q aſſertore nõ egeat. Sed ad illud iã neglſſimũ ĩcuſatiõis eius caput & inuidioſiſſimũ ueniendũ eſt:imo nõ inuidioſum ſed inuidũ. Ait.n.qs prudẽtiũ uel qs ſanctoꝝ aggredi uoluit in latinũ uertere: qd' tu auſus es? Ego ipſe inqt ſæpe rogatus a multis nõ feci. Et qdẽ ſancti q̃re hoc nõ fecerint:facilis excuſatio ẽ. Nõ enim cõtinuo q ſcus & prudẽs eſt latinus:etiã linguæ græcæ notitiã ſufficiẽter habet. Nec ſcitati eius detrahiꝫ:cui deeſt peregrinæ linguæ notitia. Aut iteꝝ nõ cõtinuo:ſi ſciẽtiã qs habet græci ſermonis:etiã uolũtatẽ ĩterp̃tandi habet. Aut etiã ſi habet nõ ſtatim diſcutiẽdus eſt ille:q pauca ĩterp̃tatus eſt:q̃re nõ plura? Aut cur nõ illa:ſed illa? Libertas eſt.n.in huiuſcemodi ope. & eſt uel in arbitrio ſcribẽtis:uel in deſiderio depoſcentis. & tamẽ de ſancto Hilario dicit:& de ſancto Victorino. quoꝝ alteꝝ ĩterp̃tis titulo nihil oĩno arbitror trãſtuliſſe de græco. alteꝝ ipſe dicit Heliodori cuiuſdã p̃ſbyteri uſum ſciẽtia:ut quæ ille ſibi hauriret ex fonte græcoꝝ ipſe latino ea ſermone digereret pro eo:qd' aut nihil:aut parũ græce noſſet. Illi ergo cur hoc nõ fecerit: & facilis & manifeſta eſt excuſatio. de te ſane mirãdũ eſt q̃re hoc feceris. Quid.n. magis audax: uel qd ãplius temerariũ libros iſtos ĩterp̃tari Origenis:quoꝝ iã pene oẽm cõtinentiã in aliis libris ſcripſeras? Quoꝝ oĩa iã dicta q̃ reꝑhenſibilia nũc dicis ſub ꝓprii noĩs ſermone protuleras? An ut diuinaꝝ ſcripturaꝝ libros quos ad pleniſſimũ fidei iſtrumẽtũ eccleſiis xp̃i apoſtoli tradiderũt:noua nũc a ludæis mutuata ĩterpretatione muta res? Quid tibi ex his duabus cauſis magis uideaꝫ illicitũ? Nã Origenis dicta:ſiue placẽt ut hoĩs dicta placẽt. ſi ue diſplicẽt:ut hoĩs falſa dicta facile cõtẽnunt. Iſta uero q̃ nũc tu ĩterp̃taris:& ꝑ eccleſias & monaſteria: ꝑ oppida & caſtella trãſmittis quo mõ ſuſcipiemus? Tanq̃ diuina:an tanq̃ humana? Et qd facimus ꝙ ꝓphetaꝝ uel legis latoꝝ hoĩbus titulant? Quod ueriora hæc abs te q̃ illa quæ apoſtoli ꝓbauerũt:affirmant? Iſtud cõmiſſum dic quo mõ emẽdabiꝫ? Immo nefas quo mõ expiabiꝫ? Si.n.in explicãda lege aliqd aliter ſenſiſſe:dãnabile apud te ducit:ipſam legẽ ꝑuertere in aliud:q̃ apoſtoli tradiderũt:quotiẽs dãnabile iudicãdũ eſt? Cur non magis ꝓ huius auſi temeritate dicamus:qs ex tot & tãtis prudẽtibus & ſcis uiris:q ante te fuerunt:ad iſtud opus auſus ſit manũ mittere? Quis p̃ſumpſerit ſacras ſci ſp̃s uoces:& diuina uolumina temerare? Quis ꝑter te diuino muneri & apoſtoloꝝ hæreditati manus itulerit? Et qdẽ cũ ingẽs copia fuiſſe ex initio in eccleſiis dei:& p̃cipue Hieroſolymis eoꝝ q ex circũciſiõe crediderant referaꝫ. In qbus utiq; utriuſq; ꝓfectã fuiſſe ſcientiã:& legis peritiã ꝓbabilẽ:adminiſtrati põtificatus teſtaꝫ officiũ. Quis ergo in iſta eruditoꝝ uiroꝝ copia auſus ẽ inſtrumentũ diuinũ:qd' apoſtoli eccleſiis tradiderũt:& depoſitũ ſci ſp̃s cõpilare? Aut nõ eſt cõpilare: cũ qdã qdẽ imutant:& error dicit corrigi? Nã oĩs illa hiſtoria de Suſanna:q caſtitatis exẽplũ p̃bebat eccleſiis dei ab iſto abſciſa eſt & abiecta:atq; poſthabita. Triũ pueroꝝ hymnus q maxime diebus ſolẽnibus in eccleſia dei canit:ab iſto e loco ſuo penitus eraſus eſt. Et qd p ſingula cõmemoro: de his quoꝝ cõprehẽdere numerum ne queo? De quo ut omittã illud dicere:ꝙ ſeptuagĩta duoꝝ uiroꝝ ꝑ cellulas ĩterpretantiũ:unã & cõſonã uocẽ: dubitandũ nõ eſt ſp̃s ſci iſpiratiõe probatã:& maioris id debere eſſe auctoritatis:q̃ id qd' ab uno hoĩe:ſibi Baraba aſpiráte tranſlatũ eſt. Vt ergo hoc omittã:uide qd dicimus. uerbi cauſa:Petrus Romanæ eccleſiæ per uiginti & q̃ttuor annos p̃fuit. dubitandũ nõ eſt:quin ſicut cætera:q̃ ad iſtructionẽ ptinẽt:etiã liboroꝝ iſtrumẽta eccleſiæ ipſe tradiderit:quæ utiq; iã tunc ipſo ſedẽte & docẽte recitabant. Quid ergo? Decepit Petrus apoſtolus chriſti eccleſiã? & libros ei falſos:& nihil ueritatis cõtinẽtes tradidit. Et cũ ſciret qd' uerum eſt:haberi apud ludæos:apud chriſtianos uolebat haberi:qd' falſum eſt? Sed fortaſſe dicit:quia ſine lr̃is erat Petrus. Et ſciebat qdẽ ludæoꝝ libros magis eſſe ueros q̃ iſtos q erant in eccleſia:ſed ĩterpretari nõ poterat ꝓpter ſermonis ĩperitiã. Et qd? Nihil in iſto agebat lingua:ꝑ ſpiritũ ſanctũ cælitus data? Nõ ergo oĩbus linguis loquebant apoſtoli. Sed cõcedamus:qa nõ potuerit Petrus apoſtolus facere:qd' hic modo fecit. Num & Paulus ſine lr̃is fuit? Hebræus ex hebræis:ſecundũ legẽ Phariſæus:edoctus ſecus pedes Gamalielis:q etiã & ipſe Romæ poſitus:ſi qd Petro defuiſſe putas nõ potuit adiplere? Quo modo ergo iſti q ꝓcipiebãt diſcipulis:ut attẽderẽt lectioni:emẽdatas eis & ueras nõ dabãt lectiões? Et q ꝓcipiũt ne attendamus iudaicis fabulis & genealogiis: q̃ quæſtiões magis p̃ſtant q̃ ædificationẽ? Et iteꝝ cauere nos iubẽt & obſeruare: maxime eos:q ex circũciſione ſunt:quo modo nõ præuidebãt ꝑ ſpiritũ:qd' futuꝝ eſſet tẽpus:poſt quadringẽtos fere annos:quãdo eccleſia cognito eo ꝙ ab apoſtolis nõ ſibi eſſet tradita ueritas iſtruméti legatos mitteret ad iſtos:quos illi tũc circuciſionẽ uocabãt:obſecrãs & exorans:ut ſibi de ueritate quæ apud ipſos eſt aliqd largirent? Per totos iſtos q̃dringẽtos annos erraſſe ſe:& ignoraſſe qd' uerũ eſt fateret? Adſcitã qdẽ ſe eſſe ex gẽtibus ſponſam chriſto ꝑ apoſtolos:ſed nõ ab eis ueris monilibus exornatã:putaſſe ſe lapides eſſe precioſos. Nũc autẽ deprehẽdiſſe: ꝙ nõ ſunt ueræ iſtæ gemmæ:q̃s ſibi apoſtoli Chriſti ipoſuerãt. Erubeſcere ſe ad publicũ ꝓcedere: falſis & non ueris lapidibus adornatã. Et ideo rogare ſe:ut uel Barabã illũ qué aliquando:ut chriſto nuberet ſpreuerant: mittãt ad ſe:q poſſit cũ uno electo ex ſuis uiro ornaméta ſibi uera:q apoſtoli nõ præſtiterãt reparare. Quid ergo mirũ eſt:ſi me minimũ & nullius numeri hoĩem laceret:ſi Ambroſiũ ſecet:ſi Hilarium: ſi Lactantium: ſi Didymum reprehẽdat? Nec multum de iniuria mea dolere debeo pro eo ꝙ opus meum ipſe denuo agreſſus eſt:cum me. lxx. interpretibus æquauerit contumelia? Sed & illud quomodo accipiendum eſt: quantum acceſſiſſe ad incredulitatem ex hoc facto gentilibus exiſtimatis? non.n.latent eos:quæ apud nos aguntur. Scientes enim legem noſtram modo emendatam eſſe uel mutatam: nonne dicunt apud ſemetipſos errant iſti nec eſt apud eos aliquid ueritatis? Ecce cũ ipſi uolunt:leges ſuas corrigunt & emendant. Certum

eſt autē errorē p̄ceſſiſſe:ubi emēdatio ſubſecuta eſt.nec diuinum uideri poſſe:qđ ab hoīe mutaī.Hoc nobis p̄ſtitit īmēſa ſapiētia:ut oēs īſipiētes etiā a gētibus iudicemur.Nolo ſapiētiā:quā Petrus & Paulus nō docuit, nolo ueritatē:quā apoſtoli nō ꝓbauerūt.Tua uerba ſunt poſt q̄drīgētos annos nō debere ſimplices latinoꝝ aures nouæ doctrinæ uoce pulſari.Modo tu dicis:oīs q̄ putabat Suſannā nuptis & īnuptis exēplū pudicitiæ p̄ſtitiſſe:errauit.Nō eſt ueꝝ.& oīs q̄ putabat:q̄ puer Daniel ſpiritu ſcō fuerit repletus : & arguerit adulteros ſenes:errauit.nō erat uerū.Et oīs eccleſia p orbē terraꝝ ſiue eoꝝ q̄ in corpe ſunt:ſiue eoꝝ q̄ ad dominū p̄rexerūt:ſiue illi ſcī martyres fuerint:ſeu & ſcī cōfeſſores q̄cunq̄ hymnū triū puerorꝝ in eccleſia domini cecinerūt:oēs errauerūt:& falſa cecinerūt.Modo ergo nobis poſt.cccc.annos legis ueritas empta pretio de ſynagoga,pcedit,poſtq̄ ſenuit mūdus:& cūcta purgent ad finē:ſcribamus in ſepulchris uetꝝ:ut ſciāt & ipſi q̄ & hic aliter legerant:q̄a Ionas nō habuit umbrā cucurbitæ:ſed hederæ.Et itꝝ cū uoluerit legis lator nec hederæ: ſed alterius uirgulti.Sed & Origenes inq̄t aſteriſcos fecit ex trāſlatiōe Theodotiōis aſſumēs:ut cōponeret uo lumina:q̄ appellant hexapla:& qđ Origenē iſtū quādo tibi placet cōdēnandū:quando placet imitandū,pducis.Veriſimile eſt:ut eū defenſorē adhibeas:& reū.Auctorē facti tui hr̄e potes eū:quē & primus condēnas:& ad cōdēnationē eius epiſtolis tuis romanū cogis ſenatū.Ante hoc ꝓhibere debueras.Nemo ſuccidit arborē: cui īniti parat.nemo in ſua cauſa fidē eius explorat:cuius ipſe reprobat fidē.Siue hoc fecit Origenes:ſiue non qđ ad te?Si ad illius exēplū iudicari uis:relege ſnīas tuas:& uide qđ dixeris.hoc non eſt inq̄s ſe defendere:ſed ſocios criminis q̄rere.Noli ergo & tu ſocios criminis q̄rere,ſed purgationē facti req̄re. Verūtamē uideamus qđ tale etiā reus & actor ſimul Origenes fecerit.Ego illius nec unū locū ex ſcripturis diuinis de hebræis īuenio trāſlatū.A te oēs ſcripturas uideo eſſe mutatas.Et quō factū tuū & illius ſimile uideri pōt?Apoſtatæ qđē & iudæi īterp̄tati ſunt ea:quoꝝ lectiōe Iudæi maxīe utunt.Et q̄a frequēter:ſi diſputatio accidiſſet:uel īmutata eſſe aliquāta:uel deeſſe uel abūdare in noſtris ſcripturis mētiebant:uoluit Origenes nr̄is oſtēdere:qualis apud iudæos ſcripturaꝝ lectio teneret:& in ,ppriis paginis uel columnellis editiōes eoꝝ ſingulas q̄ſq̄ deſcripſit.& ea q̄ apud illos ſunt addita uel decerpta certis q̄buſq̄ ſignis additis ad uerſiculoꝝ capita deſignauit:& in alieno nō ſuo ope ſuas tantū mō notas fixit.ut ſciremus nō qđ nobis:ſed qđ iudæis aduerſum nos errātibus aut deeſſe aut abūdare uideret.Quod tale eſſet:q̄le ſi q̄s accepto breuiculo:in quo militū noīa cōtinēt: nitaī īſpicere:quāti ex militibus ſupſint:quāti in bello ceciderint.& req̄rēs q̄ īſpicere miſſus eſt ,ppriā notā: uerbi cauſa:ut dici ſolet o ad uniuſcuiuſq̄ defuncti nomē aſcribat:& ,ppria rurſus nota ſupſtitē ſignet.Nunq̄ uidebiī is q̄ notā ad defuncti nomē apponit:& ,ppria rurſum nota ſupſtitē ſignat:q̄ egerit aliq̄d:ut hic defūcti:uel ille uiuētis cauſam accipet,ſed q̄ eos q̄ ab aliis fuerint perēpti:iſte annotatiōis deſignauit īdiciis.Ita ergo fecit & ille ea q̄ p̄alios īterp̄tes ſiue pempta fuerāt ſeu etiā abundātius ,plata:,ppriis q̄buſdā ſignis.i.aſteriſci & obeliſci notulis deſignarit.Cæteꝝ nec uerbū aliq̄d de ſuo ſaltē unū īſeruit.neq̄ nr̄is exēplaribus fidem fecit in aliquo uacillare:ſed ea q̄ minus uidebant ſecundū curſum lr̄æ plena & lucida ſpiritalis intelligentiæ oſtēdit referta myſteriis.Quid igiī tibi Origenis factū in hoc pōt p̄ſtare ſolatii?cuius neq̄ opus ſimile aliq̄d oſtēdere potes?& in quo tantū laboras:ut lr̄a occidat cōſequentē:dū ille ecōtrario ſp̄s uiuificātis eſſe conet aſſertor.Tu igiī faber(tuū iſtud factū)nec quēq̄ te in hoc comitē uel ſociū habuiſſe de eccleſia certū eſt : niſi iſtū ſolū quē frequēter cōmemoras Barabā.Quis,n.alius auderet ab apoſtolis tradita eccleſiæ iſtrumēta temerare:niſi iudaicus ſp̄s?Illi te o mi frater:anteq̄ a Iudæis caperis cariſſime:illi te in hæc mala p̄cipitant . Illi te libellis editis notas īfligere x̄pianis:illi nec martyribus p̄cere faciūt.& de oī x̄pianoꝝ ordine fanda atq̄ ne fanda cōſcribere:turbare pacē noſtrā:ſcādala eccleſiæ generare.Illi etiam aduerſum te ipſum:& ſcripta tua q̄ q̄ſi chriſtianus aliq̄do locutus ſis:cogunt ferre ſnīam.Et ideo tibi oēs ſordemus:dū illi ſuis peſſimis artibus nimiū placēt.Nā quo mō tu(ſi Pauli lr̄is acqeſceres dicētis.Si q̄s frater p̄uētus fuerit in aliquo delicto: uos q ſpiritales eſtis:īſtruite huius modi in ſpiritu māſuetudinis)ita efferbuiſti:ut in nullo prorſus ſpiritalis iſtitutiōis ordinē cuſtodires.Pone,n.aliq̄d me egiſſe cōtumelioſū:pone q̄ te uiꝝ ſūmæ eloquētiæ:& fratrē & collegā:mihiq̄ imitandū in diſciplina īterp̄tādi dixi:iniuriā feceri:tamē poſt pacē illā : ſūmo uix ſudore reparatā.hæc prima adhuc de meis iniuriis ad te q̄rela p̄uenerat.Sed & illā tuā ponamus iniuriā:q̄ īterp̄tādo Origenē te imitatus aliq̄ p̄terierim:q̄ minus mihi ædificatiōis in fide hr̄e uidebant:culpādus ,p hoc erā fortaſſis & emēdādus.Scripta ad te(ut aīs)fratrū miſſa ſunt depoſcētiū:culpas īterp̄tis argui . Quid tu uir ſpiritalis agis? Quid formæ & exēpli ī rebus talibus cæteris p̄bes?Fr̄is turpitudinē:nō ſolū nudatā his q̄ foris ſunt nūcias: ſed obtecta denudas.Pone q̄ nō te imitatus hoc feci:ſed ebrietas aliq̄ ſubrepēs:ſicut Patriarchæ fecit: nuda- uerit turpitudinē noſtrā.Nūq̄d maledictionē cōſecutus fores:ſi obuerſus īcedēs:leui palliolo reſcripti tui cō texiſſes obprobriū noſtrū?Et ſi uelaſſes epiſtolā uigilātis:quē ſtilus nudauerat dormitātis?Sed aliud reſcribere potuerā his:q̄ ad me talē epiſtolā miſerāt.Vt niſi ita reſcripſiſſem:aut īterp̄tatus eſſem ad uerbū ea q̄ tu es īterp̄tatus ad ſēſum:etiā ego Origenē ſeq̄ uiderer.Nōdū dico q̄ ſit illa:aut q̄lis epiſtola:tamē quoniā uiri nobilis Pammachii cōtinet nomen:quid fuiſſet abſurdum:ſi ei tale aliquid reſpondiſſes,frater nō eſt temere de alterius opere iudicandum.Nam &¦tu ipſe noſti quid feceris : quando aduerſum Iouinianū Romam miſi libellos:cum eos quidam aliter intelligerent:q̄ ego me dictaſſe memineram.Nōne cum iam a plurimis legerētur:& offenderentur pene omnes:cum quibus etiam eſſe te ipſe putabas:exemplaria iam de foro:iam de publico ſubtraxiſti?Et hæc nō ad alium aliquem:ſed ad me remiſiſti:cauſam pariter:quia multipliciter ſcandalum pati uidebātur inſinuans?Quo modo ego apologeticum denuo ſcripſi ; & quæ aliter intelligebant ad ītelligentiam rectiorem,pro ut pōtui:reuocaui.æquum eſt ergo:ut quod nobis fieri uolumus:aliis non faciamus?Sicut enim meos libros mihi remiſiſti:ut a me emendarentur:ita & ad illum ſuos remitte: & quod culpabile uidetur inſinua:ut ipſe ſe ſi in aliquo errauit emēdet.Tum præterea & nos iam in multis exercuimus

ingenium. Et multa iã nobis opuſcula deſudata ſunt. Ille hoc primũ ꝓpe opus adiit: & fortaſſe cõpulſus: & nihil mirũ eſt ſi fluctuauit in primis. Nec occaſio derogatiõis chriſtianis captãda eſt: ſed emẽdatiõis utilitas inquirẽda. Hoc ſi ad eũ reſcripſiſſes: nõne maioré gratiã & ædificationẽ: uel ipſi initia in timore dei habẽti: uel cæteris legẽtibus ꝓbuiſſes? Quã nũc iſtæ tuæ iuectiuæ mœroris: & cõfuſionis oĩbus deũ timẽtibus ꝓſtãt: q & in te fœdiſſimã obtrectãdi libidinẽ: & in me reſpõdẽdi neceſſitatẽ miſerabilẽ uident. Si. n. ut dixi de tuis libris cõtra Iouinianũ ſcriptis: in qbus nũc eadẽ q illũ arguebas: ipſe iueniris aſſerere: nũc uero ĩ tãtũ ꝓlaberis: ut ſordes nuptiaꝝ: nec martyrii cruore dilui poſſe cõfirmes: & iſtud qd̃ eſt Manichæoꝝ dogmatis: emẽdatio nẽ tibi hr̃e facile uiſum eſt in his libris: quos iã edideras: & deſcribẽdos plurimis ꝓbueras: qd erat difficultatis in me nõ meũ opus: ſed iterꝑtationẽ alieni opis: ſi qd forte in eo erratũ: nõ rõ: ſed liuor ſuggeſſerat emẽdare? Maxime cũ adhuc eſſet in ſchedulis: q̃s nõdũ ad plenũ relegerã uel explicuerã: q̃s nõ editas iuenerũt? Nõne ꝓfacile emẽdari poterãt ea: q adhuc emẽdata nõ fuerãt? Veꝝ nõ hic: ubi qd̃ culparet nihil habeat: ſed totũ inde mordeẽ: dũ ꝓ hoc ꝓdi timuit: unde eſt oẽ qd̃ ipſe dicit: unde doctus: unde ſcripturaꝝ uideẽ iterꝑs. Sed iccirco cauſã q̃ ad iterꝑtandũ adductus ſum expoſui: ut ſciat me nõ cõtẽtione: ut ipſe agere ſolet: uel æmulatione aliq̃ ꝓtuliſſe: ſed neceſſitate q̃ ſupius edocui: ad boni & utilis opis iſtrumẽtũ: Vt aliqd ex hoc uel odoris uel coloris accipet ille: q rudis ipſe opuſculũ cõdebat ãtiquũ. Aut nõ uidemus uetuſtas ædes nouellis ædificiis ꝓfuiſſe? Et iterdũ aſſumiẽ lapis de abditis & abſtruſis antiquæ domus partibus: q nouæ domus frontẽ decoret: & exornet ĩgreſſum: & iterdũ totũ nouellæ cõſtructiõis ædificiũ unius ãtiquæ trabis ſtabilitate muniẽ? Agamus ergo nũc aduerſũ eos: q ueteribus recte utunt̃ in nobis. nõ nobis licet dicẽtes trãſferre materiã de ueteri domo ad nouã: niſi tignũ tigno: & lapidẽ lapidi iũxeritis: niſi porticũ de porticu: niſi mẽbrũ de mẽbro. Et hoc fieri poterat: niſi ſeceſſũ de ſeceſſu: niſi cloacã de cloaca trãſtuleritis. Habere. n. domũ magnã etiã hoc neceſſe eſt. Hoc nãq; eſt uerbũ trãſferre de uerbo. qd̃ a te ante ĩprobabile: nũc uero laudabile iudicatũ ẽ. Sed tu qdẽ tibi & q nõ licẽt: licere defendis. nobis autẽ q̃ licita ſunt: ĩpingis ad crimẽ. Nã cum tu ſacras lr̃as & uolumina diuina ꝓmutas: laudari uis. nos etiã ſi te imitãtes de hoĩs ſermonibus aliqd qd̃ minus ædificare credimus: ꝓterimus: ĩ his nobis ueniã nõ das: in qbus exẽplũ dediſti. Veꝝ agat hoc iſte: ut ſibi uel licere uel expedire putat. Ego iteri ut recẽſeamus in fine ea q̃ ſparſim ꝓ noſtra purgatiõe reſpõdimus: cũ de me dixerit: q̃ſi ſine ſe hæreticus eſſe nõ poſſem: oſtẽdi fidẽ meã. & de reſurrectiõe carnis ipm magis errare: q corpus q d̃ reſurrectuꝝ eſt: fragile eẽ ſcripſerit: cõprobaui. Sexus quoq; diuerſitatẽ quo mõ abraſerit: & corpa in aĩas: & mulieres redigi in uiros dixerit: docui. Meæ quoq; iterꝑtationis cãs ut puto iuſtiſſimas ꝓtuli: q nõ uel cõtẽtiõe excitatus uel gloriæ cupidus: ſed dei timore ꝓuocatus: ãtiquæ materiæ trãſuexeri copias: nouellæ cõſtructionis ædificiis ꝓfuturas: & tela uetera rubigineã obducta deterſeri: nõ ut ciuile bellũ mouerẽ: ſed ut hoſtile depellerẽ. ipm etiã caput cui manus falſarias iniecerũt: iſerui. & adulteriũ blaſphemiæ in filiũ dei & ſp̃m ſanctũ alienũ a meo noĩe: ſed ipſoꝝ ſcelere & ab ipſis docui eſſe cõmiſſum. In ſingulis quoq; de qbus iccirco ſe Origenẽ arguere dicebat: ut nos pulſare ſe crederet: & ĩfamaẽ opus trãſlatiõis nr̃æ: oſtẽdi ex ipſis cõmẽtariis ſuis. ex qbus fidẽ ſuã expectare debere dixerat: & ꝓbari: q & de aĩæ ſtatu & de reſtitutione oĩum: de diabolo atq; refugis angelis eius eadẽ q̃ in illo culpat: ipſe etiã ſcripſerit. Sed & q aĩæ in corpe hoc iũctæ uelut ĩ carcere tenerent: ipm dixiſſe conuici. unũ quoq; eſſe corpus totius naturæ rõnabilis. i. angeloꝝ & aĩaꝝ in ipſis eũ ſcripſiſſe cõmẽtariis approbaui. Periurii etiã cõfœderationẽ apud nullũ ita: ut apud ipm oſtẽdi. ſacratiſſimã ueritatẽ cõſeruari: Adæq; & pfectioré doctrinã nõ eſſe oĩbus publicãdã in ipſis cõmentariis ipm docere conuici. Tũ deĩde ſæculares libros: ꝓ qbus ſedẽti atq; uerberãti ꝓ tribunalibus Xp̃o dixerat: ſi unq̃ legero: ſi habuero gẽtiliũ codices: te negaui: nũc non ſolũ legere & hr̃e: ueꝝ etiã oẽm ſuæ doctrinæ iactantiã in his eũ gerere demõſtraui. in tantũ ut etiã ꝓ εἰσαγωγὴν ipiiſſimi Porphyrii iductũ ſe eſſe gloriẽ ad logicã. Et cũ gẽtiliũ dogmata eſſe diceret: quõ ſentiret uel de aĩa uel de cæteris creaturis: ipm multo fœdius gẽtilibus dixiſſe: q deus ſocrũ hr̃et oſtẽdi. Sed & cũ ſe dixiſſet in duabus tantũ ꝑfatiũculis Origenis meminiſſe: ut ĩgenioſi magis q̃ apoſtolici uiri: breuitatis cauſa. x. ſolas ꝑfatiũculas ꝓtuli: in qbus eũ nõ ſolũ ut apoſtolicũ uirũ: ſed alterũ poſt apoſtolos: & q eũ cũ oĩbus prudẽtibus ſeqreẽ aſſerui. ꝑterea euidẽter oſtendimus: ex more huic eſſe: ut bonis oĩbus deroget. Et in hoc ſe putet aliqd eſſe: ſi opinatos quoq; uiros: & q aliqd noĩs in lr̃is habuerit: reꝑhẽdat. Oſtẽdi etiã q̃ idigne miniſtros & ſacerdotes lacerauerit dei. Sed ne monachis qdem ac uirginibus ipſis q̃s laudabat: illis cõuẽtibus pepcerit: atq; oẽm chriſtianoꝝ ordinẽ & gradũ libellis fœdis ĩfamauerit. Sãctũ quoq; uirũ Ambroſiũ: cuius adhuc ꝑclaræ uitæ memoria in aĩs oĩum uiget: q̃ idigne & turpiter lacerauerit. Didymũ etiã: qué dudũ iter uidẽtes ꝓphetas & apoſtolos poſuerat: nũc quoq; iter eos: q diuerſa ab eccleſiis doceant: collocarit. & oẽs oĩno uel antiquos uel nouellos ſcriptores qd̃ nũc ĩperitiæ: nũc ineptiæ notet. ad ultimũ: q nec mertyribus parcat. Et hæc oĩa ut ſupius dixi: nõ extraneis aliqbus: ſed ſuis lr̃is & ſeipſo teſte cõuici: ꝓ ſingula quæq; ex his ipſis ꝓbatiſſimis ſibi libris teſtimonia ꝓferẽs. quos libros etiã cũ de cæteris oĩbus dictis uel ſcriptis ſuis pœnitere ſe dicat: nõ quo uere pœniteat: ſed quo anguſtatus ĩ hoc uenerit: ut aut pœnitẽtia ſibi eſſet ſimulãda: aut nõ poſſet mordeẽ uel lædere: qué uolebat. illos tamẽ ut dixi libros ſibi excepit ſolos: tanq̃ minime pœnitẽdos. Et ideo nolui eius nũc cætera ſcripta contingere: ut de iſtis pene ſolis cõuinceretur: de quibus ipſe iam ſibi locum clauſerat pœnitẽdi. Poſt oĩa uero oſtẽdi q ſacros codices: quos apoſtoli eccleſiis tam ſancti ſpiritus fidele depoſitum commẽdauerant: permutauit. Et q his qui audaciam uocet in hominum opuſculis uertẽdis: ipſe maiore periculo eloquia diuina ſubuerterit. Supeſt iam: ut unuſquiſque qui hoc cognoſcit: tali iudicio fauorem ſuum alteri noſtrum conferat: quali iudicio a deo cupit ſe iudicari: ne ſuam lædat animam: dum alteri fauorem præſtat iniuſtum. Cognoſcat autem per te fili cariſſime: & ſanctus uir ille: cuius epiſtolam amicus meus inuectione uel accuſatione hac ſua protulit in

chriſti adiutorio:nō ſtudiis:ſed inocētiæ fauendū:nec in cauſa ueritatis ſtudioſe agendū eſſe magis q̄ religio ſe.Præceptū eſt.n.domini:ut nō ſecundū facie:ſed rectū iudicemus iudiciū.Quia ſicut ī unoquoq; minimorū ſuoꝝ xp̄s eſt:q eſurit & ſitit & nudus eſt.& ipſe eſt q reficit & īduit:ita in his q iudicant iniuſte: ipſe eſt q iniq; iudicat.Et ꝓ his q odio habent gratis:ipſe dicturus eſt odiſtis me gratis. Quo mō æſtimarit hác cauſá & hoc factū ſuū in tribunalibus X̄pi iudicādū habeat eū ſua cōſciētia:q; codices illius cōtra louinianum ſcriptos:q iá publice legebant:ſubtraxerit de manibus legētiū:& culpātes ꝓhibuerit atq; culpauerit. Remiſerit uero ad ipſum auctorē libros ſuos:iſinuás ea q̄ ad reꝓhēſionē uéirēt:ut uel emēdaret:uel rē quoquo mō poſſet curaret.Meos uero nō codices:ſed ſchedulas ꝑfectas īemēdatas: furto cuiuſdá nebulonis & fraude ſubtractas:ſibiq; delatas:cū me in ibi haberet p̄ſentē:mihi qdē nō offerret neq; cōquereret.Sed ne īcrepare qdē: aut etiá arguere dignaret:uel ꝓ amicū certe aliquē aut etiá ꝓ inimicū : ſed ad orientē mitteret & diſtringeret linguā eius hoīs:q eā tēperare nō nouerat.Quid cōtra religionē faceret:ſi me p̄ſentē potius cōueniſſet? In tantum ne colloqo eius uidebamur īdigni:ut ab eo nec argui mereremur? Et ꝓ nobis chriſtus mortuus eſt:& ꝓ noſtra redēptione ſanguinē ſuū fudit.Peccatores qdē:ſed de ipſius grege ſumus:& iter eius ouiculas numeramur.Veꝝ qa ꝓpter deū contēpſit nobilitatē ſuā:& totū ſe exæquauit humilibus:optimū qdē opus eius in fide x̄pi:& qd exēplo eſſe cæteris debeat:cōfitemur.Iccirco.n.eū noluiſſemus humanis ſtudiis contentionibuſq; raptari:ne in aliquo fidei ſuæ ſentiret detrimētū.Certe cū legerit q; ea ipſa:de q̄bus cæteros arguit: magiſter ille in ipſius electis etiá poſt pœnitentiā cōmētariis docuerit:q̄ ſuū nō ſit:q̄ ueꝝ iudiciū ſeruet uidebimus.putabit.n.prior error fuiſſe ignorātiæ:ſi eū emēdauerit argutio.Nos autē q̄uis neceſſitate compulſi:re ſpōdere uiſi ſumus ei q nos amariſſime pulſauerat:attamen & ꝓ hoc ipſo ueniá petimus:ſi qd forte aſperius ꝓſecuti ſumus:qa deus cōſciētiæ noſtræ teſtis eſt:q; multo plura reticuimus q̄ protulimus.Silere autē cōtra cōſciētiā criminati:minime potuimus.Cū ipſius pene fidei ſuæ nōnulli deberēt iacturā ducere ſilētiū noſtꝝ. Poſtea q̄ iſta dictaui frater aliqs:q ex urbe a uobis ad nos uenerat:cū relegēti mihi aſſiſteret : ait p̄termiſſum eſſe unū adhuc excuſatiōis locū:quē ibi audiſſet ab obtrectatoribus īcuſari. Dicebat autē de eo qd ſcriptū ē in p̄fatiuncula mea:qa dixerim de iſto q me nūc p̄ſequit:& accuſat qd in his quæ de Origene īterp̄tatus eſt: cū nōnulla offendicula eſſe uideant ī græco:ita tamē ea īterp̄tādo purgauerit:ut nihil in his qd a fide noſtra diſcrepet latinus lector īueniat.Aiunt inqt de hoc capitulo.uides quo modo & collaudauit interp̄tationem eius:& teſtimoniū dedit ipſe:q; ſine offendiculo ſint ea q̄ ille interp̄tatus eſt:& ipſum ſecutuꝝ ſe eſſe ꝓmiſit. Cur ergo & ea q̄ ipſe trāſtulit abſq; offenſiōe nō ſunt:ſicut & illius ſcripta eſſe ipſe teſtatus eſt? Nō miraris q; ibi ſemp culpari mereor:ubi iſtū laudauero.& recte qdē:tamē ueniamus ad rē.Dixi eū purgaſſe in latina trāſlatione: ſi q̄ illa offendicula fidei uidebant in Græco.Et nō īmerito : ita tamē ut eadē & a me cōprobem geſta.Ná ſicut ille in omeliis de Eſaia duo ſeraphin filiū & ſp̄m ſanctū eſſe īterp̄tatus eſt:& addēs de ſuo: nemo æſtimet in trinitate naturæ eſſe differētiā cū noſum diſcernunt officia:ꝓ hoc ſe curare credit offendicula potuiſſe:ita nos ut adēptis:uel īmutatis q̄buſdā:uel additis:ſenſum auctoris adducere conati ſumus ad ītelligētiæ tramitem rectioꝝ.Quid hoc diuerſum:aut qd cōtrariū:aut qd nō idem fecimus? Sed quia ego de ſcriptis illius abſq; malitia & calūnia iudicabā:nō qd obtrectatiōi pateret:ſed q ꝓſpectus fuerit īterp̄tātis aſpexi. Ille autē q occaſiōes ad calūniá quærit:ea reꝓhēdit in meis ſcriptis:q̄ ante me prior ipſe cōſcripſit. Et reuera ego culpādus ſum:ſi ſecundū meā qdē ſentētiā quæ ſcripſit recta ſunt:ſecundū uero ſuū iudiciū cōtēnenda. Hoc quātū ad trinitatis fidē ptinet:ubi utiq; blaſphemiæ crimē ducit:q; dixi duo ſeraphin filiū eſſe & ſpiritū ſcūm:ſi ſecundū ſuā ſentētiā q̄ aduerſum me agit:ipſe iudicit. Secundū uero ſuū iudiciū qd ī ſcriptis eius abſq; ꝓpoſito calūniæ iudicaui abſoluit:ꝓ his q de ſuo ad explanādum ſenſum auctoris adiecit.De reſurrectiōe autē carnis puto in trāſlatiōe noſtra eadē cōtineri.q in eccleſiis p̄dicant.Cætera uero q̄ de creaturaꝝ rationibus dicta ſunt:q; nihil ad fidē deitatis ptineāt:iá ſupius diximus.Sed ſi iſte hoc mō ad calūniá uocat: quæ ante offendiculū nō habebāt nō ꝓhibeo.ſi ei placeat reuocare ſentētiā meā illá q̄ potuiſſet abſolui : & ꝓferre ſuā qua debebat alligari.Nō ergo mea de eo ſnīa culpabilis putāda eſt:ſed ſua:q reꝓhēdit in aliis:qd in ſemet ipſo ꝓbat.Nouū autē hoc iudicii genus eſt:ubi accuſatorē meū ego ipſe defendo : & ubi tū demū me ille ſuperatū putat:ſi ſemetipſum reū ꝓbarit.Verū tamē ponamus q; ep̄oꝝ ſynodus ſeq̄t ſnīas tuas : & iubeat oēs libros:q hæc talia cōtinēt:cū auctoribus ſuis ut aiunt:debere dānari: Dānabunt iſti libri prius in græcis.& qd ī græcis dānat:ſine dubio dánatū ē in latinis.Veniat ad tuos libros:īuenient eadē cōtinere.ſecūdū ſnīam tuā neceſſe ē:ut cū ſuo auctore dánent.Et ſicut nihil ꝓfuit Origeni:q; a te laudatus eſt.ita nec tibi ꝓderit:q; a me excuſatus es.Me.n.ſeq neceſſe eſt eccleſiæ catholicæ ſententiam ſiue aduerſus te ſiue aduerſus tuos dictā.

Eatus Hieronymus Ruffini maledictis laceſſitus duobus libellis ad Pāmachiū & Marcellam ſe tuet:

b Tertia quoq; epiſtola reſpōſiua ad Ruffinū ſingula maledicta refellit:cuius ut clarius modeſtia cōprobet:præmittēda eſt epiſtola ad eū ꝓhumaniter ſcripta:q̄ de ſuſpitione cōiecta in eū ex p̄fatione libri ꝓiarchon conqueritur.

Beati Hieronymi ad Ruffinū p̄ſbyteꝝ aqlegienſem de callida laudatiōe cōquerentis epiſtola: quæ in aliquibus uoluminibus falſo īſcribit ad Pāmachium:ſed ad Ruffinū magis ſcripta uidet:ſicut beatus Hieronymus primo libro cōtra eum ſcripto teſtat.

Epiſtola.XXXVIII.

lu te Romæ moratū ſermo ꝓprius īdicauit.Nec dubito ſpiritaliū parentū ad patriā reuocatū deſide-

d rio:quē matris luctus ire ꝓhibebat: ne magis corā doleres:q; uix abſens ferre poteras.q; quereris ſtomacho ſuo unúquéq; ſeruire: & nr̄o nō acqeſcere iudicio:cōſciētiæ nr̄æ teſtis eſt dominus: poſt recōciliatas amicitias nullū īterceſſiſſe rācoré:quo quēpiá læderemus:quin potius cum oī cautiōe prouidimus: ne ſaltem caſus in maliuolentiam uerteretur. Sed quid poſſumus facere : ſi unuſquiſq; iuſte putat ſe facere:

quod facit? & uidet sibi remorderi potius q̄ mordere? Vera amicitia qđ sentit dissimulare nō debet. Præfatiuncula librorū περιαρκων ad me missa est. quā ex stilo itellexi tuā esse. In q̄ obliq; imo apte ego petor. Qua mēte sit scripta: tu uideris. qua itelligat; & stultis patet. Poterā & ego; q̄ sæpissime figuratas controuersias declamaui: aliqd de uetere artificio repetere: & tuo te more laudare. Sed ablit a me: ut qđ reprehēdo in te: imiter. qn potius ita sentētiā tēperaui: ut & obiectū crimē effugerē: & amicū quantū in me est: nec læsus lædere. Sed obsecro te: ut si deiceps aliquē seq uolueris: tuo tantū iudicio sis cōtētus. Aut. n. bona sunt q̄ appetimus: aut mala. Si bona: nō idiget alterius auxilio. Si mala: peccantium multitudo nō parit errori patrociniū. Hæc apud te amice potius expostulare uolui: q̄ lacessitus publice desæuire: ut aiaduertas me recōciliatas amicitias pure colere: & nō iuxta Plautinā sentētiā altera manu lapidē tenere: panē offerre altera. Frater meus Paulinianus necdū de patria reuersus est. & puto q; eū Aglegiæ apud sanctū papā Chromatiū uideris. Sāctū quoq; pbyterū Ruffinū ob q̄ndā causā p Romā Mediolanū misimus: & orauimus: ut nr̄o aio & obsequo uos uideret. Cæterisq; amicis eadē significamus: ne mordētes inuicē: cōsumamini ab inuicē. Iam tuæ moderationis est: & tuorū: nullā occasionē ipatiētibus dare: ne non oēs similes mei iuenias: q̄ possint figuratis laudibus delectari.

N hoc libello callide se laudatū a Ruffino in præfatiōe Hieronymus docet persarchon: ostendit cur
i eosdē libros ex itegro ipse trāstulerit. Arguit q; Páphilo martyri librū defensiōis Origenis īscribat ab
Eusebio dictatū. ostēdit se in epistola ad Pāmachiū illū nō læsisse: sed hæresis suspitiōes repulisse. Cōmētarios sane suos: & expositiones & sententiā de baptismo: quē ille dānabat tuet; & de periurio pro lectiōe gentiliū se purgat.

Ad Pāmachiū & Marcellā pro se contra accusatorē & detractorē Ruffinū defensionis sancti Hieronymi doctoris illustrissimi liber primus incipit. Epistola. XXXIX.

T VESTRIS & multorū līris didici obiici mihi in schola: tyrānica lingua canū tuorū ex inimicis ab ipso: cur περιαρχων libros in latinū uertere. O īpudētiā singularē: accusant medicū q; uenena pdiderit: ut scilicet φαρμακον θανασῖμον. i. malū uirus: uenenūq; læthale suum: nō innocētiæ merito: sed criminis cōmunione tueant; q̄si culpā numerus peccantiū minuat. Et in psonis: nō in rebus sit accusatio. Scribunt cōtra me libri. Ingerunt oībus audiēdi: & tamē nō edunt ut simpliciū corda pcutiāt: & mihi facultatē p me auferāt respōdēdi: nouū malitiæ genus accusare: qđ prodi timeas. scribere: qđ occultes. Si sunt uera q̄ scripsit: cur publicū timuit? Si falsa: cur scripsit? Olim pueri legimus: item perātis esse arbitror scribere quicq̄: qđ occultari uelis. Rogo qs est iste dolor? Quid æstuat? qd īsaniat? Quid pconē reppuli figuratū: q; nolui me subdolo ore laudari: q; sub amici noīe inimici īsidias dephendi: frater & collega in pfatiūcula uocor. & satis apta exponunt crimina mea: qd scripserī: qbus in cælū Origenē laudibus leuauerim. Bono aio fecisse se dicit. Et quo mō nūc eadē inimicus obiicit: q̄ tunc aīcus laudauerat? uoluerat me ab iterptatiōe q̄si pmiū seq: & auctoritatē opis sui ex nostris opusculis mutuari. Sufficerat semel dixisse: qđ scripserā. Quid necesse fuit eadē rursus iterare: & frequēter īgerere? Et quasi nemo mihi laudāti crederet ipsa dicta replicare? Nō est tā solicita de audiētiū fide: & simplex & pura laudatio. qd metuit ne illa sine testimoniis dictorū meorū in meis laudibus nō credat? Videtis nos itelligere: prudētiā eius & pdicatiōis dyasyrticæ strophis in scholis sæpe lusisse? Siplicitatē obtēdere non pōt: in quo artifex dephendit malitia. Semel aut multū bis errasse sit casus. cur prudēter errat & crebro? Et sic p totū texit errorem: ut mihi non liceat negare qđ laudat? Prudētis fuerat & amici post recōciliatā simultatē: etiā leues suspitiōes fugere: ne qđ fortuito fecisset: cōsulto facere putaret. Vnde & Tullius in cōmētariis causarū p. T. Annio. ego inqt cū oēs aīcitias tuēdas semp putaui: sūma religiōe & fide: tamē eas maxīe q̄ essēt ex inimicitiis reuocatæ in gratiā. Propterea q; ītegris amicitiis officiū ptermissum īprudētiæ: uel ut grauius iterptemur negligētiæ excusatiōe defendit. Post reditū in gratiā: si qd est cōmissū id nō neglectū: sed uiolatū putat. nec īprudētiæ: sed psidiæ assignari solet. Flaccus quoq; epistola quā scribit ad Florū: Male ait sarta gra: ne qcq̄ coit & restrigit. Quid mihi nūc pdest: q; simpliciter errasse se iurat? Ecce obiiciunt mihi laudes eius: & crimini dat simplicissimi amici: nō simplex nec pura laudatio: sed auctoritatē suo opi pstruebat: uolēs qđ seqret ostēdere. habuit in prōptu Hilariū confessorē. q. xl. ferme milia uersuū Origenis in Iob: & psalmos trāstulit. Habuit Ambrosiū: cuius pene oēs libri huius sermonibus pleni sunt. Et martyrē Victorinū: q; simplicitatē suā in eo p bat: dū nulli molit īsidias. De his oībus tacet: & q̄si colūnis ecclesiæ ptermissis: me solū pulicē: & nihil hoīem p angelos cōsectat: nisi forte eadē simplicitate: q̄ amicū nescius accusauit: illos ignorasse se iuret. Et qs ei crederet uiro eruditissimo: & qui tantā habeat sciētiā scriptorū ueterū: maxime græcorū? Vt dū pegrina sectat pene sua amiserit: ut recētis memoriæ uiros & latinos nesciat. Ex quo apparet nō tam me ab eo laudatū: q̄ illos nō accusatos: ut siue laus illa est: ut stultis psuadere conat: siue accusatio: ut ego ex uulneris mei dolore sentio: nec in laude haberē æqualiū gloriā: nec in uitupatiōe solatiū. Teneo epistolas uestras: qbus accusatū me scribitis esse. Et hortamini ut respondeā criminati: ne si tacuerim uidear crimē agnoscere. Ad qs respōdi: fateor. & q̄uis læsus sic amicitiæ iura seruaui: ut me sine accusantis accusatiōe defenderē. & qđ unus Romæ amicus obiecerat: a multis in toto orbe inimicis discere iactitatū. ut nō uiderer hōi: sed criminibus respōdere. Aliud est si pro iure amicitiæ accusatus tacere debui. Et dū lutatā habeo faciē: atq; ut ita dicā: hæretico fetore consperſam: ne simplici qđē aqua diluerē: ne ille mihi feciſſe putaret iniuriā. Hæc uox nec hoīs est: nec ad hoīem apte amicū ptinet: crimina eius sub psona laudatoris exponere. Et illi ne hoc qđē libere derelinq; ut se catholicū pbet. & laudationē hæretici: q̄ illi obiicit: nō de assensu hæreseos: sed de īgēti extitisse admiratione respondeat. Placuerat ei: siue ut ipse uult uideri: compulsus erat in latinam linguam uertere quod nolebat. Quid necesse fuit: me latentem & tantis maris atq; terrarum diuisum spatiis inserere quæstioni? opponere inuidiæ populorum? ut

plus mihi laudãdo noceret: q̃ ſibi ꝑdeſſet exẽplo? Nũc quoq; quia renui laudatorem: & uerſo ſtilo docui me nõ eſſe: qđ meus aduerſarius ꝓdicauit: dicit furere: & tres cõtra me libros uenuſtate attica texuiſſe: eadẽ accuſans quæ ante laudauerat: & obiiciẽs mihi in trãſlatiõe Origenis nefaria dogmata. de quo in ꝓfatiuncula laudatiõis ſuæ dixerat: ſeq̃r regulã prædeceſſoꝝ: & eius ꝓcipue uiri: cuius ſupius fecimus mẽtionẽ. q cũ ultra lxx. libellos Origenis quos omeliticos appellauit: aliquãtos etiã de tomis in apoſtolũ ſcriptis: trãſtuliſſet in latinũ: in qbus cũ aliquãta offendicula iueniant in græco: ita elimauit oĩa iterꝓtando: atq; purgauit: ut nihil in illis qđ a fide noſtra diſcrepet: latinus lector iueniat. Hũc ergo etiã nos: licet nõ eloquẽtiæ uiribus: diſciplinæ tamẽ regulis: q̃tũ poſſumus: ſequmur. Certe hæc illius uerba ſunt: negare nõ poteſt. Ipſa ſtili elegãtia & ſermo cõpoſitus: quodq; his maius eſt: ſimplicitas chriſtiana auctoris ſui characterẽ ꝓbãt. Aliud eſt ſi & ita Euſebius deprauauit: & accuſator Origenis meiq; ſtudioſus in uno eodẽq; ope & illũ & me uel erraſſe uel bene ſenſiſſe teſtatus eſt. Nõ poteſt me nũc inimicus hæreticũ dicere: quẽ a fide ſua dudũ nõ diſcrepare ꝓfatus eſt. ſimulq; & hoc ab eo q̃ro: qđ ſibi uelit ſermo moderatus & dubius. Nihilq; inquit in illis qđ a fide nr̃a diſcrepet latinus lector iueniet. Fidẽ ſuã quã uocant? Eã ne q̃ romana pollet eccleſia? an illã q̃ in Origenis uoluminibus cõtinet? Si romanã reſpõderit: ergo catholici ſumus: q nihil de Origenis errore tranſtulimus. Sin autẽ Origenis: blaſphemia fides illius eſt. dum mihi ĩcõſtãtiæ crimen ĩpingit: ſe hæreticũ ꝓbat. Siue bene credit: laudator meus cõfeſſiõe ſua me aſſumit in ſociũ. Siue male: oſtẽdit me ideo ante laudatũ: qa participẽ ſui putabat erroris. Sed aduerſus illos libros: q per angulos garriunt. & furtiua accuſatione me mordẽt: cum editi fuerint: & de tenebris ad lucẽ ꝓceſſerint: atq; ad nos uel ſtudio fratꝝ uel temeritate æmuloꝝ potuerint puenire: reſpondere cõnabor. Neq; n. magnope formidandũ eſt: quos metuit auctor ſuis pãdere: & tantũ cõfœderatis legẽdos eſſe decreuit. Tũc autẽ agnoſcã crimĩa: aut diluã: aut ĩ accuſatoreꝫ q̃ ſunt obiecta retorquebo Et oſtẽdã: q; hucuſq; ſilẽtiũ modeſtiæ fuerit: non malæ cõſciẽtiæ. Interim apud tacitũ lectoris iudicium purgatũ me eſſe uolui: & grauiſſimũ ĩter amicos crimẽ refellere: ne prior læſiſſe uidear: q & uulneratus nequaq̃ cõtra pſecutoreꝫ tela direxi: ſed meo tantũ uulneri admoui manũ. Quẽ obſecro: ut abſq; ꝓiudicio perſonaꝝ culpã in eũ referat: q laceſſiuit. nec læſiſſe cõtentus: q̃ſi aduerſus elinguẽ ſempq; tacituꝝ tres elucubrauit libros. Et Martionis de meis opuſculis fabricatus eſt. Geſtit aĩus & illius repente doctrinã: & meã ĩſperatam uecordiã cognoſcere. Fortaſſe breui rpe didicit: qđ docere nos debeat. & qđ illum ſcire nullus putabat: ſubitũ eloquẽtiæ flumẽ oſtẽdere. Sic pater ille domini faciat: ſic magnus leſus ĩcipiet cõferre manũ. Quãuis librauerit accuſatiõis ſuæ haſtas: & totis aduerſum nos uiribus ĩtorſerit: credimus in deũ ſaluatoreꝫ: q; ſcuto circũdabit nos ueritas eius. Et cũ pſalmiſta cantare poterimus: ſagittæ paruuloꝝ factæ ſunt plagæ eoꝝ. Et ſi cõſtiterint aduerſum me caſtra: nõ timebit cor meũ. Si ſteterit aduerſum me prælĩũ: in hoc ego ſperabo. Sed hoc alias. Nũc ad id reuertamur qđ cœpamus. Obiiciũt mihi ſectatores eius: cerealiaq; arma expediũt feſſi reꝝ. quare piarchon libros Origenis noxios: & eccleſiaſticæ fidei repugnãtes in latinũ ſermonẽ uerterim: ad quos breuis & ſuccincta reſpõſio eſt. Tuæ me frater Pãmachi & tuoꝝ litteræ cõpulerunt: dicẽtes illos ab alio frauduléter eſſe trãſlatos: & ĩterpollata nõnulla: uel addita uel mutata. Ac ne parũ epiſtolis haberẽ fidẽ: miſiſtis exẽplaria eiuſdẽ trãſlatiõis cũ ꝓfatiuncula laudatrice mea. Quæ cũ legiſſem: cõtuliſſeq; cũ græco ilico aĩaduerti: q Origenes de pr̃e & filio & ſp̃u ſancto dixerat. Et quæ romanæ aures ferre nõ potẽrãt in meliorẽ partẽ ab ĩterꝓte cõmutata. Cætera autẽ dogmata de angeloꝝ ruina: de aĩaꝝ lapſu: de reſurrectiõis ꝓſtigiis: de mũdo uel ĩtermũdis Epicuri: de reſtitutione oĩum in æqualẽ ſtatũ. & multo his deteriora q̃ longũ eſſet retexere: uel ita uertiſſe ut in græco iuenerat uel de cõmẽtariolis Didymi q Origenis aptiſſimus ꝓpugnator eſt: exaggerata & firmiora poſuiſſe: ut q in trinitate catholicũ legerat: in aliis hæreticũ non caueret. Alius forſitan q nõ eſſet amicus eius diceret: aut totũ muta qđ malũ eſt: aut totũ ꝓde qđ optimũ putas. Si ꝓpter ſimplices noxia quæq; ab hæreticis addita ſimulas: in peregrinũ nõ uis trãſferre ſermonẽ: cedo quid qđ eſt noxiũ. Sin autẽ ueritatis fidẽ in trãſlatiõe cõſeruas cur alia mutas: & alia dimittis intacta? Quanq̃ aperta cõfeſſio eſt in eodẽ ꝓlogo emẽdaſſe te praua & optima reliqſſe. Ex quo nõ ĩterꝓtis libertate: ſed ſcriptoris auctoritate retineberis. Si qđ in his quæ uertiſti hæreticũ cõprobet: & manifeſti criminis arguere: iccirco te ueneni calicẽ circũlinere melle uoluiſſe: ut ſimulata dulcedo uirus peſſimũ tegeret. Hæc & multa his duriora inimicus diceret. & te nõ ĩterpretẽ mali opis: ſed ut ad ſtipulatoreꝫ unius eccleſiæ traheret. Ego autem memet tantũ defendiſſe cõtẽtus: in libris periarchon ſimpliciter: qđ in græco habebat exꝑſſi: nõ ut crederet lector his quæ interꝓtabar: ſed ne crederet illis: quæ tu ante trãſtuleras. Duplex in ope meo utilitas fuit: dũ & hæreticus auctor ꝓdit: & nõ uerus ĩterꝑs arguit. Ac ne qs me putaret iis cõſentire: q uerterã ĩterꝓtatiõis neceſſitate ꝓfatione monui & docui: qbus lector nõ deberet credere. Prior trãſlatio laudẽ auctoris cõtinet: ſecũda uituperationẽ. Illa lectorẽ ꝓuocat ad credendũ: iſta ad nõ credẽdũ monet. Ibi & ego mutus laudator aſſumor: hic in tantũ nõ laudo qđ trãſſero: ut cogar accuſare laudantẽ. Eadẽ res: nõ eadẽ mẽte pfecta eſt: immo unũ ĩter djuerſos exitus habuit. Abſtulit quæ erãt: dicẽs. ab hæreticis deprauata: & addidit quæ nõ erãt: aſſerens ab eodẽ in locis aliis diſputata: ꝙ niſi ipſa loco mõſtrauerit: unde trãſtuliſſe ſe dicit: probare nõ poterit. Mihi ſtudii fuit nihil mutare de uero. Ad hoc interpretabar ut male ĩterꝓtata cõuinceré. Putatis me ĩterpretem? Proditor fui: ꝓdidi hæreticũ: ut eccleſiã ab hæreſi uindicaré. Cur Origenẽ in qbuſdã ante laudauerim: ꝓlatus huic operi oſtẽdit liber. Nũc ſola ĩterꝓtationis meæ cauſa reddit: quæ cũ pietatis habet uoluntatẽ: nõ debeo ĩpietatis argui: prodens ĩpiũ: qđ quaſi piũ eccleſiis tradebat. Septuaginta libros eius: ut meus neceſſarius criminat in latinũ uertẽrã. Et multa de tomis. Nunq̃ de ope meo fuit quæſtio. nunq̃ Roma cõmota eſt. qđ neceſſe erat latinis auribus tradere: qđ deteſtat & Græcia? Quod orbis accuſat? Ego ꝑ tot annos tã multa conuertens non ſcandalũ fui. Tu ad primũ & ſolũ opus: ignotus prius temeritate factus es nobilis. Docet

ipſa præfatio:& Páphili martyris librũ ꝓ defenſione Origenis a te eſſe trãſlatũ. Et hoc agis totis uiribus: ut cuius fidẽ martyr ꝓbat:eccleſia nõ refutet.Sex libros:ut ãte iã dixi:Euſebius Cæſariẽſis epͣs:Arrianæ quõdã ſignifer factiõis:ꝓ Origene ſcripſit latiſſimum & elaboratũ opus:& multis teſtimoniis approbauit Origenẽ iuxta ſe catholicũ.i.iuxta nos Arrianũ eẽ.Horũ tu primũ librũ uertis ſub noĩe martyris. Et miramur ſi me homũculũ parui p̃cii:Origẽis laudatorẽ uelis:cũ martyri calũniã feceris:pauciſq; teſtimoniis de filio dei & ſpiritu ſancto cõmutatis:q ſciebas diſplicitura Rõanis:cætera q̃ uſq; ad finẽ integra dimiſiſti.Hoc idẽ faciens in apologia :quaſi Páphili:qd' & ĩ Origenis periarchõ trãſlatõe feciſti.Si iſte Páphili liber eſt de ſex libris:qs erit prius Euſebii?In ipſo uolũine:qd' tu Páphili ſimulas:ſequẽtiũ librorũ facta mẽtio eſt.In ſecũdo quoq; & reliquis dicit Euſebius:quid in prio libro ante iã dixerit.Et ꝙ eadẽ repetere nõ debeat.Si totũ opus Páphili eſt: cur reliquos libros nõ trãſfers?Si alterius:cur nomẽ ĩmutas?Taces ipſæ res loquẽ'ſ:uidelicet ut crederẽt Martyri:q Arrianorũ prĩcipẽ deteſtaturi erãt.Quid tibi animi fuiſſe dicã amice ſimpliciſſime:te ne potuiſſe hæretici hoĩs libris martyris nomẽ ĩponere?Et ignoras ſub auctoritate teſtis Chriſti Origẽis facere defenſores? Pro eruditione qua polles:& inclytus ασυντασ tractator in occidẽte laudaris:ita ut corruptiuũ te oẽs tuæ partis nominẽt:non reor te ignoraſſe Euſebii συντασσομ;& Páphilũ martyrẽ nihil oĩo opis condidiſſe. Ipſe enĩ Euſebius amator & p̃co & cõtubernalis Páphili tres libros ſcripſit elegãtiſſimos:uitã Páphili cõtinẽtes: In q̃bus cũ cætera miris laudibus p̃dicaret:hũilitatẽq; eius ferret in cælũ:ẽt hoc ĩ tertio libro addidit. Quis ſtudio ſorũ amicus nõ fuit Páphili?Si quos uidebat ad uictũ neceſſariis indigere:p̃bebat large q̃ poterat.Scripturas quoq; ſanctas nõ ad legẽdũ tãtũ:ſed & ad habẽdũ tribuebat prõptiſſime.nec ſolũ uiris:ſed & fœmĩs: quas uidiſſet lectioni deditas. Vnde & multos codices p̃parabat.ut cũ neceſſitas popoſciſſet:uolẽtibus largiret.Et ipe qdẽ ꝓprii operis nihil oĩo ſcripſit:exceptis epiſtolis quas ad amicos forte mittebat:in tãtũ ſe hũilitate deiecerat. Veterũ aũt tractatus ſcriptorũ legebat ſtudioſiſſime:& in eorũ meditatõe uerſabat'.Defenſor Origenis & laudator Páphili dicit Páphilũ nihil oĩo ſcripſiſſe: nec ꝓprii q̃quã cõdidiſſe ſermonis.Et hoc dicit iã Páphilo martyrio coronato.Nec héas ſuffugiũ:poſt editos ab Euſebio libros:hoc Páphilum ſcripſiſſe. Quid facies?Eo libro qué ſub noĩe martyris edidiſti:uulneratæ ſunt conſciẽtiæ plurimoꝝ.Non ualet apud eos ſuper Origenis dãnatõe eporũ auctoritas:qué putãt a martyre p̃dicatũ.Quid facient epiſtolæ Theophili epi?qd papæ Anaſtaſii in toto orbe hæreticũ pſequẽtes?Cũ liber tuus ſub noĩe Phãphili editus:pugnet cõtra epiſtolas eorũ:& epiſtolarũ nomini teſtioniũ opponat'?Quod feciſti in libris periarchõ:hoc facito & in iſto uolumĩe Audi cõſiliũ amici,nõ te pœniteat artis tuæ:uel dicito tuũ nõ eẽ:uel ab Euſebio præſbytero deprauatũ.Vnde ꝓbari tibi poterit:q; a te tranſlatũ eſt?Nõ manus tua tenet':nõ tantæ es eloquẽtiæ: ut nullus te poſſit imitari.Aut certe ſi res ad ꝓbatõem uenerit:& impudentiam frontis oppreſſerint teſtimonia plurimorũ:palinodian Stheſicori mure cãtato.Melius é te pœnitere facti tui : q̃ & martyrẽ in calũnia: & deceptos in errore pſiſtere.nec erubeſcas de cõmutatõe ſniæ:nõ es tãtæ auctoritatis & famæ:ut erraſſe te pudeat.Imitare me:quẽ plurimũ amas:ſine quo nec uiuere nec mori potes.& mecũ clama quæ ego laudatus a te in defenſione mei locutus ſum.Euſebius cæſarienſis epͣs:cuius ſupra memini in ſexto libro hoc idẽ obiicit Methodio epͣo & martyri:quod tu in meis laudibus criminaris.& dicit:quõ auſus eſt Methodius nũc cõtra Origenẽ ſcribere:q hoc & hoc de Origenis locutus eſt dogmatibus?Nõ eſt huius loci ꝓ martyre loqui.Neq; ,n.oĩa ĩ locis oĩbus diſſerẽda ſunt:nũc tetigiſſe ſufficiat hoc ab Arriãno hoĩe obiici clariſſimo & eloquẽtiſſimo martyri: qd' tu ĩ me & amicus laudas:& offenſus accuſas. Habes occaſionẽ & de præſenti loco ſi uelis:mihi calũnã ſtruer':cur nũc & Euſebio detrahã:quẽ ĩ alio loco ãte laudaui?Alterũ qdẽ nomẽ Euſebii:ſed eadẽ quæ ſup Origẽis uocabulo é calũnia.Laudaui Euſebiũ ĩ eccleſiaſtica hiſtoria:ĩ digeſtiõe tẽporũ:ĩ deſcriptiõe ſanctæ terræ.& hæc opuſcula ĩ latinũ uertẽs: meæ liguæ hõibus dedi.Nõ ex eo Arriãus ſum q̃ Euſebius q hos libros cõdidit:Arriãus é. Si auſus fueris me hæreticũ dicere:memẽto præfatiũculæ periarchõ:ĩ q̃ fidei tuæ me eẽ teſtaris.ſimulq; obſecro:ut amicũ quõdã tuũ expoſtulãtẽ patiẽter audias.Cõtra alios digladiaris:aut facis calũniã;aut pateris.Quos accuſas: & ĩ q̃bus accuſaris:ordinis tui ſunt.recte an ꝑperã: uos uideritis.Mihi etiã uera accuſatio cõtra fratrẽ diſplicet.nec reprehẽdo alios:ſed dico qd ipſe nõ facerem. Tãtis ſpatiis terrarũ ſeparatus qd peccaui ĩ te?Quid cõmerui?An q̃ origeniſtẽ me nõ eẽ reſpõdi?Nũq̃d defenſio mea accuſatio tua é?Et tu ſi nõ es origeniſtes:uel nõ fuiſti:credo iurãti.Si fuiſti:ſuſcipio pœnitentem. Quid doles:ſi id ſum qd' eẽ te dicis?An q̃ periarchõ Origenis libros poſt te trãſferre auſus ſum:& ĩterpretatio mea ſuggillatio putat' opis tui?Quid poterã facere?Miſſa mihi é laudatio tua.i.accuſatio mea.tã fortiter me ꝓlixeq; laudaueras:ut ſi tuis laudibus acqeuiſſem:oẽs hæreticũ me putarẽt. Vide qd romanæ ad me epiſtolæ clauſura teneat.Purga ſuſpitiões hominũ:& cõuice criminãtẽ.ne ſi diſſimulaueris: cõſenſiſſe uidearis. Tali cõſtrictus articulo:ĩterp̃taturus eoſdẽ libros:auſculta q̃d ſcripſerĩ.hoc mihi præſtiterũt amici mei:non dixi amicus meus:ne tibi uiderer arguere:ut ſi tacuero reus:ſi reſpõdero:ĩnimicus iudicer.Dura utraq; cõditio:ſed e duobus eligã;qd' leuius é.Simultas redit egrari põt.Blaſphemia ueniã nõ meret'.Animaduertis inuito mihi & repugnãti hoc onus ĩpoſitũ?Et futurã huiuſcemodi ope ſimultatẽ:neceſſitatis accuſatiõe curatã?Si ĩterp̃tatus eſſes libros periarchõ abſq; meo noĩe ratiõe q̃reris ĩ reprehẽſione tua a me poſtea eſſe tranſlatos.Nũc aũt iniuſte doles.ĩ eo ope a me tibi eſſe reſpõſũ:ĩ quo a te laudãdo accuſatus ſum.Quã enĩ tu laudẽ uocas:oẽs accuſationem itelligũt.cõſtet apud te ꝙ accuſaueris:nõ ĩdignaberis ꝙ reſpõderĩ. Eſto:tu bono aĩo ſcripſeris:& hõ ĩnocés & amicus fidiſſimus:de cuius nũq̃ egreſſum é ore mẽdaciũ : me neſcius uulnera ris:q̃d ad me q̃ pcuſſus ſum?Nõ iccirco curari nõ debeo:qa tu me bono aĩo uulneraſti.Cõfoſſus iaceo:ſtridet uulnus ĩ pectore:cãdida prius ſanguine mẽbra turpant':& tu mihi dicis,noli manũ adhibere uulneri:ne ego te uidear uulneraſſe?Quãq; & ipſa tranſlatio magis Origenẽ q̃ te arguit.Tu enĩ emẽdaſſe quæ addita ſũt

ab hæreticis:arbitratus es.Ego ꝑdidi qđ ab illo ſcriptū græcia uniuerſa cōclamat. Quis rectius arbitratus ſit:nec meū:nec tuū iudiciū é. Vtriuſq; ſcripta cēſoriā lectoris uirgulā ſentiāt. Tota illa epiſtola:q̄ ꝑ me ſatiſ factio cōtra hæreticos & accuſatores meos dirigit. Quid ad te:q; & Orthodoxū & laudatoré meū te eſſe dicis? Si aſperior ſum in hæreticos:& illorū in publicū ſtrophas profero:lætare in iuectiōe mea: ne ſi dolueris: hæreticus eé uidearis. Quādo ſine noīe cōtra uitia ſcribit:qui iraſcit accuſator ſui eſt. Prudēris hoīs eſt:etiā ſi doleat diſſimulare cōſciētiā:& cordis nubilū frōtis ſerenitate diſcutere. Alioqn ſi qđ cōtra Origené & ſectatores eius dicit:in te dictū putas:Ergo & epiſtolæ Papæ Theophili & Epiphanii & alioꝝ ēpoꝝ:quas nuper ipſis iubentibus trāſtuli:te petūt:te lacerāt. Impatoris quoq; ſcripta:quæ de Alexādria: & ægypto Origēiſtas pelli iubēt:me ſuggeréte dictata ſūt. Vt Rōanæ urbis pōtifex miro eos odio deteſtet:meū cōſiliū fuit. Vt totus orbis poſt trāſlatōem tuā in odio Origenis exarſerit: qué antea ſimpliciter lectitabat:meus operatus é ſtilus. Si tātū poſſum:miror cur me nō metuas. Ego ille moderatus in epiſtola publica:q diligēter caui:ne quid in te dictū putares:ſcripſi ad te ſtatī breué epiſtolā expoſtulás ſuper laudibus tuis. Quā qa Rōæ nō eras:amici mei tibi mittere noluerūt:eo q; te dolerēt cū ſodalibus tuis indigna noīe chriſtiāo de mea cōuerſione iactitare. Cuius exēplū huic uolumini ſubdidi:ut ſcias q̄tū doloré:quāta moderatōe neceſſitudinis téperaui. Audio ꝑterea te quædā de epiſtola mea philoſophe carpere.& hominé rugioſæ frōtis adductiq; ſupercilii Plautino in me ſale ludere:eo q; Barabā iudæū dixerī ꝑceptoré meū. Nec mirū ſi Baranina:ubi eſt aliqua uocabulorū ſimilitudo:ſcripſeris Barabā:cū tātā héas licētiā noīum imutādorū:ut de Euſebio Pamphilū:de hæretico martyré feceris. Cauédus hō:& mihi maxie declinādus ne me repéte:dū neſcio:de Hieronymo Sardana palū noīes. Audi ergo ſapiētiæ columé:& norma catonianæ ſeueritatis. Ego nō illū magiſtrū dixi:ſed meū i ſcripturas ſanctas ſtudiū uolui cōprobari:ut oſtēderé me ſic legiſſe Origené:quo mō & illū audierā. Neq; n. hebræas litteras a te diſcere debui:aut iniuria tibi facta eſt:q; ꝑ te Apollinaré Didymūq; ſectatus ſū. Nūqđ i illa epiſtola Gregoriū uirū eloquētiſſimū nō potui nominare? Quis apud latinos par ſui eſt? Quo ego magiſtro glorior & exulto:ſed eos tantū poſui q in reprehēſione erant: Vt ſimiliter me Origené:nō ob fidei ueritaté:ſed ob eruditiōis meritū legiſſe teſtarer. Ipe Origenes & Clæmens & Euſebius:atq; alii q̄ plures: quādo de ſcripturis aliqua diſputāt:& uolūt approbare quod dicūt:ſic ſolēt ſcribere:referebat mihi hebræus: & audiui ab hebræo:& hebræorū iſta ſnia eſt. Certe ét Origenes patriarché Huillū;q téporibus eius fuit noīat: & triceſimū tomū in Eſaiā:in cuius fine ediſſerit.ue tibi ciuitas Ariel:quā expugnauit Dauid:illius expoſitione concludit:ut cum aliter prius ſenſiſſe ſe dicat:doctū ab illo:id quod eſt uerius eſſe cōfitetur. Octogeſimum quoq; nonū pſalmum:qui ſcribitur oratio Moyſi hoīs dei & reliquos.xi.q non habēt titulos ſecūdū Huilli expoſitionem:eiuſdē Moyſi putat.nec dedignaꝫ hebraā ſcripturā interpretās p ſingula loca:qđ hebræis uideaꝫ:miſerere. Lectis nup papæ Theophili epiſtolis: in quibus Origenis exponit errores dicit obturaſſe aures ſuas:& auctoré tanti mali clara cū oībus uoce clamaſſe & dixiſſe uſq; ad illud tēpus ſe ignoraſſe:q; tā nefaria ſcripſerit.nō recuſo:nec dico q; alius diceret forſitan nō potuiſſe eū ignorare:qđ interpretatus eſt. Cuius apologiā ſcriptā ab hæretico ſub noīe martyris edidit:cuius defenſionē etiā ꝓprio uolumie ꝓfeſſus eſt.aduerſum qđ in ſequētibus ſi dictādi ſpatiū fuerit diſputabo.hoc loquor cui cōtradicere nō poteſt. Si ſibi licet nō itellexiſſe quod trāſtulit:quare mihi nō liceat ignoraſſe libros periarchon:quos ante nō legi:& eas tātū omelias legiſſe quas trāſtuli:in quibus nihil eé mali ipſius teſtioniū eſt. Sin aūt cōtra ſentētiā ſuā nūc me in eis arguit:in quibus ante laudauerat:undiq; ſtrictus tenebit. Aut.n.iccirco me hæreticū hoīem laudauit:qa eiuſdē mecū dogmatis erat.aut nūc fruſtra inimicus accuſat:qué prius ut orthodoxū ꝑdicauit. Sed forſitā tūc errores meos:quaſi amicus tacuit.& tūc iratus profert:qđ prius cælauerat. Quā q̄ nō mereaꝫ fidé incōſtātia:& ꝓfeſſæ inimicitiæ ſuſpitioné héant médacii: Tamé audacter cōferā gradū:uolés ſcire qđ hæreticū ſcripſerī. ut aut cū illo agā pœnitētiā:& Origenis mala ignoraſſe me iurem: ac nūc primum a papa Theophilo didiciſ ſe ipietates eius.aut certe doceā me quidé bene ſenſiſſe:ſed illum more ſuo intelligere. Neq; n. fieri pōt:ut in eiſdé ad Epheſios libris: quos ut audio criminaꝫ: & bene & male dixerī.& de eodé fonte dulce amarūq; proceſſerit.ut qui toto opere dānauerī eos:q credūt aīas ex āgelis cōditas:ſubito mei oblitus id defēderé:qđ ante dānaui. Stultitiā mihi obiicere nō pōt:quē diſertiſſimū & eloquētiſſimū i ſuis opuſculis ꝑdicauit. Alioqn ſtulta uerboſitas & garruli fabulæ potius hoīs q̄ eloquētis putāda eſt. Quid in illis libris ꝓprie accuſet ignoro. Fama.n.ad me criminū eius:nō ſcripta uenerī.& ſtultū iuxta apoſtolū pugnis aeré uerberare. Tamé in īcertū reſpondebo:donec ad certa peruenia. meū docebo ſenex:quod puer didici:multa eſſe genera dictionū.& prò q̄litate materiæ nō ſolū ſentētias:ſed & ſcripturarū uerba uariari. Chryſippus & Antipater inter ſpineta uerſantur. Demoſthenes & Eſchines cōtra ſe inuicē fulminā. Lyſias & Iſocrates dulciter fluunt. Mira in ſingulis diuerſitas.ſed oēs in ſuo ſenſu pfecti ſunt. Lege ad Herenniū Tullii libros:lege rhetoricos eius.aut qa illa ſibi dicit incohata & rudia excidiſſe de manibus: reuolue tria uolumia de Oratore:in q; bus introducit eloquētiſſimos illius tēporis oratores Craſſum & Antoniū diſputātes.& quartū Oratorem: quē iā ſenex ſcribit ad Brutū:tunc intelliges aliter cōponi hiſtoriā:aliter orationes:aliter dialogos:aliter epiſtolas:aliter cōmētarios. Ego in cōmētariis ad Epheſios ſic Origenē & Didymū & Apollinaré ſecutus ſum: qui certe cōtraria inter ſe habēt dogmata:ut fidei meæ nō amittere ueritaté. Cōmētarii qđ operis habeāt alterius dicta:ediſſerunt.quæ obſcure ſcripta ſunt:pleno ſermone manifeſtāt:multorū ſentētias replicant:& dicūt.hūc locum qdā ſic ediſſerūt:alii ſic iterpretātur:alii ſenſum ſuum & intelligentiā his teſtimoniis & hac nituntur ratione firmare.ut prudens lector cum diuerſas explanatōnes legerit:& multorū uel ꝓbanda uel improbanda didicerit:iudicet quid uerius ſit:& quaſi bonus trapezita adulterinæ monetæ pecuniam reprobet non diuerſæ interpretationis & contrariorum inter ſe ſenſuum tenebit reus:qui in uno ope quod ediſſerit:

expoſitiones poſuerit plurimorũ.Puto q̃ puer legeris Aſpri in Virgiliũ & Saluſtium cõmẽtarios:Vulcatii in 90
orationes Ciceronis:Victorini in dialogos eius & Terẽtii comœdias p̃ceptoris mei Donati æque in Virgili
um:& alios̃ in alios:Plautũ uidelicet:Lucretiũ:Flaccum:Perſium:atq̃ Lucanũ.Argue interp̃tes eorum:qua
re nõ una explanatõem ſecuti ſunt:& in eadẽ re q̃d uel ſibi uel aliis uideatur enumerẽt.Prætermitto græcos:
quorũ tu iactas ſcientiã.& dũ pegrina ſectaris:pene tui ſermonis oblitus es.ne ueteri ꝓuerbio:ſus Mineruã do
cere uidear:& in ſiluam ligna portare:Illud miror:q̃ Ariſtarcus noſtri tẽporis puerilia iſta neſcieris.Quãq̃ tu
occupatus in ſenſibus & ad inſtruẽdã mihi calũniã cernulus grãmaticorũ & orator̃ p̃cepta cõtẽpſeris:parui-
pẽdens poſt anfractus reddere:aſperitatẽ euitare cõſonantiũ:hiulcã fugere dictionẽ:ridicu
lũ eſt debilitati & fracti totius corporis uulnera pauca mõſtrare.Nõ eligo q̃d reprehẽdã:eligat ipe quid quo
uitio careat. Ne illud q̃dẽ ſocraticũ noſſe debuerat.ſcio q̃d neſcio.Nauẽ agere ignarus nauis timet.Abrota-
nũ ægro nõ audet:niſi qui didicit dare.Quod medicorũ ẽ:ꝓmittũt medici.tractãt fabrilia fabri. Scribimus
indocti doctiq̃ poemata paſſim.Niſi forte ſe litteras nõ didiciſſe iurabit:quod illi & abſq̃ iuramẽto pfacile
credimus.uel ad apoſtolũ cõfugiet ꝓfitẽtẽ:& ſi ꝑitus ſermone:ſed nõ tamẽ ſciẽtia.Ille hebræis litteris eru
ditus:& ad pedes doctus Gamalielis:quẽ nõ erubeſcit:iã apoſtolicæ dignitatis magiſtrũ dicere græcã facun-
diã cõtẽnebat:uel certe q̃d erat humilitatis diſſimulabat. Vt p̃dicatio eius nõ in perſuaſione uerborũ:ſed in
ſignorũ uirtute cõſiſteret:ſpernẽs alienas opes:q in ſuis diues erat.q̃q̃ ad ꝑitũ & p ſingulas ſtatus ſentẽtias
corruẽtẽ:nũq̃ pro tribunali Feſtus diceret:inſanis Paule inſanis:multæ te litteræ ad inſaniã cõuertũt. Vt qui
latinis muſſitas:& teſtudineo gradu moueris potius q̃ incedis:uel græce debes ſcribere:ut apud hoſes græci
ſermonis ignaros aliena ſcire uidearis. Vel ſi latina tẽperaueris ante audire grãmaticã:ferulæ manũ ſubtrahe
re:& inter paruulos partẽ artẽ loquẽdi ſcribere:q̃uis Cræſum qs ſpiret & dia-
rios:litteræ marſupiũ nõ ſequũt.Sudoris comites ſunt & laboris:ſociæ ieiunioꝝ nõ ſaturitatis:cõtinẽtiæ nõ
luxuriæ.Demoſthenes plus oleĩ q̃ uini expẽdiſſe dicit:& oẽs opifices nocturnis ſemp uigiliis p̃uẽiſſe.Quod
ille in una littera fecit expriměda.ut a cãcro diſceret:tu in me criminaris:q̃re hõ ab hoſe hebræas litteras di-
diceri.Inde ẽ q̃ quidã ĩeruditi prudẽter remanẽt:dũ nolũt diſcere q̃d ignorãt.Nec Oratiũ audiũt cõmonen
tẽ.Cur neſcire pudens praue:q̃ diſcere malo?Loquitur & ſapientia:quam ſub nomine Salomonis dicimus:in
maliuolam animam nunquam intrabit ſapientia:nec habitabit in corpe ſubdito peccatis.Spiritus enim ſan
ctus eruditionis fugiet dolum:& recedet a cogitationibus ſtultis.Aliud eſt ſi uulgi lectione contenti:docto-
rum aures deſpiciũt: & conténunt illud elogiũ quo ꝓcax ĩperitia denotat.Non tu in triuiis indocte ſolebas:
Stridẽti miſerũ ſtipula diſperdere carmẽ?quaſi nõ curatorum turba Mileſiorũ in ſcholis figmẽta decãtẽt.Et
teſtamẽtũ ſuis Beſſoꝝ cachino mẽbra cõcutiat.Atq̃ inter ſcurrarum epulas nugæ iſtiuſmodi frequẽtentur.
Quotidie in plateis fictus Ariolus ſtultorũ nates uerberat:& obtorto ſcorpione dẽtes mordentium quatit.
Et miramur ſi imperitorum libri lectorẽ inueniãt.Indignãtur quare Origeniſtas ſcripſerim ĩter ſe orgiis mẽ
daciorum fœderati.Noĩa tu librum:in quo hoc ſcriptũ legerĩ.i.ſextũ ſtromatũ Origenis:in quo Platõis ſen-
tẽtiæ noſtrũ dogma cõponẽs:ita loquit̃ Plato in tertio de republica libro:ueritas quoq̃ ſectãda magnopere
ẽ.Si.n.ut pauloante rectiſſime dicebamus:deo indecẽs:& inutile mẽdaciũ eſt:hoĩbus quãdoq̃ utile:ut utant̃
eo quaſi cõdimẽto atq̃ medicamine:nulli dubiũ ẽ:q̃n huiuſmodi licẽtia medicis dãda ſit: & ab ĩprudẽtibus
remouẽda.Vera inquit aſſeris.ergo principes urbiũ ſi quibus & aliis hoc cõcedit̃:oportet aliquãdo mentiri:
uel contra hoſtes:uel pro patria & ciuibus. Ab aliis uero qui uti mẽdacio neſciunt:auferẽdũ eſt mẽdacium.
Hæc Origenes.Et uos igitur illius præcepti memores:loquimini ueritatẽ unuſquiſq̃ cũ proxio ſuo.Nõ de-
bemus dicere:q̃s eſt ꝓximus meus?Sed cõſiderare quo mõ philoſophus caute dixerit:deo indecẽs & iutile eẽ
mẽdaciũ:hoĩbus interdũ utile.Et q̃ ne pro diſpẽſatione quidẽ putãdus ſit deus aliquãdo mẽtiri.Si aũt com-
modũ audiẽtis exegerit:uerbis loquit̃ ãbiguis:& p enygmata:quæ uult ꝓfert.Vt & ueritatis apud eũ digni-
tas cõſeruet̃.& q̃d noxiũ eẽ poterat:ſi nudũ ꝓferret̃ in uulgus:quodã tectũ uelamine ꝓferat̃.hõ aũt cui incũ-
bit neceſſitas mẽtiẽdi:diligenter attẽdat:ut ſic utat̃ interdũ mẽdacio:quo mõ cõdimẽto atq̃ medicamĩe: ut
ſeruet mẽſuram eius.ne excedat termios:q̃bus uſa eſt ludith cõtra Oloferné:& uiciteũ prudẽti ſimulatione
uerborũ.Imitetur Heſter:quæ Artaxerſis ſentẽtiã diu tacita gẽtis ueritate correxit.Et in primis patriarchã
Iacob:quẽ legimus benedictiões patris artifici ĩpetraſſe mẽdacio.Ex quo ꝑſpicuũ eſt q̃ niſi ita mẽtiti fueri-
mus:ut magnum nobis ex hoc aliquod quærat̃ bonũ:iudicandi ſimus quaſi inimici eius:q ait, Ego ſum ue
ritas.Hæc Origenes ſcripſit negare nõ poſſumus.ſcripſit in his libris:quos ad pfectos & ad diſcipulos loque-
batur.docetq̃ magiſtris mẽtiẽdũ:diſcipulos aũt nõ debere mẽtiri.Qui ergo bene mẽtit̃:& abſq̃ ulla uerecũ
dia q̃q̃d i buccã uenerit cõfingit ĩ frẽs:magiſtrũ ſe optimũ ꝓbat.Illud quoq̃ carpe dr̃:q̃ ſecũdũ pſalmũ ĩter
p̃tãs ꝓ eo:q̃d legimus ĩ latio : appẽdite diſciplinã:& ĩ hebraico uolumĩe ſcriptũ ẽ: dixerim in
cõmẽtariolis meis:adorate filium.Et rurſum omne pſalterium in romanũ uertens ſonũ:quaſi ĩmemor expo
ſitionis antiquæ poſuerim adorate pure.quod utiq̃ eẽ cõtrarium omnibus patet.Et re uera ignoſcendum ẽ
ei:ſi ignoret linguæ hebraicæ ueritatem:q interdũ & in latinis hæſitat:neſcii ut uerbũ de uerbo interp̃tetur.
ſi.deoſculamini dicitur:quod ego uolẽs trãſferre non putidum ſenſum magis ſecutus ſũ:
ut dicerẽ:adorate.Quia.n.qui adorãt ſolẽt deoſculari manũ:& capita ſubmittere:q̃ ſe Iob beatus elementis
& idolis feciſſe negat dicẽs:ſi uidi ſolẽ cũ ſurgeret & luna incedẽtem clare:& lætatum eſt in abſcondito cor
meũ:& oſculatus ſum manũ meã ore meo:quæ iniquitas maxia eſt & negatio cõtra deum altiſſimum.Et he
bræi iuxta linguæ ſuæ ꝓprietatẽ deoſculationẽ ꝓ ueneratione ponũt.Id trãſtuli:q̃d ipſi intelligunt.quorum
uerbũ eſt bar.Bar aũt apud illos diuerſa ſignificat.Dicitur.n.& filius.ut eſt illud:Bariona filius columbæ: &
Bartholomeus filius Tholomei:& Barchineus & Barchiſeus & Barabas. Triticum quoq̃ & ſpinarum faſci-

culus & electus ac purus. Quid igitur peccaui: si uerbum ambiguum diuersa interpretatione cõuerti? & qui in cõmentariolis: ubi libertas é disserẽdi: dixerã: adorate filiũ in ipso corpore: ne uiolẽtus uiderer interpres: & iudaicæ calũniæ locũ daré: dixeri adorate pure siue electe. qđ Aqla quoq; & Symmachus trãstulerit. Quid ergo ecclesiasticæ fidei nocet: si doceat lector: quot modis apud hebræos explanet? Origeni licet tertio tractare: innumerabiles mũdos introducere: & rationabiles creaturas aliis atq; aliis uestire corporibus: Christũq; dicere sæpe passum: & sæpius passurũ: ut qđ semel profuit: semp prosit assumptũ. tibi quoq; ipse tãtã assumis auctoritatẽ: ut de hæretico martyré: de Origenis libris hæretico & adulteria mẽtiaris: mihi non licebit disputare de uerbis? & in cõmẽtariorũ opere latinos docere: qđ ab hebræis didici? Nisi. n. & plixũ eẽt: & redoleret gloriolã: iã nũc tibi ostẽderẽ: quid utilitatis habeat magistrorũ limia terere: & arté ab artificibus discere. ut uideres quãta silua sit apud hebræos ãbiguo & noium atq; uerborũ. Quæ res diuersæ interptatiõi materiã præbuit: dum unusquisq; inter dubia qđ sibi cõsequẽtius uideť: hoc trãsferr. Quid ad pegria te mitto? Reuolue Aristotelẽ & Alexãdrũ Aristotelis uolumina disserẽté: & quãta ambiguorũ sit copia eorum lectione cognosces. ut tandẽ desinas amicũ tuũ in eo reprehendere: qđ ne p somniũ qdem aliquando didicisti. Sed quia Paulinianus frater meus in commẽtariis ad Ephesios quædã ab eo reprehẽsa narrauit: & pauca ex his memoriæ tradidit: mihiq; ipa demõstrauit loca: nõ debeo subterfugere. quæsoq; lectorem: ut si paululũ in pponẽdis & diluẽdis criminibus lõgior fuero: necessitati det ueniã. Nõ. n. alterũ accuso: sed me nitor defendere: & obiectã hæreseos calũniam refutare. In epistola Pauli ad ephesios tria Origenes scripsit uolumina. Didymus quoq; & Apollinaris propria opuscula cõdiderũt. Quos ego uel trãsferẽs uel imitãs: qđ in plogo eius dẽ operis scripserim subiiciã. Illud quoq; ĩ pfatione cõmoneo: ut sciatis Origenẽ tria uolumina in hãc epistolã cõscripsisse: quẽ & nos ex parte secuti sumus. Apollinarẽ & Didymũ quosdã cõmẽtariolos edidisse. Ex quibus licet pauca decerpsimus: & nõ nulla quæ nobis uidebanť adiecimus: siue subtraximus: ut studiosus stati in principio lector agnoscat hoc uel alienũ eẽ uel nostrũ. Quicqd ergo in explanatõe huius epistolæ uitii potuerit demõstrare: si ego illud in græcis uoluminibus: unde ĩ latinũ uertisse me dixi: ostẽdere nõ potuero: crimẽ agnoscã. & meũ erit: qđ alienũ nõ fuerit. Tamẽ ne rursus uideamur cauillari: & hac excusatõis stropha gradũ nõ audere cõferre: ponã ipa testionia: quæ uocãtur in crimẽ. In prio statim uolumine testimonium Pauli: in quo loquitur: sicut elegit in ipso nos ante constitutionẽ mundi: ut essemus sancti & imaculati corã ipso: sic interptati sumus: ut electionẽ iuxta Origenẽ eorum diceremus: non qui prius fuerãt: sed ad dei pscientiã referemus. Deniq; diximus: q; ait electos nos: ut essemus sancti & imaculati corã ipso: hoc est deo ante fabricam mũdi testatus est: ad præsciẽtiã dei pertinet: cui oĩa futura iã facta sunt: & ante q̃ fiãt uniuersa sunt nota. Sicut & Paulus ipe pdestinať in utero matris suæ & Hieremias in uulua sanctificatur: eligiť: & roborať: & in typo Christi. ppheta gẽtibus mittiť. Certe in expositiõe ista nullũ crimẽ est: & Origene dicẽte cõtraria: nos ecclesiasticũ sensum secuti sumus. Et qa cõmẽtatorũ est officiũ multorũ sentẽtias exponere: & hoc me factuġ in pfatione. pmisserã: etiã Origenis absq; iuidia nois eius explanatõem posui dicẽs. alius uero qui deũ iustum conatur ostẽdere: q; nõ ex piudicio sciẽtiæ suæ: sed ex merito electorũ unũquẽq; eligat: dicit ãte uisibiles creaturas: cælũ: terrã: maria: & oĩa quæ in eis sunt fuisse alias inuisibiles creaturas: i qbus & aias: quæ ob q̃sdam causas soli deo notas deiectæ sint deorsum: in uallẽ lachrymarũ: in locũ afflictionis & peregrinatiõis nostræ: in quo sanctus cõstitutus orabat: ut ad sedẽ pristinã reuertereť dicens. Heu mihi qa incolatus meus prolõgatus est. habitaui cũ habitantibus cedar: multũ peregrinata est anima mea. Et ĩ alio loco. Miser ego homo: qs me liberabit de corpore mortis huius? Et melius é reuerti & eẽ cũ christo. Et alibi. ãte q̃ humiliarer ego peccaui: & cætera his similia: quæ longũ ẽ scribere. Animaduerte qd dixeri. Alius uero q deũ iustũ coneť ostẽdere: conať ostẽdere iq̃ nõ ostẽdit. Si aũt ĩ eo scãdalũ pateris: quare latissimã Origenis disputationẽ breui sermone comphenderi: & lectori sensum eius aperuerim: atq; ex eo tibi occultus illius uideor eẽ sectator: qa nihil ab eo dictũ ptermiserim uide ne hoc iccirco feceri: ut uestrã calũniã declinarẽ: ne me diceretis quæ ab eo fortiter sunt dicta tacuisse. & illum in græco robustius dispustare. Posui ergo omnia licet breuius quæ in græco repperi: ut nihil haberent discipuli eius noui: quod latinorum auribus ingererẽt. Facilius enĩ nota q̃ repentina contemnimus. Exposita aũt interpretatione eius quid in fine capituli dixerimus: ausculta. Non enim ait apostolus. elegit nos a constitutione mundi: ut essemus sancti & immaculati: sed elegit nos ut esse mus sancti & immaculati. hoc est q dẽ sancti & imaculati ãte nõ fuimus: ut postea esse mus. Quod & de peccatoribus ad meliora cõuersis dici põt. Et stabit illa sentẽtia. nõ iustificabiť ĩ cõspectu tuo oĩs uiuẽs. i. ĩ tota uita sua: ĩ oi quo ĩ mũdo isto uersatus é tẽpore. Quod qdẽ ita intellectũ & aduersum eũ facit: q ãte q̃ mundus fieret: animas dicit eẽ electas ,pter sanctitatẽ & nullũ uitiũ peccatorũ. Nõ. n. (ut ante iã dixius) eliguntur Paulus & q ei similes sunt q erãt sancti & imaculati: sed eliguntť & pscĩunť: ut ĩ cõsequẽti uita popa arq; uirtutes sancti & imaculati fiãt. Et audet qsq̃ post huiusmõi sentẽtiã: nos Origenis hæreseos accusare? Decẽ & octo ferme ãni sunt: ex quo istos dictaui libros: eo tẽpore quo Origenis nomẽ florebat ĩ mũdo: quo periarchõ illius opus latinæ aures ignorabant. Et tamẽ ,ptessus sum fidẽ meã: & qd mihi displiceret ostendi. Ex quo etiã si ĩ cæteris aliqd hæreticũ mõstrare potuisset inimicus: nõ tã dogmatũ puerorũ: quæ hic & in aliis sæpe dãnaui: quã ,pmiscui tenerer macula erroris. Secũdũ locũ quẽ mihi ab eo reprehẽsum frater ostẽdit: quia ualde friuolus é: & aptã sui ,pfert calũniã ponã breuiter. In eo testimonio ubi Paulus loqť: sedere eũ faciẽs ad dexterã suã ĩ cælestibus: sup oẽm pricipatũ & potestatẽ & uirtutẽ & dãnationẽ: & oẽ nomẽ qđ nominať: nõ solũ ĩ hoc sæculo: sed etiã ĩ futuro post multiplicẽ expositionẽ: cũ administrorũ dei officia puenissem: & de pricipatibus ac potestatibus & uirtutibus & dominationibus diceré: etiã hoc addidi. Necesse é ut subiectos habeãt: & timẽtes se: & seruiẽtes sibi. & eos q a sua fortitudine roborenť: quæ distributiones officiorũ: nõ so-

lū ī præſentiarū:ſed etiā in futuro ſæculo erunt:ut ꝑ ſingulos ꝓfectus & honores:aſcenſiones & deſcenſiões: uel creſcat aliquid:uel decreſcat:& ſub alia atq; alia poteſtate:uirtute:principatu:& domiatione fiat. Et poſt exēplū terreni regis:totāq; palatii deſcriptionē:per quā diuerſa miniſteriorū dei officia demōſtrabā:addidi: & putamus deū dominū dominorū:regēq; regnātium:ſimplici tantū miniſterio eē cōtentum. Quo mō archāgelus nō dicitur:niſi q prior ē āgelo:ſic principatus & poteſtates & dominatões nō appellant: niſi ſubiectos aliquos habeāt ınferiores gradus. Sin aūt putat iccirco me Origenē ſeq:qa ꝓfectus & honores & aſcenſiones & deſcēſiones:incremēta & munitões in expoſitione mea poſui:ſciat multū intereſſe de angelis:& ſeraphin & cherubin dicere dæmones:& hoīes fieri:qd affirmat Origenes:& ipos inter ſe angelos diuerſa officio genera eē ſortitos:qd ecclēſiæ nō repugnat. Quo mō ıter hoīes ordo dignitatū ex laboris uarietate diuerſus eſt:Et cū epīs & pſbyter:& oīs eccleſiaſticus gradus hēat ordinē ſuū:& tamē oēs hoīes ſint: ſic & inter angelos merita eē diuerſa:& tamē in angelica oēs pſiſtere dignitate. Nec aduerte lector de angelis hoīes fieri: nec rurſū hoīes in angelos reformari. Tertius eſt reꝑhēſiōis locus:q dicēte apoſtolo ut oſtēderet in ſæculis ſuperueniētibus abūdantes diuitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto ieſu:nos triplicē expoſitōem poſuimus. In prīa qd nobis uideret: in ſecunda quid Origenes opponeret:in tertia qd Apollīaris ſimpliciter explanaret. Quorū ſi noīa nō poſui:ignoſce uerecūdiæ meæ. non debui eos carpere: quos imitabar exꝑte: & quorū in latīnā linguā ſentētias trāſferebā. Sed dixi:q diligēs lector eſt:ſtatim requiret & dicet. & rurſus in fine:alius uero hoc qd ait:ut oſtēderet in ſæculis ſupueniētibus abundātes diuitias gratiæ ſuæ:ad illā intelligētiā trāſferet: ecce īquies ſub diligentis lectoris perſona Origenis ſententias explicaſti. fateor erroꝝ. non debui diligentē dicere:ſed blaſphemum. qd ſi feciſſem:& aliquo ſciſſem uaticinio te iſtiuſmodi nenias ſectaturum:etiā calūniæ uerba uitaſſem. Grāde crimē ſi Origenē diligētē dixi eē lectoꝝ:cuius. lxx. libros interpretatus ſum:quē in cælū laudibus tuli:pro quo cōpulſus ſū ante biēnium breui libello tuis cōtra me ꝑcōiis reſpōdere. Eccleſiarū magiſtrū a me dictū eē Origenē in tuis laudibus obiicis. & putas:q; pertimeſcere debeā:ſi diligētē lectorē me illū dixiſſe ınimicus accuſes. Solemus & negociatores parciſſimos:& frugi ſeruos:& modeſtos pædagogos:& argutiſſimos fures diligētes uocare. Et in euāgelio uillicus iniquitatis prudēter quædā feciſſe dicit:& prudētiores ſunt filii huius ſæculi filiis lucis in generatōe ſua. & ſerpēs ſapiētior oībus beſtiis: quas fecit domīus ſuper terrā. Quartus reꝑhēſionis locus exordiū ſecūdi libri poſſidet:in quo Pauli teſtimoniū expoſuimus Huius rei gratia ego uīctus leſu chriſti ꝓ uobis gentibus. & qa per ſe locus ipe manifeſtus é: eā tātū partē ponā explanatiōis:quæ patet calūniæ. Vinctū Chriſti leſu Paulū eē pro gētibus pōt & de martyrio intelligi:q; Rōæ in uincula cōiectus hác epiſtolā miſerit eo tpe quo ad Philemonē & ad Colocenſes & Philippēſes in alio loco ſcriptas eē mōſtrauimus. Vel certe qa in plurimis locis lectū eſt uinculū aīæ corpus: hoc dici quo quaſi clauſa teneat in carcere:dicimus ꝓpterea Paulū corporis nexibus coerceri: nec reuerti & eē cū Chriſto:ut perfecta in gētes per eū prædicatio ipleatur:licet quidā alium ſenſum in hoc loco introducant:q; Paulus prædeſtinatus & ſanctificatus ex utero matris ſuæ ad ꝓdicatōem gētiū ante q̄ naſceret:poſtea uincula carnis accepit. Et in hoc loco triplicē ut ſupra expoſitionē poſui. In prīa quid mihi uideret:in ſecunda quid Origenes aſſereret:in tertia qd Apollinaris cōtra illius uadēs dogmata ſentiret. lege græcos cōmētarios uſq; huc:& niſi ita reppereris crimē fatebor. Quod eſt in iſto loco peccatū meū? Illud nimirū ꝓ quo ſupra reſpondi:quare non eos a qbus dicta ſunt noīarim. Superfluū erat ꝓ ſingula apoſtoli teſtīonia eorū noīa ponere:quo me opuſcula trāſlatu in ꝑfatōe ſignauerā. Et tamē uinctā dicit aīam:dōec ad Chriſtū redeat: & in reſurrectiōis gloriā corruptiuū & mortale corpus ıncorruptōe & ımortalitate cōmutet:nō abſurdæ intelligētiæ eſt. Vnde & apoſtolus Miſer ego inqt hō:quis me liberabit de corpore mortis huius? Corpus mortis appellans:qd uitiis & morbis & perturbatōibus ac morti ſubiaceat:donec cū Chriſto reſurgat in gloria: & fragile prius lutū excoquat feruore ſpiritus ſancti in teſtā ſolidiſſimā:demutās gloriā nō naturā. Quintus locus ualidiſſimus eſt:in quo exponētes illud apoſtoli teſtīonium:ex quo totū corpus & cōpactū & cōgluti natū per oēm iunctūrā ſubminiſtratiōs ſecūdū operatōem in mēſurā uniuſcuiuſq; mēbri augmētum corporis facit in ædificatōem ſui in caritate:latiſſimā Origenis expoſitionē & eoſdē ſenſus per diuerſa uerba uolueté breui ſermone cōſtrinximus:nihil exēplis & aſſertōnibus illius auferentes. Cūq; peruenīſſemus ad finē: hæc ſubiecimus. Igitur & in reſtitutōe oīum: quādo corpus totius eccleſiæ nūc diſperſū atq; laceratū uerus medicus Chriſtus leſus ſanaturus aduenerit:unuſq;ſq; ſecūdū menſurā fidei & agnitionis filii dei:quē ideo agnoſcere dicitur:quia prius nouerat:& poſtea noſſe deſiit:ſuū recipiet locū. & incipiet id eē qd fuerat. ita tamen ut nō iuxta hæreſim aliā oēs in una ætate ſint. i. omnes in angelos reformēt. ſed unūquodq; mēbrum iuxta menſurā & officiū ſuū perfectū ſit. Verbi gratia:ut angelus refuga id eē incipiat:quod creatus é. ut hō qui de paradiſo fuerat eiectus:ad culturā ite paradiſi reſtituatur. & reliqua. Miror te hominē prudētiſſimū nō intellexiſſe arté expoſitionis meæ. Quādo enī dico (ita tamē ut nō iuxta aliam hæreſim oēs in una ætate ſint poſiti. i. omnes in angelos reformētur) oſtēdo:& ea de qbus diſputo eē hæretica:& ab alia hæreſi diſcrepare. Quæ ſunt ergo duæ hæreſes? Vna quæ dicit:oēs rōnabiles creaturas in āgelos reformari. Altera q aſſerit unūquodq; in reſtitutōe mūdi id fore qd cōditū eſt. Verbi gratia. qa ex angelis dæmones ſunt: rurſū dæmones angelos fieri:& aīas hoīum ita ut ſunt cōditæ:nō in angelos:ſed ī id quod a deo ſunt cōditæ reformari:ut & iuſti & peccatores æquales fiant. Deniq; ut ſcias me nō meā explicaſſe ſnīam:ſed inter ſe hæreſes comparaſſe: quarū utrāq; in græco legerā:diſputatōnē meā hoc fine cōpleui. Iccirco (ut ſupra diximus) hæc apud nos obſcuriora ſunt: qa ἀλληγορικῶς dicūt in græco:& oēs uiæ ſi de alia in aliam linguam tranſferantur ad uerbum quibuſdā quaſi ſentibus orationis ſenſus & germina ſuffocant: niſi hic eadem in græco reppereris:quicqd dictum é meū putabo. Sextū quod & extremū mihi obiicere dicit ſi tamē nihil in

medio frater oblitus est. Cur illū locū apostoli interptans ubi ait. Qui uxorē suā diligit seipsū diligit. Nemo enī unquā suā carnē odit: cū morbo regio laborātes pthisi & cācere & distillatōibus mortē uitæ pferāt: & sua oderīt corpora: & statī qd ipe sentirē adiunxi. magis itaq; ad tropicā intelligētiā sermo referat. Quādo dico tropice: doceo uerū nō eē qd' dicitur: sed allegoriæ nubilo figuratū. Ponamus tamē illa uerba quæ in Origenis libro tertio cōtinētur. Dicamusq; illā carnē quæ uisura sit salutare dei aīa diligat: & nutriat & foueat eam disciplinis erudiēs: & cælesti saginās pane: & christi sanguine irrigās: ut refecta & nitida possīt libero cursu uiro sequi: & nulla debilitate & pōdere pgrauari. Pulchre etiā in similitudinē christi nutriētis & fouentis ecclesiam & dicētis ad Hierusalē. Quotiēs uolui cōgregare filios tuos: ut gallīa cōgregat pullos suos sub alas suas: & noluisti? Animæ quoq; fouēt corpora sua: ut corruptiuū hoc induat īcorruptōem: & alarū leuitate suspēsum in aerē facilius subleuet. Foueamus igitur uiri uxores nostras: ut animæ nostræ corpora: ut & uxores in uiros & corpora rediganť in aīas: & nequaq̄ sit sexuū ulla diuersitas. Sed quo mō apud angelos non est uir & mulier: ita & nos qui similes angelis futuri sumus: iam nūc incipiamus eē quod nobis in cælestibus repromissum est. Supra simplicē expositionē quæ nobis in testionio isto eē uidebat exp̄ssimus dicētes. Quātū ad simplicē intelligētiā ptinet & sanctā inter uirū & uxorē caritatē: præcepto hoc nūc iubemur ut nutriamus & foueamus cōiuges: ut scilicet eis uictū & uestitū: & ea q̄ sunt necessaria pbeamus. Hæc nostra snīa est. Igitur oē quod sequitur dicētes: opponi nobis potest: ostēdimus nō ex nostra: sed ex cōtradicētiū intelligi debere pso-na. Quæ cū sit breuis & absoluta respōsio: & iuxta id quod supra diximus: ēt allegoriæ umbris de eo qd' ē ad id quod nō erat deprauata: tamē accedā propius: & scīscitabor qd tibi in hac disputatione displiceat. Nempe qa dixerī aīas ut uiros fouere q̄si uxores corpora sua: ut corruptiuū hoc induat īcorruptionē: nō muto naturā corporū: sed augeo gloriā: nec nō qd' sequit alarū leuitate suspēsum in aerē facilius subleuet: qa alas assumit. i. īmortalitatē: ut leuius ad cælū uolet: nō pdit eē qd' fuerat. Sed dices mouēt me quæ sequūt. Foueamus igitur & uiri uxores & aīæ nostræ corpora: ut & uxores in uiros: & corpora rediganť in aīas: & nequaq̄ sit sexuū ulla diuersitas. sed quo mō apud angelos nō est uir neq; mulier: ita & nos q̄ similes ágelis futuri sumus iā nūc icipiāus eē ī terris: qd' nobis ī cælestibus repromissum est. Recte mouerēt nisi post priora dixissem: iam nunc icipiamus esse quod nobis ī cælestibus repromissū est. quādo dico hic eē icipiāus ī terris naturā nō tollo sexuū: sed libidinē & coitū uiri & uxoris aufero dicēte apostolo. Tēpus breue reliquū ē: ut & q̄ habēt uxores sic sint quasi nō hēant. Et dominus interrogatus in euāgelio: Cuius de septē fratribus in resurrectiōe esse deberet ait. Erratis nescientes scripturas: neq; uirtutē dei. in resurrectōe. n. neq; nubēt neq; nubentť: sed erūt sicut angeli dei in cælo. Et re uera ubi inter uirum & mulierem castitas est: nec uir incipit esse: nec fœmina: sed adhuc in corpore positi mutantur in angelos: in quibus non est uir neq; mulier. Quod & in alio loco ab eodem apostolo dicitur. Quicūq; in christo baptizati estis: christum induistis: non est iudæus neq; græcus: nō seruus neq; liber: nō ē masculus neq; fœmia. Oēs. n. unū uos estis ī Xpo iesu. Sed quoniā de cōfragosis & aspis locis enatauit oīo: & hæreseos crimē ipactū tota frōtis libertate respuius: ad alias eius accusatōis ptes: q̄bus nos mordere nititur: trāseāus. E q̄bus pria ē me hoiem maledicū oīum detractorē ī pcessores meos genuinū semp infigere. Det unū: cuius in opusculis meis nomē taxauerī: uel quē iuxta artē illius: figurata laude pstrinxerim. Sin aūt cōtra inuidos loquor: &. L. Lanuinū uel assiniū Pollionem de genere Corneliorum stili mei mucro cōuulnerat: si histriculæ & liuidæ mētis hominē a me submoueo: & ad unū stipitē cuncta iacula dirigo: qd uulnera sua partitur in multos? Qui ex ipacientia respōdēdi: ostēdit se eē q̄ petiť. Obiicit mihi mixtū periuriū sacrilegio: qd' in libro quo ad instituēdā Christi uirginē loquor: ante tribunal iudicis dormiens pollicitus sim: nunq̄ me litteris sæcularibus daturū operā: & nihilominus dānatæ eruditōis interdū memi-tim. Ni mirū iste est salustianus Calphurnius: q̄ nobis p magnū oratorē nō magnā mouerat qōnē. cui libello breui satisfecimus. Nūc qd' instat pro sacrilegio atq; piurio somnii respondēdū est. Dixi me sæculares litteras deinceps nō lecturū. de futuro spōsio: nō de pterito facta ē mēoriæ abolitio. Et quō īquies tenes: qd' tāto tpe nō relegis? Rursū si aliquid de ueteribus libris respōdero: & dixero: adeo in teneris cōsuescere multū ē: dum renuo: crimē īcurro. Et pro me testioniū, pferēs hoc ipo arguor: quo defēdor. scilicet nō lōgo sermōe texendū est: qd', pbāt cōsciētiæ singulorū. Quis uestrū nō meminit infantiæ suæ? Ego certe: ut tibi hoīum seueris-simo risum moueā: ut imiteris aliquādo Crassum: quē semel in uita dicit risisse Lucilius: memini me puerū cursitasse p cellulas seruulorū: diē feriatū duxisse lusibus. & ad horribiliū psonas pauētē de auiæ sinu tractū eē captiuū. Et quo magis stupeas: nūc cano & recaluo capite sæpe mihi uideor in sōnis comatulus: & sumpta toga ante rhetorē cōtrouersiolā declamare. Cūq; exprectus fuero: gratulor me dicēdi piculo liberatū. Crede mihi multa ad purū recordat infantia. Si litteras didicisses: oleret testa ingenioli tui: quo semel fuisset ibuta. lanarū cōchilia nullæ aquæ diluūt. Etiā asini & bruta aīalia q̄uis ī lōgo itinere nouerūt secūdo diuerticula. Mirāris si ego litteras latias nō sum oblitus: cū tu græcas sine magistro didiceris? Septē modos cōclusionum dialectica me elemēta docuerūt: qd significet αξιωμα: quod nos ,pnunciatum possumus dicere: quō absq; uerbo & noīe nulla sentētia fit. Soritarū gradus: pseudomeni argutias: sophismatū fraudes: iurare possū me postq̄ egressus de schola sū: hæc nūq̄ oīo legisse. Bibēdū mihi erat igiť de lethæo gurgite iuxta fabulas poetæ: ne arguar scire: qd' didici. Et tu qui me paruā criminaris scientiā: & uideris tibi litteratus atq; rabi: respōde cur scribere aliqua ausus sis: & uirū disertissimū Gregoriū pari eloquii splēdore trāsferre. Vnde tibi tāta uerborū copia: snia: lumē: trāslationum uarietas: homini q̄ oratoriā uix primis labris in adolescētia degustasti. Aut ego fallor: aut tu Ciceronē occulte lectitas. Et ideo tā disertus es: mihiq; lectionis eius crimē intēdis: ut solus iter ecclesiasticos tractatores eloquētiæ flumīe glorieris, licet magis philosophos sequi uidearis: spinas Cleantis: & cōtorta Chrysippi nō ex arte quā nescis: sed de ingenii magnitudine. Et quoniā Stoici logi-

cam ſibi uendicant:& tu cuius ſcientiæ deliraméta cõténis:in hac parte epicureus es.Nec quæris quõ: ſed qd 92
loquaris. Quid.n.ad te ptinet:ſi alius nõ intelligat:qd uelis dicere:qa nõ ad oẽs ſed tuos loqueris?Deniq; & ego ſcripta tua relegens:q̃q̃ interdũ nõ intelligá qd loq̃ris:& Heraclytũ me legere putẽ:tamen nõ doleo:nec me pœnitet tarditatis.Id.n.in legẽdo patior:qd'tu pateris in ſcribẽdo.hoc diceres:ſi qppiã uigilans ꝓmiſiſſẽ. Núc aũt nouũ ipudẽtiæ genus obiicit mihi ſõnum meũ. Vtiná celebritas loci & ſanctorũ de toto orbe cõuẽ tus ſineret me diuinas ſcripturas legere.In tãtũ ſparia nõ hẽo externa meditãdi.Sed tamẽ qui ſomnũ crimi- propheta docet
tur:audiat,pphetarũ uoces ſomniis nõ eẽ credẽdũ.qa nec adulteriũ ſomni ducit me ad tartarum:nec corona Somnia mentes
martyrii in cælũ leuat.Quotiẽs uidi me eẽ mortuũ:& in ſepulchro poſitũ?quotiẽs uolare ſuper terras:& mõ tes ac maria natatu aeris tráſſretare?Cogat ergo me nõ uiuere:uel pennas hére p latera:qa uagis imaginibus més ſæpe deluſa eſt.Quãti in ſõnis diuites:apertis oculis repẽte médici ſunt?Sitiẽtes flumía bibũt:& exper- recti ſiccis faucibus æſtuant.Tu aũt a me æſtuans ſomni exigis ſpõſionẽ.Ego te uerius ſtrictiuſq; cõueniam. Feciſti oía quæ in baptiſmate ꝓmiſiſti?Quicqd mõachi uocabulũ flagitat:noſtrũ uterq; cõpellit? Caue q̃ſo: ne per trabẽ tuá feſtucã meã uideas. Inuitus loquor:& retractãté linguã dolor in uerba cõpellit. Nõ tibi ſuf ficiunt:quæ de uigilãte cõfingis:niſi & ſomnia crimineris. Tãtã hẽs curioſitaté meorũ actuũ:ut quid dormi- ens fecerim:dixerim ue me diſcutias.Præternitto quæ contra me loquens propoſitum tuũ deturbaſti: quæ in depompationem oĩum chriſtianorum: & uerbis & ope feceris. Hoc unũ denũcio:& repetẽs iterumq; ite rũq; monebo. Cornutam beſtiã petis:& niſi cauerẽ illud apoſtoli:maledici regnũ dei nõ poſſidebũt:& mor- dentes inuicẽ cõſumpti eſtis abinuicẽ:tã núc ſentires:de paruula ſubdolaq; cõcordia magná tibi in múdo or tã eẽ diſcordiã.Quid tibi ꝑdeſt:apud notos pariter & ignotos in nos maledicta cõgerere? An qa Origeniſtæ nõ ſumus:& in cælo nos peccaſſe neſcimus:in terris arguimur peccatores?Et ideo in cõcordiá rediuimus:ut mihi loqui cõtra hæreticos nõ liceret. Vbi illos deſcripſero:tute appetitũ putes.Quãdiu nõ renuebá laudatione tuã:ſequebaris ut magiſtrũ:fratrẽ & collegã uocabas:& catholicũ in oĩbus latebaris.Poſtq̃ uero agno ui laudes tuas:& me indignũ tanti uiri p̃conio iudicaui:ilico uertis ſtilũ:& oía laudata prius uituperas de eo- dẽ ore & dulce ꝓferens & amarũ.Sentis nec qd taceã?Quot æſtuãti pectori uerba nõ cõmodẽ?Et cũ pſalmi- ſta loquar:Pone domine cuſtodiã ori meo:& hoſtiũ circũſtãtiæ labiis meis. Nõ declies cor meũ i uerba mali tiæ.Et alibi.Cũ cõſiſteret aduerſũ me peccator:obmutui.& humiliatus ſum & ſilui a bonis.Et rurſus:Factus ſum quaſi hõ nõ audiẽs:nec habẽs in ore ſuo redargutiones:ſed pro me ultor tibi dominus re ꝑdebit:q di- cit per ꝓphetã.Da mihi uindictã:& ego retribuã dicit domius.Et in alio loco.Sedẽs aduerſus fratrẽ loqueba ris:& aduerſus filium matris tuæ põebas ſcãdalũ.Hæc feciſti & tacui.exiſtimaſti inique:q; ero tui ſimilis. ar- guá te:& ſtatuá cõtra faciẽ tuã:ut in te uideas cõdénata:quæ falſo in alio crimiaris.Audio ꝑterea obiici mihi a Chryſogono ſectatore eius:cur in baptiſmate dixerĩ:uniuerſa peccata dimitti: & mortuo bimarito nouũ uirũ in chriſto reſurgere:atq; iſtiuſmodi ſacerdotes in eccleſiis eẽ nõnullos.Cui breui ſermõe reſpõdebo. ha bẽt libellũ;quẽ in crimen uocãt:ille reſpõdeat.hunc ſua diſputatiõe ſubuertat & ſcripta ſcriptis arguat.Qui auſteritate frõtis:& cõtractis rugatiſq; naribus cõcaua uerba trutiaẽ : & ſãctitaté apud uulgus ignobile inmu lato rigore mẽtitur.Audiat nos iterũ,pclamantes:ueteré Adá in lauacro totũ mori:& nouũ cũ chriſto in ba- ptiſmate ſuſcitari.perire coitũ.i.terrenũ & naſci ſuper cæleſtẽ.Hæc dicimus:nõ quo ipſo ꝓpitio chriſto hac quæſtione teneamur:ſed interrogati a fratribus:quid nobis uideret:reſpõdimus:nulli ꝑiudicantes ſequi qd' uelit:nec alterius decretũ noſtra ſentẽtia ſubuertẽtes.Neq;.n.ambimus ad ſacerdotiũ:q latemus in celluliſ: nec hũilitate dãnata:epiſcopatũ auro redimere feſtinamus:nec electũ põtificé a deo:rebelli cupimus mente iugulare:nec fauẽdo hæreticis:hæreticos nos docemus.pecunias nec hémus:nec hére uoluimus:habẽtes ui ctũ & ueſtitũ his cõtẽti ſumus.Illud de aſcẽſore mõtis dominici iugiter decãtantes:qui pecuniã ſuã nõ dedit ad uſurã:& munera ſuper inocẽté nõ accepit.Qui facit hoc:nõ mouebitur in æternum.Ergo qui non facit: iam corruit in æternum.

Argumẽtũ in ſecundũ librũ contra Ruffinũ.

Oc libello Hieronymus Ruffini apologiã ad Anaſtaſiũ Romanũ ep̃m ſcriptã:& librũ Origenis defẽ
h ſionis ab eo editũ uel tráſlatũ:arguit dicẽs:nõ ſniarũ tantũ:ſed ét quæ uerborum uitiis ſcatere ſcripſit arguit falſitatis pro epiſtola pœnitẽtiæ:ſub eius nomíe ſcripta: & calũniã ſigillatõis.lxx.interp̃tũ cõ- ſutat:oſtẽdens ex inſertis p̃fatiunculis eorũ ſtudio nuſquã detraxiſſe.

Sancti Hieronymi præſbyteri doctoris illuſtriſſimi defenſionis ſuæ cõtra Ruffinum:ad Pãmachium liber ſecundus incipit.

Epiſtola.XL.

Vcuſq; de criminibus ímo,p criminibus meis:quæ in me quõda ſubdolus laudator ingeſſit:& diſci-
h puli eius cõſtantius arguũt:nõ ut debui:ſed ut potui:moderato labore reſpõdi.Propoſitũ quippe mi- hi eſt:nõ tã alios acculare:q̃ me defendere. Veniam ad apologiã eius:qua ſancto Anaſtaſio Romanæ urbis epiſcopo ſatiſſacere nititur.Et in defenſionẽ ſui:mihi rurſum calũniam inſtruit:tãtũq; me diligit:ut ra- ptus turbine:& in profunda demerſus:meũ potiſſimũ iuadat pedẽ:ut mecum aut liberet' aut pereat.Dicit ſe primũ reſpõdere rumoribus:qbus illius Rõæ carpat' fides hois,pbatiſſimi tã in fide q̃ in caritate dei. Et niſi poſt.xxx.ános parẽtibus redditus:nollet eos deſerere quos tã tarde uiderat:ne inhũanus putaret' aut durus: & tã lõgi itineris labore fragilior ad iterãdos labóres eẽt infirmus:ip̃m uenire uoluiſſe.Quod qa nõ fecerit: cõtra latratores ſuos miſiſſe baculũ litterarũ;quẽ ille teneret in dextera:& ſæuiẽtes cõtra ſe abigeret canes.Si ,pbatus eſt cũctis:& maxíe ipi cui ſcribit ep̃o in fide & caritate dei,pbatiſſimo;quõ Rõæ mordet' & carpitur: & appetitæ æſtiatõis eius fama crebreſcit?Deíde cuius é húilitatis,pbatũ ſe dicere in fide & caritate dei:cum apoſtoli petãt:Domine auge nobis fidẽ?& audiãt:Si habueritis fidẽ:ut granũ ſinapis.& ad ipſũ dicat' Petrũ: Modicæ fidei q̃re dubitaſti?Quid loq̃r de caritate:q̃ fide & ſpe maior eſt:& quá Paulus optat potius q̃ ꝑfu-

mit? ſine qua & martyrio ſanguis effuſus: corpuſq; flāmis traditū coronā nō hēt p̄mioꝝ. Harū utrāq; iſte ſic ſibi uēdicat: ut tamē cōtra ſe habeat latratores: q; niſi iflicti pōtificis baculo repellātur: latrare nō ceſſent. Illud uero ridiculū: qđ poſt. xxx. ānos ad parētes ſe reuerſū ēe iactat: hō qui nec patrē hēt nec matrē. & quos uiuētes iuuenis dereliquit: mortuos ſenex deſiderat, niſi forte parētes militari uulgariq; ſermōe cognatos & affines noīat, quos qa nō uult deſerere: ne ihūanus putarēt aut durus: iccirco patria derelicta Aquilegiæ habitat. Periclitat Romæ illa p̄batiſſima fides eius: & hic ſupius & laſſulus poſt. xxx. ānos p̄ molliſſimū flaminiæ iter uenire non pōt. Sicq; p̄tendit lōgi itīeris laſſitudinē: quaſi. xxx. ānis ſemper cucurrerit: aut biennio Aglegiæ ſedēs p̄teriri itineris labore cōfectus ſit. Carpamus reliqua: & ipa epiſtolæ eius uerba pādamus. Quāuis igit fides noſtra: pſecutōis hæreticorū tēpore cū in ſancta alexādrina eccleſia degeremus: in carceribus & exiliis quæ p̄ fide inferebātur, p̄bata ſit: miror, q; nō adiecerit uinctus Ieſu chriſti: & liberatus ſum de ore leonis. & Alexādriæ ad beſtias pugnaui: & curſū cōſumaui: fidē ſeruaui: ſupereſt mihi corōa iuſtitiæ. Quæ malū exilia: quos iſte carceres noīat? Pudet me apertiſſimi mēdacii: q̄ſi carceres & exilia abſq; iudicū ſentētiis irrogētur. Volo tamē ipſos ſcire carceres: & quaꝝ, puinciaꝝ ſe dicat exilia ſuſtiuiſſe. & utiq; hēt copiā de multis carceribus & infinitis exiliis unū aliquod noīandi, prodat nobis cōfeſſionis ſuæ acta: quæ hucuſq; neſciuimus: ut iter alios Alexādriæ martyres huius quoq; geſta recitēus: & contra latratores ſuos poſſit dicere: de cætero nemo mihi moleſtus ſit. Ego. n. ſtigmata domini noſtri Ieſu chriſti i corpe meo porto. Tamē & ſi qs eſt q uel tētare fidē noſtrā cupit uel audire uel diſcere: ſciat q; de trinitate ita credimus: & reliqua. Supra contra canes tuos baculū epiſcopo porrigis: quo pro te munitus incedat. Nūc quaſi ābigēs dicis: Si quis eſt q tētare fidem noſtrā cupit: denuo dubitas: cū multorū latratus ad te uſq; ꝓueniūt. Nō diſcutio parūp elocutiones tuas: q̄s & tu cōtēnis & deſpicis: tātū ſenſibus reſpōdebo. Alius a te qrit: & pro alio ſatiſfacis cōtra Arrii dogmata: iā Alexādriæ i carceribus & exiliis dimicaueras nō uoce ſed ſanguīe. Nūc ſup Origenis hæreſi tibi calūnia cōmouetur. Nolo cures quæ ſana ſūt: uulnera medicare. Trinitaté dicis unius ēe deitatis. Hoc toto credente iā mūdo: puto q; & dæmones cōfiteat filiū dei natū de maria uirgīe: & carnē atq; aīam ſuſcepiſſe. Si arctius q; dē rogauero: cōtētioſū uocabis. Si dicis filiū dei hūanæ naturæ carnē atq; aīam ſuſcepiſſe: oro te: ut ab q; ſto macho reſpōdeas: aīa iſta quā ſuſcepit Ieſus: erat ne āte q̄ naſceret ex Maria? An in origine uirginali: q̄ de ſpū ſcō naſcebat: cū corpe ſimul creata ē? Vel iā in utero corpe figurato ſtati facta & miſſa eſt de cælo? Ē tribus unū qđ ſentias ſcire deſidero. Si nō fuit āte q̄ naſceret ex Maria: necdū ergo aīa Ieſu: & agebat aliquid: ac propter merita uirtutū poſtea fcā ē aīa eius. Si cœpit ex traduce: hūanarū igit aīarum: quas æternas fatēt: & brutorū aīantium: q̄ cū corpore diſſoluūt: una cōditio ē. Sin aūt figurato corpe: ſtati creat & mittit: fatere ſimpliciter: & nos ſcrupulo libera. Nihil hoꝝ loqueris: ſed occupatus in aliis: ſimplicitate abuteris: & p̄ſtigiis pōpaq; uerborū hærere nō ſinis qōni. Quid inquies? nōne qō erat de reſurrectiōe carnis: & pœnis diaboli? Fatere ergo breuiter: pureq; reſpōde. Nō quæro qđ ſcribis eādē carnē reſurgere: in q̄ uiuimus: nullo mēbro āputato: nec aliqua p̄te corporis defecta. Hæc. n. tua uerba ſunt. Sed quæro qđ Origenes negat: ut& in eodē ſexu: quo mortua ſunt corpora ſuſcitēt: Et Maria Maria: loānes reſurgat loānes: an cōmixto ſexu atq; turbato: nec uir nec fœia ſit: ſed utrūq; uel neutrū. Et an ipa corpora icorrupta & imortalia: & ut argute p̄mones: iuxta apoſtolū ſpiritalia p̄maneāt in æternū: & nō ſolū corpora: ſed carnes & ſanguis iſuſus uenis & oſſibus irrigatus: quæ Thomas tetigit. An certe paulatī reſoluant in nihilū: & ad quattuor ūde cōpacta ſūt elemēta retrahāt. Hoc aūt dicere debueras: aut negare: & nō ea loq q̄ ſubdole Origenes fatet: ut q̄ſi fatuus & puer ipubes nullo mēbro nec aliq̄ corporis p̄te defecta. ſ. hoc timuimus: ne ſine naſo & auribus ſurgeremus. & āputatis ſectiſq; gēitalibus eunuchoꝝ in cælesti Hieruſalē ciuitas cōderet. Porro de diabolo ſic ſniam tēpat. Dicimus quoq; & iudiciū futurū: in quo iudicio unuſquiſq; recipiat p̄prii corpis: put geſſit: ſiue bōa ſiue mala. Quod ſi hoies recepturi ſūt p̄ opibus ſuis: quāto magis & diabolus: q; oībus extitit cā peccati? De quo illud ſcimus: qđ ſcriptū ē i euāgelio: qa & ipe diabolus: & oēs āgeli eius: cū his q; opa eius faciūt. i. q; crimināt fratribus: cū ipo pariter æterni ignis hæreditate potiēt. Si qs ergo negat diabolū æternis ignibus mācipari: ptem cum ipo æterni ignis accipiat: ut ſciat quid negauit. Repetamus ſingula. Dicimus inquit futurum iudicium: i quo iudicio ſuper uerborū uitiis tacere decreuerā. ſed quia diſcipuli eius miranť eloquētiā p̄ceptoris pauca perſtrigā. dixerat iudiciū futurū: ſed homo cautus timuit ſolum dicere in quo & poſuit: in quo iudicio: ne ſi nō ſecūdo repetiſſet iudicium: nos obliti ſuperiorū p̄ iudicio aſinū putaremus. Illud quoq; qđ poſtea inſert: q criminantur fratres cū ipo pariter æterni ignis hæreditate potiētur: eiuſdē eſt uenuſtatis. Quis. n. unq̄ audiuit potiri ignibus & frui ſupplitiis? Sed hō græcus uidet mihi ſe ipſum iterp̄tari uoluiſſe. & pro eo qđ apud eos dicitur & apud nos uno uerbo dici pōt hæreditabūt: cōpoſitius & ornatius dixiſſe hæreditate potiētur. Iſtiuſmodi nugis: & acyrologiis oīs eius ſcatet oratio. Sed reuertamur ad ſenſum. Grādi diabolus lancea pcutit q; oībus extitit cā peccādi. ſi p̄ opibus ſuis quaſi hō redditurus eſt ratōnē. & cū āgelis ſuis æterni ignis hæreditate potietur. Hoc enī deerat: ut hominibus tormēto ſubditis: ille non potiret ignibus æternis: quos tanto tempore deſideraſſet. & uideris mihi calūniā in hoc loco facere diabolo: & criminatorem omnium falſis criminibus accuſare. Dicis. n. qui oībus extitit cauſa peccati. Et dum in illū refers crimia: homines culpa liberas: tolliſq; arbitrii poteſtatē: ſaluatore dicēte: q; de corde noſtro exeūt cogitatōes malæ: homicidia: adulteria: fornicatōes: furta: falſa teſtionia: blaſphēiæ. Et rurſū de Iuda i euāgelio legius. poſt bucellā intrauit in eum ſathanas: q ante bucellā ſponte peccauerat. Et nec hūilitate: nec clæmentia ſaluatoris flexus eſt ad pœnitentiam. Vnde apoſtolus. Quos tradidi inquit ſathanæ: ut diſcant nō blaſphemare. Et in alio loco. Tradidi huiuſmodi ſathanæ in iteritū carnis: ut ſpiritus ſaluus fiat. Tradidit eos ſathanæ: q̄ſi tortori ad puniendum: qui ante q̄ traderentur uoluntate p̄pria blaſphemabāt. Et Dauid. ab occultis iquit meis mūda me domie: & ab alienis parce ſeruo tuo. Breuiter & ſuæ uolūtatis errorē & uitiorum icentiua ſignificans. In-

ecclesiastice quoq; legimus. Si spūs potestatē habētis ascēderit sup cor tuū: locū tuū ne dimiseris. Ex quo liq- do apparet: si dederimus ascēdenti locū: nos peccasse qui dederimus: & ascēdentē muros hostē nō p̄cipitē de- turbauerimus. Quod autē imp̄caris fribus: hoc est criminatoribus tuis: æternos ignes cū diabolo: nō tā fra- tres mihi uideris p̄mere: q̄ diabolū subleuare: cū eisdē: quibus hoies christiani ignibus puniēdus sit. Ignes au- tem æternos: quos ītelligere solet Origenes: puto q̄ te nō fugiāt: cōsciētiā uidelicet peccatoꝝ & pœnitudinē: interna cordis urentē. De qua & Esaias loquit. Vermis eoꝝ nō morietur: & ignis eoꝝ nō extinguet. Et ad Ba- bylonē scriptū est. habes carbones ignis: sedebis sup eos. Hi erūt tibi in adiutorio. Et in psalmo pœnitens au- diat. qd det tibi: aut qd apponat tibi ad linguā dolosam. Sagittæ potētis acutæ cū carbonibus desolatoriis: ut linguā dolosam: sagittæ p̄ceptoꝝ dei. de quibus ī alio loco. ppheta dicit. uersatus sum in miseria: dū cōfingit spina: uulnerēt atq; cōfodiant: & peccatoꝝ in ea solitudinem faciāt. Illud quoq; testimoniū in quo dominus loqt. Ignē ueni mittere sup terrā: & quē uolo semp ut ardeat: sic īterp̄tat. Oēs cupio agere pœnitētiā: & exco quere spiritu scō uitia atq; peccata. Ipse. n. sum de quo scribit: deus ignis cōsumēs. Nō ergo grāde est de diabo lo dicere: q̄ & hoibus p̄paratū est. Magis debueras (ut suspitionē salutis diabolicæ declinares) dicere p̄ditio fa- ctus es: & nō eris in æternū. Et ex psona domini loquētis ad Iob de diabolo. Ecce spes eius frustrabit eū: & ui dētibus cūctis p̄cipitabit. Nō q̄si crudelis suscitabo eū. Quis. n. resistere pōt uultui meo? Quis autē dedit mi hi: ut reddā ei? Oīa quæ sub cælo sunt: mea sunt. Nō parcā ei: & uerbis petētibus: & ad dē. andum cōpositis. Veꝝ hæc possunt q̄si simplicis hois excusari. Et cū eruditos nō subterfugiat: apud idoctos p̄ferre inocentiæ similitudinē: qd' sequit de aiaꝝ statu excusari oīno nō potest. Dicit. n. audio & de aīa q̄stiones esse cōmotas. de qua re utrū recipi debeat querimonia aut abiici: uos ꝓbate. Si autē & de me qd sentiam quærit: fateor me de hac quæstione apud q̄plurimos tractatoꝝ diuersa legisse. legi quosdā dicētes: q̄ pariter cū corpe p humā- ni corporis tradūcē etiā aiæ diffundant. & hæc q̄bus poterāt assertiōibus cōfirmabāt. quod puto īter latinos Tertullianū sensisse: uel Lactantiū: fortassis & nōnullos alios. Alii asserunt: q̄ formatis in utero corporibus: deus quotidie faciat aīas: & infundat. Alii factas iam olim. i. tūc cū oīa creauit deus ex nihilo: nūc eas iudicio suo nasci dispēset in corpore. Hoc sentit & Origenes: & nonnulli alii græcoꝝ. Ego uero cū hæc singula legē- rim: deo teste dico qa usq; ad præsens certi & definiti aliqd de hac quæstione nō teneo. sed deo reliquo scire qd sit in uero: & si cui ipse reuelare dignabit. Ego tamē hæc singula & legisse me nō nego: & adhuc ignorare cōfiteor p̄ter hoc qd' manifeste tradit ecclesia deū esse & aīaꝝ & corpoꝝ cōditorē. Ante q̄ de sensibus disputem: Theophrasti uerba mirabor. Audio inqt de aīa quæstiōes cōmotas esse: de qua re utrū recipi debeat q̄ri monia aut abiici: uos ꝓbate. Si q̄stiones de aīæ statu in urbe cōmotæ sunt: quæ est ista q̄rimonia uel querela? Quæ utrū recipi debeat: episcopoꝝ iudicio derelinqt. nisi forte q̄stionē & querimoniā id ipsum significare putat. Er in Capri' cōmētariis huiuscemodi figurā reppit. Deīde ponit: legi quosdā dicētes: q̄ pariter cum cor pore p humani seminis tradūcē etiā aīæ diffundant: & hoc q̄bus poterāt assertiōibus cōfirmabāt. Rogo quæ est ista licētia figuraꝝ? q̄ modoꝝ & tēpoꝝ pturbatio? Legi dicētes: q̄bus poterāt assertiōibus cōfirmabāt: & in cōsequētibus alii asserūt: q̄ formatis in utero corporibus: deus quotidie faciat nouas aīas: & infundat. Alii factas iā olim. i. tūc cū oīa deus creauit ex nihilo. nūc eas iudicio suo nasci dispēset in corpore. Tā putide & cō fuse loqt: ut plus ego in reprehendēdo laborē: q̄ ille in scribendo. Ad extremū posuit: ego uero cū hæc singula legerim: & adhuc pendēte īnia q̄si nouū aliqd ꝓtulisset: adiecit: ego tamē hæc singula & legisse me nō nego: & adhuc ignorare cōfiteor. O infelices aīæ quæ tātis uitioꝝ lāceis uulnerant. nō eas puto iuxta Origenis er- rorē tantū laborasse: cū de cælo in terris ruerēt: & crassis corporibus uestirent: ut nūc & uerbis & sententiis hīc īde collisas: ut p̄termittā q̄ de humani seminis traduce diffundi aīa dicit. Scio īter chri stianos uerboꝝ nō solere uitia reprehēdi. sed ex paucis ostēdere uolui cuius temeritatis sit: docere qd' nescias: scribere qd' ignores. ut simile prudētiā & in sensibus regramus. Mittit epistolā. i. robustissimū baculū: quo ro manæ urbis amet episcopus. & in ipsa quæstiōe pro q̄ canes latrāt: dicit se nescire: qd' quærit si ignorat: pro quo sibi calūnia cōmouet: qd necesse est apologiā mittere: quæ nō habet defensionē sui: sed ignorātiæ cōfes- sionē? Hoc est suspitiōes hoium nō sopire: sed ferere. Tres sup aīaꝝ statu ponit sīas: & in fine cōcludēs singu la inqt me legisse nō nego: & adhuc ignorare cōfiteor. Arcesilā aut Carneadē putes: q̄ oīa īcerte pronunciant: licet & illos supet cautiōe. Illi. n. oīum philosophoꝝ iudiā nō ferētes: q̄ uitā e uita tolleret: ueresimilia repperūt: ut ignorātiā regat. pbabili assertiōe tēperaret. iste se dicit īcertū: & e tribus oīno nescire qd uerū sit. Si hoc erat respōsurus: q̄ eū rō īpulit: ut tātū pōtificē iscirētiæ suæ testē faceret? Nimirū hæc illa est lassitudo: q̄. xxx. annoꝝ itinere cōfectus Romā uenire nō potuit. Quāta & alia nescimus: & tamē īperitiæ nr̄æ testes nō q̄ri mus? De p̄re: filio: & spu scō: de natiuitate domini Saluatoris: sup q̄ Esaias clamitat. generationē eius qs enar rabit? Audacter loqt: & mysteriū oībus retro sæculis ignoratū icirētiæ suæ uēdicat. Et hoc solū ignorat: qd' ignoratū cūctis scādalū facit. Scit quo mō deū uirgo generarit: & nescit quo mō ipse sit natus. Aīaꝝ & corpo rū cōditorē fatet dominū. Siue aīæ ante corpora fuerint: siue cū corpoꝝ nascant exordiis: siue iā formatis in utero: figuratisq; corporibus īmittant. In oībus nouimus auctorē dominū. Nec de hoc nūc quæstio est: utrū deus: an alius eas fecerit. Sed e tribus q̄s posuit: q̄ sit illaꝝ sīa uera nescisse se dicit. Vide ne statim tibi obiicia tur: iccirco te triū ignorantiā cōfiteri: ne unū dānare cogaris. & Tertulliano & Lactātio ideo parcere: ne Ori genē cū illis iugules. Quantū memoria suggerit: nisi tamē fallor nescio me legisse Lactantiū ex traduce factā aīam dicere. Cæteꝝ q̄ legisse te scribis: dic in quo libro legeris: ne ut me dormiētē: sic illū mortuum calūnia- tus esse uidearis. Sed in hoc contabundus incedis & cautus. Dicis. n. puto inter latinos Tertullianum sensisse uel Lactantium. Fortasse & alios nōnullos. Nō solū de aīaꝝ statu dubitas: sed de auctoꝝ sententiis putas. Et tamen aliqd interest. de aīabus autē apte nescis: & insciētiā cōfiteris. De auctoribus sic nosse te dicis: ut putes

potius q̄ p̄ſumas.In ſolo Origene nō ambigis.Dicis qppe hoc ſentit Origenes.Interrogabā te:bene ſentit: an male?Neſcio inqs.Quid me igit̄ miſſis tabellariis & creberrimis nuntiis docere conaris:ut ſciā qd neſciā? Et ne forte nō credam īperitiæ tuæ & arbitrer te callide reticere qd̄ noſti:iuras deo teſte:q̄ uſq̄ ad præſens certi & definiti:aliqd de hac q̄ſtione nō teneas:& deo relinqs ſcire qd ſit in uero : & ſi cui ipſe reuelare dignabitur. Per tāta ſæcula tibi uidet̄ nullus fuiſſe:cui de hac q̄ſtione dominus reuelarit?Nō patriarcha:nō ꝓpheta: non apoſtolus:nō martyr?Ne tibi qdē q̄do in carceribus & exiliis morabaris:huiuſcemodi ſacramēta patuerunt. Dominus in euāgelio.Pater inqt reuelaui nomē tuū hoībus.Qui patrē reuelauit:de aīarum ſtatu docuit. Et miraris ſi cōtra te fratrū ſcādala concitent̄:cū id neſcire te iures:qd̄ X̄pi eccleſia ſe noſſe fateat̄?Expoſita fide ſua:īmo inſciētiæ cōfeſſione trāſit ad aliud:& excuſare ſe nitit̄:cur libros piarchon in latinū uerterit.Et hoc ſcribit ad uerbū ſane:qa audio etiā inde eſſe diſputatū q̄ quædā Origenis rogatus a frībus de græco in latinū trāſtuli:puto q̄ oēs itelligāt:hoc pro ſolo liuore culpari.Si.n.aliqd eſt qd̄ diſpliceat in auctore:q̄re id ad īterpretē detorquet̄?Sicut in græcis habet̄:rogatus ſum:ut latinis oſtenderē.Græcis ſenſibus uerba dedi latina tantūmodo.Siue ergo in illis ſenſibus laus ineſt aliq̄:nō eſt mea.ſiue culpa ſimiliter nō eſt mea.Audio inquit etiā īde eſſe diſputatū:q̄prudēter accuſationē ſuā diſputationē uocat:q̄ quædā Origenis rogatus a fratribus: de græco in latinū trāſtuli.Quæ ſunt illa quædā:Nomē nō habent?Taces?Libelli accuſatoꝝ loquunt̄:puto ait:q̄ oēs itelligāt hoc pro ſolo liuore culpari.pro quo liuore?Num īuidēt eloquētiæ tuæ?Aut feciſti:qd̄ nullus hoīum unq̄ facere potuit?Ecce & ego Origenis multa trāſtuli.Et præter te nemo nec īuidet:nec calūniatur.Si enim inquit aliqd eſt qd̄ diſpliceat in auctore:q̄re id ad īterpretē detorquet̄?Sicut in græcis habet̄:rogatus ſum:ut latinis oſtēderē:græcis ſenſibus uerba dedi latina tātūmodo.Siue ergo in illis ſenſibus laus ieſt aliq̄:nō eſt mea.ſiue culpa ſimiliter nō eſt mea.Et miraris ſi de te hoīes male ſentiāt:cum de te aptis blaſphemiis dicas?Si eſt aliqd qd̄ diſpliceat in auctore:oībus quæ in illis libris dicta ſunt:diſplicēt.Et tu ſolus dubitas:& quereris cur ad īterp̄tem detorqueat̄:qd̄ in trāſlationis tuæ p̄fatiōe laudaſti.Rogatus ut quo modo habebat̄ in græco:in latinū uerteres.Vtinā feciſſes qd̄ rogatū te eſſe ſimulas:nulli nūc inuidiæ ſubiaceres. ſi tu trāſlatiōis ſeruaſſes fidē:mihi neceſſitas nō fuiſſet:īterp̄tationē falſam uera interp̄tatione ſubuertere. Nouit cōſciētia tua quæ addideris:quæ ſubtraxeris:quæ in utrāq̄ partē:ut tibi uiſum fuerit īmutaris. Et poſt hæc audes dicere:q̄ & bona & mala:nō tibi:ſed auctori debeāt īputari?Et oppreſſus inuidia:adhuc uerba moderaris?Et q̄ſi ſuper ariſtas pendēti incedēs gradu loqris?Siue in illis ſenſibus laus eſt:ſiue culpa:defendere nō audes.& tamē dānare nō uis.Elige e duobus qd̄ uis:optio tibi daf:ſi bona eſt īterp̄tatio tua:lauda.Si mala condemna:uerum excuſat ſe:& ſubnectit aliā ſtrophā.Dicit enim quī īmo etiā aliud adieci ſicut in præfatiūcula mea deſignaui:ut inq̄tū poſſem aliquāta decidere:illa tamē quæ mihi ad ſuſpitionem ueniebāt: q̄ nō ab ipſo Origene ita dicta:ſed ab aliis uiderent̄ eſſe īſerta propter hoc:q̄ de eiſdē rebus in aliis auctoris eiuſdē locis catholice dictū legerā.Mira eloquētia:& attico flore uariata.quin īmo etiā & quæ mihi ad ſuſpitionem ueniebant:auſum illū eſſe hæc Romā uerboꝝ portēta trāſmittere.Cōpeditā putas linguā eius & inextricabilibus nodis ligatā uix in humanū ſonū erūpere.Sed ad cauſam redeā.Quis tibi dedit hanc licentiā: ut multa de interp̄tatiōe decideres?Rogatus eras:ut græca in latinū uerteres:nō ut emēdares:ut alterius dicta ꝓferres:non ut tua cōderes.nō feciſſe te:qd̄ rogatus es:recidēdo plurima cōfiteris.Atq̄ utinā p̄cidiſſes mala:& non in rationē maloꝝ tua multa poſuiſſes.E q̄bus unū proferā:ut ex hoc cognoſcant̄ & cætera . In primo libro piarchon:ubi Origenes lingua ſacrilega blaſphemauit:q̄ filius patrē nō uideat:tu etiā cauſas reddis: q̄ſi ex p̄ſona eius qui ſcripſit:& Didymū interp̄taris. In quo ille caſſo labore conat̄ alienū errorē defendere,q̄ Origenes bene dixerit quidē.Sed nos ſimplices hoīes & cicures nec illius ſapiētiā: nec tuā:qui īterp̄tatus es:ītelligere poſſumus.Præfatio tua quā nominas:& in qua me miris ornas laudibus: te reū peſſimæ trāſlatiōis facit.Dicis.n.q̄ de græco multa decideris:licet taceas qd̄ addideris. Quæ decidiſti mala erāt an bona?Neq̄ enim bona ſed mala.Quæ reſeruaſti bona an mala?Vtiq̄ bona.Neq̄.n. mala tranſferre poteras.Ergo mala amputaſti:& reliqſti bona.nulli dubiū eſt.Probat̄ autē:q̄ trāſlata ſunt pene oīa mala.Quicqd igit̄ malū in trāſlatione mōſtrauero:tibi īputabit̄:q illud ꝓ bono trāſtuliſti.Aliud eſt : ſi iniquus cenſor eiuſdē criminis reus:alios de ſenatu pellis:alios in curia retines.Sed dicis:oīa mutare nō poterā.ſed ea tantum: quæ addita ab hæreticis æſtimabam.Ergo quæ reliquiſti eius ſunt:quem īterp̄tabaris. Si eius ſunt: quem interpretatus es:reſponde utrum bona an mala ſint.Mala tranſferre non poteras.Semel enim quæ ab hæreticis addita fuerāt:amputaſti.niſi forte hæreticorum amputare debueris: & Origenis errores in latinū integros uertere . Dic ergo:quare Origenis mala in latinum uerteris:ut auctorē mali ꝓderes:an ut laudares? Si prodis:in p̄fatione cur laudas?Reſtat:ut q̄ſi bona ꝓtuleris.ſed hæc oīa probant̄ mala.Igit̄ unius & auctor & īterpres rei criminis erūt:& implebit̄ illa ſnīa:Videbas furem:& currebas cum eo.& cum adulteris portionem tuam ponebas.Non eſt neceſſe rem planam argumētatione dubiam facere.quod ſequitur reſpondeat: unde illi ſit orta ſuſpitio hæc ab hæreticis addita . Quia inquit de iiſdem rebus in aliis locis eiuſdem auctoris catholice dictū legeram.Videamus quod primum eſt : ut ordine uenerit ad ſecundum . Probo ego inter multa Origenis mala:hæc maxime hæretica:Dei filium creaturam.ſpiritum ſanctum miniſtrum . mundos innumerabiles æternis ſibi ſæculis ſuccedentes.angelos uerſos in animas hominum.animam Saluatoris fuiſſe ante quam naſceretur ex Maria.& hanc eſſe quæ cum in forma dei eſſet:non rapinam arbitrata eſt æqualem ſe eſſe deo:ſed ſe exianiuit formam ſerui accipiens.Reſurrectionem noſtrorum corporum ſic futuram: ut eadem membra nō habeāt:quia ceſſantibus mēbroꝝ officiis ſuperfluo membra reddātur.Ipſaq̄ corpora tenuia & ſpiritalia paulatim euaneſcere:& in aerem tenuē atq̄ in nihilum diſſipari.In reſtitutione omnium quando indulgentia principalis uenerit:cherubin & ſeraphin:thronos:principatus:dominationes:uirtutes:

poteſtates:archangelos:diabolum:dæmones:animas omnium hominum: tam chriſtianorum q̃ iudæorum gentiliũ:unius cõditionis & meſuræ fore. Cũq; ad formã & libra æquitatis ꝓuenerint:& rõnabiles creaturas oĩum corporum fæce depoſita:nouus de mundi exilio populi reuertẽtis mõſtrauerit exercitus:tũc rurſus ex alio principio fieri mũdũ aliũ & alia corpora:q̃bus labẽtes de cælo aĩæ ueſtiant. ut uerẽdum nobis ſit:ne qui nũc uiri ſumus:poſtea naſcamur in fœminas.& quæ hodie uirgo:poſtea ꝓſtibulũ ſit. Hæc in Origenis libris ego hæretica doceo. tu oſtẽde:in quo eius ope his cõtraria legeris. Nolo dicas:quæ de eiſdẽ rebus i aliis locis eiuſdẽ auctoris catholice dicta legerã;nec me mittas ad ſex milia eius libros:quos legiſſe beatũ papã Epiphaniũ criminaris. Sed ipſa loca noĩa.nec hoc mihi ſufficiat:niſi eadẽ dicta ad uerbũ ꝓtuleris. Nõ eſt fatuus Origenes.& ego noui.cõtraria ſibi loqui nõ poteſt. Igit ex hac ſupputatiõe illa ſnia naſcit:nõ hæreticoꝝ eſſe quæ amputaſti:ſed Origenis.cuius ideo mala iterꝓtatus es:quia putaſti bona.& tibi tam bona q̃ mala illius amputãda:cuius ſcripta in prologo cõprobaſti. Sequit in eadẽ apologia Origenis:ego neq; defenſor ſum:nec aſſertor:nec primus iterpres. Alii ante me hoc idẽ opus fecerãt:feci & ego rogatus a fratribus. ſi iubet ne fiat: iuſſio obſeruari ſolet in poſteꝝ.ſi culpant qui ante iuſſionẽ fecerũt:culpa a primis ſcipiat. Tandẽ euomuit qd uolebat.& oĩs animi tumor in noſtræ accuſatiõis erupit iuidiã. Vbi iterpretat libros periarchon me ſequi ſe dicit:ubi accuſat:cur hoc fecerit meũ ponit exẽplũ.& ſecurus periclitãs ſine me uiuere nõ poteſt. Audiat igit qd neſcire ſe ſimulat. Nemo tibi obiicit:q̃re Origenẽ iterpretatus es? Alioqn Hilarius & Ambroſius hoc crimine tenebunt. Sed qa iterpretatus hæretica ꝓfationis tuæ laude firmaſti:ego ipſe quẽ in crimẽ uocas: ideo lxx. omelias eius tráſtuli:& nõnulla de tomis:ut & mala in bonoꝝ iterpretatione ſubtraherẽ:& apte in libris periarchon ad coarguẽdam tráſlationẽ tuã:qd lector uitaret oſtẽderẽ. Vis Origenẽ in latinũ uertere? Habes multas omelias eius & tomos:in q̃bus moralis tractat locus:& ſcripturaꝝ pandunt obſcura: hæc iterpretare.hæc rogãtibus tribue.qd primus labor tuus incipit ab infamia? Cur tráſlaturus hæretica in defenſionem eoꝝ ꝓmittis quaſi martyris librũ? Et id romanis auribus ĩgeris:qd tráſlatũ totus orbis expauit? Aut certe ſi ideo iterpretaris:ut eũ hæreticũ arguas:nihil de græco mutes. Et hoc ipſum ꝓfatione teſtare:qd prudẽtiſſime Papa Anaſtaſius in epiſtola:quã cõtra te ſcribit ad epiſcopũ Ioãnem:ſuo ſermone cõplexus eſt:me liberãs qui id feci.& te argues qui facere noluiſti. Ac ne forſitan hoc quoq; neges:ſubiecit exẽplum eius: ut ſi nõ uis audire fratrẽ monentẽ:audias epiſcopũ calũnianté. dicis te nõ eſſe defenſorẽ:nec aſſertorẽ Origenis:iam nũc tibi proferã librum tuum:de quo in famoſa illa præfatiuncula ꝓclari operis tui his uerbis loqueris. Cuius diuerſitatis cauſam:plenius tibi in apologetico:quem Páphilus in libris ſuis ſcripſit:edidimus:breuiſſimo libello ſuperaddito:in quo euidẽtibus(ut arbitror)probamẽtis deprauatos eſſe in q̃plurimis ab hæreticis & mali uolis libros eius oſtẽdimus: Et ꝑcipue iſtos quos nũc exigis ut iterpreter.i.piarchon. Nõ tibi ſuffecerat Euſebii:uel certe:ut tu uis Páphili pro Origene defenſio:niſi qd ab illis minus dictũ putabas:tu q̃ſi ſapiẽtior & doctior adderes? Longũ eſt:ſi uelim totũ librũ tuũ huic opi iſerere:& ꝓpoſitis capitulis ad ſingula reſpõdere:qd in his uitioꝝ ſermo habeat qd emẽdatioꝝ aſſertio:qd iconſequẽs textus ipſe uerboꝝ. Vnde lacinioſæ diſputatiõis faſtidia fugiẽs:& in arctũ uerba cõpingẽs:tantũ uerſibus reſpõdebo. Statim de portu egrediẽs nauem ĩpetit. Referẽs.n.de apologia Páphili martyris:quã nos Euſebii Arrianoꝝ pricipis ꝓbauimus:de qua dixerat: pro ut potuimus:uel res popoſcit latino ſermone digeſſimus ĩtulit:illud é qd deſideranter uir Machari te admonitũ uolo:ut ſcias hãc qdẽ fidei regulã:quã de libris eius ſupra expoſuimus eſſe talẽ quæ & amplectãda & tenẽda ſit. In oĩbus.n.his catholicũ ineſſe ſenſum euidẽter ꝓbat:q̃is Euſebii libro multa ſubtraxerit; & in bonã partẽ de filio & ſpiritu ſancto uiſus ſit cõmutare:tamẽ multa in illo ſcãdala reperiunt:& aptiſſime blaſphemiæ: quæ iſte ſua negare nõ poterit catholica eſſe ꝓnuncians. Dicit Euſebius:ĩmo ut tu uis:Páphilus in iſto uolumine filii & patris:miniſtrũ ſpiritũ ſanctũ:nõ de eadẽ patris filiiq; ſubſtantia:aĩas hominũ lapſas eſſe de cælo:& in hoc qd ſumus de angelis cõmutatis in reſtitutiõe oĩum æquales:& angelos & dæmones & homines fore:& multa alia tam ĩpia & nefaria:quæ etiã replicare ſit criminis. Quid faciet aſſertor criminis & iterpres Páphili? Si in his quæ emẽdauit tãta blaſphemia eſt:in illis quæ ab hæreticis falſata cõtingit q̃ta ſacrilegia cõtinent? Cuius opinionis cauſam hãc ſuſpicat:q; uir neq; ſtultus:neq; ĩſanus dicere ſibi repugnãtia nõ potuerit. Et ne forſitan putaremus:diuerſis eum uaria ſcripſiſſe tẽporibus:& pro ætatibus edidiſſe contraria addidit:qd facimus:q; interdũ in eiſdẽ locis:atq;(ut ita dixerim)in cõſequẽti pene capite:ſentẽtia cõtrarii ſenſus inuenient iſerta? Nunqd in eodẽ opere eiuſdẽ libri:& iterdũ(ut diximus)ſtatim in conſequenti capitulo oblitus ſui eſſe potuit? Verbi gratia;ut q ſupius dixerat:nuſq̃ inueniri in oĩ ſcriptura:ubi ſpiritus ſcũs: factus uel creatus eſſe diceret:cõtinuo ſubiiceret:inter cæteras creaturas factũ eſſe ſpiritũ ſanctũ? Aut iteꝝ:q patrẽ & filiũ unius ſubſtãtiæ:qd græce ὁμοούσιον dicit deſignauit:in conſequẽtibus ſtati capitulis alterius eſſe ſubſtãtiæ & creatum poterat dicere eum:quem paulo ante de ipſa creatura dei patris pronũciauerat natum. Hæc ipſius uerba ſunt:negare nõ poteſt. Nolo dicas uerbi cauſa:ut qui ſuperius dixerat:ſed ipſum librũ nomina:ubi prius bene dixerat:& poſtea male.ubi ſpiritũ ſanctum & filium de dei patris ſcribẽs eſſe ſubſtãtia: ſtatim in cõſequẽtibus aſſeruerit creaturas:neſcis ne me Origenis habere oĩa? Legiſſe q̃plurima? Ad populũ phaleras.ego te intus & in cute noui.uir doctiſſimus Euſebius:doctiſſimũ dixi nõ catholicũ: ne more ſolito mihi & in hoc calũniã ſtruas.ꝓ ſex uolumina nihil aliud agit:niſi ut Origenẽ ſuæ oſtẽdat fidei:i. Arrianæ ꝓfidiæ. Et multa ponit exẽpla. Et hoc cõſtãter ꝓbat. Tibi ergo ĩ quo ſõnio Alexãdrini carceris reuelatũ eſt:ut q̃ ille uera ꝓfiteꝝ:falſata cõfingas? Sed forſitã hic ut Arrianus:ab hæreticis addita:ĩ occaſionẽ ſui traxit erroris: ne ſolus male ſenſiſſe cõtra eccleſiã putaret. Quid reſpõdebis ꝓ Didymo:q certe ĩ trinitate catholicus é. Cuius etiã nos de ſpiritu ſancto librũ in latinã linguam uertimus. Certe hic in iis: quæ ab hæreticis in Origenis operibus addita ſunt:cõſentire nõ potuit,& in ipſis Periarchõ quos tu interpretatus es libris;breues dictauit

cōmentariolos qbus nō negaret ab Origene ſcripta q̄ ſcripta ſunt. Sed nos ſimplices hoiēs nō poſſe ite⁊ligere: quæ dicunt: & quo ſenſu in bona parte accipi debeāt: pſuadere conant. Hoc dūtaxat de filio & ſpiritu ſcō. Cæte⁊ in aliis dogmatibus & Euſebius & Didymus aptiſſime in Origenis ſecta cōcedunt. & qd oēs eccleſiæ reprobāt: catholice dictum eſſe defendūt. Videamus tamē qbus argumētis ꝓbare nitit Origenis ab hæreticis ſcripta uitiata. Clæmēs inqt apoſtolo⁊ diſcipulus: qui romanæ eccleſiæ poſt apoſtolos epiſcopus & martyr fuit: libros edidit: q appellant ,i. recognitio. In qbus cū ex pſona Petri apoſtoli doctrina q̄ſi uere apoſtolica in q̄plurimis exponat: in aliqbus ita Eunomii dogma īſerit: ut nihil aliud q̄ ipſe Eunomius diſputare credat: filiū dei creatū de nullis extātibus aſſeuerās. Et poſt alia q ,plixū eſt ſcribere: qd quæſo ait de his ſentiendū eſt: q ꝓ apoſtolicus uir hæretica ſcripſerit? An id potius credendū: q ꝓ puerſi hoies ſub uirorū ſanctо⁊ aſſertionē dogmatū ſuo⁊ noīe tanq̄ facilius credendā: iterſeruerint ea: q illi nec ſcripſiſſe credēdi ſunt. Clæmentē quoq; alexādrinæ eccleſiæ p̄ſbyte⁊ uirū catholicū ſcribit in libris ſuis interdū dei filium dicere creatū: & Dionyſiū alexādrinæ urbis epiſcopū uirū eruditiſſimū contra Sabelliū q̄ttuor uoluminibus diſputantē in arrianū dogma delabi. Et ſub his exēplis illud agit: ut nō eccleſiaſticos & catholicos uiros male ſenſiſſe: ſed ab hæreticis eo⁊ ſcripta corrupta eſſe teſtet. Et cōcludat ad extremū dicēs: de Origene quoq; in quo ſimiliter ut in his quos ſupra diximus: quædā diuerſitas īuenit: iſtud nos ſufficiat ſentire: qd de p̄iudicatis iā catholicis ſentit uel intelligit uiris: ne ſimili cauſæ nō diſſimilis nō ſufficiat excuſatio. Sed qd cōtendit: ut quicqd in libris oīum repit ab aliis corruptū ſit? Id ſi ita eſt: nihil eo⁊ erit: quo⁊ fertur nominibus. Se his deputabitur: a quibus dicitur eſſe uitiatum. Quanq̄ & illorum non erit: quorum īcerta ſunt noīa. atq; ita fiet: ut tibi oīa oīum ſint: nihil alienū ſit. Hac defenſionis ꝓturbatione nec Martion nec Manichæus nec Arrius nec Eunomius accuſari poterūt. qa quicqd nos ab his īpie dictū obiecerimus: diſcipuli reſpōdebunt: nō a magiſtris ſuis ita dictū: ſed ab inimicis eſſe uiolatū. Hoc genere & iſte ipſe tuus liber tuus nō erit: ſed forſitā meus. Et meus liber: quo tibi accuſatus reſpōdeo: ſi in illo aliqd reꝑhēderis: nō erit meus. ſed tuus: a quo reꝑhendit. Et dum oīa ad hæreticos refert: qd eccleſiaſticis tribues: qbus ,ppriū nihil relinq̄s? Et quo mō īquies in libris eo⁊ uitioſa nōnulla ſunt? Si me cauſas uitio⁊ neſcire reſpōdero: nō ſtatim illos hæreticos iudicabo Fieri. n. pōt: ut uel ſimpliciter errauerint: uel alio ſenſu ſcripſerit: uel a librariis īperitis eo⁊ paulatim ſcripta corrupta ſint. Vel certe ante q̄ in Alexādria q̄ſi dæmoniū meridianū Arrius naſceret: īnocēter qdā & minus caute locuti ſunt: & quæ nō poſſint puerſo⁊ hoīum calūniā declinare. Obiiciunt Origeni crimina: & tu nō illū defendis: ſed alios accuſas. nec crimē renuis: ſed criminoſo⁊ turbā req̄ris. Si tibi diceret: quos habet Origenes in hæreſi ſocios? rōne iſta ,pferres. Nūc a te quæritt: hæc quæ in Origenis libris ſcripta reperiunt: bona ſint an mala. Taces: & pro his alia loq̄ris. Clæmēs hoc ait: Dionyſius in iſto errore reꝑhendit. Anaſtaſius episcopus ſic Dionyſii defendit erroꝛē: Apoſtolo⁊ ſcripta ſimiliter deprauata ſunt. Quo mō & nūc ab aliis tibi hæreſeos crimē īpingit: & tu pro te taces: & pro me cōfiteris. Ego neminē accuſo: ꝓ me tantū reſpōdiſſe contētus. Nō ſum qd arguis. ſi tu es qd accuſaris: ipſe uideris: nec abſolutio mea me: nec reatus te: aut īnocētem aut obnoxiū criminis approbabūt. Præmiſſa falſatiōe ab hæreticis apoſtolo⁊: & utriuſq; Clæmētis atq; Dionyſii uenit ad Origenē. & his uerbis loqt. ipſius hic cōquerētis: & deplorātis ſcriptis ac uocibus probauimus. Quid. n. adhuc ipſe in carne uiuēs: ſentiēs: uidenſq; ꝓpeſſus ſit: de libro⁊ ſuo⁊ uel ſermonū corruptiōibus: uel adulterinis editiōibus ex ipſius epiſtola: quā ſcribit ad quoſda caros ſuos Alexādriā euidēter docetur: ſtatimq; exemplū ſubiungit epiſtolæ. Et q falſitatē ſcriptura⁊ Origenis hæreticis īputat. ipſe incipit a falſitate: nō ita iterꝑtatus ut habet in græco. Nec id latinis iſinuās qd ipſe ī ſuis litteris ,pfitet: cū illa epiſtola t ta Demetriū Alexādrinæ urbis Pōtificē laceret: & in totius orbis epiſcopos & clericos inuehat: & fruſtra ab eccleſiis excōmunicatū eſſe ſe dicat: nec uelle in maledictis referre uicē: ne ſcilicet maledicus uideat eſſe hō: qui in tantū cautus ſit ad maledicendū: ut ne diabolo qdē audeat maledicere. Vnde & Cādido Valētiniani dogmatis ſectatori calūniādi occaſionē dederit: q ꝓ diabolū ſaluādæ dixerit eſſe naturæ. Hic diſſimulato argumento epiſtolæ fingit pro Origene q ꝓ ille nō loqt. Vnde epiſtolæ ipſius partē paululū ex ſuperioribus trāſtuli: & his iunxi: quæ ab ipſo comatice doloſeq; trāſlata ſunt. ut quo cōſilio ſupiora tacuerit lector agnoſcat. Cōtra ſacerdotes ergo eccleſiæ generaliter diſputās: a qbus īdignus cōmunione eo⁊ fuerat iudicatus: hæc intulit. Quid neceſſe eſt de ꝓphēta⁊ ſermonibus dicere: qbus ſæpiſſime paſtoribus: & maioribus natu: & ſacerdotibus: ac prīcipibus populi cōminant & arguūt eos? Quæ abſq; nobis de ſanctis ſcripturis eligere poteſtis: & liquido peruidere: q ꝓ forſitan hoc tēpus ſit: de quo dicit. nolite credere amicis: nec ſperetis in prīcipibus. Et nūc īplentur uaticinium. duces populi mei me neſcierūt: filii ſtulti ſunt: & nō ſunt ſapiētes. ſapiētes ſunt ut faciant mala. bene autē facere neſciunt: quo⁊ magis miſereri q̄ eos odiſſe debemus: & orare ꝓ illis q̄ eis maledicere. Ad benedicendū. n. & nō ad maledicēdū creati ſumus. Vnde & Michael cū aduerſus diabolū diſputaret de Moyſi corpore: ne tāto quidē malo auſus eſt iudiciū īferre blaſphemiæ: ſed dixit: īcrepet tibi dominus. Cui qd ſimile etiā in Zacharia legimus. Increpet tibi dominus diabole: & īcrepet dominus in te: qui elegit Hieruſalē. Itaq; & nos cupimus increpari a domino eos qui nolunt cum humilitate a proximis īcrepari. Dicēte autem Michaele: increpet tibi dominus diabole: & Zacharia ſimiliter: utrum increpet: an nō increpet deus diabolum ipſe uiderit. Et ſi increpat: quo modo increpet ipſe cognoſcat. Et poſtea multa quæ prolixum eſt ſcribere addit. Nos hoc ſentimus q ꝓ eiicientur de regno cælorum: non quia grandia peccauerunt. Verbi gratia. fornicatores & adulteri & maſculorum concubitores & fures: ſed & qui minora deliquerunt ex eo quod ſcriptum eſt: neque ebrioſi: neque maledici regnum dei poſſidebunt: & tam in bonitate q̄ in ſeueritate dei eſſe menſuram. Vnde cuncta nitimur agere conſilio: in uini quoque potu & in moderatione ſermonis: ut nulli audeamus maledicere. ergo cum propter dei timorem caueamus in quempiam maledicta conferre:

recordantes illius dicti nō fuit ausus iudiciū inferre blasphemiæ:quod dicitur de Michaele cōtra diabolum. Et in alio loco.dominationes qdē reprobāt:glorias autē blasphemāt qdā eoꝝ:q libēter cōtētiones reperiūt. ascribūt nobis & nostræ doctrinæ blasphemiā:sup quā ipsi uiderit quo modo illud audiāt:neq; ebriosi: neq; maledici regnū dei possidebūt:licet p̄rem malitiæ & p̄ditiōis eoꝝ qui de regno dei eiicient dicāt posse saluari:q; ne qdē mēte qs captus dicere potest.Cætera quidē ex eadē epistola transtulit pro hoc q; fine in uerboꝝ Origenis iterpretati sumus:ergo cū ꝓpter timorē dei caueamus in quēpiā maledicta cōferre:& reliq̄:iste frau dulēter amputatis supioribus:ex qbus inferiora depēdent:sic cœpit trāsferre epistolā: q̄si hoc sensu superius esset exordiū:& ait.Quidā enim qui libēter habēt criminari,pximos suos:ascribūt nobis & doctrinæ nostræ crimē blasphemiæ:qd' a nobis nusq̄ audierūt.de quo ipsi uiderint uolētes obseruare mādatū illud qd' dicit: quia maledici regnū dei nō possidebūt:dicētes asserere me p̄rem malitiæ & pditionis eoꝝ:q de regno dei eiiciunt.i.diabolū esse saluādū:q; ne aliqs qdē mente motus & manifeste īsaniēs dicere potest.Cōferte Origēis uerba:q̄ supra ad uerbū trāstuli:his quæ ab isto nō uersa sunt:sed euersa:& quantā iter se nō solū uerboꝝ sed & sensuum habeāt dissonantiā pspicietis.Obsecro ne molesta sit uobis ꝓlixior iterpretatio. Iccirco oīa enim uertimus:ut quo cōsilio supiora tacuerat:ꝓbaremus.Habet dialogus apud græcos Origenis:& Candidi Valētinianæ hæreseos defensoris:in quo duos andabatas digladiātes spectasse me fateor.Dicit Candidus filium de patris esse substātia.Etrās:q; eū id est ꝓtionē asserit.E regione Origenes iuxta Arriū:& Eunomiū repugnat eū uel ꝓtū esse:uel natū:ne deus pater diuidat in partes. Sed dicit sublimē & excellētissimā creaturā uolūtate extitisse p̄fis:sicut & cæteras creaturas.Rursus ad secundā ueniunt q̄stionē. Asserit Cādidus diabolū pessimæ esse naturæ:& quæ saluari nunq̄ pōt. Cōtra hoc recte Origenes respondit: nō eum perituræ esse substātiæ:sed uolūtate ꝓpria & corruisse & posse saluari. Hic Candidus uertit in calūniā:q̄si Origenes dixerit diaboli naturā esse saluandā.qd' ille falso obiectū hic refutat. Et itelligimus in hoc tantū dialogo ab Origene argui hæreticā falsitatē.& nō in cæteris libris:de qbus nunq̄ quæstio fuit. alioqn oīa quæ hæretica sunt:nō erūt Origenis sed hæreticoꝝ.Oēs autē ꝓpemodū illius Tomi his erroribus plenis sunt.Nihil Origenis erit:sed eoꝝ quoꝝ ignoramus uocabula.Nō.n.sufficit græcos & antiquos calūniari: de qbus pro uetustate tempoꝝ & lōginqtate regionū habet licentiā quicqd uoluerit mētiēdi. Venit ad latinos: & primū ponit Hilariū cōfessorē:q; post Ariminēsem synodū liber illius falsatus ab hæreticis sit.Et ob hanc causam cū in cōcilio episcopoꝝ ei quæstio moueret:ꝓferri librū de domo sua iussit:q nesciente se in scriniis suis hæreticus tenebat.Cūq; ꝓlatus fuisset:& ab oībus hæreticus iudicatus: auctor libri excōmunicatus de cōcilii cōuētione discesserit.& tante auctoritatis se putat:ut familiaris meus narrat dominus: ut nemo ei cōtra cōfessorē ista simulāti:audeat cōtradicere.Respōde quæso:Synodus a qua Hilarius excōicatus est: in qua urbe fuit?Dic episcopoꝝ uocabula:ꝓfer sniās subscriptionū uel diuersitatē uel cōsonantiā. Doce q eo anno cōsules fuerint:qs iperator hanc synodū iusserit cōgregari.Galliæ ne tantum episcopi fuerint:an & Italiæ & Hispaniæ certe:quā ob causam synodus cōgregata sit.Nihil hoꝝ noīas:sed uirū eloquētissimū & contra Arrianos latini sermonis tubā:ut Origenē defenderes:excōicatū a synodo criminaris.sed cōfessoris calūnia utcunq; tolerāda est.Transit ad inclytū martyrē Cyprianū:& dicit Tertulliani librū:cui titulus est de trinitate: sub noīe eius Cōstantinopoli a macedonianæ partis hæreticis lectitari.In quo crimine mentit. Nā nec Tertulliani liber est:nec Cypriani dicit sed Nouatiani:cuius & scribit titulo:& auctoris eloquium stili,pprietate demōstrat.Et supfluū puto apertas ineptias cōfutare:cū mihi mea ingerat fabella:a synodo uidelicet: & sub noīe eiusdē amici Damasi romanæ urbis episcopi ego petar:cui ille ecclesiasticas epistolas dictandas credidit: & Apollinarioꝝ uersutiæ describant.q; Athanasii librū ubi dominicus hō scriptus est. ad legendū acceptū: ita corruperit:ut in litura id qd' rasērit;rursus scriberet.ut scilicet nō ab illis falsatū:sed a me additū putaretur.Quæso te amice carissime:ut in ecclesiasticis tractatibus:ubi de ueritate dogmatum quærit:& de salute aīaꝝ nostraꝝ maioꝝ flagitat auctoritas:huiuscemodi deliramēta dimittas:& prādioꝝ cœnarūq; fabulas ꝓ arguméto nō teneas ueritatis. Fieri,n.pōt:ut etiā si a me ueꝝ audisti:alius q huius rei ignarus est:dicat a te esse cōpositū:& q̄si mimū Philistionis uel Lētuli:ac Marilli strophā elegāti sermōe cōfictā.Quo nō pueniat semel effrenata temeritas? Post excōmunicationē Hilarii:post Cypriani hæreseos libꝝ: post Athanasii me dormiēte lituā simul & iscriptionē erupit aliq̄do cōtra papā Epiphaniū & doloré pectoris sui:quo eū in epistola:quā ad loānē episcopū scripserat hæreticū arguit:in apologia pro Origene digerit: & his sermonibus cōsolat.Quin potius apienda é in hoc loco ueritas latés.Nō.n.possibile i tā iniquo iudicio uti quenquā hoium:ut de causa æquali nō æqualiter sentiat.Sed q; auctores obtrectatoꝝ eius hi sunt:q in ecclesia disputare latius solēt:uel etiā libros scribere:q totū de Origene uel loquunt uel scribunt.Ne ergo plures ipsoꝝ furta cognoscāt:quæ utriq; si ignari in magistrū nō essent:neq̄ criminosa uiderent:simpliciores quoq; ab eius lectiōe deterrerēt.Deniq; qdā ex ipsis:q se uelut euāgelizādi necessitatē p oēs gēres & p oēs linguas habere putat:de Origene male loquēdi sex milia libroꝝ eius se legisse:q̄plurima multitudine audiē te cōfessus est.Qui si utiq;(ut ipse dicere solet) ꝓ cognoscēdis eius malis legebat:sufficere poterāt decē libri ad cognoscēdū:aut.xx.certe ut q̄plurimū.xxx.Sex milia autem libros legere non iā est errores:ac mala uelle cognoscere:sed totā pene uitā disciplinis eius ac studiis dedere:Quo modo ergo iste merito audiendus est: cum eos culpat q; īstructionis suæ causa ꝓpauca eius salua fidei gloria atq; integra pietate legerunt? Qui sūt isti q in ecclesia disputare latius solent? Quī libros scribere? Qui totū de Origene loquunt & scribunt? Qui dum sua nolunt furta cognosci:& ingrati sunt in magistrum: iccirco simplices ab illius lectione deterrent? Nominatim debes dicere:& ipsos homines denotare.Ergo beati episcopi Anastasius & Theophilus & Venerius & Chromatius: & omnis tam orientis q̄ occidentis catholicorum synodus: qui pari sententia:

quia pari & ſpiritu illum hæreticum denunciat populis:fures librorum illius iudicandi ſunt? Et quando in eccleſiis p̄dicant:nō ſcripturaꝝ myſteria:ſed Origenis furta cōmemorant? Nō tibi ſufficit paſſim contra oīs detractatio:niſi ſpecialiter cōtra beatū & īſigné eccleſiæ ſacerdotē ſtili tui lanceā dirigas? Quis eſt ille q uel neceſſitaté euágelizādi p oēs gétes:& p oēs linguas hr̄e ſe putat:de Origene male loquēdi:q ſex milia libroꝝ eius ſe legiſſe:q̄plurima fratꝝ multitudine audiēte cōfeſſus eſt? In q̄ multitudine & caterua fratrū: tu quoq; medius eras:quādo ille in ſua epiſtola q̄rit̄;p Origenis hæreſi nefaria a te dogmata eſſe ꝓlata. Criminandus ne eſt:q̄re græcā & Syricā & hebreā & ægyptiacā linguā ex pte:& latiná nouerit? Ergo & apoſtolus & apoſtolici uiri q linguis loqbant̄ in crimine ſūt:& me triliguē biliguis ipſe ridebis. De ſex milibus autē libris: quos ab eo lectos eſſe cōfingis. qs credet aut te uerꝝ dicere:aut illū potuiſſe métiri? Si.n. Origenes ſex milia ſcripſiſſet libros:potuerat fieri ut uir eruditus:& ab īfantia ſacris l̄ris īſtitutus:p curioſitate & ſciētia legiſſet aliena. Quod uero ille nō ſcripſit:quo mō iſte legere potuit? Numera īdicē libroꝝ eius:q in tertio uolumine Euſebii:in quo ſcripſit uitā Páphili cōtinent̄:& nō dico ſex milia:ſed tertiā partē non repies. Habemus epiſtolā ſu pradicti pōtificis:in q̄ huic calūniæ tuæ:dum adhuc eſſes in oriēte reſpōdit:& aptiſſimum mēdaciū oſtēdit: qd̄ libera ueritatis fronte cōfutat. Poſt hæc & tanta audes in apologia tua dicere te nō eſſe defenſorē Origenis:atq; aſſertorē illius ꝓ cuius defenſiōe Páphilus & Euſebius tibi paꝝ dixiſſe ſūt uiſi. Aduerſum q uolumina:ſi dominus uitæ huius dederit ſpatiū alias reſpōdere conabor. Nūc tantū tuis aſſertionibus obuiaſſe ſufficiat. Et hoc breuiter prudentē iſtruxiſſe lectorē me iſtū librū:qui ſub noīe Páphili ferebat̄:uidiſſe primū ſcriptū in codice tuo. & qa nō erat mihi curæ qd ꝓ hæretico diceret̄: ſic ſemp habuiſſe q̄ſi diuerſum eſſet opus Páphili & Euſebii. Poſtea uero q̄ſtione mota ſcriptis eoꝝ reſpōdiſſe uoluiſſe:& ob hāc cauſam legiſſe qd pro Origene unuſq; ſcq; ſentiret:pſpicueq; deꝑhendiſſe:q; primus liber. vi. uoluminū Euſebii ipſe eſſet:q unus ſub noīe Páphili a te editus eſt:tā græce q̄ latine īmutatis dūtaxat ſenſibus:de filio & ſpiritu ſcō:q apertā blaſphemiā ꝓferebát. Vnde etiā ante annos ferme. x. cū dexter amicus meus:q p̄fecturā adminiſtrauit p̄torii me rogaſſet:ut auctoꝝ noſtræ religiōis ei indicē texeré:iter cæteros tractatores poſui & hūc librū a Páphilo editū: ita putás eſſe:ut a te & tuis diſcipulis fuerat diuulgatū. Sed cū ipſe dicat Euſebius Páphilū nihil ſcripſiſſe excep tis breuibus epiſtolis ad amicos:& primus liber ſex uoluminū eadē & iiſdē uerbis cōtineat:q̄ ſub noīe Pamphili a te ficta ſūt:pſpicuū eſt te iccirco libꝝ hūc diſſeminare uoluiſſe:ut ſub pſona martyris hæreſes ītroduceres:cū & de ipſo libro quē Páphili ſimulas:multa puerteris:& aliter in græco:aliter in latino ſit: fraudē tuā errori meo īputare nō debes. Credidi enim eius eſſe librū:quē titulus p̄ferebat: ſicut ꝓiarchon: & multa alia Origenis opa:plurimorūq; græciæ tractatoꝝ:quæ aut ante nō legi:aut nūc cōpellor legere: q̄ſtiōe hæreſeos ſuſcitata:ut ſciā q uitare debeā:q ꝓbare. Vnde & in adoleſcētia omelias tantū eius:q̄s loquebat̄ ad populū:in qbus nō tanta ſcādala tenebant̄:ſimpliciter rogātibus trāſtuli:nullis p̄iudicās ex his quæ ꝓbant̄ illa ſuſcipe: q manifeſte hæretica ſunt. Certe ut cōpendiū lōgi ſermonis faciá:ſicut ego oſtēdo me ab his accepiſſe librū:q de tuo codice trāſcripſerūt:ſic tu doce a quo exēplar accepis:ut q auctorē libri dare aliū nō potuerit: ipſe falſitatis reus teneat̄. Bonus homo de bono cordis theſauro ꝓfert illa:q bona ſunt. Atq; ex pomoꝝ dulcedine generoſi ſeminis arbor agnoſcit̄. Scribit frater Euſebius ſe apud Afros epiſcopos: q ꝓpter eccleſiaſticas cauſas ad comitatū uenerāt:epiſtolā q̄ſi meo ſcriptā noīe repperiſſe:in qua agerē pœnitētiā: & me ab hebræis in adoleſcētia īductū eſſe teſtarer:ut hebræa uolumina in latinū uerterē:ī qbus nulla ſit ueritas. Quod audiēs obſtupui. Et qa in ore duoꝝ uel triū ſtat omne uerbū:uniq; teſti neq; Catoni credēdū eſt:idipſum multoꝝ me ex urbe fratꝝ ſcripta docuerūt:ſciſcitantiū an ita ſe haberet:& a quo ipſa epiſtola diſſeminata eſſet in uulgus. Iachrymabiliter īdicātiū. q hoc auſus eſt facere:qd aliud nō audeat? Bene q; malitia nō habet tātas uires quātos conatus. Perierat īnocētia:ſi ſemp neqtiæ iuncta eſſet ſapiētia:& totū quicqd cupit calūnia p̄ualeret. Stilū meū qualecūq; eſt:ipſas p̄ſtigias & alterius pſonā:quā ſe frauduléter īduerat:q̄s eſſet oſtēdit. Ergo ille q epiſtolā ſub noīe meo finxerat:q; male hebræa uolumina trāſtuliſſem:obiicere dicit̄:me in. lxx. cōdēnatione ſcripturas ſanctas īterpretatū. ſiue falſa ſunt ſiue uera quæ trāſtuli:in crimine maneā: dum aut in nouo opere me fateor erraſſe:aut recēs editio ueteris cōdēnatio ſit. Miror quō in eadē epiſtola homicidā & adulteꝝ & ſacrilegū & parricidā me eſſe nō dixerit:& q̄cquid pōt tacita métis cogitatio intra ſe turpitudinis uoluere. Gratias ei debeo agere:q; cū tāta ſilua ſit criminū:unū mihi erroris uel falſitatis crimen obiecerit: Ego ne contra lxx. īterpretes aliqd ſum locutus: quos ante annos plurimos diligētiſſime emēdatos: meæ linguæ ſtudioſis dedi? quos quotidie in cōuentu fratꝝ ediſſero? quoꝝ pſalmos iugiter canto? Tā ſtultus erā:ut qd̄ in puericia didici:ſenex obliuiſci uellē? Vniuerſi tractatus mei hoꝝ teſtimoniis teſtati ſunt. Cōmētarii in. xii. ꝓphetis & meā &. lxx. editionē ediderūt. O labores hoīum ſemp īcerti:o mortaliū ſtudia cōtrarios īterdū fines habentia. Vnde me putabā bene mereri de Latinis meis:& noſtroꝝ ad diſcendū aīos cōcitare: qd̄ etiā græci uerſū de latino poſt tātos īterp̄tes nō faſtidiūt:inde in culpā uocor:& nauſeāti ſtomacho cibos īfero. Et qd ī hoīe tutum ſit:ſi innocētia criminoſa ſit? Dormiente patrefamilias inimicus homo zizania ſuperſeminauit. Exterminauit uineam aper de ſilua:& ſingularis ferus depaſtus eſt eam. Ego taceo:& l̄ræ nō meæ loquūt̄ contra me. Ignoro crimē:& in toto orbe cōfiteor. Heu me mater mea:ut qd me genuiſti uirū:q iudicer:& diſcernar oī terræ? Oēs præfatiūculæ ueteris īſtruméti quaꝝ ex parte exempla ſubieci:huic rei teſtes ſunt. & ſuperfluum eſt quod in illis dictum eſt:aliter q̄ tibi dictum eſt ſcribere. Incipiā igit̄ a Geneſi: cuius prologus talis eſt. Deſiderii mei deſideratas accepi epiſtolas:qui quodam præſagio futurorum cum Daniele ſortitus eſt nomen:obſecrantis: ut tranſlatum in linguam latinam de hebræo ſermone Pentateucum noſtrorum auribus traderem. Periculoſum opus certe & obtrectatorum latratibus patens: qui me aſſerunt in. lxx. interpretum ſuggillationem noua pro ueteribus cudere. ita ingenium quaſi uinum probantes: cum ego ſæpiſſi-

me teſtatus ſim me pro uiribꝰ portiõe in tabernaculo dei offerre quæ poſſim: nec opes alioꝝ alterius paupta-
te fœdari. Quod ut auderẽ: Origenis me ſtudiũ ꝓuocauit: q̃ editioni antiquæ trãſlationẽ Theodotionis mi-
ſcuit aſteriſco & obeliſco, i. ſtella & ueru opus omne diſtinguens: dum aut illuceſcere facit q̃ minus ante fue-
rant, aut ſupflua quæq; iugulat & cõfodit: maxieq; q̃ euãgeliſtaꝝ & apoſtoloꝝ auctoritas ꝓmulgauit. In q̃-
bus multa de ueteri teſtamẽto legimus: q̃ in noſtris codicibus nõ habentꝰ: ut eſt illud: Ex ægypto uocaui filiũ
meũ, & quoniã Nazareus uocabiꝰ, & uidebũt in quẽ cõpunxerunt, & flumina de uẽtre eius fluẽt aquæ uiuæ,
& quæ nec oculus uidit: nec auris audiuit: nec ĩ cor hoĩs aſcẽdit: q̃ ꝓparauit deus diligẽtibus ſe & multa alia:
quæ ꝓpriũ συνταγμα̃, i. tractatũ deſiderãt. Interrogemus ergo eos ubi hæc ſcripta ſunt, & cũ dicere non po
tuerint: de libris hebræis ꝓferamus. Primũ teſtimoniũ eſt in Oſee: ſecundũ in Eſaia: tertiũ in Zacharia: q̃rtũ
in ꝓuerbiis: qntũ æq; in Eſaia. Quod multi ignorãtes apocryphoꝝ deliramẽta ſectanꝰ: & Hiberas nenias li-
bris auctẽticis ꝓferunt: cauſas erroris nõ eſt meũ exponere. Iudæi prudẽti factũ dicũt eſſe cõſilio: ne Ptolemæ
us unius dei cultor apud hebræos etiã duplicẽ diuinitatẽ deꝑhẽderet. Quod maxie iccirco faciebat: quia in
Platonis dogma cadere uidebaꝰ. Denicq; ubicunq; ſacratũ aliq̃d ſcriptura teſtaꝰ de patre & filio & ſp̃u ſancto:
aut aliter iterꝑtati ſunt: aut oĩno tacuerũt: ut & regi ſatisfacerẽt: & arcanũ fidei nõ uulgarẽt. Et neſcio q̃s pri-
mus auctor cellulas Alexãdriæ mẽdacio ſuo extruxerit: q̃bus diuiſi eadẽ ſcriptitarint. cũ Ariſteas eiuſdẽ Pto-
lemæi υπερασπιστης, i. ſatelles & armiger: & non multo poſt tpe Ioſephus nihil tale rettulerint: ſed in una
baſilica cõgregatos cõtuliſſe ſcribãt nõ ꝓphetaſſe. Aliud eſt. n. uateꝰ: aliud iterꝑtẽ eſſe. Ibi ſp̃us uentura p̃dicit:
hic eruditio & uerboꝝ copia ea q̃ itelligit trãſſert, niſi forte putãdus eſt Tullius œconomicũ Xenophõtis &
Platonis Protagorã: & Demoſthenis pro Cteſiphõte oro nẽ afflatus rhetorico ſpiritu trãſtuliſſe: ut aliter de
iiſdẽ libris p. lxx. iterꝑtes, aliter ꝓ apoſtolos ſp̃s ſanctus teſtimonia texuerit: ut q̃d illi tacuerũt: hi ſcriptũ eſſe
mẽtiti ſint. q̃d igiꝰ: dãnamus ueteres? Minime, ſed poſt prioꝝ ſtudia in domo domini q̃d poſſumus labora-
mus. Illi iterpretati ſunt ante aduentũ chriſti: & ꝙ neſciebãt dubiis ꝓtulere ſentẽtiis. Nos poſt paſſionẽ & re-
ſurrectionẽ eius: nõ tã ꝓphetiã: q̃ hiſtoriã ſcribimus. Aliter. n. audita: aliter uiſa narranꝰ, q̃d melius intelligi-
mus: melius & ꝓferimus. Audi igiꝰ æmule: obtrectator auſculta: nõ dãno: nõ reprehẽdo. lxx. ſed cõſidẽter cũ
illis apoſtolis præfero. Per iſtoꝝ os mihi chriſtus ſonat: quos ante ꝓphetas iter ſpiritalia chariſmata poſitos
lego: in q̃bus ultimũ pene gradũ iterꝑtes tenẽt. Quid liuore torq̃ris? Quid ĩperitoꝝ aĩos cõtra me concitas?
Si cubi tibi in trãſlatiõe uideor errare: iterroga hebræos: diuerſaꝝ urbiũ magiſtros cõſule: quod illi habẽt de
chriſto tui codices nõ habẽt. Aliud eſt ſi cõtra ſe poſtea ab apoſtolis uſurpata teſtimonia ꝓbauerũt: & emẽda
tiora ſunt exẽplaria latina: q̃ græca: q̃ hebræa. In libris quoq; Samuel & Malachi, quos nos regnoꝝ q̃ttuor
noĩamus: poſt cathologũ diuinæ ſcripturæ hæc ituli: q̃ cũ ita ſe habeãt: obſecro te lector: ne laborẽ meũ reꝑ-
henſionẽ æſtimes antiquoꝝ. In tabernaculũ dei offert unuſqſq; qd̃ põt. Alii auꝝ & argentũ & lapides p̃cio-
ſos, alii byſſum & purpurã & coccũ offerũt & hiacynthũ, nobiſcũ bene ageꝰ ſi obtulerimus pelles & capraꝝ
pilos. & tamẽ apoſtolus cõtẽptibiliora noſtra magis neceſſaria iudicat: unde & tota illa tabernaculi pulchritu
do: & p ſingulas ſpecies eccleſiæ præſentis: futuræq; diſtinctio pellibus tegiꝰ & ciliciis: ardoreq; ſolis & iniu-
riã ĩbriũ: ea quæ uiliora ſunt ꝓhibẽt. Vide q̃to cõtra. lxx. iterpretes tumeã ſupcilio: ut illos aurũ & precioſos
lapides & purpurã: me pelles & pilos capraꝝ ĩ tabernaculo chriſti obtuliſſe ꝓfitear. Ponã & aliud teſtimoniũ:
ne nũc me reꝝ neceſſitate cõpulſum dicat mutaſſe ſnĩas. In libro tẽpoꝝ, i. paralipomenon: q̃ hebraice diciꝰ
dabreiani ad ſanctũ Chromatiũ papã præfatiũcula uſus ſum. Si. lxx. iterpretũ pura: & ut ab eis in græcũ uerſa
eſt editio ꝑmaneret: ſupflue me mi Chromati epiſcopoꝝ ſãctiſſime atq; doctiſſime ĩpelleres: ut tibi hebræa
uolumina latino ſermone trãſferrẽ. Quod. n. ſemel aures hoĩum occupauerat: & naſcẽtis eccleſiæ roboraue-
rat fidẽ: iuſtũ erat etiã noſtro ſilẽtio cõprobari. Nũc uero cũ ꝓ uarietate regionũ diuerſa feranꝰ exẽplaria: &
germana illã antiquaq; trãſlatio corrupta ſit atq; uiolata: noſtri arbitrii putas: aut ex pluribus iudicare q̃d ue
rũ ſit: aut nouũ opus in ueteri ope cõdere: Illudẽtibuſq; iudæis cornicũ: ut diciꝰ oculos cõfigere. Alexãdria &
ægyptus in. lxx. ſuis Eſichiũ laudat auctorẽ. Cõſtantinopolis uſq; ad Anthiochiã Luciani martyris exẽplaria
ꝓbat. Mediæ iter has ꝓuintiæ palæſtinos codices legunt: quos ab Origene elab ratos Euſebius & Páphilus
uulgauerũt: totuſq; orbis hac iter ſe triſaria uarietate cõpugnat. Et certe Origenes nõ ſolũ exẽpla cõpoſuit,
iiii. editionũ e regione ſingula uerba deſcribẽs: ut unus diſſentiẽs ſtati cæteris iter ſe cõſentiẽtibus arguatur:
Sed q̃d maioris audaciæ eſt in editiõe. lxx. Theodotiõis editionẽ miſcuit: aſteriſcis uidelicet deſignans: q̃ mi-
nus ante fuerãt: & uirgulis q̃ ex ſupfluo uidebanꝰ appoſita. Si igiꝰ aliis licuit nõ tenere q̃d ſemel ſuſcepant: &
poſt. lxx. cellulas: q̃ uulgo ſine auctore iactãꝰ ſigulas cellas apuere: hocq; ĩ eccleſiis legiꝰ: q̃d. lxx. neſcierũt: cur
me nõ ſuſcipiãt latini mei: q̃ iuiolata editiõe ueteri: ita nouã cõdidi ut laborẽ meũ hebræis: & q̃d his maius ẽ:
apoſtolis auctoribus ꝓbẽ? Scripſi nup librũ de optimo genere iterpretãdi: oſtẽdens illa de euãgelio: Ex ægy-
pto uocaui filiũ meũ, & quoniã Nazareus uocabiꝰ, & uidebũt in quẽ cõpunxerũt, & illud apoſtoli, quæ ocu
lus nõ uidit: nec auris audiuit: nec in cor hoĩs aſcẽderũt: q̃ ꝓparauit deus diligẽtibus ſe: cæteraq; his ſimilia: ĩ
hebræoꝝ libris iueniri. Certe apoſtolus & Euãgeliſtæ. Lxx. iterpretes nouerãt. Et unde eis hoc diceret: q̃d ĩ
lxx. nõ habeꝰ? & Xp̃s deus noſter utriuſq; teſtameti conditor in euangelio ſecundũ Ioannẽ: q̃ credit inq̃t in
me ſicut dicit ſcriptura: flumina de uẽtre eius fluẽt aquæ uiuæ, utiq; ſcriptũ eſt: q̃d Saluator ſcriptũ eſſe te-
ſtaꝰ, ubi ſcriptũ eſt. Lxx. nõ habẽt: Apocrypha neſcit eccleſia. Ad hebræos igiꝰ reuertendũ eſt. unde & domi-
nus loquiꝰ: & diſcipuli exẽpla p̃ſumunt. Hæc pace ueteꝝ loquor: & obtrectatoribus meis tantũ reſpõdeo: q̃
canino dente me rodũt: in publico detrahentes: legẽtes in angulis, i. & accuſatores & defenſores cum in aliis
probent: quod in me reprobant. quaſi uirtus & uitium non in rebus ſit: ſed cum auctore mutetur. Cæterum
memini editionem. lxx. tranſlatorum olim de græco emendatam tribuiſſe me noſtris: nec inimicum debere

æstimari eox:quos in cõuentu fratx ſemp ediſſero.Et qđ nunc dabreianim,i.uerba diex interptatus ſum: iccirco feci:ut inextricabiles moras & ſiluã noium:q ſcriptox cõfuſa ſunt uitio:ſenſuũq barbarie aptius: & per uerſuũ cola,i.mẽbra digererẽ:mihimetipſi & meis iuxta Hiſmeniũ canes:ſi aures ſurdæ ſunt cæterox.In Eſdræ quoq uolumine ſimilia pfatus ſum.& poſt multa hæc addidi:qđ illaturus ſum:æqſſimum eſt.Edidi aliqd qđ nõ habet in græco,uel aliter habet q̃ a me uerſum eſt.Quid iterptẽ laniãt?Interrogẽt hebræos. & ipſis auctoribus trãſlatiõi meæ uel abrogẽt uel derogẽt fidem.Porro aliud eſt:ſi clauſis qđ dicit oculis:mihi uolũt maledicere:& nõ imitant græcox ſtudiũ & beniuolẽtiã:q poſt.lxx.trãſlatores iam Xpi euãgelio coruſcãte:ludæos & Hebiõitas legis ueteris iterptes:Aqlã uidelicet:Symmachũ:& Theodotõnẽ & curioſe legũt: & p Origenis laborẽ eccleſiis dedicauerũt.quãto magis Latini mei grati eſſe deberẽt:q exultantẽ græciã cernerẽt aliqd a ſe mutuari?Primũ enim magnox ſumptuũ eſt & ifinitæ difficultatis exẽpla hr̃e oĩa.Deide & q habuerint & hebræi ſermonis ignari ſunt:magis errabũt:ignorãtes qs e multis uerius dixerit.Quod etiã ſapiẽtiſſimo cuidã nup apud græcos accidit:ut iterdũ ſcripturæ ſenſum relinquẽs:unius cuiuſlibet iterptis ſequereť errorẽ.Nos autẽ q hebrææ liguæ ſaltẽ paruã habemus ſciẽtiã:& latinus nobis utcũq ſermo nõ deeſt: ut de aliis magis poſſimus iudicare:& ea q ipſi itelligimus:in noſtra lingua exprimere. Trãſibo ad libx Iob: quẽ poſt.lxx.iterptũ editionẽ:quã Origenes Obelis aſteriſciſq diſtinxit ante annos plurimos latino ſermone datũ.cũ rurſum iuxta ipſum hebraicũ uerterẽ:ſic locutus ſum.cogor p̃ſingulos ſcripturæ diuinæ libros aduerſariox reſpõdere maledictis.q iterptationẽ meã reprehẽſionẽ.lxx.interptũ criminant. q̃ſi nõ & apud græcos Aqla Symmachus & Theodotion uel uerbũ e uerbo:uel ſenſum e ſenſu:uel ex utroq cõmixtũ & medie tẽperatũ genus trãſlatiõis expſſerint.& oĩa ueteris iſtrumẽti uolumina Origenes obelis aſteriſciſq diſtinxerit.quos uel additos uel de Theodotiõe ſumptos trãſlatiõi antiquæ iſeruit:pbãs defuiſſe qđ additũ eſt.Diſcant igit obtrectatores mei recipe in toto qđ in partibus ſuſcepunt.aut interptationẽ meã cũ aſteriſcis ſuis radere.Neq,n.fieri põt:ut quos plura itermiſiſſe pſpexerint:nõ eoſdẽ etiã in qbuſdã erraſſe fateant: p̃cipue i Iob:cui ſi ea q ſub aſteriſcis addita ſunt ſubtraxeris:pars maxĩa detrũcabit.& hoc dũtaxat apud græcos.Cæterox & apud latinos ante eã trãſlationẽ quã ſub aſteriſcis & obelis nup edidimus : ſeptingẽti ferme aut octingenti uerſus deſunt:ut decurtatus & dilaceratus corroſuſq liber fœditatẽq ſui publice legẽtibus p̃beat. Et poſt multa:q ſtudio breuitatis p̃tereo:hoc in fine ſubiunxi.Audiãt q̃ ,ppter canes mei iccirco me in hoc uolumine laboraſſe:nõ ut iterpretationẽ antiquã reprehenderẽ:ſed ut ea q in illa aut obſcura ſunt:aut omiſſa: aut certe uitio ſcriptox deprauata:manifeſtiora noſtra iterptatione fierẽt.qui & hebræũ ſermonẽ ex parte didicimus:& in latino pene ab ipſis incunabulis inter grãmaticos & rhetores & philoſophos detriti ſumus. Quod ſi apud Græcos poſt.lxx.editionẽ iã Chriſti euãgelio coruſcãte Iudæus Aqla & Symmachus ac Theodotion iudaizantes hæretici ſunt recepti:q multa myſteria ſaluatoris ſubdola interpretatione cælarũt:& tamen in hexaplis habẽtur apud eccleſias:& explanant in eccleſiaſticis uiris:quanto magis ego chriſtianus deparentibus chriſtianis natus:& uexillũ crucis in mea fronte portãs:cuius ſtudiũ fuit omiſſa repetere:depraua corrigere:& ſacramẽta eccleſiæ puro & fideli aperire ſermone:uel a faſtidioſis:uel a malignis lectoribus nõ debeo reprobari?Pſalteriũ quoq quod certe emẽdatiſſimũ iuxta.lxx.iterpretes noſtro labore dudũ Roma ſuſcepit:rurſum iuxta hebraicũ uertẽs p̃fatione muniui.& ſic in parte ,plogi ſum locutus:qa igit nup cũ hebræo diſputãs quædã ,p domino ſaluatore de pſalmis teſtimonia ,ptuliſti:uolẽſq ille te illudere p ſermones pene ſingulos aſſerebat nõ ita haberi in hebræo:ut tu de.lxx.interptibus opponebas ſtudioſiſſime poſtulaſti:ut poſt Aqlã Symmachũ & Theodotionẽ:nouã editionẽ latino ſermone tranſferrẽ.Aiebas.n.te magis iterpretũ uarietate turbari:& amore quo laberis:uel trãſlatione:uel iudicio eſſe cõtẽtũ.Vnde impulſus a te: cui & quæ nõ poſſum negare non debeo:rurſum me obtrectatox latratibus tradidi:maluiq te uires potius meas q̃ uoluntatẽ in amicitia quærere.Certe cõfidẽter dicã:& multos huius opis teſtes citabo:me nihil dum taxat ſciẽtẽ de hebraica ueritate mutaſſe.Sicubi ergo editio mea a ueteribus diſcrepat:interroga quẽlibet hebræox:& liqdo puidebis me ab æmulis fruſtra lacerari:qa malũt cõtẽnere uideri p̃clara:q̃ diſcere puerſiſſimi hoies.Nã cũ nouas ſemp expetãt uoluptates:& gulæ eox uicina maria nõ ſufficiãt:cur in ſolo ſtudio ſcripturax ueteri ſermone cõtẽti ſunt?Nec hoc dico quod p̃deceſſores meos mordeã:aut qcq̃ de his arbitrer detrahendũ:quox trãſlationẽ diligẽtiſſime emẽdatã olim meæ linguæ hoĩbus dedi:ſed q aliud ſit in eccleſiis chriſto credẽtiũ pſalmos legere:aliud ludæis ſingula uerba calũniãtibus reſpõdere.Salomonis etiam libros: quos olim iuxta.lxx.additis Obelis & aſteriſcis in latinũ uertẽrã:ex hebraico trãſferẽs:& dedicãs ſanctis epiſcopis Chromatio & Heliodoro:hoc in præfatiunculæ meæ fine ſubieci.Si cui ſane.lxx.interpretũ magis edi tio placet:habet eã a nobis olim emẽdatã,neq enim ſic noua cudimus:ut uetera deſtruamus. Veniam & ad Eſaiã:& partẽ ,plogi eius ſup.lxx.interpretatione ſubiũgã.Quẽ cũ magis euãgeliſtã q̃ ,pphetã dicerem:eo q uniuerſa chriſti:eccleſiæq myſteria ſic ad liqdũ pſecutus eſſet:ut nõ de futuro uaticinari:ſed de præteritis hiſtoriã texere crederet:etiã hoc addidi. Vnde conicio noluiſſe tũc tẽporis.lxx.interptes fidei ſuæ ,ſacramenta pſpicue ethnicis ,pdere:ne ſanctũ canibus:& margaritas porcis darẽt.Qui cum hãc editionẽ legeritis ab illis animaduertetis abſcõdita.Nec ignoro quãti laboris ſit ,pphetas itelligere:nec facile quẽpiã poſſe iudicare de iterpretatione:niſi itellexerit ante q̃ legerit.Nos quoq patere morſibus plurimox:q ſtimulãte iuidia:quod cõſequi nõ ualẽt:deſpiciũt.Sciẽs ergo & prudẽs in flãmã mitto manũ. Et nihilominus hoc a faſtidioſis lectoribus p̃cor:ut quo modo græci poſt.lxx.trãſlatores Aqlã & Symmachũ & Theodotionẽ legũt:uel ob ſtudiũ doctrinæ ſuæ:uel ut.lxx.magis ex collatione eox intelligãt: ſic & iſti ſaltẽ unũ poſt priores habere dignẽtur iterpretẽ:legãt prius & poſtea deſpiciant:ne uideant nõ ex iudicio:ſed ex odii p̃ſumptione ignorata dãnare. De Daniele autem breuiter reſpõdebo:me nõ negaſſe eũ prophetã quẽ ſtatim in frõte prologi prophetam

eſſe cõfeſſus ſũ:Sed qd hebræi dicerent:& qbus argumentis ſuã niterẽtur probare ſentẽtiã: uoluiſſe mõſtrare:& docuiſſe lectorẽ eccleſias chriſti hũc ꝓphetã iuxta Theodotionẽ legere:& nõ iuxta.lxx.trãſlatores.Quorum ſi in iſto libro editionẽ dixit multũ a ueritate diſtare:& recto eccleſiarũ chriſti iudicio reprobatã:nõ eſt meæ culpæ q dixi:ſed eoꝝ qui legũt.In prõptu ſunt.iiii.editiones:Aquilæ Symmachi.lxx. & Theodotionis. Eccleſiæ iuxta Theodotionẽ legũt Danielẽ.Ego quid peccaui:ſi eccleſiarũ iudiciũ ſecutus ſum? Quod autẽ refero qd aduerſũ Suſannæ hiſtoriã:&hymnũ triũ pueruꝝ & Bel draconis fabulas: quæ in uolumĩe hebraico nõ habẽt hebræi ſoleãt dicere. Qui id in me criminatur:ſtultũ ſe ſycophãtã,pbat.nõ.n.qd ipſe ſentiẽs:ſed qd cõtra nos dicere ſoleant explicaui.Quorũ opinioni:ſi nõ reſpõdi in,plogo breuitati ſtudẽs:ne nõ ꝑfationẽ:ſed librũ uiderer ſcribere:puto q ſtati ſubieceri.Dixi.n.de quo nõ eſt huius tẽporis diſſerere:alioqn & ex eo:quod aſſerui Porphyriũ cõtra hũc ꝓphetã multa dixiſſe:uocaui teſtes Methodiũ Euſebiũ & Apollinarẽ: q multis uerſuũ milibus illius ueſaniæ reſpõderũt.me accuſare poterit:q̃re nõ ĩ ꝑfatiuncula cõtra libros Porphyrii ſcripſeri.Qui iſtiuſmodi nenias cõſectaꝝ:& ſcripturæ hebraicæ ueritatẽ nõ uult recipere:audiat libere ꝓclamãtẽ.nemo enĩ cogitur legere:qd nõ uult.Ego petẽtibus ſcripſi:nõ faſtidioſis,gratis:nõ inuidis. ſtudioſis:nõ ſciſcitãtibus.Et tamẽ miror quõ Theodotionẽ hæreticũ & iudaizantẽ legit:& qualiſcunq; peccatoris chriſtiani trãſlatõem faſtidit.Quæſo te amice dulciſſime qui tã curioſus es:ut etiã ſomnia mea noueris:oiaq; quæ per tot ános abſq; metu futuræ ſcripſi calũniæ:in accuſationẽ uocas:ut reſpõdeas quo mõ eoꝝ quos accuſas ꝑfationes librorũ accuſes:quæ quodã uaticinio futuræ calũniæ reſpõderũt:ĩplẽtes,puerbium.prius antidotũ q̃ uenenũ.Quid nocet eccleſiis noſtra trãſlatio? Magnis ut ſcio ſũptibus redemiſti Aquilæ & Symmachi & Theodotionis quintæq; & ſextæ editionis iudaicos trãſlatores. Origenes tuus:& ne forte queraris figurata te laude percuſſum.Origenes noſter(noſtrũ uoco ob eruditionẽ ingenii:nõ ob dogmatũ ueritatẽ) in oĩbus libris ſuis poſt.lxx.interpretes iudæoꝝ trãſlatões explanat & ediſſerit.Euſebius quoq; & Didymus idẽ faciũt.Prætermitto Apollinarẽ:q bono quidẽ aĩo:ſed nõ ſecũdũ ſciẽtiã de oĩum trãſlationibus in unũ ueſtimẽtũ pãnos aſſuere conatus eſt. & cõſequẽtiã ſcripturæ nõ ex regula ueritatis:ſed ex ſuo iudicio texere.Apoſtolici uiri ſcripturis utũtur hebraicis.ipſos apoſtolos & euãgeliſtas hoc feciſſe ꝓſpicuũ eſt.Dominus atq; ſaluator ubicũq; ueteris ſcripturæ meminit:de hebraicis uoluminibus ponit exẽpla:ut ẽ illud : Qui credit in me ſicut ſcriptura dicit:flumĩa de uẽtre eius fluẽt aquæ uiuæ.Et in ipſa cruce:Heli heli lamazabathani : qd̃ interpretatur deus deus meus reſpice in me : quare me dereliquiſti : & multa his ſimilia. Nec hoc dicimus: q ꝓ .lxx. interpretes ſuggillemus: ſed quo apoſtolorum & Chriſti ſit maior auctoritas . & ubicunque .lxx. ab hebræo nõ diſcordãt:ibi apoſtolos eorũ exẽpla ſumpſiſſe.ubi uero diſcrepãt: id poſuiſſe ĩ græco:qd̃ apud hebræos didicerãt.Sicut ergo ego oſtẽdo multa in nouo teſtaméto poſita de ueteribus libris: quæ ĩ.lxx.nõ habentur:& hæc ſcripta ĩ hebraico doceo:ſic accuſator oſtẽdat aliq̃d ſcriptũ eẽ in nouo teſtaméto de.lxx.iterp̃tibus:quod in hebraico nõ habeaꝝ:& finita contentio eſt. Ex quibus omnibus approbaꝝ & .lxx.interpretũ editionẽ:quæ legẽtiũ uetuſtate firmata eſt:utilẽ eẽ eccleſiis:dũ ãte gẽtes audiũt Chriſtũ uẽturũ eẽ: q̃ ueniat. & cæteros interpretes cõprobãdos:qa nõ ſua:ſed diuina uolumina trãſtulerũt.& familiarẽ meũ ida chriſtiano & amico debere ſuſcipere:qd̃ magno ſumptu ſibi a iudæis deſcribere feſtinauit. Exceſſi epiſtolæ modũ & qui cõtra hæreſim iã ſtilũ fixerã: pro me reſpõdere cõpulſus ſum:expectãs tria amici uolumina:& ad cõgeriẽ criminũ eius tota mẽte ſuſpenſus:niſi q leuius eſt,pfeſſũ inimicum cauere:q̃ hoſtem latentem ſub amici nomine ſuſtinere.

Beati Hieronymi p̃ſbyteri ad Ruffinum p̃ſbyterũ reſpõſiua:in qua ſingula eius maledicta refellit : & eum Origenianæ hæreſis ſectatorẽ maledicũq; detractorẽ oſtẽdit. Epiſtola.Xli.

1 Ectis litteris prudẽtiæ tuæ:quibus in me inueheris:& laudatũ quondã tuũ quẽ uerum collegã loquebaris:& fratrem: nunc libris ad reſpondendum pro ſe prouocas:terreſque criminibus.Intellexi illud Salomonis in te eſſe completum:In ore ſtulti baculus contumeliæ:Et non recipit fatuus uerba prudentiæ: niſi ea dixeris: quæ uerſantur in corde eius. Et Eſaias. fatuus inquit fatua loquitur. & cor eius uana intelligit : ut compleat iniquitates : & loquatur contra deum mendacium.Quid.n.neceſſe fuit accuſationis uolumĩa mittere:& maledicta proferre in mediũ? Sic ĩ ultĩa parte epiſtolæ denũciata morte me deterres: ne audeã reſpõdere criminibus ĩmo laudibus tuis.Eadẽ qppe & p̃dicas & accuſas:& de uno fõte dulce amarũq; procedit.Vnde obſecro te:ut uerecũdiã & pudorẽ quã a me exigis:prior exhibeas.& qui mẽdacii alteꝝ criminaris:deſinas ipſe mẽtiri.Ego nulli ſcãdalũ facio:nec accuſator interi tui ſum.Nõ.n.cõſidero qd tu merearis:ſed qd me deceat.& Saluatoris eloquiũ pertimeſco dicẽtis.Qui ſcãdalizauerit unũ de puſillis iſtis: q in me credũt:expedit ei:ut ſuſpẽdaꝝ mola aſinaria in collo eius:& demergaꝝ in,pfundũ maris. Et ue mũdo a ſcãdalis.Neceſſe eſt.n.ut ueniãt ſcãdala:ſed ue homini p quẽ ſcãdalũ uenit.Poterã & ego in te falſa cõgerere: & dicere me uel audiſſe:uel uidiſſe quæ nullus ignorat.ut apud ignorãtes ĩpudẽtia ueritas:& furor cõſtantia putareꝝ.Sed abſit ut imitator tui ſũ:& quod in te reprehẽdo:ipſe faciã.Ille loquaꝝ ſpurcitias:q põt ſpurca cõmittere.Malus hõ de malo cordis theſauro,pfert ea quæ mala ſunt.Ex abũdãtia cordis os loqt̃.Habeto iter im lucrũ:qd̃ amicus quõdã tuus nũc accuſatus turpia tua nõ uult obiicere:& hoc dico:nõ quo accuſationis tuæ gladios ptimeſcã:ſed quo magis accuſari uelim:q̃ accuſare:& pati iniuriã q̃ facere:ſciens ꝓceptũ ab apoſtolo:nõ uos metipſos ulciſcẽtes cariſſimi:ſed date locũ iræ.Scriptũ eſt.n.mihi uĩdictã:& ego retribuã : dicit dominus.Sed ſi eſurierit inimicus tuus:ciba illũ.Si ſitierit:potũ da illi.Hoc.n.faciens carbones ignis cõgeres ſuper caput eius.Qui.n.ſe,ipſũ uĩdicat:ultionẽ domini nõ mereꝝ.& tamẽ ante q̃ reſpõdeã epiſtolæ tuæ:expoſtulare tecũ libet uetuſtiſſime monachorũ:bonæ p̃ſbyter:imitator chriſti frẽm tuũ potes occidere? quẽ ſi tã tũ oderis homicida es.Hoc a ſaluatore didiciſti:ut uerberãti maxillã p̃beres alterã? Sic ipſe reſpõdit ꝓcuſſo-

ri ſuo.Si male locutus ſũ:teſtimoniũ phibe de malo.Si bene:qd me cædis?Mortẽ minaris:quã & ſerpẽtes inferre poſſunt.Mors oĩum eſt:homicidiũ peſſimorũ.Quid eni niſi tu me occideris:ego imortalis ero? Quin potius héo gratiã:q facis de neceſſitate uirtuté. Nõne & apoſtoli ſaluis iter ſe amicitiis diſſenſerũt?Cũ Paulus & Barnabas ꝓpter loãnẽ cognomento Marcũ ſtomachati ſũt:& ſepauit eos nauigatio:quos chriſti euangeliũ copulabat.Nõ idẽ Paulus in faciẽ Cephæ reſtitit:q nõ recto pede icederet in euãgeliũ?Et tamẽ præceſſorẽ ſuũ colũnã eccleſiæ uocat:& exponit ꝑdicationẽ ne in uacuũ curreret:aut cucurriſſet.Nõne in religiõe etiã liberi a parẽtibus:& coniuges a maritis ſalua pietate diſſentiũt? Vos ſi ita habetis:ut hémus:cur nos odiſtis?Si aliter creditis:quid uultis occidere?An q a uobis diſſenſerit occidẽdus eſt?teſtẽ iuoco leſum cõſciẽtiæ meæ:qui & has litteras:& tuã epiſtolã iudicaturus eſt ad cõmonitionẽ ſancti papæ Chromatii uoluiſſe reticere:& finẽ facere ſimultati:& uicere in bono malũ.ſed qa minaris interitũ niſi tacuero:reſpõdere cõpellor: ne uidear tacẽdo crimẽ agnoſcere:& lenitatẽ meã malæ cõſciẽtiæ ſignũ interpteris: hoc é uerũ delematũ tum:nõ ex dialectica arte quã neſcis:ſed ex carnificũ officina & meditatõe platũ.Si tacuero criminoſus ero: ſi reſpõdero:maledicus.Tu me ergo & ꝓhibes & cogis ad reſpõdẽdũ.In quo utrũq moderabor: ut & obiecta diluã:& ab iniuria tẽperẽ.Quis.n.eũ nõ timeat:q eſt paratus occidere?Sequarq ueſtigia ꝓpoſitionis tuæ ſeruãs certa in illis eruditiſſimis libris:quos ãte q legerẽ cõſutaui.Dicis te accuſationẽ meã ad eos tãtũ miſiſſe: q meis uerbis læſi fuerãt:& nõ ad plures:qa nõ ad oſtẽtationẽ:ſed ad ædificationẽ chriſtiãis loquẽdũ eſt. Et unde oro te:librorũ tuorũ ad me fama puenit?Quis eos Romæ?qs in Italia?qs Dalmatiæ diſſemiauit? Si in ſcriniis tuis & amicorũ tuorũ latebãt:ad me quo mõ mea crimia ꝓuenerũt?Et audes dicere:te nõ ad oſtẽtati onẽ:ſed ad ædificationẽ:quaſi chriſtianũ loqui:q de ſene ſenex tãta cõfingis:q̃ta nõ diceret de latrone homicida?De ſcorto meretrix?Scurra de mimo?q pturis mihi mõtes criminũ?& gladios quos defigas in iugulum meũ:tãto ante tẽpore exacuis?Iccirco ne cæreales & anabaſſii tui ꝑ diuerſas ꝓuintias cucurrerunt:ut laudes meas legerent? Vt panagyricũ tuũ per angulos & plateas:ac mulierculas textrinas recitarẽt?Hæc eſt tua illa ſancta uerecũdia:hæc ædificatio chriſtiana.ſic modeſtus es:ſic prudẽs:ut cateruati de occidẽte uenientes mihi tua maledicta narrauerint:ita memoriter & cõſentaneæ:ut ego cogerer nõ ſcriptis tuis:q necdũ legerã:ſed ſcriptorũ reſpõdere opinionibus:& uolãtia toto orbe iacula falſitatis:clyppeo ueritatis excipere.Seqẽ in epiſtola tua.noli multo auro redimere notariũ meũ:ſicut amici tui de meis piarchõ ſchedulis:nõdũ emendatis: nõdũ ad purũ digeſtis fecerũt:ut facilius falſare poſſent:qd aut nullus haberet: aut admodũ pauci. Gratis a me miſſum ſuſcipe codicẽ:qué cenſu magno cuperes cõpatũ.Nõ te pudet ꝓmii?Ego auro redimeré notariũ tuũ?Et qs talis ac tãtus ẽ:ut audeat cũ Cræſo & Dario pugnare diuitiis? Vt ſubitũ déaratũ: & nõ Craſſũ ptimeſcat? Vſq adeone obduraſti frõtem:ut mẽdacio ponas ſpem tuã?& æſtimes te protegi poſſe mẽdacio? Et quicqd finxeris:tibi credẽdũ putes?Quis Bethleem de cubiculo fratris Euſebii furatus é epiſtolã laudatricẽ tuã?Cuius artificio:& a cuius miniſteriis in ſanctæ Fabiolæ hoſpitio & uiri chriſtiani & prudẽtis Oceani inuẽtus eſt codex:quẽ illi nunq̃ uiderãt?An iccirco te æſtimes inocẽtẽ:ſi qcqd tuũ ẽ:in aliis cõferas? Quicũq te offenderit quãuis innoxius eſt: ilico criminoſus fiet.hés.n.per quod Dianæ eſt uicta pudicitia.quod Giezi magiſtri ꝓtulit ſanctitati.ꝓpter qd Iudas tradidit dominũ ſuũ. Videamus tamẽ qd meus neceſſarius de ſchedulis ſuis nec dũ emẽdatis:& nõdũ ad purũ digeſtis falſauerit.Et ob id facilius ei falſatæ fuerit:q aut nullus eas haberet:aut admodũ pauci.Et ante ſcripſi:& nũc eadẽ deo mediãte,preſtor:me nõ,pbaſſe accuſationẽ eius:nec cuiuſquã chriſtiani in chriſtianũ.Quid.n.neceſſe eſt in multoꝝ ſcãdalo ruinaq̃ ꝓferri:quæ ſe creto aut corripere ualeas:aut emẽdare?Sed qa unuſquiſq̃ uiuit ſtomacho ſuo:& amicus nõ ſtati dominus é alterius uolũtatis:ſicut accuſatõem ét uerã reꝑhẽdo:ſic falſitatẽ ſchedularũ in ſancto uiro nõ ſuſcipio.Quid eni hõ latinus de interꝑtatione græca potuit imutare?Aut qd ſubtraheret uel adderet in libris piarchõ : ubi ſic cõtexta ſunt oĩa:& alterũ pẽdet ex altero:ut qcquid tollere uolueris uel addere:quaſi pãnus in ueſtimẽto ſtati appareat?Quod ergo me mones ipſe facito:paululũ ſaltẽ hũani:ſi nõ chriſtiãi pudoris aſſume.ne deſpecta & calcata cõſcientia tua:uerbis te purgatũ putes:q rebus urgeris.Si Euſebius auro redemit iemendatas ſchedulas:quas falſaret:tu profer tuas:quæ falſatæ nõ ſint.& ſi,pbaueris nihil in eis hæreticũ:tũc ille crimie tenebitur falſitatis:q̃is mutes: q̃is corrigas:catholica nõ,pbabis.Si.n.error eſt ĩ uerbis aut in paucis ſenſibus:poſſũt detrũcari mala:& bona pro his reponi. Vbi aũt tota diſputatio æqualis eſt:ut uniuerſæ rõnabiles creaturæ: q ꝓpria uolũtate corruerãt:ĩ unũ poſtea reuertant ſtatũ:ut rurſũ ex eodẽ prĩcipio aliæ ſint ruinæ. qd hés emẽdare:niſi cũcta mutaueris?Quod ſi facere uolueris:iã nõ libros alienos iterpretaberis:ſed condes tuos.Hoc aũt cuiuſmodi argumẽtũ ſit:nõ intelligo.qa inquit iemẽdatæ & nõdũ ad purũ digeſtæ erãt ſchedulæ:iccirco facilius ab Euſebio falſatæ ſunt. Aut ego tardior ſũ:aut mihi ſatis fatuũ & obtuſum uidet:ſi nõdũ emẽdatæ nec ad purũ digeſtæ erãt ſchedulæ:q error earũ Euſebio ĩputet:non id imputabit Euſebio: ſed moræ & tarditati tuæ:q emẽdare ceſſaſti.Et in eo ſolo erit ille culpabilis:qa ſcripta tua cito diſſemina uit in uulgus:quæ tu paulati emẽdare decreueras.Sin aũt ut tu uis: eas falſauit Euſebius:qd cauſaris atq̃ ꝓtẽdis iemẽdatas & necdũ ad purũ digeſtas in publicũ ꝓpiſſe? Et emẽdatæ.n.& nõ emẽdatæ ſimilẽ recipiunt falſitatẽ.Nullus iquit eos hẽbat libros:aut admodũ pauci.In uno ſermone quãta diuerſitas? Si nullus eos hẽbat:quõ apud paucos erãt?Si pauci hẽbant:cur nullũ habuiſſe mẽtiris?Cũ aũt dicas apud paucos fuiſſe:& te ipõ cõfitẽte ſubuerſũ ſit:q nullus habuerit:ubi ẽ illud:q quereris auro redẽptũ notariũ tuũ? Dic nõ mẽ notarii:quãtũ aurũ datũ ſit:ubi:ꝑ quẽ:aut cui datũ. Vtiq ꝓditorẽ tuũ abieciſti ante:& tãti facinoris reũ a tuo cõſortio ſeparaſti. Vide ne magis illud uerũ ſit a paucis illis amicis tuis & Euſebio & cæteris data exemplaria:quæ ita iter ſe cõgruũt:atq̃ cõſẽtiũt:ut ne pũcto qdẽ aliqd ab altero differãt. Deinde cuius prudẽtiæ ẽ:dare exẽplar illis:quod nõdũ emẽdaueras?Scriptæ ad purũ nõ erãt ſchedulæ:& emẽdãdos errores tuos iã

alii poſſidebãt. Sentis ne nõ hæreré ĩter ſe mẽdaciũ? Et qđ tibi in articulo tpis pfuit: ut eporũ ſnĩas ſubterfu- 98
geres patere diſcuſſum? & tuis te uerbis redargui? Ex quo apparet iuxta ĩclyti oratoris elogiũ te uolũtaté habere mẽtiẽdi: artẽ fingẽdi nõ hére. Sequar ordiné epiſtolæ: & ipſa ut locutus es uerba ſubnectã. Eloquẽtiam ut dicis tuã: & in pfatione mea laudaſſe me fateor. & ẽt nũc laudaré: niſi tu eã contra Tullii tui ſnĩam multa iactãtia faceres odioſam. Vbi iactaui eloquẽtiã meã: q ẽt a te laudatã nõ libẽter accepi? An hoc dicis: qa non uis ſubdola pdicatõe palpari: aperte accuſaberis: ut q laudãté reſpuis: ſentias criminãté. Imperitiam aũt tuam nõ tã ſtultus erã: ut rephẽderé: quã nemo põt fortius accuſare: niſi tu ipſe dũ ſcribis. Sed uolui oſtẽdere cõdiſcipulis tuis: qui tecũ nõ didicerũt litteras: qd per trigĩta ános in oriẽte pfeceris: qui proca citaté diſertitudiné: & maledicere oĩbus bonæ cõſciẽtiæ ſignũ arbitraris. Nec tibi ut dicis ferulas adhibeo: neq; athenogerõta meũ ſcutica & plagis litteras docere cõtẽdo. Sed qa flumẽ eloquentiæ tuæ: atq; doctrĩæ oẽs tractatores ferre nõ poſſumus: & ingenii acumine pſtringis oculos noſtros: ĩ tãtũ ut oẽs tuos inuidos putes: certati opprimere te cupimus. Ne ſi ſemel in ſcribẽdo optinueris prĩcipatũ: & in eloquentiæ arceſteteris: cũctis nobis q aliud ſcire uolumus: mutiſ nõ liceat. Ego philoſophus rhetor grãmaticus dialecticus hebræus, græcus latius triliguis: hoc mõ & tu bilinguis eris: q tãtã hés græci latiniq; ſermonis ſcientiã: ut & Græci te latinũ: & Latini te græcũ putẽt. Et papa Epiphanius πέντα γλώττός: qa quinqueliguis cõtra te: & Amaſium tuũ loquiť. Simulq; admiror q̃ temeritate cõtra tãtarũ artiũ uirũ audeas dicere. Tu q tot diſciplinarũ oculis uigilias: quo mõ uenia donãdus es: ſi errueris? & nõ ppetuo pudoris ſilẽtio cõtegẽdus? Quod cũ legiſſem: & me putaré alicubi in ſermone lapſũ (q.n. in uerbo nõ peccat: iſte pfectus eſt) & ſuſpicarer cũ aliqd meorum, platurũ eé uitiorũ: ſubito intulit ante biduũ mihi q̃ pficiſcereť harũ baiulus in manus uenerũt: quæ in me declamaſti. Vbi eſt ergo quod minaris & dicis. quo mõ donãdus es uenia: ſi errueris? & nõ ppetuo pudoris ſilẽtio cõtegẽdus? niſi forte p̃ anguſtia tẽporis nõ potuiſti ea in ordiné digerere. Aut aliqué de eruditis cõducturus eras: q in opuſculis meis gẽmarũ eloquẽtiæ tuæ ornaméta pqreret. Supra ſcripſiſti gratis a me miſſum codicẽ ſuſcipe: qué cẽſu magno cupes cõparatũ: & nũc hũilitatis pſtigiis loqueris: imitari te nolui: ſed reſeſtinãte eo q ad te remeabat: malui paucis ad te q̃ ad alios pro tuis maledictis latius ſcribere. Et interim audacter frueris ĩperitia tua. Semel. n. cõfeſſus es dicẽs. ſupflua tibi rephẽſio fuit in paucis: q̃ pfeſſa nobis hẽtur in oĩbus. Nec rephẽdã qđ cõparatũ codicẽ proẽpto poſueris: cũ cõparatio æqualiũ ſit: ẽptio p̃cii ãnumeratõ: & feſtinãte eo qui ad te remeabat: ſordidiſſimæ elocutionis περισσολόγια tantum ſenſibus reſpondebo: & te nequaquã ſolœciſtã ac barbarũ: ſed mẽdacẽ ſubdolũ ĩpudicũ cõuincã. Si ad me tãtũ epiſtolam ſcribis: ut me cõmoneas: & emẽdatũ uelis: ne cæteris ſcãdalũ facias: & aliis furẽtibus iugulẽtur alii: cur libros cõtra me ſcribis ad alios: & legẽdos p ſatellites tuos toto orbe diſpgis? Vbi eſt ſylogiſmus tuus: quo me irretire conaris & loqueris? Qué in hoc magiſter optime emẽdare cupiebas: ſi illos ad quos ſcribis: nihil deliq̃rãt? Si me quẽ arguis: nõ ad me ſcripſeras? & ego tuis reſpõdebo tibi ſermonibus: qué emẽdare cupiebas magiſter indocte? Eos ne q nõ peccauerãt? An me: ad qué nõ ſcripſeras? Brutos putas eẽ lectores: & oẽs nõ intelligere prudẽtiã tuã? Immo malitiã: q̃ & ſerpẽs prudẽtior fuit cũctis beſtiis in paradiſo: ut a me ſecretã admonitionẽ flagites: qué publica accuſatõe pſequeris: & nõ te pudet accuſationẽ tuã apologiã uocare? Quereriſq; cur opponam clyppeũ pugiõi tuo: & tibi quaſi religioſus & ſanctulus perſonã hũilitatis ĩponis & dicis. Si errauerã: q̃re ſcribis aliis? & nõ me ĩpm redarguis? hoc ĩpm in te retorquebo. Quicqd enĩ me nõ feciſſe cauſaris: q̃re nõ ĩpe feciſti? Velut ſi qs pugnis aliqué: calcibuſq; collidẽs: ſi reſiſtere uoluerit dicat ei. Nõne tibi p̃ceptũ ẽ: q te pcuſſerit in maxillã: p̃be illi & alterã? Quid enĩ bone uir tibi p̃ceptũ eſt: ut me uerberes? Oculũ mihi effodias? & ſi paululũ me cõmouero: euãgelii mihi p̃cepta cãtabis. Vis ſcire totas argutiarũ tuarũ ſtrophas & uulpeculas, inſidias: quæ habitãt in pietinis: de quibus Ezechiel loqť. quaſi uulpes in deſerto Prophetæ tui Iſrahel. Auſculta qd feceris. Ira me in tua p̃fatione laudaſti: ut obiicerenť mihi laudes tuæ: & niſi me alienũ tãto laudatore dixiſſem: hæreticus iudicarer. poſtq̃ reppuli crimina. i. laudes tuas: & abſq; inuidia tui noĩs: reſpõdi criminibus: nõ crimĩatori: atq; ut me catholicũ a te ĩfamatus, pbarẽ: inuectus ſum in hæreticos. iraſceris: furis: & luculentiſſimos libros cõtra me cudis. quos cũ legẽdos & cãtãdos oĩbus tradidiſſes: certati ad me de Italia & urbe Roma atq; Dalmatia ſcripta uenerunt: q bus me laudator priſtinus ornaſſet p̃coniis. Fateor ilico ad obiecta reſpõdi: & me nõ eẽ hæreticũ totis uiribus, pbare conatus ſũ. Miſiq; hos ĩpos apologiæ meæ libros ad eos quos tu uulneraueras: ut uenẽa tua noſter ſequereť antidotus. Ob hãc culpã mittis mihi & priores libros & recẽté epiſtolã plenam iniuriarũ & criminũ. Quid me uis facere bone amice? Taceã? Videbor crimẽ agnoſcere. Loquar? Terres me gladiis tuis: & accuſationẽ nõ iã eccleſiaſticã: ſed tribunalium cõmĩaris. Quid feci? Quid cõmerui? In quo te læſi? qa me negaui hæreticũ? quia te laudibus duxi indignũ? quia hæreticoq; fraudulẽtias & piuria apto ſermone deſcripſi? Quid ad te: q & catholicũ & ueracẽ te eẽ iactas: q libẽtius me accuſas q̃ te defendis? Nũ mea defenſio accuſatio tua eſt? Aut aliter orthodoxus eẽ nõ poteris: niſi me hæreticũ cõprobaris? Quid tibi, pdeſt ſocietas mea? Aut quæ eſt iſta prudentia? Accuſatus ab aliis: accuſas alium. Ab alio appeteris: & illi tergũ obuertẽs: quieſcẽtem contra te prouocas. Teſtor mediatorẽ leſum: ĩuitum me & repugnãté ad hæc uerba reſpõdere: & niſi tu, puocares: ſemp tacituq; fuiſſe. Deniq; noli me accuſare: & ego ceſſabo defendere. Quæ. n. eſt audientiũ ædificatio: duos ſenes ĩter ſe, ppter hæreticos digladiari: præſertim cũ ambo catholicos ſe uideri uelint? Omittamus hæreticorũ patrociniũ, & nulla erit inter nos cõtentio. Eo dẽ feruore quo Origenẽ ãte laudauimus: nũc laudatũ eũ toto orbe dãnemus lungamus dextras aĩos copulemus: & duos oriẽtis atq; occidẽtis alacri ſeq̃mur ĩceſſu. Errauimus iuuenes: emẽdemur ſenes. Si frater es: me gaude correctũ. Si amicus ſũ: de cõuerſione tua debeo gratulari Quãdiu inter nos iurgiũ fuerit: uidebimur rectã fidẽ ne ceſſitate dicer: nõ uolũtate. Inimicitiæ nr̃æ iuicẽ nobis tollũt teſtioniũ

ueræ pœnitẽtiæ. Si unũ credimus: ſi idẽ & uolumus & nolumus: ex quo firmas naſci amicitias ẽt Catilia teſtaẽ: ſi hæreticos pariter odimus: & ueteré æq; dãnamus erroré: qd cõtra nos tẽdimus? cũ eadẽ oppugnemus: eadẽ defendãus. Ignoſce mihi: q; Origenis eruditionẽ & ſtudiũ ſcripturarũ ãte q̃ eius hæreſim plẽius noſſem: in iuuenili ætate laudaui. & ego tibi dabo ueniã: q; apologiã librorũ eius cano ſcripſeris capite. Ante biduũ q̃ ad nos epiſtolã ſcriberes: libellos meos in manus tuas ueniſſe teſtaris. Et iccirco nõ habuiſſe ſpaciũ ex ocio reſpõdẽdi alioqn ſi meditatus ĩ nos paratuſq; dixiſſes: fulmĩa iacere nõ crimĩa uidereris. Et quis tibi credet hõi ueraciſſimo: ut negociator oriẽtaliũ merciũ q & hic deportata uẽdere neceſſe hẽbat: & ibi emere: q̃ huc rurſus adueheret: biduũ tãtũ aqlegiæ fuerit: ut raptĩ & ex tpe cõtra nos dictare epiſtolã cogereris? Libri enĩ tui quos limaſti p triẽniũ: diſertiores ſunt. niſi forte nõ fuit ĩ p̃ſentia; q tuas emẽdaret nenias. Et iccirco oẽ iter dictõis tuæ abſq; Palladis arte ſalebris & uoragĩbus uitio; icidit. Tã apertũ tpis mẽdaciũ ẽ: ut nõ dicã reſpõdere: ſed legere biduo mea ſcripta nõ potueris. Ex quo appet te illã epiſtolã aut pluribus diebus ſcripſiſſe: ut ſtili ipſius elegãtia; pbat. aut ſi tumultuaria dictatio eſt: nimiũ te negligẽtẽ: q cũ extẽporalis talis ſis meditatus deterior fueris. Illud ãt qd tergiuerſaris: & dicis te ea trãſtuliſſe de græco: quæ ego prius latino ſermone trãſtuleri: nõ ſatis intelligo qd uelis dicere: niſi forte adhuc cõmẽtarios ad epheſios criminaris. & q̃ſi nihil tibi ſup hoc reſpõſũ ſit: obduras frõtis ĩpudẽtiã: nec auribus obturatis uoces recipis ĩcãtãtis. Nos in cõmẽtariis & illis & aliis & noſtras & aliorũ ſnias explicauimus: aperte cõfitẽtes q̃ ſunt hæretica: q catholica. Hic eſt enĩ cõmẽtariorũ mos & explanãtiũ regula: ut opiniones ĩ expoſitiõe uarias p̃ſeq̃ẽ. & qd uel ſibi uel aliis uideatur: ediſſerat. Et hoc nõ ſolũ ſanctarũ ĩterp̃tes ſcripturarũ: ſed ſæculariũ quoq; litterarũ; explanatores faciũt: tã latinæ linguæ q̃ græcæ. Tu in libris piarchõ idipſũ obtẽdere nõ potes. arguet. n. te p̃ſatiuncula tua: in qua polliceris detrũcatis malis: & quæ ab hæreticis addita fuerãt: optima remãſiſſe. ut qcqd ibi uel bonũ uel malũ dixeris: iã nõ ei iputeẽ: quẽ trãſſers. ſed tibi: q interp̃tatus es. niſi forte hæreticorũ errores emẽdare debueras: & Origenis mala; pferre ĩ mediũ. Sed de hoc: qa nos remittis ad codicẽ: ãte tibi reſpõdimus: q̃ tua ſcripta legeremus. De Páphili libro: nõ ridiculoſa ut tu ſcribis: ſed ridicula mihi forte res accidit: ut poſtq̃ Euſebii aſſeruerĩ eẽ nõ Páphili: ad extremũ hoc dixerĩ: etiam me ennos plurimos hoc putaſſe q; Páphili fuerit: & a te exẽplar huius uoluminis mutuatũ. Vide quãtũ timeã cachĩnos tuos: ut etiã núc eadẽ ĩgerã. De tuo Codice quaſi Páphili exẽplar accepĩus. Credidi chriſtiano: & credidi monacho. nõ putaui tãtũ ſceleris a te poſſe confingi. Poſtea uero p iterp̃tationẽ tuã: quæſtiõe cõtra Origenẽ toto orbe cõmota ĩ quærẽdis exẽplaribus diligẽtior fui. & ĩ cæſariẽſi bibliotheca Euſebii uolumina repperi ἀπολογίας ὀριγενοῦς. Quæ cum legiſſẽ: primũ eũ librũ deprehẽdi: quẽ tu ſolũ ſub nomĩe martyris edidiſti de filio & ſpiritu ſancto: ĩ bonã partem pleriſq; blaſphemiis cõmutatis. Et hoc uel Didymũ: uel te: uel aliũ feciſſe neſcio quẽ qd tu apertiſſime in libris p̃iarchõ feciſſe cõuiceris: maxĩe cũ idẽ Euſebius (ut iã ĩ duobus libris docui) ſcribat: Páphilũ nihil; ppriũ opis edidiſſe. Dic ergo & tua: a quo exẽplar acceperis nec mihi ad ſubterfugiẽdũ crimẽ mortuos aliquos nomines: ut cũ auctoré oſtẽdere nõ potueris: aliũ; pferas q nõ poſſit reſpõdere. Sin aũt riuulus ille ĩ tuis ſcriniis fontẽ habet: qd ſequaẽ etiã me tacẽte nõ dubitas. Verũ fac ab alio quolibet amatore Origenis libris huius titulũ: & auctoris uocabulũ cõmutatũ: cur hoc ĩ latinã lĩguã uertis? Videlicet ut teſtimõio martyris oẽs Origenis ſcriptis crederẽt: p̃miſſa munitiõe tanti auctoris & teſtis? nec tibi ſufficit doctiſſimi uiri apologia: niſi ſcribas & ; ppriũ uolumẽ; p defenſiõe eius: q̃bus p multos diſſeminatis: tuto iã libros periarchõ uertis e græco: & hos ipſos p̃ſatiõe cõmẽdas dicẽs: nõnulla ĩ his ab hæreticis deprauata: quæ tu de aliorũ librorũ Origenis lectiõe correxeris. Me quoq; laudas: ne tibi amicorũ meorũ; q̃ſpiã cõtradicat. Origẽis; pphetica phyſica p̃dicas. Eloquẽtiã meã fers ĩ cælũ: ut ĩ ſinẽ ĩ cœnũ deprimas: fratrẽ & collegã uocas: & imitatorẽ te mei opis cõfiteris. Cũq; a me trãſlatas Origenis, lxx. omelias: & nõnullos tomos ĩ apoſtolũ iactes: ĩ q̃bus ſic cũcta limaueri: ut nihil ĩ illis qd a fide catholica diſcrepet: latinus lector iueniat: nũc eoſdẽ libros hæreticos criminaris: & uerſo ſtilo quẽ p̃dicaueras: qa cõſortẽ putabas accuſas: quoniã mõ p̃fidiæ tuæ cernis inimicũ. Quis e duobus calũniator ẽ martyris? Ego q illũ dico hæreticũ nõ fuiſſe: nec ſcripſiſſe librũ: q ab oĩbus rep̃hẽdit: an tu q uolumẽ hoĩs Arriani titulo cõmutato ſub noĩe martyris edidiſti? Nõ tibi ſufficit ſcãdalũ græciæ: niſi illud & in latiorũ auribus ingeras: & iclytũ martyrẽ: tua quãtũ in te eſt trãſlatõe deformes? Tu qdẽ alia mẽte feciſti: nõ ut martyrẽ argueres: nõ ut me accuſares: ſed ut origenis p nos ſcripta defenderes. Attamẽ cito romanã fidẽ apoſtolica uoce laudatã; iſtiuſmodi p̃ſtigias nõ recipere: ẽt ſi angelus aliter ãnũciet q̃ ſemel p̃dicatũ ẽ: Pauli auctoritate munitã nõ poſſe mutari. Ergo frater ſiue a te falſatus eſt liber (ut multi putãt) ſiue ab altero: ut tu forſitan pſuadere conaberis: & temere credidiſti hæretici homis σύνταγμα eẽ martyris muta titulũ: & romanã ſimplicitatẽ tanto piculo libera: nõ tibi expedit: ut per te clariſſimus martyr hæreticus iudiceẽ. Vt q effudit p chriſto ſanguinẽ cõtrarius fidei chriſti approbeẽ. Dic potius: inueni librũ: putaui illũ martyris: ne timeas pœnitẽtiã. lã te nõ urgebo: nõ quærã a quo accepis. uel mortuorũ aliquẽ noĩato: uel ĩ platea ab ignoto hoĩe te emiſſe dicito. Nõ. n. dãnationẽ tuã quærimus: ſed cõuerſionẽ. Melius eſt ut tu erraueris: q̃ ut martyr hæreticus fuerit. Interĩ de p̃ſenti cõpede: utcũq; erue pedẽ. In futuro iudicio tu uideris: qd ad martyris contra te reſpõdeas q̃rimonias. Propõis ẽt tibi qd nemo obiicit: & diluis qd nullus accuſat. Ais. n. q; in meis litteris legeris. Dic qs tibi permiſit ut interp̃tãs: quædã auferres: quædã mutares: quædã adderes? Statiq; tibi ipſe reſpõdes: & cõtra me loqueris. En tibi dico. Quæſo qs p̃miſerit: ut ĩ cõmẽtariis tuis: quædã de Origene: quædã de Apollinare: q̃dã de te ipo ſcriberes? Et nõ de Origene totũ: aut ex te: aut ex alio. Interĩ in te: dum aliud agis crimẽ fortiſſimũ; pdidiſti: & oblitus es ueteris prouerbii. mẽdaces memores eẽ debere. Dicis. n. me in cõmẽtariis meis: quædã de Origene: q̃dã de Apollinare: q̃dã ex me ipo poſuiſſe. Si ergo Apollinaris ſunt & Origenis: q̃ ſub aliorũ noĩe poſui: quo mõ ĩ libris tuis mihi crimẽ ĩpingis? q; quãdo ſcribo alius hoc dicit: q̃dã

ſic ſuſpicaſ:alius ille & quidã ego ſim.Inter apollinarẽ & Didymum & explanationis ſtilus & dogmatũ magna diuerſitas ẽ.cũ in uno capitulo diuerſas pono ſentẽtias:nũ contrarios ſẽſus ſeq credẽdus ſum? Sed hæc alias. Nũc quæro a te:qs tibi obiecerit:q̃re de Origene uel abſtuleris quædã:uel addideris:uel mutaueris:& te q̃ſi i eculeo appẽſum iterrogauerit:bona ſunt:an mala quæ trãſtuliſti? Fruſtra ſimulas inocentiã:ut interrogatione ſtulta uerã pcõtationẽ extenues.Ego nõ accuſaui q̃re Origenẽ ꝓ uoluntate trãſtuleris. Hoc.n.& ipſe feci:& ante me Victorinus Hilarius Ambroſiuſq; fecerũt.Sed q̃re trãſlationẽ hæreticã præfatiõis tuæ teſtimonio roboraſti? Cogis me eadẽ rurſus iterare:& ꝓ meas lineas icedere.Dicis.n. i eodẽ ꝓlogo te ea quæ ab hæreticis addita fuerãt amputaſſe:& ꝓ his repoſuiſſe bona.Si hæreticoꝝ mala abſtuliſti:ergo quæ dimiſiſti uel addidiſti:aut Origenis erunt aut tua:quæ utiq; q̃ſi bona poſuiſti.Sed multa i his mala negare nõ poteris.Quid iquies ad me? Origeni iputa.Ego.n.ea tantũ quæ ab hæreticis addita fuerũt:cõmutaui.Expone cauſas:q̃re hæreticorũ mala tuleris:& Origenis itegra dereliqueris.Nõne ꝓſpicuũ ẽ:q; mala Origenis ex pte ſub hæreticorũ nũcupatione dãnaueris:& ex pte ſuſceperis? qa nõ mala ſed bona:& tuæ eẽ fidei iudicabas? Hæc ſunt de qbus quæſiui utrũ bona eſſent an mala.Quæ i ꝑfatiõe laudaſti:quæ ãputatis peſſimis:q̃ſi optima máſiſſe cõfeſſus es:& te i ueræ argumẽtatiõis appẽdi eculeo.ut ſi bona dixeris:hæreticus cõphendaris. ſi mala:ſtati audias:cur ergo quæ mala ſunt:i ꝑfatiõe laudaſti? Et nõ illud adiũxi:qd' tu callide ſimulas: cur quæ mala erãt:ad latinorũ notitiã trãſtuliſti? Mala.n. oſtendere interdũ nõ docẽtis ẽ:ſed uitãtis.ut caueat lector.nõ ut ſequaſ errores.ut nota cõtẽnat:quæ nõnunq̃ ignota miraculo ſunt. Et audes poſt hæc dicere:q; ego auctor taliũ ſcriptorũ ſim.tu aũt ut iterpres:i qbus emẽdare aliqd potueris:plus egeris q̃ iterpres.in qbus nõ potueris:ſolũ iterpres fueris.Ratiõe iſta diceris:ſi libri tui periarchõ præfatiũculã nõ haberẽt.Quod & Hilarius i trãſferẽdis eius omeliis fecit.ut & bona & mala nõ iterpreti ſed ſuo iputarenſ auctori.Si nõ dixiſſes ãputaſſe te peſſima:& optima reliqſſe:utcũq; de luto euaderes. Hoc ẽ qd' deſtruit ſtrophas ingenioli tui & te hinc ide cõſtrictũ euadere nõ ſinit.Nec i tantũ abutare ſimplicitate lectoris:& ſic oẽs q tuã ſcriptura lecturi ſunt:brutos putes.ut cũ uulnera putreſcere ſinas:ſano corpori te ꝓponere emplaſtra nõ rideãt. De carnis reſurrectiõe qd ſentias:iã in apologia tua didicimus:nullo mẽbro ãputato:nec aliq̃ pte corporis deſecta.Hæc ẽ tuæ ſimplicitatis pura & apta cõfeſſio:quã ab oĩbus Italiæ epiſcopis aſſeris eẽ ſuſceptã. Crederẽ dicẽti:niſi me dubitare de te iſte liber: nõ Páphili faceret . Et tamẽ miror quõ ꝓbauerit italia : quod Roma contẽpſit.Epiſcopi ſuſceperũt:qd' fides apoſtolica cõdemnauit? Scribis quoq; me litteris indicaſſe:q; papa Theophilus expoſitiõem fidei nuper ediderit:quæ ad nos necdũ ꝓuenit:& polliceris:q; qcqd ille ſcripſerit: tu ſeq̃ris.Ego me hoc ſcripſiſſe nõ noui:nec iſtiuſmodi unq̃ litteras direxiſſe.Sed tu iccirco ad icerta conſentiis:& his quæ q̃lia futura ſint neſcis:ut certa declines:& ad eorũ non tenearis aſſenſum.Duas ſynodicã & paſchalẽ eius epiſtolas cõtra Origenẽ illiuſq; diſcipulos:& alias aduerſum Apollinarẽ & eundẽ Origenẽ ꝓ hoc ferme biẽniũ iterpretatus ſum:& i ædificatiõem eccleſiæ legẽdas noſtræ linguæ hõibus dedi.Aliud operũ eius neſcio me trãſtuliſſe.Et tamẽ tu q papæ Theophili dicis te i oĩbus ſentẽtiã ſeq:caue ne hoc magiſtri & cõdiſcipuli tui audiãt.& offendas q̃plurimos:q; me latronẽ:te martyrẽ uocãt.ne iraſcaſ is tibi:q contra papã Epiphaniũ ad te epiſtolas dirigẽs:hortabaſ ut permaneres i fidei ueritate.ut nõ mutares ullo terrore ſentẽtiã.Quæ epiſtola holographa teneſ ab his:ad quos plata ẽ.Et poſt hæc more tuo loqueris:ut de quo ſupra dixeras:ego tibi etiã furẽti ſatiſfaciã.Nunc dicis qd tibi uideſ:habes ne ultra aliqd: quo neruos tuæ loquacitatis ẽtendas:Et idignaris:ſi putide te loq arguã:cũ comœdiaꝝ turpitudines & ſcortorũ amatorũq; ludicra eccleſiaſticus ſcriptor aſſumas. Porro q; iterrogas quãdo papæ Theophili ſententiã.ſeq cœperim:eiq; fidei cõmunione ſociatus ſim:& ipſe tibi reſpõdes:tunc credo:quãdo Paulũ quẽ ille dãnauerat ſummo niſu:in oĩbus ſtudiis defendebas:quãdo eũ per iperiale ſcriptũ recipere ſacerdotiũ:qd' epiſcopali iudicio amiſerat: iſtigabas.Nõ prius ꝓ me reſpõdebo:q̃ de aliorꝝ iiuriis loquar.Cuius ẽ hũanitatis:cuiuſ ue clæmẽtiæ:iſulta re aliorũ miſeriis:& uulnera cũctis aliena mõſtrare? Sic ne te docuit ille ſamarites ſeminecẽ ad ſtabulum reportare? oleũ plagis ifundeſ mercedẽ ſtabulario polliceri? Sic reuectã ouẽ:repertã dragmã;ꝓdigũ filiũ legis eſſe ſuſceptũ? Eſto ego te læſerim:& qbuſdã ut dicis ſtimulis ad maledictoꝝ iſaniã ꝓuocari:qd meruit hõ latẽs: ut nudares cicatricẽ eius:& obductã cutẽ iſperato dolore reſcideres? Nõne etiã ſi ille dignus eſſet cõtumeliis:tu facere nõ deberes? Aut ego fallor:aut illud ẽ uerũ:qd' plurimi iactitãt:te Origeniſtarũ hoſtes i illo ꝓſequi.& ſub occaſione unius i utrũq; ſæuire.Si papæ Theophili ſentẽtiis delectaris:& nefas putas pontifi cũ decreta cõuelli:quid de cæteris dicis:quos ipſe dãnauit? Quid de papa Anaſtaſio:de quo nulli(ut ais)uerũ uideſ:ut tantæ urbis ſacerdos:uel inocẽti tibi iiuriã facere potuerit:uel abſenti.Nec hoc dico q; de epiſcoporũ ſentẽtiis iudicẽ:aut eoꝝ cupiã ſtatuta reſcindi:ſed qd' unuſq;ſq; ſuo periculo faciat qd' ſibi uideſ:& ip ſe nouerit quo mõ de ſuo iudicio iudicãdũ ſit.Nobis i monaſterio hoſpitalitas cordi ẽ:oẽſq; ad nos uenientes læta hũanitatis frõte ſuſcipimus. Veremur.n.ne Maria cũ Ioſeph locũ nõ iueniãt i diuerſorio: ne nobis Ieſus dicat excluſus:hoſpes erã:& nõ ſuſcepiſtis me.ſolos hæreticos nõ recipimus:quos uos ſolos recipitis. Propoſitũ qppe nobis ẽ pedes lauare ueniẽtium nõ merita diſcutere. Recordare frater cõfeſſiõis eius & pectoris:qd' flagella ſecuerũt.Memento carceris:tenebraꝝ:exilii:metalloꝝ:& nõ idignaberis hoſpitio trãſeunte eſſe ſuſceptũ.An ideo tibi rebelles uidemur:qa calicẽ aquæ frigidæ i nomíe diſcipuli chriſti ſitientibus porrigimus? Vis ſcire unde illũ:& nos plus amare:& tu odiſſe plus debeas:hæreticorũ factio nup fugãta de ægypto & Alexãdria:ſe Hieroſolymã cõtulit:& huic uoluit copulari:ut quorũ unus eſſet dolor: una fieret & accuſatio. Quos ille reppulit: ſpreuit:abiecit.dicẽs ſe nõ eſſe inimicũ fidei:nec cõtra eccleſiam bella ſuſcipere:qd' prius tẽtauit doloris fuiſſe:nõ ꝑfidiæ:nec alterius appetiſſe iocentiã:ſed ſuã ꝓbare uoluiſſe. Impium putas poſt ſentẽtias ſacerdotũ poſt iperiale reſcriptũ:qd' q̃le ſit nouerit ipſe q meruit Quid tibi uideſ?

de his:q dánati palatia obſidẽt? Et facto cuneo fidẽ chriſti in uno homine pſecunt. Meæ aũt cõmunionis:& papæ Theophili:nullũ alium teſtẽ uocabo niſi ipſum quẽ a me læſũ ſimulas:cuius epiſtolas ad me ſemp data tas:etiã eo tẽpore nõ ignoras:quo mihi eas reddi ꝓhibeas:& quotidie miſſis tabellariis inimicũ eius:amicũ noſtrũ:& familiariſſimũ iactitabas:& ea quæ nũc ipudẽter ſcribis:mẽtiebaris:ut illius cõtra nos odia cõcitares:& iniuriæ dolor fidei fieret oppreſſio. Sed uir prudẽs & apoſtolicæ ſapiẽtiæ tẽpore ac rebus ꝓbauit:& noſtrũ i ſe animũ & ueſtras cõtra nos inſidias. Si diſcipuli mei (ut ſcribis) tibi Romæ inſidias cõcitarũt:& iemen datas ſchedulas te dormiẽte furati ſunt. Quis papá Theophilũ aduerſus ꝓduelles i ægypto ſuſcitauit? Quis regũ ſcita? Quis orbis i hac ꝓte cõſenſum? Et gloriaris te ab adoleſcẽtia Theophili fuiſſe auditorẽ & diſcipulũ: cũ & ille áte q̃ eps fieret ꝓ humilitate ſibi iſita nũq̃ docuerit? Et tu poſtq̃ hic epiſcopus factus ẽ: Alexandriæ nõ fueris? Et audes dicere i ſuggillatiõem mei magiſtros meos nec accuſo: nec muto? Quod ſi uerũ ẽ. ſuſpectá mihi facis cõuerſionẽ tuá. nec. n. dáno ut criminaris iſtitutores meos. Sed metuo illud Eſaiæ. Veq̃ dicũt malũ bonũ: & bonũ: malũ. q ponũt tenebras lucẽ: & lucẽ tenebras. q dicũt amarũ dulce: & dulce amarũ. Tu aũt dũ iter mulſum magiſtroꝝ: & uenena pariter bibis: a magiſtro apoſtolo receſſiſti: q docet etiã angelũ: & ſe ſi i fide errauerint nõ ſequẽdos. In Vigilãtii nomĩe qd ſomnies neſcio. Vbi. n. eum ſcripſi hæretica apud Alexándriã cõmuniõe maculatũ? Da librũ: ꝓfer epiſtolã: nuſq̃ oĩno reperies: & eadẽ licẽtia ĩmo ipudẽtia mentiẽdi: q̃ putabas oẽs tuis ſermonibus credituros addis: quãdo teſtimoniũ de ſcripturis in eũ tã iniurioſe poſuiſti: ut ego id repetere meo ore nõ audeã. Nõ audes repetere: q tacẽdo amplius criminaris? Et qa nõ habes qd obiicias: ſimulas uerecúdiá: ut lector te putet mihi parcere: q mẽtiẽs nec tuæ ãimæ peperciſti. Quod ẽ illud teſtimoniũ de ſcripturis: qd de tuo illo pudẽtiſſimo ore nõ exeat? Aut qd i ſanctis libris poteſt turpe memorari? Si erubeſcis loq: ſcribe ſaltẽ: ut nos ꝓcacitatis ꝓprius ſermo conuincat: ut cætera ſileam: ex hoc uno capitulo cõprobabo ferreã te frontẽ poſſidere fallaciæ. Vide quãtũ timeá criminationẽ tuã. Si ꝓtuleris qd minaris: mea erũt uniuerſa quæ tua ſunt. Ego i Vigilãtio tibi reſpõdi. eadẽ. n. accuſabat: quæ tu poſtea & amicus laudas: & inimicus accuſas. Scio a quo illius cõtra me rabies cõcitata ſit: noui cuniculos tuos. Sipliciatẽ quã oẽs prædicãt nõ ignoro: q ꝓ illius ſtultitiã tua i me malitia debacchata ſit: quẽ ego ſi epiſtola mea reppuli: ne ſolus habere uidearis baculũ litteraꝝ: nõ debes turpitudiné ſimulare uerborũ quã nuſq̃ oĩno legiſti: ſed ĩtelligere & cõfiteri: ꝓ illius uecordiã tuis calúniis fuiſſe reſpõſum. In epiſtola ſancti papæ Anaſtaſii lubricus extitiſti: & turbatus i quo figas gradũ: nõ reperis. Modo. n. dicis a me eẽ cõpoſitã: núc ab eo ad te debuiſſe trãſmitti: cui miſſa eſt. Rurſum i iuſtitiã ſcribẽtis arguis: etiã ſi ſcripta ſit ab illo: ſiue nõ ſcripta ad te nihil ꝓtinere teſtaris: q præceſſoris eius habeas teſtimoniũ. & roganté Romã ut eã illuſtrares præſentia tua: oppiduli tui amore cõtempſeris. Si a me fictã epiſtolã ſuſpicaris: cur eã in romanæ eccleſiæ carthario nõ requiris: ut cũ deprehẽderis ab epiſcopo nõ datã: manifeſtiſſime criminis reũ teneas. & nequaq̃ aranearũ mihi opponas caſſiculos: ſed fortiſſimo me & ſolidiſſimo cõſtringas reti. Si aũt romani epiſcopi ẽ: ſtulte facis: ab eo exẽplar epiſtolæ petere: cui miſſa nõ eſt. & nõ ab illo: q miſerit. & de oriẽte expectare teſtimonium: cuius auctorem & teſtẽ habeas i uicino. Vade potius Romã: & præſens apud eũ expoſtula cur tibi & abſenti & inocẽti fecerit cõtumeliã. Primũ ut nõ reciperet expoſitiõem fidei tuæ: quã oĩs ut ſcribis italia cõprobauit: & baculo tuarũ uti noluerit litteraꝝ cõtra canes teos. Deĩde ut epiſtolas cõtra te ad orientem mitteret: & cauteriũ tibi hæreſeos dũ neſcis inureret. diceretq̃ libros Origenis periarchon a te eſſe trãſlatos: & ſimplici romanæ eccleſiæ plebi traditos. ut fidei ueritatẽ: quã ab apoſtolo didicerant: ꝓ te perderẽt. & quo tibi maiorẽ faceret iudiciã: auſus ſit criminari hos ipſos præfationis tuæ teſtimonio roboratos. Nõ ẽ leue qd tibi inpingit tãtæ urbis põtifex. uel ab alio obiectũ temere ſuſcepit. Vociferare & clamita ꝓ cõpita: per plateas: nõ eſt: non eſt meus liber. & ſi meus eſt: ſchedulas ĩemẽdatas Euſebius furto abſtulit. aliter ego edidi: immo nec edidi. Vni eas dedi: aut certe paucis. & tã ſceleratus inimicus tã negligẽtes amici fuerũt: ut oĩum codices ab eo pariter falſarent. Hoc frater cariſſime facere debueras: & nõ illi tergũ obuertẽs ĩ me trãſmarinas maledictorũ tuoꝝ ſagittas dirigere. Quid. n. uulneribus tuis ꝓdeſt: ſi ego ſuero uulneratus? An ſolatiũ percuſſi ẽ: amicũ ſecũ uidere morientẽ? Syritii iã i domino moriẽtis ꝓfers epiſtolã: & uiuẽtis Anaſtaſii dicta conténis. Quid. n. tibi ut ais: officere põt: q te ignoráte aut ſcripſit aut forte nõ ſcripſit? Et ſi ſcripſit: ſufficit tibi totius orbis teſtimoniũ: qd nulli uerũ uideẽ: ut tãtæ urbis ſacerdos uel ĩnoceti iniuriã facere potuerit: uel abſenti. Innocẽtẽ te uocas? ad cuius ĩterpretationé Roma cõtremuit? Abſentẽ? q accuſatus reſpondere nõ audes? Et tãtum romanæ urbis iudiciũ fugis: ut magis obſidionẽ barbaricã q̃ pacatæ urbis uelis ſentẽtiam ſuſtinere. Eſto q̃ præteriti ãni ego epiſtolã finxerim. Recentia ad oriẽté ſcripta qs miſit? In qbus papa Anaſtaſius tãtis te ornat floribus: ut cũ ea legeris: magis te uelle defendere: q̃ nos accuſare. Simulq̃ cõſidera illã inimicabilẽ prudentiã tuã: & ſales atticos: & ſancti eloqi uenuſtatẽ. Ab aliis appeteris: alioꝝ criminatiõe cõfoderis: & cõtra me furibũdus iactaris: & loqueris. Nunqd & ego nõ poſſum enarrare: tu quõ de urbe diſceſſeris? qd de te in præſenti iudicatũ ſit? qd poſtea ſcriptũ? qd iuraueris? ubi nauẽ cõſcenderis? Quã ſancte periuriũ uitaueris? poterã pandere. ſed plura ſeruare ſtatui: q̃ referre. Hæc ſunt tuoꝝ ornaméta uerboꝝ. Et poſt iſta: ſi qd in te aſperũ dixero: ſtatim mihi iſcriptionẽ & gladios cõminaris. Et interim homo eloquentiſſimus arte ludis rhetorica. & ſimulas te præterire: quæ dicis. ut q obiecta probare nõ poteras: quaſi ꝑtermiſſa facias crimino ſa. Hæc eſt tua tota ſimplicitas. ſic amico parcis: & reſeruas te ad tribunalia iudicũ: ut aceruũ criminũ mihi dũ parcis obieceris. Vis noſſe ꝓfectionis meæ de urbe ordinẽ? Narrabo breuiter. Menſe auguſto flantibus eteſiis cũ ſancto Vincentio ꝑbytero & Adoleſcente fratre & aliis monachis q núc hieroſolymæ cõmorantur: nauim in romano portu ſecurus aſcẽdi: maxĩa me ſanctorũ frequẽtia ꝓſequẽte. Veni Rhegiũ: i ſcyllæo littore paululũ ſteti: ubi uetcres didici fabulas: & præcipitẽ fallacis Vlyxis curſum & ſyrenaꝝ cantica: & in-

faciabilē carybdis uoraginē. Cūq; mihi accolæ illius loci multa narrarēt: darētq; cōsilium: ut nō ad Prothe colūnas: sed Ionæ portū nauigarē: illum. n. fugiētium & turbatorum: hunc securi hominis esse cursum: malui p maleas & cycladas Cyprū pgere. Vbi susceptus a uenerabili episcopo Epiphanio: cuius tu testimonio gloriaris: ueni Anthiochiā: ubi fruitus sum cōtione pontificis cōfessorisq; Paulini. & deductus media hyeme & frigore grauissimo itraui Hierosolymā. Vidi multa miracula. & q̄ prius ad me fama ptulerat: oculorū iudicio cōprobaui. Inde cōtendi ægyptū: lustraui monasteria Nitriæ: & iter sanctoꝝ choros aspides latere perspexi: ptinus cōcito gradu Bethleem meā ruersus sum: ubi adoraui p̄sepe & icūabula saluatoris. Vidi quoq; famosissimū lacū: nec me merti tradidi ocio: sed multa didici: quæ ante nescieba. Quid aūt de me Romæ iudicatū sit: & qd postea scriptū nolo taceas præsertim cū habeas testimoniū scripturaꝝ: & ego nō uerbis tuis: quæ simulare pōt: & ipūito iactare mēdacio: sed scriptis ecclesiasticis arguēdus sum. Vide q̄tū te timeam: si uel paruā schedulā cōtra me Romani epi: aut alterius ecclesiæ ,ptuleris oia quæ i te scripta sunt: mea crimina cōfitebor. Nūqd & ego nō possem ,pfectiōem tuā discutere? cuius ætatis fueris? unde? quo tēpore nauigaris? ubi uixeris? q̄bus iterfueris? Sed absit: ut q̄ i te reprehendo faciā: & i ecclesiastica disputatiōe anilium urgiorū deliramēta cōpingā Hoc solū prudētiæ tuæ dixisse sufficiat: ut caueas i alteꝝ dicere: qcqd i te stat tim retorqueri pōt. In sancti Epiphanii noīe miraꝛ tua tergiuersatiō: ut post opusculū: post orationē: neges eū cōtra te potuisse scribere: quo mō si cōtendas nō potuisse eū mori: q paulo āte uixerat: aut certior sit tui reprehēsio: q̄ post pacē excōmunicatio. Ex uobis iq̄t exierunt: sed nō fuerunt ex nobis. Si enī fuissent ex nobis: māsissent utiq; nobiscū. Hæreticū post unā & alterā cōmonitionē uitādum apostolus præcipit: qui utiq; āte q̄ uiteꝛ atq; dāneꝛ: ecclesiastici grecis portio fuit. Simulq; risum tenere nō possum q̄ a quodā: prudēte cōmonitus i laudes Epiphanii personas. Hic ē ille de iriis senex: hic est hic q sex milia Origenis libros te præsente cātauit: q oium gentiū linguis predicationē sibi cōtra Origenē iiunctā putat: q ideo eū legi ,phibet: ne alii eius furta cognoscāt: lege scripta tua: & epistolā eius: imo epistolas: e q̄bus unū proferā tuæ fidei testimoniū: ut nō imerito nūc a te laudatus esse uideaꝛ. Te aūt frater liberet deus: & sanctū populū christi: q tibi creditus est: & oēs fratres q tecū sunt. & maxie Ruffinū p̄sbyterū ab hæresi Origenis & aliis hæresibus: & pditiōe eaꝝ. Si. n. ,ppter unū uerbū: aut duo: quæ contraria fidei sunt: multæ hæreses abiectæ sunt ab ecclesia: q̄to magis hic iter hæreticos habebiꝛ: q tātas puersitates & tā mala dogmata cōtra fidē adiuenit: & dei ecclesiæ hostis extitit? Hæc est uiri sancti de te testificatio. sic ab eo ornatus: sic laudatus īgrederis. Ista ē epistola: quā de cubiculo fratris Eusebii nūmis aureis ,pduxisti: ut calūniareris iterptem: ut me aptissime teneres criminis reū: quare ,p honorabili carissimū transtulissem. Sed qd ad te? q prudēti cōsilio cūcta moderaris: & sic medius icedis: ut si iueneris q tibi credāt: nec Anastasius cōtra te: nec Epiphanius scripserit: nisi ipsæ epistolæ reclamauerint: & fregerint tuæ frōtis audaciā: stati iudiciū utri usq; cōtenas: & nō ad te ptineat: siue scripserint: siue nō scripserint: qa de inocēte & absente scribere nō potuerint. Næc i sanctū uirū hæc mala cōferēda sunt: ut ostendaꝛ ore qdē & osculo pacē dedisse: mala aūt & dolū i suo corde seruasse. Sic. n. argumētaris: & hæc sunt uerba defensionis tuæ. Ipsius esse aduersum te epistolā & orbis agnoscit: & auctēticam i manus tuas uenisse cōuincimus: & miror quo pudore: imo qua ipudētia neges: qd' uerū esse nō ambigis. Ergo pollutus erit Epiphanius: q tibi pacē dedit: & i suo corde dolum seruauit. Cur nō illud uerius sit: qd' te primū mōuerit? qd' uoluerit emēdare? & ad rectum iter reducere? ut ludæ osculū nō refutaret? ut ,ditoꝛ fidei frāgeret patiētia? Et postq̄ se itellexit cassō sudare labore: nec pardum mutare uarietates: nec æthiopem pellē suā: qd' mēte cōceperat litteris idicasse. Tale qd & cōtra papā Anastasium disputas: ut qa Syritii epi habes epistolā: iste cōtra te scribere nō potuerit. Vereor ne tibi factā iniuriam suspiceris. Nescio quo mō hō acutus & prudēs ad has ineptias deuoluaris: ut dū stultos lectores putas: te stultū esse demōstres, post egregiā argumētationē ponis i clausula. Absit hoc a uiris sanctis: de uestra schola solent ista ,pcedere: Vos nobis pacē ,pficiscentibus dedistis: & a tergo iacula uenenis armata iecistis: & in hoc eadē prudētia imo declamatiōe disertus esse uoluisti: pacē dedimus: nō hæresim suscepimus. Iunximus dextras: abeūtes ,psecuti sumus: ut uos essetis catholici: nō ut essetis hæretici. Volo tamē scire quæ sunt ista iacula uenenata: quæ post tergū uestrū nos iecisse cōquereris. Vincentius Paulinianus Eusebius: Ruffinus p̄sbyteri: quorū Vincentius multo tēpore ante nos Romā uenit: Paulinianus & Eusebius post annū uestræ nauigationis ,pfecti sunt. Ruffinus in causa Claudi post biēniū missus: oēs uel ,p re familiari: uel pro piculo alieni capitis missi sunt Nūqd nosse potuimus: q īgrediēte te Romā uir nobilis somniaret nauim plenam merciū iflatis intrare uelis? q oēs aduersum fatū quæstiones nō fatua soluereꝛ iterpretatio? q librum Eusebii ,p Pāphilo uerteres? q tuū q̄si opculū uenenatæ patellæ iponeres? q famosissimū opus piarchō elogi tui maiestate trāsferres? Nouū calūniæ gēus āte accusatores misimus: q̄ tu accusāda cōmitteres. Nō fuit nō fuit iq̄ nri cōsilii: sed dei prudētiæ: ut missi ad aliud: cōtra nascētē hæresim dimicarēt. & i morē Ioseph famē futurā fidei ardoꝛ sublevaret. Quo nō erūpat semel effrenata audacia? Alienū crimē sibi obiecit: ut nos finxisse uideamur. Quod absq; noīe dictū ē: i se refert. & purgans externa peccata tātū: de sua securus ē inocētia. Iurat. n. se epistolā nō scripsisse ad afros sub noīe meo: i q̄ cōfitear iductū me a iudæis mēdacia trāstulisse. & mittit libros eadē oia cōtinētes: quæ nescisse se iurat. Et miror quō prudētia eius cū alterius negtia cōuenerit. ut qd' alius i Africa mētitus ē: hic cōcorditer uerū diceret: stiliq; eius elegātiā nescio qs iperitus possit imitari. Tibi soli licet hæreticoꝝ uenena trāsferre: & de calice babylonis cūctis gētibus ,ppinare. Tu latias scripturas de græco emēdabis: & aliud ecclesiis trades legēdū: q̄ qd' semel ab apostolis susceptū. Mihi non licebit post. lxx. editiōem quā diligentissime emēdatā ante ānos plurimos meæ linguæ hōibus dedi: ad cōfutandos iudæos etiā ipsa exēplaria uertere: quæ ipsi uerissima cōfitētur. ut si quādo aduersum eos christianis disputa

tio est:nō habeāt subterfugiēdi diuerticula:sed suomet potissimū mucrone feriant. Plenius sup hoc & ī mul tis aliis locis:& ī fine secūdi libri: ubi accusatōi tuæ respōdi:scripsisse me memini.& popularitaté tuá:q̄ mihi iuidiā apud simplices & iperitos niteris cōcitare: pspicua ratōe cōpescui.illucq̄ lectoré trāsmittédum puto. Hoc ītactū præterire nō pacear:ne doleas falsatoré schedularū tuaꝝ cōfessoris apud me gloriā possidere:cū tu eiusdē criminis reus post alexādrinū exiliū & tenebrosas carceres a cūctis Origenis sectatoribus martyr & apostolus noīeris.Sup excusatiōe iperitiæ tuæ iā tibi respōdi.Sed qa eadē repetis:& q̄si superioris tuæ defen sionis oblitus:rursum admones:ut sciamus te p.lxx.ānos græcis uoluminibus deuoratis latina nescire:pau lisp attēde:me nō pauca ī te uerba rephendere.alioqn oīs tibi scriptura delēda é.sed uoluisse ostēdere disci pulis tuis:quos magno studio nihil scire docuisti:ut ītelligerēt cuius uerecūdiæ sit:docere qd̄ nescias: scribe re qd̄ ignores.& eandē magistri sapientiā etiā ī sensibus quæreret.Quodq̄ addis peccata putere non uerba: mēdaciū:calūniā:detractationē:falsum testioniū:& uniuersa cōuitia:& os qd̄ mētiē occidit aiam. monesq̄ ut ille fetor nares meas penetret.crederē dicēti:nisi facta cōtraria deprehenderē.q̄si fullo & coriarius moneant pigmētariū:ut naribus obturatis tabernas suas prætereat. Faciā ergo quod præcipis: claudā nares meas: ne ueritatis & benedictionū tuarū suauissimo odore crucient. In laude & detrectatiōe mea qa uarius extitisti: miro acūine argumētatus es:sic tibi licere de me & bene & male dicere:quō & mihi licuerit Origenē & Di dymū rephendere:quos āte laudaueri. Audi ergo uir sapiētissime & romāæ dialecticæ caput:non esse uitii: hoīem unū laudare ī aliis:& ī aliis accusare.sed eādē ré approbare & ī pbare.Ponā exēplū:ut qd̄ nō ītelligis: prudēs tecū lector ītelligat. In Tertulliano laudamus īgeniū:sed dānamus hæresim. In Origene miramur sci entiā scripturaꝝ:& tamē dogmatū nō recipimus falsitaté. In Didymo uero & memoriā prædicāus & sup tri nitate fidei puritatē: sed ī cæteris quæ Origeni male credidit:nos ab eo retrahīus. Magistrorum enim non uitia imitāda sunt:sed uirtutes. Grāmaticū qdā afrū habuit Romæ uirū eruditissimū.& ī eo se æmulū præ ceptoris putabat:si stridorē līguæ eius & uitia tantū oris exprimeret. In præfatiūcula periarchō fratrem me noīas & collegā:me dicis eloquētissimū:fidei meæ prædicas ueritaté. His tribus detrahere nō poteris. cætera carpe ut libet:ne uidearis tuo de me testionio repugnare. Cū fratrē & collegā dicis:amicitia dignū fateris. Cū eloquētē prædicas:īperitiæ ultra nō argues Cū catholicū ī oībus pfiteris:hæreseos mihi nō poteris cri mē īpingere. Extra hæc tria si qd ī me reprehēderis:nō tibi uideberis esse contrarius. Ex q̄ supputatiōe illa summa nascit:& te errare ea ī me rephendentē:quæ prius laudaueras:& me non esse ī uitio:si ī eisdē hoībus & laudāda p̄dicē:& uitupanda rephendā. Trāsis ad aiaꝝ statū:& plixius fumos meos īcrepas.atq̄ ut ibi lice at ignorare:qd̄ cōsulto te scire dissimulas:quæris a me primū de cælestibus:quo mō angeli:quo mō archan geli sint.quæ eis uel q̄lis habitatio:quæ uel iter ipsos differētia.aut si nulla oīno:quæ solis sit ratio.unde aug mēta lunæ:unde defectus:q uel q̄lis sit siderū cursus. Miror quo mō oblitus sis illos uersiculos ponere.

Vnde tremor terris:qua ui maria alta tumesant
Obiicibus ruptis:rursusq̄ in se ipsa resīdant.
Defectus solis uarios:lunæq̄ labores.
Vnde hominum genus & pecudum:unde imber & ignes.
Arcturum pliadasq̄ hyadas:geminosq̄ triones.
Quid tantum oceano properent se tingere soles
Hiberni:uel quæ tardis mora noctibus obstet.

Deīde cælestia deserēs:& ad terrena descēdēs in minoribus philosopharis. Interrogas.n.me. Dic nobis:quæ sōtiū ratio:quæ uētoꝝ:qd grādo:qd pluuiæ:qd mare salsum:qd flūina dulcia:qd nubes:aut ībres fulgura: aut tonitrua:aut fulmia? Vt postq̄ me hæc nescire respōdero:totū tibi liceat de animabus ignorare:& unius rei sciētiā tātaꝝ reꝝ ignoratiōe cōpēses. Tu q p singulas pagīas fumos meos uētilas:nō ītelligis uidere nos caligies tuas & turbīes? Nā ut tibi sciolus eē uidearis:& apud calphurniāos discipulos doctriæ gloriā teneas: tota mihi physicā oppōis:ut frustra Socrates ad ethicā trāsiēs dixerit:quæ supra nos:nihil ad nos. Ergo nisi tibi rōnē rddidero:q̄re formica paruū aīal:& pūctū(ut ita dicā) corporis sex pedes héat:cū elephātis tāta mo les q̄ttuor pedibus īcedat:cur serpētes & colubri uētre labāt & pectore:cur uermiculus:qué uulgus millepe dā uocat:tāto pedū agmīe scateat:de aīaꝝ statu scire nō potero. Quæris a me qd ipse de aīabus sentiā:ut cū pcessus fuero statī iuadas. Et si dixero illud ecclesiasticū:quotidie deus opat aīas:& ī corpore eas mittit na scētiū:ilico mgr̄i tēdiculas pferas.& ubi é iustitia dei:ut de adulterio īceptuq̄ nascētibus aīas largiat? Ergo coopatorē malorū hoīnū:& adulteris seminātibus corpora ipse fabricat īas:q̄si uitiū semētis ī tritico sita qd̄ furto dicit eē sublatū:& nō ī eo q fruméta furatus é. Iccircoq̄ terra nō debeat gremio suo semīa cōfoue re:qa sator imūda ea piecerit manu. Hic é & illa tua arcana ī terrogatio:q̄re moriāt īfantes:cū ppter pecca ta corpora acceperīt. Extat liber Didymi ad te:quo sciscitāti tibi respōdit:nō eos multa peccasse:& ideo cor poꝝ carceres tātū eis tetigisse sufficere. Magr̄ meus & tuus eo tpre quo tu ab eo ista quærebas:tres explana tionū ī Osee ppheta libros ad me:me rogāte dictauit. Ex quo apparet qd te:qd me docuerit.urges ut respō deā de natura reꝝ. Si esset locus posse tibi uel Lucretii opiniōes iuxta Epicurū:uel Aristotelis iuxta peripa teticos:uel Platōis atq̄ Zenōis secūdū Academicos & Stoicos dicere. Et ut ad ecclesiā trāseā:ubi norba est ueritatis:multa & Geneſis & pphetarū libri & Ecclesiastes:nobis de huiusce modi quæstiōibus suggerunt. Aut si hæc ignoramus:quo mō & de animarū statu debueras ī apologia tua oīum reꝝ ignorantiam cōfite ri? & calūniatoribus quærere:cur a te unū impudenter expeterent:cum ipsi tāta nescirent? O triremem lo cupletissimam:quæ orientalibus & ægyptiis mercibus Romanæ urbis ditare uenerat paupertatem. Tu ma xime ille es: Vnus qui nobis scribēdo testituis ré. Ergo nisi de Oriente uenisses eruditissimus uir hærerēs

adhuc inter Mathematicos:& hoïes christiani quid cõtra fatum dicerent:ignorarẽt. Merito a me quæris de ioï
Astrologia:& cæli ac siderũ cursu:qui tantaꝫ merciũ plenã nauem detulisti:fateor pauptatẽ,non sum ita:ut
tu in oriẽte ditatus:te multo tẽpore Pharus docuit:qd' Roma nesciret. Instruxit ægyptus qd' Italia hucusq;
nõ habuit.Scribis apud Ecclesiasticos tractatores tres de aïabus esse snïas. Vnã quam sequit' Origenes . alteram quã Tertullianus & Lactãtius:licet de Lactãtio aptissime mẽtiaris . tertiã quã nos simplices & fatui homines qui nõ intelligimus.qd' si ita sit:iniustus a nobis arguat' deus.Et post hæc iuras te nescire:qd sit uerũ. Dic oro te:putas ne extra hæc tria esse aliqd:in quo ueritas sit?& in tribus istis mẽdaciũ? An de tribus unum esse qd' ueꝫ sit?Si est aliud:cur disputantiũ libertatẽ angusto fine cõcludis?& cũ mẽdacia protuleris:de ueritate taces.Sin autẽ e tribus unũ uerũ est:& reliqua duo falsa sũt:cur simili ignorãtia ignoras falsa cum ueris? An iccirco ueꝫ dissimulas:ut tibi tutũ sit:cũ uolueris falsa defendere?Hi sũt fumi:hæ caligines:q bus ex oculis hoïum conaris lumẽ auferre.Aristippus nostri tpis:qui plenã cunctaꝫ merciũ nauem romano ïuehis portu:& sella publice posita Hermagorã nobis & Gorgiã exhibes Leontinũ.Dum nauigare festinas:unius quæstiũculæ mercimoniũ in oriẽte oblitus es.Et iteꝫ clamitas:& Aqlegiæ atq; Alexãdriæ didicisse te iactas : q̃ sit deus & aïaꝫ & corpoꝫ creator.De hoc scilicet q̃stio uentilat' utrũ deus an diabolus aïas fecerit : an non. Vtrũ aïæ ante corpora fuerint:qd' uult Origenes:& egerint aliqd:,ppter qd' sint crassis corporibus illigatæ. An in morẽ gliriũ torpẽtes cõsopitæq; dormierint.Hæc taces:quæ oẽs flagitãt.& ad illa respondes: quæ nullus inqrit.Fumos quoq; meos frequẽter irrides:eo q̃ simulẽ me scire:qd' nesciã.& enumeratione doctoꝫ rude uulgus inducã. Tu uidelicet flãmeus imo fulmineus:q in loquẽdo fulminas:& flãmas ore cõceptas tenere nõ potes.Atq; ut ille Barcochabas auctor seditiõis iudaicæ stipulã in ore succẽsam anhelitu uẽtilabat:ut flãmas euomere putaret';ita & tu nobis alter Salmoneus oïa p quæ ïcedis illustras.& nos fumosos arguis:de q̃bus forte dicat';q tãgis montes:& fumigãt,nec itelligis qd fumus in ,ppheta significet locustarum: & q̃ pulchritudo oculoꝫ tuoꝫ amaritudinẽ fumi nostri ferre nõ põt . De crimine autẽ periurii quia me remittis ad codicẽ tuũ:& ex magna parte in aliis libris tibi Calphurnioq; respõdi:nũc breuiter dixisse sufficiet te exigere a dormiẽte qd' nunq̃ uigilãs præstitisti.Magni criminis reus sum:si puellis & uirginibus Christi dixi sæculares libros nõ legẽdos:& me in sõnis cõmonitũ promisisse ne legerẽ. Tua nauis romanæ urbi reuelatione promissa:aliud pollicet';& aliud efficit.Mathematicoꝫ uenerat soluere quæstionẽ:& soluit fidẽ christianorum. Quæ pioniũ & egæũ hadriaticũ atq; tyrrhenũ mare plenis cucurrerat uelis:in romano portu naufragiũ fecit.Nõ te pudet istiusmodi deliramẽta cõquirere:& mihi similia obiiciẽdi ïponere necessitatẽ? Esto alius de te somniũ uiderat glorioſum:uerecũdiæ tuæ fuerat & prudẽtiæ dissimulare qd' audieras.& nõ q̃si magno testimonio alterius somnio gloriari. Vide qd iter tuũ & meũ sit somniũ,ego me humiliter reprehensum refero:tu iactãter laudatũ esse cõgeminas.Nec dicere potes:nihil mea refert qd alius uiderit:cũ in luculẽtissimis libris tuis hac te ad iterpretandũ dicas ratiõe cõmotũ:ne uir illustris de te somniũ perderet. Hic est oïs conatus.Si me piurũ docueris: tu hæreticus nõ eris. Venio ad grauissimũ crimẽ:in quo post reconciliatas amicitias me ifidelitatis accusat.Fateor iter cũcta maledicta:quæ uel obiicit uel minat';nihil a me ita repellẽdũ ẽ: q̃ fraus:dolus:ifidelitas.Peccare,n,hoïs ẽ.Insidias tẽdere diaboli est . Ergo ideo ï Anastasii ïmolato agno dextras iũxïmus : ut tuas romæ schedulas furaremur?ut ïmissi canes ïemẽdatas chartulas te dormiẽte corroderẽt? & hoc credibile ẽ ante nos accusatores parasse:q̃ tu crimẽ admitteres?Scilicet noueramus qd ï aïo uolueres?qd alius de te sõniaturus esset?Vt ïplerẽt' in te græcũ ,puerbiũ.Et sus doceret Mineruã. Si Eusebium ego ad latrãdũ miserã:qs Aterbii cõtra te & cæteroꝫ rabiẽ cõcitauit?Nonne ille est q & me hæreticũ ex tuis inimiciciis iudicabat?Cui cũ satisfeciſſem dãnatiõe dogmatũ Origenis:tu clausus domi nunq̃ eũ uidere ausus es.ne aut dãnares qd' nolebas:aut apte resistẽs hæreseos ïuidiã sustineres.An iccirco testis cõtra te esse nõ poterit:qa accusator tui est:ante q̃ scũs Epiphanius ueniſſet hierosolymã:& ore qdẽ & osculo tibi pacem daret:mala autẽ in suo corde seruaret ante q̃ nos eis ï suggillationẽ tui epistolas dictaremus,ut hæreticũ scribere:quẽ osculis orthodoxum cõprobauit.Aterbius cõtra te latrat Hierosolymis. & nisi cito abisset:sensisset baculũ nõ lïaꝫ:sed dexteraꝫ tuæ:quo tu canes abigere cõsuesti.Cur inqt falsatas meas schedulas suscepisti? Quare post iterp̃tationẽ meã ausum es in libris piarchon stilũ figere?Aut si errauerã ut hõ: debuisti me priuatis lïis cõuenire.& sic mihi blãdiri:quõ & ego tibi nũc in epistolis meis blãdior.Hæc tota mea culpa est:q̃re subdolis laudibus accusatus:purgare me uolui.Et hoc sine ïuidia noïs tui: ut qd' tu solus accusaueras : ad multos referrẽ:nõ tibi hæresin obiiciẽs:sed a me repellẽs.Nunqd sciui qd' iraſcereris:si cõtra hæreticos scriberẽ?Dixeras te de Origenis libris hæretica sustuliſſe:fautorẽ te hæreticoꝫ iã nõ esse credebã . Et ideo non in te:sed in hæreticos iuectus sum:ï quo si uehemẽtior fui:ignosce mihi.Putaui q̃ & tibi placerẽ. Furto & ïsidiis ministroꝫ meoꝫ dicis schedulas tuas in publicũ ,platas fuisse: q̃ latebãt in cubiculo tuo : uel apud eũ solũ erãt:q rẽ sibi geri iniũxerat.& quo mõ supra cõsiteris:q̃ aut nullus eas habuerit:aut admodũ pauci?Si ï cubiculo tuo latebãt:q̃ ratione apud eũ erãt:q sibi rẽ geri iniũxerat?Sin autẽ unus cui scriptæ fuerãt occultãdas susceperat:ergo nõ latebãt tantũ in cubiculo tuo:nec habuerũt eas pauci:quos habuisse testatus es.Furto sublatas arguis:& rursum emptas magna pecunia:& ïfinitis mercibus criminaris.In una re:& in parua epistola:q̃ta uarietas & dissonãtia mẽtiendi?Tibi licet accusare:mihi defendere nõ licebit.Quãdo criminaris:ami cũ nõ cogitas,quãdo respõdeo:tũc mihi uis amicitiæ in mentẽ ueniãt.Dic oro te:cælãdas schædulas scripſe ras:an ,pdendas?Si ut cælares:cur scripſisti?Si ut proderes cur cælabas?Si in eo rephendẽdus sum:quare accusatores tuos amicos meos non coercuerim,uis tibi proferam litteras eorum : in quibus me hypocriseos arguunt:q̃ te sciens hæreticum tacuerim?q̃ dum pacem incautus præbeo intestina ecclesiæ bella suscepi? Tu discipulos uocas:qui me tuum condiscipulum suspicantur . Et quia parcior fui in refellendis laudibus tuis:

putans me tuū esse symmysten. Hoc mihi p̄stitit prologus tuus: ut plus me amicus læderes q̄ inimicus. Semel sibi psuaserūt: recte an ꝑperā: ipsi uiderint te esse hæreticū. si defendere uoluero: hoc solū proficiā: ut mecū accusent. Deniq; mihi obiiciūt laudationē tuā: & te nō putant insidiose scripsisse: sed uere. & q̄ tu i me semp ante laudabas uehemēter insimulāt. Quid me uis facere? ut discipulos accusatores pro te habeā: ut cōtorta in amicū iacula: meo suscipiā pectore? De libris autē περιαρκῶν debes mihi & gratias agere. Tu.n. ut dicis: noxia quæq; detruncans meliora posuisti. Ego ita ut habebant: expressi. Ex quo & tua apparet fides: & eius quē iterp̄tatus es: hæresis. Scribebat mihi de urbe a uiris in xp̄o p̄cipuis: respōde criminati: ne si tacueris cōsensisse uidearis. Cōsona oēs uoce poscebant: ut Origenis uersutias ꝑderē: ut uenena hæreticoꝝ romanis auribus cauēda mōstrarē. Quid hoc ad iniuriā tuā ptinet? Num solus iterpretatus es istos libros? & alios huius opis nō habes participes? Nunqd & tu de. lxx. iterp̄tibus es: ut post editionē tuam aliis trāsferre nō liceat? Ecce & ego multos ut dicis libellos: de græco in latinū trāstuli. habes potestatē & tu rursum eos uertēdi: ut uolueris. & bona enim & mala suo iputant auctori. Quod & i te fieret: nisi dixisses te amputasse hæretica: & optima trāstulisse. Hic est enim nodus tuus: qui solui nō p̄t: aut si errasti ut homo: prioré dāna sniam. Sed quid facies de apologetico tuo: quē pro Origenis scripsisti opibus? Quid de uolumine Eusebii: in quo cum multa mutaueris: & sub noīe martyris hæretici criminis scripta trāstuleris: tamē plura posuisti: quæ ecclesiasticæ fidei nō cōueniunt? Tu etiā latinos libros in græcū uertis: nobis dare nostris externa ꝑhibebis. Si i alio opere respōdissem: in quo me nō læseras: uideri poterā in iniuriā tuā trāsferre qd̄ uerteras: ut te uel impitū: uel subdolū demōstrarē. Nūc uero nouū quærimoniæ genus: doles tibi in eo esse respōsum: in quo a te accusatus sum. Dicebat ad iterp̄tationē tuā Roma subuersa: postulabāt oēs a me huius rei remediū. Non quo ego alicuius mōmēti essem: sed qui petebāt: me esse aliqd arbitrabant. Tu amicus eras: q̄ illa trāstuleras. qd me uis facere? Obedire deo magis oportet: an hominibus? Domini custodire substātiā: an furtū cælare cōserui? Aliter te nō placabo: nisi & ego tecū accusanda cōmisero? Si nullā fecisses mei noīs mentionē: si me non ornasses egregiis laudibus: potuerā aliqd̄ habere suffragiū: & diuersa obtēdere: ne rursus interp̄tata trāsferrem. Tu me amice tu cōpulisti: ut aliquot dies in hoc op̄e perderē: ut ꝑferrē in mediū quod Charybdis debuit deuorare: & tamē læsus amicitiæ in te iura seruaui. & quantū in me fuit: sic me defendi ut te nō accusarem. Tu nimiū suspicios⁹ & querulus: q̄ dicta in hæreticos ad tuā profers cōtumeliā. Quod si aliter amicus tuus esse nō possum: nisi & hæreticoꝝ amicus fuero: leuius tuas inimicitias q̄ illoꝝ amicitias sustinebo. Nouum quoq; me putas finxisse mendaciū: ut epistolā ad te meo noīe cōponerem: q̄si olim scriptā: quo bonus esse uidear & modestus: tu nunq̄ oīno susceperis. Hæc res ꝑfacile ꝑbari potest. Multi romæ eius exemplaria habēt: ante hoc circiter triēniū: q̄ tibi eam mittere noluerūt: sciētes quæ de meo noīe iactitares: & quam īdigna proposito Christiano ac nefanda cōfingeres. Ego scripsi nesciēs quasi ad amicū. Illi nō reddiderūt ei: quē inimicū nouerāt: parcētes & meo errori & tuæ cōsciētiæ. Et simul argumētaris: qd̄ si talē tibi epistolā scripseram: nō debueram contra te in alio libello multa mala scribere. Hic est totus error tuus: & hæc iusta quærimonia: q̄ quæ nos in hæreticos dicimus: tu in te dicta cōfingis. Et nisi illis pepercerimus: te putas esse uiolatū. An ideo panē tibi nō damus: q̄a hæreticoꝝ cerebro lapidē illidimus? Et ut nostrā epistolā nō ꝑbes Papæ quoq; Anastasii: simili dicis fraude subnixā. de qua tibi ante respondi: quā si suspicaris ipsius non esse: habes: ubi apud nos arguas falsitatis. Sin autē eius est: ut huius quoq; anni cōtra te epistolæ ꝑbāt: frustra: & falso falsam arguere niteris: cū ex illius uera epistola nostrā uerā esse doceamus. In excusando mendaciū tuum: q̄ elegans esse uoluisti. & ne sex milia Origenis libros ꝑseras: Pythagoræ a me exigis monumēta. ubi est illa fiducia qua iflatis buccis celeberrime ꝑsonabas te: quæ in aliis libris Origenis legeras: emēdasse in libris περιαρκῶν & nō aliena: sed sua reddidisse suis: De tanta librorum silua unū fruticē ac surculū ꝑferre non potes. Hi sunt ueri fumi: hæ nebulæ: quas dum in me criminaris: in te extictas: dissipataq; in me cognoscis. nec tractā ceruicē deiicis: sed maiori īpudētia q̄ īperitia dicis me negare: quæ in prōptu sunt. ut cū montes aureos polliceris fueris: ne scorteū qdē nummū de thesauris tuis proferas. iusta cōtra me odia recognosco: & uera in nos debaccharis insania. Nisi enim ego: quod nō est: audacter exigerē: tu uidebaris hīe: qd̄ nō habes. Pythagoræ a me libros flagitas. Quis enim tibi dixit illis extare uolumina? Nōne in epistola mea: quam criminaris: hæc uerba sunt? Sed fac me errasse in adolescētia: & philosophū id est gētiliū studiis eruditū: ī pricipio fidei ignorasse dogmata Christiana. Et hoc putasse in epistolis: qd̄ in Pythagora: & Platone & Empedocle legerā. De dogmatibus eoꝝ: nō de libris locutus sum: quæ potui in Cicerone Bruto ac Seneca discere: lege pro Vatinio oratiunculā: & alias: ubi sodalicioꝝ mentio fit. reuolue dialogos Tullii. Respice oēm orā Italiæ quæ quōdā magna græcia dicebatur & Pythagoricorum dogmatum incisa publicis litteris æra cognosces. Cuius enim sunt illa Chrysacia partheamenta? nonne Pythagoræ? In quibus omnia eius breuiter dogmata continentur & in quæ latissimo opere philosophus cōmentatus est Iamblichus imitatus ex parte Moderatum uirum eloquentissimum. & Archippum: ac Lysidem Pythagoræ auditores. Quorum Archippus: ac Lysides græciæ: id est Thebis: scholas habuere: qui memoriter tenentes præcepta doctoris: ingenio pro libris utebantur: a quibus illud est ἕξορι στέον παν Ταπασί καὶ ἐκκοπτέον. ασ Τένεῖαν μεν τὸυ σωματοσ ἀπαὶ Δευσίαν Δε τησψυχήσ. ἀκολάσιαν Δέ τησ γασ Τροσ. στασιν Δέ τησ πόλεωσι. Διχόνοίαν Δέ τήσ οἰ κιασ. καὶ ολῶσ παντόσ πραγμάτοσ αμετρίαν quod in latinum ita possumus uertere: fuganda sunt omnibus modis & abscidēda: langor a corpore: imperitia ab animo: luxuria a uentre: a ciuitate seditio: a domo discordia. Et in commune a cunctis rebus intemperātia. Pythagorica & illa præcepta sunt. Amicorum omnia esse communia. Et amicum seipsum esse alterum. duorumq; temporum q̄ maxime habendam curam: mane: & uesperi. eorum quæ acturi sumus: & eorum quæ gesserimus. post deum ueritatem colendam: quæ sola

homines deo ꝓximos faciat. Illaq; enygmata quæ diligẽtiſſime Ariſtoteles ſuis libris ꝓſequit: ſtateram ne
tranſilias: id eſt ne prætergrediare iuſtitiã. Igné gladio ne fodias. Iratũ uidelicet & tumidũ animũ uerbis ma-
ledicis ne laceſſas: coronã minime carpendã id eſt leges urbiũ cõſeruãdas. cor nõ comedendũ: id eſt mæroré
de aio proiiciendũ. Cũ profectus fueris inqt: ne redeas: id eſt poſt mortẽ uitã iſtam ne deſideres. per uiã publi
cam ne ambules: id eſt ne multoꝝ ſequaris errores. Hirundinẽ in domo nõ ſuſcipiendã: id eſt garrulos & uer
boſos hoſpes ſub eodẽ tecto nõ habẽdos. Oneratis ſupponẽdũ onus. Deponentibus nõ cõmunicandũ: id eſt
ad uirtutẽ incedẽtibus augmẽtãda præcepta. tradẽtes ſe ocio relinquẽdos. Et quia Pythogorica dogmata le
giſſe me dixerã: audi qd apud græcos Pythagoras primus inuenerit. Immortales eſſe animas. Et de aliis cor-
poribus trãſire in alia. Quod quidẽ & Virgilius in ſexto æneidos uolumine ſequẽs loquit.

Has omnes ubi mille rotam uoluere per annos:
Lethæũ ad fluuium deus euocat agmine magno:
Scilicet ĩmemores ſupera ut cõuexa reuiſant
Rurſus: & incipiãt in corpora uelle reuerti.

Se primũ fuiſſe Euphorbũ: ſecũdo Calliclẽ: tertio Hermotimũ: quarto Pyrrhũ: ad extremũ Pythagoram. &
poſt cæteros tẽpoꝝ circulos ea quæ fuerãt: rurſum fieri: nihilq; in mũdo uideri nouũ. Philoſophiã medita-
tionẽ eſſe mortis: quotidie de corporis carcere nitenté aĩæ educere libertaté
i. diſcẽtias reminiſcẽtias eſſe: & multa alia: quæ Plato in libris ſuis: & maxime in Phedrone Timæoq; ꝓſeqt.
Nã poſt Academiã & inumerabiles diſcipulos: ſentiens multũ ſuæ deeſſe doctrinæ uenit ad magnã Græciã.
ibiq; ab Archyta Tarẽtino & Timæo locrẽſi Pythagoræ doctrina eruditus elegãtiã & leporẽ Socratis cũ hu
ius miſcuit diſciplinis: quæ oĩa noĩe cõmutato Origenes in libros ſuos περιεργων tranſtuliſſe cõuincit. In
quo igit errauiſi adoleſcẽs dixi me ea putaſſe in apoſtolis: quæ in Pythagora & Platone & Empedocle lege-
ram? Nõ ut calũniaris: & fingis in Pythagoræ & Platonis & Empedoclis libris: ſed quæ in illis fuiſſe legerã: &
alioꝝ me ſcripta eos habuiſſe docuerũt. Et hoc genus elocutionis frequẽtiſſimũ eſt: ut ſi dicã: quæ in Socra-
te legi dogmata: putaui uera. Nõ quo Socrates libros ullos ſcripſerit: ſed quæ legi apud Platonem: & alios So
craticos illũ habuiſſe. & rurſum: mirari uolui geſta: quæ in Alexãdro & Scipione legerã. Nõ quo ipſi ſua ge-
ſta deſcripſerãt: ſed qd apud alios legerim: quæ illos egiſſe mirabar. Igit ſi docere nõ poſſem: ipſius Pytha go
ræ extare monumẽta: nec a filio eius ac filia: aliiſq; diſcipulis ꝓbata cõuincerẽ: me nõ teneres mẽdacii: qa nõ
libros: ſed dogmata legiſſe me dixi. & te fruſtra errare me tuũ protegere mẽdaciũ uoluiſſe: ut niſi ego unũ li
brũ Pythagoræ ꝓtulero: tu ſex milia Origenis libros pdideris. Veniã ad epilogos. i. maledicta tua: in quibus
me ad pœnitentiã cohortaris: & niſi cõuerſus fuero. i. niſi te accuſante ſiluero: mihi minaris interitũ. Et hoc
ſcandalũ redundatuꝝ in caput meũ denuncias: q te hoſtem leniſſimũ: & moſaycæ mãſuetudinis reſponſione
mea ad ſcriptionis iſaniã ꝓuocauerim. Scire enim te iactas crimina: quæ tibi ſoli amiciſſimo fim confeſſus.
& hæc in mediũ ꝓlatuꝝ: meiq; me coloribus eſſe pingẽdũ: & debere meminiſſe q iacuerim ad pedes tuos:
ne gladio oris tui amputares caput meũ. Et poſt multa in qbus furibũdus exultas reuocas te: & dicis: optare
pacẽ: cũ denũciatione dũtaxat: ut deiceps taceã. i. ut nõ ſcribã cõtra hæreticos: nec audeã reſpõdere accuſatio
ni tuæ. Si hoc fecero frater ero & collega: & uir eloquentiſſimus: & amicus ac ſodalis: & qd' his maius eſt: oĩa
quæ de Origene trãſtuli: catholica iudicabis. Sin autẽ mutiero: & me cõmouero: ilico & ipſe impurus ero & hæ-
reticus & tua indignus neceſſitudine. Hæc ſunt ꝓconia mea. ſic me hortaris ad pacẽ: & ne gemitũ qdem: ac la-
chrymas dolori liberas eſſe cõcedis. Poſſem & ego tuis te coloribus pingere: & inſanire cõtra iſanientẽ: & di
cere quicqd uel ſcio uel neſcio. & eadẽ licentia ĩmo furore & amẽtia: uel falſa: uel uera cõgerere: Vt & me lo-
qui: & te puderet audire. & obiicere tibi: quæ aut accuſanté dãnarẽt: aut accuſatũ: ut ex frõtis duritia fidẽ le-
ctori facerẽ: ut qd' ipudẽter ſcriberẽ: uere reſcriberẽ iudicares: ſed ꝓcul ſit a moribus chriſtianis: ut dum alii
eoꝝ petũt ſanguinẽ ſuũ offerãt: & ſine gladio uolũtate: homicidæ ſint. Tuæ hoc bonitati: tuæq; mãſuetudi-
ni & ſimplicitati cõuenit: q de uno peccatoris ſterquilinio: & odorẽ roſaꝝ & fœtoré profers cadaueꝝ: & cõtra
ſententiã prophetalẽ amaꝝ dicis eſſe: qd' q̃ſi dulce laudaueras: nec neceſſe eſt ut in eccleſiaſticis tractatibus
rem tribunalẽ uentilemus. Nihilq; ſup hoc amplius audies: niſi illud e triuio: cũ dixeris qd' uis: audies & qd'
nõ uis. Aut ſi tibi uile uideť uulgare ꝓuerbiũ & hõ ſapiẽtiſſimus magis philoſophoꝝ: ac poetaꝝ ſententiis
delectaris legiſſe illud Homericũ Hoc ſolũ reqro
ab eximia ſanctitate & cenſura tua: cuius tãta eſt puritas: ut ad ſudaria & ſemicintia tua dæmones rugiãt: cu-
ius exẽplũ in ſcribẽdo ſeqris. Quis unq̃ catholicoꝝ in diſputatione ſectaꝝ turpitudinẽ ei: aduerſum quẽ di
ſputat: obiecerit? Sic te docuerũt magiſtri tui? Talibus iſtitutus es diſciplinis? Vt cui reſpondere potueris ca
put auferas? Et linguã: quæ tacere nõ poteſt: feces? Nec magnopere glorieris: ſi facias: qd' ſcorpiones poſſunt
facere & cantharides. Fecerũt hæc & Fuluia in Ciceronẽ: & Herodias in Ioannẽ: quia ueritatem nõ poterant
audire. & linguã uerberoquã diſcriminali acu cõfodiebãt. Canes latrãt pro dominis ſuis: & tu nõ uis me latrare
pro Chriſto. Scripſerunt multi cõtra Martionẽ: Valẽtinum: Arriũ: & Eunomiũ: a quo eis obiecta eſt turpitu
do. Nõne toti in cõuincẽda hæreſi incubuerunt? Iſtæ machinæ hæreticorum id eſt magiſtroꝝ tuoꝝ ſunt: ut
cõuicti de pfidia ad maledicta ſe cõferant. Sic Euſtachius Antiochenus epiſcopus filiũ: dum neſcit inuenit.
Sic Athanaſius alexãdrinæ urbis põtifex: tertiã Arſenii amputauit manũ. Duas. n. q mortuus prius ſingebať:
uiuẽs poſtea hẽ mõſtratus eſt. Talia & cõdiſcipuli tui & magiſtri nũc de eiuſdẽ eccleſiæ ſacerdote cõfingũt: &
auro. i. tuis tuorũq; uiribus oppugnãt fidei ueritatẽ. Quid loqr de hæreticis: q licet foris ſint: tamẽ ſe noĩant
Xpianos? Aduerſũ ipiiſſimos Celſũ atq; Porphyriũ quãti ſcripſere nroꝝ? Quis omiſſa cauſa ĩ ſupfiua crimi-
nũ obiectiõe uerſatus eſt? Quæ nõ chartæ eccleſiaſticæ: ſed libelli debẽt iudiciũ cõtinere. Aut quid refert: ſi

causa cadas:& crimine ſuperes?Nõ neceſſe eſt: ut cum periculo tui capitis accuſes uno percuſſore cõducto: ſatis potes facere deſiderio.Et ſcandalũ timere te ſimulas:qui dudũ fratrẽ:nũc accuſatũ: ſemp inimicum. es paratus occidere.Et tamen miror quomodo hõ prudẽs:furore ꝑuentus uelis mihi beneficium tribuere: ut educas de carcere animã meã.Et non patiaris tecũ in tenebris huius ſæculi cõmorari?Vis ergo me tacere:ne accuſem?Depone gladiũ:& ego ſcutũ abiiciã.In uno tibi cõſentire nõ potero:ut parcam hæreticis.ut me catholicum nõ ꝓbem.Si iſta eſt cauſa diſcordiæ:mori poſſum:tacere nõ poſſum.Debuerã qdem de omni ſcriptura tuæ inſaniæ reſpõdere & diuinis uocibus in modũ Dauid citharizãtis lenire furorem pectoris tui.Sed cõtentus ero unius libri paucis teſtimoniis:& opponã ſapiẽtiã ſtultitiæ:ut ſi humana cõtemnis:ſalte diuina nõ negligas.Audi igit quid de te:& de oĩbus inuidis : ac maledicis & cõtumelioſis loquat ſapiens Salomon: inſipientes dum iniuriis cupidi ſunt impii facti oderũt ſenſum.Ne fabriceris in amicũ tuũ mala.Et ne inimiceris aduerſum hoiem ſine cauſa.Impii exaltant cõtumeliã.Circũcide a te os prauũ:& iniq labia longe repelle abs te:oculos cõtumelioſi:linguã iniqui:manus effundẽtes ſanguinẽ iuſti:cor fabricãs cogitationes malas: & pedes feſtinãtes ad malefaciendũ.Qui nitit mẽdacio paſcit uentos:& ſequit aues uolãtes.Derelinqt enim uias uineæ ſuæ & axes culturæ ſuæ fecit errare.perãbulat aridũ ac deſertũ ; & colligit manibus ſuis ſterilitatem.Os procacis appropriat cõtritioni:& qui ꝓfert maledicta:ſtultiſſimus eſt. Anima benedicta oĩs ſimplex uir.animoſus inhoneſtus eſt.per delicta labioꝝ incidit in laqueũ peccator.Itinera ſtultoꝝ recta in cõſpectu ſuo.Stultus eadẽ die oſtendit irã ſuam.Abominatio eſt domino labia mendacia.Qui cuſtodit os ſuũ:ſeruat animam.Et qui temerarius eſt labiis:terrebit ſemetipſum.Malus cum contumelia agit mala : & inſipiẽs expandit malitiã ſuam.Quæres apud malos ſapientiã:& non inuenies.Suis itineribus ſaturabit temerarius.Sapiens timendo declinat malũ.Stultus cõfidens miſcet ei.lõganimus uir multus in prudẽtia eſt:puſillanimus ualde imprudẽs eſt.Qui calumniat pauperẽ:laceſſit factorẽ eius. lingua ſapientũ bona nouit: & os ſtultoꝝ pronũciat malũ. Vir animoſus parat rixas:& imundus eſt apud deũ:omnis qui exaltat cor ſuum.Manui manus inferẽs iniuſte:nõ erit ĩpunitus.Qui diligit uitã:parcit ori ſuo. Ante cõtritionẽ præcedit cõtumelia. Et ante ruinã mala cogitatio.Qui affirmat oculos ſuos:cogitat puerſa:& ꝓuocat labiis ſuis oĩa mala. labia ſtulta dicũt eum in mala.Et os audax morte inuocat.Malignus uir multa detrimenta patiet. Melior eſt pauper iuſtus:q mẽdax diues.Gloria eſt uiro:qui auertit ſe a maledictis.qui aute ſtultus eſt:talibus ſe obligat. Noli amare detrahere:ne eradiceris.Suauis eſt homini panis mẽdacii. poſtea ĩplebit os eius calculo : qui operatur theſauros:lingua mẽdacis uana ſectat:& ueniet in laqueos mortis.In aure ſtulti noli qcq dicere:ne forte irrideant ſapiẽtes ſermones tuos.Claua:& gladius & ſagitta pniciosa ſunt:Sic & uir qui cõtra amicũ ſuũ falſum dicit teſtimoniũ.Sicut aues auolãt & paſſeres:ita maledictũ uanũ nõ ſupueniet illi.Noli reſpõdere ĩprudenti ad ĩprudẽtiã eius:ne ſimilis ei fias.Sed reſpõde ſtulto ad ſtultitiã eius:ne ſibi ſapiẽs eſſe uideat . Qui inſidiat amicis ſuis:cũ uiſus fuerit dicit:quia ludẽs feci.craticula carbonibus:& ligna igni:& uir maledicus ad tumultũ rixæ.Si te rogauerit inimicus tuus parcẽs uoce magna ne cõſentias ei:ſeptẽ nequitiæ ſunt in aĩa eius.Grauis eſt lapis & uix portabilis arena:ſed ira ſtulti grauior utroq . Crudelis ẽ idignatio & acuta ira & zelus ĩpatiẽs eſt.Impius calũniat paupes.& qui cõfidit in cordis auaritia ſtultiſſimus eſt.Totã iram ſuã ꝓfert ĩſipiens. ſapiẽs diſpẽſat in partes.Filius malus gladios dẽtes habet & cultros molas:ut cõſumat in ĩfirmos ex terra:& paupes ex hoĩbus.His ergo doctus exẽplis nolui mordere mordentẽ:nec uicẽ talionis ĩplodere:maluiq inſaniã excãtare furibũdi:& unius libri antidotũ uenenato pectori ĩfodere.Sed uereor ne nihil ꝓficiẽs:illud Daiuitiũ cantare cõpellar:& his me ſermonibus cõſolari.Alienati ſũt peccatores a uulua:errauerũt ab utero:locuti ſunt falſa:furor illis ſecundũ ſimilitudinẽ ſerpentis:ſicut aſpidis ſurdæ & obturãtis aures ſuas:quæ non audiat uocẽ icantãtis ſapiẽter.Deus cõteret dẽtes eoꝝ:in ore ipſoꝝ molas leonũ confringet deus. Ad nihilũ deueni etiã tanq aqua decurrẽs.Intẽdit arcũ ſuũ donec ĩfirmẽt.Sicut cæra quæ fluit auferẽtur.ſup cecidit ignis:& nõ uiderũt ſolẽ.Et iteꝝ lætabit iuſtus cũ uiderit uindictã ĩpioꝝ:manus ſuas lauabit in ſanguine pectoris.Et dicet homo:ſi utiq eſt fructus iuſto:utiq eſt deus iudicãs eos in terra . In extrema epiſtola ſcribis manu tua:opto te pacẽ diligere:ad quos breuiter reſpõdebo.Si pacẽ deſideras:arma depone.Blãdiẽti poſſum acquieſcere:nõ timeo cõminantẽ.Sit iter nos una fides:& ilico pax ſequet.

Beati Hieronymi ꝓſbyteri contra Vigilantiũ epiſtola:in qua de traductione librorũ Origenis ſe purgat:& accuſatorẽ ſuũ imperitiæ ꝓfidiæq cõdemnat. Epiſtola.XLII.

Vſtũ quidẽ fuerat nequaq tibi litteris ſatiſſacere:qui tuis auribus nõ credidiſti. neq enim ſchedulæ
i potes acqeſcere:qui uiuo ſermoni nõ accõmodaſti fidẽ:ſed qa chriſtus ꝓfecte nobis humilitatis exẽplar in ſe tribuit:dans oſculũ ꝓditori:& latronis pœnitentiã in patibulo ſuſcipiẽs : eadẽ abſcẽti ſigni fico:quæ in ꝓſenti quoq locutus ſum:me ita Origenẽ legiſſe:uel legere ut Apollinarẽ : uel cæteros tractatores:quos in quibuſdã libris nõ recepit eccleſia:nõ quo oia dicam eſſe damnanda:quæ in illoꝝ uoluminibus cõtinent:ſed quod quædã reprehendẽda confitear. Verum quia operis mei eſt;& ſtudii multos legere:ut ex plurimis diuerſos flores carpã;nõ tã ꝓbaturus oĩa:q quæ bona ſunt electurus:aſſumo multos in manu mea ut a multis multa cognoſcã:ſecundũ illud qd ſcriptũ eſt:oĩa legẽtes:quæ bona ſũt retinentes. Vnde ſatis miror te uoluiſſe Origenis mihi obiicere dogmata:cuius in pleriſq errorẽ uſq ad hãc ætatẽ penitus ignoras. Ego ne hæreticus?& cur me quæſo hæretici nõ amãt?tu Orthodoxus?Qui etiã cõtra ſcientiã tuã: & linguã alia prædicantẽ:aut iuitus ſubſcripſiſti:& præuaricator es:aut uolẽs:& hæreticus.Dimiſiſti ægyptũ : & proprias ꝓuintias reliqſti:in qbus ſectam tuam libera pleriq fronte defendunt.Et elegiſti me ad inſectandum: qui omnia contra eccleſiam dogmata reprehendo :& publica uoce condemno . Origenes hæreticus : quid ad me qui illum in pleriſq hæreticum non nego ? Errauit de reſurrectione corporis . errauit de animarum

ſtatu:de diaboli pœnitẽtia. Et qđ' his maius eſt filium dei & ſpiritum ſanctum in cõmẽtariis Eſaiæ ſeraphin eſſe teſtatus eſt. Si erraſſe nõ diceré cũ:& hæc quotidie non anathematizarẽ eſſem erroris illius ſocius. Neq; enim ita debemus bona eius recipe:ut mala quoq; ſuſcipe cogamur. At idẽ & ſcripturas ĩ multis bene iterp̃tatus eſt:& ꝓphetaꝝ obſcura diſſeruit:& tã noui q̃ ueteris teſtamẽti reuelauit maxima ſacramẽta. Si igiť q̀ bona ſũt:trãſtuli:& mala uel ãputaui:uel correxi:uel tacui arguẽdus ſum:Cur p̃ me latini bõa eius habẽt & mala ignorãt? Si hoc crimẽ eſt:arguať cõfeſſor Hilarius:q̀ pſalmoꝝ iterp̃tationẽ:& omelias in libro Iob ex libris eius:id eſt ex græco in latinũ trãſtulit. Sit in culpa eiuſdẽ cõfeſſiõis Vercellẽſis Euſebius:q̀ oĩum pſalmoꝝ cõmẽtarios hæretici hoĩs uertit ĩ noſtꝝ eloquiũ. licet hæretica p̃termittẽs optima quæq; trãſtulerit. Taceo de Victorino pictabionẽſi:& cæteris q̀ Origenẽ ĩ explanatiõe dũtaxat ſcripturaꝝ ſecuti ſunt:& exp̃ſſerũt. ne nõ tam me defendere:q̃ ſocios criminis uidear q̃rere. Ad teipſum ueniã. Cur tractatus eius in Iob deſcriptos habes? In q̃bus cõtra diabolũ:& de ſtellis cæloq; diſputãs:qđã locutus eſt: quæ eccleſia nõ recipit? Tibi ſoli licet Ἰωσοφότατοκράνειω id eſt ſapiẽtiſſimo & caluariæ de cũctis:& græcis & latinis tractatoribus ferre ſniam? & q̃ſi cenſoria uirgula alios eiicere de bibliotheca:alios recipe? & cũ tibi placuerit:me uel catholicũ uel hæreticũ ꝓnunciare? Nobis nõ licet puerſa reſpuere? & dãnare:q̀ ſæpe dãnamus? Lege ad Epheſios libros: lege cætera opuſcula mea:& maxie in eccleſiaſten cõmẽtarios:& liq̃do puidebis me adoleſcẽtia nunq̃ alicuius auctoritate deterritũ acqeuiſſe hæreticæ prauitati. Nõ parũ eſt ſcire qđ' neſcias. prudẽtis hoĩs eſt noſſe méſurã ſuã: nec zelo diaboli ĩcitatũ ĩperitiæ ſuæ cunctũ orbẽ teſtẽ facere. Scilicet gloriari cupis:ut in p̃ria tua iactites me nõ potuiſſe reſpõdere eloquẽtiæ tuæ & acumen in te Chryſippi formidaſſe. Chriſtiana uerecũdia teneor: & cellulæ meæ latebras nolo mordaci ſermõe reſerare. Alioq; n ꝓferrẽ πάσαν Ἰηναρίσ τὲρι ἀν καὶ τροπαί ων νέώτερών ωωοφορόν, i. omnia p̃lia tua & trophæum paruulorum quoq; humero portatum? & eorum uoce cãtatũ. Sed hæc aliis aut loquẽda:aut ridẽda dimitto. Ego chriſtianus cũ x̃piano loquẽs obſecro te frater: ne plus uelis ſapere q̃ ſapis:ne uel ĩnocẽtiã uel ſimplicitatẽ tuã uel certe ea q̀ taceo:& te nõ ĩtelligẽte cæteri ĩtelligũt:ſtilo ꝓferas. & ineptiaꝝ tuaꝝ cũctis cachinnũ p̃beas. Aliud a parua ætate didiciſti: aliis aſſuetus es diſciplinis. Nõ eſt eiuſdẽ hoĩs & aureos nũmos & ſcripturas ꝓbare:deguſtare uina: & ꝓphetas uel apoſtolos ĩtelligere. Me laceras. ſanctũ frem Oceanũ in culpã hæreſeos uocas: p̃ſbyteroꝝ tibi Vincẽtii & Pauliniani & fris Euſebii iudiciũ diſplicet. Solus es Cato romani generis diſertiſſimus:q̀ teſtimonio tuo & prudẽtiæ uelis credi. Recordare q̃ſo illius diei:quãdo me de reſurrectiõe & ueritate corporis p̃dicãte:ex latere ſuſſultabas:& applaudebas manu:& orthodoxũ clamabas. poſtq̃ nauigare cœpiſti:& ad intimũ cerebꝝ tuũ ſentinæ: putredo puenit:tũc nos hæreticos recordatus es. Quid tibi faciã? Credidi ſancti p̃ſbyteri Paulini epiſtolis: & illius ſup noĩe tuo nõ putaui errare iudiciũ. Et licet ſtatim accepta epiſtola ασ'ἰναρὲτον, i. inconditũ ſermonẽ tuũ ĩtelligerẽ: tamẽ ruſticitatẽ & ſimplicitatẽ magis in te arbitrabar q̃ uecordiã. Nec reꝑhendo ſanctũ uirũ. Maluit. n. apud me diſſimulare qđ' nouerat:q̃ portitorẽ cliẽtulũ ſuis ĩris accuſare. Sed memetipſum arguo:q̀ alterius potius acquieui:q̃ meo iudicio. & oculis aliud cernẽtibus:aliud ſchedulæ credidi:q̃ uidebã. Quã ob rem deſine me laceſſere:& uoluminibus tuis obruere. Parce ſaltẽ nũmis tuis:q̃bus notarios librarioſq; cõducens: eiſdẽ & ſcriptoribus uteris & fautoribus. q̀ te ideo forſitan laudãt:ut lucrũ in ſcribẽdo faciãt. Si libet exercere ĩgeniũ:trade te grãmaticis atq; rhetoribus:diſce dialecticã:ſectis iſtruere philoſophoꝝ. ut cũ oĩa didiceris: ſaltẽ tũc tacere ĩcipias. Quãq̃ ſtultũ faciã:magiſtro cunctoꝝ magiſtros quærere. & ei modũ ĩponere:q̀ loqui neſcit:& tacere nõ põt. Verũ eſt illud apud græcos ꝓuerbium ὄνός πρὸς λυρας, i. aſinus ad lyrã. Ego reor & nomẽ cõtrariũ tibi καΊωαντιφρασ'ιν. i. p̃ contrariã expoſitionẽ poſitũ. Nã tota mẽte dormitas:& ꝓfundiſſimo nõ tã ſomno ſtertis q̃ lethargo. Inter cæteras q̃ppe blaſphemias:q̃s ore ſacrilego ꝓtuliſti:auſus es dicere, montẽ de quo abſciſus eſt in Daniele lapis:ſine manibus eſſe diabolũ:& lapidẽ Chriſtũ. Qui quia aſſumpſit corpus Adã:q̀ diabolo ante p̃ uitia cohæſerat:natũ eſſe de uirgine: ut a morte hoc eſt a diabolo hoiem ſeparet. O p̃cidendã linguã:ac p̃ partes & fruſta lacerãdã. quiſq̃ ne x̃pianus deũ patrẽ oĩpotentẽ in pſona diaboli ĩterp̃tať? & tãto piaculo totius orbis aures maculat? Sin iterpretationẽ tuã quiſq̃:nõ dicã catholicoꝝ: ſed hæreticoꝝ ſiue gẽtiliũ unq̃ recepit:piũ ſit qđ' locutus es. Sin autẽ tantũ neſas nunq̃ audiuit Chriſti eccleſia: & p tuũ primũ os ipſe ſe montẽ iterpretatus eſt q̀ dixerat:ero ſimilis altiſſimo:age pœnitẽtiã:& ĩ ſacco uerſare & cinere. & tantũ ſcelus iugibus abſterge lachrymis. Si tamẽ tibi dimittať hæc impietas: Et iuxta errorẽ Origenis tũc ueniã cõſequaris:quãdo cõſecuturus eſt & diabolus: q̀ nunq̃ plus q̃ p̃ os tuũ deꝑhẽdiť blaſphemaſſe: Meã iniuriã patiẽter tuli. Impietatẽ cõtra deum ferre nõ potui. Vnde & uiſus ſum mordacius in extrema epiſtola ſcribere:q̃ ꝓmiſeram. q̃q̃ poſt priorẽ pœnitẽtiã:qua a me ueniã deprecatus es iteꝝ cõmiſiſſe unde agas pœnitentiã ſtolidiſſimũ ſit. Tribuat tibi Chriſtus:ut audias:& taceas:ut ĩtelligas:& ſic loquaris.

Beati Hieronymi p̃ſbyteri ad Trãquillinũ quo modo Origenẽ legere debeat:in qua docet ꝓpter illius eruditionẽ:nõ oĩno eius cõmentarios reſpuẽdos:ſed ita legẽdos:ut bona eligant:uitẽturq; contraria.

Epiſtola. XLIII.

Aiora ſpiritus uincula eſſe q̃ corporũ:ſi olim ambigebas nunc probauimus:dum & mihi ſanctitas tua hæret animo:& ego tibi chriſti amore cõiungor. Vere enim & ſimpliciter cãdidiſſimo pectori tuo loquor. Ipſa ſchedula & muti apices litterarum inſpirãt in nos tuæ mentis affectum. Quod dicis Origenis multos errore deceptos:& ſanctũ filiũ meum Oceanum illorum inſaniæ repugnare:& doleo ſimul & gaudeo:dum aut ſupplãtati ſũt ſimplices:aut ab erudito uiro errãtibus ſubuenit. & quia meæ paruitatis quæris ſentẽtiam:utrũ ſecundũ fratrem Fauſtinum penitus reſpuendus ſit:an ſecũdum quoſdam legendus:ex parte ego Origenem propter eruditionem:ſic interdum legẽdum arbitror: quo modo Tertullianum & Nouatum:Arnobiũ & Apollinarẽ:& nonnullos eccleſiaſticos ſcriptores græcos: pariter & latinos

ut bona eoꝝ eligamus:uitemuſq; cõtraria:iuxta apoſtolũ dicẽtẽ.oĩa ꝓbate:q̃ bona ſũt retinete.Cæteꝝ q uel in amorẽ eius nimiũ:uel in odiũ ſtomachi ſui prauitate ducunt:uidẽt mihi illi maledicto ꝓphetico ſubiacere.Ve iis q dicũt bonũ malũ:& malũ bonũ.q faciũt amaꝝ dulce:& dulce amaꝝ.Nec.n. ꝓpter doctrinã prauа ſuſcipiẽda ſunt dogmata.nec ꝓpter dogmatũ prauitatẽ:ſi quos cõmẽtarios in ſcripturas ſanctas utiles edidit:penitus reſpuẽdi ſunt.Quod ſi cõtẽtioſum iter ſe amatores eius:& obtrectatores funẽ duxerint : ut nihil mediũ appetant:nec ſeruẽt modũ:ſed totũ:aut ꝓbẽt:aut ĩprobẽt:libẽtius piam ruſticitatẽ:q̃ doctam blaſphemiam eligam.Sanctus frater Tatianus diaconus ĩpendio te ſalutat.

Beati hieronymi præſbyteri ad Marcũ præſbyteꝝ ſuper poſtulata fide:ubi de proſecutionibus hæreticoꝝ conquerit. Epiſtola.XLIIII.

Ecreuerã q̃dẽ utẽdũ mihi pſalmiſtæ uoce dicẽtis:cũ cõſiſteret aduerſũ me peccator obmutui: & hũiliatus ſũ:& ſilui a bõis.Et iteꝝ.ego uero tãq̃ ſurdus nõ audiebã:& tãq̃ mutus nõ apiẽs os ſuũ : & ſcũs ſũ ut hõ nõ audiẽs.Sed qa caritas oĩa ſupat.& ꝓpoſitũ uicit affectus:nõ tã ĩiuriã faciẽtibus r̃ddo uicẽ: q̃ tibi reſpõdeo poſtuláti.Apud Xp̃ianos.n:nõ q patit (ut ait qdã)ſed q facit cõtumeliã:miſer eſt.Et prĩo q̃dẽ: ante q̃ de fide mea:quã optime noſti tecũ loq̃r:aduerſus barbariẽ iſtius loci;uerſu cogor clamare uulgato.

Quod genus hoc hominum?quæ ue hũc tam barbara morem
Permittit patria?hoſpitio prohibemur arenæ.
Bella cient:primaq; uetãt cõſiſtere terra.& cætera.

Quæ iccirco de gẽtili poeta ſumpſimus:ut q xp̃i pacẽ non ſeruat:pacẽ ſaltẽ diſcat ab ethnico. Hæreticus uocor homouſian p̃dicans trinitatẽ.Sabellianæ ĩpietatis arguor : tres ſubſiſtẽtes ueras ĩtegras pfectaſq; pſonas: ĩdefeſſa uoce ꝓnunciãs.Si ab Arrianis merito.ſi ab Orthodoxis:q huiuſmõi arguũt fidẽ Orthodoxi eſſe deſierũt.Aut ſi eis placet:hæreticũ me cũ occidẽte hæreticũ : cũ ægypto hoc eſt cũ Damaſo Petroq; cõdẽnent. Quid unũ hoĩem exceptis ſociis criminant?Si riuus tenuiter fluit:nõ eſt aluei culpa:ſed fontis. Pudet dicere de cauernis cellulaꝝ:dãnamus orbẽ in ſacco & cinere uolutati:de epi ſniam ferimus. Quid facit ſub tunica pœnitẽtis regius aĩus?Cathena:ſordes:& comæ:nõ ſũt diadematis ſigna:ſed fletus:pmittãt me q̃ſo nihil loq. Cur.n.lacerãt q nõ merent iuidiã?hæreticus ſum:qd ad te?qeſce iã dictũ ẽ.Plane times:ne eloquẽtiſſimus hõ in Syro ſermone:uel græco eccleſias circumeã:populos ſeducã:ſciſma cõficiã.Nihil alicui p̃cipui: nihil ocioſus accipio.Manu quotidie & ꝓprio ſudore q̃rimus cibũ:ſciẽtes ab apoſtolo ſcriptũ eſſe.q autẽ nõ opat : nõ mãducet.Hæc uenerabilis & ſancte pr̃:cũ q̃li gemitu:cũ q̃li dolore cõſcripſerĩ:teſtis eſt Ieſus. Tacui : nunqd ſemp tacebo?Dicit dominus.Nõ mihi cõcedit unus angelus heremi.Quotidie expoſcor fidẽ:q̃ſi ſine fide renatus ſim.Cõfiteor:ut uolũt.nõ placet.Subſcribo:nõ credũt. unũ tãtũ placet:ut hĩc recedã.lã iã cedo.Abruperũt ptẽ a me aĩæ meæ cariſſimos frẽs.Ecce diſcedẽt cupiũt:ĩmo penitus diſcedũt:melius eẽ dicẽtes:ĩter feras habitare:q̃ cũ talibus Xp̃ianis.Et ego ipſe:niſi me & corpis ĩbecillitas & hyemis retineret aſpitas:iã mõ ſu gerẽ.Verũtamẽ dũ uernũ tp̃s adueniat:obſecro:ut paucis mihi mẽſibus heremi cõcedat hoſpitiũ.Aut ſi hoc tardũ uidẽt:abſcedo.Domini ẽ terra:& pleitudo eius.Aſcẽdãt ſoli cælũ:pp illos tãtũ Xp̃s mortuus ſit:hẽant: poſſideãt:gloriẽt.Mihi autẽ abſit gloriari:niſi ĩ cruce dnĩ nr̃i Ieſu Xp̃i:p quẽ mihi mũdus crucifixus ẽ:& ego mũdo.De fide ãt quã dignatus es ſcribẽ ſcõ Cyrillo:dedi cõſcriptã fidẽ.Qui ſic nõ credit:aliẽus a Xp̃o ẽ.Cæteꝝ ego fidei meæ teſtes hẽo aures tuas:& bti frĩs Cœnobii:quẽ tecũ oẽs q hic ſumus:plurimũ ſalutamus.

Beati Hieronymi ad Pãmachiũ & Marcellã de ſtudio Theophili epi Alexãdrini cõtra origenianos cõgratulatio.In q̃ epiſtola ſuã de paſcate & cõtra ipſam hæreſim traductam ſe dicit emittere:ut oriẽtis fidẽ cathedra Petri cõfirmet. Epiſtola.XLV.

Vrſũ oriẽtalibus uos locupleto mercibus:& Alexandrinas opes prĩo romã uere tranſmitto.Deus ab
r auſtro ueniet.Et ſcũs de mõte Pharan:umbra cõdẽſa.unde & ſpõſa lætat in Cantico canticoꝝ dicẽs: in umbra eius cõcupiui & ſedi:& fructus eius dulcis in faucibus meis. Vere nũc cõplet Eſaiæ uaticiniũ p̃dicantis:in die illa erit altare domini ĩ medio terræ ægypti.Vbi abũdauit peccatũ: ſupabundauit & gratia.Qui puulũ Xp̃m fouerãt:adultũ fidei calore defẽdũt.Vt q p illos effugerat Herodis manus:effugiat hæreticũ blaſphemãtẽ.Quẽ demetrius Alexãdria urbe reppulit:toto orbe fugat Theophilus:ad quẽ Lucas ſcripſit actus apoſtoloꝝ:q ex amore dei nomẽ iuenit.Vbi nũc ẽ coluber tortuoſus? Vbi uenenatiſſima uipera? Prima hominis facies:utero cõmiſſa luporum.

Vbi hæreſis:q ſibilabat ĩ mũdo?Et me & papã Theophilũ ſui iactabat erroris:latratũq; ĩpudẽtiſſimoꝝ canũ ad iducẽdos ſimplices noſtrũ mẽtiebat aſſenſũ?Oppſſa ẽ eius auctoritas & eloquẽtia & ĩ morẽ dæmonicoꝝ ſpirituũ:de terra loqt.Neſcit.n.eũ:q de ſurſũ ueniẽs ea loqt:q ſurſum ſũt.Atq; utinã ſerpẽtina generatio aut ſimpliciter nr̃a fateat:aut cõſtãter defẽdat ſua:ut ſcire ualeamus:q nobis amãdi ſũt:q cauẽdi. Nũc aũt nouũ pœnitẽtiæ genus:oderũt nos q̃ſi hoſtes:quoꝝ fidẽ publice negare nõ audẽt. Rogo qs ẽ iſte dolor:q nec tpe nec rõne curat?Inter micãtes gladios:iacẽtia corpa:riuos ſanguinis ꝓfluẽtes:iũgunt ſæpe hoſtiles dextræ: & belli rabiẽ pax repẽtina cõmutat.Soli ſũt huius hær̃ſeos ſectatores:q cũ eccleſiaſticis nõ ualẽt fœderari.quia qd̃ ſermõe cogũt dicere:mẽte cõdẽnat.Et ſi q̃do apta blaſphemia publicis auribus fuerit reuelata:& uiderit cõtra ſe audiẽtiũ turbã circũſremer:tũc ſimulata ſiplicitate dicũt audiſſe ſe primũ q magr̃m diceꝛ ãte neſcierit.Cũq; eoꝝ ſcripta teneãt:uoce negãt:qd̃ ĩ lr̃is cõfitẽt.qd neceſſe ẽ obſidẽ Propõtidẽ?mutaꝛ loca? diuerſas luſtrare regiões?& clariſſimũ põtificẽ Xp̃i eiuſq; diſcipulos rabido ore diſcerpe?Si uera loqmini priſtinũ erroris ardorẽ ardore fidei cõmutare.qd maledicoꝝ pãnos hinc ĩde cõſuitis?& eoꝝ carpitis uitã:quoꝝ fidei reſiſtere nõ ualetis?Num iccirco nõ eſtis uos hæretici:ſi nos qdã aſſertiõe noſtra crediderit peccatores?Et os ĩpietate fetidũ nõ habebitis:ſi cicatricẽ potueritis ĩ noſtra aure mõſtrare?Quid iuuat ueſtrã pfidiã:uel ꝓdeſt

pellis æthiopica.& pardi uarietas si ī nostro corpore nevus apparuerit? En papa Theophilus tota Origenē arguit libertate hæreticū esse.Nec dicta defendūt:sed fingūt ab hæreticis īmutata.multorūq; dicūt libros simi liter deprauatos:ut illū nō sua fide:sed aliorꝝ tueat errorib⁹.uerū hæc aduersum hæreticos dicta sint:q iniu sto cōtra nos odio sæuiētes:mēte fatent arcanū:& uenena pectoris irremediabili dolore testant. Vos christiani senatus lumina accipite:& græcā & latinā etiā hoc āno epistolam:ne rursum hæretici mētiant:a nobis pleraq; uel addita:uel mutata.In qua laborasse me fateor:ut uerborꝝ elegātiā pari īterpretatiōis uenustate seruarem.Et ītra definitas lineas currēs:nec ī quoq; excedēs loco:eloquētiæ eius fluēta nō perderē: easq; res eodē sermone trāsferrē.Quod utrū nec ne cōsecutus sim:uestro iudicio derelīquo: quā sciatis ī q̄ttuor partes esse diuisam.In primo credētes hortat ad dominicū pascha celebrādū.In secūdo & tertio loco Apollinarē & Origenē iugulat.In q̄rto.i.extremo:hæreticos ad pœnitētiā cohortat.Si qd autē hic minus aduersus Origenē dictū est:& in p̄teriti āni epistola cōtinet:& hæc quā modo uertimus breuitati studēs: dicere plura nō debuit. Porro cōtra Apollinarē succīcta fides & pura,pfessio nō caret subtilitate dialectica:quæ aduersariū suū extorto de manibus eius pugione cōfodit.Orate igit dominum:ut qd̄ in græco placet; ī latino nō displiceat.& qd̄ totus oriēs mirat & p̄dicat:læto sinu Roma susciptat:p̄dicationem quoq; cathedræ Marci euāgelistæ cathedra Petri apostoli sua p̄dicatiōe cōfirmet.Quāq; celebri sermone uulgatū sit:beatū quoq; papā Anastasiū eodē feruor:qa eodē spū é:latitātes ī foueis suis hærēticos psecutū:eiusq; īræ doceat dānatū ī occidēte:qd̄ī oriēte dānatū é.Cui multos īpcamur ānos:ut hæreseos rediuiua plātaria p illius studiū lōgo tpe arefacta moriāt.

Beati Hieronymi p̄sbyteri ad Pammachiū de obtrectatoribus suis:qui librū suū aduersum Iouinianum carpebāt:quasi nimius fuisset in laude uirginū & īterp̄tatione nuptiarꝝ: cōtra quos dicit se apologeticon mittere qui statim īfra subiicit.

Epistola.XLV.

c Hristiani īterdū pudoris est:etiā apud amicos tacere:& humilitatē suā magis silētio cōsolari: q̄ retractādo ueteres amicitias ambitiōis crimē īcurrere.Quādiu tacuisti:tacui.nec unq̄ expostulare sup hac re uolui:ne nō amicū quærere:sed portionē uiderer expetere.Nūc autem ,puocatus officio lrarꝝ:primas partes semp habere tētabo:& nō tā rescribere q̄ scribere. Vt & uerecūde hucusq; tacuisse:& uerecūdius loq cœpisse cognoscar.De opusculis meis cōtra louinianū: q; & prudēter & amāter feceris: exēplaria subtra hēdo optime noui.Sed nihil ,pfuit ista diligētia:cū aliq̄ti ex urbe uenientes mihi eadē lectitarēt: q̄ sero me excepisse referebāt.In hac quoq;,puicia iā libri fuerāt diuulgati;& ut ipse legisti:nescit uox missa ruerti.Nō sum tātæ felicitatis:q̄tæ plerisq; huius tpis tractatores:ut nugas meas q̄do uoluerī emēdare possim.Statī ut aliqd scripsero:aut amatores mei:aut īuidi diuerso qdē studio:sed pari certamine ī uulgus nostra disseminānt & uel in laude:uel ī uitupatiōe nimii sūt:nō meritū stilī:sed suū stomachū sequētes.Itaq; qd̄ solū facere potui:apologeticū ipsius opis tibi misi: quē προσ ἐφωνησα & te poscente edidi. Quē cū legeris:aut ipse ,p nobis cæteris satisfacies:aut si tu quoq; narē cōtraxeris:illā apostoli περί κοπτήν.i.amputationē: in q̄ de uirginitate & nuptiis disputat:aliter dissērere cōpelleris.nec hoc dico q; te ad scribēdū ,puocē:cuius in sacris lr̄is studiū mihi p̄fero:Sed ut alios q nos lacerāt hoc facere cōpellas.norūt lr̄as:uident sibi scioli: possūt me nō re-p̄hēdere: sed docere.Si aliqd scripserint magis ex opis eorꝝ cōpatione:mea īterp̄tatio negliget.Lege q̄so te:& diligēter apostoli uerba cōsidera:& tūc uidebis me ,pter calūniā declinādā:multo plus q̄ ille uoluit in maritos fuisse clæmēte.Origenes Dionysius Pierius Eusebius Cæsariēsis Didymus Apollinaris latissime hāc epistolā īterpretati sūt:quorꝝ Pierius cū sensum apostoli uētilaret atq; dissereret:& ,ppositum illud exponere. Volo aūt oēs esse sicut me ipsum:adiecit tātalētō paulo tārī crīsatan nā cetisei.qd̄ hic q̄so peccatū meum est? q̄ duritia? Vniuersa q̄ scripsi:huic sniæ cōpata leuissima sūt.Reuolue oīum:quos supra memorauī cōmētarios:& ecclesiarꝝ bibliothecis fruere:& magis cōcito gradu ad optata cœptaq; puenies.Audio totius ī te urbis studia cōcitata.Audio pōtificis & populi uolūtate pari mēte cōgruere.Minus est tenere sacerdotium: q̄ mereri libros xvi.,pphetarꝝ:quos in latinū de hebræo sermone uerti.si legeris:& delectari te hoc ope compero: ,puocabis nos etiā cætera clausa armario nō tenere.Trāstuli nup Iob in linguā nostrā.Cuius exēplar a sancta Marcella cōsobrina tua poteris mutuarī:lege eundē græcū & latinū:& ueterē editionē nr̄æ trāslationi cōpara: & liquido peruidebis q̄tū distet inter ueritatē & mēdaciū. Miserā q̄dam τῶν ὑπομνημάτων in ,pphetas.xii. sancto patri & Domnioni:Samuelē quoq; & Malachin.i.quattuor legū libros.Quæ si legere uolueris;,pbabis quātæ difficultatis sit:diuinā scripturā & maxime ,pphetas itelligere.& interptū uitio:quæ apud suos purissimo cursu orationis labuntur:apud nos scatere uitiis.Porro eloquentiā quā pro Christo ī Cicerone cōtēnis:ī parietibus ne reqras.Ecclesiastica interpretatio ēt si habet eloqi uenustatē:dissimulare eā debet:& fugere. ut non ociosis philosophorū scholis:pauciscq; discipulis:sed uniuerso loq̄tur hoīum generi.

Liber apologeticus beati Hieronymi ad Pāmachiū ī defensionē librorū cōtra louinianū.ī quo docet se nō dānasse nuptias:sed illis uirginitatē ,ptulisse.& apostoli capitulū benignius etiam pro nuptiis a se q̄ cæteris interpretatum.

XLVII.

Vod ad te hucusq; nō scripsi.cā fuit silētiū tuū. Verebar.n.ne si tacēti scriberē: molestū me magis q̄
q officiosū putares.Nūc āt ,puocatus dulcissimis lr̄is tuis & huiusce modi lr̄is:q̄ me ad phiam nr̄i dogmatis ,puocarēt:& cōdiscipulū quōdā & sodalē & amicū obuiis ut aiūt manibus excipio:defensorēq; meorū opusculorū paro:ita tamē:si ante te placatū iudicē habuero:imo si oratorē meū sup oībus:q̄ ī me arguuntur īstruxero.Hoc.n.& Tullius tuus:& ante illum ī breui & solo uolumine scripsit Antonius primam causam esse uictoriæ:& diligenter causam :pro qua dicturus es: discere Reprehendunt me quidam.q; in libris: quos aduersum louinianum scripsi:nimius fuerim:uel in laude uirginum: uel in suggillatione nuptiarum.& aiunt ,condemnationem quodammodo esse matrimonii: in tantum pudicitiam prædicare:ut nulla

poſſe uideaſ inter uxorē & uirginē cōparatio derelinqui. Ego ſi bene ꝓblematis memini: inter Iouinianū & nos iſta contētio eſt: q̄ ille exæquet uirginitati nuptias: nos ſubiiciamus. Ille paꝛ uel nihil: nos multū ītereſſe dicamus. Denicq̄ iccirco te: poſt dominū faciēte: damnatus eſt: q̄ auſus ſit ꝓpetuæ uirginitati matrimonium cōparare. Aut ſi id ipſum uirgo putaſ & nupta: cur piaculū uocis huius romæ Victorinus audire nō potuit? Virgo a uiro: nō uir a uirgine generaſ. Mediū eſſe nihil pōt: aut mea ſentētia ſequēda eſt: aut Iouiniani. Si rep hēdor: q̄ nuptias uirginitati ſubiicio: laudeſ ipſe: qui cōparat. Si aūt dānatus eſt q̄ æq̄les putabat: dānatio eius mei opis teſtimoniū ſit. Si ſæculi hoīes indignanſ in minori gradu ſe eſſe: q̄ uirgines: miror clericos & monachos & cōtinētes id nō laudare: qd̄ faciūt. Caſtrāt ſe ab uxoribus ſuis: ut imitenſ uirginū caſtitatē. Et idipſum uolūt eſſe maritas qd̄ uirgines. aut iūganſ itaq̄ uxoribus ſuis: q̄bus renūciauerāt: aut ſi ſe abſtinuerīt: etiā tacētes cōfitebunſ melius eſſe: qd̄ nuptiaꝛ opi ꝓtulerūt. An ego rudis in ſcripturis: & nūc primū ſacra uolumina legēs: lineā: & ut ita dicā. tenue dicēdi filū ītер uirginitatē & nuptias ſeruare non potui? Videlicet neſciebā dictū: noli eſſe iuſtus multū: & dum unū latus protego: ī altero uulneratus ſum. Atq̄ ut manifeſtius loquar: dum cōtra Iouinianū preſſo gradu pugno: a Manichæo terga mea cōfoſſa ſunt. Nōne quæſo ſtatim in prīcipio opis mei iſta ꝓfatus ſum? Neq̄ enim nos Martiōis & Manichæi dogma ſectātes: nuptiis detrahimus. Nec Taciani prīcipis Encratitaꝛ errōr decepti: oēm coitū ſpurcū putamus. q̄ nō ſolū nuptias: ſed & cibos quoq̄: quos deus creauit ad utēdum: damnāt: & reprobāt. Scimus ī domo magna: nō ſolū uaſa aurea & argētea eſſe: ſed & lignea & fictilia. & ſup fundamētū Xp̄i: qd̄ Paulus architectus poſuit: alius ſupædificauit aurū: argētū: lapides ꝓtioſos. alius ecōtrario fœnū: ligna: ſtipulā. Nō ignoramus honorabiles nuptias & cubile īmaculatū. Legimus primā dei ſniam. Creſcite & multiplicamini: & replete terrā. ſed ita nuptias recepimus: ut uirginitatem: quæ de nuptiis naſciť: ꝓferamus. Nūquid argētum nō erit argētū: ſi aurū ꝓtioſius eſt? Aut arboris & ſegetis cōtumelia eſt: ſi radici & foliis culmo & ariſtis poma ꝓferanť & fructus? Vt poma ex arbore: frumētum ex ſtipula: ita uirginitas ex nuptiis. Cēteſimus & ſexageſimus & triceſimus fructus q̄q̄ de una terra & de una ſemēte naſcaſ: tamē multū differt in numero. Trigīta referunť ad nuptias: qa & ipſa digitoꝛ cōiunctio quaſi molli oſculo ſe cōplexās & fœderās: maritū pīgit & coniugē. Sexagīta uero ad uiduas: eo q̄ in anguſtia & tribulatiōe ſint poſitæ. unde & ſupiori digito deprimunť. q̄toq̄ maior eſt difficultas ex parte quōdam uoluptatis illecebris abſtinere: tāto maius & ꝓmiū. Porro numerus cēteſimus: quæſo diligēter lector attende: de ſiniſtra trāſferť ad dextrā: & iiſdē qdem digitis: ſed nō eadē manu: q̄bus in læua nuptæ ſignificanť: & uiduæ circulū faciēs exprimit uirginitatis coronā. Oro te: q hæc loquiť dānat nuptias? Aurū uirginitatē: argētum diximus matrimoniū. Cēteſimū & ſexageſimū & triceſimū fructū de una terra expoſuimus: & de una ſemēte generari: licet multū differat in numero. Et quis unq̄ tam iniquus lector erit: ut nō ex meis dictis: ſed ex ſuo me ſenſu iudicet? Et certe multo clæmētiores erga cōiugia fuimus oībus pene latinis & græcis tractatoribus: q centeſimū numeꝛ ad martyres referūt: ſexageſimū ad uirgines: triceſimū ad uiduas. atq̄ ita ſit iuxta illorum ſniam: ut de bona terra: & de prīſſamilias ſemine excludātur mariti. Verū ne in prīcipio cautus: in reliq̄s forſitā iprouidus fuerim: nōne poſt partitionē opuſculi: cū ad quæſtiones uenirē ſtatī ītuli? Vos quæſo utriuſq̄ ſexus uirgines & continētes: mariti quoq̄ & bigami: ut conatus meos oſonibus adiuuetis: cūctoꝛ in cōmune Iouinianus hic hoſtis eſt: quoꝛ ego oſonibus īdigeo: & quos adiutores mei opis ꝓcor: eos poſſum Manichæi errore dānare? Curramus ad reliq̄. Neq̄. n. epiſtolæ breuitas patiť diutius in ſingulis īmorari. Interꝓtantes illud apoſtoli teſtimoniū: uxor ꝓprii corporis ſui nō habet poteſtatē: ſed uir. Similiter & uir corporis ſui nō habet poteſtatē: ſed uxor. hoc ſubiūximus. Oīs hæc quæſtio de his eſt: q in matrimonio ſunt: an eis liceat uxores dimittere: qd̄ & dominus in euāgelio ꝓhibuit. Vnde & apoſtolus Bonū eſt ait homini uxorē uel mulierē nō tangere: q̄ſi in tactu eius periculū ſit: q̄ſi qui eā tetigerit nō euadat. Vnde & Ioſeph quia illū tangere uolebat ægyptia: fugiēs de manibus eius: palliū abiecit. Sed quia qui ſemel duxit uxorē: niſi ex cōſenſu ſe nō ualet abſtinere: nec dare repudiū nō peccāti: reddat cōiugi debitū: quia ſpōte ſe alligauit ut reddere cogereť. Qui domini dicit eſſe ꝓceptū: ne dimittanť uxores & abiq̄ cōſenſu: qd̄ deus coniūxit homo non ſeparet: hic poteſt dici nuptias cōdēnare? Rurſum in ſequētibus: ſed unuſquiſq̄ ait habet ꝓpriū donū ex deo. Alius qdē ſic: alius autē ſic. quā ſniam nos exponētes hæc ītulimus. Quid inq̄ uelim pſpicuū eſt. Sed quoniā in eccleſia diuerſa ſunt dona: cōcedo & nuptias: ne uidear dānare naturā. Simulq̄ cōſidera: q̄ aliud donū uirginitatis ſit: aliud nuptiaꝛ. Si enim eadē eſſet merces nuptaꝛ & uirginū: nequaq̄ dixiſſet poſt præceptū continentiæ: ſed unuſq̄ſq̄ ꝓpriū habet donū ex deo: alius qdē ſic: alius autē ſic. Vbi ꝓprietas ſingulоꝛ eſt: ibi altrinſecus diuerſitas. Cōcedo & nuptias eſſe donū dei: ſed ītер donū & donū magna diuerſitas eſt. Denicq̄ & apoſtolus de quodā poſt īceſtū pœnitētiæ: ecōtrario īquit: donate ei & cōſolamini: & ſi cui qd donaſtis: & ego. Ac ne putaremus donū hoīs cōtinendū addidit. Nā & ego qd̄ donaui: ſi qd donaui ꝓpter uos coram chriſto: diuerſa ſunt dona chriſti. Vnde Ioſeph in typo eius uariā habebat tunicā. Et in pſalmo. xliiii. legimus. Aſtitit Regina a dextris tuis in ueſtitu deaurato circundata uarietate. Et Petrus apoſtolus. Sicut cohæredes ait multiplices gratiæ dei: qd̄ ſignificātius gratiæ diciť ποικιλης. i. uariæ. Rogo quæ eſt iſta contētio: claudere oculos: nec aptiſſimū lumen aſpicere? In eccleſia diximus eſſe dona diuerſa: & aliud donū uirginitatis: & aliud nuptiaꝛ. Et poſt paululū. Cōcedo & nuptias eſſe donū dei. Sed ītер donū & donū magna diuerſitas eſt: & qd̄ dei donū uoce aptiſſima ꝓnūciamus dānare dicimur? Porro ſi Ioſeph in typo domini accipiť: tunica eius uaria atq̄ diſtincta in uirginibus uiduis cōtinētibus ac maritis eſt: & poteſt uideri quaſi alienus: q de tunica chriſti eſt: cū & ipſam reginā: hoc eſt eccleſiā ſaluatoris in ueſtitu deaurato: eadem uarietate circūdatam dixerimus. Sed & in cōſequētibus de cōiugio diſputātes: eundem ſenſum ſecuti ſumus. hic locus ad ꝓſentem cōtrouerſiam nō ꝓtinet. Docet enim iuxta ſniam domini: uxorem excepta cauſa fornicatiōis nō repudiādam: & repudiatā

uiuo marito:alteri nō nubere:aut certe uiro ſuo debere recōciliari. Et ī alio loco. Mulier īquit alligata eſt quā to tēpore uir eius uiuit. Quod ſi dormierit uir eius:liberata eſt a lege uiri:cui uult nubat tātum ī domino.i. chriſtiano. Qui ſecūdas nuptias:tertiaſq; cōcedit ī domino. Primas cū ethnico ꝓhibet. Aperiāt quæſo aures obtrectatores mei:& uideāt me ſecūdas & tertias nuptias cōceſſiſſe ī domino:q ſecūdas & tertias nō dānaui primū potui dānare matrimoniū? In eo quoq; loco:ubi iterꝓtamur capitulū apoſtoli:Circūciſus aliq uocatus é:nō addūcat præputiū. In præputio uocatus é:nō circūcidaᷓ:licet qdē prudētiſſimi iterpretes ſcriptura rū:hoc de circūciſione:& ſeruitute dictū eſſe cōtēdant. Nōne apertiſſime fœdera ſeruauimus nuptiarū? Diximus enī. Si ī præputio qs uocatus é:nō circūcidaᷓ. Habebas īgt uxorē:cū credidiſti. Noli fidē Chriſti cauſam putare diſſidii:qa ī pace nos uocauit deus. Circūciſio nihil é:& præputiū nihil é:ſed obſeruatio mādatorū dei. Nihil.n. ꝓdeſt abſq; operibus cælibatus & nuptiæ:cū etiā fides:quæ ꝓpriæ Chriſtianorū é:ſi opera nō habuerit:mortua eſſe dicaᷓ. Et hac lege uirgines quoq; Veſtæ & lunonis uniuiræ:ī ſancta⁊ queāt ordine numerari. Et poſt paululū:Seruus uocatus es:nō ſit tibi curæ,ſed & ſi poteſt fieri liber:magis utere,etiā ſi habes īquit uxorē:& illi alligatus es:& ſoluis debitū:& nō habes tui corporis poteſtatē;atq; ut manifeſtius loq̄r:ſeruus uxoris es:noli ꝓpter hoc habere triſtitiā:nec de amiſſa uirginitate ſuſpires. Sed etiā ſi potes cauſas aliq̄s īuēire deſſidii:ut libertate pudicitiæ pfruaris:noli ſalutē tuā cū alterius iteritu quærere Habeto pauliſp uxorē:nec p̄curras morantē:expecta dū ſeqᷓ. Si egeris patienter:cōiunx mutabiᷓ ī ſororē. In eo quoq; loco ubi tractauimus cur dixiſſet Paulus:De uirginibus aūt domini p̄ceptū nō habeo:Cōſiliū aūt do:tanq̄ miſericordiā cōſecutus a domino:ut ſim fidelis:ita uirginitatē ꝓtulimus:ut nuptia⁊ ordinē ſeruaremus. Si uirginitatē dominus īperaſſet:uidebaᷓ nuptias condēnare:& hoīum auferre ſeminariū:unde & ipſa uirginitas naſciᷓ. Si p̄cidiſſet radicē:quō fruges quæreret? Niſi āte fundaméta iecīſſet:q̄ rōne ædificiū extrueret: & opturū cūcta deſup culmē īponeret? Si radicē nuptias:ſi uirginitatē dixius fructus:ſi fundamētū matrimoniū. & ædificiū uel culmē perpetuā caſtitatē:qs uel tā īuidus:uel tā cæcus obtrectator mei erit:ut ī eadē domo ædificiū uel culmē uideat:& fundamentū qdᷓ ædificiū & culmē portat:ignoret? Porro & ī alio loco ꝓponētes apoſtoli teſtimoniū:ī quo ait alligatus es uxori noli quærere ſolutiōem:Solutus es ab uxore: noli quærere uxorē:Illico hæc ſubiecimus. Habet unuſq;q; noſtrū terminos ſuos. redde mihi meū:& tu tene tuum. Si alligatus es uxori tuæ:ne illi des repudiū. Si ſolutus ſum ab uxore:nō quærā uxorē. Vt ego non ſoluo cōiugia:ſi ſemel ligata ſunt:ita tu nō liges qdᷓ ſolutū eſt. Sed & ī alio teſtimōio qd de uirginitate & nuptiis ſenſerimus:manifeſtiſſime declaraᷓ. Nō īponit nobis apoſtolus laqueū: uec cogit eſſe qdᷓ nolumus: ſed ſuadet qdᷓ honeſtū eſt & decorū:& ītente facit ſeruire domino:& ſemꝑ eſſe ſolicitū:& expectare paratā domini uolūtatē. ut cū qd īperauerit:q̄ſi ſtrenuus & armatus miles ſtati īpleat qdᷓ preceptū eſt. & hoc faciat ſine ulla diſtētione:quæ data eſt ſecūdū eccleſiaſtē hōibus huius mūdi:ut diſtēdantᷓ ī ea. In fine quoq; cōparatiōis nuptia⁊ & uirginū diſputationē noſtrā hoc ſermone cōcluſimus. Vbi bonū & melius é:ibi boni & melioris nō unū é ꝓmiū. & ubi nō unū é ꝓmiū:ibi utiq; dona diuerſa. Tātū é igiᷓ inter nuptias & uirginitatē: quātū iter nō peccare & benefacere. īmo ut leuius dicā:quātū iter bonū & melius. Porro ī cōſequētibus cū dicius: Finita diſputatiōe cōiugio⁊ & uirginitatis:ut iter utrūq; tāto moderamīe præceptor⁊:nec ad ſiniſtrā nec ad dextrā diuerteret:ſed uia regia graderet:& illud īpleret:ne ſis multū iuſtus: Rurſus monogamiā digamiæ cōparat. Et quō nuptias ſubdiderat uirginitati:ita digamiā nuptiis ſubiicit. Nōne ſpicue oſtēdimus:quæ ſit ī ſcripturis ſanctis ſiniſtra:quæ dextra? & qd ſignificet ne ſis multū iuſtus? Quod uidelicet ſiniſtra ſit:ſi iudæo⁊ & gentiliū ſeq̄mur libidinē:& ſemꝑ æſtuēus ad coitū. Dextra:ſi Manichæo⁊ ſeq̄mur errorē:& ſimulata pudicitia īpudicitiæ retibus īplicemur. Via aūt regia ſit:ita appetere uirginitatē:ne nuptiæ cōdemnēᷓ. Præterea qs tā iniquus meo⁊ opuſculo⁊ iudex erit:ut pria matrimonia dānare me dicat:cū etiā de ſecūdis dixiſſe me legerit? Cōcedit apoſtolus ſecūdas nuptias:ſed uolētibus. Sed his quæ ſe cōtinere nō poſſunt:ne luxuriate ī Chriſto nubere uelīt:habētes dānationē:q; primā fidē irritā fecerint. & hoc cōcedit:qa multæ abierūt retrorſū poſt ſathanā. Cæte⁊ beatiores erūt:ſi ſic pmāſerit. Cōtinuoq; ſubiūgit apoſtolicā auctoritatē:ſecūdū cōſiliū meū. Porro ne auctoritas apoſtoli q̄ſi hominis leuior uideretᷓ: addidit. Puto aūt q; & ego ſpiritū dei habeā. Vbi ad cōtinētiā ꝓuocat:ibi nō hōis:ſed ſpiritus dei cōſilio uſus é. Vbi aūt nubēdi cōcedit ueniā:ſpiritū dei nō nominat:ſed prudētiæ liberat cōſiliū:ita ſingulis relaxans:ut unuſq;q; ferre poteſt. Propoſitis ergo teſtimoniis:ī qbus apoſtolus ſecūdas cōcedit nuptias:ſtati ſubiecimus:quo mō uirginibus ob fornicatiōis piculū cōcedit nuptias:& excuſabile facit qdᷓ ꝑ ſe nō appetiᷓ:ita ꝓ eadē fornicatiōe cōcedit uiduis ſecūda matrimonia. Melius ē .n. licet alte⁊ & tertiū unū uirū noſſe:q̄ plurimos.i. tolerabilius é uni homini ꝓſtitutā eſſe q̄ multis. faceſſat calūnia. De ſecūdo hic & de tertio & q̄rto:ſi libet matrimonio diſputauimus:nō de primo. Sed ne qs ī eo q; diximus tolerabilius é uni homini ꝓſtitutā eſſe q̄ multis:ad primū matrimoniū referat,cū oīs nobis quæſtio de digamia & trigamia fuerit. Denicq; digamiæ & trigamiæ diſputationē hoc calce ſignauimus. Oīa licēt:ſed nō oīa expediūt. Nō dāno digamos:īmo nec trigamos:& ſi dici poteſt octogamos. Plus aliq̄d iferā:etiā ſcortatorē recipio pœnitētē. Quicq̄d æq̄liter licet:æq̄li lance pēſandū ē. Erubeſcat calūniator meus dicēs me prima dānare matrimonia:quādo legit non dāno digamos & trigamos:& ſi dici poteſt octogamos. Aliud eſt nō dānare:aliud prædicare. Aliud é uenīā cōcedere:aliud laudare uirtutē. Si aūt durus ī eo uideor:qa dixi q̄cq̄d æq̄liter licet:æq̄li lāce pēſandū é:puto nō me crudelē iudicabit & rigidū:qa alia loca uirginitati & nuptiis:alia trigamis & octogamis:& pœnitētibus legerit præparata. Chriſtū ī carne uirginē:ī ſpiritu monogamū:q; unā habet eccleſiā:noſter in reliqs ſermo teſtatus ē & creditus ſumus nuptias cōdēnare. Dānare dicor nuptias:cuius hic ſermo é. Nullīq; dubiū eſt ſacerdotes de Aaron & Eleazar:& Finees generatos:qui cum &ipſi uxores habuerint:recte nobis opponerentur. ſi errore Encratica

rum contẽderemus matrimonia reprobanda: Tatianũ Ẽncraticaꝝ principẽ q abiicit matrimonia: reꝑhendimus: & ipſi nuptias condẽnamus. Rurſumq; ubi uirgines & uiduas comparo: qd de nuptiis ſentẽri: & quo mõ tres gradus uirginitatis: uiduitatiſq; uel contínẽtiæ & coniugii fecerim: declarant ipſa quæ ſcripta ſunt. Non nego beatas eſſe uiduas: quæ ita poſt baptiſmũ mãſerint: nec illaꝝ detraho merito: quæ cũ uiris í caſtitate ꝓdurãt. Sed ſicut hæ maioris ꝓmii apud deũ ſunt q̃ nuptæ cõiugali officio ſeruiẽtes: ita & ipſe æquo patiant͂ aío uirginitatẽ ſibi ꝓferri. Ad Gallatas quoq; teſtimoniũ apoſtoli ꝓponẽtes. Ex operibus legis nõ iuſtificabit͂ ois caro: huiuſcemodi ſenſum ítulimus. opa legis: & nuptiæ ſunt. Vnde & maledicũt͂ í ea: quæ nõ habent filios: quæ ſi cõcedunt͂ etiã í euangelio: aliud eſt idulgentiã ífirmitati tribuere: aliud ẽ uirtutibus ꝓmia polliceri. Ecce ꝓſpicue nuptias dicimus cõcedi í euãgelio: ſed tamẽ eaſdẽ í ſuo officio ꝓmanẽtes: premia caſtifi tatis capere nõ poſſe. Quod ſi ídigne accipiũt: mariti nõ mihi iraſcãt͂: ſed ſcripturis ſanctis: ímo epĩs & præſbyteris & diaconibus: & uniuerſo choro ſacerdotali & leuitico: q ſe nouerũt hoſtias ſofferre nõ poſſe: ſi opi ſeruiãt cõiugali. Sed eo loco ubi de Apocalypſi teſtimoniũ poſuimus: nõne manifeſtũ ẽ: qd de uirginibus & uiduis & cõiugibus ſenſerimus? Hi ſunt q cãtant cãticũ nouũ: qd̃ nemo põt cãtare: niſi q uirgo é. hi ſunt primitiæ dei & agni & ſine macula. Si uirgines primitiæ dei ſunt: ergo uiduæ & í matrimonio cõtinentes erunt poſt primitias: hoc é í ſecũdo & tertio gradu. In ſecũdo & tertio gradu uiduas ponimus & maritas: & hæretico furore dicimur dãnare nuptias? Multa ſunt quæ ꝓ oẽm librũ cauto moderamine de uirginitate: de uiduis: de nuptiis diximus. Sed breuitatis ſtudio unũ adhuc ponã teſtimoniũ: cui non reor cotradicturũ: niſi eũ q aut ſe inimicũ ꝓbare uoluerit: aut uecordẽ. Nã cũ propoſuiſſem q̃ dominus iſſet ad nuptias í chana galileæ: poſt quædã etiã hæc addidi. Qui. n. ſemel iuit ad nuptias: ſemel docuit eſſe nubẽdũ: & tũc uirginitati poſſet officere: ſi nuptias poſt uirginitatẽ: & uiduitatis caſti moniã: nõ í gradu tertio põaremus. Nũc aũt cũ hæreticoꝝ ſit dãnare cõiugia: & dei ſpernere cõditionẽ: qcq̃d de laude dixerit nuptiaꝝ libenter audimus. Eccleſia enĩ nõ dãnat matrimonia: ſed ſubiicit: nec abiicit: ſed diſpẽſat. ſciẽs ſicut ſupra diximus í domo magna: nõ ſolũ eſſe uaſa aurea & argentea: ſed & lignea & fictilia: & alia eſſe í honorẽ: alia í cõtumeliam. Et qcũq; ſe mũdauerit: eũ futurũ eſſe uas honorabile: & neceſſariũ í oẽ opus bonũ præparatũ. Quicq̃d ĩquã de laude dixerint nuptiaꝝ: libẽter audimus. Laudari nuptias libẽter audimus. & nuptias cõdẽnamus? Eccleſia matrimonia nõ dãnat: ſed ſubiicit. Velitis nolitis: maritus ſubiicit͂ uirginitati: & uiduitati eccleſia nuptias: Sed nuptias í ſuo opere ꝓmanẽtes ſubiicit: nõ dãnat. nec abiicit: ſed diſpenſat. In poteſtate ueſtra ẽ: ſi uelitis ſecũdũ pudicitiæ gradũ ſcandere. Quid ídignamini: ſi í tertio ſtãtes nolitis ad ſuperiora ꝓperare? Igit͂ cũ totiẽs & tã crebro lectorẽ admoneri: & ꝑ ſingula pene tractatuũ milia cautus uiator íceſſeri: me ita recipere nuptias: ut eis cõtinẽtes uiduas uirgineſq; præferrẽ: debuerat prudẽs & benignus lector etiã ea quæ uidẽt͂ dura: æſtimare de cæteris: & nõ í uno atq; eodẽ libro criminari me diuerſas ſentẽtias ꝓtuliſſe. Quis. n. tã habes: & ſic í ſcribẽdo rudis é: ut idẽ laudet & dãnet? ædificata deſtruat: & deſtructa ædificet? & cũ aduerſariũ uicerit: ſuo nouiſſime mucrone feriat͂? Si ruſticani homines & uel rhetoricæ uel dialecticæ artis ignari detraherẽt mihi tribuerem ueniã imperitiæ: nec accuſationẽ reꝑhenderẽ: ubi nõ uolũtatẽ í culpa cerneré: ſed ignorantiã. Nũc uero cum diſerti hoíes: & liberalibus ſtudiis eruditi: magis uelit lædere q̃ ítelligere; breuiter a me reſpõſum habeãt cor rigere eos debere peccata: nõ reꝑhendere. Patet cãpus: ſtat ecõtra acies: aduerſarii dogma manifeſtũ é. & ut uirgilianũ aliq̃d íferã: Illũ aſpice cõtra. Qui uocat. Reſpõdeãt aduerſario. Aliter teneãt modũ í diſputãdo: aliter uirgã í docẽdo; & me í libris ſuis: qd uel prætermiſeri uel addideri doceãt. Reꝑhenſores nõ audio: ſequor magiſtros. Delicata doctrina é: pugnãti ictus dictare de muro. Et cũ ipſe unguẽtis delibutus ſis: cruẽtũ militẽ accuſare formidinis. Nec hoc dicẽs ſtati iactãtiæ reus ſum: q̃ cæteris dormiẽtibus: ſolus certaueri. Sed hoc dico: cautius eos poſſe pugnare: q me uiderit uulneratũ. Nolo tale certamẽ adeas: í quo tãtũ te ꝓtegas: & torpẽte dextra ſiniſtra clypeũ circũferas. aut feriẽdũ tibi é: aut cadẽdũ. Nõ poſſum te æſtimare uictorem: niſi aduerſariũ uidero trucidatũ. Legius o eruditiſſimi uiri: í ſcholis pariter & Ariſtotelica illa de Gorgiæ fõtibus manãtia: ſimul didicimus plura eſſe uidelicet genera dictãdi. Et iter cætera aliud eſſe gymnaſticos ſcribere: aliud dogmaticos. In priori uagã eſſe diſputationẽ: & aduerſario reſpõdẽtem: núc hæc nunc illa ꝓponere: Argumẽtari ut libet: aliud loq; aliud agere panẽ ut dicit͂ oſtendere: lapidẽ tenere. In ſequẽti aũt aperta frõs: & ut ita dicã ĩgenuitas neceſſaria é. Aliud ẽ quærere: aliud definire. in altero pugnãdũ: í altero docẽdũ é. Tu me ſtanté í prælio: & de uita periclitantẽ ſtudioſus mgr̃ doceas. Noli ex obliquo & unde non putaris: uulnus íferre: directo ꝓcute gladio. Turpe tibi ẽ hoſtẽ dolis ferire: nõ uiribus: q̃ſi nõ & hæc ars ſũma pugnãtiũ ſit: alibi miari: alibi ꝓcutere. Legite obſecro uos Demoſthenẽ: legite Tullium. ac ne forſitã rhetores uobis diſpliceãt: quorũ artis é ueriſimilia magis q̃ uera dicere: legite Platonẽ: Theophraſtũ: Xenophõtẽ: Ariſtotelẽ: & reliquos q de Socratis fonte manãtes: diuerſis cucurrere flũinibus. qd í illis aptũ: qd ſimplex é? Quæ uerba nõ ſenſuũ? Qui ſenſus nõ uictoriæ? Origenes: Methodius: Euſebius: Apollinaris: multis uerſuũ milibus ſcribunt aduerſus Celſum & Porphyriũ. Cõſiderate qbus argumẽtis: & q̃lubricis ꝓblematibus: diaboli ſpiritu cõtexta ſubuertãt. Et qa ĩterdũ cogunt͂ loq; qd̃ nõ ſentiũt: ſed qd̃ neceſſe é: dicunt aduerſu eos q dicũtur eſſe gentiles. Taceo de latinis ſcriptoribus: Tertulliano: Cypriano: Minutio: Victorino: Lactãtio: Hilario: ne nõ me tã defendiſſe: q̃ alios uidear accuſaſſe: Paulũ apoſtolũ ꝓferam: qué quotieníc̃q; lego: uideor mihi nõ uerba audire: ſed tonitrua. Legite epiſtolas eius & maxie ad Romanos: ad Gallatas: ad Epheſios: in qbus totus í certamine poſitus eſt: & uidebitis eum í teſtimoniis: quæ ſumit de ueteri teſtaméto: q̃ artifex: q̃ prudẽs: q̃ diſſimulator ſit eius qd̃ agit. Vidẽtur quædã uerba ſimplicia: & q̃ſi ĩocẽtis hoĩnis ac ruſticani: & q nec facere nec declinare nouerit ĩſidias. Sed quocunq; reſpexeris: fulmina ſunt. Hæret in cauſa. capit oẽ quod tetigerit. ternum uertit; ut ſuperet. fugam ſimulat: ut occidat. Calũniemur ergo illum. atq; dicamus

ei:Teſtimonia q̄bus cōtra Iudæos: uel cæteras hæreſes uſus es:aliter ī ſuis locis:aliter ſ tuis epiſtolis ſonant 106
Videmus exēpla captiua,ſeruierūt tibi ad uictoriā:quæ ī ſuis uoluminibus nō dimicāt. Nōne nobis loqtur cū ſaluatore:aliter foris:aliter domi loq̄mur? Turbæ parabolas:diſcipuli audiūt ueritatē. Proponit phariſæis dominus quæſtiōes:& non ediſſerit. Aliud ē docere diſcipulū:aliud aduerſarium uincere. Myſterium inqt meū mihi:myſteriū meū mihi & meis. Indignamini mihi q̄ louinianū nō docueri. ſed uiceri? Immo idignāt. ii illum anathematizatū dolēt.& cū laudāt qđ ſunt:accuſant qđ eſſe ſe ſimulant. Quaſi uero rogādus fuerit ut mihi crederet:& nō ſuitus ac repugnās in ueritatis uincla ducēdus. Et hæc dicerem: ſi uincēdi ſtudio cōtra regulā ſcripturaꝝ q̄ppiā locutus fuiſſem:& ſicut uiri fortes ī cōtrouerſiis ſolēt facere:culpā p̄mio redimerē. Nūc uero cū īterpres magis apoſtoli fueri q̄ dogmatiſtes:& cōmētatoris ſim uſus officio:q̄cq̄d duꝝ uidetur ei magis īputeſ quē expoſuimus:q̄ nobis q̄ expoſuimus:niſi forte ille aliter dixit:& nos ſimplicitatē uerborū eius maligna īterp̄tatiōe detorſimus. Qui hoc arguit de ipſis ſcripturis,pbet. Diximus ſi bonū ē mulierē nō tāgere:malū ergo ē tāgere. nihil.n.bono cōtrariū ē:niſi malū. Si aūt malū ē:& ignoſciſ:iō concediſ:ne malo q̄d deterius fiat:& cætera:uſq̄ ad p̄poſitionē alterius capituli. Hoc iō ſubiecius:q̄a apoſtolus dixerat. Bonū ē homini mulierē nō tāgere. Propter fornicationē aūt unuſq̄ſq̄ uxorē ſuā habeat:& unaquæq̄ ſuum uiꝝ habeat. In quo differūt uerba mea a ſenſu apoſtoli:niſi forte in eo q̄ ille ,p̄nunciat ego dubito. Ille definit:ego ſciſcitor. Ille aperte dicit. bonū eſt homini mulierem non tangere ego quotidie quæro:ſi bonum eſt mulierem non tangere Si dubitantis eſt: non confirmantis. Ille dicit. bonum eſt non tangere: ego quid bono contrariū eē poſſit:adiungo. Statimq̄ inconſequētibus animaduertēda apoſtoli prudentia. Non dixit. bonum eſt homini uxorem non habere:ſed bonum eſt inquit mulierem nō tāgere q̄ſi & ī tactu eius periculū ſit:q̄ſi q̄ illā tetigerit nō euadat. Vides igiſ nō de cōiugibus nos exponere: ſed de coitu ſimpliciter diſputare:q̄ ad cōparatōnē pudicitiæ & uirginitatis:& āgelicæ ſimilitudinis:bonū ē homini mulierē nō tāgere. Vanitas uanitatū:oīa uanitas dicit Eccleſiaſtes. Si oēs creaturæ bonæ:ut a bono creatore conditæ: quo mō uniuerſa uanitas? Si terra uanitas:nūq̄d & cæli & angeli & throni dominationes poteſtates cæteræq̄ uirtutes? Sed quæ p ſe bona ſunt:ut a bono creatore cōdita:ad cōpationē meliorū uanitas appellāt. Verbi gratia. lucerna lāpadis cōparatione p nihilo ē:lāpas ſtellæ cōpatiōe nō lucet:ſtellā lunæ cōfer:& cæca ē. Luna ſoli iunge:& rutilat. Solē chriſto cōfer:& tenebræ ſunt. Ego ſum inqt q̄ ſum. Oēm igiſ creaturā ſi deo cōtuleris nō ſubſiſtit. Ne tradas īquit Heſter hæreditatē tuā his q̄ non ſunt: idolis ſcilicet & dæmonibus. & certe erāt idola & dæmōes: q̄bus ne traderēt orabat. In Iob quoq̄ legīus:a Baldab dictū de īpio. Auellaſ de tabernaculo ſuo fiducia eius:& calcet ſup eū:q̄ſi Rex īteritus:habitēt ī tabernaculo eius ſocii eius q̄ non ē. Haud dubiū ē:q̄n diabolus:q̄ cū habeat ſocios:nō aūt haberet niſi eſſet:tamē q̄a deo periit nō eſſe diciſ. Ergo ſecū dū hunc cōpationis ſenſum:malū diximus mulierē tāgere:licet uxoris nulla facta ſit mētio:q̄a bonū ē non tāgere. Et ſubiecimus uirginitatē frumētū nuptias ordeū fornicationē ſtercus bubulū nūcupātes: Vtiq̄ frumentū & ordeū creatura dei ē. Verū ī euāgelio:maior turba ordeaceis pāibus:minor ſrumētaceis paſcitur. Homines īq̄t & iumēta ſaluos facies domine. Aliis uerbis ad ipſum locuti ſumus:quādo aurū uirginitatem argētū nuptias dixīus:& cētū q̄dragīta q̄ttuor milia uirginū ſignatorū:q̄ cū mulieribus nō ſūt coinq̄nati. In quo oſtēdi uolumus:oēs q̄ uirgines nō p̄manſerit:ad cōpationē puriſſimæ & āgelicæ caſtitatis:& ipſius domini noſtri ieſu chriſti eſſe pollutos. Quod ſi cui aſpeꝝ & reꝓhenſione dignū uideſ tantam nos inter uirginitatē & nuptias feciſſe diſtātiā:q̄ta īter frumētū & ordeū ē:legat ſancti Ambroſii de uiduis librū:& īueniet illū īter cætera:quæ de uirginitate & nuptiis diſputauit:etiā hoc dixiſſe. Neq̄ ita cōiugiū prætulit apoſtolus:ut ſtudia uirginitatis extingueret:ſed a cōtinētiæ pfectiōe īcipiēs:ad īcōtinētiæ remedia deſcendit. Et cū brauiū ſupernæ uocationis fortibus demōſtraſſet:deficere tamē ī uia neminē paſſus eſt:ita plaudēs prioribus:ut nō deſpiceret & ſequētes. Didicerat enī & ipſe q̄a dominus leſus:aliis panē ordeaceū ne ī uia deficerent:aliis corpus ſuū:ut ad regnū tēderēt demōſtrauit:& ī cōſequētibus. Nō ergo copula nuptialis q̄ſi culpa uitanda:ſed quaſi neceſſitatis ſarcina declināda eſt. Lex.n.aſtringit uxorē ut ī laboribus & triſtitia filios generet:cōuerſio eius ad unū uirum ſit:ut ei ipſi domineſ. Ergo laboribus & doloribus ī generatione filioꝝ adiiciſ nupta:nō uidua.& dominatui uiri ſubdiſ copulata:nō uirgo. Et ī alio loco. Pretio īq̄t empti eſtis:nolite fieri ſerui hominū. Videtis q̄ euidēs cōiugalis ſit definitio ſeruitutis. Et poſt puſillū. Si igiſ bonū cōiugium:ſeruitus malū:q̄d ē quādo nequeant ſe iuicē ſanctificare:ſed pdere? Vniuerſa quæ nos de uirginitate ac nuptiis lato ſermone diffudimus:ille breui artauit cōpendio:ī paucis multa cōprehendēs. uirginitas ab eo p̄ſuaſio cōtinētiæ:nuptiæ remedia īcontinentiæ prædicant. Et ſignificāter a maioribus ad minora deſcēdēs: uirginibus brauiū ſupernæ uocationis oſtēdit: nuptas ne ī uia deficiāt:cōſolaſ. Alios laudat: alios nō deſpicit. Coniugiū ordeo: uirginitatē corpori Chriſti cōparat. Et puto multo minorē diſtantiā inter frumentum eſſe & ordeū: q̄ inter ordeū & corpus Chriſti. Deinde nuptias dicit:& q̄ſi neceſſitatis ſarcinam declinādam: & definitionē eſſe euidentiſſimæ ſeruitutis. Et multa alia:quæ ī tribus libellis de uirginibus latiſſime,pſecutus ē. Ex q̄bus uniuerſis perſpicuū ē:me nihil noui de uirginibus nuptiſq̄ dixiſſe:ſed maiorū ī oībus ſecutū eſſe ſententiā: tā huius uidelicet q̄ reliquoꝝ: qui de eccleſiaſticis dogmatibus diſputarūt. quoꝝ æmulari ex opto negligentiam:potius q̄ alioꝝ obſcurā diligentiam. Tumeant contra me mariti:quare dixeri. Oro te quale illud bonum eſt:quod orare prohibet? quod corpus Chriſti accipere non permittit? Quando impleo mariti officiū:non impleo cōtinentis. lubet idem apoſtolus in alio loco:ut ſemper oremus. ſi ſemper orādū eſt:nunq̄ ergo cōiugio ſeruiendum. Quoniam quotienſcunq̄ uxori debitum reddo:orare nō poſſum. Hoc quare dixerim:perſpicuum eſt:quia interpretabar illud apoſtoli dictum. Nolite fraudare inuicem:niſi forte ex conſenſu ad tempus:ut uacetis orationi. Paulus apoſtolus dicit:quando coimus cum uxoribus:nos orare

non posse. Si per coitum quod minus est impeditur: id est orare: quanto plus quod maius est: id est corpus Christi, phibet accipere? Petrus ad continentiā cohortat: ne impediāt orōnes nostræ. Quod hic quæso peccatū meū est? Quid cōmerui? Quid deliq? Si turbidæ & nebulosæ aquæ fluunt: nō ē aluei culpa: sed fontis. An iccirco arguor: q̄ de meo aduis sum adiicere: quale illud bonū ē: qđ corpus Christi accipere nō pmittit? Ad hoc breuiter respondebo. Quid ē maius: orare: an Christi corpus accipere? Vtiq; accipere corpus Christi. Si per coitū qđ minus ē impedit: multo magis qđ maius est. Diximus ī eodē uolumine panes ppositiōis ex lege nō potuisse comedere Dauid & socios eius: nisi se triduo mūdos a mulieribus respōdissent. non utiq; a meretricibus: qđ dānabatur a lege: sed ab uxoribus q̄bus licite iungebant. Populū quoq; quādo acceptarus erat legē in mōte Syna: tribus diebus iussum esse ab uxoribus abstineri. Scio romæ hāc esse cōsuetudinē: ut fideles, semper Christi corpus accipiant: qđ nec reprehēdo: nec ꝓbo. Vnusq; q̄ eni in suo sensu abundat. Sed ipsoq; cōscientiam cōuenio: q eodē die post coitū cōmunicāt: & iuxta persium noctē flumine purgāt. Quare ad martyres ire non audent? Quare non ingrediūtur ecclesias? An alius ī publico: alius in domo Christus ē? Quod in ecclesia nō licet: nec domi licet. Nihil deo clausum ē: & tenebræ quoq; lucent apud deum. Probet se unusq; q̄ & sic ad corpus Christi accedat: nō q̄ dilatæ cōmunionis unus dies: aut biduū sanctioré efficiat Christianū: ut quod hodie nō merui: cras uel perendie merear: Sed q̄ dum doleo me nō cōmunicasse corpori Christi: abstineam me pauli ſp ab uxoris āplexu: ut amori cōiugis amoré Christi præferā: durū ē: & nō ferē dū. Quis hoc sæculariū sustinere potest? Qui potest sustinere: sustineat. q nō potest: ipse uiderit. nobis cura ē nō qd unusq; q̄ possit: aut uelit: sed qd scripturæ præcipiāt: dicere. Illud quoq; ī cōmētariolis meis eiusdem apostoli carpit: ī q̄bus dixi: uerū ne q̄s putet ex eo qđ sequtur: ut uacetis orationi. Et iterū ad id ipsum reuertimini: apostolū uelle hoc: & nō ꝓpter maioré ruinā cōcedere: stati īsert: ne tentet uos Sathanas: ꝓpter icōtinentiā uestrā. Pulchra nimirū īdulgentia: & iterū reuertimini ad id ipsum: qđ erubescit suo uocare nomine: qđ tentationi præfert Sathanæ: qđ causam habet īcontinētiā. Laborāus quasi obscurū differere: cū exposuerit se ipse q̄ scripsit. Hoc aūt dico iuxta īdulgentiā: nō secūdū īperiū. Et mussitamus adhuc nuptias nō uocare īdulgentiā: sed præceptū: q̄si nō eodē mō secūda & tertia matrimonia cōcedāt: & reliq̄. Quid hic locutus sum: qđ apostolus non dixerit? Nimirum illud qđ erubescit suo uocere noie. Ego arbitror q̄do dicit ad id ipsum: & rē ipsam tacet: nō eū noiare palā coitū: sed uerecūde ostendere. An qđ sequtur: qđ tētationi præfert Sathanæ: qđ habet cām īcontinētiā? Nōne alio uerborū ordine id ipsum ē: ne tētet uos sathanas ꝓpter īcontinētiam uestrā? An q̄a dixi: & mussitamus adhuc nuptias nō uocare indulgentiā: sed præceptū? Quod si durū ē: iputet apostolo q̄ ait. Hoc aūt dico secūdū īdulgentiā: nō secūdū imperium: & nō mihi q̄ excepto præpostero ordine: nec sensum nec uerba mutaui. Transeamus ad reliq̄. epistolari eni breuitate festinat oratio. Dico īquit apostolus nuptis & uiduis: bonū ē eis si sic pmanserint: ut ego. Si aūt se nō continent: nubant. Melius ē eni nubere q̄ uri. Quod capitulū nos sic īterpretati sumus: postq̄ nuptis cōcesserat usum cōiugii: & ostēderat ipse qd uellet: qd ue cōcederet: transit ad nuptas & uiduas: & sui ꝓponit exēplum: & felices uocat: si sic pmanserint. si aūt se nō cōtinent: nubant: ld ipsum dicēs qđ supra. ꝓpter fornicationē aūt: & ne tentet uos sathanas ꝓpter īcontinentiā uestrā. Redditq; cām cur dixerit: si se non cōtinēt nubant. melius ē eni nubere q̄ uri. Ideo melius ē nubere: q̄a peius ē uri. Tolle ardorē libidinis: & nō dicet: q̄a melius ē nubere. Melius semp ad cōparationē deterioris respicit: nō ad simplicitatē incōparabilis per se boni: uelut si diceret. Melius ē unū oculū habere q̄ nullū. Et post paululū. cū apostrophā feciſſem: ad apostolum ituli. Si per se bonæ nuptiæ sunt: noli eas īcendio cōparare: sed dic simpliciter bonū est nubere. Suspecta est mihi bonitas eius rei: quā magnitudo alterius mali: malū esse īferius cogit. Ego aūt nō leuius malū: sed simplex per se bonū uolo. Vult apostolus īnuptas & uiduas absq; coitu pmanere: & ad exēplū sui ꝓuocat: & feliciores uocat: si sic permāserit. Si aūt se cōtinere nō possunt: & ardorē libidinis: nō tā cōtinētia uolunt q̄ fornicatione restinguere: melius est nubere q̄ uri. Ad qđ nos itulimus. Ideo melius est nubere: q̄a peius ē uri: nō nostrā sentētiā ꝓferēres: sed īterpretātes illud apostoli. melius est nubere q̄ uri. i. melius ē meritū ducere q̄ fornicari. Si uri uel fornicari bonū esse docueris: tūc bono melius ꝓferē. Si aūt uri malū ē: qđ malopræfert: nō est germanæ & puræ integritatis: nec eius beatitudinis quæ angelis cōparat. Si dixero melius ē uirginē esse q̄ nuptā: bono melius prætuli. Si aūt alterū gradū fecero: melius est nubere q̄ fornicari: ibi nō bono melius: sed malo bonū prætuli. Multa diuersitas ē iter id melius qđ nuptiis: & iter id qđ fornicationi anteponit. Obsecro te: qd in hac dissertione peccaui? Propositū mihi erat: nō ad meā uoluntatē scripturas trahere: sed id dicere qđ scripturas uelle intelligebā. Cōmētatoris officiū ē: nō qđ ipse uelit: sed qđ sentiat ille qué interpretat exponere. Alioqn si cōtraria dixerit: nō tā interpres eri q̄ aduersarius eius: qué nitit explanare. Certe ubicūq; scripturas nō interpretor: & libere de meo sensu loquor: arguat me q̄libet dux qd dixisse cōtra nuptias. Quod si nō repperit: q̄ qd uel austerū esse uidet: uel durū: id nō scriptoris auctoritati sed īterpretātis officio deputet. Illud uero ferre q̄s possit: quod in me reprehenditur: quare exponēs capitulū apostoli: ii quo de cōiugibus scripsit: tribulationē carnis habebunt huiusmodi dixeri: nos ignari rei: putabamus nuptias salté carnis habere lætitiam? Si aūt nubētibus & in carne tribulatio ē: in qua sola uidebantur habere delitias: quid erit reliquum ꝓpter quod nubant: cū & ī spiritu & in anima & in ipsa carne tribulatio sit? Quæ hæc condemnatio matrimonii ē: Si ifantū uagitus: filioq; mortes: diuortia: dāna domus: & cætera huiusmodi tribulationē diximus nuptiaq;? Dū adhuc uiueret sanctæ memoriæ Damasus: librū contra Heluidiū de beatæ Mariæ uirginitate perpetua scripsibus: ī quo necesse fuit nobis ad uirginitatis beatitudinē prædicādam: multa de molestiis dicere nuptiaq;. Num uir egregius & eruditus in scripturis: & uirgo ecclesiæ uirginis doctor aliquid in illo sermone reprehendit? In libro quoq; ad Eustochium: multo duriora de nuptiis diximus: & nemo super hac re læ-

ſus eſt. Amator quippe caſtitatis: præconium pudicitiæ ītenta aure captabat. Lege Tertullianum: lege Cypri
anum: lege Ambroſium: & cum illis me uel accuſa: uel libera. Inuentæ ſunt plautinæ familiæ & ſciolætan
tum ad detrahendū: q̄ in eo ſe doctos oſtentare uelint, ſi oīum dicta lacerent: & ī una atq; eadē cauſa & me
& aduerſarium id ē utrūq; reprehēdant: & cū e duobus alterū neceſſe ſit uincere: ambos uictos eſſe cōtēdāt:
Porro ubi de dygamis & trigamis diſſerentes dixīus: melius eſt licet alterū & tertiū unū uiq; noſſe: q̄ plurī
mos: id eſt tolerabilius ē uni homini ꝓſtit utam eſſe: q̄ plurimis: Nōne ſtatī cur hæc dixerimus ſubiecimus?
Siqdem & illa ī euangelio ſamaritana ſextum maritum habere ſe dicēs: arguīt a domino: q̄ non ſit uir eius.
Ego etiam nunc libera uoce ꝓclamo nō dānari in eccleſia digamiam īmo nec trigamiam: & ita licere quīn
to & ſexto & ultra: quo mō & ſecūdo marito nubere. ſed quo mō nō dānanť iſtæ nuptiæ: ita nec prædicanť.
ſolatia miſeriæ ſunt: nō laudes cōtinētiæ. Vnde & ī alio loco dixi, ubi unus maritus excediť nihil refert ſecū
dus an tertius ſit: qa deſinit eſſe monogamus. Oīa licēt: ſed nō oīa expediunt. Nō dāno bigamos: īmo nec tri
gamos: & ſi dici poteſt octogamos: habeat quælibet octauū maritū: & deſinat eſſe proſtituta. Veniam & ad
illum locū: ī quo arguor quare dixerī duntaxat iuxta hebraicā ueritatē in die ſecūdo nō additū ſicut in prīo
& tertio & reliqs: uidit deus qa bonū ē: ſtatiq; ſubieceri nobis intelligentiam dereliquī. Nō eſſe bonū dupli
cem numerū: q̄ ab uniōe diuidat: & præfiguret fœdera nuptiaq;. Vnde & ī arca Noe oīa aīmalia quæcunq;
bina īgrediunť īmunda ſunt: Impar numerus eſt mūdus. In hoc neſcio quid reprehēdať iteri de ſecūda die:
utrū qa ſcriptū eſt: & ſcriptū eſſe nō dixīus. An qa etiā ſi ſcriptū eſt: nos aliter ītellexīus: q̄ ſcripturæ ſimplici
tas patiť. Scriptū nō eſſe ī ſecūdo die: uidit deus qa bonū eſt: nō meū accipiāt teſtimoniū: ſed cūctoq; hebræ
orum: & alioq; īterpretū: Aqlæ uidelicet & Symmachi Thæodotionis. Si aūt ſcriptū nō eſt cum ī cæteris die
bus ſcriptū ſit aut reddāt aliā ꝓbabiliorem cām: q̄re nō ſcriptū ſit: aut ſi nō reppererīt: īgrati ſuſcipiant qď a
nobis dictū ē. Porro ſi ī arca Noe oīa animalia quæ bina īgrediūtur īmunda ſunt: & īpar numerus mundus
ē: & hoc ſcriptū eſſe nemo dubitat: q̄re ſcriptū ſit ediſſerāt. ſi aūt nō ediſſerunt qď a me expoſitū ē: uelint no
lint ſuſcipient: Aut ꝓfer meliores epulas & me cōuiua utere. Aut qualiacūq; noſtra cœnula cōtētus eſto: ſci
licet nūc enumerandū mihi eſt: q̄ eccleſiaſticorū de īpari numero diſputarūt: Clæmens Hyppolitus. Orige
nes: Dionyſius: Euſebius: Didymus, noſtrorūq; Tertullianus: Cyprianus: Victorinus: Lactantius: Hilarius.
Quorū Hilarius de ſeptenario: ld ē de īpari numero diſſerēs: quæ & quāta dixerit ad Fortunatū liber illius
teſtimonio ē. An forſitan Pythagorā & Architan tarentinū: & Scipionē ī ſexto de Republica de īpari nume
ro ꝓferā diſputātes? Et ſi hos audire noluerīt obtrectatores mei: grāmaticoq; ſcholas eis faciā cōclamare: nu
mero deus īpare gaudet. Grāde piaculū: euerſæ ſunt eccleſiæ: orbis audire nō poteſt: ſi mūdioré uirginitatē
dixīus eſſe q̄ nuptias: ſi parē numerū īpari ſubiecīus; & ueteris teſtaméti typos euangelicæ ueritati ꝓfeciſſe
mōſtrauimus. Cætera quæ ī libro noſtro reꝑhenſa ſunt: uel leuiora puto: uel ad eundē ſenſum ꝓtinētia. un
de ad ea reſpondere noluī: ne & libelli excederē magnitudinē: & tuo uideret īgenio diffidere: qué patronum
cauſæ meæ āte habui: q̄ rogaré. Igiť hoc extrema uoce ꝓteſtor: me nec dānaſſe nuptias nec dānare: reſpōdiſ
ſe aduerſario: nō meoq; iſidias formidaſſe. Virginitatē aūt ī cælū fero: nō qa habeo: ſed qa magis miror: qď
nō habeo. Ingenua & uerecūda cōfeſſio ē: quo ipſe careas: id ī aliis prædicare. Nūqd qa graui corpore terræ
hæreo: auium non miror uolatus? Nec columbam prædico: q̄

Radit iter liquidum: celeres neq; commonet alas?

Nullus ſe decipiat: nemo blādo adulatore ſe p̄cipitet. Pria eſt uirginitas a natiuitate: ſecūda uirginitas a ſecū
da natiuitate: nō ē meus ſermo. Antiq̄ ſentētia ē. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: carni & ſpiritui. Ca
ro cōcupiſcit aduerſus ſpiritū: ſpiritus aūt aduerſus carnē. hæc ad iuicē ſibi aduerſanť: ut nō quæ uolumus:
facimus. Quādo aliqd tibi aſperū uideť ī noſtro opuſculo: nō ad mea uerba reſpicias: ſed ad ſcripturā unde
mea tracta ſunt uerba. Chriſtus uirgo: mater uirginis noſtri uirgo ꝑpetua mater & uirgo. Ieſus. n. clauſis in
greſſus ē hoſtiis: & in ſepulchro eius: qď nouū & in petra duriſſima fuerat exciſum: nec antea qs: nec poſtea
poſitus ē. Ortus cōcluſus eſt fons ſignatus: de quo fonte ille fluuius manat iuxta Iohel: q̄ irrigat torrentem:
uel funiū: uel ſpinaq; peccatoq;. funū qbus ante alligabanť: ſpinaq; quæ ſuffocabāt ſemētem patris famili
as. Hæc ē porta orientalis (ut ait Ezechiel) ſemp clauſa & lucida: & operiēs ī ſe: uel ex ſe ꝓferēs ſancta ſancto
rū: ꝑ quā ſol iuſtitiæ: & pontifex noſter ſecūdū ordinē Melchiſedech ingrediť & egrediť. Reſpondeant mi
hi: quo mō Ieſus īgreſſus ē clauſis hoſtiis: cū palpandas manus & latus cōſiderandū & oſſa carnēq; mōſtraue
rit: ne ueritas corporis phantaſma putareť: & ego reſpōdebo quo mō ſancta Maria ſit & mater & uirgo. Vir
go poſt partū: mater ante q̄ nupta. Igiť ut dicere cœperāus: chriſtus uirgo: uirgo Maria: utriuſq; ſexus uirgi
nitatis dedicauere principia. Apoſtoli uel uigines: uel poſt nuptias cōtinētes. Epi: p̄ſbyteri: diaconi: aut uirgi
nes eliguntur: aut uidui: aut certe poſt ſacerdotiū ī æternū pudici. Quid nobis ipſis illudimus & iraſcimur:
ſi ſudantibus nobis ſemp ad coitū p̄mia pudicitiæ denegenť? Volumus opipare comedere uxoq; adhærere
cōplexibus: ī numero uirginū & uiduarū regnare cū chriſto. Idē ergo habebit fames p̄miū & ingluuies: ſor
des & mūditiæ: ſaccus & ſericū. Lazarus recepit mala in uita ſua: & diues ille purpuratus: craſſus & nitidus:
fruitus eſt carnis bonis dū aduiueret. Sed diuerſa poſt morté tenēt loca. miſeriæ delitiis: & delitiæ miſeriis
commutantur. In noſtro arbitrio eſt: uel Lazarū ſequi: uel diuitem.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri ad Domnionem epiſtola iuectiua cōtra Garrulū monachū detractoré ſuum:
qui cōtra louinianum ſcripta carpebat: quē monet ut ſcriptis agat: ſi audeat detractare: nō maledictis. xlviii.

Itteræ tuæ & amorem pariter ſonant & querelam. Amorem tuū quo ſedulo monēs etiā: quæ tuta
ſunt: in nobis pertimeſcis. querelam eoq; qui non amāt: & quærentes occaſionem in peccatis: garriūt
aduerſus fratrem ſuum: & contra filium matris ſuæ ponunt ſcandalum. Scribis eos: immo neſcio quem de

triuio:de cõpitis:de plateis circũforanũ monachũ:rumigerulũ:rabulũ:uafrũ tãtum ad detrahendum:q̃ per trabẽ oculi ſui feſtucã alterius nitat̃ eruere: cõcionari aduerſum me:& libros quos cõtra louinianum ſcripſi:canino dente rodere: lacerare:cõuellere. Hũc dialecticũ urbis ueſtræ & plautinæ familiæ columẽ non legiſſe quidem κατηγορυασ: id eſt prædicamenta Ariſtotelis: non περὶ ἑρμηνειασ: id eſt de interpretatione:non τοπυκα:ideſt locales ſedes argumentoꝝ:non ſaltem Ciceronis τομόυσ: id eſt partitiones: ſed per imperitorum circulos:mulierculaꝝ ſυλλογισμα:id eſt cõuiuia ſyllogiſmos texere:& quaſi ſophiſmata noſtra callida argumẽtatione diſſoluere. Stultus ego q̃ me putauerĩ hæc abſq̃ philoſophis ſcire non poſſe: q̃ meliorẽ ſtili partẽ meam legerĩ quæ deleret q̃ quæ ſcriberet. Fruſtra ergo Alexandri uerti commẽtarios: ne quiſquam me doctus magiſter εἰσαγωγην introduxit ad logicam:& ut humana contemnam ſine cauſa Gregoriũ Nazianzenum & Didymũ ĩ ſcripturis ſanctis cathetiſias: ideſt purgatores habui. nihil mihi ꝓfuit hebræorum eruditio: & ab adoleſcẽtia uſq̃ ad hanc ætatem quotidiana ĩ lege: ꝓphetis:euãgeliis:apoſtoliſq̃ meditatio. Inuentus eſt homo abſque præceptore perfectus πνευμα τοφορὸσ ἐνθρονοσ: ideſt ſpiritifer cathedralis:q̃ eloquẽtia Tulliũ:argumẽtis Ariſtotelẽ:prudẽtia Platonẽ:eruditiõe Ariſtarchũ:multitudie librorũ Calcẽterꝝ:Didymũ ſciẽtia ſcripturarꝝ:oéſq̃ ſui tẽporis uincat tractatores. Deniq̃ dicit̃ materiã poſcere:& ad carnẽ & ad deũ aliq̃d referẽs ĩ utrãq̃ partẽ:hoc ẽ & pro iuſtitia & cõtra iuſtitiam diſputare. liberatus eſt mũdus a periculo:& hæreditariæ uel cẽtũuirales cauſæ de barathro erutæ:q̃ hic forũ negligens ſe ad eccleſiam tranſtulit. Quis hoc uolẽte fuiſſet ĩnoxius? Quẽ criminoſum nõ huius ſeruaſſet oratio? Cũ cœpiſſet in digitis partiri cauſam:& ſyllogiſmoꝝ ſuorũ retia tẽdere. Nã ſi applauſiſſet pedẽ:ĩtẽdiſſet oculos:rugaſſet frõtẽ:iactaſſet manũ:uerba tornaſſet:tenebras ilico ãte oculos effudiſſet iudicibus. Nec mirũ ſi me & abſcentẽ etiã iã diu abſq̃ uſu latinæ linguæ ſemigræculũ:barbarũq̃ hõ latiniſſimus & facũdiſſimus ſupet:cũ præſentẽ louinianũ leſu bonæ q̃lẽ & q̃tũ uirũ:cuius nemo ſcripta itelligeret q̃ ſibi caneret tantum:& muſis eloquẽtiæ ſuæ mole oppreſſerit. Quæſo igit̃ pater cariſſime:ut moneas eũ:ne loq̃tur cõtra ꝓpoſitũ ſuũ:ne caſtitatẽ habitu pollicẽs uerbis deſtruat:ne uirgo uel cõtinẽs(ipſe enĩ uiderit q̃d eſſe ſe iactet)maritos uirginibus cõparet:& fruſtra aduerſus hominẽ diſertiſſimũ tãto tẽpore digladiatus ſit. Audio præterea eũ libenter uirginũ & uiduarũ cellulas circumire:& adducto ſupcilio de ſacris iter eas litteris philoſophari:q̃d in ſecreto: q̃d in cubiculo mulierculas docet. ut hoc ſciant eſſe uirgines:q̃d̃ maritas:ut floré ætatis nõ negligãt:ut comedãt & bibant:& balneas adeãt:mũditias apperãt:unguẽta nõ ſpernãt. An magis ieiunia & pudicitiã & illuuiem corporis. Vtiq̃ illa præcipit quæ plena uirturis ſunt. fateat̃ ergo publice q̃d̃ domi loq̃tur. Aut ſi & domi eadẽ docet quæ & publice:a puellarꝝ cõſortio ſeparãdus ẽ. Miror aũt nõ erubeſcere iuuenẽ & monachũ: ut ſibi uideat̃ diſertũ:cuius de ore ueneres fluunt. q̃ tãtæ ĩ ſermocinãdo elegãtiæ eſt:ut comico ſale ac lepore cõſperſus ſit:luſtrare nobiliũ domos:hærere ſaluationibus matronarꝝ:religionẽ noſtrã pugnã facere:& fidẽ Chriſti cõtẽtione torquere uerboꝝ:atq̃ inter hæc fratri ſuo detrahere. Vtiq̃ ſi errare me arbitratus ẽ(ĩ multis enĩ offendimus oẽs:& ſi q̃s in uerbo nõ peccat hic perfectus eſt uir) debuit uel arguere:uel ĩterrogare per litteras. q̃d̃ uir eruditus & nobilis facit Pãmachius:cui ego reſpõſum dedi:ut potui.& epiſtola longiore diſſerui:quo unũquodq̃ ſenſu dixerĩ. Imitatus ſaltẽ fuiſſet tuã uerecũdiã: q̃ ea loca: quæ ſcandalũ q̃buſdã face re uidebant̃: excerpta de uolumĩe per ordinẽ digeſſiſti:poſcens ut uel emẽdarem uel expõerẽ:& nõ tãtæ me putaſti demẽtiæ:ut in uno atq̃ eodẽ libro & ꝓ nuptiis:& cõtra nuptias ſcriberẽ. parcat ſibi:parcat mihi:parcat nomini Chriſtiano. Monachũ ſe eſſe nõ loquẽdo & diſcurſando:ſed tacẽdo & ſedẽdo nouerit. legat Hieremiã dicentẽ:Bonũ eſt uiro: cũ portauerit iugũ ab adoleſcentia ſua. Sedebit ſolus & tacebit:q̃a tulit ſuper ſe iugũ. Aut ſi certe ĩ oẽs ſcriptores cẽſoriã accepit uirgulã & iccirco ſe eruditũ putat:q̃a louinianũ ſolus intelligit:ẽ qppe ꝓuerbiũ. balbũ melius balbi uerba cognoſcere:oés cõſcriptores pellamus Attalo iudice. Ipſe quoq̃ louinianus cõuiua litteræ iuſtiſſimæ ꝓclamabit:q̃d̃ me dãnãt epiſcopi nõ eſt ratio:ſed cõſpiratio. Nolo mihi ille uel ille reſpõdeat. quoꝝ me auctoritas opprimere poteſt:docere nõ poteſt. Scribat cõtra me uir; cuius & ego linguã intelligo. quẽ cũ uicero:oés homies ſimul uicerĩ. ego eũ bene noui. Experto credite:quãtus In clypeũ aſſurgat:quo turbĩe torqueat haſtam. Fortis eſt:& in diſputãdo nodoſus:& tenax:& q̃ obliquo & acuminato pugnet capite. Sæpe de nocte uſq̃ ad ueſperã cõtra nos in plateis clamauit. habet lateris & athletarꝝ robur:& ualde corpulẽtus ẽ. uideat̃ mihi occulte mei dogmatis eſſe ſectator. Præterea nũq̃ erubeſcit. nec cõſiderat q̃d:ſed quãtũ dicat:& in tantã uenit opinionẽ eloquẽtiæ ut ſoleãt dicta eius curatorꝝ eſſe dictata. Quotiẽs me iſte ĩ circulis ſtomachari fecit: & adduxit ad colerã? Quotiens cõſpuit & cõſputus abſceſſit? Sed hæc uulgaria ſunt:& a quolibet de ſectatoribus meis poſſunt fieri:ad libros ꝓuoco. ad memoriã in poſteros trãſmittendã loq̃mur ſcriptis:ut de nobis tacitus lector iudicet. ut quõ ego diſcipulorꝝ gregem duco:ſic ex huius nomine Gnatõici uel Phormiõici uocentur. non eſt grande ĩ Dõnione garrire per angulos:& medicorũ tabernas:ac de mũdo ferre ſentẽtiam. hic bene dixit:ille male. Iſtæ ſcripturas nouit:ille delirat. iſte loq̃x:ille ifantiſſimus ẽ. Vt de oĩbus iudicet:cuius hoc iudicio meruit? Contra quẽlibet paſſim in triuiis ſtrepere:& cõgerere maledicta:nõ cria ſcurarũ ẽ.& paratoꝝ ſemper ad lites moueat manum:figat ſtilum:commoueat ſe:& q̃quid poteſt:ſcriptis oſtendat:det nobis occaſionem reſpondẽdi diſertitudini ſuæ. poſſum reſpõdere ſi ueli:poſſum genuinũ dẽtẽ læſus ĩfigere. Et nos didicius litteras:& nos ſæpe manũ ferulæ ſubtraximus. De nobis quoq̃ dici põt Fœnũ habet ĩ cornu:longe fuge. Sed magis uolumus eſſe diſcipuli eius q̃ ait. dorſum meũ poſui ad flagella:& faciẽ meam nõ auerti a cõfuſiõe ſputorũ. q̃ cũ malediceret̃:nõ remaledixit.& poſt alapas crucẽ:flagella:blaſphemias nouiſſime ꝓ crucifigentibus dẽpcatus eſt dicens:pater ignoſce eis. q̃d̃ enĩ faciũt:neſciunt.& ego ignoſco errori fratris. intelligo:quia diaboli arte deceptus eſt. Inter mulierculas ſciolus ſibi & eloquens uidebatur. poſtq̃ romã mea opuſcula peruenerũt:q̃ſi æmulũ exhorruit;

& de me quoq; captauit gloriam. Vt nullus esset in terris: q nō eius eloquētiæ displiceret: exceptis iis quorū potentiæ nō parcit: sed cedit, imo quos non honorat: sed metuit: uoluit scilicet homo peritissimus ut ueteranus miles uno rogatu gladii pcutere utrūq; & ostendere populis: q; qcqd ipse uellet: hoc scriptura sentiret. Dignet igit nobis sermonē suū mittere: & nō reprehendēdo: sed docēdo garrulitatē nostrā corrigere. Tunc intelliget aliā uim fori esse: aliā triclinii: nō æque iter fusa & calathos puellax: & inter eruditos uiros de diuinæ legis dogmatibus disputari. Nūc libere & ipudēter iactat in uulgus & pstrepit, dānauit nuptias: & inter uteros tumētes infantiū uagitus & lectulos maritorū: qd apostolus dixerit: tacet: ut me solū in iuidiā uocet. Cū aūt ad libros uenerit: & pedē pedi cōtulerit: & uel ꝓposuerit aliqd de scripturis: uel audierit ꝓponentem: tūc sudabit: tunc hærebit, pcul Epicurus: longe Aristippus, subulci non aderunt: fœta scropha nō grūniet.

Et nos tela pater ferrūq; haud debile dextra
Spargimus: & nostro sequit ae uulnere sanguis

Porro si nō uult scribere: & tantū maledictis agendū putat: audiat tot iteriacentibus terris: fluctibus: populis: salte & hoc clāoris mei, nō dāno nuptias: nō dāno cōiugiū. Et ut certius sentētiā meā teneat: uolo oēs qui ꝓpter nocturnos forsitan metus soli cubitare non possunt uxores ducere.

Argumentum.

h Ieronymi ad Marcellā cōtra Montani hæretici īsaniā: q ꝓmissionē sancti spiritus ī se dicebat esse cōpletam: ostēdēs nō ī eo tantū: sed in aliis eius dogma a catholica ecclesia discrepare. Quis aūt fuerit ipse Mōtanus: & quo tēpore hæresis suscitata sit: habes qnto historiæ ecclesiasticæ libro.

Beati Hieronymi ad Marcellā de fide nostra: & dogmate hæretico.

t Estimonia de Ioānis euāgelio cōgregata tibi qdā Mōtani sectator īgressit: ī qbus saluator noster se ad patrē iturū: missurūq; paraclytū pollicet. Quæ ī qd' ꝓmissa sint tēpus: & quo cōpleta sint tempore: apostolox acta testāt: decia die dixit post ascēsum domini: hoc é qnquagesima post resurrectionē spiritū sanctū delcēdisse: linguasq; credētiū esse diuisas: ita ut unusq; sq; oium gentiū sermone loqueret: quādo qdā adhuc pax credētiū eos musto ebrios esse asserebant. Et Petrus stās in medio apostolox: oisq; cōuētus ait. Viri iudæi: & oēs qui habitatis in Hierusalē: hoc uobis notū sit: & auribus pcipite uerba mea. Nō, n. sicut uos æstimatis ii ebrii sunt. nā est hora diei tertia. Sed hoc est qd' dictū est per ꝓphetā Ioel. In nouissimis diebus dicit dominus: effundā de spiritu meo ī oēm carnē: & ꝓphetabunt filii & filiæ eox: & iuuenes uisiones uidebunt: & seniores somnia somniabunt: & qdē in seruos meos & ancillas effundā de spiritu meo. Si igitur apostolus Petrus: super quē fundauit dominus ecclesiam & ꝓmissionē domini illo tēpore cōpletam memorauit: quo mō possumus nobis tēpus aliud uēdicare? Quod si uoluerint respōdere: & Philippi deinceps q̄ttuor filias ꝓphetasse: & ꝓphetā Agabū reperiri: & in diuisionibus spiritus iter apostolos & doctores ꝓphetas quoq; apostolo scribēte formatos: ipsumq; Paulū de futuris hæresibus multa & de fine sæculi ꝓphetasse: sciant a nobis nō tantū ꝓphetiā repelli: quæ domini passione é signata: q̄ eos nō recipi: q; cū scripturæ ueteris & nouæ auctoritate nō cōgruāt Primū ī fidei regula discrepamus. Nos patrē & filiū & spiritū sanctū in sua unūquēq; psona ponimus: licet subst̄atia copulemus. Illi Sabellii dogma sectātes trinitatē ī unius personæ angustiis cogūt. Nos secūdas nuptias nō tā appetimus q̄ cōcedimus: Paulo iubēte ut uiduæ adolescētulæ nubāt. Illi ī tātū scelerata iterū cōiugia: ut qcūq; hoc fecerit adulter habeat'. Nos unā q̄drageſimā secūdū traditionē apostolox toto āno nobis cōgruo ieiunamus. illi ī āno tres faciūt q̄drageſimas: q̄si tres passi sint saluatores. Nō quo & p totū annū excepto penthecoste ieiunare nō liceat: sed qd' aliud sit necessitate: aliud uoluntate munus offerri apud nos: apostolox locū episcopi tenēt: apud eos eps tertius é. Habent. n. primos de pepusa phrygiæ patriarchas, secūdos quos appellāt zenonos: atq; ita ī tertium. i. pene ultimū locum episcopi deuoluunt: q̄si ex īde ābitiosior religio fiat: si qd' apud nos primū é: apud illos nouissimū fit. Illi ad oē pene delictū ecclesiæ obserāt fores: nos quotidie legimus. Malo pœnitētiā peccatoris q̄ mortē: & nunqd qui cadit nō resurget dicit dominus: & cōuertimini ad me filii cōuertentes: & ego curabo contritiones uestras. Rigidi aūt sunt nō quo & ipsi peiora nō peccēt: sed qd' hoc iter nos & illos sit: qd' illi erubescāt cōfiteri peccata q̄si iniusti: nos dū pœnitētiā agimus facilius ueniā ꝓmeremur. Prætermitto scelerata mysteria quæ dicūtur de lactēte puero & uicturo martyre cōfarrata malo iniq̄ nō credere, sit falsum oē qd' sanguinis é. Aperta é conuincēda blasphemia dicētiū: deū primū uoluisse ī ueteri testamēto p Moysen & ꝓphetas saluare mūdum. Sed qa nō potuit explere: corpus sumpsisse de uirgine: & ī Christo sub specie filii prædicantē mortē obisse ꝓ nobis: & qa p duos gradus mūdū saluare nequerit: ad extremū p spiritū sanctū ī Mōtanū Priscā & Maximillam īsanas fœminas descēdisse: & plenitudinē quā Paulus nō habuerat dicēs ex pte cognoscimus: & ex pte ꝓphetamus: & nūc uidemus p speculū ī enygmate absciſum: & semiuirū habuisse Mōtanū. Hæc sunt quæ cōargutione nō īdigēt: pfidiā eox expositisse supasse est. necesse est ut singula deliramēta quæ ꝓferūt: breuior epistolæ sermo subuertat: cū & tu ipsas scripturas apprime tenēs nō tā ad eox mota sis quæstiones q̄ qd sentirem a me uolueris scisciari.

Argumentum.

b Eati Hieronymi ad Oceanū detestātis tāq̄ hæreticos eos: q putāt post baptismū priora obstare coniugia: & ꝓpterea bigamiā taliū ordinationi obstare. Vbi expōit capitulū illud apostoli Vnius uxoris uirū. Deīde laudē efficaciāq; baptismi exēplis effert atq; sententiis. & postremo reliq̄ quoq; capitula quæ in episcopo req̄rit ꝓsequt'. Aduerte tamē qd' priori sentētiæ de bigamia refragat' Augustius & Ambrosius: quorum sententia comprobatur in decretis. xxvi. dis. c. Acutius cum sequentibus.

Beati Hieronymi ad Oceanum de unius uxoris uiro. Epistola. xlviiii.

Vnq̄ fili Oceane fore putabā: ut indulgentia pricipis calūniā sustineret reox: & de carceribus exeū

tes:poſt ſordes ac ueſtigia cathenarū:dolerēt alios relaxatos.In euāgelio audit iuidus ſalutis alienæ:amice: ſi ego bonus ſū: q̄re oculus tuus neq̄ é? Cōcluſit deus oīa ſub peccato:ut oībus miſereat.ubi abūdauit peccatū ſupabūdauit & gratia. Cæſa ſunt ægypti priogenita:& ne iumentū qdē Iſraheliticū in ægypto derelictū é. Et cōſurgit mihi chaina hæreſis. Atq; oli emortua uipera cōtritū caput leuat.quæ nō ex pte ut āte cō ueuerat: ſed totū Chriſti ſubruit ſacramentū. Dicit.n.eſſe aliq̄ peccata:quæ Chriſtus nō poſſit purgare ſanguine ſuo. & tā ꝓfundas ſcælerꝫ priſtinorꝫ ihærere corporibus atq; animis cicatrices:ut medicina illius attenuari non queat. Quid aliud agit: niſi ut Chriſtus fruſtra mortuus ſit? Fruſtra aūt mortuus é: ſi aliquos uiuificare nō poteſt. Mētit Ioannes Baptiſta:& digito Chriſtū & uoce demōſtrās:ecce agnus dei:ecce q tollit peccata mūdi: ſi ſunt adhuc ī ſæculo:quorꝫ Chriſtus peccata nō tulerit. Aut.n.oſtēdendi ſunt nō eſſe de mundo:quos Chriſti ignoret īdulgētia. Aut ſi de mūdo ſunt: eligendū e duobus alterū. liberati a peccatis:Chriſti potētiā ꝓbāt.nō liberati: q̄ſi adhuc rei ībecillitatē demōſtrāt. ſed abſit hoc de oīpotēte credere:q; ī aliquo īpotēs ſit.oīa quæ pater facit:& filius facit ſimiliter. Infirmitas filii redūdat ad patrē. Cūcta ouiculæ mēbra portata ſunt. rotæ apoſtoli epiſtolæ Chriſti gratiā īſonāt. Et ne paꝫ uidereť ſimplex gratiæ nūcupato:gratia inqt uobis & pax multiplicet.multiplicatio ꝓmittit: & a nobis paucitas affirmat. quorꝫ ſunt iſta noſti ꝓblemata. Carterius hiſpaniæ epiſcopus hō & ætate uetus & ſacerdotio:unā āte q̄ baptizaret:alterā poſt lauacrū:priore mortua duxit uxorē.& arbitraris eū cōtra apoſtoli feciſſe ſentētiā. q ī catalogo uirtutū: epiſcopū unius uxoris uirū ꝓceperit ordinādū. Miror aūt te unū ꝓtraxiſſe ī mediū cū oīs mūdus his ordinationibus plenus ſit. Nō dico de ꝓſbyteris:nō de īferiori gradu. Ad epiſcopos uenio quos ſi ſingillatī uoluero nominare:tātus numerus cō gregabit:ut Ariminēſis ſynodi multitudo ſupereť. Sed īdecens é ſic unū tueri:ut plures accuſare uidearis & quē ratione nō poſſis:ſocietate peccātiū defendas. Suſtinui Romæ a uiro eloquētiſſimo cornutū ſutdicit ſyllogiſmū:ut quocūq; me uertere ſtrictius retinerer. Vxorē īqt ducere peccatū é:an nō? Ego ſiplex:& q īſidias uitare neſcirē:dixi nō eſſe peccatū. Rurſum aliud ꝓpoſuit.ī baptiſmate bona opa dimmittūť:an mala? Et in hoc idē ſimpliciter reſpōdi peccata dimitti. Cū me ſecuꝫ putarē:cœperūt mihi hinc īde cornua īcreſcere: & abſcōditæ prius acies dilatari. Si īqt uxorē ducere nō é peccatū:baptiſmū aūt peccata dimittit:qcqd non dimittit:reſeruat:ilico mihi q̄ſi a fortiſſimo pugili pcuſſus eſſem:āte oculos caligo obuerſari cœpit. Stariq; recordatus Chryſippi ſophiſmatis:ſi mētiris:& quæ ueꝫ dicis mētiris: & ī me reuerſus cōuerti ī aduerſariū ꝓpōis ſtrophā. Quæſo inq̄ te:ut reſpōdeas. Baptiſmus hōem facit nouū:an nō? Vix dedit qd' nouum faceret. gradati intuli:ex toto nouū facit:an ex pte? Reſpondit ex toto. Deiceps īterrogaui:nihil ergo ueteris hōis in baptiſmate reſeruat. Mouit caput. cœpi ꝓtinus texere. Si baptiſmus nouū hōiem facit:& ex toto nouū creat:nihilq; ī eo ueteris hōis reſeruat:nō pōt nouo īputari:qd' ī ueteri quōdā fuit. Primū ſpinoſulus noſter obmutuit: poſtea uero Piſoniano uitio cū loq neſciret:tacere nō potuit. Sudare tamē frōs:pallere genæ:treme re labia:hærere lingua:ſaliua ſiccari:& plus timore q̄ ætate cōtrahi. erupit aliq̄do. Nonne legiſti ab apoſtolo unius uxoris uiꝫ aſſumi ī ſacerdotiū? & rē nō tēpora definiri? qa me ſyllogiſmis ꝓuocauerat:& uidebā tēde re hōiem ad īterrogatiūculas tortuoſas:ſua cōtra illū tela iaciebā. Baptizatos inq̄ apoſtolus elegit ī epiſcopatū:an cathecuminos? Reſpōdere nolebat. Ego tū id ipſum īgerere:& ſecūdo ac tertio ſciſcitari cœpi. Niobam putares:quæ nimio fletu ī lapidē uerſa é. uerto me ad auditores:nihil itereſt o boni iudices aduerſariū urgiantē:an dormiētē ligē:niſi q; facilius é qeſcēti q̄ reluctāti uīcula īnectere. Si apoſtolus nō cathecuminos in cleꝫ elegit:ſed fideles. fidelis aūt é q epīs ordinat:uitia cathecumini nō īputabūť fideli. Torquebā iſtiuſmodi ſpicula:& uibrātes haſtas ī lethargicū dirigebā. Oſcitabat tātū:& q̄ſi p mētis crapulā ructās & nauſeās euomebat. Apoſtolus dixit Paulus hæc docuit. Proferūť ergo apoſtoli epiſtolæ una ad Timotheū: altera ad Titū. In pria ſcriptū erat. ſi qs epiſcopatū deſiderat:bonū opus deſiderat. Oportet ergo epm irrepheníbilē eſſe: unius uxoris uiꝫ ſobriū prudētē ornatū hoſpitalē doctorē:nō uinolētū:nō pcuſſorē:ſed modeſtū:nō litigioſum:nō auarū:domū ſuā bene regētē: filios habentē ſubditos cū oī caſtitate. Si qs aūt domui ſuæ preeſſe neſcit:quo mō eccleſiæ dei diligentiā adhibebit? Nō neophitū:ne ī ſupbiā elatus ī iudiciū īcidat diaboli. Oportet aūt eū & teſtimoniū habere bonū:ab his q foris ſunt:ut nō ī obprobriū īcidat & laqueū diaboli. Ad Titū ſtati ī principio hæc mādata ponūť. Huius rei gratia reliq te certe:ut ea quæ deerāt corrigas:& cōſtituas p ciuitates ꝓſbyteros ſicut ego tibi diſpoſui. Si qs é ſine crimine unius uxoris uir:filios habēs fideles: nō ī accuſatiōe luxuriæ:aut nō ſubditos. Oportet ergo epm eſſe ſine crimine tanq̄ dei diſpēſatorē:nō ꝓteruū:nō iracūdū:nō uinolentū:nō pcuſſorē:nō turpis lucri cupidū:ſed hoſpitalē beniuolū prudentē iuſtū ſanctū cōtinētē obtinentē eū:q ſecūdū doctrinā é:fidelē ſermonē:ut poſſit exhortari ī doctrina ſana:& cōtradicētes reuicere. In utraq; epiſtola:ſiue epī:ſiue ꝓſbyteri(q̄q̄ apud ueteres iidē epī & ꝓſbyteri fuerint: qa illud nomē dignitatis eſt:hoc ætatis)iubent monogami ī cleꝫ eligi. Certe de baptizatis apoſtoli ſermone eſſe nemo dubitat. Si ergo oīa quæ in ordinatōe quærunť epiſcopi:nō præiudicāt ordinādo:licet ea āte baptiſma nō habuerit: Quæriť enī qd ſit:& non qd fuerit. q̄re ſolū nomē uxoris impediat. Quod ſolū peccatū non fuit. dicis quia peccatū nō fuit:iccirco nō é dimiſſū ī baptiſmate. rē nouā audio. qa peccatū non fuit:ī peccatū reputabit. oīa ſcorta & publicæ colluuiōis ſordes:ipietas ī deum:parricidium & iceſtus in parentes:atq; in extraordinarias uoluptates utriuſq; ſexus mutata natura chriſti fonte purgant. Vxoris ihærebūt maculæ:& lupanaria thalamis ꝓferent. Ego nō tibi īputo meretricū exercitus:exoletorꝫ greges:effuſionem ſanguinis:& inſtar ſuis:in omni cœno libidinū uolutabra:& tu mihi olim emortuam de ſepulchro uxorculam protrahis:quam ideo accepi ne facerem quod feciſti. Audiant ethnici meſſes eccleſiæ: de qbus quotidie horrea noſtra complent. Audiant cathecumini:qui ſunt fidei candidati:ne uxores ducant ante baptiſma:ne honeſta iungant matrimonia;ſed ſcottorꝫ & atticorꝫ ritu:ac de republica Platōis ꝓmiſcuas uxores:cōmūes liberos habeāt. īmo caueāt

qualecūq; uocabulū cōiugis:ne postq̄ in Christo crediderint:noceat eis: q; aliquādo nō cōcubinas nec meretrices:sed uxores habuerint.Recolat unusq;sq; cōscientiā suā:& totius uulnera plāgat ætatis. Cūq; uerę iudicē prioręse exhibuerit delictoręaudiat increpantē Iesum.Hypocrita eiice primū trabē de oculo tuo:& tūc uidebis eiicere festucā de oculo fratris tui,uere Scribaę & Pharisæoę similes:culicē liquātes & camelū glutientes.decimamus mentā & anethū:& dei iudiciū prætermittimus.Quid simile uxor & scortū?Imputat infelicitas cōiugis mortuæ:libido meretritia coronat.Ille si prior uxor uiueret:aliā cōiugē nō haberet : tu ut passim caninas nuptias iūgeres:qd potes excusare?Forsitan timuisse te dicas:nisi matrimoniū copulasses:non posses aliquādo clericus ordinari.Ille in uxore optauit liberos:tu in meretrice sobolē pdidisti. Illū naturæ & benedictiōi domini seruiētē Crescite & multiplicamini:& replete terrā:cubiculoę secreta texerūt : te sudantem ad coitū publica facies execrata est.Ille qđ licebat uerecūdo pudore cælauit:tu qđ nō licebat īpudenter omniū oculis īgessisti.Illi scriptū est honorabiles nuptiæ:& cubile īmaculatū:tibi legit.Fornicatores autē & adulteros pdet deus:& q corrūpit tēplū dei:corrūpet illū deus Oīa inqt nobis in baptismate cōdonata sunt crimina:nec post īdulgētiā iudicis est metuēda seueritas:dicēte apostolo:& hoc qdē fuistis,sed abluti estis: sed sanctificati estis in noīe domini Iesu Christi:& in spiritu dei nostri:oīa peccata donata sunt. bene & fideliter cōdonata.Sed quæro quo modo tuæ sordes lotæ sint:& meæ mūditiæ sordidatæ. Nō dico ais tuas sordidatas: sed in eodē statu māsisse quo fuerāt.si enim sordes fuissent:lotæ utiq; fuissent ut meæ.Rogo quæ est ista tergiuersatio?Et acumen oī pistillo retūsius?Quia nō est peccatū:peccatū est.qa nō est sordidū:sordidū est . nō dimisit dominus quia nō habuit:qd dimitteret.& quia nō dimisit:iccirco manet:qđ dimissum nō fuit.Quā tam uim habeat baptisma:& aquæ in Christo sanctificatæ gratia paululū post docebo. Interim iuxta uulgare ꝓuerbiū:malæ arboris nodo malus cuneus reqrēdus est.Hoc qđ dicit unius uxoris uirū potest aliter disseri.Ex iudæis erat apostolus. Prima Christi ecclesia de Israhel reliqis cōgregabat.Sciebat lege cōcessum: & exēplo patriarchaę ac Moysi familiare populo nouerat īmultis uxoribus liberos spargere,Ipsis quoq; facer dotibus huius licētiæ patebat arbitriū.Præcepit ergo:ne eandē licentiā ecclesiæ sibi uēdicēt sacerdotes:ne bina pariter & terna cōiugia sortiant:sed singulas uno tēpore uxores habeāt:ne cōtētiosum clames esse qđ diximus.Accipe & aliā explanationē:ne tibi soli liceat:nō uoluntatē legi:sed legē iungere uolūtati.Quidā coactæ iterptant uxores pro ecclesiis:uiros pro episcopis debere accipi.Et hoc in Nicena quoq; Synodo a patribus esse decretū:ne de alia ad aliā ecclesiā episcopus trāsferat: ne uirginali paupculæ societate cōtępta:ditioris adulteræ quærat amplexus:ut quo mō culpa & filioę uitiū in logismis:id est in cogitationibus accipiat: domusq; dispēsatio ad aīam referat & corpus:ita & uxores pōtificū dici ecclesias.De qbus in Esaia scriptū ē. Mulieres ꝓperātes de spectaculo uenite,nō est.n.populus habēs itelligētiā.Et rursum,mulieres diuites surgite:& audite uocē meā.Et in ꝓuerbiis:Mulierē fortē qs iueniet?Honorabilior est pciosis lapidibus: q talis ē, Cōfidit in ea cor uiri sui.Et in eodē uolumine.Sapiētes mulieres ædificauerūt domū ; īsipiēs autē destruxit manibus.Nec hoc inquiūt episcopis uideat idignū:cū de deo quoq; scriptū sit.Sicut despicit uxor uirū suū: sic despexit me domus Israhel.Et in Apostolo.despōdi.n.uos uni uiro:uirginē castā exhibere Xpo . Mulierē autē id est γινεκα : iuxta Græci sermonis ambiguitatē: in his oībus testimoniis uxorē potius itelligi. Violēta est ingens:& satis dura etiā hæc iterptatio. Redde igit scripturæ simplicitatē suā:ne tuis cōtra te legibus dimicemus.Quærā & aliud.Si qs & ante baptismū habuerit cōcubinā : & illa mortua baptizatus uxorē duxerit:utrū clericus fieri debeat an nō.Respōdebis posse fieri qa cōcubinā habuerit:nō uxorē.Cōiugales ergo tabulæ & iura dotalia nō coitus:ab apostolo cōdēnat.Multos uidemus ob nimiā paupratē:uxoręsarcina declinare:& ancillas suas habere ꝓ uxoribus:susceptosq; ex his liberos colere ut ꝓprios. Si forte ditati ab impatore stolā illi meruerint:cōfestim apostolo colla submittēt:& inuiti iter uxores eas recipe cogent.Sin autē principale rescriptū eadē tenuitas iperrare nō qeuerit:cū romanis legibus scita ecclesiæ mutabunt. Vide ne hoc qđ dicit unius uxoris uirū:unius mulieris possit itelligi: ut ad coitum magis referat q̄ ad dotales tabulas. Hæc uniuersa ꝓferimus:nō quo ueræ & simplici itelligētiæ resistamus:sed ut doceamus te scripturas sāctas sic itelligere:ut scriptæ sunt.nec euacuare baptismū saluatoris:& totū patibuli sacramētū irritū facere.Reddamus qđ paulo ante,ꝓmisimus:& de schola rhetoręaqrū laudes:& baptismū pdicemus.Rudis mūdus:nec dū sole rutilāte:nec pallēte luna:nec astris micātibus incōpositā & iuisibilē materiē abyssoę magnitudine: & deformibus tenebris opprimebat.Solus sps dei in aurigæ modū sup aqs ferebat:& nascentē mundū in figura baptismi parturiebat.Inter cælū & terrā mediū extruit firmamētū.Et iuxta hebraici sermonis στερεωμα λογιαν cælū.i,samain ex aqs sortit uocabulū.& aquæ q̄ sup cælos sūt in laudes dei sepant. Vnde & in Ezechiele,crystallū sup cherubin uidet extēsum.i.cōpactæ & densiores aquæ.Primū de aqs q; uiuat:egredit. & pennatos fideles de terra ad cælū leuat.Fabricat hō de limo.& itra manus dei aquaę sacraméta uersant.Plātat paradisus in Eden:& unus fons in qttuor prīcipia diuidit.q postea egrediēs de tēplo:& cōtra solis ortum uadēs:amaras aquas mortualisq; uiuificat.peccat mūdus:& sine aquaę diluuio nō purgat.Statimq; columba spiritus sancti expulso alite teterrimo:ita ad Noe quasi ad Christū in Iordane deuolat:& ramo refectionis ac luminis pacē orbi annúciat.Pharao cū exercitu suo nolēs populū dei exire de ægypto:ī typo baptismatis suffocat.Et in psalmis de iterfectiōe illius scribit.Tu cōfirmasti in uirtute tua mare:tu cōfregisti capita draconū ī aqs: tu cōfregisti capita draconis magni. Vnde & reguli & scorpiones arētia quæq; sectant. Et postq̄ ad aqs uenerint:hydropas & lymphaticos faciūt.Myrra mutat sacraméto crucis:&.lxx.palmæ apostoloę dulcoratis legis gurgitibus irrigant.Abrahā & Isaac puteos fodiūt:& repugnāt allophyli,i.Alienigenæ. Et Berśabeæ ciuitas iuraméti regnúq; Salomonis nomē sumit a fontibus.Rebecca iuenit ad puteū. Rachel ꝓpter aqs supplātatoris osculo salutat . Moyses filias sacerdotis Madian aperto puteo ab iniuria uindicat. p̄cursor

domini in aqs fontiũ iuxta Salim:qđ ĩterp̃tat pax siue p̃fectio christo populũ parat.Ipse saluator post baptis ma:& sanctificatas suo lauacro Iordanis aquas regnũ cælorũ ĩcipit p̃dicare.Primũ signũ ex aquis facit. Sama ritana uocat ad puteũ:sitiẽs iuitat ad potũ.Nicodemo dicit occulte .nisi qs renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto:nõ itrare eũ in regna cælorũ:qa ab aqs cœperat;siniuit in aqs.Latus christi pcutit lancea: & baptismi atq; martyrii pariter sacramẽta fundunt.post resurrectionẽ mittit apostolos ad gẽtes:p̃cipit eis ut baptizent eas in mysterio trinitatis.pœnitet facti populũ iudæorũ:& statim a Petro ad baptisma mittit. Ante q̃ partu riat parit Syon:& nascit gẽs simul.Paulus psecutor ecclesiæ:& lupus rapax Beniamin Ananiæ:oui subm̃ittit caput:nec ante recupat aspectũ q̃ curet baptismo cæcitatẽ. Eunuchus Candacis Reginæ æthiopũ lectione ꝓphetica christi baptismati p̃parat:mutat cõtra naturã æthiops pellẽ suã:& pardus uarietates suas.Qui Ioã nis accepant baptisma:qa spiritũ sanctũ nesciebãt:itez; baptizant:ne qs putaret ex gẽtibus ac iudæis : aq̃s si ne spiritu sancto ad saluté posse sufficere. Vox domini sup aquas:dominus sup aq̃s multas:dominus diluuiũ inhabitare facit,dẽtes eius sicut grex detonsaꝝ:q̃ ascenderũt de lauacro:oẽs gemellos habẽtes fœtus: & ĩfœ cunda nõ est in eis.Si nõ est infœcũda nec sterilis:oẽs habẽt ubera lacte rorãtia quæ cũ apostolo possũt dice re:filioli mei quos itez; parturio:donec christus formet in uobis:& lac uobis potũ dedi nõ escã.Michæas de baptismi gratia uaticinet.Ipse auertet:& miserebit nostri:demerget iniq̃tates nostras:& p̃iciet in profundũ maris oĩa peccata nostra.Quo mõ in lauacro oĩa peccata mergũt:si una uox supnatat? Beati quoꝝ remissæ sunt iniq̃tates:& quoꝝ tecta sũt peccata.Beatus uir cui nõ ĩputabit dominus peccatũ.Arbitror q; possumus & nos huic aliq̃d cãtico iũgere.Beatus cui nõ ĩputabit dominus uxorẽ . Audiamus & Ezechielem filiũ hoĩs quomõ de eius uirtute p̃nũciet; qui hoĩs futurus est filius.Assumã uos de gentibus: & aspergã sup uos aquã mundã:& mũdabimini ab oĩbus ĩmũditiis uestris:& dabo uobis cor nouũ:& spiritũ nouũ . ab oĩbus inquit mũdabo uos sordibus.In oĩbus nihil p̃termittit.Si sordes emundant:quãto magis mũditiæ nõ coinq̃nant? dabo uobis cor nouũ & spiritũ nouũ.In Christo.n.Iesu neq; circũcisio aliq̃d ualet:neq; p̃putiũ:sed noua na tura.unde cãtamus canticũ nouũ.& uetere hoĩe deposito:nõ ambulamus in uetustate lr̃æ: sed ĩ nouitate spi ritus.Hic est calculus nouus:cui nouũ nomẽ scribet:qđ nemo scit legere nisi q illud accepit. Quotquot.n. baptizati sumus in Christo Iesu:in morte illius baptizati sumus.Cõsepulti.n.sumus p baptismũ in morte.ut quõ surrexit Christus a mortuis p gloriã p̃is;ita & nos in nouitate uitæ ambulemus.Totiẽs nouitatem legi mus:& tam maculosum nomẽ uxoris nõ põt ulla nouitate deleri.Cõsepulti sumus Christo in baptismate:& resurreximus p fidẽ operatiõis dei:q; suscitauit eũ a mortuis.Cũq; essemus mortui in delictis & ĩ p̃putio car nis nostræ:cõuiuificauit nos cũ illo:donãs oĩa delicta:delens qđ aduersum nos erat chyrographum decreti: qđ erat cõtrariũ nobis:& ipsum tulit e medio:affigẽs illud cruci.Oĩa nostra cũ Christo mortua sunt: uniuer sa chyrographi ueteris peccata deleta sunt;solũ nomẽ uiuit uxoris.Dies mihi deficiẽt;si cũcta quæ ad potẽ tiã baptismi ptinẽt:de scripturis sanctis uoluero digerere:& natiuitatis secũdæ:ĩmo in Christo primæ pone re sacramẽta.Ante q̃ dictãdi finẽ faciã(lã.n.ĩtelligo mẽsurã me excedere epistolæ)uolo supiora capitula:in q̃ bus futuri episcopi uita describit:cursim exponere,ut apostolũ nõ in unius uxoris elogio;sed in oĩbus q̃ p̃ci pit:doctorẽ gentiũ suscipiamus.Simul obsecro:ne quis me in suggillationẽ istius tẽporis sacerdotiũ scripsis se quæ scripsi existimet;sed in ecclesiæ utilitatẽ. Vt.n.oratores & philosophi describẽtes qualẽ uelint esse p̃fe ctũ oratorẽ & philosophũ:nõ faciũt iniuriã Demostheni & Platoni;sed res ipsas absq; p̃fonis definiũt : Sic in descriptiõe episcopi & in eoꝝ expositiõe quæ scripta sunt:q̃si speculũ sacerdotii ꝓponit. Iam in potestate & in cõscientia singuloꝝ est;q̃les se ibi aspiciant,ut uel dolere ad deformitatẽ;uel gaudere ad pulchritudinẽ pos sint.Si qs episcopatũ desiderat:bonũ opus desiderat.Opus:nõ dignitatẽ:nõ delitias. opus per qđ humilitate decrescat:nõ itumescat fastigio.Oportet ergo episcopũ irrep̃hẽsibilẽ esse.idipsum quoq; ad Titũ . si qs ẽ sine crimine;oẽs uirtutes in uno sermone cõprehẽdit:& pene rẽ cõtra naturã exigit.Si.n.omne peccatũ etiã ĩ ocio so uerbo rep̃hẽsione dignũ est:qs est ille q̃ absq; peccato.i.sine rep̃hensiõe uersat ĩ mũdo?Sed futurus pastor ecclesiæ talis eligit;ad cuius cõparationẽ recte grex cæteri noĩentur.Definiũt rhetores oratorẽ q̃ sit uir bo nus:dicẽdi peritus.Ante uita:sic lingua irrep̃hẽsibilis quærit.ut doctus merito suscipiat, perdit.n.auctorita tem dicẽdi:cuius sermo ope destruit. Vnius uxoris uirũ.de hoc supra diximus.Nũc autẽ admonemus : ut si unius uxoris uir etiã ante baptismũ quærit:cætera quoq; quæ p̃cepta sũt:ante baptismũ req̃ramus. Neq;.n. cõpetit uniuersa post baptismũ;& unũ hoc mãdatũ ĩtelligere ante baptismũ.Sobriũ siue uigilãtẽ νηφαλίου qppe utrũq; significat:prudentẽ:ornatũ:hospitalẽ:doctorẽ.Sacerdotes q̃ ministrãt in tẽplo dei: ꝓhibent ui nũ & sicerã bibere:ne in crapula & ebrietate aggrauent corda eoꝝ : & ut sensus officiũ exhibens deo uigeat semp;& tenuis sit.Quod aũt ĩfert prudẽtẽ:excludit eos q̃ sub noĩe simplicitatis excusant stultitiã sacerdotũ. Nisi.n.cerebrũ sanũ fuerit:oĩa mẽbra in uitio erunt. Ornatũ quoq; ἐπιτάσιον,i.intẽsio est prioris uerbi.i.ir rep̃hẽsibilis q̃ uitia nõ hẽt:irrep̃hẽsibilis appellat.q̃ uirtutibus pollet:ornatus ẽ.Possumus & aliud ĩtelligere ex hoc uerbo iuxta illud Tullii.Caput est artis docere qđ facias.Sunt.n.qdã ignorãtes mẽsurã suã:& tãtæ sto liditatis ac uecordiæ:ut & ĩ motu & in ĩcessu & ĩ habitu & ĩ sermone cõi risum se expectãtibus tribuãt.& q̃si ĩtelligẽtes qđ sit ornatus;comunt se uestibus & mũditiis corporis:& lautioris mẽsæ epulas parant:cũ omnis istiusmodi ornatus & cultus sordibus fœdior sit.Quod aũt doctrĩa a sacerdotibus expetat:& ueteris p̃cepta sũt legis:& ad Titũ plenius scribit.Innocẽs.n.& absq; sermone cõuersatio;quãtũ exẽplo ꝓdest:tantũ silentio nocet.Nã & latratu canũ baculoq; pastoris lupoꝝ rabies deterrẽda est.nõ uinolentũ;nõ percussorẽ. uirtuti bus uitia opposuit . Didicimus quales esse debeamus : discamus quales non esse debeant sacerdotes . uino lentia scurronum est & comessatorum;uenterq; mero æstuans;cito despumat in libidines . in uino luxuria; in luxuria uoluptas;in uoluptate ĩpudicitia est.Qui luxuriat uiuẽs mortuus est,ergo q̃ inebriat & mortuus

& ſepultus eſt. Noe ad unius horæ ebrietatē nudat femora ſua: quæ p ſexcētum annos ſobrietate cōtexerat. Loth p temulentiā neſciēs libidini miſcet inceſtū: & quē Sodoma nō uicerat uina uicerūt. Percuſſorē autem epiſcopū ille cōdēnat: q dorſum poſuit ad flagella. & maledictus nō remaledixit: ſed modeſtū. Duobus malis unū oppoſuit bonū: ut temulētia & ira modeſtia refrenē. nō litigioſum: nō auaꝝ. nihil enim ipudētius arrogātia ruſticoꝝ: q garrulitatē auctoritatē putāt: & parati ſemp ad lites in ſubiectū ſibi gregē tumidis ſermonibus tonāt. Auaritiā in ſacerdote uitandā & Samuel docet: nihil corā populo eripuiſſe ſe cuiq̄ ꝓbās: & apoſtoloꝝ pauptas: q refrigeria ſumptuū a fratribus accipiebāt: & præter uictū atq̄ ueſtitū nihil ſe aliud nec habere: nec uelle gloriabant. Quā ad Timotheū auaritiā: ad Titū turpis lucri cupiditatē aptiſſime notat. Domū ſuā bene regentē: nō ut opes augeat: nō ut regias paret epulas: nō ut cælatas patinas ſtruat: & phaſides aues lētis uaporibus coquat: q ad oſſa ꝓueniāt: & ſupficiē carnis nō diſſoluant artifici tēperamēto: Sed ut qđ populo p̄cepturus eſt: prius a domeſticis exigat: filios habētem ſubditos cū omni caſtitate. ne ſcilicet imitentur filios Heli: q in ueſtibulo tēpli cū mulieribus dormiebāt: & religionē p̄dā putātes: qcq̄d optimū ī hoſtiis erat: in ſuas delitias cōuertebant. Non Neophitū: ne in ſuperbiā elatus in iudiciū incidat diaboli. Mirari ſatis non queo: quæ hoīum tanta ſit cæcitas: de uxoribus ante baptiſmū diſputare: & rē in baptiſmate mortuā: immo cū Chriſto uiuificatā in calūniā trahere: cū tam apertū: euidēſq̄ præceptū nemo cuſtodiat. heri cathecumi-nus: hodie pōtifex. heri in amphiteatro: hodie in eccleſia. ueſpe in circo: mane ī altari. dudū fautor hiſtrionū: nūc uirginū cōſecrator. Num ignorabat apoſtolus tergiuerſatiōes noſtras: & argumētoꝝ ineptias neſciebat: q dixit unius uxoris uirū: ipſe mādauit irreprehenſibilē ſobriū prudentē ornatū hoſpitalē doctorē modeſtū: nō uinolentū: nō percuſſorē: nō auarum: nō neophitū. Ad hæc oīa claudimus oculos: ſolas uidemus uxores. Quod auté ait ne in ſupbiā elatus ĩcidat in iudiciū diaboli: qs nō exēplo ueꝝ ꝓbet? Ignorat mométaneus ſacerdos humilitatē & māſuetudiné ruſticoꝝ. Ignorat blāditias chriſtianas: neſcit ſe ipſum cōtēnere. de dignitate trāſferē ad dignitatē. nō ieiunauit: nō fleuit: nō mores ſuos ſæpe reprehēdit: & aſſidua meditatiōe correxit: nō ſubſtātiā paupibus erogauit. De cathedra quodāmodo ducit ad cathedrā. ī. de ſupbia ad ſupbiā. Iudiciū autē & ruina diaboli: nulli dubiū quin arrogātia ſit. Incidūt in eā qui in puncto horæ: nec dum diſcipuli iam magiſtri ſunt. Oportet aūt eū & teſtimoniū habere bonū ab his q foris ſunt. quale principiū: talis & clauſula. Qui irreprehēſibilis eſt: nō ſolū a domeſticis: ſed ab alienis cōſono ore laudat. Alieni & extra eccleſiā ſūt Iudæi: hæretici: atq̄ gētiles. Talis ergo ſit pōtifex chriſti: ut q religioni detrahūt: uitæ eius detrahere non audeāt. At nūc pleroſq̄ cernimus: uel fauorē populi in aurigaꝝ modū precio redimere: uel tanto oīum hoīum odio uiuere: ut nō extorqueāt pecunia: qđ minime ĩpetrāt geſtibus. Hic fili Oceane ſolicito timore ꝓquire. hæc magiſtri eccleſiæ cuſtodire debebāt. hos ī ſacerdotibus eligēdis canones obſeruare: nō iuxta ꝓpria odia & priuatas ſimultates: carpentēq̄ ſemp auctorē ſuū inuidiā legē chriſti ĩterpretari. Vide q̄tum ſit teſtimoniū huius: qué arguūt mariti: cui præter uinculū cōiugale: & hoc ante baptiſmū: nihil aliud ab æmulis obiici poteſt. Qui præcipit nō mœcchandū: ipſe dixit & nō occides. Si nō mœcchamur: ſed occidimus: tranſgreſſores legis ſumus. q tātā legē ſeruauerit: & offenderit in uno: fit oīum reus. Itaq̄ cū oppoſuerint nobis uxorē ante baptiſmum: nos ab eis oīa quæ poſt baptiſmū p̄cepta ſunt requiramus. prætereūt qđ non licet: & obiiciunt quod cōceſſum eſt.

Hieronymi ad Alipiū & Auguſtinū epos eoꝝ opa atq̄ auxilio hæreſim cæleſtinā extinctā gratulātis: & excuſantis q̄re cōtra libros Aniani pſeudo diaconi reſcribere diſtuliſſet. Epiſtola. L.

Ominis uere ſāctis atq̄ omni affectiōe ac iure uenerēdis Alipio & Auguſtino epiſcopis Hieronymus
d in Chriſto ſalutē. Sāctus Innocētius p̄ſbyter q huius ſermōis eſt portitor: anno p̄terito q̄ſi nequaq̄ ī africā reuerſurus: mea ad dignationē ueſtrā ſcripta nō ſumpſit. Tamen deo gratias agimus: q̄ ita euenit: ut noſtrū ſilentiū ueſtris epiſtolis uinceretis. Mihi enī oīs occaſio gratiſſima eſt: p quā ſcribo ueſtræ reuerētiæ. teſtē inuocās deū: q̄ ſi poſſet fieri aſſumptis alis colūbæ ueſtris amplexibus iplicarer. Semp qdē p meritо uirtutū ueſtraꝝ: ſed nūc maxime q̄a coopatoribus & auctoribus uobis hæreſis cæleſtina iugulata ē: quæ ita ĩfecit corda multoꝝ: ut cū ſupatos dānatoſq̄ eſſe ſe ſentiāt: tamē uenena mentiū nō omittant. & qđ ſolū poſſunt nos oderint: p quos putāt ſe libertatē docēdæ hæreſeos ꝓdidiſſe. Quod auté quæritis utrū reſcripſerim cōtra libros Aniani pſeudo diaconi celebēſis: q copioſiſſime paſcit: ut alienæ blaſphemiæ uerba friuola ſūmiſtret: ſciatis me ipſos libros in ſchedulis miſſos a ſancto fratre noſtro Euſebio p̄ſbytero ſuſcepiſſe: non ante multū tēporis. & exinde uel ĩgruentibus morbis: uel dormitiōe ſanctæ & uenerabilis filiæ ueſtræ Euſtochii ita doluiſſe: ut ꝓpemodū cōtēnēdos putarē. In eodē. n. luto hæſitat: & exceptis uerbis tinnulis atq̄ emēdicatis nihil aliud loqt̄. Tamē multū egimus: ut dū epiſtolæ meæ reſpondere conat̄: aptius ſe ꝓderet: & blaſphemias ſuas oībus patefaceret. Quicqd. n. in illa miſerabili ſynodo dioſpolitana dixiſſe ſe denegat: in hoc ope cōfitet̄. nec grāde eſt ineptiſſimis neniis reſpōdere. Si auté dominus uitā tribuerit: & notarioꝝ habuerimus copiā: paucis lucubratiūculis reſpōdebimus: nō ut cōuincamus hæreſim emortuā: ſed ut imperitiā atq̄ blaſphemiā eius noſtris tēporibus cōfutemus. Meliuſq̄ hoc faceret ſanctitas ueſtra: ne cōpellamur cōtra hæreticū noſtra laudare. Sancti filii cōes Albina Piniamus & Melania plurimū uos ſalutāt. Has litterulas de ſancta Bethleem ſancto p̄ſbytero Innocētio dedi pferēdas. Neptis ueſtra Paula miſerabiliter p̄cat̄: ut memores eius ſitis: & multū uos ſalutat. Incolumes uos & memores mei domini noſtri leſu Chriſti tueat̄ clæmētia domini uere ſancti atq̄ oīum affectione uenerabiles patres.

Eiuſdē ad Auguſtīo de zelo fidei cōtra hæreticos gratulatoria & de odio & de pſecutiōe eorūdē. Epi. LI.

Omino ſancto ac beatiſſimo papæ Auguſtino Hieronymus. Omni quidem tempore beatitudinem
d tuam eo quo decet honore ueneratus ſum: & habitantem in te dilexi dominum ſaluatorem: & nunc

ſi fieri poteſt cumulo aliq̄d addimus:& plena cōplemus:ut abſq̄ tui noīs mentione ne unā quidē horā p̄teri re patiamur:q cōtra flantes uentos ardore fidei p̄ſtitiſti:maluiſtiq̄ q̄tū in te fuit ſolus liberari de ſodomis: q̄ cū pereūtibus cōmorari. Scit q̄d dicā prudētia tua. Macte uirtute in orbe celebraris. catholici te cōditoꝝ antiquæ rurſum fidei ueneranť:atq̄ ſuſpiciūt.& q̄d' ſignū maioris gloriæ eſt:oēs hæretici deteſtanť.& me pari p̄ſequunť odio:ut quos gladiis nequeāt uoto iterficiāt. In columen & mei memorem te Chriſti domini clæmētia tueať domine uenerāde & beatiſſime papa.

Ad eundē eiuſdē de hæreticoꝝ perfidia:& ut opinor de origenianis loquiť:quoꝝ hyeroſolima per Ioānē epiſcopū impium dogma decꝫiderat. Epiſtola. LII.

Viti utroq̄ claudicāt pede:& ne fractis q̄dē ceruicibus ꝫclinanť. habētes effectū erroris priſtini:cum
m prædicādi eandē nō habeāt libertatē. Sancti fratres q cū noſtra ſunt paruitate præcipue ſanctæ ac uenerabiles filiæ tuæ ſimpliciter te ſalutāt. Fratres tuos dominū meum Alipiū & dominū meum Euodium ut meo noīe ſalutes:precor coronā tuam. Capta Hieruſalem teneť a Nabuchodonoſor:nec Hieremiæ uult audire cōſilia. quin potius ægyptū deſiderat ut moriať in taphnes:& ibi ſeruitute pereat ſempiterna.

Actenus de hæreticis eorūq̄ dogmatibus & apologiaꝝ cōtra eoꝝ calumnias ſcripta ſunt præmiſſa.
h Nūc incipit quartus tractatus primæ partis principalis:& primo de origine aīæ quæſtio p̄termittiť: quæ ad fidē p̄tinet:& ex Origenis errorē deſcēdit.

Beati Hieronymi ad Marcellinū & Anapſychiā de origine aīæ catholicoꝝ atq̄ hæreticorum ſententias referentis. Epiſtola. LIII.

Ominis uere ſanctis atq̄ oī officioꝝ caritate uenerandis filius Marcellino & Anapſychiæ Hieronymus in chriſto ſaluté. Tandē ex Africa ueſtræ lr̄as unanimitatis accepi:& nō me pœnitet ſpudentiæ:
d qua tacētibus uobis epiſtolas meas frequēter ingeſſi:ut reſcriptū mererer: & uos eſſe ſoſpites nō aliis nunciātibus:ſed ueſtro potiſſimū ſermone cognoſcerē. Sup aīæ ſtatu memini ueſtræ quæſtiūculæ:imo maxime eccleſiaſticæ quæſtiōis: Vtrū lapſa de cælo ſit:ut Pythagoras philoſophus: oēſq̄ Platonici & Origenes putāt aīa. An a propria dei ſubſtantia:ut Stoici Manichæus & Hiſpaniæ priſcilliani hæreſes ſuſpicanť. An in theſauro habeanť dei olim cōditæ:ut q̄dā eccleſiaſtici ſtulta p̄ſuaſione cōfidunt. An quotidie a deo fiant: & mittanť in corpora:ſecūdū illud quod in euāgelio ſcriptū eſt. Pater meus uſq̄ modo opať:& ego operor. An certe ex traduce:ut Tertullianus Apollinaris & maxima pars occidentaliū autumāt:ut quo modo corpus ex corpore:ſic anima naſcať ex aīa:& ſimili cū brutis animātibus cōditiōe ſubſiſtāt. Sup quo q̄d mihi uideať in opuſculis cōtra Ruffinū ſcripſiſſe me nouit:aduerſus eū libellū:quē ſanctæ memoriæ Anaſtaſio epiſcopo romanæ eccleſiæ edidit:in quo lubrica & ſubdola:imo ſtulta cōfeſſione:dum auditoꝝ ſimplicitati illudere nitiť ſuæ fidei:imo p̄fidiæ illuſit:quos libros reor ſanctū parentē ueſtrū habere Oceanū. olim enim editi ſunt multis Ruffini libris aduerſus calūnias reſpōdentes. Certe habes ibi uirū ſanctū & eruditū Auguſtinū epiſcopum:q uiua ut aiunt uoce docere te poterit:& ſuā imo per ſe noſtrā explicare ſniam:& Ezechielis uolumen olim aggredi uolui:& ſponſionē creberrimā ſtudioſis lectoribus reddere:ſed in ipſo dictādi exordio:ita animus meus occidentaliū ꝓpuintiaꝝ:& maxime urbis romanæ uaſtatione cōfuſus eſt:ut iuxta uulgare prouerbiū:propriū quoq̄ ignorare uocabulū:diuq̄ tacui ſciēs tēpus eſſe lachrymaꝝ. Hoc autē anno cū tres explicaſſem libros:ſubitus ipetus barbaroꝝ:de q̄bus tuus dicit Virgilius. Lateq̄ uagātes Barchæi: & ſancta ſcriptura de Iſmahel cōtra faciē oīum fratꝝ ſuoꝝ habitabit:ſic ægypti limitē:paleſtiæ:phœnicis: Syriæ p̄curris inſtar torrētis cūcta ſecum trahēs:ut uix manus eoꝝ miſericordia chriſti potuerimus euadere. Quod ſi iuxta inclytū oratorē ſilēt inter arma leges:quāto magis ſtudia ſcripturaꝝ:quæ & librorꝝ multitudine & ſilentio:ac librarioꝝ ſedulitate quodq̄ ꝓpriū eſt ſecuritate & ocio dictātiū idigēt? Duos itaq̄ libros miſi ſanctæ filiæ meæ Fabiolæ:quoꝝ exēpla ſi uolueris:ab ipſa poteris mutuari. Pro anguſtia quippe temporis alios deſcribere nō potui:quos cū legeris & ueſtibula uideris:facilis coniectura erit:qualis ipſa ſit futura domus. Sed credo in dei miſericordia:q nos audiuit in difficillimo principio ſupradicti opis:q ipſe adiuuet & in penultimis ꝓphetæ partibus in q̄bus Gog & Magog bella narranť:& in extremis in q̄bus ſacratiſſimi & inexplicabilis tēpli ædificatio:uarietas mēſuraq̄ deſcribiť. Sanctus frater noſter Oceanus:cui uos cupitis cōmendari: tātus & talis eſt:& ſic eruditus in lege domini:ut abſq̄ noſtro rogatu iſtruere uos poſſit. & noſtrā ſup cūctis quæſtionibus ſcripturaꝝ pro modulo cōis ingenii explicare ſniam. Incolumes uos & prolixa ætate florentes: chriſtus deus noſter tueať oīpotēs domini uere ſancti.

Beati Auguſtini hipponiēſis ep̄i ad Hieronymū de origine aīæ:ubi ſciſcitať ab illo:ſi illa ſnia ſequenda ſit: qd' naſcētibus ſingulis aīæ de nouo creatæ infundanť:quo mō ſit ſatiſfaciendū quærēti:ubi contraxerit aīa reatū:quo trahať in cōdēnationē:niſi p ſacramētū baptiſmi illi gratia xp̄i ſubuenerit. Epiſtola. LIIII.

Eū noſtrū q nos uocauit i ſuū regnū & gloriā:& rogaui:& rogo:ut hoc q̄d' ad te ſcribo ſancte frater
d Hieronyme:cōſulēs te de his q̄ neſcio fructuoſum eē nobis uelit. Quanq̄.n. te multo q̄ ego ſum ætate maiorē:tamē etiā ipſe iā ſenex cōſulo. Sed ad diſcendū q̄d' opus eſt:nulla mihi ætas ſera uideri pōt. quia & ſi ſenes magis decet docere q̄ diſcere:magis tamen diſcere q̄ q̄d doceāt ignorare. Nihil equidē moleſtius fero in omnibus anguſtiis meis:quaꝫ patior in difficillimis quæſtionibus q̄ in tam longinquo tuæ caritatis abſentiā. ut uix poſſim meas dare uel recipe lr̄as tuas:p iterualla nō dieꝝ:nō mēſiū:ſed aliquot annoꝝ: cū ſi fieri poſſet:quotidie te p̄ſentē habere uellē:cū quo loquerer quicq̄d uellē. Nec ideo tamē nō debui facere q̄d' potui:ſi nō potui totū q̄d' uolui. Ecce uenit ad me iuuenis religioſus:catholica pace frater:ætate filius: honoꝝ cōpreſbyter noſter Oroſius uigil ingenio:paratus eloqo:flagrās ſtudio:utile uas i domo domini eē deſiderās:ad refellēdas falſas p̄nitioſaſq̄ doctrinas:q aīos hiſpanoꝝ multo, ifelicius q̄ corpa barbaricis gladiis

trucidarunt. Nam inde ad nos usq; ab oceani littore properauit, fama excitus: q; a me posset de his quæ scire iii
uellet: quicq; uellet audire. Neq; nullū cepit aduētus sui fructū primo ne de me multū famæ crederet: deinde docui hoiem qđ potui, qđ autem nō potui: unde discere posset admonui: atq; ut ad te iret hortatus sum. Qua in re cōsiliū uel p̄ceptū meū cū libenter & obediēter accipet: rogaui eū: ut abs te ueniēs per nos ad propria remearet. Quā eius pollicitationē tenēs occasionē mihi credidi a domino esse cōcessam: qua tibi scriberem de his quæ p te scire cupio. Quærebā enim quē ad te mitterē: nec mihi facile occurrebat idoneus & fide agēdi & alacritate obediēdi & exercitatiōe peregrinādi. Vbi ergo istū iuuenē exptus sum: eū ipsum esse qualē a domino petebā: dubitare nō potui. Accipe igit̄ quæ mihi peto apiri: ac differere nō graueris. Quæstio de aīa multos mouet: in q̄bus & me esse cōfiteor. Nā qd de aīa firmissime teneā: nō tacebo. deinde subiungā: qd mihi adhuc expediri uelim. Aīa hoīs īmortalis est secundū quendā modū suum. Nō enim omni modo sicut deus: de quo dictū est, quia solus habeat īmortalitatē. Nā de aīæ mortibus sancta scriptura multa cōmemorat. Vnde est illud, Sine mortuos sepelire mortuos suos. Sed qđ ita moriť alienata a uita dei: ut tamē in natura sua uiuere nō oīno desistat: ita mortalis ex aliq̄ causa iueniť: ut etiā īmortalis nō sine ratione dicať. Nō est .n. pars dei aīa. Si .n. hoc esset: oī modo icōmutabilis atq; icorruptibilis esset. Quod si esset: nec deficeret ī deterius: nec p̄ficeret in melius: nec aliqd in semetipsa uel incipet habere qđ nō habebat: uel desineret habere qđ habebat: quantū ad eius ipsius affectiōes ptinet. Quā uero aliter se habeat: nō opus est extrīsecus testimonio: quisq; seipsum aduertit: agnoscit. Frustra autē dicit̄ ab eis: q; aīam dei partē esse uolūt: hāc eius labem ac turpitudinē: quā uidemus in nequissimis hoībus, hāc denicq; īfirmitatē & ægritudinē: quā sentimus in oībus hoībus: nō ex ipsa illi esse: sed ex corpore: qd ītereſt unde ægroter. quæ si esset incōmutabilis: aliquo mō unde libet ægrotare nō posset. Nā qđ uere incōmutabile & icorruptibile est: nullius rei accessū commutari uel corrūpi potest. Alioqn nō achillea tantū: sicut fabulæ ferunt: sed oīs caro esset inuulnerabilis: si nullus ei casus accidisset. Nō est itaq; natura incōmutabilis: quæ aliquo modo: aliq̄ causa: aliq̄ parte mutabilis est. Deum autē nefas est nisi uere sumeq; incōmutabilē credere. Nō est igit̄ aīa pars dei. Incorporeā quoq; esse aīam & si difficile tardioribus p̄suaderi pōt: mihi tamē p̄suasum esse fateor. Sed ne uerbi cōtrouersiā uel supfluo faciam uel merito patiar: quoniā cū de re cōstat: nō est opus certare de noīe: si corpus est: oīs substantia uel essentia: uel si qd aptius nuncupať id qđ aliquo modo est in se ipso: corpus est aīa. Ité si eā solā incorporeā placet appellare naturā: quæ summæ incōmutabilis: & ubiq; tota est: corpus est aīa: quoniā tale aliqd ipsa nō est. Porro si corpus nō est: nisi qđ per loci spatiū aliq̄ longitudine latitudine & altitudine ita sistit̄ uel mouet̄: ut maiore sui parte maiorē locū occupet: & breuiore breuiorē: minusq; sit in parte q̄ in toto: nō est corpus aīa. Per totū quippe corpus qđ animat: nō locali diffusione: sed q̄dā uitali ītentione porrigit̄. Nā per oēs eius particulas tota simul adest: nec minor in minoribus est: in maioribus maior, sed alicubi intēsius: alicubi remissius. & in oībus tota: & in singulis tota est. Neq; .n. aliter qđ in corpore etiā nō toto sentit: tamē tota sentit. Nā cū exiguo puncto in carne uiua aliqd tangit̄: q̄uis locus ille nō solū totius corporis nō sit: sed uix in corpore uideatur: aīam tamē totā nō latet. Neq; id qđ sentit̄: per corporis cūcta discurrit, sed ibi tantū sentit̄: ubi fit. Vnde ergo ad totā mox puenit: qđ nō in toto fit: nisi quia & ibi tota est ubi fit. Nec ut tota ibi sit cætera deserit. Viuunt enim & illa ea præsente: ubi nihil tale factū est. Quod si fieret: & utrūq; simul fieret: simul utrūq; totā pariter nō lateret: pro inde & in oībus simul: & in singulis particulis corporis sui tota simul esse nō posset: si per illas ita diffunderet̄: ut uidemus corpora diffusa p spatia locoꝝ minoribus suis partibus minora occupare: & ampliorib⁹ ampliora. Qua ꝓpter si corpus aīa esse dicēda est: nō est certe corpus quale terrenū est: nec quale humidū: aut aereū: aut æthereū. Oīa qppe talia maiora sunt in maioribus locis: & minora in minoribus: & nihil eoꝝ in aliq̄ sui parte totū adest sed ut sunt partes locoꝝ: ita occupant̄ partibus corpoꝝ. Vnde ītelligit̄ aīa: siue corpus siue īcorporea dicēda sit propriā quandā habere naturā: oībus his mūdanæ molis elemētis excellētiore substātiæ creatā: quæ ueraciter nō possit in aliq̄ phantasia corporaliū imaginū: q̄s per carnis sensus p̄cipimus cogitari: sed mēte itelligi: uitaq; sentiri. Neq; hoc pinde loquor: ut te quæ tibi nota sunt doceā: sed ut aperiā qd firmissime teneā: ne me quisq̄ cū ad ea uenero quæ reqro nihil de aīa uel sciētia uel fide tenere arbitret̄. Certus etiā sum animā nulla dei culpa: nulla dei necessitate uel sua: sed ꝓpria uoluntate in peccatū esse collapsam: nec liberari posse de corpore mortis huius suæ uolūtatis uirtute tanq̄ sibi ad hoc sufficiēte: uel ipsius corporis morte: sed gratia dei p Iesum christū dominū nostrū. Nec oīno esse animā ullā in genere humano: cui nō sit necessarius ad liberationē dei & hoīum mediator hō Iesus christus. Quæcūq; aūt sine gratia mediatoris & sacramēto eius in q̄libet corporis ætate de corpore exierit: & in pœnā futurā: & ultimo iudicio receptura corpus ad pœnā. Si autē post generationē humanā: quæ facta est ex Adā: regenerať in Christo ad eius ptinēs societatē: & requiē post mortē corporis habitura: & corpus ad gloriā receptura. Hæc sunt quæ de aīa firmissime teneo. nūc accipe obsecro qd requirā: & noli me spernere: si te nō spernat qui pro nobis dignatus est sperni. Quæro ubi aīa cōtraxerit reatū: quo retrahať in cōdemnationē: etiam infantibus morte præuētis: si ei per sacramentū: quo etiā paruuli baptizant̄: Christi gratia nō subuenerit. Nō enim es ex illis qui modo noua quædā garrire cœperūt: dicētes nullū reatum ex Adam esse tractū, qui p baptismū in īfante soluať. Quod te sapere si sciré: imo nisi te id nō sapere scirem: nequaq̄ hæc abs te quærerē: aut quærēdum putarē, sed qa tenemus de hac re sniam tuā cōcinnēté catholicæ fundatissime fidei: qa & louiniani uaniloquia redargues adhibuisti testimoniū ex libro Iob. Nemo mundus in conspectu tuo: nec infans cuius est diei unius uita sup terram: dei de adiunxisti: tenemurq; rei in similitudinem p̄uaricationis Adæ: & liber tuus in Ionam prophetam satis hæc insignitur: dilucideq; declarat: ubi ieiunare paruulos propter ipsum originale peccatum; merito coactos esse dixisti nō inconuenienter abs te quæro: hunc reatum anima ubi contraxit?

Vnde oporteat eam etiã in illa ætate p ſacramẽtũ chriſtianæ gratiæ liberari. Ego quidẽ anre aliquot annos: cum libros quoſdã ſcriberẽ de libero arbitrio: qui in multoꝝ manus exierũt: & habent a plurimis quattuor opiniones de aĩæ ĩcarnatiõe. Vtrũ ex illa una quæ primo homini data eſt cæteræ ꝓpagent. An ſingulis quibuſq; nouæ etiã modo fiãt: An alicubi iã exiſtẽtes: uel mittant diuinitus: uel ſponte labant in corpora: ita putaui eſſe tractãdas: ut q̃libet eaꝝ uera eſſet nõ ipediret ĩtentionẽ meã: qua tũc aduerſus eos quãtis poterã uiribus agebã: q̃ naturã mali ſuo principio p̃ditã aduerſus deũ conant ĩducere. i. cõtra Manichæos. Nã de priſcillianiſtis adhuc nihil audierã: q̃ nõ multũ ab iſtis diſſimiles blaſphemias fabulant. Ideo quintã opinionẽ non addidi: quã in tua epiſtola iter cæteras cõmemoraſti: ne aliquã p̃terires: ubi de hac quæſtiõe iterrogãti reſcripſiſti religioſæ memoriæ uiro: nobiſq; in chriſti caritate gratiſſimo Marcellino q̃ aĩa nõ ſit pars dei. Primo quia nõ de ĩcarnatiõe eius: ſed de natura quærit: cũ hoc quærit. Deide quia hic hoc ſentiũt illi contra quos agebã; & id maxime agebã: ut creatoris ĩculpabilẽ inuiolabilẽq; naturã a creaturæ uitiis & labe ſecerneret: cũ illi a ſubſtãtia mali: cui propriũ principiũ: principeſq; tribuũt ipſam boni dei ſubſtantiã ex parte quæ capta eſt corruptã & oppreſſam ad peccãdi neceſſitatẽ perductã eſſe cõtendũt. Hoc itaq; excepto hæreticæ opinionis errore ex quattuor reliqs opinionibus: quæna ſit eligẽda ſcire deſidero. Quæcũq; n. eligẽda eſt: abſit ut ipugnet hanc fidẽ: de qua certi ſumus: omni aĩæ etiã paruuli ĩfantis neceſſariã eſſe liberationẽ ex obligatiõe peccati: eãq; nullã eſſe niſi per leſum xp̃m & hũc crucifixũ. Proĩde ne lõgũ faciamus: hoc certe ſentis: q̃ ſingulas aĩas ſingulis naſcẽtibus etiã modo deus faciat. Cui ſniæ ne obiiciat q̃ oẽs creaturas ſexto die confirmauerit deus: & ſeptimo reqeuerit adhibes teſtimoniũ ex euãgelio. Pater meus uſq; nũc opat: & ego opor. Sic enim ad Marcellinũ ſcripſiſti: i q̃ epiſtola etiã mei cõmemorationẽ beniuolẽtiſſime facere dignatus es: qd̃ hic me haberet in Africa: q̃ ei ipſam facilius explicare poſſem ſniam. Quod ſi potuiſſem: uon ille hoc abs te tã longe poſito inqreret: ſi tamẽ id tibi ex africa ſcripſit. Nã quãdo ſcripſerit neſcio: tãtũ ſcio q̃ de hoc bene cognouerit cunctationẽ meã: unde me ĩcõſulto facere uoluit. Quanq̃ ſi cõſuleret etiã magis hortarer: & gr̃as agerem: q̃ nobis cõferre oĩbus poſſet: niſi tu breuiter reſcribere q̃ reſpondere maluiſſes. Credo ne ſupfluo laborares ubi ego eſſem: quẽ putabas id optime ſcire qd̃ ille quæſierat. ecce uolo ut illa ſnĩa etiã mea ſit: ſed nõdũ eſſe cõfirmo. Miſiſti ad me diſcipulos: ut ea doceã: quæ nõdũ ipſe didici. Doce ergo qd̃ doceã. nã ut doceã multi a me flagitãt: eiſq; me ſicut alia multa & hoc ignorare cõfiteor. Et fortaſſe q̃is in os meũ uerecũdent: tamẽ apud ſe dicũt: Tu es magiſter in Iſrahel: & hæc ignoras? Quod qdẽ dominus ei dixit: q̃ erat unus illoꝝ: quos delectabat uocari rabbi. unde etiã ad uerũ magiſtrũ nocte uenerat: qa fortaſſis erubeſcebat diſcere: q̃ docere cõſueuerat. me aũt potius magiſtrũ audire: q̃ uelut magiſtrũ delectat audiri. Recolo. n. qd dixerit eis: quos p̃ cæteris elegit. Vos autẽ inqt nolite uocari ab hoĩbus rabbi. Vnus. n. eſt magiſter ueſter Xp̃s leſus. Nec alius docuit Moyſem p iethro: nec alius Corneliũ etiã per priorẽ Petrũ: nec alius Petrũ etiã per poſterioré Paulũ. A quocũq; uerũ dicit: illo donãte dicit: q̃ eſt ipſa ueritas. Quid ſi ideo adhuc iſta neſcimus? & ea neq; orando neq; legẽdo neq; cogitãdo & ratiocinãdo ĩuenire potuimus: ut pbemus nõ ſolũ ĩdoctos quãta caritate doceamus: ueꝝ a doctis etiã quãta humilitate diſcamus? Doce ergo quæſo qd̃ doceã: doce qd̃ teneã & dic mihi: ſi aĩæ ſigillatim in ſingulis naſcẽtibus fiũt. ubi in paruulis peccẽt: ut idigeãt in ſacramẽto Chriſti remiſſiõe peccati peccãtes in Adã: ex quo caro eſt ꝓpagata peccati. Aut ſi nõ peccãt: q̃ iuſtitia creatoris ita peccato obligãt alieno: cũ exinde ꝓpagatis mẽbris mortalibus iſerunt: ut eas niſi p eccleſiã ſubuentũ fuerit: dãnatio cõſequatur. cũ in earũ poteſtate nõ ſit: ut eis poſſit baptiſmi gratia ſubueniri. Tot igit aĩaꝝ milia: quæ in mortibus paruuloꝝ ſine ĩdulgẽtia chriſtiani ſacramẽti de corporibus exeũt: qua ætate damnant: ſi nouæ creatæ nullo ſuo præcedẽte peccato: ſed uolũtate creatoris ſingulæ ſingulis naſcẽtibus adhæſerũt. qbus eas aĩmãdis ille creauit & dedit: q̃ utiq; nouerat: q̃ unaquæq; eaꝝ nulla ſua culpa ſine baptiſmo Chriſti de corpore fuerat exitura? Quoniã igit neq; de deo poſſumus dicere: q̃ uel cogat aĩas peccatrices fieri uel puniat ĩnocẽtes: neq; negare fas nobis eſt eas quæ ſine Chriſti ſacramẽto de corporibus exierint: etiã paruuloꝝ nõ niſi in dãnationẽ trahi: Obſecro te quõ hæc opinio defendit: q̃ credunt aĩæ nõ ex illa una primi hoĩs fieri oẽs: ſed ſicut illa una unitas ſingulis ſingulæ. Ea uero quæ dicũt alia: cõtra hãc opinionẽ facile me puto poſſe refellere. ſicuti eſt illud: quo eã ſibi quidã uidẽt urgere: quõ cõſumauerit deus oĩa opera ſua ſexto die: & ſeptimo reqeuerit: ſi nouas adhuc aĩas creat. Quibus ſi dixerimus: q̃ ex euãgelio in ſupradicta epiſtola poſuiſti. Pater meus uſq; modo opat. Reſpondẽt operat. dictũ eſt iſtitutas adminiſtrãdo: nõ nouas iſtituẽdo naturas. ne ſcripturæ geneſeos cõtradicat: ubi aptiſſime legit cõſumaſſe deũ oĩa opera ſua. Nã q̃ eũ ſcriptũ eſt reqeuiſſe: utiq; a creãdis nouis creaturis itelligendũ eſt: nõ a gubernãdis. qa tũc ea quæ nõ erant fecit: a qbus faciendis reqeuit. qa cõſumauerat oĩa: q̃ ante q̃ eſſent: uidit eſſe faciẽda. ut deiceps nõ ea q̃ nõ erãt: ſed ex his quæ iã erãt crearet: & faceret qcqd faceret. Ita utrũq; ueꝝ eſſe mõſtrat: & qd̃ dictũ eſt reqeuit ab opibus ſuis: & qd̃ dictũ eſt uſq; núc opat: quoniã Geneſi nõ põt euãgeliũ eſſe cõtrariũ. Veꝝ his q̃ hoc ideo dicũt: ne credat mõ deus: ſicut illã unã: nouas aĩas q̃ nõ erãt: facere: ſed ex illa una q̃ iã erat: eas creare: uel ex fonte aliquo ſiue theſauro quodã quẽ tũc fecit: eas mittere facile reſpõdet: etiã illis ſex diebus multa deũ creaſſe ex his naturis quas iam creauerat. ſicut ex aquis alites & piſces. ex terra autem arbores: fœnum: animalia. ſed quod ea quæ nõ erant tunc fecerit manifeſtum eſt. nulla enim erat auis: nullus piſcis: nulla arbor: nullum animal: & bene intelligitur ab his creatis requieuiſſe quæ non erant: & creata ſunt ideſt ceſſaſſe ne ultra quæ non erant crearentur. Sed nũc quod dicitur animas neſcio quo fonte iam exiſtentes mittere: nec de ſe ipſo tanquam ſuas particulas irrorare: nec de una illa originaliter trahere: nec pro delictis ante carnem commiſſis carneis uinculis cõpedire: ſed nouas creare ſingulas ſingulis ſuam cuiq; naſcenti: non aliquid facere dicitur: quod ante non fecerit. Iam enim ſexto die fecerat hominem ad imaginem ſuam: quod utiq; ſecundũ animam rationalẽ feciſſe itelligit.

Hoc & nũc facit: nõ instituẽdo qđ nõ erat: sed multiplicãdo qđ erat. Vnde & illud uerum est: q̃ a rebus quæ nõ erãt instituẽdis requieuit: & hoc uerũ est: qđ nõ solũ gubernãdo quæ fecit: uerũ etiã aliud: nõ qđ nõdum: sed qđ iam creauerat numerosius creãdo usq; nũc opat. Vel sic igit uel alio modo quolibet eximus ab eo qđ nobis obiicit de reqe dei ab opibus suis: ne ꝓpterea nõ credamus nũc usq; fieri aĩas nouas: nõ ex illa una: sed sicut illã unã. Nã qđ dicit q̃re facit aĩas eis quos nouit cito morituros: possumus respõdere parentũ hinc peccata: uel cõuinci uel flagellari: possumus etiã recte illius moderatiõi relinquere: quẽ scimus oĩbus tẽporaliter trãseuntibus rebus: ubi sunt etiã aĩaliũ ortus: & obitus cursum ornatissimũ atq; ordinatissimũ dare: sed nos ista sentire nõ posse: quæ si sentiremus delectatiõe ineffabili mulceremur. Nõ. n. frustra ꝑ ꝓphetã: q̃ hæc diuinitus ĩspirata didicerat: dictũ est de deo q̃ ꝓfert numerose sæculũ. unde musica .i. sciẽtia sensus ue bene modulãdi ad admonitionẽ magnæ rei etiã mortalibus rõnales habẽtibus aĩas dei largitate concessa est. Vnde si homo faciẽdi artifex carminis: nouit q̃s qbus moras uocibus tribuat: ut illud qđ canit decedẽtibus ac succedẽtibus sonis pulcherrime currat & trãseat: q̃to magis deus cuius sapiẽtia per quã fecit oĩa lõge oĩbus artibus ꝑferẽda est: nulla in naturis nascẽtibus & occidẽtibus tẽpoꝝ spatia: quæ tanq̃ syllabæ ac uerba ad particulas sæculi huius ꝓtinẽt in hoc labẽtiũ reꝝ tanq̃ mirabili cantico: uel breuius: uel ꝓductius q̃ modulatio ꝓcognita & ꝑfinita deposcit ꝓterire ꝓmittit? Hoc cũ etiã de arboris folio dixerim: & de nostroꝝ numero capillorũ: q̃to magis de hoĩs ortu & occasu: cuius uita tẽporalis breuius ꝓductiusue nõ tendit: q̃ deus dispositor tẽporũ nouit uniuersitatis moderamini cõsonare? Id etiã qđ aiunt: omne qđ in tẽpore cœpit esse: immortale esse nõ posse: qa oĩa orta occidũt: & aucta senescũt: ut eo modo credi cogãt aĩum humanũ: ideo esse ĩmortale: qđ ante oĩa tẽpora sit creatus nõ mouet fidẽ nostrã. Vt enim alia taceã cœpit esse ĩ tpe ĩmortalitatis carnis xpi: quæ tamẽ iam nõ moritur: & mors ei ultra nõ dominabit. Illud uero qđ in libro aduersus Ruffinum posuisti quoſdã huic ſniæ calũniari: qđ deũ dare aĩas adulterinis cõceptibus uideat indignum: Vnde conant astruere meritis gestæ ante carnẽ uitæ aĩas q̃si ad ergastula huiuscemodi iusta posse ꝓduci: nõ me mouet multa cogitantem qbus hæc possit calũnia refutari: & q̃ ipse respõdisti nõ esse uitiũ semẽtis in tritico: qđ furto dicitur esse sublatũ: Sed in eo qui frumẽta furatus est: nec iccirco terrã nõ debuisse gremio suo semina cõfouere: qa sator ĩmũda proiiceret ea manu: elegãtissima similitudo est. Quã & ante q̃ legerẽ nulla mihi obiectio ista de adulterinis fœtibus in hac quæstiõe faciebat angustias generaliter intuẽti multa bona deũ facere: etiã de nostris malis nostrisq; peccatis. Animalis autẽ cuiuscũq; creatio habeat piũ prudentẽq; cõsideratorẽ ineffabilẽ laudẽ creatori excitat: q̃to magis creatio nõ cuiuslibet aĩalis: sed hoĩs? Si aũt causa creãdi quæritur nulla citius & melius respõdet: nisi qa oĩs creatura dei est bona: & quid dignius: q̃ ut bona faciat bonus deus: quæ nemo põt facere: nisi deus? Hæc & alia quæ possum sicut possum: dico aduersus eos q̃ hanc opinionẽ: qua creduntur aĩæ: sicut illa una singularis fieri labefactare conant. Sed cũ ad pœnas uentũ est paruuloꝝ magnis ꝓmihi crede coartor angustiis: nec qd respõdeã prorsus iuenio. Nõ solũ eas pœnas dico q̃s habet post hanc uitã illa dãnatio quo necesse est trahant: si de corpore exierint sine christianæ gratiæ sacramẽto: sed eas ipsas quæ ĩ hac uita dolẽtibus nobis uersant ante oculos: quas enumerare si uelim prius tẽpus q̃ exẽpla deficiẽt. Lãguescunt ægritudinibus: torquent doloribus: fame & siti cruciant: debilitant mẽbris: priuant sensibus: uexant ab immũdis ſpiritibus. Demõstrandũ est itaq; quõ ista sine ulla sua mala causa iuste patiant. Nõ. n. dici fas est: aut ista ignoratẽ deo fieri: aut eũ nõ posse resistere faciẽtibus: aut iniuste ista uel facere uel ꝓmittere. Nunqdnam sicut illa aĩalia irrationabilia recte dicimus in usus dari naturis excellẽtioribus & si uitiosis sicut aptissime in euãgelio uidemus: porcos ad usum desideratũ cõcessos esse dæmonibus: hæc & de hoĩe recte possumus dicere? Animal est. n: sed rationale: & si mortale. Aĩa est rõnalis in illis mẽbris: quæ tãtis afflictionibus pœnas luit. Deus bonus est: deus iustus est: deus oĩpotẽs est. hoc dubitare oĩno demẽtis est. Tantoꝝ ergo maloꝝ q̃ fiunt in paruulis: causa iusta dicat. Nẽpe cũ maiores ista patiant: solemus dicere: Aut sicut in Iob merita examinari: aut sicut in Herode peccata puniri. & de qbusdã exẽplis quæ deus manifesta esse uoluit: alia quæ obscura sunt: hoĩem cõiectare cõcedit. sed hoc in maioribus. De paruulis aũt qd respõdeã edisserẽ: si pœnis tãtis nulla in eis fũt puniẽda peccata. Nã utiq; nulla est in illis ætatibus examinãda iustitia. De ingenioꝝ uero diuersitate qd dicã? Quæ qdẽ in paruulis latet: sed ab ipsis exordiis naturalibus ductũ apparet in grãdibus. quorum nõnulli tã tardi & obliuiosi sunt: ut ne prima qdẽ discere lfaꝝ elemẽta potuerint. Quidã uero tãtæ fũt fatuitatis: ut nõ multũ a peccatoribus differãt. quos Moriões uulgo uocãt. Respõdet forte corpa hoc faciunt. sed nunqd secũdũ hãc sniam: quã defendi uoluimus: aĩa sibi corpus elegit: & in eligẽdo cum falleret: errauit? Aut cũ in corpus cogeret itrare necessitate nascẽdi alia corpora ꝓoccupãtibus aĩaꝝ turbis: ipsa aliud nõ iuenit? & sicut in spectaculo aliquo locũ: ita carnẽ nõ quã uoluit: sed quam ualuit occupauit? Nunqd hic & talia possumus dicere: uel sentire debemus? Doce igit qd sentire: qd dicere debeamus: ut cõstet nobis ratio nouarũ aĩaꝝ singulis corpibus sigillatiq; factaꝝ. Ego qdẽ nõ de ingeniis: sed salte de pœnis paruuloꝝ cs ĩ hac uita patiunt: dixi aliqd in libris illis de libero arbitrio: q̃ q̃le sit: & cur mihi in ista quã habemus ĩ manibus quæstione nõ sufficiat: itimabo: & eum ipsum de tertio libro locum excerptũ his lfis inseram. Nam ita se habet. De cruciatibus autem corporis quibus affligunt paruuli: quorũ per ætatẽ nulla peccata sunt: si animæ quibus animant non prius q̃ ipsi homines esse cœperunt: maior querela & quasi misericors deprom solet: cũ dicit quid mali fecerũt: ut ista paterent? Quasi possit esse inocẽtiæ meritum ante q̃ quisq̃ nocere aliqd possit. Cum autẽ boni aliquid operat deus: in emẽdatiõe maiorũ cũ paruulorũ suorum qui eis cari sunt: doloribus ac mortibus flagellant: cur ista nõ fiant: quãdo cũ trãsierint pro nõ factis erũt: in quibus facta sunt? propter quos autem facta sunt: aut meliores erunt: si temporalibus incommodis emendati: rectius elegerint uiuere. aut excusationem in futuri iudicii supplicio non habebunt: si uitæ huius angoribus ad æternam

uitam defideriũ cõuertere noluerint? Quis autẽ nouit qd paruulis: de quoꝝ cruciatibus duritia maioꝝ cõ-
tundit: aut exercet fides: aut misericordia ꝓbat: quis inquã ergo nouit qd ipsis in secreto iudicioꝝ suoꝝ bo
næ cõpẽsatiõis reseruet deus? Quoniã q̃q̃ nihil recte fecerint: tamẽ nec peccãtes aliqd ista ꝓpessi sunt. Nõ. n.
frustra etiã infantes illos: q cũ dominus noster iesus christus necãdus ab Herode quæreret: occisi sunt: in ho
nore martyꝝ receptos cõmẽdat ecclesia. Hæc tũc dixi: cũ hãc ipsam de q̃ nũc agit uellẽ cõmunire sniam. Si-
cut. n. pauloãte cõmemorauí quæcũq; illaꝝ de animæ incarnatiõe quattuor opinionũ uera esset: inculpatã
substantiã creatoris: & a nostroꝝ peccatoꝝ societate remotissimã nitebat ostẽdere. Et ideo quæcũq; illarũ
ueritate posset cõuinci & repudiari: ad curã intẽtionis meæ: quã tunc habebã: nõ ptinebat. quãdoquidẽ cun-
ctis diligẽtiori disputatiõe discussis: quæcũq; illaꝝ recte uinceret cæteras: me securissimo fieret: quãdo etiã
secundũ oẽs id qd' agebã: inuictũ pstere demõstrabã. Nũc uero unã uolo si possum ratione recta eligere ex
oĩbus. & ꝓpterea huius ipsius de qua nũc agimus defensiõnẽ: in his quæ commemoraui de illo libro uerbis
meis attẽtius ituẽs: ualidã firmãq; nõ uideo. nã uelut firmamentũ eius illud est qd' ibi dixi. Quis autẽ nouit
q; paruulis: de quoꝝ cruciatibus duritia maioꝝ cõtundit: aut exercet fides: aut misericordia ꝓbatur. Quis
inq̃ ergo nouit: qd ipsis paruulis in secreto iudicioꝝ suoꝝ bonæ cõpẽsatiõis reseruet deus? Quoniã q̃q̃ nihil
recte fecerint: tamẽ ne peccãtes aliqd ista ꝓpessi sunt. Sed hoc nõ ĩmerito dici uideo de his qui uel pro christi
noĩe ac uera religione tale aliqd etiã nesciẽtes patiunt: uel sacramẽto christi iam ĩbuti sunt: quia sine societa-
te iam unius mediatoris liberari a dãnatiõe nõ possunt: ut possit eis etiã pro illis malis quæ hic in diuersis af-
flictionibus ptulerũt cõpensatio illa pstari. Nũc autẽ cũ ista quæstio nõ possit absolui nisi etiã de his respon-
deat: qui post grauissimos cruciatus sine sacramẽto christianæ societatis expirãt: quæ circa eos cõpẽsatio co-
gitãda est: qbus insup & dãnatio præparata est? Nã & de baptismo paruuloꝝ in eodẽ libro nõ quidẽ sufficiẽ
ter: sed quantũ illi opi satis esse uidebat utrũq; respõdi: q; etiã nesciẽtibus & fidẽ suã nondũ habẽtibus ꝓdest:
nõ tamen de dãnatione eoꝝ paruuloꝝ q sine illo ex hac uita emigrant: tũc aliqd dicẽdũ putaui: quia nõ qd'
nunc agit agebat: sed ut omittamus & cõtemnamus ea quæ breui tẽpore patiunt: nec trãsacta reuocantur:
nunqd similiter cõtẽnere possumus: q; per unũ hominẽ mors: & p unũ hoĩem resurrectio mortuoꝝ? Sicut
enim in Adã oẽs moriunt: sic & in christo oẽs uiuificabunt. Per hãc. n. apostolicã doctrinã diuinã claramq;
snĩam satis euidẽter elucet: neminẽ ire in mortẽ nisi p Adam: neminẽ ire in uitã æternã: nisi per christũ. Hoc
est quippe oẽs & oẽs: quia sicut oẽs hoĩes per primã: hoc est per carnalẽ generationẽ ptinent ad Adam: sic oẽs
hoĩes ad secundã. i. spiritalẽ regenerationẽ ueniũt: qcunq; ad christũ pueniũt. Ideo ergo dictũ est: & hic oẽs:
& ibi oẽs. qa sicut oẽs qui moriunt: nõ nisi in Adã moriunt: ita oẽs qui uiuificabunt: nõ nisi in christo uiui-
ficabunt. Ac p hoc q̃sq̃s nobis dixerit quenq̃ in resurrectiõe mortuoꝝ uiuificari posse: nisi in christo tanq̃
pestis cõmunis fidei detestãdus est. Itẽ quisq̃s dixerit q; in christo uiuificabunt etiã paruuli: q sine sacramẽti
eius participatiõe de uita exeunt: hic ꝓfecto & cõtra apostolicã ꝑdicationẽ uenit: & totã cõdemnat ecclesiã:
ubi ꝓpterea cũ baptizandis paruulis festinat & currit: qa sine dubio creditur aliter eos in christo uiuificari
oĩno nõ posse. Qui autẽ nõ uiuificat in Xp̃o: restat ut in eadẽ dãnatione maneat: de qua dicit apostolus: per
unius delictũ in oẽs hoĩes ad condẽnationẽ: cui delicto obnoxios paruulos nasci: & oĩs credit ecclesia: & ipse
iam cõtra louinianũ disputãs: & exponẽs ionã prophetã: sicut paulo ante cõmemorauí: fide ueracissima defi-
niuisti. Credo & in aliis locis opusculoꝝ tuoꝝ: quæ uel nõ legi: uel in præsentia nõ recordor. Huius igit dã-
nationis in paruulos causam reqro: quia neq; aiarum: si nouæ fiũt singulis singulæ: uideo esse ullũ in illa æta
te peccatũ: nec a deo dãnari aliq̃ credo: quã uidet nullũ habere peccatũ. An forte dicendũ est in paruulo car-
nem solã esse peccati? Nouã uero illi aiam fieri qua secundũ dei ꝑcepta uiuẽte: in adiutorio gratiæ dei: & ipse
carni edomitæ ac subiectæ possit ĩcorruptionis meritũ cõparari. Sed quia in paruulo aĩa nõdũ id agere põt:
nisi christi accesserit sacramẽtũ: p hanc gratiã carni eius acqrit: qd' illius moribus nõdũ potuit. Si autẽ sine
illo sacramẽto aĩa paruuli exierit: ipsa quidẽ in æterna uita erit: unde eam nullũ peccatũ potuit separare. ca-
ro uero eius nõ resurget in Xp̃o: nõ ꝑcepto ante mortẽ illius sacramẽto. Hãc opinionẽ nunq̃ audiui: nunq̃ le
gi: sed plane audiui & credidi ꝓpter qd' locutus sum: & quia ueniet hora quãdo oẽs qui in monumẽtis sunt:
audiẽt uocẽ eius: & ꝓcedẽt qui bona fecerũt in resurrectionẽ uitæ. Ipsa est de qua dicit: & p unum hoĩem re
surrectio mortuoꝝ: ipsa est qua in christo oẽs uiuificabunt. Qui autẽ male egerũt in resurrectionẽ iudicii.
Quid hic ergo de illis ĩfantibus ĩtelligẽdũ est: q prius q̃ possent agere uel bene uel male sine baptismo corpo
re exuti sunt. Nihil hic de talibus dictũ est. Sed si caro eoꝝ ideo nõ resurget: qa nec boni aliquid fecerũt: nec
mali: nec illoꝝ resurrectura est: q ꝑcepta baptismi gratia in illa ætate defuncti sunt: in qua nihil bene uel ma
le agere potuerũt. Si autẽ illi ĩter eos resurgẽt. i. ĩter eos q bene egerũt: inter quos & illi resurrecturi sunt: nisi
ĩter eos q male egerũt: ne aliq̃s humanas aĩas credamus corpora sua nõ recepturas: siue ĩ resurrectionẽ uitæ:
siue in resurrectionẽ iudicii. Quæ snĩa prius q̃ refellat: ipsa nouitate iam displicet. Deide qs ferat: si credant
se illi qui ad baptismũ cũ suis paruulis currũt: ꝓpter carnes eoꝝ: nõ propter aĩas currere? Beatus qdẽ Cypria
nus nõ aliquod decretũ cõdens nouũ: sed ecclesiæ fidẽ firmissimã seruãs: ad corrigẽdũ eos qui putabant an-
te octauũ diẽ natiuitatis nõ esse paruulũ baptizandũ: non carnẽ sed aĩam dixit esse ꝑdendã. & mox natũ rite
baptizari posse: cũ suis qbusdã coepiscopis cẽsuit. Sed cõtra Cypriani aliquã opinionẽ: ubi qd' uidendũ fuit:
fortasse nõ uidit: sentiat quisq; qd' libet. tantũ cõtra apostolicã manifestissimã fidẽ nemo sentiat: q ex unius
delicto oẽs hoĩes in cõdemnationẽ duci ꝑdicat. ex qua cõdẽnatiõe non liberat nisi gratia dei per iesum Xp̃m
dominũ nostrũ. In quo uno oẽs uiuificant: quicunq; uiuificant. cõtra ecclesiæ suæ fundatissimum more: ne
mo sentiat: ubi ad baptismũ si ꝓpter sola paruulorũ corpora currerẽt: baptizandi afferent & mortui. Quæ
cum ita sint: quærẽda causa est atq; reddẽda: q̃re damnent aĩæ: quæ nouæ creant singulis qbusq; nascẽtibus:

ſi præter Chriſti ſacramẽtum paruuli moriant. Dánari.n.eas ſi ſic de corpore exierĩt:& ſancta ſcriptura & ſã
ctat:ſtis é eccleſia,unde & illa de aĩaꝝ nouaꝝ creatiõe ſentẽtia ſi hãc fidẽ fundatiſſimã non oppugnat ſit &
mea:ſi oppugnat nõ ſit & tua.Nolo mihi dicat ꝑpter hãc ſentẽtiã debere accipi:qꝫ ſcriptũ eſt.Qui finxit ſpi-
ritũ hõis ĩ ipſo:& q finxit ſigillati corda eoꝝ.Aliqd fortiſſimũ atqꝫ iuictiſſimũ requrendũ é:qd nos nõ cogat
deũ credere ullaꝝ aĩaꝝ ſine culpa aliq̃ dánatorẽ.Nã uel tantundẽ ualet:uel plus é forſitã creare q̃ fingere.&
tamẽ ſcriptũ eſt Cor mundũ crea ĩ me deus.Nec ideo putari põt aĩa hoc loco optare ſe fieri prius q̃ aliqd eẽt.
Sicut ergo iã exiſtẽs creat inouatiõe iuſtitiæ:ſic iã exiſtẽs fingit cõformatiõe doctrinæ.nec illud qd ĩ Eccle
ſiaſte ſcriptũ é:& tũc cõuertet ĩ terrã puluis ſicut fuit:& ſpiritus reuertet ad dominũ: q dedit illũ: iſtã confir
mat ſententiã:quã uolumus eſſe noſtrã.Plus.n. hic ſuffragat eis:q ex una putant oẽs eſſe aĩas.Nã ſicut con
uertit inquꝫ puluis ĩ terrã ſicut fuit:& tamẽ caro de q̃ hoc dictũ é:ad hoiem nõ reuertit:ex quo ꝑpagata é:
ſed ad terrã:unde primus hõ factus eſt:Sic & ſpiritus ex illius unius ſpiritu ꝑpagatus:nõ tamẽ ad eũ reuerti-
tur:ſed ad dominũ:a quo illi datus é.Verũ qa hoc teſtimoniũ ita ꝑ iſtis ſonat:ut nõ oĩ mõ huic opinioni quã
defẽdi uolo uideat eſſe cõtrariũ:admonẽdã tantũ credidi prudẽtiã tuã:ne talibus teſtimoniis ex his águſtiis
me coneris eruere.Nã licet nemo faciat optãdo:ut uerũ ſit qd ueꝝ nõ é:tamen ſi fieri poſſet optarẽ:ut hæc
ſentẽtia uera eſſet:ſicut opto.ut ſi uera é:abs te ſtiqdiſſime atqꝫ iuictiſſime defendat.Hæc aũt difficultas etiã
illos ſequtur:q iã exiſtẽtes alibi aĩas & ab initio diuinoꝝ opum ꝓparatas:a deo mitti opinãtur in corpora.Nã
& ab his hoc idẽ quærit:ſi aĩæ inculpatæ obediẽter ueniunt quo mittunt:cur ĩ paruulis ſi nõ baptizati uitã
iſtã finierit puniunt?Eadẽ prorſus ĩ utraqꝫ ſentẽtia difficultas é.Illi ſibi uidẽt de hac facilius exire quæſtiõe:
q aĩas aſſeuerãt ꝑ meritis uitæ prioris ſingulas ſingulis corporibus ĩplicari.Hoc enĩ putãt eſſe ĩ Adam:mori
in carne ſcilicet:quæ ꝑpagata eſt ex Adã ſupplicia pẽdere:a quo reatu inquꝫ gratia Chriſti liberat puſillos
cũ magnis.Hoc qdẽ recte:ueraciter:optiequꝫ:qd gratia Chriſti liberat a reatu peccatoꝝ puſillos cũ magnis.
Sed ĩ alia ſuperiore uita peccare aĩas:& ĩde præcipitari ĩ carceres carneos nõ credo:nõ acqeſco:nõ conſentio.
Prio quoniã neſcio per quos circuitus fieri id aiũt iſti ut poſt neſcio quãta uolũina ſæculorũ itꝝ ad iſtã ſarc-
inã corruptibilẽ carnis & ſupplitia pendẽda redeũdũ ſit:q̃ opinione qd horribilius cogitari poſſit ignoro.
Deĩde qs tandẽ iuſtus defunctus é:de quo nõ ſi iſti uera dicũt:ſoliciti eſſe debeamus:ne ĩ ſinu Abrahæ pec-
cans ĩ flãmas illius diuitis deiiciat?Cur.n.nõ & poſt hoc corpus peccari poſſit:ſi & ante potuit?Poſtremo lõ-
ge aliud é ĩ Adã peccaſſe.Vnde dicit apoſtolus In quo oẽs peccauerũt:& aliud é extra Adã neſcio ubi peccaſ-
ſe:& ideo in Adã ideſt ĩ carnẽ:quæ ex Adã ꝑpagata eſt:tanq̃ ĩ carcerẽ trudi.illã uero opinionẽ q ex una fiant
oẽs animæ:nec diſcutere uolo niſi neceſſe ſit.Atqꝫ utinã iſta de qua nũc agimus:ſi uera é: ſic abs te defendat:
ut hoc neceſſe iã nõ ſit.Quãuis aũt deſiderẽ:rogẽ:uotis ardẽtibus exoptẽ:& expectẽ: ut per te mihi domius
huius rei auferat ignorantiã;tamẽ ſi qd abſit minime meruero:patientiã mihi petã a domino deo noſtro:in
quẽ ſic credimus:ut aliq̃ nobis nõ aperiri etiã a pulſantibus nullo mõ aduerſus eũ murmurare debeãus. Me
minerimus ipſis apoſtolis dictũ.Multa habeo uobis dicere:ſed nõ poteſtis illa portare mõ. In his q̃tũ ad me
attinet etiã hoc deputẽ.Nec q hoc ſciã me indigner idignũ:ne hoc ipſo etiã cõuincar idignior.Multa enĩ alia
ſimiliter neſcio:quæ cõmemorare uel numerare nõ poſſum:& hoc tolerabiliter ignorarẽ:niſi metuerem ne
aliqua iſtaꝝ opinionũ cõtra illud qd firmiſſima fide retinemus ĩcautis obreperet mẽtibus:ſed ante q̃ ſciam
quænã eaꝝ potius eligẽda ſit:hoc me nõ temere ſentire ꝓfiteor eã:quæ uera eſt nõ aduerſari robuſtiſſimæ
ac fundatiſſimæ fidei:q̃ chriſti eccleſia:nec paruulos hoies recentiſſime natos a dánatione credit:niſi p grati-
am nominis chriſti:quã ĩ ſuis ſacramẽtis commendauit poſſe liberari.

Dialogus ab ĩcerto auctore:ex uariis ſcriptis & epiſtolis ſanctoꝝ Auguſtini atqꝫ Hierõymi excerptus atqꝫ
collectus.In quo de origine animæ:& unde culpã cõtraxerit diſputat.In cuius ꝓpoſitione diuerſæ catholicoꝝ
atqꝫ hæreticoꝝ de ea quæſtione ſententiæ referũtur

Epiſtola.l v.

c Vm apud uos cæleſtis eloquẽtia puriſſimi fontis & litteraꝝ oĩum fluenta redũdent:ac ſolida ſecun-
dũ uerticẽ ſanitas ueſtra cũcta firmo ſtatu mẽbra cõtineat:miror ſtupore mẽtis attonitus:cur ſtilli-
cidiũ iſulani riuuli dignemini haurire:nitores corporis infirma medẽtes.Magis ergo quæ de græco-
rum mutuaui fontibus ſitientibus ꝓferã:atqꝫ latinoꝝ latices limpidiſſimos ad ueſtri cordis ſecreta ꝓducã.
Origenes igit q nullũ ꝓprie de aĩa edidit librũ;ĩ catalogo eccleſiaſticæ ꝓdicatiõis aniæ faciẽs mẽtionẽ: hæc
dicit.de aĩa uero utꝝ ex ſeminis traduce ducat: ita ut ratio ipſius uel ſubſtãtia iſerta ipſius corporis ſemini-
bus habeat:an uero aliud habeat initiũ:ſi genita é:aut nõ genita:uel certe ſi extrinſecus corpori ĩdit:nec ne:
nõ ſatis manifeſta ꝓdicatiõe diſtiguit.Itẽ ĩ libro quẽ de epiſtola apoſtoli ad Titũ ſcripſit.Si qs ait rõnem hu-
manæ aniæ reqrat:cũ de ea neqꝫ ex ſeminis traduce ducat:neqꝫ qd honorabilior & antiqor corpoꝝ cõpage
ſit tradiderit eccleſiaſtica regula:ꝓpter qd multi nec cõprehẽdere potuerunt aliter ſentiri oportere de aniæ
rõne:ſed & q aliter ſentire uel diſſerere uiſi ſunt:a nõnullis ĩ ſuſpitiõe habẽt:uelut noui aliqd ĩtroducentes.
Fatẽt aũt idẽ ipſe Origenes ĩ ꝓfatis opuſculis:ſed & Euſebius Cæſariẽſis:& Páphilus martyr:Baſilius quoqꝫ
& Gregorius:Dichanuſqꝫ & Ruffinus:ſimiliter ĩ ſuis unius ſubſtãtiæ oẽs eſſe aĩas:& ĩmortales & rõnabiles
liberi arbitrii ac uolũtatis:iudicãdas quoqꝫ eſſe ꝓ iis quæ ĩ hac uita geſſerũt:eſſe tamẽ eas factas a deo q uni
uerſa creauit & cõdidit. Quãdo aũt factæ ſint oli ſimul:aut tũc ꝓ ſingulos naſcẽtiũ: qd piculi eſſe aiũt:alte-
rum e duobus opiari?Athanaſius Hilarius & Ambroſius præparatis iã ĩ uẽtre mulieꝝ: deformatiſqꝫ corpo-
ribus:tũc ad præſens creari aĩas:& ĩſeri deformato iã corpori criminant.lã uero illi q ex traduce aĩas uenire
confirmãt:& ſimul corporali eas ſemine ſeminari:ſi qdẽ ut qd ipſoꝝ ãffirmare ſolẽt:nõ aliud dicũt eſſe ani-
mam q̃ inſufflationem ſpiritus dei:illam ſcilicet quam initio facturæ mundi deus ĩſufflaſſe dicit in Adam:de

quid sit Aia

ipſa dei eſſe eam ſubſtantia profitẽtes. Quo modo non iſti uidebuntur quodam modo hæc præter ſcripturæ regulã & rõem pietatis aſſerere: qđ ſubſtãtia dei eſt quæ peccat? Si aĩa quæ de ſubſtantia dei eſt peccat: inſuper etiã q̃ & pœnis ſubdẽda ſit pro peccato. Sed & illud ſe qđ per abſurdũ ẽ incurrere nõ uidẽt: qa neceſſe eſt eã ſimul cũ corpore mori: & eſſe mortalẽ: ſi ſimul cũ corpore: uel ſeminata uel formata uel nata ẽ. Tũ dede illi. i. Apollonius: Tertullianus: Pompeius Arnobius: Lactantius: atq̃ Apollinaris: q̃ unam q̃dem ex nullis ſubſtãtiis a deo factã eſſe dicũt aĩam. i. illã quæ prĩa facta eſt ĩ Adam: & ex Adã oĩum hoĩum aĩas exiſtere: & ſecũdũ corporalẽ ſine dubio ſucceſſionẽ traducẽ quoq̃ fieri aĩaꝝ: etiã ipſi q̃ aliud oſtẽdũt: niſi aĩas eſſe mortales. Si. n. ſicut aĩalia cætera ex ſolo ſemĩe oriũt: ita etiã de hoĩnibus ſentimus: ut cũ corpore ſimul ĩ eodem ſemine etiã aĩa defendat: q̃d dicĩus de his q̃ impfecti adhuc & de uẽtre abſorſi ſunt? & q̃ nonnũq̃ etiã ante q̃ maſculoꝝ naturaliũ receptaculi ſemina ſint ſuſcepta depereũt? In q̃bus ſine dubio inueniẽ q̃ ſimul etiã illæ quæ naturali rõe ſeminibus ĩſertæ erant aĩæ: extinctæ ſint pariter & corruptæ? Siue ergo ex ĩſufflatiõe domini ſunt: ſiue ab una quæ prĩa facta eſt: neceſſariũ eſt ſimul ut cũ corporibus corrũpant: ſic eandem corporalibus etiã originẽ ſumũt ſecũdũ ipſoꝝ rationẽ. Aut enĩ nihil oĩno ex rationabili: atq̃ immortali aĩa participauit illud: qđ adhuc ĩ uẽtre correptũ ẽ. Et repulſa ẽ illa ratio quæ affirmat: eã in ſeminis traduce ſimul cũ corporibus ſeminatã. aut ſi participat: neceſſitas ĩminet cõfiteri mortalẽ eſſe animã: qđ fides noſtra utiq̃ nõ recipit domino declarãte defunctoꝝ aĩas & colloqum apud ĩferos habuiſſe: & Lazari ſcilicet in beatorũ ſedibus ouãtem: & diuitis flagrãtem ĩ incendiis. Eſſe náq̃ aĩas ĩmortales: nõ tantũ diuini ſed & philoſophorum pleni ſunt libri. Quod taliter eſſe Theobrotus Ambratiota ĩ Platonis libro Socrate diſputãte didicerat. q̃ homicida ſibi eſſe nõ timuit. ac ſe altiſſimo præcipitauit muro: dũ & nullũ poſt mortẽ autumat reſtare iudicium: & ſine diſcrimĩe aliquo meritoꝝ: oẽs aĩas poſt corpora æqualiter ferri arbitrat ad cælũ. qđ adeo ꝓ uero tenuerũt. & ſic illos oẽs ſæculi ſapiẽtes: una nebula huius erroris ĩuoluit: ut & ipſe tã laudabilis ut putant doctor homicidæ ipſum ſe priuatĩ: ne publice occideret: occiderit. Sic quoq̃ Cato lecto ĩ nocte ad lucernas Platonis libro q̃ ĩmortalitatẽ aĩæ docet: ſtricto gladio: reuelatũ manu pectus ſemel iterũq̃ ꝓcuſſit. Redeãs ad illas ꝓterea ſanctoꝝ nobiliſſimas diſputatiões: nõ in academiæ nemoroſæ obſcuris tectas umbraculis: ſed cæleſti illuſtratas ex lumĩe. Beatus itaq̃ Hieronymus tã ſanctũ Victorinũ martyrẽ: q̃ pleroſq̃ catholicos ſecutus: ſe potius fieri: q̃ ꝓpagari aĩas: ſecũdũ illud qđ ĩ euangelio ſcriptũ ẽ; Pater meus quotidie operat: & ego operor: credere ſignificauit. Sanctus quoq̃ Auguſtinus hãc opinionẽ ĩ octo admodum uoluminibus uerbis tueri cernit. Sed cũ origĩale peccatũ pœnaſq̃ paruuloꝝ: q̃ ſine baptiſmate moriũt: declarat nitit: a deo facta in Adã: & ex ipſa oĩum hoĩum aĩas exiſtere: tam ſuis argumentis: q̃ ſcripturaꝝ teſtimõiis ut ẽ illud aĩæ quæ ingreſſæ ſunt cũ Iacob ægyptũ: & egreſſæ de femore illius: amplecti ꝓpenſius cõperit. Huius aſſertionibus beatus Gaudioſus epiſcopus aĩaꝝ & corpoꝝ prõptiſſimus medicus: noſtriſq̃ tẽporibus unus martyr: cũ nobiſcũ colloqum familiariter habuiſſet: ꝓ totã oratiõis ſuæ ſerie euidentiſſimis approbatiõibus uſus ẽ. At uero ſanctus Ambroſius quẽ iã ſuperius ĩter uiros apoſtolicos memorauĩus ĩhoneſtũ inqt puto aĩas cũ corporibus generari: ut aĩa naſcat ex aĩa. qđ nec aĩæ ipſi cõpetit: aut ſi certe ſingulæ cæleſti poteſtate factæ ſunt: & ex ipſis cæteræ natæ ſunt: põt ex una Adæ aĩa credibile uideri cæteras naſci, ſed nõ cõuẽit: qa ſoli deo hoc poſſibile fuit: ut ſimplex generaret: nec cæteris cõcederet qđ tã myſticũ ẽ ĩ cauſa Saluatoris: ut nõ ſolũ a ſolis gẽtilibus uel Iudæis: ueꝝ etiã ab ipſis q̃ Chriſtianos ſe dicũt ĩcredibile putet. Photiniãi. n. hãc fidẽ ſpernũt: non credũt deũ generaſſe. Ná ſi eo tẽpore igit quo ſeminat corpus & aĩa: coſtã ſublatã legimus: nõ tamẽ aĩam natam ex aĩa. Sed ſi coſta ſecũ habuit aĩam: iã nõ nata ẽ: ſi detracta ĩ partẽ. Sed nec hoc ſcriptũ ẽ. Propheta. n. Zacharias ĩter cætera: q̃ plaſmas ĩquit aniam hoĩs ĩ eũ. Nec Eſaias ab his diſſentiẽs ait, Sic dicit dominus deus q̃ fecit te: & finxit te ĩ utero. Sic ergo ĩ utero fingit: iã formato corpori tribuit. Cũ enĩ oĩa mẽbra iplet corporis: figurata dicit ĩ corpore. ut ſicut aq̃ cũ ſit ſine effigie: miſſa tamẽ ĩ uas figurata uidet: ita & aĩa cũ ſit natura ĩcorporea & ſimplex: formam in corpore ſingula mẽbra uiuificãs. qđ q̃dẽ Moyſes manifeſtius tradidit dicens. Si qs percuſſerit mulierẽ ĩ utero habẽtẽ & abortiuerit: ſi formatũ fuerit: det aĩam ꝓ aĩa. Si aũt ĩformatum fuerit mulctet pecunia. ut ꝓbaret nõ ieſſe aĩam ãte quã formã. Itaq̃ ſi iã forma corpori dat: nõ ĩ cõceptu corporis naſcit cũ ſemine deriuata. nã ſi cũ ſemĩe: & aĩa exiſtit ex aĩa: multæ aĩæ quotidie poreũt: cũ ſemẽ fluxu quodã nõ ꝓfecit natiuitati. Sed ſi prius reſpiciãus: uidebimus q̃d ſeq̃ debeãus. Cõtemplemur facturam Adæ. In Adã. n. exemplũ datũ ẽ ut ex eo itelligat: qa iã formatũ corpus accepit aĩam. Ná potuerat deus aĩam limo terræ admiſcere: & ſic formare corpus. Sed ratio ĩfirmat qa primũ oportebat domũ cõpaginari: & ſic habitatorẽ ĩduci. aĩa certe qa ſpiritus eſt: ĩ ſicco habitare nõ põt. ideo in ſanguine fert. Cũ ergo corporis linia mẽta cõpacta nõ fuerit: ubi erit aĩa? An foras uagat quãdiu imitat? Cũ ratio tradat ſic dari eã: ut aĩa ĩ corpus nõ ocioſa uaget. Sed ex quo detur: dicãt q̃ aliud putãt ex mare: an ex fœmĩa? Nõ cõuenit: qa aliud in exemplo eſt, ꝓponũt. n. ex uiro cũ coſta datã & aĩam: qđ multis rationibus ĩfirmari docuimus. Vnde forte uideat dari ex fœmina: maxime ꝓpter Saluatorẽ: quẽ ſcimus ſine cõplexu carnis de ſpiritu ſancto natũ ex fœmina: qđ ſi arbitrant plus dãt fœminis. Auctoritatẽ. n. uiri mutãt in fœminã. Cũ. n. tã corporis q̃ animæ originẽ ex uiro dicãt: cõuertũt ſe: ut id qđ potius eſt ex muliere dicãt. i. animã: qđ uero minus ex maſculo. i. corpus. Cum manifeſtũ ſit ordinẽ exempli a deo traditũ immutari nõ poſſe. q̃ ergo animas ex una ꝓpagari aſſerũt: & non in corpora iuxta exemplũ primi hominis a deo quotidie fieri: anathema ſint. AVGVSTI. Sancte frater Hieronyme cõſulẽs te de his quæ neſcio: oro deum ut fructuoſum eſſe nobis uelit. Quãq̃ enim te multo q̃ ego ſim ætate maiorem: tamen etiam ipſe iam ſenex conſulo. Sed ad diſcendum quod opus eſt: nulla mihi ætas ſera uideri põt: quia & ſi ſenes magis decet docere q̃ diſcere: magis tamẽ diſcere: q̃ quid doceãt ignorare. HIERO. Beate papa Auguſtine in ſcripturaꝝ ſi placet campo ſine noſtro inuicem dolore laudamus. Noli igitur

annorum exiſtimare nos numero:nec ſapiẽtiam canis reputes:ſed canos ſapiẽtia ſcriptura teſtãte:cani homi
nis prudẽtia eius.Noli inq̃ fidem penſare temporibus:nec me iccirco meliorem putes:q̃ prior in chriſti exer
citu cœperi militare.AVG.Accipe igit̃:& quæ mihi peto aperire:atq̃ differere nõ graueris.Quæſtio de aĩa
multos mouet:i q̃bus & me eſſe cõfiteor.nã qd de aĩa firmiſſime teneã nõ tacebo.HIERO.Metiris nos uir
tutibus tuis:& paruos magnus extollis:ultimãq̃ partẽ cõuiuii occupas:ut patriſſamiliæ iudicio proueharis.
Sed uelle fateor:ſed eniti p̃fero:magiſtrũ renuẽs:comitẽ ſpõdeo.petẽti dat̃:pulſanti aperiẽt̃:quærẽs inuenit:
diſcamus ĩ terra:quoꝝ nobis ſciẽtia p̃ſeueret in cælo.AVGV.Certus etiam ſum aĩam nulla dei culpa:nulla
dei neceſſitate uel ſua:ſed ꝓpria uolũtate ĩ peccatũ eſſe collapſam:nec liberari poſſe de corpore mortis hu
ius:uel ſuæ uolũtatis uirtute tãq̃ ſibi ad hoc ſufficiẽte:uel ipſius corporis morte:ſed gratia dei p̃ ieſum chri
ſtum dominũ noſtrũ.HIERO. Anima ĩmortalis ĩuiſibilis & ĩcorporalis eſt: ſecũdũ gratioré dico corporis
noſtri ſubſtantiã:dico uel eo certe tẽpore puniẽt̃:& ſuppliciũ ſentiet: quãdo priſtinũ corpus receperit:ut cũ
quo peccauit:cũ ipſo puniat̃.AVGV.Dicit̃ cõceptio humana ſic ꝓcedere:primis ſex diebus q̃ſi lactis habe
at ſimilitudinẽ:ſequẽtibus nouẽ diebus cõuertat̃ ĩ ſanguinẽ:deĩde.xii.diebus ſolideturreliqs.xv. formetur
uſq̃ ad pfecta liniamẽta oĩum mẽbroꝝ. & hinc iã reliquo tẽpore uſq̃ ad tẽpus partus magnitudĩe augeat̃.
HIERO.Sicut neſcis uiã ſpiritus & aĩæ ĩgrediẽtis ĩ paruulũ:& ignoras oſſiũ & uenaꝝ uarietates ĩ uẽtre præ
gnãtis:quo mõ ex uili eleméto corpus hoĩs in diuerſas effigies artuſq̃ uariet̃:& de eodem ſemine aliud mole
ſcat in carnibus:aliud duret̃ ĩ oſſibus:aliud ĩ uenis palpitet: aliud liget̃ ĩ neruis:ita dei opera ſcire nõ pote
ris q factor ẽ oĩum.AVG. De animæ ĩcarnatiõe utꝝ ex illa una quæ prĩo homini data ẽ:ſic certe ꝓpagent̃.
An ſingulis q̃buſq̃ nouæ etiã mõ fiãt.An alicubi iã exiſtẽtes: uel mittant̃ diuinitus:uel ſpõte labãt̃ ĩ corpo
ra.Quæna ſit eligenda:opinio ſcire deſidero.HIERO.Super aĩæ ſtatu memini ueſtræ quæſtiũculæ:imo ma
xime eccleſiaſticæ quæſtionis.Vtꝝ lapſa de cælo ſit:ut Pythagoras philoſophus oẽſq̃ platonici & Origenes
putãt:an ꝓpria dei ſubſtãtia:ut Stoici Manichæus & inſana priſcilliani hæreſis ſuſpicãt̃:an ĩ theſauro habeãt̃
dei oli cõditæ:ut qdã eccleſiaſtici ſtulta ꝓſuaſiõe cõfidũt:an quotidie a deo fiãt: & mittãt̃ ĩ corpora: ſecundũ
illud qd̃ ĩ euãgelio ſcriptũ ẽ.Pater meus uſq̃ mõ operat̃:& ego operor: an certe ex traduce:ut Tertullianus
Apollinaris:& maxĩa pars occidentaliũ autumãt:ut quo mõ corpus ex corpore:ſic aĩa naſcat̃ ex aĩa:& ſimili
cũ brutis animãtibus cõditiõe ſubſiſtat.AVG.Hoc certe ſentis q̃ ſingulas aĩas ſingulis naſcẽtibus etiam mõ
deus faciat:cui ſentẽtiæ ne obiiciat̃: q̃ oẽs creaturas ſexto die cõſumauerit deus:& ſeptimo reqeuerit: adhi
bes teſtimoniũ ex euangelio:pater meus uſq̃ nũc operat̃.HIERO.Quid.n.ambiguitatis ĩ dicto ẽ:ut diuer
ſæ ĩtelligentiæ tribuat̃ occaſio? Cõſtat:& ſup hoc nulla cõtentio ẽ.AVGV.Doce ergo quæſo:quæ doceam:
doce qd̃ teneã.Et dic mihi ſi aĩæ ſigillati in ſingulis:hodieq̃ naſcentibus fiũt:ubi in paruulis peccent:ut ĩdi
geãt ĩ ſacraméto chriſti remiſſione peccati peccantes in Adam:ex quo caro ẽ ꝓpagata peccati.aut ſi nõ pec
cãt:qua iuſtitia creatoris ita peccato obligant̃ alieno? Cũ exĩde ꝓpagatis mẽbris mortalibus ĩferuntur:ut
eas niſi per eccleſiã ſubuentũ fuerit:dãnatio cõſeq̃tur. cũ in eaꝝ poteſtate nõ ſit:ut eis poſſit gratia baptiſma
tis ſubuenire.HIER, Alienati ſunt peccatores a uulua: errauerũt ab utero:locuti ſunt falſa.ſtati ut nati ſunt
ſubiacuere peccato:ĩ ſimilitudinẽ ꝓuaricatiõis Adæ:q̃ eſt forma futuri.Illud quoq̃ qd̃ ĩ uolumine Iob ſcrip
tum ẽ:nunq̃d mũdus erit hõ coraꝫ deo aut ĩ operibus ſuis irrep̃henſibilis uir? Si aduerſus famulos ſuos non
credit:& cõtra angelos ſuos prauũ qd repperit:quãto magis ĩ his q̃ habitant domos luteas:e q̃bus & nos de
eodẽ luto ſumus? Nullus enĩ abſq̃ peccato:nec ſi unius q̃dẽ diei fuerit uita eius.Si enĩ ſtellæ nõ ſunt mundæ
in cõſpectu dei:quãto magis uermis & putredo:& hi q̃ peccato offendẽtis Adã tenẽt̃ obnoxii? AVGV.Obſe
cro te quõ hæc opinio defendit̃:q̃ credunt̃ aĩæ nõ ex illa una primi hõis fieri oẽs:ſed ſicut illa una uni:ita ſin
gulis ſingulæ.Ea uero quæ dicũt̃ alia cõtra hãc opiniõné:facile me puto poſſe reſellere.ſicuti eſt illud.qd̃ q
dam ſibi eam uidẽt̃ urgere:quõ cõſumauerit deus oĩa opera ſua ſexto die: & ſeptĩo die reqeuit:ſi nouas ad
huc aĩas creat.Quibus ſi dixerĩus:q̃ ex euangelio ſupra poſuiſti.'Pater meus uſq̃ nũc operat̃:reſpõdẽt ope
ratur:dictũ ẽ inſtitutas adminiſtrãdo:nõ nouas iſtituẽdo.HIERO Hic locus apud ĩperitos & ſcripturarum
ſanctaꝝ meditatiõem uſumq̃ & ſciẽtiã nõ habẽtes:uidẽt̃ opinioni tuæ prĩa fronte blandiri. Cæterũ diſcuſ
ſus facile ſoluit̃.& cũ teſtimonia ſcripturaꝝ aliis cõparaueris teſtimoniis:ne ſibi ſpiritus ſanctus pro q̃litate
locoꝝ & tẽpoꝝ uideat̃ eſſe cõtrarius:ſecũdũ illud qd̃ ſcriptũ ẽ.abyſſus abyſſum iuocat in uoce catharacta
rum ſuaꝝ.Cerno quo tua tẽdat aſſertio.ſed de hoc ĩ poſterioribus diſſerẽdũ ẽ:ne dũ miſcemus quæſtioni
bus quæſtiones:obſcurã audiẽtibus ĩtelligẽtiã relinquamus.AVGVS.Vꝝ ẽ q̃ a rebus quæ nõ erãt inſtitu
endis reqeuit.& hoc uerũ ẽ:q̃ nõ ſolũ gubernãdo quæ fecit:ueꝝ etiã aliq̃d nõ qd̃ nõdũ ẽ: ſed qd̃ iã creaue
rat numeroſius creãdo uſq̃ uũc operat̃.Vel ſic ergo uel alio quolibet mõ eximus ab eo qd̃, nobis obiicitur
de reqe dei ab operibus:ne ꝓpterea nõ credamus nũc uſq̃ fieri aĩas nouas:non ex illa una:ſed ſicut illã unã.
Nã q̃ dicit̃,quare facit aĩas eis quos nouit cito morituros:poſſumus reſpõdere parentũ hĩc peccata uel con
uinci uel flagellari.HIERO.Super quo.qd mihi uideret̃:ĩ opuſculis cõtra Ruffinũ olim ſcripſiſſe me noui.
aduerſum eum libellum quẽ ſanctæ memoriæ Anaſtaſio epiſcopo romanæ eccleſiæ dedit.in quo lubrica &
ſtulta:ac ſubdola cõfeſſione dum auditoꝝ ſimplicitati illudere nitit̃:ſiue fidei ĩmo perfidiæ illuſit.AVGV.
Quod in libro aduerſum Ruffinum poſuiſti quoſdam huic ſentẽtiæ calumniari:q̃ deum dare animas adul
terinis conceptribus uideat̃ indignum.unde conãtur aſtruere meritis geſtæ ante carnẽ uitæ animas quaſi ad
ergaſtula huiuſmodi iuſte poſſe perduci:nõ me mouet multa cogitãtem:quibus hæc poteſt calũnia refu ta
ri.Et quod ipſe reſpondiſti:non eſſe uitium ſementis in tritico quod furto dicitur eſſe ſublatum:ſed in eo
qui frumenta furatus eſt.Nec iccirco terram non debuiſſe gremio ſua ſemina conſouere: quia ſator ĩmun
da ea proiecerit manu:elegantiſſima ſimilitudo eſt,quam & ante quam legerem:nullas mihi obiectio iſta de

adulterinis fœtibus in hac quæſtione faciebat anguſtias: generaliter intuenti multa bona deum facere etiam de noſtris malis prauiſq; peccatis. Animalis aũt cuiuſcũq; creatio ſi habeat prudẽtem piũq; cõſideratorẽ: ineffabilẽ creatori laudẽ excitat: quanto magis creatio nõ cuiuſlibet aialis: ſed hominis? Si aute cauſa creandi quærit: nulla citius & melius reſpondetur: niſi qa creatura dei bona é. & quid dignius q̃ ut bona faciat deus bonus: quæ nemo poteſt facere niſi deus? Hæc & alia quæ poſſum: & ſicut poſſum dico aduerſum eos q opinionẽ hanc: qua credũtur aiæ ſicut illa una ſingulis fieri: labefactare conãtur. HIERO. Antonius enĩ orator egregius: in cuius laudibus Tullius pſonat: diſertos ſe ait uidiſſe multos: eloquentẽ adhuc neminẽ. Noli igit mihi oratoꝝ & nõ tuis floribus ludere: p quos ſolẽt iperitoꝝ atq; puerorum aures decipi. ſed ſimpliciter dic qd ſentias. AVGV. Cũ ad pœnas uentũ é paruuloꝝ: magnis mihi crede coartor ãguſtiis: nec qd reſpõdeam prorſus inuenio. nõ ſolũ eas pœnas dico: quas habet poſt hãc uitã illa dãnatio: quo neceſſe é trahãt: ſi de corpore exierit ſine chriſtianæ gratiæ ſacramẽto. Sed eas ipſas quæ in hac uita dolẽtibus nobis uerſant ãte oculos: quas enumerare ſi uelĩ: prius tẽpus q̃ exẽpla deficiẽt: lãgueſcũt ægritudinibus: torqũt doloribus: fame & ſiti cruciant: debilitant mẽbris: priuãt ſenſibus: uexãt ab imũdis ſpiritibus. Demõſtrandũ é utiq; quõ iſta ſine ulla ſua mala cã iuſte patiant. Nõ. n. dici fas é: aut iſta ignorante deo fieri: aut eũ nõ poſſe reſiſtere facientibus: aut iniuſte iſta uel facere uel permittere. HIERO. Diuerſis teſtimoniis ſcripturarũ eadem ĩ quæſtione uteris ĩ theatrales pſtigias: q unũ eundẽq; hominẽ pſonaꝝ uarietate mutata ĩ Martẽ Veneréq; pducũt: ut q prius rigidus & truculẽtus iceſſerat: poſtea ſoluat ĩ mollicié fœminaꝝ. AVGVSTI. Dũ te iratũ ſenſero: nihil aliud q̃ ueniã deprecabor. HIERO. Quæſo ut patienter audias. nõ enĩ de aduerſario uictoriã: ſed contramendaciũ quærimus ueritatẽ. AVGV. Nunqdnã ſicut aialia irrõnabilia recte dicimus ĩ uſus dari naturis excellẽtioribus: & ſi uitioſis: ſicut apertiſſime ĩ euangelio uidemus: porcos ad uſum deſideratũ cõceſſos eſſe dæmonibus: Hoc etiã de hoie recte poſſumus dicere? Aial é. n. ſed rõnale: & ſi mortale, aĩa é rõnalis ĩ illis membris: quæ tãtis afflictionibus pœnas luit: deus bonus: deus iuſtus: deus oĩpotẽs é: hoc dubitare oĩno demẽtis eſt. Tãtoꝝ ergo maloꝝ: quæ fiũt ĩ paruulis cauſa iuſta dicat. Nẽpe cũ maiores iſta patiant: ſolemus dicere: aut ſicut ĩ Iob merita examinari: aut ſicut ĩ Herode peccata puniri: & qbuſdã exẽplis quæ deus manifeſta eſſe uoluit: alia quæ obſcura ſunt hoĩnum cõiecturæ cõcedit. ſed hoc ĩ maioribus. De paruulis aũt qd reſpõdeamus ediſſere: ſi tãtis pœnis nulla in eis ſunt puniẽda peccata. Nã utiq; nulla é in illis ætatibus examinanda iuſtitia. HIERO. Dedit eccleſiaſtes prio oĩum mẽtẽ ſuã ad ſapiẽtiã reqrẽdã: & ultra licitũ ſe extẽdens uolui t cãs rõneſq; cognoſcere: q̃re paruuli corriperent a dæmone. Cur naufragia & iuſtos & ĩpios pariter abſorberent: Vtꝝ & hæc & his ſimilia caſu euenirẽt: an iudicio dei: Et ſi caſu: ubi, puidẽtia: Si iudicio: ubi iuſtitia dei. AVGV. Doce igit qd dicere: qd ſentire debeãus: ut cõſtet nobis ratio nouaꝝ aiaꝝ ſingulis corporibus: ſigillatiq; factaꝝ. HIERO. Videris mihi obliuioſus eſſe: & q̃ſi nihil ſupradictũ ſit p eaſdẽ diſputatiõis reuerti lineas. hoc. n. lõga diſſertione cõcuſſum é. AVGV. Dãnatiõis ĩ paruulos cãm reqro: qa neq; aiaꝝ: ſi nouæ fiũt ſingulis ſingulæ uideo eſſe ullũ ĩ hac ætate peccatũ: nec a deo dãnari aliquã credo: quã uidet nullũ habẽt peccatũ. An forte dicẽdũ é in paruulo carné ſolã eſſe peccati: nouã uero illi aĩam fieri: q̃ ſecũdũ dei præcepta uiuente ĩ adiutorio gratiæ chriſti: & ipſi carni edõitæ ac ſubiugatæ poſſit ĩ corruptiõis meritũ cõparari. HIERO. Demus operã ut pniciouſiſſima hæreſis de eccleſia auferat: quæ ſemp ſimulat pœnitẽtiã: ut docẽdi ĩ eccleſiis habeat facultatẽ: ne ſi apta ſe luce ,pdiderit: foras expulſa moriat. AVGV. Quærẽda cã atq; reddenda eſt: q̃re dãnent aiæ: quæ nouæ creãt ſingulis qbuſq; naſcentibus: ſi præter chriſti ſacramẽtũ paruuli moriantur. dãnari. n. eas ſi ſic de corpore exierit: & ſancta ſcriptura & ſancta é teſtis eccleſia. Vnde illa de aiaꝝ nouarũ creatiõe ſentẽtia: ſi hãc fidẽ fundatiſſimã nõ oppugnat: ſit & mea: ſi oppugnat nõ ſit & tua. Nolo mihi dicat ,p hac ſentẽtia debere accipi qd ſcriptũ é. Qui finxit ſpiritũ hoĩs in ipſo: & q fingit ſigillati corda eorũ. aliqd fortiſſimũ atq; iuictiſſimũ reqrẽdũ é: qd nos nõ cogat deũ credere ullarũ aiarũ ſine culpa aliq̃ dãnatorem. Nã uel tãtundẽ ualet: uel plus é forſitã creare q̃ fingere: & tamẽ ſcriptũ é, cor mũdũ crea ĩ me deus. Nec ideo putari põt aĩa hoc loco optare ſe fieri prius q̃ aliqd eſſet. ſicut ergo iã exiſtẽs creat inouatione iuſtitiæ: ſic iã exiſtẽs fingit cõfirmatiõe doctrinæ. Nec illud qd ĩ Eccleſiaſte ſcriptũ é: tũc cõuertet ĩ terram puluis: ſicut fuit: & reuertet ſpiritus ad dominũ: q dedit illũ iſtã cõfirmat ſentẽtiã: quã uolumus eſſe noſtrã. Plus enĩ hoc ſuffragat eis q ex una putant oẽs eſſe aĩas. Nã ſicut cõuertit iqunt puluis in terrã ſicut fuit: & tamẽ caro de q̃ hoc dictũ é ad hoiem nõ reuertit: ex quo ,ppagata é: ſed ad terrã unde primus hõ factus é: Sic & ſpiritus ex ipſius unius ſpiritu ,ppagatus: nõ tamẽ ad eũ ſuertit: ſed ad dominũ a quo illi datus é. Verũ qa hoc teſtimoniũ ita ,p iſtis ſonat: ut nõ oĩno huic opinioni quã defẽdi uolo: uideat eſſe cõtrariũ: admonẽdã tantũ credidi prudẽtiã tuã: ne talibus teſtimoniis ex his anguſtiis me coneris eruere. Nã licet nemo faciat optãdo ut uerꝝ ſit: qd uerꝝ nõ eſt: tamẽ ſi fieri poſſet: optaré ut hæc ſentẽtia uera eſſet. Et ſic opto: ut ſi uera é: abs te liq̃diſſime atq; iuectiſſime defendat. HIE. ,ppoſuiſti teſtimonia: quæ nõ de alterius ſcripturæ loco: ſed de ,ppriis libris abſoluta ſunt. Reuertat puluis in terrã ſuã unde ſumptus é: & ſpiritus reuertat ad dominũ q dedit illũ. Ex quo ſatis ſunt ridendi: q putãt aias cũ corporibus fieri: & nõ a deo ſed a corpoꝝ parente generari. Cũ. n. caro reuertat in terrã. & ſpiritus redeat ad deũ q dedit illum: manifeſtũ é: deũ parentẽ eſſe animarũ non hominẽs. AVG. Illã uero opinionẽ q; ex una ſiant oẽs nec diſcutere uolo niſi neceſſe ſit, atq; utinam iſta de qua nunc agimus: ſi uera é: ſic abs te defendatur: ut hoc neceſſe iã nõ ſit: q̃uis aute deſiderem: rogem: uotis ardentibus exoptem: & expectẽ: ut per te mihi dominus huius rei auferat ignorantiã: tamẽ ſi quod abſit: minime meruero patiẽtiam mihi petã a domino noſtro. HIERO. Iuxta beatum apoſtolum: unuſquiſq; in ſuo ſenſu abundat. alius quidem ſic: alius aũt ſic. Certe quicquid dici potuit: & ſublimi ingenio de ſcripturarũ ſanctarum hauriri fontibus: a te poſitum atq; diſertum eſt. Sed quæſo reuerentiam tuam parumper patiaris me tu

um laudare ingenium. Nos.n.inter nos eruditionis causa differimus. Cæterum æmuli & maxime hæretici: cũ diuersas iter nos sentẽtias uiderint:de animi calũniabũt rãcore descẽdere.Mihi aũt decretũ est te amare: suscipere:colere:mirari.tuaq; dicta quasi mea defendere.AVG.Qui aias ex una ꝓpagari asserunt.quã deus homini primo dedit:atq; ita eas ex parẽtibus trahi dicunt:si Tertulliani opinionẽ sequunt: ꝓfecto eas non spiritus:sed corpora esse cõtendunt:& corpulẽtis seminibus exoriri.quo puersius quid põt dici?HIER.Qui dicũt prius aias fuisse q̃ natæ sunt:& non corpori secundũ exẽplũ primi hois a deo quotidie fieri:anathema sint.AVGV.Quis negat nõ unius tãtũ sed ois aiæ creatorẽ factorẽq; deũ:nisi q eius eloquiis apertissime re fragat?Sine ulla ambiguitate per ꝓphetã dixit:oẽm flatum ego feci aias scilicet intelligi uolẽs.HIE. Dominus i euangelio uidete iquit ne cõtemnatis unũ ex his pusillis.Dico.n.uobis qa angeli eoꝝ semp uident faciem patris mei q in cælis est.Magna dignitas animaꝝ:ut unaquæq; habeat ab ortu natiuitatis i custodiã sui angelũ designatũ.Sufficiat nobis memorata credulitas:& nostra tãdem finiatur oratio.Ecce deo fauẽte feci quod flagitasti:imo quod potui.rationẽ animæ iuxta exẽplũ primi hominis:& uerbum Saluatoris a domino deo quotidie fieri:iamq; formato corpori dari:totũq; cursum eius breuiter licet saltibus potius si dici fas est:q̃ passibus pro festinatione ad finẽ usq; perduxi.atq; ꝓ tenuitate ingenioli mei per cũctos ecclesiæ magistros:præsertim per duos pinguedinis libros.AVG.uidelicet & Hieronymũ assistẽtes aureo dextra lævaq; candelabro instar duoꝝ cæli luminarium:cognitiõi ad liqdum tradidi.de q̃ plurimis eorũ opusculis:sua eis sollerti uigilantia:& sagaci perquisitiõe inuestigata restituẽs dicta:loqui ueluti præsentes alternis uicibus feci.Quid tã rectũ:quid tã uerũ:quid tã catholicũ:qd sole clarius ad instructiõem oĩum magis utile:uel cõtra hæreticos certe:qui inimica aduersum nos mente desæuiunt:quid tam irreprehẽsibile? Vos ergo catholicorum uirorũ præcepta tenaciter assẽquẽdo:iusti hæredes sed & necessarii iueniemini:q latiali eloquio pollentes sapientioribus præferamini: & non magis stillantis liquoris: sicut præfatione comprendi:q̃ inundantiũ fluuiorum ubertate rigati redundetis fluentis sanctorum.

Incipiunt Epistolæ beati Hieronymi de quæstionibus ueteris & noui testamẽti in unum congestæ.

Secunda pars principalis totius uoluminis:quæ de scripturis sacris christianũ hoiem erudit.

Epistola beati Damasi urbis romanæ episcopi ad beatum Hieronymũ de quinq; quæstionibus ꝓpositis ad scribendum excitantis:monentis fructum studiorum i scribendo consistere:quaꝝ quæstionum tituli i epistola inferuntur.

d ILECTO i christo filio Hieronymo præsbytero Damasus in domĩo salutẽ. Dormientem te & longo iã tẽpore legentẽ potius q̃ scribentẽ:quæstiunculis ad te missis excitare dispositi:nõ quo & legere nõ debeas:(Hæc enĩ ueluti quotidiano cibo alit & pinguescit oratio) sed quo lectiõis sit fructus iste si scribas.Itaq; quoniã & heri tabellario ad me remisso:nullas iã te epistolas habere dixisti:exceptis iis q̃s aliquãdo in heremo dictaueras:q̃sq; tota auiditate legi atq; descripsi:& ultro te pollicitus es furtiuis noctium operibus aliq̃ si uellem posse dictare.Libenter accipio ab ofierẽte qd' rogare uolurã:si negasses.Neq; uero ullã puto dignioré disputationis nr̃æ cõfabulationẽ fore q̃ si de scripturis sermocinemur inter nos.i.ut ego ĩterrogẽ:tu respondeas.Qua uita nihil puto i hac luce iucũdius:quo aiæ pabulo oĩa mella supant.Quã dulcia inqt propheta gutturi meo eloquia tua:super mel ori meo.Nã cũ iccirco(ut ait præcipuus orator)hoies a bestiis differãus q̃ loq possumus: qua laude dignus est:q in ea re cæteros superat:in q̃ hoies bestias ãtecellũt? Accingere igit: & mihi quæ subiecta sunt dissere:seruãs utrũq; moderamẽ:ut nec proposita solutionẽ desiderẽt:nec breuitatẽ. Fateor quippe tibi eos quos mihi iã pridẽ Lactãtii dederas libros:ideo nõ libenter lego:qa & plurimæ epistolæ i eis usq; ad mille spacia uersuũ tẽdũtur:& raro de nostro dogmate disputãt:quo fit:ut & legenti fastidiũ generet lõgitudo:& si qua breuia sunt:scholasticis magis sint apta q̃ nobis:de metris & regionũ situ & philosophis disputantia.Quid sibi uult qd' in Genesi scriptũ est:ois qui occiderit Caym:septẽ uindictas exoluet? Si oĩa deus fecit bona ualde:quare Noe de mũdis & imũdis aialibus precepit:cũ imũdũ nihil esse bonũ possit? Et in nouo testamẽto post uisionẽ:quæ Petro fuerat ostensa dicẽti.Absit domine a me:quoniã cõmune & imũdũ nũq̃ introiuit in os meũ.Vox de cælo respondit q̃ deus mũdauit:tu ne cõmune dixeris?Cur deus loquitur ad Abrahã:q̃ quarta progenie filii Israhel essent de egypto reuersuri:& postea Moyses scribit. Quita aũt progenie exierũt filii Israhel de terra egypti. Quod utiq; nisi exponat uidet esse cõtrariũ. Cur Abrahã fidei suæ signũ in circũcisione suscepit? Cur Isaac uir iustus & deo carus:nõ illi cui uoluit:sed cui noluit deceptus errore benedixit?

Beati Hieronymi responsiua epistola tres tãtũ ex qnq; quæstionibus ꝓpositis differẽs, & de circũcisiõe ac discretiõe mũdoꝝ atq; imũdorũ aialiũ ad Tertullianũ Nouatianũ:Origenẽq; remittẽs.LVII.

Tituli quæstionũ quæ i hac epistola disseruntur.

Quid sibi uult qd' i Genesi scriptũ est.Ois q occiderit Caym:septẽ uindictas exoluet?Quo mõ uarietas egressionis filioꝝ Israhel dissoluit:quæ Abrahæ q̃rta ꝓgenie repromittit: & a Moyse qnta ꝓgenie facta phibet? Cur Isaac uir iustus & rectus cui noluit deceptus errore benedixit?

b Eatissimo papæ Damaso Hieronymus.Postq̃ epistolã tuæ sanctitatis accepi:confesti accito notario: ut exciperet iperaui.Quo ad officiũ præparato quod erã uoce prõpturus:ante mihi cogitatione pingebam.Interi tamẽ & ego linguã:& ille articulũ mouebamus: cum subito hebræus iteruẽit deserẽs nõ pauca uolumina:quæ de Synagoga quasi lecturus acceperat.Et ilico habes inqt quod postulaueras:meq; dubiũ: & quid facerem nescientem:ita festinus exterruit:ut oĩbus pretermissis ad scribẽdum trãsuolarem:

quod quidem usq; ad præsens facio. Verum quia heri a diacono ad me missō ut tu putas epistolam: ut ego sentio: cōmētariū te expectare dixisti: breuē responsionē ad ea desiderans: quæ singula magnorū uoluminū prolixitate indigent ταυταοι εσχελιασα tibi confestim discussi: duabus tantum quæstiunculis prætermissis: nō quo nō potuerī: & ad illas aliquid resp odere: Sed qđ ab eloquētissimis uiris Tertulliano nostro sci licet & Nouatiano latino sermone sint editæ: & si noua uoluerimus afferre sit latius disputandū. Certe expecto qd placeat: Vtrū ne epistolari breuitate sentētias tibi uelis digeri: aut singulos libros confici. Nam Origenes i quarto Pauli ad Romanos thomo de circuncisione magnifice disputauit. & de mūdis atq; īmundis aīalibus in leuitico plura disseruit. ut si ipse inuenire nihil possem: de eius tamē fontibus mutuarer. Et ut uerius loquar. Didymi de spiritu sancto librum ī manibus habeo: quē trāslatū tibi cupio dedicare: ne me existimes tantūmodo dormitare: q lectionē sine stilo somnū putas. Ante latis itaq; problematibus quæ epistolæ tuæ subieceras: quid mihi uideret ānexui. ueniā postulās: & festinationis pariter & moraꝝ. Festinationis qa ad unā lucubratiunculā dictare uoluerī multorum opus dierum. Tarditatis: qa alio opere detentus: non sta tim ad interrogata rescripsi.

PRIMA Quæstio.

q Vid sibi uult: q; in Genesi scriptū é. Omnis qui occiderit Cain: septem uindictas exoluet? Ante q̄ de quæstione aliquid dicamus: rectū uidet: ut editiones interpretū singuloꝝ cū ipso hebraico conferētes sermone digeramus: quo facilius scripturæ sensus possit intelligi. Vagomerlo adonai lachen chol ohorg cain ciuahadaim iucham. Aquila: & dixit ei dominus. Propterea omnis qui occiderit Cain: septēplicter ulciscet. Symmachus: & dixit ei dominus. Nō sic. sed omnis qui occiderit Cain: ebdomada siue septimus uindicabitur. Septuaginta & Theodotion: & dixit ei dominus: non sic. sed oīs qui occiderit Cain: septē uindictas exoluet. Postq̄ Cain occiderat fratrē: interrogatus a domino: ubi est Abel frater tuus? cōtumelioſe respondit. nescio: nunqd custos fratris mei sum? Quam ob rem maledictione dānatus: ut gemēs & tremēs uiueret super terrā: noluit ueniam deprecari: sed peccatis peccata cōgeminās: tantū putauit nefas: cui a domino nō posset ignosci. Denicq; respondit domino. Maior é iniquitas mea: q̄ ut dimittar. i. plus peccauit: q̄ ut merear absolui. Ecce eiicis me hodie a facie terræ: & a facie tua abscōdar: & ero gemens & tremēs super terram: & erit oīs q inuenerit me occidet me. Eiicior iquit a cōspectu tuo: & cōsciētia sceleris tremebundus: lucē ipsam ferre nō sustinēs: abscondar: ut latitē. Eritq; oīs q inuenerit me occidet me. Dum ex tremore corporis & furiatæ mētis agitatu eū esse itelligit: q mereatur iterfici. Verū deus nolēs eū compendio mortis finire cruciatus: nec tradēs pœnæ: qua se ipse dānauerat: ait: nō sic. i. nō ut existimas morieris: & morte pro remedio accipies: ueꝝ uiues usq; ad septimā generationē: & cōsciētiæ tuæ igne torqueberis. ita ut qcunq; te occiderit: secundū duplicē itelligentiā aut in septima generatiōe aut septimo te liberet cruciatu. Non q; ipse q occiderit Cain: septē ultionibus subiiciēdus sit: sed q; septē uindictas: quæ in Cain tanto tēpore cucurrerunt: soluat in interfecto occidēs eū qui uitæ fuerat derelictus ad pœnā. Vt aūt qđ dicimus māifestius fiat: quotidianæ cōsuetudinis ponamus exēplū. Loquatur inter uerbera seruus ad dominū qa incendi domū tuā: & uniuersam substantiā tuā dissipauit: interfice me. Dnūsq; respondeat. Non ut uis: morieris: & finies morte supplicia: uerū longo tēpore custodieris ad uitā. & tā infeliciter in hac luce uersaberis: ut qcunq; te occiderit: beneficiū præstet occiso: dū te de tā multis liberet cruciatibus: & secundū. lxx. qdē editiōem dic sensus nobis uidet. De eo aūt q; Aqla posuit septēpliciter: & Symmachus hebdomada siue septimus ulciscet: maioꝝ nostroꝝ ista sniā est: q; putant ī septīa generatione a Lamech interfectum Cain. Adam qppe genuit Cain. Cain genuit Enoch. Enoch genuit Cainan. Cainan genuit Malalehel. Malalehel genuit Mathusalē. Mathusalē genuit Lamech: q septimus ab Adam nō sponte ut ī quodā hebræo uolumīe scribit: iterfecit Cain. ut ipse postea cōfiteret: qa uirū occidi ī uulnere meo & iuuenē in liuore meo. Quoniā septies uindicabit de Cain. De Lamech aūt septuagies septies. Hoc qdē de Cain q; ī septima generatione a Lamech iterfectus sit: & iuxta aliā editiōem pœnam suis sceleribus dederit: q; tot generationibus gemēs & tremēs uiueret sup terrā: nihil obscuri arbitror remānisse. Nūc illud qđ nō interrogaueras: dū aliud agimus irrepsit: quæ sint. lxxvii. uidictæ: quæ in Lamech exoluēdæ sunt. Aiunt ab Adam usq; ad Christū generationes. lxxvii. Lege Lucam euangelistā: & iuenies ita esse ut dicimus. Sicut ergo septima generatiōe Cain peccatū est dissolutū: nō. n. uindicabit deus bis in id ipsū: & q semel recepit mala in uita sua: non eosdē cruciatus patiet in morte: quos est passus in uita: ita & Lamech peccatū. i. totius mūdi atq; sanguinis q effusus é: christi soluet aduentu. qui tollit mūdi peccata: q lauit amictum suū ī sanguine uuæ: & torcular calcauit solus: q de eodē ad cælū rubicūdus ascendēs: & clamātibus angelis miraculū præbuit. Eleuate portas principes uestras: & introibit rex gloriæ & cætera. Referebat mihi q dā hebræus ī apocryphis eoꝝ libris. lxxvii. aīas ex Lamech ꝓgenie reperiri: quæ diluuio deletæ sint: & ī hoc numero de Lamech factā esse uindictā q; genus ipsius usq; ad catadysmū pseuerauerit. Alii de septē uindictis Cain uaria suspicāt. Primū eius asserūt fuisse peccatū: qđ nō recte diuiserit. Secūdū q; iuiderit fratri suo. Tertiū qđ dolose egerit dicēs: trāseamus ī cāpū. Quartū qđ iterfecerit. Quītū qđ ꝓaciter negauerit: nescio. nūqd custos fratris mei fū? Sextū qđ se ipsū dānauerit: dicēs. maior culpa tua é q̄ ut dimittar. Septimū qa nec dānatus egerit pœnitētiā secūdū Niniuitas: & Ezechiā regē luda: q īminēte morte ueniā lachrymis meruerūt: ut q dānati fuerāt nō perirēt: sed agētes pœnitētiā ipetrarēt milericordiā dei. Nā tradūt illū a clæmētissimo deo: ideo usq; ad septē generatiōes fuisse datū: ut saltē malis ipsis: & lōge uitæ mœrore cōpulsus pœnitētiā ageret: ut mererēt absolui. Nōnulli septenariū numerū plenū & pfectū iterptāt: de multis scripturaꝝ locis testīonia cōtrahētes: & hūc eē sensū quē supra pstrinxius. Quod q iterfecerit Cain ab igēti eū afflictiōe: & oīa supplicia trāseūte liberarit pœna. Sūt aūt q & de euāgelio iterrogationē Petri replicēt. Domīe quotiens

peccabit ī me frater meus:& dimittā ei uſq; ſepties?Dicit ei Ieſus.Nō dico tibi ſepties ſed uſq; ſeptuagies ſepti
es.Et putāt mortē atq; peccatū i ſeptima ꝓgenie ſabbatizaſſe q̄ndo Enoch raptus ē:& nō iueniebat:qa trā-
ſtulit illū deus.De ſeptuagita aūt & ſeptē illā expoſitionē ſequunt ī aduētu chriſti:mortis atq; peccati acule
um eſſe cōfractū.Ponā & aliā opinionē:ne qd uidear ꝑtergreſſus.Quidā ſeptimū ānū remiſſionis:& q̄nq̄ge
ſimū lubilæi:& q̄drigēteſimū nonageſimū:qđ uolūt itelligi ſeptuagies ſepties:multis modis iterꝑtant: aſſe
rentes ob hāc cām q̄nquageſimi & quīgentēſimi numeri ſacrate ī euāgelio poſitū debitorē:& q̄nq̄geſimum
pſalmū pœnitētiæ:q ſeptē cōficit ſeptianis:& ī prīcipiū ogdoadis erūpit.Veꝝ ne lōgius ſermo ꝓcedat:huc
uſq; ſup hoc locutū eē ſufficiat.Quia & ex his q reſperſimus igētē tibi diſputatiōis ſiluā poteris ipe cōficere:
Sciēs Origenē.xii.&.xiii.ī Geneſim librū de hac tātū q̄ſtiōe dictaſſe. SECVNDA Quæſtio.

Vr deus loq; ad Abraham:q; q̄rta ꝓgenie filii Iſrahel eſſent de ægypto reuerſuri:& poſtea Moyſes
c ſcribit. Quinta aūt ꝓgenie aſcēderūt filii Iſrahel de terra ægypti.Quod utiq; niſi exponat uideat eē
cōtrariū.Hoc uero ꝓbléa cū legiſſē cœpi mecū tacitus æſtuare:& e ueſtigio Geneſim Exodū ꝓcur-
rens:repperi loca ī q̄bus ſcripta ſunt:quæ uidēt facere quæſtionē.Ac prīo exiſtiabā ſpiritalibus ſpiritalia cō-
parādo idiſſolubilia eē:ſicuti & multa ſunt alia.Nā & Mathuſalē.xiiii.ānis poſt diluuiū uixiſſe ſcribit:nec ta
mē arcā īgreſſus ē cū Noe.Et cū ipſe deus locutus ſit ad Abrahā:Sciēdo ſcies qa peregrinū erit ſemē tuū ī ter
ra nō ſua.& ī ſeruitutē redigēt eos & affligē:& humiliabūt eos ānis q̄drigētis.Poſtea Moyſes ſcribit ī Exodo:
& factū ē poſt q̄drigētos & trigīta ānos exuit oīs potētia domini de terra ægypti.Agar quoq; Iſmaelē q̄ſi la-
ctātē & tenerū portat ī hūeris cū.xviii.ferme & āplius reperiat ānoꝝ.& ridiculū ſic tam grādē iuuenē ma
tris crediſſe ceruicibꝫ.Roboā uero filius Salomōis.xli.ætatis ſuæ āno regni ſūp:it exordiū:& regnauit ī hie-
ruſalē ānis.xvi.cū utiq; pr̄ eius duodecio āno regnare īcipiēs.ānis.xl.regnauerit &.xi.filiū generare nequerit.
Dū hæc & multa iſtiuſmodi mecū ſolicitus uoluerē:apuit mihi hoſtiū q habet clauē Dauid:& itroduxit me
in cubiculū ſuū:poſuitq; me ī foramīe petræ,ut poſt ſpiritū ſæuiētē:poſt terræ meæ motū:poſt īcēdiū igno
rātiæ quo;urebar:uox ad me auræ lēioris accederet:dicerēq;:iuēi quē q̄ſiuit aīa mea:tenebo eū:& non dimit
tā.Eteni cū uideat ſcriptura iter ſe eſſe cōtraria utrūq; ueꝝ ē cū diuerſū ſit.Egreſſi ſunt q̄rta generatiōe filii
Iſrahel de terra ægypti,replica genealogiā Leui.Leui genuit Caath.Caath genuit Amrā.Amrā gēuit Aaron.
Aarō genuit Eleazar.Eleazar genuit Finees.Caath cū pr̄e ſuo Leui īgreſſus ē ægyptū.Rurſū Eleazar patre
ſuo Aarō egreſſus ē de ægypto.A Caath uſq; ad Eleazar cōputāt generatiōes q̄ttuor.licet qdā uelit ab Am-
rā uſq; ad Finees:ut nos ī Eleazaꝝ fecius ꝓuenire.Si uero uolueris diſparē numerū oſtēdere:quō ſecūdū Ex
odū q̄nta generatiōe egreſſi ſūt filii Iſrahel de terra ægypti. Tribus tibi ludæ & ordo numeret. Iuda genuit
Phares.Phares gēuit Eſrō.Eſrō gēuit Arā.Arā gēuit Aminadab. Aminadab gēuit Naaſō. Naaſon gēuit Sal-
mō.Phares cū pr̄e ſuo Iuda īgreſſus ē ægyptū.Naaſō prīceps tribꝫ Iuda ī deſerto deſcribit:cuius filius Salmō
terrā repromiſſiōis itrauit.cōputa a Phares uſq; ad Naaſō & iuenies generatiōes q̄nq;. Tā &ſi nōnulli ut in
tribu Leui oſtēdius,ī Eſrō initiū faciāt:& ad Salmō uſq; pueniāt.Puto ꝓbléa diſſolutū.Quod ſi diſplicet: ad
cōpēdiū ueniā: & dicā ī hebræo nō eē diuerſū.Aqla nāq; q nō cōtētioſius ut qdā putāt:ſed ſtudioſius uerbū
iterꝑtatus ad uerbū ī eo loco ubi ſeptuagita poſuerūt:q̄nta aūt generatiōe aſcenderunt filii Iſrahel de terra
ægypti : ita tranſtulit , καὶ ἐνοπλισαμενοὶ ανεβησαν υἱοὶ ἰσραηλαποστιγησ αἰγυπτου id eſt & ar-
mati aſcēderūt filii Iſrahel de terra ægypti:licet ꝑ eo q nos armati dixīus:ſecūdū græci ſermonis ābiguitatē
iſtructi ſiue mūiti:ꝓpter ſupellectilē q̄ ægyptios ſpoliauerūt poſſit itelligi.exiſtimāti curioſitatē eē finitam:
maior quærēdi ardor exorit: & ad ſimilitudinē Hierēiæ diſſoluor ūdiq;:& ferre nō poſſū. Quare.lxx.q̄ntā
generationē:& Aqla trāſtulit armatos uolumē Hebræū replico:q; Paulus penolē iuxta quoſdā uocat: & ip-
ſos characteres ſollicitius attēdēs:ſcriptū reperio:uahamuci.ahlu.bene.Iſrahel.meeres.mizraī.In reliq̄ ꝓte ī-
terꝑtatiōes nō diſcordāt,oīs pugna de uerbo ē uahamuci.qđ eiſdē litteris ſcribit.Heth mē ſin iod mē utrū
ná q̄nq;:an mūitos ſōet?Et qdē q̄nq; hoc ſermōe dici plurali nūero negare nō poſſumus.Veꝝ q̄nq; plurali
nūero:nō q̄nta ut illi iterꝑtati ſunt: ſingulari.Sed nec generatio iueniē adiūcta:quæ līgua hebræa dor dici-
tur:ut ſi eēt q̄nta generatiōe:ſermōe legeret illoꝝ ameſa dor.Nūc aūt ameſin id ē q̄nq;:imo q̄nti tātū ſcrip-
ti ſunt:& fit q̄ſi ſenſus:q̄nti aūt aſcēderūt filii Iſrahel de terra ægypti.qđ qa mīus uidebat itelligi:adiūcta ge
neratio ē.Aqlā uero & ī cæteris:& ī hoc maxīe loco ꝓprie trāſtuliſſe:oīs ludæa & ſynagogaꝝ cōclamāt uni-
uerſa ſubſellia.q; uidelicet idē ſermo:& eiſdē litteris ſcriptis diuerſas apud eos uoces & itelligentias habeat.
Ex q̄bus exēpli cauſa unū ponius ut q; dicius pſpicuū fiat.paſtores & amatores eiſdē litteris ſcribūt: res ain
iod mem.Sed paſtores roī:amatores legūt rei.Vnde euenit ut ubi Hieruſalē ī Prophetis cū amatoribus ſuis
fonicatiōis ſcelere arguit:ibi ī nr̄is codicibus ꝓ amatoribus paſtoꝝ nomē ſit imutatū.Scio hæc moleſta eē
lectori,ſed de hebræis diſputātē nō decet Ariſtotelis argumēta cōqrere.nec ex flumīe Tulliano eloquentiæ
ducendus eſt riuulus. Nec aures Quintiliani floſculis : & ſcholari declamatione mulcendæ. pedeſtris: &
quotidianæ ſimilis:& nulla lucubratiōe redolēs:oratio neceſſaria ē:quæ rē explicet: ſenſum ediſſerat:obſcu
ra manifeſtet non quæ uerborum cōpoſitione frondeſcat.Sint alii diſerti laudentur:ut uolūt. & īflatis buc
cis ſpumātia uerba trutinēt.mihi ſufficit ſic loq;ut itelligar & ut de ſcripturis loquēs & diſputās ſcripturaꝝ
imiter ſimplicitatem. TERTIA Quæſtio

Vr Iſaac uir iuſtus & deo carus nō illi cui uoluit:ſed cui noluit:deceptus erroꝝ benedixit?Differo pau
c liſp typos:& ea quæ a maioribus nr̄is ſup hoc loco ſunt iterꝑtata:ꝑtereo:non quo opiniōi eoꝝ non
aqeſcā: ſed quo tu hoc tātū quæras:Quaꝝ uir iuſtus aliud ignorauerit:& cōtra ſuā fecerit uolūtatē.
ad qđ diſtricta reſpōſio ē, nullū hoiem excepto eo q ob nr̄am ſalutē carnē ē dignatus iduere: plenā habuiſ-
ſe ſciētiā.& certiſſimā ueritatē.Deniq; Paulus ex ꝑte cognoſcit:& ex ꝑte ꝓphetat: & nūc p ſpeculū uidet in

enygmate:& ſecūdū q̄ oportet orare:neſcire nos dicit. Quia cū uenerit pfectum ē:tūc qđ ex pte ē deſtruetur Sāuel ꝓpheta cōnūeratus Moyſi ī ſacerdotibus dei:ad ūgēdū regē miſſus:cū maxīum filiorū Ieſſe uidiſſet Heliab:ait. Ecce corā domīo Xp̄us eius. Et dixit domīus ad Samuel noli reſpicere faciē eius neq̄ ſtaturā: quoniā reprobaui eū.qa nō quō uidet deus:hō uidet. Hō.n.uidet ī facie.deus aūt ī ſpicit cor. Et per ſingulos filios ſeptē ignorās uſq̄ ad Dauid neſciſſe deſcribit. Heliſæus quoq̄ q duplici glorificatus ē ſpiritu: cuius oſa uitā ex aīo cadaueri reddiderūt:cū Sunāitis ad eū ueniſſet ī mōtē:& ad pedes eius flebiliter corruiſſet:Giezi ꝓhibēte ne faceret:ait dimitte eā:qa aīa eius ī amaritudie ē.& domīus abſcōdit a me:& nō nūciauit mihi. plura ſūt:q̄ ut exēplis debeāus docere ſanctos uiros & deo caros ea tātūmō ſciſſe:quæ eis a domīo reuelata ſūt. Ignorata uero quæ eis reuelata nō fuerit:& ad ſingulas uiſiōes Zachariā atq̄ Dāielē īterrogare āgelū:& ſuppliciter deꝓcari: ut expōat ſibi quæ ſint illa quæ uideāt. Vnde nō mirū ē & Iſaac ī ſuā maxīe utilitatē neſciſſe qđ faceret. Cū magis eo tp̄re erraret:quo filiū ſanguīariæ deditū uoluptati:& eū q poſtea fratrē ſi poſſet occideret:ꝓtermiſſo illo:q inocēter habitabat domi:uellet afferre:& ſuā magis uolūtatē facere q̄ dei. Ego puto diuiæ diſpēſatiōis fuiſſe:ut oculis cæcaret:& cū ipe diceret:uox qdē uox Iacob ē:māus aūt māus Eſau: tamē nō ītelligeret minorē eē filiū:q ad benedictiōem fratris p̄reptor aſtiterat. Quoniā aūt polliciti ſumus: & de eo ī figura qđ ſignificaret adiūgere:Hippoliti martyris uerba ponāus.a quo & Victorīus nr̄ non plurimū diſcrepat.nō q̄ oīa plēius executus ſit:ſed quo poſſit occaſionē præbere lectori ad ītelligētiā latiorē. Iſaac portat imaginē dei p̄ris. Rebecca ſpiritus ſancti. Eſau populi prioris & diaboli. Iacob eccleſiæ ſiue Chriſti. Senuiſſe Iſaac:cōſūmatiōem orbis oſtēdit. oculis caligaſſe:fidē periſſe de mūdo:& religiōis lumē āte eū neglectū eē ſignificat. Quod filius maior uocat:acceptio legis ē iudæoꝝ. Quod eſcas eius atq̄ capturā diligit p̄:hoīes ſūt ab errore ſaluati:quos ꝓ doctrinā iuſtus q̄ſq̄ uenat. Sermo dei benedictiōis ē repromiſſio & ſpes regni futuri:ī quo cū Chriſto ſancti ſūt regnaturi:& uerū ſabbatū celebraturi. Rebecca plena ſpiritu ſancto & ſciēs qđ audiſſet:āte q̄ pareret:qa maior ſeruiet mīori.magis aūt forma ſpiritus ſancti:quæ futura nouerat ī Chriſto: ī Iacob āte meditat:loq̄t ad filiū minorē: Vade ad gregē:& accipe mihi inde duos hædos:p̄figurat carneū Saluatoris aduētū:ī quo eos uel maxīe liberaret q peccatis tenebāt obnoxii. ſiqdē ī oībus ſcripturis hædi ꝓ peccatoribus accipiūt. Quod duos iubet afferre:duoꝝ populoꝝ ſignificat aſſūptio.q̄ teneros & bonos: dociles & īnocētes aīæ.ſtola uel ueſtimentū Eſau:fides hebræoꝝ & ſcripturæ: q̄bus gētiliū īdutus ē populus.pelles quæ eius brachiis circūdatæ ſunt:peccata utriuſq̄ ſūt plebis:quæ Chriſtus ī extēſiōe manuū cruci ſecū pariter affixit. Quod Iſaac q̄rit ab Iacob cur tā cito uenerit: admirat celerē credētiū fidē. Quod cibi delectabiles offerūt:hoſtia placēs deo:ſalus eſt peccatoꝝ. Poſt eſum ſeq̄t benedictio:& eius odore p̄fruitur:uirtutē reſurrectiōis & regni apta uoce ꝓnūciat:quō etiā adorēt eū fratres ſui: & ſeruiāt ei credētes ex Iſrahel. Quia igit iniq̄tas ē inimica iuſtitiæ:Eſau ī diſcordiā cōcitat:& nec ē fraudulēter excogitat:dicēs in corde ſuo. Appropinquat dies paſſiōis p̄ris mei:ut īterficiā Iacob fratrē meū. Diabolus ſfricidas iudæos ī Caī ante p̄meditās:ī Eſau manifeſtiſſime cōfitet:tēpus quoq̄ īterfectiōis oſtēdēs. A ꝓpiquēt inq̄t dies paſſiōis p̄ris mei:ut īterficiā Iacob fratrē meū. Qua ꝓpter Rebecca.i.patiētia nūciauit uiro fratris īſidias.q uocato Iacob præcepit ei:ut Meſopotamiā ꝓgeret:& inde arripet uxorē de genere Labā ſyri fratris matris ſuæ. Quō itaq̄ fratris dolos fugiēs Meſopotamiā tēdit Iacob Ita & Chriſtus iudæoꝝ īcredulitate cōpulſus ꝓficiſcit ī galilæā:ide ſibi ex gētibus ſpōſam ſūpturus eccleſiā. Hæc ſupradictus uir. Nos aūt dicius nō ueniſſe dominū niſi ad oues ꝓditas domus Iſrahel:nec uoluiſſe accipe panē filiorū & dare cāibus:& benedictiōem primā iudæorū populo detuliſſe:q̄bus ſunt credita eloq̄a dei:& repromiſſio & legis latio & cōfectio teſtamēti. Veꝝ qa illi credere noluerūt:ad Iacob minorē populū benedictiōem eē trāſlatā. Neq̄ tamē maiorē filiū penitus fuiſſe deſpectū. qa cū ſubintrauerit plenitudo gētiū:tunc oīs Iſrahel ſaluus fiet.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri ad Damaſū papā: ubi explanat uiſionē Eſaiæ; q uidit dominū ſedentē ſup ſoliū excelſū:eandē nō ut ueteres de deo patre ſed de filii unigeniti gloria īterp̄tātis. Epiſtola. Lviii.

e T factū ē āno quo mortuus ē Ozias rex:uidi dominū ſedētē ſup thronū excelſū & eleuatū & cætera. Ante q̄ de uiſiōe dicamus ꝓtractādū uidet:qs ſit ozias.quot ānis regnauerit. q ei ī cæteris gētibus ſūt coeui. Et de ꝓſōa qdē ſicut ī regnoꝝ & præteritoꝝ libris legīus:fuit uir iuſtus:& fecit rectū ī cōſpectu domini.ædificās tēplū:& aquæ ductū fabricās:offerēs uaſa:& ꝓ hoc merito aduerſarios ſupans. quodq̄ maximū pietatis iudiciū ē:habēs multos ī ſuo īperio ꝓphetas. Hic q̄ diu uixit Zacharias ſacerdos:cognomēto ītelligēs:placuit deo.& cū oī ueneratiōe delubrū eius īgreſſus ē. Poſtq̄ uero Zacharias obiit:uolēs p ſe offerre donaria:ſacerdotalē ordinē nō tā pie q̄ audacter īuaſit:& reclamātibus leuitis & ſacerdotibus cæteris: nōne tu es Ozias rex & nō ſacerdos? audire noluit.ſtatiq̄ lepra pfuſus ī frōte ē.iuxta ꝓphetæ uocē dicētis:ī ple dōine facies eoꝝ ignōinia. Quā corporis ꝓtē ſacerdos auri lamia ꝓtegebat. quā ī Ezechiel dōinus iubet Thau litteræ ipreſſiōe ſignari.de q̄ Dauid exultauit dicēs:ſignatū ē ſup nos lumē uultus tui dōine. In q̄ Allophylus:ꝓcax fūdæ lapidis ictu īteriit. Regnauit aūt Ozias ānis qnq̄gītaduobus:quo tp̄re apud latīos Amulius:apud Athenīēſes Agāeſtor ūdecimus īperabāt. Poſt cuius mortē Eſaias ꝓpheta hāc uiſionē:quā explanare nitimur:uidit.id ē eo āno quo Romulus romāi īpii cōditor natus ē:ſicut manifeſtū eē poterit iis: q uoluerint legere temporū librū:quē nos in latinam linguam ex græco ſermone trāſtulimus. Sequit & factum eſt in anno quo mortuus eſt Ozias rex. Vidi dominum ſedentem ſuper thronum excelſum & eleuatum. Præmiſſa hiſtoria ſpiritalis ſequitur ītellectus:cuius cauſa hiſtoria ipſa replicata eſt. Viuente leproſo rege:& q̄tū daꝫ intelligi:q̄tū ī ſe ē ſacerdotiū diſſipante:Eſaias uiſionē uidere nō potuit. q̄diu ille regnū tenuit ī Iudæa: ꝓpheta oculos nō leuauit ad cælū. Non ei ſūt reſerata cæleſtia:nō apparuit dōinus Sabaoth:nec ī myſterio fidei ter ſanctū nomē auditū ē. Quando uero ille mortuus eſt:uniuerſa quæ ſubſequens ſermo monſtrauit:

aperto ſeſe lumine ꝓdiderũt. Tale q̃ddã & in Exodo ſcriptũ eſt dũ Pharao uixit: populus Iſrahel ex luti & la teris palearũq; ope preſſus nõ ſuſpirauit ad dominũ: dũ ille regnauit: nemo quæſiuit deũ patrẽ. Abrahã Iſaac & Iacob. Quãdo uero ille mortuus eſt: ſuſpirauerũt filii Iſrahel: & ut ſcriptura dicit: & aſcẽdit clamor eorum ad dominũ. cũ utiq; iuxta hiſtoriã: tũc magis gaudere debuerit & ante ſuſpirare dũ uiueret Pharao. Ezechiel quoq; ꝓphetãte Phaltias filius Bannaiæ occubuit: & poſt peſſimi ducis interitũ cecidi inq̃t ſup faciẽ meã: & clamaui uoce magna & dixi. Heu mihi, heu mihi adonai domine: in conſumationẽ tu facis reliqas Iſrahel? Si ergo ĩtelligas in Ozia & Pharaone & Phaltia & cæteris iſtiuſmodi cõtrarias fortitudines: uidebis quõ illis uiuẽtibus nullus noſtrũ uideat aut ſuſpiret: & in pœnitẽtiã corruat. Nõ regnet ait apoſtolus peccatũ in mortali ueſtro corpore. Regnãte peccato ægyptiis extruimus ciuitates: in cinere uerſamur & ſordibus: ꝓ frumẽto paleas: pro ſolida petra luti opa ſectamur. Seq̃ uidi dominũ ſedentẽ ſup thronũ excelſum & eleuatũ. Vidit & Daniel ſedentẽ dominũ: ſed nõ ſup thronũ excelſũ & eleuatũ. Pollicẽ & alibi uox diuina dicẽs: ueniã; & ſe debo. & iudicabo populũ in ualle Ioſaphat: qd̃ ĩterp̃tat̃ domini iudiciũ. Qui peccator eſt & mei ſimilis: uidet dominũ ſedẽtẽ in ualle Ioſaphat: nõ in colle: nõ in mõte, ſed ĩ ualle & ĩ ualle iudicii. Qui uero iuſtus & Eſaiæ ſimilis: uidet illũ ſedentẽ ſup thronũ excelſũ & eleuatũ. Vt auté & aliud ĩferã: q̃do eũ mente ꝓtracto regnare thronis dominationibus angelis cæteriſq; uirtutibus: uideo excelſum thronũ eius. Quãdo autem cõſidero: quõ genus diſpẽſet humanũ: & pro noſtra ſalute ſæpe deſcẽdere dicat̃ ad terras: uideo humilẽ & ꝓximũ terræ thronũ eius. Seq̃ uidi dominũ ſedentẽ ſup thronũ excelſũ & eleuatũ: & plena domus a maieſtate eius: & ſeraphin ſtabãt in circuitu eius. Quidã ante me tã græci q̃ latini hunc locũ exponẽtes dominũ ſup thronũ ſedentẽ: deũ patrẽ & duo ſeraphin: q ex eadẽ ſubſtãtia ꝓdicant̃ dominũ noſtrũ Ieſum Xp̃m & ſpiritũ ſanctũ ĩterp̃tati ſunt. Quoꝝ ego auctoritati q̃uis ſint eruditiſſimi: nõ aſſentio. Multo ſiq̃dẽ melius eſt: uera ruſtice q̃ falſa diſerte ꝓferre, maxime cũ Ioánes euãgeliſta in hac cadẽ uiſiõe nõ deũ patrẽ: ſed Xp̃m ſcribat eſſe cõſpectũ. Nã cũ de ĩcrudelitate diceret Iudæoꝝ: ſtatim cauſas ĩcredulitatis expoſuit dicẽs Et ideo nõ poterãt credere ĩ eũ qa dixit Eſaias: aure audietis & nõ ĩtelligetis: & cernẽtes aſpicietis: & nõ uidebitis. Hoc ãt dixit: q̃do uidit gloriã unigeniti: & teſtificatus é de eo. In p̃ſenti uolũine Eſaiæ: ab eo q ſedet in throno iubeꝫ: ut dicat. Aure audietis: & nõ ĩtelligetis. Qui autẽ hæc iubet: ut euãgeliſta ĩtelligit: Xp̃s eſt. unde nũc colligiꝫ nõ poſſe Seraphin Chriſtũ ĩtelligi: cũ Chriſtus ſit ipſe: q ſedeat. Et licet in actibus apoſtoloꝝ aduerſus iudæos ĩter ſe diſſidẽtes Paulus dicat: bene ſpiritus ſanctus locutus eſt per Eſaiã ꝓphetã ad patres noſtros dicens. Vade ad populũ iſtũ: & dic. Aure audietis: & nõ ĩtelligetis. & uidẽtes uidebitis: & nõ p̃ſpicietis. Incraſſatũ eſt. n. cor populi huius: & auribus ſuis grauiter audierũt: & oculos ſuos clauſerũt: ne quãdo uideant oculis: & auribus audiãt: & corde ĩtelligãt: & cõuertant̃ ad me: & ſanem illos. mihi tamẽ p̃ſonæ diuerſitas nõ facit quæſtionẽ: cũ ſciã & Chriſtũ & ſpiritũ ſanctũ unius eſſe ſubſtãtiæ: nec alia ſp̃s uerba eſſe q̃ filii: nec aliud filiũ iuſſiſſe q̃ ſpiritũ ſanctũ. Sequit̃ & plena domus a maieſtate eius. Domus dei quæ ſurſum eſt: gloria plena cõſpicit̃, hæc uero quæ deorſum eſt: neſcio an plena ſit gloria: niſi forte ſecundũ ſenſum pſalmiſtæ dicẽtis: Domini eſt terra & plenitudo eius: nos quoq; dicamus: eos eſſe in terra plenos gloria q poſſint dicere: nos oẽs ex plenitudine eius accipimus. Iſtã domũ ſapiẽtes mulieres ædificãt: & iſipiẽtes diſſipãt manibus. De iſta & Eſaias loquit̃: & erit in nouiſſimis diebus ꝓparatus mons domus domini: in ſummis mõtibus: & eleuabit̃ ſup colles. Hæc eſt domus: de q̃ & alibi ſupradictus Paulus ſacrata uoce teſtat̃: & Moyſes qdẽ fidelis in tota domo eius: q̃ſi famulus in teſtimoniũ eoꝝ q̃ dicẽda erãt. Chriſtus auté ut filius ſup domũ eius: cuius domus ſumus nos: ſi tamen principiũ ſubſtãtiæ eius uſq; ad finẽ firmiter teneamus. De hac & ad Timotheũ loqt̃. hæc autẽ ſcribo: ut ſcias quẽadmodũ oporteat te cõuerſari in domo dei q̃ eſt eccleſia. Sequit̃: & Seraphin ſtabant in circuitu eius. ſex alæ uni: & ſex alæ alteri, & duabus qdẽ uelabãt faciẽ: & duabus uelabãt pedes: & duabus uolabãt. & clamabãt alter ad alteꝝ: & dicebãt. Sãctus: ſanctus: ſcũs: dominus deus ſabaoth: plena eſt uniuerſa terra gloria eius. Volumus ſcire q̃ ſint ſeraphin ſtãtia in circuitu dei: duæ ſex alæ unius: & ſimul adiũctæ, xii. quõ duabus uelẽt faciẽ: & duabus pedes: & duabus uolẽt: cũ ſupius in circuitu dei ſtare dicant̃: aut quõ ſtent in circuitu: cũ duo ſint: & alibi uolẽt. qd ſit illud: q̃ alter ad alteꝝ clamitẽt: & ter ſancti nomẽ ĩgeminẽt. uel quõ ſupius domus plena gloria: & nũc terra eſſe dicat̃, q̃ cũ nõ minimũ puluerẽ moueãt. & prima ſtatim frõte difficultatẽ ĩterp̃tatiõis obiiciãt: in cõe dominũ dep̃cemur. ut mihi quoq; de altari carbo mittat̃: ut oĩ peccatoꝝ ſorde deterſa: primũ poſſim dei ſacramẽta cõſpicere, dehinc enarrare quæ uidero. Seraphin ſicut in ĩterp̃tatiõe nominũ hebræoꝝ ĩuenimus: ardor aut ĩcendiũ aut principiũ oris eoꝝ ĩterp̃tant̃. Quærimus qd ſit hoc incẽdiũ. Saluator ait: ignẽ ueni mittere in terrã: & quẽ uolo ut ardeat: duobus diſcipulis quibus in itinere dominus ſcripturas aperuerat: a Moyſe & oĩbus ꝓphetis incipiẽs: poſtq̃ referati ſunt oculi eoꝝ cognoſcẽtes eũ dixerũt ad alterutꝝ: nõne cor noſtrum ardens erat in nobis: dum loqueret̃ in uia: & apiret nobis ſcripturas? Et in Deuteromio deus ipſe ignis ſcribitur eſſe cõſumens. Et in Ezechiele quoq; a renibus uſq; ad pedes uidetur eſſe igneus: & eloquia domini eloquia caſta: argẽtum igne examinatum: probatũ terræ; purgatũ ſeptuplum. Et multa alia: quæ ſi de omnibus ſcriptis uoluero replicare: perlõgum eſt. ergo quærimus ubi ſit hoc incendiũ ſalutare. nulli dubium: quin in ſacris uoluminibus: ex quoꝝ lectione uniuerſa hominũ uitia purgantur. De eo uero qd̃ ſequit̃: principium oris eorum: quomodo poſſit ad ſcripturas referri: uereor ne ſi dicere cœperimus: nõ tam interp̃tari q̃ uim ſcripturis inferre uideamur. Initiũ oris & cõmunis eloquii & hoc omne uerbũ qd̃ loqmur: hebræã linguã ex qua uetus teſtamẽtũ ſcriptũ eſt: uniuerſa antiquitas tradidit. Poſtq̃ uero in fabricatione turris p offenſam dei linguaꝝ diuerſitas uel uarietas attributa eſt: tunc ſermonis uarietas in oẽs diſpſa eſt natiões. Igit̃ & ĩcendiũ & initiũ oris in duobus aĩaduertit̃ teſtamẽtis: q̃ circa deũ ſtare nõ mirũ eſt: cũ p ea dominus ipſe diſcat̃. Sex alæ uni: & ſex alæ alteri. Victorinus noſter in. xii. apoſtolos interpretatus é.

Nos poſſumus &.xii.lapides altaris quos ferrũ nõ tetigit:&.xii.gẽmas ex q̃bus ſacerdotis ſigne diadema cõ
ſtructũ eſt accipe:quos & Ezechiel memorat:& apocalypſis nõ tacet.quoꝝ q̃d ueꝝ ſit:deus uiderit. q̃d ueri
ſimile in ſequẽtibus exponemus.Seq̃ & duabus q̃dẽ uelabãt faciẽ:& duabus uelabãt pedes:& duabus uola
bãt. Velabãt faciẽ nõ ſuã:ſed dei.Quis.n eius põt ſcire pricipiũ:q̃ ante q̃ iſtũ cõderet mũdũ:i reꝝ fuerit æter
nitate?Quãdo Thronos dominatiões poteſtates angelos totũq̃ myſteriũ cæleſte cõdiderat?Seq̃: & duabus
uelabãt pedes:nõ ſuos:ſed dei.extremũ q̃ppe eius ſcire q̃s põt?Quid poſt conſumationẽ ſæculi ſit futurum?
Quid poſtq̃ genus hoĩum fuerit iudicatũ:q̃ ſeq̃ uita?An rurſum alia ſit futura terra: & poſt tranſitionẽ alia
rurſum elemẽta:uel alius mũdus ſolq̃ cõdẽdus ſit?Priora annũciate mihi:& i nouiſſimo q̃ futura ſunt:& di
cam:q̃a dii eſtis ut ait Eſaias:ſignificãs neminẽ poſſe q̃d ante mundũ fuerit:& q̃d poſt mundũ futuꝝ ſit: en
narrare.Et duabus uolabãt.Media tantũ cognoſcimus:q̃ ex ſcripturaꝝ nobis lectiõe panduñ.Quãdo mũ
dus factus ſit:quãdo plaſmatus hõ:quãdo diluuiũ:quando lex data ſit.ut ex uno hoĩe uniuerſa terraꝝ ſpacia
cõpleta ſint:& in extremo tẽpore dei filius ꝓ noſtra ſalute ſumpſerit carnẽ.Cætera uero q̃ diximus: iſta duo
ſeraphin in facie pedibuſq̃ texerũt:& clamabãt alter ad alteꝝ.pulchre poſitũ eſt alter ad alteꝝ.Quicq̃d.n.in
ueteri legimus teſtamẽto:hoc idẽ in euãgelio repimus.& q̃d in euãgelio fuerit lectitatũ:hoc ex ueteris teſta
mẽti auctoritate deducit.nihil in eis diſſonũ:nihil diuerſum eſt.Et dicebãt ſanctus ſanctus ſãctus dominus
deus ſabaoth.in ambobus teſtamẽtis trinitas p̃dicat.Quod autẽ ſabaoth & Saluator noſter eſſe dicat:acci
pe exẽplũ in uigeſimotertio pſalmo.Virtutes q̃ domino miniſtrabãt ad cæleſtes alias fortitudines clamabãt:
ut pandãt ianuã domino reuertẽti.Tollite portas pricipes ueſtras.ſiue ut Aqla iterp̃tat.Attollite portæ capi
ta ueſtra:& itroibit rex gloriæ.Rurſum ille quẽ idutũ carne cõſpiciũt:nouo myſterio ſtupefactæ iterrogãt.
Quis eſt iſte rex gloriæ?Accipiũtq̃ reſpõſum:dominus uirtutũ ipſe eſt rex gloriæ.Quod in hebræo ſcribit:
dominus ſabaoth.Sciẽdũq̃ q̃a ubicũq̃.Lxx.iterp̃tes dominũ uirtutũ & dominũ oipotentẽ exp̃ſſerint: i he
bræo ſit poſitũ dominus ſabaoth q̃d iterp̃tat Aqla dominus militiaꝝ.dominus quoq̃ ipſe hic q̃ttuor ſraꝝ
eſt:q̃d ꝓprie in deo ponit:iod he iod he id eſt duabus & duabus.ia.q̃ duplicata ineffabile illud & glorioſum
dei nomẽ efficiũt.plena eſt uniuerſa terra gloria eius:Hoc adhuc ſeraphin dicit de aduentu domini ſaluato
ris.quõ in oẽm terrã p̃dicatio illius porrigat:& apoſtoloꝝ ſonus mũdi limites penetret.Seqtur:& eleuatum
eſt ſupliminare a uoce q̃ clamabãt.Legimus in ueteri teſtamẽto q̃ ſemp dominus Moyſi:& Aaron ad hoſtiũ
tabernaculi ſit locutus.q̃ſi ante euãgeliũ necdũ eos i ſancta ſcõꝝ iduxerit.ſicut dei eccleſia poſtea itroducta
eſt dicẽs:itroduxit me rex in cubiculũ ſuũ.Quãdo ergo dominus noſter deſcẽdit ad terras ſupliminat illud
.i.q̃ſi quoddã obſtaculũ:ꝓ q̃d itrare cupiẽtibus gẽtibus nõ ꝓmittebat:ſublatũ eſt. & uniuerſus hic mundus
fumo ipletus eſt.i.gloria dei. Vbi autẽ in latino eleuatũ legimus in græco ſublatũ ponit.ſed q̃a uerbi ãbigui
tas utroq̃ mõ iterp̃tari põt:noſtri eleuatũ eſt iterp̃tati ſunt:ꝓ ablato.& domus ipleta ẽ fumo. deus ut ſupra
diximus ignis eſt.& hic cũ i Syna mõte deſcẽdiſſet ad Moyſem:ad aduẽtũ eius uidebant lãpades diſcurrẽtes.
& plenus ois mons fumo:unde in pſalmis dicit:q̃ tãgit mõtes & fumigãt.Exigue ergo quoniã totã ſubſtãtiã
cape nõ poſſumus:leuior q̃dã in uniuerſum mundũ:& ut ita dicã rarior fumi natura diſpgit. quã nos capiẽ
tes dicamus:ex parte cognoſcimus:& ex ꝑte ꝓphetamus:& nũc uidemus p ſpeculũ i enygmate. Et Seraphin
ſtabãt i circuitu eius.ſex alæ uni:& ſex alæ alteri.Quidã græcoꝝ i ſcripturis apprime eruditus:Seraphin uir
tutes q̃ſdã in cælis eſſe expoſuit:q̃ ante tribunal dei exiſtẽtes laudẽt eũ:& in diuerſa miniſteria mittant.maxi
meq̃ ad eos q̃ purgatiõe idigẽt.& ob priſtina peccata aliq̃ ex parte ſuppliciis purgari merent. Quod autem
ſublatũ eſt inqt ſupliminare:& domus ipleta eſt fumo;ſignũ eſt tẽpli iudaici deſtruẽdi:& icendẽdæ uniuer
ſæ hieruſalẽ:quã uidemus nũc deſtructã.Nõnulli uero in ſupioribus cõſentiẽtes:i extrema parte diſſentiũt.
Nã ſupliminare ſublatũ illo tpe p̃dicat:q̃do uelũ tẽpli ſciſſum eſt:& uniuerſa domus Iſrahel erroris nube cõ
fuſa.q̃do Ioſephus refert ſacerdotes ex adytis tẽpli uirtutũ cæleſtiũ audiſſe uocẽ Tranſeamus ex his ſedibus.
Eſt uir q̃dã a quo ego plura didiciſſe me gaudeo:& q̃ hebræũ ſermonẽ ita elimauerit: ut iter ſcribas eorum
Chaldæus æſtimet.is lõge alia uia igreſſus eſt. Ait.n.nullũ ꝓphetaꝝ extra Eſaiã uixiſſe Seraphin circa deum
ſtãtia.& ipſa ne q̃dẽ Seraphin alibi lectitari.Dehinc cõſumatiõis & captiuitatis hieruſalẽ:q̃ ſub Nabuchodo
noſor facta eſt:ſignũ eſſe p̃miſſum.Ab Ozia q̃ppe ſub quo ꝓphetare orſus eſt: uſq̃ ad Sedechiã q̃ extremus
regnauit:& q̃ cæcus in babyloné ductus eſt:fuiſſe reges.xi.&.xii.Gedoliã: quẽ cõſtituerat rex babylonis ſup
terrã:quẽ iterfecit Iſmael filius Nathanael iter medias epulas:reliqaꝝ pꝛiæ parricida & has eſſe.xii.alas: e q̃
bus q̃ttuor faciẽ ſuã uelẽt.ſicut in nõnullis exẽplaribus iuenit:q̃ttuor uolẽt:q̃ttuor pedes contegant.Ex his
q̃ppe.xii.regibus q̃ttuor tantũ iuſtos fuiſſe:Oziã:Ioathã:Ezechiã:& Ioſiã:q̃ ſublimes p ſingulas captiuitates
audeãt glorificare deũ:dicẽtes,Sanctus ſanctus ſanctus dominus deus ſabaoth.reliquos uero ꝓpter peccata
ſua uelare faciẽ.& alios q̃ in captiuitatẽ ducti ſunt:pedũ uelare ueſtigia.Supliminare uero ſublatũ: & domũ
ipletã fumo ſicut ſupra diximus:euerſionẽ hieruſalẽ & icendiũ tẽpli expoſuit. Et q̃a ſemel eius cœpi referre
ſniam:etiã ea quæ necdũ a me ſunt tacta cõtingamus.Forcipẽ de q̃ altaris carbo comphẽſus eſt: & labia pur
gata:ꝓpriã Eſaiæ aſſeruit paſſionẽ:q̃ ſub Manaſſe interfectus eſt rege. & tunc uero purgatus labiis dixit ad
dominũ.Ecce ego:mitte me.& dixit:o miſer ego:quoniã cõpunctus ſum:donec Ozias uiuit. nõ intelligis o
Eſaia eſſe te miſerum:nõ cõpungeris:non moueris.ſed quãdo ille mortuus eſt:tunc animaduertis non mun
da habere te labia:tunc indignũ te eſſe cognoſcis uiſione dei. Vtinã autẽ & ego compungar:& poſt compun
ctionẽ dei p̃dicatione dignus efficiar.quia cũ ſim homo:& nõ munda labia habeã:& in medio quoq̃ populi
imunda labia habẽtis habitẽ.Eſaias ut iuſtus tãtũ in ſermone peccauerat:ideo ſola labia habebat immunda:
nõ cõſcientiam.Ego uero quia & oculis uideo ad cõcupiſcẽdũ:& manu ſcandalizor & pede: & omnium mẽ
brorum parte delinquo: habeo omnia immunda & quia ſemel ſpiritu baptizatus rurſum tunicam pollui:

ſecūdi baptiſmatis Chriſti purgatiõe.i.ignis indigeo.nõ ſunt ut q̃dã putãt in ſcripturis uerba ſimplicia:pluri
mũ in his abſconditũ eſt. Aliud lĩa:aliud myſticus ſermo ſignificat. Ecce dominus in euãgelio cingit linteo:
peluem ad lauãdũ pedes diſcipulo⁹ ꝓparat:ſerui fungit miniſterio.eſto ut doceat humilitatẽ: ut nobis iuicẽ
miniſtremus:nõ abnuo:nõ recuſo. Quid eſt q̃ Petro recuſanti dicit:niſi lauero pedes tuos nõ habebis partẽ
mecũ? Et ille reſpõdit:domine nõ ſolũ pedes:ſed & manus & caput? Aſcẽſurus dominus ad cælũ: qa apoſtoli
ut hoſtes terræ iſiſtẽtes:adhuc habebãt peccato⁹ ſordibus pedes pollutos:uult eos a delictis penitus liberare:
ut eis poſſit ꝓphetalis ſermo cõgruere:q̃ ſpecioſi pedes euãgelizãtiũ pacẽ:& imitari ualeãt eccleſiæ uerba di-
cẽtis:laui pedes meos:quõ ſqnabo illos? Vt etiã ſi qs poſt reſurrectionẽ domini: poſtea his adhæſerit puluis:
in impiã eũ excutiãt ciuitatẽ in teſtimoniũ laboris q̃ eo uſq⁹ ꝓ oĩum ſalute cõtẽderint:facti iudæis ut iudæi:
gẽtibus ut gẽtiles:ut etiã ꝓpria ueſtigia aliq̃ ex ꝑte polluerint. Igit ut ad ꝓpoſitũ reuertamur: ſicuti apoſtoli
purgatiõe idigebãt pedũ:ſic qa Eſaias tãtũ in ſermone peccauerat:labia habebat imunda. & quãtũ ego arbi-
tror:qa Oziã in tẽplũ irruentẽ nõ corripuerat:nec iuxta Heliæ exẽplũ libera uoce ĩpiũ deſignarat:labia habe
bat imũda. In medio quoq⁹ populi imunda labia habẽtis habitẽ. Eſaias q̃ cõpunctus eſt:& ſe miſe⁹ cõteſtat:
purgatiõe dignus efficit. populus uero nõ ſolũ nõ agens pœnitẽtiã:ſed neſciẽs qdẽ qa labia habebat imũda:
purgatiõis remediũ nõ meret. Prouidẽdũ igit ſub hoc exẽplo nõ ſolũ ut ipſi ſimus iuſti: ſed nec cũ peccatori
bus moremur:qa & hoc in peccati ac miſeriæ parte ducit ꝓpheta. Sequit:& regẽ dominũ ſabaoth ego uidi.
Aiunt iudæi Eſaiã a maioribus ſuis iccirco iteremptũ:quia cũ Moyſes poſteriora dei uiderit: hic dominum ſa
baoth oculis carnalibus uidiſſe ſe ſcribat. ſup hoc deo dicẽte:nemo faciẽ meã uidebit:& uiuet. Quos iterro-
gemus quõ ſe deus in lege aliis ꝓphetis in uiſiõe & ſomno dicat oſtẽdi:Moyſi uero facie ad faciẽ colloqui. &
quõ ſtet illa ſnĩa:nemo faciẽ meã uidebit & uiuet:cũ facie ad faciẽ ſe ad Moyſem locutũ eſſe fateat. Reſpon-
debũt utiq⁹ iuxta poſſibilitatẽ humanã deũ uiſum:nõ ut eſt:ſed ut uoluit ſe uideri. Quibus & nos dicimus
eodẽ modo ab Eſaia eſſe uiſum:reſtãte ſũma:ut Moyſes deũ aut uiderit aut nõ uiderit. Si uidit:uidit ergo &
Eſaias:q uidiſſe ſe dicẽs ipſe ẽ iterfectus a uobis. qa deus uideri põt. Si nõ uidit:interficite & Moyſẽ cũ Eſaia:
quia eiuſdẽ mẽdacii reus eſt:dicẽs ſe uidiſſe eũ q̃ uideri nõ põt. Quæcunq⁹ in expoſitionẽ eius loci ſup Moy
ſem habuerit itellectũ:etiã nos ad Eſaiæ tẽperabimus uiſionẽ. Seqt & miſſũ eſt ad me unũ de ſeraphin & ma
nu ſua habebat carbonẽ:quẽ forcipe ſumpſerat de altari:& tetigit os meũ & dixit. Ecce tetigit hic labia tua:
& abſtulit iniq⁹tates tuas:& peccata tua purgauit. Secundũ oẽs editiones q̃s ſupra expoſuimus: ſiue duo teſta
mẽta itelligere uolueris:ſiue aliq̃s apparitrices in cæleſtibus uirtutes:ſiue ĩ ſignũ captiuitatis futuræ: umbrã
q̃dã ueritatis futuræ ꝓfiguratã:nũc accipe ſeraphin. Nos qa primã ſniam ſeqmur: euãgelicũ teſtamẽtũ miſ-
ſum aſſerimus ad ꝓphetã:q⁹ habẽs in ſe utraq⁹ mãdata:id eſt & ſua & ueteris teſtamẽti ignitũ ſermonẽ dei du
plici ꝓceptor⁹ acie cõprehẽdit:& tactis labiis qcqd fuerit ignorãtiæ:hoc ſiqdẽ nos labia iterptamur imũda:
purgatiõis ſuæ pepulit ueritate. Hãc forcipẽ Iacob in ſchala cõſpicit. hic eſt gladius bis acutus. hæc duo minu
ta q̃ mulier mittit in dona dei. hic ſtater duos denarios habẽs. q in ore piſcis reptus:ꝓ domino & Petro reddi
tur. hac q duplici uniõis retinet uirtute:carbo cõprehẽſus mittit ad ꝓphetã:quẽ & in.cxix. pſalmo cũ ꝓphe-
ta deũ rogaret dicẽs:domine libera aĩam meã a labiis iniq⁹:& a lĩgua doloſa:& poſt iterrogationẽ ſp̃s ſci: qd
det tibi:aut qd apponat tibi ad linguã doloſam? Dictũ eſt:ſagittæ potẽtis acutæ cũ carbonibus deſolatoriis.
ſcimus ꝓphetæ eſſe cõceſſum. Vere qppe deſolatorius carbo:q̃ linguã purã faciat a peccato: ſermo diuinus
eſt. de quo & in Eſaia dicit:habes carbones ignis:ſedebis ſup eos. hi erũt tibi in adiutoriũ. Seqt. & audiui uo-
cẽ domini dicẽtis:quẽ mittã. Et q̃s ibit ad populũ iſtũ? Et dixi:ecce ego. mitte me. Et ait: uade & dic populo
huic. Aure audietis:& nõ itelligetis. Interrogãtis ſunt uerba domini:nõ iubẽtis quẽ debeat mittere:& q̃s itu-
rus ſit ad populũ. Cui facilis ꝓpheta reſpondit:ecce ego. mitte me. Et poſt pollicitationẽ iubet:ut dicat:uade
& dic populo huic:aure audietis:& nõ itelligetis. & cernẽtes aſpicietis & nõ uidebitis:& cætera. q ipſius ꝓphe
tiæ ſermo cõtexuit. Audiui ego ĩ hoc loco nõ paruã hebræi mei diſputationẽ. cuius pauca ponã ut ſenſũ hois
aduertas. Aiebat de Moyſe & Eſaia:q̃s melius fecerit req̃ramus. Vtr⁹ ne Moyſes:q cũ a deo mitteret ad popu
lũ ait:ꝑcor domine:nõ ſum dignus. & rurſũ ꝓuide aliũ quẽ mittas. An Eſaias:q cũ nõ fuiſſet electus ultro ſe
obtulit dicẽs:ecce ego. mitte me. nec ignoro dicebat piculoſũ eſſe de ſcr⁹ meritis diſputare. & aliq̃d uel mi-
nus uel plus differere uelle de eo:quẽ dominus coronauit. ſed qa ipſe dixit:q̃rite & iuenietis: pulſate & apiet
uobis:etiã nos nõ ut de aliquo detrahamus:ſed ut ſcripturæ ſenſũ ſciẽtes ad eius nos dirigamus exẽpla:debe-
mus inq̃rere:qd' põt facere q̃ſtionẽ. Qui Moyſi inq̃t aſſertor eſt:hũilitatẽ eius ꝑdicat ac mãſuetudinẽ:q⁹ ſe i-
dignũ iudicãs miniſterio dei maior effectus ſit. Eſaias uero qa ultro ſe obtulit: ĩcipiẽs ꝓphetare a maledictis
cæpit:auræ audietis:& nõ itelligetis & cætera. Ob qd' ĩde multa mala ꝓpeſſus:& ab oĩ populo ꝓ ĩſano habi-
tus:cũ iter⁹ ei uox diuina dixiſſet clama:ſciẽs qd ſupiori facilitate ſeipſum offerẽs ꝓtuliſſet:non ait ecce ego.
mitte me. ſed iterrogauit qd illud eſſet:qd' clamare deberet. Et dixi. Quid clamabo? Cui ſimile ẽ illud ĩ Hie
remia. Accipe calicẽ uini meri huius de manu mea:& potionabis oẽs gẽtes ad q̃s ego te mittã:& bibẽt:& uo-
mẽt:& ĩſaniẽt:& cadẽt a facie gladii:quẽ mittã ĩ medio eo⁹. Quod cũ audiſſet ꝓpheta:nõ renuit nõ ſecũdũ
exẽplũ Moyſi dixit:ꝑcor domine nõ ſum dignus & ꝓuide aliũ quẽ mittas. ſed amator populi ſui:& putãs qa
ex potu calicis inimicæ gẽtes iterficerent:& ruerẽt:calicẽ meri libẽter accepit:nõ itelligẽs in oĩbus gentibus
etiã Hieruſalẽ cõprehẽdi. Deniq⁹ iter cæteras nationes & accepi ait calicẽ de manu domini. & pationaui oẽs
gẽtes ad q̃s miſit me dominus. & Hieruſalẽ & ciuitates Iuda:& reges eius & prĩcipes eius ad ponẽdas eas ĩ de-
ſolationẽ:& in inuiũ & ſibilationẽ. ꝓ q̃ ꝓphetia licet ĩ pleriſq⁹ codicibus ordo ſit puerſus:qd ĩ alio loco dicat:
auſculta. Seduxiſti me domine & ſeductus ſum. renuiſti me:& poſuiſti. factus ſum ĩ deriſum. tota die exiui in
ſubſannationẽ. Et ecõtrario q aſſertor eſt eſaiæ dicebat:illa ꝓfert:ꝓphetã nõ tam ſuo merito q̃ miſericordia

dei cõfisum:postq̃ a Seraphin audierit.ecce tetigit hic labia tua:& abstulit iniqtates tuas : & peccata tua pur-
gauit:ocio noluisse torpere.& ultro in ministeriũ dei q̃si a peccatis liberũ:zelo se obtulisse fidei . Moyses ue-
ro qa ſæcularibus eruditus fuerat disciplinis:& iterfecto ægyptio cõsciẽtia eius aliq̃ ex parte ſorduerat;unde
& uox ad eũ de rubo facta sit dicẽs:ne accesseris huc:solue calciaméta de pedibus tuis.locus enim i quo stas:
terra sancta est:& scierit sibi aduersus magos aduersus Pharaonẽ pessimũ regẽ futurꝫ esse certamen: se excu-
sasse dicẽté:p̃cor domine nõ sum dignus:ꝑ quo i hebræo legit̃:nõ habeo labia circũcisa.lxx.interp̃tibus po-
tius qd̃ dixi uerbũ de uerbo exprimẽtibus.Ex quo manifeste possit itelligi Esaiã recte post circũcisa labia in
dei se obtulisse ministeriũ:& Moysem adhuc icircũcisis labiis tã grãde ministeriũ recusasse. Aure audietis:&
nõ itelligetis:& cernẽtes aspicietis:& nõ uidebitis.totus hic locus sicut Saluator dicit in euãgelio:ad id ptinet
tẽpus:quo ipse est dignatus descẽdere ad terras:& signa iudæis nõ itelligẽtibus ꝓpetrauit. Et quoniã usq̃ ad
finẽ capituli explanatio multiplex seq̃t̃:& excipiẽtis iã explicuimus cæras:huculq̃ dictasse sufficiat.qa & ora
tio quæ nõ ꝓprie manus stilo expolit̃:cũ p se inculta est:tum multo molestior fit;si tædiũ sui ꝓlixitate cõge
minet:& oculoꝝ dolore cruciati auribus tantũ studeamus & lingua.

Eiusdẽ ad eundẽ Damasum papã de Seraphin & calculo:ubi exponit qd̃ seq̃t̃ in eodem diuersos interp̃tes
Esaiæ.vi.c.Et missum est ad me unũ de seraphin:& i manu eius calculus:& tetigit os meũ:& reliq̃ de eodem.
Eptuaginta:& missum est ad me unũ de seraphin.Aqla & Theodotion:& uolauit ad me unũ de sera
ſ phin.Quotidie ad nos mittit̃ seraphin:quotidie igemiscẽtiũ atq̃ dicentiũ:O miser ego quoniã cõpũ
ctus sum:ora purgant̃.& cũ a peccatis fuerint liberati:p̃parãt se ministerio dei.Quod autẽ cæteri in-
terp̃tes qd̃ ꝓmissum esse uolare dixerint:itellige uelocẽ diuini sermonis aduentũ sup eos:q digni societate il
lius iudicant̃.In genere quoq̃ diuersitas est.Septuagĩta Aqla & Theodotion seraphin neutro genere trãstule
rũt:Symmachus masculino.Nec putãdũ sexũ esse in uirtutibus dei:cũ etiã ipse spiritus scũs secundũ ꝓprieta
tes linguæ hebrææ fœmineo genere ꝓferat̃ ruha:græcæ neutro το πνευμα:latine masculino genere spus.
Ex quo itelligẽdũ est quãdo de supioribus disputat̃:& masculinũ aliqd seu fœmininũ ponit̃:nõ tam sexũ si-
gnificari:q̃ idioma sonare linguæ.Siqdẽ ipse deus iuisibilis & icorruptibilis oĩbus pene linguis ꝓfert̃ genere
masculino:cũ in eũ nõ cadat sexus.Illoꝝ quoq̃ pius licet attamẽ coarguẽdus error est:q in oĩonib us & obla
tionibus suis audẽt dicere:q sedes sup cherubin & seraphin.Nã & sup cherubin sedere deũ scriptũ est:ut ibi:
q sedes sup cherubin ostẽdere.Sup seraphin uero sedere deũ:nulla scriptura cõmemorat.& nec ipsa qdẽ sera
phin circa deũ stãtia excepto p̃senti loco in scripturis sanctis oĩbus iuenimus.Septuagĩta & i manu habebat
carbonẽ:quẽ forcipe accepat de altari:& tetigit os meũ.Theodotion:& in manu eius calculus in forcipe:quẽ
accepat de altari:& tetigit os meũ.Symmachus:& in manu eius calculus in forcipibus : quẽ tulerat de altari:
& detulit ad os meũ.Quãtũ ad historiã ptinet:uidet̃ deus sedere in tẽplo hierusalẽ:& ante eũ de altari secun
dũ.lxx.ad Esaiã carbo deferri.de altari uero siue icẽsi siue holocausto ꝝ.Quintũ autẽ ad mysticos itellectus
ille ei ignis mittit̃:quẽ Hieremias ferre nõ poterat.Qui cũ aĩæ nostræ arcana penetrarit:ita nos dissoluit: ita
a ueteri hoie in nouũ excoqt:ut in illã uocẽ possumus erũpere.uiuo autẽ iã nõ ego:sed gra dei : quæ i me est.
forcipes quoq̃ secũdũ interp̃tes cæteros:licet in sacerdotali semp supellectile fuerint : diuersas gratias debe-
mus accipe:qbus multifarie & multis modis olim deus pribus nris locutus est in ꝓphetis.qa in hebræo pro
carbone calculus legit̃.cæteris quoq̃ sup hoc cõsonãtibus uidet̃ mihi sermo diuinus calculi appellatione si-
gnari.Sicut.n.calculus genus est lapidis durissimi & rotũdi & oĩ puritate leuissimi:ita sermo dei: q neq̃ hæ-
reticoꝝ neq̃ oĩum aduersarioꝝ põt cõtradictiõibus cedere calculus dicit̃.De hoc calculo Sephora suũ filiũ
circũcidit.& lesus populũ purgat a uitiis.& in Apocalypsi dominus pollicet̃ uincẽtibus : ut accipiãt calculũ:
& scribat̃ sup eũ nomen nouũ. Videnẽ autẽ mihi &.lxx.in eo q̃ antea trãstulerũt: idẽ sensisse qd̃ cæteri. αν-
θρακας qppe quẽ nos carbunculũ interp̃tamur: genus lapidis fulgidi atq̃ nitẽtis:quẽ etiã in.xii.lapidibus iueni-
mus.Siue igit̃ calculũ siue carbunculũ lapidẽ accipimus in calculo diuini sermonis ueritas & rigor:in carbũ
culo lucẽs doctrina & manifesta mõstrat̃.Eloqa.n.domini eloqa casta:argẽtũ igne ꝓbatũ terræ : purgatum
septuplũ.Et alibi:mãdatũ domini lucidũ illuminãs oculos.Quod autẽ ait in manu habẽbat carbonẽ: manũ
itelligamus opatiõnẽ.ut ibi:in manu linguæ mors & uita:& in psalmo:cadẽt in manu gladii. Aut certe uere
manus apparuit:ut p similitudinẽ humanæ formæ dũ manus cernit̃ porrigẽtis;ppheta nõ timeat:iuxta qd̃
& ipsum deũ & angelos se in humanas uidimus mutasse formas:ut metus uidẽtibus demeret̃. Septuagĩta:&
dixit:ecce tetigit hic labia tua:& aufert iniqtates tuas:& peccata tua purgat.Aqla : ecce tetigit hic labia tua:
& recedet iniqtas tua:& peccatũ tuũ ꝓpiciabit̃.Cæteri interp̃tes in Aqlæ uerba cõsentiunt.Primũ necesse est
ut labia nostra tanganẽ:deide cũ tacta fuerit:fugat̃ iniqtas:& cũ iniqtas fuerit effugata ꝓpiciet̃ dominus:qa
apud ipsum est ꝓpiciatio & secundũ apostolũ.Ipse est ꝓpiciatio ꝓ peccatis nostris.Purgatis autẽ peccatis no
stris audiemus uocẽ domini dicẽtis:quẽ mittã?Et respondebimus.ecce ego:mitte me.Septuaginta:& audiui
uocẽ domini dicẽtis:quẽ mittã?& qs ibit ad populũ istũ?Aqla Theodotion & Symmachus:& audiui uocem
dicẽtis:quẽ mittã?Et qs ibit nobis?De cõparatiõe Esaiæ & Moysi quõ alius ministeriũ recusarit; alius ultro
se offerẽs dura ppessus sit in alio loco disputauimus.sed ne uideremur aliqd ꝑteriisse eoꝝ:q̃si iudæi deutron
uocãt uel deutrosis:& in qbus uniuersam sciẽtiã ponũt:nũc breuiter illud attingamus:q̃re in Hebræo sit po
sitũ:& qs ibit nobis?Sicut.n.in Genesi dicit̃:faciamus hoiem ad imaginẽ & similitudinẽ nostrã:ita & hoc pu
to dictũ & qs ibit nobis?Nobis autẽ qbus aliis existimãdũ est:nisi patri & filio & spiritui sancto?Quibus ua
dit quicunq̃ eoꝝ obseqt̃ uoluntati.Et in eo qdẽ ꝙ unius loquẽtis psona ꝓponit̃:diuinitatis est unitas.In eo
uero ꝙ dicitur nobis:personarum diuersitas idicat̃.Legimus in canticis canticorum uocem sponsi dicentis
ad sponsam:surge ueni ꝓxima mea:sponsa mea:colũba mea:qa ecce hyems trãsiit:pluuia abiit sibi.Quando

enim aīa in cōgitatiōe trāquillitatē ſentit.q̄do ſupra petrā fundata eſt:& fides eius alta radice fixa eſt: uniuerſi tentationū fluctus ſibi ptráſeūt:& ei nō ptráſeūt:q tentaſ.Notandū autem quō ad id qđ dominus dixerat: quē mittā:& qs ibit nobis?Propheta ex pte reſpōderit,ecce ego:mitte me.& de ſequēti tacuerit,itelligēs nullū hoiem dignū eē q deo ꝓgeret.& oē iter ſuū eius faceret eē q mitteret:quā hūilitatē domius aduertēs: q ſe ſeq̄ndi putaret idignū:ipauit ſeq̄ntia dicēs.Vade,Septuagita:& dixit ego ſum:mitte me.Aqla & Theodotiō: ecce adſū:mitte me.Symmachus:ecce mitte me,deus q uocat ea q̄ nō ſūt q̄ſi ſit:& q dixit ego ſū:q ſū. Et alibi:q ē miſit me:quoſcūq; uocauerit:ſtatī facit ſubſiſtē.qđ ſatis claret exēplis ī uiuēte Matthæo euāgeliſta:& ī Lazaro q̄triduano iam mortuo:q ſtatī ut ſūt uocati a domino:& ille ſepulchrū auaritiæ reliqt:& ille ſuetæ mortis.Quoniā oīa quæ abſq; eo ſunt:nō ſunt.Vnde ꝓpheta purgatus a uitiis auſus eſt dicere:ecce ego ſum, licet in latinis codicibus ꝓpter interꝑtū uarietatē ſum:nō ſit appoſitū:Quidā obſeruandū putāt:ad quos ꝓphetās mittētis aut miſſi ſermo dicaſ:qđ eſt græcæ apoſtolus.Et hanc eſſe differētiā uolūt:ut q cūq; mittantur:& ꝓphetæ ſint:pariter & apoſtoli,ad quos uero mittētis ſermo nō pōiſ:tātū ꝓphetæ ſint,qđ ego ſupfluū puto.Et qa ſemel ad tractatū iſtius uocabuli uenimus:ſciēdū Syleā collegā Pauli ligua hebræa apoſtolū dici: q cū eo nōnullas epiſtolas ſcribit.Et uitioſe Siluanus legiſ ꝓ Sylea:cū Siluanū ī apoſtolorꝫ actibus nō legāus.

Hieronymus ad Euagriū ꝓſbyterꝫ de Melchiſedech reꝑhēdēs eos q putabāt illū uel angelū fuiſſe uel ſpiritū:ſcilicet docēs illū ſecūdū ueteres iterꝑtes hoiem & regē fuiſſe:q typū ſacerdotii geſſerit ſaluatoris:& ſecūdū hebræos Sē fuiſſe prīogenitus Noe:exponēs ēt qđ eo ſcribit geneſis.xvi.apud apoſtolū ad hebræos.vii.c.

m Iſiſti uolumē mihi ΑΥΤΟΝ ΑΝΕΥ ΜΗΤΡΟΣ ΑΝΕΥ ΠΑΤΡΟΣ id eſt ſine titulo:& neſcio utrū tu de titulo nomē ſubtraxeris:an ille q ſcripſit:ut periculū fugeret diſputādi:auctorē noluerit cōfiteri, qđ cū legiſſem:itellexi famoſiſſimā quæſtionē ſup pōtifice Melchiſedech:illuc plurimis argumētis eſſe ꝓductā:ut docere conatus ſit:eū q benedixerit tāto patriarchæ diuinioris naturæ fuiſſe.nec de hoibus æſtimandū.Et ad extremū auſus eſt dicere ſpiritū ſanctum occurriſſe Abrahæ: & ipſum eſſe qui ſub hois figura uiſus ſit.Quō autē ſpiritus ſanctus panē uinūq; ꝓtulerit:& decimas p̄dæ q̄s Abrahā uictis q̄ttuor regibus reportaret:accepit:oīno tāgere noluit.petiſq; ut qđ mihi uel de ſcriptore uel de q̄ſtione uideaſ reſpondeā. Fateor uolui diſſimulare ſnīam:nec me piculoſo miſcere tractatui.in quo quodcūq; dixiſſem: reꝑhēſores habiturus forē.Sed rurſum cū epiſtolā legerē:& iueniſſem extrema pagella miris me obteſtatiōibus adiuratū ne ſperneré peccatorē:reuolui uetes libros:ut uiderē qđ ſinguli dicerēt:& tibi q̄ſi de multorꝫ cōſilio reſponderem:ſtatiq; in frōte geneſeos primā omeliaꝫ Origenis reppi ſcriptā de Melchiſedech:in q̄ multiplici ſermone diſputās illuc deuolutus eſt:ut eū angelū diceret.Iiſdēq; pene argumētis q bus ſcriptor tuus de ſpiritu ſancto:ille de ſupnis uirtutibus eſt locutus.trāſiui ad Didymū ſectatorē eius:& uidi hoiem pedibus in magiſtri iſſe ſnīam.uerti me ad Hippolytū Herenæū Euſebiū Cæſarien. & Emiſenū Apollinarē quoq; & noſtrū Euſtachiū:q primus antiochenæ eccleſiæ eꝑs contra Arriū clariſſima tuba bellicū canticū cecinit, & deꝑhendi horꝫ oīum opiniones diuerſis argumētatiōibus ac diuerticulis ad unū cōpitū ꝓueniſſe:ut diceret Melchiſedech hoiem fuiſſe ac chananeū:regē urbis Hieroſolymæ:quæ primū ſalē:poſtea hiebus:ad extremū hieruſalē appellata ſit.nec mirū eſſe ſi ſacerdos dei altiſſimi deſcribaſ abſq; circūciſiōe & legalibus cerimoniis & genere Aaron:cū Abel quoq; & Enoch & Noe placuerint deo:& uictimas obtulerint. & in Iob uolumine legimus:q ipſe & oblator munerꝫ fuerit:& ſacerdos:& quotidie ꝓ filiis ſuis hoſtias īmolarit.& aiunt iꝑm quoq; Iob nō fuiſſe de genere Leui:ſed de ſtirpe Eſau:licet aliud hebræi autumēt.Quō autē Noe inebriatus in domo ſua & nudatus:atq; deriſus a meridiano filio typum ſaluatoris ꝓbuit:& Chan populi iudæorꝫ: Sampſon quoq; amator meretricis & paupis Dalidæ multo plures hoſtiū mortuus q̄ uiuus occiderit:ut Chriſti exprimeret paſſionē:oēſq; pene ſancti & patriarchæ & ꝓphetæ in aliq̄ re figuram exꝑſſerint ſaluatoris:Sic & Melchiſedech eo q chananeus fuerit:& nō de genere iudæorꝫ in typū ꝓceſſiſſe ſacerdotis filii dei:de quo dicit in cēteſimonono pſalmo.Tu es ſacerdos in æternū ſecūdū ordinē Melchiſedech.Ordinē autē eius multis modis iterꝑtanſ:q ſolus & rex fuerit & ſacerdos:& ante circūciſionē functus ſacerdotio, ut nō gētes ex iudæis: ſed iudæi a gētibus ſacerdotiū accepint:neq; unctus oleo ſacerdotali ut Moyſi ꝓcepta conſtituunt: ſed oleo exultatiōis & fidei puritate,neq; carnis & ſanguinis uictimas īmolauerit:& brutorꝫ aīaliū exta,i. q̄quid ſup eſcā eſt ſuſcepit,ſed pane & uino ſimplici puroq; ſacrificio chriſtus dedicauerit ſacramētū:& multa alia quæ epiſtolæ breuitas nō recipit.Præterea plenius eē tractatū ī epiſtola ad hebræos:quā oēs græci recipiūt:& nōnulli latinorꝫ:q iſte Melchiſedech,i.rex iuſtus rex fuerit ſalē.i.rex pacis ſine pr̄e:ſine mr̄e.Et quō hoc itelligē dū ſit:uno ſtatī uerbo explicare poſſumus agenealogicos.i.ſine genealogia. non q abſq; pr̄e & mr̄e fuerit:cū Xp̄s quoq; ſecūdū utrāq; naturā patrē habuerit & matrē,ſed q ſubito itroducaſ ī Geneſi occurriſſe Abrahā a cæde hoſtiū reuertēti:& nec ante nec poſtea eius nomē ferat ad ſcriptū. Affirmat autē apoſtolus q Aaron ſacerdotiū,i.populi iudæorꝫ:& pricipiū habuerit & finē.Melchiſedech autē,i. Xp̄i & eccleſiæ & ī ꝑteritū & in futurꝫ æternū ſit:nullūq; habuerit auctorē:& q trāſlato ſacerdotio legis quoq; mutatio fiat.& nequaq̄ de Agar ancilla & mōte Syna:ſed de Sarra libera & arce ſyon egrediaſ uerbū domini:& lex dei de hieruſalē.& difficultatē rei ꝓemio exaggerat dicēs:ſup quo multus nobis ſermo ē & iterꝑtabilis.nō qa apoſtolus id nō potuerit iterꝑtari:ſed qa illius tēporis nō fuit.Hebræis,n.i.iudæis ꝓſuadebat nō tā fidelibus q̄bus paſſim ꝓderet ſacra mētū. Verꝫ tamē ſi uas electiōis ſtupet ad myſteriū:& de quo diſputat ineffabile cōfiteſ: quāto magis nos uermiculi & pulices ſolā debemus ſciētiā inſciētiæ cōfiteri:& ampliſſimā domū paruo q̄ſi foramine oſtendere:ut dicamus duo ſacerdotia inter ſe ab apoſtolo cōparata prioris populi & poſterioris. Et hoc agit tota diſputatione:ut ante Leui & Aaron ſacerdos fuerit Melchiſedech ex gentibus,cuius tantum præcedat meritum:ut futuris ſacerdotibus iudæorꝫ in lumbis benedixerit Abraham:totumq; quod ſequitur in laude

Melchiſedech ad Chriſti typū referri:cuius ꝓfectus eccleſiæ ſacramēta ſunt.Hæc legi in græcoꝝ uolumini bus:& q̄ſi latiſſimos terraꝝ ſitus in breui tabella uolui demōſtrare:nō extēdēs ſpacia ſenſuū: atq; tractatuū. ſed qbuſdā pūctis atq; cōpēdiis infinita ſignificās:ut in parua epiſtola multoꝝ ſimul diſceres uolūtates. Verū quia amanté iterrogas;& uniuerſa quæ didici fidis auribus inſtillāda ſunt: poná & hebræoꝝ opinionē:& ne qd deſit curioſitati ipſa hebraica uerba ſubnectā. Vmalchi zedech melech ſalem ohzi leehm uaiain ueuh choehn leel ehliō uaiuarecheuh uaiomar baruch abrahā leel ehlion chone ſamain uaarz ubaruch el ehlion acer migen zarecha beiadecha uaiten lo maahſer michol.Quod iterp̄tat̄ in latinū hoc modo. Et Melchiſedech rex Salē ꝓtulit panē & uinū.erat auté ſacerdos dei excelſi.benedixitq; illi & ait.Benedictus Abrahā deo excelſo.q creauit cælū & terrā.& benedictus deus altiſſimus q tradidit inimicos tuos in manu tua. & dedit ei decimas ex oībus. Tradūtq; hūc eſſe Sem primū filiū Noe & eo tēpore quo ortus eſt Abrahā habuiſſe ætatis annos trecētoſnonaginta:q ita ſupputent̄.Sem poſt diluuiū anno ſecūdo:cū centū eſſet ánoꝝ genuit Arphaxat.poſt huius ortū uixit annos qngētos:hoc eſt ſimul ſexcētos. Arphaxat annos natus.xxx.& quinq; genuit Salem.q & ipſe tricenarius ꝓcreauit:Heberquē.xxxiiii.annoꝝ legimus genuiſſe Phaleg. Rurſum Phaleg expletis annis.xxx.genuit Reu.Qui & ipſe poſt triceſimū & ſecūdum natiuitatis ſuæ annū edidit Serug. de quo cū ad.xxx.pueniſſet annos ortus eſt Nachor.q.xxix.annoꝝ genuit Thare.quē legimus q; ſeptuagenarius genuerit Abrahā & Nachor & Arā.Supputa ꝑ ſingulas ætates ánoꝝ numeꝝ:& iuenies ab ortu Sem uſq; ad generationē Abrahā trecētos nonaginta annos.mortuus eſt auté Abrahā cēteſimo ſeptuageſimo ætatis ſuæ anno.Rōne deducta inuenit̄ Sem abnepoti ſuo decimi gradus Abrahā ſupuixiſſe ānos.xxxv. Simulq; & hoc tradūt q; uſq; ad ſacerdotiū Aaron: oēs primogeniti ex ſtirpe Noe cuius ſeries & ordo deſcribit̄ fuerint ſacerdotes:& deo uictimas īmolarint.& hæc eſſe primogenita quæ Eſau fratri ſuo uēdiderit Iacob. Nec eſſe mirū ſi Melchiſedech uictori abrahā obuiā ꝓceſſerit: & in refectiōe tā ipſius q̄ pugnatoꝝ eius panes uinūq; ꝓtulerit:& benedixerit ei:cū abnepoti ſuo hoc facere iure debuerit:& decimas prædæ atq; uictoriæ accepit ab eo.Siue q; habet̄ ambiguū ipſe dederit ei ſubſtātiæ ſuæ decimas:& abaui largitatē oſtenderit in nepotem. Vtrūq;.n.ītelligi poteſt:& iuxta Hebraicū & iuxta.lxx.interp̄tes q; & ipſe accepit decimas ſpolioꝝ. & Abrahæ dederit decimas ſubſtātiæ ſuæ:q̄q̄ apoſtolus in epiſtola ſua ad Hebræos aptiſſime definiat nō Abrahā ſuſcepiſſe a Melchiſedech decimas diuitiaꝝ eius:ſed de ſpoliis hoſtiū partē accepiſſe pōtificē.Salē autem nō ut Ioſephus & noſtri oēs arbitrant̄ eſſe Hieruſalē nomē ex græco hebræoq; cōpoſitū:qd̄ abſurdū eſſe pegrinæ linguæ mixtura demōſtrat:ſed oppidū iuxta ſcytopolin qd̄ uſq; hodie appellat̄ Salē.& oſtēdit̄ ibi palatium Melchiſedech ex magnitudine ruinaꝝ ueteris opis.oſtēdēs magnificentiā:de quo in poſteriore quoq; parte geneſeos ſcriptū eſt. Venit Iacob in ſocod id eſt in tabernacula:& fecit ſibi ibi domos atq; tētoria: & trāſiuit in Salē ciuitatē regionis Sichem:q̄ eſt in terra chanaan.Cōſiderādū quoq; eſt q; Abrahæ a cæde hoſtiū reuertēti:quos ꝑſecutus eſt:uſq; dan:q̄ hodie paneas appellat̄ nō de uia Hieruſalē:ſed de oppido metropoleos Sichē in itinere fuerit:de quo in euāgelio quoq; legimus.Erat autē Ioānes baptizās in ennon iuxta Salim quia aquæ erāt multæ ibi.nec refert utrū Salē an Salim noiet̄:cū uocalibus in medio lr̄is praro utant̄ Hebræi: & pro uolūtate lectoꝝ atq; uarietate regionū eadē uerba diuerſis ſonis atq; accētibus ꝓferant̄. Hæc ab eruditiſſimis gētis illius didicimus:q in tantū nō accipiūt ſpiritū ſanctū uel angelū fuiſſe Melchiſedech: ut etiam certiſſimū hoīs nomē aſcribāt.Et reuera ſtultū eſt id qd̄ in typo dicit̄. eo q; Xp̄i ſacerdotiū finē nō habeat: & ipſe rex & ſacerdos nobis utrūq; donauerit:ut ſimus genus regale & ſacerdotale:& quaſi angularis lapis pariēté utrūq; cōiunxerit:ut de duobus gregibus bonus paſtor unū efficeret gregē.ſcio quoſdā referre ad αναγοτην: ut hiſtoriæ auferāt ueritatē:& dicāt nō fuiſſe regē:ſed in imagine hoīs angelū demōſtratū:cū i tantū nitant̄ Hebræi Melchiſedech regē Salē:filiū Noe Sem oſtēdere:ut ante hoc ſcriptū ſic referant. Egreſſus eſt autē rex Sodomoꝝ in occurſum ei:haud dubiū quin Abrahā poſtq̄ reuerſus eſt a cæde Chodorlaomor:& regū qui cū eo erāt in ualle Salē:hoc eſt uallis regis de qua ſtatim ſeq̄t̄:& Melchiſedech rex ſalē ꝓtulit panē & uinū & reliq̄.Si ergo hæc ciuitas regis eſt & uallis regis:ſiue ut.Lxx.trāſtulerūt cāpus:quē hodie auloné palæſtini uocāt:manifeſtū eſt hoīem fuiſſe:q in terrena & ualle & urbe regnauit. Habes q̄ audierim & quæ legerim de Melchiſedech.meū fuit recitare teſtes:tuū ſit de fide teſtiū iudicare.Quod ſi oēs reppuleris:tuū certe ſpiritalē illū iterpreté nō recipies:q ꝑitus ſermone & ſciētia tāto ſupcilio & auctoritate Melchiſedech ſpiritū ſanctū ꝓnūciauit:ut illud ueriſſimū cōprobarit:qd̄ apud græcos ponit̄:ꝑitia cōfidentiā: eruditio timorē creat.Ego poſt longā ægrotationē uix in q̄drageſimæ diebus hæc fabricare potui. & cū alteri mei opi ꝓpararē:paucos dies q ſuperāt in Matthæi expoſitōe cōſumpſi.tātaq; auiditate ſtudia omiſſa repetiui:ut qd̄ exercitatione linguæ ꝓfuit:nocuerit corporis ualitudini.

Argumentum.

Arnalē circūciſionē ad ſpiritalē ītelligētiā referēs:primū edocet in abdita corporis parte eſſe p̄ceptā:
c ad ſignificandū ſpiritualē circūciſionē uitioꝝ & bonā opationē hoībus exēplo Saluatoris eſſe cælanda:q & cūctis actibus gloriā refugit:& humanā carnē obūbrata maieſtate ſuſcepit:quā impie Manichæus Arriuſq; blaſphemāt.Deīde oſtendit myſtice iſtitutā in carne p̄putii:& qd̄ ꝓceſſit in ſigno ſeu figura eius qd̄ gerendū erat in mēte nō illa fuiſſe ſalute:q; exēplū lob īcircunciſi demōſtrat:ꝑcurrēs ꝑ ueteris ac noui teſtamēti partes:q nō tam carné q̄ carnis te uitioꝝ cōcupiſcētias circūciderint.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri ad Terentiā de uera circūciſione. Epiſtola.LX.

Vpiore epiſtola quā ex me cōſultatio uſa deprōpſit:q̄q; ad tuū & ſororis tuæ nomē miſi: rōnē circū-
f ciſiōis rapidæ trāſcurri:quoniā ꝓcīctus itineris mei i quo cōfecta é:nō ſolū ei limā nitoris:ueꝝ ét ꝑfectionē opis iudit:licet me & illa terreāt:q̄ limāt̄. Quod ſi nō placēt ipolita:formidat aius cogitāt̄ qd iudicii mereant̄ iformia.q̄q̄ ego illā nō ad iudicū ſubſellia:ſed ad fauētiū mihi coronā tranſmiſi. Demq; mea

ſentẽtia non ꝓdiſſet:niſi fuiſſet ꝑ uos de ſecreto uerecũdiæ uelut manu quadã caritatis educta. ſed quoniam iam illã meliorẽ facere nõ poſſum;placuit mihi: ut ſemel emiſſũ repetẽs:apud te uerbũ retractarẽ:cuius conuerſatio circũciſiõis eſt iterꝓtatio:& uita totius legis enarratio. Ex eo ſiqdẽ lex uideꝛ obſcura:quoniã raro in quo cõſpiciaꝛ exiſtat.dei.n.uerbũ uita eſt:& nos aliud uiuẽdo q̃ uita eſt:uerbũ dei facimus obſcurũ. Quod ſi ea uita q̃ ſolũ uita eſt uiueremus:narratiõe legis eius opus nõ erat:quã facilius erat uidere q̃ loq.quãdoqdem nõ in ſermone eſt regnũ dei:ſed in uirtute. Nobis ergo ex abũdãti licet apud te diſſerctare: qđ didicimus ĩ te tibi ꝓdere:q ꝫ nobis uita tua ꝓſtitit ne eſſet obſcurũ Sed qd nouũ loqmur:ſi aut tu qđ locuturi ſumus: hoc uiuis:aut ſi apud te qđ in te didicimus:hoc loqmur? cũ & memor eoꝝ q̃ meminit:monita nõ q̃rat:& doctus nõ ea quæ iã callet inqrat. Tu qdẽ filia dilectiſſima circũciſiõe uiuis.mihi tamẽ ꝓpoſitũ eſt illud tecũ loqui: q̃re nõ in digito:nõ in aure:aliaue corpis parte fiat circũciſio iudæoꝝ.q̃ utiq; ſine rõne eſſe diceretꝛ:ſi a deo ĩuenta nõ eſſet. Nihil.n.ſine rõne fit ꝑ deũ:nihil caſibus ut gẽtes loquunt fortuitis:nihil deniq; fortunæ ĩ illo temeritati licet. Ipſi.n.cæci ſũt:q illã putãt habere aliqd poteſtatis. Deus autẽ q ipſe ratio eſt:ut nihil nõ plena rõne formauit:ita nihil ab hoĩe fieri ſine rõne mãdauit. Ratione digeſſit:ut terra hæc eſſet ſuꝑ quã reliq̃ moueren ĩmobilis.ut aq̃ꝝ uenæ altioribus mõtibus cõderen:a q̃bus orta flumina dũ ꝑ multa ſpatia decurrũt latæ:potãdi uſum ꝑ oẽm tractũ curſus ſui aĩantibus exhiberẽt.ut ipſum mare aqs ĩfluẽtibus nõ excreſcat:ſed ut uelut uẽter qdã laticũ aq̃s ſitire uideaꝛ:ne uel fontibus in æternũ manãtibus:uel fluminibus ſine ſine currẽtibus:uel pluuiis aſſidue ruẽtibus:ꝓpetuo terra diluuio tegereꝛ.ut cælũ ꝑter plenitudinẽ illã lucis ĩ ſole nocturnis etiã ſideribus radiaret:ne qđ corpus egenũ luminis haberemus. Si ergo hæc tráſitoria ut ipſe ait: cælũ & terra tráſibũt:ſic ſapiẽtia deſcripſit:ut aliter ea nõ potuiſſe eſſe credamus:qd hoĩes ipſos ꝑ quibus hæc: nũc ita excogitauit:ordinauit:ĩſtituit:ſine rõne forte uiuere ꝓmiſit? quoꝝ adoptio eſt filioꝝ & gloria & teſtamentũ:& legis latio & obſequiũ & ꝓmiſſa? Ex q̃bus etiã eſt Xp̃us ſecundũ carnẽ: q eſt benedictus in ſæcula. Amen. Abſit ergo ut a q̃bus etiã filiũ ſecundũ hoĩem uoluit oriri:eis nõ plena rõne cõderet teſtamentũ. Sed quoniã tam euidẽter cõſtat oĩa ordinata ꝑ deũ plena eſſe rõnis:ut aſſertore nõ egeãt:uideamus unde digreſſi ſumus:q̃ cauſa eſt ut eã partẽ corporis quæ ſecretior & occultior eſt:aut eã quæ a græcis φυσις a nobis diciꝫ natura ad circũcidendũ dominus elegerit:q utiq; ob ſignũ quo uolebat famulos ſuos in Abrahæ ſemine cenſeri:id potuiſſet eligere:qđ in ꝓpatulo poſitũ ab oĩbus cerneretꝛ:& alio noĩe uocareꝛ.ubi nec in ſigno obſcuritas:nec cõfuſio eſſet in noĩe.ſed utraq; hæc imago rõnẽ habuit geminæ ueritatis.quã dum loq̃r:ĩpende patientiã.ut q̃ circũciſionẽ illã in uita tua nõ eſſe credebas:nũc uitã tuã in illa circũciſione conſpicias. Ac primũ de ſecretiori parte corporis:qd figurabat aduerte. Illud ſine dubio qđ poſtmodũ dominus mõſtrauit: ne iuſtitiã noſtrã corã hoĩbus faceremus;ſed in occulto corã eo ſolo:cui ſoli nihil occultũ eſt:& quẽ ſolũ remuneratorẽ bonoꝝ nouimus eſſe factoꝝ. Nã hic noſtra circũciſio nõ uideꝛ:quoniã ſtultitiæ uelamine uelut ueſte tegiꝫ mũdiali. Nec ſane a nobis magnope deſiderandũ eſt:ut cõtẽplationi oĩum circũciſio apte ſubiaceat. ne merces opis ꝑnes eos ſit:quos uolumus hãc uidere:dicente domino:Amen dico uobis:recepunt mercedem ſuã. ſed ita modeſte:ita uerecũde habẽda eſt:& uelãda iuxta eã imaginẽ quã abundãtiori honore ueſtimus:ut nõ uidẽtes eã uideant:ſed quærẽtes rimãteſq; ĩtus nos iuxta apoſtolũ quos ſeductores putãt: ueraces eſſe fateanꝫ.quos nihil habere credebãt:oĩa poſſidere cognoſcãt.quos mori iudicabãt:uiuere in æternũ teſtentur. Hæc eſt gloria circũciſiõis occultæ.hæc partis uerecũdæ illis ad uidẽdũ:nobis in noſtro corpore nõ uerẽdæ. hoc teſtimoniũ glorioſum:cũ cõuerſi amare cupiũt:quos odiſſe gaudebãt. Vnde nõ in carne palã; ſed in occulto cordis ludæi eſſe debemus:nõ lĩra ſed ſpiritu:populus ex deo nõ ex hoĩbus acqri:ut uereamur audire a domino. Populus hic labiis me honorat:cor autẽ eoꝝ lõge eſt a me.iuxta illũ qui qđ ꝓtinebat ad labia:magiſtrũ bonũ de bono quæſiturus appellat.cui uetus lex.i.carnalis circũciſio uelut poſita recitaꝫ.quã ſe cõpleſſe teſtatus:ubi qđ ad circũciſionẽ cordis ꝓtinebat audiuit:uende oĩa:& ſequere me. Triſtis abſceſſit:miſer prorſus:q ſequi noluit:quẽ bonũ ignorare nõ potuit. Interius ergo illud eſt ſignaculũ ꝑfiguratũ: qđ in inuiſibili mẽte noſtra ab illo iuiſibili noſtro deo uideꝛ:ut nõ eũ a quo iuoceꝛ audiret:ſed eũ a quo crederetꝛ attẽderet. Oculi.n.domini ſuꝑ iuſtos:ſi ad iuſtitiã corde credaꝫ. Verũ autẽ nos credere toto corde mẽtimur: ſi ab hoĩbus accipimus honorẽ. Accipimus.n.ab hoĩbus:ſi elemoſinas noſtras tuba populo ꝑdicatura ꝑcedat: q̃s nec ꝓ officiũ miniſtrãdi dexterã cũ ſiniſtra cõicare cõceſſum eſt. Accipimus ab hoĩbus honorẽ: ſi ieiunia noſtra & abſtinẽtiã ciboꝝ populi oculis fractior mẽtitæ ĩfirmitatis cõmendet inceſſus: & fauorẽ uulgi triſti uultu aduocatus pallor acqrat:ſi nõ caput ad imaginẽ feſtiuitatis iniungiꝫ. Sed ſi ſoli deo ieiunia cõmẽdãtes poſſumus dicere:uolũtarie ſacrificamus tibi domine. Vides filia nẽ pe q̃ uiuis:& cõuerſationẽ tuam ſecretæ illius circũciſiõis agnoſcis:populi oculis iudicãda ĩ cõuiuio uocatoꝝ:ſẽſu aũt euãgeliſtæ ſociãda Matthæo. Sed ad uerã ipſam uitã aliquãdo ueniamus.i.ad dominũ noſtrũ Ieſum chriſtũ. uideamus an tale aliquid docuit & fecit:quoniã qđ factũ eſt in illo uita erat.ſi & ipſe circũciſionẽ ueluti in occulta parte corporis opatus: noluit ab hoĩbus & ea q̃ faciebat:& ipſe q̃s eſſet agnoſci. Ac primũ poſt cæleſtẽ illã doctrinã de mõte deſcẽdens:populoꝝ ſe admirãtiũ ſtipatus agminibus:leproſi hoĩs ſordes emaculãs:ꝑ ſalutis tantæ beneficio nõ laudẽ: nõ celebritatẽ cõi hoĩum ore deſiderat.ſed ſibi ſoli qđ eſt eſſe cõſcius:q̃ maiore nõ idiget teſtimonio. Iubet illũ nemini narrare ſuã uirtutẽ.ſecretũ quoq; diuinæ maieſtatis qđ myſteriũ ĩcarnationis occuluit:ab eo q ſanatus fuerat uult fileri:ne gloriã q̃ſi homo q̃rere uideꝛ:quã alio more & myſtica rõne ſuſcepit. Nã ut ſe oſtendat ſacerdoti:& munus deo offerat ĩperauit.& hoc munus qđ ꝓcepit Moyſes in teſtimoniũ illis: ut dũ tacet qđ q̃ſi filius hoĩs ĩperauit:legis potius mã data:quã Moyſi deus ipſe dedit efficiat.& dũ hoĩem quẽ in carne uiderat:laudare ꝓhibeꝛ:deum ſe uerum uideꝛ innuere:dum nõ quaſi homo prædicãdus eſt: cui ut deo ſunt curationum uota ſoluenda. nec in platearum uilibus carnaliter celebrandus: qui ſpecialiter ſit adorandus

in templo.ac ſi dum ſecundū hoiem nil reqrit:ſecundum deū addit huic ſimilia:ut ueritas locupletiori teſti
monio fulciret. Quærit a diſcipulis ſuis qs habeat in populo egregius:illi noīant ꝓphetas. Quid ipſi ſentiāt
ſolicitus exculpit. Cui beatus Petrus. Tu es inqt Chriſtus filius dei uiui:exclamat dominus beatū: cui nō ca
ro iſtud reuelaſſet & ſanguis:ſed pater eius q eſſet in cælis. Tunc & Petrus uocat a petra; poſtq̄ angulare illā
petrā primus agnouit. Iubet tamē poſt multas donatas Petro benedictiones potētiaſq; uirtutis:ne qs diſcipu
los diceret q ipſe eſſet Chriſtus. Mira ratio:nō uult p̄dicari:qd gaudet itelligi:agnoſci amat: & odit oſtēdi:
ſic myſteriū obtectæ circūciſiōis exercēs. Nā mauult ſe inuētū eſſe q̄ ꝓditū:ut uirtus ſua illū nō fauor mani
feſtaret alienus:q̄q̄ in hoc p̄cepto & aliud itelligētiæ genus occurrat. Verat dominus hoc unde Petrū lauda
uerat p̄dicare:offendēdus utiq;:ſi cōtra uoluntatē eius qd Petrus ſenſerat faterent:quoniā ſi facultatē loquē
di ſe tribuere uoluiſſet:excuſatio ꝓditori p̄deſtinata uidebat. Poteratq; dicere:pmiſiſti nobis diſcipulis tuis:
ut te oībus p̄deremus:nec imputādū mihi eſt:ſi alio ad te aliqs aīo uenit:q̄ ego te tuus laudator oſtēdi. Sed
quoniā quicqd ꝓhibet illicitū eſt:a nullo ſe uoluit digne celebrari:dum a Iuda ꝓderet idigne. Iubet ergo di
ſcipulis:ne cui dicāt q ipſe eſt Chriſtus. Tēdit ſnīa iterdictalis in Iudā:& puiſum iugulat ꝓditorē:ipſo uerbo
p̄cepti maieſtatē ſignās:quæ erat deſignāda p̄cepto. Refert euāgeliſta his uerbis. Tūc impauit diſcipulis ſuis:
ut nemini dicerēt:q ipſe eſſet chriſtus. Et Iudas ꝓditor his:q cū ipſo uenerāt:ait. ipſe eſt tenete eū. In uerbū
ꝓhibitionis declinatio obſecūdatiōis incurrit:& ne obtētu ad excuſationē eſſe poſſet obliuio; felix memo
ria in ſacrilegū uoluēda ſuggeſſit:dum ipſe ꝓdit de ſermone quo cauet:ſic utriq; ratio nō æquanda ſubiūxit.
Nā & dominus oſtēdit ſic ſe ꝓdendū eſſe:dum ꝓdit;ſed ignoīce q in aliū tramitē diſputatiōis cenſus dei uer
bo copioſior exceſſit:licet te āplius cōſiſterēt ſuppreſſa q̄ ꝓdita:& magis de his rebus ſilere tibi q̄ dici copio
ſius iraſceris:q domini iudicia pro auro & precioſis lapidibus cōcupiſcis:in qbus mel tibi fauūq; cōpenſas:&
deſiderio nō cares etiā plenitudine & ſi fatureris. Ac ꝓinde factū adhuc exēplū ab ipſo domino repetamus:
ut iuxta legē in ore duoꝝ uel triū teſtiū omne uerbū cōſiſtat:& quē ꝓdi ſe diximus noluiſſe:etiā ſe uideri uo
luiſſe doceamus:ut nō ab aliis ſe modo honorari pateret:uerū etiā ipſe ſibi in quantū fieri poterat: debitam
detraheret dignitatē. Lazari amici ſui mortē nō audit:& nūciat. faciebat hoc de deitate:qd mirū? Vt cū loca
liter p̄ſpiceret in hoīe ex diuinitate nuſq̄ abeſſe crederet. Feſtinat in Bethania:ſubmiſſitātibus pene diſcipu
lis pietas factura miraculū:defuncti ſorores occurrerūt tetro habitu;ore lachrymoſo:crine cōſciſſo:qs bono
aīo iubet eſſe:ſi credāt Lazarū uiuere:ſi ille nō ſunt dubitaturæ confirmat. uidet etiā multitudinē Martæ &
Mariæ:quæ ad ſolatiū comes cōuenerat. Infremuit inqt euāgeliſta ſpiritu:& turbatus eſt: & ait. Vbi.n.eum
poſuiſtis? qd eſt hoc? quæ cōfuſiōis cauſa? q̄ formidinis? Quid aut erubeſcit:cū & uirtus ſit habitura miracu
lū:& deitas nō ſit ſubiecta terrori? Quæ ſepulchri tā incōiulta reqſitio? Vt oīno credas de turbato cōfuſoq;
ꝓfectā. Ille deus noſter q diſcipulis cōſtāter dixerat de abſente;Lazarus mortuus eſt:q ſororibus eius cōfidē
ter ꝓmiſerat de mortuo reſurrecturus eſt:ſub noua neſcio qua cōfuſiōe ſepulchrū quærit: q̄ſi hoc ſolū qui
oīa & noſſet:& præſtare poterat:ignoraret. nō planū hoc eſt. nā alius itellectus occulitur: in dictis ꝓmiſſiſq;
ſupioribus ſatis ſe diuinitas publicarat. Aderat turba Iudæoꝝ:tātis ſemper non amica miraculis. In planum
deus:ſi nō aliqd ſecundū hoiem uideret ignorare ꝓceſſerat. Turbatus eſt inqt. i. fetulēta carnis diuinitas iu
dæoꝝ oculis nō ꝓdēda miſcet:& ad ignorātiā humanā deitas uelanda reuocat. Sic turbat & fons cū excita
tus q̄ſi a liquore limus:puritatē liqdi denſat eleméti:& duaꝝ rerū una cūfuſio diſcrimine ꝓprietatū dum ſe
pat excludit. Ait nāq;:ubi eū poſuiſtis? Et hic turbatus iudæis deitatē cælat in hoīe:& ſplēdori diuinitatis in
tantæ opatiōis corruſcatiōe ignorantiā mortalitatis obducit:ut cū poſſit in ſuſcitādo Lazaro deus adorari:
homo in ſepulchri eius ignoratiōe uileſcat:Sic dum a cæcis uidet:& a uidētibus nō uidet:ſic dum de lapidi
bus ſuſcitat filios Abrahæ:filios ꝓditōis i lapidē offenſiōis ipingit:illud myſterio occulto opatiōis exequit:
ut eū ifirmi ac debiles ad poſcendā opem ſalutis nullo mōſtrāte cognoſcant:& p̄ſecutores uel inimici quē te
nere debeāt:niſi ꝓdat ignorēt. Hic eſt ille liber itus & foris ſcriptus:hic ſecretus & publicus:hic aptus & oper
tus:hic paginis ſupioribus uidēdus:iterioribus nō uidēdus:qa incōprehēſibilis. Intus ſi qdē ſcriptus eſt cum
ꝓpheta dicat:generationē eius qs enarrabit? Foris ſcriptus eſt cū euāgeliſta ait:liber generatiōis Ieſu Xp̄i filii
Dauid:filii Abrahā. Intus ſcribit cū deus dicit. Eructauit cor meū uerbū bonū. Foris ſcribit cū uaticinatur.
Ecce uirgo cōcipiet & pariet filiū:& uocabis nomē eius Emanuel. Intus ſcribit p̄ Ioannē. In p̄cipio erat uer
bū:& uerbū erat apud deū:& deus erat uerbū. Foris ſcribit p̄ Matthæū. Xp̄i autē generatio ſic erat. Cū eſſet
deſpōſata mater eius Maria Ioſeph. Intus ſcribit iuenta eſt in utero habens de ſpiritu ſancto. Quid utiq; ha
bens uerbū domini:uerbū carnē factū ſub lege Foris ſcribit:cū apoſtoli iterrogati. qs eſſe dominus: alii dice
rēt Heliā:alii Hieremiā:alii autē unū ex ꝓphetis reſpōderūt. Intus ſcribit cū Petrus exclamat. Tu es Xp̄us fi
lius dei uiui. Vnde & ipſe dominus:nō reuelauit tibi Petre inqt iſtud caro & ſanguis ſed pater meus q in cæ
lis eſt. Cuius caro & ſanguis? Nunqdnā Petri ipſius caro & ſanguis:obſtabāt:qn filius dei diceret? Nō inquā:
ſed ipſius domini caro & ſanguis. in qbus dum cernit:qd erat dei filius:nō credebat eſſe qd erat. Impoſſibile
enim hoībus uidebat deū credere:cū hoiem uideret:& tantā illā maieſtatē in q̄ habitat oīs plenitudo diui
nitatis:quā ipſe nō capit mūdus:in corpuſculo deſpectæ etiā imaginis icluſam. Ait ergo. nō hæc caro mea ti
bi & ſanguis:me eſſe dei filiū ꝓdiderūt. Nam iſta nō patiunt me hoc credi. Deniq; & prophera dixerat. Et ho
mo eſt:& qs cognoſcet eū? Euidēter ergo illi ſecundū oculū iudicantes:me aut Heliā prophetā: aut aliquem
unum ex ꝓphetis loquunt:quoniā hoiem eſſe habitu carnis agnoſcunt. ſed tibi reuelauit pater meus qui in
cælis eſt. Quādo reuelauit? Quo tēpore deus cū Petro locutus eſt? Reuelauit inqt pater meus q in cælis eſt.
hoc eſt dicere opibus credidiſti:quæ loquunt filiū dei. Sed. n. foris ſcriptus eſt liber iſte: cū dominus eſurit.
Intus ſcribit:cum quinq; panibus multa hominū milia ſaturauit. Foris ſcribit:cū affigit cruci. Intus ſcribit:

cum paradiſum latroni ꝓmittit in cruce. Foris ſcribit̃:cū ſpiritū moriens ſecundum rationem humanæ car 121
nis emittit. Intus ſcribit̃ cū i paſſiõe ſol fugit:dies abſcõdit̃:terra cõcutit̃. Foris ſcribit̃:cū ſepelit̃. Intus ſcribit̃ cū tertia die ſepulchri liminibus emotis erumpit i lucē. Foris ſcribit̃:cū apoſtolis clauoꝝ & lanceæ uulneribus oſtẽſis. eſcā etiã poſtulat. Intus ſcribit̃. ut iter eoſdẽ apoſtolos clauſis hoſtiis q̄ itrare uiſus nõ fuiſſet apparet. Sed miro mõ cū iterior ſcriptura libri magis obſcura ſit:ãplius hominū mẽtes turbat exterior:& ui dẽtes illa quæ ꝑ hominẽ uideri nõ poſſunt:iſta quæ poſſunt ꝑ hominẽ uideri:noua ratiõe nõ cernũt. Nã manichæi qđ uideri nõ põt:credẽtes:id qđ põt uideri:nõ credũt. Cũ beatus loãnes iuiſibilẽ & uiſibilẽ deum & hominẽ breui q̄ſi charactere ſignauerit. Sic. n. ait. Quod fuit ab initio fratres quod audiuimus:ecce libri illius iterioꝛẽ partẽ. Quod ſeq̄tur:& uidimus oculis noſtris:& manus noſtræ palpauerũt de uerbo uitæ. Ecce libri pars exterior:quæ oculis a mãibus ſubiecta hominũ:& uideri & tractari põt. Hãc ꝑtẽ libri Manichæus ignorat:uidẽs opa quæ fiũt & uidẽs faciẽtẽ. Põt qđẽ dicere iſte. tu es filius dei uiui. ſed non põt dicere:dominus ẽ ſabbati filius hominis:& mira ꝓuerſitate qđ uidẽt:negãtes qđ nõ uidẽt cõfitent̃. Inuiſibilẽ i uirtutibus recognoſcũt:uiſibilẽ i homĩe qđ facillimũ eſſe debuit:nõ agnoſcũt. O cæcitas O ignorãtia ueritatis:& oĩ ratione dãnanda ꝓſumptio. Iſti ſunt q̄ deo ipſi ſe præferũt:ſĩc credẽdo i carne cõſtituti:ſpiritaliter ſe uiuere ꝓfitẽtur:qđ deũ nõ credũt potuiſſe. Minor. n. ſine dubio ab iſtis deus ẽ:ſi qđ iſti poſſunt:ille non potuit. Nã iſti poſſunt i carne cõſtituti alienã capere naturã. Cur ille i carne poſitus:ſuã ſeruare nõ poſſit? Videlicet ut ſemp deus ſit:ne corruptelæ admixtus ĩcipiat eſſe corruptus? Mira diſputatio: deũ deſtruit cũ honorat. Maioris. n. uirtutis ẽ obtinere i terrena ſubſtantia deitatẽ:q̄ deũ ſpiritaliter i deitate durare. Quid ergo mirabor in deo. niſi q̄ cũ hõ eſſe dignatus ſit:i homĩe q̄ deus eẽt:aperuit? Nõ qđ ipſe deſtitit eſſe:qđ fuerat: ſed q̄ carnẽ fecit eẽ:qđ deus ẽ:q̄ i excuſationẽ materiæ uitioſæ:aĩa ſit ipſe ſine excuſatiõe. q̄ dũ ꝓ nobis peccatũ factũ eſſet:peccator eſſe nõ potuit. Sed hic Manichæus. Arrianus iterũ ſuperioꝛẽ ꝑtẽ libri utraq̄ circũplexus manu:illã iterioꝛẽ paginã ſic referare formidat:q̄ſi ſacrilegiũ facturus ſit:ſi deus i carne ueniẽs nõ amiſerit deitatẽ. Videſq̄ dominũ i nauicula dormiẽtẽ:nõ uidet uẽtis & fluctibus ĩperãtẽ:cui deitatẽ ſe tribuere ſine ſimilitudine paterna mẽtit̃. Deus. n. eſſe niſi patri. i. deo ſimilis ſit:non põt. ſimilẽ aũt eſſe nec illũ q̄ foris ſcriptus eſt:de iterioribus aliq̄d perdidiſſe. Illos quotidianus ſermo iſtruere debuiſſet:quo filius patribus ſuis ſimiles:ita cupimus approbare:ut dicamus:de ore eius exiit. ergo oĩs filius:q̄libet ſecũdũ carnalẽ generationẽ alter generet̃:tamẽ ſi forte patri ꝑ oĩa ſimilis ſit:dicet̃ ab ore eius ꝓfectus. Quis iuidet domini uerbũ de corde patris eructatũ:nec aliunde i ſpiritu q̄ ore ꝓlatũ etiã iuxta cõmunẽ oĩum ſenſuũ patri ſimilẽ iudicaret? Quod ubi fideliter ſenſerimus te:& ea quæ foris ſcripta ſunt:& ea quæ ĩtus diuinitus ãnotant̃ credere: unũ librũ dicere poterimus. i quo legẽ totã ſcriptã uidẽtes:nõ philoſophoꝝ argumẽta ſectemur:ut ueritatẽ opinatiõis colligamus:ſed formã uitæ ãte oculos cõſtituãus:& eã ipſã tractabilẽ miremur:i q̄ q̄cq̄d obſcurũ eſſe poterit:effundet̃. Quã Manichæi nõ uidẽtes i carne:Arriani nõ ĩtelligentes i ſpiritu: unius libri pagĩaꝝ cõfœderatã diſſecuere iuncturã:& mdiatorẽ duorũ cõſertis manibus hæreticoꝝ furore ruperũt. Sed q̄d mirũ:ſi hos nimiũ ſibi i ſingulis paginis ſapiẽtes:ac de mũdiali philoſophia ueniẽtes:tãta opti aptiq̄ libri cõcathenatiõis ſubtilitas ꝓteriuit? Cũ eũ nec iudæi q̄ ipſius erãt:cũ i ſua ueniſſet agnouerũt? Qui dũ de cælo ſignũ poſtulãt:q̄ſi cæleſtia nõ eſſent:quæ i ſalute uel debiliũ uel mortuoꝝ cæleſti uirtute faciebat: obcæcati infidelitate ſua:uidẽda etiã nõ uidere meruerũt. Iratuſq̄ ẽ dominus:cur i ipſo deitatis conteneret̃ operatio. Illud de iudiciis ſapiẽtiæ ſuæ ꝓcurauit:ut & forma ſerui duplicabilis haberet̃:& q̄bus nõ ꝑ uirtutẽ ſuã diuinitas radiaſſet: his oĩmodis poſitus cõtẽptui:irruẽda i ipſo iuxta ſæculũ uideret̃ hũanitas: & cũ dnũm ſuũ i ſpiritu iſrahel nõ receperit:cur uel fratrẽ ſuũ i carne Iuda reciperet & cognoſceret? Neq̄. n. æquũ erat:ut q̄ maiora ſubruerẽt:& q̄ ſacrilegiũ ut uolebãt æſtimari cõmitterẽt ignorãtes:nõ homicidium facerẽt ſciẽtes. Deniq̄ & Ionæ ſignũ ꝓmittit iſidis. & miſer qdẽ populus i uno eodẽq̄ homine dei cõtẽptor ſui occideret. & quẽ iuxta legẽ ſuã nõ agnouiſſet ut deũ:hũc extra legẽ ſuã gentiliter dãnaret ut reũ. Hæc itaq̄ ignobilia paſſionis uelut uelata ſicut loquebant̃:paſſione ꝓmeruit:cũ deitatis naturã mortalitatis ueſte circũdat. Dum apud erubeſcentes agnitiõe eius ipſe cõfundit̃:dũ q̄ hõ de deo ſit nõ credũt:dũ ipm deniq̄ i ſe hoĩnem i deſpicabiliorẽ cæteris formã ut patiat̃ ĩclinat:dũ apud diſcipulos dei uerbũ nõ habẽs ĩuenit̃. Vnde ſicut dominus cæli & terræ:cuius nomẽ ſup oẽ nomẽ eſt:formã ſerui accipiẽs:nõ rapinã ſe dei arbitratus æqualẽ:in hoĩnem ſe deſpectũ uelata ſtudioſe diuinitate ꝓiecit. neq̄ uideri i ſe uoluit:qđ nõ poterat. nõ agnoſci q̄d homines obſeruare ſub ſpecie ſecretæ circũciſionis expediet:quos ꝑter naturã exẽplo humiliaut & ꝑcepto:dicens. Conſultius utiq̄ faciẽt:ſi etiã cũ oĩa fecerint dicãt:Serui iutiles facti ſumus:qđ ĩperatũ ẽ fecimus. quoniã fiducia ꝓſumptionis elatis:ut unus a dextris:& a ſiniſtris alius i regno eius ſedeãt. poſtulantibus:ipſe dominus illis reſponderit: q̄ illos amare amplius credebant̃:neſcitis q̄d petatis. q̄bus & ſtati formido paſſionis ab eo opponit̃:q̄ iuxta carnẽ humiliat elatos. Quam ubi ĩtrepide popoſcerũt:recte quidem dicit illis:ſedere ad dexteram aut ad ſiniſtram non eſt meum dare uobis. Nunquidnam hic ſe potentiæ indignum eſſe profeſſus ẽ? Aut aliq̄d ſibi licere nõ teſtat̃:q̄ ait:pater neĩem iudicat:ſed oẽ iudiciũ dedit filio? Nõ ẽ ait meũ dare uobis:i. ſic peterẽtibus ſuperbe:inſolenter:elate: de carnis tumore: non ſpiritus lenitate. Nã ego q̄ reſiſto nunc uobis:humilibus dare gratiã cõſueui. Ita dominus dũ humilitatẽ & uerbo & actu uere audientes docet: cur in ſecreta parte corporis ꝑfigurationẽ ueræ circunciſionis habere uoluerit oſtendit. Dixi de occulto circunciſionis:quæ puta ui eſſe diceda. Supeſt ut de ipſa circunciſione tractemus:quæ figura ſit:Cur non oculo circundamur & manu:dicẽte domino. Nã ſi oculus tuus ſcandalizat te:erue eũ:& ſi manus tua ſcandalizat te abſcinde eam ait. quæ tanta ibi ꝑfiguratio ẽ:ubi per unã partem corporis totus oĩno homo circunciſus eſſe credatur? & cum hoc nos poſt Chriſtum circuncidamur in corde? Veniãus ad regenerationis noſtræ ſacra-

menta cæleſtia:ut circunciſionem ſpiritalē in ſpiritale natiuitatē quæramus:& in ipſis fidei noſtræ cunabulis:quo tēpore circūciſio celebraſ:primos uagitus ſacratæ repetamus infantiæ:& abrenūciatōnē illā q̄ ꝓputiis denudamur: āte oculos collocemus,quoniā ſicut q carnaliter naſcebanſ ī mūdo:carnaliter circūcidebāſ in lege.Ita q nūc ad cælorū regna generāſ ex uerbo: per uerbū circūcidūſ a mūdo.Sic nāq; dicimus abrenūciare nos mūdo & pōpis eius:quoniā q̄cq̄d ē in mūdo cōcupiſcētia carnis ē:& cōcupiſcētia oculorū ē:& abnutio ſæculi quæ nō ē a patre. illa ergo ꝓmiſſio & circunciſio ē:quā non patimur ut ſerui:ſed exibemus ut liberi.Nec poſtq̄ nati fuerimus:celebramus.ſed ut renaſcāſ offerimus.oīq; ī ꝓcinctu baptiſmatis īdumēto nudati:ſola ſanctoꝝ oculis cōtritione ueſtimur:nec ad ſpeciem naturā noſtram:arſura filiorum ueſte uelamus:qa ī euangelio arbor foliis exuberās:cū i ea fructus nō eſſet repertus exaruit,ſed cūcta carnis repudiata natura:ſexus īmemores:nil ueremur:nec cū prīo illo terreno homine:Adā ubi es:deū fugiētes audīus.Præputia itaq; Adā trāſgreſſoris acq̄rere:per ſubiectionē cæleſtis obediētiæ reſpuētes:naturā circūcidimus uitioꝝ:& per unā corporalis mēbri formā:oēs exercentes ī ꝓputiū ſenſus ꝓſequmur:ac trūcamus.nō.n.naturā: ſed naturæ ſupflua reſecāus.ſcientes quoniā q̄cq̄d āplius ē:a malo ē.ſic domini dignatiōe cōſequmur: ut nos qui ſecūdū carnē ꝓputiū dicimur.i.uelut ignorātia q̄dā naturaliter obtecti:tamē reuelata facie gloriā domini ſpeculemur cū illi q ſecūdū carnē circūciſio dicūſ:tamē ne ī legē ītroſpiciāt: obtētis præ facie obcæcentē aulæis Euacuata ē itaq; circūciſionis figura corporeæ:& ī uim nominis eius tota trāſcendit:quando etiā ſic præputiū circūciſio reputaſ.qđ tunc euenit.ſi aut poſt uerbū domini naturæ huius corruptæ acqeſcimus blādimētis:& denuo ícentiua ſeqmur uitioꝝ.Aut etiā nō icircūciſi ī carne eā ipſam naturā cū ſuis ꝓſequentes:uerbū domini dū nō cuſtodīus:obterimus.Porro hæc an ita ſe habeāt:& fidei patrē:& circūciſionis īterrogemus auctorē.quoniā ab ipſo utraq; hæc:& quæ ad mētem:& quæ ad corpus ptinēt:,pceſſerunt.ipſe nobis reſpondebit ex geſtis:utrū ne illum de iudaica circūciſione:an uero de noſtra hac quam dicimus commē darit.ac primū audit a domīo.Exi de terra tua & de cognatōe tua.ſub hoc uerbo iuxta carnē in ꝓputio cōſtitutus:a parētibus ſe circūcidit:& patriā:naturāq; oēm q̄ per affectū tenebaſ:abrūpēs uerbū domini ſequitur peregrinus.Hinc deīde ex cōiuge ſterili & ánoſa.i.& cōtra uitiū naturæ:& cōtra cōditionē deficientis ætatis poſteritatis ꝓmittiſ multitudo:nō cōſiderat corpus ſuū emortuū cū iā fere cētum eſſet annorū:& emortuā uulā Saræ cōiugis:cui deīnēs iuſtificationē credēdo ꝓmereſ.Prius ergo q̄ ī carne circūcidaſ:eligiſ.Prius.n. ſcriptū ē.Credidit Abrahā deo:& reputatū ē illi ad iuſtitiā.Iubet igiſ deus.Circūcideſ oē maſculinū ueſtrū: & circūcidemini carne ꝓputii ueſtri.Addidit & ſignificantiā huius rei:ne eſſet obſcura.Ait.n.Et erit in ſignū teſtaméti ītер me & uos:ſignū ad oculos ptinet.uidelicet ut eoꝝ eſſet agnitio:q non putarēt eū mūdialē naturā per uerbū domini reſpuiſſe.ac ſi q eſſent illi:q Abrahæ fidē uirtutē operationis ignorarēt:p ſignum uelut p imaginē aliq̄ cōparatione depictā qđ uerū eſſet agnoſcerent.Deīde & ꝓpheta īfideli populo:q deū ex eo q̄ uideri nō poteſt nollet credere:ſignū uiſibile ꝓmittit dicendo,Dabit uobis deus ueſter ipſe ſignū.Ecce uirgo ī utero cōcipiet:& pariet filiū: & uocabiſ nomē eius Emanuel.Et ipſi Iudæi cū dnūm iā ī carne cōſpiceret:& fidē eius uirtutibus denegarent:ſignū poſtulāt de cælo nempe ut crederēt:ſi uiderēt.Deus ergo pro tēpore:cū Abrahæ poſteritas paribus ſi poſſet ueſtigiis īgredi in fidē electiōis ſuæ:notā in ſigno hoc uoluit eſſe:nō iuſtitiam,ut q mūdialē naturā aíæ reſpuiſſet:ei circūciſio carnalis appareret ī corpore,ac uelut p hoc qđ uideſ:poſſet ītelligi.Sic multa quæ a ꝓphetis populo denūciabanſ:ab ipſis prius a q̄bus p̄conabanſ:effecta ſunt,Nudos ī captiuitatē filios Iſrahel eſſe ducendos:p ꝓphetā iratus dominus minabaſ.certe dictum iam ad partiū oīum intelligentiā poterat ītrare.Vadit tamē nudus ipſe ꝓpheta p populos:& ī ſe qđ aliis uaticinabatur oſtendit.Videt uulgus:nō audit.Et ī Eſaiæ corpore:quæ ſibi erāt uentura cognoſcūt. Fit ſignum de uate:& in libro adhuc populo amaritudiné ſentit ꝓpheta captiui.Sic abrahā deſignat ī carne:qđ exercebat ī mēte:& p nomē mēbri uelut uirtutē circūciſionis ítelligit:nō per hoc ſignū exprimēs carnis:ſed ſignū fidei.deīde poſt illā carnis circūciſionē ſuæ:ſi erat plenitudo iuſtitiæ:q̄re maiora adhuc ī Abrahā fidei experimēta quærebat?Cur ī patrio poſtmodū tētaſ affectu: ſi iā ī illa circūciſiōe benedictiōis ſūma tenebaſ?Sed quoniā nō illa uirtus:ſed ſignū iubebaſ eſſe uirtutis:quæriſ a ſingulari uiro:Vtrū ne q iā & patriæ & cognatiōi renūciaſſet:& circūcidi ſe paſſus ēet:nū parceret & filio.Quē ubi ad uictimā nō triſtis exhibuit:p digna pignoris ipietate fit carnali pietate ſublimior.Lucraſ orbitatē:dū parricidiū meditaſ, & cū unico nō parcit in terris:ſtellas p filiis ánumerare iubeſ ī cælis.carnaliſq; deſpector naturæ ī natura ſiderū collocaſ. & humani cōtēptor ſeminis:pr̄ uocaſ aſtroꝝ.Sic fidelis nō filio:ſed p̄cepto: dū mandatū domini religionē ducit eſſe nō crimē: dū offerre filiū deo ſacrificiū iudicat eſſe nō parricidiū: pene meruit p̄uidere:q̄ deus ad tentationē ꝓbādæ mentis parricidiū uoluit offerri:ſed noluit īplere.Ab hac ueritate forma iudaicæ circūciſionis amiſſa ē:hæc nōis erat figura nō mēbri.ſic naturā noſtrā deus uoluit denudari:ut nō ī nobis aut cupiditas arderet:aut ābitio ſudaret:aut affectus carneus p̄mineret:ſed ab oībus p̄putiis dei amor & p̄ſentiū cōtemptus exueret.Dixit q̄dā ſatyrus gētiū poeta.Probitas laudaſ & alget.Teſtimoniū hoc ueꝝ ē. nullus eā ſtipat populus:nulla multitudo ābit:hō nullus āplectiſ:& ī mūdo iſto uelut ī nouercali domo horret:etiā neceſſariis deopta q̄diu nō ueſtē ſuæ habuit dignitatis.Age ſi uideſ:totū tramitē ueritatis p patriarchaꝝ geſta uelut p uiua ueſtigia decurramus.ut circūciſionē quæ ſanctificat demōſtremus.Trāſeo Iſaac peregrinātē: qđ ipſum in circūciſionis forma cōſiſtit.Rebeccāq; ꝓpter phyliſtinorū inſidias ſororē de uxore dicentē.Quod æque q̄ magni ſacraméti ſit:tibi exiſtimādū relinquo.Taceo Iacob p duas annoꝝ hebdomadas matres.xii.tribuum ſeruitute mercantē.Omitto eius filios:quos p patriā benedictiōem & ſanctitatē naturalis quædā neceſſitas continebat.Ad Iob ueniāī aliam generationis lineam de Iſaac germina iam ꝓlapſum:nec ītер.xii.Iacob filios hæreditatum per Eſau genitum primitiuæ benedictionis extorrē primogeniti dignitatibus expoliatum:

inter Edon princeps q deo placerēt iuentū. Hic tamē an circūcisionē naturalē æquanimiter possit ferre tē i 12
tatur. Fit paup ex diuite. Sed hoc etiā sæculi hoīnes cōtēnere nouerūt. Tot orbitatibus uulnerat: quot succes
siōibus gloriabat. Exclamet forti uoce: nudus cēsu: nudus & filiis: nudū se exisse de utero matris suæ: nudū
etiā iturū sub terras: dominū dedisse: dnūm abstulisse. O uirū naturā sæculi respuētem. nō se lachrymis: non
se gemitibus: nō se etiā tenebris tradidisse. sed potius detrimēto meritoꝝ doloꝝ victor: & si egēus affectu
fit fortior cū ifirmatur: & ī ualle lachrymaꝝ turrī occupat gloriarū. Vbi es isolēs nimiū carnis Iudæa? Cōfer
cū hoc uiro pedē: cōtēde: & gloria attollere maioꝝ supba uirtutibus. latusq; tuū benedictis nobiliū patriar
chaꝝ circūcinge nōibus: ut te iustificationū uetus illa uirtus & auoꝝ splēdor appareat. Iob te aduersum p
cedit ī mediū: sanguinis auctor es nō erubescēs: nec per Esau iconcessam benedictiōis sortē trāsfusione mē
titus. nā illa nec pdesse nouīus: nec obesse dicēte domino. Aīa pris & aīa filii mea ē. Aīa quæ peccauerit: ipsa
morietur. Ac pīde ei spes ē: q ī his uīcat te oībus: & pcedit plus sibi de uirtute uēdicās ppria: quo mius ex glo
ria pmittit aliena. Deniq; expoliatus bonis oībus nil reqrit. Tu ægyptū ī heremo post māna delitiosa suspi
ras. Illū ab spe in deo posita tot maloꝝ tētamēta nō auocāt. te ad eā spē bonoꝝ oīum blādimēta nō puocāt.
Ille manū domini sentiēs benedicit ī uulnere. Tu uirtutibus de Pharaonis iugo exuta: nō subiaces. Huic illi
& pro circūcisis ueniā postulare cōcedit: tibi uelut īcircūcisæ Amorreus pater & mater īgerit esse Ethea: ut
manifeste liqueat: & illum per uirtutes opum nō p obseruātiā circūcisiōis benedictionē sibi restaurasse: quā
pauus amisit: & te p iactātiā circūcisiōis uirtutes negligētē eā benedictionē quā Iacob sola subtilitate acq
sierat: pdidisse. Quid. n. sibi iudæoꝝ arrogātia nō usurpet. Iob ista q deo placuit: quō gētis nō ē meæ? Et cir
cūcisus forte: quoniā de Esau circūcisio hucusq; generat. Nec māus leues ī hoc nō circūcisio fuerat pdica
ta: sed uirtus. nec an sine pputio uixerit: sit quærēdū: sed q nihil labiis suis peccauerit sit tenēdū. Ad alie
nigenas ad quos puocāt: ueniamus. quoniā nullā nobis arborē exēplorū ager diuinoꝝ oī ligno feracium
plārioꝝ: nec ī eo germia de uimine: sed de fruge cēsent. Ostēdamus ī israhel gloriā peregrinam: & bene
dictiōis germē in ligno fluxisse nō suo dicimus Ruth: quo magis cōfundāt ī fœmina. Promittit p pphe
tas de radice Iesse uirga p nostra salute pditura. nunq̄ flos cōdescenderet: q uel solus utiq; pleni agri odore
flagraret præ consortibus: nisi eū odore unguētorū sup oīa aromata lætitiæ oleo pater unxisset. Hic tamen
Iesse auiā nō Israheliticā habuit: sed Moabitā. Cui tātū pegrinæ cōcedit: q̄tū nulla de patriarchaꝝ germie
pmeret: ut suo utero destinatæ benedictiōis semē accipiat: & Israheli nō Israhelita parturiat dignitatē: cor
nuq; populi sui: ī alterius populi benedictiōibo aliēa sustollat. Vnde istud oro pmeruit? Credo qa dicit socrui
suæ. populus tuus populus meus ē: & deus tuus deus meus ē. O uirtutē uiris etiā pferēdā. Abrahæ fidē īcircū
cisæ gētis mulier imitat. q̄ uirilis circūcisio dereliqt: & p aliēa uestigia meritū iustificatiōis īgredit. a qbo ma
ior cæca hæreditas deuiauit. Dnōs suos Moabita contēnit: cū Israhel cōtēnit alienos. Illā ī unū deū suoꝝ iā
oblita cōiurat: & tu post multitudinē fornicaris idoloꝝ. hīc eligit a dnō. hinc fit Israhelita mēte nō genere:
fide nō sanguīe: uirtute nō tribu. hīc usq; a deo benedicit: ut pphetaꝝ tuoꝝ mater uocet & regū. licet pror
sus dicere clarius regnū cæloꝝ uī pati: & a uī facientibus iuadi: diripi: possideri. Nec iustificationē gētis ē: sed
uitæ. quādo nō circūcisi p frugē pbitatis aulā sānctificatiōis ītroeūt. & circūcisi ī eadē aula geniti: p pudēda
gestoꝝ sceptꝝ sanctificatiōis amittūt. Sed rursū ad benedictū uelut. xii. tribuū sanguinē: redeāus. ut in eo iā
tūc præcedēs ecclesiastici mysterii ueritatis ūbra pbet. Lōgū ē singuloꝝ formas enūerare sanctoꝝ: eorūq;
gesta ruis filia dilectissima enarrare uirtutibus. qd sit: q Ioseph de domo ægyptii regis uestē piecta nudus
ausugerit. Quid sit: q hic populus mare trāsierit: & Pharaonis nō trāsiit exercitus: & species labētis naturæ
sub hominū psona mutat. Quid ē: q ipsū mare euadētibus ægyptū Iacob filiis occurrat. Tibi hæc cuncta
examiāda & iuxta tuā uitā & iuxta ecclesiæ mysteria dereliquo. ut ī his ueritate circūcisiōis arcana: quā ī Aa
rō aspicies: uacuatā formā signi iudaici nō mireris. Igit quoniā strictī uniuersa dicēda sunt: ne in lōgū sermo
pcedat: seges milii oīs israhelitæ gētis ē iuadēda: & ī ea ipsius circūcisiōis uētilādus effectus. Iesus naue popu
los hæreditaturus ī terris: prius illa oīa uelut diuīæ plebis circūcidere iubet ex aīa: q̄si uero nō tota heremus
p uarias peccaminū plagas circūcisæ gētis ossibus albicaret. Quid ergo iubebat hoc fieri: qd peccati meritū
nō sanabat? Dicit dnūs: fac tibi cultellos petrinos nimis acutos. Quid ē: q tātope cauet: ne habeāt obtusi? Ni
mis ait acutos: ut uidelicet nō q particulā aliquā corpusculi sui sensu doloris abscidant: sed multa lima atq;
usu cotis assiduo tenui acie mortiferos: sensus mētis subtiliter discriminēt. Circūcidit ergo ni fallor in illis
ægypti desideriū: murmurationē: cōtūaciā: idoloꝝ fornicationē: cōsuetudinē peccandi: p qbus irā dni eoꝝ
sensere maiores. Et illis etiā sine dubio circūcidit metū positorū āte faciē plioꝝ. Nā iā āte q̄ terras pmissas
sibi: Iesu illas speculāte uidisset: gigātes ibi esse fortissimos q̄rebāt: cū qbus manus cōserere formidarēt. Cir
cūcidit & oculos: ne alienigenaꝝ cōiugia cōtra licitū cōcupiscāt: aliudq; ī illis regiōibus uelit possidere q̄ter
ras. Nō. n. si nō circūcidāt: sed si hæc negligāt: p irā dni moriunt. quoniā illud signū ē benedicti: nō meritum
benedicēdi. sed pleni sunt oēs libri: plena exēploꝝ uetustas: q nō pfectiōe nescio cuius mēbri: sed naturæ no
stræ circūcisiōe dnūs delectat: ī q̄ secū etiā ille maior oīum pphetaꝝ Ioānes circūcidat. nō uestīt mollibus:
nō exq̄sitis ad gulā dapibus saginat. sed ī hoc mūdo pene sine mūdo ē: cūcta desiderioꝝ deserēs curā mun
dialē. setosa durū uiꝝ horridāt tegmia nō decorant. humifero esu: melleo tenuiter sudore saturat. quæ alia
circūcisio præstātior debebit inqri? Deniq; hic nō agnū illū: qué ī ūbra ueritatis soliti erāt iudæi habere p
pascha: p quē mūdi peccata nō poterāt aboleri: sed illū uerū agnū: cuius oīs esset mortalitas cruore saluanda:
relictis. xc. & nouē ouibus gestari pastoris ueri humeris primus agnouit: dicendo. ecce agnus dei: ecce qui tol
lit peccata mundi. Illud etiam in eo mirandum ē: heremum elegit: domini prædicaturus aduentum. non in
templis: non loquitur in plateis multitudinem pfecturus horrescit: & cur uox ē clamātis: si declinatur audi

tor? Opus est utiq; multitudo doctori. Et quæ erit in heremo multitudo? Sine dubio nulla. Et qd faciet propheta? q uox é & uox clamãtis. Elegit ni fallor locũ: ubi eũ nullus audiat: sed ad quẽ populos de naturæ corruptæ cõuersatiõe reducat, ut ĩ ꝓpheta nouã uitã uidẽtes diuinã mirari discãt: seq; oĩbus uitiis circũcisos eẽ patiãt. Locus ergo ipse forma doctrinæ é: & ipsa p̃dicatio solitudo é uirtutũ. Operat habitatio: dũ urbiũ frequẽtiã solicitus relinqt auditor: & heremũ a cõtagione mũdi uelut atheatro hoc uoluptatũ auulsus ĩgredit. Prohibet deniq; ne Abrahã patre glorieť: uidelicet q; eius uestigia nõ sequãť. Certe si ad circũcisionẽ illam iudaicã ueniãus: circũcidamur: ut Abrahã fuit circũcisus. Si ad sanguinẽ: cur filii Abrahæ nõ dicãtur esse q filii fũt, sed fidei pater nõ põt esse nisi credẽtiũ. & filii nõ de signo circũcisionis: sed de operis similitudĩe recognoscũť. His ergo cũ ĩhibebanť: ne se Abrahã parẽte iactitarẽt: illud ostẽdebať: nõ qa signũ fidei illius: sed qa signũ patriũ nõ haberẽt. Tũc aũt rite filii Abrahæ sunt dicẽdi: si ad formã parẽtis nõ facie: sed uita respõdeant. Si ad uerbũ domini nec patria diligať: & filius possit occidi: cũ ipse etiã totus hõ illa q ꝓ nobis mortuus é: patri iubeat caritate cõmori. Sic Simeon senex: nũc dimittis ait domine seruũ tuũ ĩ pace: Quia uiderunt oculi mei salutare tuũ. Forma ẽ utiq; q; q Christũ uidet: tiã sit sæculo moriturus. & hæc é circũcisio nõ adhuc sub tabernaculo significatiõis adũbrata: sed p̃figuratiõe ueritatis occulta: etiã ĩ lucẽ facis imagine expoliata ꝓcedẽs: quã Abrahã prior mysterioꝝ pene oĩum iniitiator ostẽderat: cũ post uerbũ dnĩ locũ sibi a filiis Heth: nõ ubi uiueret: sed ubi morereť acqrit. Magi quoq; adorato dnõ: ne cui gẽti ut docuimus: p̃putiũ corporale fraudi esset ad gloriã: suis se affectibus circũcidere cũ thesauris suis. i. secretis mẽtiũ patefactis: aĩoꝝ motus mactauere ꝓ munere. eosq; morbos p quos aliq̃d aut cupimus aut metuĩus aut dolemus: uelut ante pietatis arã & misericordiæ altare foderũt. ut uel ĩ auro auaritia: uel ĩ thure idolatria: uel ĩ myrrha fieret dnõ subiecta mortalitas: a quo eius utiq; erat captiua ducẽda captiuitas: & ĩ hãc petrã & sacræ pecuniæ cupiditas: & ꝓfana erroꝝ superstitio: & amara mortalitatis cõditio uelut illiſæ moreréť. lãpridẽ Babyloni psalmista p̃cinẽte: beatus q tenebit & allidet paruulos suos ad petrã. Sub his ergo magoꝝ & nõibus & oblatiõibus oĩmode ille diuinoꝝ ĩterpollator exuiť: quoniã deus erat ĩ Christo mũdũ reconciliãs sibi. Quis. n. iã aut aurũ sibi audeat possidere: si dnĩ est? aut idolis thura cõcremare: si Christi sint? aut mortuũ nisi mortuus sepelire: si myrrha iã uiui est? Deniq; & a diabolo uelut triũ alea tesseraꝝ dominus ipse tẽtať. Nã & cõtinẽtia ĩ fame: & religio in adorãdo: & uita ĩ p̃cipitio piclitať. Sed facile cũcta supauit. qa pater & rex bonorũ oĩum thesaurorũ: & sacerdos repositorũ ante sæcula mysteriorũ: & resurrectio destinatus fuit mortuorũ. Magi tamẽ ex illo uetera uitæ reliquere uestigia: nouũ iter ĩgressi: uacui sarcinis nõ uacui benedictiõe cãtauerũt. Reuertere aĩa mea ĩ requiẽ tuã: qa dominus benefecit tibi. nec ille ad quẽ dnũs ĩgressus é: nõ oĩ dicit p̃putio circũcisus uitiorũ, nã & dimidiũ ex substantia sua dat egẽis. & si cui qd fraudauit: reddit ĩ q̃druplũ. Ille utiq; q dnũm non poterat uidere: dũ diues esset: nisi postq̃ de terra ĩ q̃ cor ipsius uidebať esse: cũ thesauro sycomorũ q̃ dnũs esset transiturus ascendit. Tũc uelut de cognata necessitate a crucifigendo cõspectus ĩ arbore cognoscit; & filius dicitur Abrahæ. Cur dicit? Si erat: testimonio nõ egebat. Sed quoniã nõ oẽs erãt filii Abrahæ: q esse credebant: hic de ope agnoscit filius: nõ de gẽte. & uirtute. nõ de sanguine. Hæc circũcisiones sunt notæ de circũcisionis effectu. lã ne uides filia: iã ne cõsideras totã circũcisionẽ p operũ formã: uelut p quædã mẽbrorũ liniamẽta deductã? & p actuũ diuersitatẽ q̃si colorũ uarietate depictã? ĩ unũ tamẽ iustificatiõis apicẽ uirtutũ gradibus ipletã? Cernis aliũ patriã reliquẽtẽ: nec de parricidio dubitãtẽ. aliũ tãti census naufragiũ nõ curãtẽ: nec ĩ orbitatibus lachrymãtẽ: imo q ĩ putredĩe corporis sui de peccato potius cõiugis q̃ suo uulnere suspirãtẽ. Illã populos suos deosq; deserẽtẽ: nec ĩ alienã gẽtẽ iopẽ uirilis auxilii metuẽtẽ. Hũc repromissiõis ĩgressũ terras: cultellosq; aĩorũ nõ ĩ ense ponẽtẽ: sed de caute faciẽtẽ. ut ex se hẽat petrinus: qd' ferreus acqrit aliũde. Aliũ in solitudĩe uiã dnĩ p̃parãtẽ: & rectas sẽitas ĩ heremo faciẽtẽ. Aliũ porro dimitti de sæculo depcãtẽ & pacẽ dnĩ malle q̃ mũdi. hos uero suis affectibus spoliatos ĩ auro thure & myrrha cõuersationũ itinere mutato: q per Herodẽ uenerãt: p angelũ redeũtes. Istũ etiã nũc aceruos fraudũ curã fœnoris remouẽtẽ: & Abrahæ filiũ nõ naturæ beneficio: sed gestorũ suffragio nũcupatũ: ut euidẽter appareŕt oẽm mũdi naturã p singuloꝝ opationes fuisse dimissam. Sed quoniã nuptialis cõuiuii fine pene uinũ: qd' p patriarchas ministrabať: expẽdimus: & nouũ cœpimus aquarũ cõuersiõe libare: de nouis quoq; utribus aliq̃ ꝓferãus. ut q̃le sit qd' receperũt: de eo qd' ipsi redolẽt: æstimẽus. Feruet qdẽ uniformiter p oĩum apostolorũ mẽtes: plenis musto pectoribus: & mẽsurã corporeã mũdatio spiritalis excedẽs: ebrietatẽ nõ cælat glorioſam. Nobis tamẽ ab illo ẽ icipiẽdum a quo hauriẽdi sitis ẽ ĩchoata ut ex desiderii magnitudĩe: sacræ ĩfusiõis plenitudinẽ doceãus ex uino siti parilẽ sociorũ: nõ auara diuinæ sobrietatis ꝓpinatiõe ꝓpinatã. Ecce inclytã sodalitatẽ. Augustũ caput Petrus extulit: noui signifer testamẽti: & ĩ creatiõe primitiuus. Alius qd' sine dubitatiõe loquor: Abrahã. nescio an maior. Certe qd' sentio: nõ secũdus. Illi generatio larga ꝓmittit', huic generatio pascẽda cõmittit'. Ab illo iustificãda ꝓcedũt. ĩ hoc iustificata fũdãť. ita qd' ille spat: hic accipit. Illi dicit': faciẽ te ĩ gẽtẽ magnã. huic dicit': ĩsa ciã te piscatorẽ hoium. Illi dicit': ĩ semine tuo benedicẽť patriæ gẽtiũ. huic dicit': iudicabis duodeci tribus Israhel. Illi dicit' ĩ stellis erit nomẽ tuũ. huic dicit': tibi dabo claues regni cælorũ. Ac p hoc ille fœcunditate seminis benedicti ipleť. hic ãte semẽ ipsum euãgelizaturus assistit'. Abrahæ ꝓ filiis claritas monstratur astrorum. sed Petro tradũtur regna cælorũ. uidelicet ut in eo sine Petro nec filii Abrahæ possint ĩtrare. Hic ergo: nõ quo circũcisus sit iuxta gẽtẽ suã apud dominũ gloriať: sed dicit. Ecce nos reliqmus oĩa: & secuti sumus te: qd erit nobis? Quæ sũt ista oĩa apud eũ: q præter ĩstrumẽtũ artis piscatoriæ nihil habeat? Oĩa ĩquit: utiq; quæ ad cõcupiscẽtias mundus ĩgerit: quæ præputia possunt dici; si cõgregant' ad lenocinia peccati, quæ uehementius præcidenda succrescunt: si quo cum prouentu mẽtitæ felicitatis adulantur: interioremq; illam mentis nostræ naturam circunuestire nituntur, ut maioribus tenebris ipsum, etiam quod nobis ꝓ lumine

datum eſt:tenebreſcat.Oía inqt apoſtolus reliqmus: & ſecuti ſumus te. In fidē ueteris exēpli: nepotū uirtus tā ſera:q̄ mira:p diſcipulū primogenitū nouæ iuſtificatiōis aſpirat:& obſoleſcētibus iā pene imaginibus ueritatis Abrahā reformaſ̄ i Petro.oía reliqſſe teſtaſ̄.nō i alto fluctuat:artis cura nō geriſ̄:nec ſocrus ægra ſine dnō uiſitaſ̄.Oís ſingularis uiri affectus ī Chriſto é.hūc ſequiſ̄ ſubſtātiæ cōtēptor:ſtudii negligēs:affinitatis oblitus:& id qđ Abrahæ ut faceret ſperatū eſt:hic iā feciſſe nō cælat.uidelicet ut ſimili circūciſiōe; ſicut uirtutis hæres eſt:fiat hæres & gloriæ.Oía inqt reliqmus:& ſecuti ſumus te.qđ erit nobis? Hoc eſt dicere.totis uitæ prioris uitiis deſecatis:ī forma utris ī pruina iacētis:dū te ſequor.exarui.nihilq̄ ī hoc mūdo p̄ter te: quo ſpleri cuperē:elegi.cuius nō fruſtra huiuſmodi ſiccitas ſancti ſpiritus ubertate penſaſ̄.p quā ebrietatem nouæ gratiæ ī ſe apoſtolus ipſe:dū linguis ifideliū ifamaſ̄:agnouit.Sed & cæteri apoſtoli eiuſdē muſti ſpūauere feruore:& unius botrionis ſupfluēti maduere uidemia:q̄ tamē ī odorē eius nectaris ad beati Petri ſimilitudinē cucurrerūt.Aſpice illos geminū ſidus ī terris:nec icaſſum tonitrui filios nūcupatos:cymbā:linū:patrēq̄ deſerentes:nec uictus ſolicitudine dubitātes:nec officii uſibus ihærētes:nec poteſtatē patriā reuerētes ſumptu:negocio:affectione caſtratos.Quid aliud utiq̄ q̄ natura ſæculi circūciſos ueſte:fluctu arida: manu ære ſicca:corde pietate nō molli:nudo etiā de nauali parata ueſtigio. Credo ad eā formā: iā tūc & Moyſi ut pedū ſolueret uincula:præceptū eſt:q̄ ſpecioſi pedes euāgelizātiū pacē? Et ideo nō ſunt ueſtēda: quæ pulchra ſunt ī cōſpectu dnī.nec mortuis ueſtiēda quæ uita diligit.Hūc rurſus reſpicit de thelonæo publicanū q̄ſtū dānātē:cōſuetudinē reſpuētē.& noūeactus fidei noīe:ut ab oībus oīno:nō pars corporis:ſed natura prorſus iniquæ cōſuetudinis circūciſa moſtreſ̄.Totū diceres nouæ uocatiōis exāmē:niſi ī ſimilibus cōueniret:& eandē uirtutē haberet diuerſitas pſonarū.naturāq̄ mundialē multitudo licet hoīum:uno tamē cōtēptu rerūuelut falce ſuccideret.Et quādo ſatis abūdeq̄ exēpla & uetera ptulimus: & nouorū: mētiſq̄ curſum ne uelut cæca nocte ad ignorātiæ ſcopulos deueniret:ſanctorū imaginibus q̄ſi p ſermonē cæli notādis ſideribus inſtruxius.nūc ex obſecuro noctis egreſſi:non ſolū diē & ſolē:ſed ipius ſolis & lumis lumē:ſub quo errari non pōt:cōtēplemur.Illorū.n.quærit ipſa multitudo iudiciū:& ī copia formarū neceſſe eſt ut euēiat. Subinde ſimilitudo flāmarū & ſæpe nautis cōfuſe attonitis p pauorē:ut lucifer ueſperū:& ueſper luciferū mētiaſ̄: ſolis ſine ſocietate parili ſola eſt claritudo mirāda: cū dubia etiā ſub nubilo a ſimilitudine ſit uēdicata ſi paruit. Ac per hoc etiā nū dnūs quoniā carnē ſumpſit:& hō eſſe dignatus ē:aliqd tale fecerit req̄ramus.ut uelut ſolē ſub nubilo: ita ſub ſpecie corporali etiā id qđ radiauerit admiremur.aliūq̄ potius opponāus:q̄ ipſum alii unde ſumpſiſſe credāus.Quē aūt aliū p fide humana diuinaq̄ ī hoc ſæculi pelago:nūq̄ ſine metu naufragii nauigātes:ad dirigēdū ueritatis ſequemur:q̄ illū q diſcluſa penitus parilitate ſui ſolus etiā cū p nobis in nr̄a carne obſcuraſ̄:īmēſus ē? Qui nec ī hoīe pōt cælari:dū mortalitatis naturā ſubſtātia diuinitatis exupat.qui nō elemētū:ſed uirtus elemētorū ē:ī quo tenemus initiū & cōſumationē & medietatē oīum:per quē ſolum ſolis & āni curſus ſunt:& ſtellarū diſpoſitiōes:mēſiū quoq̄.mutatiōes:quoniā ī ipſo uetera trāſierūt:& facta ſunt oía noua.Et cū magorū iter eius ſtella duxerit:qd mirū erit:ſi nos quoq̄ geſtorū eius claritas uelut ipſo theſauro uniuerſo fulgoris iſtruxerit? Atq̄ utinā ad certā datōem tāti ſplēdoris & lumis noſtrorū oculorū auertaſ̄ ifirmitas.ut ille ſe ſubtraheret:& negaret inqs.nō:ſed palā oībus cæleſtis ſplendor appareret.Modo ad eū ſequax mēs amica uolūtate cōuertaſ̄:ī ſolo iuēiet plenitudinē:quā guttatī p ſingulos colligebat.Octauo die circūcidiſ̄:& Ioſeph hæreditate:& matre utiq̄ q̄ſi hō q̄ pmiſſus fuerat ipſi Abrahæ:cū de circūciſiōe doceres̄:dicēte dnō.Et erit teſtamētū meū ī carne ueſtra ī teſtamēto æterno.Dei teſtamētū in noſtra carne eſſe:dnō ī noſtra carne dignāte:qs dubitaſ̄? Illudq̄ teſtamētū æternū uideri qđ citharis & pſalteriis pſallere tur.cuius rei q̄ plixa ē diſputatio:& neceſſaria uideſ̄ eſſe tranſcurſio:ne p ramorū copiā robur ipm ppoſitæ materiæ dereliquēs ícaſtigata erret effuſio:p̄ſertī cū mihi difficilius ſit naturā eius iplere q̄ q̄rere:& ſatis ſuperfluū icurrētibus bractheis laborare:q̄q̄ ipſam materiā gracile nō ſuſtētet īgeniū.& neceſſariū pene ſit:ut & diſputatiōibus aliq̄bus circūcidamur:dū de circūciſiōe tractāus:quādo nobis ad excuſandā etiā iperitiā noſtrā opportunitatē materiæ ipſius p̄ſtet auctoritas.Igiſ̄ ad ppoſitū redeūtes iterrogemus ipm hoīem ſuū. nā de dnō loquebamur.Ipſe q erat ī hoīe circūciſio:cū iā ſecūdū legē circūciſus haberet: clamat ut euāgeliſta teſtaſ̄.Vulpes foueas hēnt:& uolucres cæli nidos ubi req̄ſcāt.filius aūt hoīs nō hēt ubi caput ſuū reclinet.Rogo hic ubi ſub Cyrino cēſus iueſtigatio? ubi edictū Cæſaris? ubi neceſſitas pfitēdi? ubi Ioſeph ipſa profeſſio? Noua ratio illic hēt nihil:qđ deſcriptor iueniat,& uere.Nulla.n.dnūm ſæculo mācipata delectāt.nec ſibi uſurpat qcq̄d uel Cæſari uel mūdo uoluit eē captiuū:docēs nullū duobus dnīs poſſe ſeruire. Circūcidi tur ergo hæreditate Ioſeph & Maria:nihilq̄ ſibi de mūdialibus uēdicat ſub tributo.q utiq̄ eis dixerat:Neſcitis qa oportet me ī paternis meis eſſe:ſcilicet ī tēplo nō ī ſæculo:ī ſacrificioꝝ myſterio nō ī malignātium cōcilio:ī paternis utiq̄ ſpiritalibus.nā patrē ī carnalibus nō hēbat.Deniq̄ de eo tēplo & oues abegit & boues;& mēſas nūmulariorū euertit: ſic tēplū etiā ipſum qđ figura ē corporis ſui:carnali cōcupiſcētia circūcidit:ut ītelligeret hō hæc ſibi ī ſua mente eē faciēda.nec ſane ſuis parcit effectibus.nā eū gladiū quo alios circūcidebat docēdo:ſi qs amauerit patrē & matrē ſupra me:nō ē me dignus:ſua cōuertit ī uiſcera:& ſibi ipſi ſacrificit:q̄ credētibus ē facturus:cū dicit:Quæ ē mater mea:& q ſunt fratres mei? O myſteriū:matrē Mariā ſibi dnūs abiurat:cū extra uerbi eēt audiētiā cōſtituta: eo potiſſimū tp̄re quo uerbū p̄dicareſ̄ a uerbo:& ipſum ſe miniſtrādū diſcipulis miniſtraret,qđ aptius poſtmodū ī illa unguēti effuſiōe patefecit:dicēdo:Me aūt nō ſemper habebitis.Iraſciſ̄ ergo cum eum magiſtrū uitæ docēda non eligat:q eam matrem per uirginē parturiendi elegit,& cur ad eum quem extraneiſetiā tam facile interpellare poſſent:mater nollet intrare? nam fratres necdum credebant in ipſo. Quis hic erit rogo;qui excuſationē preferat aut gratiæ aut amori? ſi & Mariam merito nulla uincit;& Chriſtū dnūm noſtrum nemo ſupat pietate? Illa.n; mater negaſ̄ a filio:ut uera illa

circuncisio doceatur.quoniam magister & parens uitæ debuit uiuere:quod docebat esse uiuendum.Hic est ille gladius femoralis:quo leuitæ suos ꝓpinquos & ꝓximos occiderũt:quo etiã dnũs ipse a patre iubet occi-gi:quẽ oẽs capiũt q seipsos castrauerũt ꝓpter regnũ cælorũ : quẽ gladiũ dnũs mittit ĩ terras. ut filiũ separa-ret a patre:filiã a matre sua:nurũ a socru sua:hoc gladio etiã beatus Paulus ecclesiã circũcidit dicẽs.Reliquũ est:ut q habẽt uxores:tãq̃ nõ habẽtes sint:& q emũt:tanq̃ nõ possidẽtes sint:& q utunt hoc mũdo:tãq̃ non utant.hic totius iustitiæ uirtus:hic ratio ẽ circũcisa oĩ carne.i.parentũ:fratrũ:cognationũ: affinitatũ: nullũ ãplius amare q̃ dnũm:ut ad crucis imaginẽ dei uerbo:nõ ad aliquos mũdi actus:moneamur affixi matrẽ cõ mẽdare discipulo.Res loqt ipsa : cur ps corporis ꝑ quã ludæus se autumat iustificari desectiõi adiudicata ui deat.adeo ut difficilius fuerit modũ adhibuisse sermoni:q̃ argumẽta reqsisse:& hãc uerã esse circũcisionẽ: si abrenũcĩates mũdo:ex quo iuxta carnẽ nostra natura ẽ:& parẽtibus:& quæ fidei scãdalũ faciũt circũcisis: oculo etiã & manu: nudi & soli debiles etiã si fieri põt dnũm sectemur.Cãtates uere:quoniam pater meus & mater mea dereliquerũt me:ut a dnõ mereamur assumi:& corporea denudati natura: spiritaliũ indumentis actuũ glorioſius uestiamur sciẽtes quoniã qđ de carne nascit:caro ẽ.& qđ de spiritu:spiritus ẽ.dicẽte apostolo.Et si cognouimus Xp̃m secũdũ carnẽ.uerũ iã nũc nõ nouimus ĩ quo nobis mũdus crucifixus ẽ:& nos mũdo.ut p̃putiis quæ sunt ĩ supficie cõuersatiõis absciſſis:nudũ illud & solũ nostræ generatiõis secretũ:qđ sup-fluis tegebat appeat.Si.n.fœnũ qđ hodie ẽ & cras ĩ clibanũ mittit:deus sic uestit:q̃to magis nos:si fide modi cos nõ esse p̃uiderit?Cultello itaq; petrio corporis nostri circũcidẽda ẽ natura.Petra aũt Xp̃us ẽ.cuius cultel lus amor ẽ:quo crescẽte ĩ nobis:sæculi desideria decrescẽt.Quẽ q amauerit:dicit patri:nõ noui te.naturáq; circũcidẽs suã:nec ut patrẽ sepeliat mortuũ sepabit a Xp̃o.expoliatus uetere hoĩm cũ actibus suis: qđ p̃putium ẽ:alius naturã suã uidebit esse substãtiæ.i.ut sicut prius hõ terrenus a terra : ita secũdus cælestis ĩcipiat esse ex cælo.Nec dicat iã cuius circũcisa ẽ natura patrẽ præter eũ q ĩ cælis ẽ:se habere:sed præcepto dnĩ luci do illumĩatis oculis sedere ad dextrã uirtutis filiũ hoĩs agnoscat.Obterendæ sunt oẽs animi uoluptates: reli-quẽda studia delectationũ.quoniã hic circũcisiõis ẽ ueritas:nõ figura.Nitendũ ĩ sũma:ut cũctis naturalibus amputatis:cõuersatio nostra tẽdat ad cælũ.ubi Xp̃us ẽ ad dexterã dei. Quod ita uerũ erit:si ludi:si iocus:si cõuiuiũ:si sermo pene familiariũ deseraẽ:& tamẽ q circũcidũt arescũt:ut nõ nos mũdo:q uitæ imagines su-mus:sed mũdus nobis mortuus esse credat:nec glutinari eoꝝ aliq̃ quæ circũcisa sunt:inimici arte sinãt: sed clamemus:sedit sanguis circũcisiõis:ut cũ ĩ nobis uitæ calculus cœpit operari: ĩ quo noĩe nouũ solus nouit ille q accepit:nõ timeamus ĩ loco reuelatiõis occidi.qnĩmo & iputãtes aliq̃ nostro dnõ ꝑ amorẽ.Nã & opera rius ibi bẽignus admittit:ut supius ĩ beato Petro nouæ gratiæ susceptore didicius:tota credulitatis nostræ harmoĩa:itortis uehemẽtius p̃ artẽ fidibus:resultẽus.ꝓpter uerba labioꝝ tuoꝝ dnẽ ego custodiui uias tuas. An ne ẽ aliqd tã duꝝ:tã ferreũ:q̃ repugnare naturæ?Et cũ oĩa ĩ mũdo p̃ deũ nobis sint facta:ipsos nos uelut nõ nostra circũstẽt repellere:nõ uidere? mũdũq; ipsum nobis se cũ oĩbus diuitiis & pulchritudĩbus suis in-gerentẽ: manu q̃dã repudiare uirtutis? Obseratiſq; oĩbus sensibus:q bus ad aĩam substãtia uitalis accedit:pe-ne ad imaginẽ obrigescere mortuoꝝ?Nõ uisu:nõ auditu:nõ odore:nõ tactu:nõ sapori capi?Et ĩ natura cor-poris naturã corporeã nõ habere?Hoiemq; se q hõ sit: obliuiſci?Eũ tamẽ hoc ipso q ãbiat:nõ teneri:qa uere q hõ sit teneat:& eo magis agnouerit.Tũ q̃ durũ ẽ præsentia sibi abdicare:dũ uiuit?Et futura sperare post ui tã?Et natura corporis hoc ut dixius:nisi circũcisa:nõ patit:facileq; se gestit iactare ĩ suis:sibi cernẽs terras:si bi maria:sibi uidẽs solẽ & uniuersa astra seruire:& quãdo se fraudari a terrestribus patiet:cũ dnĩnet & cælo? Tãtoꝝ ergo elemẽtorũ tã iportuno circũuẽta famulatu:usq; ad obliuionẽ suæ cõditiõis iducit:& ĩ despectu totius sublimata mũdi uicere ipsa:ex eo q sibi obsequũt præsumit elemẽta:hic mõtes scrobibus fodiendo: hic ualles substructiõibus opplendo:hic maria molibus arãdo:nũc arrida irriguis fœcũdãdo:nũc stagna pa-ludesq; siccãdo:uel cãpos cõsitis nemoribus uestiẽdo:ac siluosoꝝ mõtiũ iuga uetustis nemoribus denudãdo: ut pene dnãm se naturæ eẽ nõ credat:si fecerit aliter.Cuius naturæ cõcussiõe natura nra his cõditiõibus agi-tata ducit.habet uias dnĩ custodire:ĩ q bus nõ expimẽtis sed detrimẽtis potentiæ desudat.nec qrit: ut supra nos aueat uniuersa mortalitas:sed ut secũdũ nos uita ducat:ne amplius nos æstimãdo q̃ sumus: ĩcipiamus nec id obtinere qđ sumus.cũ ꝑ hoc ipsum:si uelimus despicere qđ sumus:mereamur ĩ melius esse q̃ sumus:di cẽte dnõ:& nostræ iputatiõi:q̃ ꝓsumimus subscribẽte.Amẽ dico uobis:nemo ẽ q reliquat domũ:aut paren-tes:aut fratres:aut uxorẽ:aut filios ꝓpter regnũ dei:q nõ recipiat cẽtuplũ ĩ tp̃re hoc:& ĩ sæculo uẽturo uitã æternã hæreditabit.Et talibus ꝓmissiõibus uiæ illæ duræ:qs ob uerbũ dnĩ necesse ẽ: moliũt. In q̃ꝝ custo-dia utiq; multa retributio ẽ.His mercedibus iuitamur.quos & cogit:dũ uelle nos ãbit:qđ poterat & iubere. Deniq; cũ uerbũ uitæ durũ dicerẽt eẽ sermonẽ:& ob hoc turbatiões q eũ sequebãt:abscederẽt: respiciẽs di-scipulos suos nũqdnã & ipsi abire uellẽt ingrit iratus.adeo eligit potius se nobis bõa oĩa debere si uolumus: q̃ iputare si cogimur:dicẽte dnõ.si.n.uolẽs hoc ago:mercedẽ accipio.si aũt iuitus:dispẽsatio mihi credita est. Hæc uolũtas femoralis illius uagĩa cultelli ẽ.quæ ubi ĩ se amorẽ dei quẽ cultellũ eẽ dixius recepit:merebit intelligere dnũm uera p̃dicasse.lugũ.n.meũ suaue ẽ:& sarcina mea leuis ẽ.quoniã supfluis oĩbus ãputatis:& cunctis oneribus circũcisis beluæ q̃dã sarcinalis imagine tenuata:uere etiã nos cũ psalmista dicimus:q uel p glaciẽ uel p liqdã etiã mollẽq; substãtiã ãgustũ illud acus foramẽ trãsire possumus:qđ ĩtrare q ĩ eqs sperãt & curribus nõ ualebũt.quoniã tales etiã uia illa quæ lata ẽ & spatiosa:uix capiet.Laboꝝ itaq; arduos mõtes & difficultatũ ꝓpe-modũ muros q bus cælestia ab humanis uelut ꝓuitiæ cuiusdã limitibus separãt: diuina di-micatrix munificẽtia liberalitasq; deplanat.Et sicut tubis sacerdotalibus muros illius hierico: ita ꝓphetari; uocibus turrim nostri ĩteritus elidit:si mõ cõtra spem in spe credẽtes & quodã cõcitatoꝝ luminum uidendi salienti trãspectu ĩ fraudem p̃sentium caducorũ promissa tanq̃ manibus iam apphensa miramur: & hac cir-

cũcisi natura in alĩáq; naturã trãſpoſiti mẽte illa & aío teneãus:q̃ nec oculus uidit:nec auris audiuit:nec ĩ cor hoĩs aſcẽderũt:q̃ ꝓparauit dnũs his q diligũt eũ. de quoꝝ nũero nõ ẽ niſi q ꝑ demõſtratã ſupius ꝯcircũciſionem:uelut cũ dnõ cõfixus ĩ cruce ſemp peccatis ſuis paſſione ẽ dignus.Illũ uero dnũm noſtrũ dignũ tali paſſione nõ credẽs dixerit:dnẽ memor eſto mei:cũ ueneris ĩ regnũ tuũ.Quẽ dũ adhuc loq̃t:ipſe dnũs ꝓmptus interpellãtis auditor cõſolari(ut cõſueuit)ꝑ ſua pietate dignabit:dicẽdo:forti aío eſto.Amẽ dico tibi: hodie mecũ eris in paradiſo. 124

Beati Hieronymi ad Ruffinũ ꝓſbyterũ Romæ de iudicio Salomõis ĩ ſectiõe paruuli ſecũdũ tropologiã ꝑ duas meretrices eccleſiã & ſynagogã exponẽtis:q̃ꝝ ſynagoga filiũ ꝑ cerionias legis extixerit.Epiſtola. Lxii.

m Vltũ ĩ utrãq; ꝑtẽ crebro fama mẽtit:& tã de bonis mala q̃ de malis bona falſorũ ora cõcelebrãt. Vnde & ego gaudeo qdẽ ſup teſtimonio erga me ſanctitatis tuæ:& amore ſancti ꝓſbyteri Euſebii. Nec dubito qn me pudice ꝓdicetis:ſed tacitũ ueſtræ prudẽtiæ iudiciũ ꝑtimeſco.Itaq; obſecro:ut magis memineritis mei:& dignũ ueſtra laude faciatis.Quod priꝰ ad officiũ ꝑuocaſti:& tibi ſecũdæ ĩ reſcribendo ꝑtes datæ ſunt:nõ uenit de ĩcuria ĩ amicos:ſed de ignorãtia.Si.n.ſciſſem:ꝓoccupaſſem ſermonẽ tuũ.Interꝑtatio iudicii Salomõis ſup iurgio duaꝝ mulierũ meretricũ: quãtũ ad ſimplicẽ hiſtoriã ꝑtinet:ꝓſpicua ẽ:q; puer ãnoꝝ.xii.cõtra ætatis ſuæ mẽſurã de ĩtimo humanæ naturæ iudicarit affectu.unde & admiratus ẽ:& ꝑtimuit illũ oĩs iſrahel:qđ ſcilicet eũ manifeſta nõ fugerẽt:q tã prudẽter abſcõdita deꝑhendiſſet.Quãtũ ad typicos ꝑtinet ĩtellectus:dicẽte apoſtolo hæc oĩa ĩ figura cõtigebãt illis(ſcripta ſunt aũt de nobis: ĩ quos fines ſæculoꝝ decurrerũt)qdã græcoꝝ autumãt ſup ſynagoga & eccleſia ſentiẽdũ:& ad illud tẽpus cũcta referẽda:quãdo poſt crucẽ & reſurrectiõem tã ĩ iſrahel q̃ ĩ gẽtium populo uerus Salomõ,i.pacificus regnare cœperit.Quod aũt adulteræ & meretrices ſynagoga & eccleſia ĩ ſcripturis dicãt:nulla dubitatio ẽ:& hoc priꝰ frõte uidẽt eſſe blaſphemũ.Cæterũ ſi recurrãus ad ꝓphetas:Oſee uidelicet:q accepit uxorẽ fornicariã:& generat filios fornicationis & deide adulterã.& Ezechiel q hieruſalẽ q̃ſi meretricẽ arguit:q; ſecuta ſit amatores ſuos:& diuaricauerit oĩ trãſeũti pedes:lupanarq; ĩ loco celebri extruxerit:aĩaduertemus Xp̃m iccirco uenijſſe:ut meretrices donaret matrĩonio:& de duobus gregibus unũ ouile faceret.medioq; pariete deſtructo: in eaſdẽ caulas oues priꝰ morbidas cõgregaret.Hæ ſunt duæ uirgæ:quæ iungũt ĩ Ezechiel:& de q̃bus per Zachariã dnũs refert.Et aſſũpſi mihi duas uirgas:unã uocaui decorẽ:& alterã uocaui funiculos:& paui gregẽ.Mulier quoq; illa meretrix ĩ euãgelio:q̃ pedes leſu lachrymis lauat:crine detergit:& cui peccata oĩa dimittũt:manifeſte pingit eccleſiã de gẽtibus cõgregatã.Hoc iccirco ĩ priꝰ frõte replicaui:ne cui uideat̃ icongruũ ſi meretrices dicãt:quaꝝ una Salomõis iudicio filii poſſeſſiõe donata eſt.prudẽs quærit auditor: quomõ meretrix ſit eccleſia quæ nõ hẽt maculã neq; rugã.Nõ dicius eccleſiã pmãſiſſe meretricẽ:ſed fuiſſe.Nam & ĩ Simõis leproſi domo Saluatoris ſcribit̃ ieſſe cõuiuiũ:utiq; nõ qa leproſus erat eo tp̃re quo habebat hoſpitẽ ſaluatorẽ:ſed qa leproſus ãte fuerat.Matthæus quoq; ĩ cathalogo apoſtoloꝝ publicanus dicit̃:nõ quo pmãſerit publicanus poſt apoſtolicã dignitatẽ:ſed qa priꝰ fuerit publicanus.ut ubi ſupabũdauit peccatum ſupabũdaret & gratia.Simulq; cõſidera qđ dicat eccleſia cõtra ſynagogã calũniatricẽ.Ego & mulier hæc habitãus ĩ domo una.poſt reſurrectiõem.n.dnĩ Saluatoris una de utroq; populo eccleſia cõgregata ẽ.& quam elegãter peperĩ inqt apud eã ĩ cubiculo.Eccleſia.n.de gẽtibus quæ nõ habebat priꝰ legẽ:& ꝓphetas peperit in domo ſynagogæ:nec egreſſa ẽ de cubiculo:ſed ĩgreſſa. Vnde dicit ĩ Cãtico cãticoꝝ.Introduxit me rex ĩ cubiculũ ſuũ.& iterũ & qdẽ nõ ſpernã te:Aſſumẽs ĩtroducã te ĩ domũ matris meæ:& ĩ cubiculũ eius quæ concepit me.Tertia ait die poſtq̃ ego:peperĩ peperit & hæc.Si cõſideres Pilatũ lauãtẽ manus:atq; dicẽtẽ: mũdus ego ſum a ſanguine iuſti huius:ſi Cẽturionẽ ãte patibulũ cõfitẽtẽ.Vere hic erat filius dei:ſi eos q ãte paſſionẽ ꝑ Philippũ dnũm uidere deſiderãt:haud ãbiges primã peperiſſe eccleſiã.& poſtea natũ populũ iudæoꝝ ꝑ quo dnũs ꝓcabat̃:Pater ignoſce eis:qd.n.faciũt:neſciũt. Vnaq; die credidere tria milia:& alia die qnq; milia. Quia eramus ſimul(multitudinis.n.credẽtiũ erat cor unũ & aĩa una)nulluſq; alius ĩ domo nobiſcũ exceptis nobis duabus:nõ blaſphemãtiũ ludæoꝝ:nõ gẽtiliũ idolis ſeruẽtiũ.Mortuus ẽ aũt filius mulieris huius nocte.Dũ.n.legis ſeq̃t̃ obſeruãtiã:& gratiæ euãgelii iugũ Moſaycæ doctrinæ copulat tenebraꝝ errore coopta eſt:oppreſſitq; eũ mr̃ ſua dormiẽs:quæ non poterat dicere ego dormio:& cor meũ uigilat. Media nocte ſurgẽs tulit filiũ de latere eccleſiæ dormiẽtis:& ĩ ſuũ collocauit ſinũ: Relege totã apoſtoli ad galathas epiſtolã: & aĩaduertes quomõ filios eccleſiæ ſuos facere ſynagoga feſtinet.Et dicat apoſtolus:filioli mei quos itez; parturio donec chriſtus formet̃ ĩ uobis:uiuũ tulit nõ ut poſſideret ſed ut occideret.nõ.n.amore fecit hoc filii ſed æmulæ odio:& ſuũ mortuũ ꝑ legis cerimonias:ĩ ſinũ eccleſiæ ſuppoſuit.Lõgũ ẽ ſi ueli ꝑ ſingula currere: quomõ ꝑ apoſtolũ Paulũ:& eccleſiaſticos uiros:ĩtellexit eccleſia:nq; eẽ ſuũ filiũ q̃ tenebat̃ ĩ lege:& ĩ luce cognouerit quẽ ĩ tenebris nõ uidebat.Inde uirgiũ ortũ ẽ ꝑſente rege:altera dicẽte:filius tuus mortuus eſt: me us aũt uiuit:altera reſpõdẽte mẽtiris.filius q̃ppe meus uiuit:& filius tuus mortuus ẽ.atq; ĩ hũc modũ cõtendebãt corã rege. Tũc rex Salomõ q mãifeſte Saluator accipit̃ ſecũdũ pſalmũ.lxxi.q titulo Salomõis ĩſcribit̃ ubi nulla dubitatio ẽ:q̃n cũcta quæ dicãt̃:nõ Salomoni mortuo:ſed Xp̃i cõueniãt maieſtati:ſimulat ignorãtiã.& humanos ꝑ diſpẽſatiõe carnis mẽtit̃ affectus:ſicut & ĩ alio loco:ubi poſuiſtis Lazaꝝ!Et ad mulierem fluẽtẽ ſanguinem:q̃s me tetigit?Gladiũ poſtulat.De quo dixerat:nolite putare q; uenerĩ pacẽ mittere ſuper terrã.nõ ueni pacẽ mittere:ſed gladium.ueni.n.diuidere hominẽ cõtra patrẽ ſuũ:& filiã cõtra matrẽ ſuam:& nurum contra ſocrũ ſuũ:& inimici hominis domeſtici eius:& tẽtat natura naturæ dnũs:uultq; ſecũdũ utriuſq; uoluntatem uiuentem filium:in legem gratiamq; diuidere.non q; hoc probet:ſed q; ad arguendum calũniã ſynagogæ hoc uelle ſe dicat.Illa quæ nolebat eccleſiæ filiũ in gratia uiuere:nec per baptiſmum liberari:libenter habet diuidi puerum:non ut poſſideat:ſed ut interficiat eccleſia quẽ ſcit ſuum eſſe:libenter con-

cedit æmulæ:dū uiuat ſaltem apud aduerſariam.ne iter legem diuiſus & gratiā: ſaluatoris mucrōe feriatur. Vnde dicit apoſtolus:ecce ego Paulus dico uobis:q; ſi legē obſeruatis: Chriſtus uobis nihil pdeſt. Hæc ſub allegoriæ nubilo dicta ſunt.Cæterū optīe nouit prudētia tua:nō eaſdē regulas eſſe ī tropologiæ ūbris: quæ in hiſtoriæ ueritate.Quod ſicubi pedē offendīus:& ſapiēti lectori friuolū uideat' eē:qđ' ſcripſimus:culpā au ctori referat.Nos.n.& hæc ipſa ī lectulo decūbētes:lōgaq; ægrotatiōe cōfecti:uix notario celeriter ſcribēda dictauimus:nō ut ſpleremus materiā:ſed ne tibi ī principio amicitiæ aliqd īperāti uideamur negare.Ora no bis a dnō ſoſpitatē:ut poſt.xii.mēſes qbus iugi lāgore cōfectus ſum:poſſim aliqd dignū ueſtræ ſcribere uolū tati.& ignoſce:ſi ſcatēs oratio ſolito curſu nō fluat.Nō.n.eodē lepore dictāus: quo ſcribimus. qa ī altero ſæ pe ſtilū uertimus:iteq; quæ digna legi ſint:ſcripturi.In altero qcqđ ī buccā uenerit:celeri ſermone cōuoluimus.Caninū libēter uidi:q narrare poterit q̄ difficile & piculoſum manus dexteræ uſq; ī præſentem diem: quo iſta dictaui uulnus ſuſtinuerim.

Beati Hieronymi præſoyteri ad Vitalē p̄ſbyterum de Salomone & Achaz ex dinumeratione tēporum:do centis eos adhuc impuberes genuiſſe. Epiſtola Lxiii.

ENon Nauclerus pquē mihi dicis tuæ ſanctitatis litteras eē trāſmiſſas:unā tātū & breuē epiſtolam beati papæ Amabilis reddidit:ſolita munuſcula cōtinētē. Satiſq; miror qd cauſæ fuerit:ut cū ī bene dictiōibus & tuis & illius pferēdis fidelis extiterit:ī retēta epiſtola negligēs approbet'. Neq;.n.te falli arbitror diſcipulū ueritatis:niſi forte græco hoī latīus ſermo iter carthulas oberrauerit.Itaq; ad ſecūdā reſcri bo epiſtolā:quā mihi ſanctus filius meus Heraclius diaconus reddidit.ī q̄ iter cætera depcaris:ut exponā ti bi cauſas:q̄re Salomō & Achaz.xi.ānoq; filios gēuiſſe dicāt'.Si .n. duodecīo āno Salomō ſup Iſrahel accepit īperiū:&.xl. ānis regnauit ī hieruſalē:filius eius Roboā cū q̄drageſimū ānū ageret'ætatis:patri ſucceſſit in re gnū:pſpicuū ē.xi.ānoq; fuiſſe Salomonē ſiue.x.qa decē mēſes a cōceptu uſq; ad partū ſibi mī uēdicat.Rurſū Achaz filius Ioathā cū.xx.eēt ānorū : rex cōſtitutus ē ſup duas tribus.i.Iudā & Beniamī. regnauitq; ānis.xvi. quo mortuo Ezechias cū uiceſimū & qntū annū ageret ætatis : pri ſucceſſit ī regnū.Ex quo itelligī Achaz quoq;.xi.ſiue.xii.āno Ezechiā filiū pcreaſſe.Et ſi qdē ī hiſtoriis aliter haberēt.lxx.iterp̄tes:aliter hebraica ueritas:confugere poteramus ad ſolita p̄ſidia:& arcē linguæ tenere uernaculæ.nūc uero cū & ipm auctēticū & cæteri iterp̄tes pari auctoritate cōſtiāt:nō ī ſcriptura ſed ī ſenſu ē difficultas.Quis.n.crederet mortalū: ut xi.āno q̄ puer generaret filiū?Multa & alia dicūt' ī ſcripturis:quæ uidēt' īcredibilia: & tamē uera ſunt. Neq; .n.ualet natura cōtra naturæ dnūm.aut pōt uas figulo dicere: q̄re me ita feciſti?Aut nō ei licet:qđ' p miracu li ſigno atq; portēto fit:ut lege naturæ facere nō poſſe.quō iuxta legē fieri naturæ nō poſſit?Num qa noſtra ætate duplex lyddæ natus ē hō duorū capitū:q̄ttuor manuū:uno uētre:& duobus pedibus:oēs hoies ita na ſci neceſſe ē?Legamus ueteres hiſtorias:& maxīe græcas & latinas:& iueniemus luſtralibus hoſtiis ſecūdū er roré portētoſas ſoboles tā ī hoībus q̄ ī armētis ac pecudibus expiatas.Audiui:dnō teſte nō mētior: quædam muliercula cū expoſitū nutriret ī fantē:& ſtillaret cibos:& nutricis officio fūgeret':cubaretq; cū ea paruulus: q uſq; ad decimū iā puenerat ānū: accidit:ut plus q̄ pudicitia patī':ſe mero ingurgitaret.accēſaq; libidie ob ſcœnis motibus ad coitū duceret ifātē.pria ebrietas alterius noctis & cæteraq; deiceps fecit cōſuetudinē.nec dū duo mēſes fuerāt euoluti:& ecce fœmīæ uterus ītumuit:Quid plura?diſpēſatiōe dei factū eſt: ut q̄ cōtra naturā ſimplicitate paruuli ī cotēptū dei abutebat':a naturæ dnō pderet'.Impleto ſermone quo dicī':nihil occultū qđ' nō reueleť.Simulq; cōſideremus:q; occulte ſcriptura & Salomonē & Achaz uoluptatis & īpieta tis accuſet.Vterq;.n.cū eſſet de ſtirpe Dauid:receſſit a dnō.& alter ī tātū ſecutus ē libidinē:ut.lxx. habuerit uxores:& trecētas cōcubinas:& adoleſcētulas:& ſcorta paſſiua:quoq; nō erat nūerus. neglectoq; deo patrū: extruxerit idola gētiū plurimaq;:& fuerit nō ut prius idida id ē amabilis dnī:ſed amator mulieq;. Aliter mi ſerit ad regē Aſſyrioq; auxiliū poſtulās: & ī tēpore āguſtiæ ſuæ auxerit cōtēptū in dnūm:īmolaueritq; diis damaſci uictimas pcuſſoribus ſuis:& ī oībus urbibus luda extruxerit aras ad cremādū thus:atq; ad iracūdiā ꝓuocauerit dnūm deū patrū ſuoq;.ī tātū ut direptis uaſis dei atq; confractis:clauſerit ianuas tēpli:& fecerit ſibi altaria ī uniuerſis āgulis hieruſalē.Ambulaueritq; ī uiis regū Iſrahel:& ſtatuas fuderit baalī:& adoleuerit incēſum ī ualle filiorū Ennon:& luſtrauerit filios ſuos ī igne iuxta ritū gētiū: q̄s īterfecit dnūs ī aduētum fi liorū Iſrahel.Ex quo perſpicuū ē homines a parua ætate libidini deditos ī īmatura eoq; ſobole demōſtrari.q; etiā eo tēpore peccare cœperint;quo natura nō patī'.Ad ſummā illud dici poteſt:quod in regno Dauid Salo monis cum.xii.eſſet ānoq;:ſolium patris obtinuerit:& poſtea quia ſcriptura reliquit incertum:utrum uixerit Dauid regnante iam filio aliquot annos : qui ſibi & non Salomoni imputentur mortuo aūt patre poſt filius regnauit ānis q̄draginta:quos ſine parēte regnauit.atq; ita & initiū regni Salomōis : & tempus quo ſolus ipſe regnauit:ab hiſtoria demōſtratum.Nec tamen omnes annos uitæ illius q̄nquaginta tantū & duorum anno rum circulis cōtineri.Sin autem dubitas:q; regnantibus filiis:patribuſq; uiuentibus.nō filiis tēpus regni eo rum:ſed parentibus iputetur.lege ipſum regnorū uolumē:& inuenies: q Ozias rex Iuda poſtq̄ lepra percuſ ſus eſt: habitauit in domo ſeparata:& filius eius Ioathan īperium rexerit:iudicaueritq; populū terræ: uſq; ad diē mortis patris ſui.Et tamē poſt mortē illius: cū uiginti & quinq; eſſet annorum: ſexdecī annis regnaſſe dicāt': quos ſolus ipſe regnauerit.Quod de Salomone intelleximus:& de Achaz ſimiliter intelligendū eſt:q Ioathæ filius: Ezechiæ pater fuerit.Audiui quēdā hebræū huiuſcemodi narrare fabulā iuxta ꝓphetiā Eſaiæ quam inter decem uiſiones nuper iterpretatus ſum: q mortuo Achaz Philiſtea lætata ſit:& ſcriptura poſtea cōminetur ac dicat : ne læteris Philiſtea omnis tu:quoniam cōminuta eſt uirga percuſſoris tui. De radice.n. colubri egredietur regulus:& ſemē eius abſorbens uolucrem.Hoc eſt de Achaz conſtituetur rex Ezechias. ex quo intelligi non uoluit ſtatim poſt mortem patris filium imperio ſubrogatū:ſed uel ſeditionibus populi uel q̄buſdā interregnis:aut certe premētibus malis: & hinc īde cōſurgentibus bellis regnū eius fuiſſe dilatū.

In rebus obscuris diuersas ponimus opiniões:ut nõ tã scribere q̃ loq̃ tibi corã uidear. Cæteꝝ apostolus interminabiles genealogias:& Iudaicas fabulas ꝓhibés:de istiusmõi mihi uidet̃ interdicere q̃stionibus.Quid enim ꝓdest hærere in lr̃a:& uel scriptoris errorẽ uel annoꝝ seriẽ calũniari:cũ manifestissime scribat̃:lr̃a enim occidit:sps autẽ uiuificat:relege oẽs & ueteris & noui testamẽti libros:& tantã annoꝝ repies dissonãtiã:& numerũ iter Iudã & Israhel.i.iter regnũ utrũq; cõfusum:ut huiuscemodi hærere q̃stionibus:nõ tã studiosi q̃ odiosi hoĩs uideat̃.Munuscula tamẽ a te missa libẽter suscepi:& ipẽdio p̃cor:ut ĩ amore quo nos appetere cœpisti: ad finẽ usq; ꝓdures.nõ.n.cœpisse sed ꝓmãsisse uirtutis est.Nostra uicissim ꝑ desideriũ missa suscipe.

Beati Hieronymi ad Dardanũ exponentis terrã repromissionis secundũ anagogen sensum supioré terram esse uiuẽtiũ:& terræ illius quã iudæi secũdũ occidẽté lr̃am ĩtelligũt angustias describẽtis. Epistola.LXIIII.

Væris Dardane christianoꝝ nobilissime:& nobiliũ christianissime:q̃ sit terra repromissiõis: quã iudæi redeuntes ex ægypto possederunt:cũ a maioribus eoꝝ iã fuerit ante possessa: ac proide nõ sit ꝓmissa:sed reddita.His.n.uerbis uteris in calce epistolæ tuæ:qd̃ ĩterrogás uideris illud sentire:qd̃ plurimis nostroꝝ placet:aliã repromissiõis terrã esse q̃rendã:de qua & Dauid loq̃t̃ in psalmo:credo uidere bona domini in terra uiuentiũ.Et dominus in euãgelio.Bti mites:quoniã ipsi possidebũt terrã. Vtiq; Dauid q̃do hoc cantabat in spiritu:in terra repromissiõis erat.& nõ solũ in Iudææ finibus morabat̃: sed multaꝝ in circuitu nationũ uictor extiterat:q̃ a torrẽte ægypti:q est Rhinicorus:usq; ad Euphraten fluuiũ tendebant̃:dicens in alio loco:in Idumæã extendã calciamẽtũ meũ.mihi alienigenæ seruiẽt.Quõ ergo se credebat accipe: qd̃ iã uictoria possidebat̃?Et ne forsitan legẽtibus Iudæis ambiguũ derelinq̃t:q̃ sit illa terra quã uidere cupiebat:ipso sermone demõstrat dicẽs:credo uidere bona domini in terra uiuẽtiũ.ergo terra Iudææ q̃ illius ditionis erat:nõ est terra uiuentiũ.i.Abrahã Isaac & Iacob:de q̃bus dominus in resurrectiõis quæstiõe dicit:nõ est deus mortuoꝝ:sed uiuentiũ.uerũ terra & regio mortuorũ:de quibus loq̃t̃ Ezechiel:aia quæ peccauerit ipsa morie̊t̃.& nõ mortui laudabũt te domine.sed nos q̃ uiuimus benedicimus domino:q̃ in resurrectiõe occursuri sumus domino Saluatori:dicẽte apostolo.hoc enim dico uobis in sermone domini: quoniã nos qui uiuimus:q̃ relinq̃mur in aduentu domini:nõ p̃ueniemus eos:q̃ dormierunt.de q̃bus & Hieremias loq̃t̃:derelinquẽtes te sup terrã scribant̃.Quodq; Dauid ꝓmittit:credo uidere bona domini:ad spiritalẽ nos pipicue trahit ĩtelligentiã.Quæ.n.bona rex alia req̃rebat:aut quo ĩdigebat:q̃ tãtæ potẽtiæ fuit:ut ptis ꝑ illũ opibus Salomon filius eius:quo nullus in orbe terraꝝ ditior fuit:cõtentus esset?Sed in terra uiuentiũ bona illa quærebat:quæ nec oculus uidit:nec auris audiuit:nec in cor hoĩs ascẽderũt.quæ p̃parauit dominus diligẽtibus se. Quod autẽ in euãgelio dicit̃:beati mites quoniã ipsi possidebũt terrã:iuxta lr̃am sibi uidet̃ esse cõtrariũ.Nõ .n.terræ possessio mãsuetoꝝ est & mitiũ:q̃ sæpe etiã a parẽtibus derelicta pdunt ꝓpter mãsuetudinẽ; sed uiroꝝ fortiũ & uiolẽtoꝝ:q̃ sunt ad bella ꝓmptissimi.Deniq; & in psalmo.xliiii.q̃ sub noĩe Salomonis ad Christi ecclesiæq; eius sacramẽtũ referẽt̃:scribit̃:Accĩgere gladio tuo sup femur tuũ potẽtissime. Specie tua & pulchritudine tua ĩtende ꝓsperare & regna.Propter mãsuetudinẽ & iustitiã & ueritatẽ:& deducet te mirabiliter dextera tua.Hic é q̃ & in alio psalmo loq̃bat̃:Memẽto domine Dauid:& oĩs mãsuetudinis eius.Et iteꝝ:assũmẽs mãsuetos dnũs.Et aptius ĩ euãgelio:discite a me:qa hũilis sum & mãsuetus corde.In cuius typũ & Moyses oĩum hoĩum q̃ erãt sup terrã mãsuetissimus scribit̃.Hæc est ut diximus terra uiuẽtiũ: in q̃ scis uiris atq; mãsuetis bona domini p̃parant̃:q̃ ante aduentũ in carne domini Saluatoris:nec Abrahã nec Isaac nec Iacob nec ꝓphetæ & alii iusti uiri cõseq̃ potuerũt.Deniq; & Abrahã licet diuersis locis cũ Lazaro uidet̃ apud inferos.& Iacob uir iustus dicit:lugẽs & gemẽs descẽdã ad ĩfernũ.Sãguis Xp̃i clauis paradisi est:dicẽtis ad latronẽ hodie mecũ eris in paradiso.Ista est ut diximus terra uiuẽtiũ:terra diuitiarũ & bonoꝝ dei: quã primus Adã ꝓdidit:secũdus Adã ĩuenit.immo ab illo ꝓditã iste restituit:dicẽte apostolo:regnauit mors ab Adam usq; ad Moysem:sub cuius psona lex ĩtelligit̃ in similitudinẽ p̃uaricatiõis Adã:q̃ est forma futuri. Volumus scire q̃ sit hæc terra manifestius?Legamus Malachiã:Beatos uos dicẽt oẽs dicit dnũs:quoniã eritis uos ĩ terra uoluptuaria:q̃ significãtius græce appellat̃ tẽpe.quã uel sancti desiderãt:uel q̃ deo placeat.Esaias quoq; ĩ hæc uerba cõsentit dicẽs:& erit uir abscõdens sermones suos:& apparebit in terra syon sicut fluuius glorioſus ĩ terra sitiẽti.quæ est terra syon.in qua apparebit fluuius glorioſus?illa uidelicet de qua idem Dauid in alio psalmo canit:glorioſa de te dicta sunt ciuitas dei.Et iterum: diligit dominus portas syon super omnia tabernacula Iacob. Istas portas diligit deus: quas uidemus in cineres & fauillas esse conuersas? Non dico prudentibus sed ne stultis quidem hoc psuaderi põt. Ego arbitror & illud:qd̃ in.lxiiii.psalmo legimus: Visitasti terrã: & inebriasti eã:multiplicasti locupletare eã.Fluuius dei repletus est aqs:parasti cibũ illorũ.quoniã sic est p̃paratio eius.sulcos eius iebria:multiplica genimia illius:in stillicidiis eius lætabit̃ germinãs: huic sensui cõuenire.Illa.n.terra quotidie uisitat̃ a deo:& inebriat̃:cũctisq; est plena diuitiis.de hac fluuius egredit̃ dei: de quo scriptũ est.fluminis ipetus lætificat ciuitatẽ dei.Qui & in descriptiõe tẽpli Ezechiel mystico sermõe narrat̃: in cuius ripis ardores sũt ex utraq; ꝑte p singulos mẽses frugibus abũdãtes. de q̃ terra & in ꝓuerbiis uir scripsit sapiẽtissimus.Qui opat̃ terrã suã:iplebit̃ panibus.Quod si de hac terra quã cernimus: & q̃ magis a peccatoribus possidet̃:de q̃ scriptũ est:maledicta terra ĩ opibus tuis aliqs itelligẽdũ putat: quõ hæc possit stare sñia:q̃ opat̃ terrã suã iplebit̃ panibus.Quãti.n.opant̃ terrã:exercẽt uomere:& tamẽ multis ipediẽtibus cauſis:egestate cõficiunt̃ & penuria?Sed cõsiderandũ scriptura qd dicat.Qui opat̃ terrã suã:quæ ꝓprie iuris sui est: de qua nunq̃ eiici põt. secundũ quem sensum & illud scriptum est: Redemptio animæ uiri propriæ diuitiæ. & hoc secundum litteram sentiri non potest. Quanti enim alienis amicorumq; redimuntur pecuniis: huius terræ cultores:& agricolæ apostoli sunt:quibus dicitur:uos æstis sal terræ. Et in alio loco: in patientia uestra possidebitis animas uestras. quorum unus uas electionis confidentissime loquebatur. dei enim

coopatores ſumus:dei agricultura:dei ædificatio æſtis:& multa alia q̄ iccirco nō replico:ne ſenſum uidear le
gētis obtūdere:& memoriæ illius diffidere.Illud quoq; ſolicita mēte tractemus:& ſcripturaꝝ nos doceat au-
ctoritas,ſcōs huius terræ:quā Iudæi terrā repromiſſiōis autumāt: nō habitatores eē:ſed accolas atq; pegrios.
Ex iuſti uiri legimus ꝑſona,aduena ſum ego & ꝑegrinus:ſicut oēs ptes mei.Qui cū diu in terræ huius tene-
bris uerſaret,flebiliter ingemiſcit:& dicit:heu me:qa peregrinatio mea ꝓlōgata eſt,habitaui cū habitantibus
cedar.multū icola fuit aīa mea.Vbicūq; aūt habitator terræ legit:& priora:& media:& extrema tractemus:
& liqdo ſcripturaꝝ poterit regula cōprobari:ſemp habitatores terræ peccatores appellari. de qbus in apoca
lypſi Ioānis illud exēplū eſt:ue habitatoribus terræ.Abrahā ad quē primū facta eſt repromiſſio:dicēte domi
no:tibi dabo terrā hāc:& ſemini tuo:iuxta Stephani primi in Chriſto martyris cōcionē nec ueſtigiū qdē pe-
dis huius terræ dicit accepiſſe.Ita.n.ſcriptū eſt.Tūc egreſſus de terra Chaldæoꝝ habitauit in carrā. & inde:
poſtq̄ mortuus eſt pater eius:migrauit in terrā:in q̄ uos nūc habitatis:& nō dedit ei poſſeſſionē:nec ueſtigiū
qdē pedis q̄ repromiſit dare ei in poſſeſſionē:& ſemini eius poſt eū.Ac ne forſitā lectoris tacita cogitatio tra
hat eū ad illā itelligētiā:ut qd' nō eſt datū parēti:reddat poſteris,uas electiōis loqt ad hebræos,Fide q uoca
tur Abrahā:obediuit egredi in locū quē accepturus erat in poſſeſſionē:& egreſſus eſt:neſciēs quo iret. Fide
pegrinatus eſt ī terra ꝓmiſſiōis q̄ſi in aliena,in tabernaculis habitās cū Iſaac & Iacob cohæredibus eiuſdē ꝓ-
miſſiōis expectabat.n.fundamētū habentē ciuitatē,cuius artifex & creator deus eſt. Et iteꝝ cum de Abel &
Enoch Noe Sarraq; dixiſſet:itulit.iuxta fidē mortui ſunt hi oēs:nō acceptis repromiſſionibus: ſed ꝓcul eas
uidētes:& ſalutātes:& cōfitētes:qa pegrini & aduenæ erāt ſup terrā.Qui.n.hoc loquunt: oſtēdūt q̄ quærāt
pīriam.Et ſiqdē illius recordabant:de q̄ egreſſi erāt,habebāt tēpus ut reuerterent,nūc uero meliorē deſide-
rāt id eſt cæleſtē.Multiſq; in medio ſcīs cōmemoratis:ad extremū itulit:& hi oēs teſtimoniū habētes ī fide:
nō acceperūt repromiſſionem:deo de nobis melius qd ꝓuidēte,ne ſine nobis ꝑfecti fierēt. Acceſſimus,n.ad
montē Syon:& ciuitatē dei uiuētis Hieruſalē cæleſtē & multoꝝ miliū angeloꝝ frequētiā,& eccleſiā primiti
uoꝝ:q ſcripti ſunt in cælis.Nec me fugit q; ꝑfidia iudæoꝝ hæc teſtimonia nō ſuſcipiat:q̄ utiq; ueteris teſta-
mēti auctoritate firmata ſūt.Illud nr̄is dicendū eſt:hāc epiſtolā q̄ iſcribit ad Hebræos:non ſolū ab eccleſiis
oriētis:ſed ab oībus retro eccleſiæ græci ſermonis ſcriptoribus:q̄ſi Pauli apoſtoli ſuſcipi:licet pleriq; eā: uel
Barnabæ uel Clæmētis arbitrent:& nihil intereſſe cuius ſit:cū eccleſiaſtici uiri ſit: & quotidie eccleſiaꝝ le-
ctiōe celebret.Quod ſi eā latinoꝝ cōſuetudo nō recipit iter ſcripturas canonicas:nec græcoꝝ qdē eccleſiæ
apocalypſin Ioānis eadē libertate ſuſcipiūt:& tamē nos utrāq; ſuſcepimus:neq̄q̄ huius tēporis cōſuetudinē
ſed ueteꝝ ſcriptoꝝ auctoritatē ſequētes.q plerūq; utriuſq; utunt teſtimoniis.nō ut interdū de apocryphis
facere ſolēt:Quippe q & gētiliū lr̄aꝝ raro utant exēplis:ſed q̄ſi canonicis:& eccleſiaſticis.Reſpondeāt mihi
q hāc terrā:q nūc nobis Chriſti paſſiōe & reſurrectiōe terra repromiſſiōis effecta eſt:poſſeſſā putāt a populo
Iudæoꝝ poſtq̄ reuerſus eſt ex ægypto q̄tū poſſederit.utiq; a Dā uſq; Berſabee:q uix.clx. miliū in longū ſpa-
tio tendit.Neq;.n.Dauid & Salomon potētiſſimos reges exceptis iis quos poſt uictoriā ī amicitiā recepunt:
plus tenuiſſe ſcriptura teſtat.Et hoc dico:ut taceā quinq; Palæſtinæ ciuitates:gazā:aſchalonē:geth: & acca-
ron:& azotū.Idumæos quoq; a meridiana plaga:uix.xxv.ab Hieroſolyma milibus ſepatos:Arabas:& Agare
nos:quos nūc Sarracenos uocāt.in uicinia urbis Hieruſalē:pudet dicere latitudinē terræ repromiſſionis:ne
ethnicis occaſionē blaſphemādi dediſſe uideamur,Ab Ioppe uſq; ad uiculū noſtroꝝ Bethleē.xlvi.milia ſūt cui
ſuccedit uaſtiſſima ſolitudo:plena ferociū barbaroꝝ:de qbus dicit:cōtra faciē oīum fratꝝ tuoꝝ habitabis:
& quoꝝ facit poeta eloquētiſſimus mētionē.Latæq; uagātes Barcæi.A Barca oppido: qd' in ſolitudine ſitū
eſt:quos nūc corrupto ſermone Afri Baricianos uocāt.Hi ſunt q ꝓ locoꝝ q̄litatibus diuerſis noibus appel-
lant:& a Mauritania ꝑ Africā & Aegyptū Palæſtināq; & Phœnicē Cœleſyriā & Oſrhohenē Meſopotamiā
atq; Perſidē tendūt ad Indiā.Hæc eſt Iudææ tuarū lōgitudo & latitudo terraꝝ:ī his gloriaris:ſup his te ꝑ di-
uerſas ꝓuīcias ignorātibus iactitas ad populū phaleras.Ego te intus & in cute noui.Quod ſi obieceris terrā
repromiſſiōis dici:q̄ in numeroꝝ uolumine cōtinet:a meridie maris ſalinaꝝ ꝑ Syna & Cades Barne uſq; ad
torrētē ægypti:q iuxta rhinicorurā mari magno īfluit:& ab occidēte ipm mare Palæſtinæ Phœnicis Syriæ-
cœles Cilitiæq; ptendit,ab aglone Taurū montē & Zephyꝝ uſq; Emath:q̄ appellat Epiphania Syriæ. ad
orientē uero ꝑ Antiochiā & lacū Cenereth:q̄ nūc tyberias appellat:& iordanē q mari īfluit ſalinarū:qd' nūc
mortuū dicit,trās iordanē autē duaꝝ ſemis tribuum poſſeſſio eſt rubē & Gad & dimidiæ tribus Manaſſæ.
Ego fatebor hæc tibi repromiſſa:nō tradita,ſi obſeruaſſes mādata dei:& in p̄ceptis illius ambulaſſes:ſi nō ꝓ
oīpotēte deo coluiſſes beel phegor & bahalim belzebub & chamos:quos qa ꝓtuliſti deo:oīa q̄ tibi promiſſa
fuerāt ꝓdidiſti.Et mihi in euāgelio ꝓmittunt regna cæloꝝ:q̄ iſtrumētū uetus oīno nō noīat.ſed ſi nō fecero
q̄ p̄cepta ſunt:neq̄q̄ erit culpa in ꝓmittēte:ſed in me:q ꝓmiſſum accipe non merui.Vbi.n.optio ꝓponit ad
eligendū:q opari renuis:fruſtra cupias qd' ꝓmiſſum eſt.Lege librū Ioſue & Iudicū: & quātis poſſeſſionū an-
guſtiis ſis coartatus itelliges.Quid diuerſarū urbiū alienigenas cōmemorē? quos populus iudæorū nō quit
expellere de urbibus & ſedibus ſuis:cū ipſa Metropolis tua prius Iebus : poſtea Salem: tertio hieroſolyma:&
nunc Helia Iebuſæos expellere nō ualuerit:ſed māſerit cū eis in ſcandalū exēplūq; uicinorū in tantū: ut ubi
tēplum tuū cōditū eſt:areæ Orne fuerint Iebuſæi:& ipſum tēplum.lxx.miliū latomorū &.lxxx.miliū uecto
rū:hoc eſt.cl.miliū exceptis ꝓpoſitis operū ꝑ multitudine habitātiū tecū īcircunciſorū:ab ethnicis extructū
ſit.Nec hoc dico in ſuggillationē terræ iudææ:ut hæreticus ſycophāta mētiat:aut quo auferā hiſtoriæ uerita
tē.q̄ fundamentū eſt itelligētiæ ſpiritalis:ſed ut decutiā ſupciliū iudæorum:q ſynagogæ anguſtias eccleſiæ la
titudini p̄ferunt.Si.n.occidentem tantum ſequuntur lr̄am:& non ſpiritum uiuificantem:oſtendant terram
repromiſſionis lacte & melle manantem.Sin autē per tropologiā dictum putāt pro rerum oīum abundātia:

& nos terrā cōfessiōis terrāq; uiuentiū terræ uepriū p̄feremus.dicēte domino ad Moysem de abiectiōe Israhelis:& assumptiōe gētiū:dimitte me ut deleā populū istū.& faciā te in gentē magnā.Et eodē p̄e ad filiū: postula a me & dabo tibi gētes:hæreditatē tuā & possessionē tuā terminos terræ.Et aptius p Esaiā,pagit tibi est ut sis puer meus ad suscitādas tribus Iacob:& fæces uel reliquas israhel cōgregādas.dedi te in lucē cūctis gētibus:ut sis saluator uniuersæ terræ.Ex quo p̄spicue demōstrat oīa illius populi in umbra & typo & imagine p̄cessisse.scripta aūt esse ꝓ nobis in quos fines sæculi decurrerunt.Multa iudææ scelera cōmisisti:cūctis circa te seruisti natiōibus.Ob qd factū? Vtiq; ꝓpter idolatriā.Cūq; seruires:crebro misertus tui est deus.Misit iudices & saluatores:q te de famulatu Moabitaꝝ & Ammanitaꝝ Philistiim quoq; & diuersaꝝ gētium liberarūt.Nouissime sub regibus offendisti deū:& ois tua ꝓuitia babylonia uastāte deleta est.p.lxx.annos tēpli solitudo pmānsit:a Cyro rege p̄saꝝ est laxata captiuitas.Ezras quoq; hoc & Neemias plenissime referūt.Extructū ē tēplū sub Dario rege p̄saꝝ atq; Medoꝝ a Zorobabel filio Salathiel & Iesu filio Iosedech sacerdote magno.Quæ passi sitis a Medis:ægyptiis:macedonibus nō enumero.Nec tibi adducam in memoriā Antiochū Epiphanē crudelissimū oīum tyrānoꝝ.nec Pōpeiū:Gabinū:Scaurū:Varū:Cassiū: Sosiūq; replicabo: q tuis urbibus & p̄cipue Iherusalē uastauere Hierosolymæ.Ad extremū sub Vespasiano & Tito urbs capta:tēplūq; subuersum ē.Deīde ciuitatis usq; ad Adrianū pricipē ꝑ qnq̄ginta annos māsere reliquæ: Post euersionē tēpli paulo minus p q̄dringētos annos & urbis & tēpli ruinæ ꝓmanēt.Ob qd tātū facinus? Certe nō colis idola: sed etiā seruiēs p̄sis atq; Romanis & captiuitatis p̄ssus iugo:ignoras alienos deos.Quō clæmētissimus quondā deus: qui nunq̄ tui oblitus est:nunc per tanta spatia temporum miseriis tuis non adducit:ut soluat captiuitatem sed ut uerius dicā:expectatū tibi mittat Antichristū.Ob qd inq̄ facinus: & tam execrabile scelus auertit a te oculos suos.Ignoras? Memēto uocis parētū tuoꝝ:sanguis eius sup nos:& sup filios nostros:& uenite occidamus eū:& nostra erit hæreditas & nō habemus regē nisi Cæsarē.Habes qd eligisti:usq; ad finē mūdi seruitutus es Cæsari donec gentiū itroeat plenitudo:& sic ois Israhel saluus fiet:ut q quondā erat in capite: uertat ī caudā.Hæc tibi uir eloquētissime in duplicis p̄fecturæ honore trāsacto:nūc in Xp̄o honoratior:tumultuaria & breui lucubratiōe dictaui.ne uiderer oīno reticere.eodē.n.tpe.īmo eodē mihi die: & līræ tuæ redditæ sunt:& meæ expetitæ:ut aut tacendū fuerit:aut icompto eloqo respondendū:quoꝝ alteꝝ pudoris:alterum caritatis est.

Argumentum.

d E uestibus sacerdotalibus tractaturus primo de cibis & primitiis sacerdotū:& de obseruatione pontificis ac de tabernaculo & uasis sacrificii p̄ferat.Deinde de uestimētis sacerdotū atq; pontificū ueteris testamēti tractat illa historice mysticeq; describēs.

Beati Hieronymi ad Fabiolā de ueste sacerdotali. Epistola.LXV.

u Sq; hodie in lectione ueteris testamēti:sup faciē Moysi uelamen positū est: loqē glorificato uultu: & populus loquētis gloriā ferre nō sustinet.Cū autē cōuersi fuerimus ad dominū:auferē uelamen: occidēs līra morit:uiuificans spiritus suscitat.dominus.n.sp̄us est:& lex spiritalis. Vnde Dauid orabat in psalmo:reuela oculos meos:& cōsiderabo mirabilia de lege tua.Nunq̄d de bobus cura est deo? Vtiq; nō multo magis:de iecore bouis:arietis & hircoꝝ:& armo dextro:pectore:& uentre quo stercora digerunt: quorū duo in esum accipiūt sacerdotes:tertiū Finees meret in p̄miū:de uictimis salutaribus adeps quo pectus obuoluit:& pennula iecoris offerunt sup altari.ipsum uero pectus & brachiū dextrū dant Aaron: & filiis eius legitimū sempiternū a filiis Israhel:sensus in corde est:habitaculū cordis in pectore.Quærit ubi sit aīæ principale:Plato in crebro:Xp̄s mōstrat in corde.Beati mūdo corde:quoniā ipsi deū uidebūt:& de corde ꝓcedūt cogitatiōes malæ.Et qd cogitatis nequā in cordibus uestris? Voluptas & cōcupiscētia iuxta eos q de physicis disputāt:cōsistit in iecore.huius pēnulā in diuersa uolitātē:& p oculoꝝ fenestras erūpentē foras offerūt sacerdotes deo:ut postq̄ ope dixerint deo:holocaustū tuū pingue fiat:& cōcupiscētiā libidinis seminariū: igne sp̄s sancti cōcremauerint:mereant accipe p̄miū pectus & brachium.In pectore mūdas cogitatiōes: legis notitiā: dogmatū ueritatē.In brachio bona opa & pugnā cōtra diabolū:& armatā manū:ut qd mēte cōceperint: exēplo ꝓbēt.Iesus.n.cœpit facere & docere:ip̄m quoq; pectusculū appellat: ἔπιθεμα.i.additamentū: siue pricipiū:& egregiū:tenuisa qppe hoc magis sonat:ex quo itelligimus iuxta illud Malachiæ labia sacerdotis custodiūt scientiā:& legē req̄rūt ex ore eius.Ex quo itelligimus p̄cipuā debere esse in sacerdotibus legis doctrinæq; notitiā:& additamēto gratiæ spiritalis talē uirū istituiq; possit cōtradicētibus resistere:& nihil ī se sinistri habere opis qd ducat ad tartaꝝ:sed dextrū brachiū eē seperatū:ut opa sacerdotis cōparatiōe uirtutū eius a cūctis hoibus sepata sint.Hæc de uictimis & iis q offerunt in altari:& q̄ sacerdotibus dant a domino. Cæterū & alia tria exceptis primitiis hostiaꝝ:& de priuato:& de macello publico:ubi nō religio sed uictus necessitas est:sacerdotibus mēbra tribuūt:brachiū maxilla & uēter.de brachio iā diximus.maxilla eloquētē eruditūq; significat:ut qd pectore cōcipimus:ore ꝓmamus.uēter receptaculū ciboꝝ:in scorto madiantide sacerdotali pugione cōfixus:uniuersos hoium labores:& momētanea blādimēta gulæ:stercoris fine cōdēnat: & ostēdit mētibus cōsecratis deo:totū qd curamus:qd uoramus:seceſſū ꝓici. Vnde apostolus esca inqt uētri:& uēter escis.deus autē & hūc & illas destruet.& ecōtrario de luxuriosis quorum deus uēter est:& gloria in cōfusione eorum:uituli puluerem:quem adorauerat israhel:in cōtemptu superstitionis in potum accepit populus: ut discat contemnere:quod in secessum proiici uideat, præcipitur sacerdotibus: ne ministraturi in templo uinum & siceram bibant:ne ebrietate & crapula: & curis huius uitæ prægrauentur corda eorum. nec partem habeant in terra:nisi solum deum ut nulla debilitate insignes sint:nec truncis auribus: læso oculo:simis naribus: claudo perde:cutis colore mutato: quæ omnia referuntur ad animæ uitia. Voluntas enim in homine: non natura damnatur. Si quis e sacerdotibus semine fluxerit: ad sacerdotalem mensam prohibetur

accedere,& ecõtrario uidua cuius cũ Sara defecerint muliebria ,ppter cõtinentiã & castitatẽ recipiẽ in domũ
pris:& de tẽpli ærario aliẽ.qđ si filios habuerit:reddiẽ soboli suæ:ut iuxta apostolũ his ministreẽ:q̃ ueræ uiduæ sunt:& q̃ de sacerdotalibus sustentanẽ cibis:nullius alterius amore teneanẽ. uicinus & mercenarius excludunẽ a cõuiuio sacerdotũ,seruis ciborũ reliqæ cõcedunẽ.iã tunc ,piiciebanẽ Phigellus & Hermogenes:& recipiebaẽ Onesimus.Primitiæ ciborũ & oĩum frugũ atq; pomorũ offerunẽ antistiti:ut habés uictũ atq; uestitũ absq; ullo ipedimẽto securus & liber seruiat domino.primogenita mũdorũ aialiũ accipiunt sacerdotes: & imundorũ pretia.hoĩum quoq; primi partus redimunẽ:& qa cõditio humana nascendi est cõis:ptiũ æq̃liter offereẽ:sic moderatũ & leue:ut nec diues itumescat:nec tenuis ꝓgraueẽ.Editui & ianitores accipiunt decimas:& rursum decimas decimarũ offerũt sacerdotibus: tãto illis minores: quãto ipsi maiores populo.xlviii. ciuitates ad habitandũ leuitis & sacerdotibus separanẽ.sex urbes fugitiuorũ trãs Iordanẽ & itra Iordanẽ eliguntẽ:& finis exilii & mors põtificis & uniuersa q̃ festinus sermo pstrinxit:& quorũ pulsaui tantũ : nec aperui sacramẽta:ad cũctos ptinẽt sacerdotes.Põtifex autẽ quantis polleat priuilegiis:dicã breuiter. caput inqt suũ nõ discoopiet:habet cidarim:& nomẽ dei portat in frõte,diademate ornatus est regio : ad pfectã Christi uenit ætatẽ:semp eius gloria ,ptegẽdus est:& uestimẽta sua nõ scindet:qa candida sunt:qa ipolluta: qa agnum sequẽtia;& de attõsæ ouis cõfecta uelleribus.Thamar amissa pudicitia scidit tunicã.Cayphas pdito sacerdotio rupit publice uestimẽta.sup oẽm animã quæ mortua est nõ igrediẽ.Vbicũq; peccatũ est; & in peccatum mors:illuc põtifex nõ accedet.aĩa quæ peccauerit:ipsa morieẽ.Quãuis ille sit diues:ille potẽs : & multitudinem offerat uictimarũ:si mortuus est:nõ tangiẽ a põtifice:nõ uideẽ.Quod si resurgit : & ad uocẽ Saluatoris egrediẽ de sepulchro:& fasciis peccatorũ solutus icedit:itrabit ad eũ põtifex:& ibi faciet mãsionẽ; & cũ resurgẽte prãdebit.sup pre suo & matre sua nõ ingnabiẽ.Multa nos facere cogit affectus.& cũ ,ppinqtatẽ respicimus corporũ:& corporis & aĩæ offendimus creatorẽ.Qui amat prem sup Christũ:nõ est deo dignus discipulus.ad sepulturã pris ire desiderãs:Saluatoris ,phibeẽ iperio. quãti monachorũ dum pris matrisq; miserent: suas aĩas pdiderũt?Super pre & matre pollui uobis nõ licet:quãto magis super fre:sororibus:cõsobrinis:familia:seruulis?Genus regale & sacerdotale nos sumus.Illũ attẽdamus patrẽ q nunq̃ moriẽ:aut q pro nobis morieẽ.& qui ideo uiuẽs est mortuus:ut nos mortuos uiuificaret.Si qđ habemus de ægypto: q; princeps mundi suũ possit agnoscere:tenẽti ægyptiæ cũ pallio relinq̃mus.Sidone optus adolescẽs:uinctũ dominũ sequebaẽ, icurrisset laqueos: nisi expeditus & nudus ꝓsequẽtiũ declinasset ipetũ.Reddamus parẽtibus : q̃ parẽtũ sunt: si tamẽ uiuũt.Seruiẽtes domino:filios suos ꝓferri sibi gloriaṅ.& de sanctis nõ egredieẽ:& nõ polluet sanctificationẽ dei sui.p ocioso quoq; uerbo rõnẽ reddituri sumus.& omne qđ nõ ædificat audiẽtes : in periculũ uertiẽ loquẽtiũ.Ego si fecero:si dixero quippiã:qđ reꝓhẽsione dignũ est:de sanctis egredior: & polluo uocabulũ Christi:in quo mihi blãdior:Quãto magis põtifex & episcopus:quẽ oportet esse sine crimine : tãtarũq; uirtutũ:ut semper moreẽ in sanctis:& paratus sit uictimas offerre pro populo:sequester hoĩum & dei:carnes agni sacro ore cõficiẽs:quia sanctũ oleũ Christi dei sui sup eũ est?Non egrediẽ de sancto:ne uestimentũ qđ indutus est polluat. Quoquot.n.in Christo baptizati sumus:Christũ iduimus Seruemus tunicã:quã accepimus sanctã:custodiamus in sancto.Ille Mõtanus habitator:q de hierusalẽ descẽdebat in hiericho: non prius uulneratus est:q̃ nudatus.ifundiẽ ei oleũ:medicamẽtũ lene:& misericordia tẽperatũ.& quia debuit negligẽtia sentire cruciatũ:uini austeritate mordeẽ.ut p oleũ ad pœnitentiã ,puoceẽ:p uinũ sentiat seueritatẽ iudicãtis.uxorẽ uirginẽ accipiet:uiduã autẽ & eiectã & meretricẽ nõ accipiet:sed uirginẽ de genere suo:& nõ cõtinuabit semẽ suũ in populo.Ego dominus q sanctifico eũ.Scio põtificẽ cui ꝓcepta nũc danẽ:a plerisq; Xp̃m itelligi.Et id qđ dictũ est:sup patrẽ & matrẽ:nõ ingnabiẽ de uirginali Mariæ partu itelligi.Multoq; facilior & sup dominũ iterp̃tatio:q audit in psalmo:tu es sacerdos in æternũ secundũ ordinẽ Melchisedech:& i Zacharia:audi Iesu sacerdos maxime:& cui sordida peccatorũ nostrorũ uestimẽta tollunẽ:ut recipiat gloriã:quã habuit apud prem:priusq̃ mundus esset.Sed ne qs me uim facere scripturæ putet:& sic amare Christũ:ut historiæ auferã ueritatẽ:iterp̃tabor i mẽbris:qđ referaẽ ad caput.itelligã de seruis:qđ ipleaẽ i domino.Quãq̃ gloria domini:gloria famulorũ sit.Et ubicũq; oportunitas se loci tulerit:sic de uero lumĩe disputabo: ut deriueẽ ad eos:qbus Christus donauit:ut lumẽ sint.Põtifex iste:quẽ Mosaicus sermo describit:uiduã:eiectã: & meretricẽ nõ ducit uxorẽ. Vidua est cuius maritus est mortuus.Eiecta quæ a marito uiuẽte,piiciẽ.Meretrix quæ multorũ libidini patet.Sed accipiet uirginẽ:& de genere suo.nõ alienigenã:ne in mala terra nobilium semĩnũ frumẽta degenerẽt.nõ meretricẽ:quæ multis exposita est amatoribus.Nõ eiectã:quæ etiã priori cõiugio idigna fuit.Nõ uiduã:ne pristinarũ meminerit uoluptatũ:sed animã illã q̃ nõ habet maculã neq; rugã. q̃ cũ Christo renouaẽ de die in diẽ.de qua apostolus loqẽ.Despõdi.n.uos uni uiro uirginẽ castã exhibere Christo.Nolo discipulã cõiugem põtificis quicq̃ habere de uetere hoie.Si cõsurreximus cũ Christo . ea q̃ sursum sunt sapiamus.præteritorũ obliti:futurorũ auidi.Infelix Simon qa post baptismũ de antiquo matrimonio cogitabat:nec ad uirginalẽ uenerat puritatem . Petri cõsortio idignus fuit.Cõpulisti me Fabiola lris tuis:ut de Aaron tibi scriberẽ uestimẽtis.Ego plus obtuli:ut de cibis & primitiis sacerdotũ:& de obseruatiõe põtificis præfatiunculam struerem . Egressa de Sodomis : & ad montana festinans ; non uis habitare in parua urbe segor.Transcendens Proselitos præteris Israhelitas:dimittens Leuiticum gradum & ꝓpete pẽna transuolans sacerdotes ad pontificem uenis . Sed dum uestes eius & rationem diligenter inquiris: nostra tibi displicuere consortia . Et tu quidẽ optato frueris ocio:& iuxta Babylonem Bethleemitica forsitan rura suspiras. Nos in effrenata tandem pace reddita; uagientem de præsepi audimus infantem: & querimonias eius: ac uoculam: ad tuas aures cupimus peruenire . Legimus in Exodo tabernaculum; mensam;candelabrum;altare;columnas;tentoria ; coccum;byssum;hyacynthum;purpuram;ex auro;argento; ære ; uasa diuersa ; tabernaculum

diuiſum in atria.xii.panes p ſingulas hebdomadas mēſe ipoſitos:in cādelabro ſeptē lucernas altare hoſtiis ho locauſtiſq; expoſitū.cathedras:ſcyphos:turibula:phialas:mortariola:paxillos:pelles rubras:pilos capraȝ: & ligna iputribilia. Tāta & talia offerunt in tabernaculo dei:ut nullus deſpet ſalutē. Alius aurū:ſenſum.alius ar gentū:eloquiū.alius uocē:æris exhibeat.totus mūdus in tabernaculi deſcribit ſacramēto. primū & ſecundū ueſtibulū oībus patet. Aqua.n.& terra cūctis mortalibus data ſūt. In ſanctis uero ſcōȝ:q̄ſi ad æthera:& in cæ lū:& paucoȝ itroitus:& uolatus eſt.xii.panes:duodecim mēſiū ſignificat circulū. Septē lucernæ ſeptē errātia aſtra demōſtrāt. Et ne lōgū faciā(neq; enim ꝓpoſitū mihi nūc eſt:de tabernaculo ſcribere) ueniā ad ſacerdotalia ueſtimēta. Et ante q̄ myſticā ſcruter itelligētiā:more Iudaico q̄ ſcripta ſunt:ſimpliciter exponā:ut poſtq̄ ueſtitū uideris ſacerdotē:& oculis tuis omne eius patuerit ornamētū:tūc ſingulosȝ cauſas pariter requramus. Diſcamus primū cōes ſacerdotū ueſtes:atq; pōtificū:lineis fœminalibus:q̄ uſq; ad genua & poplites ueniunt uerecūda cælant:& ſupior pars ſub umbilico uehemēter aſtringit:ut ſi quādo expediti mactāt uictimas:tauros & arietes trahūt:portātq; onera:& in officio miniſtrādi ſunt:etiā ſi lapſi fuerint:& femora reuelauerit:nō pateat qđ opertū eſt. Inde & gradus altaris ꝓhibent fieri:ne iferior populus aſcendētiū uerecūda conſpiciat: uocaturq; līgua hebræa hoc genus ueſtimenti:maſchinaſſe:græce περικισκελη:a nr̄is fœminalia:uel brachæ uſq; ad genua ptingētes Refert.n.Ioſephus(nā ætate eius adhuc tēplū ſtabat: & nec dū Veſpaſianus & Titus Hieroſolymā ſubuerterāt:& erat ipſe de genere ſacerdotali:multoq; plus itelligit qđ oculis uidet: q̄ qđ aure p̄cipit)hæc fœminalia de byſſo retorta:ob fortitudinē ſolere cōtexi:& poſtq̄ iciſa fuerint:acu cōſui. Non .n.poſſent in tela huiuſcemodi fieri. Secūda ex lino tunica eſt poderis.i.talaris:duplici ſindone. quā & ipſam Ioſephus byſſinā uocat:appellaturq; cotonapth.i. χιτων qđ hebræo ſermone in lineā uertit. hæc adhæret corpori:& ita arcta eſt:& ſtrictis manicis:ut nulla oīno in ueſte ſit ruga:& uſq; ad crura deſcēdat.uolo ꝓ legē tis facilitate abuti ſermone uulgato:ſolēt militātes hr̄e lineas:q̄s camiſias uocāt: ſic aptas mēbris & aſtrictas corporibus:ut expediti ſint uel ad curſum uel ad p̄lia dirigēdo iacula:tenēdo clypeū: enſem librādo:& quocunq; neceſſitas traxerit. Ergo & ſacerdotes parati in miniſteriū dei utunt hac tunica:ut habētes pulchritudinē ueſtimētoȝ nudoȝ celeritate diſcurrāt. Tertiū genus eſt ueſtimēti:qđ illi appellāt abanech:nos cingulū & balteū zonā poſſumus dicere. Babylonii nouo uocabulo henna uocāt. Diuerſa uocabula ponimus: ne q̄s erret in noīe.hoc cingulū in ſimilitudine pellis colubri qua exuit ſenectutē:ſic in rotundū textū ē:ut mar ſupiū lōgius putes. Textū eſt aūt ſubtegmine cocci:purpuræ:hyacynthi:& ſtamine byſſino ob decorē & fortitudinē:atq; ita polymita arte diſtinctū:ut diuerſos flores ac gēmas artificis manu nō textas: ſed additas arbitreris.lineā tunicā de qua ſupra diximus:iter umbilicū & pectus hoc ſtringūt balteo; q̄ quattuor digitorū habēs latitudinē.& ex una parte ad crura dependēs:cū ad ſacrificia curſu & expeditiōe opus eſt: in læuū humerū retorquet. Quartū genus eſt ueſtimēti rotūdū pilleolū:quale pictū in ulyxeo cōſpicimus: q̄ſi ſphæra media ſit diuiſa.& pars una ponat in capite.hoc græci & nr̄i thiarā:nōnulli galeȝ uocāt. nō habet acumē in ſūmo:nec totū uſq; ad comas caput tegit:ſed tertiā ptē a frōte inoptā relinq̄t.atq; ita in occipitio uitta cōſtrictus eſt:ut nō facile labat ex capite. Eſt aūt byſſinū:& ſic fabre opatū linteolo:ut nulla acus ueſtigia forinſecus pareāt. His q̄ttuor ueſtimētis.i.fœminalibus:tunica linea:cīgulo qđ purpura:cocco:byſſo:hyacynthoq; cōtexit:& pileo:de quo nūc diximus:tā ſacerdotes q̄ pōtifices utunt. Reliq̄ aūt q̄ttuor ꝓprie pōtificū ſunt. quoȝ primū ē mail.i.tunica talaris tota hyacynthina:ex talaribus eiuſdē coloris aſſutas habēs manicas & in ſupiori pte q̄ collo iduit:apta.qđ uulgo capitiū uocāt:oris firmiſſimis ex ſe textis:ne facile rūpant. In extrema uero pte.i.ad pedes.lxxii.ſūt tintinabula:& totidē mala punica eiſdē cōtexta coloribus: ſup cingula iter duo tintinabula unū malū ē.iter duo mala unū tintinabulū:ut alterutȝ ſibi media ſint.cauſaq; reddit.Iccirco tintinabula ueſti appoſita ſūt:ut cū igredit pōtifex in ſancta ſcōȝ:totus uocalis incedat:moriturus ſtatī:ſi hoc nō fecerit. Sextū ē ueſtimētū:qđ hebraica līgua dicit ephod.lxx.επωμιδα.i.ſuphumerale appellāt. Aqla ερωμα.i.ſupueſtimētum: nos ephod ſuo ponimus noīe. Et ubicūq; in Exodo ſiue i Leuitico ſuphumerale legit:ſciamus apud hebræos ephod appellari. Hoc aūt eſſe pōtificis ueſtimētū & i q̄dā epiſtola ſcripſiſſe memini:& oīs ſcriptura teſtat ſacrū qđ eē:& ſolis cōueniēs pōtificibus. Nec ſtati illud occurrat: q; Samuel q leuita fuit:ſcribit i regnoȝ libro habuiſſe ætatis adhuc paruulæ ephodbad.i.ſuphumerale lineū. cū Dauid quoq; ante arcā domini idē portaſſe referat. Aliud ē.n.ex q̄ttuor ſupradictis coloribus.i.hyacyntho: byſſo: cocco:purpura:& ex auro hr̄e cōtextū:aliud i ſimilitudinē ſacerdotū ſimplex & lineū. Auri lamie.i. bracteæ mira tenuitate tūdunt:ex q̄bus facta fila torquent cū ſubtegmine triū coloȝ hyacynthi:cocci:purpuræ: & cū ſtamine byſſino:& efficit palliolū miræ pulchritudinis pſtrigēs fulgore oculos in modū caracallaȝ: ſed abſq; cucullis cōtra pectus nihil cōtextū eſt:& locus futuro rōnali derelictus. Sed i utroq; humero hēt ſingulos lapides clauſos & aſtrictos auro:q̄ hebraice dicunt ſoom. Ab Aqla & Symmacho & Theodotiōe onychi ni.a.lxx.ſmaragdi trāſerunt. Ioſephus ſardonicas uocat:cū hebræo Aqlaq; cōſentiēs.ut uel colorem lapidū: uel p̄iam de p̄ria demōſtraret. Et in ſingulis lapidibus biſſena p̄riarchaȝ noīa ſūt:q̄bus iſraheliticus populus diuidit. In dextro humero maiores filii Iacob:in læuo minores ſcripti ſūt.ut pōtifex igrediēs ſanctaſcōȝ noīa populi:ꝓ quo rogaturus eſt dnūm:portet i humeris. Septimū ueſtimētū eſt meſura paruū: ſed cunctis ſupradictis ſacratius.itēde q̄ſo aīo:ut q̄ dicūtur itelligas.hebraice uocat oſnin.græce aūt λογιον.nos rōnale poſſumus appellare.ut i ipſo ſtati noīe ſcias myſticū eſſe qđ dicitur.pānus eſt breuis ex auro: & q̄ttuor textus coloribus:hoc eſt iiſdē q̄bus & ſuphumerale:habēs magnitudinē palmi per quadrū. & duplex:ne facile rumpatur. Intexti ſunt.n.ei.xii.lapides miræ magnitudinis atq; p̄tii per quattuor ordines:ita ut i ſingulis uerſiculis terni lapides collocentur. In primo ordine ſardius topacius ſmaragdus ponitur. Symmachus diſſentit in ſmaragdo:ceraunium pro eo trāſferens. In ſecūdo carbūculus:ſaphyrus:iaſpis. In tertio ligurius:

achates:ametiſthus.In q̄rto chryſolitus:onychinus:beryllus. Satiſq; miror: cur hyacynthus p̄cioſiſſimus in hoꝝ numero nō ponat̄:niſi forte ipſe alio noīe ligurius appellet̄.Scrutās eos:q de lapidum ſcripſere naturis: atq; gēmaꝝ:liguriū iuenire nō potui.In ſingulis lapidibus ſecundū ætates.xii.tribuū ſculpta ſunt noīa. hos lapides in diademate p̄cipis Tyri:& in apocalypſi Ioānis legimus.de q̄bus extruit̄ cæleſtis Hieruſalē & ſup hoꝝ noībus:& ſpecie uirtutū:uel ordo uel diuerſitas īdicat̄. Per q̄ttuor rōnalis angulos q̄ttuor annuli ſunt aurei:habētes cōtra ſe in ſuphumerale alios q̄ttuor ut cū appoſitū fuerit λογῖον in loco quē in ephod diximus derelictū:annulus ueniat cōtra annulū:& mutuo ſibi uittis copulent̄ hyacynthinis.porro ne magnitudo & pōdus lapidū cōtexta ſtamina rūperēt:auro ligati ſūt atq; cōcluſi.nec ſufficit hoc ad firmitatē: niſi & cathenæ ex auro fierēt:q̄ ob pulchritudinē fiſtulis aureis tegerent̄.haberentq; & in rōnali ſupra duos maiores annulos q uicinis ſuphumeralis aureis necterent̄:& deorſū alios duos.Nā poſt tergū in ſuphumerali contra pectus & ſtomachū:ex utroq; latere erāt annuli aurei:q cathenis cū rōnalis īferioribus ānulis iūgebant̄:atq; ita fiebat:ut aſtrīgeret̄ & rōnale ſuphumerali:& ſuphumerale rōnali:ut una textura cōtra uidētibus putaret̄. Octaua eſt lamina aurea.i.ſiſzaaba:in q̄ ſcriptū eſt nomen domini hebraicis q̄ttuor lr̄is:ioth:he:uau:he: qđ apud illos ineffabile nuncupat̄.hoc ſup pilleolū lineū:& cōe oīum ſacerdotū in pōtifice plus addit̄: ut in frōte uitta hyacynthina cōſtrīgatur:totāq; pōtificis pulchritudinē:dei uocabulū coronet & p̄tegat. Diximus q uel cōia cū ſacerdotibus:uel q̄ ſpecialia pōtificis ueſtimēta ſint:& ſi tāta difficultas fuit in uaſis fictilibus:q̄ta maieſtas erit in theſauro q ītrīſecus latet?Dicamus igitur prius qđ ab hebræis accepimus: & iuxta morē noſtrū ſpiritalis poſtea itelligētiæ uela pādamus q̄ttuor colores ad q̄ttuor elementa referunt̄.ex q̄bus uniuerſa ſubſiſtūt.Byſſus terræ deputat̄:qa ex terra gignit̄.Purpura mari:qa ex eius cocleolis tīgit̄ Hyacynthus aeri: p̄pter coloris ſimilitudinē.Coccus igni & ætheri:q hebraice ſan appellat̄.qđ Aqla διαφάνον :Symmachus ἀϊάβανον ītērp̄tatus eſt: p cocco iuxta latinū eloquiū apud hebræos tolach.i.uermiculus ſcribit̄:& iuſtū eſſe cōmemorāt ut pōtifex creatoris:nō ſolū p Iſrahel:ſed & p uniuerſo mūdo roget.ſiqdē ex terra & aqua & aere & igne mūdus iſte cōſiſtit:& hæc elemēta ſunt oīum. Vnde primū ueſtimētū lineū terrā ſignificat:ſecundū hyacynthinū aerē in colore demōſtrās:qa de terrenis paulatī ad excelſa ſuſtollimur:& ipſa ueſtis hyacynthina a capite uſq; ad talos ueniēs īdicat aerē de cælis uſq; ad terrā fuſum. Mala autē punica & tintinabula in īferioribus poſita:fulgura tonitruaq; demōſtrāt.ſiue terrā & aquā & oīum elemētoꝝ iter ſe cōſonantiā:& ſic ſibi uniuerſa pplexa:ut in ſingulis oīa repiant̄.Quod autē ſupradicti colores auro ītexti ſūt:id ſignificari uolunt:qđ uitalis color & diuini ſenſus ,puidētia uniuerſa penetret.Suphumerale & duos lapides uel ſmaragdinos uel onychinos:q deſup ſūt:& utrūq; humeꝝ tegāt:duo hemiſpheria ītērp̄tāt̄.quoꝝ aliud ſup terrā aliud ſub terra ſit.ſiue ſolē & lunā:q̄ deſup rutilāt zonā illā:q̄ ſacerdotis pectus arctat̄:& linea tenia.i.terra cōſtringit̄:ītērp̄tant̄ Oceanū,rōnale ī medio poſitū terrā ediſſerūt:q̄ iſtar p̄cti licet oīa in ſe habeat:tamē a cunctis uallat̄ elemētis,xii.lapides uel zodiacū ītērp̄tant̄ circulū uel.xii.mēſes:& ſingulis uerſiculis ſingula aſſignāt tpa:& his ternos deputāt mēſes:nec alicui gētilis uideat̄ expoſitio.nō.n.ſi cæleſtia & dei diſpoſitionē idoloꝝ noībus ſamarūt:iccirco dei negāda eſt ,puidētia:q̄ certa lege currit:& ferē:& regit oīa.Et arctuꝝ: & orionē: & mazuroth:hoc eſt zodiacū circulū:& cætera aſtroꝝ noīa legimus:non quo eadē apud hebræos uocabula ſint:ſed quo nos nō poſſumus q̄ dicunt̄:niſi cōſuetis uocibus ītelligere.Pulchre autē hoc ipſum: qđ ī medio eſt appellat̄ rōnale.Rōne.n.cūcta ſūt plena:& terrena hærēt cæleſtibus.īmo rō terrenoꝝ & tēpoꝝ:caloris & frigoris & duplex iter utraq; tēperies:de cæli curſu & rōne deſcēdit. Vnde & rōnale cū ephod fortius ſtrīgit̄. porro qđ dicit̄ ī ipſo rōnali δίλωσις eſſe & αλήθεια .i.manifeſtatio atq; doctrina uel ueritas:hoc ipſum ſignificat:qđ nunq̄ ī dei rōne mēdaciū ſit.ſed & ipſa ueritas multis ſignis & argumētis mōſtret̄ hoībus:& uſq; ad mortales ueniat.unde factū eſt:ut rōnē ſolis & lunæ & anni & mēſiū & tēpoꝝ & horaꝝ: tēpeſtatū quoq; ſerenitatis atq; uentoꝝ:& reꝝ oīum noſceremus:accipiētes iſcitā a deo ſapiētiā:& ipſo hītatore atq; doctore domicilii ſui nobis & fabricæ ſciētiā demōſtrāte.Sup oīa cidaris & uitta hyacynthina cælū mōſtrat & auri lamina:cui in frōte pōtificis īſcriptū eſt nomē dei:uniuerſa q̄ ſubtus ſunt:dei arbitrio gubernari. Idipſum ego puto ſub aliis noībus & in cherubin & q̄ttuor aīalibus figuratū:q̄ ita ſibi p̄mixta ſunt:& hærēt:ut in uno iuenīant̄:& reliq̄:& q̄ iſtāter ante ſe uadāt:& nō reuertant̄.labunt̄.n.tpa.& p̄terita relinquētia:ad futura feſtināt. Quod autē ſemp in motu ſūt:id ſignificāt:qđ & philoſophi ſuſpicātur:currere mūdū ſuo ordine:& īceſſabiliter uelut rotā in ſuo axe torqueri.unde & rota in rota.i.tp̄s in tpe:& annus in ſemetipſū reuoluit̄:& ipſæ rotæ eleuantur ad cælū:& ſup cryſtallū thronus ex ſaphyro eſt:& ſup thronū ſimilitudo ſedētis: cuius īferiora ignea ſūt:ſupiora electrina:ut demōſtret q̄ īferiora ſūt:igne & purgatiōe īdigere,q ſurſum:in cōditionis ſuæ puritate p̄ſiſtere.Et quō hic in habitu ſacerdotis auri lamina eſt deſup:ita in Ezechiel electꝝ in pectore & in uertice collocat̄.Iuſtū ergo erat ſicut ſupra ex pte diximus:ut pōtifex dei creaturaꝝ oīum typū portās:ī ueſtibus ſuis īdicaret:cūcta indigere miſericordia dei:& cū ſacrificaret ei:expiaretur uniuerſalis cōditio:ut nō pro liberis ac parētibus & ,ppinqs:ſed pro cuncta creatura & uoce & habitu p̄caretur. Tetigimus expoſitionē hebraicam:& inſinitā ſenſuum ſiluā alteri tēpori reſeruātes:quæ dā futuræ domus ſtrauimus fundamenta. De fœminalibus lineis hoc ſolēt dicere:ratio ſeminū & generationū ad carnē pertinēs terræ per eam deputatur. Vnde & ad Adā loqtur deus:terra es:& in terrā ibis. Cauſaſq; huius rei:quō de paruulo ſemine & fœdiſſimis initiis tanta uel hoīum uel diuerſaꝝ reꝝ pulchritudo naſcatur:eſſe obuolutas:& humanis oculis nō patere. Legimus in leuitico iuxta p̄ceptū dei:Moyſem lauiſſe Aaron:& filios eius tam tūc purgatiōe mundi & rerū omnium ſanctitatem baptiſmi ſacramēta ſignabāt.non accipiunt ueſtes:niſi lotis prius ſordibus. nec ornantur ad ſacra:niſi in Chriſto noui homines renaſcantur.unum enim nouū in nouis utribus mittitur. Quod autem Moyſes lauat:legis indicium eſt. habēt Moyſem & ,pphetas:ipſos audiāt. Et ab Adam uſq; ad Moy-

ſem oēs peccauerūt,p̄ceptis dei lauādi ſumus.& cū parati ad īdumentū Chriſti: tunicas pelliceas depoſuerimus:tunc īduemur ueſte linea nihil in ſe mortis habēte:ſed tota cādida.ut de baptiſmo cōſurgētes cīgamus lūbos in ueritate:& tota priſtinoꝝ peccatoꝝ turpitudo cæleſt. Vnde & Dauid:Beati quoꝝ remiſſæ ſunt iniquitates:& quoꝝ tecta ſunt peccata.Poſt fœminalia & lineā tunicā īduimur hyacynthino ueſtimēto:& incipimus de terrenis ad alta cōſcēdere.Hæc ipſa hyacynthina tunica a.lxx.υποτιχοσ .i.ſubucula noīat:& ꝓprie pōtificis eſt:ſignificatq; rationē ſublimiū nō patere oībus:ſed maioribus atq; p̄fectis . Hanc habuerūt Moyſes & Aaron & ꝓphetæ oēs:q bus dicit:in monte excelſum aſcēde tu:qui euāgelizas Syon. Nec ſufficit nobis prioꝝ ablutio peccatoꝝ(baptiſmi gratia doctrina ſecretior)niſi habuerimus & opa . unde iungit & ephod.i. ſuphumerale:qd rōnali copulat.ut nō ſit laxū neq; diſſolutū:ſed hæreāt ſibi īuicem:& in auxilio ſint. Ratio eteꝝ.im opibus:& opa rōne īdigēt:ut qd mente p̄cipimus:ope ꝓpetremus. Duoq; lapides in ſuphumerali uel Chriſtū ſignificāt & eccleſiā.xii.apoſtoloꝝ q ad p̄dicationē miſſi ſunt:noīa cōtinentes: uel lr̄am & ſpiritū:in q bus cōtinent legis uniuerſa myſteria.In dextra ſpiritus:in læua lr̄a eſt.Per lr̄as ad uerba deſcēdimus:: p uerba uenimus ad ſenſum.Quāpulcher ordo:& ex ipſo habitu ſacramēta demōſtrās.In humeris opa ſunt:in pectore ratio.unde & pectuſculū comedūt ſacerdotes.Hoc aute rōnale duplex eſt:apertū & abſcōditū:ſimplex & myſticū.xii.in ſe lapides habēs:& q̄ttuor ordines:quos q̄ttuor puto eſſe uirtutes: prudētiā & fortitudinē: iuſtitiā & tēperātiā:q̄ ſibi hæret inuicē:& dum mutuo miſcent duodenariū efficiūt numeꝝ:uel q̄ttuor euāgelia:q̄ in apocalypſi deſcribunt plena oculis & domini luce iradiānta mūdi illuīnt.ī uno q̄ttuor; & ī q̄ttuor ſingula.unde & Διλώσισ & αληθεια.i.manifeſtatio uel doctrina & ueritas in pectore ſacerdotis eſt. Cum.n. indutus qs fuerit ueſte multiplici:cōſequēs eſt:ueritatē quā corde retinet:ſermone ꝓferre . & ob id in rōnali ueritas eſt.i.ſciētia:ut nouerit q docēda ſint.& manifeſtatio atq; doctrina ut poſſit īſtruere alios qd mēte cōcepit.Vbi ſunt:q īnocētiā ſacerdoti dicūt poſſe ſufficere? Vetus lex nouæ cōgruit. Idipſū Moyſes qd & apoſtolus.Ille ſacerdotis ſcientiā ornat in ueſtibus.Iſte Timotheū & Titū īſtruit ī diſciplinis.Sed & ipſe ueſtimēꝝ ordo p̄cipuus.legamus leuiticū:nō prius rōnale:& ſic ſuphumerale:ſed ante ſuphumerale: & ſic rōnale: a mādatis tuis inqt intellexi:prius faciamus.Et ſic doceamus:ne doctrinæ auctoritas caſſis opibus deſtruat. hoc eſt qd in ꝓpheta legimus.Seminate uobis in iuſtitia:& metite uobis fructus uitæ . illuminate uobis lumen ſciētiæ.Primū ſeminate in iuſtitia:& fructū uitæ æternæ metite.poſtea uobis ſcientiā iudicate.Nec ſtatim abſoluta,p̄fectio eſt:ſi qs ſuphumerale & rōnale habeat:niſi hæc ipſa īter ſe forti cōpagine ſolident:& ſibi iuicē nexa ſint:ut & opatio rōni;& rō opibus hæreat.& his p̄cedētibus doctrina ſeq̄t & ueritas.Quattuor eleméta de q bus ſupradiximus;& duos lapides uel onychinos uel ſmaragdinos:& gēmas.xii.q ponunt in rōnali:ſi eſſet tēpus:ut diſcuterē ſinguloꝝ naturas:& cauſas tibi exponerē:& qd unuſq ſcq; ualeat:& quō uirtutibus ſigulis cōpareat.plenius q̄lita memoraſſe ſufficiat.qd & ſcūs papa Epiphanius egregiū ſup hoc uolumē edidit qd ſi legere uolueris:pleniſſimā ſciētiā cōſeq̄ris.Ego iā mēſurā epiſtolæ excedēr me ītelligo:& excipiēris cæras uideo eſſe cōpletas.unde & reliq̄ trāſeo:ut tandē ſiniat oīo.lamina aurea rutilat in fronte . nihil.n. nobis ꝓdeſt oīum reꝝ eruditio:niſi dei ſciētia coronemur.lineis induimur:ornamur hyacynthinis : ſacrato balteo cingimur.dant nobis opa.rōnale in pectore ponit.accipimus ueritatē.,pfert ſermo doctrinā.Imp̄ſpecta ſūt uniuerſa:ſi nō tam decoro currui dignus q̄rat auriga:& ſup creaturas creator iſiſtēs: regat ipſe q cōdidit.Quod olim in lamina mōſtrabat:nūc ī ſigno oſtēdit crucis.auro legis:ſanguis euāgelii p̄cioſior eſt. Tūc ſignū iuxta Ezechielis uocē:gemētibus figebat in frōte.nūc portantes crucē dicimus:ſignatū eſt ſup nos lumen uultus tui domine.Bis ī Exodo legimus p̄cipiēte domino & Moyſe iuſſa faciēte:octo ueſtiū genera pōtificis.In leuitico de ſeptē tantū deſcriptū eſt:& referēr quō Moyſes ſrem ſuū Aaron illis īduerit : & de fœminalibus nihil dicit.hac ut arbitror cauſa:q ad genitalia nr̄a & uerecūda lex nō mittit manū: ſed ipſi ſecretiora nr̄a:& cōfuſiōe digna:tegere & uelare debemus.& cōſciētiā puritatis ac ſeminū deo iudici reſeruare.de cæteris uirtutibus uerbigr̄a:ſapiētia:fortitudine:iuſtitia:humilitate māſuetudine:liberalitate:poſſunt & alii iudicare.pudicitiā ſolā nouit cōſciētia.& hūani oculi huius rei certi iudices eſſe nō poſſūt. abſq; iis q paſſim in morē brutoꝝ aīaliū libidini expoſiti ſūt.unde & apoſtolus de uirginibus īqt p̄ceptū dni nō hēo:q̄ſi Moyſes loq̄t:fœminalibus ego nō ueſtio:nec īpono alicui neceſſitatē.Qui uult ſacerdos eē:ipſe ſe ueſtiat . O quātæ uirgines:& q̄toꝝ ſpata pudicitia ī die iudicii dehoneſtabit.q̄toꝝ īfamata pudicitia a deo iudice coronabit. Ipſi igit aſſumamus fœminalia.ipſi nr̄a uerecūda opiamus.nō q̄ramus alienos oculos.ita tegant genitalia:ut nulloꝝ oculis pateāt.nequādo ītramus ſancta ſcōꝝ:ſi q apparuerit turpitudo:morte moriamur. lā ſermo finit:& ad ſupiora trahor. Tāta debet eſſe ſciētia & eruditio pōtificis dei : ut greſſus eius & motus & uniuerſa uocalia ſint.ueritatē mēte cōcipiat:& toto eā habitu reſonet & ornatu.& q cq d agit:q c q d loq t : ſit doctrina populoꝝ.abſq; tintinabulis.n.& diuerſis coloribus & gēmis:pluribuſq; ornamētis uirtutū nec ſancta īgredi pōt.nec nomē antiſtitis poſſidere.Hæc ad unā lucubratiūculā cū iā ſunis ſolueret a littore: & nautæ crebrius īclamarēt:,ppero ſermone dictaui:q memoriæ tenere poterā.& q diuturna rōnali pectoris mei lectiōe cōceſſerā.ſatis ītelligēs:magis me loquēdi īpetu q̄ iudicio ſcribētis fluere.& more torrētis turbidum ,pferre ſermonē.ferē ī īdice ſeptimus Tertulliani liber de Aaron ueſtibus:q iterim uſq; ad hāc diē a me nō eſt repertus.Si a uobis ,pter celebritatē urbis fuerit inuētus:quæſo ne me ſtillā illius flumini competis.nō enim magnorū uiroꝝ īgeniis:ſed meis ſum uiribus æſtimādus.

Beati Hieronymi ad Marcellā de iterpta tiōe ephod:q̄ docet in ſcripturis ephod dupliciter poni ,p ſuphūerali pōtificis multiplici uarietate diſtinctio & lapidibus ornato & ,p lineo ſimplici & cādido qd erat oībus cōe ſacerdotibus.

Epiſtola.LXVI.

Piſtolare officium eſt de re familiari aut de quotidiana cōuerſatiōe aliqd ſcribere:& quodāmō abſentes iter ſe p̄ſentes fieri:dū mutuo qd aut uelint aut geſtū ſit nunciāt:licet interdū cōfabulationis tale

cõuiuium doctrinæ quoq; ſale cõdiat: Vegz tu dum tota in tractatibus occuparis: nihil mihi ſcribis: niſi qđ me torqueat: & ſcripturas legere cõpellis. Deniq; heri famoſiſſima qſtione ꝓpoſita poſtulaſti: ut qd ſentirem ſtatim reſcriberẽ: Quaſi uero phariſæoꝝ teneã cathedrã: ut quotiẽſcunq; de uerbis hebraicis iurgiũ eſt: ego arbiter & litis ſequeſter expoſcar. Nõ ſunt ſuaues epiſtolæ: q̃ nõ placentã redolẽt: q̃s nõ cõdit Apitius: in quibus nihil de magiſtroꝝ huius tẽporis iure ſuffumat. Sed qa uector & iternũtius ſermonis noſtri redire feſtinat: rẽ grãdẽ celerius dicto q̃ debeo: licet de ſcripturis ſcis diſputãti nõ tam neceſſaria ſint uerba: q̃ ſenſus. q; ſi eloquẽtiã q̃rimus: Demoſthenes eligẽdus aut Tullius eſt. ſi ſacramẽta diuina: noſtri codices: q de hebræo in latinũ nõ bene reſonãt ꝓuidẽdi. In fronte epiſtolæ tuæ poſueras: qd ſibi uelit q; in regnoꝝ libro primo ſcriptũ eſt: Et Samuel ſemp ſeruiebat ante cõſpectũ domini cinctus ephodbad: & diploidem habebat puſillam: quã fecerat ei mater ſua. & afferebat ei de diebus in dies: cũ aſcẽderet cũ uiro ſuo ſacrificare ſacrificiũ dierũ. Itaq; quæris qd ſit ephodbab: quo futurus ꝓpheta p̃cigit. utrũ ne zona: an ut qdã putãt turibulũ uel genus aliqđ ueſtimẽti ſit. Et ſi ueſtis: quõ ea cingit. & poſt ipſum ephod q̃re adiungit ei bad. In ſequẽtibus quoq; legiſſe te ſcribis: ubi uenit homo dei ad Heli: & dicit ei: hæc dicit dominus: Manifeſte oſtẽdi me ad domum patris tui ex oĩbus tribubus iſrahel: cũ eſſent in terra ægypti ſeruiẽtes in domo Pharaonis. & elegi domũ pris tui ex oĩbus tribubus iſrahel mihi in ſacerdotiũ: ut aſcenderẽt ad altare meũ: & incẽderẽt icenſum: & portarent ephod. Totũq; libri ordinẽ ꝓſecuta etiã de illo loco exẽplar ſumpſiſti: in quo Doech Idumeus iuſſu regis iterfecit ſacerdotes. Et cõuerſus iqt ſcriptura Doech Syrus mortificauit ipſe ſacerdotes domini: & occidit in illa die trecẽtos quinq; uiros: ſiue ut in hebræo legit. lxxxv. oẽs q portabãt ephod & nobath ciuitatem ſacerdotũ occidit in ore gladii a uiro uſq; ad mulierẽ: ab infante uſq; ad nutrientẽ: & uitulũ: & aſinũ: & oué in ore gladii: & ſaluatus eſt unus filius Abimelech filii Achitob. & nomen ei Abiathar: & fugit poſt Dauid. nomine teneo: quin ꝓblematis ordinẽ reſpõſione ꝓueniã. Vbi nũc legimus & oẽs portantes ephodbad. Hoc q̃re ita dixerim: in ſequẽtibus diſces. Illud quoq; qđ ſeq; addidiſti. Et factũ eſt cũ fugeret Abiathar filius Abimelech ad Dauid: & ipſe cũ Dauid deſcẽdit in Sicelech: habẽs ephod in manu ſua: & renunciatũ eſt Saul: quia uenit Dauid i Sicelech: ubi cũ regis aduẽtus & ciuitatis timeret obſidio: dixit Dauid ad Abiathar: defer ephod domini. Hæc ſunt q̃ de regnoꝝ libro excerpta ꝓponens: uolumẽ iudicũ trãſcendiſti: in quo Micha de monte Effraim ſcribit mille centũ argẽti ſiclos matri quos illa uouerat. reddidiſſe: itaq; ſculptile ide feciſſe & cõflatile. Addidit hæc poſtmodũ ephod & theraphym: cũ utiq; ſi zona ſit: aut ueſtimenti genus: ſculptile atq; cõflatile ueſtimẽti genus eſſe nõ poſſit. Agnoſco errorẽ pene oĩum latinoꝝ putantiũ ephod & theraphym quæ poſtea noiant: de hoc argẽto qđ Micha matri dederat fuiſſe conflatũ: cum ſcriptura ſic referat: & accepit mater eius haud dubiũ quin fuit uir Micha: & domus eius dei: & fecit ephod & theraphym: & ipleuit manum unius de filiis ſuis: & factus eſt ei in ſacerdotẽ. Si aurẽ putas ea quæ ſupius appellata ſunt ſculptile atq; cõflatile: ephod & theraphym deinceps noiari: diſce eſſe nõ eadẽ. Siqdẽ poſt matris idolũ qđ dicit ſculptile atq; cõflatile: fecit Micha ephod & theraphym. ſicut ex cõſequẽtibus approbat. Et reſponderũt quinq; uiri qui abierãt cõſiderare terrã: & dixerũt ad fratres ſuos: ecce noſtis qdẽ in domibus iſtis ephod & theraphym: & ſculptile atq; cõflatile. Et poſt multa quæ in medio p̃termiſiſti: & aſcenderũt inqt quiq; uiri: & illuc irruerũt: & ſumpſerũt ſculptile atq; cõflatile: ephod & theraphym. Et ſexcẽti uiri qui cincti erãt uaſis bellicis ingreſſi ſunt domũ Micha: & ſumpſerũt ſculptile atq; cõflatile: ephod & theraphym. Coarguunt eoꝝ opiniones: q ut indiſſolubilẽ facerẽt quæſtionẽ: ephod argentũ putauerũt. Illud breuiter attẽde: q; nunq; niſi in ſacerdotio noiet. Nã & Samuel qui illo cinctus refert: leuites fuit. & ſacerdotes Nobat hoc dignitatis ſuæ inſignе portabãt. Et qđ in latinis codicibus nõ habet: quãdo Dauid fugit a Saul uenit ad Abimelech: & gladiũ poſtulauit dicẽs: uide ſi eſt ad manũ tuam lancea & gladius: quoniã gladiũ meũ & uaſa mea nõ ſuſtuli in manu mea. Reſpõdẽſq; ſacerdos dixit: ecce gladius Goliath alienigenæ: quẽ pcuſſiſti in ualle Terebinthi: & hic iuolutus eſt ueſtimẽto: poſt ephod in ſacrario: utiq; ephod cõditũ ſeruabat. hoc quoq; quod nũc poſuimus ubi ſculptile & cõflatile legit: licet idolũ ſit: tamẽ qa p errorem religio putabat: ad uenerationẽ eius ſicut ad dei miniſteriũ ephod & theraphym inſigne cõficit. Theraphym qd ſit: ſi ſpatiũ dictãdi fuerit: proſequemur. Nũc iterim de ephod ut cœpimus explicandũ eſt. In exodo ubi Moyſi p̃cipit ut ſacerdotalia iubeat fieri ueſtimẽta. Poſt cætera legit & hæ ſtolæ q̃s faciãt pectorale ſuphumerale & tunicas κὸσμι τὰσ & cidari: & cinctoriũ. Vbi autẽ nos poſuimus ſuphumerale in græco habet ἐπωμιν &. lxx. interptes trãſtulerunt qđ ſculicet ſuphumeros iſtiuſmodi ueniat ueſtimẽtũ. Deinde iungit & hi accipient aurũ & hyacynthũ & coccinũ & purpurã & byſſum: & faciẽt ſuphumerale de byſſo opus textile uariũ. Quid plura? Totus exodi liber ac ueſtiũ plenius eſt ſpecie. Nã & in fine eiuſdẽ uoluminis ſcribit: & fecit oĩs ſapiens in opibus ſtolas ſanctoꝝ q̃ ſunt Aaron ſacerdotis: ſicut dominus p̃cepit moyſi. Et fecerũt ſuphumerale de auro & hyacyntho purpura & coccino & byſſo retorta. Sed qa in exodo hoc genus ueſtimẽti p̃cipit tantũ ut fiat: & poſtea actũ referat: nõ tamẽ eo Aaron ueſtit. In leuitico quõ ſacerdotalibus ueſtimẽtis idutus fuerit explicat. & applicauit moyſes Aaron & filios eius: & lauit eos aq̃: & ueſtiuit eũ tunica: & cinxit eũ zona: & ueſtiuit eũ ὑπεν̈λυθην qđ nos ſubtunicalẽ ſiue tunicã quã ſubtus ueſtitus eſt poſſumus iterptari: & ipoſuit ſuphumerale inqt: & cinxit eũ ſecundũ facturã ſuphumeralis: & cõſtrinxit eã in ipſo. Vides itaq; hunc ſuphumerali cĩgi: quõ ſamuel ephod bad illo neſcio quo cingebat? ſed ne te lõgius trahã hãc habe ſentẽtiã. Vbicũq; in. lxx. interptibus hoc eſt in codicibus noſtris ἔπωμισ .i. ſuphumerale legit: in hebræo ſcriptũ eſt ephod. Quod q̃re alibi iterptari uoluerint: & alibi in interptatũ reliquerint: nõ eſt mei iudicii: cũ hoc ipſum in pluribus fecerint: utiq; alibi aliter atq; aliter exp̃ſſerint nouiſſimæ trãſlatiõis uarietate laſſati ipſa hebræa uerba poſuerint. Aqla autẽ id qđ illi ιματιον dixerunt & ἐνδυμα. i. ueſtimentũ & ſup ueſtimẽtum dixit: qđ ſcilicet tunica & quod hebræo

ſermone uocaſ mail ſuperioré tunicam: ἐπωμίδα uero.i. ἱμάτιον quod hebraice diciſ ephod cũ ſuperius palliũ ſignificet: quo tota ſacerdotalis ꝓtegatur ambitio. Quæris forſan ſi ephod ſacerdotale ſit palliũ: quare in quibuſdã locis addaſ bar? Audiés bar: riſum tenere nõ poſſum. Nam cũ apud hebræos dicaſ bad: ipſos quoq; .lxx. interpretes: ſic tráſtuliſſe manifeſtũ ſit: ꝓbat ut bar ſcribaſ: error obtinuit. bad auté lígua hebraica linũ diciſ. licet linum effertin ſignificátius exprimaſ. deniq; ubi nos legimus: & facies femorale lineũ: ut opperiãtur carnis turpitudines a lũbis uſq; ad crura eoꝝ. In hebræo pro lineo bad ponitur. Qua ſpecie uir quoq; ille qui Danieli mõſtraſ: indutus é. Et extuli oculos meos & uidi: & ecce uir unus ueſtitus é batdin. quo plurali numero ueſtes lineæ nũcupanſ ꝓpterea auté Samuel & octogintaquinq; uiri ſacerdotes ephod lineũ portaſſe referũtur: quoniã ſacerdos magnus ſolus habebat licentiá ephod nõ lineo ueſtiédi. uerum ut ſcriptura cõmemorat: auro hiacyntho purpura coccino byſſoq; cõtexto. Cæteri habebãt ephod nõ illa uarietate diſtinctũ: & ex. xii. lapidibus ornatũ: qui i humero utroq; reſidebãt: ſed lineũ & ſimplex: & toto candore puriſſimũ. Veꝝ quia ſupra ꝓmiſerã: me ſi ſpatiũ dictãdi fuiſſet: de theraphym quoq; breuiter diſſertu rum: nec quiſq; iterim iterpellator aduenit: ſcito theraphym ab Aquila morphomata iterpretari: quas nos figuras ſiue figurationes poſſumus dicere. Nã in eodẽ loco quãdo Saul miſit nũtios ut acciperent Dauid: & reſpõderunt uexari illũ grauiter: & miſit rurſum dicés: afferte illũ in lecto ad me: ut occidã illũ: ut uenerunt nũtii. & ecce cenotaphia in lecto pro cenotaphiis: in hebræo theraphym. i. morphomata poſita ſunt. & nõ decor capraꝝ ut noſtri codices habẽt: ſed puluillus de capraꝝ pelle cõſutus: qui intõſis pilis caput inuoluti in lectulo hominis métireſ. ut auté utriuſq; ſermonis ueritaté pariter explicem: in Oſee cõminaſ deus a ſe populo fornicáte omnẽ gratiam ablatuꝝ dicens: q; diebus multis ſedebũt filii Iſrahel ſine rege & principe: ſine ſacrificio: ſine altari: & ſine ſacerdotio: & manifeſtationibus. pro ſacerdotio & manifeſtationibus: in hebræo eſt ſine ephod. iuxta. lxx. quoq; qui ſenſum magis q̃ uerba iterpretati ſunt: ſacerdotiũ interpretari theraphym. Theraphym uero. i. figuratiõibus uel figuris uaria opera quæ theraphym uocanſ ítellíge. Nã & i Exodo cæteriſq; locis ubi deſcribũtur ueſtes plumaria arte cõtextæ: opus cherubin. i. uariũ atq; depictũ ſactũ eſſe deſcribiſ: ita tamen ut uau litterã cherubi nõ habeat. quia ubicũq; cũ hac littera ſcribunſ: animalia magis q̃ opera ſignificãt. Iuxta igiſ hũc ſenſum & micha cũ ueſte ſacerdotali: cætera quoq; quæ ad ſacerdotale ptinent ornamẽtum: ꝑ theraphym feciſſe mõſtratur. Quã uellem nunc tibi omnẽ habitũ ſacerdotis exponere: & ꝑ ſingulas ueſtiũ ſpecies diuina oſtẽdere ſacraméta. Veꝝ quia in hoc ipſo breuitatem epiſtolæ exceſſimus: & Ioſephus ac Philo uiri doctiſſimi Iudæoꝝ: multiq; de noſtris id latiſſime ꝓſecuti ſunt: quorũ ut aiũt uoce audies me: quæ de cætero uelis ꝓſens precũtato preſentẽ: ut ſi quod forte neſcimus: ſine teſte: ſine iudice ſida aure moliamur. Nos ut ſis: hebræoꝝ lectione detẽti in latina lingua rubiginé obduximus: in tantũ ut loquẽtibus quoq; nobis: ſtridor quidã nõ latinus iterſtrepat. unde ignoſce ariditati. & ſi imperitus ſum íquit ſermone apoſtolus: ſed nõ ſcientia. Illi utrũq; rõ deerat: & unum humiliter renuebat. Nobis utrũq; deeſt. quia & quod pueri plauſibile habueramus amiſimus: nec ſcientiá quã uolebamns: cõſecuti ſumus. iuxta Eſopianã fabulã dũ magna ſectamur: etiã minora pdentes.

Beati Hieronymi ꝓſbyteri ad Fabiolã de. xlii. manſionibus filioꝝ Iſrahel per heremũ: illas hiſtorice myſticeq; deſcribens. Epiſtola. Lxvii.

i N ſeptuageſimo ſeptimo pſalmo quẽ iuxta euãgeliſtam Mattheũ ex perſona domini dictũ credimus: decẽ plagaꝝ in ægypto & egreſſionis Iſrahel in ſolitudiné narraſ hiſtoria. Cunq; nulli dubiũ ſit: facta eſſe quæ ſcripta ſunt: quaſi aliud littera ſonet: aliud clauſum ſpiritus teneat. Aperiã íquit i parabola os meũ: loquar ꝓpoſitiones ab initio. Quãta audiuimus: & uidimus: & patres noſtri narrauerunt nobis. Vnde & apoſtolus iiſdẽ uerbis quia & eodẽ ſpiritu: hæc auté ait oía in figura cõtingebãt illis. ſcripta ſunt auté ad cõmonitioné noſtrã: in quos fines ſæculoꝝ deuenerũt. Et nolo uos ignorare fratres: quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerũt: & oẽs per mare tráſierũt: & oẽs per Moyſem baptizati ſunt i nube & in mari: & oẽs eandẽ eſcã ſpiritalem mãducauerũt: & oẽs eũdem potũ ſpiritalem biberũt. bibebant auté de ſpiritali cõſequente eos petra. petra aũt erat Chriſtus. Si ergo pars hiſtoriæ itineris ex ægypto ſpiritaliter accipitur: & cætera quæ ab apoſtolo pro anguſtia téporis prætermiſſa ſunt: eiuſdem eſſe ítelligẽtiæ cõuincetur. Nã idem ꝓpheta qui i alio loco dixerat: habitaui cũ habitantibus cedar: multũ incola fuit anima mea: abſentiá terræ ſanctæ nõ ferre ſuſtinẽs: lachrymabiliter ígemiſcit & dicit. Hæc recordatus ſum: & effudi in me animã meam: donec tranſeã in locũ tabernaculi admirabilis uſq; ad domũ dei i uoce exultationis & cõfeſſionis ſonus epulãtis. Et in alio pſalmo. Reuela oculos meos: & cõſiderabo mirabilia de lege tua. Paulus quoq; lex ſpiritalis eſt. Et ipſe dominus: ſi crederetis Moyſi: & mihi crederetis. de me. n. ille ſcripſit. Et euangeliũ ſecundum Lucã: tunc incipiés a Moyſe & oĩbus ꝓphetis interpretabaſ illis in cũctis ſcripturis: quæ de ipſo dicta erant. Igiſ iudæi paruuli: & qui ſolidũ cibũ glutire nequeũt: ſed adhuc lacte nutriũtur ínfantiæ: legant Pharaoné carneũ & mare rubrũ per quod ad Indiá nauigaſ: & mãna coriandro ſimile: & oía quæ ſcripta ſunt: audiãt corporaliter. Leprã domorum: & leprã pellis: & ſtaminis: taurum homicidam: & iumentum adulterii reum. & hebræi ꝓpter uxorem ac liberos ſeruire cupiétes aure ſibilét perforata. Nos auté derelinquentes Capharnaũ agrum quõdam pulcherrimũ: & cũ Ieſu egrediétes in deſertũ: paſcamur panibus eius. Si inſipiétes ſumus: & iumentoꝝ ſimiles hordeaceis. ſi rationale animal: triticeis & ex grano frumenti cõmolitis: quod in terrã cadens & mortuum multos fructus attulit. Noué plagis percuſſa é ægyptus: fractus Pharaon: ut dimitteret populũ dei. ad extremũ primogenita perdidit: ut primogenita iſrahelis domino ſacrarenſ. qui prius tenere cupiebant: iſtanter expellũt. Exterminator tráſit: & terrã Geſſen paſtoralé & pluuiis irrigatã nõ audet attígere. erát. n. poſtes eoꝝ agni cruore ſignati: & ope loquebanſ. ſignatũ é ſup nos lumẽ

uultus tui domine. Vnde & appellat ipsa solēnitas phase: quā nos trāsitū appellate possumus: eo q; de peioribus ad meliora pergētes tenebrosam ægyptum relinquamus. Sed iam tēpus est: ut pmissa cōplentes: māsionum israel ordinem psequamur. Scriptum est in ultima pte uoluminis numeroꝝ: quod apud hebræus appellatur naidabar. Hæc sunt castra filioꝝ israel: q egressi sūt de terra ægypti p turmas suas i manu Moysi & Aarō: qs græci apreis uocāt. nos ppter linguæ pprietatem significātius māsiones: siue qa de exercitu dicitur castra trāstulimus. Fit aūt catalogus māsionū a prima usq; ad ultimā: & numerātur simul quadragintaduæ. de qbus Matthæus loquitur ab Abrahā usq; ad Dauid generationes. xiiii. & a Dauid usq; ad trāsmigrationem Babylonis generationes. xiiii. & a trāsmigratione Babylonis usq; ad Christū generatiōes. xiiii. i. simul generatōes. xlii. p has currit uerus hebræus q de terra trāsire festinat ad cælū: & ægypto sæculi derelicta: terrā repromissionis ingreditur. Nec mirū si in illo numeri sacramēto pueniamus ad regna cælorū: sub quo dominus atq; saluator a primo patriarcha puenit ad uirginem quasi ad iordanem: quæ pleo gurgite fluēs spiritus sancti gratiis redūdabat. Quod autem in manu Moysi & Aaron egressus scribitur: itellige legem & sacerdotiū: opera & cultum dei: quoꝝ alteꝝ altero idiget. Nihil. n. pdest exercere uirtutes: nisi noueris creatorem. nec dei ueneratio pficit ad salutem: nisi pcepta conditoris ipleueris. His duabus manibus quasi duobus seraphin in confessionem sanctæ trinitatis erumpimus dicentes: Sanctus: sanctus: sanctus dominus sabaoth. .I. MANSIO.

m Ouerunt itaq; castra de Rameſſe mēse primo. xv. die mēsis primi. Altera die post pascha egressi sūt filii israel in manu excelsa. in cōspectu oīum ægyptioꝝ: & egyptii sepeliebāt quos pcusserat dominus ex eis omnem primogenitū in terra ægypti: & in diis eoꝝ fecit dominus iudicia. Rameſſe a quibusdā interpretatur cōmotio turbuléta: aut amaritudo cōmotioq; tineæ. Nos aūt uerius æstimamus exprimi tonitruum gaudii. Ad hāc urbē quæ i extremis ægypti finibus erat: populus cōgregatus est: q in desertū exire cupiebat: eo q; tumultū sæculi derelinquēs mouebat a uitiis pristinis: & a comedente prius tinea peccatoꝝ: & oēm amaritudiné uertēs in dulcedinē: ut dei uocem in Syna monte desuptonātis audiret. Quod āt uerba diuina & eloquia scripturaꝝ in ipsius sæculi & mūdi rota: tonitruus appellent: psalmista declarat dicens: uox tonitrui tui deus in rota: & dei patris uocem in baptismo saluatoris audientes tonitruū putauerunt. Cunq; cōmoti fuerimus ad euangelicā tubā: & excitati tonitrui gaudio eximus in mense primo: q̄do hyems preriit: & abiit sibi q̄do ueris exordiū est: q̄do terra parturit: q̄do cūcta renouant: & eximus. xv. die mēsis primi in crastinū paschæ pleno mensis lumine: post esum agni imaculati: & calciatos pedes habentes de apostolo: & accinctos pudicitia lūbos: et baculos in manibus pparatos. q̄uis. n. in ægypto. xiiii. mēsis pascha facientes comederimus agnū: tamen tūc nobis lux plena cōpletur: q̄do in manu excelsa Rameſſem dimittimus: quæ excelsa dr: uel q; ægyptū pcusserit: uel q; ptexerit israel uidentibus ægyptiis: q admirantur nos exire de sæculo: et torquentur iuidia: & postea nos tenere cupiētes in pſecutionibus suffocātur. q̄do et ægyptii sepeliunt primogenitos suos: & pres mortui terrenis opibus opprimūt mortuos filios suos. Mihi uidētur ægyptiorū priogēita dogmata eē philosophoꝝ: qbus deceptos hoies atq; irretitos tenebāt. Quæ cū israhel uiuus effugerit, circūdāt mortuis suis: ne exeūtiū imitentur exemplū. porro qd sequtur In diis eorum fecit iudicia: siue ut. lxx. trāstulerūt ultiōes. illud hebræi autumāt: q; nocte qua egressus ē populus oia in ægypto templa destructa sint: siue motu terræ: siue ictu fulminum. Spiritaliter aūt dicimus: q; egredientibus nobis de ægypto: erroꝝ idola corruāt: & oīs puersaꝝ doctrinaꝝ cultura quat. at. II. MANSIO.

T pficientes filii israhel de Rameſſe: castrametati sunt i Socoth. Secūda māsio. In hac coquunt pa-
e nes azimos: et primū tendūt tabernacula. unde & ex re locus nomen accepit. Socoth qppe interpretat in ligua nra tabernacula siue tētoria. Et ob hoc septio mense qntadecima die solēnitas tabernaculoꝝ est. Cum ergo exierimus ex ægypto primū tabernacula figimus; scientes nobis ad ulteriora pergēdū. Tūc non comedamus de ferméto malitiæ et nequitiæ: sed uescamur azimis sinceritatis et ueritatis: domini pcepta opere consumantes: cauete a ferméto Pharisæoꝝ. In hac nobis pcipitur māsione: ut semp egressionis ex ægypto memores simus: ut celebremus transitum. i. phase domini: ut priogenita nri uteri cūctaꝝ uirtutū pro priogenitis quæ percussa sunt domino consecremus. .III. MANSIO.

T pfecti de sococh: castrametati sūt in Etha: q est i extremo solitudinis. Tertia māsio offertur post
e tabernacula. in qua primū uidetur dominus nocte in colūna nubis: & per diem in colūna ignis: ut pcedat populum: et dux itineris fiat. Etha nobiscū sonat fortitudo atq; pfectio: de qua et Dauid canit. Tu dirupisti flumina etha. i. fortes. Grandis est fortitudo ægyptum dimittere: & in extrema solitudine cōmorari. Ex quo i telligimus locū Sococh adhuc iuxta ægypti fuisse regiones. In eo q; dicitur: q est in extremis finibus solitudinis: ostenditur cōfinia esse heremi et ægypti. Præparemus nobis fortitudinē: assumamus pfectū roburut inter erroꝝ tenebras et cōfusionem noctis: sciētiæ Xpi lumé appareat. Dies quoq; noster habeat protegentem: ut his ducibus ad sanctam terram peruenire ualeamus. IIII. MANSIO.

Rosectiq; de Etham ad Phiahiroth quod est cōtra Beelsephō: et castrametati sūt e regiōe Magdal.
p Quarta māsio est Phiahiroth: q interpretatur os nobilium: scribiturq; p litterā heth. Quidam male hiroth uillas putāt: erroriq; māifestus: q; p supradicto elemēto ayn litterā legant. Beelsephō i ligua nostrā uertitur domius aqlōis: aut ascēsus speculæ: aut hēns arcana. porro Magdal magnitudo uel turris. Assūpta igr fortitudie nobilitamur i domio: et Beelsephon idoli arcana cōtēnimus: illiusq; magnificentiā et turritā supbiā declinamus. Non. n. est ab austro unde domius uenit: & a meridie in qua spōsus recūbit i floribus: sed possessor aqlonis uēti frigidissimi: ex qua exardescūt mala sup terrā. q cū sit frigidissimus noie dexter uocat: falsū sibi assumēs uocabulū uirtutis ac dextræ: cū totus sit i sinistra. .V. MANSIO.

Tpfecti de Phiahiroth:transierunt p medium mare in desertō: & ambulauerūt uiam trium dierum in solitudine Ethan: castrametati sunt in Marath. Quinta mansio est in Marath:
e quæ interpretatur amaritudo. Non poterant ad rubri maris gurgites peruenire & Pharaonem cum suo exercitu uidere pereuntem: nisi postq̄ habuerunt in ore nobilitates.i. in domini cōfessiōe uirtutes.quādo crediderūt deo & Moysi famulo eius:& audierūt ab eo.dominus pugnabit pro nobis:& uos tacebitis.& uictores Maria p̄cinēte i tympanis & choris resonare cœperūt carmia triūphātiū. Cātemus domīo.glorioſe.n:honorificatus ē:equū & ascensorē.piecit i mare. Post p̄dicationē euāgelii: post tabernacula trāsmigrātiū:post assūptā fortitudinē:post cōfessiōis nobilitatē Aegyptii & Pharao rursus occurrūt.unde discimus cauēdas semp insidias:& iuocādā misericordiā dei:ut isequēte Pharaonē possimus effugere:& nobis in spiritali baptismo suffocet:Egressis de mari rubro occurrit heremus syn:quæ est solitudo:& han dicit:in qua tribus diebus igredientes nō habuerūt aquā:& puenerūt ad mara:q̄ ex amaritudine nomē accepit.habebat fons aquā:& dulcedinē nō hēbat.murmurat populus uidēs aq̄s:& potare non sustinēs. Maras itellige aq̄s occidētis litteræ:q̄bus si imittat cōfessio crucis:& passionis dominicæ sacramēta iūgant:oē quod ipotabile & triste uidebat ac rigidū:uertit i dulcedinē. Vnde & scriptū ē.cōstituit deus populo legē & iudicia:& tētauit eū. Vbi.n.magnitudo gratiæ:ibi magnitudo discrimis. Nec terrearis: si post uictoriā uenias ad amaritudinē.qa uerū pasca faciētes azima cū amaritudīnibus comedār.& tētatio ꝓbationē:ꝓbatio spē:spes parit salutē. Apud medicos quoq̄ quædā ātidota noxios humores tēpantia ex amaritudine terminant:dicēte scriptura:q̄ ad tēpus pīguefacit fauces tuas:nouissime uero amarius felle inuenies.

VI. MANSIO.

Tpfecti de Marath: uenerunt in Helym.ubi erāt.xii.fōtes aquaꝝ &.lxx.palmæ:ibiq̄ castrāetati sūt. Sexta mansio i arietes fōtesq̄ uertit.q̄pulcher ordo uirtutū:post uictoriā tētatio:post tētationem refectio.de amaritudine uenimus ad arietes & robustos prīcipes gregis:qđ apud Ezechielē dnūs iudicatuꝝ eē se dicit:q̄ alii eoꝝ cōculcauerit aq̄s:& cōpsserit oues:alii lenes & placabiles fuerit De his & uicesimus octauus psalmus loqt̄. Afferre domīo filii dei:afferte domīo filios arietū. Sextæ māsionis tēemus hospitiū:nūq̄ prius occurrrūt fōtes clarissimi & purissimi:nisi ubi magrōꝝ doctrīa,prūpit. Nec dubiū quin de.xii.apostolis sermo sit:de quoꝝ fōtibus deriuatæ aquæ totius mūdi siccitatē rigāt. Iuxta has aq̄s.lxx.creuerūt palmæ:quos & ipsos secūdi ordis itelligimus p̄ceptores: Luca euāgelista testāte duodecim feciſſe apostolos & septuagīta discipulos mīnoris gradus:quos & binos ante se domīus p̄mittebat. De quibus & Paulus refert:q̄ apparuerit dominus p̄mū.xii.deīde apostolis oībus:alios uolens itelligi primos: & alios secūdos Christi discipulos. Bibamus de hmōi fōtibus:& dulces fructus uictoriæ deuorātes: ad māsiones reliquas præparemur.

VII. MANSIO.

Rosectiq̄ de Helym castrametati sūt ad mare rubrū:qđ hebraice dicit lāsuph. Septīa māsio est.
p Et q̄rit quō post trāsitionē maris rubri:& fōtis mare:& Helym:rursū ad mare rubrū uenerīnt nisi forte i itinere pgētibus sinus quidā maris occurrerit:iuxta qué castrametati sūt.aliud est.n. trāsire mare:aliud i,pxio figere tabernacula. Ex quibus monemur etiā post Euāgelicā doctrinā: & cibos dulcissimos triūphoꝝ apparere nobis iterdū mare:& p̄terita discrimia poni āte oculos:q̄q̄ multæ differētiæ sit trāsire mare:& mare,pcul aspicere. Verbū lāsuph apud hebræos ex mari & rubro cōpositū est Suph aūt & rubrū & scirpus uocat.unde possumus suspicari:q̄ uenerit ad paludē q̄dā & lacū:qui & carecto & iūcis plēus fuerit. Quod aūt oēs cōgregatiōes aq̄ꝝ scriptura sācta mare uocet:nulla dubitatō ē. Hæc māsio i Exodo nō habet:sed scriptū ē,p ea q̄ de mari rubro uenerūt ad desertū Syn.q̄ est iter Helym & Synai.xv.die mēsis secūdi egressiōis eius ex egypto.i.xxxi.postq̄ egressi sūt de Rameſſe. VIII. MANSIO.

Tpfecti de mari rubro castrametati sūt i solitudīe Syn. Octaua māsio licet iuxta ordinē Exodi
e septīa sit. Sed sciēdū q̄ oīs usq̄ ad mōtem Synai heremus syn uocet:& ex tota,puītia etiā locus nomē unius māsiōis accepit:sicut & Moab tā urbis q̄,puintiæ nomē est. In hac solitudīe quinq̄ māsiōes sūt. lāsuph de q̄ supra diximus:& heremus syn:& Dephca:& Halus:& Raphidim. de q̄bus loq̄mur i cōsequētibus. Syn aūt iterp̄tat rubus uel odiū:quoꝝ utrunq̄ facit ad rusticos intellectus:q̄ postq̄ uenerimus ad eū locū:de quo sit nobis domīus locuturus:grāde odiū mereamur inimici cā:loquēte i illa domīo nō perire. Et nota q̄ i octaua māsiōe i q̄ torcularia nostra sūt:unde & octauus psalmus hoc titulo p̄notat:desertū capimus rubri:quia plures filii desertæ:magis q̄ eius q̄ hēt uiꝝ. VIIII. MANSIO.

Tpfecti de deserto Syn castrametati sūt i Dephca. Nona māsio,hoc nomē apud hebræos crisma
e idest pulsatio dicit iuxta qđ & dominus ait:pulsate & aperiet uobis. In libro aūt hebraicoꝝ nominū adhæsionē remissionēq̄ trāstulimus:qđ lectorē turbare nō debet:nec putet nos dissonātia scribere. Ibi.n.iuxta hoc qđ uulgo habet edidimus:si mediū uerbū scribat p eth litterā. hic aūt i hebraico uolūine scriptū reppiphen:qđ elemētū magis pulsationē q̄ glutinū sonat: sensusq̄ est māsestus. post respōsa domini post octauū numeꝝ resurrectiōis Christi icipimus sacra pulsare. Prudētē studiosūq̄ lectorē rogatū uelim:ut sciat me uertere noīa iuxta hebraicā ueritatē. Alioq̄n i græcis & latinis codicibus:p̄ter pauca oīa corrupta reppimus:& miror quosdā eruditos & eccleſiasticos uiros eos uoluisse trāsferre q̄ i hebraico nō habent:& de male iterp̄tatis fictas explanatiōes q̄rere:ut i p̄senti Dephca legāt,p rephcan:litterā ponētes,p lr̄a:eo q̄ res & dalech paruo apice distīguāt:& iterpretāt curationē:atq̄ exīde tropologiā simīlē,pfequuntur.

X. MANSIO.

P Rofecti de Dephca castrametati sūt i Halus. Decia māsio i Exodo non habet:credit q̄ i syn heremo cōtineri:eodē narrāte libro.,pfecta ē oīs multitudo filioꝝ israhel de heremo syn: p man-

siones suas iuxta os domini:& uenerũt Raphidim.ex quo pspicuũ ẽ plures mãsiones eiusdẽ regiõis uocabulo demõstrari.Interptaturq; Halus fermẽtũ qđ tollẽs mulier miscuit farinæ satis tribus donec fermẽtaret totũ.in hac solitudie murmurat populus,ppter famẽ:& cõuersus respicit,pcul i nube gloriã dei: accipit q uespe coturnicẽ:& mane alterius diei mãna.Et nota i mãsiõe decia fermẽtũ põi:& post esũ carniũ mãna tribui: iplericq; scripturã:pané angelorũ mãducauit homo. XI. MANSIO.

Rofecti đ Halus castrãetati sũt i Raphidim:& nõ erat ibi aq̃ populo. Vndecia mãsio ẽ quã uio-
p léter interptatã i libro hebraicorũ nominũ reppi:uidit os sufficiẽs eis:aut certe uisio oris fortiũ:
siue iuxta,pprietatẽ liguæ syræ remissio manuũ.Hæc & i exodo legit:post ,pfectionẽ de heremo syn:quærit i ea populus ob ardorẽ sitis:fõs de petra Oreb erũpit &,pfluit:& qa téptauerũt deũ locus Raphidim:téptatõis quoq;.i.messe sortitus ẽ nomẽ.Moyses ascẽdit i mõtẽ.Iesus cõtra Amalech militat,ad crucis signũ supat inimicus.remissis orãtis mãibus hostis uictor iseqt.Sed & Moyses sup lapidẽ dictũ a Zacharia q septẽ hẽbat oculos:& i Samuelis uolumie appellat abeneser.i.lapis adiutorii:& utranq; manũ eius Aaron & Vr:id mõtanus luciduscq; sustẽtat. Deuicto aduersario supuẽit lethro:adducit Sephorã & utrũq; filiũ,dat cõsiliũ.lxx.seniorũ:& in typũ ecclesiæ de gẽtibus cõgregatæ legis iminutio euangelio suggerẽte cõplet.Pulchre ãt dissolutio ac sanitas fortiũ raphidim dr:uel,ppter dissipatũ Amalech:uel propter sanatũ Israel.Sin aũt remissionẽ manuũ iuxta syros raphidim sonat:dicemus,ppter offẽsã populi: quia cõtra dominũ murmuraret:istud loco nomẽ ipositũ. Hæc tãgimus potius q̃ exponimus:breuiter idicasse cõtẽti:q; post fermentum halus & massam ecclesiæ soleant multiplicia dæmonũ aduersum nos tẽptamẽta consurgere. XII. MANSIO.

T,pfecti de Raphidim:castra posuerũt i solitudie Synai.Duodecia mãsio ẽ.Statim tibi ueniat i
e mẽtẽ apostolorũ numerus.una de pluribus:sed maior oĩbus nõ separat i ordie:& pcellit i merito. Ad hũc locũ.xlvii.die pueniũt scriptura dicẽte.Mẽse tertio egressionis filiorũ israhel đ ægypto i die hac trãsierũt i solitudinẽ Synai:,pfectiq; de Raphidim:uenerũt i desertũ Synai:& castrametati sũt i heremo:seditq; ibi israhel e regiõe mõtis:& Moyses ascẽdit ad deũ:uocauitq; eũ dnũs dicẽs & reliqua.Et rursũ uade inqt ad populũ:& sanctifica eos hodie & cras:& lauẽt uestimẽta sua:sintq; parati i diẽ tertiũ.qa tertia die descẽdit dnũs i mõtẽ:quo fumãte & fulgore & tõitruo:caligie uoce: tuba mortaliũ corda terrẽtibus:Moyses loquebat:& dnũs respõdebat ei:supputemus numerorũ.& iueniemus qnq̃gesimo die egressiõis israhel ex egypto i uertice mõtis Synai legẽ datã:unde & pẽtecostes celebrat solẽnitas: & postea euãgelii sacra i spũs scti descẽsiõe cõplẽt.ut sicut priori populo qnquagesimo die uero iubilæo & uero ãno remissiõis & ueris qnq̃ginta & qngẽtis denariis:q debitoribus dimittunt lex data ẽ.In apostolos quoq; & q cũ eis erãt i.cxx.moysaicæ ætatis nũero cõstitutis descẽderit spũs sctũs:& diuisis liguis credẽtiũ totus euãgelica pdicatiõe mũdus expletus sit.Lõgũ est:si replicare ueli:qd i lege pceptũ ẽ:quõ fabricatum tabernaculũ:quæ uarietas hostiarũ:quæ uasorũ diuersitas:quæ iduméta põtificis:quæ sacerdotũ & leuitarũ cerimõiæ:qd egerit:quõ populus numeratus sit:hoc tãtũ dicã:q; media ps exodi:& totus leuiticus liber.& numerorũ pcepta nõ modica:& p singulas tribus populi distributio:& oblatiões pricipũ i hac mãsione descriptæ sint:multorũq; uoluminũ disputatio huic loco uix sufficere possit.Interptat aute Synai rubri:non unus ut supra i solitudie Syn:sed plures:ut ibi pricipiũ sit:hic pfectio,ibi solitarius numerus:hic multiplex aliud ẽ.n.unã:& aliud oẽs gras possidere. XIII. MANSIO.

T,pfecti de solitudie Synai:castrãetati sũt i sepulchris cõcupiscẽtiæ.Tertiadecia mãsio:cuius no-
e mẽ ex interpratiõe editũ ẽ apđ hebræos appellat. Est ãt sẽsus ille de euãgelio:q; Iesus baptizatus statí a spũ ductus ẽ i đsertũ:& tẽptabat a diabolo.Itaq; & israhel post familiarẽ cũ domio sermonẽ:postq̃ mõtẽ synai cõmoratus ẽ ãno uno & diebus quattuor:mira dispẽsatiõe castrorũ egressus ẽ in solitudiem Pharã:quæ interpтat onager aut feritas.ibiq; succũbit malæ bestiæ fastidiés cælestẽ panẽ:& ægyptiorũ carnes desiderãs:quãdo multos subitũ uorauit icẽdiũ.& itercedẽte Moyse humum uorax flãma cõsũpsit.Tũc accipiũt coturnices:& usq; ad nauseã ac uomitũ deuorãt.eligũt.lxx.pbyteri:uadũt ad hostiũ tabernaculi.Duo remanẽt Heldad & medad:nõ ipii negligẽtes:sed hũilitate submissi:dũ se honore arbitrãt idignos.unde & absentes,ppherãt.Saturatoq; populo dũ adhuc escæ eẽnt i ore corũ:ira dei ascendit sup eos:& occidit pingues eorũ.& electos israhel ppediuit:ne ad malũ uelociter curreret.unde & appellatus ẽ locus sepulchra cõcupiscẽtiæ:siue ut in:lxx.legimus:memoria desiderii.Ex q̃ nos oẽs docemur q̃ sapiẽtiã dimissimus sæculare:& ægyptias ollas cõtẽpsimus:nõ debere murmurare cõtra cælestẽ scripturarũ panẽ:nec uirulẽtias egyptiorũ qrere:q̃ sũt poetarũ carmina:sed simplicẽ mãnæ cibũ q̃rere.alioqn si rursus eas uoluerimus appetere:uorabius usq; ad nauseã:& stati domini igne torq̃bimur.desideriúq; nostrorũ uertetur i tumulos:ut simus sepulchra dealbata:q foris apparẽt hoĩbus speciosa.itus aũt plena sũt ossibus mortuorũ & omni spurcitia. XIIII. MANSIO.

T,pfecti de sepulchris cõcupiscẽtiæ castrametati sũt i Aseroth. Quĩtadecia mãsio ẽ i solitudine
e Pharã:q̃ in atria uertit.In hac Aarõ & Maria,ppter Aethiopissã cõtra Moysẽ murmurãt & i typũ zeli aduersus ecclesiã de gẽtibus cõgregatã populus iudæorũ lepræ sorde pfundit:nec redit ad tabernaculũ:& pristinã recipit sanitatẽ:donec statutũ plenitudinis gẽtiũ tẽpus ipleat. Et hic prudẽs lector attẽde.q; post cõsumatã in duodecimo numero uirtutẽ israhel q̃ supbiuit:& i sepulchris cõcupiscẽtiæ carnes ægyptias desiderauit.Rursũ iacit aliud fũdamẽtũ:& atria id est uestibulũ uirtutũ ingredit:ostẽdẽs nobis & eos q̃ stãt:posse cadere:& q̃ ceciderũt posse resurgere.positus ẽ enim Iesus in ruinã & resurrectionẽ mortuorũ multorũ.Et ipse loqt̃ p,pphetã:nũq̃d q̃ cadit.nõ resurget. XV. MANSIO

T pfecti de Aſeroth:caſtrametati ſũt in Rethyna:p q̃ ſupra in hoc eodẽq; libro legimus. Poſtq̃
e pfectus é populus de Aſeroth.caſtrametati ſũt in ſolitudine Pharã.Hoc é aũt qntadecima mã-
ſio.Et notãdũ:q; reliq̃ mãſiões:xviii.quaꝝ nũc breuiter catalogus deſcribit a Rethyna uſq; ad
Syongaber.i.uſq; ad.xxxii mãſioné:ſub Pharã ſolitudinis noie cõtineãt:in qbus uniuerſa q̃ ſcri
pta ſũt diuerſis tẽporibus geſta ſentimus:q̃ qa nõ ſũt p mãſiões ſingulas diſtributa:a nobis quoq; in cõe di-
cẽt:ut poſtea ueniamus ad reliq̃.Rethyna trãſſert ſõitus:aut ũiperus.q̃q̃ pleriq; Archerõ apud græcos:ali-
ud genus arboris ſignificat cõtẽdãt.lũiperũ aũt & primus graduũ pſalmus:iuxta ueritatẽ hebraicã ſõat. ubi
ſcriptũ.Quid det tibi aut qd appõat tibi ad linguã doloſã:Et ppheta reſpõdet:ſagittæ potẽtis acutæ cum
carbonibus deſolatoriis.Ferũt aũt lignũ hoc igné multo tpe cõſeruare:ita ut ſi prunæ ex eius cinẽ fuerint
optæ:uſq; ad ãnũ pueniãt.Ex quo dicimus poſt ſepulchra cõcupiſcẽtiæ & ueſtibula trãſire nos ad lignũ:qd
multo tpe caloré tenet:ut ſimus feruẽtes ſpiritu:& claro ſonitu atq; in altũ exaltata uoce euãgeliũ domini
p̃dicemus.Ab hac itaq; mãſiõe uſq; ad.xxxii.iſtiuſmõi cõtinẽt hiſtoriæ.Duodecim exploratores mittũt ad
terrã ſanctã.Botrus refert in ligno:& Chriſti breuiter paſſio demõſtrat.Murmurat populus iudæoꝝ:gigã-
tũ ipetũ reformidãs. Pugnat cõtra Amalech & Cananeũ uolẽte deo:& uictus itelligit q̃ debeat i terra ſan-
cta exercere ſacrificia.Dathã & Abirõ & filii Chore cõſurgũt cõtra Moyſẽ & Aarõ:& terræ uoragie glutiũ-
tur.Inter mortuos & uiuẽtes põtifex medius:turibulo armatus igredit:& currẽs ira dei ſacerdotis uoce p-
hibet.Virga Aarõ & floré pfert & folia:& i æternã memoriã uirẽs ſiccitas cõſecrat.Necdũ tẽplũ ſeruabãt
editui:necdũ ſacerdotes & leuite obtuleẽ ſacrificia:& ptes eoꝝ myſticus ſermo deſcribit. Vitula ruffa i ho-
locauſto cõcremat:& cinis eius piacularis aſpſio é.quoꝝ oĩum figuræ pprios libros flagitãt:& melius reor
tacere q̃ pauca dicere. XVI. MANSIO.

T pfecti de Rethyna:caſtrametati ſũt i Rẽmõphares.Sextadecĩa mãſio é:q̃ iterpretat græco ſer-
mone latine malipunici diuiſio.qd alii malũgranatũ uocãt.Cuius arboris fructus in ſcri-
pturis dupliciter accipit:aut i eccleſiæ gremio:q̃ oẽm turbã crdẽtiũ ſuo cortice tegit:aut i uarie
tate & cõſonãtia uirtutũ.iuxta illud qd ſcriptũ é:Multitudinis aũt credẽtiũ erat cor unũ: & aĩa
una:ficq; diuiſi ſũt ſinguli gradus:ut oẽs eadẽ cõpage teneant. XVII. MANSIO.

T pfecti de Rẽmõphares:caſtrametati ſũt i Lebua.Septĩadecĩa mãſio eſt:quã i lateré poſſumus
uertẽ.licet qdã Lebbõa trãſferentes male cãdoré iterptati ſũt.Legimus ægyptios lateres i Exo-
do:quos populus faciẽs igemuit.Legimus i Malachia latere:p qbus Idumea deſtructis politos
lapides reponere nitit.Et lateré i Ezechiel:i quo obſeſſæ Hieruſalẽ pictura deſcribit. Ex qbus
diximus in itiere iſtius uitæ:& de alio i aliud trãſitu:nũc nos cr̃ſcere:nũc decreſcer:& poſt ordiné eccleſiaſti
cũ ſæpe ad laterũ opera tranſmigrare. XVIII. MANSIO.

T pfecti de Lebua:Caſtrametati ſũt i Reſſa.Deciaoctaua mãſio i frenos uertit:ſi enĩ poſt pfectũ
rurſũ ad luti opa diſcẽdimus:ifrenãdi ſumus.& curſus uagi atq; pcipites ſcripturaꝝ r̃tiaculis di-
rigẽdi.Hoc uerbũ quãtũ memoria ſuggerit:nuſq̃ alibi i ſcripturis ſactis apud hebræos iueniſſe
me noui:abſq; libro apochrypho q a græcis migrogeneſis.i.parua geneſis appellat.Ibi i edifica-
tiõe turris p ſtadio ponit:i quo exercẽt pugiles & athletæ:& curſoꝝ uelocitas cõprobat.Dicit & pſalmiſta
i freno & chamo maxillas eoꝝ cõſtrige:q nõ approximãt ad te.Et apoſtolus:neſcitis q i ſtadio currũtis: oẽs
qdẽ currũt:ſed unus accipit palmã:ſic currite ut cõphẽdatis. XVIIII. MANSIO.

T pfecti de Reſſa:caſtrametati ſũt i Caaltha.Nonadecĩa mãſio iterptat eccleſia.uagi currẽtiu m
greſſus frenis ad eccleſiã retrahũt:& fores q̃s ãte reliqrãt:rurſũ itrat feſtinãt. XX. MANSIO.

T pfecti de Caaltha:caſtrametati ſũt i mõte Sapher. Viceſima mãſio interptat pulchritudo: & i
mõte decoris é cõſtituta.de q̃ & q̃rtidecimi pſalmi pricipiũ ſonat:Domíe qs hitabit i tabernacu
lo tuo:aut qs requeſcet i mõte ſãcto tuo. Vide qd proſint frena.a uitiis r̃trahũt:itroducũt ad uir-
tutũ choros:& i Chriſto mõte pulcherrio hitare faciũt:iſte iuxta Danielẽ lapis excius de mõte
cr̃uit i mõtẽ magnũ:& ipleuit oẽm terrã.Iſte iuxta Ezechielẽ uulnerauit pricipẽ Tyri. Ad iſtũ i Eſaia & Mi-
chea populi cõfluũt dicẽtes:uẽite aſcẽdamus i mõté domini:& ad domũ dei Iacob:& docebit nos uias ſuas:
& ãbulabimus in ſemitis eius. XXI. MANSIO.

T pfecti de mõte Sapher:caſtrametati ſũt i Harada. Viceſimapría mãſio uertit i miraculũ. Quã
pulcher ordo pfectũ:q̃ egregia textura credẽtiũ? Poſt opus lateris infrenamur:poſt frẽos i eccle-
ſiã itroducimur:poſt hitatiõem eccleſiæ ad Chriſtũ mõté aſcẽdimus.i quo poſiti ſtupemus atq;
miramur:ut noſter i laudibus eius ſermo ſupet inuenientium in eo:q̃ nec oculus uidit:nec au-
ris audiuit:nec in cor hominis aſcenderet. XXII. MANSIO.

T pfecti de Harada:caſtrametati ſũt i Maceloth. Viceſimaſẽcũda mãſio i cætus uertit.In hac.n.
cõſiſtit multitudo credẽtiũ.Eccleſia primitiuoꝝ uirtutũ oĩum cõſonãtia.Tũc uere poſſumus di
cere:Ecce q̃bonũ & q̃iocũdũ hitare frẽs i unũ.Et dnũs hitaꝛ facit unius moris i domo. XXIII. MANSIO
T pfecti de Maceloth:caſtrametati ſũt i Thaath. Viceſimatertia mãſio.Põt & ſubter itelligi: ſed
melius pauoré iterptabimur.uẽiſti ad eccleſiã:aſcẽdiſti ad mõté pulcherrimũ.ſtupore & miracu
lo chriſti magnirudiné cõſiteris. Vides ibi multos uirtutis tuæ ſocios.Noli altũ ſape:ſed tĩe.do-
mĩus.n.ſupbis reſiſtit:hũilibus ãt dat gr̃am.Et q ſe exaltat:uideat ne cadat.Potẽtes potẽter tor-
mẽta patiẽt.Timor uirtutũ cuſtos é:ſecuritas ad lapſũ facilis.Vnde & i quodã pſalmo poſtq̃ ſaluatus dixe-
rat dnũs regit me:& nihil mihi deerit:i loco paſcuæ ibi me collocauit:iũgit timoré qui cuſtos é beatitudi
nis:& ifert:iurgia tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt,& eſt ſenſus,dum tormenta formido: ſeruaui-

gratiam quam acceperam. XXIIII. MANSIO.

T pfecti de Thaath:castrãetati sũt in Thaṙ. Vicesimaq̃rta mãsio:quã nõnulli uertũt in malitiam uel pasturã:nec errarẽt:si p ain lr̃am scriberẽt. Nũc uero cũ aspiratio duplex in extrẽa sit syllaba: erroris cã mãifesta ẽ.hoc eodẽ uocabulo & eisdẽ lr̃is scriptũ inuẽio pr̃em Abrahã:q in supradicto apocrypho geneseos uolũine:abactis coruis q hominũ frumẽta uastabãt:abactoris uel ꝺpulsoris sortitus ẽ nomẽ.Ita & nos imitemur Thare:& uolucres cæli q̃ iuxta uiã satũ triticũ deuoraṙ festinãt: soliciti,phibeamus.Ná & Abrahã pr̃iarcha in typo istaelis & hostiaꝝ diuisa mẽbra sacrificii a uolucribus nõ sinit deuorari.& cõtẽptorẽ oculũ effodiũt corui ꝺ cõuallibus:ueruscꝫ Moyses & Helias ducit æthiopissã.& a coruis pascit̃.Si habueris pauorẽ:solicitus eris.si solicitus fueris: leo in caulas ouiũ tuaꝝ introire nõ poterit.qꝺ uel ad p̃positos ecclesiaꝝ uel ad custodiã refer aĩæ tuæ:ad quã leo diabolus p diuersa uitioꝝ foramina' ingredi nititur. XXV. MANSIO.

T pfecti de Thare:castrametati sũt in metcha. Vicesimaqnta mãsio uertit̃ in dulcedinẽ. Ascẽdisti in excelsũ:admiratus es uirtutũ choros:timuisti ruinã:abegisti insidiatores. Dulcis te ꝓtinus fructus laboris inseqt̃:& ĩ morẽ lr̃aꝝ radicum amaritudinẽ pomoꝝ suauitas cõpẽsabit. & dices:q̃dulcia faucibus meis eloqa tua sup mel ori meo.Spõsũcꝫ tibi audias cõcinẽtẽ:mel distillãt labia tua soror mea spõsa.Quid enĩ sauius disciplia?Quid eruditione melius?Gustate & uidete:quõiã suauis ẽ dnũs. Vnde & Sãpsõ q abegerat a fructibus suis aues:& uulpes q̃ exterminãt uineas colligauerat:leonẽcꝫ interfecerat rugiẽtẽ:fauũ ĩuenit in ore mortui. XXVI. MANSIO.

T pfecti de Methca:castrametati sũt ĩ Asinona. Vicesimasexta mãsio ĩ ligua nostra festinationẽ sonat.Iuxta illud qꝺ ĩ psalmo scribit̃. Veniẽt legati ex egypto.Pro legatis ĩ hebræo festinãtes legimus.ut postq̃ dulces fructus laboris messuerius:nõ simus qete cõtẽti & ocio:sed rursũ ad ulteriora,pperãtes obliuiscamur ꝓteritoꝝ:& ĩ futura nos extẽdamus. XXVII. MANSIO.

T pfecti de Asinona:castrãetati sũt ĩ maseroth. Vicesimaseptĩa mãsio uicula siue'disciplias sõat: ut festio gradu pgamus ad magr̃os:& eoꝝ teramus limĩa & p̃cepta uirtutũ:ac mysteria scripturaꝝ uicula putemus æterna.Iuxta illꝺ qꝺ ĩ Esaĩa dr̃:& Sabyn uiri sublimes ad te trãsibũt:& tui eĝt.post te ãbulabũt uicti maĩcis.Et Paulus uinctus Iesu Xp̃i:duplicia sũt ĩ scripturis uincula:q̃ q̃diu rupit Sãpsõ uicit inimicos.Et de meretrice legimus uiculũ ĩ mãibus eius.Et ex psõa dnĩ dicẽtis.Dirũpamus uicula eoꝝ:& ꝓiiciamus a nobis iugũ ipsoꝝ:& alibi laqus cõtritus ẽ:& nos liberati sumus.Xp̃i ãt uicula uolũtaria sũt:& uertũt̃ ĩ ãplexus.Quicꝫ iis fuerit colligatus:dicet siniſtra eius sub capite meo:& dextera eius cõplectet̃ me. XXVIII. MANSIO.

T pfecti de Maseroth.castrãetati sũt ĩ Bõeicã. Vicesimaoctaua mãsio'trãsfert̃ ĩ filios necessitatis seu stridoris.si ab uno icipias nũero:& paulatĩ addẽs ad septimũ usq̃ puẽias:uicesimusoctaus efficit̃ nũerus.q sint isti filii necessitatis psalmus ipe nos doceat. Afferte domĩo filii dei.afferte domĩo filios arietũ.Quæ ẽ tãta necessitas q̃ nolẽtibus ponat̃?Cũ diuinis scripturis fueris eruditus: & leges eaꝝ ac testõia uicula scieris ueritatis cõtẽdẽs cũ aduersariis:ligabis eos:& uictos duces ĩ captiuitatẽ:& ꝺ hostibus quõdã atcꝫ captiuis liberos dei facies:ut repẽte dicas cũ Syon.ego sterilis & nõ pariẽs trãsmigrata:& ꝓtiua:& istos qs enutriuit?Ego ꝺstituta & sola:& isti ubi erant?Mirari Esaĩã?Eiusdẽ psalmi sacra cognosce. Vox dnĩ ĩ uirtute:uox dnĩ ĩ magnificẽtia:uox dnĩ cõfrigẽtis cedros.ut postq̃ aduersarios fregerit & cõcusserit desertos prius gẽtiũ populos:p̃parẽt̃ cerui ĩ mõtibus:& sit dilectus sicut filius uni corniũ. ĩ temploq̃ eius oẽs dicẽt gloriã.Porro q̃ uertimus filios stridoris:ad illũ sẽsũ refer : q̃ timore supplicii & eius loci:ubi ẽ fletus & stridor dẽtiũ:ꝺserẽtes diaboli uicula Christo dnõ credẽtiũ turba colla sbmittat.XXVIIII.Mãsio.

T pfecti de Bõeicã:castrametati sũt ĩ mõte Gadgad. Vicesimanõa mãsio ĩterp̃tat̃ nũtius siue expeditõ:& accictio:uel certe qꝺ nos melius arbitramur Catacope.i.cõcisio.haud aliter possumus magr̃i discipuloꝝ atcꝫ credẽtiũ eos facere filios necessitatis:nisi p̃ceptores eoꝝ interfecerimus. Crudeles sumus ĩ occisiõe eoꝝ:nõ parcat manus nostra armũ aut extremũ auriculæ de ore leonis extrahere.Maledictus q facit opus dnĩ negligẽter:& q̃ phibet gladiũ suũ a sãguĩe. Vnde & Dauid ĩ matutĩo iqt iterficiebã oẽs pc̃tores terræ.De nũtio aũt & accinctiõe hæc breuiter possumus dicere.q̃ filiis necessitatis grãdes ad uirtutẽ stimulos suggeramus:cũ eis nũtiauerimus p̃mia futuroꝝ:& accictos inire bella nulla docuerimus.Hoꝝ triũ qcqꝺ magister fecerit:in mõte cõsistit. XXX. MANSIO.

T pfecti de mõte Gadgad:castrametati sũt ĩ lethabatha. Tricesimã mãsio bõitas ĩterp̃tat̃: ut cũ puenerimus ad pfectũ uiꝝ ĩ sacerdotalẽ gradũ & ĩ ætatẽ plenitudinis Christi:ĩ qua & Ezechiel erat iuxta fluuiũ cobar:possumus cũ Dauid ĩ tricesimo psalmo canere.In te dnẽ sperauĩ:nõ cõfũdar in æternũ.Pastor enĩ bonus ponit aĩam p ouibus suis. XXXI. MANSIO.

T pfecti de lethabatha castrametati sũt ĩ Hebrõa. Tricesimapria mãsio ĩterp̃tat̃ id ẽ trãsitus siue trãsitio.Ad hãc uenit uerus Hebræus id est nepateta siue trãsitor:q dicere põt: trãsiẽs uidebo uisionẽ hãc magnã.De q̃ &' psalmista canit:& nõ dixerũt q ꝓteribant benedictio dnĩ sup uos.Præterit enĩ figura huius mũdi:& ꝓpterea sct̃i cupiũt ad meliora trãsire.nec p̃sẽti statu cõtẽti ĝemiscũt quotidie.Hæc recordatus sũ:& effudi ĩ me aĩam meã.quõiã trãsibo ĩ locũ tabernaculi admirabilis usq̃ ĩ domũ dei.Multũ ẽ:si de oĩbus scripturis sup uerbo trãsitiõis uel exẽpla cõiũgere. XXXII. Mãsio

T pfecti de Hebrõa:castrametati sũt in Asiõgaber. Tricesimasecũda mãsio trãsfert̃ ĩ ligna uiri sine dolatiões hõis:qꝺ significãtius græce dr̃ scribit̃q̃ p ain lr̃am:nõ ut græci & latini errãt p gimel:unde ĩ solitudie mnltitudo lignoꝝ:nisi q̃ seduli & diligẽtis magistri disciplia mõstrat̃ cædẽ-

tis ligna informia:& dolatis:faciétisq; uasa diuersa:q̄ ī domo magna necessaria sūt:possūt lignatiões uiri sal- 132
tuū & oium arborū genera ac p hoc credétiū multitudiné figurāt:dicéte Dauid:Inuenimus eā ī cāpis siluæ.
Hucusq; solitudo Pharā decé & octo cōtinet mansiones:quæ descriptæ in catalogo in superiori itinere non
ponuntur. XXXIII. MANSIO.

T pfecti de Asiōgaber:castrametati sūt ī deserto Syn:hoc ē cades Quærit cur octaua māsio nūc
triceſimatertia eé dicat:sed sciédū q̄ prior p sāeth līram scribit:iterptat q̄ rubus siue odiū. hæc
aūt p sade:& uertit ī mādatū.Illudq; qđ iūgit cades:nō ut pleriq; exīstimāt sācta dr:sed mutata
siue trāslata.Legimus ī Genesi iuxta hebraicā ueritatē:ubi Iudas meretricē putās Thamar dona
trāsmisit:& seqster numerū iterrogabat:ubi ē cades:hoc ē scortū:cuius habitus a cæteris fœminis īmuta-
tus ē.In multis quoq; locis hoc idē ſpimus.Syn aūt sācta iterptat:& κατὰ ἀντιφρασιν ē itelligēdō:quō p-
ce dicūt ab eo q̄ minīe parcāt:& bellū q̄ neq̄ bellū sit:& lucus q̄ minīe lucet.In hac māsiōe moriť Maria
& sepeliť:& ꝓpter aq̄s cōtradictiōis Moyses & Aarō offēdūt dnūm:& phibēt trāsire iordanē:missisq; nun-
tiis ad Edō trāsitus petit nec īpetrat.Quis timeret post tātos pfectus murmur populi:& offēsā magrū:&
uiæ trāsitus denegatos? Vī mihi ī Maria pphetia mortua:ī Moyse & Aarō legi & sacerdotio iudæorū finis ī-
positus.q̄ nec ipsi ad terrā repromissiōis trāscédere ualeāt:nec credēte populū ad solitudinem huius mūdi
educere.Et nota q̄ post morte pphetiæ & aq̄s cōtradictiōis idumæū carneū atq; terrenū trāsire nō possint:
& cū multis ꝑcibus & conatu uiā nō īpetrēt:sed egrediat Edō aduersus eos ī populo multo & ī māu sorti.
Interptatō quoq; nois morti & offēsæ & negato trāsitui cōuēit.Vbi.n.mādatū:ibi & pctūm.ubi pctūm:ibi
offēsa.ibi mors.Hæc ē māsio de q̄ psalmista cāit. Cōmouebit dnūs desertū Cades. XXXIIII. MANSIO

T pfecti de Cades:castrametati sūt ī mōte:ī extrēo terræ Edō.Ascéditq; Aarō sacerdos ī mōtem
Or iuxta ꝑceptū dnī:& mortuus ē ibi āno q̄dragesimo egressiōis israhel de terra egypti mēse q̄n
to pria die mēsis.Eratq; ibi Aarō cētūuigīti ānorū quādo mortuus ē ī mōte Or.Et audiuit Ca-
nanæus rex Arad:q̄ hitabat ad austrū ī terra Canaā:q̄ uenissēt filii israhel.Tricesimaq̄rta māsio
ē:quā pleriq; iterptāt lumē:nec errarēt si p aleph līram scriberet.Alii pellē:& ipsi uerū dicerēt:si eēt ain posi
tū.nōnulli foramē:qđ posset accipi:si eth haberet elemētū.Cū aūt legat p he:magis mōs itelligit:& legi pt:
ascēdit Aarō ī mōtis mōte,i.uertice eius.Ex quo aīaduerteremus nō ī mōte simpliciter:sed ī mōte mōtis pō
tificē mortuū.ut dignus locus meritis illius mōstraret.Moriť aūt eo āno:quo nouus populus ꝑmissio-
nis terrā itraturus erat ī extremis finibus terræ idumæorū.Et q̄q̄ ī mōte sacerdotiū Eleazaro filio dereliq̄-
rit:lexq; eos q̄ eā īpleuerīt pducat ad sūmū:tamē ipsa sublimitas nō ē trāsfluēta iordanis:sed ī extremis ter-
renorū opū finibus.& plāgit eū populus.xxx.diebus.Aarō plāgit:Iesus nō plāgit.In lege descēsus ad īferos:
ī euāgelio ad paradisū trāsmigratō.Audit quoq; Canāæus q̄ uenissēt israhel:& ī loco exploratorū:ubi quō-
dā offēdisse populū nouerāt ieūt pliū:& captiuū ducūt israhel.Rursūq; ī eodē loco pugnat:& tūc uictor uī
cit:uicti supant:appellat q̄ nomē horma.i.anathema.Eadē dicere mihi nō ē pigrū:legētibus necessariū: q̄
semp humāus status ī huius sæculi uiā fluctuet:& alius ī ualle:alius ī cāpis:alius moriat ī mōte:nec ī mōte
simpliciter:sed ī mōtis mōte.i.ī excelso uertice.Cūq; nos dei auxilio destitutos hostis īuaserit:duxeritq; ca-
ptiuos:nō despemus saluté:sed itē armemur ad pliū.pōt fieri ut uīcamus:ubi uicti suimus.& ī eodē loco
triūphemus:ubi suimus ante captiui. XXXV. MANSIO. ET. XXXVI.

T pfecti đ mōte Or:castrametati sūt ī Selmōa.pfectiq; đ selmōa uenerūt in Phinō.Hæ duæ mā-
siōes triceſimaqnta:& triceſimasexta ī ordīe historiæ nō iueniūt.sed scriptū ē,p eis: egressi sunt
de mōte Or:p uiā maris rubri:& circuierūt terrā Edō.Ex quo ostēdit ī finibus atq; circuitu terr
Edom eas positas:nec secundnm morem legitur. Et profecti de monte Or:castrametati sunt ī
Selmona:siue in Phinon sed post ambitum terræ Idumæorū uenit ad extremum:& ait profecti
filii israhel castrametati sunt in Oboth.Nec dixit profecti sunt de illo & illo loco: quia duas mansiones si-
lētio ptermiserat. q̄s cū ī supputatiōe tacuerit:reddit ī sūma.Pria māsio Selmōa iterptat imagūcula. Secū
da Phinō dimiutiue os ab ore:ergo nō ab osse itellige.In his Aarō mortuo:& murmurāt cōtra deū & Moy
sen:māna fastidiūt:a serpētibus uulnerāt:& ī typū saluatoris q̄ uerū ātiquūq; serpēté ī patibulo triūphauit:
diaboli uenena supant.unde & imagūcula ueræ exꝑssæq; imaginis filii dei passioné eius ītuēs cōseruat: &
qđ corde credit:ore,pnūciat.legēs illđ apostoli:corde credit ad iustitiā:ore āt cōfessio fit ad salutē. Simulq;
nota q̄ utraq; mansio hyporopiticos appellat.qa ex pte uidemus:& ex parte prophetamus:& nūc per spe-
culū uidemus in enygmate. XXXVII. MANSIO.

T pfecti de Phinō:castrametati sūt ī Eboth.xxxvii.māsio uertit ī Magos siue Phytōes:uel secū-
dū uerba Helui lagenas grādes q̄ cū musto plenæ fuerīt:absq; spiramīe ilico dirūpūt. Pugnauerūt
rūt Magi cōtra Moysen & Aarō:& a muliere q̄ erat ī Endor:& hēbat iuxta septuagīta interptes
spiritū Phytonē.iuxta hebræos Magū regis Israhelis illudit.Multæ sūt prestigiæ & īnumerabiles laq̄ quibus
aīæ capiūt hūanæ:sed nos dicamus ī dnō cōfidētes laq̄us cōtritus ē:& nos liberati sumus:& si ābulauero ī
medio umbræ mortis:nō timebo mala quoniā tu mecū es.Cadēt a latere nostro mille:& decē milia a dex-
tris nostris:nō timebimus ab īcursu & dæmōio meridiāo.sed obturabimus aures nostras:ne audiamus uo-
ces īcātātiū:& Sirenarū carmīa negligamus.Post imaginē dei q̄ ī cordīs rōne mōstrat:& confessionē fidei q̄
ore,pfert:cōsurgūt serpētes:& artes maleficæ ad bella nos,puocāt.Sed nos q hēmus ꝑciosissimū thesaurū ī
uasis fictilibus q̄ frāgi possūt:ita ut q̄dā uix testa remāserit:ī q̄ hauriri possit aquæ pusillū: omni custodia
circūdemus cor nostrum. XXXVIII. MANSIO.

T pfecti đ Eboth: castrāetati sūt ī leabarī ī finibꝰ moab.xxxviii.māsio aceruos lapidū trāseūtiū sēat

Sūt ſacti lapides q uoluūt ſup terrā leues:politi:& rotūditate ſua rotaꝝ curſibus ſimiles.Sūt & alii quos p-pheta iubet tolli de uia:ne ābulatiū ī ea offēdāt pedes.Qui ſūt iſti ābulates:utiq; uiatores:& ptereūtes q p iſtā ſæculū ad alias māſiões trāſire feſtināt.Quod āt dī ī finibus Moab:& ſupra ſcriptū ē ī ſolitudie q rſpicit Moab:cōtra ſolis ortū:oſtēdit iuxta lrām:q; hucuſq; ī finibus terræ idumæꝝ fuerit:& nūc uēiāt ad termīos Moab:de alia,puīcia ad aliā trāſeūtes.Nō.n.ſp uni uirtuti dāda ē opa.ſed ſicut ſcriptū ē:ibūt de uirtute ī uirtutē:de alia trāſeūdū eſt ad aliā.qa hærēt ſibi & iter ſe nexæ ſūt:ut q una caruerit:oībus careat:& tamē trāſire de alia ad aliā:eoꝝ ē,pprie:q ſolis iuſticiæ ortū cōſiderāt. XXXIX. MANSIO.

T,pfecti de leabarī:ſiue ut ī ſecūdo loco apud hebræos habes Hybim:caſtrametati ſūt ī Dibongad.Triceſimanona māſio iterptaī ſortiter ītellecta tētatio.Pro hac ī ordīe hiſtoriæ aliter ſcriptū reppi.Poſtq̄.n.caſtrametati ſūt ī ieabarī ī finibus Moab cōtra ortū ſolis:legīt ide,pfecti ſūt: & diuerterūt ad torrēte Zared.Et de hoc loco,pficiſcētes:caſtrametati ſūt trās Arnō:q ē ī ſolitudie finiū Amorrei:eo q arnō ī terminis Moabitaꝝ & Amorreoꝝ:& poſt hæc uenerūt ad puteū:ubi cecinit iſrahel carmē hoc.Aſcēde putee qué foderūt prīcipes:& apuerūt duces populoꝝ ī datore legū & in baculo eius:& ď ſolitudie ī Marthana:& de Marthana ad torrētes dei:& de torrētibus dei ad excelſa:& de excelſis ad uallē q̄ ē ī regiōe Moab ī uertice phaſga:q,pſpicit cōtra deſertū.Hæc loca ī finibus Amorreorū qdā īterptātes:putāt nō māſiões eē ſed trāſitus:nec piudicari debere catalogo māſiōum extraordīaria expoſitiōe.Alii aūt ſpiritalibus ſpiritalia cōparātes:nolūt regiōes ſignificaī:ſed p locoꝝ noīa uirtutū,pfectus eē: q poſt magos & cōgregationē lapidū frequēter ueniamus ad torrēte Zared:qď īterptaī aliēa deſcēſio: & ī deſcēſiōe poſiti trāſeamus ad arnō:quod maledictionē ſonat:q̄ ē poſtea ī finibus amorrīoꝝ:q uel amari hoſtes ſūt:uel multa loquūt iflati.Syn aūt trāſierimus termīos Moab:q ď īceſſu generatus ē:& receſſit a uero pīe:ſtati nobis occurrit puteus:qué nemo de plebe fodit:nullis ignobilis:ſed prīcipes & duces:q iura dant populis.& canētes carmē ī aq̄ putei:& ī dei mūeribus gratulātes,pphetāt:q; trāſituri ſint:& ad q̄ puēturi loca,q; ſcilicet de deſerto ueniāt ī Marthana:qď īterptaī domū.& ď Marthana ad Nahaniel:qď dī ad torrentes dei.& ď naháiel ad Bāoth:q̄ īterptaī excelſa ſiue aduēiēs mors:quādo cōformes efficimur mortis Chriſti.& de bāoth occurrit nobis uallis húilitatis:q̄ tamē poſita ē ī uertice mōtis phaſga:q̄ īterptatur dolatus: q; nihil hēat īforme & rude:ſed artificis ſit politus māu:q mōs rſpiciat ſolitudinē:q̄ hebraice dī iſinū.Quādo.n.fuerimus ī uirtutū culmīe cōſtituti:tūc totius mūdi ruīas & oīum pctōꝝ rſpicimus uaſtitatē:pene oblīti ſumus curréte oīone dicer:q̄re Dibōgad īterptet fortiter ītellecta tētatio.Poſt Dibōgad gerīt bellū cōtra Seō regē amorreoꝝ & Og regē Baſā.& diſcimus q; cū uenerimus ad ſūmū:& ď fōte prīcipū regūq; bibe rimus:aſcēdētes ad mōtē phaſga:nō debeamus eleuari ī ſupbiā:ſed,ppoſitā nobis ecōtrario ſolitudiné noue rimus.Ante cōtritionē enī eleuaī cor uiri:& āte gloriā hūiliaī. XL. MANSIO.

T,pfecti de Dibōgad:caſtrāetati ſūt ī Almō ď Blathami.Quadrageſīa māſio uertīt ī cōtéptū plagaꝝ ſiue obprobriū.Et p hác diſcīus oīa dulcia & illecebras uoluptatū ī ſæculo cōtēnēdas: nec ſebriari nos dēre uīo mūdi:ī quo ē luxuria.mel nō offert ī ſacrificiis dei.& cæra q̄ dulcia cōtīet: nō lucet ī tabernaculo: ſed oleū puriſſimū:qď de oliuæ,pfert amaritudie. Mel.n.diſtillat de labiis mulieris meſtricis.de quo puto iuxta myſticos ītellectus guſtaſſe lōathá:& ſorte deṕhēſū uix populi p̄cibo liberatū Quod āt obprobria cōtēnēda ſit:& ſi falſa obiiciāt:beatitudiné piūt:ſaluator plēiſſīe docet. XLI. Māſio

T,pfecti de Almō:caſtrametati ſūt ī mōtibus Abarī cōtra facié Nabo.Quadrageſimapría māſio uertīt ī mōtes trāſeūtiū:& ē cōtra facié mōtis Nabo:ubi morīt & ſepelīt Moyſes:terra rpromiſſiōis āte cōſpecta:Nabo īterptaī cōcluſio:ī q̄ finīt lex:& nō iueniī eius memoria.Porro gra euāgelii abſq; ullo fine tēdit.In oém terrā exiuit ſōus eius:& ī fines orbis terræ uerba ipſius. Simulq; cōſidera: q; hītatio trāſeūtiū ī mōtibus ſita ſit:& adhuc,pfectu īdigeat.Poſt mōtes enī plurīos ad cāpeſtria Moab &: iordāis fluēta deſcēdimus:q īterptaī deſcēſio.Nihil.n.ut crebro diximus:tā piculoſū eſt:q̄ gloriæ cupiditas & iactātia:& aīus cōſcia uirtutū tumens. XLII. MANSIO.

T,pfecti de mōtibus Abarī:caſtrāetati ſūt ī cāpeſtribus Moab ſup iordané iuxta Iericho:ibiq; fixerūt tētoria ab hūo ſolitudinis uſq; ad belſatī in plāicie Moab.In q̄drageſima ſecūda māſiōe q̄ & extréa māſio ē:curſim q̄ ſint geſta narréus.Reſidēs ī ea populus a diuio Balaā:qué mercede cō duxerat Balach filius Sephor:dei iuſſiōe benedicīt:& maledictio mutaī ī laudes:audit uocē dnī ex,pphano ore cōſonātē Orieī ſtella ex Iacob:& cōſurget hō ď iſrahel:& pcutiet prīcipes Moab:& uaſtabit cūctos filios Seth:& erit Edō hæreditas eius:fornicaī cū filiabus Madiā:& Fiees filius Eleazar zelatus ē zelū dnī:& ſcortū madiāitidē pugiōe trāſſigit.unde & accepit p̄miū ī æternā mēoriā armū uictimæ.Nūeraī rurſū populus:ut īterfectis peſſimis nouus populus dei céſeaī.Interpellāt qnq; filiæ Saphaad:& ex iudicio dnī hērditaté accipiūt iter frēs ſuos:nec fœmīeus a poſſeſſōe dei ſexus excludīt.Ieſus Moyſi ī mōtē ſuccedit:& diſcit a lege q̄ ſpiritaliter ferre dēat ī eccleſia.Primū qd p ſingulos dies:deīde qd ſabbato:qd ī calē.qd ī paſcha:qd ī pētechoſte:qd ī neoméia méſis.vii.qd ī ieiunio eiuſdē méſis die.x.qd ī ſéophegia quādo figunt tabernacula.xv.die ſupradicti méſis.Vxoꝝ & filiarum uota ąbſq; autoritate patrū & uirorū caſſa memorāt. Bellū cōtra Madiāitas:& mors diuini Balaā:& p̄dæ diuiſio:& oblatio ex ea ī,tabernaculo dei.Prius Rubē & Gad: & dimidia tribus Manaſſæ ultra iordané ī heréo poſſeſſionē accipiūt.pluría.n.hébant iúenta: & necdū ad id uenerāt ut poſſēt hītaī cū tēplo.Doceī populus ut ī terra ſáēta idola ďſtruat:& nullus ď priori hītatore ſeruet.Deſcribīt olī cupita,puitia:& duarū ſemis tribuū hērditas ſepaī.Nūeraī tribuū prīcipes: q terrā cúctá déant ītroire.Quadragitaduas urbes cū ſburbáis ſuis uſq; ad mille paſſus p circuitū leuitæ accipiūt.tot nūero quot & iſtæ ſūt māſiões.Et addūt fugitiuoꝝ ſex aliæ ciuitates.tres ītra Iordané ut ſint ſimul .xlviii. Qui fugitiuoꝝ ſuſcipi:q īterfici dēant:& uſq; ad morté pōtificis maximi rſeruari:ſuccedit Deuteronomii

ſecūda lex meditatoꝝ euangeliiꝫ ibiq; breuiter dicimus: quæ inter Pharan & Tophel & Labam & Aſeroth & loca aurea abiecto Iuda infeliciſſimo. xi. diebus uia Dechoreb: p uiam mōtis Seon uſq; ad Cades Barne Moyſes populo ſit locutus: & extremū canat cāticū, ī quo aptiſſime Synagoga ꝓiicīt: & eccleſia dnō copulat. Impīguatus ē & īcraſſatus ac dilatatꝰ: & recalcitrauit dilectus: & oblitus ē dei ſaluatoris ſui. Et iteꝝ generatio peſſima: filii ieruditi: ipſi ad æmulationē me prouocauerūt ī eo q nō erat deus. Irritauerūt me ī ſculptilibus ſuis: & ego zelare eos faciā natiōes & cōtra gēte ſtultā irritabo eos. Benedicūt filii iſrael. Et rurſus ī Simeone iudas miſerādus excludit. Aſcēdit Moyſes ad mōtē Nabo: in uertice Phaſga q ē contra iericho: & oſtēdit dnūs oēm terrā Galaad uſq; Dan & neptalim & Effraim & Manaſſē: & uniuerſā terrā iudæ uſq; ad mare magnū cōtra auſtrū & regionē cāpeſtrē ierichōtis ciuitatis palmaꝝ uſq; Segor. Quis p̄t tāta noſſe myſteria? Quis ī extrēis legis & huius uitæ finibꝰ cōſtitutus ī telligit: ſp ſibi eē pugnādū? Et tūc plenā uictoriā dari ſi fuerit ī cāpeſtribꝰ: ſi ī Abelſatym: qđ iterp̄tat luctus ſpiarū: fleuerit ātiq; pctā: & ſpinas q ſuffocauerūt ſemēta uerbi dei. Et de qbꝰ propheta dicit: uerſatus ſū ī miſeria: dū mihi cōfigit ſpia. Et tūc p̄paratus deficiēte māna ſub duce leſu Iordanē trāſeat: & circūciſus cultro euāgelii: primū cōedat de cæleſti pāe: & occurrāt ei prīcipes exercitus dei: ut ueꝝ paſcha nequaq; ī egypto: ſed ī finibꝰ terræ ſāctæ cōedat. O, pfūdū diuitiaꝝ ſapiæ & ſciæ dei: q; īſcrutabilia ſūt iudicia eius: & iueſtigabiles uiæ illius! Quis ſapiēs & ītelligit hæc? Intelligēs? & cognoſcat ea? Quia recte uiæ dnī: & iuſti ābulabūt ī eis. Præuaricatores aūt corruēt ī illis.

Beati Hieronymi præſbyteri de diuerſis generibus lepraꝝ oſtendens illaꝝ ſubtilem deſcriptionem ad peccatum magis animæ q; morbum corporis pertinere. Epiſtola. LXVIII.

a Dmirabile diuīæ diſpōnis examē. Quæ exhiberi ſibi deus ac deferri uoluit magno cōſilio & ſolerti ſcīa ſacratiore mādauit. Diuerſa. n. hoīum moribus genera naturaꝝ: diuerſis ſtatuit p̄cepto rū ſnīis gubernari. Alius. n. imagīariū legis opus q̄ſi ſub ueritatis colore depīxit. Alius corpꝰ ipſius ueritatis declarauit. Quos. n. obuolutos adhuc mūdi caligine: ad comp̄hēdēda ea q̄ germana erāt: ac ſolida p̄pēdit: eis obſeruātiæ ordinē ſuſpēſo ſubtili quodāmō examine ſuſurrauit. quos aūt deph̄endere poſſe abſolutū p̄dicatiōis carmē agnouit: eis deus pfectā harmōīā ſolidæ uocis ītonuit. Inde ē q; figuris & enygmatibus lex priſca depingīt: quoniā dū īfirma iudæoꝝ acies hebetaī: & cādidū ſcīæ claritatis uigorē īſpiciēdæ lumē nō hēnt: neceſſe ē: ut in uariis figuris figuraꝝ color adhibeaī. Nā illis & uirtutū p̄mia ſuppoſita ſpecie p̄mittūt: & pctōꝝ notæ īurunt ī corpe. lis. n. cōfirmāt alii: q; bus alii trāſferunt in corpore. Præſens lectio exigit hmōi ferre ſermonē: q̄ diuerſa lepraꝝ genera deph̄ēdēda in diuerſis materiis deſignauit. Alia. n. lepra in parietibus demōſtrat. Alia hūano notat in corpe. alia ī uaſculis: alia in ueſte: alia deſignat in ſtamine. Deīde q̄ in hmōi uulneris loco crebra barba pellicula deputant. Quid. n. dicā? Tot ſunt genera quot colores. Alia pallida: alia tetra: alia rubicūda. Deīde ſi hoīes lepra qđ ē iſitū naturæ uitio polluant: qđ hi faciūt: q; grauioribus morbis corpoꝝ p̄grauant? Sed age iā uideamus genera lepraꝝ: ut medelaꝝ cauſas agnoſcere atq; p̄bare poſſimus. ſi fuerit īgt lepra alba uel rubicūda: ſiue tetra uel pallida: uel ſi florēs ait hoc ē toto corpe decurrēs. Nā ē dteſtabilis lepra: q̄ oīo mūdari nō poſſit: é & q̄ facilē héat mūdatiōné, alia quoq; aduēticia: alia īnata deph̄ēdit. Quæ oīa niſi ſpiritaliter ſentiant: rōnē ītelligētiæ ſimplicis nō admittunt. Nā diuina ſapía legis ſuæ, pfūdū in huius extrema ſæculi regiōe: q̄ſi tēplū ſuo noīe cōſecratū: intra ciuitatis alterius mœnia collocauit. Cuius cōſtructio atq; opus q̄uis magnificū uideaī: īterioris tamē hoīs aditus mirant ornamēta uitioꝝ: ſed interioris ſciæ aditus reſerare nō poſſūt. Quare oráda ē diuina dignatio: ut pulſantibus nobis intelligentiæ pateſcat ingreſſus. Iubet igit diuerſa lepraꝝ genera ſacerdos tēpli diligēter inſpicere: atq; eaꝝ habitus uel colores pleniori cōſideratiōe deph̄endere. A coloribus. n. lepra refert poſſe cognoſci: quos tamē ad peccatū magis aíæ q̄ ad morbū corpis māifeſtū é p̄tinere. Diuerſi &. n. colores diuerſas aī indicāt maculas. Cū igit pallida lepra cōſpicit: lágues & ægra fides aíæ denotat. Cū aūt rubicūda deph̄ēdit: mēs furore atq; iracūdia inflāmata & hōicidii cruore reſpſa cognoſcit. Cū uero alba: tūc hæreticoꝝ fuſcata & male mūda cōſcīa cōdēnat. Sed alia lepra in capite: alia oriri phibet in barba. Sūt. n. hæretici qui deū patrē uidēt tātūmō blaſphemare: ut Māichæus: q; nō ſolū eū factorē denegat mūdi: ueꝝ maloꝝ p̄fitet eē auctorē. Hi ſūt q; leprā in capite portare uident. caput. n. inqt aplūs uiri xp̄s é. Quæ uero lepra in barba portatur: hi ſunt q; blaſphemare uidēt in filium. Xp̄m. n. p̄fectū in aduētu priſtīo p̄fecti uiri æuū agētē: q̄ſi tricenariæ ætatis utilitas decorauit. Sed & ſi tetra inqt & liuida fuerit: qđ é aliud q̄ liuoris maculis execráda Si át ait nigra fuerit lepra: fumo utiq; idolatriæ & ſacrificioꝝ nidoribus notata. Si aūt inqt florēs lepra fuerit: & coopuerit oēm florē maculatōis a capite uſq; ad pedes: uiſu ſacerdotis diiudicabit. uidebit. n. ſacerdos & ecce lepra coopuit oēm p̄tē corpis: & mūdabit illū ſacerdos a maculatiōe: quoniā albū mutabit. In hac lepra quā q̄ſi albá & florētē deſignat: diuerſa crimina uarie deph̄ēdit. qa cū mūdialis uitæ uoluptas q̄ſi cādida & florēs exiſtimat: tū graue uitioꝝ cōtagiū graſſat in corpe. Nā aut auariciæ aut libidīs maculæ p̄patefcūt. Sed hāc leprā cito dicit poſſe mūdari. Auariciæ. n. crimie facile carere pōt: q cōuerſus ad dnūm ea q̄ poſſederit īdigētiū alimōiæ miſtraverit: ita ut dnūs in euāgelio ait. Veꝝ date elemoſynā: & ecce oía uobis mūda ſūt. Libidiné quoq; celeriter mūdare poterit: ſi ieiuniis frequētiſſimis & abſtinētia corpus retinuerit. ſed his ōibus medelā p ſacerdotē p̄cepit dnūs adhiberi. Dicit. n. eē leprā: q̄ ſacrificioꝝ oblatiōibꝰ emūdet. Aliā uero quā aq̄ facilius abluāt: necnō & q̄ extra caſtra poſita mūdet. Eſſe quoq; leprā aſſerit: q̄ mūdari oīo non poſſit. Hoꝝ igit ſcām figurā grauioꝝ pctōꝝ cria cōgregāt. Alia ſūt q̄ āte baptiſmū uidēt eſſe cōmiſſa: q̄ tamē p gratiā baptiſmi diluunt. Alia uero q̄ poſt lauationē baptiſmatis p̄petrāt. q̄ ſiue grauiora ſiue minora pcta ſit: uiſus tamē ſacerdotis emūdat. Quodcūq; n. modicū delicti fuerit p̄t a ſacerdote oīo relaxari. Quæ āt grauiora ſūt: diſciplia debēt eccleſiaſticæ regulæ & orōe purgari. Quæ uero īſanabilia ſūt: deo iudici reſeruāt. Et inde eſt q; ī hoc loco ait. unūquēq; ſcām q; hēt p̄ curationē ſacrificiū offerre debere. i. unuſq̄ſq;

ſcām q; ſe deliquiſſe cognoſcit: ſiue p carnalē cōcupiſcētiam: ſeu p idolatriā: ſeu piurio: ſeu mēdacio: q̄ſi lep̄ ſe uitiis intelligit maculatū, put potuerit: deo ſacrificare nō deſiſtat. ſed dicit genus eē lep̄: qđ oio mundari nō poſſit. & iō hmōi hō extra caſtra iubet̄ expelli. Hoc ē ſane crimē qđ admittit̄ ī ſpiritū ſcūm blaſphemiæ .ſ. ſicut ipſe dnūs in euāgelio ait: qui peccauerit in ſpū ſcō: nō remittet̄ ei: neq; hic: neq; in futuro. Adiecit āt ſcriptura diuina leprā eē in uaſculis: lepram in parietibus: lepram in ueſtibus: leprā in ſtamine. ſed quō ī his rebꝫ lepra eē poſſit: penitus ignoro. q̄ quia uita carēt: ēt ſenſu carere neceſſe ē. ſed ego arbitror cū in parietibus domus lepra eē referat̄: hæreticoꝝ p̄fidiā notari. Quid. n. nō polluit̄ ubi adulteræ doctrinæ blaſphemia p̄dicat̄? Ideo hanc leprā ſacerdos iubet̄ a parietibus emūdare: ut catholicæ ueritatis doctrīa maculoſa hæreticorū uerba depellat. Cū aūt lepra in uaſculis dr̄ eē: ꝓpria corpis đlicta mōſtrant̄. Vaſa aūt hoīum corpibus cōpat aplūs. hūtes inq̄t theſauꝝ hūc in uaſis fictilibꝫ. In ſtamine aūt lepram hēns patū ſe in oībus deo p̄beat: ut mercedē ab ipſo cōſeq; mereat̄: & in die iudicii ſecurus inueniet̄: ſi nulla dei offenſa in eo repiat̄.

Secundus tractatus ſecundæ partis principalis.
Incipiunt epiſtolæ atq; tractatus beati Hieronymi ſuper quæſtionibus noui teſtamenti.

Beati Hieronymi ad Damaſum papam de filio ꝓdigo p illū ſcām lr̄am pc̄tōrē pœnitētē: ſcām myſticū ſenſum gētilē abdicantis illecebris erroribuſq; ad dei cultū cōuerſū. p maioré āt filiū inuidētē uel iudæos uel reliquos ſanctos interp̄tantis: in quibus licet iuſtis oſtendit eſſe poſſe liuorem. Epiſtola. LXIX.

b Eatitudis tuæ ī terrogatio diſputatio fuit: & ſic quæſiſſe: uiā ē dediſſe q̄ſitis. Sapiēter qppe ī terrogāti: ſapīa reputabit̄. Ais qs ē iſte ī euāgelio pr̄: q duobꝫ filiis ſubſtātiā diuidit? Qui duo filii? Qui maior? Qui ue mīor? Quō minor acceptā ſubſtātiā cū meretricibus diſſipat? Fame facta a pr̄icipe regionis p̄ponit̄ porcis? Siliq̄s comedit? Ad patrē redit? Accipit annulū & ſtolā? Et īmolat̄ ei uitulus ſaginatus? Quis ſit maior fr̄? Et quō de agro ueniēs ſuſceptionē fr̄is iuideat? & cætera q̄ in euāgelio plenius explicant̄. Addis iſup: ſcio multos diuerſa ī hac lectiōe dixiſſe: & fratrē maiorē Iudæū: minorē æſtimaſſe gētilē populū. Sed q̄ro quō iudaico populo poſſit aptari. ecce tot annis ſeruiui tibi: & nunq̄ mādatū tuū p̄teriui: & nunq̄ dediſti mihi hædū: ut cū amicis meis epularer. Et illud. Fili tu ſemp mecū es: & oīa mea tua ſunt. Si aūt ais de iuſto & pc̄tōre uoluerimus eē parabolā: iuſte nō poterit cōuenire: ut de ſalute alterius & fr̄is maxīe cōtriſtet̄. Si. n. iuidia diaboli mors ītroiuit ī orbē terraꝝ. & imitant̄ eū: q̄ ſunt ex pte eius: nunq̄ p̄ſonæ iuſti: tā īmanis iuidia poterit coaptari: ut foris ſteterit: & clæmētiſſimo pr̄i rigidus obſtiterit. ſoluſq; liuore cruciatus lætitiæ domus ītereſſe noluerit. Itaq; ſicut ī cæteris parabolis: q̄ nō ſunt a Saluatore diſertæ: quā ob cām dictæ ſint: ſolemus iq̄rere: ita & ī hac facere đbemus. q̄re dnūs ī iſtiuſmōi uerba prupit: & ob quā ī terrogationē reſpōſiōis ſimilitudo plata ſit. Scribæ & Phariſæi muſſitabāt dicētes. Quare hic pc̄tōres recipit: & ueſcit̄ cū eis? Supior qppe ſermo p̄miſerat. Erāt āt accedētes ad eū oēs publicāi & pc̄tōres uolētes audire eū. Itaq; hinc oīs iuidia: cur quos legis p̄cepta dānarēt: eoꝝ cōfabulationē atq; cōuiuiū dnūs nō uitaret. Et hæc Lucas. Cæteꝝ Matthæus ita loq̄t̄: cū āt diſcūberet ī domo. Ecce multi pc̄tōres & publicani ueniētes recūbebāt cū Ieſu: & cū diſcipulis eius. Quod uidētes Phariſæi dicebāt diſcipulis eius: q̄re cū pc̄tōribus & publicanis māducat magr̄ ur̄? Qui audiēs dixit: nō neceſſe hēnt ſani medicū. ſed male hēntes. Eūtes aūt diſcite qđ ſit: miſericordiā uolo: & nō ſacrificiū. Nō ueni uocare iuſtos: ſed pc̄tōres ad pn̄iam. Marcus quoq; in eadē uerba cōſentit. Igit̄ ut diximus: oīs ex lege q̄ō naſcebat̄: lex quoq; iuſtitiæ tenax clæmētiā nō hēbat. ſed qcūq; adulter: hōicida: fraudator: & ut breuiter dicā: mortali crime tenebat̄: nulla uenia pn̄iæ laxabat̄ a crimīe. oculū, pculo: dentē p dēte: animā p aīa iubebant̄ exoluere. Oēs ī taq; declinauerūt ſimul iutiles facti erāt: nō erat q̄ faceret bonū: nō erat uſq; ad unū. Vbi aūt abūdauit peccatū: ſupabūdauit gr̄a. Et miſit deus filiū ſuū factū ex muliere: q̄ deſtructo medio pariete: fecit utrūq; unū: & auſteritatē legis euāgelii gr̄a tēpauit. Vnde & Paulus ad eccleſias ſcribēs: gr̄a uobis inq̄t: & pax a đo patre nr̄o: & dnō Ieſu Xp̄o: gr̄a q̄ nō ex merito retributa: ſed ex donāte cōceſſa ē. Pax uero q̄ recōciliati deo ſumus habentes, ppiciatorē dnūm noſtrū Ieſū xp̄m: q donauit nobis delicta nr̄a: & deleuit qđ erat chyrographū mortis cōtra nos affigēs illđ cruci: & p̄cipato: & ptātes fecit oſtētui: triūphās eas ī ligno: q̄ āt maior p̄t eē clæmētia: q̄ ut filius dei hoīs filius naſceret? decē mēſiū faſtidia ſuſtineret? ptus expectaret aduētū? īuoluereť pānis? ſubiiceret̄ parētibus? p ſingulas adoleret ætates? & poſt cōtumelias uocū alapas & flagella: crucis quoq; p nobis fieret maledictū: ut nos a maledicto legis abſolueret? Patri factus obediēs uſq; ad mortē: & id ope cōpleret: qđ ante ex p̄ſona mediatoris fuerat depcatꝫ dicēs: pr̄ uolo ut quō ego & tu unū ſumus: ita iſti ī nos unū ſint. ergo qa ad hoc uenerat: ut qđ erat ipoſſibile legi: qa nēo ex ea iuſtificabat̄: ineffabili miſericordia uiceret publicanos & pc̄tōres ad pn̄iam, puocabat. Cōuiuiū quoq; eoꝝ expetēs: ut ī cōuiuio doceret̄: ſicut māifeſtū eē poterit ei: q̄ euāgelia ſolicita mēte p̄legerit: Quō & cibus eius & potus & deābulatio & uniuerſa q̄ geſſit ī corpe: ſaluti hoīum, pcurarit. Hoc uidētes Scribæ & phariſæi aduerſus legē eū facere dicebāt: ecce hō uorax & uini potator: amicus publicanoꝝ & pc̄tōꝝ. Nā āte rep̄hēderāt: q̄re curaret in ſabbatis. Dnūs ergo ut hāc eoꝝ accuſationē clæmēti rōne ſuperet: tres pabolas, ppoſuit: ex qbus una ē. Nonagītanouē ouiū ī mōti bꝫ relictaꝝ: & unius pditæ: q̄ paſtoris hūeris ē relicta. Alia dragmæ: quā mulier accēſo lumīe req̄ſiuit: & iuēta ea uicīas ad lætitiā cōuocauit dicēs: cōgratulamini mihi: qa iueni dragmā quā p̄diderā. Tertia uero duorum filioꝝ: de q̄ ut diſputarē pauca iuſſiſti. Et de oue qđē ac dragma licet ad unū p̄tineāt ītellectū: nō ē iſti us temporis diſputatio. hoc tātū dixiſſe ſufficiat: ob hoc has parabolas eſſe, ppoſitas: ut quō ibi inuētiōe pecoris & dragmæ lætitia eſt angeloꝝ: & circa manētiū uicinarū: ſic in publicanoꝝ pc̄tōꝝq; pn̄ia debere eſſe lætitiam quibus non ſit neceſſaria pœnitentia. unde uehementer admiror Tertullianum in eo libro quem

de pudicitia aduersum pniam scripsit:& snam uetere noua opinione dissoluit:hoc uoluisse sentire:q; publi- 134
cai & pctores q cu dno uescebat:ethnici fuerit dicete scriptura:no erit uectigal pdes ex israel:Quasi uero
& Matthæus no ex circucisione fuerit publicaus:& ille qui cu pharisæo in tplo orans oculos ad cælu no au
debat exigere:no ex israel fuerit publicanus. An no Lucas memorat:& omnis populus audies & publicani
iustificauerut deu baptizati baptismo loanis? Aut cuiq credibile possit uideri ethnicu tplu ingressum:aut
doinum cum ethnicis habuisse couiuium:cum id maxime caueret:ne lege soluere uideret:& primum ue-
nerit ad oues pditas domus israel. Chananææ quoq; depcati p filiæ salute respoderit:no oportet tollere pa-
ne filioꝝ:& dare eum canibus. Et alibi discipulis pcepit:In uia getium ne abieritis:& in ciuitates Samarita-
noꝝ ne intraueritis. Ex qbus oibus edocemur in publicanis no ta getilium q generaliter oium pctoꝝ.i.q
erat & de getibo & de iudæis accipi posse psonas. Ille at qui iuxta insanas blasphemias suas id dogmatis de-
fendebat:qd xpianos nollet recipe pœnitetes:frustra argumetatus e publicanos iudæos no fuisse:ut in pso-
na eoꝝ getilium tatum populus possit iutelligi. Itaq; ne logum facia:ipsa euagelii uerba pponā:& in modu
cometarii quid mihi uideat:ad singula quæq; subnecta. Ho quida hebat duos filios. hominem deum dici
multis testimoniis approbat:ut ibi:duoꝝ hoium testimoniu ueꝝ e. Ego de me testimoiu dico:& q misit
me pr. In alia parabola pastor:in alia prfamilias nucupat. In alia uinea locat:in alia inuitat ad nuptias:& di-
uersis similitudibus re significat eade:ut iudæoꝝ reprobet supbia:& in coe oium pctoru siue gentiliu siue
israelitaru pniam pbet. Quod at ait duos filios:oes pene scripturæ de duoru uocatioe populoru plenæ sut
sacris. Et dixit illi adolescetior:Pr da mihi portione substantiæ:q mihi cotingit. Suba dei e oe qd uiuimus:sapi-
mus:cogitamus:in uerba prupimus. Hoc deus æqliter uniuersis & in coe largitus e:euagelista dicete:Erat
lux uera:q illumiat oem hoiem ueniete i hunc mudu. Iste e dexter oculus:qui a scadalis obseruadus est. hæc
lucerna corpis. hoc taletu:qd no est in sudario colligadu.i. delicate ocioseq; tractadu:nec in terra de fodiedu
terreis.s. cogitatioibus obscurādu. Qui diuisit eis substatia:significatius i græco legit:καὶ διέιλεν αὐτοῖς
τὸν βιόν.i. dedit eis liberu arbitriu: dedit mentis ppriæ libertate:& ut uiueret unusq; no ex ipio dei:sed
obsequio suo.i. no ex necessitate:sed ex uolutate. ut uirtus hret locu:ut a cæteris aiantibus distaremus:du ad
exemplu dei pmissu e nobis facere qd uelimus. unde & in pctores æquu iudiciu:& in scos aut iustos iustu p-
miu retribuit:& no post multos dies collectis oibus adolescetior filius pegre pfectus e in regione longinqua
Si deus cælu tenet palmo:& terra pugillo:Et Hieremias dicit:deus appropinqns:& no deus de longinquo:p
Dauid quoq; qa nullus absq; eo locus sit:pdicat:quo filius pegre pficiscit:& a patre discedit? Sciedu igr:no
locoru spatiis:sed affectu:aut ee nos cu deo:aut ab eo discedere. Quo.n. ad discipulos loqt. Ecce ego uobis-
cu sum oibus diebus usq; ad cosumatione sæculi:ita ad eos qui sui iactatia pferut:& ee cu dno no merent:
dicit discedite a me:no noui uos:qui opamini iniqtate. Recessit ergo iunior filius cu uniuersa substantia a
patre:& pegre pfectus e. Et Cayn egressus a facie dni habitauit in terra Naith qd interptat fluctuatio. Qui
cuq; a deo recedit:statī sæculi fluctibus qtit:& mouent pedes eius. Na postq moti sunt hoies ab oriete & a
uero lumine recesserut:tunc aduersus deu ipietatis suæ ædificauere turrim:tunc dogmatu supbias cofixe-
runt:uolētes curiositate no licita in ipsius cæli alta penetrare:& uocatus e locus ille Babel.i. confusio:& ibi
dissipauit suam sua uues luxuriose:luxuria inimica deo:inimica uirtutibus pdit oem substatia prīs:& ad
psens uoluptate delimes:futura no sinit cogitare pauptate. Cuq; cosupsisset oia:facta e fames ualida p regio
ne illa. Accepit a patre facultates:ut inuisibilia eius p ea q erat uisibilia cognosceret:& ex pulchritudie crea-
turaru cosequeter intelligeret creatore. Qui ueritate in iniusticia detines:& p deo idola coles:naturæ bona
uniuersa cosumpsit: & cosuptis oibus cœpit egere uirtutibus:derelicto fote uirtutu:facta e fames ualida p
regione illa. Ois locus que patre incolimus absente:famis penuriæ & egestatis est. Famis at μέταφορι κωσ
λιμοῦ ισχύρου.i. ualide. Hæc est regio de q dicitur p pphetā. Qui habitatis in regioe umbræ mortis. Lux
fulgebit sup uos. At cotra e alia regio qua possessuri sumus mudo corde atq; puro uiuetes:qua scus deside-
rat dices:credo uidere bona dni in terra uiuetiu. Et ipse cœpit egere:& abiit:& coiunxit se uni de principi-
bus regiois illius. deserto nutritio qui ad prima uoce bona ei fuerat cucta largitus:iunxit se principi huius
mudi.i. diabolo rectori tenebraru. Que nuc inimicu hoiem:nuc iudice iniqtatis:nuc draconē:nuc Sathan:
nuc malleu:nuc pdice:nuc Belial:nunc rugiete leone:nunc Leuiathan:nunc Theninim beemoch:& multis
aliis uocabulis scriptura comemorat. Quod at ait uni de principibus plures esse itelligedu est:q p istu uoli
tent aere:& diuersoru fraude uitioru genus hoium suæ subiiciat seruituri. Qui misit illu in agro suo ut pa-
sceret porcos. Porcus aial imundu e:qd cœno & sordibus delectat. Talis est dæmonu multitudo:q p idola
manufacta cruore pecudu:& uictimis pascit. Et nouissime sagiatiore qda hostia ipsius hois morte saturat.
Misit ergo eu in possessione sua.i. suu effecit esse famulu:ut pasceret porcos. immolas ei anima sua:& cupie
bat iplere uetre suu de siliqs porcoru:& nemo illi dabat. Id qd in Ezechiele cu increpatione dr ad Israele:&
factu e in te puersum ultra mulieres ante fornicatione tua:& post te no sunt fornicatæ in eo q dedisti mer
cedes:& mercedes tibi non sunt datæ:uidemus in filio minore copletu. Substatia sua in regioe principis pdi
dit:& post pditas facultates missus ad porcos egestate cotabuit. Dæmonu cibus e ebrietas:luxuria:fornica-
tio:& uniuersa uitia. hæc blāda sunt:& lasciua & sensus uoluptate demulcet. statimq; ut appuerint ad usum
sui puocat. Quibus io luxuriosus adolescēs no poterat saturari:quia semp uoluptas fame sui het:& trasacta
no faciat:& sathanas cu aliqe sua arte decepit:& ppriu ei iposuerit iugu:ultra ad uitioru abudatia no pcu-
rat:sciens esse iam mortuu. sicuti multos idolatras uidemus panis miseria & egestate cosectos. Ii sunt in qui
bus pphetica sermo copleat. oibus meretricibus dant mercedes. Tu aut dedisti mercede omnibus amatori
bus tuis:& no accepisti mercedes. Possumus aute & aliter siliquas interptari:dæmonum cibus est carmina

poetaꝝ:ſæcularis ſapiẽtia:rhetoricoꝝ põpa uerboꝝ.hæc ſua oẽs ſuauitate delectãt:& dum aures uerſibus dulci modulatiõe currẽtibus capiunt:animã quoq; penetrãt:& pectoris interna deuincunt. Vbi ꝝ ubi cum ſummo ſtudio fuerint ac labore plecta:nihil aliud niſi inané ſonum & ſermonum ſtrepitũ ſuis lectoribus tribuunt.nulla ibi ſaturitas ueritatis:nulla iuſticiæ refectio reperit. Studioſi eaꝝ in fame ueri & uirtutum penuria ꝑſeuerãt. Huius ſapiẽtiæ typus & in Deuteronomio ſub mulieris captiuæ figura deſcribit:de q̃ di uina uox ꝑcipit:ut ſi iſraelites eã hr̃e uoluerit:uxorẽ Caluitiũ ei faciat:ungues ꝑſecet:& pilos auferat.& cũ mũda fuerit effecta:tunc tráſeat ĩ pictoris ãplexus. Hæc ſi ſcdm lr̃am intelligimus:nõne ridicula ſunt? Itaq; & nos hoc facere ſolemus:q̃do philoſophos legimus:q̃do in manus nr̃as libri ueniũt ſapíæ ſæcularis.ſiqd in eis utile repimus:ad noſtrũ dogma cõuertimus.ſiqd uero ſupfluũ de idolis:de amore:de cura ſæculariũ reꝝ hæc radimus. His Caluitiũ ĩducimus.hæc ĩ unguiũ more ferro acutiſſimo deſecamus. Vnde & apoſtolus ꝓhibet:ne in idolio qs recũbat dicẽs:uidete aũt ne hæc licẽtia ueſtra offendiculũ fiat ĩfirmis. Si.n.qs uiderit eũ q hẽt ſcĩam in idolio recũbẽtẽ:nõne cõſciẽtia eius cũ ſit infirma:ædificabit ad mãducandũ idolothetа:& ꝓibit q ĩfirmus ẽ in tua ſcĩa frater:ꝓpter quẽ Xp̃s mortuus eſt? Nõne tibi ur̃ ſub aliis uerbis dicere: ne legas philoſophos:oratores:poetas:nec in eoꝝ lectiõe reqeſcas? Nec nobis blãdiamur:ſi in eis q̃ ſũt ſcripta nõ credimus:cũ alioꝝ cõſcĩa uulnereť:& putemur ꝓbare q̃ dũ legimus nõ reprobamus. Alioqn q̃le erit ut exiſtimemus apoſtolũ eius q ueſcebat ĩ idolio cõſciam cõprobaſſe:& eũ dixiſſe ꝑfectũ:quẽ ſciret de idolothetis mãducare? Abſit ut de ore xp̃iano ſonet:Iupiter oĩpotens:& me hercule:& me caſtor:& cætera magis portẽta q̃ nuĩa. At nũc etiã ſacerdotes dei omiſſis euãgelĩs & ꝓphetis uidemus comœdias legere:amatoria bucolicoꝝ uerſuũ uerba canere:tenere Virgiliũ:& id qd in pueris neceſſitatis ẽ:crimẽ in ſe facere uolũta tis. Cauẽdũ igit̃:ne captiuã uelimus hẽre uxorẽ:ne in idolio recũbamus,aut ſi certe fuerimus eius amore decepti:mũdemus eã:& purgemus oẽm ſordiũ erroré. Nec ſcãdalũ patiať fr̃;ꝑ quo Xp̃s mortuus eſt:cũ in ore xp̃iani carmina in idoloꝝ laude cõpoſita audierit ꝑſonare. In ſe aũt cõuerſus dixit:quãti mercenarii in domo patris mei abũdãt panibus,ego aũt hic fame peo? Mercenarios ſcdm aliũ ĩtellectũ eos aĩaduertimus ex iudæis:q ob ꝑſentia tãtũ: legis ꝓcepta cuſtodiũt. Hi iuſti ſunt & miſericordes:nõ ob ipſã iuſticiã & ob ipſũ miſericordiæ bonũ:ſed ut a deo terrenæ felicitatis & lõgæ uitæ ꝓmiũ cõſequanť,qui aũt iſta deſiderat:merito cõpelliť ad obſequiũ ꝓceptoꝝ:ne eoꝝ ꝓuaricatione q̃ iuſſa ſunt:careat cõcupitis. porro ubi metus eſt non eſt dilectio,ꝑfecta qppe dilectio foras mittit timoré. Nã q diligit:nõ ideo ĩpata cuſtodit:qa aut timore pœnaꝝ aut ꝓmii auiditate cõpelliť:ſed qa bonũ ipm qd a deo iubeť ẽ optimũ. Sẽſus itaq; iſte eſt. Quanti ex iudæis ob ꝑſentia tãtũ bona a dei obſeqo nõ recedũt:& ego egeſtate cõficior? Surgẽs ibo ad patrẽ meũ. Pulchre ait ſurgẽs,patre qppe abſente nõ ſteterat,pctoꝝ iacere:iuſtoꝝ ſtare ẽ. Ad Moyſẽ dr̃:tu uero hic ſta mecũ.& cẽteſío .xxxiii.pſalmo:ecce nũc benedicite dnũm oẽs ſerui dnĩ:q ſtatis ĩ domo dnĩ. Ad benedictõnẽ dnĩ ſtãtes,ꝓpheta ĩ domo dnĩ cohortať.& dicã illi:pr̃ peccaui in cælũ & corã te:iã nõ ſũ dignus uocari filius tuus,peccauerat in cælũ q hieruſalẽ cæleſtẽ reliqrat matrẽ. Peccauerat corã patre:q cõditore deſerto fuerat ligna ueneratus.nõ erat dignus uocari filius dei:q ſeruus eẽ maluerat idoloꝝ. Oĩs.n.q facit peccatũ:ſeruus eſt pctĩ:& ex diabolo patre natus ẽ. Fac me ſicut unũ de mercenariis:fac me inqt ſicut unũ ex iudæis:qui te ob ꝑſentiũ tãtũ rerũ ꝓmiſſa uenerant̃. Recipe filiũ pœnitẽtẽ:q mercenariis tuis peccãtibus ſæpiſſime pepciſti:& uenit uſq; ad patrẽ ſuũ. Venimus ad patrẽ:q̃do a porcorũ recedimus paſtiõe:ſcdm illud.ſtati ut conuerſus ĩgemueris:ſaluus eris. Cũq; adhuc lõge eẽt:uidit eũ pr̃ eius:& miſericordia motus eſt. Ante q̃ dignis opibus & uera pnĩa ad patrẽ rediret antiquũ:deus apud quẽ cũcta futura iã facta ſunt:& q oĩum eſt ꝑſcius futuroꝝ:ad eiuſdẽ ꝑcurrit aduẽtũ.& ꝑ uerbũ ſuũ qd carnẽ ſumpſit ex uirgine:reditũ filii ſui iunioris anticipat:& ꝑcurrẽs icubuit ſup collũ ipſius. Ante uenit ad terrã:q̃ ille domũ cõfeſſionis ĩtraret. Incubuit ſuper collũ ipſius.i.corpus ſumpſit hũanũ.& ſicuti loãnes ſup pectus recubuit:q ſecretoꝝ eius effectus ẽ ꝓticipes ita & iugũ ſuũ leue.i.mandatoꝝ ſuoꝝ facilia ꝑcepta ex gr̃a magis q̃ ex merito ſup iunioré filiũ collocauit. Et oſculatus eſt eũ:iuxta illud qd in cãtico cãticorum eccleſia de ſpõſi ꝑſtolatu:aduẽtu depcãs:oſculeť me oſculo oris ſui. Nolo mihi dicẽs ꝓ moyſen nolo ꝓ ꝓphetas loquať,ipſe meũ corpus aſſumat,ipſe me obſculeť in carne:ut & illud quoq; qd in Eſaia ſcriptũ eſt huic ſnĩæ coaptemus. Si q̃ris q̃re:& ad me habita in ſaltu. Et ibi qppe flẽs eccleſia clamare iubeť ex ſeyr:qa ſeyr piloſus & hiſpidus ĩterꝑtať:ut & antiquũ gentiliũ ſignificet horrorẽ. Illa pari ſimilitudine reſpõdente nigra ſum ſed formoſa filia Hieruſalẽ. Dixit aũt illi filius:pr̃ peccaui in cælũ & corã te,iã nõ ſum dignus uocari filius tuus,dicit ſe nõ eſſe dignũ filium nũcupari: & tamẽ ex naturæ uoce ex illa ſubſtãtia quã illi pr̃ fuerat aliq̃do largitus:in nomẽ trepidus ueritatis erumpit.pr̃ ingens peccaui in cælũ,fruſtra igit̃ qdã argumẽtanť nomẽ pr̃is in ſanctis tãtũmõ cõuenire:cum etiã deũ patrẽ uocet:qui ſe filii noĩe cõfiteť idignum:niſi forte iõ patrẽ audet uocare:qa plena mẽte cõuerſus ẽ. Dixit aũt pr̃ ad pueros ſuos,celerius,ꝑferte ſtolã prioré:& iduite eum ſtolã quã Adã peccãdo ꝑdiderat. Stola quæ in alia parabola indumentum dr̃ nuptiale.i.ueſtẽ ſpũs ſancti:quã qui nõ habuerit:non põt regis intereſſe conuiuio. Et date annulum in manu eius ſignaculum ſimilitudinis Chriſti:ſecundum illud:in quẽ credentes ſignati eſtis:ſpiritu repromiſſionis ſancto. Et ad principem diciť Tyri:qui ſimilitudinem conditoris amiſerat. Tu es ſignaculum ſimilitudinis & corona decoris:ĩ delitiis paradiſi dei natus es. Eſaias quoq; de hoc ſignaculo loquiť,tunc manifeſti erunt qui ſignanť. Hoc ſignaculum in manu dať:quando opera iuſticiæ ſcriptura ſignificat:ut ibi factum eſt uerbum domini in manu Achæi prophetæ:& ad Hieruſalem ornaui te inquit ornamento:& impoſui tibi armilla s circa mãus tuas. Rurſum ad eum qui indutus eſt podere:alius locus ſignaculi demonſtratur,pertranſi per mediam Hieruſalem:& da ſignaculum in frontibus uiroꝝ gementiũ & dolentiũ in oĩbus iniqtatibus quæ fiũt in medio eoꝝ. Quare ut poſtea poſſent dicere

ſignatū eſt ſup nos lumē uultus tui domīe:& calciamētū ī pedibus eius.Sponſi qppe p̄diderat dignitatē:& nudis p̄ edibus paſcha celebrare nō poterat.Hæc ſunt calciaméta:de quibus dnūs ait:& calciatui te iacítho: & calciaméta in pedidus eius:necubi coluber iſidiás plátá ingrediétis iuaderet:& ſup ſcorpiones & ſerpétes ſecurius ábularet:ut p̄pararet ad euágeliū pacis.iá nō gradiés ſecúdū carné ſed ſecūdū ſpiritū:& dictū ei p̄pheticū cōueniret q̄ ſpecioſi pedes euágelizátiū pacē:euágelizátiū bona.Et afferte uitulū ſaginatu:& occidite:& máducemus:& epulemur.quoniá hic filius meus mortuus fuerat:& reuixit:pierat:& iuétus eſt.Vitulus ſaginatus qui ad pnīæ īmolat ſaluté:ipe ſaluator é:cuius quotidie carne paſcimur:cruore potamur. Fidelis mecū lector ítelligis:qa eius pīguedie ſaturari in ructū laudis eius erūpimus dicétes.Eructauit cor meū uerbū bonū.dico ego opa mea regi:licet quidá ſupſtitioſe magis q̄ uere:nō cōſiderátes textū pſalmi: ex patris pſona arbitrent hoc ítelligi.Quod aūt ait epulemur:quoniam hic filius meus mortuus fuerat:& reuixit.pierat:& iuētus eſt:ad eūdē parabolæ ſupioris ptinet ſenſum:in q̄ dr̄:ſic dico uobis.qa gaudiū erit corā angelis dei ſup uno peccatore pnīam agéte.Et cœperūt epulari.hoc cōuiuiū quotidie celebrat.quoti die p̄ filiū recipit.Sép xps credētibus īmolat.Erat aūt filius illius ſenior in agro.Hucuſq; de pſona filii iunioris diſputatū é:quē ſecūdū p̄ſentē parabolá in publicanis & pctōribus qui a dnō ad pnīam,puocabant: debemus accipe.Secūdū myſticos aūt ítellectus de futura quoq; uocatione gētiū,pphetari.Nūc ad ſenioré filiū ſermo trāſgredit:quē multi ſimpliciter ad oium ſcōr̄ pſoná:multi,pprie ad ludæos referūt:& de ſanctis qdē nō difficilis ít̄ptatio eſt:in eo qd' dr̄:nunq̄ mádatū tuū p̄teriui:licet illud uideat obſiſtere:qđ reuerſioni frīs ſuideat.In iudæos aūt cū liuor in fratris ſalute cōueniat:hoc repugnat:q; nūq̄ ſe dicat eius p̄teriſſe mándatū,de quibus quid nobis uideat:ſuis in locis conabimur explanare.Erat aūt filius illius ſenior in agro:in terrenis opibus labore deſudás:lōge a gratia ſcī ſpūs:& a cōſilio patris extorris.hic eſt q̄ ait:agrū emi:& neceſſe hēo exire & uidere illū.rogo te habe me excuſatū.Hic qui iuga boū emit qnq;:& legis onere depſſus:terrenor̄ ſenſuum uoluptate pfruit:hic qui uxore ducta ire ad nuptias non pōt:& effectus caro nequaq̄ unū pōt eē cū ſpiritu.In huius pſona ét illius parabolæ oparii cōgruūt ī q̄ pria tertia ſexta nona hora.i.uocationibus uariis mittuntur ad uineam:& indignantur ſibi undecimæ horæ operarios coæquari.& cum ueniret & appropinquaret domui:audiuit ſymphoniam & chorum. Illud quōd in quodam pſalmo ſupſcribit,p melech:huic ſenſui conuenit.Siquidē melech chorus in unū cōcinés dr̄.Male aūt quidá de latinis ſymphoniā putāt eſſe genus organi:cū cōcors in dei laudibus cōcétus ex hoc uocabulo ſignificetur. Symphonia qppe cōſonātia exprimit in latino.Et uocauit unū de pueris:& ĩterrogauit qdnā eēnt hæc.& núc ĩterrogat iſrael:quare deus in gētiū aſſumptione lætet:& æmulatione cruciatus p̄na ſcire nō pōt uoluntaté.Qui ait illi quoniá frater tuus uenit:& occidit p̄ tuus uitulū ſaginatū:quoniá ĩcolumem illū recepit cá lætitiæ:q; pari in dei laudes toto orbe uoce cōcinit.ſalus eſt gētiū:ſalus é pctōr̄.lætant angeli:oís in gaudiū creatura cōſentit:& de ſolo dicit iſrael.Iratus át noluit ĩtrare:iraſcit ſe abſente fratré eſſe ſuſceptū: iraſcit eū uiuere:quē putabat extinctū.& núc foris ſtat iſrael:& nūc diſcipulis euágelia in eccleſia audientibus:mr̄ eius & frēs foris ſtāt q̄rētes eū.Egreſſus aūt p̄ illius cœpit rogare eū. q̄benignus & clæmés p̄ rogat filiū:ut læticiæ domus pticeps fiat.Rogat aūt p̄ p apoſtolos:rogat p euágelii p̄dicatores.E qbus Paulus ait.p̄camur,p xp̄o recōciliamini deo.Et alibi:uobis oportebat.primū annunciare uerbū dei:ſed qa repulſtis illud:& indignos uos iudicaſtis æternæ uitæ:ecce conuertimur ad gentes.Ipſe autem reſpondés ait patri ſuo:ecce tot annis ſeruio tibi.Pater ſupplex ad concordiam deprecatur:ille iuſticiam quæ in lege eſt conſequens dei iuſticiæ non ſubiicit.Porro quæ maior iuſticia dei:q̄ ignoſcere pœnitentibus:filium ſuſcipere redeuntem?Ecce tot annis ſeruio tibi:& nunq̄ mandatum tuum preteriui.quaſi hoc ipſum non ſit p̄terire mandatum:ſaluti alterius inuidere:ante deum ſe iactare iuſticiæ:cum nemo coram eo mundus ſit. Quis enim lætabit caſtrum ſe habere cor:nec ſi unius quidem diei fuerit?Dauid confitet in iniquitatibus conceptus ſum:& in delictis cōcepit me mr̄ mea.Et in alio loco:ſi iniqtaté attédis domine,quis ſuſtinebit? Et hic dicit nunq̄ ſe p̄teriſſe mádatū totiés ob idolatriā captiuitatibus traditus.Ecce tot ánis ſeruio tibi:& nunq̄ mádatū tuū p̄teriui.Hoc eſt qd' Paulus apoſtolus loqt:qd ergo dicemus?quia gétes q̄ nō ſectabant iuſticiá:cōp̄hēderūt iuſticiā:iuſticiā q̄ ex fide é.Iſrael uero ſectádo legé iuſticiæ:ad legē iuſticiæ nō puenit. Quare?quia nō ex fide:ſed q̄ſi ex opibus legis.pōt ergo & ex eius pſona dici:qui iuxta eūdē apoſtolū ī iuſticia q̄ ex lege é:ſine rep̄hēſione uerſatus ſit.licet mihi uideat magis ſe iactare ludæus:q̄ uera dicere ad exēplū illius phariſæi dicétis:deus grās ago tibi:quia nō ſum ſicut cæteri hoīum raptores:iniuſti:adulteri:ſicut & hic publicanus. Oro te nōne tibi uī ea q̄ ille de publicano dixerat:dicere iſte de frē?Hic é qui comedit oēm ſubſtātiá ſuá:uiuēs cū meretricibus.Ad id át qd' ait:mandatū tuum nunq̄ p̄teriui:patris ſermo nō cōgruit.non.n.confirmauerat uera eſſe q̄ dixerat filius:ſed iraſcéte alia rōne compeſcuit.fili tu ſemp mecū es.Nunquid ait bene quidē dicis.& feciſti cuncta q̄ iuſſerá?Sed mecum es ſemp:mecum es lege qua ſtringeris.mecum es dum mihi & in captiuitatibus eruditis mecum es nō quia præcepta mea compleueris:ſed q̄te in longam regionem abire non paſſus ſum.mecum es ad extremum:ſecundum illud qd' locutus ſum ad Dauid.Si dereliquerint filii eius legem meam:& in iudiciis meis non ambulauerint:ſi iuſticias meas,pphanauerint:& mádata mea non cuſtodierint:uiſitabo ī uirga iníquitates eorum:& in flagellis iniuſticias eorum.miſericordiam autem meam non auferam ab eis.quo teſtimonio & id in quo filius ſenior gloriatur: falſum eſſe conuincitur.dum in dei iudiciis non ambulat:& eius mandata nō facit.Et quomō iſta non faciens cum patre ſemper fuiſſe docetur?dum peccans uiſitatur in uirga:& uiſitato miſericordia non negat. Nec mirandum patri eum auſum fuiſſe mentiri:qui fratri potuit inuidere:maxime cum in die iudicii quidā impudētius métiāt dicētes.Nōne ī noīe tuo comedimus & bibimus:& uirtutes multas fecimus:demo-

nia eiecimus? Quid uero: ſit & oſa mea tua ſunt: ſuo loco cõgruẽtius explicabiť. Et nũq̃ dediſti mihi hædũ: ut cum amicis meis epularer. Tãtus inquit Iſrael languis effuſus eſt: tot hoſtum cæſa ſunt milia: & nullus eorum nĩæ extitit ſalutis redẽptor. Ipſe Ioſias q placuit in cõſpectu tuo: & nup Machabæi: q p tua hæreditate pugnabãt: cõtra fas ſcitatis hoſtiũ gladiis iterẽpti ſunt: & nullius cruor nobis reddidit libertaté. Ecce adhuc romano ipio ſubiacemus. nõ ꝓpheta: nõ ſacerdos: nõ iuſtus qſq̃ imolatus eſt nobis. Et p luxurioſo filio. i. p gẽtibus: p peccatoribus totius creaturæ creatoris glorioſus ſanguis effuſus eſt. Cũq; merẽtibus minora nõ dederis: imeritis maiora tribuiſti. Nunq̃ dediſti mihi hædũ: ut cũ amicis meis epularer. Erras iſrael dic potius ut tecũ epularer: aut põt eé tibi aliq̃ iucũditas: niſi patre tecũ celebráte cõuiuiũ? Salté exẽplo docere p̃ſenti. Reuerſo filio iuniore & p̃ lætať: & pueri. Máducemus ait: & epulemur. nõ máducate: & epulamini. At tu ea mẽte qua iuides fratri: qua a patris recedis aſpectu: & ſemp in agro es: nunc quoq; uis eo abſente inire cõuiuiũ. Nũq̃ dediſti mihi hædũ. nunq̃ p̃ deteriora dat munera. hẽs uitulũ ſaginatũ: imolatũ. igredere: máduca cũ fratre. Quid hædũ q̃ris cui agnus eſt miſſus? Et ne ſimules te neſcire q̃ miſſus eſt: Ioánes tibi eũ in heremo demõſtrauit. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mũdi. Et p̃ qdé q̃ſi clæmẽs & pœnitẽtiam tribuens te hortať ad uitulũ. nõ imolás hædũ quẽ ſtare ſcit ad ſiniſtrã. Tu uero in fine ſæculi ipſe tibi es hædũ imolaturus Antichriſtũ: & cũ amicis tuis ſpiritibus imũdis eius carne ſaturandus: expleto uaticinio. Tu cõfregiſti caput draconis magni: dediſti eũ eſcã populis æthiopũ. Cũ auté filius tuus q deuorauit oẽm ſubſtantiã ſuã uiués cũ meretricibus uenit: occidiſti ei uitulũ ſaginatũ. Cõfiteť & nũc iſrael ſaginatũ uitulum fuiſſe q cæſus eſt. Intelligũt ueniſſe xp̃m. ſed torquenť iudia: & nolũt fratre nõ peũte ſaluari. Ipſe aũt dixit illi. fili tu ſemp mecũ es: & mea oſa tua ſunt: filiũ uocat: licet itrare nolẽtem. Quõ aũt dei oſa ludæoꝝ ſunt? nũqd angeli throni: domiatiões cæteræq; uirtutes? Oſa ergo itelligamus legẽ. ꝓphetas eloq̃a diuina. Hæc ei dedit: ut in lege eius meditareť die ac nocte: ſecũdũ illũ canonẽ qué ſæpe expoſuimus ſcripturarũ. Oſa non ad totũ referẽda eſſe: ſed ad ꝑtem maximã: ut ibi: omnes declinauerũt ſimul iutiles facti ſunt: & alibi: oés q uenerũt ante me fures fuerũt & latrones. Et Paulus ad Corinthios. oĩbus inqt oſa factus ſum: ut oés lucrifaceré. Et ad Philippẽſes: oés. n. q̃ ſua ſunt: q̃rũt. non ea quæ ſunt leſu Chriſti. Quanq̃ nihil unq̃ illi negaſſe credẽdũ ſit: qué ad ſuũ uitulũ hortať edẽdũ. Epulari nos oportet & gaudere: quoniã hic frater tuus mortuus fuerat: & reuixit. ꝑierat: & iuẽtus eſt. Cõfidamus igiť & nos uiuere poſſe ꝑ pœnitẽtiã: q fueramus mortui ꝑ delicta. Et hic qdé ipſe filius reuertiť. In ſupioribus uero in oue. ſ. & in dragma: qđ errauerat: afferť. & qđ ꝑierat: iueniť. & ſimili tres parabolæ ſine claudunť: dũ in iſta poniť ꝑierat: & inuẽtus eſt: ut itelligamus diuerſis ſimilitudibus de eadẽ pcõꝝ ſuſceptione ſignatũ. Et qdé in ethnici pſona dicta ſint & iudæi. Videamus aũt quõ ſup ſcõ generaliter & peccatore parabola iſta poſſit itelligi: & de cæreris qn iuſto cõueniat: nõ ábigiť. Illud eſt in quo legẽti ſcrupulus cõmoueť: cur iuſtus ſaluti peccatoris iuideat: & in tãtũ iracũdia repleať: ut nec fratris miſericordia: nec patris ꝑcibus nec totius domus iucunditate ſupeť. Ad qđ breuiter reſpondebimus. Oẽm mũdi iſtius iuſticiã ad dei cõparationẽ nõ eſſe iuſticiã. Quõ. n. ex peccatis Hieruſalem Sodoma iuſtificať: nõ quo ipſa ſit iuſta: ſed quo maioribus delictis fiãt miora delicta: ita & hoiem uniuerſa iuſticia nõ eſt deo collata iuſticia. Deniq; Paulus q dixerat: quotquot ergo ꝑfecti hoc ſapiamus: in alio loco cõfiteť & clamitat: O ꝓfundũ diuitiaꝝ ſapiẽtiæ & ſciẽtiæ dei: q̃ iſcrutabilia ſunt iudicia eius: & in iueſtigabiles uiæ eius? Et alibi ex ꝑte cognoſcimus: & ex ꝑte ꝓphetamus: & nũc per ſpeculũ uidemus in enygmaté. Et ad romanos: miſer ego hõ: qs me liberabit de corpe mortis huius? Ex q̃bus oĩbus edocemur: dei ſolius pfectã eé iuſticiã: q ſolé ſuũ oriri facit ſup iuſtos & iniuſtos. dat pluuiã ſerotinã: & matutinam merẽtibus pariter & nõ merẽtibus q de uicis angulis & plateis iuitat ad nuptias: & deitus quoſdã iã q̃ſi ſecuros expellit foras. Er oué q ad exẽplũ filii pœnitẽtis ipſa redire nõ poterat: uel nolebat: q̃rit. & iuenit. & iuẽtã ſuis humeris reportat. multũ. n. errãdo laborauerat. Vt aũt doceamur: in ſcõs quoq; cadere poſſe iuidiã: & ſoli deo purã cælmẽtiã derelinq; filioꝝ zebedei cõſideremus exẽplũ: ꝑ q̃bus cũ mĩ mota pietatis affectu nimis grãdia poſtulaſſet: reliq decé diſcipuli idignati ſunt. Et leſus aduocãs eos dixit. Scitis qa prĩcipes gẽtiũ dominãtur eoꝝ. & q maiores ſunt: ptãté exercent in eis. Non ita erit inter uos: ſed qcũq; uoluerit iter uos maior eé ſit ueſter miniſter. & quicũq; ueſtrũ uoluerit iter uos eſſe primus: ſit ueſter ſeruus. Quõ filius hoĩs non uenit miniſtrari: ſed miniſtrare & dare aiam ſuã redẽptionẽ ꝑ multis. Nulli piculoſũ: nulli uideať eé blaſphemũ: q & in apoſtolos iuidiæ malũ diximus potuiſſe ſubrepe: cũ etiã de angelis hoc dictũ putemus. Sidera quippe nõ ſũt mũda in cõſpectu eius: & cõtra angelos ſuos puerſũ qd itellexit. Et ĩ pſalmis dr: nõ iuſtificabiť in cõſpectu eius oĩs uiués. Nõ ait nõ iuſtificabiť oĩs hõ: ſed oĩs uiués. i. nõ euãgeliſta: nõ apoſtolus: nõ ꝓpheta. Ad maiora cõſcẽdo: nõ angeli: nõ throni: nõ dominationes: nõ ptãtes: cæteræq; uirtutes. Solus deus é in quo peccatũ nõ cadit. Cætera cũ ſint liberi arbitrii: iuxta qđ & hõ ad imaginẽ & ſimilitudinẽ dei factus eſt: in utrãq; ptẽ poſſũt ſuã flectere uolũtaté. Quod ſi hac ſnia nõ adduceris: ſalté illius auctoritate parabolæ cõmouere: in q̃ ꝑ totũ diẽ oparii mittunť ad uineã: & in prima hora uocanť Adam: Abel: Seth. In tertia Noe. in ſexta Abrahã. in nona Moyſes. in undecima gentiũ populus: cui dr. Quid hic ſtatis tota die ociosi? Et illi reſponderũt: nemo nos cõduxit. Quod aũt extrema hora nr̃i ſit Saluatoris aduẽtus: teſtis eſt Ioánes apoſtolus dicens: Fratres nouiſſima hora eſt. Et. n. ſicut audiſtis qa antichriſtus uenit: nũc antichriſti multi facti ſunt: ꝓpter quod cognoſcimus: qa nouiſſima hora eſt. Si hæc diſplicet iterꝑtatio: ſequimur quocunq; duxeris. ita tamé ut eos qui uocati ſunt primi: iuſtos eſſe fatearis: qđ cũ obtinuero: illud inferã. & quõ iuſti murmurauerũt aduerſum patrẽfamilias dicẽtes: hi nouiſſimi uenerũt: & una hora fecerũt: & æq̃les illos nobis feciſti: q portauimus põdus diei & æſtus. Videnť qdé iuſte dicere: nõ æqualé debere eé mertedé eius: q
a pria hora ad noctẽ uſq; ſudauerat: & eius q una hora ſit in labore uerſatus. Sed ipa iuſticia hét i ſe liuo-

tem:cū alterius iuideat felicitati.Deniq; & dominus oculū in eis arguit iuidētē dicēs:amice an oculus tuus neq; est:qa ego bonus sum? Vnde & ab apostolo solus iustus solus dicit̄ imortalis:non quo angeli iniusti sint & mortales:sed quo ipse sit imortalis & iustus:cui collata uniuersa iusticia iniqtas inuenit̄. Vt autē in hac eadē parabola quā nūc ꝓpoſuimus:iniusticiā intelligas cōductoꝝ:attēde pauliſper:q pria hora cōductus est:plus meret̄ ab eo qui hora tertia missus est ad uineam.rursum horæ tertiæ oparius sextæ horæ opariū antecedit.& sextæ horæ nonæ horæ uincit opariū.Quō igit̄ nouissimo oēs inuidēt:& eandē in se iusticiā non requrūt? Tu qui hora nona cōductus es:cur inuides ei qui.xi.hora est missus ī uineā? Quodcūq; responderis:quis diuersum asserueris laborē:ut & ꝑmiū maius in diuerso labore merearis:eidē apā sextum sniæ subiacebis.Et tu qui hora sexta cōductus es:nouissimo inuides:cur tecū denariū.i.æqualē cōsequat̄ salutē:licet salutis pro labore diuersa sit gloria: eadē de te pōt tertius dicere:& de tertio rursum primus.ueꝝ ipsi inter se ob non equalē laborē & uocationis spacia diuersa æquale ꝑmiū libēter accipiunt.In nouissimo tātū opario.i.in gētiū salute discordāt:& domino iniuriā faciūt:& sub oībus parabolis arguuntur iuidiæ.Non ambigo qn ículta tibi nr̄æ puitatis uideat̄ oratio.sed sæpe causatus sum expoliri nō posse sermonē:nisi quē ꝓpria manus limauerit.Itaq; ignosce dolentibus oculis.i.ignosce dictāti maxime cum in eccleſiasticis rebus non quæranť uerba sed sensus.i.panibus sit uita sustentanda non siliquis.

Beati Hieronymi præſbyteri ad hedibiam epistola explicans.xii.quæstiones. LXX.

Prologus.

Gnota uultu fidei mihi ardore notissima es:& de extremis Galliæ finibus ī bethleemetico rure latitātē ad respōdēdū,puocas de sanctaꝝ q̄stiūculis scripturaꝝ:p hoiem dei filiū meū Apodemium cōmētariolū dirigēs:q̄si uero non héas in tua,puincia disertos uiros & in lege dei pfectos:nisi forte expimētū magis nostri q̄ doctrinā flagitas:& uis scire qd ď his q̄ ab aliis audisti:nos quoq; sentiamus.Maiores tui Paterius atq; Delphirius:quoꝝ alter ante q̄ ego nascerer:rhetoricā romæ docuit,alter me iā adolescentulo oēs Gallias prosa uersuq; suo illustrauit ígenio:iam dormiētes & taciti me iure rephēdūt:q; audeam ad stirpem generis sui quippiā missitare.licet cōcedā eis eloquētiæ magnitudinē:& doctrinā sæcularium lr̄aꝝ:merito subtrahā scientiā legis dei:quā nemo accipe pōt:nisi ei data fuerit a patre luminū:q illuminat oēm hoiem uenientē in hūc mūdū:& stat medius credētiū:qui in noīe eius fuerint cōgregati. Vnde libere ꝑfiteor:nec dictū supbe ꝓtimesco:me scribere tibi nō in doctis humanæ sapiētiæ uerbis quā deus destructurus est:sed in uerbis fidei spiritalibus:spiritalia cōparantē,ut abyssus ueteris testaméti iuocet abyssū euāgelicā:in uoce cataractarū.i.,pphetarū & apostolorū suoꝝ:& ueritas domini ꝓueniat usq; ad nubes:qbus mādatū est:ne sup incredulū Israhel imbrē pluerēt:sed ut rigarent arua gentiliū:& torrentē spinarum: ac mare mortuū dulcorarēt.Ora igit̄ ut uerus Helisæus steriles ī me & mortuas aq̄s uiuificet:& apostolorum sale q̄bus dixerat:uos estis sal terræ:meū munusculū cōdiat:quia omne sacrificiū:quod absq; sale est: domino nō offert̄.Nec fulgore sæcularis eloquētiæ delecteris:quē uidit Iesus:q̄si fulgur cadentē de cælo. sed potius eū respice qui non habet decorē:nec faciem:homo in plagis positus:& sciens ferre infirmitatem & quicquid ad ꝓposita respondero:scias me non confidentia respondisse sermonis:sed eius fide:qui pollicitus est Aperi os tuum:& ego implebo illud.

Prima quæstionis solutio:quomodo quis possit esse perfectus:& quomodo uiuere debeat uidua sine liberis derelicta. LXXI.

Interrogas:quō pfectus eē quis possit:& quō uiuere debeat uidua:q sine liberis derelicta ē.hoc idē ī euāgelio legis doctor interrogat.Magr̄ qd faciēs uitā æternā possidebo? Cui respōdit dñs.mandata nosti. dicit ille.Quæ? Iesus aūt dixit nō hōicidiū facies:nō adulteriū:nō furtū:nō falsū dices testioniū.Honora patrē & matrē:& diliges ꝓximū tuū sicut teip̄m:& illo dicēte:hæc oīa feci:dnūs itulit. Vnū tibi pest.Si uis eē pfectus:uade & uēde oīa q hēs:& da paupibus:& ueni seqre me.Itaq; & ego tibi dnī nr̄i respondebo sermonibus.Si uis eē pfectus & tollere crucē tuā:& seq dominū saluatorē:& imitari Petrū dicētē:ecce nos dimisimus oīa:& secuti sumus te:uade & uēde oīa q hēs:& da paupibus:& seqre saluatorē.Nō dixit da filiis:da frībus:da,ppinqs:quos etiā si hēres:iure iis dnūs ꝓferret̄:sed da paupibus.imo da Xp̄o:q ī paupibus pascit̄.Qui cū diues eēt:,p nobis paup factus est,q loqt̄ in.xxxviii.psalmo.Ego aūt mendicus & paup:& dnūs solicitus ē,p me.Staticq;.xl. psalmi de eo exordiū est. Beatus q ítelligit sup egenū & pauperē. Intelligentia opus est.ut post ítelligētiæ btitudinē sciat̄ qd sit egenus & paup.Nō utiq; ille q mēdicitate & squallore cooptus é:& tamē nō recedit a uitiis:sed de qbus apostolus loqt̄.Tātū ut pauperū memores esse mus.ob quorū refrigeria laborabāt Paulus & Barnabas ī ecclesiis gētiū.ut collecte fierēt p primā sabbati: & hāc ipsā oblationē nō p alios:sed p se ďferre festināt iis q suas,p Xp̄o amisere substātias:q pſecutiōes passi sunt:q dixerūt pr̄i suo:& mr̄i: uxoribus: & liberis:nō nouimus uos. Hi ípleuerūt uolūtatē pr̄is:& audierūt dicētē dnūm saluatorē.Mr̄ mea & frēs mei hi sūt:q faciūt uolūtatē pr̄is mei.Et hoc dicimus:nō quo ī paupes ludæos:siue gētiles:& oīo cuiuslibet gētis sint paupes:,phibeamꝰ faciēdā elemosynā:sed quo xp̄ianos & credētes paupes ícredulis ꝓferamus.Et iter ipos xp̄ianos sit multa diuersitas:utrū peccator:an scūs sit. Vnde & apostolus passiuā ī oēs misericordiā ꝓbās:iſert.Maxie in dōesticos fidei.Dōesticus fidei é:q eadē tibi religione cōiungit̄.quem a cōsortio fraternitatis peccata nō separāt.Quod si de inimicis quoq; nobis præcipit̄ ut si esuriuerint demus eis cibū,si sitierit:demus eis potū:& hæc facientes:congerimus carbones sup caput eoꝝ:quāto magis de his:qui nō sunt inimici:& q xp̄iani sunt:atq; sci? Neq; uero hoc qd dī: hoc.n.faciēs carbones ignis congregabis sup caput eius:in malam partem accipiendum est:sed in bonam

Quando enim inimicis nostris præbemus beneficia:malitiã eoꝝ nostra bonitate superamus: & mollimus duritiã:iratũq; animũ ad mollitiẽ & beniuolentiã flectimus.atq; ita cõgregamus carbones sup capita eorũ: de quibus scriptũ est.Sagitte potẽtis acutæ:cũ carbonibus desolatoriis. Vt qũo de altari a seraphin carbo⁊ sublatus,pphetæ labia purgauit:ita & inimicoꝝ nostroꝝ peccata purgent,& uincamus in bono malum,& benedicamus maledicẽtibus.& imitemur patrẽ:qui solẽ suũ oriri facit sup bonos & malos: & pluit sup iustos & iniustos.Igit & tu qui paucos habes filios:plurimos fac tibi amicos de iniquo mãmona:qui te recipiant in eterna tabernacula.Pulchre dixit de iniquo.Omnes.n.diuitiæ de iniquitate descẽdunt,& nisi alter p diderit:alter nõ põt inuenire. Vnde & illa uulgata sentẽtia mihi uidet esse uerissima.Diues aũt iniquus:aut iniqui hæres.Quod cũ legis doctor audisset:& ferre nõ posset:quia habebat diuitias multas:cõuersus dominus ad discipulos ait:Quãdifficile qui diuites sunt itrare possũt ĩ regna cæloꝝ.nõ dixit impossibile:sed difficile.licet exẽplum posuerit ipossibilitatis:facilius ẽ camelũ p foramen acus trãsire:q̃ diuitem itrare ĩ regnũ dei.Hoc aũt nõ tam difficile ẽ:q̃ ipossibile.Nunq̃.n.fieri põt:ut camelus trãseat p foramẽ acus. Nunq̃ igit diues itrare poterit regna cæloꝝ.Sed camelus tortuosus & curuus ẽ:& graui sarcina pregrauat.Et nos ergo quãdo prauas ingredimur semitas:& rectã uiã dimittimus:& oneramur mũdi diuitiis:siue põdere delictoꝝ regnũ dei ingredi nõ ualemus.Quod si deponamus grauissimã sarcinã:& assumamus nobis pẽnas colũbæ:uolabimus & requescemus:& dicet de nobis.Si dormiatis iter medios cleros pẽne colũbæ deargẽtatæ: & posteriora dorsi eius ĩ pallore auri.Dorsum nostrũ quod primũ iforme erat:& graui sarcina premebatur; habeat nitorẽ auri:quod iterpretat ĩ sensu:& alas deargẽtatas:quæ itelligũtur eloquia scripturaꝝ:& regnũ dei itrare poterimus.Dicũt apostoli se oĩa quæ sua fuerãt dimisisse:& mercedẽ pro hac uirtute audacter exposcũt.Quibus respõdit dominus.Omnis q relíquit domũ aut fratres aut sorores aut patrẽ aut matrẽ aut uxorẽ aut filios aut agros,ppter nomẽ meũ:cẽtuplũ accipiet:& uitã æternã possidebit. O quãta beatitudo pro paruis magna recipere:æterna pro breuibus:pro morituris semp uiuẽtia:& habere dominũ debitorẽ. Siqua aũt uidua habet liberos:& maxie si nobilis familiæ ẽ:egentes filios nõ dimittat.sed ex æqualitate:ut meminerit primũ aĩæ suæ:& ipsam putet eẽ de filiis:& partiat potius cũ liberis q̃ oĩa filiis derelinquat.Immo Christũ liberoꝝ suoꝝ faciat cohæredẽ.Respõdebis:difficile ẽ:durũ ẽ:& cõtra naturã.Sed dominũ audies tibi respõdentẽ.Qui põt capere capiat.Et si uis eẽ pfecta:nõ tibi iugũ necessitatis iponit, sed potestati tuæ liberꝝ cõcedit arbitriũ. Vis eẽ pfecta:& ĩ primo stare fastigio dignitatis:fac quod fecerũt apostoli:uẽde oĩa quæ habes:& da pauperibus:& sequere saluatorẽ,& nudã soláq; crucẽ nuda sequaris & sola. Nõ uis esse pfecta:sed & secũdũ uis gradum tenere uirtutis:dimitte omnia quæcũq; habes.da filiis:da,ppinqs, nemo te reprehendit:si iferiora fecteris:dũmodo illã scias tibi iure prelatã:quæ elegerit prima. Dicis: hoc apostoloꝝ est & uiroꝝ.mulierẽ aũt nobilem nõ posse oĩa uendere:quæ multis adiumẽtis uite huius indigeat. Audi igit apostolũ cõmonentẽ.Nõ ut aliis refrigeriũ:uobis aũt tribulatio,sed ex æqualitate:uestra abũdãtia illoꝝ sustentet inopiã,ut & illoꝝ abũdantia uestræ inopiæ sit supplemẽtum. Vnde inqt dominus.Qui habet duas tunicas:det alterã nõ habẽti.Quid si Scythiæ frigora sint:& alpinæ niues:quæ nõ duabus & tribus tunicis:sed uix pecudũ pellibus repellũtur?Quicqd ergo corpori nostro sufficere põt:& humanæ succurrere ibecillitati:quos nudos natura,psudit:hæc una appellãda ẽ tunica.& qcqd ĩ præsentibus alimentis necessariũ ẽ:hoc unius diei uictus appellat. Vnde præceptũ ẽ.Ne cogitetis de crastino:hoc ẽ de futuro tẽpore.Et apostolus habẽtes inqt uictũ & uestitũ:his cõtenti simus.Si plus habes:q̃ tibi ad uictũ uestitumq; necessariũ est:illud eroga:& in illo debitricẽ esse te noueris.Ananias & Saphyra apostoli meruere sentẽtiã: quia sua timide reseruarũt.Ergo ne inges puniẽdus est:q sua nõ dederit?Minime puniti sunt qa mẽtiri uoluerũt spiritui sancto:& reseruãtes necessaria uictui suo:quasi pfecte sæculo renũciantes:uanã gloriã sectabant. Alioqn licet libere uel dare uel nõ dare.Quãq̃ ei qui cupiat esse pfectus:pẽsens pauptas futuris diuitiis cõpensãda sit.Quomodo aũt uidua uiuere debeat:breui sermone apostolus cõprehẽdit dicẽs.Vidua quæ in delitiis est uiuẽs:mortua est,& nos in duobus libellis:quos ad Furiam & Saluinam scripsimus: plenius dictum putamus.Quomodo accipiendũ sit illud saluatoris apud Mattheũ.Dicam aũt uobis nõ bibã amodo de hoc genimine uitis usq; in diem illũ quo bibã illud nouũ uobiscum ĩ regno patris mei. Lxxii.

e X hoc loco qdam mille annoꝝ fabulã struũt:in qbus Christũ regnaturꝝ corporaliter esse cõtendũt:& bibiturꝝ uinũ quod ex illo tempore usq; ad cõsumationẽ mũdi nõ biberit.Nos aũt audiamus panẽ quem fregit dominus:deditq; discipulis:esse corpus domini saluatoris ipso dicente ad eos.Accipite & comedite.Hoc est corpus meũ:& calicem illũ esse:de quo iteꝝ locutus est. Bibite ex hoc omnes.Hic est.n.sanguis meus noui testaméti:q pro multis effundet in remissionẽ peccatoꝝ.Iste est calix: de quo ĩ,ppheta legimus.Calicem salutaris accipiã:& nomen domini iuocabo.Et alibi.Calix tuus inebrians q̃ pclarus est.Si.n.panis q de cælo descẽdit:corpus est domini:& uinũ quod discipulis dedit:sanguis illius est noui testaméti: q effusus est in remissionẽ peccatoꝝ:Iudaicas fabulas repellamus: & ascẽdamus cũ domino cœnaculũ magnũ:stratũ atq; mũdatum:& accipiamus ab eo surſum calicẽ noui testaméti. Ibiq; cũ eo pascha celebrãtes inebriemur ab eo uino sobrietatis.Nõ.n.est regnũ dei cibus & potus:sed iustitia & gaudiũ & pax in spiritu sancto.Nec Moyses dedit nobis panem ueꝝ:sed dominus Iesus ipse cõuiua & conuiuiũ:ipse comedens:& q comedit:illius bibimus sanguinem:& sine ipso potare nõ possumus:& quotidie ĩ sacrificiis eius de genimine uitis ueræ:& uineæ Sorech:quæ iterp̃tat electa:rubentia musta calcamus:& nouũ ex iis uinũ bibimus ĩ regno patris:nequaq̃ in uetustate litteræ:sed ĩ nouitate spiritus cantãtes cãticũ nouũ:quod nemo põt cãtare nisi ĩ regno ecclesiæ:quod regnũ patris est.Hunc panem & Iacob patriarcha comedere cupiebat dicẽs.Si fuerit dominus deus mecũ:& dederit mihi panem ad uescendũ:& uestimentũ

ad opiendū. Quotquot.n.in Xp̄o baptizamur:xp̄m induimus:& panem comedimus angelor̄:& audimus 137
dnūm p̄dicāte. Meus cibus est ut faciā uolūtate eius:qui me misit:& impleā opus eius. Faciamus igit uolū-
tate eius:qui misit nos:& ipleamus opus eius:& Christus uobiscū bibet in regno ecclesiæ sanguinem suū.

Quæ causa sit:ut in resurrectione domini & apparitione euāgelistæ diuersa narrauerint. LXXIIII.

N qbus primum quæris:cur Matthæus dixerit:uespere sabbati illucescēte in una sabbati dnūm surrexisse: & Marcus mane resurrectionē eius factā esse cōmemoret:ita scribēs. Cū aūt resurre-
xisset una sabbati:mane apparuit Mariæ Magdalenæ:de qua eiecerat septē dæmōia:& illa abiēs
nūciauit iis qui cū eo fuerāt:lugētibus & flētibus. Illiq; audiētes quod uiueret:& qđ uidisset eū
crediderūt. Huius q̄stionis duplex solutio est. Aut.n.nō recipimus Marci testimoniū:qđ in raris ferē euāge
liis:Q̄ibus græciæ libris pene hoc capitulū in fine nō habētibus:p̄sertim cū diuersa atq; cōtraria euāgelistis
cæteris narrare uideat:aut hoc respondendū:quod uterq; uerū dixerit. Matthæus q̄do dnūs surrexerit ue-
spere sabbati. Marcus aūt q̄do eū uiderit Maria magdalenæ.i.mane prima sabbati. Ita.n.distinguēdū est. Cū
aūt resurrexisset:& parū per spiritu coartato:inferēdū:prima sabbati māe apparuit Mariæ magdalenæ.i.ut
qui uespere sabbati:iuxta Matthæū resurrexerat:mane prima sabbati:iuxta Marcū apparuerit Mariæ mag-
dalenæ. quod qdē & Ioānes euāgelista significat mane:eum alterius diei uisum esse demōstrans.

Quō iuxta Matthæū uespe sabbati Maria magdalenæ uidit dnūm resurgētē:& Ioānes euangelista refert eā
mane una sabbati iuxta sepulchrū flere. LXXIIII.

Na sabbati dies dominica ītelligēda est:qa oīs hebdomada in sabbatū & in primā & secūdā &
tertiā & quartā & quintā & sextā sabbati diuidit:quā ethnici idolor̄:& elemētor̄ noībo appel-
lant. Deniq; & apostolus collectā pecuniæ:quæ indigētibus p̄parabat:in una sabbati p̄cepit cō-
gregandā. Nec putandū est Matthæū & Ioānē diuersa sensisse:sed unū atq; idē tēpus media no-
ctis scilicet & gallor̄ cantus diuersis appellasse noībus. Matthæus.n.scribit uespe sabbati.i.sero nō incipiē-
te nocte:sed iam p̄fūda & magna ex pte trāsacta appuisse dnūm Mariæ magdalenæ:& apparuisse uespe sab-
bati illucescēte in pima sabbati:seipsum interp̄tās:qd dixisset uespere sabbati:idest appropinquāte iā luce
sequētis diei. Et Ioānē nō absolute dixisse. Vna aūt sabbati uenit Maria magdalenæ mane ad sepulchrū:sed
addidisse:cū adhuc essent tenebræ. Eiusdē igit atq; unius tēporis.i.mediæ noctis atq; gallor̄ cantus alterū
finē:alterū dixisse principiū. Mihiq; uidet euāgelistā Matthæū qui euāgeliū hebraico sermone conscripsit:
nō tā uespe dixisse q̄ sero. & eū qui interp̄tatus est ambiguitate deceptū:nō sero interp̄tatū esse:sed uespere.
q̄q̄ & cōsuetudo humani sermonis teneat sero nō uesperū significare:sed tarde. Solemus.n.dicere:sero ueni-
sti.i.tarde. & q̄ facere ante debueras:fac saltē sero.i.tarde. Sin aūt illud obiicit:quō eadē Maria q̄ prius uide-
rat dnūm resurgētē:postea ad sepulchrum eius flere referat:hoc dicēdū est:qđ & sola & cū altera siue cum
aliis mulieribus memor beneficior̄ q̄ in se dnūs cōtulerat:ad sepulchrū eius frequēter cucurrerit. & nunc
adorauerit quē uidebat:nunc fleuerit quē q̄rebat absentē. Licet qdā duas Marias Magdalenas de eodē uico
Magdalo fuisse cōtēdāt. & alterā esse quæ in Matthæo eū uiderit resurgētē:alterā quæ in Ioanne eū q̄rebat
absentē. Quattuor āt fuisse Marias in euāgeliis legimus. unā matrē dni Saluatoris. alterā materterā eius:q̄
appellata est Maria Cleophæ. tertiā Mariā matrē Iacobi & Ioseph. q̄rtā Mariā Magdalenā. Licet alii matrem
Iacobi & Ioseph materterā fuisse cōtēdāt. nōnulli ut se liberēt q̄stione in Marco uolūt unā eē de Mariis:sed
nō additū cognomē Magdalenæ:& ex supfluo scriptor̄ ioleuisse uicio:qđ p̄mū euāgelista nō scripserit. No-
bis aūt simplex uī & apta resp̄sio:sanctas fœias Christi absentiā nō ferētes p̄ totā noctē nō semel:non bis:
sed crebro ad sepulchrū domini cucurrisse:p̄sertim cum terremotus:& saxa dirupta:& sol fugiēs:& rerum
natura turbata:& quod his maius est:desideriū Saluatoris somnum ruperit fœminarum.
Quō iuxta Matthæū Maria magdalenæ uespe sabbati aduoluta sit pedibus Saluatoris:cū secūdū Ioānē au-
dierit a domino:Noli me tāgere:necdū enim ascēdi ad patrem meum. LXXV.

Væ prius uiderat dnūm resurgētē cū altera Maria:& eius pedibus fuerit aduoluta:postea reuer
sa p̄ noctē (domi.n.ob desideriū eius manere nō poterat) uenit ad sepulchrū:cūq; lapidē cū quo
monumentū fuerat clausum uidisset ablatū:cucurrit ad Simonē Petrū & ad alter̄ discipulum:
quē Iesus amabat plurimū:& dixit eis. Tulerūt dnūm de monumēto:& nescio ubi posuerūt eū.
Error mulieris cū pietate sociatus est. Pietas in eo erat:qđ desiderabat eū:cuius nouerat maiestatē. Error in
eo:qđ dicebat:Tulerūt dnūm de monumēto:& cætera. Deniq; cū Petrus & Ioānes introeūtes sepulchrū ui-
dissent linteamīa separata:& sudariū quo caput dnī fuerat inuolutū seorsū positū:& resurrexisse crederēt,
cuius corpus nō inuenerāt in sepulchro:Maria stabat ad monumētū foris plorans. Cūq; se inclinasset:uidit
duos angelos in albis sedētes in loco monumēti ad caput & pedes:ubi positū fuerat corpus Iesu:ut sub tāta
custodiæ dignitate nō crederet ab hoībus potuisse furari:q a ministris angelis seruabat. Dicuntq; ei angeli
quos cernebat. Mulier qd ploras? Secūdū illud qđ dnūs loqbat ad matrē. Quid mihi & tibi est mulier? Nō-
dū uenit hora mea. ut ex eo qđ appellauerūt mulierē:arguerēt frustra plorātem:& dicerēt. Quid ploras? In
tātū aūt Maria Magdalenæ obstupefacta torpuerat:& fidē maculis territa q̄si in caligine possidebat:ut ne
angelor̄ qdē p̄sentiū sentiret aspectum:sed muliebriter resp̄deret:& diceret. Ideo ploro:qa tulerūt dnūm
meū:& nescio ubi posuerūt eū. O Maria si dnūm credis dnūm tuū:quō arbitraris ab hoībus sublatū? Ne-

ſcio inqt ubi poſuerũt eũ:quõ neſcis:quẽ paulo ãte adoraſti?Cũq; uideret angelos:& quos cernebat ignoraret:ſtupore ꝓterrita huc atq; illuc facié circũferebat:nihil aliũ uidere ꝺſiderás.Cõuerſaq; retro uidit leſũ ſtãté:& neſciebat qa leſus erat.nõ q; iuxta manichæũ & alios hæreticos formã dnũs uultũq; mutaſſet:ut ꝓ uolũtate diuerſus ac uarius uideret.ſed q; Maria ſtupefacta miraculo hortulanũ putaret:quẽ tanto ſtudio requrebat.Ita & dnũs iiſdẽ uerbis qbus & angeli loqt̃ ad eã.mulier qd ploras?addiditq; de ſuo:quẽ quæris? At illa reſpõdés.domíe ſi tu ſuſtuliſti eũ:dicito mihi ubi poſuiſti eũ:& ego eũ tollã.Hic dnũm nõ de cõfeſſione ueræ fidei ſaluatorẽ uocat:ſed humilitate & timore hortulano arbitrat̃ ablatũ:& ignorãs ĩbecillitatẽ fœmineã:tãtaq; ſe uiriũ repromittit:& credit ut corpus uiri & pfectæ ætatis:qđ ut cætera taceã cẽtũ libris myrrhæ circũlitũ erat:æſtiaret ab una & pauida muliere poſſe portari.Cũq; leſus appellaſſet eã:atq; dixiſſet:Maria:ut quẽ facie nõ agnoſcebat:uoce ĩtelligeret:illa in errore pſiſtés:nequaq̃ dnũm ſed Rabbi.i.magiſtrũ uocat:& uide quãta turbatio quẽ hortulanũ putãs dnũm nũcupauerit:dei filiũ reſurgentẽ magiſtrũ uocat.Itaq; ad eã q̃ q̃rebat uiuẽté cũ mortuis:quæ errore fœmíeo & ĩbecillitate muliebri huc illucq; currebat:& corpus q̃rebat occiſi.cuius pedes uiuẽtis tenuerat:loquit̃ dnũs:& dicit.Noli me tãgere:nõdũ enĩ aſcẽdi ad patrẽ meũ:& eſt ſenſus:quẽ mortuũ q̃ris:uiuẽté tãgere nõ mereris.Si me necdũ putas aſcendiſſe ad patrẽ:ſed hoſum fraude ſublatũ:meo tactu indigna es.Hoc aũt dicebat:nõ ut ſtudiũ q̃rẽtis obtũderet: ſed ut diſpẽſationẽ carnis aſſumptæ in diuinitatis gloriã ſciret eẽ mutatã.Et nequaq̃ corpaliter uellet eſſe cũ dnõ:quẽ ſpiritaliter credere deberet regnare cũ patre.Vnde & apoſtoli maioris fidei ſunt:qui abſq; angelorũ uiſu abſq; ipſius ſaluatoris aſpectu:poſtq̃ corpus eius in monumẽto nõ reppererãt:crediderũt eũ ab ĩferis ſurrexiſſe.Alii putãt primũ eſſe qđ a Ioãne narratũ eſt:ueniſſe Mariã magdalenæ ad ſepulchrũ:& uidiſſe reuolutũ lapidẽ a monumẽto:& poſtea regreſſam cũ apoſtolis Petro & Ioãne:ſolã ad monumẽtũ remanſiſſe:& iccirco adhuc ĩcredulã a dnõ fuiſſe correptã reuerſamq; domũ:rurſum ad ſepulchrũ ueniſſe cũ Maria:& ab angelo monitam:exeũtẽq; de monumẽto adoraſſe dnũm:& tenuiſſe pedes eius:q̃do ab eo pariter audierũt:auete.& ille acceſſerũt:& tẽuerũt pedes eius:& adorauerũt eũ.Quæ in tãtũ ꝓfecerũt:ut mittãt ad apoſtolos:& audiãt primũ:nolite tiere.Scdo ite nũciate fr̃ibus meis:ut eãt ĩ galilæã:ibi me uidebũt.

Quomodo cuſtodiẽte militum turba Petrus & Ioannes libere ingreſſi ſunt ſepulchrum nullo prohibente cuſtodum. LXXVI.

Ac uidelicet cauſa:qa ueſpere ſabbati q̃ luceſcebat in prima ſabbati:uenit Maria magdalenæ & altera Maria uidere ſepulchrũ.Et ecce terræmotus factus eſt magnus.Angelus quoq; dnĩ deſcẽdit de cælo:& accedés reuoluit lapidẽ:& ſedebat ſup eũ:eratq; aſpectus eius ſicut fulgur:& ueſtimentũ illius ſicut nix.Præ timore aũt eius ꝓterriti ſunt cuſtodes:& facti ſunt uelut mortui.Igit̃ q fuerãt tãto timore ꝓterriti:ut putarent̃ mortui:aut dimiſiſſe ſepulchrũ:& fugiſſe credẽdi ſunt:aut ita & corpe & aĩa obtorpuiſſe:ut nõ dicã uiros:ſed ne mulierculas qdẽ ſepulchrũ ĩtrare cupiẽtes auderẽt,phibeb̃. Magnus.n.timor eos exterruerat:uidẽtes lapidẽ reuolutũ:& terræmotũ factũ:nõ ex more ſolito:ſed tã magnum q cũcta cõcuteret:& euerſionẽ terræ fũditus minaret̃.Angelũ quoq; deſcẽdiſſe de cælo tã claro uultu:nõ ut lãpadẽ humano lumine arte ſuccẽſam:ſed fulgur imitaret̃ cæli:quo illuſtrant̃ oĩa.unde & in tenebris uidere potuerũt.Itaq; libere introeũt:uiderat.n.Maria magdalenæ:q̃ eis nũciauerat lapidẽ reuolutũ:& corpus dnĩ de monumẽto eſſe ſublatũ.Angelũ aũt nõ putemus iccirco ueniſſe:ut apiret ſepulchrũ dnõ regenti:& reuolueret lapidẽ:ſed poſtq̃ dnũs reſurrexit:hora q̃ ipſe uoluit:& q̃ nulli mortalium cognita eſt:indicaſſe quod factum eſt.Et ſepulchrum uacuum reuolutione lapidis:& ſui oſtẽdiſſe præſentia:quæ omnia uidebantur ſplendore faciei ipſius & horrorem tenebrarum fulgoris claritate uincente.

Quõ Matthæus & Marcus ſcribãt apoſtolis mandatũ ꝓ mulieres:ut irent in galilæã dnũm reuiſuri:cũ Lucas & Ioãnes hieroſolymis ab illis uiſum eſſe phibeant. LXXVII.

Liud é undeci ſe offerre diſcipulis:q ꝓpter metũ iudæoꝝ abſcõditi erãt q̃do ad eos clauſis ĩgreſſus eſt ianuis.Et putãtibus qđ uideret̃ in ſpiritu:manus & latus obtulit clauis & lãcea uulneratũ.

Aliud q̃do ſecũdũ Lucã ꝓbuit ſe eis in multis argumẽtis p dies.xl.apparẽs eis:& loquẽs de regno dei.Et cõueſcẽs p̃cepit eis ab bieroſolymis ne diſcederẽt.In altero.n.ꝓ cõſolatione mẽtiũ uidebat̃:& uidebat̃ breuiter:rurſumq; ex oculis tollebat̃.In altero aũt tãta familiaritas erat & pſeuerantia:ut cũ eis pariter ueſceret̃.Vnde & Paulus apoſtolus refert eũ q̃ngẽtis ſimul appuiſſe diſcipulis.Et in Ioanne legimus:qđ piſcantibus apoſtolis in littore ſteterit:& parté aſſi piſcis fauũq; comederit.q̃ ueræ reſurrectionis indicia ſũt. In Hieruſalem autem nihil horum feciſſe narratur.

Quid clamor & ueli petrarũq; diſciſſio & reſurrectio mortuorum ſignificent:quæ facta ſunt in emiſſione ſpiritus Saluatoris. LXXVIII.

Vid ſignificet qđ in euãgeliſta Matthæo ſcriptũ ẽ:leſus aũt clamãs uoce magna emiſit ſpiritũ:& uelum tẽpli ſciſſum eſt in duas ptes a ſũmo uſq; deorſum:& terra mota ẽ:& petræ ſciſſæ ſunt:& monumẽta apta ſunt:& multa corpa ſcõꝝ q dormierãt reſurrexerũt.Et exeũtes de monumẽtis poſt reſurrectionẽ eius uenerũt in ſanctã ciuitatẽ:& appuerunt multis.Et de hoc loco in iiſdem Matthæi cõmẽtariis diſſeruimus.Primũq; dicẽdũ q; diuinæ potẽtiæ iudiciũ ſit:ponere aĩam q̃do uoluerit: & rurſũ accipe eã.Deniq; cẽturio uidẽs eũ dixiſſe ad patrẽ.In manus tuas cõmẽdo ſpiritũ meũ:& ſtati ſpiritũ dimiſiſſe:cõmotus ſigni magnitudíe ait.Vere dei filius erat iſte.Velũ quoq; tẽpli ſciſſũ ẽ in duas ptes:

ut cõpleret illud:qđ refert Iosephus:p̃fides tẽpli dixisse uirtutes.trãseamus ex his sedibus.In euãgelio ãt qđ 138
hebraicus lris scriptũ é:legimus nõ uelũ tẽpli scissum:sed suplimiare tẽpli miræ magnitudis corruisse.Ter
ra inqt mota est:pẽdẽte dnũm suũ ferre nõ sustinés:& petræ scissæ sunt:ut ídicarẽt duritiã iudæoꝝ:q p̃sen-
té dei filiũ itelligere noluerũt:& monumẽta apta sũt i signũ futuræ resurrectiõis:multaq; scõꝝ corpa exeũ
tia de sepulchris uenerũt in sanctã ciuitaté.& appuerũt multis.Sáctã ciuitaté hierosolymã debemus accipe
ad distictionẽ oĩum ciuitatũ:q̃ tũc idolis seruiebãt.In hac.n.sola fuit tẽplũ:& unius dei cultus & uera reli-
gio.& nõ oĩbus appuerũt:sed multis:q resurgẽté dnũm susceperũt.Deide iuxta anagogen dicẽdũ é:q; ícla-
mãte Iesu:& emittẽte spiritũ suũ uelũ scissum sit in duas ptes a sũmo usq; deorsum:& oĩa legis sint reuela-
ta mysteria,ut q̃ prius recõdita tenebãt:uniuersis gẽtibus,pderent.In duas aũt ptes in uetus & nouũ testa-
mentũ:& a sũmo usq; deorsũ ab initio mũdi q̃do hõ cõditus est:& reliq̃ q̃ facta i medio sacra narrat histo-
ria usq; ad cõsumationẽ mũdi.Et q̃rẽdũ quõ uelú tẽpli scissum sit exterius an iterius,mihiq; uĩ in passione
dni illud uelũ eẽ cõscissum:qđ in tabernaculo & in tẽplo foris positũ fuerat:& appellabãt exterius.qa nunc
ex pte uidemus:& ex pte cognoscimus.Cõ aũt uenerit qđ pfectũ é:tũc & uelũ iterius dirũpẽdũ:ut oĩa quæ
nũc nobis abscõdita sunt:domus dei sacra uideamus.qđ significét duo cherubin:qđ oraculũ:qđ uas aureũ:
in quo mãna recõditũ fuit.Nũc.n.p speculũ uidemus in enygmate.& cũ historiæ nobis uelú scissum sit:ut
ígrediamur atriũ dei:tamẽ secreta eius & uniuersa mysteria q̃ in cælesti hierusalẽ clausa retinent:scire non
possumus.Igit in passione dni terra cõmota est.iuxta illud qđ scriptũ est in Aggæo.Adhuc ego semel mo-
uebo cælũ & terrã.& ueniet desideratus cũctis gẽtibus,ut ab oriẽte & occidẽte ueniãt:& recũbãt cũ Abra-
ham Isaac & Iacob:& petræ scissæ sunt dura corda gẽtiliũ:siue petræ uniuersa uaticinia,pphetaꝝ:q & ipsi a
petra Xp̃i cũ aplis petræ uocabulũ susceperũt,ut qcqđ i eis duro legis uelamíe claudebat:scissũ pateret gẽ-
tibus.Monumẽta quoq; de qbus scriptũ est:uos estis sepulchra extrinsecus dealbata:q̃ ítus plena sunt ossi-
bus mortuoꝝ:iõ sunt apta:ut egrederẽt de his q prius ifidelitate mortui erãt:& cũ resurgẽte Xp̃o atq; ui-
uente uiuerẽt:& ígrederent cælestẽ hierusalẽ:& hérét municipatũ nequaq̃ in terra sed in cælo.Moriẽte sq;
cũ terreno Adã:resurgerẽt cũ adã supcælesti.Porro scdm lram nulli uiolétũ esse uideat mortuo Saluatore
appellari hierusalẽ sanctã ciuitatẽ:cũ usq; ad destructionẽ eius semp apostoli tẽplũ ígressi sint:& ob scãdalũ
eoꝝ q de iudæis crediderãt:legis exercuerint cerimonias.In tãtũ aũt hierusalẽ amauit dnũs:ut fleret eam &
plãgeret:& pẽdẽs in cruce loq̃ret.P̃r ignosce illis:qđ.n.faciũt nesciũt.ltaq; ipetrauit qđ petierat.multaq; sta-
tim de iudæis milia crediderũt:& usq; ad q̃dragesimũ scdm ãnũ datũ é ei tẽpus pniæ.Post quos pseuerãtibꝰ
illis in blasphemiã:egressi sunt duo ursi de siluis gẽtiũ romanorum Vespasianus & Titus:& blasphemãtes
pueros ascẽdẽte uero Helisæo in domũ dei(hoc.n.iterp̃tat Bethel)uoce cõsona illudẽtes iterfecerũt:atq; la-
cerauerũt:& ex eo tpe Hierusalẽ nõ appellat ciuitas scã:sed & scitaté & pristinũ nomẽ amittens spiritaliter
uocat Sodoma:& ægyptus:ut ædificet pro ea ciuitas noua:quã flumis impetus lætificat:& de cuius medio
egredit fons:qui totius orbis amaritudiné mitigauit:ut miserabilis Israel ruinas tẽpli nudatis plágat lacer-
tis:& in Xp̃o turba credentiũ noua quotidie uideat ecclesiæ tecta consurgere:& dicat:Syon angustus mihi
locus,impleaturq; illud quod in Esaia scriptum est:& erit sepulchrum eius incly tum.

Quomodo Saluator secũdum loãnẽ insufflauit spiritum sanctum ĩ sanctos apostolos:& secũdũ Lucã post
ascensionem se missurum repromittit. LXXIX.

Vius q̃stionis pfacilis solutio est:si docẽre apostolo Paulo spũs scĩ diuersas gr̃as nouerimus.Scri
bit.n.in prima ad Corinthios:diuisiones donoꝝ sunt:idé ue oro spũs:& diuisiones ministerioꝝ
sunt:idé aũt dnũs:& diuisiones opationũ sunt:idẽ aũt deus:q opat oĩa in oĩbus.Vnicuiq; aũt da
tur manifestatio spũs ad id qđ expedit.Alii qdẽ dat p spiritũ sermo sapiæ:alii sermo sapiæ scdm
eũdẽ spiritũ:alii gr̃a sanitatũ in uno spiritu:alii fides in eodẽ spiritu:alii opatio uirtutũ:alii ,pphetia:alii di-
scretio spirituũ:alii genera liguaꝝ:alii iterp̃tatio sermonũ.Hæc ãt oĩa opat unus atq; idẽ spũs:diuidés sin-
gulis,put uult.Ergo dnũs q̃ post resurrectionẽ suã iuxta Lucæ euãgeliũ dixerat.Ecce ego mittã ,pmissionẽ
patris mei in uos.Vos aũt sedete in ciuitate quoadusq; induamini uirtute ex alto:& iuxta eũdem in apostolo-
ꝝ actibus est locutus:p̃cepit eis ab hierosolymis ne discederẽt:sed expectarẽt,pmissionẽ patris:quã audi-
stis ígt p os meũ.qa loãnes qdẽ baptizauit aqua.Vos ãt baptizabimini spiritu scõ nõ post multos hos dies.
Rursum in fine euãgelii scdm loãnẽ:eo die quo resurrexerat.i.die dnica:clausis ianuis ad apostolos itroisse
narrat:& dixisse eis scdo pax uobis:& ituliisse.Sicut misit me p̃r:& ego mitto uos:& cũ hoc dixisset:insuffla-
uit:& dixit eis:accipite spiritũ sanctũ:quoꝝ remiseritis pcta:remittũt eis:& quoꝝ retinueritis:retẽta erũt.
Prima igit die resurrectionis acceperũt spũs scĩ gr̃am:q̃ pcta dimitterẽt:& baptizarẽt:& filios dei facerẽt:&
spiritũ adoptionis credẽtibus largirent:ipso saluatore dicẽte.Quoꝝ remiseritis pcta:remittent eis:& quo-
rum retinueritis:retẽta erũt.Die aũt pẽtecostes eis áplius repromissum est:ut baptizarent spiritu scõ:& in-
duerent uirtute ex alto:qua Christi euãgeliũ cũctis gẽtibus p̃dicarẽt.iuxta illud:qđ ĩ.lxvii.psalmo legimus.
dnũs dabit uerbũ euãgelizãtibus uirtute multa:ut hérét opationẽ uirtutũ & gratiã sanitatum & p̃dicaturi
multis gẽtibus:acciperẽt genera linguaꝝ:ut iam tũc cognoscerent:q apostoloꝝ qbus deberẽt gẽtibus nũ-
ciare.Deniq; apostolus Paulus qui de hierusalẽ usq; ad Illyricũ p̃dicauit:& inde p romã ad hispaniã ire festi
nat:gr̃as agit deo:q; cũctis apostolis uariis linguis loquat.Qui.n.cũctis gẽtibus ãnũciaturus erat:multarũ
linguaꝝ accepat gr̃am.Quæ repromissio spũs scĩ die decia post ascẽsionẽ saluatoris expleta est:Luca refe-
rẽte q̃ scripsit.Dũq; cõplerent dies pẽtecostes:erãt oẽs pariter in eodẽ loco:& factus est repẽte de cælo so-
nus,tanq̃ adueniẽtis spũs uehemẽtis:& repleuit totã domũ ubi erãt sedẽtes:& appuerũt illis disptitæ liguæ

tanq̃ ignis:ſeditq; ſup ſingulos eoꝝ:& repleti ſunt oēs ſpiritu ſcō & cœperūt loq uáriis līguis,put ſpūs ſcūs dabat eloqui illis. Tunc cōpletū eſt illud:qđ legīt in Iohel. Et erit in nouiſſimis diebus dicit dnūs. Effundā de ſpiritu meo ſup omnē carnē. Et pphetabūt filii ueſtri:& filiæ uræ & iuuenes uri uiſiōes uidebūt. Verbū aūt effuſiōis ſignificat grāe largitatē. Et id ipm ſonat:qđ dnūs repromiſit. Vos át baptizabimini ſpū ſcō nō poſt multos hos dies. In tātū.n.ſpū ſcō baptizati fūt:ut repleret tota domus ubi erāt ſedētes:& ignis ſpūs ſcī ſtationē in eis inueniret optatā:linguaſq; diuideret:& ſecūdū Eſaiā:qui īmūda labia hēre ſe dixerat:purgaret labia eoꝝ:ut euāgeliū Chriſti purius p̄dicarent & in Eſaia quidē ſuplīmiare tēpli dr fuiſſe cōmotum:& repleta eſt oīs domus fumo,i.errore & tenebris:uericq; ignorātia. In principio aūt euāgelii repleī ſpiritu ſcō. eccleſia:ut grā eius atq; feruore oīa credētiū pctā purgenī. Et igne ſpūs ſcī quē dnūs miſſurꝝ eſſe ſe dixerat:p̄dicatura Chriſtū lingua ſaneī. Nō ergo Ioānes Lucaſq; diſcordāt:ut q; ille primū reſurrectiōis die datum eſſe ſignificat:hic quinq̃geſima die ueniſſe deſcribat. Sed,pfectus apoſtolus eſt:ut qui prio remittēdorū pctōꝝ grām acceperāt:poſtea acciperēt opatiōes uirtutū:& cūcta donationū genera:q̃ ab apoſtolo ſcripta cōmemorauimus:& qđ magis neceſſariū erat:diuerſitatē linguaꝝ uniuerſarūq; gētiū:ut annunciaturi Chriſtū nullo īdigerēt interp̄te. Vnde & in Lycaonia cū audiſſent Paulū & Barnabā loqui līguis ſuis:deos in hoies cōuerſos eē credebāt. Et re uera īdumētū uirtutis ſpūs ſcī grā eſt:quā poſſidētes iudicū tribunalia & regū purpuras nō timebāt. Promiſerat.n.dnūs prius q̃ patereī:& dixerat. Cū aūt tradēt uos:nolite cogitare quō aut qd loq̃mini. Dabīt.n.uobis in illa hora qd loq̃mini. Nō.n.uos eſtis q loqmini:ſed ſpūs p̄ris uri:q loqī ī uobis. Ego aūt audacter & tota libertate,pnūcio:ex eo tp̄e quo apoſtoli dnō crediderūt:ſemper eos hūiſſe ſpiritū ſanctū:nec potuiſſe ſigna facere abſq; ſpūs ſcī grā:ſed p modulo atq; menſura. Vnde ſaluator clamabat in tēplo dicēs:qui ſitit ueniat ad me:& bibat:& q credit ī me ſicut dicit ſcriptura:flumīa de uētre eius fluuēt aq̃ uiuæ. Hoc át dixit de ſpiritu:quē accepturi erāt credētes in eū.& in eodē loco īfert. Nōdū.n.erat ſpūs datus:qa Ieſus nōdū fuerat glorificatus,nō q; nō eēt ſpūs ſcūs:dicēte dnō ſaluatore:Si aūt ego in ſpiritu ſcō eiicio dæmonia,ſed q erat in dnō;necdū totus in apoſtolis morabaī. Quāobrē deterrenī ad paſſionē eius:& negāt:& Xp̄m ſe neſcire iurāt. Poſtq̃ aūt baptizanī in ſpū ſcō:& effundīt in eos ſpūs ſcti grā:tūc libere loquunī ad p̄cipes iudæoꝝ. Obedire magis deo oportet q̃ hoībus:mortuos ſuſcitant:inter flagella lætanī:fundūt ſanguinē,p Xp̄o:& ſuppliciis ſuis coronanī. Nōdū ergo erat ſpūs in aplīs:nec de uētre eoꝝ fluebāt grāe ſpirituales:qa dnūs necdū fuerat glorificatus. Quæ ſit aūt gloria:ipſe in euāgelio loquiī P̄r glorifica me gloria quā apud te hūi prius q̃ mūdus eēt. gloria ſaluatoris patibulū triūphātis eſt. Crucifigīt ut hō:glorificaī ut deus. Denicq; ſol fugit:luna mutaī in ſanguinē:terra motu ſolito cōtremiſcit:apiunt iferi:mortui ambulāt;ſaxa rūpunt:hæc eſt gloria:de qua loq̃baī in pſalmo. Exurge gloria mea;exurge pſalterīū & cithara. Ipſaq; de ſe reſpōdit:gloria & diſpēſatio carnis aſſumptæ:Exurgā diluculo.ut ipleaī uigeſimi primi pſalmi titulus,p aſſumptiōe matutina. Hæc dicimus:non q; aliū deū aliū hoīem eſſe credamus:& duas pſonas faciamus in uno filio dei:ſicut noua hæreſis calūniaī. Sed unus atq; idē filius dei & filius hoīs ē:& qcq̃d loqī:aliud referimus ad diuinā eius gloriā:aliud ad noſtrā ſaluté. Pro q̃bus nō rapinā arbitratus ē:eſſe ſe æqualē deo:ſed ſemetip̄m exinaniuit:formā ſerui accipiēs:factus obediēs p̄ri uſq; ad mortē:mortē aūt crucis. Et uerbū caro factū eſt:& hītauit in nobis. Miror aūt Montanū & īſanas fœmīas eius abortiuos eſſe,pphetas:dnō,pmittēte atq; dicēte. Vado:& aliū paraclytū mittā uobis.& poſtea Luca euāgeliſta narrāte q; apoſtoli acceperūt qđ,pmiſſum ē;id multo poſt tp̄e in ſe dicēte fuiſſe cōpletū. Apoſtolis.n.,pmiſſum eſt. Ego mittā ſponſionē patris mei in uos:& uos ſedebitis in ciuitate.quoaduſq; induamini uirtutē ex alto:& exurgēs in apoſtolos inſufflauit:& nō in Montanū Priſcillā & Maximillā.& illis.i.apoſtolis ait. Quoꝝ dimiſeritis pctā:dimittunī eis.& quoꝝ retinueritis:retēta ſūt. Apoſtolis inq̃ p̄cepit:ne diſcederēt ab hieroſolymis:ſed expectarēt,pmiſſionē p̄ris. Et poſtea qđ,pmiſſum eſt:expletū legimus. Repleti ſunt oēs ſpiritu ſcō & cœperūt loq aliis līguis,put ſpūs ſcūs dabat eloq illis. Spūs ſcūs.n.ubi uult ſpirat:& q̃do dicit dnūs aliū paraclytū mittā uobis:& ſe oſtēdit eſſe paraclytū:qui appellaī cōſolator. Vnde & deus p̄r hoc cēſeī nomīe. deus miſerationū & totius cōſolatiōis. Si aūt & p̄r cōſolator & filius cōſolator:& ſpūs ſcūs cōſolator ē;ī nomine p̄ris & filii & ſpūs ſcī q; ītelligīt deus baptizanī credētes:quoꝝ unū diuinitatis & cōſolatoris eſt nomen:ergo & una natura eſt. Hic ſpūs ſcūs nō ſolū in apoſtolis:ſed etiā in pphetis fuit:de quo Dauid orabat dicēs:ſpiritum ſanctū tuū ne auferas a me.& Daniel ſpiritū dei habuiſſe narraī.& Dauid in ſpiritu loquīt dixiſſe dnūm dnō ſuo ſede a dextris meis:donec ponā inimicos tuos ſcabellū pedū tuoꝝ. Nec ſpiritu ſcō,pphetauerūt pphetæ:& uerbo dnī cæli firmati ſunt:& ſpiritu oris eius oīs uirtus eoꝝ:& qcq̃d patris & filii eſt:hoc idē & ſpūs ſancti eſt:& ipſe ſpiritus ſanctus cum mittaī a patre & pro filio ueniat:& in alio atq; alio loco ſpūs dei patris & chriſti ſpūs appellaī. Vnde & in actibus apoſtoloꝝ:qui Ioānis baptiſmate fuerāt baptizati:& credebāt in deū patrē & Chriſtū:quia ſpiritum ſanctum neſciebant:iteꝝ baptizanī:īmo tūc uerum accipiūt baptiſma. Abſq;.n.ſpiritu ſancto impfectū eſt myſterium trinitatis. Et in eodem uolumīe Petrus Ananiæ & Saphyræ dixiſſe narraī:q; mētientes ſpiritui ſancto non ſint hoībus mentiti:ſed deo.

Quid ſignificet illud quod apoſtolus Paulus diſputat ad romanos ſcribēs. Quid ergo dicimus nunqd iniquitas apud deum? Abſit uſq; ad eum locum ubi ait. Niſi dominus ſabaoth reliq̃ſſet nobis ſemen;ſicut ſodoma facti fuiſſemus:& ſicut gomorra ſimiles fuiſſemus. LXXX.

Mnis quidē ad romanos epiſtola interp̄tatione īdiget:& tātis obſcuritatibus inuoluta eſt:ut in ītelligēda ea ſpūs ſancti īdigeamus auxilio:qui per apoſtolū hæc ipſa dictauit. Sed p̄cipue locus hic:in quo qdam uolētes dei ſeruare iuſticiā:ex præcedentibus cauſis: dicunt electum in utero

Rebeccæ Iacob:& abiectum Esau:sicut & Hieremias & Baptista Ioánes eligunt in utero:& ipse apostolus Paulus ꝓdestinat in euangeliũ ante q̃ nascat.Nobis aũt nihil placet:nisi quod ecclesiasticũ est:& publica in ecclesia dicere non timemus:ne iuxta Pythagorá & Platonẽ & discipulos eoꝝ:q sub noĩe christiano introducunt dogma gentiliũ:dicamus aĩas lapsas de cælo esse:& ꝓ diuersitate meritoꝝ in his uel in illis corporibus pœnas antiquoꝝ luere pc̃toꝝ.Multoq melius est simpliciter impitiá cõfiteri:& ĩrer cætera q̃ nescimus:etiá huius loci obscuritaté effugere:q̃ dũ uolumus dei ꝓbare iusticiá:Basilidis & Mãichæi hæresin defendere:& hiberas nenias:Aegyptiacq portéta sectari.Dicamus igit:ut possumus:& apostolicæ uoluntatis sequétes uestigia:ne pũcto qdem ut dr̃:atq ungue trásuerso:ab illius sentétiis recedamus:fleuerat supra:& dolori suo & cõsciæ testẽ iuocauerat spiritũ sanctũ:ꝙ frẽs sui & cognati secũdũ carné.i.Israelitæ:dei filium nõ recepissent.quoꝝ fuit adoptio:& gloria:& testamétũ:& legis latio:& cultura:& ꝓmissio.Ex qbus etiam ipse Christus secũdũ carnẽ de Maria generatus est uirgine.Et tam cõtinuo cordis dolore torquet:ut ipse optet anathema esse a Christo.i.solus pire:ne oé Israheliticũ genus peat.Et qa hoc dixerat:statim uenientẽ e regione ꝑuidit q̃stionẽ.Quid ergo dicis?Oés qui ex Israel sunt:pierunt:& quõ tu ipse & cæteri apostoli:& ifinita ludaici populi multitudo Christũ filiũ dei recepistis?Quã ita soluit Israel in scripturis sanctis dupliciter appellat.Et in duos diuidit filios.In unũ qui iuxta carné é:& in alteꝝ q iuxta repromissionẽ & spiritum.Habrahã duos habuit filios Ismael & Isaac.Ismael qui secũdũ carné natus:hæreditaté prĩs nõ accepit: Isaac q de repromissiõe generatus ex Sara est:semé dei appellat.Scriptũ est.n.in Isaac uocabit tibi semen.i. nõ qui filii carnis ii filii dei:sed q sunt filii repromissionis isti æstimant in semine:& hoc non solũ in Ismael & Isaac accidisse cõuincimus:sed etiá in duobus Rebeccæ filiis Esau & Iacob.quoꝝ alter abiectus:alter electus est.Et hoc totũ dicit ut in duobus prioribus frĩbus Ismael & Esau populũ iudæoꝝ abiectũ esse significet.In posterioribus aũt:hoc est in Isaac & Iacob:electũ populũ gentiũ.uel eos qui ex iudæis in Christum crediturí erát:& quoniá hoc uolés approbare,ꝓposuerat testimoniũ nascétium geminoꝝ Esau & Iacob:de qbus scriptũ est.Maior seruiet minori.Et in Malachia legimus.Iacob dilexi.Esau aũt odio habui:ueniétéq e latere quæstionẽ ore suo,ꝓponit & dissérit:& hac soluta reuertit ad id:de quo cœpat disputare.Si Esau & Iacob necdũ nati erát:nec aliqd egerãt boni aut mali:ut uel,ꝓmereré deũ:uel offenderét:& electio eoꝝ atq abiectio nõ merita singuloꝝ uel uolũtaté eligétis:& abiiciétis ostédit.Quid ergo dicemus?Iniquus é deus? Secúdum illud exẽplum quod loquit ad Moysem:miserebor cui misertus fuero:& misericordiam præstabo:cui miserebor.Si hoc inqt recipimus:ut faciat deus quodcũq uoluerit:& absq merito & opibꝫ uel eligat aliquẽ uel cõdemnet.Ergo non est uolétis:neq currétis.sed miserentis dei maxime cum eadẽ scriptura hoc est idé deus loquat ad Pharaonem.In hoc ipsum excitaui te:ut ostédam in te uirtutem meam:& annũciet nomẽ meum in uniuersa terra.Si hoc ita est:& pro uolũtate sua miseret israeli:& indurat Pharaonem: ergo frustra quærit atq causat:nos uel bona non fecisse:uel fecisse mala:cum in potestate ipius sit & uolũtate absq bonis & malis opibus uel eligere aliquem uel abiicere.ꝑsertim cum uoluntati illius humana fragilitas resistere nequeat.Quãualidam quæstionẽ scripturarum rõne contextá & pene indissolubilé breui apostolus sermone dissoluit dicés.O homo tu qs es:qui respondeas deo?& est sensus:ex eo ꝙ respõdes deo: & calũniam facis:& de scripturis tanta perqris:ut loquaris cõtra deum:& iusticiá uolũtatis eius inqras:ostẽdis te liberi esse arbitrii:& facere quod uis:uel tacere uel loq.Si.n.in similitudiné uasis fictilis te a deo creatum putas:& illius non posse resistere uolũtati:hoc cõsidera qa uas fictile non dicit figulo:quare me sic fecisti?Figulus.n.habet potestaté de eodem luto aut eadem massa aliud uas in honorem facere:aliud in cõtumeliam.Deus aũt æquali cũctos sorte generauit:& dedit arbitrii libertaté:ut faciat unusq̃sq quod uult sit bonũ siue malum.In tãtum aũt dedit oĩbus potestaté:ut uox ipia disputet cõtra creatorem snũ:& causas uolũtatis illius ꝑscruteť.Sin aũt deus uolens ostendere iram:& notam facere potétiá suam:sustinuit i multa patientia uasa iræ apta ad interitum:ut ostenderet diuitias gloriæ suæ in uasa misericordiæ quæ ꝑparauit in gloria:quos & uocauit non solum nos ex iudæis:sed etiam ex gétibus:sicut in Osee dicit.Vocabo nõ plebem meá plebẽ meam:& non dilectam dilectam.& erit in loco ubi dictum est ei:non plebs mea uos:ibi uocabunt filii dei uiui & cætera quæ sequunt.si inqt patientia dei indurauit Pharaonem:& multo tẽpore pœnas distulit israhelis:ut iustius cõdemnaret:quos tanto tẽpore sustinuerat:non dei accusanda est patiétia & infinita clæmétia:sed eorum duritia qui bonitate dei in perditionem suam abusi sunt.Alioqn unus est solis calor:& secundum essentias subiacentes alia liquefacit:alia indurat:alia soluit:alia constringit.Liquat .n.cæra:& indurat lutum:& tamen caloris non est diuersa natura.Sic & bonitas & clæmétia dei uasa iræ q̃ apta sunt in interitum.i.populum israhel ĩdurat.uasa autem misericordiæ quæ præparauit in gloriam quæ uocauit:hoc est nos qui non solum ex iudæis sumus:sed etiam ex gentibus nõ soluat irrõnationabiliter & absq iudicii ueritate:sed causis ꝑcedentibus.qa alii non susceperũt filium dei:alii autem recipe sua sponte uoluerũt.Hæc autem uasa misericordiæ non solum populus gentium est:sed etiam hi qui ex iudæis credere uoluerunt:& unus credentium effectus est populus.ex quo ostendit non gentes eligi:sed hominum uoluntates,atq ita factum est:ut impleret illud quod dictum est in Osee.Vocabo non plebem meam plebem meam:hoc est populũ gétium.& qbus prius dicebat:non plebs mea uos:núc uocant filii dei uiui.Quod ne solum de gétibus dicere uideret:etiam eos qui ex israhelitica multitudine crediderũt uasa misericordiæ & electiõis appellat.Clamat enim Esaias pro israhel:si fuerit numerus filiorum israel quasi harena maris reliquiæ saluæ fient:hoc est etiam si multitudo non crediderit:tamen pauci credent.Verbum enim consumatum atq breuiatum in sua deus æquitate librauit:ut humilitate & incarnatione Christi eos saluos faceret: qui in eum credere uoluissent.Hoc ipsum & in alio loco dixit Esaias.Nisi dominus sabaoth reliqsset nobis

ſemen:ſicut Sodoma ſecti fuiſſemus:& ſicut Gomorra ſimiles fuiſſemus.Cūq; teſtimonia ꝓpoſuiſſet:q̄bus duplex uocatio prædicit':& gentium & populi iudæoꝝ tranſit ad cohærentem diſputationē:& iccirco dicit:gentes quæ non ſectabant' iuſticiam:apprehendiſſe iuſticiam:qa non ſupbierint:ſed in Chriſtum crediderint.Iſraelis autem magnam partem ideo corruiſſe:qa offenderit in lapidem offenſionis:& petram ſcandali:& ignorauerit iuſticiam dei:& quærens ſuā ſtatuere iuſticiam:iuſticiæ dei quæ Chriſtus eſt ſubiici noluerit.Legi in cuiuſdam cōmentariis ſic reſpondiſſe apoſtolū:ut magis ꝑplicauerit q̄ ſoluerit quæſtionem. Ait.n.ad id quod ꝓpoſuerat:Quid ergo dicemus?Nunqd iniqtas apud deum?Et nō eſt uolētis neq; currētis:ſed miſerentis dei.& cuius uult miſereť:& quē uult idurat deus:& uolūtati eius qs pōt reſiſtere?Sic apoſtolum reſpondiſſe.O hō q terra & cinis es:audes facere quæſtionem deo;& uas fragile atq; teſtaceum:rebellas contra figulum tuum?Nunqd figmētū pōt dicere ei:q ſe finxit:quare me ſic feciſti?Aut non habet poteſtatē figulus luti ex eadem maſſa facere aliud quiddam uas in honorē:aliud in cōtumeliā?Aeterno igit ſilentio conticeſce:& ſcito fragilitatē tuā:& deo non moueas quæſtionem:qui fecit quod uoluit.ut in alios clæmens:in alios ſeuerus exiſteret.

Quid ſit quod apoſtolus ſcribit ad Corinthios in ſecunda epiſtola.Aliis odor mortis in mortem:aliis odor uitæ in uitam:& ad hæc quis tam idoneus. LXXXI.

Otum loci huius capitulū ꝓponamus:ut ex p̄cedentibus:& ſequētibus poſſint intelligi media:q̄ ex utroq; cōtexta ſunt.Cū ueniſſem ait Troadem ꝓpter euāgeliū Chriſti:& hoſtium mihi aptū eſſet in domino:nō habui requiem ſpiritui meo:eo q̄ nō iuenerim Titum fratrem meū:ſed uale faciens eis;ꝓfectus ſum in Macedoniam.Deo aūt gr̄as qui ſemp nos triūphat in Chriſto Ieſu:& odorē notitiæ ſuæ per nos manifeſtat in omni loco:qa Chriſti bonus odor ſumus deo:in iis qui ſalui fiunt: & in iis q ꝑeūt.aliis q̄dem odor mortis in mortē:aliis odor uitæ in uitam:& ad hæc quis tam idoneus:Nō .n.ſumus ſicut plurimi adulterātes uerbū dei:ſed ex ſinceritate:ſed ſicut ex deo corā deo ī Chriſto loqmur. Narrat Corinthiis quæ fecerit:quæ paſſus ſit:& quomodo in cūctis deo agat gratias:ut ſub exēplo ſui illos ꝓuocet ad certādū.Veni inqt Troadē q̄ prius Troia appellabat':ut euāgeliū xp̄i in aſia p̄dicaré.Cūq; mihi hoſtiū aptū eēt ī dnō:hoc é plurimi credidiſſent:ſiue per ſigna atq; uirtutes q̄ ī me opabat' deus:ſpes eēt na ſcētis eccleſiæ fidei:& in dnō ſuccreſcētis:non habui requm ſpiritui meo:hoc é ſperatā cōſolationē iuenire non potui:eo q̄ Titū fratrē meū nō iuenerim:ſiue quē ibi repiēdū putabā:ſiue quē ibi audierā degere:uel qui uēturum eſſe ſe dixerat.Quæ aūt fuit tāta cōſolatio:& quæ reqes ſpiritui in p̄ſentia Titi.quē qa nō inuenit:uale faciēs eis,ꝓfectus eſt in macedoniā?Aliquotiēs diximus apoſtolū Paulum uiꝝ fuiſſe doctiſſimū: & eruditum ad pedes Gamalielis qui ī apoſtoloꝝ actibus cōcionat' & dicit.Et nūc qd habetis cum hoibus iſtis:Si.n.a deo ē ſtabit:ſi ex hoibus deſtruet'.Cūq; Paulus haberet ſciētiam ſanctaꝝ ſcripturaꝝ & ſermōis: diuerſarūq; liguarum gratiam poſſideret:unde ipſe gloriat' in domio & dicit:gr̄as ago deo q̄ oīum eoꝝ liguis magis loquor:diuinoꝝ ſenſuum maieſtatē:nō poterat græce eloq;uel digno explicare ſermone.Hēbat ergo Titum interptē.ſicut beatus Petrus Marcum.Cuius euāgelium Petro narrāte:& illo ſcribēte:cōpoſitum eſt.Deniq; & duæ epiſtolæ quæ ferunt' Petri ſtilo inter ſe & charactere diſcrepāt ſtructuraq; uerboꝝ. Ex quo intelligimus pro neceſſitate reꝝ:diuerſis eum uſum iterpretibus.Ergo & Paulus apoſtolus cōtriſtatur:qa p̄dicationis ſuæ impræſentiaꝝ fiſtulā organumq;:per quod Chriſto caneret non iuenerat.Perrexitq; in macedoniā a Papho.apparuerat enim ei uir Macedo dicēs.trāſiēs adiuua nos:ut ibi iueniret Titum & uiſitaret fratres:uel perſecutionibus,ꝑbaret':hoc eſt.n.quod dicit.Deo aūt gratias qui ſemp triūphat nos in Chriſto Ieſu:pro eo q̄ eſt triūphat de nobis ſiue triūphum ſuū agit per nos.Qui in alio loco dixerat.Spectaculum facti ſumus mūdo:& angelis & hoibus.Deniq; narrat in conſequentibus.Nam cum ueniſſemus Macedoniam:nullam requiem habuit caro noſtra:ſed oēm tribulationē paſſi ſumus:foris pugnæ:intus timoris.Sed qui cōſolat' humiles:cōſolatus eſt nos deus:in aduētu Titi.Non ſolū aūt in aduētu eius ſed etiā in ſolatio.Ergo ꝓpterea uale faciēs Troianis:ſiue troadenſibus,ꝓfectus eſt macedoniā:ut iueniret ibi Titū: & hēret iterptationis euāgeliiq; ſolatiū.quem itelligimus nō ibi reptum:ſed poſt tribulationes & perſecutiones apoſtoli ſupueniſſe.Prius ergo q̄ ueniſſet Titus:multa perpeſſus agit gr̄as oīpotenti deo in Chriſto Ieſu:quem gētibus p̄dicabat:q̄ dignum ſe elegerit in quo ageret triūphū filii ſui.Triumphus dei eſt paſſio Martyꝝ:& pro Chriſti noīe cruoris effuſio:& iter torméta lætitia.Cum.n.qs uiderit tanta ꝑſeuerātia ſtare Martyres:atq; torqueri:& in ſuis cruciatibus gloriari:odor notitiæ dei diſſeminat' ī gētes:& ſibi tacita cogitatio loqtur.q̄ niſi uerum eſſet euāgeliū:nunq̄ ſanguine defenderet'.Neq;.n.delicata & diuitiis ſtudēs ac ſecura confeſſio eſt:ſed in carceribus:in plagis:in perſecutionibus:in fame:in nuditate:& ſiti.Hic triūphus eſt dei:apoſtolorumq; uictoria:ſed poterat audiēs reſpondere.Quomodo ergo nō oēs crediderūt?Prius ergo q̄ iterroges ſoluit antipophorā:& iuxta morem ſuum q̄q̄d alius obiicere pōt:ante q̄ obiiciat' ediſſerit. Et eſt ſenſus:noīs Chriſti ī omni loco bonus odor ſumus deo:& p̄dicationis noſtræ longe lateq; ſpirat fragrantia.Sed qa hoīes ſuo arbitrio derelicti ſunt(neq; enim bonum neceſſitate faciūt:ſed uoluntate)ut credentes coronā accipiāt:ſi creduli ſuppliciis mancipent':ideo odor noſter qui per ſe bonus eſt:uirtute eoꝝ & uitio qui ſuſcipiūt ſiue non ſuſcipiūt:in uitā trāſit aut mortem.ut q̄ crediderit ſalui fiant:qui uero nō crediderint pereāt.Nec hoc mirādum de apoſtolo:cum etiā de domino legerimus.Ecce hic poſitus eſt in ruinam:& in reſurrectionē multoꝝ:& in ſignū cui cōtradicet':ſoliſq; radios tam mūda loca excipiāt q̄ īmūda. & ſic in floribus quō in ſtercore luceāt.Nec tamen ſolis radiis polluunt'.Sic & Chriſti bonus odor qui nūq̄

mutari pōt:nec ſuam naturā amittere:credētibus uita eſt:īcredulis mors.Mors autem non iſta cōmunis 140
quam cum beſtiis morimur & iumētis:ſed illa de qua ſcriptū eſt.Aía quæ peccauerit:ipſa morieť.Ergo &
uita arbitrāda eſt:nō hæc qua ſpiramus & īcedimus:& huc illucq; diſcurrimus:ſed illa de qua Dauid loqť:
Credo uidere bona dnī ī terra uiuētium. Deus enī uiuoꝝ eſt:& non mortuoꝝ.& uita noſtra abſcondita ē
cum Chriſto in deo.Cum autem Chriſtus apparuerit uita noſtra:tūc & nos cum illo apparebimus in glo-
ria.Nec uobis inqt o Corinthii parū eſſe uideať:ſi nobis p̄dicātibus ueritatē alii credāt:alii non credāt.alii
uero morte moriāť:alii uiuāt ea uita quæ dicit:Ego ſum uita.Niſi enī locuti eſſemus:nec īcredulos mors:
nec credētes uita ſequereť:qa difficile dignus præco uirtutū Chriſti īueniri pōt:qui in annūciādis illis:nō
ſuā ſed eius quærat gloriā:qué p̄dicat.In eo aūt q; ſe negat non eſſe:ſicut multos qui uenditent uerbū dei:
oſtēdit eſſe q̄plurimos:qui quæſtū putent eſſe pietatē:& turpis lucri gra oía faciūt:qui deuorāt domos ui-
duarū.ſe aūt ex ſinceritate quaſi miſſum a deo:& p̄ſente eo qui ſe miſerit oía in Chriſto & pro Xp̄o loq:ut
cauſa p̄dicationis dei triūphus ſit xp̄i eiuſq; ſit gloria.Et notādum q; myſterium trinitatis in huius capituli
ſine mōſtreť.Ex deo.n.in ſpū ſancto coram dei patre in xp̄o loqmur.Ad cōprobādū aūt q; pe Troade per-
rexit Macedoniā:de apoſtoloꝝ actibus ponā teſtimoniū.Cū aūt ptrāſiſſet in Aſiā:deſcēderūt troadē:& ui-
ſio per noctē Paulo oſtēſa eſt:uir Macedo qdam erat ſtans & dep̄cans eum:ac dicēs.Trāſiens in Mācedoniā
adiuua nos.Quod cū uidiſſet:ſtatim quæſiuimus ꝓficiſci in Macedoniam:certi facti q; uocaſſet nos deus
euangelizare eis.

Quid ſit q; in epiſtola ſcribit ad Theſſalonicēſes prima: Ipſe aūt deus pacis ſanctificet uos per oía: & īteger
ſpūs ueſter & aía & corpus ſine q̄rela in aduētu dnī noſtri leſu xp̄i ſerueť. LXXXII.

Amoſa q̄ſtio:ſed breui ſermōe tractāda.Supra dixerat ſpiritū nolite extīguere.qđ ſi fuerit ītellectum:ſtatī ſciemus qs iſte ſit ſpūs:q cū aía & corpe in die aduētus dnī cōſeruandus eſt.Quis enī poſſet credere:q; iſtar flāmæ q̄ extīcta deſinit eſſe qđ fuerat:extīguať ſpūs ſcūs:& ſuſtineat abolitionē ſui:q fuit quōdā ī Iſrahel:q̄do p Eſaiā & Hieremiā & ſingulos ꝓpheras diceť poterat:Hæc dicit dnūs & nūc ī eccleſia p Agabū loqť: Hæc dicit ſpūs ſcūs.& ipe Paulus.Diuiſiōes aūt donoꝝ ſunt:idē uero ſpūs. & diuiſiōes miſterioꝝ ſūt:idē aūt dnūs.& diuiſiōes opationū ſūt:idē át deus:q opať oía ī oībus.Vnicuiq; át dať manifeſtatō ſpūs ad id qđ expedit.Alii p ſpiritū dať ſermo ſapiētiæ:alii ſermo ſciētiæ ſecūdū eūdē ſpiritum:alii fides in eodē ſpiritu:alii opatio uirtutū:alii gratia ſanitatum in uno ſpiritu:alii ꝓphetia:alii diſcretio ſpirituū.Oia át hæc opať unus atq; idē ſpūs:diuidēs ſingulis ꝓut uult.de hoc ſpiritu:ne a ſe auferreť:rogabat Dauid dicēs:ſpiritū ſanctū tuum ne auferas a me.q q̄do auferť nō in ſubſtātia ſui:ſed ei a quo auferť extinguiť.Ego puto unū atq; idē ſignificare:ſpiritū nolite extīguere:& qđ in alio loco ſcribit:ſpiritu feruēres.In quo.n.feruor ſpūs multiplicata iniqtate & caritatis frigore nō tepeſcit:in hoc ſpūs nequaq̄ extīguiť. Deus igiť pacis ſanctificet nos per oía uel ī oībus: ſiue plenos atq; p̄fectos. Hoc.n.magis ſonat ολοτελειϛ Deus enī appellať pacis:qa per Chriſtū ei recōciliati ſumus:qui eſt pax noſtra:qui fecit utraq; unum:qui & in alio loco pax dei dī.ſuperās oēm ſenſum:quæ cuſtodit corda cogitationeſq; ſanctoꝝ.Qui autē ſanctificať ſiue perfectus in oībus eſt:in hoc ſpūs & aía.& corpus in die dnī conſeruať.Corpus ſi ſinguloꝝ mēbrorum utanť officiis;uerbi gratia ſi opeť manus:pes ambulet:oculus uideat:auris audiat:dētes cibos molant: ſtomachus coquat:aluus digerat:aut ſi nulla mēbroꝝ parte trūcatū eſt:& hoc q̄ſq̄ pōt credere apoſtolū ꝓ credentibus dep̄cari:ut ī die iudicii ītegrū oīum Chriſtus corpus inueniat:cū oía corpora morte diſſoluta ſint.Aut ſi:ut qdam uolunt:repta fuerit adhuc ſpirantia:habeant debilitates ſuas:& maxime martyrum:& eoꝝ qui pro Chriſti nomine uel oculos offoſſos uel amputatas nares:uel abſciſſas manus habēt:ergo integrum corpus eſt:de quo diximus in alia quæſtione tenens caput:ex quo omne corpus cōnexum atq; compactum accipit augmētum in admiſtratione corporis Chriſti.Hoc corpus eccleſiæ eſt.Et qcūq; huius corporis tenuerit caput;& cætera mēbra ſeruauerit:habebit integrum corpus quātū accipere pōt humana natura.Iuxta hūc modū & animæ integritas cōſeruāda eſt:quæ dicere pōt:Benedic anima mea dominum:qui ſanat omnes infirmitates tuas:& de qua ſcriptum eſt:miſit uerbum ſuum:& ſanauit eos.Spūs quoq; in nobis integer cōſeruať:quādo non erramus in ſpiritalibus:ſed uiuimus in ſpiritu:acqeſcimus ſpiritui:& opera carnis mortificamus in ſpiritu:afferimuſq; omnes fructus eius:caritatem:gaudium:pacem:& cætera.Aliter præcipiť nobis Salomone dicēte.Tu aūt deſcribe ea tripliciter in cōſilio & cōſcientia:ut reſpondeas uerba ueritatis iis qui ꝓponunt tibi.Triplex in corde noſtro deſcriptio:& regula ſcripturāꝝ eſt.Prima:ut ītelligamus eam iuxta hiſtoriam.Secūda iuxta tropologiā.Tertia iuxta ītelligētiam ſpiritalē.In hiſtoria eoꝝ quæ ſcripta ſunt ordo ſeruať.In tropologia de littera ad maiora cōſurgimus.Et qcquid in priori populo carnaliter factum eſt:iuxta moralem interpretamur locū;& ad animæ noſtræ emolumēta conuertimus.In ſpirituali θεωρειᾳ: ad ſublimiora tranſimus: terrena dimittimus:de futuroꝝ beatitudine & cæleſtibus diſputamus:ut præſentis uitæ meditatio umbra futuræ beatitudis ſit:quos ſi Chriſtus tales inuenerit:ut & corpore & anima & ſpiritu integri conſeruenť:& perfectam habeāt triplicis in ſe ſcientiæ ueritatem:hos ſua pace ſanctificabit:& faciet eſſe perfectos.Multi ſimpliciter hunc locum de reſurrectione intelligunt:ut ſpiritus & anima & corpus in aduentu domini cōſeruenť.Alii ex hoc loco triplicem in homīe uolūt affirmare ſubſtantiam.Spiritus quo ſentimus.Anima qua uiuimus.Corporis quo incedimus.Sunt qui ex anima tantum & corpore ſubſiſtere hominem diſſerentes:ſpiritū in eo tertium:non ſubam uelint ītelligi:ſed efficientiā: per quā & mēs in nobis:& ſenſus:& cogitatio:& aīus appellanť:& utiq; non ſunt tot ſubſtantiæ quot noīa. Cūq; illud eis oppoſitum fuerit:benedicite ſpiritus & animæ iuſtorum domino:ſcripturam non recipiunt:

dicentes eum in hebraico non haberi. Nos autem in præsenti loco ut supra diximus spiritum qui cum aïa & corpore integer conseruaꝛ: non substãtiam spũs sancti: quæ non potest iterire: sed gratias eius donationesq; accipimus: quæ nostra uel uirtute uel uitio & accẽduntur: & extinguuntur in nobis.

Prologus beati Hieronymi in librum ad Algasium de quæstionibus. xi. noui testamenti.

Epistola. LXXXIIII.

Ilius meus Apodemius: qui iterp̃tatione nois sui longa ad nos nauigatione signauit: & de oceani littore atq; ultimis Galliæ finibus roma p̃terita q̃siuit Bethleem: ut iueniret in ea cælestẽ panẽ: & saturatus eructaret in deum: ac diceret. Eructauit cor meum uerbum bonum: dico ego opa mea regi: Detulit mihi in parua scedula maximas q̃stiones q̃s a te datas: mihiq; tradẽdas diceret ad quarum lectionem itellexi studiũ reginæ Saba in te esse cõpletum: quæ de finibus terræ uenit audire sapientiam Salomonis. Non q̃dem ego Salomon: q ante se: & post se: cũctis hoibus p̃ferꝛ in sapiẽtia: sed tu regina appellãda es Saba: in cuius mortali corpore non regnat peccatũ: & quæ ad dnũm tota mente cõuersa audies ab eo. Cõuertere cõuertere Sunamitis. Eteni Saba in ligua nostra cõuersionẽ sonat: simulq; aïaduerti: q̃ q̃stiũculæ tuæ de euãgelio tãtũ & de apostolo positæ: idicãt te ueterẽ scripturã aut non satis legere aut nõ satis itelligere: q̃ tãtis obscuritatibus & futuroꝝ typis iuoluta ẽ: ut ois iterpretatiõe egeat: & porta oriẽtalis de q̃ ueꝝ lumẽ exoriꝛ: & p̃ quã pontifex igrediꝛ & regrediꝛ: sẽp clausa sit: & soli pateat Christo. q habet clauem Dauid: q aperit & nemo claudit: claudit & nemo aperit. ut illo reserãte itroeas cubiculũ eius: & dicas. Introduxit me rex in cubiculum suũ. Propterea satis miratus sum: cur puríssimo fonte uicino neglecto: nostri tam procul riuuli fluenta quæsieris: & omissis aquis Syloe quæ uadũt cum silentio: & desideres aquas syor: quæ turbidis sæculi huius uitiis sordidanꝛ. Habes ibi sanctũ uirũ Alechium p̃sbyteꝝ: qui uiua ut aiunt uoce & prudẽti disertoq; sermone possit soluere quæ req̃ris: nisi forte p̃grinas merces desideras: & pro uarietate gustus nr̃oꝝ quoq; cõdimẽtoꝝ te aliméta delectãt. Aliis dulcia placẽt: nõnullos amara delectãt. Hoꝝ stomachũ acida renouãt: illoꝝ falsa sustẽtant. Vidi ego nauseã & capitis uertiginẽ antidoto qđ appellaꝛ πίκρα. i. amara sæpe sanari: & iuxta Hipocratẽ dulcia amaris curari: & cõtrarioꝝ cõtraria eẽ remedia. Itaq; nostrã amaritudinẽ illius nectareo melle curato. Et mitte in myrrham lignum crucis: senilẽq; pituitam iuuenili auctoritate compesce: ut possis læta cantare. Quam dulcia gutturi meo eloq̃a tua domine super mel ori meo.

Cur loãnes discipulos mittit ad dnũm: ut iterrogẽt eũ: Tu es q uẽturus es: an aliũ expectamus? cũ prius ipse de eodẽ dixerit: Ecce agnus dei: ecce q tollit peccata mundi. LXXXIIII.

E hac quæstione in cõmentariis Matthæi plenius diximus. Vnde apparet q̃a hæc iterrogas: ipsa te uolumina nõ habere. Tamẽ stringẽdum est breuiter: ne oĩno tacuisse uideamur. loãnes mittebat discipulos suos in uinculis cõstitutus: ut sibi quærẽs illos doceret: & capite trũcandus illum doceret esse sectãdũ: quẽ iterrogatiõe sua magistrũ oĩum fatebaꝛ. neq;. n. poterat ignorare: quem ignorãtibus illũ demõstrauerat: & de quo dixerat. q habet spõsam: spõsus est: & cuius nõ sum dignus calciamenta parare. & illũ oportet crescere: me aũt minui. Deũq; patrẽ intonãtẽ audierat: hic est filius meus dilectus in quo mihi bene cõplacui. Quod ãt dicit: tu es q uẽturus es: an aliũ expectamus? hũc quoq; sensũ habere põt: Scio q̃ ipse sis: q tollere ueneris pcã mudi: sed q̃a ad iferos descẽsurus sum: etiã hoc iterrogo: utrũ & illuc ipse descẽdas. An ipiũ sit: hoc de dei filio credere: aliũq; missurus sis. Hoc aũt scire desidero: ut q in terris hoibus nũciauí: etiã in iferis nũciẽ: si forte uẽturus es. Tu. n. es q ueneris dimittere captiuitatẽ: & ueneris soluere eos: q in uiculis tenebãꝛ. Cuius scisitatione dnũs itelligẽs: opibus magis q̃ sermone respõdet. Et loãni p̃cipit nũciari: uidere cæcos: ãbulare claudos: leprosos mundari: surdos audire: mortuos surgere. & q̃d his maius est: paupes euãgelizare. Paupes aũt uel humilitate uel diuitiis: ut nulla iter pauperẽ diuitẽq; distãtia sit salutis: sed oẽs uocenꝛ æq̃liter. Tũc quoq; iferet. Beatus q nõ fuerit scãdalizatus in me. Nõ loãnem sed discipulos eius pcutit: q prius accesserãt ad eũ dicẽtes. Quare nos & pharisæi ieiunamus frequẽter: discipuli ãt tui nõ ieiunãt? Et ad loãnẽ. Magr̃ cui p̃buisti testioniũ iuxta iordanẽ? Ecce discipuli eius baptizãt: & plures ueniũt ad eũ. Quo dicto liuoré significãt de signoꝝ magnitudine & iuidiæ mordacitate ueniẽtem: cur baptizatus a loãne ipse audeat baptizare: & multo ãplior ad eũ turba cõcurrat: q̃ prius uenerat ad loãnẽ. Et ne forsitan plebs nescies hoc dicto loãnẽ sigillari arbitraretꝛ: in illius laudes p̃orat: & cœpit de loãne ad turbas dicere circũstãtes. Quid existis ad desertũ uidere? Arundinẽ uẽto agitatã? Et q̃d existis in solitudinẽ uidere? hoiem mollibus uestitũ? & reliq̃. cuius dicti hic sensus est. Nunq̃d ad hoc existis in heremũ: ut uidere tis hoiem istar arũdis uẽtoꝝ flatu in partes uarias iclinari? ut quẽ ante laudauerat: de eo nũc dubitet: & de quo prius dixerat: ecce agnus dei: nũc iterroget: utrũ ipse an alius sit. qui uel uenerit: uel uẽturus sit. Et quia omnis prædicatio falsa sectaꝛ lucra: & gloriam quærit humanam: ut per gloriam nascantur compendia: asserit eum camelorum uestitum pilis: nulli posse adulationi succumbere: qui locustis uescitur ac melle silue stri: opes non quærere: rigidam quæ & austeram uitam: aulas uitare palatii: quas quærunt qui bysso & serico & mollibus uestiuntur: qui in domibus regum sunt. Dicitq; eum non solum prophetam: qui soleat uentura prædicere: sed plus esse q̃ prophetam. quia quem illi uenturum esse dixerunt: hic uenisse demonstrauit dicens. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Præsertim cum ad fastigium prophetale Baptistæ accesserit priulegium: ut cui dixerat ego a te debeo baptizari: ipse eum baptizauerit: non præsum-

ptione maioris:sed obedientia discipuli:ac timore seruili.Cumq; inter natos mulierum nullum asserat Io- 141
anne surrexisse maiorē:se q de uirgine,pcreatus ē:maiorē eē cōmemorat:siue oēm āgelū q ī cælis minimus est:in terris cūctos hoies anteire.Nō.n.in angelos,pficimus:& nō angeli in nos:sicut qdam stertētes sopore grauissīmo somniāt.Nec sufficit hoc in Ioānis laudibus:nisi ipse p̄dicās baptismū pœnitentiæ prius dixisse referat. pniam agite:appropiquabit.n.regnū cælorū.Vnde & diebus p̄dicatiōis eius:regnū cælorū uim patit:ut q homo natus est:angelus esse desideret:& terrenū aīal cæleste q̄rat habitaculū.Lex.n.& pphetæ: usq; ad Ioānē,pphetauerūt:nō q̄ Ioānes,pphetarū sit finis:& legis:sed ille q Ioānis testimonio p̄dicatus est. Ioannes aūt secūdū mysteriū:qđ ī Malachia scriptū est:ipse est Helias:q uēturus est:nō q̄ eadē aīa: ut hæretici suspicant:& ī Helia:& in Ioāne fuerit:sed q̄ eandē habuerit sancti spiritus gratiā:Zona cīctus ut Helias: uiuēs ī heremo ut Helias.Persecutionē passus ab herodiade. ut ille sustinuit ab Iezabel.ut quo modo Helias secūdi p̄cursor aduētus est:ita Ioānes uētur⁹ ī carne dnūm saluatorem nō solū ī heremo:sed etiam ī matris utero salutarit:& exultatione corporis nūciauerit.

Quid significet quod in matthæo scriptū est arundinem quassatam non confringet: & linum fumigans non extinguet. LXXXV.

D cuius expositionē loci:totū qđ Matthæus de Esaia,ppheta assumit testimoniū ponēdū est:& ipsius uerba Esaiæ:iuxta septuaginta iterp̄tes:ipsūq; hebraicum:cui Theodotion Aqla Symmachusq; cōsentiūt.Sic ergo de quattuor euāgelistis solus Matthæus posuit Iesus aūt sciens recessit inde:& secuti sūt eū multi:& curauit oēs:& p̄cepit eis ne māifestū eū facerēt: ut ipleret qđ dictū est p Esaiam,pphetā dicentē.Ecce puer meus quē elegi.Dilectus meus:ī quo bene cōplacuit aīa mea. Ponā spiritum meū sup eū:& iudiciū gentibus nūciabit.Nō cōtendet:neq; clamabit:neq; audiet q̄sq̄ in plateis' uocē eius. Arūdinē quassatā nō cōfringet:& linū fumigās nō extinguet:donec eiiciat ad uictoriā iudiciū:& ī noīe eius gentes sperabūt:Pro quo in Esaia iuxta septuaginta iterpretes sic scriptū ē.Iacob puer meus suscipiā eū.Israhel electus meus suscepit eū aīa mea.Dedi spiritū meū sup eū:iudiciū gentibus,pfert.Nō clamabit:neq; dimittet:nec audiet foris uox eius:arūdinē fractā nō cōteret:& linū fumigās nō extīguet:sed ī ueritate ,pfert iudiciū.splendebit:& nō quassabit:donec ponat sup terrā iudiciū:& ī noīe eius gētes sperabunt.Nos aūt ex Hebræo ita uertimus.Ecce puer meus:suscipiā eū:electus meus cōplacuit sibi ī illo aīa mea. Dedi spiritum meū sup eū iudiciū gentibus,pfert.Nō clamabit neq; accipiet p̄sonā:neq; audiet foris uox eius. Calamū q̄ssatū nō cōteret:& linū fumigās nō extinguet.In ueritate docebit iudiciū.Non erit tristis neq; turbulentus: donec ponat ī terra iudiciū:& legē eius insulæ expectabūt.Ex quo apparet Matthæū euāgelistā nō ueteris iterp̄tationis auctoritate cōstrictū dimisisse hebraicā ueritatē:sed q̄si Hebræū ex hebræis:& in lege domini doctissimū:ea gētibus p̄dicasse quæ ī Hebræo legerat.Si.n.sic accipiēdū est:ut septuagita iterp̄tes ediderūt. Iacob puer meus suscipiā eū.Israhel electus meus suscepit eū aīa mea:quō in Iesu itelligimus esse cōpletum: quod de Iacob & de Israhel scriptū ē?Quod beatū Matthæū nō solū in hoc testimonio:sed ēt in alio loco fecisse legimus.Ex ægypto uocaui filiū meū.,p quo.lxx.trāstulerūt.Ex ægypto uocaui filios eius: qđ utiq; nisi sequamur hebraicā ueritatē ad dnūm saluatorē nō p̄tinere māifestū ē.seqtur enī Ipsi aūt īmolabāt Baalim.Quod aūt de assūpto testimonio ī euāgelio minus ē:splēdebit & nō quassabit:donec ponat in terra iudiciū:uidet mihi accidisse primi scriptoris errore:q legēs supioré snīam in uerbo iudicii esse finitā: putauit inferioris snīe ultimū uerbū esse iudiciū:& pauca uerba q̄ in medio:hoc est iter iudiciū & iudiciū fuerāt p̄termisit.Rursūq;:qđ apud Hebræos legit:& in lege eius sperabūt insulæ:Matthæus sensū potius quā uerba iterpretās:,p lege & īsulis nomē posuit:& gētes.Et hoc nō solū ī p̄senti loco:sed ubicūq; de ueteri testamento euangelistæ & apostoli testimōia,ptulerūt:diligentius obseruandū est:nō eos uerba secutos esse: sed sensū.& ubi.lxx,ab hebraico discrepāt:hebræū sensū suis exp̄ssisse sermōibus.Puer igit dei oīpotentis iuxta dispēsationē carnis assūpte:q ad nos mittit:Saluator ē appellatus.Ad quē & ī alio loco dicit pater. Magnū tibi ē uocari puerū meū:ut cōgreges tribus Iacob.Hæc ē uinea soreth:q̄ interp̄tat electa.hic ē filius amātissimus:ī quo sibi cōplacuit aīa mea.nō q̄ deus aīam hēat:sed q̄ in aīa oīs dei mōstret affectus.Et nō mirū si in deo aīa noīetur:cū uniuersa humani corporis mēbra secūdū leges tropologiæ:& diuersas itelligētias habere dicat.Posuit quoq; spiritū suū super eum:spiritum sapientiæ & intelligentiæ:spiritū cōsilii & fortitudinis:spiritū scientiæ & pietatis & timoris domini:q in specie colūbæ descendit sup eū:de quo & Ioānes Baptista a deo patre audisse se narrat.Sup quē uideris spiritū sanctū uenientē & manentē in eo:ipse ē:& iudicium gētibus nūciabit.De quo & ī psalmis legimus.Deus iudiciū tuū regi da:& iusticiā tuā filio regis:Quod & ipse loqt in euangelio.nō enī pater iudicat quēq;:sed omne iudiciū dedit filio.Non cōtendit sicut agnus ductus est ad uictimā:nō cōtendit in subuersione audientiū;neq; clamauit iuxta illud quod Paulus apostolus scribit.Oīs clamor & ira & amaritudo auferat a uobis.Nō clamauit qa israhel nō fecit iudiciū: sed clamorē.Neq; audiet q̄sq̄ in plateis siue foris uocē eius.Omnis.n.gloria filiæ regis abitus.& arta & āgusta uia est:quæ ducit ad uitam.Vnde in plateis uox illius non auditur:in quibus confidenter agit sapientia: latam spatiosamq; uiam non ingrediens:sed arguens atq; condemnans.Vnde & iis qui foris eraut: non sua uoce sed per parabolas loquebat.arundinem inquit quassatam nō cōfringet:siue ut.lxx.transtulerūt calamū fractū nō cōteret.Calamus fractus q fuit antea uocalis:& in laudes domini cōcinebat:appellādus ē israhel:qui quondā impegit in angularē lapidē:& cecidit:sup eū:fractusq; in illo est.Propterea dicitur de eo.Increpa do mine bestias calami.& in Iesu uolumine torrens appellat cannæ.i,calami qui aquas habet turbidas: quas

elegit iſrahel:puriſſima conténens fluenta iordanis.Reuerſuſq; méte in egyptū:& deſiderans cœnoſam ac paluſtré regionē:peponeſq; & cepe & allia & cucumeres ollaſq; ægyptiaq; carniū:rectiſſime p Eſaiā appellatur calamus fractus.cui q̄ inniti uoluerit:ptūdet manus eius.Qui.n.poſt aduentū domini Saluatoris euāgelicæ interptationis ſpiritū derelinquens:in iudaicæ litteræ morte reqeſcit:iſtius cūcta opera uulnerant. Linū quoq; fumigans nō extinguet populū de gentibus cōgregatū:q̄ extincto legis naturalis ardore fumi amariſſimi:& q̄ noxius oculis é tenebroſæq; caliginis iuoluebat erroribus.Quē nō ſolū nō ſtrinxit & redegit in cinerē:ſed ecōtrario de parua ſcintilla & pene moriente maxia ſuſcitauit incēdia:ita ut totus orbis arderet igne domini Saluatoris:quē uenit mittere ſup terrā:& in oibus ardet deſiderat.Secūdū tropologiā q̄cq̄d nobis uidet de hoc loco:in cōmētariis Matthæi breuiter annotauimus.Iſte aūt q̄ arūdinē quaſſatam nō cōfregit:& linū fumigans nō extinxit:iudiciū quoq; pduxit ad uictoriā:cuius iudicia uera ſūt:iuſtificata in ſemetipſis:ut iuſtificet in ſermonibus ſuis:& uincat dum iudicat.& tādiu lumē p̄dicationis eius in mūdo reſplēdeat:nulliuſq; cōterat & uincat inſidiis:donec ponat i terra iudiciū:& ipleat illud quod ſcriptum eſt:Fiat uolūtas tua ſicut in cælo & in terra.& in noīe eius gentes ſperabūt:ſiue i lege eius ſperabūt inſulæ. Quō enī inſulæ turbine flatuq; uētoq; & crebris tēpeſtatibus feriunt qdā:ſed nō ſubuertūt in exēplū euāgelicæ domus:quæ ſup petrā robuſta mole fundata eſt:ita & eccleſiæ quæ ſperāt in lege & in noīe domini ſaluatoris loquunt p Eſaiā.Ego ciuitas firma:ciuitas quæ nō oppugnat.

Quem ſenſum hēat qd i euāgeliſta Matthæo ſcriptū é.Si q̄s uult uenire poſt me:abneget ſemetipſū.Quæ eſt ſui abnegatio:aut quō q̄ ſeq̄t ſaluatorē ſeipſum negat? LXXXVI.

E quo in tertio cōmētarioq; eiuſdē Matthæi libro ita breuiter locutus ſū.Qui deponit ueterē hoīem cū opibus eius:negat ſeipſū dicens.Viuo aūt iā nō ego:uiuit uero in me Chriſtus:tollitq; crucē ſuā:& mundo crucifigit.Cui aūt mūdus crucifixus eſt:ſeq̄t dnūm crucifixū.Quibus nūc hæc addere poſſumus poſtq̄ oſtēdit diſcipulis ſuis:q; oporteret eū i Hieruſalē multa pati a ſacerdotibus & ſcribis:& principibus ſacerdotū:& occidi aſſumēs eū Petrus cœpit increpare & dicere: abſit a te domine:nō erit tibi hoc:q̄ cōuerſus dicit Petro:uade poſt me Sathana:ſcādalū es mihi:qa nō ſapis q̄ dei ſunt: ſed quæ hoīum Humano q̄ppe timore p̄territus paſſionē domini formidabat:& quō audiēs multa pati:& occidi timebat:Sic audiens tertia die reſurget:gaudere debuerat:& triſtitiā paſſionis : reſurrectionis gloria mitigare. Vnde illo p timore correpto:loquebat ad oēs diſcipulos:ſiue cōuocauit turbā cū diſcipulis ſuis: ut Marcus poſuit:aut iuxta Lucā dicebat ad cūctos:ſi q̄s uult poſt me uenire abneget ſemetipſum:& tollat crucē ſuā:& ſequat me.Cuius exhortationis hic ſenſus eſt.Nō é delicata i deū:ſed ſecura cōfeſſio.Qui i me credit debet ſuū ſanguinē fundere.Qui.n.p̄diderit aīam ſuā in præſenti:lucrifaciet eā in futuro . Quotidie credēs in Chriſtū tollit crucē ſuā:& negat ſeipſum.Qui ipudicus fuit uerſus ad caſtitatē tēperantia luxuriā negat.Qui formidoloſus:& timidus aſſūpto robore fortitudinis:prioré ſe eſſe neſcit.Iniquus ſi ſeq̄t iuſticiam:negat iniqtatē.Stultus ſi Xp̄m cōfiteat:dei uirtutē:dei ſapientiā:negat ſtultitiā.Quod ſcientes nō ſolū p̄ſecutionis tpe:& neceſſitate martyrii:ſed in omni cōuerſatiōe:opere:cogitatiōe:ſermōe negamus noſmetipſos:quod ante fuimus:& cōfiteamur eos:q̄ i Chriſto renati ſumus.Iccirco.n.dnūs crucifixus é:ut & nos q̄ credimus in eū:& peccato morrui fuimus crucifigamur cū ipſo.Dicamuſq; quod apoſtolus Paulus docuit. Cū Chriſto crucifixus ſū.Et mihi aūt abſit gloriari:niſi in cruce domini noſtri leſu Xp̄i:p quē mihi mūdus crucifixus eſt:& ego mūdo.Qui cū Xp̄o crucifixus é:ſpoliet pricipatus & poteſtates & triūphet eas i ligno. Vnde & in euāgelio ſecūdū loānem:i typū eoq;:q̄ in domio credituri erāt:& ſe cū illo crucifixuri:Simō Cyrenæus portat crucē eius:quā iuxta alios euangeliſtas prior ipſe portauit.

Quid uult ſignificare quod in eodē Matthæo ſcriptū é:ue p̄gnātibus & nutrientibus i illis diebus:& orate ne fiat fuga ueſtra hyeme uel ſabbato.quod ex ſupioribus pēdere manifeſtū eſt. LXXXVII.

Vm.n.euāgeliū Chriſti cūctis gentibus fuerit p̄dicatū:& uenerit cōſumatio:uiderintq; abominationē deſolutionis q̄ dicta eſt a Daniele,ppheta:ſtāte in loco ſancto.Tūc p̄cipiāt iis q̄ in iudæa ſūt:ut fugiāt ad mōtes:& q̄ in tecto:nō deſcēdant tollere aliqd de domo ſua:& q̄ in agro ne reuertant auferre tunicā ſuā:de q̄bus in cōmētariis eiuſdē Matthæi plenius diximus.Statiq; cōfugiāt:Ve p̄gnātibus:& nutriētibus in illis diebus.In q̄bus diebus?Quādo abominatio deſolationis ſteterit in loco ſancto.Quod qdē iuxta lītam de aduentu Antichriſti p̄dicari nulli dubiū é.Quādo p̄ſecutiōis magnitudo cōpellit fugere:& graues uteri:paruuliq; lactētes:fugā retardāt.Licet qdē Titu & Veſpaſiani aduerſus Iudæos:& p̄cipue Hieruſalē obſidionē pugnāq; ſignificari uelit:hyemē quoq; & ſabbatū ſic interptant: ne eo tpe fugere cōpellant:quādo duritia frigoris in agris:& in deſertis locis fugiētes latere nō patit: & obſeruatio ſabbati:aut p̄uaricatores facit:ſi fugiāt:aut hoſtiū gladiis ſubiacere:ſi ſabbati ociū & p̄cepta ſeruauerint.Nos aūt audiētes dominū ſaluatorē:ut q̄ i iudæa ſunt:ad mōtana cōfugiāt: Ipſi quoq; oculos leuamus ad mōtes:de q̄bus ſcriptū é.Leuaui oculos meos ad mōtes:unde ueniet auxiliū mihi:& i alio loco.Fūdamēta eius i mōtibus ſanctis:& mōtes in circuitu eius: & dnūs i circuitu populi ſui:& nō pōt abſcōdi ciuitas ſupra mōtē poſita:& diſcalciamus nos pelle litteræ:nudiſq; pedibus cū Moyſe aſcēdentes mōtē ſyna dicimus. Tráſiēs uidebo uiſionē hāc magnā:ut poſſumus intelligere pregnantes animas:quæ de ſemine doctrinaq;: & ſermōis dei initia fidei conceperunt:& dicunt cum Eſaia.A timore tuo domine concepimus:& parturiuimus : & peperimus ſpiritum ſalutis tuæ:quem feciſti ſuper terram.Sicuti.n.ſemina paulatim formantur in uteris:& tādiu non reputatur homo:donec elementa confuſa ſuas imagines membraq; ſuſcipiant:ita ſenſus ratione conceptus niſi in opera proruperit:Adhuc uentre retinet:Et cito abortio perit cum

uiderit abominationem desolationis stantem in ecclesia:& Sathanam transfigurari in angelum lucis. Et de 142
istiusmodi Paulus apostolus loqtur dicens Filioli mei quos itez parturio:donec Christus formet ī uobis. Has ego reor iuxta mysticos intellectus esse mulieres:de qbus idē apostolus scribit:Mulier seducta in trāsgressione facta est:saluabit aūt p filioz generationē:si pmānserit in fide & caritate & scītate cum pudicitia. Quæ si de sermone diuino aliquando generarit:necesse est quæ generata sunt crescere:& primum accipere lac infantiæ:donec perueniant ad solidum cibum & ad maturam ætatem plēitudinis Christi. Omnis.n.qui lacte alitur: īperitus est in ratione iusticiæ. Paruulus.n.est. Hæ igitur animæ quæ necdum pepereunt: siue quæ nedū potuerunt quæ generata sunt alere:cū uiderint sermonē hæreticum stātem in ecclesia: cito scandalizant & pereunt:& in tepestate atq; psecutionibus pmanere nō possunt:pīsertim si ociū habuerint bonoz opez:& nō ambulauerint in uia:quæ Christus est. De hac abominatione hærticæ puersæq; doctrinæ dicebat apostolus:q; homo iniqtatis & aduersarius eleuet se cōtra omne qđ dicit deus & religio: ita ut audeat stare in tēplo dei:& ostēdere se q; ipse sit deus. cuius aduentus secūdū operationē sathanæ & ea quæ cōcepta sūt:facit perire abortio. & quæ sūt nata ad pueritiā & psectā ætatē puenīr nō posse. Quā ob rē orādus est dnūs:ne in exordio fidei & crescentis ætatis oriat hyems:de qua scriptū est. Hyems trālit:abiit sibi: ne ocio torpeamus:sed iminente naufragio suscitemus dormientē dominum:atq; dicamus. Præceptor salua nos:perimus.

Quid sibi uelit quod scriptū est in euāgelio secūdum Lucā:& nō receperūt eum:quoniā facies eius erat uadens in hierusalem. LXXXVIII.

Estinans dnūs pgere in Hierusalē:ut cōplerent dies assūptionis eius:& pascha celebraret:de quo dixerat. Desiderio desideraui hoc pascha comedere uobiscū:& bibere calicē:de quo ait. Calicem quē dedit mihi pater:non uis ut bibā illū? Omnēq; doctrinā suā patibulo roboraret:iuxta illud quod scriptum est. Cum exaltatus fuero a terra:oia trahā ad me. Offirmauit faciem suā:ut iret ī hierusalē. Offirmatiōe.n.& fortitudine opus est ad passionē sponte pperanti. Vnde & Ezechieli cui dixerat deus Fili hōis in medio scorpionū tu habitas:& ne timeas eos:offirmaui inqt faciē tuam:& dedi faciē tuam æream:& frontem tuā ferreā:ut si forsitan surrexisset cōtra eū malleus uniuersæ terræ:quasi incude durissima resisteret:malleūq; cōtereret:de quo scriptū est. Quomō cōfractus est:& cōtritus est malleus uniuersæ terræ? & misit nuntios. i. angelos ante faciem suā. lustū enim erat:ut dei filio angeli ministrarent. Siue angelos apostolos uocat:qa & loānes p̄cursor domini angelus appellatus est. Cūq; ingressi essent uicū Samariæ: ut p̄pararent ei:nō susceperūt illū:qa facies eius erat uadens in hierusalē. Hostili inter se Samaritani atq; iudæi discordāt odio:& cū oēs oderint gentes:pprio cōtra se furore bacchant. Dū utriq; de legis possessione cōtendūt:& in tantū se mutuo psequunt:ut postq; iudæi de Babylonia sūt reuersi:edificationem templi samaritani semp ipedierint. Cumq; uellent & ipsi cū eis ædificare tēplum:respondērūt iudæi: Nō licet nobis & uobis ædificare domū domini. Deniq;,p sūma iniuria pharisæi exprobāt domino. Nōne dmoniū habes: & samaritanus es? & in parabola de hierusalē descendentis hiericū samaritānus ponit,p signo atq; miraculo: q; malus benefecerit,& ad puteum samaritanæ scriptū est. Non.n.coutunt samaritani iudæis. Videntes aūt samaritani dominū hierusalē pgere. i. ad hostes suos:quod audierāt a discipulis eius:q ad parādum hospitiū uenerāt:iudæum esse cognoscūt:& quasi iudæum atq; alienū & eū q ad inimicos pgeret suscipe noluerūt, q̄q̄ & alia nobis subiiciat intelligentia:q; uolūtatis domini fuerit:nō suscipi a samaritanis:qa festinabat hierusalē. ibiq; pati:& sanguinē fundere:ne occupatus susceptione samaritica:& doctrina gentis illius: passiōis differret diē:ad quā uenerat sustinendā. Vnde dicit & in alio loco. Nō ueni nisi ad oues pditas domus israhel. & apostolis pcepit. Ciuitates samaritanoz nō intraueritis:uolēs tollere omnē occasionē psecutionis iudaicæ:ne postea dicerent:crucifiximus eū. qa se inimicis nostris & hostibus iūxerat. Facies igit eius erat pgentis in hierusalē. Et iccirco iuxta aliā intelligentiā nō receperūt eū Samaritæ:qa festinabat īgredi hierusalem. Vt aūt eū nō reciperent fuit dominicæ uolūtatis. Deniq; apostoli in lege uersati:in qua tātū iusticiā nouerant:oculū ,p oculo:dētē,p dēte ulcisci nitūt iniuriā. & imitari Heliā:ad cuius uocē duas pentecōtadas multum ignis absumpserat. Dicūtq; ad dominum:uis dicimus ut ignis descendat de cælo:& consumat eos. Pulchre uis inquiunt dicimus. Nā & Helias dixerat. Si homo dei sū:ignis descendat sup uos. Ergo ut apostoloz sermo efficientiā habeat:uolūtatis est domini. Nisi.n.ille iusserit:frustra dicunt apostoli:ut ignis descendat sup eos,& quodāmō uerbis āliis hoc loquūt. Si ad ſerui Heliæ iniuriā ignis descendit de cælo:& nō Samaritas:sed iudæos cōsūpsit incēdiū:q̄to magis ad cōtēptū filii dei in ipios Samaritas debet flāma sæuire? E regione dnūs q nō ad iudicādū uenerat:sed ad saluādū:nō in potestate sed in humilitate:nō in patris gloria:sed in hominis uilitate:īcrepat eos:q; nō meminerint doctrinæ suæ:& bonitatis euāgelicæ:ī qua dixerat:q te pcusserit ī maxilla:p̄be ei & alterā:& diligite inimicos uestros.

Quis fit uillicus iniquitatis qui domini uoce laudatus est. LXXXIX.

Ltera de euāgelio Lucæ quæstiunculā ppositi. Quis sit uillicus iniqtatis:q domini uoce laudatus ē. Cuius cū uellē scire rōnē:& de quo fōte,pcesserit:reuolui uolumē euāgelicū:& iter cætera repperi:q; appropiquātibus saluatori publicāis:& peccatoribus ut audirēt eū:murmurabāt Pharisæi & Scribæ dicētes. Quare iste peccatores suscipit:& comedit cū eis? Qui locutus est eis parabolā centū ouiū:& unius pditæ:q̄ iuēta pastoris humeris reportata ē. Et cur eēt,ppositā:stati itulit. Dico uobis sic erit gaudiū ī cælo sup uno pctōre pniam agēte:magisq̄ sup nonagitanoue iustis:qui nō idigent pnīa. Aliam quoq; parabolā decē dragmaz:uniusq; pditæ:& reptæ:cū,ppositet:stati itulit. Dico uobis gaudiū erit corā ágelis dei sup uno pctōre pniam agēte. Tertiā quoq; parabolā,ppositi:hominis

habẽtis duos filios:& diuidentis iter eos ſubſtantiam.Cumq; minor facultatibus perditis egeꝛ cœpiſſet:& comedere ſiliquas porcoꝝ cibũ:reuerſus ad patrẽ ſuſceptus ab eo eſt.Frater quoq; inuidens ſenior: patris uoce correptus eſt:q; lætari debuerit:& gaudere:qa frater eius mortuus fuerat:& reuixit:pditus:& inuẽtus eſt.Has tres parabolas cõtra Phariſæos & ſcribas locutus eſt:qui nolebant recipere pœnitentiã peccatorũ: & publicanoꝝ ſaluté.Dicebat aũt inquit & ad diſcipulos ſuos:haud dubiũ qn parabolã ſicut prius ad Scribas:& Phariſæos:qua parabola ad clæmẽtiã diſcipulos hortareꝛ:& aliis diceret uerbis.Dimitte & dimittetur uobis:& in oratione dominica libera frõte poſcatis.Dimittite nobis debita noſtra:ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.Quæ eſt ergo parabola ad clæmentiã diſcipulos cohortantis?Nõne quidã erat diues: qui habebat uillicũ ſiue diſpenſatorem? Hoc.n. οἰ κονομοσ.ſignificat Villicus aũt,pprie uillæ gubernator ẽ: unde & a uilla uillicus nomẽ accepit: οι κονομοσ aũt tam pecuniæ q̃ frugum:& oĩum quæ dnũs poſſidet diſpenſator eſt.unde & ὁι κονομικὸσ Xenophontis pulcherrimus liber eſt:q non gubernationem uillæ:ſed diſpenſationẽ uniuerſæ domus Tullio interpretãte ſignificat.Iſte igiꝛ diſpenſator accuſatus ẽ ad dnũm ſuũ:q; diſſiparet ſubſtãtiã eius.Quo uocato dixit:qd hoc audio de te?Redde rationẽ diſpẽſationis: neq;.n.ultra mea poteris diſpenſare.qui dixit in ſemetipſo.Quid faciã quia dnũs meus auſert a me diſpenſationẽ?Fodere nõ ualeo:mendicare erubeſco.Scio qd faciã:ut quãdo ſublata fuerit mihi diſpenſatio: ſuſcipiãt me in domos ſuas.Vocauit itaq; ſingulos debitores domini ſui:& dixit primo.quãtum debes domino meo?Qui dixit ei:centũ cados olei:ait illi: tolle cautionẽ tuam: & ſedens cito: cribe quinquaginta. Deĩde alio locutus eſt.Tu aũt quãtum debes?At ille reſpõdit:centũ choros tritici:dixitq; illi: tolle cautionẽ tuã: & ſcribe octoginta.Et laudauit dnũs uillicũ ſiue diſpenſatorẽ iniquitatis:q; prudenter fecerit:qa filii ſæculi huius prudentiores ſũt filiis lucis ĩ generatione ſua.Et ego dico uobis:facite uobis amicos de iniquo mãmona:ut quãdo defeceritis:recipiant uos in æterna tabernacula.Qui fidelis eſt in paruo & in multis fidelis eſt.Qui in minimo iniquus eſt:& in multis iniquus eſt.Si ergo in iniquo mãmona fideles non fuiſtis:qđ ueſtrum eſt:quis credet uobis?Et ſi ĩ alieno fideles nõ fuiſtis:quod ueſtrum eſt:qs dabit uobis? Néo ſeruus duobus dominis ſeruiet.aut enim unũ habebit odio:& alteꝝ diliget:aut unũ audiet:& alterũ cõtẽnet. Nõ poteſtis deo ſeruire & mãmonæ:Audiebant hæc omnia Phariſæi:q erãt auari:& ſubſanabant illũ. Totũ parabolæ huius textũ poſui:ut nõ nobis intelligentiã aliunde quæramus:& in parabola certas nitamur inuenire pſonas:ſed interpretemur eã quaſi parabolã: hoc eſt ſimilitudiné : quæ ab eo uocaꝛ:quod alteri παρὰ βάλλεται:hoc eſt aſſimilaꝛ:& quaſi umbra preuiũ ueritatis eſt.Si ergo diſpenſator iniq mãmonæ a domini uoce laudaꝛ:q; de re iniqua ſibi iuſticiã ꝓparauit:& paſſus diſpendiũ dominus laudat diſpẽſatoris prudentiã:q; aduerſus dnũm qdem fraudulenter:ſed,p ſe prudẽter egerit:quãto magis Chriſtus q nullũ damnũ ſuſtinere põt:& pronus eſt ad clæmentiã:laudabit diſcipulos ſuos:ſi in eos q crediti ſibi ſũt:miſericordes fuerint?Denique poſt parabolã intulit.& ego uobis dico:facite uobis amicos de iniquo mãmona.Iniquũ autẽ mãmona nõ hebræoꝝ ſed ſyroꝝ lingua diuitiæ nũcupanꝛ:q; de iuiqtate collectus eſt.Si ergo iniqtas bene diſpẽſata uertiꝛ in iuſticiã:quãto magis ſermo diuinus:ĩ quo nulla eſt iniqtas:q apoſtolis creditus eſt:ſi bene fuerit diſpenſatus:diſpẽſatores ſuos leuabit in cælũ?Quã ob rem ſeqꝛ:q fidelis eſt in minimo:hoc eſt in carnalibus:& in multis fidelis erit:hoc eſt in ſpiritalibus.Qui aũt in paruo iniquus eſt:ut nõ det fratribus ad utendum qđ a deo,p omĩbus eſt creatũ:iſte & in ſpiritali pecunia diuidenda iniquus erit:ut nõ,p neceſſitate:ſed,p pſonis doctrinã domini diuidat.Si aũt carnalẽs diuitias quæ labũꝛ:nõ bene diſpẽſatis:ueras æternaſq; diuitias doctrinæ dei qs dabit uobis?Et ſi in his quæ aliena ſũt(alienũ aũt eſt a nobis omne quod ſæculi eſt)infidelis fuiſtis:ea q ueſtra ſũt:&,pprie deputata hõi qs uobis credere poterit?Vnde corripit auariciã:& dicit:eũ q amat pecuniã:deũ amare nõ poſſe.Igiꝛ & apoſtolis ſi uelint amare deũ:eſſe pecunias cõtemnẽdas.Vnde & ſcribe & phariſæi q erãt auari:aduerſũ ſe dictã intelligentes parabolã;ſub ſanabant eũ:carnalia & certa & pſentia ſpiritalibus ac futuris & quaſi incertis ꝓponentes.Theophilus antiochenæ eccleſiæ ſeptimus poſt Petrũ apoſtolũ epiſcopus:q quattuor euãgeliſtaꝝ in unũ opus dicta cõpingens:ingenii ſui nobis monumẽta dimiſit.Hæc ſup hac parabola in ſuis cõmentariis eſt locutus.Diues q hẽbat uillicũ ſiue diſpẽſatorem:deus omnipotens eſt:quo nihil eſt ditius.Huius diſpenſator Paulus q ad pedes Gamalielis ſacras litteras didicit:legẽ dei ſuſceperat diſpenſandã.q cũ cepiſſet credẽtes in Chriſto pſeq;ligare:occidere:& oẽm domini ſui diſſipare ſubſtantiã: correptus ẽ a domino:Saule Saule qd me pſequeris durũ ẽ tibi contra ſtimulũ calcitraꝛ.Dixitq; in corde ſuo:qd faciã?quia magiſter fui & uillicus:& cogor eẽ diſcipulus & operarius?Fodere nõ ualeo(Omnia.n.mãdata legis quæ terræ incubabãt:cerno deſtructa:& legẽ &,pphetas uſq; ad Ioãnem Baptiſtã eſſe finitos)Mendicaꝛ erubeſco:ut q doctor fuerã iudæoꝝ:cogar a'gẽtibus & diſcipulo Anania ſalutis ac fidei mẽdicare doctrinã.Faciã igiꝛ qđ mihi utile eẽ intelligo:ut poſtq,piectus fuero de uillicatione mea:recipiãt me chriſtiani in domos ſuas.Cœpitq; eis q prius ueꝛſabanꝛ in lege:& ſic in Chriſto crediderant ut arbitrarenꝛ ſe in lege iuſtificãdos:dicere legẽ abolitã;,pphetas ꝓteriſſe:& q antea,p lucro fueranr:reputari in ſtercora.Vocauit itaq; duos de plurimis debitoribus.Primum qui debebat centum cados olei:eos uidelicet qui ſuerant ex genribus congregati:& magna indigebãt miſericordia dei:& de centenario numero qui plenus eſt atq; perfectus:fecit eos ſcribere quinquagenarium:qui proprie pœnitentium eſt:iuxta iubilæum & illam in euangelio parabolam:in qua alteri quingenti : alteri quinquaginta denarii dimittuntur.Secundum autem uocauit populum iudæorum:qui tritico mandatorum dei nutritus erat:& debebat ei centenarium numerum:& coegit ut de centum octoginta faceret.i. credere in domini reſurrectione:quæ octauæ diei numero continetur:& de octo completur decadibus : ut de ſabbato tranſiret ad primam ſabbati.Ob hanc cauſam a domino prædicatur:quod bene fecerit : & pro ſalute ſua in euangelii

clæmentia de legis auſteritate mutatus ſit. Quod ſi quæſieris quare uocet uillicus iniqtatis: in lege q̄ dei ē 143
iniquus erat uillicus: q bene quidē offerebat: ſed nō bene diuidebat Credēs in patrē: ſed filiū ꝓſequens. habens deū omnipotentē: ſed ſpiritū ſanctū negans. Prudētior itaq; fuit Paulus apoſtolus in tranſgreſſione legis filiis quondā lucis, q in legis obſeruatiōe uerſati: Chriſtū q dei patris uerū lumen eſt ꝓdiderunt. Ambroſius qdē mediolanenſis epiſcopus qd de hoc loco ſenſerit: in cōmētariis eius legere poteris. Origenis & Didymi in hac parabola explanationē inuenire nō potui: & utrū abolita ſit tēpoꝝ uetuſtate: an ipſi nō ſcripſerint: incertū habeo. Mihi iuxta priorē interpretationē hoc uidet: q̄ de iniquo māmona debeamus amicos facere nō quoſlibet pauperes: ſed eos q nos poſſint recipere in domos ſuas: & in æterna tabernacula, ut cū eis parua præbuerimus: recipiamus ab eis magna: & dātes aliena: noſtra ſuſcipiamus. & ſeminemus in benedictione: ut metamus benedictionē. Qui enim parce ſeminat: parce & metet.

Quo ſenſu accipiendū ſit quod in epiſtola legimus ad Romanos: uix. n. ꝓ iuſto qs moritur. Nam pro bono forſitā quis audeat mori?. XC.

Væ hæreſes ex occaſione huius teſtimōii: qd̄ nō intelligūt: diuerſo quidē errore: ſed pari ipietate blaſphemāt. Martion. n. qui iuſtū deum creatorem legis facit: & ꝓphetaꝝ: bonū aūt euangelioꝝ & apoſtoloꝝ: cuius uult eē filiū Chriſtū duos itroducit deos. Alterū iuſtū. & alteꝝ bonū. & ꝓ iuſto aſſerit uel nullos uel paucos appetiſſe mortē: Pro bono autem. i. Chriſto inumerabiles Martyres extitiſſe. Porro Arrius iuſtū ad Chriſtū refert: de quo dictū eſt. Deus iudiciū tuū regi da: & iuſticiā tuā filio regis: & ipſe de ſe in euāgelio. Nō. n. pater iudicat quenq̄: ſed omne iudiciū dedit filio: & ego ſicut audio: ſic iudico. Bonū aūt deū patrē de quo ipſe filius cōfiteť. Quid me dicitis bonū? Nemo ē bonus niſi ſolus deus pater. Cumq; hucuſq; blaſphemiæ ſuæ deuios calles potuerit inuenire: in cōſequentibus impingit: & corruit. Quomodo. n. ꝓ patre quis audet mori: & ꝓ filio uix moriť: cū ꝓpter nomen Chriſti tātus Martyrū ſanguis effuſus ſit? Qui igiť ſimpliciter hūc exponit locū: hoc pōt dicere qd in ueteri lege: in qua iuſticia eſt: uix pauci inuēti ſūt: q ſuū fuderint ſanguinē. In nouo aūt inſtrumēto i quo bonitas eſt: atq; clæmentia: inumerabiles extiterūt Martyres. ſed ex eo qd poſuit forſitā quis etiam audeat mori: & pēdulo gradu ſententiam temperauit: inueniri poſſe nōnullos: qui audeāt mori ꝓ euāgelio: oſtēdit nō ſic accipiendum: ſed ex ſuperioribus & inferioribus ſenſū loci huius debere tractari. Dicens. n. Paulus ſe gloriari in tribulationibus: qa tribulatio patientiā operať: patientia ꝓbationē: ꝓbatio uero ſpem: ſpes aūt nō cōfūdit quæ ex eo certam habeat ꝓmiſſionē: quia caritas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris ꝓ ſpiritum ſanctū q datus eſt nobis: ſecūdum illud quod deus dixerat ꝓ ꝓphetā. Effundā de ſpiritu meo ſup omnē carnē. Mirabať bonitatem Chriſti: q ꝓ īpiis & infirmis & peccatoribus mori uoluerit: & nō opportuno tp̄e: de quo ipſe dicit. Tēpore opportuno exaudiui te: & in die ſalutis auxiliatus ſū tui: & rurſum. Ecce nunc tēpus acceptabile: ecce dies ſalutis. Quādo omnes peccauerunt ſimul inutiles facti ſūt: nō fuit q faceret bonū: nō fuit uſq; ad unū. Incredibilis ergo bonitas & clæmentia inaudita: mori ꝓ impiis. Vix. n. ꝓ iuſto & bono aliquē ſuū ſanguinē fundere cōtingit metu mortis cūcta terrēte. Nam inueniatur interdū: ut aliquis pro re iuſta & bona audeat mori. Charitas aūt dei quā habuit in nobis hinc maxīe cōprobať: q̄ cū adhuc peccatores eſſemus: Chriſtus ꝓ nobis mortuus eſt: & ſublata eſt de terra uita eius: & ꝓ iniqtatibus populi ductus ē ad mortē: & portauit peccata noſtra: & tradita ē in morte anima illius: & cū iniqs reputatus eſt: ut nos īpios: & infirmos & peccatores: pios & robuſtos & iuſtos faceret. Nōnulli ita interpretanť. Si ille ꝓ nobis impiis mortuus eſt & peccatoribus: quanto magis nos abſq; dubitatione ulla pro iuſto & bono Chriſto debemus occūbeť? Iuſtū aūt & bonū nō putemus eſſe diuerſum: nec aliquā proprie ſignificare ꝓnam: ſed abſolute iuſtam rē & bonā, pro qua difficulter interdum aliquis inueniri pōt: qui ſuum ſanguinem fundat.

Quid ſibi uelit qd̄ ad Romanos ſcribit apoſtolus occaſione accepta peccatū ꝓ mādatum operatū eſt in me omnem concupiſcentiam. XCI.

Onamus totū teſtimoniū: & ſingula Chriſti auxilio diſſerentes: qd nobis uideat ſimpliciter indicemus. nō præiudicātes tuo ſēſui: qd uelis intelligere: ſed noſtram ſententiam breuiter explicantes. Quid ergo dicimus? Lex peccatum eſt? Abſit. Sed peccatū nō cognoui niſi ꝓ legem. Nam cōcupiſcentiam neſciebam: niſi lex diceret: nō cōcupiſces. Occaſione aūt accepta: peccatū per mādatū operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Sine lege enim peccatū mortuū erat. Ego aūt uiuebam aliquādo ſine lege: ſed ubi uenit mandatum: peccatum reuixit. Ego autem mortuus ſum: & inuentum ē mihi mandatum: quod erat ad uitam: hoc eſſe ad mortem. Peccatū. n. occaſione accepta ꝓ mandatum ſeduxit me: & ꝓ illud occidit. itaq; lex qdē ſancta: & mandatū ſanctū & iuſtū & bonum. Quod ergo bonū eſt mihi mors eſt? abſit. ſed ut peccatū appareat peccatū ꝓ bonū mihi operatum eſt mortē: ut fiat ſupra modū peccās peccatū ꝓ mādatum. Scimus aūt qa lex ſpiritalis eſt: ego aūt carnalis ſum uenūdatus ſub peccato. quod enim operor ignoro. Non. n. quod uolo hoc ago: ſed quod odi illud facio. Si aūt quod uolo hoc facio: conſentio legi: quia bona eſt. Nunc autem iam non ego operor illud: ſed quod habitat in me peccatum. Scio. n. ꝙ nō habitat in me: hoc eſt in carne mea bonum. uelle eim adiacet mihi: perficere aūt bonum nequaq̄. Nō. n. quod uolo facio bonū: ſed quod nolo malū hoc ago. Si autem quod nolo ego hoc facio: iam nō ego operor illud: ſed quod inhabitat in me peccatum. Inuenio igitur legem uolenti mihi facere bonum: quia mihi malum adiacet. Condelector enim legi dei ſecundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ: & captiuum me ducentem in lege peccati: quæ eſt in

mẽbris meis.Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius?Gratia dei per Ieſum chriſtum dominum noſtrum.Quomodo medicina non eſt cauſa mortis:ſi oſtendat uenena mortifera:licet his mali hoies abutant᷑ ad morte:& uel ſe interficiant:uel inſidient᷑ inimicis:Sic lex data eſt:ut peccatorum uenena mõſtraret:& hoiem male libertate ſua abutentẽ:q prius ferebatur iprouidus:& p precipitia labebat᷑: freno legis retineat:& cõpoſitis doceat incedere greſſibus:ita ut ſeruiamus in nouitate ſpiritus:& nõ in uetuſtate litteræ.i.uiuamus ſub p̃cepto:q prius in modũ brutoꝝ aĩalium dicebamus:mãducemus & bibamus: cras enim moriemur.qđ ſi ſubintrante lege:quæ docet qđ facere:&,phibet qđ nõ facere debeamus:uitio noſtro & incõtinẽtia feramur cõtra ſcita legalia:uidet᷑ lex cã eſſe peccati.quæ dũ,phibet cõcupiſcentiã: quodãmodo eam inflamare cognoſcit᷑.Sæcularis apud græcos ſententia eſt:Quicqd licet minus deſiderat᷑.ergo ecõtrario qcqd nõ licet: fomentũ accepit deſiderii.Vnde & Tullius de parricidaꝝ ſuppliciis apud athenienſes Solonẽ ſcripſiſſe negat:ne nõ tã,phibere q̃ cõmouet᷑ uideret᷑.Igit᷑ lex apud cõtẽptores:& legũ p̃cepta calcãtes uidet᷑ eſſe occaſio delictoꝝ:dũ,phibendo:qđ nõ uult fieri:ligat eos uiculis mãdatoꝝ:q prius abſq; lege peccãtes:nõ tenebant᷑ criminibus.Hæc diximus:legẽ q̃ p Moyſẽ data eſt itelligentes. Veꝝ qa ĩ cõſequntibus, ſcriptũ eſt:lex dei & lex carnis atq; mẽbroꝝ:q pugnat aduerſũ legẽ mẽtis noſtræ:& captiuos nos ducit in legẽ peccati:ſimulq; quattuor leges cõtra ſe dimicãtes in uno loco ſcriptas eſſe cognoſco.Nõ abſq; re arbitror:ſi reqram quot genera legis in ſcripturis ſanctis eſſe cõmemorent᷑.dicit᷑ lex q̃ p Moyſem data eſt: ſecũdum illud qđ ſcriptũ eſt ad Gallatas:Quotquot enĩ ex operibus legis ſũt:ſub maledicto ſũt.Scriptum eſt.n.Maledictus omnis q nõ p̃manet in omnibus q̃ ſcripta ſũt in libro legis:ut faciat ea,& rurſũ in eadem epiſtola.Lex,ppter p̃uaricatiões poſita eſt:donec ueniret ſemen:cui repromiſſũ eſt diſpoſita p ãgelos ĩ manu mediatoris.& iterũ,Itaq; lex pædagogus noſter fuit in Chriſto:ut ex fide iuſtificemur. Poſtq̃ uenit fides:nequaq̃ ultra ſub pædagogo ſumus.Omnes enĩ filii dei eſtis p fidẽ:q eſt in Chriſto ieſu.hiſtoria quoq; q̃ precepta nõ cõtinet:ſed qcqd factũ ſit refert:ab apoſtolo lex appellat᷑.Dicite mihi qui ſub lege uultis eẽ: nõ audiſtis legẽ?Scriptũ eſt enĩ qa Abrahã duos filios habuit:unũ de ancilla:& alterũ de libera.Sed qui ex ancilla:ſecũdũ carnem natus ẽ.qui aũt de libera p repromiſſionẽ.Sed & pſalmi lex appellant᷑;ut cõpleret᷑ ſermo q in lege eoꝝ ſcriptus ẽ:qa odio habuerũt me gratis.Eſaiæ quoq; pphetiã legẽ apoſtolus uocat.In lege ſcriptũ eſt:quoniã in aliis linguis & aliis labiis loqtur populo huic:& nec ſic me exaudient dicit dominus.qđ iuxta hebraicũ & Aquilã in Eſaia ſcriptũ repperi.Appellat᷑ etiam lex myſtica ſcripturaꝝ ſcientia. Scimus quia lex ſpiritalis eſt.& extra hæc omnia naturalẽ legem ſcriptã in cordibus noſtris idẽ apoſtolus docet.Cũ enĩ gentes q̃ legẽ nõ habẽt:naturaliter ea q̃ legis ſũt faciũt:iſti legẽ nõ habẽtes ipſi ſibi ſũt lex.qui indicant opus legis ſcriptũ in cordibus ſuis:teſtimoniũ phibente illis cõſcientia.Iſta lex q ĩ corde ſcribitur: oẽs cõtinet nationes:& nullus hominũ ẽ q hanc legem neſciat. Vnde omnis mũdus ſub peccato:& uniuerſi homines p̃uaricatores legis ſunt:& iccirco iuſtũ iudiciũ dei eſt:ſcribentis ĩ corde humani generis. Quod tibi fieri nolueris:alteri ne feceris.Quis.n.ignoret homicidiũ:adulteriũ:furtũ:& omnẽ cõcupiſcentiam eẽ malũ.ex eo q̃ ſibi ea nolit fieri.Si.n.mala eſſe neſciret:nequaq̃ doleret:ſibi eẽ illata.Per hãc naturalẽ legẽ & Caym cognouit peccatũ ſuũ dicẽs.Maior ẽ cã mea:q̃ ut dimittar:& Adã & Eua cognouerũt peccatũ ſuũ: & ꝓpterea abſcõditi ſũt ſub ligno uitæ.Pharao quoq; anre q̃ lex daret᷑ p Moyſem:ſtimulatus lege naturæ: ſua crimĩna cõfitet᷑: & dicit.Dnũs iuſtus:ego aũt & populus meus ĩpii.Hãc legẽ neſcit pueritia:ignorat infantia:& peccãs abſq; mãdato nõ tenet᷑ lege peccati.Maledicit patri & matri:& parentes uerberat:& qa nec dũ accepit legẽ ſapiẽtiæ: mortuũ eſt in ea peccatũ.Cũ aũt mãdatũ uenerit:hoc eſt tẽpus itelligentiæ appetentis bona:& uitãtis mala:tũc incipit peccatũ reuiuiſcere:& ille mori:reuſq; eſſe peccati.Atq; ita fit ut tps intelligentiæ quo dei mãdata cognoſcimus:ut pueniamus ad uitã:opet᷑ in nobis mortẽ:ſi agamus negligẽtius:& occaſio ſapientiæ ſeducat nos:atq; ſupplantet:& ducat ad mortẽ.Nõ quo intelligentia peccatum ſit: Lex.n.intelligentiæ ſancta:& iuſta:& bona eſt:Sed p intelligentiã peccatoꝝ atq; uirtutũ mihi peccatũ naſci tur:qđ priuſq̃ intelligerẽ peccatũ eſſe nõ nouerã.Atq; ita factũ eſt:ut qđ mihi pro bono datũ eſt:meo uitio mutet᷑ in malũ:& ut hyperbolice dicã:nouoq; uerbo utar ad explicãdũ ſenſum meũ.Peccatũ qđ priuſq̃ haberẽ itelligẽtiam:abſq; peccato erat:p p̃uaricationẽ mãdati incipiat mihi eſſe peccatius peccatũ.Quærimꝰ q̃ ſit iſta cõcupiſcẽtia:de qua lex dicit:nõ cõcupiſces.Alii putãt illud cẽ mãdatũ:qđ in decalogo ſcriptũ eſt. nõ cõcupiſces rẽ ꝓximi tui.Nos aũt p cõcupiſcẽtiã oẽs pturbatiões animæ ſignificatas pntamus.q̃bus mœremus:& gaudemus:timemus:& cõcupiſcimus.& hoc apoſtolus uas electionis:cuius corpus tẽplũ erat ſpiritus ſancti:& q dicebat.An experimentũ quæritis eius q in me loqt᷑ chriſtus?Et in alio loco:Chriſtus nos redemit.Et ĩteꝝ:uiuo aũt iã nõ ego.uiuit uero ĩ me chriſtus:nõ de ſe loqt᷑:ſed de eo q uult poſt peccata agere penitentiã:& ſub ꝑſona ſua fragilitatẽ deſcribit cõditiõis humanæ:q̃ duoꝝ hominũ iterioris & exterioris pugnãtium:intra ſe bella ppetit᷑.interior hõ cõſentit & ſcriptæ & naturali legi:q; bõa ſit & ſãcta & iuſta: & ſpiritalis.Exterior ego inqt carnalis ſũ:uenũdatus ſub peccato.qđ.n.opor neſcio:& nõ qđ uolo:hoc ago: ſed quod odi.Si autem exterior facit quod non uult:& operatur quod odit:oſtendit bonum eſſe mandatũ: & nõ ſe operari quod eſt malum:ſed habitans in ſua carne peccatum hoc eſt uitia corporis:& deſideria uoluptatis:q̃,ppter poſteros:& ſobolẽ inſita eſt humanis corporibus:& ſi fines fuerit egreſſa uertit᷑ in peccatũ Se unuſq;ſq; cõſideret:& accuſator ſui tractet ĩcentiua uitioꝝ.Quomõ & ĩ ſermõe & ĩ cogitatiõe:& ĩ calor corporis ſæpe loqt᷑ & cogitet:& patiat᷑ qđ nõ uult.Nolo dicere faciat:ne ſãctos uiros uidear accuſare: de quibus ſcriptum ẽ.Erat ille hõ uerus & imaculatus:iuſtus dei cultor:recedens ab omni opere malo:& de Zacharia & Heliſabeth.erant iuſti ambo in conſpectu dei:ambulantes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini abſque querela. Et præceptum eſt Apoſtolis: Eſtote perfecti ſicut Pater ueſter cæleſti

pfectus est. Nunq̃ aũt hoc apostolis imperaret: nisi sciret hoiem posse esse pfectũ. Nisi forte hoc dicamus: q̃ recedés ab omni malo: emendationé significet de erroribus pueritiæ & de uitiis lasciuientis ætatis: trásitũ ad correctioné atq; uirtutes. Iusticiá quoq; q̃ in Zacharia & Helisabeth prædicat foris esse. Cõcupiscentiá nõ q̃ nũc habitare in mẽbris nostris dicit uersari intrinsecus: sed & apostolis nõ pueris pcipit uerũ iam ætatis robustæ. ut assumant pfectioné quá & nos cõfitemur ĩ ætate esse pfecta. Nec hæc dicétes adulamur uitiis: sed auctoritaté seqmur scripturæ: q̃ nullus homo absq; peccato sit. sed cõclusit deus oés sub peccato: ut oĩbus misereatur: absq; eo solo q̃ peccatũ nõ fecit: nec iuentus est dolus ĩ ore eius. Vnde & p Salomoné dicit: q̃ serpentis uestigia nõ inueniant ĩ petra. Et ipse de se dominus. Ecce inqt uenit prĩceps mũdi huius: & nihil ĩ me inuenit. i. sui opis: fuiq; uestigii. Ob hác iubet nobis: ne exprobremus homini reuertenti a peccatis suis. & ne abominemur ægyptiũ: qa ipsi quõdá in ægypto fuimus: & de luto ac lateribus Pharaoni extruximus ciuitates: & quia captiui ducti sumus in babyloné lege peccati: qđ in mẽbris nostris morabat. Cumq; uideret extrema desperatio imo apta cõfessio oẽm hoiem diaboli laqis irretiri: cõuersus ĩ se apostolus: imo homo sub cuius pson apostolus loquebat: agit gratias saluatori: q̃ redẽptus sit sãguine eius: & sordes in baptismo đposuerit: & nouũ Christi assũpserit uestimẽtũ: & mortuo uetet hoie natus sit hõ nouus: q̃ dicat. Miser ego hõ: qs me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei p̃ Iesũ christum dnũm nostrum. Quod si cui nõ uł sub pson sua hoc apostolum de aliis dicere exponat: quõ Daniel quẽ iustũ fuisse nouimus: q̃si de se dicat cum p̃ aliis deprecat. Peccauimus: iniq; fecimus: iniuste gessimus: impie egimus: & recessimus ac declinauimus a mãdatis & iudiciis tuis: & nõ audiuimus seruos tuos, pphetas: qui locuti sũt in noie tuo ad reges nostros & prĩcipes & patres: & ad oẽm populũ terræ. Tibi domie iusticia. nobis aũt cõfusio. Illud quoq; qđ in trigesimo primo psalmo dr: Peccatũ meũ cognitũ tibi feci: & iniquitaté meá nõ abscõdi. Dixi cõfitebor aduersũ me iniusticiá meá domino: & tu remisisti ipietaté peccati mei. Pro hac orabit ad te oĩs sanctus in tp̃re opportuno: nõ Dauid & iusto uiro: & ut simpliciter loquar:, pphetæ: cuius uerba narrant: sed peccatori cõgruit. Cumq; iustus sub pson pœnitentis talia, pfudisset: a deo meret audire. Intelligere te faciá: & docebo te in uia hac qua ambulabis cõfirmabo sup te oculos meos. In trigesimo quoq; septimo psalmo: cuius titulus est in cõmemoratiõem: ut doceat nos semp peccatorũ nostrorũ memores eé debere: & agere pœnitentiá: tale quid legimus. Non est pax ossibus meis a facie peccatorũ meorũ. Quoniá iniq̃tates meæ eleuatæ sũt sup caput meũ: quasi onus graue grauatæ sũt sup me. Corruptæ sũt & putruerũt cicatrices meæ: a facie insipientiæ meæ. Afflictus sum & incuruatus sũ usq; ad finé. Totus hic apostoli locus: & in supioribus & in cõsequẽtibus: imo omnis epistola eius ad romanos nimiis obscuritatibus inuoluta é: ut si uoluero cũcta disserere: nequaq̃ mihi unus liber: sed magna & multa erũt scribenda uolumina.

Quare apostolus Paulus in eadem ad Romanos scribit epistola: Optabá ego ipse anathema esse a Christo p̃ fratribus meis ac ppinquis meis iuxta carnem: q̃ sunt israhel. quorũ adoptio & gloria & testamentum & legis latio & cultus & repromissiones: quorũ patres: & ex q̃bus est Christus iuxta carnem: qui sup oĩa deus benedictus in sæcula amen.

XCII.

Euera ualida quæstio: quomõ apostolus qui supra dixerat: quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio an angustia? an psecutio? an fames? an nuditas: an periculũ? an gladius? Et rursum: cõfido aũt quia neq; mors: neq; uita: neq; angeli: neq; principatus: neq; præsentia: neq; futura: neq; fortitudo: neq; excelsa: neq;, pfũdum: neq; alia creatura poterit nos separare a caritate dei: quá habemus in Christo iesu domino nostro: nũc sub iureiurádo cõfirmet & dicat. ueritaté dico ĩ Christo iesu: nõ mentior: testimoniũ mihi, phibente cõscientia mea in spiritu sancto. quoniá tristitia é mihi magna: & cõtinuus dolor cordi meo. Optabã. n. anathema eé a Christo, p fratribus meis & ppinqs iuxta carnẽ: & reliqua. Si. n. ĩ deũ tantæ é caritatis: ut nec metu mortis nec spe uitæ nec psecutiõe nec fame nec nuditate nec periculo nec gladio possit sepati a caritate eius: & si angeli quoq; & potestates & uel p̃sẽtia uel futura & oẽs cælorũ fortitudines & excelsa pariter ac, pfũda & uniuersa simul creatura ei ĩgruat: qđ nequaq̃ põt fieri: tamẽ nõ separet a caritate dei: quá hẽt in Christo iesu: Quæ est ista tãta mutatio: imo iaudita prudẽtia: ut p̃ caritate Christi nolit habere Christũ? Et ne si forsitan nõ credamus: iurat & cõfirmat ĩ Christo: & cõsciẽtiæ suæ testẽ inuocat spiritũ sanctũ: se hẽre tristiciá: & nõ leué ac fortuitá: sed magná & incredibilẽ: & habet dolorem in corde: nõ q̃ ad horã pungat & trãseat: sed q̃ iugiter in corde pmaneat. Quo tendit ista tristicia? Ad qd p̃ficit ĩcessabilis dolor? Optat anathema eé a Christo: & pire: ut alii salui fiãt. Sed si cõsideremus Moysi uocẽ: rogãtis deũ p̃ populo iudæorũ atq; dicẽtis. Si dimittis eis: peccatũ suũ dimitte. Si aũt nõ uis: dele me đ libro tuo: quẽ scripsisti: pspiciemus eundẽ & Moysi & Pauli apud creditũ sibi gregẽ affectũ. Pastor. n. bõus ponit aliã suã p̃ ouibus. Mercenarius aũt cũ uiderit lupũ uenientẽ: fugit. qa nõ sũt eius oues. Et hoc ipsũ est dicere. Optabam anathema esse a christo: & dele me de libro quẽ scripsisti. Qui enim delentur de libro uiuentium: & cum iustis nõ scribunt: anathema fiũt a domino. Simulq; cerne apostolum quantæ caritatis ĩ Christo sit: ut pro illo cupiat mori: & solus pire: dummodo omne in illum credat homium genus: perire autem nõ in perpetuum: sed in præsentiarum. Qui. n. perdiderit animam suam pro Christo: saluam eá facit. Vnde & de quatragesimo & tertio psalmo assumit exemplũ. Quoniam propter te mortificamur tota die: reputati sumus ut oues occisionis. uult ergo apostolus perire in carne: ut alii saluentur in spiritu. suum sanguinem fundere: ut multorum animæ conseruentur. Quod autem anathema interdum occisionem sonet: multis ueteris instrumenti testimoniis probari potest. Et ne leuem putemus esse tristiciá & modicam causam doloris: iungit & dicit. Pro fratribus meis & propinquis iuxta carnem. Quando propinquos ap-

pellat & fres iuxta carnē:ī ſpiritu a ſe oſtēdit alienos. Quoꝝ é inqt adoptio quæ ſignificātius græcæ dicit vi οθεσια de qbus quondā dnūs loqbat. Filius primogenitus meus Iſrahel:& filios genui & exaltaui. Nūc dicit filii alieni mētiti ſūt r:ihi:& quoꝝ gloria ut de cūctis gētibus eligeret in peculiare populū dei:& quo rū teſtamēta :unū in littera alteꝝ in ſpiritu:ut q prius ī carne ſeruierūt cerimoniis legis abolitæ:poſtea ſer uirent in ſpiritu mādatis euāgelii ſempiterni. Et legis latio ad utrūq; reſpōdet:& noui & ueteris teſtamēti: & cultus. i. uera religio & pmiſſiones:ut qcquid repromiſſū eſt patribus cōplereť in filiis. Et qđ oībus ma ius eſt:ex qbus Chriſtus de Maria genitus uirgine:ut ſciremus:qs iſte ſit Chriſtus:cauſas doloris ſui uno ſer mone cōphēdit. q eſt ſup omnia deus benedictus in ſæcula amen. Vt iſte tātus ac talis ab eis nō ſciperetur: de quoꝝ ſtirpe generatus eſt. Et nihilominus laudat iudicii ueritatem: ne ſententia dei in ꝓpinquos & fra tres ſuos diſplicere uideaťt:& uel auſtera eſſe uel nimia. In quibus igitur tanta fuerunt bona:dolet cur nunc tanta mala ſint.

Quid uelit intelligi quod idē apoſtolus ſcribit ad colocenſes. Nemo uos ſuperet uolens in humilit ate mentis & religione angeloꝝ quæ nō uidit ambulans fruſtra iflatus ſenſu carnis ſuæ:& nō tenens caput: ex quo totū corpus per nexum & coniunctionis ſumminiſtratum:& conuintum creſcit in augmentum dei & reliqua.

XCIII.

Llud quod crebro diximus:& ſi imperitus ſermone:nō tamen ſcientia nequaq; Paulū de humi litate:ſed de conſcientiæ ueritate dixiſſe:etiam nunc approbamus. Profundos enim & recōditos ſenſus lingua nō explicat. Et cū ipſe ſentiat quod loquaťt:in alienas aures puro nō pōt tranſſerre ſermōe. Qué cū ī uernacula lingua habeat diſertiſſimū:quippe ut hebræum ex hebræis:& eruditus ad pe des Gamalielis uiri in lege doctiſſimi:ſeipſum ĩterpretati cupiens:inuoluiť. Si aūt in græca līgua hoc ei ac cidit quā nutritus in Tharſo Ciliciæ a parua ætate ibiberat:qd de latinis dicēdū eſt:q uerbū de uerbo ex primere conantes:obſcuriores faciūt eius ſentētias:& ueluti herbis creſcētibus frugū ſtrāgulāt ubertatem. Cōabimur itaq; παραφραστικως ſenſus eius euoluere: & tritā ſimplicitatē eloquii ſuo ordini reddeť at q; iuncturæ:ut ſimplici ſtamīe uerboꝝ fila decurrāt:puroq; ſub tegmine apoſtolici ſermonis textura ſub creſcat. Nemo uos ſuperet:nemo aduerſum uos brauium accipiat:hoc n. græce dicitur. καταβραβευετω. Quādo qs ī certamīe poſitus iniqtate agonithetæ:uel iſidiis magiſtroꝝ βραβιον. & palmā ſibi debitā per dit. Multaq; ſūt uerba quibus iuxta moré urbis & puinciæ ſuæ familiarius apoſtolus utiť. Ex quibus exem pli gratia pauca ponenda ſunt. Mihi aūt parum eſt iudicari ab humana die: hoc eſt απο ανθρωπινης ημε ρας: & humanum dico:hoc eſt ανθρωπινον λεγωουκατενανκησαυμας hoc eſt non grauaui uos: ut nunc dicitur μηδεις υμας καβραβευετω. ideſt nullus brauium accipiat aduerſum uos. Quibus & aliis multis uerbis uſq; hodie utuntur Cilices. Nec hoc miremur in apoſtolo:ſi utatur eius linguæ conſuetudi ne:in qua natus eſt:& nutritus:cū Virgilius alter Homerus apud nos patriæ ſuæ ſequēs cōſuetudiné ſcele ratum frigus appellet. Nemo ergo uos ſupet atq; deuincat:uolēs in humilitate litteræ ſequi & angeloꝝ re ligioné:atq; culturam:ut nō ſeruiatis ſpiritali intelligētiæ:ſed exemplaribus futuroꝝ quæ nec ipſe uidet: q uos ſupare deſiderat:ſiue uidit:utrūq;. n. habeť in græco. Preſerti cum tumēs ambulet:& incedat inflatus: mentiſq; ſupbiam geſtu corporis præferat. Hoc. n. ſignificat ἐμβατεύων σοβαρος. Fruſtra aūt inflatur & tumet ſenſu carnis ſuæ:carnaliter cuncta ītelligēs:& traditionū iudaicaꝝ deliramenta ꝓquirēs:& nō tenēs caput oīum ſcripturaꝝ:illū de quo ſcriptū eſt. caput uiri chriſtus eſt. Caput aūt ac principiū totius corpo ris eorūq; q credunt & omnis intelligentiæ ſpiritalis:ex capite corpus eccleſiæ ꝓ ſuas cōpages atq; iūcturas uitalem doctrinæ cæleſtis accipit ſucū. ut oīa paulatim membra uegetenť:& ꝓ occultos uenaꝝ meatus fū datur defæcatus ſanguis ciboꝝ:& miniſtreť atq; ſuccreſcat:īmo teneaťt tēperantia corporis:ut de fōte capi tis rigati artus creſcat in pfectioné dei:& ipleaťt ſaluatoris oratio. Pater uolo ut ſicut ego & tu unū ſumus: ſic & iſti in nobis unū ſint. ut poſtq; nos chriſtus tradiderit patri:ſit deus omnia in oībus. Tale qd & in uer bis & in ſenſibus & in genere locutionis obſcuriſſimæ ſcribit ad Epheſios. Veritatē aūt loquētes in carita te:creſcamus in illo ꝓ oīa:q eſt caput chriſtus:ex quo totū corpus cōpactum & cōnexum per omné iunctu ram ſubminiſtratiōis:ſecūdū operationem in menſurā uniuſcuiuſq; mēbri augmentū corporis facit in ædi ficationē ſui in caritate:ſup quo in cōmentariis eiuſdé epiſtolæ plenius diximus. loqmur aūt uniuerſa con tra eos q credētes ex iudæis in dnūm ſaluatoré:iudaicas cerimonias ſeruare cupiebāt. ſup q̄ & ī actibus apo ſtoloꝝ nō parua quæſtio cōcitata eſt. Vnde & ſupra Paulus ait de his qui magiſtros legis eſſe ſe iactāt. Néo uos iudicet in cibo & potu:q; alia mūda ſit:alia īmunda. aut ī parte diei feſti:ut alios dies feſtos putēt:alios nō feſtos. Nobis. n. qui Xp̄m credimus reſurgenté iugis & æterna feſtiuitas eſt. Aut in parte neomeniæ hoc eſt calendaꝝ & menſis noni:quādo decreſcens luna finiť:& noctis umbra tegiť. Chriſtianoꝝ. n. lumé æter nū eſt:& ſemp ſolis iuſticiæ radiis illuſtraťt. Aut in parte ſabbatoꝝ ut nō faciant ſeruile opus:& onera non portēt:quia nos ſumus Chriſti libertate donati:& onera peccatoꝝ portare deſinimus. Hæc inquit omnia umbra ſunt futuroꝝ & imagines uenturæ felicitatis:ut in quibus iudæi hæſitāt iuxta litterā: & tenenť in terra:nos iuxta ſp̄m trāſeamus ad Xp̄m:qui ad diſtinctionē umbraꝝ nūc corpus appellaťt. Quō. n. in cor pore ueritas eſt:& in corpus umbra mēdacium: ſic in ſpiritali ītelligētia mundus omnis & cibus & potus & tota feſtiuitas & ꝓpetuæ calendæ & æterna requies expectāda eſt. Quærimus qd dicere uoluerit in humi litate & religione angeloꝝ:aut qué ſēſum habeat. Ex quo dominus locutus eſt ad diſcipulos:ſurgite: abea mus hinc:& relinqueť uobis domus ueſtra deſerta. & locus ī quo dominus ſpiritaliter crucifixus eſt:ægy ptus uocaťt & ſodoma: oīs iudaicaꝝ obſeruationū cultura deſtructa é. & quaſcūq; offerūt uictimas nō deo offerūt:ſed angelis refugis & ſpiritibus īmundis. Nec mirū ſi hoc poſt paſſioné domini faciant:cū ꝓ Amos

quoq; ꝑpheta dicat ad eos. Nūqd hostias & uictimas obtulistis mihi. xl. annis in deserto domus israhel? & 145
assūpsistis tabernaculū moloc: & sidus dei répha: figuras quas fecistis ut adoretis eas. Quod plenius ī cōcio
ne iudaica Stephānus martyr exponēs & fuolues historiā ueteré sic locutus é: & uitulū fecerūt ī diebus illis:
& obtulerūt hostias idolo: & lætabant ī operibus manuū suaꝝ. Cōuersus aūt deus est: & tradidit eos ut co-
lerent militiā cæli: sicut scriptū est in libro ꝑphetaꝝ. Militia aūt cæli nō tantū sol appellat & luna & astra
rutilantia: sed omnis angelica multitudo eoꝝq; exercitus: q hebraice appellant sabaoth. i. uirtutū siue exer-
cituū. Vnde & in euāgelio iuxta Lucā legimus. Et subito facta est cū angelo multitudo militiæ cælestis lau
dantiū deū & dicentiū. Gloria in altissimis deo: & ī terra pax hōibus bonæ uolūtatis. Facit enī deus angelos
suos spiritus: & ministros suos ignē urentē: & ut sciamus semp eos q colebāt idola licet in tpe hostias uide-
rent offerre: nō deo eas obtulisse: sed angelis ꝑ Ezechiel plenius discimus. Dedi eis iustificatiōes & precepta
nō bona. Nō enī sanguiné hircoꝝ aut tauroꝝ q̄rit deus: sed sacrificiū domini spiritus cōtribulatus: cor cō-
tritū & humiliatū deus nō spernit. & ꝑpterea q uitulū fecerūt in oreb: & coluerūt sidus rempha: de quo in
ꝑpheta Amos plenius disseruimus: adorauerūt figuras quas ipsi fecerūt: & tradidit eos: ut seruirēt militiæ
cæli: q̄ nūc ab apostolo dr religio angeloꝝ. Pro humilitate ī græco ταπείνοφροσυνη legit ideſt humi-
litas métis siue sensus. Vere .n. humilis sensus & miserāda suspitio deū credere hircoꝝ atq; tauroꝝ sangui-
ne delectari & nidore thymiamatis: quē sæpe hoīes declinamus. Quod aūt seqt: Si mortui estis cū Xpo ab
elemētis mūdi: qd adhuc tāq uiuētes ī mūdo decernitis? ne tetigeritis: neq; gustaueritis: neq; cōtrectaueri-
tis: quæ sūt oīa ī iteritū ipso usu secūdū ꝑcepta & doctrinas hoīum: q̄ sūt rōnem qdem habentia sapientiæ:
in supstitione & humilitate: & nō ad parcēdū corpori: nō in honore aliquo ad saturitatē carnis. hunc nobis
habere sensū ur. Curramus p singula: & obscuritatē sensuū atq; uerboꝝ Christo referante pādamus. Si ba-
ptizati estis in Xpo: & cū Xpo ī baptismate cōsepulti: mortui āt ab elemētis mūdi: p eo quod é elemētis: cur
mecū nō dicitis. Mihi aūt absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu christi: p quē mihi mundus crucifi-
xus é: & ego mūdo? Nec audistis dnūm dicētem ad patrem de mūdo nō sunt: sicut & ego nō sū de mūdo: &
mundus odit eos: quoniā nō sūt de mūdo: sicut & ego nō sum de mūdo: sed ecōtrario q̄si uiuētes in mundo
decernitis. Ne tetigeritis corpus hoīs mortui. nec uestimētū: & scabellū: ī quo sederit mulier mēstruata. Ne-
q; gustaueritis carné suillā: & lepoꝝ: & sepiaꝝ & loliliginū murenæ: & anguilæ: & uniuersoꝝ pisciū: q squā-
mas & pēnulas nō habēt: q̄ oīa in corruptione & in interitu sūt ipso usu & stercore digerūt. esca. n. uentri: &
uenter escis: & omne quod intrat p os: nō coinquinat hoīem: sed ea q̄ de nobis exeūt. Secūdū ꝑcepta inquit:
& doctrinas hoīum secūdū illud qd Esaias loqt. Populus hic labiis me honorat cor uero eius longe é a me.
Frustra aūt colūt me: docentes doctrinas hoīum: & ꝑcepta. Vnde & dnūs corripit Pharisæos dicēs. Irritū fe
cistis mādatū dei: ut traditiōes uestras statueretis: Deus. n. dixit honora pr̄em & matrem: & qui maledixerit
patri uel matri morte morie. Vos aūt dicitis: qcūq; dixerit patri uel matri: munus quodcūq; est ex me: tibi
ꝑderit: & nō honorificauit patrē suū: aut matrē: & reliqua. Quibus infert. Et irritū fecistis mādatum dei: p-
pter traditioné uestram. Quātæ traditiones pharisæoꝝ sint: quas hodie Δευτέρωσις uocāt: & quā ani-
les fabulæ: reuoluere nequeo. Neq;.n. libri patr magnitudo. Et pleraq; tā turpia sūt: ut erubescā dicer. Dicā
tamen unā in ignominiā gentis inimicæ. Præpositos habēt synagogis sapiētissimos quosq; fœdo operi de-
legatos: ut sanguiné uirginis siue menstruatæ: mūdū uel imūdum: si oculis discernere nō potuerīt: gustatu
ꝑbēt. Propterea qbus iussū é: ut diebus sabbatoꝝ sedeat unusq;sq; ī domo sua: & nō egrediat: neq; ābulet ꝺ
loco ī quo hītat: si quādo eos iuxta lr̄am cœpimus artar: ut nō iaceāt: nō ābulēt: nō stent: sed tātū sedeāt: si
uelīt ꝑcepta seruare solēt respōder & dicere: Barrachibas: & Simeō: & Helles: magistri nr̄i tradiderūt nobis:
ut duo milia pedes ābulēus ī sabbato & cætera: Istiusmōi doctrias hoīum ꝑferētes doctriæ dei. Nō quo di-
camus sedendū semp esse in sabbato: & de loco in quo quis fuerit occupatus: péitus nō recedēdū: sed id qd
ipossibile legis est: in quo infirmat p carnem: spiritali obseruatione cōplendū sit. Seqt: quæ sunt qdem rōné
habentia sapientiæ: hoc loco qdem cōiunctio supflua est. qd in pleriscq; locis ꝑpter iperitiā artis grāmaticæ
apostolū fecisse repimus. Neq;.n. seqtur uel alia cōiuuctio: q̄ solet ei ꝓpositioni: ubi qdē positū fuerit: respō-
dere. Vidēt igit obseruatiōes Iudaicæ apud ipitos: & uilé plebiculā imaginé habere rōnis: hūanæq; sapien-
tiæ. Vnde & doctores eoꝝ σοφοι. hoc est sapiētes uocant. Et si quando certis diebus traditiones suas ex-
ponunt: discipulis suis solent dicere οι σοφοι Δι Δασκουσιν id est sapientes docent traditiones. Pro sup
stitione ī græco ἐθελοθρησκεια. iam positum est hoc est falsa religio: & pro humilitate ταπεινοφροσυνη.
quæ magis uirtutem solet sonare q̄ uitium: sed hic ταπεινοφρονειν. sic est intelligendum q̄ humilia
sentiat: atq; terrēa αφειδειν autem σωματος. cuius nomé latinus sermo nō explicat: apud nos dr: ad nō p
cendū corpori. Nō parcūt iudæi corporibus suis ī assūptione ciboꝝ cōtemnentes interdū q̄ habēt: & quæ-
rentes q̄ nō habent. Ex qua necessitate: debilitates iterdū & morbos cōtrahūt: nec honorāt semetipsos cum
oīa munda sint mundis. nihiloq; possit esse pollutū: qd cum gratiaꝝ actione percipitur: & iccirco a domio
sit creatū: ut saturitate: & adimpletione carnis: humanos arcus uegetet: atq; sustentet. Elementa aūt a qbus
cōsepulti: imo mortui sumus: lex Moysi: & omne uetus testamentū intelligendū est: qbus quasi ab elemētis
& religionis exordiis deum discimus. Quomodo. n. elementa appellāt lr̄æ: p quas syllabas uerba ac cōiūgi-
mus: & ad texendā orationé lōga meditatione ꝓcedimus. Ars quoq; musica habet elementa sua. Et geome-
trica ab elementis icipit lineaꝝ: & dialectica atq; medicina hēnt εισαγωγας suas: sic elementis ueteris te-
stamenti: ut ad euāgelicam plenitudinē ueniat: sancti uiri erudit isantia. Vnde. cxviii. psalmus & omnes alii
q litteris ꝓnotātur: p ethicā nos ducūt ad theologicā: & ab elemētis occidētis litteræ: q̄ destruitur: transire
faciūt ad spiritū uiuificantem. Qui ergo mundo & elementis eius mortui sumus: nō debemus ea seruare q̄

mundi sunt.qa ī altero initiū:in altero perfectio est.

Quid sit qđ idē apostolus ad Thessalonicēses scribit:Nisi discessio uenerit primū:& reuelatus fuerit hō pec cati:& reliqua. XCIIII.

N prima ad Thessalonicenses dixerat:De tp̄ribus aūt & momētis fratres nō necesse habetis ut scribam uobis.Ipsi.n.diligenter scitis:qa dies domini sicut fur in nocte:ita ueniet. Cū.n. dixerit pax & securitas:tūc repentinus illis stabit interitus sicut dolor in utero habētis:& nō effugient. Supra.n.ad eos scripserat:hoc uobis dicimus ī uerbo domini:qa nos q uiuimus:q ꝛsidui sumus: in aduentu domini nō p̄ueniemus eos:q dormierūt:quoniā ipse dominus in iussu & in uoce archāgeli & in tuba dei descēdet de cælo:& mortui q in Christo sūt:resurgent primi.deide nos q uiuimus:q ꝛsidui sumus simul rapiemur cū illis in nubibus obuiā domīo in aera:& sic semp cū domīo erimus.Itaq; cōsolamini iuicē in uerbis istis.Quod audiētes Macedones nō intellexerūt:quos secū uiuētes apostolus uocet:& q dicāt residui: q cū illo rapiāt in nubibus obuiā domīo.sed arbitrati sūt:dū adhuc essent in corpore:& ante q̄ gustarēt morte:Christū in sua maiestate futurū.Quod apostolus audiens:rogat eos:& adiurat p aduentū domini nostri Iesu christi:ut nō cito moueāt:neq; p̄ spiritū neq; p sermonē neq; p epistolā tanq̄ ab eo scriptā: quasi instet dies domini.Duos aūt esse aduentus domini saluatoris:& oīa ꝓphetæ docent uolūina:& euāgelioꝝ fides:q primū in humilitate uenerit:& postea sit uenturus in gloria:ipso domino ꝓtestāte q̄ ante cō sumationē mūdi uentura sint,& quō uenturus antichristus:quādo loq̄t ad apostolos.Cū uideritis abominationē desolatiōis:quæ dicta est a Daniele ꝓpheta stāte in loco sancto:q legit ītelligat:tūc q ī iudæa sūt fugiāt ad mōtes:& q in tecto nō descēdant tollere aliqd de domo sua.Et itē tūc si qs uobis dixerit.Ecce hic Christus aut illic:nolite credere.Surgent.n.pseudo Christi & pseudo ꝓphetæ:& dabūt signa magna & ꝓdigia:ita ut in errorē inducant si fieri pōt:etiā electi.Ecce p̄dixi uobis.Si ergo dixerint uobis Ecce in deserto est:nolite exire.Ecce in penetralibus:nolite credeꝛ.Sicut.n.fulgur exit ab oriente;& paret usq; ī occidētem: ita erit aduentus filii hois.Ac deinde:tūc apparebit signū filii hois in cælo:& uidebūt filiū hōis uenientē in nubibus cæli cū uirtute multa & maiestate:& mittet angelos suos cū tuba & uoce magna:& cōgregabit electos eius a quattuor uentis:a sūmo cæloꝝ usq; ad termios eoꝝ.Rursūq; d̄ ātichristo loq̄t ad iudæos . Ego ueni in noīe patris mei:& nō credidistis mihi.si alius ueniet in noīe suo:illū suscipietis.Igit Thessalonicēsiū aīos:uel occasio nō intellectæ epistolæ:uel ficta reuellatio:q̄ p somniū decepat dormiētes:uel aliquoꝝ cōiectura Esaiæ & Danielis euāgelioꝝq; uerba de antichristo p̄nunciata:in illud tp̄s interp̄tātiū mouerat:atq; turbauerat:ut in maiestate sua tūc Christū sperarēt esse uēturū.Cui errori medet apostolus:& exponit q ante aduētum Xp̄i debeāt p̄stolari:ut cū illa facta uiderint:tūc sciant antixp̄m.i.hoīem peccati & filiū p̄ditionis:q aduersat & extollit supra omne qđ d̄r deus:aut qđ colit:& q in tēplo dei sedeat eē uēturū. Nisi inqt uenerit discessio primū: qđ græce d̄r αποστασια ut oēs gentes q romano īperio subiacēt: recedant ab eis;& reuelatus fuerit hō peccati.i.ostēsus:quē oīa ꝓphetaꝝ uerba p̄nunciant:hō peccati:in quo fons oīum peccatoꝝ est:& filius p̄ditionis.i.diaboli.Ipse est uniuersoꝝ p̄ditio:q aduersat christo: & ideo uocat antichristus:& extollit sup omne qđ dicit deus:ut cūctaꝝ gentiū deos siue ꝓbatā oēm & uerā religionē suo calcet pede:& in tēplo dei uel hierosolymis ut qđā putāt:aut certe in ecclesia ut uerius arbitramur:sederit ostēdens se esse tanq̄ ipse sit Christus & filius dei.Nisi inqt fuerit romanū īperiū ante desolatum:& antichristus p̄cesserit:Christus nō ueniet:qui ideo ita uenturus est:ut antichristū destruat.Meministis ait q hæc ipsa q nūc scribo p epistolā:cū apud uos essem p̄senti sermone narrabā:& dicebā uobis Christū nō esse uēturū:nisi p̄cessisset antixp̄s.Et nūc qd detineat:scitis,ut reueleꝛ in suo tp̄e.hoc ē q̄ cā sit:ut Antichristus in p̄sentiarū nō ueniat:optime nostris.Nec uult apte dicere romanū īperiū destruēdū:quod ipsi q īperant:æternū putāt.Vnde seeūdū Apocalypsim Ioānis ī frōte purpuratæ meretricis scriptum est:nomē blasphemiæ.i.romæ æternæ.Si.n.apte audacterq; dixisset.Nō ueniet Antichristus:nisi prius romanū deleat īperiū;iusta cā persecutionis:in oriētē tūc ecclesiā cōsurgere uidebat.Quodq; seqūt.lā.n.mysteriū opat iniqtatis tantū:ut qui tenet nūc teneat:donec de medio fiat:& tūc reuellabit ille iniquus:hūc habet sensū.Multis malis atq; peccatis:qbus Nero īpurissimus Cæsaꝝ:mūdū p̄mit:Antixp̄i parturit aduentus:& qđ ille opaturus est:postea in isto ex pte cōplet.Tantū ut romanū īperiū:qđ nūc uniuersas gētes tenet:recedat:& de medio fiat:& tunc Antichristus ueniet fons iniqtatis:quē dnūs Iesus īterficit ſpiritu oris sui:diuina uidelicet potestate: & suæ maiestatis īperio.Cuius iussisse:fecisse est:nō in exercitus multitudine:nō ī robore militū:nō in. angelorum auxilio.sed statim ut ille aduenerit:interficiet Antichristus.Et quō tenebræ solis fugant aduentu: sic illustratione aduentus sui:eū dnūs destruet atq; delebit.Cuius opa Sathanæ sunt opa.Et sicut in Christo pleni tudo diuinitatis fuit corporaliter:ita & in Antichristo oēs erunt fortitudines:& signa & ꝓdigia:sed uniuersa mendacia.Quomodo.n.signis dei:q̄ opabat p Moysem magi suis restitere mēdaciis:& uirga Moysi deuorauit uirgas eoꝝ:ita mēdaciū antichristi Christi ueritas deuorabit.Seducūt aūt eius mendacio:q perditioni sūt ꝓparati.Et quia tacita q̄stio poterat cōmoueri:cur.n.cōcessit deus oēm eū habere uirtutē: signa atq; ꝓdigia:p q̄ seducant:si fieri pōt:etiā electi dei?Solutio p̄uēit q̄stionē:& qđ opponi poterat:ante q̄ opponat: absoluit.Faciet inqt oīa nō sua uirtute:sed cōcessione dei:ꝓpter Iudæos ait:ut q noluerūt caritatē recipere ueritatis:hoc est Christum:quia caritas dei diffusa est in corda credētiū.Et ipse dicit.Ego sū ueritas.de quo in psalmis scriptū ē:Veritas de terra orta ē.Qui ergo caritatē & ueritatē nō receperūt;ut saluatore suscepto salui fierent:mittet illis deus nō opatorē:sed ipsam opationē.i.fōtem erroris:ut credāt mendacio : qa mendax ē ipse:& pater eius.Et siqdem antichristus de uirgine natus esset:& primus uenisset in mūdum:poterāt

iudæi habere excuſationē:& dicere:q̄ putauerint ueritatē:& iccirco mendaciū,p ueritate ſuſceperint. Nunc aūt ideo iudicandi ſunt:imo,pculdubio cōdēnandi,qa Chriſti ueritate cōtēpta poſtea mendaciū: id eſt antichriſtum ſuſcepturi ſunt.

Beati Damaſi papæ ad Hieronymū de interpretatione oſanna ſciſcitātis. Epiſtola. XCV.

Ilectiſſimo filio Hieronymo Damaſus epiſcopus in domino ſalutē. Cōmentaria cū legerē græco latinoq̄ ſermone in euāgelioꝝ interp̄tatione a noſtris,i.orthodoxus uiris olim ac nup ſcripta q̄ de eo quod legit̄ Oſanna filio Dauid:nō ſolū diuerſa:ſed etiā cōtraria ſibimet,pferuntur. Studiū ergo dilectionis tuæ dep̄cor:ut ardenti illo ſtrenuitatis ingenio:abſciſis opinionibus: ambiguitatibuſq̄ ſcrupuloſis:quid ſe habeat apud Hebræos:uiuo ſenſu ſcribas:ut de hoc ſicut de multis tibi curæ noſtræ in Chriſto leſu gratias referant.

Beati Hieronymi ad Damaſū reſpōſiua Oſanna ſecundum hebraicam ueritatem interpretantis.

Epiſtola.XCVI.

Vlti ſup hoc ſermōe diuerſa finxerūt:e q̄bus noſter Hilarius in cōmētariis Matthæi ita poſuit. Oſanna hebraico ſermone ſignificat redēptio domus Dauid. Primū redemptio lingua hebræa ephod iterpretat̄. Deinde domus beth. Dauid uero ī hoc loco nō eē nomē ſertū oībus patet. Alii opīnati ſūt Oſanna gloriā dici. Porro gloria caboth appellat̄. Nōnulli gratiā: cū gratia thoda:ſiue anna nūcupet̄. Reſtat ergo ut omiſſis opinionū riuulis: ad ipſum fontē:unde ab euāgeliſtis ſūptū eſt:recurremus. Nā quō illud neq̄ ī græcis neq̄ in latinis codicibus poſſumus inuenire:ut cōpleret̄ id qđ dictū eſt p̄ pphetas. Quoniā Nazareus uocabit̄. Et illud. Ex ægypto uocaui filiū meū:ita & nūc ex hebraicis codicibus ueritas exprimenda eſt. Vnde in hāc uocē uulgus & maxime cōſona iter ſe paruuloꝝ turba p̄rupit:dicente Matthæo. Turbæ aūt q̄ p̄cedebāt:& q̄ ſequebant̄:clamabāt dicentes. Oſanna filio Dauid Benedictus q̄ uenit in noīe domini. Marcus uero ita poſuit: clamabāt dicentes oſanna benedictus q̄ uenit in noīe domini: benedictū qđ uenit in noīe domini regnū patris noſtri Dauid Oſanna in excelſis. Ioānes quoq̄ pari uoce cōſentit. Et clamabāt Oſanna benedictus q̄ uenit ī noīe domini rex iſrahel. Solus Lucas uerbū oſanna nō poſuit:in reliqua iterp̄tatiōis pte cōſentiēs. Benedictus q̄ uenit rex in noīe domini:pax in terra: & gloria ī excelſis. Igit̄ ut diximus ipſa hebræa uerba ponēda ſūt:& oium iterp̄tū opinio dirigēda: quo facilius qđ ſup hoc ſentiendū ſit:ex retractione cūctoꝝ ipſe ſibi lector qđ ſequat̄ inueniat. In centeſimo.xvii. pſalmo ubi nos legimus. O domine ſaluū me fac:o domine bene p̄ſperare, benedictus q̄ uenit ī noīe domini:In hebræo legit̄ Anna adonai oſianna: Anna adonai aſſiēna baruch abbadaſen adonai. Quod Aqla Symmachus Theodotion & q̄nta editio: ne qđ in latino mutare uideamur:ita exprimunt. ὦ κυριε o domine: σωσον δη ſaluum fac: ὦ κυριε o domine ευδοσον δη .i. bene proſperare: ευλογημενος benedictus: ὁ ἐρχομενος q̄ uenit ονοματι κυριου in nomīe domini. Sola ſexta editio cum interp̄tibus.lxx. ita cōgruit: ut ubi cæteri poſuerunt ωδη: illi ſcripſerit ω. Et qa oſianna qđ nos corrupte,ppter ignorātiā dicimus oſanna: ſaluificaui ſiue ſaluū fac exprimat̄: oīum iterp̄tatiōe ſignatū eſt. Nūc illud in cura eſt: q̄ ſine adiectione ſaluādi ſolus anna ſermo ſignificet. Sciendū q̄ quia ī hoc loco ter dicat̄ anna:& primū qdem ac ſecūdū eiſdem litteris ſcribit̄ aleph nō he:tertiū uero heth nō he. Symmachus igit̄ q̄ ī cēteſimo.xvii. pſalmo cū oīum interpretatione cōſenſerat:ut nobis manifeſtioré tribueret itellectū. In centeſimo.xv. pſalmo ubi dī:O domīe libera aīam meā:ita interp̄tatus eſt:obſecro domine libera aīam meā. Vbi aūt.lxx. ω:& ille obſecro trāſtulerūt:Aqla & cæteris editionibus ωδη interp̄tantibus in hebræo ſcribit̄ anna:ueꝝ ita ut in principio aleph habeat nō heth.. Ex quo aīaduertimus ſi ex aleph ſcribat̄ anna:ſignificari obſecro. Si aūt ex heth eſſe cōiūctionē:ſiue iteriectionē:quæ apud græcos ponit̄ Cuius interp̄tationē latinus ſermo nō exprimit. Sed quoniam hæ minutiæ & iſtiuſmodi diſputatiōis arcanū,ppter barbariē linguæ pariter ac litteraꝝ legenti moleſtiā tribuūt:ad explanādi cōpendiū uenio:ut dicā ea q̄ đ.cxvii. pſalmo:q̄ manifeſte de Chriſto,pphetat:& in ſynagogis iudæoꝝ creberrime legebat̄. Vnde & populus notior erat:hos uerſus eſſe aſſūptos:q̄ ille q̄ repromittebat̄ de genere Dauid:uenerit ſaluaturus iſrahel: dicente Dauid. Lapidē qué reprobauerūt ædificantes:hic factus eſt in caput anguli. A domino factū eſt iſtud:& ē mirabile in oculis noſtris. Hæc eſt dies quā fecit dominus: exultemus & lætemur ī ea. O domine ſaluū me fac:o domine bene,pſperare. Benedictus q̄ uenit in noīe domini. Benedixīmus uobis de domo domini:deuſ dominus & illuxit nobis. Vnde & in euāgeliſtarū ſcriptura cōmemorat̄:phariſæos & ſcribas ſup hoc indignatione cōmotos:q̄ uiderent populū pſalmi,pphetiā ſup Chriſto intelligere cōpletā:& clamantes pueros oſianna filio Dauid:& dixiſſe ei audis qđ iſti loquunt̄? Et leſū reſpōdiſſe eis. Nunq̄ legiſtis:quia ex ore infātiū & lactētiū pfeciſti laudē:cēteſimū ſeptimū decimū octaui pſalmi aſſertione firmāte. Et de eo qđē qđ facile expriml poterat Benedictus q̄ uenit in noīe domini:oīum euāgeliſtaꝝ ſcriptura cōſentit. De uerbo uero oſianna qa grācū nō poterāt trāſferre ſermonē:ſicut in alleluia & in amen:& in pleriſq̄ factū uidemus: ipſū hebraeū poſuerūt:dicentes oſianna. Lucas igit̄ q̄ inter oēs euāgeliſtas græci ſermonis eruditiſſimus fuit:q̄ppe ut medicus:& q̄ euāgeliū græcis ſcripſerit:qa ſe uidit,pprietatē ſermōis trāſferre nō poſſe:melius arbitratus eſt tacere:qui id ponere:qđ legenti faceret q̄ſtionē. Ad ſūmā ſicuti nos in linguā latinā hēmus iteriectiones quaſdā:ut inſultādo dicamus uah:& in admirādo pape:& in dolēdo hei. & quādo ſilentium uolumus īperare:ſtrictis dētibus ſpiritū coarctāus:& cogimus: tātū ſibilū in ſonādo ſcilicet z. Ita & hebræi iter

reliquas ꝓprietates linguæ ſuæ habẽt interiectionẽ: ut quãdo uolũt dominũ deꝓcari: ponãt uerbũ petentis affectu: & dicãt: Anna domine: q̃. lxx. dixerũt: o domine: oſi. ergo ſaluifica interptaťAnna interrectio depre cãtis eſt: ſi ex duobus his uelis cõpoſitũ uerbũ facere: dices oſianna: ſiue ut nos loqmur oſanna media uoca li lra eliſa: ſicuti facere ſolemus in uerſibus Virgilii: quãdo Me ne incepto deſiſtere uictã? Scãdimus : nince: ptode. Aleph nãq; littera prima uerbi ſequentis extremã uerbi prioris: ioth: inueniens excluſit. Qua ꝓpter ut ad q̃ſtionis originẽ reuertamur: ubi nos legimus ĩ latino. O domine ſaluũ me fac: o domĩe bene cõplace: benedictus q̃ uenit ĩ noĩe domini: iuxta hebræũ ſenſũ legere poſſumus: obſecro domĩe: ſaluum fac: obſecro domĩe: ꝓſperare. Benedictus q̃ uenit ĩ noĩe domini. Saluũ aũt fac dñ: ut ſubaudiamus populũ tuũ Iſrahel: ſi ue generaliter mũdũ. Deniq; Matthæus q̃ euãgeliũ hebræo ſermone cõſcripſit. Ita poſuit oſanna barrama: id eſt oſanna in excelſis: q̃ ſaluatore naſcente: ſalus ĩ cælũ uſq; id eſt etiã ad excelſa ꝓuenerit: pace facta non ſolũ in terra: ſed & ĩ cælo: ut iã dici aliquãdo ceſſaťinebriatus ẽ gladius meus ĩ cælo. Hæc interi iuxta me diocritatẽ ſenſus mei: breuiter ſtrictimq; dictaui. Cæterũ ſciat beatitudo tua ĩ iſtiuſmodi diſputationibus moleſtiã in legẽdo nõ debeť ſurripeť qa facile & nos potuimus aliq̃d emẽtiri: q̃ ex una uoce ſolueret q̃ſtionẽ: ſicuti & cæteros feciſſe mõſtrauimus: ſed magis cõdecet ob ueritatẽ laborare pauliſp. Et peregrino auré accõmodare ſermoni: q̃ de aliena lĩgua fictã falſam ue referre ſententiam.

Hieronymus Amãdo p̃bytero de diuerſis q̃ſtionibus quaꝝ prima ẽ qd ſignificet illud euãgelicũ ſecũdum Matthæũ. Nolite ſoliciti eẽ de craſtĩo: ſufficit. n. diei malitia ſua. XCVII.

Reuis epiſtola lõgas nõ ualet explanare q̃ſtiões: & in arctũ multa cõcludẽs ſtrĩgere uerbis: qd̃ ſẽ ſibus dilatatũ eſt. Interrogas qd ſignificet illud in euãgelio iuxta Matthæũ. Nolite ſoliciti eẽ de craſtĩo. Sufficit. n. diei malitia ſua. Craſtinũ ĩ ſcripturis ſãctis futuꝝ tp̃s ſignificat. ſicut & Iacob ĩ Geneſi loqťExaudiet me cras iuſticia mea. & ubi altare extruitur a duabus tribubus: Rubẽ: & Gad: & dimidia tribu manaſſe: & a cũcto Iſrahele. ad eas legatio mittiť: cũ Phinees põtifici r̃ſpõdiſſẽt: Iccir co ſe altare feciſſe: ne cras filiis ſuis: colẽdi deũ poſſeſſio denegareť. Et multa iſtiuſmodi ĩ ueteri repies iſtru mẽto. Qui ergo de futuris nos cogitare ꝓhibuit: cõceſſit de præſentibus ꝓpter humanæ uitæ fragilitatem. Quod aũt adiicit: ſufficit diei malitia ſua: hoc modo ĩtellige. ſufficit nobis de p̃ſentibus huius ſæculi cogi tare anguſtiis. Quid neceſſe ẽ ſenſũ ad incerta & futura extẽdere: q̃ aut cõſeq̃ nõ poſſumus: aut forſitã cito iuẽti pdamus? κακία enĩ quã latinus uertit ĩ malitiã: apd græcos duo ſignificat: & malitiã & afflictionẽ: quã κακοσιν græci dicũt: & hoc magis ꝓ malitia trãſferri debuit. Quod ſi cõtẽtione qs ducť nolens κακιαν af flictionẽ ſonare: & ãguſtias: ſed malitiã: illo ſẽſu explanãdũ ẽ: quo mũdus ĩ maligno: hoc ẽ ĩ malo poſitus ſit. Et ĩ dominica oratiõe dicamus. Libera nos a malo ut ſufficit nobis cõtra malitiã huius ſæculi p̃ſens habere certamẽ. In ſecũdo q̃ſiſti loco: de beati apoſtoli Pauli prĩa ad Corĩthios epiſtola: ĩ q̃ loqť: Oẽ peccatũ qd̃ fecerit hõ: extra corpus ẽ. Qui aũt fornicať ĩ corpus ſuũ peccat. Legamus ergo Paululũ ſupius: & ſic ad hæc uerba ueniamus: ne de extremis partibus: & ut ita dicã cauda capituli totã ſentẽtiã noſſe cupiamus. Corpus inqt nõ fornicatiõi ſed domĩo: & domĩus corpori. Deus aũt & dominũ ſuſcitauit: & nos cũ illo ſuſcitabit ꝓ uirtutẽ ſuã. Neſcitis qa corpora ueſtra mẽbra Chriſti ſũt. tollẽs ergo mẽbra chriſti: faciã mẽbra meretricis? Abſit: an neſcitis: qa q̃ cõiũgit ſe meretricĩ: unũ corpus ẽ? Erũt. n. iqt duo ĩ carne una. Qui aũt cõiũgit ſe do mĩo: unus ſpiritus ẽ. Fugite fornicationẽ: oẽ peccatũ qd̃cũq; fecerit hõ: extra corpus ẽ: q̃ aũt fornicať: in cor pus ſuũ peccat. Et reliqua: ſanctus apoſtolus cõtra luxuriã diſputãs: & ĩ ſupioribus dicẽs: eſca uẽtri: & uẽter eſcis. Deus aũt & hũc & illã deſtruet: cõſequẽter uenit ad fornicationẽ. Etenĩ luxuria mater libidinis ẽ: uen trẽq; diſtẽtũ cibo: & uini potationibus irrigatũ: uoluptas gẽitaliũ ſeqť. atq; ut alibi dictũ ẽ: ꝓ mẽbroꝝ or dine: ordo uitioꝝ ẽ. Oẽ itaq; peccatũ: uerbi gra: furtũ: homicidiũ: rapĩa: ꝓiuriũ: & cætera his ſimilia : poſt fa ctũ pœnitudinẽ habẽt: & licet ĩuitet lucrũ: tamẽ mordet cõſcĩa. uoluptas ſola ac libido etiã ĩ ipſo tp̃e pœni tẽdi: ꝓteritos ſtimulos patiť: & titillationẽ carnis & ĩcentiua peccati. ut ꝓ hæc q̃ corrigi cupimus cogitates: rurſũ ſit materia deliq̃ẽdi: aliter cætera peccata foríſecus ſũt. Quicqd. n. egerimus: ĩ alios agimus: fornica tio nõ ſolũ cõſciam fornicãtis: ſed & corpus maculat. Ac ſecũdũ ſniam domini: ĩ q̃ ait Propter hoc reliquet hõ pr̃em & matrẽ: & adhærebit uxori ſuæ: & erũt duo ĩ carne una: etiã ipſe cũ meťtrice unũ corpus efficiť: & peccat ĩ corpus ſuũ: dũ tẽplũ Chriſti facit corpus eẽ meretricis. Dicãus & aliter: ne ullã græcoꝝ ſniam p̃ terire uideamur. Aliud ẽ peccare ꝓ corpus: Aliud ĩ corpore. furtũ homicidiũ & cætera abſq; foricatõe pec cata ꝓ manus adminiſtramus extríſecus: fornicatio ſola ĩ corpore noſtro exerceť a nobis: nõ ꝓ corpus ĩ alios & ꝓ ꝓpoſitio miniſteriũ hẽt ĩ ſe aut paſſionẽ. ſũt q̃ ita ediſſerãt q̃ ſecũdũ ſcripturã uxor uiri corpus ſit: & q̃ cũq; fuerit fornicatus peccet ĩ corpus ſuũ: hoc eſt ĩ uxorẽ: dũ eam ſua fornicatiõe cõmaculat: & facit eã non peecãtẽ ſua cõmixtiõe peccare. Tertia. i. extrema, ꝓpoſitio tua fuit de eadẽ apoſtoli epiſtola: ubi de reſur rectiõe diſputãs: uenit ad eũdẽ locũ: in quo ſcriptũ ẽ. Oportet. n. eũ regnare: donec ponat oẽs inimicos ſuos ſub pedibus ſuis. Oĩa. n. ſubiecta ſũt ſub pedibus eius. nouiſſima aũt & inimica deſtrueť mors. cũ aũt dixe rit qa oĩa ſubiecta ſũt ei: haud dubiũ qn ꝑter eũ q̃ ſubiecit ei oĩa. cũ uero ſubiecta ei fuerit oĩa: tũc ipſe fili us ſubiiciet ei: q̃ ſibi ſubiecit oĩa: ut ſit deus oĩa ĩ oĩbus. & miror te hoc a me q̃rere uoluiſſe: cũ ſanctus Hi larius pictanen. epiſcopus undecimũ librũ cõtra Arrianos hac q̃ſtiõe & ſolutiõe cõpleuerit. Tamẽ pauca ſal tẽ dicamus. Oẽ ĩ hoc ſcãdalũ ẽ: q̃re filius patri ſubiectus eẽ dicať: qd ẽ turpius ſiue iferius pr̃i ſubiici : quod ſæpe pietatis ẽ: & ĩ pſalmo ſcribiť. Nõne deo ſubiecta erit aĩa mea? an crucifigi & maledictũ crucis fieri? Ma ledictus. n. oĩs q̃ pẽdet ĩ ligno. q̃ ergo ꝓ nobis maledictus factus ẽ: ut nos de maledictiõe liberaret: miraris ſi ꝓ nobis ſubiectus ſit: ut nos patri faciat eſſe ſubiectos? Dicens in euãgelio: Nemo uadit ad pr̃em niſi ꝓ me.

& cū exaltatus fuero a terra:oīa trahā ād me.Christus in his q̄ fideles sūt: subiectus est patri:qa oēs credentes īmo omne hoīum genus corporis ipsius mēbra reputātur.In his aūt q̄ īcreduli sūt.i. iudæis & ethnicis & hæreticis insubiectus eē dr̄:qa ps mēbroꝝ eius nō ē subiecta fidei.In fine aūt mūdi cū oīa mēbra regnātē uiderint Christū.i.corpus suū:etiā ipsa subiiciēt̄ Christo.i.corpori suo:ut oē Christi corpus subiiciatur deo & patri:& ut sit deus oīa in oībus.nō ait ut sit pater oīa in oībus:sed ut sit deus:qđ ꝓpriū nomē est trinitatis:& tā ad patrē q̄ ad filiū & spiritū sanctū referri pōt.ut humanitas subiiciat̄ diuinitati.humanitatē in hoc loco dicimus nō mansuetudinē & clæmentiā:quā græci φιλανθρωπιαν uocant.sed oē hoīum genus. Porro qđ ait:ut sit oīa in oībus:hoc sensu accipiēdū est:dominus atq; saluator noster nūc oīa nō est.est ī oībus:sed pars in singulis.uerbi gr̄a in Salomōe sapientia:in Dauid bonitas:in Iob patientia:in Daniele cognitio futuroꝝ:ī Petro fides:in Phinees & Paulo zelus:in Ioāne uirginitas:in cæteris cætera.Cū aūt reꝝ oīum finis aduenerit:tūc oīa in oībus erit:ut singuli sanctoꝝ oēs uirtutes habeāt:ut sit Christus totus in cūctis. Repperi iunctam epistolæ & cōmentariolo tuo breuē chartulā:in qua hæc indita ferebant̄.Quærendū ab eo.i.a me : utrum mulier relicto uiro adultero & sodomita:& alio ꝑ uim accepto possit absq; pœnitentia cōmunicare ecclesiæ:uiuēte adhuc eo:quē prius reliquerat.Quod legens illius uersiculi recordatus sum:ad excusandas iustificatiōes ī peccatis.Oēs enim hoies uitiis nostris fauemus:& qđ ꝓpria facimus uolūtate:ad naturæ referrimus necessitatē.Quō si dicat adolescens:Vim patior:corporis me ad libidinē ardor īpellit: ipsa organa mēbroꝝ gēitaliū:& cōpositio corporis fœmineos q̄rit amplexus:Et rursū homicida ī egestate inqt erā:īdigebā cibo:tegmen corporis nō hēbam:ideo alienū sanguinē fudi:ne ipse fame & frigoꝝ morerer respōdeo itaq; sorori q̄ a nobis sup suo statu q̄rit:nō nostras sed apostoli sententias:an ignoratis frēs. sciētibus.n.legē loquor:quoniā lex dominat̄ hōi quāto tp̄re uiuit.Mulier.n.q̄ sub uiro ē:uiuēte uiro astricta est legi.Quod si mortuus fuerit uir eius:liberata ē a lege uiri.ergo uiuēte uiro adultera erit: si duxerit alterū uirū.Et ī alio loco:Mulier ligata ē:quāto tp̄e uiuit uir eius.Si aūt dormierit uir eius liberata ē:cui uult nubat:tātū in domino.Oēs igit̄ cautiōes apostolus āputans:aptissime diffiniuit uiuēte uiro adulterā esse mulierē:si alteri nupserit.Nolo mihi ꝓferas raptoris uiolētiā:matris ꝑsuasionē:ꝑis auctoritatē : ꝓpinquorum careruā:seruoꝝ insidias:atq; cōtēptū parentū:dāna rei familiaris q̄diu uiuit uir licet adulter:licet Sodomita:licet flagitiis oībus cooptus:& ab uxore,ꝑpter hæc scelera derelictus:maritus eius reputat̄:cui alteꝝ uiꝝ accipere nō licet.Nec apostolus hæc,ꝓpria auctoritate decernit:sed Christo in se loquēte:uerba secutus est: q̄ ait ī euāgelio.Qui dimittit uxorē suā excepta cā fornicatiōis:facit eā mœcchari:& q̄ dimissā acceperit adulter ē.Animaduerte qđ dicat:q̄ dimissā accepit adulter ē:siue ipsa dimiserit uiꝝ:siue a uiro dimissa sit:adulter est:q̄ eā acceperit. Vnde & apostoli graue cōiugii sarcinā itelligētes.si ita ē inquīt:nō expedit homini uxorē accipere.ad quos dnūs:q̄ pōt inqt cape capiat:statimq; sub exēplo eunuchoꝝ triū uirginitatis infert beatitudinē:q̄ nulla carnis lege retinet̄.neq; satis aīaduertere potui:qđ sit qđ uoluit dicere:alio uiro ꝑ uim accepto:qđ est ꝑ uim accepto?Cōgregata uidelicet multitudine:nolētē rapuit:& q̄re postea nō raptorē rapta dimisit?Legat libros moysi & inueniet despōsatā uiro:si in ciuitate fuerit oppressa:& nō clamauerit: puniri q̄si adulterā.Si aūt ī agro oppressa sit:īnoxiā esse a scelere & uiolētū legibus subiacet̄.Ergo & ista soror q̄ ut dicit:uim passa est:ut altero iūgeret̄:si uult corpus Christi accipere:& nō adultera reputari:agat pœnitentiā:ita dūtaxat ut secūdo uiro q̄ nō appellat̄ uir:sed adulter a tp̄e pœnitētiæ nō copulet̄.qđ si ei duꝝ uidet̄:& semel dilectū nō pōt derelinquere:nec p̄ferre dnūm uoluptati:audiat apostolū cōclamātē. Nō poteris calicē domini bibere:& calicē dæmonioꝝ.nō poteris mēsæ domini cōmunicar̄:& mēsæ dæmoniorum. Et in alio loco.Quæ cōmunicatio luci ac tenebris?Qui cōsensus christo & Belial?Rem nouā loquor: īmo nō nouā:sed uetere:q̄ ueteris testamēti auctoritate firmat̄.Si reliq̄rit secūdū uiꝝ:& r̄cōciliari uoluerit priori:nō pōt.scriptū est.n.in Deuteronomio.Si accepit hō uxorē:& habuerit eā:& nō iuenerit gr̄am ī cōspectu eius,ꝓpter aliquā fœditatē:scribet libellū repudii:& dabit in manu eius:& dimittet eā:de domo sua . Cunq; egressa alteꝝ maritū duxerit:& ille quoq; oderit eā:dederitq; ei libellum repudii:& dimiserit de domo sua: uel certe mortuus fuerit:nō poterit prior maritus recipere eā in uxorē:qa polluta ē:& abominabilis facta ē corā domīo.Nec peccare facias terrā tuā:quā dominus deus tuus tradidit tibi possidēdā.Vnde obsecro te: ut cōsoleris eā:īmo,puoces ad saluté: putridæ carnes ferro īdigēt:& cauterio. nec ē medicīæ culpa:sed uulneris:cū crudelitate clæmēti:nō parcit medicus:ut parcat.sæuit:ut misereat.

Beati Hieronymi ad marcellā de qnq; q̄stionibus noui testamēti:quaꝝ prima ē.Quæ sūt illa q̄ nec oculus uidit:nec auris audiuit:nec ī cor hōis ascenderūt:q̄ ꝑparauit deus diligētibus se. Epistola. XCVIIII.

Agnis nos,puocas q̄stionibus:& torpēs ocio īgeniū dū iterrogas:doces:prima tua scisciatio fuit:q̄ sint illa:q̄ nec oculus uidit:nec auris audiuit:nec in cor hōis ascēderūt:q̄ ꝑparauit deus iis:q̄ diligūt eū.Et quō rursus idē apostolus iferat:nobis aūt reuelauit deus p spiritū suū: & si fuelatū apostolo:itelligere debeamus:q; & ille aliis reuelauerit.Ad q̄ breuis respōsio ē:nō debere nos q̄rere:qđ sit illud:qđ nec oculus uidit:nec auris audiuit:nec in cor hois ascēdit.Si.n.ignorat̄:quō sciri potest? Quod,pmittit̄ ī futuro:nō cernit̄ in p̄senti.Spes.n.q̄ uidet̄:nō ē spes:sed iā certa possessio:quō si uelit q̄ spiā dicere:ostēde mihi:qđ iuisibile ē.loq̄re qđ audiri nō pōt.expōe:qđ cogitatio nō cōphēdit hūana. Ergo hoc sensu apostolus dixisse credēdus est:qđ carnalibus oculis:& aure carnali:& cogitatiōe mortali:nō possūt spiritalia cōphēdi.Et si,n.nouerāmus quondā Iesū secūdū carnē:sed nūc iā nō nouimus eū & ī Ioānis epistola scribit̄.Carissimi nūc filii dei sumus:& necdū manifestū est:qđ futuri sumus.Scimus.n.quoniā cū apparuerit similes ei erimus:qa uidebimus eū sicuti est,quodq; reuelatū sibi & sāctis p spiritū esse testat̄ non statim

seqt:ut ipse aliis reuelauerit. Alioqn audiuit & ī paradiso uerba ineffabilia:q̄ aliis narrare nō poterat: aut si narrauit: nequaq̄ ieffabilia fūt. Secūda q̄stio fuit:ī qua dicis legisse te p̄ trāsitū in opusculis meis: q̄ agni q stant a dextris:& hædi q stāt a sinistris:xp̄iani sint:atq; gentiles & nō potius boni:& mali:nō memini me hoc aliquādo dixisse:& si dixissem nō essem ī errore p̄tinax. Quātū aūt dictanti subito occurrit:ī secūdo uo lumine cōtra louinianū sup hoc capitulo disputasse me noui.& nō solū sup hoc:sed & ā eo qđ in eadē quæstiōe cadit:ubi pisces mali a bonis piscibus sepabūt. Quod ergo ibi plene dictū est:nūc omittēdū uidetur. Tertio ī terrogaueras qđ dicit apostolus in aduentu saluatoris:rapi quosdā uiuētes obuiā in nubibus: ita ut nō p̄uenianť ab his q in Christo dormierūt:uisq; nosse:utq; sic occurrant in corporibus:& nō ante moriātur:cū & dnūs noster mortuus sit:& Enoch atq; Helias secūdū apocalypsim Ioānis morituri esse dicanť:ne scilicet ullus sit q nō gustauerit mortē. Hoc ex ipsius loci cōtinētia sciri pōt:q̄ sancti q in aduentu saluatoris fuerit dep̄hensi ī corpore:ī eisdē corporibus occurrāt ei:ita tamē ut ī gloriū & corruptiuum & mortale gloria & incorruptiōe & imortalitate mutet̄.ut q̄lia corpora surrectura sint:in talē substātiā etiam uiuoq; corpora trāsformēt̄. Vnde dicit in alio loco apostolus:,pp̄ter qđ nolumus expoliari sed supuestiri,ut absorbeat̄ mortale hoc a uita:ne scilicet corpus ab aīa deserat̄:sed aīa habitāte in corpor̄ fiat inclytū qđ ante in gloriū fuit. De Enoch aūt & Helia quos uēturos apocalypsis refert & esse morituros nō est istius temporis disputatō:cū ois ille liber aut spiritaliter itelligēdus sit:ut nos æstīamus:aut si carnalē iterp̄tatōem seqmur iudaicis fabulis acqescēdū sit:ut rursū ædificet̄ hierusalē:& hostiæ offerāt̄ ī tēplo:& spiritali cultu iminuto carnales obtineāt cerimonias. Quartū est qđ q̄sisti:quō in loānis euāgelio post resurrectionem dicat̄ ad Mariā magdalenā Noli me tāgere:nōdū eni ascēdi ad p̄rem meū:& rursū ī Matthæo scriptū sit:q̄ ad uestigia saluatoris mulieres corruerīt:cū utiq; nō sit idipsū tāgere post resurrectionē pedes eius:& nō tāgere. Maria Magdalena ipsa ē:a qua septē dæmonia expulit:ut ubi abūdauerat peccatū:supabūdaret gratia.quæ q̄a dnūm hortulanū putabat:& q̄si cū hoīe loq̄bat̄:& q̄rebat uiuētē cū mortuis:recte audiuit Noli me tangere.& ē sensus:nō mereris meis hærere uestigiis:nec adorare q̄si dnūm:nec eius tenere pedes:quē non æstimas surrexisse. Tibi.n.necdū ascēdi ad p̄rem meū. Cæteræ uero mulieres q̄ pedes tāgunt:dnūm cōfitent̄:& merent̄ eius hærere uestigiis:quē ad p̄rem ascēdisse cōfidūt.q̄q̄ etiā si eadē mulier in diuersis euāgeliis & tenuisse pedes & nō tenuisse referť:facilis solutio sit:cū potuerit corrigi primū q̄si incredula:& postea nō repelli:q̄si eā q̄ erroré cōfessiōe mutauerat. Quod & de latronibus itelligi pōt:cū alius euāgelista utrūq; blasphemasse:alius narret alteq; eé cōfessū. Extrema scedula cōtinebat utq; post resurrectioné.xl.diebus cū discipulis cōuersatus sit:& nūq̄ alibi fuerit:an latenter ad cælū ascēderit:atq; descēderit:& nihilominus apostolus suā pniam nō negarit. Si dnūm dei filiū cōsideres:de quo sermo est:& illū esse q loqtur. Nōne cælum & terrā ego repleo dicit dnūs:& de quo alius,pp̄heta testat̄:Cælū mihi thronus est:terra aūt scabellū pedū meoq;:Et rursū alibi:q tenet cælū palmo:& terram pugillo.de quo Dauid canit:Quo ibo a spiritu tuo?& a facie tua quo fugiā? Si ascēdero in cælū tu ibi es:si descēdero ad infernū ades:& si habitauero ī extremis maris:etenī ibi manus tua deducet me:& cōtinebit me dextera tua:profecto nō ambiges etiā ante resurrectioné sic in dominico corpore habitasse deū uerbū:ut in p̄re esset:& cæli circulū clauderet:atq; in oībus infusus esset:& circūfusus.i.ut cūcta penetraret interior:& cōtineret exterior. Stultū est igit̄ illius potētiā unius corpusculi paruitate finiri:quē nō capit cælū:& tamē q ubiq; erat:etiā ī filio hōis totus erat. Diuīa q̄ppe natura & dei sermo ī p̄tes secari nō pōt:nec locis diuidi:sed cū ubiq; sit:totus ubiq; é.erat igit̄ uno eodēq; t̄pre & cū apostolis.xl.diebus & cū angelis:& ī p̄re & ī extremis maris finibus erat. In oībus locis uersabat̄:cum Thoma in India:cū Petro Romæ:cū Paulo in Illyrico: cū Tito in Creta:cū Andrea ī Achaia:cū singulis apostolis & apostolicis uiris in singulis cūctisq; regionibus. Quod aūt dī quosdā deserere uel nō deserere: non naturæ illius terminus ponit̄:sed eoq; merita describūt̄:apud quos esse uel nō esse dignat̄.

Argumentū sequentis Epistolæ. Epistola.

Pistola beati Hieronymi ad Marcellā de blasphemia ī spiritū sanctū de eo qđ ī euāgelio scribit̄. Quicūq; dixerit uerbū cōtra filiū remittet̄ ei. Qui aūt dixerit cōtra spiritū sanctū nō remittet̄ ei neq; ī hoc sæculo neq; in futuro.ubi dānat Nouatiani sentētiā q ea uerba referebat ad eos qui christum in tormentis negauissent:quoq; iexpiabile censebat esse peccatum.

Ad Marcellā de blasphemia in spiritū sanctū irremissibili. Epistola. XCIX.

Reuis est q̄stiúcula quā misisti:& apta respōsio est. Si.n.de eo qđ in euāgelio scribit̄. Quicūq;.n. dixerit uerbū cōtra filiū hōis:remittet̄ ei. Qui aūt dixerit cōtra spiritū sanctū:nō remittet̄ ei:neq; in hoc sæculo:neq; ī futuro. Nouatianus affirmat:nō posse peccare ī spiritū sanctū:nisi eū qui christiānus sit:& postea negauerit.manifestū est iudæos q eo blasphemabāt: peccato blasphemiæ nō teneri:qppe q ipii coloni:interfectis,pp̄hetis:de nece domini cogitabāt:& ī tātū erant p̄diti:ut ad saluandos eos:se dei filius uenisse respōderit. Vnde de toto ipsius scripturæ ordine cōuincēdi sūt:nō iis irremissibilē esse dictā blasphemiā:q tormētis cōpulsi:& uariis euiscerati cruciatibus dnūm denegassent:Sed iis qui cū ī uirtutibus uideāt opa dei calūnient̄ & clamitent dæmonis esse uirtutē:& oīa signa q̄ facta sūt: non ad diuinā magnificentiā sed ad diabolū p̄tinere.unde & saluator noster toto respōsiōis suæ hoc agit argumento:ut doceat:nō posse sathanā eiici a sathana:& regnū eius iter se nō esse diuisū. Cū.n.diaboli studiū sit: dei lædere creaturā:quō eiusdē poterit esse uolūtatis:sanare languētes? Et seipsū ā obsessis fugare corporibus? Probet itaq; Nouatianus aliquē de iis q sacrificare compulsi sūt:ante tribunal iudicis respōdisse oīa quæ in

euãgelio ſcripta ſũt:nõ a filio dei:ſed a belzebub prĩcipe dæmonioꝝ eſſe pfecta:& tũc poterit approbare ir- 148
remiſſibilẽ in ſpiritũ ſanctũ eſſe blaſphemiã. Vt aũt & acutius aliqd iterrogemus:reſpõdeat:qd ſit cõtra filium hõis dicere uerbũ:& ĩ ſpiritũ ſanctũ blaſphemare. Ego qppe aſſero iuxta ſenſũ illius:eos q chriſtũ ĩ pſecutiõe negauerint:cõtra filiũ hõis dixiſſe:& nõ in ſpiritũ ſanctũ blaſphemaſſe. Qui.n. iterrogat:an chriſtianus ſit:& chriſtianũ ſe nõ eſſe reſpõderit:utiq; negãdo chriſtũ:hoc é filiũ hõis:ſpiritui ſãcto nõ fecit iniuriã. Si aũt Chriſtũ negãdo:negauit & ſpiritũ:ediſſerat hæreticus:quõ nõ peccet ĩ ſpiritũ:q filiũ hõis denegauerit. Aut ſi ſpiritũ ſanctũ hoc loco itelligẽdũ pſem putat:patris nulla é a negatore mẽtio facta:cum negaret Petrus apoſtolus eo tpe quo ancillæ iterrogatiõe ꝑterritus dnũm negauit ĩ filiũ hõis:aut in ſpiritũ ſanctũ uideẽ cõmiſiſſe peccatũ. Si id qđ ait neſcio hõiem:redicule uoluerit iterp̃tari:nõ Chriſtũ eũ negaſſe:ſed hominẽ:mẽdacem faciet ſaluatorẽ:q ſe hoc eſt filiũ dei negãdũ eſſe p̃dixerat. Si aũt negauit filium dei:unde & amare fleuit:& triná negationẽ:trina poſtea cõfeſſiõe deleuit:manifeſtũ é peccatũ ĩ ſpiritum ſanctũ:ideo nõ poſſe dimitti:q; habeat blaſphemiã. ut cũ uideas in uirtutibus deũ:bezebub calũnieris ĩ factis. Doceat igiẽ aliquẽ nega oré belzebub uocaſſe Chriſtũ:& ultro referã gradũ:negatorẽ nõ poſſe ueniã cõſeq poſt ruinã. Quia aliud eſt tormẽtis credere & ſe chriſtianũ negare:Aliud Chriſtũ diabolũ dicere. ſicut tibi ipſa ſcriptura:atq; cõtextus lecta attentius poterũt demõſtrare. Fuerat qdem plixus diſſerẽdũ. Sed quoniã amicis & qui ad noſtrum hoſpitium conuenerũt:præſentiam noſtram negare nõ poſſumus:& ut tibi ſtatim nõ reſpõderem:admodum uiſum eſt arrogantis:latam diſputationem breui ſermone comp̃hendimus:ut nõ tam epiſtolam q̃:commentariolum dictaremus.

Epiſtola Cromatii & Heliodori epiſcopoꝝ ad beatũ Hieronymũ librum đ ortu uirginis Mariæ:q a beato Matthæo euãgeliſta editus dicebatur:trãſferri poſtulantiũ.

Epiſtola. C.

Ilectiſſimo fratri Hieronymo præſbytero Cromatius & Heliodorus epiſcopi ſaluté in domino. Ortũ Mariæ reginæ uirginis ſimul & natiuitatẽ atq; infantiã domini noſtri leſu Chriſti in apocryphis ĩuenimus libris. in qbus multa cõtraria noſtræ fidei cõſiderãtes ſcripta recuſanda credimus uniuerſa:ne p occaſionẽ chriſti lætitiã antichriſto traderemus. Iſta igiẽ nobis cõſiderãtibus extiterũt uiri dei Armenius & Virinus:q dicerẽt ſãctitatẽ tuã beatiſſimi Matthæi euãgeliſtæ manu ſcriptũ uolumẽ hebraicũ ĩueniſſe. In quo & uirginis matris & ſaluatoris iſãtia eſſet ſcripta:& iccirco tuã caritatẽ p ipſũ dnũm noſtrũ leſum Xp̃m expetimus:quatenus & illud ex hebræo latinis auribus tradas nõ tantũ ad p cipiẽdũ q̃ ſũt Chriſti inſignia:quãtũ ad hæreticoꝝ aſtutiã excludẽdã:qui ut doctrinam malam inſtituerẽt: bonam chriſti natiuitatem ſuo mendacio miſcuerunt: ut poſt dulcedinem uiæ mortis amaritudinem occultarẽt. Erit ergo puriſſimæ pietatis:uel ut rogãtes fratres exaudias:uel epiſcopos exigẽtes caritatis debitum quod idoneum crediderís recipere facias. Vale in domino:& ora pro nobis.

Beati Hieronymi ad p̃dictos eꝑos de eadẽ re reſpõſiua. Epiſtola. CI.

Ominis ſanctis & beatiſſimis Cromatio & Heliodoro eꝑis Hieronymus exiguus Chriſti ſeruus in domío ſaluté. Qui terrã auri cõſciã fodit:nõ ilico arripit qcqd foſſa p̃fuderit lacerata:ſed prius q̃ fulgẽs põdus uibrãtis iactus ferri ſuſpendat:iterí uertẽdis ſuſpẽdẽdiſq; ceſpitibus ĩmoraẽ: & ſpecialiter q nõdũ lucris augeẽ arduũ opus iniũgiẽ:cũ hoc fuerit mihi a ueſtra beatitudíe imperatũ:qđ nec ipſe ſanctus Matthæus apoſtolus & euãgeliſta uoluit ĩ apto cõſcribi. Si.n. hoc ſecretũ nõ eẽt: euãgelio utiq; ipſius qđ edidit addidiſſet:ſed fecit hũc libellũ hebraicis litteris obſignatũ:quẽ uſq; adeo edidit:ut & manu ipſius liber ſcriptus hebraicis litteris a uiris religioſiſſimis habeaẽ:q etiã a ſuis prioribus per ſucceſſus tp̃rm ſuſceperũt. Hũc aũt ipſũ librũ nũq̃ alicui trãſferendũ tradiderũt:textũ eius aliter atq; aliter narrauerũt. Sed factũ eſt:ut a Manichæi diſcipulo noíe Seleuco:q etiã apoſtoloꝝ geſta falſo ſermõe cõſcripſit:hic liber editus nõ ædificatiõi:ſed deſtructiõi materiã exibuerit:& q; talis p̃baret in ſynodo:cui merito aures eccleſiæ nõ paterẽt. Ceſſet nũc oblatrãtiũ morſus. nõ iſtũ libellũ canonicis nos ſupaddidimus ſcriptu ris:ſed ad detegẽdũ hæreſeos fallaciã apoſtoli atq; euãgeliſtæ ſcripta trãſferimus. In quo ope nõ tã piis iubẽtibus epiſcopis obtẽpamus:q̃ ipiis hæreticis obuiamus Amor igiẽ eſt Chriſti:cui ſatiſfacimus credẽtes q; nos ſuis orationibus adiuuent:q ad ſaluatoris noſtri iſãtiã ſanctã p noſtrã potuerit obediẽtiã p̃uenire.

Expoſitio ſeu trãſlatio hiſtoriæ Annæ & Ioachim đ cõceptu uirginis Mariæ:put a beato Matthæo ſcriptũ ferebatur. Epiſtola. CII.

Etitis a me:ut uobis reſcribã qd mihi de quodã libello q de natiuitate ſanctæ Mariæ a nõnullis habeẽ. & ideo ſcire uos uolo multa in eo falſa ĩueniri. Quidã náq; Seleucus q paſſiões apoſtolorũ cõſcripſit:hũc libellũ cõpoſuit. Sed ſicut đ uirtutibus eoꝝ & miraculis p eos factis uera dixit: de doctrina uero eoꝝ plura mẽtitus ẽ:lta & hic multa nõ uera de corde ſuo cõſinxit. pinde ut in hebræo habeẽ:uerbũ ex uerbo trãſferre curabo. ſiqdem ſanctũ euãgeliſtã Matthæũ eũdẽ libellũ liquet cõpoſuiſſe:& in capite euãgelii ſui hebraicis litteris obſignatũ oppoſuiſſe:qđ an ueꝝ ſit auctori p̃fatiõis & fidei ſcriptoris cõmitto. Ipſe.n. ut hæc dubia eſſe pnũcio:ita liqdo falſa nõ affirmo. Illud aũt libere dico:quod fideliũ neminẽ negatuꝝ puto:ſiue hæc uera ſint ſiue ab aliquo cõficta:ſacroſancta ſanctæ Mariæ magna miracula p̃ceſſiſſe:maxia cõſecuta fuiſſe:& iccirco ſalua fide ab his q deũ iſta facere poſſe credũt ſine periculo aiæ ſuæ credi & legi poſſe. deniq; ĩ quãtũ recordari poſſũ:ſenſũ nõ uerba ſcriptoris ſeqns:& nũc eadẽ ſemita nõ iiſdem ueſtigiis incedẽs:nũc qbuſdã diuerticulis ad eandẽ uiam recurrens:ſic narratiõis ſtilũ ten-

tabo:& nō alia dicā q̄ quæ aut ſcripta ſūt ibi:aut cōſequēter ſcribi potuerūt.Igit̄ beata & glorioſa ſemp uir
go Maria de regia & familia Dauid oriūda in ciuitate Nazareth nata hieroſolymis ī tēplo domini nutrita
fuit.Pater eius Ioachim:mater uero Anna dicebat̄.domus paterna ē Galilæa & ciuitate nazareth. Maternū
aūt genus ex Bethleem erat. Vita eoꝝ ſimplex & recta apud dnūm:apud hoīes irrephenſibilis erat & pia.
Nā oēm ſubſtantiā ſuā trifariā diuiſerūt. Vnā ptē tēplo & templi ſeruitoribus ſpendebāt:aliam pegrinis &
paupibus erogabāt:tertiā ſuæ familiæ uſibus & ſibi reſeruabāt.Ita iſti deo cari:hōibus pii:p annos circiter.
xx.caſtū domi cōiugiū ſine liberoꝝ,pcreatiōe exercebant. Vouerūt tamen ſi forte deus donaret eis ſoboleꝫ
eam ſe domini ſeruitio mācipaturos:cuius rei gratia & tēplū domini ſingulis p annū feſtis frequētare ſole-
bant. Factū eſt aūt ut encænioꝝ feſtiuitas appropinquaret. Vnde cū nōnullis cōtribulibus ſuis hieroſoly-
mā & Ioachim aſcendit.Ea uero tēpeſtate Iſachar ibi pōtifex erat:cūq; inter cæteros conciues ſuos etiā Ioa-
chim cū oblatione ſua uideret:deſpexit eū:& munera eius ſpreuit:interrogās cur inter fœcūdos infœcūdus
ipſe ſtare præſumeret:dicēs munera nequaq̄ deo digna poſſe uideri:quē ipſe,ple indignū iudicaſſet:ſcriptu-
ra dicēte maledictū oēm eſſe q nō genuiſſet maſculū in iſrahel.Dicebat ergo prius eū ab hac maledictione
ſobolis generatiōe ſoluendū:& ſic demū in cōſpectu domini cū oblationibus eſſe uēturū.Cuius obprobrii
obiectu pudore magno ſuffuſus Ioachim ad paſtores q cū pecudibus erāt:in paſcuis ſuis ſeceſſit.neq;.n.do-
mū repetere uoluit:ne forte a cōtribulibus ſuis q ſimul aderāt:& hoc a ſacerdote audierāt: eodē obprobrii
elogio notaret̄. Veꝝ cū ibi aliquādiu eſſet:quadā die cū eſſet ſolus:angelus ei domini cū īmēſo luie aſtitit.
q cum ad eius uiſionē turbaret̄:angelus q ei apparuerat:timorē eius cōpeſcuit:dicens Noli timere Ioachim:
neq; in uiſione mea turberis.ego.n.ſū angelus domini miſſus ab ipſo ad te:ut annunciē tibi p̄ces tuas eſſe
exauditas:& elemoſynas tuas aſcēdiſſe in cōſpectu eius. Vidēs q̄ppe uidit pudorē tuū:& audiuit ſterilitatis
obprobriū nō recte tibi obiectū.Peccati nāq; nō naturæ ultor ē deus: & iō cū alicuius uteꝝ claudit:ad hoc
facit:ut mirabilius denuo apiat:& nō libidinis eſſe q̄d naſciē:ſed diuini muneris cognoſcat̄. Prima.n.gentis
ueſtræ Sara mater nōne uſq; ad octogeſimū annū ifœcunda fuit?& tamen in ultima ſenectutis ætate genu-
it Iſaac:cui repromiſſa erat benedictio oīum gentiū.Rachel quoq; tantū domino grata:tantūq; a ſancto la-
cob adamata diu ſterilis fuit:& tamen Ioſeph genuit nō ſolū dominū ægypti:ſed plurimaꝝ gentiū fame pi-
turā liberatorē.Quis in ducibus uel fortior Sāpſone uel ſanctior Samuele?& tamen hi ambo ſteriles mīes
habuere.Si ergo ratio uerbis meis tibi nō pſuadet credere dilatos diu cōceptus & ſteriles partus mirabilio-
res eſſe ſolere:,pinde Anna uxor tua pariet tibi filiā:& uocabis nomē eius Mariā.hæc erit ut uouiſtis ab in-
fantia ſua domino cōſecrata:& ſpiritu ſancto replebit̄ adhuc ex utero matris.Omne īmūdū neq; māduca-
bit neq; bibet.neq; inter populares forinſecus turbas:ſed in tēplo domini cōuerſatio eius erit:ne qd d̄ ea fi-
niſtrū uel ſuſpicari ſaltē poſſit uel dici.Itaq; ætate,pcedēte ſicut ipſa mirabiliter ex ſterili naſcet̄:ita incōpa-
rabiliter uirgo generabit altiſſimi filiū:q Ieſus uocat̄ ſecūdū nōis etymologiā ſaluator oīum gentiū erit. Et
hoc tibi eoꝝ q̄ annuncio ſignū erit.Cū pueneris ad aureā in hieroſolymis portā:habebis ibi Annā uxorem
tuā:quæ de tuæ regreſſionis tardatiōe modo ſolicita:tūc in aſpectu tuo gaudebit.His dictis angelus diſce-
ſſit ab eo.Deinde apparuit Annæ uxori eius:dicens Ne timeas Anna:neq; phātaſma putes eſſe q̄d uides.Ego
enī ſum angelus ille:q preces & elemoſynas ueſtras optuli in cōſpectu dei:& nūc miſſus ſū ad uos:ut annū-
ciē uobis naſcitura filiā:quæ Maria uocata ſup oēs mulieres erit benedicta.Hæc a natiuitate ſua ſtatim do-
mini gra plena tribus ablactationis ſuæ annis in domo paterna pmanebit:poſtea ſeruitio domini mācipata
a templo uſq; ad intelligibiles annos nō diſcedet.Ibi deniq; ieiuniis & orationibus nocte ac die deo ſeruiēs
ab omni īmundo ſe abſtinebit.uiꝝ nūq̄ cognoſcet:ſed ſola ſine exēplo:ſine macula:ſine corruptiōe:ſine ui-
rili cōmixtiōe uirgo filiū:ancilla dnūm & gra & noīe & ope ſaluatorē mūdi generabit.Itaq; ſurge: aſcende
hieruſalem:& cū pueneris ad portā quæ aurea,p eo q̄ deaurata ē uocat̄:Ibi,p ſigno uirū tuū,p cuius icolu-
mitatis ſtatu ſolicita es:obuiū habebis.Cū hæc igit̄ ita euenerint:ſcito q̄ quæ annuncio ſine dubio cōplen-
da erūt.Igit̄ iuxta angeli p̄ceptū uterq; de loco in quo erāt:,pmouentes aſcēderūt hieruſalē.& cum ad locū
peniſſent angelico uaticinio deſignatū:ibi ſe inuicem obuiauerūt. Tūc de mutua ſua uiſione læti:&,pmiſ-
ſæ,plis certitudine ſecuri:debitas domīo humiliū exaltatori gras egerūt.Itaq; adorato domino domū ꝛgreſ
ſi:diuinū,pmiſſum certi & hilares expectabāt.Cōcepit ergo Anna:& peperit filiā:& iuxta mādatū angelicū
parētes uocabāt nomē eius Mariā.Cūq; trium annoꝝ circulus uolueret̄:& ablactatiōis tp̄s cōpletum eſſet:
ad tēplum domini uirginē cū oblationibus adduxerunt.Erāt autem circa templum iuxta.xv. graduū pſal-
mos.xv.aſcenſionis gradus.Nam quia templum erat in monte conſtitutum:altare holocauſti quod forin-
ſecus erat:adiri gradibus nō ualebat.In horum ītaq; uno beatam uirginem Mariam paruulam parentes cō-
ſtituerunt.cumq; ipſi ueſtimenta quæ in itinere habuerant exuerent:& cultioribus ex more ueſtibus ſe &
mundioribus induerent:uirgo domini cunctos ſigillatim gradus ſine ducētis & leuātis manu ita aſcendit:
ut perfectæ ætati in hac dumtaxat cā nihil deeſſe putares.Iā qppe dominus ī uirginis ſuæ infantia magnū
q̄d opabat̄:& quāta futura eſſet huius miracul̄ idicio p̄mōſtrabat.Igit̄ ſacrificio ſecundum conſuetudinē
legis celebrato:& uoto ſuo pfecto:uirginē intra ſepta tēpli cum aliis uirginibus ibidē educādis dimiſerūt.
Ipſi uero domum regreſſi ſunt. Virgo autem domini cum ætatis ,proſſu & uirtutibus proficiebat:& iux-
ta pſalmiſtam pater & mater derelinquerunt eam: dominus autem aſſumpſit eam. Quotidie namq; ab
angelis frequentabatur:quotidie diuina uiſione fruebatur:quæ eam a malis omnibus cuſtodiebat; & bo
nis omnibus redundare faciebat. Itaq; ad quartum decimum annum uſq; peruenit: ut non ſolum
nihil de ea mali reprehenſione dignum conſingere poſſent; ſed & boni omnes qui eam nouerant:

uitam & conuersationem eius admiratione dignam iudicaret. Tūc pontifex publice denūciabat: ut uirgines quæ in tēplo cōstituebant: & hoc ætatis tēpus iplessent: domū reuerterent: & nuptiis secūdum morē gētis & ætatis maturitatem opam darent. Cui mandato cum cæteræ pnæ paruissent: sola uirgo domini Maria hoc se facere non posse respōdit: dicēs. Se qdē & parētes suos & dnī seruitio mācipasse: & insup se ipam dnō uirginitatē uouisse: quā nunq uiro aliquo cōmixtionis more cognito uiolare uellet. Pontifex uero in angustia cōstitutus animi: cum neq cōtra scripturā quæ dicit uouete & reddite: nouū infringendū putaret: neq morē genti insuetū ītroducere auderet: pcepit ut ad festiuitatē quæ iminebat: oēs ex hierosolymis & uicinis locis primores adessent. quoz cōsilio scire posset: qd de tā dubia re faciēdū esset. Quod cū fieret: oibus in cōe placuit: dnūm sup hac re esse cōsulēdum. Et cūctis qdē oroni incūbentibus: pōtifex ad cōsulendum deum ex more accessit. Nec mora: cūctis audiētibus de oraculo & de ppiciatorii loco uox facta est: secūdum Esaiæ uaticinium reqrendū esse cui uirgo illa cōmēdari & desponsari deberet. liquet. n. Esaiā dicere. Egredief uirga de radice Iessæ: & flos de radice eius ascēdet: & reqescet sup eum spūs domini: spūs sapiētiæ & intellectus: spūs consilii & fortitudis: spiritus sciētiæ & pietatis: & replebit eum spūs timoris domini. Secūdū hāc ergo pphetiā cūctos de domo & familia Dauid nuptui habiles nō cōiugatos uirgas suas allaturos ad altare pdixit: & cuiuscūq post allationē uirgula floē germiasset: & in eius cacumīe spūs domini in specie colūbæ cōsedisset: ipm esse cui uirgo cōmēdari & desponsari deberet. Erat aūt inter cæteros Ioseph hō de domo & familia Dauid grādæuus: cūctis uero uirgas suas iuxta ordinē deferētibus solus ipse suam subtraxit. Vnde cum nihil diuinæ uoci cōsonum apparuisset: pōtifex iterato deum cōsulēdum putauit: qui respondit solum illū ex his qui designati erāt: uirgā suā non attulisse: q uirginē despōsare deberet. Proditus est itaq Ioseph. Cum. n. uirgā suam attulisset: & in acumine eius colūba de cælo ueniēs consedisset: liqdo oībus patuit ei uirginem desponsandā fore. Igit nuptiaz iure de more celebrato: ipse qdē in bethleem recedit ciuitatem: domū suā dispositurus: & nuptiis necessaria, pcuraturus. Virgo aūt domini Maria cum aliis septē uirgibus coæuis & collactaneis quas a sacerdote accepat: ad domum parētum suoz in galilæam reuersa est. His uero diebus primo. s. aduētus sui in galilæā tpe missus est ad eā angelus Gabriel a deo: q ei conceptū dominicum narraret: & cōceptionis uel modū uel ordinē exponeret. Deniq igressus ad eā: cubiculū qdem ubi manebat ignenti lumīe pfudit: ipam uero gratātissime salutās dixit. Aue Maria uirgo dnī gratissima: uirgo gra plena: dnūs tecū: benedicta tu præ oibus mulieribus: benedicta p oibus hactenus natis hoibus. Virgo aūt quæ iā angelicos bene nouerat uultus: & lumen cæleste īsuetum non hēbat: neq angelica uisiōe territa: neq lumis magnitudine stupefacta: sed in solo eius sermone turbata est. & cogitare cœpit qualis ista salutatio tam insolita esse posset: qdue portenderet: uel quem finē esset habitura. Huic cogitationi angelus diuinitus īspiratus occurrēs: ne timeas inqt Maria: q̄si aliqd cōtrariū tuæ castitati hac salutatione ptexā. Inuenisti. n. gratiā apud dominum: quia castitatem elegisti. ideoq uirgo sine peccato concipies: & paries filiū. hic erit magnus: quia dominabitur a mari usq ad mare: & a flumīe usq ad terminos orbis terræ. & filius altissimi uocabit. quia qui in terris nascitur humilis: in cælo regnat sublimis. & dabit illi dominus deus sedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Iacob in æternum: & regni eius non erit finis. Ipse quippe rex regum & dominus dominantium est: & thronus eius in sæculum sæculi. His angeli uerbis uirgo nō incredula: sed modum scire uolens respondit. Quomodo istud fieri potest? Nam cum ipsa uirum iuxta uotum meum nunq cognoscam: quomodo sine uirilis seminis incremento parere possum? Ad hoc angelus. Ne existimes inquit Maria q humano more concipias. Nam sine uirili commixtione uirgo concipies: uirgo paries: uirgo nutries. Spiritus enim sanctus superueniet in te: & uirtus altissimi obunbrabit tibi contra omnes ardores libidis. Ideoq quod nascetur ex te solum erit sanctum: quia solum sine peccato conceptum: & natum uocabitur filius dei. Tunc Maria manibus expansis & oculis ad cælum leuatis dixit. Ecce ancilla domini (neq enim domiæ nomine digna sum) fiat mihi secundum uerbum tuum. Longum forte & quibusdam tædiosum erit: si cuncta huic opusculo inserere uoluerimus: quæ natiuitatem dominicam uel præcessisse uel subsecuta fuisse legimus. Vnde his omissis quæ in euangelio plenius scripta sunt: ad ea quæ minus habentur narranda accedamus. Ioseph igitur a iudæa in Galilæam ueniens: desponsatam sibi uirginem uxorem ducere intendebat. Iam náq tres fluxerant menses: & quartus instabat ex eo tempore quo sibi desponsata fuerat, interea paulatim utero puerperæ intumescēte: puerperum se manifestare cœpit. neq hoc latere potuit Ioseph. Nam spōsi more liberius ad uirginem introiens: & familiarius cum ea loquens: grauidam esse deprehendit. Aestuare itaq animo & fluctuare cœpit: quia ignorabat quid sibi potissimum esset faciendum. neq enim eam traducere uoluit: quia iustus erat. neq fornicationis suspicione infamare: quia pius. Itaq cogitabat clam dissoluere coniugium: & occulte dimittere eam. Hæc autem eo cogitante: ecce angelus domini ei apparuit in somnis dicens: Ioseph fili Dauid noli timere: hoc est ne uelis fornicationis suspicionem in uirgīe habere: uel aliquid sinistrum cogitare: neq timeas eam in uxorem ducere. Quod enim in ea natum est: & nunc animum tuum angit: non hominis sed spiritus sancti est opus: Pariet. n. omniū uirgo sola dei filiū: & uocabis nomen eius Iesum. i. saluatorem. ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. igitur Ioseph secundum angeli præceptum uirginem uxorem duxit: nec tamen cognouit eam: sed caste procurans custodiuit. Iamq nonus a conceptione instabat mensis: cum Ioseph uxore cum aliis quæ necessaria erant assumpta Bethleem ciuitatem unde ipse erat tetendit. Factum est autem cum essent ibi: impleti sunt dies ut pareret: & peperit filium suum primogenitum: sicut sancti euāgelistæ docuerūt dominū nostrum Iesum Christum: qui cum patre & filio & spiritu sancto uiuit & regnat deus per omnia sæcula sæculorum.

Beati Hieronymi ad Minerium & Alexandrū monachos de reſurrectione carnis:ubi exponit illud apoſtoli ad Corinthios:Oēs qdem reſurgemus:ſed non oēs imutabimur ſcdm hæreticoꝝ catholicoꝝq; ſnias:in fine ſe excuſans q; tomo in aliqbus cōmētariis Origenis utaī. Epiſtola. CIII.

N ipſo iam pfectionis articulo ſancti fratris noſtri Syſinnii:q uſa mihi ſcripta detulerat:hæc q̄liacūq; ſūt dictaī cōpellor.nec poſſū ueſtrā cælare prudētiā:& obſecro ne hoc dictū referatis ad gloriā:qn potius ad plenā neceſſitudiné:dū ita uobis quaſi mihi loquor.Multas ſcōꝝ fratrū ac ſociōꝝ de uſa puincia ad me detulit q̄ſtiones:ad q̄s uſq; ad diem epiphanioꝝ largiſſimo ſpacio me reſpōſuꝝ putabā.Cūq; furtiuis noctiū lucubratiūculis ad pleraſq; dictarē:& expletis aliis me ad ueſtrā quaſi ad difficillimā reſeruarē:ſubito ſupuenit aſſerēs ſe ilico pfectuꝝ.Cūq; eum rogarē:ut differret iter:libere mihi cœpit famē obtēdere monaſterioꝝ:ægypti neceſſitates:nili nō plenas aquas:multoꝝ iediā:ut pe offenſa eēt in dnūm illū ultra uelle retinere.Itaq; ſubtegmina & ſtamina:liciaq; & telas quæ mihi ad ueſtrā tunicā parauerā:uobis incōfecta trāſmiſi.ut qcqd mihi deeſt:uſo texaī eloqo.Prudētes eſtis & eruditi: & de Canina ut ait Appius facūdia ad Chriſti diſertitudiné trāſmigraſtis.Nec magſo mihi apud uos labore opus eſt:q; philoſophū quēdā in ſuadēdo ruſticū eſſe ppeſſum narrāt fabulæ:uix dū dimidiū inqt dixeram: iam itellexerat.Itaq; & ego tpe coartatus ſingulis uobis q in ſacrā ſcripturā cōmētariolos reliqūt ſentētias ptuli:& ad uerbū pleraq; iterptatus ſum.ut & me liberē q̄ſtione:& uobis uetexꝝ tractatoꝝ mittaī auctoritas:qui in legēdis ſingulis acpbādis non meæ uolūtati:ſed uſo acqeſcatis arbitrio.Quæritis quo ſenſu dictū ſit:& quō in prima ad Corīthios epiſtola Pauli apoſtoli ſit legēdū:Oēs qdē dormiemus:nō aūt oēs imutabimur:an iuxta quædā exēplaria non oēs dormiemus:oēs aūt imutabimur.utrūq;.n.in græcis codicibus iueniī.Sup quo Theodorus heracleotes:quæ urbs olim pinthus uocabaī:in cōmentariolis apoſtoli ſic locutus eſt:oēs qdem nō dormiemus:oēs aūt imutabimur.Enoch.n.& Helias mortis neceſſitate ſupata: ita ut erāt in corporibus de terrena cōuerſatione ad cæleſtia regna trāſlati ſunt.Vnde & ſancti q die conſummationis atq; iudicii in corporibus reperiēdi ſunt cum aliis ſanctis:q ex mortuis reſurrecturi ſunt:rapient in nubibus obuiā Chriſto in aera:& non guſtabūt morté:erūtq; ſemp cū dnō grauiſſima mortis neceſſitate calcata.Vnde ait apoſtolus:oēs qdē non dormiemus:oēs aūt imutabimur.Qui.n.ex mortuis reſurrexerit: & in nubibus uiuētes rapti fuerint:trāſibūt ad icorruptioné:& a mortalitate in imortalitaté mutabunt:nō in tpe:nō ſaltē in breui ſpacio:ſed in atomo & in pūcto tpis atq; mométo:quo palpebra oculi moueri pōt i nouiſſima tuba.Tāta.n.ſiet celeritate reſurrectio mortuoꝝ:ut uiui quos in corporibus ſuis conſummationis tēpus iuenerit:mortuos de iferis reſurgētes puenire nō ualeāt.Quod māifeſtius Paulus ediſſerēs ait.Canet enim tuba:& mortui reſurgēt icorrupti:& nos imutabimur.Oportet.n.corruptibile iſtud induere icorruptioné:& mortale iſtud iduere imortalitaté:ut poſſit in utrāq; parté uel in pœnis uel in cæloꝝ regno manere ppetuo.Diodorus tharſenſis eps pterito hoc capitulo in cōſequētibus breuiter annotauit:in eo q; ſcriptum eſt:& mortui reſurgēt incorrupti:& nos imutabimur.Si inqt incorrupti reſurgent mortui:haud dubium qn & ipſi ad meliora mutati:qd neceſſe fuit dicere & nos imutabimur? An in hoc uoluit intelligi:q; incorruptio cōis ſit oīum:imutatio aūt pprie iuſtoꝝ:dum nō ſolū incorruptioné & imortalitaté:ſed & gloriam cōſequunt? Apollinaris licet aliis uerbis eadē q̄ Theodorus aſſeruit quoſdā nō eſſe morituros:& de ſenti uita rapiēdos in futurā:ut mutatis glorificatiſq; corporibus ſint cū Chriſto.Quod nunc de Enoch & Helia credimus:Didymus nō pedibus ſed uerbis in Origenis trāſiēs ſniam:cōtraria uia gradiī.Ecce myſteriū uobis loquor:oēs qdē dormiemus:nō oēs aūt imutabimur.qd ita diſſeruit.Si nō idigeret reſurrectio interpte:nec obſcuritaté hret in ſenſibus:nunq̄ Paulus poſt multa quæ de reſurrectione locutus eſt:intuliſſet.Ecce myſterium uobis dico:omnes quidem dormiemus.i.moriemur:non oēs aūt ſed ſoli ſancti imutabunt.Scio q; in nōnullis codicibus ſcriptū ſit.nō qdē oēs dormiemus:oēs aūt imutabimur.Sed cōſideradū an ei quod pmiſſum eſt:omnes imutabimur:poſſit cōuenire quod ſequiī:mortui reſurgēt icorrupti:& nos imutabimur.Si.n.oēs imutabunt:& hoc cōe cum cæteris eſt:ſupfluū fuit dicere:& nos imutabimur.Quā ob rē ita legendum eſt:omnes quidē dormiemus:non oēs aūt imutabimur.Si enim in Adam oēs moriunt: & in morte dormitio eſt:oēs ergo dormiemus ſiue moriemur.Dormit autem iuxta idioma ſcripturaꝝ:qui mortuus eſt ſpe reſurrectionis futuræ.Oiſq; qui dormit expgiſciī:ſi tamen nō ſubita uis mortis eū oppſierit:& mors ſomno fuerit copulata.Cūq; oēs ita dormierint lege naturæ:ſoli ſancti in corpore & aīa in melius mutabunt:ita ut icorruptio oīum reſurgētiū ſit.Gloria aūt atq; mutatio pprie ſcōꝝ.Quodq; ſeqī iuxta græcos ἔντη ῥίπτη ſiue ροπη ὀφθάλμου.Vtrūq;.n.legiī:& nſi iterptati ſunt in momento & in ictu ſiue ī motu oculi:idē pfatus Didymus ita explanauit.Iucta ſimul oīum reſurrectiōe rapient obuiā Xpo.Sed hi quos mors diſſoluerit:q̄ pſens ſermo ſignificat.Quādo.n.dicit ī pūcto tpis & in motu oculi atq; mométo: futurā oīum reſurrectionē cūctā priæ & ſcdæ reſurrectionis fabulā excludit:ut alii primi:alii nouiſſimi reſurrecturi eſſe credant.Atomus aūt punctū tpis eſt.quod ſecari & diuidi pōt.Vnde & epicurus ex ſuis atomis mūdū ſtruit:& uniuerſa cōformat.Ictuſq; oculi ſiue motus q græce dī ροπη tāta uelocitate trāſcurrit: ut pene ſenſum uidētis effugiat.Vexꝝ qa in pleriſq; codicibus p po πῆ .i.ictu uel motu ῥίπτη legiī: hoc ſentire debemus:ut quō leuis pluma uel ſtipula:aut tenue ſiccūq; foliū uēto flatuq; raptaī:& de terra ad ſublime trāſferī:ſic ad ictū oculi:& ad nutum dei:oīum mortuoꝝ corpora mouebunt:parata ad aduentū iudicis.Quodq; iūgit & dicit.In nouiſſima tuba.canet.n.tuba:& mortui rſurgēt icorrupti:& nos imutabimur. Oportet.n.corruptibile hoc iduere corruptioné:& mortale hoc induere imortalitaté:duplicé habet intelligentiā:ut clāgor tubæ aut uocis idicet magnitudiné:iuxta illud quod ſcriptum eſt:ſicut tuba exalta uocem tuā.Aut apertā oīum reſurrectionē:iuxta illud qd in euāgelio legimus:tu aūt cū facis elemoſynā:noli tuba

canere ante te.hoc est abscondite fac misericordiam:& in secreto:ne uidearis de alterius miseria gloriari.
Quærimus aũt cur ad nouissimã tubã mortuos scripserit resurrecturos.Quãdo.n.nouissima dr:utiq; aliæ ꝑcesserũt.In apocalypsi Ioãnis.vii.describunt angeli cum tubis:& unoquoq; clãgẽte:prio uidelicet secũdo & tertio quarto & qnto & sexto:qd ꝑ singulos actũ sit:indicat.Nouissimo aũt.i.septio claro tubæ strepitu ꝓsonãte:mortui suscitant:corpa quæ prius habuerãt corruptibilia:icorrupta recipiẽtes.Vnde post nouissimam tubã exponit apostolus qd sequat.Canet.n.tuba:& mortui resurgẽt icorrupti:nos aũt imutabimur: q̃do dicit nos:aliũ se.& eos:qui secũ sunt:ꝓter mortuos esse significat.Ad qd itelligẽdũ:sunt qui dicãt mortuos qui resurgãt icorrupti:esse corpa mortuoꝝ:eos aũt qui dicant esse mutãdi:aias debere accipi:q̃do in maiorẽ gloriã fuerint cõmutatæ:& puenerint in uirꝝ ꝓfectũ:& mẽsurã ætatis plenitudinis Christi.Alii uero asserũt mortuos debere itelligi pctõres:qui resurgẽt icorrupti:ut possint æterna sustinere supplicia.Eos aũt q cõmutant:esse scõs:q de uirtute i uirtutẽ:& de gloria trãsferunt i gloriã.Vnde ad icorruptionẽ mortuoꝝ itulit.Oportet.n.corruptiuũ hoc iduere icorruptionẽ.Ad id aũt qd dixerat:nos immutabimur:illud adiũxit.& mortale hoc induet imortalitatẽ:aliud est.n.imortalitas:aliud icorruptio.sicut aliud mortale:& aliud corruptiuũ.Quicqd aũt mortale est:& corruptiuũ est:sed nõ quod corruptiuũ:stati & mortale.Corruptiua qppe sunt corpora quæ carẽt aia:& tamẽ nõ sunt mortalia.qa nunq̃ habuere uitã.quod ꝑprie aiantiũ est.unde signãter apostolus:corruptioni icorruptionẽ:& mortalitati imortalitẽ:resurrectionis futuram tpe copulauit.Achatius Cæsareæ:q̃ prius Turris Stratonis uocabat:post Eusebiũ Pamphili epũs in quarto συλλεκτων ξητηματων .i.collectaꝝ quæstionum libro: ꝑponẽs sibi hanc eandem qõnẽ latius disputauit:& utrũq; suscipiẽs quod iter se uidet esse cõtrariũ:post principiũ qd omisimus:sic locutus est.Dicamus primũ de eo:quod magis in plurimis codicibus iuenit.Ecce mysteriũ dico uobis.oẽs qdẽ dormiemus:non oẽs aũt imutabimur.Mysterium dixit:ut attẽtiores faceret auditores de resurrectione plenius disserturus. Dormitio aũt mortem istã quæ cõis est oium significat:unde rectissime posuit q̃ oẽs dormiamus.i.moriamur:sicut supra dixit.Quõ in Adam oẽs moriunt:sic & in Xꝑo oẽs uiuificabũt.Cũ ergo oẽs morituri sint: audite sacramẽta quæ dico.oẽs qdẽ dormiemus:sed non oẽs imutabimnr.Canet.n.tuba:haud dubium qn angelus septimus:& mortui resurgẽt icorrupti.Si aũt icorrupti erũt mortui:quõ nõ imutabunt:cum icorruptio ipsa mutatio sit?Sed hæc cõmutatio qua Paulus mutãdus:& sancti sunt:glorificatio itelligit.Incorruptio aũt iccirco cõis est oium:qa in eo miserabiliores erũt peccatores:ut ad tormẽta perpetui sint:& non mortali & corruptibili corpore dissoluant.Legimus in eadẽ epistola apostolo differente secretã diuersitatẽ resurrectionis:non in natura corpoꝝ:sed in uarietate gloriæ:dũ alii resurgũt ad pœnas ꝑpetuas:alii ad gloriam sempiternã.Alia enĩ caro uolatiliũ:alia pisciũ:alia iumẽtoꝝ:& corpa cælestia:& corpa terrena.Sic inqt erit & resurrectio mortuoꝝ:cui ſniæ magis acqescit ecclesia.ut oẽs communi morte moriamur:& non oẽs mutemur in gloriã.Iuxta illud quod Daniel scribit:multi dormiẽtes in terræ puluere resurgẽt:alii in gloriã æternã:alii in cõfusionẽ & obprobriũ sempiternũ.Qui.n.resurgẽt in obprobriũ & confusionẽ sempiternã: nõ resurgẽt in æternã gloriã.in quã Paulus:& qui cũ eo sunt mutabunt.Quæ cũ ita se habeãt:& sic intellecta sint a nobis:eoꝝ tãtũ cõmutationẽ suscipe:qui resurgẽt in gloriã.Peccatoꝝ aũt & qui mortui infideliũ appellant:& resurgẽt icorrupti:nequaq̃ cõmutationẽ:sed pœnas ꝑpetuas esse dicẽdas.Trãseamus ad secũdã lectionem:quæ ita fert in pleriscq; codicibus.nõ qdem omnes dormiemus.oẽs autem imutabimur.Ex qua nõnulli asserũt multos uiuos in corporibus reperiẽdos.& si non dormiãt oẽs:non omnes esse morituros.si autem non moriantur omnes:non omnes resurrecturos.Resurgere enim ꝑprie dicitur:qui prius moriẽdo cecidit.Vnde & Paulum uolunt scribere in prima ad thessalonicẽses epistola.Nos qui uiuimus:qui residui sumus:in aduentu domini non ꝓueniemus eos qui dormierũt.quoniam ipse dominus in iussu:in uoce archangeli:in tuba dei descendet de cælo:& mortui in Christo resurgẽt primi.deinde nos qui uiuimus:q residui sumus simul cum illis rapiemur in nubibus obuiam Christo i aera:& sic semper cum domino erimus. Et ex his dictis ꝑbare conant apostolum Paulum & qui cum eo scribebant epistolam:putasse se nõ eẽ morituros:sed reperiendos die consumationis in corpore.Quod si uerum est:errauit Paulus:& humana æstimatione deceptus est:ut arbitrarẽt se inueniendum in corpore:quod falsum esse rerum exitus approbauit. Hoc intellexerant & illi thessalonicenses sacramenta sermonis mystici nescienres:& coniecturis uariis fluctuabant.dicebantq; si Paulus inueniẽdus in corpore est:proximus est dies iudicii.Vnde corrigit eos:secũdam epistolam scribens.Rogamus uos fratres per aduentum domini nostri Iesu Christi:& nostram cõgregationem in ipsum:ut non cito mente moueamini:nec terreamini.neq; per spiritum:neq; per uerbum:neq; per epistolam tanq̃ per nos missam:quasi instet dies domini:ne quis uos seducat ullo modo.quoniã nisi discessio uenerit primum:& reuelatus fuerit homo peccati:filius perditionis qui aduersat & extollitur super omne quod dicitur deus:& quod colitur:ita ut in templo dei sedeat:ostendens se tanq̃ sit deus:Nõ meministis q̃ cum apud uos essem:hæc dicebam uobis?Quibus dictis hoc agit:ut eos reuocet ab errore:ne putent diem appropinquare iudicii:& id quod scripserat:nos qui uiuimus:qui residui sumus:in aduẽtu domini non ꝓueniemus eos qui dormierũt:aliter intelligant:q̃ intelligi uoluit ipse qui scripsit.Neq; enĩ fieri põt:ut q ad Timothæum scripserat.Ego enim iam delibor:& tempus resolutionis meæ instat:putaret se in carne ꝑpetuũ:& nunq̃ esse morituꝝ:& de uita terrena statim ad regna cælestia trãsiturũ:ꝑsertim cũ ad Romanos scribẽs eadẽ dixerit.Quis me liberabit de corpe mortis huius?Et ad Corithios.habitãtes i corpore peregrinamur a domio.magis autem uolumus exire de corpore:& ꝑsentes esse cum deo.qui hæc dicebat: nouerat utiq; se esse moriturum.Melius est igitur spiritaliter sentire quod scriptum est:& dormitionem in ꝑsenti loco non mortẽ accipe:per quã aia a corpe sepat:sed peccatũ post fidẽ & offensam dei:dormitionẽq;

poſt baptiſmum:de qua & ad corinthios loquebaſ:Et ideo inſ uos multi infirmi ſunt:& dormiunt plurimi.Et in alio loco.Ergo & qui dormierũt in xp̃o pierũt:qui cum mortui ſint:non ſunt ppetua morte pituri:qa nõ in mortali crimine cõtinenſ:ſed leui modicoq; pcto.Quod & alius ſcus uitare cupiés loqbatur: ne forte obdormiã in morte.Eſt igiſ ſomnus pcti qui ducit ad morté:& eſt alia delicti dormitio quæ morte nõ ſtrigiſ.Qui ergo uixerit ea uita q̃ dicit.Ego ſum uita(&.n.uita nra abſcõdita eſt cũ xp̃o in deo)& nũq̃ ab ea fuerit ſepatus:nec ad morté uſq; peccauerit:iſte de uiuétibus & ſemp uiuétibus eſ dr:de qbus & Saluator in euãgelio Ioãnis myſtico ſermone teſtaſ.Qui credit in me:nõ morieſ.Et oís qui uiuit:& credit in me:nõ morieſ in æternũ.Vnde & apoſtolus dni ſui calcans ueſtigia:ea docuit diſcipulos:q̃ didicit a magiſtro:oés itaq; nõ dormiemus.Qui.n.oi cuſtodia ſeruat cor ſuũ:& ad Xp̃i p̃cepta uigilat:mãdatiq; eius memor eſt dicẽtis:uigilate:qa neſcitis qua hora fur ueniat.Et in alio loco.ne dederis ſomnũ oculis tuis:& palpebris tuis dormitationẽ:ut ſaluus fias:q̃ſi caprea de uiculus:& q̃ſi auis de laq̃is:iſte nõ dormiet.Cũq; igiſ qdã nõ dormiãt:qui ſemp in xp̃o uiuũt & uigilãt:ſeqſ ut nequaq̃ oés dormiãt:& ecõtrario oés immutent nõ imutatiõe gloriæ:quæ pprie debeſ ſanctis:ſed ea imutatione:qua corruptiuũ hoc icorruptiuũ efficiſ:ut uel pœnas uel p̃mia recipiãt ſempiterna.Quod ſi dormierit aliqs in xp̃o:& negligentiæ ſõno obdormierit: debet audire qđ ſcriptũ ẽ.Núqd q dormit nõ reſurget?Qui uero nõ dormit ſed uigilat:& ſẽp uiuit i xp̃o:de uita ad uitã tráſiet:ſiue rapieſ in nubibus:ut ſemp cum dnõ ſit.De iſtiuſmõi dormiẽtibus Lazarus erat:de quo dnũs ait.Lazarus amicus nr̃ dormit.& de hoc dormiẽte dicebat ad Marthã:q credit in me:etiã ſi mortuus fuerit uiuet.& oís qui uiuit:& credit in me:nõ morieſ in æternũ.Qui enĩ tota mẽte in xp̃o confidit:ẽt ſi ut hõ lapſus mortuus fuerit in pcto:fide ſua uiuit in ppetuũ.Alioqn mors iſta cõis eſt:credẽtibus & non credẽtibus debeſ æqualiter:& oés pariter reſurrecturi ſunt.Alii in cõfuſionẽ æternã:alii ex eo:q; credũt:in ſempiternã uitã.Et ſic ſtare põt:ut qui credit in xp̃o:nõ moriaſ:& etiã ſi mortuus fuerit uiuat in æternum. quod iuxta corpalẽ mortẽ:excepto Enoch & Helia:nulli contigiſſe p̃ſpicuũ eſt.Qui aũt fidei magnitudine ſemp uiuũt in xp̃o:nõ dormiẽt neq; morieſ:ſed imitatores erũt uitæ apoſtolicæ:q abſq; ulla culpa uixerſ in lege iuſticiæ:& ad ſinẽ dni tráſeũtes:credẽteſq; in cũ:qui uita uocaſ & reſurrectio:nunq̃ dormiere:nunq̃ mortui ſunt.Aia.n.q̃ peccauerit:ipſa morieſ.Sicut igiſ aia q̃ peccat:uiuẽte corpe mortua ẽ:& eadẽ die q̃ peccauerit:dormit in mortẽ:dicẽte eccleſiaſte:qui peccauerit:mortuus eſt ex tũc:ſic aĩa quæ xp̃i p̃cepta ſeruauerit:etiã ſi corpus mortuũ fuerit:uiuet in æternũ.Hoc aũt ſciẽdũ:q; magis cõueniat ueritati:ita legere:oés qdẽ dormiemus:non oés aũt imutabimur:maxie qa ſequtur:mortui reſurgẽt icorrupti:& nos imutabimur. Si.n.oés ſunt imutãdi iuxta alterã lectionẽ:quõ poſtea diciſ:q̃ſi p̃cipuũ atq; priuatũ & ppriũ apoſtolo:& nos imutabimur?Quãdo aũt dicit nos:ſcõs quoſq; ſignificat.Quæritis quõ itelligẽdũ ſit illud:quod i pria ad Theſſalonicẽſes epiſtola ſcribiſ.Hoc.n.uobis dicimus in uerbo dni:qa nos q uiuimus:q reſidui ſumus i aduẽtu dni non p̃ueniemus eos:qui dormierũt.quoniã ipſe dnũs in iuſſu:& in uoce archãgeli:& in tuba dei deſcẽdet de cælo:& mortui:qui in Chriſto ſunt:reſurgẽt primi.deinde nos qui uiuimus:qui reſidui ſumus: ſimul cum illis rapiemur in nubibus obuiam Chriſto in aera:& ſic ſemper cum domino erimus.Sup quo q̃uis ſuperior Achatii diſputatio plenius diſputarit:tamen dicendũ eſt:quid uideaſ aliis:Theodoro uidelicet Apollinari & Diodoro:qui unam ſequunſ ſentẽtiam.quo; Diodorus hæc ſcripſit:reſiduos atq; uiuentes Paulus apoſtolus uocat:non quo uelit intelligi:& ſe & alios reſurrectionis tẽpore in corpore reperiẽdos ſed non dixit pro eo quod eſt iuſtos:de quo; & ego ſum numero.Ipſi.n.rapieſ obuiã Chriſto & non peccatores.Viuentes autem non iuxta tropologiam ſanctos accipimus:qui peccato non mortui ſunt:ſed omnes quos in corpore aduenĩés Chriſtus inuenerit.Quod ſequiſ non præueniemus eos qui dormierunt:nequaq̃ ad peccatores referre debemus.Neq; enim peccatores cum iuſtis rapieſ obuiã Chriſto:ſed eos quos mors diſſoluerit.Verum quid iſta pquiro:& apoſtolicis dictis calũniã facio?cum ipſe manifeſtiſſime ſcribat qui reſidui ſumus in aduentu domini?Qui ſunt autem reſidui:uerbis diſcimus Saluatoris.ſicut in diebus Noe ducebant uxores & nubebãt:& repente uenit diluuium:& tulit oés:ſic erit aduẽtus filii hoís.Quibus ſermonibus approbaſ in fine mũdi multos uiuos & adhuc in corporibus reperiẽdos.Sequiſ in iuſſu in uoce archãgeli:& mortui reſurgẽt primi.Et hoc rurſum Saluator loquiſ in euãgelio.Media autem nocte ſpõſus ueniet:qui utiq; uiuẽtes in corpore deprehendet.quãdo duo erũt in lectulo uno:unus aſſumeſ:& alius relinqueſ:& duæ molẽtes:una aſſumetur:& alia relinquetur.Quibus dictis oſtenditur:medio noctis:ſecuris omnibus conſumationem mũdi eſſe uenturam.Origenes in tertio uolumine ἐξηγητικῶν.i.expoſitionum epiſtolæ Pauli ad Theſſalonicẽſes primæ:poſt multa;quæ uario prudentiq; ſermone diſſeruit:hæc intulit:de qbus nulli dubiũ eſt:& Achatiũ pleraq; libaſſe.Quid eſt ergo quod dicũt Theſſalonicẽſes in uerbo dei.Paulus & Siluanus:& Timothæus.Nos qui uiuimus:qui reſidui ſumus in aduentu domini nõ præueniemus eos:qui dormierunt.Qui ſunt iſti uiuentes qui loquũtur talia?Vtiq; Paulus nõ ab hominibus: nec per homines apoſtolus:& cariſſimus eius filius in ſide Timothæus & Siluanus:qui illis erat in affectione & uirtutibus copulatus.Et hoc non ſolum illi:ſed quicũq; Pauli & ſciẽtia & cõuerſatiõe ſimilis eſt:diceſ põt:nos qui uiuimus:quo; corpus mortuũ eſt,ppter peccatũ:ſpũs aũt uiuit:,ppter iuſticiã:& quo; mortificata ſũt mẽbra ſup terrã:ita ut neq̃q̃ cõcupiſcat caro cõtra ſpiritũ.Si.n.adhuc deſiderat caro:uiuit:& qa uiuit:dſiderat:& nõ ſũt mortificata mẽbra illius ſup terrã.Quod ſi mortificata ſũt:neq̃q̃ cõtra ſpiritũ cõcupiſcũt:q̃ mortificatiõe ſui huiuſcemodi deſiderium perdiderunt.Sicut igitur qui uita caruere præſenti:& ad meliora tranſlati ſunt:magis uiuunt:depoſito mortis corpore:& uitiorum omniu;m incẽtiuis.Sic qui mortificatione leſum in corpore ſuo circunferunt:& nequaq̃ uiuunt iuxta carnem:ſed iuxta ſpiritum:uiuũt in eo qui uita ẽ,& uiuit i eis Xp̃s,de quo ſcriptũ ẽ.Viuus eſt ſermo dei & efficax:q eſt dei uirtus deiq; ſapiẽtia.

Viuunt enim in quibus uiuit uirtus dei:omni humana fragilitate depoſita:& in quibus uiuit ſapientia quæ abſcõdita eſt in deo:& in quibus uiuit & opaſ iuſtícia.Chriſtus.n.factus eſt nobis nõ ſolum iuſticia ex deo: ſed & ſapiẽtia & omne q̃ uirtus eſt:& ſiq̃dẽ in p̃ſenti loco ſe a dormiẽtibus.& in Xp̃o mortuis:qui hãc ſcribunt epiſtolã:ſeparẽt:uidereſ ſupflua annotatio:& ex uno loco aſſũptũ teſtimõiũ nõ ualeret.Nũc uero eodẽ ſenſu:qa & eodẽ ſpũ:í pría ad Coríthios loquiſ:oés nõ dormiemus:oés ãt ímutabimur:í mométo:í motu oculi:í nouiſſima tuba.Canet.n.tuba:& mortui reſurgẽt ícorrupti:& nos ímutabimur.Hoc q̃d in p̃ſenti loco ſcriptũ eſt:in tuba dei deſcẽdet de cælo:cõpara illi:q̃d ad corinthios diciſ:in nouiſſima tuba.Canet.n. tuba & cætera.Illi aũt q̃d ad Theſſalonicẽſes diciſ:& mortui in xp̃o reſurgẽt primi:hoc quod ad Coríthios ſcriptũ eſt:& mortui reſurgent ícorrupti.Porro q̃d ſequiſ:Deíde nos qui uiuimus:qui reſidui ſumus:illi reſpondet:& nos ímutabimur:quoꝝ utrũq; ſic ítelligi põt.Nos qui uiuimus:qui reſidui ſumus í aduẽtu dní: & nos q ímutabimur:& nõ ſumus ex his:qui appellanſ mortui:ſed uiuimus:iccirco p̃ſentiá dní nõ in morte:ſed ín uita p̃ſtolamur:quia de iſrahelitico genere ſumus,& electæ ſũt de nobis reliquiæ:de quibus dnũs olí loq̃baſ.Dereliq̃ míhi ſepté milía uiros:q nõ curuauerũt gẽu ãte Baal.In loánis quoq; euãgelio uiuoꝝ & nõ uiuoꝝ duplex ordo ðſcribiſ.Oís q credit í me etiá ſi mortuus fuerit uiuet:& oís qui uiuit & credit í me nõ morieſ in æternũ.Si uiuos ita ítelligimus:ut iá a nobis dictũ eſt:dormiẽtes & in Xp̃o mortuos illos eſſe credamus:qui cũ uelint in Xp̃o uiuere:tamẽ peccato mortui ſunt.Sin aũt reliqæ & electio ſcãm gr̃am appellãſ uiuẽtes:q nõ ita credũt:nec de iſrahelitica nobilitate generati ſunt:dormiẽtes & mortui appellabũſ in xp̃o.Sũt q hũc locũ ita ediſſerãt.Viui appellanſ:q nunq̃ pc̃tõ mortui ſunt.Qui ãt peccauerũt:í eo q̃ peccauerũt mortui ſunt:& poſtea cõuerſi ad pníam:purgãt antiq̃ delicta.mortui appellanſ:qa peccauerunt:In Xp̃o aũt mortui:qa plena ad deũ mẽte cõuerſi ſunt.Porro qui uiuũt:& habẽt teſtimoniũ fidei:& necdum receperũt,pmiſſionẽ dei:q & de aliis melius q̃dá cogitauit:ut nõ abſq; his qui iuſti ſunt coronenſ:ín eo habent beatitudinẽ:q̃ fruũſ bono cõſcíæ:& uiuũt:& relicti ſunt in aduẽtu dní ſaluatoris.Sed qa clæmens eſt deus:& uult ſaluare etiã eos qui dormierũt:& in Chriſto mortui ſunt:nõ p̃ueniẽt illos:neq; ſoli rapienſ in nubibus:ſed iuxta exẽplũ euãgelicæ parabolæ unũ denariũ unáq; mercedẽ:& undecíæ horæ oparii & príæ qui in uineã miſſi ſunt:ſalutis p̃ciũ accipiẽt.Nec hoc alicui uideaſ iniuſtũ:ut diſpar labor unũ p̃miũ cõſequaſ.Magna q̃ppe diuerſitas eſt eoꝝ qui poſt ulnera ſunt ſanati:& eoꝝ qui nunq̃ uiderũt mortis errorem. De his puto dictũ:qs ẽ hõ q uiuit:& nõ uidebit morté:redimet de morte aíam ſuã.Neq;.n.ut q̃dá putãt:qs p eo q̃d eſt nullus accipiẽ:ſed quaſi dixerit q̃ſputas:iuxta illud q̃d ſcriptũ eſt.Quis ſapiens:& ítelliget hæc? Et in alio loco.Domíe qs habitabit in tabernaculo tuo?Et iterũ.Quis cognouit ſenſum dní?Reſidui ergo erũt de credẽtibus pauci:qui aduẽtũ dní uideãt:ſecũdũ illud quod deus uerbũ factũ eſt:nequaq̃ in uilitate carnis:ſed in gloria triũphátis:& cõſideradũ quõ primũ appellauerit dormiẽtes.deíde í Xp̃o mortuos:quos uiuẽtes p̃uenire nõ poterũt,Qui.n.nõ cuſtodierit hoc q̃d ſcriptũ eſt,ne dederis ſõnũ oculis tuis:neq; palpebris tuis dormitationẽ:ut ſaluus fias.ſicut caprea de uículis:& ſicut auis de laq̃is dormiet:& culpabilis ſopore torpeſcet.Cũq; dormierit:trãſibit in mortẽ.ſicut.n.mouef q uigilat:ſic q dormit iacet ímotus:& mortis torpet ſimilitudine.Quod aũt dormitionẽ ſequaſ mors:& prima ad coríthios epiſtola docere nos poterit.in qua ſcriptũ eſt.Nũc aũt Xp̃s ſurrexit ex mortuis:primitiæ dormiẽtiũ:qa p hoíem mors:& per hoíem reſurrectio mortuoꝝ.Et poſt paululũ:nõ oés dormiemus:ſed oés ímutabimur:in mométo:in íctu oculi:í nouiſſima tuba.Canet.n.tuba:& mortui reſurgẽt incorrupti:& nos ímutabimur.Cum ergo hæc de dormitione dicanſ & morte:& illud legamus in apoſtolo,Surge qui dormis:& exurge de mortuis:& illumínabit te Chriſtus:iuremus domino:& uotũ faciamus deo Iacob:unuſq̃ſq; dicẽs in corde ſuo:ſi aſcẽdã ſup ſtratum meũ:ſi dedero ſomnũ oculis meis:& palpebris meis dormitationẽ:donec íueniam locum domío:haud dubium:quin in anima ſua tabernaculũ deo Iacob:ut deus in illo æterna ſede requieſcat:ſequiſ quia ipſe dominus í iuſſu:& reliqua.Deſcẽdet enim miſſus a patre nõ diuerſitate uirtutis:ſed diſpẽſatione iudicis:& deſcendet ad eos:qui deorſum ſunt uerbum dei & ſapientia & ueritas atq; iuſticia:& q̃q̃ mortui ſint ad quos dignaſ deſcendere:non tamen ſunt ab eo alieni.Mortui enim uocanſ in Chriſto:qui autem uiuunt hoc habent priuilegium q̃ eliguntur e pluribus:attamen utrũq; agmen & mortuorum in Chriſto & uiuẽtium pariter rapieſ in nubibus obuiam Chriſto:ut non eum expectent:donec ad terrena deſcendat:ſed præſentia illius & cõtubernio in ſublimibus perfruantur.Quantaq; clæmentia Chriſti:ut pro ſalute noſtra:non ſolũ caro factus ſit:ſed ad mortuos uſq; deſcenderit:& in ipſa morte habeat ſigna uiuentium.Aqua enim & ſanguis de latere eius egreſſa ſunt.Deſcẽdet igitur ſermo diuinus uoce archangeli præcedente:& præparãte ſibi uiam:in iis qui eius poſſunt ferre præſentiam.quod ut queamus intelligere:primi aduentus myſteria cognoſcamus.Scriptum eſt de loãne:qui præcurſor eius fuerat:q̃ in heremo dixerit.Ego uox clamãtis in deſerto:& reliqua.quid clamauit uox in deſerto?Parate uiam domíni:rectas facite ſemitas eius:ob quod præmium:quam ue mercedem?Omnis uallis implebitur:& omnis mons & collis humiliabiſ:& erũt praua in directa & aſpera in uias planas:& uidebit omnis caro ſalutare dei noſtri.Hoc autem ideo:quía uerbum caro factum eſt:& habitauit in nobis.Nũc autem nequaq̃ uox profetæ in deſerto erit:ſed uox archangeli parantis uiam.non in carnis humilitate uenienti:ſed ei qui eſt apud patrem uerbum deus:& tũc q̃dem egrediebanſ in deſertũ:ut audirẽt aſſumpti hoís p̃curſorem:& uiderẽt arundinem uẽto agitatam:de qua factæ ſunt tibiæ:& uocalis calamus:qui in ore pueroꝝ dulci ſonat modulaíe canẽtium in plateis atq; dicentium. Cãtauimus uobis:& nõ ſaltaſtis.Nũc autem in uoce archãgeli p̃cedẽtis dominũ.deſcẽdẽté de cælis:& í clariſſima tuba unuſq̃ſq; credẽtium:uel ad prœlium uel ad ſacerdotalia miniſteria,puocaſ.Legimus in numerorum libro ſacratas deo tubas quæ ante hoſtias p̃ſonẽt:Sin aũt magna eſt uox angeli & tubæ & archãgeli:

q̃to maior erit tubæ dei quæ parat uias primũ dormiẽtiũ:& mortuoꝝ in Chriſto? Deí de eoꝝ qui uiuũt:& reſidui ſunt:& ſermonis dei p̃ſtolanť aduẽtũ? forſitan ſimplicis tubæ clágor dormiẽtibus & mortuis í Xp̃o neceſſarius eſt. Vox aũt archágeli:& tubæ dei iis q uiuũt:& in p̃ſentiã dnī reſeruanť:uideamus qd poſſit intelligi:& id qđ ſeqť:ſimul cũ illis rapiemur. Quo uerbo oſtẽdi puto ſubitũ ad meliora tráſcéſum:& iccirco raptũ ſe uoluiſſe dicere:ut uelocitas tráſeũtis:ſenſum cogitátis excederet. Quod & in alio loco eiuſdẽ uerbi ꝓprietate ſignauit:Scio hoíem in xp̃o ante annos. xiiii. ſiue í corpe:ſiue extra corpus:neſcio:deus ſcit:raptũ iſtiuſmodi uſq; in tertiũ cælũ:& ſcio huiuſmodi hoíem:ſiue in corpe:ſiue extra corpus:neſcio deus ſcit:qa raptus eſt í paradiſum:& audiuit uerba ieffabilia:quæ nõ licet hoí loq. Alii. n. ꝓficiẽtes:& ut ita dicá gradiẽtes ad maiora creſcebãt:donec fierẽt iuxta id quod ſcriptũ eſt:magni ualde nimis:& quoſdã in cælũ aſſumptos legimus. Paulus aũt uas electiõis in tertiũ cælũ raptus aſcẽdit:& iccirco audiuit uerba ieffabilia. Quõ aũt ii q rapiunť in nubibus rapianť obuiã Chriſto diligẽtius cõtẽpládũ eſt:ſcimus nubes ꝓphetas:q̃bus p̃cepit deus ne pluerẽt ſup Iſrahel ibré:quãdo ipleuerũt méſurá patrũ ſuoꝝ:& facta eſt lex:& ꝓphetæ uſq; ad loãné baptiſtã. Et qa deus poſuit í eccleſia primũ apoſtolos:ſecũdo ꝓphetas:nõ ſolũ ꝓphetæ:ſed & apoſtoli nubes itelligẽdi ſunt. ſi qs igiť rapiť ad Xp̃m:aſcẽdit ſup nubes legis & euãgelii:ſup ꝓphetas:& apoſtolos:& aſſumptis alis colũbæ:eorũq; doctrina ad excelſa ſubleuatus occurrit:nõ deorſum. ſed in aere:& ſpiritali intelligẽtia ſcripturaꝝ. Occurrẽs aũt in ſpiritalibus & terrena dimittẽs:ſiue ille ſit dormiẽs:ſiue in xp̃o mortuus ſiue uiuẽs:& í illius p̃ſentiã reſeruatus:ſemp cũ illo erit:& p̃frueť uerbo dei:& ſapia:ueritate atq; iuſtitia. Hæc celeri ſermone dictaui:qd eruditi uiri de utroq; ſentirẽt loco:& q̃bus argumẽtis ſuas uellẽt ꝓbare ſnias:uťæ prudẽtiæ exponẽs. Neq; enī tãta eſt meæ puſillanimitatis auctoritas:q nihil ſum:& iuidoꝝ tantũ morſibus pateo:q̃ta eoꝝ q nos in dnõ p̃ceſſerũt. Nec iuxta Pythagoræ diſcipulos:p̃iudicata doctoris opinio. Sed doctrínæ rõ ponderãda eſt. Si qs aũt cõtrariæ factionis ímurmurat:quare eoꝝ explanationes legã: quoꝝ dogmatíbus non acqeſco:ſciat me illud apoſtoli libẽter audire:oía ꝓbate:qđ bonũ ẽ retinete. Et ſaluatoris uerba dicẽtis:eſtote ꝓbati nũmalarii:ut ſi qs nũmus adulter eſt:& fígurã Cæſaris non hẽt:nec ſignatus eſt moneta publica:reprobeť. Qui aũt xp̃i faciẽ claro p̃fert lumíe:in cordis nr̃i marſupiũ recõdať. Eteni ſi dialectícã ſcire uoluero:aut philoſophoꝝ dogmata:& ut ad nr̃a redeam:ſcíam ſcripturaꝝ:nequaq̃ ſimplices eccleſiæ uiros íterrogare debeo:quoꝝ alia gr̃a eſt:& unuſq̃ſq; in ſuo ſenſu abũdat:p̃ſertim cũ in domo magna pr̃is familiæ uaſoꝝ diuerſitas multa dicať:ſed eos q arte didicere ab artifice:& in lege dnī meditanť die ac nocte. Ego & í adoleſcẽtia & í extrema ætate ꝓfiteor:& Origenẽ & Euſebiũ Cæſariẽſem uiros eẽ doctiſſimos:ſed erraſſe in dogmatũ uarietate. Quod ecõtrario de Theodoro: Achatio: Apollinare poſſumus dicere:& tamẽ oẽs in explanationibus ſcripturaꝝ:ſudoris ſui nobis mẽoriã reliq̃rũt:in terra auꝝ q̃riť:& de fluuioꝝ alueis ſplẽdens ꝓferť gloria. Pactoluſq; ditior eſt cœno:q̃ fluento. Cur me lacerant amici mei:& aduerſum me ſilentẽ craſſæ ſues grũniunt? Quarũ oẽ ſtudiũ ẽ:imo ſciæ ſupciliũ aliẽa carpere:& ſic ueteꝝ defendere p̃fidiã:ut perdãt fidẽ ſuam. Meũ ꝓpoſitũ eſt antiquos legere:ꝓbare ſingula:retinere quæ bona ſunt: & a fide eccleſiæ catholicæ non recedere:uolẽs ad alias quæſtiunculas reſpõdere:& uel mea uel aliẽa dictare: extẽplo a fratre Syſinnio admonitus ſum:ut & ad uos:& ad cæteros ſcõs fratres:quí nos amare dignanť:lr̃as ſcriberẽ. Cohibebo igiť gradũ:& ſi uita comes fuerit:futuro me opi reſeruabo:ut & uobis per partes pareã: & fructũ ac ſenile corpuſculũ onus poſſit ferre moderatum. Illud aũt breuiter in fine cõmonebo:hoc qđ in latinis codicibus legiť:oẽs qdẽ reſurgemus:nõ oẽs aũt ímutabimur:in græcis uolumíbus nõ haberi. ſed uel omnes dormiemus:nõ oẽs aũt ímutabimur. uel nõ omnes dormiemus:omnes aũt ímutabimur:quoꝝ qs ſenſus ſit:ſupra díximus.

Argumẽtum ſequentis epiſtolæ.

Ominæ aphricanæ eccleſiæ græcos tractatores in latinũ uerti p̃cať:in quo ſtudio dicit illũ utilius uerſatuꝝ:q̃ in traducẽdis canonicis ſcíprturis a. lxx. iterp̃tibus tráſlatis:quoꝝ concors editio maioré q̃ unius hoís auctoritatẽ héret: Arguit quoq; Hieronymũ í expoſitione epiſtolæ ad Galathas:q; apoſtolũ Paulũ in reph̃ſione Petri ſimulate locutũ & ad leniẽdos tumultuátium aíos dixerit eſſe mentitũ. quoniã ſi aliquod mendaciũ in ſcripturis admittiť:oís eaꝝ uacillabit auctoritas.

Beati Auguſtini ad Hieronymũ de íterp̃tatiõe græcoꝝ ſcriptorum ꝓpu ocátis:& de ſupflua poſt. lxx. iterp̃tes editione ac de expoſitione epiſtolæ ad galathas carpẽtis. Epiſtola. CIIII.

Omino dilectiſſimo & cultu ſinceriſſimo caritatis obſequẽdo atq; amplectẽdo fr̃i & cõpræſbytero Hieronymo Auguſtinus. Nunq̃ æq̃ q̃ſq̃ tã facile cuilibet innotuit:q̃ mihi tuoꝝ in dnõ ſtudioꝝ qeta lætitia:& uere exercitatio liberalis. quanq̃ ergo p cupiã oío te noſſe:tamẽ exiguũ qddã tui munus hẽo:p̃ſentiã uidelicet corpis quã ipſa ẽt poſtea q̃ te beatiſſimus nũc eps tũc uero iã epatu dignus frater Alipius uidit:remeáſq; a me uiſus eſt (negare nõ poſſum) magna ex pte mihi eẽ relatu eius ipreſſam:& ante reditum cũ te ille ibi uidebat:ego uidebã:ſed oculis eius. Nõ. n. aío me atq; illũ ſed cor pore duos qui nouerit:dixerit:cõcordia dũtaxat & familiaritate fidiſſima:non meritis q̃bus ille antecellit. Quia ergo me primitus cõmunione ſpiritus quo in unum nitimur:deinde illius ex ore iam diligis:nequaq̃ impudenter quaſi aliq̃s ignotus cõmendo germanitati tuæ fratrem ꝓfutuꝝ:quem noſtris conatibus:deíde adiutorio tuo uere ꝓfuturũ ſperamus. Niſi forte quod talis eſt:ut ipſe tibi per eũ fiam cõmẽdatior:q̃ ille per me. Hactenus fortaſſe ſcribere debueram:ſi eſſe uellem epiſtolarum ſolemnium more contentus:ſed ſcatet animus in loquelas communicandas tecum de ſtudiis noſtris quæ habemus in Chriſto leſu domino noſtro: qui nobis multas utilitates & uiatica quædam demonſtrati a ſe itinens etiam per tuam caritatem

non mediocriter miniſtrare dignaſ'. Petimus ergo & nobiſcū petit oīs africanaꝝ eccleſiaꝝ ſtudioſa ſocietas ut in ītерpretādis eoꝝ libris qui græce ſcripturas nr̄as q̄ optime tractauerūt curā atq; operā impēdere non graueris. Potes.n. efficere: ut nos quoq; hēamus illos tales uiros: & unū potiſſimū: quē tu libētius in tuis lr̄is ſonas. De uertēdis aūt in linguā latinā ſanctis lr̄is canonicis laborare te nollē: niſi eo modo quo Iob ītерp̄tatus es: ut ſignis adhibitis qd inter hāc tuā: & lxx. quoꝝ é grauiſſima auctoritas: interp̄tatione diſtet: appareat. Satis aūt nequeo mirari: ſi aliqd adhuc in hebraicis lr̄is & exēplaribus ſueniē: quod tot interp̄tes illius liguæ pitiſſimos fugerit. Omitto. n. lxx. de quoꝝ uel cōſilii: uel maioris ſp̄ūs cōcordia: q̄ſi unus hō eſſet: nō audeo in aliquā parte certā ferre ſniam: niſi qd eis p̄minēte auctoritatē in hoc munere ſine cōtrouerſia tribuēdā exiſtimo. Illi me plus mouēt: q cū poſteriores interp̄tarenē: & uerboꝝ locutionūq; hebræaꝝ uiam atq; regulas mordacius ut ferē: teneret: non ſolū iter ſe nō cōſenſerūt: ſed etiam reliquerūt multa: quæ tāto poſt eruēda & pdēda remanerēt. Si. n. obſcura ſunt: te quoq; in illis falli poſſe crediē. Si manifeſta: illos in eis falli potuiſſe non crediē. Huius igiē rei pro tua caritate expoſitis cauſis: certū me facias obſecrauerim. Legi etiā quædā ſcripta quæ tua dicerenē: in epiſtolas apoſtoli Pauli: quaꝝ ad galathas cū enodare uelles: uenit ī manus locus ille: quo apoſtolus Petrus a pniciosa ſimulatiōe reuocaē. Ibi patrociniū mēdacii ſuſceptū eſſe: uel a te tali uiro: uel a quopiā: ſi alius illa ſcripſit: Fateor non mediocriter: donec refellanē: doleo. ſi forte refelli poſſunt ea quæ me mouēt. Mihi. n. uideē exitioſiſſime credi. aliquod in ſanctis libris haberi mēdaciū .i. eos hoīes per quos nobis illa ſcriptura miniſtrata eſt: atq; cōſcripta aliqd in libris ſuis fuiſſe mētitos. Alia q̄ppe q̄ſtio eſt: ſit ne aliquādo mentiri uiri boni. & alia q̄ſtio eſt: utrū ſcriptoꝝ ſanctaꝝ ſcripturaꝝ mentiri oportuerit: īmo uero nō alia: ſed nulla eſt q̄ſtio. Admiſſo. n. ſemel in tātū auctoritatis faſtigiū officioſo aliquo mēdacio: nulla illoꝝ librorꝝ particula remanebit: quæ nō ut cuiq; uidebiē uel ad mores difficilis: uel ad fidē incredibilis: eadē p̄nicioſiſſima regula ad mētientis auctoris cōſiliū officiūq; referaē. Si. n. mentiebaē apoſtolus Paulus cum apoſtolū Petrꝝ obiurgās diceret: ſi tu cū ſis iudæus: gētiliter & nō iudaice uiuis: quē admodū cogis gētes iudaizareē & recte illi uidebaē Petrus feciſſe: quē non recte feciſſe & dixit: & ſcripſit: ut q̄ſi aīos tumultuātiū deliniret. qd reſpondebimus: cū exurrexerint puerſi hoīes, phibētes nuptias quos futuros ipſe p̄nūciauit: & dixerint totū illud quod idē apoſtolus de matrimonioꝝ iure firmādo locutus eſt ꝓpter hoīes qui dilectione cōiugum tumultuari poterāt: fuiſſe mentitū. ſ. non quod hoc ſenſerit: ſed ut illoꝝ placareē aduerſitas? Nō. n. opus eſt: multa cōmemorare, poſſunt. n. uideri etiā de laudibus dei eſſe officioſa mēdacia: ut apud hoīes pigriores dilectio eius ardeſcat: atq; ita nuſq̄ certa erit in ſanctis lr̄is caſtæ ueritatis auctoritas. Nōne attēdimus eundē apoſtolū cum ingēti cura ueritatis cōmēdandæ dicere. Si aūt Xp̄s non reſurrexit: inanis eſt p̄dicatio nr̄a: inanis eſt & fides uſra. Inuenimur aūt & falſi teſtes dei: qa teſtimoniū diximus aduerſus deū: quod ſuſcitauit Chriſtū: quē nō ſuſcitauit. Si qs huic diceret: qd in hoc mēdacio perhorreſcis: cū id dixeris: quod etiā ſi falſum ſit: ad laudē dei maxime p̄tineē? Nōne huius deteſtatus inſaniam q̄bus poſſet uerbis & ſignificationibus in lucē penetralia ſui cordis apireē? clamās: non minore aut fortaſſe etiā maiore ſcelere in deo laudari falſitatē q̄ ueritatem uituparī? Agēdum eſt igiē ut ad cognitionē diuinaꝝ ſcripturaꝝ talis homo accedat: qui de ſanctis libris tam ſancte & ueraciter exiſtimet: ut nolit aliqua eorum parte delectari per officioſa mēdacia: potiuſq; id quod nō ītelligit trāſeat: q̄ cor ſuum præferat illi ueritati. Profecto. n. cum hoc dicit: credi ſibi expetit: & id agit: ut diuinaꝝ ſcripturaꝝ auctoritatibus nō credamus. Et ego qdem qualibuſcūq; uiribus quas dominus ſuggerit: oīa illa teſtimonia quæ adhibita ſunt aſtruēdæ utilitati mēdacii aliter oportere intelligi oſtēderem: ut ubiq; eoꝝ firma ueritas doceret. Quā. n. teſtimonia mēdacia eſſe non debēt: tam nō debent ſauere mēdacio. Sed hoc ītelligētiæ tuæ relinquo. Admota enim lectioni diligētiori cōſideratione: multo id fortaſſe facilius uidebis q̄ ego. Ad hāc aūt conſiderationem coget te pietas: qua cognoſcis fluctuare auctoritatem ſcripturaꝝ diuinarum: ut ī eis quod uult: q̄ſq; credat: quod nō uult: nō credat: ſi ſemel fuerit p̄ſuaſum aliqua illos uiros per quos nobis hæc miniſtrata ſunt in ſcripturis ſuis officioſe potuiſſe mētiri. niſi forte regulas quaſdā daturus es: qbus nouerimus ubi oporteat mentiri: & ubi nō oporteat. Quod ſi fieri pōt: nullo mō mēdacibus dubiiſq; rationibus id explices quæſo: nec me oneroſum aut impudēte iudices: per humanitatē ueraciſſimā domini noſtri. Nam ut nō dicam nulla: certe non magna culpa meus error ueritati fauet: ſi recte in te ueritas pōt fauere mēdacio. Multa alia cū ſinceriſſimo corde tuo loq cuperē: & de chriſtiāo ſtudio cōferre: ſed huic deſiderio meo nulla epiſtola ſatis ē. Vberius id poſſum p̄ fratrē quē miſcēdum & alēdum dulcibus atq; utilibus ſermocinationibus tuis miſiſſe me gaudeo: & tamē q̄tū uellē nec ipſe qd eius pace dixerim: forſitan capit: q̄q̄ in nihilo me illi p̄tulerim. Ego. n. me fateor tui capaciorem: ſed ipſum uideo fieri plenioreē: quo me ſine dubitatione antecedit: & poſtea q̄ redierit: qd dnō adiuuāte, p̄ſperato fiat curſu: cum eius pectoris abs te cumulati particeps fuero: non erit ipleturus qd in me adhuc uacuū erit: atq; auidū ſenſuū tuoꝝ. Ita fiet: ut ego etiā tūc egētior ſim: ille copioſior. Sane idē frater aliq̄ ſcripta nr̄a fert ſecū: qbus legēdis ſi dignationē adhibueris: etiā ſincerā fraternāq; ſeueritatem adhibeas q̄ſo. Nō. n. aliter ītelligo qd ſcriptū eſt. Emēdabit me iuſtus in miſericordia: & arguet me, oleū aūt pctōris nō īpinguet caput meū: niſi qa magis amat obiurgator ſanās: q̄ adulator ungēs caput. Ego aūt difficillime bonus iudex lego quod ſcripſerim: ſed aut timidior recto aut cupidior. Video etiā īterdum uitia mea: ſed ea malo audire a melioribus: ne cum me recte fortaſſe reph̄edero: rurſus mihi blādiar: & meticuloſam mihi uidear in me potius q̄ iuſtam tuliſſe ſententiam.

Eiuſdē ad eundē de reſcriptione libri uirorum illuſtrium: & de eodem capitulo apoſtoli ad galathas: cuius inſcribitur argumentum.

Ibrum uirorum illuſtrium cõmendat:ſed incongrue putat epitaphium appellari:cum etiam uiuentium ſcribant opuſcula.Monet quoq; Hieronymum:ut expoſitionem ſuam in apoſtolum ad galathas ingenua ſeueritate emẽdet:ne omittẽdo officioſa mẽdacia:ſcripturarum obroget auctoritas.ſuam de ea re ſnĩam aperit:putans iſtituta legalia ſicut conuerſis ex gentibus pernicioſa:ſic natura iudæis fuiſſe permiſſa dummodo in illis non ponerẽt ſpẽ ſalutis.In fine uero errores Origenis oſtendit:& catalogum hæreticorum rogat deſcribi.

Epiſtola Auguſtini ad Hieronymũ CV.

Omino dilectiſſimo & cultu ſinceriſſimo caritatis obſeruãdo:atq; amplectẽdo fratri & cõpreſbytero Hieronymo Auguſtinus in domino ſalutem.Habeo gratiam q̃ pro ſubſcripta ſaluatiõe mihi plenã epiſtolam reddidiſti:ſed breuiorem multũ:q̃ ex te uellem ſumere.tali uiro:a quo tẽpora q̃libet occupet:nullus ſermo,plixus eſt.Quanq̃ itaq; nos negocioꝝ alienoꝝ:eorũq; ſæcularium curis circũſtemur ingẽtibus:tamen epiſtolæ tuæ breuitati facile nõ ignoſceré:niſi cogitarem q̃ paucioribus uerbis mei redderet.Quare aggredere quæſo iſtam nobiſcũ litterariã collocutioné:nec multum ad nos diſiungẽdos liceat abſente corporali.q̃q̃ ſimus in domĩo ſpũs unitate cõiuncti:etiam ſi ab ſtilo qeſcamus:& taceamus.Et libri qdem quos de horreo dominico elaboraſti:pene totum nobis te exhibent. Si enim,ppterea te nõ nouimus:qa faciem corporis tui nõ uidimus:hoc modo:nec ipſe te noſti.nã tu quoq; non uides eam.Si aũt tibi non ob aliud notus es:niſi qa noſti animũ tuum:& nos eum non mediocriter nouimus in lr̃is tuis:in q̃bus benedicimus dominũ:q̃ tibi & nobis oĩbuſq; fratribus:qui tua legũt:te talẽ dedit.Liber qdem tuus ĩter cætera nõ diu eſt:q̃ uenit in manus noſtras:& quæ ſit eius ſcriptio:neſcimus adhuc.Non.n.hoc codex ipſe ut aſſolet in liminari pagina p̃tendebat:epitaphiũ tamẽ appellari dicebat frater:apud quem inuẽtus eſt:quod ei nomẽ tibi placuiſſe ut uideret;crederemus:ſi eoꝝ tantũ hoĩum:uel uitas:uel ſcripta legiſſemus:qui iam defuncti eſſent.Cum uero multoꝝ:& eo tẽpore:quo ſcribebat:& nunc uſq; uiuentiũ ibi cõmemorarent opuſcula:miramur cur hũc ei titulũ:uel ipoſueris:uel impoſuiſſe credaris.Tamen utiliter a te cõſcriptum:eũdem librũ ſatis approbamus.In expoſitiõe quoq; epiſtolæ Pauli apoſtoli ad galathas ĩuenimus aliqd:quod nos multum moueat.Si.n.ad ſcripturas ſanctas admiſſa fuerint:uelut officioſa mẽdacia:qd ĩ eis remãebit auctoritas?Quæ tãdẽ de ſcripturis illis ſnĩa,pferet:cuius põdere cõrentioſæ falſitatis ſubruat improbitas?Statim.n.ut protuleris:ſi aliter ſapit:qui contra nitit:dicet:illud qđ prolatum erit:honeſto aliquo officio ſcriptorem eſſe mentitum.Vbi enim hoc non poterit ſi poterit in ea narratione:quam exorſus apoſtolus ait.Quæ aũt ſcribo uobis:ecce corã deo:qa nõ mẽtior:credi affirmariq; mẽtitus:eo loco:ubi dixit de Petro & Barnaba:cum uiderem qa non recte ingrediebant ad ueritatẽ euãgelii?Si.n.recte ĩgrediebant illi:iſte mentitus eſt.Si aũt ibi mentitus eſt:ubi uerum dixit?An ibi ueꝝ dixiſſe uidebit:ubi hoc dixerit:quod lector ſapit?Cum uero cõtra ſenſum lectoris aliqd occurrerit:officioſo mẽdacio deputabit?Non.n.deeſſe poterũt cauſæ cur exiſtimet:nõ ſolũ potuiſſe:ueꝝ etiam debuiſſe mentiri: ſi huic regulæ cõcedit locus.Non opus eſt hãc cauſam multis uerbis agere:p̃ſertim apud te:cui ſapienter,puidenti dictum ſatis eſt,nequaq̃ uero mihi arrogauerim:ut ingeniũ tuum diuino dono aureum:meis obolis ditare cõtendam.nec eſt quiſq̃ magis te idoneus:qui opus illud emẽdet.neq;.n.a me docẽdus es:quomodo intelligat:quod idem dicit:factus ſum iudæis tanq̃ iudæus:ut iudæos lucrifaceré:& cætera quæ ibi dicunt:cõpaſſione miſericordiæ non ſimulatione fallaciæ.Fit,n.tanq̃ ægrotus q̃ miniſtrat ægroto:non cum ſe febres habere mentit;ſed cum aĩo cõdolẽs cogitat:quẽadmodũ ſibi ſeruiri uellet:ſi ipe ægrotaret:nã utiq; iudæus erat:Chriſtianus aũt factus:non iudæoꝝ ſacramẽta reliquerat:quæ cõueniẽter ille populus:& legitimo tẽpore quo oportebat:acceperat.Ideoq; ſuſceperat ea celebrãda;cum iam xp̃i eſſet apoſtolus:ut doceret non eſſe pernicioſa iis:qui ea uellent ſicut a parẽtibus per legem acceperãt cuſtodire:etiam cum ĩ Xpo credidiſſent:non tamẽ ĩ eis etiã cõſtituerẽt ſpẽ ſalutis;quoniã per dominũ leſum ſalus ipſa:quæ ipſis ſacramentis ſignificabat:aduenerat.Ideoq; gentilibus q̃ inſuetos a fide reuocarẽt onere graui & non neceſſario nullo modo imponẽda eſſe cenſebat.Quapropter non ideo Petrum emẽdauit:q̃ paternas traditiones:obſeruaret:quod ſi facere uellet:nec mẽdaciter:nec incõgrue faceret.q̃is.n.iã ſuperflua:tamen ſolita non nocerent.Sed quoniã gẽtes cogebat iudaizare:quod nullo modo poſſet:niſi ea ſic ageret:tanq̃ adhuc etiã poſt domini aduẽtũ neceſſaria ſaluti forent:quod uehemẽter per apoſtolatũ Pauli ueritas diſſuaſit.Nec apoſtolus Petrus hoc ignorabat:ſed id faciebat:timẽs eos q̃ ex circũciſione erãt.Ita & ipſe uere correctus ẽ.Et Paulus uera narrauit:ne ſancta ſcriptura:quæ ad fidem poſteris edita eſt:admiſſa auctoritate mẽdacii tota dubia nutet:& fluctuet.Non enim põt;aut oportet litteris explicari:quãta & q̃ inexplicabilia mala cõſequãt: ſi hoc cõceſſerimus.Poſſet aũt opportune:minuſq; periculoſe demonſtrari:ſi coram inter nos colloquerẽmur.Hoc ergo iudæoꝝ Paulus dimiſerat:quod malum habebãt.Et ĩ primis illud:q̃ ignorãtes dei iuſticiã: & ſuam iuſticiam uolẽtes cõſtituere:iuſticiæ dei:non ſunt ſubiecti.Deide q̃ poſt paſſionem & reſurrectionem Chriſti:dato ac manifeſtato ſacramẽto gratiæ ſecũdum ordinem Melchiſedech:adhuc putabant uetera ſacramenta:non ex conſuetudine ſolẽnitatis:ſed ex neceſſitate ſalutis eſſe celebrãda:quæ tamen ſi nunq̃ fuiſſent neceſſaria:infructuoſe atq; inaniter pro eis Machabæi martyres fierẽt.Poſtremo illud quod prædicatores gratiæ chriſtianos:ludæi tanq̃ hoſtes legis p̃ſequebant;hos atq; huiuſmodi errores & uitia dicit ſe damnare:& ut ſtercora arbitratum:ut Chriſtum lucrifaceret:non obſeruationes legis,ſi more patrio celebrarẽt:ſicut & ab ipſo celebrata ſunt:ſine ulla ſalutis neceſſitate,nõ ſicut iudæi celebrãdas putabãt:aut ſallaci ſimulatione:quod in Petro reꝑhenderat.Nam ſi,ppterea illa ſacramẽta celebrauit:quia ſimulauit ſe iu-

dæum:ut illos lucrifaceret:cur etiam non ſacrificauit cum gentibus:quia & iis:qui ſine lege erant:tanq̃ ſi- 153
ne lege factus eſt:ut eos quoq; lucrifaceret:niſi qa & illud fecit:ut natura iudæus:& hoc totum dixit:nō ut
fallaciter ſe fingeret eſſe qđ non erat:ſed ut miſericorditer eis ita ſubueniēdum eſſe ſentiret:ac ſe ipſe in eo-
dem errore laboraret:non ſcilicet mētientis aſtutia:ſed cōpatiētis affectu.Sed eo ipſo loco generaliter itu-
lit:factus ſum infirmis infirmus:ut infirmos lucrifacerem:.ut ſequens concluſio:omnibus omnia factus
ſum:ut omnes lucrifacerem:ad hæc referenda intelligatur:ut cuiuſq; infirmitatem tanq̃ in ſe ipſo miſera-
tus appareat.Non enim & cum diceret:quis infirmatur:& ego non infirmor:infirmitatem alterius ſimul-
laſſe potius q̃ cōdoluiſſe uolebat itelligi.Quare arripe obſecro te īgenuā & uere chriſtianā cū caritate ſeue-
ritatē ad illud opus corrigēdum atq; emēdandum:& παλινῳδιαν:ut dr̃ cane.Incōparabiliter.n.pulchrior
eſt ueritas xp̃iano;q̃ Helena græco;.Pro iſta.n.fortius nr̃i martyres aduerſus hāc Sodomā:q̃ ꝓ illa He-
roes aduerſus Troiā dimicauerūt.Neq; ego hoc ideo dico:ut oculos cordis recipias:quos abſit:ut amiſeris:
ſed ut aduertas:quos cum hēas ſanos & uigiles:neſcio q̃ diſſimulatione auertiſti:ut nō ītēderes:quæ conſe-
quant̃ aduerſa:ſi ſemel creditū fuerit poſſe honeſte atq; pie accipi:ſcriptorē diuino;.libro;. in aliq̃ ſui opis
ꝑte mētiri.Scripſeram iam hinc aliquādo ad te epiſtolā:quæ nō ꝓlata eſt:qa nec is ꝓrexit:cui perferēdā tra-
dideram.ex qua illud mihi ſuggeſtum eſt:cum iſtam dictarē:quod in hac quoq; ꝓtermittere non debui:ut
ſi alia eſt ſnīa tua:eadēq; melior:timori meo libēter ignoſcas.Si.n.aliter ſentis:uerūq; tu ſentis:nam niſi ue-
rum ſit:melius eſſe non pōt:ut nō dicam nulla certe non magna culpa:meus error ueritati fauet:ſi recte in
quoq̃ ueritas pōt fauere mēdacio.De Origene aūt quod reſcribere dignatus es:iam ſciebā:nō tātū in eccle-
ſiaſticis lr̃is:ſed in oīb⁹ recta & uera quæ īuenerimus approbare atq; laudare.falſa uero & praua improba-
re atq; reꝑhendere.Sed illud de prudētia doctrinaq; tua deſiderabā:& adhuc deſidero:ut nota nobis facias
ea ipſa eius errata:q̃bus a fide ueritatis ille uir tātus receſſiſſe cognoſcit̃.In libro etiā quo cūctos quo;. me-
miniſſe potuiſti:ſcriptores eccleſiaſticos & eo;. ſcripta cōmemoraſti:cōmodius fieret:ut arbitror:ſi notatis
eis quos hæreſiarchas eſſe noſti:q̃do ne ipos qđē ꝓtermittere uolueris:ſubiūgeres etiā in q̃bus cauēdi eēnt.
q̃q̃ nōnullos etiā ꝓtermiſeris:quod ſcire cuperē:quo cōſilio factū ſit.Aut ſi illud uolumē forte onerare no-
luiſti:ut cōmemoratis hæreticis non adderes:in q̃bus eos catholica dānarit auctoritas:quæſo ne graue ſit
litterario labori tuo:quo non mediocriter per dominī noſtri gr̃am in latinā linguam ſcō;. ſtudia & accē-
diſti & adiuuiſti:id quod tibi per humilitatē meam fraterna caritas īdicit:ut ſi occupatiōes tuæ ſinūt oīum
hæretico;. diuerſa dogmata:qui rectitudinē fidei chriſtianæ uſq; ad hoc tēpus uel impudētia uel ꝓtinacia
deprauarē conati ſunt:uno libello breuiter digeſta edas in notitiā eo;.q̃bus aut non uacat ꝓpter negocia:
aut non ualēt ꝓpter alienā linguā tam multa legere atq; cognoſcere.Diu te rogarē:niſi hoc ſoleret eſſe indi-
cium minus de caritate ꝑſumentis.Nūc interea fratrem noſtrum in Chriſto Paulum multum commendo
benignitati tuæ:cuius in noſtris regionibus exiſtimationi bonum coram deo teſtimonium perhibemus.

Argumentum.

D duas priores epiſtolas reſcripta poſtulat:miratq; noua eius editio libri Iob ex hebræo a uete-
ri ſecūdum.lxx.interꝑtes diſſonaret:hortat̃ ut potius ueterem editionem græcam ſecūdum.lxx.
latinæ ueritati reddat ꝓpter illo;. auctoritatē etiā ab apoſtolis approbatā:q̃ nouam texat ex he-
bræo:quam eccleſia haud facile ſit receptura.

Beati Auguſtini epi ad beatū Hieronymū ꝑſbyte;. ad reſcribēdū ꝓuocātis & ad interꝑtationē ſcripturarū
ex græco ſecūdū.lxx.iterꝑtes exhortātis. Epiſtola. .CVI.

Omino uenerabili & deſiderabili ſancto fr̃i & compſbytero Hieronymo Auguſtinus in dnō ſa-
luté.Ex quo cœpi ad te ſcribere:aut tua ſcripta deſiderare:nunq̃ mihi occurrit occaſio:q̃ ut per
dei ſeruū ac miſtrū fideliſſimū mihiq; ꝑcariſſimū mea tibi afferret̃ epiſtola:q̃lis filius nr̃ Cypria-
nus diaconus.Per hūc certe ita ſpero lr̃as tuas:ut certius in hoc re;. genere q̃q̃ ſpare nō poſſim.
Nā nec ſtudiū in petēdis reſcriptis memorato filio nr̃o deerit:nec gr̃a in ꝓmerēdis:nec diligētia in cuſtodiē-
dis:nec alacritas in ꝓferēdis:nec fides in reddēdis:tātū ſi aliquo mō merear.Adiuuet dnūs:& adſit cordi tuo
& deſiderio meo:ut fr̃nā uolūtate nulla maior uolūtas īpediat.Quia ergo duas iā epiſtolas miſi:nullā auté
tuā poſtea recepi:eaſdē ipſas rurſum mittere uolui:credēs eas non ꝓueniſſe.Quæ ſi & ꝓuenerūt:ac fortaſſe
tuæ potius ad me mīme ꝓueniēr̃ potuer̃t:ea ipa ſcripta q̃ iā miſiſti:ite;. mitte:ſi forte reſeruata ſūt.Sin mīus
rurſus dicta quod legā:dū tamē his reſpōdere ne graueris:quod iādiu eſt ut expecto:primas etiā q̃s ad te ad-
huc ꝑſbyter lr̃as ꝓparauerā mittēdas ꝑ quēdā fratrē noſtrū ꝓfutu;.q; poſtea nobis collega factus iā ex hac
uita migrauit:nec eas tūc ipſe ꝓferre potuit:qa cōtinuo dū ꝓficiſci diſpoſuit:eꝑatus ſarcina detētus:ac dein-
de in breui defunctus eſt:etiā nūc mittere uolui:ut ſcias in tua colloqa q̃ olī inardeſcam:quam uim patiar:
q̃a me tā longe abſunt ſenſus corporis tui:ꝑ quos adire poſſit ad aium tuū aius meus mi frater dulciſſime
& in dnī mēbris honorāde.In hac aūt epiſtola hoc addo:qđ poſtea didicimus ex hebræo Iob a te iterꝑtatū:
cū iam quādā hēremus iterꝑtationē tuā eiuſdē ꝓphetæ ex græco eloqo uerſam in latinū:ubi tamē aſteriſcis
notaſti:quæ in hebræo ſunt:& in græco deſunt.obelis aūt q̃ in græco īueniunt̃ & in hebræo nō ſunt tā mi-
rabili diligētia:ut q̃buſdā in locis ad uerba ſingulas ſtellas ſignificātes uideamus eadē uerba eē in hæbræo:
in græco aūt nō eſſe.Porro in hac poſteriore iterꝑtatione:q̃ uerſa eſt ex Hebræo:nō eadē uerbo;. fides oc-
currit:nec pa;. turbat cogitātē:uel cur ī illa pria tāta diligētia figant̃ aſteriſci:ut mīmas etiā particulas oīo-
nis īdicēt deeſſe codicibus græcis quæ ſunt in hebræis:uel cur in hac altera quæ ex hebræis eſt:negligētius
hoc curatū ſit:ut nō eadē particulæ locis ſuis īuenirent̃:aliqd īde exēpli gr̃a uolui ponere.Sed mihi ad ho-
ram codex defuit:q; ex hebræo eſt.Ve;. tamē qa ꝓuales īgenio:nō ſolū qd dixerim:ue;. etiā qd dicere uo-

luerim:ſatis ut opinor intelligis:ut cã reddita quod mouet:ediſſeras.Ego ſane te malem græcas potíus canonicas nobis interptari ſcripturas:quæ.lxx.interptũ auctoritate ꝓhibent.Perduxe.n.erit:ſi tua interptatõ ꝑ multas eccleſias frequẽtius cœpit lectitari:quod a græcis eccleſiis latinæ eccleſiæ diſſonabũt:maxie qa facile cõtradictor cõuincit:græco ꝓlato libro.i.liguæ notiſſimæ.Quiſqs aũt in eo:quod ex hebræo tranſlatum eſt:aliquo iſolito ꝓmotus fuerit:& falſi crimẽ intẽderit:uix aut nũq ad hebræa teſtimonia ꝓuenit:quibus defendat obiectũ.Quod ſi ẽt ꝓuentũ fuerit:tot latinas & græcas auctoritates dãnari:qs ferat? Huc accedit:qa etiã cõſulti hebræi poſſunt aliqd reſpõdere:ut tu ſolus neceſſarius uidearis:q etiã ipſos poſſis cõuincere.ſed tamen qui iudicet:mixe ſi potueris iuenire.Nam quidam frater noſter Epiſcopus cũ lectitare cõſtituiſſet in eccleſia:cui ꝑſt:interptationẽ tuã:mouit qdã lõge aliter abs te poſitũ apud Ionã ꝓphetã: q̃ erat oĩum ſenſibus memoriæq inueteratũ:& tot ætatũ ſucceſſiõibus decantatũ.Factus eſt aũt tãtus tumultus i plebe:maxie græcis arguẽtibus & ĩclamãtibus calũniã falſitatis:ut cogeret Epiſcopus ciuitatis iudæoxe teſtimoniũ flagitare.Vtrũ aũt illi ĩperitia an malitia:hoc eſſe in hebræis codicibus reſpõderũt:quod & græci & latini habebãt:atq dicebãt.Quid plura? coactus eſt homo uelut mẽdoſitatẽ corrigere uolẽs poſt magnũ piculũ nõ remanere ſine plebe.unde etiã nobis uidet aliquãdo te quoq ĩ nõnullis falli potuiſſe:& uide hoc quale ſit in eis litteris:quæ nõ poſſunt collatis uſitataxe linguaxe teſtimoniis emẽdari. Proinde non paruas deo gras agimus de ope tuo:quod euãgeliũ ex græco interptatus es:quia pene in oĩbus nulla offenſio é: cũ ſcripturã græcã cõtulerimus.Vnde ſi qſq ueteri ſalſitati cõtentioſus fauerit:ꝓlatis collatiſq codicibus: uel docet facillime uel refellit.Et ſi quædã rariſſima merito mouent:qs tam durus eſt:q labori tã utili nõ facile ignoſcat:cui uicẽ laudis referre nõ ſufficit? Quid tibi aũt uideat:cur in multis aliter ſe habeat hebræorũ codicũ auctoritas:aliter græcoxe:quæ dicit.lxx.uellẽ dignareris aperire.Neq.n.paruũ pondus habet illa:q̃ ſic meruit diffamari.Et qa uſos apoſtolos:nõ ſolũ res ipſa ĩdicat:ſed ẽt te atteſtatũ eſſe memini:ac ꝑ hoc primũ ꝓfueris:ſi eã ſcripturã græcã:quã.lxx.opati ſunt:latinæ ueritati reddideris: quæ in diuerſis codicibus ita uaria ẽ:ut tolerari uix poſſit:& ita ſuſpecta:ne in græco aliud iueniat:ut inde aliqd ꝓferre: aut ꝓbare dubiteꝫ.Breuẽ putabã futurã hãc epiſtolã:ſed neſcio qũo ita mihi dulce factũ é ĩ ea,pgredi ac ſi tecũ loquerer. Sed obſecro te ꝑ dominũ:ne te pigeat ad oĩa reſpõdere:& ꝑſtare mihi quãtũ potueris:ꝑſentiã tuam.

Argumentum.

Vccenſet Hieronymus tribus epiſtolis ſub titulo quæſtionũ ſua opuſcula eſſe reꝑhẽſa:& ad ſingu-
f la quæq reſpondet. Librũ de eccleſiaſticis ſcriptoribus nõ epitaphiũ ut ille opinabat:ſed de illuſtribus uiris aſſerit ꝓnotatũ.Suã expoſitionẽ epiſtolæ de reꝑhenſiõe Petri in epiſtola ad galathas:& auctoritate uetexe & ex apoſtolicis actibus cõfirmat.Cõtra uero Auguſtini ſniam ĩter eos qui ex gentibus uel ex circũciſione crediderãt:improbat:dicẽs illã chæriti & Ebionis hereſi cõuenire.In fine uero ſuã interptationem ex hebræo tanq eccleſiæ fructuoſam tuet obiecta refellens.

Beati Hieronymi ad Auguſtinũ ad tres priores reſpõſiua de titulo uiroxe illuſtriũ:de expoſitione epiſtolæ ad galathas:& de ſua ex hebræo ſcripturaxe tradũctione. Epiſtola. CVII.

Omino uere ſancto & beatiſſimo papæ Auguſtino Hieronymus ſaluté in Chriſto. Tres ſimul epi
d ſtolas ĩmo breues libellos ꝑ diaconũ Cyprianũ tuæ dignationis accepi:diuerſas ut tu nomĩas quæſtiões:ut ego ſentio reꝑhẽſiones meoxe opuſculoxe cõtinẽtes.ad qs ſi reſpõdere uoluero: libri magnitudie opus erit.tamẽ cõabor quãtũ facere poſſũ:modũ nõ egredi epiſtolæ lõgioris: & feſtinãti ffri morã nõ facere qa ãte triduũ q̃ ꝓfectus erat:a me epiſtolas flagitauit:ut pene ĩ ꝓcinctu hæc q̃liacũq ſũt efficere cõpellar:& tumultuario reſpõdere ſermõe:nõ maturitate ſcribẽtis:ſed dictãtis temeritate q plerũq nõ ĩ doctrinã:ſed ĩ caſũ uertit:ut fortiſſimos quoq milites ſubita bella cõturbãt:& ãte cogũt fugere:q̃ poſſint arma corripe.Cæteꝫ nr̃a armatura Chriſtus é:& apoſtoli Pauli iſtitutio:q ſcribit ad Epheſios.Aſſumite arma deis ut poſſitis reſiſtere ĩ die malo.Et rurſum:State ſuccincti lũbos ueſtros in ueritate:& iduti lorica iuſtitiæ:& calciati pedes in ꝓparationẽ euãgelii pacis.ſup oĩa accipiẽtes ſcutum fidei:in quo poſſitis uniuerſa tela maligni ignita extĩguere:& galeã ſalutis aſſumite.& gladiũ ſpiritus:quod eſt uerbũ dei. His quõdã telis rex Dauid armatus,pcedebat ad ꝓlium.& qnq lapides de torrẽte accipiẽs leuigatos:nihil aſpitatis & ſordium inter huius ſæculi turbines in ſenſibus ſuis eſſe monſtrabat:bibens de torrente in uia. & iccirco exaltatus caput:ſuꝑbiſſimũ Goliã ſuo potiſſimũ mucrone trũcauit.ꝓcutiens in fronte blaſphemũ : & in ea ꝑte corpis uulnerãs:in qua & ꝑſumptor ſacerdotii Ozias lepra ꝓcutit:& ſanctus gloriat in domĩo dicẽs: ſignatũ eſt ſup nos lumẽ uultus tui domĩe.Dicamus & nos paratũ cor meũ deus:paratũ cor meũ:cãtabo & pſalam ĩ gloria mea.Exurge pſalteriũ & cithara:exurgã diluculo:ut in nobis poſſit ĩpleri. Aperi os tuũ : & ego ĩplebo illud:& dominus dabit uerbũ euãgelizãtibus uirtute multa.Te quoq ipſum orare nõ dubito:ut inter nos cõtendẽtes ueritas ſupet.Nõ.n.tuã quæris gloriã:ſed Chriſti cũq tu uiceris:& ego uincã:ſi meũ erroré ĩtellexero,& ecõuerſo me uincẽte tu ſupas:qa nõ filii parẽtibus:ſed parẽtes liberis theſaurizãt. Et in paralipomenon libro legimus:q filii iſrahel ad pugnãdũ ꝓceſſerint mente pacifica:iter ipſos quoq gladios & effuſiões ſanguinis & cadauera,pſtratoxe:nõ ſuã ſed pacis uictoriã cogitãtes.Reſpõdeamus igit ad oĩa:ac multiplices q̃ſtiones breui ſi deus iuſſerit ſermone ſoluamus.Prætermitto ſalutatiõis officia:q bus meũ demulces caput.Taceo de blãditiis:q bus reꝑhenſionem mei niteris cõſolari.Ad ipſas cauſas ueniã.Dicis accepiſſe te librũ meũ a quodam fratre:q titulum nõ haberet:in quo ſcriptores eccleſiaſticos tam græcos q̃ latinos enumerauerim.Cũq ab eo quæreres:ut tuis uerbis utar:cur liminaris pagina non eſſet inſcripta : uel quo cenſeret noĩe:reſpondiſſe appellari epithaphiũ,& argumentaris q recte uocaret:ſi eoxe tantũ uel uitas uel ſcripta ibi legiſſes:q iam defuncti eſſent.Cum uero multoxe in eo tempore:quo ſcribebat:& nunc uſq

uiuentiũ:ibi cõmemorarent opuscula:mirari te dicis:cur ei hunc titulum imposuerim.Puto itelligere prudentiá tuá:q ex ope ipso titulum potueris intelligere.Legisti.n.& græcos & latinos:q uitas uiroꝝ illustriũ descripserunt:q nũq epithaphiũ huic operi inscripserint:sed de illustribus uiris:uerbigratia ducibus:philosophis:oratoribus:historicis:poetis:epicis:tragicis:comicis.Epithaphiũ aũt ꝓprie scribit mortuoꝝ. Quod qdem in dormitiõe sanctæ memoriæ Nepotiái p̃sbyteri olim fecisse me noui.Ergo hic liber de illustribus uiris uel ꝓprie de scriptoribus ecclesiasticis appellãdus est:licet a plerisq; emẽdatoribus impitis de auctoribus dicat inscriptus. Secũdo loco quæris:dixerí in cõmẽtariis epistolæ ad Galathas Paulũ id in Petro nõ potuisse reprehendere:quod ipse fecerat:nec in alio arguere simulationẽ:cuius ipse tenebat reus.& asseris reprehensionẽ apostolicá nõ fuisse dispẽsatoriá sed uerá:& me nõ debere docere mẽdaciũ:sed uniuersa quæ scripta sunt ita sonare:ut scripta sint.Ad quæ primũ r̃spõdeo:debuisse prudẽtiá p̃fatiũculæ cõmẽtariorꝝ meorũ meminisse dicẽtis ex p̃sona mea:Quid igit ego stultus aut temerarius:q pollicear quod ille non potuit? minime.qn potius in eo mihi uideor cautior:atq; timidior:q imbecillitatẽ uiriũ meaꝝ sentiens: Origenis cõmẽtarios sum secutus.Scripsit.n.ille uir in epistola Pauli ad galathas qnq;ꝓprie uolumía:& decimũ stromatum suorꝝ librorꝝ comatico sup expletionem eius sermone compleuit.Tractatus quoq; uarios & excerpta q̃ uel sola possent sufficere cõposuit.Pretermitto Didymũ uidentẽ meũ & Apollinarẽ laodicenũ de ecclesia nup egressum:& Alexãdrũ ueterẽ hæreticũ.Eusebiũ quoq; emisenũ & Theodorꝝ heracleotẽ: q & ipi nõnullos sup hac re cõmentarios reliq̃runt.E q̃bus si pauca decerperẽ:fieret aliqd quod nõ penitus cõtẽnere tur.Itaq; ut simpliciter fatear:legi hæc oĩa:& in mẽte mea plurima coaceruãs:accito notario:uel mea uel aliena dictaui:nec ordinis nec uerborꝝ interdũ:nec sensuũ memor.lá domini misericordiæ est:ne p̃ ĩperitiã nostrã ab aliis benedicta dispereãt:& nõ placeãt ĩter extraneos:quæ placẽt inter suos.Si qd igitur reprehensione dignũ putaueras in explanatione nr̃a:eruditiõis tuæ fuerat quærere:utrũ ea quæ scripsimus haberẽtur in græcis:ut si illi nõ dixissent:tũc meá ꝓprie sniam cõdẽnares:p̃sertim cũ libere p̃fatione cõfessus sim Origenis cõmẽtarios me esse secutũ:& uel mea uel aliena dictasse.Et in fine eiusdem capituli:quod reprehendis scripserí.Si cui nõ placet iste sensus:quo nec Petrus peccasse:nec Paulus,pcaciter ostendit arguisse maioré: debet exponere:q̃ cõsequẽtia Paulus in altero reprehẽdat:qđ ipse cõmisit.Ex quo ostẽdi me nõ definite id defendere:qđ in græcis legerá:sed ea exp̃ssisse quæ legerá:ut lectoris arbitrio dereliqueré:utrũ ꝓbanda essent an in,pbanda.Tu igit:ne qđ ego petierã:nõ faceres:nouũ argumẽtũ reppisti:ut assereres gentiles:q in Xp̃m credidissent:legis onere liberos.eos aũt q ex ludæis crederẽt:legi esse subictos:ut p̃ utrorũq; p̃sonã : & Paulus recte reprehenderet eos:q legẽ seruarẽt:quasi doctor gẽtiũ:Et Petrus iure reprehẽderet:q princeps circũcisionis:id impauerit gẽtibus quod soli q ex iudæis erãt debuerũt obseruare.Hoc si placet:ĩmo qa placet : ut qcũq; credũt ex iudæis:debitores sint legis faciẽdæ:tu & ut ep̃us in toto orbe notissimus: debes hãc ꝓmulgare sniam:& in assensum tuũ oẽs coepos tradere.Ego in puo tuguriũculo:cũ monachis.i.cũ cõpeccatoribus meis de magnis statuere nõ audeo:nisi hoc ĩgenue cõfiteri:me maioꝝ scripta legere:& in cõmẽtariis secũdũ oĩum cõsuetudinẽ uarias ponere explanatiões:ut e multis sequat unusq;sq;:qđ uelit.Quod qdẽ te puto in sæculari lr̃atura:& in diuínis libris legisse & ꝓbasse.Hác aũt expositionẽ quã primus Origenes in decimo Stromatũ libro:ubi epistolã Pauli ad galathas ĩterp̃tat:& cæteri deinceps interp̃tes sunt secuti : illa uel maxie cã subitroducũt:ut Porphyrio respõdeát blasphemãti:q Pauli arguit,pcacitatẽ:q̃ pricipé apostolorũ Petrũ ausus est reprehẽdere:& arguere in faciẽ:ac rõne cõstringere:q̃ male fecerit,i.in eo errore fuerit:in quo fuit ipse:q aliũ arguit delinquẽtẽ.Quid dicã de loãne:q dudũ in põtificali gradu cõstãtinopolitanã rexit ecclesiá:& ꝓprie sup hoc capitulo latissimũ exarauit librũ:in quo Origenis & uetꝝ sniam est secutus . Si igit me reprehẽdis erratẽ:patere me quæso errare cũ talibus & cũ erroris mei multos socios hére p̃spexeris: tu ueritatis tuæ saltẽ unũ ad stipulatorẽ,pferre debebis.Hoc de explanatiõe unius capituli epistolæ ad galathas. Sed ne uidear aduersus rõnẽ tuã niti testiũ numero:& occasiõe uiroꝝ illustriũ subterfugere ueritatem :nec manũ audere cõserere;breuiter de scripturis exẽpla,pponã:in actibus apostolorꝝ uox facta est ad Petrum dicens:surge Petre occide:& manduca id est oĩa aí alia q̃drupedum & serpẽtiũ terræ & uolatiliũ cæli. Quo dicto ostendit nullũ hoiem secũdũ naturã esse pollutũ;sed æqualiter oẽs ad Xp̃i euãgeliũ ꝓuocari.Ad qđ Petrus respõdit absit.Quia nũq mãducaui cõmune & imũdum.Et uox ad eũ de cælo facta est : dicens q̃ deus mũdauit:tu ne cõmune dixeris.Iuit itaq; Cæsareá:& ĩgressus ad Corneliũ aperiẽs os suũ dixit:ĩ ueritate cõperi:qa nõ est p̃sonarꝝ acceptor deus:sed in oĩ gẽte q timet eum:& opat iustitiá:acceptus est illi.Deniq; ceci dit sp̃us sanctus sup eos:& obstupuerũt ex circũcisiõe fideles:q uenerãt cũ Petro:q̃ & in natões gr̃a spiritus sancti fuisset effusa.Tũc respõdit Petrus:nũqd aquã qs ꝓhibere põt:ut nõ baptizent hi:q sp̃um sanctũ acceperũt:sicut & nos?Et iussit eos baptizari in noie Iesu Xp̃i.Audierũt aũt apostoli & frẽs q erãt in iudæa : qa & gẽtes acceperũt uerbũ dei.Cum aũt ascendisset Petrus Hierosolymá:disceptabant aduersum illũ:q erant ex circũcisiõe dicẽtes:quare ĩtroisti ad uiros p̃putiũ habẽtes:& mãducasti cum illis?Quibus oĩ rõne exposita:nouissime oronem suã hoc sermone cõclusit:si ergo eãdẽ gr̃am dedit illis deus:sicut & nobis qui credidimus in dominũ Iesum Xp̃m:ego qs erã:q possem ꝓhibere deum?His auditis tacuerũt:& glorificauerũt deũ dicẽtes.Ergo & gentibus pniam deus ad uitã dedit.Rursum cum multo post tẽpore Paulus & Barnabas uenissent Antiochiã:& cõgregata ecclesia rettulissent:quãta fecisset deus cum illis:& quia aperuisset deus gentibus ostiũ fidei:qdam descẽdentes de iudæa docebãt fratres:atq; dicebãt:nisi circũdamini secũdũ morem Moysi:non potestis salui fieri.Cõmota igit seditiõe nõ minima aduersus Paulum & Barnabam: statuerunt ascẽdere:& ipsi q accusabant:& hi q accusabant ad apostolos & p̃sbyteros hierosolymam sup hac q̃stione. Cũq; hierosolymã prexissent exurrexerũt:qdam de hæresi pharisæorꝝ q crediderant in Christum dicentes:

Oportet circũcidi eos:& ꝑcipere illis:ut ſeruent legẽ Moyſi.Et cũ magna ſup hoc uerbo oriret quæſtio. Petrus ſolita libertate Viri inqt fratres uos ſcitis quoniã ab antiqs diebus ĩ nobis elegit deus ꝑ os meũ audire uerbũ euãgelii:& credere.& q nouit corda deus teſtimoniũ phibuit:dans illis ſpiritũ ſanctũ: ſicut & nobis. & nihil diſcreuit inter nos & illos fide purificãs corda illoꝝ.Nũc aũt qd tentatis deũ ĩponere iugum ſuper ceruicẽ diſcipulorꝝ:quod neq; patres noſtri neq; nos portare potuimus?Sed ꝑ gratiã domini noſtri ieſu xꝑi credimus ſaluari:quẽadmodũ & illi.Tacuit aũt omnis multitudo:& in ſnĩam eius Iacobus apoſtolus & oẽs ſimul ꝑſbyteri tranſierũt.Hæc nõ debent moleſta eſſe lectori:ſed & mihi & illi utilia:ut ꝑbemus ante apoſtolum Paulũ nõ ignoraſſe Petrũ ĩmo principem huius eſſe decreti:legẽ poſt euãgeliũ non eſſe ſeruãdam. Deniq; tantæ auctoritatis Petrus fuit:ut Paulus in epiſtola ſua ſcripſerit.deinde poſt annos tres ueni hieroſolymã uidere Petrum:& mãſi apud eũ diebus.xv.Rurſumq; in cõſequẽtibus poſt annos.xiiii. aſcendi iterũ hieroſolymã cum Barnaba aſſumpto & Tito.Aſcẽdi aũt ſecundũ reuelationẽ:& expoſui eis euãgeliũ:quod ꝑdico in gentibus:oſtendẽs nõ habuiſſe ſecuritatẽ ꝑdicãdi euangelii: niſi Petri & q cum eo erãt fuiſſet ſententia roboratũ.Statiq; ſequtur.Separatim aũt his q uidebant aliqd eſſe:ne forte ĩ uacuũ curreré aut cucurriſſem.Quare ſeparatim & nõ publice?Ne forte fidelibus ex numero iudæorꝝ q legẽ putabant eſſe ſeruãdã & ſic credendũ in dominũ ſaluatorẽ:fidei ſcãdalũ naſceret.Ergo eo tpe cũ Petrus ueniſſet antiochiã (licet hoc apoſtolorꝝ acta nõ ſcribãt:ſed affirmãti Paulo credẽdũ ſit) in faciẽ illi Paulus reſtitiſſe ſe ſcribit:qa reꝓhenſibilis erat.Prius.n.q̃ uenirent qdam ab Iacobo;cũ gentibus edebat.Cũ aũt ueniſſent:ſubtrahebat ſe: & ſegregabat timẽs eos:q ex circũciſiõe erãt.& cõſenſerunt cũ illo cæteri iudæi:ita ut Barnabas adduceret ab his in illã ſimulationẽ.Sed cũ uidiſſem inqt:q; nõ recte ingrediebant ad ueritatẽ euãgelii:dixi Petro coram oĩbus:Si tu cũ ſis iudæus gẽtiliter & nõ iudaice uiuis:qũo cogis gentes iudaizare?& cætera. Nulli ergo dubium eſt:q; Petrus apoſtolus ſnĩæ huius:cuius nũc ꝑuaricator arguit?primus auctor extiterit.Cauſa autem ꝑuarications timor eſt iudæorꝝ..Dicit.n.ſcriptura.q; primũ edebat cũ gentibus.Cũ aũt ueniſſent qdam a Iacobo:ſubtrahebat ſe:& ſegregabat:timẽs eos:q ex circũciſione erãt.Timet aũt iudæos:quoꝝ erat apoſtolus:ne ꝑ occaſionẽ gentiliũ a fide Chriſti recederẽt:& imitator paſtoris boni ꝑderet gregẽ ſibi creditũ.Sicut igitur oſtẽdimus Petrũ bene qdem ſenſiſſe de abolitione legis moſaycæ:ſed ad ſimulationẽ obſeruãdæ eius timore cõpulſum:Videamus an ipſe Paulus:q aliũ arguit:tale qd fecerit.Legimus qdem in eodẽ libro:pambulabat aũt Paulus ſyriam & ciciliam:cõfirmans eccleſias.puenitq; in Derbem & Liſtrã : & ecce diſcipulus qdam erat ibi:noĩe Timotheus filius mulieris uiduæ fidelis:patre aũt gentili.Huic teſtimoniũ reddebãt:q in liſtris erant & Iconio fratres.hũc uoluit Paulus ſecũ ꝑficiſci:& aſſumens circũcidit eum ꝓpter iudæos : q erant in illis locis.Sciebãt.n.oẽs q; pater eius gẽtilis eſſet.O beate apoſtole Paule:qui in Petro reꝓhenderas ſimulatoẽm:quare ſe ſubtraxiſſet a gentibus ꝓpter metum iudæorꝝ:q a Iacobo uenerãt:cur Timotheũ filium hois gentilis utiq; & iꝑm gentilẽ(neq;.n.iudæus erat q nõ fuerat circũciſus)cõtra ſnĩam tuã circũcideret cogeris?Reſpõdebis mihi;ꝓpter iudæos:q erant in illis locis.Qui igitur tibi ignoſcis in circũciſione diſcipuli ueniẽtis ex gentibus:ignoſce & Petro ꝑceſſori tuo:q; aliq̃ fecerit metu fideliũ iudæorꝝ. Rurſus ſcriptũ eſt:Paulus uero cũ adhuc ſuſtinuiſſet dies multos:fratribus uale dicens;nauigauit ſyriã:& cum eo Priſcilla & Aqla:& totõdit ſibi in Cencris caput.uotũ.n.habuerat.Eſto ut ibi timore iudæorꝝ timore cõpulſus ſit facere quod uolebat;quare cumã nutriuit ex uoto:& poſtea eam in cẽcris totõdit ex lege:q; Nazarei q ſe deuouerint iuxta ꝑceptũ Moyſi facere cõſueuerũt?Veꝝ hæc ad cõparationem eius rei quæ ſequtur: parua ſũt. Refert Lucas ſacræ ſcriptor hiſtoriæ:eum ueniſſemus hieroſolymã:libenter ſuſceperũt nos fratres:& ſequẽti die Iacobus & oẽs ſeniores q cum eo erant:euãgelio illius cõprobato dixerunt ei:Vides frater quot milia ſunt in iudæa.q crediderũt in Xꝑm:& hi oẽs æmulatores ſunt legis.Audierunt aũt a te:q; diſceſſionẽ docebas a Moyſe eoꝝ:q per gentes ſunt iudæorꝝ:dicens nõ debere eos circũcidere filios ſuos;neq; ſcdm cõſuetudinem igredi.Quid ergo eſt?Vtiq; oportet cõuenire multitudinẽ.Audierũt.n.te ſupueniſſe.Hoc ergo fac: quod tibi dicimus.Sũt nobis uiri quattuor uotũ habẽtes ſup ſe:his aſſumptis ſanctifica te cũ ipſis: & impẽde in eos:ut redeant capita:& ſciẽt oẽs:qa q̃ de te audierunt:falſa ſunt:ſed ambulas & ipſe cuſtodiẽs legem. Tunc Paulus aſſumptis uiris poſtera die purificatus:intrauit cũ illis in tẽplum:annũciãs expletionẽ dierum purificatiõis:donec offerret pro unoquoq; eoꝝ oblatio.O Paule & in hoc te rurſus iterrogo:cur caput raſeris:cur nudipedalia exueris:de cerimoniis iudæorꝝ:cur obtuleris ſacrificia:& ſecũdum legẽ pro te hodie hoſtiæ fuerint imolatæ?Vtiq; reſpondebis:ne ſcãdalizarent q ex iudæis crediderant.Simulaſti ergo iudæũ :ut iudæos lucrifaceres:& hanc ipſam ſimulationẽ Iacobus & cæteri te docuere ꝑſbyteri:ſed tamẽ euadere non potuiſti.Orta.n.ſeditiõe:cum occidens eſſes:raptus es a tribuno:& ab eo miſſus Cæſareã:ſub cuſtodia militum diligẽti:ne te iudæi quaſi ſimulatorẽ ac deſtructorẽ legis occiderent:atq; inde Romã pueniens:ĩ hoſpitio quod tibi cõduxeras:Chriſtũ & iudæis & gentibus ꝑdicaſti:& ſnĩa tua Neronis gladio cõfirmata eſt. Dicimus q;ꝓpter metum iudæorꝝ & Petrus & Paulus æqualiter finxerũt ſe legis ꝑcepta ſeruare.Qua igitur fronte:q̃ audacia Paulus in altero reꝓhendat:quod ipſe cõmiſit?Ego ĩmo alii ante me expoſuerũt cãm:quã putauerunt:nõ officioſum mẽdaciũ defendentes ſicut tu ſcribis:ſed dicentes honeſtã diſpenſationem: ut & apoſtolorꝝ prudentiam demõſtraret:& blaſphemãtis Porphyrii ĩprudẽtiam coerceret : q Paulũ & Petrum puerili dicit inter ſe certaſſe certamĩe:ĩmo exarſiſſe Paulũ in inuidiã uirtutũ Petri:& ea ſcripſiſſe iactenter: uel quæ nõ fecerit:uel ſi fecerit;ꝑcaciter fecerit:id in alio reꝓhendens:quod ipſe cõmiſerit . Interꝑtati ſunt illi ut potuerũt. Tu qũo iſtum locũ ediſſeras:utiq; meliora dicturus:q ueterem ſciam reprobaſti. Scribis ad me in epiſtola tua(neq;.n.a me docẽdus es)qũo intelligat quod idẽ dicit:factus ſum iudæis tanquã iudæus & cætera:quæ ibi dicunt compaſſione miſericordiæ:nõ ſimulatiõe fallaciæ.Fit.n.tanq̃ æger qui miniſtrat

ægroto:non cũm ſe febres habere mentiꝛ:ſed cum aĩo condolentis cogitat :quẽadmodũ ſibi ſeruiri uellet:ſi ipſe ægrotaret.ná utiq; iudæus erat:chriſtianus auté factus nõ iudæoꝝ ſacramenta reliq̃rat:quæ cõuenien ter ille populus & legitime:tépore quo oportebat:accepat.Ideoq; ſuſcepit ea celebrãda:cũ iã Chriſti eét apo ſtolus:ut doceret nõ eſſe pniciosa iis:q ea uellent:ſicut a parétibus p legé accepant cuſtodire : etiã cũ i Xpo credidiſſent,nõ tamen in eis iã cõſtituerent ſpẽ ſalutis quoniam per dominũ Ieſũ ſalus ipſa:quæ ipſis ſacra mẽtis ſignificabaꝛ:aduenerat.Totius ſermonis tui:qué diſputatiõe lõgiſſima,ptraxiſti:hic ſẽſus é:ut Petrus nõ errauerit i eo:q; iis q ex iudæis crediderãt:putauerit legẽ eſſe ſeruãdã:ſed i eo a recta linea deuiarit:q; gen tes cogeret iudaizare.Cogeret auté nõ docẽtis iperio:ſed cõuerſatõis exẽplo. Et Paulus nõ cõtraria ſit locu tus iis:quæ ipſe geſſerat:ſed quare Petrus eos q ex gẽtibus erãt:iudaizare cõpelleret.Hæc ergo ſũma é quæ ſtionis:imo ſẽtentiæ tuæ:poſt euãgeliũ Chriſti:bene faciãt credẽtes iudæi:ſi legis mãdata cuſtodiãt : hoc é: ſi ſacrificia offerant:quæ obtulit Paulus:ſi filios circũcidãt:ſi ſabbatũ ſeruẽt:ut Paulus i Timotheo:& obſer uauere iudæi oẽs.Si hoc ueꝛ ẽ:i Cherinti:& Hebionis hæreſim dilabimur:q credẽtes in Chriſtũ:ꝓpter hoc ſolũ a patribus anathematizati ſunt:q; legis cerimonias Chriſti euãgelio miſcuerũt:& ſic noua cõfeſſi ſunt: ut uetera nõ amitterẽt.Quid dicã de Hebionitis:q Chriſtianos ſe eſſe ſimulant? Vſq; hodie p totas orientis ſynagogas:iter iudæos hæreſis eſt:q̃ dicit Minæorũ:& a Phariſeis nunc uſq; damnaꝛ:quos uulgo Nazareos nũcupant:q credũt in chriſtũ filiũ dei:natũ ex Maria uirgíe:& eũ dicunt eſſe q ſub Põtio pilato paſſus eſt:& reſurrexit.In qué & nos credimus.Sed dũ uolũt & iudæi eſſe:& Chriſtiani:nec iudæi ſũt:nec chriſtiani.Oro igit te:ut qui noſtro uulnuſculo medẽdũ putas:quod acu foratũ:imo punctũ dicitur:huius ſẽtentiæ medea ris uulneri:quod lancea: & ut ita dicam phalarice mole percuſſũ é.Neq; enim eiuſdẽ eſſe criminis:& i expla. natione ſcripturaꝝ :diuerſas maiorũ ſententias ponere:& hæreſim ſceleratiſſimã rurſus i eccleſiam ducere. Sin aũt hæc nobis incũbit neceſſitas:ut iudæos cum legitimis ſuis ſuſcipiamus:& licebit eos obſeruare i ec cleſiis Chriſti:qd exercuerũt in ſynagogis ſathanæ:dicã qđ ſentio:nõ illi chriſtiãi fiẽt:ſed nos iudæos faciẽt. Quis,n,hoc chriſtianoꝝ patiẽter audiat :quod in tua epiſtola cõtineꝛ:Iudæus erat Paulus:chriſtianus autẽ factus nõ iudæoꝝ ſacramenta reliquerat:quæ cõueniẽter ille populus:& legitimo tpre quo oportebat acce perat:Ideoq; ſuſcepit ea celebranda:cũ iam chriſti eſſet apoſtolus:ut doceret nõ eſſe pniciosa his q ea uellẽt: ſicut a parentibus p legẽ acceperãt:cuſtodire? Rurſus obſecro te:ut pace tua mecũ doloré audias iudæorum Paulus cerimonias obſeruabat:cũ iã chriſti eſſet apoſtolus:& dicis eas nõ eſſe pernicioſas his:q eas uelit ſi cut a parentibus acceperit cuſtodire? Ego ecõtrario loquar:& reclamãte mecũ mundo libera uoce,pnunciẽ: cerimonias iudæoꝝ & pernicioſas eſſe & mortiferas chriſtianis,& qcũq; eas obſeruauerit:ſiue ex iudæis ſi ue ex gentibus:eũ in barathrũ diaboli deuolutũ.Finis,n,legis chriſtus é ad iuſtitiã omni credenti : iudæo,ſ, atq; gentili.Neq;,n,oĩ credẽti erit finis ad iuſtitiã:ſi iudæus excipiꝛ.In euãgelio legimus,lex & ꝓphete uſq; ad Ioannẽ Baptiſtã.Et in alio loco,ꝓpterea quærebãt iudæi eũ magis iterficere : qa nõ ſolũ ſoluebat ſabbatũ: ſed & patrem ſuũ dicebat eſſe deũ:æqualẽ ſe faciẽs deo.Et iterũ:de plenitudine eius nos oẽs accepimus gra tiam,p gratia:qa lex p Moyſem data eſt,gratia aũt & ueritas p Ieſũ chriſtũ facta eſt. ,p legis gratia quæ præte riit gratiã euãgelii accepimus ꝑmanentẽ:&,p umbris & imagibus ueteris inſtrumẽti ueritas p Ieſũ chriſtum facta é.Hieremias quoq; ex ꝑſona dei uaticinaꝛ.ecce dies ueniunt dicit dominus:& cõfirmabo domui iſra hel & domui iuda teſtamentũ nouũ:nõ ſecũdũ teſtamẽtũ quod diſpoſui patribus eoꝝ in die qua apprehen di manũ eoꝝ:ut educerẽ eos de terra ægypti.Obſerua qd dicat:q; non populo gentilium q ante nõ recepat teſtamentũ:ſed populo iudæoꝝ cui lex data eſt per Moyſẽ:teſtamẽtũ nouũ euãgelii repromittat:ut nequaq̃ uiuant in uetuſtate litteræ :ſed in nouitate ſpiritus.Paulus aũt ſuper cuius nũc noſe quæſtio uẽtilaꝛ:crebras huiuſmodi ponit ſententias:e qbus breuitatis ſtudio pauca ſubnectã.Ecce ego Paulus dico uobis:quoniam ſi circuncidamini Chriſtus uobis nihil ꝓdeſt.Et iteꝝ.Euacuati eſtis a chriſto,qui ex lege iuſtificamini:a gra tia excidiſtis.Et infra,ſi ſpiritu ducimini:iã nõ eſtis ſub lege .Ex quo apparet:q; ſub lege eſt nõ diſpenſatione ut noſtri uoluere maiores:ſed uere ut tu ĩtelligis eũ ſpiritũ ſãctũ nõ habere, qualia ãt ſint ꝓcepta legalia deo docente diſcamus.Ego inqt dedi eis ꝓcepta nõ bona:& iuſtificatiões i qbus nõ uiuant i eis.Hæc dicimus nõ quo legẽ iuxta Manichæũ & martionẽ deſtruamus: quã & ſãctã & ſpiritalẽ iuxta apoſtolũ nouimus.Sed qa poſtq̃ uenit fides & tẽpoꝝ plenitudo:miſit deus filiũ ſuũ natũ ex muliere factum ſub lege:ut eos q ſub lege erant redimeret,ut adoptionẽ filiorũ recipemus:& nequaq̃ ſub pædagogo:ſed ſub adulto & domino hære de uiuamus.Sequiꝛ in epiſtola tua.Non ideo Petrũ emẽdauit:q; paternas traditiones obſeruaret,quod ſi fa cere uellet:nec mẽdaciter nec incõgrue faceret.Iterũ dico epiſcopus es:eccleſiaꝝ Chriſti magiſter:ut probes uerũ eẽ quod aſſeris:ſuſcipe aliquẽ iudæoꝝ:q factus chriſtianus natũ ſibi filiũ circũcidat:q obſeruet ſabba tũ:q abſtineat a cibis:quos deus creauit ad utendũ cũ gratiarũ actiõe:q quartadecima menſis primi agnum mactet ad ueſperã,& cũ hoc feceris:imo non feceris(Scio,n,te chriſtianũ:& rẽ ſacrilegã nõ facturũ)uelis:no lis:tuã ſẽtẽtiã reprobabis:& tũc ſcies opere difficilius eſſe cõfirmare ſua:q̃ aliena reprehendere.Ac ne forſitã tibi nõ crederemus:imo nõ intelligeremus quod diceres(Frequenter,n,in longũ ſermo,ptractus caret intel ligentia:& dum non ſentitur:minus reprehenditur)inculcas & replicas : hoc ergo iudæorũ Paulus dimiſe rat: quod malum non habebant .Quod eſt malum iudæorum :quod Paulus dimiſerat? Vtiq; illud qđ ſequitur: q; ignorantes dei iuſtitiã:& ſuam uolentes cõſtituere:iuſtitiæ dei nõ ſunt ſubiecti. Deinde q; poſt paſſionem & reſurrectionem Chriſti:dato ac manifeſtato ſacramẽto gratiæ ſecũdũ ordinẽ Melchiſedech: adhuc putabant uetera ſacramenta:nõ ex conſuetudine ſolẽnitatis:ſed ex neceſſitate ſalutis eſſe celebranda. quæ tamen ſi nũq̃ fuiſſẽt neceſſaria: ifructuoſe atq; inaniter,p eis Machabei martyres fierent.Poſtrẽo illud quod ꝑdicatores gratiæ xpianos iudæi tanq̃ hoſtes ꝑſequerentur.Hos atq; huiuſmodi errores & uitia dicit

se damnare:& ut stercora arbitretur:ut christum lucrifaceret.Didicimus per te:quæ apostolus Paulus mala reliquerit iudæor̃.Rursum te docẽte discamus quæ bona eor̃ tenuerit.Obseruatões inqes legis:q̃s more patrio celebrabãt:sicut ab ipso Paulo celebratæ sunt sine ulla salutis necessitate.Id qđ uelis dicere sine ulla salutis necessitate:nõ satis intelligo.Si.n.saluté non afferũt:cur obseruanť?Si aũt obseruãda sunt:utiq; salutem afferũt maxime quæ seruata martyres faciũt.Nõ.n.obseruarẽtur:nisi afferrẽt saluté. Neq;.n.idifferẽtia sunt iter bonũ & malũ:sicut philosophi disputãt.Bonũ est cõtinẽtia:malũ est luxuria.iter utrũq; idifferẽs: ambulare:digerere alui stercora:capitis naribus purgamẽta,pticere:sputis rheumata iacere:hoc nec bonũ: nec malum est.siue.n.feceris:siue nõ feceris:nec iustitiã habebis:nec iniustitiã. Obseruare aũt legis cerimonias nõ põt esse idifferens.sed aut bonũ est aut malũ est:tu dicis bonũ:ego assero malũ: & malũ non solum iis q ex gentibus:sed & iis q ex iudaico populo crediderunt.In hoc ni fallor loco: dum aliud uitas: ad aliud deuolueris.Dum.n.metuis Porphyriũ blasphemantẽ:in Hebrõis icurris laqueos:iis q credũt ex iudæis:obseruandã legẽ esse decernés.Et qa ꝑiculosum itelligis esse:qđ dicis:rursum illud supfluis uerbis tẽperare conaris:sine ulla salutis necessitate:sicut iudæi celebrãda putabãt:aut fallaci simulatiõe:qđ Paulus in Petro rep̃henderat.Petrus igiť simulauit legis custodiã.Ille aũt rep̃hensor Petri audacter obseruauit legitima. Seq; enim in epistola tua:nã si,pptерea illa sacra celebrauit:q se simulauit iudæũ:ut iudæos lucrifaceret : cur etiã nõ sacrificauit cũ gentibus:qa & iis q sine lege erant:tanq; sine lege factus est:ut eos quoq; lucrifaceret? nisi qa & illud fecit:ut natura iudæus:& hoc totũ dixit:nõ ut Paulus se fingeret esse quod nõ erat:sed ut misericorditer ita subueniẽdũ esse sentiret:ac si ipse in eo errore laboraret:nõ scilicet mẽtientis astu:sed cõpatientis affectu?Bene defendis Paulũ:q nõ simulauerit erroré iudæor̃:sed uere fuerit in errore:Neq; imitari Petrũ uoluerit mẽtientẽ:ut quod erat metu iudæor̃ dissimularet:sed tota libertate iudæũ esse se diceret.Noua clæmẽtia apostoli:cũ iudæos christianos uult facere:ipse iudæus factus est.Non.n.poterat luxuriosos ad frugalitaté reducere:nisi se luxuriosum,pbasset:& misericorditer ut ipse dicis:subuenire miseris:nisi se miserũ ipse sentiret.Vere.n.miseri illi:& misericorditer deplorãdi:q cõtẽtione sua & amore legis abolitæ apostolum christi fecere iudæũ.Nec multũ interest iter meã & tuã sniam:qa ego dico:& Petrũ & Paulũ timore fideliũ iudæor̃ legis exercuisse imo simulasse mãdata.Tu aũt asseris:hoc eos fecisse clæmẽter:nõ mẽtientis astu:sed cõpatiẽtis affectu.dũmodo illud cõstet:uel metu uel misericordia:eos simulasse se esse:qđ nõ erant. Illud aũt argumẽtũ quo aduersum nos uteris:q & gẽtilibus debuerit gẽtilis fieri:si iudæis iudæus factus é: magis ꝑ nobis facit.sicut.n.nõ fuit uere iudæus: sic nec uere gẽtilis erat.Et sicut nõ fuit uere gẽtilis :sic nec uere iudæus erat.In eo aũt imitator gentiũ est:qa ꝓputiũ recipit in fide Christi:& indifferẽter pmittit uesci cibis:qđ dãnant iudæi:nõ cultũ:ut tu putas idolor̃.In Christo.n.Iesu nec circũcisio est aliqd:nec ꝓputium. Sed obseruatio mãdator̃ dei.Quæso igiť te:& itez atq; itez obsecro:ut ignoscas disputatiunculæ meæ:& q modũ meũ egressus sum:tibi iputes:q coegisti:ut scriberẽ:& mihi cũ Sthesichoro oculos abstulisti . Nec me putes magistrũ eé mẽdacii:q sequor christũ dicentẽ:ego sum uia ueritas:& uita:nec põt fieri ut ueritatis cultor mendacio colla submittã.Neq; mihi iperitor̃ plebeculã cõcites:q te uenerant ut episcopũ: & in ecclesia declamãtem:sacerdotii honore suscipiunt:me aũt ætatis ultimæ:& pene decrepitũ:ac mõasterii & ruris secreta sectantẽ;paruipedũt.Et quæras tibi quos doceas:siue rephẽdas.Ad nos.n.tãtis maris atq; terrar̃ spatiis a te diuisos:uix uocis tuæ sonus puenit.Et si forsitan lras scripseris:ante eas italia ac roma suscipient: q̃ ad me cui mittẽdæ sunt deferanť.Quod aũt in aliis quæris epistolis:cur prior mea in libris canonicis interp̃tatio asteriscos habeat:& uirgulas p̃notatas:& postea aliã trãslationé absq; his signis ediderim:Pace tua dixerim:uideris mihi nõ itelligere:qđ quæsisti.illa.n.interp̃tatio.lxx.iterp̃tú est.Et ubicũq; uirgulæ.i. obeli sunt:significať q.lxx.plus dixerit:q̃ habeť in hebræo.Vbi aũt asteriscí.i.stellæ p̃lucẽtes:ex Theodotionis editione ab Origene additũ est.Et ibi græca transtulimus.Hic de ipso Hebraico qđ itelligebamus : exp̃ssimus:sensuũ potius ueritatẽ:q̃ uerbor̃ ordinem iterdũ cõseruãtes.Et miror quomodo.lxx . interp̃tũ libros legas:nõ puros:ut ab eis editi sũt:sed ab Origene emẽdatos:siue corruptos p obelos:& asteriscos:& christiani hois interp̃tatiũculã nõ sequaris:p̃sertim cũ ea quæ addita sunt:ex hois iudæi atq; blasphemi post passionem Christi:editiõe trãstulerit. Vis amator esse uerus.lxx.interp̃tum?nõ legas ea quæ sub asteriscis sunt : immo rade de uolumĩbus:ut uetez te fautoré ,pbes.quod si feceris:omnes eccleſiar̃ bibliothecas dãnare cogeris. Vix.n.unus aut alter inueniet liber:q ista non habeat.Porro qđ dicis nõ debuisse me interp̃tari post ueteres:& nouo uteris syllogismo:aut obscura fuerũt quæ interp̃tati sũt.lxx.aut mãifesta.Si obscura:te quoq; ĩ illis falli potuisse credẽdũ é.Si mãifesta:illos ĩ eis nõ falli potuisse p̃spicuũ é.tuo tibi sermõe respõdeo. Oés uetеres tractatores q nos ĩ domio p̃cesserũt:& q scripturas sãctas interp̃tati sũt: aut obscura interp̃tati sũt:aut mãifesta.Si obscura:tu qũo ausus es post eos dissereť: qđ illi explanare nõ potuerũt?Si mãifesta:supfluũ é te uoluisse dissererе:qđ illos latere nõ potuit:maxie in explanatiõe psalmor̃:quos apud græcos interp̃tati sũt multis uolumĩbus.Primus Origenes:secũdus Eusebius Cæsariẽsis:tertius Theodorus heracleotes:quartus Asterius scythopolitanus:qntus Apollinaris laodicenus:sextus Didymus alexãdrinus.Ferunť & diuersorũ in paucos psalmos opuscula:sed nũc de itegro psalmor̃ corpore dicimus.Apud latinos aũt Hilarius pictauiensis:& Eusebius uercellẽsis episcopus Origené & Eusebiũ trãstulerũt:quor̃ priore & noster Ambrosius in q̃busdam secutus est.Respõdeat mihi prudẽtia tua:quare tu post tãtos & tales interp̃tes in explanatione psalmor̃ diuersa senseris.Si.n.obscuri sunt psalmi:te quoq; in eis falli potuisse credendũ est.Si manifesti: illos ĩ eis falli potuisse non crediť.ac p hoc utroq; mõ supflua erit interp̃tatio tua:& hac lege post priores nullus loq audebit.& quodcũq; alius occupauerit:alius de eo lniam scribendi nõ habebit.qn potius humanitatis tuæ est:in quo ueniam tibi tribuis:idulgere & cæteris.Ego.n.nõ tam uetera aboleť conatus sum: quæ

linguæ meæ hoibus emendata de græco in latinum tranſtuli:q̃ ea teſtimonia:quæ a iudæis p̃termiſſa ſunt uel corrupta:pferre in mediũ:ut ſcirent noſtri qd hebræa ueritas cõtineret.ſi cui legere nõ placet:nemo cõ pellit inuitũ.bibat uinũ uetus cũ ſuauitate:& noſtra muſta cõtẽnat:quæ in explanatõe prioꝝ edita ſunt:ut ſicubi illa nõ itelliguñ:ex nr̃is máifeſtiora fiát. Quod aũt genus iterp̃tatiõis in ſcripturis ſanctis ſequendũ ſit:liber qué ſcripſi de optimo genere iterp̃tandi & oés p̃fatiũculæ diuinoꝝ uoluminũ:quas editiõi noſtræ p̃poſuimus:explicãt.ad illaſq; prudentẽ lectoré mittẽdũ puto.Et ſi me ut dicis in noui teſtaméti emẽdatõe ſuſcipis:exponiſq; cám:cur ſuſcipias:qa plurimi linguæ græcæ habétes ſciam:de meo poſſint ope iudicare: eandé integritatẽ debueras etiã in ueteri credere teſtaméto:q; nõ noſtra cõfinximus: ſed ut apud hebræos ĩuenimus:diuía tráſtulimus.Sicubi dubitas:hebræos iterroga.dices quid ſi hebræi aut reſpõdere noluerit: aut métiri uoluerint? Tota frequetia iudæoꝝ in mea interp̃tatione reticebit.Nullus inueniri poterit:q hebreæ linguæ habeat notioné.aut oés imitabunt illos iudæos:quos dicis in africæ reptos oppidulo:in meá calũniam cõſpiraſſe.Huiuſcemodi.n.in epiſtola tua texis fabulã.Quidã frater noſter epiſcopus:cũ lectitare inſtituiſſet in eccleſia cui præeſt interp̃tationé tuã:mouit qddam lõge aliter a te poſitũ apud Ionã ꝓphetã: q̃ erat oĩum ſenſibus:memoriæq; iueteratũ:& tot ætatũ ſucceſſiõibus decãtatũ.Factuſq; é tãtus tumultus in plebe:maxime græcis arguẽtibus & iclamãtibus calũniam falſitatis:ut cogeret eps ciuitatis iudæoꝝ ab ipſis teſtimoniũ flagitare. V trũ aũt illi impitia an malitia:hoc eſſe in hebræis codicibus græcis reſpõderũt: qd græci & latini hẽbant:atq; dicebãt.Quid plura? Coactus eſt homo uelut médaciũ corrigere uolens poſt magnũ p̃iculũ nõ remanere ſine plebe.unde ẽt nobis uidet aliquãdo in nõnullis te quoq; falli potuiſſe.Dicis me i Iona ꝓpheta male qddã iterp̃tatũ:& ſeditiõe populi cõclamãte ꝓpter unius uerbi diſſonãtiã ep̃m pe ne ſacerdotiũ pdidiſſe.& qd ſit illud qđ male interp̃tatus ſum ſubtrahis:auferés mihi occaſioné defenſiõis meæ:ne qcqd dixeris:me reſpõdẽte ſoluat:niſi forte ut ante ános plurimos cucurbita uenit in mediũ: aſſerente illís tpibus Cornelio & Aſinio Polliõe me hederã pro cucurbita tráſtuliſſe.Sup qua re in cõmentario Ionæ ꝓphetæ plenius reſpõdimus:hoc tãtũ nũc dixiſſe cõtenti:q; in eo loco ubi.lxx.interptes cucurbitã: & Aqla cũ reliqs hederã tráſtulerit.i.cariacon:in hebræo uolumíe ciceion ſcriptũ eſt:quã uulgo Syri ciceram uocãt.Eſt aũt genus uirgulti lata habẽs folia in modũ pápini.cũq; plantatũ fuerit:cito cõſurgit i arbuſculã abſq; ullis calamoꝝ & haſtiliũ admiculis:qbus & cucurbitæ & hederæ idigẽt ſuo trũco ſe ſuſtinẽs.Hoc ergo uerbũ de uerbo ediſſerens:ſi ciceron tráſferre uoluiſſem:nullus itelligeret:ſi cucurbitã id dicerẽ qđ in hebraico nõ habet:hederã poſui:ut cæteris iterp̃tibus cõſentirẽ.Si aũt iudæi ueſtri ut ipſe aſſeris malitia: uel impitia hoc dixerũt eſſe in uolumíbus hebræoꝝ:qđ in græcis & i latinis codicibus cõtinet:manifeſtũ eſt: eos aut hebræas lr̃as ignorare:aut ad irridẽdos Cucurbitarios uoluiſſe mẽtiri.Peto i fine epiſtolæ ut qeſcẽ tem ſenẽ:oliq; ueteranũ:militare nõ cogas:& rurſum de uita p̃clitari:tu q iuuenis es:& in pontificali culmine conſtitutus:doceto populos:& nouis africæ frugibus romana tecta locupleta.Mihi ſufficit cum auditore & lectore pauperculo in angulo monaſterii ſuſurrare.

Argumentum.

Piſtola Auguſtini qua Hieronymũ in expoſitiõe epiſtolæ ad galathas redarguerat prius q̃ ad eũ pueniret:romæ & p̃ italiã diſſemiata fuerat:qđ Hieronymus callide factũ ſuſpicabat ad ſui æmulationé & gloriã populi reqrendã.de qua re Auguſtinus ſe ſequẽti epiſtola purgat nõ cõtendendi ſtudio:ſed inqrendæ ueritatis gratia diſſenſiſſe ſcribens:& petens ſimiliter ſua ſcripta corrigi. Hieronymus uero magis tentari ac ꝓuocari ſe credens:duabus epiſtolis acrius duriuſq; reſpondet: donec altera epiſtola Auguſtinus ueniam petens plenius ſatisfaciat.

Beati Auguſtini ad Hieronymum ſe purgantis de libro quem aſſerebatur contra eum romam miſiſſe.

Epiſtola. C.viii.

Omío cariſſimo & deſiderãtiſſimo & honorãdo i Xp̃o fratri & cõpreſbytero Hierõymo Auguſtínus i domío ſalutẽ.Audiui pueniſſe i manus tuas lr̃as meas:ſed q; adhuc reſcripta non merui: nequaq̃ ꝓputaueri dilectioni tuæ.Aliqd ꝓculdubio ꝑpediméti fuit. Vnde agnoſco dominũ a me potius deꝑcãdũ:ut tuæ uolũtati det facultatẽ mittẽdi qđ reſcripſeris.Ná reſcribendi iã dedit:qa cũ uolueris facillime poteris.Etiã hoc ad me ſane platũ utrũ qdẽ crederé dubitaui:ſed hic quoq; tibi aliqd utrũ ſcriberẽ dubitare nõ debui.Hoc aũt breue é ſuggeſtũ eſſe caritati tuæ:a neſcio qbus fratribus mihi dictũ eſt:q; librũ aduerſus te ſcripſerí:romáq; miſerí.Hoc falſum eſſe noueris:dominũ deũ meũ leſum teſtor hoc me nõ feciſſe:ſed ſi forte aliq̃ in aliqbus ſcriptis meis ĩueniunt in qbus aliter aliqd q̃ tu ſenſiſſe repior nõ cõtra te dictũ:ſed qd mihi uidebat me ſcriptũ eſſe:puto te debere cognoſcere:aut ſi cognoſci nõ põt credere debere.Ita ſane hoc dixerí:ut ego nõ tãtũ paratus ſim ſi qd te in meis ſcriptis mouerit fraterne accipere: qđ cõtra ſentias aut de correctiõe mea aut de ipſa tua beniuolentia gauiſurus:ueꝝ etiã hoc a te poſtulem & flagitẽ.O ſi licuiſſet & ſi nõ cohabitãte ſaltẽ uicino te i domío p̃frui ad crebrũ & dulce colloqm.Sed quia id nõ eſt datũ peto ut hoc ipſum qua i domío poſſumus ſimul ſumus cõſeruari ſtudeas:& augeri ac p̃fici:& reſcripta q̃is rara nõ ſpernere.ſaluta obſeqo meo ſanctũ fratrem Paulinianũ & omnes fratres q tecum ac de te in domino gloriant.Memor noſtri exaudiaris a domío i omni ſãcto deſiderio tuo domine cariſſime: & deſiderãtiſſime:& honorande in Chriſto frater.

Beati Hieronymi ad Auguſtinum contẽtionem ſup epiſtola ad galathas & reꝑhenſionem liboroꝝ ipſius detractantis ad uanam contentionẽ & puerilẽ iactantiã declinandam:in qua meminit de Ruffino: dicens libelli cõtra eũ eam exemplar mittere.

Epiſtola. C.ix.

Omino uere ſancto & beatiſſimo papæ Auguſtino Hieronymus in domío ſalutẽ.In iꝑo ꝓfectionis articulo ſancti filii nr̃i Aſterii Hipodiaconi neceſſarii mei beatitudís tuæ lr̃æ ad me puene-

runt:qbus satisfacis te contra puitatē meam librū romam non misisse. Hoc nec ego factū audieram:sed epistolæ cuiusdā q̄si ad me scriptæ p fratrē nostrū Sysinniū diaconū huc exēplaria puenerūt ī q̄ hortaris me ut πολιτικὸν sup quodam apostoli capitulo cana:& imiter Stheſichorꝝ iter uituperatiōes & laudes Helenæ fluctuanté,ut q detrahēdo oculos ꝑdiderat;laudando recipet. Ego simpliciter ſteor dignatiōi tuæ licet stilus & ἐπιχειρήματα tua mihi uiderent:tamē nō temere exēplaribus īrascendū putaui:ne forte me respondēte læsus iuste expostulares quod ꝓbare āte debuissem tuū esse sermonē:& sic rescribere. Accessit ad morā sanctæ & uenerabilis Paulæ longa īfirmitas. Dum.n.lāguēti multo tpe assedimus:pene epistolæ tuæ uel eius q sub tuo noīe scripserat;obliti sumus:memores illius uersiculi:Musica ī luctu īportuna narratio. Itaq; si tua est epistola apte scribe:uel mitte exemplaria ueriora:ut absq; illo rācore stomachi in scripturarꝝ disputatione uersemur:ut uel nostrū emēdemus errorē:uel aliū frustra reprehendisse doceamus. Absit aūt a me:ut q̄cq̄ de libris beatitudis tuæ attigere audeā. suffinit.n.mihi ꝓbare mea:& aliena nō carpe. Cæterꝝ optime nouit prudētia tua:unūquēq; in suo sensu abūdare:& puerilis esse iactātiæ:quod olī facere cōsueuerāt adolescētuli:accusando illustres uiros:suo nomini famā quærere. Nec tā stultus sum:ut diuersitate explanationū tuarꝝ me lædi putē:qa nec tu læderis:si nos cōtraria sensērimus. Sed illa est uera iter amicos reprehēsio si nr̄a opa nō uidentes:aliorꝝ iuxta Persiū māticā cōsideremus. Supest ut diligas diligētē:& in scripturarꝝ capo iuuenis senē nō ꝓuoces. Nos nostra habuimus tpa:& cucurrimus quātū potuimus. Nūc te curréte; & lōga spatia trāsmittēte:nobis debet ocium:simulq; ut cū honore tuo & uenia dixerī:ne solus mihi de poetis aliqd ꝓposuisse uidearis:meméto Daretis & Entelli:& uulgaris ꝓuerbii:q; bos lassus fortius figat pedē. Tristes hæc dictauimus. Vtinā mereremur cōplexus tuos:& collatione mutua uel doceremus aliqua:uel discerémus. Misit mihi temeritate solita sua maledicta Calphurnius:cognométo Lanarius:quæ ad Africā quoq; studio eius didici pueniſſe. Ad quæ breuiter ex parte respōdi:& libelli eius uobis misi exēplaria:latius opus cū opportunū fuerit primo missurus tpe. in quo illud caui:ne in quoq; æstimatōem læderem christianam: sed tantū ut delirantis īperitiq; mendaciū ac uerecūdiā cōfutaré. Meméto mei sancte & uenerabilis papa. ui de quātum te diligam:ut ne ꝓuocatus qdem uoluerī respōdere:ne crederé tuū esse quod in altero forte reprehenderé. Frater cōmunis simpliciter te salutat.

Eiusdem ad eundem de epistola Romā in reprehensionem expositionis suæ in epistolam ad Galathas sci scitantis:atq; commonentis:ut iuuenibus congrediens se senem & ueteranum non prouocet ad certamen.

Epistola. C.x.

Omino uere sancto & beatissimo papæ Augustino Hieronymus in Xpo salutē. Crebras ad me epistolas dirigis:& sæpe cōpellis:ut respōdeā cuidam epistolæ tuæ:cuius ad me ut ante iam scripsi:p fratrē Sysinniū diaconū exēplaria puenerūt absq; subscriptōe tua. Et q̄ primū p fratrē Profuturꝝ:secūdo p quēdam aliū te misisse significas:& interī Profuturꝝ retractū de itinere: & epm cōstitutū ueloci morte subtractū illū cuius nomē retices:maris timuisse discrimia:& nauigationis mutasse cōsiliū. Quæ cū ita sint:satis mirari nequeo:quō epistola tua & Romæ & in italia haberi a plerisq; dicat:& ad me solū nō puenerit:cui soli missa est:ꝑsertī cū idē frater Sysinnius iter cæteros tractatus tuos dixerit:eā se nō in africa:nō apud te:sed in īsula Adriæ ante hoc ferme qnquēniū reppisse. De amicicia ois tolléda suspitio est:& sic cū amico q̄si cū altero se est loquēdū. Nōnulli familiares mei & uasa christi:quorꝝ hierosolymis & in sanctis locis pmagna copia est:suggerebā:nō simplici aīo a te factū:sed laudem atq; rumusculos & gloriā populi reqréte:ut de nobis crescerés:ut multi cognoscerēt te ꝓuocare:me timere:te scribeꝰ ut doctū: me tacere ut impitū:& tādē reppisse:q garrulitati meæ modū īponeret. Ego aūt ut simpliciter fatear: dignationi tuæ primū iccirco respōdere nolui:qa tuā liqdo epistolā nō credebā. nec ut uulgi de qbusdā ꝓuerbiū est:litū melle gladiū. deinde illud cauebā:ne epo cōionis meæ uiderer ꝓpaciter respōdere:& aliq̄ in reprehēdētis epistola reprehēdere:ꝑsertim cū q̄dā in illa hæretica iudicaré. Ad extremū:ne tu iure expostulares:& dicerés:qd.n.epistolā meā uideras:& notæ tibi manus in subscriptiōe signa deprehēderas:ut tā facile amicū læderes:& alterius malitiā in meā uerteres cōtumeliā? Igitur ut ante iā scripsi:aut mitte eādē epistolā tua subscriptā manu:aut senē latitāté in cellula lacessere desine. Sin aūt tuā uis uel exercere uel ostēdere doctrinā:quære iuuenes & disertos & nobiles:quorꝝ Romæ dicunt esse q̄plurimi: q possint & audeant tecū cōgredi: & ī disputatiōe sanctarꝝ scripturarꝝ iugū cū epo ducer. Ego quōdā miles:núc ueteranus & tuas & aliorꝝ debeo laudare uictorias:nō ipse rursus effeto corpore dimicare:ne si me frequēter ad rescribēdū īpuleris:illius recorder historiæ q̄ Annibalē iuueniliter exultāté. Qu. Maximus patiētia sua fregerit.

Omnia fert ætas animū quoq;.sæpe ego longos
Cantando puerum memini:me condere soles.
Nunc oblita mihi tot carmina:uox quoq; Mœrim Iam fugit ipsa.

Et ut magis de scripturis sanctis loq̄r:Barzellai ille Galadites regis Dauid beneficia:omnesq; delitias iuueni delegās filio:ostēdit senectuté hæc appetere nō debere:nec oblata suscipe. Quod aūt iuras te aduersum me librū nō scripsisse:neq; romā misisse:qué nō scripseris:sed si forte aliq̄ ī tuis scriptis repiant:q̄ a meo sensu discrepét:nō me a te læsū:sed a te scriptū:qd tibi rectū uidebat;Quæso:ut me patiéter audias. Nō scripsisti librū? Et qūo mihi reprehēsiōis a te meæ p alios scripta dlata sūt? Cur hēt italia:qd tu nō scripsisti? Quare poscis:ut rescribā ad ea:q̄ scripsisse te denegas? Nec tā hes sū:ut si diuersa senseris:me a te læsū putē. Sed si mea cōis dicta reprehēdas:& rōnē scriptorꝝ expetas:& q̄ scripserī:emēdare cōpellas:& ad πολιτικὸν ꝓuoces:& oculos mihi reddas:ī hoc lædit aīcicia:ī hoc necessitudis iura uiolāt. Ne uideamur certaē puerilit:& sautoribꝰ īuicē:uel dtractatoribꝰ nr̄is tribuer materiā cōtēdēdi. Hæc scribo:qa te pure & xpiāe diligere cu-

(um f mico
tag cū nleo se
st loquendū

pio.nec qcq̃ ī mea mẽte retĩere:qđ diſtet a labiis.Nō.n.cōuenit:ut ab adoleſcẽtia uſq; ad hāc ætatẽ ī mōaſte 157
rio cū ſcis fribus labore deſudās:aliqđ cōtra epiſcopū cōionis meæ ſcribeꝝ audeā.& eum epiſcopū:quẽ ante
cœpi amare:q̃ noſſe:q me primus ad amicicią puocauit:quẽ poſt me oriẽtẽ in ſcripturaꝝ eruditiōe lætatus
ſum.Igiť aut tuū negato librū:ſi forte nō tuus ẽ:& deſine flagitare reſcriptū:ad ea q̃ nō ſcripſiſti.Aut ſi tuus
eſt.ingenue cōfitere:ut ſi in defenſionẽ mei aliqua ſcripſero ī te culpa ſit:q puocaſti:nō in me:q reſpondere
cōpulſus ſum.Addis p̄terea te paratū eẽ:ut ſiquid me in tuis ſcriptis mouerit:aut corrigere uoluero: frater-
ne accipias.& nō ſolū mea ī te beniuolẽtia gauiſuꝝ:ſed ut hoc ipſū faciā:deprecaris.Rurſum dico:qđ ſẽtio.
Prouocas ſenem:tacentẽ ſtimulas:uideris iactare doctrinā.Nō ẽ aūt ætatis meæ:putari maliuolū erga eum
cui magis fauorẽ debeo.Et ſi in euangeliis & prophetis peruerſi homines ĩueniunt qđ nitanť reprehẽdere:
miraris ſi in tuis libris & maxime ī ſcripturaꝝ expoſitiōe:quæ uel obſcuriſſimæ ſunt:q̃dam a recta línea di-
ſcrepare uideanť.Et hoc dico:nō q ī operibus tuis q̃dā repræhẽdẽda iā cenſeā.neq;.n.lectiōī eoꝝ unq̃ ope-
rā dedi:nec hoꝝ exẽplarioꝝ apud nos copia ẽ:p̄ter ſoliloquioꝝ tuoꝝ libros:& quoſdā cōmẽtarios in pſal-
mis:quos ſi uellem diſcutere nō dicā a me q nihil ſum:ſed a ueteꝝ græcoꝝ docerẽ ĩterprætatiōibus diſcre-
pare.Vale mihi amice cariſſime:ætate fili:dignitate parens.Et hoc a me rogatus obſerua:ut quicquid mihi
ſcripſeris:ad me primum facias peruenire.

Beati Auguſtini epiſcopi ad beatū Hieronymū p̄ſbyterū de p̄dicta epiſtola ſe accurate purgātis:& ſi læ-
ſerit:ueniam deprecantis.In qua etiā deplorat inter Hieronymū & Ruffinū quōdā amiciſſimos tantā exor-
tā eſſe diſcordiā;quos ad priſtinā caritatem nitiť reuocare. Epiſtola.C.xi.

Omino uenerando & deſiderantiſſimo fratri: & cōp̄ſbytero Hieronymo Auguſtinus ī domino
ſaluté.Quāuis exiſtimẽ ante q̃ iſtas ſumeres:ueniſſe ī manus tuas litteras meas:q̃s per dei ſeruū
filiū noſtrū Cypriaꝝ diaconū miſi:quibus certiſſime agnoſceres:meā eẽ epiſtolā: cuius exẽpla-
ria illuc ueniſſe cōmemoraſti:unde iā me arbitror reſcriptis tuis uelut Entellinis grādibus atq;
acribus ceſtibus:tanq̃ audacẽ Dareta cœpiſſe pulſari:atq; uerſari.Nūc tamẽ eis ipſis reſpondeo litteris tuis:
q̃s mihi p ſanctū filiū noſtrū Aſteriū iā mittere dignatus es.In q̃bus multa ī me comperi:tuæ beniuolẽtiſſi-
mæ caritatis:& rurſus nōnullius a me tuæ offenſionis indicia.Itaq; ubi mulcebar legens:ibi cōtinuo ferie-
bar:hoc ſane uel maxime admirās:q cū te dicas exẽplaribus litteraꝝ meaꝝ ideo temere nō putauiſſe credẽ
dū:ne forte te reſpōdẽte læſus iuſte expoſtulaŕe:q̃ ꝓbare ante debuiſſes meū eẽ ſermonem:& ſic reſcribere:
poſtea iubeas ſi mea ẽ epiſtola:apte ſcribere:aut mittere exẽplaria ueriora:ut abſq; ullo rācore ſtomachi in
ſcripturarū diſputatiōe uerſemur.Quo pacto enim poſſumus ī hac diſputatiōe:ſine rācore uerſari:ſi me læ
dere paras:aut ſi nō lædere paras.quō ergo te non lædente iuſte expoſtularem:qđ ꝓbare ante debuiſſes me-
um eẽ ſermonẽ:& ſic reſcribere:hoc eſt & ſic lædere.Niſi enī reſcribẽdo læſiſſes:ego iuſte expoſtulare non
poſſem.Proinde cū ita reſcribis ut lædas:q̃s locus nobis relinquiť ī diſputatiōe ſcripturarū ſine ullo rācore
uerſandi?Ego qdẽ abſit ut lædar:ſi mihi certa rōe uolueris & potueris demōſtrare:illud ex epiſtola apoſto-
li:uel qd aliud ſcripturaꝝ ſanctaꝝ te uerius intellexiſſe q̃ me.imo uero abſit:ut nō cū gratiarū actiōe lucris
meis deputẽ:ſi fuero te docẽte inſtructus:aut emendāte correctus.Verūtamen tu mihi frater cariſſime niſi
te putares læſum ſcriptis meis:non me putares lædi poſſe reſcriptis tuis.Nullo enim modo id de te opina-
tus fuero:qđ te non arbitraris læſum:ſi ſic tamẽ reſcribis:ut lædas.Aut ſi te nō ſic reſcribẽte:ego ꝑp nimiā
ſtulticiā meā lædi poſſe putatus ſum:hoc ipſo læſiſti plane:q de me ita ſenſiſti.Sed nullo mō tu me: quem
nunq̃ talẽ expertus es:temere talẽ crederes: q litterarū mearū exemplaribus: ẽt cū ſtilū meū noſſes: temere
credere noluiſti.Si.n.non ĩmerito uidiſti me:iuſte expoſtulaturū fuiſſe:ſi temere crederes eẽ litteras meas:q̃
nō eẽnt meæ quāto iuſtius expoſtularẽ meipſū temere putatū talẽ:qualẽ me non noſſet:q putauiſſet?Neq̃
q̃ ergo ita ꝓlabereris:ut te non reſcribente quo læderer:me tamẽ exiſtimares nimis ſipiẽtem ẽt tali tuo re-
ſcripto lædi potuiſſe.Reſtat igiť:ut lædere me ſcribẽdo diſponeres:ſi certo documẽto meas eẽ illas lr̃as no-
ſceres.Atq; ita qa nō credo q ĩuſte me lædẽdū putares:ſupereſt ut agnoſcā peccatū meū:q prior te illis lit-
teris læſerim;quas meas eẽ negare nō poſſū.Cur itaq; conor cōtra fluminis tractū:ac nō potius uenīā peto?
Obſecro ergo te p māſuetudinẽ Chriſti:ut ſi te læſi:dimittas mihi:nec me uiciſſim lædendo malū p malo
reddas.Lædes ãt me:ſi mihi tacueris erroré meū:quẽ forte iueneris ī factis uel dictis meis.Nā ſi ea ī me re-
p̄hẽdis:q̃ nō rep̄hẽdẽda ſũt:te potius lædis q̃ me:qđ abſit a moribus & a ſãcto ꝓpoſito tuo:ut hoc facias uo
luntate lædendi:culpans in me aliqđ dẽte maledico:q mente ueridica ſis nō eẽ culpādū.Ac p hoc aut beni-
uolo corde arguas ẽt ſi caret delicto:qđ arguẽdū putas:aut paterno affectu mulceas:quẽ abiicere neq̃as.Pōt
.n.fieri:ut tibi uideať aliud q̃ ueritas hẽt:dū tamẽ aliđ abs te nō fiat q̃ caritas hẽt.Nā & ego amiciſſimā re-
p̄hẽſionẽ tuā gratiſſime accipiā ẽt ſi rep̄hẽdi nō meruit:qđ recte defendi pōt:ut agnoſcā ſimul & beniuolẽ-
tiā tuā & culpā meā.& quātū dominus donat:ī alio gratus:ī alio emẽdatus iueniar.Quid ergo fortaſſe du-
ra:ſed certe ſalubria uerba tua tanq̃ ceſtus Entelli ptimeſcā? Cædebať ille:nō curabať:& iō uincebať:nō ſa-
nabať.Ego aūté ſi medicinalẽ correptionẽ tuā tranqllus accepero:non dolebo.Si uero ĩfirmitas uel huma-
nitas mea etiā cū ueraciter arguor:nō pōt niſi aliquantulum contriſtari.melius tumor capitis dolet cum cu
rať q̃ dum ei parciť nō ſanať.Hoc eſt.n.quod acute uidit:qui dixit utiliores eſſe plerunq; inimicos iurgan-
tes:q̃ amicos obiurgare metuentes.Illi.n.dum rixanť:dicunt aliquando uera quæ corrigamus.Iſti aūtẽ mi-
norẽ q̃ oportet:exhibent iuſtitiæ libertatem:dum amiciciæ timẽt exaſperare dulcedinem.Qua pp ſi & bos
ut tibi uideris:laſſus ſenectute corporis:nō uigore animi:tamen ī area dominica fructuoſo labore deſudās:
ecce ſum:ſi quid peperam dixi:fortius fige pedem.Non mihi eſſet debet moleſtum pondus ætatis tuæ:dū
modo conteratur palea culpæ meæ.Proinde illud quod in extremo epiſtolæ tuæ poſuiſti:cum magni de-

ſideriſ ſuſpiriō uel lego uel recolo:utinā inqs meremur cōplexus tuos:& collatione mutua uel doceremus aliqua uel diſceremus. Ego āt dico:utinā ſaltē ꝑpinqs litterarꝫ locis habitaremus:ut ſi non poſſent miſceri nr̄a eloqa litteræ poſſent eē crebriores. Nunc uero tanto locorꝫ iteruallo abſumus a ſenſibus noſtris: ut de illis uerbis apoſtoli ad galathas:iuuenē me ſcripſiſſe meminerim:& ecce iā ſenex necdū reſcripta meruerim faciliuſqꝫ ad te exēplaria epiſtolæ meæ peruenerint:neſcioqua occaſione ꝓueniēte:q̄ ipſa epiſtola me curan te. Homo.n.q eā tūc acceperat:nec ad te ꝓtulit:nec ad me rettulit. Tātæ āt mihi ī litteris tuis: quæ ī manus nr̄as ꝓuenire potuerūt:apparēt res:ut nihil ſtudiorꝫ meorꝫ mallē ſi poſſē:q̄ inhærere lateri tuo. Quod ego qa nō poſſum:aliquē nr̄orꝫ ī domino filiorꝫ erudiēdū nobis ad te mittere cogito:ſi etiā de hac re tua reſcri pta meruero. Nā neqꝫ ī me tātū ſciētiæ diuinarꝫ ſcripturarꝫ ē:aut eē iā poterit:quātū in eē tibi uideo. & ſiqd in hac re habeo facultatis:utcunqꝫ ꝑpēdo populis dei. Vacare aūt ſtudioſis diligētius q̄ q̄ populi audiunt inſtruēdis ꝑp eccleſiaſticas occupatiōes oīo nō poſſum. Neſcio q̄ ſcripta maledica ſup tuo nomine ad Africā ꝓuēiſſe audiuimus. Accepimus tamē:q dignatus es mittere:illis reſpōdēs maledictis:quo ꝓlecto:fateor mul tū doluiſ:iter tā caras familiareſqꝫ ꝑſonas:cūctis pene eccleſiis notiſſimo amiciciæ uinculo copulatas:tātum malū extitiſſe diſcordiæ. Et tu qdē quātū tibi modereris:q̄tumqꝫ teneas aculeos īdignatiōis ꝓtuæ:ne reddas maledictū ꝑ maledicto:ſatis in tuis litteris eminet. Vexꝫ tamē eas ipſas cū legiſſem:cōtabui dolore:& obri gui timore:qd de me illa facerēt:q̄ in te ille ſcripſit:ſi ī manus meas forte ueniſſent. Ve mundo ab ſcādalis: ecce fit ecce ꝓrſus impleꝫ:qđ ueritas ait:quoniā abūdabit iniqtas:refrigeſcet caritas multorꝫ. Quæ ſibi .n. iā fida pectora tuto refundanꝫ? In cuius ſenſu tuto ſe proiiciat ſecura dilectio? Quis denicqꝫ amicus nō formideꝫ:quaſi futurus inimicus:ſi potuit inter Hieronymū & Ruffinū hoc:qđ nos plāgimus exoriri? O miſera & miſerāda cōditio. O infida ī uoluntatibus amicorꝫ ſciētia ꝑſentiū:ubi nulla ē ꝑſcientia futurorꝫ. Sed qd ad hoc alteri de altero gemendū putē:quando nec ipſe quidē ſibi homo eſt notus in poſterꝫ? Nouit enī utcunqꝫ uix forte nūc qualis āt poſtea ſit futurus ignorat. Hæc porro nō tantū ſcientia q̄lis q̄ſqꝫ ſit: ueꝫ ēt ꝑſcientia qualis futurus ſit ſi ē ī ſanctis & beatis angelis:quō fuerit beatus diabolus aliquādo:cū adhuc angelus bonus eēt. ſciens futurā iniquitatē ſuā:& ſempiternū ſupplicium:oīo non uideo. de qua re ſi tamen eā noſſe opus ē uellē audire qd ſentias. Vide quid faciāt terræ ac maria:quæ nos corporaliter dirimūtꝫ. ſi hæc epiſtola mea quam legis:ego eſſem. iam mihi diceres qđ q̄ſiui. Nunc uero quando reſcribes? quādo mittes? quādo perueniet? quādo accipiā? Et tamē utinā quādocūqꝫ fiat:quod tā cito fieri nō poſſe:q̄ uolumus:quā ta poſſumus tollerantia ſuſtinemus. Vnde recurro ad illa uerba epiſtolæ tuæ dulciſſima: ſanctiqꝫ deſideriī pleniſſima:& ea facio uiciſſim mea:utinā mereremur cōplexus tuos:& collatiōe mutua uel doceremus aliqua:uel diſceremus:ſi tamē eē ullo modo poſſet:qꝫ ego te doceré. In his autē uerbis non iā tuis tantū: ſed ēt meis ubi delector:& reficior & ipſo q̄uis pendente:& nō attingente:utriuſqꝫ noſtrū deſiderio:non parua ex parte cōſolor:ibi rurſus acerrimis dolorū ſtimulis fodior:dū cogito īter nos:qbus deus hoc ipſum:qđ uterqꝫ nr̄m optauit largū ꝓlixumqꝫ cōceſſerat:ut cōiunctiſſimi & familiariſſimi mella ſcripturarū ſanctarꝫ pariter lāberetis:ſic tātæ amaritudinis irrepſiſſe pernicié:quando nō ubi:nō cui:non homini formidandā: cū eo tēpore:quo abiectis iā ſarcinis ſæcularibus iā expediti:dominū ſeqbamini:& ī ea terra uiuebatis ſimul: ī qua dominus humanis pedibus ābulans:pacē inqt meā do uobis: pacē meā relinquo uobis:uiris ætate maturis:& ī eloquio domini habitātibus:uobis accidere potuit? Vere tēptatio ē uita humana ſup terram. Heu mihi:qa uos ſimul alicubi īuenire nō poſſū. forte ut moueor: ut doleo:ut tīeo ꝓcideré:ad pedes uros: fleré q̄tum ualeré:rogaré quātum amaré. Nunc unūquēqꝫ ueſtrū pro ſeipſo:nūc utrūqꝫ pro alterutro:& pro aliis maxime infirmis:ꝑ quibus Chriſtus mortuus é: q uos tanq̄ ī theatro uitæ huius cū magno ſui periculo ſpectant:ne de uobis ea cōſcribendo ſpargatis:q̄ quādoqꝫ cōcordantes delere non poteritis:q nunc concordare nolitis:aut quæ cōcordes legere timeatis:ne iterum litigetis. Verū dico caritati tuæ:nihil me magis: q̄ hoc exemplū tremuiſſe:cū q̄dā ad me in epiſtola tua legeré tuæ indignatiōis indicia:nō tā illa de Entello & boue laſſo:ubi mihi tā hilariter iocari:q̄ iracunde minari uiſus es:q̄ illud qđ ſerio te ſcripſiſſe ſatis apparet. unde ſupra elocutus ſū: plus fortaſſe q̄ debui:ſed nō plus:q̄ timui:ubi aiſti:ne forte læſus iuſte expoſtulares. Rogo te ſi fieri pōt:ut inter nos q̄ramus:& diſſeramus aliqd:quo ſine amaritudine diſcordiæ corda noſtra paſcanꝫ:fiat:ſi aūt nō poſſum dicere:qd mihi emendandū uideaꝫ ī ſcriptis tuis:nec tu in meis:niſi cū ſuſpitione īuidiæ:aut læſione amiciciæ:quieſcamus ab his: & noſtræ uitæ ſalutiqꝫ parcamus. minus certe aſſeqtur illa:q̄ īflat:dū nō offendaꝫ illa:quæ ædificat. Ego me lōge eē ſentio ab illa ꝓfectione:de qua ſcriptū eſt: ſi qs in uerbo nō offendit:hic perfectus é uir. Sed plane ī dei miſericordia puto me poſſe facile abs te petere ueniā:ſi qd offendi:qđ mihi aperire debes:ut cū te audiero lucreris fratré tuū. Neqꝫ .n. quia hoc ꝑp lōginqtaté terrarū nō potes facere īter me & te:ꝓpterea debes ſinere errare me:ꝓrſus qđ ad ipſas res:q̄s noſſe uolumus attinet:ſiqd ueri me tenere uel ſcio uel puto uel credo:in quo tu aliter ſentis:quātū dat dominus ſine tua iniuria conabor aſſerere. Quod āt ꝓtinet ad offenſionē tuā:cū te īdignatū ſenſero:nihil aliud q̄ ueniam dep̄cabor. Nec oīo arbitrabor te ſuccenſere potuiſſe:niſi aut hoc diceré qđ dicere nō debui. qa nec miror nos minus ſcire inuicē:q̄ ſcimur a cōiectiſſimis & familiariſſimis noſtris. In quorū ego caritaté fateor: facile me totum proiicio:præſertim fatigatum ſcandalis ſæculi:& in ea ſine ulla ſolicitudine requieſco. Deum quippe illic eſſe ſentio:in quem me ſecurum proiicio:& in quo ſecurus requieſco. Nec in hac mea ſecuritate craſtinum illud humanæ fragilitatis incertum:de quo ſuperius gemui:omnino formido. Cum enim hominem chriſtiana caritate flagrantem:atqꝫ mihi in hoc fidelem amicum factum eſſe ſentio: quicquid ei conſiliorum meorum cogitationūqꝫ cōmitto:nō homini cōmitto:ſed illi in quo manet: ut talis ſit. Deus enim caritas eſt. & qui manet in caritate:in deo manet. quam ſi deſeruerit:tantum faciat neceſſe eſt doloré:

quantum mànens fecerat gaudium. Verumtamen ex amico ītimo factus inimicus: quærat ſibi potius qđ 158
fingat aſtutus:non inueniat quod prodat iratus.Hoc autē unuſqſq; facile aſſequīt:non occultādo qđ fece-
rit:ſed nō faciendo quod occultare uelit.Quod ſi miſericordia dei bonis piiſq; concedit:ut inter inimicos
quoſlibet futuros liberi ſecuriq; uerſentur:aliena peccata ſibi cōmiſſa nō ꝑdant:quæ prodi timeāt:ipſi nul
la cōmittāt. Cū enim falſū quid a maledico ſingīt:aut oīno nō læditur:aut certe ītegra ſalute ſola fama ue
xat.Cū aūt malū ꝑpetrat:hoſtis ēſt īmunis:etiā ſi nullius intimi loquacitate aut lite uulgēt. Qua ꝑpter qs
prudentiū nō uideat:etiā tu q̄ tolerabiliter feras amiciſſimi quondā & familiariſſimi īcredibiles nunc ini-
micitias cōſolante cōſciētia:& quēadmodum uel quod iactitat:uel qđ a quibuſdā forſitan credīt:in ſiniſtris
armis deputes:quibus nō minus q̄ dextris cōtra diabolū dimicat? Verūtamē illū maluerī aliquo mō mitio-
rē:q̄ te iſto mō armatiorē.Hoc magnū & triſte miraculū ē:ex amicitiis talibus ad has inimicitias pueniſſe.
lætū erit:& multo maius ex inimicitiis talibus ad priſtinā cōcordiā reuertiſſe.

Beati Auguſtini epiſcopi ad Præſidium rogantis:ut ꝑdictā epiſtolā beato Hieronymo cōtra ſe cōmoto
tranſmittat. Epiſtola.C.xii.

Omino beatiſſimo & merito uenerādo fratri & cōſacerdoti Præſidio Auguſtinus ī domino ſa-
luté.Sicut ꝑſens rogaui ſincæritatē tuā:nunc quoq; commoneo:ut litteras meas ſancto fratri &
compſbytero noſtro Hieronymo mittere nō graueris. Vt át nouerit caritas tua: quēadmodum
etiā tu illi ꝓ mea cauſa ſcribere debeas:miſi exēplaria litterarꝫ & meaꝝ ad ipſū:& ad me ipſius.
Quibus lectis pro tua ſancta prudētia facile uidebis & modū meū:quē ſeruādum putaui:& motū eius: quē
nō fruſtra timui. Aut ſi ego qđ nō debui aliquid ſcripſi:non ad illum de me:ſed ad meipſum potius fraterna
dilectione mitte ſermonem:quo correctus petam:ut ignoſcat:ſi meam culpam ipſe cognouero.

Beati Hieronymi poſt acceptā ſatiſfactionē mitius ſcō Augu.ep̄o reſcribentis de acriore ſuæ expoſitio-
nis ī Galathas ſe excuſantis:& deīceps ad mutuā caritatē exhortantis. Epiſtola.C.xiii.

Omino uere ſancto & beatiſſimo papæ Auguſtino Hieronymus ī Chriſto ſaluté.Cū a ſācto fra-
tre nr̄o Firmo ſolicite quæreré qd ageres:ſoſpité te lætus audiui.Rurſum cū tuas litteras nō di-
co ſperaré ſed exigeré:neſciēte te ex Africa ꝑfectū eē ſe dixit.Itaq; reddo tibi per eū ſalutationis
officia:q te unico amore cōplectīt:ſimulq; obſecro:ut ignoſcas pudori meo:q̄ diu ut reſcriberē
p̄cipiēti:negare nō potui.nec ego tibi:ſed cā cauſæ reſpōdit.Et ſi culpa eſt reſpōdiſſe:quæſo ut patienter au-
dias:multo maior ē ꝑuocaſſe.Sed ceſſent iſtiuſmodi querimoniæ.ſit inter nos pura germanitas:& deīceps
nō quæſtionū ſed caritatis ad nos ſcripta mittamus.Sancti fratres q̄ nobiſcū domino ſeruiūt: affatim te ſa-
lutant.Sanctos q̄ tecū Chriſti leue trahūt iugū: p̄cipue ſanctū & ſuſcipiendū papā Alipiū:ut meo obſequio
ſalutes:precor.Incolumē te & memorē mei Chriſtus deus nr̄ tueaī omnipotēs.Domine uere ſancte & bea-
tiſſime papa:ſi legiſti librū explanationū ī lonā:puto q̄ ridiculā cucurbitæ nō recipias q̄ſtionē.Sin aūt ami-
cus q̄ me primus gladio petiit:ſtilo repulſus ē:ſit humanitatis tuæ atq; iuſtitiæ accuſantē reprehendere: nō
reſpondentē.In ſcripturarū ſi placet campo ſine noſtro inuicē dolore ludamus.

Argumentum.

Rioribus cōtra ſe pro expoſitiōe apoſtolicæ reprehenſiōis a beato Hieronymo ſcriptis epiſtolis
& illius cōmētario reſpōdet:cōfirmās uerā fuiſſe reprehēſionē petri nō diſpēſatoriā & ſimulatā:
in qua dicit contra Porphyrium iuſtā libertatem in defenſione euāgelii in Paulo:& ſanctā humi
litatem in Petro commendari. In uno tamen Hieronymo conſentiens atq; confirmans:ſicut ab
initio primitiis iudæorum legalia fuiſſe permiſſa ſine ſpe ſalutis: ſic temporis ꝑgreſſu & reuelata fidei gra-
tia tam iudæis q̄ gentibus conuerſis effecta mortifera.

Auguſtini ad beatū Hieronymū epiſtola prioꝝ oīum reſpōſiua:ī qua ſuā ſētētiā tueī oſtēdēs nō diſpē-
ſatoriā aut ſimulatā:ſed dignā & uerā fuiſſe Petri reꝓhēſionē a Paulo. Epiſtola.C.xiiii.

Omino dilectiſſimo & ī Chriſti uiſceribus honorādo ſcō fratri & cōpſbytero Hieronymo Au-
guſtinus ī domino ſalutē.lā pridē caritati tuæ ꝑlixā epiſtolā miſi:reſpōdēs illi tuæ:quā per ſan-
ctū filiū tuū Aſteriū:nūc iā nō ſolū fratrē:ueꝝ ét collegā meū:miſiſſe te recolis.quæ utrū ī ma-
nus tuas ꝑuenire meruerit:adhuc neſcio.niſi q̄ ꝑ fratrē ſincæriſiſſimū firmū ſcribis.Si ille q̄ me
primū gladio petiit:ſtilo repulſus ē:ut ſit humanitatis meæ atq; iuſtitiæ accuſantē reꝓhēdere:nō reſpondē-
tē.Hoc ſolo tenuiſſimo indicio:utcūq; cōiitio:legiſſe te illā epiſtolā meā.In ea qppe deploraui tātā iter uos
extitiſſe diſcordiā:de quoꝝ tāta amicitia quaq̄uerſū eam fama diffuderat:caritas fraterna gaudebat.Quod
nō feci:reꝓhēdēdo ī aliquo germanitatē tuā:cuius ī ea te aliquā culpā me cognouiſſe nō auſus ſū dicere: ſed
dolēdo humanā miſeriā:cuius ī amicitiis mutua caritate retinēdis:q̄talibet illa ſit:īcerta pmāſio ē.Veꝝ illā
maluerā tuis noſſe reſcriptis:utrū mihi ueniā quō popoſcerā:dederis.qđ aptius mihi ītimari cupio:q̄uis hi-
larior qđē uultus litterarꝫ tuaꝝ ét hoc me ꝑetraſſe:ſignificare uideaī:ſi tamē poſt lectā illā miſſæ ſunt:qđ
in eis minime apparet.petis:uel potius fiducia caritatis iubes:ut in ſcripturarum campo:ſine noſtro inuicē
dolore ludamus.Et quidem quātum ad me attinet:ſerio nos iſta:q̄ ludo:agere mallem.Quod ſi hoc uerbū
tibi propter facilitatem ponere placuit:ego fateor maius aliquid expeto a benignitate tuarum uirium:pru-
dētiaq; tā docta:& ocioſa:annoſa:ſtudioſa:igenioſa:diligētia.hæc tibi nō tantum donante:uerum etiam dī-
ctante ſpiritu ſancto:ut in magnis & laborioſis quæſtionibus:non tanq̄ ludentem in campo ſcripturarum:
ſed in montibus anhelantē adiuues.Si autem ꝓp hilaritatē:quā eſſe iter cariſſimos diſſerētes decet: putaſti
dicēdū eē ludamus:ſiue illud apertū & planū ſit:unde colloquimur:ſiue arduum:atq; difficile:hoc ipſe edo-
te:obſecro te:quonā mō aſſeq; ualeamus:ut cū forte nos aliqd mouet:q̄ nobis:& ſi non cautius attēdenti-

bus:certe tardius ītelligētibus:non probātū est.Et quid nobis uideatur:contra conamur asserere:si hæc ali quando securiore libertate dicamus:nō īcidamus ī suspiciones puerilis iactantiæ:quasi nr̄o nomini famam uiros illustres accusando quæramus.Si aūt aliqd aspex̄ qđ refellendi necessitate:depromptū fuerit:quo to lerabile fiat:leniore circūcidamus eloquio litū melle gladiū strīgere nō iudicemur.Nisi forte ille modus ē: quo utrūq; hoc uitiū:uel uitii suspitōnē caueamus:si cū doctiore amico sic disputamus:ut qcqd dixerit:ne cesse sit approbare.nec q̄rendi salte cā:liceat aliquātulū reluctari.Tū uero sine ullo timore offensionis:qua si ī cāpo ludit̄.sed mix̄ si nobis nō illudit̄.Ego.n.fateor caritati tuæ:solis eis scripturarum libris:quæ iā ca nonicæ appellant̄ didici hūc timoré:honoréq; deferre:ut nullū eox̄ scribēdo errasse auctoré aliqd: firmis sime credam.Ac si aliqd ī eis offendero litteris qđ uideat̄ cōtrariū ueritati:nihil aliud q̄ uel mēdosum esse codicē:uel interpretē:nō assecutū eé qđ dictū est:uel me minime ītellexisse:nō ambigā.Alios aūtē ita lego: ut quantalibet sanctitate doctrinaq; ꝓpropolleant:nō iō uex̄ putē:qa ipsi ita senserūt.Sed qa mihi:uel per illos auctores canonicos:uel ꝓbabili rōe.q; a uero nō aberrent psuadere potuerūt.Nec te mi frater sentire aliqd aliter existimo. Prorsus inq̄ nō te arbitror:sic legi tuos libros uelle:tanq̄ prophetax̄ & apostolox̄.de quox̄ scriptis q; omni errore careant:dubitare nefariū ē.Absit hoc a pia humilitate & ueraci de temetipso cogitatiōe.qua nisi esses præditus:non utiq; diceres:utinam mererem cōplexus tuos:& collatiōe mutua uel doceremus aliqua:uel aliqua discēremus.Quod si teipsū cōsideratiōe uitæ ac mox̄ tuox̄ non simulate nō fallaciter dixisse credo:quāto magis æquū est me credere apostolū Paulū non aliā sensisse q̄ scripsit: ubi ait de Petro & Barnaba cū uiderem qa non recte ingrediunt̄ ad ueritatē euāgelii:dixi Petro corā omnibus: Si tu cū sis iudæus gentiliter & nō iudaice uiuis:quō gentes cogis iudaizare? De quo enim certus sim:q; me scribendo uel loquēdo nō fallat:si fallebat apostolus filios suos:quos itex̄ parturiebat:donec ī eis Christus .i.ueritas formaret̄:quibus cū p̄misisset dicens:Quæ aūt scribo uobis ecce coram deo qa non mētior:non tamen ueraciter scribebat:sed nescio qua dispensatoria simulatiōe fallebat uidisse se Petrū & Barnabā non recte ingrediētes ad ueritatē euāgelii:ac Petro in facié restitisse:non ob aliud nisi q; gentes cogeret iudaiza re.At.n.satius est credere apostolum Paulū aliqd nō uere scripsisse:q̄ apostolum Petrū aliqd nō recte egisse. Hoc si ita ē:dicamus q; absit satius eé credere mentiri euāgeliū:q̄ negatū esse a Petro Christū.& mentiri re gnorū librū:q̄ tātū ꝓphetā a domino deo tā excellenter electū in cōcupiscēda atq; abducēda uxore aliena cōmisisse adulteriū:& in marito eius necādo tā horrēdū homicidium.Immo uero sanctā scripturā in sūmo & cælesti auctoritatis culmine collocatā de ueritate eius certius ac securius legā:& ī ea homines uel appro batos uel emendatos uel dānatos ueraciter discā potius q̄ humana facta:dū in qbusdam laudabilis excellē tiæ personis aliquando credere timeo rep̄hēdēda:ipsa diuina eloqa mihi sint ubiq; fuspecta.Manichæi plu rima diuinarū scripturarū:qbus eorū nefarius error clarissima sententiarū ps[illegible]itate cōuincitur:quia ī ali um sensum detorquere nō possūt:falsa esse contendūt:ita tamē ut eandē falsitatē non scribentibus apostoIis tribuāt:sed nescio qbus codicū corruptoribus.Quod tamē quia nec pluribus nec antiquioribus exēplaribus nec præcedentis linguæ auctoritate:unde latini libri ītерprætati sūt:ꝓbare aliquādo potuerūt: notis sima omnibus ueritate superati:cōfusiq; discedūt.Ita ne non intelligit sancta prudentia tua quanta malitiæ eox̄ pateſcat occasio:si nō ab aliis apostolicas litteras eé falsatas:sed ipsos apostolos falsa scripsisse dicamus? Non inquis credibile é hoc in Petro Paulū quod ipse Paulus fecerat arguisse.Non nunc quæro quid fece rit:sed quid scripserit quæro.Hoc ad quæstionē quā suscepi maxime ptinet:ut ueritas diuinarū scripturarū ad nostrā fidē ædificādā memoriæ cōmendata:nō a qbuslibet:sed ab ipsis apostolis:ac p̄ hoc ī canonicū au ctoritatis culmē recepta ex oī parte uerax atq; īdubitanda p̄sistat.Ná si hoc fecit Petrus:quod facere debu it:mentitus est Paulus:q; eū uiderit nō recte ingrediētem ad ueritatē euāgelii.Quisqs.n.hoc facit:qđ facere debet:recte utiq; facit.& ideo falsum de eo dicit:qui dicit eū non recte feciſſe:qđ eum nouit facere debuis se.Si āt uerum scripsit Paulus:uerū é q; Petrus tunc non recte ingrediebat̄ ad ueritatē euangelii.Id ergo faci ebat:quod facere non debebat.& si tale qđ Paulus ipse iā fecerat: correptum potius etiā ipsū credā coapo stoli sui correptionē nō potuisse negligere:q̄ mendaciter aliqd in sua epistola posuisse:& epistola qualibet: quāto magis in illa:in qua ꝓlocutus ait:Quæ scribo uobis:ecce corā deo:qa non mentior? Ego quidē illud Petrū sic egisse credo:ut gentes cogeret iudaizare.Hoc.n.lego scripsisse Paulū:qué mentitū eé nō credo.& iō non recte agebat hic Petrus.Erat enī cōtra euāgelii ueritatē:ut putarēt qui credebant in Christū sine il lis ueteribus sacramentis:saluos se esse nō posse.Hæc enim cōtendebant Antiochiæ:qui ex circūcisione cre diderant.cōtra quos Paulus p̄seueranter acriterq; confligit.Ipsum uero Paulū nō ad hoc id egisse:q; uel Ti motheum circūcidit:uel cenchris uotum p̄soluit:uel hierosolymis a iacobo admonitus cum eis qui uouerant legitima illa celebrāda suscepit:ut putari uideret̄ per ea sacramenta etiā christianā salutē dari:sed ne il la quæ prioribus ut congruebat temporibus:in umbris rerum futurarum deus fieri iusserat:tanquam ido latriā gentilium dānare crederet̄.Hoc est.n.quod illi Iacobus ait auditum de illo esse:q; discissionē doceat a Moyse.quod utiq; nefas esset:ut credentes in Christū discindant̄ a propheta Christi: tanq̄ eius doctrinam detestantes atq; damnātes De quo ipse Christus dicit: Si crederitis Moysi: crederetis & mihi. De me enim ille scripsit; Attende enim obsecro ipsa uerba Iacobi. Vides inquit frater quot milia sunt in iudæa:qui cre diderunt in Christum.& hi omnes æmulatores sunt legis. Audierūt autem de te:quia discissionem doces a Moyse eorum: qui per gentes sunt iudæorum: dicens non debere eos circuncidere filios suos:neq; secun dum consuetudinem ingredi. Quid ergo est? Vtiq; oportet conuenire multitudinem. Audierunt enim te superueniſſe. Hoc ergo fac; quod tibi dicimus. Sunt nobis uiri quattuor uotum habentes super se: iis assumptis sanctifica te cum ipsis; & impende in eos: ut radant capita sua: & scient omnes: quia quæ de

te audierint falsa sint:sed sequeris & ipse custodiens legem.De gentibus autem qui crediderunt:nos manda-
uimus:iudicantes nihil huiusmodi seruare illos:nisi ut se obseruét ab idolis imolādo:& a sanguine & a for-
nicatiōe.Nō ut opinor obscuꝝ est:& Iacobū hoc nō monuisse:ut scirent falsa esse:quæ de illo audierant hi:
q cū in Christū ex iudæis credidissent tamē æmulatores erant legis:ne p doctrinam Christi:uel ut sacrilega
nec deo mādante cōscripta dānari putarēt:quæ p Moysem pribus fuerat ministrata.Hoc.n.de Paulo iacta-
uerant:nō illi q intelligebāt quo aīo a iudæis fidelibus obseruari tūc ista deberēt;ppter cōmēdandā scilicet
auctoritatē diuinā:& sacramētoꝝ illoꝝ ꝓphetica sanctitate:nō ꝓpter adipiscēdam saluté quæ iam in Chri-
sto reuelabat:& p baptismi sacrm ministrabat.sed illi hoc de Paulo sparserant:q sic ea uolebant obseruari:
tanq̄ sine iis in euāgelio salus credētibus esse nō posset.Ipsum.n.sentiēbāt uehemētissimū gratiæ p̄dicatorē:
& intentiōi eoꝝ maxie aduersum docētē:nō p illā hoiem iustificari:sed p gratiā Iesu Christi:cuius p̄nūcian-
dæ cā:ille umbræ in lege mādatæ sunt:& ideo illi iuidiā & psecutioné cōcitare molientes:tāq̄ inimicū legis
mādatorūq; diuinoꝝ criminabant.Cuius falsæ criminatiōis inuidiā cōgruétius deuitare nō posset: q̄ ut ea
ipse celebraret:quæ dānare tanq̄ sacrilega putabat:atq; ita ostenderet:nec iudæos tūc ab eis:tanq̄ a nefariis
ꝓhibēdos:nec gētiles ad ea tanq̄ ad necessaria:cōpellēdos.nā si re uera sic ea reprobaret:quēadmodū de illo
auditū erat:& ideo celebrāda suscipet:ut actiōe simulata:suā posset occultare sentētiā:nō ei diceret Iacobus.
Et scient omnes:sed diceret:& putabūt oēs:quoniā quæ de te audierūt:falsa sunt:p̄sertim qa ī ipsis Hieroso
lymis apostoli iā decreuerāt:ne quisq̄ gētes cogeret iudaizare.nō aūt decreuerāt ne quisq̄ tūc iudæos iudai-
zare ꝓhiberet:q̄uis etiā ipsos iā doctria christiana nō cogeret.Proide si post hoc apostoloꝝ decretū: Petrus
habuit illā ī Antiochia simulationé:quæ gētes cogeret iudaizare:quod iam nec ipse cogebat: quāuis ꝓpter
cōmendāda eloquia dei:quæ iudæis sunt credita:nō ꝓhibebat:Quid miꝝ: si cōstringebat eū Paulus libere
asserere:quod cū cæteris apostolis se Hierosolymis decreuisse meminerat?Si autē hoc quod magis arbitror
ante Hierosolymitanū cōciliū Petrus fecit:nec sic miꝝ é:q; eū uolebat Paulus:nō timide obtegere:sed fidē-
ter asserere:quod eū pariter sentire iā nouerat:siue quod cū eo cōtulerat euāgeliū:siue quod ī Cornelii cētu-
rionis uocatiōe etiā diuinitus eū de hac re admonitū accepat:siue q; āte q̄ illi quos timuerat:uenissēt Anti-
ochiā:cū gētibus eū cōuesci uiderat.Neq;n.negamus:hac sentētia fuisse iā Petrū:ī q̄ & Paulus fuit.Nō itaq;
tūc eū qd ī ea re ueꝝ esset:docebat.sed eius simulationē:q̄ gētes iudaizare cogebat arguebat:non ob aliud:
nisi qa sic oīa illa simulatoria gerebat:tanq̄ ueꝝ esset:quod dicebāt illi:q sine circūcisiōe præputii atq; ali-
is obseruatiōibus umbræ futuroꝝ putabāt:credētes saluos esse nō posse.Ergo & Timotheū ꝓpterea circū-
cidit:ne iudæis & maxime cognatiōi eius maternæ sic uideret:q ex gētilibus ī Christū crediderant:detestari
circunciſionē:sicut idolatria detestāda est:cū illā deus fieri p̄ceperit.Hāc sathanas psuaserit: & Titū ꝓpterea
nō circuncidit:ne occasioné daret eis:q sine circuncisione dicebant credētes saluos esse nō posse. Et ad dece
ptionē gentiū:hoc etiā Paulū sentire iactarent:quod ipse satis significat:ubi ait.Sed neq; Titus:q mecū erat:
cū esset græcus:cōpulsus é circūcidi.ꝓpter subintroductos autē falsos fratres:q subintroierāt perscrutari li-
bertatē nostrā ut nos in seruitutē redigerēt.Quibus nec ad horā cessimus subiectiōi:ut ueritas euangelii p-
ueniat ad uos.Hic; apparet:qd eos captare intellexerit:ut nō faceret:quod ī Timotheo fecerat:& q; ea liber-
tate facere poterat:qua ostēderet illa sacraméta:nec tanq̄ necessaria debere appeti:nec tanq̄ sacrilega debere
dānari.Sed cauendū est uidelicet in hac disputatione:ne sicut philosophi quædā facta hominū ,media dica-
mus:iterrecte factū:& peccatū:quæ neq; ī recte factis:neq; ī peccatis numerent.Et urgeamur eo:q; obserua
re legis cerimonias:nō potest esse indifferēs:sed aut bonū:aut malū.Vbi si bonū dixerimus:eas nos quoque
obseruare cogamur.Si autē malū:nō uere:sed simulate ab apostolis esse seruatas credamus.Ego uero aposto
lis non tā exēplū philosophoꝝ timeo:quādo & illi ī sua disputatiōe ueri aliq̄d dicūt: q̄ forēsiū aduocatoꝝ:
quādo ī alienaꝝ causaꝝ actiōe mētiūt.Quoꝝ similitudo si ī ipsa expositione epistolæ ad Galathas ad cōfir
mādā simulationē Petri & Pauli putata é decēter iduci:qd ego apud te timeā nomē philosophoꝝ:q non ꝓ-
pterea uani sunt qa oīa falsa dicūt:sed qa & falsis pleriſq; cōfidūt.& ubi uera iueniūt dicere:a christiana gra
tia quæ é ipsa ueritas alieni sunt.Cur aūt nō dicā p̄cepta illa ueteꝝ sacramētoꝝ nec bona eé:qa nō eis hoies
iustificāt:(umbræ sūt .n.p̄nūciātes gratiā:q̄ iustificamur)nec tamē mala:qa diuinitus p̄cepta sunt tēpori p-
soniſq; cōgruētia:cū me adiuuet etiā ꝓphetica sentētia:q̄ dicit deus se illi populo dedisse p̄cepta non bona.
Forte.n.,ꝓpterea dixit nō mala:sed tātū nō bona,i.nō talia ut illis hoies boni fiāt:aut sine illis boni nō fiant.
Vellē me doceret benigna sincæritas tua utrū simulate q̄sq̄ sanctus oriētalis cū Romā uenerit ieiunet sab-
bato:excepto illo die paschalis uigiliæ.Quod si malū esse dixerimus:nō solū romanā eccleſiā:sed etiā multa
ei uicina & aliquanto remotiora damnabimus:ubi mos idem teneꝫ & manet. Si autē non ieiunare sabbato
malum putauerimus:tot eccleſias orientis & multo maiorem orbis christiani partem qua temeritate crimi
nabimur?Placet ne tibi:ut medium quiddam esse dicamus:quod tamē acceptabile sit ei: qui hoc nō simu-
late:sed congruenti societate atq; obsertantia fecerit:& tamē nihil īde legimus in canonicis libris præceptū
esse christianis?Quanto magis illud malum dicere non audeo:quod dominum præcepisse ipsa christiana fi
de negare non possum:qua didici nō eo me iustificari:sed gratia dei per Iesum christum dominum nostrū?
Dico ergo circunciſionem preputii & cætera huiusmodi priori populo per testamentum quod uetus dicit
diuinitus data ad significationem futurorum:quæ per Christum oportebat impleri:quibus aduenientibus
remāsisse illa christianis legēda tantū ad intelligentiā premissæ ꝓphetiæ:nō āt necessario faciēda: q̄si adhuc
expectādum esset:ut ueniret fidei reuelatio:quæ his significabat esse uentura.sed q̄uis gētibus iponenda nō
essent:non tamen sic debuisse auferri a consuetudine iudæoꝝ tanq̄ detestanda atq; dānanda.sensim proinde
atq; paulatim feruente p̄dicatiōe gratia christi:qua sola nossent credentes se iustificari:saluosq; fieri; non illis

umbris rex ante futura: tũc iam uenientium atq; p̃sentiũ. ut in illo: iudæo: uocatiõe quos p̃sentia ea nis Christi & apostolica tpa inuenerũt: sic oĩs illa actio cõsumaret umbra:. hoc eis suffeciſſe ad cõmendationẽ: ut nõ tãq̃ detestanda & similis idolatriæ uitaret. ultra uero nõ haberet pgressum: ne putaret necessaria: tãq̃ uel ab illa salus esset: uel sine illa esse nõ posset. Quod putauerũt hæretici. q dum uolũt & iudæi esse & christiani: nec iudæi nec x̃piani esse potuerũt. quo: sniam mihi cauendã: q̃uis in ea nũq̃ fuerim: tamẽ beniuolentiſſime admonere dignatus es. In cuius sniæ nõ consensionẽ sed simulatõem timor Petrus iciderat: ut de illo Paulus ueriſſime scriberet: q; eũ uidiſſet nõ recte ingrediẽtẽ ad ueritatẽ euãgelii: eiq; ueriſſime diceret q; gẽtes iudaizare cogebat. qđ Paulus utiq; nõ cogebat: ob hoc illa uetera ueraciter ubi opus esset obseruãs: ut dãnanda nõ esse mõstraret: p̃dicans tamẽ iſtãter nõ eis: sed reuelata fidei gratia saluos fieri fideles: ne ad ea quẽq̃ uelut necessaria suscipiẽda cõpelleret. Sic aũt apostolũ Paulum credo ueraciter cũcta illa gessiſſe. nec tamẽ nunc quẽq̃ factũ ex iudæo x̃pianũ uel cogo uel sino talia ueraciter celebrare: sicut nec tu: cui uidet Paulus simulasse: ea cogis istũ uel sinis talia simulare. An uis ut etiã ego dicã: hãc esse sũmam q̃stionis ĩmo sniæ tuæ: ut post euãgeliũ X̃pi benefaciãt credẽtes iudæi: si sacrificia offerant q̃ optulit Paulus: si filios circũcidant: si sabbatũ obseruẽt: ut Paulus in Timotheo: & oẽs obseruauere iudæi: dũmodo hæc simulate ac fallaciter agãt? Hoc si ita est: nõ iam in hæresim Hebiõis: uel eo: quos uulgo Nazareos uocãt: uel quãlibet aliã ueterẽ: sed in nescioquã nouã delabimur: quæ sit eo pniciosior: quo nõ errore sed pposito est ac uoluntate fallaci. Quod si respõdes: ut te purges ab hac snia: tũc apostolos laudabiliter ista simulasse: ne scãdalizarent infirmi: q ex iudæis multi crediderãt: & ea respuẽda nõdum ĩtelligebãt. Nũc uero cõfirmata p tot gentes doctrina gratiæ x̃pianæ: cõfirmata ẽt p oẽs X̃pi ecclesias lectiõe legis & pphetar: qũo hæc ĩtelligenda nõ obseruãda retinent? Quisq; ea simulãdo agere uoluerit uideat insanire. cut mihi nõ licet dicere apostolũ Paulũ & alios rectæ fidei christianos tunc illa uetera sacraméta Paulũ obseruãdo ueraciter cõmẽdare debuiſſe: ne putarẽtur illæ pphetic̃æ significatiõis obseruatiões a piiſſimis patribus custoditæ tãquã sacrilegia diabolica a posteris detestatæ. Iam. n. cũ ueniſſet fides: quæ prius illis obseruatiõibus p̃nũciata post mortẽ & resurrectionẽ domini reuelata est: amiserũt tãq̃ uitam officii sui. Verũtamẽ sicut defuncta corpora necessario deducẽda erant quodãmodo ad sepulturã: nec simulate: sed religiose: nõ aũt deserẽda cõtinuo: uel inimicor: obtrectatiõibus tanq̃ canũ morsibus piiciẽda. Proinde nũc quisq; christianor: q̃uis sit ex iudæis similiter ea celebrare uoluerit: tanq̃ sopitos cineres seruans: non erit pius deductor uel baiulus corpis: sed ĩpius sepulturæ uiolator. Fateor sane in eo q; epistola mea cõtinet: q; ideo sacraméta iudæor: Paulus celebrãda suscepĕrat cum iã Christi esset apostolus: ut doceret: nõ esse pniciosum iis: q ea uellent: sicut a parẽtibus p legem acceperãt custodire: mius me posuiſſe illo dũtaxat tẽpore: quo primũ fidei gra reuelata est. Tũc. n. hoc nõ erat pniciosum. Progressu uero tẽporis erat pniciosum: nisi illæ obseruatiõibus ab oĩbus christianis desererẽtur: ne si tũc fierẽt: nõ discerneret qđ deus p Moysem populo suo p̃cepit: ab eo qđ in tẽplis dæmonior: spiritus ĩmundus instituit. Proinde potius culpãda est negligentia mea: qa hic nõ addidi quã obiurgatio tua: uerũtamẽ longe ante q̃ lras tuas accepiſſem: scribens cõtra Fausti manichæũ: qũo eũdẽ locum q̃uis breuiter explicauerim: & hoc ille non p̃termiserim: & legere poterit: & non dedignetur benignitas tua: & a cariſſimis nostris: p quos hæc scripta nũc misi: qũo uolueris: tibi fides fiat: illud me ante dictaſſe. mihiq; de aĩo meo crede: quod corã deo loquẽs: iure caritatis exposco nunq̃ mihi uisum fuiſſe etiã nũc christianos ex iudæis factos sacraméta illa uetera quolibet affectu: quolibet aĩo celebrare debere: aut eis ullo mõ licere: cũ illud de Paulo semp ita scripserĩ: ex quo illius litteræ mihi ĩnotuerũt: sicut nec tibi uidet hoc tẽpore cuiq̃ ista esse simulãda: cum hoc feciſſe apostolos credas. Proinde sicut te ecõtrario loqueris: & licet reclamãte: sicut tu scribis mũdo: libera uoce pnũcias: cerimonias iudæor: pniciosas esse & mortiferas christianis: & q̃cũq; eas obseruauerit: siue ex iudæis: siue ex gentibus: eũ in barathrum diaboli deuolutũ: ita ego hanc uocem tuã oĩno cõfirmo: & addo: q̃cunq; obseruauerit eas: nõ solũ ueraciter: uerũ etiã simulate: eũ in barathrũ diaboli deuolutum. Quid quæris amplius? Sed sicut tu simulationẽ apostolor: ab huius temporis ratione secernis: ita ego apostoli Pauli ueracem tunc in his omnibus cõuersationẽ ab huius temporis: quãuis minime simulata cerimoniar: iudaicarum obseruatione secerno: quoniã tunc fuit approbanda: nunc detestanda. Ita quãuis legerimus: lex & prophetæ usq; ad Ioãnem Baptiſtam: quia propterea quærebant iudæi Christum interficere: quia non solum soluebat sabbatum: sed etiam patrem suũ dicebat deum: æqualem se faciens deo: & quia gratiam pro gratia accepimus: & quoniã lex per Moysem data est: gratia & ueritas per Iesum facta ẽ: & per Hieremiã promiſſum est: daturum deum testamentũ nouum domui iuda: non secũdum testamentũ: quod diſposuit patribus eorum: non tamen arbitror ipsum dominũ fallaciter a parentibus circũciſum: aut si hoc propter ætatem minime prohibeat: nec eum arbitror illud dixiſſe fallaciter leproso: quem certe non illa p Moysem p̃cepta obseruatio: sed ipse mũdauerat: uade & offer pro te sacrificium: quod p̃cepit Moyses in testimonium illius. Nec fallaciter ascendit ad diem festum: usq; adeo non causa ostentationis coram hominibus: ut non euidentet ascenderit: sed latẽter. At. n. dixit idem apostolus: ecce ego Paulus dico nobis: qa si circũcidamini: Christus uobis nihil prodest. Decepit ergo Timotheum: & fecit ei nihil prodeſſe Christũ? An qa fallaciter factũ est: ideo non obfuit? At ipse hoc nõ posuit: nec ait: si circũcidamini ueraciter: sicut nec fallaciter: sed sine ulla expositiõe dixit. Si circũcidamini: Christus uobis nihil pderit. Sicut ergo tu uis hic locum dare snæ tuæ: ut uelis subintelligi nisi fallaciter: ita nõ impudenter flagito: ut nos etiam illic intelligere sinas: eis dictũ: si circũcidamini: q propterea uolebant circũcidi: q; aliter se putabant in Christo saluos eſse non posse. Hoc ergo animo: hac uolũtate: ista intentione quisquis tũc circũcidebat: christus ei nihil oĩno pderat: sicut alibi aperte dicit. Nam si p legẽ iustitia: ergo christus mortuus est gratis. hoc declarabat: & qđ

ipſe cõmemoraſti:Euacuati eſtis a Chriſto:q̃ in lege iuſtificamini:a gr̃a excidiſtis.Illos itaq; arguit:q̃ ſe iuſti
ficari in lege credebant:non qui legitima illa in eius honorem a quo mandata ſunt:obſeruabant intelligẽ
tes:& qua p̃nunciandæ ueritatis ratione mandata ſunt:& quouſq; debeãt p̃durare.Vnde illud quod ait: ſi
ſpiritu ducimini:non adhuc eſtis ſub lege.Vnde uelut colligis apparere q̃ ſub lege eſt nõ diſpẽſatiue ut no-
ſtros putas uoluiſſe maiores:ſed uere ut ego ĩtelligo eum ſpũm ſãctum nõ habere.Magna mihi uidẽ quæ
ſtio:qd ſit eſſe ſub lege ſic quẽadmodũ apoſtolus culpat.Neq; hoc.n.eum,ppter circũciſionẽ arbitror dice-
re:aut ,ppter illa ſacrificia:quæ tũc facta a patribus:nũc a chriſtianis nõ fiunt:& cætera huiuſmodi. ſed etiã
hoc ipm:quod lex dicit:nõ cõcupiſces.quod fatemur certe chriſtianos obſeruare debere:atq; euãgelica ma-
xime illuſtratiõe p̃dicari.Legem dicit eſſe ſanctã:& mãdatũ ſanctũ & iuſtũ & bonũ.Deinde ſubiũgit: quod
ergo bonũ eſt:mihi factũ eſt mors? Abſit:ſed peccatũ:ut appareat peccatũ:p̃ bonum mihi opatum eſt mor-
tem:ut fiat ſupra modũ peccãs peccatũ p̃ mãdatũ.Quod aũt hic dicit:peccatũ p̃ mãdatũ fieri ſupra modũ:
hoc alibi:Lex ſubĩtrauit ut abũdaret delictũ.Vbi aũt abũdauit delictũ:ſupabũdauit & gr̃a.Et alibi:cũ ſupe
rius de diſpenſatiõe gratiæ loqueret quod ipſa iuſtificet:uelut interrogatus ait.Quid ergo lex? atq; huic in
terrogatiõi cõtinuo reſpõdit.Præuaricatõis gr̃a poſita é:donec ueniet ſemẽ cui,pmiſſũ é.Hos ergo dãnabili
ter dicit eẽ ſub lege:quos reos facit lex:nõ implẽtes legem:dum nõ ĩtelligẽdo gr̃æ beneficiũ ad faciẽda dei
p̃cepta quaſi de ſuis uiribus ſupba elatõe p̃ſumũt.Plenitudo.n.legis caritas:Caritas uero dei diffuſa eſt ĩ cor
dibus noſtris:nõ p̃ nos ipſos:ſed p̃ ſpiritũ ſanctũ:q̃ datus eſt nobis.Sed huic rei quãtum ſatis eſt explicandæ
,plixius fortaſſe & ſui,pprii uoluminis ſermo debeẽ.Si ergo iſtud quod lex ait:Nõ cõcupiſces:ſi humana in-
firmitas gr̃a dei adiuta nõ fuerit:ſub ſe reũ tenet:& p̃uaricatorẽ potius dãnat q̃ liberat peccatorẽ:quãto ma
gis illa quæ ſignificatiõis cã p̃cepta ſunt:circũciſio:& cætera:quæ gratiæ reuelatione latius ĩnoteſcẽte neceſ
ſe fuerit aboleri:iuſtificare neminẽ poterant? Nõ tamẽ ideo fuerant tanq̃ diabolica gentium ſacrilegia ?dam
nanda:etiã cũ ipſa gratia iam inciperet reuelari:quæ umbris talibus fuerat p̃nũciata:ſed pmittenda paululũ
eis maxime q̃ ex illo populo cui data ſunt uenerãt.poſtea uero tãq̃ cum honore ſepulta ſunt:a chriſtianis oĩ
bus irreparabiliter deferẽda.Hoc aũt quod dicis nõ diſpenſatiue ut maiores noſtri uoluer?:qd ſibi uult oro
te? Aut.n.hoc eſt quod ego appello officioſum mendaciũ:ut hæc diſpẽſatio ſit officiũ uelut honeſte mẽtiẽ-
di.aut qd aliud ſit oĩno nõ intelligo:niſi forte addito noĩe diſpenſatiõis ſit: ut mẽdaciũ nõ ſit mendacium.
Quod ſi abſurdũ eſt:cur ergo nõ apte dicis officioſum mẽdaciũ defendendũ? Niſi forte nomẽ te mouet: qa
non tã uſitatũ eſt in eccleſiaſticis libris uocabulũ officii:quod Ambroſius noſter non timuit:q̃ ſuos quoſdã
libros utiliũ p̃ceptionũ plenos de officiis uoluit appellare.An ſi officioſe mentiaꝫ culpãdus eſt ?q̃ſq;:ſi diſpẽ
ſatiue approbãdus? Rogo te mentiaꝫ ubi legerit:q̃ hoc putat:qa & in hoc magna quæſtio eſt:ſit ne aliquan-
do boni uiri immo uiri chriſtiani:qualibus dictum eſt: ſit in ore ueſtro eſt eſt:nõ nõ:ut non ſub iudicio de
cidatis:& q̃ fide audiũt:p̃des oẽs q̃ loquunt mẽdaciũ.Sed hæc ut dixi & alia & magna quæſtio eſt.Eligat qd
uoluerit:q̃ hoc exiſtimat ut mentiaꝫ:dum tamẽ ab ſcribentibus auctoribus ſanctaꝝ ſcripturaꝝ & maxime
canonicaꝝ incõcuſſe credatur: & defendaꝫ abeſſe oĩno mẽdaciũ:ne diſpenſatores Chriſti:de q̃bus dictum
eſt:hic iam quæriꝫ inter diſpẽſatores:ut fidelis q̃s iueniaꝫ:tanq̃ mag:nũ aliq̃d ſibi fideliter didiciſſe uideãtur
pro ueritatis diſpenſatiõe mentiri:cũ ipſa fides in latino ſermone ab eo dicaꝫ appellata:qa ſit quod dicitur.
Vbi aũt ſit quod dicitur:mẽtiẽdi utiq; nõ eſt locus.Fidelis igiꝫ diſpẽſator apoſtolus Paulus ,pculdubio no-
bis exhibet in ſcribendo fidem:qa ueritatis diſpenſator erat nõ falſitatis.ac p̃ hoc ueꝝ ſcripſit uidiſſe ſe Pe-
trum nõ recte ĩgrediẽtem ad ueritatẽ euãgelii:eiq; in facie reſtitiſſe:q̃ gẽtes iudaĩzare cogeret.Ipſe uero Pe
trus quod a Paulo fiebat utiliter libertate caritatis:ſancta:ac benigna pietate humilitatis accepit:atq; ita ra-
rius & ſanctius exẽplũ p̃buit poſteris:quo nõ dedignarenꝫ ſicubi forte recti tramitẽ reliq̃ſſent:etiam a po-
ſterioribus corrigi:q̃ Paulus:quo cõfidenter auderent etiã minores maioribus pro defendenda euãgelica ue
ritate ſalua fraterna caritate reſiſtere.Nam cũ ſatius multo ſit a tenẽdo itinere in nullo q̃ in aliquo declina-
re:multo eſt tamẽ mirabilius & laudabilius libẽter accipere corrigẽtem:q̃ audaꝫter corrigere deuiãtẽ. Laus
itaq; iuſtæ libertatis in Paulo & ſanctæ humilitatis in Petro quantũ mihi ,p modulo meo uidẽ:magis fue
rat aduerſus calũnianté Porphyriũ defendenda:q̃ ut ei dareꝫ obtrectãdi maior occaſio:qua multo inordina
tius criminaretur chriſtianos fallaciter uel ſuas litteras ſcribere: uel dei ſui ſacramenta tractare. Flagitas a
me:ut aliquem ſaltem unũ oſtendam:cuius in hac re ſententiam ſim ſecutus:cum tu tam plures nominati
cõmemoraueris:qui te in eo quod aſtruis preceſſerunt petens:ut ſi te reprehendo errantem:patiar te errare
cum talibus quorum ego fateor neminem legi.Sed cum ſint ferme ſex aut ſeptem:horum quattuor auctó-
ritatem tu quoq; infringis.Nam Laodicenum:cuius nomen taces:dicis nuper de eccleſia egreſſum.Alexan
drum autem ueterem hæreticum:Origenem uero ac Didymũ reprehenſos abs te lego in recẽtioribus opu
ſculis tuis: & non mediocriter: nec de mediocribus quæſtionibus quamuis Origenem mirabiliter ante
laudaueris.Cum iis ergo errare puto:quia nec te ipſe patieris:q̃uis hoc perinde dicatur:ac ſi in hac ſententia
nõ errauerint.Nam quis eſt:qui ſe uelit cum quolibet errare? Tres igitur reſtant.Euſebius:Emiſenus:Theo
dorus Heracleotes:& quem Paulo poſt commemoras Ioannes:qui dudum in pontificali gradu Conſtanti-
nopolitanam rexit eccleſiam.Porro ſi quæras:uel recolas quid hinc ſenſerit noſter Ambroſius: quid noſter
itidem Cyprianus:inuenies fortaſſe nec nobis defuiſſe:quos ĩ eo qd aſſerimus ſequeremur: q̃q̃ ſicut Paulo
ante dixi:tantummodo ſcripturis canonicis:hanc ingenuam debeam ſeruitutem:qua eas ſolas ita ſequar:ut
ſcriptores eaꝝ:nihil oĩo ĩ eis erraſſe:nihil fallaciter poſuiſſe:nõ dubitẽ.Proĩde cũ q̃ro tertiũ:ut tres etiã ego
tribus opponã.Poſſem qdẽ ut arbitror facile repiꝛ:ſi multa legiſſẽ.Verũtamẽ ipe mihi,p his oĩbus imo ſup
hos oẽs apoſtolus Paulus occurrit.Ad ipm cõfugio:ad ipm ab oĩbus:q̃ aliud ſẽtiũt:ĩraꝝ eius tractatoribus

prouoco ipſum interrogãs appello:& req'ro in eo quod ſcripſit ad galathas:uidiſſe ſe Petrum:non recte ingredientẽ ad ueritatem euangelii:eiq; ꝓterea ĩ faciẽ:reſtitiſſe:q; illa ſimulatione gentes iudaizare cogebat. Vtꝛ uerũ ſcripſerit:an forte neſcio qua diſpenſatiua falſitate mentitus ſit:& audio eũ paulo ſupius in eiuſdem narrationis exordio religioſa mihi uoce clamãtem. Quæ aũt ſcribo uobis:ecce coram deo:quia nõ mẽtior. Dẽt ueniã q̃libet aliud opinãtes:Ego magis credo tãto apoſtolo ĩ ſuis & pro ſuis lr̃is iurãti:q̃ cuiq; doctiſſimo de alienis litteris diſputanti. Nec dicit timeo ſic Paulum defẽdere:q; nõ ſimularit erroré iudæoꝝ: ſed uere fuerit in errore:quoniã neq; ſimulabat erroré:q libertate apoſtolica:ſicut illi tempori congruebat: uetera illa ſacramenta ubi opus erat:agendo cõmendabat ea:nõ ſathanæ uerſutia decipiendis hominibus: ſed dei ꝓuidentia ꝓnunciãdis rebus futuris ꝓphetice cõſtituta. nec uere fuerat in errore iudæoꝝ:q nõ ſolũ nouerat:ſed etiã inſtanter & acriter p̃dicabat eos errare:q; putabã gentibus ĩponẽda:uel iuſtificationi quorũq; fidelium neceſſaria. Quod aũt dixi:eũ factũ iudæis:tanq̃ iudæũ: & tãq̃ gẽtilẽ gentilibus. nõ mẽtientis aſtu: ſed cõpatẽtis affectu:quẽadmodũ dixerĩ:paꝛ mihi uiſus es attẽdiſſe:imo ego fortaſſe nõ ſatis hoc explanare potuerim. Neq;.n. hoc ideo dixi:q; miſericorditer illa ſimulauerit:ſed qa nõ ea ſic ſimulauit: quæ faciebat ſimilia iudæis:quẽadmodum nec illa:quæ faciebat ſimilia gentibus quæ tu quoq; cõmemoraſti. atq; in eo me:quod nõ ingrate fateor adiuuiſti. Cum.n. abs te quæſiſſem in epiſtola mea: quomõ putaret: ideo factus iudæis tãq̃ iudæus:qa fallaciter ſuſcepit ſcr̃a iudæoꝝ:cũ & gẽtibus tãq̃ gẽtilis factus ſit:nec tamẽ ſuſcepit fallaciter ſacrificia gẽtiũ: Tu reſpondiſti ĩ eo factũ gẽtibus:tãq̃ gentilẽ:q; ꝓputiũ recepit:q; idifferẽter ꝓmiſerit ueſci cibis quos dãnant iudæi:ubi quæro:utꝛ & hoc ſimulate fecerit. Quod ſi abſurdiſſimũ atq; falſiſſimũ eſt:ſic ergo & illa:in qbus iudæoꝝ cõſuetudini cõgruebat:libertate prudẽti:nõ neceſſitate ſeruĩti:aut qđ eſt indignius:diſpenſatione fallaci:potius q̃ fideli. Fidelibus.n.& iis q cognouerũt ueritatem:ſicut ipſe teſtat:niſi forte & hic fallit:oĩs creatura dei bona eſt:& nihil abiiciendũ quod cũ gratiaꝝ actione accipit. Ergo & ipſi Paulo nõ ſolũ uero:ueꝛ etiã diſpenſatori:maxĩe fideli:nõ ſolum cognitori:ueꝛ etiã doctori ueritatis:oĩs utiq; in cibis creatura dei:nõ ſimulate:ſed uere bona erat. Cur ergo nihil ſimulate accipiẽdo ſacroꝝ cerimoniarũq; gentiliũ:ſed de cibis:& ꝓputio ueꝛ ſentiendo:ac docendo: tamen tanq̃ gentilis factus eſt gentibus:& nõ potuit fieri iudæis tanq̃ iudæus: niſi fallaciter ſuſcipiendo ſacramenta iudæorum? Cur oleaſtro inſerto obſeruauit diſpẽſationis ueracem fidem & naturalibus ramis:nõ extra ſed in arbore cõſtitutis:neſcio quod diſpenſatoriæ uelamen ſimulationis obtendit? Cur factus tanq̃ gẽtilis gentibus: quod ſentit docet:qđ agit ſẽtit. factus aũt tanq̃ iudæus iudæis: aliud claudit ĩ pectore:aliud ꝓmit ĩ uerbis:ĩ factis in ſcriptis. Sed abſit hoc ſapere. Vtriſq;.n. debebat caritaté de corde puro & cõſcientia bona & fide nõ ficta. ac ꝓ hoc oĩbus oĩa factus eſt:ut omnes lucrifaceret nõ mentientis aſtu:ſed cõpatientis affectu. i. non omnia mala hoĩum fallaciter agendo:ſed aliorum oĩum malis oĩbus tanq̃ ſi ſua eſſent miſericordes medicinæ diligentia ꝓcurando. Cum itaq; illa teſtamenti ueteris ſacraméta etiam ſibi agenda minime recuſabat:nõ miſericorditer fallebat:ſed oĩno nõ fallens: atq; hoc modo a domino deo illã uſq; ad certi tp̃ris diſpenſatione iuſta eſſe cõmendans:a ſacrilegis ſacris gentiũ diſtinguebat. Tũc aũt nõ mentientis aſtu:ſed cõpatiẽtis affectu iudæis tanq̃ iudæus fiebat:quãdo eos ab illo errore:quo uel in Xp̃m credere nolebãt:uel ꝓ uetera ſacerdotia ſua cerimoniaꝝ obſeruatiões ſe a peccatis poſſe mũdari:fieriq; ſaluos exiſtimabãt:ſic liberate cupiebat:tanq̃ ipſe illo errore teneret:diligens utiq; ꝓximũ tanq̃ ſeipſum:& hæc aliis faciens quæ ſibi ab aliis fieri uellet:ſi hoc opus eſſet. Quod cũ dominus monuiſſet:adiunxit. Hæc eſt aũt lex & ꝓphetæ. hũc cõpatientis affectũ in eadem epiſtola ad Galathas p̃cipit dicens. Si p̃occupatus fuerit hõ in aliquo delicto:uos q ſpiritales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis:intẽdens te ipſum ne & tu tenteris. Vide ſi nõ dixit fieri tanq̃ ille:ut illũ lucrifacias:nõ utiq; ut ipſũ delictũ fallaciter ageret:aut ſe id habere ſimularet:ſed ut in alterius delicto qđ etiã ſibi accidere poſſet attenderet:atq; ita alteri tãq̃ ſibi altero uellet miſericorditer ſubueniret. hoc eſt nõ mentientis aſtu:ſed cõpatientis affectu. Sic iudæo:ſic gentili:ſic cuilibet hõi Paulus in errore uel peccato aliquo cõſtituto:nõ ſimulando quod nõ erat:ſed cõpatiendo qa eſſe potuiſſet:tanq̃ q ſe homiñ cogitaret:oĩbus omnia factus é:ut oẽs lucrifaceret. Teipſum ſi placet obſecro te pauliſper intuere: te ipſum inq̃ erga meipſum & recole: uel ſi habes cõſcripta relege uerba tua in illa epiſtola:quã mihi ꝓ fratrẽ noſtrũ iam collegam meum Cyprianum breuioré miſiſti q̃ ueraci q̃ germano q̃ pleno caritatis affectu: cũ quædã me in te cõmiſiſſe expoſtulaſſes grauiter ſubiunxiſti In hoc lædit̃ amicicia:in hoc neceſſitudinis iura uiolant̃:ne uideamur certare pueriliter:& fautoribus inuicem uel detractoribus noſtris tribuere materiam contẽdẽdi. Hæc abs te uerba nõ ſolum ex aĩo dicta ſentio: ueꝛ etiã benigno aĩo ad cõſulẽdum mihi. Deniq; addis qđ etiam ſi nõ adderes appareret:& dicis hoc ſcribo:qa te pure & chriſtiane diligeŕ cupio: nec qcq̃ in mea mente retinere quod diſtet a labiis. O uir ſancte mihiq; ut deus uidet aĩam meã ueraci corde dilecte:hoc ipſum qđ poſuiſti in litteris tuis:quod te mihi exhibuiſſe nõ dubito:hoc ipſum oĩno apoſtolum Paulum credo exhibuiſſe in litteris ſuis nõ unicuilibet hõi:ſed iudæis & græcis & omnibus gentibus filiis ſuis:quos in euangelio genuerat:& quos pariendos parturiebat:& deide poſteroꝝ tot milibus fideliũ chriſtianoꝝ:ꝓpter quos illa memoriæ cõmendabaŕ epiſtola:ut nihil ĩ ſua mente retineret: quod diſtaret a labiis. Certe factus es etiã tu tanq̃ ego nõ mentiẽtis aſtu:ſed cõpatientis affectu:cũ cogitares tã me non relinquendum in ea culpa ĩ quã me ꝓlapſum exiſtimaſti:q̃ nec te uelles ſi eo modo ꝓlapſus eſſes. Vnde agés gratias beniuolæ menti erga me tuæ ſimul poſco:ut etiã mihi nõ ſuccenſeas:q; cũ in opuſculis tuis aliqua me mouerent:motũ meum ĩtimaui:tibi hoc erga me ab oĩbus obſeruari uolẽs:quod erga te ipſe ſeruaui. ut qđ ꝓbandũ putant in ſcriptis:nec claudant ſubdolo pectore:nec ita reꝑhendant apud alios: ut taceant apud me:hinc potius exiſtimãs lædi amicicĩam:& neceſſitudinis iura uiolari. Neſcio.n. utꝛ amicicĩæ chri-

ſtianæ putandæ ſint:ĩ qbus magis ualet uulgare ꝓuerbiũ Obſequiũ amicos ueritas odium parit:q̃ eccleſia-
ſticũ Fideliora ſũt uulnera amici:q̃ uolũtaria oſcula inimici.Proíde cariſſimos nr̃os q nr̃ís laboríbus ſíncæ-
riſſime fauerit hoc potius quãta poſſumus íſtãtia doceamus:quo ſciãt fieri poſſe:ut íter cariſſimos aliqd al
terutro ſermõe cõtradicat:nec tamẽ ipſa caritas minuat:nec ueritas odiũ pariat:q̃ debeãt amicíciæ ſíue illã
ueꝛ ſit qđ cũtra dr̃:ſíue corde ueraci q̃lecũq; dr̃:nõ retinẽdo í mente qđ a labiis diſtet. Credant igit̃ fratres
nr̃i familiares tui:qbus teſtimoniũ ꝓhibes q; ſint uaſa Chriſti:me ſuito factũ:nec mediocrẽ de hac re dolo-
rẽ ineſſe cordi meo:q; lr̃æ meæ prius í multoꝛ manus uenerint:q̃ ad te ad quẽ ſcriptæ ſũt ꝓuenire potue-
rũt.Quo ãt mõ id acciderit:& lõgũ ẽ narrare:& niſi fallor ſupfluũ:cũ ſufficiat ſi qd mihi í hoc credat: non
eo factũ aío quo putat:nec oío meæ fuiſſe uolũtatis aut diſpoſitiõis aut cõſenſiõis aut ſaltẽ cognitiõis:ut ſí
eret.Hæc ſi nõ credũt qđ teſte deo loquor:qd amplius faciã:nõ habeo.Ego tamẽ abſit ut eos credã:hoc tuæ
ſanctitati maliuola mẽte ſuggerere ad excitãdas ĩter nos inimicicias:q̃s miſericordia domini dei nr̃i auertat
a nobis.ſed ſine ullo nocẽdi aío facile de hoíe hũana uitia ſuſpicari.Hoc.n.me de illis a quũ ẽ credere:ſi ua-
ſa ſũt Chriſti:nõ in cõtumeliã:ſed í honorẽ facta:& diſpoſita í domo magna:a deo ad oẽ opus bonũ.Quod
ſi poſt hãc atteſtationẽ meã:ſi í notitiã eoꝛ ueꝛerit:facere uoluerint:q̃ non recte faciãt:& tu uides, qđ ſane
ſcripſerã:nullũ me librũ aduerſus te Romã miſiſſe iõ ſcripſerã:qa & libri nomẽ:ab ipſa epiſtola diſcernebã
Vnde oío neſcio qd aliud te audiſſe exiſtimauerã:& romã nec ipſã epiſtolã:ſed tibi miſerã:& aduerſus te nõ
eẽ arbitrabar:qđ ſíncæritate amicíciæ ſíue ad admonẽdũ:ſíue ad te uel me abs te corrigẽdũ feciſſe me noue
rã.exceptis ãt familiaribus tuis:teipſũ obſecro ꝑ gr̃am:q̃ redẽpti ſumus:ut q̃cunq; tua bona q̃ domini pie-
tate tibi cõceſſæ ſũt:ĩ lr̃is meis poſui:nõ me exiſtimes íſidioſo blãdiloqo poſuiſſe.Siqd aũt in te peccaui: di-
mittas mihi.Nec illud qđ de te neſcio cuius poetæ factũ ieptius fortaſſe:q̃ litteratius a me cõmemoratũ eſt
ãplius q̃ dixi:ad te trahas.cũ cõtinuo ſubiecerim:nõ hoc iõ me dixiſſe.ut oculos cordis reciperes:quos abſit
unq̃ ut amiſeris:ſed ut aduerteres:quos ſanos & uigiles haberes.ꝓp ſolã ergo palinodiã ſi ſcripſerimus aliqd
qđ ſcripto poſteriore deſtruere debeamus imitandã:nõ ꝓp Steſichori cæcitatẽ:quã cordi tuo nec tribui:nec
timui:attingendũ illđ exiſtimaui:atq; idẽtidẽ rogo:ut me fidẽter corrigas:ubi mihi hoc opus eẽ ꝓſpexeris.
Quanq̃.n.ſecũdũ honoꝛ uocabula:q̃ iã eccleſiæ uſus obtinuit:epiſcopatus ꝑſbyterio maior ſit:tamẽ í mul
tis rebus Auguſtinus Hieronymo minor ẽ Licet ẽt a minore quolibet nõ ſit refugiẽda uel dedignanda cor-
reptio.De íterꝑtatiõe tua iã mihi ꝓſuaſiſti:q̃ utilitate ſcripturas uolueris trãſferre de hebræis:ut.ſ.ea:q̃ a iu-
dæis ꝓtermiſſa uel corrupta ſũt;ꝓferres í mediũ:ſed peto íſinuare digneris:a qbus iudæis utrũ ab eis ipſis:q
ante aduẽtũ domini íterꝑtati ſũt? Et ſi ita ẽ:qbus uel quonã eoꝛ? An ab iſtis poſterius : q propterea putari
poſſũt aliq̃ de codicibus græcis uel ſubtraxiſſe:uel í eis corrupiſſe:ne illis teſtimoniis de chriſtiana fide uin
cerent? Illi aũt anteriores:cur hoc facere uoluerit:nõ iuenio.Deinde nobis mittas obſecro íterꝑtationẽ tuã
de.lxx.quã te edidiſſe neſciebã.libꝛ quoq; tuũ:cuius mẽtionẽ feciſti:de optimo genere íterꝑtandi:cupio le
gere:& adhuc noſſe:qũo coæquãda ſit íterprete peritia liguaꝛ cõiecturis eoꝛ: q ſcripturas ediffẽrẽdo per-
tractãt:quos neceſſe ẽ ẽt ſi recte atq; unius fidei fuerint uarias parere í multoꝛ locoꝛ obſcuritate ſentẽti-
as:q̃uis nequaq̃ ipſa uarietas:ab eiuſdẽ fidei unitate diſcordet.ſicut ẽt unius tractator : ſecũdũ eãdẽ fidẽ ali-
ter atq; aliter eundẽ locũ põt exponere.qa hoc eius obſcuritas patiãt.lõ aũt deſiderio íterpretatiõem tuã de.
lxx.ut tanta latinoꝛ íterꝑtũ q q̃leſcũq; hoc auſi ſũt:quãtũ poſſumus: íperitia careamus:& hi q me inuide-
re putãt utilibus laboribus tuis:tandẽ aliquãdo ſi fieri põt:itelligãt:ꝓpterea me nolle tuã ex Hebræo inter
ꝑtatiõem í eccleſiis legi.ne cõtra.lxx.auctoritatẽ tanq̃ nouũ aliqd ꝓferẽtes; magno ſcãdalo ꝓturbemus ple-
bes Chriſti:quaꝛ aures & corda illã íterꝑtationẽ audire cõſueuerũt:q̃ ẽt ab apoſtolis approbata ẽ. Vnde il
lud apud ionã uirgultũ ſi í hebræo:nec hedera ẽ:nec cucurbita:ſed neſcio qd aliud:qđ trunco ſuo nixũ nul
lis ſuſtentãdũ adminiculis erigat:mallẽ iã í oíbus latinis cucurbitã legi.Nõ.n.fruſtra hoc puto ſeptuaginta
poſuiſſe:niſi qa & huic ſimile ſciebant.Satis me ímo fortaſſe pluſq̃ ſatis:tribus epiſtolis tuis reſpõdiſſe arbi-
tror:quaꝛ duas ꝑ Cyprianũ accepi:unã ꝑ firmũ Reſcribe qđ uiſum fuerit ad nos uel alios inſtruẽdos. Da-
bo ãt operã diligẽtioré:quãtũ me adiuuat dominus:ut litteræ:q̃s ad te ſcribo:prius ad te pueniãt:q̃ ad quẽ-
q̃:a quo latius diſperganẽ.Fateor.n.nec mihi hoc fieri uelle de tuis ad me:qđ de meis ad te factũ:iuſtiſſime
expoſtulas.Tamẽ placet nobis inuicẽ nõ tantũ caritas:ueꝛ ẽt libertas amiciciæ.ne apud me taceas uel ego
apud te:qđ í noſtris litteris uiciſſim nos mouet:eo ſcilicet aío q oculis dei í fraterna dilectione nõ diſplicet.
Quod ſi inter nos fieri poſſe ſine ipſius dilectionis perniciosa offenſione non putas:non fiat.Illa enim cari-
tas:quã tecũ habere uelle profiteor:maior eſt.ſed melior hæc minor q̃ nulla eſt.

Sancti Auguſtini epi ad beatũ Hieronymũ ꝑſbyterũ expoſitionẽ petẽtis de eo quod ſcribit in canonica
Iacobi.Siqs totã legẽ ſeruauerit:offendat aũt in uno:factus ẽ oíum reus:ubi plurima tractat de connexione
uirtutũ ac uitioꝛ ſecundũ philoſophoꝛ catholicorũq; ſententias. Epiſtola. C.xv.

Vod ad te ſcripſi honorãde mihi í Chriſto frater Hieronyme q̃rés de aía humana:ſi naſcentibus
ſingulis nouæ ſingulæ nũc uſq; fiũt:ubi peccati uinculũ cõtrahũt:qđ ꝑ ſacramentũ gr̃æ Chriſti
ẽt in ſantibus receẽter natis ſoluendũ eẽ nõ dubitamus:cũ í nõ paruũ uolumen ꝓcederet: nolui
ulla alia onerare q̃ſtione.ſed qđ urget acrius:multo minus ẽ negligẽdũ.Proíde q̃ro:& ꝑ deũ ob-
ſecro:ut exponas mihi qđ multis exiſtimo ꝓfutuꝛ.aut ſi iã uel abs te uel ab alio aliquo expoſitũ habes: di-
rigas nobis qũo accipiẽdũ ſit:qđ í epiſtola Iacobi apoſtoli ſcriptũ ẽ.Quicunq;.n.totã legẽ ſeruauerit: offen-
dat ãt í uno:factus ẽ oíum reus.q̃ res talis ac tãta ẽ:ut qđ hic tibi nõ iã olim ſcripſi:multũ me pœniteat. De
agẽda nãq; ꝑſenti uita qũo ad uitã pueniamus æternã:nõ de ꝓterita pſcrutanda:quã penitus demerſit obli-
uio:ſicut eſt illud qđ de aía q̃rendũ putaui:hæc uertit q̃ſtio.Eleganter aũt dictũ eſſe narrat:qđ huic rei ſa-

tis apte conuenit. Cū qdam ruiſſet in puteū: ubi aqua tāta erat: ut eū magis exciperet ne moreret: q̄ ſuffocaret ne loqret: accelſit alius: & eo uiſo admirans ait. Quō huc cecidiſti? At ille Obſecro inqt cogita quō hinc me liberes: nō qūo huc ceciderim q̄ras. Ita quoniā fatemur: & fide catholica tenemus de reatu peccati tanq̄ de puteo ēt paruuli ifantis aīam Chriſti gr̄a liberādā: ſatis eſt ei: q̄ modū quō ſalua fiat nouimus: ēt ſi nunq̄ qūo ī malū illud deuenerit nouerimus: Sed iō putaui eē q̄rēdū: ne forte ex illis opinionibus icarnatiōis aīæ aliquā teneamus icautius: q̄ liberādā ꝓrſus aīam paruuli cōtradicat: negans eā eē in iſto malo. Hoc igit̄ firmiſſime retento: q̄ aīa paruuli de reatu peccati liberāda ē: nec alio modo liberanda niſi gr̄a dei p Ieſū Chriſtū dominū nr̄m: ſi poſſumus ēt ipſius mali cām & originē noſſe: uaniloq̄s nō diſputatoribus: ſed litigatoribus paratius iſtructiuſq̄ reſiſtimus. Si aūt nō poſſumus: nō q̄a latet miſeriæ principiū: iō pigreſcere miſericordiæ debet officiū. Aduerſus eos aūt q̄ ſibi uident ſcire qd̄ neſciūt: hoc tutiores ſumus: q̄ hāc ignorātiā nr̄am nō ignoramus. Aliud ē enim qd̄ neſcire malū ē: aliud qd̄ ſciri uel nō pōt: uel non opus ē: uel ad uitam quā q̄rimus idifferēs ē. Hoc eſt uero qd̄ de litteris apoſtoli Iacobi nunc req̄ro: ī hac ipſa qua uiuimus & ut ſp uiuamus deo placere ſtudemus actiōe uerſat. Quō igit̄ intelligēdū ē obſecro te: q̄cunq̄ totā legē ſeruauerit: offēdat āt ī uno factus ē oīum reus? Ita ne q̄ furtū fecerit: īmo uero q̄ dixerit diuiti: ſede hic: pauperi āt tu ſta illic: & homicidii & adulterii & ſacrilegii reus ē? Quod ſi nō ē: quō q̄ uno offendit factus ē oīum reus? An illud qd̄ dixit de diuite & paupere ad iſta nō ptinet: quoꝝ ſi q̄s offēderit: fiet oīum reus? Sed recolēdū ē unde uenerit illa ſentētia: & q̄ illā ſupiora peperint: q̄buſq̄ cōnexa depēdeat. Fratres mei nolite inqt in ꝓſonaꝝ acceptiōe habere fidē domini nr̄i Ieſu chriſti gloriæ. Et.n. ſi itroierit ī cōuentu nr̄o uir annulū aureꝝ habēs ī ueſte cādida: itroierit āt & paup ī ſordido habitu: & itēdatis ī eū q̄ idutus ueſte p̄clara: & dicatis ei: tu ſede hic bene: pauperi āt dicatis: tu ſta illic: aut ſede ſub ſcabello pedū meoꝝ: nōne iudicatis apd uos metipſos? & facti eſtis iudices cogitationū iniquaꝝ? Audite fratres mei dilectiſſimi: nonne deus elegit pauperes ī hoc mūdo: diuites ī fide: & hæredes regni: q̄d repromiſit deus diligētibus ſe? Vos aūt exhonoraſtis pauperē: pp illū. ſ. cui dictū ē: ſta illic: cū habēti ānulū aureū dictū eēt: tu ſede hic bene. Ac deīde ſequit eandē ipſā ſentētiā latius uerſans & explicans: nōne īquit diuites p potētiā opprimūt uos: & trahunt ad iudicia? Nōne ipſi blaſphemāt bonū nomē: q̄d inuocatū ē ſup uos? Siq̄dē legē p̄ficitis regalē ſecūdū ſcripturā diliges ꝓximū tuū ſicut te ipſū: benefacitis. Si aūt pſonas accipitis: peccatū operamini: redarguti a lege qua ſi tranſgreſſores. Vide quēadmodū trāgreſſores legis appellat: q̄ dicūt diuiti ſede hic: & paupi ſta illic. Vnde ne putarēt cōtēptibile eē peccatū: ī hac una re legē trāſgredi: ſecutus adiunxit. Quicūq̄ totā legē ſeruauerit: offendat āt ī uno: factus ē oīum reus. Qui.n. dixit nō mœcchaberis: dixit: & nō occides. Quod ſi nō occidis: mœccharis aūt: factus es trāſgreſſor legis. pp id q̄d dixerat redarguti a lege: q̄ſi tranſgreſſores. Quæ cū ita ſint: cōſequēs uī: niſi alio mō itelligēdū oſtēdat: ut q̄ dixerit diuiti: ſede hic: & paupi ſta illic: huic nō honorē: quē illi deferēs: & idolatra & blaſphemus & adulter & homicida: & ne q̄d lōgū ē: cūcta cōmemorē: reus oīum criminū iudicādus ē. Offendēs q̄ppe ī uno factus ē oīum reus. At.n. q̄ unā uirtutē habet: oēs habet: & q̄ unā nō hēt: nullā habet. Hoc ſi ueꝝ ē: cōfirmat̄ iſta ſentētia: ſed ego eā exponi uolo: nō cōfirmari: q̄ p ſeipſā apud nos oībus philoſophoꝝ auctoritatibus firmior ē. Et illud qdē de uirtutibus & uitiis: ſi ueraciter dicit̄: nō ē cōſequēs: ut pp hoc oīa peccata ſint paria. Nā illud de iſeparabilitate uirtutum: niſi forſitan fallor: tamē ſi ueꝝ memini: q̄d uix memini: oībus philoſophis placuit: q̄ eaſdē uirtutes agendæ uitæ neceſſarias eē dixerūt. Hoc āt de parilitate peccatoꝝ ſoli Stoici auſi ſūt diſputare: cōtra oēm ſenſū generis humani. quā eoꝝ uanitatē ī Iouiniano illo: q̄ ī hac ſentētia Stoicus erat: ī aucupādis āt & defenſādis uoluptatibus Epicureus de ſcripturis ſanctis dilucidiſſime cōuicīſti. In q̄ tua ſuauiſſima & p̄clariſſima diſputatione ſatis euidenter apparuit: nō placuiſſe auctoribus nr̄is: uel ipſi potius: quæ p eos locuta ē ueritati: oīa paria eē peccata. Quō āt fieri poſſit: ut ēt ſi hoc de uirtutibus ueꝝ ē: nō tamē iō cogamur fateri æq̄litatē oīum peccatoꝝ q̄tū poſſum adiuuāte domino aperire conabor. Quod ſi effecero approbabis, ubi uero cauſæ defuerotu ſupplebis, certe hinc pſuadēt: q̄ unā uirtutē habuerit: hīe oēs: & oēs deeſſe: cui una defuerit. q̄ prudētia nec ignaua nec iniuſta nec ītēperās pōt eē. nā ſi aliq̄d hoꝝ fuerit: prudētia nō erit. Porro ſi prudentia tunc erit ſi & fortis & iuſta: & tēperās ſit. pfecto ubi fuerit: ſecū hēt cæteras. Sic & fortitudo īprudēs eē non pōt: uel intēperans: uel iniuſta: ſic tēperātia neceſſe ē: ut prudēs: fortis: & iuſta ſit. Sic iuſtitia non ē niſi ſit prudēs fortis: tēperās. ita ubi eſt una uera aliqua eaꝝ: & aliæ ſimiliter ſunt. Vbi āt aliæ deſūt: uera una illa nō ē: etiā ſi aliquo mō ſimilis eē uideat̄. Sūt. n. ut ſcis q̄dā uitia uirtutibus aperta diſcretiōe cōtraria: ut īprudētia prudentiæ. Sūt aūt q̄dā q̄ tantū uitia ſūt: iō cōtraria: q̄dā tamē ſpecie fallaci ſimilia: ut eidē prudentiæ: nō īprudētia: ſed aſtutia. Nunc. n. eā dico aſtutiā: q̄ uſitatius ī malitioſis ītelligi: & uocari ſolet: nō ſicut nr̄a loq̄ſcriptura cōſueuit: q̄ ſæpe aſtutiā ī bono ponit. Vnde eſtote aſtuti: ut ſerpētes: & illud: ut & īnocētibus det aſtutiā: q̄q̄ &. apud illos: romanæ linguæ diſertiſſimus dixerit: neq̄ illi tamē ad cauēdū dolus: aut aſtutia deerāt: aſtutiā ponēs ī bono: ſed apud illos rariſſimū: apud nr̄os frequētiſſimū ē. Itēq̄ ī partibus tēperātiæ aptiſſime cōtraria ē effuſio pſimoniæ. ea uero q̄ tenaciras dici uulgo ſolet: uitiū q̄dē eſt: tamē parſimoniæ ſimile: nō natura: ſed fallaciſſima ſpecie. Itē diſſimilitudine manifeſta cōtraria ē iuſtitia iuſtitiæ. Solet aūt q̄ſi imitari iuſtitiā uindicādi ſe libido. ſed uitiū ē. Ignauia fortitudini pſpicue cōtraria ē: duritia uero diſtat natura fallit ſimilitudine. Cōſtantia pars q̄dā uirtutis ē. Ab hac incōſtātia lōge abhortēt: & īdubie cōtraſiſtit. Pertinacia uero cōſtātia dici affectat: & nō ē: q̄a illa ē uirtus: hoc uitiū. Vt ergo nō iterū hæc eadē commemorare neceſſe ſit: exempli gr̄a ponamus aliq̄d: unde poſſint cætera intelligi. Catilina ut de illo ſcripſerunt: q̄ noſſe potuerūt: frigus: ſitim: famē: ferre poterat: eratq̄ patiens inediæ: algoris: uigiliæ: ſupraq̄ cuiq̄ credibile ē: ac p hoc & ſibi & ſuis magna p̄ditus fortitudine uidebat̄: ſed hæc fortitudo prudēs nō erat: mala. n. ꝓ bonis eli-

gebat. Tēperans nō erat: corruptelis. n. turpissimis fœdebat. Iustus nō erat: nā cōtra patriā cōiurauerat. Et iō 162
nec fortitudo erat: sed duritia sibi: ut stultos falleret: nomē fortitudinis ponebat. Nā si fortitudo eēt: nō uitiū: sed uirtus eēt. Si aūt uirtus eēt: a cæteris uirtutibus tanq̄ īseparabilibus comitibus nunq̄ relinqueretur. Qua pp dū q̄rit ēt de uitiis: utrū ipsa similiter oīa sint: ubi unū erit: aut nulla sint: ubi unū nō erit: laboriosū ē id ostēdere ꝓpterea qa uni uirtuti duo uitia opponi solēt. Et qđ aperte cōtrariū ē: & qđ specie similitudinis adūbrat. Vnde illa Catilinæ qa fortitudo nō erat: q̄ eēt cū secū uirtutes alias nō habebat: facilius uidebat. Quod uero ignauia fuerit: ubi exercitatio q̄slibet grauissimas molestias ppetiēdi: atq; tolerādi: supraq̄ cuiq̄ credibile ē fuit ægere psuadere pōt. Sed forte acutius ītuētibus: ignauia apparet ipsa duritia quia labore bonoꝝ studioꝝ qbus uera acqrit fortitudo neglexerat. Verūtamē qa sūt audaces q timidi nō sūt: & rursus timidi a qbus abest audacia: cū sit utrūq; uitiū: quoniā q uera uirtute fortis ē: nec temere audet: nec īcōsulte timet: cogimur fateri uitia plura eē uirtutibus. Vnde aliquādo uitiū uitio tollit: ut amor laudis amor pecuniæ, aliquādo unū cedit: ut plura succedāt: uelut q ebriosus fuerit: si modicū biberit: & tenacitatē & ambitionē didicerit. Possūt itaq; uitia ēt cedere uitiis succedētibus non uirtutibus. & iō plura sūt. Virtus uero quo una īgressa fuerit: quoniā secū cæteras ducit ꝓfecto uitia cedēt oīa q̄cūq; inerāt. Nō. n, oīa inerant: sed aliquādo totidē: aliquādo plura pauciorib⁹ uel pauciora pluribus succedebāt. Hæc utrū ita se habeāt diligētius īqrēdū ē. Nō. n, & ista diuina sentētia ē: q̄ dr: q unā uirtutē habuerit: oēs habet, eiq; nulla īest: cui una defuerit. sed hominib⁹ hoc uisū ē: multū qdē īgēiosis: studiosis: sed tamē hominibus. Ego uero nescio quē admodū dicā: nō dico uirū a quo denominata dicit uitus: sed ēt mulierē: q̄ uiro suo seruat thori fidē: si hoc faciat pp ꝓceptū & ꝓmissū dei: & q̄ primitus sit fidelis nō habere pudicitiā: aut pudicitiā nullā uel paruam eē uirtutē. Sic & maritū q hoc idē seruat uxori: & tamē sūt plurimi tales: quoꝝ sine aliquo peccato eē nemine dixerī. & utiq; illud q̄lecūq; peccatū ex aliquo uitio uenit. Vnde pudicitia cōiugalis ī uiris fœminisq; religiosis cū ꝓculdubio uirtus sit: nō. n, aut nihil aut uitiū ē: nō tamē secū hēt oēs uirtutes. Nā si oēs ibi essent nullū eēt uitiū: nullū oīo peccatū. Quis aūt sine aliquo peccato? Quis ergo sine aliquo uitio, ī. comite quodā uel q̄si radice peccati: cū clamet q supra pectus domini recūbebat: si dixerimus: qa peccatū non hēmus: nos ipsos seducimus: & ueritas in nobis nō ē. Neq; hoc apud te diutius agēdū ē: sed pp alios q sotte hoc legerint dico. Nā tu qdē ī eodē ipso opere splendido cōtra Iouinianū ēt hoc de scripturis sanctis diligēter ꝓbasti. Vbi ēt ex hac ipsa epistola cuius uerba sūt: quoꝝ nūc ītellectū reqrimus posuisti: qd' scriptū ē: in multis. n, offendimus oēs. nō. n, ait offenditis: sed offendimus oēs: cū Christi loquerē apostolus: & cū hoc loco dicat. Quicūq; aūt totā legē seruauerit: offendat āt ī uno: factus ē oīum reus. Ibi nō in uno sed ī multis: nec quosdā sed oēs dixit offendere. Absit āt ut quisq̄ fidelis exīstimet tot milia seruoꝝ Christi: q ueraciter dicūt se habere peccatū: ne se ipsos decipiant: & ueritas in eis nō sit nullā habere uirtutē. cū uirtus magna sit sapientia. Dixit āt ipsa sapientia homini. Ecce pietas est sapientia. Absit ergo ut dicamus tot ac tantos fideles: & pios hoīes dei nō habere pietatē quā græci uel eusebiā uel exꝑssius & plenius theosebian uocant. Quid āt pietas ē nisi dei cultus? & unde ille colit nisi caritate? Caritas igit de corde puro & cōscientia bona & fide nō ficta magna & uera uirtus est: qa ipsa est & finis præcepti. Merito dicta est fortis sicut mors: quia siue nemo eā uincit sicut mortē: siue qa ī hac uita usq; ad mortē est mēsura caritatis: sicut dominus ait. Maiorē hac caritatē nemo habet: q̄ ut aīam suā ponat ꝓ amicis suis: siue potius qa sicut mors aīam auellit a sensibus carnis sic caritas a cōcupiscentiis carnalibus. Huic subseruit sciētia cū ē utilis. nā sine illa īflat. Quod uero illa ædificādo īpleuerit: nihil ibi ista inane qđ inflet īueniet. Vtilē porro scientiā definiendo mōstrauit: ubi cū dixisset Ecce pietas est sapientia: cōtinuo subiunxit. Abstinere uero a malis scientia est. Cur ergo nō dicimus qui hanc uirtutē hēt hr̄e oēs: cū plenitudo legis sit caritas? An quāto magis ē in hoīe: tāto magis ē uirtute p̄ditus? Quāto aūt minus: tāto minus est uirtus? qa ipsa est uirtus, & quanto minus ē uirtus tāto minus ē uitiū. Vbi ergo illa plena & pfecta erit: nihil ex uitio remanebit. Proinde mihi uident stoici falli: qa ꝓficiētem homine ī sapientia nolūt oīo habere sapiētiā: sed tunc habere cū in ea oīo pfectus fuerit. nō quia illū ꝓfectum negāt. sed nisi ex ꝓfundo quodā emergendo repente emicet ī auras sapiētiæ liberas: nulla ex parte eē sapientē. Sicut. n, nihil ītereſt ad hoīem p̄focādū utrū aquā stadiis multis super se hēat altam: an unū palmū aut digitū: sic illos qui tendūt ad sapiētiā ꝓficere quidē dicūt: tanq̄ ab imo surgētes gurgitis ī aerem. sed nisi totā stultitiā uelut opprimētē aquā ꝓficiēdo uelut emergēdo euaserint: nō hēre uirtutē: nec eē sapiētes. Vbi aūt euaserint: mox habere totā, nec quicq̄ stulticiæ remanere: unde oīo ullū peccatū possit exīstere. Hæc similitudo: ubi stultia: uelut aqua & sapientia: uelut aer ponit: ut animus a p̄focatiōe stultitiæ tanq̄ emergens ī sapientia repente respiret: nō mihi uī satis accomodata nostrar̄ scripturar̄ auctoritati. Sed illa potius: ut uitiū uel stultitia tenebris: luci aūt uirtus & sapientia cōparet q̄tū ista similia de corporalibus ad ītelligibilia duci possūt: nō itaq; sicut de aquis ī aerem surgens: ubi ear̄ sūmū trāsierit repente quātū sufficit īspirat: sed sicut de tenebris ī lucem ꝓcedens: paulatī ꝓgrediendo: illuminat. Quod donec pleniſſime fiat: iā eū tamen dicimus tanq̄ de abditissima spelūca egredientem: uicinia lucis afflatū tāto magis: quāto magis propinquat egressus, ut illud qđ ī eo lucet: sit utiq; ex lumine: quo ꝓgredit. Illud aūt qđ adhuc obscurū ē: sit ex tenebris unde egredit. Itaq; & nō iustificabit ī cōspectu dei oīs uiuēs: & tamē iustus ex fide uiuit. Et induti sunt sancti iustitia: aliis maius: alius minus. Et nemo hic uiuit sine peccato: & hoc alius maius: alius mīus. Optimus aūt est qui minimū. Sed quid ego tanq̄ oblitus cui loquor: doctori similis factus sum: cū ꝓposuerī quid abs te discere uelim? Sed qa de peccatoꝝ parilitate: unde ad id qđ aiebā icidit q̄stio: examinādā tibi sentētiā meam ꝓmere statuerā: nā eā tādē aliquādo cōcludā. Quia & si ueꝝ ē: eū q hēt unā oēs habere uirtutes: eū qui unā nō habet: nullā habere: nec sic peccata sūt paria: quia ubi uirtus nulla est: nihil quidem rectū est: nec tamen

men iō nō prauo prauius eſt:diſtortoq; diſtortius.Si aūt qđ puto eē uerius:ſacriſcq; litteris congruentius:ita ſunt aīæ ītētiōes:ut corporis mēbra:nō qđ uideanť locis:ſed qđ ſentianť affectibus:& aliud illuminať ápli-us:aliud:minus:aliud oīo caret lumine:& tenebroſo inūbrať obſtaculo;pfecto ita ut qſq; illuſtratiōe piæ caritatis affectus ē:ī alio actu magis:ī alio minus:ī aliquo nihil:ſic pōt dici habere aliā:& aliā nō habere:aliam magis:aliā minus habere uirtutē.Nā & maior ē ī illo caritas:q̄ ī illo.recte poſſumus dicere:& aliq̄ ī iſto nulla in illo:quātū ꝓtinet ad caritatē:q̄ pietatis ē:& in ipſo uno homine q; maioré habuit pudicitiā:q̄ patiē tiā:& maioré hodie q̄ heri:ſi ꝓficit:& adhuc nō habeat cōtinentiā:& habeat nō paruā miſericordiā.& ut generaliter:breuiterq; cōplectar:quā de uirtute habeā notionē:qđ ad recte uiuēdū attiet:uirtus ē caritas:qua id qđ diligēdū ē:diligiť.Hæc in aliis maior:ī aliis minor:ī aliis nulla ē.Pleniſſima uero q̄ iā nō poſſit augeri q̄diu hic homo uiuit ē ī nemine.Quādiu aūt augeri pōt;pfecto illud:qđ minus ē:q̄ debet ex uitio eſt. Ex quo uitio nō ē iuſtus ī terra:q; faciat bonū:& nō peccet.Ex quo uitio nō iuſtificabiť ī conſpectu dei oīs uiuēs.Propter qđ uitiū:ſi dixerimus:qa peccatū nō habemus noſmetipſos ſeducimus:& ueritas ī nobis nō ē: ꝓp qđ ēt quātūlibet ꝓfecerimus:neceſſariū ē nobis dicere:dimitte nobis debita nr̄a:cū iā oīa ī baptiſmo dicta:facta:cogitata:dimiſſa ſint.Quid itaq; q recte uidet:unde & quādo & ubi ſperāda ſit illa ꝓfectio cui nō ſit:qđ adiici poſſit?Si āt p̄cepta nō eēnt nō utiq; eēt:ubi ſe homo certius inſpiceret:& uideret.unde auerteť:quo conareť:quare gratulareť:qđ p̄careť.Magna ē ergo utilitas p̄ceptoꝝ ſi libero arbitrio tātū detur: ut gratia dei amplius honoreť.Quæ ſi ita ſe habēt:unde fiet oīum reus:ſi in uno offendat:q; totā legē ſeruauerit?An forte qa plenitudo legis caritas ē:q̄ deus ꝓximuſq; diligiť:in q̄bus p̄ceptis caritatis tota lex pēdet & ꝓphetæ merito ſit reus oīum:q; cōtra illā facit:in q̄ pēdet oīa?Nemo aūt peccat niſi aduerſus illā faciendo.qa nō adulterabis:nō homicidiū facies;nō furaberis:nō cōcupiſces;& ſi qđ ē aliud mandatū:ī hoc ſermone recapituläť;in eo q; diligis ꝓximū tuū tanq̄ teipſū.Dilectio ꝓximi malū nō operať.Plenitudo aūt legis caritas.Nemo āt diligit ꝓximū niſi diligēs deū:& hoc quantū pōt;ꝓximo impēdat:quē diligit tanquam ſeipſū:& ut ille diligat deū:quē ſi ipſe nō diligit:nec ſe nec ꝓximū diligit.Ac p hoc q totā legē ſeruauerit:ſi ī uno offenderit ſit oīum reus.qa cōtra caritatē facit:unde tota lex pēdet.Reus itaq; fit oīum:faciēdo cōtra eā:in qua pēdent oīa.Cur ergo nō dicanť paria peccata?An forte:qa magis facit cōtra caritatē:q grauius peccat;minus q leuius?Et hoc ipſo qđ admittit:ſit qdē oīum reus.ſed grauius peccās uel ī pluribus peccās magis reus.Leuius aūt uel ī paucioribus peccās minus reus:tāto maiore.ſ.reatu quāto āpliusitāto minore quāto minus peccauerit:tamē ēt ſi in uno offenderit reus ē:qa cōtra eam facit:ī q̄ pēdēt oīa.Quæ ſi uera ſūt:eo mō & illud abſoluiť qđ ait hō etiā apoſtolicæ gr̄æ.In multis.n.offendimus oēs.Oēs.n.offendimus:ſed alius grauius:alius leuius.Quanto q̄ſq; grauius leuiuſq; peccauerit:tāto in peccato cōmittēdo maior:quāto ī diligendo deo & proximo minor.Et rurſus tanto minor in peccati perpetratione:quanto maior in dei & proximi dilectione.Tanto itaq; plenior iniquitatis:quanto ianior caritatis.Et tunc perfecti ſumus in caritate: quāto nihil reſtat ex infirmitate.Nec ſane quātū arbitror putādū ē leue eē peccatū ī ꝑſonaꝝ acceptiōe habere fidē domini Ieſu chriſti:ſi illā diſtātiā ſedendi ac ſtādi ad honores eccleſiaſticos referamus.Quis.n. ferat eligi diuitē ad ſedē honoris eccleſiæ cōtēpto paupere iſtructiore atq; ſanctiore?Si aūt de quotidianis cō ſenſibus loqť:qs nō hic peccat.ſi tamē peccat:niſi cū apud ſe ipſū intus ita iudicat:ut ei tāto melior quanto ditior illo uideať.Hoc.n.uť ſignificaſſe cū dicit.Nōne iudicatis apud uos metipſos:& facti eſtis iudices iniquaꝝ cogitationū?Lex itaq; libertatis lex caritatis ē:de q̄ dicit:ſi tamē legē ꝑficitis regalē ſecūdū ſcripturas Diliges ꝓximū tuū ſicut teipſū:benefacitis.Si āt ꝑſonas accipitis peccatū operamini:redarguti a lege tāquā trāſgreſſores.Et poſt illā ſentētiā ad ītelligēdū difficillimā de q̄ ſatis dixi:qđ dicēdū putaui eandē legē libertatis cōmemorās:ſic loq̄mini inqt:& ſic facite:ſicut ꝑ legē libertatis īcipientes iudicari.Et quoniā qd paulo ante dixerit nouit:quoniā ī multis offēdimus oēs:ſuggerit dominicā tanq̄ quotidianā quotidiāis:& ſi leuioribus tamē uulneribus medicinā.Iudiciū.n.inqt ſine miſericordia illi:q nō facit miſericordiā.Hinc.n.& dominus dimittite iqt:& dimitteť uobis.date:& dabiť uobis.Supexaltat āt miſericordia iudiciū.nō.n.ē aduerſo iudicio:ſed ſupexaltat:qa plures ꝑ miſericordiā colliguntť.Sed q miſericordiā p̄ſtiterūt(Beati.n.miſericordes:qa ipſis miſerebiť deus)& hoc utiq; iuſtū ē:ut dimittať eis:qa dimiſerūt.& deť eis:qa dederūt. Ineſt qꝑ pe deo & miſericordia iudicāti:& iudiciū miſeráti:pp qđ ei dr̄.Miſericordiā & iudiciū cāntabo tibi domine. Nā qſqs uelut nimiū iuſtus iudiciū ſine miſericordia q̄ſi ſecurus expectat:irā iuſtiſſimā ꝓuocat: quā timēs ille dicit.Ne ītres ī iudiciū cū ſeruo tuo.Vnde dr̄ populo cōtumaci.Quid uultis mecū iudicio cōtendeť?Cū .n.rex iuſtus ſederit ī throno.qs gloriať caſtū ſe habet cor?Aut qs gloriabiť mundū ſe eſſe a peccato?Quæ igiť ſpes ē:niſi ſupexaltet miſericordia iudiciū?Sed erga illos q miſericordiā fecerūt:ueraciter dicēdo:Dimitte nobis:ſicut & nos dimittimus:& ſine murmuratiōe dādo.hilarē.n.datorē diligit deus.Deniq; ſāctus laco bus iā ex iſto loco de miſericordiæ operibus loqtur:ut quos ueheméter illa ſētētia terruerat cōſoleť:cū admonet:quō ēt quotidiana peccata:ſine q̄bus hic nō uiuiť:quotidianis remediis expienť:ne hō q cū ī uno offenderit:ſit oīum reus:ī multis offendēdo:qa ī multis offēdimus:ꝑ magnū aggerē reatus ſui minutati collectū ad tribunal tāti iudicis ꝓueniat.& eā quā nō fecit miſericordiā nō iueniat:ſed potius dimittēdo atque dādo mereať ſibi dimitti peccata:reddiq;ꝓmiſſa.Multa dixi:q̄bus tibi tædiū fortaſſis īferrē:q hæc q̄ tamen approbas:nō expectas diſcere:q; ea docere cōſueuiſti.Si qđ āt ē ī eis:q̄tū ad rē ipſā ꝓtinet:nā q̄li eloqo explicata ſint:nō nimis curo.ſi quid ergo ī eis ē qđ eruditionē offendat tuā:qſo ut reſcribendo admoneas: & me corrigere non graueris.Infelix eſt enim qui non tantos etiam ſanctos tuorum ſtudiorum labores:& digne honorat:& de his domino deo noſtro:cuius munere talis es:gratias agit.Vnde cum libētius debeam a quo libet diſcere quod inutiliter ignoro:q̄ promptius quoſlibēt docere quod ſcio:quāto iuſtius abs te hoc ca-

ritatis debitū flagito:cuius doctria ī noīe & adiutorio domini tātū ī latia līgua eccleſiaſticæ lītæ adiutæ ſūt quantū unq̄ antea potuerūt:Maxīe tamen iſtam ſniam:qcūq; totam legem ſeruauerit:offendat aūt in uno factus eſt oīum reus:ſi quo alio modo exponi melius poſſe nouit tua dilectio:p dominū obſecro:ut id nobiſcum cōmunicare digneris. 163

Argumētū excerptū ex ſecūdo libro retractationū beati Auguſtini de duabus epiſtolis ſiue tractatibus directis beato Hierōymo:uidelicet de pxīo p̄cedēti:& alio q̄ habet ī ter q̄nes de origine animæ.

Cripſi ēt duos libros ad p̄ſbyterū Hieronymū ſedentē in Bethleē. Vnū de origīe aīæ hoīs. Alterū de ſnia Iacobi apoſtoli ubi ait. Quicūq; totā legē ſeruauerit:offendat aūt ī uno:factus eſt oīum reus. de utroq; cōſulēs eū:ſed ī illo priore q̄nē quā ꝓpoſui ipſe nō ſolui. In poſteriore aūt qd mihi de illa ſol uēda uideret nō tacui:ſed utrū hoc approbaret ēt ille cōſului. reſcripſit aūt laudās eādē cōſolationē meā: ſibi tamē ad reſpōdēdū ociū nō eſſe reſpōdit. Ego uero quouſq; eſſe ī corpe:hos libros ēdere nolui:ne forte reſpōderet aliquādo:& cū ipa reſpōſiōe eius potius ederent. Illo aūt defuncto ad hoc edidi priorē:ut q̄ legit admoneat aut nō q̄rere oīno qūo det aīa naſcētibus:aut certe de re obſcuriſſima eā ſolutionē quæſtiōis huius admittere:quæ cōtraria nō ſit aptiſſimis rebus quas de originali peccato fides catholica nouit ī paruulis lis niſi regenerent ī Xp̄o ſine dubitatiōe dānandis. Poſterioré uero ad hoc ut q̄nis de qua ubi agit:etiam q̄ nobis uiſa eſt ſolutio ipſa noſcat. Hoc opus ſic īcipit dominū noſtrum q̄ uos uocauit.

Beati Hieronymi de corpe & ſanguine Chriſti. Epiſtola. C.xvi.

Agnitudo cæleſtiū beneficiorū angustias humanæ mētis excedit:Et ꝓpterea ordīauit ita diuīa,puidētia:ut qd cape ī nobis rō reor mole uicta nō poterat fides deuota cōcipere:& in ītellectū credulitatis robuſta nutriret. Cū ergo pp trāſgreſſionē Adæ origī:& morti teneremur obnoxii:,pſpiciēs ex alto deus ex quo eſſemus graui debitores iuxta q̄litatē captiuitatis:reparauit munus redēptiōis.i.ut ,p debita morte offerret indebitā:qa nec nos hēbamus unde uiueremus:nec iſte unde moreret. Materiā ergo de nīa mortalitate ſuſcepit:ut de ſua īmortalitate collata mori poſſit uita,p mortuis. Et qa corpus aſūptū ablaturus erat ab oculis nīis:& ſideribus illaturus neceſſariū erat:ut nobis ī hac die ſacrīm corpis & ſanguīs ſui cōſecraret:ut coleret:uel iugiter iure p myſteriū:qđ ſemel offerebat in p̄ciū:ut qa quotidiana & īdeffeſa curre bat,p hoīum ſalute redēptio ꝓpetua eēt ēt redēptiōis oblatio:& pennis illa uictima uiueret ī memoria:& p̄ſens ſemp eēt in gīa. Vera tunica & pfecta hoſtia fide æſtimāda nō ſpecie:nec exterioris cēſenda uiſu homīs ſed īterioris affectu. Vnde merito cæleſtis cōfirmat auctoritas:qa caro mea uere eſt cibus:& ſāguis meus uere eſt potus. Recedat ergo oē īfidelitatis ābiguū:quādoq; dē q̄ auctor eſt muneris ipſe ē ēt teſtis ueritatis. Nā uiſibilis ſacerdos uiſibiles creaturas in ſubſtātiā corpis & ſanguīs ſui:uerbo ſuo ſecreta ptāte cōuertit:ita dicēs Accipite & comedite hoc ē corpus meū. Et ſcīſicatōe repetita:Accipite inq̄t:& bibite hic ē ſāguis meus. Ergo ut ad nutū p̄cipiētis domī repēte ex nihilo ſubſtiterūt excelſa cælorū:,pfūda fluctuū:uaſta terrarū parē potētiā ī ſpiritalibus ſacrīs uerbi p̄bet uirtus:& rei ſeruit effectus. Quāta itaq; & quā celebrāda uis diuīæ benedictōis operet:& qūo tibi nouū & īpoſſibile uideri nō debeat:q; ī Chriſti ſubſtātiā terrena & mortalia cōmutant;teip̄m q̄ iā in xp̄o es regeneratus interroga dudū alienus a uita:pegrinus a miſericordia:a ſalutis uia ītrīſecus mortuus exulabas:ſubito initiatus Xp̄i legibus & ſalutaribus myſteriis īnouatus ī corpe eccleſiæ nō uidēdo ſed credēdo trāſiuiſti. Et de filio p̄ditōis adoptiuus dei fieri occulta puritate meruiſti ī mēſura uiſibili pmanēs maior factus es te ipo uiſibiliter ſine quātitatis augmēto:cū ipſe atq; idē eſſes multo aliter fidei,pceſſibus extitiſti. ī exteriore nihil additū ē:& totū ī īteriore mutatū ē:ac ſic hō Xp̄i filius effectus:& Xp̄s in hoīs mēte formatus ē. ſicut ego ſine corpali ſenſu p̄terita uilitate depoſita ſubito noua indutus es dignitate:& ſicut hæc q̄ ī te deus læſa curauit:ifecta diluuit:maculata deterſit:nō ſūt oculis nec ſēſibus tuis credita:ita cū reuerēdo altari cæleſtibus cibis ſaciādis accedis ſacrū dei tui corpus & ſanguiné reſpice:honora:mirare:mēte cōtīge:cordis manu ſuſcipe:& maxīe hauſtu īteriori aſſume. Quod ſi illius ueteris legis mā na:de quo legit pluit eis māna:ut ederēt:hoc unicuiq; ſapiebat qđ deſideriis cōcupierat. Aliudq; erat qđ ſumebat:aliud qđ uidebat:īuiſibiliterq; ſapor ille ī ſingulorū ſēſibus formabat. Si ergo illud ueteris legis mā na cælitus elapſū p multimodas ſuauitates naturæ ſuæ meritū & generis ſui excedebat ītuitū:& ſi creaturā ſuā diſpēſatio largitoris multiplici diuerſitate cōdiderat:ut p̄beret guſtus:qđ ignorabat aſpectus:qa iuxta recipiētis deſideriū eſcæ illius nouitas & dignitas naſcebat. Vnūquéq;,n,uariis & alienis ſaporibus reficiebat mellifluū pluuiæ illius donū:& multiplex ſicci ībris obſequū. q̄ cū ita ſint:qđ illic auiditas faciebat:hic fides faciat,& ſicut ī corpe cibus ſapiebat:ī pectore deus credulitate,pficiat. ſicut legimus:Accedat hō ad cor altū & exaltabit deus. lō qđ ibi delectatio obtiebat ī faucibus:hic benedictio opet ī ſenſibus. Ad cognoſcēdum & p̄cipiēdū ſacrificiū ueri domīci corpis:ipa te roboret potētia cōſecratoris. & q̄ tūc latuit p̄figuratus ī mā na:ſit tibi nūc māiſeſtatus ī gīa. lp̄m āt fuiſſe ī mānæ illius ſpe p̄figuratū:ēt ,ppheta euidēter oſtēdit dicens:panē cæli dedit eis:panē āgelorū māducauit hō. Et qs panis ē āgelorū:niſi Xp̄s:q̄ cibo ſuæ caritatis & lumīe claritatis nos faciat. Et hūc dat panē:dicēte,ppheta:Sexta die duplū colliges. dum,n,prīo a domīca die ī lege tribuit:& ī ſolo ſabbato denegat:iā tūc Chriſtus ab eccleſia cui domīcū reſurrectiōis diē cōſecrauit:reci piēdus oſtēdit:& ſynagogæ ad quā cultus ſabbati ptinebat:negādus eē p̄cipit:dum dies q̄ eſt dies ſeptimus cæleſtis panis fraude multat:de quo pane uetus narrat hiſtoria:nec q̄ plus collegerat habuit amplius:nec q̄ minus parauerat repperit minus:eo q̄ eucharīſtiæ p̄ceptio nō ī quātitate ſed ī uirtute cōſiſtat:q; corpus domini ſacerdote diſpēſāte tātū ē in exiguo:quātū eē cōſtat ī toto:qđ cū eccleſia fideliū ſumit:ſicut plenum ī uniuerſis:ita integrum eſſe probatur in ſingulis. de quo ſenſu apoſtolica ſententia deriuata eſt dicens: qui multa habet non abundabit:& qui modicum habet non minorabit. Non,n,de cōmuni pane accipi dictum

pōt:quē si forte esurientibus apponeremus:nō ex toto pueniret ad singulos:qa ꝑticulatim & minutati proportiōe sua unusq; ꝑsumeret.de hoc uero pane cū assūmit nihil minus habent singuli:q̄ uniuersi. totum unus;totū duo:totū plures sine dimiutiōe accipiūt.qa benedictio huius sacri scit distribui:nec scit distributiōe cōsumi.Sacri itaq; huius formā ēt ī iudæoꝝ paginis uidemus exp̄ssā.Nā de Melchisedech ī Genesi legimus.Et Melchisedech rex Salē obtulit panē & uinū:& benedixit Abrahæ.Fuit autē sacerdos dei altissimi: dūq; a ꝑputio.i.a gētili circūcisio futura benedicit:ecclesiæ gloria p̄dicat:& synagogæ ifideli populus ex gētibus acq̄situs ꝑponit.Huius ergo Melchisedech genealogia uel origo notitiā illius tpis latuit:& oblatione panis & uini hoc xp̄i sacrificiū p̄figurauit:ꝺ quo ꝓpheta ꝓnūciat.Tu es sacerdos ī æternū scdm ordinē Melchisedech.Nā & Moyses de eo mysterio loquēs:uinū & sanguinē sub una appellatiōe significat:& ī benedictiōe patriarchæ dominicā passionē multo āplius demōstrat:ita inqens.Lauabit ī uino stolā suā: & ī sāguine uuæ palliū suū.Aduerte q̄ euidēter cōstat uini creaturā Xp̄i sāguine nūcupatā:& qd adhuc de hac duplici spē cie inqrere debeas:ipo domino attestāte cognosce.Nisi inqt māducaueritis carnē filii hois:& biberitis eius sanguinē:nō hēbitis uitā in uobis.Quod testimoniū cōtra Pellagii blasp̄emias euidentissimū atq; ualidissimū est:q asserere arepta ipietate p̄sumit:nō ꝓp uitā:sed ꝓp regnū cælorꝝ baptismū ꝑuulis cōferēdū. Sub his enī dei uerbis:qbus euāgelista ꝓnūciat nō hēbitis uitā ī uobis:apte itelligēdū est:q̄ ois aīa munet baptismi uacua nō solū gloria careat:sed & uita.Hoc itaq; dominici sanguis uinū aq̄ eē miscēdū nō solū traditōe:sed ipso genere passiōis ostēdit:ex cuius sacro latere sāguis & aq̄ lāceæ illisiōe ꝓfluxit.sicut & ꝓpheta multo āte ꝑcinit dicēs.Percussit petrā:& effluxerūt aquæ.Et apostolus.Bibebāt inqt de cōsequēte eos petra. Vides q̄ biberit de Xp̄i gra:seqt eū Xp̄i misericordia.Sed & in Salomōe de ipso deo p̄dictū legimus: sapiētia inqt ædificauit sibi domū.i.corpus hois assūpsit ī quo hītat plenitudo diuinitatis.Excidit colūnas septē: qa illū benedictio gr̄æ septiformis ipleuit,mactauit hostias suas:miscuit ī cratere uinū suū:& parauit mensā suā. Et in sequēti.Venite:& edite de meis panibus;& bibite uinū qd miscui uobis.Admixtū ergo aq̄ uinū legimus.Nūc cām q̄re utrūq; dominus misceri uoluerit inqramus.Quādo ī iudæoꝝ cōuiuio nuptiali uinū id est fides ī eis deficiebat:uinū iquit deficiebat:q̄ uinea fructū negabat:de q̄ dr̄.Expectabā ut faceret uuas:fecit aūt spinas:unde & sertū spineū capiti redēptoris iposuit:quādo dominus nuptiali tpe.i.quādo spōsus ecclesiæ suæ pascali exultatiōe iūgēdo aqs ī uinū cōuertit;manifeste p̄figurās multitudies gētiū de sanguis sui gra esse ueturas.Per qs.n.populos significari satis apit eloqiis.sicut legit.Aquæ istæ quas uidisti populi sunt & gētes & liguæ.Vnde & aduertimus ī aqs figurā gētiū demōstrari:ī uino aūt sāguinē domicæ passionis ostēdi. Ac sic cū ī sacris uio aq̄ miscet xp̄o fidelis populus icorporat;& iūgit:& q̄dā ei copula p̄fectæ caritatis unit:ut possit dicere cū apostolo.Quis nos sepabit a caritate Xp̄i? Tribulatio:an āgustia:an p̄secutio: & reliq̄?Deus aūt hoi suscepta scificatiōe miscet.quā fides ī ipo peccatoꝝ affectus iustitiæ:misericordia pietatis ifundūt.Etiā ī hoc ipso:q̄ ī numerosis tritici granis panē cōfici nouimus:unitatē constat assignare populoꝝ.Sicut.n.frumētū qd sola purgātis solicitudie ad cādidā sp̄em molaꝝ labore p̄ficit:ac p aquā & ignē ī unius pānis substātiā cōgregat:sic uariæ gētes diuersæq; natōes:ī unā fidē cōueniētes:unū de se Xp̄i corpus efficiūt;& xp̄anus populus q̄si tritici grana inumerabilia ī sacrilegis natōibus fide purgata atq; cribrata discernit;Et ī unū:q̄si ifideliū lolio ptrāseūte colligit;& duoꝝ testamētoꝝ istructōe:uelut frumentū gemio molaꝝ ope curatū nitescit.Et ī illā priæ origis dignitatē natiuo cādor mutat;ac p aquā baptismi uel pigne sp̄ūs sci:æterni illius panis corpus efficit.Sicut ergo separi grana ab illius cōfectiōe panis adunatōe non possunt:& sicut aq̄ ad ꝓpriā redire substātiā ī uinū ꝓmixtæ iā nō possunt:sic & fideles qq; atq; sapientes:q redēptos se Xp̄i sāguie & passiōe cognoscūt:ita debēt q̄si ipsepabili mēbra:capiti suo:fidei obseruatōe:& ardētissima religiōe sociari:ut ab eo nō uolūtate:nō necessitate seiūgi:nō illa terrenæ spei ābitiōe:nō deniq; ipsa possint morte diuelli.Nec dubitet q̄sq̄ primarias creaturas:nutu diuīæ potētiæ:p̄sētia sūmæ maiestatis ī domini corpis trāsire posse naturā:cū ipm hoiem uideat artificio cælestis misericordiæ Xp̄i corpus effectū. Sicut āt qcūq; ad fidē Xp̄i ueniēs āte uerba baptismi:adhuc ī uiculo ē ueteris debiti;his uere memoratis mox exuit oē fæce peccati:ita quādo benedicēdæ uerbis cælestibus creaturæ sacris altaribus iponūt:ante q̄ suo catōe sui nois cōsecrāt;substātia illic ē panis & uini.post uerba āt corpus & sāguis ē Xp̄i.qd aūt miꝝ ē: si ea q̄ uerbo potuit creare:uerba possit creata cōuertere?Immo iā mioris uidetur eē miraculi: si id qd de nihilo agnoscit cōdidisse:iā cōditū ī melius ualeat cōmutare.Reqre qd ei possit eē difficile:cui facile fuit hoiem ē limi materia figurare:imaginē ēt suæ diuitatis īduere:cui,pmptū ē eū rursū reuocare de īferis:restituere de pditōe:repare de puluere de terra ī cælū leuare:de hoie āgelū facere:corpus humanū cōferme corpi suæ claritatis reddere;& figmētū suū ī regni sui cōsortio sublimare;ut q corpus nr̄æ fragilitatis assumpserat nos ī corpus suæ imortalitatis assumat:ad quā gloriosā resurrectionē piis nos opibus ꝑparare dignet: q uiuit & regnat ī sæcula sæculoꝝ amē.

Incerta Omelia sup euāgelio scdm Matthæū. C.xvii.

Anctus euāgelista docet nos necessitatē inopiæ tolerantes subsidii cā amicū debere p̄qrere: & id qd deest ad refectionē alterius:oportet ab altero mutuari.In tātū āt ad postulādū puicacē eē uoluit peti toré:ut nec nocturnis horis pulsat amici ianuā ꝺsinat;nec excitat eū dubitet q̄scētē;ita ēt ut tediū īferés īpudētia mereat:qd amicicia nō meret;& cōicationē panis extorqat iportūitas:quā nō ipetrat hūanitas.Ait.n.Quis uestrū hēbit amicū;& ibit ad illū media nocte & cætera.Videt ergo scdm lram aliqd p̄suadere:ut media nocte q̄scēti amico;& clauso cubiculo dormiēti:molesti eē minīe desinamus.Sed si ad spiritalē nos itelligentiam reuocemus:iueniemus non dure dominum:sed utiliter præcepisse.Nam utiq; postq discipulos oratōem dominicam docuit:hanc subiecit parabolam:ut itelligeremus importunos nos amicos esse debere:non expostulando aliqd:sed potius p̄cādo id est Christū nō carnali manu p̄cutiēdo:sed spiritali

oſone pulſando.Ipſe.n.ſi recte uiuimus amicus noſter eſt.Nā qs amicitior nobis é:q̄ ille q p̄tio ſui ſanguis nos redemit.Iſpe inq̄ amicitior oībus eſt:q cū ſit dōinus:amicus eé dignaē:dicés ad apoſtolos.Iā nō dicā uos ſeruos:ſed amicos.Huius ergo amici hoſtiū iceſſabiliter pulſare debemus:& horis eū ingetare nocturnis:& uſq̄adeo moleſti eé:ut iportuni ét iudicemur.Sed nō huius iportunitatis uereamur offenſam:qa hæc apud dominū iportunitas opportuna é.Acceptior.n.é illi ipudens depcatio:q̄ ſecura p̄ſūptio:hoc é plus mereē q ſolicitus orat iſtanter:q̄ q cōfidés diſſimulat negligéter.Ait.n.& ille ſi pſeuerauerit pulſans,pſeuerās igitur mereē accipe.qđ alibi euidétius dicit.Qui pſeuerauerit uſq̄ ī finē:hic ſaluus erit.Nō multū ergo iuuat frequéter orare:cui cōtigerit aliquādo ceſſare.Semp igiē & ſine ītermiſſiōe petendū eſt:& pulſandū:ne pcatio āte acta nihil,pſit:ſi nō ad fidē eodē quo cœpit téore puenerit.Dico īqt uobis & ſi nō dabit illi ſurgés eo q̄ amicus eius ſit:pp̄ iportūitaté eius ſurget & dabit.magna pſeuerātia é:q̄ q̄uis iportūa é:q̄q̄ moleſta ſit deo: tamē plus amica é q̄ amicus.Ecce.n.qđ amico negaē:pſeuerātia,pmereē.Illi recuſat de fiducia:huic de cōtentiōe cōpatiē.Illi nō largiē familiariter pulſāti:huic ptinaciter miſereē oráti.Pulſemus igiē oſtiū domī nō ſolū p̄ fidē:ſed ét pſeuerātia:ut apiaē nobis.& media nocte pulſemus:ne grauis nos ad uigilādū peccatoꝝ ſōnus iuadat.Quod ſcriptū é.beati ſerui:quos cū uenerit dominus iuenerit uigilātes.Hoc aūt hoſtiū apiri ſibi apoſtolus expoſcit:nō ſolū ſuis:ſed ét ,ppriis oſonibus obſecrās ſe iuuari:dicens Vt apiaē mihi oſtiū ad loquēdū myſteriū Xp̄i.ſ.apto oſtio illos ſacri panes accipe deſiderās:de q̄bus eſuriētis gētilis populi ad cognoſcēdū dominū media ſatureē.Et nos ergo pulſemus hoc oſtiū:& pſeuerāter oremus:ut ex ipſo ſapientiæ & ſcīæ panē accipe mereamur.Nā niſi ſubſtātiā exide ſūpſerimus:fraternitatis iſtius deſideriū,pprio ſermōe reficere nō ualemus.uel hō iſte q̄libet xp̄ianus itelligiē:q fidē trinitatis tātūmodo itelligit:& qđ neceſſariū é: niſi alter eū doceat ignorat.Amicus uero eius ut diximus Xp̄s eſt:Quod dicit uadit ad illū media nocte.i.ī nouiſſimo tpe:& dicit illi cōmoda mihi tres panes.ac ſi dicat aīa illa ad Xp̄m:Cōmoda mihi fidē trinitatis: & fac me itelligere:quēadmodū opari me oportet.Amicus meus uenit de uia:ac ſi dicat ſenſus meus ābulauit p diuerſas regiōes:& rediēs ad me uacuus é:nō hēo aliméta ſpiritalia q̄ ante illū ponā:niſi ī me doceas ſi dē trinitatis:ſpē:caritatē:& oē qđ ei tribuā:nec unde eū doceā hēo.Ad quē ille reſpōdēs deintus dicat. Noli mihi moleſtus eē & cætera.Diſtulit qdē deſideriū:ſed nō abſtulit:ut plus nos q̄ramus:& iuentus ſtrictius teneaē,qđ uero dicit:Pueri mei mecū ſūt:ac ſi dicat domīus Chriſtus oīpotēs:ſcī mei quos uolui iā mecū ſūt. Nō poſſum ſurgere:& dare tibi,iō negat petitionē:ut,pbet cuiuſlibet pſeuerātiā.Et qđ dicit ſi non dabit illi ſurgēs:eo q̄ amicus eſt:pp̄ iprobitatē tamē eius ſurget:& dabit illi quotquot hēt neceſſarios:ſic & domīus Ieſus amicus noſter & frater xp̄ianoꝝ oī iportune fideliterq̄ petēti;p iugi petitōe q̄cq̄d ī noīe eius petierit: ſine difficultate tribuet.Sicut & ſeq̄ē:ego uobis dico Petite & dabiē uobis:q̄rite & iuenietis:pulſate & apieē uobis.i.petite patrē:q̄rite filiū:pulſate ſpūm ſcūm.uel petite cogitatiōibus:q̄rite uerbis:pulſate opibus. ſiue petite fide:q̄rite ope:& pulſate ſcīa:& ecce oīa apienē uobis.Quis aūt ex uobis patrē petít panē: nūq̄d lapidē dabit illi? Ac ſi dicat q petit a domīo caritatē & dilectōem:nō illi dat duritiā cordis.Aut piſcē: nūq̄d pro piſce ſerpētē dabit illi?p piſcē fides itelligiē:p ſerpētē ifidelitas.ac ſi dicat ſi petis a domīo fidē:nō tribuit tibi ifidelitatē.Aut ſi petit ouū:nūq̄d porriget illi ſcorpionē?ac ſi didicat ſi hēs ī deū ſpē uerā:ſiue cogitatiōnē ſáctā ī corde tuo cogitaueris:nō cōtrarietatē nec iſidiaꝝ calūniā a domīo ptimeſcas.Si ergo uos cū ſitis mali:noſtis bona dare filiis ueſtris:quāto magis pater ueſter de cælo dabit uobis ſpūm bonū timētibus ſe? Ac ſi diceret ſi hoīes carnales iter bonū & malū diſcernitis:& nō uultis ut q̄ſq̄ noſtrū de manu uſa malū ,p bono recipiat:q̄to magis deus q cúcta cōdidit hoī:quē ad imaginē ſuā fecit:fideliter ſibi petēti tribuet bona?Ignē ueni mittere in terrā:& qđ uolo niſi ut accēdaē?qd hoc loco ignē niſi ſpūm ſanctū itelligimus:quē dominus ī terram miſit:ut urat uitia & peccata:& accendat p caritatem atq̄ illumiet?

Petri Pauli Vergerii Iuſtinopolitani ſermo de laudibus ſancti Hieronymi p̄ſbyteri habitus in anniuerſario natalis eius.

C.xviii.

Anctiſſimū doctorē fidei nr̄æ Hieronymū:cuius dies ſolēnis adeſt:ita mihi dari cupio recte laudare:ut ī eo laudādo laudē ipſe meā nō q̄rā.Sed ſit ei quēadmodū ſermo:ita & mēs ,ppria itentōe dedicata:q̄q̄ qđ ſperādū ſit laudis locuturo nō uideo:ubi magnitudie reꝝ eloquētiæ uis oīs obruiē: & excellētiæ meritoꝝ oīs ipar eſt ſermo.Me uero minīe oīum ſperare id cōuenit:ac ſi qđ taliū:mētē ſubeat plane deſipio:q cū obire quotānis munus hoc laudū ſoleo:ſemp tamen poſtea q̄ id cœpi:ita deīceps p ānos affectus ſum:ut augeri mihi deſideriū ſentiā:minui facultatē.Euenit aūt hoc fortaſſe:ſiue q̄ nōdū ſatis ſint mihi uires īgēii mei ppēſæ:q ſubire tāti oneris cām nō uerear.qđ quātū ſit:& itellexi tātiſp dudū:& ī dies p ſpicio magis:ſiue q̄ illius merita apud plurimos qdā diligēter paꝝ aīaduerſa:a me uero ét ſūmo ſtudio cōſiderata:quo magis eluceſcūt:eo magis affectū mētis alliciūt:& a cōſequēdi ſpe īgenii acumē magis magiſq̄ deterrēt.Siue q̄ p̄ deſiderio meo ſtudioq̄ religiōis ī illū:tāto mihi retardari facultas uideē īgenii:quanto p̄currit ſtudiū uolūtatis.Quaꝝ eqdē reꝝ ut ſubeſſe utrāq̄ primaꝝ non nego:ita adeſſe poſtremā magnope mihi cupio.Nā officio qdē ille meo aut cuiuſq̄ alterius ī reddēdis de ſe laudibus nihil īdiget: ac nō delecta ri opinor niſi boni ,pfectuſq̄ nīi gr̄a:cū p ſe ipe īfinito,pprio bono ī beata illa æternaq̄ uita fruaē:deuotōe uero cultu religiōe pietate ac fide:cū ī hūc:tū ī reliquos cælites nos ipſi nr̄a cā īdigemus.Atq̄ ī primis ego q meritis huius ſancti glorioſi:multa magnaq̄ ſæpenumero beneficia apud deū īmortalē cōſecutū manifeſta fide me deph̄ēdi:& difficillimis tpibus fuiſſe de grauiſſimis piculis eius ope atq̄ īterceſſione liberatum. Quod ſi ante hac deuotionis illū ſtudiū a me debebaē:multo certe nūc amplius adhibēdū é mihi:ut paréntis nuperrime diem functi:q erat deuotiſſimus tibi ſancte pater Hieronyme uicem hic referam:cuius apud te preces mea cauſa plurimum ualuiſſe ſum crebro expertus:ut quemadmodum præclari huius inſtituti

familiarisq; deuotionis discipulus uiuentis fui:ita & ei quoq; defuncto sim hæres:& quod mihi patrocinii in illo erat:nūc omne sit in me ipo:q̄q̄ eū confido tuis meritis atq; p̄cibus:p̄terea q; rectus homo erat:& timés deū:excedēte ex hac luce ī ea loca deductū:ubi a te & p te multo facilius cōseq;:q̄duis possit. Quod igitur ad me attinet:quēadmodū deuotio aī & seruāda & augmētāda ē:ita munus hoc ānuū reddēdæ laudū nullatenus negligēdū:ī quo q̄liscūq; sit sermo:dū mēs sit īegra:ac penitus illi deuota:nō magni faciēdū arbitror:q; ī eū magis esse gratus cupio q̄ disertus. Nec me fallit:eū q laudare quēpiam ex illustribus accedat: maxīe uero q; ad rē diuinā attineat:debere & ip̄m quoq; laude dignū eē:labeq; oī carere:ne dicētis uitā rep hēdat oro: Verbisq; speciosis mores sordidi fidē abrogēt. Quod ut ī me nō sit:boni tamē piiq; īgenii solet eē argumētū:laudare studiose uirtutē:& rebus sacris cultū adhibeī p̄cipuū. Quod si ex me q̄spiā q̄rat:q̄ huius sancti glorioſi prima potissimāq; laudē existimē:hāc,ſ.icōtāter respōdebo:q; meo q̄dē iudicio nō possit digne humāo ore laudari. deīde q; in unoquoq; genere laudū eaæ:q; ad doctū rectūq; hoiem:ac plane religiosissimū xp̄ianū ptinēt:laudari eximie de singulis pōt. q; si iā in eo laudādo cœpero līæ pitiā cōmemorare:diuersaæ expientiā linguaæ:oronis facūdiā:rectos fabulaæ sensus:multā historiaæ memoriā: naturaliū reæ cognitioné moraliūq; sermonū:tū uero scripturæ sacræ ueræq; theologiæ p̄ceptionē:non uidebor forsitā aliq̄d magnū dicere. Quod hæc ipa malis ēt hoibus possūt aduenīr. neq;.n. ista bonos faciūt:sed eruditos. Aut si p̄terea cōtinētiā:fortitudinē:prudētiā:cōstātiā:māsuetudinē:patiētiā:benignitatēq; ī illis laudibus recognouero:nec sic q̄dē forsitā magnope eū ornare iudicabor:q; & his uirtutibus plurimi gētiliū p̄diti fuere:suntq; hæ laudes:ut debitæ q̄dē uiro bono:ita plane nō ppriæ hoi xp̄iano. postremo si fidē cōstātē: spem certā:caritatē intēsam:oēmq; sanctimoniā & cerimoniaæ cultū:religiōisq; studiū demōstrauero. nec sic quoq; fortassis laus erit eximia:q; hæc ipsa debet unusq;sq; de se rectus fideliſq; xp̄ianus exhibere. At uero si hæc oīa & quæcūq; his noibus aut oīno uirtutis noīe cōtineī ī eo fuisse uniuersa cōtestet:eaq; ipsa nō mediocriter aut uulgari quodā sūmotenus mō:sed excellētissime atq; icōpabiliter affuisse cōstet:nōne hoc diuinū q̄dā in hoīe uideri necesse ē? Ego sane cū trita ista uulgo uocabula eruditōem:eloquētiā: fortitudinē:prudētiā:fidē ac caritatē & cætera huiusmōi cōmemoro:talia q̄dā dicere mihi uideor:q̄lia solēt in cōmuni hoium uita repiri:& nō eminētissimas illas uirtutes q̄s in excellētissimis uiris paucis illis q̄dem oī ætate fuisse cōstat. Quā ob rem ægre ferre soleo:& latinæ oroni īdignari:q; ppriis atq; exq̄sitis noibus exq̄sitissimas laudes efferre nō licet:q tātū pene a cōibus distāt uirtutibus:quātū ferme uirtus a uitio. Vel q̄d oroni deest:oro suppleat audiētis itellectus:& nō q̄d dicā:sed q̄d dicere ueli accipiat. Quod & hinc quoq; licebit itelligere. nā solēt pauca hoæ aut singula q̄dā:dū ītenso gradu cupiā adsūt:magnū uiæ cōstituere. admirabilisq; excellētiæ eū uideri:q; plura ex his sit assecutus. Quid ergo his debet existiari:q; oīum uirtutum cūctarūq; bonaæ artiū cumulū nō p̄fūctorie:sed ad sūmū in se collegisse:cuius uita totius sāctitatis exēplū:eloquētia:stupor:doctrīa:miraculū? Itaq; nō tā sanctū nomē habuit:q̄d q̄dē ip̄m denotat Hieronymi uocabulū:q̄ ipsā in se habuit sanctitatē. Nā cū duabus rebus fūdata ē in initio sacra religio:p̄dicatiōe.ſ. apostolorū: & sanguīe martyræ.cūq; illi sermōe docebāt:hi p carceres & torméta ac denīq; morte ipsā astruerēt: ī utrorūq; locū suo gradu subierūt sancti doctores:q; q̄d illi cōpēdiose docuerāt:latius explicarent. q̄dq; martyres sanguīe suo testati sūt:hoc isti scīmonia uitæ cōfirmarēt:atq; aduersus oēm hæresim oēmq; uitioæ labē p fide iustitiaq; cōsisterēt:iidē & militū uires gereret & ductoæ. Multa aūt uariaq; Hieronymus uti fortis miles ī hac uita bella sustinuit:cū mūdo q̄ppe bellū gessit:& uicit:quādo sacerdos iā factus & sūmo sacerdotio dignus hītus ab urbe cessit:pōpisq; sæculi & oī ābitiōe mūdanoæ honoæ renūciauit. cū carne ac dæmonibus:cū ī illa trās mare uasta sollitudīe q̄ ut ipe ait exusta solis ardoribus horridū mōachis hītaculū p̄stabat: carnē q̄dē ieiūiis frāgerer:spiritales āt hostes oroibo effugaret. cū īprobis atq; æmulis:ī quos sæpe p plogos sæpe p epistolas scribēdo iuectus é. cū hæreticis:quos libris tractatibusq; scribēdis sæpenūero d diuersis cōuicit erroribo:disputādoq; ui rōnū supauit. Doctoris ergo nomē ut hēt:ita & officiū studiosissime uiués gessit:p̄sentes uoce & exēplis erudiēs:absentes scriptis. Vtroq; uero tā suæ ætatis q̄ posteros uolumibus diuersi idiomatis uaria iterptatōe linguaæ uiuoæ doctoæ eruditōem adiuuās:rudiores historia delectās:acutiores istruēs arcanis sacræ scripturæ sēsibus explicādis. Eloquētiā certe iā eius laudare tētarē:q̄ tāq̄ riuus lipidissimus leniter defluēs & aspectu & sono delectat:nisi ipe se multo melius q̄ a me fieri possit:elegātia sua legētibus cōmēdaret:ad quā digne p̄dicādā eius ipius eloquētia opus eēt. Nec me deterret:q; dānatus fuerit eius studio aliquādo Hieronymus:cū extatica uisiōe tractus ad iudicis æterni tribunal:& q̄nā eēt iterrogatus:p xp̄iāi noīe q̄d iter metū trepidationéq; p̄fitebaī:Ciceroniāi sibi nomen obiici audiuit. neq;.n. res ipsa dānata ē:sed fortassis eius studiū uehemētius:sine q̄ p̄fecto uix sacræ līæ:certe nō tāta cū uoluptate legerētur. Hæc igit ut cæteræ quoq; dotes q̄s strictī cōmemorauī:multos acerbissimosq; illi æmulos cōpauere. quoæ ut īprobitati cæderet:Roma migrauit. & q doctor late clarissimus hēbaī:Gregorio Naziāzeno ī disciplinā se tradidit. Postq; studia cū de frequētissima urbe cessisset:ad heremū se trāstulit. & q in urbe oīum urbanissima heies ppessus erat bestiales:ī disertissima heremo bestias est exptus hūanas. Ibiq; leo natura sæuissimus īperiū eius ptulit:cū hic hō natura mitis ī se sæuiret. Roma igit Bethleē pmutauit:diuitiq; ex urbe nō tā pulsus q̄ cedēs:elegit ibi paup uiueī:ubi paup Xp̄s ē natus:& ide saluté petere:unde ortus ē auctor salutis. Quid.n. aduersus malignitatē tutū uspiā eē poterit:quādo tāta uirtus p̄secutore:non caruit? q̄d si q̄d nobis tale accidat:ex eius casu cōsolari nos ipos debemus. Interea uero maledicos benefaciendo uicere:& eoæ ī nos odiū uirtute patiētiæ māsuetudiſq; supare:illo p̄stāte q uiuit & regnat ī sæcula sæculoæ. Amē.

Diui Hieronymi epistolaæ Partis primæ uolumē feliciter finit. Die. vii. Ianuarii. M.cccc.xcvi.

J.4.9.6. collectionis vel impressionis.

dam Psalmorꝝ & Cantici cāticorum secundum Origenem e græco traductum.

Beati Hieronymi presbyteri epistola Ad Cyprianum presbyterum psalmum.lxxxix.qui Moysi inscribi tur:uidelicet psalmus Domine refugium factus es nobis exponentis.

RIVS Te Cypriane presbyterorꝝ studiosissime de illorum numero super quibus audiuit Moyses elige presbyteros:quos tu ipse scis dignos esse:tantū epistolis no ueram:& beati uiri uocabulū consecutū:q̄ legem dei die ac nocte meditatur.nūc aūt quia exterioris quoq; homis nobis inuicem facta est cognitio:& post salutationē dulcesq; cōplexus:q̄bus sibi amicicia copulat:ut pbes uerꝝ esse quod audieras:statim a me postulas:ut difficillimū psalmū:q̄ apud græcos & latios octogesimusnonus inscribit tibi edisserā:nō compositā uerborꝝ oratione plausuq; popularī:q̄ solet imperitorꝝ aures decipere atq; palpare:sed orone simplici & ecclesiastici eloquii ueritate.ut scilicet interptatio nostra nō alio interpte indigeat; qđ plærisq; nimiū disertis accidere solet:ut maior sit itelligētiæ difficultas in eorꝝ explanatōibus:q̄ in his quæ explanare conātur. Aggrediar opus difficillimum:& sanctarꝝ præcum tuarꝝ fulctus auxilio illius uersiculi recordabor dominus dabit uerbū euāgelizātibus uirtute multa. Ac primū sciendū: q̄ psalmi istius iuxta hebraicū titulus sit:Oratio Moysi uiri dei:iuxta.lxx.Oro Moysi hois dei.Inter hoiem aūt & uirꝝ qđ iterfit:sancta scriptura nos doceat.Loqtur qnquagenarius ad Heliā.Homo dei rex uocat te. Cui ille respōdit.Si homo dei ego sum.descēdat ignis de cælo:& comedat qnquaginta uiros tuos & te. Ad Timotheū quoq; apostolus scribit.Tu aūt homo dei hæc fuge.Porro de uiro dei idem apostolus instruit. Volo aūt uos scire:q̄ ois uiri caput Xps est:caput aūt mulieris uir:caput uero Xpi deus.Iste uir est: q caput uelare non debet:cū sit imago & gloria dei:& quotidie Paulus loqtur.Nos aūt reuelata facie gloriā dei con templātes in eandē imaginē trāsformamur a gloria in gloriā:sicut a domini spiritu. Et in alio loco: Donec pueniamus in uirꝝ pfectum:in mēsuram ætatis plenitudis Christi.Siue igitur uiri siue hois appellatio sancto uiro cōpetit:& ei q uidit deum facie ad faciē:& salua facta aīa eius:cuius ore creaturarꝝ mundi:eorꝝ:dūtaxat quæ uisibilia sunt conditionē hois & omnis retro historiæ didicimus ueritatē.q non solū nobis quiq; reliquit libros:Genesim:Exodū:Leuiticū:Numeros: & Deuteronomiū:sed undecim quoq; psalmos ab octogesimonono:cuius principiū est:Domie refugiū factus es nobis:usq; ad nonagesimūnonū:q̄ inscribit psalmus in cōfessione.Quod aūt in plætisq; codicibus nonagesimusoctauus habet titulū psalmus Dauid: in hebraico non tenet:Hanc habēte scriptura sancta consuetudinē:ut omnes psalmi q cuius sint:titulos nō habent:his deputent:quorꝝ in prioribus psalmis noia continent.Quatuor aūt psalmi sunt: q habent oronis titulū.sextusdecimus q inscribit Oro Dauid:& incipit:Exaudi domie iusticiā meā. Et octogesimusqntus:Inclina domie:similiter Oratio Dauid.Et octogesimusnonus q nunc in manibus est:Domie refugium factus es nobis.Et centesimusprimus:q habet titulū Oratio pauperis:cū anxius fuerit:& in cōspectu domini effuderit præcē suā Dauid:& pauper:qui cū diues esset:pro nobis pauper factus est:refert ad Xpm:qui se dit super pullū asinæ:iuxta Zachariā pauper atq; mansuetus.Moyses aūt p quem dominus legē dedit:cuius ore audiuimus loquentē deū faciamus hominē ad imaginē & similitudinē nostrā:statimq; infertur:& fecit deus hominē ad imaginē dei fecit illum:masculū & fœminā creauit illos. ab initio cōditiōis homis usq; ad mortē & resurrectionem oia explicat:qualis creatus sit:q̄to uiuat tpe:qđ agat in sæculo:quē fructū uitæ habeat:ppter qđ laboret:quo ire cōtendat.& quoniā q scribit homo est:sub pson eius de omni generis humani cōditione testat.Sunt aūt q hunc psalmū siue oronem ad Israeliticū populū referant:quō in solitudie offenderit deū atq; cōciderit:& nō meruerit terrā pmissionis intrare:proq; patribus ægressi sunt filii: & rursum placatū expectent deum:q̄ in Xpi cōpleatur aduentu.Oratio iuxta grāmaticos ois sermo loquētiū est: cuius ætymologiā sic explicāt.Oratio est oris ratio.In scripturis aūt sanctis difficile oronem iuxta hūc sensum legimus:sed eam quæ ad præces & obsecratiōes ptinet.Aiunt hebræi uno psalmorꝝ uolumine quinq; libros cōtineri:a primo usq; ad q̄dragesimū:& a quadragesimoprio usq; ad septuagesimūprimū:& a septuagesimosecūdo usq; ad octogesimūoctauū:& ab octogesimonono qui quarti libri initium est:& quem nunc differimns usq; ad centesimūquintum.In quorum oium fine duplex amen positū est:quod.lxx.transferunt fiat fiat:& a centesimosexto usq; ad finem instar.xii.prophetarꝝ:qui & ipsi cum proprios libellos ediderint: unius nomine uoluminis continentur.Illud aūt quod pene prætereā:asserens inter.xi.Moysi psalmos etiam nonagesimūoctauū esse:i quo positum est:Exaltate dominū deum nostrū:& adorate scabellum pedū eius. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius:& Samuel in eis qui inuocant nomē illius.Videtur nostræ sententiæ contraire:quomodo Moysi sit:qui Samuelē nominat:quem multa post tempora fuisse cognouimus.Cuius quæstionis facilis solutio est:prophetarꝝ nomen esse Samuelis:qui tanti meriti fuit:ut cum Moyse ponere-tur.In Hieremia.Si steterint Moyses & Samuel:iuxta illud exemplum quando homo dei loquitur in Samaria ad altare:Hæc dicit dominus.Ecce filius nascetur domui Dauid:Iosias nomen eius.Sciamus quoq; erra re eos qui omnes psalmos Dauid arbitrant:& non eorū quorum nominibus inscripti sunt. Vnde & hunc psalmū uolunt sub nomine Moysi a Dauid esse compositū:q̄ scilicet legis lator cōmunem humani generis offensam:& calamitatem:& deinde expectationem salutis sacro ore describat.Dominus habitaculū factus est nobis in generatione & generationē.Pro habitatione & refugio in hebraico maon ponitur:quod magis

habitationem q̃ refugium ſonat. Narraturus autem triſticiam: & genus deploraturus humanũ: à laudibus dei incipit: ut quicqd poſtea homini accidit aduerſoꝝ: non creatoris duritia: ſed eius qui creatus eſt culpa accediſſe uideatur. Qui ſuſtinet tempeſtatem: uel petræ uel tecti quærit refugium. quẽ hoſtis perſequit: ad muros urbium cõfugit. feſſus uiator tam ſole q̃ puluere: umbræ quærit ſolatiũ. & ſæuiſſima beſtia licet hominis ſanguiné ſitiat: cupit & nititur utcũq; potuerit præſens uitare diſcrimé. Ita & homo a principio conditiõis ſuæ deo utitur adiutore. ut cum illius ſit gratiæ q̃ creatus eſt: illius q̃ miſericordiæ q̃ ſubſiſtit & uiuit: nihil boni operis agere poteſt abſq; eo: qui ita libeꝝ conceſſerit arbitrium: ut ſuã per ſingula opera gratiam nõ negaret: ne libertas arbitrii redundet ad iniuriam conditoris: & ad eius contumaciam qui a deo cõditus eſt: ut abſq; deo nihil eſſe ſe nouerit. Quod aũt dixit in generatiõe & generationem: omnia ſignificat tempora: & ante legem & in lege & in euãgelii gratia. Vnde & apoſtolus dicit: Gratia ſalui facti eſtis p fidẽ: & hoc non ex uobis: ſed ex dono dei. & omnes epiſtolæ eius in ſalutationis principio non prius pacem habẽt & ſic gr̃am: ſed ante gr̃am & ſic pacem: ut donatis nobis peccatis noſtris: pacem domini conſequamur. Ante q̃ montes naſcerentur: & parturiretur cætera terra & orbis: a ſæculo uſq; in ſæculũ tu es deus. lxx. Ante q̃ montes firmarent: & figeretur terra & orbis: a ſæculo & uſq; in ſæculum tu es deus. Hunc locũ qdam prauа diſſenſione ſubuertũt: maxime hi qui uolunt ante fuiſſe animas: q̃ homo in ſexti diei numero cõderet. Ita enim legũt atq; diſtinguũt. Domie refugiũ factus es nobis a generatione in generatõem: prius q̃ mõtes firmarent: & figeretur terra & orbis ut ſcilicet cõſequatur a ſæculo uſq; ad ſæculum tu es deus. Sic enim dixerũt. Si dominus ante q̃ montes firmarentur: & figeretur terra orbiſq; terraꝝ: refugium fuit hoĩum: ergo fuerunt animæ in cæleſtibus ante q̃ hoĩum corpora firmarent. Nos autem ut propoſuimus lectionem: ita debemus diſtinguere: ante q̃ montes firmarent: & figeret terra & orbis terraꝝ: a ſæculo uſq; ĩ ſæculum tu es deus. ut nõ refugium noſtrũ fuerit ante conditionem mundi: qui necdum eramus: ſed q̃ deus ab æterno uſq; in æternũ ſit ſemper deus. Pro eo enim q̃ latinus interpres poſuit a ſæculo uſq; in ſæculum: & hebraice dicitur olam: rectius interptabimur a ſempiterno uſq; in ſempiternũ. Simile quid & in puerbiis ex perſona ſapientiæ qui Chriſtus eſt legitur. Dominus creauit me in initio uiaꝝ ſuarum: in opera ſua ante ſæcula fundauit me: in principio ante q̃ terram faceret & abyſſos: prius q̃ ꝓcederent fontes aquaꝝ: prius q̃ montes firmarentur: ante omnes colles generauit me. Nullum aũt debet uerbum creationis mouere: cũ in hebræo non ſit creatio quæ dicitur bara: ſed poſſeſſio. Ita enim ſcriptũ eſt: Adonay camar breſit dereo: quod ĩ lĩgua noſtra exprimit: Dominus poſſedit me initio manuũ ſuaꝝ. Inter poſſeſſionẽ autem & creatõem multa diuerſitas eſt. Poſſeſſio ſignificat: q̃ ſemper filius in patre & pater in filio fuerit. Creatio auté eius q̃ prius non erat: cõditionis exordiũ. Poteſt iuxta legis tropologiam hoc quod dicit: ante q̃ montes firmarent: & figeret terra & orbis terraꝝ ſignificare: q̃ ante q̃ animæ noſtræ ſublimia dogmata firmarent: & terra corporis noſtri figeret ſiue ſtabiliret a deo: & orbis terraꝝ q̃ hebraice dicit Thebel: græce ſignificantius dr̃ οἰκουμένη quam nos habitatã tranſferre poſſumus: firmaret: ſiue ſtabiliret: deus nobis ſemper refugiũ fuerit. Habitata eſt aũt aĩa non deſerta: quæ hoſpitem meret habere deũ: dicente ſaluatore. Ego & pater ueniemus: & mãſionem apud eũ faciemus. Illud aũt quod & hebraicũ habet: & omnes alii ĩterpretes: ante q̃ montes naſcerẽtur: & parturiret terra: manifeſte ad tropologiã nos trahit. Neq; enim montes & terra natiuitatem parturitionẽq; recipiunt: ſed conditõem. Ex quo liquido demonſtrat: ſanctos quoq; excelſaſq; uirtutes: dei ſemper miſericordia ꝓcreari. Conuertis hoĩem uſq; ad contritõem: & dicis: reuertimini filii Adam. lxx. ne auertas hoĩem in humilitatẽ: & ipſi. Conuertimini filii hoĩum: iuxta hebraicũ. quod dicit hoc eſt. o deus q̃ hoĩem cõdidiſti: & ab initio eius es refugiũ: & habitatio: cõuertes eum uſq; ad contritõem: feciſti eũ atq; plaſmaſti: ut contereret in mortem: & uas tuũ extremo uitæ ſuæ tẽpore frangeret: cui cum ĩmineat iſta cõditio: ut ortus ĩtereat: & q̃longo uixerit tp̃e: tamẽ fine diſſoluat extremo. quotidie ei loq̃ris per prophetas. Reuertimini filii Adam: q̃ ueſtra culpa offendiſtis deũ: & de ĩmortalibus facti eſtis mortales. Præcipiẽtis .n. audire noluiſtis imperiũ. De omni lĩgno quod eſt in paradiſo comedes. de ligno aũt ſciæ boni & mali ne comedas. In quocũq; enim die guſtaueris de eo: morte morieris. Porro iuxta illud quod. lxx. tranſtulerunt: ne auertas hoĩem in humilitatem: & dixiſti: Cõuertimini filii hoĩum: hunc habet ſenſum: Obſecro ut hoĩem: quẽ ad tuã imaginẽ & ſimilitudinẽ condidiſti: & tantũ eũ honorare dignatus es: ut de ſeruo filiũ nũcupares ne eũ humilies peccato perpetuo: ne ſuper illum uigeat ãtiqua ſnĩa: terra es tu: & ĩ terram ibis. Tu enim nobis promiſiſti pœnitentiã dicens. Nolo mortem peccatoris: ſed tantũ ut conuertat & uiuat. Tu .n. dixiſti oĩum ſanctoꝝ tuoꝝ eloquio: Conuertimini ſiue reuertimini filii hoĩum ad clæmẽtiſſimũ patrem: qui occurrit uenientibus: & ſignũ quod ſuo uitio perdiderunt: offert. & ſtolam incorruptionis largitur antiquã. quia mille anni in oculis tuis: ut dies heſterna quæ præteriit tranſeunt. & uigilia nocturna: ſiue in nocte: qui per prophetas ſuos nos ad pœnitentiam prouocat dicẽs: Reuertimini filii hoĩum: petimus ut ante iam dixi: ne facias hoĩum in humilitate ſempiterna retineri. Nec enim putamus longum eſſe quod promittis ſaluté nobis poſt tempora multa tribuendã. Nota de æternitate & temporis breuitate: æternitati comparata breuis eſt oĩum tempoꝝ longitudo. In conſpectu enim tuo mille anni quaſi una dies reputantur. Statimq; ſe ipſe reꝑhendit: maledixi unam diem & unius diei ſpatio: mille annorum apud te lõgitudinẽ cõputari: cũ magis debuerĩ dicere: unius uigiliæ ſpatium inſtarq; habere mille ãnorum prolixitatem. Nox in quatuor uigilias diuiditur: quæ ſingulæ trium horaꝝ ſpatio ſupputantur. Vnde & dominus q̃rta uigilia ad nauigãtes uenit apoſtolos. Sicut una igitur noctis uigilia cito pertranſit: maxime uigiliarũ labore deſeſſis: ſic & mille annorum ſpatia: apud te qui ſemper es: & futurus es: & fuiſti: pro breuiſſimo tempore computantur. Quodq; infert: ſicut dies heſterna quæ ꝑteriit: iuxta illud apoſtoli ſentiamus quod ſcribit ad hebræos: Ieſus Chriſtus

heri & hodie ipſe:& in ſempiternū.Ego arbitror ex hoc loco & ex epiſtola:quæ nomine Petri apoſtoli ſcribitur mille annos pro una die ſolitos appellari,ut ſcilicet quia mūdus in ſex diebus fabricatus eſt, ſex millibus annoꝝ tantū credatur ſubſiſtere:& poſtea uenire ſeptenariū numeꝝ & octonarium:in quo uerus exercetur ſabbatiſmus:& circūciſionis puritas redditur. Vnde & octo beatitudinibus bonoꝝ operū præmia ꝓmittūtur.Scribit aūt Petrus hoc modo, Vnū hoc uos non prætereat dilectiſſimi:quia una dies apud deum quaſi mille anni:& mille anni quaſi unus dies.Non moraꝫ dominus in promiſſo:ut quidam morari exiſtimant.Percutiente te eos:ſomniū erunt mane,quaſi herba tranſiens mane floruit & abiit,ad ueſperam conteretur:atq; ſiccabitur.lxx.quæ pro nihilo habentur:eoꝝ anni erunt,mane ſicut herba tranſeat:mane floreat & tranſeat:ueſpere decidat:induret:& areſcat.luxta hebraicū hic ſenſus multū conuerſioni contulit & ſaluti:q; omnis uita mortaliū quaſi ſomniū:ita uelocí morte contracta eſt:quæ in ſimilitudie floꝝ atq; fœni in eodem pene tépore ſiccatur:atq; deperit.Percutiente te inquit eos ideſt homines:& illo ſermone completo:ſtulte hac nocte repetent aīam tuam a te,quæ aūt præparaſti cuius erunt?Oīs humana conditio ſomnio cōparabiꝫ.Sicut enim mane uirens herba & ſuis floribus uernans delectat oculos cōtemplantiū:paulatimq; marceſcēs amittit pulchritudiné & in fœnū quod cōterendū eſt uertiꝫ:ita omnis ſpecies hoīum uernat in paruulis:floret in iuuenibus:uiget in perfectæ ætatis uiris,& repente cū neſcit:icaneſcit caput: rugaꝫ facies:cutis prius extenta contrahiꝫ.& extremo fine quod hic diciꝫ ueſpere ideſt ſenectute uix moueri pōt: ita ut non cognoſcaꝫ quis prior fuerit:ſed pene in aliū cōmuteꝫ. Quid loquimur de infantiæ temporibus uſq; ad extremā & decrepitam ſenectutem:cum hoc & langor faciat & inediæ mœror?& uultus prius pulcherrimus fœminaꝝ ad tantam tranſeat fœditaté:ut amor in odia cōmuteꝫ?Super hac conditione mortaliū & Eſaias loquiꝫ.Omnis caro fœnū:& omnis gloria eius quaſi flos fœni.fœni aūt flos decidit.luxta. lxx. quoq; ſimiliter explicandū eſt.Omne quod in ſæculo longū uideꝫ:apud te deus breue eſt.Dies enim & anni quibus humana uita contracta eſt:ſi comparenꝫ æternitati reputabunꝫ pro nihilo.Sicut enim herba mane creuit:floruitq;:& ſiccaꝫ:ad ueſperāq; idureſcit & deperit:ita erit omnis hoīum pulchritudo.Conſumpti enim ſumus in furore tuo:& in indignatione tua conturbati ſumus.lxx.quia defecimus in ira tua :& in furore tuo turbati ſumus:Symmacus & Aquila tranſtulerūt:accelerauimus.Breuitaté aūt uitæ ſignificat humanæ.Quodq; intulit in ira tua & in furore tuo:ſententiæ dei oſtēdit perſeuerantiā:cui omnes hoīes ſubiacemus:illi uidelicet Terra es:& in terram ibis.Pulchre aūt non ut in.lxx.habeꝫ:turbati ſumus:ſed iuxta hebraicū accelerauimus dicitur,ut q̄uis ætas hoīum longa uideatur:tamen comparatione æternitatis breuis ſit,quod illuſtris poeta teſtatur dicens.

Sed fugit interea:fugit irreparabile tempus Et iterum.
Rhebe diu res ſi qua diu mortalibus ulla eſt. Viximus.

Poſuiſti ingetates noſtras in conſpectu tuo:ſæculū noſtrū in illuminatiōe uultus tui:ubi nos iuxta Hebraicum & Symmachū poſuimus:negligētias noſtras,pro quo.lxx.ſæculū tranſtulerūt,in hebraico ſcriptū eſt alomeni:quod qnta editio interꝑtaꝫ παρορασεις: & nos in liguam noſtrā uertere poſſumus errores ſiue ignorantias. Vnde dixit & in alio loco:Delicta iuuentutis meæ & iguorantias meas ne memineris.Et iteꝝ: Delicta qs intelligit?Et ab occultis meis mūda me domīe:& ab alienis parce ſeruo tuo.Alienā nobis ſūt uitia:quæ ſæpe uoluntate:interdū ignorantia & errore cōmittimus:& tamé cū non ſit uolūtas in crimine:error in culpa eſt.Miror aūt cur.lxx.uoluerint pro alomeni:ideſt negligentiis & erroribus ſiue ignoratōibus ſæculū dicere:niſi forte q; in ſæculo & in uitæ huius tépore uitia cōmutanꝫ.quodq; intulit in illuminatiōe ſiue in luce uultus tui:hūc habet ſenſum.Nihil te noſtroꝝ latuit peccatoꝝ,ſecreta quoq; noſtra tuus oculus inſpexit:iuxta illud qꝑ ſcriptū eſt. Tenebræ non abſcondenꝫ a te ſcrutans corda & renes deus.Et iteꝝ. Sicut tenebræ eius:ita & lumē eius.Homo enim uidet in facie:deus in corde.Omnes enim dies noſtri tranſierūt:& in furore tuo conſumimur:noſtro quaſi ſermone loquens.lxx.Quoniam omnes dies noſtri defecerunt:& in ira tua defecimus.Anni noſtri ſicut aranea meditati ſunt breuitaté humanæ uitæ : quæ ſnīæ dei hucuſq; ſubiecta eſt:& in priori uerſiculo ſōnio comparauit dicens:Percutiente te eos ſomniū erunt:nunc ſermoni loquentiū comparat,ut quomodo ſermo q in ore uerſaꝫ:dum proferꝫ intercipiꝫ:& eſſe deſiſtit:ſic & omnis anima noſtra pertrāſeat atq; deſiſtat,& hoc in ira & in furore dei:cui merito ſubiacemus : uiuente in nobis ut ſupra diximus ſententia dei.Quæ ſit aūt ira & furor dei crebrius diximus:non q; ulciſcaꝫ iratus ſed q; patientibus pœnas iratus eſſe uideaꝫ.Quod enim in nos ex perturbatione deſcendit:in illo ex iudicio & ex ueritate:eſt pro ſermone loquentis.lxx.meditationé animæ tranſtulerūt.Quomodo enim loquentis ſermo præteruolat:ita & opus araneæ incaſſum texiꝫ.De quo ſuper perſona hæreticorum in Eſaia ſcriptum eſt.Telam araneæ texunt:quæ parua & leuia poteſt capere animalia:ut muſcas:culices:& cætera huiuſmodi,a fortioribus autem rumpiꝫ:inſtar leuium in eccleſia ſimpliciūq;:qui eorum decipiunꝫ erroribus: cum uiros in fidei ueritate robuſtos non ualeant obtinere.Dies annoꝝ noſtroꝝ in ipſis.lxxx.anni . Si aūté in potentatibus.lxx.anni & amplius eoꝝ labor & dolor:pro eo q; nos poſuimus in ipſis:& in hebraico habetur Baliem:Symmachus ſignificantius tranſtulit:aiſaoharoy quod magis ad ſenſum q̄ ad uerbum tranſferre poſſumus uniuerſi.Quicquid igitnr uiuimus:& in quo delectabilis eſt uita mortalium.lxx. annorum ſpatio cōphenditur.Sin autem multum ut interꝑtatus eſt Symmachus:contra opinionem.lxx.ſunt anni: quicquid ſupra fuerit:morbis & infirmitate tranſigitur:quæ eſt ſocia ſenectutis:caligantibus oculis:dolentibus uel cadentibus prius duriſſimis dentibus,quod plenius diuinus ſermo in eccleſiaſte deſcribit quando uenient dies malitiæ:& in quibus dicemus:non eſt nobis uoluntas:quando obſcurabitur ſol & luna & ſtellæ:& conuertentur nubes poſt pluuiam.In die qua mouebuntur cuſtodes domus:& ſubuertentur uiri uir.

tutes.ceſſabuntq; uolentes quia paucæ factæ ſunt:& obſcurabũtur quæ uident in foraminibus: claudentur ianuæ in foro:in infirmitate uocis molentis:& exurgent ad uocem eius:ut humiliẽt omnes filiæ cantici: & qdem ab alto aſpicient:& pauores in uia:& florebit amygdalũ:& incraſſabit:& ſcindetur capparis: quoniam abibit homo in domo æternitatis ſuæ:& gyrabũt in foro q plangũt:quo aduſq; non pulſetur funiculus argenti:& conteratr ornamentũ auri:& confringatur hydria ad fontem:& impediatr rota in lacu & conuertatur puluis in terram ſicut fuit:& ſpiritus reuertatr ad eũ qui dedit eum. Vanitas uanitatũ dicit eccleſiaſtes & uniuerſa uanitas. Quæ omnia humanæ uitæ:& maxime ſenectutis miſerias comprehẽdũt: & quem ſenſum habeant in ſuo loco diſſeruimus. Sunt q iſtum locum allegorice interpretantes ad ſabbati circũciſionisq; myſteriũ referũt.q; primũ requieſcamus in lege:& poſtea ueræ circũciſionis in euangelio ſacramenta nos teneant:admonentes & illud. Da partem ſeptem:& ad partem octo:&.lxx.milia atq; octoginta milia hominũ multitudinis:a quibus templũ ſub Salomone conſtructũ eſt. Sed quid hoc ad præſentem locũ:cui ſufficit ſimplex & pura explanatio:quæ non doctrinæ gloria in multiplicatione ſermonum:ſed legentis debet intelligentiam quærere? Quoniam tranſiuimus cito & uolauimus.lxx.quoniam uenit manſuetudo ſuper nos & corripiemur. Pro quo in græco ſcriptum eſt παιδευσόμεθα. quod uerbum ambiguum eſt: & tam correptionem q̃ eruditionem doctrinamq; ſignificat. Quem enim diligit dominus:corripit ſiue erudit.ac flagellat omnẽ filium quem recipit. Quem locum ita Symmachus tranſtulit.ſuccidimur enim repente:& auolamus. Quinta editio hoc modo:quoniam tranſiuimus celeriter & diſſoluimur:& eſt ſenſus: poſt lxx.annos & nimiu octoginta:qbus hominũ uita tranſigitur:cũ anima fuerit a corpore ſegregata: uento ſimiles auolabimus:ſiue qa herbæ ſupra uirenti:& flor pulchritudini:& ad ueſperam ſiccitati hoiem comparat:nũc pro ariditate & ueſpere ſicciſionem flor ponit. Et cum pertranſierit inquit omne quod uiuimus ſubita morte diſſoluimur. Quod aũt.lxx.dixere poſt.lxx.annos &.lxxx.cum uenerit domini manſuetudo: & dies nobis mortis ingruerit:non iudicabimur iuxta meritũ:ſed iuxta clæmentiam:& quæ putatur correptio eſſe:eruditio eſt & doctrina. Satis qdem miramur:quid uoluerint.lxx.uerbum hebraicũ dheodono: & ſexta editio tranſferre manſuetudinem:cum Aquila Symmachus & qnta editio feſtinationem:& repente celeriter tranſtulerint. Quis nouit fortitudinem iræ tuæ:& ſcdm timorem tuũ indignationem tuam? lxx. qs nouit poteſtatem iræ tuæ:& præ timore tuo iram tuam dinumerare? Inter hebraicũ &.lxx. diuerſa diſtinctio eſt.lxx.enĩ dinumerationem timori:& furori domini copulauit. Porro hebraicũ ſequenti addit uerſiculo ut ſequatur:ut numerentur dies noſtri:ſic oſtende:ut ueniamus corde ſapienti: quod breuiter ita nobis differendũ uidetur. Quis poteſt noſſe:q̃diu ira tua ex qua timor naſcitur humano generi:perſeueret niſi te docente:qui deus es. Itaq; obſecro:ut tẽpus uitæ noſtræ indices nobis? quo poſſimus corde ſapienti tuo nos iudicio præparare. Qui aũt dixit: Quis nouit fortitudinem & poteſtatem iræ tuæ:& ſecũdũ timorem tuũ indignationem tuam? oſtendit eſſe difficile iræ timoriſq; & indignationis ſecretum rationẽq; cognoſcere. Vnde & propheta lachrymabiliter deprecatur. Domie ne in ira tua arguas me:neq; in furore tuo corripias me. Non enim corripit ut interficiat atq; diſperdat:ſed ut corrigat & emẽdet. Quam ob rem & in Oſee populo iudæor cui multũ iratus eſt:dixit ſe nequaq̃ iraſci;nec uiſitare nutus eor:cum adulterauerunt. Et p Ezechielem loquitur ad Hieruſalem. Iam non iraſcar tibi:& zelus meus receſſit a te. Et in uerbis diez ſonat quando pgit Iſrael aduerſum hoſtes in prœliũ corde pacifico:ut numerentur dies noſtri: ſic oſtende ut ueniamus corde ſapienti. lxx. dexteram tuam ſic notam fac:& eruditos corde in ſapientia. Quod Aqla Symmachus & quinta editio ita uerterũt. Dies noſtros ſic oſtende:ut ueniamus corde ſapienti:errorq; perſpicuus eſt:cur pro diebus.lxx. dexteram dixerint. Iamẽ quippe uerbũ compoſitum eſt:ſignificans dies noſtros. quod ſingulari ſi ſcribatr extrema littera:quæ appellatur nũ:exprimit dexteram:ſicut eſt illud in nomie Beniamin:qui interptatur filius dextræ. Sin aũt men habeat:diem uel dies ſonat. Eſt autem ſenſus: numerum annor dierũq; noſtrorũ:quibus in hoc ſæculo nos uiuere decreuiſti:oſtende nobis:ut præparemus nos aduentui tuo:& contempto errore mortalium:ad te pergere feſtinemus. cupiamuſq; præſentiam tuam: & ad te feſtinemus corde ſapienti. Nihil enim ita decipit humanũ genus:q̃ q; dum ignorant ſpatia uitæ ſuæ:longiorem ſibi ſæculi huius poſſeſſionem repromittunt. Vnde & illud egregie dictum eſt: Nullũ tam ſenẽ eſſe: & ſic decrepitæ ſenectutis:ut non ſe adhuc uno plus anno uiuere ſuſpicetur. Ad hũc ſenſum pertinet & illud quod dicitur. Memento mortis tuæ:& non peccabis. Qui enim ſe recordatr quotidie eſſe moriturum: contẽnit præſentia:& ad futura feſtinat. Hoc eſt quod Dauid in alio præcatur loco dicens: Ne auferas me i dimidio diez meor priuſq̃ abeam:& non ſubſiſtam. quod ita exponitr. Ne eo tempore facias me mori:quãdo adhuc putabam me eſſe uictuz:ut poſſim peccata corrigere pœnitentia. Si enim hoc feceris: inuẽtus in delictis meis eſſe deſiſtam. non q; ſpẽ reſurrectionis neget:ſed q; cum eo ſe neget poſſe ſubſiſtere: apud quẽ omnes q in uitiis perſeuerant:pro nihilo reputantur. Vbi nos interpretati ſumus eruditos corde in ſapientia:alii tranſtulerunt compeditos uerbi ambiguitate decepti. Si enim dicas πεπεδημένοις compeditos: ſin autem παιδευμένοις eruditos ſignificat. Reuertere domine uſq; quo? & exorabilis eſto ſuper ſeruos tuos. lxx. ſimiliter. Quia agimus pœnitentiam:& ſcientes uitæ noſtræ breuitatem ad te corde ſapienti cupimus peruenire:& tu domine reuertere ad nos. Peccatis enim noſtris longe receſſeras:& dimiſeras nos: ut ambularemus ſcdm uolũtatem & cogitationes noſtras. Quod aũt infert uſq; quo:illam habet itelligentiam:quam in duodecimo pſalmo legimus:uſq; quo domine obliuiſceris me in finem. Qui enim in angu-
ſtia conſtitutus eſt:ſerũ ei uidetur dei auxilium.& propterea impenſius depcatur:ut cito adiutorem deum ſentiat:& nequaq̃ iratum iudicem ſed placatũ. Imple nos matutina miſericordia tua:& laudabimus & lætabimur in cunctis diebus noſtris. lxx. Repleti ſumus mane miſericordia tua:& exultauimus & lætati ſumus

in omnibus diebus noſtris.In cūctis pene locis hāc habent.lxx.conſuetudinem:ut quod apud hebræos futurū ponitur hoc illi quaſi iam factū & præteritum referant.Hi ergo non ut illi uoluerūt:dicūt ſe impletos matutina miſericordia dei & lætatos(alioqn ſi hoc factū erat:quomodo poſtea depcanť & dicūt: reſpice in ſeruos tuos & in opera tua)ſed totum qđ poſtulāt ideo depræcanť:ut mereanť matutinam miſericordiam eius:quam cū fuerint aſſecuti:laudent deū atq; lætentur in cūctis diebus uitæ ſuæ. Videntur aūt in reſurrectionis ſpem & æternæ uitæ depræcari dicentes:Imple nos matutina miſericordia tua.Quod quidē & .xxi. pſalmi titulus ſonat:qui proprie ad myſteriū domini & ad reſurrectionē eius pertinens inſcribitur pro aſſūptione matutina.Lætifica nos pro diebus qbus nos afflixiſti:& ānis qbus uidimus mala.lxx. Lætati ſumus pro diebus qbus nos humiliaſti:ānis quibus uidimus mala.Et Lazarus q acceperat mala in uita ſua:in ſinu Abrahæ æterno quieſcit in gaudio.Mala aūt nō ea appellat quæ contraria bonis ſunt:ſed pro afflictione & anguſtiis:qbus malis & Sara afflixit Agar ancillam ſuā:& de quibus in euangelio ſcribitur:ſufficit diei malicia ſua.Quanto igitur magis in hoc ſæculo paupertate:inimicoꝝ perſecutionibus:ſeu potentia uel morborum cruciatibus fuerímus afflicti:tanto poſt reſurrectionem in futuro maiora præmia conſequemur. Pulchre aūt non dixit ſuſtinuimus mala:ſed uidimus.Quis eſt enim homo qui uiuat:& non uideat mortē? quæ non tam ad diſſolutionē corporis referenda eſt:q̄ ad multitudinē peccatoꝝ.iuxta quod dicit: Anima quæ peccauerit:ipſa morieť.Appareat apud ſeruos tuos opus tuū:& gloria tua ſup filios eoꝝ. Ergo in ſeruis ſuis ipſe dominus operať opus ſuū.nec ꝓpria q poſtulat ſalute contentus eſt:ſed quærit gloriā filiorum: ideſt ſeruoꝝ dei.Filios aūt nō tam illos q de eoꝝ ſtirpe generati ſunt:q̄ diſcipulos debemus accipere.de quibus & Paulus loquebať:Filioli mei quos iteꝝ parturio. Vnde & Ioānes apoſtolus ſcđm merita filioꝝ ſuoꝝ ꝓfectuſq; opeꝝ ſinguloꝝ ſcribit ad paruulos:ſcribit ad iuuenes:ſcribit ad patres.Et ſit decor domini đi noſtri ſuper nos:& opus manuū noſtraꝝ fac ſtabile ſup nos:& opus manuū noſtraꝝ confirma.lxx.Et ſit ſplēdor domini dei ſup nos:& opus manuū noſtraꝝ dirige ſup nos:& opus manuū noſtraꝝ dirige. Vbi ſunt q liberi arbitrii ſibi ptāte plaudentes:in eo putant ſe gram conſecutos:ſi habeant poteſtatem faciendi uel nō faciendi bona ſiue mala? Ecce hic Moyſes poſt reſurrectionē quam poſtulauerat dicens:Imple nos matutia miſericordia tua:& laudabimus & lætabimur in cūctis diebus noſtris:nequaq̄ ſe ſurrexiſſe contentus eſt:& æternæ uitæ præmia cōſecutū:ſed poſtulat ut decor domini dei ſit ſuper eos: q ſurrexerint:& ſplendeat in aīabus cordibuſq; ſanctoꝝ.& opa manuū ipſe dirigat:faciatq; eſſe ꝓpetua.ipſeq; confirmet qcquid in fāctis uideť boni.Sicut.n.humilitas depcantis mereť præmia:ita ſupbia confidentis dei auxilio deſereť.

Beati Hieronymi p̄sbyteri ad Pricipiā uirginē expoſitio pſalmi.xliiii.Eructauit cor meū.In cuius principio ſe excuſat q̄ mulieri ſcribat.fidē fœmīaꝝ attollit illuſtres ueteris & noui teſtāmēti mulieres enumerās.

Cio me Pricipia ī Xp̄o filia a plæriſq; reꝑhēdi:q̄ iterdū ſcribā ad mulieres:& fragilioré ſexū maribus p̄feram.Et iccirco debeo primū obtrectatoribus meis reſpōdere:& ſic uenīr ad diſputatiū culam quā rogaſti.Si uiri de ſcripturis quæreréť:mulieribus nō loquerer. ſi Barach ire ad bellū uoluiſſet;Delbora deuictis hoſtibus non triūphaſſet.Hieremias carcere claudiť:& qa periturus iſrael uiꝝ non receperat ꝓphetantē:Nolda eis mulier ſuſcitať.Sacerdotes & iudæi crucifigūt filiū dei:& Maria magdalene plorat ad crucē:unguenta parat:quærit ī tumulo;hortulanū īterrogat:dominū recognoſcit: ꝓgit ad apoſtolos:repertū núciat.Illi dubitāt:iſta cōfidit:uere pyrgitis:uere turris candoris & libani;quæ ꝓſpicit facie Damaſci:ſanguinē uidelicet Saluatoris ad ſacci pœnitentiā ꝓuocanť.Defecerāt Saraæ muliebria & ideo Abraā ei ſubiiciť:& dr ad eū.Oia quæ dicit tibi Sara;audi uocē eius.Illi defecerāt muliebria:tu nūq̄ habuiſti.Sexus deuorať a uirgie:Xp̄m portat ī corpore.Iam poſſidet:qđ futura eſt.Rebecca ꝓgit ad ītrrogādum deū:& eius reſpōſione cōdigna audit oraculū.Duæ gentes in utero tuo:& duo populi de uētre tuo diuidenť.Illa duos generat diſſidentes;tu unū quotidie cōcipis:parturis:generas:unione fœcūdum:maieſtate multiplicē:trinitate concordē.Maria ſoror Moyſi uictorias domini canit:& Bethleem noſtrā atq; Ephratē ſtirpe noīs ſui ſignat in poſteros.Filiæ Salphaad hæreditatē īter fratres merenť accipe.Ruth & Heſter & Iudith tātæ gloriæ ſunt:ut ſacris uolumibus nomia ídiderint.Anna ꝓphetiſſa generat filiū leuitā: ꝓphetā:iudicem:ſacro crine uenerabilē:& offert eū in tabernaculū dei.Thecnites mulier regem Dauid īterrogatione concludit:enygmate docet:exemplo dei mitigat.Legimus & aliā ſapiētē fœminā:q̄ cū obſidereť ciuitas: & ꝓpter unū pduellē dux exercitus Ioab muros ariete q̄teret locuta eſt ad populū in ſapiētia ſua:& tātæ multitudis periculū muliebri auctoritate ſedauit.Quid loquar de Regina Saba:quæ uenit a finibus terræ audire ſapiētiam Salomonis:& teſtimonio domini condēnatura eſt oēs uiros Hierualem? Heliſabeth utero prophetat & uoce.Anna filia Phanuelis in templo:templū efficiť dei:& quotidiano ieiunio cæleſtē inuenit panem.Sequūť mulieres Saluatorē:& miſtrant ei de ſubſtantia ſua.Ille q de qnq; panibus qnq; milia hoīum exceptis mulieribus aluit:eſcas ſanctaꝝ mulieꝝ nō recuſat accipere.Cū Samaritana loquiť ad puteū & ſaturatus cōuerſione credentis:cibos q empti fuerant:negligit.Apollo uiꝝ apoſtolicū & in lege doctiſſimū Aquila & Priſcilla erudiūt:& inſtruūt eū de uia domini.Si doceri a fœmía non fuit turpe apoſtolo:mihi q̄re turpe ſit poſt uiros docere & fœminas? Hæc in iſtiuſmodi σεμνοτατι ideſt pudiciſſima filia pſtrixit breuiter ut nec te pœniteret ſexus tui:nec uiros nomen ſuū erigeret:in quoꝝ condēnationē fœmīaꝝ in ſcripturis ſanctis uita laudať.Gaudio & ueluti quodā tripudio efferť aīus meus:cū in Babyloné inueniť Daniel:Ananias:Azarias:Myſahel.O q̄ multi ſūt ſenes & iudices Iſrael:quos Rex Babylonius frigit ī ſartagíe ſua. Quā multæ Suſannæ:qđ interptať liliū:q̄ candore pudicitiæ ſponſo ſerta cōponūt:& coronā ſpineā mutant in gloriā triūphātis.Habes ibi in ſtudio ſcripturaꝝ:& in ſanctimonia mētis & corpis:Marcellā & Aſellā:quaꝝ altera te ꝓ prata uirentia:& uarios diuinoꝝ uoluminū flores ducat ad eū q dicit in cātico. Ego flos campi:

& liliū conuallīū:altera ipſe flos domini tecū mereaſ audire:ut lilium in medio ſpinaꝝ:ſic ꝓxima mea ī me
dio filiaꝝ.Et qa de floribus & liliis loq cœpimus:ſempꝫ uirginitas floribus cōparaſ: opportunū mihi ui-
detur:ut ad floré Xp̄i ſcribens de multis floribus diſputē.Quadrageſimūquartū pſalmū legés in titulo rep-
peri:In finé pro his q cōmutabunſ filioꝝ Choræ ītelligentiæ cāticū pro dilecto.In hebraico ſcriptū eſt la-
manaſſe alſoſannim labire Choræ meſchil ſir ididoth.qđ nos in latinū uertimus:uictori ꝑ liliis filioꝝ Cho
ræ eruditōis canticū amantiſſimū.Symmachus more ſuo manifeſtius triūphū pro floribus interp̄tatus eſt.
Igit ſoſannim uel pro his q cōmutandi ſunt:uel ī lilia tráſſerſ & flores.& meſchil quoꝫ & eruditōem & do
ctiſſimū ſonat.Ididа antiquū Salomonis eſt nomē:q alio ſenſu pacificus appellaſ.Quatuor aūt pſalmi licet
in poſteriori titulorꝝ parte diſſentiāt:hoc pricipio p̄notanſ.xliii.lix.lxviii.lxxix.e qbus duo medii ſcribun-
tur.Dauid primus & nouiſſimus filioꝝ Choræ & aſaph.De cūctis dicere nō eſt huius tp̄is:quem cœpimus
explicemus.Recte q ī ſæculoꝝ finé mutandi ſunt:de qbus apoſtolus loqtur:oēs dormiemus:ſed non oēs ī-
mutabimur:referunſ ad finē.Et hoc ip̄m myſteriū lectoré præparat ad ītelligētiā ſpiritalē.Vbi.n. ſimplex
& aptus eſt ſenſus:qđ neceſſe eſt audientē ītelligentiæ p̄moneri:& dici ad eū:q habet aures audiēdi audiat:
Canticū quoꝫ caniſ chariſſimo atq; dilecto:qa ꝓpter illū ueniet ſanctis promiſſa mutatio.Quæ qdē & ī
hac uita ītelligi poteſt:quādo exuimur ueteri hoīe:& īduimur nouo:q renouaſ ī cognitōem ſecūdū imagi-
né creatoris:& gloriā domī contéplātes ī eandē imaginé tranſformamur:q̄ſi a gloria in gloriā.nec eſt tēpus
ullū:quo non muteſ ſanctus p̄teritorꝝ obliuiſcēs:& in futuꝝ ſe extendens:cū interior noſter hō renouetur
de die in diē:& īmutabilis deus q loquiſ ꝑ ꝓphetā:Ego deus & non mutor:ꝓpter nos mutauerit facié ſuā:
formā ſerui accepit:& de iudæa tráſmigrans ad Philiſtiim :q īterp̄tanſ poculo corruētes(Inebriati.n.fuerāt
aureo calice babylonis)primū deriſus ſit ꝑ ſtultitiam crucis:deide ſuſceptus ꝑ gloriam triūphoꝝ.Chariſ-
ſimus aūt ille eſt:de quo Eſaias canit.Cātabo cāticū dilectæ uineæ meæ.& euāgeliū.Hic eſt filius meus di-
lectus:in quo mihi bene cōplacui:ip̄m audite:Cui nō unus,ꝓpheta:ſed oīs chorus filioꝝ Choræ nūc laudes
canit.Qui ſint aūt filii Choræ:ideſt Caluariæ:in.xli.pſalmo cōpetentius diſputaſ.Et ut ſciamus textū canti
ci titulo cōuenire:mutatōem de alio ad aliū diſcit:& filia:cui p̄cipiſ:ut antiq parentis oblita:regis ſe ample-
xibus paret.Victoré aūt eū eſſe:q dicit confidite:ego uici mūdū.& ad quem iſta adoleſcentis oīo eſt:a te ui
ctoria & ſapiētia & gloria:& ego tuus ſeruus.,pfecto nouit q domio uicente ſuperauit:& eſt particeps triū-
phoꝝ eius.& q īmarceſſibilē gloriæ coronā de cādore bonoꝝ opeꝝ & de uarietate uirtutū texuit Saluato-
ri:Eructauit cor meū uerbū bonū.Pro quo interp̄tatus eſt Symmachus:Cōmotū eſt cor meū uerbo bono:
indicās ad alterius ſermoné cor dicētis eſſe motū:& ſpū ſancto Xp̄i futura ſacra pandēte ét hūc in eloqum
ꝓrupiſſe.ut quēadmodū cæteri de aduētu eius locuti ſunt:& iſte loqueréſ.Ructus aūt,ꝓprie dr̄ digeſtio ci-
bi:& cōcoctaꝝ eſcaꝝ in uentu efflatio.Quomodo aūt iuxta q̄litatē ciborū de ſtomacho ructus erumpit:&
boni uel mali odoris flatus īdiciū eſt:ita īterioris hoīs cogitatōes uerba ꝓferunt.& ex abundantia cordis os
loquiſ.Iuſtus comedens replet aīam ſuā.Cūq; ſacris doctrinis fuerit ſaciatus:de bono cordis theſauro ꝓfert
ea quæ bona ſunt:& cū apoſtolo loquiſ:an expimentū quæritis eius:q in me loquiſ Xp̄s? Quidā ex p̄ſona
patris dictū ītelligi uolūt:q; eximis uitalibus & cordis archanis uerbū ſuū qđ ī ſe erat ſemp ꝓtulerit iuxta al
terius pſalmi uaticiniū:Ex utero ante luciferꝝ genui te.Et qūo uterus nō ſignificat uteꝝ(neq;.n.deus diui-
ditur in mēbra:ſed eādem ſubſtātiā p̄ris filiiq; demōſtrat)ſic cor & uerbū qđ ꝓferē ex corde: patré oſtēdere
& filiū.Et qđ ſequtur:dico ego opa mea regi:illi coaptant ītelligētiæ:Ipſe dixit & facta ſunt:ipſe mandauit &
creata ſunt.qđ dicēte p̄ſe opatus ſit filius.Oīa quæ pater facit:eadē & filiū facere.ſimiliter & p̄ſem manēté
in eo opari cuncta ꝑ filiū.Dico ego opa mea regi.Propheticus chorus Xp̄i:& eccleſiæ ſacra dicturus: ne car
mine uideaſ īdignus:& ob conſciam peccatorꝝ dicaſ ei:ut qđ enarras iuſticias meas:& aſſumis teſtamētum
meū ꝑ os tuū:Opa ſua regi quē laudaturus eſt confiteſ:ut uel ſi bona ſūt:ipſe ſuſcipiat:uel ſi mala ſunt mū-
det:faciatq; qđ iuſſum eſt.dic tu iniqtates tuas:ut iuſtificeris ī ſermonibus tuis:& iuſtus accuſator ſui eſt in
p̄ncipio ſermōis.Idioma aūt nō ſolū hebraicæ:ſed & latinæ līguæ eſt pro ſyntagmatibus:& ſcripta opuſcu-
la dicere.Ergo & iſte q laudes cātaturus eſt domio carmē ſuū & opuſculū conſecrat ei:& pro muſis gentili-
um ip̄m iuocat in p̄ncipio:quē laudaturus eſt.Lingua mea calamus ſcribæ uelociter ſcribentis.Pro quo in-
terp̄tati ſumus līgua mea ſtilus ſcribæ uelocis.Extrema pars,plogi eſt:& cū p̄cedētibus iunge qđ ſequitur.
Eructauit cor meū in laudes dei ſermoné bonū:& opuſcula mea qbus eū p̄dicaturus ſum:ipſi potiſſimū cō
ſecraui.Debeo ergo & linguā meā q̄ſi ſtilū & calamū p̄parare:ut p illa in corde & auribus audientiū ſcribat
ſp̄us ſanctus.Meū.n.eſt q̄ſi organū p̄bere linguā.illius q̄ſi p organū ſonare:quæ ſua ſunt.Stilus ſcribit in cæ
ra.calamus uel in charta uel in mēbranis:aut in quacūq; materia:quæ apta eſt ad ſcribēdū.Mea aūt lingua ī
ſimilitudinē ſcribæ uelocis:quē notariū poſſumus ītelligere:quodā ſignoꝝ cōpendio:breuiatū euāgelii ſtri
ctūq; ſermonē exarauit in tabulis cordis carnalibus.Si.n.lex p manū mediatoris digito dei ſcripta eſt: & qđ
deſtructū eſt:glorificatū eſt:quāto magis euāgeliū qđ māſuꝝ eſt:p meā linguā ſcribeſ a ſpū ſancto? ut illius
laudes ad quē in Eſaia dr̄:Velociter ſpolia detrahe:cito p̄dare:uelox in corda credētiū ſermo deſcribat.Spe-
cioſus forma præ filiis hoīum.In hebraico:Decore pulchrior es filiis hoīum.Finito,pœmio:hinc narratio-
nis exordium eſt:& fit apoſtropha ad ip̄m amantiſſimū & dilectū & regem:cui dicentis opa conſecrata ſūt.
Quæritur aūt qūo pulchrior ſit cunctis filiis hoīum:de quo legimus in Eſaia.Vidimus eū:& non habebat
ſpeciem:neq; decorē.ſed erat ſpecies inhonorata:& deficiens a filiis hoīum.Homo in plaga poſitus:& ſciēs
ferre infirmitatē:quia auertit faciē ſuam.nec ſtatim ſcriptura diſſonare uideatur:quia ibi ignobilitas corpo
ris:ꝓpter flagella & ſputa & alapas & clauos & iniurias patibuli cōmemoraſ.hic pulchritudo uirtutū in ſa-
cro & uenerando corpore:non quo diuinitas Chriſti hoīibus comparata formoſior ſit.Hæc enī nō habet

comparatõem ſed abſq; paſſionibus crucis:uniuerſis pulchrior eſt. Virgo de uirgine:qui nõ ex uolũtate uiri:ſed ex deo natus eſt. Niſi.n.habuiſſet & in uultu qddam oculis ſydereũ:nunq̃ eum ſtatim ſecuti fuiſſent apoſtoli. Nec q ad comp̃hendẽdũ eũ uenerãt:corruiſſent. Deniq; & in p̃ſenti teſtimonio in quo ait: Homo in plaga poſitus:& ſciens ifirmitatem reddit cauſas:quare iſta ppeſſus ſit. Quia auertit facié ſuã ideſt paululum diuinitate ſubtracta:corpus iniuriæ dereliquit. Quidã hũc uerſiculũ ſupioribus copulant:ut ſpecioſus forma præ filiis hoium:nõ ad Xp̃m ſed ad calamũ referat. Effuſa eſt gr̃a in labiis tuis:ꝓpterea benedixit te deus in æternũ. In editione uulgata:pro benedixit unxit legimus. Sed ſciendũ ꝙ error ſcriptoꝝ. lxx. tranſlatoribus nõ debeat imputari:q hoc loco cũ hebraica ueritate cõcordãt. Legentes illud:Ieſus,pficiebat ætate & ſapientia & gr̃a apud deũ & hoies. Et in alio loco admirabãtur ſuper uerbis gr̃æ eius:quæ egrediebantur de ore illius. Et ꝙ in ptãte habebat ſermonẽ:intelligere poſſumus quo ſenſu dictũ ſit. Effuſa eſt gr̃a in labiis tuis. Noe inuenit gr̃am corã domio in diebus ſuis:& Moyſes:& reliqui prophetarũ. Sed oĩs gr̃æ multitudo in labiis ſaluatoris effuſa eſt:quæ in breui tẽpore totũ ipleuit orbẽ. Tanq̃ ſponſus,pceſſit de thalamo ſuo: a ſũmo cælo egreſſio eius: & occurſus illius uſq; ad ſũmum eius. Nam & ſancta Maria quia conceperat eum: in quo oĩs plenitudo diuinitatis hitat corporaliter:plena gratia ſalutat:& apoſtolus ſciés p̃dicatõem ſuam: non in eloquentia ſæculari:ſed i uirtute dei omnes mundi ſupaſſe doctrinas ait. Et ſermo meus & p̃dicatio mea:non i perſuaſibilibus humanæ ſapiæ uerbis:ſed in oſtenſione ſpũs & uirtutis ut ſit fides noſtra non in ſapia hoium:ſed i uirtute dei. Seq; ip̃m reꝑhendens qa dixerat amplius aũt omnibus laboraui:ſtati itulit nõ aũt ego:ſed gr̃a dei quæ mecũ eſt. Et rurſum qa gr̃a eius q in me eſt:nõ fuit uacua. Proprie aũt in ſaluatoré uerbũ effuſionis adiũgit ut ſignificet gr̃æ largitaté:ſcdm illud effundam de ſpũ meo ſup oẽm carné: & charitas dei effuſa eſt in cordibus noſtris. & nota ꝙ oĩum quæ dicunt:itelligentiam ad pſonã eius referas q aſſumptus ex Maria eſt:ꝙ ,ppter gr̃am labiorum in æternum benedictus eſſe dicat. Tale qd & apoſtolo p̃dicante. humiliauit ſe factus obediens uſq; ad mortem:mortem aũt crucis. Propter quod deus illum exaltauit:& dedit illi nomẽ ſuper omne nomen. Sicut enim ibi forma ſerui iniuria eſt:& exaltatio nominiſq; donatio ad p̃em redditur:ita hic effuſio gr̃æ & benedictionis in ſempiternũ ad eum referẽda eſt:q poteſt humiliari & creſcere. Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime. Specie tua & pulchritudine tua. In hebræo:Accingere gladio tuo ſuper femur tuum fortiſſime. Gloria tua & decore tuo. Iſtum arbitror te locum optime intelligere:& accinctam. Chriſti gladio militare. Vt autem ſcias ſemper uirginitatem gladiũ habere pudicitiæ:p quem truncat opera carnis:& ſuperat uoluptates. Gentilis quoq; error deas uirgines finxit armatas. Accinxit & Petrus lũbos ſuos:& ardentem lucernam habuit in manibus. Quod autem femur ſignificet opera nuptiaꝝ:his breuiter exemplis doceberis. Abraam mittens ad uxorem quærendã filio ſuo Iſaac:dicit maiori domus ſuæ:pone manũ tuam ſup femore tuo:& adiurabo te p dominũ deum cæli: Non dubium quin per eum q de eius ſemine erat naſciturus. Iacob poſtq̃ luctatus eſt cum homie:qui ei apparuerat ad torrentem iaboth:Meſopotamia derelicta & terram repromiſſionis ingrediens non ante iſrael ſortitus eſt nomẽ:q̃ neruus femoris eius emarcuit. & ad filium loquitur:nõ deficiet priceps ex iuda:neq; dux de femoribus eius. & rurſum ipſe moriturus Ioſeph adiuratin ſemore ſuo:ne eum i ægypto ſepeliat. In iudicũ quoq; libro legimus:Gedeoni erant filii. lxx. qui egreſſi ſunt de femoribus eius. In cantico dicitur cãticoꝝ: Ecce lectulus Salomonis. lx. potentes in circuitu eius de potentibus iſrael:omnes tenentes gladios:docti ad bellum:uir & gladius ſuper femur eius. Gloria ergo & decore ſuo:ſiue ſpecie & pulchritudie diuitatis ſuæ: carnis opera mortificans. & natus ex uirgine futuris uirginibus uirginitatis princeps fuit. Et itende proſpere procede & regna. Propter ueritatem & manſuetudinẽ & iuſticiã:& deducet te mirabiliter dextera tua. In hebræo:Decore tuo ,pſpere aſcende. ,ppter ueritatem & manſuetudinẽ iuſticiæ:& docebit te terribilia dextera tua. Secundo ſcriptum eſt apud hebræos:decor tuo:ne quis ad ipſum uitio librarioꝝ repetitum putet. Et eſt figura quæ apud rhetores repetitio nominat. more ergo panegyrici:quo laudatores loquũtur ad eos quos p̃coniis efferunt:armatũ cohortat ad prœlium:ut ſemel arrepta bella non deſerat:& ſuper hoſtiũ ſtrages uictor incedens p̃paret ſibi regnum in his quos de diaboli eripiens poteſtate ſuo copulauit imperio: & dicat. Ego aut̃ conſtitutus ſum rex ab eo ſuper ſyon montem ſanctũ eius. Nulliq; dubiũ ueritatẽ & modeſtiam & iuſticiam Chriſtũ appellari:qui dicit. Ego ſum uia ueritas & uita. Et diſcite a me:quia mitis ſum & humilis corde. Et quia factus eſt nobis a deo iuſticia:& redemptio:& ſanctitas. Hæc autem uniuerſa dicuntur in corpore:ut exigantur in mẽbris. Victoria domini:ſeruoꝝ triumphus eſt. Magiſtri eruditio:diſcipulorum profectus. Et quod ſequitur:deducet te mirabiliter dextera tua:aut de ſignis quæ in euangelio perpetrauit:aut tropicos de cæde quã exercuit in hoſtibus ſentiendum eſt. Cor ſapientis i dextera: & cor ſtulti in ſiniſtra eius. Chriſtus totus in dextris eſt. Antichriſtus in ſiniſtris. Hebraica interp̃tatio diſtat in uerbis:non diſtat i ſenſu. Sagittæ tuæ acutæ potẽtiſſimæ:populi ſub te cadẽt i corda inimicoꝝ regis. In hebraico abſq; potẽtiſſime:reliq̃ ſimilit. Et hic uerſiculus tibi potiſſimũ aptus ẽ: q̃ iaculo domi uulnerata cũ ſpõſa i cãtico canis:uulnerata charitate ego ſũ. Nec miꝝ ſi ſpõſus tuus habeat plures ſagittas:de qbus i. cxix. pſalmo dr. Sagittæ potentis acutæ cũ carbonibus deſolatoriis:cũ patris ipſe ſit iaculũ:& loquat in Eſaia. Poſuit me quaſi ſagittã electam:in pharetra ſua abſcõdit me. His ſagittis & Cleophas in itinere cũ altero uulneratus aiebat: Nonne cor noſtrũ ardens erat in nobis dũ loqueretur in uia:& aperiret nobis ſcripturas? Et in alio loco legimus:Sicut ſagittæ in manu potentis:ita filii excuſſoꝝ. His ſagittis totus orbis uulneratus:& captus. Paulus ſagitta fuit domini:qui poſtq̃ ab hieroſolymis uſq; ad Illyricũ miſſus arcu domini:huc illucq; uolitauit: ad hiſpanias ire feſtinat:ut uelox ſagitta ſub pedibus domini ſui orientem occidentéq; proſternat. Et quia

plures ſunt potentiſſimi regis inimici:qui uulnerati fuerant ignitis ſagittis diaboli:& quaſi ceruus ſpiculo percuſſi in iecore:ſagittæ domini mittuntur ignitæ cū carbonibus deſolatoriis:ut quicquid uitii in corde inimicoꝝ regis fuerit:excoquant:& ſalutari igne ignem eiiciant perditorem.Sedes tua deus in ſæculum ſæculi uirga directionis uirga regni tui.Dilexiſti iuſticiam:& odiſti iniquitatem,propterea unxit te deus deus tuus oleo lætitiæ p̄ conſortibus tuis.In hebraico:Thronus tuus deus in ſæculū ſæculi:& in æternū ſceptꝝ æq̄tatis ſceptꝝ regni tui Dilexiſti iuſticiá:& odiſti iniq̄taté.,ppterea unxit te deus deus tuus oleo exultatio nis præ particibus tuis.Duas perſonas eius q̄ unctus eſt dei:& qui unxit intellige.Vnde & Aquila loim uer bum hebraicū non nominatiuo caſu ſed uocatiuo interpretatur dicens θεὸς:& nos propter intelligentiá bis deus deus poſuimus quod latina lingua dualem non recipit numerꝝ:ne quis peruerſe putet domini dilecti & amantiſſimi & regis bis patrem nominari.Quanq̄ pater in filio:& filius in patre:& alter hoꝝ ſibi & habi tator & thronus fuerit:tamen in hoc loco ad regem qui deus eſt ſermo dirigitur:& dicitur ei q̄ imperium eius(hoc enim intelligo thronum:iuxta illud quod ſcriptum eſt.De fructu uentris tui ponam ſuper thro num tuum)finem non habeat:quod quidem & Mariæ angelus nunciauit.Dabit ei dominus deus thronū Dauid patris ſui:& regnabit ſuper domo Iacob in ſæcula:& regni eius non erit finis. Nec putemus hoc illi eſſe contrarium:quod apoſtolus ſcribēs ad Corinthios ait filiū tradituꝝ regnum:& ſubiiciendum ei:qui ſi bi ſubiecit omnia:ut ſit deus omnia in oībus.Non enim dixit tradet patri:ut uideretur ſeparare filium. ſed tradet deo hoc eſt habitandi in aſſumptiōe corporis deo:ut ſit deus omnia in omnibus:& Chriſtus qui an te per paucas uirtutes erat in ſingulis : per omnes in omnibus commoretur. Sceptrum autem & uirgam inſigne eſſe regnantis ipſe propheta ſignificat dicens.Sceptrum æquitatis:ſceptrum regni tui. Quidam de Eſaia teſtimonium proferentes.Exiet uirga de radice Ieſſe:& flos de radice eius aſcendet:hominem qui eſt aſſumptus intelligunt:cui deferatur imperium:& qui propter dilectam iuſticiam:& exoſam iniquitatem re gnare dicatur:& unctus eſſe oleo exultationis præ particibus ſuis quaſi præmium charitatis & odium iniquitatis in unctione ſumpturus.Docemur autem in utraq; parte:& amoris & odii eſſe in nobis ſemina: cū ipſe qui primitias maſſe noſtrorum corporum leuauit ad cælos:& iuſticiam dilexerit:& oderit iniquitaté. Vnde Dauid.Nonne odientes te domine oderam:& ſuper inimicos tuos tabeſcebam?perfecto odio oderā illos.Quod ſequitur unxit te deus deus tuus:Primū nomen dei uocatiuo caſu intelligendum eſt:ſequēs no minatiuo:quod ſatis miror:cur Aquila non ut cœperat in primo uerſiculo uocatiuo interpretatus ſit: ſed no minatiuo bis nominans deum:qui ſupradictum unxerit deum.In hoc loco Photinus opprimitur: ſed Arri us caput leuat:de euangelio proferens teſtimonium.Aſcendo ad patrem meum:& patrem ueſtrum : deum meum & deum ueſtrum.Sed cum dilectū audiat eum accinctum gladio ſuper femur:& regnare propter ue ritatem & manſuetudinem:& ungi ob dilectam iuſticiam:& exoſam iniquitatem:& unctum eſſe præ con ſortibus ſuis.De quibus ſcriptum eſt Participes Chriſti facti ſumus:ſi tamen principium ſubſtantiæ uſq; ad finem firmū retineamus.Miror cur ſolium domini dei ad calūniam uocet:quaſi uniuerſa quæ dicta ſunt di uinitati uerbi:& humilitati hominis conueniant.Audiat actus apoſtoloꝝ Ieſum Nazarenum:quem unxit deus ſpiritu ſancto.Audiat euangelium.Spiritus ſanctus ueniet ſuper te:& uirtus altiſſimi obūbrabit tibi. propterea & quod naſcetur ex te ſanctum uocabitur filius dei.Ipſum dominū ſentiat intonantem. Spiritus domini ſuper me,eo q̄ unxit me.Participes autem apoſtolos credenteſq; ſignificat:quibus unctōis ſuæ uo cabulum tribuit:ut ab uncto uocentur uncti:ideſt a Chriſto chriſtiani.Myrrha & gutta & caſia in cunctis ueſtimentis tuis.a domibus eburneis ex quibus delectauerūt te filiæ regū in honore tuo.In hebraico:Myr rha:& ſtacte & caſia in cūctis ueſtimentis tuis de domibus eburneis:quibus lætificauerūt te filiæ regum in honore tuo.Præfatio ipſa te doceat:iccirco me hunc pſalmū explanare uoluiſſe:quia ad uirginem ſcribens pro liliis & floribus titulum repperi:Itaq; conſequenter & iſtos uerſiculos ad te referam: cui uolumen hoc ſcribitur.Mortificaſti membra tua ſuper terram:& quotidie Chriſto offers myrrham. Chriſti bonus odor es : & propterea ſtacten:ideſt ſtillam uel guttam exhibes domino.Narrant & hi qui aromatum nouere uir tutes:ſtactē florem eſſe myrrhæ.Quod autem ſequitur caſia eſt ipſa quæ ab aliis στριγξ.i.fiſtula nuncupa tur:uocales in laudes dei:& omnes pituitas & rheumata uoluptatū ſuo calore excoquens.ubi in noſtris co dicibus ſcriptū eſt gutta uel ſtactē:in hebraico aloth legitur.unde & nicodemus centum libras myrrhæ & aloes:ad ſepeliendū dominū præparauit.Et ſponſus loquitur ad ſponſam:myrrha & aloes cū omnibus un guentis primis.Et illa reſpondet:Manus meæ ſtillauerūt myrrhā digiti mei myrrha pleni.Proiice & tu mor tis opera Chriſto in baptiſmate conſepulta:& huic mūdo mortua eſto & nihil aliud niſi de cæleſtibus cogi tans:loq̄re ad ſpōſum tuū.Manus meæ ſtillauerūt myrrham:& digiti mei myrrha pleni.Legimus & unguē tū ſacerdotale cuius & Dauid meminit:ſicut unguentū in capite:qđ deſcendit in barbā barbam Aaron : qđ deſcēdit in orā ueſtimēti eius:ī quo cū cæteris aromatibus miſceť & ſtacte.Offerūt & magi myrrhā.Et in p ſenti loco initiū ueſtimēto ꝝ Xp̄i eſt ſuſcipe morte illā:& in ſua carne mōſtrare.Hæc induméta para ſponſo tuo.his a te ueſtibus cōptus īcedat.Cūq; ei huiuſcemodi texueris ueſtiméta:efficieris ipa téplū dei:& lætifi cabis eū de domibus eburneis:ſiue ut melius in hebraico ſcribiť:de téplo dentiū & laudes domīo canes.to taq; ſæculo mortua:angeloꝝ imitaberis choros.Ebur.n.& dētes iſigne eſſe mortis & uocis ipa nominū na tura teſtať.Et cōſequēter adiūctū ē:ex q̄bus delectauerūt te filiæ regū in honore tuo. Rex regū & dominus dominātiū ſpōſus tuus ē.Reges iſti q̄ ſub táto rege ſūt reguli:pres tui ſūt:q̄ te euāgelica genueť doctria.Ho rū tu filia honorificas ī oībus ueſtimētis & odoribus bonis & tēplo eburneo eum cui ſupradictū eſt:Effuſa eſt gratia in labiis tuis.& accingere gladio tuo ſup̄ femur tuū potentiſſime:& ſagittæ tuæ acutæ:& thronus

tuus deus ī ſæculū ſæculi:p eo qđ nos traſtulímus domíbus éburneís:qa in græco ſcriptū eſt απο βαρεων ελεφαντινον qđá latinoꝝ ob uerbi ābiguitaté. a gradibus iterp̄tati ſūt:cū ϧαρις.uerbum ſit επιχωριον ideſt gẽtile palæſtinæ:& uſq; hodie domus ex omni parte cõcluſæ:& in modū ædificatæ turriū ac mœniū publicorum βαρεις appellentur. Aſtitit regina a dextris tuis in ueſtitu deaurato: Quodq; ſequitur circundata uarietate :excepta editione uulgata nullus interprætum tranſtulit.In hebraico: Stetit coniunx in dextera tua in diadema te aureo:ubi nos coniugem uertimus:ibi apud hæbreos legitur ſegal.pro quo Aquila συνκοιλον ideſt concubinam. Symmachus & quinta editio: παλλακην ideſt pellicem. lxx. Theodotion & ſexta reginam interprætati ſunt.Deinde ubi ego poſui diademate aureo: Symmachus tranſtulit in auro primo:Aquila quinta & ſexta editio in tinctura uel in auro ophyr:Quæ filiæ regum ſunt:& in ſpõſi parantur amplexus:per myrrham & guttam & caſiam & domos eburneas delectant eum:cuius thronus in ſæculum ſæculi eſt.Quæ autem iam ſuper petram Chriſtum ſtabili radice fundata é catholica eccleſia: una columba perfecta & proxima ſtat a dextris:& nihil in ſe ſiniſtrum habet:ſtat in ueſtibus deauratis. de ſermonibus ſcripturarum ad ſenſum tranſiens:& cunctis plena uirtutibus:ſiue ut nos tranſtulimus in diademate aureo.Eſt enim regina:regnatq; cũ rege:cuius filias poſſumus intelligere:& in cõmune credentium animas: & proprie uirginum choros.Ophyr genus auri eſt uel a loco indiæ:uel a colore nomine inditum. Septem quippe apud hebræos auri uocabula ſunt. Vxorem quoq; & cũcubinam intelligamus de cãtico Salomonis:quæ ſine ſponſo ſuo uel marito dormire non poteſt. Audi filia & uide: & inclina aurem tuam: & obliuiſcere populum tuum & domum patris tui.& cõcupiſcet rex decorem tuum:quoniam ipſe dominus tuus:& adorabũt eum.In hebraico. Audi filia & uide:& inclina aurem tuam:& obliuiſcere populi tui & domus patris tui.& concũpiſcet rex decorem tuum:quia ipſe eſt dominus tuus:& adora eum.Hucuſq; per p̄phetæ linguam quam calamo ſcribenti uelociter comparat:loquitur ſpiritus ſanctus:ipſum regem & bellatorem & deum ſponſumq; compellans.Hinc perſona patris inducitur loquentis ad ſpõſam filii ſui:& cohortantis eam:ut ueteris gentilitatis & idolatriæ errore contempto: primum his quæ dicantur attendat: & propter quod de alienigena filia nominetur.deinde uideat uel ipſa quæ dicuntur:uel uniuerſam conditionem:ex uiſibilibus intelligens inuiſibilia:& ex creaturis ſentiens creatorem:& diligenter inclinet aurem ſuam:ut quæ dicuntur memoriter teneat.Cumq; audierit:uiderit:& inclinauerit aurem ſuam: totamq; ſe doctrinæ tradiderit:& eorum intelligentiæ quæ dicũtur obliuiſcatur primum populum ſuum:& cũ Abraham de chaldæa egrediens relinquat terram natiuitatis: & cognationis ſuæ. Nemo dubitat patrem noſtrum ante q̄ adoptaremur a deo fuiſſe diabolum.de quo Saluator ait. Vos ex patre diabolo nati eſtis. Cũ ergo ait ãtiqui patris fueris oblita:& talem te exibueris depoſitis priſtinis ſordibus ut ſuper fratruelem dealbata conſcendas: & quam poſſit diligere filius meus:tunc concupiſcet rex decorem tuum. Et ne putes unum eſſe de turba a quo amanda es:ipſe eſt rex tuus & dominus tuus.quia uero interdum qui reges & domini ſunt:ſunt quadam poteſtate reges & domini:tamen eiuſdem naturæ cuius ſunt illi:in quos dominantur & regnant:indico tibi q̄ deus tuus ſit:& debeas adorare eum.Lxx.interprætes non dixerunt & adorabis eum: ſed adorabunt eum: ut ſit ſenſus.Iſte qui te amaturus eſt:qui tuam pulchritudínem dilecturus: deus eſt:& adorandus ab hominibus.quod de eccleſia de gentibus congregata expoſuimus. unuſquiſque ad ſe ipſum referat:animamq; credentis:q̄ prioribus uitiis derelictis adoptetur in filiam:inclinet aurem ſuam:obliuiſcatur ueteris conuerſationis:& cum apoſtolo dimittat mortuum patrem:& talem ſe præbeat: qui ametur a rege.Ipſe eſt enim dominus eius cui flectere debeat genu:& depoſita ſuperbia iugum humilitatis aſſumere:Interrogemus iudæos quæ ſit iſta filia ad quam loquitur deus. non dubito quin ſynagogam reſpondeant.& quomodo dicitur ſynagogæ & iſraelitico populo:dimite populum tuum & domum patris tui?Nunquid derelinquet gentem Hebræam:& Abraham antiquum patrem?Si dixerint de uocatione ſignificari Abraham quia Chaldæos reliquerit:Quis eſt iſte rex qui amaturus eſt decorem Abraham? Certe alius eſt qui loquitur:audi filia:aliuſq; de quo loquitur: & concupiſcet rex decorem tuum. Qui alius?Non ſolum rex:ſed & dominus & deus:qui adorandus eſt. Filia Tyri in muneribus uultum tuum deprecabuntur diuites plæbis.In hebræo eſt:o filia fortiſſimi in muneribus faciem tuam deprecabuntur diuites populi. Verbum hebraicum ſor:quod in Ezechiele iuxta.Lxx.legimus:interprætari poteſt & Tyrus & tribulatio:fortiſſimus ſiue fortiſſima:& ſilex ideſt lapis duriſſimus:unde in præſenti loco error ortus é. Aquila enim &.Lxx.& Theodotion & quinta editio Tyrum interpretati ſunt.Sexta uerbum hebraicũ poſuit ſor: Symmachus κραταιλον: ideſt fortiſſimam. Nos ipſum ad deum retulimus: ut illa cui ſupra dixerat audi filia & uide:filia fortiſſimi nuncuperur.Aut certe ipſa fortiſſima ſit:quia imitata eſt ſorte patré: cuius uultum in diuerſis muneribus deprecabuntur diuites plæbis.Diuites in cunctis operibus bonis: & ſcientia.ſiue qui diuites putantur in ſæculo:ſapiẽtes huius mũdi:& philoſophoꝝ diiciplinis eruditi.Vel qđ melius eſt:qui ante diuites fuerunt:habentes eloquia dei & teſtamenta & p̄phetas: ideſt de populo Iſrael. Vt enim ante Saluatoris aduentũ hi qui de Tyro erant:hoc eſt de populo gentiũ:& Proſeliti eſſe cupiebãt: deprecabantur diuitem populum iſrael:& per eos introducebant in tẽplum.Sic poſt aduentum domini q cunq; ex iſrael redire uoluerint:diuites quondam familiaritate & p̄tectiõe dei uenient ad filiã Tyri:& offerentes uaria dona uirtutũ:& cõfeſſiõis in Xp̄m deprecabunt eã:ut ſaluté quã perdiderũt ī iudæa: inueniãt in gentibus.Oĩs gloria eius filiæ regis abintus in fimbriis aureis circũamicta uarietatibus.In hebræo: Oĩs gloria filiæ regis itrínſecus faſciis aureis ueſtita eſt.Pro eo q̄ in.lxx.ſcriptũ eſt: εσωθεν.& nos uel abintus uel intrinſecus iterp̄tati ſumus:in q̄buſdã exemplaribus iuenit εξωθεν. qđ cogitatiões ſonat.Ex quo oſtẽdit:

omnem gloriam ecclesiæ:cui supra dictum est.Audi filia & uide:& o filia Tyri:& nūc appellatur filia regis esse intrinsecus:& in cogitationibus:ideſt ī ſteriori hoīe:& ī circūcisiōe nō manufacta:ſed ſpū habēte cōſciē tiæ fiduciam apud deum:& tota pulchritudine posita magis in ſenſuum nomine:q̄ ī flore uerborum.Quo modo autem in ſtamine ex quo dependent fimbriæ ſubtegmen intexitur:& tota ueſtimenti uirtus ī ſtamine eſt:ita in aureis ſenſibus ſcripturarum:in quibus ueſtis eccleſiæ omnis intexitur:miſcentur aliqua:de natura:de moribus:& hoc ipſum ſignificat ueſtis Aaron:auro:purpura:cocco:byſſo: Hyacinthoq; contexta: quam fecerunt mulieres:quibus deus ad texendum dedit ſapientiam ; & ut intelligere poſſimus omnē ornatum filiæ regis intrinſecus:ipſa loquitur in cantico.Introduxit me rex in cubiculum ſuum:in quo clauſo oſtio labiorum:deum patrem iubemur orare.in nouoquoq; pſalmo cuius titulus inſcribitur:pro abſcondi tis filii uariam habuit & Ioſeph tunicam:quam ei texuit mater eccleſia . De his fimbriis Saluatoris ἁι πο ρσαι ideſt ſanguinem fluens una Saluatorem tetigit: & ſanata eſt.Quod autem in hebraico ſcribitur: faſciis aureis ueſtita eſt:idipſum ſignificat quod ſupra.Omnis gloria filiæ regis intrinſecus:faſciis diuinorum interiora membra obuoluuntur eccleſiæ & tota uteri tegitur ambitio.Harum faſciarum non poteſt obliuiſci ſponſa:ſecūdū Hieremiam quæ māmas ligant & pectus in quo cogitationes ſūt protegunt. Adducēt regi uirgines poſt eā:proxime eius afferent tibi.afferent ī lætitia & exultatiōe:adducētur in templum regis. Iuxta.Lxx.prior uerſiculus adhuc de filiæ canit ornatu:ſequens ad ipſum ſponſum regemq; dirigitur.Porro iuxta hebraicum totum ad ſponſam dicitur:uſq; ad eum locum ubi ſcriptum eſt.Pones eos principes ī uniuerſa terra.Et legitur.in ſcutulatis ducentur ad regem uirgines:ſequentur eam amicæ eius:ducentur illuc:ducentur in lætitiis & exultatione ingredientur thalamum regis.Multam eſſe diſtantiam animarum in chriſto credentium demonſtrat canticum canticorum:in quo ſcriptum eſt.Sexagīta ſūt reginæ:& octoginta concubinæ:& adoleſcentulæ quarum non eſt numerus. Vna eſt columba mea:perfecta mea: ꝓxima mea:de qua dicitur. Viderunt eam filiæ:& beatificant eam reginæ:& concubinæ:& laudant eam.Quæ ergo perfecta eſt & ſancta corpore & ſpiritu:& columba:& proxima meretur uocari. Hæc eſt filia de qua ſupra dictum eſt.Aſtitit regina a dextris tuis in ueſtitu deaurato.Quæ autem ſupergreſſæ ſunt ſex dies mūdi:& futura regna ſuſpirant:reginæ appellantur.Si qua uero circūciſionem quidem habet octauæ diei: ſed adhuc non uenit ad nuptias:hæc concubina uocitatur.Diuerſa autem multitudo credentium:quæ nec dū poteſt ſponſi copulari amplexibus nec de eo liberos parere adoleſcentula dicitur.Ego puto de iſtis uirginibus quæ ſequuntur eccleſiam:& in primo ponuntur gradu:& te eſſe & omnes qui in uirginitate corporis & animæ perſeuerant.Proximas autem & amicas uiduas eſſe:& in matrimonio continentes ; quæ omnes cum lætitia & exultatione ducuntur ad templum & in thalamum regis.in templum quaſi ſacerdotes dei : in thalamum quaſi ſponſæ regis & ſponſi.Hoc templum & Ioannes uidit in apocalypſi:& propheta deſiderat:Vnam inquit petii a domino:hanc requiram:ut inhabitem in domo domini omnes dies uitæ meæ.Et iterum:Domine dilexi decorem domus tuæ:& locum habitationis gloriæ tuæ.Et in alio loco.Quia tranſibo in locum tabernaculi admirabilis uſq; ad domum dei:in uoce exultationis & confeſſionis ſonitus feſta celebrantium.Scutulata autem quibus ſponſo ſuo regina componitur:ipſa ſunt ; quæ in.Lxx.legimus circūamicta uarietate.Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii:conſtitues eos principes ſuper omnem terrā . In hebraico Pro patribus tuis erunt tibi filii:pones eos principes in uniuerſa terra.Et ex patris perſona nequa quā de filia:ſed rurſus ad filiam ſermo intelligi poteſt:& ex ſpiritus ſancti & ex filiorum Choræ.Si ergo ad ſponſam ſermo dirigitur:ſponſa autem de nationibus congregata eſt:cui ſupra dicitur obliuiſcere populū tuum & domum patris tui:debemus ſponſæ patres noſſe:ut conſequēter nouerimus & filios.pro patribus tuis de quibus in Hieremia locuta eſt:q̄ falſa poſſēderunt patres noſtris idola:& non eſt in eis qui pluat. Pro platone:pro cæteris diuerſorum dogmatum & errorum magiſtris nati ſunt tibi filii:quos conſtituiſti principes tuos:& feciſti in populos præceptores. Vel certe aliter.O eccleſia filii tui quos genuiſti tibi:uertentur in patres tuos:cum de diſcipulis eos feceris magiſtros:& in ſacerdotali gradu omnium teſtimonio collocaueris.Sin autem patres eccleſiæ intelligimus Abraham Iſaac & Iacob & reliquos patriarchas:filios qui in patrum honore ſunt nati:apoſtolos intelligamus:qui miſſi ſunt a domino prædicare uſq; ad extremum terræ:& baptizare credentes in nomine trinitatis.Sed quæritur quomodo eccleſia de gentibus patres habere poſſit Abraham Iſaac & Iacob:cum ei ſupra dictum ſit:obliuiſcere populum tuum & domum patris tui.Legamus euangelium:Nolite dicere patrem habemus Abraham:potēs eſt deus de lapidibus iſtis hoc eſt de duro corde gentilium ſuſcitare filios Abrahæ.& in alio loco:Si filii eſſetis Abrahæ:opera Abrahæ:faceretis.Et in Geneſi ad ipſum Abraham loquitur deus.In ſemine tuo inquit benedicentur omnes gētes.Sicut enim ille in præputio ex fide iuſtificatus eſt:ita & nos iuſtificabimur in eadem fide:ſi habuerimus fidem & opera patris noſtri Abraham.Poteſt hoc ipſum ad Saluatorem dici:uel a patre uel a ꝓphetali choro & a ſpiritu ſancto.Pro patribus tuis ſtirpe uidelicet iudæorum qui te reliquerunt & negauerunt:nati ſūt tibi filii apoſtoli . & de nationibus credentes:quos conſtituiſti principes in uniuerſa terra.Memor ero nominis tui domine in omni generatione & generationem.Propterea populi confitebuntur tibi in æternum & in ſæculū ſæculi.In hebraico.Recordabor nominis tui in omni generatione & generatiōem.ꝓpterea cōfitebunt tibi populi in ſæculū & in æternū.quod nos iterpretati ſumus:cōfitebunt tibi.Symmachus tranſtulit laudabunt te.Regina quæ ſteterat a dextris tuis in ueſtitu deaurato & iuſſa fuerat obliuiſci populi & domus patris ſui:& itez illi dictum erat:Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii:cōſtitues eos prīcipes ſup oēm terrā:itelligēs quanta decoranda ſit gloria:& q̄bus præmiis ſubleuanda:conuertit ad ſponſum uoces ſuas :

& pollicetur recordaturam se semper nominis sponsi in omni generatione & generationem. Quod promisit: uidemus expletū. Ipsa xp̃iana nobis oībus christianorum nomen ipsoluit: nomen nouū: in quo benedicunt omnes familiæ gentiū. Recordatur autē non in una generatione sed in omnibus: uel cunctas significans nationes: uel duas nationes iudæorū atq; gentiliū. Et quia hoc parū est: si in duabus generationibus nominis domini recordetur, propterea populi qui in ecclesia fuerint, confitebuntur: & laudabunt dominū in æternū & ī sæculū sæculi. Quando & tu o filia Principia sanctorū mixta choro inter uirgines duceris ad regem & ex domibus eburneis delectabis sponsū in honore tuo. tūc recordare & mei: qui huius psalmi tibi domino reuelante itelligentiā tribui. & dicito. Memor ero nominis tui: ut quæ parte intellexisti carminis si uita comes fuerit: & totū cāticū cāticorū.

Beati Hieronymi presbyteri expositio psalmi. xli. Sicut cerui desiderat ad fontes aquarum: ad renatos in uigilia paschæ habita.

Mne psalteriū sagaci mente perlustrans: nusq̃ inuenio: q; filii Choræ aliquid triste cantauerint. semper in psalmis corū læta sunt & iocunda: semper terrenis humilibusq; contēptis cælestia & æterna desiderant: congruentes interpretationi nominis sui. Siquidē Choræ interpretatur caluities. Quia ergo dominus noster in loco Caluariæ crucifixus est & sepultus: quicunq; ī cruce eius credunt: hi filii Choræ idest filii Caluariæ nominantur. Super qua Caluaria dominus noster iesus post resurrectionē: ad cælorū regna conscendens: irridetur a paruulis & ab incredulis iudæor̃. Sed Helysæū irridentes: ursi comederunt. Hoc de titulo scriptum dixisse sufficiat. nunc ad prius principium reuertamur. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te deus. Ceruorū natura est: ut serpentum uenena contēnant: quin potius naribus suis eos extrahāt de cauernis: ut interficiant atq; dilacerent. Cum uenenum cœperit intrinsecus æstuare: & q̃is eos non possint occidere: tamen sitis ardorem & incendium tolerantes: tunc illi fontes desiderant: & purissimis aquis feruentia uenena restinguūt. Quomodo ita que illi cerui desiderant fontes aquarū: nisi qui de ægypto & de sæculo recedentes interfecerunt Pharaonē in aquis suis: & omnem exercitum eius in baptismo necauerunt: post interfectionem diaboli desiderant fōtes ecclesiæ: patrem & filium & spiritū sanctū. De patre q; sit fons: scribitur in Hieremia Me dimiserunt fōtem aquæ uiuæ: & foderunt sibi lacus detritos: qui non possunt aquam continere. De filio quodam in loco legimus. Dereliquerunt fontem sapiētiæ. Porro de spiritu sancto. Qui biberit de aqua quæ de cælo oriet̃: in eo fons aquæ fient salientis ī uitam æternam: statim exponitur euangelista dicente: q; ex spiritu sācto sermo fuerit Saluatoris. Ex quo manifestissime liquet tres in ecclesia fontes trinitatis esse mysterium. Hos desiderat anima credentis: hos desiderat anima baptizantis: & dicit, Sitiuit anima mea in deum fōtem uiuum. Non enim leuiter uidere uoluit deum: sed toto desiderabat ardore toto sitiuit incendio: ante q̃ baptisma consequeretur. Loquebantur inter se inuicem atq; dicebant: quando ueniam & apparebo ante faciem domini? Ecce fratres demum impletum est: quod petebant. Venerunt & steterunt ante faciem dei. apparuerunt ante faciem altaris: & mysterium intellexerunt. Hoc enim non merentur uidere nisi illi: qui ex conscientia & ímo proferunt corde. memorantes: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Per omnē enim quadragesimam uacauerunt orationi atq; ieiunio: in sacco & cinere dormierunt: futuram uitā peccatorum suorum confessione quærētes. Sed quia fuderunt lachrymas & fuerunt tristes: dicitur eis: Qui seminant in lachrymis: in gaudio metent: & beati lugentes: quoniam ipsi consolabuntur. pro quibus uniuersis cum illis diabolus insultaret & diceret. Vbi est deus tuus? Admissi & in uitali fonte recreati: confidenter loquuntur. Transibo in locum tabernaculi admirabilis: usq; ad domum dei. Domus dei ecclesia est: hoc ē admirabile tabernaculum: q; habitauerit in eo uox exultationis & confessionis & sonus epulantis. Gaudēt qp pe sub fide & consecutione uitæ æterna: quam fratres nostri nunc accipere meruerunt: angeli in cælis oēsque uirtutes. Si enim super uno agente pœnitentiam: & in una ouicula morbida quæ pastoris humeris est recepta: gaudent angeli atq; lætantur: quanto magis in tot fratribus: in tali gurgite renatis atq; mundatis: uniuersa exultant regna cælorum: uidentia homines ueteri peccatorum labe purgatos suo incolatui præparari. Dicite ergo qui christum nunc induti estis: & ductum nostrum sequētes quasi piscículus hamo: sermone dei de gurgite sæculi istius subleuamini: in nobis rerum natura mutata est. Pisces enim qui de mari extracti fuerint moriuntur. nos autē ideo apostoli de mundi istius mari extraxerunt: atq; piscati sunt: ut uiui ex mortuis fieremus. Quādiu eramus in hoc sæculo: oculi nostri in profundo: & uita nostra uersabatur in cœno: postq̃ de fluctibus erepti sumus: cœpimus solem: cœpimus uerum lumen aspicere: & præ nimio gaudio conturbati: ad animam nostram dicimus. Spera in deo quoniam confitebor illi salutare uultus mei & deus meus. Et deinceps Propterea memor ero tui de terra Iordanis & hermonii a monte modico. Abyssus abyssum inuocat: & nos de terra Iordanis, i. de flumine ubi dominus baptizatus est: & hermonii hoc est de sæculi huius maledictione: quoniam hermon interpretatur anathema: & de monte modico huius mundi (quāuis enim aliquis sanctus sit: dū ī isto uersatur sæculo: nō est in mōte grandi atq; sublimi: sed in monte modico atq; humili) clamamus ad dominum: & profundum ipsius scripturarū sensum de aliis scriptura rū testimoniis interpretamur. Quicquid in absconso ueteris testamenti non possumus inuenire. hoc de absconso noui testamenti soluimus ī uoce chataractarū dei: hoc ē prophetarū ipsius & apostolorū. Oīa excelsa domini: & fluctus ipsius: & impetus fluminis: q lætificant ciuitatem dei sup nos transierūt ī xp̃o iesu: cui ē honor & gloria ī sæcula sæculorum amen.

Expositio psalmi. cxvii. uidelicet Confitemini domino quoniā bonus: per modum concionis habita ad Neophytas in die sancto paschæ. ubi etiam acriter iuehit ī iudæos.

N oī psalterio dominus nr̄ ieſus xp̄s ꝓphetaū: atq; caniť. Siqdē habet ipſe clauē Dauid: q̄ aperit & nemo claudit: claudit & nemo apit: ſed p̄cipue in cēteſimo ſeptimodecimo pſalmo: q̄ nūc pſallendo lectus ē: reſurrectiōis myſteriū p̄dicať. Hic .n. pſalmus ī quo a ſpū ſcō p̄ſignati uocātur ad confitendum domino in laude: uel ad confeſſionem gentium ueri iſraelitæ in pœnitentia ueri ſacerdotis Aarō domus. quod eſt in eccleſia: ſiue generaliter omnes timentes deum: recte pro tantis muneribus pietatis patris qui filio ſuo non pepercit: ſed pro nobis omnibus tradidit illum: a confeſſione incipitur. Quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia eius. Quis enim noſtrum poterit eſſe conſiderans ea: quæ ī eo quotidie reſultans canit eccleſia: hoc eſt paſſionem domini ſaluatoris reſurrectionem ſiue aſcenſionem: & non magis erumpatur in uoce cōpos illorū paruulorū effectus: domino cum ramis & palmis exultātium: O domine ſaluos nos fac: o domine bene proſperare. Vnde & ipſe uictor ad patrem aſcendens imperat angelis dicens: Aperite mihi portas iuſtitiæ: & ingreſſus in eas confitebor domino. Hæc ſunt portæ: de quibus in .xxiii. pſalmo inter ſe inuicem angeli loquebantur ingreſſum domino præparantes. Leuate portas principes ueſtras: & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ. Sed pulchre leuarī iubentur portæ: & in ſublime erigi. Siquidem iuxta diſpenſationem carnis myſterium & uictoriam crucis: maior regreditur ad cælos: q̄ ad terras uenerit. Hæc porta domini: iuſti intrabunt per eam. Hanc portam ingreſſus eſt Petrus: ingreſſus eſt Paulus: ingreſſi ſunt omnes apoſtoli: ingreſſi ſunt & martyres & quotidie ſancti quiq; ingrediuntur. Per hanc portam primus latro cum domino ingreſſus eſt. habetote fiduciam: & uos ſperate ſimilia. Sic enim ipſe apoſtolus dixit. Si cōſurrexiſtis cum chriſto: quæ ſurſum ſunt quærite: ubi chriſtus ī dextera dei ſedet. Non dicit hic pſalmus: ſoli apoſtoli prophetæ & martyres intrabunt per eam: ſed iuſti intrabunt per eam. Quicunq; ergo iuſte agit: & inter iuſtos eſſe meruit: fiducialiter agat in eo ſperans: quia intrabit per hanc portam: quia dominus non quærit ſanguinem confitentium: ſed fidem: ꝑ qua ſanguis effunditur credentium. Si habuerimus fidem: quæ poteſt ſanguinem fundere: imputabitur nobis & cruoris effuſio. O uere infœlices iudæi: o miſeri atq; miſerabiles: lapidem qui per Eſaiam repromiſſus ē: q; ponerētur in fundamentis Syon: & populum utrunq; coniungeret: eſſe dominum ſaluatorem: eſſe filium dei nō agnouiſtis. Hunc uos reprobaſtis: ædificantes quondam congregationem domini: & templi dei myſteria cuſtodientes. qui reprobatus a uobis: factus eſt in caput anguli: & primam eccleſiam de iudæorum populo congregatam: & credentes ex nationibus in unum gregem & miniſterium fœderauit. A domino factum ē illud: hoc eſt mirabile in oculis noſtris: ut nos qui ante paſſionem domini ſine teſtamento eramus exleges: adoptaremur in filios dei. & ſibi cingulo putreſcente: aliud ſibi deus lūbare contexeret: alium populum p̄pararet. Vos ergo iudæi habetis ſcripturam: uos legitis libros. & nos in eum qui in eis ſcriptus eſt libris: ipſū adorantes credimus. uos tenetis paginas: nos ſenſum paginarum. uos complicatis mēbranas animalium mortuorum: nos poſſidemus ſpiritum uiuificantem. Quid mirabilius poteſt eſſe iſtiuſmodi ſacramento? Quid hac die fœlicius? in qua dominus iudæis mortuus ē: nobis ſurrexit. in qua ſynagogæ cultus occubuit: & eſt ortus eccleſiæ. in qua nos homines fecit ſecum ſurgere: & uiuere & ſedere in cæleſtibus. & impletū eſt illud quod ipſe dixit in euangelio: Cum autem exaltatus fuero a terra: omnia traham ad me. Hæc ē dies quam fecit dominus exultemus & lætemur in ea. Omnes dies quidem fecit dominus. ſed certe dies poſſūt eſſe & iudæorum: poſſunt eſſe hæreticorum: poſſunt eſſe gentilium. Dies dominica: dies reſurrectiōis: dies chriſtianorū dies noſtra eſt. Vnde & dominica dicitur: quia in ea dominus uictor aſcendit ad patrē Quod ſi a gentilibus dies ſolis uocatur: & hoc nos libentiſſime cōfitemur. Hodie enim lux mundi orta ē: hodie ſol iuſticiæ ortus eſt: in cuius pennis eſt ſanitas. Nunquid ſol pennas habet? Reſpondeant iudæi: & qui tantum ſcdm litteras ſcripturas intelligunt ſimiles iudæorū. Nos autē dicimus quicunq; ſub alis iſtius ſolis fuerit: qui dixit in euangelio. Quotiens uolui congregare filios tuos: quaſi gallina pullos ſuos ſub alas & noluiſti: iſte ſecurus erit ab accipitre diabolo ab aquilis uolantibus in Ezechiele: & omnia peccatorum eius uulnera ſanabuntur. Vt autem ſciatis fratres mei q; proprie pſalmus iſte de domino ſcriptus eſt: & in euangelio puer ſicut meminimus: qui intrante Hieroſolymā Saluatore: palmas leuantes clamauerunt atq; dixerunt: Oſianna in excelſis: benedictus qui uenit in nomine domini: oſiannā in excelſis: de centeſimo ſeptimodecimo pſalmo iſtos uerſiculos aſſumpſerunt. O domine ſaluū me fac. In hebræo ſcribitur oſiāna. unde & iudæi impatienter ferentes: uolunt prohibere paruulos: de quibus in Eſaia loquebatur dominus. Ecce ego & pueri mei quos mihi dedit dominus. Tacentibus enim ſenibus & inuidiæ liuore cruciatis: paruuli clamabant: & Chriſtū paruuli confitenť. Quod ſi & illi tacuiſſent: lapides utiq; clamarent. i. gētiliū populus: de quibus in euāgelio ſcriptū ē. Potēs ē dominus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ: nos ſignificās: qui duro quō dā corde fuimus: ſed nūc credētes ī Chriſto ieſu ī filios Abrahā. ī filios dei omnipotētis adoptati ſumus: per ipſū dominū cui ē gloria in ſæcula ſæculorum amen.

Beati Hieronymi ad Marcellā de pſalmo. cxxvi. uidelicet: Niſi dominus ædificauerit domū. Vbi panem doloris: & filios excuſſorū ſecūdū hebraicam ueritatem interpretatur.

Eatus Paphilus martyr: cuius uitā Euſebius Cæſariēſis epiſcopus tribus ferme uoluminbns explicauit. Cū Demetriū Phaleriū & Pyſiſtratū ī ſacræ bibliothecæ ſtudio uellet æq̄re: imagineſq; ingenioſe: q̄ uera ſūt & æterna monuméta toto orbe ꝓquireret: tūc uel maxime Origenis libros impēſius proſecutus: Cæſarienſi eccleſiæ dedicauit. quam ex parte corruptam Achatius dehinc: & Euzonius eiuſdem eccleſiæ ſacerdotes in mēbranis conati ſunt inſtaurare. Hic cū multa reperiret: & iuentorū nobis indicem derelinqueret: centeſimi uigeſimiſexti pſalmi cōmentarium: & ſe litteræ tractū ex eo q; nō inſcripſit: cōfeſſus eſt non repertū: non quo talis tantuſq; uir (Adamantium dicimus) aliquid præterierit: ſed quo negli-

gentia posterorũ ad nostram usq; memoriam nõ durarit. Hoc ideo dixi: ut qa de eodem psalmo mihi ppo-
suisti: quid esset panis doloris in eo quod dicitur. In uanũ uobis est ante lucem surgere: surgite postq̃ sederi
tis qui manducatis panem doloris: ostenderem me de Origenis cõmentariis quid senserit non habere. Vn-
de ad hebreum recurrẽs: inueni pro pane doloris scriptũ lemaasabim. quod Aquila interpretatus est ἄρτον
τῶν διαπονουντων id est panem elaborationum: Symmachus ἄρτον κα τά του μένον: quod exprimi-
tur panem erũnosum. Quinta editio & Theodotion: q in cæteris cum. lxx. trãslatoribus facit panem ido-
lorum. Sexta πλανις id est erroris. Nec mirandũ de Aquila: si τα πονήματα pro idolis ponat: cũ opera
manuũ hominis sint: & prophetice populus arguatur ad templum diluculo frustra consurgere: & post quie
tem ad sanctuarium festinare cum idola dei honore uenerentur. scdm p & Ezechiel scripsit in ipso templo
sacrificare idolis sacerdotes. Vt autẽ plenius adducaris: pro dolore in hebræo idola posita: hoc ipsũ uerbũ:
hoc est asabym etiam in centesimo tertiodecimo psalmo scriptũ est. Lxx. quoq; idola transtulerũt. Nam &
in eo loco ubi legimus: Idola gentiũ argentũ & aurũ: opera manuũ hominũ: in hebræo habet asabeem qd̃
aquila interpretatur elaborationes eorũ. Vnde cũ ita ueritas se habeat non frustra quidam doloris panem:
aut hæreticorum intelligunt sacramenta aut uitæ istius miserabilis & erumnosæ interpretantur laborem:
apud quã in sudoꝝ faciei comedius panem nostrũ. Interq; spinas & tribulos breuis uitæ alimenta nascũtur.
Illud quoq; de eodem psalmo interrogare dignata es: Qui sunt filii excussorum. Miror te in Hilarii com-
mentariis non legisse excussorum filios credentium populos interprætari. p scilicet apostolos illo nomine
putauerit appellatos quibus in euangeliis sit præceptum. In quãcunq; ciuitatem introieritis & nõ fuerint re-
ceptiꝫ excutere puluerem pedum uestrorum in testimonium non credentium: licet tu argute præcaueris non
posse apostolos sub nomine excussorum intelligi: cum aliud sit excutientium: aliud excussorum: quia excu
tientes sint: qui excutiant. excussi uero qui ab aliis excutiant̃: & incongruum esse: excussos apostolos acci-
pere: qui magis excutientes debuerint appellari. Quid igitur faciam? Tantum uirum & temporibus suis di
sertissimum: reprehendere non audeo. qui & confessionis suæ merito & uitæ industria: & eloquentiæ cla-
ritate: ubicunq; romanum nomen est: prædicatur. nisi p nõ eius culpæ a scribendum est: qui hebræi sermo
nis ignarus fuit. græcarum quoq; litterarum quãdam auram cœperat: sed Heliodori presbyteri quo ille fa
miliariter usus est: ea quæ intelligere non poterat: quomodo ab Origene essent dicta quærebat. Qui quia
in hoc psalmo cõmentarium Origenis inuenire non potuit opinionem magis insinuare suam: q̃ inicientiã
uoluit confiteri. Quam ille sumptam claro sermone disseruit: & alienum errorem disertiue executus ẽ. Re
stat igitur ut rursum ad fontem sermonis recurramus hebræi: & uideamus quomodo scriptũ sit. Vbi nos
habemus sicut filii excussorum: ibi legitur cenbnãnaurim: quod aquila interpretatus est: sicut filii puber-
tatum: Symmachus & Theodotion sicut filii iuuentutis: Sexta ακόνεος νου: quod nos dicere possumus
exacuti sensus. Ex quo manifestum est adolescentiæ populos intelligi christianos: scdm illud exemplũ qd̃
deus suos scõs in modum arcus & sagittarum dicatur extendere: ut in ppheta zacharia. Quoniam extendi
te mihi iuda ut arcum. Et Saluator de semetipso: Posuit me sicut sagittam electam: & in pharetra sua absco
dit me. Denicq; in sequenti uersu exceptis. lxx. qui aliter transtulerunt: & in hebræo & in cunctis editiõibus
ita repperi. Beatus uir qui repleuit pharetram suam ex ipsis: ut quia metaphoram semel sumpserat ex sagit-
tis: & in phareta quoq; translatio seruaretur. excussos autem & consuetudo sermõis humani uegetos & ro
bustos & expeditos uocat: & ipsi. lxx. interpretes in Esdræ libro pro iuuenibus transtulerunt: in quo ita scri
bitur: Et factum est ex die illa: medii excussorum faciebant opus: & medii eorum habebant hastas & scuta
& arcus & thoracas: & principes post omnem domum Iuda ædificantium in muro. Ex quo aiaduertimus:
& in præsenti loco pro adolescentibus atq; puberibus excussos positos: non ut ille opinatus est pro aposto
lis: qui excussi a pedum excussione dicantur. Legi & cuiusdam librum: & elegantem in eo sensum repperi:
excussos iudæos dici a templo & lege & gratia domini: pro eo quod est reprobos: & eorum esse filios apo-
stolos: qui ex ipsorum semine procreentur: & in similitudinem sagittarum manu domini contineantur. In
sequenti quoq; psalmo Heliodorus magis q̃ Hilarius noster errauit: qui de hoc loco in quo scriptum ẽ: la-
bores fructuũ tuorum manducabis: uaria opinatus asseruit: magis stare sententiam: si scribatur: fructus la-
borum aliquem manducare: & non labores fructuum. unde spiritalem intelligentiam debere perquiri: &
ex hac occasione agrediens disputationem tanta operositate quod uolebat intelligi usus est psuadendi: quã
ta semper falsitas indiget: ut uera uideatur: cum hoc in loco non. lxx. interptes: sed latini de græci uerbi am
biguitate decepti καρπους fructus magis q̃ manus interprætati sunt: cum καρποι manus quoq; dicant̃
quod in hebræo ponitur cnac: & Symmachus quintaq; editio transtulerunt manuum tuarum: ut ambi-
guitatem prioris sermonis effugerent. Cum hæc furtiui ut aiunt operis ad lucubratiunculã uelox notarii
manus me dictante signaret: & plura dicere cogitarem: iam ferme quarta hora noctis excesserat: & repente
stimulis quibusdam stomachi suscitatus: in orationem prorupi: ut saltem reliquo horarum spatio subrepẽ
te somno frustraretur infirmitas.

Epistolaris prologus beati Hieronymi presbyteri ad Damasũ papã i expositione cãtici Epithalamii can
tico; secundũ Origenẽ. cuius doctrinam & eloquentiam laudibus effert.

Eatissimo papæ Damaso Hieronymus. Origenes cum in cæteris libris omnes uicerit: in Cãtico
cãtico; ipse se uicit. Nã decẽ uoluminibus explicitis q̃ ad uiginti usq; uersuũ milia pene puene
rũt: primũ. lxx. interptes: deinde Aqlã & Symmachũ & Theodotionẽ: & ad extremũ qntã editio-
nẽ: quã in actio littore iueniſſe se scribit. ita magnifice apteq; disseruit: ut ide mihi uideat̃ i eo cõ
pletum esse quod dicitur: Introduxit me rex in cubiculum suũ. Itaq; illo opere prætermisso: quia ingentis

eſt ocii laboris & ſũptuum:tantas res tã dignum opus in latinum tranſferre ſermonem:hos duos tractatus quos ĩ morẽ quotidiani eloquii paruulis adhuc lactentibus compoſuit:fideliter magis q̃ ornate iterpretatus ſum:guſtũ tibi ſenſuum eius nõ cibum offerens. Tu animaduertas quãti ſint illa æſtimanda q̃ magna ſũt: cũ ſic poſſint placere quæ parua ſũt.

Tranſlatio duorũ tractatuũ uel homeliarũ Origenis in Cantico canticoꝝ e græco ĩ latinũ. Vbi primo ponit̃ ipſius Origenis præfatio de Cantico ipſo canticorũ.

E cantico canticorũ dicturus:quomodo didicimus per Moyſem quædam eẽ quæ nõ ſolum ſcã: ſed & ſancta ſanctorum:& alia nõ tantũ ſabbata:ſed & ſabbata ſabbatorũ:ſic nũc docemur ſcribente Salomone eſſe quædam non ſolũ cantica:ſed & cantica canticorũ.Beatus quidem is: qui iugreditur ſancta:ſed beatior qui ingreditur ſancta ſanctorũ.Beatus qui ſabbata ſabbatizat: ſed beatior qui ſabbatizat ſabbatorum ſabbata.Beatius ſimiliter & is:qui ĩtelligit cantica & canit ea.nemo qp̃pe niſi in ſolẽnitatibus canit:ſed multo beatior ille qui canit cantica canticoꝝ.Et ſicut is qui ingreditur in ſancta pluribus adhuc indiget:ut ualeat introire in ſancta ſanctorũ.Et qui ſabbatũ celebrat:qđ a domino populo cõſtitutũ eſt:multa adhuc neceſſaria habet:ut agat ſabbata ſabbatorũ.Eodem modo difficile reperit:qui omnia quæ in ſcripturis cõtinentur cantica peragrans:ualeat aſcendere ad cantica canticorũ.Egredi te oportet ex ægypto:& egreſſum de terra ægypti pertranſire mare rubrũ:ut poſſis primũ canticũ canere dicens.Cantemus domino:glorioſe enim magnificatus eſt.Licet autem primum dixeris cãticũ:adhuc lõge es a cantico canticorũ. Perambula terram deſerti ſpiritaliter: donec uenias ad puteum quẽ foderũt reges:& ibi ſecũdum canticũ canas.Poſt hæc ueni ad uiciniam ſanctæ terræ:& ſuper Iordanis ripam conſtitutus:cantes canticum Moyſi dicens:Attende cælum & loquar:& audiat terra uerba oris mei.Rurſum habes neceſſarium ut milites:& terrã ſanctam hæreditate poſſideas:& apis tibi propheter:& apis te iudicet: Delbora quippe apis interpretatur:ut poſſis & illud carmen quod in libro iudicũ cõtinetur edicere.ad regnorum deinceps uolumen aſcendens:ueni ad canticum quando Dauid fugit de manibus omniũ inimicorum ſuorum:& de manu Saul:& dixit, Dominus firmamentum meum:& fortitudo mea:& refugiũ meũ:& liberator meus.Perueniendũ tibi eſt ad Eſaiam:ut cũ illo dicas:Cantabo canticum dilectæ uineæ meæ. Et cũ uniuerſa tranſieris:ad altiora conſcende:ut poſſis anima decora cum ſponſo & hoc canere canticum canticorum:quod quot ex perſonis conſtet:incertus ſum.Orantibus autem uobis:& reuelante domino:quattuor mihi in his uideor inueniſſe perſonas.uirum & ſponſam:cũ ſponſa adoleſcentulas:cũ ſponſo ſodaliũ greges.Alia dicũtur a ſponſa:alia a ſponſo.nõnulla a iuuenculis:quædam a ſodalibus ſponſi.Congruũ quippe eſt:ut in nuptiis adoleſcentularũ ſit multitudo cũ ſponſa:iuuenum turba cũ ſponſo.Hæc omnia noli foris. quærere.Noli extra eos:qui prædicatione euangelii ſaluati ſunt.Chriſtum ſponſum intellige:Eccleſiã ſpõſam ſine macula & ruga.de qua ſcriptum eſt:ubi exhiberet ſibi glorioſam eccleſiam:non habentem maculam neq; rugam:aut aliquid eorum:ſed ut ſit ſancta & imaculata.Eos uero qui cum ſint fideles non ſũt tamen iſtiuſmodi:quales ſermo prefatus é:ſed iuxta modum quendam adepti uidentur ſalutem: animaduerte credentium animas:& adoleſcentulas eſſe cum ſponſa.Angelos uero & eos qui peruenerunt in uirum p̃fectũ:intellige uiros eſſe cum ſponſo.Inde igitur mihi uidentur quattuor ordines.unũ & unam:duos choros inter ſe continentes.ſponſam canere cũ iuuenculis:ſponſum canere cũ ſociis.Et cũ intellexeris:audi cãticum canticorũ:& feſtina intelligere illud: & cũ ſponſa dicere ea quæ ſponſa dicit: ut audias quæ audiuit & ſponſa. Si autem non potueris dicere cum ſponſa quæ dixit: ut audias ea quæ dicta ſunt ſponſæ: feſtina uel cum ſponſi ſodalibus fieri. Porro ſi & illis inferior es: eſto cum adoleſcentulis: quæ in ſponſæ deliciis commorantur. Hæ quippe in hoc libro fabula pariter & epithalaminm ſunt perſonæ.ex quo & gentiles ſibi Epithalamium uendicarunt:& iſtius generis carmen aſſumptum eſt.Epithalamium ſiquidem canticum canticorum.primũ ſponſa orat:& ſtatim in mediis precibus auditur. Videt præſentẽ ſponſum:uidet adoleſcentulas ſuo comitatui copulatas.Deinde reſpondet ei ſponſus:& poſt ſponſi eloquia dũ ille p̃ eius patitur ſalute reſpondent ſodales:donec ſponſus ſit in recubitu:& a paſſione conſurgat:ſe quædam ſponſæ ornamenta facturus. Verum iam ipſa uerba ponenda ſunt:in quibus prius uox ſponſæ deprecãtis auditur.

Homelia Prima.

Sculetur me ab oſculis oris ſui.Quorum iſte ſenſus eſt.Quouſq; ſponſus meus mittit oſcula per Moyſem mittit oſcula per prophetas:iam ipſius cupio ora contingere:ipſe ueniat:ipſe deſcẽdat.Orat igitur ſponſi patrem & dicit ad eum.Oſculetur me ab oſculis oris ſui. Et qa talis eſt:ut compleatur ſuper eam propheticum illud:in quo dicitur:Adhuc te loquente dicam:Ecce adſum:ſponſam ſponſi pater exaudit:mittit filium ſuum. Videns illa eum cuius deprecabatur aduentum:orare deſtitit:& ad eũ cominus loquitur:Quoniã bona ubera tua ſup uinũ:& odor unguentoꝝ tuoꝝ ſuper oſa aromata.Sponſus igitur chriſtus miſſus a patre:uenit unctus ad ſponſã.& dicit̃ ad eũ Dilexiſti iuſticiã:& odiſti iniqtatẽ:ꝓpterea unxit te deus deus tuus oleo exultatiõis præ participibus tuis.Si me tetigerit ſpõſus:& ego boni odoris ero:& ego liniar unguẽtis:& ad me uſq; eius unguenta peruenient:ut poſſim cũ apoſtolis dicere:Chriſti bonus odor ſumus in omni loco. Nos autẽ cũ hæc audimus:adhuc peccatis uitiiſq; ſetemus.de qbus ꝓpheta pœnitẽs loquitur.Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſipiẽtiæ meæ. Peccatum odoris é putridi:uirtus iſpirat unguẽta:quoꝝ typos reperies in exodo.Inuenies quoq; ibi ſtactẽ:onica:galbanẽ & reliqua.Hæc quidẽ ad ĩcẽſum.Deide ad opus unguentarii uaria ſumũtur unguenta:in qhus é nardus & ſtacten.& deus q fecit cælũ & terrã: loquitur ad Moyſem dicẽs:Ego ipleui eos ſpiritu ſapiẽtiæ & intellectus:ut faciãt opa artis unguẽtariæ: & unguẽtarios

deus docet. Hæc ſi ſpiritaliter nō intelligantur: nōne fabulæ ſunt? niſi aliquid habeant ſecreti: nōne idigna ſūt deo? Neceſſe eſt igitur eum qui audire ſcripturas ſpiritaliter nouit: aut qui certe non nouit: & deſiderat noſſe: omni labore cōtēdere: quo poſſit dignus ſpiritaliū fieri ſecretorū: & ut aliqd audentius dicā: ſpiritali cupidine uel amore. Siqdē ē & ſpiritalis amor. Et quō ē qdā carnalis cibus: & alius ſpiritalis: & alia carnalis potio: alia ſpiritalis: Sic ē qdam amor carnalis a ſathana ueniēs: alius amor ſpiritus a deo exordiū habēs: & nemo pōt duobus amoribus poſſideri. Si carnis amator es: amorē ſpūs nō capis. Si oīa corporalia deſpexiſti non dico carnem aut ſanguinem: ſed argentum & poſſeſſiones: ſed ipſam terram ipſūq; cælum. Hæc quippe pertrāſibūt. Si iſta omnia cōtempſiſti: & ad nullū horum anima tua obligata ē: neq; quoq; uitioꝝ amore retineris: potes amorē capere ſpiritalem Iſta locuti ſumus: quia euenit occaſio: ut de amore ſpiritali aliq; diceremus. Expedit autē nobis Salomonis cuſtodire præceptum: & magis illius: qui per Salomonem loquebatur de ſapiētia: ita dicens; Ama illam: & ſeruabit te. circunda illam & exaltabit te. honora illam: ut te amplectatur. Eſt qdem ſpiritalis amplexus. atq; utinam contingat: ut meā ſponſam altior ſpōſi amplexus ſ̄cludat: ut ego quoq; poſſim dicere: qđ ī eodem libro ſcriptum ē. Siniſtra eius ſub capite meo: & dextera illius amplexabit me. Oſculet me ergo ab oſculo oris ſui. Moris ē ſcripturaꝝ iperatiuū modum pro optatiuo ponere. ut ibi. Pater noſter qui es ī celis ſanctificetur nomē tuum: pro utinā ſanctificet. & nūc ē ī præſenti. Oſculetur me ab oſculo oris ſui: pro eo quod eſt utinam oſculetur. Deinde conſpicit ſponſum. uenit delibutus unguētis: nec aliter ad ſpōſam poterat uenire: nec decebat aliter patrem ad nuptias filium deſtinare. Variis eum unxit unguētis: fecit illum Chriſtū: uenit diuerſis odoribus ſpirans: & audit: quia bona ubera tua ſup uinū. Congrue ſermo diuinus eandē rem pro locoꝝ qualitate diuerſis uocabulis nuncupat. Quando hoſtia efferē ī lege: & uult ītellectū oſtēdere: pectuſculū ſeparationis affat. Quando uero recumbit aliq; cum Ieſu: & ſenſuū eius cōmunīōe perfruit: non pectuſculum ut ſupra: ſed pectus alloqtur. Porro cum ſpōſa loqtur ad ſpōſū: quia nuptiale carmē iducit: non pectuſculum ut ī ſacrificio: nō pectus ut in Ioanne diſcipulo: ſed ubera nominat dicēs: Quia bona ubera tua ſup uinū. Cōmunica ut ſpōſa cū ſenſibus ſponſi: & ſcias qa inebriant atq; lætificant iſtiuſmodi cogitatus. Quomodo autem calix domini inebrians perq̄ optimus ē: ſic ubera ſpōſi omni meliora ſunt uino. qa bona ubera tua ſup uinum. In mediis p̄cibus ad ſponſum uerba conuertit. Et odor unguētoꝝ tuoꝝ ſuper omnia aromata: non uno ſed omnibus: ſponſus uenit unctus unguētis. Si autem & ad meam animā factā ſponſam ſuam uenire dignabit: quā oportet eſſe formoſam: ut illū de cælo ad ſe trahat: ut deſcēdere faciat ad terras: ut ueniat ad amatā: Quali pulchritudine decoranda ē? Quali debet amor feruere? ut ea loquat ad illā: q̄ ad pfectā locutus ē ſpōſa? Quia ceruix tua: qa oculi tui: qa genæ tuæ: qa manus tuæ: qa uenter tuus: qa humeri tui: quia pedes tui: de qbus ſi conceſſerit dominus diſputabimus: quō ſponſæ membra uarientur: & ſingularum partiū laus diuerſa dicat: ut poſt diſputationē etiā ad noſtram dici animam ſimiliter laboremus. Bona igit ubera tua ſuper uinum: & odor unguētorum ſuper omnia aromata. Si uideris ſponſum tūc ītelliges uerum eſſe quod dicit: quoniam bona ubera tua ſuper uinū & odor unguentoꝝ tuoꝝ ſup omnia aromata. Multi habuerunt aromata. Regina auſtri detulit aromata Salomoni: & plures alii aromata poſſederūt: ſed habuerit qs q̄talibet nō poſſūt chriſti odoribus cō parari. de quo nūc ſpōſa ait. Odor unguētorū tuoꝝ ſuper omnia aromata. Ego arbitror qa: & Moyſes hūit aromata: & Aaron & ſinguli ꝓphetaꝝ. Verum ſi uidero chriſtū: & ſuauitatē odore unguentorū eius percepero: ſtatim ſentētiā fero dicēs: Odor unguētorum tuorum ſuper oīa aromata. Oleū effuſum nomen tuum ꝓpheticū ſacramentum ē. Tantūmodo nomen Ieſu uenit in mūdū: & unguētum p̄dicat effuſū. In euangelio quoq; mulier accipiēs alabaſtrū unguenti nardi piſtici p̄cioſi: caput ieſu pedeſq; perfudit. Obſerua diligēter: q̄ de duabus ſuper caput effuderit ſaluatoris. ſiquidē peccatrix ſuper pedes: & ea q̄ dicitur nō fuiſſe peccatrix ſuper caput eius fudiſſe monſtratur. Obſerua inq̄: & inuenies in euangelica lectiōe nō fabulas & narratiōes ab euangeliſtis: ſed myſteria eſſe cōſcripta. Impleta eſt utiq; odore unguenti domus. Siquid peccatrix habuit ad pedes referēdum eſt: & ſiquid ea quæ nō peccatrix ad caput. Nec mirum domum fuiſſe odore cōpletam: cum hoc odore mundus cōpletus ſit. Scribitur in eodem loco de Simōe leproſo & domo eius. Ego puto leproſum mūdi iſtius eſſe principem: & hunc leproſum Simonem nūcupari: cuius domus ad aduentū chriſti ſuaui odore cōpleta ſit agēte pœnitētiā peccatrice: & ſancta caput Ieſu in unguēti odoribus perfundente. Vnguentum effuſum nomen tuum. Quomodo unguentum quod effuſione ſua odorem longe lateq; diſpargit: ſic Chriſti nomen effuſum eſt. In uniuerſa terra Chriſtus nominatur. In omni mundo prædicatur dominus. Vnguentum enim effuſum eſt nomen eius. Nunc Moyſi nomen auditur: quod prius iudææ tantum claudebatur anguſtiis. Neq; enim græcorum quiſpiam meminit eius. Neq; in ulla gentilium litterarum hiſtoria de illo ſeu cæteris: ſcriptum aliquid inuenimus. Statim ut Ieſus radiauit in mundo: eduxit ſe cum leges & prophetas: & uere completum eſt: unguentum effuſum nomen tuum. Ipſe iuuenculæ dilexerunt te. Et quia per ſpiritum ſanctum charitas dei diffuſa eſt in corda nr̄a cōgrue nomē effuſiōis infert: unguētū effuſū ē nomē tuū. Hæc dicēs ſpōſa adoleſcētulas cōſpicit: quādo illa ſponſa patrē rogabat: & ad ipſū ſponſum cominus loquebat: nec dū adoleſcentulæ aderāt. In mediis uero præcibus ingredit iuuencularū chorus: & ſponſæ laudatur eloquiis. Propterea iuuēculæ dilexerunt te: & attraxerunt te. Adoleſcentulæq; reſpondēt. Poſt te in odore unguentorum tuoꝝ curremus: q̄pulchræ ſponſi pediſſequæ: q̄ nec dum fiduciam habent ſpōſæ. Spōſa nō poſt tergū ſequtur: ſed ingredit iuncta lateri. Ap̄hēdit dexterā ſponſi: & manus eius ſpōſi dextera cōtinet. Famulæ uero igrediuntur poſt eā. Septuaginta ſūt reginæ & octogīta cōcubinæ: & iuuēculæ quaꝝ nō ē numerus. Vna ē colūba mea: perfecta mea: una eſt matri ſuæ: una eſt ei quæ concepit illā. Poſt te ergo ī odore unguētoꝝ tuoꝝ curremus: cū oī hōeſtate deābulātibus dictū eſt: poſt te ī odo-

172

Mos Scripturarum
Diuini Sermonis
non impleto
optatiuo

re unguentoꝝ tuoꝝ curremus.ſecūdū illud.Curſū cōſumaui.Et illud qui in ſtadio currūt:oēs qdē currūt: unus ät accipit brauiū.Brauiū chriſtus é;& hæ qdē adoleſcétulæ:quas pp amoris exordiū foris ſtare cogno ſcimus:iuxta illud exēplū.Amicus ät ſpōſi ſtans & audiés eū:gaudio gaudet pp uocē ſponſi.Tale qddam & adoleſcétulæ ſuſtinēt.Introeūte ſpōſo forinſecus remanēt:ſpōſa uero ſpecioſa pfecta ſine macula:ſine ruga i ſpōſi cubiculū:i regiū penual igreſſa reuertit ad iuuenculas:& nunciat eis quæ ſola cōſpexerit:dicitq;.Intro duxit me rex i cubiculum ſuū:nō ait.itroduxit nos plures in cubiculū ſuū.Plures foris remanēt.In cubicu lum ſola īgredit ſponſa:ut uideat theſauros abſcōditos & tenebroſos.renūcietq; iuuenculis.Introduxit me rex i cubiculū ſuū.Rurſus adoleſcétulæ.i.ſpōſarū īcipiétiū turba cōplurima.Ingreſſa ſpōſa cubiculū ſponſi & uidēte diuitias uiri ſui:dū illius ꝓſtolätur aduētū:lætæ cōcinūt.Exultabimus & lætabimur i te. Pro ſpō ſæ pfectiōe lætant.Nō é æmulatio i uirtutibus.Amor iſte mūdus:amor iſte ſine uitio é.Exultabimus & læ tabimur i te.Diligemus ubera tua.Illa q maior é:iá tuoꝝ uberꝝ lacte pfruit:& loqtur exultás:bona ubera tua ſup uinū.Iſtæ uero q exultationē & læticiá deferūt:adoleſcétulæ qppe ſūt:deferūt charitatem & dicūt. Exultabimus & lætabimur i te.Diligemus ubera tua ſup uinū.Diligemus iquiūt nō diligimus. Deide loq tur a d ſpōſam:æqtas dilexit te.Laudat ſpōſā nomē illi æqtatis:a ꝓpriis uirtutibus īponentes:æqtas dilexit te. Rurſū ad adoleſcétulas ſpōſa reſpōdet: Nigra ſum & ſpecioſa filiæ hieruſalē:ut tabernacula cedar:ut pel les Salomonis .Ne intueamini me:qa ego ſū denigrata:quoniā deſpexit me ſol.Specioſa qdem é:& poſſum i uenire quō ſpecioſa ſit ſpōſa:q̄rimus aūt quō nigra & ſine candore ſit pulchra.Pœnitētiā egit a peccatis:ſpe ciem ei largita é cōuerſatio:& ideo ſpecioſa cātat.Quia uero nec dū oī peccatorū ſorde purgata:nec dū lota eſt in ſalute:nigra dicit:ſed in atro colore nō permanet.Fit itaq; cādida quādo ad maiora cōſurgit:& ab hu milibus īcipit ad alta cōſcēdere.diciturq; de ea:Quæ é iſta q aſcendit dealbata?Et quo manifeſtius hoc my ſteriū deſcribat:non ait ut in plæriſq; codicibus legit:Innixa ſup fratruelē ſuū.i.epiſtite rizomene : ſed epiſte etizomene.i.ſuper pectus eius recūbēs.Significanterq; de aīa ſpōſæ & ſermone dī ſuper pectus illius recum bēs:qa principale ibi cordis é nr̄i.Vnde a carnalibus recedētes:ſpiritalia ſentire debemus:& itelligere: mul to melius eē ſic amare q̄ amare deſiſtere.Aſcēdit igit recūbēs ſup pectus fratruelis ſui.& q nūc i exordio cā tici nigra ponit:i epithalamii fine de ea cantat:Quæ é iſta quæ aſcēdit dealbata?Intelleximus quō & nigra & formoſa ſit ſpōſa.Si aūt & tu nō egeris pœnitētiā:caue ne aīa tua nigra dicat & turpis & duplici fœditate turperis.nigra pp peccata ꝑterita turpis,ꝓpter hoc:qa i eiſdē uitiis pſeueras.Si uero pœnitētiā egeris nigra erit aīa tua ꝓpter antiqua delicta.propter pœnitētiā uero habebit aliqd ut ita dicam æthiopici decoris.Et qa ſemel æthiopē nominaui:uolo teſtē ſcripturā ſup hunc aduocare ſermonē.Aaron & maria murmurant: qa Moyſes æthiopiſſā hēt uxorē:& nunc Moyſes æthiopiſſam ducit uxorē. Siqdem lex eius ad hāc noſtrā æthiopiſſam trāſmigrauit.Murmuret Aarō ſacerdotiū iudæoꝝ:murmuret & Maria ſynagoga eoꝝ. Moy ſes de murmuratiōe nō curat.amat æthiopiſſā ſuā:de qua & alibi dicit per prophetā:Ab extremis fluminū offerent hoſtias.Et rurſū;Athiopia ꝑueniet manus eius deo.Pulchre ꝑueniet quō in euāgelio mulier illa q ſanguinē defluebat:Archiſynagogi filiam curatiōe ꝑuenit;ſic æthiopia iſrael ægrotāte ſanata eſt.Illoꝝ delic to ſalus gentilibus facta é ad æmulandū eos.Nigra ſū & ſpecioſa filiæ hieruſalē.& tu eccleſiaſtica aīa ad fi lias iſrael cōuerte ſermonē:& dic.Me plus amat ſpōſus:me magis diligit q̄ uos:q multæ filiæ iſrael. Vos fo ris ſtatis:& ſpōſā cubiculū uidetis itrantē.Nemo dubitet nigram uocatā eē formoſā:q nos ſumus:ut cogno ſcamus deū:ut cantica cātici ꝑdicemus:ut ab æthiopiæ finibus:ut ab extremo terræ ueniremus ſapiētiam ueri audire Salomōis.& quando ſaluatoris uox intonātis audit:Regina auſtri ueniet in iudiciū:& cōdēna bit hoīes generatiōis huius:qa uenit a finibus terræ audire ſapiētiā ſalomōis:& ecce plus q̄ Salomō hic:au di myſtice q dicant.Regina auſtri uenit a finibus terræ eccleſia : & cōdēnat hoīes generatiōis huius.i.iudæ os carni & ſanguini deditos.uenit a ſinibus terræ audire ſapiētiā Salomonis:nō illius qui i teſtāmēto uete ri ꝑdicat:ſed huius q in euangelio Salomone maior é.Nigra ſū & ſpecioſa filiæ hieruſalē:nigra uelut taber nacula cedar:ſpecioſa ut pelles Salomonis.Ipſa quoq; noīa cū ſpōſæ decore cōueniūt . Aiūt hebræi cedar i terꝑtari tenebras.Nigra ſū ergo ut tabernacula cedar:ut æthiopes.ſpecioſa ut pelles Salomonis:quas eo tē pore i tabernaculi ornamēto cōpoſuit:quādo tēplū ſūmo ſtudio & labore fabricatus é.Diues qppe Salomō & in oī ſapientia illius nemo ꝑceſſit illū.Nigra ſū & ſpecioſa filiæ hieruſalē:ut tabernacula cedar:ut pelles . Salomonis.ne intueamini me:qa ego ſū denigrata.Satiſſecit de nigrore ſuo:& per pœnitētiā ad meliora cō uerſa:annunciat ſe filiabus iſrael nigrā quidē eē:ſed pulchrā:ſcdm q ſuperius expoſuimns:& dicit. ne ituea mini me:qa ego ſum denigrata.Ne inqt admiremini coloris eē me tetri:ſol deſpexit me pleno qppe radio i me luminis ſui fulgor illuxit:ut eius ſim calore fuſcata.Neq; .n.ut decuerat:ut ſolis dignitas expetebat: illi us in me lumē accepi:delicto eoꝝ ſalus gētilibus facta é & rurſū incredulitate gētium ſcientia iſrael.Habes utrūq; apud apoſtolū.Filii matris meæ pugnauerūt aduerſū me.Cōſiderandū quō ſponſa dicat:filii matris meæ pugnauerūt aduerſū me:& quando aduerſus eā fratrū pugna ſurrexit. Vide paulum eccleſiæ ꝑſecuto rē:& itelliges quomodo filius matris eius pugnauerit aduerſus eā.Perſecutores eccleſiæ egerunt pœniten tiā:& aduerſarii eius rurſū ad ſororis ſigna cōuerſi ꝑdicauerūt fidē:q̄ ante deſtruebant.Hoc ꝓphetico ſpiri tu ſpōſa nūc cantās ait.Dimicauerūt i me:poſuerūt me cuſtodē i uineis:uineā meam non cuſtodiui.Ego ec cleſia:ego ſpōſa:ego ſine macula:plurimaꝝ cuſtos ſū poſita uineaꝝ a filiis matris meæ:q contra me aliquan do pugnauerant.qua ſollicitudine curaq; diſtricta:dū plures cuſtodio uineas:uineā meam non ſeruaui . In tellige mihi hoc de paulo & alio quocunq; ſanctorum qui pro omnium ſit ſalute ſollicitus:& uidebis:quo modo uineam ſuam non cuſtodiens:aliorum uineta cuſtodiat.Quomō etiam ut alios lucrifaciat:ipſe i q buſdam damna ſuſtineat.etenim cum fuerit liber ex omnibus:ſeipſum ſeruum fecit:ut omnes lucrifaceret.

Factus ſum inquit infirmus infirmis:Iudæis iudæus:iis qui ſub lege erant:quaſi ſub lege & cætera. Dicatq; uineam meam non cuſtodiui. Deinde conſpicit ſpōſum:q conſpectus abſceſſit. Et frequenter hoc in toto carmine facit:qđ niſi qs ipſe patiat̃:non poteſt intelligere. ſæpe deus teſtis é. Sponſū mihi aduentare cōſpexi:& mecū eſſe q̄plurimū:quo ſubito recedēte iuenire nō potui qđ quærebā. Rurſus igitur deſidero eius aduentum:& nōnunq̄ iterum uenit:& cū apparuerit meiſq; manibus fuerit cōprehēſus:rurſū elabitur: & cū fuerit elapſus:rurſū a me inquiritur:& hoc crebro facit:donec illū uere teneam:& aſcendam inuiſus ſu per fratruelē meū. Annuncia mihi quem dilexit anima mea:ubi paſcis:ubi cubas in meridie. Non quæro alia tempora quando ueſpere:quando diluculo:quādo in ſolis paſcis occubitu. Illud tēpus inquiro quando ī florente die quādo plena luce ī maieſtatis tuæ ſplēdore uerſaris. Annūcia mihi quē dilexit aīa mea:ubi paſcis: ubi cubas ī meridie. Diligent̃ obſerua meridiē legis. Apđ Ioſeph meridie frēs prādiū celebrāt. Angeli meridie Abrahæ ſuſcipiunt̃ hoſpitio. & cætera iſtiuſmodi. Quære & inuenies ſcripturā diuinam nō fruſtra ſeu fortuitu unūquēq; uſurpare ſermonem. Quiſputas eſt dignus e nobis:ut ad meridiē uſq; perueniat & uideat ubi paſcat:ubi cubet ſponſus. Annūcia mihi quē dilexit aīa mea:ubi paſcis:ubi cubas in meridie. Niſi enim tu mihi annunciaueris:īcipio errabūda iactari:& dū te quæro:ī aliorum greges incurro. Et qa aliorū erubeſco faciē atq; ora cōtingere:faciē meā atq; ora mox contego. Sū qppe ſponſa formoſa: & aliis nudā faciē meam non oſtēdo:niſi tibi ſoli:quē iā pridem deoſculata ſum. Annúcia mihi quem dilexit aīa mea:ubi paſcis ubi cubas ī meridie:ne quando fiā ſicut cooperta ſup greges ſodaliū tuo⁊:ut iſta nō patiar:ut non fiam coopta:ut ora nō contegam:& ad alios uſq; pueniens:īcipiā forſitan & eos amare quos ne ſcio. Iccirco annúcia mihi ubi te quærā:& inueniā ī meridie. ne forte fiam q̄ſi coopta ſuper greges ſodaliū tuo⁊. Poſt hæc uerba ſpōſus ei cōminat̃:& dicit. Aut cognoſces temetipſā. quoniā regis es ſpōſa & formoſa:& a me facta formoſa. Siqđē ego mihi exhibui glorioſam eccleſiā nō habētē maculā neq; rugā. Aut ſcito:qa ſi te nō cognoueris:& tuā ſcieris dignitatē:patieris hæc quæ ſequunt̃. Quænā iſta ſūt? Si nō cognoueris temetipſā o pulchra ī mulieribus:egredere tu in ueſtigiis gregū:& paſce non greges ouiū:non agno⁊ ſed hædos tuos:Statuet qppe oues a dextris:& a ſiniſtris hædos. Si non cognoueris temetipſam o pulchra ī mulieribus:egredere tu in ueſtigiis gregū:& paſce hædos tuos ī tabernaculis paſto⁊. In ueſtigiis inqt paſtorū nouiſſima fies:nō iter oues:ſed inter hædos tuos:cum q̄bus habitans non poteris mecū ideſt cū bono paſtore eſſe. Eqtatui meo ī curribus Pharaonis aſſimilaui te. Si uis intelligere o ſpōſa quō ſcire te debeas:cognoſce cui te cōparauerim:& tūc uidebis talē te eē:q̄ turpari nō debeas:cū tuam ſpeciem cognoueris. Quid eſt igitur equitatui meo ī curribus Pharaonis aſſimilaui te? Scio equitē ſponſum ꝓpheta dicente:& equitatio eius ſalus. Aſſimilata es ergo equitatui meo in curribus Pharaonis. Quātum differt eqtatus meus q ſum dominus:& dimergo ī fluctibus Pharaonem:& criſtatos eius:& aſcēſores eius:& equos & currus eius:quantum inq̄ differt equitatus meus ab equis Pharaonis:tanto melior es oībus filiabus tu ſponſa: tu eccleſiaſtica aīa:oībus aīabus q̄ non ſūt eccleſiaſticæ. Igit̃ ſi eccleſiaſtica aīa es: oībus aīabus es melior:ſi nō es melior:nō es eccleſiaſtica. Eqtatui meo ī curribus Pharaonis aſſimilaui te ꝓxima mea. Deinde pulchritudinem ſpōſæ ſpiritali amore deſcribit. Genæ tuæ ut turturis. Faciem illius laudet:& genarū rubore ſuccendit̃. Pulchritudo qppe mulierū ī genis dicit̃ eſſe q̄plurima. Ita & nos pulchritudinem aīæ intelligamus in genis. Labia uero eius & liguam intelligentiā ꝓdicemus. Collū tuum monile:ut ornamentū qđ ſolet uirgi nū collo pēdere:& núcupat̃ ormiſcos. Itaq; ſine hoc decore & tuū ipſū collū eſt ornamentum. Poſt hoc fit ſponſus ī recubitu:reqeuit ut leo:ut catulus leonis obdormiuit:ut deinceps poſſit audire ſuſcitabit eū quo interim dormiente apparēt ſpōſæ ſpōſi ſodales angeli:& his eam ſermonibus cōſolant̃. Nos tibi aurea ornamenta facere non poſſumus. nō enim tam diuites ſumus ut ſpōſus tuus:q aureū tibi monile largiat̃:nos ſimilitudinē auri faciemus. nō enim habemus aurū. & hoc quoq; lætandū eſt:ſi ſimilitudines auri:ſi ſtigmata faciamus argenti. Similitudines auri faciemus tibi cū ſtigmatibus argenti. uerum nō oī tēpore:ſed donec ſpōſus tuus ſurgat a cubitu. Cū enī ille ſurrexerit:ipſe tibi au⁊:ipſe faciet argentū:ipſe tuā mētē ſēſūq; decorabit. & eris uere diues ī ſpōſi domo ſpōſa formoſa:cui eſt gloria in ſæcula ſæculo⁊ amen.

Secūda Homelia ex Origene traducta.

EO loco in quo ſcriptū eſt Nardus mea dedit odorē ſuū:uſq; ad eū locū in quo ait: Quia uox tua ſuauis:& forma tua decora & cætera:oēs aīæ motiōes uniuerſitatis cōditor deus creauit ad bonū. ſed pro uſu nr̄o fit ſæpe. ut res q̄ bonæ ſūt p naturā:dū male his abutimur:nos ad peccata deducāt. Vnus de aīæ motibus amor é:quo bene utimur ad amandū:ſi ſapiētiā amemus & ueritatē. Quando uero amor nr̄ ī peiora corruerit amamus carnē & ſanguinem. Tu igit̃ ut ſpiritalis audi ſpiritaliter amatoria uerba cantari:& diſce motū aīæ tuæ:& naturalis amoris īcēdiū ad meliora trāſferre: ſcām illud: Ama illā:& ſeruabit te. circūda illā & exaltabit te. Viri diligite uxores ueſtras ait apoſtolus. ſed nō ſtetit ī eo qđ dixerat:uiri diligite uxores uras uerū ſciens eſſe dilectionem uirorū in ꝓpriis quoq; uxoribus in honeſtam:ſciēs eē placentem deo:docuit quō uiri uxores ſuas amare deberēt īſerēs: Viri diligite uxores uę ſtras:ſicut & Xp̄s eccleſiā. & hoc qđē in ꝓœmio eorū q̄ poſtea diſſereda ſūt diximus. qa amici ſponſi:dū rex ī recubitu ſuo eſt (reqeſcēs enim dormiuit ut leo:& ut catulas leonis) ſpōſæ ꝓmiſerāt donec ille cōſurgeret ſimilitudines auri & argēti eē facturos:nō habentes au⁊ ut ſponſus:& quodāmō aliis uerbis ſponſi paſſio ꝑdicata eſt:non irrationabiliter ad hæc ſpōſa reſpōdit:& ipſa diſpēſationē quādā paſſionis intelligens: ad id qđ audierat:ſimilitudines auri faciemus tibi cū ſtigmatibus argenti:donec rex ī recubitu ſuo eſt ait: Nardus mea dedit odorem ſuū. Faſciculus guttæ fratruelis meus mihi ī medio uberū meorū demorabit̃. Quō igit̃ aptabius ei id qđ ꝓceſſit:donec rex ī recubitu ſuo é:id qđ ſequit̃: Nardus mea dedit odorē ſuū. Loqui-

tur euangeliū:qa uenit mulier habens alabaſtrū unguenti nardi piſtici p̄cioſi:nō illa peccatrix: ſed ſcā:de q̄ nūc mihi ſermo é.Scio q̄ppe Lucā de peccatrice:Mathæū uero & loānē & Marcū nō de peccatrice dixiſſe. Venit ergo nō peccatrix illa ſed ſcā:cui nomē quoq; Ioannes īſeruit.Maria q̄ppe erat habēs alabaſtrum unguēti nardi piſtici p̄cioſi & effudit ſuper caput Ieſu.Deinde ſup hoc īdignantibus nō oībus diſcipulis: ſed Iuda ſolo dicente:potuit uenūdari trecentis denariis:& dari pauperibus:reſpōdit magiſter atq; ſaluator:Sē per pauperes habebitis uobiſcū:me autē nō ſp.Præueniēs q̄ppe hæc ī diē ſepulturæ meæ fecit. lō ubicūq; p̄dicatū fuerit euangeliū iſtud:dicet & q̄ fecit hæc ī memoriā eius.In figura ergo iſtud qđ nūc loqtur.Nar dus mea dedit odorem ſuū:illa ſup caput domini fudit unguētū:& tu quoq; aſſume nardū:ut poſtq̄ caput Ieſu ſuaui odore p̄fuderis:poſſis audacter effari:Nardus mea dedit odorē ſuū:& a Ieſu reciprocū audire ſer monē:qa ubicūq; prædicatū fuerit hoc euāgeliū ī toto mūdo:dicet & q̄ fecit hæc ī memoriā eius. tu quo que facito:in uniuerſis gentibus p̄dicato.quando aūt hoc facies?Si factus fueris ut apoſtolus:& dixeris:xp̄i bonus odor ſumus:in omni loco in his qui ſaluant:& in his qui pereūt:bona opera tua nardus ſūt.Si uero peccaueris:peccata tetro odore redolebūt.Dicit q̄ppe pœnitens.Cōputruerūt & corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſipiētiæ meæ.Nō de nardo ꝓpoſitū eſt nūc ſpiritui ſcō dicere:neq; de hoc qđ oculis intueamur euangeliſta ſcribit unguēto:ſed de nardo ſpirituali:de nardo quæ dedit odorē ſuū.Faſciculus ſtactes .i. guttæ ſiue ſtillæ fratruelis meus mihi.Guttā unguenti caſiā galbani:in exodo legimus p̄cepto domini in thymiama.i.in ſacerdotale chriſma cōfectū.Si ergo uideris ſaluatorē meū ad terrena aut humilia deſcendē tem uidebis quō uirtute magna & maieſtate diuina ad nos modica quædam ſtilla defluxerit.De hac ſtilla & ꝓpheta cecinit dicēs:& erit de ſtilla populi huius cōgregandus cōgregabit Iacob.Et ſicuti ſecūdū alium ſenſum lapis erat p̄ciſus e mōte ſine manibus:noſtri ī carne ſaluatoris aduentus.Neq; enim totus mons ſu it q̄ deſcendit ad terras nec poterat humana fragilitas totius mōtis magnitudinē capere.Sed lapis ex mon te lapis offenſionis:& petra ſcandali deſcēdit ī mūdū:ſic ſecūdū alium intellectū ſtilla nuncupatur.oporte bat q̄ppe:ut qa oēs gētes ī ſtillā ſitulæ reputatæ ſūt:is q̄ pro oīum ſalute factus eſt oīa:ēt ſtilla fieret ad eas liberādas.Quid enī pro noſtra ſalute nō factus ē?Nos inanes:& ille exinaniuit ſemetipſū formā ſerui acci piens.Nos populus ſtultus & nō ſapiens:& ille factus é ſtulticia p̄dicationis:ut fatuū dei ſapiētius fieret ho minibus.Nos īfirmi:īfirmū dei fortius hominibus factū é.Quia igit uniuerſæ gentes ut ſtilla ſitulæ:& ut momentū ſtateræ reputatæ ſunt:Iccirco factus é ſtilla:ut p eū a ueſtimentis noſtris odor ſtillæ ꝓcederet: iuxta illud:Myrrha & ſtilla & caſia a ueſtimentis tuis:a domibus elephātinis: ex q̄bus lætificauerunt te fi liæ regū in honore tuo.Quæ in.xliiii.pſalmo dicūtur ad ſponſam.Faſciculus ſtillæ fratruelis meus mihi. Conſideremus qđ ſibi fratruelis noīe uelit eccleſia.quæ hic loquit de fratruele;nos ſumus ex gentibus cō gregati.Saluator noſter ſororis eius ē filius.i.Synagogæ.Duæ q̄ppe ſorores ſunt eccleſia & ſinagoga. Salua tor ergo ut diximus:filius ſynagogæ ſororis:uir eccleſiæ:ſpōſus eccleſiæ fratruelis é ſponſæ ſuæ. Faſcicu lus ſtillæ fratruelis meus mihi:ī medio uberū meoꝝ cōmorabit.Quis ita beatus:ut habeat hoſpitē ī prin cipali corde:in medio uberum:ī pectore ſuo ſermonem dei?Tale é quippe qđ canitur.In medio uberū me orum cōmorabit.Si non fuerint factæ māmæ tuæ:in medio earū habitabit ſermo diuinus.Decebat ī car mine nuptiali māmas potius appellari q̄ pectus.Et pſpicuū eſt cur ad expoſitionē eius quæ dicit.In medio uberum meoꝝ cōmorabitur:ſit aſſūptū:ſi nō fuerint fractæ māmæ tuæ.De Ezechiele ī eo q̄ppe loco: ubi Hieruſalem dominica corripit uoce:iter cætera dicit ad eā.In ægypto fractæ ſūt māmæ tuæ.Caſtarū ube ra non franguntur:ſed meretricū ubera laxis pellibus irrugantur.Pudicarū erecta ſunt ubera: & uirginali robore tumentia.Suſcipiunt ſermonē ſponſi:& dicūt.In medio ubeꝝ meoꝝ cōmorabit.Botrus Cypri fra truelis meus mihi.Initium ē ſermonis in germine:& initiū Cypri.i.floritionis ī uerbo:unde ait Botrus Cy pri.i.floritionis fratruelis meus mihi.Nō oībus é Botrus Cypri:ſed his q̄ eius flore digni ſunt.Aliis uua ua ria eſt:huic ſoli quæ nigra eſt & formoſa:in floris decore ſe p̄bet.Botrus cypri fratruelis meus mihi. Non ſimpliciter ait botrus cypri fratruelis meus:ſed cū additamento mihi:ut doceret nō oībus eū eſſe botrum Cypri.Videamus autē ī quibus regionibus botrus iſte ſit ſpōſæ.In uineis Engaddi qđ interpretatur ocu lus tentatiōis.In uineis igit oculi tentationis botrus Cypri fratruelis meus mihi.Tentatiōis oculus in præ ſenti eſt.Siquidē in tentatione moramur ī hoc mūdo:& tentatio eſt uita humana ſup terrā.dū in hac luce uerſamur:ī uineis ſumus Engaddi.Si autē meruerimus poſtea tranſplantari:a noſtro agricola trāſferemur. Nec dubites qa poſſis de Engaddi uineis ad loca meliora tranſferri.Agricola noſter ad tranſferēdā uineam crebra meditatione iā calluit.Vineā enim ex ægypto trāſtuliſti:eieciſti gentes & plantaſti eam.operuit mō tes umbra eius:& arbuſta eius cedros Libani.Et hæc q̄dem quæ expoſuimus:locuta ſit ſponſa de ſponſo ſi gnificās amorē ſuū:& ſponſi uenientis hoſpitiū:quomodo in medio ubeꝝ & ſui cordis archano ſpōſus ue niēs cōmoret. Rurſus ſpōſi ad eam ſermo dirigit:& dicit.Ecce ſpecioſa proxima mea:ecce ſpecioſa oculi tui oculi colūbæ.Illa ſic dicit ad ſpōſum.Ecce ſpecioſus fratruelis meus.nō adiungit & ꝓximus meus. Hic aūt quando loquitur ad eā:ecce ſpecioſa mea:adiūgit & proxima mea.Quare autē illa non dicit:Ecce ſpe cioſus ꝓximus mihi:ſed tantum ecce ſpecioſus?Quare ille nō ſolū ſpecioſa es dicit:ſed ſpecioſa es ꝓxima mea?Sponſa ſi lōge fuerit a ſpōſo:nō eſt ſpecioſa.tūc pulchra fit quando dei uerbo cōiūgit.Et merito nūc docet a ſponſo:ut proxima ſit:& a ſuo latere nō recedat.Ecce ſpecioſa ꝓxima mea:ecce ſpecioſa.Incipis q̄ dem eſſe ſpecioſa ex eo q̄ ꝓxima mihi es.Poſtq̄ eē cœperis ſpecioſa:etiā ſine additamento ꝓximæ abſolu te es ſpecioſa.Ecce ſpecioſa ꝓxima mea ecce ſpecioſa.Videamus & aliam laudē ſpecioſæ:ut & nos æmule mur ſponſæ fieri.Oculi tui colūbæ.Qui uiderit mulierē ad cōcupiſcendū eam:iam mœcchatus eſt eam:in corde ſuo:oculos non habet colūbæ.Siquis uero oculos colūbæ nō habet:domum fratris ſui ingredit in-

fœlix:non ſeruans illud quod in prouerbiis eſt p̄ceptum.In domum fratris tui ne intres infœlix.Pro eoq; lxx.infœlix interp̄tati ſunt:Aquila hebræá exprimens ueritaté Atreonſo.i.ſtultum poſuit.Qui autē habet oculos colūbæ:uidet recta:& miſericordiá ꝓmereť.Videns porro qs uidet recta:niſi q caſto cōſpectu & puris intuetur oculis?Noli igiť mihi his tantum carnis oculis ītelligere:q̄ dicta ſunt:licet & de his intellexiſſe nō inutile ſit:ſed ingrediens ad ĩteriora cordis tui:& alios oculos mente ꝓquirens:qui & a dei mandato illuminantur (mandatum quippe dei illuminans oculos)illud enitere:labora:contende:ut ſancte intelligas uniuerſa quæ dicta ſunt,& ſimilis ſpiritui q in ſpecie deſcēdit colúbæ audias:qa oculi tui columbæ.Si intelligas legem ſpiritaliter:oculi tui columbæ ſunt.Si intelligas euangelium:ut ſe uult intelligi euágelium & p̄dicari:uidēs leſum omnē láguorem & infirmitaté:non ſolum eo tépore quo carnaliter facta ſunt fuiſſe meditatū:ſed hodieq; meditantem & non tantū tunc ad homines deſcendiſſe:ſed hodieq; deſcendere: & eē p̄ſentem.Ecce enim uobiſcum ſum uſq; ad conſumationem ſæculi:Oculi tui columbæ ſūt:Ecce ſpecioſa,p̄xima mea:ecce ſpecioſa:oculi tui colúbæ.Has de ſe ſponſa audiens laudes:ſponſo uicem in laudibus tribuit:non quo ei quod nō habet ſuo p̄conio largiatur:ſed ītelligens decorem atq; cōſpiciens ait.Ecce ſponſus fratruelis meus equidé pulcher:lectus noſter umbroſus.Quæro lectum in quo ſponſus cum ſponſa requieſcat:& ni fallor corpus humanū é.Siquidé ille in euangelio paralyticus q iacebat in lecto: & abire ī domū ſuā ſublato grabato uoce iuſſus eſt ſaluatoris ante q̄ ſanareť ſup̄ debile mébrorū ſuoꝝ corpus iacebat:qđ poſtea dei uirtute ſolidatum eſt:ſic ego ītelligo tolle grabatū tuum:& uade in domū tuam. Neq; enim ad hoc filius dei de cæleſtibus ad terrena deſcéderat:ut delectulis ĩperaret:& cōſurgenté ab ægrotatiōe ſua ſine lectulo nō pateret abſcedere.Tolle inquiens grabatū tuū & uade in domū tuam.Et tu igitur a ſaluatore ſanatus tolle grabatū tuum:& uade in domū tuam:ut cū ad te uelut ſponſam uenerit ſponſus:& ī eo tecū fuerit reclinatus dicas.Ecce ſpōſus fratruelis meus equidé pulcher:acclinatio noſtra umbroſa:ecce ſpecioſus fratruelis meus:ipſe & ſpecioſus é & umbroſus.Per dié qppe ſol nō uret te:neq; luna p̄ noctem.Trabes domū noſtrarū cædri multitudinis uerba ſunt.Videnť autē mihi uiri hæc dicere:q cum ſponſo ſūt de qbus ſuperius ſermo p̄fatus ē:domos cædrinas trabibus ītextas:& cypreſſis cōtignatas.Siquidem pro ſtibe aſcēdit cypreſſus: & pro coniza aſcendit myrtus.Requirēs igiť cuius naturæ iſta ſūt ligna: & cædrum imputribile:& cypreſſum odoris optimi deꝑhendens:labora & tu ita cōtignare domū tuā:ut de te quoq; poſſit dici:Trabes domuū noſtrarū cædri:& cōtignatiōes noſtræ cyꝑſſi.Poſt hæc ſpōſus loquiť:Ego flos campi & liliū conualliū:ꝓpter me q ī ualle erā:deſcendit in uallé:& in uallé ueniens fit liliū.pro ligno uitæ qđ plantatū eſt in paradiſo dei:totius cāpi,i.totius mundi & uniuerſæ terræ flos factus eſt.Quid enim ſic pōt eé flos mūdi:ut uocabulū xp̄i? Vnguentū effuſū nomen eius.Aliter idipſū diciť:ego flos cāpi & liliū cōualliū.& hæc quidem de ſemetipſo.Deinde ſponſam laudans ait:Vt liliū in medio ſpinaꝝ:ſic proxima mea ī medio filiarū.Sicut liliū nō poteſt ſpinis cōparari:inter quas ſemꝑ exoriť:eodé modo proxima mea ſuper oés filias liliū é in medio ſpinarū.Iſta audiens ſpōſa uicé reddit ſpōſo:& ſentiens illius etiā ſuauitatem ī uocem laudantis erūpit.Vnguentoꝝ qppe odor licet ſuauiter ſpiret:& ſenſum odore demulceat:non tamen eiuſmodi é:ut ſuaue ſit ad edédū.Eſt autē aliud qđ optimi ſaporis ſit & odoris,i.ut fauces dulcore delectet & ſpiritū mulceat odoratu.Tale eſt malū & iſtiuſmodi eſt naturæ:ut in ſe utraq; poſſideat. iccirco uolens non ſolum bene olentiā ſermonis:ſed & dulcoré eius ſponſa laudare ait.Vt malū in lignis ſiluæ:ita fratruelis meus in medio filiorū.Oīa ligna:oés ſiluæ arbores ad cōparationem ſermonis dei ſiluæ íferaces exiſtimantur.Ad chriſtū ſaltus eſt oé qđ dixeris:& infructuoſa ſunt oīa.Quæ enim poſſunt dici ad eū cōparata fructifera?Etiam ligna quæ uidebanť fructibus ĩcuruari:ad collationé aduentus eius ĩfructuoſa mōſtrata ſūt.Ideo ut malū in lignis ſiluæ:ita fratruelis meus in medio filiorū.In umbra eius cōcupiui & ſedi. Quā pulchre nō ait in umbra illius cōcupiſco:ſed in umbra eius cōcupiui:& nō ſedeo:ſed ſedi.Siquidem in principio nō poſſumus cū eo propriū cōferre ſermonem:uerū in principio ut ita dicá:q̄dá maieſtatis illius umbra perfruimur. Vnde & in ꝓphetis legitur.Spiritus faciei noſtræ chriſtus dominus.cui diximus:In umbra eius uiuemus in gentibus:& ab umbra ad umbrá aliá tranſmigramus.Sedentibus enī in regione & umbra mortis:lux orta é eis:& tranſeamus ab umbra mortis ad umbrá uitæ.Séper iſtiuſmodi ſūt profectus: ut in exordio deſideret qſpiam ſaltem in uirtutū umbra cōſiſtere. Ego puto ideo & natiuitatem ieſu ab umbra cœpiſſe:& nō in umbra:ſed in ueritate finitā.Spūs inqt ſanctus ueniet ī te:& uirtus altiſſimi obūbrabit tibi.Natiuitas xp̄i ab umbra ſūp̄ſit exordiū:nō ſolū auté ī Maria ab umbra eius natiuitas cœpit:ſed & ī te: ſi dignatus fuerit:naſciť ſermo dei.facigiť ut poſſis capere umbram eius:& cū umbra fueris dignus effectus ueniat ad te ut ita dicā corpus eius:ex quo umbra naſciť.Ná ī modico fidelis:& ī maioribus erit fidelis. In umbra eius cōcupiui:& ſedi.Vides qa nō ſemper in umbra ſtetit:ſed inde ad meliora tranſierit dicens. Et fructus eius dulcis in gutture meo.Ego inqt deſideraui in umbra eius requieſcere:ſed poſtq̄ me ſua ꝓtexit umbra:ét fructu illius ſaturatus ſum:& fructus eius dulcis in gutture meo.Introducite me ī domum uini. Foris ſtetit ſponſus:& ab ſponſa ſuſceptus eſt.In medio qppe uberum illius requieuit. proxime iuuenculæ non ſunt iſtiuſmodi:ut ſponſum hoſpité habere mereanť.Multitudini foris in parabolis loquiť: q̄uereor ne multæ adoleſcentulæ forte nos ſimus.Introducite me ī domū uini.Cur tam diu foris maneo? Ecce ſto ante oſtium:& pulſo.Si quis mihi aperuerit:ígrediar ad eum:& cœnabo cū eo:& ipſe mecum. Introducite me:& nunc eadem dicit ſermo diuinus.Ecce chriſtus loquitur ítroducite me. Vobis quoq; cathecuminis loqť.Introducite me nō ſimpliciter in domū ſed ī domū uini.Impleať uino lætitiæ:uino ſpiritus ſancti aia ueſtra.Et ſic introducite in domum ueſtram ſponſum:uerbum:ſapiétiam:ueritatem.Pōt auté & ad eos dici:qui nōdum perfecti ſunt.Introducite me in domum uini.Ordinate in mecharitaté.Elegáter locutus eſt

ordinate.Plurimoꝝ qppe inordinata eſt charitas.Quod ī primo loco debent diligere:diligūt ī ſecundo.qđ
in ſecundo:diligunt in primo:& qđ oportet amare quarto:amant tertio:& rurſus tertiū in quarto:& eſt in
plæriſq; charitatis ordo puerſus.Sanctorū uero charitas ordinata eſt.Volo ad ītelligendū hoc quod dictū
eſt.ordinate ī me charitatem aliqua exempla replicare.Te uult diuinus ſermo diligere patrē:filiū:filiā: uult
te ſermo diuinus diligere chriſtum:nec dicit tibi ne diligas liberos:ne parentibus charitate iungaris.Sed qđ
dicit tibi?ne inordinatam habeas charitatem:ne primū patrē aut matrem:ꝺeinde me diligas:ne filii & filiæ
plus q̄ mei charitate tenearis.Qui amat patrem aut matrem ſuper me:nō eſt me dignus. Qui amat filium
aut filiam ſuper me:non eſt me dignus.Recole conſcientiam tuā de patris mīs fris ue affectu. Cōſidera q̄-
lem circa ſermonē dei & ieſu habeas charitatem:ſtatim deꝑhendes magis te filiū & filiā diligere q̄ uerbum
magis te parētes amare q̄ chriſtum.Quiſputas ita ꝓficit in nobis:ut præcipuam & primam ītер oēs ſermo-
nes dei habeat charitatē?q ī ſecundo loco liberos ponat?Iuxta hūc modum.Ama uxorem tuā. Nullus qp-
pe aliquando ſuā carnē odio habuit:ſed amat ut carnē:& erūt inquit duo ī carne una & non ī uno ſpiritu.
Ama & deū:ſed ama illū non ut carnē & ſanguinem:ſed ut ſpiritū.Qui enim adhæret deo:unus ſpiritus ē.
Igit̄ ordinata ē charitas ī perfectis.Vt aūt poſt deū etiā ītер nos ordo ponat̄.Primū mādatū ē:ut diligamus
parentes:ſecūdū filios:tertiū ut domeſticos noſtros.Si autē filius malus ē:& domeſticus bonus:domeſticus
ī charitate filii collocetur.Et ita fiet:ut ſanctoꝝ ordinata ſit charitas. Magiſter quoq; & dominus noſter ī
euangelio p̄cepta de charitate cōſtituens ad uniuſcuiuſq; dilectionē ꝓpriū aliqd appoſuit:& dedit ītelligē-
tiā ordinis his:q; poſſūt audire ſcripturā dicentem.Ordinate in me charitatē.Diliges dominum deū tuum
ex toto corde tuo:& ex tota mēte tua:& ex tota aīa tua:& ex tota uirtute tua,& diliges ꝓximū tuū ſicut te
ipſum:nō ꝓximū ex toto corde:ex tota aīa & ex tota uirtute:& ex tota mēte.Rurſus īquit. Diligite inimi-
cos ueſtros:& nō appoſuit ex toto corde.Nō eſt īordinatus ſermo diuinus:nec īpoſſibilia p̄cipit. Nec diligi
te inimicos ueſtros ut uoſmetipſos.Sufficit eis q̄ diligimus:& odio nō habemus.Proximū uero ut teipſum
Porro deū ex toto corde:& ex tota mēte:& ex tota uirtute.Si hæc ītellexeris:& ītellecta cōpleueris: feciſti
quod ſponſi ſermone p̄cipit̄.Introducite me in domū uini.Ordinate ī me charitatē.Quiſputas e nobis cha
ritatis ē ordinator?Cōfirmate me ī unguentis.Vnus de iterꝑtibus poſuit oinanon alias

Hæc aūt ſponſa loquit̄.Stipate me ī malis.In q̄bus malis?Vt malū ī lignis ſiluæ:ita fratruelis meus
ī medio filioꝝ.Iccirco ī malis eius ſtipate me:quia uulneratæ charitatis ego.Quā pulchrū eſt q̄ decorum
a charitate uulnus accipere.Alius iaculū carnei amoris excepit,alius terreno cupidine uulneratus ē:tu nu-
da mēbra tua:& præbe te iaculo electo:iaculo formoſo:ſiquidē deus ſagittarius ē.Audi ſcripturam de hoc
eodē iaculo loquētē:īmo ut amplius admireris:audi ipſū iaculū qd loquat̄.Poſuit me ī ſagittā electā:& in
pharetra ſua ſeruauit me:& dixit mihi.Magnū ē tibi hoc uocari puerū meū.Intellige ſagittā quid dicat:&
quō a deo ſit electa:q̄ beatū eſt hoc iaculo uulnerari.Hac ſagitta uulnerati fuerūt illi:q; inter ſe iuicem con
ferebant:Cor noſtrū ardens erat ī uia:cū aperiret nobis ſcripturas.Siqs ſermone nr̄o:ſiquis ſcripturæ diui-
no magiſterio uulnerat̄:& pōt dicere qa uulneratæ charitatis ego:hunc & illud forſitan ſequit̄ qd forſitan
dico?manifeſtā promo ſentētiā.Siniſtra eius ſub capite meo:& dextera illius amplexabitur me.Habet & in
ſiniſtra & in dextera ſermo dei ſapiētiā.cū pro ītellectus uarietate ſit multiplex:ī ſubiacēti una ē.Ipſe Salo-
mon de leua & dextera ſapientiæ docuit dicens.Lōgitudo enī & anni uitæ in dextera eius.ī ſiniſtra autem
ipſius diuitiæ & gloria.Igit̄ leua eius ſub capite meo:ut me faciat reqeſcere: & brachium ſpōſi ſit ceruical
meum:& reclinetur aīæ principale ſup ſermonē dei.Leua eius ſub capite meo. Nō expedit tibi habere cer-
uicalia:q̄ lamētatio ſeqt̄.In Ezechiele ſcriptū ē.Ve his q cōſuūt ceruicalia ſub oī cubito māus.noli cōſuere
ceruicalia noli capiti aliunde requiē q̄rere.habe ſpōſi leuā ſub capite tuo:& dic.Leua eius ſub capite meo.
quā cū habueris:oīa tibi quæ ſūt ī leua tribuunt̄.Dicis qppe:ī ſiniſtra eius diuitiæ & gloria:& dextera eius
cōplexabit̄ me.Totū te ſpōſi dextera complectat̄.Lōgitudo qppe & anni uitæ ī dextera eius.& ob id lōgæ
uitæ & multoꝝ dieꝝ eris ſuper terrā bonā:quā dominus deus tuus dat tibi.Adiuraui uos filiæ hieruſalem
ī uirtutibus & ī uiribus agri.Quid adiurat ſpōſa filias hieruſalē?Si leuaueritis & ſuſcitaueritis charitatē:q̄-
diu charitas dormit ī uobis o filiæ hieruſalem:o adoleſcētulæ:q̄ ī me nō dormiuit.quia uulnerata ſum cha
ritate:ī uobis aūt q̄ plures eſtis:& adoleſcentulæ & filiæ hieruſalem dormit charitas ſponſi.Adiuraui ergo
uos filiæ hieruſalē ſi leuaueritis? & nō ſolū leuaueritis:ſed & ſuſcitaueritis quæ ī uobis ē charitatē. Creator
uniuerſitatis cū uos cōderet:ſeruit ī cordibus ueſtris ſemina charitatis.nūc autem ſicut alibi dicit̄:iuſticia
dormiuit ī ea:ſic dilectio dormitat ī uobis.iuxta qđ & alibi ſponſus requieuit ut leo:& ut catulus leōis.Ad-
huc ī iſidelibus & in his q corde ſunt dubio:dormitat ſermo diuinus.uigilat ī ſanctis:dormitat ī iis qui tē-
peſtatibus fluctuant.Suſcitat̄ uero eorū uocibus:q; cupiūt ſpōſo uigilante ſaluari,ſtatim ſit eo uigilante trā
q̄llitas:ſtatim undaꝝ moles cōquieſcūt:ſpiritibus cōtrariis īcrepat̄:fluctuū rabies ſilet.Illo dormiente:tem
peſtas mors & deſperatio eſt.Adiuro ergo uos filiæ hieruſalē ī uirtutibus & ī uiribus agri.cuius agri? nēpe
illius agri pleni qui benedixit dominus.Si leuaueritis & ſuſcitaueritis charitatē:quoaduſq; uelit uox fratru
elis mei.Ecce hic uenit ſaliens ſuper montes.Hic adhuc loquit̄ eccleſia exhortans adoleſcentulas:ut ad ſpō
ſi ꝓparētur aduentum.ſi tamen uenire uoluerit & ſuū illis præbere colloquiū.Adhuc igitur loquente ea:ue
nit ſponſus.qui digito monſtrat:& dicit.Ecce hic uenit ſaliēs ſuper montes.intellige ſpōſæ animam beatā
atq; perfectam:quæ citius uideat:citius ſermonis cōtemplet̄ aduentū:q̄ ſibi ſapiētiā uēiſſe ſentiat & cha dei
ritatē:& dicat nō uidētibus.Ecce hic uenit:orate ut & ego poſſim dicere:ecce hic uenit. Si enī potuero dei
diſſerere ſermonē:quodāmō & ego dicā.Ecce hic uenit.Quo?Nō utiq; ubi uallis:nō ubi hūilia loca. Quo
uenit?ſaliens ſuper montes:trāſiliens ſup colles.Si fueris mons:ſalit in te ſermo dei.Si non ualueris eē mōs:

ſed fueris collis:ſecūdus a monte tranſiliet ſuper te Quam uero pulchra & cōuenientia rebus uocabula.Sa
lit ſuper montes:quia maiores ſunt.tranſilit ſuper colles:quia minores ſunt.nō trāſilit ſuper mōtes:nō ſalit
ſuper colles.Ecce hic uenit ſaliens ſuper montes:tranſiliens ſuper colles.Similis eſt fratruelis meus capreæ
aut hīnulo ceruorū in montibus bethel.Hæc duo animalia ī ſcripturis frequentius nominanť.& quo am-
plius admireris:ſæpius iuncta ponuntur.Et hæc ſunt ait quæ manducabis:poſt paululū inferens capream
& ceruum.In præſenti quoq; libro pariter appellātur ceruus & caprea.Quodā modo enim cognita ſibi &
uicina ſunt iſta animalia.Caprea.i.dorcas acutiſſime uidet.Ceruus iterfector ſerpentum ē. Quiſputas ē di-
gnus e nobis:q iuxta dignitatem loci atq; myſterii plenam poſſit explicare rationē?Oremus dominum: ut
nobis largiať ſenſum ad percipiendas ſcripturas:& poſſimus dicere:quomō aperiet nobis leſus ſcripturas?
Quid igitur dicimus?qa dorcas hoc eſt caprea ſcām eoꝝ phyſiologiam q de naturis omnium animalium
diſputant:ex inſita ſibi ui nomen acceperit.Ab eo enī q; acutius uideat:ideſt ἀπὸ τοῦ ὀξέως δέρκειν dor-
cas appellata eſt.Ceruus uero ſerpentū inimicus ac debellator eſt:ita ut ſpiritu narium eos extrahat de ca-
uernis:& ſuperata ṗnitie ueneni eoꝝ pabulo delectet.Forſitan ſaluator meus caprea ſit iuxta θεωρίαν:cer
uus iuxta opera.Quænam iſta ſunt opera? Interficit ipſe ſerpentes:cōtrarias fortitudines iugulat.Ideo dicā
ei tu contriuiſti capita draconū ſuper aquā:tu cōtriuiſti caput draconis.Similis eſt fratruelis meus capreæ
uel hinnulo ceruoꝝ ſup montes domus dei.Bethel quippe ītерpretatur domus dei:Nō oēs mōtes domus
dei ſunt:ſed qui mōtes eccleſiæ ſunt.Inueniunť quippe & alii montes erecti:& cōſurgentes aduerſus ſcien-
tiam dei:montes ægyptiorum & Allophyloꝝ.Vis ſcire qa ſimilis eſt fratruelis meus capreæ:aut hinnulo
ceruorum ſup montes Bethel? Eſto mons eccleſiaſticus:mons domus dei:& ueniet ad te ſponſus ſimilis ca
preæ uel hinnulo ceruoꝝ ſuper mōtes bethel.Cernit ſponſum appropinquaſſe uicinus q ante ſuper mon-
tes uerſabať & colles:aſſimulat eū tranſiliēte atq; ſaliēte.Et poſt hoc ad ſe & ad alias adoleſcentulas adue-
niſſe cognoſcens dicit.Ecce hic retro poſt parietē noſtrū.Si ædificaueris parietem : & feceris ædificationē
dei ueniet poſt parietē tuū ,pſpiciens per feneſtras.Vna feneſtra unus eſt ſenſus.per hunc,pſpicit ſponſus .
Alia feneſtra alius eſt ſenſus:& p hunc ſponſus ſollicite contuet.Per quos ſēſus enī nō perſpicit ſermo dei?
Quid ſit autem pſpicere p feneſtras:& quō per eas ſpōſus aſpiciat:ſequens docebit exēplum.Vbi non ,pſpi-
cit ſponſus:ibi mors iuenit aſcēdens:ut legimus ī Hieremia.Ecce mors aſcendit per feneſtras noſtras.Quā
do uideris mulierē ad cōcupiſcendū eā:iam mors aſcendit p feneſtras tuas.Eminens per retia . Intellige qa ī
medio laqueoꝝ ambulas:& ſubtus machinas tranſeas īminētes,oīa retibus plena ſūt:diabolus laqueis cun-
cta cōpleuit.Si aūt uenerit tibi ſermo dei & cœperit eminere de retibus:dices.Aīa noſtra erepta ē de laqueo
uenantiū:laqueus cōtritus eſt:& nos liberati ſumus.Benedicti uos a domino:q fecit cælum & terram.Emī
net igiť ſponſus p retia tibi uiam faciēs.leſus deſcēdit ad terras:ſubiecit ſe retibus mūdi.Videns magnū ho
minū gregē retibus īpeditū;nec eū ab alio niſi a ſe poſſe cōſcindi:uenit ad retia aſſumens corpus humanū :
qđ inimicaꝝ fortitudinū laqueis tenebať:ea tibi dirupit:& loqueris.Ecce hic retro poſt parietem noſtrum
,pſpiciens p feneſtras:eminens p retia.cū eminuerit:dicit tibi.Reſpondet fratruelis meus:& dicit.Surge ue-
ni ,ṗxima mea:uiam tibi feci:eōſcidi retia:ſic ueni ad me ,ṗxima mea.Surge ueni ,ṗxima mea:ſpecioſa mea :
colūba mea.Cur ait ſurge?Cur ,ppera?Ego pro te ſuſtinui rabiē tempeſtatū.ego fluctus q tibi debebantur
excepi.Triſtis eſt facta aīa mea ,ppter te uſq; ad mortē.Surrexi a mortuis:fractis mortis ianuis & īferni uin-
culis diſſolutis.ideo dico tibi.Surge ueni ,ṗxima mea:ſpecioſa mea:colūba mea:qa hyems tranſiuit: pluuia
abiit:flores uiſi ſūt in terra.Ego a mortuis ſurgens tēpeſtate cōpreſſa:tranquillitatem reddidi . Et qa ſcām
diſpenſationem carnis ex uirgine:& uolūtate patris creui:& ſapientia & ætate ,pfeci:flores niſi ſūt ī terra; tē
pus ſectionis adeſt.Sectio remiſſio peccatoꝝ eſt.Omnē enim ramū ait ī me manentē & afferentē fructum:
pater meus mundat:ut fructus maiores afferat.Habeto fructus:& priora q ī te īfructuoſa ſūt:auferenť.Tē
pus qppe ſectionis adeſt uox turturis audita ē ī terra noſtra.Nō ſine cauſa ī ſacrificiis aſſumiť par turturū :
aut duo pulli colūbarū.nā idē ualent:& nūq; dictū eſt ſeparatim par tantūmō colūbarū:ſed par turturū &
duos pullos colūbaꝝ.Colūba ſpūs ſanctus eſt.Spūs aūt ſanctus quando de magnis & occultioribus ſacra-
mentis & quæ multi capere nō poſſunt:loqtur:ī turturis appellatione ſignať:ideſt ī eius auis quæ ſemp in
montium iugis:& ī arboꝝ uerticibus cōmoratur:ī uallibus autē & iis quæ ad homines uſq; peruenīūt:co-
lūba aſſumiť.Deniq; ſaluator qa hoīem ē dignatus aſſumere:& uenit ad terras:multiq; tūc circa Iordanem
peccatores erāt:Iccirco ſpūs ſanctus nō ī turturem uertiť;ſed colūba ſit.Inter nos ,ppter hominū multitu-
dinē auis manſuetior cōuerſať.Turtur aūt uideť uerbi gratia Moyſi:& unicuilibet ,pphetarū recedentium
ī mōtes & deſerta:& ibi accipientium ſermones dei.Vox ergo turturis audita ē in terra noſtra.Ficus produ
xit groſſos ſuos.A ficu dignoſcite parabolā:cū ramus eius tener factus fuerit:& folia miſerit:ſcitote qa iux-
ta eſt æſtas.Vult nobis dei eloquiū nūciare poſt hyemē:poſt ,pcellas animarū appropīquaſſe meſſem:& ait.
Ficus ,pduxit groſſos ſuos.uites floreſcunt:dederūt odorem.ſi iam rūpunť īflorem:tēpus aduenīet: & erūt
uuæ.Surge ueni ,ṗxima mea:ſpecioſa mea:colūba mea.Hæc quæ ſuperius expoſuimus:ſpōſus nō audienti-
bus adoleſcentulis:ſed ſola ſpōſa audiente loqtur.Volumus autē & ipſius iam audire ſermonem loquentis
ad ſponſam.Surge ueni ,ṗxima mea:colūba mea:& ueni colūba mea ſub tegmine petræ.& Moyſes ſub teg-
mine petræ ponitur:ut uideat poſteriora dei in tegmine antemuralis.Primum ueni ad qđ ante murum eſt
& poſtea poteris ītroire ubi murus eſt petræ.Oſtende mihi faciem tuam.Vſq; ad ṗſentem diem ſimilia di-
cunť ad ſponſam.Necdū enim habebat fiduciam:ut reuelata facie gloriā domini cōtēplareť . Quia uero iā
ornata eſt atq; cōpoſita:diciť ei:Oſtende mihi faciem tuam.Nōdum enim erat uox eius ita ſuauis:ut mere
retur ei dici:audire me fac uocem tuam.Quando ergo didicit loquiť Tace enim ait & audi iſrael:& ſcito qd

loquar:& ſuauis facta eſt uox eius ſponſo ſcām illud ꝓpheticum:ſuauis fiat ei poſtulatio mea. Tūc ad eā ſpō ſus effatur:& audire me fac uocem tuam:quia uox tua ſuauis eſt. Si aperueris os tuum uerbo dei: dicet tibi ſponſus:uox tua ſuauis eſt:& aſpectus tuus ſpecioſus. Quapropter cōſurgentes deprecemur dominū:ut di-
gni efficiamur ſpōſi ſermone. Sapiētia chriſto ieſu:cui ē gloria & īperiū ī ſæcula ſæculorum Amen.

Commentarium in Cantica canticorum in quattuor libros uel homelias diſtinctum:quod in quodam exemplari nomine beati Hieronymi repperi prænotatum. quod probare uidetur eius aſſertio in libro uiro rum illuſtrium:ubi ſe quattuor homelias in cantica canticorum ſcripſiſſe cōmemorat. Sed & in uetuſto & probato uolumine hoc ipſum cōmentarium Origenis inſcribitur, ſed miniме duabus præſcriptis ex Origene traductis conuenit:quæ etiam ſuperfluo traductæ uel poſt repetitæ fuiſſent. Sagax igit lector īquirat.

Pithalamiū libellus:ideſt nuptiale carmē in modū mihi uidetur drāmatis a Salomōe cōſcriptus: quē cecinit inſtar ludentis ſpōſæ & erga ſponſum ſuū:qui eſt ſermo dei cæleſti amore flagrantis Adamauit enī eū ſiue aīa quæ ad imaginē eius facta ē:ſiue eccleſia. Sed & magnificus hic ipſe atq; perfectus ſponſus:qbus uerbis uſus ſit ad cōiunctam ſibi aīam uel eccleſiā:hæc ipſa ſcriptura nos edocet. Sodales ſpōſæ quoq; adoleſcētulæ cū ipſa ſponſa poſitæ quæ dixerint:quæq; etiam amici ac ſodales ſponſi ex eodē nihilominus libro:q Canticum canticoꝝ intitulatur cognoſcimus. Poſſibilitas enim data eſt ipſis amicis ſponſi aliqua dicere:ea dūtaxat:quæ audierant ab ipſo ſpōſo lætātes de cōiunctiōe ſpōſæ. Fit ergo ſermo ab ipſa ſpōſa nō ſolum ad ſponſum:ſed etiā ad adoleſcentulas. & rurſum ſermo nō tantū modo ad ſponſam:ſed etiam ad amicos dirigit ſponſi. Et hoc eſt qđ ſupra diximus carmē nuptiale ī modū drāmatis eſſe cōſcriptū. Dráma enim dicitur multaꝝ ꝓſonarū cātilena:ut in ſcænis agi fabula ſolet:ubi diuerſæ ꝓſonæ introducunt. & aliis accedentibus:aliis etiā diſcedētibus a diuerſis & ad diuerſos textus narrationis explet. Quæ ſingula ſuo ordine ſcriptura hæc cōtinet:totūq; corpus eius myſticis formaꝝ eloquiis. Sed primo ſcire nos oportet:quoniā ſicut puerilis ætas nō mouet ad amorē poſſibiliū:ita nec ad capiendū quidē uerba hæc paruula & īfantilis interioris hoīs ætas admittit: illoꝝ ſcilicet q lacte ī xp̄o aluntur non cibo forti: ſed nūc qdem primū rationabile & ſine dolo lac cōcupiſcunt. In uerbis enim cātici canticorum ille cibus eſt:de quo dicit apoſtolus:Perfectorū auté ē ſolidus cibus. & tales requirit auditores:quí ꝓ poſſibilitate ſumendi exercitatos habeant ſenſus ad diſcretionē boni & mali. Et quidē paruuli quos diximus: ſi ueniant ad hæc loca:pōt fieri:ut nihil qdem ex hac ſcriptura ꝓficiant:nec tamē ualde lædant uel ipſa quæ ſcripta ſūt legentes:uel quæ ad explanationē eorū dicrnda ſunt recēſentes. Si uero aliquis acceſſerit q ſcām carnem tantúmo uir eſt:huic tali nō parū ex hac ſcriptura diſcriminis periculiq; naſcet. Audite enim pure & caſtis auribus amoris nomina neſciens:ab īteriori homine ad exteriorē & carnalem uirū oēm deflectet auditū:& a ſpiritu cōuertet ad carnem:nutrietq; ī ſemetipſo concupiſcentias carnales:& occaſione diuinæ ſcripturæ cōmoueri & īcitari uidebit ad libidinem carnis. Ob hoc ergo moneo & cōſilium do omni q nōdū carnis & ſāguinis moleſtiis caret:neq; ab effectu naturæ materialis abſcedit:ut a lectiōe libelli huius ;eorumq; q in eo dicentur:penitus téperet. Aiunt enim obſeruari etiā apud hebræos:q; niſi qs ad ætatem ꝓfectam maturáq; puenerit:libellū hunc nec quidem ī manibus tenere ꝑmittat. Sed & illud ab eis accepimus cuſtodiri:Quandoqdē moris ē apud eos:oés ſcripturas a doctoribus & ſapiētibus tradi pueris:ſimul & eas quas Δευτερωσειν appellant:ad ultimū q̄ttuor iſta obſeruari:ideſt principiū Geneſis:in quo mūdi creatura deſcribitur:& Ezechielis ꝓphetæ principia:ī quibus de cherubin ꝓfertur:& finem in quo templi ædificatio cōtinetur:& hunc cantici cāticorū librū. Igitur neceſſariū mihi uidet:ante q̄ ad ea quæ in hoc libello ſcripta ſūt:diſcutienda ueniamus:de amore prius ipſo:q ē ſcripturæ huius cā p̄cipua:pauca:diſſerere:& poſt hæc de ordine librorū Salomonis:in qbus hic liber tertio loco poſitus uidet. Tū etiam de hac titulatiōe libelli ipſius:cur cāticū cāticorū ſuperſcriptus ſit. atq; etiam quomō drāmatis ī modū:& tanq̄ fabula quæ in ſcænis ꝓſonarū īmutatione agi ſolet:uideat eſſe cōpoſitus. Apud græcos qdē plurimi eruditorū uirorū uolentes īueſtigare ueritatis imaginē:de amoris natura multa ac diuerſa etiā dialogoꝝ ſtilo ſcripta ꝓtulerunt conantes oſtendere nō aliud eē amoris uim:niſi quæ aīam de terris ad faſtigia cæli celſa p̄ducat. nec ad ſummā poſſe beatitudinem pueniri:niſi amoris deſiderio ꝓuocante. Sed & q̄ſtiones de hoc q̄ſi ī cōuiuiis ꝓpoſitæ referunt. inter eos puto:iter quos nō ciboꝝ ſed uerboꝝ cōuiuiū gerebat. Alii uero etiam artes q̄ſdam q bus amor hic in aīa gigni uel augeri poſſe uideat:conſcriptas reliquerūt. Sed has artes carnales hoíes ad uitioſa deſideria & culpabilis amoris miniſteria traxerūt. Nō ergo mirū ſit:ſi & apud nos ubi q̄to plures ſimpliciores:tanto plures & imperitiores uident:difficilem diximus & periculo proximā de amoris natura diſputationem:cū apud græcos q eruditi & ſapientes uident:fuerint tamen aliq;q de his nō ita acceperint: ut ſcriptū eſt:ſed occaſiōe eoꝝ quæ de amore dicta ſūt:ī lapſus carnis & īpudicitiæ p̄cipitia corruerūt: ſiue ex iis quæ ſcripta erant ut ſupra memorauimus:admonitiōes q̄ſdam & īcitamenta ſumentes:ſiue incontinentiæ ſuæ uelamē ſcriptis uetez p̄ferētes. Ne ergo & nos tale aliqd īcurramus:ea q̄ a ueteribus bene & ſpiritaliter ſcripta ſūt:uitioſe & carnaliter aduertētes:tā corpis q̄ aīæ nr̄æ palmas ꝓtēdamus ad deū:ut dominus q dedit uerbū euangelizantibus uirtute multa:donet & nobis ī uirtute ſua uerbū:quo poſſimus ex his que ſcripta ſunt:intellectum ſanum & ad ædificationē pudicitiæ aptum uel nomini ipſi uel naturæ amoris oſtendere. In principio uerboꝝ Moyſi ubi de mundi cōditiōe cōſcribit:duos inuenimus homines creatos referri. primum ad imaginem & ſimilitudinem dei factum. ſecundū e limo terræ factum. Hoc Paulus apoſtolus bene ſciens:& ad liquidum in his eruditus:ī ſuis litteris aptius & euidentius binos eē & per ſingulos quoſq; homines ſcripſit, ſic enim dixit. Nam ſi his qui foris ē homo noſter corrūpitur:ſed ille qui intus ē:renouat de die in diem. Et iterum. Cōdelector enim legi dei ſcām īteriorem hominem:& his ſimilia quanta cōſcri-

bit. Vnde puto neminem iam debere dubitare: q̄ Moyſes de duorum hominum factura uel figmento ſcripſerit in principio Geneſis: cū uideat Paulū q melius utiq; q̄ nos ītelligebat ea quæ a Moyſe ſcripta ſūt: duos homines eē per ſingulos quoſq; dicēdē. Quoꝝ unū: ideſt ītrioré renouari per ſingulos dies memorat. Alium uero: ideſt exterioré ī q̄buſdam ſanctis: & talibus qualis erat Paulus: corrumpi perhibet & īfirmari. Quod ſi alicui uidebit̄ de hoc adhuc aliqd dubitādū: ī locis ꝓpriis melius explanabit̄. Nūc aūt pp qd memoriam fecerimus interioris & exterioris hominis ꝓſequamur, oſtendere enim ex his uolumus: q̄ ſcripturis diuinis per mononymas: ideſt per ſingulas appellationes: ideo p eadem uocabula: & exterioris hoīs mēbra: & illius ītrioris hoīs partes affectuſq; nominant̄. Eaq; non ſolū uocabulis: ſed & rebus ipſis ſibi inuicē cōparant̄. Verbi gratia. Vetaſ aliqs eſſe puer ſcdm ītriorem hominem quē poſſibile eſt creſcere: & ad ætatem iuuenis adduci: atq; inde ſuccedentibus īcrementis ꝓuenire ad uirū ꝓfectum: & effici patrem. His aūtē nominibus uti uoluimus: ut conſona diuinæ ſcripturæ: illi ſcilicet quæ ab loāne ſcripta ē uocabula ponere mus. Ait enim ſcripſi uobis pueri: quoniam cognouiſtis patrem, ſcripſi uobis patres: quoniam cognouiſtis eum: q ab initio ē. ſcripſi uobis iuuenes: quoniam fortes eſtis: & per uerbū dei qd̄ manet ī cælo uiciſtis malignū. Euidens utiq; ē: nec ab ullo oīno arbitror dubitari: q̄ pueros hic loannes uel adoleſcentes & iuuenes uel etiam patres ſcdm aīæ non ſcdm corporis appellat ætatem. Sed & Paulus dicit in quodam loco: Nō potui uobis loq quaſi ſpiritualibus: ſed quaſi carnalibus: tanq̄ paruulis in xp̄o lac uobis potum dedi. In xp̄o autem paruuli ꝓculdubio ſcdm animæ non ſcdm carnis nominantur ætatem. Deniq; idem Paulus etiam in alio loco ait. Cum eſſem paruulus ſicut paruulus loquebar: ſicut paruulus ſapiebam: ſicut paruulus cogitabam. Cum autem factus ſum uir deſtruxi quæ erant paruuli. Et iterum alias dicit. donec occurramus omnes in uirum perfectum: in menſuram ætatis plenitudinis xp̄i. Scit enim occurſuros eſſe nos in menſuram ætatis plenitudinis xp̄i. Igitur ſicut hæc quæ memorauimus ætatū nomina eiſdem uocabulis & exteriori homini aſcribuntur & interiori: ita inuenies etiam mēbrorū nomina corporalium tranſferri ad aīæ mēbra ſeu potius efficientiæ: hæ animæ affectuſq; dicendi ſunt. Dicit̄ ergo in Eccleſiaſte: Sapientis oculi in capite eius. Item in euāgelio. Qui habet aures audiendi audiat. In ꝓphetis quoq; ſermo domini: qui factus eſt ī manu ꝓphetæ Hieremiæ ſiue alterius cuiuſlibet. Simile ē etiam illud quod ait. Pes autem tuus non offendit. Et iterum: Mei aūtē paulominus moti ſunt pedes. Euidenter quoq; & uenter anīæ deſignat̄: ubi dicit̄. Domine a timore tuo in utero cōcepimus. Nam inde quis dubitet: cum dicit̄: Sepulchrum patēs eſt guttur eorum. Et iterum: Præcipita domine: & diuide linguas eorum. Sed & id qd̄ ſcriptū eſt. Dentes peccatorū contriuiſti. Et iterū: Contere brachium peccatoris & maligni. Et quid opus ē me de his plura colligere: cū abūdantiſſimis teſtimoniis ſcripturæ diuinæ repletæ ſint: ex quibus euidenter oſtenditur: membrorū hæc nomina nequaq̄ corpori uiſibili aptari poſſe, ſed ad inuiſibilis animæ partem uirtuteſq; debere reuocari: quoniā & uocabula qdē habēt ſimilia. Aperte aūt & ſine ulla ābiguitate nō ītrioris ſed exterioris hoīs ſignificātias gerunt. Eſt ergo materialis huius hominis: qui & exterior appellatur: cibus potuſq; naturæ ſuæ cognatus: corporeus iſte ſcilicet & terrenus. Similiter autem & ſpiritalis hominis ipſius: qui & interior dicitur: eſt ꝓprius cibus: ut panis ille uiuus qui de cælo deſcendit. ſed & potus ille eſt ex illa aqua: quam ꝓmittit Ieſus dicens. Quicunq; biberit ex hac aqua quā ego do nō ſitiet in æternum. Sic ergo p oīa ſimilitudo quidē uocabulorum ſcdm utrunq; hominem ponitur. Rerū uero ꝓprietas unicuiq; diſcreta ſeruatur: & corruptibili corruptibilia p̄bentur: ī corruptibili uero ī corruptibilia ꝓponuntur. Vnde accidit: ut ſimpliciores quidam neſcientes diſtinguere ac ſecernere quæ ſint: quæ in ſcripturis diuinis interiori homini: quæ uero exteriori deputanda ſint: uocabulo; ſimilitudinibus falſi ad ieptas quaſdam fabulas & figmenta mania ſe contulerīt ut etiam poſt reſurrectionem cibis corporalibus utendum crederent: potūq; ſumendū: non ſolum ex illa uite uera & uiuente in ſæcula: uerū & ex his uitibus ligni. Sed de his alias uidebimus. Nunc ergo ut præceden ti obſeruatiōe diſtinxímus: eſt quidem ſcdm interiorem hominē alius ſine filiis & ſterilis: alius uero abundans ī filiis: ſcdm qd̄ & illud aduertimus dictū. Sterilis peperit ſeptē: & fœcunda ī filiis īfirmata eſt. Et ut in benedictionibus dicitur: nō erit ī uobis ſine filiis & ſterilis. Igit̄ ſi hæc ita ſe habent: ſicut dicitur aliqs carnalis amor quē & cupidinē appellauerunt poetæ: ſcdm quē q amat in carne ſeminat. Ita eſt & qdam ſpiritalis amor: ſcdm quē ille interior homo amans ī ſpiritu ſeminat. & ut euidētius dīcam: ſiquis ē qui portat adhuc imaginē terreni: ſcdm exterioré hoīem agit̄ cupidie & amore. Amore aūt & cupidine cæleſti agit̄ aīa: cum p ſpecta pulchritudine & decore uerbi dei ſpeciem eius adamauerit: & ex ipſo zelū quendam & uulnus amoris acceperit. Eſt enim uerbū hoc imago & ſplendor dei inuiſibilis primogenitus oīs creaturæ: in quo creata ſunt oīa: quæ in cælis ſunt: & quæ in terris ſiue uiſibilia ſiue iuiſibilia. Igitur ſiquis potuerit capaci mēte coniicere & cōſiderare horū oīum quæ ī ipſo creata ſūt: decus & ſpeciē (ipſe enim rerū uenuſtate percuſſus & ſplendoris magnificentia ſeu iaculo ut ait propheta electo terebratus) ſalutare ab ipſo uulnus accipiet: & beato igne amoris eius ardebit. Oportet etiam nos illud ſcire. Illicitus amor & contra legem: ſicut accidere poteſt homini exteriori: uerbi gratia ut non ſponſam uel coniugem amet: ſed aut meretricem aut adulterā ita & ītriori hoī hoc eſt aīæ accidere pōt amor: nō ī legitimū ſponſum: quē diximus eē uerbum dei: ſed in adulterū aliquē & corruptoré. Quod ſub hac eadē figura euidenter declarat Ezechiel ꝓpheta: ubi Oollam & Oolibam ītroduxit ſub ſpecie Samariæ & Hieruſalem adulterino amore corruptas: ſicut locus ipſe ſcripturæ ꝓpheticæ oſtendit uolentibus plenius ſcire. Exardeſcit hic ſpiritalis amor animæ: aliquando quidē ut edocuimus: erga aliquos ſpiritus nequitiæ, aliquando erga ſpiritum ſanctum & uerbum dei: qui eſt ſpōſus fidelis: & eruditæ animæ uir dicitur: & cuius ipſa ſponſa: ī hac præcipue ſcriptura quæ habetur ī manibus, nominatur: ſicut domino præſtante plēius oſtendemus: cum uerba ipſius libelli explanare cœperimus.

Videtur autem mihi diuinam ſcripturam uolentem canere:ne lapſus aliquis legentibus ſub amoris nomine naſceretur:ꝑ infirmioribus quibuſq; eum qui apud ſapientes ſæculi cupido ſeu amor dicitur:honeſtiori uocabulo charitatē uel dilectionē nominaſſe. Verbi gratia:ut cum dixit de Iſaac. Et accepit Rebeccham: & facta eſt ei uxor:& dilexit eam. Et iterum de Iacob & Rachel:ſimiliter dicit ſcriptura:Rachel aūt erat decora oculis & pulchra facie:& dilexit Iacob Rachel:& dixit:Seruiā tibi ſeptem annis ꝑ Rachel filia tua iuniore. Euidentius autem īmutatus uſus uocabuli huius apparet ī Amon:qui adamauit ſororem ſuam Thamar Scriptū eſt enim. Et factum eſt poſt hæc:& erat Abſalon filio Dauid ſoror decora facie ualde:& nomen ei Thamar:& dilexit eā Amon filius Dauid. Dilexit poſuit pro adamauit. Et tribulabatur īquit Amon ut īfirmaretur ꝓpter Thamar ſororem ſuam:quoniam uirgo erat:& graue uidebatur ī oculis Amon facere ei aliquid. Et poſt pauca de uiolentia quam ītulit Amon Thamar ſorori ſuæ ita dicit ſcriptura. Et noluit Amon audire uocem eius:ſed ualuit ſuper eam:& humiliauit eam:& dormiuit cum ea. & odiuit eam Amon odio magno ualde:quoniam maius erat odium quo oderat eam:q̄ dilectio q̄ dilexerat eam. Et ī his ergo & ī pluribus aliis locis inuenies ſcripturam diuinam refugiſſe amoris uocabulum:& charitatis dilectioniſq; poſuiſſe. Interdum licet raro proprio tamen uocabulo amorē nominat:& inuitat ad eum:atq; incitat animas:ut cum dixit ī prouerbiis de ſapientia:Adama eam:& ſeruabit te:circunda eam:& exaltabit te:honora eam: & āplectetur te. Sed & in eo libello qui dicitur ſapiētia Salomonis ita ſcriptum eſt de ſapientia ipſa. Amator factus ſum decoris eius. Arbitror autem ubi nulla lapſus uidebatur occaſio:tibi tantum nomen amoris īſeruit. Quid enim paſſibile aut quid īdecorum poſſit aliqs aduertere in amore ſapientiæ uel in eo qui ſe amorem profiteatur eſſe ſapientiæ? Nam ſi dixiſſet quia adamauit uel Iſaac Rebeccham:uel Iacob Rachel: paſſio utiq; aliqua indecora per hæc uerba erga ſanctos dei homines potuiſſet intelligi apud eos præcipue qui neſciunt a littera conſcendere ad ſpiritum. Apertiſſime autem in hoc ipſo libello qui habetur in manibus: amoris nomen charitatis uocabulo permutatum ē in eo ubi dixit. Adiurauī uos filiæ hieruſalem:ſi inueneritis fratruelem meū annuncietis ei:quia uulneratæ charitatis ego ſum. pro eo utiq; ut diceret:amoris eius telo percuſſa ſum. Nihil ergo intereſt in ſcripturis diuinis:utrum charitas dicatur:an amor uel dilectio:niſi ꝙ in tantū nomen charitatis extollit:ut etiam ipſe deus charitas appelletur:ſicut Ioannes dixit. Chariſſimi diligamus iuicē:quia charitas ex deo eſt:& oīs qui diligit ex deo natus eſt:& cognoſcit deū. qui autem non diligit:non cognoſcit deum:quia deus charitas ē. Et quāuis alterius temporis ſit dicere aliquid de his: quæ exēpli cauſa ex Ioannis epiſtola protulimus:tamen breuiter aliqua etiam ꝓſtringere nō eſt uiſū abſurdum. Diligamus īquit īuicem: qa charitas ex deo eſt. Et poſt pauca:deus charitas eſt. In quo oſtēdit & ipſū deum charitatem eſſe. Et itez eū qui ex deo eſt:charitatem eſſe. Quis aūt ex deo ē:niſi ille qui dicit. Ego ex deo exiui: & ueni ī hūc mundū:ꝙ ſi deus pater charitas eſt:& filius charitas eſt:charitas aūt & charitas unum ē: & ī nullo differt:cōſequenter ergo pater & filius unū bene dicunt:& ideo cōuenienter xp̄s ſicut ſapientia & uirtus & iuſticia & uerbū & ueritas:ita & charitas dicitur. & iō dicit ſcriptura. Quia ſi charitas manet in uobis:deus ī uobis manet. Deus aūt:ideſt pater & filius:qui & ueniunt ad eum:qui ꝓfectus ī charitate eſt ſcdm uerbū domini & ſaluatoris dicentis. Ego & pater ueniemus ad eū:& manſionem faciemus apud eum. Sciēdū ꝙ hæc charitas quæ deus ē eū in quo fuerit:nihil terrenū:nihil materiale:nihil corruptibile diligit. contra naturā nāq; ē ei corruptibile aliqd diligere:cū ipſe ſit īcorruptiōis fons. Ipſa eſt enī ſola quæ habet īmortalitatē. Siquidē ē deus charitas:qui ſolus habet īmortalitatē:lucē habitans inacceſſibilē. Quid aliud īmortalitas:niſi uita æterna ē? quā daturū ſe ꝓmittit deus credētibus in ipſū ſolū uerū deū:& quem miſit Ieſum Chriſtū filium eius? Propterea ergo in primis & ante oīa hoc amabile & placidū dicitur eē deo:ut qs diligat dominū deū ſuū ex toto corde ſuo:& ex tota anima ſua:& ex totis uiribus ſuis. Et qa deus charitas eſt:& filius qui ex deo eſt:charitas eſt:ſui ſimile aliquid requirit ī nobis. & per hanc charitatem quæ eſt in Chriſto Ieſu deo:qui eſt charitas uelut cognata quadā per charitatis nomen affinitate ſociemur:ſicut & ille qui iam cōiunctus ei dicebat:Quis nos ſeparabit a charitate dei:quæ ē in xp̄o Ieſu domino noſtro? Hæc aūt charitas oēm hominem proximum diligit. Ob hoc arguit Saluator quendam:qui opinabatur ꝙ iuſta aīa erga eā quæ iniqtatibus inuoluta ē:propinquitatis iura non ſeruet. & iſta de cauſa texuit iſtam parabolam: q̄ dicit: ꝙ ī latrones icidit quidam dū deſcēdit ab hieruſalem ī hierico:& culpat qdē ſacerdotem ac leuitā:q uidētes ſemineca ꝑterierūt. amplectit aūt ſamaritanum:q miſericordiā fecerit. & hūc fuiſſe ei ꝓximum:ipſius qui ꝓpoſuerat reſpōſione firmauit. & ait ei. Vade & tu fac ſimiliter. Eteni natura oēs nobis īuicem proximi ſumus. Operibus uero charitatis ſit ꝓximus ille:qui pōt benefacere ei qui non poteſt. Vnde & ſaluator noſter factus eſt proximus nobis. nec pertranſiuit nos:cū ſemineces ex latronū uulneribus iaceremus. Igitur ſciendum eſt dei charitatem ſemp ad deum tendere:a quo & originem duxit:& ad ꝓximum reſpicere. cum quo participiū gerit:utpote ſimiliter creatū ī īcorruptiōe. Sic ergo q̄cunq; de charitate ſcripta ſunt:quaſi de amore dicta ſuſcipe nihil de nominibus curans. eadem namq; in utroq; uirtus oſtenditur. Quod ſiquis dicat qa & pecuniam & meretricem & alia ſimiliter mala eodem uocabulo quod a charitate duci uidetur: diligere appellamur:ſciendum eſt in his non proprie ſed abuſiue charitatem nominari. Sicut uerbi gratia & deus nomen principaliter in eo eſt:ex quo omnia:& per quem omnia:& in quo omnia:quod utiq; aperte uirtutem & naturā trinæ ſingularitatis denunciat. Secūdo uere in loco & ut ita dixerim abuſiue:deos dicit ſcriptura etiā illos ad quos ſermo dei fit:ſicut cōfirmat ſaluator in euangeliis. Sed & cæleſtes uirtutes ſub hoc nomine appellari uident:dū dicit:deus ſtetit ī ſynagoga deoz:ī medio aūt deos diiudicat. Tertio uero in loco iā nō abuſiue:ſed falſo dii gētiū dæmones appellant:cū dicit ſcriptura:Oēs dii gētiū dæmonia. Itaq; & primū charitatis nomen ī deo ē propter qd iubemur diligere deū ex toto corde nro:ex tota aīa nra:& ex totis uiri

bus noſtris: utpote eū a quo habemus hoc ip̄m: ut diligere poſſimus: in ipſo iam ſine dubio continet: ut & ſapiam & iuſticiā & pietatem & ueritatē: oēſq; uirtutes pariter diligamus. Vnū. n. atq; idē eſt diligere deū & diligere bona. Secūdo i loco q̄ſi abuſiuo & īde deriuato noīe & ꝓximū diligere iubemur tanq̄ noſipſos. Tertiū uero eſt: qđ falſo ſub charitatis titulo noīatur: diligere uel pecuniā uel uoluptates uel omne qcqd ad corruptelam ptinet & erroré. Nō ergo ītereſt utrū amari dicatur deus: aut diligi. Nec puto q̄ culpari poſſit: ſiqs deū ſicut Ioānes charitatē: ita ipſe amoré noīet. Deniq; memini aliquē ſanctoꝝ dixiſſe Ignatiū noīe de xp̄o: Meus aūt amor crucifixus eſt: nec reꝑhēdi eum pro hoc dignū iudicio. Sciendū aūt q̄ oīs q pecuniā diligit: uel ea quæ in mūdo ſūt materiæ corruptibilis: uirtutē charitatis quæ ex deo eſt: ad terrena & ad caduca deducit: & rebus dei abutit ad ea quæ non uult deus. Non enim deus dilectōem hoꝝ: ſed uſum hoībus dedit Hæc aūt paulo latius diſcuſſimus: uolentes de natura charitatis & amoris aptius attentiuſq; diſtinguere. ne forte quoniā ſcriptura dicit: qa deus charitas eſt: omne qđ diligit etiam ſi corruptibile ſit ex deo eſſe: & hoc charitas & dilectio putaretur. Sed oſtendit res qdem dei & munus eius eſſe charitas. non tamē ſemp ab hoībus ad ea quæ dei ſunt: & quæ deus uult: opus eius aſſumi. Sed & hoc ſcire oportet: q̄ ipoſſibile eſt: ut non ſemp humana natura aliqd amet. Oīs nāq; q ad id ætatis uenerit: quā pubertatem uocāt: amat aliqd ſeu minus recte: cū amat quæ nō oportet. ſeu recte & utiliter: cū amat quæ oportet. Vex nōnulli hūc amoris affectum: q aiæ rōnabili iſitus eſt beneficio cōditoris: aut ad amoré pecuniæ trahūt: & auaritiæ ſtudium: aut erga gloriā captandā: & fiunt inanis gloriæ cupidi. aut erga ſcorta ſectāda: & iuueniuntur pudicitiæ libidiſq; captiui. aut ad alia his ſimilia uirtutē tanti boni huius effundūt. Sed & cū erga diuerſas artes amor iſte ducit: quæ manu miſtrātur: aut p ſtudia p̄ſentis uitæ nō ſolū neceſſaria: ut uerbi gīa dixerim: erga artem palæſtricam uel curſus exercitia: aut certe etiam erga geometricam uel muſicam uel arithmeticam confertur: atq; ad alias uel huiuſcemodi diſciplīas. nec ſic quidem mihi uidetur uſus eius probabiliter ſumi. Si enim quod bonum eſt: hoc & probabile eſt. Bonum ergo proprie non erga uſus corporeos: ſed in deo primū & ī animi uirtutibus intelligitur. Conſequenter ergo ſolus amor ille ꝓbabilis eſt: qui deo & animi uirtutibus coaptatur. Et hoc ita ſe habere definitione ipſius ſaluatoris oſtenditur: ubi interrogatus a quodam: quod eſſet mādatum oīum maius: & primū in lege: reſpondit. Diliges dominū deum tuū ex toto corde tuo: ex tota anima tua: & ex totis uiribus tuis. Secūdum uero ſimile illi. Diliges proximū tuum ſicut teipſum. Et adiecit. In his duobus mandatis omnis lex pendet & prophetæ: oſtendens per hæc duo iuſtum amorem legitimūq; conſtare: atq; in his uniuerſam legem prophetaſq; pendere. Sed & quod Paulus ait: non adulterabis: nō occides: non furtum facies: non falſum teſtimoniū dices: & ſi quod aliud mandatum in hoc uerbo reſtaurat: in quo ait: Diliges proximū tuum ſicut teip̄m: quod hoc modo facilius explanabitur. Ponamus uerbi gratia mulierem amore alicuius uiri ardentem: cupientēq; in conſortium eius aſciſci: nōne omnia ita aget: & omnes motus ſuos ita temperabit: ut ſcit illi placere quem diligit: ne forte ſi in aliquo contra uolūtatem illius egerit: conſortia eius uir ille optimus refutet: atq; ſpernat? Poterit ne hæc mulier quæ erga amorem uiri illius toto corde: tota anima: totiſq; uiribus feruet: aut adulterium cōmittere: quæ eum nouerit amare pudicitiam? Aut homicidiū: quæ eum nouerit mitem? Aut furtum: quæ ei ſciat liberalitatem placere? Aut concupiſcet aliena: quæ omnes concupiſcentias erga amorem uiri illius habeat occupatas? Sic ergo in charitatis perfectione & omne mandatū reſtaurari dicitur: & legis uirtus prophetarumq; pendere. Propter iſtud charitatis uel amoris bonum: ſancti nec in tribulatione anguſtiantur: nec aporiati exaporiantur: nec deiecti pereunt: ſed quod in p̄ſenti & momentaneū & leue tribulationis eoꝝ: ſupra modū æternū gloriæ pondus operat illis. Non. n. omnibus ſed Paulo & his q ei ſimiles ſunt p̄ſens hæc momentanea ac leuis dicitur tribulatio: qa perfectam charitatem dei in Chriſto Ieſu: p ſpiritū ſanctū habent in corde ſuo diffuſam. Sic deniq; & Iacob patriarchā amor Rachel per ſeptem annos continuos in laboribus poſitum diuturni æſtus: & nocturni frigoris uſtionem ſentire non ſinit. Sic ip̄m Paulū in amore huius incēſum audio dicentem. Charitas oīa patitur: omnia credit: omnia ſperat: omnia tolerat. charitas nunq̄ cadit. Nihil ergo eſt: quod non toleret: q perfecte diligit. Plura aūt quando non toleramus: certum q̄ ob hoc quia charitatem quæ omnia tolerat: non habemus. Et ſi non ferimus aliqua patiēter: iccirco eſt: qa charitas nobis deeſt: quæ omnia patitur. In luctamine quoq; eo: quod eſt nobis aduerſus diabolum: quo frequenter cadimus non dubiū eſt: quin ob hoc fiat: q̄ non eſt in nobis charitas illa: quæ nunq̄ cadit. Hunc ergo loquitur p̄ſens ſcriptura: quo erga uerbum dei anima beata utitur: & inflāmatur. Et iſtud epithalamii carmen per ſpiritum canit: quo eccleſia ſponſo cæleſti xp̄o coniungitur ac ſociatur: deſiderans miſceri ei per uerbum: ut concipiat ex eo: & ſaluare poſſit p hanc iſtam filioꝝ generatōem. cū permanſerint in fide & ſanctitate cū ſobrietate: utpote concepti ex ſemine qđ uerbi dei. editi uero genitiq; uel ab īmaculata eccleſia: uel ab anima: nihil corporeū: nihil requirente materiale: ſed ſolo uerbi dei amore flagrāte. Hæc ītem nobis ad p̄ſens de amore uel charitate: quæ ī epithalamio hoc canticoꝝ cantici refertur: occurrere potuerunt. Sed ſciendum eſt tam multa eſſe: quæ dici debeant de charitate hac: quanta & de deo: ſiqdem ipſe eſt charitas. Scit enim nemo patrem: niſi filius: & cui uoluerit filius reuelare. Similiter autem etiam ipſum filium quoniam & ipſe charitas eſt: nemo ſcit niſi pater: & ſcdm hoc quod charitas dicitur. Solus autem ſpiritus ſanctus eſt: qui ex patre ꝓcedit: & ideo ſcit quæ in deo ſūt: ſicut ſpiritus hominis ſcit quæ in homine ſunt. Hic ergo paraclytus ſpiritus ſanctus ueritatis q de p̄re ꝓcedit: circuit q̄rens ſiquas iueniat dignas & capaces aīas: q̄bus reuelet magnitudinē charitatis huius: q ex deo eſt. Nūc ergo iam ip̄m deū p̄rem qui charitas eſt inuocantes per eum q ex ipſo eſt charitatē etiā ad reliq̄ diſcutienda ueniamus. Et tētemus primū de eo reqrere: qd illud ſit: q̄ cum tria uolumina eccleſia dei a Salomone ſcripta ſuſceperit: primus ex ipſis ꝓuerbioꝝ liber poſitus ſit: ſecundus is qui Eccleſiaſtes appellatur.

tertio uero ī loco cantici canticoꝝ uolumē habeat. Quæ ergo nobis occurrere possunt ī hoc loco ista sūt. Generales disciplinæ qbus ad rerum sciam ꝑuenitur: tres sunt: quas græci æthicam phisicam & enopticem appellauerūt. nos has dicere possumus: moralē: naturalem: & inspectiuā. Nōnulli sane apud græcos etiā logicen: quā nos rōnabilē possumus dicere: quarto in numero posuere. Alii non extrinsecus eam: sed ꝑ has tres qs supra memorauimus disciplinas inexam: cōsertāq; ꝑ omne corpus esse dixerūt. Est. n. logice & uelut nos dicimus rōnalis: quæ uerboꝝ dictorūq; uidet cōtinere rōnes: ꝓprietates q; & ꝓprietates: generaq; & spēs & figuras singuloꝝ quorūq; edocere dictoꝝ. quā utiq; disciplinā nō tam separari q̄ inseri cæteris conuenit & intexi. Moralis aūt dr ꝑ quam mos uiuendi honestus aptat: & instituta ad uirtutē ꝛtendētia ꝓparant. Naturalis dr: ubi uniuscuiusq; rei natura discutit: quo nihil cōtra naturā generat in uita. sed unūquodq; his usibus deputet: in quos a creatore ꝓductū est. Inspectiua dr: qua supgressi uisibilia de diuinis aliqd: & cælestibus contēplamur: eaq; sola mēte intuemur: quoniā corporeū supgrediunt aspectum. Hæc ergo ut mihi uidetur: sapientes qnq; græcoꝝ sumpta a Salomone: utpote q ætate & tpe longe ante ipsos prior ea ꝑ dei spiritum didicisset: tanq̄ ꝓpria inuēta ꝓtulerūt: & institutionū suaꝝ uolumībus comphēsa: posteris tradenda reliq̄re. Sed hæc ut diximus: Salomon ante oēs iuenit: & docuit ꝑ sapiam: quā accepit a deo: sicut scriptū est: Et dedit deus prudētiā Salomoni: & sapiam multā ualde & latitudiné cordis sicut harenā: quæ est ad oram maris: & multiplicata est ī eo sapia sup oēs antiquos filios hoium: & sup oēs sapiētes ægypti. Salomon ergo tres istas qs supra diximus generales esse disciplinas: idest moralē: naturalē: & inspectiuā distiguere ab iuicē ac secernere uolēs: tribus eas libellis edidit. suo quoq; ordine singulis cōsequēter aptatis. Prīo ergo in ꝓuerbiis moralē docuit locū: succinctis ut decuit breuibusq; sentētiis uitæ istituta cōponēs. Secūdā uero quæ naturalis appellat: cōphendit in Ecclesiastē: in quo multa de rebus naturalibus diserens: & inania ac uana ab utilibus necessariisq; secernēs: relinquēdā uanitatem monet: & utilia rectaq; sectāda. Inspectiuū quoq; locū in hoc libello tradidit: q habet in manibus: idest in cātico canticoꝝ. in quo amorē cælestiū diuinorūq; desiderīū incutit aīæ sub specie spōsæ ac spōsi: charitatis & amoris uiis ꝓueniēdū docens ad cōsortium dei. Hoc uero eū ueræ philosophiæ fundamētum ponētem: & ordinē disciplinaꝝ institutionūq; condēte q; nō latuerit: neq; ab eo abiectus sit: etiam rōnalis locus euidēter ostendit in prīcipio statī ꝓuerbioꝝ suoꝝ. Primo oīum ꝑ hoc ipm q; ꝓuerbia attitulauit libellū suū: qđ utiq; nomē significat: aliud qdem palā dici: aliud uero intrinsecus idicari. hoc. n. & cois usus ꝓuerbioꝝ docet: & Ioānes in euangelio Saluatorē ita scribit dicentem. Hæc in ꝓuerbiis locutus sum uobis: ueniet hora cum iā nō in ꝓuerbiis loquar uobis: sed māifeste de patre ānunciē uobis. Hæc interī in ipa tituli inscriptione. In sequēti uero statī subiungit discretōem sermonis: & distiguit sciam a sapia: & a sapia disciplinam: & itellectum uerboꝝ aliud ponit: & prudētiā dicit ī eo esse: ut excipere qs possit uerboꝝ uersutiā. distiguit etiā iusticiā uerā a directōe iudicii. sed & astutiā nomiat quādā his quos ibuit necessariā: illā credo ꝑ quā sophismatum itelligi ac declinari possit argutia. Et ideo dicit īnocētibus ꝑ sapiam dari astutiam sine dubio: ne in uerbo dei decipiant fraude sophistica. Sed ī hoc mihi uidet rōnalis disciplinæ memisse: ꝑ quā doctrina uerboꝝ dictorūq; significātiæ discernūt: & uniuscuiusq; sermonis ꝓprietas certa cū rōne distiguit: in qua ꝑcipue eruditi cōuenit pueros. hoc. n. hortatur cum dicit: ut det puero iuniori sensum & cogitationē. Et qa q ī his eruditi: necessario rōnabiliter ꝑ ea quæ didicit: semetipm gubernat: & uitā suā moderatius liberat. ꝓpterea dicit. Intelligēs aūt gubernacula acqret. Post hæc uero cognoscens ī uerbis diuinis qbus ꝑ ꝓphetas humano generi traditus est ordo uiuēdi: diuersos esse eloquii tropos: & uarias dicēdi spēs: ac sciēs haberi ī eis aliquā figurā quæ parabola appellat: & aliā quæ obscura dictio uocat: aliasq; quæ enigmata nominent: & alias quæ dicta sapientū dicant scribit: Intelliges quoq; parabolā & obscuꝝ sermonem: dictaq; sapientum & enigmata. Per hæc ergo singula rōnalem locum māifeste & euidenter exponit: ac more uetereꝝ succinctis breuibusq; sententiis ingentes & ꝑfectos explicat sensus. Quæ sit quis est qui in lege meditetur die ac nocte: & siquis est sicut iusti os quod meditatur domini sapientiam: inuestigare diligentius poterit & inuenire: si tamen recte quis ierit: & querens pulsauerit ostium sapientiæ. petens a deo: ut aperiatur sibi: & mereatur accipere per spiritum sanctum uerbum sapientiæ: uerbum scientiæ: fieriq; particeps illius sapientiæ quæ dicebat. Extendebā. n. uerba mea: & non audiebatis. Et merito extēdere se dixit uerba in eius corde: cui dederit deus sicut supra diximus latitudinem cordis. Dilatatur nāq; illius cor: qui potest ea quæ breuiter in mysteriis dicta sunt: latiore doctria sumptis ex uoluminibus diuinis assertionibus explanare. Oportet igitur secūdum hanc eandem sapientissimi Salomonis doctrinam: eū qui sapiētiam scire desiderat: incipere ab eruditione morali: & intelligere illud quod scriptum est. Concupisti sapientiam: serua mandata: & dominus dabit eam tibi. Ob hoc magister hic qui primus homines diuinam philosophiam docet: operis sui exordium prouerbiorū posuit libellum. ī quo ut diximus: moralis traditur locus: ut cum intellectu moribusq; quis profecerit: ueniat etiam ad naturalis intelligentiæ disciplinam: atq; ibi rerum causas naturasq; distinguens agnoscat uanitatem uanitatū relinquēdam: ad æterna autem & perpetua ꝓperādum. & ideo post prouerbia: ad Ecclesiastē uenitur: qui docet ut diximus uisibilia omnia & corporea caduca esse & fragilia. quæ utiq; cum ita esse comphenderit is qui sapientiæ studet: sine dubio contemnet ea ac despiciet. & uniuerso ut ita dicam sæculo renuncians: tendet ad inuisibilia & æterna: quæ spiritalibus quidem sensibus: sed adopertis amorum quibusdam figuris docentur in Canticis canticorum. Ideo enī nouissimū locū tenet hic liber: ut tūc ad eum ueniatur: cū & moribus qs fuerit desecatis: & reꝝ corruptibiliū atq; icorruptibiliū sciam distictionēq; didicerit: ꝑ quæ ī nullo possit ex his figuris: qbus sponsæ ad spōsum cælestis: idest aīæ pfectæ amor ad uerbū dei describit: ac formatur offendere. Præmissis nāq; his qbus purificatur aīa ꝑ actus ac mores: & ī reꝝ discretōe naturaliū: ꝓducitur cōpetēter ad domestica uenit & mystica:

atq; ad diuinitatis cõtẽplationẽ ſincæro & ſpiritali amore cõſcẽdit. Hanc ergo triplicẽ diuinæ philoſophiæ formã: etiam in illis ſanctis ac beatis uiris arbitror p̃ſignatam, pro quorũ ſanctiſſimis inſtitutionibus deus ſũmus dici uoluit: deus Abrahã: deus Iſaac: deus Iacob. Abrahã tanq̃ moralẽ declarat philoſophiã p̃ obediẽtiam. Tanta, n, eius fuit obediẽtia & obſeruatio mãdatorũ: ut cũ audiret: exi de terra tua: & de cognatiõe tua & de domo p̃ris tui: nõ ſit cunctatus: ſed ſtatim fecerit: ĩmo & aliquid amplius fecerit. Audiẽs. n. ut ĩmolaret filiũ ſuũ: nec inde quidẽ dubitat: ſed obtẽperat p̃cepto: & ad exẽplum obediẽtiæ: q̃ eſt moralis philoſophiæ poſteris dandũ: nec filio ſuo unico pepcit. Iſaac quoq; naturalẽ philoſophiã tenet: & cũ puteos fodit: & cum ꝓfunda rimat. Sed & Iacob ſpectiuũ tenet locũ: q̃ppe q & Iſrael ob diuinorũ cõtẽplationẽ noĩatus ſit: & q caſtra cæli uiderit: & domũ dei atq; angelorũ uias: ideſt ſchalas a terris ĩ cælũ porrectas ꝓſpexit. Vnde & merito ĩuenimus tres iſtos btõs uiros altaria fixiſſe deo: hoc ẽ philoſophiæ ſuæ cõſecraſſe ꝓfectus: quo ſcilicet edocerẽt: nõ hæc ad artes hũanas: ſed ad dei gr̃am referẽda. Sed & in tabernaculis degunt: ut p̃ hæc oſtẽdãt: neq; in terris habẽdũ eſſe aliq̃d ꝓpriũ huic q diuĩæ philoſophiæ ſtudet: ſed ſemp̃ ꝓmouendũ non tã de loco ad locũ: q̃ de ſcĩa inferioris ad ſcĩam p̃fectorũ. Sed & alĩa multa ĩ ſcripturis diuĩs quæ ordinẽ hunc quẽ in libellis Salomonis cõtineri diximus ſcdm̃ hanc eãdẽ formã deſignãt. ſed ea nunc nobis ꝓſequi: aliud in manibus habẽtibus lõgum ẽ. Siquis ergo primũ locũ in emẽdãdis moribus: mandatiſq; ſeruãdis: qui p̃ ꝓuerbia deſignat ĩpleuit. Poſt hæc aũt deꝑhẽſa uanitate mũdi: & reꝝ caducarũ fragilitatẽ p̃ſpecta uenit in hoc: ut renũciet mundo: & oĩbus q̃ in mũdo ſunt. Cõſequẽter ueniet etiã ad cõtẽpl̃da & deſiderãda ea q̃ nõ uidẽt: & æterna ſunt. Ad quæ tamẽ ut puenire poſſimus: indigemus diuĩa miſericordia: ſi forte ualeamus p̃ſpecta pulchritudĩe uerbi dei: ſalutari in eũ amore ſuccẽdi: ut & ipſe dignet huiuſmõi aĩam diligere: quã deſideriũ ſui hr̃e p̃ſpexerit. Poſt hæc exigit nos cõſequntia ſermõis dicere ẽt de ſupſcriptõe ipſa Cãtici cãticorũ. Simile enĩ ẽ hoc illis quæ in tabernaculo teſtimonii appellant ſancta ſanctorũ: & illis q̃ in libro numerorũ memorant opa operũ: quæq; apud Paulũ dicunt ſæcula ſæculorũ. Sed quo differãt a ſanctis ſancta ſanctorũ ĩ Exodo: & quo differant opa ab opibus operũ in numerorũ libro tractatibus ꝓut potuimus: dictum ẽ a nobis. Sed & de ſæculo ſæculorũ: in locis q̃bus occurrit nõ omiſſum eſt. & ne eadẽ repetamus: illa ſufficiãt. Nunc ergo requiramus prĩo quæ ſunt cãtica quorũ canticorum hoc eſſe cãticum dr̃. Puto ergo q̃ cantica ſint illa quæ dudũ p̃ ꝓphetas uel p̃ angelos canebant. Lex. n. dr̃ p̃ angelos miſtrata ĩ manu mediatoris. Illa ergo oĩa quæ p̃ illos annũciabant: cãtica erãt p̃ amicos ſpõſi p̃cedentia. Iſtud uero unũ cãticũ ẽ: q̃d ipſa iam ſpõſo ſpõſam ſuã ſuſcepturo: epithalamii ſpecie erat canẽdũ. In quo nõ adhuc p̃ amicos ſpõſi cãtari ſibi uult. ſed ipſius iam ſpõſi p̃ſentis audire uerba deſiderat dicẽs. Oſculet me ab oſculo oris ſui. unde & oĩbus cãticis p̃fertur. Vident. n. cætera cãtica: quæ lex & ꝓphetæ cecinerũt: paruulæ adhuc ſponſæ: & quæ nõdũ ueſtibula maturæ ætatis ingreſſa ſit: decãtata. Hoc uero cãticũ adultæ & iam ualde robuſtæ: & quæ capax ſit iam uirilis potẽtiæ p̃fectiq; myſterii decãtari uidet: ſcdm̃ q̃ dr̃ de ea: q̃a una ſit p̃fecta colũba. quæ ſi p̃fecta ergo & p̃fecti uiri ſponſa p̃fectæ ſuſcepit uerba doctrinæ. Primũ ergo cãticũ cecinit deo Moyſes & filii iſrael: quãdo uiderunt ægyptios mortuos ad littus maris: & quãdo uiderũt manũ fortẽ & brachiũ excelſum domini: & crediderunt deo & famulo eius Moyſi. Tũc cãtauerũt dicẽtes. Cãtemus domĩo. glorioſe. n. honorificatus ẽ. Ego aũt arbitror: q̃ nõ poſſit ad iſtud p̃fectũ q̃s & myſticũ cãticũ p̃uenire: & ad iſtã p̃fectionẽ ſpõſæ q̃ in hac ſcriptura cõtinet: niſi prius ambulet p̃ ſiccũ ĩ medio mari: & fiat ei aq̃ murus a dextera læuaq; : & ſic euadat de manibus ægyptiorũ: ita ut uideat eos mortuos ad littus maris. atq; intuẽs manũ fortẽ domĩ: q̃ ĩterfecit ægyptios: credat domĩo & famulo ip̃ius Moyſi. Moyſi aũt dico legi atq; euangeliis oĩbuſq; diuĩs ſcripturis, tũc enĩ merito cãtabit: & dicet. Cãtemus domĩo. glorioſe. n. honorificatus eſt. Sed iſtud cãticũ canet q̃s: cũ q̃s liberatus fuerit a ſeruitute ægyptiorũ. Poſt hæc aũt cũ tr̃aſierit p̃ hæc oĩa q̃ in Exodo & q̃ in Leuitico ſcripta ſunt: & uenerit ad hoc ut ĩ diuĩos numeros aſſumat: Tũc itẽrũ ſcdm̃ cãticũ canet: cũ exierit de ualle zareth: qđ interp̃tat aliena deſcẽſio: & uenerit ad puteũ. de quo ſcriptũ eſt: Et dixit dominus ad Moyſem. Cõgrega populũ: & dabo eis aquã de puteo bibere. Ibi. n. cãtabit & dicet: Iniiciate ei puteũ. Foderunt illũ pr̃icipes: excuderũt eũ reges gẽtiũ ĩ regno ſuo: cũ dominant eorũ. Sed de his plenius ĩ numerorũ libro: ſcdm̃ q̃ dedit nobis dominus dictũ ẽ. Oportet igit uenire ad puteũ: q̃ a pr̃icipibus foſſus eſt: & a regibus excuſſus eſt. In quo opere nemo plæbeius operatur: ſed omnes principes: omnes reges: regales ſcilicet & pr̃icipales animæ : quæ altitudinẽ putei aquã uiuam continentis inquirunt. Poſt illud canticũ uenitur ad deuteronomii canticũ: de quo dicit dominus. Et nunc ſcribite uobis uerba cãtici huius: & docete illud filios iſrael: & iniicite illud in os eorũ: ut ſiat mihi canticũ iſtud ad teſtimoniũ in filiis iſrael. Et uide q̃tum & quale ſit canticum iſtud: cui ad audiendum terra non ſufficit: ſed conuocatur & cælum. Ait enim attẽde cælũ & loquar: & audiat terra uerba ex ore meo. Vide q̃ magna ſint q̃ ingentia quæ dicunt. Expectetur ait ſicut pluuia eloquiũ meum: & deſcẽdet ſicut ros ſuper gramẽ: & ſicut nix ſup fœnũ: q̃a nomẽ domini ĩuocaui: & reliq̃. Quartũ cãticũ eſt ĩ libro iudicũ: de quo ſcriptum ẽ. Et cãtauit Delbora & Barach filius Abinoen in die illa dicẽtes. Incipiẽdo pr̃icipales in iſrael in ꝓpoſito populi benedicite dominũ. Audite reges auribus: pr̃cipite ſatrapæ: & reliq̃. Hæc aũt q̃ canit apis eſſe debet: cuius opus tale ẽ: ut eo reges & mediocres utant ad ſanitatẽ. Delbora nanq; apis interp̃tat: quæ iſtud cãticum canit: ſed & Barach cũ ipſa. interp̃tat aũt Barach coruſcatio. & canit iſtud cãticum poſt uictoriã: q̃a nec ante q̃s põt quæ p̃fecta ſunt canere: niſi ubi aduerſarios uicerit. Sic deniq; & ĩ ipſo cãtico dr̃. Exurge exurge Delbora: exſuſcita milia populi. exurge exurge cane cãticũ exurge Barach. Verũ & de his plenius in illis oratiunculis q̃s de libello iudicũ edidimus: deſerta repies. Quintũ poſt hæc cãticum eſt ĩ ſecũdo libro regnorũ: cum locutus ẽ Dauid ad dominũ uerba cãtici huius: ĩ die q̃ liberauit eũ dominus ꝺ manu oĩum inimicorũ ſuorũ: & de manu Saul: & dixit. Dominus mihi petra & mũnitio mea: liberator

dominus deus meus custos erit mihi. Si ergo & tu potueris considerare q̄ sunt inimici Dauid: quos ī primo & secūdo regnoꝝ libro superat ac, pternit, & qūo dignus factus est: ut domini adiutorīū mereret: & liberaretur ab huiusmodi inimicis: tūc poteris & tu quintū istud cāticū canere. Sextū est canticū in primo Paralipomenon libro: ubi constituit Dauid in prīcipio ad laudandū dominū Asaph & fratres eius: & est initium cātici istius tale. Laudate dominū: & confitemini & īuocate eū in noīe eius: uotas facite in populis uoluntates eius. canite ei & hymnū dicite: narrate oēs adiuentōes eius quas fecit dominus & cætera. Sciēdū tamē ē: q̄ cāticum q̄dem q̄d est in secūdo regnoꝝ libro: ualde simile est psalmo. xvii. Quod aūt est in prīo libro Paralipomenon: in initiis q̄dem usq; ad eū locum ubi dicit: & in, pphetis meis nolite malignari. simile est. ciiii. psalmo. Posteriora uero ab hoc loco similitudiné gerūt primaꝝ partiū. xcv. psalmi: ubi dr̄. Cantate domino oīs terra: usq; ad eū locum ubi ait. qa uenit iudicare terrā. Igitur si ī his concludēdus est numerus cāticoꝝ: septimo ī loco ponendus uidebit̄ liber hic Catici cāticoꝝ. Siqs uero etiam Esaiæ cāticū cum cæteris numerādum putet licet non ualde cōuenire uideat̄: ut p̄cessisse putet̄ Esaiæ canticū: q̄d longe posterioribus temporibus Esaias scripserit: tamē siqs putet q̄, pphetica dicta nō tempore: sed rōne pensanda sint: adiunget etiā illud: canticū hoc q̄d Salomon cecinit Canticū esse cāticoꝝ: nō tātum eoꝝ quæ prius: sed & eoꝝ quæ postmodū canenda uidebant̄. Siqs uero putet etiā ex libro psalmoꝝ debere assumi: sicubi ī eo uel cāticum scribitur: uel cāticum psalmi multitudiné congregabit p̄cedentium cāticoꝝ. Iunget. n. cæteris etiam. xv. simul graduū cātica: & reqrens singuloꝝ uirtutes canticoꝝ: atq; ex iis, pficientis aīæ gradus colligens: ac spiritalis intelligētiæ ordiné iteꝝ: cōsequentiāq; cōponens ostēdere poterit: q̄ magnificis gressibus īcedens sponsa p hæc oīa perueniat usq; ad thalamū sponsi. digrediens ī locū tabernaculi admirabilis: usq; ad domū dei: ī uoce exultatōis & confessionis sonus epulantis. Et pueniēs usq; ad ip̄m ut diximus thalamū sponsi: ut audiat & loquat̄ cūcta hæc: quæ cōtinētur ī Cātico cāticoꝝ. Adhuc aūt possumus & hæc inqrere: prius q̄ ad ip̄m corpus libelli ueniamus: cur Salomon q uideat̄ obtempare ī his tribus libellis uolūtati spūs sācti: ī ,puerbiis q̄dem dicatur Salomon filius Dauid: q regnauit ī israel. In secūdo uero libello nō Salomon scribit̄: sed uerba inqt Ecclesiastes filii Dauid regis israhel in hierusalem: & filiū q̄dem se esse Dauid. similiter ut in primo & regem israel scribit. Sed ibi ,puerbia: hic uerba ponit. & seip̄m quem supra Salomoné: hic Ecclesiasté noīauit. Et cū ibi genté solam ī qua regnauerit posuisset: hic & genté posuit: & locū regni hierusalé designat. In Cātico cāticoꝝ uero neq; gentis nomē: neq; locū in quo regnet: neq; oīno q̄ rex sit: neq; q̄ p̄rem Dauid habeat scribit: sed tātūmodo Cāticū ait canticoꝝ q̄d est ipsi Salomoni. Et q̄is difficile mihi uideat̄: aut p̄scrutari: aut ptingere posse hoꝝ differentias: aut ūtcūq; īuestigatas palam ,pferre: & carthulis credere: tamē inq̄tum capere uel sensus noster: uel auditus legētiū pōt: paucis apire tentabimus: in plurimis Salomoné xp̄i typū ferre. uel scd̄m hoc q̄ pacificus dr̄: uel scd̄m hoc q̄ regina austri uenit a finibus terræ audire sapiam Salomonis nō puto dubitandū. Hic ergo & scd̄m q̄ Dauid dr̄: & scd̄m q̄ supra eos reges: pro q̄bus ipse rex regū dr̄ regnat. Et rursus uerus Ecclesiastes ipse est: q cū in forma dei esset: semetip̄m exinaniuit: formā serui accipiens: ut cōgregaret ecclesiā. A cōgregādo. n. ecclesiā ecclesiastes appellat̄. Tum uero qs ita Salomō: idest pacificus: sicut dominus noster Iesus xp̄s: q factus est nobis sapia a deo: & iusticia & pax? Igit̄ in prīo ,puerbioꝝ libro: cū nos moralibus instituit disciplinis: rex esse dr̄ in israel: necdū in hierusalem. qa & si israel dicamur ,pter fidé: non tamē in hoc puentū est ut ad hierusalé cælesté pueniss̄e uideamur. Vbi uero ,pfecerimus: & in hoc uentū fuerit: ut ecclesiæ primitiuoꝝ quæ in cælis est sociemur: atq; hierusalē cælesté discussis diligētius prisc̄is & naturalibus causis: mīem nr̄am noscimus cælesté: tūc iam nobis etiā ipse xp̄s ecclesiastes efficitur: & non solū in israel: sed & in hierusalé regnare dr̄. Cū uero ad pfectioné oīum uentū fuerit: & sponsa ei pfecta oīs dūtaxat rōnalis creatura iūget̄: qa pacificauit p sāguiné nō solū q̄ in terris sūt: sed q̄ ī cælis: tūc Salomō tātūmodo dicet̄: cū tradiderit regnū deo & p̄r̄: cū euacuauerit oēm prīcipatū & ptātē. Oportet. n. eū regnare: donec ponat inimicos suos sub pedibus suis: & nouissimus inimicus destruat̄ mors. Et ita pacificatis oībus p̄riq; subiectis: cū erit iā deus oīa ī oībus: Salomō tātūmō. i. solus pacificus noīabit̄. Cōpetenter ergo ī hoc libello q de amore spōsæ & spōsi erat scribēdus ét, p hoc neq; filius Dauid: neq; rex: neq; aliud horū q̄d ad corporeū ptiere possit itellectū scribit̄: ut merito de eo pfecta iā spōsa dicat. Quia & si aliquādo cognouimus xp̄m scd̄m carné: sed núc iā nō nouimus: ne qs putet eū corporeū aliq̄d amare: aut ī carne positū & macula aliq̄ amori eius credat̄ īduci. Propterea cāticū cāticoꝝ Salomōi tātūmō ē: & neq; filio Dauid: neq; regi israel: neq; aliq̄ in his ,prsus miscet̄ carnalis noīs itelligētia. Et ne mireris q̄ cū unus atq; idē sit dominus atq; Saluator noster: dicamus eū uelut minorē prīo in ,puerbiis: & deide, pficientē in ecclesiastē: & post hæc hr̄e pfectionē in cāticū cāticoꝝ: cū etiā in euāgeliis uideas scripta: ubi pp nos & ipse ī nobis dr̄ ,pficere. Sic. n. ,pfert̄: qa Iesus ,pficiebat ætate & sapia apud deū & hoīes. Puto ergo q̄ ,p his oībus neq; filius Dauid: neq; rex israel scribit̄: sed & pro eo adhuc q̄ in cātico cāticoꝝ sponsa iam in tātū ,pfecerat: ut maius aliquid esset: q̄ est regnū hierusalē. Nā hierusalé cælesté dicit apostolus esse: atq; ad eā memorat credentes accedere. Hūc ergo spōsum ad quē nūc spōsa festīat: idé Paulus cū eū pōtificé maximū dicit: ita de eo scribit: q̄si q nō in cælis sit: sed penetrarit & ptransierit oēs cælos: & illuc quoq; eū hæc sua pfecta sponsa sectetur: imo illuc adherens ei & coniuncta cōscendit. est enī facta cum eo unus spūs. Vnde uideꝝ mihi & ad Petrum qui non poterat eum primo sequi: cū diceret: Quo ego uado uos non potestis uenire: dixisse: sequeris autem postea. Quod aūt sit aliq̄d maius: & ab israel: inde colligimus: q̄ ī numeroꝝ libro oīs q̄dé israel numerat̄: & .xii. tribus israel certo sub numero cēsent̄. Tribus uero leuitica utpote cæteris eminētior supra hunc numeꝝ habet̄: & neq̄q̄ israelitico numero deputat̄. Dicit enī ita. Hæc é uisitatio: ī q̄ recēsiti sūt filii israel scd̄m domos familiaꝝ suaꝝ. Omnis uisitatio eoꝝ cū uirtute sua sexcenta tria milia q̄ngenti q̄nquaginta. Leuitæ aūt nō

ſunt numerati cū eis:ſicut p̄cedit dominus Moyſi. Vides qūo ut eminētiores a filiis iſrael ſeq̄ſtrant leuitæ: nec numero ſocient. Et rurſum Leuitis eminētiores ſcribūtur ſacerdotes. Sic.n. in eadem ſcriptura continetur. Et locutus eſt inq̄t dominus ad Moyſem dicēs: Accipe ſūmam Leuitarū: & conſtitues eos in conſpectu Aaron ſacerdotis: & miſtrent ei. Vides & in hoc qūo ſupiores Leuitis noīet ſacerdotes. & rurſus leuitas eminentiores ponit filiis iſrael. Hæc aūt uiſi ſumus diſcutere paulo curioſius: uolētes etiam p̄ hæc oſtendere rō nem: quia in ip̄is quoq; attitulatōibus librorū ſuorum Salomon differentiis uſus eſt neceſſariis. Sed aliud in prouerbiis: aliud in Eccleſiaſte: aliud etiam in canticorum cantico ex ipſa inſcriptione tituli deſignauit. & adhuc quod in cantico canticorum ubi iam perfectio oſtenditur: neq; filius Dauid: neq; rex ſcribitur. Poteſt etiam hoc dici: qa cū factus fuerit ſeruus ſicut dominus: & diſcipulus ſicut magiſter: uidet iam neq; ſeruus eſſe ſeruus: factus uidelicet ſicut dominus. neq; diſcipulus eſſe diſcipulus: qppe q̄ ſicut magiſter effectus eſt. ſed fuiſſe qdem aliquādo diſcipulus: nūc uero eſſe ſicut magiſter. & fuiſſe qdē ſeruus aliquādo: nūc uero eſſe ſicut dominus. Simili igit rōne etiam de rege: & in his in quos regnat aduerti poſſe uidebit: cū regnū iam tradet deo & patri. Sed & hoc non lateat: nonnullos attitulatōem libelli huius cātica cāticorū ſcribere: qđ non recte ſcribit. Non.n. pluraliter ſed ſinguläriter canticū hic dī cāticorū. Hæc q̄ſi in p̄fatione dicta ſunt a nobis de ſupſcriptōe ip̄a uel attitulatione libelli. Iam nūc domīo noſtro nos adiuuāte: ip̄ius opis adoriamur exordia. & tamē ne illud qdem remaneat in nobis omiſſū: qđ qbuſdam reqrēdū uiſū eſt adhuc de ip̄a attitulatōe ac ſuperſcriptōe libri: q̄ ita habet: canticū canticorū: qđ eſt ip̄i Salomoni. Sic.n. accipiunt quaſi canticū hoc eſſe dixerit cāticorū Salomonis: & ut ex plurimis ſuis cāticis hoc unū eſſe ſignauerit. Sed nos qūo recipiemus huiuſmodi itelligentiā: cum neq; eccleſia dei ulla extrīſecus Salomonis cātica legenda ſuſceperit: neq; apud hebræos a qbus eloqa dei ad nos uident eſſe tranſlata: aliqd p̄ter hos tres libellos Salomonis: q & apud nos ſunt: amplius habeat in canone. Volūt tamē q̄ hoc aſſerūt īde confirmare ſnīam: q̄ in regnorū tertio libro ſcriptū eſt: multa fuiſſe Salomonis cātica: ut unū ex multis eſſe confirment. Hoc ibi ergo refert: & deus dedit prudētiam Salomoni: & ſapīam multā ualde: & latitudiné cordis ſicut arenā q̄ eſt ad oram maris: & factus eſt ſapiens Salomon ualde ſup ſapīam oīum antiquorū: & ſup omnes ſapiētes ægypti: & ſuper Gethan Zariten & Eman & Thalcat & Doida filiis Maol. & erat noīatus ī uniuerſis gentibus per circuitū. & locutus eſt Salomon tria milia parabolarū: & erant cātica eius q̄nq; milia. & ex his q̄nq; milibus canticis uolūt iudæi hoc unū eſſe cāticum: qđ habemus. Sed uſq; quo uel ubi cantata ſint: nō ſolū ad uſum: ſed nec ad notitiā qdem puenit eccleſiarū dei. Operoſum eſt aūt: & p̄cul ab opere p̄poſito: ſi uelimus nunc inqrere: q̄ multorū librorū cōmemoratio fiat ī ſcripturis diuinis: quorū lectio nulla nobis oīno eſt tradita. Sed neq; apud iudæos haberi qdem uſum huiuſmodi repperimus lectionū: quæ ſiue pro eo q̄ aliqua ſupra humanā itelligentiā continebāt: placuit ſpiritui ſancto auferri de medio: ſiue q̄ eſſent de ſcripturis his quæ appellant apocryphæ: pro eo q̄ multa in eis corrupta & cōtra fidem uerā iueniunt a maioribus tradita: nō placuit eis dari locū: nec admitti ad auctoritatē: ſupra nos eſt p̄nūciare de talibus. Illud tamē palam eſt multa uel ab apoſtolis: uel ab euangeliſtis exempla eſſe p̄lata: & nouo teſtamēto īſerta: quæ ī his ſcripturis quas canonicas habemus: nunq̄ legimus: in apocryphis tamē iueniunt: & euidēter ex ip̄is oſtendūtur aſſumpta. Sed nec ſic qdem locus apocryphis dandus eſt. nō enī tranſeūdi ſunt termini quos ſtatuerūt p̄res noſtri. Potuit.n. fieri: ut apoſtoli uel euangeliſtæ ſancto ſpū repleti ſciuerit qđ ſumendū ex illis eſſet ſcripturis: qđ uel refutandū. Nobis aūt nō eſt abſq; periculo aliqd tute p̄ſumere: qbus non eſt tanta ſpūs abūdantia. Et ideo de p̄ſenti uerſiculo nos eam tenemus editione: quā ſupra expoſuimus: maxime cum euidēs in eo habeat diſtinctio. ubi ait canticū canticorū qđ eſt ip̄i Salomoni. Si.n. uoluiſſet itelligi canticorū Salomōis hoc eſſe cāticū: dixiſſet utiq; canticū canticorū: quæ ſunt Salomoni uel cāticū ex canticis Salomōis. Nūc aūt qa dixit: quod eſt Salomoni: oſtendit iſtud cāticū qđ eſt in manibus: & quod erat ei canendū: hoc eſſe Salomonis. Et hoc de attitulatione quā propoſui continere. Videamus ergo iam & quæ ſequūtur.

Homelia prima.

Sculetur me ab oſculo oris ſui. Meminiſſe oportet illud qđ in p̄fatiōe p̄monuimus: qa libellus hic Epithalamii habēs ſpēm drāmatis in modum cōſcribit. Drāma aūt eſſe diximus ubi certæ p̄ſonæ ītroducūtur: quæ loquūtur: & aliæ īterdū ſupueniunt: aliæ recedūt aut accedūt: & ſic totū in mutatōibus agitur p̄ſonarū. Hæc ergo erit totius libelli ſpēs: & ſcdm hāc pro uiribus hiſtorica a nobis aptabitur expoſitio. Spiritalis uero itelligentia ſcdm hoc nihilominus: quod in p̄fatione ſignauimus: uel de eccleſiæ ad xp̄m ſub ſponſæ uel ſponſi titulo: uel de aīæ cum uerbi dei coniunctione dirigitur. Introducitur ergo nunc per hiſtoriæ ſpeciem ſponſa q̄dam: quæ ſuſcepit q̄dam ſpōſaliorū & dotis titulo digniſſima munera ab ſponſo nobiliſſimo. Sed plurimo tempore moram faciente ſponſo ſollicitari eam deſiderio amoris ſui: & confici iacentem domui ſuæ. & agentem omnia: quatenus poſſit aliquando uidere ſponſum ſuū: atq; oculis eius perfrui. Quæ nec differri amorem ſuū: nec adipiſci ſe poſſe quod deſiderat uidet: conuertat ſe ad orationem: & ſupplicet deo: ſciens eum patrem eſſe ſponſi ſui. Conſideremus ergo eam leuā tem ſanctas manus ſine ira & diſceptatione in habitu ornato: cum uerecūdia & ſobrietate ornatam digniſſimis ornamentis: quibus ornari decet nobilem ſponſam: æſtuantem uero deſiderio ſponſi: & interno uulnere amoris agitatam: orationem ut diximus fundere ad deū: & dicere de ſponſo ſuo: Oſculetur me ab oſculo oris ſui. Hæc ſunt quæ drāmatis ī modum compoſita hiſtorica continet explanatio. Interior uero ītellectus uideamus ſi hoc modo poterit cōpetenter aptari. Eccleſia ſit deſiderans Chriſto coniungi. Eccleſiam aūt p̄ſonā oīum aduerte ſāctorū. hæc ergo eccleſia ſit quaſi oīum una perſona: quæ loquatur & dicat: oīa habeo: repleta ſum muneribus quæ ſponſaliorū uel dotis titulo ante nuptias ſumpſi. Dudum enim cum p̄pararer

ad coniugium filii regis:& primogeniti oīs creaturæ obſecuti ſunt:& miſtrauerunt mihi angeli ſancti eius: deferentes ad me legē ſponſalis muneris loco.lex nāq; per angelos diſpoſita dicit in manu mediatoris.Mini ſtrauerūt mihi etiā,pphetæ.Locuti ſunt.n.oīa & ip̄i per quæ non ſolū oſtenderent:& indicarent mihi de filio dei:cui me delatis his quæ appellant arris:& muneribus dotalibus ſpondere cupiebāt:uerū ut & in amorem me eius deſideriūq; ſuccēderēt;pnūciauerūt mihi propheticis uocibus de aduētu eius:& īnumeris uirtutibus operibuſq; eius:immēſis repleti ſpū ſancto p̄dicauerūt.Pulchritudinē quoq; eius & ſpēm ac māſuetudinē deſcripſerūt:ita ut oībus his ad amorem eius īntegraliter inflāmarer.Sed quoniā ſæculū iam pene finitū eſt:& ip̄ius qdem p̄ſentia non datur mihi:ſolos aūt miſtros eius uideo aſcēdentes & deſcēdētes ad me ,ppter hoc q; ad te p̄em ſpōſi mei p̄cem fundo:& obſecro:ut randē miſeratus amorē noſtrū:mittas eum:ut iam non mihi p miſtros ſuos angelos dūtaxat & ,pphetas loquat;ſed ip̄e per ſemetip̄m ueniat:& oſculet me ab oſculis oris ſui:uerba ſcilicet in os meū ſui oris infundat:ip̄m audiāt loquentē:ip̄m uideā docentē. Hæc enī ſunt xp̄i oſcula:quæ porrexit eccleſiæ:cū in aduentu ſuo ip̄e xp̄s in carne poſitus euāgelizauit ei uerba fidei & charitatis & pacis:ſcdm q; Eſaias,pmiſerat:& p̄miſſus ad ſpōſam dixerat;nō legatus neq; angelus:ſed ip̄e dominus ſaluabit nos.Tertio uero expoſitiōis loco introducamus aīam:cuius omne ſtudiū ſit cōiungi & ſociari uerbo dei:& ītra myſteria ſapiæ eius ac ſciæ eius uelut ſpōſi cæleſtis thalamos ītrare:cuiq; aīæ p̄ſentia eius etiā munera data ſunt dotis ſcilicet noīe.Sicut.n.eccleſiæ dos fuit legis & ,pphetar uolumīa: ita huic lex naturæ & naturalis ſenſus ac libertas arbitrii dotalia munera deputent,habēs autē hæc dotis ſuæ munera:ſit ei primo eruditiōis doctrina a monitoribus doctoribuſq; deſcendēs.Sed quoniā in his non ē ei plena atq; p̄fecta deſiderii ſui & amoris expletio:dep̄cet ut mens eius pura & uirginalis ip̄ius uerbi dei illuminatiōibus & uiſitationibus illuſtret.Cū.n.nullo hoīs uel angeli miſterio diuinis ſenſibus & intellectibus mens ipleat:tūc ipſius oſcula uerbi dei ſuſcipe ſeſe credat.Propter hæc ergo & huiuſmodi oſcula dicat aīa orās ad deū:Oſculet me ab oſculo oris ſui.Dū.n.inde capax fuerit:ut ipſius uerbi dei caperet uerā ſolidāq; doctrinā:neceſſaria ſuſcepit oſcula:ideſt ſenſus ab ore doctor.Vbi uero ſpōte iam cœpit obſcura cernere; enodare pplexa:īuoluta diſſoluere;parabolas & ænigmata dictaq; ſapiētū cōpetentibus itelligētiæ lineis explicare:tūc iam oſcula ip̄ius ſponſi ſui:ideſt uerbi ſuſcepiſſe ſe credat.Ideo aūt oſcula pluraliter poſuit:ut intelligamus uniuſcuiuſq; obſcuri ſenſus illuminationē oſculū eſſe uerbi dei ad aīam p̄fectā delatū. & ſecūdū hoc forte dicebat,pphetica & p̄fecta mens:Os meū apui:& attraxi ſpiritū.Os aūt ſponſi itelligamus uirtutē dici:q illumiet mētē:& uelut ſermone quodā amoris ad eā fcō(ſi tamē capere mereat tātæ uirtutis p̄ſentiā) īcognita quæq; & obſcura manifeſtat.& hoc eſt uerius,ppriuſq; & ſanctius oſculū:qđ a ſpōſo dei uerbo porrigi dī ſpōſæ puræ ſcilicet aīæ & p̄fectæ.Cuius rei imago eſt illud oſculum:qđ in eccleſia ſub tempore myſterior nobis īuicē damus.Quotiēs ergo in corde noſtro aliqd qđ de diuinis dogmatibus ſenſibuſq; q̄rit; abſq; monitoribus īueniemus:totiens oſcula nobis data eſſe a ſponſo uerbo dei credamus.Vbi uero credētes aliqd de diuīs ſenſibus īuenire nō poſſumus:tūc affectu huius oīonis aſſumpto petamus a deo uiſitatiō nē uerbi eius:& dicamus:Oſculet me ab oſculo oris ſui.Scit aūt pater uniuſcuiuſq; aīæ capacitatē: & nouit quo tpe:cui aīæ: q̄ oſcula uerbi ſui porrigere ī itellectibus dūtaxat & ſenſibus debeat.Quia bona ſūt ubera tua ſup uinū:& odor unguēto tuo ſup oīa aromata.Intellige prius q̄ſi ī hiſtoriæ drāmate ſpōſā eleuatis ad deū manibus oīonē fudiſſe ad p̄em:& oraſſe:ut iam ueniret ad eam ſponſus:& ipſe ei oſculū ,pprii oris infunderet.Dūq; hæc oraret ad p̄em:in ipſa oīone q̄ dixit:Oſculetur me ab oſculo oris ſui:parans etiā alia oīonis uerba ſubiungere ac dicere:quia in hoc principio ſermonis affuiſſet ſponſus:& oranti ei aſtitiſſet; ac reuelaſſet ubera ſua:ip̄mq; ſponſum unguentis mirificis:& quibus fragrare ſponſum decebat; conſtituiſſet delibutum.Sponſa uero ubi adeſſe uidit eum pro quo orabat ut adeſſet:& adhuc loquenti ſibi p̄ſtitum qđ orabat:ac data ſibi ab ipſo oſcula quæ popoſcerat:læta pro hoc reddita:& decore uberū ac fragrantiæ ip̄ius odore permota:propoſitæ orationis ſermonē conuertit ad p̄ſentiam ſpōſi qui aderat:& cum dixiſſet: Oſculetur me ab oſculo oris ſui:ſubiungit poſt hæc ad p̄ſentem iam ſpōſum dicens:Bona ubera tua ſuper uinū: & odor unguentor tuor.Hæc interim ſecūdum hiſtoricam itelligētiam quam drāmatis in modū p̄dximus textam.Nūc uero quid itellectus interior habeat requiramus.Diuerſis uocabulis principale cordis appellari in ſcripturis diuinis īuenimus:quæ uocabula pro cauſis ac rebus de quibus agitur aptari ſolent.Interdum enim cor dicitur,ut beati mundo corde:& corde creditur ad iuſticiam.Si uero conuiuii tempus ſit: pro ſpecie & ordine diſcūbentiū uel ſinus uel pectus appellat,ſicut loannes in euangelio refert de quodā diſcipulo quem amabat Ieſus:q; in ſinu eius uel ſupra pectus eius recumberet.Ille profecto cui reſpondens Simon Petrus dicebat:Interroga quis eſt hic:de quo dicit.Poſt hæc uero recūbēs ſup pectus Ieſu dicit ei: Domine quis es?In iis enim certum eſt:q; loannes in principali cordis Ieſu:atq; internis doctrinæ eius ſenſibus requieuiſſe dicatur:ibi requirens & perſcrutans theſauros ſapientiæ & ſcientiæ:qui reconditi erant in Chriſto Ieſu.Sed q; ſinus chriſti in loco dogmatum ſanctorum accipiatur:puto indecens non uideri. Diuerſis ergo modis ut dicere cœperamus:principale cordis in ſcripturis ſanctis deſignatur:ſicut & in Leuitico :nihilominus ubi de ſacrificiis pectuſculum ſeparationis & brachium ſacerdotibus ſequeſtratur:& in hoc ſequeſtratum ac ſeparatum pectuſculum & brachium:præcellens cæteros homines principale cordis & operum decus uult eſſe in ſacerdotibus, Dc quo plenius in libro Leuitico ; prout dominus dare dignatus eſt ; expoſuimus. Secundū hæc ergo etiā in præſenti loco quandoquidem amator uidetur drāma qđ agit;in uberibus pricipale cordis itelligimus:ut tale uideat eſſe qđ dicit:Cor tuū o ſponſa & mens ideſt dogmata quæ intra te ſūt:uel doctrinæ gratia ſuperat omne uinum:qđ cor hoīs lætificare ſolet.Sicut enim in his de quibus dicit;quia deū uidebunt:cor competenter dictum eſſe uidebitur:& inter diſcumbentes ſinus ac pectus

ponitur pro habitu ſine dubio diſcũbentium formaq; conuiuii:& rurſus ut apud ſacerdotes pectuſculũ & brachiũ myſticis deſignaſ eloquiis:Ita etiá arbitror in p̃ſenti loco ubi amãtiũ habitus & colloqa deſcribuntur:gratiſſime hoc ip̃m principale cordis in uberibus appellatũ.Bona ergo ſũt ubera ſponſi:quãdoq; dé thesauri ſunt in eis ſapiæ & ſciæ recõditi.Vbera aũt hæc uino comparat ſponſa:ſed ita comparat:ut p̃ferat.Vinũ aũt illa itelligenda ſũt dogmata & doctrinæ quæ p legem & pphetas ante aduentũ ſponſi ſumere ſponſa conſueuerat.Sed nũc conſideras hanc doctrinã quæ ex uberibus profluit ſpõſi:miraſ & ſtupet uidens eam lõge p̃ſtantioré:q̃ illã ex qua ante aduentũ ſpõſi lætificata fuerat:tãq̃ ex uino ſpiritali:quod miſtrabant ſancti patres & pphetæ:q etiá huius generis plantauerũt uineas:ut Noe primus & Eſaias in cornu in loco uberi:& coluerũt eas.Videns nũc multã eſſe eminentiã dogmatũ & ſciæ apud ſpõſum & longe ex eo pfectioré: q̃ fuit apud antiquos emanare doctrinã:dicit.Bona ſunt ubera tua ſup uinũ:ſup illam ſcilicet doctrinã qua læctificabar ab antiqs.De hoc.n.antiquoꝝ uino itelligendus eſt eccleſiaſtes dicere:ubi ait.Ego dixi in corde meo:ueni & tentabo te in læticia:& uidebo in bono.Et iteꝝ de eiſdem uineis loquẽs idé eccleſiaſtes dicit.Magnificaui mihi opus meũ:ædificaui mihi domos:plãtaui mihi uineas:feci mihi hortos & paradiſos: & reliq̃.Sũt aũt huius uineæ myſtice etiá miſtri qdam:q uini fuſores appellanſ.Sic.n.idé dicit: Et fecit mihi cãtores & cantatrices in læticia filioꝝ hoĩum:uini fuſores & uini fuſitrices.Vide ergo ſi poſſimus cũ in cæteris:tũ etiá in hoc intellígere ſaluatoré ueteri uino nouella uberum ſuoꝝ fluenta miſcẽtem:cum Maria & Ioſeph q̃rentes inuenerũt eũ in tẽplo ſedentem in medio doctoꝝ:& audienté atq; interrogantẽ eos:quãdo mirabanſ hoĩes ſup reſponſis eius.Sed & ibi fortaſſis ſpecies formæ huius expleſ:ubi aſcendẽs in montem docebat populos:& dicebat.Dictũ eſt antiqs:nõ occides:ego aũt dico uobis:Oĩs q iraſciſ fratri ſuo: ſine cã reus erit.Et dictũ eſt antiqs.Nõ adulterabis:ego aũt dico uobis:Oĩs q uiderit mulierem ad cõcupiſcẽ dũ eam:iam mœcchatus eſt eam in corde ſuo.Inq̃tũ ergo doctrina hæc eius p̃cellit illam antiquã:in tantũ ſponſa intelligit & pnũciat bona eſſe ubera eius ſup uinũ.Sed & q uorax dr̃ filius hoĩs:& bibens:& dicunt. Ecce homo uorax:& uinum bibẽs:Ad hoc nihilominus reſpicit:tale & illud uinũ fuiſſe in cana galilææ:qđ bibebaſ in conuiuio nuptiali:quo deficiente fecit & aliud uinũ:cui teſtimoniũ reddit Architriclinus:q̃ ſit ualde bonum:& eo uino quod expẽſum fuit:multo p̃ſtantius cũ dicit:Oĩs homo primo bonũ uinũ ponit. & cum inebriati fuerint id qđ deterius eſt:tu aũt ſeruaſti uinũ bonum uſq; nũc.Sed & Salomoné q pro accepta dei ſapía in admiratione fuit reginæ Sabæ:quæ uenerat tẽtare eum in q̃ſtionibus:in qbus eum eadé regina ſcruteſ & miretur:audi ſcripturã referentẽ:Et uidit inqt regina Saba oẽm ſapiam Salomonis:& domũ quã ædificauit:& apparatũ cõuiuii eius:& ſedem pueroꝝ eius:& ordiné miniſtroꝝ eius:& ueſtes eius:& uini fuſores eius:& holocauſta eius:quæ offerebat ĩ domo dei.& ſtupefacta eſt:& reliqua.In his ergo aduerte: qũo hæc quæ uenit a finibus terræ audire ſapiam Salomonis:inter cætera miraſ & cibos conuiuii eius: uel uini fuſores eius:ſup his dr̃ obſtupuiſſe.Neſcio aũt ſi ita ineptã putemus fuiſſe reginam:quæ ob hoc uenerat a finibus terræ ut audiret ſapiam Salomonis:ut mireſ cibos corporales & uinũ iſtud cõe:ac p̃cernas uini in miniſterio regis.Quid.n.in his admiratione dignũ uideaſ:quæ coĩa pene oĩbus ſunt hoĩbus?Sed mihi uideſ miratam eſſe cibos doctrinæ eius & uinũ dogmatũ:quæ ab eo p diuiná ſapiam p̃dicabanſ. Hoc erat uinũ & illud qđ per Hieremiã refertur de filiis Ionadab filii Recab:qui eo tempore quo peccata populi ĩua luerãt:& pro iniq̃tatibus plæbis captiuitas ĩminebat:cõuocati ſunt ut biberent uinũ:& dixerũt:qa mandauerat eis pater ſuus Ionadab:ne biberent uinũ ipſi & filii ſui in ſæculũ:neq; domos ædificarent: neq; ſeminarent ſemẽ:neq; plantarẽt uineas:ſed in tabernaculis habitarent oĩbus diebus nitæ ſuæ.& amplectiſ eos deus eo q̃ cuſtodierint p̃ceptum patris ſui:& noluerint bibere uinum.pro peccatis enim tunc populi & iniquitatibus eoꝝ erat uinea eoꝝ ex uinea ſodomoꝝ:& palmites eorũ ex Gomorra:uua eoꝝ uua fellis & botrus amaritudinis:uenenũ aſpidum & furor draconum erat uinum eorum.Propter hoc ergo laudabiles habentur filii Ionadab:qui tale uinũ uenenata ſcilicet dogmata & aliena a fide dei bibere & ſuſcipere recuſarunt.Propter hoc ergo fortaſſis percuſſit uineas ægyptiorum:ſicut in pſalmo ſcriptum eſt:ne talem faceret uinum.Igitur ſicut intelleximus uini differentias:eaſq; pro diuerſitate dogmatũ cõſtare perſpeximus: quod ait hic ſponſa:quia bona ſunt ubera tua ſuper uinũ:ſuper uinũ utiq; intelligamus bonum non malum. Bonis enim nõ malis comparata dogmatibus ſponſi dogmata p̃feruntur.Bonum enim uinũ guſtauerat prius in lege & prophetis:ex quo uelut p̃meditata erat ſponſa læticiam cordis accipere ac p̃parare:ut capere poſſet etiam illam:quæ affutura erat per ubera ipſius ſponſi:excellentiorem cunctis cernẽs eoꝝ doctrinam. & ideo dicit: Bona ſunt ubera tua ſuper uinum.& uide ſi adhuc formæ huic aptare poſſimus illam euangelii parabolã:quæ dicit:Simile eſt regnũ cælorum theſauro abſcondito in agro:quem q̃ inuenerit abſcõdit: & præ gaudio eius uadit & uendit omnia quæ habet:& emit agrũ illum.Eſt ergo theſaurus is nõ in deſerto aliquo loco:neq; in ſiluis:ſed in agro abſcõditus.Et poſſibile utiq; eſt agrũ illum habere etiam uineas: quæ afferãt uinum:habere etiam theſauꝝ ppter quem diſtractis omnibus emit agrũ illum is q̃ ĩuenerat ibi theſaurũ.Poteſt ergo dicere ille qui emit agrũ:quia bonus eſt theſaurus q̃ eſt in agro magis q̃ uinũ qđ é in eo. Ita ergo & bonus é ſpõſus atq; ubera ſpõſi:quæ uelut theſaurus abſcõditus eſt in lege & pphetis magis q̃ uinum qđ eſt in eis:illa ſcilicet doctrina quæ palam eſt:& lætificat audientes.Bona ergo ſunt ubera ſpõſi.Thesauri.n.ſunt ſapiæ & ſciæ in eo abſcõditi:qui cum apti & reuelati fuerit oculis ſpõſæ:multo p̃ſtãtiores ei uidebũtur:q̃ fuit prius iſtud uinũ legis & doctrĩa pphetica.Sed & ſi tertiã expoſitõem de anima p̃fecta & uerbo dei ſentire debeamus:poſſumus dicere:qa quis donec paruulus eſt:& nondum ſemetip̃m ex ítegro obtulit deo:bibit uinũ qđ affert ager ille q habet ĩtra ſe etiã theſauꝝ abſcõditũ:& bibens lætificaſ ex uino.Cum aũt obtulerit & deuouerit ſemetip̃m deo:ac uaſarius fuerit effectus:atq; inuenerit theſaurũ abſconditum

& ad ipſa ubera fonteſq; puenerit uerbi dei:uinū & ſiceram iam non bibet:dicens ad ip̄m dei uerbū de his theſauris q in ipſo ſcīæ & ſapīæ reconditi ſunt:qa bona ſunt ubera tua ſup uinū.Sū aūt unguēta q̄dam ſpō ſi:quoꝝ fragrantia delectata eſt ſponſa:& dicit:Odor unguētoꝝ tuoꝝ ſuper oīa aromata.Aromata ſpecies ſunt pigmentoꝝ.Sponſa aūt habuit quendā uſum & notitiam aromatū:hoc eſt uerboꝝ legis & ꝓphetaꝝ: q̄bus ante aduentū ſponſi mediocriter licet:inſtrui tamē uidebaſ:& exerceri ad cultum dei:utpote paruula adhuc & ſub curatoribus & auctoribus agens & pædagogis.lex.n.pædagogus noſter fuit ad Xp̄m.Hæc aūt oīa aromata fuerant in q̄bus enutriri uiſa eſt:& ſponſo ſuo p̄parari.Sed ubi uenit plenitudo tēpoꝝ:& adoleuit:atq; unigenitū ſuū pater ſpū ſancto unctū miſit in hūc mūdū:odorata ſponſa diuini unguenti fragrantiam:ſentiēſq; q̄ illa oīa aromata q̄bus prius uſa uidebaſ:longe inferiora ſunt ad cōparationē ſuauitatis noui huius & cæleſtis unguenti ait.Odor unguentoꝝ tuoꝝ ſup omnia aromata.Et quoniā Xp̄s idem ſpōſus atq; idem pōtifex dr̄:pontifex q̄dē ſcām hoc q̄ mediator eſt dei & hoīum oīſq; creaturæ:pro qua & propitiatio factus eſt:ſemetip̄m offerendo hoſtiā pro peccato mūdi.Sponſus uero ſcām hoc q̄ eccleſiæ iūgit̄ nō habēti maculā aut rugā aut aliq̄d hoꝝ:conſidera ne forte unguentū illud pontificale q̄d in Exodo compoſui iubeaſ arte pigmentarii:iſtius unguenti q̄d nūc odorata ſponſa miraſ:teneat rōem.Et uidens q̄ illa q̄dem aromata q̄bus compoſitū unguentū uidebaſ quo Aaron unctus eſt:quoniam erat terrena & materiæ corporalis:hoc aūt unguentū quo nūc unctū uidit ſpōſum:ſpiritale eſt & cæleſte:Iccirco dicat:qa odor unguētoꝝ tuoꝝ ſup omnia aromata.Videamus ergo qūo compoſitū ſit illud unguentū.Et locutus eſt dominus inq̄t ad Moyſē dicēs:Accipe tibi flōrē myrrhæ electæ q̄nḡtos ſiclos: & cynnamomū ſuaue ducētos q̄nq̄gita ſiclos calamū ſuauē ducētos q̄nq̄gita ſiclos:ſcām ſiclū ſāctū:& oleū ex oliuis & facies illud oleū chriſmatis ſācti ūguēti arte pigmētarii.Hæc āt i lege q̄dē referri audierat ſponſa:ſed rōem eoꝝ ueritatēq; nūc p̄ſpicit. Vide ergo q̄ iſte q̄tuor ſpēs unguēti iſtius:formā tenebāt īcarnatōis uerbi dei:q̄d ex q̄tuor elemētis cōpagi natū corpus aſſūp̄ſit:in quo corpore myrrha illa mortis eius quā ſiue ut pōtifex pro populo:ſiue ut ſpōſus pro ſponſa ſuſcepit:ſeruat īdicia.Quod uero nō ſimpliciter myrrha ſed flos myrrhæ & myrrhæ electæ ſcript̄ eſt:non ſolū mortē eius ſed & primogenitū eū futuroꝝ ex mortuis indicabat:atq; eos q cōplantati fuiſſent ſimilitudini mortis eius non ſolū uocatos:ſed electos futuros.Cynnamomū uero īmaculatū dr̄:ꝓpter eccleſiam ſine dubio:quam purificauit lauacro aquæ:& īmaculatam fecit nō habentē maculam aut rugam aut aliq̄d huiuſmodi:ſed & calamus aſſumiť:qa lingua eius etiam eſt calamus ſcribæ uelociter ſcribētis:doctrinæ gr̄am pigmētis deſignās ſuauitatis.In eis quoq; ſpecies adhibet callidiſſimas:ut referaſ ad ardentiſſima:in qua uel ſp̄ūs ſancti feruore:uel futuri p ignem iudicii oſtendiť forma.his uero q̄ngentoꝝ:ſiue ducentoꝝ q̄nquaginta:q̄nq; ſenſuū in eo myſteriū tenet cētupliciter p̄fectoꝝ:ut remiſſionē peccatoꝝ p eum data ſignificet.q̄nquagenarius.n.lubilæus in his eſt q̄ntupliciter poſitus.Sed hæc oīa oleo puro colliguntť: per q̄d oſtendiť uel miſericordiæ:uel ſalutis cā fuiſſe:q̄ his q erat ī forma dei: formā ſerui ſuſceperit: uel ea quæ ex materiali ſubſtantia in xp̄o fuerant aſſūpta:p ſp̄ūm ſanctū redacta in unū fuiſſe:atq; in unā ſp̄ēm:q̄ eſt p̄ſona mediatoris effecta.Illud ergo oleū materiale:nullo genere oleū læticiæ appellari potuit.Iſtud aūt oleū:ideſt ſp̄ūs ſancti unguētū:quo unctus eſt Xp̄s & cuius nūc odorē ſponſa p̄ſpiciens admirata eſt:oleū leticiæ:qa ſp̄ūs gaudiū eſt:merito appellať quo unxit eū deus q dilexit iuſticiā:& odio habuit iniq̄tatem Propterea.n.dr̄.Vnxit eū dominus deus ſuus oleo leticiæ præ participibus ſuis.Et ideo odor unguētoꝝ eius ē ſup oīa aromata.Simili aūt expoſitione utimur etiam ſi ad unāquāq; aīam in amore & deſiderio uerbi dei poſitā tranſferať hic ſermo:cui fuerint oēs doctrinæ p ordinē decurſæ.ī q̄bus ante agnitiōem uerbi dei exercitata uideať & erudita:ſiue ex moralibus deſcendētes ſiue ex naturalibus ſcholis.Erāt.n.ei oīa iſta aromata q̄dam pro eo q̄ in his inſtitutio p̄babilis:& moꝝ conq̄riť emēdatio:q̄ dep̄hēditur in his uanitas ſæculi: & caducaꝝ reꝝ reſpiciuntť falſa miracula.Erāt ergo ei hæc oīa uelut aromata & odoraméta q̄dam aīæ pigmenta:ſed ubi ad agnitōem diuinoꝝ myſterioꝝ:& diuinoꝝ dogmatū ſcīam uentū eſt:ubi ad ianuas ſapīæ ipſius & nō ſapīæ huius mūdi:neq; p̄ncipiū huius mūdi:q̄ deſtruūtur acceſſum eſt:ſed ad ip̄am dei ſapiam quæ inter p̄fectos diſſeriť:& ubi myſteriū q̄d prioribus generatiōibus nō fuit notū:filiis hoīum reuelatum eſt:ubi inq̄ aīa ad tāti cognitōem aſcendit arcani:merito dicit:odor unguentoꝝ tuoꝝ ſpiritalis ſcilicet ītelligentia & myſtica ſuper omnia aromata moralis naturaliſq; philoſophiæ. Nō autem lateat nos:q̄ in q̄buſdam exemplaribus pro eo q̄ legimus:qa bona ſunt ubera tua ſup uinū inuenimus ſcriptū:qa bonæ ſunt loq̄læ tuæ ſuper uinū:q̄ q̄uis uideātur ſignificaſſe euidentius ea ipſa:quæ a nobis ſpiritali ītēp̄tatiōe deſerta ſunt:tamē nos.lxx.iterp̄tum ſcripta p omnia cuſtodimus certi q̄ ſp̄ūs ſāctus myſterioꝝ formas obtectas ineſſe uoluit in ſcripturis diuinis:& nō palam atq; in propatulo haberi.Vnguētum exinanitū nomē tuum. ꝓpterea adoleſcentulæ dilexerūt te:ac traxerūt te poſt ſe:in odore unguentoꝝ tuoꝝ curremus hiſtorica q̄dem expoſitio eadem quæ in ſuperioribus p̄currit etiam in p̄ſenti loco:donec fiat aliqua mutatio perſonarum:itaq; ordo drāmatis:qui a nobis in hac expoſitione receptus eſt:poſcit.Poteſt ſane in prophetia q̄dam uideri ex perſona ſponſæ ꝓlata de Xp̄o:q̄ futuram eſſet in aduētu domini & ſaluatoris noſtri.ut nomē eius ita per orbem terræ:& per uniuerſum mūdum diffunderetur:ut fieret odor ſuauitatis in omni loco: ſicut & apoſtolus dixit.Quia Chriſti bonus odor ſumus in omni loco.Aliis q̄dem odor ex morte in mortē: aliis aūt odor de uita ad uitā.Si.n.oībus fuiſſet odor uitæ in uitā:dixiſſetq; utiq; & hic:oēs dilexerūt te:& traxerunt te.Sed nūc ait:ubi nomē tuū eſt factū exinanitū:dilexerūt te non illæ uetulæ ac ueteré hoīem induræ animæ:neq; rugas habentes neq; maculas:ſed adoleſcentulæ in augmento ſcilicet ætatis & pulchritudinis poſitæ animæ:quæ ſemper innouantur:& de die in diem renouantur:nouū ſe hominé induentes:qui ſcām deum creatus eſt.Propter iſtas ergo adoleſcentulas & in augmētis uitæ & profectibus poſitas exinaniuit ſe

ille q erat in forma dei:ut fieret unguentum exinanitū nomen eius:ut non iam inacceſſam lucem tantūmo
do habitaret:& in forma dei ꝑmaneret:ſed uerbū caro fieret:quo poſſent iſtæ adoleſcentulæ & ī augmentis
ꝑfectuū poſitæ aīæ non ſolū diligere:ſed & trahere eū ad ſe. Trahit.n.unaquæq; aīa & aſſumit ad ſe uerbū
dei pro capacitatis & fidei ſuæ menſura. Cum aūt traxerint ad ſe aīæ uerbum dei:& ſenſibus ſuis atq;
lectibus īſeruerint:& dulcedīs eius & odoris ſenſerint ſuauitatem:ubi unguentoꝝ eius fragrantiam cœpe-
rint īuenire:dūtaxat aduentus eius & redēptionis ac paſſionis cauſas charitatēq; agnouerint:qua pro ſalute
oīum uſq; ad morte crucis īmortalis acceſſit. & his oībus uelut diuini cuiuſdam & ineffabilis unguenti odo
ribus īuitatæ adoleſcentulæ:idēſt aīæ plenæ uigoris atq; alacritatis effectæ currunt poſt ipm:atq; ad odorē
ſuauitatis eius non leui gradu nec tardis paſſibus:ſed rapido curſu & tota ꝑperatione feſtinant: quēadmo-
dum & ille qui dicebat:ſic curro:ut comphēdam. Vezꝝ q ait: Vnguentū exinanitū nomē tuū:ꝑpterea ado-
leſcentulæ dilexerunt te:& traxerūt te poſt ſe:in odorem unguentoꝝ tuoꝝ curremus: trahunt ad ſe Xpm
adoleſcentulæ:ſiqdem de eccleſiis ītelligaē. quæ una qdem eſt:cum ꝑfecta eſt. multæ uero ſunt adoleſcen-
tulæ:cū adhuc iſtruūtur & proficiunt. Iſtæ ergo trahūt ad ſe Xpm ꝑ fidem:qa xps ubi uiderit duos uel tres
in fide noīs ſui:uadit illuc:& eſt in medio eoꝝ in fide tractus:& unanimitate ꝑuocatus. Si uero tertia expo-
ſitiōe de aīa uerbū dei ſequente intelligi hæc oportet:quæcūq; aīa fuerit erudita primo ī moralibus:ſecūdo
etiā in naturalibus exercitata:ꝑ illa oīa quæ in his diſciplinis edoceri ſupra oſtendimus:ipſa moꝝ emenda-
tio & eruditio reꝝ ac ꝑbitas diſciplinæ trahit ad ſe uerbū dei:& libens trahiē. gratiſſime.n.ad eruditas aīas
uenit:& trahi ſe ab his indulgenter accipit:benigneq; concedit. Reqro ſane ſi ſolū nomen eius qa unguētū
factū eſt exinanitū tantū operis egerit:& ita ſuſcitauerit adoleſcentulas:ut primo traherent eū ad ſe:& habē
tes eū apud ſe caperent unguentoꝝ eius odorē:& ſtatī recurrēt poſt eū. ſi hæc inq oīa ſolo noīe eius effecta
ſunt:qd putas faciet ipſa eius ſubſtantia? Quid ex illa adoleſcentulæ iſtæ uirtutis:qd uigoris excipiēt? ſi quo
pacto potuerint aliquādo ad ipſam eius incomphenſibilē atq; ineffabilē ſubſtātiam puenire? Ego puto q ſi
in hoc aliquādo puenerint:iam nō ambulant neq; currūt:ſed uinculis qbuſdam charitatis eius aſtrictæ ad-
hæreāt ei:ne ultra mobilitatis alicuius ullus in eis reſideat locus:ſed ſint cū eo unus ſpūs:& cōpleaē in illis
hoc quod ſcriptū eſt. Sicut tu pater in me & ego in te unū ſumus:ita & iſti in nobis unū ſint. Sed nūc interī
ut uideē ſpōſa cōſociatis ſibi adoleſcētulis multis:quaꝝ in poſterioribus nō eſt numerus:quæ dr ab uno ſo
lo ſenſu & odoratu tātūmodo capta currere ſe in odorē unguētoꝝ ſponſi cōmemorat:ſiue q ipſa curſu īdi
geat ad hoc:& ꝑfectu:ſiue q ipſa qdem ꝑfecta ſit. Pro his aūt adoleſcentulis quæ adhuc curſu & ꝑfectibus
indigēt:etiam ipſa ſe currere fateē:ſicut & ille q cū ipſe ſub lege nō eſſet:fit tamē ſub lege:ut eos q ſub lege
ſunt lucrifaciat. & itezꝝ cū in lege ſit Xpi:his tamē q ſine lege ſunt:fit & ipſe ſine lege:ut eos q ſub lege ſunt
ſaluet. Et hoc fit ut diximus ſolo adhuc odoratu eius accepto: Quid putas ageret:cū & auditū earū & uiſū
& tactū guſtūq; occupauerit uerbū dei:& ſingulis quibuſq; ſenſibus uirtutes ex ſe competētes naturæ eaꝝ
capacitatiq; ꝓbueritita ut oculus ſi uidere potuerit gloriā eius:gloriā tanq unigeniti a pre aliud ultra uideē
iam nolletneq; auditus aliud q uerbū uitæ & ſalutis audire. Sed & cuius manus palpauerit de uerbo uitæ:
nihil ultra materiale:nihil fragile caducūq; palpabit:nec guſtus cū guſtauerit bonū uerbū dei:carnēq; eius
& panē q de cælo deſcendit:aliud qd poſt hoc guſtare patieē. Præ dulcedine nāq; ipſius & ſuauitate oīs reli-
quus ei ſapor aſper uidebiē & amarus. & ideo hoc ſolo ueſceē. Cui nāq; ſuauitatē:quācūq; cupierit in hoc
ueniet:ad oīa nāq; raptum ſe reddit & habilem. Deniq; his q ex corruptibili ſemine generanē: rōnabile &
ſine dolo efficiē lac. his uero q infirmanē in aliquo:oleū ſe ꝓbet ad hoſpitalitatis amicitiā & grā. Is uero qui
pro poſſibilitate ſumendi & exercitatos habent ſenſus:ac diſcretionem boni & mali cibū ſe ſolidū ꝓbet. Siq
uero ſunt:q exierint de ægypto:& ſecuti colūnam ignis & nubis in heremū uenerint:de cælo ad illos deſcē
dit minutū & ſubtilē eis ꝓbens cibū:angelico ſimilem:ita ut pane angeloꝝ manducet homo:habet & alias
multas in ſemetipſo atq; inumeras ciboꝝ differētias:quas interī. pelle qs & carne oſſibuſq; īdutus & neruis
capere non pōt. Qui aūt dignus fuerit redire & eſſe cū Xpo:quicq; in paruo fidelis īuentus conſtituēē ſuper
multa:ille guſtabit:& capiet uoluptatē domini:ꝑductus ad locū q pro huiuſmodi ciboꝝ copiis & uarietati
bus delitiaꝝ noīatur locus. Propter qd & in eden poſitus dr:quod delitias indicat. ibi.n.diceē ad eū delitiaē
in domino. Delitiabiē aūt nūc non in uno ſolo edendi guſtādicq; ſenſu:ſed & auditu delitiabiē & uiſu: & ta-
ctu odoratuq; delitiabiē. ī odorē nāq; unguēti eius curret. Et ita oībus ſenſibus ſuis delitiabiē in uerbo dei:
is q ad ſūmā ꝑfectionis ac beatitudinis uenerit. Vnde & in his poſiti locis depcemur auditores hoꝝ ut mor
tificent carnalcs ſenſus:ne qd ex his quæ dicūtur:ſcdm corporis motus excipiant:ſed illos diuiniores īterio
ris hoīs ad hæc cupienda ſenſus exhibeant:ſicut Salomon edocet nos dicens. Senſum autem diuinum inue-
nies. Et ut Paulus quoq; ad hebræos ſcribit de perfectis:ut ſupra memorauimus:q exercitatos habent ſen-
ſus ad diſcretionem boni uel mali:oſtendens eſſe ī hoīem ꝓter hos corporeos ſenſus:quinq; alios nihilomi-
nus qui per exercitia queruntur: & exercitati dicuntur:cum ſcilicet intelligentiam rerum acumine acriore
diſcutiunt. Non enim perfunctorie & ut libet audiendū eſt quod apoſtolus de perfectis dicit:quia exercita-
tos habent ſenſus ad diſcretōem boni uel mali. Quod ut clarius eluceſcat:ſumamus ſi uidetur: exemplum
ab his corporalibus ſenſibus:& ita demū ſtatī ad illos diuinos:quos ſcriptura nominat ſenſus interioris ho-
minis ueniemus. Si ergo corporeus oculus exercitium uiſus habeat:nullo impediente obſtaculo: integre &
abſq; ulla falſitate uel colores corporum uel magnitudines:qualitateſq; dephender. Nam ſi aut caligine aut
alia qualibet infirmitate impediatur aſpectus:& rubeum pro albo:& uiridem pro nigro:aut rectum putat
eſſe aliquid:cum curuū ſit & tortuoſum:conturbabitur ſine dubio iudicium mentis: & aliud pro alio age-
tur. Ita ergo & interior uiſus niſi eruditione & īduſtria fuerit exercitatus:quo per multam peritiam diſcre-

tionem boni habeat ac mali:ſed ignorantia & imperitia tanq̃ caligo oculis inciderit:aut etiam malitiæ alicuius langore:tanq̃ lippis oculis acceſſerit:diſcrimẽ boni aut mali intueri nullatenus poſſit.Et inde fiet: ut mala pro bonis agat:bona uero pro malis ſpernat.Secũdum hanc uero formã quam de uiſu corporis aſſæq; tractauimus:conſequenter etiam de auditu & guſtu:& odoratu:tactuq; per ſingulas quaſq; ſui generis uirtutes ſenſuum corporalium referens ad animæ ſenſus:quæ in ſingulis adhibere debeat exercitia: quæq; uel emendatio parari dilucere recognoſcens.Hæc autem paulo latiori exceſſu proſecuti ſumus oſtendere uolentes odoratũ ſponſæ adoleſcentulaꝝ quo odoratæ ſunt odorem unguentoꝝ ſponſi:non corporis ſenſus:ſed diuini odoris illius & interioris qui appellatur homis dici. Hic ergo odorationis ſenſus:in quo ſanus eſt & integer odore xp̃i accepto ex uita adducit ad uitã.Si uero nõ ſit ſanus hoc odore ſuſcepto de morte in mortem deiicit ſcdm illum qui dicebat:quoniã xp̃i bonus odor ſumus:aliis qdem de uita in uitam:aliis autem odor de morte in mortẽ.Deniq; & hi quibus intellectus herbaꝝ eſt pigmẽtorũq; peritia:ferunt q̃dam eſſe pigmenta:quoꝝ ſi odorem cœperint nõnulla animalia continuo intereũt:alia uero eodem odore recreantur:uitãq; recipiunt.Et nũc ergo in his ipſis expoſitionibus & ſermonibus quos habemus in manibus:uidetur aliis eſſe uita ex uita:aliis uero mors ex morte.Nam ſi hæc exponi ita audiat animalis q dicitur homo: q non poteſt pcipere & intelligere quæ ſunt ſpũs dei:irridebit ſine dubio:atq; inepta hæc eſſe & inania pronunciabit:dicens ſomnia potius:q̃ reꝝ cauſas & dogmata diuina tractari.His ergo odor hic cantici canticorum efficitur de morte in mortem ſcilicet de morte infidelitatis in mortem iudicii & condẽnatiõis:Sequẽtibus uero ſpiritalem ſenſum & ſubtilem atq; ītelligentibus maiorem ineſſe ueritatem in his:quæ nõ uidẽtur:q̃ in his quæ uidentur:& ueriora haberi apud deũ inuiſibilia:& ſpiritalia magis q̃ uiſibilia & corporalia amplectenda ſine dubio huiuſmodi ītelligentia uidebitur & ſequẽda.Agnoſcunt enim tale eſſe intelligẽdæ ueritatis iter quo puenit̃ ad deum.Sed ſiqdem alienus a fide ſit is:qui hæc ſtulta iudicat & ridenda:nihil mirum.Si uero aliqs ex his ſit q uidentur credere:& ſcripturaꝝ auctoritatem recipere:non tamẽ recipit expoſitionis huius ſpiritalis formã:ſed irridet & derogat:tentemus ex aliis ſcripturaꝝ locis inſtruere eũ ac pſuadere:Qui ſi forte poterit ſic reſipiſcere:& talia qdam dicamus ad eum:ſcriptum eſt: p̃ceptũ domini lucidũ illuminans oculos:Dicat ergo nobis q ſunt oculi qui illuminant̃ luce p̃cepti:Et iteꝝ. Qui habet aures audiendi audiat.Quæ ſunt aures iſtæ:quas qui habuerit:ipſe ſolus uerba xp̃i audire dicatur:Et iteꝝ: quoniã Xp̃i bonus odor ſumus deo.Et in aliis:guſtate & uidete quoniã ſuauis ẽ dominus. Et quod alius ait:Manus noſtræ palpauerũt de uerbo uitæ.Putaſne in his oĩbus non mouebitur:ut aduertat hæc uniuerſa nõ de corporeis ſenſibus dicta:ſed de his quos ſcdm interiorem hoĩem ineſſe unicuiq; docuimus niſi ſi contentionis & iactantiæ uitio agitur q eiuſmodi eſt:Quibus uitiis quoniam & uiſus ille itereor excæcatur:& odoratus occluditur:& obturatur auditus:merito nec uidere quæ ſpiritalia ſunt:nec audire poteſt:ſed nec odorẽ iſtũ Xp̃i capere.quo nunc recepto adoleſcentulæ iſtæ in quibus bene ſanus & uigens erat hic ſenſus.In odorem unguentoꝝ eius currunt poſt ip̃m.nec deficiũt currentes aut laborant:qa ſuauitate odoris ipſius qui eſt de uita in uitam refectæ iugiter inualeſcũt.Poteſt adhuc & hoc modo accipi quod ait:unguentũ exinanitũ nomen tuũ:ꝓpterea adoleſcẽtulæ dilexerũt te. Vnigenitus dei filius cũ in forma dei eſſet:exinaniuit ſemeip̃m & formã ſerui accepit:exinaniuit aũt de plenitudine ſine dubio in qua erat.Illi ergo q dicunt:quid de plenitudine eius nos omnes accepimus:ipſi ſunt adoleſcentulæ:quæ de ea plenitudie ex qua ſe ille exinaniuit: & factum eſt unguentũ exinanitũ nomen eius:pcipientes dicunt.Poſt te in odorem unguentoꝝ tuoꝝ curremus.Niſi enim exinaniſſet unguentũ:hoc eſt plenitudinem diuini ſpũs:& humiliaſſet ſe uſq; ad formã ſerui:capere eum nullus in illa diuinitatis plenitudine potuiſſet:niſi ſola fortaſſis ſponſa:pro eo q uidet̃ indicare qa unguentum iſtud exinanitũ non ſibi ſed adoleſcentulis dilectionis dederit cãm.Sic enim dicit. Vnguentũ exinanitum nomẽ tuũ: propterea adoleſcentulæ dilexerũt te.Ac ſi diceret Adoleſcentulæ qdem ꝓpterea dilexerunt te:qa exinaniſti te de forma dei:& factũ eſt unguentum exinanitũ nomẽ tuũ.Ego aũt dico non pro exinanito unguento ſed pro ipſa unguentoꝝ plenitudine dilexit te.Hoc enim indicat in eo loco ubi dicit:Odor unguentoꝝ tuoꝝ ſuper omnia aromata.Quod uero etiam ipſa cum adoleſcentulis poſt ip̃m ſe curſuram dicit:hanc aio eſſe cãm:q; pfecti quiq; oĩa omnibus fiant:ut omnes lucrifaciant: ſicut iam ſupra expoſuimus:Introduxit me rex in cubiculum ſuũ:& iocũdemur in te:Cum indicaſſet ſponſo ſuo ſpõſa:q; adoleſcentulæ odore captæ currerent poſt ip̃m:cum quibus etiam ipſa curſura eſſet:ut eis formã p̃beret in omnibus:nunc quaſi laboris ſui conſecuta iam palmã pro eo q currerit cum currẽtibus: introductã ſe dicit ab ſponſo rege in cubiculum eius:ut ibi uideret cũctas opes regias.in quo utiq; merito iocũdatur & exultat:utpote quæ ſecreta iam regis & arcana proſpexerit.Hic eſt ſcdm ꝓpoſitum drãmatis ordinem quaſi hiſtoricus intellectus.Sed quoniam cui res agitur:eccleſia eſt ad Chriſtum ueniens:uel anima uerbo dei adhærens:quid aliud cubiculum Chriſti & promptuarium dei credendum eſt:in quo uel eccleſiam uel animam cohærentem ſibi ītroducat:niſi ipſe arcanus ſenſus eius & reconditus:de quo & Paulus dicebat: Nos autem ſenſum Chriſti habemus:ut ſciamus quæ a deo donata ſunt nobis.Hæc illa ſunt quæ oculus non uidit:nec auris audiuit:nec in cor homis aſcenderũt:quæ præparauit deus his qui diligunt eum. Cum igitur chriſtus aĩam in intelligentiam ſui ſenſus inducit:in cubiculum regis introducta dicitur:i quo ſunt theſauri ſapientiæ ac ſcientiæ eius abſcõditi.Non mihi autem uacuũ uidetur:q; cum potuiſſet dicere: Introduxit me ſponſus meus:aut fraternus meus:aut aliquid huiuſmodi:ut ei moris eſt.Nunc quia cubiculum dictura erat:regis dixerit cubiculum:& non aliud nomen poſuerit:in quo poſſet fortaſſis aliquis etiam mediocris intelligi.Sed propterea arbitror in his regem nomiatum:ut oſtẽderetur per hoc nomẽ p̃diues cubiculum: utpote regium & multis atq; ĩmenſis opibus repletũ.Prope hũc omnino mihi uidetur fuiſſe, & ille q dixit

raptum ſe eſſe uſq; ad tertiū cælum:& inde in paradiſum:& audiſſe uerba ineffabilia:quæ non licet homini loqui.Quid.n.putas eſſe illa uerba q̄ audiuit:nonne a rege audiuit:& in cubiculo & prope cubiculum poſitus audiuit Et erat credo illa uerba talia q̄dam:quæ hortarent eū ad maiorē ꝓfectum:& ꝓmitterent ei: q̄ ſi ꝓfeueraret uſq; in finē:& ipſe poſſet intrare regis cubiculū:ſcdm illud qđ per ꝓphetam quoq; ꝓmittit:Dabo tibi theſauros obſcuros: occultos:iuiſibiles.Aperiam tibi ut cognoſcas:q̄a ego ſum dominus deus tuus: q̄ uocaui nomē tuū iſrael.Currūt ergo adoleſcentulæ poſt ip̄m in odoré eius:una q̄q; tamē pro uiribus.alia q̄dem uelocius:alia paulo tardius:alia etiam inferius cæteris & ultimo:alia primo loco :uerumtamē currūt oēs:ſed una eſt ꝓfecta:quæ cucurrit ſic:ut ꝓueniret:& ſola acciperet palmam.Sola.n.eſt quæ dicit. Introduxit me rex in cubiculū ſuū:cū prius nō de ſola:ſed de pluribus dixiſſet:q̄a poſt te in odoré unguentoꝝ tuorum curremus.Introducit ergo in cubiculū regis:& efficit regina:& ipſa eſt de qua dr̄.Regina aſtitit a dextris tuis in ueſtitu deaurato:circūdata uarietatibus.De his aūt adoleſcētulis quæ poſt ipſam cucurrerant:& ꝓcul ab ea in ipſis currendi ſpatiis remanſerāt:dr̄:Adducent regi uirgines poſt eam:ꝓximæ eius adducentur tibi.Adducent in lætitia & exultatiōe:iducent in templū regis.Sed & illud etiam i hoc aduertere debemus q̄ ſicut rex habet cubiculū quoddam:in qđ reginā ſiue ſponſam ſuā introducit:ita habet & ſponſa ſuū cubiculū:in quod monet per uerbū dei ingreſſa claudere oſtiū:& ita cōcluſis illis oībus diuitiis ſuis intra illud cubiculū orare eū:q̄ uidet in abſcondito:& ꝑſpicit q̄tas opes animi ſcilicet uirtutes itra cubiculum ſuū ſponſa condiderit:& uidens eius diuitias:det ei petitōes ſuas.omni.n.habenti dabit.Quod aūt ait exultemus & iocūdemur in te:uidet ex ꝑſona adoleſcentularū dici:uel optantiū & peccantiū a ſpōſa:ut quēadmodum ſponſa cōſecuta eſt:quæ ꝓfecta ſunt:& exultat:ita ipſæ etiā ſuū implere curſum:& ꝓuenire uſq; ad regis cubiculum mereant:ut ꝓfectis & ituitis oībus his de q̄bus illa gloriat:etiam ipſæ exultēt:ſicut & illa : & iocūdent in eo.Vel etiā ad ſpōſam poteſt dictū uideri ab adoleſcentulis cōgratulantibus ei:&ꝓmittentibus petentibuſq;:ut participes fiant exultatōis & lætitiæ diligemus ubera tua ſup uinū.Spōſa q̄dē poſtq̄ oſcula meruit ab ipſo ſponſi ore ſuſcipere:& uberibus eius ꝑfrui ait ad eum:Bona ſunt ubera tua ſup uinū.Adoleſcentulæ uero quæ nondū ad id beatitudīs uenerant neq; ſummā ꝓfectōis acceperāt:neq; uſu & opibus fructus perfectæ charitatis expleuerāt:ut quaſi exptæ ꝓnūciarent de uberibus eius:q̄a bona ſunt.Videntes tamē ſpōſam delectari & refici ex uberibus ſponſi:ex fontibus ſcilicet ſapiæ & ſciæ:quæ de uberibus eius fluūt:& pocula cæleſtis doctrinæ ſumētes:tanq̄ imitatrices ꝓfectōis eius:& deſiderantes eiſdem ueſtigiis īcedere: ꝓmittunt & dicūt:diligemus ubera tua ſup uinū:ideſt nos q̄dem nondū i id ꝓfectionis aſcendimus:ut iam diligamus ubera tua pluſq̄ uinū:uel certe ubera tua:quæ ſunt ſup uinū(Vtroq;.n.modo ſenſus ſtare uidebit) gerimus tamē ſpem:utpote adoleſcētulæ in id ætatis ꝓficere:quo poſſimus non ſolum paſci & ali ex uberibus uerbi dei:ſed & diligere alētem.Iſtæ ſunt aūt adoleſcentulæ ut ſæpe iam diximus aiæ:quæ primis & initio ualētibus eruditōibus uident ibutæ:& uelut uino quodā lætificatæ iſtitutōe tuoꝝ dūtaxat:curatorūq; & pædagi utpote paruulæ:& quæ haberent q̄dem in uiribus amare uinū:non tamē haberēt in ætate:ut amore ubegoꝝ ſponſi moueri aut excitari poſſent.Sed ubi aduenit plenitudo tempoꝝ:& xp̄s in eis ꝓfecit ætate & ſapiētia:& iam ſentire cœperūt q̄d ſint ubera ſponſi:quæq; in his ꝓfectio uerbi dei:& doctrinæ ſpiritalis plenitudo deſignet:etiā ꝓmittūt:q̄a pluſq̄ uinū:quod nūc tāq̄ paruulæ bibūt:dilecturæ ſint ubera ſpōſæ:ideſt ꝓpenſiores futuræ erga ꝓfecta:& omni plenitudine decreta dogmata xp̄i:q̄ iam antea ſiue in coībus ſtudiis ſiue in legis & ꝓphetaꝝ uiſæ ſunt iſtitutōibus extitiſſe.Aeq̄tas dilexit te.Etiam hoc mihi uident adoleſcētulæ proloq; uelut ſatiſfaciētes pro eo:q̄ dilecturas ſup uinū ſe ꝓmiſerūt ubera ſponſi: & non iam in p̄ſenti diligāt:neq; integrā uim charitatis oſtendant.Eſto ergo uox iſta uelut icuſantiū ſemeipſas:q̄ſi quæ nōdum abiecta omni iniq̄tate ꝓuenerit ad æq̄tatem:ut poſſint iam diligere uinū ſuper ubera ſponſi ; ſcientes icōueniens eē:ut aliq̄d adhuc reſideat iniq̄tatis i eo:q̄ ad ꝓfectōem ſpiritalis & myſticæ doctriæ ꝓuenerit.Quia ergo ſūma ꝓfectōis in charitate conſiſtit:charitas aūt nihil iniq̄tatis admittit:ubi aūt nihil iniq̄tatis eſt:ubi ſine dubio eſt æq̄tas.Merito ergo æq̄tas eſſe dr̄:quæ diligit ſpōſum.Et uide:ſi non ob hoc etiam uidet illud i euangelio a ſaluatore dictū.Si diligitis me mandata mea ſeruate.Si ergo q̄ diligit xp̄m mandata eius cuſtodit:& q̄ mādata eius cuſtodit:nulla eſt in eo iniq̄tas:ſed æq̄tas i eo pmanet.Aeq̄tas ergo eſt quæ & mandata cuſtodit:& diligit Xp̄m.Et rurſum:ſi his q̄ mādata cuſtodit:ipſe diligit Xp̄m:mandata aūt in æq̄tate ſeruātur:& æq̄tas eſt q̄ diligit Xp̄m:q̄ iniquū aliq̄d gerit:neq; mādata cuſtodit:neq; diligit Xp̄m.Erit ergo ut q̄tum iniq̄tatis in nobis eſt:tantum longe ſimus a dilectōe Xp̄i:& tantū mandatoꝝ eius ꝓuaricatio habeat i nobis.Et ideo regula quādam directam ponamus eſſe æq̄tatem:ut ſi q̄d in nobis iniq̄tatis eſt:hanc adhibētes & ſuperducentes directoriam mandatoꝝ dei:ſiq̄d in nobis curuū:ſiq̄d tortuoſum eſt: ab huius regulæ linea reſecentur ut poſſit & de nobis dici:Aeq̄tas dilexit te.Poſſumus aūt etiam ſic accipere:ut uideat ſimile eſſe q̄d dixit:Aeq̄tas dilexit te:ac ſi dixiſſet.Iuſticia dilexit te:& ueritas:& ſapiētia: & pudicitia : & ſingulæ quæq; uirtutes.Nec mireris ſane ſi dicimus uirtutes eſſe q̄ diligunt Xp̄m:cum in aliis ipſaꝝ uirtutum ſubſtātiam Xp̄m ſoleamus accipere.Quod & frequēter iuenies i ſcripturis diuis pro locis & opportunitatibus aptari.Inuenimus nāq; ip̄m:& iuſticiam dici & pacem:& ueritatem.Et rurſum ſcriptū eſt i pſalmis. Iuſticia & pax oſculatæ ſunt:& ueritas de terra orta eſt:& iuſticia de cælo proſpexit.quæ utiq; oīa & ipſe eſſe:& rurſum ip̄m dicūtur amplecti.Sed & ſponſus idem dr̄:idem etiam ſponſa noīatur:ut i prophetia ſcriptum eſt: Sicut ſponſo impoſuit mihi mitram:& ſicut ſponſam ornauit me ornamento.

Homelia ſecunda.

Vſca ſum & formoſa filiæ hieruſalem:ut tabernacula cedar:ut pelles Salomōis.In aliis exemplaribus legimus Nigra ſum & formoſa.Rurſus in hoc ꝑſona ſponſæ loquētis itroducitur.Loquē-

tis aũt nõ ad illas adoleſcentulas q̃ cum ipſa currere ſolent:ſed ad filias hieruſalem:q̃bus tanq̃ his quæ dero
gauerint fœditati eius reſpondere uideť & diceť:Fuſca q̃dem ſum uel nigra:q̃tum ad colorem ſpectat filiæ
hieruſalem,formoſa uero ſiqs in terna membroꝝ liniamenta pſpiciat,nam & tabernacula inqt cedar : quæ
eſt gens magna nigra ſunt:& ipſa gens cedar nigredo uel obſcuritas interp̃tatur.Sed & pelles Salomonis ni
græ ſunt,nec tamen ob hoc tanto regi in omni gloria ſua pelliũ uiſa eſt idecora nigredo . Non ergo mihi o
filiæ hieruſalem exprobretis culpam coloris cũ ſiue naturalis ſiue exercitio q̃ſita corpori pulchritudo non
deſit.Hæc continet hiſtoricũ dr̃ama:& ꝓpoſitæ fabulæ ſpecies.Sed redeamus ad ordinem myſticum. Hæc
ſponſa q̃ loqtur:eccleſiæ pſonam tenet ex gentibus congregatæ.Filiæ uero hieruſalem ad quas ei ſermo eſt:
illæ ſunt aiæ :q̃ ꝓpter electõem patrũ chariſſimæ q̃dem dicũtur:inimicæ aũt propter euangeliũ . Iſtæ ſunt
filiæ hieruſalem ciuitatis terrenæ: q̃ uidentes eccleſiam ex gentibus:q̃uis pro eo ignobilem q̃ generoſitaté
ſibi Abrahã & Iſaac & Iacob non poſſit aſcribere:obliuiſcentem tamẽ populũ ſuũ & domum patris ſui:atq;
ad Xp̃m uenientẽ ſpernũt eam:& pro ignobilitate generis offuſcant.Quod ſponſa ſentiens filias prioris po
puli imputari ſibi:& pro hoc etiã nigram ſe appellari:quaſi q̃ paternæ eruditõis non habeat claritatẽ:reſpõ
dens ad hæc dixit:Nigra ſum q̃dem o filiæ hieruſalẽ:pro eo q̃ non deſcẽdo de ſtirpe claroꝝ uiroꝝ: neq; il
luminatõem Moyſi legem accepi:habeo tamẽ pulchritudinem meã mecũ.Nam & ĩ me illud primũ eſt : q̃d
ad imaginem dei in me factũ eſt:& nũc accedens ad uerbũ dei recepi ſpẽm meã.Quãuis,n.,p coloris obſcu
ritate comparetis me tabernaculis cedar:& pellibus Salomonis:tamẽ & cedar ex iſmaele deſcendit,ſecundo
nãq; loco ex iſmaele natus eſt:q iſmael non fuit expers diuĩæ benedictõis.ſed & pellibus Salomonis compa
ratis me:quæ non aliæ ſunt q̃ pelles tabernaculi dei:& tamẽ miror uos o filiæ hieruſalẽ coloris uelle expro
brare nigredinem.Quomodo nõ memiſtis q̃ in lege ueſtra ſcriptũ eſt q̃ paſſa ſit Maria:q̃ derogauit Moyſi
cũ Aethiopiſſam nigram accepiſſe uxorẽ?quo ignoratis illius imagis adũbratõem in me nũc ueritate com
pleri?Ego ſum illa Aethiopiſſa:ego ſum nigra q̃dem pro ignobilitate generis:formoſa uero,ꝓpter pniam &
fidẽ.Suſcepi,n.in me filiũ dei:recepi uerbũ carnẽ factũ:Acceſſi ad eũ q̃ eſt imago dei primogenitus oĩs crea
turæ:& q̃ eſt ſplendor gloriæ & fulgor ſubſtãtiæ eius:& facta ſum formoſa.Tu ergo q̃d improperas conuer
tenti ſe a peccato:q̃d lex fieri uetat?Et quo tu gloriaris in lege p̃uaricans legẽ?Verũ quoniam in his locis ſu
mus:ubi eccleſia q̃ ex gentibus uenit nigrã ſe eſſe dicit & formoſam:q̃uis lõgũ uideat eſſe & operoſum col
ligere ex ſcripturis diuĩs:in q̃bus uel qualiter facĩ huius forma p̃ceſſerit:tamẽ non mihi penitus omitten
dum uideť:ſed q̃ potuerit breuiter memorandũ.Primo ergo in numeroꝝ libro de æthiopiſſa ita ſcriptũ é.
Et locuta eſt Maria ad Aaron:& derogauerũt Moyſi ꝓpter mulierẽ æthiopiſſam,quã accepit uxorem:& di
xerũt.Nunq̃d Moyſi ſoli locutus eſt dominus?Nõne & nobis locutus eſt?Et iteꝝ in tertio regnoꝝ libro ſcri
ptum eſt de regĩa Saba:q̃a uenit a finibus terræ audire ſapiam Salomonis:hoc modo regĩa Saba audiuit no
men Salomonis & nomẽ dominĩ:& uenit tentare eum in parabolis:& uenit in hieruſalem ĩ uirtute magna
ualde:& cameli portantes odoramẽta & auꝝ multũ ualde & lapidẽ p̃cioſum:& ĩgreſſa eſt ad Salomonẽ : &
locuta eſt ei oĩa uerba q̃ erant in corde ſuo:Et enũciauit ei Salomon oĩa uerba eius.Et non fuit uerbum q̃d
omiſerit rex:& non enũciauerit rex ei.Et uidit regina Saba oẽm prudentiam Salomonis & domũ quã ædifi
cauit & cibos Salomonis & ſedem pueroꝝ eius:& ordinẽ miſtroꝝ eius:& ueſtes eius:& uini fuſores eius:&
holocauſta eius:q̃ offerebat in domo domĩni:& obſtupuit:& dixit ad regẽ Salomonẽ. Verus eſt ſermo quẽ
ego audiui in terra mea de uerbo tuo & prudẽtia tua:& non credidi his q̃ loq̃bant mihi uſq;quo uenirẽ :&
uiderũt oculi mei:& ecce nec media pars eſt q̃ nũciabantur mihi:Addidiſti,n,ſuper oẽm auditõem quã au
diui in terra mea.Beatæ mulieres tuæ:beati pueri iſti:q̃ aſſiſtũt in conſpectu tuo ſemper:& audiũt oẽm pru
dentiam tuã:Sit dominus deus tuus benedictus q̃ tibi dedit ſedem iſrael.Quoniã dilexit dominus iſrael: &
uoluit eũ permanere in æternũ:poſuit te regem ſuper eos:ut facias iudicium cũ iuſticia:& iudices eos:& de
dit Salomoni,c.xx.talenta auri:& odoramenta multa ualde:& lapidem p̃cioſum.Nunq̃ talia uenerant odo
ramenta:nec in tanta multitudie:q̃ dedit regina Saba regi Salomoni.Hanc aũt paulo latius repetere uoluĩ
mus:& inſerere huic expoſitõi noſtræ:ſcientes in tantũ conuenire hæc ad pſonã eccleſiæ q̃ ex gentibus ue
nit ad Xp̃m:ut ipſe dominus ĩ euangeliis reginæ huius faceret mentõem:dicẽs eam ueniſſe a finibus terræ:
ut audiret ſapiam Salomonis.Auſtri aũt reginã dicit eam pro eo q̃ æthiopia in auſtri partibus iaceat:& a fi
nibus terræ quaſi in ultimo poſita.Inuenimus aũt huius ipſius regĩæ etiam Ioſephum in hiſtoria ſua facere
mentõem:addentẽ etiam hoc q̃ poſtea q̃ egreſſa eſt inqt a Salomone cũ abiſſet rex eſſet miratus eius ſapĩa
quã ſine dubio ex Salomonis ſapĩa ſuſceperat:cognouit inq̃ nomẽ eius meroen . Refert autẽ q̃ non ſolum
æthiopiæ ſed & ægypti regnũ tenuerit.Addemus ãt adhuc & ea quæ in,lxvii.pſalmo de hac eadẽ forma cõ
tinentur.ait ergo ibi diſperge gentes q̃ bella uolunt:uenient legati ex ægypto:æthiopia p̃ueniet manus eius
deo.Et adhuc quarto in loco apud Sophoniam,ꝓphetã de hac eadem figura hoc modo ſcriptũ . Propterea
ſuſtine me dicit dominus in die reſurrectionis meæ in martyrio hoc eſt ĩ teſtimonio quoniam iudiciũ meũ
eſt & congregationes gentiũ:ut ſuſcipiam reges:& effundam ſuper eos oẽm iram indignatiõis meæ:in igne
zeli mei conſumetur omnis terra.Quoniã tunc conuertã in populis linguam in generatõem eius:ut inuo
cent omnes nomen domini:& ſeruient ei ſub iugum unũ.De ultra flumina ſuſcipiam eos æthiopiæ q̃ diſp
ſi ſunt:& afferent ſacrificiũ mihi.In die illa non confunderis Saba ab omnibus adinuentionibus tuis in qui
bus impie egiſti in me.ſed & in Hieremia ſcriptum eſt:Quod princeps q̃dam populi iſrael miſerit Hieremi
am in lacum melchiæ filii regis qui erat in domo carceris:& depoſuerunt eum cum funibus:& in lacu non
erat aqua ſed cœnum:& erat in cœno.Audiens autem Abdimelech æthiops uir eunuchus qui erat ĩ domo
regis:quia miſerunt Hieremiam in lacum:locutus eſt regi & dixit.Domine rex male fecerunt uiri iſti oĩa q̃

fecerunt in Hieremiam pphetam: q̃ miserunt eum in lacũ & morietur ibi a facie famis: quoniam non sunt 183
iam panes in ciuitate. Et p̃cepit rex ip̃i Abdimelech æthiopi dicens. Tolle hinc triginta hoīes: & educ eũ de lacu: ut nõ ibi moriat̃. Et q̃d plura? Abdimelech æthiops fuit q̃ Hieremiam eduxit de lacu. Et ¦paulopost factus est sermo domini ad Hieremiã dicens. Vade & dic Abdimelech dicens: sic dixit dom̃us deus israel. Ecce ego adduco uerba mea sup̃ ciuitatem istam in mala & non in bona: & saluabo te in die illa: & nõ te dabo in manus hoīum quos tu times. A facie eor̃ saluans saluabo te: & in gladio nõ cades: sed erit aīa tua in salutem: quoniã cõfisus es in me dicit dominus. Hæc interim ad p̃sens de scripturis sanctis occurrere potuerũt: q̃bus mihi uideẽ ¦ppositi de canticis canticor̃ uersiculi mysteriũ comprobari: in quo dicit: Fusca sum siue nigra & formosa filiæ hierusalem sicut tabernaculũ cedar: & sicut pelles Salomonis. Inuenit̃ ergo Moyses ī Numeris accipere æthiopissam uxorẽ fuscã uel nigrã pro qua Maria & Aaron derogant ei: & indignãtes dicunt: Nunq̃d Moysi soli dominus locutus est? Nonne & nobis locutus est? In quo si diligẽter cõsideres hæc nõ consequẽtiã sermo iuenitur habere historicus. Quid. n. cõuenire ad rem uidebitur: ut īdignãtes ¦p æthiopissa dicant: Nunq̃d soli Moysi locutus est dominus? nõne & nobis locutus est? Oportebat. n. si hoc erat in causa: dici ab eis: nõ oportuit te Moyses uxorem accipe æthiopissam & de semĩe Cain: sed de genere tuo & de domo Leui. Hor̃ nihil dicũt: sed aiunt. nũquid Moysi soli locutus est deus? nõne & nobis locutus est? In quo & mihi uideẽ scd̃m mysteriũ magis intellexisse quod gestũ est: & uidisse q̃d iam Moyses ideſt spiritalis lex in nuptias & cõiugiũ congregatæ ex gentibus migrarẽt ecclesiæ: ¦& Mariã quæ synagogæ derelictæ formam: & Aaron q̃ sacerdotii carnalis tenebat imaginẽ: uidentes ablatũ esse a semetipsis regnũ: & datũ esse gẽti facienti fructus eius dicere. Nũq̃d Moysi soli locutus est deus? nõne & nobis locutus est? Deniq̃ & Moyses ipse cũ tanta & tam magnifica eius opa fidei ac patientiæ referant̃: nunq̃ tantis a deo elatus est laudibus & nũc: cũ æthiopissam ducit uxorem. Nũc de eo dr̃: q̃a Moyses homo mansuetus ualde sup̃ oẽs hoīes q̃ sũt sup̃ terram. nũc & illud de eo dicit dominus. q̃a si fuerit in uobis ¦ppheta: in uisionibus loquar ei aut in somniis: nõ ita ut famulo meo Moysi: q̃ in omni domo mea fidelis est: Os ad os loquar ad eũ. In specie & non in ænigmatæ gloriam domĩ uidit. & cur non timuistis detrahere de famulo meo Moyse? Hæc oīa pro coniugio æthiopissæ Moyses audire meruit a domĩo. Ver̃ de his plenius in libro numer̃ ¦psecuti sumus: quæ siquis dignũ iudicat noscere: illa pquirat. Nũc aũt sufficiat approbare ex his: q̃ ipsa est nigra & formosa: quã Moyses ideſt lex spiritalis: quæ sine dubio uerbũ dei & x̃ps est: in cõiugiũ suũ ascisc̃it: licet obtrectẽt & derogent filiæ hierusalem: plæbs scilicet ista cũ sacerdotibus suis. Videamus aũt & ea quæ ex tertio regnor̃ libro ¦ptulimus de regina Saba: & ipsa nihilominus Aethiopissa: cui testimoniũ dat dominus in euangeliis: q̃ in die iudicii ueniat cum uiris generatiõis incredulæ: & cõdẽnet eos: q̃a uenit a finibus terræ audire sapiam Salomonis: & addit. Quia plus Salomone hic docens p̃ hoc plus esse ueritatẽ q̃ ueritatis figuras. Venit ergo & hæc: imo & scd̃m figurã eius ecclesia uenit ex gentibus audire sapiam Salomonis ueri & ueri pacifici domini nostri iesu x̃pi. Venit & hæc primo q̃dem tentans eũ p̃ ænigmata & q̃stiones: q̃ ei prius insolubiles uidebant̃: atq̃ ab ipso de agnitõe ueri dei & de creaturis mũdi: uel de īmortalitate aīæ: & iudicio futuro quod apud eam & apud doctores eius gentiles dũtaxat philosophos īcertũ semp̃ aut dubiũ manebat absoluitur. Venit ergo in hierusalem ad uisionẽ scilicet pacis cũ multitudine & uirtute multa. non enim cum una sola gente ut prius synagoga solos habuit hebræos: sed cum totius mũdi gentibus uenit: deferens etiam munera digna x̃po: odoramẽto r̃ siq̃dem suauitates: opa scilicet bona quæ ad deũ per odorẽ suauitatis ascẽdunt: sed & auro uenit repleta sensibus sine dubio & rõnalibus disciplinis: quas ante fidem adhuc ex cõi & schola ri eruditõe collegerat. Detulit etiam lapidem p̃cios̃um. quæ ornamenta mor̃ possumus intelligere. Cũ hoc ergo apparatu ītrat ad pacificũ regem x̃pm: & ipse aperit cor suũ in cõfessione & pnia: scilicet p̃cedentiũ delictor̃. & locuta est ei oīa q̃ erant in corde suo. ¦pter q̃d & x̃ps q̃ est pax nostra enunciauit ei omnia uerba eius: & non est uerbũ quod omiserit rex: & non enũciauerũt ei. Deniq̃ cũ iam tempus passionis appropinquerit: sic loq̃tur ad eam. ideſt ad electos discipulos suos: Iam non dicam uos seruos: sed amicos: q̃a seruus nescit q̃d faciat dominus eius. Ego aũt nota feci uobis oīa: quæcũq̃ audiui a patre meo. Sic ergo impleẽ q̃d dixit: q̃a nõ fuerit uerbũ: q̃d nõ enũciauerit pacificus dominus reginæ Sabæ: ideſt ecclesiæ ex gentibus cõgregatæ. Quod si intuearis ecclesiæ statum & dispensatões eius: ordinationesq̃ eius cõsideres: tũc aduertes quo modo regina mirata sit oẽm prudentiam Salomonis. simul & reqre cur non dixerit oẽm sapientiã sed omnem prudentiã Salomonis. quoniam q̃dem eruditi uiri prudentiam de humanis negociis: sapientiam de diuinis intelligi uolunt. Iccirco fortassis & ecclesia nunc interim x̃pi prudentiam mirat̃ dum in terris est: & iter hoīes conuersatur. Cum aũt uenerit quod perfectũ est: & de terris translata fuerit ad cælum: tũc uidebit oẽm sapiam eius: cum iã non per spẽm: non p̃ ænigmata: sed facie ad faciẽ de singulis quibusq̃ perspiciet. Vidit aũt & domũ quã ædificauit sine dubio incarnationis eius mysteria. Ipsa est enim domus quã ædificauit sibi sapientia. uidit & cibos salomonis: illos puto de quibus dicebat meus cibus est ut faciam uolũtatẽ eius qui misit me: ut perficiam opus eius. Et uidit ordinẽ puer̃ eius: Ecclesiasticum puto ordinem dicat: q̃ in epatus uel p̃sbyteri sedibus habetur. Vidit & ordinationes siue stationes ministerior̃ eius: Diaconorum ut mihi uidetur ordinem memorat astantium diuino ministerio. Sed & uestes eius uidit: illas credo quibus induit eos de quibus dicitur: Quicũq̃ autem in x̃po baptizati x̃pm iduistis. Sed & uini fusores eius arbitror dici doctores: qui uerbum dei & doctrinam quasi uinum populis miscẽt: quod auditorum corda lætificet. Vidit & holocausta eius orationum sine dubio supplicationũq̃ mysteria. Hæc ergo omnia ubi uidit in domo regis pacifici: immo pacifici christi: nigra hæc & formosa obstupuit: & ait ad eũ. Verus est sermo quem audiui in terra mea: de uerbo tuo: & de prudentia tua. Propter enim uerbum tuum quod agnoui uerũ esse

uerbum ueni ad te. Oĩa etenim uerba quæ dicebantur & quæ audiebam cum eſſem in terra mea a doctoribus ſcilicet ſæculi & philoſophis nō erant uera. Iſtud eſt ſolum uer̄ uerbum quod eſt in te. Sed fortaſſis q̄rendum uidebitur: quomodo dicebat regi regina hæc: quia non credidi his quæ dicebantur mihi de te: cū utiq; nec ueniſſet ad xp̄m: niſi credidiſſet. Sed uide ſi poſſumus hoc modo ſoluere quod propōitur. Nō his inq̄t credidi qui loq̄bantur mihi. Non enim fidem meā in illos q̄ locuti ſunt de te: ſed in te direxi: ideſt non hoĩbus ſed tibi credidi deo. Et per illos q̄dem audiui: ad te aūt ueni: & tibi credidi. Apud quem multo plura uiderunt oculi mei q̄ annūciabantur mihi. Re uera enim cum p̄uenerit nigra hæc & formoſa in hieruſalem cæleſtē: & ingreſſa fuerit uiſionē pacis: multo plura & magnificētiora q̄ nūc ei ſunt ánunciata perſpiciet. Nunc enim tanq̄ in ſpeculo & ænígmate: tūc aūt uidebit facie ad faciem: cum conſequetur ea quæ oculus non uidit: nec auris audiuit: nec in cor hoĩs aſcenderunt. Et tunc uidebit q̄a nec medietas eor̄ eſt: q̄ audiuit in hac ſua terra poſita. Beatæ ergo ſunt mulieres Salomonis aĩæ ſine dubio: quæ uerbo dei & paci eius participes fiunt. Beati pueri eius q̄ aſſiſtunt ĩ conſpectu eius ſemper: non illi q̄ aliquando aſſiſtunt: & aliquādo non aſſiſtunt: ſed q̄ ſemper & ſine ītermiſſione aſſiſtunt uerbo dei: uere beati ſunt. Talis erat & illa Maria q̄ ſedebat ſecus pedes leſu: & audiebat eum: cui & teſtimoniū reddidit ipſe dicens ad Martha. Maria optimā partem elegit: q̄ non auferetur ab ea. Adhuc nigra hæc & formoſa dicit Benedictus q̄ uoluit dare te ſup ſedem iſrael. Vere. n. q̄a dilexit dominus iſrael: & uoluit ut ſtaret in æternū: poſuit te regem ſup eum. Quem? Pacificū ſine dubio: Xp̄s eſt pax noſtra: q̄ fecit utraq; unū: & mediū parietem ſepis ſoluit. Et poſt hæc oĩa dicit inq̄t. c. xx. talenta auri regi Salomonis regina Saba. Numerus hic. c. xx. cōſecratus eſt uitæ hoĩum eor̄ q̄ fuerunt in diebus Noe: q̄bus iſtud concedit ſpatiū uitæ: quo inuitantur ad pniam. Ip̄e aūt numerus annor̄ & Moyſi uitæ fuit. Offert ergo xp̄o eccleſia in auri ſpecie & pondere non ſolū multitudiné ſenſuū ſuorū & intellectuū: ſed lege dei conſecratos indicat ſenſus ſuos. p̄ hunc q̄ Moyſi annos uitæ continet numer̄. Offert etiā ſuauitates odoramētor̄: q̄les & q̄te nunq̄ uenerant. Vel oĩones in hoc uel opa miſericordiæ intelliget: nunq̄ enim uel tam recte orauerat ut nūc cum acceſſit ad xp̄m: uel tam pie operata fuerat ut cū cognouit iuſticiam ſuam non facere coram hoĩbus ſed coram p̄e: q̄ uidet in abſcondito & reddet palam. Sed multum eſt alienis in locis ſimul uniuerſa perſeq̄ hæc q̄ nec teſtimonii gr̄a uidentur aſſumpta. Sufficiant iſta de tertio libro regnor̄. Videamus aliqua & ex his quæ de. lxvii. pſalmo protulimus: ubi ait æthiopia p̄ueniet manus eius deo. Si enim intuearis q̄o ex delicto iſrael ſit ſalus gentibus: & q̄ illor̄ lapſus ītroeūdi uiam nationibus dedit: aduertes quomodo p̄uenit & p̄cepit æthiopiæ manus: hoc eſt gentiū populos illos ad deū: q̄bus primis data ſunt eloq̄a dei. & ĩ hoc compleri: æthiopia p̄ueniet manus eius deo: & ſit nigra iſta formoſa: etiam ſi uolūt: etiam ſi inuident: & obtrectāt filiæ hieruſalem. Sed & pphetæ teſtimoniū quod poſuit ſuſcepit dominus, etiam eos q̄ ueniūt de locis q̄ ſunt ultra flumĩa æthiopū: & offerunt hoſtias deo ſimili ſenſu aduertendū puto. Videt enim mihi q̄ ultra flumĩa æthiopiæ eſſe dr̄ ille: q̄ nimiis & ſupabūdantibus peccatis iſuſcatus eſt: & atro malitiæ fuco ĩfectus niger & tenebroſus eſt redditus: & tamē ne hos q̄dem repellit dominus: ſed omnes q̄ ſacrificia contribulati ſpūs & humiliati cordis offerunt deo: confeſſiōis ſcilicet ac penitentiæ titulo ad eū conuerſi non repellunt ab eo. Sic. n. pacificus dicit dominus noſter. Ego ueniētem ad me nō repello. Pōt aūt & de illis dictū uideri: q̄ ultra flumĩa æthiopū poſiti uenient etiam ipſi ad deum hoſtias deferentes: q̄ poſtea q̄ ītrauerit oĩs plenitudo gentium: quæ flumĩbus æthiopū cōparatur: uenient etiā ipſi: & tūc omnis iuda ſaluabitur. & pro eo ultra flumĩa dicātur: quaſi q̄ ulteriores & poſteriores ſint ſpatiis: in q̄bus currit iundatq; gentium ſalus. Et ita forte compleri uidetur hoc quod dicit: q̄a ĩ die illa nō cōfunderis oĩs iſrael ex oĩbus adiuentōibus tuis: q̄bus ipie egiſti in me: Supereſt ut illud teſtimoniū quod de Hieremia aſſumpſimus explicet: ubi Abdimelech nihilomius æthiops uir eunuchus cū audiſſet: q̄a Hieremias ĩ lacum miſſus eſt a pricipibus populi: educit eum ĩde. Et puto iconueniens non uideri: ſi dicamus q̄ principes iſrael condēnauerūt: & ĩ lacū mortis miſerunt: iſte alienigenæ & obſcūræ gentis homo & degeneris. i. populus gentiū educit eum de lacu mortis: reſurrectōem ſcilicet eius a mortuis credens: & fide ſua hūc q̄ illi ĩ mortem tradiderant: iſte de ĩfernis reuocat ac reducit. Sed & eu; nuchus hic æthiops eſſe dr̄: credo q̄ ſtrauerit ſemetip̄m ppter regnum dei: uel ét q̄ ſemé malitiæ ĩ ſemetip̄o non habebat: ſeruus quoq; eſt regis q̄a ſeruus ſapiens ĩperat ſtultis domĩs. Interp̄tatur aūt Abdimelech ſeruus regū. Et ideo domĩus reliquens populū iſrael pro peccatis ad æthiopē uerba dirigit: & ad ip̄m mittit pphetam: & ipſi dicit. Ecce ego adduco uerba mea ſuper ciuitatem iſtam ĩ mala & non ĩ bona: & ſaluabo te ĩ die illa: & non te dabo ĩ manus hominum: ſed ſaluans ſaluabo te. Salutis aūt cā hæc eſt ei: q̄a eduxi pphetam de lacu: ideſt q̄ a fide ſua q̄ Xp̄m reſurrexiſſe credat a mortuis: eduxiſſe eum ex lacu uidetur. Habet ergo pluria teſtimonia fuſca hæc uel nigra & formoſa ĩ q̄bus libere agat: & cū fiducia dicat ad filias hieruſalem q̄a fuſca ſum q̄dem uel nigra ſicut tabernacula Cedar: formoſa aūt ſicut pelles Salomonis. De pellibus Salomonis ſcriptum aliq̄d proprie non memini. Puto aūt referre poſſe ad gloriam eius: de qua dicit ſaluator: q̄a nec Salomon ĩ oĩ gloria ſua opertus eſt: ſicut unū hor̄. Nomen tamē ipſum pellium ĩ tabernaculo teſtimonii ĩuenimus frequenter referri: ſicut cum dicit: Et facies pelles ex capra; pilis operimentum ſuper tabernaculum teſtimōii. xi. pelles facies. Longitudo pellis unius. xxx. cubitor̄: latitudo quatuor cubitor̄. Eadem menſura erit. xi. pellibus: & coniūges q̄nq; pelles ſimul & alias ſex ſimul: & replicabis ſextam pellem a fronte tabernaculi: & facies quīquaginta anſulas per oram pellis unius: & quīquaginta anſulas per oram pellis alterius: per quas coniūgantur una ad alteram: & facies circulos æreos q̄nquagenos & cōiūges ex ipſis pelles: & erit unum totum. & replicabis quod ſupereſt ex pellibus medietatem pellis unius a fronte tabernaculi. & ex alia medietate quod ſupereſt uelabis poſteriora tabernaculi: cubitum hic: & cubitum ĩde: ex eo quod abundat ĩ longitudie pelliū. & erit

adopertum tabernaculum ex lateribus hīc & inde.Puto ergo q̄ haꝛ pellium mentio fiat ī cantico cantico- 184
rum:& iſtæ dicantur eſſe Salomonis:q̄ accipitur ī pacificum Xp̄m.Ipſius ergo eſt tabernaculum: & ea quæ
ad tabernaculum pertinent.& p̄cipue ſi illud tabernaculū conſideremus:qđ dr̄ tabernaculum ueꝛ:quod fi
xit deus & non homo & quod ait:nō.n.ī manu facta ſancta ītrauit Ieſus exemplaria ueroꝛ.Si ergo pulchri-
tudinem ſuam ſponſa pellibus comparat Salomonis:illaꝛ ſine dubio pellium gloriam & pulchritudiné di
cit:quæ operiūt illud tabernaculū quod fixit deus & non homo.Si uero nigredinem ſuam quæ exprobrarī
a filiis hieruſalem uidebaf:pellibus contulit ſalomonis huius tabernaculi quod exemplar ueri tabernaculi
uocatur:accipiendæ ſunt pelles quaſi q̄ & ipſæ nigræ ſint q̄dem:utpote capraꝛ pilis textæ:& tamen uſum
ornatūq̄ exhibeāt diuīo tabernaculo.Quod aūt uidetur eſſe perſona una quæ loq̄tur:& pluribus ſe uel ta-
bernaculis cedar ī nigredie uel Salomonis pellibus comparauit:ita accipiendū eſt:q̄a una q̄dem perſona ui-
detur eccleſiæ:īnumeræ tamen ſunt q̄ per orbem terræ diffuſæ ſunt atq̄ īmenſæ congregatōis ac multitu-
dis populoꝛ.Sicut & regnum cæloꝛ unum q̄dem dr̄:& multæ tamen ī eo māſiones memoranf eſſe apud
patrem.Poteſt aūt & de una quaq̄ aīa:quæ poſt peccata plurima conuertitur ad pniam dici: q̄ nigra ſit pro
peccatis:formoſa propter pniam & fructus pniæ.Deniq̄ & de hac ipſa quæ nunc dicit:nigra ſum & formo
ſa:q̄a non in finem in nigredie iſta permanſit.poſt hæc dicunt de ea ipſa filiæ hieruſalem.Quæ eſt iſta quæ
aſcendit dealbata īcumbens ſuper fratrem ſuū.Ne uideatis me quoniam infuſcata ſum ego:q̄a deſpexit me
ſol.Infuſcata ſiue denigrata:ſi competēter nobis uidetur aptata expoſitio:quam ī ſuperioribus:uel de æthio
piſſa quæ a Moyſe ſuſcepta eſt ī coniugium:uel de regīa Saba æthiopum:quæ ſapiam Salomonis uenit au-
dire.texuimus:merito nunc hæc quæ fuſca uel nigra eſt & formoſa:ſatiſfacere uidef pro nigredie:uel fuſca
tione ſua:cauſaſq̄ reddere exprobrantibus:quaſi quæ non natura talis:nec ita a conditore ſit:ſed ex accidē-
tibus hoc paſſa ſit.Ex eo inq̄t:q̄a ſol deſpexit me.In quo oſtendit:non de nigredine corporis fieri ſermonē
quod utiq̄ ſol obſcurare & denigrare ſolet:cum reſpicit magis quā cum deſpicit.Ita deniq̄ & apud illā oēm
illam gentē æthiopum ferunt:cui naturalis q̄dam ineſt ex ſemīs carnalis ſucceſſione nigredo q̄ in illis locis
ſol radiis acrioribus ferueat:& aduſta iam ſemel atq̄ infuſcata corpora gemini uitii ſucceſſione permaneāt.
Contrarii uero ordīs eſt aīæ nigredo.Nam neq̄ aſpectu:ſed deſpectu ſolis inurif:neq̄ naſcendo:ſed negligē
do conq̄ritur:& ideo ſicut ignauia aſſumif:ita & induſtria repellif:& repulſaf.Deniq̄ ut ſuperius dixi:hæc
ipſa quæ nūc nigra dr̄ eſſe:in fine cantici huius dealbata memoraf aſcendere īcumbens ſuper fratrem ſuū.
effecta eſt ergo nigra q̄a deſcendit.Si aūt cœperit aſcendere īcumbēs ſup fratrem ſuū:& adhærebit ei: & nō
oīno ſeparabitur.Dicit ergo nunc ad filīas hieruſalem:pro nigredie ſua ſatiſfaciens.Non putetis o filiæ hie
ruſalem q̄ naturalis eſt iſta nigredo:quā uidetis in uultu meo.Sed ſcitote quoniam deſpectu ſolis eſt facta.
Sol.n.iuſticiæ q̄a me non īuenit recte ſtantem:nec ipſe ī me rectos direxit lucis ſuæ radios.Ego.n. ſum po-
pulus gentiū q̄ prius non aſpexi ad ſolem iuſticiæ:nec ſteti ante dominū:& ideo nec ille me aſpexit:ſed de-
ſpexit:neq̄ aſtitit mihi:ſed p̄teriit.Hoc aūt ita eſſe etiam tu q̄ iſrael diceris re ipſa expertus iam iāq̄ cogno-
ſces:& dices.Sicut.n.me aliquādo non credente:tu aſſumptus es:& miſericordiam conſecutus:& te reſpexit
ſol iuſticiæ me aūt utpote īobedientem & īcredulum deſpexit & ſpreuit:Ita & nūc q̄a tu īcredulus & inobe
diens factus es:ego ſpero reſpici a ſole iuſticiæ:& miſericordiam conſeq̄.Quod aūt mutua nobis ſit ſol iſta
deſpectio:& ego primo pro īobedientia mea deſpectus ſum:tu uero reſpectus.Nūc autem etiam tibi nō ſo-
lum deſpectus ſolis:ſed & cæcitas q̄dam:licet ex parte contigerit:teſtem tibi producam magnificum & cæ
leſtis ſecreti conſcium Paulum:qui ita dicit.Sicut enim uos de gentibus ſine dubio loquens: aliquando nō
credidiſtis deo.nūc autem miſericordiam conſecuti eſtis propter illorum incredulitatem:ita & iſti non cre
diderunt in ueſtra miſericordia:ut & ipſi miſericordiam conſequanf.Et item in aliis dicit.Quia cæcitas ex
parte contigit in iſrael:donec plenitudo gentiū intraret.Hinc ergo eſt in me quem exprobrat iſta nigredo:
q̄a deſpexit me ſol ꝓpter īcredulitatem & inobedientiā meam.cum uero recte ſtetero ante eum: & non fue
ro oblitus in aliquo:neq̄ declinauero ad dexteram neq̄ ad ſiniſtram:ſed fecero rectas ſemitas pedibus meis
contra ſolem iuſticiæ īcedens ī omnibus iuſtificatōibus eius ſine q̄rela:tūc & ipſe ſol iuſticiæ me reſpiciet:& nul
la erit obliq̄tas:nec erit cauſa ulla deſpectus:& tunc reddetur mihi lux mea:& ſplendor meus.In tantūq̄ ꝓ-
pelletur a me:quā nunc exprobraris iſta nigredo:ut etiam lux mundi merear appellari. Sic ergo ſol iſte q̄dē
uiſibilis:ea corpora q̄bus a ſūmo libramīe inſederit:infuſcat:& urit.ea uero quæ procul ſunt & ab iſta colli-
bratione longius poſita:conſeruat in candore ſuo:nec omnino urit ea:ſed illumīat. Sol uero ſpiritalis q̄ eſt
ſol iuſticiæ:in cuius pennis ſanitas eſſe dr̄:econtrario eos q̄dem quos recti cordis inuenerit:& ad libram ſui
ſplendoris conſiſtens illuminat:ſed & omni fulgore circundat.eos autem qui oblique incedunt cum eo:ne-
ceſſario etiam ipſe oblique non tam reſpicit:q̄ deſpicit:hoc eis p̄ſtante inconſtantia ſua & iſtabilitate. Quo
modo enim qui peruerſi ſunt:poſſunt ſuſcipere quod rectum eſt:uelut ſi curuo ligno adhibeas rectiſſimā
regulam:uidebitur quidem per regulam argui materiæ prauitas:non tamen regula eſt quæ ligno cauſam p
uerſitatis impoſuit.Et ideo feſtinandum eſt ad uias rectas:& ſtandum in ſemitis uirtutum:ne forte ſol iuſti
ciæ rectus incedens:ſi nos obliquos ſtare inueniat & peruerſos:deſpiciat nos:& efficiamur denigrati. inquā
tum uero capaces fuerimus lucis eius:in tantum tenebris & nigredini dabimus locum.Hīc enim eſt ipe ſol
qui & lux uera illuminans omnem hominem uenientem in hunc mundū & q̄ in mūdo erat.& mundus per
ipſum factus eſt.Non enim per iſtud uiſibile lumē mūdus factus eſt:cū & ipm portio ſit mūdi:ſed per iſtud
ueꝛ lumē.a quo lumine ſi nos peruerſi inceſſerimus:deſpici dicimur:& ipm enim nos puerſe incedentibus
peruerſum quoq̄ incedit.ſicut ſcriptum eſt in maledictionibus Leuitici.Et ſi inceſſeritis inquit mecum p-
uerſi:& nolueritis obedire mihi:adiiciam uobis plagas ſeptem.Et poſt pauca.Et ſi inquit non fueritis emē-

dati:sed incesseritis mecū puersi:incedam & ego uobiscum peruersus.Siue ut ī aliis exemplaribus legimus. Si icesseritis mecum obliq;incedam & uobiscū obliquus.Et post aliq̄ta itez dicit ad ultimū.Et quoniā am bulauerunt in conspectu meo obliqui:& ego ambulo cum eis in furore obliquus.Hæc assumpsimus ex q̄ bus,pbaremus qualiter despicere hoc est oblique aspicere sol dicatur.Et euidenter claruit q̄ hos despiciat: & cū his oblique īcedat ac peruerse:q̄ oblique incedūt cum eo:Sed & hoc quod admonuit p̄sens locus indi scussum non omittamus:qa sol duplicis uidetur esse uirtutis:unius qua illuminat:alterius qua adurit.Sed,p rebus aut materiis subiacentibus aut illuminat aliquid luce:aut infuscat & obdurat ardore. Secundum hoc ergo fortassis & īduratse dr̄ deus cor Pharaonis:q̄ scilicet talis fuerat materia cordis ipsius:quæ p̄sentiā so lis iusticiæ non ea parte qua illuminat:sed qua adurit & indurat exceperit ,ppter hoc sine dubio q̄ & ipse af fligebat hebræoz uitam in operibus duris:& q̄ luto & latere conficiebat eos.Et erat utiq; cor eius scdm ea quæ cogitabat luteū & limosum.Et sicut materiā luti sol iste uisibilis stringit & indurat:ita sol iusticiæ his eisdem radiis qbus illuminat populum israel:Pharaonis cor cui inerant luteæ cogitatiōes:pro ipsis motuū suoz qualitatibus indurabat.Hæc aūt q̄ ita se habeant:& non cōem ut hoibus uidetur:historiam famulis dei per spūm sanctū scribebat:ostenditur etiā inde:q̄ ubi refert ingemuisse filios israel:non dicit a luto neq; a latere neq; a paleis ingemuisse eos:sed ab opibus suis iquit.Et rursum.Et ascendit inquit clamor eoz ad deum.nō dixit a luto & latere:sed itez ab operibus suis;ppter quod & subiūgit. Quia exaudiuit dominus gemitus ipsoz:cum utiq; non exaudiuit eoz gemitum:qui nō ex operibus clamant ad dominū.Hæc q̄is per excessum dicta uideantur:tamen locoz opportunitate cōmoniti:nequaq̄ iudicauimus omittenda:ma xime cum habeant aliquid similitudinis ad hoc quod dicit:hæc quæ infuscata est:quia despexerit eam sol. Quod utiq; ostenditur ibi accidere:ubi peccatoz causa p̄cedit.& ibi infuscari uel aduri aliquē sole:ubi pec cati materia subsistit.ubi uero non est peccatum:sol neq; adurere dicitur:neq; infuscare,sicut de iusto refer tur in psalmis.Per diem sol non uret te:neq; luna per noctem. Vides ergo quia sanctos in quibus peccatoz nulla causa est:sol nunq̄ adurit. Vt enim diximus:duplicis uirtutis est sol:iustos autem illumiat: peccatores uero non illuminat:sed adurit,quoniam & ipsi oderunt lucem:quia male agunt.Deniq; ob hoc & deus no ster ignis dicitur esse consumens.nihilominus lux in quo tenebræ non sunt:lux sine dubio iustis:& ignis ef ficitur peccatoribus:ut consumat in eis omne quod in anima eoz corruptibilitatis aut fragilitatis inuene rit.Quod autem in multis scripturæ locis & sol & ignis non iste uisibilis sed ille inuisibilis & spiritalis dica tur:ipse etiam si recenseas abundanter inuenies.Filii matris meæ dimicauerunt in me:posuerunt me custo dem in uineis:uineam meam non custodiui.Adhuc ipsa quæ fusca quidem pro delictis prioribus: formosa uero est pro fide & conuersione etiam hæc dicit:asseuerans q̄ filii matris suæ dimicauerunt non contra eā sed in ea.& post hoc bellum quod in ea gesserunt:constituerunt eam uineaz custodem:non unius uineæ: sed multarum.Astruit autem hæc eadem:q̄ preter has quas a filiis matris suæ custodire posita est: habuerit aliam propriam uineam quā non custodierit.Hæc est propositi drāmatis fabula.Sed nunc inquiramus quæ sit mater sponsæ huius:quā hæc allegat:qui sint etiam filii eius qui dimicauerunt in ea:& cōfecto bello tra diderint ei uineas quas custodiret:quasi quæ non potuisset seruare eas:nisi ab illis dimicatum fuisset. Illam uero suscepta aliarū custodia uinearum:propriam uineam noluisse uel non potuisse seruare. Ad Galathas Paulus scribens ait.Dicite mihi qui sub lege uultis esse:legem nō audistis?Scriptum est enim:quoniā Abra ham duos habuit filios:unum ex ancilla:& unum de libera.sed iis quidem qui de ancilla secūdū carnem na tus est:qui uero de libera secūdum repromissionem quæ sunt allegorica. Hæc enim sunt duo testamenta: unum quidem in monte Syna in seruitutem generans:quæ est Agar.Syna enim mons est in arabia: qui con fertur huic quæ nūc est hierusalem:& seruit cum filiis suis.Quæ autem sursum est hierusalem:libera est: q̄ est mater oīum nostrum.Hac ergo hierusalem cælestem dicit esse Paulus & suam & oīum nostrū credentiū matrem.Deniq; addit in posterioribus & dicit,ppter quod fratres non sumus filii ancillæ sed liberæ.qua li bertate liberauit nos Christus.Euidenter ergo Paulus pronūciat:q̄ omnis qui per fidem a Xp̄o consequit libertatem:filius sit liberæ:& hanc dicit esse sursum hierusalem quæ libera est:quæ est mater oīum nostrū. Huius ergo matris & ipsa sponsa filia esse intelligitur:in his qui dimicauerunt in ea:& constituerūt eam cu stodem uineaz. Vnde uideantur isti:qui tantū potestatem habuerint:ut & bellū gererēt in ea:& ordinarēt eam uineaz custodē;non cuiuscūq; humilis:aut conténendi loci fuisse.Possumus ergo & apostolos Xp̄i ac cipere filios matris spōsæ:hoc est hierusalem filios cælestis:q̄ pugnauerunt prius in ista quæ ex gentibus cō gregatur.Pugnauerunt aūt:ut uincerent in ea illos:quos prius habuit infidelitatis & inobediētiæ sensus; & oém elatōem;extollentem se aduersus sciam Christi.sicut Paulus dicit:Cogitatōes destruentes;& oém alti tudinem extollentem se aduersus sciam Xp̄i.Pugnauerunt ergo non aduersus eam:sed in ea:hoc est in sensi bus & corde eius:ut destruerent:& depellerent oém infidelitatem;omne uitiū;oésq; doctrinas:quæ ei inter gentes positæ;fallis sophistaz assertionibus inoluerant.Fuit ergo apostolis Xp̄i grande bellum:donec ex ea mendacii turres & muros peruersæ doctrinæ subruerent:donec iniq̄tatis argumenta ,psternerent:& operā tes hæc atq; succédentes in corde eius dæmones debellarent: Vbi ergo effugauerūt ab ea oés sensus infideli tatis antiquæ;non eam relinquūt ociosam;ne forte per ocium rursus antiqua surrepāt;& redeāt quæ depul sa sunt:sed dant ei opus:quod egat:& cōsignāt ei custodiam uineaz. Vineas accipiamus singula q̄cūq; uolu mia legis ac pphetaz.Erat.n.unusq;sq; eoz sicut ager plenus:quē benedixit dominus.Hæc ergo isti uiri for tes post uictoriam bella seruanda ei & custodienda consignāt.nō enim relinquūt eam ut diximus ociosam. sed & euangelistaz scripta atq; ipsoz apostoloz litteras possumus similiter uineas accipere:quas huic quæ ex gentibus cōgregat pro qua etiam dimicauerūt;custodiendas colēdasq; tradiderūt.Quod uero ait:qa suā

propriam uineam non custodierit.illā possumus eruditionē dicere.qua unusq; exercebaī ante fidē:quā si ne dubio credēs relinquit ac deserit & ea quæ sibi lucra uidebanī:dicit ꝓpter xp̄m detrimēta.Sicut & Paulus gloriaī legis obseruantias & oēm iudaicæ istitutiōis gloriā:fuisse sibi ut stercora:tātū ut ī xp̄o inuenire tur:non habens suā iustitiā:quæ ex lege est:sed iustitiā quæ ex deo ē.Sicut ergo paulus accepta xp̄i fide; nō custodiuit uineā suā:iudaicæ scilicet traditionis obsequia:& iccirco fortasse nō custodiuit.qa cum plantata eēt a deo uitis uera cōuersa ē in amaritudinē uitis aliena:& erat iā uitis Sodomoꝝ uinea eoꝝ.& palmes eorum ex gomorra.& botrus amaritudinis ī eis & furor draconū uinū eoꝝ:& furor aspidū insanabilis: ita & apud gentes erāt plurimæ huiusmodi doctrinæ:quas post illa bella qbus pro fide & agnitione christi a doctoribus dimicatū est:superatas dicit:puto q; oīo criminis loco ducaī.Si custodierit aliquis huiusmodi uineas:& agrū colat ultra uenenatis & noxiis cōsitū disciplinis:nec mireris si his culpis aliquādo fuisse uidea tur obnoxia hæc quæ ex nationū dispersione colligiī:& iam christo sponsa præparaī.Recordare quomodo prima mulier seducta est:& ī præuaricatione facta:quæ nō aliter salua fieri dicīt:nisi per filioꝝ generationē.illoꝝ dūtaxat:qui pmanent in fide & charitate cū sanctitate.Hoc ergo qđ de adā & eua scribitur: sic assēuerat apostolus.Mysteriū magnum est ī christo & ī ecclesia:qui eam ita dilexit:ut semetipsū traderet,p ea cum esset adhuc impia hæc ipsa:sicut ipse dixit.Cū enim adhuc scdm tēpus ipii essemus:christus pro nobis mortuus est.Et iterū.quia cum adhuc essemus infideles:christus pro nobis mortuus ē.Nō ergo mirum est:si hæc quæ seducta.& ī præuaricatione facta & quæ ipia scdm tempus fuit & peccatrix talē dicaī uineā coluisse eo tpe:cum adhuc impia erat:quā relinquere debuerit:& nequaq; omnino seruare.Quod si etiā ,tertium explanatiōis locum placet exequi referamus hæc ad unāquāq; aīam.quæ cōuersa ad deum & ad fidē ueniens:patitur sine dubio cogitationū pugnas & obluctatiōes dæmonū:reuocare eā nitentiū ad prioris uitæ illerebras:uel īfidelitatis errorē.Sed ne hoc fiat.ne ue rursum dæmonibus ī ea tantū liceat.prospexit diuina ,puidentia:ut paruulis quibusq; & his qui pro semetipsis aduersus astutias diaboli , & dæmonum pugnas dimicare non possūt utpote infantes adhuc & lactantes in christo:daret angelos ,ppugnatores & defensores:qui uelut tutores & ,pcuratores cōstituti sunt a deo eoꝝ qui in īfirma ætate positi pro semetipsis ut diximus:pugnare non possūt.Et ut hoc cū maiori fiducia agant:cōcediī eis semp uidere faciem patris qui ī cælis est:& istos puto esse paruulos:quos uenire ad se christus iussit;& non sinit ,phiberi:& quos semper dixit uidere faciē patris.Nec tibi cōtrariū uideatur:si eos hæc anima quæ ad deū tendit:matris suæ filios appellat.Si enī aīarū mater hierusalē cælestis est,& angeli nihilominus cælestes nominanī:nihil dissonās uidebiī.si hi qui similiter ut ipsa cælestes sūt:ab ea filii matris appellanī.Super oīa autem congruū uidebiī & cōueniens:ut qbus unus ē pater deus:una sit hierusalem mr̄.Quod uero ait Vineā meā non custodiui . ī stituta illa ac mores & propositū in quo exercebaī scdm ueterem hominē uiuens indicare uideī laudabiliter a se non eē seruata.ex quo aūt adiutorio angeloꝝ dimicauit & uicit eā penitus a se effugauit ueterē hominē cū actibus suis:cōstitutaq; est ab eis uineaꝝ custos sensuū scilicet & dogmatū diuinoꝝ: ex qbus possit uinū bibere.quod lætificet cor eius.Annuncia mihi quē dilexit aīa mea.ubi pascis:ubi cubas in meridie ne forte efficiar sicut adoperta super greges sodaliū tuoꝝ.Adhuc spōsa loquiī ēt hæc:sed ad sponsum & nō iā ad filias hierusalē.Igiī ab initio ubi ait Osculeī me usq; ad hunc locū sup greges:cūcta quæ dicta sūt uerba sūt spōsæ.Sed primo sermo eius ad deū factus ē.secūdo ad sponsū.tertio ad adolescētulas.iter quas & spō sum media quædā ut se drāmatis huius species habet quasi mesochorus effecta:nūc ad ipsum.nūc etiam ad filias hierusalē respōdēs dirigit uerba.Hoc ergo nunc ultimos sermones suos ad sponsū facit.requirēs ab eo ubi pascat in meridie.ubi collocet gregem:uerens nedum requirit eum:incurrat in ea loca ubi sodales spō si locatos per meridiem greges seruant.Ostenditur autem per hoc quia sponsus hic etiam pastor sit.In superioribus autem didiceramus eum esse & regem pro eo sine dubio q; homines regat.pastorem uero pro eo q; oues pascat sponsum autem pro eo q; habeat sponsam:quæ cum eo regnet scdm q; scriptum est.Astitit regina a dextris tuis in uestitu deaurato.Hæc interim continet drāmatis ipsius:qui est quasi historicus ordo. Nunc autem requiramus intelligentiam mysticam.& si oportet præuenire paululum ea:quæ in posterioribus proserenda est.quo quis effectus sit horum sodalium pateat:memoremus illud quod scriptum ē quia reginæ sunt.lx.sed & ex his omnibus una sit columba:& una perfecta ac particeps regni.cæteræ uero iam ī feriores sunt quæ.lxxx.appellantur concubinæ.Adolescentulæ uero quarum numerus nullus est:post ordinem concubinarum ponuntur.Istæ autem omnes animarum earum differentiæ sunt:quæ in christo credē tes diuersis ei affectibus sociantur. Vt uerbi gratia dicamus Omnem ecclesiam per illam figuram corpus eē christi apostolus dicit.in quo corpore diuersa membra esse pronunciat.& alios esse oculos.alios manus, alios etiam pedes:& singulos pro operum studiorūq; suorum meritis in membra corporis huius aptari.Secūdum autem speciem & hæc intelligenda sunt.& alias quidem animas putandum est in hoc sponsali drāmate quæ magnificentiori affectu sponso atq; illustriori sociantur.apud eum reginarum loco & affectu haberi.alias quarum inferior sine dubio in profectibus & uirtutibus honor est: concubinarum loco duci . & alias adolescentularum.quæ uidentur extra aulam quidem positæ:non tamen extra urbem regiam.Posteriores uero & post omnes quæ supra memoratæ sunt esse eas animas:quæ oues appellantur.Si uero perspicamus attentius adhuc fortassis etiam harum omnium inueniemus inferiores alias & ultimas oium.illas scilicet quæ in sodalium eius gregibus numerantur:& ipsi enim habere greges quosdā dicunī in quos nō uult spōsa īcurrere.& ob hoc petit a spōso.ut annūciet sibi ubi pascat:ubi meridiē faciat:ne forte īquit efficiar sicut adoperta sup greges sodaliū tuoꝝ.Quæriī ergo sodales isti qui habere quosdā greges dicunī:utrū spō so operā dātes.& sub ipso uelut pastoꝝ principe agētes hoc faciāt:quādoq; dē sodales eius noīanī . an ,ppriū

aliquid & ſequeſtratum habentes:& quod non ſit cum animo ſponſi quandoquidē refugit ſpōſa:& ueretur
ne forte incurrat ſodaliū greges:dum ſpōſum ſuū reqrit.Sed & qđ dixit ne forte efficiar nō adoperta:ſed ſi-
cut adoperta:reqre ne forte inuat p hoc eſſe aliqs ſodaliū q̄ſi ſpōſas habentes ét ipſas habitū ſpōſalē: & eē
adopertas:& ſicut apoſtolus dicit uelamē & ptātē habētes ſup caput:& ut manifeſtior ſermōis huius expla-
natio fiat itex q̄ſi drāmatis ordine qđ dicit exequamur.Expoſcit ab ipſo ſpōſo ſuo ſpōſa:ut ei locū ſecreti
ſui indicet & qetis:quādoqdē amoris ſpatiens etiā per meridiē cupit audire ſpōſū:eo p̄cipue tpe quo clarior
lux & ſplēdor diei p̄fectus & purus ét:ut aſſiſtat ei oues paſcēti uel refrigeranti.& ſtudioſe uult uiā diſcere:q̄
ire ad eum debeat:ne forte ſi nō fuerit edocta itineris huius anfractus:ſcurrat greges ſodaliū:& uideat ſimi
lis eē alicui illax q̄ adopertæ ueniūt ad ſodales eius:nec pudoris curā gerūt:aut uerent paſſim diſcurrere:
& multis apparere.Ego aūt quæ a nullo inquit alio uideri uolo niſi a te ſolo:ſcire deſidero: quo ad te itine
re uēiam:ut ſecretū ſit:ut nemo ſit medius:ut malus arbiter peregrinus:& alienus nō occurrat.Et forte ob
hoc requirit iſta loca:in qbus paſcit ſponſus oues ſuas:& oſtēdit ei uerecūdiā ſuā:pro qua nō uult incurre-
re greges ſodaliū:ut ille ſegreget oues ſuas a ſodalibus:& ſeorſū paſcat:ut non ſolū ſpōſa nō uideat ab aliis:
ſed & arcanis & ineffabilibus myſteriis ſponſi ſecretius pfruat.Nūc ergo uideamus per ſingula:& primo qui
dē uide ſi poſſimus dicere:q̄ dominus cuius portio fuit iacob:& funiculus hæreditatis eius iſrael:ipſe intel
ligendus ſit ſponſus.Sodales uero angeli illi:ad quox numex cū diuideret excelſus gentes:& diſpergeret fi
lios adā:ſtatuit terminos gētium ſcdm numex ut ait angelox dei:& iſti ſint fortaſſis greges ſodalium ſpō-
ſi gentes cūctæ quæ uelut pecora ſub angelis paſtoribus cōſtitutæ ſūt. Grex uero ſpōſi ille ouiū dicat:de q̄
bus ipſa in euangelio ueritas dixit.Oues meæ uocē meā audiēt.Vide enim & obſeruanter intende: quoniā
dixit oues meæ q̄ſi ſint & aliæ oues quæ nō ſint eius:& ipſe in aliis dixit:uos non eſtis de ouibus meis quæ
ſingula huic occulto myſterio cōuenienter uidebunt aptari.Quæ ſi ita ſe habent:cōpetenter ſpōſa uniuſcu
iuſq; ſodaliū gregē ſponſā eius itelligi uoluit: quā adopertam noſauit.Sed quoniā certa erat q̄ ſup oēs illas
ſpōſa eēt:nō uult ſimilis uideri alicui illax: utpote quæ ſciret tantū ſe debere præcellere illas ſodaliū ſpon-
ſas q̄s ſponſa nominat uelut adoptas:quātū eminentiæ ſpōſus ſuus hēat ad ſodales.Sed & pro hoc adhuc ui
debitur p̄cunctandi cauſas habuiſſe:quādoqdē boni paſtoris ſcit eē ſtudiū:ut optima ouibus paſcua requi-
rat:& ut uiridantia atq; opaca quæq; ad requiē nemora meridiani æſtus iueniat.Quod qdē ſodales ſponſi
facere neſciūt:nec itelligēdis paſcuis aut ſcientiæ tantum:aut ſollicitudinis gerāt:& ob hoc dixit: Annūcia
mihi ubi paſcis ubi cubile hēs ī meridie cupiēs tps ſcilicet illud quo copioſius mūdo lumē ifundit:quo ma
gis merus eſt dies & purior:& florulentior ē lux. Tūc inqt. Annuncia mihi o tu quem dilexit aīa mea: ubi
paſcis:ubi cubile hēs ī meridie:ne forte efficiar ut adoperta ſup greges ſodalium tuox. Nouo nunc nomine
ſpōſa appellauit ſpōſum.ſciēs.n.ipſū eſſe filiū charitatis:īmo ipſū eē charitatē:quæ ex deo ē:q̄ſi uocabulū ei
iſtud poſuit quē dilexit aīa mea:& tamē nō dixit quē dilexi ſed quē dilexit aīa mea:ſciens nō q̄licunq; dile-
ctiōe:ſed ex tota aīa:& ex totis uiribus:& ex toto corde habēdā eſſe dilectionē ſpōſi:ubi paſcis iqt:& ubi cu
bile habes.Puto aūt q̄ & ppheta de hoc loco:quē nūc ſpōſa diſcere ab ſponſo deſiderat & audire: etiā ipſe
ſub eodē poſitus paſtore dicat. dominus regit me.ſiue ut ī aliis legimus: dominus paſcit me & nihil mihi
deerit.Et quoniā ſciebat alios paſtores:uel ignauia uel īperitia faciēte:greges ī locis aridioribus collocare:
& de hoc optimo paſtore dominus dixit.In loco uiridi ibi me collocauit.Sup aquā refectiōis educauit me
oſtēdēs paſtorē hūc nō ſolū abundantes aq̄s ouibus ſuis:ſed & ſalubres & puras:& quæ p oīa reficiāt ,puide
re.Sed quoniā ab hoc ſtatu quo ut ouis ſub paſtore deguerat:cōuerſus ad rōnabilia ī excelſiora ,pfecit: idq;
adeptus ē per cōuerſionē:ſubiunxit & dixit aīam meā cōuertit.Eduxit me ſup ſemitas iuſticiæ ,ppter nome
ſuū:hinc uex oſtēdēs quādoquidē ī hoc ,pficeret:ut iuſticiæ īcederet uias.iuſticia aūt ſine dubio īpugnan-
tē ſe iuſticiā patiē:& neceſſe eſt eū qui iuſticiæ iter īcedit:hīe pugnas aduerſantiū fide cōuerſus & ſpe. Di-
cit ergo de eis.Nā & ſi ambulem ī medio umbræ mortis:nō timebo mala:quoniā tu mecū es.poſt hæc ue-
ro q̄ſi gratiā referēs ei:qui ſe paſtoralibus ībuerat diſciplinis.Virga inqt tua & baculus tuus: qbus iſtitutus
uideor ad paſtoris officium:ipſa mea cōſolata ſūt.Hinc uero ubi uidit ſe a paſtoralibus paſcuis ad rationabi
les cibos & myſtica ſecreta tranſlatū:addit & ſubdit.Paraſti ī cōſpectu meo mēſam aduerſus eos:q; tribulāt
me.Impinguaſti ī oleo caput meū:& calix meus iebrians q̄ præclarus ē:& miſericordia tua ſubſequet me oi
bus diebus uitæ meæ:ut īhabitē in domo domini ī lōgitudine diex.Illa ergo prima ideſt paſtoralis inſtitu-
tio initiū eox fuit:ut ī loco uiridi collocatus:ſup aquā refectiōis educaret.hæc uero quæ ſequunt de ,pfe-
ctibus ad pfectionē requirunt,& quoniā de paſcuis & ueriditate ,ppoſuimus:cōueniens etiā uideat de euan-
geliis cōfirmare q̄ diximus.Inueni etiā ibi paſtorē hūc bonū de paſcuis ouiū diſſerēte.ubi ad hoc q̄ paſtorē
ſe ,pfiteat:etiā oſtiū ſe eſſe cōmemorat:& dicit.Ego ſum oſtiū.p me ſiqs itroierit ſaluabit & īgredietur. & re
gredieat:& paſcua īueniet. Hūc ét nūc ſponſa præcunctatur:ut ab eo audiat & diſcat:ī quibus paſcuis oues
agat:uel in quibus amœnitatibus meridianos percurret æſtus:meridiē appellans illa ſcilicet cordis ſecreta:
quibus clariorem ſcientiæ lucem a uerbo dei anima conſequitur.Hoc enim tempus eſt: quo ſol excelſioré
circuitus ſui uerticem tenet.Siquando ergo ſol iuſticiæ chriſtus eccleſiæ ſuæ excelſa & ardua uirtutum ſua
rum ſecreta manifeſtat:amœna eam paſcua cubiliaq; meridiana uidebitur edocere.Nam cum adhuc initia
habet diſcendi:& prima ut ita dicam:ab eo ſcientiæ ſuſcipit rudimenta:tunc dicit propheta. Et adiuuabit
eam mane diluculo.Nunc ergo quia perfectiora iam quærit:& excelſiora deſiderat:meridianū ſcientiæ lu-
men expoſcit.Hinc puto & Abrahæ poſt multas eruditiōes:quibus apparēs ſibi deus ībuit eū de ſingulis &
docuit.poſt referet qa uiſus ſit ei deus ad quercū mambræ ſedēti ad oſtiū tabernaculi ſui meridie.Sed reſpi-
ciens inquit oculis ſuis & uidet:& ecce tres uiri ſtabāt ſup eū.Quod ſi credimus hæc p ſpiritū ſāctū ſcripta:

non puto frustra placuisse diuino spiritui: ut etiam tēpus & hora uisionis scripturæ paginis mandaret: nisi & horæ istius & tēporis rō aliquid cōferret ad scientiā filiis Abrahæ. qbus utiq; sicut opera Abrahæ faciēda ita & uisitatiōes istæ sperandæ sūt. Quis enim potest dicere: nox præcessit: dies aūt appropinquauit: sicut in die honeste ambulemus: nō i cōmessationibus & ebrietatibus: nō in cubilibus & ipudicitiis: nō i cōtentiōe & æmulatione. & cū hæc omnia transierit supergressus: uidebit tēpus hoc: qđ nox præcessit: & dies appropinquauit. & festinare nō ad initiū diei sed ad meridiē: ut & ipse ad gratiam pueniat abrahæ. Si enī lux quæ i ipso est mētis: & puritas cordis clara fuerit & splendida: iste meridianū tēpus i semetipso habere uidebitur & per hanc puritatē cordis q̄si i meridie positus deū uidebit: sedens ad quercū mabræ: quod ad uisionē iterpretatur. Apud uisionē ergo sedet i meridie: qui uacat ad uidendū deū. Inde deniq; nō dicit itra i tabernaculū: sed foris ad ostiū sedere tabernaculi. Foris etenī est extra corpus posita mens eius: qui lōge est a corporalibus cogitationibus: lōge a carnalibus desideriis: & iō ab his omnibus foris positū uisitat deus. Eiusdē quoque est mysterii: q; & Ioseph cū & fratres suos suscepisset i ægypto: in meridie eos pascit: & i meridie adorāt eum cū muneribus. Propterea deniq; puto & de hiis: quæ iudæi i saluatore cōmiserunt: nullū euangelistarum uoluisse scribere: qa meridie hæc gesta sunt: cū utiq; sexta hora non aliud q̄ meridianum tempus ostēdat: nullus tamen meridiem nominauit. Sed matthæus ita dixit: ab hora aūt sexta tenebræ factæ sunt sup omnem terram usq; i horā nonā. Lucas uero: erat iā q̄si hora sexta: & tenebræ factæ sunt sup oēm terrā usque in horā nonā deficiente sole. Sed & marcus. Cū autem esset facta hora sexta tenebræ factæ sunt sup omnem terrā usq; in horā nonā. Vnde apparet: quia in uisitatione qdem abrahæ & i conuiuio patriarcharum apud ioseph non idigebat: ut tempus istud sub nomine sexti numeri significaret: sed ut meridies diceretur Volebat enim spōsa quæ iā tunc i illis adūbrabatur: discere ubi pasceret spōsus: & ubi haberet cubile: & iō meridiem nominat. Euangelistæ uero i his quæ narrabant non meridianum tēpus: sed horæ sextæ numerū requirebant: ad enarrandū scilicet sacrificium hostiæ eius: quæ oblata ē i die paschæ pro redemptione hois: qui in die sexta formatus est a deo: postea q̄ terra produxit animā uiuentem scđm genus quadrupedia & repentia & bestias terræ. Ob hoc igitur i præsenti loco illuminari sponsa desiderat pleno scientiæ lumine: ne p iperitiam errās i aliquo: similis efficiat illis doctorū scholis: quæ non p ipsam dei sapientiā: sed per philosophorū & principū huius mundi exercent. Hoc enim & apostolus dicere uidet i eo ubi ait. Quia loquimur dei sapiētiā i mysterio absc̄ditā: quā nemo principum huius mundi cognouit. Et iterū hæc eadē significat cū dicit. Nō enim spiritum huius mundi accepimus: sed spiritū q ex deo est: ut sciamus quæ a deo donata sunt nobis. Ob hoc ergo requirit spōsa xp̄i meridiana cubilia: & plenitudinem scientiæ poscit a deo: ne uideat esse sicut una ex philosophorū scholis: quæ adoperta noīatur: pro eo q; plenitudo ueritatis apud eos tecta ē & adoperta. Spōsa aūt xp̄i dicit: Nos aute reuelata facie gloriā dei speculamur. Nisi cognoueris te o bona siue pulchra iter mulieres: egredere tu i uestigiis gregū & pasce hædos tuos i tabernaculis pastorū. Vnius Chilonis scilicet ex septem: quos apud græcos singulares fuisse i sapientia fama cōcelebrat: hæc iter cætera mirabilis fert esse sīa: qua ait. Scito te ipsū: uel cognosce teipsū. Quod tamē Salomō quē p̄cessisse omnes hos tpe & sapientia: ac rerū sciētia i præfatione nostra docuimus: ad animā quasi ad mulierē sub cōminatione quadā loquēs dicit. Nisi cognoueris temetipsam o pulchra inter mulieres: & agnoueris pulchritudinis tuæ causas ide descendere q; ad imaginē dei facta es: per qđ inest tibi plurimū naturalis decoris: & cognoueris q̄ pulchra eras ex initio: q̄uis & nūc iā precellas cæteras mulieres: & pulchra inter eas sola dicaris: tamen nisi cognoueris teipsā quæ sis: nō enī ex cōparatione inferiorū uolo bonā uideri pulchritudinē tuā: sed ut tibi ipsi & decori tuo collata atq; exæquata respondeas. Quod nisi feceris: iubeo te exire: & in ultimis gregum uestigiis collocari: & iam non oues neq; agnos: sed hædos pascere. illos uidelicet: qui pro prauitate & lasciuia a sinistris statuti sūt regis i iudicio præsidentis: & cum tibi introductæ in cubiculum regum ostēderem quæ sūma sunt bona: si non cognoueris temetipsam: ostendam tibi etiam quæ sunt ultima mala: ut ex utroq; proficias: tam malorū metu: q̄ bonorū desiderio. Si enim nescieris temetipsā: & i ignorantia tui uixeris: nec scientiæ studium gesseris: sine dubio nec tabernaculum pprium habebis: sed & per pastorum tabernacula discurres: & nunc in illius tabernaculis pastoris pasces hædos iquietum animal ac uagum: & pecatis deputatum. Hæc autem patiens eris donec rebus ipsis & experimentis intelligas: quantum mali sit animam nescire seipsam. neq; pulchritudinem suam: per quam præcellat cæteras non uirgines: sed mulieres: illas scilicet quæ corruptionem passæ sunt: nec in uirginitatis integritate permanserunt. Hæc sunt quæ sponsus post illa omnia quæ locuta fuerat sponsa: austera quadam cōminatione spōsæ animos ad agnitionis suæ curam suscitans: per ordinem propositi drāmatis dicit. Sed nunc consequenter: ut cætera ad christum hæc & ad ecclesiam referamus: qui ad sponsam suam: ad animas scilicet credentium loquēs summā salutis & beatitudinis in scientiæ agnitione constituit. Quomodo ergo anima cognoscat semetipsā: nec facile puto nec breuiter explicari posse: tamen pluribus pauca ex multis aperire tentabimus. Videtur ergo mihi duplici mō agnitionem sui animam capere debere. Quid quidē sit ipsa: & qualiter moueatur: ideſt quid in substantia: & quid in affectibus habeat: utputa ut intelligat si boni affectus sit: aut non boni: aut recti ppositi: aut non recti: & quidem si recti sit: si erga omnes uirtutes eundem tenorem habeat: tam i itelligendo: q̄ in agendo: an erga necessaria tantum & quæ in promptu sunt. Et utrum in eo sit ut recipiat profectus: ut augeat i itellectu rerum augmētoq; uirtutū: an in isto stet & resideat: in quod potuit peruenire: & utrū erga semetipsā tātūmodo uacet excolendam: an ut aliis prodesse & cōferre aliquid utilitatis studeat: uel in uerbo doctrinæ uel i exēplis gestorū posse. Si uero cognoscat semetipsā nō eē boni affectus: neq; recti ppositi: in hoc ipso ut itelligat: utq; ei satis desit: & pcul a uia uirtutū sit: an in ipsa iā posita sit: sciatq; uiuere & icedere iam cone-

tur:cupiens quæ in ante ſunt apprehẽdere:& retro ſunt obliuiſci:ſed nõdũ appropinquauerit: aut proxima quidem ſit:nondum tamẽ ad perfectionem uenerit.Sed & utrũ in eo opus uideẽ eẽ aiæ cognoſcẽtis ſemetipſam ſcire: ſi hæc ipſa quæ operatur mala:ea ex affectu & ſtudio operetur:an fragilitate quadam & ut ille ait:ꝑ q̃ſi nõ uult agẽs:& quæ odit faciens:& rurſus ea q̃ bona ſũt affectibus & recto ꝓpoſito gerere uideat. uerbi gr̃a:Si iracũdiã apud aliquos qdẽ cohibet:apud aliquos aũt effert:an ſemꝑ eã cohibet: & apud nullũ oĩno ꝓfert.Similiter & iuſticiã:ſi in aliquibus qdẽ negociis uincit:ĩ aliquibus aũt recipit:an ĩ oĩbus oĩo nõ recipit.Ita & timorẽ:aliaq; ſimiliter q̃ uirtutibus uidenẽ eſſe cõtraria:adhuc & iſtud opus eſt aiæ cognoſcẽtis ſe:ſi gloriæ multũ cupida ſit:aut parũ aut oĩo nihil.Quod inde colligit:ſi laudibus multũ aut mediocriter delectẽ:aut oĩno nihil, et ſi in obprobriis ſatis:aut paꝛ aut oĩo nihil cõtriſtẽ.Sed ĩ dando & accipiendo:cognoſcentis aĩæ ſemetipſam ſũt quædã ĩdicia ſi qd̃ tribuit & præbuit ita cõmunicabili affectu:& quaſi cui æquitatẽ haberi inter hoĩes placeat:An ut ille ait ex triſticia:aut neceſſitate:uel certe gratiã ſiue ab accipientibus:ſiue ab audientibus quærẽs.Sed & in accipiendo aĩa quæ cognoſcit ſemetipſã:obſeruabit:utrũ indifferenter hẽat ea quæ accipit:an uelut ſup aliquo bona gaudeat.Sed & intellectu pẽſabit ſemetipſã huiuſmodi aĩa:ut cognoſcat an facile moueaẽ cuiuſcũq; ueriſimilitudinis iudicio:& ſubrepaẽ ei arte uel ſuauitate:uel calliditate ſermonũ:an raro hoc:an nunq̃ oĩno patiaẽ.Sed ſufficiant hæc ĩ hoc agnitionis genere a nobis dicta.Poſſibile eſt enĩ uolenti hoꝛ ſimilitudinẽ & alia inumera colligere q̃bus cognoſcere ſemetipſã aĩa probeẽ:& pulchritudinẽ ſuã quã ad imaginẽ dei in cõditione ſuſcepit:ſi reparare ac reſtituere potuerit contẽplari.Hoc ĩgiẽ ẽ quod præſens ſermo ſub ſpecie mulieris aĩam docet:ut cognoſcat ſemetipſam:& ait. Niſi cognoueris temetipſã:hoc eſt niſi per ſingula quæ ſupra memorauimus duxeris ſenſus tuos:& diſcreti onẽ ſingulorũ tenueris quæ agenda ſint:quæ cauẽda:qd deſit tibi:& qd abundet:qd emendandum ſit quid ue ſeruandũ.Sed ſi uolueris indifferẽter agere ĩter cæteras aĩas coĩs uitæ hoĩum;quas hic mulieres appellat inter quas tu pulchra es:utpote quæ iã & oſcula uerbi dei ſuſcepis:& cubiculis eius arcana ꝓſpexeris. ſi inq̃ non te cognoueris:ſed idifferenter:& ut cõe uulgus agere uolueris:exi ĩn ueſtigiis gregum.i.eſto in reliquo grege:ſi nihil egregiũ poſt hæc oĩa quæ ĩ te collata ſũt agis:neq; temetipſã cognoſcẽs a cõuerſatione gregali ſequeſtraueris & eris non ſolũ ĩ grege ſed ĩ ueſtigiis gregum. Vltimus enĩ fiet & nouiſſimus:q̃ primatus ſuos nõ intellexerit.Et ob hoc ubi iã ſciam neglexerit:neceſſe ẽ ut circũferaẽ oĩ uento doctrinæ ad deceptionem erroꝛ:ita ut nõ qdem apud illũ paſtorẽ.i.doctorẽ uerbi tabernaculũ ponat:nũc uero apud aliũ. & ſic ubiq; circũferaẽ;paſcẽs nõ oues qd̃ eſt animal ſimplex ſed hædos laſciuos.ſ.& inq̃etos ſenſus atq; ad peccatũ deputatos diuerſis doctoribus excolens ad hoc ipſũ quæſitis.& hæc erit pœna culpæ illius aĩæ:q̃ ſeipſam non cuſtodierit agnoſcere:& illũ ſolũ ſequi paſtorem:q̃ animam ſuã poſuit pro ouibus ſuis.Hæc ẽ una ſpecies:qua intelligere ſemetipſam aĩa in affectibus & actibus ſuis debeat.Illa uero alia pars ꝓfundior eſt & difficilior:qua iubeẽ aĩa quæ tamen iam ĩ mulieribus pulchra eſt agnoſcere ſemetipſam.Quod ſi obtinere potuerit ſperet ſibi bona oĩa:ſi minus:ſciat exeũdũ ſibi poſt ueſtigia gregũ:& paſcẽdum hædos ĩ tabernaculis paſtorũ alienorũ a ſe. Videamus ergo & incipiamus ꝓ uiribus etiam huius partis agnitionẽ diſcutere.Dicit per ꝓphetã ſermo diuinus.Illuminate nobis lumen ſcĩæ.Sed in donis ſpiritalibus unũ quidẽ donũ maximũ eſt;qd̃ per ſpiritum ſanctũ miniſtraẽ;ſermo ſcĩæ:cuius ſcĩæ opus illud principale eſt:qd̃ in euangelio ſecũdũ Matthæũ quidẽ ita dicit Nemo nouit filiũ niſi pater:neq; pr̃em q̃s nouit niſi filius:& cui uoluerit filius reuelare.In luca aũt ita ait Nemo ſcit qd ſit filius niſi pr̃:& nemo ſcit qd ſit pr̃ niſi filius:& cui uoluerit filius reuelare.Secũdũ ioannem uero ita ſcriptũ ẽ Sicut agnoſcit me pr̃:& ego agnoſco patrẽ.In.xlv.uero pſalmo dicit, Vacate & cognoſcite:quoniã ego ſũ deus.Legiẽ;principale munus ſcĩæ eſt cognoſcere trinitatem. Secũdo uero ĩ loco cognoſcere creaturã eius:ſcdm eũ q̃ dicebat.Ipſe enim noui hoꝛ quæ ſũt: ſciam ueram ſubſtãtiã mũdi:& uirtutẽ elemẽtorũ:initiũ & finẽ:& medietatẽ tẽporũ;& reliqua.Inter hæc ergo aĩæ erit q̃ dã etiã ſui agnitio:ꝑ quã ſcire debet quæ ſit eius ſubſtãtia:utrũ corporea uel incorporea;& utrũ ſimplex uel ex duobus aut tribus:an uero pluribus cõpoſita.Sed & iuxta quorũdã quæſtiões utrũ facta an oĩno a nullo ſit facta & ſi facta ſit;quõ ſit facta. Vtrũ ut putant aliqui ĩ ſemine corporali etiã ipſius ſubſtãtia cõtinetur;& origo eius pariter cum origine corporis traduciẽ. an perfecta extrinſecus ueniẽs parato iã & formato inter uiſcera muliebria corpore induiẽ.& ſi ita ſit:utrũ nuper creata ueniat:& tũc primũ facta:cũ corpus uidetur eſſe formatũ:ut cã facturæ eius aĩandi corporis neceſſitas extitiſſe credaẽ:an prius & olim facta ob aliquam cãm ad corpus ſumẽdũ uenire æſtimeẽ.& ſi ex cã aliqua in doc deduci crediẽ;quæ illa ſit cã ut agnoſci poſſit:ſcientiæ opus eſt.Sed & illud requiritur:utrũ ſemel tantum corpore induatur:& id poſtmodum depoſitum ultra nõ quærat.an cũ ſemel ſuſceptum depoſuerit iterum aſſumat.& ſi ſecundo ſumptum ſemper habeat:an aliquando iterum abiiciat.Et ſiquidem ſcdm auctoritatem ſcripturarũ conſumatio imuteẽ mũdi & corruptibilis ſtatus hic ĩ icorruptibilem mutabitur:ambiguum nõ uideri:q̃ in præſentis uitæ ſtatum ſecundo aut tertio in corpus uenire poſſit.Nam ſi recipiatur hoc:neceſſario ſequitur:ut huiuſmodi ſucceſſionibus conſequentibus finem neſciat mundus:& adhuc cognitionem ſui anima requirat:ſi eſt aliquis ordo: aut ſunt aliqui ſpiritus eiuſdem ſubſtantiæ cum ipſa alii uero nõ eiuſdem:ſed diuerſi ab ea:ideſt ſi ſũt & alii ſpiritus rationabiles ut ipſa eſt:& alii carentes ratione:& ſi eadem ẽ ipſius quæ & angelorum ſubſtãtia quoniam rationabile a rationabili nequaq̃ differre creditur. Aut ſi non eſt quidem talis per ſubſtãtiam: ſed erit talis per gratiã:ſi meruerit:an non poſſit oĩo ſimilis effici angelis:niſi hoc naturæ ſuæ qualitas aut ſimilitudo receperit.Reddi enim poſſe uidebitur quod amiſſum eſt:non tamen conferri id qd̃ ex initio cõditor nõ dederit.Sed & hoc adhuc ad cognoſcẽdã ſemetipſã aĩa reqrat:ſi uirtus aĩæ eius accedere põt & decedere an eſt ĩmutabilis:an acq̃ſita ſemel ultra nõ defluit.Et quid opus eſt plura cõmemorare;q̃bus ex cãis ſemetipſã

cognoſcat anima? ne forte ſi neglexerit perfecte ſemetipſam cognoſcere: exire iubeatur in ueſtigiis gregum & paſcere hædos & hoc nō in ꝓprio tabernaculo: ſed in tabernaculis paſtorū: cū præſto ſit uoleti hæc perſe qui largiſſimas occaſiones ex his quæ ſupra memorauimus ſumere: in quibus ſeſe exercere in ſermone ſcientiæ pro uiribus poſſit. Dicant uero hæc a uerbo dei etiā ad animam quæ ī ꝓfectibus qdē poſita eſt: non dū tamen ad ſūmam perfectionis aſcēdit. quæ pro eo qdem q̄ proficit pulchra dicit. Vt āt peruenire poſſit quo ad īperfectiōem fiat: ad eam cōminatio neceſſaria. Quod niſi per iſta ſingula quæ ſupra diximus ſe metipſā cognouerit: uigilāter exercuerit ī uerbo dei & lege diuina cōtinget ei de his ſingulis opiniones col ligere diuerſorū: & ſequi homines nihil egregiū: nihil ex ſpiritu ſancto locutos. hoc eſt enim ire in ueſtigiis gregū: & eorū doctrinā ſectari: qui ut ſi ipſi permanſerint pectatores: nullū peccantibus remedium ꝓuidere potuerint. Quos qui ſequit hædos utiq; qui peccatorū indiciū tenent: uidebitur paſcere: circuiens taberna cula paſtorū diuerſas ſcilicet ſectas philoſophorū. Intuere ergo plenius q̄ terribile eſt quod ſub hac adum bratur figura. Exii inquit in ueſtigiis gregū. Quaſi ad eam loquit quæ intus iam ſit anima: & intra myſte ria collocatos. pro eo tamen q̄ negligat ſemetipſam cognoſcere: & requirere qd ſit: & qd uel quomodo age re debeat qd ue non agere dicitur ei: exi tu quaſi quæ ob hanc deſidiæ culpā foras mittat ab eo qui præeſt. Sic ingens animæ periculum eſt: ſcientiam ſui agnitionēq; negligere. Sed fortaſſe qa duplicem expoſitionē dedimus agnitionis ſuæ animæ: uidebitur cuipiam ſcdm eam quidem quæ de moribus & de actibus ſuis di ſcutere negligit. & inquirere de profectibus ſuis: aut ꝓſcrutari de uitiis merito ei dici: exi per quod uideatur quaſi de interioribus foras propelli. Si uero ſcdm æditionem aliam qua diximus q̄ naturam ſubſtātiāq; ſua am agnoſci debeat: & ſtatum uel in quo fuerit: uel in quo erit: graue credet. Quæ enim facile talis anima in uenietur ita perfecta: ita præpotens: cui horū omnium ratio & intelligentia pateat? Ad hoc reſpondebimus quoniā ſermo qui habet in manibus nō ad omnes animas fit: neq; ad adoleſcētulas hic quidē loquitur ſpō ſus: neq; ad cæteras mulieres: neq; ad octoginta cōcubinas: aut ſexaginta reginas: ſed ad illā quæ iter omnes mulieres ſola pulchra dicit & perfecta. Vnde apparet ad dilectas q̄ſq; animas hæc dici: q̄bus cū gratia mul ta ſentiendi & intelligendi a deo data ſit: negligūt tamen ſcientiæ partes: & cognoſcendi ſemetipſas nullum adhibent ſtudiū. His ergo cōminatur ſermo diuinus: quia q̄bus multū datur: multum ex eis exigitur: & hu milis quidem uenia & miſericordia dignus erit. potentes aut potenter cruciabuntur. Si ergo & tu aīa quæ pulchrior es & eminētior iter cæteras: Verbi gratia doctoris negligas temetipſam: & in ignorātia tui mane as: quomō poterūt uel hi qui ædificari deſiderāt inſtrui: uel cōuici & argui cōtradicentes? Digne ergo cū cō minatione quadā ad eā dicit. Exi tu in ueſtigiis gregū: & paſce hædos tuos in tabernaculis paſtorū. Poteſt ad hoc trahi etiā illd qd moyſes ſcribit. Quod ſi qua iſraelitica mulier adulterauerit: lapidet. Si uero filia ſa cerdotis: ignibus exurat. Sic ergo iuſta uidebitur eſſe cōminatio in eos qui capaces eſſe poſſunt ad agnitio nem & ſcientiā: ſed per deſidiā negligūt. In quos iuſtiſſima ſdignatio ſponſi eſt: quia ſcit unius negligētiam cedere ad dāna multorū. Similis enim uidebit huiuſmodi aīa uel illi qui acceptū denariū abſcōdit in terram ne lucri aliqd ex eo pecuniæ dominus acquireret: uel illi qué occidiſſe dicitur deus: qa malignus erat onaz ſcilicet qui accepta ſemina ſcientiæ naturalis poſteritati inuidens ꝓfundebat in terram. Paſtores quoq; ſi cut & ante iā diximus: ſiquidem ad eccleſiam cōminationis hic ſermo fit: mundi huius principes accipiendi ſūt: uel illi angeli: ſub quorū cura reliquę gentes habent ſiue ſorte in hoc: ſiue ſecretioribus cauſis quibuſdā ſeductæ. Si uero ad unāquāq; animam cōminatio iſta referatur: quæ ſemetipſam negligit agnoſcere: ſapien tes & magiſtri huius ſæculi intelligendi ſūt: docentes ſapientiam huius mūdi: ut in ſūma hoc intelligat qa neceſſe eſt animā eā præcipue quæ bona & pulchra eſt: ſenſibus & ingenio uigilans cognoſcere ſemetipſam & dare operā ad agnitionē ſui per exercitia doctrinæ: & ſtudia diuina: ac per hoc agi ſpiritui dei & ſpū adop tionis. Aut ſi talis hæc aīa ſemetipſam neglexerit: & a diuinis ſtudiis declinauerit: neceſſe eſt eā operam dare ſtudiis mundanis & ſapientiæ ſæculi: & agi ſpiritu mundi huius itē ī timore. Quod deſignat apoſtolus cū dicit. Nos aūt non ſpiritum huius mūdi accepimus: ſed ſpiritū qui eſt ex deo. Et iterū. Non accepiſtis enim iterū in timore ſpiritum ſeruitutis: ſed ſpiritū accepimus adoptionis: in quo clamamus Abba pater. Hæc in terim nobis de præſenti loco occurrere potuerunt: nunc iam conuertamur ad cōſequentia. Equitatui meo in curribus pharaonis: ſimilem te arbitratus ſum ꝓxima mea. Hiſtoricus quidem ſenſus hoc eſt quod uide tur oſtendere. Sicut inquit tunc in ægypto: cū pharao perſequens populum iſrael proceſſit ī curribus & eq tatu: & meus hoc eſt domini mei ſponſi equitatus longe præcellebat currus pharaonis: & præſtantior erat utpote qui illos ſuperauerit & in mare demerſerit: ita & tu proxima mea ſponſa præcellis omnes mulieres ſimilis effecta equitatui meo: qui pharaonis curribus comparatus potentior utiq; eſt & magnificentior. in terim uidetur ordo ſermonum ipſorum uerborūq; directio. Videamus autem ne forte ſcdm intelligentiā myſticam animas quæ ſunt ſub illo ſpiritali pharaone & ſub ſpiritalibus nequitiis poſitæ: currus dicat eſſe pharaonis & quadrigas eius quas ipſe agit & ducit ad perſequendū populum dei & ad opprimendum iſrael. certū enim eſt quia tentationes & tribulationes: quas excitant dæmones ſanctis per aīas aliquas: excitant ad hoc ipſū aptas & cōueniētes. Quibus tanq̄ curribus aſcēſis exagitant & ꝑpugnāt uel eccleſiā dei uel ſingulos quoſdā fideliū. De eqtatu uero domini: q̄ ſit eius iſte eqtatus ī exodo qdē ubi ſupant currus pharaonis de mergunt in mare: nihil legimus ſcriptū: niſi tantū q̄ dominus currus pharaōis & exercitū eius ꝓiecit ī mare rubrū. inuenimus tamē qrto regnorū libro: q̄ heliſæus de aduētibus hoſtiū q cū equitatu & curribus uene rant formidāti puero ſuo dicit. ne timeas: quoniā plures ſūt nobiſcū q̄ cū illis. Et orauit inqt heliſæus: & di xit Domine aperi oculos pueri huius ut uideat. Et apuit dominus oculos eius & uidit. Et ecce mōs plenus eqtibus erat: & currus ignei ī circuitu heliſæi qui deſcēderāt ad eum. Sed & ī propheta Abacuc manifeſte &

enidenter legimus de eqtatu domini:& q; aſcẽdãt equos ſuos.Sũt ergo ſcripturæ uerba hæc.Nũquid flumi nibus iraſceris domine aut in fluminibus furor tuus:aut in mari rubro impetus tuus:quia aſcendẽs equos tuos:& æqtatus tuus ſalus?Sũt ergo equi domini quibus aſcẽdit & equitatus eius.Quos ego nõ alios eẽ pu to:q̃ illas animas quæ frenũ diſciplinæ eius accipiunt:& iugũ portant ſuauitatis eius:& quæ ſpiritu dei agũ tur:& in hoc eſt eis ſalus.In reuelatione.ioãnis legimus q; aparuit ei equus:& ſedẽs ſup eum quidẽ fidelis & uerus:& cũ iuſticia iudicãs:cuius nomẽ ẽ uerbum dei. Ait ergo .Et uidi cælũ apertũ:& ecce equus albus:& qui ſedebat ſuper eũ uocabat fidelis & uerus:& cũ iuſticia iudicans & pugnãs:& oculi eius ſicut flãma ignis & ſuper caput eius diademata multa habentia nomẽ ſcriptũ qd nemo nouit niſi ipſe : & adoptus erat ue ſtimentũ ſanguine cõſperſũ:& uocabatur nomen eius uerbũ dei. et exercitus eius erat in cælo:& ſequeban tur eũ in equis albis induti biſſyno albo puro.Sed opus eſt gratia dei:quæ horũ nobis aperiat intellectum : quo poſſimus aduertere:qd iſtæ indicent uiſiones:qui ſit equus albus:& qui ſit qui ſedet ſup eum:cuius no men eſt uerbũ dei.Et forte quidẽ dicet aliquis album eẽ equũ corpus quod aſſumpſit dominus: & quo ille qui in principio erat apud deum.Deus uerbũ uel ueſtitus uel uectus eſt.Alius autẽ aĩam dicet:quam aſſum pſit primogenitus oĩs creaturæ:& de qua dicebat:poteſtatẽ habeo ponẽdi eã:& poteſtatẽ hẽo iterum ſumẽ di eam.Alius uero utrunq; ſimul corpus atq; aĩam q̃ſi ubi peccatum nõ fuerit equũ dici albũ putabit.Alius Adhuc quarto loco eccleſiam dicet:quæ & corpus eius noĩatur albũ uideri equũ:quaſi nõ habẽtẽ maculã aut rugã:quã ſibi ipſe ſanctificauit lauacro aquæ.Secũdũ hæc autẽ ſingula etiã illa accipi quæ ſequũtur mi litiã cæli & exercitũ uerbi dei:& quõ ſinguli qq; eo; ſequentes uerbũ dei equis albis ſedeant:& biſſynis al bis iduant & mũdis.Huic ergo equo albo quo ipſe uehit:qui uerbi dei appellat:uel huic equitatui cæleſti: q eũ ſequit ĩ albis nihilominus eqs cõparat:& ſimilẽ facit xp̃s eccleſiam ſuã.In curribus aũt pharaõis uel ita poſſumus accipere ut quantũ hic domini eqtatus eqtatũ & currus pharaonis eminet & p̃cellit:tantum tu quæ pulchra es ĩ mulieribus p̃cellis & eminens oẽs reliquas aĩas quæ adhuc iugũ pharaõis portant & ſeſſo res eius patiunt:uel certe q; eqtatus hic meus q lauacro aquæ mũdatus purus & cãdidus factus eſt:& uerbũ dei meruit habere ſeſſorẽ:ex curribus aſſũptus eſt pharaonis.Inde enim oẽs ueniũt credẽtes:qa xp̃s uenit in hunc mundũ peccatores ſaluos facere.Hoc ergo mõ põt explanari uerſiculi huius ſenſus.Equitatui meo q fuit ante ĩ curribus pharaõis:& nũc ſequit me ĩ equis albis:purificatus lauacro aquæ ſimilẽ te arbitror ꝓxi ma mea.Beatæ ergo ſũt illæ aĩæ quæ dorſũ ſuũ curuauerũt ut ſuſcipiant ſeſſorẽ uerbũ dei ſuper ſe. & frena eius patiunt:ut quocũq; ipſe uoluerit flectat eas.& agat habenis p̃ceptorũ ſuo;:quia iam non ꝓpria uolũ tate incedũt:ſed ad oĩa ducunt & reducũtur uoluntate ſeſſoris . Et fortaſſis uidebit ſcãm hoc q; ex multis aĩabus congregata ẽ eccleſia:& exemplũ uitæ accepit a xp̃o:qd non tam ab ipſa deitate uerbi dei acceperit quæ utiq; ſupereminet eos actus uel affectus:qui ad exẽplũ dari hominibus debeãt:ſed illa aĩa quæ aſſũpta eſt ab eo in qua fuit ſũma perfectio:illa ſit ad exemplũ poſita:& ipſa dicat hic ꝓxima mea cuius ſimilitudi nẽ habere debeat etiã eccleſia:quæ ex multis cõgregatur aĩabus illis ſcilicet quæ prius fuerant ſub iugo:& curribus pharaõis:& eqtatus domini appellant.Quæ aũt ex duabus expoſitio cõuenire magis ꝓpoſito uer ſiculo uideatur;ꝓbabis etiã tu qui legis.Quã ſpecioſæ factæ ſunt genæ tuæ tanq̃ turturis ceruix tua : ſicut redimicula.ordo drãmatis huiuſmodi uidetur habere cõſequentiam:qd poſtea q̃ auſteriore uſus ẽ commo nitiõe ſponſus ad ſponſam ꝓteſtatus ei:qd niſi cognoſceret ſemetipſam exitura eẽt in ueſtigiis gregũ:& pa ſceret nõ oues ſed hædos:erubuerit ſup auſteritate præcepti:ſed & rubor uerecũdiæ diffuſus ĩ uultu ſpecio ſas effecerit genas eius:& mulro q̃ fuerãt pulchriores.Nõ ſolũ autẽ genæ ſed & ceruix eius tã decora ſit red dita quaſi moniliũ redimiculis adornata.Pulchritudo ergo genar turturibus comparat:q; per huiuſmodi aues ſimul honeſtas uultus & alacritas ĩdicetur.Hæc eſt hiſtorici drãmatis explanatio. ſed ueniamus ad rẽ. Paulus apoſtolus ſcribẽs ad eccleſiam corĩnthiorũ ita ait.Corpus aũt nõ eſt mẽbrum unũ:ſed multa:& ſi di xerit pes qa non ſum manus:nõ ſum de corpore:nõ ꝓpterea nõ ẽ de corpore:& ſi dixerit auricula qa non ſũ oculus:nõ ſũ de corpore:nõ ꝓpterea nõ eſt de corpore.Si totum corpus eſt oculus ubi eſt auditus: ſi totum auditus ubi odoratus?Nũc aũt deus poſuit unũ quodq; mẽbrũ in corpore ſicut uoluit.Et cũ plura diſputaſ ſet:ad ultimũ dixit.Vos aũt eſtis corpus chriſti:& mẽbra ex parte.Et iterũ ad epheſios ſcribens dixit Subie cti inuicem in timore chriſti.Mulieres uiris ſuis ſubiectæ ſint ſicut domino:quia uir caput eſt mulieris ſi cut & chriſtus eſt caput eccleſiæ.Ipſe ſaluator corporis:ſed ſicut eccleſia ſubiecta eſt chriſto:ita & mulieres uiris ſuis in omnibus.Viri diligite uxores ueſtras:ſicut & chriſtus dilexit eccleſiam ſuam:& ſemetipſum tra didit pro ea:ut eam ſanctificaret lauacro aquæ in uerbo:ut ipſe ſibi præpararet glorioſam eccleſiam:nõ ha bẽtem maculam aut rugam:aut aliquid huiuſmodi:ſed ut eſſet ſancta & immaculata.Et poſt pauca. nemo inquit enim aliquãdo carnem ſuam odio habuit:& nutrit & fouet eam:ſicut & chriſtus eccleſiam:quia mẽ bra ſumus corporis eius:& reliqua .Hoc ergo edocemur:quomodo ſponſa chriſti q̃ eſt eccleſia:etiã ſit cor pus eius & mẽbra.Si ergo audias ſpõſi mẽbra nominari: eccleſiæ mẽbra dici ĩtelligẽ:in quibus ſicut ſũt ali qui qui dicunt oculi;ꝓ ĩtelligẽtiæ ſine dubio ac ſcientiæ lumine:& alii aures pro audiẽdo uerbo doctrinæ alii manus pro bonis operibus religioſiſq; miniſteriis:ita ſũt alii qui & genæ eius appellent.Genæ aũt par tes uultus dicunt:ĩ qbus honeſtas & uerecũdia animæ agnoſcit:per qd ſine dubio illi ĩ mẽbris eccleſiæ de clarant:q caſtitatis & pudicitiæ excolũt honeſtatẽ.Pro his ergo ad omne corpus ſpõſæ dicit q̃ ſpecioſæ fa ctæ ſũt genæ tuæ.Et obſerua quia nõ dixit . quam ſpecioſæ ſũt genæ tuæ:ſed q̃ ſpecioſæ factæ ſũt:ut oſtẽ dat:prius quidẽ nõ eas ita fuiſſe ſpecioſas:ſed poſtea q̃ ſuſcepit oſcula ſpõſi:& ipſe qui loquebat per ꝓphe tas prius affuit:& mũdauit ſibi ipſi eccleſiam ſuam lauacro aquæ;& fecit eã non habere maculã aut rugã; & agnitionem ſui p̃ſtitit ei:tũc factæ ſũt ſpecioſæ genæ eius. Tũc enim caſtitas & pudicitia & uirginitas ; quæ

prius non fuerat:per ecclesiæ genas speciosa decore diffusa est.Quæ tamen genarū species: idest pudicitiæ & castitatis turturibus cōparatur.Turtures ferūt hmōi naturā esse:ut neq; masculus præter unā fœminam adeat aliā nec fœminā plus q̄ unū patiatur marē:ita ut si accidat altero itercepto superesse alterū: pariter cū coniuge extinctus sit ei cōcubitus amor. Conuenienter ergo similitudo turturis aptat ecclesiæ:q; uel alterius uiri post Xp̄m coniugium nesciat:uel q; cōtinentiæ & pudicitiæ i ea tanq̄ turturum uolitet multitudo Secundum hāc itelligentiam etiam ceruicē spōsæ accipiamus.Quæ sine dubio illæ itelligi debeant animæ quæ Xp̄i iugum suscipiunt dicentis.suscipite super uos iugū meum:quia iugum meū suaue est.Obedientia ergo eius ceruices eius appellantur.Ceruix ergo eius speciosa facta est sicut redimicula:& merito. Quā enī prius præuaricationis inobedientia turpē fecerat:nūc obediētia fidei speciosam fecit & pulchram.Ceruix ergo tua speciosa facta ē sicut ridimicula.Ad utrunq; enī subaudit speciosa facta ē:sicut redimicula.Redimicula hic dicit cōstrictiōes uel connexiōes moniliū quæ i ceruicibus sedere solēt:ex q̄bus deducitur & descē dit per oēm collum reliquus ornatus.Ipsi ergo ornamento quod ceruicibus īponi solet ceruicem spōsæ cōparauit.Quod dictū ita aduertimus.Ceruicē diximus subiectionē & obedientiā dici pro eo q; quasi iugum Xp̄i suscipiat:& fidei eius obedientiā præbeat.Ornamentū ergo ceruicis eius:quæ ē obedientia:Xp̄s est.Ipe enī prior factus est obediens usq; ad mortē:& sicut per unius Adæ. s. inobedientiam peccatores constituti sunt multi:ita & per unius obedientiā christi duntaxat iusti cōstituentur multi.Ornamentū ergo & monile ceruicis ecclesiæ obediētia Xp̄i est.Sed & ceruix ecclesiæ:idest obediētia eius similis effecta est obediētiæ Xp̄i quod est monile ceruicis.Magna ergo in hoc laus spōsæ est:magna ecclesiæ gloria:ubi imitatio obedientiæ eius exequatur obedientiæ Xp̄i quē imitat ecclesia.Hæc itē ipsa species monilis:etiam i genesi memoratur a iuda patriarcha thamar nurui suæ:quādo cū ea quasi cū meretrice concubuit data.Quod nō oībus patet mysterium.Intelligit p hoc q; Xp̄s ecclesiæ:quam ex multo dogmatū ꝓstitutione collegerat futuræ pfectionis hæc dedit pignora:& istud obedientiæ monile ceruici eius imposuit.Similitudines auri faciēs tibi cū distinctionibus argenti quoadusq; rex sit in recubitu suo.Supra diximus q; species drāmatis libellus hic ordinatus psonarum īmutatione cōtexit:& nūc ergo uident hæc amici uel sodales sponsi ad sponsā locuti:qui scām itelligentiā mystica & ut supra iā diximus aut angeli uel etiā ꝓphetæ aut patriarchæ possūt itelligi non enim tūc solū cum post baptismū Ioannis i deserto tentatus est a diabolo dominus:accesserunt angeli:& ministrauerūt ei:sed ante aduentū p̄sentiæ corporalis ministrauerūt semp.Nam & lex dispositā in manu per angelos dicit mediatoris.Sed ad hebræos scribēs apostolus dicit:Si enī qui p angelos habitus est sermo factus est firmus:ipsi ergo erant uelut auctores & ꝓcuratores appositi paruulæ sponsæ cum pædagogo lege:donec plenitudo tēpoꝝ ueniret:& mitteret deus filium suū natū ex muliere factum sub lege & adduceret eā sub auctoribus & ꝓcuratoribus: & pædagogo lege:ut ipsius uerbi dei oscula:doctrinā.s.uerbaq; susciperet.Ante q̄ ergo tēpus horū adesset i multis angelorū ministerio excolebat spōsā,qui apparebāt tūc hoibus & loquebantur ea quæ res poscebat & tēpus.Non enim tu mihi ex aduentu saluatoris in carne spō sam dici:aut ecclesiā putes:sed ab initio humani generis & ab ipsa cōstitutione mundi.Immo ut Paulo duce altius mysterii huius originē repetam:ante etiam cōstitutionē mūdi.Sic enim dicit ipse sicut elegit i xp̄o ante cōstitutionem mundi:ut essemus sancti & īmaculati corā ipso i charitate prædestinās nos i adoptionē filiorū,sed & i psalmis scribit.Memento cōgregatiōis tuæ domine:quā congregasti ab initio. Prima etenī fundamenta congregatiōis ecclesiæ statim ab initio sūt posita.Vnde & apostolus dicit ædificari ecclesiā nō solū super apostolorū fundamentū:sed etiā ꝓphetaꝝ.Inter ꝓphetas autē numerat & Adam: qui magnum mysteriū prophetauit in xp̄o & in ecclesia dicens.Propter hoc relinquet homo patrem suū & matrem suā: & adhærebit uxori suæ:& erunt ambo in carne una.euidenter enim de his dictis eius dicit apostolus:Quia mysterium hoc magnū sit.Ego aūt dico in Christo & in ecclesia:sed & idem apostolus cum dicit.Sic enim ecclesiam dilexit:ut semetipsum traderet pro ea sanctificans lauacro aquæ:non utiq; ostendit eam prius nō fuisse.quomodo enim dilexisset eam quæ non erat?Sed eā sine dubio dilexit quæ erat.Erat autem in omnibus sanctis qui ab initio sæculi fuerant facti.Diligens igitur eam uenit ad eam.Et sicut pueri sui cōmunicauerunt carni & sanguini:similiter & ipse particeps factus est eorundem:ac semetipsum pro eis tradidit. Ipsi enim erant ecclesia quam dilexit ut eam uel numerositate augeret uel uirtutibus excoleret:uel perfectiōis charitate:de terris transferret ad cælum.Ministrauerunt ergo & prophetæ ab initio:ministrauerunt & angeli.Quid enim aliud fiebat tunc cum aparuerunt tres uiri abrahæ sedenti ad quærcum mambræ?Licet illa angelorum species plus aliquid q̄ angelicum ostenderit ministerium. nam trinitatis sibi mysterium prodebatur.Hoc erat & in exodo:cum angelus domini dicitur in flāma ignis apparuisse Moysi in rubo.Cōtinuo autem in subsequentibus dominus & deus loqui in angelo scribitur:& ipse deus esse Abraham & deus Isaac & deus Iacob designatur.Quod quidam hæreticorum legentes dixerunt,Deum legis & prophetarum longe inferiorem esse q̄ Iesum Christum & spiritum sanctum:& eo usq; impietatem suam pertenderūt: ut plenitudinē quidē in xp̄o ponāt & in spiritu sācto.Imperfectionē uero & infirmitatē i deo legis.Sed hæc alias.Nūc autē nobis propositū est ostendere quō sancti angeli qui ante aduentum Xp̄i uelut paruulæ adhuc spōsæ tutelā ꝓcurabant ipsi sūt amici & sodales spōsi:qui ad eā dicere uideant:Faciamus tibi similitudines auri cū distinctionibus argenti usq; quo rex sit in recubitu suo.Indicant ergo q; ipsi faciant sponsæ non aurum(neq; enī hēbāt tale aurū quale dignū erat offerri sponsæ)sed pro auro similitudines auri se facere promittūt.Et nō unā similitudinē sed multas.Ita etiā dicūt de argento:sed q̄si habētes licet paruā argenti materiā ꝓmittunt ei se facere:nō similitudines:sed distinctiones argenti:utpote quibus nō tāta abūdaret argēti materia:ut cōnexū aliqd & solidū opus ex eo ꝓducere posset:sed distinctiōes solas ac signa quædā parua ue

lut puncta interſererent illi operi:quod ex auri ſimilitudine faciebant.Hæc ergo amici ſponſi illi de quibus ſupra diximus ſponſæ faciũt ornamẽta.Sed qd ĩ his ſecreti cõtineaſ:& quid elocutiõis nouitas ipſa parturi at:oĩpotentis uerbi ac ſponſi patrẽ præcemur:ut ipſe nobis arcani huius clauſtra patefaciat: quo poſſimus nõ ſolũ ad itelligẽda hæc illuminari.ueꝝ etiã ad ꝓferenda:ac ſcdm menſuram eoꝝ:qui lecturi ſunt moderationem eloquii ſpiritalis accipere.Auri ſpeciem in multis ſæpe oſtẽdimus figuram tenere itelligibilis & ĩcorporeæ naturæ.argentũ uero uirtutẽ uerbi ac ratiõis:ſcdm qꝫ & dominus dicit per ꝓphetam.Dedi uobis argentum & auꝝ:uos aũt feciſtis argẽtea & aurea bahalim:oſtẽdens per hæc & dicens:quia dedi uobis enſum & ratiõem:qua me deũ & ſẽtire poſſetis & colere:uos aũt & ſenſum & rationẽ:quæ in uobis ẽ:ad colẽda dæmonia tranſtuliſtis.Sed & eloquia domini eloquia caſta:argẽtũ igne ꝓbatum.Et itẽ in aliis argentum ignitũ iuſti lingua memoratur.Cherubin uero aurea dicunt:quoniã quidẽ plenitudo ſcientiæ dei interpretantur.ſed & candelabrũ in tabernaculo teſtimonii aureũ & ſolidum poni iubebat:quod mihi uidet donũ tenere naturalis legis:in qua lux ſciẽtiæ habet.Sed quid opus eſt multa congregare teſtimonia:cũ ĩ prõptu ſit ſcire uolentibus in multis ſcripturæ locis hoc indicari:qd auꝝ ad ſenſum mntẽqꝫ reuocetur: argentum uero ad uerbũ atqꝫ eloquia referatur?Nũc ergo properemus ad cõtẽplandũ quõ ſcdm ea quæ præmiſimus amici ſponſi dicat ſe ſimilitudines auri facere ſpõſæ cũ diſtinctionibus argenti.Videtur ergo mihi qꝫ lex q̃ per angelos diſpoſita eſt ĩ manu mediatoris:quandoqdẽ umbram habeat futurorum bonorum:non ipſam imaginem rerũ.& quæcunqꝫ contingebant illis q̃ in lege referuntur:in figura & nõ ĩ ueritate contingebãt: iſta omnia ſimilitudines auri fuerũt nõ aurũ uerũ.Quod ſcilicet.aurũ uerũ in illis quæ incorporea ſunt & iuiſibilia ac ſpiritalia intelligatur.Similitudo uero auri ĩ quo nõ eſt ipſa ueritas:ſed umbra ueritatis:iſta corporea & uiſibilia accipiantur.Verbi gratia.Similitudo auri fuit iſtud tabernaculũ manufactum:de quo dicit apoſtulus.Nõ enim manufacta iſta introiuit leſus exemplaria ueroꝝ:ſed in ipſum cælum. Ergo quæ in cælis ſunt inuiſibilia & icorporea illa ſunt uera. iſta autem quæ ĩ terris uiſibilia & corporea:exemplaria uerorum dicunt eſſe non uera.Iſta tamen ſunt quæ ſimilitudines auri appellant:in qbus eſt & arca teſtaméti & ꝓpiciatorium & cherubin & altare icenſi:& menſa ꝓpoſitionis & panes:ſed & uelamen & colũbæ ac ſeræ & altare holocauſtorũ:& ipſũ templum atqꝫ oĩa quæ in lege ſcripta ſunt.Omnia hæc ſimilitudines erãt auri.ſed & ipſũ auꝝ uiſibile pro eo qꝫ uiſibile erat nõ erat auꝝ uerum:ſed ſimilitudo erat illius ueri auri iuiſibilis.Iſtas ergo ſimilitudines auri fecerunt ſponſæ eccleſiæ ſpõſi amici angeli uidelicet & ꝓphetæ q̃ miniſtrauerunt ĩ lege cæteriſqꝫ myſteriis.Hoc opinor & Paulus itelligens dicebat ĩ religione angeloꝝ ĩ his quæ uult fruſtra iflatus ſenſu carnis ſuæ.Oĩs ergo iudaicus cultus & religio ſimilitudines ſunt auri.Cũ aute cõuerſus fuerit qs ad dominũ:& ablatum fuerit ab eo uelamen:tunc uidebit aurũ uerũ:cuius auri ante q̃ adeſſet:& cognoſcendũ ſe præberet:ſimilitudines fecerunt ſponſæ amici eius:ut ex illis ſimilitudinibus cõmonita & ꝓuocata ueri auri deſiderium caperet.Hoc enim factũ ĩdicat Paulus cũ dicit:hæc aũt ĩ figura cõtingebant illis.ſcripta aũt ſũt ꝑꝑ nos in quos finis ſæculoꝝ deuenit.ſed de fine quidẽ qd dicit Paulus:nõ itelligas corporalẽ.Finis enim corporalis multos iueuiet:pro qbus nõ ſunt ſcripta hæc.Neqꝫ enĩ huiuſmodi de his recipient intellectũ.ſed finẽ ſæculorũ ꝓfectionem rerũ intellige:quæ utiqꝫ Paulo & ſimilibus eius aduenire:& ꝓpter ipſos ſcripta hæc eſſe dicunt ſed hæc ĩ excurſu diximus uolentes oſtendere quõ amici ſponſi dicant ad ſponſam facere ſe ei ſimilitudines auri cũ diſtinctionibus argenti:ꝑ ea.ſ. quæ ĩ lege & ꝓphetis ꝑ figuras & imagines & ſimilitudines & parabolas ſcripta tradiderunt.Sũt tamen in his & paruæ quædã diſtinctiones argenti:indicia.ſ.ſenſus ſpiritalis uerbi & iterpretationis rationabilis.ſ.& ualde rara & exigua.Ante aduentũ nãqꝫ domini uix ſicubi ꝓphetaꝝ aliqs parũ quid occulti ſermonis aperuit:Verbi gratia ut Eſaias cũ dicit uinea domini ſabaoth domus iſrael eſt:& domus iuda nouella dilecta.& iterũ alibi aquæ multæ gẽtes multæ ſunt.& Ezechiel nominans duas ſorores:Oollam & Oolibam aliã Samariã diſtinguit eſſe:& aliã iudæã.& ſicubi talia quædam ipſis ꝓphetis interprætantibus aperiant:iſte diſtinctiones argẽti dicunt. Vbi uero ſaluator & dominus noſter leſus Xꝑs aduenit:nota faciens oĩa uerbo uirtutis ſuæ:in paſſione eius idi cium datũ ẽ:qꝫ ea quæ ĩ abſconditis tenebatur:& arcana erant:in lucẽ ꝓferentur:& ad manifeſtationem uenient:per hoc qꝫ uelũ tẽpli quo ad uiſum ſanctorũ ſancta arcana uelabant:ſciſſum eſt de ſurſum eius uſque deorſũ:palam fore denuncians omnibus qꝫ intrinſecus uidebatur obtectũ.ſic ergo illud qd per angelos &ꝓphetas miniſtratum eſt ſimilitudo auri fuit:cum diſtinctionibus paruis & exiguis argenti.Hæc autem quæ per ipſum dominũ noſtrum leſum chriſtum tradita ſunt:in auro uero & argento ſolido collocata ſũt. Hæc enim quæ per amicos ſponſi facta eſt ſimilitudo auri cũ diſtinctionibus argenti:non in ſempiternum manſura promittitur:ſed tempus ei ſtatuitur ab illis ipſis dicentibus uſqꝫ quo rex in recubitu ſuo.Cũ enim recubans dormierit:ut leo & ut catulus leõis:& poſt hæc ſuſcitauerit eũ pater:& reſurrexerit e mortuis:ſi q̃ fuerint conformes reſurrectionis eius:iam non in ſimilitudine auri:ideſt nõ in rerum corporalium cultu manebunt:ſed uerum aurum ab ipſis percipient credentes:& ſperantes nõ ea quæ uidentur:ſed quæ non uidẽtur:nec quæ in terris ſunt ſed quæ in cælis:ubi Chriſtus eſt in dextera dei ſedens:& dicent quia & ſi cognouimus Chriſtum aliquando ſcdm carnem:ſed nunc iam non nouimus.Non ergo iam diſtinctionibus paruis argenti ſed in latitudinem diffuſo utentur argento.Audient enim quia in illa auri ſimilitudine petra q̃ ſequi dicitur:& potum populo præbere Chriſtus eſt:& mare baptiſmus eſt:& nubes ſpiritus ſanctus eſt: & mãna uerbum dei eſt:& agnus paſchæ ſaluator eſt:& ſanguis agni paſſio Chriſti eſt:& uelum quod eſt ĩ ſanctis ſanctorum:quo diuina illa & arcana tegebantur caro eius eſt.aliaqꝫ munera ex eius reſurrectione patebunt:non iam parua ut prius diſtinctione:ſed latiſſima expoſitione patefacta.Adhuc autem ut clarius fiat: quod dicit uſqꝫ quo rex ſit in recubitu ſuo:etiam de ſecunda Balaam prophetia quæ de Chriſto ita cõtinet

ꝓferemus,orietur inquit ſtella ex iacob:& exiet homo de ſemine eius:& dominabitur gentibus multis.Ex altabit̃ gog regnū eius:& creſcet regnū eius.Deus educet eum ex ægypto ſicut gloria unicornis:& comedet gẽtes inimicoꝝ ſuoꝝ:& craſſitudines eoꝝ medullabit:& iaculis ſuis ſagittabit eos recũbẽs ut leo reqeſcet & ſicut catulus leonis.Quis ſuſcitabit eũ?Cõſidera ergo & ex his diligẽtius & uide quõ oĩs ſimilitudo auri uſq; ad extremũ tẽpus ad recubitũ regis.ſ.ſtare memorat̃.Poſt hæc ergo exaltabit̃ gog:ideſt ſuper tecta regnũ eius:cũ uidelicet de terris ad cæleſtia fuerit tecta tranſlatũ.Sed de his plenius prout dominus dedit in numeroꝝ libro ꝓſecuti ſumus.Requiramus ſane ſi etiã ſanctis patribus ipſis & prophetis:qui miniſtrauerũt uerbũ ante aduentũ domini noſtri ieſu chriſti ꝓfectiõis huius uericꝫ auri gra data ſit:an tantum futura hæc intellexerint:& in ſpiritu uentura ꝑuiderint.Atq; ob hoc ſolũ dixerit dominus de abraham: quia deſiderauerit uidere diẽ eius & uiderit:& lætatus ſit q; ſcilicet ĩ ſpũ futura præuiderit:& magis fortaſſe hoc ita eẽ etiã ille ſermo cõfirmet q ait multi iuſti deſiderauerũt uidere q uidetis:& nõ uiderũt:& audire quæ auditis & nõ audierũt, quãuis nec illis potuerit defuiſſe ꝓfectio ueniens ex fide.Quæ enĩ nos facta credimus: hæc illi maiore cũ expectatione futura credebãt.Sicut ergo ex aduentu chriſti credẽtes ꝑteritorũ fides: ita & illos futuroꝝ ad ſũmã ꝓfectiõis adduxit.Quod ſi ad unãquãq; aĩam referat̃ expoſitio uidebit̃ q; donec paruula ẽ adhuc aĩa & imperfecta:& ſub tutoribus & ꝓcuratoribus poſita:ſiue doctoribus eccleſiæ ſiue angelis:qui paruulorũ cuſtodes eſſe dicunt̃:& uidere ſemꝑ facie patris:q in cælis eſt:ſimilitudines auri fiũt ei cũ nõ ſolidis & fortibus aliẽ uerbi dei cibis ſed ſimilitudinibus ĩbuit̃:uelut ſi dicamus parabolis & exẽplis docet̃:pro qbus & ipſe chriſtus dicit̃ ætate creſcere & ſapientia & gratia apud deũ & hoĩes.In illis ergo ſimilitudinibus imbuit̃:& fiũt ei paruulæ diſtinctiões argenti.Aperiunt̃ enĩm ĩterdũ & his q ĩbuunt̃ parua aliqua & rara de ſecretioribus myſteriis:ut deſideriũ cõcipiãt maiorũ.Neq; enĩm deſiderari qd põt: ſi penitus ignoret̃.Et ĩcipientibus & primis ĩ eruditionibus poſitis ſicut non ſũt ad ſubitũ cũcta pãdẽda:ita neq; penitus abſcõdenda ſũt ſpiritalia myſtica :ſed ut ait ſermo diuinus faciendæ ſũt eis diſtinctiões argenti : & ſcintillæ quædã ſpiritalis ĩtelligentiæ aĩs eoꝝ ĩnitiandæ ſũt:ut guſtũ quodãmodo deſiderandæ dulcedinis ſumant ne ut diximus:ſi penitus ignoret̃:nec oĩo deſideret̃.Veꝝ q; paruulam nominamus aĩam:nemo ita accipiat q̃ſi ſcdm ſubſtantiã paruula dicat̃:ſed ſicui deeſt eruditio & in qua eſt exiguus intellectus ac minima peritia;hãc paruulã dicimus aĩam.Igit̃ hæc fieri cõuenit uſq;quo rex ſit ĩ recubitu ſuo ideſt uſq;quo in id ꝓficiat huiuſmodi aĩa:ut capiat regẽ:& habeat recũbẽtem in ſemetipſa. ſic enim dicit hic rex qa habitabo in eis:& ĩ ambulabo in eis;ꝓfecto qui tantã uerbo dei cordis ſui latitudiné præbent:ut etiã in eis deambulare dicat̃:ſpatiis.ſ.amplioribus ĩtelligentiæ agnitioniſq; diffuſioris.Ita ergo & recubare dicit̃ in aĩa illa ſine dubio;de qua ipſe dominus dicit per prophetã.Sup quẽ requieſcã:niſi ſuper humilem & q̃tũ & trementẽ ſermones meos?Habet ergo rex iſte qui eſt ſermo dei in illa aĩa quæ iã ad perfectũ uenerit recubitum ſuũ:ſi tamen nõ ſit in ea aliquod uitiũ: ſed plena ſit ſanctitate:plena pietate:fide:pace:oĩbuſq; uirtutibus. Tunc enĩ delectat in ea recubare regẽ:& habere recubitũ.Ad hanc enĩ animã dominus dicebat.Quia ego & pater meus ueniemus:& cœnabimus cũ eo:& manſionẽ faciemus apud eũ.Vbi ergo cœnat chriſtus cũ patre: & ubi manſionẽ facit:quidni & recũbit.Beata illius latitudo aĩæ:beata ſtrata illius mentis,ubi pater & filius ut nõ dubito una cũ ſpiritu ſancto recũbit:& cœnat:& manſionẽ facit.Quibus putas opibus:quibus copiis tales cõuiuæ paſcunt̃?Pax ubi primus cibus eſt:humilitas ſimul apponit̃ ac patiẽtia:manſuetudo quoq; & lenitas:& quod ſũmæ ei ſuauitatis eſt puritas cordis.Charitas aũt in hoc cõuiuio principalem obtinet locũ. Tali ergo mõ etiã tertia expoſitione ad unãquãq; aĩam referri poſſe uidebit̃:quod ait.Similitudines auri faciemus tibi cũ diſtinctionibus argenti:quoaduſq; rex ſit in recubitu ſuo.Nardus mea dedit odorẽ ſuum ſiue odorẽ eius.In ſpecie drãmatis uidet̃ hoc oſtẽdi:q; poſt hæc uerba ingreſſa ſit ſpõſa ad ſponſũ: & unguentis ſuis unxerit eũ;ac miro quodã genere quaſi nardus quæ prius odorẽ nõ dederat cũ eẽt apud ſponſam tunc dederit odorẽ ſuũ;cũ corpus cõtigit ſponſi:ut nõ tã ille ex nardo odorẽ:q̃ nardus ex ipſo ſũpſiſſe uideatur. Si uero ſcdm hanc differentiã quæ in aliis inuenit̃ exemplaribus legimus.Nardus mea dedit odorem eius:ĩ uenit̃ adhuc aliqd diuiniusut uideat̃ unguentũ hoc nardi quo unctus eſt ſponſus:nõ tantũ ſuũ qui nardo ineſſe naturaliter ſolet:ſed ipſius ſponſi odorẽ cœperit:& ipſius odorẽ ad ſponſam reportauerit nardus:ut ĩ eo quo unxit eũ odorẽ ſponſi ipſius unguenti munus acceperit:& hoc ſit quod dicere uideat̃. Nardus mea qua unxi ſponſũ:regreſſa ad me odorem mihi detulit ſpõſi:& uelut ſuperato naturali ſuo odore præ fragrãtia ſpõſi ipſius mihi detulit ſuauitatem.Hæc habet hiſtorici drãmatis explanatio.Sed ueniamus iã nunc ad ĩtelligentiã ſpiritalem.Ponamus hic ſponſam eccleſiã in pſonã mariæ:quæ deceter utiq; dicit̃ afferre libram unguenti nardi piſtici præcioſi:& ungere pedes ieſu:& detergere capillis ſuis:& recipere quodãmõ ac recuperare per crinẽ capitis ſui ad ſemetipſam unguẽtũ ex qualitate ac uirtute corporis eius infectum:& odorẽ nõ tã nardi per unguẽtũ q̃ ipſius uerbi dei ad ſe trahenté per capillos:qbus abſtergebat pedes: & impoſuit capiti ſuo non tam nardi q̃ chriſti fragrantiam:& dicere qa nardus mea miſſa in corpus chriſti reddit mihi odorem eius.Deniq; uide quõ hæc ipſa referunt̃.Maria inquit attulit libram unguenti nardi piſtici præcioſi : & unxit pedes ieſu : & exterſit capillis capitis ſui. Domus autem inquit tota repleta eſt odore unguenti. Quid utiq; ĩdicat:quia odor doctrinæ qui procedit de chriſto & ſancti ſpiritus fragrantia:repleuit omnem mundi huius domũ ac totius eccleſiæ domũ.Vel certe repleuit omnem domum animæ illius:quæ odoris chriſti ſuſcepit participiũ:offerens primo fidei ſuæ munus uelut unguentum nardi:& recipiens ex hoc gratiam ſpiritus ſancti & ſpiritalis doctrinæ fragrantiam.Quid ergo intereſt utrum in cantico canticorũ ſpõſa perungat unguento ſponſum:an in euangelio diſcipula magiſtrũ:& maria chriſtũ:ſperans ut diximus redire ad ſe ex hoc unguento odorem uerbi:& fragrantiam chriſti:ut eo ipſa dicat bonus odor ſumus deo?Et

quoniam plenum fide fuit iſtud unguẽtum & præcioſi affectus:ob hoc & ieſus teſtimonium reddidit ei dicens:bonum opus operata eſt in me.Sic ergo rurſus ī cantico canticoꝝ poſt aliquãta amplectiẽ emiſſiones ſponſæ:ſicut hic opus mariæ ait enī emiſſiones tuæ paradiſus cũ fructu pomorũ; cyprus cũ nardis, nardus cũ crocis.Amplectiẽ ergo & in his emiſſiões ac munera ſponſæ.Obſeruauimus ſane q̃ ī iis quæ nũc memorauimus pluraliter primo:poſtmodũ ſingulariter nardũ poſuit.qđ puto ſcđm illam rationem dictũ:qa negociator regni cæloꝝ:plures primo Margaritas negociaẽ:uſq; quo ad unam perueniat præcioſam.Et forte quod dixit emiſſiones tuæ paradiſus cũ fructibus pomoꝝ:illos ídicat fructus cũ nardis plurimis:quos aferimus ex iſtitutiõibus & doctrina ꝓphetica.Ex doctrina uero ipſius domini noſtri ieſu chriſti: emiſſiões noſtræ & munera non plures habent nardos ſed unam:ſed nunc redeamus ad eam quæ dicit, Nardus mea dedit odorẽ ſuũ:& uide ſi poſſumus adhuc etiã hoc in loco ītelligere præſenti quod ſiquando ualuerimus ītegre & decenter exponere de deitate chriſti:uirtutéq; eius ac maieſtaté dignis aſſertionibus cõſignare:túc fortaſſis merito dicet:uel eccleſia illa:uel anima illa quæ ita máifeſte potuerit gloriã eius exponere.Nardus mea dedit odorẽ ſuũ.Nec mirũ uideri debet ſi chriſtus quemadmodũ fons eſt & flumẽ aquæ uiuæ:de quo procedunt:& quẽadmodũ panis eſt & uitam dat:ita & nardus eſt:& odorem dedit:& unguentũ eſt quo qui uncti fuerint chriſti fiant:ſicut dicit in pſalmo.Nolite tãgere chriſtos meos.Et fortaſſe ſcđm illud quod dicit apoſtolus.His qui exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni uel mali:ſingulis q̃buſq; ſenſibus animæ ſingula quæq; chriſtus efficitur.Iccirco enī & uerũ lumen dicitur:ut habeant oculi animæ quo illuminentur.Iccirco & uerbũ:ut habeant aures qđ audiant.iccirco & panis uitæ:ut habeant guſtus animæ quod deguſtet.iccirco ergo & unguentũ uel nardus appellatur:ut habeant odoratus animæ fragrantiam uerbi.iccirco & palpabilis:& manu tractabilis;& uerbũ factũ dicitur.ut poſſit interioris animæ manus contingere de uerbo uitæ.Hæc aũt omnia unũ atq; idem eſt uerbũ dei:quod per hæc ſingula affectibus orationis commutatũ nullũ animæ ſenſum gratiæ ſuæ relinquat expertẽ.Alligamẽtum guttæ fratruelis meus mihi ī medio uberum meoꝝ manebit ſiue cõmorabitur.Eiuſdem adhuc uerba ſponſæ ſunt ad adoleſcentulas loquẽtis.Prius quidem dixerat:qa nardus ſua dediſſet ei odorem ſponſi:& qa per unguentum quo unxerat eum: odoris eius fragrantiam recepiſſet:nũc autem ait fraternus meus mihi guttã redolet:Et hanc non diffuſam neq; ut libet diſperſam:ſed colligatam & cõſtrictã quo.ſ.odor ipſius ſuauitatis denſior reddaẽ & uehementior.Et hic inquit cum talis ſit in medio uberum meorũ demoratur:& cõmanet:& requiem ac manſionem ſuam facit ī loco pectoris mei.Verũ quod nunc proximum cognominauit eum fraternum ſuum ſponſa: & nominis huius appellatione per totũ pene libelli textũ frequenter utiẽ:dignum puto:ut prius requiramus appellationis ipſius cauſam:& quid uel unde fraternus dicẽ:exponamus.Fraternus appellatur fratris filius. Requiramus quis ſit primo frater ſponſæ:cuius hic filius habeatur:uide ſi poſſumus dicere ſponſam quidẽ eſſe ex gentibus eccleſiam:fratrẽ uero eius priorem populũ:& fratrem ídicat utiq; ſeniorem.Quia ergo ex illo populo chriſtus ſcđm carnẽ naſciẽ:ob hoc ab eccleſia gentium fratris filius appellatur. Quod ergo ait alligamentum guttæ fraternus meus mihi:corporeæ natiuitatis eius ídicat ſacramentum.Videtur .n. quo dámodo alligamentũ eſſe & uinculum quoddam animæ corpus:quod alligamentũ gutta ī chriſto diuinæ uirtutis ac ſuauitatis aſtringiẽ.Si autem ad unãquanq; animã quæ dicta ſũt referũtur:alligatura guttæ dogmatum cotinentiæ:& conſtrictio diuinarũ ſententiarũ:ac nodoſitas intelligitur.Innexæ enim ſibi inuicem ſunt fidei ratiões:& uinculis ueritatis aſtrictæ.Deniq; & lex mundum dicit eſſe omne uas quod alligatũ eſt ímundũ uero quod ſolutũ fuerit & non ligatum, cuius rei hæc profecto figura erat:q; chriſtus ī quo nunq; fuit ulla immunditia peccati:alligamentum guttæ dicitur.Et ideo anima non debet contingere aliquid diſſolutũ:& quod non ſit ratione ſubnixũ:& dogmatum ueritate conſtrictũ:ne ímunda fiat.Qui enim ímundũ contigerit ímundus erit ſcđm legem.Continget náq; eum ſenſus irrationabilis & alienus a ſapientia dei & faciet eũ ímundũ.Vide aũt ſi forte filium dei in carne guttam dictũ:& quaſi breue aliqđ & exiguum nominatum poſſumus accipere: ſicut & daniel de eo dicit.Lapidem paruum de monte exciſum ſine manibus & poſt hæc montem magnum:uel ſicut ī libello.xii.prophetarum nihilominus gutta quidem futura dicitur quæ congreget populum.Eſt ergo & in populis ita ſcriptum.Et erit ex gutta populi huius congregatus congregabitur iacob.Decebat enim eum qui ueniebat congregare non ſolum iacob ſed & omnes gentes: quæ ſicut propheta dicit reputatæ ſunt tanq; gutta ex ſitula;exinanientem ſe diuinitatis forma effici ipſum ut guttã:& ſic uenire ad congregandam guttam gentiũ:& guttã nihilominus reliquiarum iacob.Sed & in. xliiii.pſalmo dicitur ad dilectum cui etiam ipſe pſalmus aſcribitur.Myrrha & gutta & caſia a ueſtimentis tuis:A ueſtimentis ergo uerbi dei quæ eſt doctrina ſapientiæ procedit myrrha mortis dũtaxat indiciũ pro humão genere ſuſceptæ.Gutta ut ſupra diximus exinanita diuinitatis forma ſeruilis formæ ſuſcepta digna tio.Caſia quoq; quoniam id genus herbæ aquis indefinentibus nutriri dicitur & coaleſcere:redéptionẽ humani per aquas baptiſmi ídicat datam.Sic ergo alligaturam guttæ fraternũ ſuum ſponſa tanq; nuptiali drámate loquens:iter medium uberum ſuorum commorantem dicit. Vbera ut ſuperius iam diximus principale cordis aduerte ī quo eccleſia chriſtum:uel anima uerbum dei deſiderii ſui uinculis alligatum tenet: & aſtrictum.Siquis enim uerbum dei toto affectu ī corde ſuo:& toto amore cõſtringit:ipſe ſolus poterit odorem fragrantiæ eius & ſuauitatis accipere.Botrus cypri fraternus meus mihi.ī uineis engaddi, Quãtum ad litteræ ipſius explanationem habet aliquid ambiguum:q; ait botrus cypri fratruelis mihi:qa & uua florens cyprus appellatur:& ſpecies quædam extrinſecus uirgulti ẽ quæ cyprus dicitur ferens etiam florídum quẽdam fructum in modum florentis uuæ prolatum.Sed uidetur magis ad fructum uitis reſpicere ſermo:quoniam quidem uinearum engaddi facta eſt memoria.Engaddum autem ager terræ iudææ eſt non tantum

uineis:quantum balſamis florens.Hic ergo erit hiſtoricus ſenſus ſponſæ loquentis ad adoleſcentulas. ut in 190
telligatur dicens:primo qdem nardus mea odorem mihi ſponſi mei reddit. ſecundo uero alligamentū gut
tæ effectus ē fraternus meus mihi demorans inter media ubera mea.tertia botrus cypri ex uineis engaddi
ſuperans oē quicqd eſt in odoribus & floribus ſuauitatis:quo.ſ. audientes hæc adoleſcentulæ magis ac ma
gis ad claritatē ſpōſi concitentur & amorē.iccirco autē ſingulatim & per ordinē primo nardū ſuam:deinde
guttam: poſt hæc etiā botrum cypri nominat:ut per eos gradus quoſdā ꝓfectus doceat charitatis.Sed uide
amus iā quid ſpiritalis habeat intellectus.Siquidē hic qui appellat botrus ad fructū uitis referendus ē.Ver
bū dei accepimus ſicut ſapientia & uirtutem & theſaurū ſcientiæ:aliaq; multa:ita & uitē ueram dici. Sicut
ergo his quibus efficit ſapientia:& ſcientia non ad ſubitum ſed per profectus quoſdam & gradus pro ſtudi
is & intentione ac fide eorū:qui ei uel in ſapientia uel in ſcientia uel in uirtute participant:ſapientes eos &
ſcientes reddit uigenteſq; uirtutibus:ita & in quibus uitis uera efficit:non eis ad ſūmū maturos botros ꝓ-
ducit & dulces:nec repente eis efficitur uinū ſuaue:& lætificans cor hominis:ſed primo producit eis ſuaui-
tatē tantūmodo odoris in florem.Botrus hic florens eſſe memorat in uineis engaddi:ut gratia fragrantiæ
ipſius imitatur in initiis animæ:ut poſt hæc pati poſſit acerbitatem tribulationū & tentationū:quæ ꝓpter
uerbū dei credentibus excitantur.& ita demū maturitatis eius dulcedinem præbet:uſq; dū perducat eos ad
torcularia ubi effundit ſanguis uuæ:ſanguis noui teſtamenti:q bibatur in die feſto in ſuperioribus:ubi ſtra
tum magnum paratū eſt.Sic ergo per ſingulos hos profectus graduū incedere oportet eos qui per ſacramē
tū uitis & botrū cypri initiati ad perfectionem ferūtur:& calicem noui teſtamenti ab ieſu ſuſceptū bibere
contendunt.Quod ſi cyprus ſui generis arbor accipiendus eſt:cuius fructus etiam flos non tantum odoris
ſuauitatē:quantū & uim calefaciendi ac fouendi dicitur poſſidere:illa ſine dubio accipit ſponſi uirtus:q̄ in-
calescūt aiæ erga fidē eius & charitatem:quæ contingebat eos q dicebant.Nōne cor noſtrum erat ardens ī
tra nos:cū adaperiret nobis ſcripturas? Vel certe quoniam de uineis engaddi botrus hic florens nominatur
eſſe,engaddi aūt interpretatur oculus tentationis meæ.Siquis eſt q intellectū habere poteſt quomodo ten-
tatio ē uita hominis ſuper terram:& itelligit quomodo qs ī deo eripitur a tentatione:& qui agnoſcit quali
tatem tentationis ſuæ:ita ut poſſit de ipſo dici:Quia in his omnibus nō peccauit labiis ſuis corā deo:huius
botrus cypri de uineis engaddi efficitur uerbū dei.Obſeruandū tamen ē ꝙ uerba ſponſæ ita referunt: ut &
nardus & alligamentū guttæ & botrus cypri:ipſi ſoli ſint:utpote quæ in hos iam profectus aſcenderit.Sola
enim perfecta aia eſt:quæ ita habeat purum & purgatū odoramentū ſui ſenſus: ut poſſit nardi & guttæ &
cypri ex uerbo dei procedentis fragrantiam capere:& gratiam diuini odoris haurire.

Homelia Tertia.

Cce es ſpecioſa proxima mea:ecce es ſpecioſa:oculi tui colūbarum. Secundo iam ſponſus cū ſpō
ſa in uerbo colloquioq; miſcet.Et primo quidē ſermōe iuitauit eā ad hoc ut cognoſceret ſemet
ipſam: dicēs ei ꝙ bona quidē eſſet inter mulieres:ſed niſi cognoſceret ſemetipſam:certa quæq;
pateret:& quaſi quæ uelociter ad agnitionē ſui ſenſu intellectuq; cucurrerit cōparat eam equis
ſuis uel equitatui:q̄bus obtinuerit currus pharaonis.ſimul & genas eius pro inſigni uerecūdia & conuerſati
onis pernicitate turturibus cōparat:ceruicēq; eius ornamentorū redimiculis:Nūc autē iam ſpecioſam pro
fitet:eam:& ſpecioſam nō ſicut prius in mulieribus tantū:ſed quaſi proximam ſibi:& adhuc in maius titu-
lum laudis extollit:& affirmat:quia non tantum cum proxima eſt ei ſpecioſa ſit:ſed & ſi contingat ei abſen
tem eſſe etiā ſic ſpecioſa ſit.Hoc enim īdicatur ī eo ꝙ cum dixiſſet:ecce es ſpecioſa proxima mea:addit poſt
hæc abſolute & ſine ulla adiunctiōe:ecce es ſpecioſa. Sed ī ſuperioribus non laudauerat uiſum eius: credo
quia nondū ad intuitū profecerat ſpiritalis intelligentiæ.Nūc ergo ait oculi tui colūbarū.Grandis ī hoc ꝓ-
fectus eius oſtenditur:ut quæ prius tantū ſpecioſa ī mulieribus dicta eſt:nunc ut proxima ſpecioſa dicatur
ex ipſo ſine dubio ſponſo ſplendorem decoris accipiens:ut ſemel ab ipſo ſumpta pulchritudine:etiā ſi acci
dat ei paululū ſponſi abſentiam pati:nihilominus pulchra permaneat.Quod autē oculi eius cōparātur co-
lūbis:ob hoc profecto contingit:quia diuinas ſcripturas non iā ſecundū litterā ſed ſcām ſpiritum itelligat:
& aſpiciat in eis ſpiritalia myſteria.Colūba enim indiciū eſt ſpiritus ſancti.Spiritali ergo ſenſu intelligere le
gem & prophetas:hoc eſt oculos colūbæ habere.Et hic quidē colūbæ oculi eius appellantur:in pſalmis ue
ro huiuſmodi anima pennas ſibi dari colūbæ deſiderat:ut uolare poſſit ī intellectum ſpiritalium myſterio-
rū:& requieſcere ī atriis ſapientiæ.ſed & ſi dormire quis poſſit:hoc eſt collocari & requieſcere ī medio for-
tiū:atq; intelligere fortiū uirtutes:& cognoſcere diuini iudicii cauſas:non ſolū pennæ colūbæ quibus ī ſpi-
ritalibus intellectibus uolet promittunt ei:ſed deargentatæ pēnæ.i.uerbi & rōnis ornamento decoratæ.
Scapulæ quoq; eius in ſpecie auri fieri dicūtur:ubi conſtantia fidei & dogmatum ſtabilitas indicatur perfe-
ctorū.Ergo ſi caput eſſe chriſtus dicitur:nihil puto abſurdū uideri:ſi & oculi eoꝝ qui ſecundū interiorem
hominem ſpiritaliter itelligunt:& ſpiritaliter diiudicant:ſpiritus ſanctus eſſe dicant.Et ob hoc fortaſſis in
lege ſicut agnus poſitus eſt:per cuius hoſtiam populus purificaret in paſcha:ita & columbæ poſitæ ſunt:q-
bus purificatur homo īgreſſus hunc mundū.Sed & de eo nunc dicere:& hoſtiarum qualitates diſcutere lō-
gior uidetur exceſſus:& propoſito operi minime cōueniens.Hæc autē memoraſſe ſufficiat pro eo ꝙ p̄ſens
ſermo continet oculi tui colūbæ:quaſi diceret oculi tui ſpiritales ſūt:ſpiritaliter uidentes:ſpiritaliter intel-
ligentes.Poteſt adhuc profundiore fortaſſis ſacramento quod dixit. Ecce es ſpecioſa proxima mea intelli-
gi de præſenti ſæculo dictum:quia ſpecioſa quidem ſit & hic eccleſia:cū proxima eſt xpo:& cū imitat chri-
ſtum.Quod uero iterauit & dixit ecce es ſpecioſa:pōt ad futurū ſæculū pertinere:ubi iam nō ſolum imita-
tione:ſed ipſa ſui perfectione formoſa ē & ſpecioſa.& ibi dicat eſſe oculos eius colūbarum:ut duoꝝ oculo-

rum columbæ duæ intelligantur esse filius dei & spiritus sanctus. Et ne mireris si colūba simul dicat: cum uterq; similiter aduocatus dicat: sicut ioannes euangelista declarat: spiritū quidē sanctū dicens paraclytum quod est aduocatus, & de iesu christo nihilominus i epistola sua dicit quia ipse sit aduocatus apud patrē p peccatis nostris. Sed apud zachariam prophetā duæ oliuæ ad dexterā & ad sinistrā candelabri positæ unige nitū nihilominus & spiritū sanctū designare creduntur. Ecce es bonus fraternus meus: & quidē ecce es spe ciosus cubile nostrū umbrosū. Nunc primū uidet attentius inspexisse sponsi sui pulchritudini sponsa: & cō sideransse illis oculis qui colūbæ dicti sunt decus & speciē uerbi dei. Quia re uera nō potest prius pspici nec agnosci quanta sit in uerbo magnificentia nisi prius oculos quasi colūbæ. i. intelligentiam spiritalem acci piat. Cōmune autē cubile sibi quod dicit eē cū sponso corpus hoc mihi uidet indicari animæ: i quo adhuc posita digna habita sit ascisci ad cōsortium uerbi dei. idq; umbrosū utpote non aridum sed fructuosum me morat: & tanq; densitate boni operis memorosū. Sed hæc spōsa dicit anima duntaxat: quæ colūbæ iam ocu los habet. Hi uero qui tantūmodo credūt sponso: nō tamen perspicere potuerūt in uerbo dei quanta sit pul chritudo: dicūt: & uidimus: & nō habebat speciem neq; decorē: sed species eius idecora & deficiens præ filiis hominū. Quæ autē bene profecit: & supergressa ē adolescentulas: & octoginta cōcubinarum: & lx. regina rum ordinē: ista anima potest dicere. ecce es decorus fraternus meus & quidē speciosus. Sed & si adhuc i cor pore positus intelligā densitatē spiritaliū sensuum intelligentiā scripturarum diuinas tā crebra opacitate cōtextam: ut rapidior æstus q multos solet adurere: & arefacere fructus eos: ne tamen penetrare nō possit: nec ulla nis tentationū fidei in germen arefacere: tūc possum dicere quia cubile nostrū: quasi cōmunē sibi cum sponso corporis sui indicans eē locū: ad illam similitudinē dictū intellige: qua & paulus dixit: quia cor pora nostra mēbra christi sunt. Cū enim dicit corpora nostra: quasi sponsæ id esse corpus ostendit. Cum ue ro mēbra christi memorat: eadē corpora etiā sponsi eē corpus indicat. Hæc ergo corpora si umbrosa sint ut superius diximus: bonis dūtaxat operibus referta: & spiritaliū sensuū densitate cumulata: de his talibus dici pōt. Per diē sol nō uret te: neq; luna per noctem. Iustū nāq; tentatiōis sol non adurit requiescenté sub um bra uerbi dei. Iste enim sol qui adurit iustū: non est laudabilis: sed ille magis qui se transfigurat i angelū lu cis. Bonus ergo & decorus dicit fraternus: & quanto magis ispici potuerit oculis spiritalibus: tanto speciosi or iuenit & pulchrior: qa non solum illius species & pulchritudo mirabilis apparebit: uerum & inspicienti atq; intuenti eū decus ingens & species formæ noua ac mirabilis orie: scām illā quod apostolus uerbi dei intuens pulchritudiné dicit. Nam etsi is q foris ē homo noster corrūpit: sed qui intus est renouat de die in diē: merito ergo talis hæc aīa cōmune habet cubile cū uerbo corpus suū. Peruenit enim diuina uirtus usq; ad corporis gratiā: cū in eo uel castitatis donū uel continentiæ aliorūq; bonorū opes collocat gratiā. Con sidera sane ne forte possit etiā illud corpus qđ assumpsit iesus cōmune ei cū sponsa cubile nominari, quo niam quidem uidet per ipsum ecclesia christo eē sociata: & participium uerbi dei capere potuisse: scām qđ mediator dei & hominū dicit: & scām q apostolus dicit. quoniā in ipso habemus accessum per fidem i spe gloriæ dei. Tigna domos nostras cædri: trabes nostræ cypressi. Videtur ab sponso respōderi ad gratiā eo rum quæ dicta fuerūt prius ab sponsa. qbus edoceat eā cuiusmodi sint tecta ista cōmunia: & qualis i eis ma teria contignationis habeatur. Hæc habet historica narratio. Videt aūt ecclesia describi a christo: q est do mus spiritalis & domus dei: sicut docet paulus dicēs. Si autē tardius uenero: ut scias quomō te oporteat in domo dei cōuersari: quæ ē ecclesia dei uiui colūna & firmamentū ueritatis. Si ergo ecclesia domus dei ē: qa omnia quæ habet pater filii sūt: ecclesia domus filii dei est. Frequenter autē & plurali numero appellantur ecclesiæ: ut ait ibi. Nos talē cōsuetudinē nō habemus: neq; ecclesiæ dei. Et iterū scribit ecclesiis gallatiæ pau lus: q ioannes septē ecclesiis. Sūt ergo siue ecclesia uel ecclesiæ domus sponsi & spōsæ siue animæ uerbi do mus: i qbus tigna sūt cædrina. Legimus etiam q̄sdā cædros dei: super quas uinea quæ translata est de ægyp to. extēdisse dicit traduces siue arbusta sua: sicut ait i psalmis operuit mōtes umbra eius: & arbusta cædros dei. Euidēter igit per quadam ecclesia cædri dei nominatur. Cū ergo dicit sponsus. tigna domos nostrarū cædri intelligere debemus cædros dei esse eos qui ecclesiam cōtegunt: & esse aliquos hos ualidiores q tra bes appellant. Et puto q cōuenienter hi q episcopatum bene ministrant: i ecclesia trabes dici possunt: qbus sustentat & tegit omne ædificiū uel ab ibriū labe: uel ab ardoribus solis. Secūdo autē horū loco tigna præ sbyteros appellari: & trabes qdem dici cypressos: qbus & fortitudo robustior: & odoris suauitas inest: p qđ & in operibus solidū: & i doctrinæ gratia fragrātem designat episcopū. Similiter autē & tigna cædros appel lauit: ut per hoc icorruptionis uirtutis & odoris scientiæ christi plenos designaret debere esse præsbyteros: ego flos cāpi: & liliū cōuallium. sicut liliū i medio spinarū: ita proxima mea i medio filiarū. Hæc ille q spō sus & uerbum: & sapientia est de semetipso & de sponsa ad amicos ac sodales suos loqui uidetur sed scām p positæ expositionis ordinem christus hæc de ecclesia loqui itelligendus est: & ipse dicere se florem eē cam pi: & lilium cōuallium. Cāpus planities terræ dicit cui cultura adhibet & excolit ab agricolis. cōualles ue ro saxosa magis & inculta idicant loca. Possumus autem & cāpum illum intelligere populum: q per pphe tas colebat & legem. conuallem uero saxosum & icultum gentium locū. sponsus ergo hic i iudæorum po pulo flos fuit. Sed quoniā neminem ad perfectū adduxit lex: iccirco i illo non potuit uerbū dei ad floré p ficere: & ad perfectionem fructuū peruenire. In ista tamen conualle gētium effectus ē lilium. cuiusmodi au tem lilium: tale sine dubio: quale & ipse i euangeliis dicit: q pater cælestis uestit. Et neq; salomō i omni glo ria sua idutus sicut unum existis. Fit ergo liliū i hac cōualle sponsus i eo quod uestiuit eū pater cælestis tali uestimento carnis quale nec salomon i omni gloria sua habere potuit. Non enim salomon habuit absq; cō cupiscentia uiri & concubitu mulieris imaculatam: & nulli prorsus peccato obnoxiam carnem. Sed & cām

cur is qui ī cāpo flos fuerat: uoluerit eē ī conuallibus liliū uidetur ostendere. Cum enim multo tēpore flos fuisset ī cāpo nullum dicit ex ipso cāpo florem ad imitatiōem sui ac similitudinē ꝓcessisse. Vbi uero factus est in cōuallibus liliū continuo etiā efficitur ꝓxima eius imitatiōe ipsius liliū: ut operæpreciū fuerit quoniam ipse effectus ē liliū ut etiā proxima sua. i. unaquæq; aīa quæ ei approximat & exēplum eius imitationēq; sectatur liliū fiat. Quod ergo ait. sicut liliū ī medio spinarū: ita ꝓxima mea ī medio filiarū accipiemus ecclesiā gentium dici q; uel e medio ifidelium: & non credentium quasi ex spinis emerserit: uel propheticorum circūstrepentiū se morsibus ī medio spinarū posita dicat. Quod & magis uidebit uerisimile: pro eo qđ dicit: ita ꝓxima mea ī medio filiaꝝ. nō. n. filias appellasset illas aīas q̄ nunq̄ oīo uenerūt ad credēdū. Oēs ergo hæretici prīo ad credulitatē ueniūt: & post hæc ab itinere fidei & dogmatū ueritate dei declināt: sicut & Ioānes apostolus ī epistola sua dicit. Quia a nobis exierūt: sed nō erāt ex nobis. Nā si fuissēt ex nobis pmānissent utiq; nobiscū. Possumus autē & ad unāquāq; aīam id referentes: huic qdem animæ quæ pro simplicitate sui & planitiæ nel eqtate campus dici pōt: florem fieri uerbū dei. & initia bonoꝝ operum docere. His uero q profundiora iam quærūt: & demersiora scrutant q̄si ī cōuallibus: uel pro claritate pudicitiæ uel ꝓ fulgore sapientiæ efficit liliū: ut & ipsi fiant lilia erūpentia de medio spinarū. i. pungentes cogitatiōes & solicitudines sæculares quæ spinis ī euangelio cōparatæ sunt. Sicut arbor mali ĩter ligna siluæ: ita fraternus meus ĩter mediū filioꝝ. In umbra eius cōcupiui & sedi: & fructus eius dulcis ī faucibus meis. Decuit quidē spō sum: & de semetipso dicere: qd esset ī campo: qd etiam ī conuallibus: & de sponsa quæ esset: uel qualis inter cæteras filias haberet. Spōsam uero ad hæc respondētem: non conueniebat de semetipsa aliquid dicere sed effici totam erga admiratioīe sponsi & ipsius laudibus ihærere. Cōparat ergo eum arbori mali. Sed ne ex similitudine sermonis simpliciores aliq arborem mali malam arborem putent: & a malitia dictam: dicamus nos arborem meli græco qdem nomine utētes: sed simplicioribus q̄busq; latinoꝝ plus notiore q̄ mali. Melius est enim ut grāmaticos offendamus: q̄ legentibus scrupulū aliqđ ī ueritatis explanatione ponamus. Cōparat igit eum arbori mali: sodales uero eius reliquis arboribus siluæ. Sed sponsum ita arbori huic mali similē dicit: ut etiā cōcupisse se dicat sub umbra eius sedere: fructūq; eius dulcem sibi effectum ī faucibus assereret. Et hæc ad adolescentulas loq uidetur sicut & sponsus locutus ē prius ad sodales suos. sed nunc uideamus scđm mysterium quos dicat sponsa filios: ĩter quos tanq̄ arborem mali p̄cellere reliqua siluæ ligna asserat spōsum. & uide si possumus scđm ea q̄ ī superioribus de filiabus & spinis dupliciter exposuimus: ita hic etiā filios: uel eos q aliquando fuerunt & nō sūt uel multitudinem cælestiū ministroꝝ dictos eē ītellige re. Ad oēs enim ī initio ptinet illud qđ scriptū est. Ego dixi dii estis: & filii excelsi oēs. Sed differentia ĩtercesit p hoc: qđ ait. Vos autē ut hoies moriemini: & sicut unus de principibus cadetis. Sed & illud ī hoc respicit: quoniā qs ī nubibus æquabit domino aut qs assimilabit ei ĩter filios dei? Sicut ergo arbor mali ĩter reliqua ligna siluæ: sic ē sponsus ĩter reliquos filios: habēs fructū q non solum sapore oēs sed & odore p̄cellat: & duos aīæ sensus. i. gustū & odoratū efficiat. Diuersis nāq; copiis mensam nobis p̄parat sapientiā: ī qua non solū panē uitæ apponit: sed īmolat carnes uerbi: & nō solū miscet ī cratere suū uinū: sed & mella odorata satis adhibet & dulcia: q̄ non ī ore & labiis suauitatē reddant: sed & ĩterioribus tradita faucibus dulcedinem seruent. Possumus aūt ligna siluæ accipere eos angelos q uniuscuiusq; hæreseos auctores fautoresq; nisi sūt extitisse ita ut uideat ecclesia cōparans suauitatem doctrinæ xp̄i ad asperitatem hæreticoꝝ dogmatum: ac sterilem ifructuosāq; doctrinā dicere: mella qdem suauia & dulcia esse dogmata ecclesiastica: quæ in xp̄i ecclesia p̄dicant. Ligna uero siluæ eē ea quæ diuersis hæreticis affirmant. Et de istis uidebit ifructuosis lignis siluæ dici: qđ ī euangeliis scriptū est: Ecce iam securis ad radicem arboris posita ē. Oīs ergo arbor quæ non facit fructū bonū: excidet: & ī ignem mittet. Fraternus ergo spōsæ ē ut arbor meli ī ecclesia spōsī. cæteri uero hæresiarchæ tanq̄ ifructuosa ligna siluæ diuino iudicio ut securi excidēda: & ī ignem mittēda. Igit ī huius meli umbra cōcupiscit spōsa residere: uel ut diximus ī ꝓtectione filii dei: uel aīa refugiēs oēs reliquas doctrinas: & adhærēs uni soli uerbo dei: cuius etiā dulcē habeat fructū meditādo. s. idesinēter legē dei: & semp eā uelut mūdū aīal ruminādo. Veꝝ de appellatiōe umbræ istius sub q̄ sedere cōcupisse se dicit ecclesia: non puto absurdū si ea quæ iuenire possumus ī scripturis diuinis ꝓferamus ī mediū: ut quæ sit umbra meli huius dignius & diuinius agnoscat. Ait Hieremias ī lamētatiōibus Spiritus uultus nostri: xp̄s dominus cōprehēsus ē ī corruptionibus nostris: cui diximus ī mēbra eius uiuemus ī gentibus. Vides ergo quō spiritusancto ꝓmotus ꝓpheta uitā de umbra xp̄i p̄beri gentibus dicit. Et quō non uitam nobis p̄beat eius umbra: cū & ī conceptu corporis illius ad Mariam dicatur Spiritus sanctus ueniet sup te: & uirtus altissimi obūbrabit tibi. Si ergo obūbratio fuit altissimi ī cōceptu corporis eius: merito umbra eius uitā gētibus dabit. Et meri to spōsa eius ecclesia sub meli umbra sedere cōcupiscit: sine dubio ut uitæ quæ est ī eius umbra particeps fiat. Reliquoꝝ uero lignorū siluæ umbra talis est: ut qui sederit sub ipsa sedere uideat in regiōe umbræ mortis. Sed adhuc ut magis ac magis planior reddat locus: qui habetur ī manibus: requiramus quomō apostolus dicat. Legem umbram habere futurorū bonorū: & oīa quæ uel de diebus festis uel sabbatis: uel neomeniis scripta sūt umbram eē memorat futuroꝝ bonoꝝ ī his. s. q̄ scđm litteram gerebant: & quomodo oēm ueterū culturā exēplar & umbrā ꝓnūciet esse cælestium. Quod utiq; si ita ē: ostendunt sub umbra legis sedisse omnes quicunq; sub lege erant: & umbram magis ueræ legis habebant. Nos autē alieni sumus ab umbra eorum: quoniam non sumus sub lege: sed sub gratia. sed quanuis non sumus sub umbra illius quam legis littera faciebat: sumus tamen sub umbra meliore. In umbra enim christi uiuimus inter gētes. Et est profectus quidā de umbra legis uenire ad umbram christi: ut qa christus est uita & ueritas & uia: efficiamur primo ī umbra uiæ: & ī umbra uitæ: & ī umbra ueritatis: ut cōprehēdamus ex parte: & ī speculo ac ī enigmate:

ut post hæc si ĩcedamus per hanc uiam quæ est christus:quo peruenire possĩmus ĩ hoc ut facie ad faciẽ com
prehẽdamus ea quæ prius quasi ĩ umbra & ĩ enigmate uideramus.Nõ enĩ quis poterit ad illa quæ uera sũt
& perfecta ꝑuenire:nisi prius desiderauerit & cõcupierit ĩ hac umbra residere.Sed & iob oẽm hominum ui
tã dicit eẽ super terrã:credo pro eo ꝙ aĩa ĩ hac uita uelamento huius crassi corporis obũbrat. Oẽs ergo qui
ĩ hac uita sũt necesse est ĩ umbra quadam esse.sed alii qdem sũt sedentes ĩ regione umbræ mortis:hi profe
cto q non credunt christo.Ecclesia uero cũ fiducia dicit.In umbra sponsi concupiui & sedi:q̃uis certe fuerit
tẽpus quo potuerit qs sub umbra legis residens defendi a duritia arboris & æstus.Sed transiit illud tẽpus.
Veniendũ est nunc ad arboris meli umbrã:& q̃uis diuersa qs utatur umbra uidetur tamẽ oĩs anima donec
in præsenti uita est umbram habere necessariam.Propter illud credo ardorẽ solis:q cũ exortus fuerit:conti
nuo semen qđ ĩ alta radice demersũ est aresĉit:& deperit.Sed hũc ardorem tenuiter qdem legis umbra pro
pellit:christi uero umbra ĩ qua nũc ĩ gentibus uiuimus.i.ĩcarnatiõis eius fides auertet penitus & extĩguet.
Ille enim adurebat ambulantes sub umbra legis tẽpore passionis xp̃i sicut fulgur uisus est cecidisse de cælo
q̃uis etiã huius umbræ tẽpus ĩ finem sæculi complcatur:quia sicut diximus post cõsumationẽ sæculi iã nõ
per speculũ nec ĩ enigmate sed facie ad faciem uidebimus ueritatem:simile eẽ puto & illud qđ scriptum est
sub umbra alarũ tuarũ exultabo.sed & ĩ sequentibus huius libelli ita dicit sponsa Fraternus meus mihi: &
ego illi ipsi:q pascit ĩter lilia donec respiret dies:& amoueant umbræ.edocens ꝑ hoc qa ueniet tẽpus: cum
oẽs ũbræ remouebũtur:& ꝑ misericordiam dei patebit ueritas sola.sed & qđ ait & fructus eius dulcis ĩ fau
cibus meis:illius aĩam hoc credo dicere q̃ nihil emortuũ:nihil ĩsẽsibile habet ĩ faucibus suis:& ĩ nullo pror
sus similis est illis:de qbus dicit.sepulchrum patens ẽ guttur eorum.Quicũq; enĩ uerba mortis & ĩteritus
de faucibus ꝓferũt:ipsorũ fauces sepulchra dicũtur:sicut sunt oẽs q uel contra ueram fidẽ loquũtur: uel cõ
tra disciplinam castitatis & iusticiæ & sobrietatis aliqd proferũt.Ipsi ergo sunt quorũ fauces sepulchra sunt
& loca mortis:unde matris uerba ꝓferunt.iustus autẽ dicit.Quã dulcia faucibus meis eloqa tua.Et alius q
uerba uitæ docebat:ita dicit.Os nostrũ patet ad uos o corinthii:cor nostrũ dilatatũ est.sed & alius q uerbo
aperuit os suũ:Os meum aperui & attraxi spiritũ.introducite me ĩ domum uini.sponsæ uerba adhuc sunt:
sed ad amicos & familiares spõsi ut arbitror diriguntur:a qbus uidet exposcere:ut introducant eã ĩ domũ
lætitiæ:ubi uinũ bibit & epulæ parantur.Quæ autẽ uiderat cubiculũ regiũ desiderat etiã nunc regale ĩtro
ire cõuiuiũ:& frui uino lætitiæ:supra iã diximus amicos spõsi ꝓphetas & omnes qui ministrauerũt uerbũ
dei ab initio sæculi ĩtelligẽdos:ad quos recte uel ecclesia christi:uel aĩa uerbo dei adhærens dicat:ut se ĩtro
ducant ĩ domũ uini.i. ubi sapientia miscuit ĩ cratere uinũ suũ:& deprecat per seruos suos oẽm insipiẽtem
& egentẽ sensu dicẽs. Venite manducate panes meos:& bibite uinũ qđ miscui uobis.Ista ẽ domus uini:do
muq; cõuiuii:ĩ quo cõuiuio omnes q ueniunt ab oriente & occidente recũbent cũ abrahã isaac & iacob ĩ
regno dei: Ad quã domũ & ad qđ cõuiuium ꝓphetæ perducunt aĩas:quæ tamen eos audiunt:& ĩtelligunt.
sed & sancti angeli cælestesq; uirtutes q in ministerio mittunt ꝓpter eos qui hæreditatem capiunt salutis:
istud ẽ uinũ cui scribunt illi psalmi q pro torcularibus attitulãtur istud est uinũ quod attulerũt illi palmi
tes qui in iesu ꝑmanserunt:nõ solũ ĩ terris sed etiã ĩ cælis.sic enim audio illud qđ dicit.Quia omnis palmes
qui non manet ĩ me nõ põt afferre fructũ.Nemo enĩ producit fructũ uini huius nisi q ꝑmanet in uerbo &
sapientia & ueritate & iusticia & pace:oĩbusq; uirtutibus.Istud ẽ uinũ quo etiã inebriari iustis & sanctis qui
busq; optabile dicit.Hæc puto & in spiritu:iã tunc noe cõtuens inebriatus esse dicit. & Dauid admiratus
huius cõuiuii calicẽ dicit.Et poculũ tuũ inebrians q̃ pclarũ est.Ad hãc ergo domũ uini ecclesia uel anima
unaquæq; desiderant quæ pfectæ sũt ĩtrare & dogmatibus sapientiæ mysteriisq; sciẽtiæ:epularũ uelut sua
uitate & uini lætitia ꝑfrui.Sciendũ sane est:quia sic est:ut istud uinũ quod de dogmatibus ueritatis pfũm
cõmiscet in cratere sapientiæ:ita & cõtrarium uinũ:cũ inique inebriatur peccatores:& hi qui falsæ sciẽtiæ
dogmata pernitiosa suscipiunt.De quibus salomon ĩ prouerbiis dicit.Hi autẽ edũt cibos ipietatis:uino au
tem iniquo iebriant.De hoc eodẽ uino iniquo etiã ĩ Deuteronomio leg:imus ita scriptũ:ex uineis sodomo
rum uitis eoꝝ & palmes eoꝝ:ex gomorra uua eoꝝ uua fellis:& botrus amaritudinis eis.Furor draconum
uinũ eoꝝ:& furor eoꝝ aspidũ ĩsanabilis.Illud autem uinum qđ de uite uera procedit nouũ semp ẽ. semp
enim ꝑ ꝓfectus discẽtium scientiæ & sapiẽtiæ diuinæ innouat agnitio.Et ideo dicebat iesus discipulis suis
qa nouũ bibã illud uobiscũ in regno patris mei innouat enim semp agnitio secretorũ arcanorũq; reuela
tio ꝑ sapientiã dei:nõ solũ hominibus sed & angelis cælestibusq; uirtutibus.Ordinate ĩ me charitatem eiuſ
dem sponsæ ad eosdem uerba sunt:nisi ꝙ possunt fortasse etiam apostoli christi ĩter eos haberi ad quos ista
memorantur.Quod ergo ait ordinate in me charitatem:hunc habet sensum.Oẽs hoies amant sine dubio
aliquid:& nullus est qui ad id ætatis uenerit ut amare iam possit:& non aliquid amet sicut etiam in pfatio
ne huius operis sufficienter ostendimus.sed hic amor:uel hæc charitas ĩ nõnullis quidem suo ordine & cõ
uenienter aptata procedit.in plurimis uero cõtra ordinem.Dicit autem contra ordinem eẽ in aliquo cha
ritas:cũ aut id diligit:quod non debet:aut quod debet diligit.sed plus iusto diligit:aut minus iusto.In istis
ergo inordinata esse charitas dicitur:in illis uero quos ualde paucos arbitror esse qui.s.per uiam uitæ ince
dunt:& non declinant neq; ad dextrã neq; ad sinistrã in ipsis solis ordinata est charitas & ordinem suum te
net.est autẽ ordo eius & mensura huiusmodi. Verbi gratia Deum diligere nullus modus nulla mẽsura ẽ ni
si hæc sola:ut ei totum exhibeas quantum habes. in christo enim iesu diligendus est deus ex toto corde &
ex tota anima & ex totis uiribus.In hoc ergo nulla mensura est.Diligere uero ꝓximum est mensura aliqua
ꝓximum inquit tuũ dilige:sicut teipsum.Si ergo aut in dei dilectione minus aliquid feceris q̃ potes:& q̃ in
uiribus tuis est:aut inter te & proximum tuum non seruaueris æquitatem:sed aliquid differentiæ habueris

non est in te charitas ordinata: nec ordinem suum tenes. Verum quoniam nobis sermo de ordine charitatis est: diligentius p singula requiramus: uel quos diligi: uel quantū diligi oporteat. Nā si ut dicitur mēbra alterutrū sumus puto q̄ hunc effectū erga proximos habere debeamus: ut eos nō quasi aliena corpora: sed ueluti mēbra nostra diligamus. Secūdū hoc enī q̄ mēbra nostra inuicē sumus æqualē erga oēs habere dilectionē: similēq̄ cōueniet. Secūdū hoc uero q̄ sūt ī corpore aliqua mēbra honorabiliora & honestiora: alia uero ihonestiora & iferiora: puto q̄ rursum ꝑ mēbrorum meritis & honore: etiā dilectiōis librari debeat modus. Siqs ergo rationabiliter cūcta agere scdm uerbū dei ac suos etiā affectus tēperare ꝓponit puto q̄ erga hæc singula ordinē charitatis & scire debeat & tenere. Verū ut apertius fiat qđ dicimus: paulo euidentioribus utamur indiciis. Siqs uerbi gratia laboret ī uerbo dei atq̄ animas nostras īstruat & illuminet: uiam salutis doceat: uiuendiq̄ ordinem tradat: nō tibi uidetur & hic ꝓximus eē quidem sed multo amplius alio ꝓximo diligēdus: q̄ hoc nihil gerit? Nam & ille qdem diligendus ē pro eo q̄ mēbra unius corporis sumus: uniusq̄ substantiæ: sed hic multo amplius qcunq̄ & ius ꝓximi nobiscū habeat: quod cæteri homines habent, dat tamē hanc maiorem charitatis erga se cām: q̄ uiam dei ostēdit: & aiæ salutem diuini uerbi illuminationibus cōfert. Quod si aliqs me errantē & ī præcipitio positū muliebris peccati ad lucē reuocet ueritatis: & de ipso iā īteritu eripiat: ac trahat ad salutē: atq̄ ex ipsis faucibus æternæ mortis arripiat: nō tibi uidet q̄ illa ipsa si fieri pōt plenitudine charitatis qua deū diligimus: diligendus sit post deū? Et ne putes q̄ nos p̄ sumamus: audi apostolū paulū de his q̄ in uerbo dei laborant dicērem: ut supabundanter habeatis ī charitate eos q̄ huiusmodi sunt ꝓpter opus ipsoꝝ. Videamus & aliū adhuc ordinem charitatis eius dūtaxat: q̄ erga ꝓximos haberi uidet. Si sit nō habēs qdem docendi uel īstruendi gratiā: neq̄ uerbū domini p̄dicādi: sed tamē sanctæ uitæ uir īnocēs īmaculatus: & q̄ ī iustificationibus & mandatis dei īgrediat sine q̄rela: uidetur ne talis tibi hic uir in eodē charitatis ordine habēdus: quo ille q̄ nihil agit: quandoqdē uterq̄ ꝓximus dicitur? Nōne & hic ꝑp opus suum: & uitæ meritū secūdū apostoli dictū ut ille q̄ in uerbo dei laborat: supabūdantius habēdus ē ī charitate ꝓpter opus uitæ suæ. Est adhuc alius ordo charitatis. Iubemur enim & inimicos nostros diligere. Sed uideamus si etiam ī ipsis unus solus modus erit dilectionis: an ibi habebit locū sermo iste: qui dicit, ordiate ī me charitatem. Puto ergo q̄ ī his sit ordo charitatis. Verbi gratia. Est aliqs mihi inimicus & aliis tamen bene agens: pudicus: sobrius: mandata plurima dei ex parte custodiens: ī aliquibus tamen errans ut hō. Et alius qui inimicus quidē sit & ipse nobis: tamē sit suæ uitæ atq̄ aiæ inimicus: paratus ad scelera: p̄ceps ad flagitia: nihil sancti: nihil religiosi ducēs: nō tibi uidet etiā esse iter ipsos inimicos quædam diuersitas habēda charitatis? Puto quidē q̄ ex his satis patuerit eē ui quidē charitatē unā: multas tamē habere causas: & multos ordines diligendi: & ꝓpter hoc nūc dicere sponsam: ordinate ī me charitatē: hoc est docete me diuersos ordines charitatis. Quod si adhuc addendū his aliquid uidetur: possumus illud ī medium adducere quod ait apostolus. Viri diligite uxores uestras: sicut corpora uestra: sicut christus dilexit ecclesiam. Quid ergo debent quidem uiri uxores suas diligere: alias uero mulieres non debent omnino diligere ī omni castitate & sanctitate? An nō uidebuntur etiā ipsæ eē de ꝓximis? sed ipēdēda quidē est dilectio uel ī cōiugē: uel ī mrem: uel ī sororē: si tamē fideles sint: & deo adhærētes: & erga aliam mulierē nullā scdm illā q̄ ꝓxima dicit: ē nobis ipendēda dilectio, q̄ si hoc absurdū uidet (Debet autē scdm mandati ordinem etiā erga eas casta haberi dilectio) prorsus iter ipsas personas fœminarū q̄bus ipēdēda dilectio est: habendus ꝓfecto est ordo quidā in charitate: cōuenienq̄ distinctio: & maiori qdem cū honorificentia matri deferenda ē dilectio. Sequenti uero gradu cū quadā nihilominus reuerētia etiā sororibus. Proprio uero quodā & sequestrato ab his more charitas cōiugibus exhibenda. Post has uero personas pro meritis etiā & causis unicuiq̄ ī omni ut diximus castitate deferenda dilectio est. Secūdū hæc etiā de patre uel fratre atq̄ aliis propinquis obseruabimus. Erga sanctos uero q̄ nos ī xp̄o genuerūt: sed & pastores atq̄ episcopos: uel q̄ uerbo dei p̄sunt p̄sbyteri: aut qui beati ministrant ī ecclesia: uel q̄ ī fide præcellunt cæteros. Quō uero pro uniuscuiusq̄ meritis affectio pēsabitur charitatis? lōge eminētior: q̄ erga eos haberi pōt. Qui autē nihil horū aut nō integre egerūt: sed & inter parētes fideles & īfideles: & fratres fideles ac īfideles sororesq̄: pōt ne fieri: ut nō erga hos singulos diuersus ordo habeatur charitatis? Quas diuersitates ītuens sponsa: & uidens de his oībus animæ ad perfectionem tēdenti: necessariā uideri scientiā earum reꝝ: ut uniuscuiusq̄ loci & ordinis mēsuras possit tenere charitatis: dicit ad amicos spōsi: eos uidelicet qui uerbū dei ministrant: ordinate ī me charitatē, hoc ē docete me: & tradite mihi: quō per hæc singula ordinē seruare debeam charitatis. Oēs enim homines sicut iam diximus: scdm hoc q̄ similes & ex nobis sunt similiter diligendi sunt: imo omnis rōnabilis natura a nobis utpote rationabilibus æqualiter diligēda ē. Adiiciēdū tamē ī charitate ē unicuiq̄ ad hoc quō ē: & ad hoc q̄ rōnabilis ē. Si uerbi gra, aut ī moribus, aut ī opere: aut ī ꝓposito, aut ī sciētia: aut ī studiis cæteros p̄cellit: ꝓ his singulis scdm suū quēq̄ meritum ad generalem dilectionē: addendū ē etiā specialis aliqd charitatis. Verū ut maior de his habeatur auctoritas: ab ipso deo capiamus exemplum. Ipse enim amat omnia quæ sunt: æqualiter ut nihil oderit eorum quæ fecit. Neq̄ enim fecit aliquid: quod odio haberet. nō tamen ob hoc similiter dilexit hebræos ut ægyptios: & pharaonem ut moysē & aaron. Nec rursus aliquos filios israel similiter dilexit ut Moysem & aaron & mariā, nec iterum aaron & mariam similiter dilexit: ut moysem. q̄uis uerum sit: ut dicit ad eū. Parcis autē omnibus qa omnia tua sunt domine amator animarū, spiritus enim īcorruptionis est in omnibus, tamen ille qui mensura & numero & pōdere dispōsuit omnia secundū mensuram sine dubio uniuscuiusq̄ meritoꝝ & dilectionis suæ tēperat libram. Nunquid non putabimus: qa nō similiter ab eo dilectus est paulus cum persequeret ecclesiam dei sicut diligebat: dum ipse cū ea persecutiōes cruciatusq̄ tolerabat: & cum dicebat: sibi inesse sollicitudiem omniū ecclesiarum? Multum ē nunc ut iter istos

ordines charitatis:etiam de effectu odii:qui uidetur huic charitatis:effectui cõtrariis:iſeramus.quia etiã dominus dicit inimicus ero inimicis tuis,& aduerſabor aduerſariis tuis.Et itez ſi peccator tu aſſiſtis:& ei quẽ odit dominus:amicus es:q̃ utiq; hanc habent abſolutionem:quã & illud qđ dictum eſt:honora patrẽ tuum & matrẽ tuam,& iterum qui non odit patrẽ:& reliqua.In quo ꝓfecto inimicus charitatis ĩ deum his q̃ aduerſantur:cõtrarium uidet generare effectũ:dũ nulla põt eſſe conſonantia luci & tenebris:& chriſto cũ belial:nec eadẽ portio eſſe fideli cũ ifideli.His ergo ut potuimus de charitate ordinibus expoſitis patet ad itelligendum:qđ ſit:quod poſcat ſponſa,i.eccleſia uel anima tendens ad perfectionem ꝑſtari ſibi ab amicis ſpõſi:quoniã itroduci ſe popoſcerat ĩ domũ uini : ubi ſine dubio itellexerat ĩ oĩbus quæ uiderat eminere & ꝑcellere gratiam charitatis & ipſam didicerat maiorẽ omnium:ſolãq; eſſe charitatem:quæ nunq̃ cadet. Ideo depoſcit:ut ordiné eius diſcat:ne forte aliquid iordinatum faciens uulnus ab ea aliquod accipiat:ut ĩ poſterioribus dicit. Vulneratæ charitatis ego ſum.Ea auté ſiue ad angelos dei accipiamus:a q̃bus ſe iſtrui poſtulat:& muniri nihil abſurdũ uidebit ſcđm hoc quod de populo dicitur.Lætamini gentes cũ populo eius : & cõſortent eos oés angeli dei.& ut ĩ alis dicit.Circũdat angelus domini ĩ circuitu timẽtiũ eũ,& eripiet eos. Et itẽ alibi.Nolite cõtẽnere unũ ex minimis iſtis:q̃ ĩ eccleſia ſũt:qa angeli eoꝝ ſemper uidẽt faciẽ ꝑris mei: qui ĩ cælis eſt.Sed & ĩ apocalypſi ioannis angelo tiatirẽſi teſtimoniũ dat filius dei:præ charitate quã ordinauit angelus ipſe ĩ eccleſia ſibi cõmiſſa.Sic enim ſcriptum é:Scio opera tua & charitatem tuam & fidẽ; & miniſteriũ & patientiam:& opera tua nouiſſima maiora q̃ priora.Sed &ſi ad prophetas hæc referamus q̃ miniſtrauerunt uerbum dei ante aduentum ſponſi:ut per ipſorũ doctrinam uideatur eccleſia uelle ordinem diſcere charitatis,i.propheticis inſtrui uoluminibus:non uidebit abſurdum.Sed & omnes ſancti q̃ de hac uita deceſſerunt:habentes adhuc charitatem erga eos q̃ in hoc mundo ſunt:ſi dicantur curam gerere ſalutis eorum:& iuuare eos precibus ſuis atq; ĩteruentu ſuo apud deum:non erit ĩconueniens. Scriptum nanq; eſt ĩ machabæorum libris,ita Hic eſt hieremias propheta dei q̃ ſemper orat ꝓ populo. Sed & ad apoſtolos hæc dici ut ſupra iã dixi non uidebitur alienum.Per hos enĩ oĩs eccleſia dei uel anima quærens deũ introducitur ĩ domum uini ut ſupra diximus:& aromatibus atq; odoribus repletur:& cõponit ĩ melius:ſicut in poſterioribus legimus:& edocemur oẽm ordinem rationẽq; charitatis.Cõfirmate me ĩ ũguẽtis:ſtipate me ĩ malis:quia uulneratæ charitatis ego ſum.in græco quidem habetur cõfirmate me in amyris,Amyrrim genus quoddam arboris nominans:quod latini putantes myrrhã dictum unguenta interpretati ſunt.Igit ordo ſermonis huiuſmodi eſt.Poſtea q̃ ſponſa & uerba ex ore ipſius ſponſi audiuit:& cubiculum regis ingreſſa eſt:& domum uini locũq; cõuiuii ac ſapientia:& ĩ eo uictimas & craterem mixtum ſacramentis eius aſpexit:quaſi ĩ horum oĩum admiratiõe ſtupens & ſaucia poſtulat ab ipſis nihilominus amicis & ſodalibus ſpõſi ut cõfirmaret:& quaſi deficiens ſuſtẽtaret incũbens paululum ſuper arborem amyram uel meliam.Amoris etiam uulnere percuſſa arborũ ſolatia ſiluarũq; ſectatur.Hæc ſcđm litteram. Sed ex his ut exequi poſſimus intelligentiam ſpiritalem ĩdigemus illa gratia:quam conſequi a deo meruit ipſe ſalomon : q̃ omnium quæ ſunt radicũ & arborum & uirgultorum naturas didicit:ut ſciremus & nos: q̃ uis & quæ natura ſit arboris amyræ;quo cõpetenter ex hac ſpiritalis aptari poſſit expoſitio.Hoc eſt autem q̃ ſolum peruenire ad nos de huius arboris notitia potuit:quia odorem ſolum habeat ſuauem:nullum tamẽ afferat fructum.Melia uero arbor notũ cunctis eſt:quod nõ ſolum ferat fructũ.ſed & dulciſſimũ & ſuauiſſimum ferat. Omnes igit hoĩes arbores dicũt ſiue bonæ ſiue malæ & fructuoſæ ſiue ĩfructuoſæ:ſicut & dominus ĩ euãgelio dicit. Aut facite arborẽ bonã:& fructum eius bonũ:aut facite arborem malam:& fructũ eius malũ.Et omnis arbor quæ non facit fructũ bonum excidetur:& in ignem mittetur.Tres ergo differentiæ ĩ hominibus uidẽtur eſſe.Quidam q̃ oĩo nullũ fructũ afferũt:& ecce alii qui afferant.Sed in his qui afferunt,aut mali ſũt fructus aut boni.Hic ergo ſponſa,i.eccleſia xp̃i confirmari ſe poſtulat:& reclinari qdem ſuper unam arborem meliã afferentẽ fructus bonos:& recte ac cõpetenter.Super his enim cõfirmat & ſtipatur eccleſia q̃ ĩ bonis operibus fructificant & creſcunt Quid autem eſt qđ in amyris ĩfructuoſis.ſ.arboribus cõfirmari uult: odore ſolo gaudentibus.Ego puto q̃ iſtos q̃ ſolo odore gaudent:& necdũ fructus fidei afferũt:illos dicat quos paulus ad corinthios ſcribens dicit:q̃ iuocant nomen domini noſtri ieſu xp̃i in omni loco ipſorũ & noſtrũ pro eo ergo q̃ iuocant nomẽ domini noſtri ieſu chriſti habẽt ĩ ſemetipſis odoris quandã ex ipſa iuocatiõe nominis ſuauitatem.Pro eo uero q̃ nõ cũ omni fiducia & libertate accedũt ad fidem nullos fidei afferunt fructus.In loco hoc poſſumus nos cathecuminos eccleſiæ itelligere:ſup quos ex parte aliq̃ cõfirmant eccleſiæ.Habẽt.n.& ĩ ipſis nõ parũ fiduciæ & ſpei plurimũ qđ & ipſi fiant aliquando arbores fructiferæ: & plantẽtur ĩ paradiſo dei ab ipſo agricola patre.Ipſe enĩ é qui plãtat huiuſmodi arbores ĩ eccleſia xp̃i : q̃ é paradiſus delitiaꝝ ſicut & dominus dicit.Oĩs plãtatio quã nõ plãtauit pater meus cæleſtis eradicabit.Stipat eccleſia & ĩter melias & ſup ipſas requieſcit.Quæ meliæ illæ putãdæ ſũt aĩæ q̃ quotidie inouant ad imaginem eius q̃ creauit eas.Quia enim ꝑ inouationem ſui imaginé reparãt filii dei:merito & ipſæ arbores meliæ appellant:qa & ipſe ſpõſus eaꝝ in ſuperioribus dictus é ſicut arbor meliã eẽ ĩ lignis ſiluæ.Et ne mireris ſi idẽ ipſe & arbor uitæ & diuerſa alia dicatur:cũ idẽ & panis uerus:& uitis uera:& agnus dei & multa alia nominet.Oĩa nãq; hæc uerbũ dei unicuiq; efficit prout méſura uel deſideriũ participantis expoſcit ſe.ad quod ſignificãdũ illud q̃ é & manna unicuiq; eſſet unus cibus:unicuiq; tamen deſiderii ſui reddebat ſaporem.Præbet ergo ſeipſum non ſolum eſurientibus panem & ſitientibus uinum ſed & delitiari uolentibus ſemetipſũ & fragrantia exhibet poma.Propterea ergo & ſponſa uelut refecta iam & bene paſta fulciri in meliis ſe poſcit:ſciens in uerbo eſſe ſibi non ſolum omnem cibum:ſed & omnes delitias:& per ea maxime diſcurrit:dũ ſe uulneratam ſentit eſſe iaculis charitatis.Siquis uſq̃ eſt;qui fideli hoc amore uerbi dei arſit aliquãdo:ſigs é

ut ꝑpheta dicit:q electis iaculis eius dulce uulnus plagāq; accepit:ſiqs eſt q ſcientiæ eius amabili confixus eſt telo:ita ut diurnis eum deſideriis nocturniſq; ſuſpiret:aliud quid loq non poſſit:audire aliud nolit:cogitare aliud neſciat:deſiderare ꝓter ipm aut cupere aliud uel ſperare non libeat:iſta anima merito dicat, Vulnerate charitatis ego ſum & ab illo uulnus accepi de quo dicit eſaias, Et poſuit me ſicut iaculū electū: & in pharetra ſua abſcondit me. Tali uulnere decet deū percutere animas:talibus iaculisteliſq; configere ac ſalutaribus eas uulneribus ſauciare, ut qa deus charitas eſt:dicāt & ipæ. Quia uulneratæ charitatis ego ſum. Et qdem in hoc quaſi amatorio drāmate ſpōſa charitatis ſe dicit uulnera ſuſcepiſſe. Poteſt aūt ſimiliter feruēs anima erga ſapiam dicere:qa uulneratæ ſapiæ ego ſum:illa.ſ.quæ ſapiæ eius pulchritudinem potuit ītueri. Poteſt & alia aīa uirtutis eius magnificentiā contuens:& admirata potētiā uerbi dei diceī:qa uulneratæ uirtutis ego ſum. Talis credo aliqua ſicut erat illa quæ dicebat:Domīnus illumīatio mea & ſaluator meus:quē timebo. Sed & aīa erga morem iuſticiæ eius feruens:& diſpenſationū ac ꝓuidentiæ eius iuſticiam contuens dicit ſine dubio. Vulneratæ iuſticiæ ego ſum. & alia bonitatis eius ac pietatis īmenſitatem reſpiciens: ſimilia loquīt. Sed & hoꝝ oīum generale eſt iſtud charitatis uulnus:quo ſe uulneratam ꝑdicat ſponſa. Sciendū tamen eſt:q; ſicut ſunt iſta dei iacula:quæ animæ habēti deſideriū bonoꝝ ſalutis uulnus infligūt:ita ſūt & iacula maligni ignita:qbus anima q̄ non eſt ſcuto fidei protecta uulnerat in mortem. De ipſis dicit prophe ta. Ecce peccatores intenderūt arcum:parauerūt ſagittas ſuas in pharetra ſua:ut ſagittent in obſcuro rectos corde. Hic peccatores de occulto ſagittantes dæmones inuiſibiles dicit, & ipi ſūt habentes q̄dam iacula fornicationis:alia cupiditatis & auaritiæ:qbus q̄plurimi uulnerant. habent etiam ſpicula iactātiæ & uanæ gloriæ. ſed iſta ualde ſubtilia ſunt:ita ut confixam ſe anima ab eis:ſauciatāq; uix ſentiat:niſi ſi induta eſt armis dei:& ſtat uigilās & īmobilis erga aſtutias diaboli:ſcuto ſemetipam fidei per omnia contegens:& nullā corporis partem fidei nudam relinquens. Quīntacūq; aūt dæmones fecerint tela:ſi inueniant mentem hoīs ſi de munitam etiam ſi fuerīt ignita:etiam ſi cupiditatū flāmis:& incendiis ardeant uitioꝝ:fides plena cūcta reſtrīgit. Leua eius ſub capite meo:& dextera eius amplectet me. Deſcriptio eſt qdem amatorii drammatis ſponſæ feſtinantis ad cōnubiū ſponſi:uelut tamen paulo apertioribus corporis appellationibus currit, Sed conuerte te uelocius ad ſpūm uiuificantē:& refugiens appellationes corporeas:uere perſpice quæ ſit uerbi dei leua:quæ ſit dextera:quod etiam caput ſponſæ eius aiæ.ſ.perfectæ uel eccleſiæ:& non te rapiat carnalis & paſſibilis ſenſus. Ipa enim eſt hic ſponſi dextera & leua:quæ in prouerbiis de ſapientia dicitur ubi ait. Longitudo enim uitæ in dextera eius. In ſiniſtra uero eius diuitiæ & gloria. & ſicut hic ſapientiam non ideo aliquam fœminam dici putabis quia fœmineo nomīe appellari uidetur:ita ne in hoc qdem quoniam maſculino genere ſponſus uerbū dei dī:corporaliter intelligere debes leuam eius aut dexteram uel amplexus ſponſæ uel aniæ pro fœmīnei generis declinatione percipere:ſed uerbum dei q̄uis apud græcos maſculino:apud nos neutro proferatur. Super maſculinum tamen & neutrū ac fœmininū genus & ſuper omne omnino qđ ad hoc reſpicit eſſe cogitanda ſunt iſta:de qbus ſermo eſt. & non ſolū uerbū dei:ſed & eccleſia eius atq; anima perfecta:quæ & ſponſa nomīatur. ſic.n. & apoſtolus dicit:in chriſto enim neq; maſculus neq; fœmina: ſed omnes ī ipſo unum ſumus. Hæc autem propter hoīes qui aliter audire non poſſunt niſi his uerbis quæ in uſu habentur:in ſcriptura diuina humani more referuntur eloquii:ut uerbis quidem notis eas & ſolitis audiamus. ſenſu tamen illo quo dignum eſt de diuinis rebus & incorporeis ſentiamus. Nam ſicut is q amatorem dicit ſe eſſe pulchritudinis ſapientiæ:hoc oſtendit q; naturalem qui ī ſe eſt charitatis affectum ad ſtudia tranſtulerit ſapientiæ:& hic ſponſa depoſcit uel anima uel eccleſia:ut ſponſus ſuus qui eſt uerbum dei. Leua quidem ſua caput eius ſuſtentet:dextera uero eius omne eius reliquū complectatur:& conſtrīgat corpus. Eſt autem leua in qua ſapientia diuitias continere & gloriam dī. Quas autem habet diuitias eccleſia & quam gloriam niſi illas:quas accepit ab eo qui cum diues eſſet:pauper factus eſt:ut illius paupertate eccleſia fieret diues? Quæ autem eſt gloria? illa ſine dubio de qua dicit:pater clarifica filium tuum:paſſionis ſine dubio gloriam deſignans. Fides ergo paſſionis chriſti gloria & diuitiæ eccleſiæ ſunt quæ in leua eius continentur:Leuā autem puto uerbum dei hoc modo debere intelligi:quoniam quidem ſunt in eo quædam diſpenſationes ante incarnationem geſtæ:Sunt uero aliquæ & per incarnationem. Illa pars uerbi dei quæ ante aſcenſionem carnis in diſpenſationibus pacta eſt:dextera poteſt uideri. hæc uero quæ per incarnationem ſiniſtra appellari. Vnde & ſiniſtra diuitias & gloriā habere dī. Per incarnationem nāq; diuitias & gloriā quæſiuit oīum ſcilicet ſalutem. In dextera aūt longitudo uitæ eſſe dī:per qđ ſine dubio illa eius pars q̄ in principio apud deum deus erat uerbum:ſempiternitas indicatur. Hanc ergo leuā eccleſia cuius chriſtus eſt caput: optat habere ſub capite ſuo:& fide incarnationis eius caput ſuum muniri. Dextera uero eius amplecti.i. illa agnoſcere. & de illis inſtrui:quæ ante huius qūoq; per incarnationem geſta diſpenſationis tempus in arcanis habentur & reconditis. Dextera namq; ibi putāda ſunt eſſe omnia:ubi nihil de peccatoꝝ miſeriis: nihil de fragilitatis lapſu continetur. Hic uero leua ubi uulnera noſtra curauit:& peccata noſtra portauit: factus etiā ipſe pro nobis peccatum:& maledictum. Quæ oīa quāuis caput & fidem ſuſtentent eccleſiæ: merito tamen ſiniſtra uerba dei appellabunt:in qbus aliqua etiā ꝓter illā naturam quæ tota dextera eſt:& tota lux & ſplendor & gloria ptuliſſe memoratur. Adiuraui uos filiæ hieruſalem ī uirtutibus:& ī uiribus agri:ſi eleuaueritis & ſuſcitaueritis charitatem quoaduſq; uelit. Sponſa adhuc ad adoleſcētulas loqtur ꝓuocās eas & exhortās immo & adurās per ea quæ eis cara eſſe nouit & amabilia:ut ſi forte eleuare cœperint charitatē iacētem quippe in eis:& excitare eā:utpote adhuc dormientem apud eas:in tātum eleuent eā:in tātum ſuſcitēt: inquantum uoluerit ſponſus:nec minus aliquid in ea agant q̄ uoluntas ipſius patitur. Hæc eſt enim amantis ſponſæ perfectio:ut a nullo uelit contra animos & uoluntatem eius fieri quem diligit:& ut hoc non ne-

gligenter aut ſegniter agant:ꝑ uirtutes agri.i.ꝑ plantaria & uirgulta quæ in agro ſunt:& ꝑ uires eius ſine dubio:ꝑ ea quæ in eo ſata ſunt adiuranť. Tali ordine taliq; uerboꝝ cõpoſitione textus hiſtorici drámatis dirigatur. Núc iam qd arcani intríſecus contegat:reqramus. Oís aía p̃cipue quæ filia eſt hieruſalé habet aliquē agrū ꝓprium:q ei ſecreta quadam ꝓieſum meritoꝝ ſorte delatus eſt:ſicut fuit & ille ager iacob:cuius ſuauitate ꝑmotus iſaac patriarcha myſticis aiebat eloqis:ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni quem benedixit dominus. Habet ergo unaquæq; aía:ut diximus agrū ſuū. Vita náq; & conuerſatio eius ager eſt eius. In hoc agro anía quæ diligens & ſtudioſa eſt ſatis agit & ſtudet plantare bonos ſenſus:& oés excolere animi uirtutes. non ſolū aút animi uirtutes ſed & uires operū:qbus uidelicet impleri poſſunt míſteria mandatoꝝ. Eſt ergo ut diximus:unicuiq; aíus ſuus ager:quem colit & plantat & ſeminat ſcđm hæc quæ diximus. eſt aút & oium ſimul filiarū hieruſalem unus qđã & cõmunis ager:de quo paulus ait. Dei agricultura eſtís uos. Qué agrū cõmuné:exercitiū eccleſiaſticæ fidei & conuerſationis accipiamus:in quo certū eſt uirtutes ineſſe cæleſtes & uires ſpiritaliū gratiaꝝ. Vnaquæq; anima quæ núc filiæ hieruſalem hic appellanť:ſciétes q̃ mírem habeat hieruſalem cæleſté conferat aliqd neceſſe eſt ad agrum húc excolendū:& cæleſti eum poſſeſſione dignum cupiat effici. In iſtius ergo agri uirtutibus eleuari charitaté chriſti & exercitari ab adoleſcétulis & initia fidei habentibus proteſtať eccleſia:& dicit ad eas. Si leuaueritis & exercitaueritis charitaté quoaduſq; uelit:hoc eſt ſi iam in hoc ueneritis:ut incipiatis agi non ſpiritu timoris & adoptionis:& in hoc ꝓfeceritis ut ꝑfecta in uobis dilectio foras mittat timoré:& ut eleuetis atq; exaltetis in uobis charitatem:& excitetis eá: tádiu eleuate eam:& tádiu extollite:quádiu ipſe uelit filius charitatis:imo ipſe q ex deo eſt charitas:nec forte putantes ſufficere humanæ charitatis menſuras in charitate dei minus aliqd q̃ deo dignū eſt agatis. Menſura.n.charitatis hæc ſola eſt:ut tantū quantū ipſe uult diligať. Volútas auté dei ſemp eadem eſt: nec unq̃ mutať. Nunq̃ ergo imutatio aliqua aut finis ullus in dei charitate recipitur. Notandū ſane eſt q̃ nõ dixit ſi acceperitis charitatem:ſed ſi leuaueritis:quaſi quæ eſt qđem in uobis:ſed iacet & nunq̃ erecta eſt. Et rurſum non dixit ſi iueneritis:ſed ſi excitaueritis charitaté:quaſi quæ ſit ítrinſecus qđem:ſed iaceat & dormiat í eis donec iueniat ſuſcitantem. Ipſam credo & paulus ſuſcitabat tũc adhuc in diſcipulis dormiénté:cũ dicebat. Exurge q dormis:& continges chriſtũ. Vox fraterni mei: frequenter nos admonere cõuenit:q̃ libellus hic in modũ drámatis texitur. Præſens.n.uerſiculus quem ꝓpoſuimus tale aliqd indicat:q̃ cum ſponſæ ſermo eſſet ad adoleſcentulas filias Hieruſalem:ſubito quaſi eminus uocem ſponſi ſenſerit:quaſi cũ aliquibus loquentis ĩterruptoq; ſermone:qué faciebat ad adoleſcentulas ſponſa auré conuerterit ad auditũ:q ad eam ꝓuenerat:& dixerit. Vox fraterni mei. Sponſum uero ítellige primo qđem anteq̃ appareret oculis ſpõſæ uoce ei ſola agnitũ. Poſt hæc uero etiam conſpectibus eius apparuiſſe ſuper montes quoſdam uicinos illi loco in quo ſponſa morabať ſalientem:& magnis quibuſdam paſſibus non tanq̃ ſaltibus colles monteſq; in modũ cerui uel capreæ tranſcendenté:& ita ad ſponſam ſuam omni cum ꝓperatione uenientem. Vbi uero ad domũ intra quam ſponſa cõmorabatur aduenit:ſtetiſſe eum paululũ intellige poſt domũ:ita ut ſentiretur qđem adeſſe:nondũ tamen modum palam uellet & euidenter intrare:ſed prius quaſi ſub amatoris ſpecie per feneſtras aſpicere uelle ſponſam intellige:aut retia quædam ꝓpe domũ ſpõſæ aut laqueos eſſe poſitos: ut ſi forte ipſa uel aliqua ſodalium eius ex filiabus hieruſalem exiſſet aliquãdo caperet. Ad iſta uero retia ueniſſe ſponſum certum eſt:q capi ab eis non poſſet:ſed fortior eoꝝ effectus diruperit ipſa retia: diruptiſq; eis ſup ipa incedens etiam per ipſa proſpexerit:& poſtq̃ hoc opus fecerit dicat ad ſponſam. exurge ueni proxía mea ſponſa mea:columba mea. Hoc aút dicat ut ipſo opere oſtendat ei quomodo cum fiducia debeat conténere iam retia quæ ei tetenderat inimicus:nec timeat laqueos quos ad ſe iam uiderat eſſe diruptos. & adhuc ut amplius ad ſe ſponſam prouocet feſtinare:dicat ei. Quia omne tempus quod iam graue uidebatur tranſiuit:& hyems quæ ei cauſa exorta uidebatur abſceſſit: pluuiæq; inutiles abierunt: & tempus iam floridum uenit nihil moreris iter aggredi: ueni ad me. Ecce enim & agricolæ:quia ueris iam tempus arriſit:& uineas colunt. Vox enim cum & aliarum auiũ:tum etiam ſonora & grata turturis uernátis auditur. Sed & ficus de ueris certa temperie germé ſuũ produxit. Vitis uero in tantum de temporis tranquillitate non dubitát: ut flores ſuos iam audeant odoreſq; proferre. Hæc quidem de tranqllitate temporis indicat ſponſæ: ut maiore cum fiducia arripere iter augeat pergendi ad ſponſum. Sed & locum deſcribit ei í quo uult eam ſecum requieſcere:& dicit uelaméto cuiuſdam ſaxi quod muro ipſi uel loco promurali contiguum ſit opaciſſimũ quendam effici locum:ad quem uenire eam uult:& ablato uelamine ibi eius reuelatam faciem contineri:ut facie ad faciem innoteſcat ſponſo ſuo:& non ſolum faciem eius reuelatam uideat ſponſus & liberam: ſed & uocem eius ibi audeat:certus iam q̃ & facies eius pulchra ſit:& uox eius ſuauis eſt ac delectabilis. Hæc auté ꝑuenientes coniũximus:ne ordiné drámatis & hiſtoriæ textum uideremur irrũpere. Sed ꝑuenientes paululum uſq; ad illũ locũ fabulæ ordinem proſecuti ſumus:ubi ait. Quoniam uox tua ſuauis:facies tua ſpecioſa. Núc ergo repetéres uideamus primo quid eſt quod ait: Vox fraterni mei. Et uoce ſola ab eccleſia ſua primo chriſtus agnoſcitur. Primo enim uocem ſuá ꝑmiſit per prophetas:& cum non uideretur audiebatur tamen. Audiebatur autem per ea quæ annunciabantur de eo:& tamdiu ſponſa:ideſt eccleſia quæ ab initio ſæculi congregabatur ſolam uocem eius audiuit:uſq; quo oculis ſuis eum uideret:& diceret ecce hic uenit ſaliens ſuper montes:tranſiliens ſuper colles. Saliebat enim ſuper propheticos montes & ſanctos colles. Illos ſcilicet qui in hoc mundo imaginem eius formamq; geſſerunt. Sed & ſi in apoſtolis eum ponas quaſi in mõtibus ſalientem & eminentem cunctis: & in collibus nihilominus his duntaxat qui ſecundo loco electi ab eo & miſſi ſunt non erit inconueniens. In his enim ſimilis efficitur capreæ & hinnulo ceruorum. Capreæ q̃ omnem uiſum uiſus eius præcellit. Et ceruo quod ad interitum ſerpentis aduenit. Sed & unaquæq; aía

ſi qua tamen eſt quæ uerbi dei amore conſtringitur:ſi quando in diſputatione ſermonis eſt poſita:ut nouit omnis qui expertus eſt quomodo cum in arctum uenitur:& anguſtiis propoſitionum quæſtionũq; cõcluditur:ſi quando eum legis ac prophetaꝝ uel ænigmata uel obſcura quæq; dicta concludunt ſi forte adeſſe eum ſentiat anima:& eminus ſonitum eius accipiat:ſubleuatur ſtatim:& ubi magis ac magis ꝓpinare ſenſibus eius cœperit:& illuminare quæ obſcura ſunt:tunc eum uidet ſalientem ſupra montes & colles altæ.ſ.& excelſæ ſenſus ſibi intelligentiæ ſuggerentem:ita ut merito dicat hæc anima:ecce hic uenit ſaliens ſup mõtes:tranſiliens ſuper colles.Hæc autem dicimus non ĩmemores q̃ iam & in ſuperioribus coram poſitus preſenti collocutus ſit ſponſæ.Sed quoniam ut ſæpe diximus drãmatis ſpẽm libellus hic continet:nũc in p̃ſenti dicuntur aliqua:nunc etiam in abſenti:& ſic agitur ĩmutatio perſonaꝝ:ut uterq; ordo competenter dirigi uideatur.Quãuis enim promittat ſponſus & dicat ad ſponſam ſuã q̃ ſunt electi diſcipuli eius:qa ecce ego uobiſcũ ſum oĩbus diebus uſq; ad conſumatõem ſæculi:tamẽ iteꝝ per parabolas dicit qa paterfamilias uocauit ſeruos ſuos:& unicuiq; diſtribuit pecuniam negociandi gr̃a:& profectus eſt.Et iterũ dicit.Quia abiit petere ſibi regnum.Et iterum quaſi de abſente ſpõſo dicitur. Quia media nocte clamor factus eſt:dicentiũ qa uenit ſponſus.Sic ergo nunc p̃ſens eſt ſponſus & docet:nũc abſens dicitur & deſideratur:& utrũq; uel eccleſiæ uel animæ ſtudioſe conueniet.Cum enim pati perſecutiones & tribulationes permittitur eccleſia:abſens ei uidetur.Et rurſum cum in pace proficit & in fide ac bonis operibus floret:p̃ſens ei eſſe ĩtelligit. Sed & aĩæ cum q̃rit aliquem ſenſum agnoſcere obſcura quæq; & arcana deſiderat: donec inuenire non poteſt: abſens ei,ſine dubio eſt uerbum dei.Vbi uero occurrerit & apparuerit quod requiritur:quis dubitat adeſſe uerbum dei:& illuminare mentem ac ſcientiæ lumen ei p̃bere?& iteꝝ ſubduci nobis eum:atq; iteꝝ adeſſe ſentimus per ſingula quæ aut aperiunt aut clauduntur in ſenſibus noſtris?Et hoc eo utiq; patimur: donec tales efficiamur:ut non ſolum reuiſere nos:ſed & manere dignetur apud nos:ſecundũ q̃ interrogatus a quodam diſcipulo dicente,domine q̃d eſt factum:q̃ ĩcipis nobis manifeſtare temetipſum & non huic mundo. reſpondit ſaluator.Siq̃s diligit me:uerbum meum cuſtodit:& pater meus diligit eum:& ad ĩp̃m ueniemus: & manſionem apud eum faciemus.Si ergo & nos uolumus uidere uerbum dei:atq; animæ ſponſum ſalientem ſuper montes & exultantem ſuper colles:primo audiamus uocem eius:& cum audierimus eum in omnibus:tunc etiam eum uidere poterimus:ſecũdum ea quæ in p̃ſenti loco uidiſſe deſcribitur ſponſa.Nam & ipſa q̃uis & prius eum uiderit:non eum tamen ita uiderat ut nunc ſalientem ſuper montes:& exilientem ſuper colles:neq; per feneſtras ſuas ꝓcũbentem:neq; per retia proſpicientem:ſed magis uidet q̃ prius hyemis tẽpore eũ uiderit. Nunc enim dicit.Quia hyems tranſiit.Igitur ut res indicat etiam per hyemẽ ſponſæ ſuæ apparet.i.tribulationũ & tentationum tempore.ſed & alia eſt uiſitatio:in qua uiſitatur paululum:& iterum deſeritur:ut ꝓbetur ac rurſus requiritur:ut caput eius ſuſtentetur:& ut tota complectat ne forte aut ĩ fide titubet:aut corpus eius tentationũ pondere p̃grauetur.Et ideo uidetur mihi hyems fuiſſe illud tempus: cũ caput ſuũ fidei.ſ.ſũmitatẽ leua ſponſi.ſ.cõtineri poſcebat:& dextera eius omne corpus amplecti.Nũc aũt iſta uiſio quæ de montibus apparet & collibus:gratiaꝝ puto ſpiritaliũ altitudies potẽtiaſq; deſignet. Sed & p̃ feneſtras q̃d p̃ſpicere dr̃ ſenſibus mihi lumẽ uidet p̃bere.Et retia q̃ dirũpit & conterit laqueos ĩdicari diabolicos puto:utpote tentationũ tẽpore:tanq̃ hyeme iam p̃fecta.Oſtendunt etiã ſigna ueris & æſtatis: ſicut in pſalmis dictũ ẽ.Aeſtatẽ & uer tu feciſti ea.Inde deniq; & flores ꝓfectuũ ꝓtulit eccleſia tẽtatõibus ſupatis & putatõis diſpenſatione tranſacta:ſicut ĩ ſuis locis cũ ad hæc diſſerenda uentũ fuerit oſtendet.Ecce hic uenit ſaliens ſup montes:tranſiliẽs ſup colles.Hiſtoricũ ordinẽ iam ꝓſecuti ſumus.Nũc aũt q̃o xp̃s ad eccleſiam ueniens ſaliat ſup montes:& exiliat ſup colles uidendũ eſt.Exiliẽs.n.magis q̃ tranſiliens propoſiti ſermonis ꝓprietas habet.Iſaac.n.ambulans & ꝓgrediens maior fiebat:uſq; quo fieret magnus ualde.Paulus autem non tã ambulando ꝓfecit ſed currendo:cũ dicit curſum conſumaui.Saluator aũt noſter & eccleſiæ ſpõſus neq; ambulare neq; currere:ſed ſup hæc ſalire dr̃ & exilire.Si.n.cõſideres q̃o parui temporis ſpatio occupatũ falſis ſuperſtitõibus mundũ ſermo dei percucurrit:& agnitõem ueræ fidei reuocauit:intelliges quomodo ſaliat ſuper montes:magna uidelicet quæq; regna ſaltibus ſuis ſuperans,& ad recipiendã cognitionẽ diuinæ religionis iclinans:& exiliat ſup colles:cum etiã minora regna uelociter ſubiugat atq; ad pietatẽ ueri cultus adducit:& ſic de loco ad locũ:de regno ad regnũ:de prouinciis ad prouincias p̃dicationis illuſtratione tranſiliens p eum q̃ dicebat.Quia ab hieruſalem in circuitu uſq; ad illyricũ repleuit euangelium dei: intelliges quomodo ſuper montes ſaliens ueniat & exiliẽs ſuper colles.Sed & alio modo poteſt ĩtelligi ſicut ſupra diximus.Quoniã q̃dem Moyſes de ipſo ſcripſit:& ꝓphetæ nihilominus de ipſo annũciauerũt. Sed & hæc annũciatio in lectione ueteris teſtamenti uelamẽ habet ſuppoſitum. Vbi uero ſponſæ eccleſiæ. ſ. ad eũ conuerſæ ablatũ eſt uelamẽ:ſubito uidet eum in iſtis montibus legis dũtaxat uoluminibus ſalientẽ:& ĩ collibus ſcripturæ ꝓpheticæ per aperta & euidenti manifeſtatione nõ tam apparentẽ q̃ exiliẽtem:uerbi gratia quaſi reuoluens ſingulas ꝓpheticæ lectionis paginas ĩueniat de ipſis exiliẽte xp̃m:& per loca ſingula lectionum ablato nũc demũ quo prius tegebat uelamĩe ebulire eum cernat & emergere:atq; euidenti iam manifeſtatione ꝓrumpere.ob hoc credo & ipſe ieſus cũ ad trãſformãdũ ſe uenit non ĩ aliqua planicie aut cõualle fuit:ſed montẽ cõſcendit. Vbi & trãſformatus eſt:ut ſcias eũ ſemp in mõtibus aut ĩ collibus apparere: & ut te doceat ne uſq̃ eum niſi in legis & prophetarum montibus quæras.Quod autem ſancti quiq; montes appellantur:multis ſcripturæ locis inuenies indicari:ſicut ait in pſalmis. Fundamenta eius in montibus ſanctis.Et iterum.Leuaui oculos meos in montes: unde uenit auxilium mihi. Auxilium nanq; in tribulationibus & ſcripturarum diuinarum ſenſibus capimus. Poſſumus adhuc & montes in quibus ſalire uerbum dei dicitur & quaſi liberius efferri: nouum accipere teſtamentum. Colles uero de quibus quaſi diu

compreſſus & occultatus exiliit ueteris teſtamẽti ſentire uolumina. Sed & apud hieremiam uenatores & piſcatores qui mittuntur capere homines ad ſalutem montibus & collibus eos capere dicuntur. Sic. n. ait. Ecce mitto multos piſcatores & multos uenatores: & capiẽt eos ſup oẽm mõtẽ & ſuper oẽm collẽ: qđ ego magis ad futurũ tempus in cõſumatione ſæculi iplendũ puto: ut cũ miſſi fuerint angeli ſcđm euangelicam parabolã meſſis tẽpore ut ſeparent frumẽta a zizaniis: q excelſioris uitæ & eminentioris fuerit conuerſatiõis: iſte in montibus iuenietur aut in collibus. Non iuenieẽ in humilibus & deiectis locis: ne ibi mixtus uideaẽ eſſe zizaniis: ſed ĩ excelſioribus ſenſibus & ĩ eminentia fidei poſitus ſalienti ĩ montibus uerbo dei: & exilienti ĩ collibus ſemper adhærens. Quod per aliã nihilominus parabolã ſub eodem tamẽ ĩtellectu dr̃ in euangelio: Siqs in tecto eſt non deſcẽdat tollere aliqd de domo. Poteſt adhuc & aliũ nobis ſenſum p̃diues iſte p̃ſentis uerſiculi ſermo ſuggerere. Poſſibile nãq; eſt oẽm q plena fide credit in deũ uel montem uel collem appellari: pro qualitate. ſ. uitæ & magnitudine ĩtelligentiæ: etiam ſi fuerit aliquando uallis p̃ficientem in eo ieſu ætate & ſapĩa & gr̃a: oĩs uallis replebitur. Supbi autem quiq; & elati ut mõtes & colles humiliabunt̃: quoniam q ſe exaltat humiliabiẽ: & q ſe humiliat exaltabitur. De ip̃is. n. dr̃ q confidunt in domĩo ſicut mons ſyon. Et de hieruſalem dr̃. Montes ĩ circuitu eius. Vnde puto q; merito etiam ſaluator noſter: quoniam & ip̃e dr̃ lapis de monte exciſus ſine manibus: & factus eſſe mons magnus. ſicut rex regum & pontificũ pontifex: poteſt etiam mons mõtiũ appellari. Ver̃ ut etiam tertia expoſitio habeat locum: ad unãquãq; aĩam ſermo dirigatur. Siq ſint capatiores uerbi dei: q ab ieſu aquã ſibi datam biberunt: & hæc facta eſt in eis fons aquæ uiuæ ſalientis ĩ uitam æternam: in his. ſ. in qbus uerbum dei crebris ſenſibus & copioſis uelut perennibus ebulit fluentibus: in his uitæ ac ſcĩæ & doctrinæ merito montibus & collibus effectis: digniſſime ſalire uerbum dei dr̃ & exilire: factus in eis p affluentiam doctr̃iæ fons aquæ uiuæ ſaliẽtis in uitam æternam. Similis eſt fraternus meus capreæ hĩnuloq; ceruo ꝛ in montibus bethel. Caprea uel ceruus q; ĩter munda habeanẽ aĩalia manifeſte ex his quæ ĩ deuteronomio ſcripta ſunt ĩdicaẽ: eſt. n. hoc modo ſcriptũ. Hæc. n. ſunt aĩalia q̃ mãducabitis uitulum: & agnum ex pecoribus: & hircũ ex capris: ceruum & capream & bubalum: & tragelaphũ: & ibicẽ: camellum & pardalũ. Sed & quod ſanctus ceruo comparatur in multis ſcripturæ diuĩæ locis: ut in pſalmo ubi dicit. Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquaꝛ: ita deſiderat aĩa mea ad te deus. Verũtamen ĩ ſermonibus quos ex deuteronomio aſſumpſimus: etiam hoc non negligenter conſiderandũ uidetur q̃ dignum ĩ animalibus mundis enumerandis ordiné tenuerit: ut primo uitulũ: ſecũdo agnũ: tertio hircum ſcriberet. In his uero q̃ ſecundũ eundem moyſem non offerunt̃ ad altare primo ceruũ: ſecũdo capream noĩat. Et ita poſt hæc reliqua per ordinem ſcribit aĩantia. Quoꝛ ratio his qbus abundantior gr̃a ſpiritalis in dono ſcientiæ conceſſa eſt: per ſpũm ſanctum manifeſta & euidens fiet. Nobis ĩterim quoniam de ceruo & caprea dicere nunc ĩ expoſitõe p̃ſentis uerſiculi ĩcumbit: conueniens uidetur ex ſcripturis diuinis congregare pro uiribus quæ de his animalibus referuntur: de qbus idem Moyſes cum de carnibus loq̃retur quæ ĩ omni deſiderio animæ comederẽt̃: nõ oblatæ ad altare: ſicut caprea inqt: & ceruus. Egregiũ uero qd uiceſimus octauus pſalmus ubi de uirtutibus & efficacia uocis dei p ordinem ſcribit de ceruo hoc modo dicit. uox domini perficientis ceruos. ĩ. perfectos facientis ceruos: & reuelabit condenſa. ſicut enim uox domini ĩtercidere dicitur flãma ignis: & concutere deſertum: ita perficere ceruos ac reuelare condenſa memoratur. Sed & ĩ iob de ceruo ita inuenimus referri: ibi dominus ad iob per turbinem loquens & nubem ait. Aut ergo obſeruaſti partus ceruoꝛ. aut numeraſti menſes eorum plenos ad partum: dolores autem eorum ſoluiſti: aut nutriſti eoꝛ natos: aut ſine doloribus partus eoꝛ emittes. Abrumpent filii eoꝛ & multiplicabunt̃ in natiuita te: exibunt & non reuertentur. His adiungenda ſunt etiam illa quæ in prouerbiis legimus hoc modo. Ceruus amiciciarum: & pullus gratiarum loquatur tibi. Hæc interim ad p̃ſens de ceruo nobis ſcripta occurre potuerunt. Quæ ob hoc aſſumpſimus: ut loquamur non in doctrina humanæ ſapientiæ: ſed in doctrina ſpiritus: ſpiritalibus ſpiritalia computantes. Et ideo iuocemus deum patrem uerbi: quo nobis uerbi ſui manifeſtet arcana: ſenſumq; noſtrum remoueat a doctrina humanæ ſapientiæ: & exaltet atq; eleuet doctrinam ſpũs: ut non ea quæ ſentit carnalis auditus: ſed ea quæ continet uoluntas ſpiritus ſancti proloquamur. Paulus nos apoſtolus docet: q; inuiſibilia dei ex uiſibilibus intelligantur: & ea quæ non uidẽtur ex eorum quæ uidentur ratione & ſimilitudine contemplentur: oſtendens q; uiſibilis hic mundus de iuiſibili doceat: & exẽplaria quædam cæleſtium contineat poſitio iſta terrena: ut ab his quæ deorſum ad ea quæ ſurſum ſunt poſſimus aſcendere: atq; ex his quæ uidemus in terris: ſentire & intelligere ea quæ habentur in cælis. Ad quoꝛ ſimilitudinem quandam quo facilius colligi per hæc ac ſentiri poſſent diuerſitates creaturarum: quæ in terris ſunt ſimilitudinem conditor dedit. Et fortaſſis ſicut hominem deus ad imaginem & ſimilitudinem ſuã fecit: ita etiam cæteras creaturas ad alias quaſdam cæleſtes imagines per ſimilitudinem condidit: & fortaſſe in tantum ſingula quæq; quæ ĩ terris ſunt habent aliqd imaginis & ſimilitudis in cæleſtibus: ut etiam granum ſinapis quod minimũ eſt ĩ omnibus ſeminibus habeat aliquid imaginis & ſimilitudis in cælis. Et hoc q; talis ei quædam compoſita eſt alternatio naturæ: ut cum minimũ ſit oĩum ſeminũ maius fiat oĩbus holeribus: ita ut poſſint uenire aues cæli: & habitare ĩ ramis eius: ſimilitudiné ferat nõ ſolũ alicuius cæleſtis imaginis ſed ipſius regni cæloꝛ. Sic ergo poſſibile eſt etiã cætera ſemĩa q̃ in terris ſunt ut habeant aliqd in cæleſtibus ſimilitudis & rõnis. Quod ſi ſemina: ſine dubio & uirgulta: & ſi uirgulta: ſine dubio & animantia uel alitum: uel repentiũ & quadrupedum. Sed & illud adhuc poteſt intelligi: q; ſicut granum ſinapis non unam ſimilitudinem tenet regni cælorum: habitationis ſcilicet & auium in ramis ſuis: ſed habet & aliam ſimilitudinem uel imaginem perfectionis ſcilicet fidei: ita ut ſiqs habeat fidem ſicut granum ſinapis: & dicat monti trãſferri ſe: & trãſferret: ita poſſibile eſt ét cætera nõ ĩ uno aliquo ſed ĩ pluribus ſpẽm & imaginẽ cæleſtiũ ſe-

rant.Et cū plures ſint.uerbi gr̄a in grano ſinapis uirtutes.quæ rex cæleſtiū imagines teneant:ultimus & extremus eius uſus eſt iſte:q̄ habeť apud hoſes in miniſterio corporali.ita etiā in reliqs.uel ſeminibus uel uirgultis uel herbax radicibus uel etiā in aīantibus intelligi poteſt:ut uſum q̄dem & miniſteriū hoibus p̄beant corporale.Habeant aūt incorporaliū rex formas & imagines:q̄bus doceri aīa poſſit & inſtrui ad conté planda etiā ea quæ ſunt inuiſibilia & cæleſtia:& hoc fortaſſis eſt q̄d ille ſcriptor diuīæ ſapīæ dicit.Ipſe enim mihi dedit eox q̄ ſunt ſciam ueram:ut ſciam ſubſtantiā mūdi & uirtutes elemētox.initiū & finé & mediętatem tēporū:uiciſſitudinū permutationes & conuerſiones tēpox.anni circulos:& ſtellax poſitiones.naturas aīaliū:& iras beſtiax:ſpirituum uiolentias & cogitationes hoium. differentias uirgultox:& uirtutes radicum:ſed & quæcūq̄ occulta ſunt & manifeſta ſunt cognoui.Vide ergo ſi poſſumus ex his ſcripturæ ſermonibus ea q̄ diſcutere,ppoſuimus:lucidius euidentiuſq̄ colligere.Etenim ſcriptor iſte ſapīæ diuinæ cum ſingula quæq̄ enumeraſſet ad ultimū dixit:qa occultox & manifeſtox acceperit ſcīam.oſtendens ſine dubio q̄ unūquodq̄ eox quæ ī māifeſto ſunt referať ad aliquid eox quæ in occulto ſunt:ideſt ſingula quæq̄ uiſibilia habere aliq̄d ſimilitudis & rōnis ad inuiſibilia. Quia ergo impoſſibile eſt hoi ī carne uiuenti agno ſcere aliq̄d de occultis & inuiſibilibus.niſi imaginé aliquā & ſimilitudiné conceperit de uiſibilibus: ob hoc arbitror q̄ ille q̄ omnia in ſapīa fecit.ita creauit unāquāq̄ uiſibiliū ſpém in terris ut in his doctrinam quādam & agnitōem rerum inuiſibilium & cæleſtium poneret:quo per hæc aſcenderet mens humana ad ſpiritalem ītelligentiam:& rerū cauſas in cæleſtibus q̄reret:ut poſſet edocta per ſapīam dei etiam ipſa dicere:q̄ in occulto ſunt & q̄ in manifeſto cognoui.Secūdū hæc quoq̄ agnoſcit & ſubſtantiam mūdi:non ſolū hanc uiſibilem corporeāq̄ q̄ palam eſt:ſed & illam ĩcorpoream iuiſibiléq̄ quæ in occulto eſt.Agnoſcit etiam elementa mūdi non ſolū uiſibilia:ſed & iuiſibilia & utrorūq̄ uirtutes.Sed & initiū quod dicit & finem & mediętatem tempox.Initiū ait uiſibilis q̄dem mūdi quod ante ſex milia nō ītegros ānos initiū deſignat Moyſes:mediętaté quoq̄ ſc̄dm tempox rōnem:finéq̄ illū q̄ ſperať cum cælum & terra trāſibit.Secūdum occultox uero ſciam initium illud quod intelligit is quē ſapīa dei docuerit:q̄d nulla poſſunt tempora:nulla ſæcula comphendere.Mediętatem uero hæc quæ nūc ſunt.Finé uero ea q̄ futura ſunt:ideſt pfectionem cōſummatōemq̄ uniuerſitatis:q̄ tamé ex his uiſibilibus coniici poſſunt & ītelligi.Sed & uiciſſitudinū pmutationes & tempox cōuerſiones & anni circulos ex his quæ uidenť refert ad iuiſibiles rex ĩcorporalium permutatiōes ac uiciſſitudines:circulos quoq̄ annox temporaliū & pſentium refert ad antiqores aliquos ac ſempiternos annos:ſc̄dm eum q̄ dicebat.Et annos æternos in mente habui.Sed & ſtellax poſitiones non dubitauit ab his q̄ palam uidentur referre ad illa quæ in occultis ſunt:q̄ occultox manifeſtorūq̄ ſciam meruit:& dicit eſſe aliq̄d ſanctox genus:quod de abraham p̄cipue ſtirpe deſcendit ſicut ſtellas cæli.Sed & reſurrectionis futuræ gloriam ſtellas eſſe ſc̄dm occultox ſciam ,pnunciauit ſequens eum q̄ dixit, Alia gloria ſolis: & alia gloria ſtellarum.Stella enim a ſtella differt in gloria:ita & reſurrectio mortuorum.Niſi ſc̄dm hæc intelligereť illud quod ait naturas aīalium:nūq̄ dixiſſet in euangeliis ſaluator.dicite uulpi huic.Neq̄ ioannes de q̄buſdam dixiſſet:ſerpentes generatio uiperarū.Sed neq̄ ,ppheta diceret de nonnullis.q̄ equi emiſſarii facti ſunt.Et item alius homo cū in honore eſſet non ītellexit.cōparatus eſt iumentis inſipientibus:& ſimilis factus eſt illis.Sed & ille diligenter agnouit iras beſtiarū q̄ dicebat:furor illis ſc̄dm ſimilitudiné ſerpentis ſicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas.Hæc erit rō etiam de eo quod ait ſpirituū uiolentias.uiſibiliter q̄dem de uentis & flatibus aeris:iuiſibiliter uero de uiolentiis imundox ſpirituū loquens:quos & paulus uētos doctrinæ nomīauit.Poſt hæc iam ſequitur ut & cogitationes hoium ſciat:corporaliter q̄dem hæc de humano corde ,pcedūt.Inuiſibiliter aūt ītelligat eos q̄ iniiciunt hoibus malas & peſſimas cogitatiōes : ſicut in euangelio ſcriptum eſt.Cū diabolus miſiſſet ī cor iudæ ſchariothis ut traderet dominū . Et ut in ,puerbiis dr̄. ſi ſpūs poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te.locū tuum ne derelinquas:qa ſanitas compeſcit peccata magna.Sed & bonax cogitationum eſt aliqs auctor:propter quod & ī pſalmis puto ſcriptū eſt, Beatus homo cuius eſt auxiliū abs te domīe aſcenſus in corde diſpoſuit.Et iterum, Cogitatio hoīs confitebitur tibi. & reliqæ cogitationum diem feſtum agent tibi.Ita igitur cuncta ſc̄dm ea quæ p̄fati ſumus.ex uiſibilibus referri poſſunt ad iuiſibilia.& a corporalibus ad ĩcorporea:& a manifeſtis ad occulta ut ipſa creatura mundi tali quadam diſpenſatione condita intelligatur per diuinam ſapīam quæ rebus ipſis & exemplis inuiſibilia nos de uiſibilibus doceat:& a terrenis nos tranſferat ad cæleſtia.Hæc autem rationes non ſolum in creaturis omnibus habentur:ſed & ſcriptura diuina tali quadam ſapīæ arte conſcripta eſt.Propter quædam nanq̄ occulta & myſtica uiſibiliter populus educitur de ægypto iſta terrena.& iter agit per deſertum:ubi ſerpens erat mordens & corpius.& ſitis ubi non erat aqua:& cætera quæ in his geſta referunť.Quæ omnia ut diximus occultox quorūdam formas & imagines tenent.Et hoc non in ſcripturis tantū uetex:ſed & in geſtis domī & ſaluatoris noſtri quæ ī euangeliis referuntur inuenies.Igitur ſi oīa quæ ī manifeſto ſunt ſc̄dm ea q̄ ſuperius approbauimus ad aliqua referuntur:quæ in occulto ſunt conſequens ſine dubio eſt ut ceruus iſte uiſibilis uel caprea quæ in cantico canticox ſcribitur ſc̄dm rōnem naturæ ſuæ quā corporaliter gerunt.referanť ad aliquas rex ĩcorporalium cauſas:ut illis occultis & iuiſibilibus ceruis uideatur poſſe cōuenire q̄d dictū eſt.Vox domini pficiētis ceruos.Quæ.n.pfectio ex uoce domini fiat iſtis uiſibilibus ceruis . Aut q̄ ad eos doctria unq̄ ex domī uoce deſcēdit? Si uero ſpiritales ceruos quæramus quox formā & imaginé tenet illud aīal corporale:illos iuenias ad ſūmam perfectionis ex uoce domī poſſe pduci.Sed & quox ceruorū dominū ſeruare decuerit ptus.& uelut medēdi officia p̄benté parturiētibus aſtare cōuenerit:donec parerēt filios tales q̄ aduerſarenť & pſeq̄renť ſerpentiū genus ut dignum eſt diuīa maieſtate:debemus aduertere qualium ceruox domī decet ſeruare partus:ne ī aborſum decidant.ſed & mēſes eorū numerare plenos ad ptū:

eorũq; labores & dolores custodire:ut generationes eorꝝ non cadant in uanum sed ut pfecta sit eorꝝ natiui-
tas:& tãdiu parturiant donec formet xps in eis.Huiusmodi ceruorꝝ pullos dominus nutrit:eorꝝ dũtaxat q
iactãt in domino cogitatõem suã:ut ipe eos nutriat.& ipse seruet doloris partus eorꝝ:cum ex timore dei in
uentre conceperint.& parturierint:& spũm salutis pepererint.Huiusmodi partus dolores ipse dominus ser
uat & curat.Sed & emittit dolores eorꝝ:ut euntes eant & fleant portãtes semina sua.& sint in doloribus ho-
minũ:ac flagellent cum hoibus:ne forte teneat eos supbia.Isti quoq; ipsi cerui abrumpũt ut ait natos suos.
Quos.n.genuerint p euãgelium abrumpũt eos a uinculis peccatorꝝ & a laqis diaboli:ne ultra uolũtati eo-
rum teneãtur obstricti.Isti etiã multiplicabunt & ut ait reuertent.Non.n.imitabunt uxorem Loth:non re
dibunt retrorsum.Sciunt.n.qa q mittit manum suã ad aratrũ:si retro spexerit:aptus nõ erit regno cælorꝝ.
sed semp quæ retro sunt obliuiscũtur.& in ea quæ ante sunt se extẽdunt.Tales.n. ceruos uox domini facit
esse pfectos.Quæ uox domini nisi illa quæ in lege & in ꝓphetis habet & peruenit usq; ad ioãnem qui erat
uox clamãtis in deserto?Et ipa.n.uox ioãnis qui dicebat.Parate uiã domini:rectas facite semitas dei nostri.
Perfectos faciebat seruos:ut essent pfecti in eodem sensu & in eadem scia.Qui enim talis ẽ merito dicit .Si-
cut ceruus desiderat ad fontes aquarꝝ:ita desiderat aia mea ad te deus.Ceruus quoq; amiciciarꝝ qs alius ui-
debitur:nisi ille q peremit serpẽtem illum q seduxerat euam.& eloquii sui flatibus peccati in ea uenena dif
fundẽs oẽm posteritatis sobolẽ contagio ꝑuaricationis infuderat:& uenerat soluer inimicicias in carne sua.
quas inter deum & hoiem noxius mediator effecerat?Pullus uero gr̃arꝝ põt accipi spũs sanctus a quo sitien
tes & desiderãtes deum:spiritales gr̃as & dona cælestia consequũtur.Hæc aũt oia a nobis dicta sunt: ut ma-
nifestior fieret cã:qua sponsa comparare uidetur fraternũ suum hinnulo ceruorꝝ.Quod si etiã hoc requiꝛ
dum est:cur non ceruo ut in aliis sed hinnulo ceruorꝝ comparat;illud aduerte q cum in forma dei esset:fi-
lius datus est nobis:& puer natus est nobis:cuius potestas sup humerꝝ eius.Ideo ergo hinnulo ceruorꝝ quia
paruulus puer natus est.Et forte possunt cerui accipi sancti quiq;:ut abrahã isaac & iacob & dauid & salo-
mon & omnes ex quorꝝ semine xps scdm carnem descẽdit.Quos ceruos uox domini pfectos facit: & ipso-
rum est hinnulus iste:qui ex ipsis scdm carnem natus est puer.Mouet me etiam illud quod in.c. iii. psalmo
scriptum est:ubi ait.Montes excelsi ceruis.Et qdem de ceruis iam supius diximus:q; sancti quiq; accipiunt:
q ob hoc in hunc mundum uenerunt:ut serpẽtis uenena ꝑimerent.Qui aũt sint montes excelsi uideamus.
Quasi q soli cerui seqstrati uident:& ad quos nisi ceruus sit aliqs nõ possit ascendere.Ego puto q; personas
trinitatis montes excelsos appellauerit:ad cuius capacitatẽ nullus nisi ceruus efficiat ascendit.Sed iidem ipi
q hic montes excelsi pluraliter appellant:in aliis mons excelsus singulariter dr.sicut esaias.Ait in montẽ ex
celsum ascende:q euangelizas syon.exalta in fortitudine uocẽ tuã:q euangelizas hierusalem.Idem nãq; ipse
q ibi trinitas ꝓpter distinctõem psonarꝝ:hic unus deus itelligit pro unitate substantiæ.Satis sit ista de hin-
nulo ceruorꝝ.Nũc uideamus quomodo etiam capræ uel dãmulæ comparet fraternus.Hoc aial q̃tũ ad græ
ca uocabula nomẽ a uidẽdo atq; clarius ꝑspiciẽdo sortitum ẽ.Et qs est q ita uideat:ut uidet xps?Solus nãq;
est q uidet idest agnoscit pr̃em.Nam & si dicant hi q mũdo sunt corde.deũ uisuri uidebunt ipo sine dubio
reuelãte:qa & caprea habet in natura sua:ut nõ solum uideat ipsa & ꝑspiciat acerrime:sed & aliis uisum ꝓbe
at.Asserunt nãq; hi qbus medicinæ peritia est:inesse huic aiali intra uiscera humorem quendam q caliginé
depellat oculorꝝ:& obtusiores quousq; uisus exacuat.Merito ergo capreæ uel dãmulæ xps cõpat:qa nõ ui
det ipse patrem:sed & uideri ab aliis facit:quorum uisus ipse curauerit. Obserua autem ne audiens patrem
uideri corporeum aliquid sentias & deum uisibilem putes.Visus quo deus uidetur non est corporis sed mẽ
tis & spiritus.Quod etiam ipse saluator in euangelio uocabulo ꝓprio distinguens dixit:Nemo uidet pr̃em
nisi filius.Deniq; & his quos facit deum uidere dat spũm scíæ & spũm sapientiæ,ut per ipsum spũm uideãt
deum.Et ideo dicebat ad discipulos.Quia q me uidet uidet & pr̃em.Et utiq; non ita inepti erimus:ut pu-
temus q; qui secũdum corpus eum uidit uiderit etiam patrem.Alioqn inueniuntur & scribæ & pharisæi &
hipocritæ & pilatus q eum flagellis cædit:& omnis populus qui clamabat crucifige crucifige eum uidentes
Iesum secũdum carnem etiam deũ patrem uidisse.Quod utiq; non solum absurdum uidet esse:sed & impi
um.Sicut enim cum turbæ eum comprimerent euntem cum discipulis nullus eorꝝ q ꝑmebant & coarcta-
bant eum tetigisse dicitur eum nisi illa sola quæ ꝓfluxum sãguinis passa uenit:& tetigit fimbriam uestimẽ-
ti eius:& ipsi soli testimoniũ perhibet dicẽs.Quia tetigit me aliquis.Ego enim sensi uirtutem de me exisse.
Ita & cum plures essent q eum uidebant:nullus eum uidisse dicitur;nisi q agnouit q; uerbũ dei & filius dei
est.In quo utiq; simul agnosci & uideri dr̃ pater.Sed & hoc nos nõ ꝑtereat:q; prius capreæ & sic hinulo cer-
uorꝝ comparatur cũ utiq; maius aial ceruus q̃ caprea uideat.Sed aiaduerte ne illa potius in his habenda sit
rõ:qa cũ dupliciter cõstet salus credẽtiũ p agnitõem fidei & operꝝ pfectõem.Rõ fidei quæ,p intuitu & ispe
ctione contẽplatõis capreæ ut diximus cõparant:primus habeat salutis gradus.Secũdo uero in loco operꝝ
pfectio q cerui formã tenet:uicentis & ꝑimentis uenena serpentũ.i.artes diabolicas memoret.Sic ergo spõ-
sa similem dicit esse fraternũ suũ capreæ uel hinnulo ceruorꝝ in montibus bethel . Bethel uero domus dei
interpretatur:Montes ergo q in domo dei sunt:possunt legis & ꝓphetarꝝ:sed & euangelica & apostolica ac
cipi uolumia:in quibus & fides dei ꝑspicitur & contẽplat.& operꝝ pfectio dr̃ & adipleꝫ.Ecce hic stetit post
parietẽ nostrũ incũbens super fenestras:ꝑspiciens per retia.Respondet fraternus meus mihi . Cũ considero
difficultates inuestigandi sensus in his q propositi sunt scripturæ sermonibus : simile me aliqd pati uideor
huic:qui ad inuestigandũ uenationẽ odoratibus sagacis çanis ꝓcedit,ubi interdum moris est:ut cum uesti-
giis intentus proximũ se uenator latentibus effectum putauerit esse cubilibus:subito uestigiorꝝ deseratur
idiciis,& rursum fixius impssis odoratibus easdem quas explicauerat:retrorsum redeat uias:donec iueniat

locum:in quo se altius excutiens uenatio:latenter ad aliam trāstulit uitam.quā cum uenator inuenerit: alacrior insequtur:spe p̄dæ certior:& uestigii firmitate securior.Ita ergo & nos ubi se p̄positæ explanatōis quodāmodo subtraxere uestigia:paululū emensa repetentes:& planioré q̄ dudum uidebaſ exposītōis ordinem psequētes:speramus q̄ dominus deus noster tradat i manus nr̄as uenationé quā ꝓperātes,ppe amiseramus: & scd̄m sciam mr̄is Rachel rōnabilis:uerbis talibus cōdiat in nobis ut benedictiones mereamur cōseq̄ a spiritali pr̄e iacob.Propter qd̄ necessariū uidetur ut diximus:breuiter dicta repetere:explanationēq̄ prioré retexere:ut q̄ sit lucidior sensus aperiaſ.Intelligi ergo mihi uidetur ex initio ꝓpositi drāmatis: sponsam foris stare in biuio:& ob amorē sponsi hic atq̄ inde ꝓspicere:si forte ueniat:si forte appareat.ne uiam īgredi uelle aliquā:dum ignorat unde magis ueniat.nec domi sed foris stare:& desiderio eius agitari ac dicere:oscule-tur me ab osculo oris sui. Vbi aūt uenit sponsus:dicat.Bona sunt ubera tua sup uinū:& reliqua usq̄ ad eum locū ubi ait:post te curremus.Post hæc dilecta iam & uicem charitatis ab ipso sponso recipiens : ītroducaſ in cubiculo eius:& dicat.Introduxit me rex i cubiculum suū.Sed & cætera quæ postea sunt scripta:ītus posita loquaſ ad sponsum:p̄sentibus & assistentibus spōsæ qdem adolescētulis:sponsi uero sodalibus. Verūta men ītelligatur spōsus:utpote uir:nō semper in domo:neq̄ semp assidere sponsæ ītra domū positæ:sed exeat frequēter:& illa eū quasi amore eius sollicita requat absentem:sed & ipse interdū redeat ad eam . Propter qd̄ & uideaſ p totum libellum:aliquādo qdem uelut absens requi spōsus.aliquādo sicut p̄sens loq̄ cum spōsa.Ipsa aūt sponsa cū multa & magnifica in sponsi cubiculo puidisset:petit se etiam i domū uini introduci. Quo cū ingressa ꝓspexisset:sponsus utpote uir non resederit in domo.Ipa uero rursus amore exagitata exierit foras:& circuiens pagret circū:domū nō ingrediens:& ex omni parte,ꝓspiciat:quando ad eam redeat spōsus:& ecce subito uideat eū uicinoꝝ montiū iuga imensis saltibus supantem descendere ad domū:i q̄ amore eius sollicita æstuat sponsa.pueniens uero sponsus ad parieté domus stat paululū post ipsum : considerās ut fieri solet:aliqd & aīo retractans.Iam uero etiam ipse sentiens aliquid amoris erga spōsam altitudine sua: quæ attingit usq̄ ad domus fenestras:quæ fenestræ habeant aliquā partem opis ut aiunt reticulati.Et cum incubat.qdem p fenestras:eminentior aūt sic sit fenestris.attingatq̄ usq̄ ad supiora eaꝝ:quæ reticulato ut diximus ope distinctæ sunt.indeq̄ ,ꝓspiciens alloquaſ sponsam:& dicat ei.exurge.ueni,proxima mea: formosa mea:colūba mea:& reliqua.Hæc sunt:quæ ut supius designauimus:difficultatem plurimā dirigēdi ordis & aperiédæ ītelligentiæ habere nobis uisa sunt.quæ ut puto euidentiora fecerit repetita hæc nunc indago sermonū.Spiritalis aūt in his expositio nō ita laboriosa ac difficilis habeaſ.Spōsa.n.uerbi aīa quæ eius in domo regali:hoc est in ecclesia consistit doceturq̄ a uerbo dei:q̄ est sponsus suus:quæcūq̄ reposita sunt & recondita intra aulam regiam:& cubiculum regis discit in hac domo:quæ est ecclesia dei uiui:etiam uini cellas illius quod de sanctis torcularibus congregatū est:cellam uini non solum noui:sed & ueteris ac suauis:q̄ est doctrina legis & ꝓphetaꝝ:in qbus sufficienter exercitata recipiat in seipam q̄ erat in pricipio apud deū deus uerbum:sed non semp secum pmanentem.Non enim possibile est hoc humanæ naturæ:sed interdum quidem uisitetur ab eo:interdum uero relinquatur:ut amplius desideret eum.Cum uero uisitaſ a uerbo dei scd̄m ꝓpositum uersiculi sensum:per montes saliens uenire dicitur ad eam:excelsos scilicet & eleuatos reuelans ei cælestis scientiæ sensus ita ut perueniat usq̄ ad ædificationem ecclesiæ quæ est domus dei uiui:colūna & firmamentum ueritatis:& stet iuxta parietem:& post parietem:ut neq̄ penitus absondatur:neq̄ omnino in promptu sit. Verbum enim dei.& sermo scientiæ:non in publico & palam positus:neq̄ conculcandus pedibus apparet:sed cum q̄situs fuerit:inuenitur:& inuenitur:non ut diximus i ꝓpatulo positus:sed obtectus:& quasi post parietē latens.Anima autem quæ in ecclesia esse dicitur:non intra ædificia parietū collocata intelligitur:sed intra munimenta fidei:& ædificia sapiētiæ posita:celsisq̄ uestigiis charitatis obtecta. Propositū ergo bonū:& fides rectoꝝ dogmatū esse in domo ecclesiæ facit.cuius domus mēbra q̄dam sunt; quæ uel cubiculum:uel domus uini:uel alia huiusmodi pro gratiaꝝ scilicet gradibus:& donoꝝ spiritalium diuersitatibus appellantur.Sic ergo & paries nunc pars quædam domus huius est:quæ potest indicare dogmatum firmitatem:sub qua stare dicitur sponsus:& in quibus tam magnus & excelsus est:ut emieat omne ædificium:& ꝓspiciat sponsam ideſt aīam.Et nōdum qdem aptum se ei totūq̄ manifestet:sed quasi p retia ,ꝓspiciens hortetur eam:& ,puocet non sedere intrinsecus segnē:sed exire ad se foras:& conari:ut non iam p fenestras & retia:neq̄ per specula in enigmate:sed ,pcedens foras facie ad faciem uideat eum.Nunc enim qa nondū pōt ita eum itueri;ꝓpterea non ante sed retro ei & post parietē ster.Incūbit aūt p fenestras:quæ sine dubio patebant ad recipiendū lumē:ad illuminandam domū.Per has ergo sermo dei incūbens &,ꝓspiciens ,puocat exurgere:& ad se uenire aīam.Possumus aūt sensus corporeos fenestras intelligere:p quos aut mors aut uita ītrat ad aīam.Sic enim designat hieremias ꝓpheta:cū de peccatoribus loqtur dicens.Ascēdit mors p fenestras uestras.Quomodo ascendit mors p fenestras?si oculi peccatoris uideant mulierem:& mœcchētur eam in corde suo:sic mors īgressa est ad aīam p fenestras oculoꝝ.Sed & cū recipit qs auditum uanū : & p̄cipue falsæ sciæ dogmatū puersoꝝ tunc per auriū fenestras mors intrat ad aīam.Si uero aīa intuens ornamentum mūdi.& ex pulchritudine creaturaꝝ conditorē oium ītelligat deū:& opera eius miretur,laudetq̄ operaꝝ creatorem:ad animam hanc uita ingreditur per fenestras oculoꝝ.Sed & cum auditum iclinat ad uerbum dei:& rōnibus sapientiæ ac scientiæ eius delectatur:huic per auriū fenestras ad aīam sapiæ lumē ingreditur.Per has ergo fenestras ,ꝓspiciens uerbū dei:& ,pfectū suū ad sponsam aīam dirigens: assurgere hortaſ eā:& uenire ad se:ideſt corporea & uisibilia relinq̄re:& ad incorporea & inuisibilia ac spiritalia ,pperare.quoniam quæ uidentur temporalia sunt:quæ aūt non uidentur:æterna sunt.Sic & spūs dei circuiſ dicit:& q̄rere dignas aīas:q̄ apte rectēq̄ fieri possint ad habitaculum sapiæ. Quod aūt p retia fenestrarum,ꝓspicere dī:

illud ſine dubio indicat: q donec in domo huius corporis poſita ſit aīa: nō poteſt nudam & apertam dei ſapientiā capere: ſed p exempla q̄dam & indicia atq; imagines rex uiſibiliū: illa quæ ſūt iuiſibilia & corporea cōtemplat: & hoc eſt, pſpicere ad eam ſpōſum p retia feneſtrax. Si uero de xp̄o & eccleſia expōamus: domus in qua habitabat eccleſia ſcripturæ ſunt legis & pphetax. Ibi. n. & cubiculū regis eſt oībus diuitiis ſcīæ & ſapientiæ repletū: ibi & domus uini: doctrīa. ſ. uel myſtica uel moralis: quæ lætificat cor hoīs. Aduenies ergo Xp̄s ſtetit paululū poſt parietē ueteris teſtaméti. Stetit. n. poſt parietē: cum non manifeſtaret ad populū, ubi uero affuit tépus: & cœpit p feneſtras legis ac pphetax p ea. ſ. quæ de eo p̄dicata fuerant appareret: & oſtendere ſe eccleſiæ intra domū: hoc eſt ītra lr̄am legis ſedenti: puocat eam inde exire: & uenire foras ad ſe, niſi eni exeat: niſi ,pcedat: & ,pgrediat a lr̄a ad ſpūm: nō poteſt ſponſo ſuo coniungi: neq; xp̄o ſociari. Vocat ergo eā & iuitat a carnalibus ad ſpiritalia: a uiſibilibus ad inuiſibilia: a lege uenire ad euāgelia. Et ideo dicit ei. Surge ueni ,pxima mea: formoſa mea: columba mea. Et ut aliq̄ etiam de his quæ poſtmodū dicenda ſunt: ,puenia-mus: timétes ſenſum pdere: q occurrit in hoc loco: ,pterea fortaſſis & illud dicit ad eam, qa etiam hyems tranſiit: pluuia abiit: ſimul & paſſionis ſuæ tépus iudicans: q trāſacta hyeme & deiectis imbribus ipe paſſus eſt: ſimul & illud quoq; p ſpiritalem deſignans ītelligentiā: q uſq; ad illud tempus: quo xp̄s paſſus eſt: ībres fuerūt ſup terram. Mandabat. n. adhuc dominus imbribus, pphetis ſcilicet ut pluuerent uerbi pluuiā ſuper terrā. Sed qa uſq; ad loānem baptiſtam ,pphetica finiunt officia: merito imbres abiiſſe & diſceſſiſſe dicūtur. Ceſſarunt aūt ,pphetici ībres: non ad dānum credētiū: ſed ad maiora eccleſiæ lucra. Quid. n. imbribus opus eſt, ubi flumē dei lætificat ciuitatem, ubi in corde uniuſcuiuſq; credentiū fons aquæ uiuæ fit ſalientis ī uitā æternā? Quid opus ībribus: ubi iam flores apparuerūt in terra noſtra. & ex aduentu domini iam nō excidit ficulnea: quæ prius nō attulerat fructū? Nūc. n. iā ,pduxit groſſos ſuos (ſed & uineæ dederunt odorem ſuū) unde & unus qdam ex iſta uinea dicebat: qa xp̄i bonus odor ſumus deo in omni loco: in his q ſalui fiunt: & in his q pereunt. Sed hæc ſicut ſupra deſignauimus: ante q̄ ad ipſa ſcripturæ loca ueniremus: p̄ſumpſimus, ne forte fugeret nos ſenſus: q occurriſſe uidebat in tempore: nūc repetamus quō p retia ,pſpicere dicat: ſcriptum eſt: nō. n. inique tendūtur retia auibus. Et itex. Iuſtus ſi ícurrerit in peccatum: effugere iubet: ſicut & dámula ex laq̄is: & aues ex retibus: Plena eſt ergo uita mortaliū laq̄is offenſionū: retibus plena deceptionū: quas tendit aduerſum genus humanū ille q contra dominū gigas uenator Mébroth appellat. Vex etenim gigas qs alius eſt niſi diabolus: q etiam aduerſus deū rebellat? Laq̄i ergo tentationū & decipulæ iſidiax diaboli retia appellant. Et quoniā hæc retia ubiq; tetéderat inimicus: atq; in ipſis pene oés inuoluerat: oportebat eſſe aliquē q fortior & eminentior fieret his & cōtereret ea: ut ſequētibus ſe uiam poſſet aperire. Iccirco ergo & ſaluator priuſq̄ in coniugiū & in ſocietatē ueniret eccleſiæ: tentat a diabolo: ut uincens retia tētatio num p ipſa, pſpiceret: & p ipſa uocaret eam ad ſe docens ſine dubio & oſtendés ei: q non p ocium & delitias: ſed p multas tribulatões & tentatões ueniēdum ſibi eſſet ad xp̄m. Nullus ergo alius fuit q retia iſta ſuperare potuerit. Oés. n. peccauerūt: ſicut ſcriptū eſt, & rurſus ut ſcriptura dicit, non eſt iuſtus ſup terrā: q fecerit bonum & nō peccauerit. Et itex. Nemo mundus a ſorde nec ſi unius diei fuerit uita eius. Solus ergo eſt dominus & ſaluator noſter leſus xp̄s q peccatū non fecit, ſed peccatū eū pater fecit pro nobis, ut ī ſimilitudīe carnis peccati de peccato dánaret peccatū. Venit ergo ad iſta retia: ſed ſuolui in eis ſolus ipſe nō potuit. Quinimo diruptis eis & contritis: dat eccleſiæ ſuæ fiduciam: ut audeat iam ceſſare laq̄os: & tranſire p retia & cum oī alacritate dicere: Aīa noſtra erepta eſt de laq̄o uenantiū: laq̄us contritus eſt: & nos liberati ſumus. Quis aūt contriuit laq̄os niſi ille q ſolus in eis teneri non potuit? Quāuis ipſe & in morte fuerit uoluntarie: & nō ut nos neceſſitate peccati. Solus eſt. n. q fuit īter mortuos liber: & qa liber īter mortuos fuit: Iccirco deuicto eo q habuit mortis īperium: abſtraxit captiuitatē: quæ tenebat ī morte. Et nō ſolus ſemetip̄m reſuſcitauit a mortuis: ſed & eos q tenebant in morte ſimul excitauit: ſimulq; ſedere in cæleſtibus fecit. Aſcendens. n. in altum captiuam duxit captiuitatē. nō ſolū aīas educens: ſed corpa eox reſuſcitans. Sicut teſtatur euangeliū: q multa corpora ſanctox reſuſcitata ſunt: & apparuerunt multis: & ītroierūt in ſanctam ciuitatē dei uiuētis hieruſalem. Hæc nobis expoſitio de retibus ſecundo in loco aſſumpta eſt. Sit ſane legentis iudicium: quæ earum myſticis dignius aptari poſſit eloquiis.

Homelia quarta.

Vrge ueni ,pxima mea. ſpecioſa mea. columba mea. quoniam ecce hyems tranſiit. pluuia abiit & receſſit ſibi: flores uiſi ſunt in terra. tempus putatōis aduenit: uox turturis audita eſt in terra noſtra. Arbor ſici ,pduxit germīa ſua: uites florentes dederūt odorē ſuū. Quid cōtineat ordo dram matis: iam ſupra deſcripſimus: nunc uero qd uel ſermo dei ad aīam ſe dignā ſibiq; aptā: uel quid xp̄s ad eccleſiam dicere ītelligendus ſit: aduertamus. Sed interim primus ſermo dei loquat ad hanc ſpecioſam decoracq; aīam: cui per ſenſus corporeos: ideſt p intuitum lectōis: & per auditū doctrinæ quaſi per feneſtras apparuit, ,pceritatēq; ei ſuæ magnitudīs demonſtrauit: ita ut in ſupioribus ei loqret incumbēs atq; inde euocans eā: ut ,pcedat foras: & extra ſenſus iam corporeos effecta deſinat eſſe in carne: ut merito audiat: uos aūt non eſtis in carne ſed in ſpiritu. Nō enim aliter diceret eam uerbum dei ,pximā ſibi: niſi coniūgeret ſe ei & fieret cum eo unus ſpūs: nec diceret eam ſpecioſam: niſi uideret imaginem eius renouari de die ī diē: & niſi uideret eā capacem ſpūs ſancti: q in ſpecie colūbæ deſcendit in iordane ſup leſum: non ei diceret: colūba mea. Cōceperat enim amorem uerbi dei: & cupiebat ad ip̄m uolatu celeri ,puenire dicens. Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ: & uolabo: & requeſcam cum app̄hendero ſapiæ & ſciæ theſaux? Puto enim q ii q mortē xp̄i recipiūt: & mortificant mébra ſua ſup terrā: conſortes efficiantur ſimilitudis mortis eius: ita & ii q uirtutem ſpūs ſancti recipiunt: & ſanctificantur ex eo & donis eius replentur: quia ipſe in ſpecie colúbæ

apparuit:ut etiam ipſi columbæ fiãt:ut de terrenis & corporeis locis euolent ad cæleſtia:pennis ſancti ſpũs ſubleuati.Quod ſi aũt tempus opportunũ quo hæc fieri poſſint conſequenter inſeruit:qa ecce hyems inqt trãſiit:pluuia abiit.Non.n.ante aĩa uerbo dei iungitur & ſociaſ:niſi oĩs ex ea hyems perturbationũ ac uitio rum ꝓcella diſceſſerit:& ultra iã non fluctuet:& circũferaſ omni uento doctrinæ.Vbi ergo ex aĩa hæc cun cta diſceſſerint:deſideriorũq; ab eadem tempeſtas deſuerit:tunc ĩcipient ĩ ea flores uernare uirtutũ:tũc eius menti & tempus putationis aduenĩet:& ſiqd ſuperfluũ:qdq; minus utile fuerit in eius ſenſibus uel intelle ctibus reſecabitur:& ad gẽmas ſpiritalis ĩtelligentiæ reuocabitur.Tunc etiã uocem turturis audiet: illius ſi ne dubio ſapiæ:quã diſpenſator uerbi loqtur ĩter perfectos ſapiæ dei altioris:quæ abſcondita eſt in miniſte rio.Hoc nãq; ĩdicat appellatio turturis.Hæc nãq; auis ĩ ſecretioribus & remotis a multitudĩe locis:uitã trã ſiit:aut deſerta montium diligens:aut ſecreta ſiluaꝝ procul ſemper a multitudĩe poſita:aut a turbis aliena. Quod aũt & aliud:quod oportunitati:temporis huius:amœnitatiq; conueniat:ficus inqt ꝓduxit germina ſua:notãdum qdem fructus ĩpius ſpũs:q ſunt:gaudiũ:charitas:pax:& cætera.Sed iã tamẽ germĩa eoꝝ ꝓfer re ĩcipit ſpũs hoĩs:q in ipſo eſt:figuraliter ficulnea nomĩatus.Sicut.n.generaliter ĩ eccleſia diuerſæ arbores ſingulæ quæq; aĩæ credentiũ ĩtelliguntur:de qbus ait:oĩs arbor:quã non plãtauit pater meus cæleſtis:eradi cabitur:& iteꝝ paulus:q ſe dicit adiutorem dei eſſe ĩ agricultura dei ait etiã ipe:Ego plãtaui:apollo rigauit. Sed & dominus ĩ euangeliis.Aut facite arborem bonã:& fructũ eius bonũ:aut arborem malã & fructũ eius bonũ.Sicut ergo generaliter ita ſinguli quiq; credentiũ diuerſæ arbores ĩtelliguntſ.Eſt ergo & in aĩa ficus q̃ dam quæ ꝓducit germẽ ſuũ:& eſt uitis quæ floreat:& reddat odorem ſuũ.Cuius uitis palmites purgat pa ter cæleſtis agricola ut fructũ plurimũ afferãt.ſed hæc primo per odoris ſuauitatẽ quæ ex flore reddit: læti ficat odoratũ.ſcdm eum q̃ dicebat.Quoniam xp̃i bonus odor ſumus deo in oĩ loco.Hæc ergo initia uirtu tum uidens ſermo dei in aĩa uocat eam ad ſemetipſum:ut feſtinet & exeat:& abiiciens cũcta corporea uenit ad eun:ut ꝓfectionis eius particeps fiat:Iccirco igitur quaſi adhuc iacenti:& in rebus corporeis ĩcubanti pri mo dicit,exurge & quaſi quæ ſtati obedierit:& obſecuta ſit uoluntati collaudaſ ab eo:& audit:,pxia mea:& colũba mea,& poſt hæc ne ad tentationũ turbines trepidaret:annũciat ei q hyems diſceſſit:& pluuia trãſie rit:& abierit ſibi.Bene aũt uitioꝝ & peccatoꝝ naturam uno miro ſermone ,plato ſignificauit:ut huiuſmo di diceret hyemẽ & pluuiã:quæ ex uitioꝝ delicto tempeſtateq; deſcendant:ſibiq; abiiſſe ĩdicans:& per hoc nullam eſſe ſubſtantiã peccatoꝝ.Non.n.decidentia de hoĩe uitia ad aliquã aliã ſubſtantiam congregantur ſed ſibi abeũt:& in ſemetipſa reſoluta euaneſcũt:atq; in nihilũ redigunſ.Et ideo dixit:qa abiit ſibi.Sic ergo tranqllitas aníæ apparente ei uerbo dei & ceſſante peccato:& ita demũ florente uinea:incipit uirtutes atq; arbuta.ĩ.bonoꝝ opeꝝ fructũ germinare.Sed nũc iteꝝ xp̃s hæc loqtur ad eccleſiã:& in anni circulũ omne p̃ſentis uitæ ſpatiũ ponit.Et p hyemẽ qdem illud ĩdicat tẽpus in quo uel ægyptios grando & turbines ac re liqua decẽ plagaꝝ uerbera flagellabant:uel cũ diuerſa bella ꝓferebat iſrael:uel etiã cũ coram ipſo ſaluatore reſtitit:& incredulitatis turbĩe correptus eſt:& naufragio fidei ſubmerſus.Vbi ergo illoꝝ delicto ſalus gen tibus facta eſt:uocat nũc ad ſe eccleſiã:dicitq; ei.Exurge & ueni ad me:qa iam hyems q̃ ſubmerſit ĩcredulos & uos in ignorãtia reprimebat:abſceſſit:Sed & pluuia ptranſiit:ideſt ĩam non mãdabo nubibus prophetis ſcilicet ut pluuãt pluuiã uerbi ſup terras.Sed ipſa uox turturis:hoc eſt,ipſa dei ſapia loq̃tur in terris & dicet. Ipſe q̃ loq̃bar adſum.Flores ergo credentiũ populoꝝ:& orientiũ eccleſiaꝝ apparuerũt in terra:ſed & puta tionis tẽpus per fidem meæ paſſionis:& reſurrectionis aduenit.Amputanſ.n.& execranſ ab hoĩbus pecca ta:cum in baptiſmo donaſ remiſſio peccatoꝝ.Vox qdem turturis ut diximus:iam non per diuerſos ,pphe tas:ſed ipſius ſapiæ dei:audiſ in terris.Et ſiculnea germinant:quæ põt in fructibus ſancti ſpũs accipi:q nũc primũ aperiunſ & demonſtranſ eccleſiæ:uel etiã in lĩa legis:quæ ante aduentũ xp̃i clauſa erat:& conſtricta & ĩdumento quodam ĩtelligentiæ carnalis obtecta.Ex p̃ſentia uero eius & aduentu ,platũ eſt ex ea germen ſpiritalis ĩtelligẽtiæ:Et ſenſus uiridis & uitalis:q in ea tegebaſ apparuit:& eccleſia tegebaſ a xp̃o in ficulnea ideſt in lege non apparuit arida,nec occidentem lĩam ſeq; ſed florẽtem & uiuificãtem ſpũm.Sed & uites flo rere dicũtur & dediſſe odorem ſuũ.Poſſunt qdem & diuerſæ eccleſiæ:q̃ per orbem terræ habenſ:uites dici florere:ut uineæ,uinea domini Sabaoth domus iſrael eſt:& homo iuda:dilecta nouella. Iſtæ ergo uineæ cũ primo accedũt ad fidem:florere dicũtur.Cũ uero p religionẽ opeꝝ ſuoꝝ ſuauitate adornãtur: odorem ſuũ dediſſe dicunſ.Et non ſine cã puto q; non dixerit odorem dederunt:ſed odoré ſuũ:ut oſtenderet ineſſe uni cuiq; aĩæ uim poſſibilitatis:& arbitrii libertatem:qua poſſit agere omne quod bonũ eſt.Sed qa hoc naturæ bonũ ꝓuaricatõis occaſione decerptũ:uel ad ignominiam:uel ad laſciuiam fuerat iflexum:ubi p gr̃am repa ratur:& p doctrinam uerbi dei reſtituiſ:odorem reddit ſine dubio illũ;quem primus conditor deus ſoleue rat:ſed peccati culpa ſubtraxerat.Poſſunt aũt & uites uel uineæ ĩtelligi uirtutes cæleſtes:& angelicæ:q̃ hoĩ bus largiũtur odorem ſuũ:ideſt doctrĩæ & iſtitutionis bonum:quo ĩtroducũt & ĩbuunt aĩas:donec ad per fectionem ueniant:& ĩcipiant capaces fieri dei.Sicut & apoſtolus ad hebræos ſcribẽs dicit,Nõne om nes ſũt miſteriales ſpũs in miſteriũ miſſi ,ꝓpter eos:q hæreditatẽ capiẽt ſalutis?Et ideo dicũtur ab ipſis quaſi primũ florem & odorem bonoꝝ opeꝝ capere hoĩes:nunc fructus ipſos uitis ab eo ſperare:q dixit:Non bibam de generatione uitis huius donec bibam illũ uobiſcũ nouũ in regno p̃ris mei.Illi ergo ꝓfecti flores & fructus ab ipſo ſperandi ſunt.initia uero:& ut ita dicam proficiẽdi ſuauitas:poteſt a cæleſtibus uirtutibus miniſtra ri.Vel certe per eos q̃ dicebant:ut ſupra diximus:quoniam xp̃i bonus odor ſumus deo in omni loco. Sed & alio modo poſſumus adhuc ĩtelligere hæc q̃ habenſ in manibus:ut dicamus ;ueluti ,pphetiam quandam uideri ad eccleſiam factam:p quã uocet ad repromiſſiones futuras:ut quaſi poſt conſumatõem ſæculi:cum tempus reſurrectionis aduenerit:dicatur ei exurge.& qa ſermo hic ſtatim opus reſurrectionis deſignat: tãq̃

ex reſurrectione clarior & ſplendidior effecta:inuitaꝫ ad regnū:& dicitur ei:ueni ꝓxima mea: ſpecioſa mea: columba mea:qa hyems tranſiit.Hyemē ſine dubio huius p̄ſentis uitæ procellas:& turbines noſans . qbus humana uita tentationū ꝓcellis agitaꝫ.Tranſiit ergo hyems iſta cum pluuiis ſuis:abiit ſibi.Sibi.n.unuſqſq; egit in hac uita:omne qđ egit.pricipiū uero repromiſſionū ſuturaꝝ flores.Securim ad radicem arboris poſitam in conſumatōem ſæculi:ut excidat oēm arborem nō facientem fructū bonū:tempus putationis intelligę.uocem uero turturis q̄ in lr̄is repromiſſionis auditur:quā máſueti in hæreditate ſuſcipient xp̄i perſonā facie ad faciem:& non iam per ſpeculū & in enigmate docentis aduerte.Ficulnea uero quæ germē ſuū ꝓducit totius congregatōis iuſtoꝝ fructus habeaꝫ.Iſtæ uero ſanctæ & beatæ angelicæ uirtutes:qbus electi qq; & beati ex reſurrectione ſociabunꝫ:q erunt ſicut angeli dei:ipſe ſunt uites florentes & uineæ q̄ odorem ſuū unicuiq; aīæ & gr̄am:quam a conditore ſuſcepit prius:& nūc iteꝝ ꝓditam recuperauit:impartiunt. ſuauita teq; cæleſtis odoris fetoré tádé abiectæ ab eis mortalitatis:corruptōiſq; depellūt.Surge & ueni ꝓxima mea: colūba mea:in uelamīibus petræ:iuxta ꝓmurale.Oſtende mihi facié tuā:& auditā fac mihi uocem tuā:quoniam uox tua ſuauis eſt:& facies tua ſpecioſa.Secūdū ꝓpoſiti drámatis ordinem:ſponſus q ſaliens ſup montes & exiliens ſup colles ad ſponſam uenerit:.pſpiciens eam & itués p̄ feneſtras:ſecūdo iam loco dicit ad eā. Surge ueni ꝓxima mea:ſpecioſa mea:colūba mea.Nūc uero addit etiam hoc ut oſtenderet ei locū:ad quem uenire debeat:q locus ſub uelamento & tegmine ſaxi ſit poſitus.Sit aūt idem locus non tam iuxta muꝝ: q̄ iuxta ꝓmurale quoddam.Promurale aūt dr̄:cum extra muros q ambiūt ciuitatem;alius ducit murus .& ē murus ante muꝝ.Tu deinde quaſi ſi reuerentiæ cauſa ipſa ſponſa obtecta ſit & uelata:petit ab ea ſpōſus:ut ueniens ad illū locū:quem ſupra oſtendit:utpote ſecretiorem:ibi ei q̄ſi reiecto uelamīe oſtédat faciem ſuā. Et qa pro multa reuerentia taceret ſponſa:deſiderat ſponſus aliquádo etiā uocem eius audire; & delectari i uerbis eius.& dicit:ut auditam ſibi faciat uocem ſuā.Videt tamen q; non ei penitus īcognita ſit facies eius: neq; uocis eius ignarus ſit.Sed qa īterceſſerit aliqd in quo nec faciem eius uiderit; nec uocem audierit . Iſte ſit ꝓpoſiti drámatis textus:cui & hoc additur: q; ueris tempus agi uideaꝫ:cū & flores apparuiſſe memorantur in terra:& uox turturis perſonare,& germē arboris ꝓduxiſſe.Propter hoc uelut opportuno tempore ꝓgredi ꝓuocat ſponſum:quæ ſine dubio hyemē totam intra domus clauſtra reſederit.Sed hæc nullam mihi uidenꝫ:q̄tum ad hiſtoricā narrationem ꝑtinet:utilitatem cōferre legentibus:aut aliquā ſaltem narrationis ipſius ſeruare conſequentiam:ſicut in cæteris ſcripturæ hiſtoriis inuenimus.Vnde neceſſe eſt cuncta ad ſpiritalem tráſſerre ītelligentiam.Primo ergo intellige mihi aīæ hyemē cū adhuc paſſionū fluctibus iactatur: & uitioꝝ ꝓcellis:ac duris malignoꝝ ſpirituū flatibus uerberaꝫ.In his poſitā non hortaꝫ eam ſermo dei foras exire:ſed intra ſemetipſam colligi:& uniri undiq;:atq; cōtegi:cōtra ꝓnitioſos malignoꝝ ſpirituū flatus: Nulli nūc in diuinis lr̄is ſtudioꝝ flores apud eam:nec ꝓfundioris ſapiæ ſecreta & recondita myſteria: q̄ſi p uocem turturis reſonant.Sed neq; odoratus eius gr̄æ aliqd quaſi ex uineæ floribus recipit:neq; uiſus eius tanq̄ in ficulneæ germīe delectatur.ſed ſufficit ut in tempeſtatibus tentationū a lapſu peccati tuta ac munita ꝑmaneat.Quod ſi obtinuerit ut illæſa perduret:& hyems tranſiit:& uenit ei uer(uer náq; ei eſt cū quies aīo datur:& tranqllitas mēti:túc ad eam uenit uerbū dei)tūc eam uocat ad ſe:& hortaꝫ ut exeat:non ſolum extra domū;ſed extra ciuitatem:ideſt non ſolū extra carnis uitia efficiatur:ſed extra omne q̄q̄d corporeū & uiſibile continēꝫ in mūdo. Náq; figuraliter in lege ciuitatem iam i ſuperioribus euidenter oſtendimus. euocatur ergo aīa extra muꝝ:& uſq; ad promurale ꝓducitur cū abiiciens & relinquens ea:quæ uidentur:& tēporalia ſunt:cōtendit ad ea q̄ non uidentur:& æterna ſunt.Oſtēditur ergo ei iter iſtud ſub uelamīe petræ agendū:non ſub aere nudo:neq; ut patiaꝫ ſolis ardores:ne iteꝝ fuſca fiat:ne iteꝝ dicat deſpexit me ſol.propterea ſub uelamīe petræ agit hoc iter.Hoc aūt ip̄m uelamen non uult ex frondibus ei eſſe:aut lintheis aut pellibus:ſed petram uult ei eſſe uelamen:ideſt firma & ſolida xp̄i dogmata.ip̄m náq; eſſe petram paulus ꝓnunciat dicens.Petra aūt erat xp̄s.Xp̄i ergo doctrinæ fide ſi obtegaꝫ aīa:& ueletur:tuto pōt ad illud puenire ſecretum:ubi reuelata facie gloriā domini cōtempleꝫ.Merito aūt uelamen iſtud petræ tutū creditꝫ. qa & ſalomon de ea dicit in ꝓuerbiis:q; ueſtigia ſerpentis nō poſſunt deꝑhendi ſup terram.Sic.n.ait. Tria ſunt q̄ impoſſibile eſt mihi intellígere:& quartū quod ignoro. Veſtigia aqlæ uolitantis:& uiam ſerpentis ſuper petram:& ſemitas nauis in pelago:& uias uiri in iuuentute.Serpentis ergo ideſt diaboli ueſtigia ideſt ſigna aliqua peccati in hac petra:quæ eſt xp̄s:inueniri non poſſunt.qa ſolus eſt;q peccatum nō fecit.Huius ergo petræ uero uelamine aīa tute ꝓuenit ad ꝓmuralem locum:ideſt ad contemplandū incorporalia & æterna. De hac eadem petra alia uerbi ſpecie dauid in.xvii.pſalmo dicit.Et ſtatuit ſupra petrā pedes meos:& direxit ſemitas meas.Nec mireris ſi apud dauid petra hæc quaſi fundamentū & crepido eſt aīæ:per quā ꝓgit ad deū. & apud Salomonē uelamē eſt aīæ ad myſtica ſapiæ ſecreta tendentis:cū & ipe xp̄s nūc uia dicaꝫ:per quā credentes īcedunt.nūc etiam p̄curſor ſicut ait paulus:in quod p̄curſor ītroiuit ꝓ nobis ieſus.Simile eſt & iſtud quod ꝓ Moyſem dr̄ a deo.Ecce poſui te in foramīe petræ & uidebis poſteriora mea.Igiꝫ petra iſta quæ xp̄s eſt.non eſt ex omni parte clauſa:ſed habet foramē.Foramē uero eſt petræ;qui reuelat & īnoteſcere facit hominibus deum.Nemo ergo uidet p̄em;niſi filius.Nemo ergo uidit poſtrema dei:ideſt quæ in poſtremis tēporibus fiunt:niſi poſitus in foramina petræ:ſcilicet cum ea xp̄o reuelante didicerit.Et hic ergo ſub uelamine petræ aīam ꝓximā ſibi effectā inuitat ſermo dei:ad ꝓmuralem iam locum:ſicut ſupra diximus:ad contēplanda ea:quæ non uidentur:& æterna ſunt.& ibi dicit ad eam.Oſtende mihi facié tuam:Profecto ut uideat:ſi aliquid in uultu eius ueteris adhuc uelaminis habeat:ſed poſſit intrepidis obtutibus gloriam domini ſpeculari.ut hæc ipſa dicat.Et uidimus gloriam eius gloriam tanq̄ unigeniti a patre:plenū gratiæ & ueritatis.Sed & cum digna fuerit:ut de ipſa dicatur:ſicut & de moyſe dictum eſt:qa moyſes loq̄batur:& dominus

reſpondebat ei:tunc completur in eo:quod ait:auditam fac mihi uocem tuam.Ingens uero laus eius oſtenditur in eo:quod dr̃.Vox tua ſuauis.Sicut.n.ſapientiſſimus propheta dauid dicebat:ſuauis ſit ei diſputatio mea.Suauis aũt eſt uox aĩæ:cũ uerbũ dei loqtur cum fide:& dogmatibus ueritatis exponit.cum diſpenſatõnes dei & iudicia eius explanat.Si uero aut ſtultiloquium:aut ſcurrilitas:aut uanitas de ore eius ꝓcedũt:aut uerbũ ocioſum:de quo reddenda ſit rõ in die iudicii: inſuauis & iniocũda uox iſta eſt.Ab hac uoce xp̃s auertit auditũ ſuum.Et ideo quæꝙ ꝑfecta aĩa ponit ori ſuo cuſtodiã:& oſtiũ circũſtantiæ labiis ſuis:ut talẽ ſermonẽ ꝓferat:q ſale cõditus:det gr̃am audiẽtibus:& dicat de ea uerbũ dei:qa uox tua ſuauis. Sed & facies tua inqt ſpecioſa.Si ĩtelligas illã faciem de qua paulus dicit:Nos aũt oẽs reuelata facie . Et item cũ dicit Tũc aũt facie ad faciẽ:tũc uidebis quæ ſit aniæ facies:quæ laudeť a uerbo dei:& ſpecioſa eſſe dicať. Illa ſine dubio quæ quotidie renouať ad imaginẽ eius q creauit eam quæ non habet ĩ ſe maculã:aut rugã aut aliqd huiuſmodi:ſed & ſancta & ĩmaculata:qualẽ & ipſe ſibi exhibuit xp̃s eccleſiã:anias ſcilicet quæ ad ꝑfectõem uenerũt:quæ oẽs ſimul efficiũt corpus eccleſiæ.Quod corpus utiqꝫ pulchrũ uidebiť & decoꝛ:ſi aĩæ ex quibus corpus illud efficiť in omni ꝑfectionis decore ꝓmanſerint.Sicut.n.cum aĩa in iracũdia eſt:turbatum & feꝛ reddit corpus uultũ:cũ uero in manſuetudíe & tranqllitate pſiſtit placidũ mitẽqꝫ reddit aſpectum: ita & eccleſiæ facies pro uirtutibus & motibus credentiũ aut decora ꝓnũciatur aut turpis:ſcdm qđ & ſcriptũ legimus:Veſtigiũ cordis in bonis uultus hilaris:Et item alibi:Cordis læti facies florida:in triſtitiis aũt poſiti mœſtus eſt uultus.Cor ergo lætũ eſt cum habet in ſe ſpũm dei:cuius primus fructus charitas eſt:ſecũdus gaudiũ eſt.Ex his puto quoſdam ſapiẽtes ſæculi aſſumpſiſſe illam ſnĩam quæ dicit:qa ſolus ſapiens ſpecioſus eſt.oĩs aũt nequã turpis eſt.Supeſt nobis ut aliqd aptius etiã de noĩe ꝓmuralis dicamus.Quod ſicut ſupra diximus ĩdicat muꝛ eſſe ante muꝛ:qđ etiam in eſaia hoc mõ dr̃.Ponit muꝛ & circa muꝛ murus munimentũ ciuitatis eſt.Alius uero murus ante muꝛ uel circa muꝛ maiora & ualidiora muniẽta deſignat. Per qđ oſtendiť:qa euocans ſermo dei aĩam & educẽs eam a corporalibus negociis & corporis ſenſibus docere eam de futuri ſæculi myſteriis cupit & inde ei muniẽta conqrere:ut ipſe futuroꝛ munita & circũdata ĩ nullo poſſit uel illecebris uici:uel tribulatõibus fatigari:nũc etiã uideamus qũo hæc a xp̃o ad eccleſiã dicanť quæ eſt ꝓxia ei & ſpecioſa.Specioſa aũt nulli alii niſi ſoliipſi.hoc.n.ſignificat cũ dicit ſpecioſa mea.Hãc ergo exuſcitat xp̃s:& ipſi euangeliũ reſurrectionis annũciat.& ideo dicit.Exurge.ueni ꝓxima mea: ſpecioſa mea.qa aũt dedit & ei pẽnas colũbæ poſtea q dormiuit in medio ſortium:media aũt inter duas uocationes iſraelis eccleſia uocata eſt:qa primo iſrael uocatus eſt:poſt hæc ubi ipſe offendit & occidit uocata eſt eccleſia gentiũ.cum aũt plenitudo gentiũ introierit tunc iteꝛ oĩs iſrael uocatus ſaluabiť . In medio ergo duarũ ſortiũ dormit eccleſia.Et ꝓpter hoc dedit ei pẽnas colũbæ deargentatas q ſignificat rõnabiles pẽnas in ſãcti ſpũs donis.Et poſteriora dorſi eius uel in uiriditate auri ut qdam legũt:uel ut alii ſcriptum habẽt:in pallore auri.Quod oſtendere põt:qa poſterior illa uocatio:quã ex iſrael futurã dicit apoſtolus:non erit in obſeruantia legis:ſed in ꝑcioſitate fidei.Auri nãqꝫ uiriditatis gerit ſpem.Fides aũt uirtutibus florens. Põt autẽ dici.In medio ſortiũ dormire uel qeſcere eccleſia:in medio duoꝛ teſtamentoꝛ: & pẽnæ eius deargentatæ ex ſenſibus legis auꝛ in poſterioribus dorſi eius ĩtelligi euãgelici muneris donũ.Ad hanc ergo eccleſiã dicit xp̃s.Veni tu colũba mea:& ueni in operimẽto petræ:docens eam ut opta ueniat:ne qd patiať ab incurſantibus eam tẽtatõibus:ſed ſub umbra petræ ĩcedat obtecta dicens.Spũs uultus nr̃i xp̃s dominus cui diximus. In umbra eius uiuens in gentibus.Obtecta aũt ĩcedit & adoperta:qa debet poteſtatem habere ſup caput ꝓp angelos. Cũ aũt ꝓenerit ad ꝓmuralẽ locũ ideſt ad futuri ſæculi ſtatũ: ibi ad eã dicit.Oſtẽde mihi faciẽ tuã: & auditã mihi fac uocẽ tuã:qa uox tua ſuauis ẽ.Auditã uult fieri uocẽ eccleſiæ ſuæ.qa q eũ confeſſus fuerit corã hoĩbus:& ipſe confitebiť eũ corã patre ſuo q in cælis eſt.Quia uox tua ſuauis eſt.Et qs nõ fateť ſuauẽ uocem eccleſiæ catholicæ fidem ueram confitentis.Inſuauẽ uero & iniocũdam eſſe hæreticoꝛ uocẽ q non dogmata ueritatis:ſed blaſſemias in deũ:& iniqtatem ĩ excelſum loquũtur?Sic & facies eccleſiæ ſpecioſa ẽ. Hæreticoꝛ uero turpis & fœda:ſiqs eſt tamẽ q bene nouerit pulchritudinem uultus ꝓbare:ideſt ſiqs ſpiritalis eſt:q ſcit examĩare omnia.Nam apud imperitos & animales hoĩes pulchriora uidenť mendacii ſophiſmata:q̃ dogmata ueritatis.Poſſumus aũt adhuc de loco promurali etiam hoc addere q ꝓmutale ſit pr̃is in quo poſitus unigenitus filius enarrat oĩa:& enũciat eccleſiæ ſuæ quæcũqꝫ in ſecretis & in abſconditis patris ſinibus continentur. Vnde & qdam ab eo edoctus dicebat:Deum nemo uidit unq̃.Vnigenitus filius qui ẽ in ſinu patris ipſe enarrauit.Illuc ergo euocat ſponſam ſuã xp̃s:ut & de oĩbus eam quæ apud patrem habentur edoceat & dicat.Quia oĩa uobis nota feci:quæ audiui a pr̃e meo:Et ut iteꝛ dicat.Pater uolo ut ubi ego ſum:illic ſit & miniſter meus.Capite nobis uulpes puſillas exterminantes uineas:& uineæ noſtræ florebũt. Secundũ drãmatis ordinem mutata eſt ꝑſona.Non enim iam ad ſponſam ſed ad ſodales loqtur ſponſus : & ipſis dicit ut capiant uulpes puſillas:quæ ĩſidiantur uineis:ubi primũ germẽ oſtenderint:nec ſinunt eas peruenire ad florem.Capi ergo eas ꝑcepit ſaluti & utilitati conſulens uinearum.Sed hæc ut cœpimus ſpiritali expoſitione diſcutienda ſunt.Et puto q ſi de anima hæc quæ ſe uerbo dei coniungit:aduertas uulpes contrariæ poteſtates & nequitiæ demonũ intelligi debeant per cogitationes prauas & intelligentiam peruerſã: exterminantes in anima uirtutum florem:& fructum fidei perimentes.Prouiſio igitur uerbi dei qui eſt dominus uirtutum mandat angelis ſuis:qui ad miniſterium miſſi ſunt propter eos qui hæreditatem capiũt ſaluti:ut capiant ex unaquaqꝫ anima huiuſmodi cogitationes a dæmonibus immiſſas:ut abiectis eis poſſint florem uirtutis afferre.Capiunt autem cogitatões malas in eo:cum ſuggerunt menti non eſſe eas a deo :ſed eſſe a maligno ſpiritu:& dant animæ diſcretionem ſpirituũ:ut intelligat quæ ſit cogitatio ſecũdũ deum : & quæ ſit ex diabolo. Vt aũt ſcias eſſe cogitationes quas ĩmittit diabolus in cor hoĩum:uide in euangelioqđ

ſcriptum eſt.Cum aũt imiſiſſet inquit diabolus in cor iudæ ſchariotis ut traderet eũ.Sunt ergo huiuſmodi cogitationes:quæ a demonibus iniiciũtur in cordibus hoĩum.Sed qa non deeſt diuina prouidentia:ne forte p huiuſmodi importunitatem turbaretur libertas arbitrii:& nõ eſſet iuſta cauſa iudicii: iccirco benignis angelis & amicis poteſtatibus hoĩum cura mandatur:ut cum deceptores quaſi uulpes ĩcurſare cœperint hominem:dextris eum auxiliis ſubleuent.& ideo dicitur.Capite nobis uulpes puſillas.Competenter ſane cum adhuc puſillæ ſunt capi eas mandat & comp̃hendi.Dum enim cogitatio mala in initiis eſt:facile poteſt abii ci a corde.Nam ſi frequenter iteref̃:& diu permaneat:adducit aiam̃ ſine dubio ad conſenſum.& poſt conſenſum intra cor ſuũ confirmatum:certum eſt quia ad peccati tendat effectum.Dum ergo ĩ initiis eſt: & puſilla eſt:capi debet & abiici:ne ſi adulta fuerit & inueterata iam non poſſit expelli. Deniq; & iudas initium mali habuit in amore pecuniæ.Et hæc fuit illi uulpes puſilla.Sed ab hac cum uideret dominus iudæ aĩam quaſi florentem uineam lædi:capere eam uolens:& abiicere ex eo:cõmiſit ei pecuniæ loculos:ut poſſidens quod amabat a cupiditate ceſſaret. Sed illa utpote habens ſui arbitrii libertatem non eſt amplexus medici ſapiam:ſed indulſit ſemetipſum illi magis conſilio:quo exterminabatur anima ſua q̃ quo ſanabatur.Si uero hæc de xp̃o & eccleſia intelligamus:ſermo uidebĩtur ad doctores eccleſiæ dirigi: & mandari eis de captiõe uulpium exterminantium uineas. Vulpes aũt peruerſos doctores hæreticoꝝ dogmatum poſſumus intelligere:qui per argumentum calliditatem ſeducunt corda innocentiũ:& uineam domini exterminant:ne floreant in fide recta.Daf̃ ergo p̃ceptum doctoribus catholicis:ut dum adhuc puſillæ ſunt iſtæ uulpes: & nõdum plures animas deceperunt:ſed initium habet praua doctrina:arguere hos & refrenare feſtinent:& uerbo ueritatis contradicentes reuincere & capere hos aſſertionibus ueris.Si enim permanſerint in pricipiis & indulſerint:ſermo eoꝝ ſicut cancer ſerpit:& fiet inſanabilis:ut multi inueniantur:qui decepti ab eis pugnare iam pro ipſis incipiant:& defendere ſuſcepti erroris auctores.Sic ergo puſillas dignum eſt uulpes capere: & doloſa hæreticoꝝ ſophiſmata in ipſis ſtatim initiis ueris aſſertionibus confutare. Vt aũt utriuſq; expoſitionis noſtræ euidentior clareſcat aſſertio:congregemus ex diuinis uolumĩbus.ſicubi animalis huius mentio facta eſt.Inuenimus ergo ĩn.lxii.pſalmo de impiis ita dici.Ipſi uero in uanum q̃ſierunt aĩam meam ĩroibunt in inferiora terræ:tradentur in manus gladii:partes uulpium erunt.Sed & in euãgelio ſcd̃m matthæũ ſaluator ad ſcribam qui dicebat eĩ.Magiſter ſequar te quocũq; ieris.Reſpondit.Vulpes foueas habẽt:& uolucres cæli nidos:ubi requieſcant. filius autem homĩs non habet ubi caput ſuũ reclinet.Similiter autem & in euangelio ſcd̃m lucam ad eos qui dixerunt domino.exi & uade hinc.qa herodes uult te occidere reſpondit ieſus.Euntes dicite uulpi huic:Ecce ego eiicio dæmonia:& ſanitates perficio hodie & craſtina: & in die tertia conſumabor.In libro quoq; iudicũ ſampſon:cum uxor quæ erat ex genere philiſtinorum ei fuiſſet ablata ait ad patrem eius.Innocens ſum ego hac uice ab allophylis:qa faciam uobiſcũ mala.Et abiit ſampſon & accepit tercentas uulpes:& accepit lampadas:& ligauit caudam ad caudam:& poſuit lampada unam ĩter duas caudas uulpiũ:& accendit ignem in lampadibus:& emiſit eas per meſſes allophyloꝝ & incendit omnes meſſes eoꝝ:& ſtipulas eoꝝ:& uineas eoꝝ:& oliueta eoꝝ. Adhuc etiam in ſecũdo libro heſdræ:ubi thobias ãmanites ĩpediuit ædificationem eoꝝ qui de captiuitate redierant ut ædificarent templum & murum ait ad allophylos. Nunq̃d iſti ſacrificabunt aut comedent ĩmolata in hoc loco?nonne aſcendent uulpes: & deſtruent muꝝ ipſorum quem ex lapidibus ædificant?Hæc ſunt interim quæ ad p̃ſens nobis ex ſcripturis diuinis occurrere potuerunt:in quibus animalis huius memoria facta eſt:ut ex his ſapiens quiſq; lector prudenter poſſit conĩcere:ſi apta uſi ſumus expoſitione in his quæ propoſita ſunt nobis ad explanãdum id qd̃ ait,Capite uobis uulpes puſillas.Et q̃uis operoſum ſit ſingula quæ exempli eam aſſumpſimus explanare:tamen quæ poterimus breuiter contingemus.Et primo de.lxii.pſalmo uideamus:ubi cum iuſti aĩam perſeq̃rentur impii ille pſallebat dicens.Ipſi autem in uanum q̃ſierunt aĩam meam:introibunt in inferiora terræ: tradentur in manus gladii:partes uulpiũ erunt.In quo utiq; oſtenditur q̃ uanis & inanibus uerbis praui doctores decipere uolentes aĩam iuſti:ĩtroire dicuntur in inferiora terræ:terram utpote ſapientes: & de terra loquentes atq; in inferiora eius: ideſt ĩ profundum ſtultitiæ deſcendentes.Puto enim q̃ hi qui carnaliter uiuunt: quia ſibiipſis tantummodo nocent:terra eſſe & in terra habitare dicuntur. Hi uero qui terrenis & carnalibus ſenſibus ſcripturas intelligunt: & alios ita docendo decipiunt:pro eo ipſo q̃ argutias quaſdam & argumenta carnalis & terrenæ ſapientiæ confingant:in inferiora terræ dicantur ingredi. uel certe quia grauius delinquũt qui terrena docent:q̃ qui ita uiuunt: eis futura pœna etiam grauior ĩminet. iidemq; ipſi in manus gladii tradendi prophetantur illius fortaſſis flãmei & uerſatilis.Quomodo autem & partes uulpium fiunt uideamus.Ois anima aut pars eſt dei:aut pars eſt cuiuſcunq; qui accepit poteſtatem ſuper homines.Nam cum diuideret altiſſimus gentes.& diſpergeret filios adam.ſtatuit fines gentium ſecũdum numerum angeloꝝ dei:& facta eſt portio domini iacob.Cum ergo conſtet unãquãq; aĩam aut in parte dei aut in parte eſſe alterius cuiuſlibet:quoniam q̃dem per arbitrii libertatem poſſibile eſt unũquéq; ex parte alterius tranſire:uel ad partem dei ſi melius ipſo iuuante elegerit:uel ſi nequius ad dæmonũ portionẽ:hic hoꝝ mentio habetur in pſalmo.Qui in uanũ quæſierunt aĩam iuſti partes erunt uulpiũ:uelut ſi diceret & peſſimoꝝ & neq̃ſſimoꝝ dæmonũ partes erunt:ut unaquæq; maligna uirtus & doloſa:per quam deceptiones & fraudes falſæ ſcĩæ introductæ ſunt;figuraliter uulpes appellenf̃ hi q̃ in hunc errorem deducunf̃:& nolũt acqeſcere ſanis ſermonibus domini noſtri ieſu xp̃i & doctrĩæ q̃ ſcd̃m pietatem ẽ: ſed decipi ſe patiunf̃ a talibus: iſti taliũ partes uulpiũ fient:& introibunt cũ eis in inferiora terræ.Ipſi ſunt & illi in q̃bus ſcd̃m euangelium uulpes iſtæ:quas ſupra memorauimus foueas habere dũicturin quibus filius homĩs non habet:ubi caput ſuum reclinet.Herodem quoq; uulpem nominatum pro fallaci calliditate credendum eſt.Nam ſi Sampſon

trecentas uulpes cœpisse & colligasse per caudas atq; interiecisse lampadas ardentes in medio caudaꝝ atq; imisisse ꝓ messes allophyloꝝ & incendisse eas cum stipulis & oliuetis uineisq; memorat ualde mihi difficilis formæ huius uel figuræ uidet explanatio. Tentemus tamē aliqua ex his pulsare pro uiribus: & ponamus sicut expositio nostra in superioribus continet uulpes esse fallaces ꝑuersosq; doctores. Hos sampson q ueri & fidelis imagiñ tenet doctoris capiens uerbo ueritatis caudam ad caudam colliget: idest aduersantes sibi & diuersa a se iuicem sentientes docẽtesq; confutet: atq; ex ipsoꝝ uerbis ꝓpositiones collectionesq; accipiẽs in allophyloꝝ segeté ignem cõclusionis emittat: & ex ꝓpriis eoꝝ argumentis omnes eoꝝ fructus atq; uineas & oliueta pessimæ generationis incẽdat. Sed & ipse numerus tercentaꝝ uulpiũ quæ a semetipsis diuersæ & dissonantes erant triplicem formã indicant peccatoꝝ. Omne.n. peccatũ: aut in facto aut in uerbo aut in consensu mẽtis admittit. Veꝝ ne illud qdem quod in secũdo libro hesdræ scriptũ diximus penitus omittendũ est. Vbi cũ ædificarentur sancta sanctoꝝ: idest cũ fides xꝑi & sanctoꝝ eius mysteria cõderent: inimici ueritatis fideiq; cõtrarii q sunt sapientes huius sæculi uidentes absq; grãmatica & peritia philosophica cõ surgere muros euangelii: uelut cũ irrisione quadam dicũt ꝑfacile hoc posse destrui calliditate sermonũ: per astutas fallacias & argumenta dialectica. Hæc interim q̃tũ breuitas potuit pati de assumptis exemplis dicta sufficiãt. Nũc iam ad ꝓpositum reuertamur. Videt ergo in cantico canticoꝝ ꝓceptũ dari ab sponso amicis sibi uirtutibus: ut capiant & arguãt cõtrarias ptãtes quæ insidiant aĩabus hoium: ne exterminet eoꝝ initia fidei: florẽq; uirtutũ sub specie secretæ alicuius & occultæ sapientiæ quæ quasi uulpes ĩ foueis: ita in his hominibus qui semetipsos ad hæc sectanda præbuerint delitescunt: & quo facilius confutari possint & argui: dum paruæ sint uulpes ipsæ & initia habent pessimæ persuasionis capi iubent. Nam si forte creuerit & maiores fuerit uulpes affectæ iam neq̃ant ab amicis sponsi: sed ab ipso fortassis solo sponso capi poterunt. Sed & sancti quiq; doctores & magistri ecclesiæ sicut acceperunt ptãtem calcãdi sup serpentes & scorpiones: ita accipiũt potestatem etiam capiẽdi uulpes. Sic.n. data est potestas eis sup oẽm uirtutem inimici. Vna sine dubio ex cæteris inimici uirtutibus est uulpes: quæ exterminat uineas: quæq; cũ adhuc parua est capi iubetur: sicut & ĩ centesimo. xxxvii. psalmo beatus dñs q tenet: & allidet paruulos babylonis ad petram: nec permittit sensum babylonũ crescere in semetipso & augeri: sed cum est in initiis allidit eum: & tenet ad petrã. Tũc.n. facile ꝑimitur. Sic.n. ordo explanationis ꝓcurrat. Capite uulpes nobis pusillas: quæ uulpes exterminant uineas florẽtes. Quod aũt dicit nobis hoc ẽ mihi spõso & spõsæ: uel certe mihi & uobis q estis sodales mei. Potest aũt & ita accipi. Capite uobis uulpes & post distictõem dici: pusillas exterminantes uineas. ut pusillas nõ tam ad uulpes q̃ ad uineas referamus. ut uideant pusillæ qdem uineæ exterminari posse: idest paruæ quæq; aĩæ & initia habentes non firmæ & robustæ lædi posse a contrariis potestatibus sicut in euangelio dicit. Si qs scandalizauerit unum de pusillis istis: in quo ostenditur qa scandalizari non potest grandis & perfecta sed pusilla & rudis aĩa: sicut in psalmo dñs. Pax multa diligentibus nomẽ tuũ: & nõ est illis scandalum. Simili ergo exemplo potest uideri: q; pusilla quæq; uinea ĩcipiens uidelicet aĩa possit a uulpibus: idest malignum cogitatiõibus uel prauis doctoribus lædi. ꝑfecta uero & ualida nõ possit. Sed si capiant a bonis doctoribus uulpes istæ: & abiiciant ex aĩa: tunc ꝓficiet in uirtutibus & florebit in fide. Amen.

Epistola beati Hieronymi ad cyprianũ: in qua primo ponit quid apud hebræos differant uel significent min & men: & exponit finẽ psalmi octogesimioctaui.

Rater charissime cypriane scito ꝓnoscens qa si scribat extrema lĩa: quæ appellat min: exprimit dexteram sicut est illud ĩ nomie beniamĩ: q ĩterꝑtatur filius dextræ. Si autem men habeat: diem uel dies sonat. Est aũt sensus. Numeꝝ anoꝝ dierũq; nostroꝝ: ꝙbus ĩ hoc sæculo nos uiuere decreuisti: ostende nobis: ut ꝓparemus nos aduentui tuo: & cõtempto errore mortaliũ: ad te pergere festinemus. cupiamusq; ꝑsentiã tuã: & ad te festinemus corde sapiẽti. Nihil.n. ita decipit humanũ genus: q̃ q; dum ignorãt spatia uitæ suæ: longiorem sibi sæculi huius possessionem repromittũt. Vnde & illud egregie dictũ est. Nullum tam senem esse: & sic decrepitæ senectutis: ut nõ se adhuc uno plus ano uiuere suspicetur. Ad hũc sensum pertinet & illud quod dñs. Meméto mortis tuæ: & non peccabis. Qui.n. se recordat quotidie esse morituꝝ: contẽnit ꝑsentia: & ad futura festinat. hoc est quod dauid in alio ꝑcatur loco dicens: Ne auferas me ĩ dimidio dieꝝ meoꝝ priusq̃ abeam: & non subsistam. quod ita exponit. Ne eo tempore facias me mori: quãdo adhuc putabam me esse uictuꝝ: ut possim peccata corrigere pnía. Si.n. hoc feceris iuentus in delictis meis esse desistam: non q; spem resurrectiõis neget: sed q; cũ eo se neget posse subsistere: apud quẽ oẽs q ĩ uitiis ꝑseuerãt pro nihilo reputantur. Vbi nos ĩterꝑtati sumus eruditos corde in sapĩa: alii transtulerunt compeditos uerbi ambiguitate decepti. Si.n. dicas ϖεπεδημενοις compeditos: sin aũt ϖεπαιδευμενοις eruditos significat. Reuertere domine usq; quo: & exorabilis esto super seruos tuos. Lxx. similiter. Quia agimus pniam: & sciẽtes uitæ nr̃æ breuitatem ad te corde sapiẽti cupimus ꝑuenire: & tu domine reuertere ad nos. Peccatis.n. nr̃is lõge recesseras: & dimiseras nos: ut ambularemus scdm uolũtatem & cogitatões nostras. Quod aũt ifert usq; quo: illam habet intelligentiam: quã ĩ duodecimo psalmo legimus: usq; quo domine obliuiscẽris me ĩ finem. Qui.n. in angustia constitutus est: seꝝ ei uidet dei auxilium. & ꝓpterea impensius deꝑcatur: ut cito adiutorem deum sentiat: & nequaq̃ iratũ iudicem sed placatũ. Imple nos matutina misericordia tua. & laudabimus & lætabimur in cunctis diebus nostris. lxx. Repleti sumus mane misericordia tua. & exultauimus & lætati sumus in omnibus diebus nostris. In cunctis pene locis hanc habent. Lxx. cõsuetudinem: ut quod apud hebræos in futuꝝ ostenditur: hoc illi quasi iam factum & ꝑteritum referant. Hi ergo nõ ut illi uoluerũt: dicũt se esse impletos misericordia dei matutĩa atq; lætatos. alioqn si hoc factũ erat: quo postea deꝑcantur & dicũt respice in seruos tuos & in opa tua? Sed totum hoc quod postulant ideo

depcantur:ut mereatur matutinā miſericordiam eius.Quā cū fuerit cōſecuti laudent eū atq; lætentur ī cūctis diebus uitæ ſuæ.Videntur aūt mihi reſurrectionis ſpē & æternæ uitæ pmia depcari dicētes. Imple nos matutina miſericordia tua.Quod qdem & uigeſimi primi pſalmi titulus ſonat:q ,pprie ad myſteriū domini:& ad reſurrectionem eius ptinens inſcribitur pro aſſumptione matutīa.Lætifica nos pro diebus quibus nos afflixiſti:& annis qbus uidimus mala.lxx.Lætati ſumus pro diebus qbus nos humiliaſti:& annis qbus uidimus mala.Et lazarus q acceperat mala in uita ſua:in ſinu abrahæ æterno qeſcit in gaudio.Mala autem non ea appellat quæ cōtraria bonis ſunt:ſed pro afflictione & anguſtiis:qbus malis & Sara afflixit Agar ancillam ſuā:& de quibus in euangelio ſcribit:Sufficit diei malitia ſua. Quāto igitur magis ī hoc ſæculo paupertate:inimicoꝝ pſecutionibus:ſeu potentia uel morboꝝ cruciatibus fuerimus afflicti:tanto poſt reſurrectōem ī futuro maiora pmia conſeqmur.Pulchre aūt non dixit ſuſtinuimus mala ſed uidimus.Quis eſt.n. homo q uiuat & non uideat mortē?quæ non tam ad diſſolutionem corporis referenda eſt:q ad multitudinem peccatoꝝ.iuxta quod dr.aīa quæ peccauerit:ipſa morietur.appareat apud ſeruos tuos opus tuū:& gloria tua ſuper filios eoꝝ.Ergo in ſeruis ſuis ipſe dominus opatur opus ſuū.nec ,ppria q poſtulat ſalute contentus eſt:ſed qrit gloriam filioꝝ:ideſt ſeruoꝝ dei.Filios aūt non tam illos q de eoꝝ ſtirpe generati ſunt:q diſcipulos debemus accipe.de qbus & paulus loqbat.Filioli mei quos iteꝝ pturio. Vnde & ioānes apoſtolus ſcdm merita filioꝝ ſuoꝝ ,pfectuſq; operū ſingulorū ſcribit ad puulos:ſcribit ad iuuenes:ſcribit ad pres. Et ſit decor dōini dei nri ſup nos:& opus manuū nraꝝ fac ſtabile ſup nos: & opus manuū nraꝝ cōfirma.Lxx. Et ſit ſplēdor dōini dei ſup nos:& opus manuū nraꝝ dirige ſup nos:& opus manuū nraꝝ dirige. Vbi ſūt q liberi arbitrii ſibi ptāte plaudētes:in eo putant ſe dei grām conſecutos:ſi habeant poteſtatem faciēdi uel nō faciendi bona ſiue mala? Ecce hic moyſes poſt reſurrectōem quā poſtulauerat dicēs.Imple nos matutīa miſericordia tua:& laudabimus & lætabimur in cunctis diebus noſtris:nequaq; ſe ſurrexiſſe contentus eſt : & æternæ uitæ pmia conſecutum:ſed poſtulat ut decor domini dei ſit ſup eos:q ſurrexerint:& ſplendeat ī animabus cordibuſq; ſanctorum:& opera manuū eorum ipſe dirigat:faciatq; eſſe perpetua . ipſeq; confirmet quicquid in ſanctis uidetur boni.Sicut enim humilitas depcantis meretur pmia:ita ſuperbia confidētis dei auxilio deſeretur.

Tractatus qrtus ſecūdæ partis cōtinens ſermones beati Hieronymi aliqbus diebus feſtis accōmodatos.

Sermo de natiuitate dominica in ipſius diei cōmendatōem.ubi aliqua de crucis trophæo.

Odie uerus ſol ortus eſt mūdo:hodie ī tenebris ſæculi lumē īgreſſum eſt.Deus factus eſt homo ut homo deus fieret.Formā ſerui dominus accepit:ut ſeruus uerteretur in dominū . Cæloꝝ habitator & conditor habitat ī terris:ut homo colonus terræ migraret ad cælos.O dies oī ſole lucidior:o tempus cunctis ſæculis expectatius:quod pſtolabant angeli,quod cherubin & ſeraphin & cæloꝝ miſteria neſciebant:hoc in noſtro tempore reuelatū eſt.quod illi uidebant per ſpeculum & ī enigmate:nos cernimus in ueritate.q populo iſraelitico loqbatur per eſaiam hieremiā cæteroſq; ,pphetas: nunc nobis per filium loqtur.Videte qd ſit inter uetus teſtamentum & nouū.In illo loqbatur per nebulam: nobis loqtur per ſerenum.Ibi deus uidebatur in rubo:hic de uirgine deus naſcitur.Ibi ignis erat populi peccata conſumens:hic homo eſt populi peccata conſumens:īmo ignoſcens ſeruis ſuis.Nemo enim poteſt peccata dimittere niſi ſolus deus.Siue hodie dominus ieſus natus:ſiue hodie baptizatus eſt diuerſa qdem opinio fertur in mundo:& p traditionum uarietatē ſnīa eſt diuerſa.Nobis illud cōſtat ad liqdum q; ſiue hodie natus ex maria:ſiue renatus ex baptiſmo:& natiuitatis carnis & ſpūs nobis,pficit.utrūq; myſteriū meū:utrūq; utilitas mea eſt.Dei filius non habebat neceſſariū:ut naſceretur:ut baptizaret.neq;.n.peccatū fecerat quod ei remitteretur ī baptiſmo.ſed illius humilitas noſtra ſublimitas:illius crux noſtra uictoria eſt:illius patibulum noſter triumphus eſt.Gaudentes hoc ſignū leuemus ín humeris noſtris.Victoriaꝝ uexilla portemus: īmortale lauacrum portemus ī frontibus.Cum hoc ſignum diabolus conſpexerit in frontibus noſtris:contremiſcit.Qui aurata capitolia non timent:crucem timent.Qui contēnunt ſceptra regalia & purpuras cæſaꝝ:& dapes xpianoꝝ ſordes & ieiunia pertimeſcunt.Deniq; in ezechiele propheta:cum omnes qui miſſus fuerat angelus occidiſſet:& interfectio cœpiſſet a ſanctis:illi tantūmodo ſoſpites reſeruantur. quos tau littera ideſt crucis pictura ſeruauerat , exultemus itaq; ad crucis ſimilitudinem:ſanctas in cælo leuemus manus.cum ſic nos armatos dæmones uiderint:oppriment.Quando moyſes erectas habebat manus: uicebatur amelech.Si paululum illæ conciderant:ſualeſcebat.Antēnæ nauiū & uelorū cornua ſub figura noſtræ crucis uolitant.Aues quoq; ipſæ quando in ſublimiora tolluntur:& pendent per aerem:extenſis alis imitantur crucem.Sed & trophæa ipſa & uictoriæ triūphoꝝ ornamenta crucis ſunt:quam non ſolum in frōtibus ſed in manibus quoq; noſtris habere debemus:ut ſi ſic fuerimus armati:calcemus ſup aſpidem & baſiliſcū. p dominū noſtrū ieſum xpm:cui eſt honor & gloria ī ſæcula ſæculoꝝ amen.

Sermo de epiphania exponens græcū uocabulum:& de ſaluatoris baptiſmo ptractans:cui accōmodat & exponit pſalmū.xxviii.afferte domino.

Ies epiphanioꝝ græco nomine ſic uocatur.Quod enim apud nos apparitōem uel oſtenſionem dicimus.Græci epiphaniam uocant.Hoc autem ideo qa dominus noſter hodie ſaluator apparuit ín tenebris.Licet enim olim natus eſſet ex maria:& triginta iam annoꝝ expleſſet ætatem : tamē ignorabatur a mundo.Eo tempore cognitus eſt:quo ad ioannem baptiſtam ut in iordane baptizaretur aduenit:& uox de cælo patris intonantis audita eſt.Hic eſt filius meus dilectus:ī quo mihi bene cō placui:quem pater de cælis monſtrauerat uoce:hunc ſpiritus ſanctus uerſus in columbam:& ſuper caput illius ſedens tactu quoq; ipſo uoluit demonſtrare:ne quis alius dei filius putaretur ex populo.Quid hac hu

militate ſublimius? quid hac uilitate nobilius? baptizatur a ſeruo: & a domino filius appellatur. Inter publicanos & meretrices & peccatores ad lauacrum uenit: & ſanctior eſt baptiſta ſuo. Lauatur a ioanne in carne: & ipſe ioannem in ſpiritu lauat. Aquæ quæ cætera mundare conſueuerunt; domino noſtro lauante mundatæ ſunt. Iordanis fluuius q eo tempore quando populum iſrael eduxit ieſus ad terram repromiſſiõis fuerat exiccatus: nunc mẽbris domini tactis ſi potuiſſet undis uno loco uoluerat congregari: ut domini corpus attingeret. Videte fratres quomodo id quod in euangelio lectum eſt; in uigeſimooctauo pſalmo fuerat ante p̃dictum. Vox domini ſup̃ aquas. Locutus eſt enim dei filius ad ioãnem: ſine modo; ſic enim oportet nos implere omnẽ iuſticiã. Sequitur. Deus maieſtatis intonuit: quando pater filio teſtimonium reddidit dicens. Hic eſt filius meus dilectus: ĩ quo mihi bene complacui. Vox domini confringẽtis cædros. Baptizatus chriſtus: & erecti prius atq; ſublimes dæmones corruerunt. Succidit eos dominus tanq̃ cædros libani & cõminuit eos dominus tanq̃ uitulus fragmenta arboꝝ uentilans: & calcibus in ſtirpes diuerſa diſpergens. & econtrario de ſaluatore quid dr̃: & dilectus ſicut filius unicornium filius crucis. De quo dicitur in cantico. abacuc. Cornua in manibus eius: ibi abſcondit fortitudinem ſuam. Poſtq̃ ergo dilectus iſte crucifixus eſt: impletum eſt illud quod ſequtur in pſalmo. Vox domini intercidẽtis flãma ignis. Illo. n. baptizato: & uniuerſo mũdo chriſto lauante mundato: gehẽnæ ignis extinctus eſt. Vox domini concutiẽtis deſertum. Deſerta fuit eccleſia quæ filios non habebat. Ad prædicationem chriſti deſerta cõmota eſt: & parturiit & peperit: & nata ẽ in una die gens tota ſimul illa: quæ ante dicebatur deſertum cades: hoc ẽ deſertum ſanctitatis, ſiqdem quæ non habuerat ſanctitatem cœpit parere ceruos: & ſanctoꝝ emittere greges: q ſerpentes interficiunt: q uenena conteñunt: qbus diſcurrentibus in toto orbe & chriſti euangelium prædicantibus ĩ templo eius omnes dicent gloriam deo: dominus diluuium inhabitare facit. Conſideremus totum orbem: reſpiciamus barbaras nationes: romanũ quoq; mente luſtremus imperiũ, ubiq; in chriſtum credunt: ubiq; in noſtrũ deum baptizantur: & ita fit ut non una aqua: ſed quodãmodo ſit diluuiũ baptiſmoꝝ: quapropter cõſumatum eſt tabernaculũ. Hoc. n. pſalmi iſtius titulo p̃notat. Quoniã eccleſia uiuis lapidibus extructa ẽ: afferamus domino filios dei: afferamus ei filios arietũ apoſtoloꝝ atq; ſanctoꝝ: & imitemur ſaluatorẽ noſtrũ: qa ipe & paſtor & agnus & aries ĩmolatur qui pro nobis appellatur in ægypto: q pro iſaac cornibus tenetur ĩ ſentibus: & dicamus. Dominus paſcit me: & nihil mihi deerit in loco paſcue: ibi me collocauit. Super aquã refectionis educauit me: cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculoꝝ amen. 180

Sermo de quadrageſima ad abſtinentiam inuitans; ubi etiam de tentatione ſaluatoris & myſtico exitu de ægypto tractatur.

Vomodo miles ſemp exerceꝫ ad prœlium: & ſimulatis ictibus ueris poſtea uulneribus p̃paratꝫ: ita oĩs qdem chriſtianoꝝ uita indiget abſtinentia; ſed maxime quando hoſtis prope eſt: & p̃paratum aduerſum nos exercitum ducit inimicus. Omni ſeruis dei tempore ieiunandum eſt: ſed tũc amplius cum ad imolationem agni ad myſterium baptiſmatis: ad chriſti carnẽ & ſanguinem p̃paramur. Statim ut oues ſuas recedere uelle de ꝓprio grege uiderit diabolus fremit: iraſcitur: furit: & totis aduerſus eas uiribus cõmouetur: perire ſibi exiſtimans quicqd chriſto ſaluatur: & mori ſynagogæ ſuæ: qcquid eccleſiæ uiuificatur. Quia ergo fratres chariſſimi ad domini ſacramentum quadraginta dieꝝ ieiunio p̃paramur ieiunemus tot diebus pro peccatis noſtris: quot pro ſceleribus noſtris dominus ieiunauit. Illum poſt baptiſmũ tentat diabolus. Non enim ſciebat eum eſſe filium dei: propterea negligebat. Deniq; poſtea cognoſcere cupit in tentatione dicens: ſi filius dei es: dic ut lapides iſti panes fiant: & ſi filius dei es: mitte te deorſum. Nos aũt quia ſit uelle filios dei fieri propterea expugnare nititur: & quaſi ſerpens lubricus noſtros inuoluere pedes: ne aſcendere ualeamus ad cælum. Si aũt dominũ tentare auſus eſt uerſipellis & nequã: quãto magis nos decipere non timebit? Si contra dei filiũ & figulum ſuum uas perditum repugnauit: quãto magis contra nos q inferioris ab eo naturæ ſumus ſimul audebit inſurgere? Si iuſtus uix ſaluabiꝫ: impii & peccatores ubi p̃manebunt? Non quo dominus noſter decipi potuerit a diabolo: ſed quo formã dei acceperit: ĩ omnibus ſe tribuere uolens exemplũ: ut nemo ſibi in ſanctitate confidat: cum etiam ille tentatur; quẽ non poſſunt tentamenta ſuperare. Hoc totum iccirco replicamus fratres chariſſimi: ut ſollicita mẽte caueamus: ne exeuntes de ægypto & ſic per quadraginta dies quaſi per quadraginta annos ad repromiſſionis terram p heremũ feſtinantes deſideremus carnes & ollas ægypti: & a ſerpentibus mordeamur. Exiuimus de ægypto: qd nobis de ægyptiis cibis? Qui habemus cæleſtem panẽ terrena aliméta quid quærimus? Reliquimus pharaonem: inuocemus auxilium domini: ut nobis ægyptius rex in credentium baptiſmate ſumergatur. Ibi pereant equi: & aſcenſores eius: ibi fremens aduerſarii necetur exercitus. Nõ murmuremus aduerſus dominũ: ne a domino percutiamur. Non detrahamus ſacerdotibus noſtris. & magis a uiciis ieiunemus q̃ a cibis: licet & ciboꝝ abundantia ſint fomenta uitiorũ. Si aaron & maria contra moyſen murmurantes dei pro ſeruo ſuo ſenſerunt uindictam: q̃to magis ſi aliquis noſtrũ p̃poſitum ſuum uipereo ore lacerabit: diuina ſententia punietur; Sed & ſacerdotibus ſimpliciter p̃cauendum eſt: ne duplici mente ſint: ne domini ambigant poteſtatem. Si etiam moyſes & aaron; qui ad aquam contradictionis uiſi ſunt fluctuare: non meruerunt terrã repromiſſionis intrare: utiq; multo magis nos qui peccatorum p̃mimur pondere non ualebimus fluentum iordanis tranſire: & ad locũ circunciſionis uenire: ideſt ad galgala peruenire: ſi ſcãdalizauerimus unũ de minimis iſtis. Vnde tam labores paſtoris q̃ gregis fœcunditas: tam ubertas meſſium q̃ agricolæ ſtudiũ domini horreis p̃paretur. Toto nixu ac labore tendamus: ut digni efficiamur aduentu paſchæ: & carnibus ac ſanguine agni chriſti ieſu amen.

Sermo eiuſdem in uigilia paſchæ de imolatiõe agni typici; ubi quæ habenꝫ in exodo. xii. c. de ipſo agno

tẽpore ac modo manducandi myſtice interp̃tatur:docens tẽpore eſus agni etiã a propriis uxoribus abſtinẽdum.

Odie fratres chariſſimi populus iſrael & uere homo uidens deũ(hoc quippe interp̃tatur iſrael) egredi iubet ex ægypto.Hodie agnus dei qui tollit peccata mũdi pro oĩum ſalute iugulatur.Hodie ſanguine illius poſtes domoꝝ:ideſt frontes noſtræ depinguñt.hodie occiduntur ægyptii & de ſeruitute pharaonis populus dei liberatur.Hodie percutiuñt primogenita ægyptioꝝ & iſraelitaꝝ:non ſolũ liberi:ſed etiam irrationabilia iumenta ſaluantur.homines & iumenta ſaluos facies domie. Præparemus nos fratres chariſſimi ad imolationem agni:& app̃hendamus illũ:non quando dubia lux eſt: & adhuc lunæ cornua non ĩplentur:non quando creſcere incipit uel decreſcere:ſed quartadecima die: ideſt lumine conſumato atq; perfecto:quando tota eius lampas totus orbis impletur.Nec putemus agnum iſtũ anniculum ubicũq; poſſe comedi.p̃cipitur nobis ut in una illũ comedamus domo:ideſt ne extra eccleſiam imolari agnũ putemus.ex quo manifeſtũ eſt:q; iudæi & hæretici & oĩa conuenticula dogmataq; peruerſoꝝ qui agnũ in eccleſia non comedunt:non eos agni carnes comedere:ſed draconis:qui datus eſt iuxta pſalterium in eſcã populis æthiopũ.quomodo enim in diluuio non ſaluatur:niſi qui in arca fuerit noe:& corruente hierico una tantummodo raab meretrix: ideſt eccleſiæ credentis ex gentibus cuſtoditur domus: ita in imoltione agni:tunc uere agnus occiditur:cũ in una mactatur domo. erit inquit uobis agnus imaculatus: de agnis & hædis ſumetis eũ.Præcipitur & in alio loco:ut qui primo menſe paſcha facere non quiuerit: ſecundo faciat:iuxta quod & nũc iubetur:ut qui non poteſt habere agnũ:ſaltem habeat hædum chriſtus enĩ non ex hædis fit:quos a ſiniſtris ſtare iubet:ſed pro diuerſitate meritoꝝ unicuiq; aut agnus:aut hædus fit. Quæriñ etiam quare non in die agnus iſte imolatur:ſed ad ueſperam.Hæc cauſa manifeſta eſt.Dominus,n̄ noſter atq; ſaluator in conſũmatione ſæculoꝝ paſſus eſt. Vnde & ioãnes in epiſtola ſua loquitur.Filioli nouiſſima hora eſt:quando autem nouiſſima eſt:finito die noctis initium eſt.Sed hoc intelligendũ eſt:q; q̃diu in iſto ſæculo ſumus:ideſt uerſamur in ægypto:nõ ſumus in clara luce:ſed in tenebris atq; caligie licet eccleſia:ideſt luna quaſi in nocte reſplẽdeat:tamẽ ueri ſolis nõ poſſumus habere pfectum fulgorem.in una inqt domo comedetis carnes aſſas igni:& azima cũ amaritudĩbus mãducabitis.Nõ comedetis ex eis crudũ: aut coctũ aquæ:ſed aſſum tãtũ igni.Iubet nobis ut panes abſq; ferméto ueteris malitiæ & neqtiæ comedamus De quo ferméto in euangelio dominus diſcipulis dicit.Cauete a ferméto phariſæoꝝ:& poſtea interp̃tatur fermentũ phariſæoꝝ eſſe doctrinã.Et nos igit̃ ſi a doctria ſæculi iſtius uolumus eſſe alieni:& quaſi extraneos a mũdi conuerſatiõe nos facere:pſecutiõibus & p̃ſſuris ſubiecti ſimus:& ſcdm apoſtolũ comedamus azima ſinceritatis & ueritatis. Vis ĩtelligere quod dico?Dic qd ueꝝ eſt:loqre qd ſincæꝝ eſt.Nullius pſonã accipias:nõ diuitis:nõ potẽtis:q̃libet ſit potẽs:q̃libet ſit nobilis.ſi peccauerit:corripe eum:& comediſti azima ſincæritatis & ueritatis ĩ amaritudie. Vnde & apoſtolus ait:inimicus factus ſum uobis:uera dicens:& puerbiũ ſæculi gẽtilis quoq; poeta exprimẽs:obſequiũ inqt amicos:ueritas odiũ parit.Quod aũt ſeqtur:nõ crudas carnes agni:neq; elixas comedamus:illud eſt ne ſcripturas diuĩas quæ uere carnes agni ſunt:aut iuxta hiſtoriã tãtũ ĩtelligamus:& ſicut crudas eas aſſumamus in cibũ:aut rurſum ſcdm hæreticos qbuſdam allegoriis & nubilo interp̃tationis ad puerſa quoq; dogmata deriuemus:& eneruemus eas:& ſucci ueritate ſublata umbras quaſdã & imagines effundamus.Sed ĩtelligamus eas.& iuxta hiſtoriã ſicut ſcriptæ ſũt:nihilominus eas ſpũs ſancti excoquamus ardore.& qcqd in illis ſcdm lĩram uideñ icongruũ eſſe:uel clauſum ſpiritali expoſitõe pandamus.Caput cũ pedibus & ĩteſtinis comedetis.Caput mihi uideñ eſſe agni:illud quod i euãgelio ioãnis ſcribiñ.In pricipio erat uerbũ.& uerbũ erat apud deũ.& deus erat uerbũ:hoc erat ĩ pricipio apud deũ.Pedes aũt homo:qué pro nr̃a ſalute dignatus eſt aſſumere.Sed & aliter ſentiri põt. Caput ĩtelligẽt ia ſpiritalis:pedes ſimplex iuxta hiſtoriã narratio.Inteſtina aũt qcqd ĩtrinſecus in lr̃a latet:qcqd ſupficie nõ uidetur:ſed diligenti examĩatione cõmolitũ:atq; rumiatũ a doctoribus pferẽ in mediũ:& quod putabiñ eſſe fœdum & idecoꝝ:hoc reperieñ eſſe uitale. Verbi gr̃a.Quid turpius ĩ ſcripturis dici põt:q̃ ſi Oſee mererricẽ iubetur hr̃e uxoré.& iudas cũ thamar nuru ſua concũbat.& dauid barſabeæ adulterio ſordideñ.& onam filius iudæ ſemẽ ꝑiciat ĩ terrã:ne liberos generet?Hæc ſi ſcdm lr̃am ĩtelliganñ.nõne a gentibus & ab icredulis qbuſq; quaſi ſcripturaꝝ ſtercora cõdẽnanñ atq; irridenñ?Sed ſi illa excutias.ſi laues.ſi ſpũs ſancti igne excoquas.uertũtur ĩ cibũ.& quod putabañ iutile:iueniñ myſteriũ.Nõ relinqtis de eo ĩ mane:& os non cõteretis de eo:& qd reliquũ fuerit de eo:uſq; ĩ mane igne cõburetis illud.Nihil de carnibus agni ĩ futuꝝ ſæculũ reſeruemus.Quãtũcũq; poſſumus comedamus.q; ſiq̃ ĩ ea fortia ſunt dogmata uidelicet eccleſiaſtica.de trinitate.de reſurrectõe.de aĩa.de angelis.de cæteris iſtiuſmodi:Hæc nõ iuxta noſtrã opinionẽ prauis interp̃tationibus diſſeramus:& cõteramus illa:ſed ita ut ſunt fortia p̃dicemus.Siqd aũt q̃ſi hoĩes ꝑterierit:& non poterimus de carnibus agni comedere:ſcire debemus:q; in futuro ſæculo doctrina ſpũs ſancti nobis aperiendũ ſit:& comedemus illud.Sic aũt comedetis illud.Lũbi ueſtri accincti:& calciaméta ueſtra in pedibus ueſtris: & baculum in manibus ueſtris:& comedetis illud cum feſtinatione.Paſcha eſt enĩ dõini dei ueſtri. Hucuſq; p̃ceptũ eſt.quales agni carnes comedere debeamus.nunc iubetur quo a nobis habitu comedẽdæ ſunt. Lũbi inquit ueſtri accincti:& lucernæ ardentes in manibus ueſtris.Et ioannes zona pellicea cingitur.& helias nihil habens in ſe molle atq; muliebre:ſed totum uirile & rigidum(homo quippe hirſutus erat) cingulum habuiſſe deſcribitur.Et nos ergo ſi uolumus carnes agni comedere mortificemus lumbos noſtros: mortificemus opera carnis.& hoc quod in iob de diabolo dicitur:uirtus eius in lumbis eius:& fortitudo eius in umbilico uentris eius:occidatur in nobis:ne caro concupiſcat aduerſus ſpiritum:ſed ſpiritu opera carnis mortificemus:& purificati ueſcemur agni carnibus. Vt autẽ ſciamus fratres chariſſimi:quoniam quicunq;

uxori debitum reddit:uacare non potest orationi:nec de carnibus agni comedere.Moysi præcipitur:ut populus q ascensurus erat ad mõtẽ orebrante tres dies purificet.Et dauid cũ uenisset ad abimelech sacerdotẽ: interrogatus si mũdi sũt pueri:respõdit purificatos eos esse ab heri & nudiustertius.Si aũt panes ꝓpositionis nõ poterãt ab his:q uxores suas tetigerãt comedi:q̃to magis ille q de cælo descẽdit :nõ potest ab his q coniugalibus paulo ante hæsere cõplexibus uiolari atq; cõtingi?Nõ quo nuptias cõdẽnemus(hoc enim nõ dicimus)sed quo eo tpe:quo carnes agni mãducaturi sumus:uacare carnis operibus nõ debeamus. Quod aute sequitur:& calciamenta i pedibus uris:& baculum i manibus uris:hoc iubet:ut q̃diu in heremo istius sæculi gradimur:calciati simus calciamẽtis pacis:necubi in deserto scorpius & coluber obrepat:necubi serpẽs plantã gradiẽtis iuadat.Quod si forte aduersũ nos cõsurrexerit:habeamus uirgã i manibus & percutiamus eum:& dicamus:uirga tua & baculus tuus:ipsa me cõsolata sũt. Vnde & mysterium scripturarũ:q̃diu ꝑ solitudines ambulamus necesse habemus habere & pelles ꝑ calciamentis:q̃bus nostri teganꝫ pedes . Quando uero terrã repromissionis itramus:dicitur nobis cũ iesu naue:solue calciamenti tui corrigiã.Locus enim in quo stas:sanctus est.Et nos ergo quando itrauerimus regna cælorꝫ nõ habemus opus calciamentis: non iis præsidiis:q̃bus custodimur i sæculo:sed ut nouũ dicã:agnũ illũ:qui pro nobis est occisus sequamur.Sed uidete.ut de nobis dicat ioannes.Isti sũt qui uestimenta sua nõ coinquinauerũt:uirgines ,n.ꝑmanserũt:q sequũtur agnũ:quocũq; uadit:xp̃m iesum.cui est honor & gloria i sæcula sæculorꝫ amen.

Beati Hieronymi ꝓsbyteri sermo de dominico paschæ:illius dei gloriã attollẽs:& docens septimũ i octauum:& sabbatum i dié dominicũ mutatum.

On queo fratres charissimi quẽ mente cõcepi:& ore proferre sermonem:& cordis mei læticiam lingua non explicat.Hoc aute nõ solũ ego patior:qui cupio narrare quæ sentio:sed etiam & uos mecum patimini:plus exultantes in cõscientia:q̃ eloquio proferẽtes. Videtur mihi hæc dies cæteris diebus esse lucidior:sol mundo clarior illuxisse.Astra quoq; & omnia elementa lætari:& q̃ patiente domino ꝑpriũ lumen retraxerant & fugerant:& noluerant creatorem suũ aspicere crucifixum: hæc nunc uictorem illum:& ab iferis resurgentẽ:suo si dici põt fulgore:suo proferuntur officio.Credit cælum:credit terra:& sagena quæ totũ mũdum piscata est iudæos tenere non potuit.Hæc dies quam fecit dominus:exultemus & lætemur in ea.Quomõ maria uirgo mater domini inter omnes mulieres principatum tenet:ita inter cæteros dies hæc oĩum dierum mater est.Rem nouam dico:sed quæ scripturarũ uocibus cõprobatur.Hæc dies & una de septẽ & extra septem est.Hæc é dies quæ appellatur octaua.Vnde & i quibusdam psalmorꝫ titulis supra scribitur pro octaua.Hæc est in qua synagoga finitur:& ecclesia nascitur.Hæc i cuius numero octo aiæ saluatæ sunt in archa noe.Similiter inquit & petrus:nos saluos facit ecclesia.Hæc ẽ & de qua ecclesiastes præcipit.Date partem septem:date & octo.Hi sunt octo gradus:per quos in ezechiele tẽplũ dei scãdimus.Hæc octaua dies:de cuius sacramento:& oĩum nationũ in xp̃i fide:octauus quoq; psalmus incipit.Domine dominus noster:q̃ admirabile é nomen tuũ in uniuersa terra.Et quid mihi necesse ẽ infinita replicare?Dies me deficiet:si uoluero omne diei istius exponere sacramentũ.Hoc tantum dico: qđ uniuersa sabbati gratia:& antiqua illa festiuitas populi iudæorũ:diei istius solẽnitate mutata est.Illi i sabbato nõ faciebãt opus seruile:nos i die dominica:hoc é resurrectiõis:opus seruile nõ facimus:qa uitiis & pctis non seruimus.Qui .n.facit peccatũ:seruus é peccati.Illi de domibus suis nõ egrediebantur:& nos de domo xp̃i nõ egredimur.sumus.n.i ecclesia.Illi nõ accẽdebãt ignẽ i die sabbati:nos ecntrario accendimus nobis igné spiritus sancti:& oẽ uitiũ excoqmus peccatorũ.de quo igne dominus ait.Ignẽ ueni mittere in terram: & quẽ uolo:ut ardeat.Desiderat dominus istũ igné ardere i nobis:scdm apostolũ:idest spiritu nos fãcto feruere:ut nõ refrigescat i nobis charitas dei.Illi per diem sabbati nõ ambulabãt in itinere.Perdiderũt enim illum:q dixit.Ego sum uia.Nos aute dicimus.Beati imaculati q ambulãt in lege domini.Et itẽrꝫ. Viam ueritatis elegi:& uiã iustificationũ tuarũ doce me.Illi de spinis dominum coronauerũt.nos aũt si fuerimus lapides ꝑciosi:dominum nostrũ coronabimus.Caput iperatorũ istius sæculi ornat diadema:nos iõ i capite nostri regis iponimur:ut ornemur a capite.Illi non susceperunt christũ:& susceturi sunt antixp̃m.nos recepimus humilẽ filium dei:ut postea habeamus triunphãtem . Ad extremũ noster hircus ante domini ĩmolaꝫ altare.Illoꝫ hircus antixp̃s cõsputus & maledictus proiiciẽ in solitudinem.Noster latro cũ domino igrediẽ paradisum.Illorũ latro homicida atq; blasfemus moriẽ in peccacto suo.Illis barabas dimittitur : nobis xp̃s occidiẽ.Pro quibus uniuersis fratres charissimi consona pariter uoce cantemus.Hæc dies quã fecit dominus:exultemus & lætemur in ea.Ignitam illã rompheam:& paradisi ianuam:quam nullus potuit effringere hodie christus cũ latrone reserauit.Ideo hodie christus dixit ad angelos.Aperite mihi portas iusticiæ:ĩgressus in eas confitebor domino:quæ cum semel aperta est:nunq̃ credentibus clauditur.Ex eo tẽpore quo pas sus est dominus:usq; ad præsentẽ diem:semper hæc porta clausa & reserata est.Clausa est peccatoribus & incredulis.reserata est iustis & credentibus.Per hanc igressus est petrus:ingressus est paulus. Per hanc omnes sancti & martyres itrauerunt.Per hanc quotidie de toto mũdo iustorũ animæ ingrediũtur.Duæ portæ sũt porta paradisi:& porta ecclesiæ.Per portam ecclesiæ intramus portã paradisi.Ita debemus uiuere ne eiiciamur de domo illa: & electi foras a bestiis deuoremur:quas in alio loco propheta formidans ait . Ne tradas bestiis animas confitentium tibi.Ecce nunc dominus stans in paradisi ianua loquitur ad nos:qui sumus in domo ipsius:quam quicunq; sanctorum fuerit ingressus:quamuis diabolus prohibeat: quamuis inimicus accuset:ipse est siquidem accusator fratrum nostrorum:ipse est uidex inimicus:sicut in cẽtesimo uicesimo sexto psalmo dicit:qui sanctus fuerit:nõ cõfundetur:cũ loquet inimicis suis in porta in xp̃o iesu:cui est honor & gloria in sæcula sæculorum amen.

Alius ſermo Beati Hieronymi de reſurrectõe dominica.ĩ quo & dæmonũ metũ & deſideriũ pñm ĩ deſcẽſu chriſti ad inferos cõtemplatur:& paſſionem quoq; ac reſurrectionem ipſius ueteris teſtamenti figuris annũciatam declarat.

Xulta cælũ:& ĩ læticia eſto terra.dies iſte amplius nobis ex ſepulchro radiauit:q̃ de ſole refulſit. Quet infernus qa reſolutus eſt:gaudeat qa uiſitatus eſt:reſultet qa ignotã lucẽ poſt ſæcula lõga uidit:& ĩ ꝓfundæ noctis caligine reſpirauit.O pulchra lux:quæ de cãdido cæli faſtigio ꝓmicaſti & ĩter fluenta purpurea ſedẽtes ĩ tenebris & in umbra mortis ſubita charitate ueſtiſti.Cõfeſti igitur æterna nox iferoꝝ:xp̃o deſcẽdẽte reſpleduit:ſiluit ſtridor ille lugẽtiũ:dirupta ceciderũt uincula dãnatorũ:attonitæ mentes obſtupuere tortoꝝ oĩs ſimul officina ipia cõtremuit:cũ xp̃m repente in ſuis ſedibus uidit.Mox igiť ferruginei ianitore deſcẽdente xp̃o:talia ĩter ſe cæci per umbroſa ſilẽtia:cum umbra ſubmurmurãt.Quiſnã eſt iſte terribilis:& miro ſplẽdore coruſcus?Nũquid talẽ noſter excepit tartarus?Nũquid in noſtra cauerna talẽ euomuit mundus?Inuaſor eſt iſte:non debitor:& fractor ẽ nõ ꝑcator:iudicem uidemus non ſupplicẽ.Pugnare uenit:nõ ſuccũbere.eripere nõ manere.Vbi nam putatis ſocii nr̃i ac ianitores dormiebant:cũ ille debellator clauſtra uexabat?Iſte ſi reus eſſet:audax non eſſet.Si eum aliq̃ delicta fuſcarent:nũq̃ fulgore noſtras tenebras diſſiparet.Sed ſi deus:ut qd huc nenit?Si hõ eſt:qd ꝑſumpſit?Si deus:qd ĩ ſepulchro facit?Si hõ:quare captiuos ſoluit?Nũquid nã cũ auctore noſtro fœdus cõpoſuit?An forte & ipſum aggreſſus uicit.& ſic ad noſtra regna tranſiuit?Certe mortuus:certe uictus erat.Illuſus eſt prælíator noſter in mundo:neſciuit qa hic ſtragẽ ꝓcuraret iferno.O crux illa fallẽs gaudia noſtra & parturiẽs dãna noſtra. Per lignũ ditati ſumus:per lignũ euertimur.Periit ptãs illa:cunctis ſemp populis formidata.Nullus ſub ſede noſtra captiuus palpitauit.Ẽn qd' gemebũdũ eſt exultat.Nõ iam audiuntur antiqui fletus:nulli iã reſonát eiulatus:oĩs mugitus gemẽtiũ obmutuit.Putaſne iſte ſine nr̃o redibit exitio?Nemo ad nos unq̃ uiuus ĩtrauit: nemo ſic audax fuit:nemo ſic carnifices terruit:nunq̃ ĩ hac habitatione nigra ſemp & fuligine cæca: iocũdũ lumẽ apparuit.An forte ſol de mũdo migrauit?Sed nec cælum nobis aſtraq; parẽt:& tamen infernus lucet. Quid facicmus?Quo cõuertemur cõtra iſtũ?Cruẽtas domos:& obtinere noſtræ cauernæ portaꝝ cuſtodias non ualemus male ĩtrauimus:tantã lucem obtenebrare neqmus:opprimere tãta uirtute ꝑditum non ualemus.noſtra quoq; urgeri colla cõſpicimus:& de noſtro iſup iteritu formidamus.Quid nobis e cælo? Plagis recẽtioribus ultra iuſtã ultionẽ flagellamur:nocte nr̃a cõtẽti fuimus antris nr̃is occultabamur. Quare radiis ſolis ꝓdimur?Quare uiolẽtia diſturbamur?Quare ĩ nr̃is ſedibus captiuamur?Mox igitur xp̃s ĩ ipſos crudeles miniſtros pœnaꝝ acies dirigit:atq; iplacabiles turmas:framea diuina cõcidit fremũt diri ſub tortore carnifices:& rabioſis adacti ſtridoribus cõtabeſcũt.Ipſa quoq; ãtra ferrei cubilis ĩtrãte fortiſſimo a fortiore æternis uectibus colligant.Hoc nãq; ita futuꝝ dominus ipſe ꝓmiſerat dicẽs.Nemo ĩtrat ĩ domũ fortis:& uaſa eius diripit.niſi prius alligauerit forte.& ſic uaſa eius diripiet.Triſtes igiť mox lugẽteſq; diuturno ſqualore tnrbæ populiq; uexati cõcurrunt.& rectoris ſui ueſtigiis aduoluũtur.Ecce apoſtolica dicta ꝓbant.ĩ nomine ieſu oé genu flectat:cæleſtiũ terreſtriũ & ifernoꝝ.Mox igiť captiuæ aĩæ de cuſtodiis relaxatæ a tartaro ꝓdierũt:regnaq; cæloꝝ iſta ſupplicatiõe deplorant. Veniſti tãdẽ clæmentiſſime ieſu : ſuccurre iã & parce feſſis.Nũc iſtas ſæuas extigue minas.lã miſerandos reſolue mugitus.Redemiſti uiuos eruce tua. Eripe mortuos morte tua.Pari nobiſcũ ſorte mũdus ipſe ĩterierat:& ad aduẽtum tuũ oĩs creatura pẽdebat. Tibi noſtra torméta ſuſpirabát:te ſemp infernus iſte pauebat.Dũ hic es abſolue reos:dũ aſcẽderis defende tuos.dũ hic es uniuerſa clauſtra ſoluant:dũ aſcẽderis nõ claudant.Tu ſolus caput draconis cõminuere potuiſti:tu portas æreas & uectes ferreos uoluiſti cõterere.Pateat q̃ſumus ꝑcantibus ianua.Lux non deſit pia: & ſi redieris ad corpus maieſtate tua:nõ priuetur infernus potẽtia tua.Poſt auditas itaq; ꝑces:poſt compoſitas leges:poſt demerſos ĩ atræ uoraginis foſſa tortores:rex noſter hodie de iſeris triumphator & laureatus exiuit.nec cãdidatũ officiũ defuit:ſed læta cũ principe ſuo oĩs beatorũ turba ꝓceſſit:ſicut ĩ euangelio ſcriptũ ẽ:qa reſurgente domino multa corpora ſanctoꝝ:q dormierãt:ſurrexerũt cũ eo:& exeũtes de monumẽtis poſt reſurrectionẽ eius uenerũt ĩ ſanctam ciuitatem.& apparuerũt multis.Repedat igiť ad ſtadiũ ſuum triũphator iteꝝ uiuus:ut nouerit oĩs mũdus:qa rediit ab iferis xp̃s.Glorientur ergo credẽtes.Plaudát manibus oẽs gẽtes qa rex noſter & ĩ ſæculo triũphat:& iferos uicit.Beneficia dei noſtri cũ magna atq; mirifica ſint:tamẽ nec noua ꝓbant neq; ſubita:ſed ab initio ſæculi & ꝑdicta ſũt oraculis:& ꝑfigurata myſteriis. Sacrã domini paſſionem ab ipſis mũdi coaleſcẽtis exordiis ueteris teſtamẽti reſpõſa cecinerunt: & iõ chriſtum dominum prædicatũ ac enũciatũ ſuis fidelibus apparere:ex ipſoꝝ libris & uolumíbus aſſerimus,uali dis abſq; dubio nitiť priuilegiis:q cãm de aduerſarii aſſerit iſtrumẽtis.ſpecioſa uictoria ẽ:cõtrariã ptẽ chartulis ſuis:uelut propriis laqueis irretire:& teſtimõioꝝ ſuoꝝ uocibus cõfutare:& æmulũ telís ſuis euincere ut oppugnatoris tui argumẽta tuis probent utilitatibus militare.itaq; ĩ domini nr̃i ꝑſona:dũ ex adæ primi hoís coſta mater cũctoꝝ uiuẽtiũ eua ꝓducť ex huius ſacro latere & ſalutari uulnere:eccleſia omniũ fidelium parens reparãda mõſtrat.In eius typo abel uictus occidit:& inocẽs fraterna tanq̃ iudaica ipietate mactatur.Hic idẽ dominus ĩ nouiſſima mũdi ſeneſcẽtis ætate ꝑ figurã beati abrahæ lõgæui pr̃is offertur ad uictimam:quo tẽpore dum nouo ſacrificio in unici filii ſui iugulum pius parricida conſurgit:ex improuiſo arietes oculis eius apparuit:ſicut eloquitur ſermo diuinus.Et uidit abraham arietem inter uepres hærentẽ cornibus.Inter uepres inquit.Requiramus quæ iſta ſit nouitas:ideſt in multitudine circunſtantium peccatoꝝ hærentem cornibus:ideſt ad crucis cornua?clauorum cõfixione pendentẽ.ſicut ĩ alio loco legimus: cornua in manibus eius ſunt,hoc ideo quia uenerãdas manus eius patibuli brachia ſuſceperũt.ĩter ſpinas autẽ deputatus eſt:quãdo ſpineo ſerto ĩocẽtiæ & iuſticiæ auctor illuſus eſt.Sed aliud ĩtroſpicere debemus: qdnã ſit:

q̄ isaac a patre altaribus admouetur:ac subito aries pro eo non mutata sed duplicata oblatiōe supponitur. Gemina hic adoranda substātia redemptoris ostenditur.Dei enim unigenitus offertur:& uirginis primogenitus imolatur.Hoc quoq; dominicæ passionis p̄figurabat insignia:quod legimus beatum heliſæum sepulchro conditum ingesto a latrunculis cadauere intra tumulū suum:corpus extincti tactu sacri corporis suscitasse.Quis hic alius præfigurabat:nisi dominus noster iesus christus:qui resurrectionē de morte largit: & uitam sepultus operatur?in latronibus etenim mūdū:i prophetæ uirtutibus christum dominū recognosce.Adhuc celeberrime per scripturas sactas etiam i prophetæ ionæ laboribus:& erūnis christi passio ac resurrectio præsignant.Hic ionas(quod fidei uestræ non arbitramur incognitum)typum domini gessisse p̄scribitur ipse enim dominus dixit.Sicut fuit ionas in uentre ceti tribus diebus & tribus noctibus:ita erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.Hic inq̄ ionas ad prædicandum niniuitis iræ cælestis offensam domino iubente dirigitur:præscius tristem sententiam propheta populi conuersione uacuandam:nauim profugus quæ tharsum petebat ingreditur.sed nautis exorta tempestate turbatis:sorte fluctibus datur:& faucibus ceti piscis demersus excipitur.sed pisce illesum eructante depositum tertia die terris refundit.Videte dominum etiam in ueteri testamento in serui forma mirabiliter apparere:uidete quomodo se ante actis sæculis indicauit scām seruilis formæ humilitatem uēturum.Ionas iram domini prædicaturus ad magnā niniuitaq; destinat urbem:dicturus adhuc quadraginta dies & niniue subuertet. & xp̄s ad mundi mittitur ciuitatem.ut diem salutis:& p̄finitū iudicii tempus annunciet.Ionas nauim expetit:xp̄s ecclesiam.Ionas fluctibus agitatur:xp̄s mūdi turbinibus exercet.Nisi ionas perditum det:nauis periculum non sedatur.Sic non liberatur ecclesia:nisi christi morte saluetur.Nautæ dimissuri ionam tamen uerentur: & dicunt.Domine ne des super nos sanguinem innocētem.Nōne uobis uidetur nautarum imprecatio pilati esse confessio.qui tradit christum:& tamē lauat manus suas:& dicit:mūdus ego sum a sanguine iusti huius.q̄ congrue per personam gentilem fides gētium p̄dicatur?Dicit itaq; ionas in oratione sua.Tolle igitur domine animam meā:qa melior est mihi mors q̄ uita.Dicat hoc rebus dominus noster iesus christus.Quia melior est mihi mors q̄ uita:idest uiuens unam iudæorum gētē saluare non potui:moriar:ut uniuersus mūdus mea morte saluet.Ionam cetus piscis excepit imersum:sed non contigit deuoratum.& quē malitia hominum perdidit:bestia esuriens custodiuit.plenis uisceribus famē patit:& i prædam quam absorbuit nil sibi licere mirat.Quis est iste qui inter auidos rictus absumi potest?Cibus est:correptio non est.Tradit perditiōis p̄fundo:& seruatur ipsius mortis obsequio. Quis est iste:q uastissimos sinus periculorum totus ingreditur:& sub altitudine conclusus imensa atq; mortifera:uitali aere pascit:& dimissus in alienam rerū naturam in uitæ exilium cū uita peregrinat:& mortis superstes annunciat mūdi salutem?Puto q̄ hic ē domi nus noster iesus xp̄s:quem sæua mors inexplebilis belua in escam suam rapuit:& prædā suam captiuam cōtremuit.quem etsi terra sorbuerat crucifixū:tamen quem non inuenerat reū:non poterat tenere damnatū. qa culpā non facit pœna:sed causa quasi solitū cibū p̄ditum in origine mundi hominem deuorauit,sed magnam esse cibi ipsius dignitatem præfocata cognouit.Atq; ideo diuinus sermo cōmemorat:& p̄cepit pisci: & euomuit ionam in aridam.Præcepit ergo bestiæ:præcepit morti semper esurienti:præcepit abyssis & inferno:ut mundo restituant saluatorem.Euomuit autē hoc debemus accipere:q̄ eximis uiscerībus mortis meretrix uicta morte remeauerit:atq; eā eximis p̄cordiis inferni perditio exulcerata reddiderit. Videmus itaq; in prophetæ afflictionibus apertissime præfiguratam pariter & mortē & resurrectionē. Quapropter quod impletū cernis in seruo:credere non cuncteris in domino.Quæ cum ita sint:perspice hō quantū uales:& perpēde quid debeas:perspice quantū ualeas:ut tandem uilis esse tibi desinas:ut uel pro hoc erubescēdis subiacere uitiis dedigneris:dum generositatem tuā de creatoris ac reparatoris dignitate metiris. Habet causas quibus te ipse confundat:cur indignis dominis uicto corde subdatur: cui gloria æterna p̄mittitur & sic gemino priuilegio:q̄ dudum diuinæ imaginis participatiōe fulgebas:efficeris etiam cōmercii nobilitate præciosus.Vnde q̄ fortis esse possis contra hostem tuū:interroga statū tuum:quod tibi dominus ad debellandum in mēbris tuis mūdi princīpem & spiritales nequitias superandas liberam contulit facultatem. ac si impossibile non putes:ut transferri obtineas in angelicas beatitudines: cum i hoc sæculo angelicas deuiceris potestates.Non ergo te degenerē ac despectum faciat uita:quem uel factura p̄batur illustrem protulisse uel gratia.sed cursum fidelis xp̄i sanguis ad superna fiducialiter extollat.Nam qui se cælesti præcio uident redemptos:ad cælestia non dubitent p̄parātos.

Sermo sancti hieronymi p̄sbyteri ad paulā & eustochium ac reliquas uirgines de assūptione glorioſiſſimæ dei genitricis Mariæ semper uirginis.in quo post p̄fationem quæstionem p̄ponens:an cum corpore sit assumpta.& temere diffinire non audens insolutam reliquit.gesta ipsius post ascēsum domini cōtemplatur Plurima dicit ad gloriam eiusdem uirginis Mariæ.multa de mysterio incarnatiōis eloquitur:& ad extremū ad ipsius imitationem uirgines exhortatur.

Ogitis me o paula & eustochiū imo charitas xp̄i me cōpellit: q̄ uobis dudū tractatibus loq cōsueuerā.ut nouo loquendi genere.sanctis q̄ uobiscū degūt uirginibus latino utens eloquio.exhortationis gratia sermonē faciā de assumptione beatæ & gloriosæ semp uirginis mariæ.more eoꝝ qui declamatorie i ecclesiis solēt loqui ad populū:quod utiq; genus docēdi necdū attigerā.sed qa negare nequeo:qcqd iniūgitis nimia uestra deuictus dilectiōe experiar quæ hortamini affectu infantiū more balbutiētiū.qui quæcūq; audierint fari gestiunt.cum necdum possint ad plenū uerba formare,maxime quia propter simpliciores q̄sq; id me depromere cōpellitis:ut hēat sāctū collegiū uīum sermōe latio qbus se

occupent laudibus eadem die,quibuſue diuinis uacent lectionibus:præſertim cum & eadem in multis feſti uitatibus multorum ſanctorum patrum ſtudia miro cuderint eloquio,quæ de hac qdē uberius ubiq; ī ſcri pturis diuinis p̄dicata legunt. Quid enī aliā ſonāt euāgelia niſi dominū naſcēté ex maria uirgine & oīa eius incremēta quouſq; fuit ī mundo,dūtaxat diuinis efferūt p̄coniis? Porro ab exordio ſancti euāgelii gabrielē archangelum colloquentem mariæ didiciſtis:& deinceps reliqua omnia plenius legiſtis,ad præſepe quoq; o paula te teſte nato puero inter crepundia noui partus,& quærelas neſcii ploratus,pſeſceninis gloria ī excel ſis deo & ī terra pax hoībus bonæ uoluntatis multitudinē angelox cātātiū audiuiſti:& radiātem ſtellā uidi ſti. Paſtoribus iſuper euangelizātibus credidiſti. Magos p̄terea tria deferētes munera ī uiſione beatis oculis cōſpexiſti:ipſa eadē munera bene itelligēdo uotis omnibus fide deo obtuliſti. Nā & cū eiſdem magis deum puerū ī p̄ſepio adoraſti. Sed forte cōqueſta me delatoré;q; te ,pdideri clamabis. Ad qd' ego ſi cælatū eē uole bas teſte cōſcientia:mihi narrare ante præſepiū ubi plurimū lachrymata es nō debueras. Quod ut uerū fa tear:xp̄i præconia etiam ſi uoluero adiuratus neq; tuas laudes oīo tacere queo. Iccirco tue te interrogent fi liæ:quas lacte nutris. Tu ea melius reſerabis:quæ neſcio ſi per ſpeciē aliquā;certe aut in ſpiritu uidiſti. Vnde uos o filiæ pulſate matré p̄cibus:pulſate ad oſtium inuitantis amici:ſi quo modo tandem uobis aperiātur. quæ reſerata ſunt matri. Verūtamen de his qd plura dicā? Omnia ſaluatoris geſta & beatæ mariæ obſequia necnon actus uitæ ex euangelio didiciſtis. Et nunc quid ſupereſt ut ab aliquo doctorum requiratis? De aſſū ptione eiuſdem tamen beatæ dei genitricis ſempq; uirginis mariæ qualiter aſſumpta eſt,qa ueſtra id depo ſcit intentio p̄ſentia abſens ſcribere uobis curaui,quæ abſentia præſens deuotus obtuli,ut habeat ſanctum collegiū ueſtrū in die tātæ ſolēnitatis munus latini ſermonis in quo diſcat tenera ſantia lactis experiri dul cedinē,& de exiguis eximia cogitare qualiter fauente deo p ſingulos ānos tota hæc dies expēdat in laudem & cum gaudio celebret,ne forte ſi uenerit ueſtris in manibus illud apocryphū de tranſitu eiuſdem uirginis dubia pro certis recipiatis,qd' multi latinox pietatis amore ſtudio legendi carius amplectunt: præſertim cū ex his nihil aliud experiri poſſit pro certo:niſi q; hodierna die glorioſa migrauit a corpore. Monſtratur autē ſepulchrum eius cernentibus uſq; ad p̄ſens in uallis ioſaphat medio,quæ uallis ē inter mōtem ſion & montem oliueti poſita,quam & tu o paula oculis aſpexiſti ubi in eius honore fabricata eſt eccleſia miro la pideo tabulatu in qua ſepulta fuiſſe,ut ſcire poteſtis ab oībus ibidem p̄dicatur,ſed nunc uacuū eſſe mauſo leū cernētibus oſtēdit. hæc iccirco dixerī qa multi noſtrorū dubitāt,utrū aſſūpta fuerit ſimulcū corpe. in abierit relicto corpe Quō autē uel quo tpe aut a q̄bus perſonis ſanctiſſimū corpus eius īde ablatum fuerit. uel ubi tranſpoſitū,utrū ue reſurrexerit neſcit,q̄uis nōnulli aſtruere uelit eā iam reſuſcitatam,& beata cum xp̄o īmortalitate in cæleſtibus ueſtiri:quod & de beato ioanne euangeliſta eius miniſtro,cui uirgini a xp̄o uirgo cōmiſſa eſt plurimi aſſeuerant:qa in ſepulchro eius ut ferē nō niſi manna inuenit. quod & ſcaturire cernitur. Verūtamen quid horū uerius cenſeat ambigimus. Melius tamen deo totū,cui nihil īpoſſibile eſt cōmittimus,q̄ ut aliquid temere diffinire uelimus auctoritate noſtra qd' nō probamus:ſicuti & de iis quos cum domino teſte euangelio reſurrexiſſe credimus. Sed utrū redierint in puluerem certum non habemus niſi q; legimus,qa multa corpora ſanctorum:q dormierant ſurrexerūt ac uenerunt in ſanctā ciuitatem ſcili cet hieruſalem & apparuerunt multis,de q̄bus profecto nōnulli doctorum ſenſerunt etiā & in ſuis reliquerunt ſcriptis,q; iam ī illis perpetua ſit cōpleta reſurrectio. Fatentur enī q; ueri teſtes nō eſſent:niſi & uera eo rum eſſet reſurrectio. Vnde & beatus petrus dixiſſe legitur cum de dauid loqueret in teſtimonium. Et ſe pulchrum inquit eius apud nos eſt quaſi non ſit auſus dicere q; ipſe aut corpus eius apud nos eſt. ſed tantū ſepulchrū quo cōditus fuerat. Hinc aiunt reſurrexiſſe & ipſum cū cæteris ſanctis,& ideo uacuū remanſiſſe mauſoleū,ut nunc beatæ mariæ cernit;quod ſane factū & de aliis q̄buſlibet locis ſcripturarum firmare co nantur,q; hi iam cū xp̄o regnent reſuſcitati ī æterna ſocietate. Quod qa deo nihil eſt īpoſſibile. nec nos de beata maria uirgine factū abnuimus:q̄q̄ pp cautelā ſalua fide pio magis deſiderio opinari,oporteat q̄ icōſul te diffinire,quod ſine periculo neſcitur. Vnde de his ex quibus certi ſumus tantiſper loquamur ad exhorta tionem ueſtram qualicunq; ſermone ad edificationem & laudem nominis dei,ut & religio conſeruetur ,p famulatu,& deuotio augeatur pro affectu:quoniam hæc eſt uirgo quæ ſola iteremit uniuerſam hæreticam prauitatem ſola ſit poſt deum quæ nos confirmet in omni ueritate,ſuiſq; cōmendet meritis & præcibus au xilietur,ut & ipſi digni inueniamur in eius laudibus. Quod ſi quæritur poſt aſcenſionem domini quid ege rit,unum pro certo eſt,quia uirgo ſancta corpore ac mente permanſit. Quam ſane angelus gabriel ac ſi cæ leſtis paranymphus itactam cuſtodiuit,& ioannes apoſtolus atq; euangeliſta,cui xp̄s eam de cruce cōmiſit uirgo uirginem ſeruauit,ſuiſq; ei deſeruiuit obſequiis,non q; eximius ille ſanctorū chorus apoſtolox deſe ruerit eam,inter quos poſt reſurrectionem itrans & exiens familiarius contulit de chriſti incarnatione: tan to ſiquidem uerius,quanto ab initio plenius per ſpiritum ſanctum cūcta didicerat & perſpexerat oculis uni uerſa licet & apoſtoli per eundē ſpiritū ſanctum omnia cognouerint,& in omnem edocti peruenerint ue ritatem. Quam ſane beatam uirginem,& ſi omnes uenerati ſunt diſcipuli,eiq; famulabantur affectu dilecti onis ioannes tamen amplius ac ſpecialius uſq; in finem uitæ qui ſibi cōmiſſam accepit in ſuam quaſi matré filius,cui benignus magiſter de cruce mulier inquit ecce filius tuus,ad diſcipulum autem ecce mater tua:ut uirgo uirgini cohæreret,& deſeruiret officioſiſſime cura adoptiōis. Nō,n,pudiciſſima uirginitas alicui diſci pulox rectius q̄ uirgini cōmēdat,ut eēt ad iuicē grata ſocietas & floridus aſpectus:necnō & uenuſtus cōuer ſādi uernans alternati pudicitiax ſplēdore decoratus. Vna ſiqdē uirtus uirginitatis ī ambobus:ſed altera,p portio ī maria. Altera qdē;qa fœcūdior;ſed ipſa,ipſa uero;ſed altera;qa & ſi ipſa eadēq; icorruptio,tamē fœ cūditas ītegritatis lōge glorioſior q̄ uirgitatis. Iccirco fœcūditas ī illa tota deifica ē & uirgitas,alioqn nuſq

ſcdm naturam naſcendi uirginitas.ubi fœcunditas prædicatur:neq; fœcunditas.ubi uirginitas integra con
ſeruatur.Ideoq; totum ſuperexcellunt de illa quæ dicuntur:quia ſunt diuina atq; ineffabilia. Vnde uirgini-
tas & fœcunditas prolis ſuperueniens nouitas eſt:q̃q̃ humanũ cernaꝫ ex carne quod naſcitur uerumtamen
& ſi magnificentior multũ uirginitas in maria ꝓpter gratiæ excellentiã:una tamẽ integritas carnis. & una
uirtus quæ ad inuicem tanq̃ cognata ſociantur.Hinc quoq; ioannes quicqd eſt quod maria genuit euãgeli-
zando ſuo cõmendat eloquio. Verbũ inquit ĩ principio erat.& uerbũ erat apud deũ:& deus erat uerbũ.Ipſũ
deũ genuit beata & glorioſa uirgo maria ex ſe carnẽ factum.Iccirco & uirginitas lõge ſacratior.& fœcundi-
tas ut ita dicã multo ĩeffabilior:q̃ ſuo potuerit ille explicare eloquio. Verũtamẽ quantum uirginitas cogna
tior uirginitati:tãto beatus euangeliſta cæteris excellentior & uicinior uerbo.Ideo qcquid eſt quod uirgo
genuit:totũ,put potuit homo per ſpiritum ſanctũ nobis reſerauit manifeſtius:& docuit.Cæterũ ad exẽplũ
humanæ uitæ cõuerſatio eius poſt aſcenſionẽ xp̃i generaliter cũ apoſtolis fuit:quouſq; diſperguntꝫ ſicut lu
cas meminit dicens.q; regreſſi quidem a monte oliueti hieroſolymã uenerũt.& aſcenderunt ĩ cœnaculum
ubi manebant petrus & ioannes,iacobus & andreas,philippus & thomas,bartholomeus & matthæus, iaco
bus alphei ſimon zelotes & iudas iacobi.Hi omnes inquit erãt perſeuerantes unanimiter ĩ oratione cũ mu
lieribus & maria mater ieſu:& fratribus eius.Ecce ieſu aſcẽdente cũ quibus uirgo uacat ĩ ſchola uirtutum
& meditatur in lege mãdatorũ dei:ut & ipſa ſit forma diſciplinæ xp̃i;& exemplũ perfectiõis uirginibus.Cõ-
uerſaꝫ autẽ cum teſtibus ſanctæ reſurrectionis & ipſa teſtis.Conuerſatur cum ſenatoribus cæli infra curiã
paradiſi,ſub ſpiritus ſancti diſciplina & magiſterio totius diuinæ maieſtatis.Inueniꝫ prima beata maria in-
ter primas ſũmi regis cohortes:quorũ uita iam nõ erat de terris in qbus chriſtus præliabatur ſed de cælis.
Hinc aſcendiſſe leguntur ĩ cœnaculum:ĩ quo paſcha digniſſime celebratur.Ibi quippe manebant cũ maria
matre ieſu unanimiter aſpirati ĩ charitate,perſeuerãtes ĩ oratione donec ĩduerentꝫ uirtute ex alto. Cœperãt
enim iam orare:qui dudum cũ domino conuerſantes uirtutibus & miraculis paſcebantꝫ.Et bene perſeuerã
tes ĩ oratione,nihil hæſitantes:donec acciperent munera ſpiritus ſancti quæ poſcebant.Quos & uos o filiæ
imitamini,quæ in ſchola chriſti permanere uouiſtis.Perſeuerate in orationibus unanimiter uiuẽtes. donec
intrare poſſitis gaudia æterna uitæ:quo beata uirgo fœliciter hodie introiuit alternantibus hymnidicis an
gelorũ choris.ĩtra paſcua æterna uiriditatis,ubi una ſocietas ciuiũ ſupernorũ,ubi dulcis ſolemnitas angelo
rum ubi poſt labores & erũnas fœlix & ſuauis refectio ẽ animarum.Hodie nãq; glorioſa ſemper uirgo ma-
ria cælos aſcendit:rogo gaudete qa ut ita fatear:ineffabiliter ſublimata cũ chriſto regnat in æternum. Regi
na mundi hodie de terris & de præſenti ſæculo nequã eripitꝫ.Iterum dico gaudete:qa ſecura de ſua ĩmarceſ
ſibili gloria ad cæli iam peruenit palatium.Exultate inquã & gaudete & letetur omnis orbis:quia hodie no
bis oĩbus eius interuenientibus meritis ſalus aucta eſt. Vobis quoq; diligentibus eam honor & uirtus una
cũ reliquis ſacris uirginibus amplior præſtatur & gratia.Iccirco dilectiſſimæ lætamini & laudate,quia ſi de
um ore ꝓphetico in ſanctis ſuis laudare iubemur:multo magis ĩ hac cælebritate beatæ mariæ uirginis ma-
tris eius oportet cũ hymnis & canticis diligentius extollere.& dignis deo iubilare præconiis,ac myſticis ho
norare muneribus.Nulli enim dubium quin totũ ad gloriã laudis eius pertineat: quicquid digne genitrici
ſuæ impenſum fuerit atq; ſoléniter attributũ.Ex quo timeo ſatis & ualde pertimeſco,dũ ueſtris cupio pare
re profectibus ne forte ſicut ĩprobus,ita & indignus laudator ĩueniar,ꝓfecto cũ nec ſanctitas uel facundia
ſuppeditet,ut beatam & glorioſam uirginem mariam digne laudare queã:quoniã ut uerũ fatear. quicquid
humanis dici poteſt uerbis,minus eſt a laude cæli,qa diuinis eſt & angelicis excellentius prædicata & lauda
ta p̃coniis.A prophetis quidẽ pronunciata,a patriarchis figuris & enigmatibus p̃ſignata,ab euangeliſtis ex-
hibita & mõſtrata: ab angelo uenerabiliter,atq; officioſiſſime ſalutata.Præterea qualis & quãta eſſet: ab eo
dem angelo diuinitus declaratur cũ dicitur.Aue maria gratia plena dominus tecũ:benedicta tu in mulieri
bus.Talibus nanq; decebat uirginem mariam oppignerari muneribus ut eſſet gratia plena:quæ dedit cælis
gloriam,terris deũ pacemq; reſudit fidem gentibus finem uitiis uitæ ordinem,moribus diſciplinam. Et be
ne angelus ad uirginem mittitꝫ:quia ſemper eſt angelis cognata uirginitas.Profecto in carne præter carnem
uiuere non terrena uita eſt:ſed cæleſtis. Vnde in carne angelicam gloriam acquirere:maius eſt meritumꝫ. q̃
habere.Eſſe enim angelum fœlicitatis eſt.eſſe uero uirginem uirtutis.dũ hoc obtinere uiribus nititur cum
gratia:quod habet angelus ex natura. Vtrunq; tamen & eſſe uirginem & angelum diuini muneris eſt offici
um:non humanum.Aue inquit gratia plena,& bene plena:qa cæteris per partes præſtatꝫ:mariæ uero ſimul
ſe tota infudit plenitudo gratiæ,hoc quippe eſt quod dauid canit.Deſcendet ſicut pluuia in uellus. Vellus
namq; cum ſit de corpore:neſcit corporis paſſionem.Sic & uirginitas cum ſit in carne:neſcit uitia carnis.
Cæleſtis plane imber in uirgineum uellus placido ſe effudit elapſu,& tota diuinitatis unda ſe contulit ĩcar
ne:quando uerbum caro factum eſt. ac deinde per crucis patibulum expreſſum terris omnibus pluuiam ſa
lutis effudit,& ſtillicídia gratiæ humanis præſtitit mentibus.Dominus tecum ĩquit.Mira res. iam cum uir
gine,Erat qui ad uirginem mittebat angelum,& præceſſit nunciũ ſuũ deus,ſed a deo nõ receſſit.nec teneri
potuit locis,qui oĩbus habeꝫ in locis:& totus ubiq; eſt.ſine quo nihil totũ.Ergo uerbũ patris nunq̃ a pr̃e di
ſcedẽs,hõ ꝓprie fieri dignatus eſt ſecreto ſuo myſterio qd̃ ipſe nouit,qui quoniã totũ ſuſcepit qd̃ eſt hoĩs
homo totus eſt,& totũ accipiẽs qd̃ dei eſt:oĩo aliud q̃ deus,qui natus eſt ex maria eſſe non potuit. Scit enĩ
deus oĩa & põt,propterea qa ita eſt,ſciuit ſe ac potuit ĩ utero uirginis ſine ſui corruptiõe miſceri atq; uniri
ut unus eẽt xp̃s deus & hõ una p̃ſona,unaq; ſubſtãtia. ob qd̃ dei genetrix electa & præelecta iure ab angelo
gratia ſalutatꝫ & prædicatꝫ plena. Vere plena,per quã largo ſãcti ſp̃ũs imbre:ſupfuſa eſt oĩs creatura. Et ideo
qatis eam deuotiſſime primũ angelus ueneratur,& ſalutat.Miratꝫ itaq; & ipſe qualis aut quanta ſit quã ſalu-

tat. Nō enī ſimplex fateor. uel cōſueta fuit iſta ſalutatio: ſed omni admiratiōe digna Siqdem ueneratiōis fuit delatio, oblatio muneris famulatus obſequi. qa etſi ī ſanctis patribus & ꝓphetis gra fuiſſe credit: nō tamē eatenus plena. In mariā uero totius gr̄æ. quæ in chriſto eſt plenitudo uenit: q̄q̄ aliter. Et ideo iqt benedicta tu inter mulieres. ideſt plus benedicta q̄ oēs mulieres. ac per hoc quicquid maledictionis infuſum eſt ꝑ euā totum abſtulit benedictio mariæ: inſup gratiā refudit xp̄s ortus. quā non habuit prius omnis mundus. Igitur quod natura nō habuit. uſus neſciuit. ignorauit ratio, mēs non capit humana, pauet cælū. ſtupet terra. creatura oīs etiā cæleſtis mirat. hoc totū eſt quod per gabrielē mariæ diuinitus nūciatur. & per xp̄m adimpletur. Qua de cā de tali tātaq; loq me indignū fateor: ſed & puto q̄ nemo ſit. q ꝑſumat. niſi q q̄ta ſint q̄ pāduntur penitus ignorat. Tamē ſi ad hæc nemo idoneus iueniat. uotis omnibus ceſſare non debet etiā quilibet peccator a laudibus: quāuis explere nō queat. qd̄ ſentitur. Vnde ſermo diuinus cū de peccatore ageret ī pſalmis: ſacrificium inqt laudis honorificabit me. & illic iter ē. quo oſtendam illi ſalutare dei. Ac ſi patēter dicat. Illic iter ē laudis ad æternā laudem ſine fine manſuram. ſed nemo apprehēdet illud: niſi ego p̄mōſtra. uero. Propterea chariſſimæ qa iter ſalutis noſtræ ī laudibus eſt ſaluatoris hortor uos. & cōmoneo in hac ſacra ſolemnitate genitricis dei mariæ. nolite ceſſare a laudibus. Quod ſi uirgo es. gaude quia meruiſti eſſe & tu qd̄ laudas: tantū cura ut ſis. quæ digne laudare poſſis. Quod ſi continens & caſta. uenerare & lauda. qa non aliunde conſtat ut poſſis eſſe caſta. q̄ ex gratia xp̄i: quæ fuit pleniſſime in maria quam laudas. Quod ſi coniugata certe aut peccatrix. nihilominus cōfitere & lauda quoniā ide miſericordia omnibus profluxit & gratia: ut laudent. Et quāuis non ſit ſpecioſa laus ī ore peccatoris. noli ceſſare. qa inde tibi ꝓmittitur uenia: unde & oībus ut laudes. Alioquin niſi iuxta modulū īgenii noſtri deū laudare ī ſanctis ſuis ſtudeamus. quo mō eum ſcdm q̄ canimus. iuxta multitudinem magnitudinis eius laudare poterimus? Oīo q̄ppe p̄termittē dū nō eſt. qd̄ ꝑleturi ſumus quandoq; ſcdm q̄ dicitur. Beati qui habitant ī domo tua domine: in ſæcula ſæculorū laudabunt te. Interdū uero qa īmenſus ē. quod uoce non poſſumus. nec facundia ualemus. exequamur uotis & medullis cordis: qa magnus ē & bonus atq; īmenſus. tantus ac talis. quantū ac qualem ipſe nouit. ore ac ſpiritu cōfiteamur ad iuſticiā & ſaluté. Hinc rogo oēs pariter feſtiuitatem glorioſæ ſemper uirginis mariæ deuotiſſime celebremus. qa hæc eſt dies p̄clara. in qua meruit exaltari ſuper choros angelo;. & peruenire ultra q̄ noſtræ humanitatis ē natura: ubi nō ſubſtātia tollit. ſed gloriæ magnitudo mōſtrat cū eleuatur in dexterā patris. ubi xp̄s ꝓ nobis introiuit pontifex factus ī æternū ad cæli palatiū. Hæc eſt inq̄ dies in qua uſq; ad throni celſitudinem intemerata mater & uirgo ꝓceſſit: atq; ī regni ſolio ſublimata poſt xp̄m glorioſa reſedit. Sic itaq; ubiq; confidēter ſancta dei canit eccleſia. quod de nullo alio ſanctorum fas eſt credere. ut ultra angelorū uel archangelorū merita tranſcenderit. quia & ſi ſimilitudo repromittit ſanctis: ueritas nō negatur. Hoc quippe priuilegium nō naturæ eſt. ſed gratiæ beate uirginis mariæ: de qua natus ē ipſe deus & hō. Iccirco & ipſa plus ē meritis & non natura: q̄ uirgo & homo Vnde & ſi cæteræ uirgines imitant illā ſed non uſq; ad conceptum partus. & gabrielis nouæ ſalutationis obſequiū. Deinceps totū diuinū ē qd̄ operatum eſt in ea teſte angelo: qa ſpiritus ſanctus & uirtus altiſſimi obumbrabit te. Ante hoc ipſū ſane uterus uirginis. q̄uis mundus. q̄uis ꝑpollutus & alienus a contagione peccati: q̄uis ſanctus. tamē adhuc uilitate humanitatis īduit. (ut ita dicam) ac ſi lana cādidiſſima. ſuoq; colore dealbata: ad quam ſane cū acceſſiſſet ſpiritus ſanctus: quaſi ipſa: eadēq; lana cū inficit ſanguine conchilii uel muricis. uertit ī purpuram. uerſa eſt & ipſa ſine coitu ī matrē ut nō ſit iam amodo qd̄ fuerat. ſed purpura ueriſſima ad īdumentū & gloriam ſūmi regis diuinitus aptiſſime dedicata. ut nulli deinceps ea uti uſu fœmineo licuerit niſi deo. Quippe ut ita loquar beata & glorioſa uirgo maria eo mō q̄uis dudum incōparabilis eſſet uniuerſis quæ ſub cælo ſūt uirginibus. ut decenter poſſet in ſe ſuſcipere diuinitatis admixtionē. ſalua utraq; natura. tamen cū gratia repleat cū ſpiritu ſancto ꝑfundit. cū uirtute altiſſimi obūbratur. fit præcioſior meritis. celſis ſublimior faſtigiis. pulchrior ſanctitate. glorioſior ſuorum prærogatiuis meritorum: ita ut nullis iam uſibus ſit ipſa eadēq; manicipanda niſi diuinis. Vnde o ſanctiſſimæ uirgines etſi imitari oportet tātam & talem uirginem. tāq; p̄claram uenerari. multū tamē cōuenit. & ultra angelicam quodāmodo dignitatē quātū fas eſt cum gaudio laudibus eam digniſſimis efferre: quæ ut diximus. non temere chriſti per gratiam. ſuper choros angelorū exaltata de uotiſſime hodie prædicatur. quia præceſſit eam deus & ſaluator noſter ex ea uera fide genitus ad cæleſtia: ut pararet ei ſicut ipſe ſuis repromiſit diſcipulis in æthereis manſionibus locū. Hīc quoq; dauid ꝓpheta oligratulabundus xp̄o canit. A ſūmo inquit cælo egreſſio eius: & occurſus eius uſq; ad ſummū eius. Aſcēdit ergo eandem gloriam reſumpturus: licet non amiſerit quam prius habuerat anteq̄ mundus fieret. Aſcēdit & præparauit huic ſanctiſſimæ ac glorioſiſſimæ uirgini locum īmortalitatis: ut cum eo regnare poſſet in perpetuum. Et hæc ē huius p̄ſentis diei feſtiuitas: ī qua glorioſa & fœlix ad æthereū ꝓuenit thalamū. Quæ ꝓfecto feſtiuitas. ſicuti beata maria incōparabilis eſt uirginibus cæteris. ita incomparabilis eſt omniū ſanctorum feſtiuitatibus: & admiranda eſt etiam angelicis uirtutibus. Propter quod ex perſona ſupernoꝝ ciuium in eius aſcenſione admirans ſpiritus ſanctus ait in canticis. Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum. ſicut uirgula fumi ex aromatibus? Et bene quaſi uirgula fumi. quia gracilis & delicata. quia diuinis extenuata diſciplinis: & cōcremata intus in holocauſtū incēdio pii amoris & deſiderio charitatis. Vt uirgula īquit fumi ex aromatibus. nimirū qa multis repleta eſt uirtutū odoribus: manans ex ea flagrabat ſuauiſſimus odor etiam ſpiritibus angelicis. Aſcēdebat autē dei genitrix de deſerto præſentis ſæculi uirga de radice ieſſe olim exorta: ſed mirabant electorum animæ præ gaudio quæ nā eſſet quæ etiam meritoꝝ uirtutibus angelo;. uinceret dignitatem. De qua rurſus idem ſpiritus ſanctus in eiſdē canticis. Quæ eſt inquit iſta quæ aſcēdit quaſi aurora conſurgens. pulchra ut luna. electa ut ſol. terribilis ut caſtrorū acies ordinata? Admiratur autē ſp̄ūs

ſanctus:quia oēs de aſcenſu huius uirginis admirantes facit quod quaſi noui diluculi aurora rutilās aſcenſu ſuo reſplendeat multis freta & uallata ſanctorū agminibus. Vnde dicit. Terribilis ut caſtrorū acies ordinata. Siqdem terribilis ſuis facta uirtutibus ut caſtrorū acies admodū ordinata hinc ide ſanctorum ſulta p̄ſidiis. Pulchra ut luna imo pulchrior q̄ luna:quia iā ſine defectu ſui coruſcat cæleſtibus illuſtrata fulgoribus. Electa ut ſol a fulgore uirtutū:qa ipſe elegit eā ſol iuſticiæ,ut naſceret ex ea. Ad cuius p̄fecto exequias quātū fas eſt credere famulabant angeli:& uniuerſæ cæloꝝ cōgratulabantur curiæ. Nec mirū qa honor matris eius eſt,q eſt natus ex ea:quē oīs cælorū ordo uenerat & adorat ſup ſe eleuatum cū patre in ſede maieſtatis domini. Legimus igit q̄ ſæpe ad funera:& ad ſepulturas quorūlibet ſanctorū angelos aduenisſe,& exequiis eoꝝ obſequia p̄ſtitiſſe,necnon & aīas electorū uſq; ad cælos cum hymnis & laudibus detuliſſe:ubi & utriuſq; ſexus chori cōmemorātur frequenter auditi,laudeſq; cecinisſe,iterea & qd̄ p̄ſpicatius ē multo nōnunq̄ lumine eoſdem reſpléduiſſe:inſup & adhuc uiuentes in carne ibidem miri odoris fragrantiam diutius perſenſiſſe. Quod ſi ad recreandam ſpē dilectiſſimæ filiæ & corroborandā fidem iterdum aſtātium : ſaluator noſter ob merita ſanctoꝝ ſuoꝝ amplius cōprobanda,talia & tanta dignatus ē exhibere per ſuos cæli miniſtros circa defunctos:quanto magis credēdū ē hodierna die militiā cælorum cū ſuis agminibus feſtiue obuiā ueniſſe genitrici dei. Eāq; ingēti lumine circūfulſiſſe,& uſq; ad thronū olim ſibi etiā ante mundi conſtitutionē paratū,cū laudibus & cāticis ſpiritalibus pduxiſſe? Nulli dubiū oēm illā cæleſtē hieruſalē tūc exaltaſſe ineffabili lætitia,tūc rocūdatā eē iæſtimabili charitate,tūcq; cū oī gratulatione iubilaſſe : quoniā feſtiuitas hæc quæ nobis hodie reuoluit annua illis oībus facta ē continua. Nec imerito. Credit enī q̄ ſaluator oīum ipſe quātū dat intelligi per ſe totus feſtiuus occurrit:& cū gaudio eā ſecū i throno collocauit. Alias autē quō ipleuiſſe credit,qd̄ in lege ipſe præcepit,honora patrem tuū:& matrem tuā? Porro q̄ patrē honorauerit,ipſe ſibi teſtis ē cū ad iudæos ait. Ego gloriam meam non quæro:eſt q quærat & iudicet. ſed ego honorifico patrē meū:& uos inhonoraſtis me . De matre uero euangeliſta cū rediret ueniens ait nazareth erat ſubditus illis. Sed alia ē natura qua deus pater ſcdm ſe honorat:alia qua idē parentibus ſubdit. In utraque tamen unus idēq; xp̄s recte creditur:eo q̄ uerbū caro factū eſt & habitauit i nobis: unus emanuel qd̄ eſt nobiſcū deus. Hanc quippe unionē diuinitatis atq; humanitatis incōfuſam atq; idiuiſam fides catholica ſeruat,quā ſane itelligendo cognoſcit naturalis,atq; ſcdm ſubſtātiā cōuentio unitatis ut neq; cōuerſio in alterutram duarū ſubſtantiaꝝ parte recipiatur nec diuiſio:Sic nāq; credere honorare ē matrem domini: quæ & deū nobis genuit & hominem,neq; hominem ſine deo,neq; ſine homine deum,ſed deū & hominē unū & ueꝝ ieſum xp̄m. Alioquin dei genetrix dici nō poſſet,qd̄ multi hæreticoꝝ negare conati ſunt,niſi deum uere genuiſſet icarnatū:& p̄pterea duas i xp̄o recte cōfitemur natiuitates unā uidelicet de patre ſiue initio & ſine tēpore ſempiternā & coæternā deo patri, alterā de matre cū tēpore quando miſerationem indués & miſericordiam,ſpōtanea uolūtate ad nos deſcēdit hō natus deus. Ac per hoc iuxta ueritatē, & matris geſtat utero qui ſemp deus agnoſcit. Hīc etiam theotocō eā ueraciter cōfitemur,dei ſcilicet genitricem,necnō & chriſtotocō,nō q̄ uerbū carnē ſecū detulerit:neq; oli p̄fatæ carni copulatus ſit,ſed tūc quādo uerbū caro factum ē ex carne uirginis,diuinitatis atq; humanitatis ſubſtātia i utero ita icōfuſe unit:ut una p̄ſona ſit deus,& hō xp̄s,ex duabus ſiquidē naturis ſine cōfuſiōe alterius,non niſi unus iueniat ieſus dominus manens deus i forma dei:q ſemetipſū exinaniuit formā ſerui accipiens,manēs unus idēq; i forma ſerui: quam ſuſcepit:totus quippe deus in carne uirginis,de qua natus ē,& totus hō. Hinc quoq; apoſtolus,in quo inquit habitat oīs plenitudo diuinitatis corporaliter. Qua propter o filiæ eſtote prudētes ſicut ſerpentes,& ſimplices ſicut colūbæ,ut ex prudentia p̄fectæ itelligentiæ annulū fidei ueſtræ,& margaritā p̄ qua oīa reliquiſtis ite grā,iuiolatāq; ſeruetis:ne dotē ſimul & arrā ſpiritus ſancti(qd̄ abſit)pdatis. Diligētius itaq; procurate,ſi quo modo ſimplicitas colūbæ quæ fuit i maria illæſa iuiolataq; i uobis cuſtodiat:de qua ſalomon i canticis, q̄ſi in eius laude,ueni iquit colūba mea,īmaculata mea,iā enim hyems trāſiit,imber abiit & receſſit. Ac deinde iquit. Veni de libano,ueni coronaberis. Nec imerito igit uenire,de libano iubet:quia libanus cādidatio iterpretatur. Erat enī candidata multis meritoꝝ uirtutibus,& dealbata niue cādidior,ſpiritus ſancti munere ribus,ſimplicitatem colūbæ i oībus repreſentans,quoniā quicquid i ea geſtū eſt:totū puritas & ſimplicitas totū ueritas & gratia fuit,totū miſericordia & iuſticia:qnæ de cælo proſpexit:& ideo imaculata: qa i nullo corrupta. Circūdedit enī uirū in utero ſicut hieremias ſanctus teſtat:& non aliunde accepit. Faciet iquit dominus nouū ſuper terrā:& mulier circūdabit uirū. Vere nouū & oīum nouitatū ſupereminēs nouitas uirtutū,quādo deus,quē ferre nō poteſt mūdus,neq; uidere aliquis ut uiuere poſſit,ſic ingreſſus ē hoſpitium uētris,ut corporis clauſtra neſcirent:ſicq; geſtatus,ut totus deus in eo eſſet,& ſic exiuit ide,ut eſſet ſicut ezechiel fatet oīno clauſa. Vnde canitur in eiſdem cāticis de ea. Hortus cōcluſus:fons ſignatus emiſſiones tuæ paradiſus. Vere hortus delitiarum in quo conſita ſunt uniuerſa florum genera, & odoramēta uirtutum ſicq; concluſus:ut neſciat uiolari neq; corrumpi ullis inſidiarum fraudibus. Fons itaq; ſignatus ſigillo totius trinitatis,ex quo fons uitæ manat,in cuius lumine omnes uidebimus lumen. Quia iuxta ioannem ipſe eſt qui illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Cuius profecto emiſſio uteri ſupernorum ciuium omnium eſt paradiſus. De iſto nanq; uentris agro patriarcha iſaac longe adorans aiebat dicens. Ecce odor filii mei:ſicut odor agri pleni quem benedixit dominus. q̄uis putent parum intelligentes. q̄ priores ſancti minus de chriſto intellexerint myſterium incarnatiōis:cum & ipſi eadem ſaluati ſint gratia. Vnde cō ſtat tempus non præiudicaſſe ſacramento uniti hominis ac dei:ita ut iam eſſet in illo per unitatē p̄ſonæ ab initio ſæculi,qui nōdū erat natus de maria uirgine,qd̄ multis ſcripturarū declarat indiciis. Vnde dominus ad iudæos. Ante q̄ abrahā fieret:ego ſū. Quibus utiq; uerbis oſtendit,ſe qui loquebat, in eo ſemper fuiſſe

mysterio unitatis:quam ut cõmendaret.anteq̃ abrahá fieret.inquit ego sum.Nam anteq̃ abraham fieret humanitatis est breuitas: ego aũt sum.æternitas naturæ declarat.In qua nimirũ æternitate iá se fuisse:q̃ loquebatur p sacramentũ suæ icarnationis insinuat.Quod apostolus iudas uolens apertius dilucidare:iesus inquit populũ ex ægypto saluans.secũdo eos q̃ non crediderunt pdidit & alibi paulus neq̃ tentemus christũ sicut quidam eor̃ tentauerunt.non q̃ iam esset iesus aut xp̃s natus ex maria:sed quia i illo unico filio dei iá unitas personæ cõmẽdabat.quæ occulta erat i mysterio:quod & alibi euidenter:qui elegit nos inqt ante mundi cõstitutionẽ i ipso.qa ꝓfecto qcquid deus fecit ab initio.xp̃s fecit totum p unitatem sacramenti.Et ideo iá iesus eras i filio:qui populũ educebat.& xp̃s in eo.q̃ tentabat:quoniam semp per sacramenti unitatem in deo fuisse nõ dubitatur.Alioquin nisi ita credideris.aut xp̃s deus non erit oĩo aut contra ꝓphetam deus recens esse uidebit.Sed ne talibus quatiamur calũniis. scrutádæ sũt scripturæ.i qbus unitas in xp̃o cõmẽdat personæ:quoniá non ꝑiudicat tẽpus.ne unus semp dicatur.Hinc quoq̃ beatus petrus loquẽs de patribus ait. Per gratiá domini nostri iesu christi credimus saluari:quẽadmodũ & illi.Náq̃ illos dominus solus ducebat & non erat cũ eo deus alienus.unde nec nobiscũ deus recens.qa unus idẽq̃ est:q̃ & eor̃ ductor fuit. & noster p passionem carnis suæ redemptor.unus siquidem sua i carne:unus i sacramẽto:atq̃ unus i spiritu. nec admittit oĩo:ut alius filius hoĩs.alius filius dei itelligat. qui nec tpe ꝑscribit:nec passione separatur.sed totus deus i xp̃m.& xp̃s i deũ trãsiit.ut qcqd dei filius é xp̃s dicat. & qcqd i carẽ xp̃s ptulit.id deus ptulisse recte credat. Alioqui si ad rõnẽ respicias.& ad sẽsus hũanos.neq̃q̃ ita hactenus potuerũt iter se cõuenire deitas & hũana cõditio.Cõuenerũt tamẽ i xp̃o:& unus est ex ãbobus Emanuel. Vnde mihi uidet.q̃ altitudiné tãti mysterii diligenter itelligere & uidere nõ potuerunt.qui aut duos filios certe:aut aliud xp̃m q̃ dei filium æstimauere.Qua propter nec nos hominẽ seorsũ colimus qd̃ nefas est.nec adoramus.sed deum magis icarnatũ.qui proprium sibi corpus aiatũ uniuit.ita ut deus uerbũ caro fieret.& non i aliũ quẽlibet.sed i semetipsũ.q̃ unus & uerus dei filius semp erat transiret.iccirco nõ aliũ q̃ eũdẽ.ipsumq̃ dei filiũ & colimus & adoramus . qui nihil in se ꝓ assumpto hoĩe é auctus.nihilq̃ q̃ uerbũ caro factum est iminutus:uel imutatus é & ideo unus idẽq̃ semp cũ deo patre filius adoratur.nõ nouus.nõ recẽs ex tẽpore.non alienus a natura uel genere.Quod si tibi nouũ uidet.q̃ pro te hoĩem assumpsit.noueris q̃ hoc semp cũ eo.& in eius cõsilio fuit ut sic fieret.& nũc quando plenitudo tẽporis uenit:id factũ est.quod i xp̃o semper factũ fuit. Talibus quippe priores sancti diuinitus afficiebant odoramentis.talibus inspirabant de xp̃o præsagiis.q̃ nasciturus eẽt i mũdo:in quo esset oĩum salus & benedictio æternæ hæreditatis.Istæ siquidẽ sunt fidei uestes.istæ q̃bus priores sancti uestiebant.istæ quas rebecca imo spiritus sanctus secũ domi habuit.q̃bus iduit iacob filium suum. Alias aũt nisi a spiritu sancto seruata domi & ꝓlata essent.qd miri odoris i eisdem pater isaac hauriret. ita ut diceret cũ ꝑsensisset uestimentor̃ fragrãtiam.ecce odor filii mei.sicut odor agri pleni. quẽ benedixit dominus. sed forte dicturus é aliquis Quid ad rebeccam spiritus sanctus ptinet.cũ multis i locis psonæ ꝓ deo figuratæ accipiant? Verũtamen & spiritus i hebræo ruha fœminino genere dicit.nõ q̃ sexus i deo mõstret.imo ne forte suspicet.sub regula triũ linguarũ spiritus sanctus diuersimode accipit. i hebræo scilicet ut dixi fœminino genere legit.in græco uero ne sexus in eo credat πνεῦμα neutro iuenit:& in latino masculinũ esse decernit.Qui nimirũ spiritus sanctus bene per rebeccam itelligit.Et iõ totum est in mysteriũ quod geritur.ut per uestimentorum fragrantiam.xp̃s annuncietur.quẽ nos q̃cunq̃ baptizati sumus induimur.in quo benedixit nos.non qualicũq̃ sed oĩ ut ait apostolus benedictione spiritali i cælestibus. Vnde & angelus mariæ loquens a benedictione exorsus ait.benedicta tu i mulieribus:& benedictus fructus uentris tui. Cuius ꝓfecto in spiritu longe odorẽ trahẽs pater isaac benedicebat filium:i quo cælestis omnis benedictio mũdo effloruit. Et bene ab eo plenus ager dicit.quia plena gratia uirgo maria ꝓnunciat:de cuius utero credentibus fructus uitæ effulsit. Et nos inqt euangelista omnes de plenitudine eius accepimus gratiam pro gratia.Quapropter obsecro uos o filiæ.talem ac tantam gratiam ne in uacuum recipiatis:quæ est i christo iesu.in quo est deus & homo.sic unitus i una eademq̃ persona.ut legatur q̃ sæpe i scripturis diuinis.homo deo coæternus ꝓpter unionem substantiæ.ac deinde deus homini uideatur compassus.cũ nec initiabilis sit homo.nec passibilis deus.tamẽ sic unitus é deus suo corpori.ut nullã patiat fieri inter deũ & hominẽ humana opinione distantiã.ne forte(qd̃ absit)alius filius dei.& alius filius hoĩs credat:præsertim qa scriptura sic cõnectit & cõcorporat deũ & hominem.ut nec in tẽpore hoĩem admodũ quis a deo nec i passiõe possit ab hoie deũ discernere. Vnde si ad tẽpus respicias:iuenies quidẽ pro certo semp filiũ hominis cũ filio dei si ad passionem iuenies semp cũ filio hoĩs eundẽ dei filiũ ita unitũ & idiuiduũ quãtũ ad uocẽ scripturæ pertinet.ut nec hõ seperari a deo tẽpore:nec ab homine deus ualeat passione.Siquidẽ ut hæc apertius itelligatis: ipsius christi uerba discutite.Nemo ascendit iquit in cælum:nisi qui descendit de cælo.filius hominis q̃ est i cælo.Quis quæso est q̃ loquit? Christus utiq̃. Vbi rogo tunc erat.quãdo hæc loquebat? In terra.s.Et quõ se de cælo ante q̃ nascerer descẽdisse testatur. etiam & cũ loquit in cælo se esse fatet.eũdẽq̃ se filium hoĩs dicit.cũ utiq̃ de cælo nisi deus descendere nõ potuerit:& cũ i terris loquit.non nisi unus idẽq̃ xp̃s fuit. Et hæc est mira & admirabilis nouitas:imo oĩum nouitatum supereminens nouitas nouitatis.Quam nisi diligenter prudens uirgo ab exordio sancti euangelii animaduertas.magis errare in omni scriptura uideberis diuina:q̃ intelligere ueritatem.Constat igitur unum eundemq̃ christum scdm utraq̃ formas operatũ.humanitatis scilicet ac diuinitatis:& per hoc duas exercuisse operationes . Operata est enim utraq̃ forma uel natura.cũ alterius cõmunione qd̃ ꝓpriũ habuit.uerbo siquidẽ operante quod uerbi é.& carne exequẽte q̃ carnis erat.cõmunicante ei siqdẽ uerbo i eadẽ operatiõe:dũ & idẽ deus atq̃ hõ i una substantia uel psona. sine diuisiõe aut cõmixtiõe credit.& præcognita una idẽtitas prædicat. Verũtamẽ deus uerbũ é & nõ caro

q̄q̄ carnē rationabiliter aīatam assūpserit. Hancq; sibi unitione naturali: & scām subsistētiā couniuit. Simili ter & caro est animata & nō uerbū: licet uerbi dei caro cōspecta sit, ac uisa. Vnde & ioānes qđ fuit ab initio & quod audiuimus inquit & uidimus, & pspeximus: & manus nostræ tractauerunt de uerbo uitæ. Profecto cū nemo deum uerbū uidere aut tractare possit manibus nisi per scām sibi uniti hominis. Quæ nimi; uni tio tā mira ē ut discerni nequeat, alioqn quod fuit ab initio uerbū quō recte dicit hoc totū esse qđ apostoli audierant: qđ uiderant: qđ manibus tractarāt nisi qa xps unus idēq; erat, ac per hoc quod audierant, qđ uiderant, quod tractarāt, uerbū uitæ erat, & nihil aliud ex duabus naturis, q̄ unū iuxta subsistētiam uel personam. Hinc est, q; unus idēq; manēs filius unigenitus indisseparatus ī utrisq; naturis cōspicit: & quæ sunt utriusq; substantiæ naturaliter operabat scām unicuiq; insitā essentialem q̄litatē: uel naturalem ꝓprietatē quæ si natura haberet singularem & icōiunctā: nō ageret utiq;. Nunc aūt emanuel dū unus est, & in eo ipso uterq; idem deus & hō, quæ utriusq; naturæ sūt ueraciter gessit: scām aliud & aliud aliter quæ gesta sūt operans. Ergo scām q; deus ipse idem egit quæ diuina sūt scām q; hō, idem ipse q̄ humana fūt. seipsum uolens ostendere q; deus idem ipse & hō sit. Et ideo idem ipse tā quæ diuina sunt agit q̄ q̄ humana. Similiter & loquitur, & nō alius qdem miracula operatus est alius ꝓpetrauit humana passionesq; sustinuit: Sed unus idēq; xps filius dei atq; hominis filius, qui & diuina gessit & hūana. Siquidem īseparabiliter atq; indiuise cōes xps habuit actiones, sed intelligendæ sunt ipsoꝝ opeꝝ qualitates, cōtemplandūq; semp ad quæ ꝓuehatur humilitas carnis, & ad quæ inclinet altitudo diuinitatis: ita ut per oēm textū sancti euangelii uideat nihil caro sine uerbo agere: neq; uerbū sine carne qcq̄ efficere. Vnde qđ cōcipit & parit uirgo, sicut nō sine potentia uerbi est: ita nō sine ueritate carnis qđ nascit qđ pannoꝝ fasciis iacet iuolutus, & in præsepio reclinatur Porro q; stella duce a magis adorat sicut deitatis est: ita & humanitatis, cū in ægyptū per fugam ne capiatur adducit. Sic itaq; oīa uirtutū opera cōsideranda sunt, ut reddamus deo quæ dei sunt, & hoī quæ sunt hois. Quoniam sicut est unus qui lazarū uerbo potētiæ suæ uocat ut exeat foras a monumento: sic ipse unus est q̄ fleuit humanitatis affectu. Sic qppe cūcta oportet cōsiderare, quatenus & plena diuinitas in xpo itelligat hoī unita: & plena humanitas in deū assumpta. Hæc iccirco dixerim tātisper de fide incarnationis xpi charissimæ, quia plures orientalium circumeūt suis fæcibus obuoluti ne suo obnubilare uelit obscuritatis eloquio: uel græco turbine latinā cōfundere puritatē. Sūt enī & prudentes uirgines: sunt & fatuæ. Et iō dilectissimæ imitamini quā amatis imitamini quā colitis beatā & glorioſā uirginem, cuius hodie in terris festa colitis: de qua dicit. Maria aūt conseruabat oīa uerba hæc: quæ de xpo dicebant scilicet cōferens ī corde suo. Cōferte ergo & uos in cordibus uris charissimæ quæ de ipso eodēq; domino catholice dicunt, ut & fidem integrā seruare possitis, & matrē eius debite uenerari. Quoniā nullus honor eius est alius, nisi cum ille iure honorat qui nasci dignatus est ex ea. Cæterū rogo quæcunq; estis filiæ quæcūq; matres cogitate attentius & perpendite diligentius, qbus afficiebat beata & intemerata uirgo maria doloribus post xpi ad cælos ascēsum expletis oībus quæ de ipso erant ab angelis prædicata, & a prophetis multifarie multisq; modis præsignata, diuinis declarata oraculis, uirtutibus exhibita: & quæ humanitatis sunt ostensa præsagiis. Quæso si qua sunt in uobis uiscera pietatis, cōsiderate quo cruciabat amore, quo ue desiderio æstuabat hæc uirgo cū reuolueret animo cūcta quæ audierat: quæ uiderat: quæ cognouerat. Puto q; qcquid cordis est, qcqd mentis, qcqd uirtutis humanæ, si totū adhibeas, non sufficiat: ut cogitare ualeas, quanto īdesinenter cremabat ardore pii amoris, quantis mouebatur repleta spiritu sancto cælestiū secretoꝝ incitamētis, qa etsi diligebat xpm ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota uirtute, nouis tamē quotidie iflamabat præsentia absens desideriosq; affectibus, tanto siquidem ualidius, quanto diuinis illustrabat intus uisitatiōibus, quam totam repleuerat spiritus sancti gratia, totam incanduerat diuinus amor, ita ut in ea nihil esset mūdanus qđ uiolaret affectus: sed ardor cōtinuus & ebrietas ꝓfusi amoris. Nam & xps ab oībus est amandus ex toto corde, & ex tota aīa, atq; ex tota uirtute quærēdus, maxime tamen ab ea ardentius: cuius & dominus erat & filius. Fortassis ergo præ nimio amore in loco quo sepultus dicit, iterdū habitasse eam credimus: q̄tenus piis pascere tur iternus amor obtuitibus. Sic nāq; locus medius est hincide cōstitutus ut adire posset ascensionis eius uestigia, & locū sepulturæ ac resurrectiōis, seu oīa in qbus passus est loca inuisere, non q; iam uiuentem quæreret cū mortuis: sed ut suis cōsolaret aspectibus. Hoc quippe habet īpatiens amor: ut quæ desiderat semp in uenire se credat, Ignorat siquidem iudicium, rōne multotiens caret, modū nescit: nec aliđ cogitare pōt: q̄ qđ diligit. Amor nō accipit de īpossibilitate solatiū: neq; ex difficultate remediū. Quæ scilicet beata uirgo maria, quis iā ī spiritu eēt, tamen dum in carne uixit carneis mouebat sensibus, & iō q̄ sæpe locoꝝ recreabatur uisitationibus & qué genuerat mentis cōplectebat aspectibus. Deniq; amor xpi desiderium pariebat, desideriū uero glisces, q̄si nouis reparabat ardoribus, in tantū, ut credam nōnunq̄ q; oīa etiā & semetipsā trāscenderet: qa oīno amor impatiens quod amat non potest nō uidere. Hinc est charissimæ, q; omnes sancti omnia quæ meruerant, pro paruis duxere: si dominū qué amauerant non uiderent, sicuti uenerabilis beata uirgo & theotottros maria nondū dignū pro īnumeris & imēsis beneficiis reddebat interdū obsequiū sanctitatis: dū beneficiorum ī terris posita nō poterat uidere largitorē. Et ideo hodie dilectissimæ eleuat sup choros angeloꝝ, ut possit specié uultūq; uidere saluatoris: quem amauerat, quem cupierat ex toto desiderio cordis. Quod si gaudium fit in cælo de quolibet peccatore cōuerso, multo magis putandum pro tantæ uirginis exaltatione & gloria quod exultatio fiat ī supernis, cuius nimirum festiuitas oīum supernorum ciuium ē gratulatio; præsertim qa eius celebritas laus & fauor est saluatoris. Vnde credimus ut supra dictum est, q; non hunc tantum diem solēnem ducant pro eius amore annuum, uerum cōtinuum etiam & æternū iocūditatis lætitia ac uenerationis obsequio cum omni colunt tripudio amoris & gaudii. Nec īmerito igit oīs illa

cæleſtis ciuitas congrãtulatur & ueneratur matrem:cuius ſuper ſe adorat filium regem.ante quem tremũt
poteſtates.& curuat᷑ omne genu.De cuius nimiꝫ ad cælos aſcẽſione multo admirantis ituitu ſecretorum
cõtemplator cæleſtiũ.i canticis.uidi inquit ſpecioſam aſcẽdentẽ quaſi colũbã deſuper riuos aquaꝫ. Et ue-
re ſpecioſa quaſi colũba:qa illius ſpeciẽ colũbæ ac ſimplicitatem demõſtrabat q̃ ſup dominum uenit & do
cuit ioanné.q̃ hic é qui baptizat.Et bene deſuper riuos aquaꝫ.qa ſup aquã refectionis educauerat eam do
minus & nutriuerat.ex qua multi deducti riui oẽm irrigãt terram delitiaꝫ.& ifundũt hortũ uoluptatis.ex
q̃bus quotidie lota & perfuſa dei genetrix aſcẽdit hodierna die ſpecioſa ualde & admirabilis.Cuius odor i-
æſtimabilis erat nimis & iõ ieffabilis.ad cuius ꝓfecto fragrantiã odoris oís illa cæleſtis hieruſalem læta de-
currit.quã circũdabãt flores roſaꝫ & lilia cõualliũ:eo q̃ oẽs aíæ martyrio rubricatæ, eã æternæ dilectionis
cõplectunt᷑ amplexibus.& uirginitatis ſplẽdore candidatæ ac ſi lilia in ualle humilitatis enutritæ circũdãt
eã ueneratiõis gratia obſequẽtes.Recte igit᷑.quoniã beata dei genetrix & martyr & uirgo fuit:q̃uis in pace
uitam finierit.Hinc quoq; q̃ uere paſſa ſit.ſimeon propheta loquẽs ad eã:& tuã inqt ipſius aíam ꝓtranſibit
gladius.Ex quo cõſtat:q̃ ſupra martyré fuerit.Alii náq; ſancti etſi paſſi ſũt pro xp̃o in carne.tamẽ in anima
qa imortalis é:pati non potuerũt.Beata uero dei genetrix qa in ea parte paſſa eſt quæ ipaſſibilis habet᷑ iõ ut
ita fatear qa ſpiritaliter & atrocius paſſa eſt gladio paſſionis xp̃i:plus q̃ martyr fuit.Vnde conſtat.quia plus
oíbus dilexit.ꝓpterea & plus doluit:intãtũ ut aíam eius totã ptranſiret.& poſſideret uis doloris ad teſtimo
niũ eximiæ dilectiõis.Quæ qa mẽte paſſa eſt plus q̃ martyr fuit.nimirum qd᷑ eius dilectio amplius fortis q̃
mors fuit:qa morté xp̃i ſuã fecit.Nũc auté circũdãt eam flores roſarum:ideſinéter eius admirãtes eius pul-
chritudiné iter filias hieruſalẽ.in qua poſuit rex thronũ ſuũ:qa cõcupiuit eius ſpeciem ac decorem Fuit.n.
plena charitate & dilectiõe.Iccirco ſequit᷑ poſt eã purpuratoꝝ exercitus & cãdidatorũ grex.Quã ſi diligen
tius aſpicias:nihil uirtutis é.nihil ſpecioſitatis.nihil candoris gloriæq; qd᷑ ex ea non reſplendeat.Et iõ bene
circũdãt eã flores roſaꝫ.& lilia cõualliũ:ut uirtutes uirtutibus fulcianť:& formoſitas decore caſtitatis auge
atur.Nam oís ſplẽdor & gloria q̃to illuſtrat᷑ fulgore ſuo ſublimius tanto apparet p̃ſtantior claritate quorũ
libet ſubiectoꝝ:& eximior p̃dicat᷑.Sic & beata dei genetrix(cuius cãdor uirginitatis ac ſi plãtatio roſæ i hie
rico ſpecialius reſulſit)circũdata officio caritatis ſplendidius emicuit.ſubmittitur ſcõꝝ claritas:ut eius am-
plius ſplẽdor & gloria cõmẽdet᷑:quæ ſuper angelorũ choros eleuata iã beatiſſima p̃dicatur. Nam angelorũ
q̃uis celſior natura ſit nõ tamen gratia maior:qa & ipſi gratuita gratia ne corruerẽt ſũt ſaluati. Vnde dauid
inquit.Verbo domini cæli firmati ſunt:& ſpiritu oris eius oís uirtus eoꝝ. Quod ſi ſpiritu dei oís uirtus eo
rũ ſubſiſtit:Conſtat beatã & glorioſã uirginẽ mariã(in quam ſupuenit ſpũs ſcũs.& deus totus illapſus porta
tur nouẽ mẽſibus i utero)ut credẽdũ é.ampliora ꝓmeruiſſe uirtutũ priuilegia:& ꝓcepiſſe gratiã ab angelis
etiã collaudatã. Vnde & ſi mirabilis eſt eoꝝ uirtus.& firmitas ppetuitatis.mirabilior tamen i Maria. quam
obũbrauit uirtus altiſſimi:ut ultra oẽm uirtutẽ ſit angelicã.q̃ factũ eſt in ea.& admirabile cũctis ſæculis ſa-
cramẽtũ. Ac per hoc etiã angelis exinde maior p̃ſtat᷑ gr̃a:cũ iſtaurant᷑ ab eo oía:quæ uenerant᷑ & adorãt ſu-
p ſe xp̃m regẽ dominũ natũ ex eadẽ uirgine. Hinc & maria cũctis tãto uenerabilior quãto gratioſior.& quã
to uirtute altiſſimi extollit᷑ ad ſublimia:tãto clarior reſultat i gloria. Plena ſiq̃dẽ gratia.plena deo.pléa uirtu
tibus nõ põt nõ poſſidere pleniter gloriã claritatis æternæ:quã pleniſſime accepit ut mater fieret ſaluatoris
quã uiderũt oẽs filiæ ſion & beatiſſimã dixerũt:ac reginæ laudauerũt eã quoniã tãtã eã uiderũt quãtã nul-
lus narrãdo expleuit mortaliũ.quãto magis deũ.qui talẽ ac tãtã fecit eã:ut ipſe fieret per eã᷑. Vnde dauid &
hõ inqt natus eſt i ea:& ipſe fundauit eã altiſſimus. Beata igit᷑ talis ac tãta natiuitas .beata & ſupnoꝝ ciuiũ
ſocietas & admirabilis charitatis eoꝝ unanimitas.ubi nemo ãgeloꝝ nemo archãgelorũ nõ dico beatæ uir-
ginis mariæ ueꝝ neq; aliquis alicuius ſanctoꝝ iuidet gloriã.ſed totũ i altero unuſq; ſq; poſſidet qd᷑ gratis p̃
ſtatur omnibus.ut de omnibus & in omnibus glorificetur deus.honoretur & adoretur ab omnibus.ubi nõ
ſexus.nõ ætas non dignitas generis.ſed meritoꝝ q̃litas ſola diſcernit᷑.ubi plurimũ ſtella a ſtella differt i cla
ritate:q̃uis omnes in ſuo ſint ordine ſuſcitãdi.Quod ſi eſt alia claritas ſolis.& alia claritas lunæ:& alia clari-
tas ſtellaꝝ:una tamẽ claritas eſt qua illuſtrant᷑ oía.Iccirco beata dei genetrix.quæ adhuc tãtis in terra p̃di-
cat᷑ laudibus.nõ imerito credit᷑ hodierna die exaltata & glorificata quãtũ nouit ille.qui eã elegit in ſua ſapi
entia qua diſpoſuit oía.Quod ſi in domo p̃ris manſiones multæ ſũt.credimus ſplẽdidiorẽ matri hodie filiũ
p̃ſtitiſſe:quã ſibi olim ædificauit domũ ſubnixã colũnis ſeptẽ.In qua nimiꝫ domo parant᷑ nuptiæ eccleſia-
rũ dei:& fœderant᷑ terrenis cæleſtia.In eo náq; utero uirginis ſpõſo imortali uirginitas cõſecrat᷑: ut ſit tãtũ
cæleſte cõmercium.Et ideo chariſſimæ celebrate ſoléniter uirginis feſtum.quæ cæleſtẽ uobis uitam in ter
ris oſtendit quoniam qui nõ nubent neq; nubent᷑.erunt ſicut angeli dei in cælo.Nec mirũ ſi angelis cõpa-
rat᷑ uirginitas:quæ angeloꝝ domino fœdere copulatur nuptiaꝝ.Et ſi quælibet uirginitas tantũ erigit᷑. ut
angelis cõparetur.multo magis beata & glorioſa uirgo maria:quæ ſingulari cõmendatur priuilegio: & imẽ
ſo ditatur mercimonio.Iccirco dilectiſſimæ amate quã colitis.& colite quam amatis.quia tunc eã uere coli
tis & amatis:ſi imitari uelitis de toto corde.quam laudatis.Hæc náq; uita uobis de cælo fluxit:quam ꝓfeſ-
ſæ eſtis ſupra uſum naturæ.Hæc uita eſt quam tenetis & ideo de cælis uenit ſponſus.quem ſeq una cũ ma-
tre debetis.Nec imerito uiuendi uſum de cælo quæſiſtis.quæ uobis de cælo ſpõſum petiſtis.Ideo ueſtra cõ-
uerſatio in cælis ſit ſemp:quoniam uerbũ dei quod amatis.non niſi in ſinu patris inuenit᷑.Licet igitur ubi-
q; totus ſit:& non longe ab uno quoq; noſtrum:tamen non niſi caſto rurſus hauriť pectore.Prope eſt enim
inquit moyſes in corde tuo & in ore tuo tantũ eũ recto ſi quæſieris corde. Vnguentum enim exinanitum é
nomen eius:ꝓpterea ac ſi adoleſcentulæ diligite animo quod pro uobis effuſum eſt.Habetis nanq; habetis
ſanctæ uirgines ſpõſum uirginem. uirginitatis & caſtitatis amatorẽ. qui matrem uirginẽ ideo elegit.ut ipſa

omnibus esset exemplum castitatis:quæ quasi in speculo refulget forma uirtutis.Habetis igitur in ea magisteria ꝓbitatis expressa:quid primum eligere.quid respuere: quid sequi debeatis. Prima eius uirtus est fundamentū oium uirtutū & custos humilitas ipsa:de qua dicit.Quia respexit inqt humilitatē ancillæ suæ:ecce enī ex hoc beatā me dicēt oēs generationes.Ergo primū discēdi incitamentū nobilitas est magistri.Dein de merces laboris optimi fructus beatitudinis.Quid igit nobilius matre domini?Quid splēdidius ea, quā splendor elegit paternæ gloriæ?Quid castius?quæ corpus xp̄i sine contagiōe corporis generauit. & tamen in ea solū humilitatē repexisse dominum profitet.q̄ custos est cæterarū uirtutū?Collocauerat enī ī tuto statiōis portu sublimia meritoꝝ suoꝝ exercitia:& iō diuinitus illustrat.Vnde dominus.Ad quē respiciam, nisi ad humilē & qetū:ac tremētē sermones meos?Fecit cnī qđ ꝓmiserat.& respexit humilitatē ancillæ suæ: unde & beata iā ab oī sæculo prædicatur.Iccirco & uos o filiæ.si uere uirgines eē uultis:humilitatē sectamini.& matrē domini quæ se ancillā uocat corde ac moribus imitari ꝓcurate:q̄ didicit ab ipso spōso. cui uos deuouistis humilitatē.quā uos ex se docuit.Vnde ait idē.discite a me qa mitis sum & humilis corde.Nō ergo beata dei genetrix a filio suo domino nostro didicit cælos fabricare.nō angelos creare.nō miracula deitatis ī signia operari.sed tātū humiliari:cæteraq̄ uirtutū documēta ītra humilitatis custodiam aggregare. Vnde cū ea semp singularū uirtutū pudicitia comes irremota ꝑmansit:qa oīo pudor īdiuiduus uirginitati esse debet:sine quo recte castitas uera seruari nō potest.Nūq̄ igit beata uirgo maria sine pudoris sui custode ꝓcessit.Et iō si placet uobis charissimæ talis ac tāta uirgo.placeat & opus uirtutis.cuius uita oium est disciplina:cuius mores īstituta sūt ecclesiarū:q̄ præcellit cūctos supeminet uniuersis.ꝓpterea quæcūq̄ uirgo sibi ab ea optat p̄miū.& iplorat auxiliū:debet imitari exēplū.Rogo uos o uirgines.rogo uos & uiduæ imitamini paulā uiduā matrē.exemplar cōtinētiæ & castitatis:imitamini eustochiū.quā hētis uobiscū uirginē & formā ꝑfectæ ītegritatis.Quod si minus in eis ē q̄ in mre domini īmo qa ē. hētis prole fœcūdā & uirginē ꝓpetuā.qa sicut ī cōparatiōe dei nemo bonus.ita & ī cōparatiōe matris domini nulla īuenit ꝑfecta: q̄uis uirtutibus eximiis cōprobet. Vnus ē pater noster q in cælis ē:unus ē magister.una est forma uirginitatis in maria.cui uos oēs ut imaginem reformetis ītegritatis.facie īprimere debetis in sculpturam spiritus sancti. quoniam hæc est hortus cōclusus:fons signatus.puteus aquaꝝ uiuentiū.ad quā nulli potuerūt doli irrumpere.nec ꝓualuit fraus inimici.sed ꝓmansit sancta mēte &'corpore multis donorū priuilegiis sublimata. Iccirco hanc imitamini moribus.seqmini castitate:huius iplorate auxiliū.Quod si me qa ita loquor. p̄sūptionis uelit arguere īuidoꝝ aliqs q uobis scripserim:arguat charitatem atq̄ dilectionem:qa rogantibus uobis ne hoc qdē īexpertus iudicaui negādū.Malui.n.excipere ruborem pudoris q̄ nō exeq̄ iussionem uīam q̄rū ꝑcibus nōnūq̄ deus noster obedire uidet.p̄sertī cū habeatis uobiscū q̄s imitari uirtutis est cū qbus discere potestis.Affectū a me potius q̄ magisteriū ad laudem huius diei reqsistis.Vnde excusari nō debui ꝓpter obseruantiā grauitatis:ne īpartirem deuotiōi uestræ q̄ mādastis.Quod si docere nequi.saltē ad laudē tantæ uirginis exhortari oīo curaui q̄tenus nō deessem uobis quē diligitis in die tātæ festiuitatis. sed iūgerer p̄cibus.iūgerer uotis.si quo mō mēte ad ea uobiscū eleuari mereat uestris suffragrātibus meritis:ad quæ peruenit beata & ītemerata uirgo maria.Ecce hodierna die ad illū præclarū & splendidissimū thronū archangelorū ipsa p humilitatē & p ītegritatē carnis ascēdit.Vnde ītēperantia oī eximios archāgeloꝝ & supbia deiecit.Quapp gaudete.gaudete inq̄:qa uobis uia patefacta ē cælorū.Quāuis enī nobis eadē promittant.uobis tamē iā præsto sūt:quæ cū angelis īcorruptiōem seruatis.Quæ licet de hoc mūdo sitis. fauente deo iam in hoc mūdo non estis.qa etsi sæculū uos habere meruit:tenere oīno nō potuit.Beata itaq̄ maria hodie iam ab oībus gētibus lōge lateq̄ prædicat.& uobis q̄ secutæ estis exēplū tantæ uirginis beatitudo cōdonat cælestis.Quas nō illecebræ sollicitant corporis.nō colluuio præcipitat uoluptatis.nō æstus iflāmat incentiuæ carnis.imo angelica imitatio delectat ī terris:quoꝝ ī futuro æq̄litas repromittit in cælis.Beatæ igit estis filiæ:sed & beatæ uiduæ quæ cælibem in xp̄o uobiscū ducūt uitā:qa scdm apostolū liberatæ a lege uiri sic ꝓmanserūt. Beatior inqt erit:si sic pmānserit scdm meū cōsilium.Puto enim ait.q̄ & ego spiritū dei habeo: euidenter uolēs exprimere qd iterfit iter eā q̄ adhuc est iuncta lege uiro:& iter eā.quæ iā soluta uinculo beatior p̄dicat. Quod si utraq̄ beata qa in xp̄o:beatior tamen q̄cūq̄ iā soluta est uinculo & cælestia sectat. lō uiduæ semp uirginibus bene copulant:ut ait apostolus.Mulier inupta & uirgo cogitat quæ sūt domini:ut sit sancta corpore & spiritu.quodāmō enī magisterium uirginitatis uiduarū gliscit:& cōfortat exemplis q cū uiris castū seruauerint cōnubiū:docēt ītegritatē magis uirginibus deo seruādā:& qđ ꝓpemodū nō īferioris uirtutis ē cōiugio abstinere:qđ aliquando delectauerit:q̄ cōiugii delectamēta nescire.In utroq̄ siqdē gradu fortitudo laudat:& cælestis uitæ prædicat uirtus.iccirco cognationē iam cū xp̄o utercq̄ ordo sortit. Vnde dominus.siqs fecerit inqt uolūtatē p̄ris mei qui in cælis ē.iple meus frater soror & mater ē. Vbi non sexus. nō ætas nō cōditio discernit:sed qui fecerit īquit uolūtatē patris mei q in cælis est. Vnde qa libera facultas cunctis præstatur:estote charissimæ id ad qđ uos xp̄i gra uocauit.Estote matres xp̄i ac spōsæ.estote sorores ac ꝓpinquæ:quia qđ carne nō potuistis.gra totū cōdonatum est uobis.Et ideo diligite matrē domini:quæ uobis sponsum genuit īmortalē.cuius & uobiscū soror est ipsa.qa uoluntatē patris fecit ut esset mater. Propinqua quidē uobis non carne sed spiritu ut unitas cōmendet ecclesiæ:& societas corporis christi intelligat Ex quo dominus.uolo pater inquit quia ego & tu unū sumus:ut & ipsi in nobis unum sint. Quæ profecto unitas:per unum mediatorem dei & hominū efficitur.Facite ergo uolūtatem patris & uos.ut unum eē possitis.Ornate lāpades uestras.occurrite sponso.quia iam ad ostium pulsat:& matrem.si eam diligitis.sequimini.Intus aūt parate & ornate lampades uestras:quia filiæ regis estis.Oīs enim gloria uestra abintus sit.& intus habete quod foris luceat:ne forte inter has solēnitates prius q̄ sponsus ueniat.uestræ lāpades extīguāt.

Nam celebritas huius diei non niſi accenſis lampadibus intus & foris recte colitur. Ideo emendum eſt oleū dū uacat: ne cū ſponſus uenerit qđ abſit, uacuæ iueniamini. Propterea quæ ſurſū ſūt ſapite ubi beata & glo rioſa. & itemerata dei genetrix uirgo maria ꝓuenit & nō quæ ſup terrā, qa ueſtra cōuerſatio ſi eſtis iā quod uouiſtis, i cælis fore debet. Illuc dirigite mētem, illuc abſcōdite uitā ueſtram, donec ꝓtranſeat furor domini quo beata dei genetrix hodie ꝓuenit. Ibi nāq; habetis ſpōſū, ibi pōtificē: ibi oīa q̄cunq; quæſiſtis. Illuc dirigi te mentē, ut cū xp̄s uirginis filius apparuerit ī fine ſæculi: cū ipſo & uos appareatis in gloria Amen.

Beati Hieronymi præſbyteri de aſſumptione ſermo: qui annūciationis: incarnationis: ac uirginitatis at tollit inſignia.

Cientes fratres dilectiſſimi auctori nr̄o multū nos debere cōditos, plus redēptos: redēptiōis no ſtræ cōmerciū ueneremur, & illū ſacratiſſimū uteꝝ ex quo hoī deus unitus apparuit. & ſi nequi mus meritis, ſaltē celebremus obſequiis: ſciētes erroris nr̄i tenebras partim eius fulgore diſper ſas: qa quæ hoīes ꝑ ꝓthoplaſtorū negligentiā primæ matris cōtumacia tā arrogantia q̄ gula ꝓdi derāt: huius ſacræ uirginis partus nō ſolū reſtaurauit dirupta ſed dona cōtulit ſempiterna. Et iō cūctis præ coniis ueneremur ſalutis auctricē: quæ dum auctorē ſuū cōcepit ex cælo: nobis redēptorē: oſtēdit ī ſæculo. Et qa ad uicē eius matris nr̄æ eccleſiæ forma cōſtituit: ipſa eā inter procellas ſæculi frequēter aſpiciat: ipſa inter ĩcurſus mūdiales cōtinua oratione cōfoueat. Neq; n. dubiū eſt illā, quæ meruit ꝓ liberandis ꝓferre ꝓ ciū: poſſe ĩpartiri ſuffragiū libertatis. Noſtra iter hæc oro iugis ad dominū dirigat: ut qui pro honore nois ſui uiſcera illa: quæ ſanctificauerat: ĩtrauit: q̄ etiā nos ipſi ſedulitate debita ueneremur: ꝓſit nobis ad remedi um qđ ꝓ eā ſe nobis dedit ꝓciū. Merito beata maria ſingulari a nobis ꝓconio attollit: quæ ſingulare cōmer ciū mūdo ꝓbuit. Merito iter fœminas: tūc etiā lætabat: cum ſingulare medicinā pudica aluo geſtabat. Scie bat qđē pōdera uētris quæ pudoré nō ꝓdiderat caſtitatis. Mirabat partus ĩſignia q̄ nulla nouerat uiri cōta gia. O bene fœcūda uirginitas: q̄ nouo inauditoq; genere & mater dici poſſet: & uirgo. Peperit enī a quo cō cepit, portauit a quo creata extitit. Siquidē ipſe eſt auctor mariæ: qui eſt ortus ex maria. Sic inenarrabiliter beata maria mater & uirgo ē, q̄ dū fructū prægnationis extulit: ĩtegritatis diſpēdiū nō incurrit. apud quā ita cæleſtis ꝓuidentia negocii ipſius cōditionē diſpoſuit, ut magis obediētiā exhiberet ī mādato: cū honorifi cētiā ſuā cognoſceret ex angelo. Neq; enī fidē derogat nūcii: quæ dignitatē ĩtelligit nūciantis: angelo ei di cēte. Spiritus ſanctus ſupueniet in te: & uirtus altiſſimi obūbrabit tibi, lōq; & qđ naſcēt ex te ſanctū uocabi tur filius dei. Credidit admonita qđ audiuit, meruit ſanctificata: qđ credidit. Deniq; tātum ſeſe ad cælī faſti gium ſubleuauit: ut uerbū in principio apud deū: ideſt dei filiū de ſūma cæli ara ſuſciperet. Cūq; ſe per my ſticū diuinitatis arcanū carni noſtræ, fragilitatiq; comiſceret: latuit ī hoīe diuinitas: ut diuinitate humāitas nō periret: & ſub uelaméto aſſūptæ carnis abſcōditus præcioſius redemit perditos: q̄ ſi defenſaret ab īmīnē te hoſte captiuos. Immēſa pietas: & ſupra q̄ fari poſſit prædicāda maieſtas: uiſcera puellæ aura ſācti ſpiritus īplebant, ĩnupta uirginis uulua uerbi ſemine creſcente turgebat. Replebant inq̄ arcana uiſcerū ſacri ſpiri tus fœcūditate repleta: & erat ſpes ī partu: qa non fuerat uoluptas ī coitu. Stupebat ꝓcioſiſſima genetrix: & apud ſe tacita rerū nouitate mirabat, urebat æſtu cogitatiōis ab igne: & ꝓcuſſa rerū nouitate obſtupeſcebat mirabiliter. Sciens enī ſuā ĩtegritatem mirabat uētris ubertatē fœlix maria. O genetrix glorioſa, o puerpera ſublimis: cuius uiſceribus auctor cæli terræq; cōmittit: fœlicia oſcula labiis ĩpreſſa lactētibus cū iter crebra iudicia reptātis infantiæ: utpote uerus ex te filius tibi mater alluderet: cū uerus ex pr̄e dominus ĩperaret. Nā auctorē tuū ipſa cōcipiēs edidiſti ī tpe puberē: quē habueras ante tpa cōditorē. Fœlix puerperiū, lætabile an gelis: expectabile ſanctis, neceſſariū ꝓditis: cōgruū profligatis, qui poſt multas aſſumptæ carnis ĩiurias: ad ul timū uerberatus flagellis, potatus felle: patibulo affixus. Vt te uerā matrē oſtēderet: uerū ſe hominem patiē do torméta mōſtrauit. Tu ergo beata glorioſaq; maria iter iſta & ꝓpter iſta laudabilis q̄ ſic meruiſti donū fœcūditatis q̄ uirginitatis nō amiſiſti ſuffragiū. Tu es enī benedicta iter mulieres: Tu ꝓrogata cunctis uirgi nū cateruis. Tu ſequeris agnū quocūq; ꝓrexerit. Tu virgineos choros & ab incētiuæ carnis illecebris alie nos per albētia lilia roſaſq; uernātes ad fontē pennis uitæ ĩuitas, tu in illa beatoꝝ fœliciſſima regiōe primi ordinis dignitatē adepta es, plantis roſcidis oberrans iter paradiſi amœnitates & gramineos choros tenero poplite pgēs: fœliciq; palma uiolas ĩmarceſſibiles carpis. Tu cōcinētibus ſine fine angelis cōiūcta archange liſq; ſociata ideſeſſa clamitare uoce: ſanctus: ſanctus: ſcūs non deſinis. Sed qđ dicā pauper ĩgenio, cū de te qđ dixero minus ꝓfecto eſt, q̄ dignitas tua meret? Si matrē uocē gentium, ꝓcellis, ſi formā dei appellē, digna exiſtis: ſi nutricē cæleſtis panis uocitē: lactis dulcedine reples. Lacta ergo mater cibū nr̄m, lacta cibū angelo rū: lacta eū q talem te fecit, ut ipſe fieret ī te, q tibi munus fœcūditatis attulit cōceptus: & decus uirginitatis non abſtulit natus, q prius q̄ naſceret: te matrē creauit ex q̄ naſceret, ut illinc ꝓcederet tanq̄ ſponſus de tha lamo ſuo: quo mortalibus oculis poſſet uideri. Quanta fuit hæc dignatio, ut crearet ex te quā creauit, por tare manibus quas formauit, ſuggeret tua ubera: q̄ ipſe ĩpleuit? Quas itaq; laudes claritati dei dicemus, q̄s gratias ei agemus? Qui nos ita dilexit, ut ꝓpter nos hō fieret, ut matrem hominis eligeret, ut uterū noſtræ conditionis intraret: ut cōtumelias nati infantis ſubiret: atq; cuncta humanitatis neceſſario ſuſtineret. Agē tes ergo quantū ſufficimus creatori noſtro gratias: aſſūptionem glorioſiſſimæ dei genitricis cū gaudio cele bremus. Dignum nāq; eſt cū ſūma ei gratulatione famulari: per quā ĩſignia uirginitatis pullularunt. Siqdem ipſa uirgo extitit ante coniugium, uirgo in coniugio, uirgo prægnans: uirgo pariens, uirgo lactans: & dicta merito mater non de marito. Sanctæ quippe matri omnipotens filius nullo mō natus uirginitatem abſtu lit: quam naſciturus elegit. Exultent ergo uirgines: uirgo peperit xp̄m. Nihil ex eo qđ uouerunt: putent ex terminatū: quia manſit uirgo poſt partū. Exultent uiduæ feſtum uirginis celebrantes: anna uidua uirginē

matrem agnouit.Exultēt coniugatæ ſolēnia beatæ mariæ frequētantes:eliſabeth cōiugata a uirgine matre domini eſt ſalutata.Exultēt & pueri cōtinētiam uouentes puero.Ipe itegritatē pueritiæ cōſecrauit.qui ſuæ matri fœcūditatem attulit:uirginitatē nō abſtulit.Ipſi gloria p infinita ſæcula ſæculoꝝ amen.

Tractatus beati Hieronymi ad euſtochiū de uiculis beati petri:declarās unde ſolēnitas ipſa habuerit initium;& exponit pſalmum.cxxxviii.Domine probaſti me.oſtendens illum ipſi beato apoſtolorum principi conuenire.

Aepiſſimo rogatu o uirgo xpi euſtochiū a me tua depoſcit charitas:ut tibi tuiſq; uirginibus notū faciā:unde beati petri apoſtoli i calēdis auguſti q̄ celebrat feſtiuitas initiū habuerit:& quare nec poſt nec antea ſed prima die mēſis. Ingeritis aūt quoſdā eē:q hoc die apoſtolū petrū eductū eē ab angelo de carcere credāt.Ad ultimū petitis uobis declarari:q̄liter pſalmus cēteſimus tricesimuſſextus apoſtoloꝝ principi beato petro cōueniat:uel ſi de ipſo ꝓphetatus ſit.Ad q̄ duo priora breuiter me reſpōdere oportet:ut i poſtremo mihi liceat imorari.Beatū petrū apoſtolū hoc die eductū de carcere eē q̄ credit:ipſius repetitiōis euangelicæ legat textū:& iueniet erroré ſe paſſū eſſe.In tantū enim aperte referē: ut cūctis legentibus facile ſit ad itelligēdū.Nā herodes rex herodis maioris filius.q in ſaluatoris necē cōſentiens fuit:domini noſtri ieſu xpi doctrinā:q̄ per apoſtolos ꝓdicabaē ſubuertere ſtudens miſit manus.ut affligeret quoſdā de eccleſia.Ibi daē itellīgi plures ipſius ſignificatos conatus eē:q adhuc ſuperbiæ ſuæ ramos oſtendens:occidit iacobū fratrē ioannis gladio:& hoc tantū facinus diebus azimoꝝ facere ſtuduit.Erat inq̄t dies azimoꝝ.Et qui dominum ſaluatorē anno ꝓterito diebus azimoꝝ occiderāt:petrū apoſtolū in ipſis diebus extīguere ſatagebāt.Quē cū apphēdiſſet:miſit i carcerē tradēſq; q̄ttuor q̄terniōibus militū cuſtodiē dū:uolēs poſt paſcha ꝓducere eū populo.Sed nō é cōſiliū.nō é ſcia.nō é ſapiētia nec fortitudo aliq̄ cōtra deum.In ipſa inq̄t nocte cū ꝓducturus eēt eū herodes:erat petrus dormiēs iter duos milites uīctus cathenis duabus & cuſtodes ante ianuā cuſtodiebāt carcerē:ecce angelus domini aſtitit:& lumē refulſit i habitaculo carceris.percuſſoq; latere petri excitauit eū dicēs:ſurge uelociter.& ceciderūt cathenæ de manibus eius: & exiens ſeq̄baē angelū.Ecce quō petrus diebus azimoꝝ icarceratus:poſt paſcha ereptus ſit:& nō i calēdis auguſti.Sed hæc feſtiuitas tāti apoſtoli q̄liter adinuēta ſit pādā.Octauianus cæſar imperii ſui æmulū.M.antoniū habuit:quē aſſiduis cōgreſſionibus actis uix extinguere ualuit:quē cleopatra cōiunx mortuū dolēs:ſeq; ipſā uiuā ſepeliēs uberibus ſuis aſpides apponēs:maluit uiro ſuo cōmori q̄ manus icurrere Romanoꝝ.Cæſar uero de tyranno celebrata uictoria Romā repedauit:ducēs ſecū ifinitū captiuoꝝ numeꝝ: & antiquorū ptolemæoꝝ oium gazas:ut nec ante nec poſt tāta copia auri:argēti:gēmarūq; romā adducta fuiſſe noſcaē Cū aūt hoc die romā īgrederēt ob triumphū tātæ uictoriæ:ac pacē firmiſſimā toto orbi collatā: uocatus é auguſtus:q primo ſolū cæſar dicebaē.Coronaē ciuitas:ſit lætitiæ īgēs i populo:ſtatuiē a ſenatu:& omnibus romanis ſcriptis firmaē:nūciaturq; p uniuerſū orbē oībus gētibus octauianū auguſtū iter deos debere coli & ut menſis iſte:q antiqtus in ordine mēſium ſextilis dicebaē in honorē auguſti auguſtus uoceē:& hoc tripudium ſolemnitatis ob triumphum auguſtalis uictoriæ lege perpetua uolumus cuſtodiri. ſic quouſq; ad magni conſtantini imperium uēnit.qui poſtq̄ dignatiōe ſuperna per ſcōs apoſtolos petrum & paulū uiſitatus.& p ſilueſtrū papā baptizatus é:& ex pſecutore fidei defenſor & mandatoꝝ xpi cuſtoditor aſſiduus ſcūs.haꝝ ſolēnitatū fātaſmata phorreſcēs:papæ dixit ſilueſtro.Hactenus pr̄ humanis utēs legibus ſicut ipe noſti oī ſtudio & hos dies & alios excolebā.nunc qa placuit domino ieſu xpo me peccatorē ſibi famulū facere.iniquū mihi uideē haꝝ celebritatum fauorabilibus laudibus extolli. Vide ergo quō ad honorē ſūmi dei beato petro apoſtolo hāc diē dedicē.Scūs aūt ſilueſter hoc audiēs:gaudio repletus gratias deo retulit. & cū ſui cleri cōſilio auguſto reſpōdit.é carcer:i quo beatus petrus apoſtolus pro xpo agonizās uinculatus fuit:& ſacri fontis lauacro pluribus ibi baptizatis dedicauit.Hunc oī ſorde purgari facias:q̄tenus i eccleſia ibi fabricata ad honorē tanti apoſtoli fideliū uota penniter reddanē.Hoc audiēs auguſtus lætus efficiē.purgaē locus:fabricaē eccleſia:& hæc cōſecraē ab eodē papa.Affuit ibi auguſtus:& ſacris ſcriptis p ueredarios toto orbi mandare ſtuduit:i hæc uerba.Notū eē uolumus oībus xpm pie colētibus beatū petrū apoſtolū a deo nobis datū paſtorē & principē ſūmo ſtudio uenerari uelle aſſidue:& maxime in hac die calēdaꝝ auguſtarū in quo ut deus a uobis ſoliti eramus adorari:ut ipſe pius paſtor p̄cibus deo fuſis:nos & iperiū noſtrum adiuuare digneē.Valete Scūs auté ſilueſter hunc diē celebré oībus eccleſiis eē iſtituit.ut ſicut celebraē ad honorē terreni principis:ad decus celebreē clauigeri cæleſtis.Accepit aūt hæc celebritas nomen beati petri apoſtoli ad uincula:ꝓpter uinculorū q̄ ibi paſſus ē & tormenta:ut ubi abūdauit peccatū:ſupabūdaret & gratia. Hæc domus uinculorū hoc ordine facta eſt domus ſanctarū orationū.Hæc breuiter ad duo inqſita reſpondi:nūc ad pſalmū ueniā:& ſi beato petro cōueniat:ut i nullo ueſtrum bonū deſideriū fraudeē oſtendam.Dicat ergo uerbis ꝓpheticis domino beatus petrus.Domine ꝓbaſti me quoniā uocaſti:cognouiſti:quādo præſumpſi:& auſus fui dicere:etiā ſi oportuerit me mori tecū:nō te negabo.Tu autē cognouiſti omnes cogitationes meas a lōge ante q̄ eas cogitaré:ſemitā meam & directiōem meam iueſtigaſti:& omnes uias meas ꝓuidiſti & probaſti: quia nō erat dolus in lingua mea:cū dicerem ſi me oportuerit mori tecū:non te negabo tu aūt firmaſti me:& poſuiſti manum tuam ſuper me:firmaſti me de tua pſcia q̄ eſſem negaturus:& poſuiſti manum tuam ſuper me:ut peccatum lachrymæ ſequerentur.Mirabilis facta eſt potentia tua ex me:confortata eſt nec potero ad eam.Conatus ſum non negare:promiſi etiam me mori magis eligere q̄ negātis crimen incurrere.ſed præſcientia tua ita confortata eſt:ut non potero ad eam.Quid nunc faciam?Negaui dominum & magiſtrum:nec ut quidam opinantur hominem negaui.Ego illum negaui cui dixi.Tu es xps filius dei uiui.Illum negaui:quem pedibus ambulantem ſuper undas expertus ſum.Illum quē uoce ſola uidi

mortuum uocantem de ſepulchro.illū quē cælis patentibus uidi cū moyſe & helia.& uocē audiui ſuper eū de cælo:hic é filius meus dilectus:ipſū audite.illū q cæcū tactu ſuo illuminauit.q uerbo leproſos mūdauit; q iuſſu demonia expulit:& multas uirtutes ſuæ deitatis oſtēdit.Quid nūc facimus nouatiāe? perdimus apō ſtolū petrū an recipimus reuertētē ad xp̄m?Ecce xp̄s eū recipit:tu eiicies? ſed clamat cōtra te paulus.Si deus iuſtificat:tu q̄re cōdēnas?Dicis.credite:baptizatis nō debet pœnitētibus ſubueniri.Ecce apoſtolo pœniten ti ſuccurrit q é epiſcoporū ep̄s:& maior gradus reddit ploráti:q̄ ſublatus ē denegáti.Quod ut doceá.illud oſtēdo:q̄ nullus apoſtolo⁹ nomē paſtoris accepit.ſoli.n.huius nois ptāte poſt reſurrectionē ſuā petro pœ nitēti dominus cōceſſit:& ter negatus:quā ſolus habuit petro tribuit ptāte ut nō ſolū recuperaſſe:qđ amiſe rat:p̄bare:ue⁹ & multo amplius pœnitēdo:q̄ negādo p̄diderat:acquiſiſſe.hoc magiſter bonus ī electo di ſcipulo formauit exēplū.ut oīs diſcipulus xp̄i ſit ītegro aīo: & pœniteat ſi ita euenerit uel delinquat:nec rē noxiam ſibi permittere debet ut decreſcat.Sed qui tanto citius uincitur tanto citius repurgatur.Certe om nis ſanctitas ad deū ducit:& oē peccatū ad diabolū.Et ſub domino bono poſiti.quō credimus nobis poſſi bilitatē ad diabolū eūdi cōceſſā & reuertendi ad dominū denegatā?Addo aliqd.Certe hoiem p̄ peccatū a ſe recedere deus nō uult:& peccatorem ad ſe uenire oēm uult.Et ſi illud potuit fieri.qđ deus nō uult. q̄to ma gis poteſt fieri:quod deus uult?Ideo deniq⁹ cogitatio peccati non é ideo a deo p̄hibita p̄ naturā:ſed p̄ impe riū:ut laboris eius pugna ī cūberet:p̄miū de certamine p̄ueniret.uoluit enī deus hoī operis fatigationē reli quere:ne ī aliq̄ detrimēti parte p̄miū īpediret.Duos certe bono⁹ & malo⁹ populos eē:nemo eſt q neſciat: bonos dicimus credētes:& peſſimos nō credētes.nō credētes eē ſub diabolo:& credētes ſub deo. Magna p̄ dicatio tua:q ſeruū diaboli ad te uocas:ſeruū dei ad te repellis.q̄ſi q uelis deū lucrari qđ nō hēt:& p̄dere qđ hēt.Hinc ad dei cōputās diuitias:qđ poſſit deus mortuos ſuſcitare:& īfirmos ſaluare nō poſſit. Nā īcreduli mortui:& credētes licet peccatores ſint:uiuunt ī īfirmitate ſua:& ſi ſaluator nr̄ hēt:īmo qa hēt ptāte ſuſcitā di mortuos:quō uirtutē nō hēt q̄cunq⁹ fuerint īfirmitates curādi?Ex utroq⁹ latere blaſſemat a uobis q pœ nitētibus negatis effectū.Si enī poſſe eū docetis īfirmitatē oēm curare:ſed ſi nolit īpium arguitis.Si uelle & nō poſſe eū forſitan dixeritis:a deitate excluditis:ut miſericordiā uobis ex utroq⁹ latere cōdēnati denegetis: cū negatis familiæ dei peunti nō poſſe ſuccurri.Hactenus cū nouatianis ſim locutus:reuertamur ad apoſto lū pœnitētē & flētē amariſſime atq⁹ dicētē.Quo ibo a ſpiritu tuo:& quo a facie tua fugiā?Scio qa tu es xp̄s filius dei uiui:quā ſciam nō reuelauit mihi caro & ſāguis:ſed p̄r tuus:q ī cælis eſt.Quo fugiā.qui te deū no ui:& oīpotētē agnoui?Si ī cælos aſcēdero:tu illic es:ſi deſcēdero:ī īfernū:ades.Ibi enī p̄ paſſionē ſpecialiter deſcēdiſti ubi p̄ potētiā tuā:ſicut ubiq⁹:generaliter p̄ſto es.Si ſūpſero pēnas meas diluculo.i.ante lucē:pēnas hoc loco p̄ cogitationibus ponit:q repētino uolatu ubiq⁹ ſūt.In cælo ī terra ī aby⁹ſo:& ubicūq⁹ finiunt ma ria.Si ergo inqt:illuc ante lucē tuæ reſurrectionis uadā:ubicūq⁹ inacceſſibilitas ſolet fugitiuū abſcōdere: ut illuc ire poſſim:manus tua deducet me:& q̄ſi fugitiuū tenebit me dextera tua.Ante lucē hic ante reſurrecti onē poſuit ſaluatoris:qa ī tenebris fuit oē ſæculū iacēte domino ī ſepulchro:ī quo tpe pœnitētia petri age bat.ī quo ēt dicit forſitan tenebræ cōculcabūt me:& ī tribus negationibus ſuis:tres fuga⁹ partes clauſas eē ſibi:ſi fugeret:memorabat ī cælo:ī īferno & ī poſtremis maris.Ergo negare:tenebræ ſūt:& fugere: cōculca tio tenebra⁹.hoc timēs ne cōprehēſus ab ipſis tenebris cōculcaret:q̄ſi tenebris malis ſuis ſubmerſus operi bus eēt deditus tenebra⁹:habēs tractū pennē.iuges lachrymas dolores æternos.Hoc enī mō cōculcant te nebræ mortis huius:q̄ corporaliter morimur.Si uere fuero moriēs inqt nō cōculcabor a tenebris:ſed ad de litias ſcōrū attingā:nox ipſa illuminatio mea é ī delitiis meis.Ibi enī habeo lucē xp̄m meū:q nō patit obſcu ritatē tenebrarū:ī cuius cōſpectu nox ſicut dies illuminabit.Hæc docti p̄dicante petro apoſtolo & cātamus & credimus:ſicut tenebræ eius ſūt:ita & lumē eius é.Tenebræ enī nō oībus creaturis obſcurū faciūt.Siqui dē & feræ oēs ſed & noctiuagæ beſtiæ noctiū nullū patiunt obſcurū:ſed & aues ſūt:q̄ ī noctibus uolāt. Vn de docemur:natura oculos non oīa aīalia a creatore hos eē ſortita:ut ī tenebris uidere nō poſſint. Deus enī ad reqem hoīum noctes īſtituit:ut generationi humanæ q̄ete poſſet eē cōſultū.Ipſius ergo ſūt tenebræ:cu ius ē lux:qđ manichæus negat.Ipſe etiā creator corpo⁹ nro⁹:cōtra qđ ſuſcipit:q īpœnitēs petrus dicitur. Tu poſſediſti renes meos:q ſuſcepiſti me ex utero matris meæ.Sicut enim ī ore dū loquimur:& ī opere dū aliqua operamur:cordis noſtri cogitata oſtēdimus:ita qđ cogitamus ante q̄ dicendo uel operando pandat: a renibus gignit ſcđm illud:qđ ī alio pſalmo dicimus deo:Quoniam tu poſſediſti renes meos. Dicit enim quia ita tipi in me nihil occultū é ut non ſolum q̄ ſunt cogitata conſideres:ſed & cogitanda:q̄ ſunt in reni bus cernas.Tu domine qui ſuſcepiſti me ex utero matris meæ:ita ut quicquid ab ortu meo ſemiſonis bal butientis infantiæ uerbis aliquando forte peccaui cognoſcas.In hoc etiam confitebor tibi:quia terribiliter mirificatus es:mire opera tua q̄ & oculis meis uidi:& exercente te domine ieſu xp̄e cognoui. & anima mea cognouit nimis:intra me eſt:quod credidi:non in ſuperficie uerbo⁹:ſed intus in uiſceribus animæ; quod ita eſſe tibi non eſt occultum.Siquidem tibi occultū nō eſt:nec os meū: qđ.i.os meū feciſti in occulto.Si er go nec os meum tibi occultū eſt:quod occultū naturaliter eſſe uoluiſti:quomō ante te occultum erit ī cor de:qđ manifeſtari iuſſiſti?Ad altiora ducimur tū de oſſibus & ſubſtantia:quæ in inferioribus eſt terræ:tra ctamus.Agitur enim in hoc loco:q̄ cum dies reſurrectionis aduenerit:ubicūq⁹ fuerit os meum:& ſi in īfe rioribus terræ fuerit ſubſtantia mea:īperfectum meum uidebūt oculi tui:qa ſolo aſpectu oculo⁹ tuorum exurget.In libro enim reſurrectiōis:q nati ſunt:ſcribunt.quotquot de die in diem formabunt.& nemo eſt in eis:q ibi ſcriptus non ſit.In quo libro mihi nō ſūt ī amore & honore niſi ſoli amici tui deus.nimis enim confortatus eſt principatus eorum.Siquidē participes eos tui æterni imperii repromittis.nec hæretici audi endi ſūt:q dicūt:nō debuit mūdus ſubſiſtere p̄ eū:q p̄ſcius erat homines per peccata & ſcelera ſua ad æter

nullñ gehēnæ incendiū dēstinandos.Si enim ita putetis fieri debuisse:consultum magis reis iudicabitis q̄ scis.Si enī mundus fuisset a suo transitu reuocatus:nullus fuisset sanctoꝝ particeps regni:& dū ꝓuidebatur malis:ne ad ītritū deuenirēt:& ut nō peritēt ꝓ merito suo mali hanc boni accipiebāt ſniam:ne uel tēporalē uitā ſuſciperēt:q̄bus debebaſ æterna.Nos aūt cū ꝓpheta gaudeamus:cū ſcis dei atq; cū apoſtolo petro dignis honoribus amicos domini recordemur.quoꝝ tātus ē nūerus:ut ſuper arenā multiplicati eē noſcāturſ. Quid aūt erit ſi occidat dominus peccatores:occidat neronē:& poſt eū oēs uiros ſanguinarios:q̄ ſcōs domini occiderūt?Si uſm o hæretici deus eēt ſecutus cōſiliū:ne perirent nero:aut dioclitianus:uel cæteri ītersectores ſcōꝝ:nec feciſſet apoſtolos nec martyres naſci:eēt par iudiciū iuſtis & iniuſtis:& oēs una ꝑueniēs ſententia:ꝑ quā oēs uiderenſ ante puniti:q̄ nati.Sed uos o uiri ſanguinū declinate a nobis:q̄ dicitis.qa in uanū acceperūt ciuitates ſuas:hoc ē:ſine cauſa ſūt mortales effecti:& oīa cū mundo pereūt.& par ē ipſa ꝓditio.nō ē ita.oēs enī ī libro ſcripti ſūt:oēs reſurgēt:ſed aliis dabiſ odor uitæ ī uitā æternā:aliis odor mortis ī mortē ꝓpetuā.ubi deuenient hi q̄bus diciſ:nōne q oderunt te deus odio hūi:& ſup inimicos tuos tabeſcebā?Hæc petrus loquiſ:& eccleſia ī petro ꝓnūciat.Perfecto inqt odio oderā illos:& inimici facti ſūt mihi. Et his iō anathematizatis:ꝓba me domine:& ſcito cor meū:quid de te ſentiā:qd de te credā.Interroga me:& ſcito ſemitas meas.Sit tibi ſollicitudo de eccleſia tua:& de ouibus tuis:& de paſtoribus tuis:& uide:ſi uia iniquitatis diabolus eſt:qui ſe ad ambulandum in ea ĩcredulis & hæreticis præbet. Et uide inquit ī populo tuo neſit aliq̄s ī quo uia iniqtatis iter erroribus p̄beat.excludēſq; uiā iniqtatis deduc me ī uiā æternam:ut portæ mortis & iferi nō ꝓualeāt mihi:ſcdm uerbū tuū domine ieſu xp̄e:q̄ regnas ī ſæcula ſæculorum Amen.

Incipit tractatus qntus ſecūdæ partis de hebraicis locoꝝ noibus & iterp̄tatione hebræoꝝ nominū.Libellus de hebraicis locis:uel locoꝝ diſtātiis quē beatus Hieronymus euſebiū imitatus ſcripſit:loca ipſa per litteras alphabeti diſtinguēs:ſicut prologus indicat.

Vſebius q a btō̄ pāphylo martyre cognomētū ſortitus ē:poſt decē eccleſiaſticæ hiſtoriæ libros: poſt tēpoꝝ canōes:quos nos ī latīna līgua edidimus:poſt diuerſaꝝ uocabula nationū q̄ quomō apud hebræos olī dcā ſint & nūc dicanſ expoſuit: poſt choſmographiā terræ iudeæ: & diſtīctas tribuū ſortes ipſius quoq; hieruſalē tēpliq; ī ea cū breuiſſima expoſitione picturā:ad extremum ī hoc opuſculo laborauit:ut cōgregaret nobis de ſcriptura oīum pene urbiū:mōtiū:fluminū:uiculoꝝ & diuerſoꝝ locoꝝ uocabula q̄ uel eadē manēt:uel īmutata ſūt poſtea:uel aliqua ex parte corrupta. Vnde & nos admirabilis uiri ſequētes ſtudiū ſcdm ordinē litteraꝝ:ut ſūt ī græco poſita trāſtulimus relinquētes ea q̄ digna memoria uidenſ;& plæraq; mutātes.Semel .n.& ī tēpoꝝ libro p̄fatus ſum me uel ītērp̄tem eē uel noui operis cōditorē:maxime cū qdā uix primis ībutus litteris hūc eūdē librū auſus ſit ī latīnā līguam nō latinæ uertere cuius īperitiā ex cōparatione eoꝝ quæ trāſtulimus prudēs ſtatī lector īuenit. Vt enim excelſa mihi nō uēdico:ita terræ ihærētia me ſupergredi poſſe credo. Tractatus.

Rarath armenia.ſiqdē ī mōtibus ararath arca poſt diluuiū ſediſſe phibeſ;& dicunſ ibidē uſq; hodie pmanere ueſtigia.Meminit hoꝝ mōtiū & hieremias ī uiſiōe cōtra babylonem.Ioſephus quoq; ī primo antiqtatū iudaicaꝝ libro ſæculariū litteraꝝ hiſtoricos ꝓferens aīaduertēs inqt noe terrā diluuio liberatā ſeptē alios dies abire pmiſit:& uniuerſa aīalia beſtiaſq; patētibus clauſtris emittēs ipſe cū ſua ꝓle egreſſus ē:īmolās deo hoſtias gaudēſq; cum liberis.

Hūc locū armenii exitū uel egreſſū uocāt.Siqdē ibi cultores illaꝝ regionū arcā ſediſſe teſtantur:& lignoꝝ q̄dā ſupeſſe monumenta arcæ huius & diluuii oēs q barbaras ſcripſere hiſtorias recordātur. Quoꝝ unus ē beroſus chaldæus:q ſup diluuio referēs locutus ē.Diciſ huius nauis ī armenia ꝓp mōtē carduenoꝝ pars aliq̄ pmanere & quoſdā bitumē ex ea auellentes circūferre:quo utunſ uel maxie hi q luſtranſ uel ſe expiāt.Sed & Hieronymus ægyptius:q antiqtates phœnicū pulchro ſermōe cōſcripſit:& Manaſeas & multi alii.Nicolaus quoq; damaſcenus ī nonageſimoſexto libro refert.Et ī armenia ſup muniadē mons nomine Beas:ad quē multos ī diluuio cōfugiſſe autumat:ibiq; ſaluatos eē.Alios uero ī arce alueo ſupnatantes ad eius uerticē ſuperueniſſe.& uſq; ad multas ætates ligna arcæ mōſtrari ſolida quos qdē ego puto non eē alios niſi eos quos moyſes legifer iudæoꝝ ī ſuis uoluminibus edidit.Achar urbs regni Nēbroth ī babylōe. Porro hebræi hāc eē dicūt meſopotamiæ ciuitatē.q̄ hodie quoq; uocaſ Niſibi a Lucullo quōdā romano cō ſule obſeſſā:captāq; & ante paucos ānos a romano īperatore perſis traditā.Agai ad occidentalē plagā uergit Bethelis nō multū ab ea diſtās.Sita aūt ē Bethel eūtibus Heliā de neapoli leua parte uiæ duodecimo circiter miliario ab Helia:& uſq; hodie paruus licet uicus oſtēdiſ.Sed & eccleſia ædificata ē:ibi dormiuit iacob pergēs meſopotamiā.Vnde & ipſi loco Bethel idē domus dei nomē īpoſuit.Agai uero uix paruæ ruinæ reſidēt & locus tātūmō monſtraſ.Et ſciendū q̄ ī hebræo.g.litterā nō hēt hoc nomē ſed uocaſ ai.ſcribiſq; ꝑ elemē tū qđ apud eos diciſ aim.Aſtaroth carnaym terra gigātū quōdā ī ſupercilio domorū ſodomorū quos īterfecit chodorlagomor.Sūt hodie duo caſtella ī bethania hoc uocabulo nouē īter ſe milibus ſeparata īter adarā:& Abellā ciuitates.Arboch corrupte ī nr̄is codicibus arbor ſcribiſ.cū ī hebræis legaſ arbe.i.q̄ttuor eo q̄ quattuō patriarc quattuor patriarchæ abraham iſaac & iacob ſepulti ſūt:& adam magnus ut ī ieſu libro ſcriptū eſt licet eum quidam conditū in loco caluariæ ſuſpicanſ.Hæc eſt aūt eadē chebron olim metropolis philiſtinorū & habitaculum gigantū regūq; poſtea dauid in tribu iuda ciuitas ſacerdotalis & fugitiuorū.Diſtat ad meridianā plagam ab Helia milibus circiter uiginti duobus quærcus abrahā quæ eſt mābræ uſq; ad conſtantini regis imperium monſtrabaſ:& mauſoleum eius īpræſentiarum cernitur.Cunq; a noſtris iam ibidem eccleſia ædificata ſit a cunctis in circūitu gentibus therebinti locus ſupſtitioſe colitur.eo q̄ ſub ea angelos abrahā quōdam hoſpitio ſuſceperat.Hæc ergo primum arbæ:poſtea thebron uocata filiorum thaleb ſortita uocabulū

Adam ū septem

eſt: lege uerba dierũ. Ahilath in extremis finibus palæſtinæ iũcta meridianæ ſolitudini & mari rubro: unde ex ægypto iudææ & ide ad ægyptũ nauigatur. Sedit ibi legio romana cognométo decima. & olí quidem aylat a ueteribus dicebaſ: nunc uero appellaſ ayla. Sed & helimitarũ q̃dã natio fuit cui imperauit chodorlamogor: cuius ĩ actibus quoq; apoſtolorũ mẽtio fit: & ĩ regnorũ libris urbs q̃dam palæſtinæ elam ſcribiſ: Adama una de quinq; ciuitatibus ſodomorũ euerſa cum cæteris. Aſophõtamar. In hac habitabant quondã amorræi quos interfecit chodorlamogor iuxta heremũ cades. Eſt & aliud caſtellũ Thamara unius diei itinere a mãphis oppido ſeparatum pgentibus aylã de hebrõ ubi nũc romanũ p̃ſidium poſitum. Allus regio idumæorũ q̃ nunc gabailene dicitur uicina petræ ciuitati. Nam euntibus thamam nũc deſertus locus & proximus tainne uico grãdi: q; ſitus eſt inter heliam & dioſpoli. Eſt fons ĩ ſupradicto Aena loco unde & aenam .i. fontis nomen accepit: In quo ſtans idolum maxime illius regionis ueneratione coliſ. Porro hebræi affirmant Aenã nõ locum ſignificare ſed biuiũ ubi certo intuitu neceſſariũ ſit ad unã de duabus uiis eligẽdam. Areaatat locus trans iordanẽ: ĩ quo plãxerunt quõdã iacob tertio ab hierico lapide duobus milibus ab iordane: q; nũc uocaſ betaglia: quod ĩterp̃tatur locus iacob: qđ ibi more plãgẽtiũ circũeunt ĩ funere iacob. Aelí caſtra filiorũ iſrael eſt locus in deſerto: in quo. xii. fontes. &. lxx. palmarũ arbores moyſes de mari rubro exiens repperit. Elus in deſerto ubi filii iſrael caſtrametati ſunt. Aſſeroth pars heremi ubi maria & aarõ cõtra moyſem locuti ſunt habitauerunt quõdã ænei aſſeroth uſq; ad urbẽ Gatã. Verũ hæc loca non aſſeroth ſed aſſerim appellari hebræi putant Aſſemona caſtra filiorũ iſrael: ĩ deſerto ab etã: p quo aquila & Symmachus exploratoꝝ uiã interp̃tati ſunt: ubi aduerſum cananæũ q ab auſtro cõtra iſrael eruperat ĩ ſolitudine dimicatur. Achie q̃ & achalgai p hac ſymmachus interp̃tatur uituli: ẽ aũt e religione quõdã moabnuch areopoleos ad orientalẽ plagã. Aarõ rupes q̃dã ĩ ſublime ꝓiecta ĩ finibus amorræoꝝ iter moab & amorræos. Moab uero arabiæ ciuitas q̃ ẽ etiã areopolis nominatur: oſtendũt regiõis illius accolæ locum uallis iterruptæ diuerſæ ſatis horribilem & periculoſum: q a plæriſq; nunc amoas appellaſ: extenditurq; ad ſeptẽtrioné areopolis: ĩ quo & militum ex oí parte præſidia diſtributa: plenum ſanguinis & formidinis teſtantur ingreſſum. Hic quondam moabitaꝝ fuit. & poſtea ſeon rex amorræorum iure belli eũ obtinuit. Sed & terra filiorũ iſrael trans iordanẽ ab Arnone incipiens uſq; ad montes. hermon & libanũ oſtenditur. At locus uel oppidũ arnoe qđ a. lxx. ĩterpretibus per extenſam uocalẽ & diciſ Oſemon locus deſerti: deniq; & ipſũ uocabulũ ĩcultam terram deſertãq; ſignificat. Abelſathin locus in deſerto ad meridianum moabitarũ. Azor ſiue zazer terminus urbis amon q̃ nunc philadelphia dicitur diuidens eã amorræorũ uſq; regionem. & etiam in octauo circiter lapide eius ad ſolis occaſum uicus zazer uſq; in præſentem diem permanens. Azoer oppidũ moabitaꝝ quod ſitum ẽ ſuper ripã torrentis Armõ poſſeſſũ olim a gente termiacuimẽ: & poſtea retentum a filiis loth ĩ moabitis cum priores accolas ſubuertiſſent: & oſtenditur uſq; hodie in uertice mõtis illius. Sed & torrens per abrupta deſcendens in mare mortuũ fluit. Cecidit aũt Azoer in ſortem tribus Gad contra faciẽ Rabba. Aſtaroth antiqua ciuitas og regis baſſam: ĩ qua habitauerunt gigantes: & poſtea cecidit in ſorté tribus manaſſæ regionis betpaneæ. & ſex milibus ab Adar urbe arabiæ ſeparata ẽ. Porro Araab Oſtra. xxv. milibus diſtat: diximus & ſupra de Aſtaroth Carnaim. Agriſpetula mons ẽ moabitarũ ĩ quem adduxit ballach filius Sophor balaam diuinum ad maledicendum iſrael ſuper uerticem: qui propter uehemens prærumptũ uocatur exciſus: & unum mari mortuo ꝓcul ab Arnoe. Araboth moab ubi ſecundo numeratus eſt populus quod aquila interpretaſ humilia ſiue æqualia Moab hanc habens cõſuetudinem: ut heremũ ꝓpter planitiẽ omana ideſt æqualẽ interpretetur & planam: deniq; Symmachus pro Araboth moab capeſteria moab tranſtulit: & eſt uſq; hodie locus iuxta mõtẽ phogor euntibus alibi Adæ ĩ elbũ Arabiæ cõtra hierico: qui ita appellatur. Araba hanc ut ſupra aquila tranſtulit plagam: ſymmachus interdum campeſtrem interdum ĩhabitabilem. Theodotion occidentalem. Atharoth ciuitas olim amorræorum trans iordanem: q̃ poſtea cecidit in ſortẽ tribus gad: uocatus ẽ aũt Acharoth a filiis ſalma ſiue ſalmon ut in paralipomenon ſcriptum ẽ Atharoth Sopham & hæc ciuitas tribus gad. Arath ciuitas amorræorum uicina deſerto cades: & uſq; nunc oſtenditur uilla ad oppidum Mallatis quarto lapide de Achebron uiceſimo in tribu iuda. Aſemona ciuitas in deſerto: ad meridiem iudææ diuidens ægyptum & ſortem tribus iudæ: ad mare uſq; ad occidentem: poſui & ſupra Aſemona caſtra filiorum iſrael. Achabi terminus iudææ prouinciæ ad orientalem reſpiciens tribus iudæ. Eſt autem & uicus nunc uſq; grandis nouem milibus a neapoli cõtra orientem deſcendentibus ad iordanem & leribuin per eam quæ appellatur atrabitine: ſed & confinium amorræorum acrabi dicitur de quo loco nõ exterminauit alienigenas tribus neptalí: ut in iudicium libro ſcriptũ ẽ. Aſada cõfinium iudææ reſpiciens ad aquilonem. Arath terminus & ipſe iudææ conſtans a chedron milibus. xx. ad meridiem: de quo ſupra poſitum eſt. Aſarenam terminus iudææ ad ſeptẽtrionem. Aſernai terminus & ipſe iudææ. Arbeſa terminus & ipſe iudææ ortum ſolis aſpiciens. Eſt & uſq; hodie uicus arbel trans iordanem in finibus pellæ ciuitatis Palæſtinæ: & alius hoc uocabulo ín caupopergram diſtans ab oppido legionis milibus nouem: Aulõ nõ græcum ut quidam putant ſed hebræum uocabulum eſt. appellatur autem uallis grandis atq; campeſtris ĩmenſam longitudinem ſe extendens: quæ circundatur ex utraq; parte montibus ſibi inuicem ſuccedentíbus & cohærẽtibus q̃ icipiẽtes a líbano & ultra eũ uſq; ad deſertũ Pharã pueniunt. Sũtq; ĩ ipſo Aulõe. i. ualone cãpeſtrí urbes nobiles. Sitopolis tyberias ſtagnũq; ꝓpter eã. Sed & hierico mare mortuũ & regiões ĩ circuitu p q̃s medius iordanis fluit oriẽs de fontibus paneadis & ĩ mari mortuo ituẽs. Amalechites regio ĩ deſerto. ad meridiẽ iudææ trãs urbẽ prætereũtibus aialã cuius & ſcriptura recordaſ dicés Amalech hitat ĩ terrã ad auſtrũ: ſed & iuxta eũ alius cananæus hítabat: q & dimicauit cõtra filios iſrael ĩ deſerto: de quibus ita ſcribiſ. Amalech auté & cananæus habitabant ĩ ualle. Araba planũ: aqla & ſymmachus cãpeſtrem interpre-

tantur ſicut ſupra dictum eſt. Porro eſt & alia uilla araba nomine in finibus diocæſareæ q̄ olī Saporie dicebatur & alia tribus milibus a Sicopoli contra occidentem. Aīan q̄ nunc Philadelphia urbs arabiæ nobilis ī qua habitauerunt hodie raphaī gens antiqua quā interfecerunt filii loth habitantes pro eis in Aīan Argob regio regis Baſſā Og ſuper iordanem quæ cecidit ī ſortem dimidiæ tribus manaſſæ. & eſt uſq; hodie uicus circa ieraſā urbē arabiæ. xv. ab ea diſtās milibus cōtra occidentē q̄ arta appellatur qđ ītērp̄tat̄ ſymmachus Menſeram. Aſedoch urbs amorræorum quæ cecidit in ſortem tribus rubem appellatur autem additio cognomento Aaſedoch phagam. qđ in lingua noſtra reſonare abſciſſum. Abarin mons eſt in quo mortuus eſt moyſes. dicitur autem & mons eſſe Nabam in terra Moab contra ierico ſupra iordanem inſup aliophaga. Oſtenditurq; aſcendentibus de libiade in eſbī antiquo hodieq; uocabulo: iuxta montem phagor nomē priſtinum retinente a quo contra eum regio uſq; nunc appellatur phaſga. Anochiar qđ ītērprætatur Eciay aiciant. Hæc eſt baſſā in qua ſunt uici. lx. in monte galaad qui ceciderunt in ſortem dimidiæ tribus manaſſæ: qui locus nunc uocatur golō in terra baccanea. Antillidanus: ea quæ ſupra libanum ad orientalem plagam reſpicientia Antillibanus appellātur contra regionem Damaſci. quæ cecidit ī ſortem tribus manaſſæ. Azeta ciuitas Cananæorum in parte tribus iudæ ad quā uſq; proſecutus eſt ieſus quinq; reges. Sed & hodie uocatur uilla Azecha inter eleutheropolī & Aeliam. Aiolī uallis aquæ præruptum ſuper qđ orante quōdā ieſu luna ſtetit iuxta uillam quæ uſq; nunc aiolī dicitur contra orientem bethellis tribus ab ea milibus diſtans aut procul a gabaa & raīa ſaulis urbibus. Porro hebræi affirmant Aiolī uicum eſſe iuxta Intopolī in ſecundo lapide pgentibus Aeliam. Achor hebraice dicitur Emathachor qđ ītērprætatur uallis tumultus uel turbarum eo q; ibi tumultuatus & turbatus ſit iſrael: ī qua lapidauerunt quōdam Acham propter furtum anathematis. Eſt autem a ſeptentrione ierico & uſq; hodie a regionis accolis ſic nominatur: meminit huius oſee propheta. Aſedoch alia ciuitas non quæ ſupra licet eodem nomine uocetur: quam expugnauit quōdam ieſus rege eius interfecto. Aſor ciuitas regni iabī quam ſolam intendit ieſus: quia metropolis erat omnium regnorum philiſtī. eſt & alia uilla uſq; hodie Aſor in finibus Aſcalonis contra orientem eius quæ cecidit in ſortem tribus iudæ: cuius & ſcriptura meminit appellans eam ad diſtinctionem ueteris aſor nouam. Armon regio Aeneorum: quam obtinuit ieſus: hebræus uero quo pie legēte ſcripturas didici affirmat montem Hermon paneadi īminere: quem quondam tenuere ænei & amorræi: de quo nūc æſtiuæ niues tyrum ob delitias deferuntur. Sed Halaach mons quem aquila interp̄tatur diuidentem montem. i. limpidū ſi ue lubraī. Armon mons amorræoꝝ de quo nunc dictū quem ſinices uocant Samor: & amorræus appellauit Sauir: diciturq; in uertice eius inſigne templū quod ab ethuuth cultui habetur e regione paneadis & libani & terra filiorum iſrael trans iordanem a ſolis ortu p̄rupto Armon uſq; ad montem Armon extendit. Auober ciuitas quā expugnauit ieſus & eſt uſq; hodie uilla iuxta dioſpoli quaſi quarto miliaria ad orientalem plagam quæ uocatur Bethoanabal. plāriq; aūt affirmāt in octauo ab ea miliario ſitam appellari bethanabal. Aſdod in ſortibus iudæ quæ nunc uocatur azotus: in qua derelicti ſunt gigantes q̄ appellabant Emathī: & eſt uſq; hodie inſigne oppidū palæſtinæ. Ader urbs quā expugnauit ieſus rege illius ītērfecto. Afec & hæc ciuitas eſt quā rege ipſius trucidato expugnauit ieſus. Achſaph & contra huius regem philoſophus pugnaſſe deſcribitur: appellaturq; uia theſſalus ī octauo lapide diocæſareæ ad radicem montis tabor ī campeſtribus. Accaron in tribu dā ſiue ut ego arbitror ī tribu iudæ & leuam cananæoꝝ urbs una de quinq; olim ſatrapis palæſtinæ: & decreta eſt qdem tribui iuda. nec tamen tenta ab ea: qa habitatores priſtinos nequit ex pellere. Sed & uſq; hodie grandis ītus ciuiū iudæoꝝ. Accaron dī ītēr Azotū & iamā ad orientem reſpiciens. Quidam putant Accaron turrī ſtratonis poſtea cæſaream nūcupatā. Axotus quæ ſupra Aſda uſq; hodie nō ignobile municipiū palæſtinæ & una de qnq; ciuitatibus Allophyloꝝ: decreta qdem tribui iudæ: ſed nō retenta ab ea: qa nequaq̄ ueteres accolas potuit expellere. Aſchalon urbs nobilis palæſtinæ q̄ & ipſa antiqtus una fuit de qnq; ſatrapis philiſtinoꝝ: ſepata qdem tribui iudæ p̄ ſortē tamē non retenta ab ea qa habitatores eius ſupare non potuit. Aſeta terminus amorræoꝝ ſuper iordanē in ſortē tribui rubē. Sed & uſq; hodie eſt caſtellū grāde aſeta noīe iuxta oppidū palæſtinæ. Agad ſita ad radices montis Hermon. Aemach urbs q̄ cecidit in ſortē rubē. Sed nūc amatus uilla dī trans iordanē ī uiceſimoprimo miliario a pelle ad meridiem. Eſt & alia uilla ī uicinia gadare noīe Amatha ubi calidæ aquæ erūpunt. In regnoꝝ quoq; libris ſcribit. Abītroitu Emath uſq; ad mare hoc eſt deſerti quod ē mare mortuū. Ego aūt ſueſtigans reppi Emath urbē coeles ſyriæ appellari: q̄ nunc græco ſermone epiphania dī. Amori trans iordanē in tribu gad hoc eſt Amā de qua diximus ſupra philadelphia ciuitas illuſtris arabiæ. Adara in tribu iuda iuxta deſertum. eſt quoq; & alia uilla in finibus dioſpoleas iuxta thā uiticam regionē quæ athauina uilla uſq; hodie ſic uocatur. Athaica uicus ī deſerto ſitus. ī poſſeſſione tribus iudæ p̄ qua ſymmachus interp̄tat̄ pauimētū. Acor ī tribu iudæ: de q̄ & ſupra diximus Adomī quōdā uillula nūc ruinæ ī ſorte tribus iudæ: q locus uſq; hodie uocat̄ male domī & græce dī anaba. Latine aūt appellari poſſunt aſcenſus ruffoꝝ ſiue rubētiū pp ſanguinē q̄ illis crebro a latronibus fundit̄. Eſt aūt cōfiniū tribus iudæ & beniamī deſcēdentibus ab helia iericū: ubi caſtellū iſitū eſt ob auxilia uiatoꝝ huius ſanguinarii & cruēti loci: dominus quoq; ī pabola deſcendentis ie ricū de hieroſolyma recordat̄. Amā in tribu iuda. Aſer ī tribu iudæ. appellat̄ aūt nūc uicus pgrandis pgētibus Aſcalonē de Azota. Aſarſaul ī tribu iudæ urbs ſacerdotibus ſepata. Eſt uſq; hodie uilla bethemini noīe ī ſecundo lapide de Atherebītho hoc eſt tabernaculū Abrahā q̄tuor milibus Acheron. Aſtaol ī tribu iudæ uſq; hodie uilla uocabulo Aſto ītēr Azotum & aſcalonem permanet. Aſna in tribu iudæ. Adolam in tribu iudæ & uſq; hodie uicus non paruus ad orientem Eleutheropoleos in decimo eius miliario hoc nomine uocatur. Adithā in ſorte tribus iudæ. Dicitur autem & quædam uilla atlia iuxta Gazā: & alia adita iuxta

Dioſpolin:quaſi ad orientalem plagam reſpiciens Adaſa in tribu iudæ uſq; hodie uicus iuxta guſuas. Sed mi
ror quō guſnenſem regionem in tribu iudæ poſuerit cum perſpicuū ſit ſcd'm librum ieſu ſorte eā tribui Ef
fraī cecidiſſe. Acher in tribu iudæ. Aſam in tribu iudæ eſt uſq; hodie uicus nomine Bethaſam ad Aeliam p-
tinens in.xv.ab urbe miliario. Aſennā in tribu iudæ. Agaf.in tribu iudæ nunc uſq; uicus in finibus eleutero
polis eſt. Eſt & alia uilla grādis iudæoꝝ nomine. Aena Darona contra auſtralem plagam chebronis nouem
ab ea milibus ſeparata. Aſtamos in tribu iudæ uicus & ipſe iudæoꝝ in Daroma ad aq̄lonē loci auē. Auim
in tribu iudæ. Eſt uicus auea iuxta alteꝝ de quo ſupra diximus ad orientalem plagā reſpiciens cunctis habi
tatus xp̄ianis. Affeta in tribu iudæ. Auata in tribu iudæ. Areba in tribu iudæ. Aſtaroth contra Rama in tri-
bu ioſeph. Aſtaroth ciuitas ī tribu effraī nūc uicus ad aq̄lonem ex baſte ī quarto eius miliario acurus dicit.
Adara ciuitas tribus effraī. Aſer ciuitas tribus manaſſæ nunc demonſtratur uilla deſcendentibus ab neapo-
li ſint opolim ī.xv.lapide iuxta uiā publicam. Acharoth ciuitas tribus beniamī. ſunt autem duæ acharoth
haud ꝓcul ab ælia. Araboth ciuitas ſortis beniamī ſacerdotibus ſeparata ī tertio ab ælia maliario. de q̄ & hie
remias ꝓpheta fuit. Adar ciuitas ſortis beniamī. Aelmō ciuitas tribus beniamī ſacerdotibus ſeparata. Aiuxt
caſis. i. uallis Caſis in tribu beniamī. Auī in tribu beniamī. Aphra in tribu beniamī. Eſt & hodie uicus Effrē
in q̄nto miliario Bethelis ad orientē reſpiciens. Aumienia in tribu beniamin. Affini in tribu beniamī. Arī ī
tribu beniamī. ē & uilla iuxta dioſpolī q̄ nūc appellatur uſq; Betariph. Ampla in tribu beniamī. Aſar in tri
bu ſymeō. Armathabob in tribu ſymeonis ciuitas ſacerdotibus ſepata. Aſēna in tribu ſymeonis. Amethar ī
tribu zabulō. Auiuia in tribu zabulō:& alia uilla Auiuia eūtibus de neapoli Aeliā in.x.miliario. Annuatō in
tribu zabulō. Achaſelut eſt ciuitas tribus iſachar: Appellatur aūt & quidam uicus ſacalus iuxta mōtē tabor
in cāpeſtribus in octauo miliario diocæſareæ ad orientem reſpiciēs. ſicut ſupra dixīus. Affraī ciuitas tribus
iſachar eſt hodieq; uilla affarea nomine in ſexto miliario legionis cōtra ſeptētrionē alimedech. ſortis aſſis.
Amach in tribu aſſer. Amef in ſorte tribus iſachar. Auerich in ſorte tribus iſachar. Aſtiſap in tribu aſſer ci-
uitas ſeparata leuitis. Amer in tribu aſſer ē q̄dam uilla noīe Bethenea in q̄ntodecimo lapide a cæſarea ſita in
monte contra oriētalē plagā in q̄ & lauacra dicuntur eſſe ſalubria. Acrau in tribu aſſer. Amō in tribu aſſer.
Accho q̄ nunc ptolemais appellatur ſortis aſſer de q̄ hītatores p̄ſtios nequiuit expellere. Achzif in tribu aſ-
ſer in q̄ alienigenæ pmanſerunt. hæc eſt & diſpa in nono miliario ptolemaidis pgentibus tribus. Auiuia ſor
tis aſſer. Affec ſortis aſſerī in q̄ hītatores priſtini permanſerunt. Adeuiue in tribu neptalī. Aſſor in tribu ne
ptalī quam rex aſſyriō prophetaſſe ſcribitur. Aſſeddi in tribu neptalī. Amath in tribu neptalī. Azanot in tri
bu neptalī:ē aūt & nūc uicus ad regionē diocæſareæ ptinēs in cāpeſtribus. Ahilō ſordis dā ſepata leuitis. &
eſt hodie uicus alius haud procul a nicopoli. Sciendum q; ahilō. lxx. ediderunt ubi erāt urſi. Arad eſt ciuitas
inhītatores filii hebad:ſoceri moyſi in medio iſraelis. Ader apud quē gedeō caſtrametatus eſt. Ariſoth ciui
tas ſiſar p̄cipis iabis. Eſt aūt iabis trās iordanē nūc uilla pgrandis a ciuitate Pellex ſex milibus diſtans pgē
tibus Heraſam. Aredh aſcenſus pro quo aquila interpretatur ſaltuum:ſymmachus montium. Aruir ubi di-
micauit iepte:eſt hodieq; uilla in monte ſita uiceſimo ab Helia lapide ad ſeptentrionem. Arna ubi ſcriptura
refert ſediſſe abimelech. Aialī ciuitas in terra zabulō:de q̄ fuit & ille aiolō qui indicauit populū iſrael. Abel
uinearum ubi dimicauit iepte in terra filioꝝ Amō:nam & uſq; in præſentē diem in ſeptimo lapide philadel
phiæ uilla Abel cernitur uiētis cōſita. Alia quoq; eſt ciuitas nomine Abilla uini fertilis:in duodecimo a ga-
daris miliario:contra orientalem plagā:necnō & tertia in phœnice Abilla inter Damaſcum & Paneadē. Ara
methē Sophī:ciuitas helcane & ſamuelis in regione tānitredis iuxta dioſpolim:unde fuit ioſeph qui in euā
geliis Abarimathia fuiſſe ſcribitur. Abuezer qd' interpretatur lapis adiutorii ſiue lapis auxiliator. Eſt autē
locus ubi tulerunt philiſtim arcam teſtamenti inter heliam & aſcalonē iuxta uillā bethamus. aphes domus
ubi dimicauit ſaul:pro quo aquila poſuit in finibus domui. Anuegel pro quo aquila auſtrū:ſymmachus me
ridiem tranſtulerunt. Arith ubi dauid eſt uilla Arath nomine ad occidentalem helim. Aialim pro quo aqui
la tranſtulit ceruoꝝ :theodotion lapides ceruorum Endor q̄ eſt in ezraela ubi filii iſraelis ſe ad p̄lium pre-
parantes caſtra poſuerunt. Et eſt hodie grādis uicus Endor:iuxta montem Thabor ad meridiem in quarto
miliario. Aſech iuxta endor iſraelis ubi dimicauit ſaul. Arma ad quem locum ſpolioꝝ partem miſit dauid.
Atherith ad hunc quoq; locum miſit p̄dæ partem dauid. Ama in deſertum euntibus gabaon ethonodache
ſim:pro quo ſymmachus poſuit inferiorem uiam. Areaorne. i. hieruſalem. Aſſur ciuitas iudæ quam ædifica
uit ſalomō. Abelmaula urbs unius de principibus ſolomonis. Vnde fuit & heliſæus propheta. Eſt autē nūc
uicus in aulone de quo ſupra diximus in decimo a ſintopoli miliario contra auſtralem plagam nomine Bet
haula. Sed & Abel in ea uillula nunc nuncupatur inter neapolim & ſintopolī. Auothar ciuitas unius de prin
cipibus ſalomonis. Ailath ſupra littus rubri maris in terra dā:de quo ſupra dictum eſt. Aeloth quam extor-
ſit azarias. Aenda huius expugnator aſſa rex fuit atq; ſubuerſor. Aſiongaber in hoc loco claſſis ioſaphat tē-
peſtate in atria eſt. Fertur autem ipſa eſſe eſſia haud procul ab Ailach in rubro. Aela borgozati nomina flu
minum in terra mœdorum:ad quorum montes captiuus iſrael ductus eſt. Albana fluuius damaſci. Aopſi-
the uel Aphaſoti quod aquila in libertatem uertit. Ailam quam expugnauit rex aſſyriorum Achias in aſſy
riorum. Aſſima oppidum in terra iudæ quod ædificauerunt hi qui ad eam uenerunt de Emath. Arthē
refert ioſephus hanc eſſe petram urbem nobilem palæſtinæ. ardamelech idolum aſſyriorum quod & ſama
ritæ uenerati ſunt. Armonium iuxta eſaiam uiæ nomen eſt in uiſione contra moab pro quo aquila Ouo-
raim. Agallim & huius eſaias meminit in uiſione contra moab. Eſt autem Agallim uicus ad auſtralem
plagam partem Areopolios diſtans ab eo milibus octo. Aelim puteus dimon & huius loci in eadem uiſio-
ne eſaias recordatur. Ariel huius quoq; eſaias meminit quam aquila & ſymmachus interpretati ſunt

Leonem dei:Hanc putãt eſſe qdã ariopoli eo q̃ ibi nũc uſq; ariel idolũ colũt uocatũ acratoi apota amarte: Vnde & ciuitatem dictam ſuſpicãtur.Mihi aũt uidetur iuxta conſequentiã textũq; pphetiæ Ariel ibi ag,allegorice hieruſalem:ſiue tẽplum ſignificare hoc eſt leonẽ dei q̃ forte regnũ fuerit & potẽs . De hoc in libris hebraicax qõnum plenius dictũ eſt Adama in eſaia pro quo aqla & ſymmachus humũ:theodotion terram interp̃tãtur.Age fullonis & hoc in eſaia ſcriptũ eſt.Oſtendit aũt nunc uſq; lucus in ſuburbanis hieruſalem. Aſedech & hãc eſaias ,ppheta futurã in ægypto uaticinat.Sciendũ aũt q̃ in hebræo pro hoc nomĩe ſcriptũ ſit arabes quod ſiccitatem qdam interp̃tãtur in ſolẽ:& alii in teſtã trãſferũt uolentes uel Heliopoli ſignificari uel Oſtracinẽ.Sed & huius rei diſputatõem qa longior eſt ĩ libris hebraicax qõnum reperis.Arafad urbs damaſci quã oppugnauit rex aſſyriox ſicut ĩ eſaia & hieremia & libris regnox ſcribit . Auengaba & huius eſaias meminit:quã aqla trãſtulit aut graua.ſ.u.ſyllabã q̃ in medio nois poſita eſt in coniunctõem & interp̃tatus.ſymmachus uero ſollicitauit & humiliauit:Legimus ſuper hoc in regnox libris.Armenia in eſaia q̃ ẽ ararat.Aſael huius meminit zacharias ,ppheta.Auauel turris hieruſalem ſicut in zachariæ libro ſcriptũ eſt. Aſſeremoth in Hieremia pro quo in hebræo ſcriptum ſadamoth:qđ aqla interp̃tatur ſuburbana Amoth ĩ hieremia:aqla uertit in officinas uel tabernas. Aalaoth ĩ hieremia pro quo ĩ hebræo legit̃ luit.Aethau ĩ hieremia:quã aqlã ualidã:ſymmachus interp̃tatur antiquã.Acheldemach ager ſanguinis: q̃ hodieq; monſtrat̃ ad auſtralem plagã montis ſyon ieuon iuxta Salim ubi baptizabat ioánes:ſicut ĩ euãgelio circa ioánem ſcriptũ eſt Et oſtendit̃ nũc uſq; locus in octauo lapide ſincopoleos ad meridiẽ iuxta ſalem & iordanem.

Abel q̃ Babylon interp̃tatur confuſio.Erat aũt ciuitas regni Nẽbroth:ĩ qua eox q̃ ædificauerũt turrĩ longe diuiſæ ſunt linguæ:quox prícipẽ ioſephus fuiſſe Nembroth affirmat .Teſtem quoq; eius hiſtoriæ ſibyllam græcã exhibens:locus inqt in quo turrĩ ædificarũt nũc appellat̃ Babylon ,ppter cõfuſionem ſermonis eox q̃ altiſſimã turrĩ oĩ ſtudio fabricabãt.Siqdem hebræi confuſione Babel uocãt.De hac turræ & diuerſitate linguax ſcripſit & ſybilla ĩ hunc modũ.Cum oẽs mortales una ligua uterent̃ qdam ex his altiſſimã turrĩ ædificauerunt:cælum p eam cupiẽtes ſcandere.dii uero turbines mittentes euertere turrĩ:& propria & diuerſam unicuiq; tribuere linguã. Vnde urbẽ quoq; contigit appellari Babylonem . Betheluiais in duodecimo ab Helia lapide ad dextrã euntibus neapolim:q̃ primũ luza,ĩ.amigdalum uocabat̃:& cecidit in ſortẽ tribus beniamĩ iuxta Bethã & Gai:quã expugnauit ieſus rege illius ĩterfecto.Porro qdam putant ſcdm errorem græcox uoluminũ Valamiaulas antiqtus nũcupatũ:uehementer errant.Verbũ qppe hebræũ & nomẽ ipſius ciuitatulæ pariter miſcuerunt:cum ullã ſignificet prius ,i.προ τερον luza uero amitha & ſit ſenſus:Vocabat̃ aũt bethel prius luza.Nec bethaĩ quod aut oppidũ ſignificat:hebræi putant eũdem eſſe bethel.ſed ex eo tpe quo ibi ab hieroboã filio nabath uituli aurei fabricati ſunt.& a.x.tribubus adorati uocatũ eſt Bethaĩ,i.domus idoli:q̃ ante uocabat̃ domus dei. Sed & ſup hoc in libris hebraicax qõnũ plenius diximus.Bala quæ ſegor nũc Azora nũcupat̃ ſola de qnq; ſodomox urbibus loth p̃cibus reſeruata.Imminet aũt mari mortuo & p̃ſidiũ ĩ ea poſitũ eſt militum romanox:habitatoribus quoq; ,ppriis frequentat̃:& apud eam gignitur balſamũ:poma palmax antiquæ ubertatis ĩdicia.Nullũ aũt moueat q̃ Segor eadem Zoara dr̃:cum idem nomen ſit paruulæ uel iunioris. ſed Segor hebraice Zora ſyriace nũcuparur.Bala aũt interp̃tat̃ abſorpta:ſup quo in libris hebraicax qõnum plenius diximus.Balanus,i.q̃rcus luctus:ſub qua rebeccæ nutrix ſepulta eſt Barath inter cades & barath hodieq; agar puteus demonſtrat̃.Bethleem ciuitas dauid in ſorte tribus iudæ.In qua deus noſter atq; ſaluator natus eſt in ſexto miliario ab Helia contra meridianam plagã iuxta uiam quæ ducit Chebron:ubi & ſepulchrum cum abimelech ſociauerunt iurantes.Nec mouere debet quenq̃ ſi iterdum ciuitas iudæ eaſdem in tribus ſymeonis uel beniamĩ reperiat tribus iuda bellicoſiſſimis uiris pollens & crebro aduerſarios ſuperãs in omnibus tenuit principatum:& iccirco & aliax tribuum ſortes in eius interdum funiculo nuncupatur. Alioqn in medio tribus iudæ habitaſſe ſymeonem ſcriptura manifeſtiſſime docet.Balam in tribu iuda.Baſchat in tribu iuda.Bethdagon in tribu iuda.ſed & uſq; hodie grandis uicus cafodago iter dioſpoli & ianuã demonſtratur.Bethaloth in tribu iudæ.Bethafiti in tribu iuda uicus trans raphĩ milibus.xiiii.eũtibus ægyptum qui eſt terminus palæſtinæ.Bethoraba pro qua ſymmachus tranſtulit in locis q̃ iuxta ĩhabitabilem ſunt ſignificans heremũ.Beſchaia in tribu manaſſe ſepata a leuitis in regione baſanitidi.Bethaĩ in tribu beniamin iuxta Gai & Bethel contra macinas:Sed plæriq;:ut ſupra dictum eſt idem putant eſſe Bethel .Baliloth in tribu beniamĩ.Bethſur in tribu iuda uel beniamĩ:& eſt hodie bethſura uicus euntibus nobis ab Helia chebron in uiceſimo lapide.luxta quam fons ad radices montis ebuliens ab eadem in qua gignitur ſorbetur humo:& apoſtolox acta referunt eunuchũ candacis reginæ ĩ hoc eſſe baptizatum a philippo . Eſt & alia uilla Bethoſor in tribu iuda mille paſſibus diſtans ab Eleutheropoli.Beroth in tribu beniamĩ. Bola in tribu ſymeonis.Bou in tribu beniamin.Bethaloth in tribu beniamĩ:pro quo ſymmachus interp̃tatur ĩ campeſtribus.Bethalla in tribu beniamin.Borooth in tribu beniamin.Balla in tribu ſymeonis.Bathul in tribu ſymeonis.Beraraoth in tribu ſymeonis.Beth in tribu ſymeonis.Baale in tribu ſymeonis.Bethabaeth in tribu ſymeonis.Bethleẽ in tribu zabulon ad cuius diſtinctionẽ altera Bethleẽ appellat̃ iudæ.Bethphaſes ĩ tribu iſachar.Bethue in tribu aſſer:& nũc appellat̃ uicus Betheté in octauo miliario ptolemaidis contra oriẽtẽ.Bethagõ locus in quo duæ tribus zabulon & iſachar habent confinia.Bethameth quod interp̃tat̃ ſymmachus uallis.Eſt aũt ſortis aſſer.Bethana ĩ tribu neptali: & eſt uillæ nomẽ bethanea in quitodecio a cæſarea elapide:in qua dicuntur lauacra eſſe ſalubria:q̃ & ſupra noĩe aueane poſuimus . Bene in tribu dan. Barath in tribu dan uſq; hodie proprie ad azotum . Berecha uiculus appellatur . Bezel urbs regis adembezeth:& hodie duæ uillæ ſunt nomine bezeth uicinæ ſibi in ſeptimo lapide a neapoli deſcendentibus ſintopolim.

Bethſá ex hoc oppido tribus manaſſæ accolas priſtinos non potuit expellere.& nũc appellatur. Sinthoplis urbs nobilis palæſtinæ:quã ĩterdum ſcriptura cognominat domũ ſan:qđ in noſtra lingua ĩterp̃taſ iniquus. Bethſanies ciuitas ſacerdotalis in tribu beniamĩ:in q̃ uſq; hodie demonſtraſ de eleutheropoli ꝑgentibus ni copoli in.x.miliario cõtra orientalẽ plagã.Bethnati ſorte tribus neptalĩ.Sed nec de hac priſtinos accolas tri bus neptalim ualuit expellere.Bethſanies altera in tribu neptalim in qua & ipſi cultores priſtini pmanſerũt Baalemoni mons circa libanũ in finibus allophyloꝝ.Baleth ĩ tribu dã.Bethara qđ interp̃taſ domus aquæ ſiue putei:quã in expeditione ſclaudi occupauit gedeon.Bethaſepta ubi terga uertit madiã.Balanus.i.q̃rcus ſithinioꝝ ubi regnauit abimelech:q̃ uſq; hodie oſtenditur in ſuburbano rure neapoleos ꝑpe ſepulchrũ Io ſeph.Bonthonii qđ interp̃tatur aq̃la & ſymmachus tribulos.Bera ubi abimelech ioatan fuiſſet hĩtauit. Di ſtat aũt uicus bera a bereopoli.viii.milibus ad aq̃lonem.Baalthamar iuxta gaba ubi filii iſrael aduerſum tri bum meniamĩ iniere certamẽ:& uſq; hodie bethamari in ſupradictis locis uiculus appellatur.Betchur uſq; ad hunc locũ populus iſrael fugientes ꝑſecutus eſt alienigenas appellans eũ lapidẽ adiutorii. Bauia ubi ſaul ungendus in regem cum ſamuele cibũ ſumpſit.Porro bauia aq̃la ſemp excelſam tranſtulit. Boſeth nomen petræ ſuper qua in libris hebraicaꝝ qõnum diximus Beſſor turris ad quam uenit dauid.Beroſam ad quam p̃dæ partem dauid miſit.Barĩ locus ad quem uſq; ꝑſecutus eſt Michol filiã ſaul uir ſuus lachrymans.Baalaſ ſor iuxta effraĩ:ubi ab elaſon pecora tondebanſ.Bethamaca uſq; ad hanc ꝑſecutus eſt ioab ꝑ duellẽ labe: & poſt eam legimus ab aſſyrioꝝ rege captam.Eſt aũt aſcendentibus de eleutheropoli Eliam in octauo lapide nunc uilla q̃ Achanũ dr̃.Ballath urbs quam ædificauit ſalomon.Bethariſſa unde uenit homo cũ muner bus ad hæliſæũ ꝑphetam.Eſt aũt in finibus dioſpoleos uilla.xv.ferme ab ea milibus diſtans contra ſeptem trionem in regione tãnitica.Bethagã uia per quam ochoziã fugiſſe legimus.Baſethath urbs antiqua iudæ. Bethſathath uicus ſamariæ:ad quem uenit Hieu rex iſrael q̃ in altiſſimo campo ſitus eſt non amplius. xii. milibus a legionis oppido ſepatur:ꝑ quo aq̃la interp̃taſ domus curuantiũ.Symmachus domus ſingulorũ eo q̃ auguſtus & humilis ĩtroitus ſingulos tãtum:& nec ipſos ĩgredi ſuſtineret.Beuich quam conſtruxerunt ſamaritani:q̃ de babylonis regione trãſierũt.Biblos ciuitas phœnicis cuius meminit ezechiel:pro qua ĩ he braico cõtineſ Gobel.Babaſtus ciuitas ægypti:iuxta ezechielem.Bar.in terra cedar ſicut ſcribit hieremias. Babylon idolum eſt obel.Bethſaida ciuitas eſt in galilæa andreæ petri philippi apoſtoloꝝ ꝑpe ſtagnũ Ge nazareth.Bethfage uilla in monte oliueti ad quã uenit dominus ieſus.Bethãia uilla in ſecundo ab Aelia mi liario in latere montis oliueti:ubi ſaluator noſter lazarũ ſuſcitauit:cuius & monumẽtũ eccleſia nunc ibidẽ extructa demonſtraſ.Bethaiba trans iordanẽ ubi ioannes in pnĩam baptizabat:unde & uſq; hodie plurimi de fratribus hoc eſt de numero credentium ibi renaſci cupientes uitali gurgite baptizantur.Bethſaida piſci na in hieruſalem quæ uocabaſ ꝑbatica:& a nobis interp̃tari põt pecualis.Hæc q̃q; quondam porticus ha buit.oſtenduñ gemini lacus.Quoniam unius hybernis pluuiis adĩpleri ſolet.Alter miro ĩ modo rubẽs q̃ſi cruentis aquis antiqui in ſe operis ſigna teſtantur.Nam hoſtias in eo lauari a ſacerdotibus ſallitas ferũt:un de & nomen acceperit.

Bethſaida ciuitas apoſtoꝝ petri pauli & philippi

Oronã Aſtaroth carnaym nũc uicus grãdis in angulo Bathenos:& appellaſ carnea trãſfluẽta Ior danis:tradũtq; fuiſſe ibi domũ iob.Sed & ſupra memorauimus carnẽ uituli ĩ nono ab Aelia mi liario.Cades ubi fons eſt iudicii:& cades barne ĩ deſerto q̃ coniungiſ ciuitati Petræ ĩ arabia: ubi oculuit maria:& moyſes rupe ꝑcuſſa aquã ſitienti populo dedit.Monſtraſ ibidẽ uſq; in ꝑſentem diem ſepulcrum uia ſed princeps amelech ibi achdorlamagor cæſi ſunt.Cene regio pricipũ idumæoꝝ.Ca raitami filii rubẽ.Nunc autem eſt uicus chriſtianis omĩbus florens iuxta mediabã urbem arabiæ:& appella tur Coraiatha ĩ.x.miliario ſupradictæ urbis:contra occidẽtalem plagam uicinus eius loci q̃ appellaſ Baiae. Cariachbarbe uillula quarta quæ & Chebron de qua iam ſupra diximus.Cauath uicus arabiæ q̃ nunc cha natha dr̃:quã cũ cepiſſet Nabau appellauit nabothliã.fuit autem ĩ tribu manaſſæ ĩ regiõe traconitidis iux ta boſtiã.Caathacha chriſia.i.aurea.Sunt autem montes auri fertiles in deſerto ꝑcul.xi.milibus Achachiel: iuxta quos moyſes deuteronomiũ ſcripſiſſe phibeſ.Sed ĩ metallo æris ſaho q̃ noſtro tpe corruit mõtes ue naꝝ auri plenos oli fuiſſe uicinos extimant.Cademoth ĩ deſerto ex quo loco miſit legatos moyſes ad ſean regem amorræoꝝ.Cariath uicus q̃ ſub gama metropoli fuit.Cedes ciuitas quam cepit ieſus rege ipſius iter fecto.Eſt aũt ĩ ſorte tribus iudæ.Cathẽoth altera ciuitas filioꝝ rubẽ urbs ſepata leuitis.Capſaol in tribu iu dæ.Cina in tribu iudæ.Cella ĩ tribu iuda ubi quondam ſedit dauid:& nunc cella ad oriẽtalem plagam eleu theropoleos ꝑgentibus chebrõ quaſi octauo miliario:ĩ qua ſepulchrum mõſtraſ ꝑphetæ abacuch.Cariath bal ciuitas iari in tribu iuda.Cana ĩ tribu ephraĩ.Capſa in tribu ephraĩ.Caue in tribu manaſſæ. Cariathiarĩ q̃ & cariathlual ciuitas ſaltuum una de urbibus gabaonitaꝝ ptinens ad tribũ iudæ:euntibus ab Aelia Dio ſpolim miliario uno.De hac fuit urias ꝑpheta:quem iterfecit ioachĩ in hieruſalem ſicut ſcribit hieremias. Sed in paralipomenon libro filius Subal appellaſ Cariathiarĩ.ciſon in tribu iſachar ciuitas ſepata leuitis.car to in tribu zabulon ſepata leuitis.cana uſq; ad Sydonem maiorem:eſt q̃ppe & altera minor ad cuius diſtin ctionem maior hæc dr̃.Fuit autem Cana in tribu aſſer ubi dominus noſter ſaluator aquã conuertit ĩ uinũ. Vnde & nathanael uir iſraelita ſaluatoris teſtimonio comprobaſ:& eſt hodie oppidũ in galilæa genitũ.Ce des ſortis neptalĩ ciuitas ſacerdotalis ac fugituoꝝ in galilæa ſup montem neptalĩ.Sed & has cepit rex aſſy rioꝝ:quæ uunc ad uſus appellatur in.xx.Tyri miliario iuxta Paneadem.Cariam in tribu neptalĩ ciuitas ſe pata leuitis.Ceron ĩ tribu zabulon in qua priſtini remãſere cultores.Carcar ubi erãt zebee & Salmana quos iterfecit gedeon.& eſt uſq; hodie caſtellum cognomento carcaria unius diei itinere a petra diſtans. Chamõ ciuitas in qua ſepultus eſt iaiar cũ primũ iudicaſſet populũ iſrael.Appellaſ aũt hodie uicus canoana in cam

po latissimo se legibus a legione ad septētrionalem plagam pgentibus ptolemaidē.Cisor torrens iuxta mon
tem thabor:ubi contra Siarā dimicatū est.Cadomi torrens iuxta quem delbora bellū gessit. Callastitanoꝝ
i.uallis gigantū aduersus quos ꝑliatus est dama.Clautomō.i.fletuū locus a plāctu nomē accepit.Cera regio
philistī.Carmelius ubi quōdam nabal carmelius fuit:& nunc uilla est Carmelia in deserto lapide oppidi che
bron uergens ad orientalem plagā:ubi & romanū ꝑsidium est positū. Chedron appellaꝫ torrens siue uallis
cedron iuxta hierusalem ad orietalem plagā:cuius ioānes euāgelista meminit.Cyrene in finibus ægypti : ad
quē locū rex assyrioꝝ trāstulit damascenos thoa quæq; est iuxta ægyptū.Charcedrō.i.cathagi:cuius esaias
& ezechiel in uisione tyri:recordaꝫ ꝑ quo in hebraico tarsis scriptū.Sed & de hac in libris hebraicaꝝ qōnū
plenius diximus.Cela.i.uallis iosaphat iter hierusalem & mōtem oliueti:lege ꝓphetā iohel.Cedon ī ezechi-
el quod aqla & symmachus interꝑtantꝫ orientē.Cedar in ezechiel prīceps cedar:Sed & esaias & hieremias ī
uisione arabiæ huius uocabuli recordantꝫ.Est aūt regio ī heremo saracenoꝝ a filio ismaelis cedar ita cogno
minata.Carioth in regione moabitaꝝ:sicut hieremias dicit.Capharnaū iuxta stagnū genasareth usq; hodie
oppidū in galilæa gentiū situm in finibus zabulon & neptali. Hucusq; ꝑ.c.lī am.i.græce legere debe
mus:exinde ꝑ elemētum chi qđ aspiratōem in se continet:& a latinis minime habeꝫ scribendū pariter ac le
gendū.Challiāne ciuitas regi nēbroth in babylone cuius & esaias meminit dicens. Et challiāne ubi turris
ædificata est.Challach assyrioꝝ egrediēs de terra Senar.Charrā ciuitas mesopotamiæ trās edessā q̄ usq; ho
die charra dr̄:ubi romanus cæsus est exercitus:& crassus dux captus.Cedron q̄ quondā appellabaꝫ Arbe li-
cet male ī græcis codicibus habeaꝫ arboch:cōdita est aūt ante septem ānos q̄ tanus urbs ægypti cōderetꝫ.di
ximus de hac & supra.Fuit aūt & metropolis:& quos gigantes & potentes intelligere debemus. Chobaa ad
leuā partem damasci:est aūt chobaa uilla in iisdem regionibus habēs accolas hebræos:q̄ credentes in xp̄m
oia legis p̄cepta custodiūt.Et a prīcipe hæreseos hebeonitæ nūcupantꝫ:cōtra istiusmodi dogma paulus apo
stolus scribit ad galathas.Chabrata qđ iterꝑtatur aqla .i.iuxta uiam q̄ ducit in ephrata.i.retheleē
ubi rachel cum Beniamī peperisset occubuit.Sup hoc uerbo qđ nobis uidetur in libro hebraicaꝝ qōnum
diximus.Chasbi ubi geminos iudæ filios thamar edidit.ostendiꝫ aūt nūc locus desertus iuxta odolā in fini
bus eleutheropoleos.De hoc quoq; in libris hebraicaꝝ qōnum plenius disputatum est.Choreb mons dei ī
regiōe madiā iuxta montem syna supra arabiā in deserto:cui iungit̄ mons & desertum saracenoꝝ q̄ uocaꝫ
pharam.Mi aūt uideꝫ q̄ duplici noīe idem mons nunc syna nūc choreb uoceꝫ.Charada castra filioꝝ israel.
Cheuerth mare ubi est terminus iudææ in tribu neptalī:sed & oppidū quod positū in honorem tiberii cæ-
saris herodes rex iudææ īstauratum appellauit tiberiadem:ferunt hoc primū appellatū noīe.Cheffira uicus
ad ciuitatem ptinens gabaō in tribu beniamī.Chalion in tribu iudæ.Chaptis in tribu iuda. Chermel unde
Nabal chermellus fuit de quo & supra dictū est:schilō in tribu iuda.Chofri ī tribu beniamī Chasselatabor
in tribu zabulon.Chetchimi terra cethī aprus dicitur:in qua ciuitatem cōdidit luza.Nam & urbs hodieq;
aprinū appellatur chari:ad quem locum prosecutus est ioab res nouas moliētem sabet.Chamarī ubi esaias
simulacra combussit.Challiane ubi turris ædificata est iuxta esaiam sicut diximus.Charam ciuitas assyrio-
rum in regione thomat iuxta esaiam.Chaselath iuxta Tabor:terminus zabulon:diximus de ea & supra sub
nomine chassellus.Chabol terminus asser.Chalab de hac cultores pristinos asser non ualuit expellere. Cho
rab torrens trans iordanem:ubi absconditus est helias e regione eiusdem fluminis.Chotbath regio assyrio-
rum. Chobar flumen babylonum sicut in ezechiele.Charchanus ciuitas iuxta flumen euphratem.Char-
moā uilla iuxta bethleē.Chamos idolum moab.Choraā oppidum galilææ quod & christus propter incre-
dulitatem miserabiliter deplorat plangit.Est autem non desertum in secundo lapide Achapharnaum.Chri
narus.i.torrens cedron:de quo & supra diximus inter mōtem oliueti & hierusalem:ubi dominum saluato-
rem ioannes euangelista parat traditum.

Assem urbs assyrioꝝ nobilis quam extruxit assur inter Niniuem & Chaladris.i.q̄rcus mambre
iuxta Chebron usq; ad ætatem īsantiæ meæ & constantii regis imperium therebithus monstra
batur peruetus & annos magnitudine indicans:sub qua habitauit abraham.miro autem cultu
ab ethnicis habitata est:& uelut quondam insigni noīe consecrata.Damascus nobilis urbs phœ
niciæ.Eodem aūt uocabulo & maseth ancillæ abrahā filius appellatus est.Porro mallet quid sibi uelit in li-
bris hebraicaꝝ qōnum plenius disputauit hic interꝑs interꝑtum sum functus officio non quo ancillā abra
hæ maseth nūcupatam probemus.Dam uicus in quarto a paneade miliario euntibus tyrum:qui usq; hodie
sic uocatur terminus iudææ ꝓuinciæ contra septētrionem:de quo & iordanis flumē erumpens ab loco sor
titus nomē ior ꝙppe Pispō idem fluuiū siue riuū hebræi uocant.Dānaba ciuitas ballach filii regis post quē
regnauit iodab licet mihi uidetur longe aliter:& est hodie usq; dāua in octauo miliario Areopoleos pgenti
bus amonem & damuaba super mōtem phegor in septimo lapide esby.Dothaī ubi iuenit ioseph fres suos
pecora pascentes:q̄ & usq; hodie in.xii.a sebaste miliario cōtra aqlonis plagā ostenditur.Debō q̄ & dibō ī so
litudine castra filioꝝ israel.Est aūt & alia dibon uilla pgrandis iuxta arnonē q̄ cū prius fuisset filioꝝ moab
& post eā seon rex amorræoꝝ belli iure tenuisset a filiis israel capta atq; possessā ī partem uenit tribus gad.
Meminit huius hieremias & esaias in uisione contra moab debon gad filioꝝ israel castra.Dismemoab. i.ad
occidentem moab iuxta iordanē contra iericū:ubi balach rex moab & maiores natu madiā israelē insidiis
deceperunt:in quo loco & moyses deuteronomiū scripsit.Dabira ciuitas in tribu dam cuius regem interfe-
cit iesus.Est aūt & alia uillula iudæoꝝ in monte tabor regiōis ad diocæsaream pertinēs.Dornaseth qđ sym
machus transtulit dormaritia hoc est Dora in nono miliario cæsareæ palæstinæ pargentibus tyrū nō deser
ta:q̄ cum cecidisset in sortē tribus manassæ eam possidere nō potuit qa ī ea hitatores pristini pmāserūt.Da-

bir in tribu iuda quæ uocabaꝫ ciuitas lr̃arum:hãc p̃occupauit gothoniel frater caleph interfectis in ea euachi.Fuit aũt & ipſa ſacerdotibus ſepata.Porro gothoniel q̃dã arbitrãtur filiũ fr̃is caleph.Dabir ſup iordanẽ ciuitas amorræoꝝ Dimora in tribu iuda.Deima in tribu iuda:eadẽ aũt eſt q̃ & dabir ciuitas lr̃aꝝ. Deaia ſiue dauid in tribu iudæ.Duma in tribu iudæ uicus grãdis in Daroma hoc eſt ad auſtralem plagã in finibus eleutheropoleos decẽ & ſeptem ab ea miliaribus diſtãs.Dauna in tribu zabulon ciuitas ſepata leuitis. Daſbach in tribu zabulon. Dabrech in tribu iſachar ut ſepata leuitis.Drus ideſt q̃rcus in ephrata in tribu manaſſæ.Vnde fuit gedeon:Et de hac q̃d nobis uiſum fuit ĩ libris hebraicaꝝ qõnum diximus.Quæritur qũo ephrata in tribu manaſſæ nunc eſſe dicaꝫ.Dibon de q̃ ſupra diximus cuius meminit eſaias ĩ uiſione contra moab.Deſet quod aq̃la tr̃ãſtulit parietẽ:ſymmachus muꝝ.Dodaũ de q̃ eſaias ĩ uiſione ſcribit arabiæ.Eſt ãt iuxta areapoli.Daron huius meminit ezechiel:quod ſymmachus uertit in africã. Dioſpolis ciuitas ægypti ſicut ſcribit ezechiel.Dadã ĩ regione cedar.de q̃ ſcribit hieremias.Deblataĩ in terra moab ſicut ſcribit hieremias.Dedã in regione idumæa ſup q̃ ſcribit hieremias.Eſt aũt in q̃rto miliario a metallo fano contra aquilonem.Decapolis ſicut in euangelio legimus.Eſt autem regio decem urbium trans iordanem circa hipipũ & pelami & cadariam.

Deuiuĩ ſacer paradiſi locus ad orientẽ q̃d ĩ uoluptatem delitiaſq; tr̃ãſſerꝫ.Euilla ubi auꝝ p̃cioſum q̃d hebraice dr̃ zaab & gẽmæ p̃cioſiſſimæ carbũculus ſmaragduſq; naſcũtur. Eſt aũt regio ad orientẽ uergens:quã circuit de paradiſo phiſon egrediens:quẽ nr̃i mutato noĩe gãgem uocãt. Sed & unus de mĩoribus noe euila dictus eſt:quẽ loſe,refert cũ fr̃ibus ſuis a flumĩe cefene & regione ĩdiæ uſq; ad eũ locũ q̃ appellaꝫ ierre poſſediſſe.Sed & iſmael in ſolitudine euila habitaſſe ſcribiꝫ quã ſcriptura ſcã eſſe ait in deſerto ſur contra faciẽ ægypti:& tẽdere uſq; ad terrã aſſyrioꝝ.Eufrates fluuius meſopotamiæ in paradiſo oriens.Porro ſalu.auctor certiſſimus aſſerit tã tygris q̃ euphrates in armenia fontes demõſtrari. Ex quo aĩaduertimus aliter de paradiſo & flumĩbus eius ĩtelligendũ.Eleſſar ciuitas regis arioth. Ephrata regi bethleẽ ciuitas dauid:in q̃ natus eſt xp̃s.Eſt aũt in tribu iuda:licet plæriq; male exiſtimant in tribu beniamĩ iuxta uiã ubi ſepulta eſt rachel q̃nto miliario ab hieruſalẽ in eo loco:q̃ a.lxx.uocabaꝫ hippodromus:legimus ephratã in paralipomenon libro ſupra dictum eſt.Eodorna in deſerto caſtra filioꝝ iſrael. Emath quã tr̃ãſtulerũt exploratores q̃ ab ieſu miſſi ſunt.Eruia ubi pars populi cæſa eſt iſraelis ab amelech & cananæo quem ĩ deuteronomio amoridum ſcriptura uocat.Eſebon ciuitas ſeon regis amorræoꝝ in terra Galaad quæ cum fuiſſet ãte moabitaꝝ ab amorræis belli iure poſſeſſa eſt.Meminit huius hieremias eſaias quoq; ĩ uiſione contra moab.Porro nunc uocatur Eſbus urbs iſignis arabiæ in montibus q̃ ſunt contra ierico uigĩti a iordane milibus diſtans.Fuit autem ĩ tribu rubẽ ſeparata leuitis.Edray ubi interfectus eſt og rex baſãã gigas pontes:oiſq; illius cæſus exercitus. Nunc aũt eſt adara iſignis ciuitas arabiæ ĩ uiceſimoquarto lapide ab Oſtia.eleale ciuitas amorræoꝝ in galaad q̃ cecidit in ſortem tribus rubẽ.Meminit huius & eſaias ĩ uiſione contra moab & hieremias:ſed & uſq; hodie uilla grãdis oſtenditur in primo ab eſbus miliario. Enna q̃ eſt iuxta deſertum cades.Exmon mons ermon quem phœnices cognominãt Samor iam ſupra poſuimus.Emathator quod ĩterp̃tatur uallis acor ideſt tumultus atq; turbarum:ubi achas lapidibus oppreſſus eſt eo q; quædam de anathemate ſuſtuliſſet.Eſt aũt locus iuxta ierico haud ꝓcul a gallalis.Male ergo q̃dam putant uallẽ acor nomĩe eius q̃ lapidatus eſt nuncupatã cum ille achã dictus ſit:& nõ achor uel achar. Eglon quæ & odolã in tribu iudæ:cuius nomĩe regem dabir ĩterfecit ieſus.Eſt aũt nunc uilla pergrandis in duodecimo de eleutheropoli lapide contra orientem de qua & ſupra diximus.Eſron quæ & Aſſur iuxta heremũ ĩ tribu iuda:de qua ſupra dictum eſt.Enachi & ĩ hac ĩterfecit ieſus enachi ſed habitoꝝ hebrõ. Ephrõ ĩ tribu iuda eſt uilla grandis.Eprea noĩe contra ſeptẽtrionem ĩ uiceſimo ab Aelia miliario. Eſdre ĩ tribu iuda.Etna ĩ tribu iuda.Eleozothia ĩ tribu iuda.Eum ĩ tribu iuda.Elolath ĩ tribu iuda,Ereb ĩ tribu iuda eſt: hodieq; uilla ĩ darama,ideſt auſtrum quæ heremita nuncupatur.Eſau in tribu iuda.Elul in tribu iuda. Eſt & hodie in regione ad æliam pertinente uilla nomine ab illa iuxta chebron.Eletoche in tribu iuda eſt: hodieq; cetna uicus ĩ nono ab Aelia miliario contra meridianam plagã:de qua fuit amos ꝓpheta:cuius ſepulchrũ ibidem oſtẽditur.Engaddi ĩ tribu iudæ ubi abſcõditus eſt dauid ĩ ſolitudie q̃ eſt in aulone hoc é in regiõe illa campeſtri de qua ſupra diximus.Vocaꝫ uſq; hodie uicus pgrãdis iudæoꝝ engaddi:iuxta mare mortuũ.Vnopobalſamũ uenit q̃s uideas Engaddi ſalomõ nũcupat.Eſchemo ciuitas ſacerdotalis nũc oſtẽditur pgrandis uicus iudæoꝝ ĩ daroma q̃ locus ad eleutheropoleos ptinet p regionẽ.Emath raphĩ, i.uallis raphĩ ĩ tribu beniamĩ.Eduma ĩ tribu beniamĩ:nũc uero oſtenditur uilla eduma in acranatheme.xii.ferme milibus diſtans a neapoli cõtra orientalẽ plagã.Erma & hãc ieſus cepit rege illius ĩterfecto q̃ fuit ĩ ſorte ſymeonis ſiue iuda.Echer ſortis ſymeonis & nũc eſt uilla pgrãdis noĩe lechira:in ĩteriore daroma iuxta Malathã. Echa ĩ tribu ſymeõis.Elehath ĩ tribu aſſer leuitis ſepata.Eſdray ĩ tribu neptalĩ.Eſchaul ĩ tribu dã ubi mortuus eſt ſampſon:q̃ uſq; hodie oſtẽditur ĩ decimo eleutheropoleos miliario contra aq̃lonem pgentibus nicopolim.Eltheco in tribu dan ſeparata leuitis.Elba:de hac tribus aſſer accolas priſtinos nequit expellere. Ereꝫ non uicus iudæoꝝ pgrandis in ſexto ab eleutheropoli miliario contra meridianũ in daroma. Emathdor ĩ tribu neptalĩ ſepata leuitis.Emath terminus allophyloꝝ in regione damaſci.Ergab ad quem locũ ionathã uenit filius ſaul ueꝝ diligit militaribus iaculis ſe exercendum.pro quo aquila & ſymmachus ĩterp̃tati ſunt dixerit. Enehella ubi lapidem uel alio loco ſymmachus hoc.

abſcõditus eſt dauid:nunc uero Ecella uilla dicitur in ſeptimo ab eleutheropoli miliario:iuxta quam & ſepulchrũ abacuch ꝓphetæ oſtenditur.Elmõ locus q̃ſpiam ĩterp̃tatur ꝑ quo aq̃la & theodotion tr̃ãſtulerũt quod nos dicere poſſumus hunc uel illum.Porro licet lector agnoſcat:q; in prin-

cipio quoq; libri huius aliqua ex parte pstrinxisse me non oia quæ transfero ꝓbare. Sed iccirco q̃dam iuxta auctoritatem græcã relinquere. qa de his in libris hebraicaꝝ qõnum plenius disputaui. Est Matha ad quẽ dauid locum misit. Eloth quã ædificauit rex Azarias. Emath ĩ esaia damasci ciuitas quã oppugnauit rex assyrioꝝ. meminit huius zacharias & ezechiel. in amos quoq; Emath Rabba scribitur quod nobiscum sonat Emath magna: diximus de hac & supra: qd nobis uidetur hãc esse epiphaniã iuxta emessã q̃ usq; hodie suo noie dicitur sic. Eser urbs quã ædificauit salomon. Elcesta de quo loco & naum ꝓpheta fuit: nã appellat Elceseus. Enachĩ quod symmachus & aquila trãstulerũt uallum. Emaus de quo fuit cleophas: cuius lucas meminit euãgelista: hæc est nunc Nicopolis insignis ciuitas palæstinæ. Ephaim iuxta desertum ad quã uenit ie sus cum discipulis suis: diximus de hac & supra sub ephiron uocabulo. Hucusq; per correptã litterã e nominum sunt lecta principia. Exinde ꝑ extensum legamus elementũ quod græcæ dicitur η Τα.

Ison: quod interꝑtatur caterua fluuius qué nostri Gãgem uocãt de paradiso exiens & pergens & indiæ regiones: post quas erumpit in pelagus. Dicit aũt scriptura circũiri ab hoc uniuersã regionem e uilla ubi auꝝ ꝓcipuũ nascitur & carbũculus & lapis prasinus. Farã nũc oppidum trãs arabiã: iunctũ. Saracenis q in solitudine uagi errant: ꝑ hoc iter fecerunt filii israel cum de monte Syna castra mouissent: est ergo ut diximus trãs Arabiã contra australem plagã: & distat ab euila contra orientem itinere triũ dieꝝ. In deserto autme Pharã scriptura cõmemorat habitasse ismaelem. Vnde & ismaelitæ q nunc saraceni: legimus quoq; codorlogomor regem pcussisse eos qui erãt ĩ deserto Pharã. Filisti quæ nũc dr̃ Ascolõ & cõtra eã regio palæstina. Fanuel locus in quo iacob tota nocte colluctãs israelis uocabulũ meruit iuxta torrentem iacob. Fanuel autem interꝑtatur facies dei ab eo q̃ ibi deũ uiderit. Fogo ciuitas Adad regis quæ in regione Gaballitica. Fenon castra filioꝝ israel in deserto. Fuit aũt quondã ciuitas principum Edon nunc uiculus in deserto ubi æris metalla dãnatoꝝ suppliciis effodiunt̃ inter ciuitatem Petrã & zoarem: de qua & supra diximus. Fiton ciuitas ægypti quã ædificauerũt filii israel. Fin castra filioꝝ israel in deserto. Fotura ciuitas trãs mesopotamiã. Vnde fuit balaã ariolus: sed & iuxta Eleuteropoli quædã uilla noie fatura nũcupatur euntibus Gasã. Fogor & bethfogor mons moabitaꝝ: ad quem Balaã rex adduxit Balaam ariolum in supcilio Libiadis. Sed & alia uilla fogor haud ꝓcul a Bethleẽ cernitur: qđ nunc Phaora nũcupatur. Fasga ciuitas amorræoꝝ: est aũt & mons contra orientalem plagã fasga: pro quo aqla interꝑtatur excisum. Sed &. lxx. interꝑtes fasga ĩ quodã loco excisum trãstulerunt. Fanuel ciuitas quã ædificauit Hieroboã. Fanuel turris quã subuertit Dedeon. Sed & unus de filiis Or uocatus est fanuel. Fraton unde fuit abdon iudex populi israel monte amalech. Felmomalmõ quod aqla interꝑtat illum uel istum: symmachus uero nescio quem locũ: theodotion illũ locum admoui: de quo in libris hebraicaꝝ qõnum plenius disputandũ est. Fogor ciuitas regni edon. Farfar fluuius damasci. Fature regio ægypti iuxta ezechielem & hieremiã in qua ꝓfugi habitauerunt iudæi.

Eon fluuius qui aput ægyptios Nilus uocatur in paradiso oriens: & uniuersam æthiopiã circũiens. Gomorra una de qnq; ciuitatibus sodomoꝝ: quæ cum reliquis diuina ultiõe subuersa est. Gerara ex cuius nomine nunc geraretica uocatur regio trans daroma procul ab Eleutheropoli uiginti milibus & qnq; ad meridiem. Erat olim terminus cananæoꝝ ad austral̃ & ciuitas metropolis palæstina: scriptura cõmemorat fuisse eam inter cades & sur hoc est inter duas solitudines: quarum una ægypto iungit̃: ad quã populus trãs fretum rubri maris aduenit. Altera uero cades usq; ad saracenorũ heremum extenditur. Gallaad mons ad quem septimo die profectionis & charris iacobus profugus uenit. Est autem ad tergã phœnicis & arabiæ collibus libani copulatus: extendunturq; per desertum usq; ad eum locum ubi trans iordanem habitauit olim rex Seon amorreoꝝ. Cecidit supradictus mons in sortem filioꝝ rubẽ ad gad & dimidiæ tribus manassæ. Sed & hieremias loquitur. Galaad tu mihi initiũ libani: a quo monte ciuitas ĩ eo condita sortita est uocabulum: quã & cepit & de amorreoꝝ manu: Galaad filius machir filii manassæ. Gader turris ubi habitante iacob rubem pris uiolauit thoꝝ: quæ absq; g. littera in hebræo Ader scribitur. Gelem regio ægypti quam inhabitauit iacob cum liberis suis. Ganongaber castra in solitudine filioꝝ israel sicut in numeroꝝ libro scriptum est. Porro iuxta deuteronomium ciuitas est esau: quã nunc esami nuncupari putãt iuxta mare rubrum & Ailam. Gethami pro qua ĩ hebræo positũ est. Auit ciuitas adad: qui q̃rtus regnauit in idumæa terra: quæ gebalem dr̃. Gai in solitudie castra filioꝝ israhel: & usq; hodie gaia urbs dr̃ palæstinæ iuxta ciuitatem petrã. Gelmon deblatã castra. i. mãsio filioꝝ israel in deserto. Gadgad mons in deserto: ubi castrametati sunt filii israel. Gaza ciuitas æneoꝝ: in q̃ habitauere capadoces prĩstinis cultoribus interfectis: apud ueteres erat terminus cananæoꝝ iuxta ægyptum: ceciditq; in sortem tribus iudæ. sed eã tenere non potuit: qa Eathimi. i. gigãtes fortissime allophyloꝝ restiterũt: & est usq; hodie insignis ciuitas palæstinæ. Quæritur aũt quo in q̃dã ꝓphetia dicat̃ futura ĩ cumulum sempiternũ. Quod soluit̃ ita antiq̃ ciuitas locũ uiæ fundamẽtoꝝ uestigia. Hãc aũt q̃ nunc cernitur in alio loco ꝑ illa q̃ corruit ædificatã. Gargasi ciuitas trãs iordané iuncta mõti galaad quã tenuit tribus manassæ. Et hæc esse nũc dr̃. Gerasa urbs insignis arabiæ. Quidã aũt ipsã esse gradarã existimãt. Sed & euangelium meminit gerasarioꝝ. Gadgad ubi aq̃rum torrentes sunt. Est autẽ locus in solitudine. Gaulon siue galon: in tribu manasse ciuitas sacerdotalis & fugitiuorum in regione bassanitidi. Sed & nunc galon uocatur uilla pergrandis in bethania: ad cuius nomen & regio sortita uocabulum est. Gebal mons in repromissionis terra: ubi ad imperium moysi altare cõstructum est. Sunt autem iuxta iericum duo montes uicini contra se inuicem respicientes: E quibus unus garizim: alter Gebal dicitur. Porro samaritani arbitrantur hos duos montes iuxta neapolim esse: sed uehementer errãt: plurimũ inter se distãt: nec possunt inuicẽ benedicentiũ siue maledicẽtiũ iter se audire uoces.

quod ſcriptura cõmemorat.Garizĩ mons ſuper quẽ ſteterunt hi q̃ maledicta reſonabant iuxta ſupradictũ monte. Gebal.Golgol quæ & ſal iuxta quem mõtes eſſe ſcribuntur garizĩ & gebal.Galgal autem locus eſt iuxta iericũ.Errant igitur ſamaritani q̃ iuxta neapolim garizĩ & gebal montes oſtendere uolunt:cum ipſos iuxta galgal eſſe ſcriptura teſtatur.Galmoab quod iterp̃tatur uallis moab iuxta ſogor ubi ſepultus eſt moyſes.Galgala hæc eſt quã ſupra poſuimus.Golgol ad orientalẽ plagã antiquæ ier.

iordanẽ:ubi ieſus ſcdm populũ circũcidit:& paſcha celebrauit:& deficiente mãna triticeis panibus uſus eſt iſrael.in ipſo loco lapides quoq; quos de auleolo iordanis tranſtulerũt ſtatuerunt ibi: & tabernaculũ teſtimonii fixũ multo tẽpore fuit.Cecidit autẽ in ſorrem tribus iudæ:& oſtẽditur uſq; hodie locus deſertus in ſecundo iericus miliario ab illius regionis ĩ orientalibus ĩ miro cultu habitus:ſed & iuxta q̃dam aliã gelgalã ſuſpicãtur . Gay iuxta bethã & bethel:quã expugnauit ieſus rege illius ĩterfecto:& habitauit illã quondã circa iordanẽ amorræus.nunc deſertus tantũ oſtendit̃ locus.Gabaõ unde gabaonitæ ſupplices uenerunt ad ieſum:erat olim metropolis ciuitas & regalis eneoꝝ:ceciditq; in ſortem tribus beniamĩ:& nunc oſtendit̃ uilla eodem noĩe ĩ quarto miliario bethelis contra occidentalẽ plagã:iuxta,Rama & Remon. ubi ſalomon hoſtiis ĩmolatis diuinũ meruit oraculum.Fuit aũt & ipſa ſeparata leuitis.Gabe ſortis beniamĩ : & hæc leuitis ciuitas ſeparata.Gazei in ſorte tribus ephraĩ urbs ſeparata leuitis:quã & ipſam expugnauit ieſus rege illius ĩterfecto.Aedificata eſt aũt poſtea a ſalomone:nunc gazara uilla dr̃ in quarto miliario neapoleos contra ſeptẽtrionẽ.Veꝝ tamẽ ſciendum q̃ alienigenas ex ea ephraĩ non potuit expellere.Goſſon & hanc expugnauit ieſus Ethĩ:in hac gigantes q̃ uocabant̃ Eathimi & philiſtinoꝝ accolæ p̃manſerunt:oſtenditur uicus in q̃nto miliario ab eleutheropoli euntibus dioſpoli.Geſon ciuitas alienigenaꝝ:q̃ e a gercaſſi ĩ baſſanitide de qua filii iſrael expellere non uoluerũt geruſi.Gader & huius regem ĩterfecit ieſus.Legimus q̃ iacob trans turrĩ gader fixerit tabernaculũ ſuũ.Goym ĩ gegel:qđ aq̃la & ſymmachus ĩterp̃tantur gentes ĩ gelgel. Gelgel & hanc cepit ieſus:& nunc oſtendit̃ uilla noĩe galgalis:ab antipatride in ſexto miliario cõtra ſeptentrionem.Gallath thamaĩ locus q̃ iterp̃tatur poſſeſſio aquæ.Gadgad ĩ tribu iudæ:eſt aũt hodieq; uilla ĩ extremis finibus Daroma contra orientẽ iminens mari mortuo.Gadera ĩ tribu iudæ nũc appellatur uilla ad regionem ciuitatis elimenſis pertinens nomĩe gadera:contra terebinthum,Gaedar ĩ tribu iuda hodie uocatur.Getharemon ĩ tribu manaſſæ ciuitas ſeparata leuitis.Gay uallis ſiue p̃ruptũ.Geennon quod iterp̃tatur uallis hẽnon:& ab hac q̃dam putant appellatam geẽnam.Cecidit autem ĩ ſortem tribus beniamĩ:iuxta tur. Gerdus uicus pergrãdis in decimo miliario dioſpoleos pgentibus eleutheropoli.Glabli terra allophyloꝝ. Giſon ĩ tribu iuda.Gelon in tribu iuda.Getheffer in tribu zabulon.Gabathon ĩ tribu dan ciuitas ſeparata leuitis.Eſt quoq; oppidum quod uocat̃ gabe ĩ ſextodecio miliario cæſareæ:& alia uilla Gabatha in finibus dioceſareæ iuxta grãdem campũ legionis.necnõ gabaa & gabatha uiculi cõtra oriẽtalem plagam Daromæ: ſed & alia gabata ĩ tribu beniamĩ:ubi fuit domus ſaul.alienigenaꝝ quoq; in regnoꝝ libris q̃dam gabatha ſcribitur & iuxta bethleem in tribu iuda. Getremõ alia ciuitas in tribu dã ſeparata leuitis. Eſt autem nũc uilla pergrãdis in duodecimo miliario dioſpoleos pgẽtibus ad eam de metropoli.Galiboth locus iuxta iordanem ĩ tribu beniamĩ ubi altare domĩo conſtruxerunt filii rubẽ.Gaas mons ĩ tribu ephraĩ,in cuius ſeptẽtrionali plaga ſepultus ieſus filius naue:& uſq; hodie iuxta uicũ Thannam ſepulchrũ eius ĩſigne monſtrat̃. Gabaath in tribu beniamĩ:urbs phinees filii eleazari:ubi ſepultus eſt eleazarus,Eſt aũt gabatha uilla in.xii. miliario eleutheropoleos ubi & ſepulchꝝ ,pphetæ abacuch oſtenditur.Gabaã uſq; ad hũc delatum eſt contra tribũ beniamĩ ſicut in libro iudicũ ſcribit̃.Getha ad quẽ locum tranſtulerunt arcã teſtaméti de azoto: nunc uicus grandis uocatur girthã ĩter antipatrionẽ & ramã.ſed & alia uilla appellatur gethĩ.Galli unde fuit ſalthĩ q̃ poſt fugam dauid micol uxorem eius acceperat.meminit & huius loci eſaias.dr̃ autem eſſe q̃dã adrarõ uicus q̃ uocatur galla.Gelanſur regio allophyloꝝ.Galaboe montes alienigenaꝝ:in ſexto lapide a ſinto poli:in q̃bus etiam uicus eſt grandis q̃ uocat̃ gelbos. Sed ut ad quam deſcendit dauid pro aquila τοῦ τοῦ νον ideſt expeditum uel accĩctum: ſymmachus latronũ cineũ tráſtulerunt.Gazera ubi dauid pcuſſit alienigenas:poſuimus & ſupra gazer.Geſſuri regio alienigenaꝝ in ſyria.Gilon unde fuit achitofel.Gol ubi cõmiſſum eſt p̃liũ.Galilæa duæ galilææ ex q̃bus una galilæa gentiũ uocatur uicia tyrioꝝ finibus:ubi & ſalomon uigiti ciuitates donauit Chirã regi tyri in ſorte tribus neptalĩ.Altera galilæa dr̃ erga tyberiadem & ſtagnum genazareth in tribu zabulon.Gion:ubi ſalomõ unctus eſt in regem.Geu locus ĩ quo percuſſit hieu rex iſrael ochoziã regem iudæ iuxta ieblaã Gethachof unde ionas,ppheta fuit.Gaddi quem percuſſit azael rex damaſci poſita eſt & ſupra gadda.Gemella regio idumæoꝝ:pro qua aquila & ſymmachus interp̃tantur uallẽ galis.Gebin meminit huius eſaias:& eſt uilla geba q̃nto miliario a gufius euntibus neapolĩ. Gozam ĩ regione emath:& huius meminit eſaias.Eſt autem in finibus damaſci.Gareb iuxta hieruſalem ſicut ſcribit hieremias,Gabarth q̃ aquila interp̃tatur in ſepibus:ſymmachus uero in collis lege hieremiã.Gepta nomen regionis ut in eſaia ſcriptum eſt.Gamẽ ſiue gamon regio moabitarum iuxta eſaiã.Gadara urbs trans iordanem contra ſintopoli & tyberiadã ad orientalem plagã ſita in monte:de cuius radice aquæ calidæ erumpũt balneis deſup edificatis.Gergeſa ubi eos qui a dæmonibus uexabantur ſaluator reſtituit ſanitati . & hodie ſuper montem uiculus demonſtrat̃ iuxta ſtagni tyberiadis:in quo porci p̃cipitati ſunt:diximus de hoc ſupra.Gethſamani locus ubi ſaluator ante paſſionem orauit.Eſt autem ad radices montis oliueti:nunc eccleſia deſuper ædificata.Golgotha locus caluariæ:in quo ſaluator pro ſalute oĩum crucifixus eſt:& uſq; hodie oſtenditur in Aelia ad ſeptẽtrionem plagã montis ſyon.

Elach regio principum etlon & ciuitas elau in decimo a petra miliario contra orientem . Heroĩ ciuitas ĩ ægypto:ad quã occurrit ioſeph patri ſuo iacob. Helioſpolis ciuitas ſolis urbs ĩ ægypto:

pro qua in hebræo ſcriptum eſt on.in qua phutifar fuit ſacerdos:meminit huius & ezechiel. Hegānium in tribu iuda nunc eſt uicus iuxta bethel.Henaī in tribu iuda:hodieq; uilla eſt betriū circa therebinthū.Hendoe in tribu manaſſæ ubi phitoniſſa a ſaule iudæ rege conſulitur.diximus ſupra & de endor quæ eſt iuxta oppidum nain:in cuius portis ſaluator filiū uiduæ ſuſcitauit.Eſt aūt circa ſinthopolī. Hengauī in tribu iſachar ciuitas ſeparata leuitis:ſed alia quadam ciuitas Hengania dī circa geraſā.Honcida in tribu iſachar. Eſt aūt uſq; hodie uilla q̄dam noīe enadab ꝑgentibus de eleutheropoli Aeliam quaſi in decimo miliario.Henaſor in tribu neptalī poſita eſt ſup aſſur.Herecon terminus tribus dā iuxta iopē.Hetā:ubi habitabat Sampſā in ſpelunca iuxta torrentem.Hela legimus uallē Hela quam Aquila & theodotion īterp̄rantur uallē quercus.Hengadi deſertum in quo abſconditus eſt dauid.poſuimus & ſupra hengadi in tribu iuda iuxta mare mortuū contra eodecimū.Hemath regio allophylorꝝ.Porro iuxta hieremiam ciuitas damaſci.Heuā terminus damaſci ſicut in ezechiel.legimus ad orientem uergens athiemā & palmetes quæ & cæteri īterp̄tes ediderunt Thamaar.

Aboc fluuius:quo tranſmiſſo luctatus eſt iacob aduerſus eum q̄ apparuerat:uocatuſq; eſt iſrael.

fluit in aīam.i.philadelphiā & ieraſā de quarto miliario eius:& ultra ꝓcedens iordani fluuio cōmiſcetur.Idumæa regio eſau:quæ ex eo q̄ ille edon uocabaī nomē accepit.Eſt autem circa urbē

Petrā quæ dī nunc gabalene.letheth regio principū edon in eadem:de qua ſupra diximus gabalene.Iroth locus deſerti ad quē uenerunt filii iſrael mare rubrū tranſfretantes.Iebata caſtra in ſolitudine filiorꝝ iſrael.Incendium.i.enithipitinoch locus in deſerto:ubi quandam partem populi flāma combuſſit. Iuchaath caſtra in deſerto filiorꝝ iſrael.lāna quæ eſt in campo moab ſubtus uerticē ſaſga.i.excelſi:quod reſpicit ad deſertum armon.Iaſſa ubi aduerſus ſeon amorræorꝝ regem dimicatur Meminit huius eſaias in uiſione contra moab.ſed & hieremias.& uſq; hodie oſtendiī inter medabā & deblatai.Iacer ciuitas amorræorꝝ ī decimo lapide philadelphiæ ad ſolis occaſum trans iordanem:quæ fuit terminus tribus gad extenditurq; uſq; aroer.quæ ipſa reſpicit edrabā . meminit urbis iacer & eſaias in uiſione moab:ſed hieremias . Fuit autē ſeparata leuitis:& diſtat ab eſebeō.xv.milibus.e qua magnum flumē erumpēs a iordane ſuſcipitur.Iordanis fluuius diuidens iudæam Arabiā & Aulonem:de quo ſupra diximus:& uſq; ad mare mortuū fluens:q̄ poſt multos circuitus iuxta ierico mortuo cōmixtus mari nomē amittit.Iethaathab locus in deſerto:ubi torrentes aquarꝝ demonſtrantur.Ierico urbs:quā iordane tranſgreſſo ſubuertit ieſus rege illius īterfecto:pro qua extruxit aliam Ozā de bethel ex tribu ephraī:q̄ dominus noſter atq; ſaluator ſua p̄dicatione uel p̄ſentia illuſtrare dignatus eſt.Sed & hoc eo tempore quo hieruſalem oppugnabatur a romanis ꝓpter p̄fidiā ciuium capta atq; deſtructa eſt:pro qua tertia ædificata eſt:quæ hodie ꝑmanet:& oſtenduntur utriuſq; urbis ueſtigia uſq; in p̄ſentem diem.Ieruſalem in qua regnauit Adōberzet:& poſt eum tenuere iebuſei:e quibus ſortita eſt uocabulum:quos multo poſt tp̄e dauid exterminauit totius eam iudææ ꝓuinciæ metropolī fabricatus eſt:eo q̄ ibi locū templi emerit:& extructuræ impenſas ſalomoni filio dereliq̄rit:hanc eſſe ioſephus refert quod in geneſi ſcribitur ſalem ſub rege melchiſedech.Fuit aūt in tribu beniamī. Iebus ipſa eſt quæ hie ruſalem.Iarī ciuitas gobonitarꝝ. Iariuit ciuitas qua ſubuertit iebus quarto diſtans ab eleutheropoli lapide iuxta uillam eſchaol.Iſinuint ubi abſconditus eſt dauid:de qua & ſupra q̄d nobis uideī diximus ponentes betheſinuit.Sed & in regnorꝝ libro primo ꝓ iſinuit aq̄la interp̄tatur diſſipatam:ſymmachus uero deſertā. Iedua in ſexto ab eleutheropoli lapide pargentibus chebron.Iethonā ciuitas carmeli:quam cepit ieſus rege illius īterfecto.Iayr ciuitas tribus manaſſæ.Iamuel in tribu iuda.Eſt autem uſq; hodie oppidū palæſtinæ ianua īter dioſpoli & azotum.Iaber ciuitas lſarum in tribu iuda.Iagur in tribu iuda Ierinus ī tribu iuda.Eſt autem uſq; hodie uilla iermurcha in decimo ab eleutheropoli lapide aſcendentibus æliam . Iethel in tribu iuda.Iecthā in tribu iuda.Iether in tribu iuda ciuitas ſacerdotalis.Et nūc eſt uilla pergrandis iechira nomine in uiceſimo miliario eleutheropoleos:habitatores quoq; eius omnes xp̄iani ſunt.Sita eſt autem in īterioꝛe daroma iuxta malathā:diximus de hac & ſupra.Ianū in tribu iuda eſt uilla ianua in tertio miliario legionis contra meridiē:ſed nunc uideī ip̄a eſſe quæ ſcribitur.Iethā in tribu iuda ciuitas ſacerdotalis eſt:hodieq; mons pgrandis iudæorꝝ in octauo lapide ab eleutheropoli ad auſtralem partē in daroma.Ieſrael in tribu iuda:ſed non ipſa q̄ ſupra ieſrael ī tribu manaſſæ:hodieq; uilla pgrandis uicus oſtendiī in campo maximo in ter ſintopolī & legionem.Fuit aūt terminus iſachar.Sed & unus de poſteris ephrate ſicut in paralipomenō legimus uocatus eſt iezrael.Iedaā in tribu iuda.Ieſbechi in tribu ioſeph.Iano in tribu ephraī.Hanc quoq; cepit rex aſſyriorꝝ:& hodieq; uicus oſtendiī iano in trabitena regione in.xii.lapide a neapoleos contra orientem.Ianū pro qua & ſymmachus interp̄taī dexterā.Iaſap pro quo hebræi habitatores legunt inemeth:ꝓ q̄ aq̄la & ſymmachus tranſtulerunt in ualle.Ieblaā in tribu manaſſæ:de qua alienigenas non ualuit expellere. Ierſel in tribu beniamī.Iecnal in tribu zabulon ciuitas ſeparata leuitis.Iaſchie in tribu zabulon nunc uſq; ioppe uocaī aſcenſus iapho.Sed oppidum ſicaminū nomine de cæſarea Ptholemaidē ꝑgentibus ꝓpe mare ſup montem carmelum epha dī.Ieſtael in tribu zabulon.Ieldella in tribu zabulon.Iermoth ī tribu iſachar urbs ſacerdotibus ſeparata poſuimus:& ſupra cernuit.cuius & oſee ꝓpheta meminit.Iococ ſortis neptalī in confinio trium tribuū.i.in tribu zabulon ad auſtralem plagam in tribu aſſer ad occidentalem.Porro in tribu iuda ad ſolis ortū Iabuel in tribu neptalī.Ieron in tribu neptalī.Ietlā in tribu dā.Ielō ī tribu dā.Iud in tribu dā.Iaraco aq̄ in tribu dā Iulethi ꝓ quo aquila interp̄taī in maxilla.Iabis galaad & hanc oppugnauerunt filii iſrael.Nūc aūt uicus eſt trans iordanē in ſexto miliario ciuitatis pellæ ſup mōtē eūtibus grafā.Iar ſaltus in quo examen apum fuit.Ierameli regio allophylorꝝ.Iether ad quam miſit dauid:nunc eſt uilla in daroma nomine iethira:de qua & ſupra diximus.Iezniaā ciuitas principum ſalomonis.Ithabyrim pro quo aquila &

ſymmacus ſi oſee ꝓpheta tranſtulerunt thabor. Eſt aũt mors thabor in campo maximo ad orientalem plagam legionis. Iethoel nomen petræ in regnoꝝ libris. Iethaba urbs antiqua iudææ. Inazeb pro quo ſymmachus trãſtulit in ualle zeb. Inachĩ ſiue ibachĩ ꝑ quo aquila & ſymmachus trãſtulerũt in fletu: Mẽinit huius micheas ꝓpheta. Ioppe oppidum palæſtinæ maritimũ in tribu dan. Inaraba ꝑ quo aqla tranſtulit in humili uel plano: porro ſymmachus in campeſtri iturea & traconidis regio: cuius tetrarcha fuit philippus ſicut in euangeliis legimus. Traconidis autẽ dicit̃ terra iuxta arabiæ deſertum quod hoſdræ iungit̃.

Aſſa terminus cananæoꝝ contra ſidonem. Luza in tribu beniamin: quam poſtea cognominauit iacob bethel. Eſt aũt uſq; hodie uiilla in ſiniſtra parte iudæ neapoli pgentibus Aelĩa. Luza hæc altera quæ cecidit in ſorte filioꝝ ioſeph iuxta ſichẽ in tertio lapide neapoleos. Lathon urbs ducum edon. Lenima in deſerto caſtra filioꝝ iſrael. Lobõ locus ſolitudinis trans iordanem: in quo moyſes deuteronomiũ legit. Lachis in tribu iuda. Sed & hanc cepit ieſus rege eius iterfecto. meminit huius eſaias & hieremias: & nunc eſt uilla in ſeptimo miliario ab eleutheropoli euntibus. Daromã. Lebna in tribu iuda ciuitas ſacerdotalis: quam tenuit ieſus rege illius interfecto: nunc eſt uilla in regione eleutheropolitana: quæ appellat̃ lobna. Scribit de hac eſaias. Laſſaron & hanc cepit ieſus rege illius interfecto. Lapis filioꝝ rubẽ: eſt aũt terminus tribus iudæ. Laboth in tribu iuda. Laboth in tribu ſymeõ. Labamath in tribu aſſer. Lachum terminus neptalĩ. Labormath ꝑ quo aquila interꝑtat̃ ingreſſus emath. Leſſem hanc filii dã in captam cognominauerunt dan. Luza altera iuxta bethel: in terra chã: quam condidit ille q abierat de bethel ſicut hiſtoria narrat. Lechi pro quo aquila & theodotio interꝑtantur maxilla: de qua iã ſupra diximus. Layſa hanc filii dan captã manu poſſederunt: cum eſſet ꝓcul a ſidone: & uocauerunt eam dan. Fuit autẽ terminus iudææ terræ contra ſeptẽtrionem a dan uſq; ad berſebee ſe tendentis. Meminit huius eſaias. Sita eſt aũt iuxta paneadẽ: de qua iordanis fluuius erumpit. Lamathara: ad quem locũ ionatha ſpicula dirigebat ꝑ quo aquila interꝑtat̃ ad ſignũ: ſymmachus ad conductum. Ladabar ubi erat mẽphiboſte. Lodabar unde fuit machir. Libanus mons phœnicis altiſſimus. Linch huius meminit eſaias: & uſq; hodie uicus inter Areopolim & Azoaram nomine lintha.

Iſſe regio iudæ: in qua habitauerunt filii zecthã filii Heber. Mãbre hoc eſt chebron iuxta quam ſepultus eſt abraã & iſaac & iacob: de qua ſupra diximus. Mandre aũt & unus uocabat̃ amicorũ abraã. Madiã urbs ab uno filioꝝ abrahã ex cethura ſic uocata. Eſt aũt trans arabiẽ ad meridiem in deſerto ſaracenoꝝ contra orientem maris rubri. unde uocant̃ madianei & madiãea regio: Legimus & filias ioab ſoceri moyſi filias madiã: ſed hæc alia ciuitas eſt omonyma eius iuxta arnonẽ & ariopolim: cuius nunc ruinæ tantũmodo demonſtrant̃ Moab ab uno filioꝝ loth q uocabat̃ moab urbs arabiæ: quæ nũc ariopolis dr̃ ſic uocata eſt: cuius & ſupra meminimus. Appellat̃ autem moab ex nomine urbs & regio. porro ipſa ciuitas quaſi ꝓprium uocabulum poſſidet rabbath moab: ideſt grandis moab. Maſſartha ciuitas regni edom contra gabalenem. Mabſaruſq; ad ꝑſentem diem uicus grandis in regione gabalena appellat̃ mabſara ad urbẽ petram pertinens. Magdiel & hæc in regione gabalena poſſeſſa olim a ducibus edõ. Magdolus ad quam filii iſrael cum exiſſent de ægypto peruenerunt ante q̃ tranſirent mare rubrũ. Legimus & in ezechiele de magdalo uſq; ſienẽ. Porro hieremias iudæos qui ſecum fugerant a babylonioꝝ impetu i hac urbe habitaſſe refert. Marra quod interꝑtat̃ amaritudo. Eſt autem locus in quo amaras aquas iactu ligni moyſes in dulcem uertit ſaporem. Memoriæ. i. ſepulchra concupiſcentiæ caſtra filioꝝ iſrael in deſerto: ubi poſt eſum carnium aſcendit ira dei ſup illos. Macheloth caſtra filioꝝ iſrael in ſolitudie. Maſurith caſtra filioꝝ iſrael in deſerto. Machanæ quæ nunc dr̃ malchana ſita eſt in arnone duodecimo miliario ꝓcul contra orientalem plagam medebat. Miſor ciuitas og regis baſſan. Significat uero miſor loca plana atq; campeſtria. Machanarath terminus urbis Ammã: quæ & philadelphiæ dr̃. Machbaies quã nos uocamus heremũ. Hanc hebræi matharim nominant. Miſaida filioꝝ iachim locus in ſolitudine: in quo obiit aaron. Maceda in hac concluſit ieſus q̃q; in ſpelunca: quos interfecit cum rege maceda: quæ fuit in tribu iuda: & nunc eſt in ſeptimo miliario eleutheropoleos contra ſolis ortum. Madon ciuitas: in qua rex fuit ioab: aduerſus quẽ bellum geſſit ieſus. Meſſeſa in tribu iuda: apud quam habitabat iephta iuxta chariathiarĩ: ubi quondam arca teſtamenti fuit: & ſamuel populum indicauit. meminit huius hieremias. Merrõ aquæ ad quas exercitu ꝑparato caſtra ſunt poſita. Eſt aũt nunc uicus merrus nomine in duodecimo miliario urbis Sebaſte iuxta dothaim. Meſſephoth marin pro quo aquila maſrephota: ſymmachus maſrephoth maris interꝑtati. Mathati urbs amorræoꝝ ſuper iordanem iuxta montem ermon: de qua exterminare non ualuerunt filii iſrael mathateum. Marrum & hanc cepit ieſus rege illius interfecto poſita eſt ſupra & marrus. Maggedo & hanc cepit ieſus rege illius interfecto: quæ cum cecidiſſet in ſortem tribus manaſſe nequaq̃ poſſedit eam: quia priſtinos habitatores nequiuit expellere. Miſſor pro quo aquila & ſymmachus humilem interprætati ſunt. Eſt autem ciuitas tribus rubẽ ſeparata leuitis in regione gabalnea. Mædeba uſq; hodie urbs arabiæ antiquum nomen retinens iuxta eſebon. Meſaat in tribu beniamĩ. ſed & alia eſt trans iordanem qua ꝑſidium romanorum eſt militum propter uicinam ſolitudinem. Maſſa in tribu gad ſeparata leuitis. Eſt autem & alia nunc maſſa in finibus eleutheropoleos contra ſeptentrionem pargentibus Aeliam pertinens ad tribum iudæ. Manaim in tribu gad ſeparata leuitis in regione gad galetides. Medamana in tribu iudæ: cuius meminit eſaias: & nunc eſt mæonis oppidum iuxta ciuitatem gaza. Magdal in tribu iuda. Mereſſa in tribu iuda cuius ſunt tantũmodo ruinæ in ſecundo lapide eleutheropoleos. Maon in tribu iuda contra ſolis ortum daronæ. Maroth in tribu iuda. Madi in tribu beniamin. Mathechaboth in tribu manaſſæ. Maralla aſcenſus zabulon. Moladab in tribu iudæ uel ſymeonis. Maſſã in tribu aſſer iuxta carmellum ad mare ciui-

tas ſepata leuitis.Mare almagꝫ qđ uocaſ mortuū ſiue afflati.i.bituminis iter ierico & ioarā.Melep terminus neptalī.Magdiel in tribu neptalī:& hodiecꝫ puus uicus oſtendiſ in qnto miliario dore pargētibus ptolemai dē.Mons oliuarum ad orientem hieruſalem:in quo diſcipulos erudiebat ieſus.Meſegebā pro quo aquila interprætatur ſocium:ſymmachus uicinarum.More nomen eſt collis de quo in libris hebraicarum queſtionum plenius diſputatur.Menuit ubi iepte præliatus eſt.nunc autem oſtenditur Manuit uilla quarto lapide eſous pargentibus philadelphiam Machinas uſqꝫ hodie uicus grandis oſtēditur a finibus Aeliæ antiquum nomen retinens nouem ab ea milibus diſtans iuxta uillam Rama. Meſſab haliſte oppidum iuxta Gabaa. Magdon ſiue magion ubi ſedit ſaul.Maſſafain moab ad quam profugus dauid cum ſaul inſidias declinaret uenit.Maſeret in qua ſedit dauid nunc deſerta:pro quo aquila interptatur monitiones:ſymmachus refugia theodotion ſpelūcas.Maſbat ciuitas hoſtilis regis adrazar.Mella.i.gamella quam aquila & ſymmachus trāſ ferunt ualle ſalis:diximus de hac & ſupra.Maacha regio geſurim.Modim uicus iuxta dioſpolī ubi fuerunt machabæī:quorum hodiecꝫ ibidem ſepulchra monſtrantur.Satis itaqꝫ miror quomodo antiochiæ eorum reliquias oſtendunt aut quo hoc certo auctore ſit creditum.Mabſarē pro quo aquila & ſymmachus interprætātur munitam. Magao urbs quam ædificauit ſalomon.Meeber:pro quo aquila tranſtulit:ſymmachus ideſt trans illis de contra.Mathes urbs unius principis ſalomonis.Mello ciuitas quam ædificauit ſalomon.Porro ſymmachus & theodotion adimpletionem tranſtulerunt:& de hac in libris hebraicarum quæſtionum plenius continetur.Medā ciuitas quā ædificauit Sa.Monificis ciuitas ægypti:cuius Oſee ezechiel hieremias recordantur.Sed & iudæi qui cum hieremía de hieroſolymis profugi exierant habitaue runt in membris.Machoas in oſee pro quo aquila & ſymmachus concupiſcentias interptantur.Miletus ciuitas aſiæ de qua ezechiel ſcribit.Mariboth cuius meminit ezechiel dicēs uſqꝫ ad aquam mariboth : ꝑ qua aquila lites:ſymmachus iurgia uel contradictiones interptantur . Moraſchi unde fuit michæas propheta. Eſt autem uicus contra orientem eleutheropoleos.Maſagam regio moabitarum ut ſcribit hieremias . Miſor regio moabitagꝫ iuxta hieremiā.Mophat regio moabitagꝫ ſicut ī hieremia legimus poſita ē & ſupra meſra.Maon regio moabitagꝫ iuxta hieremiā.Melchon idolum moabitagꝫ ſicut ſcribit hieremias. Magedā ad cuius fines matthæus euangeliſta ſcripſit dominū peruenisſe:Sed & marcus eiuſdem recordaſ.nunc autem regio dicitur Maceda contra ieraſam.

Ald terra in qua habitauit Cain uertitur autem in ſalī.i.motum ſiue fluctuationē. Niniue urbs aſſyriorum quam ædificauit aſſur egrediens de terra ſenaar.Eſt & alia uſqꝫ hodie ciuitas iudæorum nomine niniue in angulo arabiæ:quam nunc corrupte niniuem uocant.Naaliel iuxta arnonem caſtra filiogꝫ iſrael:Naabā quod hebraice dī nebo mons ſupra iordanem contra iericum in terra moabitarum:ubi moyſes mortuus eſt:& uſqꝫ hodie oſtendiſ in ſexto miliario urbis eſbus contra oriē talem plagam.Naboth ciuitas rubē filiorum in regione gallad:cuius meminit eſaias contra in uiſione moab.& hieremias:Eſt & eiuſdem uiri uocabulum nabaā:qui caā & cæteros uicos qui circum erant ex ſuo nomine nuncupauit Naaboth.ſed & uſqꝫ hodie oſtentur locus deſertus.Naaba diſtās a ciuitate eſbus milibus octo contra meridianam plagam . Negeb auſter apud hebræos nageb dicitur quod ſymmachus interptatur meridiem Sciendum autem ꝙ eadem plaga apud hebræos tribus uocabulis appellatur Nageb themā daron:quod nos poſſumus auſtrum africū & meridiem ſiue eurꝫ interptari.Nephendor quod ſymmachus interptatur maritimā:Dor autem oppidum iam deſertum in nono miliario cæſareæ pargentibus ptolemaidem.Napto nomen fontis in tribu beniamī.Naana ciuitas tribus iudæ.Neelib in tribu iuda quæ uocatur uiſibi in ſeptimo miliario eleutheropoleos pargentibus chebron.Nepſā in tribu iuda.Naarath ephraī & nunc eſt Naoroth uilla iudæorꝫ in quinto miliario ezithus.Napher in tribu manaſſæ . Naalon in tribu zabulon ciuitas ſeparata leuitis.Nozeb in tribu neptalī.Neela de hac alienigenas zabulon non ualuit expellere.Eſt hodiecꝫ in regione bathanea uiculus nomine ueila.Naba ſiue noba:ad quam aſcendit gedeon urbs ſacerdotibus ſeparata:quam poſtea legimus furore ſaulis ſubuerſam.Nemira ciuitas tribus rubē in terra galaad eſt uſqꝫ hodie uicus grandis.Narama in regione bathanea.Namoch in regione rama locus ubi ſedit dauid & de hoc in libris hebraicagꝫ qſtionum diximus.Nachon area nachon:pro qua aquila interptatur area ꝑparata.Naphat ciuitas unius principis ſalomonis.Neriger & hanc extruxerunt in regione iudææ ſamaritani:qui de babylonia ſunt ꝑfecti.Nazab quā condiderunt enei in terra iudæa.Neſtarochi idolū aſſyriorꝫ. Nērī cuius meminit eſaias in uiſione contra moab.& hieremias:nunc autē eſt uicus benameri ad ſeptētrionalem plagā zoara.Nabeoth regio de qua ſcribit eſaias.Nazareth unde & dominus noſter ſaluator nazareus uocatus eſt.Sed & nos apud ueteres quaſi pro ꝓbronazarei dicebamur:quos nūc xp̄ianos uocāt . Eſt aūt uſqꝫ hodie in galilæa:uiculus contra regionē in qntodecimo eius miliario ad orientalē plagā iuxta mōtem tabor nomine Iazora.Naim oppidū in quo filiū uiduæ a mortuis dominus ſuſcitauit:& uſqꝫ hodie in ſecūdo miliario tabor montis oſtendiſ contra meridiē iuxta endor.

Reth ciuitas regni mēbroth de babylone.Olibanā ciuitas principum edon.Odolā diximus de hoc & ſupra cuius meminit eſaias.Ootho ubi ſecundo filii iſrael caſtrametati ſunt egrediētes de ſochoth iuxta deſertum quando profecti ſunt de ægypto.Offer & hanc cepit ieſus rege illius interfecto.Ooli ciuitas in tribu aſſer.Ophramia ophra ducens ad terram ſoal.Hucuſqꝫ per o breuem litteram legimus:exinde per extenſum legamus elementum.On urbs in ægypto quæ heopolis græce dicitur:ideſt ciuitas ſolis quam ædificauerunt filii iſrael.ſicut.lxx.interpretes arbitrantur . Alioquin in hebraicis uoluminibus non habetur:& recte ſiquidem ante q̄ iacob ingreditur ægyptum erat extructa iam ciuitas:quæ & ſacerdotem phutiſarem patrem aſenoth habebat. Om mons:i quo mortuus eſt aaron iuxta

ciuitatem Petram ubi usq; ad p̄sentem diem ostendit rupes:qua percussa moyses aquas populo dedit. Otha in deserto castra filioꝝ israel. Oia in tribu asser. Orā in tribu neptalim Ophir unde sicut in regnorum libris legimus aurum afferebatur salomoni. Fuit autem unus de posteris haber nomine. Ophir ex cuius stirpe uenientes a fluuio cophene usq; ad regionem idiæ quæ uocatur ieria habitasse refert iosephus:a quo puto & regionem uocabulum consecutam. On ciuitas samariæ pro qua in hebraico scriptū est haim:quod & aquila & symmachus interp̄tantur inutile. Theodotion iniquitatem. Ocho ciuitas sacerdotalis. Ornaī urbs moabitaꝝ sicut in hieremia scriptū est.

Vteus iuramenti quem fodit abrahā.i.berſabe in regione geraritica diximus de hoc & supra puteus uisionis in deserto ad quem habitauit isaac. Puteus iudicii usq; in p̄sentē diem in regione geraritica. uocat aūt berdam nomine quod latinæ dr puteus iudicii. Puteus iuramenti ubi iurauerunt isaac & abimelech:uocaturq; oppidū isaac. Sunt aūt & alii plures putei in sanctis scripturis: q hodieq; in geraritica regione & iuxta ascalonem demonstrantur.

Etra ciuitas arabiæ in terra edon quæ cognominata est iectabel & ab assyriis recem dicit. Roboth ciuitas assyrioꝝ quam ædificauit assur egrediens de terra senar:& de hac in libris hæbraicarum qōnum plenius diximus. Roboth urbs alis iuxta fluuiū ubi erat rex edon:& usq; hodie est p̄sidium in regione gabalena & uicus grandis qui hoc uocabulo nūcupatur. Rameſſe urbs quā ædificauerunt filii israel in ægypto:olim autem & uniuersa puincia sic uocabatur:in qua habitauit iacob una cum liberis suis. Roab ad quam transierunt exploratores q ab iesu filio naue missi sunt:& usq; hodie uicus rooba in quarto lapide Sitopoleos sic uocatur:q & leuitis separatus est. Rafata in deserto ubi filii israel castrametati sunt. Raphidim locus in deserto:iuxta montem Choreb:in quo de petra fluxere aquæ cognominatusq; est tentatio:ubi & iesus aduersus Ama dimicat prope frau. Rathina in deserto castra filiorum israel. Reminon, phares ubi filii israel castrametati sunt. Ressa castra filiorum israel. Ramoth in tribu gad ciuitas sacerdotalis & fugitiuorum in terra galaditide. Nunc autem est uicus in quintodecimo miliario Philadelphiæ contra orientem. Rozem hoc est petra ciuitas arabiæ, in qua regnauit raam: quem interfecerunt filii israel. Dicitur autem ipse rex quoq; madiam. Reminō in tribu symeonis uel iudæ: hodieq; é uicus reminō iuxta Aeliā cōtra aqlonem in qntodecimo eius miliario. Rogel nomē fontis in tribu beniamin. Raba in tribu beniamin ciuitas saulis:in sextodecimo miliario ab Aelia ad septētrionalē plagā cōtra Bethel. Meminit huius hieremias. Rezē in tribu beniamin. Reminō petra. Remō in tribu symeonis uel zabulō. Rabooth in tribu lsachar:est usq; hodie alia uilla Rebbo in finibus Eleutheropoleos ad solis ortū. Rethem in tribu lsachar. Roob in tribu asser ciuitas separata leuitis. Rama in tribu asser usq; ad ciuitatem mimitam tyrioꝝ. Rama in tribu neptalim apud nos unū nomen sonare uidet:apud hebræos diuersis litteris scribunt. Noia uiculoꝝ tribubus uariis assignantur:qa cū apud nos unū nomē sonare uideat:apud hebræos diuersis litteris scribuntur. Reethath in tribu neptalim. Rima quæ & azimas ubi fedit abimelech:sicut in libro iudicum scriptum est quæ nunc appellat Rempus. Est aūt in finibus dioſpoleos:& a plærisq; arimathea dicit. Réniath ad quā Dauid p̄dæ partem misit. Rachel & ad hanc Dauid spoliorū partem misit. Remath galaad uilla trās iordanē iuxta fluuiū iacob diximus de hac & supra. Rabbath ciuitas regni amō nunc philadelphia: cuius meminit Hieremias. Roos quā ptransiuit Dauid pro quo aqla & Symmachus interpretant arē. Rogeli unde fuit belzelei galladitis amicus Dauid. Raphaī uallis allophyloꝝ ad septentrionalē plagā hierusalem. Ramiatā ciuitas regū syriæ iuxta Damascū. Reth hanc pcussit Assa rex. Rathē pro qua aquila interpretatur .i.iunipeꝝ Symmachus umbraculū. Remō huius meminit esaias in uisione contra moab. reseph ciuitas syriæ urbs assyrioꝝ in regiōe thenā:de qua in esaia scribit. Rebla ī terra emath:unde uictor pharao adductū ionathā transtulit ægyptū. Réma mōs in Asia:pro quo aqla interp̄tat mōs emona:Symmachus in armenia. Est aūt & uilla rēmuis in daroma. Porro in regnoꝝ libris Romō domus dicit idoli damasceni. Reblata regio babylonioꝝ uel urbs quā nunc Antiochiam uocant. Ramole pro quo aqla interpretat exaltabitur:scriptum est in zacharia. Est autem & alius locus in tribu beniamin iuxta bethlēē pro quo dicitur. Vox in rama audita est:de hoc ī libris hebraicaꝝ qōnum plenius dicit. Rinocor uestra ciuitas ægypti: cuius meminit esaias. Sciendum autem q̄ hoc uocabulū in libris hebraicis non habet. Sed a.lxx. interpretibus propter notitiam loci additū est:quod in libris hebraicorum nominum diximus:hoc etiam nunc in litteris uidetur titulo p̄notandū:apud hebræos tria esse, s.hoc est. Samet & Sade & Sin:quæ cum apud græcos & latinos sono simili proferantur:in sua lingua aliter atq; aliter resonant. Vnde accidit ut eadem noia apud nos diuersum sonare uideantur:& plus q̄ cæteræ litteræ hæc habeant, non enim ex una sed tribus litteris loca & urbes & uiculi describuntur.

Idon urbs phœnicis insignis olim cananæoꝝ ad aqlonem respiciens:& postea regionis iudææ:cecidit autem in sortem tribus asser:sed non eam possedit. qa hostes nunq; ualuit expellere. Senaar campus babylonis in quo turris extructa est. Vnde egressus assur ædificauit niniue meminit huius loci iosephus in primo antiquitatum libro ita scribens de campo qui in babylonia regione uocatur senaar:Aeschines historicus dicens quidam sacerdotum profugi de templo emal. iouis sacra rapiētes in senaar campum babylonis peruenire. Sichem & salem quæ latine & græca sichama uocata est ciuitas iacob nunc deserta. Ostenditur autem locus in suburbanis neapoleos iuxta sepulchrum Ioseph:quā subuertit Abimelech: & seminauit salem. sicut in libro iudicum scriptum est. postea uero instaurata est a hieroboam ut regnorum narrat historia. Sita est in finibus ephraim:sed & filius emor appellatur Sichen:a quo & locus nomē acceperat. Fuit autem altera in montem ephraim ciuitas fugitiuorum. Senaar unde fuit amaphel:qui aduer-

ſus reges ſodomorum bellum geſſit.Sodoma ciuitas impiorum diuino igne cõſumpta iuxta mare mortuũ Sebomi & hæc ciuitas impiorum in æternos cineres diſſoluta iuxta urbem ſodomã.Sophera mons orientis in india:iuxta quem habitauerunt filii iectam:filii heber:quos ioſephus refert a confene flumĩe & indiæ regionibus uſq; ad id locoꝝ peruenisſe:ubi appellabatur regio iera.ſed & claſſis ſalomonis per triennium hinc quædam commercia deportabat.Sora urbs iuxta ſodomam quæ eſt Segor & Zora:de qua ſupra diximus Sane ciuitas antiqua in qua habitauerunt ozei gens ualida ſuper regionem ſodomæ quam excidit chodorlamogor.Seir mons in terra edom:in quem habitauit eſau in regione gabalena:quæ ex eo q; eſau piloſus eſſet & hiſpidus:Seir:ideſt piloſi nomen accepit.in quibus locis prius habitauit Chorreus:quem interſecit chodorlamogor:meminit montis ſeir & eſaias in diuiſiõe idumææ.Salem ciuitas ſichomorum quæ eſt Sichen.Sed & alia uilla oſtenditur uſq; ad præſentem diem iuxta æliam contra orientalem plagam hoc nomine:in octauo quoq; lapide a ſintopoli in campo uicus ſalimias appellatur:Ioſephus uero Salem eſſe affirmat:in qua regnauit melchiſedech:quæ poſtea dicta eſt Salima:& ad extremum Hieroſolymæ nomen accepit.Sur ubi inuenit angelus ancillam ſaræ agar inter cades & barach.Extenditur autem deſertum Sur uſq; mare rubrum quod ad confinia peruenit.Porro cades ſollitudo eſt ſuper urbem petram:ſed & ſcriptura deſertum cades contra faciem ægypti extendi memorat:ad quod primum uenere hebræi rubro mari tranſuadato.Segor quod & Bala & Azoara una de q̃q; ciuitatibus ſodomoꝝ ad præces loth de incendio reſeruata:quæ uſq; nunc oſtenditur:meminit huius & eſaias in uiſione contra moab:de qua & ſupra diximus.Soene:ideſt tabernacula locus in quo habitauit iacob regreſſus meſopotamia:qui lingua hebraica appellatur Sochoc.Sochoch prima manſio filiorum iſrael in deſerto poſtq̃ de ægypto ſunt profecti ante q̃ mare tranſirent rubrũ.Sin deſertum inter mare rubrum:& ſolitudinem Sima . nam a deſerto ſin filii iſrael uenerunt: & raphidim & araphidim in deſertum ſina iuxta montem ſina ubi moyſes tabulas legis accepit: Deſertũ autem ſin idem dicit eſſe ſcriptura quod & cades:ſed hoc iuxta hebræos . Cæterum in.lxx.interprætibus non habetur.Salmona caſtra filioꝝ iſrael.Saphar mons in deſerto caſtra filioꝝ iſrael.Sartim ubi populus polluitus eſt fornicatione filioꝝ moab.Eſt autem iuxta montem Phogor.unde & ieſus exploratores ad inueſtigãdam & noſcendam terram miſit ierico.Sabama ciuitas moab in terra galaad:quæ cecidit in ſortem tribus ruben:& huius meminit eſaias:in uiſione contra moab.Semia terminus iudææ:& uſq; hodie oſtenditur in ſeptimo lapide ierici contra ſeptẽtrionalem plagam uilla nomine Magdal ſemia:quod interprætatur turris ſemia.Selcha ciuitas regionis og in regione baſſanitide.Sephania terminus iudææ ad ſolis ortum,Sedala terminus iudææ.Semeron & hanc cepit ieſus rege illius interfecto.Dicunt autem nunc pro ea Sebaſte uocari oppidum palæſtinæ:ubi ſancti ioannis baptiſtæ reliquiæ conditæ ſunt.Legimus in regnorum libris q; auri rex iſrael emerit ioptem Somerõ a quodam ſemora:& ædificauerit in uertice eius ciuitatem:quam ex nomine domini appellauit Semeron.Seyra & hanc cepit ieſus.Selcha ciuitas in regione Baſſanitide. Sior locus contra faciem ægypti: ſed & oſtenditur uilla nomime Sior inter Aeliam & Eleutheropolim in tribu iuda. Super hoc in libris hebraicaꝝ quæſtionũ plenius diximus.Saorth in tribu ruben ſuper iordanem. Sachoth in tribu gad ſuper iordanem.Sapham in tribu gad ſuper iordanem. Sacharna in tribu iuda . Samen in tribu iuda.Saal in tribu iuda uel ſymeonis. Siceleg quam achis rex alienigenaꝝ dedit ad habitandum dauid : Eſt autem in Daroma ſortis iudæ uel ſymeonis.Suſana in tribu iuda. Salei in tribu iuda. Saara uicus in finibus Eleutheropoleos contra ſeptentrionem pargentibus Nicopolim quaſi in decimo miliario in tribu dan ſiue iuda.Socho in tribu iuda.Sunt autem uſq; hodie uiculi duo pargentibus Aeliam de Eleutheropoli in nono miliario uiæ publicæ imis in monte:& alter in campo poſitus:qui Sochoth nuncupatur . Saraim in tribu iuda.Semain in tribu iuda.Saphir uilla in montanis ſita inter Eleutheropolim & Aſcalonem in tribu iuda.Sotho de qua ſupra dictum eſt.Dicuntur autem ſamaritani qui de babylone profecti ſunt hunc uiculũ condidiſſe.Seacha in tribu iuda. Selo in tribu ephraim:in quo loco arca teſtamenti manſit: & tabernaculũ domini uſq; ad tempora ſamuelis.Eſt autem in decimo miliario neapoleos in regione Athabithana. Sed & iudæ patriarchæ filium ſelon appellatum legimus.Secheu ĩ tribu manaſſæ ciuitas ſacerdotalis eſt fugitiuorum in monte ephraim:ubi ſepelierunt oſſa ioſeph:de qua & ſupra diximus.Sames:ideſt fons in tribu benia min:pro quo aquila interprætatur fontem ſolis.Semri in tribu beniamin.Sela in tribu beniamin. Sabeæ in tribu ſymeon.Sarith terminus zabulon.Samis pro quo aquila & ſymmachus tranſtulerunt ſolis. Semron ĩ tribu zabulon.Sulem in tribu iſachar:& uſq; hodie mons oſtenditur nomine ſule in quinto miliario Thabor montis contra auſtralem plagam.Seon ſiue ſoen in tribu iſachar hodieq; oſtenditur uilla iuxta monte Thabor.Siaſima terminus iſachar.Son in tribu aſſer.Sinam quercus pertinens ad tribum neptalim.Soreth in tribu dan:ubi ſampſon fuiſſe legimus iuxta eſtaol:de qua ſupra diximus.Sames in tribu dan:de qua & ſupra memoriam fecimus ſub nomine Bethſamus.Salab in tribu dan:uſq; hodie grandis uicus oſtenditur in finibus Sebaſtenis nomine Salaba.Sepheth cananæorum locus.Soroth quo confugit iudex ahoc: diximus autem ſupra de ſeyra.Simoreb quod aquila interprætatur Oreb.Sehnon mons quem conſcédit abimelech aduerſus ſethimam dimicans.Sephima pro quo aquila & ſymmachus interprætantur aquilonem . Sorech nomen torrentis:de quo loco fuit dalida illa ſampſonis.Sed & uſq; hodie ad ſeptentrionalem plagam eleutheropoleos uicus oſtenditur nomine Caphar.Soreth iuxta uillam ſacra unde fuit ſampſon.Sophim mons ephraim in loco aramathan.Saliſa quam ſaul tranſiit.Seuá nomen petræ.Saalim uilla quam pertranſiit ſaul in finibus eleutheropoleos contra occidentem ſeptem ab ea millibus diſtant.Sciph ubi ſamuel inuenit ſalem.Sabin ubi ſaul probatus eſt.Sunam unde fuit mulier ſunamitis:Eſt autem uſq; hodie in finibus ſebaſte in regione atrabitena uocabulo ſauí.Sophamoth ad quem locum miſit dauid. Seyrar nomen putei : a quo

ioab fecit reuerti principem exercitus abner. Soba cuius regem percussit dauid. Sarthan quæ est ad radices iezrael. Sophera quæ est in sophir: unde ueniebãt naues salomonis: de qua supra diximus. Est autem mons orientis pertinens ad indiæ regionem. Sarara ciuitas ꝓgentibus edõ. Saba ciuitas regalis æthiopiæ: quam Iosephus & cãbyse rege meron cognominatam ex fororibus uocabulo refert. Sela ubi ꝓcussus est Ioas. Saphar nã de quibus locis assyrii transmigrantes habitauerunt in Samaria: & ab ipsis samaritanorum gens sumpsit exordium, meminit horum & esaias. Sademoth ubi ozias rex idolorum signa combussit. Sarepta ciuitas sydoniorum in uia publica sita, ubi habitauit quondam helias. Saram cuius & esaias meminit dicens in paludes uersus est. Sarõ usq; in præsentem autem diem regio intet montem Thabor & stagnum tyberiadis Sizonas appellatur: sed & a cæsarea palæstinæ usq; ad oppidum ioppe omnis terra quæ cernitur dicitur Sazonas Sephela sicut scribit esaias: pro quo aquila campestrẽ: symmachus uallẽ interꝓtatur: usq; hodie omnis regio iuxta eleutheropolim campestris & plana quæ uergit ad aquilonem & occidentem cephela dicitur. Senaar pro quo aquila semia: symmachus iterꝓtatur uberem, meminit huius & micheas propheta. Sadrach terra damasci legimus in zacharia Samaria: quæ nunc Sebastis dicitur. Syon mons urbis hierusalem. Samaria ciuitas regalis in israel: quæ nunc sebaste dicitur. Sed & omnis regio quæ fuit circa eam a ciuitate quondam nomen acceperat. Sortyrus metropolis phœnicis: in tribu neptali. Soane ciuitas thebaidis sicut scribit ezechiel. Sabarim inter damascum & emath: sicut scribit ezechiel. Sais ciuitas ægypti cuius meminit ezechiel a q̃ & sarthes pagas. Sadala terminus iudæ, sicut scribit ezechiel. Sarisa pro quo aquila interꝓtatur triennalem, meminit huius hieremias. Sichar ante neapolim iuxta agrum qué dedit iacob filio suo ioseph, ĩ quo dominus noster atq; saluator secundũ euangelium samaritanæ mulieri ad puteum loquitur: ubi nunc ædes fabrí cata est.

Igris fluuius de paradiso exiens iuxta scripturæ fidem, pergensq; contra assyrios: & post multos circuitus ut uult iosephus in mare rubrum effluens: uocatur autem hoc nomine propter ueloci tatem instar bestiæ nimia ꝓnicitate currentis. Terebinthus in sichiniis sub qua abscondit iacob idola iuxta neapolim Thabath ubi pugnatum est aduersus madian. Thobteram ĩ qua habitauit iepte. Thopher in ualle filiorum emon: ubi populus israel gentium simulacra ueneratur. Est autem locus in suburbanis hierusalem. Thanis ciuitas sicut esaias & ezechiel scribunt. In hac habitauerunt qui ob metum babyloniorum cum hieremia fugerunt. Traconitus regio siue ithuria: cuius tetrarches fuit philippus iuxta euangelium lucæ diximus de hac & supra. Est autem trans bosdrã arabiæ ciuitatem in deserto contra australem plagam quasi ad Damascum respiciens. Hucusq; per. T. simplicem litteram legimus. Verum quoniam quæ sequuntur apud hebræos non exthet: sed ex thau scilicet scribuntur cum aspiratione legere debemus. Thoman regio principum edom in terra gebalitica zatheman filio elifaz filii esau sortita uocabulũ, sed usq; hodie est uilla nomine. Theman distans ab urbe Petra quinq; milibus ubi est romanorum militum presidium. Sed & de quo loco fuit elifaz rex themanorum unus quoq; filiorum ismael appellabatur theman. Sciendum autem ꝙ omnis australis regio hebraice theman dicitur. Thamnan ubi oues suas totondit iudas: ostenditur hodie grandis uicus in finibus diospoleos euntibus. Aeliam in tribu dan siue iudæ. Thannia ciuitas alia principum edom. Sed & concubina elifaz filii esau thãnia appellata est: quæ peperit ei amalech: unde amalechitæ. Thaphol locus in deserto trans iordanem: in quo deuteronomium scripsit moyses contra Iericó. Thath castra filiorum israel. Thara castra filiorum israel. Thaphu in tribu iuda ciuitas: quam expugnauit iesus rege illius interfecto: diximus & supra de termino palæstinæ: & ægypti quæ appellatur. Bethaphu. Thanath ciuitas: quam expugnauit iesus rege illius interfecto. Fuit autem in tribu manassæ separata leuitis: & nunc in quarto miliario oppidi legionis hoc nomĩe uicus ostẽditur. Thenath in tribu ioseph: hodieq; uilla ẽ thena ĩ. x. miliario neapoleos cõtra oriẽtẽ descẽdẽtibus iordané. Thaphiphur ĩ tribu ioseph. Thaphur ĩ tribu manassæ. Theto usq; hodie iuxta desertũ ciuitas. Aeliæ uicus ostẽdit, unde & amos prophe ta fuit. Thersa & hác cũ rege suo cepit iesus. Therma ĩ tribu bẽiamin. Thola ĩ tribu iuda siue simeonis. Thabor terminus zabulon. Est autem mons in medio galilææ campo mira rotunditate sublimis distans a dioc æsarea. x. milibus contra orientalem plagam: qui confinium inter tribum isachar & neptalim fuit. Thalcha in tribu symeon nunc uicus grandis iudæorum dicitur. Thala: quasi in sextodecimo miliario eleutheropoleos contra orientalem plagam. Thamnasara ciuitas iesu filii naue in monte sita: de qua & supra sub nomine Thamne diximus: in qua usq; in præsentem diem sepulchrum magnum ostenditur in tribu dan. Thaariae ciuitas iuxta quam delbora aduersus sisaram dimicauit in tribu manassæ separata leuitis: quam tenere non potuit pristinis custodibus nequaq̃ eleuatis. Est autem uilla nunc pergrandis distans e legione milibus tribus. Thebes urbs: quam cum oppugnaret abimelech fragmine molæ ictus iteriit. Est autem usq; hodie uicus nomine thebes in finibus neapoleos pergentibus finthopolim quasi in tertiodecimo eius lapide. Thánata posuimus: & supra thána in tribu iuda. Thalamuge locus: in quo abner misit ad dauid. Sed sciendum: ꝙ pro hoc uerbo Aquila iterpretatur extemplo: symmachus pro semetipso. Thaath iuxta Galad. Thanusa terminus regni salomonis. Theremoth: quam ædificauit salomon. Est ĩ deserto cuius in libris hebraicarum: quæstionum mẽtionem plenius fecimus. Tharsis: unde aurum afferebat salomõi. Hãc putat iosephus tharsum urbem esse ciliciæ, ꝙm iuxta Ezechielem prophetam Carthago sentitur. Siquidem in eo loco ubi secundum septuaginta interꝓtes legimus carthaginem: in hebræo habemus Tharsis scriptum, nonnulli Indiam putauerunt. Et de hoc tam in libro epistolarum quas ad marcellam scripsimus: q̃ in libro hebraicarũ quæstionum plenius dictum est. Tharsa ubi Assa rex israel fuit. Tharsilla unde fuit manẽe usq; hodie est uicus samaritanorum in regione bathanea quæ tharsilla dicitur Thesba, unde ortus est helias propheta Thes

bytes. Themã iuxta ezechielem ciuitas idumææ.Porro eſaias in uiſione ponit eam arabiæ: Meminit huius & hieremias.Abdias autem ſcribit ciuitatem eſau.Sed & unus filiorꝝ Theman appellabatur ſicut ſupra diximus.Tharchat:quam in terra iudææ euei condidere.Thalaſſar regio ſyriæ.Thogorma:legimus in ezechiele.Thaphet:legimus in hieremia Aianitaphet.Eſt aũt in ſuburbanis Aeliæ uſqꝫ hodie locus q̃ ſic uocat iuxta piſcinam fullonis:& agrum Acheldemac.

R chaldæorum:ubi mortuus eſt arã frater abrahæ.cuius hodiecꝫ ſicut ioſephus refert tumulus oſtenditur.& ſupra hoc quid uobis uideatur in libris hebraicorꝫ quæſtionum plenius diximus.

Vlamans pro quo in hebræo ſcriptum habetur luza.Eadem eſt autem quæ erbethel ſicut ſupra diximus:ſed & quædam uilla ubaman in duodecimo cæſareæ lapide oſtenditur contra ſolis ortum.Vs unde fuit iob in regione auſitidi.Sed & unus de poſteris eſau us appellabat:de quo in libris hebraicorꝫ quæſtionum diximus.

Oopon regio principũ edom quæ nunc uocatur gabalena.Zib in tribu iuda.Zoab ciuitas amorræorum ſita in monte Arnone:de quo ſcriptum eſt:,,pterea in libro bellorꝫ domini ioab inflãmauit & torrens arnon.Zephrona terminus iudææ ad ſeptẽtrionem.Zaleth uallis iareth in parte deſerti.Ziph in tribu iuda.Zanohua in tribu iuda uſqꝫ hodie in finibus eleutheropoleos aeliã pargentibus uilla ianua nuncupatur.Zif.in octauo miliario chebron:uſqꝫ hodie uicus oſtẽd tur:ubi abſcõditus eſt dauid.Fuit autem tribus iudæ in daroma in finibus eleutheropoleos.Ziph mons ſqualliduſ uel caligans ſiue nebuloſus iuxta ziphin:quo ſedit dauid prope chermellam quæ in ſcripturis carmellus appellatur:uicus hodiecꝫ iudæorꝫ:unde fuit nabal carmellus:ſed & unus de poſteris caleph dictus é ziph:Lege paralipomenon.Zogora in hieremia ciuitas moabitarum:Hæc eſt quæ nunc uocatur zoara ſiue ſegor una de quinqꝫ ciuitatibus ſodomorꝫ.Zeb ciuitas aman:hodiecꝫ uilla oſtenditur in quintodecimo lapide philadelphiæ contra occidentem:de qua ſcribit hieremias.Zoleth nomen lapidis ubi Adomas imolauit uictimas: iuxta fontem rogel.

Epiſtola Paulæ & Euſtochii ad Marcellam hortatoria.ut urbe ſecedens migret in iudæam:ubi ciuitatẽ ſanctam hieruſalem & bethleemiticum rus miris effert præconiis.ad extremũ cuncta ſancta peregrinatiõis loca per iudæam breui epilogo concludit.

Enſuram charitas non habet:& impatientia neſcit modum:& deſiderium non ſuſtinet.Vnde & nos oblitæ uirium noſtrarum:& non quid poſſimus:ſed quid uelimus tantum cogitantes magiſtram cupimus docere diſcipulæ:& ut eſt uulgare prouerbium ſus artium repertricem. Tu quæ primam ſcintillam noſtro fomiti ſubieciſti:quæ ad hoc ſtudiũ nos & ſermone hortata es & exẽplo.& quaſi gallina congregaſti ſub alas pullos tuos.Nunc nos libere abſqꝫ matre uolitare patieris. & accipitris pauere formidinem.& ad omnem umbram præteruolãtium auium formidare? Igitur quod ſolum abſentes facere poſſumus querulas fundimus p̃ces.& deſiderium noſtrum non tam fletibus q̃ eiulatibus conteſtamur:ut marcellam noſtram nobis reddas.& illam mitem.illam ſuauem.illam omni melle & dulcedine dulciorem non patiaris apud eas eſſe rigidam.& triſtem rugare frontem:quas affabilitate ſua ad ſimile uitæ ſtudium prouocauit.Certe ſi ſunt meliora quæ poſcimus:non eſt impudens deſiderium.Si cunctæ ſcripturarum uoces noſtræ ſententiæ congruunt.non facimus audacter ad ea te prouocantes : ad quæ tu nos ſæpiſſime cohortata es.Prima dei uox ab abrahã exi inquit de terra tua.& de cognatione tua:& uade in terram quam monſtrauero tibi.lubetur patriarchæ ad quem primũ de chriſto facta eſt repromiſſio.ut relinquat chaldæos.relinquat confuſionis urbem.& roboothideſt latitudinem eius:relinquat campum ſenaar: in quo ſuperbiæ uſqꝫ ad cælum erecta turris eſt.& poſt fluctus huius ſæculi. poſt flumina ſuper quæ ſederunt ſancti & fleuerunt cum recordarentur ſyon.poſt gurgitem grauem cobar:de quo ezechiel capillo uerticis ſubleuatus hieruſalem uſqꝫ tranſfertur:ut habitet terram repromiſſionis quæ non rigatur ut ægyptus deorſum ſed deſurſum nec facit olera languentium cibos:ſed temporaneum & ſerotinum de cælo expectat imbrem.Hæc terra montuoſa & in ſublimi ſita quantum a delitiis ſæculi uacat:tantum maiores habet delitias ſpiritales.Denicꝫ & maria mater domini poſtq̃ ad eam angeli facta eſt promiſſio : & uterum ſuum intellexit eſſe domũ dei:derelictis campeſtribus ad montana perrexit.De hac urbe aliophylo quondam hoſte ſuperato.& diabolicæ percuſſa frontis audacia.poſtq̃ ille in faciem corruit.exultantium animarum turba,p ceſſit:& concinens chorus:decem milium dauid noſtri uictoriam prædicauit. In hac angelus gladium tenens.& totam impietatis deuaſtans urbem.in ornam iebuſæorꝫ regis area templum domini deſignauit iam tunc ſignificans eccleſiam chriſti non in iſrael:ſed in gentibus conſurgentem.Recurre ad geneſin & melchi ſedech regem ſalem huius principem inuenies ciuitatis. qui iam tunc in typo chriſti panem & uinum obtulit:& myſterium chriſtianum in ſaluatoris ſanguine & corpore dedicauit. Tacita forſitan mente repræhendes.cur non ſequamur ordinem ſcripturarum ſed paſſim.& ut quicquid obuiam uenerit: turbidus ſermo perſtringat.Et in principio teſtatæ ſumus.dilectionem ordinem non habere : & impatientiam neſcire menſuram.Vnde & in cantico canticorum quaſi difficile præcipitur:Ordinate in me charitatem : Et nunc eadem dicimus.nos non adulatione uel ignoratione:ſed affectu labi.Denicꝫ ut Paulo inordinatius aliquid proferamus:antiquiora repetenda ſunt.In hac urbe:immo in hoc tunc loco & habitaſſe dicitur & mortuus eſſe adam. Vnde & locus in quo crucifixus eſt dominus noſter caluaria appellatur:ſcilicet q̃ ibi ſit antiqui hominis caluaria condita:ut ſecundus adam.& ſanguis chriſti de cruce ſtillans:primi adam & iacentis prothoplaſti peccata dilueret.& tunc ſermo ille apoſtoli compleretur.Exurge qui dormis & exurge a mortuis:

& illuminabit te christus. Quantos hæc urbs prophetas, quantos emiserit sanctos uiros: longum est recen-
sere. Totum mysterium nostrum istius prouinciæ: urbisq; uernaculum est. In tribus nominibus trinitatis de-
monstrat fidem, iebus & salem, & hierusalem appellatur. Primum nomen calcata, secundum pax: tertiũ ui-
sio pacis. Paulatim quippe peruenimus ad finẽ: & post conculcationem ad pacis uisionem erigimur: Ex qua
pace salomon idest pacificus in ea natus est, & factus est in pace locus eius. Et in figura christi sub etymolo-
gia urbis dominus dominantium & rex regum nomen accepit. Quid referamus dauid: & totam progeniẽ
eius quæ in hac ciuitate regnauit? Quando enim iudæa cæteris prouinciis: tanto hæc urbs cuncta sublimi-
or est iudæa. Et ut coactius differamus totius prouinciæ gloria metropoli uindicatur: & quicquid in mem-
bris laudis est: omne refertur ad caput. Iam dudum te cupientem in uerba prorumpere ipsi litterarum api-
ces sentiunt, & uenientem contra: charta intelligit quæstionem. Respondebis quippe, & dices, hoc oli fuis-
se: quando dilexit dominus portas syon super omnia tabernacula iacob, & fuerunt fundamenta eius in mõ
tibus sanctis. licet & hæc possint altius interp̃tari. Postq̃ uero consurgentis domini uox illa pertonuit relin-
quetur uobis domus uestra deserta: & flebiliter ruinam eius prophetauit dicens. Hierusalem hierusalẽ quæ
occidis prophetas & lapidas eos qui ad te missi sunt, quotiens uolui congregare filios tuos, sicut gallina cõ-
gregat pulos suos sub alas & noluisti. Ecce dimittetur uobis domus uestra deserta. & postq̃ uelum templi
scissum est: & circundata ab exercitu hierusalem: & dominico cruore uiolata: tũc ab ea etiam angelorum p̃-
sidia & christi gratiam recessisse. Deniq; etiam iosephum qui uernaculus scriptor est iudæorum, asserere di-
citur. Illo tempore quo crucifixus est dominus: ex adytis templi uirtutum cælestium erupisse uocem dicen
tium. Transmigremus ex his sedibus, ex quibus & aliis apparet, ubi abũdauit gratia ibi superabundasse pec-
catum. & postq̃ audierunt apostoli euntes docete omnes gentes. & ipsi apostoli dixerunt. oportebat quidẽ
uobis primum annunciare uerbum dei, quoniam autem noluistis ecce transimus ad gentes: tunc omne sa-
cramentum iudææ: & antiquam domini familiaritatem per apostolos in nationes fuisse translatam. Valida
quidem quæstio: & quæ posset etiam eos qui scripturarum aliquid attigerunt, concutere: sed perfacile solui
tur. Nunq̃ enim eam fleret dominus corruentem: nisi diligeret. Fleuit & lazarꝝ: quia amabat eum. Et hoc ta
men prima fronte cognoscito: non loci sed hominum fuisse peccatum. Verꝝ quia interfectio populi capti-
uitas ciuitatis est: propterea urbs deleta est ut populus puniretur. Ideo templum subrutum: ut typicæ histo
riæ tollerentur. Cæterꝝ quantum ad locum pertinet, per profectus temporum: multo nunc augustior est: q̃
ante fuit. Venerabantur quondam iudæi sancta sanctorum, quia ibi erant cherubin. & propiciatorium, &
arca testamenti & mãna & uirga aaron, & altare aureum. Nonne tibi uenerabilius uidetur sepulchrum do-
mini. Quod quotiensc unq; ingredimur: totiens iacere in syndone cernimus saluatorem: & paululum ibidẽ
commorantes: rursum uidemus angelum sedere ad pedes eius: & ad caput sudarium conuolutum? Cuius se
pulchri gloria multo ante q̃ excideretur a ioseph esaiæ uaticinio prophetatum est, dicentis. Et erit requies
eius honor: quod scilicet sepulturæ domini locus esset ab homine honorandus. Sed dicis. Quomodo i apo
calypsi ioannis legimus: & occidet illos (haud dubium quin prophetas bestia) quæ ascendit ex abysso. & cor-
pora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ quæ uocatur spiritaliter sodoma & ægyptus: ubi & domi-
nus eorꝝ crucifixus est? Si enim ais, ciuitas magna in qua crucifixus est dominus: nulla est alia nisi hierusalẽ,
ubi autem crucifixus est dominus: spiritaliter sodoma appellatur & ægyptus, ergo hierusalem sodoma ẽ &
ægyptus: in qua crucifixus est dominus. Scire te uolumus oẽm sanctã scripturam: non posse sibi esse contra
riam, & maxime unũ aduersum se non discrepare librum, & ut plus adiiciamus, eundem eiusdem libri locũ
in apocalypsi de qua nunc testimoniũ ,ptulisti: ante decem circiter uersiculos scribitur. Surge & metire tem
plum dei: & altare: & adorantes in eo. Atriũ aũt quod est foris templũ eiice foras. & ne metiaris illud quoni
am datũ est gẽtibus: & ciuitatẽ sanctã calcabũt mẽsibus quadragintaduobus. Si enĩ apocalypsis multo post
passionẽ domini scripta est a ioanne: & in ea hierusalẽ sancta ciuitas appellatur, quomodo rursum spiritali-
ter sodoma uocat & ægyptus? Nec statim potes dicere sanctã dici hierusalẽ cælestem quæ futura est. & so-
domã quæ corruit appellari, qa de futura dicit q̃ bestia quæ ascensura est de abysso, faciet aduersus duos p̃-
phetas bellũ, & uincet illos & occidet: & corpora eorꝝ iacebũt in platea ciuitatis magnæ. De qua ciuitate &
in fine eiusdẽ libri scribitur, & ciuitas in quadro posita est, & lõgitudo eius & latitudo tãta ẽ, quãta & altitu-
do: & mensus est ciuitatẽ de arũdine aurea: p̃ stadia duodeci milia. Lõgitudo & latitudo & altitudo eius æq̃
lia sunt. Et mẽsus est muros eius centũquadragintaquatuor cubitorꝝ mẽsurã homis, quæ est angeli. Et erat
structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa uero ciuitas auro mundo &c. Vbi quadrũ est: nec lõgitudo nec la-
titudo appellari põt. Et quæ est ista mensura ut tãta sit longitudo & latitudo, quãta & altitudo eius & muri
de lapide iaspide, & tota ciuitas de auro mũdo, & fundamenta & plateæ eius de lapidibus p̃ciosis. & duode-
cim portæ fulgentes margaritis? Cum ergo hæc non possint carnaliter accipi (absurdum q̃ppe est p. xii. mi-
lia stadiorꝝ tantam ciuitatis longitudinem & latitudinem: quantã & altitudinem p̃dicari) spiritaliter intelli-
genda sunt singula: & ciuitas magna quã uidelicet prius ædificauit cain, & nomiauit eam ex uocabulo filii
sui hic mũdus intelligendus est, qué accusator fratrũ suorꝝ diabolus. & fratricida periturus extruxit utiis-
sceleribus condidit, iniquitate compleuit, quæ spiritaliter appellatur sodoma & ægyptus. De qua sodoma
scribitur: Restituetur sodoma in antiquum: q̃ scilicet ita restituendus sit mũdus: ut ante fuit. Nec enim pos
sumus credere rursum ædificãdam sodomã: & cæteras gomorram scilicet & adamam, & seboin, sed in per-
petuos cineres relinquendas. Aegyptum autem nunq̃ pro hierusalem legimus: sed semper pro hoc mundo.
Et quia longum est de scripturis innumerabilia exempla congerere, unum testimoniũ proferamus: ubi ma
nifestissime mundus hic ægyptus appellatur. In epistola canonica iudas apostolus frater iacobi scribit di-

cens.Commonere autem uos uolo scientes semel omnia.quoniam iesus populum de terra ægypti saluans: secundo eos qui non crediderunt perdidit.Et ne putares de iesu dici filio naue:statim sequitur.Angelos uero qui non seruauerunt suum principatum:sed dereliquerunt suum domicilium in iudicium magni dei uinculis æternis sub caligine reseruauit.& ut credas ubicunq; ægyptus.& sodoma.& gomorra nominantur nō loca sed mundum hunc interpretari:statim subiungit exemplum Sicut sodoma & gomorra.& finitimæ ciuitates.simili modo exfornicatæ.& abeuntes post carnem alteram:factæ sunt exemplū ignis æterni pœnā sustinentes.Et quid necesse est plura conquirere.cum post passionem & resurrectionem domini matthæus euangelista cōmemoret.& petræ scissæ sunt.& sepulchra aperta.& plurima corpora dormientium sanctorū surrexerunt.& redeuntes de sepulchris post resurrectionem suam ingressi sunt sanctam ciuitatem. & apparuerunt multis?Nec statim hierosolyma cælestis sicut plærique ridicule arbitrantur in hoc loco intelligitur cum signum nullum esse potuerit apud homines domini resurgentis:si corpora sanctorum in cælesti hierusalem uisa sunt.Cum ergo & euangelistæ & omnes scripturæ hierosolymam sanctam nominent ciuitatem: & psalmista præcipiat:ut adoremus in loco ubi steterunt pedes eius:ne patiaris audire appellare eā sodomā & ægyptū:per quam dominus iurare uetat:quia sit ciuitas magni regis.maledictam terram nominat:q; crucem domini hauserit:Et quomodo benedicta loca putant:in quibus petrus & paulus christiani exercitus duces:sanguinem fudere pro christo?Si seruorum & hominum glorioſa confessio est:cur domini & dei nō sit,glorioſa confessio?Et martyrum ubiq; sepulchra ueneramur.& sanctam sauillam oculis apponentes: si liceat etiam ore contingimus:& monumentum in quo dominus conditus est:quidam æstimant negligendū. Si nobis non credimus:credamus saltem diabolo & angelis eius:qui quotiēscūq; ante illud de obsessis corporibus expelluntur:quasi in conspectu tribunalis christi stantes contremiscūt.rugiunt.& sero dolent cruci fixisse:quem timeant.Si post passionem christi:ut scelerata uox concrepat:hic detestabilis locus est: quid sibi uoluit paulus hierosolymam festinare:ut ibi faceret pentecosté? Qui retinentibus se locutus est dicens Quid facitis flentes & conturbantes cor meum?Ego enim non solum ligari sed mori ī hierusalem paratus sum pro nomine iesu.Quid cæteri sancti & illustres uiri:quorum uota & oblatiōes post prædicationē christi ad fratres qui erant hierosolymis deferebantur?Lōgum est nunc ab ascensu domini usq; ad præsentē diē per singulas ætates currere.qui episcopoꝝ.qui martyrum.qui eloquentium in doctrina ecclesiastica uiroꝝ uenerint hierosolymam.putantes minus se religionis.minus habere scientiæ:nec sūmam ut dicitur manū accepisse uirtutum:nisi in illis christum adorassent locis:de quibus primum euangelium de patibulo coruscauerat.Certe etiam si præclarus orator reprehendendum nescio quē putat: q; litteras græcas non athenis sed libyæ:latinas non romæ:sed sicilia didicerat:q; uidelicet unaquæq; prouincia habeat aliquid proprium: quod alia æque habere non possit:cur nos putamus absq; athenis nostris quenq; ad studiorum fastigia puenisse?Nec hoc dicimus q; renuamus regnū dei intra nos esse:& sanctos uiros etiam esse ī cæteris regionibus sed q; hoc asseramus uel maxime eos qui in toto orbe sunt primi:huc pariter congregari. Ad quæ nos loca non ut primi:sed ut extremi uenimus ut primos in eis omnium gentium cerneremus.Certe flos quidā & p̄ciosissimus lapis inter ecclesiastica ornamenta monachorū:& uirginum chorus est.Quicunq; in gallia fuerit primus huc properat.Diuisus ab urbe nostra britannus:si in religione processerit: occiduo sole dimisso quærit locum fama sibi tantum & scripturarum relatione cognitum.Quid referamus armenios.quid Persas.quid Indiæ & Aethiopū populos:ipsamq; iuxta ægyptū fertilem monachorum Pontum & Cappadociā: Syriā:Cœlen:& Mesopotamiam cūctaq; orientis examina?Quæ iuxta saluatoris eloquiū dicētis ubicunq; fuerit corpus.illuc congregabuntur aquilæ cōcurrunt ad hæc loca:& diuersarum nobis uirtutum speciē ostendunt. Vox quidem dissona:sed una religio Tot psallentium chori:quot gentiū diuersitates.Inter hæc quæ uel prima in xp̄ianis uirtus est:nihil arogantiæ nihil de continentia supercilii.Humilitatis īter omnes potentior est.Quicunq; nouissimus fuerit:hic primus putatur.In ueste nulla discretio:nulla admiratio.Vt cunq; placuerit incedere:nec detractionis est nec laudis.Ieiunia quoq; neminem subleuant nec deferuntur inediæ:nec moderata saturitas cōdēnatur.Suo domino stat unusquisq; aut cadit.Nemo iudicat alterum:ne a domino iudicetur.Et quod in plærisq; prouinciis familiaritate est ut genuino dente se laceret:hic penitus nō habet.Procul luxuria:procul uoluptas:Tanta in ipsa urbe orationum loca:ut ad ea peragranda dies sufficere non possit. Verū ut ad uillulam christi & mariæ diuersorium ueniamus(plus enī laudat unusq;q; qđ possidet)quo sermone qua uoce speluncam tibi possumus saluatoris exponere.et illud præsepe in quo infantulus uagiit?silentio magis q̄ infirmo sermone honorandum est.Vbi sunt latæ porticus?Vbi aurata laquearia?Vbi domus miseroruna pœnis & dānatorum labore uestitæ?Vbi ad instar palatii opibus priuatorū extructæ basilicæ.Vt uile corpusculum hominis præciosius inambulet:& quasi mundo quicq̄ possit esse ornatius:tecta magis sua uelint aspicere q̄ cælum?Ecce in hoc paruo terræ foramine cælorum cōditor natus est.Hic inuolutus pānis.hic uisus a pastoribus.hic demonstratus a stella.hic adoratus a magis.& puto locus sanctior est tarpeia rupe:quæ de cælo sæpius fulminata ostendit quid domino displiceret.Lege apocalypsin ioannis:& quid de muliere purpurata & scripta in eius fronte blassemia septē montibus aquis multis & Babylonis cantetur exitu contuere.Exite inquit dominus de illa populus meus.& ne particeps sitis delictorū eius:& de plagis eius non accipiatis.Ad hieremiam quoq; regrediens scriptū pariter attende.Fugite de medio babylonis:& saluate unusquisq; aīam suam.Cecidit enim cecidit babylon magna & facta est habitatio dæmonum:& custodia omnis spiritus imūdi.Est qđ ibi sancta ecclesia.iūt trophæa apostoloꝝ & martyꝝ est christi uera confessio.& ab apostolo prædicata fides:& gentilitate calcata.in sublime se quotidie erigés uocabulū xp̄ianū.Sed ipsa ambitio.potētia.magnitudo urbis.uideri & uidere.salutari & salutare.laudare &

detrahere.uel audire uel ꝓloqui:& tantã frequentiam hominum ſaltẽ iuitum uidere a propoſito monacho rum & quiete aliena ſũt. Aut enim uidemus uenientes ad nos & ſilentium perdimus:aut non uidemus:& ſu perbiæ arguimur. Interdũq; ut uiſitantibus reddamus uicem ad ſuperbas fores pergimus:& iter linguas ro dentium miniſtrorum poſtes ingredimur auratos. In chriſti uero ut ſupra diximus uillula tota ruſticitas:& extra pſalmos ſilentium eſt. Quocunq; te uerteris arator ſtiuam tenens alleluia decãtat. Sudans meſſor pſal mis ſe aduocat:& curua attondens uitem falce uinitor aliquid dauiticũ canit. Hæc ſunt ĩ hac prouincia car mina:hæ ut uulgo dicitur amatoriæ cãtiões. Hic paſtorum ſibulus:hæc arma culturæ. Verum qd agamus Nec quid deceat cogitantes:ſolum qd' cupimus:hoc uidemus. O quando illud tempus adueniet cum anhe lus nũtius uiator apportet. marcellam noſtram ad palæſtinæ littus appulſã. & toti monachorum chori. tota uirginũ agmina concrepabunt? Obuiam iam iãq; geſtimus occurrere:& nõ expectato uehiculo:cõcitum pe dibus ſerre corpus. Tenebimus manus. ora cernemus:& a deſiderato uix auellemur amplexu. Ergo ne erit il la dies. quãdo nobis liceat ſpelũcã ſaluatoris ĩtrare. ĩ ſepulchro domini flere cũ ſorore flere cũ mre. crucis de mũ lãbere lignum. & in oliueti mõte cum aſcendente domino uoto & animo ſubleuari. uidere exire lazarũ faſciis colligatum. & fluenta iordanis ad lauacrum domini puriora. inde ad paſtoꝝ caulas pergere. in dauid orare mauſoleo. Amos prophetam etiam nunc buccina paſtorali in ſua proſpicere rupe clãgentem. ad abra ham iſaac & iacob. Trium quoq; illuſtrium fœminarum uel tabernacula ꝓperare uel memorias. uidere fõ tem in quo a philippo eunuchus eſt tinctus. ſamariam pergere. & ioãnis baptiſtæ. heliſæi quoq; & abdiæ pa riter cineres adorare. ingredi ſpeluncas in quibus perſecutionis & famis tempore prophetarum agmina ſunt nutrita? Ibimus ad nazareth:& iuxta interpretationem nominis eius florem uidebimus galileæ. Haud pro cul inde cernitur cana:in qua aquæ in uinũ uerſæ ſunt. Pergemus ad Tabiriũ & ad tabernacula Saluatoris. non ut petrus quondam uoluit cum moyſe & helia:ſed cum patre cernemus & ſpiritu ſancto. Inde ad mare ueniemus genezareth. & de quinq; & ſeptem panibus uidebimus in deſerto quinq; & quatuor hominũ mi lia ſaturata. Apparebit oppidũ naim. in cuius portis uiduæ filius ſuſcitatus eſt. Videbitur hermon & torrẽs eudor. in quo ſuperatus eſt ſyſara. Capharnaũ quoq; ſignoꝝ domini familiaris:& omnis pariter galilæa cer netur. Et tunc comitãte chriſto. cum per ſylo & bethel & cætera loca in quibus eccleſiæ quaſi quædam ui ctoriarũ domini ſunt erecta uexilla:ad noſtram ſpeluncam redierimus Canemus iugiter. crebro flebimus. ĩ deſinenter orabimus:& uulneratæ iaculo ſaluatoris:in cõmune dicemus. Inueni quem quæſiuit aĩa mea:te nebo eum & non dimittam illum.

Tractatus Beati Hieronymi preſbyteri de decẽ tentationibus iſraeliticĩ populi quibus dominũ irritauit in deſerto:ubi tempora illarum & loca deſignat.

Aec ſunt uerba quæ locutus eſt moyſes ad oẽm iſrael: in trãſitu iordanis: ĩ ſolitudie cãpeſtri cõtra mare rubrũ:iter pharan:& tophel.& laban.& aſſeroth:& auri abũdantiã. undecim die rum iter:de horeb ad montẽ ſeir:uſq; cades barne. Hæc ſũt uerba quibus corripuit moyſes filios iſrael pro decẽ tentationibus quibus dominũ tentauerant. Vnde dominus in libro nu merorum dicit:Attamen omnes qui uiderunt maieſtatẽ meam:& ſigna quæ feci in ægypto & in ſolitudine & tẽtauerunt me iam per decem uices. nec obedierunt uocĩ meæ:nõ uidebũt terram:pro qua iuraui patribus ipſorum. Quas tentationes hic breuiter:& obſcure moyſes enumerat dicẽs in ſolitudine in qua oſtendit eos pro aquæ penuria:duabus uicibus tentaſſe dominum De prima tentatiõe ita in exodo legitur. Iurgatus populus cõtra moyſẽ ait:Da nobis aquam:ut bibamus. Quibus reſpõdit moy ſes. Quid iurgamini cõtra me? Cur tentatis dominum? De ſecunda tentatione:ita in libro numerorum dici tur. Cũq; indigeret aqua populus &c. uſq; ad eum locum in quo ait. Hæc eſt aqua cõtradictionis:ubi iurga ti ſunt filii iſrael contra dominum:& ſanctificatus eſt in eis. Tertia tentatio continetur in eo ꝙ ait. in cam peſtri contra mare rubrum:in quo loco murmuraſſe dicuntur contra dominum:quia peremptos ægyptios fuiſſe Moyſi non crediderunt ſibi de uerbo domini dicenti:ſed potius eos ſe ſubſequi timuerunt:unde dici tur in pſalmo:Patres non intellexerunt mirabilia:&c. Quarta & quinta tentatio continetur in eo ꝙ ait iter Pharan:& Tophel:& Labã. Pharã interpretatur onager. Tophel ſtultitia. Laban album. Quod ita intelligi tur. Quia ſimiles onagro facti filii iſrael ſtulte egerunt tẽtantes dominum duabus uicibus. ſuper albo:ideſt ſuper mãna. Mãna uero album dicitur:ut eſt illud exodi. Appellauitq; domus iſrael nomen eius man:quod erat quaſi ſemen coriandri albũ. Vna tentatio fuit ſuper eodem mãna:ſicut in exodo dicitur:Hic eſt ſermo quem præcepit dominus. Collĩgat ex eo unuſquiſq; quantum ſufficit ad ueſcendũ. Et poſt pauca dixit ad eos moyſe:Nullus ex eo reſeruet ĩ mane. Qui non audierũt eũ:ſed dimiſerunt ex eo quidã uſq; mane. Alte ra fuit tentatio de qua poſt pauca in eodem loco dicitur. Sex diebus colligite:in die autẽ ſeptima:ſabbatum eſt domini:iccirco nõ ĩuenietur. Venit autem ſeptima dies:& egreſſi de populo ut colligerent:non inuene runt. Dixit autẽ dominus ad moyſẽ. Vſq; quo non uultis ſeruare mandata mea & legem meã? &c. Sexta tẽta tio continet in eo ꝙ ait:& aſeroth. Aſeroth uero ciuitas eſt ſolitudinis uicina. & interpretat illa ĩ cuius ter ritorio:ideſt in ſepulchris concupiſcentiæ facta fuiſſe legitur ſecunda tentatio carnium:in qua etiam prima tentatio carnium cõplectitur. De prima ita in libro exodi legit. Dixerũt moyſes & aaron ad oẽs filios iſrael ueſpere ſcietis ꝙ dominus eduxerit uos de terra ægypti:& mane uidebitis gloriam domini. Audiuit. n. mur mur ueſtrũ cõtra dominũ:& poſt pauca:Locutus ẽ dominus ad moyſẽ dicẽs. Audiui murmuratiões filioꝝ iſrael. Loq're ad eos. Veſpe cõedetis carnes:& mane ſaturabimini pãibus:ſcietiſq; ꝙ ego ſũ dominus deus ue ſter. Factũ ẽ ergo ueſpe:& cõſcẽdẽs coturnix operuit caſtra. De ſeptima autẽ tentatiõe ĩ nũeris dicit. Interea

ortum est murmur populi:quasi dolentium pro labore contra dominum:quod cum audisset:iratus est: & accensus ignis domini deuorauit extremá partem castrorꝝ.Et post pauca:Sanctificamini:cras etenim comedetis carnes.Ego autẽ audiui uos dicere.Quis dabit nobis escas carnium?Bene nobis erat in ægypto.Dabit uobis carnes & cõedetis:nõ uno die:uel qnq; aut decẽ:aut uiginti qdẽ:sed usq; ad mẽsẽ dierũ donec exeat pnares uras: & uertat ĩ nauseá:eo q; reppuleritis dominum:qui in medio uestri est:& fleueritis corã eo dicentes.Quare egressi sumus de ægypto?Itẽ paulo post.Adhuc carnes erant inter dentes eorꝝ:nec defecerat huiusmodi cibus:& ecce furor domini concitatus est ĩ populũ:percussit eũ plaga magna nimis.Octaua tẽtatio continetur in eo q; ait:ubi auri est plurimũ. Notãdum náq; q; in hebræo & abũdantia auri habeat:Abũdãtia enim auri intelligitur uitulus aureus quẽ fabricati sunt filii israel sibi in deos: moráte moyse cum domino in monte synai.Iccirco abundantia auri dicit:qa in idolo moles oĩum peccatorũ consistit & idolum pro omnibus peccatis abundat.Nona tentatio continetur in eo q; ait:undecim diebus de horeb per uiam montis Seyr.Quod in hebræo ita habetur.Vndecim diebus iter de horeb ad montem seyr.Fabricato itaq; ĩ horeb idolo undecimo die uenerunt ad montem seyr:qui est ĩ suburbano ciuitatis cades barne:ubi filii israel tentauerunt dominũ.sicut in libro numerorꝝ scribit:Vsq;quo multitudo hæc pessima murmurat contra me?Querelas filiorum israel audiui.Dic ergo eis.Viuo ego ait dominus.sicut locuti estis audiente me:sic faciam uobis.In solitudine hac iacebunt cadauera uestra.Et post paululũ:luxta numerum quadraginta dierũ quibus considerastis terram:annus pro die cõputabit.quadraginta annis recipietis iniqtates uestras:& scietis ultionẽ meam:quoniam sicut locutus sum:sic faciam huic multitudini pessimæ:quæ cõsurrexit aduersum me:in solitudine hac morietur:& deficiet.Itẽq; locutus est moyses uniuersa uerba hæc ad filios israel: & luxit populus nimis:& ecce mane primo surgentes ascẽderunt uerticem montis & dixerũt. Parati sumus ascendere ad locum:de quo locutus est dominus quia peccauimus.Quibus moyses:cur inquit transgredimini uerbum domini quod uobis nõ cedit in prosperũ?Nolite ascẽdere.non enim est dominus ĩ medio uestrum:ne corruatis corã inimicis uestris.Itẽq; post pauca. At illi cõtenebrati ascenderunt in uerticem montis.Arca autem testamenti domini & moyses nõ recesserũt de castris.Descendit amelechites & chananæus q habitabant in monte:& pcutiens eos atq; cõcidens:persecutus est eos:usq; Orma.Mons iste:in quo amelechites & chananæus habitare dicuntur mons seyr intelligit:sicut in Deuteronomio scribit:Itaq; egressus amorræus qui habitabat in montibus:& obuiam ueniens persecutus est uos:sicut solẽt apes persequi.& cecidit de Seyr:usq; Orma.Decima tentatio cõtinetur in eo q; ait:usq; Cades Barne.Hæc tentatio fuit ĩ cades Barne.Vnde moyses misit exploratores ad cõsiderãdã terrã chanaan:sicut in libro Numerorꝝ dicitur. Et locutus est dominus ad moysem dicens.Mitte uiros qui considerent terrã Chanaan:quam daturus sum filiis israel &c.Et paulo post.Et dixit dominus ad moyse.,Vsq;quo detrahet mihi populus iste?quousq; nõ credent mihi in omnibus signis.quæ feci coram eis?Feriam igit eos pestilentia:atq; cõsumã.Te autem faciam ĩ gentem magnam.Iterũ post paululũ.Attamen omnes homines qui uiderunt maiestatẽ meam: quæ feci in ægypto:& in solitudine:& tentauerũt me &c.non uidebunt terram pro qua iuraui patribus eorꝝ:nec quisq; ex illis q detraxit mihi intuebit eam.nec moueat quis q; a deserto pharan:nõ de Cades Barne moyses exploratores misit.Cades enim Barne ipsa est Pharan.quod in libro iosue ita dicitur Locutus est caleph ad iosue. Nosti quid locutus sit deus ad moysen hominem dei de me & de te in Cades Barne. Quadraginta annorũ eram quando me misit moyses famulus domini ad terram cõsiderandam.

Siquis de locis sanctis amplius a beato Hieronymo nosse desiderat:requirat in epistola ad Damasum de melchisedech.& ad Dardanũ de terra repromissionis:& in funebri de obitu sanctæ Paulæ.quaꝝ priores inter quæstiones ueteris testamenti;alterã inter funebres inuenies.

Epistola Beati Hieronymi ad Paulã urbicã de alphabeto hebræorꝝ:ĩsinuãs uniuscuiusq; litteræ seu elemẽti interpretationẽ:atq; ad studia scripturaꝝ exhortans.

Vdiustertius cum centesimum octauũdecimum psalmum tibi insinuare conarer:& dicerem omnem moralem locum in eo esse cõprehensum.& quomodo philosophi solent disputationes suas in physicam:ethicam:logicamq; partiri.ita & eloquia diuina:aut de natura disputare:ut in Genesi:& in ecclesiaste:aut de moribus:ut in ,puerbiis:& in oĩbus sparsim libris. aut de logica:,p qua nostri theologicen sibi uẽdicant:ut ĩ cãtico canticorꝝ:& ĩ euãgeliis.licet apostolus sæpe ,pponat:assumat:coũfirmet:atq; cõcludat:quæ propria artis dialecticæ sunt:studiosissime perquisti:quid sibi uelint hebrææ litteræ:quæ in psalmo quem legebamus:uidebantur insertæ.respõdi scdm ordinem litterarum:eum esse compositum:quo uidelicet ex prima littera:quæ apud eos uocatur Aleph: octo uersus inciperent.rursus ex sequenti Beth totidem uersus exordium sumpserint.Ac postea ex Gymel idem numerus compleretur:atq; ita usq; ad Thau:quæ apud eos extrema littera est:psalmum esse conscriptum. & ex singulis quibusq; elementis scdm interpretationem eorum debere intelligi:quæ sequerentur. Idẽtidem flagitasti:ut tibi interpretationes litterarum edicerem singularum.Dixi fateor.Verum quia ,pter barbarie linguaꝝ memoria labit:oẽ quod diximus:desideras cõmentariolũ fieri:ut si in aliquo forte titubaueris:obliuionem lectio cõsolet.Ac prius q̃ de singulis differã:scire debes:quattuor psalmos scdm ordinẽ hebræorꝝ icipere elemẽtorꝝ:tricesimũsextũ:cẽtesimũdecimũ:& cẽtesimũoctauũdecimũ húc:de quo nũc scribimus:& cẽtesimũ q̃dragesimũq̃rtũ.Veꝝ debes scire ĩ prioribus psalmis singulis litteris: singulos uersiculos qui trimetro iãbico uersu cõstãt:esse subnexos.Inferiores uero tetrametro iambico constare scilicet: ut Deuteronõii cãticũ scriptũ est.in cẽtesimooctauodecimo psalmo singulas litteras octoni uersus uersus se-

quũtur:in cẽtesimo quadrageſimoquarto ſingulis litteris:ſinguli uerſus gemini deputant. Sunt qui & alios hoc ordine putant ĩcipere:ſed falſa eoꝝ opinio eſt. Habes & in lamentationibus hieremiæ quatuor alphabeta ex quibus duo prima quaſi ſapphico metro ſcripta ſunt. quia tres uerſiculos:qui ſibi cõnexi ſunt: & ab una tantũ littera ĩcipiunt. heroici cõma concludit. Tertium uero alphabetũ trimetro ſcriptũ eſt: & alternis litteris:ſed eiſdem tertii uerſus incipiunt. Quartum alphebetũ ſimile eſt primo & ſecundo. Prouerbia quoque ſalomonis extremum claudit alphabetũ:quod tetrametro iambico ſupputatur. ab eo loco: in quo ait mulierem fortẽ quis inueniet? Quomodo autem in his noſtris litteris non poteſt quis ad legenda uerba texendaq; procedere:niſi prius ab elementis cœperit:ita & in ſcripturis diuinis non ualemus ea: quæ maiora ſunt noſſe:niſi ab ipſis ethicæ mandatis habuerimus exordiũ:ſcđm illud quod propheta dicit. A mandatis tuis intellexi:quod uidelicet poſt opera:cœperit habere ſcientiã ſecretorũ. Verum iam cõplẽdum eſt: quod petiſti:ut ſenſum uniuſcuiuſq; elementi interpretatio annexa ſignificet. Aleph:doctrina interpretat. Beth: domus. Gimel:plenitudo. Deleth:tabulaꝝ. He:iſta. Vau & zai:hæc. Eth:uita. Thet:bonũ. Ioth: principum. Caph manus. Lamech:diſciplinæ ſiue cordis. Men:ex ipſis. Nun:ſempiternũ. Samech:adiutoriũ. Ain:fons ſiue oculus. Phe:os ab ore non ab oſſe dictum intellige:ne litteraꝝ ambiguitate fallaris. Sade iuſticiæ. Coph: uocatio. Res:capitis. Sen:dentium. Tau:ſigna. Poſt interpretationem elementorum:intelligentiæ ordo dicẽdus eſt. Aleph. Beth. Gimel:Deleth:prima cõnexio eſt:doctrina domus:plenitudo tabularũ:q; uidelicet doctrina eccleſiæ quæ domus dei eſt:in libroꝝ reperiatur plenitudine diuinorum. Secunda connexio eſt: He: Vau:zai:Eth. Iſta & hæc uita. Quæ enim alia poteſt eſſe uita:ſine ſcientia ſcripturarum. Per quas etiam ipſe chriſtus agnoſcitur:qui eſt uita credentium? Tertia cõnexio habet. Teth:Ioth:bonũ principum: quia q̃uis nunc ſciamus uniuerſa quæ ſcripta ſunt:tamen ex parte cognoſcimus:& ex parte prophetamus:& nunc per ſpeculum in enigmate uidemus:cũ autem meruerimus eſſe cũ chriſto:& ſimiles angelis fuerimus:tũc librorum doctrina ceſſabit:& tunc uidebimus facie ad faciẽ bonum principũ ſicuti eſt. Quarta connexio eſt: Caph:Lamech:manus diſciplinæ ſiue cordis. manus intelliguntur in opere:cor & diſciplina intelliguntur in ſenſu:quia nihil facere poſſumus:niſi prius quæ facienda ſunt ſcierimus. Quinta cõnexio eſt. Mem:Nun:Samech:ex ipſis ſempiternũ adiutoriũ. Hoc explanatione non indiget:ſed omni luce mãifeſtius eſt:ex ſcripturis æterna ſubſidia miniſtrari. Sexta connexio habet. Ain:Phe:Sade:fons ſiue oculus oris iuſticiæ:ſcđm illud quod in quarto numero expoſuimus. Septima cõnexio eſt:quæ eſt extrema:quo & in ipſo quoq; ſeptenario numero ſit myſticus intellectus. Coph:Res:Sen:Thau:uocatio capitis:dentium ſigna. Per dentes articulata uox promitur:& in his ſignis:ad caput omnium qui ẽ chriſtus:peruenitur. per quem uenitur ad regnũ ſempiternum. Oro te:quid hoc ſacratius ſacramento? Quid hoc ſacramenti uoluptate iocũdius? Qui cibi: quæ mella:ſunt dulciora q̃ dei ſcire prudentiã:& in abdita eius intrare:& ſenſum creatoris inſpicere:& ſermones domini dei tui:qui ab huius mundi ſapientibus deridentur:plenius diſcere:ſapientia ſpiritali? Habeant ſibi cæteri ſi uelint ſuas opes:uaſe gẽmato bibant:ſerico niteant. Plauſu populi delectentur: & per uarias uoluptates ſuas diuitias uincere nequeant. Noſtræ diuitiæ ſint in lege domini meditari die ac nocte: pulſare ianuã non patentẽ:panes trinitatis accipere:& ſæculi fluctus domino præeunte calcare. Saluta Bleſillã & Euſtochiũ tyrunculas noſtras. Saluta Fœlicianam ueræ carnis & ſpiritus uirginitate fœlicem. Saluta reliquum caſtitatis chorũ:& domeſticã tuã eccleſiã:cui omnia etiã quæ tuta ſunt timeo:ne dormiente paterfamilias: inimicus hõ zizania ſuperſeminet. q̃uis enim dicere audeant:ego ciuitas firma:ciuitas quæ non oppugnat: nullus hoſtili obſidente exercitu ſecurus eſt. Nemo ut beatus cyprianus ait:ſatis tutus:periculo proximus. Exemplar epiſtolæ ſi accipere uoluerit ſtudioſiſſima Euſtochiũ:noſtra Marcella tribuito:& memẽto mei: obſecrãs ut dominus noſter ieſus xp̃s cõterat ſathanã ſub pedibus noſtris uelociter Amen.

Beati Hieronymi p̃sbyteri ad Marcellã de decẽ nominibus q̃bus apud hebræos dicit deus & ſingula nomina latine exponentis.

Epiſtola.

Onageſimũ pſalmũ legens in eo loco:qui inſcribitur:Qui habitat in adiutorio altiſſimi in protectione dei cæli cõmorabitur:dixeram apud hebræos pro deo cæli eſſe poſitum Sadai:quod aq la interpretatur Canon ſiue quod nos robuſtũ & ſufficiẽtẽ ad omnia perpetranda percipere poſſumus:unũq; eſſe de decẽ nominibus:q̃bus apud hebræos deus uocatur. Illico ſtudioſiſſime poſtulaſti:ut tibi uniuerſa nomina cũ ſua interpretatiõe dirigerem. Faciã:qd petiſti. Primũ nomen dei eſt. El. quod. lxx. deum: aquila ἐτυμολογίαν eius exprimens ἰσχυρον: ideſt fortẽ interpretatur. Deinde Eloim:& Eloe:qd & ipſũ deus dicitur. Quartũ Sabaoth. quod. lxx. uirtutum: aquila exercituũ interpretatur. Quintũ Elion:quod nos excelſũ dicimus. Sextũ Eſerieie:quod in exodo legitur. Qui ẽ miſit me. Septimũ Adonai:qué nos dominũ generaliter appellamus. Octauum Ia:quod in deũ tantũ ponitur: & in alleluia extrema ſyllaba ſonat. Nonũ τετραγραμματον quod ἀνεκφωνητον: ideſt ineffabilẽ putauerunt aliqui:his litteris ſcribitur Ioth:He:Vau:He:quod quidam non intelligentes propter elementorũ ſimilitudinẽ cũ in græcis litteris reppererint ππι legere conſueuerunt. Decimũ quod ſuperius dictũ eſt Sadai:& in Ezechiel interpretatũ ponitur. Scire aũt debemus:q; Eloim cõmunis numeri ſit:q; & unus deus ſic uocetur:& plures ad quã ſimilitudinẽ cælũ quoq; appellatur:& cæli. i. Samaim. Vnde & ſæpe interpretes uariãt:cuius rei exemplũ nos in lingua noſtra habere poſſumus αθηναζωνβαθ Salonas.

Eiuſdem ad eandem Marcellam tria uerba hebraica ex pluribus exponentis:uidelicet Alleluia: Amen: Marantha:ubi rationem reddit:quare in aliam linguã a. lxx. iterp̃tibus uel ab apoſtolis reducta nõ fuerint.

Vper cũ pariter eſſemus:nõ per epiſtolã ut ante cõſueueras:ſed p̃ſens ipſa q̃ſiſti:qd ea uerba:q̃ ex hebræo ĩ latinũ nõ habemus expreſſa:apud ſuos ſonarẽt:curq; ſine iterp̃tatiõe ſint poſita. Vt eſt

illud Alleluia:Amen:Marantha:Ephod &c.quæ in ſcripturis reſperſa memoraſti.Ad quos nos:quia dictan 219
di anguſtia coartamur:breuiter reſpõdemus.Siue.lxx. iterpretes:ſiue apoſtolos id curaſſe:ut quoniã prima eccleſia ex iudæis fuerat cõgregata:nihil ad credẽtiũ ſcandalũ inouarent.ſed ita ut a paruo imbiberãt:tradẽ rent.Poſtea uero q̃ ĩ uniuerſas gẽtes euãgelii dilatatus é ſermo:non potuiſſe ſemel ſuſcepta mutari. Licet & illud ĩ libris ſuis quos ϗ τὴ τικους uocat: Origenes aſſerat:ꝓpter uernaculũ linguæ uniuſcuiuſq; idioma: nõ poſſe ita apud alios ſonare:ut apud ſuos dicta ſũt.& multo melius eſſe nõ iterpretata ponere:q̃ uim eoꝝ iterpretatione tenuare.Igit̃ alleluia exprimitur Laudate dominum.la quippe apud hebræos unũ de decem dei nominibus eſt:& in illo pſalmo ubi legimus laudate dominum quoniã bonus ẽ pſalmus:apud hebræos legit̃.Alleluia σικποβεξαωμεν.Amen uero Aqla ωεπισ τωμενοσ exprimit:quod nos fideliter poſſumus dicere:ductũ ad uerbũ ex nomine fidei.Amen.lxx.γενοι το:ideſt fiat.Vnde & ĩ fine librorꝝ(in quinq; ſiqui dem uolumina pſalterium apud hebræos diuiſũ eſt)fiat fiat trãſtulerũt.qđ ĩ hebræo legitur.Amen Amen. quo ſcilicet ea uere dicta:quæ ſunt ſupra:cõfirmenᵭ.Vnde & paulus aſſerit nõ poſſe aliquẽ reſpõdere Amẽ: ideſt cõfirmare:q̃ ꝑdicta ſunt:niſi itellexerit ꝑdicationẽ.Marantha magis ſyrũ eſt:q̃ hebræũ.Táetſi ex confi nio utrarũq; linguaꝝ aliqd & hebræũ ſonet:& interpretaᵭ.Dominus noſter uenit:ut ſit ſenſus. Siquis non amat dominum ieſum:anathema ſit:& illo cõpleto deinceps inferaᵭ.Dominus noſter uenit.q; ſupfluum ſit aduerſũ eũ odiis pertinacibus uelle cõtendere:qué ueniſſe iam cõſtet.Vellem tibi aliquid & de diapſalmate ſcribere:qđ apud hebræos ſcribit̃.Sela.& de Ephod:& de eo qđ ĩ cuiuſdã pſalmi titulo habeᵭ. Promelech: & cæteris iſtiuſmodi:niſi & modũ epiſtolici characteris excederẽ:& ubi auiditatẽ magis dilatæ deberẽt face re q̃ſtiones.Tritũ quippe eſt ꝓuerbiũ:Vltroneas putere merces.Vnde & nos de iduſtria dicẽda reticemus: ut auidius uelis audire:quæ tacita ſunt.

Vltroneas putere merces

Eiuſdem ad eandem quid ſignificet Diapſalma latine quod in fine pſalmorum ſcribitur:docens ſcđm Origenem poni pro ſemper uel ſempiterno.Et de tribus libris quorum alterum apud hebræos ĩ fine libro rum ſubnectitur.

Væ acceperis reddenda ſunt cũ fœnore.fortiſq; dilatio uſurã parturit.De diapſalmate nr̃am ſen tentiã flagitaras.epiſtolæ breuitatẽ cauſati ſumus:& rem libri nõ poſſe explicari litteris ꝓtexui- mus. Veꝝ quid ꝓdeſt αγενοτομοκτεῖν ad epulas cõcitare:cũ meo maior tibi cupiditas ſilentio cõciteᵭ?Itaq; ne te diutius trahã:habeto pauca pro pluribus.Quidã diapſalma cõmutationẽ me tri dixerunt eſſe.alii pauſationẽ ſpiritus ſancti:nonnulli alterius ſenſus exordiũ.Sunt qui rhithmi diſtictio- nẽ:& quia pſalmi tunc tẽporis iuncta uoce ad organũ canebantur:cuiuſdã muſicæ uarietatis exiſtiment ſilẽ tium:nobis nihil hoꝝ uideᵭ:cũ Aqla qui uerboꝝ hebræoꝝ diligentiſſimus explicator eſt.Sela.hoc eſt Dia- pſalma.quod ex Samech Lamech He ſcribit̃:ſemp tranſtulerit:& iueniamus in pſalmoꝝ quoq; fine Diap- ſalma poſitum:ut eſt illud in tertio.Dẽtes peccatoꝝ contriuiſti.Domini eſt ſalus:& ſuper populum tuũ be- nedictio tua. Sela:ideſt Semper.Et in uiceſimotertio.Quis eſt iſte rex gloriæ?dominus uirtutum ipſe ẽ rex gloriæ Semper:& contra in pſalmis multorum uerſuũ pẽitus nõ iueniatur in.xxx.uidelicet ſexto:&.lxxvii. & ĩ centeſimo.xviii.rurſus nonus pſalmus diſtinguaᵭ canticum Diapſalmatis:cum utiq; ſicut qbuſdam ui- detur.Diapſalma iudicium ſilentii eſſe non poſſit.Ex quo aĩaduertimus hoc uerbũ ſuperiora pariter inferi- oraq; cõnectere:aut certe docere ſempiterna eſſe:quæ dicta ſũt:ut eſt illud ĩ tertio,multi dicũt animæ meæ non eſt ſalus illi ĩ deo ſuo Semp.& rurſũ, Voce mea ad dominum clamaui:& exaudiuit me de monte ſãcto- ſuo Semp.& in quarto, Vt quid diligitis uanitatem & quæritis mendacium Semp?Et alibi: Quæ dicitis in cordibus ueſtris:& in cubilibus ueſtris cõpungimini Semper.& ĩ abacuch Deus ab auſtro ueniet:& ſanctus de monte Pharan Semper.& infra,Iuramenta tribubus quæ locutus es Semp.Scire autẽ debemus: apud he- bræos in fine librorũ:unũ e tribus ſolere ſubnecti:ut aut Amen ſcribãt aut Sela aut Salom:quod exprimũt Pacem.Vnde & ſalomon pacificus dicitur.Igit̃ ut ſolemus nos cõpletis opuſculis:ad diſtinctionem rei alte rius ſubſequentis medium interponere explicit:aut fœliciter: aut aliquid iſtiuſmodi:ita & hebræi:ut q̃ ſcri- pta ſunt roborenᵭ:facere ſolent:ut dicant Amen aut in ſempiternum & ſcribenda cõmemorant ut ponant Sela:aut tranſacta fœliciter ꝓteſtantur:pacem in ultimo ſubnotantes.Hæc nos de intimo hebræorũ fonte libauimus:nõ opinionũ riuulos perſequentes.neq; errorũ qbus totus mundus repletus ẽ: uarietate perterri ti:ſed cupientes & ſcire:& docere quæ uera ſunt.Quod ſi tibi non uideᵭ:quid Origenes de Diapſalmate ſenſerit:uerbum interpretabor ad uerbum:ut quia nouitia muſta conténis:ſaltem ueteris uini auctoritate ducaris.Sæpe quærens cauſas:cur in quibuſdam pſalmis iterponaᵭ Diapſalma.obſeruaui diligẽtiſſime ĩ he bræo:& cũ græco cõtuli.iueniq;,qa ubi lingua hebræa Sela:græca uero habet Semp:aut quid iſtiuſmodi: ibi.lxx.& Theodotion & Symmachus trãſtulerunt diapſalma.Neq; uero nocet exemplis affirmare:qđ dici mus.In ſeptuageſimo quarto pſalmo.cuius principium eſt.Cõfitebimur tibi deus confitebimur: & inuoca- bimus nomen tuum.poſt illud:ego cõfirmaui colũnas eius:apud ſeptuaginta & theodotionem: & ſymma- chum:eſt Diapſalma.pro quo apud Aquilam ponderaui colũnas eius Semper.In ſexta uero firmaui colũnas eius iugiter.Porro in hebræo habet poſt Ammuda:qđ eſt columnas eius.Sela.Et rurſum in.lxxv.cuius prĩ cipium eſt:notus in iudæa deus inuenimus apud.lxx.& Theodotionem poſt ſcutum & frammeam: & bel- lum.Diapſalma.apud ſymmachum:poſt clypeum & gladium & bellum ſimiliter Diapſalma.Pro quo aqui- lam poſt clypeum & gladium & bellum Semper.apud quintam editionem:poſt ſcutum: & rompheam: & bellum Semper.In ſexta uero poſt ſcutum:& gladium & bellum in finem.Eratq; rurſum in hebraico Oma- lama quod eſt & bellum Sela.Et ĩ eodem pſalmo poſt illum locum ut ſaluos faciat mites terræ.Diapſalma: apud ſymmachũ ſimiliter Diapſalma.& apud aquilam Semper.necnõ & apud qntã.In ſexta uero in finem.

Et in hebraico erat poſt Aniares:quod ē mites terræ.Selaq;. atq; ita cū talē uniuſcuiuſq; editiōis opinionē repperiſſemus:hæc annotauimus:utrū aūt cuiuſdā muſicæ cātilenæ:aut rhithmi imutationē:qui interpreti ſūt.Diapſalma ſenſerint:aliud ue itellexerint:tuo iudicio derelinquo. Hucuſq; origenes:cuius nos malui mus in hac diſputatione dūtaxat iperitiā ſequi.q̄ ſtultā habere ſcientiam neſcientiū.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri ad Dardanū de diuerſis generibus muſicorū.ſ.Organo:Tuba:Fiſtula: Cithara:Sambucca:Buccina:Pſalterio:Tympano:& Choro:quæ in ſcripturis memorant̄.oſtendens qualis eorum forma fuerit apud hebræos:& quid mvſtice ſpiritaliterq; ſignificēt.

Ogor a te:ut tibi Dardane de aliquibus generibus muſicoꝝ:ſicut res docet:uel uiſione uel audi tu:breui ſermone reſpōdeā.Alia enim ad lucidū ,pferre nō poſſum:qa unaquæq; res ſcām ingeniū eius eſt:quæ āt poſſunt enarrari libēter explicabunt̄.Primū oīum ad organoꝝ eo q̄ maius eſſe his ī ſonitu & fortitudie nimia cōputant̄ clamores ueniā.De duabus elephātoꝝ pellibus cō cauū cōiungitur:& p duodeci fabrorū ſufflatoria cōpenſat̄:p quindeci cicutas æreas in ſonitū nimiū: quos ī modū tonitrui cōcitat:ita ut p mille paſſuū ſpatia ſine dubio ſenſibiliter utiq; amplius audiat̄.Sic apud hebræos de organis quæ ab hieruſalē uſq; ad mōtē oliueti & amplius ſonant̄:audiunt̄:cōprobant̄:duo genera organi a plærisq; eſſe dicunt̄.Primū eſt qđ p̄diximus:& aliud qđ de pegrinatione iſraelitici populi apud babylonios ſcribit̄ ſup flumina babylonis &c.Hoc totū figuraliter ac ſpiritualiter ſignificat euāgeliū chriſti.Quod & illud duabus pellibus:ideſt duaꝝ legū aſperitate cōiungit̄:p quindecim ſufflatoria fabroꝝ .i.p patriarchas ac ,pphetas:per duodecim cicutas æreas:ideſt per apoſtolos ſonum nimiū emittit ſicut ſcriptū eſt.In omnē terram exiuit ſonus eoꝝ:& reliq̄.quod eſt in modū tonitrui:ideſt uox euangelii ī toto orbe terrarum:ſicut ſcriptum eſt.Vox tonitrui tui deus ī rota p mille paſſus:ideſt per pfectū numerū decē uerborū legis impleт:ſonus eius in ſalicibus:ideſt per laborē uniuſcuiuſq; doctoris labiorū euāgeliū p̄dicatur. Tuba itaq; de qua in daniele ſcriptū eſt.Cū audieritis uocē tubæ:fiſtulæ:citharæ & reliqua diuerſis figuris ac formis efficiuntur.Aliter enim eſt tuba cōgregationis populi:aliter cōductiōis:aliter uictoriæ:aliter perſequendi inimicos:aliter concuſſionis ciuitatum & reliqua. Tuba autem conſuetudinis apud rerum peritiſſimos hoc modo intelligitur tribus fiſtulis æreis in capite anguſto:inſpiratur in capite per q̄tuor uociductus æreos qui per æreum fundamentum quaternas uoces producūt:mugitū nimium uehemētiſſimūq; ,pfert. Ita euangelium terna cōfeſſione trium perſonarum ſanctæ trinitatis habebat in capite anguſto ī natiuitate xp̄i diuinitate iſpirat̄.& p quatuor uociductus quatuor euangeliſtas:per æreū fundamentum ſtabilitatē fidei & operum in toto orbe uoce nimia clamores quos imodū tubæ cōgregationis fortiter emittit.Fiſtula præterea artis eſſe myſticæ ſicut ſi fundes earū rerum affirmant:reperitur ita bōbulum æreum ductile quadratū latiſſimūq; quaſi ī modum coronæ cū fiſocolo æreo:ferreoq; cōmixto:atq; in medio cōcuſſo qđ in ligno alto ſpatioſoq; formatū ſuperiore capite cōſtringit̄:alterū altero capite demiſſo:ſed terram non tangi a plærisq; putatur:& per ſingula latera duodecim bōbula ærea:duodecim fiſtulis in medio poſitis in cathena fixis dependent:ita tria bōbula:uno in latere per circuitū utiq; figuntur:& concitato primo bōbulo & concitatis duodecim bōbulorum fiſtulis in medio poſitis clamorē magnū fragorēq; nimiū ſupra modum ſimul proferunt.Bōbulum itaq; cum fiſtulis:ideſt doctor in medio eccleſiæ eſt cum ſpiritu ſancto qui loquitur ī eo:conſtringit̄ in ligno alto:ideſt in chriſto:qui a ſapientibus ligno uitæ cōparatur:in cathena:ideſt in fide & non tangit terram:ideſt opera carnalia:duodecim.Bōbula:ideſt duodecim apoſtoli cum fiſtulis: ideſt diuinis eloquiis.Cithara de qua in quadrageſimo ſecundo pſalmo ſcriptū eſt.Confitebor tibi in cithara deus deus meus propriæ conſuetudinis eſt apud hebræos:quæ cū cordis uigintiquatuor:quæ in modū deltæ litteræ ſicut peritiſſimi tradunt:utiq; cōponit̄:& per digitos pindari uariis uocibus tinnuliſq; ictibus in diuerſis modis concitat̄.Cithara autem de qua ſermo eſt eccleſia ſpiritaliter quæ cum quatuor & uiginti ſeniorū dogmatibus trinam formā habēs:quaſi in modū deltæ litteræ per fidem ſanctæ trinitatis manifeſtiſſime ſine dubio ſignificat:& per manus uiri petri apoſtoli:qui prædicator illius eſt:in diuerſos modulos uetеris & noui teſtamenti,aliter in littera:aliter in ſenſu figuraliter cōcutitur.Sambuca itaq; quæ apud peritiſmos hebræorum ignota res eſt:antiquis tēporibus apud chaldæos fuiſſe reperit̄ ſicut ſcriptum eſt.Cum audieritis uocem tubæ:Fiſtulæ:Citharæ:Sābucæ:& reliq̄.Bucca uocatur Tuba apud hebræos:deinde per diminutionem buccina dicitur.Sambuca autē Sol apud hebræos interpretatur:ſicut ſcriptum eſt Sāpſon ſol eoꝝ.Propterea autem apud eos.Sambuca inſcribitur:quia multi corticem arboris eſſe putāt:& per ſoliditatem mel lis uenei ac mutabilitatem quaſi in modum tubæ de ramo arboris moueri poteſt:ideo Sambuca dicitur:qa æſtatis tempore fieri poteſt:& uſq; ad frigoris tempus durare poteſt.Areſcit enim ſcām cōmunem cōſnetudinem.Typus eorum q dominū ſuis in bonis laudāt in tempore frigoris eodem in tempore tribulatiōis uel perſecutionis laudare cum non poſſunt propter ifidelitatem uitæ & abūdātiam diuitiarū ſuarū.Pſalterium quoq; hebraice Nablon.Græce autem Pſalterium.Latine autem Laudatorium dicitur.De quo in quinquageſimo quarto pſalmo dicitur.Exurge pſalterium cum cithara.Eſt autem cum chordis decem: ſicut ſcriptum eſt.In pſalterio decem chordarum pſallam tibi.Forma quadrata.Pſalterium itaq; cum decem chordis ideſt cum decem uerbis legis contritis contra omnem hæreſim:quadrata per quatuor euangelia intelligi. Tympanum paucis uerbis explicari poteſt:quæ minima res eſt eo q̄ in manu mulieris portari poſſit, ſicut ſcriptum eſt in Exodo. Sūpſit autem maria prophetes ſoror aaron tympanum in manu ſua:& ē minima ſapiētia legis ueteris ī manu iudæoꝝ.Synagogæ antiquis tēporibus fuit.Chorus quoq; ſimplex pellis cū duabus cicutis æreis:& p primā iſpirat̄:p ſecūdā uocē emittit.Typus populi prioris q̄ anguſtā itelligētiam legis accepat:& p anguſtā uolūtatē p̄dicatiōis oīa ifirmiter p̄dicauit.Si āt terrena ſapiēter ac diligēter reſpiciam:

& ſpiritaliter ac myſtice ītelligenda ſunt.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri ad Marcellā epiſtola. In qua uitioſā expoſitionē Rheticii Gallici in cantica cā ticoꝝ reꝑhendit eo maxime q̄ Tharſis urbē pro Tharſo: Ophaz pro petro ſit iterp̄tatus: docens iuxta hebraicam ueritatē pro Tharſis lapidē: pro Ophaz ſpecies auri ſignificari.

Vper cū rheticii auguſtudunēſis ep̄i: qui quondā a cōſtantinopolitano imperatore ſub ſilueſtro ep̄o ob cauſam montenſium miſſus eſt romā: cōmentarios in canticoꝝ canticū plegiſſem: quod hebræi uocāt Siraſirin: ueheméter miratus ſū uiꝝ eloquentē: præter ineptias ſenſuū cæterorum Tharſis urbē putaſſe Tharſū: in qua paulus apoſtolus natus ſit: & auꝝ Ophaz Petrū ſignificare q̄a Cephas in euangelio idē petrus ſit appellatus. Habuerat utiq; & in Ezechiele idipſū uerbū: ubi de quatuor aīalibus ſcribit. Et ſpecies rotaꝝ ſicut ſpecies Tharſis. Et i daniele de domino. Et corpus eiuſdē ut Tharſis: quod aquila Chryſolitum, ſymmachus Hyacinthū ītерpretant. Et i pſalmo in ſpū uiolento conteres naues Tharſis. Et inter lapides q̄ in ornatu ſacerdotis tribuū noībus ſculpti ſūt: eiuſdem lapidis nomē ſcribitur & oīs fere ſcriptura hoc uocabulo referta é. De Ophaz uero qd' dicā cū ſupradictus daniel ꝓpheta in tertio anno cyri regis pſaꝝ poſt tres hebdomadas ieiunii atq; triſtitiæ dicat: extuli oculos meos: & uidi: & ecce uir unus ueſtitus Baldin: & renes eius cincti auro Ophaz? Plura quippe apd hebræos auri ſūt genera: unde ob diſtinctionem nunc Ophaz poſitū eſt. ne qs zaab putaret: qd' in geneſi naſci cū lapide carbūculo p̄dicatur quæris ſi Tharſis lapis Chryſolitus ſit aut Hyacinthus ut diuerſi ītерpretes uolūt: ad cuius coloris ſimilitudinem dei ſpecies ſcribatur: quare ionas ꝓpheta Tharſis ire uelle dicat: & ſalomon & ioſaphat in regnorū libris naues habuerint quæ de Tharſis ſolitæ ſūt exercere cōmercia. Ad qd' facilis é reſpōſio. Omonymū eſſe uocabulū: q̄ & indiæ regio ita appellauit & ita etiā ipſū mare: q̄a cæruleū ſit & ſæpe ſolis radiis p̄cuſſum colorē ſupradictoꝝ lapidū trahat: & a colore nomē acceperit. licet ioſephus. Tau littera ob mutata græcos putet Tharſū appellare pro Tharſis. Innumerabília ſūt quæ in illius mihi cōmētariis ſordere uiſa ſūt. Et quidē ſermo cōpoſitus: & Gallicano coturno fluēs. Sed qd ad ītерpretē. Cuius ꝓfeſſio eſt: nō quō ipſe diſertus appareat. ſed quō eū qui lecturus eſt. ſic faciat ītelligere. quō ipſe intellexit qui ſcripſit? Rogo: non habuerat de cē Origenis uolumina? Non interpretes cæteros? Nō certe aliquos neceſſarios hebræoꝝ? Vt aut interrogaret: aut legeret: qd ſibi uellent: q̄ ignorabat. Sed tam male uideť æſtimaſſe de cæteris: ut nemo poſſit de eius erroribus iudicare. Fruſtra ergo a me eiuſdē uiri cōmētarios poſtulas: cū mihi in illis multo diſpliceant plura: q̄ placeant. Quod ſi oppoſueris cur cæteris dederī: audies nō oēs eiſdē ueſci debere cibís. Ieſus in deſerto plures hordeaceis panibus paſcit: frumētaceis pauciores Corinthii in q̄bus audiebať fornicatio: qualis nec inter gentes: lacte paſcunť: qui necdū poterant ſolidū cibū capere. Epheſii aūt in q̄bus nullū crimē arguitur ab ipſo domino cæleſti ueſcunť pane: & ſacramētū qd' a ſæculis abſcōditū fuerat agnoſcūt. Neq; uero eoꝝ qui a me exemplaria acceperūt uel auctoritate uel ætate ducaris. cū & daniel puer ſenes iudicet: & amos paſtor capraꝝ in ſacerdotiū princeps inueniať.

Incipit q̄ntus tractatus ſecūdæ partis principalis. Vbi de ſcriptoribus græcis atq; latinis diuerſis ītерpretibus ac optimo mō ītерpretādi ac ſcribēdi genere tractat. Argumentū í librū uiroꝝ illuſtriū: ex epiſtola beati Hieronymi ad Deſideriū excerptū.

Cripſi librū de uiris illuſtribus ab apoſtolis uſq; ad noſtrā ætatē: imitatus Trāq̄llū græcūq; Apollonium. Et poſt catalogū plurimorū me quoq; in calce uoluminis: q̄ſi abortiuū & minimū oīum xp̄ianoꝝ poſui ubi mihi neceſſe fuit: uſq; ad quartūdecimū annū Theodoſi principis q̄ ſcripſerī breuiter annotare.

Prologus.

Ortaris Dexter ut trāq̄llū ſeq̄ns eccleſiaſticos ſcriptores ī ordīe digerā: & qd ille í enumerādis gētiliū litteraꝝ uiris fecit illuſtribus: ego í nr̄is faciam ideſt ut a paſſione xp̄i uſq; ad. xiiii. Theodoſii ꝑatoris annū oēs q̄ de ſcripturis ſanctis memoriæ aliqd ꝓdiderūt tibi breuiter exponā. Fecerūt qdē hoc idē apud græcos Hermippus: Peripateticus: Antigonus: Caryſtius: Satyrus doctus uir: & longe oīum doctiſſimus Ariſtoxenus muſicus. Apud latinos aūt Varro. Sātra nepos. Iginus: & ad cuius nos exemplū uiri ꝓuocaſti. Tranquillus: ſed non mea & illoꝝ ſimilis é cōditio. Illi enim ueteres hiſtorias annaleſq; replicantes potuerūt: q̄ſi de ingenti prato nō paruam opuſculi ſui coronā texere. Ego qd acturus ſū: q̄ nullū præuium ſequens peſſimū ut dicí magiſtrū memetipſū héo? q̄q̄ & Euſebius p̄aphili í decem eccleſiaſticæ hiſtoriæ libris maximo nobis adiumento fuerit: & ſinguloꝝ de q̄bus ſcripturi ſumus: uolumina ætates auctorū ſuorū ſæpe teſtenť. Itaq; dominum Ieſū p̄cor ut qd Cicero tuus: q̄ í rōanæ arce ſtetit eloq̄ntiæ non eſt facere dedignatus in Bruto oratoꝝ latinæ linguæ texens catalogū: id ego in eccleſiæ ſcriptoribus enumerandis digne cohortatione tua ipleam. Siqui tamen de his qui uſq; hodie ſcriptitant a me í hoc uolumine p̄termiſſi ſunt: ſibi magis q̄ mihi iputare debebunt. Neq; enī cælantes ſcripta ſua de his quæ non legi noſſe potui. Et quod aliis forſitan ſit notum mihi hoc terraꝝ angulo fuerit ignotū: certe cū ſcriptis ſuis claruerint nō magnopere noſtri ſilentii diſpendio ſuſpirabunt. Diſcant ergo Celſus Porphyrius Iulianus rabidi aduerſus xp̄m canes: diſcāt eoꝝ ſectatores: q̄ putāt eccleſiā nullos philoſophos & eloq̄ntes: nullos habuiſſe doctores: q̄ti & q̄les uiri eā fūdauerint: extruxerint: & ornauerint: & deſinát fidē nr̄am ruſticæ tantū ſimplicitatis arguere: ſuāq; potius imperitiam agnoſcant.

Explicit prologus Incipiunt capitula.

Imon petrus. Iacobus frater domini. Matthæus qui & leui dictus eſt. Iudas frater iacobi. Paulus q̄ & ante ſaulus. Barnabas q̄ & ioſeph. Lucas euangeliſta. Marcus euangeliſta. Ioannes apoſtolus & euāgeliſta. Ermes q̄ & paſtor. Philo iudæus. Lucius anneus ſeneca. Ioſephus mathatiæ filius.

Iuſtinus tyberienſis. Clæmens epiſcopus. Ignatius epus. Policarpus epus. Papias epus. Quadratus epus Ariſtides philoſophus. Agrippa caſtoris. Hegeſippus hiſtoricus. Iuſtius epus. Melito epiſcopus. Theophilus epiſcopus. Apollinaris epus. Dionyſius epus. Cynicus epus. Tatianus epus. Philippus epus. Muſanus. Modeſtus Bardeſanes epus hæreticus. Victor epus. Hirenus epus. Pantenō philoſophus. Rhodon tatiani diſcipulus. Clæmens pſbyter. Milciades. Apollonius. Serapio. Apollonius alter ſenator. Theophilus alter epus. Bachillus epus Pollicrates epus. Heraclytus epus. Maximus. Candidus. Appion. Sextus. Arabianus. Iudas. Tertullianus præſbyter. Origenes pſbyter qui Adamantius. Ammonius. Ambroſius diaconus. Tripho origenis diſcipulus. Minutius fœlix. Gaius. Berillus epus. Hippolytus epiſcopus. Alexander epiſcopus. Iulius africanus. Geminus pſbyter. Theodorus epus & gregorius. Cornelius epiſcopus. Cyprianus. Pōtianus diaconus. Dionyſius epus. Nouatianus hæreticus. Martion pſbyter. Archelaus epus. Anatholius epus. Victorinus pſbyter. Curius pſbyter Lutianus epus. Páphilus præſbyter. Phileas epus Arnobius rhetor. Firmianus rhetor. Euſebius epus. Rhetitius epiſcopus. Methodius. Iuuencus preſbyter. Euſtochius epiſcopus. Marcellus epus. Athanaſius epus. Antonius monachus. Baſilius epiſcopus. Theodorus epus Euſebius alius epus. Triphyluſ epus. Donatus hæreſiarcha Aſterius pſbyter. Lucifer epiſcopus. Euſebius alius eps. Fortunatianus epiſcopus. Achatius epiſcopus. Serapion epiſcopus. Hilarius epiſcopus. Victorius rhetor. Titus epiſcopus. Damaſus epiſcopus. Apollinaris epus. Gregorius epus. Martianus epus. Photinus hæreſiarcha. Phenadius epus. Didymus. Optatus epus. Attilius epus. Cyrillus epus. Eſitius epus. Philanius epus. Effrem diaconus. Baſilius alter epus. Gregorius alter epus. Lucius epus. Diodorus epus. Eunomius hæreſiarcha. Lucilianus epus. Letronius epus Tyberianus epus. Ambroſius epus. Euagrius epus. Ambroſius didymi diſcipulus. Maximus philoſophus. Gregorius alius epus. Ioannes epiſcopus preſbyter. Gelaſius epiſcopus. Theotimus epiſcopus. Dexter uir conſularis. Amphilotius epiſcopus. Sophronius epiſcopus. Hieronymus preſbyter.

Expliciunt capitula fœliciter.

Liber de uiris illuſtribus editus a beato Hieronymo: cui quæ addidit Gennadius annectuntur.

Imon petrus filius ioānis: ꝓuinciæ galilææ: uico bethſaida: frater andreæ apoſtoli: & princeps apoſtolorū: poſt epatum antiochenſis eccleſiæ: & ꝓdicationē diſperſionis eoꝝ: q̄ de circūciſione crediderāt: In pōto: Galatia: Cappadocia: Aſia: & Bithynia: ſecūdo claudii anno ad expugnandū ſimonē magū romā pergit. Ibiq̄. xxv. annis cathedrā ſacerdotalē tenuit: uſq; ad ultimū annum neronis: ideſt. xiiii. A quo & affixus cruci martyrio coronatus ē: capite ad terram uerſo: & in ſublime pedibus eleuatis: aſſerens ſe indignum: ut ſic crucifigeret ut dominus ſuus. Scripſit duas epiſtolas q̄ canonicæ nomiantur: quarum ſecūda a plæriſq; eius eſſe negatur: propter ſtili cum priore diſſonantiam. Sed & euangelium iuxta marcum qui audi tor eius & interprex fuit huius dicitur. Libri autem eius e quibus unus actorum eius ſcribitur. Alius euangelii. Tertius ꝓdicationis. Quartus Apocalypſis. Quintus iudicii: inter Apocryphas ſcripturas reputanē. Sepultus romæ in uaticano iuxta uiā triumphalem totius urbis ueneratione celebratur.

Acobus qui appellatur frater domini: cognomento iuſtus: ut nonnulli exiſtimant ioſeph: ex alia uxore: ut autē mihi uidetur Mariæ ſororis matris domini: cuius ioannes in libro ſuo meminit: ſi lius poſt paſſionem domini: & reſurrectionē: ſtatī ab apoſtolis hieroſolymorū epus ordiatus. Vnā tantū ſcripſit epiſtolā: q̄ de ſeptē canonicis ē: quæ & ipſa ab alio quodā ſub nomine eius edita aſſeritur. Licet paulatim tpe ꝓcedente: obtinuerit auctoritatē. Hegeſippus uicinus apoſtolicoꝝ tēporū ī quinto cōmentarioꝝ libro de iacobo narrans ait. Suſcepit eccleſiam hieroſolymæ poſt apoſtolos frater domini iacobus: cognomento iuſtus. Multi quidē iacobi uocabanē. Hic de utero matris ſanctus fuit: uinū & ſicerā non bibit: carnē nullā comedit: nunq̄ attonſus eſt: nec unctus unguēto: nec uſus balneo. Huic ſoli licitū erat īgredi ſancta ſanctorū. Siquidē ueſtibus laneis non utebaē: ſed lineis. ſoluſq; ingrediebatur templum: & fixis genibus pro populo deꝑcabatur: in tantum ut ín cameloꝝ duritiā tranſiſſe eius genua crederentur. Dicit & alia multa: q̄ enumerare longum eſt. Sed & ioſephus in. xx. libro antiquitatum refert & Clæmens in. vii. Hypotipoſeon. i. diſputationū uel informationū: mortuo Feſto qui iudeā regebat: miſſū a nerone eſſe ſucceſſo rē eius albinū. Qui cū necdū ad ꝓuinciam peruenīſſet: Auanus inquit pontifex adoleſcēs. Auani filius de genere ſacerdotali: accepta occaſione concilium congregauit. & cōpellens publice iacobum: ut xp̄m dei filium denegaret: contradicentem lapidari iuſſit: qui cum ꝓcipitatus de pinna tēpli cōfractis cruribus adhuc ſemiuiuus tendens ad cælum manus diceret. domine ignoſce eis: quod enim faciunt neſciunt. fullonis fuſte: quo rudia ueſtimenta extorqueri ſolent: in cerebro percuſſus iteriit. Tradit item ioſephus tātæ eū ſanctitatis fuiſſe: & celebritatis in populo: ut ꝓpter eius necē creditum ſit ſubuerſam eſſe hieroſolymam. Hic eſt de quo paulus apoſtolus ſcribit ad galathas dicens. Alium autē apoſtolorum uidi neminem niſi iacobum fratrem domini. Et apoſtolorum ſuper hoc crebrius acta teſtantur. Euangelium quoq; quod appellaē ſcām hebræos: & a me nuper in græcum latinumq; ſermonem tranſlatum eſt: quo & Origenes ſæpe utiē poſt reſurrectionem ſaluatoris refert. Dominus autem cum dediſſet ſindonem ſeruo ſacerdotis: iuit ad iacobum: & apparuit ei. Iurauerat enim iacobus ſe non comeſturum panem ab illa hora: qua biberat calicem domini: donec uideret dominum reſurgentem a mortuis. Rurſuſq; poſt paululū: Afferte ait dominus méſam & panem ſta timq; additur. Tulit panem: & benedixit ac fregit: & dedit iacobo iuſto: & dixit ei. Frater mi comede panem tuum quia reſurrexit filius hominis a dormientibus. xxx. itaq; annis hieroſolymis rexit eccleſiam: ideſt uſq;

ad ſeptimum neronis annum.& iuxta templum:ubi & præcipitatus fuerat ſepultus eſt.Titulum uſq; ad obſidionē Titi & ultimā Hadriani notiſſimū habuit.Quidam e noſtris in monte oliueti eum putauerunt conditum,ſed falſa eorum opinio eſt.

Atthæus qui & leui ex publicano apoſtolus primus ī iudæa ꝓpter eos:qui ex circūciſione crediderant:euangeliū chriſti hebræis litteris uerbiſq; cōpoſuit.Quod qs poſtea in græcū trāſtulerit non ſatis certū ē.Porro ipſū hebraicum habetur uſq; hodie ī cæſarienſi bibliotheca:quam pamphilus martyr ſtudioſiſſime cōſecit.mihi quoq; a nazareis:qui in berſabeæ beroza urbe ſyriæ: hoc uolumine utuntur deſcribendi facultas fuit.In quo animaduertendū q; ubicunq; euangeliſta:ſiue ex perſona ſua:ſiue ex perſona domini ſaluatoris ueteribus ſcripturis & teſtimoniis utitur:non ſequatur.lxx.tranſlatorum auctoritatem:ſed hebraicam.e quibus illa duo ſunt. Ex ægypto uocaui filium meum. Et quoniā nazareus uocabitur.

Vdas frater iacobi paruā quidē quæ de ſeptem canonicis eſt epiſtolam reliquit.Et quia de libro Enoch:q apocriphus ē in ea aſſumit teſtimoniū:a plærisq; reiicit:tamen auctoritatem uetuſtate iam & uſu meruit:& inter ſanctas ſcripturas cōputatur.

Aulus apoſtolus:qui ante ſaulus:extra numerū duodecim apoſtolorū de tribu beniamin & oppido iudææ giſcalis fuit:quo a romanis capto:cū parentibus ſuis tharſū cilice cōmigrauit:a qbus ob ſtudia legis miſſus hieroſolymam:a Gamaliele uiro doctiſſimo:cuius lucas mēinit: eruditus ē.Cū aūt iterfuiſſet necī ꝓthomartyris ſtephani:& acceptis a pōtifice tēpli epiſtolis:ad perſequē dos eos:q xp̄o crediderant:damaſcū pergeret:reuelatiōe cōpulſus ad fidem:quæ in actibus apoſtoloꝝ ſcribit:in uas electionis de perſecutore trāſlatus eſt.Cūq; primū ad p̄dicationē eius Sergius Paulus ꝓcōſul cypri credidiſſet:ab eo q; eū chriſti fidei ſubegerat:ſortitus eſt nomen:& iūcto ſibi barnaba multis urbibus pagratis:reuertenſq; hieroſolymam:a petro iacoboq; & ioanne gētiū apoſtolus ordinat'.Et qa in actibus apoſtoloꝝ pleniſſime de eius conuerſatiōe ſcriptum eſt:hoc tantū dicā:q; poſt paſſionē domini.xxv.anno:ideſt ſecundo neronis:eodem tpe quo feſtus ꝓcurator iudææ ſucceſſit fœlici:romā uinctus mittit': & biennium in libera manēs cuſtodia aduerſus iudæos de aduentu chriſti quotidie diſputauit.Sciendū aūtē in prima ſatiſfactione necdū neronis īperio roboratō:nec ī tanta erūpēte ſcelera quanta de eo narrant hiſtoriæ: Paulū a Nerone dimiſſū:ut euangelium:chriſti in occidentis quoq; partibus p̄dicaret.ſicut ipſe ſcribit in ſecunda ad timotheū:eo tpe quo & paſſus eſt:de uinculis dictat epiſtolā.In prima mea ſatiſſactiōe nemo mihi affuit ſed oēs me dereliquerunt.Nō eis īputetur.Dominus aūtē mihi affuit:& confortauit me:ut per me p̄dicatio cōpleret'.& audirent oēs gentes:& liberatus ſum de ore leonis.manifeſtiſſime leonē ꝓpter crudelitatē neronem ſignificans:ut in ſequentibus:liberatus ſum de ore leonis.Et ſtatim liberauit me dominus ab oī opere malo:& ſaluauit me ī regnū ſuū cæleſte.q; ſcilicet præſens tibi ſentiret īminere martyriū.Nā & in eadē epiſtola p̄miſerat.Ego enī iam īmolor:& tēpus reſolutiōis meæ iſtat.Hic ergo.xiiii.neronis āno eodē die quo petrus romæ pro chriſto capite truncatus:ſepultuſq; eſt in uia oſtienſi anno poſt paſſionem domini.xxxvii. Scripſit aūtē decē ad ſeptem eccleſias epiſtolas: Ad romāos unā: Ad corithios duas:ad galathas unā: Ad epheſios unam: Ad philippēſes unā: Ad theſſalonicenſes duas.Præterea ad diſcipulos ſuos: Timotheo duas. Tito unam: Philomeni unam.Epiſtola aūt quæ ferē ad hebræos non eius creditur ꝓpter ſtili ſermoniſq; diſtantiā.ſed uel barnabæ iuxta tertullianū:uel lucæ euangeliſtæ iuxta quoſdam:uel clæmētis romanæ poſtea eccleſiæ ep̄i:quem aiunt ipſam adiunctā ſententiis pauli ꝓprio ordinaſſe & ornaſſe ſermone.Vel certe qa paulus ſcribebat ad hebræos:& ꝓpter īuidiam ſui apud eos noīs:titulū in principio ſalutationis amputauerat: Scripſerat ut hebræus hebræis hebraice:ideſt ſuo eloquio diſertiſſime:ut ea quæ eloquēter ſcripta fuerant in hebræo eloquentius uerterentur ī græcū:& hanc cauſā eſſe:q a cæteris pauli epiſtolis diſcrepare uidētur. Legunt quidam & ad Laodicenſes.ſed ab omnibus expellit'.

Arnabas cyprius:qui & ioſeph:leuites.cū paulo gentiū apoſtolus ordinatus unā ad ædificationē eccleſiæ pertinētē epiſtolam cōpoſuit:quæ iter apocryphas ſcripturas legitur.Hic poſtea ꝓpter ioannem diſcipulum:qui & marcus uocabatur:ſeparatus a paulo nihilominus euangelicæ prædicationis iniunctū ſibi opus exercuit.

Vcas medicus antiochenſis:ut eius ſcripta indicant:græci ſermonis nō ignarus fuit.Sectator apoſtoli pauli:& oīs peregrinationis eius comes.ſcripſit euangelium de quo idē paulus, miſimus inquit cū illo fratrē.cuius laus eſt in euangelio per oēs eccleſias:Et ad collocēſes.Salutat uos lucas medicus chariſſimus Et ad timotheū.Lucas eſt mecū ſolus.Aliud quoq; edidit uolumen egregium:quod titulo apoſtolicarum actionum p̄notatur.Cuius hiſtoria uſq; ad biennium romæ cōmoráti paulo peruenit:ideſt uſq; ad quartum neronis annū Ex quo intelligimus in eadem urbe librū eē compoſitum. Igitur, ideſt uiſionem pauli:& Teclæ:& totā baptizati leonis fabulam:iter apocryphas ſcripturas cōputamus.Quale enim eſt:ut indiuiduus comes apoſtoli inter cæteras eius res hoc ſolum ignorauerit:Sed & tertullianus uicinus eorum temporum refert præſbyterum quendam in Aſia ideſt amatorem pauli cōuictum apud ioannem:q; auctor eſſet libri:& confeſſum ſe hoc pauli amore feciſſe:loco excidiſſe:Quidam ſuſpicantur quotienſcūq; in epiſtolis ſuis ꝓaulus dicat:iuxta euangelium meum:de lucæ ſignificare uolumine.Et lucam non ſolum ab apoſtolo paulo didiciſſe euangelium:q; cum domino in carne non fuerat.Sed & a cæteris apoſtolis quod ipſe quoq; in principio ſui uoluminis declarat dicens: Sicut tradiderunt uobis qui a principio ipſi uiderunt:& miniſtri fuerunt ſermonis.Igitur euangelium ſicut audierat ſcripſit.Acta uero apoſtolorū ſicut uiderat:compoſuit. Vixit.lxxx.&.iiii.annos:uxorem habens. Sepultus ē

conſtantinopoli. Ad quam urbem. xx. conſtantii anno oſſa eius cum reliquiis andreæ apoſtoli. tranſlata ſũt de Achia.

Arcus diſcipulus & interpres petri: iuxta ꝙ petrũ referentem audierat rogatus romæ a fratribus breue ſcripſit euangeliũ. Quod cũ petrus audiſſet: ꝓbauit: & eccleſiæ legẽdũ ſua auctoritate edidit: ſicut clæmens in ſexto υποτυποσεων. ideſt informationum libro ſcribit. Et papias hierapolitanus eps meminit huius marci & petrus in epiſtola primo ſub nomine babylonis figuraliter romam ſignificans. Salutat uos eccleſia quæ eſt in babylõe collecta. & marcus filius meus. Aſſũpto utiq; euangelio: qd' ipſe confecerat: prexit ægyptũ: & primũ alexandriæ chriſtũ annuncians cõſtituit eccleſiam tantæ doctrinæ & uitæ continentia: ut oẽs ſectatores chriſti ad exemplum ſui cogeret. Deniq; philo diſertiſſimus iudæorum uidens alexandriæ primã eccleſiam adhuc iudaizantẽ: quaſi in laudẽ gentis ſuæ librum ſuper eorum conuerſatione ſcripſit: & quomõ lucas narrat hieroſolymæ credentes omnia habuiſſe coĩa ſic ille qd' alexandriæ ſub Marco fieri doctore cernebat memoriæ tradidit. Mortuus ẽ autẽ. viii. neronis anno & ſepultus alexandriæ ſuccedente ſibi Aniano.

Oannes apoſtolus quẽ ieſus amauit plurimũ: filius zebedei: frater Iacobi apoſtoli. quem herodes poſt paſſionẽ domini decollauerat: nouiſſimus oĩum ſcripſit euangelium rogatus ab aſiæ epiſcopis aduerſus Cherintũ alioſq; hæreticos: & maxime tũc Ebionitaꝝ dogma cõſurgẽs: qui aſſerũt chriſtũ ante mariã nõ fuiſſe. unde & cõpulſus ẽ diuinã eius natiuitatẽ edicere. Sed & aliã cauſam huius ſcripturæ ferũt: quod cũ legiſſet Matthæi: Marci: & Lucæ uolumina: ꝓbauerit quidẽ textũ hiſtoriæ: & uera eos dixiſſe firmauerit: ſed unius tantũ anni ĩ quo & paſſus eſt: poſt carcerẽ ioannis hiſtoriã texuiſſe. Prætermiſſo itaq; anno: cuius acta a tribus expoſita fuerant ſuperioris tpis ante q̃ ioannes clauderet ĩ carcere geſta narrauit: ſicut manifeſtũ eſſe poterit his: q̃ diligenter quattuor euangelioꝝ uolumina legerit. Quæ res etiam diaphoniã quæ uidetur ioannis eſſe cũ cæteris tollit: & ſoluit. Scripſit aũt & unã epiſtolã: cuius exordiũ eſt. Quod fuit ab initio: qd' audiuimus: & uidimus oculis noſtris: qd' perſpeximus: & manus noſtræ contrectauerunt de uerbo uitæ. quæ ab uniuerſis eccleſiaſticis: & eruditis uiris ꝓbat'. Reliquæ autẽ duæ: q̃rum principium ẽ. Senior electæ dominæ: & natis eius: & ſequentis. ſenior Caio chariſſimo: quẽ ego diligo ĩ ueritate: ioannis p̃ſbyteri aſſerunt'. cuius & hodie alterũ ſepulchrũ apud epheſũ oſtẽditur: & nõnulli putant duas memorias eiuſdẽ ioannis euãgeliſtæ eſſe. ſuper qua re cũ per ordinẽ ad papiam auditorẽ eius uẽtũ fuerit: differemus. Quartodecimo igit' anno: ſecũdã poſt neronẽ p̃ſecutionẽ monẽte domitiano ĩ pathmos inſulam relegatus ſcripſit apocalypſim: quã interp̃tant' iuſtinus martyr & hireneus. Interfecto autẽ domitiano: & actis eius ob nimiam crudelitatẽ a ſenatu receſſis: ſub Nerua p̃cipe redit epheſum: ibiq; uſq; ad traianũ principẽ perſeueranſ: totas aſiæ fũdauit: rexitq; eccleſias: & cõfectus ſenio. lxviii. poſt paſſionẽ domini anno mortuus iuxta eandem urbem ſepultus eſt.

Ermas cuius apoſtolus paulus ad romanos ſcribẽs meminit: ſalutate Phlegontam. Hermã. Patrobã. Hermã: & qui cũ eis fratres ſũt. aſſerunt auctorẽ eſſe libri: qui appellatur paſtor: & apud quaſdam græciæ eccleſias etiã publice legi'. Re uera utilis liber: multiq; de eo ſcriptoꝝ ueterũ uſurpauerũt teſtimonia. Sed apud latinos pene ignotus eſt.

Hilo iudæus natiõe alexandrinus de genere ſacerdotum: iccirco a nobis inter ſcriptores eccleſiaſticos poni' qa librũ de prima Marci euangeliſtæ apud alexandriã ſcribẽs eccleſia: in noſtrorum laude uerſatus eſt. Nõ ſolum eos ibi. ſed in multis quoq; ꝓuinciis eſſe memorans: & habitacula eoꝝ dicẽs monaſteria. ex quo apparet talẽ primũ xp̃o credentium fuiſſe eccleſiã: quales nũc monachi eẽ nitunt': & cupiunt: ut nihil cuiuſq; ꝓprium ſit. nullus inter eos diues: nullus pauper. patrimonia egẽtibus diuidant': oratiõi uacet': & pſalmis. doctrinæ quoq; & cõtinentiæ quales & lucas refert primũ hieroſolymæ fuiſſe credentes. Aiunt hunc ſub Caio caligula romæ periclitatũ quo legatus gẽtis ſuæ miſſus fuerat. cũ ſecunda uice ueniſſet ad claudiũ: in eadẽ urbe locutum eſſe cũ apoſtolo petro: eiuſq; habuiſſe amicicias. & ob hanc cauſã etiam eccleſiam marci diſcipuli petri apud alexandriã ſectatoris ornaſſe laudibus. Extant huius præclara: & innumerabilia opera in q̃q; libros moyſi. De confuſione linguarũ Liber unus. De natura & inuentione beſtiaꝝ repentiũ: uolatiliũ. & piſciũ Libri tres. De his quæ ſenſu præcamur: & teſtamur. Liber unus. De eruditiõe Liber unus. De hærede diuinarũ rerũ Liber unus. De diuiſione æqualium & cõtrarioꝝ Liber unus. de tribus uirtutibus Liber unus. Quare quorũdã in ſcripturis mutata ſunt nomina Liber unus. De pactis Libri duo: de uita ſapientis Liber unus: de gigantibus Liber unus. ꝙ ſemnia mittãtur a deo Libri. v. Quæſtionũ & ſolutionũ in exodo. Libri. v. de tabernaculo & catalogo Libri. iiii. Necnon de uictimis & repromiſſionibus ſiue maledictis. Et de prouidentia. De iudæis De cõuerſatione uitæ De Alexandro dicente ꝙ propriam rõnem multa animalia hẽant: & ꝙ oĩs inſipiens ſeruus ſit. Et de uita noſtrorũ. librũ de quo ſupra diximus: ideſt de apoſtolicis uiris quæ & ſcripſit theodoretitii ideſt heteõ. hoc ẽ de uita cõtẽplatiua. ꝙ uidelicet cæleſtia cõtẽplent': & ſemper deũ orẽt: & ſint ab aliis iudicibus iudices. De agricultura duo De ebrietate duo. Sunt & alia eius monumenta ĩgenii: quæ in noſtras manus non ꝓuenerunt. De hoc uulgo apud græcos dicitur. νοπλατον φιλονιζει η ο φιλων πλατονιζει. ideſt aut plato philonem ſequitur: aut platonẽ philo: tanta eſt ſimilitudo ſenſuum & eloquii.

Vcius Anneus Seneca Cordubenſis Sotionis Stoici diſcipulus: & patruus Lucani poetæ: continentiſſimæ uitæ fuit: quem non ponerem in catalogo ſanctorum: niſi me illæ epiſtolæ prouocarent quæ leguntur a plurimis: pauli ad ſenecam: & ſenecæ ad paulum. In quibus cum eſſet nerõis magiſter: & illius temporis potentiſſimus: optare ſe dicit eius eẽ loci apud ſuos: cuius ſit paulus apũ

christianos.Hic ante biennium q̃ petrus & paulus coronarẽtur martyrio a neroẽ interfectus est.

Osephus mathatiæ filius ex hierosolymis sacerdos:a Vespasiano captus cũ tito filio eius relictus est hierosolymis.Hic romã ueniẽs septẽ libros iudaicæ captiuitatis iperatoribus patri filioq; obtulit.qui & bibliothecæ publicæ traditi sũt.Et ob hoc ingenii gloriã statuã quoq; meruit romæ.

Scripsit aũt & alios.xxiiii.antiquitatum libros.ab exordio mundi usq; ad.xiiii.annũ Domitiani cæsaris:Et duos archeotecos:idest conflictus aduersũ Appioné grãmaticũ alexandrinum:q̃ sub Caligula legatus missus ex parte gentiliũ cõtra Philoné:Etiã librũ uituperationem gentis iudaicæ cõtinẽtem scripserat.Alius quoq; liber eius q̃ inscribitur ϖερι αυτοκαρτυσ λογισ μου idest de potentia dicendi:inde elegans habetur.in quo & machabæorũ sunt digesta martyria.Hic enim in.xviii.antiquitatũ libro manifestissime confitetur ꝓpter magnitudinẽ signorũ xp̃m a pharisæis interfectũ:& ioannem baptistã uere prophetã fuisse:& propter interfectionẽ iacobi apostoli diruptã hierosolymam.Scripsit autem de domino ĩ hũc modum.Eodem tpe fuit iesus uir sapiens.si tamen uir eũ oportet dicere.Erat enim mirabilium patrator operum & doctor eor̃.qui libẽter uera suscipiunt:plurimos quoq; tã de iudæis:q̃ de gentibus sui habuit sectatores:& credebatur eẽ xp̃us.Cũq; inuidia nostror̃ principum cruci eũ pilatus addixisset:nihilominus q̃ eũ primum dilexerant:perseuerauerunt in fide.Apparuit enim eis tertia die uiuens.Multa & hæc & alia mirabilia:carminibus prophetarum de eo uaticinantibus:& usq; hodie christianorum gens ad hoc sortita uocabulum non defecit.

Vstus tyberiensis de prouincia galilæa conatus ẽ & ipse iudaicarũ rer̃ historiam texere:& quosdam cõmentariolos de scripturis cõponere.Sed hunc iosephus arguit mendacii.Constat aut̃ illum eo tempore scripsisse:quo & iosephus.

Læmens de quo apostolus paulus ad philippenses scribens ait.Cũ clæmente:& cæteris coopatoribus meis quor̃ noia scripta sunt in libro uitæ.Quartus post petrũ romæ epũs.Siqdẽ secundus Linus fuit:& tertius Cletus.Tãetsi plæriq; latinor̃ secundũ post petrũ apostolũ putãt fuisse clæmẽtẽ.scripsit ex ꝓsona rõanæ ecclesiæ ad ecclesiã corinthior̃ ualde utilẽ epistolã:q̃ & ĩ nõnullis locis publice legitur:quæ mihi uidetur characteri epistolæ:quæ sub pauli noie ad hebræos fertur conuenire. Sed & multis de eadem epistola non solum sensibus:sed iuxta uerbor̃ quoq; ordinem abutitur. Omnino grandis in utraq; similitudo est.Fertur & secũda eius nomine epistola:quæ ueteribus reprobatur.Et disputatio petri & appionis longo sermone conscripta:quam Eusebius in tertio historiæ ecclesiasticæ uolumine coarguit.Obiit tertio traiani anno:& nominis eius memoriã usq; hodie romæ extructa ecclesia custodit.

Gnatius antiochenæ ecclesiæ tertius:post petrũ apostolũ epũs.Cõmouẽte persecutionẽ traiano: damnatus ad bestias romã uinctus mittit.Cũq; nauigans Smyrnã uenisset:ubi polycarpus auditor ioannis epũs erat scripsit unã epistolam ad ephesios:Alterã ad magnesianos:Tertiam ad trallẽses.Quartã ad romanos:& ide regrediens scripsit ad philadelphios & ad smyrneos:Et propriam ad polycarpũ:cõmendans illi antiochensem ecclesiã:ĩ qua & de euangelio:qd̃ nuper a me translatũ est:super ꝓsona xp̃i ponit testimonium:dicẽs.Ego uero & post resurrectionẽ in carne eũ uidi.Et credo qa sit:& quãdo uenit ad petrũ.& ad eos qui cum petro erant:& dixit eis.Ecce palpate me:& uidete quia non sum dæmonium icorporale.Et statim tetigerũt eũ:& crediderũt.Dignũ aut̃ uidet̃ qa tanti uiri fecimus mentionem & de epistola eius quã ad romanos scribit:pauca ponere.De Syria usq; ad romam pugno ad bestias in mari & in terra:nocte dieq; ligatus cũ decem leopardis:hoc est militibus:qui me custodiunt:qbus & cum benefecerim:peiores fiunt.Iniquitas autem eorum mea doctrina est:sed non iccirco iustificatus sum.Vtinam fruar bestiis:quæ mihi sunt præparatæ:quas & oro mihi ueloces esse ad iteritum:& ad supplicia:& allici ad comedendum me:ne sicut ad aliorum martyrum non audeant corpus attingere q̃ si uenire noluerit:ego uim faciam:ego me urgeam:ut deuorer:Ignoscite mihi filioli:quid mihi prosit:Ego scio.Nunc icipio xp̃i esse discipulus:nihil de his quæ uidentur desiderans ut iesum christum inueniam.Ignis:crux:bestiæ:cõfractio ossium:membror̃ diuisio:& totius corporis cõtritio:& tormenta diaboli:in me ueniant:tãtum christo fruar. Cũq; iã damnatus esset ad bestias & ardore patiendi rugientes audiret leones ait.Frumentũ xp̃i sum: dentibus bestiar̃ molar:ut panis mũdus inueniar.Passus est ãno.xi.traiani.Reliquiæ corporis eius Antiochiæ iacent extra portam daphniticam in cimiterio.

Olycarpus ioannis apostoli discipulus:& ab eo smyrnæ epũs ordinatus totius asiæ princeps fuit. Quippe qui nõnullos apostolorum & eorum qui uiderant dominum:magistros habuerit:& uiderit.Hic propter quasdam super die paschæ quæstiones:sub imperatore antonio ecclesiam ĩ urbe regente anacleto:romã uenit:ubi plurimos credentium:martionis & ualẽtini persuasione deceptos reduxit ad fidem.Cũq; ei fortuito obuiam fuisset martion:& diceret.cognoscis nos. respondit. Cognosco primogenitum diaboli.Postea uero regnante.M.Antonio.&.L.Aurelio:Commodo quarta post neronem persecutione smyrnæ sedente proconsule:& uniuerso populo in amphiteatro aduersus eum personante:igni traditus est.Scripsit ad philippenses ualde utilem epistolam:quæ usq; hodie in asiæ conuentu legitur.

Apias ioannis auditor hieropolitanus episcopus in asia quinq; tantum scripsit uolumina:quæ ꝓnotauit explanatio sermonum domini.In quibus cum se in præfatione asserat non uarias opiniones sequi.sed apostolos auctores habere ait.Considerabam quid Petrus quid Andreas dixissent quid Philippus:quid Thomas:quid Iacobus:quid Ioannes:quid Matthæus:uel alius quilibet discipulorum domini.Quid etiam Aristion & senior Ioannes discipuli domini loquantur. Non enim tantũ

mihi libri ad legendum prosunt: quantum uiua uox: & usq; hodie in suis auctoribus personant. Ex quo apparet ex ipso catalogo nominū: alium esse ioannem: qui inter apostolos ponit: & alium seniorē ioannē: quē post Aristionē enumerat. Hoc aūt diximus ꝓpter superiorē opinionē: quā a plærisq; retulimus traditā: duas posteriores epistolas ioannis: nō apostoli esse sed p̄sbyteri. Hic dicit mille annorū iudaicā edidisse uēo idest nouitatem: quem secuti sunt Hiræneus & Apollinaris: & cæteri qui post resurrectionem aiunt in carne cū sanctis dominum regnaturum. Tertullianus quoq; in libro de spe fideliū. & Victorinus pictauiensis: & Lactantius hac opinione ducuntur.

Vadratus apostolorū discipulus Publio athenaꝝ epō ob xp̄i fidē martyrio coronato: in locum eius substituit: & ecclesiā grandi terrore dispersam fide & industria sua cōgregat. Cūq; Hadrianus athenis exegisset hyemē Symmistesq; Eleusinæ in oibus pene græciæ sacris initiatus dedisset occasionem his qui christianos oderant. absq; p̄cepto imperatoris uexare credentes: porrexit ei libellum pro religiōe nostra cōpositum: ualde utilē. plenūq; rōnis & fidei: & apostolica doctrina dignū. In quo & antiquitatē suæ ætatis ostendens ait plurimos a se uisos: q; sub domino uariis in iudæa oppressi calamitatibus: sanati fuerant. & qui a mortuis resurrexerant.

Ristides athenien sis philosophus eloquentissimus: & sub pristino habitu discipulus christi uolumen nostri dogmatis rationem continens: eodem tempore quo & Quadratus Hadriano principi dedit: idest Apologeticum pro christianis: quod usq; hodie perseuerans apud silogos ingenii eius pro iudicio est.

Grippa cognomento Castoris: uir ualde doctus aduersum. xxiiii. Basilidis hæretici uolumina: q̄ i euangelium confecerat: fortissime disseruit: prodens eius uniuersa mysteria: & prophetas enumerans Barrabā & Barthecab: & ad terrorē audientium alia q̄dam barbara noia: & deum maximum eius Abraxas: qui quasi annū continens iuxta græcorum numerum suppet. Mortuus ē autem Basilides: a quo Gnostici i alexandria temporibus hadriani qua tempestate & Chocebas dux iudaicæ factionis xp̄ianos uariis suppliciis enecauit.

Gesippus uicinus apostoloꝝ: tempoꝝ: & omnes a passione domini usq; ad suam ætatē ecclesiasticoꝝ operum texens historias: multaq; ad utilitatē legentium pertinentia hincinde congregās quinq; libros cōposuit: sermōe simplici. ut quoꝝ uitam sectabat: dicendi quoq; exprimeret characterē: asserēs se uenisse sub Aniceto Romā: qui decimus post petrū eps fuit: & perseuerasse usq; ad Eleutherium eiusdem urbis episcopum: qui Aniceti quondam diaconus fuerat. Præterea aduersū idola disputans quo primum errore creuisset subtexit historiam. Ex quo ostendit qua floruerat ætate. Ait. n. tumulos mortuis: templaq; fecerunt sicut usq; hodie uidemus: e quibus est & Antinous seruus hadriani cæsaris: cui & Gymnicus agon exercetur. apud Antinoum ciuitatem: quam ex eius nomine uocatam cōdidit. & statuit ꝓphetas in tēplo. Antinoum autem in delitiis habuisse cæsar hadrianus scribitur.

Vstinus philosophus: habitu quoq; philosophorū icedens: de neapoli urbe palæstinæ ꝓ religiōe xp̄i plurimū laborauit. In tantū ut antonio quoq; p̄icipi: & filiis eius & senatui librū cōtra gētes scriptū daret: ignominiāq; crucis nō erubesceret. Et aliū librū successoribo eiusdē Antonini. M. Antonio quoq; &. L. Aurelio cōmodo dedit. Extat eius & aliā uolumē cōtra gētes: ubi de dæmonum quoq; natura disputat. Et quartum aduersus gentes cui titulū prænotauit ελεγχοσις idest castigatio Sed & alium de monarchia dei. Et alium librū quem prænotauit psalteri. Et alium de anima. Dialogus contra iudæū quē habuit aduersus triphonem principem iudæorum. Sed & cōtra martionē insignia uolumina quoꝝ hiræneus quoq; in quinto aduersus hæreses libro meminit. Et aliū librum cōtra omnes hæreses: cuius facit mentiōem i apologetico: quem dedit antonino pio. Hic cū i urbe roma haberet διατριβασ: idest ludos exercitatorios: & Crescensē Cynicū qui multa aduersum xp̄ianos blasfemabat redargueret gulosum: & mortis timidum: luxuriæq; & libidinum sectatorē. ad extremū studio eius & insidiis attractus accusatusq; ꝙ xp̄ianus esset: pro xp̄o sangninem fudit.

Elito asianus sardensis episcopus: librū imperatori. M. Antonino secundo: qui Frōtonis oratoris discipulus fuit: pro xp̄iano dogmate dedit. Scripsit quoq; & alia: de quibus ista sunt: quæ subiecimus. De pascha libros duos: De uita prophetarū librum unum. De ecclesia librum unum. De dominica librum unum. De sensibus librum unum. De fide librum unum. De lapsis librum unum De anima & corpore librum unum. De baptismate librum unum. De ueritate librum unū. De generatione xp̄i librum unum. De prophetia sua librum unum. De philoxenia librum unum. Et alium librum q̄ clauis inscribitur. De diabolo librum unum. De apocalypsi ioannis librū unum. Et elegaꝝ libros sex. Huius elegans & declamatorium ingeniū. tertullianus i septem libros quos scripsit aduersus ecclesiā pro mōtano calūniatur: dicens eū a plærisq; nostroꝝ prophetam putari.

Heophilus sextus antiochensis ecclesiæ episcopus: sub imperatore. M. Antonino secūdo: librum cōtra Martionē cōposuit: q̄ usq; hodie extat. Ferūtur eius & ad Autolicum tria uolumina. Et cōtra hæresim Hermogenis liber unus. Et aliis breues eleganteq; tractatus ad ædificationē ecclesiæ ꝓtinentes legi sub nomine eius i euāgelio & i ꝓuerbia salomonis cōmentarios: q̄ mihi cū superioꝝ uoluminū elegātia: & phrasi non uidentur cōgruere.

Pollinaris asiæ hieropolitanus episcopus sub imperatore. M. Antonino secūdo floruit: cui & insigne uolumen pro fide christianorum dedit. Extant eius & alii quinq; aduersum gentes libri. Et de ueritate duo: Et aduersum cataphrygas qui tunc primum cū Prisca & Maximilla insaniebant

uaticinantes incipiente montano.

Ionysius corinthoꝝ eccleſiæ ep̃us:tantæ eloquẽtiæ & iduſtriæ fuit:ut nõ ſolum ſuæ ciuitatis & ꝓuinciæ populos:ſed & aliaꝝ urbiũ & prouinciarum ep̃os epiſtolis erudiret.E qbus eſt una ad lacedæmonios.Alia ad athenienſes.Tertia ad nicomedienſes.Quarta ad cretẽſes.Quinta ad eccleſiã Amaſtrinã Et ad reliquas Ponti eccleſias.Sexta ad Gnoſianos:& ad pynitũ eiuſdẽ urbis epiſcopũ.Septima ad romanos quã ſcripſit ad Sotyrem epiſcopũ eoꝝ.Octaua ad Chryſophorã ſanctam fœminam.Claruit ſub imperatore Antonino ſecũdo:&.L.Aurelio cõmodo.

Ynicus cretenſis Gnoſiæ urbis ep̃s ſcripſit ad dionyſiũ corinthiorum epiſcopũ ualde elegantem epiſtolam:in qua docet:non ſemper lacte populos nutriẽdos:ne quaſi paruuli ab ultimo occupẽtur die:ſed & ſolido ueſci debere cibo:ut ĩ ſpiritalem ꝓficiant ſenectutẽ.Et hic ſub.M.Antonino ſecundo;&.L.Aurelio cõmodo floruit.

Atianus q primũ oratoriã artẽ docens nõ paruã ſibi ex arte rhetorica gloriam cõparauerat.Iuſtini martyris ſectator fuit.florẽs in eccleſia q̃diu ab eius latere nõ diſceſſit.Poſtea uero ĩflatus eloquentiæ tumore nouã cõdidit hæreſim q̃ Encratitaꝝ dicit̃:quã poſtea ſeuerus auxit:a quo eiuſdẽ patris hæretici Seueriani uſq; hodie appellant̃.Porro Tatianus ĩfinita ſcripſit uolumina. Eqbus unus cõtra gentes florentiſſimus extat liber:qui ĩter oĩa opera eius ferꝛtur ĩſignis.Et hic ſub ĩperatore .M.Antonino ſecundo;&.L.Aurelio cõmodo floruit.

Hilippus ep̃s cretenſis hoc eſt urbis cortynæ:cuius dionyſius in epiſtola ſua meminit : quã ſcripſit ad eiuſdem ciuitatis eccleſiam.Præclarũ aduerſum martionem edidit librũ.tẽporibuſq;.M. Antonini ſecũdi:&.L.Aurelii cõmodi claruit.

Vſanus nõ ignobilis ĩter eos q de eccleſiaſtico dogmate ſcripſerũt:ſub ĩperatore.M.antonino ſecũdo cõſecit libro aduerſus quoſdã fratres:q de eccleſia ad Encratitaꝝ hæreſim declinauerant. Odeſtus & ipſe ſub ĩperatore.M.antonino:&.L.aurelio cõmodo aduerſum martionẽ ſcripſit libros q uſq; hodie ꝓſeuerant.Ferunt̃ ſub nomiue eius & alia cynagmata.i.dogmata.Sed ab erudi tis:q̃ſi pſeudepigrapha.i.falſæ ſupſcriptiõis repudiantur.

Ardeſanes.ĩ meſopotamia clarus habitus eſt:q primum ualentini ſectator:deinde confutator no uam hæreſim cõdidit:ardens eius ab aſſyriis p̃dicatur ĩgenium.et ĩ diſputatione uehemẽs . Scripſit ĩfinita aduerſum omnes pene hæreticos:qui ætate eius pullulauerant.In quibus clariſſimus ille eſt & fortiſſimus liber:quẽ.M.antonino de faſto tradidit.Et multa alia ſuper ꝓſecutione uolumina:quæ ſectatores eius de ſyra lingua uerterunt ĩ græcã.Si aũt tanta uis eſt: & fulgor ĩ ĩterpretatione : q̃tam putabimus ĩ ſermone proprio?

Lector tredecimus romanæ urbis ep̃s:ſuper q̃ſtiones paſchæ utilia quidẽ ſcribens opuſcula : rexit eccleſiam ſub ſeuero principe annis decem.

Iræneus photini ep̃s:qui lugdunenſem ĩ gallia regebat eccleſiã:præſbyter a martyribns eiuſdem loci ob quaſdã eccleſiæ q̃ſtiones legatus romam miſſus:honorificas ſup nomine ſuo ad eleutherii epiſcopum profert litteras.Poſtea iã photino ꝓpe nonagenario ob xp̃i martyꝝ coronato : in loco eius ſubſtituit̃.Conſtat autem polycarpi:cuius ſupra fecimus mentiõem ſacerdotis & martyris hunc fuiſſe diſcipulnm.Scripſit quinq; aduerſus hæreſes libros:& cõtra gentes uolumen breue. Et de diſciplina aliud.Et ad martianũ fratrem de apoſtolica prædicatiõe:Et librum uariorum tractatuum: Et ad baſilicũ de ſciſmate.Et ad florinum de monarchia:ſiue q̃ deus nõ ſit cõditor malorum . Et de octaua ideſt ogdoade egregium συνταγμα:ideſt documentũ.In cuius fine ſignificans ſe apoſtolicoꝝ tempora uicinũ fuiſſe:ſic ſcripſit.Adiuro te qui tranſcribis librum iſtũ:per dominum ieſũ chriſtum:& per glorioſũ eius aduentum quo iudicaturus eſt uiuos & mortuos:ut conferas:poſtq̃ tranſcripſeris:& emendes illum ad exemplar:unde ſcripſiſti diligentiſſime.Hanc quoq; obteſtationẽ ſimiliter tranſferas:ut iueniſti ĩ exemplari. Feruntur eius & aliæ ad uictorem epiſcopum romanum de quæſtione paſchæ epiſtolæ:ĩ quibus cõmonet eũ non facile debere unitatem collegii ſcindere.Siquidem uictor multos aſiæ & orientis ep̃os q.xiiii.luna cum iudæis paſcha celebrãt:dãnãdos crediderat.In qua ſnĩa etiã hi qui diſcrepabãt ab illis Victori non dederunt manus.Floruit maxime ſub cõmodo principe:qui.M.antonino ſecũdo ĩ ĩperium ſucceſſerat.

Antenõ ſtoicæ ſectæ philoſophus iuxta quandã ueterem ĩ Alexandria cõſuetudinem:ubi a marco enangeliſta ſemper eccleſiaſtici fuere doctores:tãtæ prudẽtiæ & eruditionis:tam in ſcripturis diuinis:q̃ ĩ ſæculari litteratura fuit:ut Indiã quoq; rogatus ab illius gentis legatis a demetrio alexãdriæ ep̃o mitteret̃.ubi repperit Bartholomæũ unũ de duodecim apoſtolis:aduentum domini ieſu chriſti & matthæi euangeliũ p̃dicaſſe:qd̃ hebraicis litteris ſcriptum:reuertens alexandriã ſecũ retulit . Huius multi quidẽ ĩ ſanctã ſcripturã extant cõmẽtarii.Sed magis uiua uoce eccleſiis ꝓfuit.Docuitq; ſub ſe uero principe:& Antonino cognomento Caracalla.

Hodon genere aſianus a Tatiano de quo ſupra diximus romæ ĩ ſcripturis eruditus:edidit plurima opuſcula.præcipuũq; aduerſus martionem opus:in quo refert:quomodo ipſi quoq; inter ſe martionitæ diſcrepẽt:& appellẽ aliũ hæreticũ a ſe quondã fuiſſe cõuictũ:& riſui habitum: eo q̃ deũ quẽ coleret:ignorare ſe diceret.Meminit in eodem libro quẽ ſcribit ad Galiſtionem tatiani ſe romæ fuiſſe adiutorẽ:ſed & ĩ hexameron elegãtes tractatus cõpoſuit:& aduerſũ Cataphrigas inſigne opus. tpibuſq; cõmodi & ſeueri floruit.

Læmens alexandrinæ eccleſiæ preſbyter.Pãtheni.de quo ſupra retulimus auditor:poſt eius mor

tem alexandriæ eccleſiaſticam ſcholam tenuit catetheſeon:ideſt doctrinaꝝ magiſter fuit.Feruntur eius inſi
gnia uolumina plenaq; eruditionis & eloquentiæ tã de ſcripturis diuinis q̃ de ſæcularis litteraturæ inſtrumẽ
to:e qbus illa ſunt:Stromatũ ideſt uarietatũ octo ὑποτυπωσέων.i.informationũ libri octo aduerſus gẽtes
Liber unus.Pædagogi Libri tres:De paſcha Liber unus:De ieiunio Liber unus;De diſputatiõe Liber unus.
Et alius Liber qui ſcribit.Quiſnã diues ille ſit:qui ſaluet.De obtrectatiõe Liber unus De canonibus eccle
ſiaſticis;& aduerſum eos q iudæoꝝ ſequunt erroꝛẽ:Liber unus:quẽ proprio alexandro hieroſolymorũ epo
προσεφωνησέν ideſt oſtendit.Meminit aũt ĩ ſtromatibus ſuis uoluminis tatiani aduerſus gentes de quo ſu
pra diximus:& caſſiani cuiuſdã χωρογραφι οισ:qd opuſculũ iuenire nõ potui.necnõ & de iudæis ariſto
bolum quendã:& demetriũ:& eupolemũ ſcriptores aduerſus gẽtes refert:qui ĩ ſimilitudinem ioſephi αρχα
ιογιαν ideſt principia tẽporum moyſi & iudaicæ gentis aſſeruerũt.Extat alexãdri hieroſolymitarũ epi:qui
cũ narciſſo poſtea rexit eccleſiã epiſtola ſuper ordinatione Aſclepiadis cõfeſſoris ad antiochenſes cõgratulã
tis eis:in qua ponit in fine.Hæc uobis domini fratres ſcripta trãſmiſi:per clæmentem beatum p̃ſbyterũ: uiꝝ
illuſtrẽ:& ꝓbatum:quem uos quoq; ſcitis.& nunc plenius recognoſcetis:qui cũ huc ueniſſet: iuxta ꝓui
dentiã:& uiſitationẽ dei cõfirmauit:& auxit domini eccleſiam.Conſtat origenẽ huius fuiſſe diſcipulũ. Flo
ruit autẽ ſeueri & antonini filii eius tẽporibus.

Ilciades cuius rhodon ĩ opere ſuo:quod aduerſum Montanum:Priſcam:Maximillãq; compoſu
it:recordatur.Scripſit contra eoſdem uolumen præcipuum.et aduerſus gentes iudæoſq; Libros
alios:& principibus illius temporis apologeticum dedit.Floruit autem.M.antonini commodi
q; temporibus.

Pollonius uir diſertiſſimus ſcripſit aduerſus montanũ:Priſcũ:& Maximillã inſigne & longũ uo
lumen:ĩ quo aſſerit montanũ & ĩſanas uates periſſe ſuſpendio:& multa alia ĩ quibus de Priſca &
Maximilla refert:ſi negant eas accepiſſe munera confiteant non eſſe prophetas:qui accipiant:&
mille hoc teſtibus approbabo.Sed & ex aliis fructibus ꝓbant ꝓphetæ.Dic mihi:Crimen fucat;p
phetes?Stibio oculos linit?Prophetæ ueſtibus & gẽmis ornantur?Prophetes tabula ludit & teſſeris?Prophe
ta fœnus accipit?Reſpondeant.Vtrum hoc fieri liceat an non.meũ eſt approbare:quod fecerint.Dicit ĩ eo
dem libro.xl.eſſe annum:uſq; ad tempus quo ipſe ſcribebat librum:ex quo hæreſis cataphrygaꝝ habuerit
exordium.Tertullianus ſex uoluminibus aduerſus eccleſiam editis:quos ſcripſit de extaſi. ſeptimum ꝓprie
aduerſus apollonium elaborauit.in quo omnia quæ ille arguit:conatur defendere.Floruit autem apolloni
us ſub cõmodo ſeueroq; principibus.

Erapion undecimo cõmodi imperatoris anno antiochiæ epus ordinatus:ſcripſit epiſtolã ad car
nium & Pontium de hæreſi montani:in qua & hæc addit.Vt autem ſciatis falſi huius dogmatis
ideſt noui prophetæ ab omni mundo iſaniam reprobari:niſi uobis apollinaris beatiſſimi:qui fu
it in hierapoli aſiæ epiſcopus:litteras.Ad donium quoq; qui perſecutiõis tempore ad iudæos de
clinauerat uolumen cõpoſuit:& alium de euangelio:quod ſub nomine petri ferẽt:librũ ad rhocẽſem ciliciæ
eccleſiæ:quæ in hæreſim eius ex lectione diuerterat.Leguntur & ſparſim eius breues epiſtolæ auctoris ; ſui
αχεσι ideſt intelligentiæ:& uitæ cõgruentes.

Pollonius romanæ urbis ſenator ſub cõmodo ac ſeuero principe:ꝓditus q̃ xp̃ianus eẽt:ĩpetrato
ut rationẽ fidei ſuæ redderet:iſigne uolumen cõpoſuit:qd in ſenatu legit:& nihilominus ſnia ſe
natus ꝓ chriſto capite trũcatus eſt:ueteri apud eos obtinẽte lege abſq; negatiõe nõ dimitti chri
ſtianos:q ſemel ad eoꝝ iudiciũ pertracti eẽnt.

Heophilus Cæſariæ palæſtinæ:quæ olim Turris ſtratonis uocabat:eps:ſub ſeuero pricipe:aduer
ſũ eos;qui.xiiii.luna cũ iudæis paſcha faciebant;cũ cæteris epiſcopis ſynodicam & ualde utilem
compoſuit epiſtolam.

Achillus corinthi eps ſub eodẽ ſeuero principe clarus habitus:de paſcha ex omni q ĩ achaia erat:
epiſcopoꝝ perſona elegantẽ Librum ſcripſit.

Olycrates epheſiorum eps cum cæteris epis aſiæ;qui iuxta quandam ueterem cõſuetudinem cũ
iudæis.xiiii.luna paſcha celebrant.ſcripſit aduerſus uictorem epiſcopum romanum epiſtolã ſy
nodicã.In qua docet ſe apoſtoli ioannis & ueterum auctoritatẽ ſequi:de qua hæc pauca excerpſi
mus.Nos igit iuiolabilem celebramus diẽ:neq; addentes aliquid neq; dementes.Etenim in aſia
elementa maxima dormierunt:quæ reſurgent in die domini:quando uenturus eſt in nomine patris de cæ
lis in maieſtate ſua:& ſuſcitaturus omnes ſanctos.philippum loquor de duodecim apoſtolis qui dormiuit
hieropoli.& duas filias eius q̃ uirgies ſenuerũt:& alia filiã ſuã q̃ ſpũ ſãcto plena ĩ epheſo occubuit:Sed & ioã
nes q ſup pectus domini recubuit:& põtifex eius fuit aureã laminã ĩ frõte portãs:martyr & doctor ĩ epheſo
dormiuit:Et polycarpus epũs & martyr ſmyrnæ reqeſcit.Traſeas quoq; eps & martyr de ennia ĩ eadẽ ſmyr
næ requieſcit.Quid neceſſe eſt fugaris epiſcopi & martyris recordari:qui in laodiceam ſoporatur.& Papirii
& beati Militonis in ſancto ſpiritu eunuchi:qui ſemper domino ſeruiens poſitus eſt in ſardis.& expectat in
aduentu eius reſurrectionem.Hi omnes obſeruauerunt paſchæ diem.xiiii.luna ab euangelica traditione in
nullam partẽ declinantes:& eccleſiaſticum ſequentes canonem.Ego quoq; minimus omnium ueſtrum Po
licrates ſecundum doctrinam propinquorum meorum:quos & ſecutus ſum Septem ſiquidem fuerunt pro
pinqui mei epiſcopi:& ego octauus:Semper paſcha celebraui quando populus iudæorũ azima faciebat. Ita
q; fratres.lxv.annos ætatis meæ natus in domino:& a multis de toto orbe fratribus eruditus ꝓgrata omni
ſcriptura:non formidabo eos:qui nobis mínantur.Dixerunt enim maiores mei;Obedire deo magis opor-

tet q̄ hominibus.Hoc ꝓpterea posuit ut ingenium & auctoritatem uiri & paruo opusculo demonstraret. Floruit temporibus seueri principis eadem ætate qua narcissus hierosolymæ.

Eraclitus sub cōmodi seueriq; imperio in apostolum cōmentarios cōposuit.

Aximus sub iisdem principibus famosam quæstionem insigni uolumine uetilauit.Vnde malū: & q̄ materia a deo facta sit.

Andidus regnantibus suprascriptis in hexameron pulcherrimos tractatus edidit.

Ppion sub seuero principe similiter in hexameron tractatus fecit.

Extus sub imperatore seuero librum de resurrectione scripsit.

Rabianus sub eodē principe edidit quædam opuscula ad xp̄ianū dogma pertinentia.

Vdas de.lxx.apd̄ danielem hebdomadibus plenissime disputauit:& christoriographiam superiorū temporū: usq; ad decimū seueri ꝓduxit annū:in qua erroris arguit:q̄ aduentū antichristi circa sua tempora futurum esse dixerit.sed hoc ideo:quia magnitudo persecutionū p̄sentē mundi minabatur occasum.

Ertullianus præsbyter nūc demū primus post uictoré & apollonium latinorum ponit': ꝓuinciæ africæ ciuitatis carthaginēsis:patre cēturione ꝓcōsolari.Hic acris & uchementis ingenii sub seuero principe & antonino caracalla maxime floruit.Multaq; scripsit uolumina:q̄ quia nota sūt pluribus:p̄termittimus.Vidi ego quædam paulū cōcordiæ:qd' oppidum italiæ est senem:qui se beati cypriani iā grandis ætatis notariū:cū ipse admodū esset adolescens:romæ uidisse diceret:referreq; sibi solitum nunq̄ cyprianum absq; tertulliani lectione unā diem p̄teriisse.ac sibi crebro dicere.da magistrū uideli cet.tertullianū significans.Hic cū usq; ad mediā ætatem p̄sbyter ecclesiæ ꝑmansisset:inuidia postea & contumeliis clericoꝝ romanæ ecclesiæ:ad montani dogma delapsus:i multis libris nouæ ꝓphetiæ meminit. Specialiter aūt aduersum ecclesiam texuit uolumina:De pudicitia:De persecutione:De ieiuniis: De monogamia:De extasi libros sex:& septimū quem aduersū apollonū cōposuit.Feruntq; uixisse usq; ad decrepitā ætatē:& multa quæ non extant opuscula cōdidisse.

Rigenes:qui & Adamātius:decimo seueri pertinacis anno aduersum xp̄ianos psecutiōe cōmota a leonide patre christi martyrio coronato:cū sex fratribus & matre uidua paup relinquit':annos natus circiter decē & septē.Rem enī familiarē ob cōfessionē xp̄i fiscus occupauerat.Hic alexandriæ dispersa ecclesia decimooctauo ætatis suæ anno catetheseon idest doctrinarū opus aggressus.postea a demetrio eius urbis epō i locum clæmētis p̄sbyteri cōfirmatur:per multos annos floruit.Et cū iā mediæ eēt ætatis:& ꝓpter ecclesias achaiæ q̄ pluribus hæresibus uexabant:sub testimonio ecclesiasticæ epistolæ athenas per palæstinā pergeret:a Theochristo & alexādro cæsareæ & hierosolymitaꝝ epis p̄sbyter ordinatus:Demetrii offendit aīos:qui tanta i eū debacchatus est īsania:ut per totū mundū pro nomine eius scriberet.Et cōstat eū ante q̄ cæsareā migraret fuisse romæ sub zepherino epō:& statim alexandriā reuersū: Heraclā p̄sbyterum iteꝝ:qui sub habitu philosophi perseuerabat adiutoré sibi fecisse.

Qui qdem & post demetrium alexandrinā tenuit ecclesiam.Quantæ aūt gloriæ fuerit:hinc apparet q̄ firmianus cæsareæ eps:cū omni cappadocia eū inuitauit& diu tenuit.Et postea sub occasione sanctorū locoꝝ palæstinā ueniens diu cæsareæ i sanctis scripturis cōuersatus est.Sed & illud:quod ad māmeā matrem alexandri iperatoris religiosam fœminā rogatus uenit antiochiā:& sūmo honore habitus est. q̄q; ad philippū iperatoré:qui primus de regibus romanis xp̄ianus fuit:& ad matré eius litteras fecit.quæ usq; hodie extāt. Quis ignorat:q̄ tantum i scripturas diuinas habuerit studium:ut etiam hebræā linguā cōtra ætatis gentis, q; suæ naturā edisceret:& exceptis.lxx.interprætibus alias quoq; editiones in unum cōgregaret uolumen. aquilæ scilicet pontici:,pselitu:& theodotionis hebionei:& symmachi eiusdē dogmatis:qui i euangeliū quo q; cata matthæū scribit cōmentarios:de quo & suū dogma affirmare conat'.Præterea quintam & sextam & septimā editionē:quas etiam nos de eius bibliotheca habuimus:miro labore repperit.& cum cæteris editionibus cōparauit:& qa indicem operum eius in uoluminibus epistolarum quas ad paulā scripsimus in quadam epistola contra uarronis opera conferens posui:nunc omitto.Illud de imortali eius ingenio non tacēs q̄ Dialecticam quoq; & Geometriam:Aritmethicā:Musicā:Grāmaticam:Rhetoricā:Omniūq; philosophorū sectas ita didicit:ut studiosos quoq; sæcularium litterarum sectatores haberet:& iterpretaret' eis quotidie.cōcursusq; quotidie ad eū miri fierent:quos ille ꝓpterea recipiebat:ut sub occasione sæcularis litteraturæ in fide xp̄i eos institueret.De crudelitate autem persecutionis quæ aduersum xp̄ianos sub decio cōsurrexit:eo q̄ in religione philippi desæuiret:q̄tos interfecerit superfluum est dicere.cum etiam fabianus romanæ eccleſiæ episcopus:in ipsa occubuerit.et alexander babylasq; hierosolymoꝝ & antiochenæ eccleſiæ pōtifices in carcerem pro confessione dormierit.Et super origenis statu siquis scire uelit:quid actum sit: primum quidem de epistolis eius:quæ post persecutionem ad diuersos missiæ sunt.Deinde & de sexto eusebium cæsarienſis eccleſiasticæ historiæ libro.et pro eodem origene in.vi.uoluminibus:possit liquido cognoscere. Vixit usq; ad gallum & uolusianum:idest usq; ad.lxix.ætatis annum: & mortuus est tyri.in qua urbe & sepultus est.

Ammonius uir disertus & eruditus in philosophia eodem tempore alexandriæ clarus habitus ē qui inter multa ingenii sui & præclara monumenta etiam De consonantia moysi: & iesu elegās opus composuit:& euangelicos canones excogitauit:quos postea secutus est eusebius cæsarienſis.Hunc falso accusat porphyrius q̄ ex christiano ethnicus fuerit.Cum constet eum usq; ad extremam uitam:christianum perseuerasse.

Mbrosius primū martionites.deinde ab origine correctus eccleſiæ diaconus:& confeſſionis dominicæ gloriæ ſignis fuit.Cui ꝑ theochriſto p̄ſbytero liber origenis de martyrio ſcribitur.huius induſtria & ſūptu & iſtātia:dū uiueret adhuc infinita origenes dictanit uolumina.Sed & ipe qꝑ pe ut uir nobilis nō ſelegātis ingenii fuit:ſicut eius ad origenē epiſtolæ idicio ſūt.Obiit ante mortē origenis:& i hoc a plærisq; reꝑhēditur:q uir locuplex amici ſui egeni ſenis & pauperis nō recordatus ſit.

Riphon origenis auditor:ad quē nōnullæ eius extāt epiſtolæ:i ſcripturis erudientiſſimus fuit: qđ qdē & multa eius ſparſim oſtendūt opuſcula:ſed p̄cipuæ Liber quē cōpoſuit De uacca ruffa i deuteronomio:Et de dichotonomatibus:ideſt de qualibet ætate animalibus q̄ offerebātur i lege:q̄ cū columba & turture & abraham ponuntur i geneſi.

Inutius fœlix romæ inſignis cauſidicus ſcripſit dialogum chriſtiani & ethniti diſputantium qui octauus inſcribit.Sed & alius ſub nomine eius fertur.De fato;uel contra mathematicos:qui: cū ſit & ipſe diſerti hominis non mihi uidetur cum ſuperioris libri ſtilo conuenire.Meminit huius minutii & lactantius in libris ſuis.

Aius ſub zepherino romanæ urbis epo.& ſub antonino ſeueri filio diſputationē aduerſū ꝑculū mōtani ſectatorē ualde iſignē habuit:arguens eū temeritatis ſuper nouā ꝓphetiā defendēdā.Et i eodē uolumine epiſtolas quoq; pauli.xiii.tātū enumerans.xiiii.q̄ ferē ad hebræos:dicit nō eius eē:ſed & apud romanos uſq; hodie quaſi pauli apoſtoli nō habetur.

Erillus arabiæ botrenus eps cum aliquanto tpe glorioſæ rexiſſet eccleſiam:ad extremū lapſus i hæreſim quæ chriſtū ante icarnationē negat;ab origene correctus:ſcripſit uaria opuſcula. & maxime epiſtolas in quibus origeni gratias egit.Sed & origenis ad eū litteræ ſunt. Extat dialogus origenis & berilli i quo hæreſeos coarguitur Claruit autē ſub alexandro māmeæ filio & maximiano & gordiano qui in ꝑium ſucceſſerunt.

Ippolytus cuiuſdā eccleſiæ eps(nomē qppe urbis ſcire non potui)rōnē paſchæ tēpoꝝ canonūq; ſcripſit uſq; ad primū annū alexādri ꝑatoris.Et ſedeci annoꝝ circulū quē græci ἑξκαι δεκατεριδα uocāt: repperit.Et euſebio;q ſuper eodē paſchæ canone decē & nouē annoꝝ circulum ἐννεα καὶ δεκα τεριδα cōpoſuit:occaſionē dedit.Scripſit nōnullos in ſcriptura cōmentarios. ꝙbus hoc repperi In numeꝝ:Et in exodū:Et i cāticū cāticoꝝ.In geneſim:Et i zachariā:i eſaiam De daniele.De apocalypſi:De prouerbiis:De eccleſiaſte;De ſaul:De phitoniſſa:De antichriſto:de reſurrectione cōtra martionē:De paſcha aduerſum oēs hæreſes Et ſimilia de laude dei ſaluatoris:in qua p̄ſente origene ſe loqui i eccleſia ſignificat.In huius æmulationē ambroſius quē de martionis hæreſi ad uerā fidē correctū diximus cohortatus ē origenē i ſcripturas cōmentarios ſcribere:præbens ei ſeptē & eo amplius notarios ; eorūq; expēſas:& librariorū parē numerū.Quodq; his maius eſt icredibili quotidie ſtudio ab eo opus exigēs. Vnde i quadā epiſtola dioethē ideſt operis cōpulſorē:eū origenes uocat.

Lexander eps cappadociæ cū deſiderio ſactorū locoꝝ hieroſolymā pgeret:& narciſſus eps eiuſdē urbis iā ſenex regeret eccleſiā;& narciſſo:& multis clericis eius reuelatū ē:altera die mane intrare epm:q auditor ſacerdotalis cathedræ eē deberet.Itaq; re ita cōpleta:ut p̄dicta fuerat:cūctis i palæſtina epis in unū cōgregatis:admittēte quoq; ipo uel maxime narciſſo hieroſolymitanæ ecclеſiæ cū eo gubernaculū ſuſcepit.Hoc i fine cuiuſdā epiſtolæ quā ſcribit ad Aronitas ſup pacē eccleſiæ ait. Salutat uos narciſſus:qui ante me hic tenuit epālē locum.et nūc mecū eundē oratiōibus regit annos natus circiter.c.xvi.&c.& uos mecū præcatur:ut unū idēq; ſapiatis.Scripſit & aliam ad Antiochenſes per clæmentē p̄ſbyterū alexandriæ:de quo ſupra diximus:Necnō ad origenē Et pro origene cōtra demerium:& q̄ iuxta teſtimoniū demetrii eū p̄ſbyterum conſtituerit.Sed & aliæ ad diuerſos ferunt epiſtolæ. Ardente autē perſecutione ſub decio:quo tempore babylas antiochiæ paſſus eſt:ductus cæſareā & clauſus i carcere: ob confeſſionem chriſti martyrio coronatur.

Vlius africanus:cuius q̄nq; de tēporibus extant uolumina:ſub ꝑatore.M.aurelio antonino q macrino ſucceſſerat:legationē pro inſtauratione urbis Emaus ſuſcepit quæ poſtea Nicopolis appellata eſt.Huius ē epiſtola Ad origenem ſup q̄ſtionē ſuſannæ eo q̄ dicat i hebræo hanc fabulā nō haberi:nec cōuenire cū hebraica ueritate.a potu primi priſecoa:a potu ſchichiſæ:contra quē doctā epiſtolā ſcribit origenes.Extat eius ad Ariſtidē alia epiſtola:i qua ſupra diaphonia q̄ uideꝝ eē in genealogia ſaluatoris apud matthæū & lucā pleniſſime diſputat.

Eminus āthiochiæ eccleſiæ p̄bſbr pauca ingenii ſui monumēta cōpoſuit.Florēs ſub alexādro p̄cipe & epo urbis ſuæ Ethebruno:eo maxime tpe quo heraclas alexādrinæ eccleſiæ pōtifex ordinatus eſt.

Heodorus;q poſtea Gregorius appellatus ē.neocæſareæ ponti eps ad modū adoleſcēs ob ſtudia græcaꝝ & latinaꝝ lrāꝝ de cappadocia beritū:& ide cæſareā palæſtinæ tranſiit:iuncto ſibi fratre theodoro:Quoꝝ cū egregiā idolē uidiſſet origenes hortatus ē eos ad philoſophiā: in q̄ paulatī xp̄i fidē ſub introducēs ſui quoq; ſectatores reddidit & ꝙnquēnio itaq; eruditi ab eo remittūtur ad p̄rem.E ꝙbus theodorus proficiſcens ϖανηγυρικον ἐυχαριστιαϖ ſcripſit origeni.Et cōuocata grandi frequētia ipſo quoq; origene præſente recitauit:q uſq; hodie extat.Scripſit Et μεταφρασιν in eccleſiaſten: breuē qdē:ſed ualde utilē:Et alia huius uulgo ferunt epiſtolæ.Sed p̄cipue ſigna atq; miracula: q̄ iā epūs cū multa eccleſiarum gloria perpetrauit.

Ornelius romanæ urbis epūs:ad quē octo cypriani extāt epiſtolæ:ſcripſit epiſtolā Ad fabiū āntiochenæ eccleſiæ epiſcopū de ſynodo Romana;Italica Africana;Et aliam de nouatiano:Et de his:

qui lapſi ſunt tertiam de geſtis ſynodi:quartam ad eundem fabium ualde prolixam & nouatianæ hæreſeos 225
cauſas & anathema continentem Rexit eccleſiam ſub Gallo & Voluſiano annis.ii.cui ob xp̃i amorē marty
rio coronano ſucceſſit Lucius.

Yprianus Afer primū glorioſæ rhetoricā docuit.Exide ſuadēte p̄ſbytero Cecilio a quo & cogno
mētum ſortitus eſt:xp̃ianus factus:oēm ſubſtantiam ſuā paupibus erogauit.ac poſt nō multum
tp̄is electus etiā in p̄ſbyteꝝ:ep̄s carthaginēſis cōſtitutus eſt.Huius īgenii ſupfluū eſt indicē texe
re:cum ſole clariore ſint eius opera.Paſſus eſt ſub Valeriano & Galieno principibus p̄ſecutione
octaua eodem die quo Romæ Cornelius ſupraſcriptus:ſed non eodem anno.

Ontius diaconus cypriani uſq; ad diem paſſionis eius cum ipſo exilium ſuſtinens; egregium uo
lumen uitæ paſſionis cypriani reliquit.

Ionyſius alexandrinæ urbis ep̄s ſub heracla καθεδρεων ſcholam præſbyter tenuit.origenis uel in
ſigniſſimus auditor fuit:Hic in cypriane & africanæ ſynodi dogma conſentiēs de hæreticis ba
ptizandis ad diuerſos plurimas miſit epiſtolas:quæ uſq; hodie extāt:Sed ad fabium antiochenæ
urbis ep̄m ſcripſit de pnīa Et ad romanos p̄ hippolytum alteram:ad ſyxtum:q; ſtephāo ſucceſſe.
rat:duas epiſtolas:Et ad philemonē:Et ad dionyſiū romanæ eccleſiæ p̄ſbyteros:duas epiſtolas:Et ad eundē
dionyſiū poſt romæ ep̄m:Et ad nouatianū cauſantē q̄ inuitus romæ ep̄s ordiatus eſſet:cuius epiſtolæ hoc
exordiū eſt:Dionyſius nouatio fratri ſaluté.Si inuitus ut dicis ordinatus es;p̄babis:cū uolens ſeceſſeris.Eſt
eius ad dionyſiū Et ad didymū altera epiſtola:Et cortaſticæ de paſcha plurimo declamatorio ſermone con
ſcriptæ:Et ad alexādrinam eccleſiam de exilio: Et ad heraclam ī ægypto ep̄m Et alia de mortalitate: Et de
ſabbato:& perigymnaſio.Et ad hermanionem:Et alia de p̄ſecutiōe decii:Et duo libri aduerſum Nepotem
ep̄m qui mille ānorum corporale regnū ſuis ſcriptis aſſeuerat.In quibus Et de apocalypſi ioannis diligentiſ
ſime diſputat.Et aduerſum ſabellium Et ad damonē beronicis ep̄m:Et ad deliſpoꝝ Et ad euphrā: Et qua
tuor libri ad dionyſium romanæ urbis ep̄m:Et ad laodicenſes de pœnitentia.Item canō de pœnitentia Et
ad origenem de martyrio:Ad armenios de pnīa:De ordine dilectoꝝ:De natura ad timotheū: De tentatiōi
bus ad euphranorem:Ad baſilidē quoq; multæ epiſtolæ:in quaꝝ una ſe aſſerit etiam in eccleſiaſten cœpiſ
ſe ſcribere cōmentarios.Sed aduerſus paulum ſamoſatenum ante paucos dies q̄ moreretur:inſignis eius fer
tur epiſtola.Moritur.xii.Galieni anno.

Ouatianus romanæ urbis p̄ſbyter aduerſus corneliū cathedrā ſacerdotalē conatus inuadere:no
uatianoꝝ græce dr̄ Cheron:dogma cōſtituit:& nolens apoſtatas ſuſcipere pœnitētes.Huius au
ctor nouatus cypriani p̄ſbyter fuit.Scripſit aūt De paſcha:De ſabbato:De circūciſione: De ſacer
dote:De or̄one:De cibis iudaicis:De inſtantia:De attalo.Multaq; alia:Et de trinitate grande uo
lumē quaſi ἐπιτομὴν operis tertulliani faciens:qđ plæriq; neſciētes cypriani exiſtimant.

Alchion diſertiſſimus antiochenæ eccleſiæ p̄ſbyter:q̄ppe q̄ in eadē urbe rhetoricā florētiſſime
docuerat:Aduerſum paulū ſamoſatenū:q; antiochenæ eccleſiæ ep̄s dogma artemonis ſtauraret.
excipiētibus notariis diſputauit:q; dialogus uſq; hodie extat.ſed & alia grādis epiſtola ex p̄ſona ſy
nodi ab eo ſcripta ad dionyſiū & maximū romanæ & alexādrinæ eccleſiæ ep̄os dirigit.

Rchelaus ep̄s Meſopotamiæ:librū diſputationis ſuæ quē habuit aduerſum manichæum exeun
tem de perſide ſyro ſermone compoſuit:qui trāſlatus in græcum habetur a multis. Claruit ſub
imperatore Probo qui Aureliano Tacitoq; ſucceſſerat.

Natolius alexādrinus Laodiceæ ſyriæ ep̄s:ſub Probo & Caro impatoribus floruit.Mire doctri
næ uir in Arithmetica.Geometria.Aſtronomia.Grāmatica.Rhetorica.Dialectica. Cuius īgenii
magnitudinem de uolumīe quod ſup paſcha compoſuit:Et decem libris de Arithmeticæ inſti
tutionibus intelligere poſſumus.

Ictorinus pictauiēſis ep̄s:nō æque latinam ut græcam linguā nouerat.Vnde opa eius grādia ſe
ſibus:uiliora uidētur cōpoſitione uerboꝝ.Sūt aūt hæc cōmentaria In Geneſim:In Exodum: In
Leuiticū:In Eſaiam:In Ezechielem:In Abacuch:In Eccleſiaſtē:In cāticū Canticoꝝ:In Apocaly
pſin ioānis aduerſum oēs hæreſes.Et multa alia:ad extremū martyrio coronatus eſt.

Amphilius p̄ſbyter Euſebii Cæſarienſis epi neceſſarius tanto bibliothecæ diuino amore flagra
uit:ut maximā partem origenis uoluminū ſua manu deſcripſerit:quæ uſq; hodie in cæſariēſi bi
bliotheca reſeruaē:Sed & in.xii. pphetas.xxv.ζητησεων ideſt q̄ſtionum origenis uolumina ma
nu eius exarata repperi:Quæ tāto amplector & ſeruo gaudio:ut croeſi opes habere me credam.
Si enim læticia eſt:unam epiſtolam habere martyris:q̄to magis tot milia uerſuū:quæ mihi uidentur ſui ſan
guinis ſignaſſe ueſtigia:Scripſit ante q̄ euſebius ſcriberet Apologeticū pro origene.& paſſus eſt cæſareæ pa
læſtinæ ſub perſecutione maximi.

Vrius alexandrinæ eccleſiæ p̄ſbyter:ſub Caro & Diocletiano principibus eo tempore quo eādē
eccleſiam Theonas ep̄s regebat:florentiſſime docuit populos:& tantā ſermonis diuerſorūq; tra
ctatuū:q; uſq; hodie extant iuenit elegantiam:ut origenes iunior uocaretur.Conſtat hunc mire
ασκησεος ideſt induſtriæ:& appetitorem uoluntariæ paupertatis:ſcientiſſimumq; dialecticæ ar
tis poſt perſecutōem omne uitæ ſuæ tempus romæ fuiſſe uerſatū Huius eſt longiſſimus tractatus:De pphe
tia oſee quē in uigilia paſchæ habitū ipſe ſermo demonſtrat.

Vcianus uir diſertiſſimus:ātiochenæ eccleſiæ p̄ſbyter tātū ī ſcripturaꝝ ſtudio laborauit:ut uſq;
nūc qdā exemplaria ſcripturaꝝ Luciana nuncupentur.Feruntur eius de fide libelli: & breues ad

nonnullos epistolæ.Passus nicomediæ ob confessionem xp̄i sub persecutione maximi. sepultusq; Helenopoli bithyniæ.

Hileas de urbe ægypti:q̄ uocaſ Tynus:nobili genere:& nō paruis opibus susceptō ep̄atu elegātissimū librū de martyr̄ laude cōposuit.disputatiōeq; acto r̄ habita aduersum iudicē:q eū sacrificare cogebat:p xp̄o capite trūcaſ.eodē in ægypto p̄secutōis auctore:quo Lucianus nicomediæ.

Rnobius sub dioclitiano principe sichæ apud africam florentissime rhetoricā docuit. Scripsitq; aduersum gentes quæ uulgo extant uolumina.

Irmianus:q & Lactantius arnobii discipulus sub dioclitiano principe attritus est cū famo grammatico cuius de medicinalibus uersu cōpositi extant libri.Nicomediæ rhetoricā docuit:ac penuria discipulor̄ ob græcam uidelicet ciuitatē:ad scribendū se contulit. Hémus eius Sympoſium qđ adolescentulus scripsit africæ Et Odoporicō de africa usq; ad nicomediá exametris uersibus: Et aliū librū q̄ inscribiſ Grámaticus.Et pulcherrimū De ira dei:Et institutione diuia aduersum gentes Libros septem.Et epitomē ideſt breuiariū eius opis í Libro uno:Acefalo:Et asclepiadem Libros duos. Et de p̄secutione Librū unū.Ad probū epistolar̄ Libros quatuor.Ad seuer̄ epistolar̄ Libros duos: Ad eundem de opificio dei:uel formatione hois Librū unum.Hic extrema senectute magister cæsaris Crispi filii constātini in gallia fuit:quí postea a patre interfectus est.

Vsebius cæsareæ palæstinæ ep̄s:in scripturis diuinis studiosissimus.& bibliothecæ diuinæ cum Pamphilo martyre diligentissimus puestigator:edidit infinita uolumina.de q̄bus hæc sunt.Euágelicæ ἀπoδειξεος ideſt expositiōis Libri.xx.Euangelicæ ꝓpaſtiles Libri.xv.Theophanias Libri.v.Eccleſiasticæ historiæ Libri.x.Chronicor̄ canonum oīmodam historiam. Et eor̄ epitomē:ideſt breuiauiū.Et de euangelior̄ diaphonia.In esaia Libri.x.Et contra Porphyriū qui eodem tempore scribebat in sicilia:ut q̄dam putant:Libri.xxx.De q̄bus ad me.xx.p̄uenerūt.Topicon Librū unum. Apologias ꝓ origene Libros sex.De uita pamphili Libros tres.De martyribus.alia opuscula Et in.c.l.psalmos eruditissimos cōmentarios: Et multa alia.Floruit maxime sub constantino impatore & constantio Et ob amiciciam Pamphili martyris ab eo cognomentum sortitus est.

Hetitius Eduor̄:ideſt augustudunensis ep̄s sub constantīo celeberrimæ famæ habitus est í galliis.Legūtur eius cōmentarii In canticū canticor̄ Et aliud grande uolumen aduersus nouatianum:nec præter hoc quicq̄ eius ope r̄ repperi.

Ethodius Olympii lyciæ & postea Tyri ep̄s:nitidi cōpositiq; sermonis:aduersū porphyrium cōfecit libros:Et sympoſium decem uirginū:De resurrectione opus egregium contra origené: Et aduersus eūdem de phitonissa:Et de antexusio.In geneſi quoq; Et in canticū canticor̄ commētarios Et multa alia quæ uulgo lectitātur.Et ad extremū nouissimæ persecutionis:siue ut alii affirmant sub Decio & ualeriano in chalcide græciæ martyrio coronatus est.

Vuencus nobiliſſimi generis hiſpāus p̄sbyter quatuor euāgelia hexametris uersibus pene ad uerbum tranferens.Quatuor libros compoſuit.& nonnulla eodem metro ad sacramentor̄ ordiné pertinentia.Floruit sub constantino principe.

Vstachius genere Pamphilus Sydeces:primū Herisæ syriæ:deinde antiochenæ rexit eccleſiam:& aduersum arrianor̄ dogma componens multa sub constantino principe pulsus est in exiliū traianopolin thaciar̄:ubi usq; hodie conditus est.Extant eius uolumina.De anima.De engastrinū co aduersum origenem.& infinitæ epistolæ quas enumerare longum est.

Arcellus Anticyranus ep̄s:sub constantino & cōstantio pricipibus floruit:multaq; diuersar̄ hypotheſeon ideſt disputationū scripsit uolumina:& maxime aduersum arrianos.feruntur contra hūc asterii:& apollinaris libri sabellianæ eum hæresis arguētes:Sed & hilarius in septimo aduersum arrianos libro noīs eius quasi hæretici meminit.Porro ille defendit se nō esse dogmatis:cuius accuſaſ.sed cōmunione lulii:& Athanasii Romanæ & Alexandrinæ urbis pontificū se esse inimicum.

Thanasius alexandrinæ urbis ep̄s multas arrianor̄ perpessus insidias ad constantem galliar̄ principem fugit. Vnde reuersus cum lr̄is:& rursum post mortem eius fugatus:usq; ad iouiniani imperium latuit:a quo recepta eccleſia sub ualente moritur.Ferūtur eius aduersum gentes duo Libri:Et contra ualentem unus:Et de uirginitate:Et de persecutionibus arrianor̄ plurimi: Et de ꝑsalmorum titulis:Et historia Antonii monachi uitam continēs:Et cortapsicæ epistolæ ideſt castigatiōes solénes:Et multa alia quæ enumerare longum est.

Ntonius monachus:cuius uitam Athanasius alexādrinæ urbis ep̄s insigni uolumíe ꝓsecutus est misit ægyptiacæ ad diuersa monasteria apostolici sermonis sensusq; epistolas septē:q̄ in græcā,liguā tranſlatæ sunt:quar̄ p̄cipua ad Arsenotas.Floruit constantino & filiis eius regnantibus.

Asilius Anquiranus ep̄s artis medicæ scripsit cōtra marcellum De uirginitate Librū: Et nōnulla alia.Et sub rege cōstantio macedoniæ partis cum eustasio sebasteno princeps fuit.

Heodorus Heracleæ Thraciar̄ episcopus elegantis apertiq; sermonis & magis historicæ intelligentiæ:edidit sub constantino principe commētarios In matthæum Et í ioannem: Et in psalterium:Et in apostolum.

Vsebius Emisenus episcopus elegantis & rhetorici ingenii ínumerabiles & q̄ ad plausum populi pertinēt:confecit libros.Magisq; historiam secutus ab his quí declamare uolunt:studiosissime legitur.Et q̄bus uel p̄cipui sūt:Aduersum iudæos Et gētes Et nouatianos Ad gallathas Libri.x.

Et in euangelia homeliæ breues sed plurimæ. Floruit temporibus constãtii. sub quo & mortuus antiochiæ sepultus est.

Riphylus Cypriletrensis siue Ieuconte episcopus eloquentissimus suæ ætatis: & sub rege constantino celeberrimus fuit. Legi eius In Cantico canticoꝝ cõmentarios. Et multa alia composuisse referũt: quæ in nostras manus minime peruenerũt.

Onatus a quo Donatiani sub constante constantioq; principibus asserés a nostris scripturas inꝑsecutione ethnicis traditas: totã pene africã & maxime iudæã sua psuasione decepit. Extant eius multa ad suã hæresim ptinẽtia. Et de spiritu sancto liber arriano dogmati congruens.

Sterius Arrianæ philosophus factionis scripsit regnãte constantio In epistola ad romanos Et in euangelia Et psalmos cõmentarios Et multa alia quæ a suæ partis hoĩbus studiosimimæ legũt.

Vcifer Caralitanus eps cum pancratio & hilario romanæ ecclesiæ clericis ad Constatiu m imperatorem a liberio epo pro fide legatus missus: cum nollet sub nomĩe athanasii nicenam dãnare fidem in palæstinam relegatus miræ constantiæ: & præparati animi ad martyrium contra cõstantium imperatorem scripsit. librũq; ei legendum misit. ac non multo post sub iuliano principe caralis reuersus ualentiniano regnante obiit.

Vsebius natione Sardus & ex lectore urbis romanæ Vercellensis eps ob confessionem fidei a cõstantio principe Scytopolim & inde Cappadociam relegatus: sub iuliano imperatore ad ecclesiã reuersus edidit In psalmos commentarios eusebii cæsariẽsis: quos de græco in latinum uerterat.

Mortuus est ualentiniano & ualente regnantibus.

Ortunatianus natione Afer Aquilegiensis episcopus imperante constantio In euangelia titulis ordinatis breui & sermone rustico scripsit commentarios. Et in hoc habetur detestabilis q; liberium romanæ urbis episcopum pro fide ad exilium pgentem primus sollicitauit & fregit: & ad subscriptionem heræseos compulit.

Chatius quem quia luscus erat Monopthalmõ idest unoculum nuncupabant: Cæsariensis ecclesiæ in palæstina eps elaborauit In ecclesiasten. xvii. uolumina Et synton Et zetematon: Et multos præterea diuersoq; tractatus. In tantũ aũt sub constantio iperatore claruit: ut in liberii locũ romæ fœlicem arrianum episcopum constitueret.

Erapion inhusæos qui ob elegantiam ingenii cognomen scholastici meruit carus antonii monachi: edidit aduersum mãichæum egregiũ Librum: Et de psalmoꝝ titulis alium. Et ad diuersos utiles epistolas. Et sub constantio principe etiam in confessione inclytus fuit.

Ilarius urbis Pictauoꝝ aq̃taniæ eps factione saturnini arelatensis epi de synodo hyterensi phrygiam relegatus: duodecim aduersum arrianos confecit libros. Et aliũ librum de synodo: quẽ ad galliaꝝ epos scripsit: & ĩ psalmos cõmentarios: primum uidelicet & secundum Et a. xviii. usq; ad extremũ. In quo opere imitatus origenem nõnulla etiam de suo addidit. Est eius ad constantiũ libellus quem uiuenti constantinopoli porrexerat: Et alius in constantium: quem post mortem eius scripsit Et liber aduersum ualentem Et ursatium historiam ariminensis & seleucensis synodi continens: Et ad præfatum salustinum siue contra diascoꝝ: Et liber hymnoꝝ: Et mysterioꝝ alius: Et commentarii in matthæum: Et tractatus in iob quos de græco origenis ad sensum transtulit: Et alius elegans libellus contra auxentiũ: Et nõnullæ ad diuersos epistolæ. Aiunt q̃dam scripsisse eum In cãticum cãticoꝝ. Sed a nobis hoc opus ignoratur. Mortuus est pictauis ualentiano & ualente regnantibus.

Victorinus natione Afer romæ sub constantio principe rhetoricam docuit: & in extrema senectute xpi se tradens fidei: scripsit aduersus arrium Libros more dialectico ualde obscuros: qui & ab eruditis non intelliguntur: Et commentarios in apostolum.

Itus Botrenus eps sub iuliano & iouiniano principibus fortes aduersum manichæum scripsit Libros Et nonnulla alia. Moritur autem sub ualente.

Amasus romanæ urbis episcopus elegans in uersibus componendis ingenium habuit. multaq; & breuia metro edidit & prope octogenarius sub theodosio principe mortuus est.

Pollinaris Laodicenæ syriæ eps patre ꝓsbytero magis grãmaticis in adolescentia operam dedit. Et postea in sancta scripturas inumerabilia scribens sub theodosio imperatore obiit. Extãt eius aduersum porphyrium. xxx. Libri: qui inter cætera opera eius uel maxime ꝓbantur.

Regorius Lacticus hiliuerti eps usq; ad extremam senectutem diuersos mediocri sermone tractatus composuit. & de fide elegantem librum: hodieq; supereſſe dicitur.

Artianus Nupermei urbis barcilonæ episcopus castitate & eloquẽtia: & tam uita q̃ sermone clarus scripsit uaria opuscula: de quibus est certus & contra nouatianos. Sub theodosio principe iã ultima senectute mortuus est.

Hotinus de Gallogræcia marcelli discipulus & smyrnino episcopus ordinatus Hebionis hæresim instaurare conatus est. & postea a ualentiano principe pulsus ab ecclesia plura scripsit uolumina. In quibus uel præcipua sunt: Contra gentes: Et ad ualentinianum libri.

Henadius genus galliarum episcopus edidit contra arrianos librum: Dicunt & eius esse alia opuscula: quæ necdum legi Viuit usq; hodie decrepita senectute.

Idymus Alexãdrinus captus a pua ætate oculis: & ob id elemẽtoꝝ quoq; ignarus: tãtũ miraculũ sui oĩbus ꝓbuit ut Dialecticã quoq; & Geometriã quæ mel maxie uisu indiget: usq; ad pfectum

didicerit.Is plura opa nobilia conſcripſit.Cõmentarios in pſalmos oẽs:Cõmentarios in euangeliũ Matthæi Et Ioannis Et de dogmatibus Et cõtra arrianos Libros duos:Et de ſpiritu ſancto Librũ unum:quem ego i latinum uerti.In eſaiam tomos decẽ.In Oſeæ octo ad me ſcribens cõmentariorꝫ Libros tres:Et in zachariã meo rogatu Libros qnq;.Et infinita alia quæ dirigere proprii iudicis eſt.Viuit uſq; hodie:&.lxxxiii. ætatis ſuæ exceſſit annum.

Ptatus Aſer eps mileuitãus ex parte catholica ſcripſit ſub ualentiãe & ualentino principibus aduerſum donatianæ ptis calũniã Libros ſex:i qbus aſſerit crimẽ donatianorꝫ i nos falſo retorq̃ri.

Ttilius Seuerus in hiſpania de genere illius ſeueri:ad quem lactantii duo epiſtolarꝫ ſcribuntur libri:compoſuit uolumẽ quaſi occepyricũ:totius ſuæ uitæ ſtatũ continens tam proſa q̃ uerſibus: q; uocauit cataſtrophẽ:ideſt cõuerſatõem ſiue perã:& ſub ualentiano principe obiit.

Yrillus Hieroſolymæ eps ſæpe pulſus ab eccleſia & receptus,ad extremũ ſub theodoſio principe octo annis inconcuſſum epatum tenuit.Extant eius cathaceſes:ideſt doctrinæ quas in adoleſcentia compoſuit.

Sitius apud theſphiſium rhetorem cum gregorio nazianzeno epo adoleſcens cæſareæ eruditus eſt:& eiuſdẽ urbis eps plurimo labore corruptã bibliothecã origenis & pamphili in membranis inſtaurare conatus eſt.Ad extremum ſub theodoſio principe propter eccleſiam paſſus eſt.Ferun tur eius uarii multipliceſq; tractatus quos noſſe perfacile eſt.

Hilanius Cypri ſalamine eps ſcripſit aduerſum omnes hæreſes libros:& multa alia:quæ ab eruditis ꝓpter res:a ſimplicioribus ꝓpter uerba quoq; lectitantur.Supereſt uſq; hodie:& i extrema ſenectute uaria cudit opera.

Ffrem Edeſſenæ eccleſiæ diaconus:multa Syro ſermone cõpoſuit ad tantã uenit claritatem : ut poſt lectionem ſcripturarꝫ publice in q̃buſdam eccleſiis eius ſcripta recitentur.Legi eius de ſpiritu ſancto egregiũ uolumẽ:quod quidam de ſyriaca lingua uerterat.Et acumẽ ſublimis ingenii etiam in tranſlatione cognoui.Deceſſit ſub ualente principe.

Aſilius Cæſareæ cappadociæ quæ prius Maza uocabatur epiſcopus: egregios contra eunomiũ elaborauit libros:Et de ſpiritu ſancto uolumẽ Et in hexameron homelias.ix. Et aſtericon ideſt intellectu.Et breues uarioſq; tractatus.Moritur imperante gratiano.

Regorius Nazianzenus uir eloquentiſſimus præceptor meus a quo ſcripturas explanante didici:ad.xxx.milia uerſuũ omnia opera ſua compoſuit.E quibus illa ſunt De morte fratris cæſaris: Laudes cypriani:Laudes Athanaſii:Laudes maximi philoſophi poſt exilium reuerſi : quem falſo nomine quidam herona ſupſcripſerunt:quia eſt & alius liber uituperationem eiuſdem maximi continens:quaſi non licuerit eundem & laudare & uituperare pro tempore.Et liber hexametro uerſu uirginitatis & nuptiarꝫ contra ſe diſſerentium.Aduerſum eunomium Libri duo.De ſpiritu ſancto Liber unus. Contra iulianum imperatorem Liber unus.Secutus eſt autem polẽnonũ dicendi charactere:uiuoq; ſe epiſcopum in loco ſuo ordinans ruri uitam monachi exercuit.Deceſſitq; ante hoc & ferme triẽnium ſub theodoſio principe.

Vcius poſt anathaſiũ arrianæ ptis eps uſq; ad theodoſiũ principẽ:a quo & expulſus eſt alexãdrinã eccleſiã tenuit.Extant eius ſolẽnes De paſcha epiſtolæ Et pauci uariarꝫ hypotheſeon libelli.

Iodorus Tharſenſis eps dũ antiochiæ eẽt p̃ſbyter:magis claruit.Extant eius In apoſtolũ cõmẽtarii:& multa alia ad euſebii magis emiſſeni characterem ptinentia.Cuius cum ſenſum ſecurus ſit: eloquẽtiam imitari non potuit ꝓpter ignorantiam ſæculariũ lr̃arum.

Vnomius arrianæ partis Cizycenus eps in apertã hæreſeos ſuæ ꝓrũpens blaſſemiã:ut qđ ille tegunt:iſte publice fatereẽ uſq; hodie uiuere dr̃:in cappadocia:& multa contra eccleſiam ſcribere. Reſpõderũt ei Apollinaris Didymus Baſilius Cæſarienſis Gregorius Nazianzenus & Niſenus.

Vcillianus Abileæ eps qui factione hyẽtitii & hytatii treueris a maximo tyranno cæſus eſt:Edidit multa epuſcula:de quibus ad nos aliqua peruenerunt.Hic uſq; hodie a nonnullis gnoſtice,i. baſilidis uel marci:de quibus hireneus ſcripſit:hæreſeos accuſatur:defendentibus aliis nõ ita eũ ſenſiſſe ut arguitur.

Atrononus ꝓuinciæ hiſpaniæ ualde eruditus:& in metrico opere ueteribus cõparandus cæſus ẽ & ipſe treueris cũ Priſcilliano Fœliciſſimo Iuliano Enchrotia eiuſdem factionis auctoribus.Extant eius ingenii opera diuerſis metris edita.

Yberianus Bericus ſcripſit pro ſuſpitiõe qua cũ priſcilliano accuſabaẽ hæreſeos apologeticũ:tumenti cõpoſitoq; ſermone,poſtea poſt ſuorꝫ cædem tædio uictus exilio mutauit ꝓpoſitũ:& iuxta ſanctã ſcripturã canis reuerſus ad uomitũ ſuũ,filiã deuotã xp̃o uirginẽ mr̃imonio copulauit

Mmbroſius Mediolanẽſis eps uſq; in p̃ſentẽ diem ſcribit:De quo qa ſupeſt meũ iudiciũ ſubtraham:ne in alterutrã partẽ aut adulatio in me reꝑhendatur:aut ueritas.

Vagrius acris & feruentis ingenii:cum adhuc eſſet preſbyter diuerſarum hypotheſeon tractatus mihi legit:quos necdum edidit.Vitam quoq; beati antonii de græco Athanaſii in ſermone noſtrum tranſtulit.

Mbroſius Alexandrinus auditor Didymi ſcripſit aduerſum Apollinarem uolumen multorum uerſuum de dogmatibus.Et ut ad me nuper quodam narrante perlatum eſt:cõmentarios in Iob qui uſq; hodie ſupereſt.

Aximus philoſophus natus alexãdriæ:cõſtãtinopoli ep̃s ordinatus eſt:& pulſus ſigné de fide aduerſus arrianos ſcripſit librũ:quem Mediolani gratiano principi dedit.

Regorius Emiſenus ep̃s frater baſilii:ante paucos annos mihi & gregorio nazianzeno contra eunomium legit libros:q & multa alia ſcripſiſſe & ſcribere dicitur.

Oannes Antiochenæ eccleſiæ p̃ſbyter:euſebii emiſeni diodoriq; ſectator multa componere dicitur de quibus periperiſenes tantum legi.

Elaſius Cæſareæ palæſtinæ poſt eunomiũ epiſcopus acurati limatiq; ſermonis fertur quædam ſcribere:ſed cælare.

Heotimus Cythiemor̃ epiſcopus in morem dialogorum & ueteris eloquentiæ breues commentarioſq; tractatus edidit.Audio eum & alia ſcribere.

Exter Patiãi de quo ſupra dixi filius clarus ad ſæculum & chriſti fidei deditus: Fertur ad me omnimodam hiſtoriam texuiſſe:quam necdum legi.

Mphilotius hiconii epiſcopus nuper mihi librum legit de ſpiritu ſancto q̃ deus eſt:& q̃ adorandus quoq; & omnipotens ſit.

Ophronius uir apprime eruditus laudes Bethleem adhuc puer & nuper de ſubuerſione idoli ſerapis inſigné librum compoſuit.De uirginitate quoq; ad euſtochium Et uitam hilarionis monachi opuſcula mea in græcum eleganti ſermone tranſtulit.Pſalterium quoq; Et prophetas quos nos de hebræo in latinum uertimus.

Ieronymus p̃ſbyter patre Euſebio natus:Oppido ſtridonis:qđ a gotthis euerſum dalmatiæ quõdam pãnoniæq; confinium fuit uſq; in p̃ſentem diem ideſt ãnum Theodoſii principis.xiiii. hæc ſcripſi.Vitam Pauli monachi,Epiſtolar̃ ad diuerſos Librũ unum.Ad Heliodor̃ exhortatoriã. Altercatõem Luciferiani.& Orthodoxi:chronicon oĩmodæ hiſtoriæ.In Hieremiam & in Ezechiele homelias.xxviii.quas de greco in latinum uerti.De Seraphin & Oſanna . De frugi & luxurioſo filio. De tribus quæſtionibus legis ueteris.Homelias In Canticum cãticor̃ duas.Aduerſus Heluidium de uirginitate mariæ ꝑpetua.Ad Euſtochiũ de uirginitate ſeruanda.Ad Marcellam Librũ unũ : Conſolatoriam de morte filiæ ad Paulam.In epiſtola pauli ad galathas cõmentarior̃ Libros tres.In epiſtola ad Titũ Librum unũ.In epiſtola ad philæmoné Librum unũ.In eccleſiaſten cõmentarios quæſtionũ hebraicarum.In Geneſi Librum unũ.De locis Librum unũ:De ſpiritu ſancto didymi quem in latinũ trãſtuli Librũ unum.In Lucam homelias.xxxix.In pſalmos uſq; ad.xvi.tractatus ſex.Captiui monachi uitã & beati Hilarionis . Nouũ teſtamentũ græcæ fidei reddidi.Vetus iuxta hebraicã tranſtuli.Epiſtolar̃ aũt ad Paulã & Euſtochiũ quia quotidie ſcribũtur incertus eſt numerus.Scripſi præterea In Michæa explanationũ Libros duos.In Sophoniam Librũ unum.In Naum Librum unũ.In Abacuch Libros duos.In Aggæũ Librũ unum . Multaq; alia de opere ꝑphetali:quæ nunc habeo in manibus:& necdũ expleta ſunt,Aduerſum iouinianũ Libros duos. Et ad Pammachiũ appologeticũ & epitaphium.

Euſebii Hieronymi explicit liber uirorum illuſtrium.

Incipit uiror̃ illuſtriũ poſt hieronymũ Gẽnadius quõdã p̃ſbyter Maſſiliẽſis fœliciter:Et prĩo capitula. Iacobus. Iulius. Paulinus. Vitellius. Macrobius preſbyter. Heliodorus p̃ſbyter. Pachomius monachus. Theodorus. Oreſieſis monachus. Macharius monachus. Euagrius monachus. Theodorus alius monachus. Prudentius. Audentius ep̃s. Cõmodianus. Fauſtinus p̃ſbyter. Ruffinus p̃ſbyter. Ticonius: Seuerus p̃ſbyter. Antiochus ep̃s. Seueriãus epiſcopus. Niceas epiſcopus. Olympius ep̃s. Baciarius preſbyter. Sabacius ep̃s. Iſaac. Vrſinus. Macharius Heliodorus alius epiſcopus. Ioannes epiſcopus. Paulus ep̃s. Heluidus. Theophilus epiſcopus. Euſebius. Vigilantius p̃ſbyter. Simplicianus ep̃s. Vigilius ep̃s. Auguſtinus ep̃s. Orſius p̃ſbyter. Maximus ep̃s. Petronius ep̃s. Pelagius hæreſiarches. Innocẽtius ep̃s. Cæleſtius. Iulianus ep̃s. Lucianus p̃ſbyter. Auitus preſbyter. Paulinus ep̃s. Eutropius p̃ſbyter. Euagrius alter. Vigilius alter diaconus. Atticus ep̃s. Neſtor hæreſiarches. Cæleſtinus ep̃s. Theodorus ep̃s. Faſtidius ep̃s. Cyrillus ep̃s. Timothæus ep̃s. Leporius preſbyter. Victorinus rhetor. Caſſianus p̃ſbyter. Philippus preſbyter. Eucherius ep̃s. Vincẽtius ep̃s. Syagrius.Iſaac preſbyter. Siluanus preſbyter. Hilarius ep̃s. Paulinus. Hilarius ep̃s. Leo ep̃s. Mocimus preſbyter. Timothæus hæreſiarches. Aſclepius ep̃s. Petrus ep̃s. Paulus ep̃s. Paſtor ep̃s. Victor ep̃s. Victorinus ep̃s. Muſæus p̃ſbyter. Vincẽtius alius preſbyter. Cyrus monachus. Samuel. Claudianus p̃ſbyter. Proſper. Fauſtinus ep̃s. Seruus dei ep̃s Victor alius. Theodorus ep̃s. Gẽnadius ep̃s. Theodorus p̃ſbyter. Ioannes preſbyter.

Expliciunt capitula.

Acobus cognomẽto ſapiens Nizibene nobilis perſar̃ modo ciuitatis ep̃s unus ex numero ſub maximiano pſecutore confeſſor̃:& eor̃ qui in nicena ſynodo arriana puerſitatẽ homouſion oppoſitõe dãnarunt.Hunt uir̃ beatus Hieronymus ĩ libro uelut magnar̃ uirtutũ hoiem nominãs in catalogo ſcripturar̃ cur non poſuerit facile excuſabitur:ſi conſideremus ipſos tres uel quatuor ſyros quos poſuit interptatos in græcũ relegiſſe tractatum. Vnde conſtat eum illo tpe ignoraſſe ſyram linguã uel litteras.Et ideo q necdũ in alia uerſus eſt lingua neſciſſe ſcriptorẽ.cõphendit aũt omne opus ſuũ in.xx.Et ſex libros.idem De fide cõtra oẽs hæreſes:De charitate generali:De ieiunio:De oſone:De dilectiõe erga ꝓximũ ſpãli: De reſur-

rectione:De uita post mortem:De humilitate:De pnia:De satisfactione:De uirginitate:De sensu aiæ:De cir cūcisione:De azimi benedictōe pro quo in esaia legitur.Nō extermīatur botrus:De xp̄o quod filius dei sit & cōsubstantialis p̄ris:De castitate aduersus gentes:De constructione tabernaculi:De gentiū cōuersatione: De regno persarꝝ:De p̄secutiōe xp̄ianorꝝ composuit xp̄o minoris quidem græcorꝝ curiositatis sed maioris fiduciæ:qa diuinarꝝ scripturarꝝ auctoritate cōstructum cōprimit ora eorꝝ q̄ præsumptuosa suspi tiōe de aduētu antixp̄i uel domini nr̄i inaniter philosophātur.Moritur hic uir cōstantii temporibus & iux ta p̄ceptum patris eius Cōstantini ītra muros Nizibenis sepelitur:ob custodiam uidelicet ciuitatis qd̄ secū dum fidem cōstantini euenit.Nam post ānos īgressus iulianus nizibē:uel gloriæ sepulti inuidēs:uel fidei cō stātini:cuius ob id donum p̄sequebat iussit efferri de ciuitate sancti corporis reliqas.& post paucos menses consulendæ.r.p.iouianus impator qui iuliano successerat tradidit barbaris ciuitatem:quæ usq; hodie per sarum ditioni cum finibus suis subiecta seruit.

Vlius ro.urbis ep̄s scripsit ad dionysiū quēdā De īcarnatōe domini epistolā unā:quæ illo q̄dem tp̄e utilis uisa est aduersum eos q̄ ita duas p̄ īcarnatōem asserebāt in xp̄o personas sicut naturas. nūc autem pnitiosa p̄batur.Fomentum enim est eutichyanæ & timothianæ impietatis.

Aulunas p̄sbyter discipulus beati Effrem diaconi hō acris ualde īgenii & in diuis doctus scriptu ris:sed uiuēte magistro clarus in doctoribus ecclesiasticis fuit:& maxīe ex tpis declamator. Post illius aūt obitū amore primatus & nois separās se ab ecclesia scripsit contraria fidei multa.Huic obiturus beatus Effrem astanti dixisse fertur. Vide Pauluna ne te mittas cogitationibus. Sed cū te ad parꝝ comp̄hendisse putaueris domini crede nec itellexisse:Præsenseras.n.illū ex studiis uel sermōibus eius noua iuestigare:& imensium itellectū tenere.unde eum frequēter bardesanem nouellū uocat.

Itellius Afer donatianorꝝ schisma defendens scripsit de eo q̄ odio sint mundo dei serui: in quo si tacuisset de nostro uelut p̄secutorꝝ nostrorꝝ egregiam doctrinam ediderat.Scripsit aduersum gentes.Et aduersum nos uelut traditores ī p̄secutōe diuinarꝝ scripturarꝝ:Et ad regulā ecclesiasti cam ptinētia multa disseruit.Claruit sub constante filio cōstantini principis.

Acrobius p̄sbyter ut & ipse ex scripto optati cognoui donatianorꝝ postea ín urbe roma occul tus episcopus fuit Scripsit cū adhuc in ecclesia dei p̄sbyter esset:Et ad confessōres & ad uirgines librum idest moralis q̄dem.sed ualde necessariæ doctrinæ:& p̄cipue ad custodiendam castitatē aptissimis ualde sententiis ordinatum:Claruit inter nostros primū africæ & inter suos: idest do natianos montenses:postea ratione.

Eliodorus p̄sbyter scripsit librū unū de naturis rerꝝ exordialiū.In quo ostēdit unū eē principiū. nec q̄cq̄ coæuū deo:nec mali cōditorē deū:sed ita bonorꝝ oīum creatorē:ut materia q̄ ad malū uersa est post iuenta malitia ad oēs re facta.Nec q̄cq̄ materialiū absq; deo credit aūt fuisse aliarꝝ rerꝝ creatorem p̄ter deū:q̄ p̄sentia sua cum uiderit mutādam naturā p̄monuit de pœna.

Achomius monachus uir tā in doccēdo q̄ ī signa faciēdo apostolicæ gr̄æ & fundator ægypti cœ nobiorꝝ scripsit regulam utriq; generi monachorꝝ aptā:quā angelo dictāte p̄ceperat: Et scripsit ad collegas p̄posituræ suæ epistolas:in q̄bus alphabetū mysticis tectū sacr̄is uelut humanæ con suetudis excedēte itelligētiā clas te solis credo eorꝝ gr̄æ uel meritū māifestū: Vnā ad abbatē cor neū Vnā ad abbatē syrū:unā ad oīum mōasteriorꝝ p̄positos:ut in unū antiqus monasteriū qd̄ lingua ægy ptiaca uocat baū cōgregati paschæ diē uelut æterna legē cōcelebrent:Epistolā unā similiter & ad diē remis sionis quæ mense augusto agit:ut in unū p̄positi congregarētur:Epistolam unā & ad fratres q̄ foras mona sterium missi fuerāt operari epistolam unā.

Heodorus successor græciæ & p̄posituræ supradicti abbatis Pachomii:scripsit ad alia monaste ria scripturarꝝ sanctarꝝ epistolas sermone digestas.In q̄bus tamen frequenter meminit magistri & institutoris Pachomii:& doctrinæ eius acute ponit exempla:quæ ut doceret angelos adminis strantes didicerat simul & hortabat pmanēdum in p̄posito cordis & studii & redire in concor diam:& imitari eos q̄ post abbatis obitum discessione facta a cœtu semetipsos abscīderant unitatis. Sūt aūt huius exhortationis epistolæ tres.

Resiesis monachus amborꝝ Pachomii & Theodori collega uir in scripturis ad p̄fectū īstructus cōposuit librū diuīo cōditum sale:totiusq; monasticæ disciplinæ īstrumētis cōstructū:& ut sim pliciter dicā in totū pene uetus & nouū testamētū cōpendiosis dissertōibus iuxta monachorum dūtaxat necessitatē iuenīet expositū:q̄ tamē uice testaméti p̄pe diē obitus fratribus obtulit.

Acharius monachus ille agyptius signis & uirtutibus clarus unam tātum ad iuniores p̄fessioni suæ scripsit epistolam:in qua docet illum p̄fecte posse deo seruire:q̄ conditōem creatiōis suæ co gnoscens ad omnes semetipsum īclinauerit labores:luctando atq; aduersum omne quod in hac uita suaue est auxilium implorando:ad naturalem quoq; perueniens puritatem continentia ue lut naturæ debitum munus optimū.

Vagrius monachus supradicti Macharii familiaris discipulus diuina & humana litteratura insi gnis:cuius etiam libro qui attitulatur uita patrum uelut continentissimi uiri mentionem facit.

Scripsit multa monachorum necessaria:e quibus ista sunt aduersum octo principalium uitiorū suggestiones:quas aut primus aduertit:aut inter primos didicit:octo & sanctarum tantum scri pturarum testimoniis oppositi libros: ad similitudinem uidelicet domini: qui tentatori suo semper scri pturarum testimoniis obuiauit.Ita ut unaquæq; uel diaboli uel uitiatæ naturæ suggestionū cōtra se habeat

teſtimonium.quod tamē opus eadem ſimplicitate:quā in græcū inueni:iuſſus in latinū trāſtuli. compoſuit & Anachoreus ſimpliciter uiuentibus librū centū ſnīaꝝ p capitula digeſtū:& eruditis ac ſtudioſis quinqua ginta ſnīaꝝ:quem ego in latinū primus feci.Nam ſupiore olim tranſlatum:qa uitiatū & p tēpus confuſum uidi:partī reinterp̄trando:partim emendando auctores ueritatem reſtitui.Compoſuit de Cœnobiotis ac Sy nodotis doctrinā aptam uitæ coīs:& ad uirginem deo ſacratā libellū competētem religioni:& ſex edidit: & paucas ſententiolas ualde obſcuras:& ut ipſe in his ait ſolis monachoꝝ cordibus cognoſcibiles:quas ego ſi militer latinis dedi. Vixit longa ætate ſignis & uirtutibus pollens.

Heodorus Antiochiæ eccleſiæ p̄ſbyter uir ſnīa cautus & līgua diſertus:ſcripſit aduerſum Apol linariſtas & Anomæos de incarnatōe domini libros.xv.ad.xv.uerſus cōtinētes.In qbus rōne puriſſima & teſtimoniis ſcripturaꝝ oſtēdit dominū ieſum ſicut plenitudinē deitatis:ita plenitudi nē humanitatis habuiſſe.docet & hominē duabus tātū ſubſtātiis conſtare aīa.ſ.& corpe:ſenſūq; & ſpūm nō alterā eſſe ſubſtātiā:ſed officia aīæ īgenita:qbus inſpirat:qbus rōnabilis eſt:qbus ſenſibile facit corpus.xiiii.aūt huius opis libros,pprie de īcreata & ſola īcorporea ad oīa quæ oīum ſanctæ trinitatis:& de creaturaꝝ rōne diſſerens pio ſenſu cū auctoritate ſanctaꝝ ſcripturaꝝ explicuit.xv.uolumine totum operis ſui corpus:ciuitatis etiam patrū traditionibus confirmauit & communiuit.

Rudentius uir ſæcularis litteraturæ eruditus compoſuit Trochæū de toto ueteri & nouo teſtamento p̄ſonis excerptis:cōmentatus eſt & in morē græcoꝝ Hexamerō de mūdi fabrica uſq; ad conditōem primi hoīs:& p̄uaricatōem eius:cōpoſuit & libellos quos græca appellatione prætitulauit Apotheoſis:pſicho machia:a martigenia ideſt de diuinitate:de compugnantia animi: de origine peccatoꝝ.fecit & in laudē martyꝝ ſub aliquoꝝ nominibus inuitatoriū ad martyriū librum unū: & ad hymnoꝝ alteꝝ:ſpeciali tamen ītentione aduerſum Symmachū idolatriam defendentem:ex quoꝝ dilectione agnoſcitur Palatinis ſimul fuiſſe.

Vdentius ep̄s Hiſpanus ſcripſit aduerſus Manichæos & Sabellīāos & Arrianos maxime quoq; intētiōe ſpāli tamē cōtra Photiniachos:q nūc bonoſiaci uocant librū quē p̄titulauit de fide aduerſum hæreticos.in quo oſtendit antiqtatē:filii dei coæternalem patri fuiſſe.Nec initiū deitatis tunc a deo patre acceperit cū a Maria uirgine homo deo fabricante cōceptus & natus eſt.

Ommodianus ītер ſæculares līras legit occaſionē acceptā fidei.factus itaq; xp̄ianus:& uolens aliqđ ſtudioꝝ ſuoꝝ munus offerre xp̄o ſuæ ſalutis auctori:ſcripſit mediocri ſermone q̄ſi uerſum aduerſū paganos:Et qa patrū nr̄oꝝ attigerat līras magis illoꝝ deſtruere potuit:q̄ noſtra firmaſ.

Vnde & de diuinis ,pmiſſiōibus aduerſum illos uili ſatis & craſſo ut ita dixerim ſenſu diſſeruit: illis ſtuporē:nobis deſpationē incutiens.Tertullianū & Lactantiū & Papiam auctores ſecutus moralem ſane doctrinam & maxime uoluntariæ paupertatis amore optime ,pſecutus incalcauit.

Auſtinus p̄ſbyter ſcripſit ad p̄ſonā Fractilæ reginæ aduerſum Arrianos & Macedonianos libros ſeptem:his eos maxime ſcripturaꝝ teſtimoniis arguens & conuincens:qbus illi prauo ſenſu utūtur ad blaſſemiā.Scripſit & Librū quem Valentiniano Theodoſio & Arcadio imperatoribus p defenſione ſuoꝝ cum Marcellino quodam p̄ſbytero obtulit.Ex quo oſtēditur luciferianos ſciſmatico conſenſiſſe:qa Hilarium pictauienſem:& Damaſum urbis romæ ep̄os culpat:quaſi male conſulue rint eccleſiæ:quod p̄uaricatores ep̄i ſe in cōmunionem & ſacerdotiū pacis recuperandæ gr̄a recepiſſent:qđ Luciferianis ita diſplicuit recipere ep̄os:qui in Ariminenſi concilio arrianis communicauerant:ut nouatianos apoſtatas pœnitentes.

Vffinus Aqlegienſis eccleſiæ p̄ſbyter non minīa pars eccleſiæ doctoꝝ & in tranſferendo de græco in latinū elegans ingenium habuit.Deniq; maximā partem græcoꝝ bibliothecā latinis exhibuit.Baſilii ſcilicet cæſariēſis capadociæ ep̄i:Gregorii naziāzeni eloquētiſſimi hoīs: Clæmentis romani cognitionum libros.Euſebii cæſarienſis palæſtinæ eccleſiaſticā hiſtoriā:Sexti ſnīas:Euagrii ſnīas.Pamphili martyris aduerſum mathematicos:Hoꝝ oīum p̄miſſis quæcūq; ,plogus latinis leguntſ a Ruffino ītерpтata ſunt:Quæ aūt ſine ,plogo ab alio trāſlatas q prologum facere noluit.Origenis aūt non oīa qa & Hieronymus tranſtulit aliquanta quæ ſuo ,plogo diſcernūtur.Proprio autem labore imo gr̄a dei & dono expoſuit idem Ruffinus ſymbolum:ut in eius comparatōe alii expoſuiſſe credantur diſſeruit:& benedictōem Iacob ſup p̄riarchas triplici ideſt hiſtorico morali & myſtico ſenſu.Scripſit epiſtolas ad timorē dei hortatorias multas:in quas plene nitēt illæ:quas ad Probā dedit:Hiſtoriæ etiam eccleſiaſticæ quam ab euſebio ſcriptam & ab iſto diximus ītерpтatam addidit.x.&.xi.librū:Sed & obtrectatori opuſculoꝝ ſuorū reſpondit duobus uoluminibus:arguens & conuīcens ſe dei ītuitu & eccleſiæ utilitate auxiliante domīo in genium agitauiſſe:illum uero æmulatōis ſtimulo īcitatum ad obloquм ſtilum uertiſſe.

Iconius natus Afer in diuīs litteris eruditus iuxta hiſtoriā ſufficiēter & in ſæcularibus non ignarus fuit:in eccleſiaſticis quoq; hiſtoriis ſtudioſus:ſcripſit de bello in teſtimonio libros & expoſitiōes diuerſaꝝ cauſaꝝ:in qbus ob ſuoꝝ defenſionem antiquoꝝ meminit ſynodū:e qbus oībus agnoſcitur donatianæ partis fuiſſe:ad iueſtigandam & iueniēdam ītelligentiam ſcripturaꝝ nouem quaſi uoluмia cōcluſit.Expoſuit & apocalypſim ioānis in ītegro:nihil ī ea carnalem ſed totū ītelligēs ſpiritale:In qua expoſitōe diu angelicam rōnem corpus dixit eſſe:mille annoꝝ quoq; regni in terra iuſtoꝝ poſt reſurrectionem futuri ſuſpitōem tulit.Neq; duas in carne mortuoꝝ reſurrectōes futuras.Vnam iuſtorum;aliam iniuſtoꝝ:ſed unam & tunc ſemel oīum in qua ſurgūt abortiui etiam deformati:ne quid humani generis deformatum & aīatum ſubſtātia interea oſtendit diſtictōem ſane duaꝝ reſurrectionum. Ita facit

ut prima quam iustoꝝ apocalypsim dicit credamus modo in hístoriæ cremento:ubi iustificati per fidem a morticinis peccatoꝝ suoꝝ per baptismū ad uitæ æternæ stipendium suscitamur.Secundam uero generaliter omnis hominum carnis. Floruit hic ætate qua ante memoratus Ruffinus : theodosio & filius eius regnantibus.

Euerus p̄sbyter cognomento Sulpitius Aqtanicæ ꝓuinciæ uir genere & littera nobilis: & paupertatis atq; humilitatis amore conspicuus:carus etiam sanctoꝝ uiroꝝ Martini turinensis episcopi & Paulini nolensis:scripsit non contēnenda opuscula.Nam epistolas ad amorem dei & contemptum mūdi exhortatorias scripsit sorori suæ multas quæ & notæ sunt. Scripsit & ad supradictū Paulinū nolanū duas: Et ad alios alias:Sed qa in aliqbus etiā familiaris necessitas inserta est:non digerunt: Composuit & scripsit & ad multoꝝ ꝓfectū ut iam beati Martini mōachi & ep̄i signis & prodigiis ac uirtutibus illustris uiri & consolationem posthumiani & galli sed mediante & iudice de conuersatione monachoꝝ orientalium & ipsius Martini habitam in dialogi spēm duabus in ꝯcisionibus comprehendit:in quaꝝ prioꝝ refert suo tempore apud alexandriam synodo eꝑoꝝ decretum origenem: & cautius a sapientibus pro bonis legendū:& aīs capientibus pro malis reputandum. Hic ī senectute sua a pellagianis deceptus:& agnoscens loquacitatis culpā silentiū usq; ad morte tenuit:ut peccatum quod loquendo cōtraxerat tacendo penitus emendaret.

Ntiochus episcopus scripsit aduersum auaritiam unū ad longum uolumē:& in curatione cæci q saluatore illuminatus est homeliam composuit compūctione timoris dei & humilitate plenā. Moritur archadii uno tempore.

Euerianus Cauellēsis ecclesiæ ep̄s in diuinis scripturis eruditus:& in homeliis declamator admirabilis fuit.unde & frequenter ab ep̄o loāne & Archadio impatore ad faciendū sermonē Constantinopoli euocabat.Legi eius expositiōem ī epistola ad galathas. Et de baptismo Et theophaniæ solēnitate libellum gratissimū: Morit iuniore Theodosio suo in baptismo imperāte.

Iceas romanæ ciuitatis ep̄s cōposuit simplici & nitido sermone sex cōpetentes ad baptismū instructionis libellos:in qbus.Primus cōtinet qualiter se debeant agere cōpetentes:q ad baptismi gratiam cupiunt ꝓuenire.Secūdus de gentilitatis erroribus. in quo dicit suo pene tpe melchidium quendam patrēfamilias a liberalitate & gadariū rusticū ob fortitudinem. Tertius liber de fide unicæ maiestatis.Quartus aduersum genealogiā. Quītus de symbolo. Sextus de agni paschalis uictia: Dedit ad lapsam uirginem libellum oībus laudibus emendationis ingentem.

Lympius natiōe Hispanus ep̄s scripsit Librū fidei aduersum eos q naturā & nō arbitriū in copulam uocant ostendēs nō creatiōe sed inobedientia insertū naturæ malum.

Aciarius uir philosophiæ nudus & expeditus uacare deo disponēs etiā pegrinatōem pro conseruanda integritate elegit:edidisse dr̄ græca opuscula:sed & ego ex illis unū tantū de fide Librū legi.in quo satisfacit pontifici urbis aduersum querulos & infamatores pegrinationis:suæ indicās se non timore hoium:sed dei causa pegrinationem suscepisse:ut exiens de terra sua & cognatiōe sua hæres fieret Abrahæ patriarchæ.

Abbatius Gallicenæ ep̄s ꝓuinciæ rogatus a q̄dā casta & xp̄o dicata uirgine scām nomē cōposuit Librū de fide aduersū Martionē & Valētinū eius auctorē: & aduersum Eunomiū & eius magistrū Aetium:ostendēs ei rōne scripturaꝝ & testimoniis:unū esse deitatis principiū:ip̄mq; & esse deitatis & æternitatis auctorē:& mūdi ex nihilo conditorē: simulq; & de xp̄o q; non in fantasia homo apparuerit:sed ueram habuerit carnē:p quā manducando:bibendo:lassando:plorando:patiendo: moriendo:resurgendo uerus ꝓbatus sit homo.His.n.Martion & Valentinus cōtrarii extiterunt:assērētes duo deitatis principia: & xp̄m uenisse in fantasiā. Aetio uero & Eunomio discipulo ostendit p̄em nō duaꝝ esse naturaꝝ & diuinitati pariliū:sed unius essentiæ:& alteꝝ ex altero idest ex patre filiū;alteꝝ alteri coæternū cui crudelitati Aetius & Eunomius contradicūt.

Saac scribit de sācta trinitate unā substātiā: & de icarnatōe domini Librū obscurissimæ disputationis:& ꝛuoluti sermōis:cōfirmās una deitate tres esse p̄sonas:ut tamē sit ī singulis ꝓpriū aliqd qđ nō habeat alius:Patrē,ſ.hoc hr̄e ꝓpriū q; ip̄e sine origine origo sit alioꝝ:Filiū hoc hr̄e ꝓpriū q; genitus genitori nō sit posterior:Spūm sanctū hoc hr̄e ꝓpriū q; nec factus nec genitus:& tamē sit ex altero.De icarnatiōe uero ita scribit ut manētibus ī ea duabus naturis una credat filii dei p̄sona.

Rsinus monachus scripsit aduersum eos q rebaptizandos hæreticos decernūt:docēs nec legitimū nec deo dignū rebaptizari illos in noīe simpliciter xp̄i uel in noīe p̄ris & filii & spūs sancti q prauo sensu baptizent. sed post sanctæ trinitatis & xp̄i simplicē confessionē sufficere ad salutem manus impositionis catholici sacerdotis.

Acharius alius monachus scripsit in urbe romana aduersum mathematicos Librum ī quo labore orientalium quæ sunt solatia scripturaꝝ.

Eliodorus alius Antiochenæ p̄sbyter edidit De uirginitate egregium ī sanctis scripturis instructum uolumen.

Oannes Hierosolymitaꝝ ep̄s scripsit in obtrectatores studii sui librum:in quo ostendit se origenis ingenium non fidem secutum.

Aulus ep̄s scripsit de pnīa libellū:in quo dat legem pœnitentibus:ita debere dolere pro peccatis ne supra mensurā tristitiæ in mensuram desperationis mergantur.

Eluidius Abſentii diſcipulus Symmachi imitator ſcripſit religionis quẽdam ſtudioſe domio ſecundũ ſciam Librũ neq; ſermone neq; rõne nitidũ:cuius opis ita ſanctaꝝ ſcripturaꝝ ſenſus ad ſuam puerſitaté flectere conatus eſt:ut eaꝝ teſtimoniis aſſerere uoluerit ſanctam Mariã poſt natiuitatem domini q̃ uirgo peperit:Ioſeph ſponſo ſuo iũctam:& eius conſortio filios ſuſcepiſſe: q̃ fratres domini appellati ſunt:Cuius prauitatem arguens Hieronymus libro ſecundo documentis ſcripturarum aduerſus eum edidit.

Heophilus Alexãdrinæ ciuitatis ep̃s ſcripſit aduerſum origenẽ unũ & grãde uolumen:ĩ quo oĩa pene eius delicta & ip̃m pariter clamat:ac ſimul docẽs nõ a me eũ primũ ſed ab antiqs partibus & maxime Heraclas fuiſſe:& a p̃ſbyterio iectũ:& de eccleſia pulſum:& de ciuitate fugatũ: ſed aduerſum Antrophormitas hæreticos q̃ dicũt deũ humana figura & mẽbris cõſtare diſputatiõe lõgiſſima cõfutãs:& de diuiaꝝ ſcripturaꝝ teſtimoniis argues & cõuincens eos:oſtendit deũ ĩcorporeũ iuxta patrũ fidem credẽdũ:neq; ullis mẽbroꝝ liniamẽtis oĩno cõpoſitũ:ob id nihil ei in creaturis ſimile p ſubſtantiã nec cuiq̃ ĩcorruptibilitatem aut ĩcorpabilitatem ſuæ dediſſe naturæ:ſed eſſe oẽs intellectuales naturas corpeas:oẽs mutabiles:ut ille ſolus corruptibilitati & mutabilitati nõ ſubiaceat:q̃ ſolus habet ĩmortalitaté paſchale ẽt recurſũ qđ magnũ apud nyceã ſynodos poſt nonaginta & q̃nq; ãnos agi in tp̃e & die & luna ſcđm ſuũ iuenerat:additus q̃buſdã ipſius feſtiuitatis rõnibus & expoſitõibus Theodoſio pricipi obtulit. Legi & tres de fide Libros ſub noĩe eius titulatos:ſed qa lingua ĩconſonans eſt non ualde credidi.

Vſebius ſcripſit de crucis domini myſterio:& apoſtoloꝝ p̃cipueq; petri cõſtãtiã uirtute adeptã.

Igilantius natione Gallus hiſpanæ Barcilonẽſis parochiæ eccleſiã tenuit.Scripſit & ip̃e zelo quidem religiõis aliqua ſeductus humana laude:& p̃ſumẽs ſupra uires ſuas:homo liĝua politus: nõ ſenſu ſcripturaꝝ exercitatus:Expoſuit prauo ĩgenio ſecũdam danielis uiſionẽ: Et alia locutus ẽ friuola:q̃ in catalogo hæreticoꝝ neceſſario exponentur.

Implicianus ep̃s multis epiſtolis hortatus eſt Auguſtinũ adhuc p̃ſbyteꝝ agitare ingenium: & expoſitioni ſcripturaꝝ uacare:ut etiam nouus quõdam Oroſius origenis ep̃s uideret & multas ad eius p̃ſonam ſcripturaꝝ q̃ſtiones abſoluit.Eſt eius epiſtola ꝓpoſitionum:in qua interrogãdo dicturus docet doctrinam.

Igilius ep̃s ſcripſit ad quendam ſimplicianum in laudem martyriũ libellum & epiſtolam continentem geſta ſui temporis apud barbaros martyꝝ.

Vguſtinus Afer hipponæ regio oppido ep̃s:uir eruditione diuĩa & humana orbi clarus:fide ĩteger:uita purus:ſcripſit quãta nec iueniri poſſunt:Quis ergo glorieť oĩa ſe illius habere? aut quis tanto ſtudio legat quãtum ille ſcripſit? Edidit iam ſenex quod iuuenis cœperat De trinitate Libros.xv.in q̃bus ut ſcriptura ait.Introductus in cubiculum regis:& decoratus ueſtẽ multifaria ſapĩa dei exhibuit eccleſiam ſine macula:aut ruga:Aut aliquod eiuſmodi.De ĩcarnatione quoq; dei idoneã edidit pietatem.De reſurrectione mortuoꝝ etiam ſimili cucurrit ſincæritate:licet minus capacibus dubitatione de abortiuis eiecerit:catholicus permanſit.

Roſius p̃ſbyter hiſpani generis uir eloquẽs:& hiſtoriaꝝ cognitor ſcripſit aduerſum q̃rulos chriſtiani noĩs:q̃ dicũt defectũ romanæ rei publicæ xp̃i doctria inuectũ Libros.In q̃bus totius pene mũdi tp̃i calamitates & miſerias:ac belloꝝ inqetudines replicans oſtẽdit magis chriſtianæ obſeruantiæ eſſe q̃d cõtra meritũ ſuũ res romana adhuc duraret:& pace culturæ dei pacatũ retinere impium.Sane in primũ librũ deſcripſit poſitõem orbis oceani iterfuſione & Tanai limĩbus iterciſum: Sitũ locoꝝ:Noĩa:Et numeꝝ:Moreſq; gentiũ:Qualitates regionũ:Initia belloꝝ:Et tyránidis exordia finitimo ſanguĩe dedicata.Hic ẽ Oroſius q̃ ab Auguſtio p̃ diſcẽda aĩæ rõne ad Hieronymũ miſſus rediẽs reliqas bti Stephani primi martyris tũc nup inuẽtas primus ĩtulit occidẽti.Claruit extremo pene Honorii tp̃e.

Aximus Taurienſis eccleſiæ ep̃s uir in diuĩs ſcripturis ſatis ĩtentus:& ad docendã ex tp̃e plæbem ſufficiẽs:compoſuit Ad laudẽ apoſtoloꝝ tractatus:Et ioãnis baptiſtæ:Et generalẽ oĩum martyrum homeliã:ſed Et de capitulis euangelioꝝ Et actuũ apoſtoloꝝ multa ſapiẽter expoſuit:Fecit & duos de ſancti Euſebii uercellẽſis ep̃i & cõfeſſoris tractatus:De ſancti cypriani ſp̃ali:De baptiſmi gr̃a Librũ edidit:De auaritia:De hoſpitalitate:De defectu lunæ:De elemoſynis:De eo quod ſcriptũ eſt in eſaia caupones tui miſcent uino aquam:De paſſione domini:De ieiunio ſeruoꝝ dei generali: De ieiunio ſp̃ali quadrageſimæ:Et quod nõ ſit in eo iocandũ:De iuda traditore:De cruce domini: De ſepulchro eius: De reſurrectione ipſius:De accuſato & iudicato domio apud pilatũ:De calendis ianuariis homelia:De nata li'domini homelia:Et de theophania:Et de paſcha:Et de pẽtecoſte multas:De hoſtibus carnalibus non timẽdis:De gr̃a poſt cibũ deo agenda:De pnĩa niniuitaꝝ Et multas alias eius homelias de diuerſis habitas legi:q̃ nec retineo.Moritur Honorio & Theodoſio iuniore regnantibus.

Etronius Bononiẽſis ep̃s uir ſanctæ uitæ & monachoꝝ ſtudiis ab adoleſcentia exercitatus ſcripſiſſe putať uitas patrũ ægypti monachoꝝ:quam uelut ſpelũcam ac normã cõfeſſionis ſuæ monachi amplectũtur.Legi ſub eius noĩe ordiatõem ep̃i rõne & humilitate plenũ tractatum: quod lingua elegãtior oſtendit nõ ipſius eſſe:ſed q̃dam dicũt patris eius petronii eloquentiſſimi & eruditi in ſecularibus lr̃is uiri:& credẽdũ.Nam p̃fectum p̃torii ſe fuiſſe ĩ ipſo tractatu deſignat:Moritur Theodoſio & Placido Valentiniano regnantibus.

Elagius hæreſiarches ante q̃ ꝓdereť hæreticus ſcripſit ſtudioſis tres neceſſarios:De fide trinitatis Libros Et pro actu cõuerſatione eulogiaꝝ ex diuinis ſcripturis Librũ unũ capituloꝝ indiciis

in modum Cypriani martyris ꝓfignatū:Poſt hæreticus publicatus eſt:ſcripſit hæreſi ſuæ fauentia.

Nnocētius urbis romæ epꝰ ſcripſit decretū occidētaliū & oriētaliū eccleſiaꝝ aduerſum Pelagianos datum:qđ poſt ſucceſſor eius zoſimus papa latius,pmulgauit.

Aeleſtius ante q̄ pelagio concurreret in uno adoleſcens ſcripſit ad parentes ſuos de monaſterio epiſtolam in modū libelli in oībus deum deſiderantibus neceſſariam moralē ſiqdem ī eis dicto nihil uitii poſtmodum ,pditi ſed totū ad uirtutis ĩcitamentū tenuit.

Vlianus epꝰ campanus uir acer in negocio:ī diuinis ſcripturis doctus:græca & latina lígua ſcholaſticus:Prius ergo q̄ ꝑfectati pelagiū ſe apiret clarus ī doctoribus eccleſiæ fuit:poſtea uero hæreſim pelagii defendeꝝ,niſus ſcripſit ad auguſtinū impugnatorē illius Libros.iiii.& iteꝝ libros.viii

Eſt & Liber altercatiōis ambaꝝ partiū defendentiū.Hic iulianus elemoſynis tēpore famis & anguſtiæ indigētibus oībus ſuis ,progatus multos miſeratōis ſpecie nobiliū ꝑcipueq; religioſoꝝ eliciens hæreſi ſuæ ſociauit.Moriē Valentiniano & Conſtantio filio impantibus.

Vcianus ꝑſbyter ſanctus uir cui reuelauit deus temporibus honorii & theodoſii auguſtini locū ſepulchri:& reliquaꝝ corporis ſancti ſtephāi martyris primi;ſcripſit ipſam reuelationē ad oīum eccleſiaꝝ perſonam græco ſermone.

Vitus ꝑſbyter homo hiſpanus genere:ante relatā luciani ꝑſbyteri ſcripturam tranſtulit in latinū ſermonē:& adiecta epiſtola ſua ꝑ Oroſiū ꝑſbyteꝝ occidentalibus dedit.

Aulinus Nolæ campaniæ epꝰ compoſuit uerſu breui ſed multa:& ad celſum quendā epitaphii uice conſolatoriū libellū ſup m..rte chriſtiani & baptizati infantis ſpe chriſtiana unitū: Et ad ſe uerum plures epiſtolas;Ad theodoſium impatorem ante eꝑatum,pſa panegyricū ſup uictoria tyrannoꝝ eo maxime q; fide & oīone plus q̄ armis uicerit:Fecit & ſacramētoꝝ Et hymnoꝝ: Ad ſororem quoq; epiſtolas multas de contēptu mūdi dedit:& de diuerſis cauſis diſputationes diuerſas tractatus edidit.Præcipuus tamē oīum opuſculoꝝ eius ē liber de pnīa & đ laude oīum martyꝝ generali. Claruit tpibus honorii & ualentiniani nō ſolū obſeruatōe & ſāctitate uitæ:ſed & pnīa aduerſum dæmones.

Vtropius ꝑſbyter ſcripſit ad duas ſorores ancillas xꝑi quæ ob deuotionem pudicitiæ & amorē religionis exhæredatæ ſunt ad parētes epiſtolas in modū libelloꝝ conſolatorias eleganti & apto ſermone duas non ſolū rōne ſed etiam & teſtimoniis ſcripturaꝝ munitas.

Vagrius alter ſcripſit altercatōem ſimonis iudæi & theophili xꝑiani quæ pene oībus nota eſt.

Igilius diaconus cōpoſuit ex traditōe patrū monachoꝝ regulā q̄ in cœnobio ad ,pfectū fratrum in cōuentu legiē:breui aūt & apto ſermone totius mōachoꝝ regulā:q̄ in cœnobio ad,pfectū fratrū in cōuentu legiē:breui aūt & apto ſermone totius mōaſticæ,pfeſſionis ī ſe tenētē diſciplinā.

Tticus Cōſtantinopolitanus epꝰ ſcripſit ad reginas archadii impatoris filias De fide & Virginitate Librū ualde egregium:in quo ꝑueniemus neſtorianū dogma impugnat.

Eſtor hæreſiarches cū in Antiochenā eccleſiam ꝑſbyter iſignis ex tpe declamator habereē:cōpoſuit infinitos tractatus diuerſaꝝ ὑποτεσέων. In qbus iam ſubtili neqtia infudit poſtea ,pditæ ꝑietatis uenena quæ moralis ĩterdū occultabat ſuadela.Poſtq̄ uero eloquētia & abſtinentia cōmendante cōſtantinopolitanæ eccleſiæ pontificatui donatus aptum ſe eccleſiæ hoſtem quē diu cælabat oſtendēs ſcripſit librū quaſi de ĩcarnatione domini.lx.&.ii.diuinæ ſcripturæ teſtimoniis praue ſenſu ſuo conſtructū:in quo qđ aſſeuerauerit in catalogo hæreticoꝝ monſtrabiē.

Aeleſtinus urbis romæ epꝰ decretū ſynodi aduerſum ſupradictū neſtorem dictauit habitum uolumē deſcribens ad orientis & occidētis eccleſias dedit:cōfirmās duabus in xꝑo manentibus per fecte naturis:Vnam fili dei credēdam eſſe ꝑſonam:huic ſniæ ſupraſcriptæ neſtor oſtenſus ē eſſe contrarius:ſimilis etiam xiſtus ſucceſſor cæleſtini pro eadē re:& ad ipm neſtorem & ad orientis epꝰ aduerſus errorē eius occidentaliū ſnīas dixerit.

Heodorus ancyranus gallatiæ epꝰ ſcripſit aduerſus neſtorē adhuc epheſi poſitus librū:ſed argutionis & cōſutatiōis dialectica qđem arte ordinatū;ſed auctoritate ſancta ſcripturaꝝ detextum. multis.n.aſſertionibus uſus eſt ante q̄ ſcripturaꝝ teſtimonia ponerētur.

Aſtidius britānioꝝ epꝰ ſcripſit ad Fatalem quēdam de uita xꝑiana Librū;Et alium de uiduitate ſeruanda ſana & deo digna doctrina.

Yrillus Alexādrinæ eccleſiæ epꝰ edidit uariaꝝ ὑποτέσεων tractatus:Homelias etiā compoſuit plurimas:quæ ad declamandū a græciæ epis memoriæ cōmēdantur:Præterea libri eius ſunt de ſynagogæ defectu:de fide aduerſum hæreticos:& peculiari ītentiōe aduerſus neſtorem compoſitus q attitulaē.In quo oīa neſtoris occulta pandunē:& ,pdita cōfitenē.

Imotheus epꝰ cōpoſuit librū de natiuitate domini ſcđm quā credit in theophania factā.

Eporinus adhuc monachus poſt ꝑſbyter ꝑſumens de puritate uitæ quam arbitrio tantum & conatu ,pprio nō dei ſe adiutorio obtinuiſſe credebat pelagium dogma cœperat ſeq;ſed gallicanis doctoribus admonitus:& in africa p auguſtinū emendatus:ſcripſit emēdationis ſuæ libellum:in quo ſatiſſacit de errore:& gr̄as agit de emēdatione:ſimul & ꝙ de incarnatione xꝑi male ſenſerat corrigēs:catholicā ſniam tulit:dicens manētibus in xꝑo duabus naturis unā reddi filii dei ꝑſonam.

Ictorinus rhetor Maſſilienſis ad filii Suetheri perſonam commentatus eſt in geneſi.i.a principio libri uſq; ad obitum abrahæ patriarchæ:& in uerſu edidit libros xꝑiano qđem & pio ſenſu: ſed utpote litteratura homo occupatus & nullius magiſterio in diuinis ſcripturis exercitatus leuio

ris ponderis ſnīa figurauit:Moriť Theodoſio & Valentiniano regnantibus.

Aſſianus natus ſerta conſtantinopoli a ioanne magno ep̄o diaconus ordinatus apud Maſſiliam p̄ſbyter condidit duo monaſteria.i.uiroꝝ & mulieꝝ quæ uſq; hodie extant:Scripſit experientia magiſtrante librato ſermone:& ut aptius dicam ſenſu uerba iueniens:& actiōe linguam mouēs res oīum monachoꝝ ꝓfeſſione neceſſarias.i.De habitu:& De canonica oīone: Atq; pſalmorū modo q in monaſteriis ægypti die noctuq; tenētur Libros.iiii.Inſtitutionum Librū.i.De origine & qualitate ac remediis.viii.principalium uitioꝝ Libros.viii.ſingulos.ſ.de ſingulis uitiis libros expediens:Digeſſit ét conſolationes cum patribus ægypti habitans:hoc eſt De deſtinatione monachi ac de fide: De diſcretione: De tribus ad ſeruiendum deo uocantibus.De pugna carnis aduerſum ſpiritum:& ſp̄ūs aduerſum carnem. De natura oīum uiroꝝ.De nece ſanctoꝝ.De nobilitate animæ.De principalibus.De qualitate rōnis.De iugitate oīonis.De ꝓfectis.De caſtitate.De ꝓfectiōe dei.De ſcientia ſpirituali.De diuinis chriſmatibus.De amicicia.De diffiniendo uel non diffiniendo.De tribus antiqs generibus monachoꝝ:& quarto nuper exorto. De factione pnīæ.De remiſſionæ quinquageſimæ.De nocturnis illuſionibus. De eo quod dicit apoſtolus. Non enim quod uolo facio bonum:ſed quod nolo malum hoc ago.De mortificatione. Et ad extremū rogatus a lenoe archidiacono & poſtea urbis romæ ep̄o ſcripſit aduerſus Neſtorem de icarnatōe domini Libros ſeptem:Et in his ſcribēdi apud Maſſiliam & uiuēdi finem fecit Theodo.& Valēti .regnantibus.

Hilippus p̄ſbyter optimus auditor Hieronymi cōmentatus eſt in lob: Edidit ſermone ſimplici librū.Legi eius & familiares epiſtolas & ualde falſas & maxime ad pauptatis & doloꝝ tollerātiā exhortatorias:Moriť Martio & Acuto regnātibus.

Vcherius Lugdunenſis eccleſiæ ep̄s ſcripſit ad ualerianum ꝓpinquū de contemptu mūdi:& ſæcularis philoſophiæ epiſtolam unam ſcholaſtico & rōnabili ſermone: Diſſeruit etiam ad p̄ſonā filioꝝ Saroni & Verani:poſtea ep̄s obſcuraꝝ:Sed & Caſſiani q̄dam opuſcula lato tenſa ſermone anguſto reuoluēs uerbi tramite i uno coegit uolumīe q̄dam eccleſiaſticis ſtudiis neceſſaria. Moritur Valentiniano & Martiano regnantibus.

Incentius natōe Gallus apud monaſteriū lormēſi iſulæ p̄ſbyter uir in ſcripturis ſanctis doctus: & notitiæ eccleſiaſticoꝝ dogmatum ſufficienter iſtructus compoſuit ad euertenda hæreticorū collegia nitido & aperto ſermone ualidiſſimā diſputatōem:quam abſconſo nomīe ſuo attitulauit peregrinum aduerſum hæreticos:Cuius operis qa ſecūdi libri maximā i ſchedulis parte quā a q̄buſdam furatam ꝓdidit recapitulatio eius paucis ſermonibus ſenſu primo compegit:& in uno libro edidit:Moritur Theodoſio & Valentiniano regnantibus.

Yagrius ſcripſit de fide aduerſum p̄ſumptuoſa hæreticoꝝ uocabula:& ad deſtruēda in īmutanda ſanctæ trinitatis noīa:īmutare ſunt dicētium patrem nō debere p̄rem dici:ne in p̄ris nomine filius conſonet:ſed īgenitum & infectum ac ſolitariū nūcupandum:ut quicquid extra illo p̄ſona ſit extra illo ſit & natura:oſtendens & p̄rem q̄dem poſſe dici īgenitum & ſcripturam non dixerit:ex ſe genuiſſe in perſona filium non feciſſe:& ex ſe ꝓtuliſſe in p̄ſona ſp̄ūm ſanctum nō genuiſſe neq; feciſſe.Sub huius ſyagrii nomīe ſeptem de fide & regulis fidei libros p̄titulatos inueni:ſed quia lingua uariātur non nominis eius credidi eſſe.

Saac p̄ſbyter antiochenæ eccleſiæ ſcripſit ſyro ſermone lōgo tempore & multa:p̄cipua tamē cura aduerſum Neſtorianos & Eutychirianos ruimam etiam antiochiæ elego carmine plāxit:quo auditores ībuens ſono quo Ephrē diaconus nicomediæ lapſu:Moritur Leone & Maioriano regnantibus.

Aluianus Maſſiliēſis p̄ſbyter & diuīa humanalīratura iſtructus:& ut abſq; iuidia loq̄ť ep̄orū magiſter ſcripſit ſcholaſtico & apto ſermone multa:ex q̄bus iſta legi.De uirginitatis bono ad Marcellum p̄ſbyterum Libros tres:Aduerſum auaritiam Libros.iiii.De p̄ſenti iudicio Libros.v. Et pro eorum merito ſatiſſactionis ad Salonium ep̄m Librum unū: Et expoſitionis extremæ partis eccleſiaſtes ad Claudiū ep̄m Viēnenſem Librū unū;Epiſtolaꝝ Librū unū:& in more græcoꝝ de principio geneſis uſq; ad cōditōem hoīs compoſuit uerſum quaſi examerō Librū unū.Homelias epiſcopis factas multas:Sacramētoꝝ uero quātis nec recordor. Viuit uſq; hodie in ſenectute bona.

Aulinus compoſuit tractatus de uitio quadrageſimæ.e quibus ego legi duos.De die domīco paſchæ De obedientia.De pnīa.De neophytis.

Ilarius Arelatēſis ep̄s uir ſcīs ſcripturis doctus:pauptatis amator:& erga inopū ꝓuiſionē non ſolum meriti pietate ſed & corpis ſui labore ſollicitus.Nam pro reficiēdis paupibus etiam ruſticationem cōtra uires ſuas homo genere clarus & lōge aliter educatus exercuit:Sed nec in ſpiritalibus neglexit.Nam & in docēdo gr̄am habuit:& abſq; p̄ſonaꝝ acceptione in oībus caſtigatū īgeſſit.Ingenio uero īmortali aliqua & ſi parua edidit quæ eruditæ aīæ & fideli lingua īdicio ſunt:in q̄bus præcipuo & ad multoꝝ utilitatem neceſſario ope uitam ſancti Honorati deceſſoris ſui cōpoſuit:Moriť Valentiniano & Martiano impatoribus.

Eo urbis romæ ep̄s ſcripſit ad Flauianū cōſtātinopolitanæ eccleſiæ ep̄m Eutychē p̄ſbyteꝝ qui tūc ambitione ep̄atus noua in eccleſiā moliebať inducere epiſtolam:in qua admonet eum:ut ſi cōſiteretť erroré & polliceretť emēdatōem recipet eū.Si aūt p̄ſiſteret incœpto cū ſua hæreſi dāna retur ſimili docet in ip̄a epiſtola & diuīs teſtimoniis dominū ieſum x̄pm ſicut paternæ diuinitatis filiū.Ita ueꝝ humanæ naturæ eſſe hoīem credēdum:ideſt ex carne uirginis carné traxiſſe:& nō de cælo

corpus exhibuiſſet:ſicut & Eutyches aſſerebat.Moritur Leone & Maioriano imperatoribus.

Ocimus Meſopotamenus antiochiæ p̄ſbyter ſcripſit aduerſum Eutyché egregiū librum: & alia ſcribere dicitur quæ necdū legi.

Imotheus extincto alexádrinus Proterio ep̄o tumultuāte adhuc plæbe:aut uoluit aut paſſus eſt ſe ab uno ep̄o in locū occiſi ep̄i fieri:& ne cōtra legé factus merito abiiceret a gr̄a plæbis q̄ Proteriū exoſum habuerat oés q̄bus ille cōmunicauerat Neſtorianos ꝓnūciauit:& maculam cōſcientiæ temeritate abluendā p̄ſumens ſcripſit ad Leoné īperatorē libellum ualde ſuaſoriū:qué prauo ſenſu prauū teſtimoniis in tātum roborare conatus eſt ut ad decipiēdum impatorem & ſuā hereſim conſtituendā pene Leoné urbis romæ ep̄m & chalcidonéſem ſynodū ac totos occidentales ep̄os illoꝝ ādminiculo Neſtorianos oſtēderet:Sed fauente deo a chalcidonēſe cōcilio hoſtis eccleſiæ coargutus & confutatus uiuere adhuc in exilio iam hæreſiarches dicit̄ & habetur.Nūc ip̄m libellū cognoſcēdi gr̄a & rogatus a fratribus in latinū tranſtuli:& cauēdum p̄titulaui.

Sclepius afer īnauigans in territorio uicini grandis ep̄s ſcripſit aduerſum Arrianos:& modo aduerſum donatiſtas ſcribere dr̄:in docendo aūt ex tpe grandi opinione celebratur.

Etrus ediſſenæ eccleſiæ p̄ſbyter declamator inſignes uariaꝝ cauſaꝝ tractatus & in moré Ephré diaconi pſalmos metro compoſuit.

Aulus p̄ſbyter natōe ut ex dictis eius cognoui pānoniæ ſcripſit De uirgītate ſeruanda:& cōtemptu mūdi acuta īſtitutōe uel modum corruptionū mediocri ſermone:Sed diuinos condidit ſane Libros.ii.ad pſonam cuiuſdam nobilis & x̄po deditam uirgīs conſtantiam:in q̄bus meminit Iouiniani hæretici & uoluptatū ac libidinū p̄dicatoris:cui in tantū continentis & caſtæ uitæ inſtitutio contraria fuerat:ut īter luxurioſas epulas aīa eructaret.

Aſtor ep̄s cōpoſuit libellū in modū ſymboli paruū totā pene eccleſiaſticam crudelitatē p̄ ſniam cōtra mentem quo īter cæteras diſſenſionū:quas p̄termiſſas auctoꝝ uocabulis anathematizat Priſcillianus cum ipſo auctore dānat.

Ictor Cartenæ mauritaniæ ciuitatis ep̄s ſcripſit aduerſum Arrianos Librū.i.Et de pnía Librū.i.

In quo & regulam uiuēdi pœnitentibus Baſilium quendam ſup mortem filii cōſolatariū libellū ſpe reſurrectionis pfecta inſtructione munitum.Homelias etiam cōpoſuit multas:quæ a fratribus ſalutis ꝓpriæ ſollicitis in libris digeſta ſeruari cognoui.

Ictorianus Caſtellani maretáeæ oppidi ep̄s ſcripſit aduerſus eccleſiæ inimicos iudæos Arrianos & alios hæreticos.Cōpoſuit etiā ſacramētoꝝ egregiū uolumē.

Vſæus Maſſilienſis eccleſiæ p̄ſbyter uir in diuīs ſcripturis doctus & in eaꝝ ſenſibus ſubtiliſſima exercitatōe limitatus:līgua quoq; ſcholaſticus hortatus ſancti uenerii ep̄i excerpſit ex ſāctis ſcripturis lectionem totius āni feſtiuis aptas diebus:reſponſoria etiam pſalmoꝝ capitula tempori & lectionibus cōgruentia:qđ opus tam neceſſariū ad lectores in eccleſia ꝓbatur ut expetitū:& ſollicitudiné tollat:& morā;plæbiq; īgerat ſciam:celebritati decorē:Sed & ad pſonam ſancti Euſtaſii ep̄i ſucceſſoris ſupradicti hoīs dei cōpoſuit ſacramētoꝝ egregiū nō paruū uolumē p̄ mēbra qdem opportunitate officioꝝ & tēpoꝝ pro lectionū textu pſalmoꝝ ſerie cantationum diſcretū:ſed publicandi deo & cōteſtandi beneficioꝝ eius ſoliditatis ſui cōſentaneū:quo opere grauiſſimi ſenſus & caſtigata eloquentia agnouimus uirum.Homelias etiam dr̄ declamaſſe:quas & haberi fidelibus uiris cognoui:ſed ego nō legi.Moritur Leone & Martiano regnantibus.

Incētius p̄ſbyter natiōe Gallus:in diuīs ſcripturis exercitatus:līguam habens uſu loquēdi & maiore lectōe politam cōmentatus in pſalmis:cuius operis legi aliqua ſancta hoī dei cānati me audiente ꝓmittens ſimili ſi dominus uitam & uires daret ſe ī toto pſalterio eodé ſtudio laboraturꝝ.

Yrus genere Alexandrinus:arte medicus:ex philoſopho monachus:uir dicēdi peritus ſcripſit aduerſus neſtorem elegāter & fortiter:modo aūt dum in illo minus īuenitur:& ſyllogiſmis magis q̄ ſcriptoris auctoritate Timathianū dogma fouere cœperit.Deniq; ambiguus etiam ſuis ſuſpēdit aīum:& cōſenſu chalcidonenſis decreti:nec acq̄ſcendum putat filium dei duabus poſt incarnationem conſtare naturis.

Amuel Ediſſenæ eccleſiæ p̄ſbyter aduerſus eccleſiæ inimicos Syro ſermone cōſtruere dictū: p̄ci pua tamē ītentōe contra Neſtorianos & Eutychianos & Timothianos nouellos : ſed ſibi diuerſos hæreticos:unde & frequēter in triformē beſtiam eccleſiaſtica ſemel ſnīa cum auctoritate ſanctaꝝ ſcripturaꝝ ſūmatiq; fuerit:oſtēdens Neſtorianis deū in hoīem nō puꝝ hoīem ex uirgine natum.Eutychianis uerā humani generis carné a deo aſſumptam:& nō de cælo exhibitā ne craſſi aeris ſubſtantia ī carne iceſſiſſe formatū.Timothianis ita uerbū carne factū:ut manēte uerbo ī ſua ſubſtantia:& hominé in ſua natura:ſocietate nō īmixtione unā filii dei reddidiſſe p̄ſonam.Viuit adhuc Conſtantinopoli:ut diuturnam īnitio cōlati Anthemii imperii:& ſcripta eius & eſſe eū in carne cognoui.

Laudianus Viēnenſis p̄ſbyter uir ad loquēdū artifex:& ad diſputādum ſubtilis:cōpoſuit tres de ſtatu uel de ſubſtātia aīæ libros:ī q̄bus agit ītentōe:q̄tenus oſtendat aliqd īcorporeū p̄ter deū.

Roſper homo Aq̄tanicæ regiōis ſermone ſcholaſticus:& aſſertōibus neruoſus:multa cōpoſuiſſe dr̄.In q̄bus ego noīs illius p̄titulata legi cōtinētia a primi hoīs cōditione:iuxta diuinaꝝ ſcripturarum fidē uſq; ad obitū Valētiniani auguſti:& captiuitatē urbis romæ a Geiſirico uuādaloꝝ rege factā;Legi & librū aduerſus opuſcula ſupp̄ſſo nomie Caſſiani:q̄ eccleſia dei ſalutaria ꝓbat:ille

infamat nociua.Re.n.uera Cassiani & Prosperi de gra dei & libero arbitrio sniæ in aliqbus sibi inueniunt cõtrariæ:Epistolæ quoq; papæ Leonis aduersum Eutychen de uera xpi icarnatione ad diuersos datæ & ab ip̃o dictatæ creduntur.

Austinus ex abbate Lorinẽsis monasterii apud regnũ galliæ ep̃s uir in diuis scripturis satis itentus extra rõnem symboli occasioné acceptam cõposuit Librũ de spũ sancto:i quo ostendit eum iuxta fidẽ patrũ & cõsubstãtialẽ & coærernalẽ esse p̃ri & filio ac plenitudinẽ trinitatis:Ob id etiam edidit quoq; opus egregiũ de gra dei:qua saluamur In quo ope docet gram dei semp & iuita re:& p̃cedere & iuuare uolũtatem nr̃am:& qcqd ipsa libertas arbitrii pro labore pie mercedis acqsierit: nõ esse ꝓpriũ meritũ:sed gr̃æ donũ.Legi eius & aduersum Arrianos & Macedonianos paruũ libellũ.in quo essentialem p̃dicat trinitatem:Et alium aduesus eos q dicunt esse in creaturis aliquid icorporeũ.in quo & diuinis testimoniis patrũ cõfirmat sentẽtiis nihil creadũ icorporeũ p̃ter deum.Est eius epistila i modũ libelli ad diaconũ græcũ noie edita:q a fide catholica discedens ad Nestorianã abiit impietatem.In qua epistola admonet eum credere sanctã mariã uirginẽ nõ puꝛ hoiem genuisse:q postea suscipet diuinitatẽ:sed deũ uerum & hoiem ueꝛ.Sunt eius & alia scripta:quæ qa necdum legi noiare nolui:uiua tamẽ uoce egregius doctor & credit & ꝓbatur.Scripsit postea & ad Fœlicem p̃fectũ p̃torio & patriciæ dignitatis uiꝛ filiũ magni cõsulis iã religiosũ epistolã ad timorẽ dei hortatoriã cõueniẽtem psonas pleno aio pniam agere disponẽdi.

Eruus dei ep̃s scripsit aduersum eos q dicũt xp̃m in hac uita degentẽ nõ uidisse carneis suis oculis p̃rem sed post resurrectõem ex mortuis & ascensioné in cælis cũ translatus est in gloriam dei p̃ris ꝓfectus.S.ei dantis & remuneratõem martyrii:in qua scriptura ostendit & disputatione sane sanctaꝛ scripturaꝛ testimoniis dominũ iesum ab ipso eius cõceptum p spũm sanctũ factũ & partu ex uirgie:quo deus uerus i homie uero:ip̃e quoq; homo deus factus natus est semp carnis suæ oculis & pater eũ uidisse p spũm sanctũ:ergo p spalem & unitam dei & homis societatem.

Ictorinus natõe Aqtanicus calculator scrupulã iuitatus a scõ Hilario urbis romæ ep̃o cõposuit paschalẽ cursum idagatõe cautissima post quatuor priores:q cõposuerũt:Hyppolitũ:Eusebium: Theophilũ & Prosperꝛ:& ptendit anoꝛ serie usq; ad annũ qngentesimũ triceſimũsecũdum. Ita ut qngentesimo triceſimotertio anno reincipiat paschalis solẽnitas eodẽ mense & die eadẽq; luna:quæ primo passiõis ac resurrectionis domicæ anno facta est.

Heodorus Cypriæ ciuitatis ep̃s(a Cyro.n.rege persaꝛ cõdita seruat hodie apud syriã nomen auctoris)scripsisse dr̃ multa:ad meã notitiã tamẽ ista sunt q̃ uenerunt.De icarnatõe domi aduersũ Eutychen p̃sbyteꝛ & Dioscoꝛ alexãdriæ ep̃m:q humanã in xp̃o carnẽ fuisse negãt: scripta fortia:p quæ cõfirmat & rõne & testimõiis scripturaꝛ ita illũ uerã maternæ substãtiæ carnẽ hũisse: quã ex mr̃e uirgie sũpsit:sicut & uerã deitatẽ quã æternã nascibilitate deo p̃re gignẽte ip̃e nascendo accepit ex historiæ ecclesiasticæ libris:quos imitatus Eusebiũ Cæsariensem cõscripsit a fine libroꝛ Eusebii usq; ad suũ tẽpus.i.a uicẽnalibus cõstantini usq; ad impium leonis senioris:sub quo & mortuus est.

Ennadius Cõstantinopolitanæ ecclesiæ ep̃s uir ligua nitidus & igenio:ac etiam diues ex lectiõe antiquoꝛ fuit:ut Danielem ꝓphetã ex integro ad uerbũ cõmentatus exponeret. Homelias etiã multas cõposuit.Morit seniore Leone impium tenente.

Heodorus in Cælesyriæ p̃sbyter multa cõscripsit:sed ad me liber eius uenit:quem de cõsonãtia diuiæ scripturæ cõposuit.i.ueteris & noui testaméti aduersus antiquos hæreticos ꝓpter dr̃am p̃ ceptoꝛ uel cerimoniaꝛ.Aliũ ueteris testaméti deũ dixerunt:aliũ noui.in quo ostendit dispensatiõis fuisse unius eiusdẽq; dei auctoris utriusq; scriptũ:ut alia p moysem antiqs lex daret in sacrificioꝛ cerimoniis & iudicioꝛ aiaduersiõibus.Alia his p xp̃i p̃sentiam in sacris mysteriis repromissionibus nec diuersa:crediderũt aũt uno spiritu & uno auctore dictata:cũ illa quasi modo scdm lr̃am obseruaret:occidere eadẽ ipsa secundũ spiritum itellectum uiuificent.Morit scriptor regnãte Zenone.

Oannes Antiochiæ parochiæ ex grámatico p̃sbyter scripsit aduersum eos q i una tãtum substantia adorãdum asserunt xp̃m:nec acqescũt duas in xp̃o cõsitendas naturas:docens secundum reuelatõem scripturaꝛ unam in illo dei & hois esse p̃sonam:nõ unam carnis & uerbi naturã.& impugnat aliquas Cyrilli alexãdriæ ep̃i sniãs icaute ab illo aduersum Nestorem ꝓlatas:quæ nũc fomentũ sunt:& robur addũt Timothianis. Viuere adhuc dr̃:& ex tpe declamare.

Beati Hieronymi p̃sbyteri ad Desideriũ:quem ad loca scã uisenda & mutuũ aspectum inuitat:& q̃dã de opusculis suis:& maxie de Libro uiroꝛ illustriũ eloqtur:quod ipsi libro subdidimus.

Ecto sermone dignatõis tuæ:quẽ mihi nõ opinãti tua beniuolẽtia tribuit:gauisus qdem sum testimonio honesti & eloquentissimi uiri.Sed in memet reuersus satis dolui me idignũ tantis laudibus atq; p̃conio opprimi potius q̃ leuari.Scis.n.dogma nostrũ humilitatis tenere uexillũ: & prima gradientes ad sũma nos scandere.Quotus igitur ego uel q̃tus sum:ut eruditæ uocis merear testimoniũ:ut mihi ab eo palma eloquentiæ deferatur:q scribendo disertissime deterruit ne scriberem? Verũtamẽ audiendũ est.ut charitas quæ nõ quærit quæ sua sunt:sed quæ ꝓximi:reddat salutatiõis officia:quoniam locum implere nõ ualet p̃ceptoris gratulor tibi & sanctæ atq; uenerabili sorori tuæ Serenillæ:quæ de calcatis fluctibus sæculi ad xp̃i tranqlla puenit,q̃q̃ hoc munus uaticinio in te p̃destinatũ sit.Legimus enim sanctum quoq; danielem appellatum desiderium uicum & amicum dei:quia mysteria eius scit desiderauit. Itaq; ꝙ uenerabilis Paula me est depcata:ut facerem:sponte facio.hortorq; uos & p̃cor per domini charitatem:ut nobis uestros tribuatis aspectus:& per occasionem sanctoꝛ locoꝛ tãto nos dictetis munere. Certe

si consortia nostra displicuerint adorasse ubi steterunt pedes domini:pars fidei est:& quasi recentia natiuita tis & crucis ac passionis uidisse uestigia.Opusculoꝝ meoꝝ quasi plurima uolauerũt de nidulo suo: & teme rario editionis honore uulgata sunt:nihil misi:ne eadem forsitan mitterẽ quæ habebas. Quod si exempla ria libuerit mutuari:uel a sancta Marcella:quæ manet in Auẽtino:uel a Loth temporis nostri Dõnione uiro sanctissimo accipe poteris.Ego aũt operiẽs p̃sentiam tuam:aut totum tibi dabo cum affueris: aut si hoc aliquæ impedierit difficultates:quæcũq; p̃ceperis libens mittam.Scripsi librum de illustribus uiris ab apostolis usq; ad nostram ætatem:imitatus Tranqllum græcũq; Apollonium:& post catalogũ plurimoꝝ: me quoq; in calce uoluminis quasi abortiuum & minimũ oium christianoꝝ posui:ubi mihi necesse fuit usq; ad.xiiii.annũ Theodosii impatoris & pricipis quæ scripserim:breuiter ãnotare: Qué librũ cũ a supradictis sumpseris:qcqd de iudice minus habueris paulati scribi faciam si uolueris.

Beati Hieronymi p̃sbyteri ad Desideriũ de p̃cipuis ecclesiasticis scriptoribus & eoꝝ commentariis: ubi singuloꝝ effert ingenia:insinuans in quo quisq; defecerit.

Is nunc acriter mi frater Desideri :ut tibi quasi de lumiaribus quæ toto firmamento mundi refulgent:pauca de scriptoribus:q nobis multa de obscuritatibus:quæ ꝓpter carnalem mentẽ itel ligentiam impediũt:ad splẽdorem cõsiderationis spiritalem,pferre potuerunt:manifestissime dicam.Sed uereor Susannæ helchiæ filiæ ne in me snia iniquo iudicio p̃sbyteroꝝ impleat dicentis:Angustiæ mihi undiq; sunt;Et mihi simílitet sunt angustiæ.Si.n.uoluero aliquẽ ex his reprẽdere:aduersarios atq; inimicitias mihi undiq; concitabo.Si aũt noluero:nunq̃ quæ postulasti inuenies.Sed unius tantum uolũtatem condẽnare:q̃ multoꝝ consilia transire uel despicere melius esse uidet:qa unusquisq; eoꝝ i scripturis sanctis diligenter laudari meruerit:sed oẽs leniter leuiterq; cũ amore tangam. ut utrũq; pacifice impleam. Augustinus eps uolans p montiũ cacumina:quasi aqla:& ea quæ in radicibus montiũ fiãt: nõ considerans:multa cæloꝝ spatia terrarũq; situs:& aquaꝝ circulum:claro sermõe ꝓnunciat.Qui.n.in lignũ fructuosum ascendere uult:paulatim ad superna:& maiora carpere poma festinat. Ramos autem ꝓximos: paruulis relinquit.Nos aũt qui paruuli sumus:infirmiq;:atq; minores:si iferiora cõgregare ualuerimus:nobiscum bene agit. Hilarius eps romanoꝝ lucifer.i.lucerna ecclesiaꝝ & p̃ciosus lapis:ad quem mortalia uix ascendũt. pulchro sermõe:aureoq; ore uniuersa loqtur.Etsi.n.aliqua secus uiam cecidisse potuissent:tamen ab eo in scripturis messis exorta est magna. Origenes Adamantius altiora atq; maiora cogitans:ꝓpriũq; ingenium ferre non sufficiens:aliud aliudq; subnectit:& cum hæc nimio mẽtis ardore cogitasset:oneribus maioribus carricabat se:& cum sic icedere non posset:ruina magna illuc deuolutus est: ut ruina eius pareret doctrinas p aliquas seductões ineptas:multosq; de uia recta i aliam uiam perduxit:& uenenum eius quasi tinulis uocibus syrenarũq; canticis plures necare potuit.Melior oibus in bonis.peior in malis.Aliqua uero per eum secus uiam seminata sunt.Multi tamen aliquos eius pessimos discipulos multa uenenosa sub eius nomine edidisse testantur. Eusebius cæsarienſis clauis scripturarum custosq; noui testaméti:multis maior:in conscriptõibus a græcis condẽnatur.Scripsit quatuor canones euangelioꝝ:& undecim libros historiæ ecclesiasticæ:q nouũ testamẽtum narrant:atq; custodiunt: & κρονικον .i.tempoꝝ breuiarium: hæc tria sunt p̃clara:quæ hoc in operibus eius testantur:& nos p omnia eius uestigia:quæ iterare potuisset: nũq̃ repperimus. Heliodorus p̃sbyter domũ amplissimã per modicũ foramen respiciens:tentansq; ostia concluſa:clauesq; nõ habẽs:uix pauca ad lucẽ ꝓdere cõualuit:sed quæ potuit narrare:fideliter narrauit. Ambrosius frater ꝓfundoꝝ penna raptus: & aeris uolucer:quãdiu in ꝓfundum ingreditur:fructum de alto capere uidetur.Et omnes eius sententiæ fidei ecclesiæ:& omnium uirtutũ firmæ sunt colũnæ. Dardanus multas qõnes arripiens:p mentis astutiam:nucéq; circa nucleum nõ confringens:multa impossibilia de scripturis cum fiducia loquitur.Paulino uisum est magistrum fieri:& non erat ante discipulus:& fructum sine radice oriri:fieriq; tentauit.Ideo eius cõscriptões scriptore & charta nõ indigent. Pellagius de quo apud fideles sermo est:de quo etiam & mihi grauis causa disputationis eius uerboꝝ pene in toto orbe annuncia- ta est:quẽ omnes ecclesiæ quasi lupum de silua mirantur:aureum colorem sup nigrum uenenũ componés: fontem dulcem primi mellis amaritudinis malitiæ cõmiscuit. Iouinianus læta facie:& corde aspero:poru dulcissimo:felle cõmixto:multos potauit & contrarias snias p odium occasionum christianis proferens composuit:& me quanq̃ in omnibus laborioſum assidue quæstionibus infinitis afficit:& uexat.Iulius africanus cuius uestigium omnes orientales australesq; diligenter unanimiterq; in danielis hebdomadibus inuestigant:uniuersa temporꝝ spatia cum omni peritia iugiq; sermone construxit:& nulla omnibus quæ sunt per eum in toto orbe unq̃ data est contradictio. Fauonius a multis culpabilis.dura sententia. fortiterq; uniuersa difficillima ingerere conatus est:quasi qui contraundas maris nauigare non potest.uel contra impetum torrentis aquæ natare non ualet:ita cuncta quæ scripsit contra scripturas sanctas obstare non poterant.Ideo quasi umbra secus hominem sunt. Hilarius pictauoꝝ aquitaniæ episcopus:factione saturnini arelatensis episcopi de synodo Byterensi in Phrygiam relegatus duodecim aduersus arrianos cõfecit libros: Et alium librum de synodis quem galliaꝝ episcopis scripsit:Et in psalmos tres commentarios:primũ uidelicet & secundum:& a centesimo decimo octauo usq; ad extremum.In quo opere imitatus origenem: nonnulla etiam de suo addidit:Est eius ad constantium libellus quem uiuenti constantinopolim direxit:Et alius in constantium quem post mortem eius scripsit:Et liber aduersum Valentem & Vrsatium ariminensis & Seleutiensis synodi historiam continens:Et ad p̃fectum Salustium siue contra Diascorum.Et liber hymnorum Et mysterioꝝ alius:Et commentarius in Matthæum: Et tractatus in iob.quos de græco origenis ad sensum transtulit.Et alius elegans libellus contra Maxentium:Et nonnullæ epistolæ ad diuersos.Aiunt

quidam ſcripſiſſe eum Et in Canticum canticoꝝ:ſed a nobis hoc opus ignoratur.Mortuus eſt pictauis ua- 232
lentiniano & ualente regnantibus. Damaſus romanæ urbis epiſcopus: Elegans in uerſibus componendis ingeniū habuit.multaq; & breuia metra edidit & prope octogenarius ſub theodoſio principe mortuus eſt. Gregorius nazianzenus epiſcopus:uir eloquentiſſimus:p̄ceptor meus ex quo ſcripturas explanante didici:Ad triginta milia uerſuum omnia ſua opera compoſuit:ex quibus illa ſunt De morte fratris cypriani:Laudes athanaſii:Laudes maximi philoſophi poſt exilium reuerſi:quem falſo nomīe quidā herona ſubſcripſerunt:qa eſt & alius liber uituperationē eiuſdem maximi continēs:quaſi nō licuerit:eundē laudare & uituperare pro tēpore:Et liber hexametro uerſu uirgitatis & nuptiaꝝ:cōtra ſe diſſerentium.Aduerſum Eunomiū Libri duo.Et de ſpū ſancto Liber unus.Cōtra iulianū īperatoré Liber unus.Secutus eſt autem Polemionū dicendi charactere:uiuoq; ſe ep̄m in loco ſuo ordinans ruri uita monachi ſe exercuit:deceſſitq; hoc ante ferme trienniū ſub theodoſio principe.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri ad magnum oratorem urbis romæ ſatiſſacientis illius quæſtioni cur ſæcularium litterarum uteretur exemplis:ubi imitamento pauli apoſtoli & oīum fere apoſtolicoꝝ tractatoꝝ docet philoſophoꝝ ac poetaꝝ p̄ſertim ad cōfirmatōem noſtroꝝ dogmatū poſſe deduci.

Ebeſium noſtrū tuis monitis ꝓfeciſſe:nō tam epiſtola tua q̄ ipſius pœnitudíe didicimus.Et mirum in modū plus correptus placuit:q̄ errans læſerat.Certauerunt inter ſe indulgentia parentis & filii pietas.dum alter ꝑteritoꝝ non meminit.alter in futuꝝ quoq; officia pollicetur. Vnde & mutuo nobis tibiq; gaudendū eſt:quia nos filium recepimus:tu diſcipulū comprobaſti. Quod aūt q̄ris in calce epiſtolæ tuæ:Cur in opuſculis noſtris ſæcularium litterarum ĩterdum ponamus exempla: & candoré eccleſiæ ethnicoꝝ ſordibus polluamus.reſponſum breuiter habeto.Nunq̄ hoc q̄reres:niſi te totum Tullius poſſideret.Si ſcripturas ſanctas legeres:ſi interp̄tes eaꝝ:omiſſo ſupcilio euolueres. Quis enim neſciat & in moyſe:& in ꝓphetaꝝ uoluminibus:q̄dam aſſumpta de gentilium libris.Et ſalomonem philoſophus Tyri & nōnulla ꝓpoſuiſſe:& aliqua reſpondiſſe? Vnde in exordio ꝓuerbioꝝ cōmonet:ut intelligamus ſermones prudentiæ:uerſutaſq; uerboꝝ parabolas:& obſcuꝝ ſermonem:dicta ſapientum:& enigmata:quæ ꝓpriæ dialecticoꝝ & philoſophoꝝ ſunt:Sed & Paulus apoſtolus Epimenidis poetæ abuſus uerſiculo eſt.ſcribens ad titum κρη Τες αἐι ψευσ Ται κα κα θηρία γασ Τερες αργοι ¸Cretenſes ſemp mendaces:male beſtiæ:uentres pigri:Cuius heroici hemiſtichium poſtea callimachus uſurpauit.Nec miꝝ ſi apud latinos metrum non ſeruet ad uerbum exp̄ſſa tranſlatio:cum homerus eadem lingua uerſus in proſam uix cohæreat.In alia quoq; epiſtola Menandri ponit ſenarium φθειρουσι γαρηθη Χρησ Τα ὁμιλίαι κακαι.ideſt.Corrumpūt enim mores bonos conſabulationes peſſimæ:Et apud athenienſes in martis curia diſputans: aratū teſtem uocat.Ipſius enim genus ſumus:quod græcæ dicitur Τόυ Τόυ γαρ και γένος ἐσ μεν. Et eſt clauſula uerſus heroici:ac ne paꝝ hoc eſſet ductor xp̄iani exercitus:& orator inuictus:pro chriſto cauſam agens: etiam inſcriptionem fortuitam:arte torquet in argumentum fidei.Didicerat enim a uero dauid extorquere de manibus hoſtiū gladium:& goliæ ſuperbiſſimi caput ꝓprio mucrone trūcare.Legerat in deuteronomio:domini uoce p̄ceptum mulieris captiuæ reddendum caput:ſupercilia:omnes pilos:& ungues corporis amputandos:& ſic eam habendam coniugio.Quid ergo mirum ſi & ego ſapientiam ſæcularem ꝓpter eloquii uenuſtatem:& mēbrorum pulchritudinem de ancilla atq; captiua iſraelitem facere cupio, & ſi quicqd in ea mortuū eſt idolatriæ:uoluptatis:erroris libidinum:uel p̄cido:uel rado? Et nixus puriſſimo corpi uernaculos ex ea genero domino ſabaoth? Labor meus in familia xp̄i ꝓficit.Stuprum in alienam auget numerum conſeruoꝝ.Oſee accepit uxorem fornicariam Gomer filiam debelaim.i.dulcedinum:& naſcitur ei de meretrice filius iſrael:qui uocatur ſemen dei.Eſaias nouacula acuta barbā & crura radit peccantium:Et eze chiel in typo fornicantis hieruſalem tondet cæſariē ſuam:ut quicquid in ea abſq; ſenſu & uita eſt ĩ auferat. Cyprianus uir eloquentia pollens:& martyrio:firmiano narrante mordetur:cur aduerſus demetrianum ſcribens:teſtimoniis uſus ſit ꝓphetaꝝ & apoſtoloꝝ:quæ ille ficta & cōmentitia eſſe dicebat:& non potius philoſophoꝝ ac poetaꝝ:quoꝝ auctoritati:ut ethnicus : contraire non poterat.Scripſerunt contra nos Celſus atq; Porphyrius.priori origenes.alteri Methodius:Euſebius:& Apollinaris fortiſſime reſponderunt. Quorum origenes octo ſcripſit libros.Methodius uſq; ad decē milia ꝓcedit uerſuū.Euſebius & Apolliaris. xxv. &.xxx.uolumina condiderunt.Lege eos:& inuenies nos cōparatione eorum imperitiſſimos.& poſt tanti tēporis ocium:uix quaſi p ſomnium quod pueri didicimus recordari.Iulianus auguſtus ſeptem libros in expeditione parthica aduerſum chriſtum euomuit:& iuxta fabulas poetaꝝ ſuo ſe enſe lacerauit.Si contra hunc ſcribere tentauero.puto interdices mihi:ne rabidum canē philoſophoꝝ & ſtoicoꝝ doctrinis.i.herculis claua repercutiam.Quanq̄ nazarenū noſtrum:& ut ipſe ſolebat dicere Galilæū:ſtatim in p̄lio ſenſerit: & mercedem linguæ putidiſſimæ contumeliis perfoſſus acceperit.Ioſephus antiquitatem approbans iudaici populi:duos libros ſcripſit contra Appionem alexandrinū grāmaticum.& tanta ſæcularium ꝓfert teſtimonia.ut mihi miraculum ſubeat quomodo uir hebræus & ab infantia ſacris litteris eruditus:cunctam græcoꝝ bibliothecam euoluerit.Quid loquar de Philone:quem uel alterum:uel ſecundū iudæum platonem:critici ꝓ nunciant? Curram per ſingulos.Quadratus apoſtolorum diſcipulus:& athenienſis pontifex eccleſiæ nonne adriano principi Eleuſinæ ſacra inuiſenti librum pro noſtra religione tradidit.Et tantæ admirationi oīum fuit:ut perſecutionem grauiſſimam illius excellens ſedaret ingenium.Ariſtides philoſophus:uir eloquentiſſimus:eidem principi apologeticum pro chriſtianis obtulit:contextum philoſophoꝝ ſententiis: quem imitatus poſtea iuſtinus & ipſe philoſophus:antonio pio & filiis eius ſenatuiq; librum contra gentes tradidit:

defendens ignominiam crucis:& resurrectionem christi tota prædicans libertate. Quid loquar de Melitone sardensi episcopo? Quid de Apollinari hierapolitanæ ecclesiæ sacerdote, Dionysioq; corinthioꝝ episcopo, & Tatiano:& Bardesane & Hereneo photini martyris successore, qui origenis hæreseon singulaꝝ uenena ex quibus philosophoꝝ fontibus emanarint multis uoluminibus explicarũt? Pantenus stoicæ sectæ philosophus ob p̄cipuæ eruditionis gloriam a Demetrio alexandriæ episcopo missus est in indiam:ut christũ apud Bracmanas:& illius gentis philosophos p̄dicaret. Clæmens alexandriæ ecclesiæ p̄sbyter meo iudicio omnium eruditissimus:octo scripsit stromatum Libros & totidé ὑπο-τυπωσεων:ideſt dispositionum: Et alium contra gentes. Pædagogi quoq; tria uolumina. Quid in illis indoctum, immo quid non e media philosophia est? Hunc imitatus origenes decem scripsit stromateas christianorum: & philosophorum inter se sententias comparans:& omnia nostræ religionis dogmata:de Platone & Aristotele:Numenio: Cornutoq; confirmans. Scripsit & Milciades contra gentes uolumen egregium. Hippolytus quoq;: & Apollonius romanæ urbis senatores, ppria opuscula condiderunt. Extant & Iulii Africani libri qui temporum scripsit historias:& Theodori:qui postea Gregorius appellatus est uiri apostolicorũ signoꝝ atq; uirtutum:& Dionysii alexandrini episcopi: Anatolii quoq; Laodicenæ ecclesiæ sacerdotis:necnon p̄sbyterorum Pamphili: Pierii: Luciani: Malchionis: Eusebii cæsarienſis episcopi & Eustachii antiocheni:& Anathasii alexandrini. Eusebii quoq; emiseni:& Triphyli Cyprii;& Asterii scitopolitæ:& Serapionis cõfessoris. Titi quoq; Bostrẽsi episcopi: Cappadocũq; Basilii. Gregorii Amphilochii:qui omnes in tantum philosophoꝝ doctrinis atq; sentẽtiis suos refarciunt libros:ut nescias quid in illis primũ admirari debeas eruditõem sæculi:an sciam scripturarum. Veniam ad latinos. Quid Tertulliano eruditius, quid acutius? Apologeticus eius & contra gentes libri cunctam sæculi continent disciplinam. Minutius fœlix causidicus romani fori in libro cui titulus octauus est:& in altero contra mathematicos:si tamen inscriptio non mentitur auctorem: Quid gentilium scripturaꝝ dimisit intactum? Septem libros aduersus gentes Arnobius edidit:totidéq; discipulus eius Lactantius:qui de ira quoq; & opificio dei duo uolumina condidit: Quos si legere uolueris dialogum ciceronis in eis ἑπτὰ τυμπάνων reperies. Victorio martyri i libris suis licet delit eruditio:tamen nõ deest eruditionis uolũtas. Cyprianus q̄ idola dii non sint:qua breuitate:qua historiaꝝ omnium sciẽtia quoq; uerborum & sensuũ splendore perstrixit? Hilarius meoꝝ confessor temporꝝ & episcopus. xii. Quintiliani libros. & stilo imitatus est & numero:breuiq; libello:quem scripsit contra dioscoꝝ medicũ:quid in litteris possit ostendit. Iuuẽcus p̄sbyter sub constantino historiam domini saluatoris uersibus explicauit:nec pertimuit euangelii ueritatẽ sub metri leges mittere. De cæteris uel mortuis:uel uiuentibus taceo:quoꝝ in scriptis suis & uires manifestæ sunt:& uoluntas. Nec statim parua opinione fallaris contra gentes hoc esse licitum, in aliis disputationibus dissimulandum. Quia omnes pene omnium libri exceptis his:qui cum epicuro litteras non didicerunt eruditionis doctrinæq; plenissimi sunt. Quanq̄ ego illud magis rear:quod dictanti uenit in mentem: nõ te ignorare qđ semper a doctis uiris usurpatum est:sed per te mihi, pponi ab alio quæstionẽ: q forsitan, ppter amorem historiaꝝ Salustii Calphurnius cognomẽto lanarius sit. Cui quæso ut suadeas ne uescentium dentibus edentulus inuideat:& oculos caprearum talpa contemnat. Diues ut cernis ad disputandum materia. sed iam epistolaris angustia finienda est.

Beati Hieronymi p̄sbyteri ad Pãmachiũ de optimo genere iterp̄tandi. ubi primũ cõtra ruffinum & cæteros obtrectatores inuehit:q schedas epistolæ Epiphanii e græco traductæ pecunia redemptas falsitatis arguebant ostendẽs nõ solũ gentiliũ sed sacræ scripturæ apostoloꝝ simulq; & euangelistaꝝ:&. lxx. interp̄tum exemplo nõ uerbum de uerbo:sed sensum e sensu debere transferri.

Aulus apostolus p̄sente rege agrippa:de criminibus responsurus quo posset intelligere qui auditurus erat:securus de causæ uictoria:statim in principio gratulatur dicens: De omnibus quibus accusor a iudæis o rex Agrippa: æstimo me beatum:cum apud te sim hodie defendendus: qui præcipue nosti cunctas quæ in iudæis sunt cõsuetudines & quæstiones. Legerat enim illud Esaiæ:beatus qui in aures loquitur audientis. & nouerat tantum oratoris uerba proficere:quantum iudicis p̄uidentia cognouisset. Vnde & ego beatum me in hoc duntaxat negocio iudico:q̄ apud eruditas aures imperitæ linguæ responsurus sum:quæ obiicit mihi:uel ignorantiam uel mendacium. Si aut nesciui alienas litteras uere interpretari:aut nolui. quorum alterum error:alterum crimen est. Ac ne forsitan accusator meus facilitate qua cuncta loquitur:& impunitate q̄ sibi licere omnia putat. me quoq; apud uos argueret:ut papã epiphanium criminatus est hanc epistolam misi quæ te,& per te alios qui nos amare dignantur: rei ordinẽ doceat. Ante hoc ferme biennium miserat ioãni episcopo supradictus papa Epiphanius litteras arguens eũ in quibusdam dogmatibus:& postea clæmenter ad pœnitentiam prouocans. Harum exemplaria certatim palæstinæ rapiebantur:uel ob auctoris meritum:uel ob elegantiam scriptoris. Erat in mõasterio nostro uir apud suos haud ignobilis Eusebius cremonensis qui cum hæc epistola p̄ multoꝝ ora uolitaret & mirarentẽ eam p̄ doctrina & puritate sermonis. docti pariter & idocti. cœpit a me obnixe petere:ut sibi eam in latinũ uerterem,& ppter intelligẽdi facilitatem apertius explicarem. Græci enim eloquii penitus ignarus erat. Feci q̄d uoluit. Accitoq; notario:raptí celeriterq; dictaui:ex latere in pagina breuiter ãotans:quem ītrísecus sensum singula capitula cõtinerent:Si quidem & hoc:ut sibi soli faceré oppido flagitarat. Postulauiq; ab eo mutuo:ut domi haberet exemplar:nec facile in uulgus proderet. Res ita anno & sex mensibus transiit:donec supradicta īterpretatio de scriniis eius nouo uestigio hierosolymam commigrauit. Nam quidam pseu-

do monachus uel accepta pecunia :ut perſpicue ſtelligi datur : uel gratuita malitia ut incaſſum corruptor nititur perſuadere:cõpilatis chartis eius & ſumptibus iudas factus eſt proditor:deditq; aduerſariis latrandi contra me occaſionẽ:ut inter iperitos concionentur me falſarium:me uerbũ non expreſſiſſe de uerbo : pro honorabili dixiſſe chariſſimum:& maligna ſterpretatione qđ nefas dictũ ſit. noluiſſe tranſferre:Hæc & iſtiuſmodi nugæ crimina mea ſunt. Ac primum ante q̃ de tranſlatione reſpõdeam:uolo interrogare eos q malitiam prudentiã uocant:unde apud uos exemplar epiſtolæ? Quis dedit? Qua fronte profertis,quod ſcelere redemiſtis? Quid apud homines tutũ erit:ſi nec parietibus quidẽ & ſcriniis noſtra poſſumus ſecreta cælare? Si ante tribunalia iudicium hoc uobis crimen ſpingerem:reos legibus ſubiugarẽ quæ etiã pro utilitatibus fiſci noxiis delatoribus pœnas ſtatuunt:& cũ ſuſcipiunt proditionẽ:dãnant ꝓditorem,Lucrum uidelicet placet:uoluntas diſplicet. Dudũ Eſichiũ uirum conſularem contra quem patriarcha Gamaliel grauiſſimas exercuit inimicicias theodoſius princeps capite damnauit:q; ſollicitato notario: chartas illius inuaſiſſet. Legimus in ueteribus hiſtoriis ludi magiſtrum:qui faliſcorum liberos ꝓdiderat: uinctũ pueris traditũ:& ad eos quos prodebat remiſſum. Nec ſceleratã populũ romãum ſuſcepiſſe uictoriã Pyrrhũ Epirotarũ regem:cũ ĩ caſtris ex uulnere curaretur medici ſui proditione interfici nefas duxit Fabritius:qn potius uinctũ remiſit ad dominum:ut ſcelus nec in aduerſario cõprobaret. Quod leges publicæ:qđ hoſtes tuentur:qđ inter bella & gladios ſanctum eſt:hoc nobis ĩter monachos & ſacerdotes chriſti ĩtutum ſuit? Et audet quidã ex eis adducto ſupercilio:& cõcrepãtibus digitis eructare & dicere:Quid enim ſi redemit:ſi ſollicitauit. Fecit quod ſibi profuit. Mira ſceleris defẽſio:quaſi non & latrones & fures:& pyratæ:faciant quod ſibi prodeſt. Certe Anna & Cayphas ſeducẽtes infœlicẽ iudam fecerũt:quod ſibi utile exiſtimabant. Volo ĩ chartulis meis quaſlibet ineptias ſcribere:Cõmentari in ſcripturis:remordere lædentes:digerere ſtomachũ in locis me exercere cõmunibus:& quaſi limatas ad pugnandũ ſagittas reponere. q̃diu non profero cogitata maledicta:nõ crimina ſunt:ĩmo ne maledicta quidẽ:quæ aures publicæ neſciant. Tu corrũpas ſeruulos : ſollicites clientes:& ut in fabulis legimus auro ad Danen penetres:diſſimulatoq; qđ feceris:me falſariũ uoces? Cũ multo peius crimen accuſando ĩ te confitearis:quod in me arguis. Alius te hæreticũ: alius te iſimulat dogmatũ peruerſorẽ:taces ipſe:reſpondere non audes. Interpretẽ laceras:de ſyllabis calũniaris : & totam defenſionem tui putas:ſi tacenti detrahas. Fingis ĩ tranſferendo uel erraſſe:uel intermiſiſſe me quippiã. Hic totus ingenii tui cardo uerſatur:hæc tua eſt defenſio. Num iccirco tu non es hæreticus:ſi ego malus interpres ſim? Non hoc dico:quo te hæreticum nouerim(ſciat ille:qui accuſauit:nouerit ille:qui ſcripſit) Sed qđ ſtultiſſimum ſit accuſatum:ab alio:alium criminari:& cõfoſſo undiq; corpore:de dormientis uulnere ſolatium quærere. Hactenus locutus ſum quaſi aliquid de epiſtola cõmutauerim:& ſimplex tranſlatio poſſit errorem habere:non crimen. Nunc uero cum ipſa epiſtola doceat nihil mutatum eſſe de ſenſu:nec res additas nec aliquod dogma cõfictum;Faciunt ne intelligendo:ut nihil intelligãt: & dum alienam iperitiam uolunt coarguere:ſuam produnt. Ego enim non ſolum fateor:ſed libera uoce profiteor:me ĩ ĩterpretatione græcorum abſq; ſcripturis ſanctis ubi & uerborum ordo myſterium eſt:nõ uerbum e uerbo:ſed ſenſum exprimere de ſenſu. Habeo quoq; huius rei magiſtrum Tullium qui Protagoram platonis & Oeconomicon xenophontis & Eſchinis ac Demoſthenis duas contra ſe orationes pulcherrimas tranſtulit. Quanta in illis prætrmiſerit:quanta addiderit:quanta mutauerit:ut proprietates alterius linguæ ſuis proprietatibus explicaret non eſt huius temporis dicere. Sufficit mihi ipſius tranſlatoris auctoritas:qui ita in prologo earundem orationum locutus eſt. Putaui mihi ſuſcipiendum laborem utilem ſtudioſis:mihi quidem ipſi neceſſarium. Cõuerti enim ex Atticis duorum eloquentiſſimoꝝ nobiliſſimas orationes:inter ſeq; contrarias Eſchinis & demoſthenis:nec conuerti ut interpres:ſed ut orator: ſententiis iiſdem & earum formis:tam figuris q̃ uerbis: ad noſtram conſuetudinem aptis. In quibus non uerbum pro uerbo neceſſe habui reddere:ſed genus omne uerborum uimq; ſeruaui. Non enim me annumerare ea lectori putaui oportere:ſed tanq̃ appendere. Rurſũ in calce ſermonis. Quorum ego ait orationes ſicut ſpero ita expreſſero:uirtutibus utens illorum omnibus ĩ ſententiis:& earum figuris:& rerum ordine uerba perſequens eatenus:ut ea non abhorreant a more noſtro:quæ ſi e græcis omnia conuerſa non erunt:tamen ut generis eiuſdem ſint elaborauimus. Sed & Oratius uir acutus & doctus hoc idem in arte poetica erudito interpreti præcipit.

Nec uerbum uerbo curabis reddere fidus interpres.

Terentius Menandrum:Plautus & Cecilius ueteres comicos interpretati ſunt. Nunquid hærent in uerbis : ac non decorem magis & elegantiam in tranſlatione conſeruant q̃ ueritatem ĩterpretatiõis? Hãc eruditi κακοζηλίαν nuncupant. Vnde & ego doctus a talibus ante annos circiter.xx.& ſimili tunc quoq; errore deceptus:certe hoc mihi a uobis obiiciendum neſciens:cum Euſebii cæſarienſis chronicon in latinum uerterẽ: tali inter cætera uſus ſum præfatione. Difficile eſt alienas lineas inſequentem non alicubi excedere & arduum:ut quæ in alia lingua bene dicta ſunt:eundem decorem & tranſlationem conſeruent. Significatum ẽ alicuid unius uerbi proprietate:non habeo meum quo id efferam:& dum quæro implere ſententiam longo ambitu uix breuis uiæ ſpatia conſumo. Accedunt hyperbatorum anfractus diſſimilitudines caſuum: uarietates figurarum,ipſum poſtremo ſuum:& ut ita dicam uernaculum linguæ genus. Si ad uerbum interpretor:abſurde reſonant,ſi ob neceſſitatem aliquid ĩ ordine:uel in ſermone mutauero:ab ĩterpretis uidebor officio receſſiſſe. Et poſt multa quæ nunc proſequi ocioſum eſt:etiã hoc addidi. Quod ſicui nõ uidẽ; liguæ gratiam ĩ interpretatione nutare:Homerũ ad uerbũ exprimat in latinum. Plus aliquid dicam:eundem ſua ĩ lingua ꝓphæ uerbis interꝑtetur:uidebit ridiculum:& poetam eloquentiſſimum uix loquẽtem. Verum ne

meorum ſcriptorum parua ſit auctoritas:quanq̃ hoc tantum probare uoluerim me ſemper ab adoleſcentia non uerba ſed ſententias tranſtuliſſe.Qualis ſuper hos genere præfatiuncula ſit in libro quo beati antonii uita deſcribitur:ipſius lectione cognoſce.Ex alia inquit ī aliam linguam expreſſa ad uerbum tranſlatio:ſenſum operit.Et ueluti læto gramine ſata ſtrāgulat.Dum enim caſibus & figuris ſeruit oratio:quod breui poterat iudicare ſermone longo ambitu circūacta uix explicat.Hoc igitur ego uitans:ita beatum antonium repetente tranſpoſui:ut nihil deſit ex ſenſu:cum aliquid deſit ex uerbis.Alii ſyllabis occupentur & litteris: tu quære ſententias.Dies me deficiet:ſi & omniū qui ad ſenſum interpretati ſunt:teſtimonia replicauero.Sufficit in præſenti nominaſſe hilarium confeſſorem:qui homelias in iob:& in pſalmos tractatus plurimos in latinum urrtit e græco:nec aſſedit litteræ dormienti:& putida ruſticorum ītерpretatione ſe torſit:ſed quaſi captiuos ſenſus in ſuam linguā uictoris iure tranſpoſuit. Nec hoc miꝝ in cæteris ſæculi uidelicet:aut eccleſiæ uiris:cū.lxx.interpretes:& euangeliſtæ atq; apoſtoli idem in ſacris uoluminibus fecerint.Legimus ī matheo dicentem dominum Talatacumi: ſtatimq; ſubiectum eſt:qđ ītерpretatur puella tibi dico ſurge. Arguat euangeliſta mendacii:quare addiderit:tibi dico.cū ī hebræo tantum ſit puella ſurge.ſed ut emphaticoteron faceret:& ſenſum uocantis atq; ꝑerantis exprimeret:addidit tibi dico.Rurſum ī matthæo:redditis a ꝑdito re iuda triginta argenteis:& empto ex eis agro figuli ſcribitur:Tunc ꝑletū eſt qđ ſcriptum eſt per hieremiam prophetam dicentem:& acceperunt triginta argenteos præcium appreciari:quod appreciauerunt a filiis iſrael:& dederunt eos in agrū figuli:ſicut conſtituit mihi dominus:hoc in hieremia penitus non inuenitur ſed in zacharia:aliis multo uerbis ac toto ordine diſcrepante:Vulgata quippe editio ita ſe habet: Et dicam ad eos ſi bonum eſt coram uobis date mercedem mihi:aut renuite:& appenderunt mercedē meam triginta argenteos.Dixitq; dominus ad me Pone illos in cōflatorio:& conſidera ſi probatum ſit: ſicut ꝑbatus ſū ab eis:& tuli.xxx.argenteos & miſi eos ī domo domini ī conflatorio:Quantum diſtet ab euangeliſtæ teſtimonio.lxx.tranſlatio perſpicuum eſt.Sed & in hebræo cū ſenſus idem ſit:uerba præpoſtera ſunt:& pene diuerſa.Et dixi inquit ad eos:ſi bonum eſt in oculis ueſtris:afferte mercedem meam:& ſi non quieſcite:& appenderunt mercedem meam triginta argenteos.Et dixit dominus ad me:ꝓice illud ad ſtatuariū:decorum precium quod appreciatus ſū ab eis:& tuli triginta argenteos & proieci eos in domo domini ad ſtatuarium.Ac cuſent apoſtolū falſitatis quod nec cū hebraico:nec cū.lxx.congruat tranſlationibus:& quod his maius eſt: errat ī nomine:pro Zacharia quippe Hieremiam poſuit.Sed abſit hoc de pediſſequo xp̃i dicere:cui curæ fuit nō uerba & ſyllabas aucupari:ſed ſententias dogmatum ponere.Veniamus ad illud eiuſdem zachariæ teſtimonium:qđ ioannes euangeliſta aſſumit iuxta hebraicā ueritatem Videbunt in quem cōpunxerunt:pro quo in.lxx.και επιβλεψονται προς με αντ ὁρχησαντο quod ītерpretati ſunt latini.Et aſpicient ad me pro his quæ illuſerunt:ſiue inſultauerunt.Diſcrepat euangeliſtæ.lxx.interpretum:noſtraq; tranſlatio: & tamen ſermonum uarietas ſpiritus unitate cōcordat.In matthæo quoq; legimus dominū ꝑdicantem apoſtolis fugam:& hoc ipſum zachariæ teſtimonio confirmante.Scriptū ē ait.percutiam paſtorem:& diſpergētur oues.at in.lxx.& in hebræo multo aliter ē.Nō enim ex perſona dei dicitur:ut euangeliſta uult:ſed ex ꝓphetæ deum patrem rogantis.Percute paſtorem:& diſpergentur oues.In hoc ut arbitror loco iuxta quorandā prudentiam euangeliſta piaculi reus eſt:q; auſus ſit ꝓphetæ uerba ad dei referre perſonam. Scribit ſupradictus euangeliſta:ad angeli monitū tuliſſe ioſeph paruulū:& matrem eius:& intraſſe in ægyptū:ibiq; manſiſſe uſq; ad obitū herodis:ut impleret̃ quod dictū eſt a domino per prophetam dicentem:ex ægypto uocaui filium meū.Hoc noſtri codices non habent:ſed in oſee ꝓpheta iuxta hebraicam ſcribitur ueritatem. Quia puer iſrael eſt & dilexi eum:& ex ægypto uocaui filium meū.Pro quo in eodem loco.lxx.trāſtulerūt: Quia paruulus eſt iſrael:& dilexi eum:& ex ægypto uocaui filios eiuseNū omnino repudiandi ſunt:quia iſtum locum:qui ad chriſti maxime pertinet ſacramentum:aliter tranſtulerunt.An danda potius uenia: ut hominibus.iuxta iacobi ſententiam dicentis:multa peccamus omnes:& ſiquis in uerbo non peccat:iſte perfectus ē uir:& poteſt refrenare omne corpus?Illud uero:quod in eodem euangeliſta ſcribitur:& ueniens habitauit ī ciuitate:quæ dicitur nazareth:ut impleretur quod dictū eſt per prophetas:quia nazareus uocabitur.Reſpōdeant rogo dædali & faſtidioſi æſtimatores omnium tractatorum:ubi legerint.Diſcantq; in eſaia poſitum. Nam in eo loco ubi nos legimus:atq; tranſtulimus:exiet uirga de radice ieſſe:& flos de radice eius aſcendet in hebræo iuxta linguæ illius idioma:ita ſcriptum eſt:Exiet uirga de radice ieſſe:& nazareus de radice eius creſcet.Cur omiſerunt hoc.lxx.ſi non licet tranſferre uerbum pro uerbo?Sacrilegiū eſt:uel cælaſſe:uel ignoraſſe myſterium.Tranſeamus ad cætera.Neq; enim epiſtolæ breuitas patitur diutius ī ſingulis īmorari. idē Matthæus loquitur:hoc autem totum factum eſt:ut compleretur:quod dictum eſt a domino per prophetam dicentem.Ecce uirgo in utero habebit:& paritet filium:& uocabunt nomen eius emanuel.Quod.lxx. tranſtulerunt. Ecce uirgo in utero accipiet:& pariet filium & uocabitis nomen eius emanuel. Si uerba calumniamur:utiq; non eſt idem:habebit & accipiet:nec uocabunt & uocabitis.Porro in hebræo legimus ita ſcriptum.Ecce uirgo concipiet & pariet filium:& uocabit nomen eius emanuel.Non Achaz qui arguebatur infidelitatis:non iudæi qui erant dominum negaturi:ſed uocabit inquit ipſa quæ concipiet: ipſa uirgo quæ pariet.In eodem euangeliſta legimus:Herodem ad aduētum magorum fuiſſe turbatum.Scribiſq; & ſacerdotibus congregatis ſciſcitatum ab eis:ubi chriſtus naſceretur.Illoſq; reſpōdiſſe:in Bethleē iudæ.Sic enī ſcriptū eſt ī ꝓpheta.Et tu Bethleē terra iuda:nequaq̃ minima es in ducibus iuda.Ex te enī egredieť dux: q regat populū meū iſrael:Hoc exēplū ī uulgata editiōe ſic ferť:Et tu bethleē domus ephrata:modicus es in milibus iuda:de te mihi egredieť dux:ut ſit prīceps ī iſrael.Quāta ſit ītеr matthæū & ſeptuagīta uerborum

ordiniſq; diſcordia:magís hoc admiraberis ſi hebraícam uideas:in quo ita ſcriptum eſt:Et tu bethleem do
mus Ephrata: paruulus es in milibus iuda.Ex te mihi egredietur qui ſit dominator in iſrael.Conſidera gra
datim quæ ab euangeliſta ſint poſita:Et tu bethleem terra iuda.Pro terra iuda ī hebraico habet ephrata. In
.lxx.Domus ephrata.Nequaq̄ minima es ī ducibus iuda.Quod in.lxx.legit̄:modicus es:ut ſis in milibus iu
da,ī hebræo paruulus es:in milibus iuda.Senſuſq; contrarius ē.lxx.ſibi ī hoc dūtaxat loco & hebraico con
cordante.Euangeliſta enim dixit q̄ nō ſit paruulus ī ducibus iuda:cū e regiōe ſit poſitū:paruulus quidem es
& modicus: ſed tamen de te mihi paruo & modico:egredit̄:dux in iſrael ſcdm illd̄ apoſtoli:elegit ī firma mū
di deus:ut confundat fortia.Porro quod ſequ;tur:q̄ regat:uel qui paſcat populum meum iſrael:aliter in pro
pheta eſſe perſpicuum ē.Hoc replico non ut euangeliſtas arguam falſitatis(hoc quippe ſpioꝛ eſt:Celſi: Por
phyrii:iuliani)ſed ut reprehenſores meos arguam ſperitiæ:& ſpetrem ab eis ueniam:ut cōcedant mihi ī ſim
plici epiſtola quod in ſcripturis ſanctis uelint nolint apoſtolis cōceſſuri ſunt.Marcus diſcípulus petri ita ſu
um ordit̄ euangelium.Principium euangelii ieſu xp̄i:ſicut ſcriptū eſt in eſaia ꝓpheta.Ecce ego mitto ange
lum meum ante faciē tuam:qui præparabit uiam tuá ante te: Vox clamantis ī deſerto parate uiam domini
rectas facite ſemitas eius.Hoc exēplū ex duobus ꝓphetis cōpoſitum eſt:de Malachia uidelicet & Eſaia. Nā
primum quod dicitur ecce ego mitto angelū meū ante faciem tuá:q̄ ꝓparabit uiá tuá ante te:in Malachia ī
fine ſcriptū eſt.Sequens aūt:uox clamantis ī deſerto & cætera:in Eſaia legimus:& quomō marcus ſtatim in
principio uoluminis ſui poſuit:ſicut ſcriptū eſt ī eſaia ꝓpheta:ecce ego mitto angelum meū:qđ non ſcribit̄
ī eſaia ut diximus:ſed ī malachia:ī nouiſſimo.xii.ꝓphetarū?Soluat hanc quæſtiunculam ſperita p̄ſumptio
& ego erroris ueniā deprecor.Idem marcus īducit ad phariſæos ſaluatorē loquentem.Nunq̄ legiſtis quid fe
cerit dauid:quādo neceſſitatē habuit:& eſuriuit ipſe:& ſocii eius:quō iugreſſus ē domū dei ſub abiathar pō
tifice:& panes propoſitionis,comedit:q̄bus nō licebat ueſci.niſi ſolis ſacerdotibus.Legamus Samuelem ſiue
ut in cōmuni titulo habetur,Regnorū libros:ibiq; reperiemus nō Abiathar ſcriptum eē:ſed Abimelech pō
tificem:q̄ poſtea a Doech cū cæteris ſacerdotibus:ſaul iubente percuſſus ē.Pergamus ad apoſtolum Paulū:
ſcribit ad Corinthios.Si enim cognouiſſent dominū gloriæ non crucifixiſſent.ſed ſicut ſcriptum ē.qđ ocu
lus non uidit nec auris audiuit:nec in cor hominis aſcēdit:quæ preparauit deus diligētibus ſe.Solent ī hoc
loco apocryphorū quidam deliramenta ſectari:& dicere q̄ de apocalypſi Heliæ teſtimonium ſūptū ſit:cum
in Eſaia iuxta hebraicū ita legatur.A ſæculo non audierunt nec auribus perceperunt.Oculus non uidit de
us abſq; te quæ præparaſti expectantibus te.Hoc.lxx.multo aliter tranſtulerunt.A ſæculo non audiuimus:
neq; oculi noſtri uiderunt deum abſq; te:& opera tua uera:& facies expectantibus te miſericordiam.Intelli
gimus unde ſumptū ſit teſtimonium:& tamen apoſtolus non uerbū expreſſit e uerbo:ſed περιφραστικῶς
eundem ſenſum aliis ſermonibus īdicauit.In epiſtola ad romanos idem apoſtolus paulus exemplū de eſaia
ſumens:ecce inquit ponam in ſyon lapidem offenſionis:& petram ſcandali:Diſcordat a tranſlatiōe ueteri:
& tamen cū hebraica ueritate cōcordat.In.lxx.enim contrarius ſenſus ē,non ut lapidi offenſionis occurre
retis:neq; ut petræ ruinæ.Cum apoſtolus quoq; petrus hebræis:Paulo q̄ conſentiens:ita poſuerit: incredu
lis autem lapis offenſionis & petra ſcandali.Ex quibus uniuerſis perſpicuum eſt apoſtolos & euangeliſtas ī
interpretatione ueterum ſcripturarum:ſenſum quæſiſſe:non uerba:nec magnopere de ordine:ſermonibuſ
q; curaſſe.cum ītellectui res pateret.Lucas uir apoſtolicus & euāgeliſta ſcribit Stephanū primū chriſti mar
tyrem in iudaica cōcione narrantē in.lxxv.animabus deſcendit iacob ī ægyptū:& defunctus ē ipſe:& patres
noſtri tranſlati ſunt in Sychem:& poſiti ſunt in ſepulchro:qđ emit abrahā precio argenti a filiis Emmor pa
tris filii ſychē:hic locus in geneſi multo aliter inuenit̄.q̄.ſ.abraham emit ab Ephron etheo filio Seor iuxta
hebron quadringentis dragmis argenti ſpeluncam duplicem & agrū circa eam:ſepelieritq; in eam Sarā uxo
rem ſuam:atq; in eodem legimus libro poſtea reuertētem de meſopotamia iacob cū uxoribus & filiis ſuis:
poſuiſſe tabernaculum ante ſalē urbē Sychimoꝛ q̄ ē in terra Canaam:& habitaſſe ibi:& emiſſe partem agri
in quo habebat tētoria ab Emor patre Syché cētū agnis:& ſtatuiſſe ibi altare:& īuocaſſe ibi deū iſrael.Abra
ham non emit ſpecū ab emor patre Syché:ſed ab ephrō filio ſeor.nec ſepultus eſt in Sychem: ſed in Hebrō
quæ corrupte dicit̄ Arboch.Duodecim autē patriarchæ non ſunt ſepulti in arboch:ſed ī Sychem qui ager
non eſt emptus ab abraham:ſed a iacob.Differo ſolutionem iſtius quæſtiunculæ:ut obtrectatores mei que
rant:& intelligant non uerba in ſcripturis conſideranda ſed ſenſum.xxi.pſalmi iuxta hebræos idipſum exor
dium eſt:qđ dominus locutus eſt in cruce.Heli heli lomazabathái.quod ītерpretat̄ deus meus deus meus
quare me dereliquiſti?Reddant rationem cur.lxx.tranſlatores interpoſuerūt;reſpice me.Ita enim uerterunt
Deus deus meus reſpice me.quare me dereliquiſti?Reſpondebūt utiq; nihil dāni in ſenſu eſſe:ſi duo uerba
ſint addita.Audiant & a me nō periclitari eccleſiaꝛ ſtatum:ſi celeritate dictantis aliqua uerba dimiſerim.lō
gum eſt nunc euoluere:quanta.lxx.de ſuo addiderint:quanta dimiſerint:quæ ī exemplaribus eccleſiæ obe
liis:aſtericiſq; diſtincta ſunt.Illud enim quod legimus in eſaia:beatus qui habet ſemen in ſyon: & domeſti
cos in hieruſalem:ſolent hebræi deridere cum audierint necnon & in amos poſt deſcriptionem luxuriæ ſtā
tia putauerunt hæc & non fugientia.Re uera ſenſus rhetoricus & declamatio Tulliana.Sed quid faciemus
ad auctenticos libros in quibus hæc non fuerunt aſcripta:& cætera his ſimilia quæ ſi ꝓferre nitamur: infi
nitis libris opus eſt?porro quanta dimiſerint : uel aſterici teſtes ſunt:ut diximus:uel noſtra interpretatio ſi
a diligenti lectore tranſlationi ueteri conferatur:& tamen iure.lxx.editio obtinuit in eccleſiis:uel quia pri
ma ē:&ante chriſti facta aduentū:uel qa ab apoſtolis in q̄bus tamē ab hebraico nō diſcrepat uſurpata.Aqla
aūt ꝓſelitus:& cōtētioſus ītерpres:qui nō ſolū uerba:ſed & etymologiā uerboꝛ trāſferre conatus ē:iure ꝓ
icitur a nobis.Quis enim ꝓ frumēto & uino & oleo poſſit uel legere uel ītelligere χεῦμα οπωρινον σῖτ̄

πνοΐα:qđ nos possumus dicere fusionẽ:pomationemq; & splẽdentiam.Atqui non solum hebræi habent αρφρα:sed & pro αρφρα ille κακ ξιλως syllabas interpretatur & litteras dicat σει ει τον ουρανον και σει ει τηνγην quod græca & latina lingua omnino non recipit.Cuius rei exemplũ ex nostro sermone capere possumus.Quanta enim apud græcos benedicuntur:quæ si ad uerbum transferamus in latino:non resonant & e regione:quæ apud nos placent:si uertantur iuxta ordinem:apđ illos displicebũt.Sed ut ifinita p̃teream & ostendam tibi uir omnium nobilium christianissime:& christianorum nobilissime:cuiusmodi falsitatis me in epistolæ translatione reprehendant:ipsius epistolæ ponam cum græco sermone principium:ut ex uno crimine itelligantur & cætera εδει ησ μασ αγαπη τε μη τη οιης ει των κληρων φερεσθαι quod ego ita uertisse memini.Oportebat nos dilectissime clericatus honore non abuti in superbiã.Ecce inquiunt i uno uersiculo quanta mendacia.Primum αγαπη τόσ dilectus est non dilectissimus.Deinde οιησις æstimatio dicitur:non superbia:non enim dixit οιδημα τι:sed οι ησει.Quorũ alterum tumorem:alterum arbitriũ sonat. Totũq; quod sequitur:clericatus honore non abuti in superbiam:tuũ est.Quid agis o columen litterarum & nostrorũ tępoꝛ Aristarche:qui de uniuersis scriptoribus sententiam feras?Ergo frustra tãto tempore studuimus:& sæpe manũ ferulæ subdixumus?Egredientes de portu statim impegimus.Igit quia & errasse humanum est:& confiteri errorem prudentis.tu quicunq; reprehensor es:tu me obsecro emenda præceptor: & uerbũ de uerbo exprime:Debueras inquit dicere.Oportebat enim nos dilecte non æstimatione:clericoꝛe ferri.Hæc est Plautina eloquentia:hic lepos atticus:& musarum ut dicunt:eloquio comparandus.Cõpletur in me tritũ uulgi sermone prouerbium.Oleum pdit & impensas qui bouem mittit ad cæroma. Hæc non é illius culpa:cuius sub persona alius agit Tragœdiam:sed Ruffini & Melaniæ magistrorum eius:qui illũ magna mercede:nihil scire docuerunt.Nec reprehendo in quolibet christiano sermonis ĩperitiam . atq; utinã socraticum illud haberemus.Scio:q; nescio:Et alterius sapientis:Teipsum intellige.Veneratioi mihi semp fuit.nõ uerbosa rusticitas:sed sancta simplicitas.Qui in sermone imitari se dicit apostolos:prius imitet uirtutes in uita.Illorum in loquendo simplicitaté excusabit sanctimoniæ magnitudo:& syllogismos Aristotelis,contortaq; Chrysippi acumina resurgens mortuus cõfutabit.Cæterũ ridiculum é:siquis e nobis manés inter Crœsi opes & Sardanapali delitias:de sola rusticitate se iactet:quasi omnes latrones & diuersorum criminum rei diserti sint:& cruentos gladios philosophorũ uoluminibus:& non arborum truncis occulant. Excessi mensurã epistolæ:sed non excessi doloris modum.Nam qui falsarius uocor:& inter mulierum radios & textrina dilanior:contentus sum crimen abnuere:non ferre.Vnde arbitrio tua cuncta permitto:ut legas ipsam epistolam tam græcam q̃ latinam:& ilico intelliges accusatorum meorum uenias:& opprobrosas querelas:Sed porro mihi sufficit amicum instruxisse charissimum:& in cellula latitantem diem tantum expectare iudicii.Optoq; si fieri potest:& si aduersarii sinuerint:cõmẽtarios potius scripturarum:q̃ Demosthenis & Tulli philippicas tibi scribere.

Beati Hieronymi presbyteri ad Sunniã & Fretelã ĩsinuantis ĩ singulis pene psalmis ĩ quo.lxx.interpretũ editio ab hebraica ueritate discordet:ac docẽtis quid in singulis potius sit sequendum.

Ilectissimis fratribus Sũniæ & Fretelæ & cæteris qui nobiscũ domino seruiunt.Hieronymus.uere ĩ uobis apostolicus & ꝓpheticus sermo cõpletus est.In omnem terram exiuit sonus eoꝝ: & in fines orbis terræ uerba eoꝝ.Quis hoc crederet ut barbara getarũ lingua hebraicam quæreret ueritatẽ & dormitãtibus ĩmo cõtẽdẽtibus græcis ipsa germania spiritus sãcti eloquia scrutaret? In ueritate cognoui:quoniam non est personarum acceptor deus:sed in omni gente q timet deum & operatur iusticiam & acceptus est illi.Dudum tenendo callosa capulo manus:& digiti tractandis sagittis aptiores ad stilum calamũq; mollescunt.& belli cosa pectora reuertuntur in mansuetudinem christianam. Nunc & esaiæ uaticinium cernimus opere completum.Concident gladios suos in aratra:& lanceas suas in falces . & non assumet gens contra gentem gladium:& non discent ultra pugnare.Rursumq; ĩ eodem Pascetur lupus cum agno:& pardus requiescet cum hædo:& uitulus & leo & thaurus pascentur simul:& puer paruulus ducet eos:& bos & ursus in cõmune pascentur:paruuliq; eorum erunt pariter:& leo & bos comedent paleas, non ut simplicitas in feritatem transeat:sed feritas discat simplicitatem.Quæritis a me rem magni operis: & maioris inuidiæ.In qua scribentis non ingenium:sed eruditio comprobetur:ut dum ipse cupio de cæteris iudicare:iudicandum me omnibus præbeam.Et in opere psalteri iuxta distinctionem schedulæ uestræ: ubicunq; inter latinos græcosq; contentio est:quid magis hebræis conueniat,significem.In quo breuiter illud admoneo ut sciatis aliam esse editionem quam Origenes:& cæsarienſis Eusebius.omnesq; græciæ tractatores κοινη idest communem appellant.atq; uulgatam:& a plærisque nunc λουκιανος dicitur . Aliam. lxx.interpretum.quæ & in sexcuplicibus codicibus reperitur,& a nobis in latinum sermonem fideliter uersa est:& hierosolymæ:atq; in orientis ecclesiis decantatur.Super qua re:& sanctus filius meus Auitus sepe requisierat.& quia se occasio fratris nostri Firmi presbyteri dedit:qui mihi epistolam uestram tradidit a uobis:scribens in commune respondeo:& me magnæ amicitiæ libero fænore:quod quanto magis soluimus: plus debemus.Sicut autem in nouo testamento:siquando apud latinos quæstio exoritur:& est inter exemplaria uarietas:recurrimus ad fontem græci sermonis:in quo nouum scriptum est instrumentum:ita in ueteri testamento:siquando inter græcos latinosq; diuersitas est:ad hebraicam recurrimus ueritatẽ:ut qcquid de fonte proficiscit:hoc quæramus in riuulis.Vulgata autẽ & cõmunis ista editio ipsa é.quæ ĩ.lxx. Sed hoc interest inter utranq; ꝙ uulgata pro locis & tẽporibus & pro uoluntate scriptoꝝ:uetus corrupta editio est. Ea autẽ quæ habet in Luciano:& quã nos uertimus ipsa é:quæ in eruditorum libris incorrupta & ĩmaculata.lxx.ĩterpretũ translatatio reseruat.Quicquid ergo ab his discrepat:nulli dubiũ est:qn ita ab hebræoꝝ

auctoritate diſcordet.Prima de quinto pſalmo quæſtio fuit.Neq; habitabit iuxta te malignus:pro quo habeť in græco ουπαροικησ εισοι πονηρευομενσο & uulgata editio cõtinet & miramini :cur ita παροικια: ideſt Incolatũ latinus interpres nõ uerterit:ſed pro hoc poſuerit habitationem:q̃ græce dicit̃ κατοικια qđ quidem in alio pſalmo feciſſe cõuincit̃.Heu mihi qa incolatus meus prolongatus eſt. Et in quartodecimo pſalmo rurſum pro icolatu habitationem poſuit.Domine quis habitabit ĩ tabernaculo tuo?Et ſciendũ ꝙ ſi uoluerimus dicere:domine qs icolet tabernaculum tuũ:uel illud de qnto,neq; icolet iuxta te malignus:per det euphoniã.Et dum iterpretationis ꝓprietatem ĩſequimur:oẽm decorem tranſlationis amittimus.& hãc eſſe regulam boni iterpretis:ut idioma alterius linguæ ſuæ linguæ exprimat ꝓprietate:quod quidẽ & Tullium in Protagoram Platonis:& in Oeconomicũ xenophontis:& ĩ Demoſthenis cõtra Eſchinem orationẽ feciſſe coniicimus.& Plautũ:Terentiũ:Ceciliũq; eruditiſſimos uiros in græcis comœdiis tranſferendis.Neq; ex eo qs latinã linguam anguſtiſſimam putet:ꝙ nõ poſſit uerbũ de uerbo tranſferre:cũ etiam græci plærag; noſtra per circuitus tranſferant:& uerba hebraica nõ interpretationis fide:ſed linguæ ſuæ ꝓprietatibus nitantur exprimere.De eodem pſalmo dirige ĩ conſpectu tuo uiam meam pro quo habetur ĩ græco κατευθυνον ενωπιόν σου τηνοδον μου quod nec.lxx.habẽt nec Aquila:nec Symmachus:nec Theodotion,ſed ſola Luciani editio.Denicq; & ĩ hebræo ſcriptũ repperi oſer laphanii darchachi quod oẽs uoce ſimili tranſtulerunt.Dirige in conſpectu tuo uiam tuã:ſcđm illud quod ĩ oratione dominica dicit̃,Pater noſter qui es in cælis ſanctificetur nomen tuum:nõ quod nobis orantibus ſanctificet̃:quod per ſe ſanctum eſt: ſed quo petamus:ut quod per naturam ſui ſanctũ eſt:ſanctificet̃ ĩ nobis.Ergo & nunc ꝓpheta poſtulat:ut uia domini quæ per ſe recta eſt:etiã ſibi recta fiat.De ſexto pſalmo.Erubeſcãt & cõturbent̃ uehementer omnes inimici mei.Et dicitis uehementer ĩ græco non haberi.Scio ſed ĩ editione uulgata.Cæterum ĩ Hebræo habet modũ ideſt uehementer Et oẽs σφοδρα ſimiliter tráſtulerũt.De ſeptimo pſalmo.Iudica me domine ſcđm iuſticiam tuã.pro quo habetur ĩ græco κρινόν με κυριε κατα την δι και οσυνην μου:ideſt ſcđm iuſticiã meam:ſed & hoc male.In hebræo autem ſedechi habet:quod iterpretatur iuſticia mea:& non ſedachali:qđ iuſticiam tuam ſonat.Sed & omnes iterpretes iuſticiã meã uoce ſimili tranſtulerunt.Nec cuiq̃ uideatur temerariũ:ꝙ iudicari ſcđm iuſticiã ſuam poſtulet:cũ & ſequens uerſiculus hoc ipſum ſignificet.Et ſcđm innocentiã meã ſuper me.Et ſextidecimi pſalmi hoc exordium ſit.Exaudi domine iuſticiã meam.Et in decimo ſeptimo dicat̃ quoq;.Retribuet mihi dominus ſcđm iuſticiam meam:& ſcđm puritatem manuũ mearum reddet mihi.In uigeſimo quoq; qnto pſalmo ſcriptum ſit.Proba me domine:& tẽta me:ure renes meos: & cor meũ. Et ĩ quarto pſalmo dicatur,Cum inuocarem exaudiuit me deus iuſticiæ meæ.Et octogeſimoqn to pſalmo,Cuſtodi animam meam quoniam ſanctus ſum,Iacob quoq; loquit̃ ĩ geneſi Et exaudiet me cras iuſticia mea.De octauo pſalmo.Quoniã uidebo cælos tuos & dicitis:ꝙ tuos in græco non habetur.Verum eſt:ſed in hebræo legit̃ Samacha:quod interpretatur cælos tuos.Et de editione Theodotionis in.lxx. interpretibus additum eſt ſub aſteriſco:cuius rei breuiter uobis ſenſum aperiam,Vbi qđ minus habet̃ in græco ab hebraica ueritate:Origenes de tranſlatione Theodotionis addidit:& ſignum poſuit aſteriſcum.ideſt ſtellam:quæ quod prius abſconditũ uidebatur illuminet:& ĩ medium proferat.Vbi autem qđ in hebræo nõ eſt:in græcis codicibus inuenitur οβελόν ideſt lacentem poſuit uirgulam:quam nos latini ueru poſſumus dicere:quod oſtenditur iugulandum eſſe & confodiendũ:quod in auctenticis libris nõ ĩuenitur: quæ ſigna & ĩ græcorum latinorũq; poematibus inueniuntur In ſextodecimopſalmo. Oculi tui uideant æquitates:ꝓ quo in græco uos legiſſe dixiſtis οι οφθαλμοι μουει δε τωσανευθυ τη τασι ideſt Oculi mei uideant æquitates:ſed rectius oculi tui:quia & ſupra dixerat De uultu tuo iudicium meum prodeat.Oculi domini in ꝓpheta operante non parua ſed recta conſpiciant.In ipſo.Cuſtodi me ut pupillam oculi:dicitis in græco legi φύλαξον με κύριε ὡσκόριν οφθαλμου ideſt Cuſtodi me domine ut pupillam oculi:quod nec in hebræo nec in ullo habetur interprete.Exurge domine:præueni eum:& ſupplanta eum.pro quo in græco ſit ἀναστηθι κυριε προφθασον αυτους και ὑπος κελισον αυτους ideſt:Exurge domine:præueni eos: & ſupplanta eos.Sed melius:ſi legatur in numero ſingulari.Siquidem de impio dictum eſt:de quo ſtatim ſequitur:preueni eum:& ſupplanta eum.Eripe ab impio animam meam nullicq; dubium quin diabolum ſignificet. Decimoſeptimo pſalmo.Grando & carbones ignis.Et quæritis cur græci iſtum uerſiculum ſecundum nõ habeant interpoſitis duobus uerſibus.Sed ſciendum quia de hebraica:& de Theodotionis editione intra. lxx. interpretatiõem ſub aſteriſco additum ſit.In eodem.Qui perficit pedes meos tanq̃ ceruorum:pro quo ſcribitis in græco inueniri και ταρτι ζωμενος τους πολας μουωσει ελαφου ideſt.Qui pficit pedes meos tanq̃ ccrui:ſingularem numerum pro plurali.Sed in hebræo pluralis numerus poſitus eſt & omnes interpretes pluralem numerum tranſtulerunt. In eodem Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ.pro quo in græco uos legiſſe dixiſtis:και ἐδωκας μοι υπερας τησμου σωτηριας μου.ideſt Et dediſti mihi protectionẽ ſalutis meæ.Sed in hebræo leſacha ſalutis tuæ ſignificat:non meæ:quod & omnes interpretes tranſtulerũt in ipſo Supplantaſti inſurgentes in me:ſubtus me.pro quo græco plus inueniſſe uos dicitis σὺνεπόδισας παντας τους επανιστα μενους επ ἐμε ideſt Supplantaſti omnes inſurgentes in me:ſed omnes additum eſt.In eodem. Viuit dominus & benedictus deus meus.Et dicitis in græco non haberi meus ζη κυριος και ευλογητος ὁ θεος ideſt Viuit dominus.& benedictus deus:quod non ſub aſteriſco:ſed ab ipſis .lxx. de hebraica ueritate tráſlatũ é:& cũcti iterptes ĩ hac parte cõſentiunt.ĩ eodẽ.Liberator meus de gẽtibus iracũdis ꝓ quo ĩ græco uos iueniſſe dicitis:ab inimicis meis fortibus ſiue potẽtibus.Et qa ſemel ueritati ſtudemus ſiqđ uel tráſferẽtis feſtinutiõe:uel ſcribẽtiũ uitio deprauatũ é:ſimpliciter cõfiteri:& emẽdare debemus ορυς της μουεξεχθρων μου ὁρυομενον.i.liberator meus ex inimicis meis iracũdis,ĩ hebræo nihil aliđ habet̃:niſi

hoc:Liberator meus ab inimicis meis.Septuagínta iracūdis addiderūt.Et ꝓ gētibus tā inhebræo q̄ in cunctis interpretibus inimici positi sūt:& miror quomō pro inimicis gentes mutatæsūt. Decimooctauo.Exultauit ut gigas ad curendam uiam suam:& dicitis ꝙ in græco suam non habetur αγαλλιασεται ως γιγας δραμειν οδον idem Exultauit ut gigas currere uiam suam.Sed hoc nos sub ueru aditum repperimus:& in hebræo non esse manifestum est.Decimonono.Tribuat tibi scām cor tuum:& dicitis í græco uos huic uersiculo additum nomen domini repperisse δωη σοι κυριος ideſt Tribuat tibi dominus:quod superfluum é: quia ex superioribus subauditur.Vnde cœpit & psalmus:Exaudiat te dominus in die tribulatiōis:ut & hic sub eodē uersu dicatur.Tribuat tibi scām cor tuū:ideſt ipse dominus:de quo supra dictū est.In eodem. Exaudias nos í die í qua iuocauerimus te:pro quo legisse dicitis εν ηι αν ideſt In quacūq;:sed superius cum hebraica ueritate cōcordat:ubi scriptum é Biom:ideſt í die.Vicesimoprimo.Tu autem domine ne elongaueris auxilium tuum a me:qđ dicitis inuenisse uos:non meū: συ δε κυριε μη μακρυνης την βοηθειαν σου απ εμου,quod uerū est:& ita corrigendum.Neq; enī siquid scriptorū errore mutatū est:stulta debemus cōtentione defendere.In eodem Vniuersum semen iacob magnificate eum:pro quo í græco scriptum sit απαν το σπερμα ιακωβ δοξασατε αυτον ideſt Glorificate eū.Sed sciendum ꝙ ubicunq; in græco δοξαζω τε:ideſt Glorificate scriptū sit.Latinus ĩterpres magnificate transtulerit:scām illud qđ in exodo dicitur. Cantemus domino:glorioſe enim magnificatus est:Pro quo í græco scribitur δεδοξασμενος:ideſt Glorificatus est.Sed ĩ latino si transferatur fit ĩdecora translatio.& nos emendantes psalterium olim:ubicunq; sensus idem est:ueterum interpretum cōsuetudinem mutare noluimus:ne nimia nouitate lectoris studiū terreremus.Vicesimosecundo.Calix meus inebrians q̄ præclarus est.Pro quo in græco legisse uos dicitis και το ποτηριον σου ideſt Et calix tuus.Sed hoc í cōmune error obtinuit:cæterú &.lxx.& hebræi & oēs ĩterpretes calix meus habēt:& hebraice dicit choſi.alioquin si calix tuus eēt diceretur choſabe ln uicesimoquarto.Cōfundantur omnes iniqua agentes:& dicitis ꝙ oēs in græco non habeatur αισχυνθητωσαν οι ανομουντες διακενης:ideſt Cōfundantur iniqua agentes superuacue.& bene.nā nec í Hebræo habetur. sed in. lxx.sub ueru additum est.In eodem Innocentes & recti adhæserunt mihi.quia sustinui te.& dicitis in græco uos repperisse οτι υπεμειναςε κυριε ideſt Quia sustinui te domine.quod superfluum est. Vicesimosexto Et nunc exaltauit caput meum super inimicos meos:pro quo in græco uos inuenisse dixistis και νυν ὑψωσεν κεφαλην μου:ideſt Et nunc ecce exaltauit caput meū:sed ecce superfluum est.In eodem. Equisiuit te facias mea:pro quo í græco sit positum εζητησε το προσωπον μουτε:ideſt Quæsiuit facies mea te: sed melius superius est. Vicesimoseptimo.Exaudi uocē depræcationis meæ:pro quo uos inuenisse dixistis εισακουσον κυριε:ideſt Exaudi domine:sed & hoc additum est. Vicesimo octauo.Et in templo eius oís dicet gloriam:pro quo in græco και εν τω ναω αυτου πασ τις λεγι εδοξαν:ideſt Et in templo eius oís qui dicit gloriam.quod si transferre uoluerimus ad uerbum omnis quis in concinnitatem ĩterpretatiōis incurrimus:& fit absurda translatio.In eodē.Dominus diluuiū í habitare facit:Pro quo uos legisse dicitis κυριος τον κατοικουν μονοκτοι κει:ideſt.Dominus diluuium in habitat:quoꝝ prius pertinet ad gratiam credētium:secundum ad eius in quo credunt habitaculū Sed quia Ioseph uerbum ambiguū:& potest utrunq; sonare.Nā sessio & habitatio dicitur:& in ipso psalmo de gratia baptismatis dicitur. Vox domini super aquas multas:& uox domini præparantis ceruos:& reuelabit cōdensa:& in templo eius omnis dicet gloriam. De ipsis sentire uoluimus:qui glorificant dominum.& interpretati sumus dominus diluuiū ĩhabitare facit. Tricesimo.Quoniam tu es protector meus.Rursum & in hoc loco additum est nomen domini. ὁτι συ ὑπερασπιστης μου κυριε.ideſt Quoniam tu es ꝓtector meus domine.& ne eadē inculcē:obseruare debetis: nomen domini & dei sæpissime additum.& id nos debere sequi:quod de hebraico & de .lxx. interpretibus emendauimus.In eodē.Ego aūt dixi in excessu mentis meæ:pro quo in latinis codicibus legebat In pauore meo.Et nos iuxta græcum transtulimus εν τη εκστασειμου:ideſt In excessu mentis meæ.Aliter enim latinus sermo εκστασιν exprimere non potest nisi mentis excessum.Aliter me in hebraico legisse noueram in stupore & admiratione mea.xxxi.nec est in spiritu eius dolus.Pro quo í græco legisse uos dicitis ουδε εστι νευμα εν τω στοματι αυτου δολος:ideſt nec; est in ore eius dolus:quod solus Symmachus posuit: Alioquin &.lxx.ĩterpretes & Theodotion:&.v.&.yi.& Aquila:& ipsum hebraicum í spiritu eius habet quod hebraice dicitur brucho.Sin autem esset in ore eius dolus:scriberet saphico.In eodem.Conuersus sū í erūna mea in græco mea non esse suggeritis εις τραφηνεις λαλαι ωριανεν τω εν ωαγηναι μοι ακανθαν.ideſt Conuersus sum in erumnam dū configitur mihi spina:qđ ex hebraico & translatione Theodotiōis sub asteriſco additum é:& in hebræo legitur.xxxiiii.Oia ossa mea dicent domine.Pro quo bis domine inuenisse uos dicitis παντα τα οστα μου ερουσι κυριε κυριε τις ομοιοσοι:ideſt Omnia ossa mea dicēt domine domine qs similis tibi.Sed sciēdū ꝙ multa sunt exemplaria apd hebræos quæ semel dominum qđe habēt.xxxvi.Et uiā eius uolet:& in græco uolet nimis uos legisse dixistis και την οδ υ αυτου θελησει σφοδρα. ideſt Et uiā eius uolet nimis:quod additū est:nec apud quenq; habet interpretum.xxxviii. Verūtamē uane cōturbatur oís homo uiuens:& dicitis in græco uos non inuenisse conturbatur πλην ματην ταρασσεται πας ανθρωπος ζων:ideſt Verūtamen uniuersa uanitas oís homo uiuēs:sed & hoc sub ueru additū é í.lxx. Et hinc apud uos:& apud plærosq; error exorit:ꝙ scriptoꝝ negligentia uirgula:& asteriscis subtractis distinctio uniuersa cōfūdit.Tricesimonono.Et legē tuā í medio cordis mei.Pro quo í græco cōperisse uos dicitis και τον νομον σου εν μεσω της κοιλιας μου:ideſt & legē tuā in medio uētris mei:quod í hebræo scriptū é Báttos meæ.Sed ꝑp euphoniā apud latinos in corde trāslatū est.Et tamē ĩ cō debemus subtrahere qđ ueꝝ é.í eodē.Domine í adiutoriū meū respice.Pro quo í græco reppisse uos dicitis κυριε εις το βοηθησαι

μοι προσχες :ideſt.Domine adiuuādum me feſtina.Sed apud.lxx.ἐπίβλεπε.i.reſpice ſcriptum eſt.xl. Et ſi ingrediebaṫ ut uideret:& dicitis q̄ ſi in græco nō ſit poſitū και εισεπορευ το του ἰδειν.i. Et īgrediebaṫ ut uideret:cum manifeſtiſſime & in hebræo & in cunctis interpretibus ſcriptū ſit:&.lxx.tranſtulerunt.xli. Salutare uultus meus deus meus:Pro quo inueniſſe uos dicitis σοπηρι ον του προσωπου μου και θεος μου:ideſt Salutare uultus mei & deus meus.Sed ſciēdū ē hoc in iſto pſalmo bis īueniri:& ī primo poſitum eē. Salutare uultus mei deus meus.In ſecundo aūt ideſt ī fine ipſius pſalmi.Salutare uultus mei & deus meus.ita dūtaxat:ut & cōiunctio de Hebræo & Theodotione ſub aſteriſco additū ſit.In eodē. Exprobauerunt mihi q̄ tribulant me.Pro quo īueniſſe uos dicitis ὠνειδισον με οι εχθροι μου:ideſt Exprobrauerūt mihi inimici mei.& apud hebræos Forai ideſt hoſtes mei.Ineodem.Spera in deo quoniā adhuc confitebor illi: & dicitis adhuc in græco non īueniri ελπισον επι τον θεον ο τι εξομο λογησομαι αυτω:ideſt Spera in deum quoniā cōfitebor illi:quia ſub aſteriſco additum ſit.Ita enim & ī hebræo ſcriptū repperimus Chiod qđ ſignificat οτι ετι.Latineq̄ dicit Adhuc.Hoc etiam ipſū in.xlii.ītelligendū.In ultimo uerſiculo εμισονεπι τον θεον ο τι εξομο λογησομαι αυτοσω τηριον του προσωπου μουκαι θεος μου.ideſt Spera ī deum quoniā adhuc cōfitebor illi ſalutare uultus mei & deus meus.xliii. Et nō īgredieris ī uirtutibus noſtris: pro quo ī græco uos repperiſſe dicitis και ουκεξελευσῃ θεος εν ταις δυναμεσιν ἡμων.ideſt:Et nō īgredieris deus in uirtutibus noſtris.Sed ſuperfluū eſt.In ipſo poſuiſti nos ī ſimilitudinē gētibus.Pro quo ī græco ſcriptum eſt εθουημας εις παραβολην εν τοις εθνεσι.Sed ſi dictū fuiſſet in latino non ī ſimilitudinem gentibus:ſed in parabolam:incōcinnitas eſſet.Et propterea abſq̄ dāno ſenſus interpretationis.elegentia cō ſeruata eſt.Aliqn in hebræo ita ſcriptum repperi ideſt Poſuiſti nos in prouerbium in gentibus.In eodem.Exurge adiuua nos.Pro quo more ſolito in græcō domine additum eſt ἀναστα κυριε βοηθησον η μιν.ideſt Exurge domine adiuua nos:Quadrageſimoquarto.Sagittæ tuæ acutæ . Pro quo in græco legiſſe uos dicitis ταβελη σου ηκονη μενα δυνατοτα .i. Sagittæ tuæ acutæ potētiſſimæ :ſed hoc male. Et de ſupiori tertio uerſiculo additū eſt.In quo legiṫ.Accingere gladio tuo ſup femur tuum:ideſt potentiſſime περιζωσαι την ρομφαιαν σουεπι τον μηρον σου δυνατε.xlvii.Quoniā ecce reges congregati ſunt.pro quo in græco legiſſe uos dicitis.Ecce reges eius cōgregati ſunt:quod ſuperfluum ipſe lectionis textus oſtendit:& in ueteribus latinorū codicibus ſcriptū erat:Reges eius:quod nos tulimus:qa nec ī habræo nec in.lxx.reperitur ſed οτι ιδου οιβασι λεις της λης συνηχθησαν.i.Quoniam ecce reges terræ congregati ſunt.In ipſo.Sicut audiuimus:ſic uidimus.pro quo in græco repperiſſe uos dicitis κατα πες η κουσαμενου τως και ειδομεν:ideſt Sicut audiuimus ita & uidimus:quod ſuperfluū eſt.Legitur enim in hebræo chennamu:quod iterpretatur ουτως ειδομεν:hoc eſt Sic uidimus.In eodem. Suſcepimus deus miſericordiā tuam in medio templi tui.pro quo quod nos de hebraico & de.lxx.īterpretibus uertimus templi tui:in græco legiſſe uos dicitis εν μεσῳ του λαου σου:ideſt in medio populi tui:quod ſuperfluum eſt.In hebraico enim ſcriptū eſt Echalach:ideſt ηαου σου:hoc eſt templi tui:& non Ammac quod populum tuum ſignificat.Quadrageſimo octauo.Homo cū in honore eſſet.pro quo in græco uos inueniſſe dicitis:& homo cum in honore eſſet και ανθρωπος τιμηων.Sed ſciendū q̄ iſte uerſiculus bis in hoc pſalmo ſit:& in priori addita habeat & cōiunctionem:in fine non habeat.In eodem.Et dominabunṫ eorum iuſti.pro iuſtis τους ευθεις:ideſt Rectos in græco uos legiſſe dicitis.ſed hoc propter euphoniam ita ī latinū uerſū eſt . Alioquin et in eodem loco:ubi ſcriptū eſt ín libro ευθειων in iuſtorum intelligimus libro:& nō debemus ſic uerbum de uerbo exprimere.ut dum ſyllabam ſequimur:perdamus ītelligentiam.In eodem.De manu iferni cū liberauerit me.Pro quo in græco legiſſe uos dicitis εκκειρος αι δουσταν λαμβανη με:ideſt De manu inferni cum acceperit me.Quod quidem & nos de.lxx.ita uertimus:& miror quō in ueſtro codice depraūatum ſit.Quadrageſimonono.Sedens aduerſus fratrem tuum loquebaris.Pro quo in græco legiſſe uos dicitis κα τελαλεις:& putatis nō bene uerſum:quia diximus aduerſus fratrem tuum loquebaris:& debuiſſe nos diceres:aduerſus fratrem tuum detrahebas.quod uitioſum eſſe & in lingua noſtra nō ſtare:etiam ſtultis patet nec ignoramus q̄ κατελαλια dicaṫ detractio.quam ſi uoluerimus ponere non poſſumus dicere aduerſus fratrem tuum detrahebas:ſed de fratre tuo detrahebas.Quod ſi fecerimus:rurſum contentioſus calumniator uerbo& inquiret:quare nō dixerimus κατα του ἀλεφου σου:hoc eſt aduerſus fratrem tuum.hæc ſuperflua ſunt:& non debemus impudica nos uerborum interpretatione torquere:cum damnum non ſit in ſenſibus.quia unaquæq̄ lingua:ut ante diximus:ſuis proprietatibus loquitur.In ipſo.Nequando rapiat:& ſit q eripiat:& in græco uos repperiſſe nec dicitis:και ουκη ηορυομενος:ideſt Nec ſit qui eripiat:quod & a nobis uerſum eſt:& in noſtris codicibus ſic habetur.& miror quomodo uitium librarii dormitantis referatis ad culpam interpretis niſi forte fuerit.nequando rapiat:ne ſit qui eripiat:& ille pro nec & ſcripſerit.In eodē. Sacrificium laudis honorificabit me:Pro quo in græco ſcribitur θυσια αινεσεωο δοξασει με:ideſt Glorificabit me.de quo & ſupra diximus & in euangelio in eo loco ubi in græco legimus πατερδοξατον με ; in latino ſcribiṫ:Pater clarifica me.Noluimus igitur īmutare quod ab antiquis legebaṫ:qa idē ſenſus erat . In qnquageſimoquarto.Expectabā eum q̄ ſaluū me fecit:& dicitis uos īueniſſe in græco προσελεκωμην τον θεον τον σωζοντα με:ideſt Expectā dominū:qđ additū eſt.In eodem.A puſillanimitate ſpiritus:& ī græco īueniſſe uos dicitis απο ολιγοψυχιας:qđ ,ppriе puſillanimitas diciṫ.Sed ſciēdū q̄ pro ολιγοψυχια: Aqla & ſymmachus & Theodotiō & qnta editio īterpretati ſunt απο του ανεμου.i. A ſpiritu:& ī hebræo ſcriptū ē Merucha.Oiſq̄ ſenſus ita apd eos legiṫ:feſtinabo ut ſaluer a ſpiritu tēpeſtatis & turbinis.ī eodē. Quoniā ſi inimicus maledixiſſet mihi.Græco οτι ει οεχθρος ὠνειδισε με:hoc eſt obprobaſſet me poſitū ē. Sed inter maledicta & obprobria ſenſū diſcrepare pſpicuū ē.Quinq̄geſimoqnto οτι πολλοι οι πολεμουντες

μεθ πούψουσ ημερασοῦ φοδηθήσομαι.ideſt.Quoniam multi bellãtes aduerſũ me ab altitudine diei nõ timebo:hoc eſt nõ bellantes aduerſũ me:ſed tuum excelſum uidebo lumẽ.In ipſo.In ira populos cõfringes: Pro quo in græco legit͂ καταξας:ideſt Cõfringes.& apud latinos ꝓ eo quod ẽ deiicies: ideſt καταβάλεις: male error obtinuit ἐν ορῆλαους κατασείς:ideſt In ira populos cõfringes:Nã & in hebraico Horeth habeẽ ideſt κάταβαλεῖς:quod nos poſſumus dicere depones:& Symmachus ĩterpretatus eſt . Quinquageſimooctauo.Quia dominus ſuſceptor meus.Pro quo ĩ græco poſitũ eſt οτι συοθεος ἀντίλημτωρ μουεἰ.i. Quia deus ſuſceptor meus es.& ſciendũ ꝙ ĩ hebræo nec es eſt ſcriptũ:nec tu:& apud ſeptuaginta ſolos iuenies.In ipſo Deus meus uolũtas eius præueniet me.pro quo in græco ſcriptũ ẽ οθέος μουτοελεος αὐτοῦ ϖροφθασεί με:ideſt Deus meus miſericordia eius præueniet me:quod & uerius eſt.Sed ĩ hebræo ſcriptum ẽ Dei mei miſericordia ꝓueniet me.In eodem.Deus oſtẽdet mihi inter inimicos meos.Pro quo ĩ græco poſitum eſt οτεος μου δειξέι μοι εν τοις ἐχθροις μοῦ:ideſt Deus meus oſtẽdet mihi inimicis meis:ſed meus additũ eſt.In eodem.Ne occidas eos:nequando obliuiſcant͂ populum tutũ:Pro quo ĩ græco ſcriptum eſt μηποτηπιλαθωνται τουνομοσ σου:ideſt Nequando obliuiſcant͂ legis tuæ.Sed in ſeptuaginta & in hebræo nõ habetur populi tui:ſed populi mei.Et a nobis ita uerſũ eſt.In eodem.Et ſcient quia dominus dominabitur iacob finiũ terræ:Pro quo in græco ſcriptum ẽ:και γνωσονι ται οτι οτεος δεσποζει του ιακοῦ και των περατων της γης.ideſt & noſcent:quoniã deus dominabitur iacob & finium terræ. Sed & cõiunctio addita eſt:& ordo eſt.Scient quia deus dominabit͂ iacob finium terræ.In qnquageſimo. Quis deducet me ĩ ciuitatẽ munitã:quis deducet me uſq; in Idumæã.Pro quo habetur ĩ græco ητις οδηγησει με ideſt Aut qs deducet me:ſed ſuperfluum ẽ aut.In ſexageſimo.Quoniam tu deus meus exaudiſti orationem meã.Pro quo in græco legit͂ οτι σύοτεος ἐι ση κοῦσασ τὺνἐῦχον μου.ideſt Quia tu deus exaudiſti orationem meam:quod non habet͂ ĩ hebræo,nec ĩ ſeptuaginta ĩterpretibus:& in latino additum eſt.In eodem. Sic pſalmũ dicã nomini tuo ĩ ſæculũ ſæculi.Pro quo ĩ græco ſcriptũ ſit in ſæcula ου τως δαλω τω ονοματισουεις τοῦσαι ωνας:ideſt Si pſallam nomini tuo ĩ ſæcula:& in hebræo ſemel habet Lamech ideſt ĩ æternũ.In ſexageſimoprimo.Quia deus adiutor noſter ĩ æternũ.Pro quo ĩ græco ſit οτι οτεος βοηθος υμῶν. ideſt Quia deus adiutor ueſter:ergo in æternũ obelus ẽ.In ſexageſimoſecũdo.Sitiuit tibi anima mea.ꝓ quo in græco ſit ἐλιδησεσεἠδῦχη μου.ideſt Sitiuit te anima mea.Sed ĩ hebræo nõ habetur Atcha quod ſignificat te;Sed Lach quod oſtendit tibi quod & oẽs ĩterpretes tranſtulerunt.Ergo ſecundũ linguæ ĩterpretationem uerſũ eſt in latinũ.In ſexageſimotertio.Sagittæ paruuloꝝ factæ ſũt plagæ eoꝝ.Pro quo in græco βέλοσ νηπιόν ἐγένηθησ αναιωλήγαιαυτων:ideſt Sagitta paruuloꝝ factæ ſunt plagæ eoꝝ.Sed ſi ſic dicamus:non reſonan ĩ latinum ſagitta factæ ſunt plagæ.Pro quo melius habet͂ in hebræo,Percutiet eos deus iaculo repentino:& inferentur plagæ eoꝝ.In ſexageſimoquarto.Qui cõturbas profundũ maris : & conturbas ſonũ fluctuum eius.in græco οσυνταραττων τοβυτος της ταλαττης ηχόυς κυματων αυτης. ideſt.Qui conturbas profundum maris:ſonũ fluctuũ eius & eſt additum:quis ſuſtinebit:quod ſuperfluum eſt:Subauditur enim qui conturbas ſonũ fluctuũ eius.In eodẽ.Paraſti cibum illorum quoniam ita eſt præparatio eius:& dicitis ꝙ in græco nõ ſit eius οτι ουτοϛ ἔτοι μασια:ideſt Quoniam ita ꝓparatio cũ in hebræo lechina manifeſte præparationẽ eius ſignificet.Eius aũt ideſt terræ:de qua ſupra dixerat. Viſitaſti terram:& inebriaſti eã.In ſexageſimoqninto.Holocauſta medullata offerrã tibi cum incẽſo arietum . Pro quo dicitis inueniſſe uos μετα τυμιάματ σ και κριων ideſt Cum incenſo & arietibus ſed male,in hebræo aũt ſcriptum eſt Emſato Roblim quod ĩterpretat͂ μετὰ θυμιάματος των κριων:ideſt Cum incenſo arietum. In eodem.Propterea exaudiuit deus.Pro quo in græco inueniſſe uos dicitis διατοῦτό εισἠκόυσ εμοῦοθεοσ ϖροσ εσχέ τη φωνη της δεήσεος μου.ideſt . Propterea exaudiuit me deus;intendit uoci deprecationis meæ;qd͂ ſuperfluum eſt:& minus eſt:& cõiunctio.In ſexageſimoſeptimo exultate in conſpectu eius.Pro quo in græco inueniſſe uos dicitis κάι ἀγαλλιασθέ ἐνωπιον αὐτου . ideſt Et exultate in conſpectu eius:quod ita uerſum eſt a nobis.Sed a quo ĩ ueſtro codice corruptũ ſit:ſcire nõ poſſumus.In eodem. Eteni non credunt inhabitare dominum.Pro quo ĩ græco uos legiſſe dicitis κάι γαραπέίθον τασ του καθασκηνωσαι:ideſt Etenim nõ credẽtes inhabitare:quod utrunq; falſũ.Nos enĩ trãſtulimus.Etenim non credentes ihabitare dominum,ut ſit ſenſus:& pẽdeat ex ſuperioribus.Aſcendiſti in altũ:cœpiſti captiuitatem : accepiſti dona in hominibus:& eos qui nõ credebant deũ habitare mortalibus.In eodẽ.Benedictus dominus die quotidie,ꝙ quo dicitis in græco legi κυριος όθεος εὐλόγη τος ευλόγη τος κυριοσ ήμεραν καθ ήμέραν.i.Dominus deus benedictus:benedictus dominus die quotidie.ſed melius & uerius eſt qd͂ ſupra.In eodem.Viderunt ĩgreſſus tu in deus.Pro quo ĩ græco ſcriptũ ſit εθεωρη ϖισαναι πορίαι σου οθεος . i. Viſi ſunt ĩgreſſus tui deus,quod in hebræo ita habet Rachua Alichatas:quod Aquila & Symmachus & Theodotion & quinta ſextaq; editio interpretati ſunt:Viderũt itinera tua deus,& quod ſequit͂:Itinera dei mei regis:qui eſt in ſancto.Ergo a uobis ita legendũ eſt.Viderunt ingreſſus tuos deus.& ſcriptoris uitiũ relinquẽdũ eſt:qui nominatiuũ poſuit pro accuſatiuo:licet in.Lxx.ita reppererim

& pro eo quod eſt ἐϖεωρήσαν hoc eſt Viderũt ĩ multis codicibus habetur ἐθέωρη ϖισαν qd͂ & obtinuit cõ ſuetudo.In eodem.Ingreſſus dei mei regis mei.Quod autem dicitis in græco non appoſitum ſecundo loco mei:apertiſſimi mendacii eſt.ſecundo enim ponitur. Vos autem habetis αἱ πορίαι τοῦ θέου μου τοῦ βασιλέωσ τουεν τωαγιω ideſt Ingreſſus dei mei regis:qui eſt in ſancto:ſed mei poſitum eſt blandientis affectu ut qui omnium deus & rex eſt,ſuis ſpecialiter deus fiat & rex merito ſeruitutis.Deniq; in hebræo ſcriptum habes Elimelchi quod deum meum & regem meum ſignificat.In eodem

Regna terræ cantate deo:pſallite domino:& dicitis in Græco eſſe αι βάσιλιάι της γης είσάτε τωθεώψα

λα Τε Τωκῦρίῶ Τω ἐπιβεβηκο Τι ἐπέ Τον ουρανον Τοῦ οὐρανοῦκα Τα ανα Τόλᾶς.ideſt regna terræ cantate deo pſallite domino:qui aſcendet ſup cælum cæli ad orientem.Sed ī hoc uerſiculo non eſt ſcriptū pſallite deo:quē ſtatim ſequat diapſalma.Qui aſcendit ſup cælum cæli ad orientem:& nō pſallite deo:qui aſcēdit ſup cælū cæli ad orientē.cum iſte prior uerſiculus magis habere debeat iuxta hebraicam ueritatem.cantate deo:pſallite domino.Et illud quod ſequit in principio uerſus alterius.pſallite deo non ſit ī libris auctēticis:ſed obelo prænotatū.Ergo & uos legite magis ea quæ uera ſunt:ne dū additū ſuſcipitis:quod a pphēta ſcriptum eſt.relinquatis.In ſexageſimooctauo.Laudabo nomen dei cum cantico:pro quo dicitis uos reperiſſe in græco αι Νεπω Το ονόμα Τόυ θεου μεόυ μέτωΔης ideſt Laudabo nomen dei cum cantico : ſed mei ſuperfluū eſt.In ſeptuageſimo.Deus ne elongeris a me:quod dicitis in græco poſitū eſſe ὁ θεος μου μη μαρύνης απεμόυ:ideſt Deus meus ne elōgeris a me:deus meus ſupfluū eſt.In eodem.Deus docuiſti me ex iuuente mea:& in hoc quod apud græcos uos inueniſſe dicitis deus meus ὁ θεός μωυά ἐΔι Δαξάς με εκ νε ὄτητος μου:ideſt Deus meus quæ docuiſti me ex iuuentute mea ſupfluum eſt.In eodem.Donec annunciē brachiū:& dicitis in græco uos repperiſſe mirabilia tua και μεκρί Τόῦ νῦν ἀπαγγέλῶτα θαυμασία σοῦ ideſt Vſq; nunc annunciabo mirabilia tua:quod de ſuperiori uerſiculo eſt:& uſq; nunc pronunciabo mirabilia tua.Bene ergo hic habet brachium.In ſeptuageſimoprimo.Et adorabūt eum omnes reges.Illud ī græco uos inueniſſe dicitis και ωρόσκυνη σουσι αυ Τω ωάν Τες οι βάσίλειο Τις γης:ideſt Et adorabunt eū omnes reges terræ ſuperfluum eſt.In eodem.Benedictus dominus deus deus iſrael dicitis in græco bis deus non haberi ευλογή Τος κυριος ὁθέος σι σραηλ:ideſt Benedictus dominus deus iſrael:cum & ī hebraico ſit & apud.Lxx.manifeſtiſſime triplex domini:dei:deiq; nuncupatio myſterium ſit trinitatis.In eodem.Et benedictum nomen maieſtatis in æternum.Hoc ergo quod in græco uos inueniſſe dicitis και ευλόγήμενον Το ονόμα Της Δοξης σῦ Τουείο Τον αἰωνα και εἰς Τον αἰώνα Του αιωνος.ideſt Et benedictum nomen gloriæ eius in æternum:& in ſæculum ſæculi.ſuperflue ſciatis a græcis eſſe appoſitum: quod nec hebræus habet:nec.Lxx.interpretes Septuageſimoſecundo.Prodiit quaſi ex adipe:& uos dicitis in græco repperiſſe εξελευσεται:ideſt Prodiet:quod falſum eſt.Nā & apud.lxx.interpretes ita ſcriptum eſt εξελευσεται ωσ ἑκ στέα τος ἡ αλίκια αυτων.In eodem.Quomodo ſit deus:in græco dicitis non eſſe deum:cum & apud.Lxx. ſcriptum eſt ωρως ἐγω ὁ θεός:& omnes iterpretes ſimiliter de hebræo tranſtulerunt.In eodem.Intelligam in nouiſſimis eorum.pro quo in græco legiſſe uos dicitis και συών:ideſt.Et intelligam.Sed hic & coniunctio ſuperflua eſt . In eodem defecit caro mea & cor meum:& uos dicitis in græco haberi εξελιπεν ηκάρδια μουκαι ησάρξ μου.ideſt Defecit cor meum & caro mea.In eodem.Vt annunciem omnes prædicationes tuas.Pro quo in græco legiſſe dixiſtis Του εξαγγει λαι με ωασας Τάσαι νέσέ ίσ σου:ideſt. Vt annūciem omnes laudes tuas:& ſciendū quod ſcriptum in hebræo habet Malochachor quod Aquila αγγελους σου:ideſt Nuncios.Septuaginta prædicationes:uel promiſſa interpretati ſunt:licet & laus & prædicatio unum utrunq; ſignificet.In ſeptuageſimotertio.Vt quid deus reppuliſti in finē.Pro quo apd græcos male legit ordine cōmutato:ut quid reppuliſti deus.In eodem.Quanta malignatus eſt inimicus in ſancto.Miror quis in codice ueſtro emendando puerterit:ut p ſancto ſanctis poſuerit.Cum & in noſtro codice in ſancto inueniatur.licet græci legant εν Τω αγίως σου.i.In ſancto tuo.In eodem. Incedamus omnes dies feſtos dei a terra.Pro quo in græco ſcriptū ἔ Δευτε και κατα ωάυσωμεν πάσας Τας αεορτάς Τουᾶ πο Της γης:& nos tranſtulimus.Heus & quieſcere faciamus omnes dies feſtos dei à terra.Et miror quomodo e latere annotationē noſtram:neſcimus quis temerarius ſcribendam in corpore putauerit:quā nos pro eruditione legentes ſcripſimus.Hoc modo textus nō habet κατά ωαυσώμεν:ut quidam putant:ſed ἑνκαυσώμεν:ideſt Incēdamus. Et quia retulit mihi ſanctus præſbyter Firmus:qui huius operis exactor fuit. inter plurimos hinc habitam quæſtionem:plenius de hoc diſputandū uideť.In hebræo ſcriptū eſt.Sarhuchol Medahu Herbaares qd' Aquila & Symmachus uerterunt ἐνκαυκης αντο Τας εορτας Τόῦ θεουᾶπο Τῆς γης:ideſt Incenderunt omnes ſolēnitates dei in terra.Quinta ενκαυκης αντο ideſt Cōburſerunt. Sexta ἐνκαυσωμεν:ideſt Cōburamus.Quod & ſeptuaginta iuxta exemplo; uarietatem tráſtuliſſe pſpicuum é. Theodotion quoq; ὑπόκάυσμεν.ideſt Succendamus.ex quo pſpicuum eſt:pſallédum ut nos interpretati ſumus: & tamen ſciendum:qd hebraica ueritas habeat.Hoc enim quod ſeptuaginta iterpretes tranſtulerunt:ppter uarietatem in eccleſiis decantandum eſt:& illud ab eruditis ſciendū eſt propter notitiam ſcripturarum. Vnde ſiquid pro ſtudio ex latere additum eſt.nō debet poni in corpore ne prioré tranſlationē pro ſcribentium uoluntate cōturbet.In eodem.Contribulaſti capita draconum in aquis.Tu cōfregiſti capita draconis.Sic lectiōis ordo ſequitur.Græcus uero habet συσυνέτρί ψασ Τάς κέφαλας Των Δράκών Τωνεπι Τοῦ υΔᾶ Τος συσυνέθλάσ άστην κέφαλην Τόυ Δράκων Τας:ideſt Tu tribulaſti capita draconum in aqua . Tu cōfregiſti caput draconis:cum in priori uerſu:tu non habeat:ſed in ſecundo itaq; aquis plurali numero ſcribetur non ſingulari.Sicut in Aquila uerbum hebraicum Ammichim Ramatton ideſt Aquarum iterpretatus eſt.In eodem.Ne obliuiſcaris uoces inimicoꝝ tuorum:Pro quo in græco μηἔπι λοθη Της φόνηστών οικε Τόν σου:ideſt.Ne obliuiſcaris uoces deprecantium te:ſcriptum dicitis.In hebræo autem Sorarad legitur: quod Aquila hoſtium tuorum interpretatur.Symmachus bellantium cōtra te.Septuaginta & ſexta editio inimicorum tuorum interpretati ſunt:& eſt ſenſus pendens ex ſuperioribus. Memor eſto improperiorum tuorum:eorum quæ ab inſipiente ſunt quotidie.Ne obliuiſcaris uoces inimicorum tuorū:ideſt uoces quæ te blaſſemant.tibiq; a populo tuo detrahunt:Vnde ſequitur.Superbia eorum qui te oderunt:aſcendit ſemper.Pro quo ī græco eſt Δία ωαντος:ideſt Per omnia ſiue omnino:ideſt autem dum tu differs pœnas illi p ficiunt in blaſſemias In ſeptuageſimoquarto.Narrabimus mirabilia tua Pro quo male apud græcos legitur

διηγήσομαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου.ideſt Nárrabimus omnia mirabilia tua.In ſeptuageſimoquinto. Omnes uiri diuitiarum manibus ſuis:& non ut uos neſcio a quo deprauatum legitis.In manibus ſuis cum i græco ſit πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ πλούτου ταῖς χερσὶν αὐτῶν:ideſt omnes uiri opulétiæ manibus ſuis. In eodem.Terribili & ei qui aufert ſpiritum principum.dicitis q̃ ei nō ſit ſcriptum i græco τῷ φοβερῷ καὶ ἀφαιροῦμένῳ πνεύματα ἀρχόντων:ideſt.Terribili:& auferenti ſpiritus principum.Vex̃ eſt ſed niſi apoſuerim ei:latinus ſermo non reſonat.Neq̃ enim poſſumus dicere:Terribili & qui aufert ſpiritum principū.In ſeptuageſimoſexto.Et meditatus ſum nocte cum corde meo:& exercitabam & ſcopebam ſpiritū meum.Pro quo in hebræo legimus.Recordabar pſalmoꝝ tuoꝝ in nocte cum corde meo loquebar:& ſcopebā ſpiritum meum pro exercitatione ideſt Decantationem quandam & meditationé lxx. tranſtulerunt ideſt Perſcrutabar ſiue quærebam.Et quinta ſimiliter i græco habetur σκαλλειν και επη αιωνια εμνησθην και ἐμελετησα νυκτος μετα της καρδιας μου ἠδολεσχουν και εσκαλλετο πνευμά μου:ideſt Et annos æternos memineram:& meditatus ſum nocte cū corde meo . argutabatur & rimabatur ſpiritus meus.Proprie auté ακαλλειν:in agricultura dicitur In ſarriendo ideſt ſarculádo: & quomodo ibi quæruntur herbæ quæ ſarculo ſecent:ſic & iſte retractationem cogitatiōum ſuarum απο τησ σκαλεώσ:ideſt A ſarculo demonſtrauit.Et ſciendum q̃ ἠδο λεσχοῦν:ideſt Argutabatur non ſemel ſed frequenter ſignificet.In eodem.A generatione i generationem:hoc quod græcum ſequentes inueniſſe uos dicitis συνε τέλεσαι τορημά:ideſt Cōſumabit uerbum recte non habetur in latino:quia in nullo habetur interpretum.In ſeptuageſimoſeptimo.Et narrabunt filiis ſuis pro quo habetur in græco καὶ απάγγελουσιν αὐτά:ideſt Et annunciabunt ea.Sed ſciendum q̃ in hebræo Vaſahpherii ſcriptum eſt:qđ Aquila & Symmachus narrabunt tranſtulerunt.In eodé.Et occidit pingues eorū.Pro quo in græco eſſe dicitis καὶ ἀπέκτεινεν ἐν τοις πλείοσιν αὐτῶν:ideſt Et occidit in pluribus eoꝝ.ſic habetur i hebræo Bamaſinneché hoc eſt quod Aquila interprætatus eſt. Symmachus Septuaginta & Theodotion & quinta editio quod quidam non intelligentes putauerunt ſcriptum. In eodem.Dilexerunt eum in corde ſuo : & lingua ſua mentiri ſunt ei.in græco haberi dicitis καὶ ἠγαπησαν αὐτον εν τοσ τομα τι αὐτων και τὴν γλῶσση αὐτων εψευσ αντο αὐτον:ideſt Et dilexerunt eum in ore ipſorum:& lingua ſua mentiti ſunt ei. & in hebræo ſcriptum eſt. Et omnes uoce ſimili tranſtulerunt εψευσαντο:ideſt mentiti ſunt.Quis autem uoluerit pro ei ponere eum:& uitiare exemplaria non eſt mei iudicii. In eodem.Et propitius fiet peccatis eorum:& non diſperdet eos.dicitis q̃ in græco eos non habeatur:quod & uerum eſt καὶ οὐ διαφθερεῖ:ideſt Et non diſperdet.Sed nos ne ſententia pendeat:latinum ſermonem ſua proprietate cōpleuimus.Siquis autem putat καὶ οὐ διαφθερεῖ:non perditionem.ſed corruptionem ſonare: recordetur illius tituli:in quo ſcribitur hoc eſt in finem ne perdas:& non ut plæriq; interpretantur ne corrumpas.In eodem.Et induxit eos in montem ſanctificationis ſuæ montem quem acquiſiuit dextera eius.Pro quo apud.lxx.legitur ὄρος τοῦ τοῦ ἐκτησατο : ideſt Montem hunc quem poſſedit:& nō ut uos ponitis αυτη η εκτησατο η δεξια αὐτου:ideſt.Hæc eſt q̃ acquiſiuit dextera eius.In eodem.Et auerterunt ſe:& non ſeruauerunt pactum quēadmodū patres eorum.Scio q̃ pactum non habeatur in hebræo.ſed quando omnes uoce ſimili tranſtulerunt & apud græcos pactum dicitur & uno uerbo ſignificat non ſeruauerunt pactum:licet.Lxx. poſuerint In eodem.In terra quam fundauit in ſæcula.Pro quo ſcriptum inueniſſe uos dicitis ἐν τῃ γῃ θε μαλι ωσ ἐν αὐ τῃ νεισ τον αι ωνα:ideſt.In terra fundauit eam in ſæcula:in hebræo ita ſcriptum é ut uertit Symmacho και ωκοδομησεν ὡσ μονοκέρω των το αγγασ μα σου εν τῃ γῃ ην εξεμελι ω σεν εἶσ τον αἰωνά:ideſt Et ædificauit ſicut unicornium ſanctificium ſuum in terra:quam fundauit in ſæcula. Si autem non de terra dicitur:q̃ fundata ſit:ſed de alia re:quæ fundata ſit in terra:probét ex prioribus & ſequentibus:quis ſenſus ſit ut neſcio quæ res:quæ non dicitur:fundata uideatur i terra.Si autem ſanctificiú i terra fundatum putant:debuit ſcribi:in terra fundauit illud in ſæcula.In eodem.Et in intellectibus manuú ſuarum deduxit eos:non habet textus τὴν σύνεσιν:ut ſcribitis numero ſingulari:quod intelligentiam ſonat:ſicut in hebræo habetur:ſed ἔισ τασ σύνεσεσι:quod eſt in intellectibus.In ſeptuageſimooctauo : Poſuerunt hieruſalem in pomorum cuſtodiam:quod in græco εθεν το ἱερουσ ἀλημεισ το πωρόφυλακίον dicitur:nec poteſt aliter uerti q̃ a nobis trāſlatum eſt. Significat autem πώροχυλκί ον:ſpeculam:quam cuſtodes ſatorum & pomorum habere conſueuerunt:ut de ampliſſima urbe paruum tuguriunculum uix remanſerit:hoc ſecundum græcos.Cæterum in hebræo Lichin ſcriptum habetur:quod Aquila uertit σωρόν ideſt Acceruū & tumulū lapidū:q̃bus uineæ & agri purgari ſolét.In ſeptuageſimonono.Et plátaſti radices eius hinc:& dicitis q̃ in græco hinc non habeatur:και κα τεφυ τευσασ τασ ριζασ αὐτησ:& bene.Ná & in nr̃is codicibus nō habet:& miror qs ſperitoꝝ nr̃os libros falſauerit.In octogeſimoſecūdo.Hereditate poſſideamus ſáctuariū dei.Et dicitis q̃ in græco ſit ſcriptū κλη ρονομησω ὠμεν ε αὐ τοισ .i. Poſſideamus biſipſis:quæ ſuperflua quæſtio eſt.Quando enim dicitur poſſideamus intelligitur & nobis.Octogeſimoterтio.Cor meum & caro mea exultauit in deum uiuum,. Pro quo in græco ſcriptum dicitis ἡ καρδια μου και η σαρξ μου η γαλλεασ αν το:ideſt Cor meum & caro mea exultauerunt . In hoc enim nulla contentio eſt.Si enim legimus exultauit intelligitur cor meum exultauit:& caro mea exultauit. Si autem exultauerunt:duo pariter exultauerunt ideſt cor meum & caro.Et quæſo uos:ut huiuſmodi ineptias & ſuperfluas contentiones:ubi nulla eſt ſenſus mutatio:declietis.In eodem μακαριοσ ανηρ ου εσ τιν αν τιλη ψισ αυ τῶ παρα σου:ideſt:Beatus uir cuius eſt auxilium ei abs te;quod quia nos in latina interpretatione uitauimus

uertentes.Beatus uir cuius est auxilium abs te:ut dicitis:reprehenditur.Cui enim non pateat quod si dicere uoluerimus cuius est auxilium ei abs te:apertissimum uitium sit:& quando præcesserit cuius:sequi non debeat ei:nisi forte uitii arguimur:quod uitauimus uitiū.In eodē.In ualle lachrymarū.Pro quo dicitis scriptū esse εισ τηϋ κοι λαλα τοῦ κλαυθμωνος:ideſt In ualle plorationis:sed siue ploratū:siue fletum:siue lachrymas siue planctū dixerimus unus est sensus:& nos hoc sequimur:ut ubi nulla est de sensu mutatio latini sermonis elegantiā cōseruemus.In octogesimoquarto.Benedixisti domine terram tuā:pro eo:quod ē benedixisti:in græco scriptum dicitis εὐλόκησας κυριε:& quæritis quomō hoc uerbum exprimi debeat i latino.Si contētiosa uerba scrutamur & syllabas:possumus dicere bene placuit domine terra tua:& dum uerba sequimur:sensus ordinem pdimus.Aut certe addendū est aliquid:ut eloquii ordo seruet: & dicendum. Complacuit domine terra.Quod si fecerimus rursum a uobis quæretur quare addiderimus tibi:cū nec in græco sit:nec in hebræo.Eadem igitur interpretandi sequenda est regula:quam sæpe diximus.Vt ubi non sit damnū in sensu linguæ in quam transferimus:& proprietas & elegantia cōseruetur In eodem.Misericordia & ueritas obuiauerunt sibi & dicitis q̄ in græco sibi non habeatur ελεος και αληθεια συνηντησαν: ideſt Misericordia & ueritas concurrerunt:nec in hebræo habetur:& apud.lxx.Obelo prænotatum ē: quæ signa per scriptorum negligentiā a plærisq; quasi superflua relinquuntur:& iccirco magnus in legendo error exorit.Si aūt non fuerit additū sibi misericordia & ueritas:non sibi sed aliis occurisse credent. Nec iustitia & pax sibi dedisse oscułum:sed alteri Dī και δικαιοσυνη και ειρηνη κατεφιλησαν.In octogesimoquinto.Et nō posuerunt te in cōspectu suo:dicitis q̄ in nostro codice te non habeatur addito te:& emendato errore librarii nostrum erroré emandabitis.In eodem.Et tu dominus deus miserator & misericors.In græco inuenisse uos dicitis και συ κυριε ὁθεος μου:ideſt Et tu domine deus meus quod superfluū est.Meus enim in hebræo non habetur:nec in septuaginta.In octogesimooctauo.Magnus & horrendus.Pro quo in græco inuenisse uos dicitis φοβερος εστιν:quod significat.Terribilis & timendus est.formidandus ergo puto ego idipsum significare:& horrendum:non uti uulgus existimat despiciendū & squalidum.secūdum illud Mihi frigidus horror.Membra quatit:& Horror ubiq; animo simul ipsa silentia terrēt:& Monstrū horrendum ingens:& multa similia.In eodem.Tunc locutus in uisione sanctis tuis Pro quo in græco uos inuenisse dicitis τοτε ἐλαλησας ἐν ὁρασει τοι υἱοι σου:ideſt tunc locutus es in uisione filiis tuis.Sed sciendum est quod in hebræo laasiadach habetur quod omnes τοῖς ἁγιοις:ideſt Sanctis tuis:transtulerūt.Et sola sexta editio prophetis tuis interprætata est.sensum magis q̄ uerba exprimens.Et in uulgata notandū é pro sanctis filios reperiri.In eodem.Tu uero reppulisti & despexisti .Pro quo in græco και ἐξουδενωσας inuenisse uos dicitis unius litteræ mutatio quantū uobis fecit errorem.Non enim respexisti:sed despexisti interpretati sunt ideſt cōtempsisti:nisi forte ἐξουδενωσας non putatis transferendū despexisti.Sed secūdum diserti simum istius temporis interpretem annihilasti:uel anulasti:uel uilificasti.Et si qua alia possunt inueniri apd iperitos portenta uerborum.Octogesimonono.A sæculo usq; in sæculum tu es deus:& dicitis q̄ in græco non sit deus και απο του αἰωνος και εως του αἰωνος συ ει θεος:ideſt A sæculo:& usq; in sæculum tu es:quod apud eosdē esse manifestum é.Nam & hebraica ueritas habet & omnes alii interpretes:& septuaginta similiter transtulerunt και εως του αἰωνος συ ει θεος quod hebraice dicitur Meolam Adolam Athebel.In eodem.Quoniam superuenit mansuetudo:& corripiemur:in græco uos dicitis inuenisse ὁτι επηλθε προσ τημασ ἐφημασ και παιδευθησομεθα:ideſt Quoniam superuenit super nos mansuetudo:& instituemur.Sed & hoc superfluū é.In nonagesimo.Dicet domino susceptor meus es tu.Et dicitis q̄ in græco es nō habeat: Ego uobis āplius dicā q̄ apd hebræos nec es habeat nec tu:Sed apd.lxx.& apd latinos pro cōcinitate & uerbo cōsequētia positū sit. In nonagesimotertio.Beatus hō'qué tu erudieris:domine:dicitis i greco nō eé tu μακαριοσ ανθρωπος ονπαιδευσησ κυριε.i. beatus hō quē qdē erudieris domine.& uerbo é.sed apd latinos pp euphoniā ideſt consonantiam positum est.Si enim dicamus.Beatus homo quem erudieris domine: compositionis elegantiam non habet.sed quando dicitur domine:& apostropha sit ad dominum:nihil nocet sensui:si ponitur & tu.In eodem.Et in malitia eorū disperdet eos.in gtæco dicitis non esse præpositionē i:sed legi.Malitia eorū disperdet.Sciendū autē q̄ & i hebræo & i cūctis interpretibus positum sit και κατα την πονηριαν αυτων ναφανι ει αὐτουσ κυριοσ θεοσ:ideſt Et in malitia eorum disperdet eos dominus deus. Si autem uoluerimus legere malitia eorum disperdet:ideſt quod in.Lxx.sequitur in fine uersiculi:eos: & superfluum erit:& uitiosum.In nonagesimoseptimo.Recordatus est misericordiæ suæ.Pro quo in græco inuenisse uos dicitis εμνησθη του ελεουσ αὐτου τω ιακωβ:ideſt Recordatus é misericordiæ suæ iacob: sed hic iacob nomen superfluum est.In centesimo.Oculi mei ad fideles terræ:ut sedeāt mecum.Pro quo i græco inuenisse uos dicitis επι τουσ πιστουσ τησ γησ του συγκαθησθαι αὐτουσ μετ ἐμου:ideſt In fideles terræ considere ipsos mecum.Quis non ita talem fugiat interpretationem:ut uerbum ad uerbum exprimentes dicant ita?Considerent ipsi mecum.In centesimoprimo.Vigilaui & factus sum sicut passer solitarius in tecto.& dicitis inuenisse uos in græco επι δωματοσ quod antiqui codices latinorum interpretati sūt: in ædificio.In orientalibus prouinciis ipsum dicitur:quod apud latinos tectum.In palæstina enim & ægypto:uel ubi scripti sunt diuini libri:uel interpretati sunt:non habent in tectis culmina:sed domata:quæ romæ uel Solaria uel Miniana uocant:ideſt plana tecta:quæ transuersis trabibus sustentantur.Deniq; & i actibus apostolorum petrus quando ascendit in doma:in tectū ædificii ascendisse credēdus est.Et quādo præcipitur nobis:ut faciamus domati nostro coronam:hoc præcipitur:ut in tecto faciamus per circuitum q̄sdam eminentias:ne facilis in præceps lapsus sit.Et in euangelio.Quæ inquit auditis i aure dicetis super domata:ideſt super tecta.Et in esaia Quid uobis est q̄ omnes ascenditis super tecta noua?Et multa istiusmo-

di.In eodem.Factus sum sicut nycticorax in domicilio:quod similiter in græco ὡσ̃ εἰ νυκτικορᾶξ ἐν οἰ κό-πελω:& quæritis quid significet nycticorax apud latinos.In hebræo pro nycticorace uerbum: bos scriptū est.quod Aquila & septuaginta & Theodotion & quinta editio nycticoracē interpretati sunt. Symmachus uero upupam.Sexta editio noctuā,quod & nos sequimur.Deniq; ubi apud nos & græcos legit. Factus sum sicut nycticorax in domicilio:apud hebræos dicitur Factus sum sicut noctua in ruinis.plæriq; bubonē con tentiose significare putant.In eodē.A facie iræ & indignationis tuæ.Pro quo inuenisse uos dicitis α̃πο προ σωπου̃ τη̃σ ὀργη̃σ σου κᾶι του θυμου̃ σου̃.i.A facie iræ tuæ & indignationis tuæ:cum manifestum sit q̄ & apud hebræos & apud.Lxx.interpretes sic habeatur απὸ προσωπο ύ της οργησ του θύμου σου̃.In eo dem.Quoniam placuerunt seruis tuis lapides eius:& terræ eius miserebunt.Pro terra afar in hebræo posi-tum est quod omnes χουν transtulerunt.& potest tā puluis q̄ humus idest terra interpretari.In græco οτι ηυδοκη σαν οι δουλοί σού τοῦσ λυθου̃σ αυτη̃σ και τον χουν αυτησ οι κτειρησου̃σιν.i.Quoniam p-bauerunt serui tui lapides eius:& pulueris eius miserabuntur.In centesimosecundo.Non in perpetuo irascē tur.Pro quo in græco inuenisse uos dicitis ουκεῖσ τε͂λοσ ὀργης θησετᾶι.i.Non in finem irascetur. sed uer bum hebraicum.nes.& perpetuū & finis & uictoria intelligitur pro locorum qualitate.In centesimotertio. Qui facis angelos tuos spiritus.Pro quo in græco uos inuenisse dicitis ὁ ποιων τουσ αγγελουσ πνε͂υμα-τα:idest Qui facit angelos suos.Aquibus breuiter quærite.Quomodo cum ad deum sermo sit:quasi ad ali um loquens propheta repente mutetur:maxime cum sic incipiat Deus deus meus magnificatus es uehemē ter confessionem:& decorem induisti:& Qui tegis in aquis superiora eius:idest cæli.Qui ponis nubes ascē sum tuum qui ambulas super pennas uentorum:& statim sequitur.Qui facis angelos tuos spiritus: & mini stros tuos ignem urentem.Qui fundasti terram super stabilitatem suam:Et post paululum: Ab increpatio-ne tua fugient:& a uoce tonitrui tui formidabunt:&.In loco quem fundasti eis.Qui emittis fontes in con-uallibus.Interim & illud.Vt educas panem de terra.Si ergo omnia hæc ad secundam personam sunt: idest ad deum:quomodo in uno uersiculo tertia persona subito & extra ordinem inducitur?In eodem a uoce to nitrui tui formidabunt:dicitis tui non haberi in latino cum in græco sit απὸ τησ φωνη̃σ βρον τησ σου δειλία σου̃σιν:Habetur & in hebræo tonitrui tui & miror quomō apud latinos errore scriptorum subtra ctum sit.In eodem.Hoc mare magnū & spatiosum manibus:& dicitis in græco manibus nō haberi: & ego noui α̃υτη ἡ θαλασσα ἡ μεγάλη και ε ὐρῦ χυρώς.i.hoc mare magnū & spatiosū:sed ex hebraica & theo-dotionis editione in septuaginta sub asteriſco aditum est.Deniq; & ī hebræo ita scriptum est Zeaiansa Dol lu Arabidam:quod Aquila sic interpretatus est και ευρυχωρόστοις χερ̀σι:& omnes interpretes:& hoc se-cundum hebraicam dicitur proprietatem quod quasi expansa manus habeat:& ī se cunctas suscipiat.In eodem. Vt educas panem de terra.Pro quo inuenisse uos dicitis:Vt educat sed non po test aliud ad ipsum:aliud ad alium de seipso dici:aut omnia quasi ad deum loquebatur propheta:aut omnia ad alium de eo referebat.Cū autem plæraq; ad ipsum dirigantur.& ea quæ ambigua sunt ad ipsius personā redigenda sunt.In græco του ἐξᾶγα γειναρ τον ἐκ της γη̃σ:idest Ad educendum panem e terra.In eodem. Herodii domus dux est eoz.Pro herodio:qđ in hebræo dicitur Asida Symmachus idest miluum interpretatus est.Deniq; & nos ita uertimus in latinum:ubi aues nidificabunt:milui abies do mus est:q̄ scilicet semp in excelsis:& arduis arboribus nidos facere consueuit. Vnde & sexta editio manife-stius interpretata est:miluo cupressus ad nidificandū.Pro abietibus autem & cupressis in hebræo ponitur Barsim:quod magis abietes:q̄ cupressos significat.In eodem.Petra refugium erinatiis.Pro quo ī hebræo po situm:est:Phannim:& omnes ex irrutilius uoce simili transtulerunt.Soli septuaginta lepores iterpretati sūt πέτρὰ κατάφυγητοις λαγωο͂ις idest Petra refugiū leporibus.Sciendum est aūt animal esse nō maius eri-tio habens similitudinem muris & ursi. Vnde & in palæstina arctomys.idest ursus mus dicitur:& magna ē in istis regionibus huius generis abundantia:semperq; in cauernis petrarum & terræ:foueis habitare cōsue uerunt.In centesimoquarto.Edidit terra eorum ranas.Pro quo in græco ἐξεὶψεν η γη̃ α̃υ των βατράχο-υς uos legisse dixistis:quod potest ita interpretari.Ebuliuit terra eoz ranas:Sed & ī hoc nulla ē in sensu mu tatio:& nos antiquam interpretationem sequentes quod non nocebat:mutare noluimus.Et cōtriuit lignū finiū eorū.Pro quo in græco uos inuenisse dicitis και συνὲτρι ψέπαν ξυλον ὁρι ου αυτών. idest cōtriuit omne lignum finis eorum.Sed & hoc additum est:& superfluum.In eodem.Quoniam memor fuit uerbi sā cti tui:quod habuit ad Abraham puerum suum:Pro quo in in græco uos legisse dicitis idest Quod disposuit:ita & in hebræo:& apud septuaginta iterpretes habetur ὁτι ε͂μνησθη του αγίου ᾶυτου̃ του̃ πρὸσ αβρααμ τον δούλον αυτου:Ergo quod in græco dicitur ī hoc loco & superfluum est:& radendum.In centesimoquinto.Confitemini domino quoniam bonus. Pro quo ī græco uos legisse dicitis οτι idest Quoniam χρη̃στοσ:idest Suauis.Sed sciendum est q̄ χρήστοσ in utile: & in bonum:& suaue uerti potest.Deniq; & in hebræo scriptum est Chitob quod omnes uoce simili tran-stulerunt οτι καλὸσ:idest Quia bonus:ex quo perspicuum est q̄ χρη̃στὸσ bonus intelligatur.In eodē. Nō fuerunt memores multitudinis tuæ misericordiæ dicitis q̄ in græco inueneritis και ουκε͂μνησθησᾶν το: idest Non fuerunt memores:& coniunctio superflua est.In eodem.Et irritauerunt ascendentes in mare:ma re rubrum:Pro quo in græco inuenisse uos dicitis κᾶι παρὲπικραναν́ putatis uerbum ex uerbo debere trās ferri: & amaricauerūt:sed hæc interpretatio annulationi cōsimilis est:siue annihilationi.Legite ezechielē:& inuenietis irritationem & exacerbationem semper expres sam:ubi dicitur idest Domus exasperans.In eodem.Et uidit cum tribularentur: & audiuit orationem eorum.in græco και ει̃δεκυρίος:idest:Et uidit dominus Quicquid extra hoc in grā-

co inueniſſe uos dicitis ſuperfluũ eſt.In centeſimoſexto.Et ſtatuit procellam eius in auram:& ſiluerunt fluctus eius.hoc ergo quod pro iſto græco inueniſſe uos dicitis καὶ επα ταξε τὴ κατὰ ῖ γι|λῖ καὶ εσ τὴ εἰς αὖ ραν:ideſt Et conſtituit procellæ:& ſtatuit ī auram:ſuperfluũ eſt.In eodẽ.Et deduxerunt eos in portum uoluntatis eorꝝ.Pro quo dicitis uos inueniſſe επὶ λἰμε̃νὰ θελῖ μά τὸς ἀὐτὸῦ:ideſt In portum uoluntatis ſuæ. ſed in hebræo non habetur:quod uoluntatis eorꝝ ſonat.In centeſimoſeptimo.ī græco dicitis eſſe εξεγέρθήτὶ ἡ δόξα μὄυ:ideſt Exurgam gloria mea:quod dicitis in latino non eſſe recte in iſto pſalmo non habetur: quia nec apud hebræos:nec apud ullum ĩterpretũ reperiť ſed habeť In quinq̃geſimoſexto pſalmo Exurge gloria mea: exurge pſalteriũ & cithara:exurgã diluculo.de quo mihi uidetur a quodam in iſtũ locũ eé tráſlatum. In eodem.Mihi alienigenæ amici facti ſunt.Pro quo in græco inueniſſe dicitis ῦπὲτἄγι σαν hoc é Subditi ſunt.Sed hoc In quinquageſimonono pſalmo ſcriptum eſt.Mihi alienigenæ ſubditi ſunt. In p̃ſenti autem ita apud omnes inueniemus tranſlatores ideſt Amici facti ſunt, quod hebraice dicitur Hectode.In centeſimonono.Virgam uirtutis tuæ emittet dominus exſion:dicitis uos in græcis codicíbus non legiſſe tuæ ῥιαβδὸν δὔνἄμεὼς εξαποσ τελέι σὸί κυριὸς εκ σἰον:ideſt Virgã uirtutis emittet tibi dominus exſion.quod manifeſte in hebræo & in.Lxx.interpretibus habetur. In eodem. Dominare in medio inimicorum tuorꝝ:dicitis ī græco legi και κατᾶ κῦρἰεὔε:ideſt Et dominare:ſed hoc nec in hebræo habeť:nec apud.lxx.& ſuperfluũ eſt In centeſimodecimo.Cõfitebor tibi domine in toto corde meo. ſed & hoc ſuperfluũ é,qđ ī græco uos inueniſſe dicitis εν ὅλι καρδἰᾶ μου:ideſt In toto corde meo. In céteſimotertio decimo:Deus auté noſter in cælo.Pro quo in græco legiſſe uos dicitis εν τῶ ούρᾶνῶ κᾶι εν τῆ γῆ ideſt In cælo & in terra:ſed & hoc hic ſuperfluum eſt.In céteſimoquartodecimo.Et in diebus meis inuocabo te:dicitis φ ī græco non ſit:te & bene.De noſtris quoꝝ codicibus radendũ eſt.In ipſo . Placebo domino in regione uiuorũ:pro quo in græco legiſſe uos dicitis ἔὐαρε̃στἰσω εν ὤπἰον κῦρἰοῦεν χω̃ρα ζων των: ideſt placebo in conſpectu domini in regione uiuorꝝ:ſed hoc ſuperfluũ eſt.In centeſimodecimoſeptimo. In nomine domini:quia ultus ſum in eos.dicitis in græcis codicibus non inueniri κάι τω ονὄματι κυριὸῦ η μῆραωῆν αὖτὄυς:ideſt In nomine domini ultus ſum eos.ſed quia in latinis ſub aſteriſco legendũ eſt.In centeſimodecimooctauo.Et meditabar in mandatis tuis quæ dilexi:in græco uos legiſſe dicitis:uehemẽter additum ἔξηγαπησαν σφοδρα:ideſt quas dilexi uehementer:ſed hoc ſuperfluũ eſt.In eodem. Et leuaui manus meas ad mãdata tua quæ dilexi.In græco uos legiſſe dicitis προς τὰς εντὸλὰς σὸυασηγὰ̃ τησα σφοδρά:ideſt ad mandata tua quæ dilexi uehementer.ſed & hoc ſuperfluũ eſt.In eodem.Cogitaui uias meas.in græco uos legiſſe dicitis δἰελογἰ σαμην τὰσ οδοὺς σου:ideſt cogitaui uias tuas ſed hoc ſuperfluũ eſt: & recte uias meas legítur.In eodem.Et conuerti pedes meos in teſtimonia tua.in græco legiſſe uos dicitis καὶ επὲσ τρέψα:ideſt Et auerti.ſed & hoc ſupfluũ eſt.In eodem , Ego auté in toto corde ſcrutabor mãdata tua in græco εν ολῆ καρδια μου.ideſt in toto corde meo uos legiſſe dicitis:ſed hic meo ſuperfluũ eſt . In eodẽ anima mea in manibus meis ſemp:& legẽ tuã non ſum oblitus pro quo in græco legiſſe uos dicitis ἡψυχη μὸυεν τὰἰσ χερσἰ σου δἰαπὰντοσ:ideſt Anima mea in manibus tuis ſemp.Sed ſciendũ é & apud hebræos & apud.Lxx.& apud omnes alios interpretes ſcriptum eſſe in manibus meis & non in manibus tuis:quibus hebraice dicitur Bachaſa:& ómnes apud græcos eccleſiaſtici interpretes iſtum locũ ſic ediſſerunt:& eſt breuiter hic ſenſus.Quotidie periclitor:& quaſi in manibus meis ſanguinem meum porto:& legem tuã nõ obliuiſcar.In eodẽ.Exitus aquarꝝ deduxerũt oculi mei:quia non cuſtodierunt legem tuam κα τελυσ ταν: quia non cuſtodiui legem tuam:ſed hoc ſuperfluũ eſt:quia & in hebræo legitur Riui aquarum fluebant de oculis meis:quia non cuſtodierunt legem tuam.In eodem.Pronunciauit lingua mea eloquium tuũ: pronũciauit in græco φθεξοἰ τõ uos legiſſe dixiſtis:quod uerbũ ſiue dicas ꝓnunciabit:ſiue effabitur: ſiue loquetur idipſum ſignificat.Deniq; & nos de hebræo ita uertimus.Loquetur lingua mea ſermonem tuum.In centeſimodecimonono.Domine libera animam meá a labiis iniquis a lingua doloſa.In græco κάι ideſt Et:ergo ſupfluum eſt.In centeſimouigeſimoſexto.Beatus uir qui impleuit deſiderium ſuũ ex ipſis:& in græco dicitis uir non haberi μακαρεὸς ὸσ πλῆρωσε̃ι:ideſt Beatus qui impleuit:quod manifeſte in hebræo & in ſeptuaginta interpretibus continetur.In centeſimouigeſimonono.Propter legem tuam ſuſtinui te domine:dicitis in græco uos legiſſe ενεκεν τὸῦ ονὸμὰ τοσ σοῦ:ideſt propter nomen tuum.Et nos eõfitemur plura exemplaria ſic reperiri.Sed quia ueritati ſtudemus:id quod in hebræo ſit:ſimpliciter debemus dicere.Pro nomine.n. ſiue lege:apud eos legitur : Tira:quod Aquila interpretatus eſt hoc é Timoré.Symmachus & Theodotion νὸμὸν:ideſt Legem putantes ita eſſe propter litterarum ſimilitudinem:& formam quæ tantum magnitudine diſtinguiť.Quinta editio Terrorem interpretata eſt.Sexta Verbũ.In centeſimotriceſimoprimo.Sicut iurauit domino uotum uouit deo iacob .Pro eo quod nos ĩterpretati ſumus:uotum uouit in græco ἤυξα το τῶ θεῶ legiſſe uos dicitis:& putatis interpretari debuiſſe:orauit deum:ſed hoc male.nam ἔυχομὰῖ pro locorum qualitate:& ratione etiam uotum ſignificat.ſecundum illud.Redde domino uota tua:ideſt ευχὰσ σὸῦ.In centeſimotriceſimoquinto:Qui fecit luminaria magna:dicitis.quia in græco inueneritis τῶ ποιῆσαν τι φῶτα μεγὰλα̃μὸνω:ideſt.Qui fecit luminaria magna ſolus.Sed hoc de ſuperiori uerſiculo eſt;ubi legimus.Qui fecit mirabilia magna ſolus.Ibi ergo legendum eſt:& hoc quaſi ſuperfluum non ſcribendum.In centeſimotriceſimoſeptimo.Quoniam magnificaſti ſuper omne nomen ſanctum tuum in græco repperiſſe uos dicitis επὶ παν τας:ideſt Super omnes.Sed in ſeptuaginta legitur οἔμεγαλὺνας επὶ παν το ὄνομὰ τὸα γἰον σοῦ:ſicut & nos in latinum uertimus.Cæterum apud hebræos ita eſſe cognoſcite.Quoniam magnificaſti ſuper omne nomen uerbum tuum.luxta editionem autem latinã hic ſenſus eſt.Quoniam magnificaſti ſuper omne nomen,hoc eſt quod in cælo:& in terra dici poteſt: ſanctum ſi-

lium tuum.In centesimotricesimooctauo.Pro eo quod est.Quia non est sermo in lingua mea:uos in græco inuenisse dicitis ὅτι οὐκεσ τι εν δολος γλώττη μου:idest. Quia non est dolus in lingua mea: quod so-lum sexta editio interpretata est.Cæterum & apud.lxx.& apud omnes interpretes & ipsum hebraicum uel λαλιάν uel λογον idest.Eloquium & uerbū scriptum habet.Denicq hebraice dicitur mala.In cētesimotri cesimonono.Funes extenderunt in laqueum.Pro quo in græco inuenisse uos dicitis κάι σχοῖ νιοισ δίε τι νάν παγι δά τοις μου:idest Et funibus extēderunt laqueū pedibus meis:sed in hoc loco superfluum est. In eodem pro eo quod est.Habitabunt recti cum uultu tuo:in græco inuenisse uos dicitis κάι κά τοι κῆ σο υσῖ εὐθεῖς σὺν τῶπρόσώπώ σου:idest.Habitabunt recti cū uultu tuo:sed hic coniunctio &:superflua ē.In centesimoquadragesimo.Dissipata sunt omnia ossa mea secus infernū.Pro quo in græco legisse uos dicitis δι εσσκόρπις θη τα οσ τα αύ τον παρα τόναδην:idest Dissipata sunt ossa eorq secus ifirmū:sed & hoc su perfluum est.In centesimoquadragesimosexto.Nec in tibiis uiri beneplacitum erit ei pro ei domino legisse uos dicitis:qđ non habetur in græco ούδε εν τάϊσ κνημαις τού ἀνδρος ευδοκεῖ.idest Neq in tibiis uiri beneplacitum est.De eo autem quod & uos in fine schedulæ quæritis:& sanctus filius meus Auitus freque ter efflagitat:quomodo græca interpretanda sint uerba.breuiter annotaui.νου μηνία menſis exordiū ē:qđ nos secundum latinæ linguæ proprietates calendas possumus dicere.Verum quia apud hebræos menſis se cundum lunæ cursū supputatur:& apud græcos μηνη luna dicitur.νουμηνία.quasi noua luna appellatur ερημία autem desertum uel solitudinem significat.Thronus uel sedem uel solium νυκτικοράξ:ut diximus noctuam κοι νομυία non ut latini interpretati sunt musca canina dicitur κύνομυῖα per.y.græcam litteram Sed iuxta hebraicam intelligentiam.per.oi.κοι νόμυῖα debet scribi ut sit κόι νομυία:idest Omne genus mu scarum.Sed aquila omnimodam muscā interpretatus est.
Pro quo latinis asciam uertit.nos genus ferramenti interpretati sumus quo lapides dolantur.Denicq ex he-bræo uertentes ita diximus:& nunc sculpturas eius pariter bipenniq & dolatoriis deraserunt ergo dolatorium dici potest.

Beati Damasi papæ ad sanctum Hieronymū p̄sbyterū petentis psalteriū secūdū editionem.lxx.interpre tum conuerti atcq emendari.

Amasus eps fratri & cōpresbytero Hieronymo in domino salutem.Dum multa corpora librorq in meo arbitrio oblata fuissent:contigit ut librū psalmorū in meo animo festinus cognoscerem detineri:& memoriā capacitatis meæ imbui cogitatu.Frater amantissime & in xpo semper facer dos rogo te ut secūdum.lxx.interpretes idest Matthiā & Ptolemæū:Didymū:Sauium:Epiphani-um:Cyatrem:Simonem & cæteros in quantū uestra potuerit cōscientia:de.Lxx.inuenire uestigia nobis trās mittatis Peto item charitatem tuam:ut sicut Alexandrū coepiscopū nostrum docuisti in gremio græcorum psallere:ita nos tua fraternitas dirigere delectet:quia tantæ simplicitatis indago est apud nos:ut tantum in die dominica apostoli epistola una recitetur:& euangelii capitulum unum dicatur.& nec psallendi mos te-netur:nec hymnidicus in nostro ore cognoscitur.Peto ergo per fratrem & cōpresbyterum nostrum Bonifa cium:ut iubeat fraternitas tua rei huius nobis aperiri uestigium.Missa qnto calendas nouembris per Boni facium p̄sbyterū hierosolymitanum.

Beati Hieronymi p̄sbyteri ad sanctū Damasum papā responsiua,ubi suggerit de Gloria patri & Alleluia in fine psalmorq apud romanā ecclesiā cōcinendo.

Eatissimo papæ Damaso sedis apostolicæ urbis romæ.Hieronymus' supplex . Legi litteras apo-stolatus uestri poscentes:ut secūdū simplicitatem.Lxx. interpretū canens psalmographū inter-pretari festinē,ppter fastidium romanorum:ut ubi obscuritas ipedit:apertius & latine trahat sen sus.Precatur ergo cliens tuus ut uox ista psallentiū in sede romana die noctuq canat.& ut in fi-ne cuiuslibet psalmi:siue matutinis horis siue uespertinis coniungi præcipiat apostolatus tui ordo: Gloria patri & filio & spiritu sancto.Sicut erat in principio & nunc & semper & in sæcula sæculorū amen.Istud car men omni psalmo cōiungi præcipias.ut fides.cccxviii.episcoporq Niceni concilii etiam uestri oris consor-tio declaretur.Vbi autem deus & homo honorabili uoce cantatur.Alleluia semp cum omnibus psalmis af figat:ut in omni loco cōmuniter respondeatur nocturni tēpor s.In ecclesia autem post resurrectionem us-q ad sanctū pentecosten finiatur.inter dierum uero spatia qnquagesimæ:propter nouitatem sancti paschæ uox ista laudis canat i Aleph:quod ē Alleluia:qđ plogus latine aut præfatio dicitur.

Beati Hieronymi ad Paulā & Eustochiū de psalterio quod rursus secūdū.Lxx.editionē correxerat:addi ta ab illis uel ex hebræis obelis asteriscisq distinguens.

Salterium Romæ dudum positus emendaram:& iuxta.Lxx.interpretes: licet cursim magna ex parte correxeram;quod quia rursum uidetis O Paula & Eustochium scriptorum uitio depraua tum:plusq antiquum errorem:q nouam emendationem ualere:cogitis : ueluti quodam nouali scissum iam aruum exerceam:& obliquis sulcis renascentes spinas eradicem:æquum esse dicen-tes:ut quod crebro male pullulat:crebrius succidatur. Vnde consueta præfatione commoneo tam uos qui-bus forte labor iste desudat:q eos qui exemplaria istiusmodi habere uoluerint:ut quæ diligenter emendaui cura & diligētia transcribāt.notet sibi unusquisq uel iacētē lineā:uel signa radiātia:idest uel obelos uel aste-riscos. Et ubicunq uiderit uirgulam præcedentem:ab ea usq ad duo puncta quæ ipressimus:sciat in.lxx.in terpretibus plus haberi. Vbi autem stellæ similitudinem perspexerit:de hebræis uoluminibus additum no uerit æque usq ad duo puncta iuxta Theodotionis dumtaxat editionem:qui simplicitate sermonis a.lxx.i-terpretibus non discordat:Hæc ergo uobis & studioso cuiq feciſſe me sciens:non ambigo multos fore: qui

uel inuidia:uel ſupercilio malint cõtemnere uideri præclara:q̃ diſcere & de turbulento magis riuulo: q̃ de puriſſimo fonte potare.

Beati Hieronymi ad Sophroniũ de noua editione pſalterii ſecundum hebraicã ueritatẽ:ubi omniũ pſalmorum unicum teſtatur eſſe uolumen.

Cio quoſdam putare pſalteriũ ĩ quinq; libros eſſe diuiſum:ut ubicũq; apud.lxx.interpretes ſcritũ eſt ideſt Fiat Fiat:finis libro⁹ ſit.Pro quo ĩ hebræo legit̃ Amen Amẽ. Nos aũt hebræo⁹ auctoritatem ſecuti:& maxime apoſtolo⁹:q ſemper in nouo teſtamento pſalmorum librũ nominant:unum uolumen aſſeruimus:pſalmo⁹ oẽs eorum teſtamur auctorum: q ponũtur in titulis.Dauid.ſ.Aſaph:& Idithũ:filiorum chore Eman iſraelitæ.Moyſi & Salomonis:& reliquo⁹ quos Eſdras primo uolumine cõprehendit.Si enim Amen:pro quo Aquila tranſtulit:

in fine tãtũmodo librorum poneret̃:& nõ interdum:aut ĩ exordio:aut ĩ calce ſermonis:ſiue ſententiæ:nunq̃ ſaluator in euangelio loqueret̃ Amen Amen dico uobis:& pauli epiſtolæ in medio illud opere continerent.Moyſes quoq; & Hieremias & cæteri in hunc modum multos haberent libros qui in mediis uoluminibus ſuis Amen frequenter ĩterſerunt.Sed & numerus uigintiduo⁹ libro⁹ hebraicorum & myſterium eiuſdẽ numeri cõmutabitur.Nã & titulus ipſe hebraicus qđ interpretatur uolumen hymno⁹:apoſtolicæ auctoritati cõgruens non plures libros ſed unum uolumen oſtẽdit.Quia igit̃ nuper cũ hebræo diſputans:q̃dam pro domino ſaluatore de pſalmis teſtimonia protuliſti: uolenſq; te illudere per ſermones pene ſingulos aſſerebat non ita haberi in hebræo:ut tu de.lxx.interpretibus opponebas:ſtudioſiſſime poſtulaſti ut poſt Aquilam & Symmachũ & Theodotionẽ:nouã editionẽ latino ſermone tranſferrem.Aiebas enĩ te magis ĩterprætum uarietate turbari:& amorem tuũ quo laberis uel trãſlatione uel iudicio meo eſſe contentũ.Vnde impulſus a te cui & quæ poſſum debeo:& quæ non poſſũ:rurſum me obtrectatorum latratibus tradidi:maluiq; te uires potius meas q̃ uoluntatẽ ĩ amicicia querere.Certe confidenter dicam:& multos huius operis teſtes citabo:me nihil dũtaxat ſententiæ de hebraica ueritate mutaſſe.Sicubi ergo editio mea a ueteribus diſcreparit:ĩterroga quẽlibet hebræo⁹ & liquido peruidebis: me ab æmulis fruſtra lacerari:qui malunt cõtemnere:uideri p̃clara q̃ diſcere:peruerſiſſimi homines. Nã cũ ſemp nouas expetant uoluptates.& gulæ eo⁹ uicina maria non ſufficiant.cur in ſolo ſtudio ſcripturaru⁹. ueteri ſapore contenti ſunt?Nec hoc dico quo p̃ceſſores meos mordea.aut qcquã ab his arbitrer detrahendũ quorũ tranſlationem diligentiſſime emendatam olim meæ linguæ hominibus dederim:ſed qđ aliud ſit in eccleſiis Chriſto credentium pſalmos legere aliud iudæis ſingula uerba calumniantibus reſpõdere. Quod opuſculum meũ ſi in græcũ ut polliceris:tranſtuleris & imperitiæ meæ doctiſſimos quoq; uiros teſtes facere uolueris: dicam tibi illud Oratianum.In ſiluam ne ligna feras:niſi q; hoc habebo ſolamen:ſi labori cõmuni intelligam mihi & laudem & uituperationem tecum eẽ cõmunẽ.Vale in chriſto.Cupio re meminiſſe mei.

Beati Hieronymi p̃ſbyteri ad Paulã & Euſtochium de ſingulis pſalmis.q ad ſingula domini ſaluatoris feſta pertineãt:& qui pſalmi & quando legi debeant.

Via me dulciſſimæ filiæ meæ in ſpe miſericordiæ dei petiſtis:ut uobis diuerſos pſalmos per ordinem ſequeſtrarem:q ubi pſalli debeant.Vos quoq; ego petii ,p me depcaremini dominum deum noſtrũ:ut dono ſuo mihi cõcedere dignaret̃:quo poſſim ſanctam petitionẽ ueſtrã arripere: uel ipſo donante cõplere:in cuius miſericordia ſperans ,put dominus cõcedere dignatus eſt ĩtellectum utilitati meæ:neceſſe habui tã ſanctæ petitioni ueſtræ pro affectu domini obedire.Pro quo opere ſi nobis gratia fuerit integre aſſignata de omnibus q̃cunq; dicta ſunt:ipſi domino noſtro oĩpotenti pro humilitate mea orantes gratias referre:q etiam aſinæ loqui p̃cepit:quæ ipſe dominus uoluit.Licet enim uniuerſi pſalmi:q requiſitus fuerit legis diuinæ:,ppemodum oĩa habeant:tamen donante deo:& domino ieſu xp̃o & ſpiritu ſancto in confeſſione trinitatis:q pſalmi proprie ad ſingulos dies feriatos domini ſaluatoris noſtri filii dei pertineãt:ſequeſtratim expoſuimus.Qui ad natalem:q ad ſãctam epiphaniam.i.ad baptiſmũ dominicum:ſiue apparitionis ſtellæ diem.Et qui in quinta feria ante paſſionem domini:& q in ipſa paſſione dominica:q in paſcha reſurrectionis ipſius domini noſtri redemptoris:& q in aſcenſione eius in cælis:q etiam in aduentu eius:& qui de iudicio futuro:& qui de ciuitate æterna ĩ qua xp̃s dominus noſter ſanctos ſuos a principio mundi uſq; in finem huius ſæculi:ſibi congregat ſecũ corregnaturos ĩ æterno regno cæleſti ſanctus dominus trinus & unus deus æternus:q etiam ad dominum deum deprecandum in letania:uel q a p̃cantibus pſalli debeant:qui etiam in natali ſanctorum dici debent.Cæteros uero pſalmos inuenies:q quotidie legendi ſunt.Omnes tamen pſalmi quotidie in toto anno per ordinem pſalli poſſunt ſecundũ cõſuetudinem eccleſiarũ & monaſteriorum.Sane qui legis conſidera:quia unus pſalmus ad multos dies ſanctos p̃tinet:& pſalmi deo multipliciter iterantur p ſingulos dies.Nam eſt pſalmus:q ubiq; pſalli poteſt.Alii iterũ ſunt:q ad unius diei figuram pertinent.ad pauſantes uero qualis perſonæ fieret:utrum religioſæ an laicæ. De pſalmis qui quinta feria ante paſſionem:aut qui in ipſa paſſione domini dicunt̃:atq; in natales ſanctorum exinde eligendi ſunt pſalmi:ita etiam de canticis prophetarum fecimus:ut non in diebus ſupradictis confuſe pſallãtur:ſed qui in quo die dici debeãt:q legis inuenies.Ad maiores operas pertinet pſalmus.lxxvii. Cathecuminis & electis.xxiiii.Per ieiuniũ.xix.triceſimuſquartus &.lxxii.De baptiſmo per paſcha.lxiiii. De lamentatiõe.cxxxi.Ad conuentionem fratrum cẽteſimus triceſimus ſecũdus.Ad benedictionẽ.cxxxiii. Vt laudes ante deum fundantur nonus.Vt pœniteat homo quinquageſimus de fixa fide decimus.De monendo centeſimuſoctauus.ut oculum pudicitiæ agas primus.De uigiliis in grabato ſextus.De iuſticia.xiiii. De

honeſta oratione.lxxxv.De cõmuniõe cũ omnibus hoĩbus uel pauperibus.xl.De natali domini.cix.De trinitate:ut nõ timeaĩ hõ.ix.De inſidiis hæreſũ tertius.De monẽdo ꝓximũ quartus.De ſpe ĩ deũ.xxii.De credulitate decimus.De oratiõe ĩ hoſe.xxix.Benedictio ſup principes.xx.De amore legis.xxvi. De tribulatiõe inimicoꝝ.xxv.Vt creatura creatorẽ laudet.cii.De martyrio.xliiii.&.l.De pſecutoribus.lxxxii.Dũ intras ad alienigenã.lxxxi.Oratio ſup agrũ.lxxxiii.Oratio nocturni tpis.xc.Oratio ad altare.xxxiii.

Ad Marcellã de collatiõe editiõis Aqlæ cũ hebræis pp qđ opus epiſtolare officiũ ĩtermiſiſſe teſtatur.

T tã paruã epiſtolã ſcriberẽ cauſæ duplicis fuit:ꝙ & tabellarius feſtinabat:& ego alio opere detẽtus hoc q̃ſi περὶ ἐργῶν.i. ſupuacaneo me occupare nolui.Quæris qdnã aliud ſit tã grande :tã neceſſariũ:quo epiſtolicæ cõfabulatiõis munus excluſũ ſit.lã qdẽ cũ uoluminibus hebræorum editionẽ Aqlæ cõfero:ne qđ forſitã pp odiũ xp̃i ſynagoga mutauetit,& ut amicæ menti fatear q̃ ad noſtrã fidẽ ptineãt roborãdã:plura repio.Nũc iã ꝓphetis.Salomõe pſalterio.regnorũꝙ libris examuſſim recẽſitis.Exodũ teneo:quẽ illi Heleſmoth uocãt:ad leuiticũ trãſiturus. Vides igit̃ ꝙ nullũ officiũ huic opi ꝓponẽdũ ẽ.Attamẽ ne Currentius forte nr̃ fruſtra cucurrerit duas epiſtolas:q̃s ad ſororẽ tuã Paulã eiuſq; pignus Euſtochiũ miſerã:huic ſermunculo annexui,ut dũ illas legeris:& in his aliquid doctrinæ pariter ac leporis inueneris:putes tibi quoꝙ ſcripta eſſe:quæ illis ſcripta ſũt. Albinã cõmunẽ matrem ualere cupio.de corpore loquor.& ſpiritu ualeat nõ ignorans.Eáꝙ per te ſalutari obſecro,& duplici pietatis officio focillari:ꝙ in una atq; eadem chriſtiana ſimul diligatur & mater.

Ad Paulinũ de duabus quæſtionibus:qbus ꝓpeditus ĩterpretatiõis officio reſpõdere nõ potuit.

Oce me ꝓuocas ad ſcribẽdũ:terres eloquẽtia:& ĩ epiſtolari ſtilo ꝓpe Tulliũ repreſentas. Quod q̃reris me paruas & ĩcõptas litterulas mittere:nõ uenit de ĩcuria :ſed de tĩore tui,ne uerboſius ad te loquens plura reꝑhendenda trãſmittã:& nauigãdi tpe tãtæ a me ſimul epiſtolæ flagitãtur:ut ſi cũcta ad ſingulos ueli ſcribere:occurrere nequeã. Vnde accidit:ut omiſſa cõpoſitiõe uerboꝝ:& ſcribentiũ ſollicitudine:dictẽ qcqd ĩ buccã uenerit:& amicũ te tãtũ meoꝝ dictorũ:nõ iudicẽ:cõſiderem duas q̃ſtiũculas tuæ litteræ ꝓferebant. Vnã quare ſit adeo iduratũ cor pharaonis:& apoſtolus dixerit:nõ uolẽtis:neq; currentis:ſed miſerentis dei:& cætera:quæ liberũ uidẽtur tollere arbitriũ. Alterã quomodo ſancti ſũt:qui de fidelibus.i.baptizatis naſcũtur:cũ ſine dono gratiæ poſtea acceptæ & cuſtoditæ ſalui eſſe nõ poſſunt.Primæ in libris περὶ ἀρχόν:quos nuper Pãmachio noſtro iubẽte interpretatus ſum. Origenes fortiſſime reſpõdet.quo detẽtus:opere:ĩplere nõ potui quod ꝓmiſerã tibi:& danielem noſtrũ rurſũ cõperẽdinaui Et qdẽ q̃uis mei amantiſſimi & egregii uiri Pãmachii:tamẽ unius uolũtatẽ in tp̃s aliud diſtuliſſem:niſi oĩs pene fraternitas de urbe eadẽ poſtulaſſet:aſſerens multos periclitari:& peruerſis dogmatibus acqeſcere. Vn de neceſſitate cõpulſus ſum trãſferre libros:ĩ qbus qdẽ mali plus q̃ boni ẽ:& hãc ſeruare mẽſurã: ut nec aderẽ qd nec demerẽ:græcãꝙ fidẽ latĩa ĩtegritate ſeruarẽ. Quoniã exẽplaria a ſupradicto fratre poteris muuuari:licet tibi græca ſufficiant:& nõ debeas turbidos noſtri ĩgenioli riuulos q̃rere:q de ipſis fontibus bibis ꝓpterea qa docto uiro loquor:& tã diuinis ſcripturis q̃ ſæculi litteris erudito.Illud dignationẽ tuã admoni tã uolo:ne me pũtes in modũ ruſtici balatronis cuncta origenis reprobare:quæ ſcripſit:qđ ĩ me criminatur Calphurnius lanarius & diſcipuli eius:& q̃ſi Dionyſiũ philoſophũ arguãt ſubito mutaſſe ſentẽtiã:ſed tãtum praua dogmata repudiare,Scio enĩ æquali maledicto eos ſubiacere:q bona mala dicũt:& illos q mala bona iudicãt:q faciũt amaꝝ dulce:& dulce amaꝝ.Aut quæ ẽ tanta ptinatia ſic laudare alicuius doctrinã:ut ſequare blaſſemiã?De ſecũdo problemate tuo Tertullianus in libris de monogamia diſſeruit aſſerens ſanctos dici fideliũ filios:quod quaſi cãdidati ſint filii:& nullis idolatriæ ſordibus polluãtur.Simulq; cõſidera:ꝙ & uaſa ſacra in tabernaculo legerimus:& cætera q̃ ad ritum cerimoniarũ pertinent:cũ utiq; ſancta eẽ nõ poſſint niſi ea quæ ſentiunt & ueneranĩ deũ.Idioma igitur ſcripturarũ ẽ:ut interdũ ſanctos pro mũdis & purificatis atq; expiatis nominet:ſicut & Berſabee ſanctificata ſcribĩ ab imunditia ſua:& ipſũ tẽplũ ſanctuariũ nominãĩ.Obſecrõ te:ne tacito mentis iudicio me aut uanitatis arguas:aut falſitatis.Teſtis ẽ enĩ cõſciẽtiæ meæ deus ꝙ ab ipſo procinctu & interpretatiõis exordio ſupradicta neceſſitas me traxit:& ſcis ipſe non bene fieri:quod occupato animo fiat.Pilleolum textura breue:charitate latiſſimũ ſenili capiti cõfouendo libenter accepi:& munere & muneris auctore lætatus.

Ad eũdẽ Paulinũ de opere Didymi de ſpiritu ſancto:quẽ ipſe propter ĩperitiã cuiuſdã qui de ſpiritu ſancto ſcripſerat tranſtulit in latinum.

Vm in babylone uerſarer.& purpuratæ meretricis eſſem colonus.& iure quiritum uiuerem. uoluĩ aliquid garrire de ſpiritu ſancto:& cœptum opuſculũ eiuſdem urbis pontifici dedicare.Et ecce olla illa:quæ ab Hieremia poſt baculũ cernit̃.a facie cœpit aquilonis ardere:& phariſæorum cõclamare ſenatus:ut nullus ſcriba ĩ eis fictus,ſed omnes quaſi ĩdito ſibi prælio doctrinarum ad uerſũ me ĩperitiæ cõuincẽdum factio cõiurat.Illico ego uelut poſtliminio hieroſolymã ſum reuerſus:& poſt Romuli caſã & ludoꝝ lupercaliũ:diuerſoriũ mariæ & ſpelũcam ſaluatoris iſpexi.Itaq; mi Pauline qa ſupra dictus pontifex Damaſus:q ad hoc opus me primus ĩpulerat:iam dormiuit in domino tã tuo q̃ uenerabilium mihi ancillarum x̃pi Paulæ & Euſtochii nunc adiutus oratu:canonicum qđ cãtare nõ potui ĩ terra aliena.hic a uobis ĩ iudæa ꝓuocatus ĩ murmuro:auguſtioꝛẽ multo locũ exiſtimãs q ſaluatoꝛẽ mũdi q̃ q fratris genuit parricidã.& ut auctoꝛẽ titulo fatear.malo alieni operis ĩterpres exiſtere:q̃ ut qdam faciunt informes corniculæ alienis me coloribus adornare.Legi dudũ de ſancto ſpiritu cuiuſdã libellos,& iuxta comici ſentẽtiã ex græcis bõis latĩa uidi nõ bona,nihil ibi dialecticũ,nihil uirile atq; diſtrictũ, qđ lectores uel ĩgratis ad

assensum trahat.sed totum flaccidum.molle.nitidum.atq; formosum.q̄situs hinc de odoribus pigmētatū. Didymus uero meus oculum habens sponsæ de cātico cāticoꝝ:& illa lumina quæ in cadētes segetes sublimare p̄cepit iesus ꝑcul altius intuetur.& antiquū nobis more reddit.ut & uidēs uocef ꝑpheta. certe q hūc legerit locū:latinoꝝ furta cognoscet.& cōtemnet riuulos.cū cœperit aurire de fontibus.Imperitus sermōe est:sed nō scia:apostolicum uiꝝ ex ipso stilo exprimēs tam sensus lumine q̄ simplicitate uerboꝝ.

Epistola Chromatii & Eliodori episcopoꝝ postulantium ex archiuis Eusebii cæsarienſis martyrilogiū perscribi.

Omino sancto fratri Hieronymo Chromatius & Eliodorus ep̄i in domīo salutem.Cum religiosissimus Augustus Theodosius mediolanēsem urbem fuisset igressus:uniuersosq; italiæ ep̄os ad se iuitaret:& cām aliquantoꝝ ep̄orum qui ex Arriana fæce suas animas ingnassent ꝓquireret:cō tigit & nostram paruitatem in eodem adesse cōcilio.In quo cum dicēda dicta essent:& diffinienda diffinita:cœpit christianissimus princeps sanctum Gregoriū ep̄m cordubensis ecclesiæ in eo p̄ferre anti stitem:q; dominico die siue ieiunās matutinas:siue nō ieiunans uespertinas explicans missas eoꝝ martyrum quoꝝ natalitia essent:plurimoꝝ noīa memoraret.Factū est ut oēs pariter statueremus ad tuam scribē charitatem:ut famosissimos seriales de archiuis sancti Eusebii cæsareæ palæstinæ ep̄i inqrens martyꝝ ad nos dirigas festa:ut possimus hoc officiū p tuam industriam in melius perfectiusq; ad honorem dei martyrum exhibere.

Beati Hieronymi respōsiua testantis Eusebiū cæsariēsem ex ānalibus ꝑpetratis a Cōstantino augusto gesta martyꝝ perscripsisse.Quoꝝ numerus tantus est:ut ultra q̄nq; milia singulis diebus p̄ter diem Calēdas ianuarii possint ascribi.

Hromatio & Eliodoro sanctis ep̄is Hieronymus p̄sbyter.cōstat dominū nr̄m iesum xp̄m oī die martyꝝ suoꝝ triūphos excipe:quoꝝ passiōes a sancto Eusebio cæsariēsi ep̄o scriptas reppimus. Nā cū cōstantinus Augustus cæsareā fuisset ingressus:& diceret ꝑmemorato antistiti: ut peteret aliq̄ beneficia cæsariēsi ecclesiæ ꝑfutura:legit respondisse eusebiū:opibus suis ditatā ecclesiā nulla petēdi beneficia necessitate cōpelli:sibi tamē desideriū īmobile extitisse:ut q̄cq̄d in republica romanorū gestū sit erga sanctos dei iudices iudicibus succedētes in uniuerso orbe romano sollicita p̄scrutatiōe monumēta publica discutiēdo ꝓquirerēt:& q martyꝝ:& a quo iudice:in q̄ ꝑuincia:uel ciuitate:q̄ ue die : q̄ passiōe p̄seuerātiæ suæ obtinuerit palmā:de ipsis archiuis sublata ipsi eusebio regio iussu dirigerēt. Vnde factum ē: ut idoneus relator existēs & ecclesiasticā historiā texeret:& oīum pene martyꝝ ꝑuinciaꝝ īperii romanorum diligēs historiographus declararet:q̄tenus oēs sacrificiū deo offerētes eoꝝ noīa meminissent:sciētes q; p die ipso quo sacrificiū offerūt:uictores diaboli extitissent:& sub martyrii sui trophœo pollētes atq; ouantes ad regē suū ꝓuenissent xp̄m.Hac de cā singuloꝝ mēsiū:singulorūq; dieꝝ festa cōscripsimus:ut iubef dignabamini perēné paruitatis nr̄æ memoriā fore credētes cū diebus oībus:p tot ānoꝝ spatia sancta sanctoꝝ noīa fuerūt festiue celebrata.Et quoniā p singulos dies diuersaꝝ ꝑuinciaꝝ:ac diuersaꝝ urbiū plus q̄ octigentoꝝ uel nōgētoꝝ miliū martyꝝ noīa sūt noīata:ut nullus dies sit:q nō ultra q̄nq; miliū nūeꝝ repiri possit ascriptus:excepto die calēdaꝝ ianuarii:cōsiderās iter īnumerabiles turbas lectoris aīum posse lacessere itra uuū mēsem:ne id eueniat succincte & breuiter:eoꝝ q sunt in amplissima festiuitate in suis locis tantum pro omnibus memoratis ꝑsecutus ea sum:ut amputato fastidio unus de omnibus sufficeret libellus ascriptus.Sane in prima parte libelli oīum apostoloꝝ festa cōscripsimus:ut dies uarii nō uideātur diuidere:quos una dignitas & apostolatus in cælesti gloria facit esse sublimes.

Beati Hieronymi ꝓlogus in librū de īfantia saluatoris ex hebræo traditū:quem ab euāgelista matthæo scriptū:sed a manichæi discipulo asserit deprauatū:& iter canonicas scripturas nō enumerādū.

Ominis sanctis ac beatissimis Chrōatio & Eliodoro ep̄is Hierōymus exiguus xp̄i seruus ī domino salutē.Qui terrā auri cōscia fodit:nō ilico arripit q̄cq̄d fossa ꝑfuderit lacerata.sed prius q̄ pōdus fulgidū uibrātis iactu ferri resplēdeat:in reuertēdis suspirādisq; cespitibus īmoraf:& spes nō aliter lucris augef.Arduū opus iniūgit.cū fuerit mihi de uestra beatitudie imperatū:q̄d nec ipse sanctus matthæus apostolus & euāgelista uoluit in apto scribi.Si enim hoc scriptum nō esset euāgelio suo: quod edidit addidisset.Sed fecit hūc libellum hebraicis lr̄is obsignatum.Quem usq;adeo nō edidit:ut hodie manu ipsius liber scriptus hebraicis lr̄is a uiris religiosissimis habeaf:q eum a suis prioribus p successus temporꝝ susceperunt.Hūc autem ipsum librū cum nūq̄ alicui transferecdū dederint:textum eius aliter atq; aliter narrauerūt.Sicq; factum est:ut a manichæi discipulo noīe Leuthon q etiam apostoloꝝ gesta falso sermone conscripsit:hic liber editus nō ædificatōis:sed subuersionis materiam exhibuerit.Etenim q talis probatur in synodo:cui merito aures ecclesiæ nō paterent.Cessent nūc oscula ntiū morsus.nō istum libellū canonicis nos supaddimus scripturis:sed ad detegendū hæreseos fallaciā apostoli atq; euāgelistæ scripta trāsferimus:In quo opere tam iubentibus ep̄is ꝓiis obtemperamus:q̄ ipiis hæreticis obuiamus.Amor ergo xp̄i est.cui satisfacimus:credentes q; nos suis orationibus adiuuent:q ad saluatoris nostri sanctam infantiam p nostram poterunt obedientiam ꝓuenire.

Librum ip̄m de infantia licet in quodam exemplari reppererim:q aniles quasdam fabulas continere uidebatur:quæ simpliciores fallere possent transcribi nolui:idignū putans in tanta sermonū Hieronymi maiestate leuia cōmisceri:quia auctoritati euangelicæ in chana galilææ initium signoꝝ saluatoris fuisse testāri repugnare uidetur.& ideo non imerito a beato papa Gelasio inter apocrypha computatur.xv.dis.C.Sancta Romana.

Beati Hieronymi ad Paulinū de omnibus diuinæ hiſtoriæ libris.ubi exēplis & rōnibus inſtruit eum in ſcripturis ſanctis ſine p̄ceptore & interp̄te nō poſſe ꝓficere:& p ſingulos p̄currens libros ſūmatim myſteria referat ſcripturaꝝ:ſe puium ſpōdens ac ſocium ſtudioꝝ ſi ſæculum dereliquerit.

Rater Ambroſius tua mihi munuſcula pferens detulit:& ſuauiſſimas lr̄as quæ a principio amiciciaꝝ fidem ꝓbatæ iam fidei & ueteris amiciciæ p̄ferebant. Vera enim illa neceſſitudo ē.& xp̄i glutino copulata quam nō utilitas rei familiaris.non p̄ſentia tantum corpoꝝ.nō ſubdola & palpans adulatio:ſed dei timor & diuinaꝝ ſcripturaꝝ ſtudia cōciliant. Legimus in ueteribus hiſtoriis quoſdam luſtraſſe ꝓuincias.nouos adiiſſe populos.maria tranſiſſe.ut eos quos ex libris nouerant: corā quoq; uiderent. Sic Pythagoras mēphiticos uates:ſic Plato ægyptum.& Archytum Tarentinū.eamq; oram Italiæ quæ quondam magna græcia dicebatur laborioſiſſime peragrauit:ut qui athenis magiſter erat & potens.cuiuſq; doctrinā achademiæ gymnaſia perſonabant:fieret peregrinus atq; diſcipulus.malens aliena ue recūde diſcere:q̄ ſua impudenter ingerere. Deniq; cum litteras quaſi toto fugientes orbe p̄ſequit̄.captus a pyratis atq; uenūdatus.etiam tyranno crudeliſſimo paruit captiuus.uinctus & ſeruus.tamen quia philoſophus:maior emente ſe fuit. Ad Titum huium lacteo eloquentiæ fonte manantem de ultimis hiſpaniæ galliarūq; finibus quoſdam ueniſſe nobiles legimus.& quos ad contemplatōem ſui roma non traxerat: unius hominis fama ꝓduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſæculis celebrandūq; miraculum:ut tantam urbem ingreſſi. aliud extra urbem q̄rerent. Apollonius ſiue ille magnus ut uulgus loquitur.ſiue philoſophus ut pythagorei tradūt.intrauit perſas.ptranſiuit caucaſum.albanos.ſcythas.maſſagetas.opulentiſſima indiæ regna penetrauit.& ad extremū latiſſimo phyſon amne trāſmiſſo puenit ad brachmanas:ut hiarchā i rhromo ſedentem aureo:& de Tantali fonte potantem inter paucos diſcipulos de natura:de moribus:ac ſyderū & dieꝝ curſu audiret docentē. Inde p elamitas.babylonios.chaldæos.mœdos.aſſyrios.parthos.ſyros.phœnices.arabes.palæſtinos reuerſus alexandriam:perrexit ad æthiopiam.ut gymnoſophiſtas & famoſiſſimam ſolis menſam uideret in ſabulo. Inuenit ille uir ubiq; quod diſceret:& ſemper ꝓficiens ſemper ſe melior fieret. Scripſit ſuper hoc pleniſſime octo uoluminibus philoſtratus. Quid loquar de ſæculi hominibus.cū apoſtolus paulus uas electionis & magiſter gentium qui de conſcientia tanti in ſe hoſpitis loq̄batur ait:an experimētum q̄ritis eius qui in me loquitur chriſtus? Poſt damaſcum arabiāq; luſtratam aſcēderit hieroſolymā: ut uideret petrū:& manſerit apud eum diebus.xv. Hoc enim myſterio hebdoadis & ogdoadis futurus gentium p̄dicator inſtruendus erat. Rurſumq; poſt annos.xiiii. aſſumpto barnaba & tito expoſuerit apoſtolis euangelium:ne forte in uacuū curreret:aut cucurriſſet. Habet enim neſcio quid latentis ἐνεργίας uiua uox & in aures diſcipuli de auctoris ore tranſfuſa fortius ſonat. Vnde & aſchines cum rhodi exularet: & legeretur illa demoſthenis oratio:quam aduerſus eum habuerat:mirantibus cunctis atq; laudantibus ſuſpiras ait Quid ſi ipſam audiſſetis beſtiam ſua uerba reſonantem? Nec dico q̄ ſit in me aliquid tale:quod uel poſſis a me audire uel uelis diſcere:ſed quo ardor tuus & diſcēdi ſtudium etiam abſq; nobis per ſe ꝓbari debeat. Ingenium docile & ſine doctore laudabile eſt. Non quid inuenias:ſed quid q̄ras conſideramus. Mollis cæra & ad formandum facilis etiam ſi artificis & plaſtæ ceſſent manus:tamē uirtute totum eſt quicquid eſſe poteſt. Paulus apoſtolus ad pedes gamalielis legem moyſi & ꝓphetas didiciſſe ſe gloriatur:ut armatus ſpiritalibus telis poſtea diceret confidenter. Arma enim militiæ noſtræ non carnalia ſunt ſed potētia deo ad deſtructionem munitionum conſilia deſtruentes:& omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam dei & captiuantes omnem intellectum ad obediendum chriſto:& ſubiugare parati cunctam inobediētiam. Ad timotheum ſcribit ab infantia ſacris litteris eruditum:& hortatur ad ſtudium lectionis:& ne negligat gratiam quæ data ſit ei per impoſitionem manus p̄ſbyterii. Tito p̄cipit:ut inter cæteras uirtutes epiſcopi:quem breui ſermone depinxit:ſcientiam quoq; intelligat ſcripturaꝝ. Obtinentem inquit eum qui ſecundum doctrinam eſt fidelem ſermonem:& ut potens ſit exhortari in doctrina ſana:& contradicentes reuincere. Sancta quippe ruſticitas ſolum ſibi prodeſt:& quantum ædificat ex uitæ merito eccleſiam chriſti: tantum nocet ſi deſtruentibus non reſiſtat. Malachias propheta immo per malachiam interrogauit dominus ſacerdotes legem. In tantum ſacerdotis officium eſt interrogatum reſpondere de lege. In deuteronomio. Interroga patrem tuum:& annunciabit tibi ſeniores tuos:& dicent tibi. In pſalmo quoq;.cxviii. Cantabiles mihi erāt iuſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in deſcriptione iuſti uiri:cum eum arbori uitæ dauid q̄ eſt in paradiſo compararet:inter cæteras uirtutes etiam hoc intulit. In lege domini uoluntas eius:& in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine ſacratiſſimæ uiſionis iuſti ait fulgent ſicut ſtellæ:& itelligētes: hoc eſt docti quaſi firmamētū. Vides quantum iter ſe diſtent iuſta ruſticitas & docta iuſticia. Alii ſtellis:alii cælo comparant̄:q̄q̄ iuxta hebraicā ueritatē utrunq; de eruditis poſſit intelligi. Ira enim apud eos legimus. Qui aūt docti fuerint fulgebunt quaſi ſplendor firmamēti:& q ad iuſticiam erudiunt multos:q̄ſi ſtellæ in ꝑpetuas æternitates. Cur dicit̄ paulus apoſtolus uas electionis? nempe quia uas legis & ſanctaꝝ ſcripturarū armariū eſt. Phariſæi ſtupent ad doctrinam domini:& mirantur in petro & ioāne qūo legem ſciāt cum lr̄as nō didicerit. Quicquid eni aliis exercitatio & quotidiana in lege meditatio tribuere ſolet:illis ſpūs ſcūs ſuggerebat.& erant iuxta quod ſcriptum eſt θεοδιδακτοῖ docibiles deo.xii.ānos ſaluator ipleuerat:& i tēplo ſedēs de q̄nibus legis iterrogās magis docet dum prudēter iterrogat niſi forte ruſticū petrū:ruſticū & ioānem dicimus.quorum uterq; dicere poterat &ſi imperitus ſermōe nō tamē ſcia.Ioānes ruſticus:piſcator indoctus. Vnde uox illa obſecro.in principio erat uerbum:& uerbum erat apud deum:& deus erat uerbum? λογος enim græce multa ſignificat. Nam & uerbū eſt:& ratio:& ſupputatio:& cauſa uniuſcuiuſq; rei per

quã ſunt ſingula q̃ ſubſiſtũt.Quæ uniuerſa recte ītelligimus in xp̃o.Hoc doctus plato neſciuit, hoc demoſthenes eloquens ignorauit.Perdam inqt ſapīam ſapientium:& prudentiam prudentiũ reprobabo.Vera ſapientia p̄det falſam ſapīam:& quanq̃ ſtultitia p̄dicatiõis in cruce ſit:tamẽ paulus ſapīam loquit̃ ītер p̄fectos Sapīam aũt non ſæculi huius nec principum quæ deſtruit̃:ſed loqtur dei ſapīam in myſterio abſconditam: quã p̄deſtīnauit ante ſæcula.Dei ſapīa xp̃s eſt.Chriſtus.n.dei uirtus & dei ſapīa.Hæc ſapīa in myſterio abſcõdita eſt:de qua & noni pſalmi titulus p̄notat̃ pro occultis filii:in quo ſunt oẽs theſauri ſapīæ & ſcīæ dei abſconditi:& q in myſterio abſcõditus erat p̄deſtinatus eſt ante ſæcula.Prædeſtīatus aũt & p̄figuratus in lege & ꝓphetis.Vnde & ꝓphetæ appellabãt̃ uidentes.qa uidebant eum:quem cæteri non uidebant. Abrahã uidit diem eius:& lætatus eſt.Apiebant̃ cæli ezechieli:q populo peccatori clauſi erãt.Reuela inqt dauid oculos meos:& conſiderabo mirabilia de lege tua.Lex.n.ſpũalis eſt:& reuelatiõe opus eſt ut intelligat̃:ac reuelata facie dei gloriam contẽplemur.Liber in Apocalypſi ſeptẽ ſigillis oſtendit̃:quem ſi dederis oī ſcienti līas ut legat:reſpondebit tibi.Nõ poſſum.Signatus eſt enim.Quanti hodie putant ſe noſſe līas:& tenẽt ſignatũ librũ nec apire poſſunt:niſi ille reſerauerit q habet clauẽ dauid:q apit & nemo claudit:claudit & nemo aperit?In actibus apoſtolorũ ſcũs eunuchus īmo uir(ſic enī eum ſcriptura cognomīat)cũ legeret eſaiam īterrogatur a philippo:putaſne ītelligis quæ legis.reſpõditq; quõ poſſum niſi aliq̃s me docuerit.Ego ut de me loquar īterim nec ſanctior ſum hoc eunucho:nec ſtudioſior:q de æthyopia.i.de extremis mũdi finibus uenit ad templũ.reliqt aulam regiã:& tantus amator legis:diuinæq; ſcīæ fuit:ut etiam ī uehiculo ſacras līas legeret:tamẽ cũ librũ teneret:& uerba domini cogitatõe p̄ciperet:lingua uolueret:labiis pſonaret:ignorabat eũ quem in libro neſciẽs uenerabat̃. Venit philippus:oſtẽdit ei ieſum:q clauſus latebat in līa.O mira doctoris uirtus.Eadẽ hora credit eunuchus,baptizat̃ & fidelis & ſanctus factus eſt.ac de diſcipulo magiſter. Plus in deſerto fonte eccleſiæ q̃ in aurato ſynagogæ tẽplo repperit.Hæc a me breuiter p̄ſtricta ſunt(neq; enim epiſtolaris anguſtia euagari longius patiebat̃)ut ītelligeres te in ſcripturis ſanctis ſine p̃uio & monſtrante ſemitas nõ poſſe ingredi.Taceo de grãmaticis:Rhetoribus:Philoſophis:Geometris:Dialecticis:Muſicis: Aſtronomis:Aſtrologis:Medicis.Quorũ ſcīa mortalibus uel utiliſſima eſt:& in tres partes ſcindit̃.in doctrinam, rõnem & uſum.Ad minores artes ueniam:& quæ non tam līgua q̃ manu admīſtrant̃:Agricolæ:Cemẽtarii: Fabri:metallorũ lignorũ ue cæſores:Lanarii quoq;:Et fullones:& cæteri q uariam ſupellectilẽ & uilia opuſcula fabricant abſq; doctore nõ poſſunt eſſe quod cupiũt.Quod medicorũ eſt.Promittũt medici:tractant fabrilia fabri.Sola ſcripturarũ ars eſt quam oẽs paſſim uendicãt.Scribimus ĩdocti doctiq; poemata paſſim. Hanc garrula anus.hanc delirus ſenex hãc ſophiſta uerboſus:hanc uniuerſi p̄ſumũt.lacerant. docent anteq̃ diſcant. Alii adducto ſupcilio grãdia uerba trutinãtur ītер mulierculas de ſacris litteris philoſophãtur. Alii diſcũt(proh pudor)a fœminis:quod uiros doceant.& ne pagꝰ hoc ſit:quadam facilitate uerborũ īmo audacía ediſſerunt aliis quod ipſi non ītelligunt.Taceo de mei ſimilibus q ſi forte ad ſcripturas ſanctas poſt ſæculares līas uenerint:& ſermone compoſito aurem populi mulſerint:qcqd dixerint:hoc legem diſputant, nec ſcire dignãtur:quid prophetæ:quid apoſtoli ſenſerint.Sed ad ſenſum ſuum in congrua aptant teſtimonia:quaſi grande ſit & non uitioſiſſimum dicendi genus deprauare ſententias:& ad uoluntatem ſuam ſcripturam trahere repugnantem:quaſi non legerimus Homero centonas:& Virgilio centonas:ac non ſic etiã Maronem ſine chriſto poſſumus dicere chriſtianum.quia ſcripſerit:Iam redit & uirgo:redeunt ſaturnia regna.Iam noua progenies cælo dimittitur alto.Et patrem loquẽtem ad filium.Nate meæ uires:mea magna potentia ſolus.Et poſt uerba ſaluatoris in cruce.Talia perſtabat memorans fixuſq; manebat. Puerilia ſunt hæc:& circulatorũ ludo ſimilia docere quod ignores immo ut cum ſtomacho loquar:nec hoc quidem ſcire quod neſcias. Videlicet manifeſtiſſima eſt geneſis:in qua de creatura mundi:de exordio generis humani: de diuiſione terræ:de confuſione linguarum:& deſcenſione uſq; ad ægyptum gentis ſcribitur hebræorum. Pater Exodus cum decem plagis:cum decalogo myſticis diuiniſq; præceptis. In prõptu eſt Leuiticus liber in quo ſingula ſacrificia immo ſingulæ pene ſyllabæ & ueſtes aaron & totus ordo Leuiticus inſpirant cæleſtia ſacramenta.Numeri uero nonne totius arithmeticæ & prophetiæ balaam & quadragintaduarum per heremũ manſionum myſteria continent.Deuteronomium quoq; ſecunda lex & euangelicæ legis præfiguratio.Nonne ſic ea habet quæ priora ſunt:ut tamẽ noua ſint omnia de ueteribus?Hucuſq; moyſes: hucuſq; Pentateucus:quibus quinq; uerbis loqui ſe uelle apoſtolus in eccleſia gloriatur.Iob exemplar patiẽtiæ quæ non myſteria ſuo ſermone complectitur?Proſa incipit:uerſu labitur:pedeſtri ſermõe finitur: omneſq; leges dialecticæ propoſitione:aſſumptione:confirmatione:concluſione determinantur. Singula in eo uerba plena ſunt ſenſibus.Et ut de cæteris ſileam reſurrectionem corporum ſic prophetat:ut nullus de ea manifeſtius uel cautius ſcripſerit.Scio inqt q; redẽptor meus uiuit:& ī nouiſſimo die de terra reſurrecturus ſũ:& rurſum circũdabor pelle mea:& ī carne mea uidebo deũ.Quẽ uiſurus ſum egoip̃e:& oculi mei cõſpecturi ſunt & nõ alius.Repoſita ẽ hæc ſpes mea ī ſinu meo.Veniã ad ieſum naue typũ domini:nõ ſolũ ī geſtis:uerũ etiã in noĩe.Tranſit iordanẽ:hoſtiũ regna ſubuertit:diuidit terram uictori populo:& p̄ ſingulas urbes: uiculos: mõtes:flumina terrentes:atq; cõfinia eccleſiæ cæleſtiſq; hieruſalem ſpiritalia regna deſcribit.In iudicũ libro quot pricipes populi:tot figuræ ſunt.Ruth moabitidis eſaiæ explet uaticiniũ dicẽtis.Emitte agnũ domine dominatorẽ terræ de petra deſerti ad montem filiæ ſyon.Samuel in heli mortuo & ī occiſiõe ſaul ueterem legem abolitam mõſtrat.Porro in ſadoch atq; dauid noui ſacerdotii:nouiq; imperii ſacramenta teſtat̃. Malachin ideſt tertius & quartus regum liber a ſalomone uſq; ad ieconiam & ab hieroboã filio nabach uſq; ad oſee qui ductus eſt in aſſyrios regnũ iuda & regnũ deſcribit iſrael.Si hiſtoriam reſpicias:uerba ſimplicia ſũt. Si in litteris ſenſum latẽtem inſpexeris:eccleſiæ paucitas:& hæreticorum contra eccleſiam bella narrantur.

Duodecim ꝑphetæ in unius uolumis anguſtias coartati multo aliud q̄ ſonāt in lra p̄figurant. Oſee crebro nominant ephraī.ſammariā.ioſeph.iſrael & uxorē fornicariam & fornicatiōis filios:& adulteram cubiculo clauſam mariti multo tempe ſedere uiduā;& ſub ueſte lugubri uiri ad ſe reditū p̄ſtolari.Iohel filius phatuel deſcribit terrā.xii.tribuū eruca:bruco:locuſta:rubigine uaſtāte corruptā:& poſt euerſionem prioris populi effuſum ſpūm ſanctum ſuper ſeruos dei & ancillas.i.ſup.cxx.credentiū noia & effundendū iri in cœnaculo ſyon.q.cxx.ab uno uſq; ad.xv.paulatim & p̄ ícrementa ſurgentes.xv.graduū numer̄ efficiūt:q̄ in pſalterio myſtice cōtinent̄.Amos paſtor & ruſticus & rubor̄ mora diſtrigens paucis uerbis explicari nō poteſt.Quiſ enim digne exprimat tria aut quatuor ſcelera Damaſci:Gaze:& Tyri.& Idumeæ:& filior̄ Amon & Moab: & in ſeptimo octauoq; gradu iudeæ & iſrael?Hic loquit̄ ad uaccas pingues quæ ſunt in montes ſamariæ:& ruituram domū maiorem minorēq; teſtat̄.Ipſe cernit fictorē locuſtæ:& ſtātem dominū ſup mur̄ litū adamantinū:& uncinū pomor̄ attrahentem ſupplicia peccatoribus & famē in terram:nō famē panis nec ſitim aquæ:ſed audiendi uerbū dei.Abdias q̄ iterp̄tat̄ ſeruus dei p̄tonat cōtra edon ſanguineū terrenūq; hoiem. fratris quoq; iacob ſemp æmulū haſta pcutit ſpiritali.Ionas colūba pulcherrima naufragio ſuo paſſionē domini p̄figurans mūdū ad pniam reuocat:& ſub nomīe niniue ſalutem gentibus nūciat.Micheas demoraſti cohæres x̄pi uaſtatōem annunciat filiæ latronis:& obſidionē ponit contra eam:qa maxillā p̄cuſſerit iudicis iſrael.Naū conſolator urbis ícrepat ciuitatē ſanguinū:& poſt euerſionem illius loq̄tur.Ecce ſup montes pedes euāgelizantis & annūciantis pacē.Abacuch luctator fortis & rigidus ſtat ſup cuſtodiā ſuā:& figit gradū ſup munitōem.ut x̄pm in cruce cōtemplet̄:& dicat.Operuit cælos gloria eius:& laudis eius plena eſt terra. Splendor eius ut lux erit:cornua in manibus eius:ibi abſcōdita eſt fortitudo eius. Sophonias ſpeculator & arcanor̄ domini cognitor audit clamorem a porta piſcium:& eiulatū a ſecūda:& cōtritōem a collibus. Indicit quoq; ululatū habitatoribus pylæ:qa cōticuit oīs populus chanaā:diſperierūt uniuerſi:q̄ iuoluti erāt argento.Aggeus feſtiuus & lætus q̄ ſemīauit in lachrymis:ut in gaudio meteret:deſtructū templū ædificat; dominūq; p̄rem īducit loquētem.Adhuc unū modicūq;:& ego mouebo cælū & terram & mare & aridā:& mouebo oēs gentes.& ueniet deſideratus cūctis gentibus.Zacharias memor domini ſui multiplex in ꝑphetia ieſum ueſtibus ſordidis īdutū:& lapidem oculor̄ ſeptem:candelabrūq; aureū cū totidem lucernis quot oculis:duas quoq; oliuas a ſiniſtris lampadis cernit & dextris.ut poſt equos uarios & ruffos & albos:& diſſi patas quadrigas ex ephraim:& equū de hieruſalem pauperem regem uaticinet̄:& p̄dicet ſedentem ſup pullum filiū aſinæ ſubiugalis.Malachias apte & in fine oīum ꝑphetar̄ de abiectione iſrael & uocatōe gentiū. Nō eſt mihi ait uolūtas in uobis dicit dominus exercituū:& munus nō ſuſcipiam de manu ueſtra. Ab ortu enim ſolis uſq; ad occaſum magnū eſt nomē meū in gentibus:& in oī loco ſacrificat̄ & offert̄ nomini meo oblatio mūda.Eſaiam:Hieremiā:Ezechielem:Danielem:qs poſſit uel intelligere uel exponere? Quor̄ primus non ꝑphetiam mihi uiderur texere ſed euāgeliū.Secūdus uirgam nuceā:& ollā ſuccenſam a facie aquilonis:& pardū ſpoliatū ſuis coloribus:& quadruplex diuerſis metris nectit alphabetum.Tertius p̄rícipia & finē tantis habet obſcuritatibus ſuoluta:ut apud hebræos ipſæ partes cū exordio geneſeos ante annos.xxx. non legantur.Quartus uero q̄ & extremus inter quatuor ꝑphetas tempor̄ conſcius & totius mūdi philoſtoricus lapidem p̄ciſum de monte ſine manibus:& regna omnia ſubuertentem claro ſermone pronunciat. Dauid ſimonides noſter pindarus & alcæus flaccus quoq; catullus & ſerenus chriſtum lyra perſonat: & in decachordo pſalterio ab inferis ſuſcitat reſurgentem.Salomō pacificus & amabilis domini mores corrigit: naturam docet:eccleſiam iungit & chriſtum:ſanctarūq; nuptiar̄ dulce canit epithalamium.Heſter in eccleſia typo populum liberat de periculo:& interfecto aman q̄ interp̄tatur iniquitas:partes conuiuii & diem celebrem mittit in poſteros.Paralipomenon liber.i.inſtrumenti ueteris επιτομη.i.breuiarium tantus ac talis eſt:ut abſq; illo ſiquis ſcientiam ſcripturar̄ ſibi uoluerit abrogare:ſeipſum irrideat. Per ſingula quippe nomina iunctura ſq; uerborum & p̄miſſæ in regum libris tanguntur hiſtoriæ:& īnumerabiles explicātur euāgelii quæſtiones.Eſdras & Neemias adiutor uidelicet & conſolator a domino in unum uolumen coartantur:inſtaurant templum:muros extruunt ciuitatis:omniſq; turba populi redeuntis ī patriam & deſcriptio ſacerdotum leuitar̄ iſraelis ꝓſelitor̄:ac p̄ ſingulas familias muror̄ ac turrium opera diuiſa.Aliud in cortice p̄ferunt:aliud retinent ī medulla:Cernis me ſcripturar̄ amore raptum exceſſiſſe modum epiſtolæ & tamen non ipleſſe quod uolui.Audiuimus tantum quid noſſe:quid cupere debeamus:ut & nos quoq; poſſimus dicere:Concupiuit aīa mea deſiderare iuſtificationes tuas in oī tempore.Cæter̄ ſocraticū illud impletur ī nobis.Hoc.n.ſcio tantū quod neſcio.Tangam & nouū breuiter teſtamentū.Matthæus Marcus Lucas & Ioānes:quadriga domī & uer̄ cherubin:qđ interp̄tatur ſcientiæ multitudo p̄ totum corpus oculati ſunt: ſcintillæ emicant:diſcurrunt fulgura:pedes habent rectos:& in ſublime tendentes terga pēnata & ubiq; uolitantia:Tenent ſe mutuo:ſibiq; perplexi ſunt:& quaſi rota in rotam uoluūtur:& pergunt quocūq; eos flatus ſancti ſpūs perduxerit.Paulus apoſtolus ad ſeptem eccleſias ſcribit(Octaua enim ad hebræos a plærisq; extra numer̄ ponitur)Thimotheum inſtruit ac Titum philæmonem pro fugitiuo famulo depræcat̄.ſuper quo tacere melius puto q̄ pauca ſcribere.Actus apoſtolorum nudam quidem ſonare uidentur hiſtoriam:& naſcentis eccleſiæ infantiam texere.Sed ſi nouerimus ſcriptorem eorum lucam eſſe medicum:cuius laus eſt in euangelio:animaduertemus pariter omnia uerba illius animæ languētis eſſe medicinam.Iacobus Petrus Ioannes Iudas apoſtoli ſeptem epiſtolas ediderunt tam myſticas q̄ ſuccinctas: & breues pariter & longas: breues in uerbis. longas in ſententiis. ut rarus ſit qui non earum lectione concutiatur. Apocalypſis Ioannis tot habet ſacramenta: quot uerba. Parum dixi pro merito uoluminis. laus omnis inferior eſt: In uerbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te frater chariſſime inter hæc uiuere:iſta meditari: nihil

aliud nosse:nihil q̄rere.none tibi uidetur iam hic ī terris regni cælestis habitaculū?Nolo offendaris in scri pturis sanctis simplicitate & quasi uilitate uerboꝝ:quæ uel uitio interp̄tum.uel de īdustria sic ꝓlata sunt. ut rusticam contentōem facilius īstruerent:& in una eadēq; snīa aliter doctus.aliter audiret īdoctus. Nō sū tam petulās:& hebes:ut hæc me nosse pollicear.& eoꝝ fructus capere.quoꝝ radices in cælo fixæ sunt. sed uelle fateor sedenti me p̄fero:magistrū renuens comitē spondeo.Petenti datur.pulsanti aperiē:q̄rēs īuenit. Discamus in terris quoꝝ nobis scientia pseueret in cælo.Obuiis te manibus ꝓcipiam.& ut inepte aliqd ac de hermagoræ timiditate effundam:qcqd q̄sieris tecū scire conabor.Habes hic amantissimū tui fratrem eu sebiū.q ſraꝝ tuaꝝ mihi gr̄am duplicauit:referens honestatē moꝝ tuoꝝ.cōtemptū sæculi:fidem amiciciæ. amorē xp̄i.Nam prudētiam & eloqi uenustatem etiam absq; illo ipsa epistola p̄ferebat.Festina q̄so te: & hæ rēti in salo nauiculæ funē magis p̄cide q̄ solue.Nemo renūciaturus sæculo bene pōt uendere quæ cōtēpsit ut uēderet.Quicqd in sumptus de tuo tuleris:pro lucro cōputa.Antiquū dictū est.Auaro tam deest qđ ha bet q̄ quod nō habet.Credēti totus mūdus diuitiaꝝ est.Infidelis etiam obolo indiget.Sic uiuamus tanq̄ ni hil habētes & oīa possidētes.Victus & uestitus diuitiæ christianoꝝ.Si habes in ptāte rem tuā uende: si non habes ꝓice.Tollenti tunicam & pallū relinquendū est.Nisi.s.tu semp recrastinans:& die de die trahēs. cau te & pedetēti tuas possessiúculas uēdideris:non habet xp̄s unde alat pauperes suos.Totū deo dedit:q seip̄m obtulit.Apostoli nauē tātū & retia reliquærūt.Vidua duo æra misit ad gazophylatium:& p̄ferē crœsi diui tiis.Facile contēnit oīa:q se semp cogitat esse morituꝝ.

Incipit tertia pars pricipalis epistolaꝝ siue tractatuū beati hieronymi de moribus:atq; uirtutibus:qbus christiana cōuersatio īstituiē.Quæ & ipsa in plures subdiuidiē epistolas siue tractatus:inter quos ille p̄poni tur:ín quo de uirtutibus ac uitiis in genere tractatur.

Primus tractatus tertiæ partis principalis de uirtutibus & uitiis:in quo epistola illa p̄mittiē.quæ pfectū hoīem ad interiora deducens.eius uitam quæ sit sancta & in quo actu posita quo studio teneatur :qua sub stantia negetur ostendit.

Beati Hieronymi ad amicū quēdam:uel sicut ín aliis repperi uolumíbus ad Theſiphōtem de hoīe pfecto ubi iteriorem hoīem;exteriorēq; demōstrat:docés eius uitam in sui auctoris sapía p ea quæ creata sunt con templatōe consistere.Excitat quoq; aīum ad meditatōem casus ac reparationis humanæ statim in ipso oc casu in mulieris semíe.i.in conceptu uirginis repromissæ.Ad cōsideratōem quoq; resurrectionis iudicii glo riæq; sanctoꝝ inducit.Qua occasione digrediens exprobrat infidelitatem eoꝝ q miraculis non credunt q̄ deus in sanctoꝝ corpoꝝ reuelatione opatur.Vbi & historiam narrat confutatōnis hebræi:& causam retar datæ uindictæ ac humanæ explicat ignorantiæ.

Cce iteꝝ ad te scribo:& nihil dignū qđ prudētiā tuā legere deceat ſuenio:& qđ miꝝ si te absente uelut a sole solo destitutū frigidi cordis alget ígeniū:& mens a lumíe pegría stul titiæ nubilo suffocata torpescit:ac tanto minus sapio:quāto a te latius separor.Quod si ī p̄sentiaꝝ qđ tibi ī meo sermōe placuerit:tuis mihi oīonibus p̄stabiē.Deniq; ut oēm stul titiā meā diligentius recognoscas:etiā stomachū meū post illud susceptum cærotū tuū te absente curauí:a quo peius meteor pati:& cui post sanctū mīsteriū tuū & angelicā seruí tutē manus ītuli medicoꝝ q̄si ꝓpheta non esset ī israel:ut mihi siqd paterer facilius esse debuerit ad te reuerti:q̄ gentiliter cogitare:& melius uel difficillimi itineris laborem ꝓpeti q̄ cōspectus tui tā p̄cioſa uisione fraudari.ut quis potius cōpensatio seq̄reē:q̄ ad muscā religiōis acharon deuenire. Hæc mi hi de absente mūdus iste suggessit:q te p̄sente in me nō habebat cōsiliū. Tu me.n.curiam feceras ꝓphetaꝝ: nō cōuenticulū sirenaꝝ.Ac nūc in me ad destructōem sancti contra me opis tui oís stultitiæ senatus ingre diens quadruplici forma mecū agit.nam fœnus te absente exigit:qđ te p̄sente nō p̄sumpsit.ut ítelligas siqd apud te iuxta deū sapui:tuū fuisse qđ sapui.Sic absente moyse populus israeliticus fornicaē:sic in naui domi no dormiēte apostoli tempestate turbātur:sic in bethsaidæ porticibus hoīem nō habētem aquā piscinæ sa lutaris ignorat.Quāq̄ & hic aliud genus culpæ aduertā.Corpusculū curauí:cū aīa langueret.exteriorem ho minē foui:cū iterior ægrotaret humāis subueni:cū diuía laborarēt.uitio publicæ cōsuetudis ínclinatus: quo oēs sumus in minimis cauti:& in maximis negligentes.Hocq; ideo fit:qa ubi uera uita sit ignoramus.Fallit nos uidelicet sol iste:decipit dies ista:tractus nos iste circūuenit.Mūdus inducit:dum & sole amplius eē nil putamus.& lucē arbitramur esse:quā oculis uidemus.& hoīem iudicamus esse:quē cernimus.& mūdū cre dimus facere cū uita:ignorantes ubi sit homo:& quid sit homo:& quæ eius hoís uita sit:quod si intelligere mus:non aliud generati aliud uiueremus.Ita uitæ origine deserta.uiuēdi quoq; perdidimus rōnem. Ac pri mū ubi homo sit iste:de quo loquimur audiamus.Quoniam disputatōem quandam nobis ipsa diuisio ge nerauit:quem ítra hoc corpus quod dei artificis manu limo terræ formatum est uelut quodam uasculo in tellige cōtineri:dícēte apostolo.Habemus thesauꝝ istū in uasis fictilibus:q ubiq; p hoc corpus īfusus uitalē sensū q sibi nō deficit cū carne mutuatus ē.Regit ipse:nō regiē:& habet potius q̄ habeē.ut uitā nō accipiat: sed mīstret.Nam cum terrenā istam pigrāq; materiā in usum mīsterii sumptā spūs liqdus aīaret:fit domius corpis:nō homo sub corpe.Deniq; hoc qđ dixi uasculū ipso uiuit p̄sente:& ipo moriē abeūte. Hic ergo & uisibilis & caducus illius interioris uel habitatio uel minister uel uagina est.Ipse uero q uere est homo; quo niam sic secundus factæ diuisionis est locus ut ipse inuisibilis:ita omnia eius inuisibilia sint necesse est.Non ad illū si ægrotat manus ualet peruenire medicoꝝ:nō herbarum succis si deficit reparatur.Nihil ad eū cor porale ītrare potest:substantiæ tantum suæ illi similitudo descendit:uerbo curatur:obedientia conualescit.

Deniq; cum ſibi in eccleſia laodicenſi & beatus & diues & bene oculatus:& bene ueſtitus ſcđm exteriorem hoiem uidereť:icrepať a domio:Diciturq; illi.Neſcis qđ tu es miſer & miſerabilis:& pauper & cæcus & nudus.Qui utiq; ut dixi nec ſine ueſte.nec ſine oculis:nec ſine diuitiis habebať.Sed ille inuiſibilis deus noſter illū iuiſibilem hoiem in paupertate & cæcitate:ī nuditate eſſe cernebat.cui etiam ſuadere dignať.ut ab ipſo auꝝ mercetur ignitū:& ueſtem albā qua glorioſiſſime ueſtiať.& collyriū quo recipiat uiſum. Habet ergo & ſuos oculos p̄ter iſtos carnales quos poteſt uel amittere uel curare.Eſt & iuxta ſe nudus adeo ut egeat ueſtimento:ſed miro modo ad mendicū ut ipſe ait domīus loquiť.& iubet illū a ſe diuitias compare.Quibus mercibus ſi & nudus & paup eſt:uel illam ueſtem nobiliſſimā uel illud auꝝ purgatū iam igne mercabitur. Vnde cōmercii talis poterit eſſe ipenſa:uidelicet ſi aut exterioris hois emolumenta tranſſoueat:aut ipſis q̄bus ipſe diues forinſecus uidebať:non utendo diteſcat:oculoſq; corporis q̄bus mundialiū rapiebať ardore deſpectu corruptæ uniuerſitatis obcæcet.Ita ille iuiſibilis homo:q uere ut diximus:homo eſt:& in contemptu huius exterioris attolliť:& nuditate ueſtiť:& cæcitate illumiať.Sic Iacob Effraī & Manaſſem nepotū ſuoꝝ nō ſolū loca:ueꝝ etiam merita icorporea cæcitate cernebat.Nam cū illum ioſeph filius ſuus.q ſupradictos paruulos offerebat:nec ante pedes ſuos cernere iudicaret ſenſit in parentis reſponſione illa etiā quæ eſſent futura ꝓſpicere.Sed ut ille interior homo exteriorem iſtū facit ſua uita uiuentem.& de fonte naturæ ſuæ animat irrigando:ſic rurſum exterior p corruptelam mortiferæ materiei ſuæ illū ſi cupiditatibus illicitis alligarit occidit.Et cū alter naturæ uideať alterius:tranſit in uictoris unuſq;ſq; ſubſtantiam:ut aut carnalem quoq; ſpiritalis ſpiritalem ſuis uirtutibus p̄ſtet:aut carnalem aīam caro uictrix eius efficiat. Deniq; cū dominus diluuio delere humanū genus cogitaret iratus:non pmanebit inqt ſpūs meus ī hoibus: quoniam caro ſunt:& qa utiq; omnes carne ueſtimur:& ſine dubio in carne non ſumus q non ſecūdum carnē ambulamus:hinc etiam gigniť ut non ſemp homo iſto appellatōis noīe cenſeať.nam p uirtutibus ſuis aut uitiis & formas ſumit:& noīa.Deniq; ait,ppheta:Nolite fieri ſicut equus & mulus.Sūt ergo homies q apud dominum ſunt equi & muli:& dominus ait.Nolite ꝓiicere margaritas ueſtras ante porcos.Sūt ergo hoīes & porci.Et iteꝝ ipſe dominus.Ecce ego mitto uos ſicut oues in medio lupoꝝ.Sunt ergo hoīes & lupi. & ecōtrario hoīes ſunt & oues:Et ait adhuc dominus petro.Paſce oues meas & ipſe prius ueni poſt me: & faciam te piſcatorē hominū.Sunt hoīes & piſces.Sed hæ formæ actuū uidenť eſſe:nō corpoꝝ.Nam corpis noſtri certus eſt ſtatus:ut oīum aīantium:ſed quoniam apud deum nō de ſtatu corpis noſtri:ſed de uitæ meritis iudicamur:apparet oēm hoīem mente ſua ſibiipſi ſtatū:nomēq; formare.Quod utiq; ex illis quem deſcribimus inuiſibilis hoīs:aut culpa:aut uirtute p̄ſtatur.Ipſius ſiqdem uitium eſt:ſi ſubiectus paſſus ſit eſſe ſubiectus. Si contra diuinam diſpoſitionem fit in dominatu ſeruitus:& ſeruitute domīatus.Sed ne uidear quoniā paululum deiecto uelut pariete ad illum inuiſibilem hoīem diſputatione ꝓuenit:corpus oīno deſtruere: quod adeo magni eſt ſacramenti:ut in hoc ipſo ideſt in noſtro fragili & infirmo dominus uenerit:nō hoc egi: aut hoc ago:ſed illud oſtendere tentaui:huius exterioris uitam illius interioris uita conſiſtere. Iterū interioris mortem deſcendere huius de morte ubi,ppinatū uenenū per uitia fuerit:nihil habere iſtum de uita:niſi ab illo irrigatus fuerit:nihil tenere alteꝝ in natura:alteꝝ ut dixi aut infectum uitiis aut deterſum uirtute tranſire.Igitur quoniam iam & ubi ſit homo:& quid ſit homo breuiter licet oſtendi:quæ nunc eius hoīs uita ſit uideamus.Syon iſta certe mūdialis quæ mala pro bonis habet:& bona pro malis:quam totus orbis ſeqtur & colit nō hæc affluentia diuitiaꝝ eſt:non in faſtigio p̄otentum:non in iuriſdictionis aſtu:nō in pompoſitate facundiæ:non in uiribus p prœlia glorioſis:non in mercibus ,puinciaꝝ mutatione & ſui peregrinatione creſcentibus.non in lenocinio formaꝝ:nō in ambitu muneꝝ:non in his eſt deniq; oībus quæ uidemus: quoniam cūcta hæc occidūt:& ſine iſtis beate etiam iuxta ſæculū uiui ſolet.Sed illa eſt uita uera:uita nume randa.deū noſſe.timere eius potentiā,amare pietatem.mūdū in opifice mirari:iterpellatorē conténere. eſſe uictu modico pro naturæ neceſſitate cōtentum:ueſte uili uel pro pudoris rōne uel pro temporis iniuria cō munitū.Sic reliquam creaturam nō ex ſui copia,uel pro uitali rōne:ſed pro adiumento huius lucis attingere.Quicqd enim amplius eſt a malo eſt.omnem hoīem amare quaſi fratrem,nullum lædere,ſeruire omnibus:formā ſerui ſuſtinere cū domino.q nobis p̄ter miniſteriū qđ interius continetur:quotidie ſeruit in mūdo.,pducendo ſolem,emittendo lucē,pluuias infundendo,tempora uariando,fruges uel gignendo uel maturando.Nobis enim ī totius creaturæ facie uel ubertate deſeruit:quoniam pro nobis cūcta generauit. Sed ut ad hoīs officia reuertamur nudū tegere,alere exuriente,ſitiente potare,infirmos uiſitare,tribus condolere,mortuos ſepelire,nihil apud ſe habere quaſi ſuū:ſed omnia ſua cū oībus iudicare cōmunia,ac tūc magis ſibi uiuere cū uiuere æſtimatur aliis ſibiq; recondere cū aliis crediť erogare,Et hæc tamē adhuc exterioris hoīs liniamenta contingūt.Cæteꝝ illa interioris hoīs uita in diuinaꝝ reꝝ cognitione conſiſtit.nō qua cælū terræ p̄ſte uoluať:non an cōtrario curſu ſydera rapiant nō an oceano generet plenitudo lunaris augmētū:non an orbē mūdi rotūditas ipſa ſuſpēdat:an quadriforma angulis,pminētioribus aſtringat,an unus ipe mūdus ſit,an plures ſint.Nam hæc & ad aīæ nō tendūt utilitatem:& apud deū ſtulta iudicantur. ſed in illis ſanis cogitatōibus:ſiquādo uerſať tūc uiuit & paſcitur.Quæ ſūt aūt iſtæ ſane cogitatōes?Ille ſine dubio cū mens noſtra ſui recordať auctoris.cū illū uelut per quandam reſipiſcentiam ſui opificem ſuū ueneratur ac contuetur:cum eius opera ipm in eius operibus uiſura miratur.dicente beato paulo.Inuiſibilia enim eius a creatura mundi per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur:& ſempiterna quoq; eius uirtus & diuitias: ideſt cum ex immenſis uiſibilis creaturæ ad uniuerſitatem inuiſibilis creatoris extendimur: & illum per hæc dum inæſtimabilem dicimus æſtimamus: cum eius altitudinem per donum ſpiritus ſancti euoluētes (quoniam ipſe ſolus nos in ipſum qui ex ipſo eſt intromittit omnia principia creaturæ ſurgentis)

quasi facti ab ipso anteriores aspicimus:& cum ea quæ deus fecit quasi faciat adhuc ituemur:mundiq; totã origine transcurrentes seu antiqores efficimur q̃ simus ætate.Et cum uniuersa prius q̃ nos essemus effecta sint:naturam oium tamẽ quasi p nos genitam dum auctori iserimur reputamus:ĩ quam nõ ut seruiremus: sed ut dominaremur itrauimus.Separati utiq; a sapia mundiali quæ uniuersa aut fortuitis aut atomis ascribit diuis meditatõibus sublimati:& ab illis q aut materiam semp fuisse dixerũt:deũq; tantũ artificem rerũ uoluerunt seperati p ipsius adiutoriũ:aut q hæc ipa pro diis elemẽta coluerũt:aut q familias deorũ p sexus: p ætates:p partes:uelut p plæbẽ aliquam subiectam sensibus itroduxerũt:discreti p spũm scũm: & ĩ altiora subducti uera uita uiuentes:hoc est ueram sapniam sapientes:quoniã stultitia ista caret.Recordemur q; mũdus ex nihilo a deo factus est:& q; cũcta aialia p deũ uerbo opifice uocata uenerũt:quæ a natura nec fuerũt quoniã soli ipsi fas est uocare quæ nõ sunt tanq̃ ea quæ sunt.q; ipm hoiem cui tanta possessio ꝓbat ad imaginem suã non aliqs Prometheus ex fabula:sed ille conditor uniuersitatis manu quoq; sua:ne qua pars eius uacaret in nobis:de limo terræ facere dignatus est.quæ cogitatio ut dixi uita é aiæ:quoniã hæc pria é ratio uiuendi:ut cui se debeat aia non ignoret.ne aliũ p̃ter hũc decepta uenereꝰ.ne uitæ suæ mysteria uelut uitæ auctores adoret.ne in tantum elementa mireꝰ:ut nõ digna iudicet quæ facta credanꝰ cum ille magis sit admirandus:q; tam mirãda ꝓduxit.O quã angusta est hæc diuia cogitatio:& quã uitæ plena est : O q̃tũ ipsum hoiem ad omne studiũ ꝓbitatis accendit:O q̃tum illi maiestatem sui cõmendat auctoris:cũ aliud ille nihil in creatura omni se p̃ter manu dei formatũ esse considerat.non terram:nõ maria:non cælum:nõ deniq; syderа tam mũda.tam pura.tam lucida.hoiem solũ cuiusdã limi & grauioris & sordidioris elemẽti illa forma tum esse dextera:cuius dexteræ palmus cælũ mensurat in mensura:cuius pugillus terræ spatia tam finita in centis includit:tanti fuit illum fuisse olim.Videamus tamẽ q̃tum illi p̃terea applaudeat benignitas creatoris.quæ non illum de syderibus efficit:quoniam si esset inde creatus:de materiæ potius claritate:q̃ de artifi cis dignatõe polleret:cũ minor ipse cuí corporis origine uideꝰ.Si de cælestibus factus ad terraꝝ cultũ deduceꝰ ad terras:cuius esset glorioſius mox futuꝝ de humo excitatum syderibus imponi.suũ inq̃ deus noster suũ ꝓprie uoluit esse quod sumus:nihil materiæ:nihil elemẽtis:nihil qbuslibet pricipiis uel magnis uel minimis nos debere.Quæ cuncta si retractet:& in se mens conuersa consideret:ex nris fiunt moderatiora & angustiora primordiis.At ubi p contactũ formati manus dei desiuimus esse quod fuimus:& in nouã materiæ qualitatem subiacens opifici suo p elemẽti conuersionẽ clarificata natura est:nouũq; corpis nostri inter elemẽta(si fas est dici)esse cœpit elementũ:statim oĩbus mũdi corpibus sublimiores effecti non naturæ substantias sed potentia creatoris:p quam de subiacenti cæteris creatura ortũ est:quod creaturis omnibus imperaret.Deniq; si metallum nostræ carnis & corporis ituearis:nihil humilius:nihil uilius: nihil inuenies omni iniuriæ passioniq; subiectius.Sola terra elemẽtoꝝ cæteroꝝ uidetur ancilla:sola in se cunctoꝝ potentias non sine detrimento sui sentit:uel dum uentis puluerulenta dispergitur:uel dum fluctibus humefacta absorbetur:uel dum sydeꝝ ignibus cocta deuoratur.ut homo ex ea se esse non modo gloriari non q̃at : sed etiam possit erubescere.At uero si statum nostrũ contẽplemur:quoniam p̃stantiorẽ eum cæteris aiantibus dum ad suam imaginẽ deus iformat inducit:inuenies terram ipam.i.semẽ nostri corporis siqs in ea sensus é gaudere potuisse q; ꝓpter nos in qbus imaginẽ & similitudinem creatoris accepit fœlicior facta sit demutata q̃ sit orta.manus.n.dei contigit eam:cuius cõctatum sui causa dum fieret ipsa non meruit.Quid enĩ hoc statu p̃clarius?quid poterimus nosse sublimius?Quid tam diligenter in mẽbra digestũ?Quid tam decore p articulos inflexum?Quid tam sublimiter in ora & oculos erectum?Quid tam uocaliter in uerba modulatum?Quid in corde tam uelociter aiatum?Quid in sensu ditius?Quid in cogitatõe secretius?Quid in sermone effusius?Quid in ingenio fortius?Quid in dispositõe istructius?Quid in memoria tenacius qd in affectu blandius?Quid ĩ cogitatu subtilius?Vt euidenter appareat q; illũ ꝓplastũ iam cũ oĩbus dignitatibus uenustatũ:imo statũ filii sui dei nr̃i ad finẽ sæculoꝝ ꝓ redẽptõe nr̃a uenturi ĩ hoc corpus ornarit:cui paradisum etiã illo tpe uelut amœnissimũ p̃diũ & urbanis cõuenustatũ:& rusticis constitũ sub lege donatũ mortis ille p̃seminator iuidit:uenenũq; suũ decipiẽdo primoꝝ hoium credulã nouitatẽ in corpa nr̃a latenter ĩmersit & ex duabus substantiis unicã hoĩs p̃fectãq; naturã quadã diuisiõis discordia dissecauit. ut cũ nobis una mens esset.i.illa quã germanitas aiæ & corpis gignebat:aliã uolũtatem p uitiatã naturã contra aiam paturiet Deniq; & apostolus ait.Video aliã legem in mẽbris meis repugnãtem legi mentis meæ:& captiuantẽ me in lege peccati:quæ est in mẽbris meis.Et alibi.Caro concupiscit aduersus spũm: spũs aũt aduersus carnem.Hæc iuicem aduersantur sibi:ut non q̃cũq; uultis illa faciatis.Hinc etiã iste noster conditor:q uel nos nobis:uel mũdũ pro nobis fecerat:a primis illis hoĩbus offensus:maledicta sup singulos ꝓut crimis quanti tas exigebat effudit.Et quãuis iratus:mox tamẽ mysteriũ nr̃æ salutis:ut pius pater ostendit.Neq; æquũ fuerat alio tpe de salutis nr̃æ remedio cogitare:nisi eo quo mors esset iuenta.Sicut a prudẽtioribus pria fronte morbi adhibeꝰ medicus:ut capite ualitudis depḧenso facilius remediũ salutare succurrat.Nõ ergo tunc tãtum dominus ac saluator noster ꝓmissus est:cũ clamat esaias.Ecce uirgo in utero cõcipiet:& pariet filium. Et tunc cũ ad abrahã dictũ est:Ad hoc tẽpus ueniã & erit saræ filius.Nã hoc erat pene iam sero.& tanta milia patriarchaꝝ sine spe mortua uidebanꝰ:qbus utiq; uita esse non potuit:si dominũ nõ sperauerũt esse uẽturuꝝ:dicente apostolo.Spe enĩ salui facti sumus.Spes.n.quæ uidetur non est spes:sed quæ speratur.Et qualiter spes esse potuit:si non fuit repromissa.Immo ut primo homini illa sapiẽtior omnibus bestiis bestia mortem sapuit:ita oportuit illũ dominũ nostrum ueram sapientiam iam tum illo tempore suffragiũ sapere uita le:quod & fecit:neq; desistit publicare:ne tanta eius factura uno inimici ariete propulsata sine presidio aliuius lapsui potius q̃ decori generat a uideretur . Simul ne & is ualidior haberetur : qui tantum opus alie-

næ uirtutis obruere potuisset q̄ ille, si opus suum quod super omnes creaturas ineffabiliter fecit: aut seruaſ nō potuisset: aut repare noluisset. Defendit inq̄ ille se hac inuidia. Defendit ille noster cōditor: & redēptor: pariterq; se & posse & uelle mōstrauit: quoniam nec uirtus potētiæ defuit uel dignatio pietatis. Hæc nobis magis adoranda: q; sub ipsa erroris nr̄i tempestate nō subsistit: maiorq; etiam dum exacerbatur erupit: dum ubi pœnā merebamur spes redemptiōis ostendit: & in naufragii acerbo discrimine portus salutis apitur. ut nouo more quæ materia fuerat iracundiæ: esse cœpit origo clæmentiæ. sic arcana opatione manifestans qđ infirmitatem nr̄am argumentum suæ uoluerit esse uirtutis quantūq; nos amaret dum in ip̄m peccauimus ostēderet: quoz̄ obliuisci etiam post errata nō posset: īmo quos p̄cioſius redimeret q̄ fecisset. Quærat nūc humana crudelitas criminosis uel priuata ergastula uel publicos carceres cum manicis ferreis & duris rigida trabe cōpedibus irata suspiret: & in pœnas multimodas ad inuentionem laxet īgenia oisq; iudex surrecti capitis castitatem ꝓpriæ mentis discrimiē ꝓbet alieno. Hoc magis amicus atrocitati quo magis alienus est crimini. Ipsi enim solent truculentiores esse in reos: q; sunt a reatu puriores. Hi studioſius malefici uel crimi nosoz̄ contagia pſequentes: quō minus ac negligentius facinoz̄ uitauere consortia. O miseros & omni p̄di tos cæcitate. q bonum exornant malo. q; continentiam sub gestu crudelitatis attollunt: & crudelitatem ꝓ priam aliena infœlicitate commēdant. Quādo uirtutibus suis miseroz̄ astipulant exitium: & inocentiæ iu dicātis noxioz̄ cruciamēta supplaudūt. Deus aūt noster cōtra oēm spem. cōtra oēm penè fidem ex diuitiis misericordiæ suæ in malo bonū nactus. in iracūdia generās cōfirmansq; pietatem peccandi semē fructuum uoluit euadere miserandi: & q nos ꝓpter trāsgressionē p̄dere debuisset: ꝓpter suam misericordiam reparandū esse ꝓmisit. Et illo tēpore quo supplicia merebamur argumētū saluatōis ostendit. ut itelligeř possemus: quātum ualeret p̄stare nō læsus. q tātum donaret iratus. In primo ergo hoie ut loqbaſ statim nobis iudicia rium spōspōdit auxilium. statim de bono thesauro bona ꝓduxit. statim ignotum ip̄is angelis sacramentum quod implēdum esset in nouissimo tpe publicauit: & terreno adæ adā ꝓmisit e cælo. Nam cū serpentem ꝓ merito suo maledictio fulminaret. iubet eum terram ꝓ cibo hr̄e. supra uētrem repere: & quoniam mortem illam ip̄e fecisset addidit dicēs. Et ponam inimicitias iter te & iter mulierem & iter semē tuū & semen ꝓ mu lieris. Ipa calcabit caput tuū: & tu eius obseruabis calcaneū. Nōne cōsideras? nō ne cōspicis qđ eidem tūc mi nabit in xp̄o? Aliud. n. semē mulieris nullum. prsus accipio: nisi illud quod apostolus ait factū ex muliere. fa ctum ex carne. Illud quod ut euāgelista ait ioseph filius putabaſ esse sed nō erat: illud utiq; qđ uerbum caro factū est. Nam si generandi publicā istam & naturalē circūspicimus rōnem: semina nō habent mulieres. de nicq; nulla cōcipit sine uiro. Ac ꝓ hoc quoniam tunc in adā semē humanæ generationis esset transgressione uitiatum. semē cæleste ꝓmittit. & apostolus sentit nō ex corruptiōe uiri: sed ex deo. qđ cum caro fieret ī mu liere: etiam elemēta illa corporea substātiæ. i. humoris & sanguis in ipso sibi uasculo: ī quo ip̄a elementa sita sunt naturaliter aptaret. Mater itaq; domini nr̄i iesu x̄pi in illa iam tūc muliere ꝓmissa est. Hæc inimicitiis oppositā est serpētis. Ponā inquit inimicitias iter te & mulierem. nō certe pono dicit: ne ad euā hoc ꝓtinere uideret. Verbū ꝓmissionis est: qđ transmittit in futuz̄. Ponam inquit inimicitias iter te & mulierem. Illam utiq; mulierē quæ saluatorem parturiat: nō quæ generet fratricidam. Ponā inqt inimicitias iter te & mulie rem. i. suscitabo mulierē quæ repudiata facilitate credendi: nō solum te audiat: si aut suauitatem pomoz̄ ꝓ adoptione mōstraueris oculoz̄: aut diis simile esse ꝓmiseris: sed etiam ip̄o gabriele deferēte uerbū: rōnem de ꝓmissionis exigat nouitate dicēdo. Quēadmodum erit istud: quoniam uiz̄ nō cognoui. Illam utiq; quā ad uisionem ágeli pudor aureus tremefacit: fidei tamē ardore & cōstantia labi nesciam ad inqrendam rōnē reddidit audacem. Et quæ aduenienti p̄stitit de pudore qđ tacuerit: hæc ꝓmittendi de admiratione non ces sit. Nam & sollicita de eo quod ánunciabaſ exqsiuit. Deniq; & angelus nō īfidelitatem redarguit. ut ī zacha ria: sed statuit de diuiæ opationis nouitate: dicēs. Spūs scūs supueniet ī te: & uirtus altissimi obūbrabit tibi. Ecce istud semē mulieris. qđ nō ꝓ traducē genitalium misterioz̄ cōmixtiōe sexus utriusq; īsunderet ī utez̄ sed clausto clauso īdefloratæ uirgitatis īueniret in utero. Deniq; rem nouā plenáq; miraculi nouo uerbo ꝓ pheta dum ꝓmittit exequit. Ecce uirgo in utero cōcipiet & pariet filium. Quotidie certe de ꝓcreādi neces sitate mulieꝛ cōceptus & cernimus & audimus. De nulla tamē dr̄. In utero cōcepit: quoniam substātia futu ri hois fusa ꝓ uiz̄ coalescit in fœmina: Vterusq; mulieris nō principium est nascituri hois: sed depositi nutri mentum. Maria autā nō tā prima q̄ sola in utero cōcepit: cuius pudoris illibatio cōceptū uteri sine dāno uir ginitatis exp̄ssit: quæ sola nobis pepit qđ nō accepit ex nobis: dicēte domio. Vos de iferioribus estis: ego de superioribus sum. Quæ sola mater est filio: cum uirgo sit marito. cuius cōceptōem ignorāte uirgitate par tus agnouit. Quæ sola mulier dicta est nō cōcipiendo sed pariendo. Ex hac ergo semē ꝓmissum est mulie ris: qđ scdm hoiem dominus deus noster est: q non īfusus est utero: sed inuentus: euangelista cōfirmante cū dicit de maria Inuenta est in utero habens. Ecce & ab ip̄o procedente prephetiæ sermone nō deuiat quod fuerat nunciatum. Virgo in utero concipiet: sed in mysterii nouitate sermonis etiam parilitate concordat: eoq; stilo facti historia signatur: quo faciendum denunciat & propheta. Ait esaias. Virgo ī utero concipiet. Matthæus refert In uenta est ī utero habens. Verbo ipso ꝓmissionis respondet effectus: quam nō aliter loq tur euangelista q̄ uates: nec ad exprimēdam opis ueritatē iuentæ elocutōis difficultate confundit. Vbi sunt grāmatici? Vbi conciliarii? Quæ istos ut extra consuetudinem loquant schola produxit? Quæ tam aperte signare nouitatem monstrauit doctrina? Nō īdicant humano sensu: quoniam nō opus humanum est qđ lo quunt. Et cum rem nouā nec antea factā sic notant: ut itelligas cū mirabili ope: & mirabilē natū scito eē ser monē. Re petamus deniq; sanctas fœminas patriarchaz̄: uideamusq; si sic de aliqua scriptum est. Legimus de sara. Et dominus uisitauit saram sicut dixit. Et fecit deus saræ sicut locutus est ei: & concepit: & peperit

abrahæ filium.In iſaac diuina beniuolentia monſtratur his uerbis.Et exaudiuit illū deus:& concepit rebec 245
ca uxor eius.Deniq; & de iacob uxoribus ſic ponit.Et concepit Lia:& peperit filium iacob &c.De nulla cer
te hæc ſcriptū é ī utero cōcepit.Quæ tamē qcqd concipiebāt extra uterū cōcipe nō poterāt:ſed quoniā de
conuentu uirili concipere ſe nouerāt:qbus nō ꝓueniebat ſalua uirgitate cōceptus.Sola uero Maria de utero
cōcepit:cū irreſerato additu ſeminali clauſo utero cōcepit.Ad huius cōceptōis ſemē:ſi recte rōcinabimur:
& iterius diuia tractauerimus:ꝓceſſit in figura pro tpe illa ſnīa:quæ primogenita benedictōis uel obligatō
nis obligauit:dicēte domīo.Omne maſculinū quod aperit uuluā ſanctum domīo uocabit. Quod eſt iſtud
maſculinum quod aperit uuluā,cum oīum fœminarū uuluas aperiat non puerperii neceſſitas:ſed maritalis
agnitio?Deniq; nulla uirgo dī poſt maritum,quod nomē clauſis uidetur futuris myſteriis conuenire.Et ſu
perius de rachel ſcripturam habere monſtrauimus.Et exaudiuit illam deus:& aperuit eius uuluā: & concepit.Non certe prius dixit concepit & poſt aperuit eius uuluā:ſed prius aperuit uidelicet ut maritus apertis
uuluæ ianuis uelut ſemīaturus agrū paratū ſemibus ītraret.Deniq; ſubiungit & cōcepit.Non itaq; ptu:ſed
conceptōe:īmo cōceptione patefacta eſt:nec illam parturiendus dū naſcit:ſed q parturiēdum ſeminaturus
fuerat reſignauit.Et ſi iā āte cōceptū qppe ut cōciperet reſerata eſt:nō eā certe ille q natus eſt diu poſtea po-
terat reſerare:dum dī naſciturus:q etiam concipi dum eſſet illa clauſa nō potuit.Omne maſculinū inqt qđ
aperit uuluā ſanctū domino uocabit.Quæ eſt iſta rō:quæ nec ſecūdū ſenſus uidetur impleta?Iacob primi
locū fratris fraudulenter iuadit:nec ordine ꝓhibet:nec doloſitate dānatur.Ioſeph filii ꝑ auū ꝑpoſtera ſecun
dum naſcēdi gradū benedictōe ſignant,nec cecitas erat futura ꝓſpicientis:nec monitor filius dexteram pa-
rentis quæ pīguioris benedictōis ſuco minorem irrigabat īflexit.Quæ oīa utiq; ſunt contraria: ſi putamus
de his dictū eſſe. Omne maſculinū quod aperit uuluā:ꝙ q de uirili ſemīe naſcitur ex fœmīs. Sed quoniam
aliud interius habet illa ſnīa,ideo iſtiuſmodi primitiui benedictiōes & cedūt & ꝓdunt.Ieſſe filius dauid non
primus aut ſecūdus aut tertius:ſed oīum ultimus ungit a ꝓpheta:& deſpicabilior cūctis eligitur in regem.
Nec illi primo aut ſecūdo cōtra dauid ſnīam legis de primitiuis ꝓmulgata blandit:qa iudicaſſet utiq; maxi
mos:ſi ab his matrū uuluas meminiſſet aperiri:Quando hoc utiq; aut in qua dicimus impletū quod utiq;
non poterat nō īpleri?Quæ eſt iſta cuius uuluā fœdus reſerat,nō maritus,quæ uirgo cōcipit,quæ nō ut cō-
ciperet uirgo eſſe deſiit?Nō certe illa de qua ſcriptura dicit:cognouit adā uxorem ſuam:& peperit ei filium,
ſed illa de qua euāgeliſta ſignat:& nō cognouit eam ioſeph,donec peperit filium.Igitur ī Maria hoc ſine du
bitatōe ꝓfectū eſt:cuius uuluā nō defloratio uirgitatis aperuit:nec partus effuſus ſed partus effuſio:quæ uir
go peperit:quæ uirgo cōcepit:quæ prius mater facta eſt q maritata.De hac iſtud maſculinū quod uere ſan
ctum uocādum eſſet exiit:quiq; uuluā ſecūdum ꝓmiſſionem partus editus nō ſcđm cōſuetudinē naturāq;
cōem:dum concipit uiri ſemine reſerauit,ſed quoniam diuites dei ſenſus uelociter explicare non poſſumus
tantis in ſcripturarū molibus ad unam ſpēm opponentibus:ut laxari ſit facilius q euadi:quando oīs ſcriptu
ra cūctorū ſenſuū unus trames ſit:quem in humano ſermone decurrere qs ualebit. Nec ſi angelicas pennas
mortaliū linguis ſpūs aſcribat,redire ad,ꝓpoſitū cōuenit:& prauo nauigio non in altum uela cōfigere:ne in
piculum currat audacia:ſed ꝑ ifirmitatis ſolatio ī cōſpectu littoris nauigare,ut ſiqđ formidīs oriat:uel ſpes
ſit facile teneri poſſe qđ cernit.Dicebamus ſemē mulieris dominū ſanctū:qa ſcđm carnem prēm hoīem nō
hret:eūq; iam īgeſtum eſſe ſerpenti quem in utero uirgīs dei ſpūs non materialis generaſſet humor. Deniq;
quod ſequitur maiorē ab hoīe uirgīs ꝓmittit effectū dicendo:ipſa tuū calcabit caput,qs ābigit ꝙ ꝑter domi-
num noſtrū caput ſerpētis nemo calcauit?Ipſe.n.ſolus ſup dracones & ſcorpiones ambulauit:Ipſe captiuam
duxit captiuitatem.Nam quod ſequit & tu eius obſeruabis calcaneum:ad quem aliū credimus ꝓtinere?Cal
caneus qdem pars extrema ueſtigii eſt.Et dominus poſt ioannis baptiſmū poſt diē.xl.ieiuniū cum ab eo-
dem ſerpente tentat tertiæ illius doloſitatis iam uictor exclamat.Vade retro poſt me ſathana:qđ aliud niſi
a tergo poſitum uel relictū iubet ſuū obſeruaꝛ calcaneū?Hæc ſupra dixi:& īde ad hoc nos ipſa deduxit oſo:
ꝙ homo ille īterior cū cogitat non ī hoc mūdo:ſed ſupra īpm mūdum cū illo opifice regē ac ſuo uiuere ui-
detur dicēte dauid.beati q ſcrutant teſtimonia eius:ut pene hoc ſit(ſi fas eſt dici)deum fieri:diuia meditari:
illū dominū noſtrū ſalutis noſtræ iam tūc ꝓdidiſſe myſteriū.Vnde & in pſalmis ait.In capite libri ſcriptū é
de me.Caput libri eſt geneſeos:quoniam oīs ſcriptura unus é liber:& unus de quo ſcriptumeſt deus,& iſtā
ꝓmiſſionem ipō eſſe uidemus ī capite:& caput uitæ nr̄æ ſpes eſt:& ideo caput uitalis libri ſpes facta ꝑ deū.
illū inq̄ ut ſæpe diximus conditorem ſeneſcente iam mūdo:qđ in prima mūdi ætate ꝓmiſerat ꝑſtitiſſe. Vn-
de ꝓpheta ait Virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Virga mater eſt domī:ex qua baculus iſte:
feſſo iam ꝓ ætatem mūdo:q eum ſuſtentaret exiit.Illum ergo in uirgīs uterū delapſum:ut redēptionis nr̄æ
totam hiſtoriam retexamus partu effectum hoīem ſe exhibuiſſe pro hoīe:& creaturam ſuam ſe de creatore
feciſſe.Illū formam ſerui accepiſſe:ſed ſe exinaniſſe poteſtatis uoluntate nō natura deitatis:ꝑ quam nō pote
rat non eſſe quod fuerat.Illū maledicta pro ſalutaribus meruiſſe miraculis.Illum ſputa:illū palmas: illū co-
ronā ſpīneam:illum poſtremo crucem fuiſſe ppeſſum:illū inferna penetraſſe:illū tertia die reſurrexiſſe ī id
corpus quod cruci fuerat affixum:illū hoīem poſt mortem deum uiuū cælū petiſſe uictorem:ſedere ad dex
teram dei:uenturū ſuo tempore ad iudiciū faciendum,illum ſpiritu dei ꝑ ſanctorū ſuorū ora quotidie cele-
brari.Hæc cogitaſſe uixiſſe eſt:hæc cogitatio paſtus aīæ eſt:in hæc relabi uel recurrere cū domino iungi é:
& cum ipſo ꝑ hæc humiliari eſt:cū ipſo pati:cum ipſo mori:& cum ipſo etiam ſuſcitari.Quid dicam de ipa
reſurrectione,in qua cum rideamur a gentibus non ſeparamur a xpō,licet & multi q ſe chriſtianos dicant
reſurrectionem carnis excludant.Sed ſic ſint illi ſine corpe:quibus forte conceditur(ſi fas eſt dici)aliter rep-
ſentari domino:q̄ dominus remeauit ad patrem,nos ut credimus & loquamur. Quid inq̄ hac cogitatione

latius? Quid hac ſpe eſſe poterit erectius? Fixūq; magis in noſtris animis inhærere debet: nos aliquando cū hinc exierimus ad corpora noſtra eſſe redituros. & animæ itez & corporis diuortium coniugaturos, nō id agere ut nihil ſimus omnino: ſed ut meliores per dei ſpiritum reformemur, quoniam iam hīc dominum id pignus nobis ꝓmiſiſſe accepimus. Et hoc corpus quod in natura caducum eſt: & merito priſtinæ tranſgreſſionis grauatum & maledictione diuina fertur ad terram ibis, rurſum poſt multa tempora ideſt ī finem ſæculoz. cum minima pars fauillæ ſint, aut forte iam nulla ab eadem terra quæ illum corrūpit ī nihilū: Quoniam ipa liberanda eſt a ſeruitute corruptionis in ītegram membroz ſuoz ſoliditatem: & in ſtatū pulchritudinis decorēq; renouandū. Quem talis cogitatio non cū admiratōe delectet? Reliquias inq̄ corpoz noſtroz aut nullas aut minimas certe & quaſi q̄tulaſcūq; & tamen ſordidas & animi nunq̄ ſine horrore inſpectas in ſuum itez hoiem: non ut Pythagoras mentiens & delirans de Euphorbo eſſe credatur: ſed in proprium ſuum corpus & nomē ꝑ oſſa per neruos per uenas per cuncta uitalia nō modo artuatum: uez etiam articulatū recompaginandū. Hoc autem non eſt auguſtum cū oium uel frugum uel ſtirpiū ſemina maiora & pulchriora in graminibus redeant: q̄ quæ in terra: uel ab homibus ſata ſunt uel ſua ſponte ceciderūt. Quis non ſemente iſta ut ita dixerim lætetur: quæ nos meliores q̄ acceperat reddet, dicente apoſtolo reſurrectio mortuoz ſeminatur incorruptione: ſurget aūt in incorruptione? Quæ poſſeſſio principiū huic ſpei poterit comparari? Aut qd erit aliud quod ad cōtemptū mortis attollat q̄ hæc meditatio diuis ꝓmiſſionibus & ꝓphetaz uocibus excitata? Quid tale Theombrotus ambrachiota in platonis libro diſputante didicerat: q homicida ſui eſſe nō timuit: ac ſe altiſſimo ꝓcipitauit e muro: dum & nullum poſt mortem autumaret eſſe iudicium: & ſine diſcrimie meritoz aliquo omnes animas poſt corpa æqualiter ferri arbitraretur ad cælū, quod adeo omnes ꝓ uero tenuerūt: & ſic omnes illos ſæculi ſapientes una nebula huius erroris iuoluit: ut & ipe laudabilis tam ut putant doctor Socrates homicidam ipm ſe priuati: ne publice occideretur occiderit. Aliud longe beatus apoſtolus ꝑmeditatū habebat & cognitum: q non ab homibus ſed per reuelatōem domi noſtri ieſu xp̄i: quod docebat acceperat: nec academiæ nemoroſæ obſcuris tectus umbraculis: ſed cæleſti illuſtratus lumie, nec in ludo aliquo litteratorio iter puerulos oſcitantes: ſed in tertio cælo iter angelos coruſcantes imbutus in contemptū uitæ p̄ſentis exclamat: Mihi uiuere xp̄s eſt: & mori lucrū. Nō certe murum de quo ſe præcipitet ad mortem: ſed chriſtum dominū: per quem hoc mortale ab imortalitate abſorbeatur inquirit. Etenim itelligit ei lucrum eſſe mori cum ſit uita futura cum xp̄o. Sine domino autem nihil, pdeſt etiam ſi totum mundū lucretur: animæ autem ſuæ detrimentū eſſe paſſuz. Credebat igitur uir ille uas electionis ſe per xp̄m dominū noſtrum de hac terra quæ nūq̄ ſine uſura reddit quod accepit, ſed alia minore: alia plærūq; maiore cum fœnore ut trigeſimū & ſexageſimū & centeſimū domino ipſo in euangelio germina quæ plantauerat ſic legente. De qua terra etiam ueritas quā Pilatus ignorabat: quā nemo utiq; principū huius ſæculi uidit. Si enim cognouiſſent: nunq̄ dominū gloriæ crucifixiſſent: De ipſa inq̄ ſe apoſtolus tranſformatum corpori claritatis domini in lucentia mēbra redituz ait. per ſalomonem quoq; iſtud ſapia ꝓmittente cum dicit: Fulgebunt iuſti: & tanq̄ ſcintillæ in arundineto diſcurrent. Et ideo in hanc uocē mihi uiuere xp̄s eſt: ſecurus erupit: in qua utiq; quæ fuerunt merita uictura ſunt: q longe ut ignorauerunt: ita & ignorabūtur. nūc ſi uidetur q; ſnīa illa ſalomonica ꝓmiſerit inq̄ramus: Fulgebūt iuſti: & tanq̄ ſcintillæ in arūdineto diſcurrent. Quid eſt ut qbus flammaz claritas cōdonatur iſtam humilis locus ubi diſcurrant & abiectus offeratur non loci deſpectu decreſcere uideantur: q corpoz luce creuerunt? Quid eſt inq̄ quod aſtris p arūdineta comparati uolitabunt & in ſyderii forma fulgoris ſtirpes terraz miſerrimas permeabunt cum longe incongrue miſceantur: uel fulgores arundinetis: uel arundineta fulgoribus? Animaduerte oro te diuini uerba myſterii: cui ut non de bobus: ita nec de arundineto cura eſt, aut in ſurrectione arundineta qd faciunt, niſi q; nos per oium formas uel pecudum uel ſtirpium laborat oſtendere, ac per hoc ut apoſtolus ait ꝓ nobis cūcta ſcripta ſunt. Intellige p arundineti imagines infideles homies & incredulos demonſtrari. Eorūq; corpora ſupficie grata & interius caſſa uirtutibus: quæ ubi primū ſpūs uanitatis inflaret ſybilla ſerpentis imitentur: & ſonos ꝓprios uiperaz ꝓgenies obſequantur. Scintillæ inquit in arundineto. Sancti ergo inter peccatores: quoniā non omnis caro eadem caro in arundineto ait: ideſt uacua luce corporea: & alienis arſura fulgoribus: Quibus ſanctoz claritas futura pro pœna eſt, quoniam deus ignis conſumens eſt: & iuſti i imaginem deitatis aduenient. Fecit enim deus hoiem ad imaginem ſuam ſicut illum. & apoſtolus teſtaf cre dere ſe: quod illi ſimilis ſit futurus neceſſarie. Si enim ſimilis deo fuit cum factus eſt: & ſimilis futurus eſt cū reſurget: quoniam qcquid nunc in nobis diſſimile uidetur auctori: id omni uitio tranſgreſſiōis impreſſum eſt, & uiuam ueritatis formā artifex mēdacioz ſtrumoſis actibus deformauit: ſuāq; prauitatem noſtris etiā membris: dum mentes corrupit aſcribit quæ per reſurrectiōis gloriam male adiectam uel imminuta diluētur: & id ſolum quod auctorem rez tanq̄ in ſpeculo reddat emicabit: ut interpollator opus ſuū ſe doleat p̄didiſſe, & homo tandem ſe integrū eſſe glorietur. Non tamen hoc omnes ut iam diximus: ſed iuſti tantum ī luce erimus, quoniam omnes quidem reſurgemus: ſed non omnes imutabimur, diſcretionem enim faciet p̄ ſonarum diuerſitas meritorum. Nametſi inter ipſos ſanctos erit aliqua de operatione diſtantia: dicente apoſtolo ſtellam a ſtella differre in claritate: quam diuerſitatē uel de impiis uel de peccatoribus ſentiemus: quorum alii in iudicio: alii in ſanctoz concilio reſurgunt: Qui & ſi reſurgant reſurrectionis ipſius tempore ſegreganf: qd de habitu formaq; dicemus? quæ ut mihi uidetur nō ueſte aliqua textili neq; muliez elaborata penſis: ſed ſuis meritis & oronibus erit inuenta: beato ioāne hoc in reuelatice mōſtrante: q ſanctos ait indutos byſſinum ſe uidiſſe. Et ne forte ſubtegmina byſſini ut ſtamia, q̄ramus: & materiales uel corruptibile ac fluxum aliqd exerceri in cæleſtibus opinaremur: ſubdidit byſſinū aūt iuſtificationes ſanctoz ſunt. Tūc

ergo ut intelligo in ſupficie corporis noſtri ueniēt:quæ nūc ſūt tecta ſub corpore. Tunc unicuiq; miſeꝛ me conſcia ſua ueſtis fiet. Tūc ea quæ de fundaméto illo quale aliud nō poteſt poni ab uno quoq; ſupædificata ſunt;pminebūt;aut mercedem accipiat q manſura cōſtituit;aut detrimētū patiaꝫ q arſura cōſtruxit. Iam qd illa cōmemoré quæ ſequūtur:quæ tota ſanctoꝛ ſunt:carnem ſine terra:corpus ſine doloris ſenſu:aīam ſine metu uitam ſine fine:ætatem ſine tempore:lucē ſine nocte:beatitudinem ſine fine? Videbo hoīem & in homīe deū. quoniam deus omnia in oībus eſt. Totū qcqd nūc impoſſibile homī cerniꝫ:id tū fieri p munificē tiam perpetui regis uelare & reuelare:liq;ſcere ac reſolidare:eūq; fieri quem & intrare ad diſcipulos concreta & corporea parietū ualuarūq; non ſenſerint:& diſcipuli tamen ſtare oēs ſe intus aſpexerunt. & oīa q ſine hoc corpore dei ſpūs fouebat:cū dei ſpū eſſe futuꝝ Satiari delectatione haꝝ cogitationū xp̄ianitas nō pōt. Hæc illi reqes:hoc oblectamētum é. hæc uoluptas:hæ delitiæ ire mente in ſedem dei:ibiq; ſibi locū & partem ſedis non ſua p̄ſumptione:ſed diuitatis pollicitatione uſurpare. Nec hoc illi arduū uideꝫ:poſtq̄ iam ibi in xp̄o domīo ſuū eſſe hoīem recognoſcit. Vendicat ſibi æquū ius de cognitione per deū carnis aſſumptæ: quoniam de carne eius ſumus;& de oſſibus eius. Ipſe enim eſt caput corporis eccleſiæ:ipſe principiū oīs prī cipatus;& poteſtatū euangelizante ſic apoſtolo. Ex quo totū corpus compactū & ꝓductū per coniūctionē: & copulatū creſcit in augmentū dei. Quid ergo uentuꝝ iudiciū & diem domī piis optabilem:& impiis fugiendū? Quid illud igneū diluuiū non aquaꝝ fumante terra:fugiente mari:cælo in libri ſpém complicato loquar? Triſtitia hæc diuitibus ſæculi:ſed expectanda pauperibus xp̄i. pro qbus ī pſalmo dominus ſuſpirat dicens. Propter miſeriam inopū & gemitū paupeꝝ nūc exurgam. Quid tribunal illud ex maieſtate iudicantis īmenſum:& duodecim ſedibus adorandū. tantáq; datam filio poteſtatem:ut in iudicando habeat etiam angeloꝝ ſubſtantias quaſi eorum creator addictas:dicente apoſtolo. Neſcitis quoniam & angelos iudicabi mus? Et qd erit quod nō mancipandū illi eſſe credaꝫ:cui & ſpiritalis illa neqtiaꝝ natura ſubiacēda é? Quid ergo tūc facient:qui nūc in honoribus gloriaꝫ? Qui p terribiles p̄fecturas:& faſces:& æternos ut æſtimāt conſulatus:deo ſe comparare nituntꝫ rapina non natura? Quid faciet q coniungit domū ad domū? Qui per turbata ciuitate:& cūctis qbus ſtringebaꝫ hincinde limitibus fractis:montes flumina mariaq; tranſiliens: quantū ad ip̄m pertinet unam uult poſſeſſionem eſſe:quæ coīs omniū terra eſt:& inſatiabili cupiditate latitudinem īmenſi orbis excedens in alexandri macedonis anxietatem & inumerabiles epicureoꝝ mūdos diffunditꝫ. acq̄ſitiſq; per auiditatem mūdi huius anguſtiis:in aliū credulus non æſtimata ꝓprii corporis poſſibilitate accendit:autumans paſſuꝝ ſe damnū eſſe de iure:ſi fidem non adhibuerit de furore. Quid hi faciēt q tanq̄ correptores moꝝ domini familiam attentius caſtigatiuſq; uiuentem;aut ī ueſtis humili colore:aut in cibi arida parcitate:aut in uigiliarum non ocioſa ſobrietate:uelut aut indumentis molioribus delicatam aut epulis copioſioribus ſagiatam;aut thoris calidioribus oſcitātem diuellunt ac uexant:neſcientes q; in ſāctis dei martyribus confeſſoribuſq; oculi eius pupilla feriatur. Peribunt ſine dubio:peribūt ī illa die omnes cogitationes eoꝝ:nec eos apud tribunal illud. L. Craſſus defendet:aut. M. Antoniusaut iſtis eloquentior Tullius. quoniam omnis tūc ſæculi lingua obmuteſcet:& ſola erit in ruſticulis ſuis facūda iuſticia: quæ infantium fecit ora diſerta:& mutoꝝ linguas nouū ſoluit in cāticū:cæleſtéq; ſibi harmoniam p ſui miſericordiam de ſuis ouiculis acq̄ſiuit. Ad cuius gloriam celebrandam:etiam ſi hoium ſtudia ceſſauerint: in confuſione generis humani:lapides clamaturi eſſe monſtrantur. Sed quo ego a materia ꝓpoſita? Velut mortaliū improbitatem increpaturus exceſſi. & uniformis mali:tanq̄ publicus accuſator mūdanis uitiis dum me aliquoꝝ miſeret:non pepci:cum &ſi iudicandis tempus eſſet:lapidem tamen mittere ſup adulteram non auderem. Et ſi ad īnocentis iudicium purioris conſciæ me armaret auctoritas:tempus tamen expectare debebā docente apoſtolo:qui ſanctis nō iudicium ſuſtulit;ſed diſtulit. ait enim nolite iudicare āte tempus. Illiud nēpe reſurrectionis tempus innués expectādum quo per īcorruptiōis gloriam rediuiua caro miranda aſſiſtet iudici:de æternitate iam manēte cōſcia:cū abſiltet formido de lapſu:nō trepidabit tūc in alium ferre ſnīam cum de ſe meruerit eſſe ſecurus. Cæteꝝ nūc cuncta ſunt dubia:cūcta mutabūda:dicēte apoſtolo cōſiderans teip̄m:ne & tu tenteris:q alium utiq; ſtatus tui neſcius:facile iudicas de ruina:Quod &ſi miſeris fiduciā & beatis dies dat p̄mia:potius ſanctoꝝ ideſt uera laudamus:q̄ improuidi aut intempeſtiui uel de conſcia uel de tempore denotemur. Redeamus ergo ad illas ſanctoꝝ nobiliſſimas & lætiſſimas cogitatiōes. nam nihil lætius eſt:q̄ mortalem de ꝓmiſſa ſibi hæreditate meditari. Illum qdem quem diximus:ante oculos colloce mus. quando qdem ſecurius eſt uera celebrare:q̄ miſeranda culpare:licet uere fœlicia ſine peccatoꝝ nō poſſunt īfœlicitate narrari. Cernamus utiq; (ut conſtituimus) dei ſanctos cum facibus per oīa uolitare:& coruſcantibus ad uindictam dextris ancipitis gladios ſtringere. Hæc enim eſt gloria ſanctoꝝ dei:hæc in hōc ſæculo deſpicabilis militia:hæc linguis oīum indetractionibus diſſipata. Hic tūc patiētiæ noſtræ fructus:hæc ſufferentiæ merces erit. Hæ p̄mia ꝓ nomine blaſſematoꝝ ſubiectā ſibi habere oēm aīam ſupbam:& omnē extollentē hoīem:potentiſſimos quondam reges mūdi:& toto odoratos orbe cum manicis ferreis compedibuſq; ſiſtendos:nobileſq; eoꝝ īmanium pōdera cathenaꝝ collo & ceruicibus ſuſtinētes:ante fulgorem illius auguſti tribunalis:his quos aliquando contempſerant:deſpexerant:irriſerant offerendos. Mutata enim uice ut hoc ſæculū lautoꝝ ſit:aliud futuꝝ credere miſeroꝝ. Ve enim diuitibus. quoniam pepercerūt conſolationem ſuam:ſed illis diuitibus qbus dicendum erit. eſuriui & non dediſtis mihi manducare:ſitiui & nō potaſtis me. Illis utiq; diuitibus:qui de iniuſto mām onæ amicos facere noluerunt:qui meditati ſunt in cogitationibus ſuis exuberante fructu:quo neminem refrigerabant:noua īmenſis fructibus receptacula moliri. qui ubi in craſtinum comederent ignorarent. Anima eorum eo tempore expoſtulabatur:ſub una tamen nocte uana ſollicitudine occupata:cum theſaurizare non ceſſauerit:nec defoſſis in uigilare opibus omiſe-

rint. Hinc lazarus pauper:cum eo patriarcha qui peregrinus uixit in mundo:lætatur in cubili suo. At diues contra in æternis flagrat incendiis:& omni expoliatus dignitate atq; substantia:despecti quondam inopis diuinũ implorat auxilium.eiusq; uel minimo exoptat digitulo contingi:cuius egestatem inter optimas dapes suas & copiosa cõuiuia micis quidẽ de mensa decidentibus non sustentabat.Cum itaq; ꝑscriptum iudiciũ ꝓ nos ideſt ꝓ sanctos est celebrandũ:nobis uindicta in nationes & in populos est donata.Quod cũ cogitatur:quæ in nobis mens.qs ardor animi.quod desideriũ futuroꝝ.pars ꝑsentium cõtemptus. facilius sentiri q̃ dici potest.Aut qs est.qui non ad ista festinans dissoluisse cupiat.& esse cum xp̃o?Aut qd magnum é. si pro tantis & talibus bonis mors contẽnatur:pro qbus etiam hæc uita cõtemnenda est. quoniam pro his q perdiderit aiam suam saluat illam?at contra:q hic qui saluauerit aiam suam ꝓdit eam.Etenim cũ plæriq; in hoc mundo uelut furialibus flammis ita sint animi ambitione succensi:ut non opibus conditis nec patrimoniis nec ipsis quoq; filiis parcant:quos etiam de auaritia accusati opponere cõsueuerunt:dum ꝑfecturas consularitatesq; mercẽtur:quas potestates & mors adimit:& successor excludit:quæ demẽtia est nõ ea potius impensis omnibus & detrimento uitæ ipsius comparare:quæ,pmotos faciãt uel de uitæ æternitate securos:uel de iudicii ꝓpetua dignitate glorioſos?Tempus admõet:& locus ipse suggerit:nec materia uidet alie na:quoniam de meritis cœpimus tractare sanctoꝝ:ut infœlicissimæ ifœlicitatis blasphemias diluamus: quæ ad hanc uidet ſpẽm ptinere.Extiterunt.n.q uirtutes egregias & cælestes ꝓ sanctoꝝ reliqas iam utiq; prope nostris tpibus operantes maluerũt detractione mordere:q̃ ueneratione suscipere:antiquũ illud uenenum in dei famulos iudaicæ ifidelitatis euomẽtes:quod illi quondam in ip̃m dominũ uiperinis linguis & morti feris sibilis effuderũt dicentes:In qua potestate hoc facis.& qs tibi dedit hanc potestatem?Recitabãt nãq; nobis iuxta positis:quæ diuinis & beatissimis Geruasio & Protasio infidelitas stulta loq̃batur. Quos dũ papæ Ambrosio aliq decerpere machinãtur:uiolare sacrilegis sermonibus nõ timebãt:hoc modo rõnem miraculoꝝ cõquirentes.Quid est istud q ex eo q martyres sunt uirtutum dona meruerũt?Cur tam tarde qđ iampridem illis cõcessum est.exercet?Aut si ea tempestate cum passi sũt:nõ ostenderũt:quoniam nec opati sũt: qd est hoc quod modo uidẽtur ostendere?Aut illos maiores reuelatiõe Ambrosius fecit:q̃ dignatio martyrii.Agnoscis ne aliis licet uerbis ita mendaciter quod de domio ,pdidimus martyribus ingestum?In qua potestate hoc facis.& qs tibi hanc dedit potestatem?Tepida ut arbitror consolatio & de liuore generata q̃rere an diuinũ sit:quod uideas esse diuinũ.& rõnem poscere cum credere sit necesse:& cum apostolus dicat: charitas oĩa credit:qs dubitat:q ſine charitate dei sunt:q fidem tantis non applicuere uirtutibus?Negat autem fidem:q quasi tentator inq̃rit: Vnde hæc potestas?Quasi nõ manifestum sit in ea sanctos martyres nunc in ſpiritu miracula facere:in qua potestate aduersarios suos prius in carne & in passione uicerũt. Conferamus pedem cõtra istos:(si dici fas est)filios iudæoꝝ.Et ut nuper eoꝝ parentem:ideſt iudæum q se in sacrilegio prudẽtem nimiũ putabat:dono deitatis oppſſimus:ita & hunc sub xp̃iano nomĩe blasphemiaꝝ sobolem destruamus per eum q dixit:ꝑdam sapiam sapientum:& prudentiam prudentũ reprobabo.ut & nos in trium pho gemino ꝓ dominum gloriemur.& illi agnoscant intelligentiam reꝝ diuinaꝝ in fide catholica:non in sapia sæculi constitutam:monẽte domio:nisi crediderit is:non itelligetis. Vt manifestius cõstet & fidelibus patere ifidelitatis obscura:& ab infidelibus fidelitatis etiam plana nõ cerni.Forsitã q̃ras pro tua sollicitudie & uigilantia diligentiaq; uitali:quæ fuerit illa q̃stio:in qua trophæũ nobis dominus de falso israelita donauit:referam:nec tacebo:quoniam his rebus paginã tibi amas extendi.Etsi.n.nõ cõgrue:nec dũ prioribus absolutis alia cœpta uideãtur interseri:tamẽ pro te malo aliqua etiam nõ suo ordine loqui:q̃ tuis mihi modo oſonibus donata ꝑterire.Quidam de inimicis crucis xp̃i inter familiares dei:& qdem doctores de scandalo illo gentis suæ:quod in dominũ nostrũ susceperũt:ſpiritu blasphemiæ dominũ pulsans ,ptulit exempla de lege.Et ut quondam pater eius homicida in pina templi dominũ tentans:quod de ipso,pmissum esset in lege ꝑobus ꝑdicabat:ita hic ne aut minus doctæ ꝓfidiæ uideret:aut nudũ pateret sine maiori auctoritate mendacium:plura ait miracula ,ppheta noster fecit Heliseus:q̃ dominus uester xp̃s. Nam cũ pro magno lazarũ de morte in lucem reuocatũ esse referatis:quid amplius dicere poteritis:q̃ a uiuo mortuũ resuscitatũ?Profero quod ueꝝ esse etiam uestra confessiõe censet.Helisæus enim noster iam mortuus oppositis ossibus eius mortuũ:quem iuxta corpus eius pyrataꝝ fugiẽs aduentum supmi officii deserens munus turba ,piecerat: exanimis aiauit.& de frigidis ossibus atq; exangui corpore alienũ cadauer uitali calore perfudit. nec quod habuit dedit.sed alii:quod ipse tũc nõ hẽbat:indulsit.Hoc credo uobis maius cæteris uirtutibus uideatur: mortuũ in auras uitales:remissum esse per mortuũ Et eo tempore quo ipse esset naturali lege constrictus: alteri legem soluisse naturæ.Hoc si ꝓstat cunctis operationibus;cur hic potior non habeatur:quem tamen ,ppheta in dominũ confitemur:aut si uel simile huic aliqd nostis edicite.ut & honore ꝓcellat:q fuerit merito uirtutis excellentior.Obstupuere ad hæc dicta ,pceres nostri:& nullum referẽtes reiponsum:nec quod telum repcuteret ,pducentes pene sub inani aduersarii machina;inutiliq; ariete conciderunt:adeo ut ille q ,pludium oium ut aiunt esse debuisset:etiam uictoris gloriam sine certamine reportaret. Quod ubi mihi est nũciatum;igemui tantam nobis ineſſe negligentiam:ut nec ueritatem possimus astruere:cum alii ualeant inculcare pro ueritate mendaciũ.Rogatoq; domino quoniam nihil nostrũ est:ut suis arma suggereret; quo eius ignauiæ auferet obprobriũ:cedo mihi inq̃ istum magniloquũ dicentem:labia nostra a nobis sunt:quis noster dominus est?Proferam profecto per eum:qui disperdit linguam magniloquã;ut intelligant domino famulum non æquandum.licet ipsi noluerint iudæi ,pphetas ueteres nulla miracula ,ppriis edidisse uirtutibus.Deniq; ipse Helisæus cum ſpiritu magistri hæreditatus uelut isolentior donoꝝ remuneratione, ꝑmisset;scidere tamen aquas nisi sub dei iuocatione non potuit.Sed fateor ipsius hanc quæ proposita est iter-

fuisse uirtutē:ut maior gloria nostræ fidei sit:si tētatorem etiam dum credimus opprimamus.Quid aīs do mini blasfemator helisæus inqt ipse mortuus aliū mortuū contactu sui corporis suscitauit.Hoc loco plene ut in oībus domīo suo ꝓphetæ uirtus assurgat:quæ in domio iesu xp̄o cum sepulchrū eius lapidibus īfide litas uestra muniret:lapidem milites obsiderent:credo ne resurrectio eius idoneis testibus īdigeret.Nam re surrectuꝝ si uolebatis credere noueratis.Subito.n.ille īfernis terræ cardibus concussis:cum stupore militū & ruina saxoꝝ:nō aliū aliquē:sed se suscitauit ī lucem.Helisæi hæc ꝓpria dona si fuissent:sibi dare maluis set:nec p̄stare alii poterat:quo īdigeret sibi.Deniq; hoc maius esse uestri etiam ꝓdiderunt maiores:dum do minum ī cruce deriderent dicentes: alios saluos fecit:seip̄m saluū faciat:descendat de cruce: & credimus ei. uestroꝝ ergo sīa uīcimus.Vestri,pmiserūt se credituros esse:si p̄stitisset sibi:quod aliis p̄stare consueuisset. Cur non creditis:quod esse p̄stantius non negatis?Nemo certe hanc habuit potestatem.Deniq; & dominus dicit de anima sua.Potestatem habeo ponendi eam:& potestatem habeo resumendi eam.Recense superbas maioꝝ tuoꝝ imagines:& p̄riarchaꝝ retexe uirtutes:& inueni quis talem habeat potestatem.Quare non ei credam q; possit liberare aīam meam:q potuit & suā?Plura dicturo:suggessit recordatio uolumē crescere: & ideo cursum huius q̄stionis esse reuocandum.Quoniam adhuc prior illa astat in ianuis:cui æque sua spa tia & si habenis restrictioribus tamen adhuc illibata debentur. Et uere non fuerunt necessario in hac par te multa dicenda:ne & ille crescret.Si tamen magnum ꝓtulisse aliquid putaret se; quod q̄reret prolixa di sputatione uictoriam:cuius non sapiam:quæ nulla in eo erat sed supbiam:quæ abundat infregimus.Repu diato uero isto israelita:uel ne pugnam sese fecisse gloriaret;quandoq; dem quæ diximus ad instructionem nostroꝝ potius:q̄ ad illoꝝ certamē conflictūq; ꝓtulimus:q non tūc uult credere cum uincitur. Ne autem sanctū dare canibus impudenter aut dedisse:& margaritas porcis sparsisse iudicemur:reuertendum est illuc unde ad istum locum pene p̄cisis sensuum tramitibus deuiaui:& oues domus israel diligentius circūeūdæ sunt.Quoniam si charitas dei in nobis est,qs infirmat.& ego non infirmor?Quis scādalizat.& ego nō uror? Docēdiq; magis sūt: ne usq; ad blasfemias loquantur:si forte aut non teneāt:aut non ītelligant ꝓphetata. Quærunt an diuīa uirtus sit:quæ nūc cœpit in martyribus apparere,cuius legis hoīes hoc req̄rūt? Nempe xp̄ianæ:quæ sic est ꝓphetatōibus īstructa:ut nihil tam nouū:tam inopinatum nostris tp̄ibus possit ingrue re:q; fides aut admiret electior:aut blasfemetur ifirmior.Omnia usq; ad dominū,ꝓphetæ ueteres p̄dixerūt. Oīa post dominū quæ deerant apostoli ꝓphetauerūt:beato paulo p̄ libertatem sancti spiritus non tacente q aīt.Ex parte scimus & ex parte,ꝓphetamus.Non q; oīa nesciat:aut oīa non ꝓphetet:in quo p̄sertim loqtur xp̄s.Sed ex parte de toto ꝓphetat:& ex parte de toto scit.Prophetat nobis id:quod scit illius tp̄is esse: quod futuꝝ erat.Quod uero ꝓphetat uēturæ utiq; ꝓphetizat ætati.Prophetat autem totū:&si,pphetat ex parte. Hæc.n.,pphetat;quoꝝ aptione pars eius temporis quæ usq; ad finem supereſt indigebat.Ex parte ergo pro phetat:quoniam iam ex parte fuerat ꝓphetatum:& ideo ꝓpheta sciebat uentura quæ,pphetabat.Cuius uel ꝓphetiæ particulas plenitudo ut ipse dixit temporis aboleuit hoc mundo.Cum uenerit quod perfectum ē: quod ex parte est:destruet scilicet cum in conclusione mūdi nec scīa maior:nec ꝓphetia ulterius sit queren da.Deniq; itelligentiæ istius uirtutem ut apertius demonstraret:subiunxit:uidemus nunc per speculum in enigmate:tūc autem facie ad faciem.Per figuram interim sunt uniuersa:& q̄busdam imaginum lineis obū brata:ut infirmitas carnis nostræ:terrenaq; substantia magis se ad spiritalium extenderet ueritatem:ut ea il li desiderium pulchritudinis suæ etiam per speculum tenuiter ostensa feciſſet.Quantaq; ipsa esset ī sua sub stantia nos doceret:cum tam admirabilis etiam in repercussis luce sua enigmatibus appareret: & ideo nunc per speculum pollicita conspicimus:nō tamē ꝓpter uirtutum merita possidemus:& ostēsa adhuc miramur; non tradita tenemus.Tūc uero ꝓphetia sciaq; cessabūt:cum in ipsam ꝓmissionum oīum uirtutē:quæ pro mittebat erit ingressus.Hinc etiam ꝓphetia semper obscura est:q; alio tempore canit,alio cernit.Quod di citur:dum non uidet:quasi non p̄dictū non credit.Deniq; esaias cum redemptōem nostram tanto ante in uirgis utero meruisset agnoscere:eāq; uelut iam p̄sentem populo demonstraret dicens:ecce uirgo concipiet & pariet filium:& uocabit nomen eius emanuel.p̄sentem & futuram infidelium israelitaꝝ turbauit ætatē. Nam & illi ueteres ꝓphetam suū:quoniam non uiderent:quod ostendit ītemerunt:& hi ꝓphetatum sibi quoniam,pphetiam non repeterent:occiderunt.Quod nobis etiam ut non in dei martyres accidat p̄cauen dum est.Si eos quos prior ætas insecuta est:nostra blasfemet.Et quoniam ut diximus:quod p̄dictū fuerat: uenit:uentuꝝ nihil est:quod non fuerit ante p̄dictum:domino ipso sic dicente.Ecce p̄dixi uobis oīa.Videa mus potius si hæc aliquando maioꝝ auribus ꝓbant infusa:quæ modo nostris oculis tanq impleta fingun tur.Videamus si hæc oīa operat unus atq; idem spūs.Si deniq; nec angelus de cælo euangelizat;p̄ter q̄ euā gelizatum est nobis.Licet ipse quæ fiunt uirtutes domini per demonū tormenta testent:quando sathanas non deiiciat sathanam:quia uniformitas nequitiæ indiuisa naturaliter societate conflata;similitudinis acces sione non detrimētum sui metuat:sed capiat augmētum.Nam & multos in unius formā legionis prauitas spūs & iniqtatis uiperinæ cōfœderatio conglobauerat:nec sibi oberat multitudo;quæ sicut acgrebat mise ram sociata infirmitate uirtutem:ita formidabat incurrere diuisa pmixtione inanis substātiæ uacuitatem. Sed hac parte interim argumentationis omissa sicut ꝓposuimus:ea quæ in ecclesiis domini:scōrūq; cœmite riis admiramur:credenda esse diuinitus fieri,si ꝓphetata fuerint:comprobemus.Atq; in hac tam dura diffi ciliq; materia:nec ab aliquo antea ꝓtractata:dominū consulere deberemus:si cessante merito: repudiari nō timeremus audacia:quoniam quæ ipsius sunt:nemo extra ip̄m poterit explicare.Etenim uero unde miseris tantæ fiducia:unde est interpellandi dominū familiaritas tam amica:ut in hanc uocem audeamus erumpe re:Osculet me osculo oris sui?Quis tantū cōcepit optatū?Quis tā grādia uota sui æstimator negligēs suspi

rauit:ut ipſius os cominus concupiſcat attingere? Atq; uel utinam nos eoꝝ dignet oſculo:quos ipſe dignatus oſculari:ut in ſecūdis poſtremi tertiiſq; ſiſtentes:de eoꝝ labiis aliquā ex parte ſciam trahere mereamur: q totam ſapiam plenitudinem de domini ipſius ore didicerūt. Quāq & ſi magnoꝝ meritoꝝ priuilegiis fulciremur:poſita erant in exēplis:uelut alta q̄dam repetita fundamīa uerecūdiæ:ne qd indecens & inordinate p̄ſumptio leuitatis auderet. Quidnā electius beato petro? Quid ad ſpem erectius? Quid liberius ī fide, quē oris ſui oſculo dominus ſe oſculatuꝝ eſſe ꝓmiſit dicens: Tibi dabo claues regni cæloꝝ. & illud. ſup hāc petram ædificabo eccleſiam meā. Tamē hic pondere ſe quodam pudoris ĩcuruans:fiduciam quā elatior habebat ex merito:uerecūdior ad interroganda ſubmittit:cum in cœna domini non per ſe qs dominū eſſet traditurus inqrit. humiliterq; pudibūdus oſculum domī ore petit alieno. q illi & ſi apud dominū fiducia erat: ut ſubinde etiam homini ĩconceſſa p̄ſumeret. & ibi cum per maria gradientem dominum audet poſcere: ut ip̄m pariter ſolidata ſub ueſtigiis aquaꝝ terga ſuſtentent. aliqd ſibi diffidentior: ſe conſultior nobis: quibus ſuo actu imitabiles formas: tanq̄ in ſpeculo collocabat: ſi p legatū p̄ſcientiam domini cautus exploret. Qua hic iſtructione dignior? Qua cōſulendi arte ſubtilior? Quid nos facē debemus? Quibus cū fiducia nullius ſit meriti: debet eſſe ſaltem pudor exempli, imitantes uel in hac parte beatū petrū. q non ſolum qua humilitate: ueꝝ etiam p quæ ad deſiderata puenire poſſimus, oſtendit. ab illo abſolutōem q̄ſtionis huius: qué ipſe non erubuit ĩterrogare. q̄ramus. Ab illo inq̄: q in ipſo domini pectore: uelut ſup arcam noui ueteriſq; teſtaméti recūbens: non modo ad ueſtibulū aliquoꝝ diuinoꝝ oraculoꝝ diligens inq̄ſitor acceſſit. ſed ip̄m penetrale ſecretæ diſpoſitōis: tanq̄ familiaris ſacerdos ĩtrauit. Et ideo ſolus uidit in p̄cipio uerbū: quādo illi uelut exterior ſacroſancti templi ara: ſic ĩterior metienda cōmittit. Ipſe nos de eo libro: quem ſepté ſignaculis clauſum fleuit: reſeratūq; lætatus eſt: non p aliqué pſeudo typū; ſed p patentes ianuas in ſuū pectus ueritatis ĩducat. Atq nedū conſulit imoremur: p̄uenit inq̄rentes. & p̄ſciæ compēdio: quod trepidū aliquādo noſtris mentibus futuꝝ cernebat illuminat. Reddit. n. uelut pcūctatus reſponſa de pathmos. De eo utiq; loco: ubi cæloꝝ ſecreta p̄cluſa cæſari non alienus ĩtrauit: & angeloꝝ ſacra pulſus ab hoīum cōuerſatione cognouit. Ait enim Vidi ſub ara dei aīas occiſoꝝ martyꝝ ꝓpter uerbū dei: & teſtimoniū ieſu: quod habebant. Et datæ ſunt illis ſtolæ: & clamauerūt uoce magna dicentes: Vſq; quo domīe ſanctus & uerus non uīdicas ſanguinem noſtrū ab his q in terris inhabitant? Et datæ ſunt eis ſingulæ ſtolæ albæ: & dictū eſt eis: ut requieſcāt adhuc paruo tp̄e donec compleat numerus cōſeruoꝝ & fratrū eoꝝ: q occident poſtea exemplo eoꝝ. O apocalypſim uere diuinam: & tanto apoſtolo merito cōfeſſionis tp̄e patefactam: ut magis ad tolerantiam durarent: cū illi paſſoꝝ merita monſtrarent. Nō ergo errandū eſt: p folia ſyllabaꝝ: quoꝝ ut paginæ in certis mūdi malis ſpiritibus luctabant: ita loca uentis huius aeris turbabant. Ecce euidentiſſime apoſtolus hoc quod habebat enucleat: & obſcuriſſime q̄ſtioni lumē īfert. Senſerat hæc aliquādo uidēda: quæ nūc ſiniſterior lingua: tanq̄ oleo mollitis arte ſermonibus: ī audiētiū & ſuū iaculat interitū. Et ꝓpterea uidi inqt ſub ara dei aīas occiſoꝝ martyꝝ. De fide teſtis nullus ambigit: teſtimoniū uentilet: ītelligentia reſponſi nutet: non dicentis auctoritas. Ac primū iſtud eſt aīaduertendū: q aīas occiſoꝝ martyꝝ apoſtolus teſtat ſe uidiſſe, ne qs cū de muneribus diſputare cœpimus: poſt reſurrectōem dicat tribuenda martyribus quæ adhuc aīs docentur īdulta. p̄ſertim cū iſtud adſtipulet nobis: q de mora iudicii cōquerunt. quā reſurrecturus utiq; non qui iam reſurrexit: accuſat. quoniam aliud eſt poſcere ut teneas: aliud iam tenere. Stolæ aūt martyꝝ donant exercitui: & tanq̄ tātæ libertatis īgratus: magna cælū pulſat iuidia de tarditate uindictæ: qa non leui pondere ſermonibus exprobrat: dicédo quouſq; domīe, hoc eſt dicere: Quouſq; non uindicas: quos ſtatim uīdicare debuiſſes? Quouſq; domīe: hoc eſt dicere: Nūqd non ultra finem differs ſæculoꝝ? Nam iam ad finē uſq; peruentū eſt: & de noſtra ultione nō loq̄ris. Quod cū dicūt: mirabiliter ſubiūgit. Non uindicas ſanguinē nr̄m ab his: q in terris inhabitant? Ergo nō quouſq; ſi adhuc illi mortales uerſant in terris: q domini famulos fuſte: lapide: ungula: flagris: plūbo: ferro: beſtiis: igne ſunt p̄ſecuti. Quouſq; n. imputatio eſt ꝓlixioris ætatis: ut aut quouſq; ſit ſine fine. Sed adhuc p̄ſecutores morātur in carne: aut illi uita exceſſerūt: etiā ſi in terris habitant: ſi quouſq; nō fallit. Sed nihil falſum ꝓferet a teſtibus ueritatis: & ideo magis ĩterp̄tatio: non fides q̄renda eſt: q ſub obſcura elocutiōe non excludit: ſed uelat. Cū ergo dicūt, quouſq; domīe ſanctus & uerus non uindicas ſanguinem noſtrū ab his q in terris inhabitāt. nō. n. eoꝝ mortaliū ſanguinē morteſq; deſiderant: q in eos quōdam aut populari ſeditione ſæuierūt: aut tribunalibus ſuffulti: capitales ſnīas ꝓmulgarūt: quoniā in terris adhuc inhabitant. Nec fas eſt ut accuſent defuncti: q dum uiuerent ſunt defenſi his uerbis: Ne ſtatuas illis domīe hoc peccatū. ignorant. n. qd faciūt. Quod ſi iter paſſionū tormenta: & amaros mortis dolores: tam pie qlibet pro iniuſtis: p impiis: pro cruētis: pro blaſſemātibus ſupplicarūt: ſi eo deniq; tp̄e: quo ipſe anguſtiaꝝ ſenſus extrema patiētū poterat excitare maledictum: p̄catio pro hoīe fuſa eſt. Quis nō ītelligit: nō mentes martyꝝ: ſed p̄ſecutoꝝ perſonas fuiſſe notatas? eoſq; appeti quos ī terris adhuc inhabitare credē dum eſt illo tempore: quos qdem ignorantia non defendit: non eos qui in terris habitare iam per conditionem naturalis ſubſtantiæ deſierunt: & olim ab ipſis martyribus ſub ignoratione ſunt excuſati. Qui iſti ſunt ignoramus. Spiritales ſine dubio nequitiæ & tenebraꝝ poteſtates: quæ & in terris adhuc inhabitabāt: & nō cum ignorantia in dei famulos peccauerunt. Nam cum ipſi domino dixerint: quid ueniſti ante tempus torq̄re nos: quomodo eius famulos neſcierunt: quos nec perſecuti eſſent: ſi eius famulos ignoraſſent? Ergo cū perſecuti ſunt: ſcierūt quos per tormenta a domino ſuo detrahere conabant. At inde cum beati martyres p hoībus intercedūt: eoſq; ignorantiæ excuſatione defendunt: ſequit ut ſcientes teneant in crimīe: quiq; ipas ignorantiæ tenebras hoīibus ſuffuderunt: quoꝝ furor etiam impietates excuſat humanas. quos n[illegible] dicere poterimus: q̄ qui etiam ſuis non amici ſunt: dum eis non permittunt eſſe quod bonum eſt. ētiam [illegible]

famulis inimici sunt:dum eos quod bonum nesciunt psequunt. Post hæc sanctæ aiæ q̃relam sequentia 248
uideamus. Et datæ sunt ait eis singulæ stolæ albæ. Quid hoc est q̃ itez uestiunt? Nam prius ut scriptum é a deo uestes sunt cõsecuti:& indumentis nũc geminata libertate donant:quæ utiq; uestimenta cum spũalia sint nõ possumus uereri:ne illa q̃ prius data sunt extra uideant:nec sane q̃rela generata est. Igit quoniam di uersitas ipsoz & significatio uestiũ nõ sine mysterio est itelliger debemus donoz uarietates:& operationũ diuitias. quoniam oia submistrat unus atq; idem spũs. Accipiũt ergo uestes prius ubi p cõfessionem corpora posuerũt. Credo ut uestiti:non nudi iuenirent. Rursus accipiũt alia uestimẽta post interpellationem:imo post immutatõem tam lõgæ patientiæ sustinétiæq;. Quæ utiq; cum accipiũt. quis non intelligit ut noua illos uestę ita uirtute perfusos:qua nũc emicant & apparẽt? Quod si aliud postulassent:aliud accepissent: aut dona respuerent:aut amplius q̃rerent irrisi. At cum nec irridere illos dei sit:q̃bus magna pmisit:& hi post se cundam magnificẽtiam nõ q̃rantur:dubitamus ne ad consolatõem q̃relæ eam spẽm pertinere: quæ uindictam postulãtibus est donata. Ac si ad cõsolatõem:quæ maior consolatio poterit inueniri hac potestate qua dæmones ideſt suos psequunt inimicos. Ná si stolas istas ad spẽm nostræ uestiũ conferamus. alias quoq; aliquas:ne in his reponẽdis egeant inquiramus. Sed hoc ridiculum est:quod statim occurrit:qa a uera & ne cessaria iterpretatione discedit. De uindictæ mora generata est q̃rela. In finem utiq; temporz ideſt nrorum: (in nos enim finem sæculoz deuenerũt:ut mora credat) ad hanc diluẽdam stolis aiæ uestiũtur:ut oino nudi sine maiore ꝓtectione putarent. Alia. n. ratio aiæ est corpore expoliatoz:alia hoium adhuc in carne uiuẽtium. Nobis ouiũ uellera & opatio mulieris idumenta, pcurãt. Illis faciũt merita uestimẽtum. Cum ergo post q̃relam martyz aiæ stolis amiciũtur:diuia protectiõe donant. qua se superuestiri etiam ille uas electionis optabat: Quam uestem adam cum amisisset:etiam in paradiso nudus inuentus est. Deniq; idicat operatio quid stolas itelligere debeamus. si postulasse uindictam martyres credimus:ergo ad consolatõem credimus interim aliquid accepisse. Si propter stolas uelut quasdam uestium largitiones q̃rela sedata est. cur non hæc & prima dona meruerũt? Sed quoniam ut dixi:uirtutum uarietates quibus diuinitus pclare muniebãtur. in stolis sunt designatæ:ideo post secũdam munificẽtiam iuxta postulationis formã in eos persecutores qui in terris ihabitant:quid cõsecuti uideant:ostendũt qd adhuc etiam habituri erũt:dum pari persecutõe conseruos eoz:donec pdestinatus testium numerus impleat. occident. Hic & istud nõ ocioſe est accipiẽdũ q̃ iter duo persecutionum tempora:hæc martyz uox pcessit ut designẽt illos blassemare:q̃ eos nostro tempore noui aliquid cõsecutos fuisse mirãtur. Nam & cum fuisse crudelitates psecutionis uideamus:& uenturas credamus Medium ergo istud tempus quo martyres qui pcesserũt:remunerãtur:hoc nostrũ est. & ideo nũc operant:nõ de merito quod semper habuerunt:sed de uirtute quam nuper adepti sunt. Forsitã moueat aliquem:quid sit:quod expectare iubeant si iam ad maturitatem pœnæ iudicium dæmonibus illatura uirtus erupit. resurrectõem ut sustineant admonẽtur. Cæteq; hæc illis gloria:& in dauid carminibus fuerat pmissa his uerbis. Lætabũtur in cubilibus suis. Dum sepulti sunt:utiq; lætabunt. Cubicula posuit pro sepulchris de q̃bus & resurrecturi sunt:cum uoce archangeli & tuba dei fuerint excitati. Cubilia ergo uere dicuntur:in q̃bus nũc quiescũt. Et si lætabũtur in cubilibus suis:prius hoc futuz erat nempe q̃ surgerẽt de quiete:surgerent de sepulchris. Quod adeo impletum est:ut in cubilibus suis illos sine dubitatõe gaudere uideamus. Nam quæ alia talis gratulatio aias illoz poterit itrare. q̃ cum ante ipsa cubilia, ideſt ut diximus sepulchra sanctoz ibi eos inimici sui:quos se quondam occidisse credebãt. nũc & uiuere & ulcisci se nõ sine tormentoz acerbitate ꝓfitentur? Hoc illis stolæ istæ:quas iterauit spãlis largitio:contulerũt per eas & qui nõ nominabãtur:implorãtur. & qui nesciebãtur:celebrãtur. & qui nõ uidebãtur:apparent. Has stolas ut legimus hucusq; nõ habuerũt. sed nũc habere cœperũt. In hac forma mulier illa in salomone laudatur quæ duplices uestes facit uiro suo. unam in patiẽtia passionis:alteram in uirtute uindictæ. Sic nobis legere sanctũ atq; piũ est:alias nec loqui debemus:ne uel ifidelitas nostra:uel ignorãtia in tenebras gentilitatis blassema disputatõ ne descẽdat. cũ ꝓphetia ex eo pcesserit:ut uẽturis lumẽ inferret. Nũc supest ut credẽda sint diuinitus fieri:q̃ ꝓbauimus & pmissa. nec tãtum pmissa:q̃tum & postulata. Quod si & postulata sũt & non aliis q̃ poscentibus attributa. quid mirum est: si aut quod postulauerant. aut quod gaudent se accepisse non occultant? Exigũt pœnas ab his qui inhabitant in terris. quos accusatio comprehendit:hos uirtus impugnat. Ipsi enim inhabitant in terris: qui possident mentes hominum terrena possidentium:quos cum martyres ad supplicia deposcũt:etiam pro his quos possiderant depcantur. Deniq; & ipsa mirabilia sua sic agũt:ut eos a terrena habitatione:ideſt ab obsessis terrenis homibus excludãt. An calũniamur cur dæmones torq̃antur:& sauemus inimicis? Martyres cõtra ipsos pene iuidiosa idignatione isurgũt:& sustineri illos tanto sæculoz spatio conquerũtur:& nos fingimus nos mirari:quid istud sit:quasi nõ debeãt uel nostro tpe soluere:quod ab adã meretur? Quod autem istud miraculum mediolani uidet primũ exortum:uel bono Ambrosio ꝓprie præ cæteris fuisse cõcessum:qs non uidet fidem nram ꝓpter Arrianoz pfidiam diuinis testimoniis approbatam? Namq; cum in italia catholica fides itolerabilem tyrãnidem sub Auxentio sustinuisset:tandem donante domino libertatem ueterem & si iam eo tempore quo pdicto Ambrosius substitutus est respirauit:huic tamẽ ipsi in aduersarioz confusionem & nram spem scilicet omnis cælestium gloria:omnes etiam martyres consensere:qui cum iam pridem apparendi haberent tempus:hoiem cui se proderent inquirebant. Illum certe, cui sub ea fide reuelarentur:qua martyria fecissent. Sic donatum est Ambrosio:quod Auxentio denegatum est. quoniam cum Auxentius blassemabat:Ambrosius pdicabat. Sed hæc cum uirtus martyz per omnes p uias sint itura (omnibus enim non Ambrosio soli sine personaz acceptione donãda est) necessario tamẽ primũ in italia processit:cui infidelitas arriana fuerat domiata. quoniam signa nõ fidelibus sed infidelibus

donata ſunt.Nam a domino qui ſunt qui ſignū poſtulant.Phariſæi poſtulant.Apoſtoli tacent:& credunt:& ſequūtur.Et ꝓpterea non mirādum ꝙ diuina uirtus operatur per ſepulchra ſanctoꝝ:ꝙ nec his remediis potuit heretica mens curari,ut uel tádem ep̄m eum ſeq̄ret:cui coīcare etiam martyres ipſa reuelatione ſuarū uirtutum dignatione uidiſſent.Nūc ad meditatōem perfecti homīs redeamus,ex qua cumulus iſte:prius q̄ menſura illius expleret:excreuit.Et licet hæc diſputatio ipſaꝝ meditationum:quoniam beatus qui in lege domini meditabit die ac nocte.Et ſane difficile eſt:ſiluam legis ingreſſo:ſingularum q̄ſtionū materiam ſegregare.Cum altera alteram ueluti ramulis quibuſdam:ita ſocietate p̄ceptionis attingat:ut ſine alterius inchoatione cœpta non ualeat explicari.Ecce hæc ipſa hoīem illum noſtrum noſſe q̄pulchrū eſt:ſolum in talibus non ſtupere cū reliquis:ſolum quaſi quibuſdam fortuitis non moueri.Diſtinguere operationum ſpés Et qa & ipſi dæmones operanť,intelligere naturas quæ ſint falſa:quæ nouiſſe oporteat:nō decipi:nō errari:nō inimico aſſignare quæ dei ſunt,nec deo abiudicare quæ ſunt dæmonū.Scire tpa:ſigna cognoſcere:habere domini cognitam uolūtatem,& alia dei mirabilia cū gr̄arum actiōe uenerari:alia cum digna execratione uitare.Talem uirum etiam ſæculi hoīes laudauere:dicente Virgilio.

Fœlix qui potuit rerum cognoſcere cauſas.

Bona ſnīa:ſi ad eam ſuo itinere ueniſſet,ut appareat illum ignoraſſe quod laudat,nam & quæ ſunt ſecunda celebrauit.Nam & ordine p̄poſtero etiam ſapientis uertit officium.Dum enim non rerum cauſæ ; ſed rerū creator ingrendus eſt:per quam ad cauſas reꝝ:ſi ip̄m didicerimus:ītrabimus.Cæteꝝ illo omiſſo: cauſas rerum qualiter cognitas habere poterimus:cum quis prius hæc fecerit:deinde quare fecerit:ſit inquirendum. Veꝝ reperto reꝝ auctore:reꝝ quoq; inuenimus & cās. Quod iſte uſq;adeo non uidit:ut principalem locū hunc:qui reꝝ cauſas potuiſſet agnoſcere:p̄dicaret.Secundum quod ſubiungit : qui deos tanq̄ minus opus exæquens adoraſſet:ut quiuis agnoſcat eos creatores reꝝ non fuiſſe:a quibus cognitio reꝝ quaſi aliena diſiungitur, nec coli oportere:ſi hæc quæ laudantur ut prima p̄ſtare non poſſunt. Neſciunt autem ea : quorū opifices non fuerunt.Denicꝙ & inuentione illoꝝ diis ſuis detracta humano eam aſſignant ingenio.Illis ſcilicet qui ſapīa excellunt:ꝙ idola non colunt:ut iā diis eoꝝ homo ſit potentior:ſi ad hæc quæ dii ipſoꝝ ignorant:altiori cogitatōe peruenerit.Ab his autem deos p̄cepit coli:qui plene præ ſtultitia reꝝ cauſas nō queāt inuenire,quorūq; p̄cordia ut ipſius uerbis utar frigidus ſanguis includit.Adhuc homo noſter & deum colere:principalem ſit eſſe ſapīam:& reꝝ cauſas compertas habet:non q̄rit ex ſyracuſia rōne ſæculi ſapiētis emi-nere.Sed illo docente quem colit:quem ante inquiſiuit:q̄ reꝝ cauſas:quando res ipſas reꝝ conditor antecedit.Qui illum monuit quæ quibus eſſent uentura temporibus.Cuius diſpoſitōem ſine ipſo qui diſpoſuit: nullus agnouit,quoniam nemo ſcit:quæ dei ſunt:niſi ſpiritus dei.Nos uero ut apoſtolus ait:non ſpūm huius mundi accepimus:ſed ſpūm qui ex deo eſt,& ideo quæ ipſius ſunt:non edocti humanæ ſapīæ uerbis:ſed ſpiritu dei:& eius ſuperfuſa nobis dignatione callemus.Hæc eſt illa ſtultitia ſæcularium:hæc ſapīa uocatorum cogitare ſemper in corde:quid retribuam domīo pro omnibus quæ retribuit mihi?ipſum habere ſemper in ore:quoniam uerbū eſt.Eſurire eum:quoniam panis eſt.Ipſius ſpiritu etiam ebrios mente excedere, quīa calix eſt noui teſtaméti:& uinū de uinea:quam de ægypto ante tranſtulerat:quæ uinea populus iſrael fuit:quoꝝ patres ex quibus dominus ieſus xp̄s ſecūdum carnem.Illum loq omni tempore,quoniam līguas nobis nouas ſpūs eius aduexit.Quæ ſunt aūt iſtæ linguæ nouæ:niſi iſtæ:in ſæculo eſſe:& ſermonē de ſæculo nō habere?Aliis linguis loqui populo q̄ loq populus ſecū ipſe conſueuit.Præterea & iſtud eſt loq aliis linguis:deum cōfiteri unū:ab eo q plures deos ſolitus erat cōfiteri:& ip̄m in noſtra fide nouis linguis unū loq &,p̄fiteri:& credere trinitatem.Illum quoq; amare quia iterpellat pro nobis.metuere quia pater omne iudicium dedit filio.Illum momentis omnibus adorare ab illo petere neceſſaria nobis:& ipſi placita:qui peti ſe uult ab eo:& poſcenti uerba monſtrare.Qui quod eſt nouū inter nos ſolos petentes ſe amat.Qui etiam ſolus quod mirabile eſt:iraſcitur:niſi petať Infidelitas enim eſt:nihil p̄ſumpſiſſe de deo,nihil illum credit poſſe qui quod iudicat poſſe ; non poſcit.Hæc eſt illa fili dilectiſſime anguſta uia:hoc illud acus foramen ; per quod non introeunt ſarcinati:aut animalia ponderibus attributa,q̄ anguſti & puſilli aditus,non ſolum eni foramina hæc cum oneribus iumenta non capiunt:ueꝝ etiam ipſum noſtrorum oculoꝝ:ſi multimodis diſtrahatur:fruſtrantur obtutum. Vnde & dominus per ꝓphetam ait:uacate & uidete. & quādo erit ut poſſit ītrari:quod per occupationes ſæculi necdum cœptum eſt iueniri.Impleuimus diuiſionibus ſuis propoſitas quæſtiones:exteriorem hoīem interiorēq; monſtrādo:cum uitam quæ ſit ſancta:& in quo actu poſita: quo ſtudio teneať:qua ſubſtantia uegetetur:oſtendimus Totūq; curſum eius breuiter:licet ſaltibus potius ſi dici poteſt:q̄ paſſibus pro feſtinatione ad finem uſq; perduximus.Nūc quare non ab hoībus etiam iſtius mūdi uideatur:accipe rōnem,quādoqdem te mea uerboſitas delectat:quam negligentius iudicas:dum accēdis ſtudioſius in diuina.Cum ille q primus nobis mortis ſemē inuexit,mūdum iſtum ideſt paſſionem hominis uicto ſibi homīe ſubiugaſſet:regnūq; illius ipſo rege iam capto:ſub pedibus ſuis & ditiōe cœpiſſet ; eaq; oīa quæ in mundo ſunt:uelut ſuis peculiis:& uictoriæ ſuæ manubiis uteretur:nequando homo amiſſam ſapiētiam:aut debitum ſibi uitæ q̄reret teſtamentum:ſic cunctis ſuccis ſuæ artis infecit:ut & ſtultitiam ſapiētiæ colore ueſtiret:& mortē mentitæ uitæ lenociniis obūbraret,ut mala non fugerent:qui non cernerent appoſita meliora.Denicꝙ ex illo tempore ſic paſſim humanū genus graditur:ſtultitia pro ſapientia habetur, dicente pſalmiſta:Quoniam laudať peccator in deſideriis animæ ſuæ;& iniquus benedicit,ť. Tunc uita putať eſſe quæ mors eſt.Et ſub ſpecie boni mala decipiunt:cum ad intelligentiæ fraudem dolo bonoꝝ omniū uirtus operetur.Nam diuitiæ nō ſecuturæ poſt homīs mortem amātur.Honor faſciū qui per ſucceſſorem ſcat:ambitur,iniuriā feciſſe uirtus eſt,aliena poſſidere:potentiæ eſt,innocentem circūuenire:aſtutiæ eſt,

chriſtum ſapere:ſapientis eſt.Prophetam horrere:eloquentiæ eſt.ſic plena ſunt omnia erroribus.ſic infuſa p hominum mentes caligine alium alio incurſante mundus inuoluitur.& ad hoc uſq; ueritas obſcuratur:ut i mortis gremio iacuiſſe beatitudo dicatur.Quod ubi ille deus nos ſemper cogitans & noſtra uidit per ſapientiam mundi qua ſibi mundus colluſor interpellatores inuenerat:ſuam ſapientiam fuiſſe deſertam:placuit etiam ei econtrario aduerſus aſtutiam ueteratoris ſapientiæ ſuæ diuitiis inumerabilibus uti.& ſciẽtiæ altitudinem quam nullus poterit inueſtigare:ſicuti eſt:& ſuam ſapiẽtiam ſtultitia uelare:& uitam ſuam mortis quadam obſcuritate cælare:ut ad ſapientiam peruenire non poſſet:qui in hoc ſæculo opinionem ſtultiæ fugiſſet.& ad uitam eius non accederet:qui non cõtemptum mortis habuiſſet.Nãq; ſic filium ſaluatorem noſtrum miſit in hominem:ideſt ſapientiam ſuam carne ueſtiuit:ut quod ſtultum eſt uitam ſuam pati crucem fecerit:quod mors eſt: ſic aduerſis aduerſa deſtruxit.& per diſſimiles ante ſæcula operationes ingenii artificis illius machinas eliſit.ut partibus quibuſdam ſalutaribus ueſtigiis: licet impreſſa mortifera illius ſtigmata delerentur.Sed hoc ſtudium niſi cõcupierimus quoniam quod ſtultum eſt dei ſapientius eſt hominibus:ſapientiam eius non tenebimus.Hanc mortem quod crux eſt:niſi amauerimus:quoniam quod infirmum eſt dei fortius eſt hominibus uitam eius non poterimus intrare.Quid ergo ſequitur niſi ut relicta ſæculi & ſapientia & uita & ſtultos nos haberi patiamur:& mori nos cum domino ſemper optemus : ut in ſpem aduentus eius qui utriuſq; rei erit reuelatio partem aliquam habere mereamur:tunc enim ſciſſis omnibus uelamentis talia qualia ſunt ſingula cuncta cernentur ideſt ſtultitia mundialis falſæ ſapientia inuoluens denudata ſiſtetur.& mors mentitæ beatitudinis deoperta uelamine hiante ſemper ore & patenti in profundum gutture uitalium inimica prodetur.Tunc & cæleſtis ſapientia quæ ſæculariter ſtultitia nominantur interpoſitas altitudines ſcientiæ dei ſine alicuius labore elucubrationis intrabit:& uera uita nullis mortis tenebris obſcurata lucebit per dominum noſtrum ieſum xp̃m:cui eſt honor in ſæcula ſæculorũ Amen. Vides o filia qua ualitudine laborat animus ſuſcepti qui iſta non cogitat.Corpuſculo adhibui palpamenta:quod ſi negligerem anima plus ualeret quæ tunc infirmatur cũ exterior roboratur.ſed iſtam quam dixi animam morbo ſtultitiæ uitiatam orationum tuarum frequentatu ſanetur:cuius anima ſæculi intemerata flagitiis poteſt aliis ſubuenire.Non enim æger ſalutis ſuæ adhibere poteſt medelam ægrotatione confoſſis & anhelans altitudinẽ plagarum uulneribus non medetur alienis.Sanus qui ſit certe curabit infirmum.oculatus cæcum per præcipitia non ducit.Tu itaq; & ſapiens domino ſupplica:ut quod nõ ſapui ſapiam:& tuis ſuffragiis uelut quibuſdam remediis me fac ſanare.Reprehendat aliquis q; in tantum delectabili diſputatione proceſſerim:ut meritorum meoꝝ reſipiſcentiam nõ haberẽ.aut ſubito anguſtam Moyſi cathedram indignus taliũ diſputator aſcenderim.Sed uere amore id egi tuo non uſurpatione mea.Nam ego dictum legeram peccatori:Ne dominum auderet narrare iuſticias per os ſuũ.quod ſi contra interdictum pro tua dilectione præſumpſi in eo tua gratia cõpenſare dignabitur.ut litterulas quæ ad plenum emendatæ non ſũt ſicut ipſis apicibus quibus exarantur apparet tam facile ad publicum nõ perducas:ac ſi ego uerecundus pro me eſſe non potui ut debui uel tua modeſtia uerecundiæ parcat meæ.Et quia de me habẽt quod male ſcriptæ ſunt:de te habeant qd' cælentur.Vale:& nos in domino dilige:in quo diligeris a nobis.

Beati Hieronymi ad Cteſiphontẽ urbicum epiſtola quæ inſcribitur de obedientia:ſcientia: iuramento: uindicta.in qua oſtendit ſaluté non tam in ablutione corporea per baptiſmũ conſiſtere q̃ in ſanctificatione animæ per uerbũ dei.proinde hortatur ad lectioné euangelii & ſcientiam ſcripturarum.Quoniam ſine ſcientia mandatorum impoſſibile eſt noſſe quid fiat : inſtruit de obedientia mandatorũ:oſtendens utriuſq; teſtamenti exemplis benefacti meritum uno crimine tranſgreſſionis admitti: Multa de electis & reprobis : multa de iudicio futuro ſubnectẽs:ac monens breue tẽpus piis operibus redimendũ . Et in fine determinat quæſtionem de iuramento:docens non licere ſeruis domini exemplo iurare.

Ræſũptioné meá excuſare conarer:ſi me nõ & tempus & cauſa ſimulq; tuerentur & charitas:& ſi nunc propria magis uerba q̃ diuina uellem tuis auribus intimare.Accedit ſuper qd' exhortatio noſtra habet ex ſimplicitate fiduciam:& ex ueritate uirtutem:quia non de immunditia eſt: neq; de errore:neq; de dolo.hoc plane præmoneo:ne contemplatiõe mediocritatis meæ domini uerba deſpicias:quæ pio affectu tibi nunc eccleſiæ paruulo ad cõfouendam infantiæ nouitatem lactea interim porriguntur:donec aut per te poſtmodum:aut per alios eruditus in uirum perfectum eſcis ſolidioribus roboreris.Ac plenum ergo te ſcire cupio:quod ex parte noſſe te credo:ob hoc dominum dei uerbum deſcendiſſe de cælis:ut aſſumpto naturæ noſtræ homine humanum genus quod ab adam iacebat:erigeret i xp̃o tantumq; nouo homini per obedientiam præſtaretur ſalutis:quantum ueteri per inobedientiam perditionis acciderat.Verum quoniam ſiue obedientia ſiue inobedientia uocabula illa ut mihi uidetur incorporea ſunt:non materiæ corporalis:& quia incorporalia ex corporalibus generari omnino non poſſunt: manifeſtum eſt incorporea ex corporalibus naſci.& ſi obedientiam incorporalem:quæ inobedientiæ remedium ẽ ex incorporali anima gigni ratione probabile eſt:manifeſtum eſt obedientiam ex animi conſilio nõ ex corporis materia procedere . Qua ratione colligimus uocationem noſtram iuxta uocantis dignationem etiã noſtræ uoluntatis ſtare conſenſu:ita ut lauacrũ:quod corpus credentis acceperit anima magis beneficio cõ ſequatur.& utriuſq; ſubſtãtiæ purgationẽ:quæ i aqua cõſtat & uerbo:merito mẽtis afferri. Vex ut ea quæ diximus:manifeſta ꝓbatione firmemus:euidentia de ſcripturis exẽpla ponamus.Scriptũ eſt in apoſtolo. Sic xp̃s dilexit eccleſiá:& tradidit ſemetipſũ pro ea:ut eá ſanctificaret mũdans lauacro aquæ i uerbo uitæ ut exhiberet eã ſibi glorioſá & imaculatá.Per aquã & uerbũ mũdari dixit Eccleſia utiq; nos ſumus: ſi tamẽ ſine uitio & macula(ut ꝓcipitur)uixerimus.corporalia corporalibus:& ſpũalia ſpiritualibus purgãtur.Aia uerbo

& aqua:corpus aqua ſolũmõ uideť ablutũ,aiæ intrinſecus priſtinis in ſordibus & cõcupiſcẽtiis reſidẽti euã
geliſtæ eſt timenda ſnia dicentis,Phariſeæ cæce munda prius qđ intus ẽ,ut fiat mundum & id quod foris ẽ.
Et re uera ſi corpora noſtra uaſa ſunt animarum:tunc erunt uere mũda:ſi intus ſincærum habeant purũq;
liquoré.Cæterum q̃uis calix aureus ſit:& ornato gemmarũ ac ſplendore pulcherrimus:ſi in ſe uenena conti
neat:nonne p̃cioſitatẽ metallorũ lethalis poculi uirus obfuſcat:& micantẽ ſpecierum nitorem uiolabit?Sed
ne a propoſito longius meæ pollicitationis excedam:proſecutiunculæ meæ uerba uerbis dominicis,pbabo
ut hoc quod dico:non ex humano ſenſu inuentũ:aut ĩgenio proprio excogitatum putetur:niſi diuinis ſen
tentiis uideatur eſſe conſtructũ.In euangelio ioannis dominus ad diſcipulos ait.Vos aũt iam mũdi eſtis pp
ſermonem meum quem audiſtis.Non dixit propter quod loti eſtis tantũ:ſed ꝓpter ſermonem meum quẽ
audiſtis.ideoq; mundi eſtis.Oés quidem ſciebat lotos eſſe ſed nõ omniũ interiora munda eſſe ꝓbabat.quia
inter cæteros erat.Iudas:qui aquæ purgationem animi malitia ſordidabat.propter quod q̃uis cũ aliis lotus
fuiſſet:ĩmundus tamen domini ſententia perhibetur.Cuius exemplo euidenter manifeſteq; monſtratur il
lum in ueritate dei gratiam percĩpere:qui eam eo ordine quo ſcriptura docuerit conſequatur.Nam ſi aliq̃s
corpore tenus renatũ eſſe ſe credat per aquam:& uerbo non ſit regeneratus in ſpiritu:in ſua ſalute fruſtrat.
quia cæleſtis nouitas hæc cauſa eſt:ut corporis qualitate manente:homo uetus ĩ nouam animi mutetur uo
luntatem.Cæterum quõ corpus ſordidum ſi aqua non eſt ablutum permanebit ĩmundum. ita anima niſi
uerbo fuerit emendata diuino,ſordibus uitiorum corrupta manebit.Ergo ſi eius conſilio corpus aqua mũ
datur.qua ratione ſpernitur.quod maius eſt ſi quod minus eſt iam tenetur?Sultitia ex parte ſaluari cupit:q̃
ex toto periit.Qui cum integram habeat in poteſtate ſalutem:media uelit eſſe contentus:& contra iura na
turæ putet ſolo corpore ſe ſaluatum.cũ poſſibilius ſit:ante reſurrectionis tẽpus animam ſine corpore uiue
re:q̃ corpus ſine anima ſtare.Siquis duobus oculis duobuſq; laboret pedibus:& utriuſq; membri habeat in
poteſtate medicinam:& uno pede uel oculo uno ſanato:ab alterius cura uelit medicum ꝓhibere:nonne ue
ſanæ mentis & medici iudicio:& omnium hominum erit ſententia condẽnandus?Sed dicit aliquis: Si totũ
ex noſtro labore expectatur:ergo gratia nihil p̃ſtatur.Nolo quiſquam ignorantiæ titulo gratiam dei teme
re faciat ingratam:ne fidem ſuam uertat in ſcandalum.& ſiat ei cauſa ſalutis interitus & perditionis occaſio
Cuius rei ratio:ſi cũ moderatione quæratur:tum demum proficiet ad uitam:quæ per p̃ſumptionem forte
p̃cipitaſſet ad mortem.Sed gratia quidem gratis peccata dimittit ſed cum conſenſu & uoluntate credentis
ſicut philippus eunucho in actibus apoſtolo& probat dicens,Si credis ex toto corde licet te baptizari.Quo
teſtimonio intelligitur:non minus periculum eſſe:ſi baptizaretur incredulus:q̃ ſi uere credenti baptiſmum
denegetur.Credens autem ille eſt iuxta ſcripturas qui ex toto corde crediderit.& ſi ex tota cordis arce credẽ
dum eſt:ut ex credulitatis merito baptiſmum fidei detur:aqua non ſufficit baptizato:quæ credentis animũ
in corde non attingit.& ne periclitetur meritum cordis:uerbum quo contĩgi & mundari cor poſſit: accipi
at oportet.Quia ſi aqua contentus ſit ille:qui credidiſſe ſe dicit.qua membra extrinſecus diluunť:& uerbũ
quo gloriatur anima non requirit.iam non uidebitur ex corde ut debuit:ſed ex corpore credidiſſe.quod ne
quaq̃ fieri poſſe ratione ulla conceditur.ut ſine ſententia mentis:ſolum corpus peculiarem intelligentiam
habere iudicetur.Vnde confidens de prudentia tua quæ pro benignitate ſibi inſita præpoſterum quicq̃ fie
ri:nec alii homini pateretur rogo ut ad inſtitutionis plenitudinem,uerbũ domini hoc eſt euangeliũ diligen
tius legas.ex quo ſcientiam ampliorem eius q̃ credidiſti lucis excipias.ut poſſis ĩ omnibus noſſe quid factu
rus ſis.nam ſine diuinæ legis & diſciplinæ cæleſtis ſcientia difficile eſſe quenq̃ poſſe ſaluari:non meus ſed di
uinus ſermo probabit.Ait eſaias.Qui non didicerit iuſticiã dei:ueritatẽ non faciet.Item de hoc ipſo ĩ libro
ſapientiæ:Et quis erit conſumatus inter filios hominum?Si abfuerit ab illo ſapientia dei in nihilum com
putabitur.Vani ſunt enim oés homines quibus non eſt ſcientia legis dei.Vnde dominus in euãgelio ad eos
qui aliter q̃ ſe ueritas habeat:ſuſpicantes erant reſpondit.Erratis neſcientes ſcripturas.oſtendens in ſumma
rerum ſalutarium nebula & tenebris conſtitutos eos:qui ſpiritalem lucernam:ideſt diuinæ legis ſcientiam
habere nollent accenſam.Quam quidam repellentes per ꝓphetam a domino repelluntur:ſicut ſcriptum ẽ.
Quia tu ſciẽtiam repuliſti:repellam & ego te.Nullo igitur modo paſſim nos noſtro iudicio committamus
ne nobis exclamet eſaias:Ve qui prudentes ſunt apud ſemetipſos:& in conſpectu ſuo periti.Vnde & apoſto
lus ait:Siquis ſibi uidetur ſapiens eſſe in hoc ſæculo:ſtultus fiat:ut ſit ſapiens,ſapientia enim huius mundi
ſtultitia eſt apud deum:propter quod ad regem Tyri dicitur humana ſapientia gloriantem:Sapienter enim
non erudiunt te doctrinæ cæleſtes:& ſapientia dei.Eſt & ſapientia hominum:non negamus,ſed una ſuadet
ad uitam:alia impellit ad mortem:quia ſapientia humana quæ ſtultitia reprehenditur:& ab apoſtolo ſpiri
tu ſancto definitur ianua mortis:& materia æterni interitus approbatur:ſicut ſcriptum eſt in propheta.Si
mul inſipiens & ſtultus peribunt:Inſipiens qui dixit in corde ſuo:non eſt deus:& ſtultus q̃uis deum ore fa
teatur in actione præſentis uitæ:in perpetuum non proſpexit:ſicut ſcriptum eſt.Melior eſt puer pauper &
ſapiens:q̃ rex ſtultus & ſenex:qui neſcit in poſterum prouidere.Bonum eſt quidem homini ſapere:ſi iuxta
ſcripturas ad hoc ſapiat:ut prouidentiam habeat futurorum:mortalitatis ſtatum:per quotidie morientium
hominum exitus:& totius ſæculi paulatim per detrimenta labentis ruinam conſiderans. Cæterum ſiquis
uſurpatæ ſemel intentionis ducatur intuitu:& ſua ſe magis q̃ dei uelit gubernari ſentẽtia:diuinaq; lege poſt
poſita:propria conſilia dei conſiliis anteponat;hanc prophetæ clamantis timeat uocem. Ve deſpicientibus
legẽ domini timor fouea & lacus.Sicut pluuia ualida inutilis eſt:ita qui relinquunt legem laudãt ĩpietates.
qui aũt diligunt legẽ:circũdãt ſibi murũ.Btũs uir qui in lege domini die noctuq; meditatur.cuius ai[illegible]
neſcit:q̃ ſermonis dei eloqa retractare.Quãto a terrena cogitatiõe remotior eſt:tanto deo uicinior & cælẽ

eſt quem non immerito diuinus ſermo & collaudat:& uere ditiorem diuitibus præfert dicens: Beatus homo:qui inuenit ſapientiam.Melius eſt enim eam mercari:q̃ auri & argenti theſaurus.Præcioſior eſt lapidibus præcioſis.Item omne aurum in cõparatione illius arena eſt exigua:& tanq̃ lutum æſtimabitur argentũ ab illa.Sed dũ in exhortatione ſapientiæ diutius ĩmoramur:ne quis forte exiſtimet nos cõtra apoſtolũ doctorẽ legis præferre factori:ſuo ordine reſpõdebimus:oportere prius noſſe quid iuſſũ ſit: quid ue prohibitum:ut ſcientes utrunq; ſeruemus.Alioquin ante ſcientiam mandati impoſſibile eſt noſſe quid fiat. Temerarium ſatis eſt:ſi noſtræ uoluntatis legem nobis putemus poſſe ſufficere:cũ etiam apoſtolum legamus fuiſſe ſub lege:ipſo dicente.His qui ſine lege erant:quaſi ſine lege eſſem:cum ſine lege dei non eſſem:ſed in lege chriſti eſſem.Et alibi:Inuicem onera ueſtra portate:& ſic implebitis legem chriſti. Qui paterna pietate chriſti paſſione redempti ſunt:& qui ad hoc redempti ſunt:ut redemptoris iura ſeruantes ad uitam ſe in cælo repoſitam præparent.ad quam redempti licet nullo modo peruenire dicantur niſi ea quæ iubentur obſequiis cõpetentibus exæquantur:ſicut ſcriptum é.Si uis ad uitam ingrẽdi:ſerua præcepta: Hoc eſt ab omni illicito quo prohiberis:recedas,& ad omne bonum quod iuberis:promptus accedas.ne in priſtinis uitioſitatis cõcupiſcentiis perſeuerans,fidem qua credidiſti ueteris peccati alicuius adhuc amore corrumpas:& agnitio dei quæ per nouam gratiã reuelata eſt per delicta uioletur,dicente propheta:Mendacium & nõ fides p̃ualuit ſuper terram:quia a malis ad mala tranſierunt:& me nõ cognouerũt:dicit dominus. Vnde & beatus apoſtolus ioannes paria teſtatur:Qui dicit ſe noſſe deum:& mandata eius non cuſtodit:mendax eſt:& ĩ hoc ueritas non eſt. Et iterum.Omnis qui peccat:non uidet deum:nec cognouit eum.Et peccatum non in uno tantum mandatorum genere:ſed in utroq; cõſiſtit.Peccat quidem ille qui imperata neglexerit,ſed plus peccat:qui interdicta non ſeruat. Sacrificia & uota reprobabũtur oblationum:niſi purus & ſanctus fuerit animus offerentis.& ĩmaculatam hoſtiam faciunt indignam præcordia maculata.dicẽte domino:Si offers munus tuum ad altare:& illic recordatus fueris:quia frater tuus habet aliqd aduerſus te:relinque illic munus tuum &c.Omni oblatione & hoſtia præcioſior eſt obtemperãtia mandatorũ:dicente propheta.Ecce dico: obedientia melior eſt q̃ uictima:& obauditio q̃ adeps arietum.Et alibi.Initium bonæ uiæ facere iuſſa:quæ accepta ſunt apud deum magis q̃ ĩmolare hoſtias.Et alibi.Qui cõſeruat legem:multiplicat oblationem.Sacrificium ſalutare eſt:attẽdere mandatis:& diſcedere ab omni iniquitate:& propiciationem uitare ſacrificii ſuper iniuſticiam.Non nobis blandiri debemus in factis iuſſorum:ſi in ꝓhibitorum tranſgreſſione peccemus:cum tranſgreſſionis crimnen benefacti meritum tollat.Quod non mei ſenſus aſſertio:ſed utriuſq; teſtamenti exempla ꝓbant.ubi inuenimus etiam dei amicos obunius cõtẽptus errorem bonorum retrofactorum munificentiam perdidiſſe.Sic adam cũ diabolo facile credidit ſeducenti:poſt familiaritatem & colloquium dei unius pomi cupiditate ſuperatus:ꝓdidit paradiſum.& quia per tranſgreſſionem unũ habere præſumpſit:multa ſimul bona amiſit.Sic uxor Loth poſt angelorum obſequia:contra interdictum retro reſpiciens:in ſigmentum ſalis repente mutata é.Sic Sames eadem die qua mirabilia fecerat gratia ꝓphetali a leone deiectus occiditur.Sic infœliciſſimus iudas poſt electionis meritum:poſt ſignorum gloriam:poſt apoſtolicam dignitatem:exiguæ ſtipis amore deceptus:cui tribunal ꝓmittebatur in cælo:laqueo captus eſt in terra.Et ne nobis per alienarum ſolummodo rerum fraudulentiam periculũ ĩminere putemus:reminiſcamur Ananiam & Saphyram:non de aliena appetita pecunia:ſed de ſua timide erogata damnatos.Rogo poſt tot documenta:tot mortes:unde in nobis creſcit ĩpunitas delinquendi?Quis hic p̃ſumptionis ſpiritus qui tam in animo noſtro operatur audaciam:ut cum ſanctos homines de leuibus etiam culpis uideamus eẽ punitos:& nos quotidie ĩ maioribus & pluribus delinquentes:æternos in media damnatiõe fore credamus? Quanq̃ leue nunq̃ ſit:deum etiam in exiguo cõtemnere,q̃ non tantum ad qualitatem peccati reſpicit: ſed ad perſonæ contemptum.Propter quod homini non ſolum intendendum eſt:quale ſit:quod iubetur: ſed quantus ſit ille qui iubet.Excluditur hoc loco uulgaris illa ſententia:qua mihi ſuo iudicio religioſi:& q̃ ſapientes ſibimet uidentur:dicere ſolent.Sufficit nobis ut non criminalia peccata & maiora faciamus, facilis eſt enim omiſſio minorum delictorum.Quid dũ animali ſapientia occupant animos: ſpiritalem intelligẽtiam & conſuetudinẽ diuinæ legis ignorant.quæ ſæpe peccatum oſtendit:quod nobis non uidetur eſſe peccatum.& quæ illic pietatem facit:ubi nos opus impietatis oſtendimus.Saul & ioſaphat reges fuerunt populi iſrael.& dum miſericordiam his quos deus oderat præſtiterunt:dei offenſam in opere pietatis incurrunt. Econtrario Phinees filiiq; Leui gratiam dei humana cæde & ſuorum parricidio meruerunt. Vides quantũ ab humanis ſenſibus per noſtram imperitiam diſcrepat diuina ſententia:ut nobis interdum cæleſtis iudicis diſpenſationem neſcientibus iniuſta uideantur:quæ per cauſarum ſcientiam iuſte ſatis & recte facta probãtur.Rurſum ea quæ noſtro iudicio bona probantur:apud deum plærunq; reproba & ingrata uident. Quis hodie patris Abrahæ exemplo:innoxiũ uolens filium trucidare:humano iudicio non crederetur iſanus? Ecõtra quis in tactu arcæ diuinæ imitatus Ozam:hominũ ſententia damnaret? Epiſcopus epheſiorum angelus in apocalypſi nũcupatus:qui cauſa nominis chriſti paſſionũ multarum merita intra cõſcientiam retinebat: quia in ipſis paſſionibus a primo cõuerſationis feruore repuerat:cum caloré paululũ temperaſſet:ad pœnitentiã reuocatur:dicẽte ſcriptura.Noui opera tua & patientiã tuã.Et quia potes ſuſtinere malos. ſed habeo aduerſus te pauca:quia charitatẽ tuam priſtinam reliquiſti.Memento unde excideris:& age pœnitentiã.Cõſideremus quantus caſus ſit temere conténentis cum tanta ruina eſſe dicitur in negligentia obſequẽtis: uel quam damnationem excepturos credimus eſſe indeuotos:cum tantam reprobationem deuotus exceperit. Timidum diſcipulum non amat chriſtus.Qui uult meus diſcipulus eſſe ait:abneget ſemetipſum ſibi & tollat crucem ſuam: & ſequatur me. Oportet uos per multas tribulationes introire in regnum cælorum.

Beati estis cum uos maledixerint homines:& persecuti fuerint:& dixerint omne malum aduersus uos:Gau
dete & exultate quia merces uestra multa est in cælis.Futuræ uitæ gloria p̄sentis uitæ incōmodis cōparat.
Christianis uexilla crucis sunt delitiæ:trophæa nostræ uitæ nō pompis:sed miseriis reportant.In nostra clas
se uiri fortes obprobria sciūt portare:non munera.Paupertati nō nobilitati futurorū beatitudo ꝓmittitur.
Retrahit qdem uerecundia senatorū:ne sequat paupere xp̄m:sed audiat a xp̄o.Qui me confusus fuerit: &
mea uerba ī generatione hac adultera & peccatrice:& filius hois cōfundet eū in gloria patris sui cū angelis
sanctis.Turpe est inter parentes senatores atq; grāmaticos:scholasticū pro xp̄o uoluntaria humilitate deie-
ctum uerbis simplicibus esse cōtentum.Displicet amicis si post ambitiosi habitus cultū:plæbeia & ignobi-
lia indumenta mutent.Sed si hominibus placere uellē ait apostolus:christi seruus non essem. Et ꝓpheta in
psalmo.Quoniā deus dissipat ossa eorum:qui hominibus placent:cōfusi sunt quoniā deus spreuit eos.Quā
tum bona est humana offensio:per quam iuenitur seruitus christi:tātum pernitiosa est amicicia quæ dei p-
stat offensam sicut scriptum est.Qui uoluerit amicus fieri huius mūdi:inimicus dei cōstituetur.Dicat unus
quisq; quod uelit:ego interim de me pro sensus mei paruitate iudicaui:melius esse confundi coram peccato
ribus super terram:q̄ coram angelis sanctis in cælo:uel ubicunq; iudicium suū dominus uoluerit demon-
strare.Esaias uir in sua gente nobilissimus:qui socer regis Ezechiæ fuisse refert:iussu dei deposito cilicio nu
dus incedit,nec tā ardui p̄cepti pudore deterritus est:quo minus dei ꝑium sequeret:quia nihil honestius
esse hoi:q̄ creatori suo parere iudicabat ioānes quoq; baptista nobilis:& in carne & ī spiritu natus: cilicium
a pueritia in habitum:& locustas eligit in cibum:qui nec peccati cōscientia:nec paupertatis inopia:ad huius
gloriam oneris:sed sola futuri sæculi beatitudine trahebat. Apostoli iam sperant:& adhuc stulti & inuti-
les & tenuis fidei arguuntur.Non sūt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam:quæ reuela
bitur in nobis.Inde paulus oculo mentis futura cōtemplans dicebat.Quis nos separabit a charitate christi?
Tribulatio:an angustia?an persecutio?an fames?an periculū?an gladius?Illos pericula non separant:nos uo-
luptates.Illi cathenas baiulant inocentes:nos aurū circūferimus criminosi.Illi in carceribus uincti nos in tri
cliniis delicatis.Illi in neruo positi deum puro corde & sincera cogitatione laudantes:nos in ipsa forte eccle
sia de forensibus calūniis cogitamus:& cū omnibus æqualiter legis data sit gratia:gehéna seu cæli regna ꝓ-
missa sint:alii de diuitiis:alii de uirtutibus meditantur.Cūq; dictum sit generaliter omnibus:dominum de-
um tuum adorabis:& illi soli seruies.Aliis innocentia:misericordia:castitate:ieiunio:deo fideliter & sine ces
satione seruientibus nos nobis adulteros:qbus seruire uolumus eligimus.Siquidem iuxta euangelii senten
tiam:omnis qui facit peccatum seruus est peccati.& re uera si amator pecuniæ sum:si gloriæ:si superbiæ: si
ambitionis aut pōpæ:dum illi omne studium meæ uoluntatis impendo:domino seruire non possum:quia
duobus dominis neminem seruire posse scriptum é.Non estis uestri dicit apostolus.Empti enim estis p̄cio
magno.Glorificate.& portate deum in corpore uestro.Clæmenter spiritus sanctus nostro iure nos cōuenit
sciens hoc in usu publico apud omnes homines custodiri:ut tanto seruus ī opere domini est cautior quāto
maiore esset periculo cōparatus:ut intelligamus q̄ strenui esse debeant in opere dei:qui redempti sunt san-
guine christi:uel q̄ criminosi debeant iudicari:q cum sciant pro p̄cio suæ salutis christi sanguinem datū:al-
teri q nihil præstitit:magis præbeant seruitutem.Rogo quo pudore obsequii aut laboris sui mercedem spe
rabit a cælo:cuius fuerit sollicitudo omnis in terra?Mercēnarius sæculi:non potest accipere p̄mium christi
omnis miles in castris iure sperat annonam:qui fortiter in p̄lio ꝓ ciuibus laborauerit. Dignus quidem est
operarius mercede sua:Sed & hoc dignum est:ut inde p̄mium operis accipiat ubi totius operam laboris im
pendit.Nemo militans deo:implicat se negociis sæcularibus:ut placeat ei:cui se probauit.Apostoli uox é.Vn
de satis timeo ne forte in illa retributionis die:qua ante tribunal christi unicuiq; scdm sua facta reddendū
est his qui in terrenis magis negociis q̄ in cælestibus laborauerunt iusti iudicii responsione dicatur:ite si po
testis:& illic ubi tota deuotione seruiuistis:mercedem uestræ seruitutis exigite.Talis causa est uirginum de
euangelio quinq; stultarum:quæ dū sollicitudine sæcularium uanitatum se contra professionis suæ ordinē
occuparunt oleum unde uerum lumen accenderent non habentes:in tenebris remanserunt.Sed dicit aliqs.
ista exempla ad paucos pertinent:quos deus ad hoc peculiare officium delegauit:quia scriptum est: Multi
uocati:pauci uero electi.Hoc primum quærere a te & audire uolo:quisqs es.qui ista ꝓponis:si ipsius dei ele
ctio est:cuius est & uocatio:quid uoluit plures uocare:qui paucos de pluribus erat electurus?Certe de duo-
bus uocatis illum uis stare:quem deus electione statuerit:& illū cōtra cedere:quem deus electionis uirtute
non muniat.Quod si ita est:nec bona ad nos ptinent hac ratione:nec mala,& sic erit:ut nec culpa pœnā ha
beat:nec benefacta laudentur.Sed ad hæc respondit apostolus.Si ita est:quomodo deus iudicabit hunc mū
dum?Deinde si paucos quos dicis electos.solos sanctos existimas qui uocati sunt, reprobos dicis: quomo-
do idem apostolus paulus in epistolarū suarum principiis uocatos sanctos uocat.sicut in fronte codicis ad
Romanos loquitur dicens.omnibus qui sunt romæ in charitate dei uocatis sanctis?Si pro paucis passus est
xp̄s:iustum est ut pauci mandata christi custodiant.Si autem indiscrete omnes qui credimus:sacramentum
in baptismū passionis accipimus:si omnes æqualiter renunciamus diabolo & mundo:si omnibus haud re-
cte uiuentibus gehénæ pœna promittitur:omnes debemus eadem diligētia & cauere ꝓhibita:& explere p̄-
cepta.Scimus quidē multas esse apud patrem in cælestibus māsiones.sed mansionū iusticia iustiores:mansi
ones differre:sicut & stellā stella dixit apostolus esse clariorē.Sed stellā cū stella non lapidem cōparauit:quia
terrenus lapis ī cælestes stellas esse nō poterat.sicut nec peccator inter iustos in regno cælorū.Sed sūt qdam
gradus gloriæ inter iustos in cælo:sicut & inter peccatores gradus pœnæ,Sed sicut alia eum qui fratrem sa-
tuū dixerit:alia eum qui racha tormenta cruciabūt:ita & in regno:alia paulum apostolum qui ut alios sal-

uos faceret omnia omnibus factus ē.alia eum qui se uix ædificare potuit laicūm gloria manebit.Sed utinā consentiam paucos esse q dei mādata custodiant:uerum timeo quia pauci sunt.qui dei credant in ueritate iudicium.Ecce si umbrato repente de cælo solis claritas nostris aspectibus deneget:& productis ī nosttam humilitatē nubibus pluuiæ terris īmineāt.si cōmotis ut assolet elemētis in rotā sui currus tonitrua cōcitētur.& inde hinc fulgurū iacula palpebris terribiliter obiecta coruscēt:q̄q̄ & cōsuetudine ista cōtingant:pauemus:contremiscimus:& proni ad terrā depositā superbia ceruices submittimus.Quid faciemus ī illa die miseri.quando reuoluto cælo cū angelicis uirtutibus igneus dominus totus aduenīet:quādo cadētibus de sup stellis sol ī tenebras:& in sanguinē luna mutabit.quando mōtes sicut cæra liquescēt.quando terra ardebit & arescēt flumina & maria siccabunt·& cōtra rerū naturas cōsumpto diuinitus humore,ariditatē in aqs ignis operabit.quando peccatores dicent mōtibus cadite sup nos & collibus tegite nos.Quando uocabunt homines mortē:& uocata non ueniet.quando discrimina uertent in uota.& qd semper oderūt hoīes concupiscēt.quando illud iplebit tēpus.qd lugubri hieremias dicit affectu dicēs.respexi in terram & ecce non erant luminaria.uidi mōtes & ecce erant trementes & uniuersos colles turbari.intēdi acie & ecce non erat hō.& oēs uolucres cæli pauebant.uidi & ecce carmellus desertus.& oēs ciuitates succensæ igni a facie domini.& a facie iræ īdignationis eius.& interierunt uniuersa. Verū ne ex suggestione diaboli hæc ad terrorem nō ad ueritatē dicta crederent.de p̄teritis futura p̄bantur quando talia in diluuio.ī sodomis.in ægypto: in hierosolymis sæpe ob delicta hominū facta referunt.Et apostoli q hunc horrendū diē īpiis & peccatoribus p̄uidere meruerunt.humiles erant mortuos suscitantes.& nos supra oēs erigimur:q peccando quotidie nosmetipsos occidimus nos respicientes ī nobis flebilē infirmāq; naturam.quæ nec in aduersis fortis est,nec in prosperis aliquando secura.si ītemperate cibus sūptus:aut īmoderate potus acceptus.leuē corpori febriculā cōcitarit:deiicimus aīam.affligimur.suspiramus.Nulla cura tūc est sæculi:nulla uillarum:nemo de patrimonio cogitat nemo de foro.oēs calūniæ:oīa lucra ī periculis corporis cōquiescūt.Currit ad medicos & p remedio carnali p̄mittunt munera.aurū.argentū.īterdū etiam mancipia traduntur. & pene totū patrimoniū aut negligit:aut donat ut cōsulator uitæ quandoq; perituræ:& pro æterna salute oīs admodū hō negligens est.omnis auarus illic oīs fragilitas largitoris animi tenacitate cōstringit:ubi p̄ptior uoluntas & copiosior largitas deberet operari.Et cum scriptura dicat.nolite diligere mundum neq; ea quæ ī mundo sunt nos sic mundana concupiscimus.sic amamus:quasi aliqd nascentes itulerimus in sæculū:aut recedentes de sæculo nobiscū auferre possimus.Nemo ad breuitatē tēporis.nemo ad naturæ respicit cōditionē:nemo cōsiderat nemo retractat uana esse omnia quæ aliquo fine claudunt.Si aūt contigerit ut inter cæteros lāguidum uiuificantes.aut clericus:aut sacerdos:aut etiam laicus dei seruus aduenīat:rogat ut oret. & q sæpe p nihilo cōtēptus fuerat.necessitatis tēpore supplicatur:ut p̄cibus suis cōmeatum uitæ longioris obtineat.sic causa discriminis quæ sunt uicina timent:dū despecta eligūtur:& p̄ciosa uilescūt uitæ illius:quæ post mortem permutatio figurat.ubi iam & lazarus pauper recipit in requiē:& diues in hac uita pōpositus uexari fertur in pœnis.Et cū sit dominus:aut factorū motus oraculis:aut creaturæ suæ beneficio:aut medici arte cōferta misericordia restituat sanitatem:cito succedente obliuione ī cōtrarium oīa pmutantur.Timor in insolentia:gratia uertit in cōtēptū:& quasi nihil unq; incōmodi senserimus:aut qui reuocari rursus ad talia nequeamus:rebellamus:efferimur:& cōcessū ad pœnitentiam uitæ spatiū negligimus:nec pœnitendo pristina lachrymis peccata diluimus:sed peccata non pœnitēdo cumulamus.Legamus esaiam p̄phetam:& necessarium ezechiæ regis aptū huic causæ q̄ramus exēplū:cui morituro anni q̄ndecim ad superiorē uitam propriis fletibus& p̄phetæ præcibus augentur.Quicq; accepta tāti muneris gratia:non peccatis:non uoluptatibus:non delitiis:sed soli domino indultū uitæ spatium humilis & sanctus exhibuit.Verū quia tibi honora bilis & dilectissime parēs:per nouā gratiam oīs lachrymarū causa detersa ē:age:cane:curre:festina. Age:ut ī spiritualitate p̄ficias.Cane:ne qd accepisti bonū incautus & negligens custos amittas.Curre:ut nō negligas festina:ut celerius cōprehendas.Siquidem paulus iam xp̄i cathenam pro euangelii annunciatione circūferens:nondū se comprehendisse dicebat:quāuis hora sexta hoc est media ætate domini uineā operaturus:q̄si feruidus opifex & fidelis alioꝝ longam dubietatem languidūq; uinceret tēporē.Dum tēpus habemus:semi nemus in spiritu:ut messem in spiritalibus colligamus.Nec attendamus ad paleas:quas uētilabrū christi cōtinuo separabit a tritico:donec qui uenturus est:ueniat.Et iuxta propheræ uaticinium:discernatur inter iustum & iniustum:& inter seruientem deo & non seruientem.sicut & dominus dicit.Ecce qui seruiunt mihi lætabuntur:uos autem contristabimini.Non nos inertes uindictæ dies & retributionis inueniat,qui immi nens ac uicinus esse & sæculi ruinis undiq; concurrentibus:& scripturum contestatione probatur.Considere remus q; in hac terra hospites sumus:& peregrinorum more pro diebus nouissimis habitamus. Vos enim de hoc mundo non estis:dicitur nobis.Quid ergo in aliena satagimus?quid turbamur?Nemo in deteriori & extranea patria plus eligit possidere q̄ in sua. De his tantum solicitudinem habere debemus & curam: quæ nobiscum transferre possimus.Ambiant terrena gentiles:quibus cælestia non debentur. Concupiscāt p̄sentia:q futura nō credūt.Christianis diuitiæ & hæreditas sit diuinitas christi.Nec enim debent ægre ferre.q̄si minus a cæteris habeāt:q auctorē oīum pceperūt.Supereſt ut acceptū ī corde deū honorēt obseqis: opibus colāt:sermone semp & cogitatiōe fateātur.ut ī aduentu eius nō cū cōtumacibus & cōtēptoribus puniātur:sed cū sanctis & deū timētibus coronent.Hoc sane prudentiā tuā p̄cor:ne me putes hæc superstitionis alicuius persuasione dictasse.Ego te christianū uolo esse:nō monachū dici.& uirtutē proprie laudis posfidere magis q̄ nomē alienū.Quod frustra a latinis ī turba cōmorantibus imponitur:cū a grecis solitarie uentibus legitime deputatur.Accipe ergo fili sermonem nostrū ea simplicitate & ueritate:qua dicimus:

quia nō quærimus hominum gloriam:deus teſtis eſt.nec ad hoc loquimur:ut humanas amicicias aucupemus:ne noſtræ adulatiōis ſermone & nos & alios decipiamus.nec ut nos apud hoies aliquid uideamur: ſed ut apud deū homines magna mereanť.De q̄ſtionibus aūt tuis:ut pace tua loquar:qa turbulētius ꝓponebas ego ſimpliciter reſpondere nolebā.qa bellanti dexterā pacis dare non poterā:licet etiā ꝓpoſterū forte uideatur:inde aliqd in fine epiſtolæ retractare.Sed quoniā apud chriſtianos non tā ordo q̄ritur:q̄ ꝓfectus: pauca quæ tibi reor fore neceſſaria credidi ſubnectāda:donec de cæteris:quæ ut aſſolet:te mouēt præſens ſi iuſſeris:cū p̄ſente remota oī animoſitatis cōtētione tractemus.Dixiſti enim ni fallor hoc iure te mala malis reddere:& cū iurantibus iurare debere:q̄ aliquādo iurauit dominus:aut mala malis reſtituit.Scio primum nō oīa nobis cōuenire ſeruis quæ domino conueniunt:ne in cōparatione famulo⁹ domini uideať iniuria.Alioqn forſitā reclamare incipiamus:cur non de uirginibus:ſed de mulieribus generamur?Aut cur mortui noſtri die tertia non reſurgūt?Iurauit ſcio ſæpe dominus q nos iurare ꝓhibuit:nec ſtatim ex hoc temere blaſfemare debemus:q̄ alios uetuerit:qđ ipſe faciebat:qa dici nobis poteſt:iurauit dominus q̄ſi dominus quē iurare nemo ꝓhibebat.nobis quaſi ſeruis iurare nō licet:q domini noſtri lege iurare uetamur. Verum ne i eius exēplo ſcādalū patiamur:ex quo tēpore iurare nos noluit:nec ipſe iurauit.Et qualiter de iuramenti cā breui ſermone ſatiſfactū eſt:ita etiā ad uindictæ negociū hunc eundē ſenſum facile proſpicis poſſe ſufficere qa aliud nunc tēpus gratiæ ī quo plenitudo ꝓfectionis aduenit:aliud fuit legis:aliud ꝓphetarū:dicente domino.Audiſtis qa dictū ē antiqs ne occideret:ego aūt ꝓfectiora p̄cipio:quæ ī ordine digeſta ſuo loco lector iueniet.Ex quo enim filius dei filius hoīs factus eſt:ex quo uetus fermentū iudaicæ traditionis eſt factum noua cōſpſio:ex quo agnus nō ī figura:ſed in ueritate comedit:ex quo ſcām apoſtolū uetera trāſierūt:& facta ſūt oīa noua:ex quo iuſſū eſt imaginem terreni hominis depōere: & aſſumere formā cæleſtis:ex quo cōmortui uiuimus:ex eo uirtutibus cōſurreximus in xp̄o.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri de tribus uirtutibus fortitudine:ſapiētia:& prudētia:tractatus: quaꝝ priori terra:mediæ orbis terraꝝ:extremæ cælū ī ſcripturis aſcribit:quæ ad diuinā refert ſapiētiā:cuius cōparatione qđ fatuū eſt illī: ſapientius eſt hoibus:ubi etiā exponit illud de pſalmo:eduxit nubes ab extremis terræ docens per nubes ſanctos intelligi.

TRes quodāmodo uirtutes dei aſſumēs ꝓpheta:fortitudinē:ſapiētiā:atq; prudentiā:unicuiq; eaꝝ propria opera diſtribuit.fortitudini terrā:ſapiētiæ orbē terraꝝ:prudentiæ cælū.Audi q̄ppe ſcripturæ ordinē.Dominus q fecit terrā in fortitudine ſua:& erexit orbē ī ſapiētia ſua:& ī prudētia ſua extēdit cælū.Et nos igit ī noſtra terra(dictū eſt quippe ad Adā:terra es)neceſſariā habemus fortitudinē dei.qa abſq; ea ī poſſibile eſt nobis id exequi:qđ carni repugnat.Cū aūt mortificata fuerint mēbra ſuper terrā:tunc parent ſpiritus uolūtati.ſiquidē iuxta apoſtolū:ſpū geſta carnis mortificant. Dominus ergo fecit terrā in fortitudine ſua.Si aūt ad hanc terram uenias:& cōſideres id qđ in iob ſcriptum eſt: iuxta emendatiſſima tamē exēplaria:quomō ſtatuerit eā ſup nihilū:inuenies fortitudinē dei in medietate mundi terræ libram ſuſtineri.Veniam ergo ad orbem terrarum:qui græce oī κουμένη nuncupatur: ideſt Inhabitata.Scio animam inhabitatā:ſcio deſertā.Si enī nō habet deum patrē: ſi non habet filiū dicentem: ego & pater ueniemus ad eū:& manſionē apud eū faciemus:ſi non habet ſpiritū ſanctū:aīa deſerta ē. Habitata autē eſt:quādo plena eſt deo patre:quādo habet xp̄m filiū & ſpiritū ſanctū.Verū hæc differenter & uarie ī ſcripturis dicūtur:ī anima hominis patrē & filiū & ſpiritum ſanctū cōmorari.Nā & dauid in pſalmo confeſſionis tres ſpūs poſtulat:dicēs:ſpiritu principali cōfirma me:ſpiritū rectū inoua ī uiſceribus meis:ſpiritū ſanctū tuū ne auferas a me.Qui ſunt iſti tres ſpūs?Principalis ſpūs pater ē.Rectus ſpiritus xp̄s ē.Spūs ſanctus:ſp̄s ſanctus ē.Hoc ī approbationē eius rei diximus:q̄ habitata:ideſt orbis terrarū:ī ſapientia dei fabricata ſit.Sapiētia quippe auxiliabit iuſto:ſup decē ciuitates habēti poteſtatē.Sapientiā aūt & diſciplinā q abiicit: infœlix eſt:& uana ſpes eius:& labores eius inſenſati & ſine fructu:& inutilia opera eius:ait ſapientia quæ titulo ī ſcribit Salomonis.Iccirco quantū poſſumus labore nitamur:ut habitata noſtra ſapientia dei erigat.Cecidit quippe & de ſublimi corruit:ueniētibus nobis in locū iſtū miſeriarū.Cecidit habitata noſtra poſtq̄ peccauimus:inique fecimus.iniuſte egimus:īpie geſſimus:& poſt ruinā indiget erectione.Si aūt nō uis iſta ſentētia adduci:cōmunē totius orbis q̄ramus ruinā & poſt caſū eius cōſequenter deus erigens prædicet. Quicunq; eſt ī orbe iſto:ante erectionē cecidit.Si aūt cecidit:cōſequenter erigendus fuit.Nemo quippe ſine caſu ſubleuatur.Si autem erectus eſt:uideamus quæ ruina præceſſerit.omnes corruimus per peccatum in orbē terrarum.Et dominus qui erigit eliſos:eleuauit nos iacentes.In Adam omnes morimur:atq; ita corruit orbis terrarum:& indiget erectione:ut in chriſto omnes uiuificemur.Igitur duplicem intellectum de orbe tradidimus. Vnum quomodo ſingulæ animæ aut habitatæ ſint: aut deſertæ, alterum quomodo uniuerſus orbis pariter ceciderit:& in ſua prudentia extendit cælum.Non fortuito prudentia in cæli extenſione aſſumpta eſt.Inuenies & in prouerbiis dictum.Dominus ſapientia fundauit terram: præparauit autē cælos prudentia.Eſt ergo aliqua prudentia dei:quam nolo ut extra chriſtum requiras.Omnia quippe quæ dei ſunt: chriſtus eſt.ipſe ſapientia eius:ipſe fortitudo eius:ipſe iuſticia:ipſe ſanctitas & redemptio:ipſe ut ad præſens ueniam:etiam prudentia.Sed cum ſit in ſubiacenti:pro uarietate ſenſuum diuerſis uocabulis nuncupatur. Aliud ſignificat ſapientia:aliud iuſticia.Quando enim ſapientia dicitur diſciplinis te diuinarum hūanaꝝq; rerum inſtituit.Quando iuſticia:diſtributor & iudex meritorum ſignificatur.Quādo ſanctitas:illa uirtus deſcribitur:quæ credentes deo efficit ſanctos.ita ergo & mihi prudentiam eius intelligere cum doctrina ē: & demonſtratio bonarum aut malarum rerum ſiue neutrum.atq; in hunc modū extēdiſſe nūc dicit cælū in prudentia ſua.Quomō autē extēdatur cælum extendēte eum prudētia:audi:quoniā extendit uerba non

attendentis. Asserit quippe extensionē quandam esse uerborū similiter: ut nunc dicitur cæli. Iuxta illā quoq; quod ī alio scriptū est. Qui extendit cælū ut pellē. Extendit aūt & aīa nostra: quæ prius fuerat cōtracta: ut possit capax esse sapientiæ dei. Vex ut ad ꝓpositū reuertamur: diximus de eo: q; prudentia cælū factum sit. & nunc affirmamus eos q cælestē hominē portant esse cælestes. Si enī ad peccatorē dicit: terra es: & ī terrā ibis. quare nō dicatur ad iustū cuius est regnū cælorū cælū es: & in cælū ibis? Aut si ꝓpter choicū idest terrenū. dicitur ei q portat imaginē choici terra es: & ī terrā ibis: cur ꝓpter cælestē: ei q imaginem cælestis portat nō cōuenit dici cælū es. & in cælū ibis? Vnusquisq; aūt nostrū: aut cælestia facta habet: aut terrena. Si terrena facta sunt: ad cognatam sibi terrā deducūt eū q thesaurizat ea ī terra: & nō ī cælo. Rursūq; hæc quæ iuxta uirtutē gesta sunt: thesaurizatorē suū appropinquātē sibi ad cælorū regiones subueūt. Et eduxit nubes ab extremo terræ. Istiusmodi disputatio in psalmo nuper incidit. & dictū é a nobis: quomodo deus eduxerit nubes ab extremo terræ: qd' qdem nunc cogimur pertractare. ut & hi q audierunt plenissime: eox quæ sciunt reminiscant: & hi qui aut non interfuerunt: aut obliti sūt: cōtextū sermonis agnoscant. quæ tunc prout maluimus: exhibuimus. Diximus aūt sanctos esse nubes. Etenim hoc quod scriptū é: ueritas tua usq; ad nubes: non potest referri ad ānimales nubes. sed ueritas dei: usq; ad illas nubes é: quæ audiūt mādatum domini: & nouerunt quo pluuias deferāt: & a qbus eas suspēdant. De his nubibus dictū est. Et mandabo nubibus meis ne pluant sup eam imbrē. De his enī quæ ex densato aere constare dicuntur: si nō fuerint pluuiæ: non ꝑcepit dominus: ne pluant super uineā: aut super quācūq; regionē imbrē: sed oīno non apparent. ut ī tertio regnorū libro legimus: quando ī tēpore siccitatis nubes nulla apparuit. Et postea iuxta ꝓphetiā heliæ futuræ pluuiæ signū in uestigio hominis ostensum é. Atq; ita post nubē cōglobatā iber descendit ad terras. Istis uero quasi subsistentibus nebulis iubet pluuiam continere: cū īdigna fuerit anima imber cælesti: & dicitur. Mandabo nubibus meis ne pluant super eam imbrē. Itaq; unusq;sq; sanctorū nubes é. Moyses nubes erat: & quasi nubes loquebatur. Attende cælum quæ loquar: & audiat terra sermones ex ore meo. Expectentur ut pluuia uerba mea: & descēdāt ut eos eloquia mea. Si nō fuisset nubes: nunq; dixisset: expectent ut pluuia uerba mea: & descendāt ut ros eloqa mea. Quasi nubes dicebat ut iber sup gramen: & pruina sup fœnū: qa nomen domini īuocaui. Similiter & esaias ut nubes loquebat': audi cælū & auribus ꝑcipe terra: qa dominus locutus é. Et qa nubes ipse erat: & sciebat alias nubes cōprophetātes sibi: ideo uaticinās aiebat. Mādabo nubibus ne pluant sup eam ibrē. Si aūt iā didicimus: q sint nubes: uideamus quomō deus educat nubes ab extremo terræ. Ait saluator. Qui uult in uobis esse primus: sit oīum nouissimus. Seruauit hoc mandatum paulus: & fuit nouissimus ī hoc mūdo dicēs. Puto enī deus nos apostolos nouissimos ostendit: quasi mortificatos. qa spectaculū facti sumus mūdo & angelis & hoībus. Siqs ergo sanctus custodiēs ꝑceptum domini saluatoris: factus fuerit ī hac uita nouissimus: iste fit nubes. Et eduxit deus nubes nō a finibus terræ: nō a cōsulibus: nō a ducibus: non a diuitibus: sed ab extremis terræ. Beati enim pauperes: quoniam uestrū est regnum cælox. Vides quomō ab extremis terræ educat deus corporeas nebulas. ꝓpterea si uolumus nubes fieri: ad quas peruenit ueritas dei: nouissimi oīum fiamus. & tā affectu q̄ opere dicamus. Puto enī nos deus apostolos nouissimos ostendit. Quod si non sum apostolus licet tamen mihi fieri extremū: ut educēs nubes ab extremo terræ: educat & me: & fulgura ī pluuiā faciat. Aiūt naturaliū causarū scrutatores: qa fulgura ex nubiū collisione generent' in morē silicū duriorū. quos cū cōploseris: idest colliseris: sibi medius ex his ignis extrictus elabit'. atq; ita cū fulgore pariter & tonitrua mugire. tonitru scilicet sonitū indicante cōcursus: & fulgura excussi luminis claritate. Si intellexisti exēplū cōsidera nunc nubes rōnales Moyses nubes erat: Iesus naue nubes erat. Isti si secū colloquant': ex sermonibus eox fulgura micāt. Hieremias & Baruth nubes erant: Sermocinent' iuicē: & uidebis rutilare fulgores. Potes & tuipse de scripturis sanctis ī hunc modū nubiū inuenire cōcursus: ex qbus ignes emittant'. Vt aūt & ad nouū testamētū ueniamus: paulus & Siluanus duæ nubes in unū cōuenerūt: & ecce totū mūdū epistolæ eox fulgor illuminat. Fulgura ī pluuiā fecit. & eduxit uētos de thesauris suis. Ergo ne hi uenti: q super terrā pflant: ī thesauris dei sunt: & nō horū natura manifesta est: quomodo & qua ratione subsistant. Sed sūt quidā uentorū thesauri: thesauri spirituum: spūs sapientiæ & intellectus spiritus cōsilii & uirtutis: spūs fortitudinis scientiæ & pietatis: spūs timoris domini fortitudinis: dilectionis & charitatis. Potes & ipse de scripturis hos uentos cōgregare: & istorū spirituū inuenire thesauros. Vbi sunt isti thesauri? Vtiq; in eo ī quo sūt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. In xpō sedē habent. Inde oriuntur hi spiritus: ut alius sapiens sit: alius fidelis: alius eruditus: & alius quodcūq; donorū dei possideat. Alii .n. p spūm dat' sermo sapientiæ alii sermo scīæ iuxta eūdē spiritū: alii fides ī eodē spū. Eduxit ergo nubes ab extremo terræ. fulgura in pluuiam fecit. & eduxit uentos de thesauris suis. & nos iuxta misericordiam dei ad hos thesauros occursuros putamus. Et quia plures sunt thesauri: forte iuxta ordinem resurgentium erit & requies in thesauris dei. Quod autem dico istiusmodi est: resurrectio mortuorum in quibusdam ordinibus futura est. Ait quippe apostolus: Vnusquisq; autem resurget in suo ordine. & non ut libet miscentur ordines resurgentium: Alius ordo erit in illo: & ī illo thesauro dei. Isti autem omnes thesauri unum habent thesaurum: in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. & quomodo possideo unam præciosissimam margaritam per plures alias margaritas: sic uenio ad thesaurum thesaurorū: & dominum dominorum: & regem regum: cum dignus fuero spiritibus in dei thesauro cōmorantibus. Eduxit enim uentos de thesauris suis. Infatuatus est omnis homo ab scientia. Si omnis homo infatuatus est ab scientia: & Paulus homo est: Paulus infatuatus est ab scientia. Ex parte enim a it cognoscimus: & ex parte ꝓphetamus. Infatuatus est ab scientia uidens per speculum in enigmate: portiunculā quandam uidens: & si sic expedit dicere: ipsius quoq; portiunculæ partē minimam recognoscēs. Ecōtrario āt ut itelligeres qd sit: in-

fatuatus est enim omnis homo ab scientia cõparatione peccatorũ hierusalem:Sodomorum peccatum iu-
sticia est.iustificata est enim.ait sodoma ex te.Quomodo enim non habent iusticiam sodomorum peccata
per se:sed ad collationem maiorum scelerum iustificantur:sic econtrario scientia pauli ad illam cælestẽ sci-
entiam:ad illũ consumatũ electionis intellectum stultitia reputatur.Infatuatus ẽ iccirco omnis hõ ab scien
tia.Tale quiddam Ecclesiastes ut arbitror deprehendens:effatus est.Dixi sapiens efficiar:& ipsa elongauit se
a me longius:q̃ erat.& alta profunditas:quis inueniet eam? Volumus quidam audanter licet dicere.quoniã
hoc quod descendit in mundum euacuauit seipsũ:ut euacuatione eius mundus cõpleret.Si hoc autem qđ
descendit in mundum euacuauit se:euacuatio ipsa sapientia est.quoniam qđ fatuum est dei:sapientius ẽ ho
minibus.si ego dixissem fatuum dei:quomodo aucupes sermonum meorum & semper dediti ad criminan-
dum uenenatas in me linguas uibrarent.Nũc uero paulus sapiens & potestatem habens apostolicam:ausus
est dicere omnem sapientiam terrenam:quæ in se:quæ in petro:quæ in cæteris apostolis erat:quæ in istum
mundum descenderat:stultitiam esse dei.Ad cõparationem quippe illius sapientiæ quam terrenus nõ capit
locus:ad illam sapientiam quæ cælestis ẽ:quæ mundi limitem excedit:hoc quod descendit ad homines fa-
tuum dei est.Verum idipsum fatuũ dei:sapientius est hominibus:Quibus hominibus?non utiq; stultis:sed
sapientibus dicas.licet sapientes huius sæculi:siue principes:siue uates:istis sapientibus sæculi:hoc quod nos
exposuimus fatuum dei sapientius est.Mirabile quiddam uolumus inferere.quoniam sapientia mũdi stulti
tia est apud deum:& infatuauit deus sapientiam mundi.non in sapientia sua infatuauit mundi sapientiã ut
esse stultitia arguatur.Neq; enim dignatur sapientia dei:ad mundi sapientiam conuincendam tota descen-
dere:sed potius modicum:hoc est incarnationis sacramentum.Quid necessariũ fuit:quod fatuũ dei erat:ut
hoc paruo & fatuo dei infatuaretur sæculi sapientia?Non enim ualebat sæculi sapientia magnitudinem in
se uenientis sapientiæ sustinere.Verum exemplũ interponam:ut perspicue possit intelligi: quomodo fatuũ
dei stultã fecerit sapientiam mundi.Fingamus paulisper me:q̃ aliquid putor nosse:cũ insipiente aliquo & in
erudito conferre sermonem qui nihil intelligat:nihil acutæ disputatiõis iterroget:nunqd non opus mihi ẽ
ad istius stultitiam coarguendã dialecticæ artis calliditatem:& ꝓfundorum sensuum acumen adhibere?Nõ
ne ad unius fermonis iactũ uilis & modici:qui tamen illius intelligẽtiæ uideat acerrimus:fatuum eũ ad in-
sipientem esse conuincam?Sic igitur ad mundi sapientiam stultificandam:non est opus sapientiã dei descen
dere:& cum ea colluctari:que deorsum est sapientia:sed sufficit fatuũ dei quoniam sapiẽtius est hominibus
& infirmũ dei fortius est hominibus:& omnia contraria saluator meus & dominus assumpsit:ut contrariis
dissoluat contraria.& confirmetur ab infirmitate eius:& sapientes efficiamur a fatuo eius:& in hoc introdu
cti possimus ascendere ad sapientiam:& uirtutem dei christum iesum:cui est gloria & uirtus & imperium i
sæcula sæculorum Amen.

Ad Castorinã materterã epistola de odio fugiendo & pace cõsequenda:in qua præcatur ut ueteri ranco-
re depositio sibi reconcilietur.

Oannes idem apostolus & euangelista in epistola sua ait.Quicunq; odit fratrem suum homici-
da est.& recte.Cum enim homicidium ex odio sæpe nascat:quicunq; odit etiam si necdum gla
dio percusserit animo tamen homicida est.Cur ais tale principium scilicet ut ueteri rãcore de-
posito:mundum pectoris deo paremus habitaculum?Irascimini inquit dauid & nolite peccare.
hoc quid uelit intelligi:apostolus plenius interpretatur.Sol non occidat super iracundiam uestram . Quid
agemus nos in die iudicii:super quorum ira non unius diei:sed tantorum annorum sol testis occubuit? Do
minus loquitur in euangelio:Si offers munus tuum ad altare:ibiq; rememoratus fueris:quia frater tuus ha
bet aliquid aduersum te:relinque ibi munus tuum ante altare:& uade reconciliari prius fratri tuo:& sic of-
feres munus tuum ad altare.Ve mihi misero:ne dicam & tibi:qui tanto tempore aut non obtuli munus ad
altare:aut ira permanente sine causa obtuli.Quomodo ĩ quotidiana prece nunq̃ diximus:dimitte nobis de
bita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris:animo discrepante cum uerbis:oratione dissidente
cum factis?Præcor itaq; quod & ante annum prioribus litteris rogaueram:ut pacem quã nobis reliquit do
minus habeamus:& meum desiderium & tuam mentẽ christus intueatur.In breui ante tribunal eius recon
ciliata seu scissa concordia:aut præmium recuperabit aut pœnam.Quod si tu quod procul absit nolueris,:
ego liber ero.Epistola me hæc mea cũ lecta fuerit absoluet.

Siquis ad institutionem christianæ conuersationis plura præcepta desiderat:requirat tractatum beati
Hieronymi credulitatis ac conuersationis christianæ:quẽ in prima parte inter epistolas de fide locaui:quo-
niam etiam de fide tractabat.Incipit autem Dauid gloriosus:& habetur primo uolumine epistolarum : fo-
lio decimotertio.

Præmissis his quæ ad institutionẽ ac perfectionẽ humanã generaliter cõuenire uidentẽ:subiicienda sunt
quæ sigillatim unicuiq; ætati graduiq; cõueniũt:ubi spiritualiter de uirtutibus pertractat.Et scdm naturæ
ordinẽ primæ ætatis præmittenda sunt.

Secundus liber siue tractatus tertiæ partis principalis epistolarum beati Hieronymi de institutione pu
erilis ætatis.

Beati Hieronymi ad Athletam de institutione filiæ:docentis qualiter educanda:cui nutrici cõmittenda
sit:quomodo in timorem domini & in bonis moribus imbuẽda:& a quali præceptore sit erudienda: monẽ
tis eã grandiusculã a fuco:a frequentia uirorum:a balneis musica lautiori cõuiuio & uino cohiberi.In uilio
ribus operibus manuũ ac moderatis ieiuniis exerceri:lectiõibus diuinorũ ac ꝓbatorum auctorũ instrui. Ac
docẽtis ĩ quibus potissimũ libris debeat oblectari.

Eatus apostolus paulus scribit ad corinthios:& rudem xpi ecclesiam sacris instruens disciplinis:iter cætera mãdata:hoc quoq; posuit dicẽs.Siqua mulier habet uirũ ifidelem:& hic cõsentit habitare cũ ea non dimittat uirũ.Sãctificatus ẽ enĩ uir ifidelis per mulierem fidelẽ,& sanctificata est mulier ifidelis per uirũ fidelẽ.Alioqn filii nostri imundi essent: nunc autẽ mundi sunt.Sicui forte hactenus uidebanť nimiũ disciplinæ uincula laxata & ꝓceps idulgẽtia ꝓceptorum:cõsideret domũ patris tui:clarissimi quidẽ & eruditissimi uiri:sed adhuc ambulantis i tenebris.& itelliget cõsiliũ apostoli illud profecisse. ut radicis amaritudinẽ dulcedo fructuũ tẽperaret.& uiles uirgulæ balsama ꝓciosa sudarent.Tu enim es nata de impari matrimonio.de te & Toxotione Paula generata ẽ.qs hoc crederet:ut Albini pontificis neptis de ꝓmissione martyrũ filia nascereť:ut putẽ q; etiã gaudente auo:adhuc paruula lingua balbutiens xpi alleluia decantaret:ut uirginẽ dei in suo gremio nutriret senex.Et bene fœliciterq; expectauimus.sancta & fidelis domus unum sanctificat infidelem.Cãdidatus ẽ fidei quẽ filiorũ & nepotũ turba circũdat.Ego puto etiam ipsum iouẽ si habuisset talẽ cognationẽ potuisse in xpo credere.Despiciat licet & irrideat epistolã meã: & me stultũ & insanũ clamet:Hoc & gener eius faciebat;prius q̃ crederet.Fiũt nõ nascunť xpiani.Auratũ squallet capitoliũ.Fuligine & araneaꝝ telis oia Romæ tẽpla cooperta sũt.Mouet urbs sedibus suis:& inundãs populus ante delubra semiruta currit ad martyrũ tumulos:Si non extorquet fidẽ prudẽtia;extorqueat saltẽ uerecundia.Hoc Athleta religiosissima in xpo filia dictũ sit:ut nõ desperes parentis salutem:& eadẽ fide q̃ meruisti filiã;& patrẽ recipias:totaq; domus beatitudine pfruaris.sciẽs illud a domino repromissũ:quæ apud homines ipossibilia apud deũ possibilia sunt.Nunq̃ sera cõfessio.Latro de cruce trãsiit in paradisũ.Nabuchodonosor rex babylonis post efferationem corporis & cordis & beluaꝝ in heremo cõuictũ: mẽtẽ recepit sanam.& ut omittam ueterа:ne apud icredulos nimis fabulosa uideãtur ante paucos annos ꝓpinquus noster Gracchus nobilitatẽ patritiã sonans nomine:cũ præfecturã regeret urbanã:nõne specũ mitræ:& oia portẽtuosa simulacra qbus Corax Niphus miles Leopses:Helios Bromius pater initianť subuertit:fregit & ussit & his quasi obsidibus ante ꝓmissis ipetrauit baptismũ xpi.Solitudinem patiť & i urbe gẽtilitas. Dii quondã nationũ cũ bubonibus & noctuis i solis culminibus remanserũt.Vexilla militũ crucis insignia sũt.Regũ purpuras & ardentes diadematũ gẽmas patibuli salutaris pictura cõdecorat.Iã ægyptius oli serapis xpianus factus ẽ.Marnas gazæ luget iclusus:& euersionẽ tẽpli iugiter ptimescit.De idia pside:æthiopia:monachoꝝ quotidie turmas suscipimus.Deposuit pharetras armenius.uani discũq; psalteriũ.Scythiæ frigora feruent calore fidei.Getarũ rutilus & flauus exercitus ecclesiaꝝ circũfert tẽtoria.& iõ forsitan cõtra nos æqua pugnãt acie.qa pari religione cõfidunt.Pene lapsus sum ad aliã materiam;& curréte rota:dũ urceũ facere cogito:amphorã finxit manus.Propositũ enim mihi erat:sanctæ Marcellæ & tuis ꝓcibus initiatũ ad martyrem: idest ad te sermonem dirigere.& docere quomõ istituere Paulã nostrã debeas:quæ prius in xpo cõsecrata ẽ q̃ genita.quã ante nosti:q̃ in utero cõcepisti.Vidimus aliqd tẽporibus nostris de prophetalibus libris.Anna sterilitatẽ alui fœcunditate mutauit.Tu luctuosã fœcũditatẽ uitalibus libris cõmutasti:fidẽs loco acceptura te filios:quæ primũ fœtũ domino reddidisti.Ista sunt primogenita quæ offeruntť i lege.Sic natus ẽ samuel:sic ortus sãpson est:& sic ioannes Baptista ad introitũ mariæ & exultauit & lusit.Audiebat enĩ uerba domini per os uirginis ptonantis.& de utero matris in occursũ eius gestiebat irrũpere.Igiť q̃ de repromissione nata ẽ:digná hẽat ortu suo istitutionẽ parẽtũ.Samuel nutriť in tẽplo.ioannes i solitudine ꝓparať. Ille sacro crine uenerabilis ẽ:uinũ & sicerã nõ bibit:adhuc paruulus cũ domino sermocinať:hic fugit urbes:zona pellicea cingiť:locustis aliť & melle siluestri:& in typũ pœnitẽtiæ ꝓdicãdæ tortuosissimi aialis uestiť exuuiis. Sic erudienda ẽ aia quæ futura est tẽplũ dei.Nihil aliud discat audire:nihil loq;nisi qd̃ ad timorẽ dei pertinet.Turpia nõ itelligat:cãtica mũdi ignoret.Adhuc tenera lingua psalmis dulcibus ibuatur;pcul sit ætas lasciua puerorũ:Ipsæ puellæ & pedissequæ a sæcularibus cõsortiis arceantur:ne qd̃ male didicerint; peius doceant.Fiant ei litteræ uel buxeæ:uel eburneæ:& suis nominibus appellenť.Laudat i eis;ut ludus eius eruditio sit.& nõ solũ ordinẽ teneat litterarũ & memoriam nominum;& cãtica trãseat:sed ipse inter se crebro ordo turbeť:& mediis ultima:primis media misceanť:ut eas nõ sono tantũ:sed & uisu nouerit.Cũ uero cœperit tremẽti manu stilũ in cerã ducere:uel alterius supra posita manu teneri regãtur articuli:uel i tabella sculpanť elementa:& ꝑ eosdẽ sulcos marginibus trahanť uestigia:ut foras nõ q̃ant euagari.Syllabas iungat ad purũ:& qbus illa ætas delectari põt:munusculis iuitеť.Habeat & in discẽdo sociãs:qbus inuideat:quaꝝ laudibus mordeať nõ obiurganda ẽ si tardior sit:sed laudibus excitandũ est ingeniũ:ut uicisse gaudeat:& uicta doleat.Cauendũ i primis ne oderit studia:ne amaritudo eoꝝ ꝓcepta i ifantia ultra rudes annos transeat.Ipa nomina ꝑ q̃ cõsueuit paulati uerba cõtexere nõ sint fortuita sed certa & coaceruata de idustria uidelicet ꝓphetarũ & apostoloꝝ:& ois ab adã patriarchaꝝ series de matthæo lucaq; descẽdat:ut dũ aliu d agit futuræ memoriæ ꝓpareť.Magister ꝓbæ ætatis & uitæ cõditionisq; ẽ diligendus:Nec poterit erubescere uir doctus id facere i ꝓpinqua uel nobili uirgine:quod aristoteles fecit i philippi filio:ut ipse i librariorũ uilitate initia monstraret litterarũ.Nõ sũt cõtẽnenda quasi parua:sine qbus magna cõstare nõ possũt.Ipse elementoꝝ ordo:& parua istitutio ꝓceptoꝝ aliter de erudito:aliter de rustico ore ꝓferť.Vnde & tibi est ꝓuidendũ:ne inceptis blanditiis fœminaꝝ:dimidiata dicere uerba filiã cõsuescas:& in auro atq; purpura ludere:quorũ alterũ linguæ:alterũ moribus officit:ne discat i tenero:qd̃ ei postea dediscẽdũ ẽ.Gracchoꝝ eloq̃ntiæ multum ab ifantia sermo matris cõtulisse scribiť.Hortẽsii oratio itra paternos sinus coaluit.difficulter radiť qd̃ rudes aĩ pærhiberũt.Lanaꝝ cõchylia qs in pristinũ colorẽ reuocet.rudis testa diu & saporẽ retinet & odorem quo primũ ibuta est.Græca narrat historia Alexandrũ potẽtissimũ regẽ orbis dominatorẽ:& in moribus &

in inceſſu Leonidis pædagogi ſui non potuiſſe carere uitiis:quibus adhuc paruulus fuit infectus. Procliuis eſt enim malorũ æmulatio:& quorũ uirtutes aſſequi nequeas:cito imitaris uitia. Nutrix ipſa nõ ſit temulenta:nõ laſciua:nõ garrula:habeat modeſtã gerulam:nutritiũ grauẽ. Cũ auũ uiderit in pectus eius tranſiliat:& collo depẽdeat:noléti alleluia decãtet. Rapiat eã auia:patrẽ riſibus cognoſcat:ſit oĩbus amabilis: & uniuerſa ꝓpinquitas roſa eccleſiæ nata gaudeat. Diſcat ſtati quã alterã habeat auiã:quã amittã:cui ĩperatori: cui exercitui tyrũcula nutriat:illas deſideret. At illa tibi innitetur ab exceſſu. ipſe habitus & ueſtitus deceat ei cui ꝓmiſſa ſit. Caue ne aures eius ꝓfores ne ceruſa & purpuriſſo cõſecrata xp̃o ora depĩgas. nec collum auro & Margaritis p̃mas:nec caput gẽmis oneres:nec capillũ irruffes.& ei aliqd de gehennæ ignibus auſpiceris. Habet illas margaritas:qbus poſtea uẽditis emptura ẽ ꝑcioſiſſimũ margaritũ. Prætexata nobiliſſima quondã fœmina:iubẽte uiro hemetio:q patruus Euſtochii uirginis fuit habitũ eius cultũq; mutauit:& neglectũ crinẽ:mũdano more texuit. uincere cupiens & uirginis ꝓpoſitũ:& matris deſideriũ. Et ecce ſibi eadẽ in nocte cernit ueniſſe angelũ terribili facie minãtẽ pœnas:& hæc uerba frangẽté. Tu auſa es uiri ĩperiũ p̃ferre xp̃o: Tu caput uirginis dei tuis ſacrilegis attrectare manibus? quæ iã nũc areſcẽt:ut ſentias excrúciata qd feceris: & finito mẽſe qnto ad ĩferna ducaris. Sinautẽ pſeueraueris in ſcelere:& marito ſimul orbaberis:& filiis. Oĩa ꝓ ordiné expleta ſũt:& ſerã miſeræ pœnitentiã uelox ſignauit interitus. Sic ulciſcit xp̃s uiolatores tẽpli ſui: ſic gẽmas & ꝑcioſiſſima ornamẽta defendit. Et hoc rettuli:nõ q; inſultare uelim calamitatibus infœlicium ſed ut te moneã cũ quãto metu & cautione ſeruare debeas:qd deo ſpopõdiſti. Heli ſacerdos offendit deum ob uitia liberorum. Eꝑs fieri nõ poteſt:qui filios habuerit luxurioſos:nõ ſubditos. Et ecõtrario de muliere ſcribit. q; ſalua fiet p filioꝝ generationẽ:ſi ꝑmanſerint ĩ fide:& charitate:& ſanctificatiõe cũ pudicitia. Si ꝑfecta ætas & ſui iuris ĩputatur parẽtibus:q̃to magis lactẽs & fragilis:quæ iuxta ſentẽtiã domini ignorat dextrã ac ſiniſtrã:ideſt boni & mali neſcit differẽtiam? Si ſollicita ꝓuides. ne filia ꝑcutiat a uipera. cur non eadẽ cura ꝓuideas. ne feriat a malleo uniuerſæ terræ:ne bibat de aureo calice babylonis? ne egrediat cũ Dina. & uelit uidere filias religionis alienæ. ne ludat pedibus ne trahat tunicas? Venena nõ dantur niſi melle circũlita:& uitia nõ irrepũt:niſi ſub ſpecie umbraq; uirtutũ. Et quomõ inqes peccata patrũ filiis non reddunt. nec filioꝝ parẽtibus. ſed aĩa quæ peccauerit ipſa morietur? Hoc de his dicit:q poſſunt ſapere. de qbus ĩ euangelio ſcriptũ eſt. Aetatẽ habet:loquat ꝓ ſe. Qui aũt paruulus eſt:& ſapit ut paruulus donec ad annos ſapientiæ. & pythagoreæ litteræ. y. eũ ꝓducant ad biuiũ:tã bona eius q̃ mala parentibus ĩputant. niſi forte exiſtimas xp̃ianorũ filios:ſi baptiſma nõ receperint:ipſos tantũ reos eẽ peccati:& nõ etiã ſcelus referri ad eos q dare noluerint. maxime eo tẽpore quo cõtradicere nõ poterãt:q accepturi erant. Si ĩ regione uitæ ſalus infãtiũ maiorũ lucrũ ẽ. offerre filiã poteſtatis tuæ fuit. q̃q̃ alia ſit tua cõditio quæ prius eã nouiſti :q̃ cõciperes. ut aũt oblata nõ negligas:ad periculũ tuũ ꝓtinet. Qui claudã & iutilẽ:& qlibet ſorde maculatã obtulerit hoſtiã: ſacrilegii reus ẽ. Quanto magis q parté corporis ſui:& illibatæ aĩæ puritatẽ regis amplexibus parat. ſi negligẽs fuerit puniet? Poſtq̃ grandiuſcula eſſe cœperit:& ĩ exẽplũ ſpõſi ſui creſcere ſapiẽtia:ætate:& gra:apud deũ & homines:ꝓgat ad tẽplũ ueri patris cũ parẽtibus ſuis. ſed cũ illis nõ egrediat de tẽplo. Quærant eã in itinere ſæculi ĩter turbas & frequẽtiam ꝓpinquorũ:& nuſq̃ eã alibi reperiant:niſi ĩ aduẽtu ſcripturarũ & ꝓphetas & apoſtolos de ſpiritalibus nuptiis ſciſcitãtẽ. Imitet Mariã quã gabriel ſolã in cubiculo ſuo repperit. & ideo forſitã timore ꝓterrita qa uirũ quẽ nõ ſolebat aſpexit. Aemulet eã de qua dicit. Ois gloria eius filiæ regis abintus. Loquebat & ipſa electo charitatis iaculo uulnerata. Introduxit me rex ĩ cubiculũ ſuum. Nunq̃ exeat foras:ne ĩueniãt eã q circũeũt ciuitatẽ:ne ꝑcutiant:& uulnerent:& auferant ſpiritũ pudicitiæ:& nudã in ſãgine derelinquant qn potius cũ aliqs oſtium eius pulſauerit. dicat. Ego murus & ubera mea turris. laui pedes meos:nõ poſſũ inquinare eos. Nõ ueſcat in publico:ideſt ĩ parentũ cõuiuio:ne uideat cibos quos deſideret. Et licet quidã putẽt maioris eſſe uirtutis p̃ſentẽ cõtẽnere uoluptatẽ:tamẽ ego arbitror ſecurioris cõtinẽtiæ eſſe neſcire qd q̃rat. Legi quõdã ĩ ſcholis puer. Aegre reprehẽdas:qd ſinas cõſueſcere. Diſcat iã nũc & uinũ nõ bibere:in quo eſt luxuria. Ante annos robuſtæ ætatis ꝑiculoſa ẽ teneris & grauis abſtinentia. uſq; ad idẽ tẽpus ſi neceſſitas poſtulauerit:& balneas adeat:& uino utat modico ꝓp ſtomachũ. & carniũ edulio ſuſtentet. ne prius deficiãt pedes q̃ currere incipiant. Et hoc dico iuxta ĩdulgẽtiã nõ iuxta ĩperiũ. timés debilitatẽ nõ docẽs luxuriã. Alioquin qd iudaica ſuperſtitio ex parte facit ĩ reiectiõe quorũdã aialium:atq; eſcarũ: qd & indoꝝ Bracmanes:& ægyptioꝝ Gymnoſophiſtæ ĩ polẽtæ:& orizæ:& pomorũ ſolo obſeruãt cibo. Cur uirgo xp̃i nõ faciat ĩ toto? Si tãti uitrũ:q̃re nõ maioris ſit ꝑcii margaritũ? Quæ nata ẽ ex ꝓmiſſione ſic uiuat:ut illi uixerũt:q de repromiſſione generati ſũt. Aequa gratia æquũ hẽat & laborẽ. Surda ſit ad organa tybia: lyra:cythara:cur facta ſint:neſciat. Reddat tibi quotidie penſũ de ſcripturarũ floribus ſertũ. diſcat græcorum uerſuũ numerũ:ſequat ſtati & latina eruditio. quæ ſi nõ ab initio os tenerũ cõpoſuerit:ĩ pegrinũ ſonum lingua corrũpit. & externis uitiis ſermo patriús ſordidat. Te habeat magiſtrũ te uiridis imitet infantia. Nihil ĩ te & ĩ patre ſuo uideat:quod ſi fecerit:peccet. Mementote uos parentes uirginis. & id ſcitote magis eã exẽplis doceri poſſe:q̃ uoce. Cito flores pereũt. cito uiolas & liliũ & crocũ peſtilẽs aura corrũpit. Nunq̃ abſque te ꝓcedat in publicũ. Baſilicas martyrũ:& eccleſias ſine matre nõ adeat. Nullus ei iuuenis:nullus cincinatus arrideat. Vigiliarũ dies & ſolemnes ꝓnoctationes ſic uirguncula noſtra celebret:ut ne tranſuerſo qdem ungue a matre diſcedat. Nolo de ancillulis ſuis aliquam plus diligat. cuius crebro auribus ſuſurret. Quicquid uni loquit hoc omnes ſciant. Placeat ei comes nõ cõpta neq; formoſa atq; laſciua:quæ liquido gutture carmen dulce moduleť. ſed grauis:pallẽs:ſordidata:ſubtriſtis. Proponatur ei probæ fidei:ac morũ & pudicitiæ uirgo ueterana:quæ illã doceat:& aſſueſcat exẽplo ad oratiões & pſalmos nocte conſurgere: mane hymnos canere:tertia ſexta nona hora ſtare in acie:quaſi bellatricem chriſti. Accenſaq; lucerna reddere ſacrificium

ueſpertinū. Sic dies tranſeat: ſic nox illā inueniat laborantem. Orationi lectio lectioni ſuccedat oratio. Breue uidebiť tępus: quod tantis dierū uarietatibus occupať. Diſcat lanā facere: tenere colū: ponere in gremio calathū: rotare fuſum: ſtamina pollice ducere: ſpernat bōbicū telas: ſericū uellera: & aurū ī fila lęteſcęs. Talia ueſtimenta portet: qbus pellať frigus: nō qbus ueſtita corpora nudenť. Cibus eius oluſculū ſit: & ſimilia: carocę piſciculi: & ne gulæ p̄cepta longius trahā. de quibus ī alio loco plenius ſū locutus: ſic comedat: ut ſtatī eſuriat. ut ſtatim poſt cibum poſſit legere: orare: & pſallere. Diſplicent mihi ī teneris maxime ætatibus: lōga & īmoderata ieiunia. in qbus iunguntur hebdomades & oleæ ī cibo: ac poma uetantur. Experimento didici: aſellū in uia cū laſſus ē: diuerticula querere. Faciant hoc cultores Iſidis & Cybele: q guloſa abſtinętia phaſides aues ac fumantes turtures uorant: ne ſcilicet cærealia dona contaminęt. Hoc ī perpetuo ieiunio ſit præceptū: ut legitimi itineris uiæ perpetuo ſuperentur: ne ī prima manſione currentes: corruamus ī mediis. Cæterū ut ante ſcripſi. ī quadrageſima cōtinentiæ uela pandenda ſunt. & tota aurigæ rhedicula eqs laxanda p̄perantibus. Quanq̄ alia ſit conditio ſæcularium: alia uirginum & monachorū. Sæcularis homo ī quadrageſima uentris igluuiē decoqt: & ī cochlearū morem ſuo ipſe ſuco ſuſtentatur: ut futuris dapidibus ac ſagine aliquantulum parcat. Virgo & monachus ſic ī quadrageſima cibos dimittant: ut ſibi meminerint ſemp eſſe currēdum. Finitus labor moderatior: infinitus īmoderatior eſt. Ibi enim reſpiramus: hic p̄petuo incedimus. Sed quando ad ſuburbana pergis: domi filiam nō relinquas. Neſciat ſine te poſſe uiuere. & cū ſola fuerit: pertimeſcat. Non habeat colloquia ſæcularium: & malax uirginū contubernia. Nō interſit nuptiis ſeruulorū. neq; familiæ p̄ſtrepitus luſibus miſceať. Scio præcepiſſe quoſdam: ne uirgo xp̄i cū eunuchis lauet. nec cum maritatis fœminis: qa alii nō deponant animos uirorū: aliæ tumentibus uteris præferant fœditatem. Mihi omnino ī adulta uirgine lauacra diſplicent: quæ ſeipſā debet & erubeſcere & nudam uidere non poſſe. Si. n. uigiliis & ieiuniis macerat corpus ſuū: & ī ſeruitutem redigit: ſi flāmam libidinis & incentiuæ ſeruētius extinguere cupit cōtinentiæ frigore: ſi appetitis ſordibus turbare feſtinat naturalem pulchritudinem: cur ecō trario balneax fomētis ſopitos ignes ſuſcitat? Pro gēmis & ſerico diuinos codices amet: qbus nō auri & pellis Babyloniæ uermiculata pictura: ſed ad fidē placeat emendata & erudita diſtinctio. Diſcat primo pſalterium: his ſe canticis ſanctam uocet: & in prouerbiis ſalomonis eruditur ad uitā. In eccleſiaſtem cōſueſcat q̄ mundi ſunt calcare. In iob uirtutis & patientiæ exempla ſectať. Ad euangelia trāſeat. lāq; ea poſitura de manibus: apoſtolox acta & epiſtolas tota cordis imbibat uoluntate. Cūq; pectoris ſui cellariū his opibus locupletauerit: mandet memoriæ p̄phetas. Heptateucū & regū: & paralipomenon libros. eſdræ quoq; & heſter uolumina. Ad ultimū ſine periculo diſcat canticū canticox: quem ſi in exordio legerit: ſub carnalibus uerbis ſpiritaliū nuptiarū epithalamiū nō itelligēs: periculum ē ne uulneret. Caueat oīa apocrypha. Et ſiquando ea nō ad dogmatū ueritatē: ſed ad ſignorū reuertentiam legere uoluerit: ſciat non eorum eſſe quox titulis p̄notanť. Multaq; his admixta uitioſa: & grandis eē prudentiæ: aurū in luto q̄rere. Cypriani opuſcula ſemper ī manu teneat. Athanaſii epiſtolas: & hilarii libros inoffenſo currat pede. Illox tractatibus: illox delectetur ingeniis: ī quox libris pietas fidei nō uacillat. Cæteros ſic legat: ut magis iudicet: q̄ ſequatur. Reſpōdebis. Quomodo hæc oīa mulier ſæcularis ī tanta frequētia hominum Romæ cuſtodire potero? Noli ergo ſubire onus: qd̄ ferre non potes. Sed poſtq̄ ablactaueris eā cū iſaac: & ueſtieris cū ſamuele: mitte auiæ & amitæ. redde p̄cioſiſſimā gēmā mariæ: & cunis ieſu uagientis ipone. Nutriať in monaſterio: ſit inter uirginum choros: iurare nō diſcat: mentiri ſacrilegiū putet: neſciat ſæculum: uiuat angelice: ſit ī carne ſine carne. Omne hominum genus ſui ſimile putet: & ut cætera taceam: certe te liberet ſeruandi difficultate: & cuſtodiæ periculo: melius eſt deſiderare abſentem: q̄ pauere ad ſingula: qd loquatur: cū quo loquať: cui annuat: quem libenter aſpiciat. Trade Euſtochio paruulā: cuius nūc & ipſe uagitus p̄ te oratio ē Trade comitem ſanctitatis futurā hæredē. Illā uideat: illā amet: illā primis miret ab annis. cuius & ſermo & iceſſus & habitus doctrina uirtus ē. Sit ī gremio auiæ: que repetat in nepte: qcqd p̄miſit ī filia: quæ lōgo uſu didicit nutrire: ſeruare: docere uirgines. ī cuius corona cētenarii quotidie numeri caſtitas texiť. Fœlix uirgo: fœlix Paula Toxotii: quæ per auiæ amitæq; uirtutes nobilior eſt ſanctitate q̄ genere. O ſi tibi cōtingeret ſocrū & cognatā tuam cernere: & ī paruis corpuſculis īgentes animos cōtuereris: p̄ inſita tibi pudicitia nō ambigerē: qn p̄cederes filiam: & primā dei ſententiā ī ſecūdā euāgelii legē mutares: & paruipenderes aliox deſideria liberox: & teipſā magis offerres deo. Sed qa tępus ē amplexandi: & tempus lōge fieri a cōplexibus: & uxor nō habet poteſtatē corporis ſui: & unuſq̄ſq; in qua uocatione uocatus eſt: in ea p̄maneat ī domino: & qui ſub iugo ē: ita debet currere: ne ī luto comitē derelinquat: totum redde ī ſobole: quod ī te iterim diſtuliſti. Anna filium quē deo uouerat: poſtq̄ obtulit in tabernaculo nunq̄ recepit: īdecens arbitrata ut futurus p̄pheta ī eius domo creſceret: q̄ adhuc alios habere cupiebat. Deinde poſtq̄ concepit & peperit: non eſt auſa ad tęplum accedere: & uacua apparere coram domino: niſi prius redderet quod debebat. taliq; īmolato ſacrificio. reuerſa domum qnq; libe ros ſibi genuit: quia primogenitū deo pepererat. Miraris fœlicitatem ſanctæ mulieris: imitare fidem. Ipſe ſi paulam miſeris: & nutritium & magiſtrum ſpondeo Geſtabo humeris: balbutientia ſenex uerba formabo: multo glorioſior mundi philoſopho: qui nō regē macedonū babylonio peritux ueneno: ſed ancillā & ſpōſam xp̄i erudiam: regnis cæleſtibus offerendam.

Beati Hieronymi de honorādis parentibus tractatus: ubi monet filios præcepto legis honorare parētes: q̄ primi ſunt illis cauſa naſcendi: matres colere quæ cōceptu partu atq; educatione graué exhibuerint filiis famulatum. Illis uiciſſim inſeruire: eorum obſequii imperio exēplo machabæi: q̄ dum genetrici paruit ipſius ſuaſu eſt martyr effectus.

Arentum meritis ſubiugans filios oīpotēs deus ſeruiendi legē in officiis poſteris dedit: ut hoc diuino coganť facere īperio: quod debuit pietas ſuadere: dicente illo ī libro exodi: in quo ita ſcriptū eſt. Honora patrē tuū & matrē tuam ſicut p̄cepit tibi dominus: ut bene ſit tibi: ut ſis longæ uitæ ſuper terrā: quā dominus deus dabit tibi. Audite filii ſalutiferā iuſſionē: & p̄cepta legis affectu debiti amoris īplete. Seruitute patribus futuri patres: & matres ueſtras tenera diligite pietate: ut ueſtræ cōiuges mereantur matrū nomine nūcupari. Nemo patrē aſperis uerbis lædat. non ſiat amara dulcedo. hoc ſit ītер parētes & filios qđ iubente domino natura cōtinuit. Affectū ſonet quicqd linguæ dixerint liberoq; inter caras cōiunctaſq; p̄ſonas pietatis iura ſeruenť. Hoc filioq; ora loquātur: qđ parentes delectet audire. Præbeať patribus amoris mixta formido: q primi nobis ſunt cauſa naſcēdi. Exhibete patribus filii: qđ ptās paterni nominis cogit: quæ a deo eſt eorum meritis attributa: ut ipſa de uobis exigat qđ natura iubere non potuit. Matribus quoq; debitā ipēdite reuerentiam: quæ nobis uteri labore ſeruientes pōdus noſtri corporis tolerant: atq; ignotā portantes īfantiam famulatum quendā exhibēt naſcituris. Illo tempore nō ſibi tantum mater eſurit: nec acceptos ſola digerit cibos. Materno uictu aliť & ille qui latet: eiuſq; mēbra alterius cōmeſtione paſcunť: ut hō futurus alienis morſibus ſaturetur. Quid ipſa memorē nutrimēta & teneræ infantiæ dulces iniurias: quas nutritoris affectus de ſuis parabolis ſumit? Quid cibos ī matre cōfectos? qđ fœmineis manentes ex mēbris lacteū ſoluunť in ſucum: & fauces inualidas liquido ſapore pfundunt. Cogēte natura ſumunt īfantes & de matre qđ bibant: & dente non nato hoc ſibi currentibus labris eliciunt: qđ non ſit neceſſe mordere. Seruiunt materna poſteris pectora: ſeruiunt ipſis ī cunabulis: manus & terga membris deuota lactentium gratos artus accipiūt. Optat mater paruulū creſcere. optat cito uidere maiorem. eūque numeris iuuenū miſcere feſtinat: nunq̄ ſibi forſitā ſeruiturū. His tot tantiſq; p̄cedentibus factis parentibus matri tota debet alacritate ſeruīri. Reddatur naturæ debitum. reddať & poſteris quod debetur. Exolue fili quod debes: & officia debita qualicūq; exhibe famulatu: quia parētibus nemo pōt reddere qđ debetur. Humilitas talibus oblata perſonis: uiuendi tēpus extendit: & morte dilata multum noſtrā ꝓgat uitā: uicēq; facientibus reddens officia noſtra domino iubente cōmendat: qui in tātū nomen parentū diligit: ut ſeipſū patrē iuſſerit dici. Irreuerens aūt filius qđ de domino ipſe mereať: ſalomonis dicta teſtanť. Cōtumelioſis afficiens patrem: & cōtēnens ſenectam matris confundeť. & in obprobriis erit filius derelinquens cuſtodire diſciplinam patris: meditabiť ſermones malitiæ. Maledicenti patrē & matrē extingueť lumen. & pupillæ oculorū eius uidebunt tenebras. Audi fili patrem: qui genuit te. nec cōtēpſeris qa ſenuit mater tua. pare at patri lingua quā genuit & matrē ſuā nemo crudeli uerbo pcutiat. Sic te rapiat fili iuuenilis ætatis auctoritas: ut noueris unde ſis natus. Memēto ſcripturæ ſentētiæ: ubi ſpiritu ſancto loquente dictū ē: qa qui maledixerit patrē aut matrē morte moriať. Memēto ergo parentum eē q̄ talis es: quoq; māibus crementa ſūpſiſti. Fauces tuæ necdū lacteū perdiderūt ſaporē: quem tibi pia mater infundens linguam iſtam pauit potu corporis. Impēde debitum patri matriq; ſeruitium: qui nunq̄ tuos uagitus horrentes: totum in te lābebant oſculis corpus. Sit tibi grata ſalus ipſorum: q bus carior eſt tua uita: q̄ propria. Redde amoris uicem colēdæ pietatis. facta parentum tuis cunabulis cōmoda: officiis propriis exolue. Parentes enim adeo debent habere dulciores: quia per alios reparari nō poſſunt: & cū eos lex naturæ ſubtraxerit: nec patrē tibi alterū poteris īuenire: nec matrem. Mutato coniugio uictricus pater eſt. nec nouerca pōt nomen matris implere. nullus igitur filiorum auctorem lucis ſuæ cædat iniuriis. Nemo parētibus optet aduerſa qui liberos ſuæ ſaluti anteponunt. Intolerabile neſas eſt ex illo ore ꝓteruum audire ſermonē: aut illis pulſari manibus quas amor diluit oculorū ueſtrorū. Timete ſententiam quā dominus promiſit ingratis. Meretur enim cæcitatis ſuæ ſubire ſupplicium: qui parētū uultus uel toruo uiſu deſpexerit: & elatis oculis læſerit pietatem. Sic quicq̄ ſapitis filii: eo aīo uidete uenerabiles facies: quo uos ipſæ cōſpiciunt: & eoq; labris dulcibus oſculis inheretæ: quia eorum oſcula adhuc habetis ī mēbris. Senibus ſeruire pfacile ē: quos nemo potat: nemo nutrit ſuco corpis ſui. Foueatur itaq; parentum ſenectus: & factis eorū uiciſſitudo reddatur. Habet enim quandam ſenectus īnfantiam. Videant liberi ueſtri quid faciant uobis: uicem ſimilem reddituri. Imitamini filiū machabæū: qui matri morte ſuadenti ſeruiuit: & durum īperium grataner aggreſſus eſt: ne offenderet genitricem: maluit fratrū ſociari funeribus: q̄ uoluntati matris obſiſtere. Ita enim matris ſuadentis uoluntas pfecta ē: ut deo filiū faceret martyrē & fratrū coronis cōparticipē. denicq; obſequiū ſuū melius morte ꝓbans: ſuaſionem ſermonis matris impleuit: & lucē iſtam moriendo cōtēnens: conſors martyrū factus eſt: ut illa germanitas æterno collegio firmaretur. Ecce. quid p̄ſtitit animus matri ſubiectus: deuotus filius obediēdo promotus ē: qui nolens maternam aliquatenus lædere pietatem: perpetuam uitam paſſione ſuſcepit. qui dominum. confitēdo mereretur cum fratribus a domino coram angelis coronari.

Exordiens a figura. Dauid qui ſenex ſunamitis ſouebať amplexu: oſtendit ſenes frigeſcente corpore ſapientia & proinde ſenili auctoritate uendicata clericis ꝓponit p̄cepta uiuendi. Monet eos ſui nominis ītеr prætari uocabulū: ut tanq̄ ī ſotē domini aſcripti nitanť eſſe quod dicūtur. Docet eſſe hoſpitales: & fœmina rum uitare cōſortia: cōmunionis eaq; pericula ꝓponēs aſpernari diuitias: & fugere delicatiora cōuiuia: diſcere ſcripturas: & docere quæ faciant in doctrina: non arrogantes ſed ſale conditos eſſe debere: ſubiectos eſſe pontifici. & pontifices paſtores: eſſe debere non dominos: in ueſtitu & errogatione ſeruandam eē modeſtiā: quæſtum omnino uitandū: delectum habēdū ī miniſtris eccleſiæ cōſortiū potentum ac ſæculariū: p̄ſertim in cōuiuiis fugiēdū: abſtinēdū a uino: moderata ſeruanda ieiunia: oſtentationē & inanē gloriā etiam ſub religionis ſpecie fugiēdā: linguam & aures a detractatiōe cohibēdas: ꝓcurationes ac diſpenſationes alienas eē uitandas. & in fine ſe contra detractores excuſat.

PEtis a me nepotiane chariſſime lítteris tranſmarinis & crebro petis ut tibi breui uolumine digeram præcepta uiuendi.& qua ratione is q ſæculi militia derelicta uel monachus cœperit eſſe uel clericus.rectū xp̄i tramité teneat:ne ad diuerſa uitioꝝ diuerticula rapiat̄.Dum eſſem adoleſcens imo pene puer.& primos impetus laſciuientis ætatis heremi duritia refrenarem:ſcripſi ad auunculum tuū ſanctū heliodorū exhortatoriam epiſtolā plenā lachrymis querimoniiſqꝫ. & quæ deſerti ſodalis monſtraret affectū.Sed in illo opere pro ætate tunc luſimus.& calentibus adhuc rhetorū ſtudiis atq; doctrinis:quædam ſcholaſtico flore depinximus.Nunc iam cano capite.& arata rugis fronte:& inſtar bouū pēdētibus a mento palearibus. Frígidus obſiſtit circū præcordia ſanguis. Vnde & ī alio loco idem poeta canit. Omnia fert ætas animum quoq;. Et poſt modicū. Nunc oblita mihi tot carmina.uox quoq; mœrin. Iam fugit ipſa.Quod ne de gentili tātū litteratura ꝓferre uideamur:diuinoꝝ uoluminū ſacra cognoſce.Dauid annos natus.lxx.bellicoſus quōdam uir:ſenectute frigeſcente nō poterat caleſieri. Quærit̄ itaq; puella de uniuerſis filiabus iſrael abiſac ſunamitis: quæ cū rege dormiret.& ſenile corpus calefaceret.Nōne tibi uideť ſi occidentē ſequaris litterā.uel figmētū eſſe de mimo.uel attellanaꝝ ludicra?Frigidus ſenex obuoluit̄ ueſtimentis.& niſi cōplexu adoleſcentulæ non tepeſcit.Viuebat adhuc berſabee. ſuperat abigael.& reliquæ uxores eius & concubinæ quas ſcriptura cōmemorat.oēs quaſi frigidæ repudiant̄: & ī unius tantū grandæuus caleſcit amplexibus.Abraham multo dauid ſenior fuit:& tamen uiuente ſara aliam nō quæſiuit uxorem.Iſaac duplices dauid annos habuit:& cū rebecca iam uetula nunq̄ refrixit.Taceo de prioribus ante diluuium uiris qui poſt annos noningentos.non dico ſenilibus ſed pene iam carioſis artubus: nequaq̄ puellares quæſiere amplexus.Certe moyſes dux iſraelitici populi.cxx.annos habebat:& ſephoram non mutauit uxorē.Quæ eſt igit̄ iſta ſunamitis uxor & uirgo tā ferues.ut frigidū calefaceret.tā ſancta.ut calentem ad libidinem non ꝓuocaret?Exponat ſapientiſſimus ſalomon patris ſui delitias:& pacificus bellatoris uiri narret amplexus.Poſſide ſapientiam:poſſide ītelligentiam.Ne obliuiſcaris:& ne declinaueris a uerbis oris mei. Ne derelinquas illam.& apprehendet te.ama illam:& ſeruabit te.Principium ſapientiæ poſſide ſapientiā. & in omni poſſeſſione tua poſſide intelligentiam.Circunda illam.& exaltabit te.honora illam.& amplexabit̄ te:ut det capiti tuo coronā gratiarū.corona quoq; delitiaꝝ proteget te.Omnes pene uirtutes corporis mutant̄ in ſenibus.& creſcente ſola ſapientia.decreſcunt cætera ieiunia.chameuniæ huc illucq; diſcurſus. peregrinorum ſuſceptio.defenſio pauperū.inſtantia oratinum.& ꝑſeuerantia.uiſitatio languentium : labor manuum unde præbeant̄ elemoſynæ.Et ne ſermonem longius ꝓtraham:cuncta quæ per corpus exercent̄: fracto corpore minora fiunt.Nec hoc dico.q; iuuenibus & adhuc ſolidioris ætatis.his dumtaxat qui labore & ardentiſſimo ſtudio.uitæ quoq; ſanctimonia:& orationis frequentia ad dominum ieſum ſcientiam cōſecuti ſunt.Frigeat ſapientia.quæ in plæriſq; ſenibus ætate marceſit.ſed q; adoleſcentia multa corporis bella ſuſtineat.& inter incentiua uitiorum:& carnis titillationes.quaſi ignis in lignis uiridibus ſuffocetur. & ſuum non poſſit explicare fulgorem.Senectus uero rurſus eorum:qui adoleſcentiam ſuam honeſtis actibus inſtruxerunt.& in lege domini meditati ſunt die ac nocte ætate ſit doctior.uſu ſtructior:proceſſu temporis ſapientior:& ueterū ſtudiorum dulciſſimos fructus metit.Vnde & ſapiens ille uir græce Themiſtocles cum expletis.cvii.annis ſe mori cerneret.dixiſſe ſertur ſe dolere q; tunc egrederetur de uita: quando ſapere cœpiſſet.Plato octogeſimo & uno anno ſcribens mortuus ē.Et ſocrates nonaginta & nouem annos in docēdi ſcribendiq; labore cōpleuit.Taceo cæteros philoſophos.Pythagoram.Democritū.xenocratem.zenonem. Cleantem:qui iam ætate longæua in ſapientiæ ſtudiis floruerunt.Ad poetas uenio.Homerum: Heſiodum. Simonidem.Steſichorum:qui grandes natu cigneū neſcio quid.& ſolito dulcius uicina morte cecinerūt. Sophocles cū ꝓpter nimiā ſenectutem & rei familiaris negligentiam a filiis accuſaret̄ amentiæ. Edippi fabulā quam nuper ſcripſerat recitauit iudicibus.& tantum ſapientiæ in ætate iam fracta ſpecimen dedit:ut ſeueritatem tribunalium in theatri fauorem uerteret.Nec mirum cum etiam Cato cenſorinus & romani generis diſertiſſimus iā & ſenex græcas litteras nec erubuerit nec deſperauerit diſcere.Certe Hōerus refert q; de lingua Neſtoris iā uetuli:& pene decrepiti dulcior melle oꝛo fluxerit.Sed & ipſius Abiſac nominis ſacrm ſapientiā ſenū indicat amplioré.Interpretat̄ .n. pr̄ meus ſupfluus uel pr̄is mei rugitus. Verbū ſupfluū ambiguū eſt ſed ī p̄ſenti loco uirtutē ſonat:q; āplior ī ſenibus:& redūdās ac larga ſapiētia.In alio āt loco ſupfluus quaſi non neceſſarius ponitur.Abiſac autem ideſt rugitus.ꝓprie nūcupatur:quod ut maris fluctus reſonat:& ut ita dicam.de pelago uenieus fremitus auditur.ex quo oſtenditur:abundantiſſimū & ultra humanam uocē diuini ſermonis in ſenibus tonitruum cōmorari.Porro ſunamitis in lingua noſtra coccinea dicitur:ut ſignificet calere ſapientiam:& diuina lectione feruere quod licet dominici ſanguinis indicet ſacramentum:tamē & feruorem oſtendit ſapientiæ.Vnde & obſtetrix illa in Geneſi coccinum ligat ī manu phares. qui ab eo q; parietem diuiſerat.duos ante populos ſeparantem diuiſoris:ideſt phares ſortitus eſt nomē.Et raab meretrix in typo eccleſiæ.reſticulam myſterium ſanguinis continentem:ut hierico pereunte domus eius ſaluaretur : appendit in feneſtra.Vnde:& in alio loco de uiris ſanctis ſcriptura cōmemorat.Hi ſunt:qui uenerunt de calore domus patris rechab.Et dominus noſter in euangelio ignem inquit ueni mittere in terram & quid uolo niſi ut ardeat?Qui in diſcipulorum cordibus ſuccenſus cogebat eos dicere:nōne cor noſtrum ardēs erat ī nobis dū loq̄ret̄ ī uia & apperiret nobis ſcripturas?Quorſū hæc tā longo repetita principio? Ne a me q̄ras pueriles declamatiōes.ſentētiaꝝ floſculos.uerboꝝ lenocinia.& p fines capitulorꝝ ſingulorꝝ acuta q̄dā breuiterq; cōcluſa:q; plauſus & clamores excitēt audientiū. Amplexetur me modo ſapientia : & abiſac nr̄a quæ nunq̄ ſeneſcit.in meo requieſcat ſinu.Impolluta eſt uirginitatiſq; perpetuæ:& quæ ī ſimilitudine mariæ cū quotidie generet:ſemperq; parturiat.incorrupta eſt.Hinc reor dixiſſe & apoſtolum ſpiritu ſeruentes : & in

euangelio dominum prædicasse:q; in fine mundi:quando iuxta prophetam zachariam, stultus pastor esse cœperit sapientia decrescente refrigescet charitas multorum. Audi igitur ut beatus Cyprianus ait non diserta:sed fortia. Audi fratrem collegio, patrem senio:qui te a cunabulis fidei usq; ad perfectam ducat ætatē & per singulos gradus uiuendi præcepta constituens in te cæteros erudiat. Scio quidē ab auunculo tuo beato heliodoro:qui nunc pontifex christi est:te & didicisse quæ sancta sunt:& quotidie discere: normāq; uitæ eius exemplum habere uirtutum. Sed & nostra qualiacunq; sunt:suscipe. & libellum hunc libello illius copulato:ut cū ille te monachum erudierit:hic clericum doceat esse perfectum. Igitur clericus qui christi seruit ecclesiæ, interprætetur primo uocabulum suum & nominis definitione prolata:nitatur esse. quod dicitur. Si enim cleros græce sors latinæ appellatur:propterea uocantur clerici: uel quia de sorte sunt domini: uel quia dominus ipse sors idest pars clericorum est. Qui autem uel ipse pars domini est: uel domini partē habet:talem se exhibere debet:ut & ipse possideat dominum:& ipse possideatur a domino. Qui dominum possidet. & cum propheta dicit:pars mea dominus. nihil extra dominum habere potest. q; si quippiam aliud habuerit præter dominum:pars eius non erit dominus. Verbi gratia:Si aurum. si argentum. si possessiones si uariam supellectilem:cum istis partibus dominus pars eius fieri non dignatur. Si autem ego pars domini sum. & funiculus hæreditatis eius:nec accipio partem inter cæteras tribus:sed quasi leuita & sacerdos uiuo de decimis. & altari seruiens altaris oblatione sustentor. habens uictum & uestitum his contentus ero:& nudam crucem nudus sequar. Obsecro itaq; te. & repetens iterum:iterūq; mōnebo. ne officium clericatus genus antiquæ militiæ putes:idest ne lucra sæculi in christi quæras militia. ne plus habeas. q̄ quando clericus esse cœpisti. & dicatur tibi. clerici eorum non proderunt eis. Nōnulli enim sunt ditiores monachi: q̄ fuerāt sæculares qui possident opes sub christo paupere. quas sub locuplete & fallace diabolo nō habuerant:ut susciperet eos ecclesia diuites:quos mundus tenuit ante mendicos. Mensulam tuam pauperes & peregrini nouerint:& cum illis christum conuiuam noueris. Negociatorem clericum. & ex iope diuitem ex ignobili gloriosum:quasi quandam pestem fuge. Corrumpunt mores bonos cōfabulationes pessimæ. Tu aurum contēnis:alius diligit. tu calcas opes. ille sectatur. tibi cordi est silentium mansuetudo secretum:illi uerbositas, attrita frons:cui nundinæ placent:& plateæ ac medicorum tabernæ. In tanta morum discordia quæ potest ee concordia? Hospitiolum tuum aut raro:aut nunq̄ mulierum pedes terant. Omnes puellas & uirgines christi aut æqualiter ignora:aut æqualiter dilige. Vide ne sub eodem tecto māseris. ne in præterita castitate cōfidas. Nec dauid sanctior. nec Sāpsone fortior:nec salomone potes esse sapientior. Memento semper q; paradisi colonum de possessione sua mulier eiecerit. Egrotāti tibi quilibet sanctus frater assistat. & germana uel mater:aut ꝓbatæ quælibet apud omnes fidei. Quod si huiuscemodi non fuerint consanguinitatis castimoniæq; personæ. multas anus nutrit ecclesia:quæ & officium præbeant. & beneficium accipiant ministrando ut infirmitas quoq; tua fructum habeat elemosynæ. Scio quosdam conualuisse corpore:& animo ægrotare cœpisse. Periculose tibi ministrat:cuius uultum frequenter attendis. Si propter officium clericatus. aut uidua a te uisitatur. aut uirgo, nunq̄ domum solus introeas. talesq; habeto socios:quorum contubernio non infameris. Si lector. si acolythus si psaltes te sequitur. non ornētur uestę sed moribus. nec calamistro crispēt comas:sed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum sola secreto & absq; arbitris uel teste non sedeas. Si familiarius est aliquid loquendum. habet nutricem maiorem domus. uirginem. sororem. uiduam uel maritam. Non est tam inhumana:ut nullum præter te habeat cui se audeat credere. Caueto oēs suspitiones. & qc quid ꝓbabiliter fingi pōt:ne fingatur ātē deuita. Crebra munuscula & sudariola. & fasciolas. & uestes ori applicitas. & oblatos & degustatos cibos:blandasq; & dulces litteras sanctus amor nō habet. Audi me mel meum. lumen meum:meūq; desiderium christus est. Omnes delitias & lepores. & risu dignas urbanitates:& cæteras ineptias amatorum in comœdiis erubescimus. in sæculi hominibus detestamur. quanto magis i monachis. & in clericis. quorum & sacerdotium ꝓpositō:& propositum ornatur sacerdotio? Nec hoc dico. q; aut in te. aut in sanctis uiris ista formidem. sed q; in omni ꝓpositō. in omni gradu & sexu. & boni & mali reperiantur. malorumq; cōdēnatio. laus bonorum sit. Pudet dicere: Sacerdotes idolorū mimi & aurigæ & scorta hæreditates capiūt. solis clericis & monachis hoc lege ꝓhibetur & ꝓhibet nō a psecutoribus:sed prīcipibus christianis. Nec de lege conqueror:sed doleo. cur meruerimus hanc legem. Cauterium bonum est. sed quo mihi uulnus ut indigeam cauterio? Prouida seueraq; legis cautio:& tamen nec sic refrenatur auaritia. Per fideicō missa legibus illudimus. & quasi maiora sint imperatorum scita q̄ christi leges timemus. Euangelia cōtēnimus. Sit hæres & mater filiorum idest gregis sui ecclesia:quæ illos genuit. nutriuit & pauit. Quid nos inserimus inter matrem & liberos? Gloria episcopi est pauperum opibus prouidere. Ignominia omniū sacerdotum est propriis studere diuitiis. Natus in paupere domo. & i tugurio rusticano. qui uix milio & cibario pane rugientem satiare uentrem poteram:nunc similam & mella fastidio. Noui & genera & nomina piscium. in quo littore cōcha lecta sit:calleo. saporibus auium discerno prouincias. & ciborum me raritas:ac nouissime dāna ipsa delectant. Audio præterea in senes & anus absq; liberis quorundam turpe seruitium. Ipsi apponunt matulam. apponunt mappulam. obsident lectum purulentias stomachi:& flegmata pulmonis manu propria suscipiunt. Pauent ad introitū medici. trementibusq; labiis an cōmodius habeant scisitantur: & si paululum senex uegetior fuerit periclitantur. simulataq; leticia mens intrinsecus auara torquetur. Timent enim ne perdant ministerium. & uiuacem senem matusalem annis comparant. O quanta apud deum merces:si in præsenti præcium non sperarent. quantis sudoribus hæreditas cassa expetitur. Minori labore promissa margarita christi emi poterat. Diuinas scripturas sæpius lege:immo nunq̄ de manu tua sacra lectio deponatur. Discę quod doceas. obtine eum qui scām doctrinam est fidelem sermonem. ut possis exhortari in

doctrina ſana:& contradicentes reuincere.Permane in his.quæ didiciſti.& credita ſunt tibi:ſciens a quo di- 256
diceris.Paratus ſemper ad ſatiſfactionē:omni poſcenti te rationem de ea quæ in te eſt ſpe.Non confundant opera tua ſermonē tuū.ne cū in eccleſia loqueris:tacitus quilibet reſpondeat.Cur ergo hæc quæ dicis ipſe non facis?Delicatus magiſter eſt:qui pleno uentre de ieiuniis diſputat.Accuſare auaritiam & latro poteſt.Sacerdotis chriſti.os mens manuſq; cōcordent.Eſto ſubiectus pontifici tuo:& quaſi animæ parentem ſuſcipe.Amare filiorū:timere ſeruoꝝ eſt.Si pater ſum inquit ubi eſt honor meus?Si dominus ego ſum.ubi ē timor meus?Plura tibi ī eodem uiro obſeruanda ſunt nomina.Monachus pontifex auunculus tuus:qui iam te in omnibus quæ ſancta ſunt docuit.Illud ēt dico ꝙ epī ſacerdotes ſe eſſe ſciant.nō dominos.honorēt clericos. q̄ſi clericos:ut & ipſis a clericis quaſi epīs honor deferatur.Scitum illā, é oratoris domitii.Cur ego te inquit habeā ut principem.cū tu me non habeas ut ſenatorem?Quod aaron & filios eius hoc eſſe epiſcopū & præſbyteros nouerimus.unus dominus.unum templū:unum ſit etiam miniſteriū.Recordemur ſemper qd apoſtolus petrus præcipiat ſacerdotibus.Paſcite eum qui in uobis eſt gregem domini prouidentes non coacte ſed ſpontanee ſcdm deū.neq; turpis lucri gratia.ſed uoluntarie.neq; ut dominantes in clerū ſed forma facti gregis & ex animo.ut cum apparuerit princeps paſtorū:percipiat ís īmarceſſibilem gloriæ coronā. Peſſimæ cōſuetudinis eſt.in quibuſdā eccleſiis tacere p̄ſbyteros.& præſentibus epīs non loqui: quaſi aut inuideant. aut non dignentur audire.Et ſi alii inquit Paulus apoſtolus fuerit reuelatum ſedenti:prior taceat. Poteſtis enim per ſingulos ꝓphetare.ut omnes diſcant.& omnes cōſolentur:& ſpiritus prophetarum prophetis ſubiectus eſt.Non enim diſſenſionis eſt deus:ſed pacis.Gloria patris eſt filius ſapiēs.Gaudeat epiſcopus iudicio ſuo cum tales chriſto elegerit ſacerdotes. Docente te in eccleſia non clamor populi:ſed gemitus ſuſcitet.Lachrymæ auditorum:laudes tuæ ſint.Sermo præſbyteri ſcripturarum lectione conditus ſit.Nolo te declamatorem eſſe & tabulum garrulūq; ſine ratione.ſed myſteriorum peritum.& ſacramentorum dei tui eruditiſſimū uerba uoluere:& celeritate dicendi apud imperitum uulgus admirationem ſui facere indoctorū homi num eſt.Attrita frons interprætatur ſæpe: quod neſcit:& cum aliis ſuaſerit:ſibi quoq; uſurpat ſcientiā. Præceptor quondam meus Gregorius nazianzenus:rogatus a me ut exponeret quid ſibi uellet ī luca ſabbatum δευτεροπρωτον:ideſt ſecundo primum eleganter luſit.Docebo te inquiens ſuper hac re ín eccleſia : ī qua mihi omni populo acclamante cogeris inuitus ſcire.quod neſcis. Aut certe ſi ſolus tacueris:ſolus ab omnibus ſtultitiæ cōdemnaberis.Nihil tam facile.q̄ uilem plæbeculā.& indoctam cōcionem linguæ uolubilitate decipere.quæ quicquid non intelligit:plus mirat.M.Tullius apud quem pulcherrimū illud elogium eſt. Domoſthenes tibi præripuit:ne eſſes primus orator.Tu illi ne ſolus.In oratione pro quinto. ligario Gallo quid de fauore uulgi:& de imperitis cōcionatoribus loquatur attende ne his fraudibus illudaris.Loquor.n. quæ ſum ipſe nup expertus.Vnus qdem poeta nominatur homo perlitteratus:cuius ſūt illa colloquia poetarum & philoſophorum:cum facit euripidem & menandrum iter ſe:& alio loco ſocratem atq; Epicuꝝ diſſerentes:quoꝝ ætates non annis ſed ſæculis ſcimus eſſe diſiunctas.atq; is quantos plauſus & clamores mouebat:Multos enim cōdiſcipulos habet in theatro:qui ſimul litteras non didicerant.Veſtes pullas æque uita ut candidas.Ornatus & ſordes pari modo fugienda ſūt.quia alterum delitias:alterū gloriam redolet. Nō abſq; amictu lineo incedere:ſed preciū ueſtium lineaꝝ nō habere laudabile eſt.Alioquin ridiculum & plenum dedecoris ē:referto marſupio:q; ſudariū orariūq; non habeas gloriari.Sunt qui pauperibus parum tribuum:ut amplius accipiant:& ſub prætextu elemoſynæ quærant diuitias.quæ magis uenatio appellanda ē: q̄ elemoſynæ genus.Sic beſtiæ:ſic aues:ſic capiuntur & piſces.Modica in hamo eſca ponit:ut matronarum in eo ſacculi protrahantur.Scit epiſcopus cui cōmiſſa eſt eccleſia quē diſpenſationi pauperū curæq; præficiat.Melius eſt ſponte non habere quod tribuas:q̄ impudenter petere quod recondas.Sed & genus arrogantiæ eſt:clæmētiorem te uelle uideri:q̄ pontifex chriſti eſt.Non omnia poſſumus omnes.Alius ī eccleſia oculus eſt:alius lingua:alius manus:alius pes:auris:uenter:& cætera.Lege Pauli epiſtolam ad Corinthios:ubi diuerſa mēbra unum corpus efficiunt.Nec ruſticus & tantum ſimplex frater ideo ſe ſanctum putet:ſi nihil nouerit.nec peritus & eloquens in lingua æſtimet ſanctitatem.Multoq; melius eſt e duobus īperfectis ruſticitatem ſanctam habere:q̄ eloquentiam peccatricē.Multi ædificant parietes:& cōlūnas eccleſiæ ſubſtruunt. marmora nitent.auro ſplendent laquearia.gēmis altare diſtinguitur:& miniſtroꝝ chriſti nulla electio ē.Neq; uero mihi aliquis opponat.diues in iudæa tēplum:mēſas:lucernas:thuribula:patellas:ſcyphos: mortariola:& cætera ex auro fabrefacta.Tunc hæc ꝓbabantur a domino:quando ſacerdotes hoſtias īmolabant:& ſāguis pecudū erat redemptio peccatorū.q̄q̄ hæc oia p̄ceſſerint ī figura.ſcripta ſunt aūt ꝓpter nos:in quos fines ſæculorum decurrerūt.Nūc uero cū paupertatem domus ſuæ paup dominus dedicarit:cogitemus crucem eius:& diuitias lutum putabimus.Quid miramur:qd' chriſtus uocat iniquum māmona?Quid ſuſcipimus.& amamus.qd' petrus ſe non habere glorioſe teſtatur?Alioqn ſi tantū litterā ſequimur.& in auro atq; diuitiis ſimplex nos delectat hiſtoria.cū auro obſeruemus & cætera.Ducant pontifices chriſti uxores uirgines.q̄uis bonæ mentis ſit qui cicatricē habuerit:& qui deformis eſt.priuetur ſacerdotio.Lepra corporis animæ uitiis præferat Creſcamus & multiplicemur.& repleamus terram.nec īmolemus agnum. nec myſticū paſcha celebremus:qa hæc abſq; tēplo fieri lege ꝓhibent.Figamus ſeptimo mēſe tabernaculū & ſolemnia ieiunia buccina cōcrepemus.Quod ſi hæc omnia ſpiritalibus ſpiritalia cōparantes.ſcienteſq; cum paulo ꝙ lex ſpiritalis eſt ,& dauid uerba cantantis.reuela oculos meos.& conſiderabo mirabilia de lege tua.ſic intelligamus:ut dominus quoq; noſter intellexit.& interprætatus eſt ſabbatum.aut aurum repudiemus cū cæteris ſuperſtitionibus iudæorum.aut ſi aurum placet placeant & iudæi:quos cum auro aut ꝓbare nobis neceſſe eſt.aut damnare.Conuiuia tibi uitanda ſunt ſæcularium:& maxime eorum qui honoribus tument.

Turpe eſt ante fores ſacerdotis domini crucifixi & pauperis,& qui cibo quoq; ueſcebat alieno iter lictores cõſulũ & milites excubare:iudicéq; ꝓuinciæ melius é apud te prãdere:q̃ te in palatio.Quod ſi obtẽderis te facere hoc:ut roges pro miſeris atq; ſubiectis.iudex ſæculi plus deferet clerico continenti:q̃ diuiti, & magis ſanctitatem tuã uenerabit q̃ opes.Aut ſi talis eſt,qui non audiat clericos pro q̃buſlibet tribulãtibus,niſi inter phialas,libenter carebo huiuſmodi beneficio:& xp̃m rogabo pro iudice:q magis & citius ſubuenire põt q̃ iudex.Melius.n.é cõſidere í domío q̃ cõſidere í hoíe.melius é ſpare í domío q̃ ſpare í príncipibus.Nũq̃ uinum redoleas.ne audias illud philoſophi:hoc nõ é oſculum porrigere.ſed uinũ ꝓpinare.Vinolentos ſacerdotes & apoſtolus dánat:& uetus lex ꝓhibet.Qui altario ſeruiunt:uinum & ſicerá nõ bibãt. Sicera hebræo ſermone omnis potio noíatur quæ inebriare poteſt.ſiue illa quæ fermento cõficit,ſiue pomorũ ſucco aut cũ faui decoquuntur in dulcẽ & barbaram potionem,aut palmæ fructus exprimunt in liquorẽ: coctiſq; frugibus aqua pinguior coloratur.Quicqd inebriat.& ſtatũ mentis euertit:fuge ſimiliter ut uinũ. Nec hoc dico:q; dei a nobis creatura dánetur(Siquidẽ & dominus uini potator eſt appellatus & Timotheo dolenti ſtomachum modica uini ſorbitio relaxata eſt)ſed modum ætatis & ualitudinis pro corporũ qualitate exigimus in potando.Quod ſi abſq; uino ardeo adoleſcẽtia:& inflámor calore ſanguinis,& ſucculento ualidoq; ſum corpore:libenter carebo poculo in quo ſuſpitio ueneni é.Pulchre dicitur apud græcos: & neſcio utrũ apud nos æque reſonet.Pinguis uenter non gignit ſenſum tenuem.Tantum tibi ieiunio modum ipone: quantum ferre potes.Sint tibi ieiunia pura.caſta.ſimplicia.moderata:& nõ ſupſtítioſa. Quid prodeſt oleo nõ ueſci.& moleſtias quaſdam difficultateſq; cibo quærere,caricas,piper,nuces,palmæ fructus, ſimilam mel,piſtacia? Tota hortoꝝ cultura uexat,ut cibario nõ ueſcamur pane.& dũ delitias ſectamur a regno cælorum retrahimur.Audio præterea quoſdam cõtra rerum hoíumq; naturam,aquam non bibere, nec ueſci pane.ſed ſorbitiunculas delicatas & cõtrita olera:betarumq; ſuccũ nõ calice ſorbere,ſed cõcha.Proh pudor non erubeſcimus iſtiuſmodi ineptiis,nec tædet ſuperſtitionis? Inſuper etiam famam abſtinentiæ in delitiis quærimus fortiſſimum ieiunium eſt aqua & panis,Sed ꝙ gloriam non habet,& omnes pane & aqua uiuimus:quaſi publicum & cõmune ieiunium non putatur.Caue ne hoíum rumuſculos aucuperis:ne offẽſam dei populorum laude cõmutes.Si adhuc inquit apoſtolus hominibus placerẽ:chriſti ſeruus non eſſem.Deſiuit placere hominibus:& ſeruus factus eſt chriſti per bonam famam & malam:a dextris & a ſiniſtris chriſti miles graditur.Nec laude extollitur nec uituperatione frangitur.Non diuitiis tumet.nõ cõtrahitur pauperate:& læta cõtemnit & triſtia. Per diem ſol nõ urit eum:neq; luna per noctem.Nolo te orare in angulis plateárum:ne rectum iter præcũ tuarum frangat aura popularis.Nolo te dílatare ſimbrias.& oſtentui habere philateria: & conſcientia repugnante phariſaica ambitione circundari.Inde pendet euangelium: inde lex & prophetæ ſiue ſacra & apoſtolica doctrina.Melius é enim hæc omnia in mente portare:q̃ in corpore. Fidelis mecum lector intelligis quid taceã: & quid magis tacẽdo loquar.Tot regulæ quot ſpecies gloriæ.Quãto melius erat hoc non in corpore ſed in corde geſtare:& dominum habere fautorem non hominum? Vis ſcire quales dominus quærat ornatus? Habeto prudentiam.iuſticiam.temperantiam.fortitudinem. His cæli plagis includere:hæc te quadriga uelut aurigam chriſti ad metam concítum ferat.Nihil hoc monili præcioſius,nihil hac gẽmarum uarietate diſtinctius.Ex omni parte decoraris.cingeris,atq; protegeris. & ornamento tibi ſunt & tutamini:gémæ uertuntur in ſcuta.Caue quoq; ne aut linguam aut aures habeas prurientes:ideſt ne aut ipſe aliis detrahas:aut alios audias detrahentes.Sedens inquit aduerſus fratrem tuum detrahebas:& aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum.Hoc feciſti & tacui.Exiſtimaſti inique q; ero tibi ſimilis.Arguam te & ſtatuam contra faciem tuam.Parce detractationi linguæ:cuſtodi ſermones tuos. & ſcito quia cuncta quæ de aliis loqueris:tua ſententia iudicaris & in his ipſe deprehenſus eris,quæ in aliis arguebas.Neq; uero illa iuſta eſt excuſatio:referentibus aliis iniuriam facere non poſſum.Nemo inuito auditori libenter refert.Sagitta in lapidem nunq̃ fígitur:interdum reſiliens percutit dirigẽtem.Diſcat detractor dum te uidet non libenter audire:non facile detrahere.Cum detractoribus ait ſalomon ne cõmiſcearis:quoniã repẽte uenient pditio eorum.& ruinam utriuſq; quis nouit? Tam uidelicet eius qui detrahit: q̃ illius qui commodat aurem detrahenti.Officiũ tuum eſt uiſitare languentes,noſſe domos matronarum: ac liberos earũ:& nobilium uirorum cuſtodire ſecreta.Officii ergo tui é,nõ ſolum oculos caſtos ſeruare:ſed & linguã. Nunq̃ de formis mulierũ diſputes.nec qd in cuiuſq̃ domo agat:alia domus per te nouerit.Hippocrates adiurat diſcipulos ſuos ante q̃ doceat & in uerbis ſuis iurare cõpellit:extorquet ſacramento ſilentium. ſermonem.inceſſum,manſuetudinem:habitũ:moreſq; deſcribit.Quanto magis nos q̃bus animarũ cura cõmiſſa é,oíum xp̃ianoꝝ domos debemus amare q̃ſi proprias.Cõſolatores nos potius í mœroribus ſuis q̃ cõuiuas í ꝓſperis nouerint.Facile cõtẽnit clericus,qui ſæpe uocatur ad prandium:& ire nõ recuſat. Nunq̃ petentes raro accipiamus rogati.Beatius enim é magis dare q̃ accipere.Neſcio enim quo mõ etiam ipſe qui deprecatur ut tribuat:cũ acceperis,uiliorem te iudicat.& mirum in modum:ſi eum rogantẽ cõtempſeris: plus te poſterius uenerat.Prædicator cõtinẽtiæ nuptias ne cõciliet.Qui apoſtolum legit ſupereſt ut qui habent uxores ſic ſint q̃ſi nõ héant.cur uirginẽ cogit ut nubat? Qui de monogamia ſacerdos é q̃re uiduã hortat ut biga ma ſit? Procuratores & diſpẽſatores domoꝝ alienaꝝ atq; uillaꝝ:quõ poſſũt eẽ clerici,q,ꝓprias iubẽtur cõtẽnere facultates? Amico qꝑiã rape furtũ é.Eccleſiã fraudare ſacrilegiũ é.Accepiſſe qd paupibus erogãdũ eſt. & eſuriẽtibus plurimis.uel cautũ uelle eé.uel timidũ,aut qd aptiſſimi ſceleris é:aliud exinde ſubtrahere.oíum prædonũ crudelitatẽ ſupat.Alter fame torquet:& tu iudicas,quoniã uẽtri eius ſatis ſit,Aut diuide ſtatim qd accepis:aut ſi timidus diſpẽſator es dimitte largitorẽ:ut ſua ipe diſtribuat.Nolo ut ſub occaſiõe mea ſaculus tuus plenus ſit,Nemo mea melius me ſeruare põt,Optimus diſpẽſator é:q ſibi nihil reſeruat. Coegiſti

me nepotiane chariſſime lapidato iam uirginitatis libello, quē ſanctæ euſtochio romæ ſcripſerā. poſt ānos decē rurſus bethleē ora reſerare: & confodiēdum me linguis oīum ꝓdere. Aut enim nihil ſcribendū fuit, ne hoīum iudiciū ſubiremus, quod tu facere quoq; uoluiſti: aut ſcribentes noſſe cūctoꝝ aduerſum nos maledicoꝝ tela eſſe torquēda. Quos obſecro ut quieſcant: & deſināt maledicere. Nō enim ut aduerſariis: ſed ut amicis ſcripſimus. Nec inuecti ſumus in eos qui peccant: ſed ne peccent monuimus. Neq; ī illos tantum: ſed & in noſipſos ſeueri iudices fuimus. Volenteſq; feſtucā de oculo alterius tollere: noſtram primū trabē eieci mus. Nullum læſi: nullius nomē de mea ſcriptura deſignatū eſt. Neminē ſpāliter meus ſermo pulſauit. Generalis de uitiis diſputatio eſt. Qui mihi iraſci uoluerit: prius ipſe de ſe. q; talis ſit. confitebitur.

Epiſtola beati hieronymi p̄ſbyteri ad oceanū de uita clericoꝝ. Vbi ad eoꝝ inſtitutionem ꝓponit epiſtolam pauli ad timotheū de ep̄o: ut ex illo cæteri gradus clericoꝝ diſcāt quō uiuere debeant. Monet illos fœminaꝝ uitare cōſortia: oſtendēs ex illaꝝ cōuerſatione etiā ſi cognatiōe iungantur quantum periculi imminear.

Ophornius Euſebius Hieronymus Oceano ſuo ſalutem. Deprecatus es: ut tibi breuiter exponerem: qualiter clerici debeāt uictitare ī hac uita mortaliū. Hic me plæriq; maledictis æmuli p̄ſto lant: qa non ſileo ueritatem. Tamen mihi chariſſime ab apoſtolo ſumamus exordium, qui ait. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus. Siqs ep̄atum deſiderat: bonum opus deſiderat. Oportet enim ep̄m irrep̄henſibilem eſſe: & reliqua, totū comp̄hendit eſſe cauendū: cum irrep̄hēſibilem ponit. Quo modo igitur alteꝝ rep̄hendet cū ipſe q accepit ptātem ut doceat, ſit rep̄hēſus? Ex ep̄o, gradus cæteri clericorum condiſcunt: quomodo debeant uiuere in hac uita mortali. Seipſos imitabiles debent ꝓponere ſacerdotes: ut alii iuniores gradus humiles conſecuti uita & teſtimonia ſacerdotū poſſint exurgere. Præcipue illud reor attentius tibi eſſe cauendū: qa prima tentamenta ſunt clericoꝝ, muliꝝ frequenter acceſſus. Iſte ſexus rep̄henſibiles exhibet clericos. Quid tibi re uera cū fœminis, q ad altare cum domino fabularis? Te cuncti in publico, te in agro ruſtici aratores ac uinitores quotidie grauiter lacerabūt: ſi contra diſpoſitum fidei cū fœminis habitare contendis. Et quia ut arbitror, cōcupiſcis irrep̄henſibilis iueniri: teſtimonio bono munire. Nunqd in choro apoſtoloꝝ fœminæ affuerunt? Prohibe tecū uirgines morari: etiam quæ de genere tuo ſunt. Diligis eas? Exterius ordina, frequenter uiſita, iunctus obſequio clericoꝝ. nedū ſecretaliter ac ſolus ingrederis: macules teſtimonium tuū. Illud etiam adiiciendū eſt, qa ſi uxorem ducēres: lex te non ꝓhibet habitare cum cōſerua. Cum uxoris, n. conſenſu eiuſmodi ad regimē ſacerdotii ꝓmouent̄, maxime cum apoſtoli epiſtola p̄ceptum hoc habeat: unius uxoris uiꝝ ad honorem clericatus eligendū. Te uero non ita ſalutaria p̄cepta conſtringunt. Aliter coniugati: aliter uirgines admonent̄ eccleſiaſtici onus ſubire miniſterii. Fœminaꝝ cum clericis nullo pacto conūcta p̄cipitur conuerſatio, ianua diaboli, uia iniqtatis, ſcorpionis p̄cuſſio nociuūq; genus eſt fœmina. Cum ꝓxiat ſtipula: incendit igne. Flāmigero igne p̄cutit fœmina conſciam pariter habitantis: exuritq; fundaméta montiū. Ego id dico, ſi cū uiris fœminæ habitant; uiſcariū non deerit diaboli. Ex eis aucupatū eſt ab initio peccatū. Ferreas mētes libido domat. Si alligauerit quis ignem in ſinu ſuo & ueſtimēta eius nō cōburent? Aut ſiqs ambulauerit ſuper carbones ignis. pedes ſuos non comburet? Mihi crede non p̄t toto corde cum domino habitare: q fœminaꝝ acceſſibus copulat̄. Sed dicis. Qui ambulat ſimpliciter: ambulat confidenter. Bene & argute. Sed & oportet teſtimonium bonū habere ex his qui foris ſunt. Licet coram deo recte incedas, tamē coram hoīibus bona ꝓuidentia ſunt: qa & aſtutiores ſunt filiis lucis filii tenebraꝝ. Cum ergo hoc genus a te nō amputat̄: das rep̄hēdētibus te locū. Ipſe te detrahētiū morſibus tradidiſti. Si agapetarum cōſortium nō dimiſeris, benignus es, gaudeo. Pudicus es: falſum eſt. Si aliquis ſenſerit clericum habitare cum fœminis: non credit eum eſſe caſtum. Si pudicitiam quæris, quare habitas cum fœminis? Fœminā quam bene uideris conuerſantem mente dilige: non corporali frequentes ornatu. Non ueſtis tenera clericū facit, aut ſacerdotem: ſed caſta mentis intentio. Hæc enim deuotionem honoris in te cuſtodit, honorem q̄dem glorioſum: boni operis fama conſeruat. Sacerdotes quippe decet: uel cæteros clericoꝝ gradus ut ſupra dictū eſt a fœminis ſegregari. Si igitur generis gratia iudicas eaſdem nullo pacto dimittere: memento thamar, q; ab ammō fratre ſuo corrupta ſit. Idipſum p̄ſequor dilectiſſime ubi unius eſt tabernaculi cōuerſatio: carnis nō facile tollit̄ delectatio. De duobus enim quod unus deſiderat: ſi loq nō p̄t, tentat̄ tamē. Remotio igit̄ uiri: caſtitatis collocat arma. Cōſtruit in melioribus caſtra, pudoris honorem conſolat̄. Potuit, n. & maria mater domini de choro apoſtoloꝝ non diſcedere: ſi liceret. Tecla poſt tētationē paſſionis antiochiæ: a paulo ꝓhibet̄ pariter p̄gere. Nemo miles cum uxore p̄git ad bellum. Non inuideo charitati tuæ. Sit tibi cum caſtis uirginibus longæua dilectio. Tunc in bono meritū collocabis: & famā meliorabis. Sed ſi congregationes cōſtituis puellaꝝ, pulchre cenſeo ī hebdomada ſecūda uiſitatōe ad benedicendū cōgregationē uenias. ſed nō ſolus: ne rumigeruli līguis te macerātibus lacerēt. Alienā enī cupiūt uicini diſcutere uitā: nō ſuā. Propterea digne accipe meoꝝ p̄cepta uerboꝝ. & monita humilitatis: quæ frater no affectu calamo iperante exp̄ſſimus, dulciter lege. Iam uero ut rep̄hēſibilis diuini altaris non ſit ſacerdos: pauca de reliqs apoſtoli teſtimoniis quātum dominus donat, exponā. Sufficiūt ſupiores cauſæ q̄ dictæ ſunt. Veꝝ ne aliqs minus intelligens ad ep̄os tantū ſentiat apoſtolū fuiſſe locutū: qd de diaconibus ad timotheū p̄ceptum ſit, qd de p̄ſbyteris ad titū, cōmemorare delectat. Sed prætereundū non eſt: ſuperiorem explanare ſniam. Vnius uxoris uiꝝ. & noua & uetus p̄ceptio ſacerdoté cenſuit eligēdum quia digamos ad miniſteriū plæriq; ep̄i applicuerunt, ſicq; aſſeruerunt, concubina fuit illa, non uxor, quaſi non hæc ſint commercia fœditatis in illa, quæ in hac exercent̄: quæ uxor aſſerit̄. An qa cōiugii tabulas non fecit: cōcupiſcētia alia fuit? Nullo pacto digamos, uel cōcubinaꝝ cathenis inſertos: decet ſubire ſacerdotii miniſterium. In leuitico ſcri-

ptum est ac p̄finitum.quales eligi debeant sacerdotes:sicut habes.& dixit dominus ad moysē.Sacerdos uxorem accipiat uirginem de semine patrū suoꝝ.Viduā uero aut̨ destitutam aut a uiuo marito derelictam nō accipiat.Bene audiui præcipiente domio moysi.qa nec uxor debet sacerdoti digama cōuenire:ne honorem polluat sacerdotii.Sicut unius uxoris uiꝝ:sic unius uiri mādat uxorem.Si ergo clericus monogamus fuerit & uxor eius digama:noli eum misterio applicare.Digamā enim duxit uxorem. Hæc tito p̄cepta idem apostolus deordinādis clericis dedit.Et qa liber finem expectat.ad id redeamus unde egressi sumus.nec si duæ uel tres pariter dei ancillæ morentur:solum ad eas ingredi cōuenit sacerdotē.Siqs hæc p̄cepta non obserua uerit:hostis est aīæ suæ.Quod si post monita nostra aliqs clericus agapetas amplius quæsierit amare q̄ xp̄m scdm synodalem regulam conueniat:& p̄cepta patrū in nicea definita ei legant̄.Iam uero si conuentus fugerit prædicta.& reliquerit:cōsecuti sumus maximū lucrum.Alioqn si neglexerit:talis ab ecclesia xp̄i anathematizandus est.Germinat enim fœminæ spinas cum uiris habitantes:& arcana mentium acuto mucrone p̄cutiunt.Proh nefas.dolor est dicere:sed p̄terire non decet.Xp̄o istæ nubere uouerunt:non clericis. Vnde sine nuptiis genus nouū uxoꝝ?Et hoc ad nos qd pertinet?Amachera cessemus.Bonus honor est in ecclesia si a consortio uiroꝝ fœminæ sint longe.Monachū uel clericum solitudo facit:nō publicū Quid te uirgina le delectat alloqum?Cur sanctimonialium cōtra fidem frequentas in ecclesia,uel ī ipso publico?Si eos quos diligūt uiderint:ridentibus oculis salutationis tenera uerba p̄cedunt.Deinde cum salutauerint:si eas dei uiros præterire celerius uiderint:cōtemptores suos iudicant:& irascūtur.Ordinat̄ deinde disertæ satisfactio: post satisfactōem prandiū:quasi noua læticia disponit̄.Inter pocula improperāt uerba contemptus. Illa uero lamētari se simulat:quasi peccati genus īducens.Lege quia talis debet esse solitarius:qualem hieremias es se descripsit.Ait enim Sedebit solitarius & tacebit:qa leuauit se super se.Bonū est uiro cū leuauerit iugū ab adolescentia sua.Et qa iesus relictis apostolis solus ibat orare.Mariam quoq; in penetralibus angelus solam inuenit non cum agapeta loquentem:& illa uirilem introitum trepidauit.Tu quæ fornax es malitiæ. qd a uiro desideras frequentius salutari?Et nescis qa dupliciter formā perdis:tuā simul & clerici.cuius misterio ecclesia xp̄i debet ornari.Inordinata consuetudo est:delicatis sermonibus fabulosa calamitas.Sed si hospitalitatem cupis habere:habes tuas sorores.Illæ apud te in domū uocari debēt:non clerici. Erit ad ædificationem tuam sancta uirgo:quod dixero.In beatissimi martini uita legimus cōmemorasse sulpitiū.q; transiens sanctus martinus quandam uirginem moribus & castitate p̄celsam cupiens uisitare.illa noluit sed xenium misit ei:ac per fenestrā respiciens ait sancto uiro.Ibi pater ora:qa a uiro nunq̄ sum uisitata.Gratias egit deo sanctus martinus.& q; talibus imbuta moribus castam custodierit uoluntatem:& benedicens eam abiit lætus.Hucusq; sufficiat de fœminis dictū(cōsumata qppe uirginū causa)transeamus ad reliqua.Hospitalem p̄cepit apostolus clericū ordinādum.Hoc p̄cepto pater abrahā & loth angelos susceperūt qa hospitalitatem inter cæteras dilexerunt uirtutes.Sic & Onesiphorus paulum doctrinæ fontē susceperit.Hæ imitationes sint uestræ.& ne sinatis incolā præterire:q apud uos panem non comedat.Sequit̄.Non p̄cussorem.Non enī pugilem describit apostolus,sed q conscias non percutiat singuloꝝ.sed modestum & reliqua:domū suam bene regentem.Per q̄ horribile erit:si domui clerici detrahat̄.Lædet sacerdotis opinionem in plæbe : quando de p̄ximis eius male loquit̄ populus.Sup oia hæc p̄cepit clericis boni testimonii fundamenta componere: ut bonoꝝ operū testificatio casto confirmet̄ affectu.

Beati hieronymi p̄sbyteri ad euagrium epistola qualiter p̄sbyter & diaconus differant:q̄ ostendit p̄sbyteꝝ diacono in honore longe p̄stare.& in primitiua ecclesia eūdem fuisse ep̄m & p̄sbyteꝝ. sed in sciſmatis remedium unū fuisse p̄positū:& in hoc orbis potius q̄ urbis sequendam consuetudinē.& hinc exceptus est tex.in decretis.xc.dis.c.legimus.

LEgimus in esaia fatuus fatua loqtur.Audio quendam in tātam erupisse uecordiam:ut diaconos p̄sbyteris.i.ep̄is anteferret.Nam cum apostolus pspicue doceat eosdem esse p̄sbyteros quos ep̄os qd patit̄ mensaꝝ & uiduaꝝ minister.ut super eos tumidus se efferat.ad quoꝝ p̄ces xp̄i corpus sanguisq; cōficitur?Quæris auctoritatem?Audi testimoniū,Paulus & timotheus serui xp̄i iesu. omnibus sanctis in xp̄o iesu.q sunt in philippis cū ep̄is & diaconibus. Vis & aliud exemplum ī actibus apostoloꝝ.Ad unius ecclesiæ sacerdotes.ita paulus loquitur.Attendite uobis.& cuncto gregi in quo uos spūs sanctus posuit ep̄os:ut regeretis ecclesiam domini,quam acquisiuit sanguine suo.Ac ne quis contentiose in una ecclesia plures ep̄os fuisse contendat.audi & aliud testimonium. in quo manifestissime comprobatur: eundem esse ep̄m atq; p̄sbyterum.Propter hoc reliqui te certe,ut quæ deerant corrigeres.& constitueres p̄sbyteros per ciuitates:sicut & ego tibi mandaui.Siquis est sine crimine.unius uxoris uir.filios habens fideles:non in accusatione luxuriæ.aut non subditos.Oportet enim episcopum sine crimine esse quasi dei dispēsatorem.Et ad timotheū.Noli negligere gr̄am quæ tibi data est ꝑphetiæ per impositionem manuum p̄sbyteri.Sed & petrus in prima epistola.p̄sbyteros inquit in uobis p̄cor comp̄sbyter.& testis passionum christi.& futuræ gloriæ quæ reuelanda est:particeps regere gregem xp̄i.& inspicere non ex necessitate sed uolūtarie iuxta deum.Quod qdem græce significantius dicitur επισκοπευοντες ideſt superintendētes.unde & nomē ep̄i tractum est.Parua tibi uidentur tantoꝝ uiroꝝ testimonia?Clangat tuba euangelica filius tornitrui quē iesus amauit plurimū:q de pectore saluatoris doctrinaꝝ fluēta potauit Presbyter electe domine & filius eius quos ego diligo ī ueritate.Et in alia epistola Presbyter caio charissimo quē ego diligo ī ueritate. Quod aūt postea unus electus ē.q cæteris p̄poneret̄:in sciſmatis remediū factū est:ne unusq̄sq; ad se trahēs xp̄i ecclesiam rumperet.Nam & alexādriæ a marco euangelista usq; ad heradā & dionysium ep̄os. p̄sbyteri semper unū de se electum in excelsiori gradu collocatum ep̄m noiabāt.quo si exercitus imperatorem faciat.

aut diaconi eligāt de se quē industriū nouerit:& archidiaconū uocēt. Quid.n.facit excepta ordiatione ēps quod p̄sbyter nō facit? Nec altera romanæ urbis ecclesia.altera totius orbis æstimanda est.& galliæ:& britā niæ:& africa:& persis:& oriens:& india:& omnes barbaræ nationes unum christum adorant: unam obser uāt regulam ueritatis.Si auctoritas quæritur:orbis maior est urbe.Vbicūq; fuerit episcopus:siue romæ:siue eugubii:siue cōstantinopoli:siue regii:siue alexandriæ:siue thanis eiusdem meriti:eiusdem & sacerdotii.Po tentia diuitiaꝝ:& paupertatis humilitas:uel sublimiorem uel inferiorem ēpm facit. Cæteꝝ oēs apostolorū successores sunt.Sed dicis.Quomodo romæ ad testimoniū diacōi p̄sbyteri ordinat? Quid mihi ꝓfers uni us urbis cōsuetudinem? Quid paucitatem.de qua ortum est supercilium in leges ecclesiæ uendicas? Omne quod raꝝ est:plus appetitur.Pulegium apud indos pipere p̄ciosius est.Diaconos paucitas honorabiles:p̄sby teros turba cōtemptibiles facit.Cæteꝝ etiam in ecclesia romæ p̄sbyteri sedent.& stant diaconi licet paula tim increbrescentibus uitiis:inter p̄sbyteros absente ēpo sedere diaconum uideri.& in domesticis cōiuiiis benedictiones p̄sbyteris dare Discant qui hoc faciunt.nō se recte facere sciant:& audiant apostolos. Non ē dignum:ut relinquentes uerbum dei mistremus mensis.Sciant quare diaconi cōstituti sunt.legant acta apo stolorum.recordentur conditionis suæ Presbyter & ēps.aliud ætatis:aliud dignitatis est nomē. Vnde & ad titum & ad timotheum de ordinatione diaconi & ēpi dicit.De p̄sbyteris omnino recitet.quia in ēpo & p̄ sbyter continet.Qui ꝓuehit:de minori ad maius prouehit. Aut igitur ex p̄sbytero ordinet diaconus:ut p̄ sbyter minor diacono comprobet:i quem crescit ex paruo:aut si ex diacono ordinet p̄sbyter:nouerit se lu cris minorem:sacerdotio esse maiorē.Et ut sciamus traditōes apostolicas sumptas de ueteri testamēto. qd' aaron & filii eius.atq; leuitæ in templo fuerint:hoc sibi episcopi & presbyteri & diaconi uendicent in eccle sia.

Beati hieronymi p̄sbyteri ad damasum de oblationibus altaris & elemosynis a presbyteris & non a lai cis uendicādis quod sanctoꝝ doctorum auctoritate confirmat:censens laicos præsumptores excōmunica tioni subdendos.

N Quærit sancta auctoritas tua papa uenerande:quia de quæstione quam clientulo tuo ꝓposuisti: & cōgrua responsa per epistolam mandasti:hoc est de panibus a fidelibus in altari oblatis: quis il lis iure uti debeat:quātum a præcipuis ecclesiæ doctoribus inuestigare ualui:in paucis tibi rescri bere curaui.Testes autem idonei.quos ad hanc rem corroborādam cōcitaui:hi sunt. Gregorius nazianzenus mirabilis doctor.Cyrillus Athanasius Theophilus Anatholius loānes chrisostomus Eustachi us Eusebius Chronographus:& noster Hilarius.qui omnes uno ore eodēq; consensu ueluti uera sancti spi ritus organa anathematis mucrone censet esse feriēdos:q in usus laicoꝝ panes oblationum contulerint. qa omnino sacerdotibus solis debentur:nisi forte religionis gra laici pro benedictione de manu sacerdotis ac cipiant.Non solum autem de panibus in ecclesia hoc sanxerunt patres nostri:sed de omnibus quæ altari of feruntur:dicentes atq; docētes:magnū nefas esse:& per oia diabolica temeritate hoc fieri:ubicūq; acciderit: & ualde esse intolerabile sanctæ ecclesiæ:ut sine uindicta sanctoꝝ canonū remaneat. Vnde chrisostomus i cōmentariis super matthæū:ubi discipuli spicas manibus uellebant sabbato & pharisæi reꝑhēdebāt sic ait. Si nō licuit dauid.& uiris eius adhuc sub umbra legis comedere panes propositi ois:quando ab abimelech panes petiit fame stimulante.quomodo nunc euāgelio coruscāte psuaderi debet laicis.ut oblatōem panum deo oblatoꝝ suis usibus rapiant? Dicit nāq; perinde apostolus.Qui altari seruiunt:de altari participent.Er go qa sacerdotes pro ois orare solent.quoꝝ elemosynas & oblationes accipiūt.qua fronte p̄sumūt laici oblationes.quas xp̄iani pro peccatis suis offerūt.uel comedere:uel aliis cōcedere.cum ipsi nō debeāt pro po pulo orare? Ob hoc papa glorioſe mittere oportet illos p̄sumptores in excōmunicatōem perpetuā ut cæteri metū habeant:& amplius hæc in ecclesia ne fiant.

Incipit quartus liber siue tractatus tertiæ partis pricipalis epistolaꝝ beati hieronymi de correctiōe uitæ & conuersatione p̄latoꝝ siue præsidentium.

Epistola beati hieronymi ad rusticū narbonēsem ēpm de uita & cōuersatione ēpi &. vii.gradibus cleri corum illi commissis.

§ Vfficere quidem fidei tuæ arbitror cōuersationem sanctam:quā habes in xp̄o iesu ad sa cerdotalis ordinis dignitatem:arctam tibi & anꝯustam intellectus uiam in domino refe rare:quia præcedentibus meritis ac uirtutis insignibus ad hoc officium electus a deo es. Licet in multis gra xp̄i sine operibus comprobet:& cessante merito conuersationis ac ui tæ:sola dei dona fructificent.Tamē quia tu præ cæteris electus a deo comprobaris: q & legis opera impleuisti:& cōmoraris in gra usq; ad supeminentem sciæ charitatem intelle ctu dei tecum loquēte festināter existentibus cogitatōibus isignibus:hoc uis nosse:quod futurus es:totius tibi ecclesiæ ꝓut ꝓcipis:sacra reserabo.doctriæ ordinē & locū custodiēs:& qd qualiter ob seruare debeas docēs:si modo ad iniuriā nō reuoces nouellæ exhortationis iduſtriā.ac te nō pudeat paulisp minorem esse dum discis.Quia sepositō ut uides priuilegio dignitatis:habes de nobis amplius qd' q̄ras: & id qd' iāpridē in cōsecratione cōstitutū te esse credis:restat ut capias:ne minor iueniaris in xp̄o: q̄ in mūdo interim noīaris:ac sic falsi uocabuli iutilis pastor existas:cū hæc quæ in domio latent:sacra nescires. Nos ta mē tenētes i oi disputatōe rōnem ac tecū simpliciter fabulātes:ueꝝ te ēpm aiaꝝ debeī eē mōstrabimus: ut factus tibi ipe iudex:hoc qd loqmur:iplere festines:& nobis cōsentiēs:uerecūdia & cōfusione reiecta: eligas abiectus esse i domo dei:magis q̄ hitare i tabernaculis peccatoꝝ.Sic.n.iesus ait.Reges gētiū dominā eoꝝ: & q ptātem habēt:domi uocent.uos aūt nō sic:sed q maior é uestrū:fiat sicut mior.& q princeps ē fiat sicut

miniſter.Quis.n.maior eſt.q recumbit an q miniſtrat?In gentibus qdem q̄ diſcumbit.inter uos aũt nõ ſic: ſed qui miniſtrat.Ego aũt in medio ueſtrũ ſum ſicut q miniſtrat.Et uos qa eſtis pmanẽtes mecũ in tẽtationibus meis.Ego diſpono uobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnũ:ut edatis & bibatis in menſa mea in regno meo.& ſedeatis ſuper ſedes duodecim iudicãtes duodecim tribus iſrael.Et alibi Rectorem poſuerũt te:noli extolli.ſed eſto tanq̄ unus ex ip̄is.Et alibi.Non ut domineris clero:ſed ut forma ſis ouibus. Et alibi. Templũ dei eſtis:& ſpũs dei habitat in uobis.Siqs autem templũ dei uiolauerit:diſperdet illum deus. Templum enim dei ſanctũ eſt:quod eſtis uos.Quoniam ex ipſo & p ipſum & in ipſo ſunt omnia:ipſi gloria i ſæcula.Vnus.n.deus & pater domini noſtri ieſu x̄pi:ex quo oĩa.& nos ī ipſo:& unus dominus ieſus x̄ps :p quẽ omnia:& nos p ipſum.Sed non in omnibus eſt ſcia.Cæcitas enim contigit ex parte in iſrael:donec plenitudo gentium itraret:& ſic oĩs iſrael ſaluus fieret.Concluſit ergo deus oĩa ſub peccato:ut oĩum miſereat. Ante oĩa humilitatem dilige:qa ſupbia apoſtatare facit a deo:& initium oĩs peccati ſuperbia eſt.Deus enim noſter formã ſerui accipiẽs:humiliauit ſe uſq̄ ad mortem:mortẽ aũt crucis.Oẽs ſcripturas mente p̄curre:totũ canonem lege.atq̄ habẽs ante oculos exempla ſanctor̄:imitare quod bonum eſt.æmulare : quod ſanctum eſt.Factuſq̄ tibi hieroſolyma cæleſtis deo uota reſtitue.domũ in te & templũ ſalomonis ædifica:tabernaculum fabrica:& diligẽtius exornare feſtina.Intra ſancta ſanctor̄:indeficiens lumẽ accẽde.perfectõem in omnibus tene.Pone cuſtodiam ori tuo & oſtium circũſtãtiæ labiis tuis.Nõ des in tẽtatõem aĩam tuam : & dic. Omnis caro fœnũ.& oĩs gloria eius ut flos fœni.aruit fœnũ & flos decidit.uerbum autẽ domini manet in æternum.Sacerdos enim domini q de ore ſuo ꝓfert iuſticiam:& exquirentibus nunciat ueritatem:angelus dei oĩpotentis eſt.In omnibus cauſis ſerua iuſticiam.peregrinãtem:& orphanũ:& uiduam:& pauperem: uel pupillũ uacuo gremio non dimittas.Ibiq̄ theſaur̄ tuũ ubi & cor tuum eſt:conde.Cum omnibus fratribus tuis ſicut ſcriptum eſt:pacem habe.Concilia fuge.ne dum iudicas.condẽneris.Sic.n.ſcriptum eſt.Beatus uir q non abiit in conſilio impior̄.& in uia peccator̄ non ſtetit:& in cathedra peſtilentiæ non ſedit.ſed in lege domini fuit uoluntas eius.& in lege eius meditabitur die ac nocte.Potentum perſonas:diuitum notitias:ſalutantium obſequia ita accipe:ut pauperem nõ contriſtes:nec ulli faſtidium excuſationis inducas.Non recedat liber legis ut ſcriptum eſt:de manu tua.ſed meditare in eo die ac nocte.Sic enim ſcriptum eſt.Sine offenſione eſtote iudæis & græcis & eccleſiæ dei:ſicut & ego omnibus p omnia placeo:non quærens quod mihi utile eſt.ſed quod multis:ut ſalui fiant.Prius q̄ audias:ne iudices quẽquam.atq̄ ante ꝓbatõem accuſationis illatæ:neminem a tua cõmunione ſuſpendas.quia non ſtatim q accuſatur reus eſt:ſed qui cõuincitur criminoſus.Nec præſtandum odiis ſingulor̄ eſt:ut innocentũ fratrũ donec̄ iniuria.Quinimo timorem domini ante oculos ſemper habens:ut totum quod agitur:deo & x̄po ſcias eſſe p̄ſentandum . Nam præterit figura huius mundi:& deo magis obedire conuenit q̄ homibus.Qui ſcit præterita:de futuris æſtimat. Vno enim ſermone tota lex adimpletur.Omne quod tibi fieri nolueris:alii ne feceris.Domi ſi fieri poteſt poſtpoſita pſonæ tuæ cura:officiiq̄ reuerentia:ſeruũ ſeruis eſſe te cõuenit:atq̄ ita iſrael in omnibus perdocere:ut qcũq̄ audiunt cõuerſatione tua magis q̄ ſermone ꝓficiant.Sic enim ſcriptum eſt:in ſapĩa ambulate ad eos qui foris ſint.Non te extollat ſalutatio plurimor̄.Munera diuitum & obſequia te non uincãt.qa munera ut ſcriptum eſt excæcant oculos iudicũ.Nec plus ſit apud te matrona nobilis & diues:q̄ ꝓfeſſa pauper atq̄ mendica:aut uidua maritali auxilio deſtituta:æqualis ei que habet uirum potentem in ſæculo uideatur. Alienum te a perſonis oĩum reddendum iudica:Ac propter iniuſticiam in iudicio pauperem non defendas. nec propter gr̄am diuiti indecenter aſſiſtas.aut ſi hoc non potes facere:cognitõem reſpue cauſar̄. Sola eſto tibi lectione & or̄one cõtentus.Neminẽ enim ut ſcriptum eſt diligit deus:niſi eum q cum ſapĩa habitat . ac nullũ lædit.Iſta ſi feceris:deo utilis in omnibus comprobatus:perfectũ ſacerdotium in te retẽtabis.Expelle de tẽplo x̄pi oues & boues:& columbas uendẽtes.& nũmulari̊ euerte menſas.qa domus patris noſtri domus negociatiõis eſſe nõ debet:ſed oratiõis.Et quod iudicio dei ꝓiicitur:deſiderari ꝓpter dãnationis ſn̄iam non oportet ne reprobi inueniamur in x̄po.Sicq̄ fiet ut in ueritate conſiſtens ſeptiformis eccleſiæ ſacrãmẽtum noſſe mereatis quod in omnipotentia dei cum ſua ueneratione conſiſtit ideſt in patre & in filio & in ſpiritu ſancto:in archãgelis:in angelis:in ſapĩa:in hoĩbus.Quæ omnia ſi diligenter aſpicias:totus in his diſputationibus eccleſiæ catholicæ fundamẽta cognoſces:& per hos gradus ſi uniuerſa obſeruaueris quæ ſcripta ſũt: deus erit in memoria tua:& tu in dominũ reuerteris.

De primo gradu eccleſiæ qui foſſarior̄ ordo eſt.

Rimus igitur in clericis foſſarior̄ ordo eſt:qui ī ſimilitudinem thobiæ ſancti ſepelire mortuos admonẽtur:ut exhibẽtes uiſibilium rerum curam ad iuiſibilium feſtinẽt:& reſurrectionem carnis credentes in domino totum quod faciunt deo ſe præſtare non mortuis cognoſcant. Tales ergo foſſarios eccleſiæ cõuenit:qualis thobias propheta fuit:eius fidei:eius ſanctitatis:eius ſciẽtiæ atq̄ uirtutis.Non ergo putes paruum eſſe officium foſſariorum.At ſicut cæteri ſacerdotes famulis dei deſpicias ſacramẽtum:ac plus diuerſor̄ ſeruis deferas uel amicis q̄ x̄pi in templo cum p̄ces fũdis:cuius mẽbra ueneraris:cũ oĩbus participare te cõuenit:nõ ſolum in altari:ſed & domi:cum oĩbus eſſe cõuiuam:atq̄ iter domeſticos parietes ſimpliciter reſidere.Si amas thobiam ꝓphetam:& ſi eius imitaris exẽplũ:ſi ipſes qđ ſcriptũ eſt:q recipit ꝓphetam in noie ꝓphetæ mercedem prophetæ accipiet.caue ne huic officio per ſuperbiã tuã aliqua irroget̄ iniuria:quam laicus qui minor eſt thobiæ nõ meret̄.Te enī ita de dei mẽbris oportet hr̄e iudicium:ut ītelligas eccleſiæ ſacr̄m.Religionis enim & ſanctitatis eſt:q eps diceris nõ romãi cõſulatus aut iuris.Si hoc uis eſſe quod factus es:ſerua ordinem tuũ:locũq̄ cuſtodi.Deſer ꝓphetæ:ut ꝓpheta tibi ſeruiat. Dilige myſteria dei:ut ameris a x̄po . Noli aliquem contriſtare illicite aut iniuſto odio proſequaris: quia tu

ſicut xp̃s es:& alii xp̃i ſunt:& nemo potens eſt in hoc ſæculo q̃ aliquẽ ſeruoꝝ ſuoꝝ uelit ab aliis conculcari. Tu ipſe quoq; ſi libẽter accipias quod dicturus ſum:cũctoꝝ famulis ꝓpter eos qbus ſeruiũt honorẽ defe res:atq; unũquẽq; prout potens eſt eius dominus ueneraberis. Dic mihi quæſo Quis maior ẽ xp̃o? aut cui tãtum debes. q pro te ſanguinẽ ſuũ fudit:& q te eccleſiæ ſuæ ꝓpoſuit:& q te honorauit in cunctis: q oĩa ti bi diuitiaꝝ ſacra conceſſit? Nunqd meret dominus deus tuus:ut cũ hæc pſtiterit ꝓpter bonitatem & miſe ricordiam ſuã cõſeruos tuos deprimas? Deroges xp̃o:ac nullũ niſi te ſolũ putes ad dominũ ptinere: Tibi tan tum exiſtimes reuerẽtiam deferẽdam:ac famulos xp̃i in conſecratione tibi creditos nõ in miſterio liberos: ut habeas:ſed ut ſeruos in domiatõem poſſideas? Hæc enim præ cæteris deus dãnat:& nihil grauius ꝓfert: q̃ ut cum ſcias hoĩbus deferẽdum deo ipſe nõ deferas:cũ ſeruũ prĩcipis atq; militiæ deputatũ ꝓſeq; & laceſſe re nõ audeas:eos q ueri dei ſerui ſunt:& uero xp̃i caractere cenſiti ac ꝑ baptiſmũ gr̃am xp̃i & per clericatus officium militãtes adiectõe putes ignominia deputãdos:& plus ĩterdũ apud conſciam tuam ſi iniuriam nõ faciat noſtra correptio:tam ſeruis q̃ clericis parcas. Et in his aliqd uernaculũ diligas:illos uelut alienos deſpi cias:& malis mũdo placere q̃ xp̃o. Pro xp̃o:pro fide:pro religiõe:pro ꝓpoſito ſanctitatis deferre ĩterdum cle ricus ſeruo cogitur:& ad ignominiam non ferẽdam uilis iudicat in mũdo:q ſũmus in cælo eſt. Recte hæc repudias eps. recta iſta nõ ſeruas. Si eps non uis:ſi cæloꝝ regna cõtẽnis:ſi nullum cũ deo cupias habere con ſortiũ. Certe ſi electũ te a deo gratularis:ſi factum te paſtorẽ gregi:ſi te creatũ ſacerdotem clericis recogno ſcis:laborare debebis:ne tibi tua mẽbra diſpliceant:ne id qđ xp̃i eſt reprobet. Si.n.ait apoſtolus:aut nunqd caput pedibus dicet nõ deſidero opa ueſtra. Vnum.n.corpus & multa ſunt mẽbra. Si tu caput es:pedũ tibi officia neceſſaria ſunt:Pertinere ad honorem tuũ atq; ad ſubſtantiã corporalem pedes ipſe cognoſcis. Sine his ut ipſe noſti ambulare non potes. Hi te ſuſtinent:hi totũ corpus ꝓmouent:hi dirigũt caput:hi primũ te eſſe faciũt. Perditis his cõtẽneris a cũctis:ac tibi ipſe odibilis factus amarã uitã in ſæculo retentabis.

De ſecundo gradu eccleſiæ qui oſtiarioꝝ ordo eſt.

Ecũdus oſtiarioꝝ locus eſt qui claues regni cæloꝝ tenent:qui patriarchis dantur:qui præſunt portis hieruſalem:aut inter bonũ & malum habentes iudicium aperiunt quod nemo claudit:& claudunt quod nemo aperit. Iam hic conſiderare te conuenit:quæ circa oſtiarios dei debet eſſe diligentia:quanta his uerbis atq; officii reuerentia per te deferenda ſit:Intrare templũ niſi ꝑ hos non potes. Hi ſunt ordinati per uices ſuas:& oĩa quæ intus ſunt ex utraq; cuſtodiũt:ac perfecti in omnibus fideles recipiant:reſpuant infideles.

De tertio gradu eccleſiæ qui lectoꝝ ordo eſt.

Ertius lector ordo eſt:q deo xp̃o & ꝓphetis daꝫ:ſcđm qđ ſcriptũ eſt. Exalta uocẽ tuã & dic. Oĩs caro fœnũ:& oĩs gloria hoĩs ſicut flos fœni. Aruit fœnũ:& flos decidit. Verbũ auté domini ma net in æternũ. Deniq; dominus noſter legẽs ĩ tẽplo formã lectoris aſſumpſit. Sicut ergo lectores q cantãt cãticũ moyſi & agni hi ſunt q ſequũtur agnũ ĩmaculatũ quocũq; ierit:q cũ mulieribus nõ coinq̃nauerũt:uirgines.n.ſunt. Hoꝝ numerus eſt angeloꝝ:& nomẽ angeli cõueniẽter ſacerdoti adaptaꝫ: q uſq; adeo æquales tibi ſunt ꝑ hæc officia ſanctitatis:ſicut ſcriptũ legis. Sacerdos q de theſauro de ore ſuo ꝓ fert iuſticiã:& exq̃rentibus annũciat ueritatẽ angelus omnipotẽtis dei eſt.

De quarto gradu eccleſiæ qui ſubdiaconoꝝ ordo eſt.

Vartus eccleſiaſticæ diſpoſitionis in ſubdiacono eſt ordo:q metranatinei appellanꝫ in humilita te domĩo ſeruientes. Propter hoc in euãgelio ieſus ad nathanael ait. Hic eſt uerus iſraelita:in quo dolus non eſt. Cui reſpõdẽs ieſus ait. Ante q̃ philippus te uocaret:cũ eſſes ſub ficu noui te. Quod ꝓpterea ſcriptum eſt:ut tu eius locum diſpoſitõemq; cognoſcas. Propterea dominus noſter for mã dei accipiẽs humiliauit ſe uſq; ad mortẽ:mortem aũt crucis. Propter quod ſemper genu flexo orare mã damur. Oĩs enim q ſe humiliat exaltabiꝫ:& q ſe exaltat humiliabitur. Propter hoc ægyptus competentibus plagis ꝓcutiꝫ a domino. Hæc dies ꝓfectiõis ex ægypto paſcha domini nũcupaꝫ:ut qa paſcha noſtrum ĩmo latus eſt xp̃s:plenitudinem totius myſterii atq; ſacri in reꝝ officiis recognoſcas:nec per arrogãtiam nõ ferẽ dam nõ deſpicias eos q oblatões in templo dei ſuſcipiũt:ut ſecretoꝝ oĩum teſtes particeps etiam paſſionũ ſunt & cætera. Hi.n. primi deſideria nra ſuſcipiũt:hi ꝓbant in nobis optimas uolũtates:hi repudiant malas: hi ut a deo ſuſcipiamur aſſiſtunt:quoꝝ tibi ſicut uiſibiliter miſteria eſſe cognoſcis:ita & inuiſibiliter ꝓpter pacem aut eius cõcordiam utilem eſſe perpende:ne conficere corpus xp̃i & ſanguinem ultra nõ poſſis:ſi uẽ turus ad altarium dei eccleſiæ mẽbra neglexeris.

De quinto gradu eccleſiæ q leuitaꝝ ſeu diaconoꝝ ordo eſt.

Vintus in diaconibus ordo ſacramẽti eſt:quoꝝ ſors dei eſt:q recedere de templo domini die ac nocte ꝓhibẽtur:q colũna & fundamẽtum ueritatis ſunt:q eccleſias dei ſuſtinẽt:q altare xp̃i ſunt in quo firmãtur ſacra in quo offerꝫ oblatio. Quid ergo in templo dei ut ipſe noſti uenerabilius altari eſſe poteſt? Quis non ſe ad menſam domini acceſſurus humilieꝫ? Et hi ſunt quos in apoca lypſi legimus ſeptem angeli eccleſiaꝝ. Hi ſunt ſeptem candelabra aurea:hi uoces tonítruoꝝ:hi in ſimilitu dinem ſacroꝝ. Noe iuſticiæ prædones nõ habẽtes in ſe maculam aut rugã atq; in cãdorem lucis effecti:in oĩ iſrael deo uolente ꝓſpicui:puri mẽtibus:aĩaꝝ candidi:uirtutum operatione ꝓclari:humilitate ꝓditi. qeti:hu miles:euangelizantes pacẽ:annũciantes bona:diſſenſiões rixas & ſcãdala reſecãtes:ſoli deo eloquẽtes: in tẽ plo nihil de mũdo penitus cogitãtes:dicẽtes pr̃i & matri nõ nouimus uos:& filios ſuos nõ agnoſcentes. De niq; & leui ut ſcriptũ legimus ſacerdotalis tribus eſt:& caput oĩum ſacerdotũ. Sine hoc ſacerdos nomẽ hẽt officium nõ habet. Hic miniſter dei dr̃ quia ſcriptum eſt. Quis maior eſt q miniſtrat:an cui miniſtratur? Et

ſicut in ſacerdote conſecratio:ita in miſtro eſt ſacramẽti diſpenſatio.Illi orare:huic pſallere mãdatur. Ille ob lata ſanctificat:hic ſanctificata diſpenſat.Ipſis etiam ſacerdotibus ꝓpter ꝑſumptõem non licet de menſa do mini tollere calicem: niſi eis traditus fuerit a diacono:ut præcedẽte miſterio ſanctitatis humiliatus pauliſp poſt cõſecrationem dum miſterio dei inſtant:reuerentiã ut debent recognoſcãt.Ita enim deus noſter omni potens uniuerſa diſpoſuit:ut qui maiorem eſſe ſe crediderit minor ſit:& qui uideretur minor maior exiſte ret.Deniq; q̃ hoc uerũ ſit ipſe ꝓpende. Leuitæ inferunt oblationes in altari.Leuitæ componũt menſã do mini.Leuitæ cum ſacerdotibus dum ſacra benedicuntur aſſiſtunt.Leuitæ ante ſacerdotes orant:ut ſicut di ſtinctio locoꝝ creditur in mundo:etiam in altari dei uideatur.Eꝑi ſuperbi ſunt:ſi nolint ſibi diaconos an teponi. Si humanitatẽ diligunt maiorẽ eſſe in eo qd̃ ſũt humiles cognoſcãt. Tũc deinde ut aures hẽamus ad dominũ diaconus acclamat:ipſe ꝑdicat:ipſe hortatur:ipſe cõmõet aſtãtibus ſacerdotibus ne leuiter hãc uocem:quæ hæc & pacem annunciet:aut negligenter aſpicias:aut contẽnendam putes.Sufficit huic ordini eum per dominum fuiſſe conceſſum:ut non ſolus ſacerdos in templo totũ agere & implere uideatur.Eget officio diaconi ſacerdos:ſicut & diaconus ſacerdotis:nec diues ſine paupe eſſe põt.Poſt cõſecrationem eni omnium ſacrorum poſt orationes:poſt recitationes noſtum poſt omnia myſteria deitatis perfectio: rurſus leuitis in altari datur.Diaconus ut ſuperius dixi calicem tradat:teſtis paſſionis: teſtis diſpenſationis:teſtis humilitatis ne elatus in ſuperbiam is qui obtulit nihil ſperandũ ſibi a diacono recognoſcat.Iõ leuita in cõ ſecratione perfectus eſt:nec ultra iam ſicut laicus benedicitur:quia perfectam in ſe habere iubeatur domi ni ſanctitatem.Deniq; ex omnibus tribubus in ieſu naue libro leuitæ ciuitates accipiũt:ut tu ĩtelligas nul lum eſſe hominum genus:nullam terram:nullum locum:nulam gentem:quæ nõ huic ꝓpter dominum ſeruire iubeatur.De leuitis autem decimas decimarum accipimus ſacerdotes:nec dare ipſis ſed accipere mã dantur.Nunc autem ex quo ĩ eccleſiis ſicut in romano imperio creuit auaritia:ꝓiit lex de ſacerdote:& uiſio de ꝓpheta.Singuli quoq; potentia eꝑalis noſs quam ſibiipſi illicite abſq; eccleſia uẽdicauerũt:totũ quod leuitaꝝ eſt in uſus ſuos redigũt.nec hoc ſibi quod ſcriptũ eſt uendicant:ſed cũctis auferũt uniuerſa. Mẽdicat ĩfœlix clericus in plateis:& ciuili opere mãciparus publicam a quolibet depoſcit alimoniam.& q̃dem ex eo deſpiciẽ a cũctis ſacerdotale officium:dum miſericordia deſolatus iuſte putaẽ ad hanc ignominiã deueniſſe Eget in ſede ꝑſbyter:in altari leuita:in ſecretario ſubdiaconus:in lectiõe lector:& in templo oſtiarius: in ſe pultura foſſarius:moriunẽ fame:& q̃ alios ſepelire mandantur:poſcunt miſericordiam:q̃ miſereri aliis ſunt ꝓcepti.Et cum ita fuerit:ſacerdos qui hoc non fecerit condẽnatur.Solus incubat diuitiis : ſolus miniſterio utitur:ſolus uniuerſa ſibi uendicat:ſolus partes inuadit alienas:ſolus occidit uniuerſos.Nam ſi ſecũdũ diui nos libros oĩa faceremus:nec dici quicq̃ uiſibiliter poterat cũctis:ſola in xꝑi eccleſia ſanctitas abũdaret.Hic ꝓpter ſacerdotum auaritiam odia conſurgũt:hinc epiſcopi accuſanẽ a clericis:hinc principũ lites:hinc deſo lationũ cauſæ:hinc origo crimis.Etenim ſi unuſquiſq; ita hunc mũdum uiſibiliter poſſidere mandatur :ut ſua tantum poſſeſſione contentus ſit:ac res non inuadat alienas:non agrũ pauperi tollat:non uineam : non ſubiectoꝝ aliquod:non famulos:non fructus:q̃to magis q̃ eccleſiæ dei ꝑeſſe debet:ita in omnibus ſeruare iuſticiam:ut hoc ſibi tantum uendicet quod ſui iuris eſſe cognoſcit.Aliena non tangat aliena nõ rapiat: æq̃ lem ſe cæteris faciat.& ſicut ſine his in eccleſia non fit:ita & ſine his in eccleſiæ miſterii diſpenſatione nõ uiuat.Certe ut ipſe noſti q̃ uiſibiliter in hoc mundo ius inuadit alienũ:accuſatur a paupere:damnãtur a iudice.Ita & in eccleſia dei cum unuſquiſq; ſtipendia ſua perdit:clamat ad deum:exaudiẽ a xꝑo nec differẽ ĩ hac parte ultionis ſnia:ſi nõ reddunẽ uniuerſa.Moderatio enim dei ꝑces ac ſolum noſtrũ redditũ quærit:ac nos quærit ſua bonitate ſeruari.Sed ſi nõ cõuertimur.ſi duri corde ſumus:ſi in peccatis uſq; ad mortem illicite ꝓduramus:aſſidue peccanti ſicut ſcriptum eſt deus non miſereẽ.

De ſexto gradu eccleſiæ:qui ſacerdotum ordo eſt.

Extus ſenioꝝ ordo ẽ:q̃ ſacerdotibus daẽ:q̃ ꝑſbyteri dicunẽ:q̃ ꝑſunt eccleſiæ dei:& xꝑi ſacra cõficiũt.Hi aũt ĩ benedictiõe cũ eꝑis cõſortes miſterio ſũt.nulla ĩ cõficiẽdo corpe xꝑi ac ſanguine iter eos & eꝑos credẽda diſtãtia ẽ:& euchariſtiã iãpridẽ ꝑ ꝑſbyteros benedictam ſi uſus exegerit eꝑi accipe debẽt:ac ſe xꝑo ac plenitudini eius coĩare cognoſceẽ.Nã ſiqs ad iniuriam reuocet aut putet ſe accipe nõ debere euchariſtiã quã ꝑſbyter benedixit:is ꝓfecto puerſus ẽ:credẽs dominũ duo corpa hũiſſe.Vnũ maius:& unũ minus.Naius qd̃ eꝑs cõficit:qd̃ ꝑſbyter minus.Hic xꝑm diuidit:eiq; facit iniuriã. Ergo iter baptiſmũ & baptiſmũ põt eẽ diſtãtia:ut ſãctior iudiceẽ quẽ baptizauit eꝑs:q̃ is quẽ leuita.ſicut in actibus apoſtoloꝝ legis eunuchũ a philippo diacono baptizatũ fuiſſe ut ſcriptũ eſt.Ecce aq̃:qs phibet me baptizariẽ Et ille ait nihil:ſi credis.Fides.n.q̃ facit mũdum:& qa nõ ẽ dãtis ſed accipiẽtis.Ita credẽdũ eſt ĩ oĩ aĩa baptiſmũ eſſe ꝓfectũ:& in oĩ ſacerdote corpus xꝑi eẽ ꝓfectũ.q̃ nõ coĩcat euchariſtiæ ꝑſbyteroꝝ:nõ coĩcat xꝑo.nec euchariſtiã ipſe benedicit:qa ĩ eo ĩ quo iudicat cõdẽnaẽ:atq; ĩ ſimilitudiné iudæ traditoris tradẽs domini nullo cogẽte ipſe ſibi infert manus:ac ſuſpendio perit:qa ſupbia peccat in deo. Nec ego dico ꝑ ſentibus eꝑis atq; aſtãtibus altari ꝑſbyteros poſſe ſacra cõficere.Sed ſi forte uſus exegerit:ut uenientes ad ec cleſiam ſacerdotes iiſdem horis q̃bus aut oblatio parata nõ ſit:aut nõ poſſit offerri:nõ debere eꝑm repudia re euchariſtiã ꝑſbyteroꝝ ſi ponaẽ in altari.qa accipi oportet eꝑm:quoniã corpus eſt xꝑi.ſicut.n. ſcriptũ eſt. Vos enĩ eſtis corpus xꝑi & membra ex parte.Charitas enim cœperit multitudinem peccatoꝝ.Fides : Spes: Charitas.Tria hæc maior his eſt charitas.Charitas patiẽs eſt:benigna eſt:nõ æmulatur:non iflatur:nõ per peram agit.Omnia credit:omnia ſuſtinet:Charitas nunq̃ excidit.Et quia ſcriptum eſt preſbyteri duplici ho nore honorantur maxime qui laborant in uerbo domini prædicare eos decet:utile eſt benedicere:cõgruũ cõfirmare:cõuenit reddere communionem:neceſſe eſt uiſitare infirmor:orare pro inualidis:atq; omnia dei

ſacra cõplere:pſertim cũ in oriẽte eã ſemp cõſuetudinẽ & in illyrico & in italia atq; i africa oĩbus locis tẽpo
ribus apoſtoloꝝ ſuiſſe manifeſtum ſit. Ac ſola ꝑpter auctoritatem ſummo ſacerdoti clericoꝝ ordinatio: &
uirginũ cõſecratio reſeruata ſit:cũ baſilicæ altaris & chriſmæ dedicatõe uel ſatiſfactione a multis diſciplina
eccleſiæ uẽdicata concordiã ſacerdotũ ſolueret:ſcãdala generaret. Propter hoc & nuper eꝑalis electio ad me
tropolitanũ remiſſa eſt:& cũ huic ſũma datur poteſtas:aliis adimit hæc facultas:& ĩcipiunt etiã ſũmi ſacer
dotes pati nõ ex iure ſed ex neceſſitate aliũ ſacerdotẽ:ne huic eꝑs inuidia diabolicæ tentatõis inflatus iraſca
tur in templo. Si eꝑi cohortãtur plæbẽ:ſi in eccleſiis ꝓdicent:ſi plæbibus ut ſcriptũ eſt benedicant: etenĩ ob
uianti iſta ſic dicam. Qui nõ uult ꝓſbyteros facere quæ iubentur a deo:qs maior eſt chriſto:aut qs corpori
eius aut ſanguini poterit anteponi? Præſbyter chriſtũ cõſecrat:cum in altario dei ſacramẽta benedicit. Bene
dicere populũ nõ debet:q xꝑm etiam iubetur cõſecrare? Virgines etiam dei(licet apoſtolus dicat de uirgini-
bus ꝓceptum domini nõ habeo)tamẽ hoc rõne faciẽte ſi uſus exegerit per eum benedici ſi neceſſe eſt mani
feſtum eſt:qa maria mater domini chriſti ſoror eſt uirginũ:& euchariſtia xꝑi chriſtus:& minor maria q̃ do
minus. Tamẽ credẽdũ eſt ſũmi ſacerdotis iudicio:& hoc faciendũ eſſe quod iuſſerit circa laicos: iubentibus
nobis iuſtiſſimi ſacerdotes ꝓſbyteri dei benedictionis perdũt officiũ:amittunt liguæ opus:non habent cõfi
dentiam ꝓdicandi. trũcatus eſt omni parte uirtutũ. ſolũ ꝓſbyteri nomẽ habet plenitudinem ac pfectõem: q̃
conſecratõi eius competit:non retentat. Quis hic ergo o ſacerdotes honor eſt:ut damna gregibus iferatis.
quoniam cũ paſtoribus ꝑ potẽtiam ueſtrã auferẽ deo digna diligentia:cõtagiũ quoddã & calamitas creſcit ĩ
gregibus. ac deo noſtro patrimonii ſui dãna conqritis:dum ſoli uultis in eccleſiis potentari? Denicꝫ & chriſ-
mæ ea rõ eſt atq; hic ordo legimus cõſecrantis:baptizatũ dominũ & in ſimilitudie colũbæ in ſpecie ſchriſ-
matis a patre unctũ fuiſſe manifeſtũ eſt. ac plenitudo ſacramẽti corpus eius & ſanguis oſtẽſus. Quæ tua of-
ferre licet etiam reliqua quæ in eo ſunt conſecrare. qa in xꝑo oĩs plenitudo diuitatis corporaliter habitat.
Præſbyteri ergo ſi neceſſe ẽ poſſunt chriſma cõficere:niſi qa ĩ corpore eius chriſma ẽ. Siqdẽ hæc regula etiã
nũc ſeruat a plurimis atq; in eccleſiis multis ſic iſta faciant. tamẽ meæ hoc eſſe ſnĩæ:nulli eꝑo ſup hoc iniu-
riam eſſe faciendam:nec legem a me opponẽdam eſſe ei q lex eſt ꝓſbyteri. Ab initio ut legimus negociorũ
iudices eſſe mãdati ſunt ꝓſbyteri itereſſe ſacerdotũ cõſilio. Quoniam & ipſi ꝓſbyteri ut legimus eꝑi nuncu
pantur:ſecũdum quod ſcriptũ eſt ad titũ huius rei gr̃a reliqui te cretæ:ut ea quæ deſunt corrigas: & conſti-
tuas ꝑ ciuitates ꝓſbyteros:quẽadmodum tibi diſpoſui. Vides ergo ꝓſbyteꝝ eꝑm dici:& apoſtoli pauli eſſe
ſnĩam. Et alibi ad timotheũ de eccleſiæ ordie:Oportet eꝑm irreꝑhenſibilẽ eſſe. Vides ergo hic ꝓſbyteri nõ
fieri mentõem:ſed hunc eſſe locum quem eꝑatũ uocant. Et alibi ad eꝑm. Præcipe hæc & doce:nemo adole
ſcentiam tuam conteñat. ſed forma eſto fidelium in ſermone in cõuerſatõe:in charitate:in fide:in caſtitate.
Intellige ergo in ꝓſbytero ſũmã ſacerdotii collocari. Et alibi ad maiores natu. Qui uos poſuit eꝑos regẽ ec
cleſiam ſuã. & alibi cũ epiſcopis & diaconibus philippus ſcriberet. Creta una macedoniæ ciuitas eſt. Et cum
ibi paulus eꝑis & diaconibus ſcripſit:qd niſi eos q ſunt ꝓſbyteri eꝑos uocat? Denicꝫ ut apoſtolus ioãnes eꝑis
ſcribit ſenior electe domie quem diligo in ueritate. Nã ꝓſbyter ætatis nomẽ:eꝑs dignitatis. Salomon quoq;
ait ꝓſbytero. Humilia aĩam tuam. Sed oderunt hoc ſacerdotes ſupbi in ꝓſbyteris nomen:q uolunt eſſe hoc
quod xꝑs:q diſcipuloꝝ pedes lauit:q baptizatus eſt a ioanne:licet baptizandum ſe ioãnes a domio ꝓclama
ret. Propterea ſcribo ut ſi ꝑteriti temporis error nõ poteſt iam reuocari:uel præſens in eccleſiis ſuis faciant
quod romæ:ſiue quod in oriente:quod in italia:quod in creta:quod in cypro:quod in africa: quod in illyri-
co:quod in hiſpania:quod in britãnia:quod etiam ex parte per gallias:quod in omnibus locis:ubi humili-
tas perſeuerat quod in cælis eſt quod maius eſt:ubi ſedes eoꝝ legis eſſe diſpoſitas ut terrena conteñas:ut ni
hil tibi de mundi iſtius conuerſatione ꝓſumas. Reſpice hieruſalem matrem oĩum ſanctoꝝ ornatam patriar
chis ꝓphetis apoſtolis & angelis dei. Ipſius conſuetudinem ſequere:ipſius ſacramenta cuſtodi. Nihil tibi ſit
cõmune cum cæteris qui errorem ſuũ illicita ꝓſumptione defendunt:& conſuetudinis dicũt eſſe quod non
eſt. Nam ſi aliquis noſtrum ꝑteriti temporis cõſuetudinem poſſit agnoſcere: ꝓbarem tibi hoc quod loquor
ab initio ſemp:cum apoſtoli ꝓdicarent in eccleſiis fuiſſe ſeruata: Et poſtmodũ odio ſinguloꝝ uitiata aliqua
aliquãta ꝓſumpta. Sed nemo dãnandus eſt:nemo iudicãdus:ĩmo oẽs in mãſuetudie & charitate ſpũs ample-
ctendi:ut dum nobiſcũ bonitatis xꝑi fundameñta cognoſcant:ad ædificium dei ſpõtanea uolũtate cõueniãt:
ut in culmine templi nobiſcũ permanere mereãtur.

De ſeptimo & ꝑcipuo gradu eccleſiæ:q ordo eꝑalis ſeu eꝑorum eſt.

Eptimus aũt in his diſpoſitõibus eꝑalis ordo eſt:& q primus & perfectus in cunctis eſt:q omni-
potẽtiæ dei & in xꝑo donatur:ex quo ꝓceſſus oĩum gloriarũ plenitudo eſt uirtutũ: ex quo oĩa:
in quo oĩa Ipſe ordiat ſacerdotes:ipſe leuitas:ipſe ſubdiaconos:ipe lectores:ipſe oſtiarios: ipſe ſol
ſarios:ipſe arũdinem tenẽs metitur hieruſalem:ipſe fabricæ dei ꝑeſt:ipſe quod unuſquiſq; facere
debet oſtendit:ipſe clamat:ipſe recipit:ipſe ligat:ipſe ligata ſoluit:ipſe claues regni cælorum habet:ipſe thro
num dei reſerat & claudit:ſupra ſe nihil habens:ſi humilis & bonus ſit:ſi perfectus ut ſcriptum eſt. Eſtote p-
fecti ſicut & pater ueſter perfectus eſt. ſi obſeruat omnia:ſi hoſpitalis:ſi ſine crimine:ſi habens teſtimonium
bonum:ſi unius mulieris uir ideſt ſuæ:ſi tantum ſua carne contentus ſit:alieni corporis illecebras non req-
rat:filios habens ſubditos in caſtitate:& ſobrietate. quia peccare in operibus non debet:qui in electione p-
fectus eſt. Huius ſacerdotalis ueſtis eſt perfecta dei gloria. Ad hunc pertinet chriſma q̃ chriſtus chriſtiano-
rum eſt:ideſt ſanctus ſanctorum & chriſtus animarum:ſecundum quod ſcriptum eſt. Nolite tangere chri-
ſtos meos & in prophetis meis nolite malignari. Huic ſumma a cunctis clericis atq; ab omni populo defe-
renda reuerentia eſt: quia non dicit figmentum ei qui ſe finxit:ut quid me finxiſti ſic: Aut non habet

potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem uas in honorem:aliud in contumeliam? Huic non cogitare de crastino pro perfectione mandatur.Hic de uestimento & uictu sollicitus esse prohibetur. Hic per omnia similis deo est si non recedat a christo:secundum quod scriptum est: Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech.Hic in carne ambulat:non secundum carnem militat. Hic nō uult esse nisi cum iesu.Hic neminem damnat.Hic ipsi etiam iudæ scias eum in passione pacificum ut christum esse debere.Hic osculum ei data a quo traditur.Hic præ cunctis patitur.Hic saluat uniuersos. De hoc officio amplius disputare nihil possum.quoniam quod in clericis consecratum esse p̄dicisti ep̄m solum habere manifestum est.in illis esse partes & mēbra uirtutum:in episcopo plenitudinem diuinitatis habitare corporaliter.Atq; ita est ut in episcopis dominum in p̄sbyteris apostolos:qui & ipsi sunt recognoscas. Sed quia scriptum est.nō uos me elegistis:sed ego elegi uos sūmus sacerdos(Omnem enim suam potestatem deus discipulis dedit & moysem deum dici uoluit pharaonis atq; ipse homo iesus christus maior in eo quod in carne apparuit)fuit & hoc mysterium ecclesiæ:quod esdras scripsit:qui in quinq; gradibus collocatum sensus nostri capitis tenet.Nāq; uisui ep̄atus p̄sbyteria dantur secūdum quod scriptum est.Speculatorem te posui domui israel.Leuitæ odoratui:quia ipsi sacerdotibus iuncti colūnæ:& fundamentum ueritatis sunt:ipsi episcopi forma puris mentibus odor uitæ in uita sunt:& per manus eorum odor sacrificii ascendit in conspectu dei.Natinei auditui ut audiant uniuersi diuinis uerbis ac p̄ceptis sacerdotum & officiis leuitarū. Sacri cantores sermoni quod est linguæ.Ostiarii siue fossarii sicut scriptum est.Pone domine custodiam ori meo & ostium circūstantiæ labiis meis.Ex uerbis enim nostris iustificamur.In ore enim hominis uita & mors: ideo in fossariis spūs ,pphetar̄ prophetis subiectus est:in ostiariis doctores:in lectoribus prophetæ:in subdiaconis angeli:in diaconibus archangeli:in p̄sbyteris apostoli:in episcopis deus.Deniq; scriptum est primo apostolos:secundo prophetas:tertio doctores.Et ideo de episcopo usq; ad diaconum spūs dispositio est. De subdiaconibus usq; ad ostiarios animæ in fossariis corporis.Sicq; has omnes disputatiōes ecclesiam christi quasi unum hominē deo seruientem esse cognosce:secūdum quod scriptum est. Vos estis templum dei: & spūs dei habitat in uobis.Siqs templum dei uiolauerit disperdet illum deus.Templum enim dei sanctum ē: quod estis uos:Prædica autem uerbum dei cunctis ut scriptum est.Exortare omnes diuitibus huius sæculi p̄cipe non superbe sapere:neq; sapere in icerto diuitiar̄:sed diuites esse in operibus bonis.Nemo adolescentiam tuam contēnat:non recedat liber legis de manu tua:sed meditaberis die ac nocte in eo ante omnia curam paupar̄:qa propter nos xp̄s pauper factus ē cum esset diues,ut inopia illius ditaremur.Professas & eas quæ uere uiduæ sunt requre:egentibus necessaria sūministra:nec in quoq; peregrinationis nomē horrescas. quoniam quādiu sumus in carne:peregrinamur a domīo.Iuniores autem uiduas deuita.Cum enim luxuriatæ fuerint in x̄po nubere uolunt.Vxori tuæ ,ppter antiquā consuetudinem ac periculum sacerdotii nō desanimā tuam in potestatem:ne forte in similitudinem.Adæ in paradiso positus cōfundaris:atq; acceptam legem si peccaueris perdas:ac nuditatis tuæ conscius confusionem mentis excipias:& locum consecrationis amittas.Amanda quidem uxor est sicut ecclesia:ut templum dei.orandum cum ea:legendum: abstinendū: cōmunicādum in altario non in opere:spiritu nō carne uiuendum.uenerari autem a te ,ppter coniunctionē legis debet:nō desiderari ,ppter principium delinquendi.quia tibi usum coniugii interdictum esse perpēdis cum te episcopum esse cognoscis.Habere se illa ex hoc christum gaudeat nō maritum:esse cum deo nō habitare cum coniuge.domum possidere intra domesticos parietes uernaculam sanctitatem.Exultet in domino:gratias agat deo:q; de corruptione liberata tibi quoq; debitrix sit.q; ad hoc officium uolasti:q; cōsentiēte electus es a domino:q; prius de omnibus cum tuis ut decuit transegisti q̄ episcopatum rogatus acciperes: & separatus a coniuge in ecclesia permaneres.Certus autem sum exemplo bonæ uitæ tuæ omnes hoc esse facturos:ut in adolescentia credentes deo dum contemnūt terrena diuina percipiant:& emendati in omnibus domino cōsecrentur:ut doctores plæbium facti post emēdatōem sui p̄dicent uniuersis:& salus omniū nūcupētur.Sæculares autem uiros ad ministerium nō assumas ecclesiæ.Sic enim legis manus temere nemini imposueris.& iterum hi primū comprobentur:& sic ministrent sine crimine constituti.Sunt enim multi qui sequentes uota populorum:disciplinam ecclesiæ non obseruant.ac sine experimento bonæ uitæ eligūt nō conuersos.atq; ut cōsuetudinem reprehendam peccantes nobilitatem potius q̄ mores optimos benedicūt & ante regni cælestis gubernacula tradunt:q̄ de terrena cōuersatione securi sint.quasi uero deo deficiant sacerdotes.aut clericatus officium possit implere:qui necdum castus didicit esse abstinēdo.Taceo de reliquis uitæ documētis:q; ignorat libros:q; consuetudinem nescit:& prius doctor gentium dicitur:uel minister: q̄ discat aliquid.imperitus alieno iudicio in postea uiuens:non dei sed cuiuscūq; facit in omnibus uolūtatē. Dum enim instruere se obedientia debet:cedit ad tempus:& inuitus discipuli nomē accipit in magistro: minorq; fit minimo.Concurrūt ad ecclesiam populi a sacerdote nouo aliquid audituri:quod ædificet cūctos: quod saluet uniuersos:& ultra solitum morem forte nihil dicitur:cæras nectit:paginas ignotas cunctas uersat in pectore:& delicta omnia recognoscens sola impudentia utitur excusantis:& hoc ipsum quod rogatur iracscitur.Quale tunc erit quæso episcope iudicium tuum:cū interrogatus nihil dixeris:ac mulieres laicosq; scientiæ agnitioni uitæ intrare ecclesiam recognoueris?Sacramentorū uero hæc ratio est:atq; hic ordo omnium nascentium.qui in carne descendimus:ut qui uenientes in mundum uenūdamur sub peccato. idolis seruientes primitus nuncupemur.Quis enim a quo separatur eius seruus adiicitur:& eius operi mancipat. Prestat officium cuius desiderium gestat in sensu.Prævaléte enim ignorantia regnat auaritia quæ radix omnium malor̄ est & inquisitio idolor̄:& hoc est malum quod difficile superatur:qui non aut habendi uolūtate aut paupertatis timore teneatur. Sed quia in exhortatione prophetiæ sermo p̄dicandus est:necesse est

ut in illis deus auidius loquatur:& nominetur ſecundum quod ſcriptum eſt.Dominus deus tuus unus eſt. Hi ſunt quos cathecuminos nominamus:& ſubiacentes caſtigationi:& libere ad chriſtum habétes arbitriũ. quia principium ſanctitatis eſt dominũ ieſum chriſtum dei filium confiteri ſecundum quod ſcriptum eſt. corde creditur ad iuſticiam:ore aũt confeſſio fit ad ſalutem.Secundus confitentium locus:qui ad dei gratiã feſtinantes aliquid amplius q̃ fuerint eſſe deſiderant.Qui ideo competentes dicuntur.i. poſcétes dei gr̃am deo iam útiles per deſiderium uoluntatũ competentes cælo regna:ac uolentes iuri ſuo per miſericordiã pr̃icipalẽ hereditatẽ deũ uẽdicare:ab oĩbus abſtinentes:ſperantes lauacrum chriſti:atq; ſincæri & p̃ſentis uitæ poſitum ſibi terminum recognoſcunt:& ordinem futuræ conuerſationis aſpiciunt:ut q ante q̃ accipiãt ſeruiunt chriſto poſt acceptam fidem dei dona nõ perdant:aut tritam faciant gr̃am cui ſeruire uoluerunt. Tertius baptizatorũ ordo eſt:in quibus iam chriſtus ea dicẽte apoſtolo.Neſcitis quoniã qui baptizati eſtis in chriſto chriſtum induiſtis.& ideo cum cogitamus aliquid boni liberati a gentilitate cathecumini ſumus cum uolumus quod ſãctum eſt competentes:cum operamur bona baptizamur & cõmorimur chriſto. Sed ſi forte hoc impugnante diabolo quacũq; peccati maculatione uiolamur pœnitentia competit:quæ in ſimilitudinem diuini fontis ipſa peccata mortificet:ac nos ſaluet in corpore qua completa.Quartus reconciliationis locus eſt ut caput corporis noſtri chriſtũ eſſe credamus quia eccleſiæ ſuæ:uir caput mulieris.i.oĩum animarũ quæ deum tota mente perquirunt.Sal autem propterea cathecuminis datur in myſterio ut nos eẽ ſal terræ.i.ſapientiam dei noſcamus.Inuiſibilia.n.eius ut ait apoſtolus a creatura mũdi per ea quæ facta ſũt intellecta conſpiciuntur.ſempiterna quoq; eius uirtus & diuinitas:ita ut ſint inexcuſabiles & cætera.Baptiſmus uero aqua eſt:quæ tempore paſſionis de latere chriſti exiuit:& nullum aliud elemẽtum eſt quod i hoc mundo purificet uniuerſa:quod oĩum poculum ſit:quod uiuificet cũcta.Et ideo ſpiritus uitæ i aqua eſt. & congregatio aquarũ maria nomen accepit.Chriſto enim renaſcitur qui baptizatur in fonte.Fons enim origo oĩum gr̃arum eſt:in quo ſeptem gradus ſunt tres in deſcenſu & tres in aſcenſu. Septimus uero eſt qui & quartus.i.ſimilis filio hominis extinguens fornacem ignis ardentis:ſtabilimentum pedũ:fundamẽtũ aquæ: in quo plenitudo diuinitatis habitat corporaliter.Oleum uero & criſma eſſe ſanctorũ ſilẽtii ipſius & pingue dinis natura demõſtrat. Corpus domini panis uerus & cæleſtis & cælo eſt.Sanguis eius hoc eſt.qđ ſcriptũ ẽ. Ego ſum uitis uera:ego aũt ſarmenta:& qa multa mẽbra unũ auté corpus totius mũdi natura cõtrita eſt in uiſibilibus ſpeciebus in candore lucis effectum:atq; per baptiſmũ aquæ in ueritate cum ſemper ſecundum ſpẽm corporis & puritas & ueritas uoluntatis apparet ꝓbata per ignem:ut his omnibus impletis alimentis nihil deſit uiſibilitati:nihil deſit myſterio dei:ac reſurrectio carnis apertiſſime cõprobetur. Cum hæc quæ uiſibilia ſunt ſanctificata per uerbum & or̃onem chriſti corpus effecta ſunt:quæ omnia ſi in ueritate complecteris intelligens deum opus uitæ agis & commoraris in chriſto.Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem melchiſedech.Te decet hymnus deus i ſyon:ut reddas uota i hieruſalem.Tibi cõuiuium chriſtus eſt:gaudium chriſtus eſt:cogitatio chriſtus eſt:deſideriũ chriſtus eſt:lectio chriſtus eſt:qes chriſtus eſt :atq; imperans mundo pharaonis deus eſt:poſtq̃ uniuerſa uiciſti.Hæc cunctis plæbibus tuis ſi dignaris ut mone am ꝓut potes ſemper inſinua memoriam mei habens in orationibus tuis ſanctis ut liberer ab infidelibus q̃ ſunt in iudæa ut remiſſionem conſequar peccatorũ.Certus ſum enim ego quia ſupra q̃ dico facies:debitorẽ enim te mihi eſſe cognoſcis:ut pro me deum rogare non deſinas:quoniam ſicut iubere dignatus es officiũ diſputationis impendi.Nec tibi legem quá ſequi debeas poſui:ſed qualis eſſe iam debeas ſtilo fauente deſcri pſi.Vnum tamen illud præ cæteris rogo ut quia multa ſecundum conſuetudinem tuam noua tibi uidenẽ eſſe conſcripta:p̃ſumptioni meæ dare ueniam digneris.nec putes nos peruerſitatem aut nouitatem aliquã: ſed ſolam ſi dici fas eſt diuerſarũ ꝓuinciarũ conſuetudine publicare:ſed ſicut reꝓhendit neminem:ita & dãnandum nullum.p̃ſertim cum omnes eccleſias deus fecerit:& in omnibus apoſtoli p̃dicauerint :nec deceat quenq̃ ſtudere diſcordiæ ubi pro omnium pace ſeruanda in diſceptatione eccleſiaſticæ diſciplinæ uincit ille qui uincitur:ac ſe uictum gratulabitur.Ego tamen in omnibus uobis cedo:q omne quod facitis laudo : & imolationem bonæ rei iſtud ueſtris ſenſibus derelinquo:ut unus alterũ exhortans ſuicem uos de conſuetudine noſtra doceat contẽplatione:& mihi hoc ſolum peculiarius relaxetis:ut pro me orare dignemini: q ad emendationem oĩum quæ conſcripta ſunt obedientiam gerens:ita libenter habeo mihi aliquid imputare : ut mei primitus ſciatis eſſe iudicii hoc tantum iuſte ab oĩbus condẽnandum:quod aut cõſuetudo eccleſiarum:aut diuinorũ librorũ ſcripta non retinent.

Tractatus beati auguſtini de paſtoribus:quẽ ꝓpter materiæ ſimilitudinem huic libro ſubiecimus : quẽ etiã in q̃buſdam exemplaribus inter beati hieronymi epiſtolas inuenimus.

Epiſtola beati auguſtini de paſtoribus.

Pes tota noſtra quia in chriſto:& quia omnis uera & ſalubris gloria noſtra ipſe eſt:non nunc didicit primũ charitas ueſtra.Eſtis enim in eius grege:qui intendit & paſcit iſrael.Sed quoniam ſũt paſtores qui paſtorũ nomine gaudere uolunt:paſtoris autem officiũ implere nolunt:quid ad eos ꝓpheta dicat ſicut lectum audiuimus recenſeamus.Audite uos cum intentione : audiamus nos cum tremore.Et factum eſt ad me uerbum domini dicens:fili hominis prophetiza ſup paſtores iſrael. Hãc lectionem cum legeretur audiuimus.Hinc cum a ueſtra ſanctitate aliquid loqui decreuerimus : adiuuabit ipſe ut uera dicamus:ſi non noſtra dicamus.paſtores erimus:paſcentes non oues ſed nos.Si aũt illius ſunt q̃ dicimus per q̃libet ipſe nos paſcet:hoc dicit dominus deus.O paſtores iſrael qui paſcunt ſe ſolos . Nunquid oues paſcunt paſtores?Ideſt non ſe paſcunt paſtores ſed oues.Hæc prima cauſa eſt quare arguantur paſtores iſti:quia ſeipſos paſcunt non oues.qui ſunt qui ſeipſos paſcũt?de quibus dicit apoſtolus. Omnes enim quæ

ſua ſunt quærunt:non quæ ieſu chriſti.Non enim quos in loco iſto de quo periculoſa ratio redditur domi
nus ſi non dignitatem ſuam ſi non meritum noſtrum conſtituit.habemus duo q̃dam plane diſtinguenda.
Vnū q̄ chriſtiani ſumus:alterū q̄ p̄poſiti ſumus.Illud q̄ chriſtiāi ſumus ꝓpter nos eſt.Quod aūt p̄poſiti ſu
mus propter uos eſt.In eo q̄ chriſtiani ſumus attendatur utilitas noſtra.in eo q̄ p̄poſiti non niſi ueſtra. Sūt
āt multi chriſtiāi & nō p̄poſiti:qui perueniunt ad deum faciliore fortaſſe itinere:& tanto expeditius ambu
lantes:quanto minorem ſarcinam portāt.Nos autem excepto q̄ chriſtiāi ſumus:unde rationem reddimus
deo de uita noſtra:ſumus etiam p̄poſiti:unde rōnem reddimus deo de diſpenſatione noſtra. ad hoc iſtam
difficultatem ꝓpono:ut compatientes nobis oretis pro nobis.Venit enim dies:quo cuncta adducūtur in
iudicium.Et ille dies ſi ſæculo longe eſt:unicuiq̄ homini uitæ ſuæ ultimus prope eſt.Tamen utrinq̄ latere
deus uoluit:& quando ueniat finis ſæculi:& quando ſit in unoquoq̄ homine huius uitæ finis. Vis non ti
mere diem occultum?Quando uenerit inueniat te paratum.Cum ergo p̄poſiti ad hoc ſint.ut eis quibus p̄
ſunt conſulant.in eo q̄ p̄ſunt non utilitatem ſuam attendant: ſed eoꝝ qui miniſtrant. Quod ſiquis ita p̄
poſitus eſt.ut in eo q̄ p̄poſitus ē gaudeat.& honorem ſuum q̄rat.& commoda ſua ſola reſpiciat:ſe paſcit nō
oues dei.Videte quēadmodum uos ſecuros fecerit deus.Qualeſcūq̄ ſunt qui nobis p̄ſunt. qualeſcūq̄ nos
ſumus nobis.Securitatem dedit qui paſcit iſrael.Nā deus non deſerit oues ſuas:& mali paſtores pœnas de
bitas luent:& oues ꝓmiſſa percipient. Videamus ergo quid alloquaī paſtoribus ſeipſos paſcētibus nō oues
ſermo domini nemini palpans .Lac conſumitis:& lana uos tegitis:& quod craſſum eſt interficitis : & oues
meas non paſcitis:quod infirmatum eſt non confortaſtis & quod ægrotat non coroboraſtis: & quod con
tribulatum eſt non colligaſtis:& quod errabat non reuocaſtis:& quod periit non inquiſiſtis : & quod forte
fuit confeciſtis:& diſperſæ ſunt oues meæ eo q̄ non ſit paſtor.dicuntur enim paſtores paſcentes ſemeipſos
non oues:qui diligant:qui negligant.Quid ergo diligunt?lac cōſumitis:& lanis uos tegitis.Apoſtolus dicit.
Quis plantat uineam:& de fructu eius non ſumit?Quis paſcit gregem:& de lacte gregis non ſumit? Inueni
mus ergo eſſe lac gregis quicquid a plæbe dei tribuitur p̄poſitis ad ſuſtentandum uictū temporalem. Inde
enim loqbatur apoſtolus:cum hæc diceret quæ cōmemoraui.& quod apoſtolus quanq̃ eligeret manibus
ſuis tranſſigi:& nec ipſum lac q̄reret ab ouibus:tamen lactis poteſtatem parcipiēdi habere ſe dixit:& ſic do
minum expoſuiſſe:ut qui euangelium annunciant de euangelio uiuant.Et dicit ad alios coapoſtolos ſuos:
uos uſos fuiſſe hac poteſtate non uſurpata ſed data:plus ille fecit ut nec quod debebatur acciperet.Ipſe ergo
donauit & debitum:ſed alius non exigit indebitum.Ille plus fecit.Fortaſſis enim ipſum ſignificabat:q ægrū
cum adduceret ad ſtabularium dixit.Siquis amplius erogaueris in redeundo reddam tibi.De his ergo q nō
indigent lacte gregis:quod plura dicamus miſericordiores ſunt:uel potius ipſi miſericordiæ officium largi
us ipendūt.poſſunt .n.& qđ poſſūt faciūt:laudētur hi:nec dānētur illi.Nā & ipſe apoſtolus qui hoc non q̄re
bat fructuoſas tamē oues eſſe cupiebat nō ſteriles ſine lactis ubertate.Itaq̄ cum eſſet quodam tēpore i ma
gna indigentia uictus in confeſſione ueritatis:miſſum eſt illi a fratribus unde neceſſitati & indigentiæ mi
niſtraretur.Reſpondit autem illis gratias agens & dixit.Bene feciſtis cōmunicare neceſſitatibus meis. Ego
enim didici in quibus ſum ſufficiens eſſe.Scio & abundare:& penuriam pati. Omnia poſſum in eo qui me
confortat. Verūtamen uos bene feciſtis uſibus meis mittere.Sed ut oſtenderet in eo quod illi bene fecere:
quod non ipſe q̄reret:ne inter illos eſſet quæ ſeipſos paſcunt non oues:non tam ſuæ gaudet ſubuentum ne
ceſſitati:q̃ illoꝝ gaudebat fœcunditati.Quid ergo ibi q̄rebat?Non requiro inquit datum:ſed requiro fru
ctum:non ergo inquit ut explear:ſed ne uos inanes remaneatis.Qui ergo non poſſunt facere quod paulus:
ut in manibus ſuis tranſignat:accipiant de lacte ouium:ſuſtentent ſuā neceſſitatem:non hoc ſibi q̄rant tāq̃
cōmodum ſuum:ut ex neceſſitate ſuæ pecuniæ uideantur annunciare euangelium:ſed homibus illuminan
dis p̄beant lucem uerbi ueritatis.Sunt enim tanq̃ lucernæ ſicut dictum eſt,Sint lumbi ueſtri p̄cincti:& lu
cernæ ardentes.Et nemo accendit lucernam:& ponit eam ſub modio:ſed ſuper candelabrū:ut luceat omni
bus qui in domo ſunt.Sic luceat lumen ueſtrum coram hominibus:ut uideant bona opera ueſtra:& glorifi
cent patrem ueſtrum qui in cælis eſt.Si ergo tibi lucerna accēderetur in domo:nōne adiiceres oleum ne ex
tingueretur?Porro ſi lucerna accepto oleo non luceret:nō erat plane digna quæ in candelabro poneretur:
ſed quæ continuo frangeretur.Vnde enim uiuitur neceſſitatis eſt accipere:charitatis eſt præbere: non tanq̃
uenale ſit euangelium ut iſtud ſit præcium eius : quod ſumunt qui annunciant unde uiuant. Si enim ſic
uendunt : magnam rem uili præcio uendunt. Accipiant ſuſtentationem neceſſitatis a populo:mercedem
diſpenſationis a domino.non enim eſt idoneus populus reddere mercedem illis qui ſibi in charitate euan
gelium ſeruiunt. non expectant illi mercedem niſi unde & iſti ſalutem. Quid ergo iſti increpantur : un
de arguantur : qui cum lac ſumerent: & lanis ſe tegerent:oues negligebant? Sua ergo tantum quæ quære
bant non quæ ieſu chriſti. Sed quoniam diximus quid ſit lac ſumere : quæramus quid ſit lanis ſe tegere.
Qui præbet lac uictum præbet : qui præbet lanam:honorem præbet.Iſta ſunt duo quæ a populis quærun
tur:qui ſemetipſos paſcūt non oues.Commodum ſupplendæ neceſſitatis:& fauorem honoris & laudis.Et
enim ueſtimentum propterea bene intelligitur in honore:quia nuditatem tegit.Etenim unuſquiſq̃ homo
infirmus.& quid eſt quiſquis uobis præeſt niſi quod uos eſtis?Carnem portans mortalis eſt:manducat: dor
mit:ſurgit:natus eſt:moriturus eſt.Si ergo cogitatis quid ſit ſeipſum homo eſt: tu tamen honorando eum
uelut angelum contegis quod infirmū eſt:huiuſmodi indumentum acceperat a bona dei plæbe.Idem pau
lus cum diceret ſicut angelum dei ſuſcepiſtis me:teſtimonium uobis perhibeo:quia ſi fieri poſſet oculos ue
ſtros eruiſſetis:& dediſſetis mihi.Sed cum tantus honor exhibitus eſſet:nunquid propter ipſum honorem
ſibi exhibitū;ne forte cum argueret negaretur:& minus ipſe apoſtolus laudaretur:pepercit errantibus? Nā

si hæc feciſſet:eſſet inter illos q ſeipſos paſcunt nō oues.diceret apud ſeipſum.Quid ad me pertinet?Quiſq; quod uertit agat:uictus meus ſaluus erit:& lac & lana ſatis eſt mihi.eat quiſq; quo poteſt.Ergo integra tibi ſunt omnia ſic eat quiſq; quo poteſt. Nolo te præpoſitum facere:unum te conſtituo de ipſa plæbe, Si patiē unum mēbrum compatiuntur omnia membra.Proīde ipſe apoſtolus cum eos commemorat quales fuerit erga illum:ne quaſi oblitus eoꝝ honorificentia uideretur:& teſtimonium perhibet ſicut angelum dei ſuſce perint eum:& quod ſi fieri poſſet oculos ſuos uellet euertere & illi dare.& tamē accedit ad ouem languidā: ad ouem putridam:ſecare uulnus:non parcere putredini.ergo inimicus uobis factus ſum uerum p̄dicans. Ecce & accepit de lacte ouium ſicut pauloante memorauimus:& indumentum ex lanis ouium. Sed tamen oues non neglexit.Non enim ſua q̄rebat:ſed quæ ieſu chriſti. Abſit ergo ut dicamus uobis.uiuite ut uultis: ſecuri eſtote:deus neminem perdit:tantūmodo fidem chriſtianam tenete.Non perdet ille quod redemit:nō perdet pro quibus ſanguinem ſuum fudit:& ſi ſpectaculis uolueritis oblectare animos ueſtros:ite:quid mali eſt? Et feſta iſta quæ celebrātur per uniuerſas ciuitates in lætitia conuiuantium & publicis menſis ſeipſos ut putant iocūdantium re uera magis pereūtium:ite celebrate.Magna eſt dei miſericordia:quæ totū ignoſcat:coronate roſis uos ante q̄ marceſcant in domo dei ueſtri:quando uolueritis cōuiuamini:implemini cibo & uino cum ueſtris.ad hoc enim data eſt iſta creatura ut perfruamini.nō enim impiis & paganis eam dedit deus ſed uobis.Non dedit hæc ſi dixerimus:forte congregabimus turbas ampliores.& ſi ſunt quidam q nos ſentiant hoc dicentes non recte ſapere paucos oſtendimus:quod ſi fecerimus non uerba dei non uerba chriſti dicentes ſed noſtra:& ſumus paſtores noſmetipſos paſcentes non oues.Cum autem dixiſſet quæ diligant iſti paſtores:dicet & quæ negligāt. Vitia enim ouium late patent.Craſſæ oues perpaucæ ſunt.i. ſolidæ in cibo ueritatis utentes paſcuis bene de munere dei:ſed mali illi paſtores non parcunt talibus. Paꝝ eſt illas q̄ languentes & infirmas & errantes & perditas non curant.ſed iſtas fortes & pingues necant quātum ī ipſis eſt.Illæ uiuent de miſericordia dei:tamen quantum ad paſtores malos attinet occidunt:male uiuendo: malum exemplum p̄bendo.An fruſtra dictum eſt ſeruo dei eminenti in membris ſummi paſtoris circa omnes teipſum bonoꝝ operum p̄bens exemplum:& forma eſto fidelis? Attēdit enim ouis etiam fortis plærunq; præpoſitum ſuum male uiuentem.ſi declinet oculos a regulis domini:& intendat in homīnem:incipit dicere in corde ſuo: ſi præpoſitus meus ſic uiuit: ego quid ſum qui non faciam quod ille facit? Si fortem ergo occidit ouem:iam de cæteris quid faciet? Qui illud quod non ipſe fortificauerat:ſed forte aut robuſtum inuenerat male uiuendo interficit dico charitati ueſtræ & ſi uiuunt oues:& fortes ſunt oues in uerbo domini & tenent iſtud quod audierunt a domino ſuo quæ dicunt facite: quæ autem faciunt facere nolite.tamē qui in conſpectu domini male uiuit:quantum in illo eſt eum a quo attenditur occidit.Non ſibi ergo blandiat: qa ille nō eſt mortuus:ſed homicida eſt. Quomodo cū laſciuus homo ītēdit mulierē ad cōcupiſcēdum eā: ecce illa caſta eſt:& mœcchus eſt iſte.Domini enim uera & aperta eſt ſententia.Quiſquis uiderit mulierem ad concupiſcendum eam iam mœcchatus eſt eam in corde ſuo.Non peruenit ad illius cubiculum:& ītēriore iam ſuo cubili uolutatur.Sic omnis qui male uiuit in conſpectu eorum quibus p̄poſitus eſt:quantum in ipſo eſt occidit:& fortes oues.Qui ergo imitatur p̄poſitum malum moritur:qui non imitatur uiuit: tamen quātum ad illos pertinet ambos occidit.Et quod craſſum eſt interficitis:& oues meas non paſcitis.Iam audiſtis qui diligant:audite q̄ negligant:quod īfirmū eſt cōfortaſtis:& quod tabuit nō corroboraſtis: & quod cōtribulatum eſt.i.confractum non colligaſtis:& quod errabat non reuocaſtis:& quod periit non inquiſiſtis:& quod forte fuit conſeciſtis.i.interfeciſtis & occidiſtis.Infirmū quippe animum gerit ouis.quando tentationes ſibi profuturas non credit.Paſtor enim negligens quando ſic credit:talis infirmus non illi dicit.Fili accede ad ſeruitutem dei:ſta in iuſticia & timore:& p̄para animam tuam ad tentationem.Qui autem hoc loquitur confortat infirmū:ex infirmo facit firmum:ut nō eum crediderit.proſpera huius ſæculi ſperet. Si autem doctus fuerit ſperare proſpera ſæculi:ipſa proſperitate corrumpitur.ſuperuenientibus autem aduerſitatibus ſauciatur:aut fortaſſis extinguitur.Non ergo eum ædificat ſuper petram qui ſic ædificat:ſed ſuper arenam.Petra autem chriſtus eſt.Chriſti autem paſſiones imitandæ ſunt:non chriſtiano delitiæ conquirendæ.Confortatur infirmus cum ei dicitur.ſpera quidem tentatiōes huius ſæculi:ſed ab hominibus eruet te dominus:ſi ab illo non recederet retro cor tuum.Nam ad cōfortādum cor tuū uenit ille pati:uenit ille mori:uenit ille ſputis illini:uenit ſpinis coronari:uenit obprobria audire:uenit poſtremo ligno configi.Omnia hæc ille pro te:tu nihil pro illo ſed pro te.Quales autem ſunt qui timent eos lædere quibus loquūtur:non ſolum non p̄parant ad iminentes tentationes:ſed etiam promittūt fœlicitatem huius ſæculi:quam deus ipſi ſæculo nō promiſit.ille p̄dicit labores uſq; in finem uenturos ipſi ſæculo:& cuius ab iſtis laboribus exceptū eſſe chriſtianum.quia qui chriſtianus eſt aliquid plus paſſurus eſt ī ſæculo.Etenim ait apoſtolus. Omnes q uolunt in chriſto uiuere:perſecutionem patiēt.tu dicis ſi uolueris in chriſto pie uiuere: abundabunt tibi omnia bona:& ſi filios non habes:ſuſcipies & nutries omnes.Nemo tibi moritur:hæc ineſt ædificatio tua. Attende quid facias:ubi ponas.ſuper arenam eſt:quod conſtituis.uenturus eſt imber:influxurus eſt fluuius flaturus eſt uentus:& impingent in domū iſtam:& cadet:& fiet ruina eius magna.leua de arena:& pone ſupra petram:in chriſto ſit quem uis eſſe chriſtianum.Attende ad paſſiones chriſti:attende ad illum ſine ullo peccato:quæ non rapuit exoluentem.Attende ſcripturam dicentem.Flagellat autem omnem filium quem recipit.Et para te flagellari:aut certe non queras recipi.Flagellat autem omnem īquit filium quem recipit. Et tu forte exceptus a paſſione flagelloꝝ:exceptus a numero filioꝝ.ita ne inquies flagellat omnem filium: ut unicum:& unicus ille de patris ſubſtantia natus æqualis patri in forma dei uerbum per quem facta ſunt omnia:non habebat ubi flagellaretur.Ad hoc carne indutus eſt:ut ſine flagello nō eſſet.Qui ergo flagellat

unicum ſine peccato:nunquid relinquit adoptiuum cum peccato?In adoptionem uocatos nos eſſe apoſtolus dicit.Adoptionem filiorum accepimus:ut eſſemus uni cohæredes:eſſemus etiam hæreditas. Poſtula a me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.Exemplum uobis propoſuit & in paſſionibus ſuis: ſed ne futuris tentationibus deficiat infirmus:nec falſa ſpe decipiendus eſt: nec errore frangendus: ſed dic ei præpara animam tuam ad tentationem; ſed forte incipit labi: contremiſcere:nolle accedere. habes aliquid fidelis deus:qui nō uos ſinat tentari ſupra q̄ ferre poteſtis.Illud autem promittere & p̄dicare futuras paſſiones infirmū confirmare eſt.Timenti autem nimium & ex hoc deterrito cum polliceris miſericordiam det:non quia tentationes deerunt:ſed quia non permittit tētari ſupra quam poteſtis ferre:fractum colligare eſt. Sūt enim qui cum audierint uenturas tribulationes armant ſe magis:& quaſi potum ſuum ſicut paruam ſibi eā putant fidelium medicinam.Sed quæret martyris gloriā.Sunt alii q auditis futuris & neceſſario ueniētibus tentationibus:q̄s ꝓprie oportet uenire chriſtiāo:q̄s nemo ſentit:niſi q noluerit eſſe uere xp̄ianus.Imminēti bus ergo ſibi aliq̄bus frāgit & claudicat:affert cōſolatōis alligamētū:alliga qđ fractū ē.dic ne timeas.nō deerit in tētationibus ille in quē credidiſti fidelis deus: qui nō ſinat te tētari ſupra q̄ potes ferre. Nō hoc a me audis.Apoſtolus dicit:qui etiam dicit An uultis experimentum eius accipere qui in me loquitur chriſtus? Hoc ergo cum audis ab ipſo chriſto:audis & ab illo paſtore:qui paſcit iſrael.Illi enim dictum ē. Putabis eos in lachrymis:in menſura.Quod enim ait apoſtolus non ſinit tentari uos ſupra q̄ poteſtis ferre. Hoc ait propheta in menſura tantum:tu noli dimittere corrigentem:adhortantem:trementum:& conſolantem: & ſanantem.Quod infirmū eſt inquit non confortaſtis:paſtoricus maledicit:paſtoribus falſis paſtoribus ſua q̄rentibus non quæ ieſu chriſti:ex commodo lactis & lanæ gaudentibus:oues omnino non curātibus. Et qđ male habuit non corroboraſtis inter infirmū ideſt non firmum. Nam dicūtur infirmi etiam ægrotantes:ſed inter infirmum & ægrotum:ideſt male habentem hoc mihi uidetur intereſſe.Etenim iſta fratres quæ diſtinguere utcūq; conamur forte & nos poſſumus maiore diligentia melius diſtinguere:& alius peritior uel lumine corporis plenior.interim ne fraudemini quantum ad uerba attinet ſcripturæ quod ſentio loquor.Infirmo ne accidat tentatio & eum frangat timendum eſt.Languens autem iam cupiditate aliqua ægrotat:cupiditate aliqua impeditur ab intranda uia dei:a ſubeundo iugo chriſti.Attendite illos homines uolentes bene uiuere:iam ſtatuentes bene uiuere:& minus idoneos mala pati ſicut parati ſunt bona facere. Pertinet autem ad chriſtianam firmitatem non ſolum operari quæ bona ſunt:ſed & tolerare quæ mala ſunt. Qui ergo uidetur feruere in operibus bonis:ſed imminentes paſſiones tolerare nolle:aut non poſſe:infirmi ſunt.Qui uero aliqua cupiditate mala amatores mundi ab ipſis bonis operibus reuocātur:languidi & ægroti iacent. quippe qui in ipſo languore tanq̄ ſine ullis uiribus nihil boni poſſunt operari.Talis in anima paralyticus ille fuit quem cum domino inferre non poſſent:qui eum portabant tectum aperuerūt:& depoſuerunt ideſt tanq̄ ſi i anima hoc uelis facere ut tectum aperias:& deponas ad dominum iam paralyticam:diſſolutā omnibus membris:& uacantem ab omni opere bono:grauatam utiq; peccatis ſuis:& languentem morbo cupiditatis ſuæ.Si ergo diſſoluta ſunt membra omnia:& eſt paralyſis interior ut peruenias ad medicum (forte enim latet medicus:hoc eſt iſte uerus intellectus in ſcripturis occultus)eſt aperire tectum & deponere paralyticum.quod qui non faciunt & facere negligunt:audiſtis quæ audiant quod male habuit non corroboraſtis:& quod contribulatum eſt non colligaſtis:iam hinc diximus.Fractus enim erat terrore tētationum.Accidit aliquid unde quod fractum eſt colligetur conſolatione illa fidelis deus qui non uos ſinat tentari ſupra q̄ poteſtis ferre:ſed faciet cum tentatione etiam exitum ut poſſitis ſuſtinere.Et quod errabat nō reuocaſtis. Ecce unde inter hæreticos periclytamur:& quod errabat non reuocaſtis:& quod periit non inquiſiſtis.Hic inter manus latronum & dentes luporum furentium utrūq; uerſamur:& pro his periculis noſtris ut oretis oramus:& contumaces ſunt oues quia quæruntur errantes alienas ſeſe a nobis dicūt errore ſuo & perditione ſua.quid uos uultis.quid uos q̄ritis.quaſi non ipſa cauſa ſit ut quærere eos uelimus:& quare quæramus quia errant & pereunt.Si in errore inquit ſum:ſi in interitu.quid me uis? Quid me quæris?Quia in errore es,reuocare uolo.quia periſtis inuenire uolo.Sic uolo errare:ſic uolo perire.Sic uis errare.ſic uis perire?Quā to melius ego nolo?Prorſus audeo dicere.Importunus ſum.Audio enim dicentem apoſtolum.Prædica uerbum:inſta opportune:importune.Quibus opportune?Quibus importune? Opportune utiq; uolentibus: importune nolentibus.Prorſus importunus ſum.Audeo dicere.Tu uis errare,tu uis pire:ego nolo.Nō uult poſtremo ille qui me terret.Si uoluero uide quid dicat:uide quid increpet.Quod errabat non reuocaſtis:& quod periit nō iquiſiſtis. Te magis timebo q̄ ipſum.Oportet nos omnes exhiberi ante tribunal chriſti:nō te timeo.Non enim potes euertere tribunal chriſti.Reuocabo errātem:requiram perditum.Et ſi me laniet inquirētem uepres ſiluarum:per omnia āguſta me coartabo:omnes ſepes excutiam:q̄tum mihi uirium dominus terrens donat:omnia peragrabo:reuocabo errantem:requiram pereuntem.timeo negligentem etiā quod forte eſt occidam.Vide enim quod ſequitur & quod forte fuit confeciſtis.Si neglexero errantem atq; pereuntem:& eum qui fortis eſt:delectauit errare atq; perire. Cupio lucra exteriora:ſed timeo plus damna interiora.Si indifferentem habuero errorem tuum:attendit qui fortis eſt:putat ire in hæreſim:quando aliquid commode ſæculo reluxerit unde immitetur ſtatim mihi dicit fortis ille periturus cū te perditum non requiro:& hac deus eſt.Quid intereſt?Homines inter ſe litigantes hoc fecerunt:ubicūq; colendus eſt deus: ſi forte illi dixerit aliquis donatiſta.non tibi do filiam meam niſi fueris de parte mea.Ille opus eſt ut attendat & dicat:ſi nihil mali eſſet eſſe de parte eorum non contra illos dicerent tanta paſtores noſtri:pro illorū errore ſatagerent.Si ergo ceſſemus & taceamus cōtraria locuturus eſt.Vtiq; ſi malum eſſet eſſe in parte donati:loquerentur contra:redarguerent eos:ſatagerent lucrari illos,ſi errant reuocarent illos.Non fruſtra er-

go cum iam dixiſſet ſuperius quod craſſum eſt interfeciſtis.Ipſa eſt enim repetita ſententia niſi ex his quæ ſupra dixit nata eſt quod errabat non reuocaſtis:& quod periit non requiſiſtis:& hoc faciendo quod forte eſt interfeciſtis.Proinde audi quid ſequitur de iſta negligentia malorꝫ immo falſorum paſtorum. Et cum diſperſæ ſunt oues meæ eo ꝙ non ſit paſtor & factæ ſunt in comeſtura omnibus beſtiis agri: furantur lupi inſidiantes:rapiunt leones frementes:cum oues non hærent paſtori.Nam præſens eſt paſtor:ſed male agentibus non eſt paſtor.& inhærent paſtoribus non paſtoribus:ſeipſos non oues paſcentibus: & lethalis error conſequitur.eunt in beſtias dēpdantes ſe:& de eorum morte ſatiari cupientes. Tales enim ſunt omnes qui gaudent de erroribus alienis:beſtiæ ſunt paſtæ morſibus diſperſaꝫ:& diſperſæ ſunt:& errauerūt oues meæ in omnem montem & in omnem collem altum:uia montibus & collibus tumor terrenus & ſuperbia ſæculi extulit.Superbia donati fecit ſibi partem ſubſequentem cum parmenianus illius confirmauit errorem.Ille mons eſt:ille collis eſt.Sic omnis cuiuſlibet auctor erroris terrena elatione intumeſcens permittit ouibus requiem bona paſcua:& aliquando inueniunt ibi oues paſcua de pluuia diei non de duritia montis. Habēt enim & ipſi ſcripturas:habent ſacramenta:non ſunt iſta montium:ſed cum inueniuntur in montibus male remanent in montibus.Errando enim in montibus & in collibus deſerere gregem deſerunt unitatem:deſerit unitas cohortes contra leones & lupos.Inde ergo reuocet deus ipſe:reuocet modo:audietis ipſum reuocantem.Errauerunt inquit oues meæ in omnem montem & in omnem collem altum:hoc eſt in omnē tumorem terræ.Sunt enim & montes boni.Leuaui oculos meos in mōtes:unde ueniet auxilium mihi. Et uide quia non tibi a montibus ſpes eſt.Auxilium inquit meum a domino:qui fecit cælum & terram. Noli putare iniuriam facere te montibus ſanctis:quando dixeris auxilium meum non in montibus ſed a domino: qui fecit cælum & terram.Ipſi montes hæc tibi clamant.Audio in uobis ſacramentum fieri:ut unuſquiſq; ueſtrum dicit Ego ſum pauli:ego Apollo:ego ſephe.Ego autem Chriſti.Leua oculos in iſtum montem remaneas.Audi enim quid ſequatur.Nunquid paulus crucifixus eſt pro nobis? Ergo poſtea q̄ leuaueris oculos in montes: unde uenit auxilium tibi .i. in auctorem ſcripturarum diuinarum. Attende omnibus medullis ſuis omnibus oſſibus clamantem domine quis ſimilis tibi.ut ſecurus ſine ulla iniuria mōtium dicas. auxilium meum a domino qui fecit cælum & terram.non ſolum tunc tibi non ſucceſſēre montes ſed tunc amabunt:tunc magis ſauebunt:ſi in ipſis ſpem tuam poſueris contriſtabuntur.Angelus multa diuina & mira oſtendens homini ab homine adorabatur tanq̄ leuantem oculos in montem. Ait ille ſe reuocans ad dominum.Noli inquit facere:illum adora.Nam ego conſeruus tuus ſum & fratrem tuorum in omnem montem & in omnem collem:& in omnem faciem terræ lucent:ipſa amant:ipſa diligunt:nolunt mori:ut abſcōdatur uita ipſorum in chriſto ſuper omnem faciem terræ dilectionem terrenorum.Et quia errātes oues ſūt ſuper omnem faciem terræ:ſed tamen heretici per totam faciem terræ alii hic:alii ibi: nuſq̄ tamen deſunt ipſi nō nouerūt.alia ſecta in africa:alia hæreſis i oriēte:alia i ægypto:alia i meſopotamia.Verbi gra Diuerſis locis ſūt diuerſæ:ſed una mater ſupbia oēs genuit ſicut una mater nra catholica oēs chriſtiāos fideles toto orbe diffuſos.Nō ergo miꝫ ſi ſupbia parit diſſenſionē:charitas unionē:tamē ipa catholica mater ipe paſtor in ea ubiq; quærit errantes:confortat infirmos:curat languidos:alligat confractos:alios ab iſtis:alios ab illis non ſe inuicem ſcientibus.Sed tamen illa omnes nouit:quia cum omnibus fuſa eſt. Verbi gratia Eſt in africa pars donati:eunomiani non ſunt in africa:ſed cum parte donati.Eſt hic catholica:ſunt in oriente eunomiani.Ibi autem nō eſt pars donati:ſed ibi eſt catholica.Illa ſic eſt tanq̄ uitis creſcendo ubiq; diffuſa:illic ſūt tanq̄ ſarmenta inutilia agricolæ falce p̄ciſa merito ſterilitatis ſuæ.ut uitis putaretur:non amputaretur. Sarmenta ergo illa ubi præciſa ſunt ibi remanſerunt. Vitis autem creſcens in omnia & ſarmēta ſua nouit: quæ in illa manſerunt:& iuxta ſe quæ de illa præciſa ſunt.Inde tamen reuocat errātes:quia & de ramis fractis dicit apoſtolus.Potens eſt enim deus iterum inſerere illos:ſiue dicas oues errantes a grege:ſiue dicas ligna præciſa de uite.nec ad reuocandas oues nec rurſus inſerenda ligna minus idoneus eſt deus.quia ille ſummus paſtor:ille uerus agricola:& in omnem faciem terræ diſperſæ ſunt:& non fuit qui requireret.ſed in illis malis paſtoribus non fuit homo qui requireret.Propterea paſtores audite uerbum domini. Viuo ego dicit dominus deus. Videte unde cœpit tanq̄ iuratio eſt dei teſtificatio uitæ. Viuo ego dicit dominus.mortui ſunt paſtores:ſed ſecuræ ſunt oues. Viuit dominus. Viuo ego dicit domius deus. Quia autem paſtores mortui ſūt: quærentes non quæ ieſu chriſti.Erunt ergo & inuenientur paſtores:non quæ ſua ſunt quærentes ſed ieſu chriſti.Erunt plane & inuenientur plane:nec deerunt nec defuerunt. Videamus ergo quid dicat dominus qui ſe dicit uiuere. Vtrum dicat ablaturum ſe oues a paſtoribus malis paſcentibus ſeipſos non oues:& daturum ſe eas paſtoribus bonis paſcentibus oues non ſe. Viuo ego dicit dominus deus:niſi pro eo ꝙ factæ ſunt oues meæ in commeſtura omnibus beſtiis campi eo ꝙ non eſſet paſtor.Rurſus paſtorem dicit & pauloante & nunc non ait ex eo ꝙ non ſint paſtores.Ouibus enim talibus male errantibus male pereuntibus non eſt paſtor:& ſi præſens eſt paſtor:& ſi præſens ſit paſtor:quia & cum præſens ſit lux & non quæſierunt paſtores oues meas:& pauerunt paſtores ſeipſos.Oues autem meas non pauerunt.Propter iſtud paſtores audite uerbum domini.Hæc dicit dominus deus.Ecce ego ſuper paſtores: & inquiram oues meas de manibus eorū. Inquiret mortem eorum.Dicit enim alio modo per eundem prophetam.Fili hominis ſpeculatorem dedi te domui iſrael audiens ex ore meo ſermones:& præmonſtrabis eis ex me in eo cum dixero peccatori morte morieris:& non fuerit locutus:ut caueat impius a uia ſua.Ille facinoroſus in ſuo facinore morietur.Sanguinem autem eius de manu tua requiram.Tu autem ſi p̄nunciaueris facinoroſo uiam eius:ut auertatur ab ea & non fuerit auerſus a uia ſua:ille in facinore ſuo morietur:tu animam tuam liberabis.Quid eſt fratres uidetis q̄ ſit tacere periculoſum.Moritur ille & recte moritur impietate ſua:& peccato ſuo moritur.Negligé-

tia enim eius occidit eum. Nam paſtorem inuẽniet uiuẽtem: quia ait. Viuo ego dicit dominus deus. Sed cũ fuerit negligens non admonente illo qui ad hoc eſt p̃poſitus: & ſpeculator ut admoneat: & ille iuſte morif: & iſte iuſte damnatur. Si autem dixeris iquit impio morte morieris: cui ego fuero gladium cõminatus & ille neglexerit uitare iminentem gladium: & uenerit gladius: & iterfecerit eum: ille in peccato ſuo morietur. Tu autem aiam tuam liberaſti. propter hoc ad nos quidem pertinet non tacere. Ad uos autem & ſi non taceamus de ſcripturis ſanctis uerba paſtoris audire. Videamus ergo quia ſic ꝓpoſueram utrum auferat oues a paſtoribus malis. Hoc enim dicit ego ſuper paſtores: & inquiram oues meas de manibus eorum. Et auertã ab eis ut non paſcant oues ipſius: quæ dicunt facite. Quæ faciunt facere nolite: tanq̃ diceret mea dicũt: ſua faciunt. Si diceret facite ſecuri quod faciunt: ipſos damnabo male uiuentes: Vobis autem parcam qui ſecuti eſtis p̃poſitos ueſtros. Si hoc diceret dederat malis paſtoribus paſcentibus non oues ſed ſe. Sed quoniam terret non ſolum cæcum ducentem ſed cæcum ſequentem (neq; enim ait. cadit in foueam ducens: & nõ cadit ſequens: ſed cæcus cæcum ducens ambo in foueam cadunt) admonuit oues & ait. Quæ faciunt facere nolite. Cum enim non faciatis quæ faciunt mali paſtores non uos ipſi paſcunt. Cum autem facitis quæ dicunt ego uos paſco. mea dicunt enim & non faciunt. Securi inquiunt ſequimur epiſcopos noſtros. Dicũt hoc ſæpe hæretici quando ueritate manifeſtiſſima conuincuntur. Nonne oues ſumus? Illi de nobis reddũt rõnem: reddunt plane mala de morte noſtra. De morte eius maligne reddit malus paſtor malam rõnem. Nunquid ideo uiuit ouis: quia deſignatur pellis ipſius? Increpatur paſtor: quia neglexit ouem errantem. & propterea i fauces lupi irruit ut deuoraretur. Quid illi ꝓdeſt. quia affert pellem ſignatam? Paterfamilias uitam eius inquirit. Sed ecce malus paſtor attulit pellem: reddat de pelle rõnem. uero mentiturus eſt. Videbat deſuper q̃ poſtea iudicat cui uerba ille facta numerat cogitationes iſpicit: reddat paſtor malus rõnem pellis ouis mortuæ: clamaui ei uerba tua & ſequi noluit: dedi operam ut a grege non aberraret & non obtemperauit. plane ſi hoc dicat & uer̃ dicat (nouit autem ille utrum uerum dicat) reddat bonam rõnem de oue mala. Si autem inſpicit deus quia neglexit errantem quia non quæſiuit pereuntem. Quid prodeſt q̃ inuenit pellem quam referret? Ipſam reuocaret ne pellem mortuæ demõſtraret. Si ergo non bonam rõnem reddit quia non quæſiuit errantem; qualem fecit qui fecit errantem? Hoc eſt quod dico. Si in catholica conſtitutus epiſcopus nõ bonam rõnem reddit de oue: ſi non q̃ſierit errantem de grege dei: qualem rõnem redditurus eſt hæreticus: qui non ſolum non reuocabit ab errore: ſed etiam compulit in errorem? Sed uideamus ut dixi quomodo reuocet deus oues a paſtoribus malis: iam cõmemoraui: quæ dicũt facite: quæ autem faciunt facere nolite. Et non ipſi uos paſcunt ſed deus: quia uelint nolint paſtores ut perueniãt ad lac & lanã: uerba dei dicturi ſunt. Qui p̃dicas non furandum furaris. Apoſtolus ad eos qui bona dicũt: & mala faciunt. Tu audi p̃dicãtem ne fureris: quia fieri non poteſt de ſpinis legere uuam. Et rurſus dixiſti mihi q̃ quibuſdam quæ dicunt facite: quæ autem faciunt facere nolite: quomodo uis de ſpinis me colligere uuam uerbi? Cui reſpondebitur. Non eſt illa uua ſpinar̃: ſed aliquando increſcens ſarmentum implicat ſe in ſepe: & pendet uua inter denſa ſpinarum: ſed non ſurgit de radice ſpinarum. Tu ſi eſurieris & aliud non habes unde ſumas: caute manum mitte ne lacereris a ſpinis. i. ne facta imiteris malorum: & lege uuam inter ſpinas pendentem: ſed de uite naſcentem. Attende ueniet botri alimentũ: ſpinis ſeruatur ignis tormentorum. Extraham inquit oues meas de manibus eorum: & non erunt eis adhuc in cibum. Hoc & in pſalmis dicitur Nõne cognoſcent omnes qui operantur iniquitatem: qui deuorant populum meum ut cibum panis? Et non erunt eis adhuc in cibum: quoniam hoc dicit dominus deus. Ecce ego ipſe abſtuli a malis paſtoribus oues monẽdo ut dixi: ne quod faciũt mali paſtores faciant incaute negligẽtes oues. Et quid ait cui dat quod illis abſtulit forte bonis paſtoribus? Non hoc ſequetur. Et quid dicemus fratres. nõne ſunt paſtores boni? Nõne alio loco ſcripturar̃ dicitur. & conſtituam eis paſtores ſecũdum cor meum & paſcens eas de diſciplina? Quomodo ergo oues quas malis paſtoribus tollit: non dat bonis: ſed tanq̃ omnino nuſquam remanſerint boni. dicit ego paſcam? Petro dixerat. Paſce oues meas. Quid ergo faciemus cũ petro cõmendanr̃ oue? Non ibi dixit dominus Ego paſcã oues meas non tu. ſed petre amas me. paſce oues meas. an forte quia modo non inuenitur petrus. Iam enim aſſũptus eſt in requiem apoſtolorum & martyrum. non eſt cui dicat ſecurus dominus ouium paſce oues meas: & quodãmodo quaſi neceſſitate deſcendit ad officium paſcendi oues ſuas: non habens quibus commendet nec tamen deſerens. Hoc enim uidetur ſequi. Hoc enim dicit dominus deus Ecce ego ipſe: cui dicebamus. Qui paſcit iſrael intende. Deducitis tanq̃ ouem ioſeph populum in ægypto cõſtitutum. Iam diffuſus in gẽtibus iſrael: ipſe eſt ioſeph. Noſtis enim quia migrauit ioſeph in ægyptum uendentibus fratribus: factum é: Vendiderunt chriſtum iudæi non ſine cauſa: & inter apoſtolos ipſe iudas uenditor fuit. Cœpit eſſe chriſtus in gentibus: ibi honoratus eſt: ibi creuit populus eius: non eum deſerit paſtor eius. Excita inquit potentiam tuam & ueni: ut ſaluos facias nos. Plane facit & faciet. Ait enim. Ecce ego ipſe inquiram oues meas: & uiſitabo eas ſicut uiſitat paſtor gregem ſuum. Non curauerunt mali paſtores: non enim ſuo ſanguine redimere. Sicut uiſitat inquit paſtor gregem ſuum in die. In qualem diem cum fuerit nimbus & nubis ideſt in pluuia & nebula. Pluuia & nebula error ſæculi huius caligo magna ſurgens de cupiditate hominum: & nebula cõterens terram: & difficile eſt ut non errent oues & iſta nebula: ſed paſtor non deſerit eas: iquirit eas: penetrat nebulam oculis acutiſſimis: non impeditur caligine nubium; uidet undiq; errantem reuocat tantum: quod fiat in euangelio quæ ſunt oues meæ audiunt uocem meam: & ſequuntur me in medio ouium diſperſarũ: ſic inquiram oues meas: & educam eas ab omni loco quo diſperſæ ſunt. Illic in die nubis & nimbi quando difficile eſt eas inueniri. tunc ego inueniam. Craſſa nebula eſt: pinguis nimbus eſt. Oculis enim nihil latet. Et educam eas de gentibus: & colligam eas de regionibus: & inducam eas in terram earum. Et paſcam eas

ſuper montes earum. Conſtituit montes iſrael auctores ſcripturaꝝ diuinarum. ibi paſcite ut ſecure paſcatis quicquid inde audieritis. Hoc uobis bene ſapiat: quicquid extra eſt reſpuite ne erretis in nebula. Audite uocem paſtoris: colligite uos admonentes ſcripturæ ſanctæ. Ibi ſunt delitiæ cordis ueſtri: ibi nihil uenenoſum nihil alienum: uberrima paſcua eſt. Vos tantum ſane uenite: ſane paſcimini: immo tibi iſrael: & in riuis & in omni habitatione terræ. a montibus enim quos oſtendimus manauerunt riui p̄dicationis euangelicæ: cum in omnem terram exiuit ſonus eorum: & facta eſt omnis habitatio terræ ad paſcendas oues læta atq; fœcūda in paſcuis bonis. Paſcam eas: & in montibus iſrael erunt ſtabula. Erunt illic: hoc eſt ubi requieſcant: ubi diſcant. Veꝝ eſt: manifeſtum eſt: non fallimur. In gloria dei requieſcent tanq̄ in ſtabulis & dormient: hoc é requieſcent in delitiis bonis: & in paſcua pingui paſcentur ſuper montes iſrael. Iam dixi montes iſrael montes bonos quo leuamus oculos: ut inde nobis ueniat auxilium noſtrum a domino: qui fecit cælum & terrā. Ideo ne uel in montibus bonis eſſet ſpes noſtra cum dixiſſet. Paſcam oues meas ſuper montes iſrael. Rurſus ne tu ſpem poneres in montibus ſubiecit ſtatim ego paſcam oues meas. Leua oculos tuos in montes: unde ueniet auxilium tibi. Sed attende dicentem ego paſcam. Auxilium enim tuum a deo: qui fecit cælum & terram. Ego requieſcere faciam eas dicit dominus deus. Sed ut requieſcere faciat: primo curauit: poſterius dicit Hic eſt dominus deus. Primo quod perit requiram quod errauit reuocabo: & quod infirmatum eſt colligabo: & quod exanime eſt confortabo: & quod pingue eſt cuſtodiam. Quod non faciebāt mali paſtores ſeipos paſcentes non oues. Non ait dominus conſtituam alios bonos paſtores qui faciant hoc: ſed ego inquit paſcā oues meas. Nulli cōmittam: ſecuri uos fratres. ſecuræ uos oues. Nobis uidetur timendum quas idem paſtor bonus claudit. Sic & paſcam eam cum iudicio. Vide quia ſolus paſcit cum iudicio. Quis enī homo iudicat de homine? Temerariis iudiciis plena ſunt omnia. de quo deſperauerimus ſubito cōuertitur: & fit optimus. de quo multum p̄ſumpſerimus: ſubito deficit: & fit peſſimus. Nec timor noſter certus eſt: nec amor noſter certus eſt. Quid ſit hodie quiſq; homo uix nouit ipſe homo. Tamē utcunq; ipſe quid hodie. Quid aut oues nec aut ipſe paſcit. Ergo cum iudicio diſpertiens: propria propriis: hæc iſtis: illa illis debita eis quibus debetur. Hoc autem illud nouit enim quid agat: cum iudicio paſcit: quos iudicatus redemit. Paſcit ergo ipſe cū iudicio. in ꝓpheta enim hieremia ait. Clamauit quidam perdix congregauit quæ non peperit: faciens diuitias ſuas non cum iudicio: paſcit iſte paſtor cum iudicio. Quare ille ſine iudicio? Quia congregauit quæ nō peperit. Quare iſte cū iudicio? Quia fouet quod peperit. De paſtore tamē bono loquitur. Paſtores boni aut non ſunt aut latent. Si enim non ſunt quid agimus? Si latent quid de eis tacetur? Perdix quidem illa a q̄buſdam maioribus & ante nos ſcripturas tractantibus diabolus intellectus eſt cōgregans quæ non peperit. Nō enim ille creator ſed deceptor eſt: faciens diuitias ſuas non cum iudicio. Non enim ad eum pertinet qui iſto qui illo modo erret. omnes errātes uult quibuſlibet erroribus. Quā diuerſæ ſunt hæreſes: q̄ diuerſi errores. Ille in omnibus uult errare homines. Non dicit diabolus donatiſtæ ſint: nō ſint arriani. Siue illic ſit ſiue iſtic ad eum pertinet congregantem ſine iudicio. Idola inquit adoret meus eſt: iudæoꝝ ſuperſtitione remaneat meus eſt: deſerta unitate in illam uel in illam hæreſim pergat meus eſt. Congregat ergo ſine iudicio faciens diuitias ſuas. Sed quid faciens ſequatur in dimidio dierum eius derelinquent eum: & in nouiſſimis ſuis erit inſipiens. Venit ille congregans oues ſuas in dimidio dierum eius prius q̄ ſperabat ante q̄ putabat: derelinquet eum: & erit inſipiens in nouiſſimis eius. Quare in primis ſuis ſapiens erat. ut in nouiſſimis ſuis fit inſipiens: audite fratres. Dicitur aliquando in ſcripturis ſapientia pro ſtultitia abuſione uerbi non proprietate. Vnde enim dicitur. Vbi ſapiens. ubi ſcriba. ubi conquiſitor huius ſæculi? Nōne ſtultitiam fecit deus ſapientiam huius mundi? Et iſte perdix. i. draco. i. tanq̄ ſemper ſapiens erat & non adam per euam decipit. Vtrum dicere putas eſt bonum conſilium dare exiſtimatus eſt contra deum creditus eſt. Quod non dicitur ſapientia abuſiue uerbi & in malo conſuetudinem quidem ſcripturarum ueſtrarum. Nam quēadmodum loquūtur auctores mundi quid ad nos habens in eodem libro. Erat ibi ſerpens ſapientior omnibus beſtiis. Iſte ſapientior omnibus beſtiis aſtutus & acutus ad decipiendum agnoſcitur: non poſtea ei creditur & dicitur ei renunciamus tibi. ſufficiat q̄ incautos primo decepiſti. Ergo ita erit in nouiſſimis ſuis inſipiens: qui congregauit quæ non peperit: & fecit diuitias ſuas non cum iudicio. Paſcit contra illum redemptor noſter cū iudicio: & exiſtat aliquis hæreticus: & ſi non frater diaboli certe adiutor & filius: & ipſum dixerim perdicem cōtentioſum animal hoc eſt anima ut aucupes norunt etiam contendendi ſtudio capitur. Contendunt iſti cōtra ueritatem & contendere ex quo ſe diuiſere. modo dicunt contendere uolumus: quia iam capti ſunt nolo contendere. O capte aliquando tu eras qui primis temporibus ſeditionis tuæ traditores arguebas: innocentes dānabas: iudicio imperatoris iudicio epiſcoporum non conſentiebas uictus: totiēs appellabas apud ipm in patrem ſtudioſiſſimæ litigabas: congregabas quæ non peperiſti. Vbi eſt nunc ceruix tua. ubi lingua tua. ubi filius tuus? Certe in nouiſſimis tuis factus es inſipiens: pauiſti ſine iudicio. Non enim uerum uis uel de errore tuo uel de ueritate iudicare. Paſcit cōtra chriſtus cum iudicio: diſcernit oues ſuas ab ouibus nō ſuis. Quæ ſunt oues meæ inquit audiunt uocem meam: & ſequuntur me. Hac inuenio omnes paſtores bonos ī uno paſtore. Nō enim uere paſtores boni deſunt: ſed in uno ſunt. Multi ſunt: qui diuiſi ſunt. Hic unus prædicator: quia unitas commēdatur. Neq; enim uere modo ideo tacentur paſtores: & dicitur paſtor: quia non inuenit dominus cui commendet oues ſuas. Tunc autem ideo commendauit. quia petrum inuenit: immo uero & in ipſo petro unitatem cōmendauit. Multi erāt apoſtoli: & uni dicitur: paſce oues meas. Abſit ut deſint modo boni paſtores: abſit a nobis ut deſint: abſit a miſericordia ipſius ut non eos gignat atq; cōſtituat. Vtiq; ſi ſunt bonæ oues ſunt & boni paſtores. Nam de bonis ouibus fiūt boni paſtores: ſed omnes boni paſtores in uno ſunt. Vnum illi paſcunt: chriſtus paſcit. Non enim uocem ſuam dicūt amici ſponſi. ſed gaudio

gaudent propter uocem ſponſi:ideo ergo ipſe paſcet cum ipſi paſcēt.& dicit Ego paſco quia in illis uox ipſius:in illis charitas ipſius.Nam & ipſum petrū cui cōmendauit oues ſuas quaſi alter alteri unum ſecum facere uolebat:& ſic ei oues cōmendaret:ut eſſet ille caput.ille figuram corporis portaret,i.eccleſiæ.& tanq̄ ſpōſus & ſponſa eſſent duo in carne una.Proinde ut oues cōmendaret quid illi prius dicit ne illi tanq̄ alteri cōmendaret? Petre amas me? Et reſpondit Amo. Et iterꝝ Amas me? Et reſpondit Amo.Et tertio Amas me? Et reſpondit Amo.Confirmat charitatem ut conſolidet unitatem.Ipſe ergo paſcit unius in his & hi in uno & tacetur de paſtoribus:ſed nō tacetur de illis ouibus.Gloriantur paſtores.ſed qui gloriant̄ in domino glorientur.Hoc eſt xp̄o paſcere.& cum chriſto paſcere:p̄ter chriſtum non paſcere. Neq; uota impia paſtorum tanq̄ iſta futura mala tempora ꝓpheta p̄diceret dixit ego paſco:non habeo cui cōmendem.etiam cum ipſe petrus erat.Et cum adhuc ipſi apoſtoli erant in hac carne & in hac uita;tūc ait ille unus in quo uero omnes unum.Habeo alias oues quæ non ſunt de hoc ouili.Oportet me & has adducer̄:ut unus ſit grex & unus ſit paſtor.Sint ergo omnes in paſtore uno.& audiant uocem paſtoris unam.quā audiant oues & ſequantur paſtorem ſuum:non illum aut illum:ſed unum.& omnes in illo unam uocem dicant diuerſas uoces non habent.Obſecro uos fratres:ut idipſum dicatis omnes:& non ſint in uobis ſciſmata.Hāc uocem liquatam ab omni ſciſmate.purgatam ab omni hæreſi audiant oues:& ſequantur paſtorem ſuū dicentē.Quæ ſunt oues meæ.meā uocem audiant:& ſequātur me.Nam uis noſſe hæretice q̄ nō habes uocem paſtoris.& periculoſe te ſequatur ouis tectum indumento ouiū;& intus lupū rapacem audiant uocem tuam. Videamus an chriſti ſi eccleſiam quærit infirmus ouis a grege aberrans.neſciens ubi ſit grex:quærit quo ſe aggreget. quo intret ædem:uocem audiamus an chriſti ſit.Audiamus utrū agni ſit an perdicis.Ouis dei gregem ſuum quærit.Puta ouem de oriente ueniſſe in africam.quærit gregem ſuum.incurrit in te.in baſilicam tuā ītrare uult cōmoueris ignota facie uel tu uel miniſter tuus ſtans uel ſedens ad oſtium interrogat ouem quærētem gregem ſuū:īmo gregem dei cum grege ſuo intrare uult:ibi eum eſſe putat.quæris paganus ſit.an chriſtianus. Reſpondit.Chriſtianus.Ouis eſt enim dei.Quæris ne forte cathecuminus ſit & irruat in ſacramētis? Reſpōdit.Fidelis.Quæris cuius cōmuniōis ſit.reſpondit Catholicus chriſtianus. Si fidelem catholicum reprobas tenes:ita uero ꝓiicere ꝓba.A te reprobatus:chriſto ꝓbatur.Vtinam & illi qui ſunt apud te cognoſcant te:& in dimidio dierꝝ derelinquent te.Quidam fratres noſtri heſterno die ierūt ad baſilicam eorꝝ:& ſi ad malos fratres tamē ad fratres.Attendite fratres mei quid interſit inter fiduciam ueritatis & timorē falſitatis. Quā do aliquos eorꝝ ī hoc populo agnoſcitis.quomodo gaudetis. quia ī uobis ille eſt.qui quærit quod perierat. ſuggeretur aliquando nobis.ut uos audiat & diſcedat.audiet & irridebit.audiat & irrideat.Aliquādo ſapiet. aliquando cognoſcet.aliquando relinquitur populo ſuo.remanent in corde ſuo.renūciat errori ſuo: gratias agit deo ſuo.Illi aūt quid? Qui eſtis.Chriſtiani ſumus.nō;ſed exploratores & illi catholici ſumus. conati ſūt iniuriare meliori conſilio:pœnitet eos atq; utinā ſic pœniteat.& ibi remanere pœnituit eos q̄ ingreſſi ſunt iniuriare.tamen quos proiecerunt chriſtianos.fideles.catholicos.quos tenuerunt nolo dicere. quos proiecerunt uideo:quos tenuerunt chriſti dicant. Dicant ergo uocem ſuam. uideamus an chriſti ſit uox: an paſtoris ſit uox.quam ſequantur oues.ſiue per bonum ſit uox iſta.ſiue per malum hominem: utrum ſit uox attendamus. Quærit infirmus eccleſiam. Tu quid dices. Partis donati eſtis. Eccleſia. Ego uocem paſtoris inquiro. Lege mihi hoc de propheta. lege mihi de pſalmo. recita mihi de eſaia. de lege. de euangelio recita:recita de apoſtolo.Inde ego recito eccleſiam toto orbe diffuſam:& dominū dicentem. Quæ ſunt oues meæ uocem meā audiunt:& ſequūtur me.Quæ eſt uox paſtoris & p̄dicaturi ī nomīe eius pniam & remiſſionem peccatorꝝ p omnes gentes incipientibus ab hieruſalem.Ecce uox paſtoris agnoſcis:& ſequens ſi ouis es.Sed illi codices tradiderunt ac illi thus idolis poſuerūt.Et ille.Quid ad me de illo & illo.Si fecerunt non ſunt paſtores.Tu uocem paſtoris edicito.quia nec de illis uocem paſtoris annūcias.tu accuſas non euāgelium tu accuſas non ꝓphetam.nō apoſtolum.de illo credo.aliis non credo.ſed acta profers. acta profero. credamus tuis.crede & tu meis.non credo tuis:noli credere meis.auferantur chartæ humanæ.ſonant uoces diuinæ.Ede mihi unā ſcripturæ uocem pro parte donati.Audi innumerabiles p orbe terrarꝝ.Quis eas enumerat.Quis eas terminat. Tamē ut pauca cōmemoremus legem attende primū dei teſtamētū.In ſemīe tuo benedicentur omnes gentes.Et in pſalmo.Poſtula a me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam:& poſſeſſionem tuā terminos terræ.Cōmemorabūtur & conuertentur ad dominū uniuerſi fines terræ.& adorabūt eū in conſpectu eius uniuerſa patriæ gentium.quoniam ipſius eſt regnū:& ipſe dominabitur gentium. Cantate domino canticū nouū:cantate domīo omnis terra.Et adorabunt eum omnes reges terræ.omnes gentes ſeruient illi.Quis enumerare ſufficiat.Prope omnis pagina nihil aliud ſonat q̄ chriſtum eccleſiam toto orbe diffuſam.ſine aliquo dubio perituram fuiſſe dicunt.peritura p̄dicta eſt tot teſtimoniis manſura:nec una uox iſta per legem.per prophetas.per cantica paſtoris eſt:nec enim illi uerꝝ dicere ſine uerbo dei potuere qđ eſt chriſtus.Audi uocem uerbi.miratus fidem centurionis.Amen inquit dico uobis non inueni tantam fidem in iſrael.Propterea dico uobis quia multi ab oriēte & occidēte uenient.Ecce eccleſia chriſti:ecce grex chriſti:Tu uide ſi uis eſſe.Non enim te latet grex qui ubiq; es.non habebis quid reſpōdeas iudicio tuo.quē non uis eſſe paſtorem tuum:non habebis inquā quid reſpondeas iudicio tuo.Neſciui.non uidi. non audiui.Quid eſt quod non ſciſti.nec eſt qui ſe abſcondit a calore eius.Quid eſt quod non uidiſti. Viderunt omnes fines terræ ſalutare dei noſtri.Quid eſt quod non audiſti.In omnem terram exiuit ſonus eorum.& in fines orbis terræ uerba eorum.Sed recte nobis.Quare uox chriſti.uox paſtoris.quam oues audiant & ſequātur.Non inuenitis quid dicatis:uocem paſtoris non habetis.Audite & ſequimini dimittite uocem lupi: ſequimini uocem paſtoris.Damus inquit audiamus.Damus & nos uocem paſtoris.Audiamus in canticis inqui-

unt canticorum.Loquitur ſponſa ad ſponſum:eccleſia ad chriſtum.Nouimus cantica canticoꝝ:ſancta cantica:amatoria cantica:ſancti amoris:ſanctæ charitatis:ſanctæ dulcedinis.Plane uolo inde audire uocem paſtoris:uocem dulciſſimi ſponſi eccleſiæ:ſi aliquid habes audiamus.Sponſa inquiunt dicit ad ſpōſum.Annūcia mihi quem dilexit anima mea.ubi paſcis.ubi cubas. & ille inquit reſpondit in meridie.Manifeſta tibi teſtimonia proferebam.quēadmodum interp̄tareris.Poſt uſa a me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam : & poſſeſſionem tuam terminos terræ.Commemorabuntur & conterētur ad dominum uniuerſi fines terræ. Quid eſt quod mihi de canticis canticorum profers quod forte non intelligis?Etenim illa cantica enigmata ſunt:paucis intelligentibus nota ſunt:paucis pulſantibus aperiuntur.Tenebo te accipe aperta : ut merito tibi pandantur abſcōdita. Quomodo eris penetrator obſcurorum.contemptor manifeſtorum ? Ecce tamē ut poſſumus fratres hæc uerba diſcutiamus.Aderit deus ut uideatis tibi ſanum ſtellectum.primo quod ab omnibus imperitis facillime iudicatur uerba ipſa male diſtinguunt.nunc audietis:nūc probabitis . Etenim ſic ſe habet textus ipſe lectionis.Sponſa loquitur ad ſponſum.Annuncia mihi quem dilexit anima mea: ubi paſcis.ubi cubas.quod ſponſa ſponſo dicat:quod eccleſia chriſto dicat.nec nos dubitamus:nec illi : ſed omnia uerba ſponſæ.Audi uerbum.quare quod adhuc ſponſæ eſt uis tribuere iam ſponſo.Audi omnia quæ dicit ſponſa:& tunc reſpondebit ſponſus.Audi euidentius hanc diſtinctionem quam dicturus ſum:non inuenies aliquid plus.Annuncia mihi quem dilexit anima mea:ubi paſcis.ubi cubas in meridie.Ipſa adhuc dicit ubi paſcis:ubi cubas in meridie.Et inde quia adhuc ip̄a dicit(ſequitur enim ne forte fiam ſicut operta tuoꝝ ſodalium ſuper greges)puto omnes peritos imperitoſq; diſcernere genus maſculinū & fœmininum . Operta quæro cuius generis ſit.Ab omni homine quæro maſculini eſt:aut fœminini.Annuncia inquit mihi quē dilexit anima mea.quem cum dicit maſculinum alloquitur ſponſum ait loquitur.quia uero fœminina uirum alloquitur conſequentia uerba indicant.Annuncia mihi ubi paſcis.ubi cubas in meridie . ne forte faciam ſicut operta auditu operta ut fiant tibi hæc aperta.Annuncia mihi ubi paſcis.ubi cubas in meridie.ne forte faciam ſicut operta ſuper greges ſodalium tuorum.Hucuſq; uerba ſponſæ.Iam incipiunt uerba ſponſi de manifeſto.Niſi cognoueris temetipſum. Agnoſce uiriliter fœmina:teipſam inquit nō cognoueris.Audi reliqua opulenta inter mulieres.Niſi cognoueris temetipſam.O pulchra inter mulieres exi tu in ueſtigiis gregum:& paſce hædos tuos in tabernaculis paſtorum:non tabernacula paſtoris. Vide quomodo commi-netur ſponſus:uide quem in periculo quāuis ille dulcis abſtulit:de medio blandimenta q̄ blande illa. Annū cia mihi quem dilexit anima mea:ubi paſcis.ubi cubas in meridie.Veniet enim dies medius quādo ad umbraculum concurrant paſtores:& forte latebit me ubi paſcis:& ubi cubas in meridie:& uolo mihi annūcies ne fiam operta:ideſt ſicut occulta & non cognita.Ego enim manifeſta ſum:ſed ne ſicut occulta ſicut cælata incidam ſuper greges ſodalium tuorum.Omnes enim hæretici a chriſto exierunt:omnes qui facti ſunt paſtores mali habentes greges ſuos ſub nomine chriſti illius ſodales fuerunt:illius conuiuium accepere . Sodales enim dicuntur tanq̄ unius conuiuii latina lingua.ſic dicti ſunt quaſi ſimul edales:eo q; ſimul edāt. Audi illum in pſalmo arguentē.Sodales malos.ideſt unius conuiuii.Inimicus male dixiſſet mihi.abſcondiſſem me utiq; ab eo:& ſi ſuper me magna locutus fuiſſet.Tu uero unanimis & notus meus:qui ſimul mecū dulces capiebas cibos.Ergo multi ſodales ingrati menſæ dominicæ exierunt foras.mali ſodales fecerūt ſibi mē ſas ſuas.Et ſi putas quia meridies africa eſt:quanq̄ poſſem obtinere magis mundi meridiem eſſe partes ægypti:& illas exuſtas ſole regiones ubi pluuia non apparet:quia ipſa eſt meridies ubi feruet medius dies.Ibi autem hæremus plena milibus ſeruorum dei eſt.Vnde ſi ad meridiem locorum uelimus aduertere .quare nō ibi paſcat magis ille:& ille requieſcat:quando ante prædictum eſt aberrauerunt deſerta heremi.ſed ecce conſentio:meridies africa ſit meridies.Hic ſunt ſodales mei:eccleſia tranſmarina in aliquorum ſuorum nauigāte:in africa ſollicita ne erret inuocat ſponſum ſuum:& dicit ei.Abundare audio hæreticos in africa:abundare audio rebaptizatores in africa . Eſſe autem ibi uos minus audio . & illud audio : & hoc audio . ſed qui ſunt tui a te uolo audire . Annuncia mihi quem dilexit anima mea:ubi paſcis. ubi cubas in meridie . Audio duas partes eſſe : unam donati . alteram uniuerſo tuo coherentem . Tu mihi dic quo eam : ne forte uelut operta : ideſt ignota ſuper greges ſodalium tuorum incurram in greges hæreticorum: conantes ponere lapidem ſuper lapidem :qui deſtruatur ne irruam in rebaptizatores . Annuncia mihi.Et ille qui commendat unitatem paſtores in hac lectione dixit . Ego paſcam . Paſtores autem reprobat : qui multi eſſe uoluerunt : unitatem amiſerunt . ſeueriſſime non blande reſponderis . ſed pro magnitudine periculi . Niſi cognoueris inquit temetipſam . O pulchra inter mulieres . Pulchra es inter mulieres . ſed agnoſce . Vbi te agnoſces ? In toto orbe terrarum . Si enim pulchra unitas eſt : ubi diuiſi o fœditas . Non pulchritudo . Niſi cognoueris temetipſum : in me credidiſti : agnoſce te . In me quomodo credidiſti ? Quomodo & illi mali ſodales conſentiunt uerbum carnem factum:natum ex uirgine : crucifixum : reſurrexiſſe : aſcendiſſe in cælos.Vitalem me credidiſti . Talem & illis ſonant . Cognoſce te & me in cælo:te in toto orbe utrum quēlibet ex eccleſia : tanq̄ eccleſiam chriſtus alloquitur.Nam quomodo eccleſia quærit:eccleſia ſecundum ipſos loquitur.Annuncia mihi quem dilexit anima mea:ubi paſcis.ubi cubas.Quid quæris eccleſia ? Et ille tanq̄ oſtendens eccleſiam dicit.In meridie:ſicut illi uolunt.Reſpondeant mihi quomodo eccleſia quærat eccleſiam.Annūcia mihi quem dilexit anima mea:quæ loquitur eccleſia:quid ſibi uoluit annūciari ubi paſcis ubi cubas in meridie:ideſt ubi ſit.Eccleſia loquitur & interrogat ubi ſit eccleſia:& reſpondet ille ut putant in meridie.Si in ſolo meridie eſt ut dicūt in africa & quærit . quomodo ipſa interrogat ubi ipſa ſit? An uero portio eccleſiæ tranſmarinæ bonæ interrogat de meridie ne ille erret.& alloquitur unūquodq; mēbroꝝ eccleſiæ ſuæ xp̄s tanq̄ ſuam eccleſiam.& dicit niſi cognoueris te.o pulchra inter mulieres exi? Exire hæreti-

corum est,aut cognosce te aut exi:aut si te nō cognoueris exitura quo in uestigiis gregum sequendo malos greges:ne forte potes quia obesse q̄ris si exis audi quid sequitur.Exi tu in uestigiis gregum:& pasce hædos tuos iam non oues.Nostis fratres ubi erunt hædi:ad sinistram erunt omnes:qui exierunt ab ecclesia manēti.Petro pasce oues meas:exeuntibus hæretico pasce hædos tuos.Est inquiūt & aliud testimoniū nihilominus contra te dic:ut audiamus erit sic contra te:quomodo hoc quod putabis pro te? Si meridie inquiūt interp̄taris ægyptum:multis quidem modis interpretamur meridiem & ægyptum: possumus ad locum mūdi:& ipsam africam sic intelligam:audisti quid intelligam & meridiem:itelligo feruoré spiritualiū: flagrāté igne charitatis: splēdētem lumíe ueritatis.Nam dicitur i quodam psalmo:dexterá tuam notam fac mihi:& eruditos corde sapiētia:ipsi sunt meridie.unde dicitur a ꝓpheta:& tenebræ tuæ ac si meridies erunt.multis modis possumus itelligere meridies.sed ꝓrsus africam itelligo,accipio a te aliquid forte melius:q̄ saperem: nisi a te cōmemorarer.Africa sit meridies:timet ecclesia trásmarina incedere in re baptizatores:timet icedere tanq̄ ignorata in greges sodalium:quæritur ab sponso suo:ut ánunciet illi ubi pascit:ubi cubat in meridie.In aliis pascit:in aliis nō pascit:in aliis cubat:in aliis nō cubat.Audiat cōsilium:ueniat ad catholicam ecclesiam:nō incurrat in greges sodalium:nō pascit hædos suos.Sed dic aliud quod te dicebas esse dictum ꝓpheta inquit ait deus:alterū christum in africa nasci:& ire per mūdum hæretici annunciant.Rogo quid est ab africo deus ueniet?Si diceretis deus in africa remansit:utiq; turpiter diceretis,Nunc autem etiam ab africa ueniet dicitis xp̄s.Vbi natus christus:ubi sit passus:ubi in cælum ascenderit:unde discipulos miserit:ubi eos spiritu sancto repleuerit:ubi per totum mūdum euangelizare iusserit:& obtēperauerint ei : adimpletur orbis terrarum euangelio:& tu dicis deus ab africa ueniet:Ergo tu mihi inquit expone quid deus ab africo ueniet.Dic totum:& fortassis intelliges deus ab africo ueniet:& sanctus de monte umbroso.Tu mihi expone si iam ab africo:quomodo de monte umbroso.De numidia nata est pars donati:ipsi missi sunt primi in dissensionem & tumultum:& scandalū q̄rentes ingens uulnus.Numidiæ miserunt.sedés tigisitanus misit.Vbi sit tigisi notū est:qui missi sunt clerici extra congregauerunt:ab ecclesia ad clericos carthaginis accedere uoluerunt:uisitatorem posuerūt:a lucella susceptī sunt.Auctor totius huius mali numida hæreticus fuit i numidia.unde uentū est huc cum tanto malo uiscariū uix inuenit̄:cū cupsonibus habitant.Quomodo mons umbrosus numidia?Dic mihi Ergo noli hucusq; recitare deus ab africo.Exigo sentétiam & sanctus de mōte umbroso.sed ostende mihi partem donati a numidia de mōte umbroso uenire.iuenis nuda omnia. pingues quidem campos sed frumētario:non oliueti fertiles:nō cæteris nemoribus amœnos.Vnde ergo mons umbrosus in numidiæ partibus?Vnde hoc scandalum?Tu mihi inquis ergo expone quid est deus a libano ueniet:& sanctus de monte umbroso?Vide q̄ facile exponam.primo illud audi quod ait dominus. Oportebat christū pati:& resurgere tertio die:& prædicari in nomine eius pniam & remissioné peccatorum : per omnes incipientibus cum dixi uide utiq; se in sanctis suis ad alias gentes uentum prædixit esse. Lege uisionem terræ filiorum israel in omnibus tribubus in libro iesu naue:ubi aperte dictum est hiebus ab africo ueniet. Quæ est hierusalem?lege:quære:inuenies.Vtinam cum inueneris:credas: utinam animositatem deponas. Hiebus ab africo quæ est hierusalem.& dominus incipiétibus ab hierusalem:hoc est deus ab africo ueniet. Quomodo ergo a monte umbroso euangelium iam lege de monte oliueti christus ascendit in cælum ? Sequere & quid lucidius? Audisti de monte umbroso legem recitamus:euangelium recitamus.Audisti incipiétibus ab hierusalem.Audisti ꝑ omnes gentes ꝑ eum ꝓpheta.sequere uerba illa quæ contempsisti deus ab africo ueniet.Et sanctus de monte umbroso:cooperiet montem umbra eius:& gloria eius plena est terra.ꝑ omnes ergo gentes incipientibus ab hierusalem deus ab africo ueniet:& sanctus de monte umbroso & condenso:idest a monte oliueti ubi ascendit in cælum.Vnde misit discipulos suos:ubi etiam ascensurus ait.Nō enim uestrū est scire tēpora quæ pater posuit in sua potestate.Sed accipietis uirtutem ex alto : & eritis mihi testes in hierusalem & in iudæam & samariā:& usq; in totam terrā.Ergo deo ueniente christo:& nomē eius & p̄dicatio euangelii eius ab hierusalem:idest ab africo & monte umbroso:idest a monte oliueti per omnes gentes diffamatū est euangeliū.Operuit montes umbra eius:idest refrigerium eius . protectio eius:& laude eius plena est terra.Cantate ergo cum tota terra cāticum nouū:non canticū uetus cum angelo terræ.Dicūt & aliud.Cyrenæus inquit quidam simon angariatus est ut tolleret crucem legimus.Sed quid te adiuuet uolo scire.Cyrenæus inquit afer est quare ipse angariatus est qui crucem tolleret.Vbi sit cyrene ne forte nescis lybia est:pentapoli est.Contigua est africæ:ad orientem magis pertinet uel in distributione prouinciarum. Imperatorem cognosce:imperator orientalis mittit ad iudicem ad cyrenem breuiter respōdebo.Vbi ē pars donati non inuenitur cyrenem.ubi est cyrene non inuenitur pars donati.Manifesta ueritas conuincit errorem.Det mihi cyrenem ubi est pars donati:det mihi pars donati ubi est cyrene.Māifestum est enim fratres in pentapoli ecclesiam esse catholicam:partem ibi donati nō esse.Sed securi irrideamus flendos:& fleamus ridendos.Quid dicis meritum cyrenensis huius magnum commemoras quia tulit crucem domini: & afrū dicimus orientalis est.Lybia enim duobus modis dicitur.Vel ista quæ proprie africa est . uel illa orientalis pars quæ contigua est africæ:& omnino collimitanea.Sed afer fuit cyrenensis Beatum putas q; angariatus crucem tulerit.Quanto melius forte diceret quis in arimathia remansisse ecclesiam christi.quia ioseph ille diues ab arimathia habens ante oculos regnum dei non angariatus non coactus uenit ad crucem domini. de ligno deposuit.obsecutus est funeri.in sepulchro condidit.Laudatus est in euāgelio?quia uero de arimathia fuit iste pius tantum exhibens obsequium corpori domini:in arimathia remansit ecclesia.Aut si magis uos delectat angariatus:ideſt qui cogitur tollere crucem.Recte ergo faciunt imperatores catholici:qui uos cogunt ad unitatem.

Incipit quintus tractatus tertiæ partis principalis de ſtatu & continentia uirginali. Et primo de uirginibus deo dicatis.

Prologus in regula uiuendi ſanctimonialiū: quam beatus hieronymus ad euſtochium & cæteras uirgines iam ſenex inſcripſit: & diſtinxit capitulis fœliciter incipit.

Epeſcens in mébris procliuum corpus ad terram ex qua exiit, iamq; rugoſa fronte ſenẽ. & naturæ pene portentum, ueſter prædilectaꝫ in domino filiarum. & dominarum chriſti uirgines ſacratiſſimæ, euſtochium: & reliquæ ad agni nouas nuptias, ſub obedientiæ. pudicitiæ, paupertatis, & religionis in domo domini adunatæ propoſito: nimium ſollicitat piæ deuotionis & charitatis affectus, ut tremulenta manus ſuæ parumper uetuſtatis oblita, deo uiuendi non mundo, ſpiritui non carni. & quod arduum eſt, non ſibiipſi normam & regulam. & chriſti & apoſtolorum uita collectam. & ſanctorū etiam patrum anachoritarum. quos per ſeptem annos hæremorum antra circuiens: non ſine admiratione & informatiõe repperi obſeruationis & imitationis digno commendandam præconio in præſenti libello edoceat officio calami paratas mentes ad bonum, ueluti lingua iam dudum ſolebat uoce non mortua. O fœlix affectio, o deſiderium in domino commendandum: ut quæ deficiente per ſenium & communem ætatis finem lingua doctoris de caſu timetis, qui promptus eſt, præſumptuoſe & non timide ambulantibus in uia dei in qua tot latent aduerſa quot momenta ſunt temporum, expoſcit ueſtra pietas: ut depicta ſibi pericula & fomenta remedii accipiens procliuus ſemper ad malum in primordio iuuentutis rationalis & animalis animus, ac cernés, gradiatur per tuta. O prudens conſilium: ut pro uoce ſcripturam. & pro faciliter tranſeunti diu manſurum commutet. O iuſta & ſancta exhortatio: & perdigna exauditionis beneficio. Sed prædilectæ filiæ. & ſi iuſtum & ſanctum eſt quod petitis a patre: patris tamen negat ætas, prohibet inſufficientia: licet ingerat charitas. Stupẽt oculi palpitantes in tenebris, horret naturræ phreneſi inconſtans manus peragere iuuenilia. Hortatur tamen ſemper charitatis ardor, ne parcatur labori, unde tantus colligitur fructus: quem non putarem ĩ uobis quæ ſcripturæ de domini uoluntate melius eſtis edoctæ: ut blandimẽti aliquid fatear, licet ueritatis: niſi ad alias ſuccedentes per tempora informandum traheretur tantus hic labor. Vincat igitur duellum hoc charitas, quæ ipſum inuincibilem uicit: ut imortalis moreretur pro nobis. Verum fruſtra hæc ſperatur uictoria in tanta impoſſibilitate naturæ, niſi deuotæ orationes filiaꝫ adſint: quibus deus paruit in tãtum ab antiquo, ut etiã eum pœniteret eoꝫ, quæ primitus minando ſpoſponderat: quãuis pœnitere non poſſit.

Incipiunt capitula in regulam ſiue normã uiuendi ſanctimõialium: quam beatus hieronymus ad euſtochium & cæteras uirgines iam ſenex inſcripſit: prout prologus indicat.

E charitate & unitate ſeruanda. Cap.i.
De non habendo aliquid proprium. Cap.ii.
De eligendo ſorores ad accipiendum & adminiſtrandum bona monaſterii. Cap.iii.
De communitate & humilitate ſeruanda. Cap.iiii.
De ſimonia uitanda in recipiendo ſorores. Cap.v.
De obedientia exhibenda prælatis. Cap.vi.
De regimine abbatiſſæ. Cap.vii.
De obedientia & ſubiectione erga abbatiſſam. Cap.viii.
De contritione facienda & generali accuſatione ſui in feria ſexta. Cap.ix.
De mirifica uita ſanctorum patrum. Cap.x.
De uanitate ſcientiæ mundialis. Cap.xi.
De promptitudine implendi mandata impoſita. Cap.xii.
De ſororum operibus in cœnobio faciendis. Cap.xiii.
De officio poteſtate & regimine abbatiſſæ. Cap.xiiii.
De periculo & præeminentia dignitatis. Cap.xv.
De ordine in operibus abbatiſſæ. Cap.xvi.
De iuriſdictione epiſcopi in ſorores. Cap.xvii.
De ordine ſeruando inter epiſcopum & præpoſitum preſbyterum & ſorores. Cap.xviii.
De præpoſitõ preſbyterõ poſt epiſcopũ per epiſcopũ eundem ſororibus adhibendo. Cap.xix.
De ordine ſeruando per ſorores erga mares & ſpecialiter in loquendo. Cap.xx.
De fictitiis & nocuis ſermonibus uitandis. Cap.xxi.
De ſilentiis diebus ac noctibus debitis obſeruandis. Cap.xxii.
De refrenatione linguæ in loquendo. Cap.xxiii.
De conſortio marium fugiendo. Cap.xxiiii.
De obſequiis ſeruitricum quærentium uictus & neceſſaria ſororibus. Cap.xxv.
De dulcedine contemplationis erga diuina. Cap.xxvi.
De clauſura domus. Cap.xxvii.
De præcioſarum ueſtium deteſtatione. Cap.xxviii.
De periculo ambitionis ueſtium. Cap.xxix.
De conſideratione extremi iudicii. Cap.xxx.
De abiectione exquirenda in ueſtibus. Cap.xxxi.

De auſteritate exquirenda in ſtatu. Cap.xxxii.
De matutino & modo dicendi diuinum officium. Cap.xxxiii.
De ordine horarum primæ tertiæ ſextæ nonæ. Cap.xxxiiii.
De cibis & ordine comedendi. Cap.xxxv.
De ſobrietate & ieiunio. Ca.xxxvi.
De lectionibus legendis ad menſam. Cap.xxxvii.
De operationibus ſororum poſt prandium. Cap.xxxviii.
De horis ueſpertinis & completorio. Cap.xxxix.
De charitate ſeruanda erga infirmas ſorores. Cap.xl.
De auctoritate epiſcopi & ꝑpoſiti circa obſeruationes huius regulæ ſeu ordinis. Cap.xli.

Finis capitulorum.

De charitate & unitate ſeruanda. Cap.i.

Vis autem in monaſterio conſtitutus ſororibus.primus ſit arripiendus modus deo uiuendi & regula:ipſe ſolus chriſtus huius propoſiti incœptor & doctor.in unius reſponſiõe inſtruit uniuerſos. Si uis inquit idem magiſter hæc petenti ad uitam ingredi:ſerua mandata. Quod ſi forte quæratur quæ ſint:ilico ſic percunctanti:expoſuit.Diliges dominum deum tuum ex toto corde:mente:& uiribus tuis:& plus q̃ teipſum:& proximum tuum ſicut teipſum.In his duobus præceptis pendet quicquid eſt legis:quicquid etiam prophetæ & ſancti uiri perſcrutati ſũt. Et attẽdite ſollicite quæſo chariſſimæ.quæ ingredi non ſolum totis affectibus cupitis ad uitam:quæ uere uita eſt. nam uiuentibus in mundo uita non eſt:ſed mors.Sed iam dei auxilio eſtis inter ingreſſæ: quod ſine præceptis charitatis non ingreditur quiſquã ad deo uiuendum.Propter hoc enim apoſtolus paulus non gloriatur in linguis angelorum & hominum:non in cognitione myſteriorum dei: non in ſpiritu prophetiæ: non in aſperitatibus carnis:non etiam in elemoſynarum operibus:q̃q̃ ad omnia pietas ualeat:dummodo charitas deſit.Hæc itaq; ſolum reddit hominem deo uiuentem:hæc religioſos:hæc monachos facit.Sine hac monaſteria ſunt tartara:habitatores ſunt dæmones.Cum hac uero ſunt paradiſus in terris:& in eis degentes ſunt angeli.Ideoq; mihi dilectæ filiæ:licet longa uos marcerent ieiunia:abiecta & nigra ueſtis deformet. Longa officiorum & operum texatur ſeries.ſi intus deſit charitas:ad infimum nondum religionis gradum peruentum eſt.Propterea chariſſimæ hic incipiendum eſt iter.ad apoſtolicæ pfectiõis apicẽ.ſi uere relatiua ẽ charitas:& ad unum non poteſt proprie dilectio fraterna dici:iccirco eſt neceſſe ꝙ plures ſint.q ſe mutuo ex charitate diligant.ut dicatur iuxta prophetam.bonum & iocundum eſt habitare fratres in unum. Quod ſatis approbat ſapientia dicens.Frater qui ſimul iuuatur a fratre:quaſi ciuitas firma:Et iterum.Si fuerint duo ſimul:fouebunt ſe mutuo.ſed ſi unus gradiatur & cadat:ue ſoli:quoniam ſubleuantem non habet.Propterea ſolitariorum uita quam ſatis expertus ſum.periculoſiſſima eſt & ardua.& ſi bona q̃ pluries & deo eſt uicia: non tamen æque ſecura.ut ſimul habitantium in uinculo dilectionis & charitatis affectu.Qui ſibi inuicem per tentamenta deficientibus auxiliantur:ſibi inuicem adminiſtrant pietatis & charitatis obſequia.Sed certe ſi fratres aut ſorores ſimul in unum non habitent:non iam bonum.ſed malum eſt.Omne etiam ſecundũ philoſophos in tantum habet bonitatis:in quantum unitatis attinens ſuæ naturæ.Quod ſi ſingulum unũ in tota mundi machina per ſe creatum eſt bonum:non tamen eſt optimum.niſi cæteris nexum. Propterea in exordio mundi uidit deus:ꝙ cuncta quæ fecerat erant ualde bona. Iccirco chariſſimæ in apoſtolica uita uobis de ſæculo adunatis per corpora.ſit cor unum & anima una in domino:uelut de apoſtolis: & de ipſis apoſtolicis uiris in actibus eorum legitur.Multitudinis enim credentium erat cor unũ & anima una in domino.Nulla uita pro certo eſt deterior: q̃ ſimul degere corpore:& non mente. Et uere infœlices ſunt quibus non ineſt una ſed diuerſa uoluntas.Sit itaq; uobis ſemper unus affectus.una uoluntas.una fraternitas. una proportio morum.una iocunditas.una triſtitia.ne alteri quod placet:diſpliceat alteri.quo gaudet altera triſtetur & altera.& ſic habere poteritis religionis propoſitum:ſi unanimes in domo dei habitetis. Hæc uere uita dei nõ diaboli.uere monaſterium.non infernus.uere uita religioſa:non diabolica.

De non habendo aliquid proprium. Cap.ii.

Nte mentis ueſtræ oculos ſemper euangelicum illud appareat.ſtolidiſſimi uiri illius exemplum: qui ædificium ſuum quod ſũmopere fecerat.ingruẽtibus fluminibus.flantibus uentis.& imbribus inũdantibus pluuiaq; totũ amiſit i caſura:quoniã ædificatũ erat in ſabulo.Nec miꝝ chariſſimæ.firmũ enim quod aut ſtabile i mobili diu manere nõ poteſt.Edificat fatuus ille in ſabulo: q in uita apoſtolica & religiõis ꝓpoſito appetit temporales diuitias. Hic attẽdite filiæ diligẽter.Hic periculum omne ẽ.hic iteritus:hic mors æterna.Qui iam renũciauerũt oĩbus quæ poſſidẽt.q relictis oĩbus q̃ habebãt in ſæculo.ad xp̃m imitãdũ paupculum:q ubi caput reclinet nõ habet.Cõcurrentes ex uoto.ſub iuramenti pollicitatiõe.pmiſerũt.nihil tẽporale:nihil terrenũ ꝑter xp̃m ſolũ:non ſolũ poſſidere ſed nec etiã appetere quæ iam dimiſerũt.tenere uel q̃rere debent.Hinc xp̃s apoſtolis nõ portare ſacculum.neq; perã. neq; æs in zonis mãdat.ut ex hoc intelligant eoꝝ uitæ ſectatores.ꝙ nihil proprium in monaſterio licet habere. certe nõ tunicam niſi quæ ex neceſſitate portatur.nõ caligã:nec aliud minimũ quodq;. Veꝝ & ſi xp̃s & apoſtoli aliqua quæ ſibi dabantur.ꝓpter neceſſitatẽ tenebãt:nulli ſingulo licebat aliq̃d ex his cõtingere tanq̃

ſuum:ſed peſſimus ille ꝓditor atq; latro,ferens loculos omnia portabat in eis ueluti totius congregationis cõmunia:& miniſter cõmunis ſingulor̃ neceſſitatibus ꝓuidebat.Ex hoc edocti apoſtoli & fideles poſt xp̃i aſcenſionem nihil omnino ſuum eſſe dicebant:ſed erant illis omnia cõmunia:& ſingulis diuidebantur ꝓut unicuiq; opus erat.Sic & uos chariſſimæ filiæ.& ſi liceat habere aliquid temporale ad uictum & tegumentum:quæ duo plene ſufficiũt xp̃iano:nihil hor̃ alicuius ſit ueſtrum ſed cõmune:quodcũq; etiam minimis puellulis quibuſq; diſtribuatur.ut decet.

De eligendo ſorores ad recipiendum & adminiſtrandum bona monaſterii. Cap.iii.

Taq; obteſtor uos omnes & ſingulas coram deo.& chriſto ieſu.qui iudicaturus eſt omnes.ut aurum & argentum atq; cito tranſiens pecunia.nulla cor ueſtrum ratiõe ſeducat:ut nitatur aliqua ueſtrum cum anania & ſaphyra mentiri ſpiritu ſancto quem nihil latet.retinendo apud ſe aliqd quantũcunq; minimũ temꝑporale.ultra ea quæ ex neceſſitate portantur.nec tamen hoc.niſi de licentia abbatiſſæ.Semper eor̃ mortis iudicium terribile uos terreat.Nam legitur q̃ ex eorum morte factus eſt timor magnus in uniuerſa eccleſia:& omnes qui audierunt timuerũt.Nudus ieſus nudas q̃rit amicas & ſponſas.Quod ſi ipſum ſequi temporale aliquid appetens ſeu deſiderans forte uolueris: onerata grauedine nudum ſequi non poteris. Hinc beati pauperes dicuntur ſpiritu.ut ex hoc ſciatur:q̃ non ſufficit cuncta tẽporalia in mundo relinquendo ad monaſterii paupertaté accedere.ſi mens miſera appetit.quæ reliquit.Magis enim contemplantur oculi domini affectum:q̃ cenſum.Melius eſt enim in ſæculo cum cæteris diuitibus diuitiis inſiſtere:q̃ in mõaſterio pauper ipſas appetere.Propter quod uolo hortor & moneo uos chariſſimæ.ut hæc perpetuo in ueſtro monaſterio obſeruatio maneat:q̃ nulla ſcilicet omnino tãgere.aut aliqualiter retinere audeat per horam cenſum.aut obolum.aut aliquid quantũcunq; minimũ.q̃q̃ a matre aut ſorore mittatur.Eligantur autem iuxta apoſtolorum ritum cõmuni uoto abbatiſſæ & cæterar̃ ſingulis annis.aut ſi decens uidebitur & utile.confirmentur duæ aut plures ex ſororibus boni teſtimonii plenæ ſpiritu ſancto & ſapientia.quibus iniũgatur hoc opus. ut quoſcũq; prouentus tam domus q̃ ſingular̃ ſororum recipiant:& ex his ſororibus neceſſaria fideliter adminiſtrent.Caueant quoq; ne aut ex parcitate murmur. aut ex abundantia tumor in ſororibus habeat locum:ſed iuxta apoſtolor̃ uitã plus cuiq̃ aut minus tribuatur.iuxta quod exigit neceſſitas non uoluntas.ut non iam altera ſit egens.altera abũdans: ſed unaquæq; ex ꝓuiſione condecenti moueatur ad dei laudem.Prouideant inſuper ſic. quibus hic pietatis iniunctus eſt labor.ut ſingulis menſibus aut hebdomadis ſiue diebus paratæ ſint:tam de his quæ proueniũt.q̃ de his quæ expediuntur in capitulo coram abbatiſſa & conuentu ſororum ſigillatim reddere rationem. Quod ſiat ſaltem ſemel in menſe. ne & ipſæ apud ſorores furti ſint ſuſpectæ:& eis ex negligentia male exequendi materia detur.

De communitate & humanitate ſeruanda. Cap.iiii.

Ic ſic dei ſponſæ ſponſum ieſum aſtringite mentibus mundis a terren̄orum contagione: quoniã ſecum in habitatione nihil patitur eſſe terrenum.Sic ſic apoſtolicæ fœminæ ꝓiicite peras & ſac culos:ut neq; marſupia ex latere pendeant:neq; opus ſit clauibus:ut iam ex ipſis monſtretur exteriorum indiciis:q̃ nihil habetur intrinſecum p̃ter ieſum:q̃ nihil eſt clauſum: quod eſt deditũ uſibus omnium. Veſtimenta duplicia ſunt ex euãgelio prohibita uobis:ut diſcatis ea ſolum habere:quæ naturæ tantum ſubueniant:& non quæ nutriant tineas.Siqua uero ſuperſunt:uno claudantur in loco: ut ex his quæcũq; ſoror eget indui poſſit.Nulla unq̃ in ueſtibus p̃cioſitas:nulla melioritas,alteram dominam:alteram ancillam oſtentet:ſed in omnibus æquales exiſtãt:quæ uni ſponſo nuptæ cõmuni uoto profeſſæ ſũt. Non quærat obſecro filia regis filiæ militis præeminere pompis terrenis in chriſti & apoſtolorum conſortio.Non enim petro uili piſcatori bartholomæus nobilis anteponitur a chriſto:immo piſcatori totius mũdi monarchiæ traditur principatus.Dignitatibus carnis ſpiritalis uita non eget: & carnis auras chriſtus in ſuo non quærit coniugio.In ſæculo nubant paribus filiæ regum:filiæ militum præeminentias quærant & honores.In monaſterio uero oblitæ populi ſui & domus ſuæ:in domino ſolum gloriam q̃rant:& exultent: q̃ de maiori p̃cipitio mõtis ſunt ad uitam apoſtolicam ſumptæ.Propter quod admoneo uos filiæ: ut quæcunq; officia uobis domus a matre monaſterii impoſita:libenti animo expleatis.Hilarem enim datorem diligit deus.nec uerecundentur in uilibus nobiles:nec illa recuſent.ſed audiant ſapientem.Quanto maior es: humilia te in omnibus.Audiant & xp̃m:quid apoſtolis de huiuſmodi pompis in ultima cœna humana mẽte diſceptantibus definuerit.Reges gentium dominant̃ eor̃:& qui poteſtatem habent ſup eos:benefici uocantur.Vos aũt non ſic:ſed qui maior eſt in uobis fiat ſicut minor.Et qui p̃ceſſor eſt:ſicut miniſtrator.Verum ne doctoris doctrina ex contraria operatione uileſcat:ſtatim ſubinfert ex ſimilitudine quadam cũ interrogatione concludens.Nam quis maior:q recũbit:an qui miniſtrat?Nõne qui recũbit?Ego autem in medio ueſtrum ſum:ſicut q miniſtrat.Erubeſcat ſiqdem ſtercus uiliſſimũ:& uapor ad modicum parens humana mens ſe extollere:& domus officia abnuens a cæteris ſororibus ſibi uelle ſeruiri.Nam xp̃s cuius generationem quis enarrare nõ poteſt:nõ uenit miniſtrari:ſed miniſtrare.In ultima cœna diſcipulor̃ abluens pedes:hoc ſuis reliquit humilitatis exemplum.

De ſimonia uitanda in recipiendo ſorores. Cap.v.

Eteſtabilé hæreſim ſimõiæ quã cõi prauitate diaboli moniales aſſuetæ cõmittũt:ét i auditu horreat uſa ſocietas.Giezi pœna:& ſimõis uos terreat prauitas.uox petri xp̃i uicarii ad ſimonẽ:nũq̃ de uris exeat auribus:pecunia tua tecũ ſit in ꝓditiõe.Exiſtimas.n.donũ dei haberi pecunia. Do-

nū dei eſt ſpūs ſanctus. Cōmunis mercatorū hēt uſus: ut uēditio cōmutet in melius. Aſſerit quippe ſimōiacus pecuniā eē pſtātioré dono dei, cū idē in ipſā cōmutat. Ad uos ueniētes ſorores ſāctas ad xpi ſuſcipite nuptias gratis. Præponatur ſanctitas pecuniæ. Exquiratur bonitas uitæ: non generoſitas carnis: nō utilitas mūdi. Nulla oīno pactio: nulla opinio quæ mentis puritatē pturbet p̄ueniat. Beatū ſapiētia clamat: qui excutit manum ob oī munere, & qui poſt aurū nō abiit: nec ſperat ī pecunia quæ ſubuertit iudicium. Siqua ſororū inopiam ex ſua abundantia ſupplere deſiderat iuxta apoſtolicum ritū: oīa quæ habet ī ſæculo ante ſororum pedes ponat, & cunctis quæ habebat ī ſæculo renūcians ītratura: fiat ſicut una ex minimis, & ſublato domino cū affectu: oīa quæ portantur electis miniſtratricibus domus p̄beantur: ut ex his tribuant ꝓut unicuiq; opus eſt. Nec murmuret quidē quæ ſua monaſterio tradidit: ſi ſibi nō maiorī ſūptu adminiſtret q̄ cæteris q̄ ex paupertate uenerunt, nec extollatur: & ceruice erecta more fœmineo īproperet cæteris: ſe tantum ex ſuis facultatibus attuliſſe. Plus enim attulit ſoror paupercula: ſi īgrediens affectum habendi dimiſit: q̄ quæ multum afferens domo ſuperbiā tulit. Glorietur aūt potius quoniā diuitiæ quæ ſolitæ ſūt poſſeſſores p̄cipitare ī mortem: nō præualuerūt aduerſus eā: & quæ cōmuni uſu ſūt malæ: ex ſubuentione ſororum ſibi factæ ſūt bonæ. Alioqn melius fuiſſet ſibi cū parua pœna cū ſuis diuitiis ī mūdo p̄manendo dānari: q̄ ipſas relinquēdo ī monaſterio exorta ſuperbia ad īfernum cū maiorī pœna deduci. Humiliētur etiā pauperes: quæ ex paupertate nihil ſubuentioni domus potuerūt cōtribuere: ſicut & illæ, & gratias deo ī humilitate retribuāt: & quæ prius ī mūdo uiuere non poterant ex alienis laboribus habent: quæ ſibi ſufficiūt: ſicut & diuites. Miq; qdem de īfœlici cōditione pluriū hominū. Sunt enim nōnulli uiles & abiecti ī ſæculo: qui quotidianis laboribus ſe ultra uires affligentes pro uictu captando uiliſſimo: & uix raris fabis & rapis cū rudi & hordeaceo pane ſaturantur. Cū uero ad xpi menſam accedunt: & militiam chriſti ſuſcipiunt: ſuæ egeſtatis obliti: lautiora quærunt q̄ milites: qui ſunt aſſueti magnificis. Hæc igitur omnia ī chriſti & apoſtolica uita locum nō habeant. Omnes ex miniſterio ſint cōtentæ: nec murmuratione pereant: ſi abundanter ſibi tribuant adminiſtrantes. Recipiens ſiquidem naturæ neceſſaria: neceſſitatum limites non excedat. Si uero modicum: diſcat cum apoſtolo ſeruire domino in fame & in ſiti: & ī egeſtate nuditatis & frigoris: ita ut accepta cruce gradiatur poſt chriſtum abnegans ſemetipſum.

De obedientia exhibenda prælatis. Cap. vi.

Olo aūt uos mortuas ſæculo: uitiis & cōcupiſcentiis carnē crucifigere cū xp̄o: & quæ iā cœperūt ꝓprio ſeſe uoto caſtrare ſub perpetuæ uirginitatis & caſtitatis ꝓpoſito: ī monaſterio uelut in duritia lapidis fore cū chriſto ſepultas: atq; iuxta decretum ſūmi poſt xp̄m pontificis petri qui ligādi ſoluēdiq; tenet principatū a domino: reſuſcitandæ ī gloria cū xp̄o ſic deuotione firmetur ueſtrum ꝓpoſitum: ut fides & ſpes ſit tota ī deo. Caſtigent animas ī obedientia charitatis & fraternitatis amore ſimplici: & corde inuicē ſe diligentes attentius. Nihil ut puto ſtultius ē: nihil intolerabilius: q̄ peregrinos & aduenas p̄cipere ciuibus: & in loco non ſolito ſe oſtendere directorem itineris: & de ſemitis: & de ſecuritate itineris: de breuitate tramitis iuxta uoluntatis libitum uelle docere. Monſtraretur quippe portentū nauigatoribus: & pro certo nunq̄ ueniretur ad portum: ſi cuius uolūtati pateret deeſſet nauigii: quicunq; remigator ordinaret ad uotum. Non ciuitas: non regnum: non minima domūcula diu maneret in rure: ſi cuius uoluntati pateretur deeſſet. Propter quod ipſe papa petrus qui religionis apoſtolicæ uitam uolebat inſtruere ſicut a magiſtro didicerat: ut magis intelligatur qualiter anima caſtigetur in obedientia charitatis & fraternitatis amore: exponit aptius. Omnes inquit honorificate: fraternitatem diligite: deum timete: regem honorificate. Et ne excuſationis arripiatur ſcutum: ſub particulari nomine præeminētis dignitatis generaliter infert omnibus. ſerui ſubditi inquit eſtote ī omni timore dominis. Et ne prælati ī medium perducatur prauitas: quæ plærunq; ſubditis præſtat cauſam magni caſus: non tantum inquit bonis & modeſtis: ſed etiam diſcolis. Verum ne forte uideatur graue humane uoluntati ſe abnegare: & crucem tollere: obedientiæ ꝓponit meritum: quo omnis labor dulceſcat etiam grauis. Hæc inquit eſt gratia. O fœlix & abundans gratia. In obedientia ſumma uirtutum cauſa eſt. Nam ſimplici greſſu hominem ducit ad chriſtum: & nō ſolum mēs excuſat ad reddēdā deo rationem de ſubditis: ſed nec etiam obligatur reddere de ſeipſa. O ſumma libertas: qua obtenta uix poſſit homo peccare.

De regimine abbatiſſæ. Cap. vii.

Ttende diligenter mea domina chariſſima euſtochiū: q̄ grauis īponit ſarcina humeris tuis: quæ de ſubditorū animabus: de corpore: de uerbis: de moribus obligaris apud diuinū examē reddere rationē. Caue quæſo: ne de te etiam leuis ſuſpitio in malo poſſit oriri: ne diſpergas quas conaris educere. Sic ordinata: ſic rationi cōformia mādata ſororibus proferas: ut etiam deprauatæ ſuperbæq; mētis animent ad obedientiæ ſemitas. Sic dulcis: ſic mitis ſit ſermo: ut duritiæ furorē non ſuſciter: ſed frāgat exortū. Sic erga īobedientes uirilis & cōſtans ſit animus: ut oīs muliebris mollicies diſcedat e medio. Excidant in ortus primordio uepres: ne nimiū excreſcentes germina ſeminū ſuffocēt. Nihil quippe ī rectore periculoſius eſt: q̄ uana humilitas ad correptionē erga ſuperbos ꝓteruoſq; ſubditos. Singularū ſororum uolūtates ī re difficili ptractanda ſemp auide audias: nec tantū cuiuſcūq; uolūtati innitaris. Verumtamen ſi quicq̄ utile ꝓdaē: nō attēdaē perſona quæ ꝓtulit. Elegit enī deus infirma: ut fortia quæq; cōfundat. Tuam uero in rebus gerēdis cōmunibus nō tantū uolūtatē exqras & teneas: niſi maior pars diſcretarū filiarum id cōmuni uoto collaudet. Supbarū inſenſatarūq; mētiū eſt: ſuo tantum uti cōſilio. Non audiatur cuiuſquam

uolûtas ſub uerboꝝ murmure & loco abſcõdito:ſed palã cũctis p̃ſentibus cũ oĩ charitate liceat dicere & au 168
dire.Si cõceptui ꝓprio maior pars ſororũ diſſidet:nõ uelis ſola oĩbus cõtraire.In exercẽdis furor:odium: in uidia ſeu deriſio ſic penitus diſcedat:ut non niſi pax:charitas:amor:& alterutrũ ſupportatio cognoſcat:qua tenus fiendoꝝ ſolus ſpiritus ſanctus auctor meliora inſpiret.Non ſit ĩter uos quas charitas ſimul unit: fœminalis quædã abuſio.ut undiq; cachinnis & uocibus aer reſonet:& audientiũ aures præ ſtrepitu terreant. Sed cũ omni modeſtia ſtãtes una loquente cæteræ ſileant.Nec altera alterã ex auiditate loquendi interrum pat:& præbeat impedimenta dicenti.

De reuerentia & ſubiectione erga abbatiſſam. Cap.viii.

Ropter qđ hortor:moneo:& oro uos chariſſimæ & dilectiſſimæ filiæ:q̃ iã mortuæ eſtis ſepultæ cũ x̃po:q̃ iã carne cõtẽpta cũ eius gloria:cogníto q̃ oĩs caro fœnũ:& eius gloria flos fœni:ad nouitatẽ uitæ ſp̃ũs eſtis renatæ:nõ ex corruptibili ſemĩe:ſed ĩcorruptibili p̃ uerbũ dei uiuẽtis & p̃manentis ĩ æternũ:ut tanq̃ peregríæ & aduenæ abſtíeatis uos ab oĩbus deſideriis carnalibus:q̃ militant aduerſus aĩam ſubiicientes uos in oĩ obedientia:& timore:& reuerẽtia p̃poſitæ matri ueſtræ: ut iã oĩno nihil aliud uelle:uel nolle alicui liceat:niſi quæ abbatiſſa domus mandauerit faciẽda.Nihil graue:nihil ĩportabile uideatur:ſi iuſſũ ꝓpriæ nõ cõcordet uolũtati.Vere obediens:& q̃ p̃ x̃po caret omni arbitrio uoluntatis:nihil nouit difficile:nihil ĩiuſtum.Meméto te chariſſimæ:quoniã x̃po ĩ ueſtræ religionis ĩgreſſu dimiſiſtis oẽm uolendi & nolendi licẽtiam.niſi quæ eius uices gerentes ordinarent de uobis. Obeditis enĩ x̃po firmiſſimæ:cũ p̃poſitæ uobis parere ſtudetis.Tũc enĩ ſp̃õſo x̃po:cui deſponſatæ fidem totam uouiſtis: p̃ter quẽ nullũ ultra amatorẽ admittere ĩ deſponſatione iuraſtis:magis gratæ magis placentes eſtis: citiuſq; meremini duci ad thalamũ:ut cũ oĩ iocunditate dulcibus amplexibus aſtrĩgamini:cũ eius ſtudueritis ĩ uíca ría parere mandatis.uicarii enĩ honor redũdat ĩ deũ.Sic iubet lex cõiugii:ut ſp̃õſa ſub lege ſit ſponſi. Emulamini ſemp ĩter uos hac dei æmulatione:ut certatim ad iuicem altera conẽt excedere alterã ĩ obedientia. nõ igit eſt monaſteriũ:nõ religioſi:nõ monachi:ubi ſubditis obedientia deeſt erga prælatũ. Deſtructioni ẽ corpus expoſitum.cũ mẽbra diſcordant a capite.

De correctione facienda & generali accuſatione criminũ ĩ ſexta feria. Cap.ix.

Ontumax:p̃ſũptuoſa:ac ſupba mulier:ĩ ſancto ueſtro cõſortio:quæ dedignat eſſe ſubiecta: ac ſu is litibus & iurgiis ſcandalũ p̃bet quieti ſoroꝝ:& eis obedientiæ mõſtrauit cõtemptũ:arduis cre briſq; ieiuniis caſtigeẽt:cũ reſiſtit mandatis ĩpoſitis.Si ieiunia nõ caſtigant ſuperbiam. edomeẽ & uerberibus cõtumeliiſq; & grauibus diſciplinis:ut iã diſcat cũ petro:ĩmo x̃po:ni ei obediat:partẽ cum x̃po ĩ regno x̃pi & dei nõ habebit:q̃q̃ ĩpoſita uideantur extranea:nec cõſona rationi.Sed ſi nec ſic indo mita ſuperbia ſtuduerit obedire:cũ apoſtaticis angelis expellat:quæ partẽ nõ habebit ĩ regno.O ĩfœlix ſup bia uitæ:ut p̃ ĩplendis uoluptatibus carnis renũciet hæreditati cæli:quã fuerat aſſecutura p̃ x̃pm. Nõdum deo uiuit:nondum religionis ſemitam x̃piq; nuptias attigit:quæ non efficitur ita ſimplex & pura:ut q̃quid ſibi mandatum fuerit p̃ p̃poſitã matrẽ:angelico putet ore tranſmiſſum.Tũc unaquæq; cæteris ſe beatiorẽ æſtimet:cũ ĩ laboribus p̃ponitur reliquis.Non pudeat ſingulis hebdomadis ſexta feria:quo die ſaluator ob probria & morte ꝓ homine ab homine ptulit unãquãq; ſororũ ſuam uitam coram oĩ cœtu ſoroꝝ diſcute re.& de cõmiſſis cõtra p̃cepta & regulam ſe proprio ore criminari:ac diſciplinam ſubire:quatenus ſtimulata mens cogitationis:ſtimulo accuſationis ac uerborũ:caueat accuſanda pudendaq; cõmittere.Nec tamẽ pro pter hõc occulta cogitamina cordium ꝓdant:nec occulta peccata quæ ſolis debent ſacerdotibus confiteri, ſed ſolũ quæ p̃ceptis obuiant publicis:& exẽpla peccandi ſororibus p̃bent.Si uero timore uel uerecũdia ſe ipſam accuſare neglexerit:liceat unicuiq; ꝓpalare tale crimen alterius:ut nullatenus radices inobedientia & ſuperbia ĩ ſancto hortulo ueſtro arripiant:nõ euellendas de facili.Verum ſi q̃ppiam iuxta fœminarum mo dum:quæ nihil retinere norunt abſconditum:ĩmo ante garrulando manifeſtant:q̃ ſciant:aliq̃d de hís extra cœnobii limites ꝓdiderit:ſubeat grauiſſimã pœnã:ut doctrina tacẽdi:doceatur in pœna.

De uita mirifica ſanctorũ patrũ:quos ĩ heremo repperit. Cap.x.

Eferam uobis quædã nõ minus imitãda p̃ opera q̃ audiẽda de aliquibus ſanctiſſimis uiris: ut bo norũ exempla obedientiæ humilitatẽ:qua carente ĩ ædificii ſpiritalis ſtructura:ĩ fundaméto uir tutũ quicq̃d ædificat eſt uanũ.Veſtras mentes doceant:& crebra memoria geſtorũ ſanctorũ ui tæ religionem ĩſtruant & uirtutẽ.Dũ igit per heremorum antra ſeptem annis ſanctos patres de gentes ibidẽ ĩ terris uelut ĩ cælis angelos aſſiſtẽtes aſſiduo labore itineris:arduiſq; uiuendi ĩcõmodis: cæte riſq; innumeris calamitatibus pagrando uiſitarem.de quorũ uita moribuſq; mirificis: quæ luculenter ipſe perſpexi:libellum cõpegi:qui uobis ut lucerna ſtat ĩ candelabro ad meditatione religionis & uitæ. nihil ita carum:ita ſtudioſum appetebat a monachis:q̃ q̃ ĩ eis qui iuberet poſſet iueniri.Profecto nõ taceam tãtam charitatem:tãtãq; humilitatem quam ſanctæ illæ mentes habebant:ut adhuc cernens omnis laboris & gra uedinis oblitus itineris:heremos humanæ naturæ tã deteſtabiles:& ígratas ĩ paradiſos putarem pene cõuer ſas.Mirũ auditu:ſed fœlix obtutu.Sic ſanctorum hominum corda charitas tranſformauerat ĩ creaturas dei ficas:ut caro pene eſſet neſcia carnis.licet per ioannem dicatur:q̃ quicquid ẽ ĩ mundo:aut eſt cõcupiſcentia oculorum:aut cõcupiſcentia carnis:aut ſuperbia uitæ.Nam ſic ſimplicia & humillima corda obedientiæ & humilitatis ĩnitebantur ueſtigiis:ut quaſi quorundam philoſophoꝝ uideretur ĩ eis uerificari opinio:q̃ unã ponunt in hominibus uniuerſis animam ſolam.Nam abbates & patres nihil omnino uelle ſciebant.niſi qđ ſubditi & ſubditi antea conabantur iuſſa implere:q̃ forent emiſſa: & quibuſdam quodammodo indiciis ni tebantur prophetare de uoluntate mandantis.

De uanitate ſcientiæ mundialis. Cap.xi.

Sácta fatuitas quæ natos ad labores hoíes in mũdo:mereris tranſuehere ad gloriã ereptos de pœnis.Nõ hác fatuitatẽ doctiſſimam athenis plato didicit,nõ ariſtoteles,non anaxagoras: nõ cæterorum ſtultorum mũdi ſapientũ turba p̃cepit,non certe miſer ego Hieronymus fatuorũ ſapientum imitator:ante q̃ ſácta uerbera luerẽ.Quanq̃ ut meas miſerias detegam:me ante q̃ uiceſimũ annũ ætatis attingerem:urbs romana in ſũmum p̃elegerat magiſtrum ĩ omnibus pene liberalibus artibus. Nondũ ſancti ſpiritus ſcholas intrauerã:nondum cæcutiẽs peruenire ad ſanctæ ueritatis poterã diſciplinã. Non academiæ:non certe romæ huius doctæ fatuitatis reſonauere gymnaſia:quæ ſancta retinet heremus. Verũ nõ ſine labore didiciſti tuam ſapientiam fatuam plato:quẽ mundus retinere non poterat mundi ſapientiam inſequentem:per diuerſarum nationũ & gentiũ:regionũq; partes infinitis erũnis inumeriſq; pagrãdo laboribus.Nec tamen fatuiſſimæ ſapientiæ finem:qui eſt ſũmum bonum:ad quod te naturæ mouebat intentio in orbe uniuerſo reperire ſciuiſti:quẽ ſancti ruſtici hanc fugientes inuenerunt in heremis latitantes.Attende & tu fatuorum ſapientum princeps,ariſtoteles:& fueris abſq; dubitatione: prodigium grãdeq; miraculũ in tota natura:cui pene uidetur infuſum quicqd naturaliter eſt capax humanum genus:quoniam ſapientia mundi ſtultitia eſt apud deum ſi charitas non informat:ſi intellectus non captiuatur ad fidem: ſi cor ad chriſti ſeruitutem nõ inclinatur.Qui iudæis eſt ſcandalum:paganis ſtultitia:nobis uero credentibus honor & gloria,in quo ſolum gloriatur apoſtolus:qui gloriatur inquiens in domino glorietur.

De promptitudine adimplendi mandata impoſita. Cap.xii.

Ihil honorabilius nihil ue glorioſius chariſſimæ:q̃ ſeruitus xp̃i.Hæc ſane p̃ferenda imperatorũ faſtigio:hæc dignitati regiæ:hæc cuicũq; ſæculi gloriæ.Huius ſeruitutis xp̃i quídam inter cæteros quos uidi in heremo doctus ex monachis ad iuſſum patris:ſenioris ſuæ charitatis & humilitatis fructum cupiens augere:& obediendi aliis iuuenibus tradere normã: per grandem lapidem humeris hominum ꝓculdubío grauem:bis quolibet die per tria miliaria geſtabat in ſcapulis:nulla alia neceſſitate coactus:quod iam per octo annos effecerat.Quod ſi forte queratur quid in eius mente uoluebat: ex hoc q; forte noſtræ ſuperbæ menti:q̃ nondũ ad eius ſanctæ fatuitatis perfectioné aduenit:uidet extraneum puerorumq; ludus:& ocioſitatis opus:Teſtor deũ q; mihi ab eo ſollicite percũctanti tanta ſimplicitas & humilitas eſt reperta:q; extũc incœpi ducere monaſticam uitam.Nam ſic deuote:ſic affectanter:ſic hylariter continuis diebus explebat tam inſolitum opus:ut ſibi uideret poſt expletionem captare omnem gloriam. Quinímo in huius operis fatigatione minime contentus pene moleſtabat patrẽ:ut medio tempore nouos induceret labores:& opera perficienda per eum.Quid igitur uagor per ſingula?Non eſt opus exponere qcquid in ſimilibus exercetur a monachis.Hoc unum apud oés obſeruationis præcipuum eſt : & celebre p ægyptum:ut nullum niſi obedientem & humilem:ad oés labores pficiendos & opera ſuſcipiant. Quatenus domita caro ex grauedine:cogitationibus uanis & uoluptatibus non uacet ex ocio.Teneatis firmiſſime: q; oís cõcupiſcentiæ & imũditiæ atq; peccati mater eſt ocioſitas.

De ſororum operibus faciendis. Cap.xiii.

Anc ſanctam ſtultitiam ſultáq; ſapiẽtiá:quotidie ĩ monaſteriis diſcíte filiæ:quam ſancti uos docent in monaſterio ruſtici.Subtilia & alta nolite ſapere,ſed ſupbis & tumidis ſæculi ea relinquite:ut poſt peractum incipiant noſcere q; littera occidit:ſpiritus uiuificat,& q; deus eligit abiecta & ĩfimã. Hanc ſæpe ſcholam intrate:quocũq; die & quacũq; nocte hanc diſcite lectionem. Non ocium:non torpor:& ignauia uos ad dei ſeruitia tepidas & frigidas reddat.Semper aut officiis:aut orationibus:aut manuum operibus ſanctis:cæteriſq; laboribus fatigatũ corpus requiẽ & reforcillationem:non uoluptatẽ exquirat.Sed cauete potiſſime ne quid operis uanitatis ueſtris uerſetur in manibus. Immundus reputatur:qui imundũ quicq̃ tetigerit;uel mortici nũ,non deaurata marſupia;non cingulos:non etiam cyrothecas,quæ oía laſciuæ & ſuperbæ mẽtes exoptant.Horreat deo dicatũ cor talia ſcire,aut ſacrí codices : uel legendo:uel ſcribendo:genua p̃mant:aut hortulorum cultus exerceatur,aut aliud ſanctũ opus & utile ut ex relaxatione quadá reforcillatus ſpiritus ad diuinum ardorem fortius accẽdatur.Sanctorum geſta quæ legitis imitemini,ꝓpoſito uelitis imitari quod laudatis:& ſequi qd̃ cupitis.Veſtram inter gentes cõuerſationẽ bonam habeatis,ut ex odore famæ ueſtræ ſanctitatis:etiam malorum corda ad ſancta deſideria moueãtur. Et in eo qd̃ deprauatæ gentes detractant de uobis tanq̃ de malefactricibus:ex operibus ueſtris bonis glorificent deum.Hæc eſt enim dei uolũtas:ut iprudentiũ hominum ignorantiam obmuteſcere faciatis.

De officio & poteſtate abbatiſſæ. Cap.xiiii.

Aue quæſo quæcunq; ſis illa:quæ p̃eminens:ne ex officio regendi eleueris in altum:ut ĩperes illicita:& quæ ſũt iportuna:uel iportabilia:& inquieta ſubiectis,ne tibi ille ꝓpheticus ſermo conueniat.Quid eſt iſrael q; in terra inimicorũ es?Inueteraſti ĩ terra aliena:coinquinata es cum mortuis,deputata es cum his q; in inferno ſunt,dereliquiſti fontem ſapientiæ.Nam ſi in uia dei ambulaſſes:habitaſſes utiq; in pace ſuper terram.Non enim ambulant ĩ uia dei:q; ĩ adminiſtratione regiminis honores & utilitates ꝓprias expoſcunt.Reuolue ſæpius in mentis arcano:& ſtilo ferreo ſcribe in ſilice cordis: qd dominus:cuius uices geris ad ſubditas:cõtẽdentes apoſtolos:qs maior eſſet eorũ:inſtruxit:ĩ ſequenti die receſſurus ab eis:& ſi ĩ ſuperioribus dictũ:tamen iterum narratũ ſortius teneatur ĩ corde.Reges gentiũ dominantur eorũ,& qui poteſtatẽ habẽt ſuper illos:benefici uocant̃.Vos autẽ non ſic:ſed ſiat ſicut minor qui eſt maior in uobis,& ſit p̃ceſſor ſicut miniſtrator.Diſce igitur a magiſtro officium:qd̃ tibi iiungitur:ne tuo uicariatu poteſtatis traditæ limites excedas.Non efficeris certe domina:ſed miniſtra,unus eſt enĩ dominus.

Et ſi tibi reliquæ ſorores ut chriſti adminiſtratrici & uicariæ obediũt:ꝓpterea non eſt tradita tibi poteſtas: ut inter ſorores & filias hanc eleues:hanc uero deprimas ſicut uelis.Sed quid tibi iniungaſ ab inſtitutore regiminis:diligenter inueſtiga.Reꝝ enim oĩum monaſterii:& ſoroꝝ ſollicitudo in adminiſtratione & ꝓuidentia tibi traditſ:ut iam cæteris dormiẽtibus ſororibus:te deceat noctes crebras inſões ducere.& ſenẽ iunioris animũ ſumere:pro utilibus & neceſſariis domui ꝓuidendis.Itaq; non tantũ tibi honor:quãtũ onus imponitur.Et ſi ſic feceris ſicut decet:præmiũ multo maius conſequæris.

De periculo præeminentiæ & dignitatis. Cap.xv.

On tibi obſecro blandiaris de domini pietate:q tã diu peccatores miſericorditer ſuſtinet in peccatis.Et ſi diuturna eſt expectatio:nõ minus formidãda eſt uindicta:q̃ tanto durior eſt:quãto lõgius tẽpus ĩ ſuſtinẽdo p̃ceſſit.Propterea ſi ſecus q̃ debes egeris:periculũ expaueſcas.nec ideo minus:ſi ſtatim diuinũ nõ ĩcurras iudicium.Dominus.n.tuus q ſuis te ouibus adminiſtratricẽ:& in ſua te poſuit uinea cuſtodẽ:a te uult de ſingulis etiam occultis exigere rõnem. Et ſiqd eũ defraudaueris:tũc diabolo uenũdatam in carcere:exterioris ĩferni poni te iubet:ubi fletus eſt æternus: & ſtridor dentiũ:ut exprimiſ in his qcqd doloris & pœnæ excogitari poteſt:quouſq; debitũ uniuerſum reddideris.Sed ſi forte de reſtituẽdo debitũ cõfidis:o te fatuã.ná pro minimo quoq; dilecto nõ habẽt unde reſtituãt ſimul hoĩes uniſi:niſi ipſe idẽ uelit remittere:cui facienda eſt reſtitutio.Fœlices itaq; magiſq; ſecuræ quæ ſubſunt:illis q̃ ſuperſunt:& qbus potius miſtraſ:q̃ quæ miſtrant.Sed tamẽ ſupba mens hoĩum ĩprouida piculi:ſemp maioꝝ dignitatẽ aſcẽſum expetit.nec niſi poſt factũ ex deſcẽſu terreſ:Quia q̃to altior eſt aſcẽſus:tãto durior ẽ deſcenſus.Sed forte deſcẽſum raꝝ æſtimas.Sed firmiſſime doctus experiẽtiis & nõ paucis dicã.Raro ꝑ gradus dignitatis aſcẽdit homo:qn multo grauius nõ deſcẽdat. Veꝝ & ſi a ꝓpoſito digrediar:nolo opuſculũ hoc ꝑ trãſire exẽplũ quoddam:qđ ſancto quodã mihi referẽte ſene in heremo ex ueritate ſciui. Cũ iuuenis qdam ſancto ꝓpoſito & uita electus foret ad eꝑale faſtigiũ:quo grauius piculoſius ue neqt aliud cogitari: patruũ ſuũ quẽdam uiꝝ utiq; ſanctũ:& ꝓphetiæ ſpiritu plenũ:heremi in cella ut eũ ex hoc cõſuleret adiit nõ ĩcautus. Audita itaq; narratiõe nepotis uir ſanctus nõ uerbis:ſed ſignis potius ꝑcũctanti reſpõdit.ne & cõtra apoſtolũ:q deſiderãtem eꝑm in bono ope laudat:cõtrairet diſſuadẽdo:& ne iuuenẽ periculo exponeret ſuadendo.iuſſit itaq; ſenex quadratũ diſcũ a terra uehemẽter pedibus eleuatũ aſcẽdere iuuenẽ:& q̃ter ꝑ q̃tuor diſci latera ſupinũ reuoluere ſemetiꝑm uſq; ad horam caſus.ſicq; caſu ĩminente:ſi altera ſuccederet reuolutio mãdauit ut extra ſũmitatẽ diſci adhuc ſe uolueret iterato.Cui cũ nepos ſe non poſſe ex timore caſus reſpõderet:ilico eũ fecit deſcẽdere & ꝑ quandã latã planiciẽ diutius uolutare.Cũq; ex multitudie uolutationum utriuſq; faſtidium eueniret:ſurge inqt ſenex:& ꝑge quo uis.facito qđ tibi ſecurius cerniſ. Dedignatus nãq; iuuenis:abſceſſit.& alteri fãcto ſeni patrui deliramẽtũ putãs:factũ retulit. A quo de piculo ꝑeminentiæ edoctus:electioni renũciauit:ut teneret:qđ eſt tutum.Qui poſt modicũ ſœlici obitu:ex ſæculo exhiens hylaris & iocũdus apparuit patruo.Gratias inquit pater tibi refero:ex diſſuaſione eꝑatus.nam ſcito qa nunc eſſem de numero dãnatoꝝ:ſi fuiſſem de numero eꝑorum.

De ordine in operibus abbatiſſæ. Cap.xvi.

Aec iccirco mea domina euſtochiũ dixeri:ut aduertas q̃to ſis expoſita piculo:& q̃ta te oporteat in uia dei prudẽtia ambulare:ne derelictis ſemitis iuſticiæ:capiaris ab inimicis qbus plena ſunt oĩa:& in terrã alienam deducta coinquinata cũ mortuis.miſerabiliter deputeris cũ his q ſunt in inferno. Volo aũt te diſcere:ubi ſit ſapĩa:ubi uirtus:ubi ſit prudentia:ubi ſit longiturnitas uitæ: & uictus:ubi ſit lumẽ oculoꝝ:& pax:ut ĩtelligas uiã diſciplinæ:& deducas ſubiectas tibi ꝑ uiã pacis & diſciplinæ.Te morientẽ filiæ plangãt:non gaudeãt.tibi iuſta & ſancta ꝓcipienti oẽs æquanimiter obedire lætentur.Nõ ꝓpinquæ:nõ affines:ſic exaltenſ q̃ cæteræ inuideãt.Nõ carnalis dilectio in multis nociua:in ſanctis mentibus habẽda eſt.Oẽs itaq; amato æquali charitate:& ſpiritali dilectione:ut filias.Cũ tẽpus exigit correptionẽ:uniuerſas ſimili modo uelut ignotas in omiſſis corrigas.Veꝝ ſemp in ira miſericordiæ memor eſto ut nulla mouearis rõne ad crudelitatem ex furore uel odio.Nec tamẽ habeas manus remiſſas ad ꝓniẽdum ſcelera:ne ex impunitate peccandi licentia ſororibus cõcedaſ.Nõ ſis ad ꝓtractãdum ardua monaſterii & ſoroꝝ ꝓceps pro libito,ſed ſoroꝝ pluriũ & melioꝝ uolũtas ſemp accedat:ne rea & diſſipatrix bonoꝝ cœnobii crimineris.Non oĩbus q loquunſ ſis facilis ad credendũ,leuitas.n.in credendo:leuẽ denotat mentẽ.Nequaq̃ effrenis lingua repiaris.non ĩpudica oculis:non crapuloſa:non ebria.ſic te exornes uirtutibus:ſic muniaris moribus:ut uniuerſas opere & exẽplo ſanctitatis & uitæ prompta ſis ad docendũ:ut iam ab omnibus in exemplũ uirtutum ducaris.ut ſecura ex diſpenſatione miniſterii tibi traditi occurrere ualeas domino: & ei reddere rationem de ſingulis.

De iuriſdictione epiſcopi in ſorores. Cap.xvii.

Ebilis ẽ nimiũ ſexus quẽ geritis: ac fragilis:ac mobilis:ſi ſuo relĩquaſ arbitrio.& ſi uirtuoſus ſit aĩus:tamẽ niſi regaſ:niſi dirigaſ cõtinue:cito deiiciſ a ſancto,ꝓpoſito.Hoc in eua ſcitis ex parte: q̃ ſuggeréti diabolo:q̃ facile aſſenſum ꝑbuerit cõtra diuinũ ꝓceptũ:& triſtitia partus:& cõditõis uilitas ipſa ꝓhibẽt teſtimoniũ.Profecto nihil in uobis foret uirtutũ durabile:nihil ſine graui piculo ſi de uobiſipſis uoſipſæ haberetis curã.Propterea eꝑs ueſter cui eccleſiæ cõmiſſum ẽ regimẽ:quẽ deus ſpeculatorẽ poſuit ĩ uinea ſua:paſtorẽ ouiũ directorẽ gregis:ac ductorẽ plæbis & populi:ciuitatis & parrochiæ:in q̃ degitis:uos cuſtodia ſingulari foueat.ſanctæ doctrinæ uos pabulo nutriãt.& coram deo aĩaꝝ ueſtraꝝ curã gerat ſpãlem:cui cõmiſſa eſt ciuitas uniuerſa.Huic æq̃nimiter ſicut deo oẽs deuote obediãt.hũc pr̃em:hũc zelatorẽ uirtutũ:tã ꝓpoſita uenereſ:q̃ ſubditæ.Lex ipſa ſerueſ:quã poſuerit uobis in uia dei. Siq̃

ſorox effrenis eſt & diſciplinæ ꝑuaricatrix:& icorrigibilis a ꝑpoſita:emendet castigetur & puniatur p ipm. Hūc directionis baculū:& uirgā diſciplinæ cū aſemitis iuſticiæ deuiat:ipſamet etiā abbatiſſa cognoſcat cū cæteris. Reddat eidē bis aut pluries ſingulis ánis patens rō de bonis monaſterii:de ſtatu ſororū:de uita: de moribus:ne iā ualeat oues ignorare quas regēdas ſuſcepit. Nihil arduū uēdendi:emēdi:ſeu ppetrandi in cœnobio ſine eius uolūtate liceat. Abbatiſſa uero domus moriente:quā cōmunis ſorox uolūtas in matrē elegerit:& abbatiſſam monaſterii ipſe benedicendo annulo uice xpi ſubarret in uero coniugio: ſi ad officium reperiatur idonea. Sorox uero recipiendax modus:introitus & conditio:omnio nullatenus eum ptrāſeat. Siqd dubitandum in fide:ſiqd obſcux:ſiquid piculoſum occurrerit:in uia dei ipſe declaret:ipſe uos iſtruat in omni pudicitia:& ſpūs ſancti uirtute.

De ordine ſeruando inter epiſcopum & ſorores. Cap. xviii.

On nimiū ſit ſtricta familiaritas:nō ſuſpecta colloqa. & ſi ſpiritalis pater:q̄uis eps ſanctus ſit: tamen homo eſt debile aīal. Tam cito pdit niſi fortiter cuſtodiatur:quod cax habet & utile. In ſacto cōmercio diabolus minie quicq̄ inueniat, ne unde regimē:unde ducatus:inde ſentiat interitus. Oēs equaliter ptractent. Nulla carnalis:ſed ſpiritalis dilectio iteruenia:nec ſtricta ſit nimiū Principiū.n. ſpiritalis opis:ſi non ſit matura ꝓuiſio:ſolet ſubſequi quoddā carnale. Vere non taceā:ut in pluribus ſolet cōtingere:cōditionis muliebris infœlicē miſeriā. Sub feruore ſpiritus:ſub charitate nimiū ſtricta niſi cuſtodia grauitatis ori ponat:ut nemo delinquat in lingua. ſi utatur loquēdi uiuēdiq̄ copia:ſtatim libido actu turpiſſimū:dictu infœliciſſimū:de ſpiritu & charitate naſcitur. Propterea chariſſimæ hoc hortor: hoc moneo:hoc mando uobis:ut quæ xpo deſponſatæ eſtis coniugio:cui oēm caſtitatis ueſtræ fidem uoui ſtis:cui nullū ꝓter ipſum amatorē cognoſcere ſub iureiurando eſtis pollicitæ:uiri cuiuſcūq̄ etiā ſi eum ſanctitas exornet:etiā ſi baptiſtæ æquaret in meritis:q̄ratis effugere facie. nec liceat ſecū dilectione ſeruēti aſtrigi p diem. Credatis expto:nihil eſt periculoſius uiro:q̄ mulier:& mulieri q̄ uir. Vterq̄ palea: uterq̄ ignis: dicam audacter. Proh dolor dei templa ſpūs ſancti uaſa:& deo dicata ædificia niſi diligenti ſeruētur cuſtodia ꝓſtibula fiunt. Et aufertur tam nobile depoſitū:tam ꝑcioſus theſaurus:irrecuperabile decus caſtitatis: ſi tenui cuiuſuis dilectionis ineptæ rimula continuus iſidiator diabolus intuitū ualeat iſigere. ideo omni cuſtodia cor ſeruet. Super muros hieruſalem ponant cuſtodes tota die:& nocte non dormiant:ne ſur itroeat: ne ſpolia auferat:quæ penitus recuperari non poſſunt.

De ꝑpoſito preſbytero poſt epm ſororibus adhibendo. Cap. xix.

Nimus diffuſus ad plurima:circa ſingula nō pōt attendere. Curam oīum gerit eps:homo eſt:nec locis ſingulis pōt adeſſe:nec diuerſox ſimul habere ſciam. Ne igitur ex abſentia ſecuritas ſit i uitio. ſacerdoté ſanctū:quē ſanctitas ꝑdicat:quē ſubornat ſcia:quē talem reddit ætas:& uita:q̄ etiā apud improbos lubricoſq̄ ſiniſtra opinio nō poſſit haberi. poſt epm habeatis ꝑpoſitū. Hic epi i uobis teneat uicem;hic doceat:hic ꝑdicet:hic corrigat uniuerſas:huic ſoli occulta domus pateant:huic conſilio innitat ab oībus. Nō diuerſax opiniōes in cōuentu ſorox diuerſas ſectas ponant. nō diuerſos ritus: ut qcquid alter uituperat:alter conſulat. Sic diuiſæ domus:pax:quies:& charitas ipſa diſcedit. Credite mihi ſacerdotum ac religioſox circūuenientiū turma:ex mulierx conſortio oēm ſanctitatē expellūt. Intimet epo q̄ circa multa diuiſus uni ſoli in oībus cōtinue nō poteſt adeſſe:qcquid pro utilitate agendū:qcquid ſanctū euenerit ordinādū. Cōfiteant ſingulæ ſingulis mēſibus bis aut pluries crimina occulta:aut epo aut ꝑpoſito ſoli ꝑſbytero:& uel cui cōmiſerit:& ſacra dominici corpis coīone munitæ:pugnaturæ uiriliter dæmonū caſtra ſubitrent. In hac uita mortalibus nihil eſt ualidius:nō eſt qcq̄ ſalubrius:q̄ ut ſtati peracto dilecto:cōfeſſionis nō differat medela. Teſtant & medici uniuſcuiuſq̄ ægritudis morbos auferri ex corpe:ſi exoriētibus ſubueniat in principio. Quod ſi memor conditionis humanæ:leui etiam opiniōe ipſe etiā ſacerdos erga aliquā ſororum inepta familiaritate uideret aſtringi non ſinat oriri:quod non ſine malo:non ſine ſcandalo remoueri pōt exortum. Emendet ſi opus eſt:ab epo. Si uero emēdatus minime uult iceptis finem ponere:remoueat, etiam ſi utiliſſimus ſi neceſſarius exiſteret in loco. Nulla ꝑualeat utilitas ex qua formidat aīarum piculum. Adhibeat uero ſanctus ſucceſſor quem caſtitas longa commendet & uita.

De ordine ſeruando p ſorores erga mares & ſpāliter in loquendo. Cap. xx.

Mpudici pedes cuiuſuis nunq̄ monaſterii limina terāt. Inordiati animi nūcia uoce imūditiæ aures ueſtræ nunq̄ ſordeſcant. Vox hoīs mulieri ignita ſagitta diaboli eſt:& ecōtrario. Propterea cō gemens pſalmiſta exorat aīam ſuā liberari a labiis iniqs:& a lingua doloſa. Nā ſubdēs poſtmodū q̄re ſic affectanter liberari poſtulet:ſagittæ potentis acutæ cū carbōibus inqt deſolatoriis. Labia uiri uenena ꝑbent mulieri:ſi non ſit aſtuta fallaciis linguæ doloſæ. q̄ potens diabolus miſex uulnerat cor ſagittis tentationū cū ardore libidis. Hæ feneſtræ ſunt mortis q̄ niſi claudant:ſtati mors dira ſubitrat. Vir cuiuſq̄ cōditōis exiſtat:aut nunq̄ appeat:aut uiſus uiſum terreat ueſtrū:ueluti horridū monſtrū. Propterea uolo chariſſimæ:ut ſi cū uiro ex neceſſitate loq oporteat:uelū in feneſtrula tractū alterutrā facie tegat:ne liceat uideri:quod cōcupiſci nō licet. Excuſatōem nullam ſibi arripiat ſanctitas. Sanctus dauid in uidendo capit. Dina ut uideret egreſſa:uiſa corrūpit. Sic ſinita forēt exēpla:q̄ ſæpius ruminānda uobis relinquo. Quid ꝑ multa uagor? Pene ſacræ ſcripturæ clamāt ſyllabæ ſingulæ. Pene iſtruimur corpis ꝓprii ſingulis motibus q̄ uictoria nō ſperat i hoc certamie:niſi ex fuga. Nemo ex fortitudie audeat reſiſtere uitiis:quoniā niſi fugiat cito ſuccūbet. In cōi eteni uita nec uerbū ſit ꝓpriū, ſecreta uerbula nō carent ſuſpitiōe. Ideoq̄ ꝑcipio:ut nulla ſoror exterioꝛ ſine pluriū ſanctaꝛ ſoroꝛ & abbatiſſæ ſeu alterius ꝑpoſitæ domus potiſſime pſentiæ loq audeat:his dūtaxat exceptis q̄ ſacerdoti in cōfeſſiōe dicūtur. Solēt ꝓfecto talia uerba ſemīa multa mala

ꝑferre.Inter uos de uiro nequaꝙ ſi fieri poteſt:habeaꝫ mẽtio.Vltra ꝙ creditur exultat diabolus:ut in corde uirgineo uirorũ memoria uigeat.Nullũ uenenũ nociuius fœminæ ꝙ affectio erga uiꝝ:ꝙcũqꝫ de cauſa ꝑcedat.Proh dolor ifœlix cõditio ſexus uri.Sãctior mulier ultra ꝙ dici liceat:ſi uiro adhæreat: ꝙtũcũqꝫ ſpiritali inſtictu naturali iclinaꝫ tandẽ ad neſas:ſi in uiro uirtus deficiat.piget quæ noui cũcta narrare. Etiã argumẽta ſunt diaboli:& mortis æterna idicia filiatiões & maternitates:qbus uocabulis ſub uelamine ſpũs iter ſe utunꝫ mares & fœminæ.Munuſcula oĩa & ſuſpectas lr̃ulas hæc cũcta luxuriæ nũcia uobis iterdico ſub anathemathe:& æternæ mortis pœna.Adhibeaꝫ ſũma diligentia:ut extra cœnobii limites lr̃a ꝙliſcũqꝫ non exeat:niſi abbatiſſæ & ſoroꝝ acceſſerint uota.Et ſi opus eſt & grauitas ita rei exigat:adſit eꝑalis licentia ſeu ſacerdotis conſiliũ.Grauiſſimæ pœnæ ſubiacet ꝙcunqꝫ huius repta fuerit rea.

De fictitiis & nociuis ſermonibus euitandis. Cap.xxi.

Eruis dei frequẽtiã populi ſancti oẽs pr̃es ꝑdicãt iter cætera ſũmæ nociuã.In multiloqo nequaꝙ peccatũ deeſſe põt.Lĩgua hoĩum ad iudicia ꝑceps abſentiũ uitã ut plurimũ nõ ceſſat hĩcide corrodere.Peſſimũ quorũdã ſpiritaliũ genus nõ attendẽtes:qꝫ deus filio ſuo dedit omne iudiciũ de uniuerſoꝝ hoĩum uita:ac de moribus.& qđ plus eſt de cõſcia:cuius occulta ſcir̃ ſolius eſt diuiæ ſciæ.Iudicare ſibi licere putat,ꝑferentes ĩ mediũ:qꝫ ſpiritalis homo diiudicat oĩa. Heu ĩ mũdo ſpiritu pleni qđ conamini de oculo fratris feſtucã extrahere,q fertis cõtinue in ueſtro trabẽ?Hypochritæ triſtes extermi nãt facies ſuas:ut appareãt hoĩbus ieiunantes:& barba,plixa:crine cinere aſperſo:fracta undiqꝫ ac rudi & deformi ueſte:colloqo blando:uerbis fictitiis ſe ſanctos oſtẽdũt:& dealbati parietes iter mulierculas ſeminãt ſectas errorũ.Deniqꝫ loquẽtes cuiuſcũqꝫ uitã ſimul cũ fama denigrãt:iſtrumenta diaboli hæc ſunt oĩa.Infortunatiſſimũ mulieꝝ genus.Hamo capiunꝫ ut piſces:ad macellũ ducunꝫ ut beſtiæ.Proteruæ nimiũ fœminæ ſemꝑ fictitia cupiũt:ſemꝑ ſubornata uerba depoſcũt:exqrũt mẽdacia:fabulas nouas nũq̃ faſtidiunt. Augurĩis:ueneficiis:& ĩcantationibus dæmonũ delectanꝫ.Si q talia ꝑferant:hi ꝑdilecti filii:hi ſpiritales pr̃es & frẽs:hi ꝑfecto:ut uerius liceat dici cõcubinarii & corruptores mẽtis & uẽtris nutriũtur:hi exqſitis ferculis & delicatis eſcis,uina ꝑcioſa nõ deſunt:ex furtiuis ſæpe uiroꝝ laboribus:& iter crapulas & ebrietates ructãtes:fauces ſpũs dulcedie ꝑdicant.Proponiꝫ iteꝝ atqꝫ iterũ illud apoſtoli:qꝫ oĩa mũda mũdis.De talibus loq nefas eſt:& ꝑh pudor.Sed cupio dei ſeruitricibus detegere oẽs artes diaboli: ut nihil deſit qđ caueri poſſit.

De ſilentiis & diebus & horis debitis obſeruandis. Cap.xxii.

Aec itaqꝫ oĩa ſponſæ dei dilectæ ꝑcul expellite:ĩ his diabolũ cognoſcite pricipãtẽ.Inter uos nũq̃ de uita diſputeꝫ alterius.Maneat diuĩo examini oẽ iudiciũ.Peccata uſa cognoſcite:delicta ueſtra plorate.Oĩum uobis uita ſanctitatis exẽplũ appareat.Vos uniuerſis æſtimate peiores.ſic puritas mẽtibus ur̃is inhæreat:ut cogitare ſit idecens:& credere nefas aliquẽ ꝑpter uos poſſe peccare.Si quẽ alicui detrahentẽ audieritis,ꝑcul fugiẽtes dimittite:ut ſerpentẽ:ut uerecũdia uictus diſcat de factis aliorũ ſilere.Mulierculaꝝ q̃rũdam ſolet eſſe moris ut plurimũ:ut ſemꝑ garrulæ:nihil ſecretũ habeant:qđ audiunt:ĩmo potius qđ ſæpe neſciũt:dicũt.nihilqꝫ ſcãdali ſemiariũ norũt tacitũ tenere.Hicide aut ꝑferẽtes uerba nociua:aut ſeminãtes diſcordiã:aut audiẽtes alios ad detractõem incitãt:aut maledicta confirmãt:ut duplicis delicti reæ habeanꝫ.In hoc in cõuẽtu ancillaꝝ dei:muliebris oĩs expellaꝫ ifirmitas.Illud iacobi uerbũ in corde uro multotiẽs repetaꝫ in die.Siqs putat ſe religioſum eſſe nõ refrenãs linguã ſuam:ſed ſeducẽs cor ſuũ:huius uana eſt religio.Religio igiꝫ ſancta nõ põt eſſe in loq̃cibus.quæ nullo poſſunt tpe ſilere:nec abſtinere ab iutilibus uerbis.Ex hoc.n.in heremo ſãcti pr̃es edocti:ſũma cũ diligẽtia obſeruãt ſancta ſilẽtia:tãq̃ ſanctæ cõtẽplationis cãm.Plures me reppiſſe nõ ambigo:q ꝑ ſeptẽniũ nullũ ꝑrſus uerbũ homĩ alteri emiſerãt:ſciẽtes qꝫ nõ in cõmotione dominus põt hr̃i.Propterea uolo chariſſimæ ut in cõuẽtu uro ter aut pluries ĩ hebdomada:exceptis feſtiuitatibus loq oĩno:niſi urgẽte cã putili & neceſſaria:nullatenus liceat.nec ſimul: nec cũ aliis extra.Diebus uero oĩbus qbus & pro remedio:& pro ſalute loq cõcediꝫ:nõ ſingulis horis uacãdũ ẽ uerbis:q̃ uix ꝑferri ſine peccato poſſũt:ſed hæc iuiolabilis obſeruatio uigeat:qꝫ ſingulis noctibus poſt pactã horã cõpletorii uſqꝫ poſt miſſam:& a tertiis uſqꝫ ad nonã ſacra obſeruentur ſilentia:q̃tenus & linguæ deũ laudãdi cõcedaꝫ opportunitas:& iutilia uerba penitus abſcidanꝫ.In choro uero eccleſiæ ad diuinas laudes parato:dormitorio:cœnaculo:clauſtro ac capitulo:oĩ tpe loq nõ deceat:niſi ea q̃ ordiata ſunt loca ĩ laudibus dei ut iam & tẽpus & locus religionis ur̃æ ꝑdicent ſanctitatẽ:& loquacibus cõpunctõem ingerant:& intrandi ad ſocietatẽ ueſtrã ſancta deſideria incitent:& affectus ad cælestia moueanꝫ.

De refrenatione linguæ in loquendo. Cap.xxiii.

Equaꝙ chariſſimæ iacobus apoſtolus expientiã poneret religiõi ĩ refrenatõe liguæ:niſi certo ſciret ĩdicio qꝫ mors & uita eſt in manibus liguæ.Nã ut inuit cũ ipſa benedicimus & maledicimus deũ.Propterea poſt multa q̃ de lingua ꝑnũciauerat:quãdã ex oĩbus dictis generalẽ cõfuſionem ifert.Quicũqꝫ inqt refrenat liguã ſuã:hic btũs ĩ facto ſuo erit.Ecce qꝫ ĩ refrenatiõe linguæ beatitudo poniꝫ:ut deꝫ itelligi:qꝫ ĩ multiloqo deus q eſt beatitudo nr̃a:hr̃i & cõtẽplari nõ põt.Refrenatio liguæ eſt:cũ liguæ q̃ ex ſui uitio ſemꝑ ꝑna eſt ad mẽdacia:unde & mendaces appellanꝫ hoĩes:& uani filii hoĩum: aut ſilentiũ ĩponiꝫ:ne in diſplicẽtiã dei ꝑrũpere audeat.aut ad bonũ exerceaꝫ:ut diuinas laudes exoluat.Sic igiꝫ chariſſimæ & dilectiſſimæ filiæ:tpibus qbus põſtaꝫ opportũitas:ut beatæ eſſe poſſitis:linguas domate: ne cõuertanꝫ ad lites:ne iurgia:cõtẽtiones:rixas & ſcãdala reſonẽt:ne iuramẽta:ne blaſſemias:ne obprobria: & alioꝝ diſplicẽtiã ꝑdant.Quod ſi ex inſtictu diaboli q ſemꝑ diſcordias ſemiat:ĩter ſorores leuis etiã diſſẽſio exorta fuerit:penitus ſtati ꝑ abbatiſſã:aut ꝑ eꝑm ſiue ꝑpoſitũ domus neqtia elidaꝫ in ſemĩe.ita ut occaſus ſolis ĩ domo dei nõ iueniat iracũdiã,& ira cõuertaꝫ in odiũ:& domus pacis iã ebrioſoꝝ efficiaꝫ taberna.

Mendacia uero tanq̃ infernũ expellite. Semp aũt diuina officia: aut sacroꝝ codicum uerba tam inter sorores: q̃ etiam inter aduenientes deducantur in mediũ. Si quando mulierculæ de uiris ꝓpriis: de filiis: de uestibus: de mũdi uanitatibus: garruládo loq̃cit̃ ut moris est: eis mox uerba frangant̃: mox ociosum uerbum & nociuũ diuino cedat sermõi. Si diuinũ introduci nõ poterit: tali colloqo in detestatõem crimis fenestra claudatur in faciẽ: & uelox fuga testet̃ sanctitatẽ intrinsecã. Nihil itaq; ꝑ exteriora corpis itrans mẽtẽ cogitationibus molestet: cũ diuiæ cõtemplatõi exponit̃. Raro cogitat̃ in mente: qđ exteriores sensus nõ mittũt. Hæ sunt fenestræ: hæc sunt ostia: q̃ si clausa nõ fuerit: morti patet itroitus, & nõ nisi funeste ígreditur.

De consortio marium fugiendo. Cap. xxiiii.

Redite charissimæ: credite seni pene oía expto: nõ possunt claudi sensus uestri extrinseci i tumultibus hoium. Si color opponat̃ oculo: nequaq̃ põt nõ uidere oculus, sic & auris nõ audire sonos nõ põt. Ideoq; in silẽtio & qete cogitatiões puersæ uitant̃: q̃ separãt nos a deo. Propterea hortor uos & moneo: ut nõ nisi sanctaꝝ mentiũ audire uerba uelitis: non nisi pudicas & honestas facies q̃s macerãt sancta ieiunia liceat itueri. Sic rarus uir appeat: sic rara de uiro mentio habeat̃: ut puellulæ uræ pene uirilẽ sexũ ignorẽt. Nõ aial certe masculũ cœnobii limites trãseat: ut oís cesset occasio loquẽdi de maribus. Sic pudica: sic casta uerba in oi colloqo sancta ꝓsonẽt ora ut generatõis modus & ortus: iuuẽculaꝝ lateat corda. Hæc ꝓfecto cathena diaboli est: quã si abstuleritis de medio uestri: nõ extẽdẽdo digitũ ad ingrẽdũ oía ꝑ curiositatẽ: & desieritis loq; qđ nõ ꝓdest: & ꝑ lõga silentia non iueniat̃ uã uoluntas: ut loquamini sermones iutiles, tũc orie t̃ i tenebris lux uã: & erũt tenebræ sicut meridies: & erit uobis a domino requies q̃lem mũdus iste nõ nouit. & iplebit̃ splendoribus aía uã: quos obtenebratæ mẽtes caligine sæculi apphendere neq̃unt. Fœlix itaq; aía: q̃ spreto turbine sæculi ꝓtransiẽs corpis claustra: illius sũmæ & icomphensibilis lucis põt aliq̃li illustrari radio. Sic dulce: sic iocũdũ est solatiũ: q; despiciãt ꝓtinus cũcta terrena. Mors formidabilis uniuersis aiantibus terræ optat̃ pro gloria: ut lipidius liceat itueri: qđ modica hora uisum: tã delectabile & iocũdũ sentit̃. Sic itaq; agite charissimæ, adiplete q̃ estis ꝓfessæ, gaudete qa potestis. Nõ uos uiri: nõ filioꝝ: nõ supellectilis cura: nõ cæteꝝ maritale onus molestat. Hoium consortia sic fugite: sic sæcularia oía expellite: ut nequaq̃ ꝓueniat ad uos qcqd agat̃ in sæculo. Solus spõsus uester xps strictis uris fruat̃ áplexibus. Solæ cũ solo spõso aut lectiõibus sacris: aut sáctis meditatõibus secũ consabulemini: & ipe uobiscũ.

maritale

De obsegis seruitricũ quærẽtiũ uictũ & necessaria sororibus. Cap. xxv.

Elotypus nimiũ est spõsus uester charissimæ: nullatenus patiat̃ spõsus ꝓferri in publicũ: ne cõcupiscant̃ ab amatoribus sæculi. Semp uult solus ludere: semp solus cũ solis sponsis morari desiderat. Neminẽ uult admittere ad solatiũ: de cũctis dubitat: de nullo cõfidit. Sic arrogãs: sic supbus est spõsus: q; si aliũ q̃ritis amatorẽ ꝓtinus recedit. Sic ꝓteruus: q; ꝓtinus dissoluit omne cõiugiũ. Iccirco domiæ meæ: qa spõsæ domini mei: uos ipsas oi custodia sibi seruate: ne spõsus tã dulcis separe t̃ a uobis. Semp dina egressa uidere filias regiõis illius uos cauta faciat de piculo. In monasterio uro uelut in thalamo maneatis cũ spõso. Extra monasterii limites nulli oino uestrũ fas sit ptrãsire. Hæc lex, hæc norma, hæc sũma ꝓfessio oibus uobis, ut q̃ semel itrauerit ex sororibus: nũq̃ ꝑ si fieri põt exire ꝓmittat̃. Nõ etiã mulieres illæ: q̃ religionis habitũ gestant, & uoto obligate noscunt̃ cœnobio: ꝑ ciuitatẽ & uicos uictus & necessaria q̃rant. Hæ siqdem extra manentes in aliqua parte locelli. cũ oi sanctitate & modestia admístrent quæ opus sunt uobis: recepturæ cũ martha sorte mercedis. Has aũt uolo tales seruitrices adesse. q; ex cõuersatiõe uitæ & habitu: iterior sanctitas monasterii ꝓdicetur. Quod si ob necessaria domus captanda exeũt. nõ circũeant uicos in fabulis, non matronaꝝ domos in potibus: sed omne opus bonũ exerceant, ut non uituperet̃ monasteriũ suum. Cũ his non liceat sororibus intra degentibus secretis colloq fabulatõibus: ne aliqd possit intrare extrinsecus quod possit obesse. Haꝝ oium abbatissa domus curã gerat assiduã: ne & ipsæ ꝓpentur, qđ nõ deceat sanctitatem. Hæ obseruantiaꝝ & ieiunoꝝ sunt astrictæ legibus; & ꝓuaricatrices disciplíæ subiaceãt ferulæ. Quæ si emendari ex prauitate contemplerint. in sanctitatis cõsortio prauitas locũ nõ habeat: & mẽbrum putridũ de sancto corpore excidatur.

De dulcedine contemplationis erga diuina. Cap. xxvi.

Olæ filiæ & dominæ meæ, spõsæ domini mei, itus manẽtes nihil sentiant nisi piũ Iesum. Hũc paradisum solæ possideãt, ubi dulci & iocũda qete ineffabilẽ trinitatẽ intueant̃ in sacris lris: choris iterstint angelicis, dulcibus eoꝝ melodiis misceant̃ diuia i eccleſia cõcinnẽdo mysteria. Informet mentẽ sanctoꝝ ꝓphetaꝝ: & patrũ antiquoꝝ obediẽtia. Prophetaꝝ oracula dulci meditatione cor accendãt ad ꝓmissa fœlicia. Apostolica documenta fidei cũcta detegãt sacra. Euágelioꝝ codex semp ut speculũ teneat̃ in manibus. Martyres sancti cũcta sæculi aduersa & tempestates huius maris ꝓcelloſi cũ oibus diabolicis uersutiis: & ifestationes dæmonũ doceãt cõculcare. Cõfessoꝝ ꝓciosa deuotio: ad diuinoꝝ cõtẽplatõem assiduã affectus astrigat. Regularé uitã istruat sanctoꝝ mõachoꝝ mira cõuersatio. Frágere oẽm sexus mollicié & sáctæ uirgitatis seruare ꝓpositũ ꝓciosissima uirgo uirginũ cũ cæteris uirgibus sacris semp edoceat. O fœlix societas: o fœlices uos si talis ac táti muneris nõ sitis ígratæ. Fœliciſſimæ nimiũ si dignatẽ uestrã ipsæ cognoscitis, q̃ oium regi & domío regiæ specioſæ mrimonio copulatæ ipm dũmodo uelitis hre meremini: quẽ angelici spũs uidere cõcupiscũt. O ineffabilis gloria. In fragili siqdẽ corpe deũ itueri potestis. Hic q̃so mens uã uigeat. Hæc dies diei eructet uerbũ: & sciam hãc nox idicet nocti. Angelicis choris sanctoꝝ societatibus hic studeatis itereſſe, ut postmodũ i corpis exitu: uobis gaudẽtes & læti tanq̃ notis occurrãt. Si sic feceritis, nihil uobis dulcius: nihil iocũdius, q̃ his itereſſe cõuiuiis his pabulis satiari: quibus semel degustatis terrena oía amara cernunt̃. Vere tũc clausura cœnobii cuius tædet mẽtes uagabundas, & deuias

uobis pro ſūma deputabit gloria:& reputabitur q̄ exire limites monaſterii,eſſe neceſſe potius mori. Expto itaq; ſeni deuote cōſuleti creditæ filiæ.Si ſemel guſtaſtis q̄ dulcis eſt domius:ad quē accedētes poteritis ab eo illud audire.Venite:& oſtēdam uobis omne bonū.& tūc oſtendet uobis talia,qualia nō niſi mentes aſſuetæ norunt.Scio qd loquor chariſſimæ.Nam ut meā inſipiētiam loquar.ego homūculus ſic abiectus,ſic uilis in domo domini adhuc uiuēs in corpe angelo⁊ ſæpe choris interfui:de corporeis p hebdomadas nihil ſentiens diuinæ uiſionis ituitu:poſt multo⁊ die⁊ ſpatia p̄ſcius futuro⁊ redditus corpori flebā. Quid ibi manēs fœlicitatis habebā.qd inenarrabilis delectatiōis ſentiebā. teſtis eſt ipſa trinitas quam cernebam neſcio quo intuitu.Teſtes ſunt & ipſi beati ſpūs q aderant.Teſtis eſt etiam conſcia mea:q tātis bonis ipſe fruebar quot & qualis neſcit ꝓferre mollicies corporis mei.

De clauſura domus. Cap.xxvii.

On pōt ad tantæ cōtemplatōis dulcedinē cor ſæcularibus plenū negociis aſpirare,ſed oportet ut ſæculo moriat:ut ſoli deo p tātas meditatiōes & deſideria ſupius ihæreat.Vnde granū frumenti cadēs in terrā niſi mortuū fuerit ſemp ſic ſolū manet ut cecidit:qđ ſi moriat fructū plurimū affert.Sic chariſſimæ domū paternā & ſæculares ueſtes relinqre,& monachi nomē aſſumere modicū ꝓdeſt hoi.ſi mēs ipſa miſera q̄ in mūdo habent affectibus optet:& q̄ reliq̄rat deſideriis repetat.Exeūti eteni loth cū filiabus & uxore de ſodomis mādat ab angelis ne retroſpiciāt q̄ iam pambulādo reliq̄rant: cuius uxor more fœmina⁊ q̄ ſemp petunt cōtraria obuiās mādato ſtati eſt cōuerſa in ſtatuam ſalis.Hæc itaq; uos doceāt q̄ pœna ſint puniēdæ q̄ mūdi uanitates affectāt in monaſteriis.Nā efficiunt iſenſibiles ſtatuæ ſalis,ut iā nihil de ſupnæ cōtēplatiōis dulcedie ſentire ualeāt:ſed maneāt i amaritudie ſæculi,q̄ ſæculo uiuūt. Propterea chariſſimæ monaſteriū ueſtrū uobis ſepulchrū eligite,ubi mortuæ cū xp̄o mūdo & cōcupiſcentiis eius ſolæ cū xp̄o ibidē maneatis ſepultæ:quouſq; reſurgētes cū eo apparebitis in gloria eius.Demum timēdū eſt plurimū.neq; īgrediat nocte ad furandū p̄cioſū theſau⁊:q latet in tumulo.Hincīde fures fodiūt ut furent infinitis aſtutiis,qđ intus habet.Cuſtodiat ergo ſepulchrū p eꝑm:quē deus in uinea ſua primū cuſtodem p̄poſuit.Cuſtodiat & p ꝓpoſitū p̄byte⁊.q uicē eius tenet in loco:neq; ſcaute introeat.neq; ad mīnuēdū ꝓgat.Muro⁊ munitōibus ſic undiq; circūcingat locellus:q⁊ uix auibus p̄beat aditus.Sic tēdant muri in altū.q⁊ nō ſolū nō liceat pedibus:ſed nec oculis.q intus gerunt agnoſcer.Oſtia ſerent fortiter clauibus claues uero diſponat eꝑs:neq; niſi habēs ueſtes nuptiales ītroeat uel exeat ſine eius conſenſu.Sit aūt una uel plures feneſtrulæ iuxta diſpoſitōem eꝑi.ſic ferreis uirgis artatæ undiq;:ut uix digito pateat aditus. Per has horis debitis,aut neceſſitatis,aut ædificatōis ſiue recreationis cā ſanctis ſermonibus cū ſāctis uiduis:& aliis mulieribus q̄s ueſtiū habitus & facies tenues & pudicæ reddūt uenerabiles ſorores liceat ſimul loq. ꝓhibitis & ſuſpectis horis feneſtrulæ clauſæ maneāt.& claues abbatiſſa domus:uel ſancta alia ſoror cuſtodiat: ne coruus egrediatur p feneſtrā ex arca.Credite hic timēdū de theſauro a timore nocturno:a ſagitta uolante ī die:a negocio ꝓambulāte ī tenebris:ab icurſu & dæmonio meridiāo.Semp horæ hæ ſuſpectæ ſūt mētibus caſtis.

De deteſtatione p̄cioſarum ueſtium. Cap.xxviii.

Ropheticus ille ſermo nequaq̄ ꝓferat de uobis:filiæ eo⁊ cōpoſitæ:circūornatæ ut ſimilitudo tēpli:& dealbatæ ab extra:ut monumēta q̄ ex auro relucēt.Intus aūt ſunt turpiſſima & emūda cadaueribus mortuo⁊.Huiuſmodi nō filiæ regis xp̄i:ſed tyri.Hæ ſemp in muneribus: hæ uultus īpudicitia p diuites plæbis capiunt & capiūt.Impfectiſſimus mulie⁊ affectus ſemp in ueſtibus: ſemp ī auro:lapidibus p̄cioſis & ornamētis extriſecis gloriā ponūt.Nō ſufficit eis libido innata naturæ ſed occaſiōes q̄runt explēdæ libidīs.Affectāt ꝓculdubio ut oculi uiro⁊ au⁊ cōtemplātes & gēmas:tādē figant in faciē:ut oculo⁊ ſuo⁊ nutibus facilius īcitent ad libidinoſum īcendium.Quid meretrix cois gloriaris in margaritis & gēmis?Quid ad te attinet argētū & au⁊?Quid exaltaris in pulchritudie pāni?Nōne eſt ois caro cinis & fœnū.& ut uerius dicā maſſa putredīs,cibus uermiū.& fœtidiſſimū ſtercus? Quid in te mirādū. qd laudandū puero⁊ ſpectaculū?nōne & ſi laudet gēma⁊ & metallo⁊ p̄cioſitas.quā ſibi natura tradidit. ſemp tamē cognoſceris cinis fœnū & ſtercus imūdum ex imundo ꝓductū ſemine?O ſi te uelles ītueri uiliſſima mulie⁊:q̄ uerecūdareris in corpore quod tanto cultu excolis.Ipſo eteni iumēto & beſtiis terræ aut es æqualis aut deterior.Intus eſt unde glorieris:nō extra.In uaſe iſto tam turpi theſau⁊ tenes: quē ſūma cum diligentia colere debes:& ſeruare ſūma cuſtodia.Nihil ad te de uaſe fictili:ſi turpis forma ſit extra:dūmodo intus ſit nobile:intus ſit pulchrū quod latet:itus ſit integrū quod ſeruatur.

De periculo ambitionis ueſtitum. Cap.xxix.

Ropterea uos chariſſimæ quæ eſtis ſpōſæ & filiæ regis æterni:cuius regnū nō corrūpet: nec auferet ab eo ſit abitus oīs gloria uſa.Sedete ad dexteram ſpōſi in ueſtitu nō exteriori ſed īteriori deaurato auro charitatis:in fimbriis aureis ideſt charitatis p̄ceptis:ſic undiq; ueſtis circūdata uarietatibus ut iā nihil in ornamētis de uirtutibus deſit.Sint myrrha gutta & caſia a ueſtimētis: ut in odorē uirtutū & uitæ cæteræ ad ſāctitatē ueſtrā adoleſcētulæ currāt de ſæculo.In hoc honore uīo delectemini filiæ regis æterni.Hūc ueſtrū decorē cōcupiſcet rex ueſter & ſpōſus.Sic decoratæ adducemini in tēplū regis.ſic ſecū manebitis in thalamo in læticia & exultatiōe.Tūc naſcent ex uobis filii:q nō iam terrā ſed cælū replebūt:quos pater conſtituet principes ſup oēm terrā.Quod ſi uos exterio⁊ ueſtiū delectaret ābitio: ſi egreſſæ de ſæculi pōpa:de domo diaboli:& de cōgregatōe malo⁊ populi uſi:& domus p̄ris nō eſſetis oblitæ totaliter:extollētes uos aut de parētū dignitatibus aut de carnis ꝓſapia:ſiue de huiuſmodi uanitatibus caduciſſimis terræ uaporibus:uti ſolitū eſt īcolis terræ:ꝓtinus aſſurgēs rex potentiſſimus accinctus ſup femur ſuum gladio bis acuto:expellet uos undiq; uulneratas dextera ſua de tabernaculo ſuo.Tūc acutiſſimæ

eius ſagittæ:ꝓforabunt corda ueſtra in amaritudine:quoniam uirga directionis uirga regni ſui: Et poſtmodum abiectas de domo domini ueſtri omnes deridebunt:& dicent de ſingulis ueſtrum.Filia babylonis miſera:quæ non poſuiſti deum adiutorem tibi:ſed ſperaſti in uanitate tua.Sede iam ſuper flumina babylonis: plange & ſuſpende in ſalicibus organa:dum recordaris unde expulſa es.Nam quæ ſolebas cantare canticum laudis & læticiæ:modo ploras ad terram alienam deducta.

De conſideratione extremi dei iudicii. Cap.xxx.

Taꝯ chariſſimæ dominæ cū apoſtolo arbitremini uos in hoc ſæculo ſtercora:& mūdi purgamēta:ut ſponſo uꝝo placere poſſitis.Nihil ad uos de pōpis ſæculi attinet:quæ abrenūciauiſtis in baptiſmate mūdo:diabolo & pōpis eoꝝ.quod & poſtmodū cōfirmaſtis ſub pollicitatiōe iuramēti in uꝝæ religionis ingreſſu. Nullus unꝙ iter uos ſermo habeatur de nobilitatibus generis: de ꝓſapia carnis.Sit æqualis i dei obſeqo filia regis filiæ ruſtici.Oēs ſimul nobilitatē & dignitatē unam habetis ex ſpōſo.Exeatis continue extra caſtra cū xꝓo;ut cū xꝓo crucifigamini mūdo & uitiis:portantes cū ipo,improperia:& amore eius officioꝝ domus:labor dulcis appareat.Non diſputet de maioritate officioꝝ: ſed de deuotōe & affectu implēdoꝝ.Nunꝙ murmur:nūꝙ uerborū turpiū:nunꝙ litiū ſonitus iter mortuas ſæculi ſonet.Sepulchra & cadauera nunꝙ iter ſe iurgia pagūt:in ſepulchris:nunꝙ blaſſemāt:nūꝙ contēdunt. Sic & uos chariſſimæ ſopitæ ſomno getis & pacis expectetis ſpōſum & iudicē ueſtrū:expectetis magnū & terribilē:diē iudicii diē uidelicet iræ:diem calamitatis:ubi cælū cū terra pauebit.Cælorū oēs mouebunt uirtutes: trementes erunt angeli ſimul cum ſanctis oībus:tunc ſingulorum uitæ diſcutientur diſcrimia:& merita apparebunt.Semꝑ tuba illa terribilis ueſtris ꝓſtrepet auribus.Surgite mortui:uenite ad iudicium. Ecce rex in manu potenti uenit:a cunctis uult exigere rōnem.certe de cogitatōibus minimis:certe de leuibus & ociōſis uerbis:ſic reddere de ſingulis rōnem paratæ non eritis:ꝓiiciemini in carcerē exteriorem:Audietis a iudice.Ite maledictæ in igné æternum paratum diabolo & angelis eius.

De abiectione exquirenda in ueſtibus. Cap.xxxi.

Eu cor infœliciſſimū:mens infortunatiſſima:quæ diē iudicii tā terrendā nō meditaꝝ quotidie: & ſi meditaꝝ fatuiſſimū:ſi appetit qcq̄ de ſæculo:& pōpis eius.Nullo uos die:nulla uos hora tranſeant hæc oīa.Quilibet paries domus:qlibet angulus uꝝis demōſtreꝝ in oculis iſta die depictus. Si hæc nō ꝓtermittaꝝ lectio:tūc abiectio ueſtiū:cuius tædet mulierculas fatuas:uos delectabit. Tunc ruſticanus & abiectus pānus purpuræ ꝓponeꝝ & byſſo.Tūc craſſa & rudia uelamia capitis æſtimabūtur ex ſericis.Certe tanta erit deformitas in melotis:tāta groſſities in cucullis:caputia tā rudi artificio ꝓparata:ꝙ ſi ſic forent ſæculariū induméta:artificū pāni breui tpe periret oīs induſtria.Iſta chariſſimæ decēt monachas:nō ſtrictis manicis ꝓcioſis ꝙ cōpoſitis pānis ſubtili uelamie eleuatis ſupciliis cor meretricū nō tam ꝓtēdere q̄ hīe.Nō tales æſtimo monachas:ſed peſſimas meretrices & ſcortū uiliſſimū.Non eſt.n.opus cadaueribus mortuoꝝ ꝓcioſis & cōpoſitis ornamētis.in ſepulchris monuméta nō idigēt talibus: monaſterii lapides nō appetūt gloriā ueſtiū q̄ ſine peccato grādi minie poſſunt hīi.Hiſtriōibus & luſoribus regū & principū ſæculi mollia ſunt reliquēda.Ioānis de pilis cameloꝝ itereſt ueſtiri.Pudeat igitur religionis nomē hīe: & ſe cultu ueſtiū hiſtrioné oſtendere.Ideoꝙ chariſſimæ uolo uos mortuas ſæculo:quæ totaliter mūdū caſtis ꝓcedere ſic deformi & incōpoſita ueſte.ꝙ ſi ipudicis oculis liceret ītueri uos:riſus potius ꝓuocaret q̄ cogitatio mala.Fateor qdem illos mentiri q̄ gloriant ſe ſeruare caſtitatē:& in ueſtibus lubricitatē ſectant. Pānus itaꝙ ueſter &ſi albus & cādidus tamē groſſus & uilis ſit.ut & color cādorem caſtitatis intrinſecū:uilitas contēptum terrenoꝝ exhibeāt.Hæc gloria monachaꝝ:hoc ſtudiū religioſaꝝ mentium: hoc iudicium ſponſarum dei æterni:hoc ſignū mortuaꝝ ſæculo & ſepultaꝝ cum xꝓo.

De auſteritate exquirenda in ſtratu. Cap.xxxii.

Oniugatæ & uiduæ q̄ manēt in ſæculo circa plurima:circa laborioſa ſollicitæ ſint:quotidie circa frequés miſteriū occupatæ cū martha.ſaluent ꝑ opa pietatis ieſu miſtrātes in paupere.Frāgāt eſuriētibus pané ſuū:egenos & uagos domū inducant:cooperiant nudos:inſiſtant miſericordiarū opibus ꝓculdubio tam fructuoſis & bonis:ꝙ ipoſſibile eſt:ꝙ deū non placēt iratū. colligationes ipietatis diſſoluant:& faſciculos diſſoluētes:& omne onus dirūpāt. Vos aūt chariſſimæ quæ meliorem parte imo optimā elegiſtis cū maria:ſedete cōtinue ſecus pedes ieſu:ſacraꝝ ſcripturaꝝ uolumia ſacris reuoluendo lectōibus.Lauate eius pedes aſſiduis cōpunctōis & gaudii & charitatis ac deuotōis lachrymis: cōtem platōis intētæ dulcedini.Capillis extergatis:terrenoꝝ oium ſupfluitatē ꝑ eā expellentes de corde. Audiatis de ore ieſu uerbū q̄ſi gladiū anceps ꝓtráſiēs corda:ſcindēs cōpagē mēbroꝝ uſq̄ ad diuiſionē ſpūs.Hoc uerbum dulce erit faucibus ueſtris ſup mel & fauū.Hoc uerbū ꝑ quod facta ſunt oīa.Hoc uerbū quod centurionis poſcebat deuotio:ut ſanaretur puer eius.Huius uerbi dulcediné ſolū norunt:q̄ audiunt. Hoc uerbū audire non poſſunt ſōnolenti & ignauiæ dediti.Quapropter chariſſimæ:uolo uos ſingulis noctibus breui & duro ſtratu iacere in cellulis ueſtris:nō in plumis & mollibus:ſed aut in paleis aut ſtraminibus:ſiue in ligneis potius capſis q̄ lectulis:ut & mēbra domata potius ſtratū horreant q̄ affectēt:potius ſōni imminentis qetem magis compellat neceſſitas q̄ uoluntas.Sic ob duricié breuis & leuis occupet ſopor:ꝙ nō ſit fas ſolitis illuſionibus noctiū mentem ſopitā torqueri.

De matutino & modo dicendi diuinum officium. Cap.xxiii.

D matutinas excubias media nox uos ꝓparet.Nullā ex uobis dormiēté repiat cāpanilis ſonitus. Nō ignoreꝝ an fuerit ob ſoporé:ſed potius ob cōtēplatōis extaſim.De cellulis oīone ꝑmiſſa mediæ noctis ſūma qete ad eccleſiā ſingulæ ſorores aduenientes:ſponſum dilectū matutinis excitēt

laudibus:ut exurgat in eaꝝ auxilium.Sic diſtinctæ alternatī pſalmi lectiõeſq; ſacræ ꝓferanť:ut ob colliſiones & hiatus ac barbariſmos:ad riſum nõ ꝓuocenť angelici ſpūs.Sic ſemp moderatus: qetus:ſuauis ſonus i uocibus:ut nulla põpa:nullaq; carnalis delectatio habeat locū in diuis p̃coniis.Sūma deuotio crebra ſuſpiria & lachrymas fundat.Sic moroſitas:ſic uelocitas teneať in modo:q; nec faſtidiū nec ipeditio linguæ poſſit oriri.Nulla unq̄ uerba q̄tūcūq; utiliſſima ꝓferanť inter pſallẽtes:ſed illud in mentis arcano ſūma cū dili gentia ruminet itrinſecus:qđ ꝓtractať extriſecus.Nullius eſt meriti ore diuina officia uerboſitare:& miſera mente q̄ extriſecus iminet uagãdo circuire.Expletis uero laudibus matutinalibus:nec tunc ſõnus arripiat: nec differať qđ ſpõſus petitiõibus ſpõſaꝝ reſpondeat.In capitulo mox attentis & deuotis ſororibus ſanctorum libroꝝ deuota lectio de uolũtate domini ſui pãdat qcqd agendū ſit:& ſic cedãt illuſiones dæmonū fãtaſmata:quæ dormiẽtes illuderẽt.Illico lectio alia ſuccedat breuiſſima lectio:de his quæ ad apoſtolicæ uitæ iſtructõem ꝓtinent:qualiacunq; ſtilo p̃ſenti opuſculo ꝓtractato:ut ſic ſingulis diebus:quaſi quodã bolo pia mens depaſta dulcedine appetat:nec retardeť faſtidio & de modicis eximia cogitet.Sequanť lectiões confeſſiões criminū in regularibus diſciplinis corã abbatiſſa domus & cæteris ſororibus.Prodanť i publicū quæcūq; geſta ſunt contra regulares obſeruãtias & obedientias:ut iam nullatenus qcq̄ emendatū: & impune ꝓtranſeat.Nec lateat matrẽ & ſorores uniuſcuiuſq; cõditio:quatenus & uerecũdia & diſciplĩa quã mater imponit circa futuꝝ tempus unaquæq; reddať aſtuta.Extra uero capitulum aliqđ de his unq̄ qualicunq; uerbo uel nutu ꝓferre ſit anathema.Hoc itaq; fine mox ſancta clauſa diſcedat.

De ordine dicendarum horaꝝ primæ tertiæ ſextæ nonæ. Cap.xxxiiii.

Vm laudibus primæ dies ſalutaris incipiat:q̄bus expletis ſacræ miſſæ myſteria ob ſpõſi p̃ſentiã ſpõſaꝝ corda lætificent charitatis:inebriẽt poculo deuotõis & fidei ſatient pabulo in conuiuio ſalutari.Sic poſtmodū unicuiq; cũmodū:aut orãdi:aut legẽdi ſacra uolumina:ſiue aliter opandi q̄ ſancta ſunt.Deide doctæ puellulas nouitias de euãgelica uita:de ſanctis moribus:de officiis domus:de regularibus diſciplinis uſq; ad refectõis horã iſtruant.Præparenť & interi cibi:q̄bus corpa refocillẽtur ad pniæ iugũ.Nullo unq̄ deť ocio aſus:ne quãdo cogitatiões & motus mẽtibus titillẽt illicita.q; ſi aliq̄liter iſurgere inciperẽt:ſtati elidanť in ſemĩe:ne creſcãt zizania cũ tritico:aut laboribus aut opibus manuũ qcqd male cõcipitur:euaneſcat.adeať ſanctã ſororẽ ut locutõibus ſacris ꝓficiať imundū. Tutiſſimū ualde eſt fidelẽ & iuſtū hr̃e amicū:cui qcqd arcano cordis ſinu latet ꝓtinus reſereť. Nõ enim in ſuis ſæpe põt homo negociis rectū hr̃e iudiciū.Aduenięte uero refectõis hora:qua reddeť corpi debitū natura cõpellit: diebus cõibus laudes tertiæ & ſextæ horaꝝ prius deo deuotæ ſoluantur.Poſtmodū cũ omni modeſtia:benedictione ab abbatiſſa p̃miſſa cibū ſumãt:parſq; miniſtret.Poſtq̄ uero cæteræ comederint:& ipſæ quæ miſtra uerant comedant:& ſibi miniſtretur ab aliis.Cum uero ieiunii tempus refectõem tardiorem effecerit: ſacra myſteria miſſæ tertia & ſexta & nona ꝓueniant:cæteris diebus poſt refectõem nona dicatur hora ſtatuta:cũ iam ſol in medio gyro diem exhibet medium.

De cibis & ordine comedendi. Cap.xxxv.

Vando.n.uos ad refectionẽ hora debita adunauerit in cibis uſis minie refulgeat cocoꝝ iduſtria Nõ cibogꝝ nobilitas appetitū moueat:ſed fames.Nõ apponanť incitatiua libidinũ: ſed q̄ poſſint famẽ extiguere:aut legumĩa aut olera cõdianť in oleo.Carnes uero ſolũ ſint ex lnĩa abbatiſſæ iudultæ debilibus & ifirmis:alioqn cuius ſint ſaporis ignoret cœnobiũ.Oua & lacticinia poſt ieiunia debilitatis ſororibus & p̃cipuis feſtiuitatibus pmittanť ex gr̃a.Raro ſcianť quæ in aqs orianť & uiuant niſi parui piſciculi Gulæ horridũ ſcelus genitrix luxuriæ & caſtitatis carnifex cũ dei ancillis nullam habeat ſorte.Ideoq; tãta ſit in ſumẽdo ſobrietas tãta taliſq; parcitas:ut uenter potius cõquerať q̄ gaudeat. nõ egeat in digerendo ſtomachus medicinis:ructus potius uacuatio q̄ nimia repletio iducat.Nec cinguli ampliatiõe ſit opus:ut & ſic mens a dei meditatiõibus minime retardeť p crapulam:& corpus non egeat medicinis. Sit ſemper ordinata & compoſita in ſuo modo cõmeſtio:nõ ſit in ſumẽdo fercula talis uelocitas fauciũ & tam uelox maſticatio boli:q; merito de ingluuie aliqua poſſit oriri ſuſpitio.non tam in comeſtione cibus q̄ turpis modus repræhendendus eſt.Sæpe etenim in fabis & panibus ordeaciis nimia auiditas grande peccatum cauſat.Nequaq̄ auidi & uagabundi oculi per diſcũbẽtes huc illuc uagando hanc uel illam magis uel minus denotent comedentem.Non prãdentium numerus aium occupet uniuſcuiuſq;.

De ſobrietate & ieiunio. Cap.xxxvi.

Inũ quoq; in quo ẽ luxuria:ſpõſis xp̃i tãq̄ uenenũ ſuſpectũ ſit.Potius ſtomachi lãguor:& afflictæ naturæ debilitas cõſulat:q̄ delectatio aut igluuies.Quod ſi ſumere cogit pene ipſa neceſſitas tũc aut ſic debile uinũ:aut ſic aq̄ pmixtũ p̃beať in potũ.q; nequaq̄ ex fumoſitatibus repletũ caput ridiculoſa uel puerilia uerba depromat.Sacrilegium reputať ebrietas in fœmĩa p̃cipue: ſed multo plus in domini ſpõſa.Noe denudatio uerẽdoꝝ:& loth iceſtus ob ebrietatẽ uos cautas inſtituat: uos ſemper reddat timidas:ſempq; ſuſpectas. Vere credatis q; igné portat i gremio:q; aſſiduo utiť uino.Nequaq̄ q̄ſo inter mortuas corpi q̄ oĩbus uoluptatibus ſe abdicarũt pro xp̃o:de gulæ horrẽdo facinore:& ebrietatis imundicia ſermo ẽt minimus hẽať.Vẽtris igluuies & ebrietas tã aĩæ ifirmitatis:q̄ corpis cãm & materiã tribuũt. Ideoq; mediciale ieiuniũ oẽm auferat lãguorẽ:oẽm tribuat uirtutẽ & gr̃am.Hoc uos legiſlator edoceat:cui lex nõ dať priuſq̄ ieiuniũ q̄drageſimale pficiť.Helias i fortitudĩe cibi ſubcineritii panis ieiunus p q̄dragĩta dies prexit ad mõtẽ dei oreb.Quid uero uirtutis cõtineat ſacrũ ieiuniũ:a uĩo iueſtigemini ſpõſo:q; q̄dragenario pacto ieiunio:tẽptatorẽ deuicit diabolũ. Viri niniuitæ nõ ſileát:q; ieiuniis cõe euaſerũt exitiũ: & irreuocabilẽ dei mutauerũt ſniam.Hæc uos chariſſimæ imitamini:ſed aſſequamini ſapiẽter:ne dicať a domĩo:

nō est hoc ieiunium quod elegi. Castigate mēbra uestra:sed nolite iterficere.non causet ieiuniū uerecūdiā: ut scandalū sit cæteris.Non dolore capitis:& debilitate corporis sacræ omittant lectiones:nec oīones deficiant.ne necesse sit cōtemplationes deserere.Vnaquæq; suæ salutis sibi per ieiuniū medelā adhibeat.Frágat corpus ieiuniis:castigetur in cella uerberibus:si quicq̄ cōcupiscit illicitum:multiplicent abstinētiæ:adhibeantur grauissimæ disciplinæ:donec sic humile:sic benignū fiat.q; nihil sibi uendicet noxiū:nihil erigat: qđ nō uultis.Erigat domina:principet in oībus:subiiciat:suppeditet:& cōculcetur ancilla. Quod si itez atq; iterum eriget se cōtra dominā:eiiciat ancilla:denudet:fatigetur:& humilietur ad uotū.Si uero qetum corpus ultra uires:ultra cōcedentiā uelitis exasperare.indignatū uos in foueā deiiciet indiscretas. Nihil quippe pōt habere uirtutis:quod idiscretio facit:quod iprudētia iniiciat:& improuisio docet.

De lectionibus ad mensam. Cap.xxxvii.

Ic dulcia sano palato eloqa domini sūt:q; nūq̄ degustata fastidiūt.semp nouos generāt p̄ suauitate & dulcedie appetitus. Vos semp ea degustare decet.Nullo unq̄ tpe ē ab oīone cessandū. Semp uos orare apostolus istruit:q̄ nō pro carnis illecebris uacare ad tps obligamini uelut cōiugatæ. Ideoq; semp ꝑ posse oretis:ut dū corpus saginat cibo:saturet aīa lectōe.Nō ē fas ét sæcularibus simul cibū terere: & iania uerba ructare.Sacrá de ueteri testamēto:de nouo:de sāctoz gestis & dictis singulis hebdomadibus deputata soror comedētibus lectionē legat.Tūc uniuscuiusq; mēs sobria ītēta sit dulcedini uerbi dei.suspiret anxia:cū ꝓpheticus aut historicus sermo dei sæuitiā mōstrat in prauos.Gaudio repleat imenso:cū benignitas dei ānūciat in bonos.Respiret spes:cū ergo pœnitētes idulgētiā posse exhiberi monstrat ꝓmisso uel facto.Erigat fides:cū in ꝓximis deus fidelis ostēdit.Charitas accendat:cū tot priuilegiis & mūeribus ex xp̄i natiuitate:& eius uita & passiōe ac resurrectione nr̄a dotat humanitas:atq; nr̄a utilitas sublimat.Non resonēt uerba sed gemitus.nō risus & cachinnus:sed lachrimæ.Nō occupētur manus icisionis inutilibus:sed ex recordatione criminū tundātur pectora.His aūt frenis agitata sæua rapacitas sobrietatis non excedet limites:foribus uētris nō aderit crapula:demū æstuans libido non nocebit quicq̄.

De operibus sororum post prandium. Cap.xxxviii.

Vmpto deniq; cibo:nec tūc adeūdū est fabulas:sed xp̄i exēplo cū dei laudibus ad gr̄az actiōes cō surgāt:deoq; in ecclesia hymnos psoluāt.Deīde cū oi silētio:ut sacra lectio lecta ꝓficiat:ut mēti inscribant narrata:unaquæq; sigillati relegat & confirmet aut in ecclesia de his:q̄ didicit meditetur: quousq; simul diebus coībus:post prādiū hora nona diebus ieiunioz quousq; cāpanella in claustro pulsabitur.Interi si breuitas noctiū & tēpoz conditio & naturæ necessitas exegerit post aliquā horulā:in qua legēdū est post prādiū uel orādū licet paulisp uolētibus qete potius q̄ sōno corpus refocillare:ut fortius reddat laboribus.Post qetem qdé hora nona decursa:uel pulsata cāpanella:ne qcq̄ ociosum possit diabolus repire: ne uanis desideriis pateat cordis aditus:altera soroz libros scribat:ut & manus labore:& mens diuīo repleatur pabulo.suat altera cucullas soroz:& tunicas & melotos.Plātas olez plāret altera ī hortulo:ut crescētes uobis ꝑbeāt escas.altera semia iactet.eriganť areolæ:ut semībus aptæ fiant. Inserātur fructiferæ arbores in īfructuosis:ut ars uim repellat naturæ.Ex his resurgat mens ꝓp uisibiliū hoz īspectōem ad meditandū de īuisibilibus dei:oriat admiratio diuinæ potētiæ in semie quod ex sic paruo:sic arido tantæ magnitudis: & uiriditatis & pulchritudis creatura formetur.Ex administratione crescat deuotio:ex deuotiōe eleuatio mēris.Ita ut iam ipse hortulus fiat oratoriū:& creaturæ insensibiles creatoris magnitudiné p̄dicent. Sed cauendum est potissime:ne manus uestræ qcq̄ contingere audeant:quod uanis usibus possit aptari.

De horis uespertinis & cōpletorio. Cap.xxxix.

Erpens moz ois ociosus sermo expellat de medio ufi:nūq̄ risus:nūq̄ cachinnus cor uanū ꝓnunciet.Sic sācti:sic pudici sint actus corporis cūcti:ut mētis sanctitatē exponát.Homo nēpe exterior īterioris iudex est.Sancto uos in labore:sancto uos in ope debellātes diabolū uesptina hora repiat: q̄ in ecclesia sanctis deus laudet officiis.si festiuitatis celebritas:si nimia debilitas cōem cœnulā breuéq; ad refocillatōem potius q̄ ad delectatōem paratá uespertinæ laudes deo tēpestiuius psoluant q̄ cæteris ieiuniorū diebus:ut nec etiā laudes in ultima hora diei:uel omittant:uel ī aliquo detrūcētur ob cœnā. Post pfectā cœnā:uel si omittitur post aliquā horulā iuxta exigentiā tpis ad ecclesiā sorores cāpanella uocet:ubi de sanctoz gestis:uel de aliis mirabilibus dei lectio deuota dicat:cui succedāt cōpletorii laudes:ut ex his robora tæ mētes diuīo pabulo nocturnis fantasiis occultisq; fallaciis diaboli occurrere nō formidét:nec timeant dimicare:& sic a diuis obsequiis exortus dies diuinis finiatur ī laudibus.Post cōpletoriū uero nihil aliud q̄ silentiū sentiatur:ut sorores qetæ semotæ totaliter corporeis sensibus:quæ in ꝑterito tpe diuis audierunt lectiōibus ruminét mente:& restringant in corde.Hæc meditans unaquæq; suā cellā adeat benedictiōe mris suscepta:& religionis habitū gestās:ut si natura exegerit se in stratu ad qescendū cōponat. si uero dormiēte dæmō insequi cœperit quā uigilāte metuerit:si illusiones imiserit:si cogitatui opposuerit: mox ut dei spōsa psenserit exurgat:cedatq; ignauiæ & sopori uelox excubitus.Inde ꝓtinus horrendū & tremendū diabolo signū crucis apponat:sponsi dilecti iuocet auxiliū.At enim sponsus zelotipus q nimio zelo sponsam custodit exurget ꝓtinus in auxiliū sponsæ suæ:scuto circúdabit eam ne iam timeat a timore nocturno:& cadent sta tim a latere eius mille & decē milia a dextris eius:nec appropinquabūt ad eam.Postremo angelis mandabit ut custodiát eā in oībus uiis suis:ne forte offendat ad lapidem pedé suū.

De charitate seruanda erga infirmas sorores. Cap.xl.

Alneaz mollicié caro sponsæ dei non suscipiat.Haz usus castis corporibus non cōpetit.Satis nos ipsi expti quotidie q̄tus in membris nostris libidinis ignis exurat sentimus:etiam si ignis fomenta

auferantur ꝑ posse. Nimis est demens & fatuus q materiam ꝑparans igni ad incendium nō uult ut ardeat. Ista decent miserrimas mulierculas cū periclitantur naufragio partus. Tamē si extrema necessitas infirmanti consuluerit: seruato oīs pudicitiæ honoꝝ: cum omni modestia fiat. alias ī seruis dei talia cogitare sit nefas. Sūmope seruet in uobis: ut erga ifirmātes sorores cū omni sollicitudine oīs exhibeatur cura hospitalitatis: & ꝑbeantur totius pietatis obsequia. Si periculū exigerit: medicū sobrium & pudicum & omni suspitiōe carentem ꝓtinus consulant: & quæ mandauerit sanitati congrua: omni domus necessitate postposita benigne fiant. Si uero desunt necessaria: uendātur quæ monasterii sunt ne temporale aliquod misericordiarum impediat opa. Nulla lex escæ uel potus: aut stratus astringat infirmā uel debilem. Tamē sollicite cauendum ē: ne ingluuies gulositatis sub infirmitatis uelamīe sua cōmoda q̄rat: & ne infirmitas sub specie sanctitatis corpus abstinentiis conterat ultra uires: ne corpus duplici fractū stimulo apud iustum iudicem deficiēs impiū crimīnetur cœnobiū & homicidā. Deputentur custodes infirmantibus discretæ & sanctæ sorores: quæ solli cite ꝑcaueant pīcula: q̄ ī mīnere possunt infirmis: neq d aliqualiter contingat aduersi. Onera quæso nō aggrauent seruītrices. Semꝑ xp̄m cogitent in ifirma sorore latentē. semꝑ se cogitent posse in futuꝝ talibus īdigere. semꝑ lex illa naturæ astricta teneatur sinu mētis: hoīem debere aliis id exhibere: quod ab ipsis ipse deposceret. Nō inficiat q̄so hospitalitatis opa murmur: sed quod fieri decet cū omni māsuetudine fiat iuxta apostolum dicētem. Hospitalitatē sectantes inuicē in charitate sine murmuratione.

De auctoritate epi & præpositi circa obseruationes ordinis. Cap. xli.

Cce uobis mea domina custochiū & cæteræ dilectissimæ filiæ xp̄i & apostolicā uitam rudi & crasso stilo his chartulis scriptam senex pater & ꝓpinquus iam morti utpote cētenarius in ætate deuoto affectu trāsmisit. Hoc speculum æternum: ꝑ hoc enigmatice in p̄senti uita fœlicitatis uita unaquæq; filiaꝝ: assidua meditatione cernat. no causet grossities corticis medullā reqrendi contemptū. nō imperitus & rusticanus sermo fastidium generet. Talia decent poeticas fabulas. Non est opus pietatis & totius ueritatis lege rhetoꝝ pompis. Hæc omnia iuuenū intersunt. Ex hac singulis diebus uelut ex delectabili ferculo singulū uobis sumite bolū. hunc nō transglutiendo: sed magna morositate masticādo. hincinde trāsferre ꝑ ora: ut sentiī ualeatis dulcedinē. Fateor eteni uobis: q̄ ex his quæ scribūtur: si sedula sit meditatio: exurgent uobis talia: qualia lingua humana non nouit. quāq̄ & hoc imperfectū sit opus. Nulla enim tam sancta tam iusta: & diu ꝑfecta est constitutio: quæ in futuꝝ plurimos non patiatur defectus: quæ aliquando correctione non egeat. Propterea: siqd in hac normula apostolicæ uitæ de religionis dispensatōe: correctione uel īmutatione indiget. epo aut ꝓposito uestro p̄sbytero sancto cōmitto: ut secundū plenitudinē spiritus sancti dispenset: mutet: & corrigat. Sic itaq; charissimæ filiæ sanctos uiuite dies. sic xp̄o nuptiali fœdere copulate: ut nō uacua lampade paratas uos semꝑ media in nocte cum uenerit sponsus uocaturus ad nuptias inueniat nequaq̄ uobis ꝑ exteriora q̄rentibus oleum: ne tanq̄ fatuis ex tarditate: thalami negēt introitus. Senectutē uestri deuoti hieronymi sanctis uestris iuuate oīonibus.

Epistola siue tractatus sancti hieronymi ad uirgines deo dicatas: de institutiōe uirginū: quæ in aliis exēplaribus ad mautitū filiā inscribitur: cuius sūmariū subicitur argumētum.

Vantam in cælestibus beatitudinem uirginitas sancta possideat: post scripturaꝝ testimonia ecclesiæ etiam cōsuetudine edocemur. qua discimus peculiare illius subsistere meritum: cuius specialis est consecratio. Nam cum uniuersa turba credētium paria dona gratia percipiat. & iisdem omnes benedictionibus glorientur: istæ aliquid proprium præ cæteris habent cum de illo sancto & īmaculato ecclesiæ grege. quasi sanctiores purioresq; hostiæ pro uoluntatis suæ meritis a sancto spiritu eliguntur: & per summū sacerdotem dei offeruntur altario. Digna re uera domino hostia iam p̄ciosa animalis oblatio: & nullius magis q̄ suæ imaginis hostia placitura. De his etiam apostolum dixisse reor. Obsecro autem uos fratres per misericordiam dei: ut exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem sanctam deo placentem. Possidet ergo uirginitas & quod alii habent: & quod alii non habent: dum & cōmunem & peculiarem obtinet gratiam: & ꝓprio ut ita dixerim consecrationis priuilegio gaudet. Nam & christi sponsas uirgines dicere ecclesiastica nobis permittit auctoritas. Dum sponsarum modo eas domīo consecrat: uult oste dere uel maxime eas habituras spirituale connubium: quæ subterfugiunt carnale consortium: & digne deo per matrimonii comparationem spiritaliter copulantur: quæ eius delectationis causa connubia spreuerūt. In his q̄ maxime illud impletur apostoli. Qui autem adhæret domino unius spiritus est. Grande & immortale & pene ultra naturā corpoream seruare luxuriā: & concupiscentiæ flammā adolescentiæ facibus æstuātem animi uirtute restringere: & spūali conatu uim geminæ oblectationis excludere. uiuereq; cōtra humani generis legem: despicere coniugii solatia: dulcedinē conténere liberoꝝ: quæcunq; p̄sentis uitæ commoda sunt pro nihilo spe futuræ beatitudinis computare. Magna hæc ut dixi: & admirabilis uirtus est: & non īmerito magnitudine laboris sui unigeniti p̄mio destinat. Dabo inquit spadonibus meis dominus ī domo mea: & in muro meo locum noīatum meliorem a filiis & filiabus israel nomen æternū dabo illis: quod nō deficiet: de q̄bus spadonibus dominus repetit dicens: sunt enim spadones q̄ seipsos castrauerūt ꝓpter regnū cæloꝝ. Magnus q̄dem est pudicitiæ labor. sed maius p̄miū. temporalis custodia: sed remuneratio æterna ē. De his & bt̄us ioānes apostolus loquitur q̄ sequūtur agnum quocūq; ierit. Quod ita itelligendū puto nullum eis locū in cælesti aula claudēdum. & cūcta eis diuinaꝝ māsionū habitacula reseranda. Sed ut illustrius irgitatis meritū clareat. & q̄ deo digna sit. má i festius itelligi possit illud cogitet. q̄ dominus & saluator noster deus ꝓpter humani generis salutē hoīem dignaretur assumere: nō aliud q̄ uirginalem uterum ele-

gerit.Et ut huiuſmodi plurimū ſibi placere monſtraret.& pudicitiæ bonū utriq; ſexui intimaretur:uirginē matrē habuit uirgo māſurus.In ſe uiris.ſed in matre fœminis p̄buit uirgitatis exēplū.quo demonſtrareť in utroq; ſexu beatā integritatē diuitatis hñi.& plenitudinē meruiſſe:dū totū in mīe fuit:q̄cq̄d habeať in filio. Sed q̄d ego ſatago excellēs ac ſublime pudicitiæ meritū reuelare.& glorioſæ uirgitatis bonū oſtēdere. cum de hac re plærosq; peroraſſe nō neſciā.Et eius beatitudinē mānifeſtiſſimis rōnibus cōprobaſſe.& nulli ſapiēti uenire in dubiū poſſe eā rem tā maioris eſſe meriti.q̄ ſit āplioris laboris?Quiſqs etiā pudicitiā aut nullius p̄mii;aut parui exiſtimat:certū eſt illū aut ignorare aut nō uolūtariū ferre laborē.Inde illi ſemp caſtitati derogāt q ea aut nō habēt:aut hñe cogūtur iuiti.Nūc itaq; quoniā paucis licet tā laborē q̄ meritū integritatis oſtēdimus.ne res q̄ grādi uirtute cōſtat.ingenti p̄mio deſtiata carere fructu ſuo poſſit:diligētius excubandū eſt.Quāto enī quæcūq; ſpēs p̄cioſior fuerit:tāto maiore ſollicitudīe cuſtodiť.Et quoniā multa ſūt q̄ bono p̄prio carēt.niſi aliaq; req; iuuent auxilio.ut mellis ſpēs niſi cæraq; cuſtodia.& fauoq; cellulis conſeruet.& ut uerius dixerī nutriat naturalē grām p̄dit & p̄ſiſtere p ſeipām non p̄t: ſicut & uini ſpēs q̄d niſi boni odoris uas ſit:& repatis crebro picibus foueat genimē uini ſuauitatis amittit:attētius p̄uidēdū ē.ne forte & uirginitati aliq̄ ſint neceſſaria.ſine q̄bus nequaq̄ afferī fructū ſufficiat.& tātus nil p̄derit labor.dū uane p̄deſſe credit:q̄d abſq; uiribus neceſſarius poſſidet.Niſi.n.fallor.ob cæleſtis regni p̄miū pudicitiæ ſeruat integritas q̄d ſine uitæ æternæ merito.neminē cōſeq poſſe certū eſt.Aeterna uero uita nō niſi p oēm diuinoq; p̄cepto rū cuſtodiā p̄mereri p̄t:ſcriptura dicēte.Si uis ad uitā uenire:ſerua mādata. Vitā ergo æternā nō habet niſi q cūcta mādata legis ſeruauerit.& q uitā nō habuerit.cæleſtis regni nō p̄t eſſe poſſeſſor:in quo nō mortui ſed uiui q̄q; regnabūt.Nihil.n.uirgitas ſola p̄ficiet.q̄ cæleſtis regni gloriā ſperat.niſi & aliud habuerit.cui p mittať p̄petua uita:p quā cæleſtis regni p̄miū poſſideť. Ante ergo oīa pudicitia integritaſq; ſeruať.& eius remuneratōem a dei æqtate ſperātibus.mādatoq; ſunt cuſtodiēda p̄cepta:ne glorioſæ caſtitatis & cōtinentiæ labor in irritū deducať.Supra mādatū uel p̄ceptū eſſe uirgitatē ſapiēs ex lege nullus ignorat: apoſtolo dicēte.De uirgibus aūt p̄ceptū domini nō habeo.cōſiliū aūt do.Cū ergo obtinēdæ uirgitatis cōſiliū dat nō p̄ceptū ſtatuit:ſupra mādatū uel p̄ceptū eā eſſe p̄feſſus eſt.Quicūq; ergo uirgitatē ſeruāt:magis faciunt.q̄ p̄ceptum ſit.Tunc enī p̄derit magis feciſſe q̄ iuſſū eſt.ſi q̄d iuſſum eſt.feceris.Nā quō plus feciſſe gloriaberis.ſi minus aliq̄d nō facias?Cupiēs diuinū īplere cōſiliū;ante oīa ſerua mādatū. Volēs uirgitatis p̄miū cōſeq.amplectere meritū uitæ:ut tua caſtitas remunerari poſſit.Nā ut uitā p̄ſtet obſeruatio mādatoq;:ita econtrario generat p̄uaricatio mortē.Et q p p̄uaricationē in morte fuerit deputatus uirgitatis coronā ſperare nō potest:neq; pudicitiæ p̄miū expectare cōſtitutus in pœna.Tres enī ſūt ſpēs:p q̄s regni cæleſtis poſſeſſio introiť: Prima eſt pudicitia.Secūda mūdi cōtēptus. Tertia uero iuſticia.q̄ ut cōnexæ plurimū ſe poſſidentibus p̄ſtāt ita poſſunt diuiſæ difficile p̄deſſe.dū unaquæq; eaq; nō p̄pter ſe tātū ſed p̄pter aliā efflagitať.In primis igit̄ q̄ritur pudicitia.ut facilius ſubſequať mūdi cōtēptus.qa ab illis mūdus cōtēni leuius p̄t:q mārimonii nexibus nō tenent. Mūdi uero cōtēptus expoſciť.ut iuſticia cōſeruet.quā difficile explere poſſunt : q ſæcularīū bonoq; cupiditatibus.& mūdanaq; uoluptatū negociis īplicant.Quiſqs ergo poſſidet primā ſpēm pudicitiæ.& ſecūdā q̄ eſt mūdi cōtēptus:nō obtinet.pene ſine cā poſſidet primā quādo ſecūdā nō habet:p̄p quam q̄ſita eſt pria.Si primā & ſecūdā habeat:cui tertia q̄ eſt iuſticia deſit.fruſtra laborat.quoniā ſupiores duæ p̄pter tertiā p̄cipue req̄rūtur.Quid.n.,p̄pter mūdi cōtēptū p̄deſt pudicitiā hñe.& p̄pter q̄d eam hēas nō hñe? Vel cur res mūdi cōtēnas.ſi iuſticiā p̄pter quā pudicitiam & mūdi cōtēptum hñe te cōuenit . nō cuſtodias? Quia ut prima ſpēs p̄pter ſecūdā eſt:ita pria & ſecūda p̄pter tertiā.q̄ ſi nō fuerit.nec pria nec ſecūda p̄ficiet Dicas forſitā.Doce me ergo q̄d ſit iuſticia:ut eā ſi cognoueri facilius īplere ſufficiā. Dicā breuiter ut ualeo. & uerboq; utar ſimplicitate cōmuniū.qa cā de q̄ agimus talis eſt:q̄ diſertioribus facūdiæ ſermonibus neq̄q̄ debeat obſcurari.ſed ſimplicioribus eloquētiæ narratōibus pādi.Oībus.n.in cōe neceſſaria:cōi debēt ſermone demōſtrari.Iuſticia ergo nō eſt aliud:q̄ nō peccare.nō peccare aūt legis p̄cepta ſeruare . Præceptoq; uero obſeruatio duplici genere cuſtodiť.ut nihil eoq; q̄ p̄hibētur facias.& cūcta q̄ iubētur:īplere contēdas.Hoc eſt q̄d dicit.Recede a malo & fac bonū.Nolo.n.in hoc putes cōſtare iuſticiā ut malū nō facias.cū & bonum nō facere malū ſit.& in utroq; legis p̄uaricatio cōtineť.quoniā q dicit recede a malo:& ipſe dicit fac bonū. Si a malo receſſeris.& nō feceris bonū.trāſgreſſor es legis.q̄ nō tātū in maloq; actuū abomīatiōe:ſed in bonoq; operē p̄fectōe cōpleť.Neq; enī hoc ſolū tibi p̄cipiť.ut ueſtitū nō ſpolies ſuis indumentis:ſed ut ſpoliatos opias tuis ueſtimētis.Neq; ut habēti panē nō auferas ſuū;ſed ut nō habēti tuū libenter īpartias. Neq; ſolū ut pauperē nō repellas hoſpitio ſuo:ſed ut pulſum & nō habētem recipias tuo.Præceptū eſt enī nobis flere cum flentibus.Quomodo cum illis flemus.ſi in nullo eoq; neceſſitatibus participamus; nec aliq̄d eis in his p̄pter quas lachrymātur cauſas.p̄beamus auxiliū?Neq; enim fletuū noſtroq; deus infructuoſum humorem quærit.ſed qa lachrymæ doloris indiciū ſunt.uult te ita alterius anguſtias ſentire ut tuas.& quomodo tibi in tali tribulatione ſi eſſes ſubueniri cuperes:ita alteri ipſe ſubuenias p̄pter illud.Quæcūq; uultis ut faciant uobis homines bona:ita & uos facite illis.Nam cū flente flere.& nihil cum poſſis flenti conferre:ſubſanationis.non pietatis indicium eſt.Deniq; ſaluator noſter cum maria & martha lazari ſororibus fleuit.& īmenſæ miſericordiæ affectū lachrymaq; contriſtatione monſtrauit & ueræ pietatis īdicia.mox opera ſubſecuta ſunt.cū ſuſcitatus lazarus:cuius cauſa lachrymæ funduntur:ſororibus uiuus reddiť. Et hoc fuit pie flere cum flentibus:occaſiones fletus auferre.Sed quaſi potēs inqes fecit.ſed nec tibi aliquid īpoſſibile imperatur.Impleuit oīa qui quod potuit fecit.Sed ut dicere cœperamus.non ſufficit chriſtiano a malo ſe abſtinere:niſi etiam bonoq; operum officia perfecerit.Quod illo uel maxime teſtimonio cōprobať.quo cōminatur dominus æterni ignis reos fore.qui q̄uis nihil mali geſſerint:nō fecerint omne quod bonū eſt dicens.

Tunc dicet rex his qui ad ſiniſtrã ſunt. Diſcedite a me maledicti in ignem æternũ: quẽ ꝑparauit pater meus diabolo & angelis eius. Eſuriui enim & non dediſtis mihi manducare &c. Non dicet diſcedite a me maledicti qa homicidiũ. quia adulterium. aut qa furtum feciſtis. non qa malum fecerũt. ſed qa bona non fecerunt condẽnanꝫ. & æternæ gehẽnæ incendiis adiiciunꝫ. non quia quæ ꝓhibita erant admiſiſſent: ſed qa quæ ꝑcepta erant noluerunt implere. Vnde aduertendum eſt quam ſpem habere poſſunt. q adhuc aliquid eoꝝ faciunt quæ ꝓhibenꝫ: cum etiam illi æterni ignis rei ſunt q non fecerunt quæ iubentur. Nolo enim in hoc tibi blandiaris ſi aliqua nõ feceris cum ſcriptum eſt. Qui uniuerſam legem ſeruauerit: offenderit aũt in uno: factus eſt oĩum reus. Adã. n. ſemel peccauit & mortuus é. & tu te uiuere poſſe exiſtimas illud ſæpe cõmittés: quod alium cũ ſemel perpetraſſet occidit. An grande illum cõmiſiſſe crimẽ putes unde merito dãnatus eſt acriori? Videamus ergo quod fecerit contra mãdatum: de fructu arboris edit. Quid ergo ꝓpter arboris fructum deus hoĩem mulctauit? Non ꝓpter arboris fructũ deus hoĩem morte mulctauit: ſed ꝓpter mãdati cõtemptũ. Ergo non agitur de qualitate peccati: ſed de tranſgreſſione mandati. Qui dixit adæ ut de fructu arboris non ederet. ipſe tibi ꝑcepit. ut non maledicas. non mentiaris. non detrahas. nec detrahentes auſcultes. ut non oĩno iures. non concupiſcas. non inuideas. non ſis tepidus. non ſis auarus. ut nullũ malum pro malo reddas. ut amicos tuos diligas. ut pro maledicentibus & perſecutoribus ores. ut percutienti maxillam alterã ꝓbeas. ut in iudicio ſæculari non litiges: ut ſiquis tua uoluerit auferre gratanter remittas. ut nec iracundiæ. nec zeli. nec liuoris malum intra pectus amittas. ut crimen auaritiæ fugias. ut omnis iactantiæ ac ſuperbiæ malum caueas. & humilis & mitis xp̃i exemplo uiuas: maloꝝ conſortia in tantũ deuitans. ut cum fornicatoribus atq; auaris. aut maledicentibus. aut inuidis. aut detractatoribus. aut ebriоſis. aut rapacibus cibũ non capias. Quem ſi in aliquo contempſeris: ſi pepercit adæ: parcet & tibi. Immo illi magis parcẽdum fuerat. qa nouellus erat adhuc. & nullius ante peccantis: & ꝓpter peccatum ſuũ morientis retrahatur exemplo. Tibi uero poſt tanta documẽta: poſt legem. poſt ꝓphetas. poſt euãgelia: poſt apoſtolos ſi delinqre uolueris. quomodo indulgeri poſſit ignoro. An tibi de uirginitatis ꝓrogatiua plaudebis? Memento adam & euã uirgines deliquiſſe: nec integritatẽ corporis ꝓfuiſſe peccantibus. Virgo quæ peccat. euæ non mariæ comparanda é. Non negamus in ꝑſenti tempore remediũ pœnitentiæ: ſed hortamur magis ꝑmiũ ſperare debere q̃ ueniã. Turpe eſt enim illis dilecti indulgentiam poſtulare. quæ palmã uirginitatis expectant: & illicitũ aliquid incurrere. quæ ſe etiam licitis caſtrauerunt. Licitũ qppe eſt matrimonii conſortium inire. & ut laudandæ ſũt. quæ ꝓpter xp̃i amorem. & cæleſtis regni gloriam copulam contempſerunt nuptiaꝝ: ita dãnandæ non ſũt. quæ ꝓpter incõtinentiæ uoluptatem. nondũ deo iunctæ remedio apoſtolico abutuntur. Ergo ut diximus. quæ connubia licita ut illicita ſpernunt. eiuſmodi aũt ſi iurent. ſi maledicant. ſi detrahant. ſi cupiunt aliena. ſi detrahentes patiunꝫ audire. ſi malum pro malo reddant. ſi auaritiæ in ꝓpriis incurrant crimẽ. ſi zeli. ſi liuoris uenena poſſideant. ſi contra legalia. & apoſtolica inſtituta: indecens aliqd aut loquantur aut cogitent: ſi in carne placendi ſtudio comptæ & ornatæ ꝓcedant & alia quæcũq; ut ſolet. illicite faciant. Quid ꝓderit eis ſpreuiſſe qd licuit. & exercere qd nõ licet? Si uis ꝓdeſſe tibi q̃ licita cõtẽpſiſti: uide ne qd eoꝝ q nõ licent facias. Stultũ eſt enĩ timuiſſe quod minus eſt. & nõ timere qd maius é: aut ab iis non uitari quæ ꝓhibenꝫ: q̃ ſubterfugerint. quæ concedunꝫ. Dicit apoſtolus Innupta cogitat quæ dei ſunt. quomodo placeat deo: ut ſit ſancta corpore & ſpiritu. Quæ dei ſunt inqt cogitat. non quæ ſæculi: non quæ hoĩum: ſed quæ dei ſunt cogitat. Quæ ſunt ergo domini? Dicat apoſtolus. Quæcũq; enim ſancta. quæcũq; amabilia. quæcũq; bonæ fame. ſi qua uirtus. ſi qua laus diſciplinæ: iſta ſunt domini. Quæ ſanctæ ueræ apoſtolicæ uirgines die noctuq; meditantur & cogitant. Domini eſt etiam regnum cælorum. domini eſt reſurrectio mortuorum. domini ẽ ĩmortalitas. incorruptio. domini eſt ſplendor ſolis: q ſanctis ꝓmittitur: domini ſunt plures ſanctoꝝ in cæleſtibus manſiones. domini eſt fructus triceſimus. & ſexageſimus. & centeſimus. Hæc cogitant. & quibus poſſint operibus ꝓmereri: quæ domini ſunt cogitant. Domini eſt etiam lex noui & ueteris teſtamenti: in qbus oris eius eloquia ſancta refulgent. Quæ ſi quæ uirgines ſine intermiſſione meditanꝫ quæ domini ſunt cogitant. ut impleaꝫ in eis ꝓpheticũ illud. fundamenta æterna ſupra petrã ſolidata: & mandata domini in corde mulieris ſanctæ. Sequitur Quomodo placeat deo. Deo inq̃ non hoĩbus. ut ſit ſancta corpore & ſpiritu. non dixit ut ſit ſancta mẽbro: aut corpore tantum: ſed ut ſit ſancta corpore & ſpiritu. Membrum enim una corporis pars eſt: corpus uero oĩum compago eſt mẽbrorũ. Cum ergo dixit. ut ſit ſancta corpore. omnibus mẽbris eam ſanctificari debere teſtaꝫ: qa non ꝓderit ſanctificatio cæteroꝝ mẽbroꝝ. ſi ĩueniaꝫ in uno corruptio. Etiã non erit ſancta corpe qd ex oĩbus cõſtat mẽbris: q̃ uel unus fuerit coinqnatione polluta. Sed ut qd dico. manifeſtius & lucidius fiat. quæcũq; ſit oĩum mẽbroꝝ purgata ſanctificatione: & lingua tantũmodo peccet: ut teſtimoniũ falſum dicat. Nunqd liberabũt oĩa mẽbra unũ? An ꝓpter unũ iudicabũtur & cætera? Ergo ſi ſine alioꝝ mẽbroꝝ ſanctificatõe pudicitia nihil ꝓderit. cum in uno ſit uitium. q̃to magis ſi diuerſoꝝ flagitio peccatoꝝ omnia corrumpanꝫ. unius nihil ꝓderit integritas? Vnde & q̃ſo te uirgo. ne ſola tibi blandiaris. neq; in unius membri integritate confidas. ſed ſecũdum apoſtolum. totius conſerua corporis caſtitatem. Munda ab omnibus inqnamentis caput quia crimẽ eſt. illud poſt chriſmatis ſanctificationẽ. aut croci. aut alterius cuiuſlibet pigmẽti fuco. uel puluere ſordidari. aut auro. aut gemmis: uel cuiuſcunq; terrenæ creaturæ ſpecie cum quo cæleſtis ornatus ſplendor effulgeat. Grandis quippe eſt diuinitati contumelia: mundani & ſæcularis ornamenti prælatio. Munda frontem. & humana non diuina opera erubeſcat. & illam confuſionem recipiat. quæ non peccatum. ſed gratiam dei parit: ſcriptura diuina dicente. Eſt confuſio adducens peccatum: & eſt confuſio adducens dei gratiam. Munda collum. ut non aurea reticula capillus portet. & ſuſpenſa monilia: ſed potius illa ornamenta circunſerat. de quibus ſcriptura dicit. Miſe-

ricordia & ueritas nō deficiant a te.Suſpende aūt illas in corde uelut in collo tuo.Munda oculos dū eos ab omni concupiſcentia retrahas.& ab ītuitu pauperum nunq̄ auertas:& ab omnibus fucis liberos ad ea quæ dei ſunt facta cuſtodias.Mūda līguā a mendacio:quia os quod mentit occidit aīam.Mūda eam a detractione:iuramento & piurio.Nolo præpoſteꝝ ordinem putes q̄ prius a iuramento q̄ a piurio līguam dixi debere mundari,qa tunc piuriū facilius fugies ſi in toto non iures:ut impleatur illa ſententia. Cohibe linguam tuam a malo:& labia tua ne loquant dolū.Et memor eſto dicente apoſtolo,benedicite & nolite maledicere. Sed & illius crebrius recordare.Videte ne qs alicui malū pro malo reddat,neq; maledictū p maledicto,ſed econtrario benedicentes,qa in hoc uocati eſtis:ut benedictōem hæreditate poſſideatis.Et illud.Siquis autē in uerbo nō offendit fratrē:hic pfectus eſt.Nefas eſt enim ut labia illa qbus dominū confiteris rogas, benedicis,& laudas:alicuius polluant ſorde peccati.Neſcio qua conſcīa ea lingua qs dominū rogat:qua aut mentitur,aut maledicit,aut detrahit.Labia ſancta exaudit dominus,& ipſis annuit cito p̄cibus:quas lingua īmaculata p̄nūciat.Mūda aures,ut non niſi ſermonib9 ſanctis & ueris auditum p̄beant,ut nunq̄ obſcœna aut turpia ſæcularia q; uerba ſuſcipiāt,aut aliquē de altero audiant derogantē;p̄pter illud quod ſcriptū eſt. Sepi aures tuas ſpinis,& noli audire līguā nequā libenter,ut cum eo habere parte poſſis,de quo dicitur,quoniā auditu & uiſu iuſtus erat,hoc eſt nec aure nec oculis delinquebat.Munda manus,ne porrectæ ad accipiēdū ſint,ad dandū aūt collectæ:nec ad feriēdum paratæ,ſed ad omnia miſericordiæ & pietatis opera ſatis promptæ.Mūda pedes,ne latā & ſpatioſam uiam p̄gant,quæ ducit ad ſplendida ſæculi & præcioſa cōuiuia:ſed ad arduū magis anguſtum gradiant iter quod tēdit ad cælū:qa ſcriptū eſt,Iter rectū facite pedibus uris.Agnoſce tibi a deo artifice non ad uitia ſed ad uirtutes mēbra formata,& cū uniuerſos artus mūdaueris ab omni ſorde,& toto fueris mūdificata corpore:tūc tibi caſtitatem ītelligas p̄futuram,& cū omni fiducia palmam uirginitatis expectes.Quid ſit ſanctam eſſe corpe:breuiter qdem ſed plane expoſuiſſe me arbitror. Nūc qđ ſeqtur,& ſpiritu noſſe debemus,hoc eſt ut quod ope nefas eſt fieri:nec cogitatōe percipere . Illa enim eſt tā ſancta corpe q̄ ſpiritu:quæ nec mente nec corpe delinquit,ſciens etiam cordis ſpeculatorē eſſe deū. Et iccirco ſatis agit ut oīno etiam aīam cum corpore mundā habeat a peccato:ſciens ſcriptum eſſe:Omni cuſtodia ſerua cor tuū.Et ite;Diligit dominus ſancta corda:accepti ſunt ei imaculati.Et alibi. Beati mūdo corde: quoniā ipſi deū uidebunt.Quod de illis dici arbitror:quos conſcīa nulla redarguit culpa peccati,de quibus & ioanne in epiſtola dixiſſe reor.Si cor noſtrū non reprehendit nos,fiduciam habemus ad deum. & quæcūq; petierimus:accipiemus ab eo.Nolo exiſtimes te peccati crimē fugiſſe:ſi uoluntatem non ſequat effectus cū ſcriptum ſit:Quicūq; uiderit mulierem ad cōcupiſcendū:iam mœcchatus eſt eam in corde ſuo. Nec dicas . Cogitaui quod & nō feci,qa etiam cōcupiſcere nefas eſt:quod fieri crimē eſt. Vnde & beatus petrus præcipit dicens:Animas ueſtras caſtificate.Qui ſi nullam animæ conſtupratōem noſſet,nec caſtificari ipſam deſideraſſet:ſed illum locū quo continetur,hi ſunt q cum mulieribus ſe non coinq̄nauerunt.uirgines enim permanſerunt.Hi ſequunt agnū quocūq; ierit.Attentius conſiderare debemus & aīaduertere,ſi ſolius integritatis & pudicitiæ merito iſti diuino comitatui copulent,& p̄ omnia cælo; tabernacula diſcurrūt:an & alia ſint qbus adiuncta uirginitas tantæ beatitudinis gloriam cōſequatur.Sed unde hoc ſcire poterimus? Ex cō ſequētibus niſi fallor:in qbus ſcriptum eſt.Hi empti ſunt ex omnibus primitiæ deo & agno,& in ore ipſo; non eſt inuentū mendaciū:Sine macula enim ſunt. Vides q̄ nō in uno uirgines tātū mēbrorum dominicis referantur inhærere ueſtigiis,ſed illi qui p̄pter uirginitatem ab omni contagione peccati immaculatam gerunt uitam.Iccirco uel maxime uirgo nuptias ſpernit,ut dum ſecurior eſt facilius,quod etiam a nubētibus quæritur,ab omni ſe delicto cuſtodiat:& uniuerſa legis mandata perficiat.Nam ſi nō nubat & ea nihilominus faciat:a quibus & nuptæ eſſe iubentur immunes,non nupſiſſe quid proderit? Quanq̄ enim nulli chriſtianorum peccare liceat,& omnes quicunq; ſpiritalis lauacri ſanctificatione purgantur,īmaculatam decurrere cōueniat uitam ut eccleſiæ,quæ ſine macula,ſine ruga,ſine aliquo eiuſmodi eſſe deſcribitur poſſint uiſceribus intimari:Multo magis tamen hoc uirginem implere neceſſe eſt,cui nec mariti,nec filiorum,nec alterius neceſſitatis cauſa prohibet:quo minus diuinam ſcripturam perficiat:nec ſi peccet: aliqua poterit excuſatione defendi.O uirgo ſerua propoſitum tibi magno præmio deſtinatum.Præclara eſt apud deum uirginitas & pudicitiæ uirtus:ſi non aliis peccato; & malo; lapſibus infirmet. Agnoſce ſtatū tuū:agnoſce locum agnoſce p̄poſitum.Xp̄i ſponſa diceris:uide neqd indignū ei cui deſponſata eſſe uideris admittas . Cito ſcribit repudium:ſi in te uel unū uideat adulteriū.Quæcūq; humano; ſponſalio; pigneribus ſubarratur. ſtatim a domeſticis a familiaribus,ab amicis:a ſeruulis ſpōſi:ſollicite & diligenter req̄rit quales iuuenis habeat mores.Interrogat quid potiſſimū diligat,qd accipiat libenter,quo uſu uiuat,qua ſe conſuetudīe regat, qbus utatur dapibus:in quibus maxime rebus delectet & gaudeat.Quæ cum didicerit,ita ſe in omnibus tēperat:ut ſpōſi moribus ſuū obſequiū ſua dilectio,ſua iocūditas,ſua uita:ſua diligētia cōcordet . Et tu quoq; xp̄m ſponſum habēs:a domeſticis ac familiaribus eius ſponſi tui mores īterroga.& ſtrenue ac ſollerter inquire,in qbus p̄cipue delectet,qualem in te cōpoſitōem ueſtium diligat:cuiuſmodi concupiſcat ornatū. Dicat tibi eius familiariſſimus petrus,qui nec nuptis qdem corporalem ſed ſpiritalem,p̄mittit ornatū:ſicut in epiſtola ſua ſcripſit,Mulieres ſimiliter ſubiectæ ſint uiris ſuis,ut ſiqui non credunt uerbo,per mulierum conuerſationem ſine uerbo lucrificentur,conſiderantes in timore caſtam conuerſationem ueſtram,quarum ſit non extrinſecus capillatura aut circūdatio auri,aut indumenti ueſtimentorūq; cultus:ſed abſconſus cordis homo in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus,qui eſt in conſpectu dei locuplex . Dicat & alius apoſtolus beatus Paulus:qui ad Timothæum ſcribens epiſtolam:eādem fideliter fœmina; diſciplinam teſtat. Mulieres ſimiliter in habitu ornato,cum uerecundia & ſobrietate ornātes ſe,nō intortis crinibus auro, aut

in margaritis.aut ueſte p̄cioſa:quod decet mulieres ꝓmittētes caſtitatem p bonam cōuerſationem.Sed for-
ſitan dicas. Cur hæc apoſtoli uirginibus non iuſſerunt? Quia non neceſſarium iudicabant:ne talis uirgini-
bus cōmonitio potius iniuria q̄ emendatio uideretur.Sed nec eas nunq̄ tantæ temeritatis fore crediderūt:
ut nec nuptis qdem conceſſa carnalia ornamenta & terrena præſumerent. Re uera ornare ſe & componere
uirgo debet.Nam quomodo ſponſo ſuo placere poterit,niſi cōpoſita & ornata ꝓceſſerit? Ornet plane ſed i-
terioribus ornamētis,ſpiritaliter non corpaliter componat:qa dominus nō corporis. ſed animæ decorē in
illa deſiderat.Ergo & tu quæcūq; aiam tuam dilidi & habitari a xp̄o cōcupiſcis.omni eam diligentia cōpo-
ne:& ſpiritalibus ornamentis exorna.Nihil in ea fœdum appareat.Reſplendeat auro iuſticiæ & gēmis reful
geat ſanctitatis.& præcioſiſſima margarita pudicitiæ coruſcet:& pietatis tunica ueſtiatur.Pro byſſo & ſeri-
co caſtitatis & miſericordiæ tunica ueſtiatur.& iduatur ſecūdū q̄ ſcriptū eſt:iduite uos ſicut electi dei .ſan-
cti.& dilecti.uiſcera miſericordiæ bonitatē & cætera.non decorem alterius pigmēti:quæret:ſed inocentiæ
ſimplicitatiſq; cādorem habeat.Roſeū uerecundiæ colorem.& pudorē ruboris poſſideat.cæleſtis abluatur
ītro doctrinæ:& lauamentis ſpiritalibus emūdetur.Nulla in ea malitiæ:nulla doli macula reliquatur: & ne
quando male redoleat odore peccati:unguento ſuauiſſimo ſapientiæ & ſciæ perfruat. Huiuſmodi deus q̄-
rit ornamētum:& aiam taliter compoſitam concupiſcit.Memēto te eſſe filiam ſecūdum illud. Audi filia &
uide.Sed & tuipſa quotienſcunq; deum p̄rem nominas:te dei filiam eſſe teſtaris.Ergo ſi filia dei es . uide ne
qd eoꝝ facias.quæ deo patri icongrua ſint:ſed age omnia quaſi filia dei.Cognoſce quomodo huius ſæculi
nobilium filiæ ſe gerant:qbus aſſueſcant moribus:qbus ſe diſciplinis inſtituant.Tanta in qbuſdam eſt ue-
recundia.tanta gratuitas.tanta modeſtia.ut cæteroꝝ hoīum ritum ītuitu humanæ īgenuitatis excedant.&
ne quā honeſtis parentibus ſuis p lapſum ſuū ihonoratōis faciant notam:alterā ſibi quodāmodo iter homi
nes cōſuetudinis fecere naturam. Et ī originem tuā reſpice:genus ītuere:gloriam nobilitatis aduerte:ac nō
homīs tātum eſſe:ſed dei filiam:& diuinæ natiuitatis nobilitate decoratam.Ita te exhibe:ut cæleſtis natiui-
tas appareat.& ut diuīa īgenuitas clareſcat.Sit uitæ nouæ grauitas.honeſtas.admirabilis & ſtupenda uerecū
dia.mira patientia.uirgīalis iceſſus.& ueræ pudicitiæ habitus:ſermo præmeditatus:& ſuo tempore præſe-
rendus.ut q te uidet:admiretur & dicat. Quæ eſt hæc noua iter homīes grauitas? Quæ pudoris uerecūdia?
Quæ honeſtatis modeſtia? Quæ maturitas? Non eſt iſta humana iſtitutio:nec diſciplina mortalis . Cæleſte
hic aliqd ī corpore humano reſulget.Puto q̄ habitet ī qbuſdam homībus deus.& cum te filiam xp̄i cogno
uerit:maiore ſtupore terrebitur:& cogitabit qualis iſte dominus ſit:cuius talis ancilla eſt.Si uis ergo partē
habere in chriſto:chriſti tibi exemplo uiuēdum eſt:q ab omni malitia & neqtia ita fuit extraneus:ut ne ini-
micis qdem uicē redderet.p̄rem rogabat pro eis.Nolo enim ut eas alias xp̄ianas exiſtimes eſſe:quæ aut fra-
tres aut ſorores non dico oderūt:ſed etiam ꝓximos toto corde conſciæ coram dei teſtimonio:non diligūt
cum xp̄iana xp̄i ſimilitudīe inimicos etiam amare neceſſe habeat.Si ſanctoꝝ cupis habere cōſortium: a ma
litiæ & nequitiæ cogitatu pectus mūda.Nemo te circūueniat,nemo fallaci ſermone ſeducat. Non niſi ſan-
ctos & iuſtos:& ſimplices:& inocentes:& puros cæleſtis aula ſuſcipiet.Nullā apud deum habet locum mali-
tia.Ab omni neqtia & dolo mundū neceſſe eſt:q cupit regnare cum xp̄o.Nihil tam contrarium : nihil tam
execrabile deo:q̄ aliquē odiſſe uel lædere uelle.Nihil tam ꝓbabile:q̄ omnes amare.Quod ꝓpheta ꝓſpiciens
teſtat dicens.Qui diligitis deū:odite malum.Vide ne aliquā humanam gloriā diligas.ne & tua iter eos por
tio computet.qbus dictū eſt.quomodo uos poteſtis credere gloriam abinuicē quærentes. Et de qbus pro-
pheta dicit.Auge eis mala:auge mala glorioſis terræ:ut cōfundamini a gloriatiōe ueſtra:& obprobrium fia-
tis in conſpectu dei.Nolo enim illas reſpicias:quæ ſæculi nō domini ſunt uirgines.quæ ꝓpoſiti ſui & cōfeſ-
ſionis īmemores gaudent in delitiis.in opibus delectant.& corporeæ nobilitatis origine gloriant. quæ ſi ꝓ
fecto dei filias ſe eſſe crederent:nunq̄ præter diuinos natales in patre quolibet admirarent honorato.Si pa-
trem deū ſe habere ſentirent:nobilitatem carnis nō amarent.Quid tibi in generis nobilitate bladiris & cō-
places? Duos homīes ab exordio fecit deus:ex qbus totius humani generis ſilua deſcendit.Mūda nam nobi
litatem nō naturæ æquitas præſtat.ſed cupiditatis ambitio.ut nulla inter eos diſcretio eſſe poſſit,quos nati
uitas ſecūda generauit,per quā tam diues q̄ pauper.tam ſeruus q̄ liber.tam nobilis q̄ ignobilis dei efficitur
filius.& terrena nobilitas ſplendore gloriæ cæleſtis adumbratur & nuſq̄ omnino iam comparet.dum quæ
retro in ſæcularibus honoribus impares fuerant:cæleſtis & diuinæ gloriæ nobilitate ueſtiuntur æqualiter.
Nullus ibi iam ignobilitatis locus.nec degener quiſq̄ eſt:quem diuinæ natuuitatis ornat nobilitas,niſi apud
illos qui non putant humanis cæleſtia præponenda.aut ſi putant:quantum eſt ſeſe ut illis in minoribus p̄-
ferant:quos ſibi in maioribus pares eſſe ſentiūt:& q̄ſi infra ſe poſitos in terra exiſtimēt:quos ſibi in cæleſti-
bus æquales crediderit. Tu aūt quæcūq; xp̄i nō ſæculi uirgo es:oēm p̄ſentis uitæ gloriā fuge.ut omne qd ī
futuro ꝓmittit.cōſequaris.Cōtētionū uerba & aīoſitatis cās euita.Diſcordiaꝝ quoq; & litiū occaſiōes ſub-
terfuge.Nam ſi iuxta apoſtoli doctrinā.ſeruū dei litigare nō decet.quāto magis ancillā? Cuius quo uerecun
dior eſt ſexus:aīus debet eſſe modeſtior.Linguā a maliloqo cohibe.& ori tuo legis frenos impone. ut tunc
ſi forte loquaris:quando tacere peccatum ſit.Caue ne quid quod in reꝓhenſionem ueniat:dicas.Lapis emiſ
ſus eſt:ſermo prolatus.Quapropter diu anteq̄ proferatur:cogitandus eſt.Beatæ quippe ſunt: quæ nunq̄ qd
reuocare uelint emittunt.Pudicæ mentis debet etiam ſermo eſſe pudicus:qui ædificet ſemper magis: q̄ ali-
quando deſtruat audientem . ſecundum hoc q̄ apoſtolus præcipit dicens . Omnis ſermo malus de ore ue-
ſtro non procedat.ſed ſiquis bonus eſt ad ædificationem fidei.ut det gratiam audientibus.Præcioſa deo li-
gua eſt:quæ non niſi in diuinis rebus nouit uerba conſtruere . & ſanctum eſt os: unde cæleſtia ſemper elo-
quia proferūtur.Abſentium obtrectatores.quaſi malignos ſcripturæ auctoritate deterre:qa hoc iter pfecti

uirtutes hoīs ꝓpheta cōmemorat.si ante conſpectum iuſti malignus ad nihil deducaꝫ.quí contra ꝓximum non ꝓbanda ꝓtulerit.Non licet tibi alterius uituperatōem patienter audire:q̄ nec ab aliis optas recipi tuā. Iniuſtum q̄ppe eſt q̄quíd contra xp̄ī euangelium uenit.Si alteri quod tibi ab alio fieri moleſtū eſt: patiaris iferri.Linguā ſemper tuā de bonis eloquiis aſſueſce.& auditum tuū magis ad bonoꝝ laudem:q̄ ad malorū uituperatōem accōmoda.Vide q̄ omnia quæcūq; benefacis.ꝓpter deum facias:ſciens eius rei tantū te a domino receptura eſſe mercedem:quam eius timoris & amoris cauſa ꝓfeceris.Sāctā magis eſſe q̄ uideri ſtude. quia nihil ꝓdeſt æſtimari.quod non ſit.& duplicis peccati reatus eſt.non habere q̄ crediť: & quod non habeas ſimulare.In ieiuniis magis q̄ in epulis delectare.illius uiduæ memor.quæ non diſcedebat de tẽplo.deo ſeruiens ieiuniis & oīonibus die ac nocte.ac ſi uidua q̄dem iudæa talis erat:qualem nūc uirginem decet eē xp̄i.Diuinæ magis lectionis conuiuiū dilige:ſpiritalibus te ſatiari dapibus cōcupiſce. Illos potius require cibos:q̄bus anima magis q̄ corpus reficiatur.Carnis & uini ſpecies quaſi caloris fométa.& libidinis incitamẽta fuge.Et tunc ſi forte uino uteris exiguo:cum ſtomachi dolore nimio corporis compellit ifirmitas:iracūdiam uince:aīoſitatem cohibe.Quicquid illud eſt.quod poſt factam pnīam ruborem ingerit ꝓximo:ut crimínis abominatōem deuita.Satis tranqllam.ſatis q̄tam eſſe conuenit mentem.& ab omní ꝑturbatione furoris alienam:quæ dei habitaculū eſſe deſiderat:q̄ per ꝓphetam teſtatur dicens:Super quem alium req̄eſcá. niſi ſuper humilem & q̄tem.& tremẽtem ſermones meos?Oium opeꝝ ſpeculatorem deum crede : & caue neq̄d quod diuinis oculis indignum ſit:aut opereris aut cogites.Cum oīonem celebrare deſideras.talem te exhibe:quaſi quæ ſis cum deo locutura.Quando pſalmū dicis.cuius uerba loqueris agnoſce:& in conpunctione magis cordis q̄ in tinnulæ uocis dulcedie delectare.Lachrymas enim pſallentis deus magis q̄ uoces gr̄arum approbat.ſicut ꝓpheta dicit.Seruite domino in timore:& exultate ei cū tremore. Vbi timor & tremor eſt.ibi non uocis elatio:ſed aius flebilis eſt:& lachrymoſa delectatio. Omnibus actibus tuis diligentiá adhibe.q̄ ſcriptum eſt.Maledictus homo q̄ facit opus dei negligenter . Creſcat tibi cum annis gr̄a. creſcat cum ætate iuſticia.& fides eo perfectior uideatur eſſe quo ſenior:q̄ dominus noſter ieſus chriſtus: q̄ nobis exemplum uiuẽdi reliquit.ꝓficiebat.non ætate tantū corporea:ſed ſapía & gratia ſpiritali coram deo & hominibus.Omne tempus in quo te non meliorem ſenſeris:hoc æſtima perdidiſſe.Cœptū uirginitatis ꝓpoſitum ad finem uſq; conſerua:q̄ non inchoaſſe tantum.ſed perfeciſſe uirtus eſt.Sicut in euangelio dominus ait.Qui aūt perſeuerauerit uſq; in finem hic ſaluus erit.caue ergo.ne cui concupiſcendi occaſioné tribuas: q̄ ſponſus tuus zelans eſt.Criminoſior eſt adultera xp̄ī q̄ mariti.Eſto ergo forma oībus uiuendi.eſto exemplum:præcede & in actu quos in ſanctitatis ſanctificatione præcurris.Virginem te in omnibus exhibe.Nihil corruptionis obiiciatur capiti tuo:cuius corpus integrū eſt ut tua ſit inuiolabilis cōuerſatio . Et quoniá ſicut in exordio epiſtolæ præfati ſumus te dei ſacrificiū factam quod utiq; ſanctificationem ſuam etiá aliis impartitur:& quiſquis ex eo digne ſumpſerit ſanctificationes & ipſe ſit particeps.Ita ergo per te quaſi per diuinam hoſtiam ſanctificentur & cæteræ.cum quibus te ita in omnibus exhibeas:ut quiſquis uitam tuā aut uiſu aut auditu contigerit ſanctificationis uim ſentiat:& tantum ſibi itelligat gr̄æ ex tua conuerſatione trāſfundi:ut dum te imitari concupiſcit.dei ſacrificio & ipſe ſit dignus.

Epiſtola beati Hieronymi ad euſtochium filiam ſanctæ paulæ de uirginitate ſeruanda.

Vdi filia & uide & inclina aurem tuam.& obliuiſcere populum tuum & domū patris tuí: & concupiſcet rex decorem tuū.In quadrageſimoquarto pſalmo deus ad aíam loquitur humanam.ut ſecūdum exemplum abrahæ exiens de terra ſua & de cognatione ſua relinquat chaldæos.qui quaſi dæmonia interp̄tantur.& habitet in regione uiuentium: quā alibi propheta ſuſpirat dicens.Credo uidere bona domini in terra uiuentium . Veꝝ nō ſufficit tibi exire de patria tua.niſi obliuiſcaris populi & domus patris tui:ut carne contẽpta ſponſi iungaris amplexibus.Ne reſpexeris inquit retro.nec ſteteris in omni circa regione.ſed in monte ſaluū te facine forte cō prehendaris.Non expedit apprehenſo aratro reſpicere poſt tergum.nec de agro reuerti domū:nec poſt chriſti tunicam ad tollendum aliud ueſtimentum tecta deſcendere .Grande miraculum. Pater filiam cohortatur : ne meminerit patris ſui. Vos de patre diabolo eſtis:& deſideria patris ueſtri uultis facere. Et alibi dicitur ad iudæos . Qui facit peccatum:de diabolo eſt. Tali primum parente generati nigri ſumus. & poſt pœnitentiam:necdum culmine uirtutis aſcenſo dicimus . Nigra ſum & ſpecioſa filiæ hieruſalem . Exiui de domo infantiæ meæ . oblita ſum patris mei . renaſcor in chriſto . Quid pro hoc mercedis accipio ? Sequitur. Et concupiſcet rex decorem tuum.Hoc ergo illud magnum eſt ſacramẽtum.Propter hoc homo relinquet patrem & matrem ſuam.& adhærebit uxori ſuæ.& erunt ambo in carne una.iam non ut ibi in una carne: ſed in uno ſpiritu.Non eſt ſponſus tuus arrogans:non ſuperbus.Aethiopiſſam duxit uxorem ſtatim ut uolueris ſapientiam ueri audire ſalomonis.& ad eum ueneris.cōfitebitur tibi cuncta quæ nouit . & inducet te rex in cubiculum ſuum:& mirum in modum colore mutato . ſermo tibi ille conueniet . Quæ eſt iſta quæ aſcendit dealbata ? Hoc iccirco mi domina Euſtochium ſcribo(dominā quippe uocare debeo ſponſam domini mei)ut ex ipſo principio lectionis agnoſceres.non me nunc laudem uirginitatis eſſe dictuꝝ.quam ꝓbaſti optimā.& conſecuta es.nec enumeratuꝝ moleſtias nuptiaꝝ.quomodo intumeſcat uterus . uagiat infans.cruciet pellex.domus cura ſolliciter.& oīa quæ putantur bona:mors extrema præcidat(habent enī & maritatæ ordiné ſuū.honorabiles nuptias:& cubile imaculatum)ſed ut intelligeres tibi exeūti de ſodoma: timẽdū eſſe Loth uxoris exemplū.Nulla eſt enim in hoc libello adulatio(Adulator q̄ppe blandus inimicus eſt).Nulla erit rhetorici pompa ſermonis.quæ te etiam iter angelos ſtatuat.& beatitudine uirginitatis expoſita.mundum ſubiiciat pedibus tuis.Nolo tibi uenire ſuperbiā de ꝓpoſito:ſed timoré.Onuſta incedis auro:

latro uitādus eſt.Stadiū eſt hæc uita mortālibus.Hic cōtēdimus:ut alibi coronemur.Nemo iter ſerpētes & ſcorpiōes ſecurus īgredīt.Et inebriatus eſt inqt dominus.gladius meus ī cælo.& tu pacē arbitraris in terra. quæ generat tribulos.& ſpinas.quam ſerpens comedit?Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnē & ſanguinem.ſed aduerſus principatus & poteſtates huius mūdi:& hax tenebrax aduerſus ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus.Magnis inimicox circūdamur agminibus:hoſtium plena ſunt omnia.Caro fragilis & cinis futura poſt modicū:pugnat ſola cum pluribus.Cū aūt fuerit diſſoluta.& uenerit princeps mūdi huius. & īuenerit in ea peccati nihil: tunc ſecura audies ꝓpphetam.Non timebis a timore nocturno.a ſagitta uolante ꝑ diem a negocio perambulante in tenebris:ab īcurſu & dæmonio meridiano.Cadent a latere tuo mille. & decem milia a dextris tuis:ad te aūt non appropīquabunt.Quod ſi eox te multitudo turbauerit. & ad ſingula īcitamenta uitiox cœperis æſtuare.& dixetit tibi cogitatio tua qd faciam.Reſpondit tibi heliſæus.Noli timere qa plures nobiſcū ſunt.q̄ cum illis:& orabit & dicet.Domīe aperi oculos puellæ tuæ.ut uideat. Et apertis oculis uidebis igneū currum:q te ad exemplū heliæ in aſtra ſuſtollat:& tūc læta tantabis: Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo uenantiū.Laqueus cōtritus eſt:& nos liberati ſumus. Quandiu hoc fragili corpore detinemur:quādiu habemus theſaurx iſtum in uaſis fictilibus.& concupiſcit ſpūs aduerſus carnē: & caro aduerſus ſpūm nulla eſt certa uictoria.Aduerſarius noſter diabolus tanquā leo rugiens aliqd deuorare quærens circuit.Poſuiſti ait dauid tenebras:& facta eſt nox.In ipſa ꝑtranſibunt omnes beſtiæ ſiluæ.Catuli leonum rugientes:ut rapiant & quærant a deo eſcam ſibi.Nō quærit diabolus homīes infideles.nō eos q foris ſunt:& quox carnes coxit rex aſſyrius in olla.De eccleſia xpi rapere ſeſtiat:eſcæ eius ſecūdum abacuc electæ ſunt.Iob ſubuertere cupit:& deuorato iuda:ad cribrandos apoſtolos expetit poteſtatem.Nō uenit ſaluator pacē mittere ſup terram:ſed gladium.Cecidit lucifer:q mane oriebaſ:& ille q in paradiſo deliciarum nutritus eſt:meruit audire.Si exaltatus fueris ut aquila:inde detrahā te.dicit domīus. Dixerat enim in corde ſuo.Super ſydera cæli ponam ſedem meā:& ero ſimilis altiſſimo.Vnde quotidie ad eos q per ſchalam iacob ſōniante deſcendūt:loquitur deus.Ego dixi dii eſtis:& filii altiſſimi omnes. Vos aūt ſicut homīnes moriemini:& tanq̄ unus de principibus cadetis.Cecidit enim primus diabolus.& cū ſtet deus ī ſynagoga deox:in medio autem deos diſcernat:Apoſtolus eis q dii eſſe deſinūt:ſcribit. Vbi enī ī uobis ſunt diſſēſiones & æmulationes?Nōne homīes eſtis & ſecūdum hoīem ambulatis?Si apoſtolus uas electōis & præparatus in euangeliū xpi:ob carnis aculeos & īcentiua uitiox reprimit corpus ſuū:& ſeruituti ſubiicit:ne aliis ꝑdicans ipſe reprobus inueniatur:& tamen uidet aliam legē in membris ſuis repugnantē legi mentis ſuæ:& captiuū ſe in legem duci pcti:ſi poſt nuditatem:ieiunia:fames:carcerem:flagella:ſupplicia in ſemetipſum reuerſus exclamat.infœlix ego homo:quis me liberabit de corpore mortis huius.tu te putas ſecuram eſſe debere?Caue quæſo nequando de te dicat deus:Virgo iſrael cecidit.& non eſt q ſuſcitet eam.Audēter loquar: Cum omnia poſſit deus:ſuſcitare uirginē nō poteſt poſt ruinam.Valet qdem liberare de pœna.ſed nō uult coronare corruptā.Timeamus illam ꝓphetiam:ne in nobis etiam compleaſ.Virgines bonæ deficient. Obſerua quid dicat:& uirgines bonæ deficient:quia ſunt & uirgines malæ.Qui uiderit inquit mulierem ad cō cupiſcendum eam:iam mœcchatus eſt eam in corde ſuo.Perit & mente uirginitas.Iſtæ ſunt uirgines malæ: uirgines carne non ſpiritu:uirgines ſtultæ quæ oleum non habentes excluduntur ab ipſo. Si autem & illæ quæ uirgines ſunt.ob alias tamen culpas uirginitate corpox non ſaluantur.quid fiet illis quæ ꝓſtituerunt membra chriſti.& mutauerunt templū ſancti ſpiritus in lupanar?Illico audient per ꝓpphetam. Deſcēde.ſede in terra uirgo filia babilonis ſede in terra.Nō eſt thronus filiæ chaldæox.non uocaberis ultra mollis & delicata.Accipe molā & mole farinam.diſcoperi uelamē tuū.denuda crura.tranſi flumina. Reuelabitur ignomīnia tua.apparebūt obprobria tua.Et hoc poſt dei filii thalamos:poſt oſcula fratruelis & ſpōſi.Illa(de qua quondam ſermo ꝓpheticus concinebat. Aſtitit regina a dextris tuis in ueſtitu deaurato:circundata uarietate)nudabitur;& poſteriora eius ponentur in faciem ipſius.Sedebit ad aquas ſolitudinis poſita uaga. & diuaricabit pedes ſuos omni tranſeunti:& uſq̄ ad uerticē polluetur.Rectius fuerat homini ſubiſſe coniugium: ambulaſſe per plana:q̄ ad altiora tendentem in ꝓfundum inferni cadere.Ne fiat obſecro ciuitas meretrix.fi delis ſyon ne poſt trinitatis hoſpitiū ibi dæmones ſaltent:& ſyrenæ nidificent:& ericii. Non ſoluatur faſcia pectoralis.ſed ſtatim ut libido titillauerit ſenſum: aut blandæ uoluptatis incendium dulci nos calore perſuderit:erumpamus in uocem:Dominus auxiliator meus:non timebo quid faciat mihi caro. Et cum poſt paululum interior homo inter uitia atq̄ uirtutes cœperit fluctuare: dicito. Quare triſtis es anima mea: & quare conturbas me?Spera in domino:quia confitebor illi ſalutare uultus mei:& deus meus.Nolo ſinas cogitationes creſcere.Nihil in te babylonium:nihil confuſionis adoleſcat.Dum paruus eſt hoſtis interfice:ne quitia elidatur ī ſemine.Audi pſalmiſtam dicentem.Filia babylōis miſera:beatus qui retribuet tibi retributionē tuā.Beatus q tenebit:& allidet paruulos ſuos ad petrā.Quia enim ipoſſibile eſt in ſenſum hois non irruere motū medullax caloré:ille laudaſ.ille ꝑdicatur beatus q ſtatim ut cœpit cogitare īterficit cogitatus. & alludit ad petrā.Petra aūt xps eſt. O quotiēs in heremo conſtitutus & in illa uaſta ſolitudine:quæ exuſta ſolis ardoribus.horridū mōachis ꝑſtat habitaculū:putabam me romanis intereſſe delitiis.Sedebā ſolus:qa amaritudine repletus eram.Horrebant ſacco mēbra deformia.& ſquallida cutis ſitū æthyopice carnis obduxerat.Quotidie lachrymæ.quotidie gemitus:& ſiquando repugnātem ſomnus īminens oppreſſiſſet nuda humo uix oſſa hærentia collidebā.De cibis uero & potu taceo.cum etiam languentes monachi aqua frigida utantur:& coctū aliquid accepiſſe.luxuria ſit.Ille igitur ego.qui ob gehēnæ metum tali me carcere ipe dānaueram.ſcorpionū tantū ſocius & ferax:ſæpe choris intererā puellax.Pallebant ora ieiuniis.& mēs deſideriis æſtuabat.In frigido corpore.& ante hoīem ſuū iam carne ꝑmortua:ſola libidinū incēdia bulliebāt.

Itaq; omni auxilio destitutus:ad iesu iacebam pedes.Rigabam lachrymis,crine tergebã:& repugnãtem carnem hebdomadaꝝ inedia subiugabam.Non erubesco infidelitatis meæ miseriam confiteri,qui potius plago me non esse quod fuerim.Memini me clamantẽ diem crebro iũxisse cum nocte:nec prius a pectoris cessasse uerberibus:q̃ domino increpante rediret tranqllitas.Ipsam quoq; cellulam meam quasi cogitationum meaꝝ consciã pertimescebam,& mihimet iratus & rigidus:solus deserta penetrabã.Sicubi cõcaua uallium, aspera montiũ,rupium p̃rupta cernebam,ibi meæ oronis locus:illud miserrimæ carnis ergastulũ.Et ut ipe mihi testis est dominus,post multas lachrymas,post cælo oculos inhærentes:nõnunq̃ uidebar mihi interes se agminibus angeloꝝ:& lætus gaudensq; cantabã.Post te in odore unguentoꝝ tuoꝝ currimus.Si aũt hoc sustinent illi,q exeso corpore solis cogitatõibus oppugnãt,quid patitur puella,quæ delitiis fruitur? Nempe illud apostoli Viuens mortua est.Siqd itaq; in me potest esse consilii,si experto credit,hoc primũ moneo, hoc obtestor:ut sponsa xp̃i uinũ fugiat pro ueneno,Hæc aduersus adolescentiam prima arma sunt dæmonum.Non sic auaritia quatit:iflat superbia,delectat ambitio. Facile aliis caremus uitiis:hic hostis nobis incluſus est.Quocũq; pergimus:nobiscũ portamus inimicũ.Vinum & adolescentia duplex est incẽdium uoluptatis.Quid oleum flãmæ adiicimus? Quid ardenti corpusculo fométa ignium ministramus? Paulus inquit ad Timothæũ iam noli aquã bibere sed uino modico utere ꝓpter stomachũ tuũ.& frequẽtes infirmitates tuas.Vide quibus causis uini potus concedat:ut ex hoc stomachi dolor,& frequens medeatur infirmitas.Et ne nobis forsitan de ægrotationibus blandiremur,modicũ p̃cepit esse sumendũ medici potius consilio q̃ apostoli,licet apostolus sit medicus spiritalis,& ne Timotheus imbecillitate superatus:euangelii p̃dicandi nõ posset implere discursus.Alioqn se dixisse meminerat & uinũ in quo est luxuria,& bonum est homini uinũ non bibere:& carnem non manducare.Noe uinũ bibit & inebriatus est post diluuiũ,rudi adhuc sæculo:& tunc primũ plantata uinea,unde inebriari uino forsitã nesciebat.Et ut itelligas scripturæ in omnibus sacramentũ(margarita qppe est sermo dei,& ex omni parte forari potest)post ebrietatem nudatio fœmoꝝ,subsecuta ẽ libido iuncta luxuriæ.Prius enim uenter extenditur:& sic cætera mẽbra concitant.Audi de illa qd dicat scriptura. Manducauit enim populus & bibit:& surrexerunt ludere.Loth amicus dei in mõte saluatus:& de tot milibus populis solus iustus inuentus inebriatur a filiabus suis.Et licet illæ putarẽt genus hoium defeciſſe,& hoc facerent liberoꝝ magis desiderio q̃ libidinis:tamen sciebant uiꝝ iustũ hoc nisi ebrium non esse facturum.Deniq; quid fecerit ignorauit.& q̃q uoluntas non sit in crimine :error in culpa est.Inde nascuntur.Moabitæ:& Ammonitæ inimici israel:q usq; ad quartam & decimam,pgenie. & usq; in æternũ non ingredi ũtur in ecclesiam dei.Helias cum iesabel fugeret:& sub quercu iaceret fessus:a ueniente ad se angelo suscitatur & dicitur ei: Surge & manduca. Respexit & ecce ad caput eius panis colliride:& uas aquæ.Re uera non poterat ei deus conditũ merum mittere & electos cibos,& carnes contusione mutatas? helisæus filios ꝓphetaꝝ inuitat ad prandiũ:& herbis agrestibus eos alens consonũ prandentiũ audit clamorem.Mors in olla homo dei.Non iratus est cocis.Lautioris enim mensæ consuetudinem non habebat sed farina desuper iactata amaritudinem dulcorauit,eadem spũs uirtute qua moyses mutauerat maram in dulcedinem.Necnõ & illos q ad eum comphendendũ uenerant,oculis pariter ac mente cæcatos:cum samariã nescios induxisset,qualibus epulis eos refici imperauerit,ausculta.Pone eis panem & aquã,manducẽt & bibant: & remittant ad dominũ suum.Potuit & danieli de regiis ferculis opulẽtior mensa transferri,Sed abacuc ei messoꝝ prandiũ portat,arbitror rusticanũ,ideoq; & desiderioꝝ uir appellatus est:quia panẽ desiderii non mãducauit.& uinũ concupiscentiæ non bibit.Innumerabilia sunt de scripturis diuina respõsa. quæ gulam dãnent:& simplices cibos præbeant.Veꝝ quia nũc non est ꝓpositum de ieiuniis disputare. & uniuersa exequi sui est uoluminis & tituli:hæc sufficiant pauca de plurimis.Alioqn ad exemplum hoꝝ poteris tibi ipsa colligere:quomodo primus de paradiso homo uentri magis obediens q̃ deo in hanc lachrymaꝝ deiectus est uallem.& ip̃m dominũ sathanas fame tentauerit in deserto:& apostolus clamitet,esca uentri,& uenter escis:deus autem hunc & illas destruet.& de luxuriosis,quoꝝ deus uenter est: Id enim colit unusquisq; quod diligit.Ex quo sollicite ꝓuidendum est,ut quos saturitas de paradiso expulit:reducat esuries. Quod si uolueris respondere,te nobili stirpe generatam,semper in delitiis semp in plumis non posse a uino & escu lentioribus cibis abstinere,nec his legibus uiuere destrictius:respondebo. Viue ergo lege tua:quæ dei non potes.Non q; deus uniuersitatis creator & dominus intestinoꝝ nostroꝝ rugitu & inanitate uentris,pulmo nũq; delectet ardore:sed q; aliter pudicitia tuta esse non possit.Iob deo carus,& testimonio ipsius imaculatus & simplex:audi quid de diabolo suspicetur. Virtus eius in lumbis:& potestas eius i umbilico. Honestæ uiri mulierisq; genitaliam imutatis sunt appellata nominibus.Vnde & de lumbis dauid super sedem eius ꝓmittitur esse sessurus.Et.lxxv.animæ itroierunt in ægyptum quæ exierũt de fœmore iacob.& postq̃ cũ luctante domino latitudo fœmoris eius emarcuit:a liberoꝝ opere cessauit,& qui pascha facturus est: accictis mortificatisq; lombis facere p̃cipitur:Et ad iob dicit deus: Accinge sicut uir lombos tuos.Et ioannes zona pellicea cingitur.Apostoli iubent accinctis lumbis euangelii tenere lucernas.Ad hierusalem uero quæ resp sa sanguine in campo inuenitur erroris.In ezechiele dicitur:Non est p̃cisus umbilicus tuus. Omnis igit aduersus uiros diaboli uirtus in lumbis est,omnis in umbilico contra fœminas fortitudo.Vis scire ita esse ut dicimus:accipe exempla.Sampson leone fortior,& saxo durior,& q unus & nudus mille ẽ persecutus armatos:in dalidæ mollescit amplexus.Dauid secũdum cor domini electus,& q uentuꝝ xp̃m sancto sæpe ore cãtauerat:postq̃ deambulans super tectũ domus suæ,bersabeæ captus est nuditate:adulterio iunxit homicidium.Vbi & illud breuiter attende:q; nullus sit etiam in domo tutus aspectus. Quapropter ad dominũ pœnitens loqtur.Tibi soli peccaui:& malũ coram te feci,Rex enim erat:alium nõ timebat. Salomõ per quẽ se

cecinit ipſa ſapientia:qui diſputauit a cedro libani uſq; ad hiſopū quæ exiuit per parietē receſſit a domino: quia amator mulierum fuit.Et ne aliquis ſibi de ſanguinis propinquitate cōſideret:ī illicitū thamar ſororis ammon frater exarſit incendiū.Piget dicere:quot quotidie uirgines deo ſacratæ ruāt quātas de ſuo gremio mater ꝓdat eccleſia:ſuper quæ ſidera inimicus ſuperbus ponat thronū ſuum.quot petras excauet & habitet coluber in foraminibus earū.Videas pleraſq; matres ante q̄ nuptas.infœlicē conſcientiam mentitas .tantū ueſte fuſca ꝓtegere quas niſi tumor uteri.& infantiū ꝓdiderit uagitus.ſanctas & caſtas ſe eſſe gloriſicant: & erecta ceruice & ludentibus pedibus incedūt.Aliæ uero ſterilitatem præbēt.& necdū nati hominis homicidium faciunt.Nonnullæ cū ſe ſenſerint cōcepiſſe:& ſcelere abortu uenena meditantur:& frequenter etiā ipſe cōmortuæ triū criminum reæ ad inferos perducuntur:homicidæ ſui:xp̄i adulteræ:necdū nati filii paricidæ:Iſtæ ſunt quæ ſolent dicere.Omnia mūda mūdis.ſufficit mihi conſciētia mea.Cor mundum deſiderat deus.Cur me abſtineam a cibis:quos creauit deus ad utēdum?Et ſi quando lepidæ feſtiuæ uolūt uideri: & ſe mero ingurgitauerint:ebrietati ſacrilegiū copulantes aiūt: Abſit:ut ego me a xp̄i ſanguine abſtineam. Et quam uiderint pallentē atq; triſtē:miſerā & manichæā uocāt.Et cōſequenter(tali enim ꝓpoſito ieiuniū hæreſis eſt)hæ ſūt quæ p publicū notabiliter incedūt.& furtiuis oculorum nutibus :adoleſcentium greges poſt ſe trahunt:quæ ſemper audiunt per ꝓphetā:Facies meretricis facta eſt tibi.impudorata es tu. Purpura tantum in ueſte ſit tenuis & laxius ut crines decidāt ligatū caput.ſoccus uilior:& per humeros mauorte uolitans.ſuccinctæ manicæ brachiis adhærentes.& ſolitus genibus fractus iceſſus.Hæc eſt apud illas tota uirginitas.Habeāt iſtæ huiuſmodi laudatores ſuos.& ſub uirginali nomine lucroſius pereant.Libenter enī talibus non placemus.Pudet dicere(proh nefas)triſte ſed uerū eſt.Vnde in eccleſias agapetarū peſtis ītroiit? Vnde ſine nuptiis aliud nomē uxorum?Immo unde nouū cōcubinariū genus?Plus iſerā.Vnde meretrices uni us uiri?Quæ eadē domo.uno cubiculo:ſæpe uno tenentur & lectulo.& ſuſpitioſos nos uocāt:ſi aliqd æſtimamus.Frater qui ſpiritualis eſt:ſororē uirginē deſerit:cælibem ſpernit uirgo germanū.fratrē quærit extraneū.& cū in eodē propoſito eē ſe ſimulēt:quærūt alienorū ſpiritale ſolatiū:ut domi habeant carnale cōmerciū.Iſtiuſmodi homines Salomon in ꝓuerbiis ſpernit dicēs.Alligabit quis in ſinu ignē.& ueſtimēta eius nō cōburent?Aut ambulabit ſuper carbones ignis.& pedes nō ardebūt?Exploſis igitur & extermīatis his quæ nolūt eſſe uirgines ſed uideri:nūc ad te mihi ois dirigit oratio. Quæ quanto prīma romanæ urbis uirgo nobilis eē cœpiſti:tāto tibi amplius laborādū ē:ne & ꝓſētibus bōis careas & futuris.Et quidē moleſtias nuptiarū.& incerta cōiugii.de domeſtico exēplo hūiſti:cum ſoror tua Bleſilla ætate maior.ſed ꝓpoſito minor poſt acceptū maritū:ſeptimo mēſe uiduata eſt.O infœlix humana cōditio.& futuri neſcia:& uirginitatis coronā:& nuptiarū perdidit uoluptatē.Et quāq̄ ſecūdū pudicitiæ gradū teneat:tamē quas illam per mométa ſuſtinere æſtimas cruces.ſpectātē quotidie in ſorore q̄ ipſa perdiderit ?Et cū difficilius experta careat uoluptate:minorē continentiæ ſe ſciat habere mercedē.Sit tamē & illa ſecura.ſit gaudens.Cēteſimus & ſexageſimus fructus de uno ſunt ſemine caſtitatis.Nolo habeas conſortia matronarū.nolo ad domos nobilium accedas:nolo te frequēter uidere quod contemnēs uirgo eſſe uoluiſti.Si ſibi ſolēt applaudere mulierculæ de iudicibus uiris:& in aliqua dignitate poſitis:ſi ad ſperatoris uxorē concurrit ambitio ſalutantium:cur tu facis iniuriam uiro tuo?Ad hominis cōiugem dei ſpōſa qd ꝓperas?Diſce in ac parte ſuꝑbiam ſanctā.ſcito te illis eſſe melioré.Neq; uero earū tātum te cupio declinare decurſus:quæ maritorū inflant honoribus.quas eunuchorū greges ſepiūt:& in quarum ueſtibus attenuata in filium auri metalla texunt.ſed etiam eas fuge: quas uiduas neceſſitas fecit:nō uoluntas:nō q̄ mortē optare debuerint maritorū:ſed q̄ datā occaſionē pudicitiæ nō libenter acceperit.Nūc uero tātū ueſte mutata.priſtina nō mutatur ambitio.præcedit caueas baſternarū.ordo ſemiuirorū.& rubentibus buccis cutis farta diſtēdit:ut eas putes maritos nō amiſiſſe ſed q̄rere.Plena adulatoribus domus plena cōuiuiis.Clerici ipſi qnos in magiſterio eſſe oportuerat doctrinæ pariter & timoris:oſculantur capita matronarū.& extenta manu(benedicere eos putes uelle ſi neſcias) precia accipiunt ſalutādi.Ille interī quæ ſacerdotes ſuo uiderint indigere præſidio erigunt in ſuperbiā:& quaſi maritorū expertes dominatu .uiduitatis præferūt libertatē.Caſtæ uocant & nomīe.Et poſt cœnā dubiā apoſtolos ſomniāt.Sint tibi ſociæ quas ieiunia tenuāt:quibus pallor in facie eſt:quas ætas ꝓbauit & uita: quæ quottidie in cordibus ſuis canūt ubi paſcis.ubi cubas in meridie.quæ ex affectu dicunt cupio diſſolui & eſſe cū xp̄o.Eſto ſubiecta parētibus.imitare ſponſum tuū.Rarus ſit egreſſus in publicū.Martyres tibi quærātur in cubiculo tuo.Nunq̄ cauſa deerit ꝓcedendi:ſi ſemper quādo neceſſe eſt ꝓceſſura ſis.Moderatus ſit cibus:& nunq̄ uenter expletus.Plures q̄ppe ſūt.quæ cū uino ſint ſobriæ:ciborū largitate ſūt ebriæ.Ad oratiō nē tibi nocte ſurgēti:nō indigeſtio ructū faciat:ſed inanitas.Crebrius lege:diſce q̄ plurima.Tenēti codicē ſō nus obrepat:& cadentē facié pagina ſācta ſuſcipiat.Sint tibi quotidiana ieiunia.& refectio ſaturitatē fugiēs. Nihil ꝓdeſt biduo triduoq; trāſmiſſo;uacuū portare uentrem:ſi pariter obruat. Si compenſetur ſaturitate ieiuniū.Illico mēs repleta torpeſcit.& irrigata humus ſpinas libidinū germinat.Si quādo ſenſeris exteriorē hominem florem adoleſcentiæ ſuſpirare:& accepto cibo.cū te in lectulo compoſitam dulcis libidinū pompa concuſſerit:arripe ſcutū fidei in quo ignitæ diaboli extinguuntur ſagittæ.Omnes adulterantes:quaſi clibanus corda eorum.At tu chriſti comitata ueſtigiis:& ſermonibus eius intentata dic.Nonne cor noſtrum ardens etat in uia:cum aperiret nobis ieſu ſcripturas?Et illud ignitum eloquium tuum:& ſeruus tuus dilexit illud.Difficile eſt humanam animam aliquid non amare:& neceſſe eſt ut in quoſcunq; mens noſtra trahatur affectus.carnis amor ſpiritus amore ſuperetur:Deſideriū deſiderio reſtiguatur.Quicquid inde minuit hinc creſcit:quin potius ſemper ingemina & dic Super lectulū meū ī noctibus:queſiui quē dilexit anima mea.Mortificate īquit apoſtolus mēbra ueſtra quæ ſunt ſuper terram.Vnde & ipſe conſidenter aiebat.

Viuo autem iam non ego:uiuit uero in me christus:Qui mortificat mẽbra ſua.& in imagine perambulat: non timet dicere factus ſum ſicut uter in pruina.Quicquid in me fuerit humoris libidinis excoctum eſt:& infirmata ſunt in ieiunio genua mea:& oblitus ſum mãducare panem meum.A uoce gemitus mei adhæſit os meum carni meæ.Eſto cicada noctium.Laua p ſingulas noctes lectũ tuũ:lachrymis ſtratũ tuũ riga.Vigila & fiere ſicut paſcer in ſollitudine.Pſalle ſpiritu pſalle & ſenſu.benedic anima mea dominum.& ne obliuiſcaris omnes retributiones eius:qui propiciatur cunctis iniquitatibus tuis.qui ſanat omnes infirmitates tuas.& redimet ex corruptione uitam tuam.Et quis noſtrum põt dicere ex corde quia cinerem quaſi panem manducabam. & potum meũ cũ fletu miſcebam?an nõ flẽdum.nõ gemendũ.cum me rurſus ſerpẽs inuitat ad illicitos cibos:cum de paradiſo uirginitatis eiectum tunicis uult ueſtire pelliciis.quas Helias ad paradiſum rediens proiecit ad terrã.Quid mihi & uoluptati quæ in breui periit?quid cum hoc dulci & mortifero carmine ſirenarum?Nolo illi ſubiacere te ſententiæ:quæ in homine eſt lata dãnatio.in doloribus & anxietatibus paries mulier.lex iſta nõ eſt mea:ſed dei.ad uirũ tuũ conuerſio tua.Sit conuerſio illius ad maritũ eius quæ uirum non habet chriſtum:& ad extremũ morieris.Finis iſte coniugii.Meum propoſitum ſine ſexu eſt.Habeant nuptæ tps ſuum & titulum:mihi uirginitas maria dedicatur & in chriſto.Dicat aliquis. Et audes nuptiis detrahere quæ adeo benedictæ ſunt?Nõ eſt detrahere nuptiis:cum illis uirginitas antefertur. Nemo malum bona comparat.Glorientur & nuptæ cũ a uirginibus ſint ſecũdæ.Creſcite ait & multiplicamini:& replete terram.Creſcat & multiplicetur ille qui ipleturus eſt terrã.tuũ agmẽ in cælis eſt. Creſcite & multiplicamini.Hoc expletur edictum poſt paradiſum & nuditatẽ:& ficus folia auſpicantia pruriginem nuptiarum.Nubat & nubatur ille.qui in ſudore faciei comedit panem ſuum.cuius terra tribulos & ſpinas germinat & cuius herba ſentibus ſuffocatur.Meum ſemẽ centena fruge fœcundum eſt.Nõ omnes capiũt uerbum dei.ſed hi quibus datum ẽ.Alium eunuchum neceſſitas facit: me uolũtas.Tempus amplexandi: & tps abſtinendi manus a cõplexibus.Tempus mittendi lapides:& tps colligendi.Poſtq̃ de duritia nationũ generati ſũt filii Abrahæ:cœperũt lapides uolui ſuper terrã:ptrãſeũt qppe mundi iſtius turbines.& in curru dei rotarum celeritate uoluuntur.Cõſuãt tunicas.qui iconſutã deſurſum tunicam perdiderũt:quos uagitus delectat infantium.in ipſo lucis exordio fletu lugẽtes quo nati ſũt.Eua in paradiſo uirgo fuit:poſt pelliceas tunicas initium ſumpſit nuptiarum.Tua regio paradiſus eſt.Serua q̃ nata es.& dic.Reuertere anima mea i requiem tuam.Et ut ſcias uirginitatem ẽe naturæ .nuptias poſt delictũ:uirgo naſcitur caro de nuptiis.in fructu reddẽs:quod i radice perdiderat.Exiet uirga de radice ieſſe:& flos de radice eius aſcendet. Virga mater eſt domini.ſimplex.pura ſincæra.nullo extrinſecus germine cohærente:& ad ſimilitudinem domini uniõe fœcunda. Virgæ flos chriſtus eſt dicẽs.Ego flos cãpi:& liliũ cõualliũ.Qui & in alio loco lapis prædicatur abſciſus de monte ſine manibus.ſignificãte propheta uirginem naſciturum eſſe de uirgine.Manus q̃ppe accipiuntur pro opere nuptiarum.ut ibi.ſiniſtra eius ſub capite meo:& dextera illius amplexabitur me.In huius ſenſus congruit uoluntatẽ etiam illud:q̃ animalia quæ in arca noe bina inducuntur.immũda ſunt . impar numerus eſt mundus.q̃ moyſes & ieſus naue nudis in ſanctam terram pedibus iubẽtur ĩcedere:& diſcipuli ſine calciamentorum onere & uinculis pellium ad prædicationem noui euangelii deſtinantur .q̃ milites ueſtimentis ieſu ſorte diuiſis:caligas non habebant quas tollerent .Nec enim poterat habere dominus: quod prohibuerat ſeruis.Laudo nuptias:laudo.coniugium.ſed quia mihi uirgines generant.Lego de ſpinis roſam.de terra aurum:de concha margaritam.Nunquid qui arat:tota die arabit?Nonne & laboris ſui fruge lætabitur?Plus honorantur nuptiæ:quando quod de illis naſcitur. plus amatur. Quid inuides mater filiæ. Tuo lacte nutrita eſt.tuis educata uiſceribus.in tuo adoleuit ſinu.tu illam uirginem ſedula pietate ſeruaſti. Indignaris q̃ noluit militis eſſe uxor.ſed regis?Grande tibi beneficium præſtitit.Socrus dei eſſe cœpiſti.De uirginibus inquit apoſtolus præceptum domini non habeo.Cur?Quia & ipſe ut eſſet uirgo:non fuit imperii ſed propriæ uoluntatis.Neq̃ enim audiendi ſunt.qui eum uxorem habuiſſe confingunt.cum de continẽtia differens & ſuadens perpetuam caſtitatem intulerit.Volo autem omnes eſſe ſicut meipſum.Et infra. Dico autem inuptis & uiduis:bonum eſt illis ſi ſic permaneant ſicut & ego.Et in alio loco.Nũquid non habemus poteſtatem circũducẽdi mulieres.ſicut & cæteri apoſtoli?Quare ergo non habet domini de uirginitate præceptum?Quia maioris eſt mercedis quod non cogitur:& offertur?Quia ſi fuiſſet uirginitas impata: nuptiæ uiderentur ablatæ.& duriſſimum erat contra naturã;cogere angelorũq̃ uitam ab hominibus extorquere:& id quodãmodo dãnare.quod conditũ ẽ.Alia fuit in ueteri lege fœlicitas.Ibi dr.Beatus q̃ habet ſemen in ſyon.& domeſticos in hieruſalem.& maledicta ſterilis quæ non pariebat.& filii tui ſicut nouellæ oliuarum:in circuitu menſæ tuæ.& in repromiſſione diuitiarũ.& non erit infirmus in tribubus tuis.Nunc eunuchis dicitur.Ne te lignũ arbitreris aridũ.habes locum pro filiis & filiabus in cæleſtibus ſempiternũ.Nũc benedicuntur pauperes:& lazarus diuiti præfertur i purpura.Nũc q̃ infirmus ẽ:fortior eſt.Vacuus erat orbis.& ut de typicis taceã:ſola erat benedictio liberorum.Propterea & abrahã iam ſenex cethuræ copulatur. & iacob mandragoris redimitur.& concluſam uuluam in eccleſiæ figurã rachel pulchra conqueritur.Paulatim uerõ increſcente ſegete meſſor imiſſus eſt.Virgo helias.heliſæus uirgo :uirgines multi filii prophetarum.Hieremiæ dicitur.Et tu ne accipias uxorẽ .Sanctificatus i utero:captiuitate propinqua:uxorẽ prohibetur accipere.Aliis uerbis idipſum apoſtolus loquitur.Aeſtimo hoc bonũ eſſe propter iſtantẽ neceſſitatem. quoniã bonum eſt homini ſic eſſe.Quæ eſt iſta neceſſitas quæ aufert gaudia nuptiarum?Tempus breuiatũ eſt.reliquum eſt.ut & qui habẽt uxores:ſic ſint quaſi non habeant.In proximo eſt nabuchodonoſor. ꝓmouit ſe leo de cubili ſuo.Quo mihi ſuperbiſſimo regi ſeruitura coniugia?Quo paruulos?quos ꝓpheta complorat dicens.adhæſit lingua lactẽtis ad faucem ipſius ĩ ſiti.paruuli poſtulauerũt panem .& qui frangeret eis

non erat.Inueniebatur ergo ut diximus in uiris tantum hoc continentiæ bonū:& in doloribus iugiter eua 278
parturiebat.postq̄ uero uirgo cōcepit ī utero & peperit nobis puerū.cuius pricipatus ī hūeros eius.deū for
tem.patrē futuri sæculi:soluta maledictio est.Mors per euam:uita per mariam. Ideoq; & diutius uirginita-
tis donū fluxit in fœminas:qa cœpit a fœmina.Statim ut filius dei ingressus est super terrā.nouā sibi legē in
stituit ut qui ab angelis adorabat in cælo:haberet angelos & in terris. Tūc holofernis caput iudith uidua
& cōtinēs amputauit.Tūc Amā qui iterpretatur iniquitas:suo combustus est igne.Tūc iacobus & ioannes
relicto patre.rete & nauicula.secuti sūt saluatorem:affectū sanguinis & uincula sæculi & curā domus pari-
ter relinquentes.Tunc primum auditum est;qui uult uenire post me:abneget semetipsum.& tollat crucem
suam:& sequatur me.Nemo enim miles cum uxore pergit ad prœliū.Discipulo ad sepulturam patris ire cu
pienti :nō permittit.Vulpes foueas habent.& uolucres cæli nidos ubi requiescant.filius autem hominis nō
habet ubi caput suum reclinet.Ne forsan cōtristeris.si anguste māseris.Qui sine uxore est:sollicitus est ea q̄
domini sunt .quō placeat domino.Qui autem cū uxore est.sollicitus est ea quæ sunt huius mundi:quomo
do placeat uxori.Diuisa est mulier:& uirgo.Quæ non est nupta cogitat quæ sunt domini:ut sit sancta cor-
pore & spū.Nam quæ nupta est.cogitat quæ sunt mundi huius:quomodo placeat uiro .Quantas molestias
habeant nuptiæ.& quot sollicitudinibus uinciantur:in eo libro quem aduersus heluidium de beatæ mariæ
perpetua uirginitate edidimus:puto breuiter expressum.Nunc eadem replicare perlongum est.Et si cui pla
cet:de illo potest haurire fonticulo.Verum ne penitus uidear omisisse.nunc dicam.q; cum apostolus sine ī-
termissione orare nos iubeat.& qui in cōiugio debitum soluit.orare non possit:aut oramus semper & uirgi
nes sumus.aut orare desinimus:ut coniugio seruiamus.Et si nupserit inquit uirgo non peccat: tribulationē
tamen carnis habebunt huiusmodi.Et in principio libelli præfatus sum me de angustiis nuptiarum.aut ni
hil omnino:aut pauca dictutum.Et nunc eadem admoneo.ut si tibi placet scire quot molestiis uirgo sit li-
bera.quot uxor astricta sit.legas tertullianum ad amicū philosophum.& de uirginitate alios libellos.& bti
cypriani uolumē egregium.& papæ damasi super hac re uersu prosaq; composita:& ambrosii nostri quæ nu
per scripsit ad sororē opuscula.In quibus tanto se effudit eloquio:ut quicquid ad laudes uirginum pertinet
exquisierit.inuenerit.expresserit.ordinarit.A nobis diuerso tramite inceditur.Virginitatem non tantum ef
ferimus:sed seruamus.Nec sufficit scire quod bonum est.nisi custodiatur attentius quod electum est .quia
illud iudicii est.hoc laboris:& illud cōmune cū pluribus.hoc cum paucis.Qui perseuerauerit inquit usq; ī
finem:hic saluus erit.Et multi uocati:pauci autem electi.Itaq; obtestor te coram deo.& christo iesu.& ele-
ctis angelis eius.ne uasa templi quæ solis sacerdotibus uidere concessum est:facile in publicum proferas.ne
sacrarium dei quisq̄ profanus aspiciat.Ozas arcam quam non licebat attingēs:subita morte prostratus est.
Neq; enim uas aureum.& argentum tam carum deo fuit:q̄ templum corporis uirginalis. Præcessit umbra:
nunc ueritas est.Tu quidem simpliciter loqueris:& ignotos quosq; blanda non despicis.sed aliter uident ī-
pudici oculi:non norunt animæ pulchritudinem considerare sed corporum.Ezechias thesaurum dei mon
strauit assyriis:sed assirii non debuerant uidere quod cuperent.Deniq; frequentibus bellis iudæa conuulsa.
uasa primum domini capta atq; translata sunt inter epulas.atq; concubinarum greges(quia palma uitiorū ē
honesta polluere)balthasar potat in phyalis.Nec declines aurem tuam in uerba malitiæ.Sæpe enī indecens
aliquid loquentes:tēptant mentis arbitrium.Si libenter audias uirgo quod dicitur.si ad ridiculum casu la-
baris.quicquid dixeris laudant:quicquid negaueris negant. Innocētem uocant & sanctam. & in qua nullus
sit dolus.ecce uere ancilla christi dicentes.ecce tota simplicitas.non ut illa horrida.turpis.rusticana terribi-
lis:& quæ ideo forsitā maritum nō habuit quia inuenire non potuit.Naturali dicimur malo. Adulatoribus
nostris libenter fauemus.& q̄q̄ nos respondeamus indignos.& calidus rubor ora perfundat:attamen ad lau
dem suam intrinsecus anima lætatur.Sponsa christi arca est testamenti:intrinsecus & extrinsecus deaura-
ta .custos legis domini.Sicut in illa aliud non fuit:nisi tabulæ testamenti:ita & ī te nullus sit extrinsecus co
gitatus.Super hoc propiciatorium quasi super cherubin sedere uult dominus.Mittit discipulos suos.ut ī te
sicut in pullo asinæ sedeat.curis te sæcularibus soluant.ut paleas & lateres ægypti derelinquens: moysē se-
quaris in heremo.& terram repromissionis introeas.Nemo sit qui prohibeat:nō mater:non soror:non co-
gnata:non germanus:dominus te necessariam habet.Quod si uoluerint ipedire timeant flagella pharaōis.
qui populum dei ad colendum eum nolens dimittere:passus est ea quæ scripta sunt.Iesus ingressus in tem-
plum:ea quæ templi non erant.proiecit.Deus enim zelotes est & non uult fieri patris domum speluncam
latronum.Alioquin ubi æra numerantur.ubi sunt caueæ columbarum & simplicitas enecatur.ubi ī pecto
re uirginali sæcularium negociorum cura æstuet.statim uelum templi scinditur.spōsus consurgit iratus: &
dicit relinquetur uobis domus uestra deserta.Lege euangelium.& uide quomodo maria ad pedes domini
sedens: marthæ studio præferatur.Et certe martha sedulo hospitalitatis obsequio:domīo atq; discipulis cō
uiuium præparabat.Martha inquit martha sollicita es:& turbaris erga plurima. Pauca aut necessaria sunt
aut unum.Maria bonā partem elegit:quæ non auferetur ab ea.Esto & tu maria.cibis præferto doctrinam
Sorores tuæ curritent & quærant quomodo christum hospitem suscipiant.tu semel sæculi onere proiecto:
sede ad pedes domini tui.& dic.Inueni eum quem quærebat anima mea.tenebo eum & non dimittam.& il
le respondeat. Vna est columba mea.perfecta mea.una ē matri suæ.electa genitrici suæ.cælesti uidelicet hie
rusalem.Semper te cubiculi tui secreta custodiant.semper tecum sponsus ludat intrinsecus. Orans loqueris
ad sponsum.legis:ille tibi loquitur.& cum te sōnus oppresserit.ueniet post parietem & mittet manū suam
per foramen.& tanget uentrem tuū:& expgefacta consurgēs dices. Vulnerata charitate ego sum . Et rursus
ab eo audies.Hortus conclusus soror mea:fons signatus.Caue ne domū exeas.& uelis uidere filias regionis

alienæ.q̃uis fres hẽas pr̃iarchas.& iſrael parẽte læteris.Dina egreſſa corrupit.Nolo te ſpõſũ quærere p̃ plateas.nolo te circuire angulos ciuitatis.Dicas licet ſurgã & circuibo ciuitatẽ:in foro & i plateis querã quem dilexit aia mea:& iterroges.nũquid quem dilexit aia mea uidiſtis.nemo tibi reſpondere dignabit.Sponſus i plateis nõ põt inueniri.Arcta & anguſta uia ẽ:quẽ ducit ad uitam.Deniq; ſequit.Queſiui eũ & nõ iueni.uo caui eũ & non reſpondit mihi.Atq; utinam non inueniſſe ſufficiat. Vulneraberis.nudaberis : & gemebũda narrabis.Inuenerũt me cuſtodes.qui circũeunt ciuitatẽ.p̃cuſſerunt me.& uulnerauerũt me:tulerũt palliũ meũ mihi.Si autem hæc exiens patit illa quæ dixerat ego dormio.& cor meũ uigilat.& faſciculus ſtactem fratruelis meus mihi in medio uberũ meorũ commorabit quid de nobis fiet. quæ adhunc adoleſcentulæ ſumus.quæ ſponſa intrante cũ ſponſo:remanemus extrinſecus? Zelotypus eſt chriſtus.non uult ab aliis uideri faciem tuam.Excuſes licet.atq; cauſeris obducto uelamine.ora contexi.te quæſiui . tibi dixi annuncia mihi.quem dilexi anima mea.ubi paſcis.ubi cubas in meridie.nequando efficiar ſicut operta ſuper greges ſodaliũ tuorũ:indignabit.tumebit.& dicet.Si non cognoueris teipſam o pulchra iter mulieres. egredere tu in ueſtigiis gregũ.& paſce hædos tuos in tabernaculis paſtorum. Si inquit pulchra.& iter omnes mulieres ſpecies tua diligatur ab ſponſo.Niſi te cognoueris.& omni cuſtodia ſeruaueris cor tuũ . niſi oculos iuuenũ fugeris.egredieris de thalamo meo:& paſces hædos tuos.qui ſeparandi ſunt a ſiniſtris.Itaq; mi euſtochium filia.domina.conſerua.germana(aliud enī ætatis.aliud meriti.aliud religionis.hoc charitatis nomen eſt)audi eſaiã loquentem.Populus meus intra cubiculum tuũ.claude oſtiũ tuũ:abſcondere puſillũ aliquantulum donec tranſeat ira domini.Foris uagent uirgines ſtultæ tu intrinſecus eſto cũ ſpõſo.quia ſi oſtium clauſeris & ſecundum euangelii præceptum in occulto oraueris patrem tuum.ueniet.pulſabit & dicet. Ecce ego ſto ãte ianuam & pulſo.ſiquis mihi aparuerit itroibo & cœnabo cũ eo & ipſe mecũ.& tu ſtatim ſollicita reſpõdebis. Vox fratruelis mei pulſãtis & dicẽtis. Aperi mihi ſoror mea.proxima mea.colũba mea.perfecta mea. Neceſſe eſt ut dicas.Diſpoliaui me tunicam meam.quomodo induar illa? Lauaui pedes meos.quomodo inquinabo eos? illico conſurge & aperi.ne te moráte pertranſeat:& poſtea cõqueraris & dicas apui ego patrue li meo:patruelis meus pertranſiuit.Quid enim neceſſe eſt.ut cordi tui oſtia clauſa ſint ? Sponſo aperiantur chriſto claudantur diabolo ſecundum illud.Si ſpiritus poteſtatem habentis aſenderit ſuper te:ne dimiſeris locum tuũ.Daniel in cœnaculo ſuo(neq; enim p̃manere poterat in humili)feneſtras:apertas ad hieruſalem habuit.Et tu habeto apertas feneſtras.ſed unde lumen introeat.unde uideas ciuitatem domini. Ne aperias illas feneſtras:de quibus dicitur.Intrauit mors per feneſtras noſtras.Illud quoq; tibi uitandum eſt:ne uanæ gloriæ ardore capiaris.Quomodo iquit ieſus poteſtis credere gloriam ab hominibus accipiẽtes? Vide quale malũ ſit:quod qui habuerit.non poteſt credere.Nos uero dicamus.Quoniam gloriatio mea tu es : & q̃ gloriatur.in domino glorietur.Et ſi adhuc hominibus placerem:xp̃i ſeruus non eſſem.Et mihi autem abſit gloriari.niſi in cruce domini noſtri ieſu chriſti:per quem mihi mundus crucifixus eſt.& ego mundo .Et illud.In te laudabimur tota die:in te laudabitur anima mea.Cũ facis elemoſynam:deus ſolus uideat . Cõ ieiunas :læta ſit facies tua.Veſtis nec ſatis mũda.nec ſatis ſordida.& nulla diuerſitate notabilis:ne ad te obuiã prætereuntiũ turba conſiſtat.aut digito demonſtreris.Frater eſt mortuus.ſororis eſt corpuſculũ deducendum.Caue ne dũ hoc ſæpius facis ipſa moriaris.Nec ſatis religioſa uelis uideri.nec plus humilis q̃ neceſſe ẽ: ne gloriam fugiendo quæras.Plures enim paupertatis miſericordiæ.atq; ieiunii arbitros declinantes:in hoc ipſo cupiunt placere:q; placere conténunt.& mirũ in modũ laus dum uitatur:appetitur.Cæteris perturbationibus(quibus hominis mẽs gaudet.ægreſcit.ſperat.& metuit)plures inuenio extraneos.hoc uitio pauci admodũ ſũt.qui caruerint.& ille eſt optimus:qui quaſi in pulchro corpore rara neuorũ ſorde reſpergitur. Neq; uero te moneo.ne de diuitiis glorieris.ne de generis nobilitate te iactes.ne te cætetis p̃feras.Scio hũili tatem tuam.Scio te ex affectu dicere.Domine non eſt exaltatum cor meum.neq; elati ſunt oculi mei.Noui apud te & apud matrem tuam:ſuperbiam per quam diabolus cecidit.penitus locum non habere. Vnde ad te ſuper ea ſcribere ſuperfluũ eſt.Stultiſſimum quippe:eſt docere.quod nouerit ille.quẽ doceas.Sed ne hoc ipſum tibi iactantiam generet.q; ſæculi iactantiam cõtempſiſti.ne cogitatio tacita ſubrepat:ut quia iauratis ueſtibus placere deſiſti.placere coneris inſordidis.Et ſi quando in conuentu fratrum ueneris. uel ſororum: humili ſedeas ſcabello.te cauſeris indignã:uocem ex induſtria quaſi confectam ieiuniis tenues & deficiẽtes imitata greſſus humeris imitaris alterius.Sunt quippe nonnullæ exterminantes facies ſuas.ut appareant hominibus ieiunantes:quæ ſtatim.ut aliquem uiderint ĩgemiſcũt.dimittũt ſupciliũ & operta facie.uix unum oculum librant ad uidendũ.ueſtis pulla.cingulum ſacceum.& ſordidis manibus pedibuſq; uenter ſolus qa uideri non poteſt æſtuat cibo.His quotidie pſalmus ille cantatur.Dominus diſſibabit oſſa hominum ſibi placentium. Aliæ uirili hĩtu ueſte mutata.erubeſcũt fœmiæ eſſe. qđ natæ ſũt.Crinem amputãt.& ipudẽter erigũt facies eunuchinas.Sũt quæ ciliciis ueſtiũt:& cucullis fabrefactis:ut ad infantiam redeãt imitant noctuas & bubones.Sed ne tãtũ uidear diſputare de fœminis.uiros quoq; fuge.quos uideris cathenatos.quorũ fœminei cõtra apoſtolũ crines hircorũ barba.nigrũ palliũ & nudi in patientia frigoris pedes. Hæc omnia argumenta ſũt diaboli.Talẽ olí Antymũ:tãlẽ nuper ſophroniũ Roma cõgemuit.Qui poſtq̃ nobiliũ introierũt domos:& deceperũt mulierculas oneratas peccatis.ſemper diſcentes.& nunq̃ ad ſcientiam ueritatis peruenientes:triſtitiã ſimulãt.& quaſi louga ieiunia furtiuis noctiũ cibis protrahũt.Pudet dicere reliqua ne uidear potius iuuhi q̃ monere.Sũt alii(de mei ordinis hominibus loquor) qui ideo preſbyteratum.& diaconatũ ambiũt:ut mulieres licẽtius uideãt.Ois his cura de ueſtibus:ſi bene oleãt ſi pes laxa pelle nõ ſolleat. Crines calamiſtri ueſtigio rotant.digiti de ánulis radiãt.& ne plantas hũilior uia ſpargat.uix iprimũt ſũma ueſtigia.Tales cũ uideris:ſponſos magis æſtimato q̃ clæricos.Quidá i hoc oẽ ſtudiũ uitáq; poſuerũt.ut ma

tronarū noīa domos moreſq; cognoſcāt. Ex q̄bus unū qui huius artis eſt prīceps. breuiter ſtrictimq; deſcri bā: quo facilius magro cognito. diſcipulos recognoſcas. Cū ſole feſtinus exurgit. ſalutādi ei ordo diſponit. uiarū cōpēdia req̄rūt: & pene uſq; ad cubicula dormiētiū ſenex īportunus īgredit. Si puluillū uiderit: ſi mā tile elegās: ſi aliquid domeſticæ ſupellectilis laudat: mirat: & attrectat: & ſe his īdigere cōquerēs: nō tā īpe trat: q̄ extorquer: qa ſingulæ metuūt uere dariū urbis offēdere: huic inimica caſtitas: inimica ieiunia: prādiū nidoribus probat: & altilis geranopepa: uulgo papizo nominat. os barbarū & procax: & īconuitia ſemper ar matū. Quocūq; te uerteris: primus ī facie ē. Quicqd nouū īſonuerit: aut auctor aut exaggerator eſt famæ. Equi p horaꝝ momenta mutant. tā nitidi. tā feroces: ut illū thraci regis putes eſſe germanū. Variis callidus hoſtis pugnat īſidiis. Sapiētior erat coluber omnibus beſtiis: q̄s creauerat dominus ſuper terrā. Vnde & apo ſtolus. Non qd ignoramus eius aſtutias? Nec affectatæ ſordes: nec exquiſitæ mūditiæ cōueniūt xp̄iano. Si qd ignoras. ſiqd de ſcripturis dubitas: interroga eū. quem uita cōmendat. excuſat ætas. fama non reprobat. q̄ poſſit dicere. Deſponſaui enim uos uni uiro uirginem caſtam exhibere xp̄o. Aut ſi nō eſt. qui poſſit expo nere: melius eſt aliquid ueſcire ſecuram: q̄ cum periculo diſcere. Memento qa ī medio laqueoꝝ ambulas: & multæ ueteranæ uirgines. caſtitatis īdubitatæ. in ipſo mortis limine coronam pdidere de manibus. Siquæ ancillulæ ſunt comites ꝓpoſiti tui. ne erigaris aduerſus eas: ne īferis ut domia: Vnum ſponſum habere cœ piſtis ſimul pſallitis. chriſti ſimul corpus accipitis. cur menſa diuerſa ſit? Prouocentur & aliæ: honor uirgi nū ſit inuitatio cæterarū. Quod ſi aliquā ſenſeris infirmiorem ī fide: ſuſcipe cōſolare blandire. & pudicitiā illius fac lucrū tuū. Siqua ſimulat fugiens ſeruitutem: huic apte apoſtolū lege. Melius eſt nubere: q̄ uiri. Eas aūt uirgines & uiduas. quæ ocioſæ & curioſæ domos circueūt matronaꝝ. q̄ rubore frōtis attrito paraſito rum incedunt in modū: quaſi quaſdā peſtes abiice. Corrūpunt mores bonos cōfabulationes peſſimæ. Nulla illis niſi uētris cura eſt. & quæ uentri proxima. Iſtiuſmōi hortari ſolēt & dicere. Mi catella: rebus tuis utere. & uiue dū uiuis. Nūquid filiis tuis ſeruas? Vinoſæ atq; laſciuæ. qd uis mali īſinuāt. ac ferreas quoq; mentes ad delitias molliūt: & cū luxuriatæ fuerit. ī xp̄o nubere uolūt. habētes dānationē. q̄ primā fidem irritā fece runt. Nec tibi diſerta multū uelis uideri: aut lyricis feſtiua carmībus metro ludere. Nō delūbē matronarum ſaliuā delicata ſecteris. quæ nūc ſtrictis dētibus: nūc labiis diſſolutis. balbutiētē līguā īdimidiata uerba mo derant: ruſticum putātes oē q̄ naſcit. Inde illis adulterium etiā līguæ placet. Quæ pars fideli cum infidele? Quæ enī cōmunicatio luci ad tenebras? Qui cōſenſus xp̄o cum bellial? Quid facit cum pſalterio Oratius. cū euāgeliis Maro. cū apoſtolo cicero? Nōne ſcādalizat frater: ſi te uiderit ī idolio recūbētē? Et licet oīa mū da mundis. & nihil reiiciendum. qd cum gratiarum actiōe pcipit: tamē ſimul bibere nō debemus calicem xp̄i. & calicē dæmonioꝝ. Referā tibi meæ infœlicitatis hiſtoriā. Cum ante ānos plurimos. domo. parētibus. ſorore. cognatis. & quod his difficilius ē. cōſuetudie lautioris cibi. ꝓpter cæloꝝ me regna caſtraſſem. & hie roſolymā militaturus pergerē: bibliotheca. quā mihi romæ ſūmo ſtudio ac labore cōfecerā. carere nō pote ram. Itaq; miſer ego lecturus Tullium ieiunabā. poſt noctium crebras uigilias. poſt lachrymas. quas mihi p teritorū recordatio peccatoꝝ ex ītimis uiſceribus eruebat: plato ſumebat ī manibus. Si quādo ī memetipſū reuerſus ꝓphetas legere cœpiſſem: ſermo horrebat icultus. Et qa lumē cæcis oculis nō uidebā: non oculoꝝ putabā culpā eē ſed ſolis. Dū ita me antiquus. ſerpēs illuderet. ī media ferme quadrageſima medullis īfuſa fe bris corpus iuaſit exhauſtum: & ſine ulla requie (quod dictu quoq; incredibile ſit) ſic infœlicia mēbra depa ſta ſūt: ut oſſibus uix hærerē. Interim parabant exequiæ. & uitalis animæ calor toto frigeſcente iam corpo re: ī ſolo tātū tepente pectuſculo palpitabat. Cū ſubito raptus ī ſpiritu ad tribunal iudicis ptrahor: ubi tātū lūinis erat. & tātū excircūſtātiū claritate fulgoris. ut ꝓiectus ī terrā: ſurſū aſpicere nē auderē. Interrogatus de cōditiōe: chriſtianū me eſſe reſpōdi. Et ille q̄ præſidebat mētiris ait. ciceroniāus es: nō chriſtianus. Vbi. n. theſaurus tuus: ibi & cor tuum. Illico obmutui. & inter uerbera (nā cædi me iuſſerat) cōſcientiæ magis igne torquebar. illū mecum uerſiculum reputans. In īferno autē qs cōfitebit tibi? Clamare tamen cœpi: & eiulās dixi. Miſerere mei domine. miſerere mei. Hæc uox iter flagella reſonabat: tandē ad p̄ſidētis genua ꝓuoluti q̄ aſtabāt: p̄cabant ut ueniā tribueret adoleſcentiæ. & errori pœnitentiæ locū cōmodaret. exacturus deinde cruciatū: ſi gētilium libros aliquando legiſſem. Ego q̄ tāto cōſtrictus articulo uellem etiā maiora ꝓmittere: deierare cœpi: & nomē eius obteſtās dicere. Domine ſi unq̄ habuero codices ſæculares. ſi legero: te negaui. In hæc ſacramenti uerba dimiſſus reuertor ad ſupos: & mirantibus cunctis oculos apio. tāto lachrymarū ī bræ pfuſos: ut etiā incredulis fidem facerem ex dolore. Nec uero inanis ſopor ille fuerat. aut uana ſōnia. qui bus ſæpe deludimur: teſte eſt tribunal illud ante quod iacui iudicium teſte eſt quod timui. Ita mihi nunq̄ contingat talem icidere qōnem: liuētes habuiſſe me ſcapulas. plagas ſenſiſſe poſt ſōniū. & tāto dehinc ſtu dio diuina legiſſe. quāto mortalia ante nō legerā. Auaritiæ tibi quoq; uitādū ē malū: nō q̄ aliena non appe tas (hoc enim & plublicæ leges puniūt) ſed qd tua quæ ſūt. aliēa nō ſerues. Si ī alieno īquit fideles nō fuiſtis. qd uīm ē qs dabit uobis? Aliena nobis auri argētiq; ſūt pondera. nīa poſſeſſio ſpiritalis ē: de q̄ alibi dī. Re dēptio uiri ꝓprie diuitiæ. Nemo enī pōt duobus dominis ſeruire. Aut enim unū odiet. & alterū amabit. aut unum patiet: & alteꝝ cōtēnet. Nō poteritis deo ſeruire & māmonæ. i. diuitiis. Nā gentili Syroꝝ lingua mā mona diuitiæ nūcupant. Cogitatio uictus. ſpiæ ſunt fidei: radix auaritiæ cura gētilium. Sed dicis. Puella ſūt delicata. & quæ manibus meis laborare non poſſum. ſi ad ſenectam uenero. ſi ægrotare cœpo. qs mei miſe rebit? Audi ad apoſtolos loquentē ieſum. ne cogitetis ī corde uīo qd māducetis: neq; corpori uīo qd īdua mini. Nonne anima plus ē q̄ eſca & corpus plus ē q̄ ueſtimentum? Reſpicite uolatilia cæli. quoniam non ſe rūt. neq; metunt. neq; congregāt ī horrea: & pater ueſter cæleſtis paſcit illa. Si ueſtis deſuerit: lilia præponun tur. Si eſurieris. audis beatos pauperes & eſurientes. Si aliquis te afflixerit dolor: legito propter hoc cōplaceo

mihi in ifirmitatibus meis:& datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſathanæ qui me colaphizet. ne extollar.Lætare i omnibus iudiciis dei.Exultauerunt eni filiæ iudæ.i omnibus iudiciis tuis domine.Illa tibi ſemper i ore uox reſonet.Nudus exiui de utero mris meæ:nudus & redeam:& nihil itulimus i hūc mundū: neq; auferre quid poſſumus.At nūc pleraſq; uideas.armaria ſtipare ueſtibus.tunicas mutare quotidie: & tamen tineas non poſſe ſuperare.quæ religioſior fuerit.unum exterit ueſtimentum.& plenis arcis pānos trahit. Inficiuntur mēbranæ colore purpureo.aug; liqueſcit in lris.gēmis codices ueſtiunt:& nudus ante fores eorū xps emorit.Cū manū egenti porrexerint buccinant:cum ad agapē uocauerit.pco conducit. Vidi nuper(nomen tamen taceo ne ſatyram putes)nobiliſſimā mulierem romanog; i baſilica beati petri ſemiuiris antecedentibus;ppria māu.quo religioſior putaret ſingulos nūmos diſpartire paupibus.Interea(ut uſu noſ ſe pficile eſt)anus qdam annis paniſq; obſita p̄cucurrit. ut alteg; nūmum accipet:ad quā cum ordie pueniſ ſet.pugnus porrigitur ꝑ denario:& tanti criminis reus ſanguis effundit. Radix omnium malog; eſt auaritia; ideoq; ab apoſtolo idolog; ſeruitus appellat.Quære primū regnū dei:& hæc omnia apponētur tibi.Nō occidet famæ animam iuſtam dominus.Iunior fui.& ſenui.& nō uidi iuſtū derelictum:neq; ſemē eius quæ rens panem.Helias coruis miniſtrātibus paſcit.Vidua ſareptena ipſa cū filiis nocte moritura ꝑphetā paſcit eſurientem:& mig; i modū capface cōpleto.q alendus uenerat alit.Petrus apoſtolus inquit. argētū & aurū non habeo:quod autem habeo .hoc tibi do.In nomine domini ieſu ſurge: & ambula At nunc multi(licet ſermone taceant)opere loquūtur.Fidem & miſericordiam non habeo:qd̄ autē habeo argētū & aurū:hoc tibi non do.Habētes autē uictū & ueſtitum:his contēti ſimus.Audi iacob:qd in ſua oratione poſtulet. Si fuerit dominus meus mecū.& ſeruauerit me i uia hac.per quam ego iter faceo:& dederit mihi panē ad māducā dū.& ueſtē ad ueſtiēdū.Tantum neceſſaria præcatus ē:& poſt annos uiginti diues dominus.& ditior pater. ad terram reuertitur chanaan .Infinita de ſcripturis exēpla ſuppeditant.quæ auaritiā doceant eſſe fugiēdā. Verū quia nūc ex parte de ea dicitur:& ſuo(ſi chriſtus annuerit)uolumini reſeruat:quid ante nō plures annos nitriæ geſtū ſit referamus.Quidā ex fratribus parcior magis q̄ auarior.neſciēs.xxx.argēteis dominū uēditū:cētū ſolidos quos lina texēdo acquiſierat moriens dereliquit .Initum ē iter monachos cōſiliū(nā in eodem loco circiter quinq; milia diuiſis cellulis habitabāt)quid huic facto opus eſſet. Alii pauperibus diſtribuendos eſſe dicebāt.alii dandos eccleſiæ:nonnulli parētibus remittendos.Macharius uero & pābo & iſidorus & cæteri quos patres uocāt:(ſancto in eis loquēte ſpiritu)decreuerūt ifodiēdos eē cū domino ſuo dicentes pecunia tua tecum ſit in perditione.Nec hoc crudeliter quiſq; putet factum. Tantus terror cunctos p totā egyptum inuaſit:ut unū ſolidum dimiſiſſe ſit criminis.Et quoniam monachorū fecimus mētionē.& te ſcio libenter audire quæ ſancta ſunt:aurem pauliſper accōmoda. Tria ſūt in ægypto genera monachog;.Primū cœnobitæ.qd̄ illi ſauches gentili lingua uocāt:nos i commune uiuētes poſſumus appellare .Secūdum anochoritæ q ſoli habitant per deſerta.& ab eo q; ꝑcul ab hominibus receſſerint.nūcupantur. Tertium genus ē .qd̄ rēnuoth dicunt.deterrimū atq; negligētū:& quod in noſtra ꝑuincia aut ſolum: aut primum ē. Hi bini uel trini nec multo plures ſimul habitant.ſuo arbitratu ac ditiōe uiuētes:& de eo qd̄ laborauerit.i medium partes cōferunt.ut habeant alimenta cōmunia.Habitant autem q̄plurimi i urbibus.& caſtellis:& quaſi ars ſi ſancta non uita quicquid uendiderint.maioris eſt præcii.Inter hos ſæpe ſūt iurgia:quia ſuo uiuētes cibo nō patiuntur ſe alicui eē ſubiectos.Re uera ſolēt certare ieiuniis & rē ſecreti uictoriæ faciunt. Apud hos affectata ſunt omnia.laxæ manicæ.caligæ follicātes.ueſtis craſſior.crebra ſuſpiria: uiſitatio uirginū. detractio clericorum:Et ſi quando dies feſtus uenerit ſaturantur ad uomitū.His igitur quaſi quibuſdā peſtibus exterminatis:ueniamus ad eos q plures ſūt & in cōmune habitant .i.quos uocari cœnobitas diximus . Pria apud eos cōfœderatio eſt obedire maioribus:& quicqd iuſſerit facere.Diuiſi ſunt ꝑ decurias atq; centurias. ita ut nouē hominibus decimus ꝑſit.& rurſus decem ꝑpoſitos ſub ſe cēteſimus habeat. Manent ſeparati.ſe iunctis cellulis:uſq; ad horā nonā.Inſtitutum eſt ieiunium·Nemo pgit ad alium exceptis his decanis quos diximus ut ſi cogitationibus forte qs fluctuat:illius cōſoletur alloquiis. Poſt horā nonā i cōmune cōcurritur.pſalmi reſonāt.ſcripturæ recitant ex more:Et cōpletis orationibus.cunctiſq; reſidētibus.medius quem patrem uocant icipit diſputare.Quo loquente tātum ſilentium fit.ut nemo alium reſpicere :nemo audeat excreare.Dicentis laus in fletu eſt audientium. Tacite uoluunt ꝑ ora lachrymæ.& ne in ſingultus qdem erūpit dolor.Cum uero de regno xpi.& de futura beatitudine.& de gloria cœperit annunciare uentura :uideas cunctos moderato ſuſpirio.& oculis ad cælum leuatis itra ſe dicere.Quis dabit mihi pēnas ſicut columbæ. & uolabo.& requieſcā;Poſt hoc concilium ſoluitur.& unaq̄q; decuria cum ſuo parente pgit ad menſas:quibus ꝑ ſingulas hebdomadas uiciſſim miniſtrāt.Nullus in cibo ſtrepitus ē.Nemo comedēs loquit. Viuit pane .leguminibus & holeribus:quæ ſale ſolo cōdiunt. Vinum tantum ſenes accipiunt .quibus & puulis fæpe ſit prādium:ut alio; feſſa ſuſtentet ætas:alio; nō frangat incipiens.Dehinc cōſurgunt pariter.& hymno dicto ad ꝑſepia redeunt:ibi uſq; ad ueſperā cum ſuis unuſquiſq; loquit.& dicit. Vidiſtis illum & illum. quanta i ipſo ſit gra.quātum ſilentium q̄ moderatus inceſſus;Si infirmum uiderit .conſolant.ſi i dei amore feruentē.cohortant ad ſtudium.Et quia nocte extra orationes publicas in ſuo cubili unuſqſq; uigilat:circūeunt cellulas ſingulog;.& aure appoſita qd faciant.diligenter explorant.Qui tardioré deꝑhēderit nō increpāt.ſed diſſimulato qd̄ norunt.eū ſæpius uiſitāt:& prius icipiētes.ꝑuocāt magis orare q̄ cogūt.Opus dei ſtatutū ē.qd̄ decano redditū fert ad œconomū.q & ipſe ꝑ ſingulos menſes patri omniū cū magno tremore reddit rōnem :a quo etiā cibi cū facti fuerit deguſtant.Et qa nō licet dicere cuiq̄ tunicā & ſagū textaq; iuncis ſtrata nō habeo.ita ille uniuerſa moderat: ut néo qd poſtulet nemo nō habeat.Si uero qs cœperit ægrotare.tranſfert ad exedram latiorem.& tanto ſenū miniſterio conſouetur:ut nec delitias urbium.nec matris

quærat affectū. Dominicis diebus orationi tātū & lectionibus uacāt: qđ qdē & oī tempore cōpletis opuscu lis faciunt. Quotidie aliquid de scripturis discitur. Ieiunium totius anni æquale est excepta quadragesima: in qua sola conceditur strictius uiuere. A pentecoste cœnæ mutantur in prandia: quo & traditioni ecclesiasticæ satisfiat & uentrem cibo non onerent duplicato. Tales philo platonici sermonis imitator: tales iosephus Græcus liuius: in secunda iudaicæ captiuitatis historia esse nos debere refert. Verum quia nunc de uirginibus scribens. pene superflue de monachis disputaui. ad tertium genus ueniam. quos anachoritas uocant: & qui de cœnobiis exeuntes. excepto pane & sale. amplius ad deserta nihil ꝓferūt. Huius uitæ auctor paulus. illustrator antonius: & ut ad superiora conscendā. prīceps ioannes baptista fuit. Talem uero uirum hieremias quoq; ꝓpheta describit dicens. Bonum est uiro cum portauerit iugū ab adolescentia sua. sedebit solitarius & tacebit. quoniam sustulit super se iugū & dabit ꝓcutienti se maxillā saturabit obprobris: qa nō i sempiternū abiiciet dominus. Horū laborē & cōuersationē i carne nō carnis. alio tpe si uolueris explicabo: nunc ad ꝓpositū redeā. Quia de auaritia differēs ad mōachos uenerā. quoꝝ tibi exempla ꝓponēs: non dico auꝝ atq; argētū. & cæteras opes: sed ipsam terrā & cælum despiciens. & xp̄o copulata cātabis. pars mea dominus. Post hoc q̄q̄ apostolus orare nos semper iubeat. & sanctis etiam ipse somnus sit oratio. sic tamē diuisas orādi horas debēus habere. ut si forte aliquo fuerimus opere detenti: ipsum nos ad officium tempus admoneat. Horā tertiam. sextam. nonam. diluculum quoq; & uesperam: nemo est qui nesciat. Nec cibi ante sumantur. nisi oratione permissa. nec recedatur a mensa: nisi referatur creatori gratia. Noctibus bis terq; surgendum: reuoluenda de scripturis quæ memoriter retinemus. Egredientes hospitium armet oratio regredientibus de platea. oratio occurrat anteq̄ sessio: nec prius corpusculū requiescat. q̄ anima pascat. Ad oēm actū. ad oēm iter̄ssū: mālus pigat crucē. Nulli ꝺtrahas: nec aduersū filiū matris tuæ pōas scādalū. Tu q̄s. ut alienū seruū iudices? Suo domino stat: aut cadet. Stabit autem: potens est enim dominus statuere illū. Nec si biduo ieiunaueris: putes te non ieiunantibus esse meliorem. Tu ieiūas & irascēris: ille comedit & forte blandit. Tu uexationem mentis: & uētris furiē rixādo digeris. ille moderatius alitur: & deo gragias agit. Vnde quotidie clamat esaias. Non tale ieiuniū elegi: dicit dominus. Et iterum i diebus ieiuniorum uestrorum inueniuntur uoluntates uestræ: & omnes qui sub uestra potestate sunt stimulatis. in iudiciis & litibus ieiunatis: & pcutitis pugnis humilē. Vt quid mihi ieiunatis? Quale illud pōt eē ieiuniū. cuius iram non dicā nox occupat: sed luna integra derelinquit? Teipsam considerans. noli in alterius ruina: sed i tuo ope gloriari. Nec illarum tibi exempla ꝓponas. quæ carnis curā faciētes. possessionū redditus: & quotidianas domus ipē sas supputāt. Neq; enim undecim christi apostoli iudæ ꝓditione sunt fracti. nec phigelo & Alexādro facientibus naufragiū; cæteri a cursu fidei substiterūt. Nec dicas. Illa & illa suis rebus fruit. honoratur ab hominibus: fratres ad eam conueniūt & sorores. Nūquid ideo uirgo esse desinit? Primū dubium est: an uirgo sit talis (non enim quō uidet hō: uidet deus hō uidet in facie. deus autē i corde) dehīc etiam si corpore uirgo est: an spū uirgo sit. nescio. Apostolus autē ita uirginē definiuit ut sit sancta corpore & spū. ad extremū habeat sibi gloriam suā. Vincat pauli sententiam. delitiis fruatur. & uiuat. nos meliorū exempla sectemur. Propone tibi beatam mariam. quæ tantæ extitit puritatis. ut mater domini esse mereret. ad quā cū angelus cabriel in uiri specie descendisset dicens. aue gratia plena. dominus tecum: cōsternata & ꝓterrita respondere non potuit. Nunq̄ enim a uiro fuerat salutata. Deniq; nūcium ediscit & loquitur. & quæ hominē formidauerat: cum angelo fabulatur itrepida. Potes & tu eē mater domini. Accipe tibi tomū. magnū. nouū. & scribe in eo stilo hominis. uelociter spolia detrahe: & cum accesseris ad prophetissā. & cōceperis in utero: & pepereris filium dic. A timore tuo domine concepimus. & doluimus. & pepimus spūm salutatiōis tuæ: quē fecimus nup super terram. Tunc & filius tuus tibi respondebit. & dicet. ecce mater mea & fratres mei. & mirum in modum. ille quem in latitudine pectoris tui paulo ante descripseras. quem in nouitate cordis stilo uolante signaueras: postq̄ spolia ex hostibus receperit. postq̄ denudauerit pricipatus & potestates. & affixerit eas cruci. cōceptus adolescit: & maior effectus sponsā te icipit habere de matre. Grandis labor. sed grande ꝑmiū. esse qđ martyres: esse qđ apostoli: esse qđ christus est. Quæ qdem uniuersa tunc ꝓsunt. cum i ecclesia fiunt. cū in una domo pascha celebramus. si arcam incredimur cū noe. si pereunte iericō: raab meretrix iustificata nos continet. Cæterū uirgines. q̄les apud diuersas hæreses. & q̄les apud ipurissimū māichæū eē dicunt: scorta sūt æstimandæ. nō uirgines. Si .n. corporis eaꝝ auctor ē diabolus. quō possūt honorare psalmatiōem ortus sui? Sed quia sciunt uirginale uocabulum glorioſum. sub ouium pellibus lupos tegunt. Christum mentitur antichristus: & turpitudiem uitæ falso nominis honore conuestiunt. Gaude soror. gaude filia. gaude mi uirgo. quia quod aliæ simulāt: tu uere esse cœpisti. Hæc omnia quæ digessimus. dura uidebūtur eis: qui nō amāt. christum. Qui autem omnem sæculi pompam pro purgamento habuerit. & uana duxerit uniuersa sub sole ut Christum lucri faciat. q cōmortuus est domino suo. & consurrexit & crucifixit carnem cum uitiis & concupiscentiis: libere proclamabit. Quis nos separabit a charitate christi? Tribulatio an angustia. an ꝑsecutio. an fames. an nuditas. an periculum. an gladius? Et iterum. Certus sum enim quia neq; mors. neq; uita. neq; angeli. neq; principatus. neq; potestates. neq; instantia. neq; futura. neq; fortitudo. neq; excelsum. neq; ꝓfundum: neq; alia creatura poterit nos separare a charitate dei quæ est in xp̄o iesu domino nostro. Dei filius ꝓ nostra salute hominis factus est filius decem mensibus in utero ut nascatnr expectat. fastidia sustinet crucentatus egreditur. pannis inuoluitur. blanditiis delinitur: & ille cuius pugillo mundus includitur. præsepis continetur angustiis. Taceo quousq; ad triginta annos ignobili parentum paupertate contentus est: uerbe ratur & tacet. crucifigitur & pro crucifigentibus deprecatur. Quid igitur retribuam domino. pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam: & nomen domini inuocabo. Præciosa in conspectu do

mini mors ſanſtorum eius.Hæc eſt ſola digna retributio.cum ſanguis ſanguine cõpẽſatur.& redempti cruo re chriſti:pro redemptore libenter occũbimus.Quis ſanctorum ſine certamine coronatus eſt?Abel iuſtus occiditur.abraham uxorem periclitatur amittere.Et ne in imenſũ uolumen extendam: quære. & inuenies ſingulos aduerſa perpeſſos.Solus ſalomõ ĩ delitiis fuit:& forſitã ideo corruit.Quem enim diligit dominus corripit:caſtigat autem omnem filium:quem recipit.Nonne melius eſt breui tempore dimicare .ferre ual- lum.arma ſumere. laceſſere ſub lorica. & poſtea gaudere uictorem. q̃ impatientia unius horæ ſeruire per- petuo?Nihil amantibus durum eſt.nullus difficilis cupienti labor.relpice quãta iacob pro rachel facta uxo re ſuſtinuit.Et ſeruiuit inquit ſcriptura iacob pro rachel annis ſeptem.& erant in conſpectu eius quaſi dies pauci:quoniam amabat illam. Vnde & ipſe poſtea memorat.In die uerebar æſtu:& gelu nocte. Amemus & nos chriſtum.eiuſq; ſemper quæramus amplexus.& facile uidebitur omne difficile.breuia putabimus uni- uerſa.quæ longa ſunt:& iaculo illius uulnerati.per horarum mométa dicemus.Heu me quia peregrinatio mea prolongata eſt a me.Non ſunt enim condignæ paſſiones huius temporis.ad futuram gloriam quæ re uelabitur in nobis.Quia tribulatio patientiam operatur.patientia autem probationem.probatio uero ſpẽ. ſpes autem non confundit.quoniam charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris.Quando tibi graue uidetur eſſe.quod ſuſtines:pauli ſecundam epiſtolam ad corinthios lege.In laboribus plurimis.in carceribus abun- dantius.in plagis ſupra modum.in mortibus frequenter.A iudæis quinquies quadragenas una minus acce pi.Ter uirgis cæſus ſum.ſemel lapidatus ſum:ter naufragium feci.nocte & die in profundo maris fui. In iti- neribus ſæpe.periculis fluminum.periculis latronum.periculis ex genere.periculis ex gentibus.periculis in ciuitate. periculis in deſerto.periculis in mari.periculis in falſis fratribus:in laboribus.in miſeriis. in uigiliis multis.in fame & ſiti.in ieiuniis plurimis:in frigore & nuditate.Quis noſtrũ ſaltẽ minimam portionem de catalogo harum ſibi poteſt uendicare uirturum?Ob quæ ille poſtea confidentur aiebat :curſũ cõſumaui: fidem ſeruaui.ſupereſt mihi corona iuſtitiæ:quã retribuet mihi dominus in illa die.iuſtus iudex.Si cibus ĩ- ſulſior fuerit:cõtriſtamur.& putamus nos deo aliquod præſtare beneficium.Cũ aquatius uinũ bibimus:ca lix frangitur.menſa ſubuertitur.uerba reſonant:& aqua tepidior.ſanguine uidicatur.Regnum cælorum uĩ patitur:& uiolenti rapiunt illud.Niſi uim feceris:cælorum regna non capies.Niſi pulſaueris iportune :panẽ non accipies ſacramenti.At non tibi uidetur uiolentia.cum caro cupit eſſe quod deus eſt.& illic ũde angeli corruerunt angelos iudicatura conſcendere?Egredere quæſo pauliſp de carcere.& præſentis laboris ãte ocu los tuos pinge mercedem.quam nec oculus uidit.nec auris audiuit.nec ĩ cor hominis aſcẽdit.Qualis erit il la dies :cum tibi maria mater domini choris occurret comitata uirgineis:cum poſt rubrum mare.ſubmerſo cum ſuo exercitu pharaone:tympanum tenens præcinet reſponſuris.Cantemus domino.glorioſe enim ho- norificatus eſt.æquum & aſcenſorem proiecit in mare.Tunc tecla in tuos læta uolabit amplexus .Tunc & ipſe ſponſus occurret:& dicet. Surge ueni proxima mea.ſponſa mea.columba mea.quia ecce byems tranſi- uit:pluuia abiit ſibi . Tunc angeli mirabuntur & dicent.Quæ eſt iſta proſpiciens quaſi diluculum.ſpecioſa ut luna.electa ut ſol ? Videbunt te filiæ.& laudabunt reginæ:& concubinæ prædicabunt.Hinc & alius caſti tatis chorus occurret.Sara cum nuptis ueniet.filia phanuelis anna cum uiduis.Erunt in diuerſis gregibus carnis & ſpiritus matris tuæ.Lætabitur illa q̃ genuit:exultabit iſta q̃ docuit.Tunc uere ſuper aſinam domi nus aſcendet:& cæleſtem ingredietur hieruſalem.Tunc paruuli(de quibus in eſaia ſaluator effatur.ecce ego & pueri mei quos mihi dedit deus:)palmas uictoriæ ſubleuantes:conſono ore cantabunt oſãna in excelſis. Benedictus qui uenit in nomine domini:oſanna in excelſis.Tunc centum quadraginta quatuor milia ĩ cõ- ſpectu throni & ſeniorum tenebunt citharas.& cantabunt canticum nouum.& nemo poterit ſcire canticũ illud:niſi numerus definitus.Hi ſunt qui cum mulieribus ſe non coinquinauerunt:uirgines enim permanſe runt.Hi ſunt qui ſequuntur agnum quocumq; uadit.Quotiẽſcũq; te uana ſæculi delectauerit ambitio quo tiens ĩ mundo aliquid uideris glorioſum.ad paradiſum mente tranſgredere.eſſe incipe .quod futura es: & audies a ſponſo tuo.Pone me ſicut umbraculum in corde tuo. ſicut ſignaculum in brachio tuo : & opere pariter ac mente munita clamabis.& dices.Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem:& flumina non cooperient eam.

Incipit epiſtola beati hieronymi ad demetriadem uirginem de continentia uirginali ſeruanda.

Nter omnes materias quas adoleſcentia uſq; ad hanc ætatem uel mea uel notarii ſcripſi manu: nihil præſẽti opere difficilius.Scripturus enim ad demetriadem uirgiem chriſti: quæ & nobilita
I te & diuitiis prima eſt in urbe roma ſi cũcta uirtutibus eius cõgrua dixero :aduladi putabor. ſi q- dam ſubtraxero:ne incredibilia uideantur:damnum laudibus eius mea faciet uerecundia. Quid igitur faciam? Quod implere nõ poſſum:negare non audeo.Tanta ẽ auiæ eius:& mris iſigniũ fœmiaꝝ.ĩ iu bẽdo auctoritas:i petẽdo fides:ĩ extorquẽdo ꝑſeuerãtia. Neq;.n.ut nouũ & ꝑcipuũ qddã a me flagitãt:cuius ingeniũ ĩ huiuſcemodi materiis ſæpe detritũ ẽ.Sed ne uocis meæ ꝑ uirili parte deſit teſtimoniũ i eius uirtu tibus explicandis. cuius & inclyti oratoris utar ſententia ſpes magis laudanda eſt: q̃ res q̃q̃ puellares annos fidei ardore ſuperarit: & inde cœperint ubi alias deſiſſe.perfectæ conſumataeq; uirtutis eſt. Sit procul ob trectatio . Faceſſat inuidia . Nullum in ambitione ſit crimen.Ignoti ad ignotam ſcribimus . dũtaxat iuxta facié corporalẽ.Alioquin iterior hõ pulchre ſibi cognitus ẽ.illa notitia.qua paulus apoſtolus ad colocenſes multoſq; credẽtiũ nouerat:quos ãte nõ uiderat.Quãtũ fit apd me meritũ.imo miraculũ uirgis nr̃æ:hĩc põt æſtimari.q; occupatus ĩ explanatiõe tẽpli ezechielis.qd' opus ĩ oĩbus ſcripturis ſcís uel difficillimum ẽ:& in ea parte delubri.ĩ q̃ ſcã ſcõꝝ & thymiamatis altare deſcribitur:malui parũp hoc uti diuerticulo :ut de alta- ri trãſitẽ ad altare,& hoſtiã uiuam placentem deo.ac ſine ulla macula æternæ pudicitiæ cõſecrarem. Scio q̃

ad imprecationem pontificis:flammeū uirginale ſanctū operuit caput.Et illud apoſtolicæ uocis inſigne ce lebratum ſit.Volo autem uos omnes uirginem caſtam exhibere xpo.quando aſtitit regina a dextris eius in ueſtitu deaurato circūdata uarietate.qua ueſte polymita:& multaꝝ uirtutum diuerſitate contexta:indutus fuit & ioſeph:& regum quondam utebantur.filiæ.Vnde & ipſa ſponſa lætatur:& dicit.Introduxit me rex i cubiculum ſuū.Sodaliūq; reſpondet chorus.Omnis gloria filiæ regis intrinſecus.Sed & noſtra oratio dabit aliquid emolumenti.Equorum curſus fauore pernitior fit.Pugilū fortitudo clamoribus incitatur.Paratas ad p̄lium acies:ſtrictoſq; mucrones ſermo imperatoris accendit.Igitur & in opere p̄ſenti auia quidem materq; plantauerunt.ſed & nos rigabimus:& dominus incrementum dabit.Rhetoꝝ diſciplina eſt ab auis & attauis.& omni retro nobilitate ornare quem laudes:ut ramoꝝ ſterilitatem radix fœcunda compenſet.& quod in fructu non teneas:mireris in trunco.Scilicet nunc mihi Proborum & Olibriorum clara repetenda ſunt nomina.& illuſtris Anitii ſanguinis genus.in quo aut nullus.aut rarus erit qui non meruerit conſulatum:aut proferendus Olibrius uirginis noſtræ pater:quem immatura morte ſubtractū roma congemuit. Vereor plura dicere.ne ſanctæ matris uulnus exaſperem:& uirtutum eius recordatio fiat doloris inſtauratio.Pius filius.uir amabilis clemens dominus:cuius affabilis:conſul quidem in pueritia.ſed moꝝ bonitate ſenator illuſtrior:felix morte ſua.qui non uidit patriam corruentem.immo fœlicior ſobole:qui demetriadis pro auiæ nobilitatem inſigniorem reddidit demetriadis filiæ perpetua caſtitate. Veꝝ quid ago oblitus ꝓpoſiti?Dum admiror iuuenem laudaui aliquid bonorum ſæculoꝝ.cum in eo uirgo noſtra magis laudanda ſit:q; hæc uniuerſa contempſerit.q; non ſe nobilem.non diuitiis p̄potentem:ſed hominē cogitarit. Incredibilis animi fortitudo.intra gemmas & ſericum.inter eunuchoꝝ & puellarum cateruas:& adulationem ac miniſteria familiæ perſtrepentis.& exquiſitas epulas.quas ample domus præbebat abundantia:appetiſſe eā ieiuniorum laborem.aſperitatem ueſtium:uictus continentiam.Legerat enim domini uerba dicentis: Qui mollibus ueſtiuntur:in domibus regum ſunt.Stupebat ad conuerſationem heliæ & ioannis baptiſtæ: quorum uterq; zona pellicea aſtrinxit:& mortificauit lombos ſuos.Alter ueniſſe narratur in ſpiritu & uirtute heliæ p̄curſor domini in utero prophetans parentis.& ante diem iudicii iudicis uoce laudatur. Annæ filiæ phanuelis mirabatur ardorem:quæ orationibus atq; ieiuniis uſq; ad ultimā ſenectutem in templo domino ſeruiebat.Quatuor uirginum filiarum philippi deſiderabat choꝝ.& unā ſe illarum eſſe cupiebat: quæ pudicitia uirginali prophetiæ gratiam conſecutæ ſunt.His & huiuſcemodi cogitationibus paſcebat animum: nihil ita metuens q̄ auiam matrēq; offendere.Quarum cum incitaretur exemplo:uoluntate & ſtudiis terrebatur.non quo diſpliceret eis ſanctum propoſitum.ſed q; pro rei magnitudine optare id & appetere non auderent.Aeſtuabat chriſti tyruncula.Oderat ornatum ſuum:& cum heſter loquebatur ad dominum. Tu noſti q; oderim inſigne capitis mei:hoc eſt diadema quo utebatur quaſi regina:& tantæ ducam imunditiæ:uelut pannum mulieris menſtruatæ.Aiunt ſanctæ & nobiles fœminæ.quæ eam uidere.quæ norunt. quas de littore galliarum ad habitationem ſanctorum locorum hoſtium per africam compulit ſæua tempeſtas noctibus & ſecreto conſciis tantum uirginibus dei.quæ in matris & auiæ comitatu erant.nunq̄ eam linteamine.nunq̄ plumaꝝ uſam mollicie:ſed ciliciolum in nuda humo habuiſſe pro ſtratu.iugibus faciem rigaſſe lachrymis:ſaluatoris mente genibus aduolutam ut ſuum reciperet propoſitum.ut impleret deſideriū.& auiæ animū matriſq; molliret.Quid ultra differo?Cum iam nuptiaꝝ appropiquaret dies.& futuro matrimonio thalamus pararetur:ſecreto & abſq; arbitris.noctēq; habens pro ſolatio: talibus fertur ſe armaſſe conſiliis. Quid agis demetrias?Cur pudicitiā tanto pauore defendis?Libertate opus eſt & audacia. Quæ ſic in pace metuis.qd faceres in martyrio ꝓpetrādo?Quæ tuoꝝ uultū ferre nō potes.quō ſuſtineres tribunalia plecutoꝝ?Si te uiroꝝ exēpla nō ꝓuocant:hortet faciatq; ſecurā beata martyr agnes:q̄ ætatē uicit & tyrānū:& titulū caſtitatis martyrio cōſecrauit.Neſcis miſera.neſcis cui uirgitatem tuā debeas.Dudū inter barbaras manus tremuiſti.auiæ matriſq; ſinu & paliis tegebaris.Vidiſti te captiuā:& pudicitiā tuā nō tuæ ptātis.Horruiſti truces hoſtiū uultus:raptas uirgines dei gemitu tacito conſpexiſti.Vrbs tua quondā orbis caput romani populi ſepulchꝝ eſt:& tu in libyco littore exulē uiꝝ exul ipſa accipies.Quā habitura,pnubā?Quo deducēda comitatu?ſtridor punicæ liguæ,pcacia tibi feſcēnina cātabit.Rūpe mores oēs:Perfecta dei dilectio foras mittit timorē.Aſſume ſcutū fidei.loricā iuſticiæ. galeam ſalutis:,pcede ad p̄liū. Habet & pudicitia ſeruata martyriū ſuū.Quid metuis auiā?Quid formidas parētem:Forſitā & ipſe uelit qd te uelle nō credūt. His & aliis q̄pluribus iflāmata ſtimulis oēm corpis cultū & habitū ſæculare q̄ſi ,ppoſiti ſui ipedimēta,piecit.Prætioſa monilia & graues cēſibus unione:ardēteſq; gēmæ reddunt ſcrineis. Vili tunica iduit:uiliori tegit pallio:& iſperata auiæ genibus repēte ,puoluit:fletu tātū merorisq; plāctibus q̄ eſſet oſtendēs.Obſtupuit facta & grauis fœmia alienū habitū inepte cōſpiciēs.Mater gaudio ſtabat attonita.utraq; ueꝝ nō credere qd uerū eſſe cupiebāt.Hæſit uox faucibus:& iter ruborē & palloreꝝ metūq; atq; lætitiā cogitatiōes uariæ mutabātur.Succūbēdū ē huic loco:ne qua narrat aggrediar qd dicēdo minus faciā.Ad explicādā icredibilis gaudii magnitudinē & tulliāi fluuius exiccaret igenii & cōtortæ demoſthenis uibratæq; ſniæ tardius lāguidiuſq; ferrent.Quicqd pōt cogitare aius:qcqd ſermo nō pōt explicare:illo in tpe factū audiuimus.Certati in oſcula neptis mater & filia ruūt:uberti flere p̄ gaudio:iacentē manu attollere:amplexariq; trepidantē:agnoſcere in illius,ppoſito mentē ſuā:& gratulari q; nobilē familiā uirgo uirgitate ſua nobilioꝝ faceret:inueniſſe eam quod p̄ſtaret generi:quod romanæ urbis cineres mitigaret.Ieſu bone quid illud in illa domo exultationis fuit.Quaſi ex radice fœcunda multæ ſimul uirgines pullularunt: exemplumq; patronæ & dominæ ſecuta eſt clientium turba atq; famularum. Per omnes domos ſeruebat uirginitatis profeſſio: quarum cum impar eſſet in carne conditio unū erat præmium caſtitatis.Parum loquor.Cūctæ per africam eccleſiæ quodā

exultauere tripudio. Non ſolū ad urbes: oppida: uiculoſq; ſed ad ipſa quoq; mappalia celebris ſama penetrauit. Omnes inter africā italiāq; inſulæ hoc rumore repletæ ſunt: & inoffenſo pede longius gaudia cucurrere. Tūc lugubres ueſtes italia mutauit: & ſemiruta urbis romæ mœnia priſtinū ex parte recepere fulgorē: ppitiū ſibi æſtimantes deū in alūnæ conuerſione pfecta. Putares extictam gotthoꝝ manū: & colluuiē pfugarū atq; ſeruoꝝ domini deſuper intonantis flumine concidiſſe. Non ſic poſt trebiam thraſimenum & cānas: in quibus locis romanoꝝ exercituum cæſa ſunt milia. marcelli primū apud nolam prælio: ſe populus romanus erexit. minori prius gaudio ſtrata galloꝝ agmīa: auro redempta nobilitas: & ſeminarium romani generis ī arce cognouit. Penetrauit hic rumor oriētis littora: & ī mediterraneis urbibus chriſtianæ gloriæ triūphus auditus eſt. Quæ uirginum chriſti non huius ſe ſocietate iactauit? Quæ mater non tuum iuliana beatum clamauit uteꝝ? Incerta apud infideles ſunt premia futuroꝝ: plus interim recepiſti uirgo: q̄ obtuliſti. Quam ſponſam homīs una tantū ,puincia nouerat uirginem chriſti totus mūdus audiuit. Solent miſeri parentes: & non pleni fidei chriſtiani deformes & aliquo membro debiles filias quia dignos generos non ſueniunt: uirgītati tradere. tanti ut dicit̄ uitrum: quāti margaritū. Certe q religioſiores ſibi uident̄: paruo ſumptu: & q uix ad alimenta ſufficiat: uirgībus dato: oēm cenſum in utroq; ſexu ſæcularibus liberis largiuntur. Quod nup ī hac urbe qdem diues fecit p̄ſbyter. ut duas filias in ,ppoſito uirgīali inopes relīqueret: & alioꝝ ad oēm copiam filioꝝ luxuriæ atq; delitiis ,puideret. Fecerūt hoc multæ (proh dolor) noſtri ,ppoſiti fœminæ. atq; utīnam raꝝ eſſet exemplū. quod quāto crebrius eſt: tanto iſtæ fœliciores: quæ ne plurimaꝝ qdem exempla ſectatæ ſunt. ferē & oīum chriſtianoꝝ laude celebrāt̄: qcqd fuerat nuptiis p̄parātum a ſancta chriſti ſinoride uirgini traditum. ne ſponſo fieret iniuria. īmo ut dotata priſtinis opibus ueniret ad ſponſum. & quod ī rebus mundi pituꝝ erat: domeſticoꝝ dei ſuſtentaret inopiam. Quis hoc credat. Probam illa oīum dignitatem: & cunctæ nobilitatis in orbe romano nomen illuſtrius: cuius ſanctitas: & ī uniuerſos effuſa bonitas etiam apud barbaros uenerabilis fuit: quam trium liberoꝝ: probini: olibrii & probi: non fatigarūt ordinarii conſulatus: & cum incenſis direptiſq; domibus in urbe captiuitas: nunc habitas uenūdare dicit̄ poſſeſſiones: & facere ſibi amicos de iniquo māmona: qui ſe recipiant in æterna tabernacula: ut erubeſcat omnis eccleſiaſtici miniſterii gradus: & caſſa nomīa monachoꝝ emere prædia: tanta nobilitate uendente? Vir barbaroꝝ effugerat manus: & auulſas de complexu ſuo uirgines fleuerat: cum ſubito intolerabili: & quod nunq̄ timuerat: amantiſſimi filii orbitate percutitur. & quaſi futura uirginis chriſti auia: ſpe futuroꝝ mortiferum uulnus excepit. ,pbans in ſe uerum eſſe: quod in lyrico carmīe: ſuper iuſti p̄conio dicitur. Si fractus illabatur orbis. impauidum ferient ruinæ. Legimus in uolumine iob. Adhuc iſto loquente: uenit alius nuncius. Et in eodem. Tentatio. ſiue ut melius habetur in hebraico: militia eſt uita hominis ſuper terram. Ad hoc enim laboramus: & in ſæculi periclitamur militia: ut ī futuro ſæculo coronemur. Nec miꝝ hoc de hominibus credere: cum dominus ipſe tentatus ſit. Et de abraham ſcriptura teſtatur q̄ deus tentauerit eū. Quam ob cauſam & apoſtolus loquitur: gaudentes in tribulatione & ſcientes q̄ tribulatio patientiam operatur: & patientia ,pbationem: & probatio ſpem. ſpes autem non confundit. Et in alio loco. Quis nos ſeparabit a charitate chriſti? tribulatio. an anguſtia. an perſecutio. an fames. an nuditas. an periculum. an gladius? Sicut ſcriptum eſt. Quia propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus ut oues occiſionis. Et eſaias huiuſcemodi homines cohortatur dicēs. Qui ablactati eſtis a lacte: qui auulſi ab ubere: tribulationem ſup tribulationem expectate: ſpem ſuper ſpem. Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriā: quæ reuelabitur in nobis. Cur iſta replicauerim: ſequens ſermo monſtrabit. Quæ de medio mari fumanté uiderat patriam: & fragili cymbæ ſalutem ſuam ſuorūq; commiſerat crudeliora inuenit africæ littora. Excipitur enim ab eo quem neſcias: utrum auarior an crudelior fuerit. cui nihil dulce præter uinum: & præciū. & quī ſub occaſione partium clæmentiſſimi principis ſæuiſſimum oīum extitit tyrannorum. & ut aliquid loquar de fabulis poetarum: quaſi orcus in tartaro: non tricipité: ſed multoꝝ capitum habuit cerberum: q cuncta traheret: laceraret. hic matrum gremiis abducere pactas. negociatoribus: & auidiſſimis mortalium ſyris nobilium puellarum nuptias uendere. non pupillaꝝ: non uiduaꝝ: non uirginum chriſti inopiæ parcere. magiſq; manus rogantiū expectare q̄ uultus. Hanc feram & charybdin: Sillāq; ſuccinctā multis canibus: fugiens barbaros matrona ſuſtinuit. quæ nec naufragiis parceret: nec captiuitatibus flecteretur. Imitare cru delis ſaltem hoſtem romani imperii. Brēnus noſtri temporis tantum quod inuenerat tulit: tu q̄ris quod nō iuenis. & mirant̄ æmuli (uirtus enim ſemp inuidiæ patet) cur tartaꝝ ſecum pudicitiā tacita ,ſcriptiōe mercata ſit. cū & ille partem dignatus ſit accipe: qui totū potuit auferre: & hæc quaſi comiti negare non auſa ſit quæ ſe intelligebat ſub nomīe priuatæ dignitatis tyrāno ſeruientem. Sentio me inimicoꝝ patere morſibus q̄ adulari uidear clariſſimæ & nobiliſſimæ fœminæ. q accuſare non poterunt. ſi me ſcierint hucuſq; tacuiſſe. Neq; enim laudaui in ea unq̄ antiqtatem generis diuitiarū: & potentiæ magnitudinem uiro uiuente uel mortuo. quæ alibi forſitā mercēnaria oīone laudauerunt. Mihi ,ppoſitum eſt ſtilo eccleſiaſtico laudā̄ animam uirginis meæ: & gratias agere. q̄ uolūtatem eius ſua adiuuerit uoluntate. Alioqn cellula monaſterii: uilis cibus: ueſtiſq; contempta: & ætas uicina iam morti: breuiſq; temporis uiaticum: carent omni aſſentatiōis infamia. Deniq; in reliquis partibus omnis mihi ſermo ad uirginem dirigetur: & uirginem nobilem: & nobilem: non minus ſanctitate q̄ genere. cuius quanto ſublimis magis aſcenſus eſt: tanto lapſus periculoſior. Illud tibi nata deo: præ omnibus unū. Prædicam: & repetens: iterūq; iterūq; monebo. Vt animū tuū ſacræ lectionis amore occupes: nec in bona terra pectoris tui ſemētem lolii auenarūq; ſuſcipias: ne dormiente patrefamilias qui eſt voiꝯ ideſt animus deo ſemper adhærens inimicus homo zizania ſuperſeminet: ſed ſemp loquaris. In noctibus q̄ſiui: quē dilexit ania mea: ubi paſcis. ubi cubas in meridie. & adhæſit aīa mea poſt te.

me ſuſcepit dextera tua.Illudq; hieremíæ:non laboraui ſequens te.neq; enim dolor í iacob:nec labor ín iſ-
rael.Quando eras in ſæculo:ea quæ erant ſæculi:diligebas.polire faciem purpuriſſo:& ceruſſa ora depinge-
re:ornare criné:& alienis capillis turritum uerticem ſtruere ut taceam de inaurium p̄ciis:candore margari-
tax̄:rubri maris,pfunda teſtantium.ſmaragdox̄ uirore:ceraunio x̄ flámis: hyacinthox̄ pelago;ad quæ ar-
dent & inſaniunt ſtudia matronax̄.Nunc autem qa ſæculum reliqſti:& ſecūdo poſt baptiſmū gradu: iniſti
pactum cum aduerſario tuo dicens ei:renuncio tibi diabole:& ſæculo tuo:& pompæ tuæ:& operibus tuis.
ſerua fœdus quod pepigiſti:& eſto conſentiens pactūq; cuſtodiens cum aduerſario tuo: dum es í uia huius
ſæculi ne forte tradat te iudici:& de ſuo aliqd uſurpaſſe conuincat.tradariſq; miniſtro:qui ipſe eſt inimicus
& uindex:& mittaris in carcerem:& in tenebras exteriores:quæ quanto a xp̄o uero lumine ſeparamur.tan-
to nos maiori horrore circundant:& nō inde exeas:niſi ſoluas nouiſſimū quadranté:ideſt minimū quodq;
delictum:quia &,p ocioſo uerbo reddituri ſumus rationem in die iudicii.Hæc dicta ſunt non in fauſto con
tra te uaticinio:ſed pauidi cautiq; monitoris officio:ea quoq; in te quæ tuta ſunt.formidátis.Si ſpūs inquit
poteſtatem habentis aſcenderit ſup te:locum tuū ne dimiſeris.quaſi in,pcinctu & í acie ſtamus ſemp ad pu-
gnam.Vult nos loco mouere hoſtis:& de gradu accedeŕ:ſed ſolidanda ueſtigia ſunt:& dicendum ſtatuit ſu-
pra petram pedes meos:& petra refugium leporibus.,p quo multi erinacios legunt animal puum & fuga:&
peccatox̄ ſentibus pgrauatum.Sed ideo ieſus ſpinis coronatus eſt:& nr̄a delicta portauit:&,p nobis doluit:
ut de ſentibus & tribulationibus fœminarum:ad quas dicitur:in anxietatibus & doloribus paries mulier:&
ad uix̄ conuerſio tua;& ipſe tui dominabitur:roſæ uirginitatis:& lilia caſtitatis naſcerenť. Vnde & ſpōſus
paſcitur inter lilia:& inter eos:qui ueſtimenta ſua non coinquinauerunt.uirgines enim permanſerunt: au-
dieruntq; præceptum;candida ſint ſemper ueſtimenta tua:& quaſi auctor uirginitatis & princeps loquitur
confidenter.Ego flos campi:& lilium conuallium.Petra igitur leporum eſt:qui in perſecutionibus fugiunt
de ciuitate in ciuitatem.nec timent illud propheticum.periit fuga a me.Montes autem excelſi ceruis: quo-
rum colubri cibus ſunt:quos educit puer paruulus de foramíne quando pardus & hædus requieſcūt ſimul:
& bos & leo comedunt paleas:ut nequaq̄ bos diſcat feritatem:ſed leo doceatur manſuetudinem. Reuerta-
mur ad propoſitum teſtimonium.Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te:locum tuū ne dimiſe-
ris.Poſt quod ſequitur:Quia curatio quieſcere facit peccata maxima. Qui uerſiculus hunc habet ſenſum.
Si in cogitationes tuas coluber aſcenderit:omni cuſtodia ſerua cor tuum:& cum dauid canito ab occultis
meis munda me domine:& ab alienis parce ſeruo tuo.& ad peccatum maximū quod opere perpetratur:ne-
quaq̄ peruenies:ſed incentiua uitiorum ſtatim in mente iugulabis:& paruulos babylonios allides ad petrā:
in qua ſerpentis ueſtigia non reperiuntur:cauteq; domino ,pmittes ſi mei non fuerint dominati: tunc im-
maculatus ero:emundabor a delicto maximo:Hoc eſt quod alibi ſcriptura teſtať.Peccata patrum reddam í
filios:in tertiam & quartam generationem.ut cogitationes noſtras mentiſq; decretum:non ſtatim puniat:
ſed reddat in poſteris,i.in malis opibus & in delictox̄ pſeuerantia.quando p amos loquiť ſup tribus & qua
tuor impietatibus illius & illius ciuitatis:nōne aduerſabor eam?Hæc curſim quaſi de prato pulcherrimo ſā
ctax̄ ſcripturax̄ paruos flores carpſiſſe ſufficiat:p cōmonitiōe tui:& ut claudas cubiculum pectoris:& cre-
bro ſignaculo munias frontem tuā.ne exterminator ægypti in te locū repiat:ſed priogenita quæ apud ægy-
ptios peunt:in tua mente ſaluenť.& dicas cum,ppheta:paratum cor meū deus:paratum cor meum cantabo
& pſallam:exurge gloria mea:exurge pſalterium & cithara:quam aſſumere iubeť & tyrus:multis peccatorū
confoſſa uulneribus:ut agat pniam:& maculas priſtinæ fœditatis cum petro amaris lachrymis abluat. Ve-
rum nos ignoremus pœnitentiam:ne facile peccemus.Illa quaſi ſecunda poſt naufragium miſeris tabula ſit
in uirgine integra ſeruetur nauis.Aliud é quærere quod pdideris:aliud poſſidere:qđ nūq̄ amiſeris. Vnde &
apoſtolus caſtigabat corpus ſuū.& in ſeruitutem redigebat:ne aliis p̄dicans ipſe reprobus inueniaťi corpo-
riſq; ex pſona generis humani inflāmatus ardoribus loquebaťi. Miſer ego homo quis me liberabit de cor-
pore mortis huius?Et itex̄.Scio quia non habitat in me hoc eſt in carne mea bonum. Velle enī adiacet mi-
hi ut faciam autem bonum nequaq̄.Neq; enim quod uolo bonū:ſed quod nolo malum: hoc facio. Et de-
nuo.Qui in carne ſunt:deo placere non poſſunt. Vos autem non eſtis in carne:ſed in ſpiritu.ſi tamen ſpiri-
tus dei habitat in uobis.Poſt cogitationum diligentiſſimā cautionem ieiuniorum tibi arma ſumenda ſunt.
& canendū cū dauid.Humiliaui in ieiunio aīam meam.& cinerem tanq̄ panem manducaui:& cum moleſti
erant mihi induebar cilicio.Eua p cibum eiecta eſt de paradiſo.Helias quadragíta diex̄ exercitatus ieiunio
igneo curru rapiťi in cælū.Moyſes quadraginta diebus ac noctibus:familiaritate & ſermone dei paſciťi.In ſe
ueriſſimū ,pbans quod diciť.Non in ſolo pane uiuit homo.ſed in omni uerbo quod,pcedit de ore dei. Sal-
uator generis humani:qui uirtutem & conuerſationis ſuæ nobis reliquit exemplum:poſt baptiſmū ſtatim
aſſumiť a ſpiritu:ut pugnet contra diabolum:& opp̄ſſum eum atq; contritū tradat diſcipulis conculcādū.
Vnde & apoſtolus loquiť.Deus aūt cōteret ſathanam ſub pedibus nr̄is uelociter. Et tamē hoſtis antiquus
poſt.xl.diex̄ ieiuniū:p cibum molitur inſidias.& dicit.Si filius dei es:dic ut lapides iſti panes fiāt.In lege mē
ſe.vii.poſt clāgorem tubax̄.x.die menſis:totius gentis hebreæ ieiunium eſt:& extermiatur anima illa de po
pulo ſuo:q̄ ſaturitatem prætulerit contínētiæ.In iob ſcriptum eſt de dracone. Virtus eius in lumbis eius:&
fortitudo illius ſuper umbilicum uentris eius.Aduerſum iuuenes & puellas ætatis ardore hoſtis noſter abu
tiť:& iflammat totam natiuitatis nr̄æ.& implet illud í oſee:oés adulterátes quaſi clibanus corda eox̄:q̄ dei
miſericordia & ieiunox̄ frigore reſtringūtur.Hæc ſunt ignita diaboli iacula:q̄ ſimul & uulnerāt & iflāmāt.
Et a rege babylonio tribus pueris p̄parātur.q ſuccédit fornacem.xlix.cubitox̄ habens ipſe ſeptem hebdo-
madas ad pditōem:q̄s dominus obſeruari iuſſerat ad ſaluté.Sed qūo ibi q̄rtus ſpém habés q̄ſi filii hois imé-

ſos mitigauit ardores:& inter camini æſtuantis incendium docuit flámas calorem amittere: & aliud oculis cõminari:aliud præbeꝛ tactui:ſic & in animo uirginali:rore cæleſti:& ieiunioꝝ frigore:calor puellaris extiguitur:& in humano corpore angeloꝝ imperaꝺ conuerſatio. Quam ob rem & uas electionis de uirginibus ſe dicit domini non habere p̃ceptũ.qa contra naturam.imo ultra naturam eſt:non exercere: quod nata ſis. Interficere in te radicem tuam:& ſola uirgitatis poma decerpere:neſcire thoꝝ:omnem uiroꝝ horrere contactum:& in corpore uiuere ſine corpore. Neq; uero imoderata tibi iperamus ieiũia.& enormẽ ciborũ abſtinentiá.quibus ſtatim corpora delicata franguntꝺ.& ante ægrotare incipiũt: q̃ ſanctecõuerſationis iacere fundamenta.philoſophorumq; ſententia eſt. μέσο τὰς τὰς ἀρετὰς ὑπερβολας κακίας εἶναι: quod latinus ita poteſt ſermo reſonare moderatas eſſe uirtutes:excedentes modum atq; menſuram inter uitia reputari. Vnde & unus de ſeptem ſapientibus. μηδὲν ἀγάν: ideſt ne qd ait nimis. Quod tam celebre factũ eſt:ut comico quoq; uerſu expſſum ſit. Sic debes ieiunare ut non palmites.& reſpirare uix poſſis.& comitũ tuarum uel porteris uel traharis manibus.ſed ut fracto corpis appetitu:nec in lectione:nec in pſalmis:nec i uigiliis: ſolito qd minus facias. Ieiuniũ non perfecta uirtus:ſed cæteraꝝ uirtutũ fundamentum eſt.& ſanctificatio: atq; pudicitia.ſine qua nemo uidebit deum.gradus p̃bet ad ſũma ſcandentibus.nec tamen ſi ſola fuerit:uirginem poterit coronare. Legamus euangelium ſapientiũ:& ſtultaꝝ uirginum:quaꝝ aliæ cubiculum ſponſi ingrediũtur.aliæ bonoꝝ opeꝝ:oleũ non habentes:extinctis lampadibus excluduntur. Latus eſt ſup ieiuniis campus:in quo & nos ſæpe cucurrimus:& multoꝝ ꝓpria habentur libri:ad quoꝝ te mittimus lectionem ut diſcas qd boni habeat continentia & qd econtrario mali ſaturitas:Imitare ſponſum tuũ. Eſto auiæ matriq; ſubiecta. Nullũ uiroꝝ & maxime iuuenũ:niſi cum illis uideas. Nullũ ſcias:quem illi neſciant. Sæcularis quoq; ſententia eſt:eadem uelle:& eadem nolle:ea demũ firma amicitia eſt. Vt appeteres uirginitatem: ut chriſti p̃cepta cognoſceres.ut ſcires qd tibi expediret:quid eligere deberes.illaꝝ te exempla docuerunt. ſancta domi iſtruxit conuerſatio. Non igiꝺ ſolum putes tuũ eſſe:quod tuũ eſt.ſed eaꝝ quæ ſuam in te expſſere pudicitiá.& honorabilium nuptiaꝝ.cubiliſq; imaculati p̃cioſiſſimi germinauere te florem.q perfectos affert fructus ſi humiliaueris te ſub potenti manu dei:& ſcriptum ſemper memineris.ſuperbis deus reſiſtit. humilibus aũt dat gr̃am.ubi autem gr̃a:non opeꝝ retributio:ſed donantis eſt largitas: ut impleaꝺ dictum apoſtoli. Non eſt uolentis neq; currentis:ſed dei miſerentis:& tamen uelle & nolle noſtrum eſt:ipſumq; qd noſtrũ eſt:ſine dei miſeratione noſtraꝝ non eſt. Eunuchoꝝ quoq; tibi & puellaꝝ ac ſeruuloꝝ mores magis eligantur:q̃ uultuum elegantia. qa in omni ſexu & ætate & truncatorum corpoꝝ uiolenta pudicitia:animi conſiderandi ſunt:q amputari niſi xp̃i timore non poſſunt. Scurrilitas atq; laſciuia:te p̃ſente non habeat locum. Nunq̃ uerbum inhoneſtũ audias:aut ſi audieris non iraſcaris. Perditæ mentes hoĩum uno frequenter leuiq; ſermone tentant clauſtra pudicitiæ. Ridere & rideri ſæcularibus derelinque.grauitas tuam p̃ſonã decet. Catonẽq; illum dico cenſoriũ:& ueſtræ quondam urbis principem:q extrema ætate græcas lr̃as non erubuit cenſor:nec deſperauit ſenex diſcere. Et. M. Craſſum ſemel in uita ſua ſcribit riſiſſe lucilius. Fuerit illa affectata ſeueritas:& gloriam quærens auraq; popularem Nos affectus & perturbatiões quãdiu in tabernaculo corporis huius habitamus:& fragili carne circundamur:moderari & regere poſſumus:amputare nõ poſſumus. Vnde & pſalmiſta dicit:iraſcimini & nolite peccare. Quod apoſtolus diſſerens:ſol inquit non occidat ſuper iracundiam ueſtram:quia & iraſci hominis eſt:& finem iracundiæ imponere: chriſtiani. Superfluum reor te monere contra auaritiam:cum generis tui ſit & habere & calcare diuitias:& apoſtolus doceat auaritiam eſſe idolorum cultum.dominuſq; reſpondeat ſciſcitanti:magiſter bone quid boni faciens uitam æternam poſſidebo. ſi uis eſſe perfectus:uade:& uende omnia quæ habes & da pauperibus: & habebis theſaurum in cælis: & ueni ſequere me. Apoſtolici faſtigii eſt perfectæq; uirtutis uendere omnia:& pauperibus diſtribuere:& ſic leuem & expeditum cum chriſto ad cæleſtia ſubuolare. Nobis immo tibi diligens credita eſt diſpenſatio:q̃q̃ in hoc omni ætate omniq; perſonæ libertas arbitrii relicta ſit. Si uis inquit eſſe perfectus Non cogo:non impero:ſed ꝓpono palmã:oſtendo præmia:tuum eſt eligere ſi uolueris in agone atq; certamine coronari. Et conſideremus q̃ ſapienter ſapientia ſit locuta:uende quæ habes. Cui iſta p̃cipiũtur? Nempe illi cui dictum eſt:ſi uis eſſe perfectus non partem bonoꝝ tuoꝝ uende:ſed omnia. Cunq; uendideris qd ſequiꝺ? Et da pauperibus:non diuitibus.non ꝓpinquis:non ad luxuriam:ſed ad neceſſitatem. Siue ille ſacerdos ſit ſiue cognatus & affinis:nihil in illo aliud conſideres q̃ paupertatem. Laudent te eſurientium uiſcera non ructantium opulenta conuiuia. In actibus apoſtoloꝝ quando domini nr̃i adhuc calebat cruor: & feruebat recens in credentibus fides:uendebant omnes poſſeſſiones ſuas:& p̃cia eaꝝ ad apoſtoloꝝ deferebant pedes:ut oſtendant pecunias eſſe calcãdas:dabaturq; ſingulis.put cuiq; opus erat. Ananias & ſapphyra diſpẽſatores timidi:imo corde duplici:& ideo condemnati:qa poſt uotum quaſi obtulerũt ſua:& non eius cui ſe mel ea uouerant.ptemq; ſibi alienæ ſubſtantiæ reſeruauerũt metuentes famã.quam uera fides non timet.p̃ſentem meruere uendictam.non crudelitate ſnĩæ:ſed correptõis exẽplo. Deniq; & apoſtolus petrus nequaq̃ imp̃caꝺ eis mortem.ut ſtultus philoſophus calumniaꝺ.ſed dei iudicium ꝓphetico ſpiritu annunciat:ut pœna duoꝝ hominũ ſit doctrina multoꝝ. Ex eo tempore quo uirginitati ꝓpetuæ conſecrata es.tua nõ tua ſũt imo uere tua.qa xp̃i eſſe cœperunt:quæ auia uiuente uel matre ipſaꝝ arbitrio diſpenſanda ſunt. Sin autem obierint.& ſõno ſanctoꝝ reqeuerit(ſcio enim hoc illas optare ut te habeant ſupſtitem)cum ætas maturior fuerit.& uoluntas grauior.firmiorq; ſententia.facies quod tibi uiſum fuerit.imo quod dominus impat.ſcitura nihil te habituram:niſi quod in bonis opibus erogaueris. Alii ædificent eccleſias.ueſtiant parietes marmorum cruſtis columnarum moles aduehant.earumq; deaurent capita.p̃cioſum ornatum non ſententia. ebore argentoq; ualuas:& gẽmis aurata diſtinguant altaria. Non reꝑhendo:nõ abnuo. Vnuſq;q; ĩ ſenſu ſuo

abūdet meliuſq; eſt hoc facere:q̄ repoſitis opibus ícubare.Sed tibi aliud ꝓpoſitū eſt,chriſtū ueſtire in paupe
ribus,uiſitare í languentibus,paſcere í eſurientibus,ſuſcipe in his q tecto idigent,& maxíe í domeſticis fidei
uirginū alere monaſteria,ſeruoꝝ dei & paupeꝝ ſpiritu habere curam,q diebus & noctibus ſeruiūt domío
tuo,q in terra poſiti imitanť angeloꝝ conuerſatōem,& nihil aliud loquunť niſi quod ad laudes dei ptinet,
habenteſq; uictū & ueſtitū,his gaudent diuitiis. q plus habere nolunt;ſi tamē ſeruant ꝓpoſitum . Alioqn ſi
amplius deſiderant,his quæ neceſſaria ſunt;ꝓbanť idigni.Hæc ad uirginem diuité & uirginē nobilem ſum
locutus . Nūc tantū ad uirginē loquar.í.non ea q̄ extra te ſed in te ſunt conſiderans Præter pſalmoꝝ & oño
nis ordinem,qđ tibi hora tertia,ſexta,nona,ad ueſpeꝝ media nocte & mane ſemp eſt exercēdū.ſtatue quod
horis ſanctam ſcripturā ediſcere debeas,quanto tpe legere,non ad laborē;ſed ad delectatōem & íſtructōem
aíæ,Cūq; hæc finieris ſpatia,& frequēter te ad figenda genua ſollicitudo aíæ ſuſcitauerit,habeto lanā ſemp
in manibus,uel ſtaminis police fila deducito,uel ad torquenda ſubtegmía in aiueolis fuſa uertanť, aliarūq;
neta,aut í globum collige aut extēda compone:quæ texte ſunt reſpice,quæ errata reꝑhende. quæ facienda
cōſtitue.Si tātis operum uarietatibus fueris occupata,nunq̄ dies tibi lōgi erunt.ſed q̄uis æſtiuis tendātur ſo
libus:breues uidebātur í quibus aliquid opis ꝑtermiſſum nō eſt.Hæc obſeruās & teipſam ſaluabis & alias.
& eris magiſtra ſācte cōuerſatōis,multarūq; caſtitaté lucrum tuum facies:ſcriptura dicēte:In deſideriis ē oīs
aía ocioſi.Nec iccirco tibi ab ope ceſſandum ē,quia deo ꝓpitio nulla re idiges.ſed ideo cum oībus laboran
dum eſt,ut ꝑ occaſionem opis nihil aliud cogites:niſi quod ad domini ptinet ſeruitutem.Sípliciter loquar.
Quāuis oēm ſenſum tuum í pauperes diſtribuas,nihil apud xp̄m erit p̄cioſius,niſi quod manibus tuis ipſa
cōfeceris,uel í uſus ꝓprios,uel in exēplum uirginum cæterarum,uel quod auiæ matriq; offeras: maiora ab
eis í refectōe pauperum:p̄cia receptura Pene ꝑterii:quod uel p̄cipuum ē.Dum eſſes paruula:& ſācte & bea
tæ memoriæ anaſtaſius eps romanā regeret eccleſiā:de oriētis partibus hæreticorum ſæua tēpeſtas ſimplici
tatem fidei:q̄ apoſtoli uoce laudata eſt polluere & labefactare conata eſt.Sed uir ditiſſimæ pauptatis:& apo
ſtolicæ ſollicitudís ſtatim noxiū ꝑculit caput,& ſibilantia hydræ ora compeſcuit.Et qa uereor:ímo rumo
re cognoui:in q̄buſdam adhuc uiuere:& pullulare uenenata plantaria:illud te pio charitatis affectu p̄monē
dam puto:ut ſancti innocentiíq; apoſtolicæ cathedræ:& ſupradicti uiri ſucceſſor & filius eſt:teneas fidem.
nec peregrinam:quāuis tibi prudens callidaq; uidearis:doctrinam recipias.Solent enī huiuſcemodi per an
gulos muſſitare.& quaſi iuſticiā dei q̄rere:cur illa aía í illa eſt nata,puícia.Quid cauſæ extitit:ut alii de chri
ſtianis naſcanť parentibus:alii ĩter feras & ſæuiſſimas natōes:ubi nulla dei notitia eſt.Cūq; enim quaſi ſcor
pionis íctu ſimplices quoſq; percuſſerit,& fiſtulato uulnere locū ſibi fecerit,uenena diffundūt.Putaſne fru
ſtra infans paruulus.& q uix mēm riſu,& uultus hylaritate cognoſcat,q nec boni aliq̄d fecit,nec mali dæ
mone corripiť,morbo opprimiť regio,& ea ſuſtinet q̄ uidemus ípios homíes non ſuſtinere & ſuſtinere deo
ſeruientes?Sin aūt iudicia ſunt inquntdomini uera:iuſtificata in ſemetipſis:& nihil apud deū iniuſtū ē: ipſa
rōne compellimur:ut credamus aías fuiſſe í cæleſtibus,& ꝓpter q̄dam antiq̄ peccata dānatas in corporibus
humanis,& ut ita loq̄mur:ſepultas,noſq; in ualle lachrymaꝝ pœnas luere ueteꝝ peccatoꝝ. Vnde & ꝓphe
ta dicit.Priuſq̄ humiliarer ego peccaui,& educ de carcere aíam meā.& iſte peccauit ut cæcus ex utero naſce
reť:an parentes eius.& cætera his ſimilia.Hæc ípia & ſcelerata doctría olim in ægypto & orientis partibus
uerſabať.& nūc abſcondite q̄ſi in foueis uíperaꝝ apud plæroſq; uerſaťillarūq; partiū polluit puritatem.&
q̄ſi hæreditario malo ſerpit í paucis:ut pueniat ad plurimos.Quā certus ſum:q; ſi audieris:non recipias.ha
bes.n.apud deū magiſtras,quaꝝ fides norma doctríæ eſt.Intelligis q̄d loquor?Dabit.n.tibi deus í oībus in
tellectū.Nec ſtatí aduerſum ſeuiſſimā hæreſim.& multo his neqora q̄ dixi,reſponſionē ordís flagitabis. ne
non tantū,phibuiſſe uidear,q̄ cōmouiſſe.cū p̄ſentis opis ſit íſtruere uirginem:nō hæreticis reſpondere.Cæ
teꝝ omnes fraudulentias eoꝝ.& cuniculos q̄bus nítunť ſubuertere ueritatem:í alio ope deo adiuuāte ſub
uertimus.Quod ſi uolueris;ꝓmpte libenterq; mittemus.Vltroneas,n,aiūt putere merces:& p̄cia facilitate
decreſcūt:q̄ ſemper in raritate maiora ſunt.Solet ĩter plæroſq; eſſe certamē utrū ſolitaria:an cū multis uita
melior ſit:Quaꝝ prior p̄ferť q̄dem ſecundæ ſed in uiris q̄dem periculoſa eſt,ne abſtracti ab hominum fre
quentia ſordidis & impiis cogitationibus pateant.& pleni arrogantiæ.& ſupercilii cūctos deſpiciāt.armēt q;
linguas ſuas:uel clericis uel aliis monachis detrahendo.De q̄bus rectiſſime dícitur.Filii hominū dentes eo
rum arma & ſagittæ:& lingua eoꝝ gladius acutus.Quanto magis in fœminis,quaꝝ mutabilis fluctuanſq;
ſententia,ſi ſuo arbitrio relinquatur,cito ad deteriora delabitur?Noui ego in utroq; ſexu per nimiam abſti
nentiam,cerebri ſanitatem in quibuſdam fuiſſe uexatam.Præcipueq; in his:qui in humectis & frigidis habi
tauerunt cellulis:ita ut neſcirent,quid agerent,quo ue ſe uerterent, quid loqui:quid tacere deberent. Certe
ſi rudes ſæcularium litterarum:de tractatibus hominū diſertoꝝ q̄ppiam legerint:uerboſitatē ſolam diſcūt
abſq; notitia ſcripturaꝝ.& iuxta uetus elogium:cum loq neſciant:tacere non poſſunt:docentq; ſcripturas:
quas non intelligunt:& cū aliis perſuaſerint:eruditoꝝ ſibi aſſumūt ſupercilium prius imperitoꝝ magiſtri:
q̄ doctorum diſcipuli.Bonum eſt igitur obedire maioribus:parere perfectis: & poſt regulas ſcripturarum:
uitæ ſuæ tramité ab aliis diſcere:nec præceptore uti peſſimo.ſ.præſumptiōe ſua.De talibus fœminis & apo
ſtolus loquitur:quæ circūferuntur omni uento doctrinæ:ſemper diſcentes:& nunq̄ ad ſcientiam ueritatis
peruenientes.Matronaꝝ maritis a ſæculo ſeruientiū tibi conſortia declinenť:ne ſollicitetur aíus:& audias:
q̄d uel maritus uxori:uel uxor locuta ſit uiro.Venenatæ ſunt huiuſcemodi confabulationes.Sup quaꝝ dā
nationem ſæcularem uerſum aſſumens apoſtolus fecit eccleſiaſticū.Corrumpunt mores bonos confabula
tiones peſſimæ.Cuius iambici metꝝ dum uerbum ſeruat ex uerbo:nequaq̄ expreſſit latina tranſlatio.Gra
ues fœminæ & maxime uiduæ ac uirgines tibi comites eligant:quaꝝ ꝓbata eſt cōuerſatio:ſermo modera-

tus:ſancta uerecūdia.Fuge laſciuiam puellaꝝ:quæ ornant capita.crines a fronte demittūt: cūtem poliunt: utunt pigmentis:aſtrictas habent manicas:ueſtimenta:ſine ruga:ſoccoſq; criſpantes:ut ſub nomīe uirginali uendibilius pereant.Mores enim & ſtudia dominaꝝ plærūq; ex ancillaꝝ & comitū moribus iudicant.Illa tibi ſit pulchra:illa amabilis:illa habenda īter ſocias:quæ neſcit eſſe ſe pulchrā:quæ negligit formæ bonū & ꝓcedens ad publicū non pectus & colla denudat:nec pallio reuoluto ceruices aperit:ſed quæ cælat faciē: & uix uno oculo:q uiæ neceſſarius eſt patente īgredit.Dubito an loquar?Sed ueli:nolim:qa crebro fit:dicē dum eſt:non quo hæc in te timere debeam:quæ iſta forſitā neſcias:nec unq̄ audieris:ſed quo per occaſionē tui cæteræ p̄monendæ ſint.Cincinatulos pueros & calamiſtratos:& peregrini muris olentes pellicula(de q̄ bus illud arbitri eſt,nō bene olet q ſemp bene olet)quaſi quaſdā peſtes & uenena pudicitiæ uirgo deuitet: ut taceam de cæteris quoꝝ īportuna uiſitatio:& ſe ifamat & alias:ut etiam ſi nihil mali ꝓpetret: tamen hoc ſit uel maximū malū fruſtra patere maledictis:& morſibus ethnicoꝝ. Nec hoc de oībus dicimus.ſed de iis quos eccleſia ipſa reꝑhēdit.quos iterdū abiicit. In quos nōnūq̄ eꝑoꝝ & p̄ſbyteroꝝ cenſura deſæuit.ut ꝓpe periculoſius ſit laſciuis puellis ad loca religionis.q̄ ad publicū ꝓcedere.quæ uiuūt in monaſterio. & quarū ſimul magnus eſt numerus:nunq̄ ſolæ.nunq̄ ſine matre ꝓcedunt.De agmīe colūbaꝝ crebro accipiter unā ſeparat.quā ſtatim iuadat & laceret:& cuius carnibus & cruore ſaturet:Morbidæ oues ſuū relinquūt gregē & lupoꝝ faucibus deuorant.Scio ego ſanctas uirgines quæ diebus feſtis ꝓpter frequentiā populoꝝ pedem domi cohibent.nec tūc egrediunt.quando maior eſt adhibenda cuſtodia:& publicū penitus deuitandū.An te annos circiter.xxx.de uirginitate ſeruāda edidi librū:in quo neceſſe fuit mihi ire contra uitia:& ꝓpter inſtructōem uirginis.quā monebā diaboli iſidias patefacere.Qui ſermo offendit plurimos.dum unuſq̄ſq; in ſe itelligens quod dicebat:non quaſi monitorem libenter audiuit:ſed quaſi criminatorē ſui operis aduerſatus eſt.Verūtamen qd ꝓfuit armaſſe exercitū reclamantiū:& uulnus conſciæ dolore monſtraſſet? Liber manet;hoies ꝓterierūt.Scripſi ad plæraſq; uirgines ac uiduas στρουθασματα & q̄cquid dici poterat:in illis opuſculis defloratum eſt,ut a ſuperfluo eadem a nobis repetant,aut nunc ꝓtermiſſa plurimū noceant. Certe & beatus cyprianus egregium de uirginitate uolumē edidit.& multi alii tam latino ſermōe:q̄ græco: oīumq; gentium lr̄is atq; linguis præcipui in eccleſiis agminis uita laudata eſt.Sed hoc ad eas pertineat: quæ necdū elegerunt uirginitatem:& exhortatione indigent,ut ſciant quale ſit:ut eligere debeat. Nobis lecta ſeruanda ſunt.& quaſi inter ſcorpiones & colubros incedendū.& accinctis lumbis.calciatis pedibus.& apꝑhenſis manu baculis.iter per iſidias huius ſæculi.& inter uenena faciamus. poſſimuſq; ad dulces iordanis peruenire aquas:& terram repromiſſionis itrare.& ad domū dei aſcendere.ac dicere cu propheta. Domīe dilexi decorem domus tuæ:& locū habitationis gloriæ tuæ.Et illud.Vnam petii a domīo hanc reqram:ut inhabitem in domo domini oībus diebus uitæ meæ.Fœlix illa conſcīa.& beata uirginitas.in cuius corde p̄ter amorē xp̄i.q eſt ſapientia.caſtitas patientia.atq; iuſticia.cæteræq; uirtutes nullus alius uerſatur amor.nec ad recordationem homīs aliquando ſuſpirat.nec uidere deſiderat:quē cum uiderit nolit dimittere. Sanctum uirginum,ꝓpoſitum.& cæleſtis angelorūq; familiæ gloriam quarūdam non bene ſe agentiū nomē infamat:quibus aperte dicendū eſt.ut aut nubant.ſi ſe non poſſunt continere.aut cōtineant.ſi nolūt nubere. Digna res riſu.īmo planctu.icedentibus dominis ancilla uirgo procedit ornatior:ut pro nimia conſuetudine quā incomptam uideris dominā ſuſpiceris.Nōnullæ ſeparatæ & abſq; arbitris quærunt hoſpitia.ut uiuant licentius.utant balneis.faciantq; quod uolunt:& deuitent conſcientias plurimaꝝ.Hæc uidemus & patimur: & ſi aureus nūmus affulſerit inter bona opera reputamus.Finem iungo principio:nec ſemel monuiſſe contentus ſum, Ama ſcripturas ſanctas.& amabit te ſapientia.dilige eam.& ſeruabit te.honora illam: & amplexabitur te.Hæc monilia in pectore & in auribus tuis hæreant.nihil aliud nouerit lingua,niſi chriſtum. nihil poſſit ſonare:niſi quod ſanctum eſt.Auiæ tuæ tibi ſemper ac matris in ore dulcedo uerſetur. Quaꝝ imitatio forma uirtutis eſt.

Incipit alia epiſtola ad demetriadē ſub nomīe hieronymi inſcripta de uirgītate & uita perfecta.

Ota q̄ a plæriſq; hæc epiſtola dicit non eſſe hieronymi:ſed alicuius pelagianiſtæ eo q̄ nimis bonum naturæ & libeꝝ p̄dicet arbitrium.Beda p̄ſbyter dicit eam eſſe iuliani eius hæreſis ſectatoris in libro de gratia dei contra eundem iulianū.Nos plæraq; huius epiſtolæ ab auguſtino nouimus eſſe reꝑhenſa tanq̄ gratiæ dei aduerſantia. Vnde & ſuſpicat illam a pelagiano perſcriptam ſicut ipſe ſcribit in epiſtola ad iulianam demetriadis matrem:quam ob hoc ipſi libello ſubdidimus. Continet tamen multa ſalutaria monita:& coīter ī exemplaribus ſub nomine hieronymi habet inſerta: ideoq; & nos illam inſcripſimus.

I ſūmo īgenio pariq; fretus ſcīa:officiū ſcribēdi facile me implere poſſe crederē:tamē tam arduū hoc opus īgredi:ſine magno difficultatis timore nō poſſem.Scribendū eſt enim ad demetriadē uirginem xp̄i:uirginē nobilem: uirginem diuitē:& qd his maius eſt:ardore fidei nobilitatē diuitiaſq; calcantē.Quā utiq; pro tam īſignis admiratione uirtutis:ut laudare oībus facile:ita docere difficile eſt.Cui enī oīo deeſſe poſſit.in eius laude celebranda,quæ ſūmo loco nata.ī ſūmis opibus delitiiſq; nutrita.tātis tāq; uariis huius uitæ blandimētis uelut tenaciſſimis quibuſdam irretita uinculis ſubito eruperit.cūctaq; ſimul corporis bona animi uirtute mutauerit,quæ florem adhuc ipſum ineuntis ætatis. quodam fidei gladio.ideſt uolūtate ſucciderit.& crucifigens cum xp̄o carnem ſuā uiuā.ſanctāq; hoſtiā ſacrauerit deo.ac nobiliſſimis ſanguīs poſteritatē uirgītatis amore contempſerit?Prona aūt & facilis dicendi uia ē:

quæ ipſa ubertate materiæ curſum oronis accendit. Sed alio nobis magis itinere pargendum eſt. qbus ppo 284
ſitum eſt. inſtitutionem uirgis. non laudem ſcribere. nec tam paratas iam uirtutes eius exprimere q̄ parādas:
magiſq; reliquā ordinare uitam. q̄ ornare p̄terita. Eſt aūt difficillimū. cū eius perſona facere. i qua cupiditas
tanta diſcendi eſt tātuſq; perfectionis ardor: ut ei quælibet pfecta doctrina. par eſſe uix poſſit. Memit enim
rectęq; meminit quas mūdi opes. gloriāq; reſpuerit. qbus uoluptatibus renunciauerit: quas deniq; contépſe
rit uitæ p̄ſentis illecebras. Et ideo cōtenta non eſt cōi hoc mediocriq; genere uiuēdi. & q̄ facile ipſa multo-
rum ſocietate uileſcat. Nouū aliqd & iuſitatum reqrit p̄cipuū. ac ſingulare quoddam flagitat. nō minus cō-
uerſatōem ſuam: q̄ cōuerſionē uult eſſe mirabile. In ſæculo nobilis: apud deū cupit eſſe nobilior. Tam p̄cio-
ſa reqrit in moribus: q̄ cōtempſit in rebus. Hunc itaq; tam deuote mentis ardorē. hanc tātæ perfectōis ſitī.
quod unq̄ ſatiabit flumē ingenii? Quæuis aliquādo oronis. quæ copia tantū exprimere uerbis poterit. q̄tum
parata eſt uirgo rebus iplere? Nobis uero donāda eſt uenia: q ad orandū domini tabernaculum. ſecūdum ui
res noſtras munus offerimus. Nec ueremur ne temere ſcribendo. ad tantæ nobilitatis uirginem: ultro nos
morſibus tradamus iuidiæ. Scribimus. n. petente ſancta matre eius. imo iubente idq; a nobis trāſmarinis lit
teris miro cū deſiderio animi flagitante. quæ facile oſtendit. quo ſtudio. q̄taq; cura i filia germē cæleſte plā-
tauerit: dum illud tam ſollicite cupit ab aliis irrigari. Remoti ergo a temeritate. & ab ambitione liberi. ppo
ſito iſudemus opi: nec de mediocritate diffidamus ingenii. quod credimus. & fide mris. & merito uirgis ad-
iuuari. Quotiens mihi de iſtitutione moꝝ. & ſanctæ uitæ cōuerſione dicendū eſt. ſoleo primo humanæ na
turæ uim qualitatēq; mōſtrare. & qd efficere poſſit oſtendere: ac iam inde audiētis aium ad ſpēs incitare uir
tutū ne nihil p̄ſit ad ea. puocari aliquē: quæ forte ſibi impoſſibilia eſſe p̄ſenſerit. Nunq̄ enim uirtutum uiā
ualemus ingredi: niſi ſpe ducamur comite. Siqdem appetendi ois conatus perit: conſequendi deſperatione.
Quem ego exhortationis ordinem cum in aliis quoq; opuſculis tenuerī. tamen hic maxime obſeruandum
puto. ubi eo plenius naturæ bonum declarari debet. quo inſtituenda eſt uita perfectior. ne tanto remiſſior
ſit ad uirtutem animus ac tardior: q̄to minus ſe poſſe credat. & dum quod ineſſe ſibi ignorat. id ſe exiſtimat
non habere. Proferenda ſemper in notitiam ea res eſt. cuius uſus deſideratur. & explicandum quicquid bo-
num natura poteſt: cum quicquid poſſe p̄batur. implendum eſt. Hæc igitur prima ſanctæ ac ſpiritualis ui-
tæ fundamenta iaciantur. ut uires ſuas uirgo agnoſcat. quas tum demū bene exercere poterit: cum eas ſe ha
bere didicerit. Optima enim animi ſcitamenta ſunt cum docetur aliquis poſſe. quod cupiat. Nam & in bel-
lo ea exhortatio maxima eſt: eaq; plurimum auctoritatis habet: quæ pugnatorem de uiribus ſuis admonet.
Primū itaq; debes naturæ humanæ bonum de eius auctore metiri: deo ſcilicet qui cum uniuerſa mundi &
quæ intra mundum ſunt opera bona & ualde bona feciſſe referatur. Quanto putas p̄ſtantiorem ipſum ho-
minem fecit. ppter quem omnia etiam ſtelligitur illa condidiſſe? Quem dum ad imaginem & ſimilitudinē
ſuā facere diſpoſuit. ante q̄ faceret: qualē eſſet facturus oſtēdit. Deide cū ſubiecit ei uniuerſa aialia. cūq; etiā
cōſtituit eoꝝ dominū. q̄ uel mole corporis. uel uiriū magnitudie. uel armis dentiū. multo ualētiora hoīe ſe
cerit declarat: q̄to pulchrius ſit hō ipſe cōditus. qué uel ex hoc uoluit naturæ ſuæ ſtelligere dignitatē. dū for
tia ſibi ſubiecta mirat aialia. Neq;. n. nudū illū ac ſine p̄ſidio reliqt. nec diuerſis periculis uelut expoſuit īfir-
mū. ſed qué inermē extrīſecus fecerat. melius ītus armauit. rōne ſcilitet atq; prudētia: ut p̄ ſtellectū uigoréq;
mētis. quo cæteris p̄ſtabat aialibus factorē oium ſolus agnoſceret: & ide ſeruiret deo. unde aliis dominabat
qué tamē iuſticiæ dominus uolūtariū eſſe uoluit. nō coactū. & ideo reliqt eū in manu cōſilii ſui. Poſuitq; an
te eū uitā & morté. bonū & malū. & qd placuerit ei. dabit illi. Vnde etiā in deuteronomio legimus. Vitā &
morté dedi ante faciē tuā. benedictōem & maledictōem: elige tibi uitā ut uiuas. Hīc iam p̄uidēdū eſt. ne for
te illud remordeat te: in quo temeꝝ īperitū uulgus offendit. Vt ideo nō uere bonū factū hoīem putes. qa is
facere malū pōt. nec ipſa naturæ uiolētia aſtrigit ad īmutabilis boni neceſſitatem. Nā ſi diligēter retractes.
& ad ſubtiliorē ſtellectū cogas aium: hinc tibi melior ſtatus hois. ac ſupior apparebit: unde putat īferior. In
hoc. n. gemini itineris diſcrimīe: in hac utriuſq; partis libertate rōnabilis aiæ decus poſitū eſt. Hīc inq̄ totus
naturæ noſtræ honor cōſiſtit. hinc dignitas. hinc deniq; optimi quiq; laudē merent. hic p̄miū. Nec eſſet oī-
no uirtus ulla in bono p̄ſeuerantis: ſi is ad malū tranſire nō potuiſſet. Volens nāq; deus rōnabilem creaturā
uolūtarii boni munere. & liberi arbitrii ptāte donare. utriuſq; partis poſſibilitatem homini īſerendo. p̄priū
eius fecit eſſe quod uelit. ut boni ac mali capax. naturaliter utrūq; poſſet: & ad alterutrū uoluntatem defle-
cteret. Neq; enim aliter ſpontaneū habere poterat bonū: niſi ea creatura quæ etiam malū habere potuiſſet.
Vtrūq; nos poſſe uoluit optimus creator. ſed unū facere bonū ſcilicet. quod & imperauit: maliq; facultatē
ad hoc tantū dedit: ut uoluntatem eius. ex noſtra uoluntate faceremus. Quod cum ita ſit. hoc quoq; ipſum
q̄ etiam mala facere poſſumus. bonū eſt. Bonū inq̄: quia boni partem meliorē facit. Facit enim ipſam uolū-
tariam ſui iuris. non neceſſitate deuictā: ſed iudicio liberā. Licet enim nobis eligere. refutare. p̄bare. reſpueꝝ.
Nec eſt quo magis rōnabilis creatura cæteris præferat niſi q̄ cum omnia alia conditionis tantū ac neceſſi-
tatis bonū habeāt: hæc ſola habet etiam uolūtatis. Sed plæriq; ipie. non minus q̄ imperite cum ſuper ſtatu
homis quærit (uereor dicere) quaſi reprehendentes opus domini. talem illū aiunt debuiſſe fieri: q oīno facere
nō poſſet malū. Dicit itaq; ei figmētū: q ſe finxit. Quid me feciſti ſic? Et improbiſſimi hoīum dum diſſimu
lant idipſum bene admīſtrare quod facti ſunt. aliter ſe factos malūt fuiſſe: ut q uitam ſuā emēdare nolunt.
uideant emēdare uelle naturam. cuius bonū ita generaliter cūctis īſtitutū eſt: ut i gentilibus quoq; hoībus.
q ſine ullo cultu dei ſunt. ſe nonnūq̄ oſtendat. ac p̄ferat. Quam multos enim philoſophoꝝ & audiuimus. &
legimus. & ipſi uidimus caſtos. patientes. modeſtos. liberales. abſtinentes. benignos. & honores mundi ſimul
& delitias reſpuentes: & amatores iuſticiæ. non minus q̄ ſcientiæ. Vnde quæſo homībus alienis a deo iſta. q̄

deo placent? Vnde aũtem illis bona, niſi de naturæ bono? Et cum iſta quæ dixi, uel omnia in uno: uel ſingula in ſingulis hñi uideamus. Cum oĩum natura una ſit, exemplo ſuo, ſibi inuicem oſtendunt omnia in omnibus eſſe poſſe: quæ uel omnia in omnibus, uel ſingula in ſingulis inueniaſ. Quod ſi etiam ſine deo homies oſtendunt, quales a deo facti ſint: uide quid chriſtiani facere poſſunt. quorum in melius per chriſtum inſtructa natura eſt: & qui diuinæ quoq; gratiæ iuuantur auxilio. Age iam ad animæ noſtræ ſecreta ueniamus. Seipſum unuſquiſq; attentius reſpiciat, interrogemus quid de hoc ſentiant ꝓpriæ cogitationes: ferant ſniam de naturæ bono ipſa conſcia. Inſtruamur domeſtico magiſterio & animi & mentis bona non aliunde magis quæq; q̃ ab ipſa mente diſcamus. Quid illud obſecro eſt quod ad omne peccatum aut erubeſcimus, aut timemus, & culpã facti nunc rubore uultus, nunc pallore monſtramus, ac trepidãte animo, etiam in minimis delictis teſtem effugimus, conſcia remordemur, ediuerſo autem in omni bono læti, conſtantes intrepidi ſumus, idq; ſi occultũ eſt, palam etiam fieri cupimus & uolumus, niſi q̃ teſtimonio ſibi eſt ipſa natura, quæ hoc ipſo declarat bonum ſuũ quo ei malum diſplicet: & dum tantũ in bono opere confidit: quid ſolũ eam deceat oſtendit? Hinc illud eſt, quod frequenter carnifice occulto, in auctorem ſceleris conſcientiæ tormenta deſeuiunt, & latentem reum ſecreta mentis pœna ꝓſequitur. Nec ullus poſt culpam impunitatis locus eſt: dum ſit reatus ipſe ſupplicium. Hinc eſt, q̃ econtrario innocens etiam inter ipſa torméta fruitur cõſcientiæ ſecuritate, & cum de pœna metuat: de innocentia gloriatur. Eſt enim inq̃ in animis noſtris naturalis quædam (ut ita dixerim) ſanctitas quæ uelut in arce animi p̃ſidens, exercet mali boniq; iudicium, & ut honeſtis, rectiſq; actibus fauet, ita ſiniſtra opera condẽnat, atq; ad conſciæ teſtimoniũ, diuerſas partes domeſtica quadam lege diiudicat. Nec ullo, prſus ingenio, aut fucato aliquo argumento㛳 colore decipit. Ipſis nos cogitationibus fideliſſimis & ĩtegerrimis ſane teſtibus: aut arguit: aut defendit, huius legis ſcribens ad romanos meminit apoſtolus: quam omnibus inſitã: uelut in q̃buſdam talibus cordis ſcriptam eſſe teſtatur. Cum enim inquit, gentes quæ legem non habent, naturaliter quæ legis ſunt faciunt, huiuſmodi legem non habẽtes, ipſi ſibi ſunt lex, q̃ oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis teſtimoniũ reddente eis conſcia eo㛳: & inter ſe inuicem accuſantiũ cogitationum aut etiam defendentium. Hac lege uſi ſunt omnes, quos inter adam atq; moyſẽ ſancte uixiſſe atq; placuiſſe deo, ſcriptura commemorat. Quo㛳 tibi exempli cauſa aliqui ꝓponẽdi ſunt: ut facile intelligas q̃tum ſit naturæ bonum: cum eam legis uice docuiſſe iuſticiam, ꝓbaueris. Abel primus hanc magiſtrã ſecutus ita dominũ ꝓmeruit, ut dum ei offerret hoſtiã, tã grate ſacrificium eius acceptum deo fuerit: ut fratrem in inuidiam concitaret. Quem iuſtum in euangelio dominus ipe cõmemorans breuiter pfectionem eius expoſuit. Omnes enim uirtutũ ſpecies uno iuſticiæ nomine continenſ. Beatum enoch ita placuiſſe deo legimus, ut eum ex medio mortaliũ raperet: & in múdo cõſumatum de mundi habitatione tranſferret. Noe iuſtus in generatione ſua: & pfectus aſſeritur: cuius ſanctitas eo magis eſt admirabilis: quo toto prſus a iuſticia declinante mũdo: ſolus iuſtus inuentus eſt: nec ab alio ſanctitatis quæſiuit exemplũ ſed ipſe p̃buit, & ideo totius orbis iminẽte naufragio: ſolus ex omnibus meruit audire. Intra tu & domus tua in arcam: quia te uidi iuſtũ in generatione iſta coram me. Ante deum autem ille iuſtus ꝓbatur: q̃ corpore ſanctus eſt & corde. Melchiſedech ſacerdos dei legitur: cuius meritum facile ex hoc intelligi põt: q̃ multo poſt futu㛳 domini ſacramẽtum: ante ſignauit ac ſacrificio panis & uini myſteriũ corporis & ſanguinis exp̃ſſit ac ſacerdotii ſui typo xp̃i ſacerdotium figurauit: cui a patre dicitur: tu es ſacerdos in æternum ſecũdum ordinem melchiſedech. Nam & benedicit abrahã principem patriarcha㛳 q̃ per circũciſionem pater iudæo㛳: per fidem gentium: illius ſignatiſſime oſtendit figuram: q̃ per fidem ſuã iudæis donauit benedictionem: & gentibus. Loth quoq; ſancti noe uirtutem ſecutus: inter tot peccãtium exempla iuſticiam nõ reliquit: & ut illum totius mũdi exemplum non uicit, ita hoc tota illa in qua habitabat regione peccante: cõtra multitudinis uitia: tenuit ſanctitatem, qui (ut beatus apoſtolus petrus ait) uiſu & auditu iuſtus erat: & iter peſſimos poſitus: mala eo㛳 & oculis aduerſabatur & auribus: atq; ideo ſimili exemplo: ut ille diluuio: ita hic eſt ereptus ĩcendio. Quid abrahã amicum dei: quid iſaac & iacob memorẽ? Quam perfecte impleuerũt domini uoluntatem: uel hinc poſſumus æſtimare q̃ familiari quadam & p̃cipua dignitate: eo㛳 ſe deum uoluit nominari. Ego ſum inquit deus abrahã: deus iſaac: & deus iacob, hoc nomẽ meũ ſempiternũ & memoriale in generationes generationum. Ioſeph fidelis domini famulus a puero tribulationibus magnis iuſtus oſtenditur: q̃ primũ a fratribus iſmahelitis in ſeruũ addictus eſt ab eiſq; uenditus: a quibus ſe uiderat adorã dum: deinde ægyptio domio traditus ſemper tamen ingenuæ animæ tenuit dignitatem: docuitq; exemplo ſuo: & ſeruos liberos in nõ peccando: non cõditionem cuiq̃ obeſſe: ſed mentem. Hic quæſo remorare pauliſper: & caſtum aĩum ſollicite uirgo conſidera. Cõcupiſcitur a domina fœmina adoleſcens: nec ad concupiſcentiam reuocatur. Rogaſ: & fugit: Vna hac in re & blanditur & ſupplicat, quæ in cæteris imperabat. Amator dei: mulieris amore non uincitur. Caſtum aĩum nec ætas adoleſcentiæ permouet: nec diligentis auctoritas. Contempta frequenter domina ꝓpiores adoleſcenti iſidias tendit. In ſecreto ac ſine teſtibus manu impudens ap̃phendit: ac ꝓcatioribus uerbis hortaſ ad crimen. Nec quidem hinc uincitur: ſed ut uerba uerbis: ita res rebus refert. Nam q frequenter rogatus negauerat: nũc comphenſus aſtringitur. & ante q̃ illud euangelicum diceretur: q̃ uiderit mulierem ad concupiſcendam eam: iam mœcchatus eſt eam in corde ſuo. Ille nõ aſpectu ſolum ſed ipſo pene complexu ꝓuocatus a fœmina: fœminã non cõcupiuit. Caſtitatis uirtutem hucuſq; mirata es. Nunc reſpice benignitatem. Prius q̃ ꝓpheta diceret: unuſquiſq; malitiam ꝓximi ſui non reminiſcaſ in corde ſuo: ille pro odio reddidit charitatem: & cum uideret fratres ſuos: imo inimicos ex fratribus. Cũq; ab eis cognoſci uellet: dilectionis affectum pro dolore: teſtatus eſt. Deoſculabaſ ſingulos: & irriguis fletibus pauentiũ colla perfundens: odium fratrum charitatis lachrymis abluebat. quos tã uiuo patre:

q̄ mortuo:germano ſemp dilexit amore.Nec recordatus eſt illum:in quo ob necem fuit deiectus lacum nō cogitauit addictam germanitatē p̄cio:ſed ꝑ malis bonū retribuens:apoſtolicū p̄ceptum ſub naturæ adhuc lege compleuit.Quid de beato iob dicam famoſiſſimo illo athleta dei.q poſt direptas opes: & funditus deleta p̄monia poſt filioꝝ ac filiaꝝ unū ſubito interitū:ad ultimū ꝑprio contra diabolum corpe dimicauit? Auferunt omnia quæ extrinſecus poſſidebat:& extranea bona repente decidūt:ut magis ꝑpria clareſcant. Omnibus ꝑſus uelut idumentis exuit:ut expeditius & fortius nudus triumphet.& hoſtem quem ferendo damna ante ſupauerat:rurſus tolerādo ſupplicia deuicat.De quo tale ipſius domini teſtimoniū eſt. Nunqd conſideraſti pueꝝ meum iob? Non eſt.n.ſimilis ei q̄ſq̄ in terris.Homo ſine quærela:uerus dei cultor: abſtinens ſe ab omni malo.Nec īmerito.Semp enim(ut ipſe ait)tanq̄ tumentes ſup ſe fluctus timebat dominū: & p̄ſentiæ eius pondus ferre non poterat:nec audebat aliquando conténere:quem ſemp adeſſe credebat. docebatq;.Securus ſum.non enim reꝑhendit me cor meum in omni uita mea.Qui ante q̄ dominus inimicos p̄cipet eſſe diligendos:dicere poterat.Si in malis inimici mei gauiſus ſum:ſi dixi in corde meo: benefactum eſt.Nec dum euangelicum illud ſonuerat:omni petenti te:tribue:& iam ille dicebat.Si exire paſſus ſum inopem ianuam meā:ſine uiatico.Nondū legerat illud apoſtoli:domini quod iuſtū eſt.& æquum:ſeruis p̄ſtate. & confidens clamabat ad dominū.Si ſeruo nocui:ſi ancillam læſi:omnia tu ſcis domīe.Prius q̄ idem apoſtolus p̄ciperet:diuitibus non ſublime ſape:neq; ſpare in certo diuitiaꝝ:ſic habuit ille diuitias ut ſe alibi diuitem eſſe monſtraret.In diuitiis inq̄ non confidebam:nec ī lapide p̄cioſo.Et hoc non uerbis tantum:ſed ipis quoq; rebus ꝑbauit.dicebatq; ꝑ ſingula.Dominus dedit.dominus abſtulit:ſicut domīo placuit:ita factum eſt.ſit nomen domini benedictū ī ſæcula.Nudus exiui de utero mr̄is meæ:nudus redeam illuc. Quo.n.affectu poſſideamus aliqd:docemur:cum id amiſimus.& cupiditatem fruendi.carendi dolor ꝑdit: quem qui ī carendo non habuit:neq; in fruendo habuit cupiditatem.O uiꝝ ante euangelia euangelicum.& apoſtolicū ante apoſtolica p̄cepta diſcipulum apoſtoloꝝ:qui apiens occultas diuitias naturæ:& in mediū ꝑferens:ex ſe qd omnes poſſumus oſtendit.docuitq; q̄tus ſit ille theſaurus animæ quem nos ſine uſu poſſidemus: & qđ ꝑferre nolumus:nec hr̄e nos credimus.Poſt multa quæ de natura diximus:etiam ſanctoꝝ exemplis bonū eius oſtendimus:ac ꝑbauimus.Et ne econtrario ad ipſius culpam ptinere puteť:q; aliqui iniq fuerint: ſcripturaꝝ utar teſtimoniis:quæ peccantes ubi crimine uoluntatis grauant:non excuſant neceſſitate naturæ: in geneſi legimus.Symeon & leui fratres conſumauerunt iniqtatem ſuam ex uoluntate ſua.Ad hieruſalem dominus locutus eſt.Propter quod ipſi dimiſerunt uiam meam:quam dedi ante faciem eoꝝ:& nō exaudierunt uocem meam:ſed abierūt poſt uoluntatem cordis ſui mali.Ac rurſus idem ꝑpheta.Et peccaſtis deo:& non exaudiſtis uocem eius:& in mandatis illius:& ī legitimis:& in teſtimoniis eius ambulare noluiſtis. Per eſaiam quo ꝑphetam dominus locutus eſt.Si uolueritis:& audieritis me:quæ ſunt bona terræ:manducabitis.Si autem nolueritis:neq; audieritis me:gladius uos conſumet.Et rurſum.Omnes uos occiſione decidetis:qa uocaui uos:& non exaudiſtis:locutus ſum:& neglexiſtis:& feciſtis malum ante conſpectum domini: & quæ nolebam elegiſtis.Ipſe quoq; dominus in euangelio ait.Hieruſalem hieruſalem quæ occidis prophetas:& lapidas eos:qui ad te miſſi ſunt:quotiens uolui cōgregaſ filios tuos:quemadmodū gallina congregat pullos ſuos:ſub alis:& noluiſti. Vbi uelle uidemus:& nolle eligere:& refutare:ibi non uis naturæ: ſed libertas ītelligiť. Volūtatis plena ſunt utriuſq; teſtamenti uolumīa:qbus tam bonū eſſe:q̄ malum uoluntarium ſemper aſcribiť:quæ nos modo breuitatis cauſa omittimus:maxime cū ſciamus te ſacræ lectioni deditam: de ipſo uberius fonte potare.Neq; uero nos ita defendimus naturæ bonū:ut eam dicamus malum non poſſe facere:quam utiq; boni ac mali capacem etiam ꝑfitemur.Sed ab hac eam tantūmodo iniuria uīdicamus: ne eius uitio ad malum uideamur impelli:q nec bonū ſine uolūtate faciamus uel malum.& qbus libeꝝ eſt: unum ſemp ex duobus agere:cum ſemper utrūq; poſſimus. Vnde.n.alii iudicaturi ſunt.alii iudicandi. niſi q ī eadem natura diſpar uolūtas eſt.& qa cū omnes idem poſſimus diuerſa faciamus? Itaq; ut hoc īpm clarius lucere poſſit:alia exempla ſunt ꝑferenda.Adam de paradiſo eiiciť.enoch de mūdo rapiť.In utroq; dominus libertatem arbitrii oſtendit.Vt.n.placere potuit ille q deliqt:ita potuit peccare iſte:q placuit.Non eni a iuſto deo aut ille puniri meruiſſet:aut hic eligi:niſi uterq; utrūq; potuiſſet.Hoc de cayn & abel frībus: hoc etiam de iacob & eſau geminis ītelligendū eſt.Ac ſciendū ſolam uolūtatem cām eſſe:q ī natura eadem merita diuerſa ſint:& ſodomoꝝ crimīa loth ſanctitas iudicauit.Nec illud eſt paruū argumentū ad ꝑbandū naturæ bonū:q illi primi homīes per tot annoꝝ ſpatia abſq; ulla admonitōe legis fuerūt:non utiq; q deo aliquando creaturæ ſuæ cura nō fuerit:ſed qa ſe talem ſciebat hominū feciſſe naturam ut eis pro lege ad exercendam iuſticiam ſufficeret.Deniq; q̄diu recētioris adhuc naturæ uſus uiguit:nec humanæ rōni uelut quādam caliginem:longus uſus peccandi obduxit:ſine lege dimiſſa eſt natura.ad quam dominus nimiis iam uitiis obrutam:& quadam ignorantiæ rubigine īfectam:limā legis admouit:ut huius frequenti admonitione expoliret:& ad ſuū poſſet redire fulgorem. Neq; uero alia nobis cā difficultatem quoq; benefaciendi facit:q̄ longa conſuetudo uitioꝝ quæ nos īfecit a paruo:paulatīq; per multos corrupit annos:& ita poſtea obligatos ſibi:& addictos tenet:ut uim quodāmodo uideať habere naturæ.Omne illud tempus: quo negligenter edocti:ideſt ad uitia eruditi ſumus:quo mali etiam eſſe ſtuduimus:cū ad incitamenta neqtiæ īnocentia pro ſtultitia duceret:nūc nobis reſiſtit:contraq; nos uenit:& nouam uolūtatem impugnat uſus uetus. Et miramur:cur nobis per ociū atq; deſidias neſcientibus etiam q̄ſi ab alio ſanctitas conferať:q nullam conſuetudinem boni facimus:cū malū tam diu didicerimus.Hæc de naturæ bono curſim:q̄ſi in alio opere dicta ſint: qđ ideo nobis faciendū fuit:ut tibi planiorem uiam ad perfectam iuſticiam ſterneremus: quam eo facilius currere poſſis:quo in ea nihil aſpeꝝ:nihil inacceſſibile eſſe cognoueris.Nam ſi etiam ante legē.ut diximus.

& multo ante noſtri ſaluatoris aduẽtum iuſte q̃dam uixiſſe:& ſancte referanť. q̃to magis poſt illuſtratione aduentus eius,non id poſſe credendũ eſt,q̃ iſtructi per xp̃i gr̃am,& i meliorem hoiem renati ſumus. q̃ ſanguine eius expiati:atq; mũdati:illiuſq; exemplo ad perfectam iuſticiam ĩcitati,meliores illis eſſe debemus,q̃ ante legem fuerũt,meliores etiam q̃ fuerũt ſub lege dicente apoſtolo,peccatũ in uobis iam non domiabiť? Non eſtis,n,ſub lege ſed ſub gr̃a.Et quoniam ſufficienter de his ut puto:diximus:nũc inſtituamus perfectã uirginem:quæ ex utroq; ſemper accenſa:& naturæ ſimul & gr̃æ bonũ mox ſanctitate teſteť. Prima igitur uirgis cura:primũq; ſtudiũ ſit:ſcire uolũtatem domini ſui:& qd ei placeat:qd ue diſpliceat:diligenter ingrere:ut ſecũdũ apoſtolum rõnabile deo reddat obſequm,totũq; uitæ ſuæ curſum ex eius poſſit ordinari ſnĩa. Impoſſibile eſt,n,ei quenq̃ placere:cui qd placeat ignorat,fieriq; poteſt:ut etiam obſequendi uoto offendat q̃ quomodo obſeq debeat:ante non didicit.Et ut maius eſt,uoluntatem domini facere q̃ noſſe:ita prius eſt noſſe q̃ facere.Illud,n,merito præcedit:hoc ordie.Vnde propheta dicit,Et tu iſrael noli ignorare.Et beatus paulus,Qui aũt ignorat:ignorabiť,Itemq; alibi.Propterea nolite fieri ĩprudentes:ſed ĩtelligẽtes:quæ ſit uoluntas domini.Initiũ obedientiæ eſt qd præcipiať:uelle cognoſcere.Et pars eſt obſeqi:didiciſſe:qd facias.Scito itaq; i ſcripturis diuis:per quas ſolas potes plenam dei itelligere uoluntatem:prohiberi q̃dam:præcipi q̃dam:concedi aliqua:nonnulla ſuaderi.Prohibenť mala:præcipiũtur bona:concedũtur media: perfecta ſuadenť.In duobus illis quæ priori loco ſunt:peccatũ omne concludiť.In utroq;,n,dei continet ĩperium:& nõ ſolum præcipere:ſed & prohibere ip̃m iubentis eſt.Generaliter náq; oĩbus mandať iuſticia: quam ſaluator in euangelio breuiter q̃dem:ſed pleniſſime cõprehendens ait.Quæcũq; uultis ut faciant uobis hoies bona: hæc & uos facite illis.Hoc eſt:ut nihil mali ĩferamus aliis:& præĩtemus omne quod bonũ eſt. qa uolumus hoc ab aliis in nos utrũq; ſeruari.Hæc ſnĩa æquo iure præcepti uniuerſos tenet: nec ulli omnino tranſgredi licet:quod omnibus imperatũ eſt:apertuſq; contemptus dei eſt:uel facere prohibita:uel iuſſa non facere. Duo uero reliqua quæ ſequũtur:quox unum conceditur:& ſuadeť aliud:ĩ noſtra poteſtate dimiſſa ſunt:ut aut cum minori gloria conceſſis utamur:aut ob maius præmium etiam ea,quæ nobis permiſſa ſunt reſpuamus.Concedũtur q̃dem nuptiæ,carniũ uſus & uini,ſed hox oĩum abſtinentia conſilio perfectiore ſuadeť. Ad uirgĩtatis honorem pertinet licentia nuptiax:& eſcax ĩdulgentia uirtutem abſtinentiæ clariorem facit.Contempſiſti uirgo coniugiũ licitũ tibi prius q̃ contemneret maioris p̃mii amore flagrans:uouiſti deo non ĩperatam:ſed laudatam uirgĩtatem,& conſilio apoſtoli legem tuam feciſti latiorem. Certamis ingreſſa campũ:non tam laborem curſus:q̃ brauiũ uictoriæ cogitaſti.Legeras credo illud euangelicum de perpetua caſtitate præconiũ:& ipſius te domini ſermo ad amorem ſeruandæ uirgitatis accenderat:q̃ petri ſuper hoc ſnĩam ipſa rei magnitudie ac difficultate laudauit:& uolũtariis ſpadonibus regnũ cælox ꝓmittens ait.Qui poteſt capere capiat.Rem itaq; tam magnam:non ĩpero:non ĩpono:ſed offero,neq; quẽq̃ ad hoc cogo: ſed ꝓuoco.Quãq̃ de uiris tantũ ſonare uideať:non ſolis tamen uiris:ſed æqualiter utriq; ſexui uirgitatis palma ꝓmittiť.Et apoſtolus de uirgĩbus præceptũ q̃dem ſe dicit non habere dei:ſed dat conſilium.Dicit itaq;.An experimentũ q̃ritis eius,q̃ in me loq̃tur xp̃s? Perfectionis igitur ſerua conſiliũ.beatitudinem ſp̃alis aggreſſa ꝓpoſiti:ſerua generale mandatũ.Dixi:idẽq; nũc repeto.In cauſa iuſticiæ omnes unũ debemus:uirgo:uidua: nupta:ſũmus:medius:& imus gradus:æqualiter iubenť ĩplere præcepta.Nec a lege ſoluiť:q̃ ſupra legem facere ꝓponit.Quinimo nullus magis illicita uitare debet:q̃ q̃ reſpuit:quæ licebat.Nec q̃ſq̃ ita a ſe mandata pollicetur ĩplenda:ut ille q̃ amore perfectionis ſupra mandata conſcendit,& dum amplius ſtatuit facere: q̃ p̃ceptũ eſt oſtendit minus ſibi p̃ceptum eſſe.q̃ potuerit.Deinde q̃ tantæ ſe obedientiæ ꝓfiteť:ut etiam conſilium diuinũ libenter audiat:quomodo non debet audire p̃ceptũ? Illa,n,res perfectiõis eſt:iſta neceſſitatis. De uirgitate dr̃.q̃ poteſt capere capiat.de iuſticia non dr̃ q̃ poteſt facere faciat.ſed oĩs arbor: quæ non facit fructum bonũ excideť,& in ignem mitteť.Conſidera q̃ſo:q̃tũ a cõſilio diſtet ĩperiũ.Ibi aliquos excepit: hic generaliter omnes comprehendit.Ibi præmiũ proponit:hic pœnam.Ibi iuitat nt facias:hic niſi feceris comminať.Hæc igiť optima rõne diſtinguens:aĩaduerte qd offeras:aĩaduerte qd debeas,ĩmo qa utrũq; iam debes:& uirgĩtatem quã ultro obtuliſti deo:& iuſticiam quã ipſe præcepit:integrũ utrũq; perſolue. Ille ſeruus domĩo placet:q̃ ita aliq̃d ultro operis exercet:ut tamẽ etiam ĩperata perficiat,q̃ non facit aliud pro alio: ſed utrũq;,nec mutat:ſed addit obſequm.Nec te eax exempla decipiant:quæ ſibi in ſola caſtitate plaudẽtes: ut poſt ſuas uolũtates eant:dei uolũtatem abiiciũt.quæ perpetuæ caſtitatis bonum:non cũ iuſticia ſed pro iuſticia offerre uolunt.& in compenſatione peccatox præmiũ uirgĩtatis annumerant:atq; pro præmio ĩpunitatem petunt:uel certe ĩpudentiori uecordia coronandas eſſe ſe putant:& in regno cælox cæteris præferendas:quæ ſibi tranſgreſſione mandatox:aditum clauſere cælox.Non oĩs xp̃s(inq̃t)q̃ dicit mihi domine domine:ĩtrabit in regnum cælox.ſed q̃ facit uolũtatem patris mei:q̃ in cælis eſt:ipſe intrabit in regnũ cælox Meminerint ſtultas uirgines a ſponſi ianuis repellendas dicendũ eis neſcio uos.Illiſq; iungendas eſſe,de quibus dominus ipſe ait.Multi dicent mihi in illa die:domie domie:nonne in nomie tuo dæmonia eiecimus. & in nomie tuo uirtutes multas fecimus? Et tũc confitebor illis.Amen dico uobis neſcio uos. Diſcedite a me omnes:q̃ operamini iniq̃tatem.Tibi uero longe eſt alia uia ĩgrediendum:quæ ſæculi amore calcato ſemper cogitando quæ dei ſunt:apoſtolicam te exhibere uis uirginem:quæ tam ſpiritu ſancto:q̃ corpore domini p̃ſtolaris aduentũ:& animæ tuæ lampadi ſancto x iugiter opex infundis oleũ:& ſapientibus iũcta uirginibus in ſponſi obuiã præpararis.Fugienda tibi lata uia eſt:q̃ multox ad mortem euntiũ comitatus terit. & ad uitam æternam anguſti illius itineris quod pauci reperiunt:callis tenendus eſt.Depoſuiſti iam impedimenta uel maxia:& omne q̃cquid a ſpiritalis uitæ curſu uel retardat,uel reuocat,prima ſtatim conuerſione uiciſti.Reſpuiſti cõiugii uoluptatem:poſteritatis curam:illecebras delitiax:ſæculi pompam:diuitiax cupi-

dinem.Et cum paulo potes dicere.Mihi mundus crucifixus est:& ego mundo.Cuius tale principiū est, qua lis debet esse perfectio?Hanc mihi tu uirtutem:hunc aium etiam in reliqs affer:eaqꝫ ui mentis: qua uitiorū occasiones depulisti,uitia nunc ipsa respue.Ornet moꝝ sanctitate uirgīnitas:& perfectum gradū uitæ perfectio subsequat.Certe si sæcularis uita tibi placuisset:dares operam: neqs te diuitiis:nequis corporalibus ornamētis:nequis regꝝ oīum copia & honore p̄cederet.Et nūc quoniam diuersitas studii diuersam uitam desiderat.cura nequis te in bene uiuendo transcendat:nequis moꝝ sanctitate superet:neqs tibi in uirtutibus p̄feratur.Et in illis quæ ante diximus:non erat tuū ut tu aut omnes uiceres:aut nemo te. Cūcta.n.illa foris petunt:& qcquid aliunde sperat;alienū est.Hæc uero in tua potestate sunt:& uere ꝓpria:quæ non extrinsecus ueniunt:sed in ipso corde generantur.Illa.n.nec omnis q q̄rit inuenit:nec q iuenerit semper tenet. ut ea cōmodare : ita & eripere:casus potest.Hæc aūt & ois qui q̄rit iuenit:& qui iuenerit:eripi sibi nūq̄ timet. Ista.n.sola bona sunt:quæ sine uoluntate nō iuenimus aliquādo nec perdimus.Habes ergo hic:per quæ merito p̄ponaris aliis:īmo hic magis.Nam corporalis nobilitas atqꝫ opulentia:tuoꝝ itelliguntur esse non tua. Spiritales uero diuitias nullus tibi;p̄ter te:conferre potest.In his ergo uere laudāda.In his merito cæteris p̄ferenda es:quæ nisi ex te.& in te essē non possunt.An sola ista uita est.quæ certamē nō habeat de profectu. & in qua unusquisqꝫ hoc tātum debeat permanere:quā cœpit.nec ullo augmenti desiderio ad maiora contēdat.& cum in oībus mūdi studiis ꝓfectu non satiētur homies.hic tātum cœpisse sufficiet?Feruentissimi i terrenis.frigidissimi in cælestibus sumus.& summā in rebus paruis exhibentes alacritatem: ad maiora torpescimus.Considerare puder.q̄tus sit feruor in sæculo:qua cura singula quæqꝫ studia hoium quotidie ad p̄fectiora nitātur. Lr̄arum ardor nulla prorsus ætate extinguitur:īmo ut sæcularis auctoris utar īnia:ipa magis ætate inflammat.Delitiaꝝ amor īsatiabilis est:expleri nescit honoꝝ cupido.Celerem habituræ res finē: sine fine q̄runtur.Nos diuinam sapiam:cælestes diuitias:īmortales honores pigra quadam dissimulatione negligimus:& spūales diuitias:aut ne attīgimus qdem:aut si leuiter degustauerimus:cōtinuo nos putamus esse satiatos. Aliter nos diuina sapia ad suas iuitat epulas.Qui edunt me inqt adhuc esurient:& q me bibūt. adhuc sitient.Nullus unq̄ talibus explet epulis:nec aliquando patit de satietate fastigium . Tanto unusqsqꝫ capatior:tanto auidior erit:q̄to inde plus hauserit.Dominus in euangelio bti ait.q esuriunt. & sitiunt iusticiā:quoniam ipsi saturabūtur. Vult.n.esurire nos hic semper ac sitire iusticiam:ut in futuro iusticiæ retribu tione satiemur.Considerāda uis ipsa uerboꝝ est:& ita nobis desideranda est iusticia:ut in fame;uel siti : cibus desiderat ac potus.& hoc in cōe oībus est dicendum:his q īmortalis uitæ p̄mia desiderant. Iam tuū est æstimare q̄tum aio p̄stare debeas:quæ maioris præmii desiderio plus facere ꝓpossisti: q̄ uel alios necesse ē. Apostolus definiens xp̄i uirginem;longe eam seperauit a nupta:& diuersis studiis:singularitatis meritū: cōiugiiqꝫ diuisit.Innupta inqt & uirgo cogitat quæ dei sunt: quomodo placeat deo : ut sit sancta corpore & spiritu.Quæ aūt nupta est:cogitat quæ sunt mūdi:quomodo placeat uiro suo.quæ corpoī & spiritu sancta est:nec in membris nec in mente deliquit.Delinquere aūt non in causa castitatis tantum esse potest:sed etiā in quacūqꝫ parte iusticiæ.Quāuis.n.uirgo corpore.uirgo sit spiritu.& nihilominus aut manibus.aut oculis aut auribus peccet.aut lingua.quomodo corpore sancta dicenda est?Deinde si uel odio īfecta;uel iuidia: uel auaritia:uel iracūdia sit:quo spū obtinet sanctitatem?Et si nupta quæ amore coniugii cogitat quo placeat uiro suo q̄tum liberis reliquat.q uariis mūdi astricta curis.rarius ad uoluntatem dei respicit. tamē de peccatis excusare se nō potest.qd faciet uirgo.quæ soluta ab omnibus huius mūdi īpedimentis ac libera scholam quādam castitatis īgressa est?Si uis itaqꝫ ꝓpositi tui magnitudinem æq̄re moribus:& per oīa deo copulari:sī leue ac suaue iugū xp̄i suauius tibi leuiusqꝫ uis facere:nūc maxime in beata uita curam īpende:nūc stude.ut calentem recētis fidem conuersionis nouus semper ardor accendat.& in tenera adhuc ætate facilius sanctæ cōuersatōis usus ioleścat.Quicqd i te primū īstitueris:hoc mābit.& ad initioꝝ tuoꝝ regulam reliqua uita decurret.Finis i ipso exordio cogitandus est.Qualis ad illum ultimū diem peruenire cupis: talis nūc iam ēē conare.Consuetudo est quæ aut uitia:aut uirtutes alit.quæqꝫ in his plurimū ualet:cum qbus ab ineūte ætate;simul creuerit.Optimi sunt ad īstitutōem moꝝ primi quiqꝫ anni.Habent.n.i se lētum quoddam & molle:quod facile formari q̄at atqꝫ ad arbitriū uolentis trahi:& i cunctis fere rebus citius assuescit omne quod renoꝝ est.Nouellas adhuc & uix firmæ radicis arbusculas:dum ad omnem ductum sequaces sunt.in q̄libet partem flecti facile est.quæ natura plærūqꝫ curuate cito ad arbitrium colentis corrigunt. Tenera adhuc & priæ ætatis aialia:sine labore domari solent.Quanto citius a uagandi libertate dissueta sunt:tanto facilius: uel colla iugo:uel frenis ora īsuescunt.Ipsa quoqꝫ lr̄aꝝ studia teneris melius īserunt īgeniis.idqꝫ penitus inhærere sensibus solet:quod prius sederit in mente.Hoc idem plurimū etiam in bene uiuendi rōne ualet: dū adhuc mobilis est ætas:& aius duci facilis;exercenda boni consuetudo:& iugi meditatōe confirmanda est. Occupandū est optimis rebus īgenium:& sanctæ cōuersatōis usus altius īserendus est. Tunc uero ad perfectionis fastigium aius ascendit.& longe consuetudis beneficio utit ad beneuiuendi facultatem . & uirtutes suas ipse etiam miratus secū quodāmodo i se putabit natum esse:quod didicit.Respice obsecro q̄tum ad te sanctitatis auia mr̄qꝫ expectāt quæ cum te quasi nouū & illustre quoddam lumē generi suo natū esse putāt: nūc in te solam oēm curam animi transtulerūt:& ꝓpositi tui cursum miris studiis ac fauore succēdūt.Cūqꝫ ipse te ad honestatem moꝝ ab ieunte ætate formauerit:nūc a te uinci cupiunt.tuāqꝫ uictoriam suam laudē esse putant.Quaꝝ egregia erga deū fides in ꝓfessione tua maxime claruit:cū te iam nuptiis præparatam:simulatqꝫ aliud uelle didicerūt:mira continuo assensus celeritate:ad id qd elegeras:cohortatæ sunt.& trepidā ꝓ ætate snīam uolūtatis suæ auctoritate firmauerūt:tuūqꝫ uotū cōe fecerūt.Quæ cū multos suoꝝ i altissimo dignitatis gradu uiderit:de nullo ita ut de te aliquādo lætatæ sūt.Nihil.n.tā magnū nihil tam p̄claꝝ in

quoq̃ uiderãt.Sola qppe p̃stitisti generi tuo:quod longa retro ætate non habuit.Licet ediderit uirilis sexus memorabiles consulatus:& amplissimi ordis status illustris familiæ noia fruequés adierit.nihil unq̃ tamen i genere uro hoc tuo honore fuit p̃stantius:q nõ corpali aluo:sed i libro memoriæ imortalis isertus est.Cũ exceperit illi theatrales toto orbe plausus miraq; acclamãdi conspiratõe isignia consulũ merita lætũ uulgus exp̃serit:longe tamẽ tui honoris est gloria maior:q̃ gaudiũ in cælis fecit:angelisq; lætitiá.Per te.n.non meretriculæ locupletant̃:sed alunt̃ uirgies xp̃i.Nõ uenator & auriga ditant̃:sed sustentant̃ paupes xp̃i. Ad cõsulatũ eox diuersæ totius orbis puiciæ(ad quas domus uræ potẽtia extendit̃)pegrias feras:& ignota aialia transmiserũt:q̃ crudelis arenæ solũ uel suo uel hoium sanguie cruẽtarent.Ad te uero electæ quæq; uirgies mittunt̃:q̃s tu p̃ciosissimũ munus offeras deo: tuoq; exẽplo ad ꝑpetuã,puoces castitatem:nõ tibi sed tecum deo seruituras.Hæc pfessionis tuæ gloria rumore celebri uulgata est p cũctos:& ita ad cõuersioné tuá totus exultauit orbis:ut qđ præ igenti gaudio uix adhuc hoies credere poterãt:id semp uideant̃ optasse.Multum his initiis,multũ famæ tuæ odore suspẽsi:oẽs mix de te nescio qd audire desiderãt.Et q pfessionis tuæ cognouere uirtuté:nũc cõuersatiõis expectãt.In te nũc puta cũctox ora oculosq; cõuersos:& ad spectaculum uitæ tuæ totũ consedisse mũdũ.Caue ne p te tantox animi offendant̃:nec minus in te iueniant;q̃ requirũt. Vex qd ego tecũ de hoibus ago.eorũq; de te expectatõem ad cohortatõem tuam traho?Deus ipse oium rector ac dominus:cũ omni angelox militia certamen tuũ expectat.tibiq; contra diabolum dimicanti parat æternitatis coronã & cæleste p̃miũ icitamentũ uictoriæ facit.Huic tanto spectaculo:uide quem aium: quá debeas offerre uirtutem:& certaminis magnitudinem de expectantiũ dignitate metire.Hæc tibi itaq; i hoc agone subeũdi p̃cipua cura sit:hic primus accinctus iternitõis bellũ uirtute deuincere:& aduersum diaboli castra in oia p̃cepta dei iurare:nec tantũmodo declinare uetita:sed iussa complere:Neq;.n.tibi sufficit a malis ociosam esse:si ociosa fueris a bonis:cũ lex dei duplici mãdatox genere distincta sit.& mala,phibens:bona iperet:atq; ab utraq; parte contemptũ suũ ueter.Non.n.ille seruus contemsit dominum q phibita fecerit: sed q & iussa non fecerit.Dicta est nobis paulo ante snia est.Ois arbor quæ non facit fructũ bonũ excidet̃ & in ignem mitt̃:& blandimur nobis si a malis fructibus non grauemur:q dãnandi sumus si a bonis steriles manserimus.Iuxta hanc itelligentiam abscidet pater oẽm palmitẽ fructũ non ferentem in filio:& q acceptũ talentũ i sudario abscondit quasi iutilis seruus & neq̃ dãnat̃ a domio:nec minuisse solũ:sed non auxisse culpabile est.Nõ ideo aliq̃ putes contẽnenda esse mãdata:qa leuiora sint.Tã.n.maxia illa q̃ minia a deo iperata sunt:& cõtẽptus cuiuscũq; p̃cepti p̃cipientis iniuria est.Vnde beatus paulus clamat & docet.Oia facite sine murmuratione & hæsitatõe:ut sitis irrephensibiles & simplices sicut filii dei imaculati i medio natiõis prauæ & puersæ:iter quos lucetis sicut lumiaria in hoc mundo.Remoremur hæc uirgo pauliſp:& p̃ciosissimas margaritas qbus exornanda est sponsa xp̃i p singula apostoli uerba pẽsemus.Oia inqt facite . Nõ.n.q̃si ad arbitriũ nr̃m q̃dã ex mãdatis dei debemus eligere:sed generaliter uniuersa cõpleт.nec aliqua p̃cepta eius q̃si uilia munuscula ac parua cõtẽnere:sed iperantis i oibus maiestatem aspicere.Nullũ qppe mãdatũ dei cõtẽptibile nobis uideri põt:si eius semp cogitemus auctorem.Sine murmuratione & hæsitatõe.Viles & ignobiles domios palã cõtẽni uidemus a seruulis:eisq; ad mima quæq; p̃cepta in facié resisti solere.At hoc i psonas nobiles iã nõ admittit̃:q̃toq; potẽtiores domini:tãto serui ad obediẽtiam ꝑmptiores sunt.Cunq; difficiliora p̃cipiũt:libẽtius audiunt̃.Certe ad regis impiũ ita oẽs parati sunt.& in p̃ctu obediẽtiæ cõstituti.ut ẽt optẽt iuberi:& nõ solũ bene merituros esse se credũt si iussa fecerit:sed tanq̃ iam meruissent:quod iussi sũt. Ita,p dignitate p̃cipientis:seruitiũ beneficii loco ducit̃.Nobis uero deus ipse æterna illa maiestas: ineffabilis atq; iæstimabilis ptãs:sacras lras:& uere adorãdos p̃ceptox suox apices mittit:& non statí cũ gaudio ac ueneratõe suscipimus.nec pro magno ducimus beneficio.ac tã illustris ptãtis iperiũ maxie cũ nõ iubẽtis q̃rit̃ cõmodũ.sed utilitas subsequẽtis.Vex ecõtrario fastidioso ac remisso aio:supbox ac neq̃ seruox more : in os domini reclamamus:& dicimus.Dux est:arduũ est:nõ possumus:hoies sumus:fragili carne circũdamur O cæcã isaniã.O,pfanã temeritatẽ.Duplici ignorãtia accusamus deũ sciẽtiæ:ut uideat̃ nescire qđ fecit:nescire qđ iussit:q̃si oblitus fragilitatis hũanæ cuius auctor ipse est.Impoſuerit hoi mãdata q̃ ferre non possit.Simulq; (proh nefas)ascribimus:iniqtatẽ iusto:pio crudelitatẽ:dũ prio ipossibile aliqd p̃cepisse cõquerimur: deide pro his dãnãdũ putamus hoiem ab eo q̃ uitare nõ potuit:ut qđ ẽt suspicari sacrilegiũ est:uideat̃ deus: nõ tã salutẽ nr̃am q̃sisse:q̃ pœnã.Itaq; apostolus sciés a domio iusticiæ ac maiestatis nihil ipossibile esse p̃ceptũ:aufert a nobis uitiũ murmurãdi:qđ tũc utiq; nasci solet cũ aut iniq̃ sunt q̃ iubent̃:aut iubẽtis minus digna psona esse.Quid tergiuersamur icassum.& p̃cipiẽti opponimus naturæ fragilitatẽ?Nemo magis nouit mẽsurã uiriũ nr̃ax:q̃ q ipsas uires nobis dedit.nec q̃sq̃ melius qd possimus itelligit:q̃ q ipsam uirtutem nobis posse donauit.Nec ipossibile aliqd uoluit iperare:q iustus est:nec dãnaturus hoiem fuit pro eo:qđ uitar̃ nõ potuit:q pius est.Sequit̃.Vt sitis irrephensibiles:& simplices ad oẽm mox pfectõem.Vnũ hoc sufficere uerbũ potest:qđ etiam i ẽpo eligendo deus q̃ri iubet.Quam.n.circũspecta uita est.q̃ sãcta est:q̃ nihil rephẽsionis icurrit.Quis aũt sanctior põt esse.q̃ q uere simplicitatis uirtuté tenẽs. nũq̃ aliud corde ꝑmittit,aliud ore uultuq; mẽtit̃?Sicut filii dei imaculati.Non est exhortatio uehementior:q̃ quæ nos scriptura diuina filios dei uocat.Quis.n.non erubescat.& metuat tanto pr̃e agere aliqd indignũ.ut q dr̃ dei filius.ipse efficiat̃ uitii seruus?Et iccirco adiũgit ut simus imaculati.Neq;.n.conuenit in filiis dei:q ipe est fons iusticiæ,peccati maculam reperiri.In medio nationis prauæ:& peruersæ.Hoc est dicere.Quãuis infinita uos cingat:peccãtium multitudo:& inumera sint exempla uitiox : uos tamen ita cælestis natiuitatis memores esse debetis: ut iter malos uiuentes:omne malũ uicatis.Inter quos lucetis ait sicut luminaria i hoc mũdo . Et rursum in euangelio legimus.Tũc iusti fulgebũt sicut sol in regno pr̃is eox.Comparat̃ uita p̃mio,ut q in futuro solis

fulgore donandi sunt:hic iam simili iusticiæ claritate resplendeãnt:& ifideliũ cæcitatem opibus sanctitatis illuminent.Huic loco ille sensus aptandus est:quem ad corithios idem apostolus deferens ait. Alia claritas solis:alia claritas lunæ:alia claritas stellaꝝ.Stella aũt a stella differt in claritate.sic & resurrectio mortuorũ. Dispares sunt ī regno cæloꝝ p singuloꝝ merita mãsiões.Diuersitas.n.opeꝝ.diuersitatẽ facit p̃mioꝝ.Quã tũqꝫ aliqs hic in sanctitate fuerit:tantũ ibi fulgebit ī honore.Nũc ergo ad oẽm moꝝ pfectõem mẽtis aciẽ itende.& ad cæleste p̃miũ cæleſtem uitã para.Resplẽdeat oĩbus clarissimi ī modũ syderis sanctitas uirgis.& futuri p̃mii magnitudinẽ de nouitate conuersatõis ostendat.Tibi facilior in bonis cursus est:quã malorum aĩ consuetudo non retinet.Nec timemus ne te a uirtutibus uitia retardent:& maligna diaboli semia xp̃i frugem necent.Nam si etiã illi q longo peccãdi usu.bonũ quodãmodo obruere naturæ istaurari q pniam possunt.& mutata uolũtate uiuendi consuetudinẽ cõsuetudíe extinguere.ac optimi quiqꝫ de pessimis fieri:q̃to magis tu potes illa supare:a qbus nõ supata es?Cui non tã expellenda sunt uitia:q̃ refelléda.quæ utiqꝫ nõ suscipere facilius est:q̃ semel suscepta deponere.Nec uero eoꝝ tanta dulcedo est:ut ea debeamus p̃ferre uirtutibus: cum nec ī oĩbus sit delectatõis illecebra:& a plæriscꝫ ea etiam quæ uidenť dulcissima.respuanť.Duo nãqꝫ sunt ex oĩbus uitia:quæ maxime hoies decipiunt sui uoluptate:gula scilicet a libido:quæ deponere eo difficilius est:quo eis uti dulcius est.Et tamẽ hæc uitia tam molesta:tãqꝫ delectatione sui piculosa:ita a multis calcari uidimus:ut tota ætate uirgies pmanserit in sũma abstinentia.ut de illis taceam:quæ post delitiaꝝ longũ luxũ:& iueteratũ usum libidis.castitati ac tẽperantiæ se dederit.& utrũqꝫ uitiũ contraria sibi uirtute mutauerit.Alioꝝ uero uitioꝝ est longe diuersa rõ:quæ cũ nihil habeant iocũditatis tamen multũ amaritudinis habẽt.quæqꝫ cũ ad uitãdũ multo sint faciliora:raro a qbus uitenť iuenies.Quid(oro te)iuido delecta tõis p̃stat iuidia.Quem secretis qbusdam conscíæ ungulis liuor ipse decerpit:& alienam fœlicitatẽ tormentum eius facit?Quid uero alter ab odio mercedis accipit nisi horribiles aĩæ tenebras.& confusæ mẽtis horrorem?Qui uult semp aĩoqꝫ mœrente:uoto quo alteri uult nocere:seip̃m cruciat.¦Quid aũt iracũdo furor suus confert.quẽ sæuissimis exagitatũ stimulis conscíæ:ita ab omni consilio ac mẽte deturbat:ut dum irascit:isanire credať?Similiter curre per singula.iuenies tot aĩæ tormenta:quot uitia:quæ utiqꝫ eo facilius uici possunt:quo nulla illiciũt nos uoluptate.Quanto illud difficilius.quãto durius(ut de castitatis labore taceam)abstinere a uino.carnibusqꝫ.ipso quoqꝫ etiam oleo.& uilem sine his cibũ post biduũ iterdũ. triduũqꝫ uix capere.fracta ieiunio mẽbra uigiliisqꝫ fométa balnei contẽnere.necessarias res negare corpori.& uí quãdam iferre naturæ?Da tantam ī cæteris magnitudinem aĩ:& uide qd nõ possis efficeť.Sed nos(proh pudor) q̃dã dilectiõe peccati:cũ ī qbusdã ostẽdimus quãdã uí naturæ nr̃æ:ī aliis oĩno torpescimus.& q uoluptates corpis uirtutũ amore cõtempsimus:rursum amore uitioꝝ tormenta suspicimus:atq; ita malis nostris credimus: ut ea nec putemus posse deponi.Quod hoc quælo consiliũ tuũ?Quænã hæc noua uiuendi rõ ẽ? Res difficiles & laboris plenas securus aggrediar:& faciliora non posse fieri credo.Vico maxia:uincendus a paruis.Excelsa & ardua idefessus exupero:& cũ uenit ad plana:deficio.Libenter fugio:qd delectat.& non uolo uitare:qd cruciat.Veꝝ hæc eoꝝ sunt:q dei uolũtate contẽpta:id solũ petũt:qd laudẽ facilius inuenit: qd cito exit in famã:moꝝ uero bona:quæ secretiora sunt negligũt.Tu uero q̃ calcasti mũdum & concupiscẽtias eius: ut calcato eo gradũ tibi quẽdã ascendẽdi ad cælũ faceres:mũdi gloriam ne reqras.Illi tantũ placere stude.cui sæpe displicet qđ hoĩbus placet:& q ipsa hoĩum iudicia iudicaturus est.Abstinentia tua & ieiuniũ eo magis deo grata sunt:quo cũ bonis moribus offerunť:ut quæ in aliis sunt umbracula uitioꝝ:ī te sint ornamenta uirtutũ.Respice obsecro ad ipam qua apud deũ illustrata es dignitatẽ.qua p baptismũ in dei filio renata es.Rursumqꝫ p consecrationem uirgitatis sponsa xp̃i esse cœpisti.Ex utroqꝫ hic tuus honor te ad sollicitudinem tui ppoliti admoneat.At nullus debet esse ibi negligẽtiæ locus:ubi tam p̃clara seruãda sunt.Præcíosior quæqꝫ uestis diligentia timidiore custodiť a macula.Multo q̃sita auro gẽma maiori sollicitudíe possideť:& generaliter grandi cura magna quæqꝫ seruanť. Vnde & tu si te ipam bene custodire cupis:debes honorem tuũ semp p̃ciũqꝫ cogitare.Tanto.n.se unusqsqꝫ negligentius utiť:q̃to se existimat uiliorem.Non ob aliam cãm magis nobis ī scripturis diuis tam frequenter filioꝝ dei nomẽ iponiť:ut illud quod dr̃ p̃pphetã. Et ego ero uobis in p̃rem:& uos eritis mihi ī filios:dicit dominus oĩpotens.Et apostolus dicit.Estote imitatores dei sicut filii chariſſimi.Et beatus ioãnes inqt.Chariſſimi nũc filii dei sumus.& nondũ apparuit, quid erimus.Scimus quoniam cũ apparuerit:similes ei erimus:quoniam uidebimus eũ:sicuti est.ut q habet hanc spem ī eo:sanctificet se:sicut ille sanctus est. Vult nobis doctríæ cælestis dignitatem:qua donati sumus: frequenter ígerere.& honorem nr̃m:peccandi pudorem facere. Vnde etiam dominus iple ad p̃fectã nos benignitatem uocans ait.Dilígite inimicos uestros:benefacite his:q oderũt uos:& orate p̃ p̃sequentibus & calũniantibus uos:ut sitis filii p̃ris uestri:q ī cælis est.Non est.n.qđ sic hoies deo faciat amabiles:ut pietas mentis:& bonitas quæ tota ī xp̃iano esse debet:ut etiam in malis abũdet.Deiqꝫ imiteť beniuolentiam: q solem suũ oriri facit super bonos & malos:& pluuit sup iustos & iniustos.Hoc itaqꝫ uel in primis absit:ut nemini uel in uerbo etiam noceas:ut in oĩbus qbuscũqꝫ potueris p̃desse studeas:& uicé qdem mali reddens:bona p malis:apostolo docente restituas..Nũq̃ detractio ex ore uirgis p̃cedat. Vilium satis hoĩum est & suam laudem quærentium:alios uiles facere:qa alterius uituperatione se laudari putant.& q suo merito placere non possunt:placere uolunt in comparatione peioꝝ.Paꝝ diximus.Non solum ipsa nõ detrahas:sed ne detrahẽnti qdem aliquando credas.Pessimũ est hoc uitium:quod alteꝝ uilem facit uideri.Non minus auribus q̃ lingua fugias detractõem.Scripturæ memor esto quæ dicit.Non eris consentaneus cum derogantibus aduersus p̃ximũ tuum:& non accipies super illo peccatum.Et alibi.Sepi aures tuas spinis: & noli audire linguam neq;.Accusator est enim auditor:q facit detractorem:q si auertit aures:& uultũ contrahat:ac oculos abnué-

do contineat:male loquentē etiam tacens arguit:ut discat non libenter dicere:quod didicerit non libenter audiri.Sollicitam satis ori tuo custodiam pone.Non est qcq̄ enim ī nobis quo facilius peccare possumus q̄ in lingua.Vnde sanctus iacobus illum asserit esse perfectū:q non offendit in uerbo.Et scriptura dicit. Mors & uita est ī manibus linguæ.Mentiri atq; maledicere & iurare:lingua tua nesciat:qa & os quod mentit occidit aiam:& q maledicūt:regnum dei non possidebūt iuxta apostolū.Et iurare ipse xp̄s phibuit:q dixit.Ego aūt dico uobis:non iurate omnino.Et rursum.Sit aūt sermo uester:est:est:non:non.Quod aūt amplius est: a malo est.Apostolus breuiter oris uitia resecans ait.Ois sermo malus ex ore uestro non ꝓcedat:sed siqs bonus ad ædificatōem fidei:ut det gr̄am audientibus.Sit aūt sermo uirgis prudens.modestus.& rarus. Nec tā eloquentia p̄cipuus.q̄ pudore.Mirent omnes tuam te tacente uerecūdiam:te loquēte prudentiam. Mite ac placidum semper eloqum tuū:ornet mixta cum grauitate suauitas:cum pudore sapia.Sit certe atq; librata: suiq; opportunitate gratissimi silentii.uerbiq; rō.nec unq̄ oino uirgis os loquat:ut tacuisse melius sit.Cum ingenti cautione debet loq:cui non solum malus:sed etiam ociosus sermo uitādus est. Sūma tibi scia sit:no titia sūma:uitia uirtutesq; distinguere:quæ q̄q̄ semp contraria sibi sint:aliqua tamen ex eis tanta iungunt similitudine:ut discerni oino uix possint.Quam multi.n.superbiam libertatis loco ducunt.adulatōem pro humilitate suscipiunt:malitiam prudentiæ amplectunt uice:& stultitiæ simplicitatis nomē imponunt.atq; fallaci ac pessima decepti similitudine:uitiis pro uirtutibus gloriant. Et q̄q̄ hæc oia subtilissima itelligētia debeas separare:cūctasq; uirtutes cum suis lineis ī sequendo:nusq̄ ꝓrsus abscedere:ꝓcipue tamen fictam humilitatem fugiens.illam sectare.quæ uera est.quam xp̄s docuit humilitatem:in qua non sit superbia icluſa. Multi.n.huius uirtutis umbram:ueritatem eius sequunt pauci.Perfacile est.n.aliq̄ uestem habere contēptā salutare submissius manus & genua deosculari.Inclinato in terram capite oculisq; deiectis: humilitatem ac mansuetudinem polliceri lenta uoce:tenuiq; sermones infrigere.suspirat crebrius.& ad omne uerbū pecca torem ac miser se clamare.& si uel leui sermone offensus sit:continuo attollere supciliū:leuare ceruicem:& delicatū illum oris sonū īsano repente clamore mutare. Aliam nos humilitatem xp̄s docuit:q nos ad exemplum suū hortat dicens.Discite a me:qa mitis sum:& humilis corde.Qui cū malediceret non maledicebat cū pateret non cōminabat.Quam nobis humilitatem beatus petrus īsinuans misericordes inqt & humiles non reddentes malū pro malo:nec maledictū pro maledicto.Auferant oia figmenta uerboꝝ: cessent simulati gestus.& ante occasionē sermo placidus.Vegꝫ humilem patientia ostendit iniuriæ. Nullus ergo unq̄ in mente tua ullius sit uitii locus.nihil in te supbū:nihil arrogans:nihil in te fastidiosum.Apud deū non é qcq̄ humilitate sublimius.Ipse loqtur p̄pphetam.Sup quem alium respiciam:nisi sup humilem:& qetum: & trementem sermones meos? Nūq̄ in iram exardescat aius:qd est semiarium odii. Tantus mentem tuā repleat timor dei:ut idignari oino non audeas.& iram metu uicas.Beatus apostolus mūdans aiam nr̄am: eāq; in habitaculū dei p̄parans:clamat & dicit.Ois amaritudo & ira & indignatio & clamor & blassemia:auferat a uobis cū oi malitia. Adulatores ut inimicos caue.quoꝝ sermōes sup oleū molles & ipsi sunt iacula.Corrūpūt uictis laudibus leues aias.& male credulis mētibus blandū uulnus īfingūt.Creuit hoc in nr̄a ætate uitiū: & in ultimo fine stetit.nec augeri pōt.In hanc omnes nos scholā studiūq; dedimus:ut officiū putemus illudere.quodq; ipsi ab aliis libenter accipimus:id aliis q̄si quoddam munus offerimus. & spe recipiendæ laudis: eos a qbus laudari uolumus:ante laudamus.Sæpe adulantiū resistimus uerbis ad faciem:& ī secreto mentis fauemus.maximūq; fructū cœpisse nos ducimus:si uel fictis laudibus p̄dicamur.Nec cogitamus qd ipi sumus:sed qd aliis esse uidemus.Vnde eo ꝓducta res est:ut neglecta ueritate meriti:de sola opinione curemus q testimoniū uitæ nr̄æ non a conscia nr̄a:sed a fama petimus.Beata mens est:q̄ pfecte hoc uitiū uincit: nec adulat aliquando:nec adulanti credit.quæ nec decipit alterꝫ:nec ipsa decipit:tantūq; hoc malū nō facit aliquando:nec patit.Nihil unq̄ in te fictū sit:nihil oino fucatū.Conscíam tuam:quæ certe deo semp patet: in multitudine uersari puta.Nunq̄ aliud corde:aliud ore p̄tendas.Quicqd pudet dicere:pudeat etiam cogitare.Illud uero notū iam oibus.atq; diuulgatū est:q̄ utilis q̄q; huic ꝓposito necessaria est ieiunioꝝ & abstinētiæ uirtus:maxime in his ānis:in qbus corpori maior æstus inest.Non māducare itaq; carnē:neq; bibere uinum apostolica uoce laudatū est.Quicqd illud qd inflāmare corpus pōt:qd fomentū suggerit uoluptati:castitatis amore fugiendū est.Nec tamē ita magno huius rei labore grauari te uolumus:ut sub ipo statim one re succūbas.p qd multi:dum nimio feruore mentis rōnem suaꝝ uiriū non haberent:subito conciderunt: & pene ante debilitatem:q̄ sanctitatem de ꝓposito suo consecuti sunt.Optimus est ī omni re modus:& laudabilis ubiq; mensura.Corpus non frangendū:sed regendū est.Sint ergo moderata & sancta.simplicia ī omni mentis humilitate ieiunia:quæ ita attenuerūt corpus:ne aium eleuēt.ne res humilitatis gignat supbiam. & uitia de uirtute nascant.Ego inqt cū mihi molesti essent:iduebar cilicio:& humiliabam in ieiunio animam meā. Vestis abiectio.cibi uilitas.ieiunii lassitudo.extinguere debent:non nutrire supbiam.Quis rem medicinæ uulnus faciat.& inde sana lædat quoq;.unde iam læsa curanda sunt? Aut quæ superit spes salutis.si ista aiæ remedia ipsa sint uenena? Laborem ieiunii tui misericordiæ opa cōmendēt.& abstinētia tua paupeꝝ refectione sit gratior.Dominus loqtur p̄pphetam.Misericordiam uolo & non sacrificiū.In euangelio xp̄i uerba legimus.Btī misericordes:quoniam ipsi misericordiā consequent.Sed q̄so hanc curam uice tua auia materq; suscipiant.Illæ has partes pro te agant.Illæ thesauꝝ tuū in cælū leuent.Illaꝝ sit esuriētes alere cibo.uestire nudos.uisitare infirmos.pegrinos tecto suscipere:& æterni spe p̄mii xp̄o ī paupibus fœnerari. qui dixit. Quodcūq; fecistis uni ex his fratribus meis minimis:mihi fecistis. Tibi uero(maxime dū in ꝓposito matures scat aius)ab omnibus occupatōibus recedendū est:& omne studiū oisq; cura in ornandis moribus exhibenda. Quibus ita uacare debes.& totā occupare mentem:ut nō diuitem te sentias esse nec dominā. Nobilita-

tis ad hoc tantū memineris:ut cum claritate generis mox sanctitate contendas.& cum nobilitate corporis aī uirtute nobiliter ꝓficias:magisq; illa nobilitate glorieris:quæ filios dei & coheredes xp̄i facit.Ad quam si semp ispicias:dum credis gaudiū te hr̄e:quod maius est:desinis de eo:qđ minus est gloriari. Ois ista p̄clari generis dignitas & illustre anitii sanguis decus ad aīam transferant.Ille clarus:ille sublimis ille sit nobilis. il le tūc integrā nobilitatem suā seruare se putet.si dedigneť seruire uitiis:ab eisq; non supari.A quo.n.qs supa tur:huius & seruus est.Quid.n hac seruitute aī idignius.qd ue turpius.q̄ cum in eo aut domiatur odium. aut regnat iuidia.q̄ cum eum.aut auaritia possidet.aut captum ira tenet.uel certe cætera sibi uitia uēdicāt? Non est q̄ sibi aliquis de nobilitate generis blandiatur: si ex meliore parte sit famulus. Multo est indignius mēte seruire q̄ corpe.Supfluū arbitror te monere:q̄ parca in ꝓcedendo debeas esse: q̄ rara:cū te hoc etiā sæcularis ab infantia honestas docuerit:& facile itelligas:id tibi multo magis ī hac uita esse seruandū: quam maxie secretū decet.Illud admoneo ut ipsis quoq; salutatōibus quæ tibi ī cubiculo tuo exhibendæ sunt:cer tissimū modū ponas.Non sint nimiæ:neq; quotidianæ:ne nō tātū officiū:q̄ inq̄etudinem p̄staŕ uideanť.Et q̄q̄ omne uitæ tuæ tempus diuīo debeas opi consecrare:& nullam ꝓrsus horam a spiritali ꝓfectu uacuam es se conueniat:cū tibi ī lege domini die ac nocte meditandū sit:debet tamē aliqs esse determiatus & constitu tus horax numerus:quo plenius deo uaces. & q te ad sūmā aī intentōem:uelut q̄dā lege contineat.Optimū ē ergo huic operi matutinū deputari tempus:ideſt meliorem diei partem:& usq; ad horam tertiā quotidie ī cælesti agone certātem:hoc uelut spūalis quodā palæstræ exerceri gymnasio.His tu ꝓ singulos dies horis ī secretiori domus parte ora: clauso cubiculo tuo.Adhibe tibi etiam i urbe solitudinem:& remota paulisper ab oībus ꝓpius deo iungere:aspectuiq; tuox reddita lectōis fructum & oronis ostende. Nihil.n.ī hoc secreto magis ageŕ debes:q̄ aīam diuīs eloqis pascere.& q̄tū ei ꝓ totam sufficere possit diem:hoc eam ueluti cibo pīguiore satiare.Ita scripturas sanctas lege.ut semp memineris dei illa uerba esse.q legem suam non solū sciri:sed etiam ipleri iubet.Nihil.n.,pdest facienda didicisse:& non facere.Optime uteris lectione diuīa:si eam tibi adhibeas speculi uice:ut ibi uelut ad imaginem suā aīa respiciat:& uel fœda quæq; corrigat:uel pulchra plus ornet.Lectōem frequēter irrūpat oro:& aīam iugiter adhærentem deo grata uicissitudo sancti opis ac cendat.Nūc te igiť ordo istruat cælestis historiæ.nunc sanctū dauid oblectet canticū.nūc salomōis eruditat sapia.nūc ad timorem domini icitent dicta ꝓphetax.nūc euangelica & apostolica ꝓfectio te xp̄o in oium mox sanctitate coniūgat.Quæ paranda sunt memoriæ penitus isere:eaq; iugi meditatōe cōserua.Quæ ma turanda sunt:frequenter reuolue:ut diuinū hoc studiū & cælestis schola & mores simul uirgis ornēt & sen sum:tradátq; tibi cū sapia sanctitatem.Vnde scriptura dicit.Qui q̄runt deum iueniunt sapiam:cū iusticia. Sit aūt ipsa lectio temperata:cui finem consiliū non lassitudo iponat.Nam ut immoderata ieiunia & ardor abstinentiæ.& enormes iordiatæq; uigiliæ itemperantiæ coargunť:idq; nimietate sui patiūt:ut hæc ipa po stea qdem.nec mediocriter fieri possint:ita studium lectōis ī reprehensionem itemperans cadit.Quod laudabile est in genere suo:fit de nimietate sui culpabile.Generaliter qdem strictiq;:sed breuiter dicendū est. In bonis quoq; rebus:qcqd modū excesserit.uitiū est.Magna est.magna inq̄.& quæ grandi studio constat.ꝓfectæ uitæ rō.consumataeq; sapiæ est.scire qd quo isequaris modo.& ad omnem actū p̄ferendo consiliū:ni hil facere quod feciſſe pœniteat.Intra unius horæ spatiū mutaŕ hitus.ieiunare. abstinere.psallere. uigilare: non tam studio opus habent q̄ uolūtate.Quilibet icipiés.stati ut uoluerit.ad ista perfectus est.imo illi hoc facilius facere possunt:q recentis corporis uires de sæculo ad ꝓpositum afferunt.Mores uero mutare. singu lasq; uirtutes aī formare in se:atq; pficere:grandis studii est.& longæ consuetudis.Itaq; multi in hoc propo sito senescimus:& ea ꝓpter quæ ad ipm ꝓpositū uenimus.nō habemus.Tua uero cōuersatio noua esse debet.mira.grauitas.patientia.mansuetudo.pietas.Quicqd sanctius est.atq; perfectius.qcqd magis deo te cōmendare potest:& maiorem ī cælo facere:id semper sequere:id semp amplectere.Sponsa x̄pi nihil debet esse ornatius.Tanto maiore placendi studio opus est:q̄to maior est ille.cui placendum est. Sæculi uero uirgines. quæ se nuptiis præparant.& idulgentiam magis apostoli q̄ consiliū seq malunt.magisq; amplectunť iconti nentiæ remedium q̄ p̄miū continentiæ.ut sponsis placeant.eosq; ī amorem sui magis icitent mira se sollici dine formare studeant:& naturalem corporis pulchritudinem ornandi arte cōmendant. Hæc est illis ꝓ dies singulos cura p̄cipua.decentibus fucis colorare faciem.iplicare auro crinem.& ardentes cōchax lapides capitis honorem facere.suspendere ex auribus p̄monia.brachia ornare monilibus ac latera:& incluſas auro gēmas a collo ī pectus dimittere.Non minorem sponsus tuus reqrit ornatū.q cum uniuersam eccleſiam salutaris aquæ lauacro purificatam sine macula rugaq; reddiderit:quotidie cupit eam fieri pulchrioŕ.ut semel a uitiis peccatisq; mūdata semp ornet decore uirtutum.Et si hoc a tota reqrit eccleſia.in qua & uiduæ continent & nuptæ.q̄tum putas expectat a uirgine.quæ ex pulcherrimo hoc quodam eccleſiæ prato. uelut augustior qdam flos uidetur electa? Assume ergo oēm illum ornatum:ꝓ quem xp̄o placere potes. Satis placere deo crede faciē tuam:si hoibus pulchra apparere non studeas.Istud ornamētum serua capitis qđ acqsiuisti chrismatis sacr̄o:cum tibi ī cælestis regni mysteriū diadema quoddam regalis unctionis ipositum est. Optima ornaméta sunt aurium uerba dei.Ad ea sola paratus esse debet auditus uirgis:eaq; ꝑciosissimis lapidibus anteferre.Oia,prsus mēbra decorent opibus sanctitatis.totaq; uirgialis aī pulchritudo gēmati monilis instar:uario uirtutū fulgore resplendeat.Tūc uere concupiscet rex decorem tuū:dicetq; tibi. Tota formosa es,pxima mea.& macula nō est in te.Et hæc tibi ornaméta quæ dixi:etiā munimenta maxia sunt.& q̄ teipam ornare deo:& cōtra diabolū armare possunt.qui ꝓ leue interdū quodcūq; uitiū ad aīam ingrediť.& si uirtutū ꝓpugnacula nō resistāt:nr̄o nos repellit loco.& cōtinuo de hoste fit dominus.Propter qđ scriptura nos adhortaŕ:& dicit.Si spūs ptāté habētis ascēderit sup te:locū tuū ne dimiseris.Ab eo iam tpe quo pri

mum p uirgitatis,pfessionem domino consecrata es.aduersarii in te creuit odium:& q aliena lucra,p suis dā nis habet,se amisisse dicit.qcqd te possessurā dolet.Grādi tibi opus est uigilātia grādiq; cura.& tanto sollici tius cauēdus est inimicus:q̄to apud deū ditior esse cœpisti.Vacuus uiator & nudus nō timet latronis isidias Securus a nocturnis furibus dormit paup:ēt si claustra nō muniat.Diuiti uero opes suæ latronis semp ima ginant occursum:& iugi sollicitudīe noctiū sōnum adimūt.Vnde tuæ quoq; diuitiæ.cælestis thesaurus:ista cautōe idigent,atq; custodia.Quāto ditior es:tāto debes esse uigilantior.Qui.n.plus possidet:plus debet ti mere ne pdat.Inuidere nō cessāt auctor iuidiæ:& q semel a deo ipse ,plectus est.tanto maiori liuore torquet q̄to aliqué apud eū uiderit clarioré.Qui iuidit euæ paradisum.q̄to magis iuidet tibi regnū cælo? Cuncta (mihi crede)ille nūc circuit:ut btūs petrus ait:deuorādi te cupidus in modū rugiētis leonis īgredit.uel mo re dolosi hostis uniuersa plustrans:explorat oēs aditus aiæ tuæ:an sit aliqd ifirmū & minus tutū:p qd possit irrepe.Rimat nūc ille oīa:& singula quæq; ptēptās qrit uulneri locū:cuius tu isidias sollicite debes puidere: ut cum paulo nō ignores astutias eius.Qui tū terribiles diaboli ptātes pricipatusq; describat:nos nihilomi nus hortat ad pugnā:hostiūq; uim pādit:ut augeat sollicitudiné militū.Nō enī uult nos eē timidos: sed pa ratos.Deniq; non fugā suadet:sed arma suggerit.Propterea inqt accipite arma dei:ut possitis resistere in die malo:& in oībus pfecti stare.Ac statim īstrumēta singula spūalis pugnæ tradens:addidit & dixit.State ergo succincti lūbos uros in ueritate:& iducti lorica iusticiæ:& calciati pedes in pparatione euāgelii pacis:in oī bus assumētes scutū fidei.in quo possitis oīa tela neqssimi ignea extīguere.& gladiū spūs quod ē uerbū dei: poém oronem obsecratōem.Et quoniā de hoc bello:licet etiā fœminis triumphare:suscipe hæc arma pau li:& tāti hortatōe ducis certā psume uictoriam.Hæc enī si tu oīa īstrumēta possideas secura,pcedas ad pliū spiritale.nec pauebis diabolū cum toto exercitu suo.Cadēt enī a latere tuo mille:& decē milia a dextris tuis ad te aūt nō appropinq̄bunt.Beatus quoq; iacobus:ille xpi miles emeritus:nō minore nobis auctoritate de hoc bello uictoriam pollicet.Subditi inqt estote deo:resistite autem diabolo:& fugiet a uobis.Ostēdit quo modo resistere debeamus diabolo:si utiq; simus subditi deo.eius faciendo uoluntatem:ut diuinam etiam mereamur grām.& facilius neq̄ spūi auxilio sancti spūs resistamus.Necq; uero apta contra nos pugnat acie: nec publica nobiscum fronte congredit,sed dolo uincit ac fraude:nr̄aq; contra nos utit uoluntate. De con sensu nr̄o aduersarius uires accipit:nr̄oq; nos(ut dici solet)iugulat gladio.Infirmus hostis est:q non pōt uin cere:nisi uolentem.Procul a nobis desperatio,pcul a nobis ois recedat pauor aduersarioꝝ.Non adiuuemus: sed uicamus aduersarios.Dant illi qdem consilium:sed nr̄m est uel eligere:uel respuere:quod suggerūt. Nō enim cogendo sed suadendo nocent:non extorquent a nobis consensum sed expetunt.Vnde etiam ananiæ dr̄.Quare tentauit cor tuum sathanas,mentiri te spūi sancto? Quod utiq; illi apostolus nunq̄ iputaret:si id absq; ipsius uoluntate diabolus feciss̄et.Ipsa etiam eua ideo condēnat a domīo:qa ab eo quem poterat supa re supata est.Nec enim meruiss̄et a domīo iusticia puniri quæ uicta est:nisi uicere ipa potuiss̄et. Huius neqs simi hostis est illa.uel pria calliditas.& ars doli plena:fatigare cogitatōibus rudes aīas:& nouellis in ,pposito mentibus de ipsa iterdum conuersatōe afferre mœrorem:ut facile ab huius rei,pfectu deterreat aīus: cuius initia amara cognouerit.Itaq; solet tam sordidas nōnunq̄ & ipias cogitatōes iserere menti.ut q tentat.dum suū illud putat esse qd cogitat deteriorem se p spūm īmundū,pposito suo arbitret effectū.multoq; puriorē aīam habuisse se credat:cū adhuc res sæculi amaret.Vult.n.iis qbus iuidet callidissimus inimicus horroré ,ppositi ex despatione facere sanctitatis:ut eos obsidente tristitia:&si a,ppositō nō reuocat: certe retieat a ,p fectu.Propter qd maxie sanctaꝝ tibi scripturaꝝ studium diligendū est:illuminā da diuis eloqis aīa: & coru scante dei uerbo diaboli repellendæ sunt tenebræ.Cito.n.fugit ille ab ea aīa,quā sermo diuinus illuminat:q̄ cælestibus semp cogitatōibus occupat:in qua assiduū est dei uerbū:cuius uī neq̄ spūs non pōt ferre.Et iccir co illud btūs apostolus spiritalis belli iter cætera instra gladio compauit.Est aūt tutissimū:atq; pfectū:ut as sueset aīus sollicita semp puigiliq; custodia discernere cogitatōes suas:& ad primi aī motū uel ,pbare uel re probare qd cogitat:ut uel bonas cogitatōes alat:uel statī extīguat malas.Hic nāq; fons est boni:& qd origo peccādi:oīsq; īgentis dilecti in corde pricipiū est cogitatio:quæ unūquodq; opus uelut in quadā cordis ta bula depingat:ante q̄ faciat.Nam siue ille actus:siue sermo sit:ut ,pferat ante disponit:& cogitationum con filio discernit quod futuꝝ est.Vides q̄ breui interdum momento:quæq; ista qs cogitet:cogitataq; perficiat nec quicq̄ omnino uel lingua:uel manu:cæterisq; membris agit nisi cogitationes ante dictauerint.Vnde & dominus ī euangelio dicit.De corde homīs ,pcedunt cogitationes malæ:adulterium:fornicatio:homicidia furta:falsa testimonia:auaritia nequitia:dolus:impudicitia:oculus malus:blassemia:superbia:stultitia. Hæc sunt quæ coinquinant homines.Omnis ergo sollicitudo tua omni nitentione debet esse in custodia. Ibi te maxime oportet obseruare peccatum:ubi nasci solet:statiq; ad primā tentatōis repugnare faciem:& malum ante q̄ crescat extinguere.Nec enim expectandum est augmentū eius rei quæ timeri debet a paruo. & quæ tanto facilius uincit:q̄to ei citius repugnat.Ideo clamat scriptura diuia.Omni custodia serua cor tuū. quia exipso uita ,pcedit.Diligēdum est autem iter istas cogitatōes qbus uoluntas fauet: quas cū dilectōe āple ctit:& iter eas cogitatōes:quæ tenuis umbræ modo pteruolare mentem solent:sesq; tātūmodo uel trāseū do mōstrare:qs græcis typos uocāt uel certe iter illas:q̄ repugnāti ac iuito aīo suggerūt:qbus mens cū hor rore quodā remittit ac resistit:qbus ut cōtristat admissis:ita gaudet expulsis.In qbus qdem:q̄ se leuiter mē ti ostēdūt:& q̄si fugiēdo demōstrant se:nec peccatū oīno:nec pugna ē.In his aūt cū qbus aliq̄diu aīa luctat: qbus resistit uolūtas:æq̄le certamē est.Aut.n.consentimus & uicimur:aut respuimus & uicimus:& acquiri mus de pugnatiōe uictoriam.In illa ergo tātūmodo cogitatōe peccatū ē:q̄ suggestiōi cōsensū mētis dedit:q̄ malū suū blāde fouet:quæ ī factū gestit irrūpe.Huiusmodi cogitatio etiā si ex aliquo ipedita casu: nō iplear

uoluntatē:nihilominus actione crimis cōdēnaē a domino:ut illud in euangelio legimus: Qui uiderit inqt mulierē ad cōcupiscēdū eā iā mœcchatus est eā i corde suo. Apud deū cui nota sūt oia etiā ante q̄ fiāt: uolū tas p̄fecta faciēdi reputaē p ope facti. Qua de re debes (sæpe enī repeto: qd fieri semp nolo) sanctas scriptu ras sine itermissione meditari. hisq; tuā replere mēte & malis cogitationibus locū auferēs: diuinis animum sensibus occupare: q̄tūq; deū diligas: ex dilectione legis eius ostēdere. Vnde scriptura dicit. Qui timēt do minū inqrent qd' beneplacitū ē illi: & q diligūt eū: replebūē lege eius. Tunc sēties q̄tū ad eius amorē adiu uet te sapia: q̄tū sit i te diuiæ legis auxiliū: & domio cū dauid læta cātabis. In corde meo abscōdi eloqa tua: ut nō peccē tibi. Excitandus ē enī spiritalibus stimulis semper aīus & maiori quotidie ardore renouandus. Oīonis istantia: illuminatio lectionis: sollicitudo uigiliarum: & diurna, & nocturna eius incitamēta sūt. Ni hil enī i hoc p̄posito ocio deterius ē. qd nō solummō nō acq̄rit noua: sed etiā parata cōsumit. Sāctæ uitæ rō p̄cessu gaudet & cescit: cessatione torpescit & deficit. Quotidianis & recētibus īcremētis mens istaurāda ē. & uiuēdi nobis hoc iter: nō de transacto: sed de reliquo metiēdū. Quādiu sumus i hoc corpore: nunq̄ nos ad p̄fectū uēisse credamus. Sic. n. melius puenīē. Tādiu nō relabimur retro: q̄diu ad priora cōtēdius. At ubi cœpimus stare descēdimus: nīmq; nō p̄gredi: iā reuerti ē. Cessēt ois ignauia: & iutilis de p̄terito labore secu ritas. Si uolumus non redire: currēdum ē. Btūs apostolus de die i diē uiuēs deo. ne qd ante fecisset: sed qd fa cere semper deberet: attēdens: dicebat. Frēs ego me nō arbitror comphendisse aliqd. Vnū aūt. q̄ qdē sūt re tro obliuiscens: ad ea uero q̄ sūt priora: me extendens. ad destīatum p̄sequor brauiū supnæ uocatiōis dei. Si btūs paulus uas electiōis. q̄ ita xp̄m īdutus erat. ut diceret. uiuo aūt iā nō ego. uiuit uero in me xp̄us. adhuc tamē se extendit. crescit. & proficit. Quid nos facere debemus. qbus optādū ē ut i fine nostro pauli pricipio cōparemur? Ergo tu hunc imitare: qui dixit. Imitatores mei estote: sicut & ego xp̄i. Obliuiscere oē p̄teritum & quotidie īcohare te puta. ne pro præsenti die quo debes seruire deo: præteritum iputes. Optime quæsita custodies: si semper ingras. Damnum parata sentient: si parare cessaueris. Dicas forsitā. Grādis labor est. Sed respice qd' promissū ē. Oē opus leue fieri solet: cum eius præcium cogitaē: & spes præmii solatiū sit laboris. Sic durus agricola iaratum diu campū. & pinguiores ocio glebas. uiolento uomere scidisse se gaudet: & mi rum i modum ipsa operis difficultate lætus. ispē segetis de labore metiē. Sic negociator auidus maria contē nit. spectare ausus fluctuum spumas rabiemq; uentorum. dūq; i omni labore ac piculo lucrū cogitat: & lassitudinē simul obliuiscīē & timorem. Considera q̄so magnitudinē præmii tui: si tamen considerari pōt. qc qd imēsum ē. Post abscessum aiæ: post carnis iteritū: post fauillas & cinerē: i meliorē statū uirgo reparanda es. mādatū terræ corpus i cælum eleuandum est. Post hæc angelorum es donanda consortio: regnum acce ptura cælorum: & in perpetuum regnatura cum christo. Quid ergo retribues domino. pro omnibus quæ retribuit tibi? Quid tanto remuneratore dignum facies? Aut quem laborem durum putabis. cuius tāta sūt præmia? Vnde beatus apostolus nullæ inquit sunt cōdignæ passiones huius temporis: ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Quid enim dignum uel facere uel pati possumus in breui hoc tempore uitæ no strē: cum id imortalitate sit recōpensandum? Propter quod idem apostolus ait. Id enim quod in præsenti sæculo est momentaneum ac leue tribulationis nostræ: supra modum in sublimitate æternum gloriæ pon dus operaē in nobis. Respuanē honores: despiciantur diuitiæ. Ipsa quoq; uita nostra martyrii amore contē natur. Et hæc omnia etiam si p̄ æternitatis præmio non darentē: essent tamen quandoq; peritura. Amittūt etiam hoc illi qui semper cupiunt possidere. Quam multos memoria nostra retinet in maximis honoribus ac diuitiis constitutos repente de summo illo potentiæ fastigio concidisse: & eos qui tumore elati aliud qd dam: q̄ homines esse putabant: exitu tandem suo docuisse nos. qui fuerint. Quid enim in hoc mundo stabi le? Quid uero firmum est? Quid porro non breue & incertum. & casui non seruiens? Quale istud bonum ē quod semper timeas amittere. quod uel auferēdum abs te metuas. uel a te relinquēdum scias? Nam etsi nul lo eripiaē casu: uel morte certe perdendum est. Et si uita nostra tēdaē per mille annos & ad extremum illū totius diem ætatis quotidiana delitiarum uoluptate ueniamus. quale hoc q̄so diu est. quod fine deleē? Aut qs illius uoluptatis fructus ē. qui statī ut cessauerit. uidebīē tibi non fuisse? Age iā transactū uitæ tuæ tēpus: animo reuolue. Nōne uidebīē tibi umbra quædā fuisse quod trāsiit. & istar sōnii tenuis incertū esse omne quod uidē? Hoc idē & decrepitus senex fērire pōt: Cui cōuenit dicere. cū p̄pheta. Dies mei sicut ombra de clinauerūt: & ego sicut fœnū arui. Quod si hæc etiam hic possumus dicere. ubi q̄uis breuis. tamē quia præ sens ē uita ista magnipendīē. qd in futuro dicturi sumus. ubi maiori ætatis scientia. trāsactū oē p̄ nihilo est? Hæc tu tecū diligēter reuolues. & breuitatē uitæ huius. æternitatis cōtemplatione despiciēs. ipsū quoq; con tēptum mūdi maiori cū uirtute cōtēne. & ad illū tātū diē parate: i quo mundi gloria finienda ē. Illum i quā diē: quē saluator diluuio cōparauit: q̄ multos fallaci securitate deceptos. futuro (ut ait apostolus) cōprehēdet aduentu: quem beatus quoq; petrus describens ait. Aduenīet autem dies domini sicut fur: i qua cæli magno īpetu transibūt: elementa uero a calore resoluentē. Cū hæc oia dissoluēda sint. q̄les oportet nos esse i sanctis cōuersatiōibus & pietatibus expectantes & p̄perātes i aduentum domini dei i quo cæli ardentes soluentē. & elementta ignis ardore tabescent? Recens factū ē: & qd' ipsa audisti cū ad stridulæ buccinæ sonū gottho rū clamorē: lugubri opp̄ssa metu domia orbis roma cōtremuit: Vbi tūc nobilitatis ordo. Vbi certi & distī cti ullius dignitatis gradus? Permixta oia. & timore cōfusa. oī domui planctus: & æqualis fuit per cūctos pa uor. Vnū erat seruus & nobilis. Eadem omnibus imago mortis: nisi qa magis eā timebāt illi. qbus fuerat ui ta iocūdior. Si ita mortales timemus hostes & humanā manū. qd faciemus cū clāgore terribili tuba ītonare de cælo cœpit? Et ad illā archāgeli uocē oī buccina clarioē. totus simul remugiet mūdus. cū uiderimus su per nos non manu facta arma concuti: sed & uirtutes cælorum commoueri? Sicut p̄pheta dicit. Cū uenerit

dominus ponere orbẽ terræ deſertũ.& pctõres pdere ex eo.qs tunc nobis pauor.quæ caligo.quæ tenebræ cũ uos ſæpius ac totiẽs admonitos.& tamen iparatos dies repperit. Tunc inquit plangẽt ſe ſuper ſe omnes tribus terræ:& uidebũt filiũ hõinis uẽiẽtẽ i nubibuſ cæli cũ uirtute multa & maieſtate. Tũc dicẽt mõtibus cadite ſup nos.& collibus opite nos. Vex hæc eorũ ſint:q uariis huius mũdi detẽti curis de mundi nõ cogitant fine. Tu uero cui aduentus xpi dierum noctiũq; meditatio ẽ.cui ꝑ conſcientiæ puritate domini eſt optanda pœnitentia:quæ conſumationẽ ſæculi quaſi certum præmii tui tempus expectas.exultationem de cælo capies non timorẽ. Tunc enĩ tu ſãctorum mixta choris.& ſanctis comitata uirginibus:i ſpõſi obuiam ſubuolabis.& dices.Inueni quẽ q̃ſiuit anima mea. Nec ullius iam temporis ſeparatiõem timebis.quæ ſemel imortalitatis gloria.& icorruptionis ſplendore donanda es.& cũ xpo ſẽper futura es:apoſtolo dicente. Quoniam ipſe dominus in iuſſu.& in uoce archangeli.& in tuba dei.deſcendet de cælo:& mortui qui in xpo ſũt reſurgent primi. Deinde nos qui uiuimus.qui reliquimur.ſimul rapiemur cũ illis i nubibus obuiam domino in aera:& ita ſemper cum domino erimus; Hæc ſit igit cura tua ſemper.hoc ſtudiũ:hæc iugiter uirginis corde uoluant. In his totius diei uerſet labor.in his noctis ſõnus reponat:in hoc aĩa rurſus euigilet. Etenim nullus labor durus.nullũ tẽpus lõgum uideri debet:quo gloria æternitatis acquirit.

Epiſtola btĩ auguſtini ad iulianam demetriadis uirginis matrem de priori libello ad demetriadem ſcripto. ubi illum tanq̃ gr̃æ dei aduerſantem.& bonum uirginalis ſanctitatis naturæ & libero arbitrio attribuentem carpit & damnat quædam ipſius libelli uerba iſerẽs & argues:quem librũ ipſe ſupicat a pelagio ſcriptum ad uirginem. Hanc autem epiſtolam uelut antidotũ quoddã ad uenenũ ipſi libello ſubiecimus:maxime ut beatum hieronymum hæreſis calũnia purgaremus.

d Ominæ debitis in xpo officiis honorãdæ & merito illuſtri filiæ iulianæ Alipius Auguſtinus in domino ſalutem. Grate admodũ nobis iocundeq; accidit ut ſimul nos conſtitutos apud hipponem tuæ reuerentiæ lr̃æ reperirent:quibus hæc ſcripta redderemus ueſtra incolumitate cognita gaudentes:uiciſſimq; noſtram quam uobis cordi eſſe confidimus:mutua dilectione nuncantes. Domina debitis in xpo officiis honoranda & merito illuſtris filia. Scire autẽ uos optime ſcimus q̃tũ uobis debeamus religionis affectu:q̃taq; nobis & apud deũ & iter homines ſit cura de uobis. Licet enim uos p lr̃as primũ:deide etiam pœnitẽtia corporali pia & catholica hoc ẽ uera membra xpi exiguitas noſtra cognouerit:tamen etiã p miſterium noſtrum cum accepiſſetis uerbum auditus dei ſicut dicit apoſtolus:accepiſtis non ut uerbum hominum:ſed ſicut eſt uerbum dei cuius miniſterii noſtri adiuuante gratia & miſericordia ſaluatoris in domo ueſtra tantus fructus exortus eſt:ut humanis nuptiis iam paratis ſancta demetrias ſpãlem ſponſi illius præferret amplexũ.cui ſpecioſo præ filiis hominum ad habendam ſpiritus uberiorem fœcunditatem:nec amittendam carnis integritatem uirgines nubunt. Ne ſciremus autem quẽadmodũ nr̃a illa tunc exhortatio a fidei & nobili uirgine fuiſſet accepta:niſi nobis ꝑfectis cum poſt paulum profeſſa fuiſſet ſanctimoniam uirginalẽ. Hoc ingens dei donum quod p ſeruos ſuos qdem plantat & rigat:ſed p ſe:ipſũ incrementum dat nobis opariis pueniſſe:ur̃arum lr̃arum lætiſſimo nũcio:& ueraci teſtimonio diceremus. Quæ cũ ita ſint nemo nos iprobos dixerit:ſi i uobis admonendis:ut cõtraria gr̃æ dei dogmata deuitetis ne ceſſitudine ſumus ꝑpenſiore ſolliciti. Nam licet nos apoſtolus non ſolũ opportune uerũ etiã iportune prædicãdo uerbo inſtare ꝓcipiat:non tamẽ eox hominũ numero hẽmus:q̃bus ſermo uel pagina noſtra iportuna uideat:quando id qd ad ſanam doctrinam nõ ptinet uos ut uigilanter euitetis alloquimur. Hinc ergo ẽ q̃ admonitionẽ noſtrã tã grato aĩo ſuſcepiſtis ut i epiſtola tua ad quam non reſcribimus diceres. Sane q̃ me hortat reuerẽtia ur̃a:ne indulgeã aures his oĩbus q prauis tractatibus uenerandam fidem ſæpe corrũpunt gr̃as uberes ago tã piæ admonitioni. Quod utiq; adiũgis:& dicis.ſed nouerit ſacerdotium ur̃m longe me ac domũculã meã ab huiuſmodi ꝑſonis eẽ diſcretã:oĩſq; familia nr̃a a deo catholicã ſequit fidẽ ut i nullã hær̃ ſim aliquãdo deuiauerit:nec unq̃ lapſa & nõ dico i eas ſectas quæ uix expiant:ſed nec i eas:q̃ prauos hr̃e uident errores:hoc ẽ qd nos magis magiſq; cõpellit nõ tacere apud uos:de his q etiã illa quæ ſana ſũt uitiare conant. Domũ enĩ noſtrã nõ paruã xpi eccleſiã deputamus. Hic prauus ẽ error illorũ q putãt ex nobiſipſis nos hr̃e. Siqd iuſticiæ & cõtinẽtiæ:pietatis:caſtitatis i nobis ẽ:eo q̃ ita nos cõdiderit deus ut ultra ꝑter qd nobis reuelat ſcia nihil nos adiuuet:ut ea quæ facienda diſcendo nouimus etiam diligendo faciamus: naturã ſcilicet atq; doctrinam definientes tãtũmõ eſſe dei gr̃am & adiutoriũ:ut iuſte recteq; uiuamus & ipſã charitatẽ. Ad habẽdã uero uolũtatẽ bõam ubi ẽ hoc ipſũ qd iuſte uiuimus? Et ipſam charitatem quæ in oĩbus dei donis ita excellit.ut etiã deus dicta ſit:qua una iplet i nobis ſiqd diuinæ legis.& admonitionis iplemus nolũt nos diuinitus adiuuari:ſed noſipos dicũt arbitrio ꝑprio nobis ad iſta ſufficere. Non uobis uideat error iſte mediocris ꝑſiteri uelle xpianos:nec uelle audire apoſtolũ xpi. Qui cũ dixiſſet.charitas dei diffuſa ẽ i cordibus noſtris:ne q̃ſq̃ eam hr̃e nõ niſi p propriũ putaret arbitriũ continuo ſubiunxit:per ſpiritũ ſãctũ q datus eſt nobis:hanc magnã eẽ gr̃am ſaluatoris q aſcẽdit i altũ:captiuauit captiuitatẽ:& dedit dona hominibus q̃ſq; nõdum confiteat:q̃tũ:& q̃ exitiabiliter erret intelligis. Quõ ergo a uobis q̃bus tantam dilectionem debemus admonẽdis ut talia caueatis diſſimulare poſſemus.cum legiſſemus librum quem ad ſanctã demetriadem q̃ſnam ſcripſerit.uel utrũ ad uos ꝑuenerit.ur̃is potius reſcriptis noſſe uoluimus? In quo libro ſi fas ẽ legat uirgo xpi.unde credat uirginalem ſuam flens ſanctitatem omnes q̃ ſpiritales diuitias nõ niſi ex ſeipſa ſibi eſſe:atq; ita prius q̃ ſit pleniſſime btã diſcat deo eſſe quod abſit ĩgrata. Verba enĩ ad illam ſcripta i eodem libro iſta ſũt. Habes ergo & hic inquit p quæ merito ꝑponaris aliis:imo hĩc magis. Nam corporalis nobilitas atq; opulentia.tuorum itelliguntur non tua eſſe:ſpũales uero diuitias.nullus tibi præter te conferre poterit. In his ergo iure laudãda:i his merito cæteris ꝑferẽda es:quæ niſi ex te & i te eẽ nõ poſſũt. Cernis

nempe q̃ta ĩ his uerbis ſit cauẽda pnities. Nã utiq; qđ dictũ ẽ non poſſũt eẽ bona niſi ĩ te: optime & ueriſſĩ me dictũ eſt, iſte plane cibus eſt. Quod uero ait, non niſi ex te: hoc oĩno uirus ẽ. Abſit ut hæc libenter audiat uirgo xp̃i, quæ pie ĩtelligit ꝓpriam pauptatẽ cordis hũani: & deo niſi ſponſi ſui donis neſcit ornari. Audiat ergo potius apoſtolum dicentem. Deſponſaui uos uni uiro uirginẽ exhibere xp̃o. Timeo aũt ne ſicut ſer pẽs euã ſeduxit ĩ uerſutia ſua: ſic & ueſtræ mẽtes corrũpanť a caſtitate quæ ẽ ĩ xp̃o. Et ꝓpterea de his quoq; ſpiritalibus diuitiis non iſtũ qui dicit. Nullus eas p̃ter te tibi cõferre põt. & niſi ex te & in te eſſe non poſſunt: ſed illũ audiat q dicit. Hẽmus theſaurũ iſtũ ĩ uaſis fictilibus: ut eminentia uirtutis dei ſit & non ex nobis. De ipſa quoq; ſacra continentia uirginali, q̃ non ſibi ſit ex ſeipſa, ſed ſit donum dei q̃uis credenti nolenti q; collatũ: eũdem audiat ueracẽ piũq; doctorem q cũ hic ageret ait. Volo omnes eſſe ſicut meipſum. Sed unuſq ſq; ꝓpriũ donum habet a deo: alius ſic, alius autẽ ſic. Audiat etiam ipſũ non tantum ſuũ: ſed uniuerſæ eccleſiæ unicũ ſponſum. De tali caſtitate atq; ĩtegritate dicẽté. Non omnes capiunt uerbum hoc: ſed quibus datũ eſt ut intelligat ex eo qđ habeat tam magnũ bonum atq; p̃clarum ſe potius deo & domino gr̃as agere debere: q̃ cuiuſq; uerba qđ uel ex ſeſe ipſa id habeat: ut nõ dicamus aſſẽtãtis adulatoris: ne de occultis homi num temere iudicare uideamur: certe errantis laudatoris audire. Omne q̃ppe datum optimum: & omne do num pfectum deſurſũ ẽ: ſicut etiã dicit apoſtolus iacobus deſcendẽs a pr̃e luminum. Hinc ergo & ſancta uirginitas q̃ te filia uolentem gaudentẽq; uicit. Nã poſterior actu: prior genere: Ex te honore: ex te ætate ſubſequens. Sanctitate p̃cedẽs ĩ q̃ etiã tuũ eẽ cœpit qđ in te eſſe nõ potuit. Illa q̃ppe carnaliter nõ nupſit, ut nõ tã tũ ſibi ſed etiam tibi ultra te ſpũaliter augereť: quoniã & tu ea cõpẽſatione mior illa es qđ ita nupſiſti ut naſceret. Hæc dei dona ſunt. & ueſtra quidem ſũt: ſed non ex uobis. Habetis enĩ theſaurũ iſtũ ĩ terrenis corporibus, & adhuc fragilibus tanq̃ in uaſis fictilibus: ut eminentia uirtutis ſit dei, & non ex uobis. Nec miremini quia dicimus, & ueſtra eſſe: & ex uobis non eſſe. Nam & panẽ quotidianum dicimus nr̃m: ſed tamẽ addimus da nobis: ne puteť ex nobis. Proinde ſicut ſcriptũ ẽ ſine ĩtermiſſiõe orate: ĩ omnibus gr̃as agite. Oratis enim ut pſeueranter & pficiẽter habeatis, gratias agitis: qa nõ ex uobis hẽtis. Quis enĩ uos ab illa ex adã maſſa mortis p̃ditiõiſq; diſcerniť? An uero quando apoſtolo dicẽte audierit hõ. quis enĩ te diſcernit reſpõſurus eſt bona uoluntas mea, fides mea, iuſtícia mea, & nõ cõtinuo qđ ſequiť auditurus. Quid enĩ habes quod nõ accepiſti? Si aũt & accepiſti, quid gloriaris quaſi nõ accepiſ? Nolumus ergo ut diuitias: nullus tibi p̃ter te cõferre poterit. In his iure laudãda; ĩ his merito p̃ferenda es: quæ niſi ex te & ĩ te eſſe nõ poſſunt. Nolumus ꝓpriſus ita glorieť quaſi non acceperit. Dicat q̃dem. In me ſũt deus uota mea: quæ reddam laudes tibi. Sed qa ĩ illa non etiam ex illa meminerit etiam dicere. Domine ĩ uolũtate tua p̃ſtitiſti decori meo uirtutem. Nonne ille qui uenit quærere: & ſaluare qđ pierat, quia etſi etiam ex illa propter arbitriũ proprium ſine quo nõ opamur bonũ: nõ tamẽ ſicut iſte dixit: nõ niſi ex illa proprium q̃ppe arbitriũ: non niſi dei gr̃a iuuať nec ipſa uoluntas eſſe in homine poteſt. Deus enim inquit apoſtolus q opať ĩ nobis: & uelle & operari & ꝓ bona uolũtate, non ſicut iſti ſentiunt tantũmõ ſciẽtia reueląndo: ut nouerimus qd facere debeamus: ſed etiã ĩſpirando charitatẽ: ut ea quæ diſcendo nouerimus: etiam diligendo faciamus. Nam utiq; nouerat ille q̃ magnũ bonũ eſſet continentia quæ dicebat. Et cũ ſciré qa nemo eſſe poteſt cõtinẽs niſi deus det. Nõ ſolũ ergo ſciebat q̃tũ eẽt hoc bonũ & q̃ deſiderabiliter eſſet cõcupiſcendũ: uerũ etiã q̃ niſi dante deo eẽ nõ poſſet, Docuerat enĩ eũ ſapientia. Nã hoc dicit: & hoc ipſũ erat ſapiẽtiæ ſcire cuius eſſet hoc donũ. Nec tamen ei ſentẽtia iſta ſufficit: ſed ait. Adii dominũ: & p̃catus ſũ illũ. Nõ igiť tantũmõ ĩ hoc nos adiuuat deus, ut ſciamus quid agẽdũ ſit: uerũ etiã ut amãdo agamus: qđ diſcẽdo iã ſcimus. Nemo itaq; poteſt eſſe nõ ſciẽs ſolũ: uerũ etiã continẽs niſi deus det. Vnde cum iã ille haberet ſciẽtiã p̃cabať: ut eſſet ĩ illo: qđ ſciebat qa nõ eſſet ex illo. Aut ſi ꝓpter arbitriũ propriũ aliquantulũ ex illo: nõ tamen nõ niſi ex illo: qa nemo poteſt eſſe continẽs niſi deus det. Iſte autẽ de ſpiritualibus diuitiis ĩ quibus ẽ: utiq; etiã ipſa luminoſa & ſpecioſa continentia nõ ait ĩ te ex te eſſe poſſũt: ſed ait niſi ex te ĩ te eſſe nõ poſſũt: ut quẽadmodũ nõ ei ſũt alibi niſi ĩ illa: ſic ei nõ aliunde niſi ex illa eſſe poſſe credanť: & ob hoc quod miſereať. Dominus a corde eius auertat ſic glorieť q̃ſi non acceperit. Et nos qdẽ de ſãctæ uirginis diſciplĩa: & hũilitate xp̃iana: ĩ q̃ nutrita & educata ẽ: hoc exiſtimamus: qđ illa uerba cũ legeret ſi tamẽ legit igẽuit, & pectus hũiliter tutudit, ac fortaſſis & fleuit: deũq; cui data a quo ſãctificata ẽ fideliter orauit: ut quõ illa nõ ſũt uerba ipſius: ſed uerba alterius: ita nõ ſit: talis: & fides eius q̃ ſe aliqđ hr̃e credat: de quo ĩ ſe nõ ĩ domĩo glorieť. Nã gloria qdẽ eius ĩ ipſa ẽ: nõ ĩ uerbis aliẽis ſicut apoſtolus dicit. Opus aũt ꝓbet unuſq ſq;: & tunc gloriã hẽbit ĩ ſemetipſo: & nõ ĩ altero. Sed abſit ut gloria ſua ipſa ſit: & nõ ille cui dicit: gloria mea: & exaltãs caput meũ. Ita q̃ppe ẽ mea ſalubriter gloria eius cum deus qui in illa eſt ipſe eſt gloria eius a quo habet omnia bona quibus eſt bona: & hẽbit oĩa: quibus melior erit in quantum in hac uita melior eſſe poterit. Et quibus pfecta erit quãdo fuerit diuĩa gr̃a non hũana laude perfecta: in domino aũt laudabit aĩa eius q ſatiauit ĩ bonis deſideriũ eius: qa & hoc deſiderium ipſe ĩſpirauit: ne uirgo eius ſit ĩ aliquo bono glorieť quaſi non accepit. De hoc ergo eius affectu utrũ non fallamur inde nos facpotius reſcribendo certiores. Nam illud optime nouimus cũ omnibus ueſtris cultores uos eſſe: & fuiſſe ĩdiuiduæ trinitatis. Sed non hic ſolũ error humanus obrepit: ut aliqđ ſecus ſentiať de idiuidua trinitate. Sũt aũt & alia ĩ quibus pnitioſiſſime errať. Sicuti hoc eſt unde diutius fortaſſe: q̃ ſatis eẽt ueſtra fidelitas, tuæq; prudentiæ ĩ hac epiſtola locuti ſumus: q̃q̃ qui bonum quod ex deo eſt negat eſſe ex deo: neſcimus cui facit iniuriã niſi deo, ac p hoc illi utiq; trinitati: quod malũ abſit a nobis: ſicut abeſſe credius. Abſit omnio ut tale aliquid ĩ animo nõ dicimus tuo: uel ſacratæ uirginis filiæ tuæ: ſed in cuiuſq̃ extremi meriti familia uel familiæ ueſtræ liber iſte fecerit: ex quo nonnulla uerba: quæ facilius intelligi poſſunt: ponenda credidimus. Si aũt diligẽtius intẽdatis etiam illa quæ ibi uideť uelut pro gratia ſiue adiutorio dei dicere: ſic iuenietis ambi

gua:ut possint referri:uel ad naturam:uel ad doctrinam:uel ad remissionem peccatorum.Nam & quod con
fiteri coguntᵉ orare nos debere:ne ītremus ī tentationē:possunt ad hoc referre:ut hactenus nos respondeāt
ad id adiuuari:quotiens orantibus atq; pulsantibus nobis apiatᵉ itelligentia ueritatis:ubi discamus quid fa
cere debeamus:non ut uires accipiat uoluntas nostra:qbus id quod dicimus faciamus.Et ꝙ uobis in gratia
uel adiutorio dei dicunt dominum xp̄m bene uiuendi ꝓpositū exēplum.Ad eandē doctrinam reuocant: qa
scilicet ī eius exemplū discimus q̄admodum uiuere debeamus.Non autē uolūt ad hoc nos iuuari ut qđ di
scendo cognoscimus:etiam diligēdo faciamus.Aut certe in eodem libro ītuenire aliquid si potestis ubi exce
pta natura:excepto qđ ad eādem naturam ptinet arbitrio uoluntatis:excepta remissione peccatorum & re
uelatione doctrinæ:tale dei & adiutoriū cōfitetᵉ: quale cōfitetᵉ & ille qui dixit.Cum sciē quia nemo esse po
test continēs nisi deus det.Et hoc ipsum erat sapientiæ scire:cuius etiam hoc donum. Adii dominum & de
p̄catus sum illū.neq; enī iste aut naturā peccando uolebat accipere:ī qua conditus erat:aut de naturali uolū
tatis arbitrio fatagebat:cū quo cōditus erat:aut remissionem peccatorū desiderabat:q potius cōtinentiā ne
peccaret optabat:uel qd faciendū esset scire cupiebat:cum iā se scire fateretᵉ:cuius esset hoc donū: sed utiq;
tātas uolūtatis uires:tantū dilectionis ardorem uolebat accipere spiritu sapientiæ:qui sufficeret ad īplenda
magnitudinem cōtinētiæ.Si ergo aliquid tale inuenire potueritis:uberrimas gratias agimus si rescribēdo ī
sinuare dignemini.Satis enī dici non potest quantum cupiamus in eorū hominum scriptis qui propter acri
moniam atq; facundiam leguntᵉ a plurimis apertā confessionem illius gratiæ reperiri:quam uehemeter cō
mēdat apostolus:qui etiam mensurā fidei sine qua īpossibile ē deo placere:ex qua iustus uiuit.quæ per dile
ctiōem operatᵉ:ante quā & sine qua oīno nulla cuiusq̄ opa bona æstimanda sunt.Quoniam omne quod nō
est ex fide peccatū est deum dicit unicuiq; partiū.Nec sola reuelatiōe scientiæ nos diuinitus adiuuari:ut pie
iusteq; uiuamus in hoc sæculo quæ sine charitate inflat:Verum etiam inspiratione charitatis ipsius quæ
plenitudo legis est : & quæ cor nostrum ut scientia non inflet ædificat.Sed adhuc nusq̄ tale aliquid in eo
rum litteris potuimus aliquid inuenire. Maxime autem hoc in isto libro esse uellemus:exquo descripta il
la posuimus uerba ubi uirginem xp̄i ita laudans tanq̄ spirituales diuitias nullas ei nisi ex ipsa esse non pos
sunt:non uult eam in domino gloriari:sed sic gloriari:quasi non acceperit. In quo libro q̄is nec ipsius :nec
tuæ reuerentiæ nomen exp̄serit:tamen a matre uirginis:ut ad eam scriberet se postulatum esse commemo
rat.In quadam uero epistola sua idem pelagius ubi & nomen suum apertissime ponit nec nomen sacræ uir
ginis tacet dicit ad eam se scripsisse:& eiusdem sui operis testimonio probare nitiᵉ se gratiam dei quā uel ta
cere uel negare asserit apertissime cōfiteri.Sed utrū ipse sit liber ī quo de spiritualibus diuitiis illa uerba po
suit uel utrū ad uestram peruenerit sanctitatem rescriptis uestris petimus nos dignemini facere certiores.

Incipit epistola ad matrem & filiam in gallia commorantes.

Prologus.

Retulit mihi qdam frater e gallia se hre sororē uirginē.matrēq; uiduā.quæ ī eadē urbe diuisis ha
bitarēt cellulis.& uel ob hospitii solitudinē.uel ob custodiēdas facultatulas:p̄sules sibi quosdam
cleticos assumpsissēt:ut maiore dedecore iūgerēt alienis.q̄ a se fuerāt separatæ.Cūq; ego īgemi
scerē.& multo plura tacēdo.q̄ loquēdo significarē:q̄so te (inqt)corripias eas lr̄is tuis.& ad cōcor
diā reuoces.ut mr̄ filiā.& filia matrem agnoscat.Cui ego optimā(inqt)mihi iniūgis ꝓuīciā:ut alienas conci
liem ,q̄s filius fraterq; nō potuit.Quasi uero episcopalē cathedrā teneā.& non clausus cellula:ac ꝓcul a tur
bis remotus.uel ꝓterita plāgā uitia.uel uitare nitar penitētia.sed & icōgruū ē latere corpore:& ligua ꝓ totū
orbē uagari.Et ille nimirū ait:formidolosus es. Vbi illa quondā constantia.ī q̄ multo sale orbē defricās luci
lianū qppia detulisti:Hoc é(aio)quod me fugat:& labra diuidere nō sinit.Postq̄ enī arguēdo crimia factus
sū crimiosus.& iuxta tritū uulgi sermōe,puerbiū.iurgātibus & negātibus cūctis:nec aures me credo hre nec
tāgo.Ipsiq; parietes ī me maledicta resonarūt:& ī me psallebāt q bibebāt uinū.Coactus malo. tacerᵉ didici.re
ctius esse arbitrās ponere custodiā ori meo.& ostium munitū labiis meis.q̄ declinare cor meū in uerba ma
litiæ:& dū carpo uitia.ī uitiū detractiōis īcurrere.Quod cum dixissem.nō est inqt detrahere uerum dicere:
nec priuata correptio generalem facit doctrinā.cū aut rarus.aut nullus sit.q sub huius culpæ reatum cadat.
Quæso ergo te:ne me tanto itinere uexatū frustra ueniss̄e patiaris.Scit enī dominus ꝙ post uisionem fācto
rū loco; hāc uel maxime causam habui:ut cū tuis lr̄is sorori mederer ac mr̄i.Et ego.Iam iam inq̄ qđ uis fa
ciam nā & epistolæ trāsmarinæ sūt:& spāliter sermo dictatus:raro potest inuenire quos mordeat. Te aūt ob
secro.ut clam sermonē hūc habeas.Cūq; portaueris eū ꝓ uiatico.si auditus fuerit.collætemur pariter:si aūt
contemptus fuerit(quod & magis reor)ego uerba pdiderim.tu itineris longitudinem.

Incipit Epistola.

Primū uos scire cupio soror & filia.me non iccirco scribere.qa aliquid de uobis siniſtrum suspi
cer:sed ne cæteri suspicentᵉ.uestrā me orare cōcordiam. Alioquin(quod absit) si peccatorum uos
exīstimarem glutino cessisse.nunq̄ scriberem:sciremq; me surdis narrare fabulam.Deide hoc ob
secro.ut si mordacius quippiam scripsero:non tam meæ credatis austeritatis esse. q̄ morbi. Pu
tridæ carnes ferro curantur & cauterio. Venena serpentino pellunᵉ antidoto.Quod satis dolet: maiori do
lore expellitᵉ.Ad extremum hoc dico.ꝙ si etiam hæc cōscientia criminis uulnus non habeat:habet tamē fa
ma ignominiā.Mater & filia nomina pietatis.officiorum uocabula .uincula naturæ:secunda post deū fœde
ratio.Non ē laus.si uos diligitis:scelus ē.ꝙ odistis.Domius iesus xp̄us subiectus erat parētibus suis . uenera
batᵉ matrē.cuius erat ipe pr.colebat nutritiū quē nutrierat.gestatūq; se meminerat alterius utero :alterius
brachiis. Vnde & ī cruce pendēs cōmēdat parētē discipulo:quā nunq̄ ante crucē dimiserat. Tu uero filia (nā

enī desinō ad matrē loqui quā forsitā & ætas & ībecillitas ac solitudo excusabilem faciunt)tu inq̄ filia, eius domum angustā iudicas,cuius non tibi fuit uēter angustus?Decem mēsibus utero clausa uixisti.& uno die in uno cubiculo cū mre non duras?An oculos eius ferre non potes?Et quæ omnes motus tuos(ut pote illa quæ genuit:quæ aluit,& ad hanc adduxrt ætatem)facilius intelligit.testē domesticam fugis?Si uirgo es, qđ times diligentem custodiam?Si corrupta,cur non palam nubis?Secunda post naufragium tabula est,q̄ male cœpis: saltem hoc remedio tēpare.Neq; uero hoc dico,q̄ post peccatū tollā pœnitētiā:ut quod male cœperi: saltem hoc remedio tempare.Neq; uero hoc dico,q̄ post peccatū tollam pœnitentiam,ut q̄ male cœperis, male pseueres: sed quo desperē ī istiusmodi copula diuulsionē. Alioquin si ad matrē migraueris post ruinam,facilius poteris cū ea plāgere:qđ p illius absentiam pdidisti q̄ si adhuc ītegra es,& non pdidisti: seruaīne perdas.Quid tibi necesse ē ī ea uersari domo:ī qua necesse hēs quotidie,aut pire,aut uicere?Quis unq̄ mortalium iuxta uiperā securos sōnos capit?Quæ etsi non p̄cutiat:certe sollicitat,securius ē pire non posse:q̄ iuxta piculū non pisse.In altero tranquillitas est:ī altero gubernatio,Ibi gaudemus:hic euadimus. Sed forte respondeas.Non bene morata mater ē,res sæculi cupit,amat diuitias,ignorat ieiuniū,oculos stibio linit,uult cōpta ,pcedere & nocet ,pposito meo:nec possum cū huiusćemodi uiuere.Primū qdem etiam si talis ē,ut causaris,maius hēbis premium:si talē non deseras,Illa te diu portauit ī utero:diu aluit,& difficiliores īfantiæ mores blāda pietate sustiuit,Lauit pānorū sordes:& īmūdo sæpe fœdata ī stercore,Assedit ægro tanti,& quæ pro te sua fastidia sustinuit::tua quoq; passa ē.Ad hāc pduxit ætatē,ut xp̄m amares docuit.Nō tibi displiciat eius conuersatio:quæ te sponso tuo uirginem consecrauit.Quod si ferre non potes,& deliti-as eius fugis,atq;(ut hoc uulgo solet dici)sæcularis est mater:habes alias uirgines.habes sanctum pudicitiæ chorum.Quid matrem deserens eum eligis,qui forsitā suam reliquit sororem & matrem?Illa difficilis: sed iste facilis.Illa iurgatrix:ergo iste placabilis.Quē quæro utrū uirū secuta sis,an postea iueneris? Si eū secuta es:manifestū ē cur matrem reliqueris.Si postea reppisti:ostendis qđ ī matris hospitio non potueris īuenire. Durus dolor:& meo mucrone me uulnerās.Qui ambulat(inquit)simpliciter:ambulat confidenter. Tacerē si me non morderet conscientia mea:& ī aliis meū crimē non reprehenderē:nec p trabē oculi mei alterius festucā uiderē.Nunc aūt cum iter fratres ,pcul habitans:eoq;q; fruens contubernio honeste sub arbitris & uideam raro:& uidear:īpudentissimum est,eius te uerecundiam non seq;:cuius sequeris exemplum. Quod si dixeris:& mihi sufficit conscientia mea:habeo deum iudicē:q meæ uitæ est testis:non curo:quid loquanē homines:audi apostolum scribentē.Prouidentes bona,non solum coram deo:sed etiam coram omnibus hominibus.Siqs te carpit,q̄ sis xp̄iana & uirgo: ne cures, quod iō dimiseris matrē:ut ī monasterio iter uirgines uiueres. Talis detractio laus tua est,ubi non luxuria in puella dei:sed duritia carpitur .Ista crudelitas: pietas est.Illum enī p̄fers matri:quē p̄ferre iuberis & animæ tuæ.Quē si & ipa p̄tulerit:& filiā te sentiet:& sororē. Quid igit?Scelus ē sancti uiri habere cōtuberniū?Obtorto collo me ī ius trahis,ut aut ,pbē qđ nolo ; aut multorum iuidiā subeā.Sctūs uir nunq̄ a matre filiā seiūgit.Vtrāq; suscipit:& utranq; ueneratur.Sic q̄libet sancta filia mris uiduæ īdiciū castitatis ē,si coæuus tuus ille nescioqs:matrem tuā honoret ut suā,si senior te ut filiā diligat:& parētis subiiciat disciplinæ.Non expedit amboq; famæ,plus te illū amare,q̄ matrem:ne nō uideat in te affectū eligere,sed ætatē.Et hoc dicerē si fratrē monachū nō haberes:si dōesticis careres p̄si diis.Nūc uero proh dolor iter matrē atq;germanū,& matrē uiduā,fremq; monachū,cur se alienus interserit?Bonum qdem ē:ut te & filiam noueris,& sororē.Si autē utrūq; nō potes:& mr̄ q̄si dura respuit: saltem frater placeat.Si frater asperior ē:mollior sit illa quæ genuit.Quid palles?qd estuas?Quid uultū rubore suffūdis,& tremētibus labiis īpatiētiā pectoris cōtestaris?Non supat amorē matris & frīs:nisi uxoris affectus. Audio p̄terea te suburbana rura uillaq; amœnitates cū affinibus & cognatis & istiusmodi generis hoībus circuire.Nec dubito qn uel cōsobrīa:uel soror sit:ī quarum solatiū noui generis ducaris assecla,Absit quippe:ut q̄uis ,pximi sint & cognati:uiroq; te suspicer captare cōsortia.Obsecro ergo te uirgo:ut mihi respōdeas.Sola uadis in comitatu ,ppinquoq;,an cū amasio tuo? Quāuis sis īpudēs:sæculariū oculis eū īgerere nō audebis.Si enī hoc feceris:& te.& illū familia uniuersa cantabit,uos cūctorū digiti denotabūt.Ipa quoq; soror aut affinis siue cognata quæ ī adulationē tui sanctū non nunq̄ corā te uocāt,cū se paululū auerterit:portētuosū ridebūt maritū .Sin aūt sola ieris(qđ & magis æstimo)utiq; iter seruos adolescētes:iter maritas fœmias atq; nupturas:iter lasciuas puellas;& comatos limatosq; iuuenes furuaq; uestiū puella gradieris.Dabit tibi barbatulus q̄libet manū,sustētabit lassā:& p̄ssis digitis aut tātabit,aut tētabit.Erit tibi inter uiros matronasq; conuiuiū:spectabis aliena oscula:pgustatos cibos,& non absq; scandalo tuo ī aliis sericas uestes aut rataq; miraberis .In ipso quoq; cōuiuio ut uescaris carnibus,q̄si inuita cogeris,ut uinū bibas,dei laudabit creatura,ut laues balneis,sordibus detrahetur:& oēs te cū aliquid eoq; suadēt,si retractās feceris,purā . simplicē dominā,& uere īgenuā cōclamabūt.Personabit iterī aliquis cātor ad mēsā:& iter psalmos dulci modulamie currētes(quoniā aliēas nō audebit uxores)te quæ custodē nō hēs:sæpius respectabit.Loquet nutibus & qcquid metuit dicere:significabit affectibus.Inter has & tantas illecebras uoluptatum etiam ferreas mētes libido domat,quæ maiorem ī uirginibus patit famē:dum dulcius putat.omne qđ nescit.Narrāt gentilium fabulæ:cantibus sirenarum nautas ī saxa p̄cipites,& ad orphei citharam arbores,bestiasq;ac silicū dura mollita.Difficile iter epulas seruat pudicitia.Nitēs cutis:sordidum ostēdit animum.Legimus ī scholis pueri. & spirantia in plateis æra perspeximus,aliquem ossibus uix hærentem,illicitis arsisse amoribus :& ante uita caruisse q̄ peste.Quid tu facies puella sani corporis,delicata:pīguis,rubēs æstuans inter carnes,iter uia, & balneas,iuxta maritas,iuxta adolescentulos?Quæ etsi rogata nō feceris:tamen deforme putes testimonium si rogeris,Libidinosa mēs ardet ,tius honesta p̄sequit:& qđ non licet,dulcius suspicatur. Vestis ipsa ui-

lis & pulla animi tacentis ī diciū eſt. Si rugā non habet: ſi ꝑ terrā ut altior uidearis trahaſ: ſi de induſtria diſſuta ſit tunica: ut aliquid intus appareat: operiatq; qđ fœdū é. & apiat qđ formoſum. Caliga quoq; ambulātis nigella ac nitēs ſtridore ad ſe iuuenes uocat. Papillæ faſciolis cōprimūſ: & criſpāti cīgulo āguſtius pectus arctaſ. Capillis uel in frontem: uel ī aures defluunt. Palliolum interdū cadit. ut candidos nudet humeros. & quaſi uideri noluerit: cælat feſtina quod uolens detexerat. Et quādo in publico quaſi per uerecundiam operit faciem: lupanariū arte id ſolum oſtendit. quod oſtēſum magis placere poteſt. Reſpondebis. Vnde me noſti? Et quomodo tam longe iactas ī me oculos tuos? Fratris hoc tui mihi narrauerūt lachrymæ: & ītolerabiles per momenta ſingultus. Atq; utinam ille mentitus ſit: & magis timēs hoc q̄ arguēs dixerit. Sed mihi crede. Nemo mentiens plorat. Dolet ſibi ꝑlatum iuuenem. non quidem comatū. nō ueſtium ſericarum ſed rofulum. & in ſordibus delicatum. q̄ ipſe ſacculum ſignet. textrinū teneat. penſa diſtribuat. regat familiā. emat q̄cq̄d de publico neceſſariū é. Diſpenſator & dominus & ꝑueniēs officia ſeruulo⁹: quē oēs rodāt famuli: & quicquid domina non dederit. illū clamitent ſubtraxiſſe. Quærulū ſeruulorū genus é. & q̄tūcunq; dederis: ſemper eis minus eſt. Non enim conſiderant de q̄to: ſed q̄tum deſ. dolorēq; ſuū ſolis quod poſſūt detractionibus conſolātur. Ille paraſitum: iſte īpoſtoré. hic hæredipetā: alius nouo quolibet appellat uocabulo. Ipſum iactant aſſidere lectulo. obſtetrices adhibere lāguēti. portare mattulā. calefacere lintea: plicare faſciolas. Facilius mala credūt homīes. & quodcūq; domi fingitur: rumor ī publicum fit. Nec mireris. ſi ancillæ & ſeruuli de uobis iſta confingant: cū mater quoq; id ipſum quæraſ. ac frater. Fac igiſ quod moneo. quod præcor: ut ꝑmum matri: dehinc ſi id fieri non poteſt: ſaltem fratri reconcilieris. Aut ſi iſta tam cara nomina hoſtiliter deteſtaris: diuidere ab eo quem tuis diceris ꝑtuliſſe. Si autem & hoc non potes: reuertere ſaltē ad tuos. Si nō potes deſerere alienū: uel honeſtius ſodali tuo utere. Separentur domus ueſtræ. diuidaturq; conuiuium: ne maledici homines ſub uno tectulo uos manentes: lectulum quoq; criminentur habere cōmunem. Potes & ad neceſſitates tuas quale uoluiſti habere ſolatium: & aliqua ex parte publica carere infamia. Quanq̄ cauenda ſit macula: quæ nulla nitro ſecūdū hieremiam: nulla fullonum herba dilui pōt. Quādo uis ut te uideat. adhibe arbitros. amicos. liberos: ſeruulos. bona conſcientia nullius oculos fugit. Intret ītrepidus: ſecurus exeat. Taciti oculi. & ſermo ſilens. & totius corporis habitus: uel trepidationē interdum. uel ſecuritatem loquuntur. Aperi q̄ſo aures tuas: & clamorem totius ciuitatis exaudi. Iam ꝑdidiſtis ueſtra uocabula: & mutuo uobis cognomina ſuſcepiſtis. Tu illius diceris: & ille tuus. Hæc mater audit: & frater: paratiq; ſūt: & ꝑcantur uos ſibi diuidere: & priuatā ueſtræ coniunctionis infamiam laudem facere communem. Tu eſto cum matre: ſit ille cum fratre. Audētius diliges ſodalem fratris tui: honeſtius amabit mater amīcum filii. q̄ filiæ ſuæ Quod ſi nolueris: ſi mea monita rugata fronte cotēpſeris: epiſtola hæc tibi uoce libera proclamabit. Quid alienum ſeruum obſides? Quid miſtrum chriſti famulum tibi facis? Reſpice ad populum: ſingulorum facies intuere. Ille in eccleſia legit: & te aſpiciunt uniuerſi. niſi q̄ pene licentia cōiugali de tua īfamia gloriaris. Nec iam ſecreto dedecore potes eſſe contenta. procacitatem: libertatem uocas. Facies meretricis facta eſt tibi. neſcis erubeſcere. Iterum me malignum: iterum ſuſpitioſum: & rumigerulū clamitas. Ego ne ſuſpitioſus. ego ne maliuolus. qui (ut in principio epiſtolæ ꝑfatus ſum) ideo ſcripſi: quia non ſuſpicabar: an tu negligens: diſſoluta. contēptrix. quæ annos nata. xxv. adoleſcentem necdum bene barbatulum ita brachiis tuis quaſi caſibus incluſiſti? Optimum re uera pædagogum: q̄ te moneat: q̄ aſpitate frontis exercear. Et q̄q̄ in nullis ætatibus libido ſit tuta: tamen uel cano capite ab aperta defendat ignominia. Veniet ueniet tempus: dies enī alabitur dum ignoras: & iſte formoſulus tuus: (quia cito ſeneſcunt mulieres maxime quæ iuxta uiros ſunt) uel ditiorem reperiet: uel iuniorem. Tūc te penitebit conſilii tui: & tædebit ꝑtinaciæ: quando & rem & famam amiſeris: quando quod male iūctū fuerat: diuidetur bene: niſi forte ſecura es. & coaleſcente tanti temporis charitate: diſſidium non uereris. Tu quoq; mater quæ propter ætatem maledicta non metuis: noli ſic uindicare: ut pecces. Magis a te diſcat filia ſeparari: q̄ tu ab illa ſeiūgi. Habes filium & filiam & generum: immo & cōturbernalē filiæ tuæ. Quid quæris aliena ſolatia: & ignes iam ſopitos ſuſcitas? Honeſtius é tibi ſaltem culpā filiæ ſuſtētare: q̄ occaſiōem tui q̄rere. Sit tecū filius monachus: pietatis uiduitatiſq; ꝑfidiū. Quid tibi alienum hominē quæris: ī ea ꝑſertim domo: quæ filium & filiam cape non potuit? Eius iā ætatis es: ut poſſis nepotes hīe de filia. Inuita ad te utrūq;. Reuertaſ cum uiro: quæ ſola exierat. Virum dixi: nō maritū. Nemo calūnieſ. Sexū ſignificare uolui: nō cōiugiū: Aut ſi erubeſcit & retractat: & domū in qua nata eſt arbitraſ anguſtā: uos ad eius hoſpitiū pgite. Quanuis arctū ſit: facilius mīrem & frem capere pōt: q̄ hominē alienū: cū quo certe ī domo una ſine cubiculo caſta manere non poterat. Sint ī una domo duæ fœminæ: & duo maſculi. Si aūt & tertius ille Τριτοβοσκός tuus abire nō uult: & ſeditiōes ae turbas concitat: ſit biga ſit triga: frer ueſter ac filius & ſororem illis exhibebit & matrem. Alii uir icū & generum uocent: ille nutritium appellet & frem. Hæc ad breuē lucubratiūculam breui ſermone dictaui: uolens deſiderio poſtulantis ſatisfacere: & q̄ſi ad ſcholaſticam materiā me exercēs (eadem enī die māe pulſabat oſtium q̄ ꝑfecturus erat) ſimulq; ut oſtenderem obtrectatoribus meis: q; & ego poſſē: quicqd uēiret ī buccā dicere. Vnde & ſcripturis pauca pſtrixi. nec oīonē meam (ut ī cæteris libris facere ſolitus ſū) illarum floribus: texui. Ex temporalis eſt dictio. & tāta ad lumen lucernulæ facilitate ꝑfuſa. ut notariorū manus līgua ꝑcurreret. & ſigna ac furta uerborū uolubilitas ſermonū obrueret. quod iccirco dixi: ut qui nō ignoſcit ingenio: ignoſcat uel tempori.

Epiſtola beati hieronymi ad marcellam de laudibus aſſellæ uirginis..

n Emo reꝑhēdat q; ī epiſtolis aliquos aut laudamus. aut carpimus. cū & ī arguēdis malis ſit correptio cæterorū: & ī optimis prædicandis bonorum ad uirtutem ſtudia cōcitenē. Nudius tertius de beatæ mēoriæ lea aliq̄ dixeráus: Illico pupigit aíum: & mihi uenit ī mēte: nō debeſ nos tacere

de uirgíe:q de ſecundo ordíe caſtitatis locuti ſumus.Igitur aſellæ noſtræ uita breuiter explicanda eſt: cui q̃ ſo ne hanc epiſtolá legas(grauatur qppe laudibus ſuis)ſed his potius quæ adoleſcentulæ ſũt:legere dignare: ut ad exemplum eius ſe iſtituentes:conuerſationem illius perfectæ uitæ normam arbitrentur.Prætermitto q̃ ĩ matris utero benedicitur ei ante q̃ naſcatur.q̃ ĩ phialia nitentis uitri:& oĩ ſpeculo purioris: patri uirgo traditur per qetem.q̃ adhuc infantiæ ſuoluta pannis:& uix annum decimum ætatis excedens:honore futu ræ btitudinis cõſecratur.Sit gr̃æ omne quod ante laborem fuit:licet deus p̃ſcius futurorum:& hieremiam ſctificet ĩ utero:& ioanné ĩ aluo matris faciat exultare:& paulum ante conſtitutionem mundi ſeparet ĩ euã gelium filii ſui.Ad ea uenio:quæ poſt duodecimũ annum ſudore proprio elegit:arripuit:tenuit: cœpit:ĩple uit.Vnius cellulæ clauſa anguſtiis,latitudine paradiſi fruebatur.Idem terræ ſolũ & or̃onis locus extitit.& quietis,ieiuniũ pro ludo habuit:inediá pro refectione.Et cum eam non ueſcendi deſideriũ,ſed humana cõ fectio ad cibum traheret:pane & ſale,& aqua frigida cõcitabat magis eſurié q̃ reſtrĩgebat.Et quia pene obli tus ſum quod ĩ pricipio debui dicere cum primũ hoc propoſitũ arripuit,aurum colli ſui,quod murenulam uulgus uocat,quod ſcilicet metallo ĩ uirgulas lenteſcentes,quædã ordinis flexuoſi cathena cõtexitur,abſq; parentibus uendidit,& tunicam fuſciorem,quam a matre ĩpetrare non poterat,pio ĩduta negociationis au ſpitio.ſe repente domino conſecrauit:ut intelligeret uniuerſa cognatio,non poſſe aliud ei extorqueri, quæ iam ſæculum dãnaſſet ĩ ueſtibus.Sed ut dicere cœperamus,ita ſe ſemper moderate habuit,& intra cubiculi ſui ſecreta cuſtodiuit,ut unq̃ pedem ꝓferret ĩ publicũ,nunq̃ uiri noſſet alloquiũ,& quod magis ſit admiran dum,ſororem uirginem amaret potius q̃ uideret.Operabat manibus ſuis:ſciens ſcriptum eſſe.Qui nõ opa tur:non manducet.Sponſo aut orans loquebatur:aut pſallens.Ad martyrum limina pene inuiſa properabat.Et cum gauderet propoſito ſuo.ĩ eo uehementius exultabat:q̃ ſe nullus cognoſceret.Cũq; per omnem annum iugi ieiunio paſceretur,biduo triduoq; ſic pmanés.tunc uero in quadrageſima nauigii ſui uela ten debat. omnes pene hebdomadas uultu lætante coniungens(& quod ĩpoſſibile forſitá eſt hominibus ad cre dendum deo autem præſtante poſſibile eſt)ita ad quinquagenariam peruenit ætatem.ut nõ doleret ſtoma chus.non uiſcerum cruciaretur incuria.non ſicca humus iacentia membra confringeret.non ſacco aſpera ta cutis fetorem aliquem ſitumq; contraheret.ſed ſana corpore.anio ſanior.ſolitudinem putaret eſſe deliti as:& in urbe turbida inueniret heremum monachorum.Et hæc quidem tu melius noſti a q̃ pauca didici mus:& cuius oculis duricies de genibus camelorum ĩ illo ſanſto corpuſculo præ orandi frequẽtia obcaluiſ ſe p̃ſpecta eſt.Nos quod ſcire poſſumus:explicamus.Nihil illius ſeueritate iocundius,nihil ſuauitate triſtius nihil triſtitia ſuauius.Ita pallor in facie eſt.ut cum continentiam indicet:non redoleat oſtentationé. Sermo ſilés & ſilẽtiũ loquẽs,nec citus nec tardus ĩceſſus:idé ſemꝑ habitus,neglecta mũdicies.& ĩculta ueſte cultus ipſe ſine cultu.Sola uitæ ſuæ qualitate promeruit:ut in urbe pompæ,laſciuie,delitiarum. in qua humilem eſſe miſeria eſt:& boni eam prædicent,& mali detrahere non audeant.Viduæ eam imitentur:& uirgies.Ma ritæ colant,noxiæ timeant:ſuſpiciant ſacerdotes.

Incipit ſextus tractatus tertiæ partis principalis de ſtatu ac continentia coniugali.

Epiſtola beati hieronymi ad celantiam.qualiter inter honores ſæculi & diuitiarum illecebras.atq; in coniu gio:& deo placere poſſit & coniugi,& ne uxor maritum ſuum dimittat propter religionis cauſam ſine il lius conſenſu.

Etus ſcripturæ celebrata ſententia eſt eſſe pudoré quo gloria inuenitur & gratia: & eſſe rur ſus pudorem qui ſolet parere peccatum.Cuius dicti ueritas q̃q̃ ſatis ad omnium intelligen tiam ipſa ſui luceat claritate:mihi tamen neſcio quomodo in præſenti cauſa propius innotu it.Prouocatus enim ad ſcribendum litteris tuis quæ miris hoc a me obſecrationibus flagita bát:diu(fateor)de reſponſione dubitaui:ſilentium mihi ĩperãte uerecundia.Cui tamen fortiſ ſime reſiſtebat & uim faciebat p̃cum tuarum fidelis ambitio:pugnabatq; acriter cũ hæſitatione mea humi litas obſecrantis:& magna quadam fidei uiolentia oris clauſtra pulſabat.Cũq; ſic aĩum ĩ utroq; nutãtem co gitatio diuerſa libraret:pene pudor excluſit officium.Sed me illa quam ſupra poſui ſapiẽtis ſententia arma uit ad depellendam inutilem uerecundiam:& damnoſum ſilentium reſoluendum.Cum utiq; ipſá ſcribendi cauſam tam hõeſtam uiderem eſſe tam ſanctam:ut peccare me omnio crederé ſi tacerem.Illud mecum ſcri pturæ reputans.Tempus tacendi & tempus loquendi.Et iterum.Ne retineas uerbum in tempore ſalutis.Et illud beati petri.Parate ſemper ad ſatiſſactionem omni poſcenti uos rationem.Petis namq; & ſollicite ac ui gilanter petis:ut tibi certam ex ſcripturis ſanctis præfiniamus regulam:ad quam tu ordies curſũ uitæ tuæ. & cognita domini uoluntate inter honores ſæculi & diuitiarum illecebras morũ magis diligas ſupellecti lem:atq; ut poſſis in cõiugio conſtituta:nõ ſolũ coniugi placere:ſed etiam ei qui indulſit coniugium. Cui tã ſantæ petitioni tamq; pio deſiderio non ſatiſſacere quid aliud é q̃ ꝓfectum alterius non amare? Parebo igit̃ p̃cibus tuis:teq; paratam ad ĩplendum domini uoluntatem:ĩpius nitar incitare ſentẽtiis,ldé enĩ uerus oĩum dominus ac magiſter q nos & placere ſibi iubet:etiá docet quõ placere ei poſſumus.Ipſe itaq; te iformet:ĩpe re doceat q iterrogáti ĩ euãgelio adoleſcenti qd faceret:ut mereret uitá æternã:diuina cõtinuo mãdata ꝓ põit oſtẽdẽs nobis eius uolũtaté eé faciẽdá a quo ſpamus & p̃mia.Propter qd alio teſtat loco.Nõ oĩs q di cit mihi dné domie itrabit ĩ regnũ cælox ſed q facit uolũtaté p̃ris mei q ĩ cælis é:ĩpe itrabit ĩ rgnũ cælox. Quo mãifeſte oſtẽdit.nos nõ ſola dei cõfeſſiõe tãti p̃mii magnitudiné ꝓmereri:niſi fidei & iuſticiæ opa cõ iũcta ſint. Qualis é.n.illa cõfeſſio.q̃ ſic deũ credit.ut ꝓ nihilo eius ducat ĩperiũ? Aut quo ex aĩo,aut uere di cius dné dnẽ ſi eius qué dõinũ cõfitemur p̃cepta cõtenimus? Vnd ĩpe ĩ euãgelio dicit.Quid ãt uocatis me domie dné & nõ facitis q̃ dico? Et iterox.Populus hic labiis me honorat: cor ãt eox lõge é a me? Et rurſũ lo

quiē p ꝓphetam.Filius honorificat patrem:& ſeruus dominum ſuū timebit.Et ſi pr̄ ego ſū, ubi eſt honor meus? Et ſi dominus ego ſum,ubi eſt timor meus? Ex quo apparet,nec honorari ab eis nec timeri: qui eius p̄cepta non faciunt. Vnde ad dauid exp̄ſſius dicit̄,q peccatum admiſerat.Et ꝑ nihilo duxiſti deū.Et ad he li fit ſermo domini dicens.Qui honorificat me:honorificabo eum:qui aute ꝑ nihilo me habēt. ad nihilū redigentur.Et nos ſecuro animo ſumus ac bono,qui p ſingula quæq; peccata ihonorates deū:clæmentiſſimum dominum ad iracūdiam ꝓuocamus:eiuſq; iperia ſupbiſſime contēnēdo i tātæ maieſtatis imus iniuriam.Quid enī unq̄ tā ſupbū,quod uero tā ingratū uideri p̄ōt,q̄ aduerſus eius uiuere uoluntatē a quo ipſū uiuere accepis,q̄ illius p̄cepta deſpicere,q ideo aliquid iperāt:ut cauſas habeat remunerādi? Neq; enim obſequii nr̄i deus indiget:ſed nos illius idigemus iperii.Mandata eius deſiderabilia ſup aurū :& lapidem prætioſum nimis & dulciora ſup̄ mel & fauū:quoniā in cuſtodiēdis illis retributio multa.Et ideo nobis iraſcitur.Iccirco magis illa imēſitas:illa dei bonitas offenditur:quia eā p tāti etiam p̄mii detrimenta cōtēnimus: nec ſolū iperia:ſed etiam ꝓmiſſa illius ꝑ nihilo ducimus. Vnde ſæpe animo imo ſemper:illa nobis domini reuoluenda ſententia eſt.Si uis ad uitā uenire ſerua mādata.Hoc enī tota nobiſcū lege agitur,hoc ꝓphetæ: hoc apoſtoli docēt:hoc a nobis:& uox xp̄i:& ſanguis efflagitat.Qui ideo p oībus mortuus eſt:ut qui uiuūt iam non ſibi uiuant:ſed ei qui ꝑ illis mortuus eſt. Viuere autē illi nō eſt aliud:q̄ eius p̄cepta,ſeruare:quæ nobis ille:quaſi certū dilectionis ſuæ pignus:ſeruanda mādauit,dicēs,Si diligitis inquit me:mādata mea ſeruate.Et qui habet mandata mea:& ſeruat ea:ille eſt q diligit me.Ac rurſus.Siqs diligit me:ſermonē meū ſeruabit;& pater meus diliget eū;& ad eum ueniemus:& māſionem apud eum faciemus.Qui non diligit me :ſermones meos non ſeruat.Grandē uim obtinet uera dilectio.Et q pfecte amatur:totā ſibi amātis uēdicat uoluntatem.Nihilq; eſt iperioſius charitate.Nos ſi uere xp̄m diligimus:ſi nos eius redēptos ſanguine recordamur:nihil magis uelle:nihil oīno debemus agere:q̄ quod illū uelle cognoſcimus.Duo aūt ſunt genera mandatorū:in quibus claudit̄ tota iuſticia.Prohibēdi unum eſt;iubendi alterū. Vt enī mala ꝓhibentur:ita præcipiunt̄ bona.Ibi ociū operatur:hic ſtudiū.Ibi coercet̄ animus:hic incitat̄.Hic feciſſe:illic nō feciſſe culpabile eſt.Vnde ꝓpheta dicit.qs eſt homo,qui uult uitā:& cupit uidere dies bonos? Prohibe linguā tuā a malo:& labia tua ne loquantur dolū.Declina a malo:& fac bonū.Et beatus apoſtolus ait.Odientes malū;adherentes bono.Hoc itaq; duplex diuerſūq; p̄ceptum ꝓhibendi ſcilicet & iperandi:æquo omnibus iure mādatū eſt.Non uirgo,nō uidua,nō nupta:ab hoc iperio libera ē.In quouis ꝓpoſito,in quouis gradu:æquale peccatum ē:uel ꝓhibita admittere:uel iuſſa nō facere.Neq; uero eo⁊ te ſeducat error.q ex arbitrio ſuo eligūt, quæ potiſſimū dei mādata cōtēnāt,quæ ue quaſi uilia ac parua deſpiciant:nec metuunt,ne ſecundum diuinam ſententiam minima cōtēnēdo,paulati decidāt.Stoico⁊ qdē eſt:peccatorū tollere differentiam:& delicta omnia paria iudicare,nec ullum inter ſcelus & erratū diſcrimē facere.Nos uero etſi multū diſtare inter peccata credimus:qa & legimus,tamen ſatis ꝓdeſſe ad cautionem dicimus:etiam minima ꝑ maximis cauere.Tanto enī facilius abſtinemus a quocunq; delicto;quāto illud magis metuimus.Nec cito ad maiora ꝓgreditur:q etiam parua formidat.Et ſane neſcio,an poſſimus leue aliquod peccatū dicere:quod in dei contēptū admittit̄.Eſtq; ille prudentiſſimus:q non tantū deſiderat quod iuſſū ſit;q̄ illum q iuſſerit;nec quanti tatem iperii ſed iperātis cogitat dignitatē.Aedificāti itaq; tibi ſpiritalē domū;non ſupra leuitatē arenæ; ſed ſupra ſoliditatē petræ;inocētiæ i primis fundamenta ponant̄;ſup quæ facilius poſſis arduū culmē iuſticiæ erigere.Maximā enim partē æqtatis ipleuit;qui nulli nocuit.Btūſq; eſt q pōt cū ſancto iob dicere. Nulli nocui hominum;iuſte uixi cum omnibus. Vnde audēter & ſimpliciter loquebat̄ ad deū qs eſt q iudicet me.i. qs tuū aduerſū me poteſt iplorare iudicium.ut ſe læſum a me conuincat? Puriſſimæ conſcientiæ eſt ; ſecure canere cū ꝓpheta.Perambulabam in innocentia cordis mei:i medio domus meæ. Vnde idē alibi dicit.Non fraudauit eos deus bonis:q ambulant i inocentia.Itaq; malitiā,odiū,atq; inuidiā,quæ uel maxima .uel ſola ſemina ſunt nocendi:chriſtiana a ſe ꝓpellat anima.Neq; manu tantum neq; lingua: ſed corde quoq; cuſtodiat inocentiam,nec mō ope:ſed uoto etiam nocere formidet.Quantū enī ad peccati rōnem ꝑtinet:nocuit q nocere diſpoſuit.Multi noſtro⁊ illū abſolute atq; itegre definiūt inocētē:q ne i eo quod nulli noceat q; dem ꝓdeſſe deſiſtat.Quod ſi eſt ue⁊:tum demū lætare de inocētiæ conſcientia:ſi cū potes adiuuare,nō deſinas.Sin uero diuiſa iter ſe iſta atq; diſtincta ſūt:aliudq; eſt non nocere:cū ſemp potes:aliud ꝓdeſſe cū poſſis aliud malum nō facere,aliud opari bonū:illud tibi rurſum occurrat non ſufficere xp̄iano:ſi parte unā iuſticiæ ipleat;cui utraq; p̄cipitur. Neq; enim ad multitudinis exēpla decet reſpicere;quæ nullam ha⁊ diſciplinam ſequēs nullum uiuēdi tenens ordinem:non tam rōne ducit̄;q̄ quodam impetu ferturNec imitandi nobis illi ſunt:qui ſub criſtiano nomie gentilem uitā agūt;& aliud ꝓfeſſione:aliud conuerſatione teſtant̄,atq; ut apoſtolus ait:deū confitentur ſe noſſe:factis autem negant.Inter xp̄ianū & gentilem non fides tantū debet,ſed etiam uita diſtiguere:& diuerſam religionem p diuerſa opa monſtrare.Nolite ait apoſtolus iugū ducere cū ifidelibus.Quæ.n.participatio iuſticiæ cū iniqtate? Aut q ſocietas lucis ad tenebras ? Quæ āt cōuētio xp̄i ad belial? Aut quæ pars fideli cū ifideli? Qui aūt cōſenſus templo dei cū idolis? Sic ergo iter nos & illos maxima ſeparatio:diſtiguatur certo diſcrimie error & ueritas.Illi terrena ſapiant;q cæleſtia ꝓmiſſa non habent.Illi breui huic ſe uitæ totos iplicent;q æterna neſciunt.Illi peccare non metuant;q peccatorum ipunitatem putāt,Illi ſeruiāt uitiis;q nō ſperāt futura p̄mia uirtutū.Nos uero q puriſſima cōfitemur fide:oēm hoiem manifeſtandum eſſe ante tribunal xp̄i:ut recipiat unuſqſq; propria corporis ſui ,put geſſit ſiue bonum ſiue malū;pcul eſſe debemus a uitiis dicēte apoſtolo.Qui enī ſūt xp̄i:carnē ſuam crucifixerunt cū uitiis & cōcupiſcentiis.Nec turbam ſequantur errantem:q ſe ueritatis diſcipulos confitentur. Duas certe conuerſationis uias: & diſtincta in diuerſum itinera uiuendi ſaluator in euangelio oſtdit dicens: q̄ ſpatioſa uia.

q̄ ducit ad mortē:& multi sūt q̄ intrāt p eā.Et rursum:q̄ arcta uia & angusta ē q̄ ducit ad uitā: & pauci sūt q̄ inueniūt eā. Vide quāta iter has uias separatio sit:quātūcp discrimē.Illa ad mortē:hæc tēdit ad uitā.Illa celebratur & teneť a multis:hæc uix inueniť a paucis.Illa enī uitiis p consuetudinem q̄si decliuior ac mollior.& uelut quibusdam amœna floribus uoluptatū,facile ad se rapit cōmeātiū multitudinē:hec uero īsueto calle uir tutū tristior atq; horridior:ab his tantum eligiť:q̄bus non tam delectatio itineris cordi ē.q̄ utilitas māsionis.Asperā enim nobis & īsuauē uirtutū uiam nimia effecit cōsuetudo uitiorum:quæ si in partem alteram transferať,inuenies(sicut scriptura dicit)semitas iusticiæ leues.Ponamus ergo iam rōnē uitæ nostræ: & per quā potissimum gradiamur uiā conscientia teste discamus.Omne enim qđ agimus.oē quod loquimur: aut de lata aut de angusta uia est.Si cum paucis angustū iter:& subtilem quandam semitā inuenimus:ad uitam tendimus. Si uero multorum comitamur uiam:secūdum domini sententiā imus ad mortem. Si ergo odio atq; inuidia possidemur,si cupiditati & auaritiæ credimus si pœnitentia commoda futuris p̄ferimus:p spatiosam uiam incedimus.Habemus enim ad hoc comitū multitudinem:& late similium stipamur agmībus. Si iracūdiā,libidinemq; implere uolumus:si iniuriam uendicare:si maledicenti maledicimus.& aduersū inimicum inimico animo sumus:æque cum pluribus ferimur.Si uel adulamur ipsi uel adulantem libenter audimus.Si uero gratiam impendimus:& magis offendere animos hominū timemus q̄ non ex animo loqui: de multorum item uias imus.Tot nostri sunt socii:quot extranei ueritatis.At econtrario.si ab omnibus uitiis sumus,extranei:si purum ac liberum præstamus animum & omni cupiditate calcata solis studemus diuites esse uirtutibus:per angustam uiam nitimur.Couersatio enim ista paucorum est:estq; perrarū atq; difficile,idoneos huius itineris comites reperire. Quietiam multi ac ire se simulāt:& p diuersa errorū diuerticula ad uiā multitudinis reuertuntur.Ideoq; timendum est:ne quos duces recti huius itineris habere nos credimus: eos comites habeamus erroris.Si igiť inueniuntur exempla:quæ nos per hanc uiam ducant ad uitā: & rectum euangelii tramitem teneant:sequenda sunt,Sin uero ea:uel deficiunt:uel deficere putantur: apostolorum forma uniuersis proposita est.Clamat uas electionis paulus:noscp quasi ad angustum hoc iter conuocans dicit.Imitatores mei estote:sicut & ego xp̄i.Certe(quod est amplius omnibus)ipsius domini relucet exemplum:qui in euangelio ait. Vēite ad me omnes qui laboratis. & onerati estis:& ego reficiam uos. Tolli te iugum meum super uos & discite a me:quia mitis sum.& humilis corde.Si periculosum ē imitari illos:de quibus dubitas an imitandi sint:hunc certe imitari tutissimum est:atq; eius uestigia sequi qui dixit. Ego sū uia :ueritas & uita.Nunq̄ enī errat:qui sequitur ueritatē. Vnde & apostolus ioannes ait.Qui dicit se in xp̄o manere:debet sicut ille ambulabat:& ipse ambulare.Et beatus petrus ait.Xp̄s p uobis passus est:uobis reliquens exemplum:ut sequamini uestigia eius:q peccatum non fecit.nec est inuentus dolus ī ore eius.Qui cū malediceretur.non maledicebat:cum pateret non cōminabatur.Tradebat autem iudicanti se iniuste. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignū:ut peccatis mortui,iusticiæ uiuamus.Cesset oīs excusatio errorū:auferantur peccandi fœda solatia.Nihil omnino agimus:qui nos p multitudinis exempla defēdimus:& ad consolationem nostram aliena spe numerātes uitia:deesse nobis dicimus:quos debeamus seq. Ad illius exēplū mittimur:quem omnes fatemur imitandum.Atq; ideo præcipua tibi cura sit:legē nosse diuinā;p quā possis q̄si p̄sentia cernere exempla sanctorum:qd faciendū sit:qd ue uitandum:illius consilio discce.Maximum enī ad iusticiam auxiliū ē:iplere diuinis eloquiis animū:& qđ ope exequi cupias:semper corde meditari.Rudi adhuc populo.& hoībus ad obediētiam īsuetis p Moysē īperatur a domīo:ut in signum memoriæ:q̄ p̄cepta domini recordentur:p singulas uestimentorum simbrias habeant cū cocco hyacithini coloris insignia:ut etiam casu huc:illucq; respicientibus oculis mādatorū cælestiū memoria nascatur. De q bus simbriis pharisæi redarguūtur a domino:cp eas puerso usu:nō ad cōmonitionem p̄ceptorum dei:sed ad ostensionē sui habere cœperāt:ut scilicet quasi de maioris obseruationis diligentia sancti a populo iudicarē tur. Tibi uero seruanti:non iā litteræ p̄cepta:sed spūs:diuinoq; mādatorū memoria specialiter excoléda sit: cui nō tā frequenter recordanda sunt p̄cepta domini:q̄ sēper recogitanda.Sint ergo diuinæ scripturæ semper in manibus tuis :& iugiter mente uoluantur.Nec sufficere tibi putes mandata dei memoria tenere: & opibus obliuisci.Sed ideo illa cognoscere:ut facias qcquid faciendum didiceris. Non enim auditores legis iusti sūt apud deū:sed factores legis iustificabuntur.Latus quidē & īmēsus diuinæ legis cāpus extēdiť: q diuersis testimoniis ueritatis:uelut cælestibus qbusdam floribus uernās:mira oblectatione legētis aium pascit.ac refouet.Quæ omnia semper cognoscere:secūcp reuoluere:ingens ad cōseruandā iusticiam beneficiū est.Sed q̄si ad cōpendiosū locum:quoddā cōmonitoriū illa tibi euāgelii eligēda sētētia ēt:& supscribēda cordi tuo:quæ ad totius iusticiæ breuiariū domini ore ꝓfertur.Oīa qcūcp uultis:ut faciāt uobis hōines:hæc & uos facite illis.Cuius p̄cepti uires exprimēs:iūgit ac dicit.Hæc enī lex & ꝓphetæ.Infinitæ nāq; sūt species. partesq; iusticiæ:quas nō mō stilo ꝓsequi:sed cogitatione etiā capere difficillimū ē.Quas omnes una ac breui sententia cōphendit:& latentē hominū conscientiā secreto animi iudicio aut absoluit:aut dānat. Ad omnē igitur actū:ad oē uerbū:ad oēm etiā cogitatū hæc sententia retractetur:quæ tibi quasi speculū quoddā paratū.& ad manū sēper positū q̄litatē tuæ uolūtatis ostēdat:ac etiā uel de iniusto ope redarguat:uel de iusto lætificet.Quotiēscūcp enī talē ī alterū habueris animū:q̄lē ī te ab altero seruari cupis:æquitatis uiā tenes.Quotiens uero talis erga alterū fueris:qualē ī te uis neminē:iter iusticiæ dereliquisti.En totum illud dīuinæ legis arduū totūcp difficile.En ob quā causā dura īperia domino reclamamus:& dicimus nos uel difficultate:uel īpossibilitate mādatoꝝ p̄mi.Nec sufficit q̄ iussa nō facimus:nisi etiā iubēte iniustū ꝓnuncie-mus:dū ipsū æquitatis auctorē:nō mō dura & ardua:sed etiā īpossibilia p̄cepisse conquerimur. Omnia ingt q̄cūcp uultis ut faciāt uobis hoīes:hæc & uos facite illis.Cōiūgi uult iter nos atq; cōnecti p mutua bene-

ficia charitatē.oēsq; hoies uicario iter se amore copulari:ut id uno quoq; pstante alteri:quod sibi ab oibus pstari uelit:tota iusticia:& præceptū hoc dei cōmūis sit utilitas hominū.Et o mirā clæmētiā domini:o ineffabilē dei benignitatē:præmiū nobis pollicet:si nos iuicē diligamus:ideſt si nobis ea pstemus inuicē:quoꝝ uicissim indigemus.Et nos superbissimo simul & īgrato aīo:eius renitimur uoluntati:cuius etiā iperiū beneficiū est.Nulli unq̄ omnino detrahas:nec aliorū uituperatione te laudabilem uideri uelis.magisq; uitā tuam ordinare disce:q̄ alienā carpere:ac semper scripturæ memor esto dicentis.Noli diligere detrahere:ne eradiceris.Pauci admodū sūt:q huic uitio renunciēt.raroq; iuenies:qui ita uitā suam irrephensibilē exhibere uelint:ut hi non libenter rephendāt alienam:Tantaq; huius mali libido mentes hoīum iuasit:ut etiam qui procul ab aliis uitiis recesserūt:i istud tamē quasi i extremū diaboli laqueū icidāt.Tu uero hoc malū ita effuge:ut nō mō ipa nō detrahas:sed ne alii qdē detrahenti aliquādo credas:nec obtrectatoribus auctoritatē de consensu tuo tribuas:ne eorū uitiū nutrias annuendo.Noli inquit scriptura consentaneus esse cū derogantibus aduersus ꝓximū tuū:& non accipies p illos peccatum.Et alibi.Sepi aures tuas spinis:& noli audire liguā neq̄.Vnde & beatus dauid diuersas innocentiæ species iusticiæq; denūcians:de hac quoq; uirtute non tacuit dicēdo.Et obprobrium non accepit aduersus proximos suos.Propter quod ipse non solum aduersatur:sed etiam persequit detrahentem.Ait enī.Detrahentem secreto proximo suo:hunc persequebar.Est sane tale hoc uitiū.quod uel in primis extingui debeat:& ab eis q se sācte istruere uolunt prorsus excludi.Nihil enī tā ingetat animum.nihil ē quod ita mobilē mētē ac leuē faciat q̄ facile totū credere:& obtrectatoꝝ uerba temerario assensu mentis sequi.Hic enī crebræ dissensiones:hinc odia iniusta nascuntur.Hoc est qd̄ sæpe de amicis etiam inimicos facit:dū concordes qdem sed credulas aīas:maliloqua līgua dissociat.At cōtra magna qes animi:magnaq; ē morū grauitas nō temere de quoq̄ sinistri quid audire.Beatusq; est:q ita se contra hoc uitiū armauit:ut apud eū detrahere nemo audeat.Quod si hæc i nobis esset diligētia:ne passim obtrectatoribus crederemus:iam omnes detrahere timerent: necnō tam alios: q̄ seipsos uiles detrahendo facerent.Sed hoc ideo malū celebre est:iccirco i multis feruet hoc uitiū:quia pene ab omnibus libenter audit.Adulatorū quoq; assentationes:& noxia blādimenta fallaciæ:uelut quasdā pestes animæ fuge. Nihil ē. qd̄ tam facile corrūpat mētes hominū:nihil est qd̄ tam dulci & molli uulnere aīum feriat. Vnde & quidā sapiens ait.Verba adulatorū mollia:feriūt autē iteriora uētris.Et dominus loquit per ꝓphetā. Populе meus q btificāt uos seducūt uos:& semitas pedum uestroꝝ pturbāt.In multis isto maxime tpe regnat hoc uitium.quodq; ē grauissimū.humilitatis ac beniuolentiæ loco ducit.Et ita fit:ut qui adulari nescit:aut iuidus: aut superbus putet.Est sane grande & subtile artificiū:laudare alteꝝ i cōmendationē sui:& decipiēdo aīum sibi obligare decepti:quodq; hoc maxime uitio agi solet:fictas laudes certo pcio uēdere. Quæ hæc tanta ē leuitas aī.quæ tanta uanitas:relicta ꝓpria conscia alienam opinionē.seq.& qdē fictā atq; simulatā.rapi uēto falsæ adulationis.gaudere ad circūuētionē suā.& illusionē ꝓ beneficio accipe? Tu ergo si uere laudabilis esse cupis:laudē hoīum ne reqras.Illiq; præpara conscientiam tuā:q illuminabit abscondita tenebraꝝ:& manifestabit consilia cordiū:& tūc laus tibi erit a deo.Sit igit intētus ac uigilās & aduersus peccata semper armatus animus tuus.Sermo i oibus moderatus & parcus:& q necessitatem magis loquēdi īdicet:q̄ uolūtatem. Ornet prudentiā uerecūdia:quodq; pcipuū in fœminis semp fuit cūctas i te uirtutes pudor supet.Diu ante considera qd loquendū sit:& adhuc tacēs ꝓuide ne qd dixisse pœniteat.Verba tua ponderet cogitatio: & lī guæ officiū aī libra dispēset. Vnde scriptura dicit.Argentum & aurū tuū cōfla:& uerbis tuis facito statera: & frenos ori tuo rectos:& attēde ne forte labaris in lingua.Nunq̄ malū uerbū de ore tuo ꝓcedat:quæ ad cumulū benignitatis iuberis etiam maledicētibus benedicere.Misericordes inquit:modesti:humiles:non reddentes malū ꝓ malo:neq; maledictum ꝓ maledicto:sed econtrario benedicentes. Mentiri uero atq; iurare lingua tua ꝓrsus ignoret:tātusq; in te sit ueritatis amor:ut qcqd dixeris:iuratū putes. De quo saluator ad discipulos ait.Ego autē dico uobis:non iurate oīno.Et paulo post.Sit aūt sermo uester est:ē:nō:non.Quod autē his abūdatius ē:a malo ē.In oi igit actu atq; uerbo qeta mens & placida seruet.sempq; cogitatiōi tuæ dei pœnitētia occurrat.Sit hūilis aīus tuus ac mitis:& aduersus sola uitia erectus.Nūq̄ illū aut supbia extollat.aut auaritia iflectat:aut ira pcipitet.Nihil enī qetius:nihil purius.nihil deniq; pulchrius ea mente esse debet.q i dei habitaculū ꝓpārāda ē.quē non auro tēpla fulgentia.nō gēmis altaria distincta delectāt: sed anima ornata uirtutibus.Ideo & tēpla dei sanctorū corda dicūt:affirmāte apostolo.q ait.Siqs tēplū dei uiolauerit: dispdet illum deus. Tēplum enī dei sanctum ē:qd̄ estis uos.Nihil hēas humilitate pstātius:nihil amabilius. Hæc est enī pcipua obseruatrix & q̄si custos qdā uirtutū oīum nihilq; ē qd̄ nos ita & hoibus gratos & deo faciat:q̄ si uitæ merito magni humilitatis īfimi simus.Propter qd̄ scriptura dicit.Quanto magnus es. hūilia te i oibus:& corā deo inuenies gr̄am.Et dominus loquit ꝓ prophetā.Super quē aliū requiescā.nisi super humilem.& quietū.& tremētem sermones meos? Verūtamen eā humilitatem seqre.nō quæ ostendit atq; simulat gestu corporis.aut fracta uoce uerborū:sed quæ puro affectu corporis exprimit. Aliud ē enī uirtutē hre:aliud uirtutis similitudinē.Aliud ē reꝝ umbras seq:aliud uirtutē.Multo illa deformior ē supbia: q̄ sub quibusdā humilitatis signis latet.Nescio enī quomodo turpiora sunt uitia:cum uirtutū specie cælant. Nulli te unq̄ de generis nobilitate ꝓponas:neq; obscuriores quasq; & humiliore loco natas.te inferiores putes: Nescit religio nostra personas accipere.nec conditiones hominū:sed aīos inspicit singulorum. Seruum & nobilem.de moribus pronunciat.Sola apud deum libertas ē.non seruire pctis.Sūma apud deū est nobilitas: clarum esse uirtutibus.Quid apud deum in uiris nobilius petro.qui piscator & pauper fuit? Quid in fœminis beata maria illustrius fuit.quæ spōsa fabri describit? Sed illi piscatori & pauperi cælestis regni a xpo credūt claues:hæc sponsa fabri meruit esse mater illius a quo ipsæ claues datæ sunt.Elegit enim deus ignobi-

lia:& contemptibilia huius mundi:ut potentes ac nobiles ad humilitatem facilius adduceret. Nam & alias fruſtra ſibi aliquis de nobilitate generis applaudit:cum uniuerſi paris honoris & eiuſdem apud deum præcii ſint:qui uno xpi ſanguine ſunt redempti. Nec intereſt qua quis conditione natus ſit:cum omnes in xpo æqualiter renaſcamur. Nam etſi obliuiſcimur:quia ex uno omnes generati ſumus:ſaltem id ſemper meminiſſe debemus. qa p unū omnes regeneramur. Caue ne ſi ieiunare:aut abſtiere cœperis:te putes eē iā ſanctā. Hæc enim uirtus adiumentum ē:non perfectio ſanctitatis. Magiſcꝫ prouidēdum eſt:ne tibi hoc cum licita cōtēnas:ſecuritatem quandam illicitorum faciat. Quicquid ſupra iuſticiam offerē deo:nō debet īpedire iuſticiam. ſed iuuare. Quid aūt prodeſt tenuari abſtinentia corpus. ſi animus ītumeſcat ſuperbia? Quā laudē merebimur de pallore ieiunii. ſi inuidia liuidi ſumus? Quid uirtutis habet uinū non bibere. & ira atꝫ odio inebriari? Tunc inq̄ præclara eſt abſtinentia:tunc pulchra atꝫ magnifica caſtigatio corporis: cū eſt animus ieiunus a uitiis. Immo qui probabiliter ac ſcienter abſtinentiæ uirtutem tenent. eo affligūt carnem ſuā. quo animæ frangant ſuperbiam:ut quaſi de quodam faſtigio contēptus ſui atꝫ arrogantiæ deſcendant ad īplendā domini uoluntatem. quæ maxime in humilitate perficitur. Iccirco a uariis ciborum deſideriis mentem retrahunt:ut totam eius uim occupent in cupiditate uirtutū. Iamꝫ minus ieiuniorum & abſtinentiæ laborem caro ſentit:anima eſuriente iuſticiam. Nam & uas electionis paulus dum caſtigat corpus ſuum. & in ſeruitutem redigit. ne aliis prædicans ipſe reprobus inueniat:non ad ſolam(ut quidam īperiti putant)hoc facit caſtitatem(non enim huic tantummodo. ſed omnibus oīno uirtutibus abſtinētia opitulat)neꝫ magna aut tota apoſtoli gloria eſt non fornicari. ſed hoc agit ut caſtigatione corporis erudiatur animus. quantoꝫ nil ex uoluptatibus concupiſcit. tanto magis poſſit de uirtutibus cogitare. ne perfectionis magiſter impfectum aliquid in ſe oſtendat. Ne xpi imitator extra p̄ceptū quicq̄ aut uoluntatem xpi faciat. ne ue minus exemplo q̄ uerbo doceat:cūꝫ aliis prædicauerit ipſe reprobet a domino. audiatꝫ cum phariſæis. Dicunt enim & nō faciunt. Apoſtolici uero. & præcepti eſt & exempli:ut curemus non conſcientiæ tātum. ſed etiam famæ. Nō ſuperfluum & a fructu uacuum gentium magiſter hoc docet. Vult enim etiam extraneos ad fidem hominēs. per fidelium opera proficere:ut religionem ipſam religionis diſciplina cōmendet. Et ideo ſicut lumina ria in mundo lucere nos iubet. in medio nationis prauæ & puerſæ. ut icredulæ mentes errantium. ex noſtrorum actuum lumine:ignorantiæ ſuæ tenebras deph̄endāt. Vnde ipſe ad romanos ait. Prouidentes bona nō ſolum coram deo:ſed etiam coram hominibus. Et alibi. Sine offenſiōe eſtote iudæis. & gentibus. & eccleſiæ dei ſicut ego per omnia omnibus placeo:non quærens quod mihi utile eſt. ſed quod multis. Beatus eſt qui tam ſancte. tamꝫ grauiter diſpoſuit uitā ſuam. ut de eo ſiniſtri aliquid. ne fingi quidem poſſit: dum aduerſus obtrectatorum libidinem pugnat meriti magnitudo. ne fingere quiſq̄ auſus eſt. quod a nullo putat eſſe credendum. Quod ſi id aſſequi difficile atꝫ nimis arduum ē. ſaltem hanc adhibeamus uitæ noſtræ diligentia:ne malæ mētes occaſionem inueniant detrahendi. Ne ex nobis ſcītilla procedat:per quam aduerſus nos ſiniſtræ famæ conflent. Alioquin fruſtra iraſcimur obtrectatoribus noſtris:ſi eiſīpis obtrectandi materias miniſtramus. Si autem nobis diligenter atꝫ ſollicite omnia ad honeſtatem prouidentibus:cūctiſꝫ actibus noſtris timorem dei præferentibus:illi nihilominus inſaniūt:conſoleſ nos conſcientia noſtra:quæ tunc maxime tuta eſt:tunc optime ſecura eſt:cum ne occaſionē qdem male de ſe ſentiendi dedit. Illis enim ue dicit per prophetam:q dicunt:qꝫ bonū ē malū:q lucē appellant tenebras:& qd̄ dulce eſt amarum uocant. Nobis ergo ſaluatoris aptabit̄ ſermo. Beati eſtis cū uobis maledixerīt homines mētientes. Nos mō id agamus ut male de nobis nemo loqui abſqꝫ mēdacio poſſit. Ita habeto ſollicitudinem domus:ut aliquā tamen uacatio nem animæ tribuas. Eligat̄ tibi opportunus:& aliquantum a familiæ ſtrepitu remotus locus. ī quem tu ue-lut ī portū:q̄ſi ex multa tēpeſtate curarum te recipias:& excitatos foris cogitationum fluctus ſecreti tranquillitate cōponas. Tantū ibi ſit diuinæ lectiōis ſtudiū:tā crebræ orationum uices tam firma & p̄ſſa de futuris cogitatio:ut omnes reliqui tpis occupationes facile hac uacatione cōpenſes. Nec hoc ideo dicimus: quo te retrahamus a tuis īmo id agimus ut ibi diſcas:ibiqꝫ mediteris:qualē tuis p̄bere te debeas. Familiam tuam ita rege:& cōfoue:ut te matrem magis tuoꝝ:q̄ dominam uideri uelis:a quibus benignitate potius q̄ ſeueritate exige reuerentiam. Fidelius & gratius ſemper obſequium ē. qd̄ ab amore:q̄ qd̄ a metu p̄cipitur. Præcipue aūt ī coniugio uenerabili atꝫ īmaculato:apoſtolicæ regulæ ordo teneat̄. Seruet̄ ī primis uiro auctoritas ſua:totaqꝫ a te diſcat domus:q̄tum illi honoris debeat. Tu illū obſequio tuo:tu magnū illum tua humilitate demonſtra. tāto ipſa honoratior futura q̄to illū amplius honoraueris. Caput enī ut ait apoſtolus:mulieris eſt uir. Nec aliunde magis reliquū corpus ornat̄:q̄ ex capitis dignitate. Vnde idem alibi dicit. Mulieres ſubditæ eſtote uiris ſicut oportet in domino. Sed & beatus petrus ait. Similiter autem mulieres ſubditæ ſint uiris ſuis:ut & ſi q non credunt uerbo:p mulierū conuerſationem ſine uerbo lucrifiant. Si ergo etiā gētilibus maritis debet̄ honor iure cōiugii:q̄to magis reddendus ē xpianis? Atꝫ ut oſtendat qbus ornamētis etiam uiris iūctæ fœminæ decorare ſe debeant:ait. Quarū ſit nō extrinſecus capillatura:aut circūdatio auri:aut ueſtimētorum cultus:ſed qui abſconditus cordis eſt homo:ī icorruptibilitate quieti:& modeſti ſpūs: qui eſt in conſpectu dei locuplex. Sicut enim aliquando & ſanctæ mulieres ſperantes ī domino ornabāt ſe: ſubiectæ propriis uiris:ſicut ſara obediebat abrahæ. dominum ſuum uocans. Hæc aute p̄cipiens non eas iubet ſqualleré ſordibus:& horrentibus pannorum aſſumentis tegi:ſed īmoderato cultui:& nimis exquiſito iterdicit ornatui:ſimplicēꝫ cōmēdat ornatū:atꝫ habitū. De quo & uas electionis ait. Similiter aute & mulieres in hītu ornato:cum uerecūdia & ſobrietate ornantes non ītortis crinibus:aut auro: & margaritis:uel ueſte p̄cioſa:ſed quod decet mulieres promittentes caſtitatē:per opera bona. Reppi uero te miræ fidei ardore ſucceſſam:aliquot iam ante annos continentiam propoſuiſſe: & reliquum uitæ tuæ tempus pudicitiæ

cõsecrasse. Magni hoc animi signũ: & pfectæ uirtutis idiciũ ẽ: renunciare subito exptæ uoluptati: fugere no tas carnis illecebras: & calentis adhuc ætatis flámas fidei amore restringere. Sed illud quoq; simul didici: qd me non mediocriter angit ac stimulat: te uidelicet tantũ hoc bonum absq; cõsensu & pacto uiri seruare cœ pisse: cum hoc apostolica oino interdicat auctoritas: quæ in hac dũtaxat causa nõ modo uxoré uiri: sed etiá uirum uxoris subiecit ptãti. Vxor inquit sui corporis ptãté non habet: sed uir. Similiter autem uir ptãté nõ habet sui corporis: sed mulier. Tu uero quasi oblita fœderis nuptialis: pactiq; huius ac iuris imemor: icõsul to uiro uouisti domino castitatem. sed periculose ꝓmittit: qd adhuc in alterius ptãte est. Et nescio q̃ sit gra ta donatio: si unus offerat rem duoꝝ. Multa iá p huiusmodi ignorãtiam: & audiuimus & uidimus scissa cõ iugia. quodq; recordari piget occasione castitatis adulterium ꝑpetratũ. Nam dum una pars se etiam a licitis abstinet: altera ad illicita delapsa é. Et nescio in tali causa quis magis accusari quis amplius culpari debeat: utꝝ ille q repulsus a coniuge fornicat: an illa quæ repellẽdo a se uiꝝ fornicatiõi quodámodo obiecit. Atq; ut super hac causa: qd ueritas hẽat agnoscas: pauca mihi de diuia auctoritate ponẽda sũt. Apostolicæ doctri næ regula. ne cum iouiniano æquet continentiæ opera nuptiarum: ne cum manichæo cõiugia cõdẽnet: ita uas electionis atq; magister gentium iter utrũq; tẽperatus icedit ac medius: ut remedium icontinentiæ in dulgeat. & ad ꝑmiũ prouocet continentiam: totusq; in hac causa eius hic sensus est ut ex utriusq; senten tia ꝓponat castitas. aut certe ab utroq; debitũ commune saluat. Sed ipsa iam apostoli uerba ponamus: to tamq; hanc causam a sui principio retractemus. Loquit enĩ ad corinthios. De quibus autẽ scripsistis mihi: bonum ẽ hoĩ mulieré non tangere. Et q̃q̃ hic laudauerit castitatem: tamen ne aliquibus uideatur ꝓhibere cõiugia: subiungit. Propter fornicationem: autẽ. unusquisq; suá uxoré hẽat. Vxori uir debitũ reddat. Simili ter autẽ & uxor uiro. Mulier aũt sui corporis ptãté non habet: sed uir. Et uir sui corporis ptãté nõ habet: sed mulier. Nolite fraudari inuicẽ. Ac rursus: ne tanta p nuptiarum parte dicendo uideret excludere castitaté. sequit. Nisi forte ex cõsensu ad tempus: ut uacetis orationi. Et statim quasi recusat hoc quod dixit: ad tẽpus ne non tá perpetuá q̃ temporalem ac breuẽ continentiá docere uideat. Ait enĩ Propter incontinentiam ue strá. Hoc autẽ dico secundũ indulgentiá nõ secũdũ iperiũ. Vnde hoc qd dixit ad tempus: docet meditatio nem debere fieri castitatis: ut per certa iterualla tẽporũ: quasi exploratis continẽtiæ suæ uiribus: sine piculo utriq; promittãt: qd semper ẽ ab utroq; seruándũ. Quid uero absolute uelit: manifeste dicit. Volo autẽ oés homines esse sicut meipsũ: idest ĩ iugi ac ꝑpetua castitate uiuere. Vides ne q̃ caute: q̃ ꝓuide: q̃ sine ullius oc casione scandali: magister firmauerit de castitate sentẽtia? Nolens tãtũ bonũ in unius temeritate nutare: qd ligare & confirmare debet consensus amborũ. Et re uera qd ea castitate firmius est. qd ue tutius. q̃ quæ ex duoꝝ cœpta sententia ẽ. ab utroq; uelut ĩ commune seruat. nec de se tãtũ pars altera sollicita: mutuo se ad uirtutis aĩ & perseuerãtiam? Hoc enĩ sicut alia quoq; bona non tãtũ cœpi sse: sed pfecisse laudãdum est. Iam dudũ (ut intelligis) scopuloso difficiliq; ĩ loco uersat oratio: nec audet in alterutrã declinare pté: dũ æq̃liter utrũq; formidat: sed ex nostra difficultate tuũ agnosce discrimẽ. Malemus enĩ te contristare (forsitã tibi ue ra dicendo) q̃ ficta adulatione decipere. Duplex ut uides malũ æquale & áceps piculũ ẽ. Ex utroq; arctaris: ex utroq; cõstringeris. Conténere oino uiꝝ atq; despicere apte cõtra apostoli sententiã ẽ. Perdere uero tan ti tpis castitatem. & deo nõ teddere quod promiseras: timendũ atq; metuendũ est. Vt uulgo dicit facile ex amico inimicũ facies: cui promissa non reddas. Sic enĩ scriptura dicit. Quod si uoueris uotũ domio deo. nõ moreris reddere illud: qa q̃rens q̃rit illud dominus deus tuus abs te. & erit tibi in peccatũ. Ait ergo debitã honorificentiã uiro exhibe: ut ex utroq; domino debitũ qd uouisti reddere possis: de cuius consci a non dif fidimus. si paululum expectasses. non q; te a bono castitatis retrahamus: sed huius animum ad castitatis ora culum totis uiribus incitemus. ut uoluntariũ sacrificium offerat deo ĩ odorem suauitatis: ut exuta mens a cũctis retinaculis mundanis. atq; corporalibus uoluptatibus ualeas plenius ihærere dominicis præceptis. Quod tamen ne qd a nobis negligenter esse dictũ arbitreris: diuinarũ scripturarũ testimoniis edocuimus. Sicut etiã apostolus dicit. Et erunt duo in carne una: iam non una caro: sed unus spũs. Hoc sacramentũ ma gnũ est: arduũq; ẽ iter castitatis. sed magna sunt præmia. Vocatq; nos dominus ĩ euangelio dicens. Venite benedicti pris mei: possidete ꝑparatũ uobis regnũ ab origine mundi. Idẽ ipse dominus dicit. Venite ad me omnes. q laboratis & onerati estis: & ego uos reficiá. Tollite iugũ meũ super uos: & discite a me quia mitis sum: & humilis corde: & iuenietis requié animabus uris. lugũ enĩ meũ suaue est: & onus meũ leue. Dicit enĩ idẽ domius his: qui ad sinistram eius erũt. Discedite a me maledicti ĩ ignem æternũ: quẽ ꝑparauit pater me us diabolo & angelis eius. Nescio uos operarii iniquitatis. Erit ibi fletus: & stridor dentiũ. Illi utiq; oés plan gent. Illiq; lugebũt: q ita curis se uitæ præsẽtis ĩuoluũt: ut obliuiscant futurã: quos sõno quodã ignorãtiæ: & malæ securitatis oppssos fluctibus domini cõprehẽdet aduentus. Vnde ipse ĩ euangelio ait. Attẽdite uobis: ne forte grauentur corda ura ĩ crapula & ebrietate. & curis huius uitæ: ne forte supueniat ĩ uos repentina di es illa. Tanq̃ laqus enĩ superueniet in oés: q sedẽt sup faciem ois terræ. Et rursũ. Vigilate & orate: nescitis. n. quãdo tẽpus sit. Bti sũt q ita expectãt: ita illũ speculant diẽ: ut se ad eũ quotidie ꝑparẽt. q non de ꝑterita sibi iusticia bládiétes: secũdũ apostolũ p dies singulos in uirtute renouant. Iusticia enĩ non ꝓderit ei a q̃ die iu stus esse desierit: sicut etiã iniquo non nocebit iniquitas sua a die quo se ab iniquitate conuerterit. Nec san ctus ergo securus esse debet. q̃diu ĩ huius uitæ agone uersat. nec despare peccator. q secundum p̃dictã ꝓphe tæ sentẽtiam. una die iustũ se efficere põt. sed totũ quo tẽdit spatiũ uitæ tuæ. ut pagere possis iusticiá. nec de ꝑterita iusticia cõfidés. remissior efficiaris. Sed sicut dicit apostolus. posteriora obliuiscens. ad ea aũt quæ an teriora sũt extẽdés. ad destinatũ psequar brauiũ supnæ uocationis sciés scriptũ eẽ: cordis ispectorẽ deũ. & ic circo satagit: ut animá mũdã habeat a pcto. ꝓpter qd scriptũ ẽ. Oi custodia serua cor tuũ. Et iteꝝ. Diligit do

minus: munda corda. Accepti aũt sũt ei: oẽs imaculati. Iccirco age, ut ordines reliquũ tẽpus uitæ tuæ sine offensa. ut possis secure canere cũ ꝓpheta. Perambulabam i innocẽtia cordis mei: i medio domus meæ. Et iterũ introibo ad altare dei: ad deũ q lætificat iuuentutem meã Quia nõ incohasse sufficit: sed pfecisse iustitia ẽ.

Ad innocẽtiũ papã de muliere septies pcussa: quæ ad exẽplũ cotinẽtiæ cõiugalis istic inscribitur.

Aepe a me innocẽti postulasti: ut de eius rei miraculo quæ nostra ætate acciderat: non tacerem. Cũq; ego id uerecũde & uere ut nũc expior: negarẽ: meq; asseq posse diffidere siue qa ois sermo hũanus iferior eẽt laude cælesti: siue qa ociũ: q̃si qdã ingenii rubigo: paruulã licet facultatẽ pristini siccasset eloqii: tu econtrario asserebas: i dei rebus nõ possibilitatẽ ispici debere: sed aium. neq; posse eũ i uerba deficere: q credidisset i uerbo. Quid igit̃ faciã? Quod iplere nõ possũ: negare nõ audeo. Sup onerariã nauẽ rudis uector iponor. Et homo q necdũ scalmũ i lacu rexit: euxini maris credor fragoribus. Nũc mihi euanescentibus terris: cælũ undiq; & undiq; põtus: nũc unda tenebris inhorrescẽs: & cæca nocte nimborũ spumei fluctus canescũt. hortaris ut tumida malo uela suspendã: rudẽtes explicẽ: clauũ regã: pareo iã iubenti. Et qa charitas oĩa põt: spũ sctõ cursũ ꝓsequẽte cõfidã: habiturus i utraq; parte solatiũ. si me adoptatos portus æstus attulerit: gubernator putabor infirmior. Si iter aspos oronis anfractus ipolitus sermo subsiterit: facultatẽ forsitã q̃res: uolũtatẽ certe flagitare non poteris. Igit̃ uercellæ ligurũ ciuitas aut ꝓcul a radicibus alpiũ sita oli potẽs: nũc raro ẽ hitatore semiruta. Hác cũ ex more cõsularis iuiseret oblatã sibi quã dam mulierculã una cũ adultero (nã hoc crimen maritus ipegerat) pœnali carceris horrore circũdedit. neq; multo post: cũ liuidas carnes ũgula cruẽta pulsaret: & sulcatis lateribus dolor q̃reret ueritatẽ ifœlicissimus iuuenis: uolẽs cõpẽdio mortis longos cruciatus uitare: dũ in suũ mẽtit̃ sanguinem: accusauit alienũ: soluscq; omnium miserrimus merito uisus ẽ pcuti: quia non reliquit inoxiæ unde posset negare. At uero mulier sexu ifirmior: uirtute fortior: cum æculeus corpus extẽderet: & sordidas fœtore carceris manus post tergum uincula cohiberẽt: oculis: quos tantũ tortor alligare nõ poterat: suspexit ad cælũ: & euolutis p ora lachrymis: tu iquit testis es domine iesu: cui occultũ nihil ẽ: qui es scrutator renis & cordis: non ideo me negare uelle: ne pereã: sed ideo mẽtiri nolle ne peccẽ. At tu miserrime homo: si interire festinas: cur duos interimis innocentes? Eqdem & ipa cupio mori: cupio ifirmũ hoc corpus exuere: sed nõ quasi adultera: põsto iugulũ. micantem intrepida excipio mucronẽ: innocentiam tantum mecũ ferã. Non moriẽt quisquis uicturus occidit̃. Igitur consularis pastis cruore luminibus ut fera: quæ gustato semel sanguine semper sitit: duplicari tormenta iubet: & seuis dentibus frẽdẽs: similẽ carnifici minatus ẽ pœnam: nisi cõfiterẽt sexus infirmior: quod nõ poterat robur uirile reticere. Succurre domine iesu: ad unũ hominem tuum q̃ plura sũt inuenta supplicia. Crines liganẽt ad stipitem: & toto corpore ad æculeum fortius alligato uicinus pedibus ignis apponit̃: utrũq; latus carnifex fodit: nec papillis dant̃ induciæ: imota mulier manet: & a dolore corporis: spũ separato: dũ conscientiæ bono fruit̃: uetuit circa se sæuire tormenta. Iudex crudelis quasi supatus attollit̃. Illa deũ depcatur. Soluunt̃ membra cõpagibus. illa oculos ad cælum tẽdit. Quasi de communi scelere alius cõfitẽt: illa ꝓ cõfitente negat: & piclitans ipa: alium uendicat piclitantẽ. Vna iterim uox est. Cæde: ure: lacera: non feci. Si dictis tollit̃ fides: ueniet dies: quæ hoc crimẽ diligenter discutiat: hẽbo iudicem meũ. lã lassus tortor suspirabat i gemitu: nec erat nouo uulneri locus. lã uicta sæuitia: corpus quod laniarat horrebat. Extẽplo ira exci tus consularis. qd miramini inqt circũstãtes. si torq̃ri mulier mauult q̃ pire? Adulteriũ certe sine duobus cõmitti nõ potuit: & esse credibilius reor: noxiã reã negare de scelere: q̃ innocentẽ iuuenem confiteri. Pari igit̃ prolata i utrũq; sententia damnatos carnifex trahit. Totus ad spectaculum populus effundit̃: ut prorsus q̃si migrare ciuitas putaret̃. Stipatis ꝓcrẽs portis turba densat̃. Et quidem miserrimi iuuenis ad primũ statim ictum amputat̃ gladio caput: trũcumq; i suo sanguĩe uolutat̃ cadauer. Postq̃ uero ad fœminam uentum ẽ: & flexis in terra poplitibus super tremẽtem ceruicem micans eleuatus est gladius: & exertam carnifex dexteram totis uiribus concitauit. Ad primum corporis tactũ stetit mucro lethalis: & leuiter pstrigens cutẽ rasuræ modicæ sanguinem aspsit. Sine bello imbellẽ manum pcussor expauit: & uictam dexterã gladio marcescente miratus in secundos ipetus torq̃t. Languidus rursus in fœminã mucro delabit̃: & quasi ferrũ eam timeret attingere circa ceruicem torpet inoxiam. ltaq; furens & anhelans lictor paludamento i ceruicem retorto. dũ totas expetit uires: fibulam quæ clamydis mordebat oras i humum excussit: ignarusq; rei. ensem librabat i uulnus. En tibi ait mulier ex humero aurũ ruit. Colligemulto q̃sitũ labore: ne pereat. Proh rogo quæ est ista securitas? Impendentẽ nõ timet mortẽ lætat̃ pcussa: carnifex pallet: oculi gladium non uidẽtes: tantũ fibulã uidẽt. Et ne parũ esset: q; non formidabat iteritũ: pstabat beneficium sæuiẽti. lã igit̃ & tertium ictum sacramentum frustrauerat trinitatis. Iam spiculator exterritus & non credens ferro: mucronem aptabat in iugulum: ut qui secare non poterat: saltem põmente manu corpori cõderet̃. Oibus in audita res sæcu lis. Ad capulũ gladius reflectit̃: & uelut dominum suum uictus aspiciẽs: confessus ẽ se ferire non posse. Huc huc mihi exẽpla triũ puerorũ: q inter frigidos flammarum globos hymnos edidere ꝓ fletibus: circa quorũ serabula: sanctamq; cæsariem: innoxium lusit incendium. Hic beati danielis reuocet̃ historia: iuxta quẽ adulantibus caudis põdã suã leonum ora timuerunt. Nunc susãna nobilis fide mentes oĩum subeat: quæ iniquo damnata iudicio: spiritu sancto puerum replente saluata ẽ. Ecce non dispar in utraq; misericordia domini. Illa liberata p iudicem ne iret ad gladium: hæc a iudice damnata absoluta p gladiũ ẽ. Tãdem ergo ad fœminam uidicandam populus armat̃. Omnis ætas. ois sexus carnificẽ fugat: & cœtu in circulum coeunte: non credit pene unusquisq;. quod uidet. Turbat̃ tali nuncio urbs ꝓpinq̃: & tota lictorum caterua glomerat̃. E quibus medius: ad quem damnatorum cura ptinebat erũpẽs: & caniciem imundã pfuso puluere turpãs: mea um inquit o ciues petitis caput: me illi uicarium date. Si estis misericordes: si clæmẽtes estis: si uultis seruare

damnatā: īnocens certe pire non debeo. Quo fletu uulgi cōcussus ē animus. mœstusq; se p omnes torpor in sinuat: & mirum ī modum uoluntate mutata: ut cum pietatis fuisset quod ante defenderant: pietatis uisum est genus. ut paterent occidi. Nouus igit enīs: nouus pcussor apponit. Stat uictima: xpo tantum fauēte munita semel pcussa concutit. Iterū repetita quassat: tertio uulnerata ꝓsternit. O diuinæ potentiæ sublimāda maiestas: quæ prius fuerat quarto percussa nec læsa, ideo post paululum uisa est mori: ne ꝓ ea periret innoxius. Clerici (quibus id officii erat) cruentū linteo cadauer obluunt: & fossa humo lapidibus construētes ex more tumulū parāt. Festiato sol cursu occasū petit: & misericordia domini celeriore cursu naturæ nox aduenit. Subito fœminæ palpitat pectus: & oculis q̄rentibus lumē corpus animat ad uitam. Iam suspirat. iam uidet. iam subleuat: & loquit. Iam in illam pōt uocem erūpere. Dominus deus auxiliator meus: nō timebo quid faciat mihi homo. Anus interī q̄dam, quæ ecclesiæ sustentabat opibus. debirū celo spiritum reddidit. & quasi de industria ordine currēte rerum: uicarium tumulo corpus operit. Dubia adhuc luce. ī lictore diabolus occurrit. q̄rit cadauer occisæ. sepulchrū sibi mōstrari petit: uiuere putat: quā mori potuisse mirat. Recens a clericis cespes ostendit. & dudum supiecta humus cum his uocibus īgerit flagitanti. Erue scilicet ossa iam condita. Inser nouū sepulchro bellū. & si hoc pagꝰ ē: auibus ferisq; lanianda mēbra discerpe. septies pcussa debet aliquid plus morte ppeti? Tali ergo inuidia carnifice confuso. clā domi mulier reforcillat. & ne forte creber medici ad ecclesiā cōmeatus suspitionis pāderet uiā. cū quibusdam uirginibus ad secretiorem uillulā secto crine trāsmittit. ibi paulati uirili habitu ueste mutata: in cicatricem uulnus obducit. Et o uere ius sūmum. & sūma lætitia: post tāta miracula adhuc sæuiunt leges? En quo me gestorum ordo ꝓtraxit? Iā enim ad euagrii nostri nomen ꝓuenimus. Cuius ego laboré pro xpo. si arbitrer a me dici posse. non sapiam: si penitus tacere uelim. uoce in gaudium erūpente non possum. Quis enī ualeat digno canere pconio. auxētiū mediolani incūbanté huius excubiis sepultū pene ante q̄ mortuū? Romāum episcopū iam pene factionis laqueis irretitū: & uicisse aduersarios & non nocuisse superatis? Verum hæc ipse equidem spaciis exclusus iniquis. Prætereo: atq; aliis post me memoranda relinquo. Præsentis tantum rei fine contentus sū. Impe ratorem de industria adiit. præcibus flagitat. merito lenit: sollicitudine promeretur. ut reditam uitæ. redderet libertati.

Incipit septimus tractatus de statu & continentia uiduali.

Epistola beati hieronymi ad furiam de uiduitate seruanda.

Bsecras litteris: & suppliciter depcaris: ut tibi rescribam īmo scribā quomodo uiuere debeas. & uiduitatis coronam illæso pudicitiæ nomine: conseruare. Gaudet animus: exultāt uiscera: gestit affectus: hoc te cupe esse post uirū: quod sanctæ memoriæ mī tua Titiana multo tempore fuit sub marito. Exauditæ sunt pces. & oīones eius. Impetrauit: ut adipiscereť in unica filia: quod uiuens ipsa possederat. Habes ꝓterea generis tui grande priuilegiū: quod exinde a Camillo: uel nulla uel rara uestræ familiæ scribit secundos nosse cocubitus: ut nō tā laudāda sis: si uidua ꝓseueres: q̄ execrāda: si id xpiana non serues: quod per tanta sæcula gentiles fœminæ custodierunt. Taceo de Paula & Eustochio stirpis uestræ floribus: ne p occasionem exhortationis tuæ illas laudare uidear. Blesillāq; ꝓtereo: quæ post maritū suū: tuū sortita germanū: breui uitæ spacio: tēpora uirtutū multa cōpleuit. Atq; utinam pconia fœminarum imitarent uiri: & rugosa senectus redderet: qd̄ sponte offert adolescentia. Sciēs & uidens in flāmam mitto manum. Adducent supercilia: extendet brachium. Iratusq; chremes tumido de sæuiet ore. Cōsurgēt ꝓceres & aduersus epistolā meā turba prītia detōabit: me magnū me seductorē clāitās: & in terras ultias asportādū. Addant si uolūt & samaritē: ut domini mei titulū recognoscā. Certe filiā a parente non diuido: nec dico illud de euangelio: sine mortui sepeliāt mortuos suos. Viuit enim qcūq; credit ī xpm. Et q ī illū credit: debet utiq; quō ille ambulauit: & ipse ambulare. Facessat iuidia: quā nomini xpiano maledico & semper genus īfigit: ut dū ꝓbra metuūt: ad uirtutes nō ꝓuocent. Exceptis epistolis ignoramus alterutrū: solaq; causa pietatis ē: ubi nulla carnis notitia est. Honora patrē tuum: sed si te a uero patre non separat. Tādiu scito sāguis copulā: q̄diu ille suū nouerit creatorē. Alioqn dauid ꝓtinus tibi canet. Audi filia. & uide. & inclina aurem tuā. & obliuiscere populū tuū. & domū prīs tui: & cōcupiscet rex decorē tuū. quōiam ipse est dominus tuus. Grāde pmiū parētis obliti. Concupiscet rex decorē tuū. Quia audisti. qa uidisti. qa inclinasti aurē tuā. & populi tui domūq; patris tui oblita es: iccirco cōcupiscet rex decorē tuū. & dicet tibi. Tota pulchra es amica mea: & macula non est ī te. Quid pulchrius aia. quæ dei filia nūcupat. & nullo extrinsecus q̄rit ornatus? Credit ī xpm: & hac ambitione ditata: pgit ad sponsū: eūdē habēs dominū: quē & uirum. Quid angustiaꝰ hēant nuptiæ: didicisti ī ipis nuptiis: & q̄si coturnicū carnibus usq; ad nauseā saturata es. amarissimā colerā tuæ sensere fauces: egessisti accescētes: & morbidos cibos. reuelasti æstuantem stomachū. Quid uis rursū ingerere. quod tibi noxiū fuit? Canis reuertēs ad uomitū: & sus lota ad uolutabrū luti. Bruta quoq; aialia & uagæ aues: i easdē pedicas retiaq; nō incidūt. An uereris: ne proles furiana deficiat. & ex te parens tuus non hēat pusionem. q reptet ī pectore & ceruices eius i stercore linat? Quippe ne hi oēs habēt filios q habuere mrimonia. & quibus nati sunt liberi suo generi respondērūt. Exhibuit ciceronis filius patrē ī eloquētia? Cornelia nra pudicitiæ simul & fœcunditatis exēplar: gracchos se genuisse lætata est. Rediculū est spare ꝓ certo qd̄ multos & non hre uideas: & cum habuerit, pdidisse. Cui dimittes tantas diuitias? Xpo. qui mori non pōt. Quē hēbis hæredē? Ipsum quē & dominū. Cōtristabit pr: sed lætabit xps. Lugebit familia: sed angeli gratulabunt. Faciat pr qd̄ uult de substantia sua nō es eius cui nata es: sed cui renata. Et q te grādi pcio redemit sanguine suo. Caue nutrices & gerulas. & istiusmodi uenenosa animalia: quæ de corio tuo saturari uentrem suū cupiūt. Non suadēt quod tibi: sed quod sibi prosit. Et sæpe illud obganniunt.

Sola ne perpetua mœrens carpere iuuenta:Nec dulces natos ueneris:nec præmia noris? Vbi pudicitiæ sanctitas:ubi frugalitas ē. Vbi frugalitas:ubi dāna seruoꝝ. Quicqd non tulerint:ubi ablatū putāt. nec considerāt de q̄to:sed q̄tū accipiant. Vbicūq; uiderint xp̄ianū. ſtati illū de triuio uocant ipostorē:detrahūt. Hi rūo res turpissimos ferūt. Et qđ ab ip̄is egressū est:ab aliis audisse se simulant. Iidem auctores & exaggeratores. Exiit īfamia de mēdacio:quæ cū ad matronas peruenerit:& eaꝝ liguis fuerit uētilata:puicias penetrat. Vi deas plæraſq; rabido ore sæuire:& tincta facie uiperinis coloribus:dentibus pumicatis carpe xp̄ianos. Hic ali qua cui circa humeros hyacinthina læna est. Rancidulū quiddam balba de nare locuta. Perstrepit:ac tenero supplantat uerba palato. Oꝝ consonat chorus:& latrāt uniuersa subsellia. lūgunt nr̄i ordines:q & rodunt: & rodunt. aduersus nos loquaces:p se muti:q̄si & ipsi aliud sint:q̄ monachi:& non qcquid ī monachos dicitur:redūdet ī clericos q p̄res sūt monachoꝝ. Detrimentū pecoris pastoris ignominia ē: sicut e regione illius monachi uita laudanda est:q ueneratiōi habet sacerdotes xp̄i:& non detrahit gradui:p quē factus ē xp̄ianus. Hæc locutus sum ī xp̄o filia non dubitans de proposito tuo(nunq̄ enī exhortatorias līras postulares. si ambigeres de bono monogamiæ.)sed ut neqtiā seruuloꝝ. q te uenalē portāt. & insidias affiniū ac piū parētis errorē itelligeres. cui ut amorē ī te tribuā:amoris scientia nō concedo. dicens aliqd cū apostolo. Confite or. zelum dei habent:sed non secundum scientiā. Imitare potius(crebro enī idipsū repetā)sanctam matrē tuam:cuius ego quotiens recordor. uenit ī mētē ardor eius ī xp̄m. palor ex ieiuniis. elemosynæ ī pauperes obsequium ī seruos dei. humilitas uestium & cordis. atq; ī cūctis sermo moderatus. Pater tuus(quē ego honoris causa nomino. nō qa consularis & p̄fitius. sed qa xp̄ianus ē)ipleat nomē suū. Lætet filiā genuisse xp̄o nō sæculo. quin potius doleat. q & uirginitatē frustra amiseris:& fructus pdideris nuptiaꝝ. Vbi ē maritus quē tibi dedit? Etiā si amabilis. si bonus fuisset:mors finisset oia:& copula carnis soluisset interitus. Arripe qso occasionē:& fac de necessitate uirtutē. Non q̄runt in xp̄ianis initia:sed finis. Paulus male cœpit:sed bene finiuit. Iudæ laudant exordia:sed finis ꝑditōne damnat. Lege ezechielē. Iusticia iusti non liberabit eū:i qua cūq; die peccauerit. & ipietas ipii non nocebit ei:i q̄cūq; die conuersus fuerit ab ipietate sua. Ista ē schala iacob:p quā angeli cōscendūt:& descendūt:cui dominus initit:lassis porrigens manū:& fessos ascēdētiū gradus sui cōtēplatione sustētans. Sed sicut non uult morte peccatoris tantū:q̄tū ut cōuertat & uiuat: ita tepidos odit:& cito ei nauseam faciunt. Cui plus dimittit:plus diligit. Meretrix illa ī euāgelio baptizata lachrymis suis:& crie quo multos āte deceperat:pedes domini tergēs:saluata ē. Nō habuit crispātes mitras:nec strictēs calceolos:nec orbes stibio fuligiatos. Quāto fœdior. q̄to pulchrior. Quid faciat ī facie xp̄ianæ purpurissus. & cerussa? Quorum alterū ruborē genarū. labiorūq; mentū:alterū cādorē oris & colli. ignis iuuenū. forméta libidinū. ipudicæ mentis idicia. Quomō flere p̄t ꝑ p̄ctis suis. quæ lachrymis cutē nudas. & sulcos ducit in faciē? Ornatus iste non domini ē. Velamē istud antixp̄i ē. Qua fiducia erigit ad cælū uultus. quos conditor non agnoscit? Frustra ostendit adolescentia:& ætas puellaris asserit. Vidua quæ marito placere desinit. & iuxta apostolū uere uidua est:nihil habet necessarium:nisi p̄seuerantiā. Meminit p̄stinæ uoluptatis scit qd amiserit. quo delectata sit. Ardentes diaboli sagittæ ieiuniis & uigiliarū frigore restīguēdæ sūt. Aut loquendū nobis est. ut uestiti sumus:aut uestiendum. ut loquimur. Quid aliud pollicemur. & aliud ostendimus? Lingua p̄sonat castitatem:& totū corpus ꝑfert ipudicitiā. hoc q̄tū ad habitū ptinet:& ornatū. Cæteꝝ uidua quæ in delitiis est(non ē meū sed apostoli)uiuēs mortua est. Quid sibi uult hoc quod ait uiuens mortua est? Viuere qdē uidet ignorātibus. & non esse peccato mortua: sed xp̄o. quem secreta non fallunt mortua ē. Aia quæ peccauerit:ipsa morit. Quorūdā hoinum peccata māifesta sūt p̄cedētia ad iudicium: quosdam aūt & subsequunt. Similiter & facta bona māifesta sūt:& quæ aliter se habēt abscōdi nō possūt. Quod dicit istiusmodi ē. Quidam tam libere & palā peccāt. ut postq̄ eos uideris:statim intelligas peccatores. Alios autē q̄ callide occultat uitia sua:ex sequenti conuersatione agnoscimus. Similiter & bona apud aliquos ī ꝑpatulo sūt:ī aliis longo usu discimus. Quid ergo necesse est nos iactare pudicitiā. quæ sine comitibus & appenditiis suis continentia & parcitate fidē sui facere non p̄ot? Apostolus macerat corpus suū. & aīæ subiicit ī perio. ne qđ aliis p̄cipit. ipse non seruet & adolescentula feruente cibis corpore. de castitate secura est? Neq; uero hæc dicens condēno cibos. quos deus creauit ad utēdū cū gr̄ārū actione:sed iuuenibus. & puellis īcentiua assero uoluptatū. Non æthnei ignes. non uulcania tellus. nō ueseuus & olympus tātis ardoribus æstuant:ut iuueniles medullæ uino plenæ & dapibus iflāmatæ. Auaritia calcat a plæriſq;:& cū marsupio deponitur. Maledicā liguā idictū emendat silentiū. Cultus corporis & habitus uestiū:unius horæ spacio cōmutat. Oia alia peccata extrinsecus sūt:& qđ foris est:facile adiicit. Sola libido ifita a deo ob liberoꝝ ꝑcreationē. si fines suos egressa fuerit:redūdat ī uitium:& quadā lege naturæ ī coitū gestit erūpere. Grādis igit uirtutis est. & sollicitæ diligētiæ. superare qđ nata sis. ī carne non carnaliter uiuere. tecū pugnare quotidie:& icluſū hostē argi(ut fabulæ ferūt)centū oculis obseruare. Hoc est quod apostolus uerbis aliis loq̄bat. Oē peccatū quod fecerit hō:extra corpus ē. Qui autē fornicat in corpus suū peccat. Aiunt medici & qui humanorum corporū scripsere naturas:p̄cipueq; galienus in libris:quorū titulus non περὶ τῶν παιδίων puerorum: & iuuenū:ac pfectæ ætatis uirorū:mulierūq; corpora insito calore feruere:& noxios esse his ætatibus cibos:qui calorē augeāt:sanitatiq; conducere frigida quæq; ī esu & potu sumere. sicut econtrario senibus:q pituita laborant; & frigore calidos cibos:& uetera uina ꝑdesse. Vnde & saluator. attendite inquit uobis:ne forte grauētur. corpora uestra ī crapula & ebrietate. Et apostolus. Nolite inebriari uino. ī quo ē luxuria. Nec mirū hoc figulum sensisse de uasculo qđ ipse fabricatus ē:cum etiam comicus(cuius finis est humanos mores nosse. atq; describere)dixerit. Sine cerere & libero friget uenus. Primum igit si stomachi firmitas patit: donec puellares annos transeas:aquā ī potu sume:quæ natura frigidissima est. Aut si hoc ibecillitas ꝑhibet audi cum

timotheo. Vino modico utere propter ſtomachum: & frequentes tuas infirmitates. Deinde in ipſis cibis calida quæq; deuita. Non ſolū de carnibus loquor. ſuper qbus uas electionis ꝓfert ſententiam. bonum ē uinū non bibere. & carnem non manducare. ſed etiam ī ipīs leguminibus iflātia quæq; & grauia declinanda ſūt. nihilq; ita ſcias conducere xp̄ianis adoleſcentibus. ut eſū holeꝝ (unde & ī alio loco. qui infirmus eſt ait. holera manducet) ardoq; corpoꝝ frigidioribus epulis tēperandus ē. Si autem tres pueri & daniel leguminibus ueſcebant (pueri erant. necdum ad ſartaginem uenerant ī qua rex babylonius ſenes iudices frixit) nobis nō corporis cultus. (qui in illis excepto priuilegio gr̄æ dei ex huiuſcemodi cibis enituerat) ſed animæ uigor q̄rit: quæ carnis infirmitate ſit fortior. Inde eſt q; nonnulli uitam pudicam appetentium: in medio itinere corruunt: dum ſolam abſtinentiam carnium putant: & leguminibus onerant ſtomachum: quæ moderate parceq; ſumpta innoxia ſunt. Et ut quod ſentio loquar. nihil ſic inflammat membra genitalia: ſicut indigeſtus cibus. ructuſq; cōuulſus. Malo apud te filia uerecundia parūper: q̄ caſu periclitari. Quicqd facit ſemiarium uoluptatū uenenum puta. Parcus cibus & uenter ſemper eſuriens triduanis ieiuniis p̄ferat. Et multo melius eſt quotidie parū: q̄ raro ſatis ſumere. Pluuia illa optima eſt: quæ ſenſim deſcendit in terras. Subitus & nimius iber imp̄ceps arua ſubuertit. Quando comedis. cogita q; ſtatim tibi orandum: illico & legendum ſit. De ſcripturis ſanctis habeto fixum uerſuum numerum: iſtud penſum domino tuo redde: nec ante qeti membra concedas: q̄ calathum pectoris tui ſub tegmine ipleueris. Poſt ſcripturas ſanctas. doctorum hominum tractatus lege: eorū dūtaxat quorum fides nota eſt. Non neceſſe habes aurum in luto quærere. Multis de margaritis uēditis unam redime margaritam. Sta iuxta hieremiam ī uiis pluribus. ut ad illam uiam quæ ad patrem ducit. peruenias. Amorem monilium atq; gemmarum ſericarumq; ueſtiū tranſfer ad ſcientiam ſcripturarum. Ingredere terram repromiſſionis lacte & melle manantem. Comede ſimilam & oleū. ueſtire cum ioſeph uariis īdumentis. pforentur aures tuæ cum hieruſalem ſermonem dei: ut p̄cioſa ex illis nouarum ſegetum grana dependeāt. Habes ſanctum exuperium probatæ ætatis & fidei: q te monitis ſuis frequēter inſtituat. Fac tibi amicos de iniquo māmona: q te recipiant ī æterna tabernacula. Illis tribue diuitias tuas. qui non phaſides aues. ſed cibarium panem comedant: qui famē expellāt. non q auge ant luxuriā. Intellige ſuper egenū & pauperē. Omni peréti te da: ſed maxime domeſticis fidei. Nudum ueſti. eſurientem ciba. ægrotantem uiſita. Quotiēſcūq; manū extendis: xp̄m cogita. Caue ne mendicante domino deo tuo: alienas diuitias augeas. Iuuenum fuge conſortia. Comatulus. comptus. atq; laſciuus: domus tuæ tecta non uideant. Cantor pellat ut noxius. Fidicinas & pſaltrias & iſtiuſmodi chorū diaboli. quaſi mortifera ſirenarum carmina deuita: ac pturba ex edibus tuis. Noli ad publicum ſubīde procedere: & ſpadonum exercitu p̄eūte uiduarum circūferri libertate. Peſſimæ conſuetudinis ē. cum fragilis ſexus & imbecillis ætas ſuo arbitrio abutit: & putat licere. quod libet. Omnia quidem licent: ſed nō omnia expediunt. Nec procurator calamiſtratus. nec formoſus collactaneus: nec candidulus & rubicūdus aſſecla adhæreat lateri tuo. Interdū animus dominarum ex ancillarum habitu iudicat. Sanctaꝝ uirginū & uiduaꝝ ſocietatem appete. Et ſi ſermocinandi cum uiris īcubuerit neceſſitas. arbitros non deuites. tātaq; cōfabulandi fiducia ſit: ut itrāte alio. nec paueas. nec erubeſcas. Speculū mentis ē facies: & taciti oculi cordis fatent arcana. Vidimus nuper ignominioſū p totum orientē uolitaſſe. & ætas & cultus & habitus & īceſſus & īdiſcreta ſocietas. Exquiſitæ epulæ. regius apparatus: nerōis & ſardanapali nuptias loquebant. Alioꝝ uulnus noſtra ſit cautio. Peſtilente flagellato ſapiēs ſapiētior erit. Sanctus amor īpatientiam non habet. falſus rumor cito opprimit: & uita poſteri or iudicat de priore. Fieri quidem non pōt. ut abſq; morſu hoium uitæ huius curricula qs ptranſeat: malorumq; ſolatiū eſt bonos carpere. dum peccantium multitudine putant culpam minui peccatorum. Sed tamen cito ignis ſtipulæ cōqeſcit: & exundās flamma deficientibus nutrimentis paulatim emorit. Si anno p̄terito fama mentita eſt. aut ſi certe uerum dixit: ceſſet uitiū. ceſſabit & rumor. Hæc dico. nō q; de te ſiniſtrū aliquid metuam. ſed q; pietatis affectu. etiā quæ tuta ſūt ptimeſcam. O ſi uideres ſororē tuam. & illud ſacri oris eloquiū coram audire cōtingeret. cerneres ī paruulo corpuſculo īgentes animos: audires totam ueteris & noui teſtamenti ſupellectilē ex illius corde feruere. Ieiunia ꝑ ludo habet: orationem ꝑ delitiis. Tenet tympanum in exemplū mariæ: & pharaone ſubmerſo uirginum choro p̄cinit. Cātemus domino. glorioſe enim magnificatus eſt. æquū & aſcenſorē deiecit ī mare. Has docet pſaltrias xp̄o: has fidicinas erudit ſaluatori. Sic dies ſic nox ducit. & oleo ad lāpades p̄parato: ſponſi expectat aduentus. imitare ergo & tu conſanguineam tuam: hēat roma. qd' anguſtior urbe romana poſſidet bethleē. Hēs opes. facile tibi ē īdigentibus uictus ſub fidia miſtrare. Quod luxuriæ parabat: uirtus īſumat. Nulla nuptias contēptura timeat egeſtatem. Redime uirgines: q̄s ī cubiculū ſaluatoris inducas. Suſcipe uiduas: quas inter uirginum lilia & martyrum roſas quaſi q̄ſdam uiolas miſceas. Pro corona ſpinea ī qua xp̄s mūdi delicta portauit: talia ſerta cōpone. Lætet & adiuuet nobiliſſimus p̄ tuus: diſcata filia. quod didicerat ab uxore. Iam īcanuit caput. tremūt genua. dentes cadunt. & fronte obſcœna rugis arata uicina eſt mors in foribus. deſignat rogus prope: uelimus. nolimus ſenes ſumus. Paret ſibi uiaticum. quod longo itineri neceſſarium eſt. Secum portet quod iuitus dimiſſurus ē. immo p̄mittat in cælum: quod ſi negauerit terra ſumptura eſt. Solent adoleſcentulæ uiduæ: quarum nonnullæ abierunt retro poſt ſathanā: cū luxuriatæ fuerit ī xp̄o nubētes dicere. p̄rimoniolū meū quotidie pit. maiorum hæreditas diſſipat ſeruus contumelioſe locutus eſt: iperium ancilla neglexit. Quis ꝓceder ad publicū. qs reſpondebit ꝑ agrorum tributis? Paruulos meos quis erudiet: & uernulas quis educabit? Et hanc (proh nefas) cauſam opponūt mr̄imonii: quæ uel ſola debuit nuptias īpedire. Superducit mr̄ filiis non nutritiū: ſed hoſtē. nō paréte. ſed tyrānū. Inflāmata libidine obliuiſcit uteri ſui. & inter paruulos ſuas miſerias ne ſcientes lugens dudum noua nupta componit: Quid oſtendis p̄rimonium: qd ſuperbiā ſeruulorū? Cōfitere

turpitudinem.Nulla iccirco maritum ducit:ut cū marito non dormiat.Aut ſi certe libido nō ſimulat. quæ tanta iſania eſt,i morem ſcortoꝝ,pſtituere caſtitatem.ut augeanť diuitiæ.& ꝓp rem uilem atq; piturā.pudicitia quæ p̄cioſa & æterna eſt polluať.Si habes liberos.nuptias qd requiris.Si nō habes.quare expertam nō metuis ſterilitatem.& rem icertam certo p̄fers pudori.Scribunť tibi nunc ſponſales tabulæ:ut poſt paululū teſtamentū facere compellaris.Simulabiť mariti iſirmitas:& quod te morituram facere uoleť.ipſe uicturus faciet.Aut ſi euenerit:ut ex ſecūdo marito habeas filios.domeſtica pugna:iteſtinum p̄lium.Non licebit tibi amare liberos.nec æquis aſpiceř oculis;quos genuiſti.Clam porriges cibos.Inuidebit mortuo.& niſi oderis filios:adhuc eoꝝ amare uideberis p̄rem.ꝙ ſi de priore uxore ſobolé habens te domū itroduxerit. etiam ſi clæmentiſſima fueris:omne genus cœmediæ & mimographi & cōmunes rhetoꝝ loci i nouercam ſæuiſſimā declamabunt.Si priuignus languerit.& condoluerit caput.iſamaberis:ut uenefica.Si non dederis cibos. crudelis:ſi dederis.malefica diceris.Oro te qd habent tantum boni ſecūdæ nuptiæ.ut hæc mala ualeant cō penſare.Volumus ſcire:quales eſſe debeant uiduæ.Legamus euangeliū ſecūdum lucam.Et erat inqt āna ꝓphetiſſa filia phanuelis de tribu aſer.Anna interp̄tať gr̄a.Phanuel in lingua noſtra reſonat uultum dei. Aſer uel in beatitudinem:uel in diuitias uertiť.Quia igiť ab adoleſcentia uſq; ad.lxxxiiii.annos.uiduitatis onus ſuſtinuerat.& nō recedebat de tēplo dei.diebus ac noctibus inſiſtens ieiuniis & obſecrationibus.iccirco meruit gr̄am ſpūalem:& nūcupať filia uultus dei:& a taui beatitudie diuitiiſq; cenſeť.Recordemur uiduæ ſare ptenæ:quæ & ſuæ & filioꝝ ſaluti helię prætulit famē.& in ipſa nocte moritura cum filio ſupſtitem hoſpitem relinquebat.malens uitam perdere q̄ elemoſynam:& in pugillo farris ſeminarium ſibi meſſis dominicæ ꝓparauit.Farina ſeritur:& olei capſaces irrigatus naſcitur.In iudæa frumenti eſt penuria.granum eni tritici mortuū fuerat:& in gentium uidua olei fluenta manabant.Legimus in iudith(ſi cui tamen placet uolumen recipere)uiduam confectam ieiuniis & habitu lugubri ſordidatam:quæ non lugebat mortuū uirum. ſed ſquallorem corporis ſponſi querebat aduentum.Video armatam gladio manū cruentam dexteram.Recognoſco caput holoferнis de mediis hoſtibus reportatum.Vicit uiros fœmina.& caſtitas truncat libidinē: habituq; repente mutato ad uictrices ſordes redit.omnibus ſæculi cultibus mundiores.Quidam(imperite) & delboram inter uiduas numerant.ducéq; barach arbitrantur delboræ filium:cum aliud ſcriptura cōmemoret.Nobis ad hoc nominabitur ꝙ prophetiſſa fuerit.& in ordine iudicum ſupputetur.& quia dicere poterat.q̄ dulcia gutturi meo eloquia tua.ſuper mel & fauū ori meo.apis nomē accepit ſcripturarum floribus paſta.ſpiritus ſancti odore perfuſa:& dulces ambroſiæ ſuccos prophetali ore componens. Noemi quæ nobiſcum ſonat παρακέκας μενη:quam interp̄tari poſſumus cōſolatam.marito & liberis peregre mortuis pudicitia reportauit in patriam.& hoc ſuſtentata uiatico.nurum moabitidem tenuit:ut illud eſaiæ uaticiniū compleretur.Emitte agnū domie dominatorem terræ de petra deſerti:ad montem filiæ ſyon.Venio ad uiduam de euangelio.uiduam pauperculam omni iſraelitico populo ditiorem.quæ accipiens granum ſinapis. & mittens fermentum in farinæ ſatis tribus patris & filii cōfeſſionem ſpūs ſancti gratia temperauit. & duo minuta miſit in gazophylatium.quicquid habere poterat in ſubſtantia ſua:uniuerſaſq; diuitias in utroq; fidei ſuæ obtulit teſtamento.Hæc ſunt duo ſeraphin ter glorificantia trinitatem.& in theſauros eccleſiæ cōdita.Vnde & forcipe utriuſq; teſtamenti ardens carbo comphēſus:purgat labia peccatoris.Quid uetera repetam.& uirtutes fœminaꝝ de libris ꝓferam.cum poſſis multas ante oculos tibi ꝓponere in urbe i qua uiuis.quaꝝ imitari exemplum debeas?Et ne uidear adulatione per ſingulas currere:ſufficit tibi ſancta marcella:quæ reſpondens generi ſuo:aliquid nobis de euangelio retulit.Anna ſeptem annis a uirgitate uixerat cū marito:iſta ſeptem menſibus.Illa xp̄i expectabat aduētum domini:iſta tenet.quem illa ſuſceperat.Illa uagiētem canebat:iſta p̄dicat triūphantem.Illa loquebať de eo omnibus.q expectabant redemptiōem iſrael:hæc cum redemptis gentibus clamitat.Frater non redimit:redimet homo.Et in alio pſalmo.Homo natus eſt in ea:& ipſe fundauit eā altiſſimus.Scio me ante hoc ferme biēniū edidiſſe libros cōtra iouinianū qbus ueniētes econtrario quæſtiones.ubi apoſtolus concedit ſecunda matrimonia ſcripturarum auctoritate contriui. & non neceſſe eſt eadem ex integro ſcribere:cum poſſis inde quæ ſcripta ſunt mutuari.Hoc tantum(ne modum ægrediar epiſtolæ)ad monitam te uolo.Cogita te quotidie eſſe morituram:& nunq̄ de ſecūdis nuptiis cogitabis.

Ad Saluinam de morte nebridii.

Ereor ne officium puteť ambitio:& ꝙ illius exemplo facimus.q ait.Diſcite a me qa mitis ſum. & humilis corde.gloriæ facere appetitōe dicamur.& non uiduā alloq in anguſtia conſtitutā; ſed aulæ non iſinuare regali.& ſub occaſione ſermonis.amicitias potentiū quærere.Quod liqdo nō putabit.q ſcierit eſſe p̄ceptum pſonam pauperis non accipies in iudicio:ne ſub p̄textu miſericordiæ quod iniuſtū eſt:iudicemus.Vnuſq;q;n.non hoīum ſed reꝝ pondere iudicādus eſt.Nec diuiti obſunt opes.ſi eis bene utať:nec pauperem egeſtas cōmēdabiliorem facit ſi iter ſordes & inopiā pctā nō caueat. Deutriſq; nobis teſtimoniū & abraham p̄riarcha & quotidiana exempla ſuppeditant.quoꝝ alter in ſūmis diuitiis amicus dei fuit:alii quotidie i ſceleribus deꝑhenſi pœnas legibus ſoluūt.Alloqmur igitur pauperē diuitem:ita ut neſciat ipſa quæ poſſidet.Neq;n.marſupiū eius diſcutimus:ſed aiæ puritatem. Loqmur ad eam cuius facie ignoramus.& uirtutes nouimus.quam nobis fama cōmendat.cuius uenerabiliorem pudicitiam adoleſcētia facit.quæ morte iuuenis mariti ſic fleuit.ut exemplū coniugii dederit:ſic extulit.ut eū ꝓfectum crederet nō amiſſum.Orbitatis magnitudo:religiōis occaſio fuit.Nebridiū ſuū ſic q̄rit abſentē:ut i xp̄o p̄ſentem nouerit.Cur ergo ad eā ſcribimus.quā ignoramus?Triplex nimiꝝ cā eſt.Pria qua pro officio ſacerdotii oēs xp̄ianos filioꝝ loco diligimus:& nſectus eoꝝ nra é gloria.Altera q̄ p̄ defuncti ītima mihi neceſſitudie

copulatus fuit. Extrema quæ & ualidior q̄ filio meo auito roganti: negare nihil potui: q̄ crebris lr̄is iterpellatricem duri iudicis ſuperans & multor̄ mihi ad quos ante ſup eadem materia ſcripſerā: exempla ꝓponēs: ita ſuffudit pudorem negātis: ut plus conſideraret: qd ille cupet: q̄ qd me facere conueniret. Alius forſitā laudet nebridiū: q̄ de ſorore generatus auguſtæ: & ī materteræ nutritus ſinu: iuictiſſimo pricipi ita rarus fuit: ut ei coniugē nobiliſſimā q̄reret: & bellis ciuilibus africā diſſidentem hac uelut obſide ſibi fidam redderet. Mihi a pricipio ſtatī illud eſt p̄dicandū q̄ quaſi uicinæ mortis p̄ſcius iter fulgorem palatii: & honor̄ culmina: quæ etiā ante ibāt: ſic uixit ut ſe ad x̄pm crederet ꝓfectur̄. Sacra narrat hiſtoria corneliū centurionē cohortis italicæ ī tantū acceptū deo: ut angelū ad eum mitteret & omne myſteriū quo petrus de circūciſionis anguſtiis tranſferebat ad ꝓputii latitudinē: ad illius merita ptieret. q̄ primus ab apoſtolo baptizatus: ſaluté gentiū: dedicauit. Scriptūq̄ eſt de eo. Erat uir qdam ī cæſarea noīe cornelius: centurio cohortis: q̄ dr̄ italica: religioſus: & timens deum: cū oī domo ſua. faciens elemoſynas multas plæbi: & orans deū ſemp. Quicqd de illo dr̄: hoc noīe cōmutato. ī nebridio meo uendico. Sic religioſus fuit & amator pudicitiæ: ut uirgo ſortiretur uxorem. Sic timens deū cū oī domo ſua: ut oblitus dignitatis omne conſortiū cū monachis hr̄et & clericis: tantaſq̄ elemoſynas faceret ī populis: ut fores eius paupe r̄ ac debiliū obſiderēt examīa. Certe ſic ſemp orans deū: ut illi quod optimū eſſet eueniret. Raptus eſt: ne malitia mutaret mentē eius. qa placita erat deo aīa illius. Vnde & ego poſſum ſup eo uere abuti apoſtoli uoce dicentis. In ueritate cognoui: quoniam nō ē ꝓſonar̄ acceptor deus: ſed ī oī ꝓpoſito q̄ timet deū & operatur iuſtīciā: acceptus eſt illi. nihil nocuit militanti paludamētum & baltheus & apparitor̄ cateruæ: qa ſub hītu alterius alteri militabat. Sicut econtrario aliis nihil ꝓdeſt uille palliolū: furua tunica: corpis illuuies: & ſimulata pauptas: ſi noīs dignitatē opibus deſtruāt. Legimus & in euāgelio de alio centuriōe domini teſtimoniū. Nec ī iſrael tantā fidem ſueni. Et ut ad ſupiora redeamus ioſeph q̄ ī egeſtate & ī diuitiis dedit expimēta uirtutū. q̄ ſeruus & dominus docuit aīæ libertatē. nōne poſt pharaonē regiis ornatus iſignibus ſic deo carus fuit. ut ſup oēs p̄triarchas duar̄ tribuum pater fieret? Daniel & tres pueri ſic ꝓerant babyloniæ opibus: & erant iter principes ciuitatis ut hītu nabuchodonoſor deo mēte ſeruirent. Mardocheus & heſter iter purpuram ſericū. & gēmas ſupbiā: humilitate uicerūt. tantiq̄ fuere meriti ut captiui uictoribus imperarent. Hæc illuc tēdit oō: ut oſtendā iuuenē meū coniūctōem ſanguīs regalis & affluentiā diuitiar̄ atq̄ iſignia ptātis materiā habuiſſe uirtutū: dicente eccleſiaſte: Sicut ꝓtegit ſapīa: ſic ꝓtegit & pecunia. Nec ſtatim illud huic teſtimonio putemus aduerſum. Amen dico uobis. difficile diues ītrabit ī regnū cælor̄: & rurſum dico uobis facilius eſt camelū p foramē acus trāſire: q̄ diuitem ītrare ī regnū cælor̄. Alioqn zacheus publicanus quē ditiſſimū cōmēorat ſcriptura: contra hanc ſentētiam ſaluatus uidebit: ſed quomodo qd apud hoīes īpoſſibile eſt: apud deū poſſibile fiat: apoſtoli conſiliū docet ſcribentis ad timotheū. Diuitibus huius ſæculi p̄cipe non ſupbe ſape: nec ſpare ī īcerto diuitiar̄: ſed in deo uiuo q̄ p̄ſtat nobis oīa abūdanter ad fruendū. Benefaciant diuites: ſint in opibus bonis: facile tribuāt. cōmunicent. theſaurizent ſibi bonū fundamentū ī futur̄: ut apphendāt ueram uitā. Didicimus quomodo camelus ītroire poſſit p foramē acus: quomodo aīal tortuoſum depoſito pondere ſarcinar̄: aſſumat ſibi pennas columbar̄: & reqeſcat in ramis arboris: quæ de ſinapis ſemente ſuccreuit. Legimus in eſaīa camelos madiā & gepthā & ſaba aur̄ & thus ad urbem domini deportantes. In typo camelor̄ hor̄ iſmahelitæ negociatores ſtactē & thymiama: & reſinam quæ naſcit in galaad: & cutes uulneribus obiicit ægyptiis deferūt: tātæq̄ fœlicitatis ſunt: ut emant & uendant ioſeph: & mercimonium eor̄ ſalus mundi ſit. Docet eſopi fabula plenum muris uentrem p anguſtum foramē egredi non ualere. Ergo nebridius meus (quotidie illud reuolues. qui uolunt diuites fieri icidunt in tentatōem & laqueum diaboli: & deſideria multa (quicqd & imperatoris largitio & honoris iſulæ dederant: in uſus paupe r̄ conferebat. Nouerat enim a domino eſſe p̄ceptum. ſi uis perfectus eſſe: uade & uende uniuerſa quæ habes & da pauperibus: & ueni ſequere me. Et quia hanc ſniam implere non poterat: habens uxorem: & paruulos liberos: & multam familiā: faciebat ſibi amicos de iniquo māmona: q̄ ſe reciperent in æterna tabernacula. Nec ſemel abiiciebat ſarcinam: quod fecerūt apoſtoli p̄rem rete: & nauiculam relinquentes: ſed & in æqualitate: alior̄ inopiæ ſuam abundantiam cōicābat: ut poſtea illorum diuitiæ huius indigentiam ſuſtentarent. Scit ipſa cui libellus hic ſcribit me non nota: ſed audita narrare. nec ex aliquo in me beneficio ſcriptor̄ more græcor̄: gratiam lingua reddere. Procul a chriſtianis iſta ſuſpitio. Habentes uictum & ueſtitum: his contenti ſumus. Vbi uile holuſculum: & cibarius panis & cibus potuſq̄ moderatus: ibi diuitiæ ſuperuacuæ: ibi nulla adulatio: quæ uel præcipue fructū reſpicit. Ex quo colligit: fidele eſſe teſtimonium: quod cauſas non habet mentiendi. Ac ne quis putet: me ſolas in nebridio p̄dicare elemoſynas (q̄q̄ & has exercuiſſe ſit magnum. de qbus dr̄. ſicut aqua extinguit ignem. ita elemoſyna extinguit peccatū) ad uirtutes eius cæteras ueniam: quas ſingulas in paucis homibus deꝑhendimus. Quis fornacem regis babylonis ſine aduſtione ingreſſus eſt? Cuius adoleſcentis ægyptia domīa pallium non tenuit? Quæ uxor eunuchi nullos creat liberos uoluptate trāſacta. Quem hoīum diſputatio illa nō terreat. uideo aliam legem ī membris meis repugnantē legi mentis meæ & captiuū me ducētem ī lege pcti. quod eſt ī mēbris meis. Mir̄ dictu eſt. Nutritus in palatio contubernalis. & cōdiſcipulus auguſtor̄. quor̄ mēſæ miſtrat orbis. & terræ ac maria ſeruiūt: itra rer̄ omniū abūdantiam. ī primo ætatis flore: tantæ uerecundiæ fuit: ut uirgīalem pudorem uinceret. & ne leuē qdem in ſe obſcœni rumoris fabulā daret. Deide purpurator̄. ꝓpīquus. ſocius. conſobrinus. iiſdem cū ambobus ſtudiis eruditus (quæ res etiā externor̄ mētes ſibi cōciliat) nō ē iflatus ſupbia: nec cæteros hoīes adducta fronte cōtēpſit: ſed cūctis amabilis: iſpos pricipes amabat ut frēs: uenerabat ut domīos: & ī illor̄ ſalute: ſuā ſaluté poſitā fatebat. Miſtros āt eor̄ & uniuerſum ordinē palatii (quo regalis frequētat ābitio) ſic ſibi charitate ſociarat: ut q̄ merito ſeriores erāt: officii ſe pares arbitraret.

Difficile factu est gloriam uirtute superare:& ab his diligi:quos p̄cedas. Quæ uidua non huius auxilio fustē
tata est? Quis pupillus nō ī eo reppīt p̄rem? Totius orientis ep̄i ad hūc miserorꝫ p̄ces:& laborātiū desideria
cōferebāt. Quicqd ab īperatore poscebat elemosyna ī pauperes:præcium captiuorꝫ:misericordia ī afflictos
erat. Vnde & ipsi p̄cipes libenter p̄stabant:quod sciebant:nō uni sed pluribus īdulgeri. Quid ultra differi-
mus? Oīs caro fœnū:& oīs gloria eius quasi flos fœni. Reuersa est terra ī terrā suam:dormiuit ī domio:& ap
positus est ad p̄res suos:plenus dierꝫ & lumīs & nutritus in senectute bona(cani.n. homīs sunt sapīa eius)in
breui ætate tēpora multa cōpleuit. Tenemus pro eo dulcissimos liberos. Vxor hæres pudicitiæ p̄ciū est. Ne
bridius pusio p̄rem quærentibus exhibet. Sic oculos:sic ille manus:sic ora ferebat. Scītilla uigoris p̄ni lucet
ī filio:& similitudo morꝫ p speculum carnis erūpens. Ingentes aīos angusto ī pectore uersat. Iungitur ei ger-
mana:rosarꝫ & liliorꝫ calathus eboris floris:ostriq̄ cōmerciū. Sic refert ī ore p̄rem:ut ad uenustatem ꝓpen-
sior sit. Sic matrem mixta similitudie pingit:ut in uno corpe utrūq̄ cognoscas. Ita suauis est:& mellicula ut
honor sit oīum ꝓpinquorꝫ. Hanc tenere non dedignatur augustus. Hanc fouere ī sinu regina lætat. Certati
ad se oēs rapiunt. Pendet ex collo:hæret ī brachiis singulorꝫ. Garrula atq̄ balbutiens līguæ offensiōe fit dul
cior. Habes īgitur saluīa quos nutrias:in q̄bus uirꝫ absente tenere credas. Ecce hæreditas domini filii mer-
ces:fructus uētris. Pro uno hoīe duos filios recepisti. Auctus est numerus charitatis. Quicqd debebas mari-
to:redde filiis. Amore p̄sentium:absentis desideriū tempera. Nō est parui apud deū meriti:bene filios educa
re. Audi apostolū cōmonentē. Vidua eligatur non minus ánorꝫ. lx. quæ fuerit unius uiri uxor:ī bonis operi
bus habens testimoniū:si filios educauit:si hospitalis fuit:si sanctorꝫ pedes lauit:si afflictis abūdanter p̄buit
si omne opus bonum subsecuta est. Didicisti catalogum uirtutum tuarꝫ:qd debeas nomini tuo:q̄bus meri-
tis secundum pudicitiæ gradum possideas. Nec te moueat q̄ sexagenaria eligat in uiduam:& putes adolesce
tulas ab apostolo reprobari. Et te crede eligi ab eo q̄ discipulo dixerat:nemo adolescentiam tuam conténat
non continentiam:sed ætatem. Alioq̄n oēs quæ ante. lx. annos uiduatæ sunt:hac lege accipient maritos. Sed
qa rudem x̄pi istituebat ecclesiam:& omni ordini ꝓuidebat:p̄cipueq̄ pauperibus:quorꝫ ei cura cum barna-
ba fuerat demandata:illas uult ecclesiæ opibus sustentari. quæ ꝓpriis manibus non q̄nt laborare:quæ uere
uiduæ sunt:quas & ætas ꝓbat:& uita. Heli sacerdos offendit deū ob uitia liberorꝫ:ergo econtrario placatur
deus uirtutibus eorꝫ:si pmanserint ī fide & charitate & sanctitate cum pudicitia. O timothee teīpm castum
custodi. Absit ut siniſtrum q̄ppiam mihi de te suspicari liceat:sed ex abūdanti lubricam ætatem monuisse:
pietatis est. Quæ dicturus sum:non tibi sed puellaribus ānis dicta ītellige. Vidua quæ in delitiis est: uiuens
mortua est. Hoc uas electōis loq̄tur. & de illo ꝓfertur thesauro:q̄ confidenter aiebat. An experimentum q̄ri
tis eius. q̄ in me loq̄tur x̄ps? Hoc ille ꝓnunciat:q̄ libere sub persona sua fragilitatem humani corpis fatebat.
Non enim quod uolo bonū hoc opor:sed quod nolo malum hoc facio. Et ꝓpterea subiicio & redigo in ser
uitutem corpus meū:ne aliis p̄dicans:ipse reprobus efficiar. Si ille timet. qs nostrū potest esse securus? Si da-
uid amicus domini. & salomon amabilis eius uicti sunt quasi homīes. ut & ruīnæ nobis ad cautōem. & pœ-
nitudinis ad salutem exempla p̄berent. qs in lubrica uia lapsum non metuat? Procul sint a cōuiuiis tuis pha
sides aues:crassæ turtures:attagen ionicus:& omnes aues:q̄bus āpliſſima p̄monia auolant. Nec ideo te car
nibus uesci non putes:si suū:leporꝫ:atq̄ ceruorꝫ:& quadrupedum aīantium esculentias reprobes. Non enī
hæc pedum numero:sed suauitate gustus iudicant. Scimus ab apostolo dictum. Oīs creatura dei bona est. &
nihil reiiciendum:quod cum gr̄arꝫ actione p̄cipitur. Sed idem loq̄tur. Bonum est uinū non bibere:& carnē
non manducare. Et ī alio loco. Nolite ebriari uino:in quo ē luxuria. Oīs creatura dei bona est. Audiāt hæc
mulieres quæ sollicitæ sunt:quomodo placeant uiris. Comedant carnes:quæ carnibus seruiūt. quarꝫ feruor
despumat ī coitum:quæ ligatæ maritis generatōi ac liberis dant operam:quarꝫ uteri portant fœtus earꝫ: &
ītestina carnibus impleant. Tu uero quæ in tumulo mariti sepelisti omnes pariter uoluptates:quæ lītā pur
puriſſo & cerussa faciem sup feretrū eius lachrymis diluisti:quæ pullā tunicam nigroq̄ calceolos:candidæ
uestis:& aurati socci depositōe sumpsisti:nihil habes necesse aliud:nisi p̄seuerare in ieiunio. Pallor & sordes
gēmæ tuæ sint. Plumarꝫ mollicies iuuenilia mēbra nō foueant. Balnearꝫ calor nouū adolescentulæ sangui
nem non īcendat. Audi qd ex p̄sona uiduæ continentis ethnicus poeta decantet.

Ille meos primus q̄ me sibi iunxit:amores. Abstulit. ille habeat secum:seruetq̄ sepulchro.

Si tanti uilissimū uitrꝫ. quanti p̄cioſissimū margaritū? Si cōmuni lege naturæ dānat oēs gentiles uidua uolu
ptates. qd expectandū est a uidua x̄piana. quæ pudicitiā suam nō solū ei debet. q̄ defunctus est. sed & ei. cum
quo regnatura est? Quæso te ne generalia monita & conueniens puellari sermo p̄sonæ. suspitōem tibi iniu-
riæ moueant. & arbitreris me obiurgantis animo scribere nō timentis:cuius uotum est. te nescire. quæ me-
tuo. Tenera res in fœmīs fama pudicitiæ est:& quasi flos pulcherrimus cito ad leuē marcessit auram: leuiq̄
flatu corrumpitur:maxime ubi & ætas consentit ad uitium. & maritalis deest auctoritas:cuius umbra:tu ta
men uxoris est. Quid facit uidua ītem familiæ multitudinem. Inter ministrorꝫ greges? Quos nolo conténat:
ut famulos:sed ut uiros erubescat. Certe si ambitiosæ domus hæc officia flagitāt:præficiat his senem hone-
stis moribus:cuius honor domiæ dignitas sit. Scio multas clausis ad publicū foribus:non caruisse infamia
seruulorꝫ quos suspectos faciebat:aut cultus impudicus:aut crassi corporis nitor:aut ætas apta libidini: aut
ex conscientia amoris occulti securus animi tumor:qui etiam bene dissimulatus frequenter erumpit in pu-
blicum:& conseruos quasi seruos despicit. Hoc ex abundantia dictum sit:ut omni diligentia custodias cor
tuum:& caueas qcqd de te fingi potest. Non ambulet iuxta te calamistratus procurator:non histrio fractus
ī fœminam:non cātoris diaboli uenenata dulcedo:nō iuuenis uolsus & nitidus. Nihil artiū scœnicarꝫ: nihil
tibi ī obsequis molle iūgatur. Habeto tecū uiduarꝫ & uirginū choros:habeto tui sexus solatia. Ex ācillarum

quoq; moribus dominæ iudicant. Certe cum tecū ſancta ſit mater: & lateri tua amita hæreat uirgo ꝓpetua non debes periculoſe externoꝝ conſortia q̄rere: de tuoꝝ ſocietate ſecura. Semper in manibus tuis ſit diuina lectio, & tam crebræ oꝝones: ut oēs cogitationum ſagittæ q̄bus adoleſcentia percuti ſolet; huiuſcemodi clypeo repellant. Difficile eſt, q̄n potius impoſſibile ꝑturbationū uitiis carere quēpiā (quas ſignificātius græci πατροπαθη uocant: non ut uerbū uertamus e uerbo: ante paſſiones poſſumus dicere) eo q̄ ſcientiua uitiorum oium titillent aīos, & quaſi in meditullio nr̄m iudicium ſit uel abiicere cogitata: uel recipere. Vnde & naturæ dominus in euangelio loq̄batur. De corde exeunt cogitatiōes malæ: homicidia: adulteria: fornicationes: furta: falſa teſtimonia: blaſſemiæ. Exquo ꝑſpicuū eſt iuxta alterius libri teſtimoniū: ꝓhuius eſſe cor homis a pueritia ad malū: & iter opa carnis & ſpūs: quæ apoſtolus enumerat: mediam aīam fluctuare: nunc hæc nunc illa capientem. Nam ſine uitiis nemo naſcitur. Optimus ille eſt: q̄ minimis urgeat: uelut ſi egregio inſperſos reꝑhendas in corpe neuos. Hoc eſt: quod aliis uerbis ꝓpheta ſignificat. Turbatus ſum: & non ſum locutus. Et in eodem uolumīe. Iraſcimini: & nolite peccare. Et illud architæ tarentini ad uillicum negligentem. Iam te uerberibus enecaſſem: niſi iratus eſſem. Ira, n. uiri iuſticiam dei nō operat. Quod de una perturbatione dictū eſt: referamus ad cæteras. Sicut iraſci homis eſt: & iram non ꝑficere xp̄iani: ſic oīs caro concupiſcit q̄dem ea quæ carnis ſunt: & q̄buſdam illecebris ad mortiferas aīam uoluptates trahit. Sed noſtrum ē uoluptatis ardorem maiore xp̄i amore reſtringuere: & laſciuiens iumentū frenis inediæ ſubiugare: ut nō libidinem: ſed cibos q̄rat: ac deſideret & ſeſſorem ſpūm ſanctū moderato atq; compoſito portet iceſſu. Quorſum iſta? ut hoīem eſſe te noueris: & paſſionibus humanis (niſi caueris) ſubiacere. De eodem cuncti facti ſumus luto: iiſdem cōpacti exordiis. In ſerico & in pānis eadem libido dominat. Nec regū purpuras timet: nec mendicantiū ſpernit ſquallorem. Multoq; melius eſt ſtomachū te dolere: q̄ mentem. impare corpi: q̄ ſeruire greſſu uacillare: q̄ pudicitia. Nec ſtatim nobis pnīæ ſubſidia blandiātur. quæ ſunt iſœlicium remedia. Cauēdum eſt uulnus: quod dolore curat. Aliud eſt integra naue, & ſaluis mercibus portum ſalutis itrare: aliud nudum hærere tabulæ: & crebris fluctuū curſibus ad aſperrima ſaxa collidi. Neſciat uidua digamiæ indulgentiam: nec nouerit illud apoſtoli. melius eſt nubere q̄ uri. Tolle quod peius eſt uri: & ꝓ ſe bonum non erit nubere. Procul ſint hæreticoꝝ calūniæ. Scimus honorabiles nuptias: & cubile imaculatum. Etiam de paradiſo expulſus adam unam uxorem habuit. Primus lamech maledictus & ſanguinarius: & de cayn ſtirpe deſcendens: unam coſtam diuiſit in duas: & plantariū digamiæ ꝓtinus diluuii pœna ſubuertit. Vnde illud apoſtoli: quod fornicationis metu indulgere compellitur: ſcribens ad timotheum. Volo adoleſcentulas nubere: filios ꝓcreare: mr̄eſſamilias eſſe: nullam occaſionem dare aduerſario maledicti cauſa. Et cur induſerit: ſtatim ſubiecit. Iam enim quædam declinauerunt poſt ſathanam. Ex quo intelligimus: illum nō ſtantibus coronā ſed iacentibus manum porrigere. Vide qualia ſint ſecūda matrimonia: quæ lupanaribus ꝓferūtur: quia declinauerūt quædam poſt ſathanam. Ideo adoleſcentula uidua quæ ſe non poteſt continere: uel non uult: maritum potius accipiat q̄ diabolum. Pulchra nimiꝝ & appetenda res: quæ ſathanæ comparatione ſuſcipitur. Fornicata eſt quondam & hieruſalem: & diuaricauit pedes ſuos omni tranſeunti. In ægypto primū de uirginata eſt: & ibi fractæ ſunt mâmæ eius. Cūq; ad deſerta ueniſſet: & morarum moyſi ductoris impatiens quaſi oeſtro libidinis furibunda dixiſſet: iſti ſunt dii tui iſrael: qui te eduxerunt de terra ægypti: accepit ꝓcepta nō bona: & iuſtificationes peſſimas: in quibus non uiueret: ſed puniretur. Quid ergo miꝝ ſi & laſciuiētibus uiduis (de quibus in alio loco apoſtolus dixerat. dum luxuriatæ fuerint in xp̄o nubere uolunt, habentes dānationem. quia primā fidem irritam fecerunt) conceſſit digamiæ ꝓcepta non bona, & iuſtificationes peſſimas. ita ſecūdum indulgens maritum. ut & tertiū ſi liberet. etiam uiceſimū. ut ſcirent ſibi non tam uiros datos. q̄ adulteros amputatos? Hæc filia in xp̄o chariſſima iculco, & crebrius repeto: ut ꝓteritoꝝ oblita in priora te extendas: habens tui ordis quas ſequaris. iudith de hebræa hiſtoria: & annam filiam phanuelis de euangelii claritate: quæ diebus & noctibus ueſabantur in templo: & orationibus atq; ieiuniis theſauꝝ pudicitiæ cōſeruabant. Vnde & altera in typo eccleſiæ diabolum capite trūcauit: altera ſaluatorem mūdi prima ſuſcepit ſacramētoꝝ conſcia futuroꝝ. Illud in calce ſermonis q̄ſo. ut breuitatem libelli: non de inopia eloquii: uel de materiæ ſterilitate: ſed de pudoris magnitudine æſtimes accidiſſe. dum uereor me ignotis diu īgerere auribus: & occultū legentiū iudiciū pertimeſco.

Ad Geruntiam de monogamia.

Nuetere uia nouam ſemitā q̄rimus, & in antiqua detritaq; materia rudē artis excogitemus elegātiam: ut nec eadem ſint: & eadem ſint. Vnū iter ad ꝓueniēdū quo cupias: multa cōpendia habet. Sæpe ad uiduas ſcripſimus: & in exhortationibus eaꝝ multa de ſcripturis ſanctis exempla repetētes: uarios teſtimonioꝝ flores ī unam pudicitiæ coronā texuimus. Nūc ad gerūtiā nobis ſermoē: q̄ quodā uaticinio futuroꝝ ac dei ꝓſidentis auxilio nomē accepit. quā auiæ mr̄is. amitæq; ꝓbataꝝ in xp̄o fœminaꝝ nobilis turba circūſtat. quaꝝ auia metronia p. xl. annos uidua ꝓſeuerans. annā nobis filiā ꝓhanuelis de euāgelio retulit. Benigna mater quartū & decimū uiduitatis īplens ānū: cētenario uirginū choro cīgit. Soror celerini pris gerūtiæ: q̄ paruulā nutriuit ifantē, & ī ſuo natam ſuſcepit gremio: ꝓ ānos. xx. mariti ſolatio deſtituta: erudit neptē q̄d a mr̄e didicit. Hæc breui ſermone ꝓſtr̄ixi: ut oſtēdā adoleſcētulā meā nō ꝓſtare monogamiā generi ſuo: ſed reddere. nec tā laudādā eē: ſi tribuat q̄ oībus execrādā: ſi negare tentauerit: ꝓſertī cū poſthumus eius ſimplicius nomē pris r̄ferat, & nulla ſit excuſatio dſertæ: ac ſine hærede domus: ſub quorū ꝓcinio iterdū ſibi libido blādiat: ut q̄d ꝓp ītēperātiā ſuā faciūt: uideātur facer deſiderio liberoꝝ. Sed q̄d ego q̄ſi ad retractantē loquor. cū audiam eā multos palatii ꝓcos eccleſiæ uitare ꝓſidio? Quos certati diabolus iflāmat. ut uiduæ nr̄æ caſtitatē ꝓbēt. quā & nobilitas & forma, & ætas, & opes faciūt cūctis appetibilē. ut

q̃to plura ſunt:quæ impugnant pudicitiam:tanto victricis maiora ſint p̃mia.Et qa nobis de portu egredi-
tibus:quaſi qdam ſcopulus opponit:ne poſſimus ad pelagi tuta decurrere:& apoſtoli pauli ſcribentis ad ti
motheū,pferē auctoritas.in qua de uiduis diſputans ait:uolo aūt iuniores nubere:filios,pcreare: mr̃eſſami-
lias eſſe:nullā occaſionē dare aduerſario maledicti gr̃a.Iam enim q̃dam abierunt retro poſt ſathanā.oportet
primū ſenſum tractare p̃cepti:& oēm loci huius continētiā diſcutere.atq; ita apoſtolicis ueſtigiis iſiſtētem:
ne tranſuerſum qd eſt(ut dici ſolet)unguē in partem alterā declinare.Supra ſcripſerat:qualis uidua eſſe debe
ret unius uiri uxor quæ liberos educauit:quæ in bonis op̃ibus habuit teſtimoniū:quæ tribulationē pacien
tibus de ſua ſubſtātia ſubmiſtrauit:cuius ſpes deus eſt & quæ p̃manet in obſecratiōibus:& or̃onibus nocte
ac die.Poſt quæ iungit cōtraria.Quæ aūt in delitiis eſt:uiuens mortua eſt.Statiq; infert:ut diſcipulū ſuum
muniat oī arte doctrinæ.Adoleſcentiores aūt uiduas deuita:quæ cū laſciuerint:in xp̃o nubere uolūt:habē-
tes dānatōem.q; primā fidē irritā fecerunt.Propter has igit̄;q̃ fornicatæ ſunt ī iniuriam uiri ſui xp̃i.Hoc,n.
κατὰ τὸ σῶμα λέουσιν græcus ſermo ſignificat:uult apoſtolus altegz mr̃imonium p̃ferens digamiam forni-
cationi:ſecūdum idulgentiam dūtaxat:nō ſecūdum impium:Simulq; ſingula teſtimonii uerba tractāda ſūt.
Volo inqt adoleſcentulas nubere.Cur q̃ſo?Quia nolo adoleſcentulas fornicari.Procreare filios. Quam ob
cām?Ne metu partus ex adulterio filios necare coganť.Matreſamilias eſſe.Quare obſecro?Quia multo to
lerabilius eſt digamā eſſe:q̃ ſcortum:ſecūdum hr̃e uigz:q̃ plures adulteros.In altero ,n.miſeriagz conſolatio:
in altero pœna peccati eſt.Seqtur.Nullam occaſionē dare aduerſario maledicti gr̃a.In quo breui accinctoq;
p̃cepto multa ſimul monita continenť.ne,ppoſitum uiduæ exq̃ſitior cultus infamet.ne oculogz nutibus:&
hilaritate uultus iuuenū poſt ſe greges trahat.ne aliud uerbo:aliud habitu polliceatur.& conueniat ei uerſi
culus ille uulgatus. Riſit.& arguto qddam p̃miſit ocello.Atq; ut omnes nubendi cās breui ſermone cōclu
deret:cur hoc p̃cepiſſet oſtendit:dicens.Iam enim q̃dam abierūt retro poſt ſathanam.Ideo ergo ſecūda: & ſi
neceſſe eſt tertia:incontinentibus aperit mr̃imonia:ut a ſathana abſtrahat:ut magis mulierem qualicūq; ui-
ro iūctam facit eſſe:q̃ diabolo.Sed & ad corīthios tale qd loqtur.Dico aūt inuptis: & uiduis bonum eſt illis
ſi ſic p̃manſerint.ut ego.Si aūt non ſe continent:nubant.Melius.n.eſt nubere q̃ uri.Cur apoſtole?Statī itulit
qa peius eſt uri.Alioqn abſolutū bonū eſt:& ſine comparatiōe peioris:eſſe id:quod apoſtolus ait:ideſt ſolu-
tum nō ligatum:nec ſeruū:ſed libegz:cogitantem ea quæ dei ſunt:nō ea quæ uxoris.Et p̃tinus in conſequē-
tibus.Mulier inqt alligata eſt uiro:q̃diu uir eius uiuit.q; ſi dormierit uir eius liberata eſt.cui uult nubat tan
tum in domīo.Beatior aūt erit:ſi ſic p̃manſerit ſecūdum meū conſilium.Puto aūt q; & ego ſp̃m dei habea.
Et in hoc idem ſenſus eſt:qa idem & ſp̃s.Diuerſæ epiſtolæ:ſed unus auctor epiſtolagz.Viuēte uiro mulier
alligata eſt:& mortuo ſoluta.Ergo mr̃imoniū uīculum eſt.& uiduitas ſolutio.Vxor alligata eſt uiro : & uir
uxori alligatus eſt in tantū.ut ſui corporis non habeat p̃tātem:& alterutrū debitum reddāt.Nec poſſint ha-
bere pudicitiæ libertatem:q; ſeruiūt dominatui nuptiagz. Quodq; addidit:tantū ī domīo āputat ethnicogz
coniugia.de q̃bus & in alio loco dixerat.Nolite iugū ducere cum infidelibus. Quæ,n.participatio iuſticiæ
cum iniqtate?Aut quæ ſocietas luci cum tenebris?Quæ conuentio xp̃i ad belial?Aut quæ pars fideli.cū in-
fideli?Qui conſenſus templo dei.cum idolis?Ne,ſaremus in boue:& aſino:ne tunica nuptialis uario ſit tex-
ta ſubtegmīe.Extemploq; tollit:quod conceſſerat:& quaſi pœniteat eum ſniæ ſuæ retrahit.Beatior erit: ſi
ſic p̃manſerit:ſuiq; hoc magis dicit eſſe conſilii.quod ne conten̄ť ut homīs:ſp̃s ſancti:auctoritate confir-
mat:ut nō idulgens homo fragilitati carnis humanæ.ſed apoſtolus ſancto ſpiritu p̃cipiens audiať. Nec ſibi
ī eo ānogz puellariū debet uidua blādiri.q; nō minus ſexagenariā electionē p̃cipit.Neq;,n.inuptas:uel iuuen
culas cogit ut nubāt:q; de nuptis quoq; loqtur.tēpus breue ē.ſupeſt ut & q̃ habent uxores.ſic ſint q̃ſi nō ha-
beāt:ſed de his uiduis diſputat q̃ ſuogz nutriūtur alimētis.quæ filiogz & nepotū ceruicibus īponunť. q̃bus
īperat:ut diſcant domū ſuā colere.& remunerare parentes.& ſufficiēter ei tribuere:ut nō graueť eccleſia. &
poſſit certis uiduis miſtrare.de q̃bus ſcriptū eſt.Honora uiduas:q̃ uere uiduæ ſunt.hoc eſt q̃ oī ſuogz auxi-
lio ſunt deſtitutæ:quæ manibus ſuis laborare nō poſſunt:q̃s pauptas debilitat:ætaſq; cōficit:q̃bus deus ſpes
eſt.& omne opus or̃o.Ex quo dať itelligi adoleſcentulas uiduas exceptis his q̃s excuſat ifirmitas.uel ſuo la-
bori uel liberogz ac,ppinquogz miſterio delegari.Honor aūt imp̃ſentiagz:uel ,p elemoſyna:uel pro munere
accipiť.ut ē illud.Preſbr̃i duplici honore digni habeanť.maxime q laborāt in uerbo & doctrīa.& ī euange-
lio dominus diſſerit mādatū legis:in quo dr̃.Honora p̃rem tuū:& mr̃em tuā:non in uerbogz ſono q inopiā
parentū caſſā pōt adulatōe fruſtrari:ſed iuictus neceſſariis miſtrādis debere itelligi.Iubēte,n.domīo : ut filii
alerent parentes paupes:& redderēt beneficia ſenibus : q̃ puuli acceperāt.ſcribæ & pharīsæi ecōtra docebāt
filios:ut parētibus reſp̃oderēt.Corban.hoc ē donū qd altari pollicitus ſum:& ī tēpli dona,pmiſi : ſi tu a me
accepis cibos:uerteť in refrigeriū tuū.Atq; ita fiebat:ut egentibus p̃re & mr̃e:ſacrificiū offerrent filii: qd ſa-
cerdotes ſcribæq; cōſumerent.Si ergo apoſtolus pauperes uiduas:eas tamē q̃ adoleſcētulæ ſunt & nulla de-
bilitate frangunť.cogit ſuis manibus laborare ne graueť eccleſia.& poſſit anus uiduas ſuſtentare.qua excu-
ſatione utiť.quæ opibus mundi affluit.quæ poteſt etiam aliis miniſtrare & de iniquo māmona ſibi facere
amicos.q; poſſint eam in æterna tabernacula recipere.Simulq; conſidera:q; uidua non eligať niſi unius uiri
uxor.Et nos putabamus ſacerdotum hoc tantum eſſe priuilegium:ut non admittať ad altare niſi q unā ha-
buerit uxorem.Non ſolum.n.ab officio ſacerdotii digamus excludiť:ſed ab elemoſyna eccleſiæ(dum indi-
gna putať ſtipe)quæ ad ſecunda coniugia deuoluta eſt:q̃q̃ ī lege ſacerdotali teneatur & laicus : qui talem p̃-
bere ſe debet:ut poſſit eligi in ſacerdotium.Non enim eligiť:ſi digamus fuerit.Porro eliguntur ex laicis ſa-
cerdotes.Ergo & laicus tenetur mandato:p quod ad ſacerdotium p̃uenit.Aliud eſt:qd uult apoſtolus:aliud
quod cogitur uelle.Vt concedat ſecūda mr̃imonia:meæ eſt incontinētiæ:non illius uolūtatis.Vult eſſe oēs

ſicut ſeipſum:& ea cogitare quæ dei ſunt:& ſolutos nequaq̃ ultra allígari.Sed ſi labentes per ícontinentiã ad baratrum ſtupri uiderit puenire:digamie porrigit manũ.ut cũ una magis:q̃ cũ pluribus uolutent̃,quod nequaq̃ amare dictũ:& contra apoſtoli regulam ſecũdus nuptiator exaudiat. Duæ.n.ſunt apoſtoli uolũtates. Vna qua p̃cipit.dico aũt ínuptis:& uíduis:bonum eſt illis:ſi ſic pmanſerint:ſícut ego:altera qua indulget. ſi aũt nõ ſe continẽt:nubant.Melius eſt.n.nubere:q̃ uri. Primũ quid uelit:deíde quid cogatur uelle: demonſtrat. Vult nos remanẽr poſt nuptias:ſicut ſeipſum:& ꝓpoſitæ beatitudís apoſtolicũ ponit exemplũ.Sin aũt nos uiderit nolle:quod ipſe uult:incontinentiæ noſtræ tribuit indulgentiam. Quam ex duabus eligimus uoluntatem.quod magis uult.& quod per ſe bonum eſt. Aut quod mali comparatione fit leuius. & quodammodo nec bonum eſt.quia præfertur malo? Ergo ſi eligimus:quod apoſtolus non uult: ſed uelle compellitur:immo acquieſcit deteriora cupientibus:non apoſtoli:ſed noſtram facimus uoluntatem. Legimus in ueteri teſtamento: pontifices ſemel maritos: & filias ſacerdotum:ſi uiduæ fuerint:ueſci debere de ſacerdotalibus cibis:mortuiſq̃ ſicut p̃ri:& m̃ri:ſic exhibẽdum íeriæ officium:ſin aũt alios uiros acceperit: alienas eas a p̃re & a ſacrificiis fieri:& iter externas debere reputari.Quod qdem obſeruat & gentilitas in cõdẽnatõem noſtri:ſi hoc non exhibeat ueritas xp̃o:quod tribuit mẽdatiũ diabolo:q̃ & caſtitatem reppit ꝓditricem.Hierophanta apud athenas euitat uiæ:& æterna debilitate fit caſtus.Flamẽ unius uxoris ad ſacerdotiũ admittit̃:flaminica quoq̃ unius mariti eligit̃ uxor.Ad tauri ægyptii ſacra ſemel maritus aſſumit̃.Vt omittam uirgíes ueſtæ & apollinis iunoníſq̃ achiuæ & dianæ ac mineruæ quæ ꝑpetua ſacerdotii uirgitate marceſcũt.ſtringam breuiter reginam carthagís:quæ magis ardere uoluit:q̃ hiarbæ regi nubere.& haſdrubalis uxorem:quæ apꝑhenſis utraq̃ manu liberis:in ſubiectũ ſe ꝑcipitauit ícendium: ne pudicitiæ dãna ſentiret. & lucretiam quæ amiſſa gloria caſtitatis noluit pollutæ conſcientiæ ſupuiuere. Ac ne multa longo ſermõe contexã:quæ potes de primo cõtra iouinianũ uolumíe in ædificatõem tuam ſumere:unũ tãtũ: quod in patria tua geſtum eſt:repetam:ut ſcias pudicitiã etiã barbaris ac feris:& ſanguíariis gentibus eſſe uenerabilem Gens teutonũ ex ultimis galloꝝ oceani atq̃ germaniæ ꝓfecta littoribus:oẽs gallias iundauit: ſæpiuſq̃ cæſis romanis exercitibus:apud aquas ſectias:mario pugnãte: ſupata eſt.Quoꝝ trecentæ mr̃onæ:cum aliis ſe uitis captiuitatis cõditõe tradendas eſſe didiciſſent:primũ conſulẽ dep̃catæ ſunt ut templo cæteris ac ueneris in ſeruitium traderentur.Quod cũ nõ impetrarent:ſubmouente eas lictore paruulis cæſis liberis:mane mortuæ ſunt reptæ:ſuffocatis laqo faucibus:& mutuis complexibus ſe tenẽtes.Quod igitur barbaræ caſtitati nõ potuit inferre captiuitas.hoc matrona nobilis faciet,& expietur alteꝝ uiꝝ. quæ priorem aut bonũ perdidit.aut malum experta eſt.ut rurſum contra iudicium dei facere nitatur? Quid ſi ſtatim ſecundum p̃ diderit,ſocietur & tertio.& ſi ille dormierit.in quartum quintumq̃ ꝓcedat.ut nihil ſit quo a meretricibus differat? Omni ratione uiduæ ꝓ pudendum eſt ne caſtitatis primos excedat limites.Quod ſi exceſſerit: & uerecundiam ruperit matronalem:in omnẽ debacchabitur luxuriam:ita ut ꝓphetam mereatur audire dicentem.Facies meretricis facta eſt tibi:impudorata es tu.Quid igitur? Dãnamus ſecunda matrimõia? Minime ſed prima laudamus.Abiicimus de eccleſia digamos? Ablit.ſed monogamos ad cõtinentiam ꝓuocamus. In arca noe:non ſolum munda:ſed & ímunda fuerunt animalia.Habuit & homines:habuit & ſerpentes.In domo quoq̃ magna uaſa diuerſa ſunt:alia in honorem:alia in contumeliam.Eſt & crater ad bibendum:eſt & matula ad ſecretiora naturæ.Nam cum in ſemente terræ bonæ centeſimũ & ſexageſimũ & trigeſimum fructum euangelia doceant. & centenarius pro uirginitatis corona primũ gradum teneat.ſexagenarius pro labore uiduaꝝ in ſecundo ſit numero. Tricenarius fœdera nuptiaꝝ ipſa digitoꝝ coniunctione teſtetur. digamia in quo erit numero.Immo extra numeꝝ.Certe in bona terra non oritur:ſed in uepribus:& ſpinetis uulpium quæ herodi impiiſſimo comparantur:ut in eo ſe putet eſſe laudabilem ſi ſcortis melior ſit:ſi publicarum libidinum uictimas ſuperet:ſi uni ſit ꝓſtituta:non pluribus.Rem dicturus ſum incredibilem:ſed multoꝝ teſtimoniis approbatam.Ante annos plurimos:cum in chartis eccleſiaſticis iuuarem damaſum romanæ urbis epiſcopũ:& orientis atq̃ occidentis ſynodicis conſultationibus reſponderem:uidi duo inter ſe paria uiliſſimoꝝ e plæbe hoíum comparata.unũ qui.xx.ſepeliſſet uxores:alteram quæ uiceſimũ ſecũdum habuiſſet maritum.& extremo ſibi(ut ipſi putabant)matrimonio copulatos.Sũma omnium expectatio: uirorum pariter ac fœminaꝝ:poſt tantos rudes quis quem primũ ſepulturæ efferret. Vicit maritus.& totius urbis populo confluente coronatus & palmam tenens:adoranſq̃ per ſingulos ſibi acclamantes: uxoris:multinubæ feretrum præcedebant.Quid dicemus tali mulieri? Nempe illud:quod dominus ſamaritanæ. Viginti duos habuiſti maritos:& iſte a quo nunc ſepeliris:non eſt tuus.Itaq̃ obſecro te religioſa in chriſto filia:ut teſtimonia iſta non noueris: quibus incontinentibus:& miſeris ſubuenitur: ſed illa potius lectites: qbus pudicitia coronatur.Sufficit tibi q̃ perdidiſti primum uirginitatis gradum:& per tertium ueniſti ad ſecundum:ideſt per officium coniugale:ad uiduitatis continẽtiam. Extrema immo abiecta:ne cogites:nec aliena & longe poſita exempla perquiras.Habes auiam:matrem:amitam.quaꝝ tibi abundans imitatio:atq̃ doctrina:& præcepta uiuendi:norma uirtutum eſt.Si enim multæ in coniugio uiuentibus adhuc uiris. intelligũt illud apoſtoli.omnia licent ſed non omnia expediunt.& caſtrant ſe propter regna cælorum. uel a ſecunda natiuitate poſt lauacrum ex conſenſu. uel poſt nuptias ex ardore fidei. cur uidua. quæ iudicio dei uirum habere deſinit.non illud lætabunda congeminet. Dominus dedit dominus abſtulit.& oblatam occaſionẽ arripiat libertatis.ut ſui corporis habeat poteſtatem.ne rurſum ancilla fiat hominis? Et certe multo laborioſius eſt non frui eo.quod habeas:q̃ deſiderare quod amiſeris. Vnde & uirgitas in eo facilior eſt:quod carnis ícentiua non nouit:& uiduitas in illo ſollicitior:q̃ ꝓteritas aío recolit uoluptates:maxime ſi ſe uiꝝ putet ꝓdidiſſe nõ ꝓmiſiſſe.quoꝝ alteꝝ doloris:alteꝝ gaudii eſt.Prima hoís creatura nos doceat plures nuptias re-

futare. Vnus adam:& una eua:īmo una ex eo cōsta ſeparaſ in fœminam:rurſumq; quod diuiſum fuerat nu
ptiis copulaſ:dicente ſcriptura. Erunt duo ī carne una:non ī duabus:nec ī tribus. Propter quod relinq̄t ho
mo pr̄em & mr̄em:& adhærebit uxori ſuæ:certe nō uxoribus. Quod teſtimoniū paulus ediſſerens ad xp̄m
refert & ad eccleſiam:ut & primus adam in carne:& ſecūdus ī ſpiritu monogamus ſit. Sit una eua mater cū
ctorū uiuentiū:& una eccleſia parens oīum xp̄ianorū. Sicut illam maledictus lamech in duas diuiſit uxores:
ſic hāc hæretici ī plures eccleſias lacerāt:q̄ iuxta apocalypſim ioānis ſynagogæ magis diaboli appellādæ ſūt
q̄ xp̄i cōciliabula. Legimus ī carminū libro. Sexagīta ſūt regīæ:& lxxx. cōcubīæ:& adoleſcentulæ quarū nō
eſt numerus. Vna eſt colūba mea:pfecta mea:una ē mr̄i ſuæ electa gēitrici ſuæ. Ad quā ſcribit idē ioānes epi
ſtolā. Senior electæ domīæ:& filius eius. Sed & in arcā quā petrus apoſtolus ſub typo interp̄taſ eccleſiæ:noe
cū tribus filiis ſingulas nō binas uxores ītroduxit. etiā de īmundis aīalibus bina ſumunſ. maſculus & fœmi
na:ut ne in beſtiis qdē:ſerpētibuſq̄. crocodilis ac lacertis:digamia habeat locū. q̄ ſi de īmūdis ſeptena ponū
tur ideſt iparia:& ī hoc uirgitatis ac pudicitiæ palma mōſtraſ. Egreſſus enī de arca noe:deo uictimas īmola
uit:nō utiq̄ de pari ſed de ipari numero:qa altero fœtibus atq̄ cōiugio:altero ſacrificio p̄parātū eſt. At p̄iar
chæ nō ſolū ſingulas habuerūt uxores. īmo & cōcubīas habuere plurimas. Et ne hoc pax ſit:dauid multas:
& ſalomō habuit īnumerabiles. Iudas ad thamar. quaſi ad ſcortū igrediſ & iuxta occidentē līam oſee. pphe
ta nō ſolū meretrici:ſed & adulteræ copulaſ. Quod ſi & nobis iure cōcediſ:adhīniamus ad omnes fœmīas:
& ī exemplū ſodomæ & gomorræ ab ultimo die dep̄hendamur uendētes. & emētes. nubētes. & nuptui tra
dentes. & tūc ſit finis coniugii:quando terminus uitæ. q̄ ſi & poſt diluuiū. & ante uiguit iſta ſnīa:creſcite: &
multiplicamini & replete terram:qd ad nos in quos fines ſæculorū deuenerūt q̄bus dr̄. tempus breue eſt. &
iam ſecuris ad radices arborū poſita eſt. quæ ſiluā legis & nuptiarū euāgelica caſtitate ſuccidat. Tempus am
plexandi:& tempus longe fieri ab amplexibus. Hieremias captiuitate ꝓpinqua uxorē ꝓhibeſ accipere. Hie
zechiel in babylone mortua eſt inquit uxor mea:& apertū eſt inq̄t os meū. Nec ducturus uxorem:nec ille q̄
duxerat:poſſunt in ope coniugali libere ꝓphetare. Olim gloriæ erat illum audire uerſiculum. Filii tui ſicut
nouellæ oliuarū in circuitu menſæ tuæ:& uideas filios filiorū tuorū. Nūc de continētibus dr̄. Qui adhæret
domīo unus ſp̄ūs eſt. Et adhæſit aīa mea poſt te:me ſuſcepit dextera tua. Tūc oculum pro oculo. nūc uerbe
ranti maxillā p̄bemus & alteram. Illo tempore bellatoribus dicebatur:accīgere gladio tuo ſuper femur tuū
potentiſſime. modo audit petrus. Cōde gladiū tuū in uaginā ſuā. Qui enī gladio pcuſſerit gladio morietur.
Hæc dicimus nō ſeparātes legem & euāgeliū. ut martion calūniatur:ſed unū atq̄ eundē ſuſcipiētes deum. q̄
pro uarietate tēporū atq̄ cauſarū pricipium & finis eſt. ſerit:ut metat. plantat:ut habeat:quod ſuccidat. iacit
fundamētum:ut ædificio cōſumato culmē īponat. Alioq̄n ſi ad ſacra ueniamus:& futurorū typos:non nro
arbitrio:ſed apoſtolo diſſerente:agar:& ſara:uel mons ſina & ſyon duo teſtaméta ſignificāt. Lia lippiētibus
oculis:& rachel quā iacob amabat plurimū:ſynagogā eccleſiāq̄ teſtātur. Vnde & āna prius ſterilis: feruente
ubertate fœcūdior eſt. licet & monogamia nos in iſaac ac rebeccaq̄ p̄ceſſerit:cuius ſolius partus domini re
uelatio eſt. Nec ulla alia fœminarū deū per ſeipſam cōſuluit. Quid loquar de thamar quæ zaram: & phares
geminos fudit infantes? In quorū natiuitate diuiſa materia:duos populos ſeparauit. & ligata manus coccino
conſciam iudæorū:iam tūc xp̄i paſſione reſp̄ſit. ac de ſcorto ꝓphetico cuius ſimilitudo uel eccleſiam ſignifi
cat de gentibus congregatam:uel (quod ipſi loco magis cōuenit) ſynagogam primū aſſumptam de idolatris
per abrahā:& moyſē. deinde poſt adulteriū:& negatōem ſaluatoris:ſedētem plurimo tempore ſine altari:ſa
cerdotibus & prophetis:& uiri priſtini conſortium p̄ſtolantem:ut poſtq̄ ſubintrauerit plenitudo gentium:
tunc omnis iſrael ſaluus fiat. Quaſi in breui tabella latiſſimos terrarū ſitus oſtēdere uolui. ut ꝑgam ad alias
quæſtiunculas:quarū prima de annæ conſilio eſt.

Sola ne perpetua mœrens carpere iuuenta?
Nec dulces natos ueneris:nec p̄mia noris?
Id cinerem:aut manes credis curare ſepultos? Cui breuiter reſpondit ipſa quæ paſſa eſt.
Tu lachrymis euicta meis:tu prima furentem:
His germana malis oneras:atq̄ obiicis hoſti.
Non licuit thalami expertem ſine crimine uitam.
Degere more feræ:tales nec tangere curas.
Non ſeruata fides cineri promiſſa ſichæo.

Proponis mihi gaudia nuptiarū:ego tibi opponā pyrā gladiū & icēdiū. Nō tātum boni eſt in nuptiis:qd ſpa
mus:q̄tū mali:quod accidere poteſt:& timēdum eſt. Libido. n. trāſacta ſemp ſui relinq̄t pœnitudinē: nūq̄q̄
ſatiaſ. & extincta reaccendiſ. uſu creſcit:& deficit. nec rōni paret:quæ impetu ducīſ. Sed dices. Amplæ opes
& diſpenſatio rei familiaris egēt auctoritate uiri. Scilicet perierūt domus cælibum:& niſi cum ſeruulis tuis
ipſa ſeruieris:familiæ tuæ imperare non poteris. Auia tua. mater. & amita. nōne auctoritatis priſtinæ. hono
riſq̄ maioris ſūt. dū eas & tota ꝓuīcia & eccleſiarū p̄rīcipes ſuſcipiūt. Ergo milites & ꝑegrinātes ſine uxori
bus ſua hoſpitalia nō regūt. & nec iuitant ad cōuiuia nec inuitanſ. Quaſi non poſſis probatæ ætatis habere
famulos uel liberos. in quorum nutrita es manibus. qui præſint domui. uel ad publicum reſpondeāt. tribu
ta perſoluant. qui te ſuſcipiant ut patronam. diligant. ut alūnam. uenerētur ut ſanctam. Quære primum re
gnum dei:& hæc omnia opponenſ tibi. Si de ueſte cogitaueris:lilia tibi de euangelio proponuntur. Si de ci
bo:remitteris ad aues:quæ non ſerunt:neq̄ metunt:& pater tuus cæleſtis paſcit illas. Quantæ uirgīes & ui
duæ abſq̄ ulla ſorde rumoris. ſuam ſubſtantiam gubernarunt. Caue ne iungaris adoleſcentulis. ne his adhæ
reas propter quos apoſtolus concedit ſecunda mr̄imonia:& ſuſtineas in media tráquillitate naufragium. Si

timotheo dr̃ adoleſcentiores uiduas deuita.& itez.ama anus ut mr̃es.adoleſcentulas ut ſorores cum omni caſtitate.quare tu me cõmonentem non audias? Fuge perſonas:in quibus poteſt male conuerſationis eſſe ſuſpitio.Nec paratum habeas illud e triuio.Sufficit mihi conſcia mea:non curo quid de me loquant̃ homies. Et certe apoſtolus prouidebat bona:non ſolum coram deo:ſed etiam coram homibus.ne per illum nomen dei blaſſemaret̃ in gentibus.Habebat utiq; poteſtatem ſorores mulieres circũducendi.ſed nolebat ſe iudicari ab infideli conſcia.& cum poſſet de euangelio uiuere diebus ac noctibus laborabat manibus ſuis: ne quẽ grauaret credentium.Si ſcandalizat inquit eſca frẽm:in æternum carnẽ non manducabo. Dicamus & nos. Si ſcandalizat ſoror illa:uel frater:non unum:uel altez:ſed totam eccleſiam:nec ſororem uidebo:nec frẽm. Melius eſt rem familiarem minui:q̃ ſalutem animæ perire.Melius eſt amittere quod uelimus:nolimus: aliquando perituz eſt q̃ id amittere:pro quo omnia dimittenda ſunt.Quis noſtrũ(nõ dicam cubitum : quod enorme eſt)ſed unius unciolæ decimã partem adiicere poteſt ad ſtaturam ſuam? Et ſollicitæ ſumus.qd manducemus:aut quid bibamus.Ne cogitemus ergo de craſtino.Sufficit diei malitia ſua.Iacob frẽm fugiẽs:magnis in pr̃is domo diuitiis derelictis:nudus pgit in meſopotamiam.& ut nobis fortitudinis ſuæ p̃beret exẽplum:lapide capiti ſuppoſito:uidit ſchalam ad cælum uſq; ſubrectam:& dominũ ĩnitentem ſuper eam . per quam aſcendebant angeli:& deſcendebant:ut nec peccator deſperet ſalutem:nec iuſtus de ſua uirtute ſecurus ſit.Atq; ut multa p̃teream(neq; enim tempus eſt:ut aſſumpti teſtimonii omnia diſſerã)poſt ános.xx.dies dominus & pater ditior:q dudum iordanem in baculo tranſierat.cum tribus turmis gregum in pr̃iam reuertit̃.Apoſtoli toto orbe peregrini:non æs in zona:non uirgam in manu:nõ caligas habuere in pedibus & tamen dicere poterant.Nihil habentes:& omnia poſſidentes.Et auz & argentũ non eſt nobis:quod aũt habemus:hoc tibi damus in nomine ieſu xp̃i:ſurge:& ambula.Non enim erant diuitiaz ſarcina p̃grauati: & ideo ſtantes cum helia in foramine petræ per anguſtias acus tranſire poterant.& poſteriora domini contemplari.Nos uero ardemus auaritia:& contra pecunias diſputantes:auro ſinum expádimus.nihilq; nobis ſatis eſt.Et illud:quod de megarenſibus dr̃:iure miſeris coaptari poteſt.Aedificant quaſi ſemper uicturi: uiuunt quaſi altera die morituri.Et hæc facimus quia domini uerbis non credimus.Et qa ætas optata cũctis non uiciniam mortis:quæ debet̃ mortalibus lege naturæ:ſed caſſa ſpe annoz nobis ſpatia polliceꝫ . Nemo enim tam fractis uiribus:& ſic decrepitæ ſenectutis eſt:ut non putet ſe unum adhuc annum eſſe uicturum: Vnde ſubrepit obliuio conditionis ſuæ:ut terrenũ animal:& iam iamq; ſoluendum erigat̃ in ſuperbiam: & animo cælum teneat. Vez quid ago? Fracta naui de mercibus diſputo.Qui tenebat:de medio fit:& non intelligimus antixp̃m appropinquare quem dominus ieſus chriſtus iterficiet ſpũ oris ſui. Ve prægnantibus:& nutrientibus ĩ illa die:quoz utrũq; de fructibus nuptiaz eſt.Præſentium miſeriaz pauca p̃curram.Quod tari hucuſq; reſidemus non noſtri meriti ſed domini miſericordiæ eſt.Innumerabiles & ferociſſimæ nationes uniuerſas gallias occuparunt.qcqd inter alpes & pyrenæum eſt:quod oceano & rheno ĩcludit̃:Quadus Vandalus:Sarmata:Halani:Gipedes:Heruli:Saxones:Burgũdiones:Alemani &(o lugenda reſpublica)hoſtes pannonii uaſtarunt.Etenim Aſſur uenit cum illis.Magontiacus nobilis quondam ciuitas capta:atq; ſubuerſa eſt:& in eccleſia multa hoium milia trucidata.Vangiones longa obſidione deleti . Remoz urbis p̃potẽs Ambiani:Atrebatæ:extremiq; hoium morini:Tornacus:Nemete:Argentoratus: tranſlatæ in germaniam: Aquitaniæ:nouẽq; populoz Lugdunenſis:& Narbonenſis ,puinciæ p̃ter paucas urbes populata ſunt cũcta quas & ipſas foris gladius:intus uaſtat fames.Non poſſum abſq; lachrymis Toloſæ facere mentionem:quæ ut hucuſq; non rueret:ſancti ep̃i exuperii merita p̃ſtiterunt.Ipſæ hiſpaniæ iam iamq; perituræ quotidie cõtremiſcunt:recordantes irruptionis ambricæ:& qcquid alii ſemel paſſi ſunt:illæ ſemper timore patiuntur. Cætera taceo ne uidear de dei deſperare clæmentia.Olim a mari pontico:uſq; ad alpes iulias:non erant noſtra:quæ noſtra ſunt:& p annos.xxx.fracto dánubii limite in mediis romani imperii regionibus pugnabat̃. Atuerunt uetuſtate lachrymæ:p̃ter paucos ſenes:omnes in captiuitate:& obſidione generati non deſiderabant.quam non nouerant libertatem.Quis hoc crederet? Quæ digno ſermone hiſtoriæ comphendent. romam in gremio ſuo.non pro gloria.ſed pro ſalute pugnare.imo ne pugnare qdem.ſed auro & cuncta ſupellectile uitam redimere? Quod non uitio principum qui uel religioſiſſimi ſunt:ſed ſcelere ſemibarbari accidit,pditoris:q noſtris contra nos opibus armauit inimicos.Aeterno quondam dedecore romanum laborabat imperium:q; gallis cuncta uaſtantibus:fuſoq; apud italiam exercitu:romã brennius itraſſet.nec priſtinã poterat abolere ignominiam donec & gallias genitale galloz ſolum & gallogræciam:ĩ qua conſederãt oriẽtis occidentiſq; uictores:ſuo imperio ſubiugaſſent. Annibal de hiſpaniæ finibus orta tempeſtate cum uaſtaſſet italiam:uidit urbem:nec auſus eſt obſidere.Pyrrhum tanta tenuit romani nomis reuerẽtia.ut deletis oĩbus.e,ppinquo recederet loco.nec audebat uictor aſpicere.quam regũ didicerat ciuitatem.& tamen pro hac iniuria(non enim dicam ſuperbia.quæ bonos exitus habuit)alter toto orbe fugitiuus.tandẽ bithyniæ mortem ueneno repperit:alter reuerſus in p̃riam in ſuo regno occubuit.& utriuſq; prouinciæ romanis populi uectigales ſunt.Nunc ut omnia proſpero fine eueniant:p̃ter noſtra quæ amiſimus:non habemus qd uictis hoſtibus auferamus.Potentiam romanæ urbis ardens poeta deſcribens ait.Quid ſatis eſt:ſi roma parum ẽ? Quod nos alio mutemus elogio.Quid ſaluũ eſt ſi roma perit?

Non mihi ſi linguæ centum ſint:oraq; centum:
Ferrea uox:omnes captorum dicere pœnas:
Omnia cæſorum percurrere nomina poſſum.

Et hæc ipſa quæ dixi p̃iculoſa ſunt:tam loquentibus:q̃ audientibus:ut nec gemitus quidem liber ſit nolentibus:immo nec audientibus nobis flere:quæ patimur.Reſponde mihi chariſſima in chriſto filia.Inter iſta

nuptura es? Quem acceptura uir? credo fugitur: aut pugnatur. Quid utrũq; sequaꝰ itelligis. Et pro sescẽnio carmĩe: terribilis tibi rauco sonitu: buccina concrepabit. Aut quas pnubas habeas? Forte lugẽtes. Aut qbus delitiis affluas. quæ possessionum tuar redditus pdidisti. quæ obsessam familiolam tuam morbo & fame cernis contabescere? Sed absit ut de te talia sentiam: ut siniſtrũ qppiam suspicer de ea: quæ suam domino aĩam consecrauit. Non tam tibi q̃ sub tuo nomĩe aliis sum locutus: quæ ociosæ. & curiosæ: atq; uerbosæ domos circũeunt mr̃onar: quas deus uenter est: & gloria in confusione ear: quæ nihil aliud de scripturis: nisi digamiæ p̃cepta nouerunt: quæ in aliar corpore sua desideria consolanꝰ: ut quod ipsæ fecerunt: alias facere uideant: & malar societate palpenꝰ. Quar cum ĩpudentiam & ppositiones apostolicar sn̄iar iterpretatione contriueris: legito quomodo tibi i uiduitate seruanda uiuendum sit librũ ad eustochium de uirgitate seruanda. & alios ad furiam atq; saluiná. quar altera pbi quondam consulis nurus. altera gildonis. q africam tenuit filia est. Hic libellus de monogamia sub nomĩe tuo titulum possidebit.

Ab Pricipiam uirginem de obitu & uita. Marcellæ: cuius illustre uiduitatis exemplũ merito post præcepta subiicitur.

Aepe & multũ flagitas uirgo xp̃i pricipia: ut memoriá sanctæ fœmĩæ. Marcellæ lr̃is recolam. & bonũ. quo diu fruiti sumus: etiam cæteris noscendũ imitandũq; describá. Satisq; doleo: q; hortaris sponte currentẽ. & me arbitraris idigere p̃cibus: q ne tibi qdem in eius dilectõe concedá: multoq; plus accipiá: q̃ tribuam beneficii: tantar recordatione uirtutũ. Nam ut hucusq; reticerem: & bienniũ p̃terirem silentio: nõ fuit dissimulationis: ut male æstimas: sed tristitiæ incredibilis: quæ ita meũ oppr̃sit aĩum: ut melius iudicarem tacere in p̃sentiar: q̃ nihil dignũ illius laudibus dicere. Neq; uero marcellam tuá ĩmo meam: & ut uerius loquar nr̃am: oĩumq; sanctor: & ppriæ romanæ urbis ĩclytum decus: institutis rhetor p̃dicabo: ut exponam illustrẽ familiam: alti sanguis decus: & stémata p consules & p̃fectos p̃torio decurrentia. Nihil in illa laudabo: nisi quod ppriũ est: & eo nobilius q; opibus & nobilitate contempta: facta est pauptate & humilitate nobilior. Orbata pris morte: uiro quoq; post nuptias septimo mense priuata est. Cũq; eam cærealis: cuius clar iter consules nomen est: ppter ætatem & antiqtatem familiæ: & isignẽ (quod maxime uiris placere consueuit) decorem corpis: ac mor temperantiá: ambitiosus peteret: suasq; lon gæuus polliceret diuitias: & non quasi in uxorem: sed quasi in filiam uellet donatõem transfunder: albinaq; mater tam clar p̃sidium uiduitate domus ultro appeteret illa resp̃odit. Si uellem nubere: & non æternæ mecuperem pudicitiæ dedicare: utiq; maritũ q̃rerem non hæreditatẽ. Illoq; mãdante: posse & senes diu uiuere: & iuuenes cito mori: eleganter lusit. Iuuenis qdem p̃t cito mori: sed senex diu uiuere non p̃t. Qua sn̄ia repudiatus: exemplo cæteris fuit: ut eius nuptias desperarent. Legimus in euangelio secũdum lucá. Et erat anna pphetissa filia phanuelis de tribu asser: & hæc puectæ ætatis in diebus plurimis. uixeratq; cũ uiro suo annis septem a uirgitate sua. & erat uidua annis. lxxxiiii. nec recedebat de templo. ieiuniisq; & obsecrationibus domio seruiens nocte ac die. Nec mir si uidere meruerit saluatorem: quẽ tanto labore q̃rebat. Conferamus vii. annos. septem mensibus spare xp̃m & tenere. natum confiteri: & in crucifixũ credere: & paruulũ non negare: & uir gaudere regnantẽ. Non facio ullá inter sanctas fœmias dr̃iam. quod nõnulli inter sanctos uiros & eccleſiar principes stulte facere consueuerũt. sed illo tendit assertio: ut quar unus est labor: unũ & p̃miũ sit. Difficile est in maledica ciuitate. & in urbe in qua orbis quondam populus fuit palmaq; uitior: si honestis detraherent: & pura ac mũda macularent: non aliquá siniſtri rumoris fabulam trahere. Vnde quasi rem difficillimá: & pene ipossibilem: optat ppheta potius q̃ p̃sumit dicens. Beati imaculati in uia: q ambulant in lege domini. Immaculatos ĩ uia huius sæculi appellat quos nulla obscœni rumoris aura macularit: q obprobrium non acceperit aduersus pximos suos. De qbus saluator in euãgelio esto inqt beniuolus siue bene sentiens de aduersario tuo: dum es in uia cũ illo. Quis unq̃ de hac muliere. quod displiceret audiuit ut crederet Quis credidit ut non magis seip̃m malignitatis & ifamiæ condẽnaret? Ab hac primũ confusa gentilitas est: dum oĩbus patuit: quæ esset uiduitas xp̃iana: quá & conscia & habitu pmittebat. Illæ. n. solent purpuriſſo & cerussa ora depingere sericis nitere uestibus: splendere gẽmis: aur portare ceruicibus: & auribus pforatis rubri maris pciosissima genera suspendere. fragrare mure: maritos plangere. ut tandẽ domiatu eor se caruisse lætenꝰ. q̃rantq; alios: non qbus iuxta dei sn̄iam seruiant: sed qbus imperent. Vnde & pauperes eligũt. ut nomen tãtum uiror habere uideanꝰ. q patienter riuales sustineant. si mussitauerit: ilico piiciẽdi. Nostra uidua talibus usa est uestibus: qbus obstaret frigus: non mẽbra nudaret. Aur usq; ad annuli signaculũ repudiás. & magis in uentribus egenor: q̃ in marsupiis recõdens. Nusq̃ sine mr̃e. nullũ clericor: aut monachor quod amplæ domus iterdũ exigebat necessitas: uidit absq; arbitris. Semp i comitatu suo uirgines: ac uiduas ac ipas graues fœmias habuit. sciens ex lasciuia puellar: sæpe de domiar moribus iudicari. & qualis quæq; sit talium consortio delectari. Diuiar scripturar ardor ei icredibilis. Sempq; cantabat. In corde meo abscõdi eloquia tua: ut non peccẽ tibi. Et illud de pfecto uiro. Et in lege domini uolũtas eius: & i lege eius meditabitur die ac nocte: meditatõem legis non ĩ replicando: quæ scripta sunt: ut iudæor æstimant pharisæi: sed in ope itelligens: iuxta illud apostolicũ. Siue comeditis: siue bibitis: siue qd agitis: oĩa in gloriam domini facientes. Et pphetæ uerba dicentis: a mãdatis tuis itellexi: ut postq̃ mandata complesset: tũc se sciret mereri itelligentiam scripturar. Quod & alibi legimus: quia cœpit ieſus facere & docere. Erubescit. n. q̃is pclara doctrina quá ppria reprehendit conscia. frustraq; eius lingua p̃dicat paupertatem: & docet elemosynas: q croesi diuitiis tumet. uiliq; opertus pallio: pugnat contra tineas uestium sericar. Moderata ei ieiunia: carnium abstinẽtia. Vini odor magis q̃ gustus: ppter stomachũ & frequẽtes ifirmitates. Raro pcedebat ad publicũ: & maxime nobilium mr̃onar uitabat domos: ne cogereꝰ uidere: quod contempserat. Apostolor & martyr basilicas

ſecretis celebrans oꝛonibus:& quæ populoꝝ frequentiam declinarent.Matri ī tantum obediens: ut ĩterdū faceret:quod nolebat.Nam cū illa ſuum diligeret ſanguinem & abſq; filiis ac nepotibus:uellet ī frís liberos uniuerſa conferre:iſta pauperes eligebat:& tamen mr̃i contraire non poterat. Monilia:& qcqd ſupellectilis fuit:diuitibus pitura concedens:magiſq; uolens pecuniam pdere:q̃ parentis aĩum contriſtare.Nulla eo tem pore nobiliū fœminaꝝ nouerat romæ ꝓpoſitum monachoꝝ : nec audebat ꝓp rei nouitatem ignominioſū (ut tūc putabaꝫ)& uile:in populis nomẽ aſſumere.Hæc ab alexādrinis ſacerdotibus:papaq; athanaſio:& poſtea petro:q ꝓſecutōem arrianæ hæreſeos declinantes:quaſi ad tutiſſimū coĩonis ſuæ portum romā confugerant:uitam beati antonii adhuc tunc uiuentis:monaſteriaq; in thebaide pachonii:& uirginū ac uiduarū didicit diſciplinam.Nec erubuit,pfiteri:quod xp̃o placere cognouerat.Hanc multos poſt annos imitata eſt ſophronia.& aliæ:q̃bus rectiſſime illud ennianum aptari poteſt.Vtinam ne ī nemore pelio.Huius amiciciis fruita ē.Paula uenerabilis.ī huius cubiculo nutrita euſtochiū,uirgĩtatis decus:ut facilis æſtimatio ſit.qualis magr̃a:ubi tales diſcipulæ.Rideat forſan,ĩfidelis lector me ī mulierculaꝝ laudibus īmorari:q ſi recordetur ſanctas fœminas comites domini ſaluatoris:quæ miſtrabant ei de ſua ſubſtantia:& tres marias ſanctas ante crucem:mariáq; ꝓpr̃ie magdalenæ:quæ ob ſedulitatem & ardorem fidei turritæ nomẽ accepit:& prima an te apoſtolos xp̃m uidere meruit reſurgentem.ſe potius ſupbiæ:q̃ nos condẽnabit ineptiaꝝ: q uirtutes non ſexu ſed aĩo iudicamus:contẽptæq; nobilitatis:ac diuitiaꝝ maiorem gloriā ducímus. Vnde & ieſus ioanné euangeliſtam amabat plurimū:q ꝓpter generis nobilitatem:erat notus pontifici:& iudæoꝝ ĩſidias non timebat:in tantū ut petrū introduceret in atriū:& ſtaret ſolus apoſtoloꝝ ante crucẽ:mr̃emq; ſaluatoris ī ſuā reciperet:ut hæreditatem uirginis domini:uirginẽ matrem filius uirgo ſuſciperet.Annis igitur plurimis ſic ſuam tranſegit ætatem:ut ante ſe uetulam cerneret:q̃ adoleſcentulam fuiſſe memiſſet:laudás illud platonicum:q philoſophiā meditatōem mortis eſſe dixiſſet.Vnde & noſter apoſtolus.Quotidie morior p ueſtram ſalutem.Et dominus iuxta antiqua exemplaria.Niſi qs tulerit crucẽ ſuam quotidie:& ſecutus fuerit me: nō poteſt meus eſſe diſcipulus.Multoq; ante p,pphetam ſpūs ſanctus loquiť.Propter te mortificamur tota die æſtimati ſumus ut oues occiſionis.Et poſt multas ætates illa ſnĩa.Meméto ſemp diem mortis:& nunq̃ peccabis.Diſertiſſimiq; p̃ceptum ſatyrici.Viue memor læti:fugit hora:hoc quod loquor inde eſt. Sic ergo(ut diceť cœperamus)ætatem duxit & uixit:ut ſemp ſe crederet eſſe morituram.Sic ĩduta eſt ueſtibus:ut memi niſſet ſepulchri:offerens hoſtiam rōnabilem.uiuā,placentem deo.Deniq; cū & me romā:cū ſanctis pontificibus paulino & ephiphanio eccleſiaſtica traxiſſet neceſſitas:quoꝝ alter antiochenam ſyriæ:alter ſalaminā cypri rexit eccleſiam:& uerecūde nobiliū fœminaꝝ oculos declinarem:ita egit ſecudū apoſtolū importune opportune:ut pudorem meū ſua ſuparet ĩduſtria.Et qa alicuius tūc noĩs æſtimabar ſup ſtudio lr̃aꝝ: nunq̃ conuenit:qn de ſcripturis aliqd ĩterrogaret:nec ſtatim acqeſceret:ſed moueret econtrario q̃ſtiones . non ut contenderet: ſed ut q̃rendo diſceret eaꝝ ſolutiones quas opponi poſſe ĩtelligebat.Quid in illa uirtutū : qd ĩgenii:qd ſanctitatis:qd purítatis ĩueneŕí:uereor dicere:ne fidem credulitatis excedam:& tibi maiorem dolorem icutiam:recordanti q̃to bono carueris.Hoc ſolū dicam:q; qcqd in nobis longo fuit ſtudio congregarum:& meditatione diuturna quaſi in naturam uerſum hoc illa libauit:didicit:atq; poſſedit:ita ut poſt ꝓfectōem noſtram:ſi in aliquo teſtimonio ſcripturaꝝ eſſet obꝛta contentio:ad illā iudicem ꝓgereť.Et qa ual de prudens erat:& nouerat illud:quod appellant philoſophi To πρέπον ideſt docere:quod facias:ſic interrogata reſpondebat:ut etiā ſua nō ſua diceret.ſed uel mea uel cuiuſlibet alterius:ut in eoipſo quod docebat: ſe diſcipulā fateret(ſciebat.n.dictū ab apoſtolo.Docere aūt mulieri non ꝓmitto)ne uiŕili ſexui.& ĩterdū ſacerdotibus:de obſcuris & ambiguis ſciſcitantibus:facere uideret iniuriā.In nr̃m locū ſtatim audiuimus te illius adhæſiſſe conſortio:& nūq̃ ab illa:ne tranſuerſum qdem unguis(ut dr̃)receſſiſſe.eadem domo:eodem cubiculo uſam:ut omnibus in urbe clariſſima notum fieret.& te mr̃em.& illam filiam reperiſſe . Suburbanus ager uobis pro monaſterio fuit:& rus electū,ꝓpter ſolitudinem.Multoq; ita uixiſtis tempore:ut imitatione ueſtri:& conuerſione multaꝝ gauderemus romā factā hieroſolymā.Crebra uirginū monaſteria:monachorum ĩnumerabilis multitudo:ut,p frequentia ſeruientiū deo:quod prius ignominiæ fuerat:eſſet poſtea gloriæ.Interī abſentiam noſtri mutuis ſolabamur alloqis.& quod carne non poteramus: ſpiritu reddebamus. Semp ſe obuiare epiſtolis:ſupare officiis:ſalutationibus p̃uenire.Non multum ꝓdebat:quæ iugibus ſibi lr̃is iungebať.In hac tranqllitate:& domini ſeruitute.hæretica in his,puinciis exorta tempeſtas cūcta turbauit: & in tantā rabiem concitata eſt:ut nec ſibi nec ulli bonoꝝ parceret:& quaſi paꝝ eſſet:hic uniuerſa mouiſſe nauim plenam blaſſemiaꝝ romano ĩtulit portui.inuenitq;,ptinus patella opculum:& romanæ fidei puriſſimū frontem lutoſa cœno ꝓmiſcuere ueſtigia.Nec miꝝ:ſi in plateis:& ī foro reꝝ uenaliū fictus ariolus ſtultoꝝ uerberet nates:& obtorto fuſte dentes mordentiū quatiat:cum uenenata ſpurcaq; doctrina romæ ĩuenerit:quos ĩduceret.Tunc libroꝝ περίαρχων infamis ĩterp̃tatio:tunc diſcipulus ολβιος:ideſt locuplex:ue re noĩs ſui ſi in talem magiſtrū non impegiſſet.Tūc noſtroꝝ ΔιΔακτικων contradictio:& phariſæoꝝ turba eſt ſchola. Tunc ſancta marcella quæ diu cohibuerat:ne per æmulationem qppiam facere uideret:poſtq̃ ſenſit fidem apoſtolico ore laudatam:in plæriſq; uiolari ita ut ſacerdotes quoq;:& nonnullos monachorū: maximeq; ſæculi homines in aſſenſum ſui traheret:ac ſimplicitati illuderet ep̃i:qui de ſuo ingenio cæteros æſtimabat:publice reſtitit:malens deo placere:q̃ hominibus.Laudat ſaluator in euangelio uillicū iniquitatis:q; contra dominum qdem:attamen pro ſe prudenter fecerit.Cernentes hæretici de parua ſcintilla maxima incendia concitari:& ſuppoſitam dudum flammā:iam ad culmina peruenisſe nec poſſe latere:quod multos deceperat:petunt & impetrant eccleſiaſticas epiſtolas:ut communicantes eccleſiæ diſcedere uiderentur. Non multum tempus in medio:ſuccedit in ponſificatum uir inſignis ,naſtaſius:quem diu roma habere nō

merùit,ne orbis caput ſub tali epiſcopo truncaret:ímo iccirco raptus atq; tranſlatus eſt:ne ſemel latã ſniam præcibus ſuis flectere conaret:dicente domino ad hieremiam,Ne oraueris pro populo iſto:neq; depceris in bonum quia ſi ieiunauerint:non exaudiam præces eorum:& ſi holocauſta & uictimas obtulerint: non ſuſci piam eas. In gladio enim & fame & peſtilentia ego conſumã eos.Dicas quid hoc ad laudem marcellæ?Dána tionis hæreticorum hæc fuit principium,dum adducit teſtes qui prius ab eis eruditi:& poſtea ab hæretico fuerant errore correpti,dum oſtendit multitudinem deceptorum:dum impia περιαρχων ingerit uolumía: quæ emendata manu ſcorpii monſtrabant:dum acciti frequentibus lris hæretici:ut ſe defenderent uenire non auſi ſunt:tantaq; uis conſcientiæ fuit:ut magis abſentes damnari:q̃ præſentes coargui maluerint. Huius tam glorioſæ uictoriæ origo marcella eſt,Tuq; caput horum es:& cauſa bonorũ:quæ ſcis me uera narra re:quæ noſti uix de multis pauca dicere:ne legenti faſtidium faciat odioſa replicatio:& uidear apud maliuo los ſub occaſione laudis alterius ſtomachum meum digerere.Pergam ad reliqua.De occidentis partibus ad orientem turbo tranſgreſſus minitabat plurimis magna naufragia.Tunc impletum ẽ. Putas ueniens filius hominis fidem inueniet ſup terram?Refrigerata charitate multorũ:pauci qui amabant fidei ueritatem: noſtro lateri iungebant:quorũ publice petebat caput:cõtra quos opes omnes parabant:ita ut barnabas quoq; duceret in illam ſimulationem:ímo aptum parricidium;quod non uiribus:ſed uolũtate commiſit. Et ecce uniuerſa tempeſtas domino flante deleta eſt:expletũq; uaticinium,pphetale.Auferes ſpũm eorũ:& deficiẽt: & in puluerem ſuũ reuertent. In illa die pibunt omnes cogitationes eorum.Et illud euãgelicum.Stulte hac nocte auferet aía tua a te.Quæ aũt præparaſti cuius erunt?Dum hæc agunt in iebus:terribilis de occidente rumor affert obſideri romã:& auro ſalutem ciuium redimi:ſpoliatoſq; rurſum circũdari,ut poſt ſubſtantiam:uitam quoq; amitterent.Hæret uox:& ſingultus intercipiunt uerba dictãtis.Capit urbs:quæ totũ cœpit orbem:ímo fame perit anteq̃ gladio:& uix pauci,q caperent inuenti ſunt.Ad nefandos cibos erupit eſurientium rabies:& ſua inuicé membra laniarunt dum mater non parcit lactenti infantiæ; & recipit utero: quẽ paulo ante effuderat.Nocte moab capta eſt:nocte cecidit murus eius.Deus uenerunt gentes in hæreditatem tuam:polluerunt templũ ſanctum tuũ.poſuerunt hieruſalem in pomorũ cuſtodiam:poſuerunt cadauera ſanctorũ tuorũ eſcas uolatilibus cæli:carnes ſanctorũ tuorũ beſtiis terræ.Effuderunt ſanguinem eorũ: ſicut aquam in circuitu hieruſalem:& non erat q ſepeliret.Quis cladem illius noſtris.quis funera fando explicet,aut poſſit lachrymis æquare dolorem? Vrbs antiqua ruit:multos dominata per annos.Plurima perq; uias ſparguntur inertia paſſim corpa:perq; domos:& plurima mortis imago,Cum interim in tanta confuſione regũ:marcellæ quoq; domũ cruentis uictor ingredit.Sit mihi fas audita loqui ímo a ſanctis uiris uiſa narrare:q interfuere pſentes:qui te dicunt in periculo quoq; ei fuiſſe ſociatam:in trepido uultu excepiſſe dñ introgreſſos.Cũq; poſceret aurũ:& defoſſas opes uili excuſaret tunica:non tamen fecit fidem uoluntariæ pauperratis. Cæſam fuſtibus flagelliſq; aiunt non ſenſiſſe tormenta:ſed hoc lachrymis hoc pedibus eorũ egiſſe proſtratam: ne te a ſuo conſortio ſepararent:ne ſuſtineret adoleſcentia:quod ſenilis ætas timere non poterat.Xps dura corda molliuit: & inter cruentos gladios iuenit locũ pietas.Cũq; & illam:& te ad beati apoſtoli pauli baſilicam barbari deduxiſſent: ut uel ſalutem uobis oſtenderent:uel ſepulchrũ:in tantam læticiam dñ erupiſſe:ut gras ageret deo:q; te integrã ſibi reſeruaſſet: q; pauperem illam non feciſſet captiuitas:ſed iuniſſet: quod egeret quotidiano cibo:q; ſaturata xpo:non ſentiret eſurié: q; & uoce & opere loqueret. Nuda exiui de utero mris meæ:nuda & redeam:ſicut domino uiſum eſt:ita & factũ eſt.Sit nomen domini benedictum.Poſt aliquot dies ſana,integra,uegetoq; corpuſculo obdormiuit ĩ domino:& te pauptatulæ ſuæ: ímo p te pauperes reliquit hæredes:claudens oculos in manibus tuis:reddens ſpũm in tuis oculis: dũ inter lachrymas tuas illa rideret conſcia uitæ bonæ:& pmiis futurorũ.Hæc tibi marcella uenerabilis & hæc tibi. Principia filia:una & breui lucubratione dictaui: non eloquii uenuſtate:ſed uoluntate in uos animi gratiſſimi:& deo:& legentibus placere deſiderans.

Incipit octauus tractatus epiſtolarũ beati hieronymi:q inſcribit de contemptu mundi & uita contẽplatiua ac laude heremi.

Incipit epiſtola beati Hieronymi ad Eliodorũ nondum epm exhortatoria:qua illũ hortat:ut domo cognatis diuitiiſq; relictis ad hæremũ deo militaturus accedat.

Vanto amore & ſtudio contenderim,ut pariter in heremo moraremur:conſciũ mutuæ charitatis pectus agnoſcit,Quibus lamẽtis,quo dolore,quo gemitu,te abeũte ,pſecutus ſim,iſtæ quoq; lræ teſtes ſunt:quas lachrymis cernis interlitas. Vere tu quaſi paruulus delicatus contemptũ rogantis p blandimenta fouiſti:& ego incautus,qd tunc agerem neſciebã. Tacere?ſed quod ardenter uolebã:moderate diſſimulare non poterã.Impenſius obſecrare?Sed audire nolebas:qa ſimiliter nõ amabas.Quod unũ potuit,ſpreta charitas fecit,quem pſentẽ retinere non ualuit: qrit abſentem.Quoniam igit & tuipſe abiens poſtularas,ut tibi poſtq̃ ad deſerta migraſſem,iuitatoria ad te ſcripta tranſmitterem,& ego me factu,pmiseram:inuito:iam,ppera.Nolo priſtinarũ neceſſitatum recorderis. Nudos amat heremus.Nolo te antiquæ pegrinationis terreat difficultas.Qui in chriſtum credis:& eius credis ſermonibus.Quærite primũ regnũ dei:& hæc omnia opponent uobis.Non tibi pera ſumenda:non uirga eſt. Affatim diues eſt:q cum chriſto paup eſt.Sed quid ago?Rurſus improuidus obſecro.Abeant pces:blãdimenta diſcedant.Debet amor læſus iraſci.Qui rogantem contempſeras:forſitan audias obiurgantem. Quid facis in paterna domo delicate miles.ubi uallum,ubi foſſa,ubi hyens acta ſub pellibus?Ecce de cælo tuba canit.Ecce cum nubibus debellaturus orbẽ:imperator armatus egredit.Ecce bis acutus gladius ex re-

gis ore procedens. obuia quæq; metit. & tu mihi de cubiculo ad aciem tu de umbra egrederis ad solem? Corpus assuetum tunica: loricæ onus non fert. Caput optum linteo: galeam recusat. Mollem ocio manū durus exaspat capulus. Audi edictum regis tui. Qui non est mecū, contra me est: & qui mecū non colligit spargit. Recordare tyrocinii tui diem. quo christo in baptismate consepultus in sacramenti uerba iurasti, p nomine eius: non te pri parcituꝝ esse. non mri. Ecce aduersarius in pectore tuo christum conat occidere. Ecce donatiuum. quod militaturus acceperas: hostilia castra suspirat. Licet puulus ex collo pedeat nepos, licet sparso crine & scissis uestibus. ubera quibus te nutrierat mater ostendat. licet in limine pater iaceat: pcalcato pge pre. siccis oculis ad uexillum crucis euola. Solum pietatis genus est: in hac re esse crudelem. Veniet. uenict postea dies: quo victo reuertaris in priam: quo hierosolymā cælestem uir fortis coronatus incedas. Tūc municipatū cum paulo capies. tunc & parentibus tuis eiusdem ciuitatis ius petes: tunc & p me rogabis. qui te ut uinceres incitaui. Neq; uero nescio qua te dicas nunc compede ppediri. Non est nobis ferreum pectus, nec dura pcordia: non ex silice natos hircanæ nutriere tigrides. Et nos p ista transiuimus. Nunc tibi blandis uidua soror hæret lacertis: nūc illi cum quibus adoleuisti uernaculi aiunt. Cui nos seruituros reliquis? Nūc & gerula quondam iam anus: & nutritius secundus post naturalem pietatis prem clamitant. Cui nos morituros relinquis? Expecta paulisp & sepeli: cras forsitā morituros. Forsitan & laxis ubeꝝ pellibus mater arata rugis fronte antiquū referens māma lallare congeminet. Dicant si uolunt grāmatici. In te omnis domus inclinata recumbit. Facile rumpit hæc uincula amor christi: & gehennæ timor. At contra scriptura pcipit. parentibus obsequēdum: sed quicūq; eos sup xpm amat. pdit animā suam. Gladium tenet hostis. ut me pimat. & ego de mris lachrymis cogitabo? Propter prem militiam deseram. cui sepulturam xpi causa non debeo. Domino passuro timide petrus consulens scandalum fuit. Paulus retinentibus se fratribus: ne hierosolymā pgeret respondit. Quid facitis plorantes. & conturbantes cor meū? Ego enim nō solum ligari sed & mori i hierusalem paratus sum pro nomine domini nostri iesu xpi. Aries iste pietatis quo fides quatitur euangelii mucrone retūdendus est. Mater mea & fratres mei hi sunt: qcūq; faciunt uoluntatem pris mei, q in cælis é. Si credunt in christum: faueant mihi, p eius nomine pugnaturo. Si non credunt, mortui sepeliant mortuos suos. Sed hoc ais in martyrio. Erras frater, erras: si putas unq̄ xpianum psecutōem non pati. Et tunc maxime oppugnaris: si te oppugnari nescis. Aduersarius noster tanq̄ leo rugiens, aliquem deuorare q̄rens circuit. & tu pacem putas? Sedet in insidiis cum diuitibus: ut in occultis interficiat inocētem. Oculi eius in pauperem respiciunt. Insidiat in occulto sicut leo in spelunca sua. Insidiatur ut rapiat pauperem. & tu frondosæ arboris rectus umbraculo molles sōnos futurus pda carpis. Inde me psequitur luxuria: inde auaritia conat irrumpere, inde uenter meus uult mihi deus esse p christo. Compellit libido ut habitantem in me spūm sanctum fugem: ut templum eius uiolem. Persequit inq̄ me hostis. Cui nomia mille, mille nocēdi artes. & ego infœlix uictorem me putabo dum capior. Nolo ego te frater charissime examinato pondere delictoꝝ. minora credas idolatriæ crimina esse quæ diximus: imo apostoli discipulus qui ait. Hoc enim scitote intelligentes, qa omnis fornicator, aut imūdus, aut auarus, aut fraudator, qd é idoloꝝ seruitus: nō habet hæreditatē i regno xpi & dei. Et q̄q̄ generaliter aduersum deū sapiat qcquid diaboli é. & qd diaboli é idolatria sit, cui oia idola mācipātur: tamen & in alio loco speciati, nominatiq; determinat dicens. Mortificate mēbra uestra quæ sūt sup terram, deponentes fornicatōem, imunditiam, & concupiscentiam malam, & cupiditatem, & auaritiam, quæ sunt idoloꝝ seruitus; ppter quæ uenit ira dei in filios diffidentiæ. Non est tantum in eo seruitus idoli, siquis duobus digitulis tura compsta in bustum aræ iaciat: aut austum patera poculum fundat meꝝ. Neget auaritiam esse idolatriam: qui poterit. xxx. argenteis dominum uenditum appellare iusticiam. Neget sacrilegium esse, qui in libidine sedet, qui membra christi & hostiam uiuam plancentem deo: cum publicaꝝ libidinum uictimis nefaria colluuione uiolauit. Non fateatur fraudem idolatriam esse; sed similes eoꝝ, qui i actibus apostoloꝝ ex primonio suo partem pcii reseruantes præsenti periere uidicta. Animaduerte frater: non tibi licere de tuis quiq̄ habere rebus. Omnis inquit dominus, qui non renunciauerit omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus. Cur timido animo christianus es. Respice cum petro relictum rete. Respice surgentem de theloneo publicanum statim apostolum. Filius homis non habet ubi caput suum reclinet & tamen amplas porticus, & igentia tectoꝝ spatia metiris: hæreditatem expectans sæculi. cohæres xpi esse non poteris. Interptare uocabulū monachi: hoc est nomen tuū. Quid facis in turba qui solus es. Et hoc ego non integris rate uel mercibus, nec quasi ignarus fluctuum doctus nauta pmoneo: sed quasi nuper e naufragio iectus, in littus timida nauigatoris uoce denūcio. In illo æstu charybdis luxuriæ salutem uorat. Ibi ore uirgineo, ad pudicitiæ ppetranda naufragia: scyllæum renidens libido blanditur. Hic barbaꝝ littus: hic diabolus pirata cum sociis portat uicula capiendis. Nolite credere: nolite esse securi. Licet in modum stagni fusum æquor arrideat: licet uix summa iacentis elementi spiritu terga crispent. Magnos hic campus montes habet itus iclusos. Intus est piculum; itus est hostis. Expedite rudentes: uela suspendite. Crux antemnæ figat in frontibus: tranqllitas ista tempestas est. Sed forsitā dicturus es. Quid ergo. Quicūq; in ciuitate sunt xpiani non sunt. Non est tibi eadem causa: quæ cæteris. Ausculta dominū dicentem. Si uis perfectus esse, uade & uende oia tua, & da paupibus: & ueni seqre me. Tu aūt pfectū te esse pollicitus es. Nam cū derelicta domo, militia te castrasses, ppter regna cæloꝝ. qd aliud q̄ pfectam sectatus es uitam. Perfectus aūt seruus xpi nihil pter xpm habet. Aut siqd pter xpm habet; pfectus nō est. Et si pfectus non est: cum se pfectū fore deo pollicitus sit, deo āte mētitus é. Os aūt qd mentit; occidit aiam. Igit ut cōcludā, si pfectus es, cur bona prna desideras. Si pfectus nō es: dominū fefelliſti. Diuinis euāgeliū uocibus tonat. Nō potestis duobus domis seruir. Nō, n, potestis deo seruire & māmonæ, & audet qsq̄ mēdacē xpm facere: māmōæ. & domio seruiēdo. Voci-

ferat ille sæpe. Siqs uult post me uenire, abneget semetipm & tollat crucē suā. & sequatur me & ego onustus auro, arbitror me xpm seq. Qui dicit se ī xpm credere, debet quomodo ille ambulauit: & ipse ambulare. q̄ si nihil habes (ut te respondsuꝝ scio) cur tam bene paratus ad bella non militas. nisi forte in patria tua te arbitraris hoc facere: cum ī sua dominus signa nō fecerit. Cur id cum auctoritate summa defendis. Sume rationem. Nemo ꝓpheta ī patria sua honorem habet. Non quæro inqes honorē. sufficit mihi conscia mea. Neq; dominus quærebat: qppe q ne a turbis rex constitueretur aufugit. Sed ubi honor non est. ibi contemptus ē. Vbi aūt contēptus: ibi frequēter iniuria. Vbi aūt iniuria: ibi & īdignatio. Vbi īdignatio ibi & qes nulla. Vbi qes nulla: ibi mēs a ꝓposito sæpe deducitur. Vbi aūt alicui per īgetudinem aliqd aufertur ex studio: minus fit ab eo quod tollitur. Et ubi minus est: ꝓfectum non potest dici. Ex hac supputatione illa summa nascitur monachum perfectum in patria sua esse non posse. Perfectum autem esse nolle delinqre est. Sed de hoc gradu pulsus: ꝓuocabis ad clericos: An de his aliqd audeam dicere, q certe in suis urbibus commorantur. Absit autem ut qcq̄ de his siniſtrū loquar q apostolico gradui succedentes. xp̄i corpus sacro ore conficiūt. ꝑ quos & nos xp̄iani sumus: q claues regni cælorꝝ habentes, quodāmodo ante iudicii diem iudicant. q sponsam domini sobria castitate conseruant. Sed alia ut ante perstrixi: monachorꝝ est uita: alia clericorꝝ. Clerici oues pascunt: ego pascor. Illi de altario uiuūt. mihi quasi īfructuosæ arbori. securis ponitur ad radicem. si munus ad altare non defero: nec possum obtendere paupertatem cum ī euangelio anū uiduam: duo quæ sola sibi superant. æra mittentem in gazophylatiū laudat dominus. Mihi ante p̄sbyterꝝ sedere non licet. Illi si peccauero licet tradere me sathanæ in īteritum carnis: ut spūs saluus sit. ī die domini nostri iesu xp̄i. Et in ueteri qdem lege. quicūq; sacerdotibus non obtemperasset. aut extra castra positus lapidabatur a populo: aut gladio ceruice subiecta contemptū expiabat cruore. Nunc uero inobediens spiritali mucrone trūcatur: aut eiectus de ecclesia rabido dæmonū ore discerpitur. q̄ si te quoq; ad eundem ordinem pia fratrum blandimēta sollicitant: gaudebo de ascensu. timebo de lapsu. Qui ēpatum desiderat: bonū opus desiderat. Scimus ista: sed iūge: quod sequt. Oportet autem huiusmodi irreprehensibilem esse: unius uxoris uiꝝ. sobrium. pudicum. prudentem. ornatum hospitalem. docibilem. non uinolentum. nō pcussorem. sed modestum. Et cæteris quæ de eo sequunt explicitis: non minorem in tertio gradu adhibuit diligentiam dicens. Diaconos similiter pudicos: non bilingues. non multo uino deditos. non turpis lucri appetitores: habentes ministerium fidei in conscia pura. Et hi autem ꝓbent primum: & sic mīstrēt nullum crimen habentes. Ve illi homini q uestem non habens nuptialem īgreditur ad cœnam. Nihil supereſt: nisi ut statim audiat. Amice quomodo huc intrasti. nō habens uestem nuptialem? Et illo obmutescente dicat mīstris. Tollite illum. ligatis pedibus & manibus. & mittite eum in tenebras exteriores: ubi erit fletus & stridor dentium. Ve illi homini q acceptum talentum in sudario ligans. cæteris lucra facientibus. id tantum quod acceperat reseruauit: ilico īdignantis domini responsione. ac clamore feriet̄. Serue neq̄. quare non dedisti pecuniam meam ad mensam. & ego ueniens cū usuris exegissem eam. Ideſt deposuisses ad altare: quod ferre non poteras. Dum enim tu ignauus negociator denarium tenes. alterius locum qui pecuniam duplicare poterat. occupasti. Quam ob rem sicuti q bene ministrat bonum opus sibi acqrit. ita qui indigne ad calicem domini accedit: reus erit corporis & sanguinis domini. Non omnes episcopi: ēpi sunt. Attendis petrum: sed & iudam considera. Stephanum suscipis sed & nicolaum respice: quem dominus ut ioannes testatur in apocalypsi sua dānat snīa: qui non tantum turpia. sed & nefanda cōmentus est: ut nicolaitaꝝ hæresis ex illa radice nascat. Probet se unusqsq;: & sic accedat. Nō facit ecclesiastica dignitas xp̄ianum. Cornelius centurio adhuc ethnicus dono sancti spūs mundatur. Presbyteros daniel puer indicat. Amos sycomorꝝ mora destringens: repente ꝓpheta effectus est. Dauid pastor eligitur in regem. Minimū discipulum iesus amat plurimū. Inferius frater accumbe: ut minore aduenient̄. sursum iubearis ascendere. Super quem dominus requiescit. nisi super humilem & quietum. & trementem uerba sua? Cui plus cōmittitur: plus ab eo exigitur. Potentes potenter tormenta patiētur. Nec sibi quisq̄ de corporis tantum mundi castitate supplaudat: cum de omni uerbo ocioso. quodcunq; locuti fuerint homines reddituri sint pro eo rationem in die iudicii. cum etiam conuitium in fratrem. homicidii sit reatus. Non ē facile stare loco pauli. tenere cathedram petri. iam cum xp̄o regnantium. ne forte ueniat angelus qui scindat uelum templi tui: & candelabrum tuum de loco moueat. Aedificaturus turrim futuri operis sumptus supputa. Infatuatum sal ad nihilū prodest: nisi ut proiiciatur foras: & a porcis conculcetur. Monachus si ceciderit: rogabit pro eo sacerdos. Pro sacerdotis lapsu. quis rogaturus est? Sed quoniam de scopulosis locis enauigauit oro: & inter cauas spumeis fluctibus cautes fragilis ī altum cymba processit expandenda uela sunt uētis. & q̄stionum scopulis transuadatis: lætantium more nautaꝝ: epilogi celeuma cantādum est. O desertum xp̄i uernans: o solitudo ī qua illi nascuntur lapides: de qbus ī apocalypsi ciuitas magni regis construit. O heremus familiarius deo gaudens. Quid agis frater ī sæculo, q maiores mundo? Quādiu te tectorꝝ umbræ p̄munt? Quādiu fumosaꝝ urbium carcer īcludit? Crede mihi. Nescio qd plus lucis aspicio. Libet sarcina corporis abiecta ad puꝝ ætheris uolare fulgorem. Paupertatem times: sed beatos pauperes xp̄s appellat. Laborē terreris: nemo athleta sine sudore coronat. De cibo cogitas: sed fides famē non timet. Supra nudam metuis humū exesa ieiuniis mēbra collidere: sed dominus tecū iacet. Squallida capitis horret īcultа cæsaries. sed caput tuū xp̄s est. Infinita heremi uastitas terret? sed tu paradisum mente deambula. Quotienscūq; illuc mēte cōscēderis: totiēs ī heremo nō eris. Scabra sine balneis attrahit cutis: sed q ī xp̄o semel lotus est: nō habet necesse iterꝝ lauare. Et ut breuiter cōcludā ad cūcta audias apostolū respōdentē. Nō sunt cōdignæ inqt passiones huius sæculi ad supuenturā gloriā q̄ reuelabit ī nobis. Delicatus es frater si & hic uis gaudere cū sæculo: & postea regnare cū xp̄o. Veniet, ueniet illa dies qua corruptiuū hoc & mortale īcorruptōem īduat &

imortalitatem.Beatus seruus quē dominus iuenerit uigilantē.Tūc ad uocē tubæ pauebit terra cū populis tu gaudebis.Iudicaturus cū domio lugubre mūdus imugiet:& tribus ad tribus pectora feriēt. Potentissimi quondā reges nudo latere palpitabūt.Exhibebit cū ple sua uenere.Tunc ignitus iupiter adducet:& cū suis stultus plato discipulis aristotelis argumēta nō pderūt.Tūc tu rusticāus & paup exultabis & dices.Ecce crucifixus deus meus:ecce iudex q obuolutus pānis ī præsepio uagiit.Hic est ille oparii & q̄stuariæ filius: hic q mris gestatus sinu hoiem deus fugit in ægyptū:hic uestitus coccino:hic sentibus coronatus:hic magus dæmonium habens & samarites.Cerne manus iudææ quas fixeras:cerne latus romanæ quod foderas. Videte corpus an idē sit quod dicebatis clā nocte sustulisse discipulos.Dilectio tua me cōpulit:ut hæc tibi frater dicerē:& ut his itteresse contigat qbus nūc labor durus est.

Ad luciniū bethicū hortatoria ut ī sancta cōuersatōe pmaneat nec retro respiciat.Et ī fine icidenter de opusculis suis & duabus qōnibus.Vtrū sabbato ieiunādū sit:& eucharistia sumenda quotidie.

On opinanti mihi subito lr̄æ tuæ redditæ sunt:q̄ q̄to īsperatæ:tanto gaudioꝝ plenæ qescentem aīam suscitarūt:ut statī amore cōplecterer quē oculis ignorabā:& illud mecū tacitus musitarem. Quis dabit mihi pēnas sicut colūbæ:& uolabo:& reqescā:ut iueniam quē diligit aīa mea? Vere nūc ī te domicus sermo completus est.Multi ab oriēte & occidēte ueniēt:& recūbēt ī sinu abrahæ.Cornelius cēturio cohortis italice:iam tūc lucinii mei p̄figurabat fidē.Apostolus paulus scribēs ad romanos:cū inqt ī hispaniā,pficisci cœpo:spero q̄ p̄teriēs uideā uos:& a uobis deducar illuc:tātis fluctibus approbauit qd de illa,puicia q̄reret:ī breui tpe ab hierosolymis usq; ad illyricū euangelii iaciens fundamenta romā uictus īgreditur:ut uictos supstitiōis erroribus liberos faciat.Manet ī hospitio cōducto p biēnium:ut nobis utriusq; īstr̄i æternam reddat domū.Piscator hoium:misso rete apostolico te quoq; quasi pulcherrimū auratam iter īnumera piscium genera traxit ad littus:reliquisti amaros fluctus:salsos gurgites: scissuras montiū:& leuiatā regnantē in aqs:cū iesu deserta expetens cōtempsisti:ut possis illud,pphetic̄ canere:in terra deserta:& in iuio:& iaquoso sic ī sancto apparui tibi.Et itez.Ecce elongaui fugiens:& mansi ī solitudine: expectabā eum q saluū me fecit a pusillanimitate spūs:& tēpestate.Obsecro ergo te:& moneo parentis affectu :ut q sodomā relinq̄sti ad mōtana festinās post tergū ne respicias:ne aratri stiuā:ne fimbriā saluatoris:ne cicinos eius noctis rore madefactos:quos semel tenere cœpisti;aliquādo dimittas.ne de tecto uirtutū pristina q̄rens uestimenta descēdas:ne de agro reuertaris domū:ne campestria cū loth & amœna hortoꝝ diligas: quæ nō irrigant de cælo ut terra sancta:sed de turbinoso flumīe iordane:postq̄ dulces aquas maris mortui cōmixtione mutauit.Cœpisse multoꝝ est:ad culmē pueniss̄e paucoꝝ.Qui ī stadio currūt:oēs qdem currūt sed unus accipit coronā.At ecōtra de nobis dr̄.Sic currite ut apphendatis.Nō est iuidus agonitheta noster: nec alteri palmā:alteri parat ignominiā.Oēs athletas suos desiderat coronare.Gaudet aīa mea:& magnitudine lætitiæ:rem mœroris patior.Ruth ī lachrymis uerba,prūpant.Zacheus publicanus ad unius horæ conuersatōem hospitē hr̄e meruit saluatorē.martha & maria cōuiuio p̄parato dominū susceper. Meretrix lauat fletibus pedes:& unguentis bonoꝝ opeꝝ dominici corpis dedicat sepulturā.Simō leprosus iuitat magistrū cū discipulis:& nō contēnit.Abrahæ dr̄.Egredere de terra tua:& de cognatōe tua:& de domo p̄ris tui:& uade in terram:quā mōstrauero tibi.Relinqt chaldeā:relinqt mesopotamiā:q̄rit qđ nescit:ne pdat qđ iuenerat nō.n.arbitratus é simul se hr̄e posse: & p̄riam:& dominū.sed iam tūc illud,pphetæ dauid ope cōplebat. Aduena ego sum apud te:& pegrinus sicut oēs p̄res mei.Hebræus.i.perotes atq; trāsitor:dū nō est in p̄senti uirtute cōtentus:sed p̄teritoꝝ obliuiscens:in futuꝝ se extēdit:& scit illud:ibūt de uirtute in uirtutē.mysticum sortitus est nomē:& uiā tibi aperuit quo nō q̄ras ea quæ tua sūt:sed quæ aliena:& illos putes parentes:p̄res: atq; affines:seu cognatos:q tibi in xp̄o copulati sunt.Mater inqt mea:& frēs mei hi sunt:q faciūt uolūtatem p̄ris mei.Habes tecū prius in carne:nūc in spū:sociā de coniuge germanā:de fœmia uiꝝ:de subiecta parem: quæ sub eodē iugo ad cælestia simul regna festinet.cauta rei familiaris dispensatio:& ad calculos rediēs : nō cito deponit.Ioseph cū tunica ægyptiæ fugere non potuit.Adolescens ille:q opertus sindone seq̄bat iesum: qa tentus fuerat a mīstris:terrenū abiiciens opimentū:nudus euasit.Helias igneo curru raptus ad cælū:melioré reliqt in terris.Heliseus boues & fuga prioris opis uertit in uota.Loquit sapiētissimus uir:q tangit pcē inqnabit ab ea.q̄diu uersamur ī rebus sæculi:& aīa nr̄a possessionū:ac reddituū,pcuratōe deuincta est:de deo libere cogitare nō possumus.Quæ.n.pticipatio iustic̄iæ cū iniqtate?aut quæ societas lucis ad tenebras. Qui cōsensus xp̄i ad belial?Quæ pars fideli cū ifideli?Non potestis inqt dominus deo seruire:& mámonæ. Auꝝ deponere icipientiū est:nō pfectoꝝ.Fecit hoc Thebanus Crates:fecit Antisthenes.seip̄m offerre deo: ,pprie xpianoꝝ est:& apostoloꝝ:q duo cū uidua pauptatis suæ in gazophilatiū æra mittētes:totum cēsum quē habuerūt domio tradiderūt:& merent audire:sedebitis sup duodeci solia:iudicātes duodeci tribus isra el.Hæc & ipse itelligis quo aio replicē:& quod sub aliis uerbis te ad sanctoꝝ locoꝝ iuité habitaculum abū dantia tua multoꝝ inopiā sustentauit:ut & hoꝝ diuitiæ in tuā īdigentiam redundarent: fecisti tibi amicos de iniquo mámona:q te reciperent in æterna tabernacula.Laudanda res:& apostolicoꝝ tēpoꝝ uirtutibus coæquanda;quando uenditis possessionibus suis credentes afferebant pecunias suas:atq; fundebant ante pedes apostoloꝝ:ostendentes auaritiā esse calcandam:sed dominus magis q̄rit aīas credentiū q̄ opes.Legimus redemptio aiæ uiri,ppriæ diuitiæ.Possumus qdem diuitias,pprias intelligere:quæ non de alieno:non de rapinis sunt:iuxta illud.Honora deum de tuis iustis laboribus:sed melior est intelligētia ut diuitias,pprias cognoscamus thesauros abscōditos:quos nec fur possit suffodere:nec latro uiolētus eripere.Opuscula mea q̄ non sui merito:sed tua bonitate desiderare te dicis:ad describendum hominibus tuis dedi:& descripta uidi in charthaceis codicibus:ac frequenter monui:ut conferrent diligentius:& emendarent.Ego.n.tanta uolu

mina præ frequentia cõmeantiũm:& peregrinoꝝ turbis relegere non potui:& ut ipſi pbauere p̃ſentes: lon-
go tentus incõmodo:uix diebus quadrageſimæ q̃bus ipſi pficiſcebant:reſpirare cœpi. Vnde ſi pagrammata
reppereris:uel minus aliqua deſcripta ſunt:quæ ſenſum legentis impediant:nõ mihi debes iputare: ſed tuis.
& iperitiæ notariorũ librariorũq; icuriæ:q ſcribunt:non quod iueniunt:ſed quod itelligũt. & dum alienos
errores emendare nituntur:oſtendunt ſuos. Porro ioſephi libros:& ſanctoꝝ Papiæ & Polycarpi uolumina fal
ſus ad te rumor pertulit a me eſſe tranſlata:qa nec ocii nec uirium eſt:tantas res eadem in alteram linguam
exprimere uenuſtate. Origenis & ſancti Didymi pauca tranſtulimus uolentes experte noſtris oſtendere: qd
græca doctrina retineret. Canonem hebraicæ ueritatis excepto octatheuco:quem nunc in manibus habeo:
pueris tuis & notariis dedi deſcribendum. Septuaginta iterpretum editõem:& te habere non dubito:& ante
annos plurimos diligentiſſime emendatam:ſtudioſis tradidi:nouũ teſtamẽtum græcæ reddidi auctoritati.
Vt enim uetes libroꝝ fides de hebræis uolumibus examinanda eſt:ita nouoꝝ græci ſermonis normã deſi
derat. De ſabbato quod q̃ris:utrum ieiunandum ſit:& de euchariſtia:an accipienda quotidie:quod romanæ
eccleſiæ & hiſpaniæ obſeruare phibent. Scripſit qdem & Hippolytus uir diſertiſſimus:& carptim diuerſi au
ctores i uariis auctoribus edidere:ſed ego illud te breuiter admonendum puto:traditões eccleſiaſticas:p̃ſer-
tim quæ fidei non officiant:ita obſeruandas ut maioribus traditæ ſunt. nec alioꝝ conſuetudinem:alioꝝ cõ
trario more ſubuerti:atq; utinam omni tempore ieiunare poſſemus quod in actibus apoſtoloꝝ diebus pẽ-
tecoſtes:& die domico:apoſtolũ paulũ & cũ eo credẽtes feciſſe legimus:nec tamẽ mãichææ hæreſeos accu-
ſandi ſunt: cum carnalis cibus p̃ferri non debuerit ſpiritali. Euchariſtiam quoq; abſq; condẽnatõem noſtri:
& pungente conſcia:ſemper accipere:& pſalmiſtam audire dicentem:guſtate & uidete:quoniam ſuauis ẽ do
minus: & cum eo carne:eructauit cor meum uerbum bonũ. Nec hæc dico:q; dominicis diebus ieiunãdum
putem:& contextas. lx. diebus ferias auferam:ſed unaquæq; puincia abundet in ſenſu ſuo: & p̃cepta maioꝝ
leges apoſtolicas arbitret. Duo palliola:& amphimallum de tuis uſibus uel utẽda:uel ſanctis danda ſuſcepi.
Ego iſignia paupertatis:& quotidiani ſymboli ac pniæ tibi & ſorori tuæ miſi:quatuor ciliciola apta ppoſi-
to:& uſibus ueſtris:& codicem. hoc eſt uiſionis eſaiæ:ualde obſcuriſſimas:quas nuper hiſtorica explanatiõe
diſſerui qõnes:ut quotienſcũq; mea opuſcula uideris:totiens amici dulciſſimi recordatus:nauigatõem quã
parump diſtuleras pares. Et qa non eſt in homine uia eius:& a domino greſſus hominis diriguntur:ſi forte:
quod pcul abſit:aliquid fuerit impedimento:q̃ſo:ut quos charitas iungit:terraꝝ longitudo non ſeparet: &
abſentem luciniũ noſtrũ:ſemp p̃ſentem:litteraꝝ uiciſſitudine ſentiamus.

Ad Marcellam ſcribit & ſæcularium occupationum æſtus & humanæ mutabilitatis uices deſcribẽs ad
ſecedendum ex urbe & relinquendum ſæculum exhortatur: bethleem & locum ortus dominici magnis p̃-
coniis efferens.

Mbroſius quo chartas:ſumptus:notarios miniſtrante:tam inumerabiles libros uere. Adamãtius
& noſter. Chalcenterus:explicauit in quadam epiſtola quam ad eundem de athenis ſcripſerat: re-
fert:nunq̃ ſe cibum:Origene p̃ſente:ſine lectione ſumpſiſſe. nunq̃ ueniſſe ſõnum:niſi unus e fra-
tribus ſacris lr̃is pſonaret:hoc diebus egiſſe:uel noctibus ut & lectio oro̅nem ſuſciperet:& oro le
ctionem. Quid nos uentris aialia:tale unq̃ fecimus? Quos ſi uel ſecũda hora legentes inuenerit oſcitamus:
manu facie̅ defricantes:continemus ſtomachũ:& quaſi poſt multũ laborem labimur:& mundialibus rurſũ
negociis occupamur. p̃termitto prandia:qbus mens onerata p̃mitur. pudet dicere frequentiam ſalutandi: q̃
aut ipſi quotidie ad alios pgimus:aut ad nos uenientes cæteros expectamus. Deinceps itur ad uerba: ſermo
teritur. Lacerantur abſentes:uita aliena deſcribitur:& mordentes inuicem conſumimur ab inuicem. Talis
nos cibus occupat:& dimittit. Cũ uero amici receſſerit:ratiocinia ſupputamus. Nunc ira pſonã leonis nobis
iducit:nunc cura ſupflua in annos plurimos duratura p̃cogitat:nec recordamur euangelii dicẽtis:ſtulte hac
nocte auferent aiam tuam a te:quæ aũt p̃paraſti:cuius erunt? Veſtes non ad uſus tantũ:ſed ad delitias conq
runtur. Vbicũq; compendium eſt:uelocior pes:citus ſermo:auris attentior. Si dãnum ut ſæpe in re familiari
accidere ſolet:fuerit nũciatum:uultus mœrore deprimit:lætamur ad nummũ amiſſo obolo contriſtamur.
unde cum in uno hoie aioꝝ:tam diuerſa ſit facies:ppheta dominũ depcatur dicens:domine in ciuitate tua
imagine eoꝝ doſſipa. Cũ. n. ad imaginẽ & ſimilitudinem dei conditi ſimus:ex uitio noſtro pſonas nobis plu
rimas ſup inducimus. Et quomodo in theatralibus ſcænis unus atq; idem hiſtrio nunc herculem robuſtus
oſtendit:nũc mollis in uenerem frangit:nunc tremulus imbecilem:ita & nos:q ſi de mundo non eſſemus:
odiremur a mũdo:tot habemus perſonaꝝ ſimilitudies:quot peccata. Quapropter:quia multa iam uitæ ſpa
tia tranſiuimus fluctuando:& nauis nr̃a nunc pcellaꝝ concuſſa turbine:nũc ſcopuloꝝ illuſionibus pforata
eſt:q̃primũ licet q̃dam portus ſecreta quaſi ruris intremus. En tibi cibarios panes:& holus noſtris manibus
irrigatum:& lac delitiæ ruſticanæ uiles qdem:ſed innocentes cibos p̃bent:ita uiuentes:non ab oro̅ne ſom-
nus:nec ſaturitas a lectione reuocabit. Si æſtus eſt:ſecretũ arboris umbra p̃bebit. Si autũnus:ipſa aeris tem-
peries & ſtrata ſubter folia:locum quietis oſtendit. Vere ager floribus depigitur. & inter querulas aues pſal-
mi dulcius cantabuntur. Si frigus fuerit & brumalis nix:ligna non emã: & calidius uigilabo: uel dormiam.
Certe quod ſciam: uilius nõ algebo. Habeat ſibi roma ſuos tumultus:arena ſæuiat circus inſaniat: theatra
luxurient. Et quia de noſtris dicendum:quotidie matronaꝝ turba uiſitetur ſenatus. Nobis adhærere domi
no bonum eſt:ponere in domino deo ſpem noſtram:ut cum paupertatem iſtam cælorum regna mutauerit
erumpamus in uocem. Quid enim mihi eſt in cælo. & a te quid uolui ſuper terram? q̃ ſcilicet cum tanta re-
periamus in cælo:parua & caduca q̃ſiſſe nos doleamus in terra. Velle ueꝝ ut ad uillam & ad mariæ diuerſo
rium ueniamus (plus enim laudat unuſquiſq; quod poſſidet) quo ſermone:qua uoce:tibi ſpeluncam ſaluato-

ris exponam? & illud p̄sepe in quo infantulus ūagiit: silentio magis: q̄ infirmo sermone honorādum est. Vbi sunt latæ porticus? Vbi aurata laqaria? Vbi domus miserorꝝ pœnis & dānatorꝝ labore uestitæ? Vbi ĩstar palatii priuatorꝝ extructæ basilicæ. ut uile corpusculū homis p̄ciosius inambulet. & quasi mūdo q̄cq̄ possit esse ornatius tecta sua magis uelint aspicere q̄ cælum? Bethleē esse in hoc paruo terræ foramine cælorꝝ conditor natus est. hic iuolutus pānis: hic uisus a pastoribus: hic demonstrat ab stella: hic adoratur a magis: & puto sanctior locus est rupe tarpeia: quæ de cælo sæpius fulminata ostendit deo displicer. Est qdem ibi sancta ecclesia sunt trophœa apostolorꝝ & martyrꝝ. Est xp̄i uera confessio: & apostolorꝝ p̄dicata fides: & gentilitate calcata in sublime quotidie erigit uocabulum xp̄ianū. Sed ambitio: potentia: magnitudo urbis: uideri & uidere: salutari & salutare: laudare & detrahere: uel audire: uel ploqui: & tantam hoīum frequentiam uidere a ppposito monachorꝝ & a qte aliena sunt. Aut. n. uidemus ad nos uenientes: & silentium p̄dimus aut si non uidemus supbiæ arguimur. Interdum ut uisitantibus reddamus uicē: ad supbas fores pgimus. inter linguas rodentium mistrorꝝ postes ingredimur deauratos. In xp̄i ergo uilla: ut supra diximus: tuta rusticitas est extra psalmos silentium est. Quocūq; te uerteris: arator stiuam retinens alleluia decantat. Sudans messor psalmis se aduocat: & curua falce attondens uites uinitor: aliquid dauiticū canit. Hæc sunt in hac puincia carmina. hæ ut uulgo dicitur: amatoriæ cantiones.

Ad Exuperantium exhortatoria: ut abiecta militia sæculi ac spreto cōnubio deo militet.

Nter oĩa quæ mihi sancti fratris tui qntiliani amiciciæ p̄stiterunt: hoc uel maximū est: q̄ te mihi ignotū corpore: mente sociarūt. Quis enim non diligat eum. qui sub paludamento & habitu militari agat opera pphetarꝝ. & exteriorem hoīem aliud pmittentem uincat interiori homine q formatus est ad imaginē creatoris. Vnde & prior ad officium puoco lr̄arꝝ: & p̄cor ut mihi occasionem tribuas sæpius rescribendi. quo de cætero scribam audacius. Illud autem prudentiæ tuæ breuiter significasse sufficiat: ut memineris apostolicæ sniæ. iunctus es uxori: ne q̄ras solutionem: solutus es ne q̄ras uxorem: ideſt alligatōem; quæ solutioni contraria est. Qui igit seruit officio coniugali: uinctus est. qui uinctus est seruus est. Qui autem solutus est: liber est. cum ergo xp̄i gaudeas libertate & aliud agas: aliud repromittas: ac ppemodum in Δωματι constitutus sis: non debes ad tollendam tunicam tecta descendere: nec respicere post tergum: nec aratri semel arrepti stiuam dimittere: sed si fieri potest: imitare ioseph: & ægyptiæ dominæ pallium derelinque: ut nudus sequaris dominum saluatorem: qui dicit in euangelio. Nisi quis diminerit omnia & tulerit crucem suam: & secutus me fuerit: non potest meus esse discipulus. Proiice sarcinam sæculi: ne q̄ras diuitias: quæ camelorꝝ prauitatibus comparantur. Nudus & leuis ad cælum uola. ne alas uirtutum tuarꝝ auri deprimant pondera. Hæc autem dico. non quo te auarꝝ didicerī. sed subintelligam iccirco adhuc te militiæ operam dare. ut impleas sacculum quem euacuare dominus p̄cepit. Si igitur qui habēt possessiones & diuitias. iubentur oĩa uendere & dare pauperibus & sic sequi saluatorem. dignatio tua aut dilues est & debet facere quod p̄ceptum est. aut adhuc tenuis. & nō debet q̄rere quod erogatura est. Certe xp̄s pro animi uoluntate oĩa in acceptū refert. Nemo apostolis paupior fuit. & nemo tantum p domino dereliquit. Vidua illa in euangelio paupcula. quæ duo minuta misit i gazophylatium. cunctis p̄fertur diuitibus. qa totū quod habuit. dedit. & tu igitur eroganda nō q̄ras. sed q̄sita iam tribue. ut fortissimū tyrunculū suū xp̄s agnoscat. ut lætus tibi de longissima regione uenienti occurrat pater. ut stolam tribuat. ut donet annulum. ut imolet p te uitulum saginatū. ut expeditum cū sancto fratre qntiliāo ad nos cito faciat nauigare. pulsaui amiciciarꝝ fores. si aperueris. nos crebro habebis hospites.

Ad Præsidium diaconū de rōne cærei paschalis pcunctantē scribit. & solutōe dimissa ad contemptum sæculi & heremiticam uitam hortatur.

Ieronymus. Præsidio fratri salutem. Nulla res uetus inqt comicus: tam facilis é: qn difficilis fiat: quā inuitus facias. Quod si ille rem facilem difficulter fieri iuito aīo putauit. qd me facere posse æstimas in re maxima. & nullius unq̄ ediserta eloquētia? Nam his qcunq; uoluerint de laudibus cærei dicere: plenisq; ut aiunt uentis ingenii sui ītendere uela: & quasi q̄dam pelagi alta penetrantes: uicina abscondere littora: statim in oīonis foribus renidet clamor forꝝ: pratorūq; descriptio: & in modū sonantis aure molliter uerba cadentia: dum describuntur apes: q̄ sine coitu generātur: & generant: quod solæ a concubitu liberæ natos ore legunt: arte componunt: & quadam rōne uitali: animas apiculis: nō de suis inserunt. Præterea uirgilii totus georgicorꝝ liber pfertur in medium. Rex aduolans agmen inducit: tantoq; strepitu diuersa narrantur munia: ut militaribus castris interesse te credas. Sed cum hæc audieris. siue legeris laudabis oratoris eloquentiam. & ut breuiter signē. puta te quintiliani controuersiam recordari in qua pauper causatur: dolens ob interitum apum: flores ab impotentissimo diuite uenenatos. Esto hæc iocunda sint. & aurem composito pede mulceant. quid addico? Nunquid ad ecclesiæ sacramenta? Nūquid ad tempus paschæ: cum agnus occidit? Cum accinctis lumbis carnes cū ossibus deuorantur? Cum tacente epō. & psbyteris in plæbeium quodāmodo cultum: redactis leuita loqtur. docetq; quod pene nō didicit. & festissimo p̄dicans tempore; toto deinc anno iusticium uocis eius idicitur. Vides ne q̄ grandia sint? Intelligis te difficilia postulare? In eodem quippe momento: & p̄dicanda conscribere: & cur ita prædicta sint docere: omnium difficillimū est. Nam illud quod pene me præteriit: diuinis magis q̄ humanis uocibus disserēdum est. Lege pētateucum. instrumentum uetus percurre. Nusq̄ in dei sacrificiis mella: nusq̄ cæræ uisum: sed lucernarum lumina: & oleo fotos uidebis igniculos. Quid causer de ueteri testamento. Nouos percurre libros. hi ut opinor: sunt euangelia quatuor: apostolorum actus epistolæ ioannis: apocalypsis. Nihil præter ista: nūquid ali-

cubi cæreus? Nonne in fine euangelii detonantis inter ſeptem candelabra: & lucernas aureas ſponſus reuela 305
tur in cælis? Ad hæc reſpondebis: & ego a te iccirco fieri poſtulaui quia ſciui eſſe difficile: qđ petebã. Breui-
ter oĩs ſoluit̃ q̃ſtio: & par pari referť ſnĩa: & ego me iccirco facere debere non putabo qa rem difficillimam
poſtulaſti: attamen ne cauſando differã: ſi corã pariter fuerimus, audies uniuerſa quæ ſentiã: ut ſiqd forte ne-
ſcimus: in tua aure moriať. Nã qui ſcribit: multos ſumit iudices: alius in alterius lruet ac craſſať ingenium:
ille ſi unus ſermo defuerit: quaſi claudam oratiunculam diffugiet. Alius ſi paululum ſe eloquentis cothur
nus extulerit: non p̃ſb̃m latrabit eſſe: ſed rhetoré, itaq; ſi uis te mihi hoc obligari munere: placẽtinas deliti
as deſere: ſectare abrahæ habitũ: relinque natale ſolũ ſpretiſq; urbibus ad deſerta ſecede: ut poſſis orare cũ
xp̃o: erit qdẽ durus: & mucidus: & hordeacius forte panis, ſed delicatũ militẽ rex non amat hieruſalẽ. Quæ
ſimilã: & mella: oleũ mãducauit: fornicationis arguiť: non q; mali ſint cibi: quos p̃na ĩdulget clæmentia ſed
q; mollis p̃liator ad primã ſtati aciem concidat: & poſt umbrã ſolẽ ferre neqant: poſt ſudarium galeã oneri
potius reputet: qua tutamini: q; ſi exire cupiẽti mater obſiſtit in limine: Loq̃re ei uerbis domini: mater mea
& fr̃es mei hi ſunt: qui faciunt uoluntatem p̃ris mei: qui in cælis eſt. Si uernaculæ: cũ quibus nutritus es: fle
re, & p̃ni ruris memoria: ipſius quoq; domus anguli: & ſecreta retinere te cœperit: in q̃bus infãs uolutatus
es: luſiſti puer: adoleſcentulus laſciuiſti: recordare oés qui nũc accolæ heremi ſũt cæleſtes illos choros: p eoſ-
dẽ erupiſſe tramites: iiſdem inſtitiſſe ueſtigiis: & ut longam or̃onem cõpendio breuiem: epiſtola quippe li-
brum redolere non debet aut parua, aut magna ſunt: quæ tibi deferenda ſuademus, ſi parua non difficile pu
tes parua cõtẽnere, ſi magna maiora magis p̃mia p̃parant. Sed dicis. Volo prius p̃nũ rus uendere: & exiguis
fũptibus congregatis: ſiue uiaticũ uiæ ſternere: ſiue in pauperum uſus me alimoniã p̃parare. Et hic euangeli
cam audi ſententiã. Si uis pfectus eſſe uade uẽde oía quæ habes: & da pauperibus: & ueni & ſeq̃re me. Plures
iam anni ſunt quo cœpiſti ſeruire deo: Mens x̃pm ſeq̃ns nõ diu ſæculi ſuſtinet onus: nec ſe patiť iſtius mũdi
uinculis alligari: q̃n potius eſt timendũ ne dum occaſio diſtribuendi p̃monii p̃tẽdiť: dũ nõ uis rẽ maioris
p̃cii minoris uendere: ſit ĩpedimentũ in propoſito tuo. Decem aliquid emptũ eſt nũmulis uel unũ libenter
accipiã: dũ me ad p̃liũ feſtinantem nullæ p̃pediant moræ. Matthæus ſedens ad telonæum audit. ſeq̃re me.
nunq̃d prius ratiocinia ſupputauit: & reuerſus domum ſuorum paſſus eſt lachrymas: p̃diorũq; actione lici-
ta: nequaq̃ potuit domini ſeq; ueſtigia niſi mundi ſe prius onere liberaret? Ille diſcipulus qui renunciare parẽ
tibus ante cupiebat: uoce ſaluatoris arguiť. Et certe multũ eſt inter eũ: cuius breuis ad domũ recurſus ſtati
uenturi: rep̃hendiť: & te: qui tanto iam tempore aut nõ uẽdis tua: qđ cito poteſt facere: aut nõ facile cõtem
nis: ſed uides multa tibi ĩpedimento eſſe ne facias. Cum hæc legeris: ad aſylũ romuli fugiẽs: & comœdiæ cõ
ſcendens arã: uerbere domini ſæuientis eludis eccleſiam. Totũ deſerere non poſſum. Vereor ne ĩcurram ſa-
crilegiũ: ſi altaria derelinq̃. Euge meus plus de te exacturus ſum: ſi ad uitã monachi clerici aliquid dignita-
tis accedit: ſi in apoſtolico ſtans ordine: quotidie x̃pi corpus pia plæbi famulatione diſtribuis. Sed conſidera
obſecro: ſatis eſſe difficile locũ ſtephani ĩplere: uel pauli: in angelico ſtare miniſterio: & populos ſubiacentes
cãdenti deſup ueſte deſpicere. Præcioſũ eſt margaritũ ſed cito frangiť: fractũq; nõ põt inſtaurari. Nauis q̃is
ſit rudis: & ſolidis confixa clauis tumentes fluctus tabulata non ſentiant: cito tamen ſi piculoſe nauigat: pfo
rať: & licet plenis uentis lucroſius ad optata pueniat: tamen magis ſecuræ ſunt aquæ tranquillæ: & ut apti-
us loquar: plus te qdem dicis hr̃e mercedis: ſi ĩ media urbe conſiſtens: monacho; uitã uictites? Hæc ſũt ue
ra: quæ dicis: ſed non tã facile explenť ope: q̃ dicto. Vt enĩ cætera ptermittã quæ nos ab auſteriori uita retra
hunt: illud ĩfetã: ad cuius cõparationẽ: etiam quæ diſſimulaueri: ĩmo timuerim dicere: ĩtelliges. Alius bar-
bam cædit æqualiter & hilaritatem frontis nitenti deſup coma ꝓtegit. Tu ſi paululũ ut nos ſolemus face-
re ruſticani capillũ uſq; ad cutẽ p̃ſequeris: riſũ p̃bebis: oĩbus. Quod ſi pulla fuerit tunica: etiam p̃teruntium
digitis denotaberis. Caue inq̃: ut non ſtricte ſint calige: ne crura non cadeant. niſi formoſus fueris: ſanctus eſ
ſe non poteris. Aliquis ĩuitat de optimatibus ad prandium: oés uotiuis ꝓgunt feriis: certe aut eũdum tibi ẽ:
aut negãdum. Si ieris: aut eiſdem cibis ueſceris aut aliis. Si aliis cõuiuarum offendẽť oculi. Si iiſdẽ: perit abſti
nentia. q; ſi ire nolueris: tunc miſer in prandio comederis. ad ſingulas quaſq; phialas & delibuta mellis urna
potaberis. Alius in tuũ uultũ cauillabiť ille inceſſum ridebit: hic habitũ. & imitatores forſitã iudæorũ non-
ne hic eſt iquiẽt filius fabri? Nonne fr̃es eius & ſorores apud nos ſunt? Ego illũ memini ante tot ferme an-
nos: illud feciſſe turpe: dixiſſe turpius: alius furẽ clamabit & mœcchum. ſeq; ſceleris finget fuiſſe particip̃.
Omnia pariter prandia conſonabunt: & in te temulentiũ conuiuium diſſolueť. Quod ſi ſuillis abſtinueris
carnibus: & non crebro balneas frequentaueris: tunc uere per omnes colũnas manichæi titulus aſcribeť. Si
uolucrum edulium refutaueris: & tenellas columbas: craſſoſq; turtures expetenti gutturi durior dominus
denegaueris: ſacrilegii crimen affigetur. Statimq; aient. Hi ſunt qui creatorem mundi contemnunt: in uſus
noſtros facta ſunt omnia. Audiui domino teſte non mentior: quendam in ſuam gulam diſertum: cum me
rumore cognouiſſet eſculentioribus cibis abſtinere. Dicere. Nunquid porcellus ideo factus eſt. ut togatus ĩ
ſenatu ſniam diceret? Quod uidelicet me ſtultitiæ condemnaret: qui putaret: ea quæ ſunt ĩ hominum uſus
creata. nõ ſumere. Hæc & iſtiuſmodi: cum uitam in urbibus laceret bonam. quid facies frater in medio. Aut
uitiis: aut anathemati colla ſubmittes ideſt aut ſectaberis quæ ſunt aduerſa continentiæ. aut ſi facere nolue-
ris. ipſe damnaberis. prætermitto crebras ſalutationes: obſequia matronarum: uariaſq; illecebras. quibus eti
am rigidiſſimi emolliuntur animi. & ſireneo cantu ad naufragia pertrahuntur. q; ad ſpecioſas quaſq; for-
mas oculus ſæpe inuitus abſtrahitur. q; aures obſcœna dicta feriunt. nunc illud affirmo. q; etiam ſi iſta nõ
eſſent. ad comparationem tamen ingentis boni. minora diſerere debueras. Adde q; diaconus es: & abſceſ-
ſum tuum eccleſiæ damna non ſentiẽt. Helias uixit in heremo. heliſæum prophetarum ſecutus eſt chorus.

Præcurſor domini ioannes nutritus ſolitudine:ad hoc tantum deſcendit ad iordanis ripas:ut populos argueret confluentes:& phariſæos itelligeret clericos iudæorum:& generationes uipereas denotaret. Nuper ægypti deſerta uidiſti.Intuitus es angelicã familiam.Quanti ibi flores ſunt?Quam ſpiritalibus gemmis prata uernantia?Vidiſti ſerta:qbus dominus coronaſ.Ille tibi ī pectore ignis æſtuet.Illa quotidie cogita:tracta: deſidera:& quaſi quodam carcere detentus exclama heu me quia ꝑgrinatio mea ꝓlongata eſt.Et in paradiſũ mente conſcendens:totiens in terra non eris:quotiens terrã deſpexeris.Eadem nobis certe: cũ his qui habitant ꝑ deſerta:cõditio eſt.iiſdem ifirmitatibus uel uirtutibus ſubiacemus.Si te aquæ potus uexat.q̃ti nobiliores.non dicã uina neſciunt.& carniũ ignorant cibos.Sed iſuſo tantum legumine ſuſtentaſ?Si balnearum te lauacra ſollicitant:q̃ti principes ciuitatũ:ſiue ob culpam ꝓpriam:ſiue ob inuidiam:ad inſulas deportati:ſine ꝑmio futuraq; mercede abſq; balneis ꝑſeuerant?Nemo id neceſſitate pati non põt:qd' ꝓ deo uolũtate pati detractat.Habebis cellulam:quæ te ſolum capiat:imo non eris ſolus angelica tecũ turba uerſabiſ. Tot ſocii:quot ſancti. Leges euangelium:fabulabiſ tecum ieſus.Replicabis apoſtolos:uel ꝓphetas.Nunqd poteris talem aliũ tuis ſermonibus hñe conſortem?Terra ſumus:& cinis:& ꝑ omnia momenta de nſa ſalute ſuſpenſi:continuo in puluerem diſſoluẽdi:qd retractamus faceſ de neceſſitate uirtutẽ?Certe quãdoq; moriendum eſt:ſtercoribus plena uitalia.quæ nos quotidie nſæ cõmonent uilitatis:in ſimilem putredinem oẽ ſecum tractura ſunt corpus.q̃cito relinquamus mundi anguſtias:& ſi forte ob continentiam(qd' tamen raro accidit)dolore ſtomachum:æſtuaſ febribus cœperimus:ꝓpetuæ uitæ ianuam morbum putemus: plenãq; uictoriã:quia ſcriptura docente cognoſcimus:nullum ante uitæ huius finem:plene beatũ eſſe dicẽdum. Quanti in mediis opibus & iter inſulas conſulatus repentina morte ſubtracti ſunt?Nuper iperator Valentinianus:cum aduerſus Sarmatas quandoq; propter Illyrii uaſtationem ī conſiſtorio ſæuus ifremeret: & totius gentis excidium rigidus minaret:ſanguine erũpente diſcrepuit.Quid loquar de ſre eius:quẽ contra regale faſtigium:Thraciæ ignis abſorbuit?Necdum annus cõpletus eſt:quo principem Gratianũ ꝓdente exercitu ſuo ante fœda captiuitas:dehinc miſerabilior oppſſit iteritus.Et ut iſta taceã:etiam q cõi fine perierũt: poſt mortem pari cũ omnibus conditione ſociant. Quod ne quiſq̃ eoꝝ quidem in die iudicii minimo de monachis cõparabiſ.Sectemur ſaltem mulierculas:ſexus nos doceat ifirmior.Quãtæ diuitiis pariter & nobilitate pollentes(nolo enī uocabula dicere ne adulari uidear)relictis facultatibus:pignoribuſq; cõtẽptis:id factu facile iudicauerũt:quod tu proprio putaſti more difficile?Id de cærei carmie diſce.Illud tibi de uariis floribus lumen exorna.Eſto & ipſe apis Delboræ:uictoriã imitare:Barach tecum Siſaram perſequatur:& liberato iſrael iudicum carmẽ ingemines:& xp̃i mella componas.Si ſic lampadem p̃pares:ſponſo uenientem non dormies:ſed cubiculum regis intrabis.Plura cum dicere uellem:& te mecum tali exhortatione retinere;ſubito nunciatum eſt aſellos eſſe conductos.qui me romam uſq; ꝓtraherent.Itaq; inuitus placentiam te remitto.Pelicani cum ſuos a ſerpente filios occiſos mortuos ſueniunt:lugent:& ſe & ſua latera ꝓcutiũt: & ſanguine excuſſo ad corpora mortuorum:ſic reuiuiſcunt. Aquila quando ſenuerit grauant' ipſius pẽnæ & oculi:quæritq; fontem:& erigit pennas:& colligit in ſe calorem:& ſic oculi eius ſanant'.& in fontem ſe ter mergit:& ita ad iuuentutem redit.Phœnix auis eſt in idia:& ꝓ quingentos annos de libano iplet ſe aromatibus: & ſic nidificat.Et idicat ſacerdoti Heliopolitano menſæ Famenoth aut Farmuth.Implet aram ſacerdos ſarmentis:& ibi confert phœnix aromata:& electrũ aræ iponit.Et primo ſolis ortu phœnix qdem mouet pennas:ſolis uero calore accendiſ electrum:& ſic exuruntſ aromata:& ipſa phœnix incendiſ.Craſtino die de cinere gigniſ uermis:ſecundo pennas affert:tertio ad antiquam redit naturam:& ſic ad ſua loca reuertiſ.Anguis quando ſenuerit ꝓdit aſpectum.Et ſi uoluerit redire ad iuuentutem:ieiunat quadraginta diebus:ut laxeſ pellis eius.& ſic anguſtum foramen inquirit:ut dum nitiſ exire inde:pellẽ ſenectutis dimittat. Coluber ad bibendum ueniens:in aqua uenenum deponit:ne eum uenenum aqua concretum occidat.Nudum hominem timet:ueſtitũ ꝑſequiſ:caput tamen ſuum cælat:quando ꝓcutiſ:ubi ſcit eſſe mortem ſuam: Serpens quidem ſi ſemel calamo ꝓcutiaſ:moriſ:ſin uero iterum percutiaſ confirmaſ:brumali tpe infirmior efficiſ: & a ſoricibus deuinciſ.Igiſ ante hyemẽ circa ſe colligit ſegetes:ut illis eſcam p̃beat. Viperæ per os coitũ faciunt:maſculi mortem contemnunt:ſed fœmina ī ipſo coitu:ſiue magna dulcedine exagitata: ſiue futuri ꝑſciens piculi dum abſorbet ſemen:caput maſculi excidit:& ſic eũ occidit.Sed cũ conceperit:uiſcera illius ab ipſis quos conceperit:comeduntur:& ſic matrem occidunt.Formicæ quæ nil portãt:non rapiunt onera earum:quæ portant:ſed cum depoſuerint triticũ:diuidunt grana timentes:ne ſi fuerit pluuia floreſcant. Vulpes ſi diu eſurit:uolutat ſe in puluere:& fingit ſe mortuam ergo uolatilia ueniunt:& dum uolũt illã comedere comedunt'.Vulpecula cum leporibus ludit:& ſic illos occidit.Panther pardo ſimilis eſt:& eſt uarii coloris:& mitis.Si ſaturatus fuerit:tribus diebus dormit.Poſt tertium diem lauat ſe:& clamat: & ſic odorem ſuauem emittit:& cõuocat omnes feras:quæ odore ducunt'.Et eſt omnibus feris amicus:ꝑter draconem & aſpidem. Teſtudo marina quæ eſt grandis ut inſula:dum emergit de alto oſtendit ſe in ipſo mari tanq̃ petram;nec ſe mouet inde quoaduſq; homines naues ligent:& cum hæc ſenſerit trahit ſe ī altum:ſed cum eſu rierit apit os:& bonũ odorem reddit:ad quem piſces cæteri colliguntſ.Perdix aliena oua caſefacit:furatis ſuis,ſed cum creuerint in nido pulli euolant:& ad parentes ſuos redeunt:mentitũ parentem omittentes.Perdices ſibi inſidiant'.& ſi afferant illos ad ſiluam:qui eos habent:uocem emittunt abſconſi:& ſic cæteri ueniũt: & retibus capiũt':plus pedibus q̃ pẽnis fugiũt aucupantes.Et ſi ad hoc fuerint:ut capiaſ:ſimilem ſibi colorẽ lapidẽ q̃runt:& ibi ſe ſupinos ponunt.Vulſ cũ cœperit oua edere:primũ de terra idiæ euſtochium ſumit:& eſt tanq̃ nux.& intus habet aliqd qd' mouet':& ſonũ reddit.& hoc ſibi apponit:& multos qdẽ facit fœtus: unus uero remãet. Myrmicoleon ab ante leo;retro formica:de duabus feris naſciſ:eſca uero ipſius ī primis

eſt lac mris:ideſt formicæ nutrif enī mater legumine tanq̄ formica:ſub ea conditione quam noſti. O quotieſcūq; hanc epiſtolam legeris totiens te ſcias:quod pollicitus es:eſſe uenturū.

Beati Hieronymi pſbri ad ruffinū preſbyterū cuius ad oriēte gratulaf aduentū:cui uitam uirtuteſq; Bonoſi quondā contubernalis ſui deſcribit,q ſæculo contépto ad heremū uolauerat:ubi plura de laudibus heremi & uitæ contemplatiuæ ponunf.

PLus deū tribuere q̄ rogaf:& ea ſæpe cōcedere:quæ nec oculus uidit:nec auris audiuit: nec ī cor hois aſcéderūt:licet ex ſacroꝝ miſterio uoluminū ante cognouerī:tamē ī cauſa ꝓpria nūc ꝓbaui ruffine chariſſime. Ego enī q audaci fieri ſatis uoto credebā:ſi uiciſſitudie lrāꝝ imaginē nobis præſentiæ metiremur:audio te ægypti ſecreta penetrare:monachorū iuiſere choros: & cæleſté ī terris circuite familiā. O ſi mihi nūc domius ieſus xp̄s uel philippi ad Eunuchū:uel abacuch ad danielē trāſlationē repéte cōcederet:q̄ ego nūc tua arctis ſtrīgerem colla cōplexibus,q̄ illud os qd' mecū uel errauit aliquādo:uel ſapuit:ipreſſis figerē labiis. Verū qa non tā te ſic ad me uenire:q̄ ad te ſic ire non mereor:& iuali dū etiā cū ſanū eſt:corpuſculū crebri fregeī morbi:has mei uicarias:& tibi obuias mitto,q̄ te copula amoris ĩnexū ad me uſq; ꝓducāt. Pria ĩopinati gaudii ab Heliodoro fre mihi é nunciata fœlicitas:nō credebā certū: qd' certū eſſe cupiebā:præſertī cū & ille ab alio ſe audiſſe diceret:& rei nouitas fidē ſermonis auferret. Rurſū ſuſpenſā uoto nutāte menté qdā alexādrius monachus:q ad ægyptios cōfeſſores,& uoluntate iam martyres:pio plæbis fuerat tranſmiſſus obſeqo:manifeſtus ad credulitatem nuncii auctor ĩpulerat. Fateor & ī hoc meam labaſſe ſniam. Nam cū & pr̄iam tuā ignoraret & nomē:ī eo tamē plus uidebaf afferre:q; eadē aſſerebat:quæ iā alius īdicauerat. Tandē plenū & ueritatis pōdus erupit. Ruffinū enī nitriæ eſſe:& ad beatum prexiſſe maccharīū:crebra cōmeantiū multitudo referebat. Hic uero tota credulitatis frena laxaui. & tunc uere ægrotū eſſe me dolui:& niſi me attenuati corporis uires quadam cōpēde ꝓpediſſent:nec mediæ ſeruor æſtatis:nec nauigantibus ſemper incertū mare:pia feſtinatione gradiēti:ualuiſſet obſiſtere. Credas mihi fr̄: non ſic tépeſtate iactatus portū nauta ꝓſpectat:non ſic ſitiētia ibres arua deſiderat:non ſic curuo aſſidēs littore anxia filiū mr̄ expectat,poſtq̄ me a tuo latere ſubitus turbo cōuulſit:poſtq̄ glutio charitatis hærentem ĩpia diſtraxit auulſio. Tunc mihi cæruleus ſupra caput aſtitit imber. Tunc maria undiq; & undiq; cælū. Tandem ī īcerto pegrīationis erráti:cū me Thracia Pōtus atq; Bithynia totūq; Gallatiæ & Cappadociæ iter: & feruido Cilicum terra fregiſſet æſtu:ſyria mihi uelut fidiſſimus naufrago portus occurrit,ubi ego q̄cquid morborum eſſe poterat exptus:ex duobus oculis unū perdidi. Innocētiū enī patrē aiæ meæ repentinus febrium ardor abſtraxit,nunc uno & toto mihi chariſſimo lumīe euagrio noſtro fruor: cui ego ſemper infirmus qdem ad laboré cumulus acceſſi. Erat nobiſcū & helias ſancti melanii famulus:q puritate morum maculā ſeruitutis abluerat:& hic necdū obductā reſcidit cicatricē. Verū q de dormientibus contriſtari apoſtoli uoce ꝓhibemur:& nimia uis mœroris læto ſupueniente nuncio tēperata eſt:īdicamus hæc tibi:ut ſi neſcis diſcas:ſi ante cognouiſti pariter gaudeamus. Bonoſus tuus imo meus & ut uerius dicam noſter: ſchalā p̄ſagatā iacob ſōniante iā ſcandis:portat crucé ſuā:nec de craſtio cogitat:nec poſt tergum reſpicit. ſemīat ī lachrymis:ut ī gaudio metat,& ſacro moyſi ſerpenté ī heremo ſuſpendit. Cædant huic ueritati tā græco q̄ romano ſtilo mendaciis ficta miracula. Ecce puer honeſtis ſæculi nobiſcū artibus iſtitutus:cui opes affati: dignitas apprīe iter æquales erat:cōtépta mr̄e:ſororibus:& chariſſimo ſibi germano iſulam pelago circūſonā te naufragam:cui aſperæ cautes & nuda ſaxa & ſolitudo terrori eſt:quaſi quidam nouus paradiſi colonus incedit. Nullus tibi agricolaꝝ:nullus monachorum:nec paruulus quidem qué noſti Oneſinus:quo uelut frē ī oſculo fruebaf:ī tanta uaſtitate adhæret lateri comes. Solus tibi imo iā xp̄o comitante nō ſolus:uidet gloriam dei:quam etiā apoſtoli niſi ī deſerto nō uiderāt. Nō qdé cōſpicit turritas urbes:ſed in nouæ ciuitatis cē ſu dedit nomen ſuum:horrent ſacco mēbra deformi. ſed ſic melius obuiam chriſto rapieī ī nubibus. Nulla euriporum amœnitate perfruitur:ſed de latere domini aquam uitæ bibit. Proponatur tibi ante oculos amice dulciſſime:& in præſentiam rei totus animo ac mente conuertere. tunc poteris laudare uictoriam: cū laborem p̄liantis agnoueris. Totam circa iſulam fremit iſanū mare,& furioſis montibus illiſū ſcopulis æquor reclamat. Nullo terra gramie uiret:nullis uernās cāpus denſatur umbraculis. abruptæ rupes quaſi quēdam hòrroris carcerem claudunt. Ille ſecurus:itrepidus: & totus de apoſtolo armatus:nunc deum audit dum diuina relegit:nunc cum deo loquitur cum dominum rogat.& fortaſſe ad exemplum ioānis,aliquid uidet:dū ī inſula commoraf. Quas nunc diabolū nectere credis trichas? Quas parare arbitraris iſidias? Forſitan antiquæ fraudis memor famé ſuadere tentabit:ſed iam illi reſponſum eſt:nō ī ſolo pane uiuit homo. Opes forſi tan gloriāq; proponet ſed dicetur illi:qui cupiunt diuites fieri:icidūt in muſcipulas & tentationes. Et mihi gloriatio omnis in chriſto eſt. Feſſa membra ieiuniis morbo grauante concutiet:ſed apoſtoli repercutietur eloquio. quando enim infirmor:tunc fortior ſum,& uirtus ī ifirmitate perficif. Minabif mortē:ſed audiet Cupio diſſolui:& eſſe cū xp̄o. Ignita iacula uibrabit:ſed excipientur ſcuto fidei. Et ne multa replicem: ipugnabit ſathanas. ſed tutabif xp̄s. Gr̄as tibi domine ieſu:q; in die tuo habeo:qui pro me te poſſit rogare. Scis ipſe(tibi enī patent pectora ſingulorum:qui cordis arcana rimaris:qui tantæ beſtiæ aluo icluſum ꝓphetam ī profundo uides)ut ego & ille pariter a tenera infantia ad florentem uſq; adoleuerimus ætatem:ut iidem nos nutricū ſinus:iidem amplexus fuerint baiuloꝝ,& dum poſt romana ſtudia adirem ſemibarbaras ripas: eodē cibo pari frueremur hoſpitio:ut ego primus cœperī uelle te colere. Memento q̄ſo hūc bellatoré tuū mecū quondā fuiſſe tyroné. habeo ꝓmiſſū maieſtatis tuæ. Qui docuerit & non fecerit: minimus uocabif ī regno cælorꝝ. Quia aūt docuerit & fecerit: maxius uocabif ī regno cælorꝝ. Fruaf ille uirtutis corōa:& ob quotidiana martyria ſtolatus agnū ſequaf. Multæ,n.ſūt māſiones apud p̄rem:& ſtella a ſtella differt in cla-

ritate.Mihi cõcede ut iter ſctõꝝ caput poſſim leuare calcanea.ut cum ego uoluerĩ:ille ꝓfecerit.mihi ignoſcas: qa iplere non potui:illi tribuas p̃miũ qđ̃ meret̃.Plura fortaſſe q̃ epiſtolæ breuitas patiebat̃ longo ſermone ꝓtraxerĩ:qđ̃ mihi ſemper accidere cõſueuit:quando aliqđ de Bonoſi nr̃i laude dicẽdũ é.Sed ut ad illud redeãt:unde diſceſſerã:obſecro te:ne amicũ q̃ diu q̃rit̃ uix ĩuenit̃:difficile ſeruat̃: pariter cũ oculis mẽs amittat: fulgeat qlibet auro: & põpaticis ferculis coruſca ex ſarcinis metalla radiẽt.Charitas nõ põt cõparari. Dilectiõpcium non habet.Amicitia quæ deſinere põt:uera nunq̃ fuit.Vale ĩ xp̃o.

Paulĩus & Theraſia ad Sebaſtianũ heremi cultorẽ:cuius uitã heliæ & heliſæo ac filiis cõparat ꝓphetaꝝ. & miſteriũ laudat monachi frĩs:illi uictũ miſtrãtis.& utrorũqꝫ oſonũ ſuffragiũ poſtulat.

Ancto & merito dilectiſſimo fri Sebaſtião Paulĩus & Theraſia in xp̃o domĩo ſalutẽ.Benedictus eſt domĩus deus iſrael q elegit te:& aſſumpſit ĩ uas electiõis ſuæ:& ſegregauit ab utero mr̃is antiquæ.& dedit tibi pennas columbæ.ut ab huius ſæculi ſtrepitu procul auolans diceres.ecce uolaui fugiens:& mãſi ĩ ſolitudie:quaſi ſolitudo nõ tua ſit:quæ non deſerta eſt:ſed ſecreta & ab huius mundi tenebris deſolata:a dei lumine frequenter:& a dæmoniis furentibus fugiat̃:atqꝫ ab angelis gaudentibus excolat̃.Ipſe dominus deus noſter donauit nobis:licet longo ĩteruallo diſtantibus appropinquare tibi in dilectione ꝓ odorẽ bonũ notitiæ tuæ:quã ꝓ fratrẽ in domino chariſſimũ uictorẽ accepimus.qui nobis & opus propoſiti tui:& ſecretũ tabernaculi nunciauit:qa ueterum ſanctorum ſtrenuus æmulator ſuper torrentem tibi gratiſſimum ſicut illi quondam filii prophetarũ heliſæo duce ſuper Iordanem pacificã mãſionem & ſpiritalia caſtra poſuiſſes:& diacõus tibi fr̃ Benedictus ſareptenæ illius Sunamitibis obſequio miſtraret.Btũs ille:cui mandauit dominus ſicut uni uolatiliũ cæli:ut te ſicut heliam ad torrentem ſecreto ſedentem:panibus pietatis paſceret:& ad cellulam tuam aſſiduis ſuper hac miſtratione ueſtigiis uelut ad arcã noe fructiferum pii germinis ramum afferens colũba reuolaret.Benedicti uos a domĩo:qui facit unius moris hĩtare ĩ domo:& qui germanitatis uĩculũ duplicauit ĩ nobis:quos in eccleſiæ utero fr̃es fecit:& ſub una fide uaris diſtĩxit officiis:ut ſub diuerſo munere alter alterum paſceretis.Tu illũ ſpiritalibus armis ieiunans & orans iuuares:& ille ĩ te cæleſtia ſibi bona ſereret:dum carnalia tibi alimenta ſuppeditat non indigenti qdem pereuntis eſcæ ſumptu:qa fames tuam iuſticiã & regnũ dei eſurit:ſed tamẽ idem dominus:qui fecit qđ̃ intus eſt:fecit qđ̃ foris eſt ſp̃ũs quidem promptus eſt:caro aũt infirma:ideo uiuentem licet animam in uerbo dei:quod é xp̃s:qui uerus & uiuus pãis eſt:tali remunerat̃ obſequio:ut corpori tuo:ideſt terrenæ ĩ te fragilitati ſeruiat cibis modicis:& ipſe ieiuniorum tuorũ abundantia ſagineſ̃.Ideo enĩ dixit non ĩ ſolo pane uiuit homo:ſed & ĩ oĩ uerbo dei:quia ut ĩfirmioris ſubſtãtiæ noſtræ rationẽ ne eſuriret habuit:perinde & carni panem ipſe creator oſtendit.Sed ne corporis curam animæ præponeremus:quæ uerbo dei paſcit̃:nõ ĩ ſolo pane uictum hominis conſtitutum docuit:quem etſi aĩæ cura nõ q̃rat:tamen corporis natura depoſcit. Ideo benedictus ille:cui ad opes aĩæ proficit neceſſitas conditionis tuæ.qa adhuc homo:& iſto uiſibili pãe paſcendus es:& ſi ĩterĩus æterno illo pane ſatureris.Non enim proficeret ſpiritalis uirtus:niſi ſubeſſet carnalis infirmitas.nec eſſet potens fidelium miſtratio:niſi materiam miniſtrandi plærũqꝫ iopia fr̃na præberet. Vnde & apoſtolus ait.In ſancto cõpenſationem futuram cum eccleſiam dei ad conſolationem iſtius benedictionis hortat̃:& dicit abũdantia ueſtra ſit ad illorum ĩopiã:& ut illorũ abundãtia ueſtræ ĩopiæ ſupplemẽ tũ fiat:adhuc audio dicere ĩ utroqꝫ ueſtrũ diuerſa ioannis & domini forma conſiſtit.Ioannis in deſerto uox clamantis:& domini in templo docentis.& unus ueſtrum ĩ ſeruituté miſterii uocatus é:alter in monachi libertaté: ſed utriqꝫ in unũ dei regnũ & gloriã conuocati.& ambo liberi:qa ambo ſub gr̃a & ambo ſerui: qui ãbo ſub lege fidei. ambo liberi a pct̃õ:ambo ſerui iuſticiæ:& ãbo ĩ ieiũiis domĩo diem ſapitis:& ambo ĩ epulis ſincæritatis domino gr̃as agitis:qui dat eſcam omni carni:& dat eſcam uiuam eſurientibus ueram uitã. Vnus ueſtrum audiuit ut dicat introibo ad altare dei:ad deum qui lætificat iuuentutem meam.Et alter ab eodem propheta didicit dicere:ſingulariter ego ſum:donec tranſeam.Ergo quia ſic electi eſtis:& dilecti domino:ut alter alterĩus onera portetis.& charitate perfecta qua inuicem uos paſcitis:ſuſtinetis:iſtruitis: locupletatis: adipletis legem xp̃i:orate pro nobis.cõſerite ualidas oſonum manus:ut ſupetis multitudinem peccatorum noſtrorum.Ob hoc enim miſericors & miſerator dominus pct̃õribus ſuis ſctõrum notitiam charitatéqꝫ ꝓcurat:& donat:ut etiã ĩexcuſabiles reos p̃potẽs aduocatio meritis dãnationis abſoluat.Maneatis ĩ regno domini:qđ̃ ĩtra uos fecit eſſe per inhabitantem ĩ uobis arabonẽ ſp̃ũs ſancti.ĩ quo clamatis abba pr̃: Benedicti domino filii pietatis & pacis & luminis.

Militem hortat̃:ut relicta ſæculi militia plena diſcriminis æterno regi incipiat militare:perẽne præmium ſuſcepturus.

Tſi ignotus tibi ſim facie:iã tamẽ ĩ corde cognoui:qa filius meus ĩ domĩo chariſſimus uictor referẽs mihi religioſam uitã tuã:fecit ut te q̃ĩs abſẽtẽ cognoſcerẽ:& ſicut cõſorté futurũ ĩ xp̃o diligẽr̃ iciperẽ.Retulit enĩ mihi quomodo & ĩ militia ſæculari ĩ qua adhuc tu teneris: ſocius & ſecutor contubernii tui fuerit.Vnde magis præſumpſi ſcribere ad te per ipſum.Spero etenĩ te ex eadem uia ad uiam noſtram eſſe uenturum.quandoqdem iſtum de tuis ſociis ad nos præmiſiſtĩ:quem pro pignore tuo eccleſia tenet.ut te poſt eũ capiat.Nihil enĩ eſt benedicte fili.quod poſſit aut debeat præferri ei q eſt uerus dominus & uerus pr̃ & ĩperator æternus.cui enĩ rectius uitam noſtram ĩpẽdimus:q̃ illi a quo accepimus:& cui eam uſqꝫ ĩ finem debemus?Quia ipſius beneficio uiuimus.Si tamen ĩ hoc ſæculo ipſi militauerimus:tũc ad ipſum tranſire merebimur.qꝫ ſi magis dilexerimus hoc ſæculum:& maluerimus Cæſari militare:q̃ xp̃o.poſtea nõ ad xp̃m:ſed ad gehennã tranſferemur:ubi pricipium huius ſæculi uertit̃ cauſa. Ideo nec affectum:nec pr̃iam:nec honores:nec diuitias deo p̃ferre debemus:qa ſcriptũ eſt. Præterit huius mũdi

figura.& qui hunc mũdum dilexerint:cum ipso & pibunt.Ideo ipse dominus in euãgelio conteſtaꝫ & dicit. qui amat pr̃em aut mr̃em plus q̃ me:non eſt me dignus.& q non accipit crucẽ ſuã:& ſequiꝫ me:non poteſt meus eſſe diſcipulus.De diuitiis aũt ſæculi huius: quas q̃dã pro ſũmo bono & neceſſario amplectunt:& diligunt:ita dicit.Quia non ꝓderũt theſauri iniqs:iuſticia autem eripit a morte.Et itez̃ per prophetã dicit. Exterminati ſũt oẽs:qui exaltati fuerant auro & argento.In euangelio quoq; clamat:atq; p̃dãnat diuites ſæculi dicens.Ve uobis q ſaturati eſtis:quia eſurietis.Ve uobis q ridetis nũc:quia lugebitis & flebitis.Noli ergo diutius diligere hũc mundum neq; militiam eius:quia ſecundum ſcripturæ auctoritatẽ inimicus dei eſt. quicũq; eſt amicus ſæculi.& qui militat gladio:mortis miſter eſt.Qui autem ſuum uel alienum ſanguinem fundit:hic recipiet fructũ ſtipendiorum.Aut enĩ exitu mortis tenebiꝫ reus:aut crimine.quia neceſſe eſt ut miles in bello:ĩ quo tamen non tam pro ſe q̃ pro alio dimicat:aut ſuam mortem uictus inueniat: aut mortis cauſam uictor acquirat.qa uictor eẽ non poterit:ſi effuſor ſanguis ante non fuerit.Ideo dicit dominus.Nõ poteſtis duobus dominis ſeruire.Sed quia uni deo ſeruiendũ eſt:facile puto poſſe diſcerni:cui potius ſeruiri debeat:deo an mãmonæ:xp̃o an cæſari:cum ipſe cæſar xp̃i ſeruus ſtudeat eſſe:ut aliquarum gentium rex eẽ mereaꝫ.Neq; enĩ qcũq; rex terrenus totius terræ dominus eſt.Xp̃s aũt totius mũdi rex eſt; qa omnia per ipſum facta ſunt:& ſine ipſo factũ eſt nihil:& ipſe eſt rex regum:& dominus dominantiũ.ipſe in terris: ĩ mari:in abyſſis oĩa quæ uult facit.Nunc igiꝫ ſequamur:huic militemus:cui coniunctus nunq̃ diſiungiꝫ miles; qui militãtibus ſibi gloriam uitæ æternæ:honorem regni cæleſtis:& diuitias hæreditatis ſuæ:& diuiæ cognitionis conſortium perẽne largiꝫ.Scriptũ eſt aũt.q pecuniam diligit:non iuſtificabiꝫ.& q terrenas poſſeſſiones concupiſcit:in illis ſicut ſcriptum eſt ĩplanabiꝫ.Nam in eccleſiaſtico per ſalomonẽ loquiꝫ diuina ſapientia. quia multũ ditati ſunt ĩ auri cauſa:& facta eſt in facie illius ꝓditio ipſorũ.Lignũ inquit offenſiõis eius eſt auꝛ:& deiicit illos qui ſectanꝫ illud:ſed nõ oĩs niſi ĩprudẽs diſperiet in illo.quã ob rẽ fuge ab illo fili: ſicut a facie ſerpentis:credens xp̃o:q in euãgelio teſtaꝫ oĩbus hoĩbus.qa nõ ĩ abũdantia cuiuſq̃ uita eſt ex his quæ poſſidet.Sed te forſitã ætatis tuæ fiducia:& ſtipes dignitatũ uel diuitiarũ augmenta ſollicitant. Velut dicas:adhuc iuuenis ſũ:& ĩ tẽpore licet ut parũper militem:& uxorẽ ducã:& filios habeam:& poſtea deo ſeruiam.Ad hæc tibi reſpondet non ego:ſed dominus;qui loquiꝫ in prophetis & apoſtolis ſuis.& propheta dicit:ne tardaueris conuerti ad dominum:nec differes de die in diem:ne ſubito ueniat ira illius.In euangelio autem quo ardore ꝓperandum ſit ad conuerſionẽ oſtendit.A diebus autem ioannis uſq; ad hodiernũ diẽ uim patiꝫ regnũ cælorum:& qui uim faciũt:rapiũt illud. Talis uiolentia grata eſt:quæ neminẽ cõcutit:nullius dãno committiꝫ.In hanc rapinam manus tuas uerte:quæ crimẽ non habet & conſert ſaluteꝫ.Et quid tibi militarium ſtipendiorũ curationes:cũ iuidia uiolẽtiæ curareꝫ.Cum forſitan pro tua honeſtate etiam debitorum moderatus exactor ſis:cũ ſine cuiuſq̃ iuidia:& cũ dei gr̃a poſſis eſſe uiolentus:ut rapias regnum cælorum.Quod ſi patiꝫ & gaudet xp̃s iuadi:qui pro abundantia charitatis & potentiæ ſuæ capax ẽ largiendi qd̃ tenet:& qd̃ donauerit obtinendi:nam quãdo ſanctis ſuis in regno ſuo regnare cõceſſerit:ipſe regnabit ĩ illis quos cõſortes regni cæleſtis aſſũpſerit.Scriptũ eſt enĩ & regnũ dei cũ ſanctis fore:& ipſos ſanctos eſſe regnũ dei.Quod propitio deo cũ cõuerſus fueris:& legendo cognoſces;& credendo intelliges.De ætatis aũt flore primo qs audeat gloriariꝫ Admonet diuĩa ſcriptura dicẽs:Oĩs caro fœnũ eſt:& oĩs claritas eius ut flos fœni: aruit fœnũ:& flos decidit.Sermo aũt domini manet in æternũ.Ideo ꝓpheta:illa potius in q̃bus æterna corporis rediuiui gloria poſt reſurrectionem poſſit manere deſiderãs clamat: q̃ amabilia ſunt tabernacula tua domine uirtutũ:concupiſcit & deficit aĩa mea ĩ atrio domini:& de uiculis cõiugalibus & cæteris tpaliũ rez̃ tam ſpinoſis:q̃ ianibus curis apoſtolus:ĩ quo xp̃s loquiꝫ:admonet ne ĩ lõgũ huius ſæculi tp̃s irrita uota mittamus:& cognoſcere nos iubet:qa tp̃s breuiatũ eſt.& dicit.Reliquũ eſt:ut qui habent uxores tanq̃ non habentes ſint:& q flent tanq̃ non flentes:& q gaudent tanq̃ non gaudentes:& q emũt tanq̃ non poſſidentes:& q utunꝫ hoc mundo tanq̃ non utentes.Quod cum dicit:oſtendit liberos non debere ĩplicari. quando quidem liberari ſuadeat ĩpeditos. Si ergo iã forſitan alligatus es uxori:noli q̃rere ſolutionem. Quod ſi adhuc liber es ab uxore:noli q̃rere ĩplicationẽ.Non enĩ apoſtolus ꝓpter cõiugii condẽnationẽ hoc dicit: quandoquidem huius fœderis religionẽ magno xp̃i & eccleſiæ ſacr̃o cõparat:ſed ꝓpter iſtãtẽ neceſſitatẽ bonũ eſſe aſſerens hominẽ ſic eſſe quẽadmodũ ipſe erat. Volo ĩquit uos ſine ſollicitudie eſſe:hoc eſt ut nihil p̃ter deum & ſaluteꝫ nr̃am cogitemus.Nam uxor & filii q̃q̃ & ipſa dimittimus:nobis pignora data ſũt. Vnde idem apoſtolus ait.Quia tribulationẽ carnis habebũt:qa neceſſitudis nr̃æ carnes q̃to cariores nobis ſũt:tãto magis nos diſcrutiant & fatigant.Nam uxore accepta primũ optanꝫ filii.& ſi non ſuſcipiunꝫ:ſterilitas lugeꝫ.ſi ſuſcipiunꝫ:orbitas timeꝫ.Ac ꝓinde nunq̃ in carnalibus affectionibus ita requieſcit animus:ut cruciatu careat:dum neceſſitudines ſuas aut bonas amat cũ amittendi metu:aut malas odit cũ amittẽdi uoto. In utroq; miſeriis ſuſtinendis ſemper obnoxius.Miſer ẽ enĩ q uxorem bonã perdit: miſerior qui malã poſſidet. Inter hæc duo accidentia ſatis fœlicior ẽ:q utrũq; non nouit.Similiter & de filiis.ſæpiſſime enĩ ſũt miſerrimi parentes:uel qui amabiles habent:quibus orbanꝫ:uel qui tales habent:ut nõ habentibus iuidere cogantur: audi ergo fili mi & iclina aurẽ tuã mihi:& dirũpe oĩa uicula tua quæcũq; ĩ hoc ſæculo te ĩplicatum tenent. Commuta ĩ melius militiã:ut æterno regi icipias militare.Et nũc ut audio qui adiutor & rutator es ciuiũ: fias comes xp̃i.Deinde ĩ hac militia ſoletis ĩ uotis habere hanc officii ꝓmotionem:ut ꝓtectores efficiamini.Si aũt deo te ꝓbaueris:ip̃m deũ icipies habere protectorẽ. Vide ad qualẽ militiã te iuito collegã: ut qd̃ hoium eſſe optas:hoc tibi deus ſit.Quẽ ſi cœperis ſeq;:& ĩ eius comitiua icœpis militare:finis militiæ tuæ erit regnũ non terræ & temporis:ſed æternitatis & cæli.

Epiſtola beati hieronymi de teſtamento geruntii.monet quaſdam uirgines ꝺeo ꝺicatas a pr̃e geruntio

in teſtamento exhæredatas:quæ cum ſororibus in teſtamentaria cauſa ipſum arbitrum delegerant:ut repudiatam propter xp̃m patris hæreditatem non requirant.

Anĉti mei ſẽſus affectu uobis uaco:& ſi interī loco ſegregor.nã & uidere uos mihi uideor & audire:tam me occupatũ habet ueſtra dilectio.Quod ſi uos ī iuicẽ faciatis:tũ illud īpoſſibile per carnem poſſibile reddit ex ſpiritu.ut fiat duoꝝ hominum corpus unũ .Nam ut probem etiam ueſtra mecũ uigilare colloqa:accipite qd de hæreditate:qd ſuggeſſiſtis cogitãti altius uideat: quoniã me etiã ī carnalium arbitrũ p ſpiritalia delegiſtis.poſſẽ quidẽ dicere qs me cõſtituit iudicẽ aut diuiſorẽ inter uos:ſi non ad infideles ꝓceſſiſſet iſta ſnia.Iudæoꝝ enī īcredulitas hac domini reſponſione repcutitur: non ferit.Nam ipſi aliquãdo iudæi in ipſo moyſe uiſitationẽ illã domini nõ uidentes:qua ægyptiũ frīs liberator occiderat.ſeq̃ntiq; die fratrũ diſcordias rixaſq; uolens ſedare:auſi ſunt dicere:Quis te cõſtituit principẽ aut iudicẽ ſuper nos? Ac ꝓinde ſuo illis dominus ore reſpõdit:quo amplius confutarent:ſi proderent fallo ſe q̃rere:quẽ ſpreuiſſent:dicente ipſo:ſi credidiſſetis moyſi:credetis utiq; & mihi.Sed quoniam & ego ueſter ſum:& uos uere ſcio q̃ſtiſſe iudiciũ eius q ægyptium gaudenter occidit:& cũ aduerſario dũ in uia eſtis: mittatis cito cõfœderare concordiam:apud iudæos ſibi ſuã ſniam relinquemus ſuper ipſos:qui eam protulere uiuentẽ.Nos humilibus de domini lenitate dicemus:nobis datũ eſt ſcire myſterium. Ac proinde ut ad exordium diuerticuli reuertamur:hæreditatẽ illã uobis arbitror conténendã: nec aliqd a iudice ſæculi poſtulandũ.Quõ enī nobis illos licet adire.qui etiã ſuo iudicio neſciunt ueritatẽ? Quãdoquidẽ pilatus ex ipſorum curia ſic loquat ad dominũ.Quid eſt ueritas? Nempe hic iudex erat:& negocia cauſaſq; litigantium libripendæ iuſticiæ tanto ſtatuto iure ſoluebat.Et quid hic ualebat facere:ſi non nouerat ueritatẽ? Certe euãgeliſtæ adeo iuſtũ fuiſſe pilatũ cõmemorant:ut innocẽtẽ mallet abſoluere q̃ punire:& tamẽ ueritatẽ quaſi diſcere cupiat īquirit.Nam ueritatis ignoratio interrogationis eſt actio.Quid ergo dicemus? Inanes ſine dubio mortaliũ curas:& uniformẽ mundialiũ rerũ prodidit falſitatẽ.Ibiq; iudicia uera non eſſẽ:ubi ſint mentita negocia:ſeq; ī rebus carentibus ueritate:carere uero iudicio iudicat.Quid enī quaſi nr̃m apud illa tribunalia repetemus.ſi reſcribente apoſtolo nihil ītulimus in hũc mundum.uerũ nec auferre quid poſſumus? Si enī nihil ītulimus in hũc mundũ ueniẽdo:& nihil auferre poterimus abeundo:falſo aliquid noſtrũ hic eſſe dicimus:ubi nobis totus pene mũdus alienus ẽ.De quo nobis quid iudex ſæculi tribuere poterit.ſi nihil natura donauit? Quid pilatus ueritatis īterrogator potius q̃ ꝓlator? Quid inq̃ niſi barabã? Qué iõ iudæi deo cæli p̃ferũt:quia ad iudicẽ ſæculi cõuolarũt.In quo utiq; p̃fidus populus nõ reũ ſed reatũ accepit.Sed hæc de iudicio ſint dicta nõ de negocio.Cæterũ quod ad cauſã pertinet:non ſolũ moneo: ſed obteſtor: ut ſi geruntiũ pro xp̃o offendiſtis:in ea offenſione duretis.Qui enī p̃ſeuerauerit uſq; in finẽ:hic ſaluus erit.Nam ſi cauſa offenſionis eſt xp̃s: amplexandũ eſt īpii p̃ris elogiũ:non dolendũ. Ne recedamus a xp̃o: cui nõ illa exhæredatio recõmendat:ſicut ſcriptũ eſt.Beati eſtis cũ p̃ſecuti uos fuerint:& maledixerint nomini ueſtro ut neq̃ ꝓpter filium hominis.gaudete ī illa die & exultate:ecce merces uŕa multa ẽ ī cælo. Hanc mercedẽ offẽſio illa ꝓuidit:cuius pœnitet ueritatis.Quod ſi uocatæ ad dominũ in imagine leuitarũ ſpiritalibus gladiis corporeos occidiſtis affectus.quẽ p̃fem deſideratis? Vnus eſt enī p̃r noſter qui in cælis eſt:ac ꝓinde domius hæreditas nŕa.In xp̃o enī poſſidendũ eſt qd cũ xp̃o eſt poſſidendũ.Ne reuertamini ad mortuũ:qui ſequimini uiuentẽ: mortui inquit ſepeliãt mortuos ſuos.Ac ſi iampridẽ dixiſtis.pater non nouimus te. ut teſtamẽtũ domini ſeruaretis. quid adhuc repudiati patris quæritis teſtamentũ? Hic ẽ ille gladius:qui a domino per terras:p̃fem a filio ſeparaturus:īmiſſus eſt.Hoc eſt uere circũcidere naturã:qd iudæi forma nõ ueritate cuſtodiunt:& circũcidere cultro petrino.Petra aũt erat xp̃s.Is utiq; qui dixit:Si qs amauerit p̃fem aut mr̃em ſuper me non eſt me dignus.Hoc uos gladio utentes illos imitare leuitas ab anteriore hoſe ꝓfectoris noſtri caſtra currentes:obuios affectus pro domini amore iugulate:& iuxta legiſlatoris īperiũ ptrãſeunte primum uirtutũ exercete cũ reditu:uidelicet ut præterita tranſeuntes:nec ſæculi mirabilibus īhærentes:ubi primũ ad eũ qui nos miſit in mũdũ cũ fœmorali gladio redeamus:reſiſtentes nobis:remoranteſq; nos ꝓpiquum: ꝓximum :fratremq;:ne per hos elongeẽ noſtra peregrinatio perimamus:& hæc a porta faciamus ad portã: ideſt ne cũ in porta oculi fr̃em fuero pſecutus:portã fortaſſe auris obſideat:& per aliam portam p̃termiſſus occurrat.Hæ ſi quidem ſunt portæ animæ noſtræ:per quas ad illam ſæculi blandimenta deſcendunt:& per quas ſenſus carnis introeũt:per quas niſi late ſtrage facta uiam uirtutibus quadam īpietate fecerimus:nunq̃ ad regem ueræ pietatis peruenire poterimus.Quod ubi pro noſtra deuotione fueritis utiliter executæ ſtatim uobis ab ipſo moyſe talis facti laudatore dicetur:īpleſtis hodie manus domino.Hoc eſt ſæculũ:qui uobis cõditione carnalis ſubſtantiæ ꝓpinquus eſt:& ꝓximos occidẽtes actus uŕos:qui máus ſũt:īpleſtis domino: cum illis præter q̃ dominus imperat non annuiſtis.Sic abraham domino dexteram ſuam dum parricidium facere non recuſat:impleuit.qui filii ſui:dum illam deo armat.oblitus eſt.& in præcepti reſpiciens maieſtatem:atrocitatẽ operationis non dignatus eſt retractare.Implentur namq; manus domino:cum domini occupanẽ imperiis:cum domini tradite uoluntati:non hominis incipiunt eſſe:ſed dei.quando non affectui carnis obtemperant:ſed diuinæ ſeruiunt iuſſioni.Sic iudith ob libertatem ciuium uel:ſalutem:ſe ſub ſpecie fornicationis īpleuit deo:& īermis armatum:& uirum mulier occidit.Sic uos domio plenæ carnis affectibus triũphatis:nõ queratis refugam:qui a uobis etiam ſi recurreret:foret occidendus.Remittite palliũ tunicã detrahenti.Pecunia eoꝝ cũ ipſis ſit in interitũ:qui xp̃o pecuniã p̃tulerũt.Exeuntes ſemel de ſodoma cuncta relinquamus incẽdiis.Videt loth uxoris exẽplũ irã domini:quæ in irã quia reſpexit:incurrit.Nolu it uobiſcũ gerũtius in cæleſtibus habere partem.cur uos partem ex cenſu eius deſideratis in terris? Quod ſi ille uŕa glorioſa tãtope contẽpſit.cur nõ uos illius inhonora contẽnitis? Ferte oro uos patienter fidei notas

ſtigmata xp̃iana eccleſiæ pauptatẽ.Ferte inq̃ ipudicoꝝ elogia uirginitatis hæredes.Viſitatas uos eẽ cogno
ſcite:& tanta uiſitatione clarificatas:ne pte cũ ifidelibus habeatis.Mundus iſte uos cũ uro domio nõ agno
uit:ſi de ſæculo eſſetis:ſæculũ uos amaret.Reges ſæculi a filiis ſuis tributa nõ poſcũt.In domibus regũ ſũt:
qui mollibus ueſtiunt.Zebedeus iacobũ & ioannem non ſequit.Sinite geruntiũ in nauicula remanere cũ
retibus:dũmodo cũ apoſtolis:xp̃i iaceatis in pectore.Ve diuitibus:quoniam receperunt cõſolationem ſuã.
Vobis aũt filiæ in futuro conſolatio ura debet:uobis exhæredatio illa futuræ hæreditatis in cæleſtibus ſe-
cit augmentũ.uobis ſua mundus ipſe ſubduxit:ubi uos non ſuas eſſe cognouit.ĩmo diris diues ardoribus
lazaro in ſinu p̃ris abrahæ recũbẽte torquet.Et quid miꝝ ſi pauperculus & peregrinus ĩ terra qdẽ aliẽa ſe-
pulchrũ emit abrahã a filiis heth?O ueritas.nequeo enĩ tẽperare quĩ exclamẽ.O altitudo ſapiæ & ſciæ dei.
Sepulchrũ ſibi patriarcha peregrinus emit.Quid eſt ſepulchrũ? Locus eſt quietis:ubi iuxta mundi rationẽ
defunctorũ corpora collocant.uera ergo intelligentia locũ ſibi requietionis pater abrahã fide ſua & contẽ-
ptu pecuniæ cõparauit.Iſtud ſibi ſepulchrũ & paulinus noſter nuper ipſe diuitiis cũ ſua matrefamilias cõpa
rauit:qui a conuerſatione ſæculi morientes:a mundialibus opibus iam quieſcunt:dicente apoſtolo. Mortui
enim eſtis:& uita ueſtra abſcondita eſt cum xp̃o in deo.Et iterum.Si autem mortui ſumus cum xp̃o: credi
mus quia ſimul uiuemus cum ipſo.hoc eſt illud duplex ſepulchrum:exterioris hominis & interioris quies
una.Nam ſi homo ex duabus ſubſtantiis conſtat:merito & ſepulchꝝ duplex habere debebit: ut cum alter-
utra ſubſtantia ĩ ſuam naturam diſſociata remeauerit:requies utriq̃ non deſit:quoniã cũ ex corpore & ani
ma homo ſit: tamen nec aĩa ſine corpore homo dici põt:nec corpus ſine aĩa homo eſt:cũ tamen aĩa & cor-
pus ſit homo.Sed ubi hoc nomen qd̃ ex duobus noĩbus ſuis ꝓprie tertiũ duorũ cõmixtione pficit: eorum
diſſidio fuerit uacuatũ:ſua ſingulis loca ad requiẽ recẽſent:quoniam utrũq̃ uiuit:& moritur utrũq̃. Nam
ſicut p̃ter hãc uitam alia uita eſt beatoꝝ:ita p̃ter hanc mortem mors eſt alia impioꝝ.Sed inter hanc uitam
& mortẽ atq̃ illã uitam & mortem intereſt hoc:q̃ iſtæ naturæ ſunt:illæ ſunt meritoꝝ:atq̃ ita duplex ſepul
chꝝ naturæ debet & meritis.Hoc ſepulchꝝ ſibi duplex patrefamilias iſti de quibus locuti ſumus prouide
rũt:qui ſenatũ:honores:diuitias:relinquendo mortui illis uidebant:quibus nati eſſe uident etiam dũ uiuũt
mortui.Ecce unũ ſepulchꝝ:in quo conuerſatio ueteris hoĩs:cũ crepũdiis ſuæ nobilitatis abſconditus.Illud
erit aliud:cũ ip̃m corpus quod naturæ lege caducũ ẽ:diſſolutũ reuertet ĩ terram:de qua ſcriptũ eſt.terra es:
& in terram ibis.anima tamen in refrigerio requieſcente.Nam qui duplex ſibi ſepulchrũ uoluerit compara-
re: habebit forſitan iuxta conditionẽ naturæ:ubi corpus mortale cõdat:quando habebit iuxta meriti legẽ
ubi anima requieſcat.Quod quidem ita cõſtitutũ eſt:ut mors iſta:quæ per diſſolutiõem aĩæ generat & cor
poris:media ſit:& duarũ uitarũ.Bis enĩ hominem neceſſe eſt mori:& bis ei uita debet.Nã & beatus paulus
duas breuiter uitas deſignauit:dicendo.Pietas autem ad omnia ualet permiſſionẽ habens uitæ.Et eius quæ
nunc eſt & futuræ.Et beatus ioannes in apocalypſi duas mortes oſtendit dicendo.In eos mors ſecunda non
habet poteſtatem.Secundam enĩ dixit:quia eſt & p̃ria.ſed illud nobis magna ratione tractandũ: & diligenti
circũſpectione prouidendum eſt:an ante iſtam mortẽ:quæ ſeparatiõe ut dixi aĩæ corporiſq̃ generatur: mo-
ri ſæculo huic anathematizatis:ſi poteſt dici oĩbus eius uoluptatibus:quæ nobis extra lineã uitalis ſubſtan
tiæ mundi copiis ſuggerũt malimus:an poſt naturalem interitũ:qui animam corpuſq̃ diſcernit.unde & ĩ-
teritus dicit:q̃ iter ipſa eat:ac medium ſe inter duas ſubſtantias quæ hominẽ ſui cõiugatione faciebãt: terti
um illũ gradũ perfectæ ſubſtantiæ ſublaturus ĩmergat.quoniam qui hic mortuus fuerit:mundi uoluptati-
bus non utendo:& corporis ſtimulos obterẽdo cõſepultus eſſe uidet cũ chriſto:& ſi conſepultus utiq̃ in ſe
pulchro: ſine quo eẽ nõ poteſt ſepultura .Huic & mors alia cõmunis illa debet:quæ animam a uinculis cor
poris ſoluit & liberat:cui corporis æque ſuũ ſepulchrũ & ſua ſepultura debet..His duabus mortibus poſt
geminũ ſepulchrũ beata illa & ꝓpetua uita ſuccedit.Cæterũ qui totũ mundum hic lucrifecerit ambiendo:
rapiẽdo: quoniã hic facta carnis mortificare cõtẽpſit poſt iſtã naturalẽ mortẽ:quã trãſire nõ poſſumus:dici
tur merito uno & ſimplici ſepulchro eſſe cõditus:uel potius eſſe cõmendatus:& ſecũdam mortem miſer ĩ-
currit:quæ plena eſt & dolorũ æternitate & lachrymarũ ꝓpetuitate.Hæc ſũt itaq̃ duo ſepulchra: quæ ſibi
& paulinus uir ſingularis ad imaginem patriarchæ ſollicitiſſimus requiſiuit.unũ ubi & ueterem hominem
cũ actibus ſuis ſpoliatus occuleret:& licet necdũ corpus depoſuiſſet:carnalia non haberet ĩ carne.aliud ubi
corpore ipſo cũ uenerit dominus confringere terram eius:expoſito aĩam collocet ĩ quiete:ut fidei tũc pater
ille hæc filiis:cõtẽptu ut diximus pecuniæ cõparauit:in quo diues cũ paupere non potuit recubare.Huc oẽs
peregrinos mundi:huc egentes:huc etiam exheredatos ꝑ xp̃o ſæcularibus recipiet teſtamentis, ideoq̃ nec
ueſtigiũ habuit in hac terra:quoniã nemo q eum ſequeret inuẽtus eſt. At nunc uos filiæ confidite:quæ ex
eo ueſtigiũ abrahæ ueſtis:exquo de terra non eſſe cœpiſtis.Obſequiũ uolũtati patris ueſtri:cuius corrupte
læ obſecutæ nõ eſtis:qui uobis a filiis heth ſepulchrũ emit.Quod ſibi & cæteris ſuis uoluit cõparare: apud
quos utiq̃ mortuæ eſtis:quãdo cũ eis id quod uiui in mundo poſſederit non tenetis.Gratiaſq̃ illi ſemp agi
te:qui uos hoc fecit ueſtigiũ non habere:ut ibi cũ lazaro ſinũ abrahæ haberetis. Poſſideat ergo ille pecuni
am:uos ſepulchrũ.ille imagines eſcarũ:uos requiem prophetarum.

Vide ad hanc materiam ptinentẽ aliã epiſtolã ad iulianũ de pignoribus.In qua illũ de amiſſis liberis cõ-
ſolat ad cõtẽptum mũdi:& xp̃i militiam cohortat:quæ habet prima iter funebres epiſtolas.

Vita Pauli primi heremitæ præcipue heremi cultoris,a beato hieronymo conſcripta.

NTer multos ſæpe tractatũ ẽ:a quo potiſſimũ monachorũ heręus habitari cœpta ſit.Quidã.n.al
tius repetẽtes:a btõ helia & ioãne ſũpſere pricipiũ.Quoꝝ & helias plus nobis uidet fuiſſe q̃ mo
nachus:& ioãnes ãte ꝓphetare cœpiſſe q̃ natus ẽ.ad quã opinionẽ uulgus oẽ cõſẽtit. Alii aſſerũt

antoniu⁹ huius ꝓpoſiti fuiſſe caput:qđ ex parte uerū é.Non enī tam ipſe ante omnes fuit:qui ab eo omnī
um incitata ſunt ſtudia.Amatus uero & Maccharius diſcipuli Antonii:quoꝝ ſuperior magiſtri corpus ſepe
liuit:etiam nūc affirmant Paulum quēdam Thebeum principem iſtius rei fuiſſe:qđ nō tam nomine q̄ opi
nione nos quoq; cōprobamus.Nonnulli & hæc & alia ꝓut uoluntas tulit iactitant:ſubterraneo ſpecu cri
nitū calcaneo tenus hominem fuiſſe:& multa quæ ꝓſequi ocioſū ē:ĩcredibilia fingentes. Quorum qa ĩpu
dens mendacium fuit:nec refellenda qdem ſententia uideť.Igiť quia de Antonio tam græco q̄ romano ſti
lo diligenter traditū eſt:pauca de Pauli pricipio & fine ſcribere diſpoſui:magis quia res omiſſa erat:q̄ fretus
ingenio.Quomodo autem in media ætate uixerit:& quas a ſathana pertulerit inſidias:nulli hominum cō
pertū habeť.Sub Decio & Valeriano ꝓſecutoribus quo tempore Cornelius romæ & Cyprianus Carthagie
fœlici cruore damnati ſunt:multas apud ægyptum & thebaidā eccleſias tēpeſtas ſæua populata eſt. Votū
tunc xp̄ianis erat ꝓ xp̄i nomine gladio ꝓcuti. Verū hoſtis callidus tarda ad mortem ſupplicia cōquirēs:ani
mas cupiebat iugulare non corpora:& ut ipſe qui ab eo paſſus eſt Cyprianus ait uolentibus mori:non pmit
tebať occidi.cuius ut crudelitas notior fiat:duo memoriæ cauſa exempla ſubiecimus.Perſeueranté igiť ĩ fi
de martyrem:& inter eculeos laminaſq; uictorem iuſſit melle pungi:& ſub ardentiſſimo ſole ligatis mani
bus poſt tergum reſupinari:ſcilicet ut muſcarū aculeis cederet:q ignitas ſartagines antea ſupaſſet.Aliū ĩ iu
uenili ætate florentem in amœniſſimos hortulos ꝓcepit abduci.Ibiq; iter lilia cādētia & rubentes roſas: cū
leui iuxta murmure aquarum ſerpet riuus:& molli ſibillo arborum folia uentus cōſtringeret: ſupextructū
plumis lectum reſupinari:& ne ſe idem poſſet excutere:blandis ſertorum nexibus irretitum relinqui.Quo
cum recedentibus cunctis:ad eum meretrix ſpecioſa ueniſſet:cœpit delicatis cōſtrīgere colla cōplexibus: &
quod dictu quoq; ſcelus eſt:manibus attrectare uirilia:ut corpore in libidinem concitato:ſe uictrix ĩpudica
ſupiaceret.Quid ageret miles xp̄i:& quo ſe uerteret:neſciebat.qué tormenta non uicerant ſuperabat uolu
ptas.Tādé cælitus iſpiratus ꝓciſam linguā morſu oſculātis ſe faciem expuit:ac ſic libidinis ſenſum ſuccidēs:
doloris magnitudo occupauit.Per idem ergo tempus quo talia gerebanť apud inferiorem thebaidam cū ſo
rore iam uiro tradita:poſt mortem amborū parentū ĩ hæreditate locupleti paulus relictus eſt annorū circi
ter.xvi.lr̄is tam græcis:q̄ ægyptiacis appprime eruditus:manſueti animi:deū ualde amans.Et dū ꝓſecutiōis
procella detonaret:in uillam remotiorem & ſecretiorem ſeceſſit. Verū qd non mortalia pectora cogit auri
ſacra fames?Sororis maritus cœpit prodere uelle:qué cælare debuerat.non illum ſororis lachrymæ:nō cō
munio ſanguis:non ſpectans cūcta ex alto deus ab ſcelere reuocauit.Ad hæc inſtabat crudelitas:quæ pieta
tem uidebať imitari.quod ubi prudentiſſimus adoleſcens intellexit.ad montium deſerta cōfugiens dum fi
nem perſecutionis ꝓſtolareť neceſſitatem ĩ uoluntatem conuertit:ac paulatim ꝓgrediés:rurſuſq; ſubſiſtés:
atq; hoc idem ſæpius faciens:tandem repperit ſaxoſum montem.ad cuius radices haud procul erat grandis
ſpelūca:q̄ lapide claudebať:quo réoto ut é cupiditas hominū occulta cognoſcere:auidius exploras aſſaduer
tit itus grande ueſtibulū:qđ apto deſup cælo patulis diffuſa ramis uetus palma cōtexerat: fonté lucidiſſi
mum oſtendens:cuius riuū tantummodo foris erūpentem ſtatim modico foramine eadem quæ aquas ge
nuerat: terra ſorbebat.Erāt præterea per exeſum montem:haud pauca habitacula:in quibus erāt ſcabræ iā
incudes & mallei:qbus pecuniæ oli ſignatæ uiſebanť.Hunc locū ægyptiorū litteræ ferūt furtiuæ monetæ
officinā fuiſſe ea tempeſtate qua Cleopatræ Antonius iunctus é.Igiť adamato:quaſi quod a deo ſibi offerre
tur:habitaculo omnem ibidem in orationibus & ſolitudine duxit ætatem.Cibū & ueſtimentum ei palma
ꝓbebat:quod ne cui ĩpoſſibile uideať.Ieſum teſtor & ſanctos angelos eius in ea heremi parte quæ iuxta ſyri
am ſaracenis iūgiť uidiſſe me monachos:de quibus unus triginta per annos clauſus hordeaceo pane & lutu
lenta aqua uixit.Alter in ciſterna ueteri quā gentili ſermone ſyri cubam uocant:quinq; caricis per ſingulos
dies ſuſtentabať.Hæc igiť ĩcredibilia eſſe uidebunť iis:qui non crediderint:quia omnia poſſibilia ſunt cre
dentibus.Sed ut ad id redeam:unde digreſſus ſum:cum iam centum tredecim annos beatus Paulus uitā cæ
leſtem ageret ĩ terris:& nonagenarius in alia ſolitudine Antonius moraretť:ut ipſe aſſerere ſolebat:hæc ĩ mé
tem eius cogitatio ĩcidit:nullū ultra ſe ꝓfectum monachum in heremo confediſſe. At illi per noctem q̄eſcé
ti reuelatū eſt eſſe alium ulterius multo ſe meliorem:ad quem uiſcendum deberet ꝓficiſci.Illico erūpente lu
ce uenerabilis ſenex infirmos artus baculo regente ſuſtentans:cœpit ire uelle:quo neſciebat. Et iam media
dies coquente iam ſole deſuper feruebat:nec tamen accepto itinere abducebať dicens. Credo ĩ deum meū:
q; ſeruū qué mihi promiſit:oſtendet.Nec plura his cōſpicit hominem equo mixtum: cui opinio poetarum
cētauro uocabulū indidit.Quo uiſo ſalutaris ĩpreſſione ſigni armat frontem. & heus tu inquit. Quanā in
parte hic ſeruus dei habitat? At ille barbarum neſcio quid frēdens:& frangens potius uerba q̄ proloquēs:in
ter horrētia ore ſenis blandum quæſiuit eloquiū:& cum dexteræ protenſione manus cupitū indicat iter:&
ſic patentes campos uolucri tranſmittens fuga:ex oculis mirantis euanuit. Verum hæc utrum diabolus ad
terrendum eū ſimulauerit:an ut ſolet heremus monſtruoſoꝝ animaliū ferax iſtam quoq; gignat beſtiam:
ĩcertum hēmus.Stupens itaq; Antonius: & de eo quod uiderat ſecum reuoluens:ulterius ꝓgrediť: nec mo
ra iter ſaxoſam cōuallē non grādem homūculū uidet:adūcis naribus:fronte cornibus aſpata:cuius extrema
pars corporis ĩ capraꝝ pedes deſinebat.Et hoc antonius ſpectaculo ſcutū fidei & loricam ſpei bonus ꝓlia
tor arripuit.Nihilominus memoratū animal palmarū fructus eidē ad uiaticum quaſi pacis obſides ferebat.
Quo cognito greſſū ꝓſſit antonius:& quiſnam eſſet interrogans:hoc ab eo reſponſū accepit. Mortalis ego
ſum:& unus ex accolis heremi:quos uario deluſa errore gentilitas faunos ſatyroſq; & ĩcubos uocans colit.
legatione fungor gregis mei p̄camur ut ꝓ nobis cōmunē deū depceris:qué ꝓ ſalute mundi olī ueniſſe co
gnouimus:& in uniuerſam terram exiit ſonus eius. Talia eo loquēte lōgæuus uiator ubertim facié lachry-

mis rigabat.quas magnitudine lætitiæ indices effuderat.Gaudebat quippe de xp̃i gloria.& de ĩteritu fatha
næ.ſimulq; admirans.q; eius poſſet ĩtelligere ſermonẽ.& baculo humũ ꝓcutiens aiebat. Ve tibi alexandria.
quæ pro deo portenta ueneraris. Ve tibi ciuitas meretrix.ĩ qua totius orbis dæmonia cõfluxere. Quid nũc
dictura es.Beſtiæ xp̃m loquunt.& tu ꝑ deo portenta ueneraris.Necdum uerba cõpleuerat.& quaſi penni-
gero uolatu petulcum animal aufugit.Hoc ne cuiq̃ ob incredulitatem ſcrupulũ moueat.ſub rege conſtanti
no uniuerſo mundo teſte defendit.Nam alexandriam iſtiuſmodi homo uiuus ꝓductus magnũ populo ſpe-
taculũ p̃buit.& poſtea cadauer exanime ne calore æſtatis diſſiparet.ſale infuſum antiochiam ut ab ĩperato
re uideret allatũ eſt.Sed ut propoſitũ ſequar antonius cepta regione ꝓgebat.ferarũ tantum ueſtigia intuens
& heremi latã uaſtitatẽ.Quid ageret.quo uerteret gradũ neſciebat.iam altera effluxerat dies. reſtabat unũ
ut deſeri ſe a xp̃o non poſſe conſideret.Pernox ſecundas in oratiõe exegit tenebras.& dubia adhuc luce ꝑ-
cul intuet lupam ſitis ardoribus anhelantem ad radicem montis irrumpere. quam ſecutus oculis & iuxta
ſpelunca cũ fera abiiſſet accedens ĩtro cœpit aſpicere nihil curioſitate proficiente tenebris arcẽtibus uiſum.
Verum ut ſcriptura ait ꝓfecta dilectio foras mittit timorẽ.ſuſpenſo gradu & anhelitu tẽperato callidus ex-
plorator ingreſſus:ac paulatĩ ꝓgrediens ſæpiuſq; ſubſiſtens ſonum aure captabat.Tandem per cæcæ noctis
horrorẽ ꝑcul lumen intuitus.dum auidius ꝓperat offenſo pede lapidem in ſtrepitu cõcitauit:poſt cuius ſo
nitũ beatus paulus oſtiũ quod patebat occludens ſera obfirmauit.Tunc uero antonius proforibus corrues
uſq; ad ſextam & eo amplius horã aditũ p̃cabat.dicens.Qui ſim unde cur ueneri noſti.Scio me non mereri
cõſpectũ tuũ uidere tamẽ niſi uidero nõ recedam.Qui beſtias recipis.hominẽ cur repellis?Quæſiui & iue-
ni.pulſo ut aperiat.quod ſi nõ ipetro.hic moriar ante poſtes tuos:certe ſepelies meũ cadauer.
Talia perſtabat memorans:fixuſq; manebat.
Ad quem reſponſum paucis ita reddidit heros.
Nemo ſic petit ut mineꝫ.nemo cũ lachrymis iniuriam uel calũniam facit.& minaris ſi non recipiam:cũ mo
riturus aduenerís ſepeliã te.Sic arridens paulus patefecit ingreſſum.Quo apto dũ ĩ mutuos miſcẽt ample-
xus:propriis ſe ſalutauere nominibus gratiæ domino in commune referunt.Et poſt ſecundum oſculũ reſi-
dens paulus cum antonio ita exorſus eſt.En quẽ tãto labore q̃ſiſti putridis ſenectute mẽbris operit inculta
canicies.en uides hominem puluerem mox futurum.uerũ qa charitas oĩa ſuſtinet.narra mihi q̃ſo quomo-
do ſe hẽat humanũ genus.an in antiquis urbibus noua tecta cõſurgãt.quo mundus regaꝫ imperio.an ſuper
ſint aliqui.qui dæmonũ errore rapiant.Inter has ſermocinationes conſpiciunt alitem coruum in ramo ar
boris coſediſſe.q; inde leuiter ſubuolabat:& integrũ panem ante ora mirantium depoſuit.Poſt cuius abſceſ
ſum.eia inquit paulus.dominus nobis prandium miſit.uere pius.uere miſericors .Sexaginta iam anni ſunt
quo accipio dimidii ſemper panis fragmentum.uerum ad aduentum tuum militibus ſuis duplicauit anno-
nam.Igit domio gratiarũ actione celebrata.ſuper uitrei marginem fontis uterq; cõſedit.Hic uero q; ſran-
geret panem oborta cõtentio pene diem duxit ad ueſperũ.Paulus more cogebat hoſpitii.antonius iure re-
fellebat ætatis.Tandem conſilium fuit ĩter illos.ut apphenſo pane e regione:dum ad ſe q; ſq; nitiꝫ pars ſua
remaneret in manibus.Dehinc paululum aquæ cõcauis manibus ꝓno ore ĩ fonte libauerunt.& ĩmolantes
deo ſacrificium laudis.noctem tranſegere ĩ uigiliis.cũq; iã eſſet terræ redditus dies.beatus paulus ad antoni
um ſic locutus eſt.Olim te frater ĩ iſtis regionibus habitare ſciebam oli conſeruum meũ mihi promiſerat
deus.Sed quia dormitionis tempus aduenit.& qꝺ ſemper cupiebã diſſolui.& eſſe cum xp̃o.pacto curſu ſup
eſt mihi corõa iuſticiæ:tu miſſus es a domio.qui humo corpuſculũ meum tegas.ĩmo terræ terram reddas.
His antonius auditis flens & gemens ne ſe deſereret.atq; ut comitẽ talis itineris accipet.p̃cabat.Et ille non
debes inquit q̃rere.quæ tua ſunt.ſed quæ aliena.Expedit tibi ſarcina carnis abiecta agnũ ſequi. Sed & cæte
ris expedit fratribus:ut tuo adhuc iſtruant exẽplo.Quã ob rẽ q̃ſo ꝓge.niſi moleſtum eſt.& pallium qꝺ tibi
Athanaſius eps dedit:ad iuoluendũ corpus meũ defer.Hoc autem beatus paulus rogauit. non q; magnope
re curaret.utrũ tectũ putreſceret cadauer.aut nudum:quippe q; tanti temporis ſpacio cõtextis palmarũ fo-
liis ueſtiebat.ſed ut a ſe recedenti mœror ſuæ mortis leuaret.Stupefactus ergo antonius.q; de Athanaſio &
pallio eius audierat.quaſi xp̃m in paulo etiam uideret.& ĩ pectore eius deũ uenerans.ultra reſpondere nihil
auſus eſt.ſed cũ ſilentio lachrymans.oſculatis eius oculis.manibuſq; ad monaſterium qꝺ poſtea a ſaracenis
occupatum eſt.regrediebatur.Neq; uero greſſus ſeq̃bat aĩum.ſed q̃is corpus inane ieiuniis ſeniles anni fre
gerant.tamen animo uicebat ætatem.tandem fatigatus & anhelus ad habitaculũ ſuũ confecto itinere pue-
nit.Cui cũ duo diſcipuli q; longæuo uiatori miſtrare conſueuerant occurriſſent dicentes.ubi tandiu mora-
tus es pater.reſpondit ille & ait. Ve mihi peccatori.q; falſi monachi nomen fero. Vidi heliam uidi ioannem
ĩ deſerto.& uere uidi paulũ in paradiſo.& ſic ore cõpreſſo manu uerberans pectus.ex cellula pallium protu-
lit.Rogantibuſq; diſcipulis.ut plenius q̃dnam rei eſſet exponeret ait. Tempus tacendi.& tempus loquendi.
Tunc egreſſus foras & nihil quidem cibi ſumens.per uiam qua uenerat regreſſus eſt.illũ ſitiens.illum uide-
re deſiderans.illũ oculis ac mente amplectens. Timebat enĩ quod euenit:ne abſente ſe xp̃o debitũ ſanctus
ſpiritũ redderet.Cũq; iam dies alia illuxiſſet.& trium horaꝝ ſpacio uiam remeauiſſet.uidit ĩter angelorum
choros. inter ꝓphetarum & apoſtolorum populos niueo candore paulũ fulgẽtẽ ĩ ſublime aſcẽdere. & ſtati
in faciem ſuã ꝓcidẽs.ſabulũ capiti ſupiacebat plorans atq; eiulans.Cur me paule dimittis? Cur inſalutatus
abis? Tãta tarde notus :tã cito recedis.Referebat poſtea beatus antonius tanta ſe uelocitate qꝺ reliquũ erat
uiæ cucurriſſe:ut inſtar auis ꝓuolaſſet.Nec ĩmerito.Nam ĩtrogreſſus ſpeluncã uidit genibus cõplicatis ere
cta ceruice: extenſiſq; mãibus ĩ altũ:corpus exanime. Ac primũ & ipſe uiuere eũ credẽs pariter orabat. Poſt-
q̃ uero nulla ut ſolebat ſuſpiria p̃cantis audiuit.in flebile oſculũ ruens intellexit: q; etiam cadauer ſãcti do-

mini.cui omnia uiunt. officio gestus ꝑcabaꝫ.Igiꝫ obuoluto & ꝓlato foras corpore hymnos quoq; & psalmos de xp̃iana traditione decantans contristabaꝫ antonius.q; sarculū quo terrā foderet.non hr̃et:fluctuāsq; uario mentis æstu:& secū multa reputans dicebat.Si ad monasteriū reuertar.q̃triduanū iter est.si hic mane am.nihil ultra ꝓficiam.Moriar ergo.ut dignū est.& iuxta bellatorem tuū xp̃e ruens:extremū alitū fūdam. Talia eo animo uolente.ecce duo leones ex interioris heremi parte currentes:uolantibus quasi per colla iubis ferebanꝫ.Quibus aspectis exhorruit.rursusq; ad deū referens mentem q̃si columbas uideret. mansit intrepidus.Et illi quidem directo cursu ad cadauer beati senis substiterunt.adulantibusq; caudis circa eius pedes accubuere.fremitu ingenti rugientes:prorsus ut intelligeret eos plangere quomodo poterant. Deinde haud ꝓcul cœperūt humū pedibus scalpere arenāq; certatī egerentes unius hominis capacem locum fodere rūt.ac statim quasi mercedē ꝓ ope postulantes cū motu auriū ceruice reiecta ad antonium perrexerūt. manus eius pedesq; lingentes. At ille animaduertit benedictionem eos a se p̃cari.nec mora in laudatione christi effusus.q; muta quoq; aialia deū esse sentirent ait.Domie sine cuius nutu nec folium arboris defluit: nec unus passerū ad terram cadit:da illis sicut tu scis.& manu annuens ut abirent ꝓperauit.Cūq; illi recessissent. sanc̃i corporis onere seniles curuauit humeros:& depositio eo in fossam desuper humū congregans. tumulū ex more cōposuit.Postq̃ autē alia dies illuxit.nequid pius hæres ex intestati bonis non possideret: tunicā eius sibi uendicauit quā i sportarum modū de palmæ foliis contexerat.Ac sic ad monasterium reuersus. discipulis cūcta ex ordine replicauit.diebusq; solēnibus paschæ uel pentecoste semper pauli tunica uestitus ē. Libet in fine opusculi eos iterrogare.qui sua patrimonia ignorant.qui domos marmoribus uestiunt.q uno filo uillarū insuunt prædia.huic seni nudo quid unq̃ defuit? Vos gemma bibitis.ille concauis naturæ manibus satisfecit.Vos in tunicis aurꝫ texitis:ille nec uilissimum quidem idumentum habuit mācipii uestri.Sed econtrario illi pauperculo paradisus patet.uos auratos gehēna suscipiet.Ille uestē xp̃i licet nudus tamen seruauit:uos uestiti sericis indumentum xp̃i ꝓdidistis.Paulus uilissimo puluere cooptus iacet. resurrecturus ī gloriā:uos operosa saxis sepulchra ꝓmūt.cū uestris opibus arsuros.Parcite q̃so uos. parcite saltē diuitiis q̃s amatis.Cur & mortuos uestros auratis obuoluitis uestibus? Cur ambitio uestra inter luctus lachrymasq; nō cessat? An cadauera diuitū nisi ī serico putrescere nesciunt? Obsecro q̃cūq; hæc legis:ut Hieronymi peccatoris memineris.cui si dominus optionem daret.multo magis eligeret tunicam Pauli cū meritis eius. q̃ regū purpuram cum pœnis suis.

Vltimus tractatus epistolarꝫ btī Hieronymi.quæ ꝓtinēt ad diuersas materias. prout patet in principio uiuslibet epistolæ.

Epistola beati Hieronymi ad paulinum hortatoria ad conuersationem monasticā & studiū scripturarꝫ.

Onus hō de bono cordis thesauro profert ea:quæ bona sunt.& ex fructibus arbor cognoscitur. Metiris nos uirtutibus tuis.& paruos magnus extollis.ultimāq; partem cōuiuii occupas: ut patrissamilias iudicio ꝓueharis.Quid enī ī nobis aut quātulum est.ut doctæ uocis mereamur p̃coniū.ut illo ore quo religiosissimus princeps defendiꝫ humiles modicīq; laudemur? Noli igiꝫ ff̃ charissime annorꝫ æstimare nos numero:nec sapientiam canos reputes.sed canos sapientiam.salomōe testante.Cani hoīs prudētia eius.Nam & Moyses septuagīta ꝑsbyteros iubeꝫ eligere.quos ipse sciret esse ꝑsbyteros utiq; nō æuo.sed prudētia iudicādos.Et daniel adhuc puer longæuos iudicat atq; ipudicos.senes ætas lasciua cōdēnat.Noli ing̃ fidē pensare tēporibus.nec me iccirco melioré putes.q; prior ī xp̃i exercitu cœperī militare.Paulus apostolus ī uas electionis de ꝓsecutore mutatus.nouissimus in ordine:primus ī meritis ē. qa extremus.licet plus oībus laborauit.iudas qui quōdā audierat. Tu autē hō dux meus & notus meus ī domo dei ambulauimus cū consensu.,pditor amici magistri saluatoris arguiꝫ uoce.& nodū iformis lethi trabe nectit ab alta.Econtrario latro crucem mutat paradiso:& facit homicidii pœna martyriū. Quāti hodie diu uiuendo portant funera sua.& quasi sepulchra dealbata plena sunt ossibus mortuorꝫ? Subitus calor lōgū uicit teporé.deniq; & tu audita sententia saluatoris.Si uis ꝓfectus esse:uade & uende oīa quæ hēs: & da pauperibus.& ueni seq̃re me.uerba uertis ī opa.& nudā crucē nudus seq̃ns expeditior & leuior scādis schalā iacob.Tunicā mutas cū aīo:nec pleno marsupio glorioſas sordes appetis.sed puris manibus & cādido pectore pauperē te & spū & opibus gloriaris.Nihil ē enī grāde tristi & lurida facie uel simulare uel ostentare ieiunia.possessionū redditibus abūdare:& uile iactare palliolū.Crates ille thebanus homo quōdam ditissimus. cū ad philosophandū athenas pgeret:magnū auri pōdus abiecit.nec putauit se simul posse.& uirtutes & diuitias possideꝫ.Nos subsarcinati auro xp̃m pauperē seq̃mur:& sub ꝓtextu elemosynæ p̃stinis opibus icubātes.quō possumus aliena fideliter distribuere:q nr̃a timide reseruamus? plenus uēter facile de ieiuniis disputat.Non hierosolymis fuisse.sed hierosolymis bene uixisse laudādū ē.Illa expetēda est ciuitas.nō quæ occidit ꝓphetas.& xp̃i sāguinē fudit:sed quā flumis impetus lætificat.quæ ī monte sita.celari nō pōt.quā matrē sctōrū apostolus clamitat.In q̃ se municipatū cū iustis lætaꝫ hr̃e.Neq; uero hoc dicēs memetipsū incōstantiæ redarguo.dánoq; qđ facio.ut frustra uidear ad exēplū abrahā & meos & patriā reliqsse.sed nō audeo dei oīpotētiā āgusto fine cōcludere.& coartare ꝓuo terræ loco:quē nō capit cælū.Siguli quiq; credētiū nō loco rū diuersitatibus.sed fidei merito pōderāꝫ.& ueri adoratores neq; ī hierosolymis.neq; ī monte garizin adorāt p̃em:qa deus spūs ē.& adoratores eius ī spū & ueritate adorare nō oportet.Spūs aūt spirat ubi uult. Domini ē terra & plenitudo eius.Postq̃ siccato iudæ uellere uniuersus orbis cælesti rore ꝓfusus est.& multi de oriēte & occidēte ueniētes recubuerūt ī sinu abrahæ.desiit notus eē tātū ī iudæa deus.& ī israel magnū nomē eius.sed ī oēm terrā exiuit sonus apostolorꝫ.& ī fines orbis terræ uerba eorꝫ. Saluator ad discipulos loquēs.cū esset ī tēplo.Surgite inqt abeamus hinc.Et ad iudæos. Relinqueꝫ uobis domus ur̃a deserta. Si cæ-

lū & terra trāſibūt.utiq; trāſibūt oīa quæ terrena ſūt.& crucis igit'.& reſurrectionis loca ꝑſūt his:q portāt
crucē ſuā:& cū xp̄o reſurgūt quotidie.q dignos ſe tāto exhibēt hītaculo.Cæterū q dicūt.tēplū domini.tem
plū domini audiāt ab apoſtolo. Vos eſtis tēplū domini.& ſpūs ſanctus habitat in uobis.Et de hieroſolymis.
& de britānia æq̄liter patet aula cæleſtis.Regnū enī dei intra nos ē.Antonius:& cūcta ægypti.& meſopota-
miæ.ponti.cappadociæ.& armeniæ exaīa monachoꝝ non uidere hieroſolymam.& patet illis abſq; hac ur-
be paradiſi ianua.Btūs hilariō cū palæſtinus eēt.& ī palæſtina uiueret.uno tātū die uidit hieroſolymam. ut
nec cōtēnere loca ſancta ꝑpter uiciniā:nec rurſus dominū loco claudere uideret'.Ab adriani tēporibus uſq;
ad īperiū cōſtātini ꝑ annos circiter cētū octogīta:ī loco reſurrectionis ſimulacrū iouis:ī crucis rupe. ſtatua
ex marmore ueneris a gētibus poſita colebat'.æſtimantibus ꝑſecutionis auctoribus.q; tollerent nobis fidē
reſurrectiōis & crucis.ſi loca ſancta ꝑ idola polluiſſent.Bethleē nūc noſtram:& anguſtiſſimū orbis locū.de
quo pſalmiſta canit ueritas de terra orta eſt.lucus inumbrat bathamuco.ideſt adonidis.Et ī ſpecu.ubi quō-
dam xp̄s puulus uagiit.ueneris amaſius plāgebat'.Cur inqes hæc tā lōgo repetita proemio? Videlicet ne qc-
q̄ fidei tuæ deeſſe putes:qa hieroſolymā non uidiſti.nec nos iccirco meliores æſtimes:q; huius loci habita-
culo fruimur.ſed ſiue hic ſiue alibi æqualē te ꝑ opibus tuis apud dominū noſtrum hr̄e mercedem.Re uera
ut ſimpliciter motū mentis meæ fatear:conſiderans & ꝓpoſitū tuū:& ardorem quo ſæculo renunciaſti:dif-
ferētias ī locis arbitror.ſi urbibus & frequētia urbiū derelicta in agello habites:& xp̄m q̄ras ī ſolitudine:&
ores ſolus ī monte cum ieſu:ſanctorūq; tantū locoꝝ uicinitatibus ꝑfruaris.ideſt ut urbe careat: & ꝓpoſitū
monachi nō amittas.Quod loquor non de epīs:non de p̄ſbyteris.non de clericis loquor:quorū aliud offici
um eſt.ſed de monacho:& monacho quōdam apud ſæculū nobili:q iccirco p̄ciū poſſeſſionū ſuarum ad pe
des apoſtoloꝝ poſuit docens pecuniam eſſe calcandā:ut humiliter & ſecreto uictitans ſemꝑ cōtēnat qd' ſe-
mel cōtēpſit.Si crucis & reſurrectionis loca nō eſſent ī urbe celeberrima:ī qua curia.ī qua aula militū.ī qua
ſcorta mimi.ſcurræ.& oīa ſunt:quæ ſolent ī cæteris urbibus.uel ſi monachorū turbis ſolūmō frequētaret'.
expetendū re uera huiuſcemodi cūctis monachis eſſe habitaculū.nunc uero ſūmæ ſtultitiæ ē.renūciare ſæ
culo.dimittere patriā:urbes deſerere.monachū ꝓfiteri.& inter maiores populos pegre uiuere melius:q̄ eras
uicturus ī patria.De toto huc orbe cōcurrit'.Plena eſt ciuitas uniuerſi generis hominū.& tanta utriuſq; ſe-
xus cōſtipatio.ut qd' alibi ex pte fugiebas:hic totū ſuſtinet' cogaris.Quia igit' me frater ī terrogas:ꝑ quā uiā
īcedere debeas:reuelata tecū facie loquar.Si officiū uis exercere p̄ſbyterii.ſi ep̄atus te uel opus uel onus for
te delectat.uiue in urbibus & caſtellis.& alioꝝ ſaluté fac lucrū aīæ tuæ.Sin aūt cupis eſſe.qd' diceris mona-
chus.ideſt ſolus.qd facis ī urbibus.quæ utiq; non ſūt ſoloꝝ habitacula.ſed multoꝝ.Habet unū quodq; ꝓ-
poſitū prīcipes ſuos.Romāi duces imitent' Camillos.Fabritios:Regulos:Scipiones.Philoſophi ꝓponant ſi-
bi Pythagorā:Socratē:Platonē.Ariſtotelem.Poetæ æmulent' Homerū.Virgiliū.Menādrū:Terentiū.Hiſto-
rici Thucydidē.Saluſtiū:Herodotū.Liuiū.Oratores Lyſiā:Gracchos:Demoſthenē: Tulliū.Et ut ad noſtra
ueniamus epi & p̄ſbyteri hēant ad exēplū apoſtolos & apoſtolicos uiros:quoꝝ honorē poſſidentes hr̄e ni-
rant' & meritū.Nos aūt hēamus ꝓpoſiti nr̄i principes Paulū.& Antonium.Iulianū.Hilarionem. Macchari-
um.Et ut ad ſcripturarū auctoritatē redeā.nr̄ princeps Helias.noſter Heliſæus.nr̄i ducs filii ꝓphetarū.qui
habitabant ī agris & ſolitudine.& faciebāt ſibi tabernacula ꝓpe fluēta iordāis.De his ſunt & illi filii rechab.
q uinū & ſicerā nō bibebāt:qui morabant' ī tētoriis:q dei ꝑ hieremiā uoce laudant':& ꝓmittit' eis.q; nō de-
ficiat de ſtirpe eoꝝ uir ſtans corā domīo.Hoc reor & ſeptuageſimi pſalmi titulū ſignificare filioꝝ Ionadab.
& eoꝝ q primi ī captiuitatē ducti ſūt.Iſte ē Ionadab filius Rechab:q in regnoꝝ libro ſcribit' currū aſcēdiſ-
ſe cū Hieu.Et huius filii ſūt q in tabernaculo ſemper habitātes ad extremū ꝓpter irruptionē chaldaici exer
citus hieroſolymā ītrare cōpulſi.hanc primi captiuitatem ſuſtinuiſſe dicunt'.q; poſt ſolitudinis libertatem
urbe quaſi carcere ſunt recluſi.Obſecro itaq; te:ut quoniā ſanctæ ſororis tuæ ligatus es uiculo.& non peni
tus expedito ꝑgis gradu.ſiue hic:ſiue ibi multitudines hominū & officia & ſalutatiōes & cōuiuia ueluti q̄ſ-
dam cathēas fugias uoluptatū.Sit uilis & ueſptinus cibus holera & legumīa:ītērdūq; piſciculos ꝑ ſūmis du
cas delitiis.Qui xp̄m deſiderat:& illo pāe ueſcit'.nō quærit magnoꝑe de q̄prætioſis cibis ſtercus conficiat.
Quicqd poſt gulam non ſentit'.idē tibi ſit qd' panis & legumina.Habes aduerſum iouinianū libros de con
tēptu uentris & gutturis plenius differentes.Semper ī māu tua ſacra ſit lectio.Frequēter orādum:flexo cor-
pore mēs erigēda ad dominū.Crebræ uigiliæ:& uentre uacuo ſæpius dormiendum.Rumuſculos & glorio
las & palpantes adulatores quaſi hoſtes fuge.Pauperibus & fratribus refrigeria ſumptuū manu ꝓpria diſtri
bue.Rara eſt in hoſibus fides.Non credis uerum eſſe qd' dico? Cogita iudæ oculos:humilitatē ueſtiū timen
ti aīo non appetas.Sæculariū & maxime potētiū cōſortia deuita.Quid tibi neceſſe ē ea uidere crebrius.quo
rum contēptu monachus eſſe cœpiſti? Soror p̄cipue tua matronarū declinet colloqa:nec iter ſericas ueſtes
& gēmas circūſedētium fœminaꝝ ſe ſordidatā aut doleat aut miret'.qa alteꝝ ꝓpoſiti pœnitētia:alterum ia
ctantiæ ſeminarium eſt.Caue ne q̄ſi fidelis & famoſus tuoꝝ quondā diſpenſator alienam pecuniā diſtribuē
dā accipias.Intelligis qd loquar.Dedit enī tibi dominus ī omnibus intellectū.Habeto ſimplicitatē colūbæ.
ne cuiq̄ machineris dolos:& ſerpentis aſtutiā:ne aliorū ſuppláteris inſidiis.Non multū diſtat ī uitio: uel de-
cipe poſſe:uel decipi.Chriſtianum quem ſenſeris tibi aut ſemꝑ aut crebro de nūmis loquentē: excepta ele-
moſyna quæ indifferenter omnibus patet:iſtitorē potius habeto:q̄ monachum.Præter uictū & ueſtitum &
manifeſtas neceſſitates nihil cuiq̄ tribuas:ne filiorū panem canes comedāt.Verum xp̄i templum anima cre
dentis eſt.Illā exorna:illam ueſti:illi offer donaria.in illa chriſtū ſuſcipe.Quæ utilitas eſt parietes fulgere in
gemmis.& chriſtum in paupere fame mori? Iam nō ſūt tua quæ poſſides:ſed diſpenſatio tibi credita eſt.Me
mento ananiæ & ſaphiræ.Illi ſua timide ſeruauerunt:tu conſidera ne xp̄i ſubſtantiam imprudenter effūdas.

ideſt ne imoderato iudicio rem pauperum tribuas non pauperibus:& ſecundum dictum prudentiſſimi uiri liberalitate liberalitas pereat.Noli reſpicere ad phaleras & nomina uana catonum.Ego te inqt intus & i cute noui.Eſſe xp̃ianum grande eſt:non uideri.Et neſcio quomodo plus placent mundo:qui chriſto diſpli cent.Nec nunc ſus ut aiunt mineruam.ſed ingredientem pelagus amicus amicum monui:malens a te facul tatem meā q̃ri:q̃ uoluntatem:ut in quo ego lapſus ſum:tu firmo ꝓgeres gradu.Librū tuū quē ꝓ theodoſio principe prudenter ornateq; compoſitum tranſmiſiſti:libenter legi.& præcipue mihi in eo ſubdiuiſio placu it.Cūq; i primis partibus uicas alios.i penultimis teipſum ſupas.ſed & ipſum genus eloquii p̃ſſū eſt & niti dū.& cū tulliana luceat puritate:crebrū ē i ſententiis.latet enī ut ait qdam oſo:i qua tātum uerba laudant. Præterea magna eſt rerū conſequentia.& alterum pendet ex altero.quicqd aſſumpſeris uel finis ſuperioꝝ. uel initium ſequentium ē.Fœlix theodoſius:qui a tali xp̃i oratore defendit.Illuſtraſti purpuras eius:& utili tatem legum futuris ſæculis conſecraſti.Macte uirtute.q talia habes rudimenta.q̃lis exercitatus miles eris? O ſi mihi liceret iſtiuſmodi ingenium nō per aonios montes & helicones uertices ut poetæ canūt.ſed p ſyon & itabirium & ſinā & excelſa ducere ſcripturarū.Si contigeret doceri quæ didici.& quaſi p manus myſteria tradere ꝓphetarū:naſcereť nobis aliqd:quod docta græcia nō hꝫet.Audi ergo mi cōſerue.amice. germane. auſculta pauliſper quo i ſcripturis ſctis calle gradieris? Totū qd legimus i diuinis libris nitet quidem: & ful get etiam i cortice.ſed dulcius i medulla eſt.Qui edere uult nucleum.frangat nucem. Reuela inquit dauid oculos meos.& conſiderabo mirabilia de lege tua.Si tantus ꝓpheta tenebras ignorantiæ confitetur.q̃ nos putas paruulos & pene lactentes iſcientiæ nocte circūdari? Hoc autem uelamē non ſolum i facie moyſi: ſed & i euāgeliſtis & i apoſtolis poſitum eſt.Turbis Saluator i parabolis loquebat.& conteſtans myſticum eſſe quod dicebat.aiebat.Qui habet aures audiendi audiat.Niſi apta fuerint uniuerſa quæ ſcripta ſunt.ab eo q habet clauē dauid.qui apit & nemo claudit.claudit & nemo apit.nullo alio reſeráte pādent.Si haberes hoc fundamentum.imo ſi quaſi extrema manus in ope tuo ducereť.nihil pulchrius:nihil doctius.nihilq; latini us.tuis haberemus uoluminibus.Tertulianus creber eſt in ſententiis:ſed difficilis i loquēdo.Beatus cipria nus iſtar fontis puriſſimi dulcis icedit & placidus.& cum totus ſit in exercitatione uirtutum occupatus. p ſecutionū anguſtiis de ſcripturis diuinis nequaq̃ diſſeruit.Inclyto Victorinus martyrio coronatus. quod i telligit eloq nō poteſt.Lactantius quaſi quidam fluuius eloquētiæ tulliāæ utinā tā nīa affirmare potuiſſet. q̃ facile aliena deſtruxit.Arnobius iæq̃lis & nimius:& abſq; opis ſui ptitione confuſus.Sanctus hilarius gal licano cothurno attolliť.& cū græciæ floribus adorneť:longis iterdū piodis iuoluiť:& a lectione ſimplicio rum fratrū ꝓcul ē.Taceo de cæteris uel defunctis uel etiā adhuc uiuentibus:ſup q bus in utrāq; parte poſt nos alii iudicabunt.Ad teipſū ueniā ſymmiſten:ſodalem & amicum. meū inq̃ amicum ante q̃ notū. & ꝑca bor ne aſſentationem in neceſſitudine ſuſpiceris:quin potius uel errare me æſtimato.uel amore labi:q̃ ami cum adulatione decipere.Magnū hēs ingenium.& infinitam ſermonis ſupellectilem.& facile loqueris & pu re facilitaſq; ipſa & puritas mixta prudētiæ eſt.Capite quippe ſano oēs ſenſus uigent.Huic prudentiæ & elo quentiæ ſi accederet uel ſtudiū uel itelligētia ſcripturaꝝ.uideré te breui artem tenere noſtrorū:& aſcendē tē cum iacob tectum ſyō canere in domatibus. quod in cubilibus cognouiſſes.Accigere q̃ſo te accingere.ni hil ſine magno labore uita dedit mortalibus.nobilem te eccleſia habeat:ut prius ſenatus habuit. Præpara ti bi diuitias.quas quotidie eroges:& nunq̃ deficiant:dum uiget ætas:dum adhuc canis ſpargiť caput ante q̃ ſubeant morbi:triſtiſq; ſenectus & labor. & dire rapiat inclæmentia mortis.Nihil in te mediocre eſſe con tentus ſum:totum ſummum.totum perfectum deſidero.Sanctum uigilantium præſbyterum qua auidita te ſuſceperim melius eſt.ut ipſius uerbis q̃ meis diſcas lr̃is.q cur tam cito a nobis profectus ſit. & nos reliq̃ rit:non poſſum dicere ne lædere quēpiā uidear.tamen quaſi p̃tereūtē & feſtinantem paululū tenus.& guſtū ei noſtræ amiciciæ dedi:ut p eum diſcas qd in nobis non deſideres.Sanctam cōſeruam tuam & tecū domio militantem per te ſalutari uolo.

Epiſtola beati Hieronymi ad Ruſticū monachū de uita monaſtica.

Ihil chriſtiano fœlicius:cui ꝓmittiť regnū cælorꝝ.nihil laborioſius:qui quotidie de uita periclitať nihil fortius.qui uincit diabolum.nihil imbecillius:qui a carne ſuperaťur. Vtriuſq; rei exẽpla ſunt plurima.Latro credidit in cruce.& ſtati mereť audire.amen dico tibi.hodie mecum eris in paradiſo.Iudas deapoſtolatus faſtigio i pditionis tartaꝝ labiť.& nec familiaritate cōuiuii: nec in tictione bucellæ.nec oſculi gratia frāgiť:ne quaſi hoiem tradat.quem filium dei nouerat.Quid ſamaritana uilius? Non ſolum ipſa credidit.& poſt ſex uiros unum inuenit dominum:meſſiāq; cognouit ad fonte: quē iudæorum populus ignorabat.ſed auctor fit multorum ſalutis.Et apoſtolis ementibus cibos eſurientem re ficit.lapſumq; ſuſtentat.Quid ſalomone ſapientius? Attamen infatuaťur amoribus mulierum.Bonum eſt ſai. nullumq; ſacrificiū abſq; huius aſperſione ſuſcipiť.Vnde & apoſtolus præcipit.Sermo ueſter ſale ſit condi tus.Quod ſi ifatuať:foris proiiciť.i rantumq; perdit nomis dignitatem.ut nec i ſterqlinio quidem utile ſit. quo ſolent credentium arua condiri.& ſterile animarum ſolum pingueſcere.Hæc dicimus:ut prima. te fili ruſtice fronte doceamus.magna cœpiſſe.excelſa ſectari.& adoleſcentiæ imo pubertatis icentiua calcantem. pfectæ qdem ætatis gradum ſcandere.ſed lubricum qdem iter eſſe.per quod igrederis.nec plus ſeq gloriæ poſt uictoriem q̃ ignominiæ poſt ruinam.Non mihi nūc p uirtutū prata ducendus eſt riuulus.nec laboran dum ut oſtendam tibi uariorum pulchritudinem florum.qd i ſe lilia habeant puritatis.qd roſa uerecúdiæ poſſideat.qd uiolæ purpura ꝓmittat i regno.qd rutilātiū ſpoudeat pictura gēmaꝝ.Iam enī propitio domi no ſtiuam tenes.Iam tectum atq; ſolariū cū petro apoſtolo cōſcēdiſti.q eſuriens i iudæis cornelii ſaturať fi de:& famē incredulitatis eorum gentium conuerſione reſtiguit.atq; i uaſe euangeliorum quadrangulo.qd

de cælo deſcendit ad terras doceꝝ.& diſcit omnes homines poſſe ſaluari.rurſumq; quod uideꝝ ī ſpecie candidiſſimi liteaminis ī ſupna tranſſerꝝ & credentium turbas de terris ad cælum rapit.ut pollicitatio domini cōpleaꝝ.Beati mundo corde.quoniam ipſi deum uidebūt. Totum quod apꝑhenſa mău īſinuare tibi cupio. quod quaſi doctus nauta poſt multa naufragia rudem conor inſtruere uectorem.illud eſt:ut in quo littore pudicitiæ pirata ſit noueris.ubi carybdis & radix oīum malorum auaritia. ubi ſcyllæi obtrectatorꝛ canes. de qbus apoſtolus loqtur.Ne mordentes īuicem mutuo conſumamini:quomodo ī media tranqllitate ſecuri.lybicis īterdum uitiorum ſyrtibus obruamur.qd uenenatorum aīantium deſerta huius ſæculi nutriant. Nauigantes rubrū mare:ī quo optandum nobis eſt ut uerus pharao cū ſuo mergaꝝ exercitu.multis difficultatibus ac piculis ad urbē maximam peruenīꝝ.Vtroq; ī littore gētes uagæ īmo beluæ habitāt ferociſſimæ. ſemper ſolliciti.ſemper armati totius anni uehunt cibaria.latentibus ſaxis uadiſq; duriſſimis plena ſūt oīa. ita ut ſpeculator & doctor ī ſūma arbore ſedeat:& īde regendæ & circūflectendæ nauis dictata p̄dicet. Fœlix curſus ē.ſi poſt ſex menſes ſupradictæ urbis portum teneant.a quo ſe īcipit apire oceanus.p̄ quē uix anno perpetuo ad īdiam peruenīꝝ:& ad gāgem fluuium.quem phyſon ſancta ſcriptura cōmemorat.q circuit totam terram eiulath.& multa genera pigmentorum de paradiſi diciꝝ fonte deuehere.ubi naſciꝝ carbunculus & ſmaragdus.& margarita candentia.& uniones qbus nobilium fœminarum ardet ambitio. monteſq; aurei.quos adire ꝓpter gryphas & dracones & īmenſorum corporum monſtra hoībus īpoſſibile eſt:ut oſtē daꝝ nobis q̄les cuſtodes hēat auaritia.Quorſum iſta? Perſpicuū eſt.ſi negociatores ſæculi tanta ſuſtinent.ut ad īcettas pituraſq; diuitias perueniant.& ſeruent cum aīæ diſcrimīe quæ multis piculis q̄ſierūt.qd xp̄i negociatori faciendum eſt.q uenditis oībus q̄rit p̄cioſiſſimam margaritam.q totis ſubſtatiæ ſuæ opibus emit agrum.ī quo repiat theſaurum.quem nec fur effodere.nec latro poſſit auferre? Scio me offenſurum eſſe q̄ plurimos.q generalē de uitiis diſputationem ī ſuam referunt contumeliam.& dum mihi iraſcunꝝ.ſuam īdicant conſcientiam.multoq; peius de ſe q̄ de me iudicant.Ego enī neminē nomīabo.nec ueteris comœdiæ licentia certas p̄ſonas eligā atq; p̄ſtrīgā.Prudentis uiri ē ac prudentiū fœminarū diſſimulare īmo emendare quod ī ſe ītelligāt:& īdignari ſibi magis q̄ mihi.nec ī monitorem maledicta congerere.q & ſi iiſdem teneaꝝ crimībus.certe ī eo melior ē.q̄ ſua ei mala non placēt.Audio religioſam te habere matrem multorum ānorum uiduā.quæ aluit:quæ erudiuit īfantem.ac poſt ſtudia galliaꝛ.quæ uel florentiſſima ſunt. miſit romā. non parcens ſūptibus.& abſentiam filii ſpe ſuſtinens futuroꝛ.ut ubertatē gallici nitoremq; ſermonis grauitas rōana condiret:nec calcaribus ī te:ſed frenis uteꝝ.quod & ī diſertiſſimis uiris græciæ legimus:q aſianū tumorem attico ſiccabant ſale.& luxuriantes flagellis uineas falcibus reꝑmebant.ut eloquentiæ torcularia non uerborū pāpinis.ſed ſenſuum quaſi uuarum exp̄ſſionibus redūdarent.Hanc tu ſuſcipe ut parentē. ama ut nutricem.uenerare ut ſanctam.nec aliorum imiteris exēplū.q reliquūt ſuas:& alienas appetunt.quorum dedecus ī ꝓpatulo eſt:ſub nomībus pietatis q̄rētiū ſuſpecta conſortia.Noui ego quaſdam iam maioris ætatis.& plæraſq; generis libertini adoleſcentibus delectari.& filios q̄rere ſpiritales:paulatiq; pudore ſupato p̄ ficta matrū nomina erūpūt ī licentiam maritalem.Alii ſorores uirgīes deſerūt.& externis uiduis copulant. Sunt quæ oderunt ſuos.& non ſuorum palpanꝝ affectu:quaꝛ īpatiētia īdex aī nullam recipit excuſationē. & caſſa pudicitiæ uelamenta quaſi araneaꝛ fila dirūpūt.Videas nōnullos accīctis renibus pulla tunica barba ꝓlixa a mulieribus non poſſe diſcedere:ſub eodem manere tecto.ſimul inire conuiuia. ancillas iuuenes hīre ī miſterio:& p̄ter uocabula nuptiarū oīa eſſe mīrimonii.Nec culpa ē xp̄iani nomīs.ſi ſimulator religionis ī uitio ſit.q̄n īmo confuſio gentilium.cū ea uidēt eccleſiis diſplicere. quæ hoībus bonis non placent.Tu uero ſi monachus eſſe uis.& non uideri.habeto curam non rei familiaris cui renunciando hoc eſſe cœpiſti. ſed animæ tuæ.Sordidæ ueſtes candidæ mentis indicia ſunt.Vilis tunica contēptū ſæculi p̄bet.ita dūtaxat. ne animus tumeat.ne hītus ſermoq; diſſentiat.Balneaꝛ fomenta non quærat.q calorem corporis ieiuniorū cupit frigore extinguere.Quæ & ipſa moderata ſint.ne nimia debilitent ſtomachū.& maiorem refectionem poſcentia erūpant ī cruditatem quæ parens libidinum eſt.Modicus ac tēperatus cibus & carni & aīæ utilis eſt.Matrem ita uide.ne p̄ illā aliā uidere cogaris:quarū uultus cordi tuo hæreāt.& tacitū uiuat ſub pectore uulnus.Ancillas quæ illi ī obſeqo ſunt:tibi ſcias eſſe ī iſidiis.quia quanto uilior eaꝛ cōditio eſt: tanto facilior ruina eſt.Et ioannes baptiſta ſanctam matrem habuit.pontificiſq; filius erat.& tamen nec matris affectu:nec patris opibus uīcebaꝝ:ut ī domo parētum cū periculo uiueret caſtitatis:uiuebat ī heremo:& oculis deſiderantibus xp̄m nihil aliud dignabaꝝ aſpicere. Veſtis aſpera.zona pellicea.cibus locuſtæ melq; ſilueſtre:omnia uirtuti & continentiæ præparata.Filii ꝓphetaꝛ quos monachos ī ueteri teſtamento legimus. ædificabant ſibi caſulas propter fluenta iordanis.& turbis urbium derelictis:poléta & herbis agreſtibus uictitabant.Quādiu ī patria tua es:habeto cellulam ꝓ paradiſo.uaria ſcripturaꝛ poma decerpe.his utere delitiis:harū fuere cōplexu.Si ſcandalizat te oculus.pes. manus tua.proiice ea.nulli parcas. ut ſoli parcas animæ tuæ.Qui uiderit inquit dominus mulierē ad concupiſcendū eam: iā mœcchatus eſt eam in corde ſuo. Quis gloriabiꝝ caſtum ſe habere cor? Aſtra non ſunt munda in conſpectu domini quanto magis homines. quoꝛ uita tentatio eſt? Ve nobis:qui quotiens concupiſcimus:totiens fornicamur.Inebriatus eſt iquit gladius meus in cælo:multo amplius in terra:quæ ſpinas & tribulos generat.Vas electionis in cuius ore xp̄s reſonabat.macerat corpus ſuū.& ſubiicit ſeruituti.& tamē cernit naturalē carnis ardorem ſuæ repugnare ſententiæ.ut quod non uult agere cōpellaꝝ.& quaſi uim patiens uociferaꝝ.& dicit.Miſer ego homo.quis me liberabit de corpore mortis huius.Et tu te arbitraris abſq; lapſu & uulnere poſſe trāſire? Niſi omni cuſtodia ſeruaueris cor tuū:& cum ſaluatore dixeris:mī mea & frēs mei hi ſunt:qui faciunt uoluntatem patris mei. crudelitas iſta pietas ē.? mmo quid tam pium ſanctæ mri.q̄ ſanctū filiū cuſtodire? Optat & illa te uiuere.&

non uidere ad tẽpus:ut ſemper cũ xp̃o te uideat. Anna non ſibi Samuelẽ ſed tabernaculo genũit. Filii iona-
dab qui uinũ & ſicerã non bibebant:q habitabant in tentoriis.& quas nox cõpulerat ſedes habebant.ſcríbũ
tur in pſalmo q̃ primi captiuitaté ſuſtinuerint.quia exercitu chaldeorũ uaſtante iudæã. urbes introire cõ-
pulſi ſunt. Viderint quid alii ſentiant, Vnuſquiſq; eni ſuo ſenſu ducit. Mihi oppidũ carcer.& ſolitudo para-
diſus eſt. Quid deſideramus urbiũ frequentiã.qui de ſingularitate cenſemur? Moyſes ut præeſſet populo
iudæorũ.xl.annis eruditur in heremo.paſtor ouiũ hominũ factus eſt paſtor. Apoſtoli de piſcatione lacus ge
nezareth.ad piſcationé hoíum tranſierũt. Tunc habentes patré rete nauiculã ſecuti ſũt dominũ. ꝓtinus oía
reliquerunt.portantes quotidie crucé ſuã.& ne uirgã quidẽ in mãu habentes. Hoc dico.ut etiã ſi clericatus
te titillat deſideriũ diſcas:quod poſſis docere.& rationabilẽ hoſtiã offeras xp̃o.ne miles ante q̃ tyro. ne pri-
us magiſter ſis q̃ diſcipulus. Non eſt hũilitatis meæ neq; méſuræ iudicare de cæteris.& de miſtris eccleſiaꝝ
ſiniſtrũ quippiã dicere. Héant illi ordiné & gradũ ſuũ.qué ſi tenueris quõ tibi in eo uiuendũ ſit:editus ad ne
potianũ liber edocere te poterit. Nunc monachi icunabula moreſq; diſcutimus.& eius monachi qui libera
libus ſtudiis eruditus in adoleſcentia iugũ xp̃i collo ſuo ípoſuit. Primũq; tractandũ eſt.utrũ ſolus an cũ ali-
is in monaſterio uiuere debeas. Mihi placet ut habeas ſacrũ contuberniũ.nec ipſe te doceas.& abſq; doctor
ingrediaris uiã.quã nunq̃ ingreſſus es.ſtatiq; tibi in ptem alterã declinandũ ſit.& errori pateas.non plus aut
minus ambules q̃ neceſſe eſt.ut currens laſſeris.moraſq; faciens ob dormias. In ſolitudie ſubrepit ſupbia &
ſi parũper ieiunauerit.hominéq; non uiderit.putat ſe alicuius eſſe momenti. Oblituſq; ſui unde & quo ue-
nerit. intus corde foris lingua uagat. Iudicat contra apoſtoli uoluntaté alienos ſeruos.quo gula popoſcerit
porrigit manũ.dormit q̃tũ uoluerit.nullũ uereť.facit quod uoluerit.omnes inferiores ſe putat:crebriuſq; í
urbibus q̃ í cellula ẽ:& iter fres ſimulat uerecundiã:q plateaꝝ turbis collidit. Quid igit? Solitariã uitã rep-
hendimus? Minime.quippe quam ſæpe laudauimus. Sed de ludo monaſteriorũ huiuſcemodi uolumus egre
di milites.quos heremi dura rudimenta non terreant.qui ſpecimẽ conuerſationis ſuæ multo tempore dede
rint.qui omnium fuerint mimi.ut primi oíum fierent.quos nec eſuries aliquando nec ſaturitas ſupauit. q
paupertate lætant.quorum habitus.ſermo uultus inceſſus.doctrina uirtutũ eſt.qui neſciunt ſecundũ quoſ
dam ineptos homines dæmonum pugnantium contra ſe portenta confringere.ut apud íperitos & uiles ho
mines miraculum ſui faciant.& exinde lucra ſectent. Vidimus nuper & planximus croeſi opes unius morte
deꝑhenſas.urbiſq; ſtipes quaſi í uſum pauperum congregatas ſtirpi & poſteris derelictas. Tunc ferrum qd
latebat in profundo:ſupernatauit aquæ.& inter palmarum arbores myrrhæ amaritudo monſtrata eſt. Ni-
mirum talem & ſocium & magiſtrum habuit.q egentiũ famẽ ſuas fecit eſſe diuitias.& miſeris derelicta í ſu
am miſeriam detinuit. Quorum clamor tandem peruenit ad cælum.& patiẽtiſſimas dei uicit aures.ut miſ-
ſus angelus peſſimus nabal carmelo diceret. Stulte hac nocte auferent animam tuam a te.quæ autem præ-
paraſti.cuius erunt? Volo ergo te & ꝓpter cauſas quas ſupra expoſui.non habitare cum matre.& præcipue
ne aut offerẽtem delicatos cibos renunciando contriſtes.aut ſi accepis.oleum igni adiicias.& inter frequen
tiam puellarum per diem uideas:quod noctibus cogites. Nunq̃ de manu & oculis tuis recedat liber. diſcat
pſalterium ad uerbum: oratio ſine intermiſſione.uigil ſenſus.nec uariis cogitationibus patens.corpus pari-
ter & animus tendat ad dominũ. Iram uince patientia.ama ſcientiam ſcripturarum.& carnis uitia non ama
bis.nec uacet mens tua uariis ꝑturbationibus.quæ ſi pectori inſederint.dominabuntur tui: & te deducent
ad delictũ maximũ. Fac & aliq̃d operis.ut te ſemꝑ diabolus inueniat occupatũ. Si apoſtoli habentes poteſta
tẽ de euangelio uiuere laborabant manibus ſuis:ne quẽ grauarent.& aliis tribuebãt refrigeria.quoꝝ pro ſpi
ritalibus debebant metere carnalia.cur tu in uſus tuos ſucceſſura nõ præpares? Vel fiſcellam texe iunco.uel
caniſtrum lentis plecte uiminibus.ſerat humus.areolæ æquo limite diuidantur.in quibus cũ holerum ia-
ctata fuerint ſemina.uel plantæ per ordinem poſitæ.aquæ ducantur irriguæ.ut pulcherrimorum uerſuum
ſpectator aſſiſtas.

Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis undam
Elicit.illa cadens raucum per leuia murmur
Saxa ciet.ſcatebriſq; arentia temperat arua.

Inſerantur infructuoſæ arbores uel gemmis uel ſurculis:ut paruo poſt tempore laboris tui dulcia poma de
cerpas. Apum fabricare aluearia.ad quas te mittant Salomonis prouerbia & monaſteriorum ordinem.ac re
giam diſciplinam in puis diſce corporibus. Texat & lina capiendis piſcibus:ſcribant & libri.ut & mãus ope
rentur cibum.& animus lectione ſaturetur:In deſideriis eſt omnis ocioſus. Egyptiorum monaſteria hunc
morem tenent.ut nullum abſq; operis labore ſuſcipiant.non tam propter uictus neceſſaria.q̃ ꝓpter animæ
ſalutem. Ne uagetur pernitioſis cogitationibus mens.& inſtar fornicantis hieruſalem omni tranſeunti diua
ricet pedes ſuos. Dum eſſem iuuenis.& ſolitudinis me deſerta uallerent.incentiua uitiorũ ardoremq; natu-
ræ ferre non poteram.quem cum crebris ieiuniis frangerem.mens tamen cogitationibus æſtuebat. Ad quã
edomandam.cuidam fratri.qui ex hebræis crediderat.me in diſciplinam dedi.ut poſt quintiliani acumina.
ciceroniſq; fluuios.grauitatemq; frontonis.& lenitatem plinii.alphabetum diſcerem ſtridentia anhelantia-
q; uerba meditarer. Quid ibi laboris inſũpſerim.quid ſuſtinuerim difficultatis.quotiens deſperauerim.quo
tienſq; ceſſauerim.& contentione diſcendi rurſus incœperim.teſtis eſt conſcientia tam mea qui paſſus ſum.
q̃ eorum qui mecum duxerunt uitam & gratias ago domino.q̃ de amaro ſemine litterarum dulces fructus
capio. Dicam & aliud.quod in ægypto uiderim. Græcus adoleſcens erat in cœnobio qui nulla continentia.
nulla operis magnitudine flammam poterat carnis extinguere. Hunc periclitanté pater monaſterii hac arte
ſeruauit. Impat cuidam uiro graui.ut iurgiis atq; conuitiis inſectaretur.hominé.& poſt irrogatã iniuriã pri-

mus uenit ad q̄rimoniā. Vocati teſtes ꝓ eo loquebant̄, quī contumeliam fecerat, flere ille cœpit contra mē dacium. Nullus alius credeꝝ ueꝝ ueritati, ſolus pr̄ defenſionem ſuam calide ſtuduit opponeꝝ, ne abundantio ri triſtitia abſorbereꝫ fr̄. Quid multa? Ita annus ductus eſt. Quo expleto interrogatus adoleſcens, ſup cogitationibus p̄ſtinis, an adhuc moleſtiæ aliquid ſuſtineret. Pape inquit uiueꝝ mihi non licet, & fornicari libet? O ſi ſolus fuiſſet, quo adiutoꝝ ſupaſſet? Philoſophi ſæculi ſolēt amorē ueterē amoꝝ nouo q̄ſi clauū clauo expelleꝝ. Quod & aſſuero regi ſeptē prīcipes feceꝝ pſagꝫ, ut uaſthis regiæ deſideriū aliagꝫ puellagꝫ amoꝝ cōpeſcerēt. Illi uitiū uitio, peccatūq; pctō remediāt̄, nos amoꝝ uirtutū uitia ſupamus. Declia a malo, & fac bonū, quæꝝ pacē & pſeqre eā. Niſi oderimus malum, bonum amaꝝ uon poſſumus. Quin potius faciendum eſt bonum, ut declinemus a malo pax quærenda eſt, ut bella fugiamus. Nec ſufficit eam quæreꝝ, niſi inuentam fugientemq; omni ſtudio pſequamur, quæ exupat omnem ſenſum, ī qua habitatio dei eſt, dicente ꝓpheta. Et factus eſt in pace locus eius. Pulchreq; pſecutio pacis dicit̄, iuxta illud apoſtoli. Hoſpitalitatem pſequentes, ut non leui uſitatoq; ſermone, & ut ita loquar: ſummis labiis hoſpites inuitemus, ſed toto mentis ardoꝝ teneamus quaſi auferentes ſecum de lucro nr̄o & cōpendio. Nulla ars abſq; magiſtro diſcit̄, etiam muta animalia & feragꝫ greges ductores ſequunt̄ ſuos. In apibus principes ſunt. Grues unam ſequunt̄ ordine littera to. Imptor unus, ludex unus ꝓuinciæ. Roma ut cōdita é, duos fratres ſimul reges hr̄e non potuit, & pricidio dedicat̄. In rebeccæ utero eſau & iacob bella geſſerūt. Singuli eccleſiarum epiſcopi, ſinguli archiꝑſbyteri, ſinguli archidiaconi, & omnis ordo eccleſiaſticus ſuis rectoribus nitit̄. In naui unus gubernator, in domo unus dominus, in quouis grandi exercitu unius ſignum expectat̄. Et ne plura replicando faſtidium legenti faciā, ꝓ hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam te non tuo arbitrio dimittendū, ſed uiuere debere ī monaſterio ſub unius diſciplina patris conſortioq; multorum, ut ab alio diſcas humilitatē, ab alio patiētiam. Hic te ſilentium, ille doceat manſuetudinē. Non facias quod uis, comedas quod iuberis habeas q̄tum accepis, opis tui penſa perſoluas, ſubiiciaris cui non uis, laſſus ad ſtratum uenias, ambulanſq; dormites, & necdum exple to ſomno ſurgere cōpellaris, dicas pſalmum in ordine tuo, in quo non dulcedo uocis ſed mentis affectus q̄rit̄, dicente apoſtolo. Pſallā ſpū, pſallā & mente. Et cantantes ī cordibus ueſtris. Legerat enim eſſe ꝓceptum, pſallite ſapienter. Seruias fr̄ibus, & hoſpitum pedes laues, paſſus iniuriam taceas, ꝓpoſitum monaſterii time as ut dominum, diligas ut parentem. Credas tibi ſalutare quicquid ille præcepit, nec de maioris ſnīa iudices, cuius officii eſt obedire & implere quæ iuſſa ſunt, dicente moyſe. Audi iſrael & tace. Tātis negociis occupa tus, nullis uacabis cogitationibus, & dum ab alio tranſis ad aliud, opuſq; ſuccedit opi, illud ſolum mente te nebis, quod agere cōpelleris. Vidi quoſdam, qui poſtq̄ renunciauere ſæculo, ueſtimentis dūtaxat & uocis ꝓfeſſione non rebus nihil de p̄ſtina conuerſatione mutaſſe. Res familiaris magis aucta q̄ īminuta, eadē miniſteria ſeruulorum, idem apparatus conuiuii. In uitro & patella fictili aurum comedit̄, & iter turbas & examina miniſtrorum nomen ſibi uendicant ſolitarii. Qui uero paupes ſunt & tenui ſubſtantiola, uidenturq; ſibi ſcioli, pōparum ferculis ſimiles procedunt ad publicum, ut caninam exerceant facundiam. Alii ſublatis in altum humeris, & intra ſe neſcio quid coruicantes, ſtupentibuſq; in terra oculis tumentia uerba trutinant, ut ſi p̄conem addideris, putes incedere p̄fecturam. Sunt qui humore cellarum immoderatiſq; ieiuniis, tædio ſolitudinis ac nimia lectione, dum diebus ac noctibus auribus ſuis pſonāt, uertunt̄ ī melācholiam, & hippocratis magis fomentis q̄ noſtris monitis indigent. Plæriq; artibus & negociatiōibus p̄ſtinis carere non poſſūt, mutatiſq; nominibus inſtitorum eadem exercent cōmercia, non uictum & ueſtitum quod apoſtolus p̄cipit, ſed maiora q̄ ſæculi homines emolumenta ſectantes. & prius quidam ab ædilibus quos ἀγωρανόμους græci apellant uendentiū coercebat̄ rabies, nec erat ipune peccatum. Nunc autem ſub religionis titulo exercent iniuſta cōpendia, & honor nominis xp̄iani fraudē magis facit q̄ patit̄, quod pudet dicere. Sed neceſſe é, ut ſaltem ſic ad noſtrum erubeſcamus dedecus publice extendentes manus, pannis aurum tegimus. & contra omnium opinionem plenis ſacculis morimur diuites, qui quaſi paupes uiximus. Tibi cum in monaſterio fueris, hæc non licebit, & inoleſcente paulatim conſuetudine, quod primum cogebaris uelle incipies & delectabit te labor tuus, oblituſq; p̄teritoꝝ ſemp priora ſectaberis nequaq̄ cōſiderans, quid alii mali faciāt, ſed quid boni tu facere debeas. Neq; uero peccantium ducaris multitudine, & p̄tereuntium turba ſollicitet, ut tacitus cogites. Quid? Ergo omnes pibunt, qui in urbibus habitant? Ecce illi fruunt̄ ſuis rebus, miniſtrant eccleſiis, adeunt balneas, unguenta non ſpernunt, & tamen in omnium flore uerſant̄. Ad quod & ante reſpondi, & nunc breuiter reſpondebo, me in p̄ſenri opuſculo, non de clericis diſputare, ſed monachum inſtituere. Sancti ſunt clerici, & omnium uita laudabilis. Ita ergo age, & uiue in monaſterio, ut clericus eſſe mereāris, ut adoleſcentiam tuam nulla ſorde cōmacules, ut ad altare xp̄i quaſi de thalamo uirgo ꝓcedas, & habeas de foris bonum teſtimoniū, fœminæ quæ nomē tuū non nouerint, & uultum tuum neſciant. Cum ad p̄fectam ætatē ueneris (ſi tamen comes uita fuerit, & te uel populus uel pontifex ciuitatis in clericum elegerint) agito quæ clerici ſunt, & inter ipſos ſectare meliores, quia in oī conditione & gradu optimis mixta ſūt peſſima. ne ad ſcribendū cito ꝓſilias, & leui ducaris inſania. Multo tpe diſce, quod doceas. ne credas laudatoribus tuis, imo irriſoribus aurem ne libenter accommodes, qui cū te adulationibus fouerint, & quodammodo ipotem mentis effecerint, ſi ſubito reſpexeris, aut ciconiagꝫ deꝑhendes poſt te colla curuari, aut manu aures agitari aſini, aut æſtuantem canis protendere liguam. Nulli detrahas, nec in eo ſanctum putes: ſi cæteros laceres. Accuſamus ſæpe, quod facimus, & cōtra noſmetipos diſerti, in noſtra uitia inuehimur. muti de eloquentibus iudicantes. Teſtudineo grūnius incedebat ad loquendū gradu, & per interualla quædam uix pauca uerba carpebat, ut eum putares ſingultire non proloq. Et tamen cum menſa poſita librorum expoſuiſſet ſtruem: abducto ſupercilio contractiſq; naribus, ac fronte rugata, duobus digitulis cōcrepabat, hoc ſigno ad

audiendum discipulos prouocans.tunc nugas meras fundere.& aduersum singulos declamare.Creticum di ceres esse Longinum Censorinumq; romanæ facundiæ notare quem uellet.& de senatu doctorum exclude re.Hic bene nummatus plus placebat ī prādiis.nec mirum.qui multos ī esca resolutus.īcrepare solitus erat. factoq; cuneo circūstrepentium garrulorum procedebat in plublicum.intus Nero.foris Cato. Totus ambi guus.ut ex contrariis diuersisq; naturis unum monstrum nouamq; bestiam diceres esse compactam. iuxta illud poeticum.Prima leo.postrema draco.media ipsa chimæra.Nunq̄ ergo tales uideas.nec huiusmodi hoī bus appliceris.nec declines cor tuum in uerba malitiæ.& audias.sedens aduersus fratrem tuum loquebaris. & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum.Et iterum.Filii hominum dentes eorum arma sagittæ. & alibi.Molliti sunt sermones eius super oleum & ipsi sunt iacula.Et apertius ī ecclesiaste.Sicut mordet ser pens in silentio.sic qui fratri suo occulte detrahit.Sed dices.Ipse non detraho.aliis loquentibus quid facere possum? Ad excusandas excusationes ī peccatis ista prætendimus.Christus arte non illuditur.Nequaq̄ mea. sed apostoli sunt.Nolite errare.deus non irridetur.Ille in corde:nos uidemus in facie.Salomon loquitur in prouerbiis.Ventus aquilo dissipat nubes.& uultus tristis linguas detrahentium. Sicut enī sagitta si mit tatur contra duram materiam.Nonnunq̄ in mittentem reuertitur.& uulnerat uulnerantem. illudq; com pletur.Facti sunt mihi in arcum prauum.Et alibi.Qui mittit in altum lapidem.recidet in caput eius.ita de tractor cum tristem faciem uiderit audientis.immo ne audientis quidem.sed obturantis aures suas ne audi at iudicium sanguinis.ilico conticescit.pallet uultus hærent labia saliua siccat. Vnde idem uir sapiens cum detractoribus inquit ne cōmiscearis.quoniam repente ueniet perditio eorum.& ruinam utriusq; qs nouit? Tam scilicet eius qui loquitur.q̄ illius qui audit loquentē. Veritas angulos non amat.nec quærit susurrōes Timotheo dicit.Aduersum præsbyterum accusationem cito non receperis.Peccantem autem coram om nibus argue.ut cæteri metum habeant? Non est facile de perfecta ætate credendum.quā uita præterita de fendit.& honorat uocabulum dignitatis. Verum quia homines sumus.& interdum contra annorum matu ritatem puerorum uitiis labimur.Si me uis corrigere delinquentem.aperte increpa.tantum ne occulte mor deas.Corripiet me iustus in misericordiam.& increpabit me.Oleum autem peccatoris non īpinguet caput meum.Quem enim diligit dominus corripit.castigat autem omnem filium quem recipit. Et per esaiā cla mat dominus.Populus meus qui beatos uos dicunt seducunt uos.& semitas pedum uestrorum supplantāt. Quid enim mihi prodest.si aliis mala referas mea si me nesciente peccatis meis immo detractionibus tuis alterum uulneres. & concertatim omnibus narrans sic singulis loquaris quasi nihil dixeris alteri? Hoc ē nō emendare.sed uitio tuo satisfacere. Præcipit dominus peccantes in nos argui debere secreto. uel adhibito teste.& si audire noluerint.referri ad ecclesiam.habendosq; in malo ptinaces quasi ethnicos & publicanos. Hæc expressius loquor.ut adolescentem meum & linguæ & aurium prurigine liberē.ut renatum in christo sine ruga & macula quasi pudicam uirginem exhibeam castum tam mente q̄ corpore ne solo nomine glorie tur.& absq; oleo bonorum operum extincta lampade excludatur a sponso.Habes ibi sanctum doctissimūq; pontificē proculum.qui uiua & præsenti uoce nostras schedulas superet.quotidianisq; tractatibus iter tuū dirigat.nec patiatur te in partem alteram declinando uiam relinquere regiam.per quam israel ad terram re promissionis properans.se transiturum esse promittit. Atq; utinam exaudiatur uox ecclesiæ īplorantis. Do mine pacem tuam da nobis.Omnia enim dedisti nobis. Vtinam quod renunciamus sæculo uoluntas sit.nō necessitas.& paupertas habeat expetita gloriam.non illata cruciatum.Cæterum iuxta miserias huius tempo ris & ubiq; gladios sæuientes satis diues est.qui pane non indiget.nimiū potens est.qui seruire non cogitur. Sanctus Exuperius tolosæ episcopus.uiduæ sareptenis imitator esuriens pascit alios.& ore pallente ieiunijs fame torquetur aliena omnemq; substātia xp̄i uisceribus erogauit.nihil illo ditius.qui corpus domini ca nistro uimineo sanguinem portabat ī uitro.qui auaritiam eiecit e tēplo.qui absq; funiculo & īcrepatione ca thedras uendentium columbas.idest dona sancti spiritus mensasq; subuertit mammonæ.& nummulariorū æra dispersit.ut domus dei domus uocet orationis.& non latronum spelunca.Huius e uicino sectare uesti gia.& cæterorum qui uirtutum illius similes sunt.quos sacerdotium humiliores facit & pauperes. Aut si p fecta desideras.exi cum Abraham de patria tua & cognatione tua.& pge quo nescis. Si habes substantiam uende & da pauperibus.si non habes.grandi onere liberatus es.nudum xp̄m nudus sequere.Durum. gran de difficile.sed magna sūt præmia.

Sermo beati Hieronymi ad fratres de uigiliarum sanctitate.ubi in eos inuehens qui sacras uigilias sup fluas ac infructuosas putāt illarum antiquitatem auctoritatem atq; utilitatem testimoniis & exemplis scri pturarum ostendit.

Ignū ē fratres aptūq; prorsus satisq; cōueniēs de sāctis uigiliis nūc dicē.& ꝓferre sermonē. quā do ipa lucubratio exigit a sollicitis.Nox ecce ē caligo corporis.q̄ nō solū hoies.sed etiam cūctos sōno detinet aiantes.ut reformatis uiribus p soporē possit diuturnos labores sustinere uiuentes. Bonus deus.q ita ꝓspexit.ita cōstituit.ut homo exiturus ad opus suū & ad operationē suā usq; ad uesperā haberet uicariū tēpus.ī quo duris laboribus & multa fatigatione requiescere ꝓstitut. Nouimus aūt multos hominū ut aut maioribus suis placeant.aut sibi aliqd peculiariter prosint noctis particulā ad aliqd opusculū segregare id pro lucro ducere quod furati de sopore suo operari potuerint.A salomone uero lau datur & fœmina.quæ pensa & lanificiū & lucernā uigilanter exercet.Addidit etiā q̄ ex hoc laus uiro eius ī portis & gloria magna nascat.Quod si ī carnalibus īstrumentis.idest uictui aut uestitui necessariis.q uigilat non reprehēditur immo laudatur.& mirari me fateor esse aliquos qui sacras uigilias tam spirituali ope fru ctuosas orationibus hymnis lectionibusq; fœcundas.aut superfluas estimant.aut ociosas.aut quod his est

deterius ipertunas.& q̄dem si sunt homies a religione nostra alieni q ista sic sentiant nō est mir̄. Quomodo.n.prophanis religiosa placere possiunt.q̄bus si placerēt nostri essent.Quia sumus utiq̄ xp̄iani.Si uero nostri sunt quos uigilarium salutifer actus defendit.ut nihil de his deterius suspicer.aut pigri sunt.aut sōniculosi.aut quod his est.pximū senes uel infirmi.Si pigri sunt.erubescant.qa illis isonant uerba salomonis. Vade ad formicā o piger.& æmulaī uias eius.Si sōniculosi sunt expergiscātur.scriptura proclamāte.O piger quousq̄ dormis?Quādo autem de sōno surges.Paululū q̄dem dormis.modicū sedeas.pusillū autem dormitas. pusillum uero complecteris manibus pectus.Deide superueniet tibi tanq̄ uiator paupertas.inopia tanq̄ bonus & leuis cursor cito ueniet.Si senex es.qs te compellit ut uigiles?Quāq̄ & nō compulsus pro ætate tamē uigilas.Et si stare non potes.& tuam cogitas impossibilitatem.non debes iuuenes & ualentes ad tuū reuocare torporem.q̄ propter uarias tentatōes iuuentutis seipsos ꝓpensioribus macerare debent uigiliis.Si uero infirmus es mēbris.qd facere non potes noli reꝓhendere.imo riga & tu secundū prophetam lachrymis stratum tuum.& dic.Sic memor fui tui sup stratum meū.Iniunge etiam uigilātibus ut te suis præcibus iuuent. quo adiutus a domio super lectū doloris tui canere possis.Et tu aliquando merearis dicere.i matutinis meditabor i te qa fuisti adiutor meus.Alioqn stultum & satis extraneū est.ut qa ipi currere non ualemus bene currentibus derogamus.Nā & si non possumus debemus congratulari potentibus.Sic.n.ut de consensu malitiæ participaī cum facientibus pœna.sic participatio gloriæ speranda est de consensione bonitatis.Alios.n. effectus coronat.alios uolūtas pia lætificat.nec sane onerosum uel difficile uideri debet etiam delicatis corporibus i septimana duarum noctium.idest sabbati atq̄ domicæ portionem aliquam dei ministerio deputare.Ista enim quasi purificatio est dierum.v.uel noctium.q̄bus stupore carnali ingraueſcimus.aut mundanis actibus oscitamus.Nec erubescant aliqui in bono studio sanctitatis.cum non erubescant in perpetrando opere fœditatis.Merito ergo scriptura in prouerbiis ingerit.Est profusio quæ ducit ad peccatum.In bono enim opere confundi peccatum est.sicut in malo faciendo non confundi pernities est.Si sanctus es. ama uigilias.ut thesaurum tuū uigilando custodias.ipse in sanctitate serueris.Si peccator es.magis curre.ut uigilando & orando purgeris.dum tunso pectore frequentius clamas.Ab occultis meis munda me.& ab alienis parce seruo tuo.Qui enim iam ab occultis desiderat emundari.necesse est ut eum non delectet istis miseriis inquinari.Res exigit charissimi.ut de auctoritate uigiliarum & antiqtate deq̄ ipsa utilitate pauca dicamus. Magis enim quilibet labor suscipitur.si ante oculos proponatur utilitas.Antiqua est uigiliar̄ deuotio familiare bonum omnibus sanctis.Esaias deniq̄ ꝓpheta clamat ad deum.De nocte uigilat spūs meus ad te deus quoniam lux præcepta tua super terram.Dauid regio & prophetico sanctificatus unguento ita canit.Domine deus salutis meæ in die clamaui & nocte coram te.Et in alio psalmo.Memor fui nocte nominis tui domine.& custodiui legem tuam.Sed forsitan in lectulo suo positus hæc cantabat. Quod aliquanti pigriores sufficere putauerunt.si tātum i stratu suo aut ore unusq̄sq̄ aut psalmū forte submurmuret.Quod q̄dem & ip̄m bonum est dei semp.& ubiq̄ memisse salutare est.Sed qd̄ sit melius exurgētem cōspectui diuio assistēī accipe eiusdem ꝓphetæ aliā uocem.quæ & tempus & locū & hītum deprecātis ostēdit.In noctibus extollite manus uestras i sancta.& benedicite dominū.Et ne uespertias tātum horas noctis æstimes appellatas.occurrit & dicit.Media nocte surgebā.ut cōfiterer tibi sup iudicia iusticiæ tuæ.Habes & tēpus expsum exurgēdi.& sollicitudinem qūo deo cōfitearis ostēsam.Adhuc cōsiderāti mihi itensionem sanctor̄ maius aliqd & laboriosus occurrit.& ultra humanæ naturæ cōditōe suggerīt.cū eūdem audio ꝓphetam alio psallētem. Si ascēdero i lectum strati mei.si dedero somnū oculis meis & palpebris meis dormitatōem & reqem tēporibus meis.donec iueniam locū domio tabernaculū deo iacob.Quis.n.tātum stupeat dei amorem aī deuotōem.ut somnū sibi sine quo humana utiq̄ corpora deficiāt penitus iterdixerit.donec locū ad templum domino fabricādum rex & ꝓpheta reperiret?Quæ res nos debet firmiter admonere ut si ipsi locus domini eē uolumus.& tabernaculū eius ac tēplū cupimus haberi ꝓpetuū.sicut paulus asserit dicens. Vos estis templū dei uiui.iquātū possumus exemplo sanctor̄ uigilias diligamus.ne de nobis dicaī.ut psallīt.dormierūt sōnū suū.& nihil iuenerūt.Quī potius gratulabūdus unusq̄sq̄ iā dicat i die tribulatōis meæ deū exq̄siui māibus meis nocte corā eo.& nō sum deceptus.Quia bonū est cōfiteri domio.& psallere noī tuo altissime. ad ānūciandū mane misericordiā.& ueritatem tuā p noctē.Hæc & huiusmodi tāta ac talia ideo sācti illi cecinerūt. & scripta reliquerūt.ut nos eor̄ posteri pribus excitaremur exemplis ad celebrādas etiam noctibus salutis nostræ excubias.Sed a ueteribus ueniamus ad noua.de mistris legis ad mistros euangelii.de nouo etiam testaméto uigiliar̄ gra consignet.Anna phanuelis filia uidua cōtinuis oronibus & ieiuniis domio seruiens. nō discessisse de templo die ac nocte in euangelio legitur.Pastores illi sanctissimi dum super greges suos nocturnas exercent uigilias.& angelos & xp̄m natū i terris primū audire meruerūt.Iam uero instituto saluatoris nomie tota ad uigilādum auditores exuscitat.siue parabola boni semiatoris dicēdo.Dum dormirent homines uenit malus.& supersemiauit zizania in triticū.& abiit.quod si nō dormissent nec malus fortasse zizania semiare potuisset. siue cum dicit.Sint lumbi uestri præcincti.& lucernæ ardentes in manibus uestris. & uos similes homibus expectantibus dominū suū quando reuertaī a nuptiis.Beati serui illi quos cum uenerit dominus iuenerit uigilantes.Et si uespertina hora uenerit.si media nocte.si galli cantu. & iuenerit eos uigilantes bti sunt.Illud autem scitote qa si sciret patersamilias.qua hora fur ueniret. uigilaret utiq̄.& non sineret perfudi domū suam.Itaq̄ & uos estote parati.qa qua hora nō putatis filius homis uenturus est. Nec uerbis solum docuit uigilias.sed etiam docuit exemplo.nāq̄ testaī in euangelio.Quia erat iesus pernoctans in oratione dei.Pernoctabat dominus non sibi sed ut scirent serui inopes & infirmi quid agere deberent quand o dominus diues in orationibus nec ullius idigens q̄fortissimus per noctem i oratione duraret.sic &

increpat petrum in tpe passionis dicens. Non potuisti una hora uigilare mecū. Et ad omnes iam dicit. Vigilate inqt & orate. ne intretis in tentatōem. Hæc uerba & eiusmodi exempla oro uos quā non de ꝓfundo etiā sōno & morti simillimo ualeant suscitare. His istructi sermonibus. his confirmati documentis beati apostoli & ipsi uigilarūt. & uigilias imparunt. Petrus ab angelo in carcere suscitat'. & ipso referante portā ferreā in domū mariæ puenit. ubi erant multi congregati non ſtertentes utiq; sed orantes. Idem in sua epistola ponit ac dicit. Sobrii estote. ac uigilate. qa aduersarius uester diabolus tanq̄ leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Paulus & syllæas in custodia publica circa mediū noctis orantes hymnū audientibus uinctis dixisse memorant'. Vbi repente terræmotu concussis carceris fundamentis & ianuæ sponte aptæ. & oium uincula sunt soluta. Idem btūs apostolus a troade ꝓfecturus sermonē ducebat usq; ad mediā noctem accensis lanternis q̄pluribus in cœnaculo. Ex qua euthycus adolescens somno oppressus disputante paulo ꝓlixius a fenestra deductus cecidit de tertio tecto. & sublatus & mortuus est. quo statim reddito uitæ usq; ad lucē sermocinatus deo gubernante ꝓfectus est. q̄plene idem q̄q; copiose sup exercendis uigiliis adhortatus thessalonicensibus scribens ait. Itaq; non dormiamus sicut cæteri. sed uigilemus & sobrii simus. Nam qui dormiunt nocte dormiunt. & qui inebriant' nocte ebrii sunt. Nos autem qui dei sumus. sobrii simus. mire concludit siue uigilemus siue dormiamus simul cum illo uiuamus. Ad corinthios autem. Vigilate statim in fide. confortamini uiriliter agite. Sic & ad epheseos scribit orantes in omni tpe in spiritu & in ipso uigilantis quoq; exemplū ponens in cathalogo uirtutum suaꝝ functum se uigiliis multis apud corinthios gloriatur. Hæc sufficiāt de antiquitate & auctoritate uigiliaꝝ. Superest in secundum ꝓmissum ordinem de eaꝝ utilitate aliquid confera mus. q̄q̄ sentiri magis possit p exercitium ipsa utilitas. q̄ loquentis sermo narrare. Gustandum enim uidetur quia suauis est dominus sicut scriptum est. Qui ergo gustauit intelligit. & sentit quantum pondus pectoris uigilando deponit'. quantus mentis stupor excutit'. quanta lux animā uigilantis & orantis illustrat gr̄a. quæ uilitatio membra uniuersa lætificat. Vigilando timor omnis excludit'. fiducia nascit'. caro maceratur. uitia tabescunt. charitas roborat'. recedit stultitia. accedit prudentia. mens acuitur. error obtūditur. criminum caput diabolus gladio spūs uulnerat'. Quid hac utilitate magis necessariū? Quid istis lucris cōmodius? Quid hac dilectione suauius? Quid hac fœlicitate beatius? Teste autem ꝓpheta qui in principio psalmoꝝ suorum beatū uiꝝ describens summā beatitudinem eius in hoc uersiculo collocauit. Si in lege domini meditat' die ac nocte. Bona est quidem diuturna meditatio. sed efficatior est nocturna. quia p diem necessitudines uariæ obstrepunt. occupationes distrahūt mentem sensum duplex cura dispergit. Nox qeta. nox secreta opportunam se p̄bet oronibus. aptissimā uigilantibus dum carnalibus occupationibus expeditum collectū sensum in tantum hoiem diuis conspectibus sistit. Inde diabolus diuinaꝝ semper reꝝ callidus æmulator sicut ieiunia & uirgitatem uana baptismata & inania suis cultoribus dedit. ita & hoc sanctum æmulatus officium nocturna & uigiliis suis cum miseratōibus addidit. Vnde iam nostri si de suoꝝ institutione non excitant' ad habendas uigilias sacras uel in aduersa uarietatis usurpatione cernētes alienas ad dei rebus nō eē fateatur qua nisi æmularetur iniquus ad deceptōem. nisi deo placitas esse cognosceret ad celebrantium benedictōem. Tamen charissimi fratres q uigilat oculis uigilet & corde. q orat spiritu oret & mente. qa ualde iutile est oculis uigilare animo dormiente. Cum econtrario ex ꝓsona ecclesiæ scriptura testat'. Ego iquit dormio. & cor meum uigilat. Curādū est etiā ne nimietate cibi uel potus uigilaturi pectus onerēt'. ne cruditates eructantes & crapulam nō solū ipsi nobis isuaues simus. sed gr̄æ spūs idigni iudicemur. Quidā nāq; uir inter pastores eximius sicut fumus inqt fugat apes. sic idigesta tractatio auertit & abiicit spūs sci chrismata. Ergo tanq̄ diuio functuri misterio ante nos per abstinētiam parare debemus. ut igrauati expeditius uigilare possimus. Cogitatio quoq; mala pellat'. ne male uigilantis oro fiat sicut legitur i peccatum. Sūt. n. ex maligno uigiliæ sicut i puerbiis legitur. quare ablatum est somnus ab oculis eoꝝ. Nō enim dormiūt inqt nisi male fecerit. Absint fratres. absint ab hoc conuentu tales uigiliæ. Sit potius uigilantium clausum diabolo. apertū christo. ut quē labiis sonamus. corde teneamus. Tunc acceptabiles nostræ uigiliæ. tunc pernoctatio salutaris erit. si competenti diligentia & deuotione sincæra ministerium nostrum & diuinis obtutibus offeruntur. Hæc de uigiliarum auctoritate antiquitate. necnon utilitate dicta sufficiant gratia domini nostri iesu christi cum omnibus nobis amen.

Epistola beati Hieronymi p̄sbyteri de uita monachi captiui.

Vi nauali p̄lio dimicaturi sunt. ante i portu & i tranqllo mari flectunt gubernacula. remos trahunt. ferreas manus & uncos præparāt. dispositūq; per tabulata militē. pendēte gradu & labente uestigio stare firmiter cōsuescūt. ut quod i simulacro pugnæ didicerit. i uero certamie nō phorrescant. Ita & ego q diu tacui (silere qppe me fecit mens. cui sermo suppliciū est) prius exerceri cupio i paruo opere. & ueluti quādam rubiginem liguæ abstergere. ut uenire possim ad latiorem historiā. Scribere eni dispositui. si tamē uitam domius dederit & si uituperatores mei saltē fugientem me & clausum persequi desierit ab aduētu saluatoris usq; ad nostrā ætatē. i. ab apostolis usq; ad nostri tpis fæcē. qūo & per quos xp̄i ecclesia nata sit. & adulta persecutōibus creuerit. martyribus coronata sit. Et postq̄ ad xp̄ianos prīcipes uenerit potētia quēadmodum diuitiis maior. sed uirtutibus minor facta sit. Veꝝ hæc alias. Nūc qd' imineꝝ explicemus. Maronias. xxx. ferme milibus ab antiochia urbe syriæ haud grandis ad oriētem distat uiculus. Hic post multos uel domios uel patronos. dum ego adolescētulus morarer i syria. ad papæ euagrii necessarii mei possessionem deuolutus est. quem iccirco nūc noiaui. ut ostenderem unde nossem. qd' scripturus sū. Erat illic qdā senex noīe malchus. quē nos latie regem possumus dicere. syrus natōe & ligua. & re uera eiusdem loci idigena. Anus quoq; i eius cōtubernio ualde decrepita. & iam morti ꝓxia uidebat'. tā studiose ābo

religioſi & ſic eccleſiæ limẽ terentes.ut zachariam & heliſabeth de euangelio crederes.niſi q̃ ioannes in me 314
dio non erat.De his cũ curioſe ab accolis q̃rerem quæ nam eſſet eor̃ copula. mr̃imonii.ſanguinis an ſpũs:
omnes uoce conſona ſanctos & deo placitos.& mira neſcio qua reſpondebant cupiditate illectos. Adorſus
ſum hominẽ.& curioſius ſciſcitans rer̃ fidem.hoc ab eo accepi.Ego inquit mi nate maroniaci agelli colo-
nus.ſed ſolus parentibus fui.qui cũ me quaſi ſtirpẽ generis ſui.& hæredem familiæ ſuæ ad nuptias cogerẽt.
monachum potius uelle eſſe reſpondi.Quantis pater minis.quantis mater blanditiis p̃ſecuti ſunt.ut pudici
tiam p̃derem.Hæc res ſola indicio eſt.q̃ & domũ & parentes fugi.Et quia ad orientẽ ire nõ poteram ꝓpter
uicinam p̃ſidem.& romanor̃ militum cuſtodiam.ad occidentem uerti pedes.pauxillulum neſcioquid por-
tans uiatici.quod me ab inopia defenſaret.Quid multa?Perueni uicinam tãdem ad heremũ calchidos.quæ
inter imas & eſſam magis ad auſtr̃ ſita eſt.ibi reptis monachis.eor̃ me magiſterio tradidi.manuũ labore ui
ctum q̃ritans.laſciuiãq; carnis refrenans ieiuniis.Poſt multos incidit mihi cogitatio.ut ad p̃riam p̃gerem.&
dum adhuc uiueret mater(iam enim p̃rem mortuũ audieram)ſolarer uiduitatem eius.& exinde uenundata
poſſeſſiuncula.partem erogarem paupibus.& ex parte monaſterium conſtruerem.Quid erubeſco confiteri
infidelitatem meã?Et partem in ſumptũ meor̃ ſolatia reſeruarem.clamare occepit abbas meus diaboli eſſe
tentationẽ.& ſub honeſtæ rei occaſione latere antiqui hoſtis inſidias.hoc eſſe iter̃ reuerti canẽ ad uomitũ
ſuũ.Sic multos monachor̃ eſſe deceptos.nuſq̃ diabolum apta frõte ſe ꝓdere.Proponebat mihi exempla de
ſcripturis plurima.iter quæ illud ab initio q̃ adam quoq; & euam ſpe diuinitatis ſupplantauerit. & cum p-
ſuadere non poſſet.ꝓuolutus gentibus obſecrabat.ne ſe deſererem.ne me p̃derem.nec aratrum tenens poſt
tergum reſpicerem.Ve miſero mihi.uici monitorem peſſima uictoria.reputans illum non meam uoluptа-
tem ſed ſuum ſolatium q̃rere.Proſecutus ergo me de monaſterio quaſi funus efferret.& ad extremũ uale di
cens uideo ait te fili ſathanæ cauterio notatum.Non quæro cauſas.excuſationes non recipio. Ouis quæ de
ouilibus egreditur.lupi ſtatim morſibus patet.De beria ad eſſam ꝓgentibus uicina eſt publico itineri ſolitu
do.per quam ſaraceni in certis ſedibus huc atq; illuc ſemp uagantur.quæ ſuſpitio frequentiam in illis locis
uiator̃ congregat.ut imminens periculum auxilio mutuo declinetur.Erant in comitatu meo uiri.fœmiæ.
ſenes.iuuenes.paruuli numero circiter.lxx.& ecce ſubito equor̃ camelorumq; ceſſores iſmaelitæ irruunt.
crinitis uittatiſq; capitibus ac ſeminudo corpore.pallia & latas caligulas trahentes. pendebant ex humero
pharetræ.laxos arcus uibrantes.haſtilia longa portabant.Non enim ad pugnandum uenerant.rapimur.diſ-
rapimur.in diuerſa trahimur.Ego enim longo poſtliminio hæreditarius poſſeſſor.& ſero mei conſilii pœ-
nitens cum altera muliercula in unius heri ſeruitutem ſortitus uenio.ducimur immo portamur ſublimes
in camelis.& p uaſtam heremũ ſemp ruinam timẽtes.hæremus potius q̃ ſedemus.Carnes ſemicrudæ cibus.
& lac camelor̃ potus erat.Tandem grandi amne tranſmiſſo peruenimus ad iteriorem ſolitudinem.ubi do-
minam liberoſq; ex more gentis adorare iuſſi.ceruices flectimus.Hoc quaſi clauſus carcere mutato habitu.
ideſt nudus ambulare diſco.nam aeris quoq; intemperies nihil aliud p̃ter pudenda uelari patiebatur.Tradũ
tur mihi paſcendæ oues.& in malor̃ comparatione hoc fruor ſolatio.q̃ dominos meos & conſeruos rarius
uideo,Videbar mihi aliquid habere ſancti iacob.Recordabar moyſi.qui & ipſi in heremo quondam fuere
paſtores.ueſcebar recenti caſeo & lacte.orabam iugiter.Canebam pſalmos.quos in monaſterio dediceram.
Delectabat me captiuitas mea.Agebam dei iudicio gratias.q̃ monachum quẽ in patria fueram perditurus i
heremo inueneram.O nihil unq̃ tutum apud diabolum.O multiplices & ineffabiles eius inſidiæ. Sic quoq;
latentem me inuenit inuidia.Dominus uidens gregem ſuum creſcere.nihilq; in me deꝑhendens fraudulen-
tiæ(ſciebam enim apoſtolum p̃cepiſſe:dominis ſic quaſi deo fideliter ſeruiendum)& uolens me remunerar.
quo fidum ſibi magis faceret.tradidit mihi illam conſeruam meam aliquando captiuam.Et cum ego refu-
tarem & dicerem me chriſtianum.nec licere mihi uxorem uiuentis accipe. Siquidem captus nobiſcum uir
eius ab alio domino fuerat adductus.herus ille implacabilis in furorem euaginato me cœpit petere gladio.
Et niſi confeſtim brachium tenere mulier p̃occupaſſet.ilico effudiſſet ſanguinem.Iam uenerat tenebroſior
ſolitudo.& mihi nimium matura nox.duco in ſpeluncam ſemirutam nouam coniugem.& ꝓnubante nobis
triſtitia uterq; deteſtamur alter̃.nec fatemur.Tunc uere ſenſi captiuitatem meam: ꝓſtratuſq; humi mona-
chum cœpi plangere.quem perdebam dicens.Huccine miſer ſeruatus ſum?Ad hoc me mea ſcelera perdu-
xerunt.ut incaneſcente iam capite uirgo maritus fierem.Quid mihi ꝓdeſt parentes.patriam.rem familiarẽ
contempſiſſe pro domino.ſi hoc facio.quod ne facerem illa cõtempſi.niſi q̃ forte ꝓpterea hæc ſuſtineo. qa
rurſum p̃riam deſideraui?Quid agimus anima?Perimus an uincimus?Expectamus manus domini.an pro-
prio mucrone confodimur? Verte in te gladium.tua magis mors timenda eſt.q̃ corporis. Habet & ſeruata
pudicitia ſuũ martyriũ.laceat inſepultus xp̃i teſtis in heremo.ipſe mihi ero p̃ſecutor & martyr.Sic fatus du-
xi in tenebris quoq; micantem gladium.& acumine contra me uerſo.uale inq̃ infœlix mulier. habeto me
martyrem potius q̃ maritum. Tunc illa pedibus meis ꝓuoluta.p̃cor te iquit p ieſum xp̃m.& per huius oræ
neceſſitatem rogo.ne effundas ſanguinem tuũ in ſanguinem meũ.uel ſi mori placet.in me primũ uerte mu
cronem.ſic nobis potius coniungamur.etiam ſi uir meus ad me rediret.ſeruarem caſtitatẽ.quã me captiui-
tas docuit.uel interirẽ potius q̃ p̃derẽ.Cur moreris ne mihi iungaris?Ego morerer.ſi mihi iungi uelles. Ha-
beto me coniugem pudicitiæ & magis animæ copulã amato.q̃ corporis.Sperent domini maritũ.xp̃s noue-
rit fratrẽ.facile ſuadebimus nuptias.cũ nos uiderint ſic amare.Fateor.ſtupui.& admiratus uirtutẽ fœminæ
coniugæ plus amaui.Nunq̃ tamẽ illius nudũ corpus intuitus ſum.& nunq̃ eius carnẽ tetigi.timens in pace
p̃dere quæ in p̃lio ſeruauerã.Tranſeũt i tali mr̃imonio dies plurimi.amabiliores nos domis fecerãt nuptiæ.
Nulla fugæ ſuſpitio.iterdum.& menſe toto aberã fidus gregis paſtor p ſolitudinẽ.Poſt grande interuallum

dum ſolus in heremo ſedeo.& ꝑter cælū terrāq; nihil uideo.cœpi mecū tacitus uoluere.& iter multa quoq; contubernia monachoꝝ recordari.maximeq; uultum ꝓris mei.q me erudierat.tenuerat, ꝓdideratq;. Sicq; cogitans aſpicio formicaꝝ gregem anguſto calle ſeruere:ferre onera maiora q̄ corpora.Aliæ herbaꝝ quædam ſemina forcipe oris trahebāt:aliæ egerebant humū de foueis:& aquaꝝ meatus aggeribus excludebāt. Illæ uenturæ hyemis memores,ne madefacta humus in herbam horrea uerteret: illata ſemina ꝑcidebant. Hæ luctu celebri corpora defuncta deportabant.Quodq; magis miꝝ eſſet in tanto agmine egrediens non obſtabat itranti.Quin potius ſi quam uidiſſent ſub faſce & onere concidiſſe:ſuppoſitis humeris adiuuabāt. Quid multa?Mihi ſpectaculum dies illa ꝑbuit.Vnde recordatus ſalomonis ad formicaꝝ ſolertia nos mittentis,& pigras mentes a tali exemplo ſuſcitantis cœpi tædere captiuitatis,& mōaſterii cellulas q̄rere,ac formicaꝝ illaꝝ ſimilitudinem deſideraſ:ubi laboraſ in medium,cum nihil cuiuſq; ꝓprium ſit,oīa oīum ſunt. Regreſſo ad cubile,occurrit mulier,triſtitiam animi diſſimulare non potui.Rogat cur ita exanimatus ſim, audit cauſas,hortaſ fugam,non effrenaſ:non aſpernaſ.Peto ſilentium,fidem tribuit,qn & iugi ſuſurro iter ſpem & metum medii fluctuamus.Erant mihi ī grege duo hirci miræ magnitudis:q̄bus occiſis utres facio: eorūq; carnes uiaticū ꝑparo.& primo ueſperi putantibus nos dominis ſecreto cubitare iuadimus iter,utres & partes carnium portantes.Cunq; pueniſſemus ad fluuium(nam decem milibus aberat) inflatis aſcenſiſq; utribus aq̄s nos credimus,paulatim pedibus ſubremigantes,ut deorſum nos flumine deferente:& multo lō gius q̄ conſcenderamus in alteram nos exponente ripam,ueſtigium ſequentes ꝓderent.Sed iter hæc madefactæ carnes,& ex parte lapſæ,uix tridui cibum pollicebantur,bibimus uſq; ad ſacietatem, futuræ nos ſiti ꝑparantes.Currimus poſt tergum ſemp aſpicimus,& magis noctibus,ꝓmouimus,uel ꝓpter inſidias latæ uagārium ſaracenoꝝ,uel ꝓpter ardorem ſolis nimium.Paueſco miſer etiā referens,& ſi tota mente ſecurus,toto tamen corpe ꝓhorreſco.Poſt diem uero tertium dubio aſpectu,ꝓcul aſpicimus duos camelis ſedentes uenīr concite.Staricq; mens mali ꝓſaga,putare cœpit dominum,meditari mortem,ſolem cernere nigreſcēté.Dūq; timemus,& ueſtigiis nos ꝓditos per arenas intelligimus,offertur ad dexteram ſpecus, longe ſub terram penetrans.Igiť timentes uenenata animalia(nam ſolēt uiperæ reguli, & ſcorpiones,cæteraq; huiuſcemodi, feruorem ſolis declinantia,umbras petere)intrauimus quidem ſpeluncam.Sed ſtatim in ipſo introitu ſiniſtræ nos foueæ credímus,nequaq̄ ultra,ꝓgredientes,ne dum mortem fugimus,incurramus in mortem. Illudq; nobiſcum reputantes,ſi iuuat dominus miſeros habemus ſaluté.Si deſpicit peccatores,habemus ſepulchꝝ. Quid putas fuiſſe nobis animi?Quid terroris,cum ante ſpecum haud procul ſtaret dominus & conſeruus, & ueſtigio indice iam ad latebras peruenīſſent?O multo grauior expectata q̄ illata mors,rurſus cum timoꝝ & labore lingua balbutit,& quaſi clamante domino mutire non audeo.Mittit ſeruum ut nos de ſpecu trahat,ipſe camelos tenet,& euaginato gladio noſtrum expectat aduentum.Interea tribus fere uel quatuor cubitis introgreſſo famulo nobis ex occulto tergum eius uidentibus(nam oculorum iſtiuſmodi natura eſt,ut poſt ſolem umbram itrantibus,cæca ſint omnia)nox per antrum ſonat,exite furciferi,exite morituri.Quid ſtatis?Quid moramini?Exite,Dominus uocat,patienter expectat. Adhuc loquebatur. & ecce per tenebras aſpicimus leænam inuaſiſſe hominem,& gutture ſuffocatum cruentum intra trahere,Ieſu bone. quid tunc terroris nobis,quid gaudii fuit?Spectabamus. domino neſciente, hoſtem noſtrum perire. Qui cum uideret illum moras facere,ſuſpicatus eſt duos uni reſiſtere,ſed iram differre non ualens,ſicut tenebat gladium ad ſpeluncam uenit,& furore rabido ſerui increpans ſocordiam,prius a fera eſt tentus, q̄ noſtras latebras ꝑteriret.Qui ſunt,qui hoc crederent,ut ante os noſtrum beſtia pro nobis dimicaret?Sublato autem illo metu,ſimilis ante oculos noſtros uerſabatur interitus,niſi q̄ tutius erat rabiem leonis,q̄ iram hominis ſuſtinere,Pauemus intrinſecus,& ne mouere quidem nos auſi,ꝑſtolabamur euentum rei.Inter tanta pericula, pudicitiæ tantum conſcientia pro muro ſepti,leæna inſidias cauens,& uiſam eſſe ſe ſentiens,apprehenſum mordicum catulum mature effert.nobiſq; cedit hoſpitio,neq; tamen ſatis creduli ſtatim erupimus,ſed expectātes diu,& egredi cogitantes,illius nobis figurabamus incurſum.Sub talli ergo terrore,& alia trāſacta die exegimus ad ueſperam,uidimuſq; camelos quos ob nimiam uelocitatem dromedarios uocant. ꝑteritos cibos in ora uoluere,& in aluum miſſos iterum detrahere.Quibus aſcenſis,& noua ſitarcia,ideſt annona refocilati,decima tandem die ad romana per deſertum caſtra uenimus,oblatiq; tribuno rem ordíe pandimus. Inde tranſmiſſi ad ſabinū meſopotamiæ ducem,camelorꝝ ꝑcium accepimus.Et quia iam abbas ille meus obdormiuerat in domino,ad hæc delatus loca me monachis reddo,Hanc trado uirginibus,diligens eam ut ſororem non tamē me ei credens ut ſorori.Hæc mihi ſenex malchus adoleſcentulo retulit. Hæc ego uobis narraui ſenex caſtis,& hiſtoriam caſtitatis expono.Virgines uirginitatē cuſtodire exhortor.Vos narrate poſteris,ut ſciāt inter gladios,& inter deſerta & beſtias pudicitiam nunq̄ eſſe captiuā. & hoiem chriſto deditum poſſe mori,non poſſe ſuperari.

Beati Hieronymi ꝑſbyteri ad florentiū de ortu amiciciæ,ubi illius effert uirtutes & miſerationē in pauperes,Ruffinū quoq; ſanctitatis extollit.

Vantus beatitudinis tuæ rumor diuerſa populorum ora compleuerit.hinc poteris æſtimare,ꝙ ego te ante incipio amare q̄ noſſe.Vt eni ait apoſtolus,quorundā hoīum peccata manifeſta ſūt, ꝑcedentia ad iudiciū,ita ecōtrario tuæ dilectionis fama diſpgitur,ut nō tantū laudādus ſit ille,q te amat q̄ ſcelus puteť facere ille qui nō amat.Prætermitto inumerabiles,in quibus xp̄m ſuſtentaſti,pauiſti,ueſtiſti,uiſitaſti.Heliodori fratris a te adiuta neceſſitas,multorum poteſt ora laxare,quibus gratis,quo ille præconio peregrinationis incommoda a te ſota referebat?Ita ut ego ille ardentiſſimus. quem

intolerabilis langor pēnatis ut aiunt pedibus.certa charitate & uoto te ſalutauerī.& etiam complexus ſim. 315
Gratulor itaq; tibi:& naſcentem amicīciā ut dominus confœderare digneť p̄cor.Et qa frater Ruffinus.qui cū ſancta Melania ab ægypto hieroſolymā ueniſſe narrať,idiuidua mihi germanitatis charitate cōnexus ē. quæſo ut epiſtolam meā huic epiſtolæ tuæ copulatā.ei reddere nō graueris.Noli nos eius æſtimare uirtutibus.In illo conſpicies exp̄ſſa ſanctitatis īſignia.& ego cinis & uiliſſima pars luti.etiā fauilla.dum uertor.ſatis habeo.ſi ſplendoré moꝝ illius ībecillitas oculoꝝ meoꝝ ferre ſuſtineat.Ille modo ſe lauit. & mundus eſt.& tanq̄ nix dealbatus ego cūctis peccatoꝝ ſordibus inqnatus.diebus an noctibus opperior cū tremoř reddere nouiſſimū quadrantē.Sed tamē quia dominus ſoluit compeditos,& ſup humilem & trementē uerba ſua reqeſcit.forſitan & mihi in ſepulchro ſceleꝝ iacenti dicat.Hieronyme ueni foras.Sanctus p̄ſbyter Euagrius plurimū te ſalutat.& martinianū fratrem iuncto ſalutamus obſequio.quem ego uidere deſiderans. cathena langoris innector.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri ad florentium de uiciſſitudine litteraꝝ inuitans.& libros quoſdam tranſcribi & ſibi mitti depoſcens.

N ea mihi parte heremi cōmoranti.quæ iuxta ſyriam ſaracenis iungitur.dilectionis tuæ ſcripta plata ſunt.qbus lectis:ita reaccenſus eſt aius hieroſolymā,pficiſcendi.ut pene nocuerit ,ppoſito. quod ,pfuerit charitati.Nunc igitur quomodo ualeo ,p me tibi lr̄as rep̄ſento.& ſi corpoř abſens ſum.amore tamē & ſpiritu uenio.ipendio expoſcens.ne naſcentes amicicias.quæ xp̄i glutino cohæſerunt.aut tēporis aut locoꝝ magnitudo diuellat.qn potius fœderemus eas reciprocis epiſtolis. Illæ iter nos currant.illæ ſe obuient.illæ nobiſcū loquanť.Non multū ,ditura erit charitas:ſi tali ſecū ſermōe fabuletur.Ruffinus aūt frater ut ſcribis.necdum uenit.& ſi uenerit.non multum,derit deſiderio meo . cum eū iam uiſurus non ſim.Ita enim & ille longo iteruallo ſeparatus eſt.ut huc non poſſit currere . & ego arreptæ ſolitudinis terminis arceor.ut cœperit iam mihi nō licere quod uolui.ob hoc & ego obſecro. & ut tu petas plurimū quæro:ut tibi beati rhetitii auguſtudunenſis ep̄i cōmentarios ad ſcribendū largiatur.in qbus canticum canticoꝝ ſublimi ore diſſeruit.Scripſit mihi & qdā de p̄ria ſupradicti fratris ruffini paulus ſenex terrulliani ſuū codicem apud eum eſſe:quem uehemēter repoſcit.& ex hoc quæſo.ut eos libros quos me non habere breuis ſubditus edocebit.librarii manu in charta ſcribi iubeas.Interp̄tatōem quoq; p̄ſalmoꝝ dauiti coꝝ & ,plixum ualde librum de ſynodis ſancti hilarii.quem ei apud treuiros manu mea ipſe deſcripſerā : ut mihi tranſferas peto.Noſti hoc eſſe aiæ pabulum.ſi ī lege domini meditetur die ac nocte.Cæteros hoſpitio recipis.ſolatio foues.ſumptibus iuuas.mihi ſi rogata præſtiteris:multa largitus es.& quoniam tribuente domino multis ſacræ bibliothecæ codicibus abundamus.impera uiciſſim quodcūq; uis mittam.nec putes mihi graue eſſe ſi iubeas.Habeo enim alūnos.qui me antiquæ artis eruditū.Neq; uero beneficium.pro eo qď poſtulo.polliceor.Heliodorus frater mihi indicauit:te multa de ſcripturis quærere.nec ſic īuenire.aut ſi oia habes īcipiet ſibi charitas uendicare.plus petere.Magiſtrū aūt pueri tui.de quo dignatus es ſcribere.qué plagiatorem eius eſſe nō dubium eſt.ſæpe euagrius p̄ſbyter dum adhuc antiochiæ eſſem me p̄ſente corripuit. Cui ille reſpōdit.Ego nihil timeo.dicit ſe a domīo ſuo fuiſſe dimiſſum:& ſi uobis placet ecce hic eſt.dimittite quo uultis.In hoc arbitror me nō peccare:ſi hoiem uagum nō ſiná lōgius fugere.Quapropter qa ego in hac ſolitudie cōſtitutus nō poſſum agere quod iuſſiſti:rogaui chariſſimū mihi euagrium.ut tam tui.q̄ mei cauſa inſtanter negociū p̄ſequatur.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri ad marcellam de muneribus acceptis.quæ myſtice īterp̄tať.ubi de ceraſis ue recūdia rubētibus ſibi trāſmiſſis loqtur.iſinuans qs id genus pomi romā primus ſuexerit.

Arua ſpecie ſed charitate ſunt magna.munera accepiſſe a uirgine armillas.epiſtolam.& colūbas. Et quoniam mel in dei ſacrificiis non offertur.nimia dulcedo arte mutata eſt.& quadam(ut ita dicam)piperes auſteritate condita.Apud deum enim nihil uoluptuoſum.nihil tantum ſuaue placet.niſi quod ī ſe habet mordacis aliqd ueritatis.Paſcha xp̄i cum amaritudinibus manducatur. Feſtus eſt dies.& natalis beati petri feſtius eſt ſolito concinendus.ita tamen ut ſcripturaꝝ cardinem iocularis ſermo non fugiat.nec a præſcripto palæſtræ noſtræ longius euagemur.Armillis ī ezechiele armatur hierusalem.Baruth epiſtolam ſuſcepit ab hieremia in columbæ ſpecie ſp̄ūs ſanctus allabitur.Itaq; ut te aliqd & piperis mordeat.& priſtini libelli etiam nunc recorderis.caue ne operis ornaméta dimittas.quæ ueræ armillæ ſunt brachioꝝ.ne epiſtolam pectoris tui ſcindas.quam a baruth rraditam nouacula rex ,pphanus icidit. ne ad ſimilitudinem effirem per oſee audias.facta es inſipiens ut columba. Nimium reſpondebis auſtere . & quod feſto non conueniet diei.Talibus ,puocaſti.dum dulcibus amara ſociata ſunt.& a nobis paria recipies. laudem amaritudo comitabitur.Verum ne uidear dona minuiſſe:accepimus & caniſtrum ceraſis refertum talibus,& tam uirginali uerecundia rubentibus.ut ea nunc a lucullo delata exiſtimarem. Siquidem hoc genus pomi,ponto & armenia ſubiugatis.de ceraſunto primus romam pertulit.unde & de patria arbor nomē accepit.Igitur qa in ſcripturis caniſtrum ficis plenū legimus.Ceraſa uero non īuenimus.in eo quod allatum eſt:id quod non allatum eſt prædicamus.Optamuſq; te de illis pomis fieri.quæ contra templum dei ſunt.& de qbus deus dicit.qa bona.bona ualde.Nihil qppe ſaluator medium amat.& ſicuti frigidum non refugiēs calidis delectatur.ita tepidos ī apocalypſi euomere ſe loqtur. Vnde nobis ſollicitius prouidendū eſt.ut ſolēnem diē nō tam ciboꝝ abūdantia:q̄ ſp̄ūs exultatōe celebremus.qa ualde abſurdū eſt nimia ſaturitate honorare uelle martyrem. quem ſcias deo placuiſſe ieiuniis. ita tibi ſemper comedendum eſt : ut cibum & oratio ſequatur & lectio. Quod ſi aliquibus diſplicet. apoſtoli uerba cantato. ſi adhuc hominibus placerem. chriſti ancilla non eſſem.

beati Hieronymi p̄sbyteri ad marcellam de muneribus gratias agens:quæ ad laudem dantis mystice interpretatur.

T absentiam corpoꝝ ſpūs conſabulatiōe ſolemur.facit unuſqſq; quod præualet.Vos dona trāſmittitis:nos epiſtolas remittimus gr̄aꝝ.ita tamen ut qa uelataꝝ uirginū munus eſt.aliqua ī ip̄is munuſculis eſſe myſteria demonſtremus.Saccus oſonis ſignū atq; ieiunii eſt.Sella ut foras pedes uirgo nō moueat.Cerei ut accenſo lumīe ſponſi expectet̄ aduentus.Calices mortificatiōem carnis oſtendunt:& ſemp aium ad martyrium p̄paratum.Calix qppe domini inebrians q̄ præclarus eſt.Quod aūt & matronis offertis muſcaria paruis aialibus uentilandis.elegans ſignificatio eſt . debere luxuriam cito reſtringere:qa muſcæ morituræ oleum ſuauitatis exterminant.Hic typus ſit uirginū.hæc figura matronarum.In puerſum non licet munera uŕa conueniant.Sedere aptum eſt ocioſis in ſacco iacere pœnitentibus. Calicem hr̄e licet potantibus.licet & ꝓpter nocturnos metus.& aios ſemp malū conſcientiæ formidantes. Cereos accendiſſe quoq; ſit gratum.

Beati Hieronymi preſbyteri ad iulianū diaconum ſe excuſans de ſilentio litteraꝝ:pollicens præteritam negligentiam futura frequentia compenſare.

Ntiquus ſermo eſt.mendaces faciūt.ut nec uera dicentibus credaſ.Quod mihi a te ego obiurgatus de ſilentio litteraꝝ accidiſſe uideo.Dicam.Sæpe ſcripſi:ſed negligentia baiuloꝝ fuit.Reſpōdebis:oſium non ſcribētium uetus iſta excuſatio eſt.Dicā.Non repperi qui epiſtolas ferret.dices. hinc illinc iſſe q̄ plurimos.Contēdam:me etiam his dediſſe.At illi qa nō reddiderunt : negabūt & erit inter abſentes incerta cognitio.Quid igitur faciā?Sine culpa ueniam poſtulabo rectius arbitrans pacem loco motus petere:q̄ æquo gradu certamia cōcitare.q̄q̄ ita me iugis tam corporis ægrotatio q̄ animæ ægritudo conſumpſerit.ut morte iminente nec mei pene memor fuerim.Quod ne falſum putes : oratorio more poſt argumenta teſtes uocabo.Sanctus frater heliodorus hic affuit:q cum mecū heremū uellet incolere:meis ſceleribus fugatus abſceſſit.Veꝝ oēm culpam p̄ſens uerboſitas excuſabit.Nam ut ait flaccus in ſatyra.Omnibus hoc uitiū eſt cantoribus. inter amicos.Rogati ut nunq̄ cantēt iniuſſi.nunq̄ deſiſtant.Ita te deiceps faſcibus obruam lr̄aꝝ:ut econtrario incipias rogare:ne ſcribam.Sororem filiam in xp̄o tuā gaudeo te primū nūciante.in eo ꝑmanere quod cœperat.Hic enim ubi nūc ſum.nō ſolum qd agatur ī p̄ria. ſed an ip̄a p̄ria p̄ſtet ignoro.Et licet me ſiniſtro hiberia ex cetraꝝ ore dilaniet:nō timebo hoium iudiciū.habiturus iudicem meū.iuxta illud.quod qdam ait.Si fractus illibaſ orbis:impauidū ferient ruinæ.Quapropter quæſo. ut apoſtolici memor p̄cepti.quo docet opus nr̄m ꝑmanere debere.& tibi a domino p̄miū in illius ſalute pares.& me de cōi in xp̄o gloria crebris reddas ſermonibus lætiorem.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri ad niciā hypodiaconū aglegiæ de uiciſſitudīe lr̄aꝝ:conquerens illaꝝ ītermiſſio ne ſcindi amiciciā. Vbi docet unde tabellarii & librarii nomē ſumpſit originē.

Vrpilius comicus tractās de uiciſſitudīe lr̄aꝝ.ſola ingt res eſt.quæ hoies abſentes p̄ſentes facit. Nec falſam dedit:q̄q̄ ī re nō uera ſn̄iam.Quid.n.eſt ut ita dicā,tam p̄ſens ĩter abſentes.q̄ p epiſtolas & alloq.& audire quos diligas?Nā & rudes illi italiæ hoies.quos caſcos ennius appellat: q ſibi ut in rhetoricis cicero ait.Ritu ferino uictū reqrebāt:ante chartæ & mēbranaꝝ uſum:aut in dedolatis e ligno codicillis.aut ī corticibus arboꝝ mutuo epiſtolaꝝ alloqa miſſitabāt. Vnde & portitores earū tabellarios.& ſcriptores a libris arboꝝ librarios uocauere.Quāto igiť nos expolito iam artibus mundo. id nō debemus omittere.qđ illi ſibi p̄ſtiterūt.apud quos erat cruda ruſticitas.& q humanitatē quodámodo neſciebant?Ecce btūs chromatius cū ſcō euſebio nō plus natura q̄ moꝝ ſibi æqualitate germano:litterario me,puocauit officio.Tu modo a nobis abiens recentē amiciciā ſcidis potius.q̄ diſſuis.qđ prudenter apud ciceronē lælius uetat:niſi forte ita tibi exoſus eſt oriēs.ut lr̄as quoq; tuas huc uenire formides.Expgiſceť: expgiſceť.euigila de ſōno.p̄ſta unā chartæ ſchedulam charitati.ĩter delitias p̄riæ & cōes quas habuimus peregrinationes aliquādo ſuſpira.Si amas.reſcribe obſecranti.ſi iraſceris.iratus licet ſcribe.Magnū & hoc deſiderii ſolamē habebo.ſi amici lr̄as uel indignātis accipiam.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri ad Chromatiū louinianū & euſebiū de epiſtola accepta cōgratulans:de cuius breuitate conquerit.ubi docet quādo ꝑgamenoꝝ uſus ac nomē ĩcœperit.Bonoſum quaſi iam p̄fectū effert ſe quaſi iacentē deprimit.

On debet charta diuidere.quos amor mutuus copulauit.nec p ſingulos officia mei ſunt partienda ſermonis:cū ſic iuicem uos ametis:ut nō minus tres charitas iūgat.q̄ duos natura ſociauit.qn potius ſi rei cōditio pateret.ſub uno litterulæ apice noīa ĩdiuiſa cōcluderē:uŕis quoq; ita me lr̄is ,puocantibus:ut & in uno tres.& tres in uno.& ī tribus unū putarem. Nā poſtq̄ ſcō euagrio trāſmittente.in ea ad me heremi parte delatæ ſunt.quæ inter ſyros ac ſaracenos uaſtū limitē ducit . ſic gauiſus ſum.ut illum diē romanæ fœlicitatis.quo primū marcelli apud nolam p̄lio poſt canenſem pugnā hānibalis agmina cōciderint.ego uicerim.Et licet ſupradictus frater ſæpe me uiſitet:atq; me ita ut ſua in xp̄o uiſcera foueat.tamē longo a me ſpatio ſeiunctus.nō minus mihi dereliquit abeūdo deſideriū. q̄ arulerat ueniendo læticiam.Nūc cum ueſtris lr̄is ſabulor.Illas amplexor.illæ mecū loquūtur.illæ hic tantū latinæ ſciunt. Hic enim aut barbarus ſemiſermo dicēdus eſt.aut tacēdū.Quotienſcūq; chariſſimos mihi uultus notæ manus referūt impſſa ueſtigia.totiēs aut ego hic nō ſum.aut uos hic eſtis.Credite amori uera dicēti.& cum has ſcriberem uos uidebam.Quibus hoc primū q̄ror.cur tot interiacentibus ſpatiis maris atq; terraꝝ tā paruā epiſtolā miſeritis.niſi q̄ ita merui.q uobis ut ſcribitis ante nō ſcripſi.Chartā defuiſſe nō puto ægypto miſtrāte commercia.Etſi alicui ptolemæus maria clauſiſſet:tamen rex attalus membranas a pergamo miſerat:ut pe-

nūria chartæ pellibus penſaretur.unde pergamenaꝝ nomẽ ad hanc uſq; diem tradentæ ſibi inuicem poſte- 315
ritate ſeruatum eſt.Quid igitur arbitrer baiulum feſtinaſſe.q̃uis lõgæ epiſtolæ una nox ſufficit.An uos ali-
qua occupatione detentos. Nulla neceſſitas maior eſt charitate. Reſtant duo:ut aut uos pīguerit:aut ego
non meruerim. In quibus magis uolo uos inceſſere tarditatis. q̃ me condemnare non meritum. Facilius
enim negligentia emendari poteſt: q̃ amor naſci. Bonoſus ut ſcribitis:quaſi filius ιχθυοσ .i. piſcis aquoſa
petit: nos priſtina contagione ſordentes. quaſi reguli & ſcorpiones arentia quæq; ſectamur. Ille iam poſt
iam calcat ſuper colubri caput: nos ſerpenti terram ex diuina ſententia comedenti adhuc cibus ſumus.Ille
ſummum graduum pſalmum ſcandere:nobis adhuc in primo aſcenſu fluentibus.neſcio an dicere aliquan-
do contingat. Leuaui oculos meos in montes.unde ueniet auxilium mihi.Ille inter minaces ſæculi fluctus
in tuto inſulæ hoc eſt eccleſiæ gremio ſedens ad exemplum ioannis librum forte iam deuorat:ego in ſcele-
rum meoꝝ ſepulchro iacens.& peccatoꝝ uinculis colligatus.dominicum de euãgelio expecto clamorem.
Hieronyme ueni foras.Bonoſus inq̃ quia ſecundum pphetam omnis diaboli uirtus in lombo eſt:trans eu-
phratem tulit lombare ſuum:ubi illud in foramine petræ abſcõdens:& poſtea ſciſſum reperiens cecinit:do-
mine tu poſſediſti renes meos.Dirupiſti uincula mea:tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.Me uero nabuchodo-
noſor a babylonem.i.confuſionẽ mentis meæ cathenatũ duxit.Ibi mihi captiuitatis iugũ impoſuit:ibi fer
ri circulum inectens.de canticis ſyon cantare p̃cepit.Cui ego dixi.Dominus ſoluit compeditos.dominus il-
luminat cæcos.Vt breuiter cœptam diſſimilitudinem finiam:ego ueniam dep̃cor.ille expectat coronã. So-
ror mea ſancti iuliani in xp̃o fructus eſt.Ille plantauit:uos rigate.dominus incrementum dabit. Hanc mihi
ieſus pro eo uulnere:quod diabolus inflixerat.p̃ſtitit.uiuã reddẽdo p mortua.Huic ego ut ait gentilis poeta
oĩa etiam tuta timeo.Scitis ipſi lubricũ adoleſcentiæ iter.in quo & ego lapſus ſum:& uos nõ ſine timore trã
ſiſtis.Hoc illa cũ maxime ingreditur:oĩum eſt fulcienda p̃ceptis.oĩum eſt ſuſtentanda ſolatiis.i.crebris uſ̃æ
ſanctitudinis epiſtolis roboranda.Et qa charitas omnia ſuſtinet:obſecro ut etiam a papa ualeriano ad eam
confortandã litteras exigatis.Noſtis puellares aĩos his rebus plærũq; ſolidari:ſi ſe intelligant curæ eſſe ma-
ioribus.In mea enim p̃ria ruſticitas uernacula:deus uenter eſt.& de die in diem uiuitur.& ſanctior eſt ille:q
ditior eſt.Acceſſit huic patellæ iuxta tritum populi ſermonẽ puerbium.dignũ operculum. Iupicinus facer-
dos.Secundũ illud quoq;:de quo ſemel in uita craſſum ait riſiſſe lucillius ſimilem habẽt labra lectucã.aſino
carduos comedente:uidelicet ut p̃foratam nauẽ debilis gubernator regat. & cæcus cæcos ducat in foueam.
taliſq; ſit rector.quales illi q reguntur.Matrẽ cõem:quæ cum uobis ſanctitate ſocietur:in eo uos p̃uenit:qa
tales genuit:cuius uere uenter aureus põt dici.eo ſalutamus honore.quo noſtis.unaquæq; ſuſcipiendas cun
ctas ſorores:quæ ſexum uicere cum ſæculo.quæ oleo ad lampadas largiter p̃parato.ſponſi operiuntur aduẽ
tum.O btã domus:in qua morantur anna uidua.uirgines pphetiſſæ.geminus ſamuel nutritus in templo.O
recta fœlicia:ĩ qbus cernimus machabæoꝝ martyꝝ coronis cinctã martyrẽ matrẽ.Nã licet quotidie xp̃m
cõfiteamini dũ eius p̃cepta ſeruatis:tamẽ ad priuatã gloriã publica hæc acceſſit uobis & apta cõfeſſio:q; per
uos ab urbe uſ̃a arriani quondã dogmatis uirus excluſum eſt.Et miramini forſitã.q; ĩ fine iam epiſtolæ rur
ſus exorſus ſim.qd faciam? Vocẽ pectori negare nõ ualeo:epiſtolæ breuitas compellit tacer̃:deſideriũ ueſtri
cogit loq;:p̃properus ſermo.Confuſa turbat oratio:amor ordinem neſcit.

Beati Hieronymi p̃ſbyteri ad chryſogonũ monachũ aquilegiæ:quærens in ipſo ortu amiciciæ conſue-
tudinem ſilentio lr̃arum eſſe neglectam.

Vi circa te affectus meus ſit:chariſſimus ambobus heliodorus tibi potuit fideliter nunciare.qui
nõ minore te diligit amore.q̃ ego diligo.ut ego ſemp in ore meo nomẽ tuum ſonẽ:ut ad primã
quãq; confabulatõem iocũdiſſimi mihi cõſortii recorder:& humilitatem admirer.uirtutem effe
ram.p̃dicem charitatem. Veꝝ tu quod natura lynces inſitum habent.ne poſt tergum reſpicien-
tes meminerint prioꝝ:& mens p̃dat quod oculi uidere deſiderãt.ita noſtræ neceſſitudinis penitus oblitus.
illam epiſtolã.quam in corde xp̃ianoꝝ ſcriptã apoſtolus refert.non parua litura:ſed imis aut aiunt cæris era
ſiſti.Et illæ qdem quas diximus feræ ſub frondente captantes arboris ramo fugaces cap̃as:aut timidum cer
uos aĩal comp̃hendunt.currentẽq; fruſtra p̃dam:dum hoſtem ſuũ ſecum uehit:rapido deſuper ore dilaniãt.
& tãdiu meminere p̃dandi:q̃diu uenter uacuus ſiccũ fame guttur exaſperat.ubi uero ſanguine paſta feritas
uiſcera diſtenta compleuerit. cum ſaturitate ſuccedit obliuio: tãdiu neſcitur a quid capiat: donec memo-
riam reuocauerit eſuries.Tu nec dum ſatiatus e nobis.cur finem iungis exordio? Cur amittis ante q̃ teneas?
Niſi forte negligentiæ ſemp excuſatione ſocia:aſſeras te non habuiſſe quod ſcriberes.cũ hoc ip̃m debueris
ſcribere.aliud nõ habuiſſe quod ſcriberes.

Beati Hieronymi p̃ſbyteri ad antonium monachũ.illi ſupbiæ crimẽ impingens.q; decem interpellatus
epiſtolis non reſponderit.

Ominus noſter humilitatis magiſter diſceptantibus de dignitate diſcipulis:unũ ap̃hendit e par
uulis dicens:qcũq; ueſtrum non fuerit conuerſus ſicut infans:non poteſt itroire in regnũ cælo-
rum.Quod ne tantũ docere:nec faceꝝ uideretur.impleuit exẽplo.dũ ad diſcipuloꝝ pedes lauat.
dum traditorẽ oſculo excipit: dũ loqtur cũ ſamaritana dũ ad pedes ſibi ſedẽte maria:de cæloꝝ
diſputat regno dum ab iferis reſurgens primũ mulierculis appareſcit.Sathanas aũt ex archangelico faſtigio
nõ aliam ob cãm niſi cõtrariam humilitati ſupbiam ruit.& iudaicus populus primas ſub cathedras & ſaluta
tões in foro uendicans:deputato antea in ſtillam ſitulæ gentium populo ſuccedente deletus eſt.Cõtra ſophi
ſtas quoq; ſæculi & ſapiẽtes mundi petrus & iacobus piſcatores mittũtur.Cuius rei cauſa ſcriptura ait.Sup-
bis deus reſiſtit.humilibus dat gratiam. Vides frater quale malũ ſit:quod aduerſariũ habet deũ.ob qd ĩ euã-

gelio & phariſæus arrogans ſpernitur & humílis publicanus auditur. Decem iam niſi fallor epiſtolas plenas tam officii q̄ p̄cum miſi. cum ne motum qdem facere dignaris: & domino loquente cum ſeruis, frater cum fratre non loqueris? Nimis inquies contumelioſe. Crede mihi. Niſi ſtili uerecundia prohiberet. tanta læſus ingererem: ut inciperes mihi reſcribere uel iratus. Sed quoniam & iraſci hominis eſt: & iniuriam non facere xp̄iani. Ad antiquū morem reuertens: rurſus p̄cor: ut & diligentē te diligas. & conſeruo ſermoné conſeruus impartias. Vale in domino.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri ad theodoſium & cæteros anachoritas ſuffragiū oro̅nū iplorās: ut ex ſæculi tenebris liberetur.

Vam uellem nūc uro intereſſe conuentui: & admirandum conſortium. licet iſti oculi nō mereā-tur aſpicere: tota cū exultatione cōplecti. Spectarem deſertum omni amœnius ciuitate: uiderem deſolata ab accolis loca: quaſi ad quoddam paradiſi inſtar ſancto⁹ cœtibus obſideri. Ve⁹ quia hoc mea facere delicta: ne conſortio beato⁹ iſereretur obſeſſum omni crimíe caput. Iccirco ob-ſecro: quia uos imperare poſſe non ambigo: ut me ex iſtius tenebris ſæculi ueſtro liberetis oratu. Et ante di-xeram p̄ſens: & nunc per Iras uotum indicare non ceſſo: q̄ mens mea omni ad id ſtudium cupiditate rapiat. Nunc ueſtrum eſt: ut uoluntatem ſequatur effectus. Meum eſt ut uelim. obſecrationum ueſtra⁹ eſt: ut ueli & poſſim. Ego ita ſum: quaſi a cuncto grege morbida aberrans ouis. Quod niſi me bonus paſtor ad ſua ſta-bula humeris impoſitum reportarit: lababunt greſſus & in ipſo conamine ueſtigia concidét aſſurgétis. Ego ſum ille ꝓdigus filius: q̄ omni quam mihi pater crediderat: portione ꝓfuſa: necdum me ad genitoris genua ſubmiſi: necdum cœpi prioris a me luxuriæ blandimenta depellere. Et qa paululum non tam deſiui a uitiis: q̄ cœpi uelle deſinere. nunc me nouis diabolus ligat retibus. nunc noua impedimēta ꝓponens. maria undiq⁹ circūdat. & undiq⁹ pontū. Nūc in medio conſtitutus elemēto. nec regredi uolo: nec ꝓgredi poſſum. Superē. ut oratu uro: ſancti ſpūs aura me ꝓuehat: & ad portū optati littoris ꝓſequatur.

Beati Hieronymi preſbyteri ad aſellam de fictis amicis. qui coram blandiebantur. & poſt tergum detra-hebant: ſanctarum paulæ & melaniæ illi conſortium imputantes. quam e naui hieroſolymam pergens con-ſcripſit.

I tibi putem gras a me referri poſſe: non ſapiam. Potens eſt deus ſuper ꝓſona mea ſanctæ animæ tuæ reſtituere quod meretur. Ego enim idignus nec æſtimare unq̄ potui: nec optare: ut mihi tā-tum in xp̄o largíeris affectum. Et licet me ſceleratum qdam putant. & omnibus flagitiis obrutū & pro peccatis meis etiam hæc parua ſint: tamen tu benefacis: q̄ ex tua mēte etiam malos bonos putas. Periculoſum qppe eſt de ſeruo alterius iudicare: & non facilis uenia: praua dixiſſe de rectis. Veniet illa dies: in qua & mecū dolebis ardore non pauco. Ego ꝓbroſus ego uerſipellis & lubricus: ego mēdax & ſatha-næ arte decipiens. Quid enim eſt tutius. hæc uel credidiſſe. uel finxiſſe de inſontibus. an etiam de noxiis credere noluiſſe? Oſculabantur mihi manus qdam: & ore uipereo detrahebant. Dolebant labiis: corde gau-debant. Videbat dominus: & ſubſanabat illos: & miſe⁹ me ſeruū ſuum futuro cum eis iudicio reſeruabat. Alius inceſſum meū calūniabatur & riſum. ille uultui detrahebat. hic in ſimplicitate aliud ſuſpicabat. Pene certe triénium cum eis uixi. Multa me uirginum crebro turba circūdedit. diuinos libros ut potui. nōnullis ſæpe deſſerui. Lectio aſſiduitatem. aſſiduitas familiaritatem: familiaritas fiduciam fecerat. Dicāt. Quid unq̄ in me alter ſenſerint. q̄ xp̄ianum decebat? Pecuniam cuiuſq̄ accepi? Munera uel parua. uel magna nō ſpreui. In manu mea æs alicuius inſonuit? Obliquus ſermo. oculus petulás fuit? Nihil mihi obiicit̄: niſi ſexus meus: & hoc nunq̄ obiicitur: niſi cum hieroſolymā Paula ꝓficiſcitur. Iſti crediderunt mentienti. cur non credunt neganti. Idem eſt homo ipſe: q̄ fuerat. Fatetur inſontem. qui dudum noxium loquebatur. Et certe ueritatē magis exprimūt tormenta: q̄ riſus. niſi q̄ facilius creditur. Quod aut fictum libenter auditur. aut non fictū, ut fingatur impellitur. Ante q̄ domū ſanctæ Paulæ noſſem. totius in me urbis ſtudia conſonabant: omniū pene iudicio dignus ſummo ſacerdotio decernebar. Beatæ memoriæ. damaſus meus ſermo erat. Dicebar ſā ctus. dicebar humilis & diſertus. Nunquid domū alicuius laſciuioris ingreſſus ſum. Nunquid me ueſtes ſeri cæ. nitentes gémæ. picta facies. auri rapuit ambitio. Nulla fuit aliqua romæ matrona⁹ quæ meā poſſet edo mare mentem: niſi lugens atq⁹ ieiunans. ſqualens ſordibus. fletibus pene cæcata: quam continuis noctibus domini miſericordiam depcantem ſol ſæpe deꝑhendit. cuius canticum. pſalmi ſunt. ſermo euangelium. deli tiæ. continentia. uita. ieiunium. Nulla me potuit aliqua delectare: niſi illa quam manducantem nunq̄ uidi. Sed poſtq̄ eam pro ſuæ merito caſtitatis: uenerari. colere. ſuſcipere cœpi. omnes me ilico deſeruere uirtutes. O inuidia primū mordax tui. O ſathanæ callidítas ſemp ſancta perſequens. Nullæ aliæ romanæ urbi fabulā p̄buerunt: niſi Paula & Melania: quæ contemptis facultatíbus. pignoribuſq⁹ deſertis. crucem domini. quaſi quoddam pietatis leuauere uexillum. Si balneas peterent. unguenta eligerēt. diuitias & uiduitatem haberēt. materies luxuriæ. libertatis dominæ uocarentur & ſanctæ. Nunc in ſacco & cinere formoſæ uolunt uideri. & in gehennam ignis cum ieiuniis & fetore deſcendere: uidelicet non licet eis applaudente populo perire cū turbis. Si gentiles hanc uitam carperent. ſi iudæi haberent ſolatium non placendi eis. quibus diſplicet xp̄s. Nunc uero proh nefas: nomine chriſtianæ. ꝓtermiſſa domo ſuo⁹ cura. & ꝓprii oculi trabe neglecta: in alie-no oculo feſtucam quærunt. Lacerant ſanctum ꝓpoſitum: & remedium pœnæ ſuæ arbitrantur. Si nemo ſit ſanctus. ſi omnibus detrahatur. ſi turba ſit pereuntium. multitudo peccantium. Tibi placet lauare quotidie, alius has mundities ſordes putat. Tu attagenem ructas. & de comeſto accipenſere gloriaris: ego faba uentrē impleo. Te delectant cachinantium greges. me Paula Melania⁹ plangentes. Tu aliena deſideras: illæ contē-nunt ſua. Te delibuta melle uina delectant. illæ potant aquam frigidam ſuauiorem. Tu te perdere exiſtimas

qcquid in præsenti nō habueris.comederis deuoráueris.Illæ futura desiderāt. & credunt uera esse.quæ scri
pta sunt.Esto inepte & inaniter qbus resurrectio corpoꝝ persuasit.qd ad te? Nobis ecōtrario tua uita displi
cet.Bono tuo crassus sis.me macies delectāt & pallor tu tales miseros arbitraris.nos te miserabiliorem puta
mus.Par pari refertur snia.& iuicem nobis uidemur insanire. Hæc mi domia Asella cum iam nauem con
scenderem raptim flens dolensq; conscripsi.Et gras ago deo meo.q; dignus sim quem mundus oderit. Ora
aūt ut de babylone hierosolymā regrediar ne mihi domietur nabuchodonosor.sed iesus filius iosedech.Ve
niat esdras.q iterpretaf adiutor.& reducat me in pria meam.Stultus ego q uolebam cantare cāticum do
mini i terra aliena.& deserto monte syna ægypti auxiliū flagitabam.Non recordabar euangelistæ.qa qui de
hierusalem egreditur statim icidit in latrones.spoliatur.uulneraf.occiditur.Sed licet sacerdos despiciat atq;
leuites.Samaritanus ille misericors est.cui cum diceretur.samaritanus es.& dæmoniū hebes.dæmonium re
nuens.samaritem se nō negauit.qa quem nos custodem.hebræi samaritem uocant.Maleficū qdam me gar
riunt.titulum fidei seruus agnosco. Magū uocant.& iudæi dominū meū.Seductor & apostolus dictus est.
Tentatio me non appræhendit.nisi humana.Quotam partem angustiaꝝ perpessus sum.q cruci milito? In
famiam falsi crimis iportarūt.sed scio p bonam & malam famā pueniri ad regna cæloꝝ. Saluta Paulam &
eustochium.uelit nolit mundus in christo meas.Saluta matrem Albinam.sororēq; Marcellā.Marcellinam
quoq; & sanctā Fœlicitatē.& dic eis.Ante tribunal xpi simul stabimus.ibi parebit.qua mēte qs uixerit.Me
mēto mei exemplū patiētiæ & uirgitatis isigne.fluctusq; maris tuis pcibus mitiga.

Beati Hieronymi pſbyteri ad uirgies hemonēses.quaꝝ scripta precaf licet se fateaf indignū.ubi & con
tra liuorem hoium de occultis indicantium loquitur.

Hartæ exiguitas idicium solitudis est.& iccirco longū sermonem breui spatio coartaui.qa & uo
biscū uolebam prolixius loq.& angustia scedulæ cogebat tacere.Nūc igitur igenio est uicta pau
peries.Minutæ qdem lītæ.sed confabulatio lōga est.Et tamē in hoc necessitatis articulo aīaduer
tite charitatem.cum nec penuria scriptionis ualuit phibere.ne scriberem.Vos aūt ignoscite ob
secro dolenti.Dico.n.læsus.dico lachrymans.ne unū qdem apicem totiens uobis tribuēti officiū pstitistis.
Scio qa nulla coio luci & tenebris est.nulla cum ancillis dei.& peccatore sociatio.Attamē & meretrix domi
no pedes lachrymis lauit:& de dominoꝝ micis canes edunt.& ipse saluator non uenit iustos uocare sed pec
catores.Non enim egent sani medico.Et magis uult pniam peccatoris q̄ mortem:& errātem ouiculam suis
humeris refert.& pdigum filium reuertentem excipit lætus pater. Qui potius apostolus ait.Nolite iudicaf
ante tēpus.Tu.n.qs es.q alienum seruū iudices? Suo domio stat.aut cadit.Et qui stat uideat ne cadat.Et iui
cem onera uestra portate.Aliter sorores charissimæ hoium liuor.aliter xps iudicat.Non eam est snia tribu
nalis eius sedis.& angulis susurronū.Multæ hoibus uiæ uidenf iustæ.quæ postea reperientur praue. Et in
testaceis uasculis thesaurus sæpe recōditur.Petrū ter negātem amaræ i suū locum restituere lachrymæ. Cui
plus dimittitur.plus amat.De toto grege silef.& ob unius morbidæ pecudis salutem angeli lætanf in cælo
Quod sicui uidetur indignū.audiat a domino.Amice.si ego bonus.quare oculus tuus nequā est?

Beati Hieronymi pſbyteri ad marcellā de onaso.ubi inuehit cōtra detractores.& eos q omne quod hie
ronymus reprehendebat in uitiis.cōtra se dictū putabant.

Edici quos uocāt chirurgicos.crudeles putātur.& miseri sunt.An nō est miseria alienis nō dolef
uulneribus.& mortuas carnes inclæmēti secare ferro.nō horrere curātem.quod horret ipse qui
patitur.& inimicū putari? Ita se natura habet.ut amara sit ueritas.bláda uitia existimētur. Esaias
in exemplū captiuitatis futuræ.nudus nō erubescit icedere. Hieremias de media hierusalem ad
euphratem fluuiū mesopotamiæ mittif.ut inter inimicas gentes.ubi est assyrius & castra sunt chaldæorum
ponat περὶ ξωμα.i.lūbare corrūpendum. Ezechiel stercore primū humano.deinde bubulo.panem de om
ni semēte conspersum edere iubef.& uxoris interitū siccis oculis uidet.Amos de samaria pellitur. Cur quæ
so? Nempe ideo pellitur.quia chirurgici spiritales secantes uitia peccatoꝝ ad pniam coartantur paulus apo
stolus inimicus inquit uobis factus sum.ueꝝ dicens.Et qa saluatoris dura uidebātur eloqa.plurimi discipu
loꝝ retrorsum abierunt.Vnde non miꝝ est si & nos ipsi uitiis detrahentes offendimus plurimos. Dispositi
nasum secare fetētem.timeat qui strumosus est. Volo corniculæ detrahere garrienti.rācidulam se intelligat
cornix.Nūquid unus in urbe romana est.qui habeat trūcas ihonesto uulnere nares? Nūquid onasus segesta
nus caua uerba & in modum uesicaꝝ tumentia buccis trucinatur inflatis? Dico quosdam.scelere. periurio.
falsitate.ad dignitatem nescioquā peruenisse.Quid ad te.qui te intelligis inocētem? Rideo aduocatum qui
patrono egeat. quadrante indignam eloquentiam nare subsāno.Quid ad te.qui disertus es? uolo in nūma
rios inuehi sacerdotes.Tu qui diues es quid irasceris? Clausum cupio suis ignibus ardere uulcanū.Nunquid
hospes eius es aut uicinus.q; a delubris idoli niteris incendia submouere? Placet mihi de laruis. de bubone.
de noctua.de niliacis ridere portentis quicqd dictū fuerit.i te dictū putas.In quodcūq; uitium stili mei mu
cro contorquetur.te clamitas designari.Conserta manu in ius uocas.& satyricū scriptorem in psa stulte ar
guis.An ideo tibi bellus uideris.quia fausto uocaris nomie? Quasi nō & lucus ideo dicatur q; minime luce
at.& parcæ q; nequaq̄ parcant.& eumenides furiæ q; nō sint benignæ.& uulgo æthiopes uocantur argētei.
Quod si in descriptione fœdoꝝ semper irasceris.iam tibi cum persio cantabo.Formosum te optent geneꝝ
rex & regina.puellæ Te rapiant.quicquid calcaueris hoc rosa fiat.Dabo tamē consilium.quibus abscōditis
possis pulchrior apparere.nasus non uideatur in facie.sermo nō sonet ad loquēdum. atq; ita & formosus &
disertus uideri poteris.

Beati Hieronymi pſbyteri ad marcellā contra detractores.qui eū temeritatis accusabāt ppter emenda-

tionem euangelioꝝ ſcripturaꝝ.& q̄ uirginū cum maribus conſortia reprehenderat.

Oſt priorem epiſtolam.in qua de hebræis uerbis pauca perſtrinxeram.ad me repente platum eſt quoſdam homūculos mihi ſtudioſe detrahere.cur aduerſum auctoritatem ueteꝝ & totius mūdi opinionē aliqua in euangeliis emēdare tentauerī.Quos ego cum poſſem meo iure conténere (aſino quippe lyra ſupflue canit)tamē ne nos ſuperbiæ(ut facere ſolent)arguant.ita reſpōſum habeant.nō adeo me habetis fuiſſe cordis.& tam craſſæ ruſticitatis.quam illi ſolam pro ſanctitate habent.piſcatoꝝ ſe diſcipulos aſſerentes.quaſi iccirco iuſti ſint.ſi nihil ſcierint.ut aliqd de dominicis uerbis aut corrigendum putauerimus.aut nō diuinitus inſpiratū.ſed latinoꝝ codicū uitioſitatem.quæ ex diuerſitate librorū oīum cōprobaſ.ad græcam originem.unde & ipſi tranſlata nō denegant uoluiſſe reuocare.Quibus ſi diſplicet fontis unda puriſſimi.cœnoſos riuulos bibant. & diligentiam. q̄ auium ſaliuas & conchaꝝ gurgites norunt.in ſcripturis legendis abiiciāt. Sintq; in hac re tantū ſimplices.& xp̄i uerba exiſtimēt ruſticana.in q̄bus p tanta iam ſæcula tātoꝝ ingenia ſudauerunt ut rōnem uerbi uniuſcuiuſq; magis opinati ſint q̄ exp̄ſſerint.Apoſtolum arguant iperitiæ.q ob multas īas iſanire dicatur.Scio te cum iſta legeris.rugare frontem: & libertate animi rurſum ſeminariū timere rixaꝝ.ac meum ſi fieri poteſt.os digito uelle cōprimere. ne audeam dicere.quæ alii facere nō erubeſcūt.Rogo.qd a nobis libere dictum eſt?Nunqd in lancibus idola cælata deſcripſi?Nunqd inter epulas xp̄ianas uirginalibus oculis bacchaꝝ ſatyrorūq; complexus innexui. aut unq̄ aliquē amarior ſermo pulſauit?Nunqd ex mendicis diuites fieri uoluimus?Nūquid reprehendi hæreditarias ſepulturas.Vnū miſer locutus.q uirgines ſæpius deberent cū mulieribus eſſe.q̄ cū maſculis. Totius oculos urbis offendi.cūctoꝝ digitis notor.Multiplicati ſunt ſup capillos capitis mei.q oderūt me gratis. & ſanctus ſum eis ī parabolam.& tu putas aliqd me deiceps locutuꝝ.Veꝝ ne flaccus de nobis rideat.amphora cœpit inſtitui currente rota.Cur urceus exit.Reuertimur ad noſtros bipedes aſellos.& illoꝝ aure buccina magis q̄ cythara concrepamus.Illi legant.ſpe gaudentes.tempori ſeruientes.nos legamus.ſpe gaudentes. domino ſeruientes.Illi aduerſus p̄ſbyteꝝ accuſatōem oīno non putent recipiēdam.nos legamus. aduerſus p̄ſbyteꝝ accuſationem ne receperis.niſi ſub duobus aut tribus teſtibus peccātes autem coram oībus argue. Illis placeat humanus ſermo & oī acceptione dignus.nos cum græcis.i.cū apoſtolo.q græce locutus eſt. eremus.fidelis ſermo & oī acceptione dignus.Ad extremū illi gaudeāt gallicis cauteriis.nos ſolutis uiculis & ī ſaluatoris myſteriū p̄paratis.zachariæ aſellus ille delectet.q poſtq̄ domīo terga p̄buit.cœpit eſaiæ cōſonaꝝ uaticinio.Beatus q ſeminat ſecus oēm aquā.ubi bos & aſinus calcāt.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri ad caſtrutiū.ubi cōſolaſ eum de cæcitate.quæ ei cōtigerat.docēs ægritudies aliquādo nō pœna peccati.ſed pbationis cauſa obuenire.

Anctus filius meus heraclitus diaconus mihi retulit q̄ cupiditate noſtri ædiſſam uſq; ueniſſes. & homo p̄nonius.i.terrenū aīal nō timueris hadriatici maris æſtus & ægæi atq; ionii ſubire diſcrimina.Et niſi te prius fratrū retinuiſſet affectus.uolūtatem ope compleuiſſes.Habeo itaq; gratias:& ī acceptum refero.In amicis.n.non res quæritur.ſed uolūtas.qa alteꝝ ab inimicis ſæpe p̄betur.alteꝝ ſola charitas tribuit.Simulq; obſecro.ne imbecillitatem corporis quam ſuſtines.de peccato tibi æſtimes eueniſſe.Quod qdem & apoſtoli ſuſpicantes de eo.q natus erat cæcus ex utero.iterrogāteſq; dominū ſaluatorem.iſte peccauit an parentes eius.ut cæcus ſic naſceretur.audiunt.Neq; hic peccauit, nec paretes eius.ſed ut manifeſtātur opa dei.Quantos enim cernimus ethnicos atq; iudæos.hæreticos atq; diuerſorum dogmatum homīes uolutari in hoc cœno libidinū.madere ſanguine.feritate lupos. rapacitate miluos uincere.& nihilominus flagellum nō appropinquare tabernaculis eoꝝ.nec eos cum homībus uerberari. & iccirco ſupbire contra deum.& tranſire uſq; ad cælum os eoꝝ.cum ſanctos econtrario uiros ſciamus ægrotationibus.miſeriis.& egeſtate torqueri.q forſitan dicūt.ego fruſtra ſcificaui aīam meam.& laui iter inocentes manus meas.Et ſtatim reprehendētes aiunt.Si narrauero ſic.ecce natōem filioꝝ tuoꝝ reprobaui. Si cæcitatis cām putas eſſe peccatū.& id dei iferre iram quod crebro medici remediaſ.iſimulabis iſaac;qui in tātum lucis iſtius exps fuit.ut etiam cui nollet deceptus errore benediceret.Reſeres crimē in iacob.cuius caligauerat acies.& cum iterioribus oculis & ſpiritu pphetali longe poſt futura p̄ſpiceret.& xp̄m caneret de ſtirpe regia eſſe uenturuꝝ.Effraī & manaſſem uidere non poterat.Quid iter reges ioſia ſanctius. Et tamen ægyptio mucrone interfectus eſt.Quid petro.quid paulo ſublimius.Neronianum gladium cruentauerunt. Et ut de hoībus taceam.dei filius ſuſtinuit ignominiam crucis.& tu putas beatos qui fœlicitate iſtius ſæculi & delitiis pfruūtur.Magna ira eſt.quando peccantibus non iraſcit deus.Vnde & in ezechiele ad hieruſalem. iam inquit non iraſcar tibi.zelus meus receſſit a te.Quem enim diligit dominus corripit.& caſtigat oēm filium.quem recipit.Non erudit p̄:niſi quem amat.Non corripit magiſter diſcipulum.niſi eum quem ardentioris cernit ingenii.Medicus ſi ceſſauerit curare.deſpat.Quod ſi reſponderis.quomodo lazarus recepit mala in uita ſua.libenter nunc tormenta patiar.ut futura mihi gloria reſeruetur. Non enim iudicabit dominus bis in idipſum. Iob uir ſanctus & imaculatus & iuſtus in generatione ſua cur tanta perpeſſus ſit. ipſius uolumine continet.Et ne ueteres replicando hiſtorias.longam faciam.& excedam menſuram epiſtolæ.breuem tibi fabulam referam.quæ infantiæ meæ tpibus accidit.Beatus antonius cum a ſancto athanaſio alexandriæ ep̄o.ppter confutationem hæreticoꝝ in urbem eſt accitus.& iſſet ad eum didymus uir eruditiſſimus.captus oculis.inter cæteras ſermocinationes quas de ſcripturis ſanctis habebant:cum eius admiraret ingenium & acumen animi collaudaret.ſciſcitans ait.Num triſtis es.q oculis carnis careas.Cum ille pudor reticeret.ſecundo tertioq; interrogans.tādem elicuit.ut mœrorem animi ſimpliciter fateret.Cui antonius. miror ait prudentem uiꝝ eius rei dolere dāno.quam formicæ & muſcæ & culices habent.& nō lætari illius

poſſeſſione,quam ſancti ſoli & apoſtoli meruerũt.Ex quo uides q̃ multo melius ſit ſpũ uidere q̃ carne.& illos oculos poſſidere,in quos peccati feſtuca non poſſit icidere.Ad nos licet hoc áno nõ ueneris. tamen non deſpamus aduétum tuũ.Quod ſi ſanctus diaconus portitor frax tuis amplexibus fuerit irretitus. & illo comitante huc ueneris.libenter ſuſcipiam diſpenſationis moram magnitudine fœnoris duplicatam.

Beati Hieronymi p̃ſbyteri ad Marcellam de ægrotatione.Bleſillæ quam p flagellum ægritudinis mulie brem fucũ.ac ſæcularia contempſiſſe.

Braham tentat in filio.& fidelior inuenit.Ioſeph in ægypto uendit.ut p̃rem paſcat.& frres.Ezechias uicina morte terret.& fuſus in lachrymas quindecim ánox ſpatio,ptelat ad uitam. Petrus apoſtolus domini paſſiõe cõcutit.& amariter flẽs audit,paſce oues meas. Paulus lupus rapax. & beniami adoleſcẽtior ĩ extaſi cæcat ut uideat.& repentio tenebrax horrore circũdatus dominũ uocat. quem dudũ ut hoſem pſequebat.Ita & nũc mi Marcella.Bleſillã nram uidimus ardore febriũ p.xxx. ferme dies iugiter æſtuaſſe.ut ſciret reiiciendas delicias corpis.qd paulopoſt uermibus exarãdũ ſit. uenit & ad hanc dominus ieſus.tetigitq manũ eius.& ecce ſurgens miſtrat ei.Redolebat aliquid negligentiæ. & diuitiax faſciis colligata.in ſæculi iacebat ſepulchro.Sed ĩfremuit ieſus.& conturbatus in ſpũ clamauit dicẽs. Bleſilla exi foras.quæ uocata ſurrexit cum domio.& egreſſa ueſcit.ludæi minent & tumeant.quærãt occidere ſuſcitatam.ſoli apoſtoli glorient.Scit ſe uitam ſuam ei debere.qui reddidit.Scit ſe eius amplexari pedes cuius paulo ante iudicium ptimeſcebat.Corpus pene iacebat exaie.& ãhelos artus mors uicina quatiebat. Vbi tũc erant auxilia,ppinquox? Vbi uerba inaniora fumo.Nihil tibi debet o ingrata cognatio.quæ mundo piit.& xp̃o reuixit.Qui xp̃ianus eſt gaudeat.q iraſcit.non ſe eſſe idicat xp̃ianum. Vidua quæ ſoluta eſt uinculo maritali.nihil neceſſe habet niſi pſeuerare.at ſcandalizat quẽpiam ueſtis fuſcior.ſcandalizat ioãnẽ. quo inter natos mulierx maior nullus fuit.q angelus dictus ip̃m quoq dominũ baptizauit.qa camelox ueſtitus tegmine zona pellicea cingebat.Cibi diſplicent uiliores.Nihil uilius eſt locuſtis.Illæ xp̃ianos ſcandalizent potius.quæ purpuriſſo & quibuſdam fucis ora oculoſq depingunt.Quare facies gypſeæ & nimio cãdore deformes idola mentiuntur.Quibus ſi forte iprouidis lachrymax ſtilla erupit.ſulco defluit.quas nec numerus ánox poteſt docere q̃ uetulæ ſint.quæ capillis alienis uerticem ſtruũt.& p̃teritam iuuentutem in rugis annilibus poliunt.quæ denicq ante nepotum gregem tremẽtes uirgũcule componunt. Erubeſcat mulier xp̃iana,ſi naturæ cogit decorem.ſi carnis curam facit ad concupiſcẽtiam.in qua qui ſunt ſecundum apoſtolum xp̃o placere nõ poſſunt. Vidua noſtra ante monilibus ornabatur.& die tota quid ſibi deeſſet querebat ad ſpeculum.Nunc loqtur confidenter.Nos aũt omnes reuelata facie gloriam domini ſpeculãtes in eãdem imaginẽ tranſformamur a gloria in gloriam quaſi a domini ſpiritu.Tunc crines ancillulæ diſponebãt. & uitellis criſpantibus uertex artabatur inoxius.nũc neglectum caput ſibi ſcit tantum ſufficere. q̃ uelatur. Illo tempore plurimax quoq dura mollicies uidebatur.& in extructis thoris iacere uix poterat. Nunc ad orandum feſtina conſurgit.& hymnula uoce cæteris alleluia p̃ripiens.prior ĩcipit laudare dominum ſuum. flectũtur genua ſuper nudam humũ.& crebris lachrymis facies ceruſſa ante ſordidata purgatur.Poſt oratio nem pſalmi concrepant.& laxa ceruix poplites uacillantes. in ſõnũq uergentes oculi.nimio mentis ardore uix impetrant.ut qeſcant.Pulla eſt tunica.minus cum humi iacuerit ſordidatur.Soccus eſt uilior. auratorũ p̃cium calceox egentibus largitur.Cingulum non auro gẽmiſq diſtinctum eſt.ſed laneũ & tota ſimplicitate puriſſimũ.& q̃ poſſit magis aſtringere ueſtimenta q̃ ſcindere.Si huic ppoſito inuidet ſcorpius.& ſermone blando de uetita rurſum arbore comedere pſuadet.illidatur ei pro ſolea anathema.& in ſuo moriẽti puluere dicatur. Vade retro ſathana qđ interp̃tatur aduerſe.Aduerſarius quippe xp̃i ẽ ántixp̃s.cui p̃cepta diſplicent xp̃i.Oro te qd tale unq̃.quale apoſtoli fecimus.ut merito ſcandalizentur? Patrẽ ſenẽ cũ nauicula & reti dimittunt.Publicanus a theloneo ſurgit.& ſequitur ſaluatorẽ uolẽs diſcipulus reuerti domũ.& ſuis ante nũciare.magiſtri uoce,phibetur.Sepultura nõ datur p̃ri.& pietatis genus eſt impium eſſe pro domino. Nos qa ſerica ueſte non utimur.monachi iudicamur.quia ebrii non ſumus.nec cachino ora diſſoluimus.continentes uocamur & triſtes.Si tunica nõ cãduerit.ſtatim illud e triuio impoſtor & græcus eſt.Cauillétur uafri ora licet.& pingui aqualiculo farſos circũferãt hoies.Bleſilla noſtra ridebit.nec dignabitur loquaciũ ranax audire cõuitia.cũ dominus eius dictus ſit belzebub.

Beati Hieronymi p̃ſbyteri ad marcellam in aduerſis,pbatam.inſtituens ad tolerantiam paſſionum. illas oſtendens nõ eſſe cõdignas ad futuram gloriam.

Agnam humilitati noſtræ fiduciam ſcribẽdi ad uenerationem tuã xp̃i charitas dedit. quæ te fecit humilẽ corde pietatis.& diuitem opibus benedictiõis. Talis,n.de ſanctis fidei tuæ diuitiis fama,pceſſit.ut ad nos quoq in lõginquo poſitos penetrauerit,& auditu gr̃æ dei tãq oleo lætitiæ impinguauerit oſſa noſtra.Notũ enim factũ eſt nobis bonum tuum.quoniam illuminauit deus uultum ſuũ ſuper te.Segregauit te ex utero cognatiõis & terræ tuæ.nõ regione ſed ſpiritu bonæ uoluntatis ut de terrenis opibus fidelem ſibi cõſtituat in cæleſtibus eax participem.de quibus ſcriptũ eſt.Mulieres ſapientes ædificauerũt ſibi domos.Hæc autem audiẽtes de tua fœlicitate cæleſti,effudimus coram deo corda noſtra.& in uoce exultatiõis epulantis diximus.Dominus mortificat.dominus uiuificat,deducit ad ĩferos. & reducit. Dominus diuites paupes facit.humiles exaltat.qa calix ĩ manu domini eſt. Quod ſi & ad omne myſterium regni pertinere uidetur attamen & ad tuam ſpãliter gr̃am referri poteſt.quæ magno domini miſerãtis conſilio exaltata es.ut humilieris.& humiliata ut exalteris.Nõ enim ignoramus uenerabilis ſoror.& benedicta filia tuam p̃teritã in hoc ſæculo gloriam.Nam etiam uidimus te in tẽpore illo.quo domũ tuam regalis affinitas ambiebat eminẽtem in his honoribus qui deſtruũtur.quia & ſi ipſi quoq a domino altiſſi-

mo tribuũtur.qa omnis poteſtas a domino deo eſt,attamẽ caduci & fragiles ſunt.q ſub hoc mundo agunt. cuius figura ut umbra ꝓterit, Vnde impenſius admiramur gr̃am.quæ tibi data ẽ,& magnificamus in te dominũ.q te in laboribus hoium poſuit.& ſalutifero pr̃næ pietatis uerbere uiſitauit.ut in paucis uexatam. in multis bene diſponeret.teſte apoſtolo.In hoc mũdo corripimur.ne cũ hoc mũdo dãnemur. Vnde & dauid ait.Corripiet me iuſtus cum miſericordia.& increpabit me.oleum aũt peccatoris non impiguet caput meũ. Ita & in ſalomone ſcriptum eſſe ſine dubio in ſtudiis ſpiritalibus poſita didiciſti.Quoniã dominus quem diligit.corripit.& flagellat.Caſtigat aũt oẽm filium.quem recipere dignat᷑ diſponendum ad uitam æternã.De eo & apoſtolus nõ cõfunditur,nec atteritur.ſed magis gloriatur.& potens fit in ifirmitatibus ſuis. q ut nos ſuo confortet exemplo.fate᷑ & ꝑdicat ſibiipſi.cui etiam uſq; in tertiũ cælum patuerat aſcenſus. & qué neq; ignea illa rumphea ab auditu paradiſi potuerat excludere.ubi etiam ineffabili omni linguæ audierat arcanũ ſed tamẽ ne extolleret᷑ ꝓpter excellentiam reuelationum.ita ſe ipius a quo i tantũ glorificabat᷑ domini moderamine gubernatum refert.ut appoſito angelo ſathanæ in ſtimulũ carnis ſuæ ideſt in tribulatione corporea deprimeretur ſalubriter.ne inflaretur inaniter.Propter quod inquit ter dominum rogaui.ut recederet a me.& dixit mihi.Sufficit tibi gr̃a mea.Nam uirtus in ifirmitate pficitur. Quam ob rem cum tali magiſtro & auctore iſtructa ad uirtutem patientiæ & ſpem gloriæ æternæ cõfidens.Eſto filia ſicut eſſe cœpiſti & gloriare in ꝓteritis paſſionibus tuis.recolens & illa & eiuſdem doctoris eloqa,Fideliter enim ut conſcius arcanoꝝ cæleſtium cõteſtatur.non eſſe cõdignas paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabit᷑ in nobis.Tribulatio inqt patientiam opatur.patiẽtia aũt ꝓbatiõem,ꝓbatio uero ſpem. Spes autem non confundit.qa charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris.In qua charitate radicati oia ſuſtinemus. Propterea & dauid ait.Diligam te domine uirtus mea.Dilectio enim domini uirtus ſalutis eſt.qa deus dilectio eſt. & qui manet in dilectione. in deo manet.Sciens aũt & ꝓpheta.qa momentaneum tribulationis in hoc ſæculo immenſum pennis gloriæ.ut apoſtolus ait,pondus opatur.Sanctus ille rex i pſalmo ut dignus habeatur igniri tentationũ examie dicit.Proba me domie.& tenta me. Vnde & itẽꝝ idem pſalmographus noſter quaſi pœnitens mũdi huius gloriæ cõfitetur.cũ dicit.Prius q̃ humiliarer ego deliq.& qa humiliatõe curatus ſit.ſtati dicit.Propterea eloquium tuũ cuſtodiui.Ob hoc rurſus ꝓpheta.da nobis ait auxilium de tribulatione.& uana ſalus hois eſt.Eſt enim uana ſalus hoium.quæ putatur in hac tãtum uita mortali eſſe.de qua homini dicitur.homo ſicut fœnum dies eius.Et qdem tu ſcã filia etiam documẽtis edocta es,ꝓbare ſniam.qa ois caro fœnũ.& ois gloria eius quaſi flos fœni.Aruit fœnũ.& flos decidit.uerbũ autem domini.& q fecit illud manet in æternum.Ob hoc uere dictũ eſt uana ſalus homis.qa oia uana ſub cælo. Vnde & i pſalmis habes.uniuerſa uanitas ois homo uiuens.Sed de quo genere hoium iſta dicat.i cõſequẽtibus docet.de eis ſcilicet qui uane cõturbãtur amore diuitiaꝝ ſuaꝝ.in quas ſicut bæluæ cæcæ inhiant ſine fine cupiẽdi.& cõgerẽdi theſaurizantes in terra.& ignorãtes cui cõgregent eas.Relíquent inqt alienis diuitias ſuas.& poſtq̃ in uanitate defecerint dies eoꝝ.rapti in ifernũ oẽs nõ domini,ſed ſerui diuitiaꝝ ſuaꝝ.nihil illic iueniẽt i manibus ſuis. qa nihil ꝑmiſerũt.niſi æternaꝝ merita pœnaꝝ.Illa aũt nõ eſt uana ſalus hois.de qua dr̃.Domini eſt ſalus.& ſuper populũ tuũ benedictio tua.Et itẽꝝ.Salus aũt iuſtoꝝ a domio eſt.Ideo & ſpes in deo poſita nõ confundet.ſicut ſalus uana nõ eſt.quæ ſperatur i xp̃o.& cõfertur a xp̃o.Ergo qa accepiſti auxiliũ de tribulatiõe, ne cõcupiſceres humanã diem.& uana ſalute hois gauderes.gloriare i domio.& benedic eum.q tibi tribuit intellectum.ne in uia peccatoꝝ ſtare perſiſteres.neq; i filiis generatõis iſtius ꝑmaneres,qbus nõ eſt ſalus. quia ꝑualeſcũt i uanitates ſuas.ueritatis imemores.qa dum confidũt i multitudie diuitiaꝝ ſuaꝝ nõ ponunt deũ adiutorem ſuũ.Tibi aũt facta eſt ſors i hæreditate iacob.& illumiati ſunt oculi tui i agnitiõem ueritatis. ut itelligeres.quia melius eſt modicũ iuſto ſup diuitias peccatoꝝ multas.Ideo.n.miſericors & miſerator dominus.qa talibus ſuis ꝓparat ad iuentões ſuas ad uitam hoium ꝓpagandam.Permiſit te iſtius ſæculi fluctibus uẽtiſq; iactari.ut expta naufragium de cætero ſimiliter ꝑclitari caueres.Itaq; cũcta quæ paſſa es.ſicut itelligis uulnera qdem corpis tui.ſed & aiæ remedia fuerũt.In circũciſione cordis opa tua.ut gloria tua nõ eſſet ex homibus.ſed ex deo.q deponit potẽtes de ſede,& exultauit humiles.& eſurientes ipleuit bonis.& diuites dimittit inanes;Deus ſciaꝝ domius.uide quãta gloriam tuam repẽſatõe mutauit.q te maluit participẽ regꝝ cæleſtium fieri.q̃ ad finẽ terreſtriũ permanere.ut ab humana dignitate tranſires i regnũ dei.Et qdem multis hoibus huius ſæculi uanitate captiuis ſimilia deus auxilia ꝓcipiendæ i æternum ſalutis offerre dignatur. ſed plæriq; ſuperãtibus ſana cõſilia ſolicitudibus diuitiaꝝ ac delectatõibus corpoꝝ.nolũt itelligere ut bene agant,& malũt lata uia pditõis ſpatiari cũ multis.q̃ anguſtam ſemitã iuenire cũ paucis. Vnde & tu btiſſima cui donatũ eſt nõ idurari pia caſtigatõe.ſed corrigi.neq; gloriari i diuitiis.ſed ſpem & rem i deo ponere. & a ſorte diuitũ peccatoꝝ diuidi.quoꝝ cor ut cœnũ eſt.qa & cor ſicut theſauꝝ ſuũ i terra demergũt. tranſi ad beatoꝝ pauperꝝ ſortem.quoꝝ formã xp̃s accepit.& factus eſt refugiũ pauperi.Neq; diuites ſed paupes beati quoꝝ eſſe,pnũciat regnũ cæloꝝ.Tuũ eſt ergo nũc i magna gr̃aꝝ actõe confiteri.& pſallere domio. q̃ ita ut audiuimus.hitu & corde humilitatis honorata es.ut liguæ & menti tuæ dauitica uerba cõueniant.Bonũ mihi eſt.q; humiliaſti me.ut diſcerem mãdata tua.Adiicere etiã quod ſtati ſeqtur uere poteris.Bonũ mihi ẽ lex oris tui. ſup milia auri & argẽti.Elegiſti enĩ theſauros tuos ponere i ꝑceptis altiſſimi.Dicimus & nos cõgratulãtes tibi i uerbis,ꝓphetæ.Gaude filia ſiõ.lætare filia hieruſalem.& obliuiſcere maloꝝ.quæ tibi de huius ſæculi bonis orta ſunt.quæ elegiſti tibi bonã partẽ.quæ nõ auferet᷑ tibi.Nemo.n.põt auferre theſauros repoſitos i ſinu xp̃i.neq; euertere domũ i ipſo angulari lapide fundatã.Nõ.n.ligno putribili neq; ſtipula fragili aut fœno areſcẽte ifirmũ ſup arenã ædificiũ collocaſti imobilis fundamẽti qđ eſt xp̃s.ꝑter qđ aliud fundamẽtũ nemo põt ponere icõſumandũ,Argẽto & auro & lapidibus ꝑcioſis extruere cœpiſti i xp̃o.& qa pſi-

cis hoc ædificiū(dei.n.ædificatio est)ille sapiens architectus isistit opi tuo.ut doceat te pcurrere cursum bonum.obliuisci quæ retro sunt.& extēdi ad brauiū supnæ uocatōis.ut apphendas i quo apphensa es. & accipies coronam iusticiæ.& diadema gloriæ de manu domini.Cūq; magna dies illa i igne cœpit reuelari. non cōcremet opus tuū sapientis ignis examie.sed pbet.nec extīguatur lumen tuū.sed iter stellas clariores emicet.iter illos q fulgebūt sicut sol i regno dei.& sicut luna i æternū pfecta.quos iam p diem sol non uret.necq; luna p noctē.Erunt.n.i hierusalem urbe illa cælesti pmanēres.cū ipse domius ut scriptū est.erit & nomē & lumen. Vidētes ergo & puidentes i spū reuelatōis magnam tibi gaudioq; messem floresce re.exultamus i domio.& gaudētes fructibus tuis i uoce exultatōis psalmi canimus.Magna opa domini.exq;sita iter omnes uolūtates eius.qa multum abūdauit bonitas eius.supabūdare tribulatōibus tuis.quandoqdem te i eoq; sorte uocauit perēni leticia.& hæreditate cælesti.& i honore regali & i concessu supiudiciali. Tolerandæ sunt in hoc sæculo humilitates passiōis:quæ tibi a deo recompensabūtur.Et tu benedicta similiter iter hæc uerba consolare ut & ueteq; doloq; obliuiscaris.& i psenti pposito quo ad opera salutaria eleuasti manus tuas cor de pfecto firmata.fiducialiter futuroq; bonoq; tibi ppetuam fœlicitatē festiua meditatōe pmittas.teq; ipsā aium gestantē i cælum pcures.ut dum corpe moraris i terra.iam ad xpm mente puenias.dūq; xpm conaris imitari.& uestigio eius affigeris depositis oneribus & ipedimētis atq; compedibus.qbus sæculi huius diuites attinent.sedentes in tenebris & in umbra mortis.tu iam liberata expedita comiteris dominū maiestatis crucifixū. cuius imaginem nō pōt portare.nisi q in hoc sæculo nudum se reddit & mortuū.ut secundū ipsū dominū dicat. Venit.n.princeps mūdi huius.& in me nihil iuenit. Vel secūdum pphetam dauid. factus sum inter uiuentes quasi mortuus.ut sic iter mortuos libera possis iuxta apostolū dicere. Viuo aūt iam nō ego. uiuit aūt in me xps.Quia facta es sicut glorioſa iudith iter uirtutes pudicitiæ meritis uiduitatis icorruptæ potēs.sicut & anna uenerabilis in ieiunioq; castimonia oroni instans nocte ac die.

Beati Hieronymi pbyteri ad uirginē exulē cōsolatoria.ostendēs mala psentia spem certam esse futurorum.& in cunctis pene rebus humanis difficile seq; læticiā.nisi tristitia ante pcesserit.

I deus ac dominus noster xps iesus securitatem.pacē tranqllitatē.qetem.psperitatem. læticiam. & quæcūq; alia esse iocūditatum genera possunt.seruis & cultoribus suis.tam in psenti q̄ in futuro pmitteret.esset nobis non imerito dolendum atq; flendū.siqua in psenti uita cōtraria pateremur.eo q; pter insperatū dolorem.cuius eo semp acerbior uis est.quo magis repētinus acciderit futura quoq; pmissio esset ambigua psentis spei spoliatione frustrata.At uero cum ecōtrario sollicitudines. bella. tempestates.inquietudines.miserias.tristitias.odia.ac alia quæcūq; icōmodoq;.atq; erūnaq; genera esse credunt in psenti nos passuros esse pdixerit cōtra pdictæ cōmonitionis tediū de pmissa non erit qs psperitate securus.Si uero cōmotus fueris.in ipsa cōmotione habebis solatium.& q̄is ex pdicto malo aduersæ ualitudinis qspiam acerbissime pturbetur.pturbatōnē tamē non absq; consolatione suscipiet. q in eo pmissæ sanitatis signa esse cognoscit.pari rōne nos quoq; iocūdos esse.ac lætos.dum spei nr̄æ signa conspicimus.cō probatōem eius sumimus.cū p mala psentia.futura bona indubitatæ fidei manibus iam tenemus. siqdem ut dictū est.salus nostra in tempore tribulationis.nullam ergo debet generare tristitiā.qualecūq; illud ē.qđ maximā uidet significare læticiam.Est enim ille supbus ac inuidus.aut sui fastidiosus boni.quem eius pbatio reddit tristiorem.Dicit.n.in euangelio dominus. Vos lugebitis & flebitis.mundus aūt gaudebit.uos cōtristabimini.sed tristitia uestra uertet in gaudiū.Amplectenda est ergo tristitia.quæ gaudiū parit.& nō eius materia consideranda.quia sæpe p dulcedinem fructus placet.quod horruit in radice.Et iteq; ait dominus. Hæc locutus sum uobis.ut in me pacem habeatis.In hoc mūdo pssuram hēbitis.Quid hoc est q; dicit.ut i me pacē habeatis.in hoc mūdo pssuram habebitis.nisi ut tanta in nobis sit eius crudelitas pollicitatiōis. ut cum mūdi mala patimur.futuræ spei fiducia in sūma pace nos esse credamus.tātaq; in nobis spes futurorū sit.q; oīno nō sentiamus nos sustinere quæ patimur.sed ea potius arbitremur iam obtinere quæ credimus? Siqdem dictum est. Vnde totum nos in futuro habere cognoscimus.sæpe salui facti sumus.Spes aūt quæ uidetur nō est spes.Ad hæc ergo tantā in nobis fidei stabilitatem dominus esse desiderat.ut & certius esse qđ credimus.q̄ quod patimur iudicemus.& uerius habeamus speranda q̄ sensibilia.& psentes angustias nō sentiamus.dum in futurā spem tota animi intentione ptendimur.Ac si bellator aliqs dolorem uulneris.aut cōtēnat.aut nescit dum oībus uiuacitatis sensibus solam uidet cogitare uictoriam.Nam & q tempore hyemis uadit ad balneas.prius asperitatem frigoris nudus patienter excipit.qa eum secutura calefactio consolat.Ita certa spes rem uincit instātem.ut illud quodāmodo esse icipiat quod futuq; est.& desinat esse quod pśens ē. Vt in me inqt dominus pacē habeatis.hoc dicere est firmius.sit uobis quod in me est.q semp sum. q̄ qđ in temporali gerit mūdo.qa mūdus transibit.& malitia quæcūq; agit in ipso finiet. Pax uero mea nulla unq̄ defectione tpis soluet. Et alibi dicit.Mulier cū parit.tristitiam habet.quoniā uenit dies eius.Cum aūt peperit pueq;.nō meminit iam pssuræ ppter gaudium.qa natus est homo in mūdo.Et uos núc qdem tristitiā habetis.sed tristitia uestra uertet i gaudiū.Iteq; aūt uidebo uos.& gaudebit cor uestrū. & gaudiū uestq; nemo tollet a uobis.Aptissimū nāq; ad cōpationē tribulationū pśtiū & futuroq; gaudioq; pgnātis mulieris iduxit exemplū.quæ quāuis cām partus nō absq; ingenti sciat dolore transire.qa auiditate nimia liberos cupit. dolores spernit.dum quod satis diligit cōcupiscit.& ante gaudet ex ple q̄ contristet ex partu.nec recusat fœcunditatis exordia.quāuis certa sit ea nō absq; magnis angoribus euētura.quoniam dum maius gaudiū cogitat.tristitiæ cās amplectit.si & in oībus pene rebus humanis difficile pōt esse læticia nisi tristitia ante pcesserit.& amaritudo peuntis doloris cōmēdat amplius gaudia secutura.Sic qdem pciosior salubritas est. quæ post langoris recuperat incōmodum.& a qualibet parte ex maiore sæpe laboris necessitate ad ampliorem

ſolet fœlicitatem ueniri.ſic q̄ lr̄æ ſciam deſiderat habere.ſi diſcendi non ſuſcepit tædia.peritiæ gaudia adipſ
ſci nō poterit.Nec cuiuſlibet eruditionis qſq̄ habere poterit gloriam.niſi aī æſtus ante fuerit ppeſſus. Agri-
cola quoq; de ubertate frugū lætari nō poterit.niſi prius terram multo labore cōfecerit.& tāto magis pro-
ſperitatis ſpem cōgerit.quāto ſe amplius deſudaſſe cognouerit.& de labore impēſo ſperat ubertatis augmē-
tum.Quid quod in creaturis pene oībus ita eſſe cognoſcimus.illic maiorem fructū gigni.ubi oneroſæ acer
bitatis cauſa p̄ceſſerit? Nam & æſtatis & autūni tp̄is.quæ tempora miſtra ſunt frugum.ſterilitatem nimiam
nōnunq̄ hyemis lenitas intulit.cū fœcūditatem maximā frigoris ſæpe p̄ſtiterit auſteritas.Et qcqd clæmē-
tia ueris reſoluit.ſpem ubertatis amiſit.Arbores uero ipſæ tanto numeroſiore grauant̄ fructu.quanto acer-
bioris frigoris uiolētia reprimunt̄.cū p̄coces flores opportuna caſtigatio refrenando ad p̄iculum feſtinare
non patit̄ utile īpedimētum pruinæ.& quod reprimit nō obfocat.ſed īcludit. At uero ſi paulo clæmentior
uis extiterit ībrium.quanto luxuriāt prius īdiſciplinata feſtīatione.tanto poſt fructibus deſerunt̄.cum futu
ræ uires īportuno tempore conſumunt̄.Semīa quoq; ipſa terræ iacta atq; cōmiſſa.quæ glaciali frigore arcē
te tardius ſurgunt ī frugem.utili radice.p̄ficiūt.ac tanto poſtmodū amplioribus fructibus p̄grauata curuan
tur.Nauigantibus quoq; ipſis longæ ſerenitatis ſpem polliceť nimīs ualida & diuturna tempeſtas. Sic & oī-
um fere creaturaꝝ ſpem.difficile exultatio aliqua.niſi mœrore præeūte ſuccedit.Quæ cum ita ſint.æquani
miter ferre conuenit etiam ſi nos tribulationum ac doloꝝ aſperioris hyemis.p̄cella concuſſerit.tanto am-
pliorem æſtatis fructū delaturi.quanto p̄ſenti frigore uitam hr̄e cōtigerit acriorem.Digerit enim auſterita-
tem.quam poterat reſeruare qcquid primo impetu erupit in exitū. Nec ulla nos īſurgētis pelagi debet ter-
rere tempeſtas.cū uentura nr̄a ſit etiam nunq̄ finienda tranqllitas. Domini eſt enim uox illa dicentis . Bea-
ti eſtis cū uos maledixerit hoīes.& perſecuti uos fuerint.& dicent omne malū aduerſus uos.gaudete & exul
tate.qa merces ueſtra copioſa eſt in cælis.Quiſqs enim mercedis & beatitudīs ſuæ cās non cum īgenti gau-
dio ſuſcipit.certum eſt eū aut īfidelitate.aut imperitia laborare.optandū eſt etiā q̄uis ſit amaꝝ.quod lucrū
parit.& cū lætitia maiore ſumēdum.qcqd ampliorem generat mercedem.Nec congeſtio laboris uitanda ē.
quæ eſt augmētatio cōmodoꝝ.Sic nāq; negociatoꝝ auiditas amplioris quæſtus cauſa.nec maria p̄timeſcit.
nec terrena diſcrīna.quæ īterdum etiam cauſæ ſolent eſſe dānoꝝ.& ppter maioris lucri ſpem nauigationis
& peregrinationis īcōmoda libenter aſſumit.qa q̄uis magnus facile conten̄it̄ labor.ubi nō tam laboris quā-
titas.q̄ eius utilitas cogitat̄.& ſi id fieri p̄ temporalia & īcerta lucra conſpicimus.qd nobis p̄ æterna & ſi-
ne ulla ambiguitate uentura.ſit agendū.cogitemus.Nam cum illoꝝ lucra īſidiæ uel pericula p̄cedant.ſimi-
liter noſtra cōmoda diſpendiis cumulant̄.& ſub periculo fœliciora contingunt.quæ cōmoda in tantū tribu
latōem non metuūt.ut etiam mors poſſit p̄ illa conten̄i.Siqdem p̄cioſa in conſpectu domini mors ſancto-
rum eius.Sed ego te cur ad tribulatōis patientiam humanis aut p̄ſentis uitæ p̄uocare conor exemplis . cum
nullum pene ſciamus fuiſſe ſanctoꝝ.q̄ p̄celloſum huius temporis agonem abſq; tribulatōis tempeſtate trā-
ſierit.& tantoꝝ odia īſectatōēmq; p̄tulerit.q̄tos uitæ ſuæ diſſīmilitudine caſtigarit? Caſtigare enim aliū uī-
deť.qſquis ab eius conuerſatione diſſentit.Nōne ſcūs abel.q in hoc mūdo primus īnocentiam conſeruaſſe
reperit̄ atq; iuſticiam cum illibata deo obtuliſſet munera.mox ut muneꝝ reſpectu deo placuit.uſq; ad mor
tis illatōem.humanū.uel quod ſceleratius eſt.fraternū ſtatim īuenit̄ odium inuidiāq; ſenſiſſe? Et frīs eius. q
illi & pro germanitatis neceſſitudīe.& p̄ ſolatii cauſa.qa ſoli adhuc p̄rer humani generis p̄rīcipes in uniuer-
ſo mūdo erant.maiorem debebat charitas affectū.ſed iniuſticia maluit omni conſolatiōe deſtitui.q̄ iuſti cu
iuſpiam ſocietate diſſona confoueri.ſi tamē conſolario recte dicenda eſt.ubi tantū diſſidet aīus. quantū ui-
ta diſcordat.O cain miſerande qd agis? Cur in frīni & inoxii ſanguīs effuſionem crudeli ſatis odio furioſoq;
p̄rumpis? Quid tibi ſolitarius cōmeruit frater? Quam uim intulit? Quā fecit iniuriam? Sed quæ maior iniu
ſto iniuria eſſe poteſt.q̄ uita iuſticiæ? In hoc tibi tantū diſplicuit ſolitarius frī.q; deo placere geſtiuit ? Fuiſſes
& tu deo placens. Nunqd & te ille excluſerat? An tam parcam dei charitatem eſſe cognoueras.ut uos ſimul
amare non poſſet? Sed quando hoc amens ſentit inuidia quæ contra bonū ſemp laborat & nō uidet? Deniq;
quod iuſtū eſt uidendo nō paſſa eſt mouendo magis accepta uilefacit. Erubeſce o nimis miſerande.liuore te
ſtaris.meliorem te eſſe.cuicūq; te exhibes nocituꝝ. Quæ igit̄ hæc tanta crudelitatis duritia fuit ut non uel
ſolitudinem tuam recogitares. Quo aīo poſtmodum parricidali illi cāpo reuerſus es. Qualiter poſtea abſq;
unico frē ſolus in toto mūdo uixiſti. Non tam in frē lucrās hæreditatem.q̄ q; duo eratis auxilium ſolitudīs
perdens. Quid.n.intra cogitationis tuæ ſecreta uoluebas.quando tecum illū ſolum familiarem . quem ſolū
collegam habere conſueueras nō uidebas.non ſanius fuerat ſi ita te furor inuidiæ compuliſſet . ut ipſe in te
ſceleratas uerteres manus.& arma parricidalia tua q̄ frīs uita ſenſiſſet. Nullus tam crudelis homicida eſt . q̄
q; ita erga alteꝝ ſæuit.ut non parcat ſibi. Quid q; miſer facinus tuum interroganti deo negas. & dum excu-
ſare credis accuſas.ut nulla tibi nec confeſſionis.nec mēdacii poſſit rō ſubuenire. Nam niſi ſciuiſſes malum
eſſe parricidium nō negaſſes.ſed hæc conſuetudo peccantis eſt.ut malum ſemp uelit negando geminare . &
dicere.aut ſe nō feciſſe quod fecit.aut bono operatum eſſe zelo.quod eū conſtat malo geſſiſſe liuore. Et pu
tas miſer q; illum facinus latuerit tuum.quem indigni muneris tui cauſa nō latuit. Nō ergo quia illum qcq̄
lateat.interrogat.ſed ne tibi ignorantiæ excuſatōem reliquet.nam cum frēm negas te ſcire quid geſſeris cō-
fiteris.& aſperitatem criminis ſupp̄ſſa confeſſione confirmas. Hoc ideo paulo latius executi ſumus . ut tam
inuidiæ malum cuius æſtimari crudelitas non poteſt.q̄ in p̄ſenti uita conditionem iuſticiæ panderemus . q̄
ſtatim cum odio ſui cœpit.quæ nec tunc quidem abſq; ultima perſecutione eſſe potuit.cum unum tantum
haberet inimicum.Sed ſi tam graue odium ab uno hoſte perpeſſa eſt.ut uſq; ad uitæ interemptionem ueni
ret.non homo quicūq; ſed frī.quid ex ea tunc ſuſtinere poſſe credendum eſt eum . qui hoſtes tot extraneos

habet. Et nisi per molem auctæ prauitatis a multis potest audire sociorum, q scq; iusticiæ cultoꝝ, uenite cir- 320
cũueniamus iustum, quoniam inutilis & contrarius est operibus nostris. Sed dicit aliquis, Quisquis uitare
inuidiam cupit, timeat pluribus inotescere uel placere. Ecce iustus abel nullos habuit quibus inoteſceret uel
placeret. & tamen inuidiæ odium uitare non potuit. Errat enim q cũq; absq; hoĩum amicitiis contrahi non
posse opinat inuidiam, cum illa non tam humanas amicicias, q̃ solam dei amiciciam persequat. Vnde ne il-
le qdem absq; inuidiæ infestatione esse potuit, qui uel soli deo placere gestierit. Sufficit. n. ad inuidiæ stimu-
los incitandos, si te illi placere cognouerit, ultra quem alius esse non potest. Sed nec sanctum noe in p̃senti
uita iconcusse securitatis qetem habuisse cognouimus, dum iniquis existentibus cunctis solus in uniuerso
orbe nititur custodire iusticiam dum arcam fabricat reparandi orbis semina continentẽ, dum se futuro di-
luuio p̃parat. & fidem uenturæ inundationis sedula cura denũciat, dum tam sibi q̃ suis q̃q; cunctis anima-
tibus alimenta conqrit, iusticiæ merito uitam mortis tempore reseruaturus, dum post tãtam hoĩum nume
rositatem, solum se cum suis remansisse supstitem dolet. & solatium non pdit desolata iusticia, cui consortiũ
deus est, omni celebritate festiuus. Ecce & ille rem passus exilii, pempta hoĩum frequentia. & si non omni so
latio destitutus patris, tamẽ pene solus relictus, agnouit se domino ualde seruire. Vnde non magnopere exq
rebat uanam hoĩum consolantiũ gr̃am, q iocundiorem ac pleniorem habebat in deo fiduciã. Sanctus quoq;
abraham, quæ uel q̃ta perpessus est, dum fidem solus inter cũctos seruat incredulos, dum p̃riam & p̃piquos
deserit, dum uxoris sterilitatem dolet, dum p̃pter escæ inopiam modo in ægypto, modo ĩ terra geraris pere-
grinationis sentit iniurias, dum mori p̃pter uxoris pulchritudinem timet, dum sibi ereptam mœret, dũ pro
ferre eam non metuit, qd̃ æquissimi iudicis dei non est passa iusticia, dum corporĩ uulnus iubetur circunci-
sionis inferre, dum filium cũ matre eiicit, dum in isaac dilecto tentat, dum religiosus parricida esse p̃cipitur
Sed facile ad oẽm iacturam consentit fidelis, cui magis ac magis, ac maxima succrescunt. Quãdoqdem etiã
centuplum receptura p̃mittitur. Ipse uero isaac qbus tentationum generibus quatitur, dum escæ inopiã pa-
titur, dum p̃egrinationis expitur labores, dum p̃pter uxoris sp̃em nimiam ipse metuit, qa anxietate conficit
& eo ipso quo oblectabat affligit, cum illi forma coniugis quæ in securitate placuerat, in formidie displice-
bat, dum regis æmulatõem patit, dum eam qdem possidere illi absq; inuidia non licet? Sanctus quoq; iacob
q̃ multa patitur. Primũ cũ frĩs sui esau, p̃pter collatam sibi benedictõem, mortiferam sibi inuidiam contra-
hit, dum eius odium, idignatõemq; declinans ad labã solus pgit, cum p̃pter uxorem seruit, cum dilectæ sp̃õ-
sæ soror non amata supponitur, cũ prioris amoris dãno mr̃imonia illi fraude geminant. & rursum pro non
optato cõnubio septẽni seruitio subiugat, cum fraudem patitur de mercede, cum post. xx. annoꝝ mercena-
riam seruitutem occulta magis fuga, q̃ libera, pficiscendi expeditione discedit, dum labã persecutionẽ timet
cum frĩs sui formidat occursum, dum delusam filiam suam dinam phorrescit, cum dilectissimæ uxoris ra-
chel funus deflet, cũ dilectissimũ filiũ ioseph acerbo funere cõsumptum a bestiis dolet sine solatio sepultu-
ræ, dum beniamin etiam cõsumptũ odiose putabat, in quẽ contulerat charitatem, & quẽ non amplius esse
uisuꝝ metuebat, desessus iam tam ãnis q̃ laboribus senex & pater iustissimus ĩgemiscit. Sanctissimus etiam
ioseph de tentationũ generibus conflictat. & quatit, cui acsi tribulationũ semia sp̃es uident fuisse iusticiæ.
Nam quotiens aliquid sancte uel pie gessit, totiens intolerabilium tentationũ discrimia subire cõpulsus est
iusticiæ, cõsentiens & spe confortante p̃durans, ut laborandũ nobis sit, qd in eo laudando primo debeamus
assumere, iusticiæ sanctitatisq; perseuerantiã an patientiæ equanimitatis uirtutẽ. Nã cũ frĩna dilectiõe sõniũ
ut frĩ frĩbus indicaret, iuidiã eoꝝ odiũq; cõtraxit, quasi aut ipse se sõniasse finxisset, aut uisionẽ illam ad sub-
iugãdoꝝ ac terrendoꝝ idiciũ nũciasset. Inde cũ ad ipsos cognoscẽdæ salutis eoꝝ causa fuisset a p̃re directus
iiunctũ sibi iter festinus aggressus est, quo celerius eoꝝ posset odia saturare.

Beati Hieronymi p̃sbyteri ad amicũ ægrotũ consolatoria, q̃ docet hoĩem a deo p̃ flagella curari, q̃ instar
parentis amorem p̃ disciplinã impẽdit. & ad similitudinẽ medici medelã p̃ torméta largit.

Vanq̃ certissime noueri expientiam tuã alieni consolamis leuamĩbus atq; remigiis non idigere,
cum langores erũnasq; languidi corpis stuporẽq; mẽbroꝝ rigentiũ uigentis calẽtisq; animi fœli
citate ipse confoueas, ac medica rõne cures, atq; componas, tamen inter aduersa præsidium, inter
morbos remediũ, iter curas solatium, in fluctibus alienæ manus remigiũ semp q̃ritur & optat.

Pars est. n. pculdubio maximaꝝ medelaꝝ frĩni cõsolaminis fructus. & fomes dictoꝝ, mulcedine consolatio
ne leuamẽ fessis animis itroducit. Etsi non corporeis in membris, recessibus aĩ tamen & abditis spiritali stu
dio componit hoĩem. & iserit ut medicus sospitatem, iuuatq; conamĩa exhaustaꝝ uiriũ sub longaꝝ sarcina
p̃ssuraꝝ, maxime cũ scriptum sit, frĩ frẽm adiuuans exaltabitur. Ob hoc igitur quoniã domicaꝝ regꝝ religio
sa necessitas ita me detinet occupatũ, ut frequentatu corpalis accessus erũnas tuas illustrare non detur facul
tas. Placuit sicut petisti, ut qualicũq; solatio lr̃aꝝ lenirem tam longa tentaméta uirtutis. ĩmo potius salutis
cõmodum uisitarem. & aĩum xp̃iana uirtute fundatum ĩ robur maximũ p̃mouerẽ. Qui regnoꝝ cælestium
p̃dam censumq; muneris sempiterni contendimus occupare, esse non possumus sine aliqua congressione ui
ctores. Nunq̃ enim delicata ac ignara certaminis uirtus uictoriæ palmiferꝝ culmẽ ascendit, aut p̃mium de
subactis aduersis accipit, q uictoria cariorem uilissimã ĩdicat sui corporis uitam. Nec mortis enim concutit
metu, cui de morte uita nascitur. Precios̃um est illi & sanguinem fundere, fœlicitatis est cũ infœlicitate pu-
gnare. Sũmæ sanitatis est acerba uulnera sustinere, lacturam quoq; ferre membroꝝ opinatur maximum lu
crum. Et ut quod est ultimũ dicam, p̃claꝝ est illi in ipso certamĩe palmiferam creditori aĩam reuocare. Me-
lius enĩ sic rõ terminatur, si quod naturæ debetur, uirtute soluatur. Ferenda sunt frater, ferenda sunt igitur
cuncta, p quæ te dominus afflictõe lõgissima uoluit expiri, & in magna p̃mia destiari. INFIR. Quis aisti nõ

iam sūmissis uiribus ferat istos iuetabiles casus.& pnitiosæ calamitatis icursus. atq; morbos ifectos.q̄tū uideo iam cū ipso corpe morituros.HIERO.Cum periculis iam necesse est cōgrediatur.& certet.quē tempestas inter fluctus inuenit.Et q̄uis nemo libens periculū patiatur aut ferat.tamē sub pondere periculi cogēte necessitate duratur.INFIR.Sed alia mihi āxietas accedit.quæ mœroribus duplicatis meos sensus inuoluat & mordacibus curis inexplicabiles curas imponat.Mouet enim me q̄ cū talibus tentamētis & cum tam obstinati morbi certamīe mihi soli cōtigerit dimicare.cum alios mouerim & mitioribus plagis esse correctos. & compendioso luctamine extitisse uictores.Cur mihi dominus nō cū cæteris certamē indixit. Cur me nō sicut cæteros castigauit.HIERO.Primo.n.non debes in tam arduo certamīe constitutus de humilibus cogitare.Inferiora sunt.n.p̄mia iferioribus pugnis.Vbi deniq; fortia fortibus imperant. fortioré fortior muneris seqtur census.& ideo ignominiam iudicat.fortis cum iferiore componi.Magnus est enim qui uicerit magna.Deuotōis est maximæ.maxima sustinere.ingentis uirtutis est.igentia supare.namq; meritis eminentioribus excellit a cæteris accedens apud regem.quem plurimum turbauerit causa bellorū. & reddiderint supata uictorem.Adest deniq; p̄da.in ipso conflictu congruens qualitati certamis merito destiata uictoris. Numero castrensi pondera.p uiribus reges imponunt.medici.p causis medelas ipendunt.Qui curandus est. nō dicit medico qua lege curet. nec miles eligit quo mittat.nec seruus quo uerbere castigetur. Quod.n.ex maioris pendet arbitrio.non est in potestate subiecti.Ergo q superna regimur potestate & inter mundi miserias mille formes corrigendi uersamur.nec nostrum est de potestate domini.aut plagas eligere.aut alia certamina quæ ferendo uincamus.sicut nec seruorū est eligere de domis genera flagellorū.Nunq̄ enim ex arbitrio pendentis pendet lnia uerberantis.Potestatis est emendare.conditōis est subiacere.Regis est onus imponere.& militis est sustinere.Quippe cum & ab ipso rege nihil gerat iniustum.q suis legionibus p uiriū qualitate bellicos sudores iponens.fortes mittit ad fortia.inferioribus competentia iubet.ut nec iferior contra pprias uires certamine potentioris arceat.nec potentior iferioris certamīe degradatis meritis humilietur. & dum hoc agitur.ut nullus in alieno minoretur.aut certe succumbat.omnes cupit esse uictores.nec inimicus est medicus q ferit.ut piculum tollat.& uulnere uulnus excludat.Nec aduersatur paternus affectus si liberos doceat amplexibus flagellorū.Paterna enim flagella exercitia sunt inoxiæ pietatis.ergo quoniam castigatio corrigentis.amoris est causa.cum de pietate descendat.ama medicum percussorem.cuius plaga mater est medicinæ.Nihil enim impium pietas parit.ut uirtutibus amplexis.fructum pietatis spiritaliter curatus includat.Ego inquit dominus necabo.& uiuere faciam.percutiam & ego sanabo.INFIR.Sed aisti. Ergo ferit pietas?HIE.Ferit utiq; ne impietas iudicetur.si non corrigat delinquentem.Cum enim non desit in homine.quod curetur.ferit ut curet.ut sunt manus medici. quæ multa lædendo conferunt sanitatem.non sine murmure patientis.hoc modo & nos sub cura ictus medentis inter ipsas mœroris angustias.sic in dominum murmuramus.ut in medicum uulnerati.qui curantur & dolent.Aggredere igitur frater. aggredere sustinentiæ remedium tuum.quo ualeas grauidam tentationibus sarcinam leuigare . & pericula dum pateris superare.lacentia membra animus rigidus consoletur & curet.Regnum teneat uirtus intra corpus anxietatibus captiuatum.ut anima inclusa periculis uigeat ipsius libertate uirtutis.quæ in conflictu tentationis uarie
ræ legalibus tubis iam dudum uisa est præparari.& in ipso uestibulo dominicæ seruitutis contra ifestas calmitates ar mari.Fili inquit accedens ad seruitutem dei.sta in iusticia & timore.& p̄para animā tuam ad tētitionem.Ergo cum tentatio nostris utilitatibus p̄rogetur.non est mirandum si nobis eius ardor accidat. sicut beatissimus petrus in epistola sua monet.ac dicit.Nolite mirari ardorem accidentem uobis.qui ad tentationem uestram fit.ne excidatis inter uarios sæculi fluctus.Frequentibus.p̄cellis christiana uita quatitur atq; tentat.& p̄ssuris innumeris lætatur & crescit.Quod salomon beatissimus ppheta.& satis illustris testatur &.pbat.Coniungere inquit domino.& sustine.ut crescat in nouissimo uita tua. Nauigium uitæ nostræ agitationibus gaudet.sola tranquillitate turbatur.Stupet enim cursus cessantibus uentis.piclitatur. si piculis non ꝓbetur. Incertum est enim utrum ad dominum ptineat.quem p̄ssura mater gloriæ uentilando nō purgat.p̄mendo non nutrit.castigando non ꝓbat.cædendo non curat.nam cum uerbera nobis atq; uaria tentamenta amor diuinus impendat.ac sicut medicus conferat remedium de contrariis.& torquendo succurat.non se ꝓbat ad amorem pertinet domini.qui plagis medicinalibus non meruit subiacere . Sed forsitā dicis . Si meus est amator deus.cur me igit amatoris mei flagella graui laceratione mœstificant.& lædendo conturbant?Si me amplexibus flagellorū torquet.q amat.iam partes odii falsus amor exercet.iam malo oderit ne torqueat.immo caue ne oderit.roga ut amare dignet.Amor enim emendat.odium uero supplicīū cō minatur.Amor disciplinam consueuit ipendere.odium uero dictante snia reatum recitat Quod odium natiuitate humani generis ex deo in hoiem ꝓpagat.Et ideo est homis q odit.aut irascitur deus.odit dum offenditur.irascitur dum non rogatur offensus.In odium enī sui.puocat dominū. q factis odibilibus se odibilem facit.& offensum rogat contemnit.Cæterū amat deus hoiem.ut artifex fabricam.sed odit mala opa qui bus fabrica uergit in lapsum.& cogit in labinam.Et q mala opa odit.malorū operū non potest amare facto rem.sicut salomon sanctissimus ꝓtulit.Odium sunt inqt deo ipius & impietas eius.Ergo melius est in hoc mundo annis uergentibus pituro.cuius senectutem p̄mit ac sorbet occasus ex amore domini medicialia sustinere uerbera.q̄ ex odio expectare insanabilem plagam & sub fulmine sententiæ ducere damnabilem uitam.Melius est inter manus medici ttansitu; ac modicum sustinere tormentum.q̄ renunciare medico. & incurrere supplicium æternis tortoribus uexaturum.Aut si adhuc miraris amatoris nostri medicinam per flagella constare.illud quoq; debes mirari.q̄ torqueant remedia . quos medicus amat . qui nocendo quod nocet excludit . Vtiq; qui nocentia quærit excludere.non potest non nocere.& ideo nocendo curat . ut ca-

rior sit sanitas præparata mœroribus. Si enim medicina non laceraret sanãdum meritum sanitatis ire semp delectaret in uoluntarium uulnus. Si non mordacibus adiumentis nocentium medelarum cura ꝑciosa constaret, curandum causa non cogeret in mœrorem. Et ideo remediis nocentibus cura ꝑficit. ut mœroris ꝑcio redẽpta sanitas carior habeat & grata. Ergo q amandus est, quolibet examine non potest non emẽdari. Qui corrigendus est, non potest non flagellari amatoris uerbere. qui curandus est medentis mordacitate, non potest non noceri. Quid miraculo stupes? De periculis expectat auxilium, quem curat ignis & ferrum. multa sunt enim quæ nõ nisi ꝑcussa sanant. Multi sunt quos medici sine ferro curare non possunt. Qui sanitatem diuersa ꝑ torméta rogari cõcedũt, amarissima pocula exigente morbo remedii causa non sitiẽtibus sæpe ꝓpinant, quæ non sine frontis rugositate sorbent. Nam si uultũ bibentis attendas, tristis & anxius bibit, ut lætus & icolumis uiuat. O rationabilis & icõmodis cõmoda satis puersitas mediciæ. Vrget hõ bibere qd' non sitit, cui remedium ẽ aliquando qd' sitit. Ná qa iterdum cibos abstinẽtiã ꝑcipiunt. idicta ieiunitate corpus exonerant ut de ipsa lassitudie refectum atq; fortissimum reddãt. Repentina uulnera quæ casus i castris aduexit, fouent, ligant, farciũt, curant, mœstificando lætificãt, fatigando cõfortant. lædendo medent, nam dum patulo uulneri continuata partium cute q busdam fibulis inferũt sanitatem, uitam cõsolando pollicent, quam curando cõponunt. Sed leuiora sunt ista quæ diximus, apud quos non est remedium sine scalpello demere putredines eneruatas, & amputare de homine uiuo mortuas partes, licet unum mẽbrorũ non sine sensu totius corporis amputet. homo tamen suis damnis consentit, ut uiuat. Apud illos aliquotiens detractis cutibus & ipsa ossa radunt, ne totus homo periens eradat. Apud ipsos nonnũq; collectio uerminans & æstuans tumor medicinali ferro sulcat. Apud ipsos ignis urit, ut refrigeret, mordet & lacerat puluis, ut sanet. Quid plura? Sub medica pietate plurimũ torquet, ut plurimum uiuat. Ecce necessarium piculum, i quo beneficiũ ẽ fidele torméturn. Periclitat pro certo, qué medicus curat, sed periit & decipit, cui renunciat. Huic enī sub tormento uita ꝓmittit, alii uiuendi spes denegat. Ergo ubi necessitas exigit, periclitari melius ẽ q̃ perire. Incommodis nocere cum fructu cõmodius puto, q̃ negatis icommodis iterire. i. sanctius remedio sibi noceri q̃ non posse curari. Hoc secũdum cæleste medicũ loquor, & curã magis refero spiritalẽ, non illam solã quæ arte moritura mortalibus uersat i membris. Nobis ẽ ergo melius a domio redargui, castigari, & sub eius plaga curari, q̃ ab eius medicina icurabiles remoueri. Arcet enī a suis ulceribus deus, quos uidet icurabilis morbi iniqtate uexatos, & sicut puluerem aut paleam ipetu turbinis per uitia dissipatos atq; dispersos, sicut ipse in sua uoce loquit dicens. Recedãt a me iniqui, uias enim illorum scire nolo, quoniam lucerna eoꝝ extincta est, & gemitum habebunt in uita sua. Erunt enim sicuti paleæ, quæ a uento uolant, & sicut puluis, q̃ a tempestatibus tollit. Eorum uias non uult scire, quia unam omnino nolunt tenere ꝑ dura in ardua sublimitate. Ad unũ enim dominũ una uia in xp̃o tenenda est, quæ angustantibus tentamentis in spatio longæ securitatis iducat. Huic soli uiæ patet palatium cæli. Cæteræ uero uoluptatum anfractibus torruosæ regionem flãmiferam petunt. De quibus salomõ sic propria uoce testat & dicit. Sũt uiæ quæ uident hominibus iustæ, & in fine illarum tristitia & dolor. Et per has uias illi præcipites gradiunt, q̃bus cursus inimicæ uitæ blandimentis fallacibus adulat, quos fallit surdum tempus & decipit, recipit iteritus, & includit, quos sicut in scopulos peritura nauem tempestas ipellit, sic isœlix fœlicitas in interitum ꝓnos & laudabiles ducit. Et sicuti aliquem securis incessibus gradientem repentino casu aut marmoris lenitas aut labina pauimentis uersa pedum tutela contorsit, ita quos insœliciter ducit secundarum reum iter icertum uitaq; male iocũda necesse est in irreuocabilem lapsum subitaneus casus ipingat, sicuti salomon sanctissimus testat, & clamat. Sicuti inquit qui in pauimento cadit, sic casus malorum festinanter ueniet. Hi sũt proculdubio qui non merent alicuius miseriæ uentilatis flagitionibus agitari, q̃bus æterna ægritudo nutritur, nec uerberari cum sanctis domino castigante, cum quo post flagella regnet, quorum dauid hoc carmine flagitat mentiõem. In cogitationibus hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabunt, ideo tenuit eos superbia eorum. Cernis igit medicinali flagello imeritos despici, & meritos amicabiliter castigari. Parés enim omnium deus, ut est medicus fidelis erga susceptos & genitor circa liberos suos, quos amat sic ferit ut corrigat non ut occidat. Ergo fœlix est qui uapulat, ubi amoris est plaga. Beatus quem superni uerberis remedium curat, corrigit, emendat atq; componit. Cum dauid beatus propheta & satis illustris sic concionet & clamitet dicens. Fœlix quem tu emendaueris domine, & de lege tua docueris eum. Ergo quoniam ex ꝺiuino permissu diuersæ mordacitatis anguoribus subiacemus, ac longa calamitate curandam gerimus uitã, in examẽ nostræ uirtutis prædictas olim miserias æquanimiter perferamus. Infœlices autem multiplices casus, anxietates & fletus, quos incurrimus nati, mentis fœlicitate portemus. Nec miram dum est enim ꝙ malorum frequentium stragibus uariis sic mortalium uita populet in mundo, in quo nemo nascit ridens, i quo nemo lumen uitæ nisi cum lachrymis auspicat. Cum nos denicq; maternæ uuluæ tentorium ostende ret mundo, flentes didicimus mundum, ut quasi malorum primitias in primis lachrymis gustaremus. Salomon propheta hac pronunciatione testat. Ego inquit natus accepi communem ætatem, & in similiter factã dedici terram, primam uocem similem omnibus emisi plorans. In emolumentis nutritus sum & curis magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit natiuitatis initium. Vnus est ergo omnibus introitus ad uitã, & similis exitus. Necesse est enim ut q uenerit, transeat, ubi uitã gerit pegrinã, maxime cũ ita salomon ꝓtestet. Vnus inqt introitus ad uitã, & similis exitus. Quid ergo ꝓsperitatis aut lætitiæ potest nobis occurrere, ubi prio dr flere, & iter ipsa cunabula nascẽtis infantiæ, & i ipso uitæ uestibulo, nihil aliud mihi de mundo q̃ fletus occurrit. Limina mundi cum fletu calcamus eqdem transituri. O angustũ & satis anxiũ tẽpus uitæ mortalis, ubi cũ initio nominat & finis, initiũ nostrũ cũ fine suscipimus, lã captus ẽ morte q natus ẽ. Testes

sūt mortui.cum non negāt se morituri.Ergo qūoniā ituri uenimus.pegrinanti um more quod acciderit intra mūdi hoſpitiū.q̄ſi tranſeuntes ferendo mala ipoſita.bōa deuotiōe portata uilcamus.Peius enī nocet malum.ſi male porteť.lædunt & ipſa bona.ſi male portenť.Ibi ꝓfecto ſolamē uirtutis opus eſt. ſub contēplatione.ſ.ſupnæ mercedis.ubi ſic deſiderať finis & exitus uitæ.ſicut ī pelago tutela portuenſis optať.Quis.n. inter anxietates uagientis ſæculi erūnaſq; morboꝝ lædentium non magis mortem deſideret. q̄ longam ſatis & languidā uitā?Dicente ſalomone.Melior eſt mors q̄ uita amara.& requies æterna q̄ langor perſeuerās. Et alibi.Melius eſt tibi mori.q̄ uiuere.Mors enim omni homini dat requiem.Pro certo intra mala graſſantia neceſſario exitus ſitienter optať.Sed ſicut nec noſtrū fuerat naſci.ita nec poteſtatis noſtræ eſt mori.Alioquin ſi in noſtra poteſtate mori conſiſteret.eſſet in poteſtate non mori.Ad hoc inter noſtras anguſtias mortis requiem flagitamus.qa inter mala de bono ſolamen eſt non tacere nauigantium more quibus refrigerium eſt inter infeſtos atq; ſollicitos curſus loqui de ſecuritate portuenſi.ad quam etſi non liceat quantū animus cupit celerius peruenire.iuuat tamē.& ſatis pulchrū ē.meliores partes optare.Sed quoniam nec noſtræ poteſtatis eſt potiri melioribus.quæ de morte naſcunť.expectantes meliora bonū iterī geramus iter mala certamen.Bonū autem certamē ē.malis nō cedere.ſed mala uirtutis bono portare ꝑ quæ ī meliora de morte naſcentia morbis atq; morte carentia ſublimati portemur.Sine ducatu enī atq; morſu īfœlicitatis ī triūphos īmortalis gloriæ non puenič.qa per diſcrimina cōficiť curſus ī portu.Primo triumphator non poteſt dici.niſi cui uictoriā uirtus inuenit.quæ omne qđ timeť.ſub ſe cernit eliſū.trahitq; iuicta captiuū.Eſt interea ſæculū ut eſt mare īpatiens natura & ſine uētis īflatum.erigens.ſ.in ipſa tranqllitate minaces atq; terribiles fluctus.qđ licet ſeſſores non noceat ſuos.habet tamen aliqđ formidinis etiā īnoxia magnitudo.nec nauigantibus deſūt formidies frequenter & ictus undarum.Nunq̄ deniq; gubernator totos ſinus ſecurus explicuit.& in hoc mundo q fragoſū uitæ huius & turbidum q̄rimus curſum.malorum tāgimur nimis frequenter & cauſis.maxime quos intra regia caſtra militia cæleſtis ſignatos īcluſit.Iam diximus ſæculū pelago cōparari.in quo rara ſūt ꝓſpera.denſa ſūt turbulenta.expaueſciť.timeť.morbi quoq; non deſunt.ſolus exitus ſecuritatis eſt portus.hīc atq; illīc ingruunt calamitatis īcurſus īfeſtæ.ſed uſq; ad portū.ī.ad exitū uirtutis ē tolerare.Inter ꝑicula gubernator nauem tueť & ſeruat.Inter calamitates aīus rector animā gubernat & regit.q̄uis aliqs ꝑiculis paululum tēperatis nauigium tractabile ducat.ſed potius illa expectať.atq; triumphis maioribus excipiť nauis.quæ turbido flamīe coactos ī uerticē fluctus potenter excuſſit.Hāc accipit ꝓfūdo cum gaudio turba portuenſis.Hanc excipit ſecuritas triūphalis.Speciosus ē miles ī exercitu conſtitutus armoꝝ.Squallet uero deformi uirtute ſegnis & uacuus.q in campo nec ſibi eſt cognitus.nec alteri notus.Caret enī laudibus.caret & p̄miis.& ideo nociuū debet eſſe ꝑiculū.ubi naſciť p̄miū.nec debet miles reuocari. aut pati formidinem.ubi ſequiť palma uictoriæ.Sua enī fœlicitate miſer ē.q cum īfœlicitatibus.quibus gloria gigniť.nunq̄ meruit habere conflictum.nec ſuam uirtutem didicit.quem calamitas non excuſſit. Semp deniq; inertibus membris ſuarum uirium iacet miles ignarus & ignotus ſibi.qui nunq̄ bellorum calentiū glorioſis æſtibus anhelauit.nunq̄ ſudoribus triumphos inuenit.nec cum ſequiť fœlicitas præmioꝝ.qui ſarcinam geſtare non uult armorum.Et ideo in uſu debet eſſe qđ p̄mium generat.& optabile quod gloriam parit.Ergo quoniam cum diuerſis tentationum iaculis dimicandum eſt nobis.ſi quid emerſerit.quod uires examinet.quod mēbra cōcutiat.quod animū ꝓbet.quaſi occaſionem muneris arripiamus amplexu uirtutis.Ita debet eſſe animi in nobis uirtus atq; mentis īcōcuſſæ robur inuictum.ut eſt petra ī mari.quam inter fluctus natura fundauit.quæ undaꝝ tumentium colliſiōe frequēti uapulat nec mouet.Itaq; ubi hominem aduerſa in prælium prouocant.& in certamen calamitatis urget & cogit.animus fœlix uirtutis clypeū producat amarum.præſtetq; inter pericula tutum & ſecurum.inter infœlicia oſtendat fœlicem.inter angores exhibeat lætum.inter morbidas ægritudines ſanum.efficiatq; ſuſtinentiæ iaculo uicta clamitate uictorem.Superať enim morbus ī corpore.ſi diſcat animus ſuſtinere.Et ideo ubi corpus iacet infirmum in receſſibus maior alenda eſt uirtus.parandumq; quod nec laſſitudo decutiat.aut ætas inclinet. Tene igiť fr. tene fidei robur inuictum.tene munimē immobile chriſtianum ſuperni uigoris firmitate fundatum.Inter lāguēntia membra ſatiſq; rigentia incolumen ualidumq; gere fidei animæq; ſcutum. & pigrum uiceris morbum pnitioſumq; langorem.Ar etantibus malis obicibus occurre uirtutis.uince dum uapulas. Sic enim potētia chriſtiana aliť incommodis.malis mouet aduerſis.Militiæ conuenit chriſtianæ excuti calamitatibus & probari.Ipſius eſt ſub infœlicitatibus & anguſtiis fœliciter ampliari.ſub præſſuris adoleſcere.& præſſuras pubescendo calcare.Ipſius eſt exercitationibus crebris proprium nutrire munimē.& cum periculis habere certamen.Ipſius eſt ad portum ꝑpetuæ fœlicitatis per furentia mundi diſcrimina nauigare.& ſub ictibus diſcipli næ medicinalis potenter ipſa neceſſitate regnare.Noſtrum eſt inq̄ calamitatis exercitio in gloriæ faſtigium ſublimari.& malis præmentibus in bona p̄mia ꝓmoueri.Apud nos infirmitas uel quælibet p̄ſſura argumētum eſt potentiæ.& mater pro certo palmatæ uirtutis ſicuti beatiſſimus apoſtolus paulus inter uarios ictus diuerſaq; uerbera.& ipetus procelloſos in morborum prælio conſtitutus.ut cæleſtis armiger in infirmitatibus potens gloriať & dicit.Libentiſſime itaq; magis gloriabor in infirmitatibus.ut inhabitet in me uirtus xp̄i.propter quod libet mihi gloriari in īfirmitatibus.in contumeliis.in neceſſitatibus ī ꝑſecutionibus.ī anguſtiis pp xpm. Cū enī infirmor. tūc potēs ſū.Et iteꝝ.Quotiēs inqt īfirmor.tūc uerius ꝓbor.& placeo mihi in infirmitatibus meis.Et iterū cum a ſe ſtudium carnis rogaret auferri.didicit in infirmitate uirtutem poſſe nutriri.Datus ē inqt mihi ſtimulus carnis angelus ſathanæ.q me colaphizet.ut nō extollar.pp qđ ter dominū rogaui.ut diſcederet a me.& dixit mihi.Sufficit tibi gr̄a mea.Nam uirtus ī īfirmitate pficiť.Nūqđ igiť uirtus documentis erudiť mollioribus?Cū perierit maximaꝝ exēpla uirtutū.nauigiū noſtrū agitatiōi.

bus gaudet. Cū ī turbinibus erigit, cū īsanis fluctibus uerberat, cū hoc iter aduersis emergētibus cōfragosū nō parcit. ī assiduū certamē deuotā lacessendo uirtutē. Secus enī apud dominū haud possumus eē fœlices. nisi contigerit ifœlicitatibus & terreno squallore purgari. Ille porro iudicandus ē miser & æger. q uoluptati bus marcidus p illecebras uolutat & iacet. Ille se nouerit ifœlicē. q uagat iter oblectamenta uitioꝝ enerua ta fœlicitate cōfossus. Miser & ifœlix ē q nō fuerit ī fœlicitate tētatus. Caret. n. munerī. q caret & certamine. Qui tela formidauit aduersi certamis. nunq̄ meruit nomē sortiri uictoris. pculdubio iacentis ē aī formido losa timere. humilis & iertis ē tuta fectari. īperfectū ac lāguēdū bonū ē ī ociū sine certamie. piecta uirtus. Ia cet. n. uigor eneruatus ac debilis. iacet aius æger. iacet cādor obscurus. & iō a fortissimo milite sēp ī acie stā dū ē & q̄rēda occasio. q̄ uirtus enitescat excussa. Amatori. n. p̄liox ornaméta sūt uulnera. Ergo ad cōtēnē dos labores. & ad uirtutis notitiā expimēti opus ē usu. eligēdax. s. uiriū nutritor. Solidū. n. corpus ē. molesq; robusta mēbrox. quā freq̄ns usus agitauerit. Agricolis dēiq; frequēti ope lacertosæ sūt uires. tritæ sūt mānus dū itersētes ac tribulos curuato corpe sudoribus q̄rit fructus. Ars nautica. cuius nauigiū sæpe ꝓcella cōtor sit. dū iter picula tēdit ī portū. didicit fluctus trāsmittē & cū tēpestate pugnare. Ad excutiēda tela laceratus exercitus ualet & uictorias iter uulnera q̄rit. regi ꝓprio placiturus. Agilia sūt mēbra cursoribus. & hos usus magister docuit. & istruxit. Quid pluribus? Nemo nō accessione tētationū pfectores partes ascendit. & pri mū uictor iuasit. Itaq; nos dū primū exigua sustinemus. & mediocria. necesse ē. ut ampliora uel maxima fer re ꝓdiscamus. Nostræ enī militiæ specimē ē lucidū p ardua cōponere gradū. p dura uectari. & miseriā durā duris uiribus pferre censurā. Ad cælū nobis p aspa. p angusta. p duros anfractus & loca sita est uia. quā uiam nō tenuit q tentari noluit. Ad cælū deus fortissimū militē uocat. quē comitātibus gloriis p̄ssuræ deducūt. p̄miaq; uictorē suscipiūt regnaturum. Nunqd nobis interea aliqd īponit abruptū. qđ excedat liberati pon deris qualitatē? Nunqd īgerit qđ excessu trāscēdat idoneitatē nostræ uirtutis? Fidelissimus moderator sar cinā pro uiribus iubet īponi. Hoc paulus p̄coniū testat & ꝓbat. Fidelis īquit deus. q non uos patiet tentari supra id qđ potestis sufferrī. Ita nos a domio agi. regiq; credamus. A p̄ceptoribus ludox regunt discipuli. eis plurimū laborē īgerūt & īponūt. quos uiderint sollertibus īgeniis cæteris eminere. & nos aīalibus domino nr̄o subiectis onus ꝓ qualitate uiriū tēperamus. Imponimus fortioribus fortia. & exilibus parua. q bus ulle nutritor ille uirtutis ī iuuētutis maximū robur erigat & ꝓmoueat uires. Hoc mō nr̄a rudimēta leuibus uer berant. ut exīde grauioribus ex amore. s. diuīæ uirtutis usitatas ꝓparet uires. Quæ rō q̄uis diuinis redūdet pluribus documentis. tamē aliquo & de mūdanis utamur exēplo. Non enī nocet alienis uti ea pte q̄ nr̄a sūt. Nunqd tu īuisos eē lacedæmoniis liberos ꝓprios opinaris? Quox īdoles & artus teneros adhuc. s. laboris ignaros expiunt. & admotis uerberibus publicis ipsa illos paterna pietas adhortat. ut ictus flagellox forti ter ferāt. & laceratos & semianimes dep̄cant & rogant. ut pseuerēt uulneta p̄bere uulneribus. Quid mirū? si te deus & generosos liberos ꝓpriāq; familiā ob nitorē alēdæ uirtutis duræ tētari pmittat regna ꝓpetua ui ctoribus collaturus. q sic laboris p̄cia cōtra q̄cūq; mala pollicet. & dicit. Qui pseuerauerit usq; ī finē. hic sal uus erit. Et itex. Venite ad me oēs q laboratis. & onerati estis. & ego uobis requiē dabo. Exitiū tēporis peri turi æternitatis ē p̄ciū. Deuotio tribulationis reddet sempiternis fructibus fœcundata. apud nos fœcunda captiuitate regnū q̄rit. securitas piculis emit. sudoribus reqes cōparat. Nam uirtus inqt apostolus in īfirmi tate pficit. Commodius est ꝓfecto affectibus languidis carnaliter agitari. q̄ sanis artubus supplicio cæco cō scientiā portare uexatā. plæriq; enī peccatis ægrotāt ex ipsa inanitate membrox. Dū enī ab īfirmitatibus ua cāt. morbida laxitate fluat necesse ē corpus. atq; lethali morbo soluat. homineq; p uitia ac siluas errox ne qter sanū p̄cipitē ducat. Liberos tu iudicas aut a morbis alienis. quos uoluptates barbaræ deuīxerūt. Non habēt cathenā. sed eos luxuria ferali mordacitate ī uiculis tenet. Ita īciderūt in laq̄os feraliū uoluptatū. sicut aues aucupali fraude captiuæ. quæ quo magis conant euadere. eo īnumeris se nexibus illigāt. & in profun diores sinus demergunt. Profecto illi sani sunt. quos morbus īuoluit. atq; iactat īsanus. Incolumis uero est. quē quolibet uerbere corrigit deus. q se hoīs amatorē castigādo testat. Quos diligo inquit dominus. redar guo. & castigo. Et ideo se sanū non iudicet. q aut morbis aut sordibus caret. nec īfirmitatis remedio confo uet. Illi uero sunt miseri. q nimiæ fœlicitatis inerti trāquillitate torpescūt. q bus fucata sanitas ut fallat & de cipiat. adulat. quos uidelicet æterna tenuit ægritudo. æterno tortore totū hominē postmodū uexatura. His tātæ sūt uiæ. quātæ succurrerīt uoluptates. his iter ē. qđ comes libido piculis dictauerit peritura. Arrepti. n. anfractibus uitiorū trahentiū uario lapsu rotant ī iteritū miseri ī certissimā uiā non reddituri. ī exteriora tēdūt animū. more quox nunq̄ regressus ē in ꝓprio fonte. Siqdē hāc uitā cui finis ē comes. ut ipsi opinan tur. prosperis cursibus ducūt. sed gradus ī ultimis male oīno finit. & dure ī nouissimo stat. Et qd ꝓderit per discrimina cucurrisse. si post cursum contigerit interire? Frustra deniq; nauis p supbum pelagus & īsanum amicis fluctibus cōmoda prosperitate cucurrit in portū. si cū naufragio peruēit. & pitura portus accipit. Cō modius igit ē cuiuslibet ducatu p̄ssuræ ad portū nauigio peruenire. q̄ nauigio morbidæ laxitatis pacto cur su in pœnas exire. Sæpe itaq; potior ē paupertas opibus. deformitas forma. cōtumelia laudibus. seruitus po testate. ibecillitas uiribus. libertate captiuitas. humilitas dignitate. Dauid illustris ꝓpheta huiusmodi carmē exp̄ssit. Bonū ē inquit mihi domie. qa humiliasti me ut cognoscam iustificationes tuas. Ergo melius ē sup næ disciplinæ iudicio humiliari. q̄ cū mūdo dānari. dicente apostolo. Cū iudicamur a domino corripimur. ne cū hoc mūdo dānemur. Ergo qđ ex amore domini nr̄is utilitatibus p̄rogat, sine murmure sufferamus. Impedit ut a medico remediū. a domio disciplia. artis ē medicinæ aliquotiēs ignibus & ferro curare. Quid mirum si domius nostrarum medicus animarum turbinibus excutiat. morbis examinet. calamitatibus pur get? Fortitudinis est nostræ quasi per ignes & flammas uasorum more purgari. Quod scriptura testatur &

probat. Vasa iquit figuli ꝓbat fornax. & homines iustos tentatio tribulationis. Et alibi iquit. Aurum & argentum & ferrum & plumbum. & omne quod per ignem transierit emundabit. Nunqd uasa dicunt figulo. cur nos arbitrio flammarum examinas. & icendiis coquentibus uris & probas? Quæ nisi arbiter ignis iudicio suo aptissima pronunciauerit. i usu esse non possunt. Nos quoq; nisi tentationum purgauerit iudicium uel examē nostrorum figulo mēbrorum inutiles iuenimur. q nos urit ut curet. tētat ut liberet. uexat ut saluet. Nihil enī tam īgnatum tam sordidum. quod non a uitiis purgationibus expiet. Sæpe deniq; uidius sordidatos īproperio ueniſſe ī candorem. ferrumq; situ obductum ī antiquam faciem splendescere. Vidimus aurum argentumq; disciplia flammæ purgari. & arbores truncatas cultu lætissimo reuiuiscere. amœnisq; uirgultis ornari. Vidius īsœcunditatem sterilia reuocari. & exhausto stipite exire radicem. & frugem maximam comitari. Itaq; in nobis quod forte peccatis ꝑminentibus æstuabat qcquid macula squallentis uetustatis obstabat. hoc ægritudinis luce excluſum est. ideo te sanum frater medica reddit ægritudo membroꝝ. sola in te materia carnis indiget uirium sanitatis. ac ne te forte uexaret. utili modo uexat & morbo. Hæc ē quam ī omnibus percutit canicula senectutis. & sicut fœnum arescit florem ꝑprium ꝑditura. sicut scriptū est. Ois caro fœnum. & omnis claritas eius ut flos fœni. aruit fœnū. & cecidit flos. uerbum aūt domini manet ī æternum. Aequanimiter igit pferamus. si corpus sicut fœnum legimus casuris floribus periturum lædentibus malis iactet exhaustum. cuius sanitas aiæ morbum consueuit īferre. & contra commoda spūalia ferales ac barbaras elicere uoluptates. Sæpe deniq; caro milites castitatis effrenata distīxit. pro nobis est igit. si longis flagellis & mordacibus castigemur. cuius tamen sanitate īpugnamur. Amamus carnē stolidi. haud dolemus aiæ carcerē & sepulturam. Thesauꝝ itaq; ipsius carnis fragilitate cōtēpta. quod acciderit deuotionis amplexibus rapiamus Meticulosum est enī xp̄ianum militem uelle lætantium modo ī tranqlla consiſtere. Deiectæ mentis est turbinem formidare. contrariū uero ītr contraria trepidare. Infœlicitatis est aduersa nescire. Fœlicitatis est cum aduersis nosse congredi. & scire pugnare. Nam cum omnes ictus ut iam dixius qbus quatimur diuino gignant ex munere. exterum se nouerit ab amore dei q nescit tentationibus uectitari. cum legalis tuba multiplici carmīe auditui nostro īculcet & dicat. Tētat inqt domius noster uos. ut sciat si diligitis eum ex toto corde uestro. & ex tota anima uestra. Et alibi. Fili inqt ne neglexeris disciplinam dei & ne defeceris ab eo correptus. Quem enī diligit deus corripit. Et iterum. Correptionem inqt domini noli contemnere. Ipse enī dat dolorem. & ipse refrigeria. Percutit. & manus eius sanitatem ꝑstant. Sed forsitan dicis. INFIR. Vtinam ut cæteris. sub spe sanitatis dare ꝑ interualla tentari. Vtinam sospitatem itercapedinis qualiscunq; successus. liceret paululum degustare. qd hoc est. ut morbus ī membris ita uerset. & degat īclusus. ut excluserit sanitatem non redituram? Vt pernitiosus comes usq; ad terminum uitæ concussa membra deducat. deducat quoq; ipse morte cum membris excludendus? Quid est hoc. ut sanitatis censu per omne spacium uitæ frustrati sint artus? Inducto frigore uenarum calidus uigor euanuit in algorem. Incessus quos natura dederat. torpor īclusus excluſit. Non deniq; ad exercitum tabidi corporis iter. uel paululum degustatur. Non genua solitas flectuntur ī preces. Digitorum īpar ordo īterno stupore turbatus arcetur solita cōtrectare. Quid pluribus? Omne officium corporis stationibus quondam solitum neruorum adesse sic alget īclusum? Proh dolor solus sic debui castigari? Solus tam pnitiosis ictibus subiacere. & diuturnis malis inuoluī? HIERO. Quæso te frater. ut hæc murmura patientiæ frenis arceas. & silentio qruloſas uoces includas. cum te solamen ꝓpheticum sic alloquat & dicat. Coniungere inqt deo. & sustine. ut crescat ī nouissimo uita tua. Omne quod tibi applicitum fuerit accipe. & ī dolore sustine. & ī humilitate tua patiētiam habe quoniam igne probat aurum & argentum. Homines uero receptibiles ī camino humiliationis. Cum legalia iura atq; carmina recenseo ꝓpheтarum. auctoritatis quoq; mundanæ egregias sententias concipit auditus. nisi fallor. diuinæ legis furtiuas. quæ necesse est præceptis legalibus īserant. Non enī nocet alienis uti ea parte qua nostra sunt. Hæc prima scientia est. Aurum inqt probat ignis. & miseria bonos uiros. Et alibi. Nihil īqt eo uidet īfœlicius. cui nihil unq̄ euenit aduersi. Non licuit illi se expiri. ubi omnia illi ex uoto fluxerunt. Et alibi. Miserum inqt te iudico. q̄ non fuisti miser. transisti sine aduersario uitam. nemo sciet quid potueris. nec tu qdem. Opus est enī ad notitiā sui expimento. Quid qsq; possit. nisi tentatus non didicit. Et alias. Diu enī esse fœlicem. & sine morbo aī transire uitam. ignorare est rerum naturæ alteram partem. Ergo miserias emergentes quibus ignota discunt & fœlicitas nascit. uirtus quoq; excussa purgat. fœlici aīo pferamus. siue qa pati nos oportebat. siue qa captiui iam detinemur. Auro nisi addiderit flamma fulgorem uilitatem patit purgamentis obscuꝝ. Ita q non fuerit miseriarum tentamentis excussus. iacet ꝑtium fœlicitatis. ac suæ uirtutis ignarus. Merito salomon hac uoce testat. Qui tentatus ī aliquo nō est. nescit qualis sit. Benedic ergo dominum tpe tribulationis. quem laudasti tpe sanitatis. Vtere carmībus uocis ꝓpheticæ. Benedicam inqt dominum ī oi tpe. semp laus eius ī ore meo. Vox illa quoq; maximi salomonis ex te constanti præconio depromatur. qua defectæ uires ingenti nutrimento lactant. & in nouella talia reparatæ consurgunt. Si bona suscepius de mānu domini. q̄re autē mala nō sustieamus? Domius dedit. domius recipit. ut domio uisū ē: ita factū ē. sit nomē domini benedictū. Aduersū igit satisq; cōtrariū ē. pbatiōis tpe ī dominū murmurat. q aut uitæ nr̄æ pestiferā laudē erūnaꝝ iactatiōe uexat. ut liberet. aut iusticia uētilat. ut corōet. ac uexatiōe mēbroꝝ aut delictū uapulat. aut iusticia ꝓbat ut uicat. Nāq; ut ad solamē passionū tuaꝝ ꝓbatiōis ātiquæ palmæ tuū meritū reuoluamus. iustissimis utamur exēplis. Quāq̄ notū sit psonaꝝ merita lōgis gradibus discrepare. nō ē iniquū. si hois xp̄iani certamē uictricis iusticiæ cōgressiōibus cōparemus. Mediocria sūt q uideris ī hoc mūdo pferre. si recēsueris qd iob fāiliaris domini querit pmittēte domio sustiere. Tēperauit deus: ut cōgrueret atq; cōpeteret uiribus tuis. Prio ne potes q īparis es iusticiæ titulus eē succedētibus æq̄lis? Mi

nus autē uiro iusto q̄teris.sed grauius a cæteris uulnēraris.Illius sūt magna.sed nec minora sūt tua.nāq; ipse magnus es.q seqris magnū. Vnus hic fuit iob patriarcha maiestatis cultor iuictus.æqualitatis censibus opulētus & diues cuius illustriū meritoꝝ p̄co extitit dominus.cū inimicæ factionis īstrumenta feralia laudis p̄conio p̄ueniret.Animaduertisti pueꝝ meū iob.qa non est ei similis quisq̄ ī terris homo sine q̄rela.uerus dei cultor abstīnens se ab omni ope malo.& permanens ī innocentia sua.& ī simplicitate cordis. Igit cum ex diuino pmissu hostilibus iaculis quateret.eūq; frequēs latronis īsinuatio truculēta pulsaret.emergentes ictus patientiæ clypeo debellauit.maloꝝq; īgruentiū siluā feralē sagittis atq; crucibus plenā obicibus iusticiæ robustus occurrit.Ille inimico turbine adēptis opibus non sentit aliquod dānū q lucrū ī damnis iuenit.q dominum pectoris finibus portabat inclusum.Ille cum ædificium concussis angulis uis repentina torqueret.ī lapsum liberis subductis orbat.& fide stabilis & īmobilis pdurabat.Cuius & inoxia membra atq; domino plena cum bestiaꝝ legionibus uerminarent.& plagatū ī festis ictibus corpus.& uermium globus p cuniculos confossæ carnis pnitiosus erraret.intra uulnera iustus incolumis militabat.& quem pestilentibus plagis rabies īfesta carpebat.hostiles turbies trāqllitate mētis ut cederent pferebat.Iustus uapulādo uicit.inimicus cædendo defecit.Huic suoꝝ negat seruitium famulorum.circa te tui funguntr seruilibus ministrorum. Te amici frequenti accessu consolant & dolent.ut si natura pmitteret.hoc onus tecum portarent. Vna est frater una est animi uirtus.quæ nos ex huius uitæ turbinibus quasi de pelago eruens ī portum tranquillitatis īducat.En dies p̄nis lapsibus accelerat ī occasum ecce mundus īmundus sordibus senectutis rotat in lapsū. ecce nos suffragio mortis uictores suscipit cælum.Cuncta nobis euadentibus pereunt.& occasu iam finitimo nō reditura sorbent.Apud nos post perditū mundum.post corporis mortem sanata sunt omnia.lætabimur īcolumitate membrorum.ubi uita nullo morbo uexabitur.Ideo in te frater officia corporis īpedita p̄stantissimus animus illustri ducatu ita gubernet & regat.ut hæc calamitas corporis sit occasio uotiua uirtutis.Non enim est arbor solida nec robusta nisi quæ assidui turbinis incursione stipitibus concussis huc atq; illuc inclinata tentatur.in qua sæpe uentorum turbinum flamen incurrat.Ipsis enim uexationibus constrigitur.præmitur.fissisq; radicibus citius roboratur.Ita nos mordacibus flagellis malorum frequentium munimur extensi.corrigimur uerberati.constringimur cæsi.caremus squalloribus.dum longis casibus uentilamur.Ergo inter erubescentes.īmanibusq; miseriis affectos artus regnet cælesti uigore robusta atq; incolumis uirtus.qua ferantur contraria.& illa commoda quæ uocantur aduersa.Inter ipsas angustias sapiens adminiculo solaminis pari lætatur.& pubescit.& ambitiosa ratione ampliatur & uiuit.Ignorat denicq; quæ patitur.qui memor est inuictæ uirtutis.qui ducatu rationis plæroscq; comperit fuisse malis oppressos.& malo suo magistra ratione auctos atq; nutritos.Ergo tibi patent solatia rationis.ut iam pro cōmodis habeatur calamitas corporis.quæq; iacet totius corporis massa captiua.Sed ueniet te incolumen redditura quæq; tota in re membra sunt occupata.Sed lingua in laudes domini quotidiano nutriatur argumento.copiam laudis in regnis cælestibus narratura.Dominus te medicina cælesti consoueat.& sub tali pondere iflexibili uirtute durare permittat.

Beati Hieronymi p̄sbyteri epistola hortatoria de p̄serendis obprobriis.quæ in q̄busdam exēplaribus ad oceanū īscribit. qua docet testimonio scripturaꝝ beatos esse q uariis tētationibus cōprobantur.

Iuersorum obprobrii tribulationes multiplices q̄busdam īsidiantibus te sustinēr cognoui. Cuius rei causa nō tantum si hæc refellas doleo.quantum gratulor si libēter excipias.In hoc enī nobis xp̄i ostendit fides.timor cernit.& manifestat mors.si obprobriis & tentationibus p̄ suo nos grataṅter subiugemus nomie. Et hoc nobis non contrariū debeat esse. sed gratū p̄ eo uel puappeti.q maiora p̄ nostra salute ppessus est.p̄sertī cum sciamus regnum cælorum non sine uariis tētationibus adipisci.ut scriptū est.Oportet nos p multas tribulationes ītroire ī regnum dei.Si ergo p multas tribulationes cælestis q̄busdam regni aditus apit.illis utiq; claudit.q nolunt sustinēr uel pauca.Oportet ergo nos diuersa tentationum genera & tribulationum æquo aīo ppeti.p quæ nobis cælestis ianua pmittit apiri. Beatus apostolus iacobus nos hortat & docet quales ī tribulatiōibus esse debeamus. cum dicit. Omne gaudiū existimate frēs mei.cum ī tentationes uarias icideritis.Vnde satis p̄posterum & contrarium est nos ī huiusmodi rebus mœstitia aliqua fatigari.ī q̄bus gaudium potius iubemur habēr q̄ luctum.Et alibi idē apostolus dicit.Beatus uir q pmanet ī tentatiōibus.quoniam cū p̄batus fuerit accipiet coronā uitæ. quā repromisit deus diligentibus se.Vide ergo quātū hoī tētatio p̄sit.p quā beatitudiem consequit & coronā.Sed illud ītelligendū ē.cū ita dicit.Quoniā cū p̄batus fuerit accipiet coronā uitæ.quā repromisit deus diligentibus se.Illos inqt p̄batos.& ab his deū diligi.q ob nois eius causā ī tentatione pstiterit.q̄bus merito corona promittit.illos uero reprobos & nullius uitæ p̄mio dignos.quos nulla tētationum causa uexarit. Quapropter & nos gaudere ī tentationibus & portare debemus.p quas & p̄bati æternæ uitæ p̄mio coronemur.Hoc etiam ipse domius ī euangelio suo declarauit dicens.Beati estis cum uos maledicent & p̄sequent.& dicent oē malum aduersum uos.pp iusticiam.gaudete & exultate.quoniam merces uestra copiosa est ī cælis. Quis ergo post huiusmodi uocem tentari se non sinat? Quis ab hominibus p̄sequi se iusticiæ causa nō optet? Quis non tribulari uellet? Quis se non maledici desideret.ut mereat xp̄i uoce laudari.& cælesti copiosaq; merce de munerari? Vtinam ob domini mei nomen.atq; iusticiam cuncta īfidelium turba me p̄sequat & tribulet. Vtinam ī obprobrium meum stolidus hic mundus exurgat tantum.ut ego merear a christo laudari.& suæ pollicitationis sperare mercedem. Grata itaq; & desideranda tentatio est cuius præmium sperat a xp̄o ī cælo.nec maledictio grauis est.quæ diuia laude mutat.Sustineamus ergo nos paululum in hac uita tentari. ut æternam postmodū possimus pro temporali capere tentatione mercedem.Hominum quoq; obprobria de-

tractionesq; patienter.& leuiter toleremus.ut domini laudibus digni esse possimus. Nam si humanā laudē q̄rimus diuinā amittimus.Quisq; enī ab hoibus tantū laudat'.culpat' a xp̄o sicut scriptū est.Ve uobis diuitibus qui consolationē uestrā habetis.Ve uobis qui saturati estis.qa esurietis. Ve uobis qui ridetis. & iocatis nūc.quia lugebitis & flebitis.Ve cū benedixerint uobis oēs homines. Vide ergo q̄ grauis & molesta sit humana laudatio.cui ita dominus comminat'.Homines enim animales atq; terreni.non nisi quae temporalia & terrena sunt diligunt.& quae diligūt haec laudare uident'. De illis scriptum é. Oē animal diligit simile sibi.& sic omnis homo secundum genus suum laudat opes.epulas.& diuitias.& eos q̄ p̄ræciosis & mollibus glorianť i uestibus.quae oia lex sancta ꝓhibet atq; condemnat.Eos uero q̄ dilectione & timore domini cogente.abiiciunt haec omnia.& sanctos secūdum legis ordinem se exhibent.irrident atq; subsannant. infoelices atq; miseri suorum malorū nimietate caecati.qbus non sufficit q̄ ꝓpria nolūt lugere peccata adhuc insup eos q̄ lugere uident' irrident.& i subsānatione habent.quos debuerāt imitari. Sed ueniet tempus.ut eorum risus uertat' i luctū.qbus nūc noster plāctus est risus.& ut se fuisse diuites lugeant q̄ nūc xp̄i paupibus imprudenter insultant. De qbus scriptura dicit. Tunc stabunt iusti i magna constantia aduersus eos q̄ se angustiauerunt.& q̄ abstulerunt labores eorum. Videntes turbabunt' timore horribili.& subitatione insperatae lucis dicent intra se pœnitentiam agentes.& prae angustia spiritus gementes. Hi sunt quos aliquando habuimus i derisū.& i similitudinem improperii. Nos insēsati uitam illorum aestimabamus insaniam.& finem eorū sine honore.Quomō ergo nūc cōputati sūt inter filios dei.& inter scōs sors illorum est? Ergo nos errauimus a uia ueritatis.& iusticiae lumen non luxit nobis.& sol non est ortus nobis. Lassati sumus i iniqtatis uia & pditiōis; & ambulauimus i solitudies difficiles.uiā autem domini ignorauimus. Quid profuit nobis supbia. Aut qd diuitiarum iactatio cōtulit nobis. Transierunt oia ista tanq̄ umbra. O si haec nunc glorioſi & diuites lugerent.& qui alios irridēt.dum tēpus est.& ipsi se flerent.& non necesse haberēt eo tempore gemere.quo nullus iā gemitus fletusq; ꝓficiet. Cuius tēporis iudiciū beatus apostolus iacobus cernit' memorare.dum diuites ut in p̄senti se lugeant.hortat' & cōmonet dicēs. Agite nunc diuites.plorate ululantes i miseriis quae adueniēt uobis. Diuitiae uestrae putrefactae sūt.& uestimēta uestra a tineis comesta sūt. Aurū & argentū uestrū eruginauit.& erugo eorū i testimoniū uobis erit.& manducabit carnes uestras sicut ignis. Epulati estis.& i luxuriis nutristis corda uestra in die occisionis. Sciebat enī q̄ qsq; se i p̄senti tempore flesset.i futuro nō fleret. Hoc & ipse dominus dicit. Beati q̄ lugent:quoniam ipsi consolabunt'. Qui lugēt inqt hoc tp̄e.ipsi postmodū consolabunt' a xp̄o. Ridentibus uero dī. Ve uobis q̄ ridetis nūc.qa lugebitis. Sed nequis putet.q̄ dominus generaliter oibus ridentibus cōminet'.cū alibi dicat scriptura. Vir autem sapiens tacitus ridebit. Est ergo sine crimine risus.& est risus in crimine. Sapientis risus nihil in se criminis habet. Ille uero indignus é qui sanctos.& eos q̄ se deo exhibent irridet.de quo dictum esse puto. Qui irridet inopem. ad iracūdiam ꝓuocat eū qui fecit illū. Sed quis est iste inops.cuius subsānationis causa dominus ꝓuocat' ad irā.nisi ille q̄ humanas terrenasq; opes iccirco contempsit.ut illi placeret pauper.cui difficile opulens placere potuisset? Merito illis irascit' dominus.q̄ propter se pauperem factum irridere non metuunt. Irridebant enī scribae & pharisaei xp̄m.qa diuitias contempsit.sicut scriptum est. Haec audientes scribae & pharisaei.q̄ erant auari irridebant eū. Habemus & nos scribas.habemus etiā pharisaeos.qui nūc discipulos xp̄i spernentes diuitias irridēt. sicut illi irrisere dominū ac magistrum. Sed dicendum est eis.q̄ tūc tēporis dictum é illis. Vos estis q̄ iustificatis uos coram hoibus.quod enim hominibus altum est.abominatio est apud deū. Non oportet ergo nos quorūdam risu & subsannatione terreri.cum etiam ipsum dominum a talibus non ignoremus irrisum. sed exultare potius & gaudere debemus.si & nos illa oia quae & dominus noster ante ptulit.pferamus.recepturi etiam pro ipsa subsānatione mercedem qa nihil est quod nobis pro xp̄i nomie sine praemio irroget'. Vide ergo q̄ beati sint atq; foelices.quibus etiam incipientiū risus ꝓficit ad salutē.Ita eteni dominus diligētes se diligit.ita se timētes honorat.ut nec irrideri eos gratuito sinat.quibus & pro subsānatione retribuit ultionē. Haec igit' sapiens scāq; aia uide ne insipientium & infideliū fabulis terrearis. quo minus ea. quae sūt legis. facias. Neq; enī de gehēnae ignibus nos hominum fabulae poterūt liberare uel risus. sed xp̄i timor atq; iusticia .Nolo te nec in hac parte cōfundi:si tibi pro xp̄i nomie uel opere a perituris & uanis hoibus deroget'.q̄bus & interitum foelicitas p̄stat. Sed gaude potius & lætare.sciens tibi repositam etiam pro ipsa derogatiōe mercedem. Nam satis iniquū & impiū é.si tu tibi pro eius nomie nec detrahi patiaris.qui propter te tanta perpessus est. Quam uero graue est pro domino non sustinere oia quae aduenerint in hac uita. siue damna.siue derogationes.suspitiones.detractiones.uel cætera.quando ille cum deus & dei filius esset.pro tua salute obprobria hominum iniuriasq; sustinuit? Valde ab eo alienus est.qui nec detractiones saltem sustinere contentus est. Nam quomodo eum amare dicimus.si pro eo nihil sustinere parati sumus? Quod si in nobis est ipsius uera dilectio.q̄cūq; pro eius nomine quamuis grauia irrogentur.exigua censemus.& dicimus. Parua sunt ista.quae patimur.maiora ille pro uita nostra pertulit. Nihil nobis dignum pro eius nomie irrogatur. Quod si sententiae ipsius memores sumus.intelligimus. Ait enim. Non est discipulus super magistrum. nec seruus super dominum suum. Si patremfamilias belzebub uocauerunt.quanto magis domesticos eius? Et nos ergo discipuli si domestici christi sumus.debemus obprobria detractionesq; āplecti. sustinere libenter. & æquo animo ea omnia ferre.quae pro nobis & dominus ptulit noster. Qui uero haec sustinere non uult. nec discipulum eius se depromat esse.nec seruum.nec filium.nec domesticum. Ille enim innocens immaculatus. intactus.in quo nulla potuit peccati macula reperiri.de quo propheta prædixerat. Qui peccatum nō fecit.nec dolus inuentus é i ore eius pro nobis sacrilegis & peccatoribus.& æterno supplicio mancipatis.tanq̄ atrocissimus reus ab iniq̄s iudicio sistitur.flagellis cædit'.sputaminibus irritat'.& nos pp eū cōfundimur &

erubescimus.q ꝓpter nos tanta ꝓpessus ē.Ille enī ꝓ salute nostrā dorsum uerberibus, sputaminibus faciem maxillas palmis non confundit parare.& nos ꝓ eo leue etiam confūdimur audire cōuitium.Qua de re gau deamus potius & lætemur.si pro tam magnis eius.& ꝓ nostra salute passiōibus.uel parua sustineamus. Cæterum quæ spes nobis est.si ob eū audire blasphemiam.aut sustinere confūdimur.qui nostri causa de cælis descendit ad terras?Et ut nos exaltaret humiliauit se.& cum imortalis esset.mori cōtentus est. ut nos de æterno mortis laqo liberaret.Coronatus est spinis.ut nos q ante spinei & ifructuosi steteramus, fructū bonæ arboris apportaremus. Felle & aceto potatus ē.ut i nobis iā nec fellis amaritudo.nec aceti eēt asperitas.Filius hōinis factus est. ut nos filios dei faceret.Vide ergo si pro isto cōfūdi debeus aliqd sustiere. Vere illa ē aīa fœlix & angelis æquanda.quæ pro nomine & ope xp̄i tanta.quanta pro nobis ille sustinuit.uoluerit sustinere.Cæterum grande periculum est iusticiæ.eius erubescere exēplo uiuere.qui nostram iniusticiam non erubuit sustinere.Deinde si æquo aīo pstamus.idipsū quo nobis quis detrahere uidet iniuste.laudari nos potius q̄ accusari probamus.Nam qd aliud faciunt.cum uera de sanctis dicunt.nisi ut ea dicant quæ facimus?Ieiunos. abstinentes.sobrios.qui iam delitiis non delectamur & epulis.q diuitias spernimus.& præciosis non gloriamur in uestibus.qui auri cupiditate minime captiuamur.q non adipiscimur.argentum.& q̄cūq; hūana uanitas uidet amplecti cōtēnimus.Nullus hic confusionis est locus?Nullus uerecundiæ aditus. Illi magis erubescere debent atq; confundi.qui ea quæ sanctis displicent concupiscunt.Erubescant igit ebriosi.uoraces.iniusti.raptores.adulteri.& q̄cūq; suis gloriant in malis.quos gehennæ ignis expectat.& quibus supplicia p̄parant æterna.Facientes autem domini uolūtatē confūdi non debent.i quibus nulla cōfusionis sūt opa.O q̄ idignum est atq; ꝓposterū.ut iusti confundant i bonis & peccatores glorient i malis.Videat ergo aīa deo deuota.ne isipientium risus eā.aut stultorū hoium uanissimus sermo confundat.& a suo ꝓposito retrahat.in quo magis p dies singulos ꝓficere debet i melius. Videat ne qs a timore xp̄i se reuocet. ne quis ab eius dilectione diuellat.pp quē oēm sæculi gloriā.pōpāq; cōtēpsit.cui nihil dignū pnīæ cōparauit.quem parentibus filii.quem liberis p̄es.qué coniugis p̄ferunt continentes.Crescat i nobis quotidie amor xp̄i. crescat fides.quia magna nos pro dei amore merces expectat.tantum ne ab eius cultura.uel ope semel deuota mens se retrahat.ne ei dicat.Habeo aduersum te pauca.q̄ charitatem priorē reliqsti. Vnde certū ē nō hoibus placeri.sed xp̄o.nec humanā laudem q̄ri debere.sed diuinam.Quid nobis ꝓdest.si illi nos laudent. qui bus placere peccatū ē? Quid ue obest.si uituperent ii quoꝝ non plus uitupatio ꝓdest q̄ obest laudatio. Audiamus magis quid ille uas electionis doctor gentium dicat.& quo nos ne hoibus placere uellemus.hortet exēplo.Si hoibus iquit placere uellē.xp̄i seruus non essem. Vnde nulli dubiū est eos xp̄o seruire non posse. q hoibus optant potius q̄ xp̄o placere.Contenti ergo iterim simus hoibus displicere tantū.ut xp̄o placeamus.nec eoꝝ laudibus delectemur.qui non alios q̄ sibi similes laudant.Nos potius laudent ꝓphetæ & apostoli.laudet in euangelio suo xp̄s. Tunc erimus uere fœlices.si a talibus laudari digni erimus.Oium enī horū uoce laudabimur.si q̄cūq; dominus p apostolos uel ꝓphetas uidet p̄cepisse seruauerimus. Nos igit detrahentibus cūctis & uituperantibus uniuersis simus sobrii.sancti.humiles.& pudici.& deū semper fideli corde p̄cemur.ut ipse semp i nostra mēte sit.& lex eius nr̄o semp i pectore.ut possimus ꝓphetica loq uoce pro eo ut me diligeret.detrahebant mihi.ego autem orabā pro eis.Et alibi.Humiliaui i ieiunio aīam meā.& factum ē mihi i obpr̄obriū.& posui uestimētū meū ciliciū.& factus sū illis i parabolā. Et itez. Genua mea. īfirmata sūt ieiunio.& īfirmata ē caro mea ꝓpter oleū.Et ego factus sū obprobriū illis.uiderūt me & mouerūt capita sua.Adiuua me domine deus meus. Vides ergo oēs ꝓphetas & sanctos.pp hoc semp hoium subsānationes ptulisse.q deo uellēt fideliter seruire.Hoc & apostolus ait.Fidelis sermo.i hoc enī laboramus & maledicimur.qa ſperamus i deū uiuū.q ē saluator oium maxīe fideliū.Quid plura.Nisi ut sæpe iā diximus. cursū quē i timore dei cœpimus cōsumemus.Simus cæteris i amore dei formā custodiētes.ne qs in nobis aliqd scurrilitatis reph̄edat.aut uānitatis.sed magis qcquid est grauitatis & modestiæ. qa xp̄iani uita oibus i speculo posita ē.Qui etiā si qppiā titubauerit iā cecidisse iactat.& amplius etiā dicit q̄ uidet.Simus ergo sapiētes.graues.q̄ti.nūq̄ uanitatē.nunq̄ opa hominū ligua nr̄a ꝉquat.sed sine itermissiōe legē dei uestri meditet. Tūc siqs steterit suæ salutis inimicus.q subsānet & detrahat & derideat.hæc nō solū non metuamus. sed potius gaudeamus.& hīc nos aliquatenus consolemur si mereamur odio magis sæculi uiuere q̄ xp̄i. Caueamus quoq; ambulaē indecēter & iquiete.sicut & sanctus apostolus monet dicens.Rogo aute uos ut subtrahatis uos ab oī fratre ambulante iordinate.& nō secundū traditiōem quā acceperūt a nobis cū hæc a nobis oia oino nr̄a uirtute fuerit custodita.q̄cūq; putauerit derogādus nobis ꝓpheticæ simus sententiæ memores.p quā dominus sui nois causa tribulantes hortat dicēs.Et tu fili hominis ne timueris eos.neq; paueas a facie eoꝝ quoniā isanient & cōuenient aduersus te.In gyro & i medio scorpionū tu habitas.uerba eoꝝ ne timueris.& a facie eoꝝ ne paueas.Et alibi dicit.Audite me q nostis iudiciū populus meus.i quoꝝ corde lex mea ē. Nolite timere obprobria hominū.& blasphemias eoꝝ ne metuatis.qa sicut uestimentū ita p tēpus deficiēt. & ut lanā comedet eos tinea.iusticia aute mea i æternū manet.Salutare uero meū i sæculum sæculi.Seruandū præ omnibus.ne alterius laudem uelimus seruare q̄ xp̄i.ut & nos cū propheta possimus dicer. apud te laus mihi in ecclesia magna.Et iterum.Tanq̄ prodigium factus sum multis.& tu adiutor fortis.Et iterum.Maledicent illi.& tu benedices.Qui isurgūt in me cōfundant.seruus autem tuus lætabit i te. Hæc ad consolationem.i dei timore.deuotis mentibus.prout ingenii tenuitas potuit, prosecutus sum breuiter. Nūc supest:ut aliqd amplius faciat mens deuota.q̄ nr̄a paruitas sufficit admonere. Salutate omnes q diligūt dominū nostrū iesū christū.cui cū patre omnipotente sit laus uirtus & gloria cū spiritu sancto & nunc & semper & in omnia sæcula sæculorum Amen.

Epitaphium nepotiani præſbyteri ad heliodorum epiſcopū editū a beato Hieronymo p̄ſbytero.in quo illius uita.ante.& poſt ſacerdotium deſcribitur.

Randes materias ingenia parua non ſufferūt.& ī ipſo conatu ultra uires auſa ſuccūbūt.q̄toq; magis fuerit.quod dicendum eſt.tanto magis obruit̄.q magnitudinem rerum non poteſt explicar̄. nepotianus meus.tuus.noſter.immo xp̄i.& qa xp̄i iccirco plus noſter.reliquit ſenes.& deſiderii ſui iaculo uulneratos itollerabili dolore confecit. quem hæredem putauimus funus tenemus. Cui iā meū ſudabit ingeniū? Cui litterulæ placere geſtiēt? Vbi eſt ille ἐπωλίόστης noſter.& cygneo canore uox dulcior? Stupet animus.manus tremit. caligant oculi.& lingua balbutit. Quicquid dixero. qa ille non audit.mutum uideť.Stilus ipſe quaſi ſentiens.& cæra ſubtriſtior.uel rubigine uel ſitu obducit̄. Quotiēſcūq; nitor iter uerba prorūpe.& ſup tumulū eius epitaphii huius flores ſpargere.totiens ip̄leť oculi:& renouato dolore totus ī funere ſū.Moris quondam fuit.ut ſupra cadauera defunctorū ī concione pro roſtris laudes liberi dicerent.& iſtar lugubriū carminū ad fletus & gemitus audientium pectora concitarent.En rerū ī nobis ordo mutatus eſt.& in calamitatem noſtram perdidit ſua iura natura.Quod exhibere ſenibus iuuenis debuit.hoc iuueni exhibemus ſenes.Quid igit̄ faciam? lūgam tecum lachrymas? Sed apoſtolus p̄hibet. chriſtianorum mortuos dormientes uocans.Et dominus in euangelio.non eſt inqt mortua puella.ſed dormit.Lazarus quoq; quia dormierat.ſuſcitatus eſt.læter & gaudeā.qa raptus eſt.ne malitia mentem eius mutaret.qa placuerat deo aīa illius.Sed inuito & repugnanti per genas lachrymæ fluunt.& inter p̄cepta uirtutum reſurrectionīſq; ſp̄ē credulam mentem deſiderii frangit affectus.O mors quæ fratres diuidis. & amore ſociatos crudelis ac dura diſſocias.Adduxit urentem uentum dominus de deſerto aſcendentem.q ſiccauit uenas tuas.& deſolauit fontem tuum.Deuoraſti quidem ionam.ſed & in utero tuo uiuus fuit.portaſti quaſi mortuum.ut tempeſtas mundi conquieſceret.& niniue noſtra illius p̄conio ſaluareť.Ille te uicit.ille te iugulauit.fugitiuus ꝓpheta q reliquit domum ſuā.dimiſit hæreditatem ſuam.dedit dilectam animam ſuam in manibus q̄rentium eam.q p oſee quondam tibi rigidus minabat̄.Ero mors tua o mors.ero morſus tuus īferne.Illius morte tu mortua es.illius morte nos uiuimus.deuoraſti.& deuorata es.Dūq; aſſumpti corporis ſollicitaris illecebra.& auidis faucibus p̄dam putas.īteriora tua adūco dente confoſſa ſunt.Gratias tibi xp̄e ſaluator tua agimus creatura.q̄ tam potentem aduerſarium noſtrum.dum occideris.occidiſti.Quis ante te miſerior homine.qui æternæ mortis terrore ꝓſtratus uiuendi ſenſum ad hoc tantum accepat.ut piret. Regnauit enim mors ab adam uſq; ad moyſē etiam ſup eos.q non peccauerunt ī ſimilitudinem p̄uaricationis adæ.Si abrahā.iſaac.& iacob in iferno.qs in cælor̄ regno? Si amici tui ſub pœna offendentis adam.& q non peccauerant alienis peccatis tenebant̄ obnoxii.qd de his credendum eſt.q dixerunt in cordibus ſuis.non ē deus? Qui corrupti & abominabiles facti ſunt in uoluntatibus ſuis.q declinauerunt ſimul.iutiles facti ſūt. non eſt qui faciat bonum.non eſt uſq; ad unum.Quod ſi lazarus uideť in ſinu abrahæ locoq; refrigerii. qd ſimile ifernus & regna cælor̄? Ante xp̄m abrahā apud inferos.poſt xp̄m latro in paradiſo.& iccirco in reſurrectione eius multa dormientiū corpora ſurrexerūt.uiāſq; ſunt in cæleſti hieruſalem. Tuncq; cōpletum eſt illud elogium.Surge q dormis.& eleuare.& illuminabit te xp̄s.Ioannes baptiſta in heremo p̄ſonat.Pœnitentiam agite appropiquabit enim regnum cælor̄.a diebus ioannis baptiſtæ regnum cælor̄ uim paſſum eſt. & uiolenti diripiunt illud.Flammea illa romphea cuſtos paradiſi.& p̄ſidentia foribus cherubin.xp̄i reſtricta & reſerata ſunt ſanguine.Nec mirum hoc nobis in reſurrectione promitti.cū oēs q ī carne.non ſecundū carnem uiuimus.municipatum habeamus in cælo.& hic adhuc poſitis dicat̄ ī terra.Regnum dei intra uos eſt. Adde quod ante reſurrectionem xp̄i.notus tantum in iudæa erat deus.in iſrael magnum nomen eius.& ipſi q nouerant eum.tamen ad inferos trahebant̄.ubi tunc totius orbis homines ab india uſq; ad britanniā.a rigida ſeptētrionis plaga uſq; ad feruores atlantici oceani.tam innumerabiles populi.& multarum gentium multitudines.Quam uariæ linguis habitu tam ueſtis & armis.Piſcium ritu.& locuſtarum.& uelut muſcæ. & culices cōterebāt̄.Abſq; notitia eteni ſui creatoris omnis homo pecus eſt.Nunc uero paſſionem xp̄i.& reſurrectionem eius cunctarum gentium uoces.& litteræ ſonant.taceo de hebræis græcis.& latinis. quas nationes fidei ſuæ ī crucis titulo dominus dedicauit.Immortalem animam.& poſt diſſolutionē corporis ſubſiſtentē & pythagoras ſōniauit.Democritus non credidit.in conſolationem dānationis ſuæ ſocrates diſputauit in carcere.Indus.pſa.gotthus.ægyptius philoſophant̄.Beſſorum feritas.& pellitor̄ turba populor̄.qui mortuorū quōdā iferis homines īmolabāt.ſtridorē ſuū in dulce crucis fregerūt melos.& totius mundi una uox xp̄s ē. Quid agius aīa? Quo nos uertius. Quid primū aſſumimus. Quid racēus. Excideruṫ ne tibi p̄cepta rethor̄ & occupata luctu opp̄ſſa lachrymis ꝓpedita ſingultibus.dicendi ordinem non tenes. Vbi illud ab iſantia ſtudium litterar̄.& anaxagoræ.ac Telamonis ſemper laudata ſentētia.Sciebam me genuiſſe mortalem.Legimus crantorem. cuius uolumen ad fouendum dolorem ſuum ſecutus eſt Cicero Platonis Diogenis Clitomachi Carneadis poſſidonii ad ſedandos luctus opuſcula percurrimus.qui diuerſis ætatibus diuerſorum lamenta.uel libris.uel epiſtolis minuere ſunt conati.ut etiam ſi noſtrum areret ingenium.de illorum poſſet fontibus irrigari.proponunt innumerabiles uiros.& maxime Periclen & Xenophontem Socraticum.quorum alter amiſſis duobus filiis coronatus in concione diſſeruit. Alter cum ſacrificans filium in bello audiſſet occiſum.depoſuiſſe coronam dicit̄. & eadē capiti repoſuiſſe.Poſtq̄ fortiter in acie dimicantem repperit concidiſſe.Quid memorem romanos duces.quorum uirtutibus quaſi quibuſdam ſtellis latinæ micant hiſtoriæ.Puluillus capitoliū dedicans mortuum ut nunciabat̄. filium ſubito ſe iuſſit abſente ſenpeliri.L.Paulus ſeptem diebus.inter duorum exequias filiorum triūphans urbem ingreſſus eſt. Prætermitto Maximos Catones Caios Piſones Brutos Scæuolas Metellos Scauros Marios Craſſos Marcellos. atq;

Aufidos,quorum non minor in luctu q̃ in bellis uirtus fuit.& quorũ orbitates in consolationis libro tulli us explicauit,ne uidear potius aliena q̃ nostra q̃ssse.quãdo & hæc ĩ sigillationẽ nostri breuiter dicta sunt. si nõ potest fides qđ exhibuit ĩsidelitas.Igit ad nostra ueniamus.Non plãgã cum iacob.& dauid filios ĩ lege morientes.sed cũ xp̃o ĩ euangelio suscipiam resurgentes.Iudæoꝝ luctus xp̃ianoꝝ gladiũ est.ad uesperũ demorabit fletus.& ad matutinũ lætitia.Nox p̃cessit.dies autem appropiquauit.Vnde & Moyses moriẽs plãgit.Iesus absq; funere & lachrymis ĩ nocte sepelit.Quicqd de scripturis sup lamentationes dici põt. in eo libro quo Paulã romæ consolati sumus.breuiter explicauimus.Nũc nobis p aliã semitã ad eundẽ locũ pueniẽdum ẽ.ne uideamur p̃terita & abolita quondam uestigia calcare.Scimus qdem nepotianũ esse cũ xp̃o. & sanctorum mixtũ choris.qđ hic nobiscum eminus rimabat in terris.& æstimatione q̃rebat.ibi uidentẽ cõminus dicere.sicut audiuimus.sic & uidimus.ĩ ciuitate domini uirtutũ.in ciuitate dei nostri.sed desideriũ absentiæ eius ferre non possumus.non illius.sed nostram uicem dolentes.quanto ille fœlicior.tãto amplius nos ĩ dolore q; tali caremus bono.Flebant & sorores lazarum.quẽ resurrecturum nouerant.Et ut uerus hois exprimet affectus.ipse saluator plorauit.quẽ suscitaturus erat.Apostolus quoq; eius q dixit.Cupio dissolui & esse cũ xp̃o.Et alibi mihi uiuere xp̃s est.& mori lucrũ gr̃as agit.q; epaphras de morte sibi uicinia redditus sit.ne haberet tristitiam super tristitiã.non ĩcredulitatis motu.sed desiderio charitatis.q̃to magis tu & auũculus.& eps.hoc est & ĩ carne & in spũ pr̃.doles abesse uiscera tua.& q̃si a te diuisa suspiras? Sed obsecro ut modũ adhibeas in dolore.memor illius sententiæ.ne qd nimis.obligatoq; parũper uulnere audias laudes eius.cuius semper uirtute lætatus es.Nec doleas q; talem amiseris. sed gaudeas q; talem habueris.Et sicut hi q ĩ breui tabella terrarũ situs pĩgũt.ita ĩ paruo isto uolumine cernas adũbrata non exp̃ssa signa uirtutũ.suscipiasq; a nobis nõ uires sed uoluntatem.Præcepta sũt rhetorum.ut maiores eius. q laudandus est.& eoꝝ gesta altius repetant.siccq; ad ipsum p gradus sermo pueniat.q; uidelicet auitis paternisq; uirtutibus illustrior fiat.& aut non degenerasse a bonis aut mediocres ipse ornasse uideat.Ego carnis bona.q̃ semper & ipse contẽpsit.ĩ animæ laudibus non reqrã.Nec me iactabo de genere.& de aliẽis bonis.cũ abrahã & isaac sancti uiri ismaelẽ & esau p̃ctõres genuerint.& e regione ieptæ in catalogo iustoꝝ apostoli uoce numeratus.de meretrice sit natus.Aia inquit quæ peccauerit ipsa morie. Ergo & quæ non peccauerit.ipsa uiuet.Nec uirtutes.nec uitia parentũ liberis imputant.ab eo tempore censemur ex quo ĩ xp̃o renascimur. Paulus persecutor ecclesiæ.& mane lupus rapax beniamin.ad uesperã diuidit escã.ananiæ oui submittẽs caput.Igit & nepotianus nr̃ quasi ĩfantulus uagiens.& rudis puer.subito nobis de iordane nascit.Alius forsitã scriberet. q; ob salutẽ illius oriẽtem heremũq; dimiseris.& me charissimum sodalem tuũ redeundi spe lactaueris.ut primũ si fieri posset sororem cum paruulo uiduã.deinde si consiliũ illa respuerit.saltem nepotẽ dulcissimum conseruares.Hic est enĩ ille de quo tibi quondam uaticinatus sum.Licet paruulus ex collo pendeat nepos.Referet inq̃ alius.q; in palatii militia sub clamyde & candenti lino corpus eius cilicio tritum sit.q; stans ante sæculi ptãtes lurida ieiuniis ora portauerit.q; adhuc sub alterius ĩdumẽtis alteri militauerit & ad hoc habuerit cingulũ.ut uiduis.pupillis.oppssis.miseris subueniret.Mihi non placent dilationes istæ imperfectæ seruitutis dei.& centurionem cornelium ut lego iustum.statĩ audio baptizatum. Verũtamen uelut ĩ cunabula q̃dam nascentis fidei cõprobemus.ut q sub alienis signis deuotus miles fuit.donandus laurea sit. postq̃ suo regi cœperit militare.Balteo posito hituq; mutato.qcqd castrẽsis peculii fuit.ĩ paupes erogauit. legerat enĩ.Qui uult pfectus esse.uendat oia quæ hẽt.& det paupibus.& sequat me.Et iterum. Non potestis duobus dominis seruire.deo & mãmonæ.Excepta uili tunica.& opimẽto pari.quo tecto tantum corpore frigus excluderet.nihil sibi amplius reseruauit.Cultus ipse prouinciæ morem sequens.nec munditiis nec sordibus notabilis erat.Cũq; arderet quotidie aut ad ægypti mõasteria pgere.aut mesopotamiæ iuisere choros.uel isularũ dalmatiæ.quæ Altino tantum freto distant.solitudines occupare.auũculum pontificem deserere non audebat.tota ĩ illo cernens exẽpla uirtutũ.domiq; habẽs unde discceret.ĩ uno atq; eodem & imitabat monachũ.& epm uenerabat. Nõ ut plæriscq; accidere solet assiduitas familiaritatem. familiaritas cõtẽptũ illius fecerat.sed ita eum colebat.quasi parẽtem.ita admirabat.quasi quotidie nouum cerneret.Quid multa? Fit clericus.& p solitos gradus p̃sbyter ordinat.Iesu bone q gemitus.quiq; eiulatus.quæ sibi interdictio.quæ fuga oculoꝝ omnium? Tu primũ & solũ auũculo iratus ẽ.Querebat se ferre non posse.& iuueni lẽ ætatem ĩcongruam sacerdotio causabat.Sed q̃to plus repugnabat.tanto magis ĩ se studia oium concitabat.& merebat negando quod esse nolebat.Eoq; dignior erat.quo se clamabat indignũ. Vidimus timotheum nr̃i temporis.& canos in sapientia.electũq; a moyse p̃sbyterũ.quẽ ipse sciret esse p̃sbyterũ.Igit clericatũ non honorem ĩtelligens sed onus primam curam habuit.ut humilitate superaret inuidiam. Deinde ut nullam curam nobis obscœni ĩ se rumoris fabulam daret.ut q mordebant ad ætatẽ eius. stuperent ad continẽtiam.subuenire pauperibus.uisitare languentes.,puocare hospitio.lenire blanditiis.gaudere cum gaudentibus.flere cum flentibus.cæcorum baculus.esurientiũ cibus.spes miserorũ.solamẽ lugentiũ fuit.Ita ĩ singulis uirtutibus eminebat.q̃si cæteras non haberet.Inter p̃sbyteros & coæq̃les primus ĩ ope.extremus ĩ ordie. Quicqd boni fecerat.ad auunculum referebat.Siqd forte aliter euenerat q̃ putarat.illũ nescire se erraſſe dicebat.In publico uenerabat epm.domi patrem nouerat.grauitatẽ morũ hylaritate frontis temperabat.gaudiũ ĩ risu.non cachinnũ ĩtelligeres. Virgines & uiduas xp̃i honorare ut mr̃es.hortari ut sorores.cũ oi castitate.Iam uero postq̃ domũ se cõtulerat.& relicto foris clerico duritiæ se tradiderat monachorũ. creber ĩ oronibus.uigilãs ĩ p̃dicando.Lachrymas deo nõ hoibus offerebat.Ieiunia in aurigæ modũ pro lassitudine & uiribus corporis moderabat.mensæ auũculi itererat.& sic apposita quæq; libabat.ut & superstitionem fugeret.& continẽtiã reseruaret.Sermo eius & oẽ conuiuiũ.de scripturis aliqd pponere. libẽter audire, respõde-

re uerecũde,recta ſuſcipe,praua non acriter cõfutare.Diſputantem contra ſe magis docere q̃ uicere. & inge
nuo pudore q ornabat ætatẽ qd cuius eſſet ſimpliciter confiteri.atq; in hũc modũ eruditionis gloriam de-
clinando eruditiſſimus habebaꝫ.Illud aiebat Tertulliani,iſtud Cypriani,hoc Lactantii,illud Hilarrii eſt. ſic
Minutius fœlix,ita Victorinus,ĩ hũc modum eſt locutus Arnobius.Me quoq; ꝙa ꝓ ſodalitate auũculi dili-
gebat,interdum ꝓferebat in medium, lectioneq; aſſidua & meditatione diuturna. pectus ſuum bibliothe-
cam fecerat chriſti Quotiens ille traſmarinis epiſtolis deprecatus eſt, ut aliquid ad ſe ſcriberem? Quotiens
nocturnum de euangelio petitorem, & interpellatricem duri iudicis mihi uiduam exhibuit? Cumq; ego
ſilentio magis q̃ lris denegarem, & pudore reticentis pudorem ſuffunderem poſtulantis, auunculum mihi
oppoſuit præcatorẽ,q & liberius ꝓ alio peteret,& ꝓ reuerentia ſacerdotii facilius impetraret.Feci ergo qd̃
uoluit,& breui libello amicicias noſtras æternæ memoriæ cõſecraui.Quo ſuſcepto Crœſi opes,& Darii di-
uitias ſe uiciſſe iactabat.Illũ oculis,illũ manibus,illũ ſinu,illum ore retinebat.Cũq; in ſtatu frequenter euol
ueret,ſæpe ſup pectus ſoporati dulcis pagina decidebat,Si uero ꝓgrinoꝝ,ſi amicoꝝ q̃ſpiam uenerat, læta
baꝫ ſup ſe nr̃o teſtimonio.Et qcquid minus ĩ opuſculo erat diſtictione moderata,& ꝓnunciationis uarieta
te penſabat,ut in recitando illo ipſe uel placere quotidie uel diſplicere uideret.Vnde hic feruor,niſi ex amo
re dei.Vnde legis xp̃i ĩdefeſſa meditatio,niſi ex deſiderio eius q legem dedit? Alii nũmum addant nũmo,&
marſupiũ ſuffocantes,mr̃onarum opes uenent obſeqis,ſint ditiores monachi,q̃ fuerant ſæculares. Poſſĩde
ant opes ſub xp̃o paupere,q̃s ſub locuplete diabolo non habuerant,& ſuſpiret eccleſia eos diuites,quos te-
nuit mundus ante mẽdicos.Nepotianus noſter auꝝ calcans,ſchedulas conſectaꝫ.Et ſicut ſui ĩ carne conté
ptor eſt,& paupertate incedit ornatior,ita totũ animæ ĩueſtigat ornatũ, Ad cõparationem qdem ſuperioꝝ
modica ſũt quæ dicturi ſumus,ſed ĩ paruis idem animus oſtendit. Vt enĩ creatorem non ĩ cælo tantũ mi-
ramur & in terra,ſole,oceano,elephantis,camelis,equis,bobus,pardis,urſis,leõibus,Sed & ĩ minimis quoq;
animalibus formica,culice,uermiculis,& iſtiuſmodi genere,quorum magis ſcimus corpora q̃ nomĩa, ean-
demq; ĩ cunctis ueneramur ſollertiam,ita mens xp̃o dedita,æque ĩ maioribus & minoribus intenta eſt,ſci-
ens etiam Pro ocioſo uerbo reddẽdam eſſe rationem.Erat enĩ ſollicitus,ſi niteret altare,ſi parieres abſq; ſu-
ligine,ſi pauimenta terſa,ſi ianitor creber ĩ porta,uela ſemp in hoſtiis,ſi ſacrarium mũdum,ſi uaſa lucentia.
& in omnes cerimonias pia ſollicitudo diſpoſita,nõ minus,non maius negligebat officium,ubicũq; eum in
eccleſia q̃reres ĩuenires,nobilem uirum,Q_.Fabiũ miraꝫ antiqtas,q etiam romanæ ſcriptor hiſtoriæ é,ſed
magis ex pictura q̃ ex lris nomẽ inuenit.& Beſelehel noſtrum plenũ ſapientia & ſpũ dei ſcriptura teſtaꝫ. Hy-
rã quoq; filium mulieris tyriæ,ꝙ alter tabernaculi,alter templi ſupellectilem fabricati ſint. Quomodo enĩ
lætæ ſegetes & uberes agri interdũ culmis,ariſtiſq; luxuriant,ita p̃clara ĩgenia & mens plena uirtutibus ĩ ua
riaꝝ artiũ redũdat elegãtiam. Vnde & apud græcos philoſophus ille laudaꝫ,q omne quo uteret uſq; ad pal
liũ,& annulũ manu ſua factũ gloriatus eſt.Hoc idem poſſumus & de iſto dicere,q baſilicas eccleſiæ,& mar
tyrum conciliabola diuerſis floribus & arboꝝ comis,uitiũq; pãpinis adũbrarit,ut qcqd placebat ĩ eccleſia,
tam diſpoſitione q̃ uiſu laborem p̃ſbyteri & ſtudium teſtaret.Macte uirtute cuius talia principia erant. q̃-
lis finis erit?O miſerabilis humana cõditio,& ſine xp̃o uanum omne quod uiuimus,Quid te ſubtrahis,qd
tergiuerſaris oro? Quaſi enim mortem illius differre poſſimus,& uitam facere longiorem. ſic timemus ad
ultimum uenire.Omnis caro fœnum,& omnis gloria eius quaſi flos fœni.Vbi nũc decora illa facies? Vbi
totius corporis dignitas,quo ueluti pulchro indumento pulchritudo animæ ueſtiebaꝫ. Marceſſebat proh
dolor flante auſtro liliũ,& purpurea uiola ĩ palloré ſenſim migrabat. Cũq; æſtuaret febribus,& uenarum fõ
tes hauriret calor,laſſo anhelitu triſtem auũculum conſolabaꝫ.Lætus erat uultus,& uniuerſis circa ploran
tibus ſolus ipſe ridebat,proiicere pallium manus extendere,uidere qd̃ alii non uidebant. & quaſi ĩ occurſũ
ſe erigens,ſalutare uenientes.Intelligeres illum non emori,ſed migrare,& mutare amicos,non relinq̃re.Vol
uunt per ora lachrymæ,& obſirmato aĩo non queo doloré diſſimulare,quem patior. Quis crederet ĩ tali il
lũ tpe nr̃æ neceſſitudinis recordari,& luctante anima ſtudioꝝ ſcire dulcedinem? Apphenſa auunculi mãu,
hanc inqt tunicam quam utebar ĩ miſterio xp̃i,mitte dilectiſſimo mihi,ætate p̃ri,fratri collegio.Et quicqd
a te nepoti debebaꝫ affectus,in illum tranſfer,quem mecum pariter diligebas.Atq; in talia uerba defecit.au
unculum manu,me recordatione contrectans.Scio ꝙ nolueris amorem in te ciuium ſic ꝓbare.& affectum
p̃riæ magis q̃ſiſſe ĩ ꝓſpis.Sed huiuſcemodi officium ĩ bonis iocundius eſt,in malis gratius. Tota hunc ciui-
tas,tota planxit italia,Corpus terra ſuſcepit,anima xp̃o reddita é,Tu nepotem q̃rebas, eccleſia ſacerdotem.
Præceſſit te ſucceſſor tuus,quod tu eras,ille poſt te iudicio omniũ mærebaꝫ.Atq; ita ex una domo duplex
pontificatus egreſſa eſt dignitas,dum ĩ altero gratulatio eſt quod tenuerit,ĩ altero mœror qd̃ raptus ſit ne
teneret,platonis ſententia eſt omnem ſapientium uitam meditationem eſſe mortis. Laudant hoc philoſo-
phi,& in cælum ferunt,ſed multo fortius apoſtolus,Quotidie inqt morior ꝓp gloriam ueſtram. Aliud eſt
enĩ conari,aliud ageꝛ,aliud uiueꝛ morituꝝ,aliud mori uictuꝝ.Ille mortuus é ex gloria,iſte mortuus ſemp
ad gloriã.Debemus igit & nos aĩo p̃meditari,ꝙ aliquando futuri ſumus,& ꝙ uelimus nolimus abeſſe lon
gius nõ põt.Nã ſi nonigẽtos uitæ excederemus ãnos,ut ante diluuiũ uiuebat hũanũ genus,& mathuſalẽ no
bis tẽpora donarent,tamẽ nihil eſſet p̃terita lõgitudo,quæ eſſe deſiſſet.Eteni iter eũ,q decẽ uixit annos, &
eũ q mille,poſtq̃ idẽ finis uitæ aduenerit,& irrecuſabilis mortis neceſſitas,tranſactũ omne tantũdẽ eſt, niſi
ꝙ magis ſenex onuſtus peccatoꝝ ſalce ꝓficiſcitur.

Optima quæq; dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit,ſubeunt morbi,triſtiſq; ſenectãs,
Et labor,& duræ rapit inclæmentia mortis.

Nevius poeta pati ingt neceſſe eſt mortalem multa mala. Vnde & Niobā quia multū fleuerit, ī lapidē & diuerſas beſtias cōmutatam finxit antiquitas. Et Heſiodus natales hominū plangens, gaudet ī funere, pruden terq; ennius Plæbs ait in hoc regi antiſtat loco. Licet lachrymare plæbi, regi honeſte non licet. Vt regi, ſic epiſcopo, immo minus regi q̄ epiſcopo. Ille enim nolentibus p̄eſt, hic uolentibus. Ille terrore ſubiicit, hic ſer uituti donaſ. Ille corpora cuſtodit ad mortem, hic animas ſeruat ad uitam. In te oculi oīum diriguntſ, domus tua & conuerſatio quaſi ī ſpeculo conſtituta, magiſtra ē publicæ diſciplinæ. Quicqd feceris, id ſibi omnes faciendum putant. Caue ne committas, quod aut qui reꝑhendeſ nolunt, digne laceraſſe uideantſ, aut q imitari, coganſ delinqueſ. Vince q̄tum potes, immo plus q̄ potes mollicie animi tui, & uberti affluentes lachrymas reprime, ne grandis pietas in nepotem, apud incredulas mentes deſperatio deputeſ in deum. Deſiderandus eſt tibi quaſi abſens, non quaſi mortuus, ut illū expectare, non amiſiſſe uidearis. Verum quid ago, medens dolori, quem iam reor & tēpore & ratione ſedatum? Ac non potius replico tibi uicinas regum miſerias, & noſtri tēporis calamitates, ut non tā plāgēdus ſit, q ac luce caruerit, q̄ cōgratulādū ei, q de tātis malis euaſerit. Cōſtantius arrianæ ſautor hæreſeos: dū cōtra inimicos paraſ, & concitus ferſ ad pugnā ī Moipſi uiculo moriens magno dolore hoſti reliqt iperiū. Iulianus ꝓditor animæ ſuæ, & xp̄iani iugulator exercitus, xp̄m ſenſit in mœdia, quem primum ī gallia denegarat. Dūq; romanos propagare uult fines, pdidit ꝓpagatos. Iouinianus guſtatis tantū regalibus bonis, fetore prunarum ſuffocatus iteriit, oſtendens omnibus quid ſit hūana potētia. Valētinianus uaſtato genitali ſolo & multa ī patriā delinquens, uomitu ſanguis extīctus eſt. Huius germanus Valens gotthico bello uictus in Thracia eūdem locū & mortis habuit & ſepulchri. Gratianus ab exercitu ſuo ꝓditus, & ab obuiis urbibus nō receptus, ludibrio hoſti fuit: cruētatæq; manus ueſtigia parietes tui lugdune teſtanſ. Adoleſcens Valentinianus & pene puer poſt fugā, poſt exilia, poſt recuperatum multo ſanguine iperiū: haud procul ab urbe fraternæ mortis conſcia necatus ē, & cadauer exanime ſuſpēdio ifamatū. Quid loquar de Procopio Maximo Eugenio, q utiq; dū rerū potirenſ, terrori gentibus erāt? Oēs capti ſteterūt āte ora uictorū, & qđ potētiſſimis quōdā miſerrimū ē, prius ignominia ſerui tutis, q̄ hoſtili mucrōe cōfoſſi ſūt. Dicat aliqs regū talis cōditio ē, ſeriūtq; ſūmos fulgora montes. Ad priuatas ueniam dignitates, nec de iis loquar, qui biēniū excedūt, atq; ut cæteros p̄termittā, ſufficit nobis trium nuper conſulariū diuerſos exitus ſcribere abūdātius egēs pitimitæ exulat. Ruffini caput pilo conſtantinopoli geſtatū eſt, & abſciſſa manus dextera ad dedecus inſatiabilis auaritiæ, hoſtiati ſtipes mēdicauit. Timaſius principitatus repēte de altiſſimo dignitatis gradu euaſiſſe ſe putat, q aſſæ uiuit īglorius. Nō calamitates miſerorum, ſed fragilem humanæ conditiōis ſtatū narro, horret aius temporum noſtrorum ruinas ꝓſequi. Viginti & eo amplius anni ſunt q̄ inter conſtantinopoli & alpes iulias quotidie romanus ſāguis effūditur Scythiā Thraciam Macedoniam Dardaniam Daciam Theſſalonicā, Achaiā Epiros Dalmatiam cūctaſq; pānonias Gotthus Sarmatha Quadus Alanus Hūni Vuādali marcomāni uaſtāt trahūt, rapiūt. Quot matronæ, quot uirgines dei, & ingenua nobiliaq; corpora his bellis fuere ludibrio? Capti ep̄i, interfecti p̄ſbyteri, & diuerſorum officia clericoꝝ ſubuerſæ eccleſiæ ad altaria xp̄i ſtabulati equi, martyrū effoſſæ reliqæ. Vbiq; luctus, ubiq; gemitus: & plurima mortis imago. Romanus orbis ruit, & tamē ceruix noſtra erecta nō flecti tur. Quid putas nūc aī habere corinthios, atheniēſes, lacedæmones, arcadas, cūctāq; græciā, q̄bus ip̄erāt barbari? Et certe paucas urbes nominaui, ī q̄bus oli fuere regna nō modica. Immunis ab his malis uidebaſ oriens, & tātū nūciis cōſternatus. Ecce tibi anno p̄terito ex ultimis caucaſi rupibus imiſſi ī nos non iā arabiæ, ſed ſeptētrionis lupi tantas breui ꝓuincias p̄currerūt. Quot monaſteria capta? Quātæ fluuioꝝ aquæ hūano cruore mutatæ ſunt? Obſeſſa antiochia, & urbes reliquæ, quas Halis Cydnus Orontes Euphrateſq; p̄ter fluūt. Tracti greges captiuoꝝ, arabia, phœnix, palæſtina, ægyptus, timore captiuæ.

Non mihi ſi linguæ centum ſint oraq; centum. Ferrea uox.
Omnia pœnarum percurrere nomina poſſim.

Neq; eni hiſtoriā ꝓpoſui ſcribeſ, ſed nr̄as breuiter fleſ, miſerias. Alioqn ad hæc merito explicāda, & Thucydides, & ſaluſtius muti ſūt. Fœlix nepotianus q hæc nō uidit, fœlix q hæc nō audit. Nos miſeri, qui aut patimur, aut patiētes fr̄es noſtros tāta p̄ſpicimus, & tamē uiuere uolumus, eoſq; qui his carent: flēdos potius q̄ btōs putamus, oli offēſū ſētimus, nec placamus deū. Noſtris pctis Barbari fortes ſūt, nr̄is uitiis romanus ſuperaſ exercitus, & quaſi nō hæc ſufficerēt cladibus, plus pene bella ciuilia q̄ hoſtilis mucro cōſūpſit. Miſeri iſraelitæ ad quoꝝ cōparationē nabuchodonoſor ſeruus deſcribiſ. Infœlices nos q tātū diſplicemus deo: ut p rabiē Barbaroꝝ illius ī nos ira deſæuiat. Ezechias agit pœnitētiā, & cētum octogita quinq; milia aſſyriorum ab uno angelo una nocte deleta ſūt. Ioſaphat laudes domini cōcinebat, & dominus ꝓ laudāte ſupabat. Moyſes cōtra amalech nō gladio, ſed oratione pugnauit Si erigi uolumus, p̄ſternamur. Proh pudor, & ſtolida uſq; ad icredulitatē mēs fugit romanus exercitus, uictor orbis & dominus. Ab his uiciſ, hos pauet, horū tereſ aſpectu, q īgredi nō ualent, q ſi terrā tetigerit ſe mortuos arbitranſ, & nō itelligimus ꝓphetaꝝ uoces. Fugiēt mille uno p̄ſeqnte, nec āputamus cās morbi, ut morbus pariter auferaſ, ſtatiq; cernāus ſagittas pilis: tyaras galeis caballos eqs cedere. Exceſſimus cōſolādi modū: & dū unius mortem fleſ, phibēus, totius orbis mortuos plāximus. Xerſes ille rex potētiſſimus, q ſubuertit montes, maria cōſtrauit, cū de ſublimi loco inſinitā hominū multitudinē, & inumerabilem uidiſſet exercitum fleſſe diciſ q̄ poſt centum annos nullus eorum, quos tunc cernebat ſuperfuturus eſſet. O ſi poſſemus in talem aſcendere ſpeculam, de qua uniuerſam terram ſub noſtris pedibus cerneremus, iam tibi oſtenderē totius orbis ruinas, gentes gentibus, & regnis regna colliſa, alios torqueri, alios necari, alios abſorberi fluctibus, alios ad ſeruitutem trahi, hic nuptias, ibi plāctum, illos naſci, iſtos mori, alios affluere diuitiis, alios mendicare, & non xerſis tantum exercitum, ſed toti-

us mūdi homines qui nunc uiuūt in breui ſpatio defuturos. Vincit ſermo rei magnitudine. & minus ē om
ne qđ dicimus. Redeamus igit ad nos. & quaſi e cælo deſcēdētes pauliſp noſtra uideamus. Sentis ne obſe
cro te. quando infans. quando puer. quādo iuuenis. quādo robuſtæ ætatis. quādo ſenex factus ſis. Quotidie
morimur. quotidie cōmutamur. & tamē æternos nos eſſe credimus. Hoc ipſum qđ dicto. qđ ſcribit. qđ re
lego. qđ emēdo de uita mea trahit. Quot pūcta notarii. tot meorū dāna ſūt tēporū. Scribimus atq; reſcribi
mus. trāſeunt maria epiſtolæ. & ſcidente ſulcū carina p ſingulos fluctus ætatis noſtræ mométa minuunt.
Solū habemus lucri. qđ xp̄i nobis amore ſociamus. Charitas patiēs eſt. benigna eſt. charitas non zelat. non
agit pperā. nō inflat. Omnia ſuſtinet. omnia credit. omnia ſperat. omnia patit. Charitas nunq̄ excidit. hæc ſe
per uiuit ī pectore. Ob hanc nepotianus noſter abſens p̄ſens eſt. & p tāta terraꝝ ſpatia diuiſos utraq; cōple
ctit manu. Habemus mutuæ obſidem charitatis. iūgamur ſpiritu. ſtringamur affectu. & fortitudine mentis
quā btūs papa chromatius oſtendit in dormitione germani. nos imitemur in filio. Illū noſtra pagella decan
tet. illum cūctæ litteræ ſonent. Quem corpore nō ualemus. recordatione teneamus. & cū quo loqui nō poſ
ſumus. de eo loqui nunq̄ deſinamus.

Beati Hieronymi preſbyteri ad Paulā conſolatoria ſuper dormitione Bleſillæ filiæ ſue exemplis & au
ctoritatibus cōprobans defunctos non eſſe lugēdos. nec mouere quenq̄ exempla debere eoꝝ q ī ueteri te
ſtamento ſuos planxere. quoniam ad inferos nouerant ante chriſti aduentum deſcēſuros.

Vis dabit capiti meo aquā. & oculis meis fontē lachrymaꝝ? Et plorabo nō ut hieremias ait uul
neratos populi ſui. nec ut ieſus miſerā hieruſalē. ſed plorabo ſanctitatē. miſericordiā. inocētiam.
caſtitatem. Plorabo oēs pariter ī unius morte defeciſſe uirtutes. non q̄ lugēda ſit illa quæ abiit.
ſed q̄ nobis īpatiētius ſit dolēdum. q̄ talē uidere deſiuimus. Quis enim ſiccis oculis recordet.
xx. annoꝝ adoleſcentulā tā ardenti fide leuaſſe crucis uexillū. ut magis amiſſā uirginitatē. q̄ mariti doleret
interitū? Quis ſine ſingultibus trāſeat orādi inſtātiā. nitoré linguæ. memoræ tenacitatem. cacumē īgenii? Si
græce audiſſes eā loquentem. latine eam neſcire putares. Si in romanū ſonū līgua ſe uerterat. nihil omnino
pegrinus ſermo redolebat. Iam uero qđ ī origie miror. quodq; ī illo græcia tota mirat. in paucis nō dicam
menſibus. ſed diebus ita hæbreæ linguæ uicerat difficultates. ut ī diſcēdis canendiſq; pſalmis cū matre con
tēderet. Humilitas ueſtiū non ut in plæriſq; ſolet tumētes aios arguebat. ſed cū interiori ſe mēte deiecerat.
Inter ancillarum uirginū cultū dominaq; nihil mediū. niſi q̄ in eo facilius dignoſcebat. q̄ negligētius īcede
bat. Vacillabat ægrotatione feſſa. & pallentē ac tremētem faciem uix collū tenue ſuſtinebat. & tamē aut p̄
phetā aut euāgeliū ſemper ī manibus tenebat. Lachrymis ora cōplēt. ſingultus occupat uocem. & hæren
tē līguā uiſcera cōmota nō laxāt. Cū ſanctū corpuſculū febrium ardor excoq̄ret. & ſemianimē ī lectulo ual
laret circulus p̄pinquoꝝ. hæc ī extrema uerba mandabat. Orate dominū ieſū ut mihi ignoſcat: quia īplere
non potui qđ uolebam. Secuta eſto o mi Bleſilla. confidimus p̄bantes uera quæ dicimus. Nūq̄ eſt ſera con
uerſio. Vox hæc primū dedicata eſt ī latrone. Amē dico tibi. hodie mecum eris ī paradiſo. Poſtq̄ aūt ſarci
na carnis abiecta ad ſuū aīa reuolauit auctorē & ī antiquam poſſeſſionem diu peregrinata cōſcēdit. ex moī
parant exequiæ & nobilium ordine p̄eunte aureū feretro uelamē obtendit. Videbant mihi tunc clamare
de cælo. Nō agnoſco ueſtes. amictus iſte nō meus. hic ornatus alienus eſt. Sed qd agimus? Matris p̄hibituri
lachrymas ipſi plāgimus. Cōfiteor affectus meos. Totus hic liber fletibus īſcribit. Fleuit & ieſus lazarū. qā
amabat illū. Nō eſt optimus cōſolator. qui p̄prii uīcunt gemitus. cuius uiſceribus mollitis fracta ī lachry
mis uerba deſudāt. Teſtor mi paula ieſū. quē Bleſilla nūc ſequit. teſtor ſāctos angelos. quoꝝ cōſortio fruit.
eadē me doloꝝ p̄peti torméta. quæ pateris. patrem eſſe ſpū. nutritiū charitate. & interdū dicere. Pereat dies
illa. ī qua natus ſū. & heu mihi pater. ut qd genuiſti me uirū. q dicerer diſcrimē omni terræ? Et illud. Iuſtus
es domine. uerūtamē iudicia loquar ad te. Quid eſt q̄ uiæ peccatoꝝ p̄ſperant? Et mei pene moti ſunt pe
des. pene effuſi ſunt greſſus mei. qa zelaui in peccatoribus. pacem peccatorū uidēs. Et dixi. Quō cognouit
deus? Et ſi eſt ſciētia ī excelſo? Ecce ipſi peccatores & abūdātes ī ſæculo obtinuerūt diuitias. Sed rurſus illud
occurrit. Si narrauero ſic. ecce grauationē filioꝝ tuoꝝ p̄uaricatus ſum. Nūquid & ī meā mentem nō hic ſæ
pius fluctus illudit? Quare ſenes īpii ſæculi diuitiis p̄fruunt. Quare adoleſcentia rudis & ſine peccato pue
ritia īmaturo flore metit. Quid cauſæ eſt. ut ſæpe bimuli trimuliq; & ubera mr̄na lactētes a dæmonio cor
ripiāt. repleāt lepra. morbo regio deuorēt. Et ecōtrario īpii. adulteri. hōicidæ. ſacrilegi. uegeti. atq; ſecuri.
de ſua ſanitate ī deū blaſſement. p̄ſerti cū iniuſticia p̄ris non redūdet ad filiū. & aīa quæ peccauerit ipſa mo
riet. Aut ſi manet uetus illa ſnīa. peccata patrū ī filios oportere reſtitui. iniquū ſit longæui p̄ris īnumera de
licta ī īnocente īſantiam repenſare. Et dixi. Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meū. & laui iter īnocentes manus
meas. & factus ſū flagellatus tota die. Sed cū hæc cogitarem. ſtati didici cum p̄pheta. & ſuſcepi ut cognoſce
rem. Hic labor eſt ī conſpectu meo. donec īgrediar ſanctuariū dei. & itelligā ī nouiſſīma eoꝝ. Iudicia enim
domini abyſſus multa. Et o p̄fūdū diuitiaꝝ ſapientiæ & ſcientiæ dei. q̄ īſcrutabilia ſunt iudicia eius. & iue
ſtigabiles uīæ eius. Bonus eſt deus. & oīa quæ bonus facit bona ſint neceſſe ē. mariti orbitas irrogat. plāgo
quod accidit ſed qa ſic placet domino. æquo animo ſuſtinebo. Vnicus raptus eſt filius durū qdem. ſed tole
rabile. qa ſuſtulit ille qui dederat. Si cæcus fuero amici me lectio conſolabit. Si auditū quoq; ſurdæ aures
negauerit. uacabo a uitiis. nihil aliud niſi dominū cogitabo. Imminebit ſuper hoc & dura pauperies. frigus.
langor. & nuditas. extremam expectabo mortem. & breue putabo malum. quod filius melior ſubſequatur.
Conſideremus quid ethicus ille pſalmuſ ſonat. Iuſtus es domine & rectum iudicium tuum hoc non poteſt
dicere niſi ille q ad uniuerſa quæ patit. magnificat dominum. & ſuo merito īputans. ī aduerſis de eius cle
mentia gloriat. Exultauerunt eni filiæ iudæ in omnibus iudiciis domini. Si iuda confeſſio iterpretat. conſi

tens aũt omnis aĩa credentis eſt.neceſſe eſt ut q ſe credere dicit in xp̃o in oĩbus xp̃i iudiciis gaudeat. Sanus ſũ? Gratias refero creatori. Langueo? Et in hoc laudo domini uoluntatẽ. Quãdo enĩ infirmor, tunc fortior ſum. Et uirtus ſp̃ũs ĩ carnis ĩfirmitate pficit. Patit & apoſtolus aliquid quod nõ uult ꝑ quo ter dominum dep̃cat. ſed dicit ei. Sufficit tibi gr̃a mea. qa uirtus ĩ infirmitate pficit. Et ad reuelationũ humiliandam ſup biam. monet qdem humanæ ibecillitatis. & apponit in ſimilitudine triũphantiũ quibus in curru retro co mes adhærebat. ꝑ ſingulas acclamationes ciuium dicens. Hominẽ te eſſe memento. Cur autem durũ ſit. q quandoq; patiendum eſt? Et cur dolemus quenq̃ mortuũ. Ad hoc enim nati ſumus. ut maneamus æterni. Abrahã Moyſes Eſaias Petrus Iacobus Ioannes Paulus electionis uas. & ſuper omnia filius dei morit. & nos indignamur aliquẽ exire de corpore. qui ad hoc forſitan raptus eſt. ne malitia ĩmutaret itellectũ eius. Placi ta enim erat deo aĩa eius. propter hoc ꝑperauit educere eam de media iniquitate. ne longa uita in itinet de uiis obrueret anfractibus. Lugeat mortuus. ſed ille qué gehẽna ſuſcipit. quem tartarus deuorat. ĩ cuius pœ na æternus ignis æſtuat. Nos quoq; exitũ angelo; turba comitat. quibus obuiam xp̃s occurrit. grauemur magis ſi diutius ĩ tabernaculo iſto mortis hĩtemus. quia q̃diu hic moramur ꝑegrinamur a domino. Illa illa nos cupido teneat. Heu mihi quia ꝑegrinatio mea ꝓlõgata é a me. hĩtaui cum hĩtantibus cædar. multũ pe grinata eſt anima mea. Si cædar tenebræ ſunt. & mundus ipſæ ſunt tenebræ. quia lux lucet in tenebris. & te nebræ eam non cõprehenderunt. faueamus Bleſillæ noſtræ. quæ de tenebris migrans ad lucem. ĩter fidei ĩ cipientis ardorem conſumati operis ꝑcepit coronam. Re uera ſi ſæculare deſiderium. & qđ deus a ſuis auer tat. delitias uitæ huius cogitantem mors imatura rapuiſſet plangenda erat & omni lachrymarum fonte plo randa. Nunc uero cum ꝓpitio criſto ante quatuor ferme menſes ſecundo quodammodo ꝓpoſito ſe baptiſ mi lauerit. & ita deiceps uixerit. ut calcato mundo ſemper monaſterium cogitarit. non uereris ne tibi ſalua tor dicat iraſceris paula quia tua filia mea fcta eſt filia? Indignaris de iudicio meo & rebellibus lachrymis fa cis inuidiam poſſidenti. Scis enĩ qd de te. qd de cæteris tuis cogitẽ? Cibum tibi denegas. non ieiuniorum ſtu dio. ſed doloris. non amo frugalitatem iſtam. Ieiunia iſta aduerſarii mei ſunt. Nullam animam recipio quæ me nolente ſeparat a corpore. Tales ſtulta philoſophia habeat martyres. Habeat Zenonem Theombrotũ. uel Catonem. Super nullũ requieſcit ſp̃ũs meus. niſi ſuper humilem. & quietum. & trementem uerba mea? Hoc eſt quod mihi in monaſterio ꝓmittebas. q hĩtu a mr̃onis cæteris ſeparato tibi quaſi religioſior uide baris? Mens iſta quæ plangit ſericarum ueſtium eſt. Interciperis & emoreris. & quaſi non in meas manus uẽ tura ſis. crudelem iudicem fugis. Fugerat quondam & ionas aĩoſus ꝓpheta. ſed ĩ profundo maris merſus fu it. Si uiuẽtem crederes filiam. nunq̃ plange es ad meliora migraſſe. Hoc eſt quod per apoſtolum meum iuſ ſeram. ne ꝑ dormientibus in ſimilitudinem gentium triſtaremini. Erubeſce Ethnice. comparatione ſupera ris. Melior diaboli ancilla. q̃ mea eſt? Illa ĩfidelem maritum tranſlatum fingit in cælum. tu mecum tuam fili am cõmorantem. aut non credís. aut non uis. Sed dicis. Quõ lugere me ꝓhibes. cum & iacob ioſeph in ſac co fleuerit. congregatiſq; ad ſe ꝓpinqs noluit conſolari dicens. deſcendã ad filium meum lugens in ĩfernũ. & dauid abſalõ repto capite pläxerit repetens. filius meus abſalõ qs dabit ut moriar ꝑ te fili mi abſalõ Moy ſi quoq; & aaron cæteriſq; ſanctorum ſolẽnis ſit luctus exhibitus. Perfacilis ad iſta reſponſio eſt. Iuxiſſe ia cob filium quem putabat occiſum. ad quem & ipſe erat ad inferos deſcẽſurus dicens. deſcendã ad filiũ meũ lugens in ĩfernum. qa necdum paradiſi ianuam xp̃s effregerat. necdum flammeam illam rõpheã & uertigi nem p̃ſidẽtium cherubin ſanguis eius extixerat. Vnde & abraham licet in loco refrigerii. tamen apud infe ros cum lazaro ſcribit. Et dauid iuſte fleuiſſe filium parricidam. q alium paruulum poſtq̃ uidit. qa ut uiue ret ĩpetrare non potuit. qa ſciebat non peccaſſe. non fleuit. De moyſe uero & aaron q eis ex ueteri more ſit planctus exhibitus non mirandum eſt. cum & ĩ actibus apoſtolorum iam euangelio coruſcante ſtephano fecerint hieroſolymæ fratres planctum magnum. & utiq; planctus magnus non in plangentium examinati one. ut tu æſtimas. ſed in põpa funeris. & exequiaꝝ frequentia ĩtelligendus ſit. Deniq; de iacob ſcriptura ſic loquit. Et aſcendit ioſeph ſepelire patrem ſuũ. & aſcenderunt cũ eo omnes pueri pharaonis. & ſeniores do mus eius. & ſeniores omnis terræ ægypti. & omnis domus ioſeph & fratres eius. Et poſt paululum. Et aſcẽ derunt cum eo quadrigæ & equites. & facta ſunt caſtra grandia nimis. Ac deide. Et planxerunt eum plãctu magno & forti nimis Planctus iſte ſolẽnis nõ longas ægyptiis ĩperat lachrymas. ſed funeris monſtrat orna tũ. Iuxta quẽ modũ aaron quoq; & moyſem fletos eſſe manifeſtũ eſt. Neq̃ ſatis ſcripturæ laudare myſteria & diuinũ ſenſũ. ĩ uerbis licet ſimplicibus admirari. qd ſibi uelit q moyſes plangit. & ieſus naue uir ſanctus ſepultus refert. & tamen fletus eſſe non ſcribit. Neq; illud quod in moyſe. ideſt ĩ lege ueteri ſub peccato adã omnes tenebant elogio. & ad inferos deſcendentes conſequenter lachrymæ ꝓſequebant ſecundum apoſto lum. qui ait. Et regnauit mors ab adam uſq; ad moyſẽ. etiã ſup eos qui non peccauerunt. In ieſu uero. ideſt ĩ euangelio. per quem paradiſus eſt aptus. mortem gaudia ꝓſequunt. flenteſq; hodie iudæi. & nudatis pedi bus ĩ cinere uolutati. ſacco ĩcubant. Ac ne quid deſit ſuperſtitioni ex ritu uaniſſimo phariſæoꝝ primũ cibũ lentis accipiunt. uidelicet oſtendentes quali edulio primogenita perdiderint. & merito. quia in reſurrectio nem domini non credentes. antixp̃i parant aduentui. Nos uero qui xp̃m ĩduimus. & facti ſumus iuxta apo ſtolum genus regium & ſacerdotale. non debemus ſup mortuos contriſtari. Et dixit inquit Moyſes ad Aa ron & Eleazar & Ithamar filios eius. q relicti erãt. Caput ueſtrum non denudabitis. & ueſtimenta ueſtra nõ ſcindetis. ne moriamini. & ſuper omnem ſynagogam ueniat ira. Nolite inquit ſcindere ueſtimenta ueſtra. & luctum exhibere gentilem. ne moriamini. Mors ueſtra peccatum eſt. & quod forſitan crudele alicui uideat. ſed fidei neceſſarium eſt. In eodem leuitico ſcribit. quomodo ſacerdos magnus ad patrem matrem fratrẽ q; uel liberos mortuos ꝓhibeat accedere. ne uidelicet anima dei ſacrificiis uacans. & tota in illius miſteriis

occupata aliquo ipediaꝫ affectu. Nonne aliis uerbis idipsū ī euāgelio p̄cipiꝫ, ut renūciet domini discipulus, ut mortuo patri non exhibeat sepulturam. Et de sanctis inqt nō exiet, & non cōtaminabiꝫ sanctificatio dei eius. qa sāctū oleum unctionis a deo sup eū est. Certe postq̄ credimus in xp̄m, & oleo unctionis eius accepto illū portamus in nobis. nō debemus exire de tēplo, ideſt de ꝓpositō xp̄iano. non foras egredi, incredulitati uidelicet gentilium cōmisceri. sed esse semp intrinsecus. ideſt uoluntati domini mīstrare. Hæc iccirco dicimus. ne ignorantia scripturarum auctoritatem tibi p̄beret ī luctu, & uidereris rationabiliter errare. & adhuc sic locutus sum quasi unam de turbis conuenerim christianā. Nunc uero cū sciá te toto renúciasse mú do & abiectis calcatisq; delitiis sæculi, oroni, ieiuniis, lectioni uacare quotidie, cū ad exēplū abrahā cupias exire de terra tua & de cognatione tua. ut & chaldæis & mesopotamia de relictis, terrá repromissionis ītroeas. cum omnem substantiolam aut pauperibus dei largita sis. aut filiam ante mortē mundo mortuam dederis. miror te ea facere. quæ si fecerint cæteræ rep̄hensione digne uiderenꝫ. Redit tibi in memoriam con fabulatio eius. blanditiæ. sermo. consortium. & ꝙ his careas pati non potes. Ignoscimus matris lachrymis. sed modū q̄rimus ī dolor. Si parentem cogito. non rep̄hendo qđ plangis. Si christianam & monachā ab his nomibus mī excludiꝫ. recens uulnus est. & tactus iste quo blandior. nō tā curat q̄ exaspat. Attamē quod tēpore mitigandū est. cur ratione non uincíꝫ? Nam & Noemi famá fugiens in terram Moab. & maritum p̄di dit. & filios. & cum suoꝝ auxilio esset destituta. Ruth alienígena ab eius latere non recedit. Vide quanti meriti sit desertæ p̄stitisse solatiū. Ex eius semine xp̄s oriꝫ. Respice iob quanta sustinuit, & uidebis te nimium delicatam. Illum erectis ī cælum oculis iter ruinam domus. pœnas ulceris ínumeras orbitates. & ad extremum uxoris insidias. inuictam tenuisse patientiam. Scio ꝙ responsura sis. hoc illi q̄si iusto. ad ꝓbationē uenisse. Et tu e duobus elige qđ uelis. aut sancta es. & ꝓbaris. aut peccatrix & iniuste q̄reris. mīora sustinens q̄ mereris. Quid uetera replicē? Præsentia exēpla sectare. Sancta melania nostri tp̄is iter xp̄ianos uera nobilitas: cū qua tibi dominus. mihiq; cōcedat ī die sua habere partē. Hæc calēte adhuc mariti corpusculo, & necdum humato. duos simul p̄didit filios. Rē sum dicturus ícredibilē, sed teste xp̄o non falsam. Quis illam nō putaret more lymphatico sparsis crinibus. uestē cōscissa lacerū pectus inuadere? lachrymæ gutta non fluxit. Stetit ímobilis. & ad pedes aduoluta xp̄i. quasi ipsum teneret arrisit. Expeditius inqt tibi seruitura sū domine. qa tāro me onere liberasti. Sed forsitā superaꝫ ī cæteris. q̄nimo qua illos mente contēpserit. in unico postea filio probat. cui omni quam habebat cōcessa possessione. īgruente iam hyeme hierosolymā nauigauit. Parce q̄so tibi. parce filiæ cū xp̄o iam regnāti parce saltē Eustochio tuæ. cuius parua adhuc ætas. & rudis pene infantia te magistrante dirigiꝫ. Sæuit nūc diabolus. & qa unā cernit de tuis liberis triūphantem. obrutū se esse condolēs. quærit in remanēte uictoriā. quam īpeūte iam p̄didit. Grādis in suos pietas. īpietas ī deū ē. Abrahā unicū filiū lætus ītersecit. & tu unā de pluribus q̄reris coronatā? Nō possum sine gemitu eloqui qđ dicturus sum. Cum de media pōpa funeris te exanimē referrent. hoc iter se populus mulcitabat. Nonne illud est quod sæpius dicebamus dolet filiam ieiuniis intersectam. ꝙ non uel de secundo eius matrimonio te nuerit nepotes? Quouscq; genus detestabile monachorū nō urbe pelliꝫ. Non lapidibus obruiꝫ? Non p̄cipitatur in fluctibus? Matronam miserabilem seduxerunt. quæ quia monacha esse noluerit. hinc probaꝫ ꝙ nulla gentilium ita suos unq̄ fleuerit filios. Qualē putas ad istas uoces christū habuisse tristitiam? Quomodo exultasse sathanā. qui nunc tuā aíam eripere festinans. & pie tibi ꝓponens doloris illecebram. dū ante oculos tuos filiæ semper imago uersaꝫ. cupit matrem simul necare uictricis. & solitudinem sororis iuadere dere lictam? Non ut teream loquar. sed ut mihi testis est dominus. quasi ante tribunal eius assistens in hæc te uerba conuenio. Detestandæ sunt istæ lachrymæ plenæ sacrilegio crudeli. quæ non habent modū. quæ usq; ad uiciniā mortis accedunt. Vlulas & exclamitas. & quasi quibusdam facibus accēsa. q̄tū in te est. tui semp homicida es. Sed ad talē clæmēs īgrediꝫ iesus. & dicit. Quid ploras? Nō est mortua puella. sed dormit. Irrideāt circūstantes. ista īfœlicitas iudæorum est. Te quoq; si ad sepulchrum filiæ uolueris uolitare angelus increpabit. Quid q̄ris uiuētē cū mortuis? Quod qa maria fecerat magdalenæ. postq̄ uocem domini se clamantis agnouit. ad eius ꝓuoluta pedes audit ne tetigeris me. necdū enī ascēdi ad patrem meum. ideſt non mereris tangere resurgentem quem mortuum æstimas in sepulchro. Quas nūc æstimas Blesillá nostram pati cruces. quæq; ferre tormenta ꝙ tibi christum uideat subiratum? Clamat nunc illa uoce lugenti. Si unq̄ me amasti mater. si tua ubera suxi. si tuis institituta sum monitis. ne inuideas gloriæ meæ. nec hoc agas ut a nobis in perpetuum seperemur. Putas esse me solam? Habeo pro te Mariam matrē domini. Multas hic uideo. q̄s antea nesciebā. O q̄ melior est iste comitatus. Habeo annā quōdá in euangelio ꝓphetantem. & quo magis gaudeas tantoꝝ annoꝝ laborem ego ī tribus mensibus consecuta sum. unā palmā castitatis accepimus. Misereris mei. quia & mundum reliqui. at ego uestri sortem doleo. quos adhuc sæculi carcer icludit. quos quotidie in acie p̄liantes. nunc ira. nunc auaritia. nūc libido. nūc uariorꝝ īcentiua uitiorum pertrahunt ad ruinā. Si uis ut mater mea sis. cur placere christo non uis? Non agnosco matrem meo domino displicentem. Loqtur illa & alia multa. quæ taceo. & pro te dominum rogat. mihiq; ut de eius mēte securus sum. ueniam impetrat peccatoꝝ. quod monui. qđ hortatus sum. qđ iuidiā propinquorum ut salua esset excepi. Itaq; dum ſpūs hos artus regit. dum uitæ huius fruimur cōmeatu spondeo. promitto. polliceor. illam mea lingua resonabit. illi mei dedicabunt labores. illi sudabit ingeniū. Nulla erit pagina quæ non Blesillá sonet. Quocúq; sermonis nostri monumenta peruenerit. illa cum meis opusculis peregrinabitur. hanc mea mente defixam legent uirgines. uiduæ. monachi. sacerdotes. Breuis uitæ spacium æterna memoria cōpensabit. Quæ cum christo uiuit ī cælis. in hominum quoq; ore uictura est. Transeat & præsens ætas. sequentur sæcula post futura. quæ sine amore. sine inuidia iudicabunt. Inter Paulæ Eustochiiq; nomen media ponetur. Nunq̄ in

meis moritura est libris. Audiet me semper loquentem cū sorore, cū matre. Amen.

Beati Hieronymi presbyteri ad tyrasium de obitu filiæ consolatoria. Vbi docet dominum lazarum plā xisse non mortuum, sed ad uitæ huius miseriā suscitandum.

Enedicto & dilectissimo parenti Tyrasio Hieronymus. Charitatis tuæ scripta pcepi. in quibus animum tuum dolor cōmotum de filiæ dormitione cognoui. Non aliud principaliter admiratus sum, q̄ christiani pectoris in te ablatam uirtutem fuisse, ut animum flecteres ad dolorē. Stupeo murū fidei penetratū uulneribus orbitatis, quem fepire debuerat spes resurrectionis & regni cælestis. Nunq̄ spes cum dolor concordat, nec fides aliquando sentit quācūq; iacturam. Resurgere credimus nostros & plangimus, quid faceremus si mori tantummodo p̄ciperet deus? Voluntas eius sola sufficeret ad solatium, cui nullum p̄ponere iubemur affectum. Quod dederat, abstulit q̄ creauerat. Quis est alius q̄ plāgat, qđ ad tēpus acceperat? Cōmodauerat, ut haberes q̄tocūq; tēpore uoluisset, & cū uellet rursū auferret. Nihil abstulit tuū, q̄ dignatus ē recipe ꝑ ꝑpriū. Creditū suū recipe decuit creditorē, & nihil aliđ decet, q̄ creditori suo gr̄as agere mutuantem. Sic iob legimus quam sequamur deuotissimam uocē dicentis. Dominus dedit, dominus abstulit, sicut domino placuit, ita factum est, sit nomen domini benedictum. Parum ergo non erat hæc consolatio contra luctum, q̄ nemo lugere debeat, cum aliq̄d reddiderit alienum, q̄a fas non erat apud alium retineri quod domino suo fuerat necessarium. Additur consolationis alia prouidentia, quæ iaculis orbitatis occurrat. Plangere debuimus de sæculo recedentes, si sæculi inimicitias contra nos minime sentiremus, & plangimus domini beneficia, qui nouit infirmitati nostræ quid p̄stet. Periclitari uolebat adhuc qui dolet aliquem dormientem, & inter fluctus uitæ præsentis uidere cupiebat miserum laborare talibus ac tantis tempestatibus uitæ, tot impugnatiōes diaboli, tot corporis bella, tot sæculi clades euasit, & lachrymas fundis, quasi nescias, quid in teipso quotidie patiaris. Propter quod admonet dominus apostolos suos dicens. Si diligeretis me, gauderetis, quia uado ad patrē. Plane lazarum fleuit mortuum, sed non tuas lachrymas fudit. Resurrectionis ꝑmissor dolorem docere non poterat, ne fidem pfidiam faceret, quā docebat, doluit lazarum non dormientem, sed potius resurgentem, & flebat, quem cogebatur propter saluādos alios sæculo reuocare. Hanc uitam dans dominus īgemiscebat, quam tu doles esse sublatam. Contra lachrymas eius pugnant lachrymæ tuæ, & amor tuus amori eius non conuenit. Hic fletus non habet pietatē. Ille nolebat reddere laboribus, quem dilexerat, & tu amare credebas te, cui laborum uolebas adhuc præstar tormenta. Cæterum si putas eum lazarum doluisse, ante non ꝑmisisset exire, qui repellere poterat mortem, aut certe non fleret, qui mortuum suscitare postmodum habuerat potestatem. Vnde apparet sola eum causa fuisse cōmotum, q̄ ad hostilem uitam charissimum reuocare denuo, & propter credulos aliquos, & confundendos incredulos urgebatur. Denicq; sic subsecutus est dicens. Ergo pater ut credant, quia tu me misisti ait clara uoce. Lazare prodi foras, & factum est. Gaude ergo unde ille conatus est flere, ne tu saltem uideas dormientis felicitatibus inuidere, ab aliena mundi prouincia transiuit ad dominum, & de hostili patria migrauit ad cælum. Contra sic apostolus cōmemorat dicens. Quādiu sumus in hoc sæculo peregrinamur a domino. Non ergo nobis luctū debet īcutere quisq̄, cū a peregrinatione redire meruerit ad propriā regionem, maximē cum non inanis & uacuus redire noscatur, qui christianitatis mercatus est lucrum, ꝑpter qđ descendit ad mundi cōmercium. Et ego inqes nulla promissionum cælestium dubitatione conturbor, sed sola separatione dormientis æstuans desolatus solatio pii pignoris iactor. Excusatio est hæc benedicte sine dubio fragilitatis humanæ, quæ patrocinari nō potest diffidentiæ. Si enim desolationes homines ferre non ualerent, nunq̄ prorsus parentes a se sua pignora dimisissent. Destitutos se a morientibus conquerunt, & uiuos filios; aut propter honores, aut propter negocia peregrinis regionibus credunt, & gaudent tota uita sine affectibus cōmorari, dummodo capiant, quod cupiunt de suis pignoribus adipisci, & ut ad palatia pergāt peregrinantur, ad studia dignitatis nauigant acquirenda, uel ad causas patrimonii aliquas explicandas cum labore & periculo, proficiscentes omnes ipellunt, nec secum uacare quos diligunt patiuntur. Et ut ad palatia cæli, ad studia xp̄i, ad honorem uitæ, & patrimonium possessionis æternæ cum securitate ualeant puenire, nemo filios suos a se libenter gratulatur abscedere. Ad cōparanda peccata gaudent tam parentes a filiis, q̄ filii a parentibus, prouocante diabolo separari, ad indulgentiam percipiendam, nolunt ab inuicem deo uocante discerni, ut appareat, non pro nostra ratione nos dolere quemcunq; uidemur amittere, sed indicium magis ostendere diffidentiæ. Mihi crede sola in omnibus incredulitas mœret, & sicut non potest fides nosse quod doleat, sic diffidentia sola doloribus inuenitur ancilla. Nam si dormiētes dicimus, dormientes utiq; credere debemus, & non mortuos, sed requiescentes secundum uocem domini. Omnis inquit qui credit in me licet moriatur, uiuet. Si tibi medicus hoc promitteret quisq̄, nullam sine dubio promissioni eius negare poteras omnino licentiam, nunc quia christus fabricator & resuscitator promittit, non timeas eam plāgere, ut fideliorem christo pariter, & potentiorem medicum uidearis in promissione iudicare. Sed destitutam dicis doleo senectutem meam, qui debueram liberos meos potius antecedere, ne in laboribus remanerem. Quando de spiritalibus bonis quodcunq; tractatur nihil est omnino de carnalibus ante oculos proponendum. Ego tibi melius profiteor euenisse, qui non carnalem, sed spiritalem circa te considero fœlicitatē, tu te dicis de pignoris tui obitu in senectute confectum, ego econtra probo subleuatum. Senectuti tuæ amputauit dominus magis sollicitudinem, quæ torquebat de uiua fila ne periret. Melius utiq; nunc mortuam sæculo credis esse apud deum uiuam, q̄ hic uiuam mortuam. Gaude tibi q̄ filiam christianam, mereberis se qui, quam secutus in cælo gaudeas. Non te deseruit, sed p̄cessit. Misisti nutrimenta tua xp̄o. Si luctum horueris, & te obtulisse pignus deo deputari poteris. Secundum uotum tuum habe post abraham, si non po-

tes primũm,ut quod ille non dubitauit offerre,tu ſaltem uidearis de ſublato gaudere. Ab illo dominus poſtulauit,a te tulit,ille iuſſioni paruit,tu uoluntati conſenti. Illum per illicitam legem naturæ probauit ſibi deuotum,te ſaltem per licitam conditionem mortalitatis annotet religioſũ. In qua parte xp̃ianum te poteris approbare. Erubeſcat ĩcredulitas noſtra,quæ nec cum gentilibus deo uult eſſe ſubiecta. Cõmunis eſt nobis cum illis exitus mortis,& dolores illorum ſuperamus doloribus noſtris. Quid ageremus,ſi peculiar̃ aliquid exigeret̃ a nobis? Quod ad dedecus noſtrum ptinet,gentiles dolores ſæpe conténunt,cum non ad p̃miſſa cæleſtia,ſed ad pœnas tartari rapiant̃,& nos plangimus euntes ad cœlum,conſidera chriſtianus talis quid merebit̃ deinceps,qui nec imitari contédit exépla ſanctorum,nec contéptum habere gentilium? Illi luctus deſperando deſpiciunt,nos & ſperando deſpicere non conamur. Illi ſeruiẽ intrepidanter filios ſuos mortalibus tradũt,& nos deo noſtro ſimul,& ſuos liberos,& noſtros liberandos dimittere ſacrilega méte cunctamur,quaſi tutius apud homines iudicemus magis q̃ penes deũ condemnari. Aliquem filiorum chriſtiani nolunt uel gratulatione ſua deducere ad bona,gentiles tradere non cũctant̃ ad mala. Poſtremo uel cũ ipſa fœlicitate noſtrorum morientium cogamur animum flectere,ne deſideriis eorum deſideria noſtra incipiant reluctari. Eſto religioſus,uel uoto eius qui euaſit. Si non potes exulta,quia placuiſſe cognoſcis,tui participium ſanguinis chriſto,maxime quod de occaſione debeas tolerare,cui non potes contradicere. Et cum ſit omnibus cõmunis hic caſus,uanus dolor eſt,qui nec primus uidetur eſſe,nec ſolus. Poſtremo uide ſi aliquid debeat dolori concedi,ubi ſine aliquo remedio poteſt animus fatigari. Sapienter debet dolere qui dolet,ne perdat ſine cauſa quod dolet. Nunc autem contra luctum ſumenda ſunt arma, ut ſpes noſtra poſſit habere uictoriam,principaliter quod uoluit deus ſuſcipere gratulemur. Deinde quia hoc nobis in mundo commune eſt,additur nobis peculiare noſtrum,quod ad requiem deducamur. Sequitur conſumatio omnium gaudiorum,q̃ in reſurrectione inuicem nobis domino reformante reddemur,quod apoſtolus pollicetur. Nolo uos ignorare fratres de dormientibus,ut non contriſtemini,ſicut & cæteri qui ſpem non habent. Si enim credimus q̃ ieſus mortuus eſt,& reſurrexit,ita & deus eos qui dormierunt in chriſto,adducet cum illo. Hæc tibi benedicte pro charitate communi tranſmiſi. Cæterum ſcio te ualere alios conſolari. Tunc te orbitas non inueniet penetrabilem,ſi alios contra illam non ceſſes amare.

Beati Hieronymi preſbyteri ad iulianum conſolatoria de filiis & uxore defunctis,dicens illum in comparatione iob umbram quãdam & ludum ſuſtinuiſſe certaminis.

Ilius meus frater tuus Auſonius ĩ ipſo iam profectionis articulo cũ mihi p̃ſentiam ſui tarde dediſſet,& cito abſtuliſſet,atq; in puncto tẽporis ſalue pariter ualeq; dixiſſet,uacuum ſe redire arbitratus eſt,niſi mearum aliqd ad te nugarum tumultuario ſermone portaret. iam dimiſſo ſynthemate equus publicus ſternebat̃,& nobilẽ iuuenem punicea idutum tunica balteus ambiebat,& tamen ille appoſito notario cogebat loqui,quæ uelociter edita,uelox conſequeret̃ manus,& linguæ celeritatem frenderent ſigna uerborum. Itaq; non ſcribentis diligentia,ſed dictantis temeritate,longũ ad te ſilentium rũpo,offerens tibi nudá officii uoluntatem. Extemporalis eſt epiſtola,abſq; ordine ſenſuum,ſine lenocinio,& compoſitione ſermonũ,ut totũ ĩ illa amicum,nihil de oratore reperias. In,pcíctu effuſá putes,& abire cupienti ingeſtum uiaticum. Diuina ſcriptura loquit̃. muſica ĩ luctu intépeſtiua narratio. Vnde & nos leporem artis rhetoricæ conténéres,& puerilis atq; plauſibilis eloquii uenuſtatẽ,ad ſanctarum ſcripturarum grauitatem confugimus,ubi uera uulnerum medicia eſt,ubi dolorum certa remedia. In quibus recipit unicum filium mater ĩ feretro,ubi turbæ dicit̃ circũſtanti,non eſt mortua puella,ſed dormit,ubi & quatriduanus mortuus ad uocem inclamantis domini ligatus egredit̃. Audio te in breui tempore duas uirgũculas filias iunctis pene extuliſſe funeribus,& pudiciſſimam ac fideliſſimam coniugem tuá Fauſtinam,immo fidei calore germanam,in qua ſola poſt amiſſos liberos acqeſcebas,ſubita tibi dormitione ſubtractam. quaſi ſi in naufragiis in littore latrones reperiat,& iuxta eloquia prophetarum fugiens urſum incidat in leonem extendenſq; manum ad parietem,a colubro mordeatur. Conſecuta rei familiaris damna,uaſtationem totius barbaro hoſte prouinciæ,& in communi depopulatione priuatas poſſeſſionum tuarum ruinas,abactos armentor& & pecor& greges,uictos occiſoſq; ſeruulos,& in unica filia quã tibi crebræ orbitates fecerãt charioriẽ,electum nobiliſſimũ generũ. Ex quo ut oĩa taceam,plus meroris q̃ gaudii ſuſcepiſti. Hic é catalogus tentationũ tuar&,hæc cũ iuliano tyrũculo xp̃i pugna hoſtis antiq,quæ ſi ad te reſpicias,gaudia ſũt,ſi ad bellatorem fortiſſimũ,ludus & umbræ certaminis. Btõ iob poſt malor& examina uxor peſſima reſeruata é,ut p eã diſceret blaſſemar̃,tibi ſublata eſt optima,ut miſeriar& ſolatium pderes. Aliud ẽ auté ſuſtinet̃ quam nolis,aliud deſiderare quam diligis. Ille in tot mortibus filior& domus ſuæ ruinam unum habuit ſepulchrum,& ſciſſis ueſtibus,ut parentis monſtraret affectũ,pcidens in terram adorauit,& dixit. Nudus exiui de utero matris meæ,nudus & redeam,dominus dedit,dominus abſtulit,ſicut domino placuit,ita factum eſt,ſit nomen domini benedictum. Tu ut parciſſime dicam,inter multorum officia propinquorum,& conſolantes amicos,tuorum exequias proſecutus es,perdidit ille ſimul omnes diuitias,& ſuccedentibus ſibi malorũ nunciis ad ſingulas plagas feriebatur immobilis,cõplens ĩ ſe illud de ſapiente præconium. Si fractus illibat̃ orbis,ĩpauidum fierent ruinæ. Tibi maior pars derelicta eſt ſubſtantiæ,& tantum tentaris quantum ferre potes. Necdũ enĩ ad eũ peueniſti gradũ,ut totis aduerſũ te cuneis dimicet̃. Diues quõdá dominus,& ditior p̃re,ſubito orbus & nudus eſt. Cũq; ĩ omnibus his quæ cõtigerãt ei,nõ peccaſſet corá domĩo,nec q̃q̃ locutus ẽ iſipiẽs,exultás deus ĩ uictoriá famuli ſui,& illius patiẽtiá ſuũ ducẽs triũphum dixit ad diabolũ. Aniaduertiſti famulum meum iob,quia non eſt quiſq̃ ei ſimilis ſup terram? Homo innocẽs,uerax,dei cultor,ab

ſtinens ſe ab omni malo.& adhuc perſeuerans in innocentia.Pulchre addidit.Et adhuc perſeuerans in innocentia,quia difficile eſt ꝑſſam malis innocentiam nō dolere.Et in hoc ipſo fide periclitari. ꝙ ſe uideat iniuſte ſuſtinere quod patiꝫ.Ad quæ reſpondens diabolus domino ait.Corium pro corio.& omnia quæ habuerit dabit pro anima ſua.Sed extende manū tuam.& tange oſſa.& carnes eius.niſi in faciem benedixerit tibi. Calidiſſimus aduerſarius & ueteratus diegꝫ malogꝫ nouit alia eſſe quæ extriſeca ſint.& a philoſophis quoꝙ mundi a diaphora.hoc eſt in differentia nominentur.in eorūꝙ amiſſione.atꝙ contemptu perfectam nō eſſe uirtutem.alia quæ intrinſecus & deſiderata cogant dolere perdentem. Vnde audacter dei renuit predicationem.& dicit nequaq̄ eum debere laudari.qui nihil de ſe.ſed totum extra ſe dederit.qui pro corio ſuo coria obtulerit filiogꝫ.& depoſuerit marſupium.& fruaꝫ corporis ſanitate. Vnde intelligat prudentia tua uſqꝙ ad hunc terminum peruenisſe tentationes tuas.& dediſſe te coriū pro corio.pellem pro pelle.omnia quæꝙ habes.pagꝫ eſſe dare pro anima tua.Necdum autem extentam in te manū dei.nec tactas carnes.nec oſſa cōfracta.ad quogꝫ dolorem difficile eſt non ingemiſcere.& in faciem dei benedicere pro eo quod eſt maledicere. Vnde & Nabuta in regum libris diciꝫ benedixiſſe deum & regem.& iccirco lapidatur a populo.Sciens aūt domius athletā ſuū immo uigꝫ fortiſſimum.etiam in iſto extremo perfectoꝙ certamine poſſe ſuperare. Ecce inquit trado illum tibi.tantum animā illius cuſtodi.Caro uiri ſancti datur i diaboli poteſtatem.& animæ ſanitas reſeruatur.ne ſi illud percuſſiſſet.in quo ſenſus eſt mentiſqꝙ iudicium. non eſſet culpa peccantis.ſed eius qui ſtatum mentis euerterat.Laudent te alii.& tuas contra diabolum uictorias panegyricis proſequantur laudibus.ꝙ læto uultu mortes tuleris filiagꝫ.ꝙ in quadrageſimo die dormitionis eagꝫ.lugubrem ueſtem mutaueris.& dedicatio oſſium martyris candida tibi ueſtimenta reddiderit.ut nō ſentires dolorem orbitatis tuæ.quem ciuitas uniuerſa ſentiret.ſed ad triumphum martyris exultares.ꝙ ſanctiſſimam coniugem tuam non quaſi mortuam.ſed quaſi proficiſcentem deduxeris. Ego te nequaq̄ adulatione decipiam. ne lubrica laude ſupplantem.Loquarꝙ illud potius quod tibi audire condecet.Fili accedens ad ſeruitutem dei prepara animam tuam ad tentationem:& cum omnia feceris dicito.Seruus inutilis ſum: non feci quod facere debui. Tuliſti liberos:quos ipſe dederas.Recepiſti ancillam quam mihi ob breue ſolatium commoda ueras.Non contriſtor ꝙ recepiſti:ſed ago gratias ꝙ dediſti.Quod quondam diues adoleſcēs omnia quæ in lege præcepta ſunt:ſe impleſſe iactabat:ad quem dominus in euangelio. Vnum inquit tibi deeſt:ſi uis perfectus eſſe:uade & uende omnia quæ habes:& da pauperibus:& ueni ſequere me. Qui omnia ſe feciſſe dicebat:in primo certamine diuitias uincere non poteſt. Vnde & difficile intrant diuites in regna cælorū: quæ expeditos:& alagꝫ leuitate ſubnixos habitatores deſiderant. Vade inquit & uende non partem ſubſtantiæ: ſed uniuerſa quæ poſſides,& da:non amicis:non conſanguineis:non propinquis:non uxori:nō liberis. Plus aliquid addam:nihil tibi ex omnibus metu inopiæ reſeruabis:ne cū anania damneris:& ſaphyra:ſed da cuncta pauperibus:& fac tibi amicos de iniquo māmona:qui te recipiāt in æterna tabernacula:ut me ſequaris ut dominum.Mundi poſſeſſionem non habeas:ut poſſis canere cum propheta.Pars mea dominus:& ut uerus leuita nihil de terræ hæreditate poſſideas.Et hoc hortor ſi uis eſſe perfectus:ſi apoſtolicæ dignitatis culmen cupis:ſi ſublata cruce chriſtum ſequi:ſi apprehenſo aratro non reſpicere poſt tergum: ſi in ſublimiſſimo tecto poſitus priſtina ueſtimenta conténis: & ut euadas ægyptiam dominam:ſæculi pallium derelinquis. Vnde & helias ad cælorum regna feſtinans:non poteſt ire cum pallio:ſed mundo immundo ueſtimēta dimittit.Sed hoc ais apoſtolicæ dignitatis eſt:& eius qui uelit eſſe perfectus.Cur autem & tu nolis eſſe perfectus?Cur qui in ſæculo primus es.nō in xp̄i familia primus ſis?An qa uxorē habueris?Habuit & petrus:& tamē cū reti eam & nauiculā dereliquit.Prouidētiſſimus dominus:& oīum ſaluté deſiderās:maléſqꝙ pniam peccatoris q̄ mortem:abſtulit tibi hāc excuſatōem:ut nō illa te retrahat ad terras:ſed tu eam ſequaris ad paradiſi regna tendētem.Bona liberis paras:qui te ad dominū p̄ceſſerunt:ut partes eagꝫ nō in diuitias ſororis ꝓficiāt:ſed in redemptōem animæ tuæ:atꝙ aliméta miſerogꝫ.Hæc monilia filiæ tuæ a te expetūt:his gemmis ornari capita ſua uolūt.Quod perituꝫ erat in ſerico:in uilibus paupegꝫ tunicis reſeruet.Repetunt a te partes ſuas.lūctæ ſpōſo uolūt uideri paupes & ignobiles:ꝓpria ornaméta deſiderāt.Nec eſt ꝙ te excuſes nobilitate & diuitiagꝫ pōdere.Reſpice ſanctū uigꝫ Pāmachiū:& feruētiſſimæ fidei Paulinū preſbytegꝫ:q nō ſolum diuitias:ſed ſeipſos domio obtulerūt:qui cōtra diaboli tergiuerſatōem nequaq̄ pellem ꝓ pelle:ſed carnes & oſſa & aias ſuas domino conſecrarunt. Qui te & exemplo & eloquio:ideſt & opere & lingua poſſunt ad maiora perducere.Nobilis es.& illi.Sed in illis chriſto nobiliores.Diues & honoratus.& illi.Immo ex diuitibus pauperes & inglorii:& iccirco ditiores & magis inclyti:quia pro chriſto pauperes & inhonorati. Et tu quidem bene facis:ꝙ ſanctorum diceris uſibus miniſtrare:fouere monachos:eccleſiis offerre q̄plurima. Sed hæc rudimenta ſunt militiæ tuæ: conténis aurum:contemperunt & multi philoſophi.E quibus unus ut cæteros ſileam:multarum poſſeſſionum præcium proiecit in pelagus:abite dicens in profundum malæ cupiditates.Ego uos mergā:ne ipſe mergar a uobis.Philoſophus gloriæ animal & popularis auræ uile mācipium.totam ſimul ſarcinam depoſuit.& tu te putas in uirtutum culmine conſtitutum.ſi partem ex toto oferas? Teipſum uult dominus hoſtiam uiuam placentem deo.te inq̄:nō tua.& ideo uariis tentationibus cōmonet:quia multis plagis & doloribus eruditur iſrael.& quem diligit dominus corripit.Flagellat aute omnem filium:quem recipit. Paupercula uidua duo æra minuta miſit i gazophilatium:& quia totum obtulit: quod habebat: omnes dicitur in oblatione munerum dei ſuperaſſe locupletes:quæ non pondere ſui:ſed offerentium uoluntate penſatur.Cum multis erogaueris cenſum tuum:& quidam tua gaudeant liberalitate: tamen multo plures ſunt quibus nihil dediſti.Neꝙ enim Darii opes; & Croeſi diuitiæ ualent explere pauperes mundi.Quod ſi teipſum domio dederis:& apoſtolica uirtute perfectus:ſequi cœpis ſaluatorem.tunc

intelliges ubi fueris.& in exercitu christi quem extremum tenueris locum.Non planxisti filias mortuas. & paternæ in genis lachrymæ xp̄i timore siccatæ sunt.Quanto maior abraham.qui unicum filium uoluntate iugulauit? Et quem hæredem mūdi futur̄ audierat.non desperat etiam post mortem esse uictur̄. Iepte obtulit uirginem.& iccirco in enumeratione sanctor̄ ab apostolo ponitur.Nolo tantum ea offeras domio quæ potest fur rapere.hostis inuadere.,pscriptio tollere.quæ & accedere possunt.& recedere.& instar undarum & fluctuum a succedentibus sibi dominis occupant. Atq; ut uno cuncta sermone comp̄hendam. quæ uelis nolis in morte dimissurus es.Illud offer quod tibi nullus hostis possit auferre.nulla eripere tyrānis. qđ tecum pgat ad inferos.immo ad regna cælor̄.& ad paradisi delitias.Extruis monasteria.multis a te per insulas dalmatiæ sanctor̄ numerus sustentat̄.Sed melius faceres.si & ipse sanctus iter sanctos uiueres. Sancti estote.quoniam ego sanctus sum dicit dominus.Apostoli glorian̄.q; omnia dimiserint.& secuti sint saluatorem.Et certe p̄ter retia & nauem nihil legimus eos dimisisse.& tamen testimonio futuri iudicis coronantur.quia se offerentes totum dimiserant.quod habebant.Hæc loquor non in sigillationem oper̄ tuor̄. uel q; extenuem liberalitatem & elemosynas tuas.sed quo te nolim inter sæculares esse monachum.& iter monachos sæcularem.Totūq; a te expetam.cuius audio mentem diuino cultui deditam.Si huic cōsilio nostro uel amicus uel affecla uel propinquus renititur.& te ad delitias splendentis mensæ reuocat, intelligo eū nō de tua anima sed de suo uentre excogitare & omnes opes lautaq; conuiuia subita morte finiri. Octo & sex annorum intra.xx.dies duas filias amisisti.& arbitraris senē diu uiuere.cuius ut ætas lōga tendat̄.audi & dauid.Dies uitæ nostræ.lxx.āni.si autem amplius.lxxx.& quicquid supereſt labor & dolor est. Fœlix & omni dignus beatitudine.quem senectus christo occupat seruientem.quem extrema dies saluatori inuenerit militantem.qui non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta.cui in introitu paradisi dicetur.Recepisti mala in uita tua.nunc autem hic lætare.Nec enim ulcisc̄et bis dominus in eadem re. Diuitem purpuratum gehēnæ flamma suscepit.Lazarus pauper & plenus ulceribus.cuius carnes putridas lambebant canes. & uix de micis mēsæ locupletis miseram sustentabat animā. n sinu abrahæ recipitur.& tanto p̄triarcha paré te lætat̄.Difficile immo impossibile est.ut & p̄sentibus quis & futuris fruat̄ bonis.Vt & hic uentrem. & ibi mentem impleat.Vt de delitiis transeat ad delitias.ut in utroq; sæculo primus sit.ut in cælo & in terra appareat gloriosus.Quod si tibi tacita cogitatio scrupulum mouerit.cur monitor ipse non talis sim. qualem te esse desidero.Et nōnullos uideris in medio itinere corruisse.illud breuiter respondebo.nō mea esse quæ dico.sed domini saluatoris.Non monere quid ipse possim.sed quid debeat facere:qui seruus futurus est christi.& athletæ suis incitatoribus fortiores sunt.& tamē monet debilior.ut pugnet ille:qui fortior est.Noli respicere iudam negantem:sed paulum respice confitentem.Iacob ditissimi patris filius solus & nudus in baculo suo pergit mesopotamiam.iacet lassus in itinere:& qui delicatissime a rebecca matre fuerat educatus: lapide ad caput pro puluillo utitur.Vidit schalam de terra usq; ad cælum:& ascendentes per eam angelos:& descendentes.& desuper nitentem dominum ut lassis manum porrigeret:ut ascendētes suo ad laborem,p uocaret aspectu.Vnde & uocatur locus ipse bethel:idest domus dei:in qua quotidie ascenditur & descendi tur.Et sancti enim corruunt:si fuerint negligentes.& peccatores pristinum recipiunt gradum:si sordes fleti bus lauerint.Hoc ideo dico:ut non terreant descendentes:sed prouocent ascendentes. Nunq̄ exemplum a malis sumitur:etiam in sæculi rebus semper a meliori parte incitamenta uirtutum sunt.Oblitus propositi: & epistolaris breuitatis plura dictare cupiebam.Ad materiæ quippe dignitatem:& ad meritū personæ tuæ pax̄ est omne quod dicit̄.Et ecce tibi noster ausonius cœpit schedulas flagitare:urgere notarios: & innitu feruentis equi ingenioli mei festinus arguere tarditatem.Meméto igitur nostri:& cura ut in xp̄o ualeas.Atq; ut cætera taceam:domestica sanctæ ueræ exempla sectare:quæ uere secuta xp̄m peregrinationis molestiam sustinet:& sit tibi tanti dux fœmina facti.Tribuat tibi christus:ut audias: ut taceas: ut intelligas:& sic loquaris.

Beati Hieronymi p̄sbyteri ad pāmachium cōsolatoria de dormitione Paulinæ uxoris:ubi eius conuersationem monachalem erogatōem elemosynar̄:generis dignitatem:& Paulæ ac Eustochii affinitatem præcipuis effert præconiis.

Anato uulneri:& in cicatricem superductæ cuti:si medicina colorem reddere uoluerit:dum pulchritudinem corporis quærit:plagam doloris instaurat.Ita & ego serus consolator qui importune per biennium tacui:uereor ne nunc importunus loquar:& attrectans uulnus pectoris tui qđ tempore & ratione curatum est:commemoratione exulcerem.Quæ enim aures tam duræ.quæ de silice excisa præcordia & hyrcanarum tigrium lacte nutrita possunt sine lachrymis paulinæ tuæ audire nomen? Quis parturientem rosam. & papillatum corymbum. ante q̄ in calathum fundatur orbis & tota rubentium foliorum pandatur ambitione. immature demessum. equis oculis marcessere uideat? Fractum est præciosissimum margaritum. Virens smaragdi gemma contrita est. Quid boni habeat sanitas: langor ostendit. Plus sensimus quod habuimus: postq̄ habere desiuimus. In agro terræ bonæ tres fructus legimus. Centesimum: sexagesimum: & tricesimum. In tribus mulieribus & sanguine & uirtute coniunctis: tria christi præmia recognosco. Eustochium uirginitatis flores metit. Paula laboriosam uiduitatis aream terit. Paulina castum matrimonii cubile conseruat. Tali filiarum mater fulta comitatu: totum sibi in terris uendicat: quod christus promisit in cælo. Et ut quadrigam domus una emitteret sanctitatis: & fœminarum uirtutibus responderent uiri: additur comes pammachius: Verum Ezechielis cherubin.frat̄r.cognatus. gener.maritus.immo frater amantissimus.quia sancta consortia spūs.uocabula nō tenent nuptiar̄.huic quadrigæ iesus p̄sidet.De his equis & abacuch canit.

Aſcẽde ſup equos tuos:& equitatio tua ſalus.Impari curru:pari aſo ad palmã tendiť.Diſcolores equi ſed uo luntate cõcordes unũ aurigæ iugũ trahunt:non expectantes flagelli uerbera:ſed ad uocis hortamenta feruẽ tes.Dicamus aliquid de philoſophis.Quatuor uirtutes deſcribunt ſtoici:ita ſibi inuicem nexas:& mutuo co hærentes:ut qui unam non habuerit omnibus careat:prudentiam:iuſticiam:fortitudinem: temperantiam. Has omnes ſic habetis ſinguli:ut tamen emineatis in ſingulis.Prudentia in te:in matre iuſtitia:in uirgine for titudo:in nupta temperantia p̃dicať.Quid enim eo ſapientius qui contempta mundi ſtultitia xp̃m ſecutus eſt.dei uirtutem & dei ſapiam?Quid mſre iuſtius.quæ inter liberos opibus diſtributis docuit diuitias conte nendo.quid filii amare deberent?Quid euſtochio fortius.quæ nobilitatis portas.& arrogantiam generis cõ ſularis uirginali propoſito fregerit.& in urbe prima primũ genus ſubiugauerit pudicitiæ?Quid Paulina tẽ perantius.quæ legens illud apoſtoli honorabiles nuptiæ.& cubile imaculatum.nec ſororis fœlicitatem.nec mſris continentiam auſa appetere.maluit in humilioribus tuta pergere.q̃ pẽduli gradu in ſublimioribus flu ctuare.q̃q̃ illa ſemel inito mſrimonio.nihil aliud diebus ac noctibus cogitauerit.niſi ut reddito fructu nu ptiarꝝ.ſecũdum caſtimoniæ gradum arriperet.& tanti dux fœmina facti.uirꝝ ppoſito ſuo iungeret.non re linquens ſaluti ſuæ comitẽ.ſed expectans?Dũq; crebrius abortiuis:& experta fœcũditate conceptuum:non deſperat liberos:& ſocrus auiditatem:mſriq; triſtitiam p̃ponit imbecillitati ſuæ paſſa eſt aliquid de Rache lis exemplo:ac pro filio doloris:ac dexteræ:uirꝝ deſiderii ſui pepit hæredem.Certiſq; auctoribus didici illã non primæ ſnĩæ dei.Creſcite & multiplicamini:& replete terram.nec officio coniugali ſeruire uoluiſſe. ſed ad hoc optaſſe filios:ut xp̃o uirgines pareret.Legimus & uxorem ſacerdotis phinees audita captiuitate arcæ domini ſubito uteri dolore correptam edidiſſe filium hichabod:& inter manus & officia fœminarꝝ animã emiſiſſe cum prole.De prima proles beniamin hoc eſt filius uirtutis ac dexteræ.De ſecũda iclytus ſacerdos dei ex arcæ cognomine naſcitur.Nobis poſt dormitionem ſomnũq; Paulinæ:pãmachium monachum ecclеſia peperit poſthumũ & patris & coniugis nobilitate patritium.elemoſynis diuitem.humilitate ſublimẽ. Apoſtolus ſcribit ad corinthios. Videte fratres uocationem ueſtram:quia non multi ſapientes:nõ multi no biles.Hoc naſcentis eccleſiæ rudimẽta poſcebant:ut granũ ſinapis paulatim in arborem creſceret:ut ſenſim euangelii fermẽtum totam eccleſiæ maſſam altius eleuaret.Noſtris temporibus roma poſſidet:quod mun dus ante neſciuit.Tunc rari ſapientes:potentes:nobiles:xp̃iani.Nunc multi monachi:ſapientes:potentes:no biles.Quibus cunctis Pãmachius ſapientior.potentior.nobilior.Magnus in magnis:primus in primis:ἀρχι στρὰτηγος monachorꝝ.Tales Paulina morte ſua nobis liberos dedit:quos uiuens concupiuerat poſſideř. Lætare ſterilis:quæ non paris:erumpe & clama quæ nõ parturis.quoniam quot romæ ſunt pauperes:tot fi lios repente genuiſti.Ardentes gẽmæ:quibus antea collũ & facies ornabanť:egentium uentres ſaturant.Ve ſtes ſericæ & aurꝝ in fila lenteſcens in mollia lanarꝝ ueſtimenta mutata ſunt:quibus repellatur frigus: nõ q bus nudetur ambitio.Delitiarꝝ quondam ſupellectilem uirtus inſumit.Ille cæcus extendens manum & ſæ pe ubi nemo eſt:clamans hæres Paulinæ cohæres pammachii eſt.Illum trũcum pedibus:& toto corpore ſe trahentem teneræ puellæ ſuſtentat manus.Fores quæ prius ſalutantium turbas uomebant:nunc a miſeris obſidentur.Alius tumenti aqualiculo mortẽ parturit:alius elinguis & mutus:& ne hoc qdem habens unde roget:magis rogat dum rogare nõ poteſt.Hic debilitatus a paruo:non ſibi mẽdicat ſtirpem.Ille putrefactus morbo regio:ſuperuiuit cadaueri ſuo.

Non mihi ſi centum linguæ ſint:oraq; centum:
Omnia pœnarꝝ percurrere nomina poſſim.

Hoc exercitu comitatus incedit:in his chriſtum conſouet:horum ſordibus dealbatur.Munerarius paupeꝝ & egentium candidatus ſic feſtinat ad cælum.Cæteri mariti ſuper tumulos coniugum ſpargunt uiolas: ro ſas:lilia:floreſq; purpureos:& dolorem pectoris his officiis conſolantur.Pammachius noſter ſanctam fauil lam oſſaq; ueneranda elemoſinæ balſamis rigat.His pigmentis atq; odoribus fouet cineres quieſcentes: ſci ens ſcriptum:ſicut aqua extinguit ignem:ita elemoſyna peccatum.Quantas uires habeat miſericordia:& q bus donanda ſit præmiis.beatus cyprianus grandi uolumine executus:& danielis conſilium probat:qui re gem impiiſſimum ſi ſe audire uoluiſſet:ſcit pauperum ſuſtentatione ſaluandum.Gaudet huiuſcemodi filia & mater hærede:non dolet opes ad alium peruenиſſe:quas cernit iiſdem quibus ipſa uoluerat erogari. quin potius gratulatur abſq; labore ſuo ſua uota compleri.non enim ſubſtantiæ dimminutio:ſed operarii com mutatio eſt.Quis enim hoc crederet.ut conſulum pronepos.& furiani germinis decus inter purpuras ſena torum fuſca tunica pullatus incederet.& non erubeſceret oculos ſodalium.ut deridentes ſe ipſe derideret? Eſt confuſio:quæ ducit ad mortem.Et eſt confuſio:quæ ducit ad uitam.Prima uirtus eſt monachi conte nere hominum iudicia:& ſemper apoſtoli recordari dicentis.Si adhuc hominibus placere uellem:chriſti ſer uus non eſſem.Tale quid & dominus loquitur ad pphetas:q; poſuerit faciem eorꝝ:quaſi urbẽ æneam. & la pidem adamãtinum.& colũnam ferream:ne pauerent ad iniurias populi:ſed iprudentiam ſubſannãtium frõ tis rigore cõtererẽt.Ingenia liberaliter educata facilius uerecũdia:q̃ metus ſuperat.& quos tormẽta non ui cunt:interdum uincit pudor.Non eſt parum uirum nobilem:uirum diſertum:uirũq; locupletem:potentiũ in plateis uitare comitatum:miſcere ſe turbis:adhærere pauperibus:ruſticis copulari:de pricipe uulgum fie ri.Sed q̃to humilior:tanto ſublimior.Lucet margaritum in ſordibus:& fulgor gẽmæ puriſſimæ etiam in lu to radiat.Hoc eſt quod dominus repromiſit:glorificantes me glorificabo.Alii hoc intelligãt de futuro:quã do mœror uertet in gaudium.& tranſeunte mundo ſanctorum corona nõ tranſiit. Ego & impræſentiarꝝ uideo ſanctorum promiſſa compleri.Ante q̃ chriſto tota mente ſeruiret:notus erat in ſenatu:ſed multi alii habebant inſulas proconſulares.Totus orbis huiuſcemodi honoribus plenus eſt.Primus erat inter primos

Præcedebat alios dignitate:ſed & alios ſeqbaſ.q̃uis clarus honor uileſcit ĩ turba.& apud uiros bonos:indi gnior ſit ipſa dignitas q̃ multi indigni poſſident. Vnde egregie de Cæſare Tullius cum quoſdam ait ornare uoluit,nõ illos honeſtauit:ſed ornamẽta ipſa turbauit. At nũc omnes xp̃i eccleſiæ pãmachiũ loquunt.Mirã tur urbes pauperem,quẽ hucuſq; diuitem neſciebant. Quid conſulatu illuſtrius,annuus honor eſt:& poſtq̃ alius ſucceſſerit prior deſinit. Latẽt in multitudíe laureæ.& triũphi iterdũ triũphantiũ ſordibus polluunt. Quod ante p manus p̃ritias tradebatur.& ſola nobilitas poſſidebat.quo cõſul Marius uictor Numidiæ. & Teutonum,atq; Cymbroꝝ ob ignobilitatem familiæ putabaſ indignus.quod Scipio ultra ános pro uirtu te meruit,nunc ſola militia poſſidet & agreſtia dudũ corpora.ſulgens palma circũdat. Plus ergo accepimus q̃ dedimus.parua dedimus.parua dimiſimus.& grãdia poſſidemus. Cẽtuplicato fœnore xp̃i ꝓmiſſa reddun tur. In tali agro & iſaac quõdam ſeuerat.q paratus ad mortẽ ante euágeliũ.euangelicá portauit crucẽ. Si uis inquit pfectus eſſe.uade & uẽde oĩa quæ habes.& da pauperibus.& ſeqre me. Si uis pfectus eſſe. ſemp grandia in audiẽtium ponunt arbitrio. Et ideo uirgĩtatem apoſtolus non imperat.qa dominus diſputãs de eunuchis.q ſe caſtraſſent,ꝓpter regna cælorꝝ.ad extremũ intulit.q põt capere capiat. Non eſt.n. uolentis neq; currentis.ſed miſerẽtis dei. Si uis pfectus eſſe.nõ tibi ĩponitur neceſſitas.ut uolũtas ꝓmiũ conſequaſ. Si uis ergo eſſe pfectus.& deſideras eſſe.quod,pphetæ.qđ apoſtoli.qđ xp̃s eſt.uẽde non parte ſubſtãtiæ. ne timor penuriæ infidelitatis occaſio ſit.& cũ anania & ſaphyra pereas.ſed uniuerſa quæ poſſides. Cũq; uendideris. da pauperibus.non locupletibus.nõ ſupbis. Da quo neceſſitas ſuſtenteſ.& non quo augeãtur opes. Cũq; legeris illud apoſtoli. Boui triturãti os nõ alligabis.& dignus eſt oparius mercede ſua. Et q altario miniſtrant. de altario participãtur. Meméto quoq; huius ſniæ.habẽtes uictũ & ueſtitũ his cõtenti ſimus.ubi uideris fumare patinas.& phaſides aues lentis uaporibus diſcoq.ubi argenti pondus.ſeruentes buricos.mámos coma tulos pueros.p̃cioſas ueſtes.picta tapetia.ubi ditior eſt largitore.cui largiẽdum eſt.pars ſacrilegii eſt.ré pauperum dare non pauperibus.& tamẽ non eſt ſatis pfecto.& conſumato uiro.opes conténere.pecuniam diſſipare.& p̃icere quod in mométo.& perdi & inueniri põt. Fecit hoc Crates thebanus.fecit Anthiſtenes. fecerunt plurimi.quos uitioſiſſimos legimus. Plus debet xp̃i diſcipulus p̃ſtare.q̃ mundi philoſophus gloriæ animal.& popularis auræ.atq; rumoꝝ uenale mãcipium. Tibi non ſufficit opes conténere,niſi xp̃m ſequaris.Xp̃m aũt ſequitur.q peccata dimittit & uirtutum comes eſt.Xp̃m ſcimus ſapiam. Hic theſaurus in agro ſcripturaꝝ noſcitur.hæc gẽma multis emiſ margaritis. Sin aũt adamaueris captiuam mulierem:ideſt ſapiẽtiam ſecularem.& eius pulchritudine captus fueris.decalua eam.& illecebras crinium.atq; ornamenta uerborum.cum emortuis unguibus ſeca. Laua eam,pphetali nitro.& tunc requieſcens cum illa dicito. Siniſtra eius ſub capite meo.& dextera illius amplexabitur me. Et multos tibi fœtus captiua dabit.ac de moabitide efficietur iſraelites. Xp̃s ſanctificatio eſt.ſine qua nemo uidebit facié dei. Xp̃s redemptio.ideſt redẽptor & p̃cium. Xp̃s omnia.ut qui omnia,ꝓpter xp̃m dimiſerit.unũ inueniat pro oĩbus.& poſſit libere,pclamare. pars mea dominus. Sentio te diuinis ardere doctrinis.nec temeritate quorũdam docere.quod neſcias.ſed ante diſcere quod docturus ſis. Simplices epiſtolæ tuæ olent prophetas.apoſtolos ſapiunt.non coturnatam affectas eloquentiam.nec more puerorꝝ argutas ſententiolas in clauſulis ſtruis. Cito turgens ſpuma dilabiſ. & q̃uis grandis tumor contrarius ſanitati eſt. Scitũ eſt illud quoq; catonis. Sat cito.ſit ſat bene. Quod nos quõdam adoleſcentuli cum a perfecto oratore in p̃ſatiuncula diceret riſimus. Meminiſſe te puto erroris mutui quãdo omne atheneũ ſcholaſticorꝝ uocibus conſonabat. Sat cito:ſit ſat bene. Fœlices inqt fabius eſſent artes.ſi de illis ſoli artifices iudicarent. Poetam non põt noſſe niſi q uerſum poteſt inſtruere. Philoſophos non intelligit,niſi qui ſcit dogmatum uarietates. Manufacta & oculis patentia magis,pbãt artifices. Noſtra q̃ dura ſit neceſſitas.hinc potes aĩaduertere.ꝙ uulgi ſtandũ eſt iudicio.& ille in turba metuendus:qué cum uideris ſolus deſpicias.. Hoc p̃teriens tetigi:ut eruditis contentus auribus.non magnopere cures.qd imperitorꝝ de ingenio tuo rumuſculi iactitent:ſed,pphetarꝝ quotidie medullas bibas xp̃i myſtes:p̃riarcharꝝ ſymmiſtes ſiue legas,ſiue ſcribas.ſiue uigiles.ſiue dormias.amos tibi ſemp buccina in auribus ſonet hic lituus excitet aĩam tuam.hoc amore furibundus quære in lectulo tuo quem deſiderat anima tua. Et loquere cõfidenter ego dormio & cor meum uigilat. Cunq; inueneris eum:& tenueris non dimittas. Et ſi pauxillum dormitanti elapſus fuerit e manibus.noli ꝑtinus deſperare. Egredere in plateas,adiura filias hieruſalem. reperies eam cubantem in meridie.laſſum.ebrium.noctis rore madefactum.inter greges ſodalium.in aromatum uarietatibus.inter poma paradiſi. Ibi ei da mãmillas tuas.ſuggat de crudito pectore.requieſcat inter medios cleros pennæ columbæ deargentatæ.& interiora eius in fulgore auri. Pauulus iſte & puer:qui butyro & melle ſagi natur.qui inter caſeatos nutritus eſt montes.cito creſcit in iuuenem.uelociter in te hoſtes ſpoliat:mature p̃datur damaſcũ:& regem uincit aſſirium. Audio te xenodotium in portu feciſſe romano:& uirgã de arbore abrahã in auſonio plantaſſe littore.quaſi aeneas noua caſtra metaris.& ſuper undam tyberis.ubi ille cogente quondam penuria cruſtis fatalibus & quadris patulis non pepercit.tu uiculũ noſtrum:ideſt domũ panis ædificas:& diuturnã famẽ repentina ſaturitate compẽſas. Euge noſter initia tráſgrederis:ſtatũ ſũmũ tenens de radice puenis ad cacumẽ.primus ĩter monachos:in prima urbe primus ſequeris p̃riarchã loth. quod ĩter p̃tatur declinans:campeſtria eligat.& iuxta pythagoræ lr̃am. Y. facilia magis & ſiniſtra ac peritura ſectẽtur. Tu in arduis & ſaxoſis cum ſara tibi monumentum para:ut iuxta ſit ciuitas lr̃arum. Deletiſq; gigantibus filiis enachim:hæreditatem tuam gaudium & riſus excipiat. Diues erat abraham auro:argento:pecore:poſſeſſione: ueſtibus: tantamq; habebat familiam.ut ad ſubitos nuncios iuuenibus electis armare poſſet exercitum: & quatuor reges: quos quinq; reges fugerant: in dan conſecutus occideret & tamen poſt tam crebra hoſpitalitatis officia: dum non refutat homines:ſuſcipere meruit deum. Non ſeruis & ancillulis ĩpera-

bat.ut ministrarent hospitibus.nec bonū quod exercebat per alios minuit.sed quasi reperta p̄da cū sara sua humanitati solus incubuit.ipse pedes lauit.ipse pinguē uitulum portauit humeris de armento.Stetit ut seruus peregrinis prādentibus:& saræ manibus coctos cibos ieiunaturus apposuit.Hæc moneo frater charissime pietate qua te diligo ut non solū pecuniam.sed teipsum xp̄o offeras hostiam uiuā.sanctam. placentem deo.rōnabile obsequiū tuū.& imiteris filium homis.q non uenit ministrari.sed mīstrare.Et quod p̄riarcha alienis.hoc discipulis & seruis magister exhibuit & dominus.Corium pro corio & oīa quæ homo possidet. dare potest pro aīa sua.Sed tange inquit diabolus carnes eius.nisi in facie benedixerit tibi. Scit hostis antiquus maius continentiæ q̄ nūmorꝫ esse certamē.facile abiicitur.quod hæret extrinsecus.Intestinū bellum piculosius est.Coniūcta diſglutinamus.unita dissuimus. Zacheus dives erat .apostoli pauperes. Reddidit ille quadruplū quod rapuerat.diuisitq; pauperibus medietate substantiæ suæ:quæ remāserat.suscepit xp̄m hospitem.salus facta est domui eius.& tamē qa paruulus erat.& apostolice p̄ceptati se non potuerat coexte dere nō fuit in.xii.numero apostolorꝫ. Apostoli aūt q̄tum ad diuitias nihil.q̄tum ad uolūtatem totum mū dum pariter reliq̄runt.Si offeramus xp̄o opes cum aīa nostra.libenter suscipiet.Si aūt quæ foris sunt deo q̄ intus sunt diabolo demus.non est æqua partitio.& dicitur nobis.Nōne si recte offeras.& recte non diuidas peccasti? Quod patritii generis primus inter primos monachos esse cœpisti.non tibi sit tumoris.sed humilitatis occasio.scienti filiū dei factum filiū homis.Quātūcunq; te deieceris.humilior xp̄o nō eris. Esto incedas nudis pedibus.fusca tunica uestiaris.æqueris pauperibus.inopū cellulas dignāter introeas.cæcorꝫ oculus sis.manus debilium.pes claudorꝫ.ipse aquā portes.ligna cōcidas.focū extruas.ubi uincula sunt? Vbi alapæ? Vbi sputa? Vbi flagella? Vbi patibulū? Vbi mors.Et cū omnia quæ dixi feceris.ab Eustochio tua Paulaq; uinceris.si non opere at certe sexu.Ego qdem romæ non erā.& tūc me tenebat heremus.Atq; utinā p tenuisset.quādo socero tuo uiuente Toxotio seculo seruiebant.Sed tamē audio quæ imunditias platearum ferre non poterāt.quæ eunuchorꝫ manibus portabātur.& inæquale solū molestius trāscendebant.q̄bus se/rica uestis oneri erat.& solis calor incēdium.nūc sordidatæ & lugubres & sui comparatione formicolæ. uel lucernas concinnūt.uel succendūt focū.pauimenta uerrūt.mundant legumina.holerꝫ fascículos in feruētē ollam deiiciūt.apponunt mensas.calices porrigunt.effudunt cibos.huc illucq; discurrunt. & certe magnus uirginū chorus cum illis habitat.Num huiuscemodi ministeria aliis.imperare nō poterant? Sed nolūt uinci ab his labore corporꝫ.quasi ipsæ superant uirtute animi.Hæc dico.non quo de ardore mentis tuæ q̄q̄ dubitē:sed q̄ currentem impellā.& acriter dimicanti feruorem feruore augeam. Nos in ista p̄uincia ædificato monasterio.& diuersorio.p̄pterea extructo.ne forte & modo ioseph cum maria in bethleē ueniens.non inueniat hospitium.tantis de toto orbe confluentibus turbis obruimur monachorꝫ.ut nec cœptū opus desere re.nec supra uires ferre ualeamus. Vnde qa pene nobis illud de euangelio contigit.ut futuræ turris nō ante cōputaremus expensas.cōpulsi sumus frēm paulinianum ad patriam mittere.ut semirutas uillulas.q̄ barbarorꝫ effugerunt manus.& parentū cōmuniū habent cineres.uēderet.ne cœptum sanctorꝫ ministeriū deferentes.risum maledicis & æmulis p̄beamus.In calce epistolæ recordatus sum quadrigæ uestræ.& p̄posito quintam deesse Blesillam pene oblitus de ea loqui.quæ prima de uobis p̄cesserit ad dominum. Vere nunc quinq; in tres.ac duas uidemus esse diuisas.Illa cum sorore Paulina dulci sōno fruitur.tu duarꝫ medius ad xp̄m leuius subuolabis.

Epitaphiū fabiolæ ad oceanū a beato hieronymo editū.ubi de diuortio & repudio prioris uiri. & secūdo matrimonio illo superstite purgatur.ac narrat quali & quāta p̄nia crimē diluerit.eius deinde conuersio. erogatio totius patrimonii.

Lures anni sunt.q̄ sup dormitiōe Blesillæ Paulam uenerabilē fœminam recenti adhuc uulnere consolatus sū.Quartæ æstatis circulus uoluit.ex quo ad Heliodorꝫ ep̄m.nepotiani scribens epitaphiū.q̄q̄d habere potui uiriū.in illo tūc dolore cōsumpsi. Ante hoc ferme bienniū pāmachio meo pro subita peregrinatiōe Paulinæ breuē epistolam dedi.erubescens ad disertissimū uirꝫ plura loq.& ei sua ingerere.ne non tā cōsolari amicū uiderer.q̄ stulta iactātia docere p̄fectū. Nūc mihi fili oceane uolenti.& ultro appetēti debitū munus īponis.quod pro nouitate uirtutū.ueterem materiam nouam faciat.In illis.n.uel parentū affectus.uel mœror auūculi.uel desideriū mariti temperandū fuit.& pro diuersita te p̄sonarꝫ.diuersa de scripturis adhibere medicamina.Imp̄sentiarꝫ tradis mihi Fabiolam.laudē xp̄ianorū. miraculū gentiliū.luctū pauperꝫ.solatiū monachorꝫ. Quicqd primū arripuero sequentiū comparatiōe uilescit.leuiuū p̄dicem? Sed p̄ualescūt elemosinæ. Humilitatem laudem? Sed maior est fidei ardor. Dicam appetitas sordes.& in condēnationem uestiū sericarꝫ plæbeium cultū.& seruilia induméta q̄sita? Plus est animū deposuisse.q̄ cultum. Difficilius arrogantia q̄ auro caremus & gēmis. His enim abiectis interdū gloriosis tumemus sordibus.& uendibilem paupertatem populari aure offerimus. Cælara uirtus.& cōscientiæ fota secreto.deū solū iudicem respicit. Vnde nouis mihi est efferenda p̄coniis.& ordie rhetorꝫ p̄termisso.tota de conuersationis ac p̄niæ īcunabilis assumēda. Alius forsitā scholæ memor. Qu. M. Vnū qui nobis cūctādo restituit rem. Et totam fabiorum gentem p̄ferret in medium.diceret pugnas.describeret prœlia. & per tantæ nobilitatis gradus fabiolam uenisse iactaret.ut q̄ in uirga non poterat.in radicibus demonstraret. Ego diuersorii bethleemitici.& p̄sepis domini amator.in quo uirgo puerpera deum fudit infantem ancillam christi.non de nobilitate ueteris hīstoriæ.sed de eccleſiæ humilitate producam. Et quia statim in principio quasi scopulus quidam.& p̄cella mihi obtrectatorꝫ eius opponit.q̄ secundum sortita matrimonium prius reliquerit.non laudabo conuersam.nisi prius ream absoluero.tanta prior maritus uitia habuisse narrat:ut ne scortum qdem & uile mācipium ea sustinere posset. Quæ si uoluero dicere p̄dā uirtute semiæ. quæ

maluit culpam ſubire diſſidii,q̃ corpis ſui infamare ꝓtem,& maculas eius detegere.Hoc ſolũ,pferam. q̃ uerecũdæ matronæ,& xp̃ianæ ſatis eſt.Præcepit dominus uxorem nõ debere dimitti,excepa cauſa fornicationis,& ſi dimiſſa fuerit manere inuptam,qcq̃d uiris iubeť,hoc conſequenter redũdat in fœminas.Neq; enim adultera uxor dimittenda eſt.& uir mœcchus tenẽdus.Siqs meretrici iungiť unũ corpus facit.Ergo & quæ ſcortatori,ipuroq; ſociať,unũ cum eo corpus efficitur.Aliæ ſunt leges Cæſaris,aliæ xp̃i, aliud Papinianus, aliud Paulus noſter p̃cipit.Apud illos in uiris pudicitiæ frena laxanť,& ſolo ſtupro,atq; adulterio condẽnato,paſſim ꝑ lupanaria & ancillulas libido ꝓmittiť,quaſi culpam dignitas faciat,nõ uoluntas.apud nos,quod non licet fœminis,æque nõ licet uiris.& eadem ſeruitus pari conditione cenſetur.Dimiſit ergo(ut aiunt)uitioſum:dimiſit illius & illius crimis noxiũ:dimiſit pene dixi qđ clamãte uicinia:uxor ſola nõ,pdidit. Sin aũt redarguitur:quare repudiato marito nõ inupta ꝓmanſerit:facile culpã fatebor:dũ tamẽ referã neceſſitatem melius eſt inq̃t apoſtolus nubere q̃ uri.Adoleſcẽtula erat:uiduitatẽ ſuam ſeruare nõ poterat.Videbat aliam legem i mẽbris ſuis repugnãtem legi mẽtis ſuæ:& ſe uictã & captiuã ad coitũ trahi,melius arbitrata eſt apte confiteri ibecillitatẽ ſuã:& umbrã quandã miſerabilis ſubiť cõiugi:q̃ ſub gloriã unius uiri opa exercere meretricũ.Idem apoſtolus uult uiduas adoleſcẽtulas nubere:filios ꝓcreare:nullã dare occaſionẽ aduerſario maledicti gr̃a.Et ꝓtinus cur hoc uelit exponit,Iam.n.q̃dam abierũt retro poſt ſathanã.Igiť & Fabiola:qa pſuaſerat ſibi:& putabat a ſe uiꝝ iure dimiſſum:nec euãgelii uigorẽ nouerat:in quo nubẽdi uniuerſa cauſatio uitiis uiris:fœmis amputať:dum multa diaboli uitat uulnera:unũ incauta uulnus accepit. Sed qđ ego in abolitis & antiqs moror.q̃rens excuſare culpã,cuius pniam ipſa cõfeſſa eſt?Quis hoc crederet,ut poſt mortem ſecũdi uiri in ſemetipſam reuerſa,quo tpe ſolẽt uiduæ negligẽtes,iugo ſeruitutis excuſio,agere ſe liberius,adire balneas,uolitare ꝑ plateas,uultus circũferre meretricios,ſaccũ idueret, ut erroꝝ publice fateretť. & tota urbe ſpectãte romana ante diẽ paſchæ in baſilica quõdam laterani,q̃ cæſariano truncatus eſt gladio, ſtaret in ordine pnitentiũ,eꝑo,p̃ſbyteris,& omni populo collachrymãtibus.ſparſum criné,ora lurida. & ſq̃lidas manus,ſordida colla ſubmitteret?Quæ peccata fletus iſte nõ purget?Quas ſueteratas maculas hæc lamẽta non abluãt?Petrus triná negatõem trina cõfeſſione deleuit.Aaron ſacrilegiũ & conflatum ex auro uituli caput:ſr̃næ correxero p̃ces.Dauit ſci & manſuetiſſimi uiri homicidiũ pariter & adultateriũ.vii dierum emẽdauit fames.iacebat in terra:uolutabať in cinere:& oblitus regiæ ptãtis lumẽ q̃rebat in tenebris. Illũq; tantũ reſpiciẽs:quẽ offenderat:lachrymabilis uoce dicebat.Tibi ſoli peccaui:& malũ coram te feci. & redde mihi læticiã ſalutar.s tui:& ſpiritu pricipali cõfirma me.Atq; ita factum eſt:ut q̃ me prius docuerat uirtutibus ſuis qũo ſtans non caderẽ:doceret ꝓ pniam qũo cadẽs reſurgerẽ.Quid tam ipium legimus iter reges,q̃ achab,de quo ſcriptura dicit,non fuit alius talis ut achab q̃ uenũdatus eſt,ut faceret malũ in cõſpectu domini?Hic cũ,ppter ſanguinẽ nabuthæ correptus fuiſſet ab Helia:& audiſſet irã domini ꝑ ꝓphetam; occidiſti: & inſup poſſẽdiſti:& ecce ego iducam ſup te malũ:& demetã poſteriora tua & reliqua:ſcidit ueſtimẽta ſua: & operiit cilicio carnem ſuã:ieiunabatq; in ſacco:& ambulabat demiſſo capite.Tũc factus eſt ſermo dei ad heliam theſbitã dicens,Nonne uidiſti achab humiliatum corã me? Quia ergo humiliatus eſt timoris mei cauſa:non inducã malum in diebus eius.O fœlix pnia,quæ ad ſe dei trahit oculos:quæ furẽtem ſniam confeſſo errore mutauit.Hoc idem & Manaſſen in paralipomenon:& Niniuẽ feciſſe legimus in,ppheta.Publicanũ quoq; in euangelio.E quibus primus non ſolum indulgentiam:ſed & regnum recipere meruit.Alius impendentem dei fregit iram.Tertius pectus uerberans pugnis:oculos non leuabat ad cælum.Et multo iuſtificatior receſſit publicanus humili confeſſione uitioꝝ:q̃ phariſeus ſuperba iactatione uirtutum. Non eſt loci huius ut penitentiam p̃dicem:& quaſi contra Montanũ Nouatũq; ſcribẽs dicam illam hoſtiam domino eſſe placabilem:& ſacrificiũ deo ſpũm contribulatum.& malo pniam peccatoris q̃ mortem.& exurge exurge hieruſalem.& multa alia:quæ ꝓphetaꝝ clangunt tubæ.Hoc unum loquar:quod & legentibus utile ſit:& p̃ſenti cauſæ conueniat.Non eſt confuſa dominũ in terris:& ille eam non confundet in cælo. Aperuit cunctis uulnus ſuũ:& decolorem in corpore:cicatricẽ flens roma conſpexit.Diſſuta habuit latera: nudũ caput clauſum os.Non eſt ingreſſa eccleſiam domini:ſed extra caſtra cum maria ſorore moyſi ſeparata conſedit:ut quã ſacerdos eiecerat:ipſe reuocaret.Deſcẽdit de ſolio delitiaꝝ ſuaꝝ.accepit molam: fecit farinam:& diſcalciatis pedibus tranſiuit fluenta lachrymaꝝ.Sedit ſuper carbones ignis.Hii ei fuere in adiutorium. Faciem per quam ſecundo uiro placuerat:uerberat.oderat gẽmas:linteamina uidere non poterat: ornamenta fugiebat.Sic dolebat quaſi adulterium cõmiſiſſet & multis impendiis medicaminum unum uulnus ſanare cupiebat.Diu morati ſumus in penitentia,in qua uelut in uadoſis locis reſedimus:ut maior nobis & abſq; ullo impedimento ſe laudum eius campus aperiret. Recepta ſub oculis omnis eccleſiæ communione,quid fecit? Scilicet in die bona malorum non oblita eſt. & poſt naufragium rurſum tentare noluit pericula nauigandi: quin potius poſt omnem cenſum quem habere poterat(erat autem ampliſſimus: & reſpondens generi eius) dilapidauit: ac uendidit:& in pecuniam congregatum uſibus pauperum præparauit: & primo omnium νόσοκόμιον ideſt languentium uillam inſtituit. In quo ægrotantes colligeret de plateis:& conſumpta languoribus: atq; inedia miſerorum membra refoueret. Deſcribam ego nunc diuerſas miſerorum hominum calamitates. truncas nares. effoſſos oculos,ſemiuſtos pedes,luridas manus. tumentes aluos,exile fœmur,crura turgentia,& de exeſis ac putridis carnibus uermiculos bullientes. Quotiens morbo regio & fetore confectos humeris ſuis ipſa portauit?Quotiens lauit purulẽtiam uulnerum ſaniem: quã alius aſpicere non audebat?Præbebat cibos propria manu:& ſpirans cadauer ſorbitiunculis irrigabat. Scio multos diuites & religioſos ob ſtomachi anguſtiam exercere huiuſcemodi miſericordiam: per aliena miniſteria:& clemẽtes eſſe pecunia:nõ manu:quos equidẽ non reprobo:& teneritudinẽ animi nequaq̃ iterptor

infidelitatem.sed sicut imbecillitati stomachi ueniam tribuo.sic pfectæ mẽtis ardorem.cælum laudibus fero.Magna fides ista non cõtemnit.Scit quid in lazaro diues purpuratus aliquando nõ fecerit.quali superba mens retributione dãnata sit.Ille quem despicimus.quem uidere nõ possumus.ad cuius intuitum nobis uomitus erumpit.nostri similis est.De eodem nobiscũ formatus est luto.iisdem cõpactus est elementis.Quicquid patiẽ.& nos pati possumus.Vulnera eius æstimemus ꝓpria.& oĩs animi in alteꝝ duritia clæmenti in nosmetipsos cogitatione frangeẽ.

Non mihi si linguæ centum sint.oraq; centum. Ferrea uox.
Omnia morboꝝ percurrere nomina possum.

Quæ Fabiola in tanta miseroꝝ refrigeria commutauit.ut multi paupeꝝ sani languentibus iuiderent.q̃q̃ illa simili liberalitate erga clericos & monachos ac uirgines fuerit.Quod monasterium nõ illius opibus sustẽtatum est?Quẽ nudum & paralyticum.& clunicũ nõ Fabiolæ uestimẽta texerunt?In quo se indigentiũ nõ effudit p̃ceps & festina largitio?Angusta misericordiæ eius roma fuit.Peragrabat ergo ĩsulas.& totũ Ethruscum mare uolscorũq; puinciam.& reconditos curuoꝝ littoꝝ sinus.in quibus monachoꝝ consistunt chori.uel ꝓprio corpe.uel transmissa ꝑ uiros sanctos ac fideles munificentia circuibat. Vnde repente & contra opinionẽ oĩum hierosolymã nauigauit.ubi multoꝝ excepta cõcursu nr̃o parump usa est hospitio. cuius sanctitatis recordans uideor mihi adhuc uidere quã uidi.Iesu bone.quo illa feruore.quo studio ĩtenta erat diuinis uoluminibus.& ueluti quandã famẽ satiare desiderans.ꝑ ꝓphetas.euãgelia.psalmosq; currebat. quæstiones ꝓponẽs.& solutas recondẽs in scriniolo pectoris sui.Nec uero satiabaẽ audiẽdi cupidine. sed addẽs sciẽtiam.addebat doloreẽ.& quasi oleũ flammæ adiiciẽs maioris ardoris fometa capiebat.Quadam die cũ ĩ manibus moysi numeros teneremus.& me uerecunde rogaret quid sibi uellet noĩum tanta cõgeries.cur singulæ tribus in aliis atq; aliis locis uarie iũgerẽtur.quomodo Balaam ariolus sic futura xp̃i mysteria ꝓphetaret ut nullus ꝓpe modũ ꝓphetaꝝ tam apte de eo uaticinatus sit.Respondi ut potui.& uisus sum ĩterrogationi eius satisfacere.Euoluens ergo libꝝ puenit ad eum locũ ubi catalogus describiẽ oĩum mansionũ.ꝑ quas de ægypto egrediẽs populus puenit usq; ad fluenta iordanis.Cũq; cãs qreret & rõnes singuloꝝ in qbusdã hæsitaui.in aliis in offenso cucurri pede.in plæriscq; simpliciter ignorãtiam confessus sum.Tunc uero magis cœpit urgere.& quasi non mihi liceret nescire quod nescio postulare.ac se indignã tãtis mysteriis dicere.Quid plura?Extorsit mihi negãdi uerecũdiam.ut ꝓpriũ ei opus huiuscemodi disputatiũculæ pollicerer.quod usq; in p̃sens tẽpus & nũc ĩtelligo domini uolũtate dilatũ.reddeẽ memoriæ illius.ut sacerdotalibus prioris ad se uoluminis induta uestibus.ꝑ mũdi huius solitudineẽ gaudeat se ad terrã repromissionis aliquando uenisse. Veꝝ quod cœpimus.psequamur.Quærentibus nobis dignũ tantæ fœminæ habitaculũ.cum illa ita sollitudinem cuperet.ut diuersorio mariæ carere nollet.ecce subito discurrentibus nũciis.oriẽs totus ĩtremuit. ab ultima Mæotide.inter glatialem Tanain.& Messagetaꝝ imanes populos.ubi Caucasi rupibus feras gentes alexandri claustra cohibẽt.erupisse Hũnoꝝ examia.quæ ꝓnicibus equis. huc illucq; uolitãtia cædis pariter ac terroris cũcta complerent. Aberat tũc romanus exercitus.& bellis ciuilibus in italia tenebaẽ.Hãc gẽtem Herodotus refert sub Dario rege Mædoꝝ uiginti annis orientem tenuisse captiuũ.& ab ægyptiis atq; ethiopibus ánuum exegisse uectigal. Auertat iesus ab orbe romano tales ultra bestias.Inspati ubiq; aderãt. & famã celeritate uincentes.nõ religioni. non dignitatibus.nõ ætati.nõ uagientis miserebanẽ infantiæ.Cogebãtur mori.q uiuere nõdum cœperãt.& nescientes malum suũ.inter hostium manus ac tela ridebant.Cõsonus ĩter omnes rumor petere eos hierosolymã.& ob nimiam auri cupiditatem ad hanc urbẽ curreẽ.neglecta pacis ĩcuria sartiebatur antiochia.Tyrus se uolens a terra abrũpere.ĩsulam q̃rebat ãtiquã.Tunc & nos cõpulsi sumus parare naues.esse in littore.aduentũ hostium p̃cauere.& sæuiẽtibus uentis magis barbaros metuere q̃ naufragium.nõ tam ꝓpriæ saluti q̃ uirginũ castimoniæ.puidẽtes.Erat in illo tempore quædam inter nos dissensio.& barbaroꝝ pugnã domestica bella supabant.Nos in oriẽte iam tenuit fixa fides.& ĩueteratum locoꝝ sanctoꝝ desiderium.Illa quæ tota in sarcinis erat.& in omni urbe peregrina.reuersa est ad patriam.ut ibi pauper uiueret.ubi diues fuerat.manẽs in alieno.quæ multos prius hospites habuit. Et ne sermonem longius trahã.in cõspectu romanæ urbis pauperibus erogaret.quod illa teste uendiderat. Nos hoc tãtum dolemus.q; p̃ciosissimũ ĩ sanctis locis monile ꝑdidimus.Recepit roma.quod amiserat.ac.ꝑcax & maledica lingua gẽtilium oculoꝝ testimonio confutata est. Laudent cæteri misericordiam eius. humilitatem fidem. ego ardoreẽ plus aĩ laudabo.Librũ quo Heliodoꝝ quõdam iuuenẽ ad heremũ cohortatus sum.tenebat memoriter.& romana cernẽs mœnia.inclusam se esse plãgebat.Oblita sui sexus.fragilitatis ĩmemor. ac solitudis tãtum cupida. ibi erat.ubi aĩo morabaẽ.Nõ poterat teneri cõsiliis amicoꝝ.ita ex urbe quasi de uinculis gestiebat erumpere.Dispensatõem pecuniæ & cautam distributõem.genus infidelitatis uocabat.Nam aliis distributõem elemosynaꝝ tribuere.& suis pariter effusis ipsa pro xp̃o stipes optabat accipeẽ.Sic festiabat.sic impatiens erat morarum.ut illam crederes ꝓfecturam.itaq; dum semper paratur.mors eam inuenire non potuit in paratam.Inter laudes fœmiæ subito mihi pámachius meus exoritur.paulia dormit.ut iste uigilet.præcedit maritum.ut christo famulum derelinquat.hic hæres uxoris.& hæreditatis alii possessores. Certabant uir & fœmina quis in portu abrahæ tabernaculum figeret.& erat hæc inter utrumq; contentio. quis humanitate superaret. Vicit uterq;.& uterq; superatus est.Ambo se uictos & uictores fatẽtur. dum qd̃ alter cupiebat.uterq; perfecit.Iungunt opes.sociant uoluntates ut quod æmulatio dissipatura erat. concordia creſceret.Necdum dictum.iam factum.Emitur hospitium. & ad hospitium turba concurrit. Non est enim labor in iacob. nec dolor in israel. Adducunt maria. quos in gremio suo terra suscipiat. Mittit roma nauigantes.quos nauigaturos littus molle confoueat. Quod Publius semel fecit in insula Mileta

erga unum apostolum. Et ne contradictioni locum tribuam. in una naui. hæc isti & frequenter faciũt. & in plures. nec hoc solũ inopum necessitas sustentat. sed ꝑna in omnibus munificentia aliquid & habẽtibus ꝓuidet. xenodotiũ in portu romano situm totus pariter mundus audiuit. sub una ætate didicit britãnia. qd ægyptus & parthus nouerant uere. Quod scriptum est timentibus dominũ oĩa cooperant in bonũ. in obitu tantæ fœminæ uidimus comprobatũ. Quodam ꝑsagio futuroꝝ ad multos scripserat monachos. ut uenirent. & se graui onere laborantem absoluerẽt. faceretq; sibi de iniquo mãmona amicos. qui eam reciperẽt in æterna tabernacula. uenerunt. amici facti sunt. dormiuit illa. quod uoluit. & deposita tandem sarcina leui or uolauit ad cælum. Quantũ hret uiuentis. Fabiolæ roma miraculum. in mortua demonstrauit. Necdum spũm exhalauerat. necdũ debitam xꝑo reddiderat aĩam. Et iã fama uolãs tanti ꝑnũcia luctus. Totius urbis populũ ad exequias congregabat. Sonabant psalmi. & aurata tecta temploꝝ roboans in sublime quatiebat alleluia. Hic iuuenum chorus. illic senum. qui carmine laudes fœmineas & facta ferant. Non sic Fuluius de gallis. non Papyrius de Samnitibus. nõ Scipio de Numantia. nõ Pompeius de Ponti gentibus triumphauit. Illi corpora uicerant. hæc spiritales nequitias subiugauit. Audeo ꝓcedentium turmas. & cateruati in exeqis eius multitudinem fluctuantem. Nõ plateæ. non porticus. nõ imminẽtia desuper tecta capere poterant ꝓspectantes. Tunc suos in unum populos roma cõspexit. Fauebant sibi omnes in gloria pœnitẽtis. Nec miꝝ si de eius salute hoies exultarẽt. de cuius cõuersione angeli lætabãtur in cælo. Hoc tibi Fabiola ĩgenii mei sene munus. has officioꝝ ĩferias dedi. Laudauimus sæpe uirgines. uiduas ac maritatas. quaꝝ supfuere cãdida uestimẽta. quæ sequunt agnum quocũq; uadit. Fœlix ꝑconium. quod nulla totius uitæ sorde maculat. Pro cul liuor. facessat inuidia. Si pfamilias bonus est. quare oculus noster malus est? Quæ inciderat in latrones. xpi humeris reportata est. Multæ mãsiones sunt apud pfem. Vbi abũdauit peccatum. supabũdauit gra. Cui plus dimittitur. plus amat.

Beati Hieronymi pbyteri ad Marcellã de exitu leæ. cuius sanctam cõuersationẽ describit. & ipsius transitum purpurati consulis. pxime ante defuncti funeri ꝑfert.

Vm hora ferme tertia hodiernæ diei. lxxii. psalmũ. ideſt tertii libri principium legere cœpissemus & docere cogeremur. tituli ipsius partem ad finem secũdi libri. partem ad principium tertii libri ꝓtinere. q; scilicet & defecerũt hymni dauid filii ieſſe finis esset prioris. psalmus uero asaph principium sequentis. & usq; ad eum locum pueniſſemus. in quo iustus loquit. dicebam. si narrabo sic ecce generatõem filioꝝ tuoꝝ ꝓuaricatus sum. quod in latinis codicibus nõ ita habemus exꝑssum. repente nobis nũciatum est. sanctissimã leã exisse de corpore. ibiq; ita te palluisse conspexi. ut fere aut paucæ. aut nulla sit anima. quæ fracto uase testaceo nõ tristis erumpat. Et tu qdem nõ q; futuri ĩcerta esses dolebas. sed q; triste funeri obsequm nõ dedisses. Deniq; in mediis fabulis rursum didicimus reliqas eius iam hostiam fuisse delatas. Quæras quo ptineat illa replicatio? Respõdebo tibi uerbis apostoli. multum ꝓ oẽm modum. Primum q; uniuersoꝝ gaudiis ꝓsequenda sit. quæ calcato diabolo. coronam iam securitatis accepit. secũdo ut eius uita breuiter explicet. tertio ut designatum consulem de suis sæculis detrahentem esse doceamus i tartaro. Et quidem conuersationem Leæ nostræ. qs possit digno eleuare ꝑconio? Ita eam totam ad dominum fuisse conuersam. ut monasterii princeps. mater uirginum fieret. post molliciem uestium sacco membra triuisse. Insõnes oronibus duxisse noctes. & comites suas plus exemplo docuisse q̃ uerbis. Humilitatis fuit tantæ. tãq; subiectæ. ut quondam domina plurimoꝝ. ancilla hois putaret. nisi q; eo xpi magis esset ancilla. dũ domĩa hoium non putat. Inculta uestis. uilis cibus. neglectum caput ita tamen. ut cum oĩa faceret. ostentationem fugeret singuloꝝ. ne reciperet in ꝑsenti sæculo mercedem suam. Nunc igit pro breui labore æterna beatitudine fruit. excipit angeloꝝ choris. abrahæ sinibus consouetur. & cum paupere quondam lazaro diuitem purpuratum. & nõ palmatum consulem. sed atratum stillam digiti minoris cernit inquirere. O regꝝ q̃ta mutatio. Ille quem ante paucos dies dignitatum oĩum culmina ꝑcinebant. qui quasi de subiectis hostibus triumpharet. capitolinas ascendit arces. quem plausu quodam & tripudio populus romanus excepit. ad cuius ĩteritum urbs uniuersa commota est. nũc desolatus est nudus. nõ in lacteo cæli palatio. ut ipsius uxor cõmentatur infœlix. sed in sordentibus tenebris contietur. Hæc uero quam unius cubiculi secreta uallabãt quæ pauper uidebat & tenuis. cuius uita putabat amentia xpm sequit & dicit. Quæcũq; audiuimus ita & uidimus. in ciuitate dei nostri. & reliqua. Quapropter moneo. & flens gemensq; cõtestor. ut dum huius mũdi uiam currimus. non duabus tunicis. ideſt duplici uestiamur fide. non calciamentoꝝ pellibus mortuis uidelicet operibus prægrauemur. non diuitiarum nostrarum onera ad terram ꝑmant. non uirgæ. ideſt potentiæ sæcularis q̃rat auxilium. nõ pariter & xpm uelimus habere & sæculum sed ꝓ breuibus & caducis æterna succedant & cum quotidie secũdum corpus loquor. ꝑmoriamur. in cæteris nõ nos ꝑpetuos æstimemus. ut possimus esse perpetui.

Beati Hieronymi pbyteri ad theodorã uiduã hispanã de morte lucinii. quem ex mũdi erũna gloriat ad pacem requiẽq; transisse.

Vgubri nũcio consternatus super sancti & uenerabilis mihi dormitione lucinii uix breuem epistolam dictare potui. nõ quo eius uicem doleam. quem scio ad meliora transisse. dicente moyse. transiens uidebo uisionem hanc magnam. sed quo torquear desiderio. non meruisse me eius uiri uidere faciem. quem in breui tempore huc esse uentuꝝ credebam. Vegꝝ est illud super necessitate mortis ꝓphetale uaticinium. q; fles diuidat & charissima inter se nomina crudelis & dura dissocĩet. sed habemus consolationem. quia domini uoce iugulat. per quem ad eam dicit. Ero mors tua o mors. ero morsus tuus inferne. Et in consequentibus. Adducet urentem uentũ dominus de deserto ascendẽtem. q siccabit

omnes uenas eius.& deſolabit fontem illius.Exiuit enim uirga de radice ieſſe.& flos de uirgiali fruticæ pul 331
lulauit:qui loqueretur in cantico canticorum.Ego flos campi:& lilium conuallium.Flos noſter mortis interitus:ideoq; & mortuus eſt:ut mors illius morte moreretur.Quod autem de deſerto dicitur adducendus uirginalis uterus demonſtratur:qui abſq; coitu & ſemine uiri deum nobis fudit infantem: qui calore ſpiritus ſancti exiccaret fontes libidinum:& caneret in pſalmo:in terra deſerta & inuia & inaquoſa:ſic in ſancto apparui tibi.Aduerſum mortis ergo duritiam & crudeliſſimam neceſſitatem hoc ſolatio erigimur:q; reuiſuri ſumus eos quos dolemus abſentes.Neq; enim mors:ſed dormitio & ſomnus appellatur. Vnde & beatus apoſtolus paulus uetat de dormientibus contriſtari.ut quos dormire nouimus:ſuſcitari poſſe credamus: & poſt digeſtum ſoporem uigilare cum ſanctis:& cum angelis dicere.Gloria in excelſis deo:& in terra pax hominibus bonæ uoluntatis.In cælo ubi non eſt peccatum:gloria eſt:& perpetua laus:& in deſeſſa p̄conia. In terra autem ubi ſeditio & bella atq; diſcordiæ pax ipræcanda eſt:& pax non in omnibus:ſed in his qui bonæ uoluntatis ſunt:& ſalutationem audiũt apoſtolicam.Gratia uobis & pax a deo patre & domĩo ieſu chriſto multiplicetur:ut in pace ſit locus eius:& habitatio eius in ſyon:ideſt in ſpelunca:in ſublimitate dogmatum atq; uirtutum:in anima credentis:cuius quotidie angelus uidet faciem dei:& reuelato uultu gloriam dei contemplatur. Vnde obſecro te:quam currentem(ut aiunt)impello:ut lucinium tuum deſideres quidẽ ut fratrem:ſed gaudeas regnare cum chriſto.quia raptus eſt:ne malitia immutaret mentem eius. placita enĩ erat deo anima illius:& in breui ſpatio tempora multa compleuit.Nos dolendi magis ſumus:qui quotidie ſtamus in p̄lio:& uitiis peccatorum ſordidamur.Accipimus uulnera:& de ocioſo uerbo reddituri ſumus rationem.Ille iam ſecurus & uictor te conſpicit de excelſo:& fauet laboranti:& iuxta ſe locum p̄parat eodem amore & eadem charitate:q̄ officii oblitus coniugalis:in terra quoq; ſororem te habere cœperat:immo fratrem:quia caſta coniunctio ſexum non habet nuptialem.Etſi adhuc in carne poſiti & renati in chriſto non ſumus græcus & barbarus.ſeruus & liber.maſculus & fœmina.ſed omnes in eo unum ſumus.q̄to magis cũ corruptiuum hoc induerit incorruptionem.& mortale hoc induerit immortalitatem.non nubent. neq; nubentur. ſed erunt ſicut angeli in cælis?Quando dicit nõ nubent:neq; nubentur:ſed erunt ſicut angeli in cælis:non natura & ſubſtantia corporum tollitur:ſed gloriæ magnitudo monſtratur.Neq; enim ſcriptum eſt: erunt angeli:ſed ſicut angeli.ubi ſimilitudo promittitur:ueritas non denegatur.erũt inqt ſicut angeli: ideſt ſimiles angelorum.Ergo homines eſſe non deſinent.inclyti quidem & angelico ſplendore decorati. ſed tamen homines:ut & apoſtolus apoſtolus ſit:& maria maria.& confundant hæreſes:quæ ideo incerta & magna promittunt:ut quæ certa & moderata ſunt auferant.Et quia hæreſeos ſemel fecimus mentionem. q̄ lucinius noſter digna tuba eloquentiæ p̄dicari poteſt?Qui ſpurciſſima per hiſpanias baſilidis hæreſi ſæuiente & inſtar peſtis & morbi totas inter pyrenæum & oceanum uaſtante prouincias fidei eccleſiaſticæ tenuit puritatem:nequaq̄ ſuſcipiens Armazel Barbelon Abraxã Balſamon & ridiculum Leuſeboram: cæteraq; magis portenta q̄ nomina:quæ ad imperitor& & mulierculorum animos concitandos:quaſi de hebraicis fontitibus hauriunt:barbaro ſimplices quoſq; terentes ſono:ut quem non intelligunt plus mirentur.Refert herenæus uir apoſtolicor& temporum: & papiæ auditoris euangeliſtæ ioannis diſcipulus:epiſcopuſq; eccleſiæ lugdunenſis:q; Marcus quidam de Baſilidis Gnoſtici ſtirpe deſcendens primũ ad Gallias uenerit & eas partes per quas Rhodanus & Caronna fluunt:ſua doctrina maculauerit:maximeq; nobiles fœminas.quædam in occulto myſteria repromittens.hoc errore ſeduxerit magicis artibus & ſecreta corpor& uoluptate amorem ſui concilians.Inde pyrenæum tranſiens hiſpanias occuparit.& hoc ſtudii habuerit.ut diuitum domus & in ipſis fœminas maxime ſibi appeteret:quæ ducuntur uariis deſideriis ſemper diſcentes.& nunq̄ ad ſciẽtiam ueritatis peruenientes.Hoc ille ſcripſit ante annos circiter trecentos:& ſcripſit in his libris:quos aduerſus omnes hæreſes doctiſſimo & eloquentiſſimo ſermone compoſuit.Ex quo perpendat prudentia tua: q̄ lucinius noſter laude ſit dignus.qui clauſit aurem:ne audiret iudicium ſanguinis:& omnem ſubſtantiã ſuã diſperſit:& dedit pauperibus.ut iuſticia eius maneret in æternum.nec patriæ ſuæ largitate contentus: miſit hieroſolymã & alexandriam tantum auri:q̄tum multorum poſſit inopiæ ſubuenire.Quod cum multi mirentur:& p̄dicent.ego in illo magis laudabo feruorem & ſtudium ſcripturarum:quo ille deſiderio opuſcula noſtra flagitauit:& miſſis ſex notariis(quia in hac prouincia latini ſermonis ſcriptorũq; penuria eſt) deſcribi fecit quæcũq; ab adoleſcentia uſq; in p̄ſens tempus dictauimus.Non nos honorant:qui paruuli & minimi chriſtianorum hominum ſumus:& ob conſcientiam peccatorum bethleemitici ruris ſaxa ĩcolimus: ſed xp̄m q honorat in ſeruis ſuis:& apoſtolis repromittit dicens.Qui uos recipiunt: me recipiunt:& q me recipiũt:recipiũt eũ:qui miſit me.Itaq; chariſſima filia hanc epiſtolam amoris mei ĩ illum habeto epitaphium: & quicquid poſſe me ſcieris in opere ſpiritali audacter in pera:ut ſciant ſæcula poſt futura eum qui dicit in eſaia.Poſuit me ut ſagittam electam.in pharetra ſua abſcondit me:duos uiros tantis maris atq; terrarum interſe ſpatiis ſeparatos ſuo acumine uulneraſſe:& cum mutuo in carne ſe neſciant:amore ſpiritus copulentur. Subſcriptio.Sanctam te corpore & ſpiritu ſeruet ille ſamaritanus.ideſt ſaluator & cuſtos.de quo in pſalmo ſcribitur.Non dormitabit.neq; dormiet qui cuſtodit iſrael.ut iſrael qui interp̄tatur uigil qui deſcendit ad daniel.ad te quoq; ueniat.& poſſis dicere.ego dormio.& cor meum uigilat.

Beati Hieronymi ad Heuſtochium uirginem epitaphium:ſeu conſolatoria epiſtola de uita.& dormitione admirabilis fœminæ.Sanctæ Paulæ matris eius.cuius generis dignitatem.& poſt uiri obitum. monaſticam cõuerſationem.deſertionem patriæ.profectionem hieroſolime magnis effert p̄coniis. cunctamq; eius peregrinationem per loca ſancta deſcribens.

I cuncta mei corporis membra uerterent in linguas. & omnes artus humana uoce resonarent: nihil dignū sanctæ ac uenerabilis paulæ uirtutibus dicerem. Nobilis genere: sed multo nobilior sanctitate. Potens quondam diuitiis. sed nūc xpi paupertate insignior. Græcorum stirps. soboles scipionū. pauli hæres: cuius uocabulū trahit. Matiæ papyriæ mris africani. uera & germana ꝓgenies. Romæ ꝓtulit bethleē: & auro tecta fulgentia. informis luti uilitate mutauit. Nō meremus q talem amisimus. sed grās agimus quod habuimus: immo habemus. Deo enim uiuūt oīa. & quicquid reuertit ad dominū in familiæ numero computat. q̄q̄ amissio illius cælestis domus habitatio sit. Quæ q̄diu in corpore fuit: peregrinata est a domino. & uoce semp flebili q̄rebatur dicēs. Heu mihi qa peregrinatio mea ꝓlongata ē. habitaui cum habitātibus cedar: multum peregrinata est anima mea. Nec mirꝫ si planxerit se uersari in tenebris (hoc enim cedar interꝓtatur) cum mundus in maligno positus sit. & sicut tenebræ illius ita & lumē eius: luxq; in tenebris luceat: & tenebræ eā non comphenderunt. Vnde & illud crebrius inferebat. Aduena sum & peregrina sicut omnes pres mei. Et itemꝫ. Cupio dissolui & esse cum xpo. Quotiens autem infirmitate corpusculi. quam incredibili abstinentia. & duplicatis contraxerat ieiuniis uexabatur: hoc in ore uoluebat. Subiicio corpus meū & in seruitutem redigo: ne aliis p̄dicans. ipsa reproba inueniar. Et bonum est uinum nō bibere. & carnem nō māducare. Et humilia ui in ieiunio aīam meam. & totum lectū meum uersasti in ifirmitate mea. & uersata sum in miseria: dum mihi configitur spina. Atq; inter doloris aculeos. quos mira patientia sustinebat: quasi aptos sibi cælos aspiceret loqbatur. Quis dabit mihi pēnas sicut colūbæ. & uolabo & requescam? Tector iesum & sanctos angelos eius. ipsumq; ꝓprium angelum. qui custos fuit & comes admirabilis fœminæ. me nihil in grām. nihil more blandiētium loqui. Sed quicquid dicturus sum pro testimonio dicere. & minus eius esse meritis: quā totus orbis canit. Sacerdotes mirātur. uirginum chori desiderant: monachorꝫ & paupervꝫ turbæ deplangunt. Vult lector eius breuiter scire uirtutes? Omnes suos pauperes pauperior ipsa dimisit. Nec mirꝫ de ꝓximis & familiola. quam in utroq; sexu de seruis & ancillis in frēs sororesq; mutauerat ista ꝓferre: cum eustochium uirginem. & deuotam xpo filiam. in cuius consolatione libellus hic cuditur. ꝓcul a nobili genere. sola fide & grā diuitem dereliq̄rit. Carpamus igit narrandi ordinem. Alii altius repetant. & a cunabulis eius. ipisq; (ut ita dicam) crepūdiis matrem blesillam. & rogatum p̄ferant p̄rem. quorꝫ altera scipionū: gracchorūq; ꝓgenies. alter p omnes fere græcias usq; hodie & stēmatibus: & diuitiis. ac nobilitate agamēnonis fertur sāguinem trahere. q dicēnali troiam obsidione deleuit. Nos nihil laudabimus. nisi quod ꝓprium est. & de puriſſimo sanctæ mentis fonte ꝓfertur. q̄q̄ dominus atq; saluator in euangelio doceat apostolos scisciātes quid sibi redditurus sit. quoniam sua ꝓ nomine eius dimiserūt. cētuplum imꝑsentiarꝫ recepturos. & in futuro uitā æternam. Ex quo itelligimus nō laudis esse possidere diuitias. sed pro xpo eas cōtēnere. non tumere ad honores: sed pro xpo eos paruipendere. Vere quod pollicitus est seruis suis & ancillis: saluator reddit in p̄senti. Nam quæ unius urbis cōtempsit gloriam: totius orbis opiniōe celebrat. Quā romæ habitantem nullus extra romā nouerat: latentē in bethleem & barbara & romana terra mirat. Cuius enim gentis hoies ad sancta loca nō ueniunt? Quis aūt in sanctis locis p̄ter paulam quod plus inter hoies miraret. iuenit? Et sicut inter multas gēmas p̄ciosissima gēma micat. & iubar solis paruos igniculos stellarꝫ obruit. & obscurat: ita cūctorꝫ uirtutes & potentias sua humilitate superauit. minimaq; fuit inter oēs. ut oīum maior esset. & q̄to plus se deiiciebat: tāto magis a xpo subleuabat. Latebat. & nō latebat. fugiēdo gloriā. gloriam merebat: quæ uirtutes q̄si umbra sequit. & appetitores sui deserens. appetit contēptores. Sed quid ago narrādi ordinē p̄termittens? Dum i singulis teneor: nō seruo p̄cepta dicēdi. Tali igitur stirpe generata iūctaq; uiro toxotio. q æneæ & iulioꝝ altissimū sanguinē trahit. Vnde etiam filia eius xpi uirgo Eustochiū lulsa nūcupatur. Et ipse Iulius a magno demissum nomē iulo. Et hæc dicimus. nō quo habētibus grādia sint: sed quo cōtēnentibus mirabilia. Sæculi hoies suspiciūt eos. q his pollent priuilegiis. Nos laudamus. q pro saluatore ista despexerint: & mirum in modū quos habētes paruipēdimus. si habere noluerit. p̄dicamus. His inq̄ orta maioribus. & fœcūditate ac pudicitia ꝓbata. primū uiro. deinde ꝓpinqs. & totius urbis testimōio. cum qnq; liberos edidisset. Blesillā sup cuius morte eam romæ cōsolatus sum. Paulinam. quæ sanctū & admirabilem uirꝫ. & ꝓpositi & suarum regꝫ pāmachiū reliquit hæredem. ad quē sup obitu eius paruulū libellū edidimus. Eustochiū. quæ nūc in sanctis locis uirginitatis & ecclesiæ monile p̄ciosum est. Ruffinā. quæ imaturo funere pium matris aīum cōsternauit. & Toxotium. post quē parere desiuit: ut itelligeres eam nō diu seruire uoluisse officio coniugali. sed mariti desiderio. q mares optabat liberos edidisse. Postq̄ uir mortuus est. ita eū planxit. ut ꝓpe ipsa morere. Ita se cōuertit ad domini seruitutē: ut eius mortē uideret optasse. Quid ergo referā amplæ & nobilis domus & quōdam opulētissimæ. omnes pene diuitias in pauperes erogatas? Quid in cūctos clæmētissimū aīum & bonitatē etiā in eos quos nūq̄ uiderat euagātem? Quis inopū moriens nō illius uestimentis obuolutus est? Quis clinicorꝫ nō eius facultatibus sustētatus est? Quos curiosissime tota urbe ꝓquirens dānū putabat: si quisq̄ debilis & esuriens cibo sustentaret alterius. Expoliabat filios. & inter obiurgātes ꝓpinquos. maiorē se eis hæreditatem: xpi misericordiam. dimittere loqbatur. Nec diu potuit excelsi apud sæculū generis & nobilissimæ familiæ uisitationes & frequentiam sustinere. Mœrebat honor suo: & ora laudātium declinare ac fugere festinabat. Cūq; orientis & occidētis epos ob quasdam ecclesiarꝫ dissensiōes romā impiales īræ cōtraxissent: uidit admirabiles uiros. xpiq; pōtifices: paulinū antiochenæ urbis epm. & epiphaniū salamine cypri. quæ nūc cōstantiana dicit̄ur: quorꝫ epiphaniū etiam hospitē habuit. paulinū in alia manentē domo quasi ꝓprium humanitate possedit. Quorꝫ accensa uirtutibus: p momenta p̄riam deserer cogitabat. Non domus. nō liberorꝫ. nō familiæ. nō possessionum. nō alicuius rei. quæ ad sæculum ꝓtinet memor: sola

ſi dici poteſt & ſcomitata ad heremū antonioꝝ atq; paulꝝ ꝓgere geſtiebat. Tandēq; exacta hyeme. aperto mari. redeuntibus ad eccleſias ſuas ep̄is: ipſa uoto cum eis & deſiderio nauigabat. Quid ultra differo? Deſcēdit ad portū fratre. cognatis. affinibus. & quod (his magis eſt) liberis ꝓſequētibus & clæmētiſſimā mrem pietate uincere cupiētibus. Iam carbaſa tendebant: & remoꝝ ductu nauis i altum ꝓtrahebat. Paruus toxotius ſupplices manus tendebat in littore. Ruffina iam nubilis. ut ſuas expectaret nuptias: tacens fletibus obſecrabat. Et tamē illa ſiccos tēdebat ad cælum oculos: ſpietatē in filios pietate in deū ſuperans. Neſciebat ſe matrem: ut xp̄i ſe ꝓbaret ācillā. Torquebant uiſcera: & quaſi a ſuis mēbris diſtraherent. cum dolore pugnabat. In eo cūctis admirabilior: q magnā uinceret pietatem. Inter hoſtium manus & captiuitatis durā neceſſitatē nihil crudelius eſt q̄ parentes a liberis ſepari. Hoc contra iura naturæ plena fides patiebat. imo gaudens animus appetebat. & amorem filioꝝ maiore in deū amore cōtēnens: in ſola euſtochio. quæ & ꝓpoſiti & nauigationis eius comes erat. qeſcebat. Sulcabat iterim nauis mare. & cūctis q cum ea uehebātur littora reſpicientibus. illa auerſos tenebat oculos: ne uideret quod ſine torméto uidere non poterat. Fateor nulla ſic amauit filios. qbus ante q̄ ꝓficiſceret cūcta largita eſt: exhæredās ſe in terra. ut hæreditatem iueniret in cælo. Delata ad inſulas pōtias quas clariſſimæ quōdam fœminaꝝ ſub domitiano pricipe ꝓ confeſſione nominis xp̄i fla uiæ domicillæ nobilitauit exilium. uidēſq; cellulas. in qbus illa lōgum martyrium duxerat ſumptis alis hieroſolymā & ſancta loca uidere cupiebat. Tardi erant uēti: & omnis pigra uelocitas. Inter ſcyllam & carybdī hadriatico ſe credens pelago. quaſi p ſtagnū uenit metoné. Ibiq; refocillato paululū corpuſculo.

Et ſale tabentes artus in littore ponens.
Per maleas: & cytheram: ſparſaſq; p æquor
Cycladas: & crebris freta concita terris.

Poſt rhodum & lyciam. tandem uidit cyprū. ubi ſancti & uenerabilis epiphanii pedibus ꝓuoluta. decem ab eo diebus retēta eſt: nō in refectōem. ut ille arbitrabat. ſed in opus dei. ut rebus ꝓbatū eſt. Nam omnia illius regionis luſtrās monaſteria: ꝓut habeī poterat refrigeria ſumptuū fribus dereliqt: quos amor ſancti uiri de toto illuc orbe conduxerat. Inde breui curſu tranſtretauit ſeleuciam de qua aſcendens antiochiā: ſancti confeſſoris Paulini modicum charitate detenta media hyeme: calente ardore fidei: fœmina nobilis: quæ prius eunuchoꝝ manibus portabat aſello ſedens ꝓfecta eſt. Omitto ſyriæ coeles & phœnicis iter. Neq;. n. odeporicum eius diſpoſui ſcribere: ea tantū loca noiabo quæ ſacris uoluminibus continent. Beryto romana colonia. & antiqua urbe ſidone derelicta. & ſareptæ littore. heliæ eſt ingreſſa turriculam: in qua adorato domio ſaluatore. p arenas tyri. in qbus genua paulus fixit. puenit ad choum quæ nūc ptolemais dicit: & p campos magedo ioſiæ necis conſcios. itrauit terrā philiſtiim. Mirata ruinas dor urbis quondam potētiſſimæ: & uerſa uice ſtratonis turrim ab herode rege iudææ. i honorem cæſaris auguſti cæſaream nūcupatam. in qua cornelii domū xp̄i uidit eccleſiam & philippi ædiculas. & cubicula quatuor uirginū ꝓphetaꝝ. deinde antipatrida ſemirutum oppidū: quod ex patris nomie herodes uocauerat: & lydā uerſam in dioſpolin dorcadis: atq; æneæ reſurrectione ac ſanitate inclytā: Haud ꝓcul ab ea arimathiā uiculum ioſeph. q dominū ſepeliuit: & nobe urbē quondam ſacerdotū. nūc tumulum occiſoꝝ & ioppen fugientis portum ionæ. Et ut aliqd ꝓſtrigam de fabulis poetaꝝ religatæ ad ſaxū andromadæ deſpectatricem. repetitoq; itinere nicopoli. quæ prius emmaus uocabat: apud quam in fractione panis cognitus dominus cleophæ domū in eccleſiam dedicauit. atq; inde ꝓficiſcens aſcendit bethoron iferiorem & ſupiorem urbes a ſalomone conditas. & uaria poſtea tē peſtate deletas belloꝝ: ad dexteram aſpiciens haylon & gabaon. ubi ieſus filius naue cōtra q̄nq; reges dimicans: ſoli imperauit & lunæ: & gabaonitas ſub dolos & inſidias fœderis impetrati. in aquarios lignarioſq; dānauit. In gabaa urbe uſq; ad ſolū diruta paululum ſubſtitit recordata peccati eius: & cōcubinæ in fruſtra diuiſæ. & tribus beniamī. in trecentos uiros ꝓpter paulum apoſtolum reſeruatos. Quid diu moror? Ad leuam mauſoleo helenæ derelicto: quæ adiabenoꝝ regina in fame populum frumēto iuuerat: ingreſſa eſt hieroſolymā urbem trinomiā. iebus. ſalem. hieruſalē. quæ ab helio poſtea hadriano de ruinis & cineribus ciuitatis. in heliam ſuſcitata eſt. Cūq; ꝓcōſul palæſtinæ. qui familiam eius optime nouerat. p̄miſſis apparitoribus iuſſiſſet parari p̄toriū: elegit humilem cellulā. & cūcta loca tanto ardore ac ſtudio circuiuit: ut niſi ad reliqua ſeſtinaret. a primis non poſſet abduci. ꝓſtrataq; ante crucem quaſi pendentem dominū cerneret adorabat. Ingreſſa ſepulchrum reſurrectionis: oſculabatur lapidem. quem ab oſtio ſepulchri amouerat angelus. Et ip̄m corporis locū. i quo dominus iacuerat. quaſi ſitiens deſideratas aquas: fidei ore lambebat. Quid ibi lachrymaꝝ. q̄tum gemituū. quid doloris effuderit. teſtis eſt cuncta hieroſolyma. teſtis eſt ipſe dominus. quem rogabat. Vnde egrediens aſcendit ſyon: quæ in arcē uel ſpelūcam uertitur. Hanc urbem quōdam expugnauit & ædificauit dauid. Vnde de expugnata ſcribitur. Ve tibi ciuitas ariel. ideſt leo dei. & quondam firmiſſima: quam expugnauit dauid. Et de ea quæ ædificata eſt ſcribitur. Fundaméta eius in montibus ſanctis diligit dominus portas ſyon: ſuper omnia tabernacula iacob. Non eas portas quas hodie cernimus in fauillā & cinerem diſſolutas: ſed portas quibus non ꝓualet infernus. & per quas credentiū ad xp̄m ingreditur multitudo. Oſtendebatur illi colūna eccleſiæ porticū ſuſtinens infecta cruore domini ad quam uinctus dicitur & flagellatus. Monſtrabatur locus ubi ſuper centum uiginti credentium animas ſpiritus ſanctus deſcendit: ut iohelis uaticinium compleretur. Deinde pro facultatula ſua pauperibus atq; conſeruis pecunia diſtributa. perrexit bethleem: & in dextera parte itineris ſtetit ad ſepulchrum rachel. in quo beniamin nō ut mater uocauerat moriens benoni hoc eſt filius doloris mei: ſed ut pater ꝓphetauit. in ſpiritu filium dexteræ procreauit. Atq; inde in ſpecum ſaluatoris introiens: poſtq̄ uidit ſacrū uirginis diuerſorium & ſtabulū. in quo agnouit bos poſſeſſorem ſuum. & aſinus p̄ſepe domini ſui. ut illud impleretur. quod in eodem propheta ſcriptū

eſt,beatus qui ſeminat ſuper aquas ubi bos & aſinus calcant:me audiente iurabat cernere ſe oculis fidei infantem pānis inuolutum,uagientem in p̄ſepe dominum,magos adorantes,ſtellam fulgentem deſup, matrē uirginem,nutritiū ſedulum,paſtores nocte uenientes(ut uiderēt uerbum quod factum erat,& iam tūc euāgeliſtæ ioannis principium dedicarent,in principio erat uerbū & uerbum caro factum eſt paruulos interſe ctos:hærodem ſæuientem,ioſeph & maria fugientes in ægyptum,mixtiſq; gaudio lachrymis loquebatur. Salue bethleem,domus panis,ī qua natus eſt ille panis,qui de cælo deſcēdit. Salue effrata regio uberria atq; καρποφορα:cuius ſterilitas deus eſt.De te quondam michæas uaticinatus eſt,Et tu bethleem domus effrata non ne minima es in milibus iudaꝰEx te mihi egredietur,qui ſit princeps in iſrael:& egreſſus eius ab initio a diebus æternitatis.Propterea dabis eos uſq; ad tempus ī quo parturiēs pariet:& reliquiæ fratrum eius conuertentur ad filios iſrael,In te enim natus eſt princeps qui ante lucifer genitus eſt,cuius de patre natiui tas oēm excedit ætatem,& tam diu ī te dauitici generis origo permāſit,donec uirgo pareret,& reliquiæ populi credentis in xp̄m conuerterenꝰ ad filios iſrael & libere p̄dicarent. Vobis oportebat primū loqui uerbū dei,ſed quoniam repuliſtis illud,& indignos uos iudicaſtis æternæ uitæ:ecce conuertimur ad gentes. Dixerat enim dominus,Non ueni niſi ad oues perditas domus iſrael.Et eo tempore iacob ſup eo uerba completa ſunt.Non deficiet princeps ex iuda,& dux de femoribus eius,donec ueniat cui repoſitū eſt:& ipſe erit expectatio gentium.Bene dauid iurabat:bene uota faciebat,dicēs,Si introiero in tabernaculum domus meæ, ſi aſcendero in lectū ſtrati mei,ſi dedero ſōnum oculis meis,& palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis:donec inueniam locum domino,tabernaculum deo iacob.Et ſtatim quid deſideraret expoſuit,atq; oculis,pphetalibus:quem nos ueniſſe iam credimus:ille uentur eſſe cernebat. Ecce audiuimus eum in effrata:inuenimus eum in campis ſiluæ.Zob quippe ſermo hebraicus,ut te docente didici,non mariam mr̄em domini hoc eſt aſtin:ſed ip̄m ideſt aſton ſignificat.Vnde loquitur conſidenter.Introibimus ī tabernaculum eius:adorabimus in loco,ubi ſteterunt pedes eius,Et ego miſera atq; peccatrix digna ſum iudicata depoſtulare p̄ſepe,in quo dominus paruulus uagiit,orare in ſpelūca in qua uirgo puerpera dominū ſudit infantem,Hæc requies mea:quia domini mei p̄ria eſt,Hic habitabo:quoniam ſaluator elegit eam. Parauī lucernam xp̄o meo,Anima mea illi uiuet:& ſemē meum ſeruiet ipſi,Haud pcul inde deſcēdit ad turrem ader:ideſt gregis,iuxta quam iacob pauit greges ſuos,& paſtores nocte uigilantes audire meruerunt,gloria in excelſis deo & ſuper terram pax hominibus bonæ uoluntatis:dūq; ſeruant oues,inuenerunt agnum dei puro & mundiſſimo uellere,quod in ariditate totius terræ cæleſti rore completum eſt ; & cuius ſanguis tullit peccata mundi,& exterminatorem ægypti litus fugauit in poſtibus. Statimq; concito gradu cœpit per uiam ueterem p̄gere,quæ ducit gazam ad potentiam uel diuitias dei:& tacita ſecum uolūere,quomodo eunuchus ethiops gentium populos p̄figurans mutauerit pellē ſuam,& dum uetus relegit inſtrumentum, fontē repperit euangelii,Atq; inde ad dexteram tranſiens a bethſur uenit eſchol:quæ in botrum uertitur, Vnde ī teſtimonium terræ fertiliſſimæ,& in typum eius qui dicit,torcular calcaui ſolus & de gentibus non fuit uir mecū:exploratores botrū miræ magnitudinis portauerunt.Nec poſt longum ſpatium intrauit ſaræ cellulā uidens incunabula iſaac,& ueſtigia q̄rcus abrahā,ſub qua uidit diem xp̄i,& lætatus eſt.Atq; inde conſurgēs aſcendit ebron,hoc eſt cariatharbæ,ideſt oppidū uiroꝝ quatuor abraham iſaac iacob. & adam magni quē ibi conditum iuxta librum ieſu naue hebræi autumant,licet plærique caleph quartum putent:cuius ex lateꝰ memoria demonſtratꝰ,Noluit pargere ad cariathſepher,ideſt uinculum lr̄arum,quia contēnens occidētem lr̄am:reppererat ſpūm uiuificantem.Magiſq; mirabatur ſuperiores & inferiores aquas,quas othonihel filius iephonecenez pro auſtrali terra & arida poſſeſſione ſuſceperat,& quaꝝ ductu ſiccos prioris inſtrumenti agros faciebat irriguos:ut redēptionem uetꝰ peccatoꝝ in aquis baptiſmi reperirent. Altera die orto iam ſole ſtetit in ſupercilio caphar baruchæ ideſt uillæ benedictionis:ad quem locum abrahā dominū proſecutus eſt,Vnde latam deſpiciens ſolitudinem,& terram quondam ſodoma,& gomorræ adamæ & ſeboim:cōtemplata eſt balſami uineas in engaddi,& ſegor uitulam conſternantem:quæ prius balæ uocabatꝰ,& in zoaram ideſt paruulam ſyro ſermone tranſlata eſt,Recordabatꝰ ſpelūcæ loth:& uerſa in lachrymas uirgines ſocias admonebat cauendum eſſe uinū,in quo eſt luxuria:cuius opus moabitæ ſunt & ammōitæ. Diu hæreo in meridie,ubi ſponſa cubantem repperit ſponſum:& ioſeph inebriatus eſt cum fratribus ſuis.Reuertar hie roſolymā,& per theucam,atq; amos,ut rutilantem montis oliueti lucem aſpiciam,de quo ſaluator aſcendit ad p̄em:in quo per annos ſingulos uacca ruffa in holocauſtum domino cremabatꝰ. & cuius cinis expiabat populum iſrael,in quo iuxta ezechielem cherubin de templo trāſmigrantes,eccleſiam domini fundauerūt. Ingreſſa ſepulchꝝ lazari,mariæ & martæ uidit hoſpitiū,& bethfage uillam ſacerdotalium, & maxillaꝝ. & locum in quo pullus laſciuiens gētium domini frena ſuſcepit,apoſtolorūq; ſtratus ueſtibus mollia terga p̄buit ad ſedendū,Rectoq; itinere deſcendebat hierico:cogitans illum de euangelio uulneratum,ac ſacerdotibus & leuitis mentis feritate p̄tereuntibus clæmentiam ſamaritæ ideſt cuſtodis,qui ſemiuiuū ſuo iumento impoſitum,ad ſtabulum eccleſiæ reportauit,& locum adomin quod interp̄tatꝰ ſanguinum: quia multus in eo ſanguis:crebris latronum fundebatꝰ incurſibus.& arbor eſt ſycomoꝝ zachæi,i.bona pniæ opera,quibus cruenta dudum,& noxia rapinis peccata calcabat,excelſumq; dominū de excelſo uirtutum intuebatꝰ,& iuxta uiam cæcoꝝ loca:qui receptis luminibus utriuſq; populi credentis in dominū ſacramenta p̄miſerant. Ingreſſa hierico uidit urbem quam fundauit haiel in abiran primogenito ſuo: & cuius portas poſuit in ſegub nouiſſimo filioꝝ,Intuita eſt caſtra galgalæ,& aceruū p̄putioꝝ,& ſecundæ circunciſiōis myſterium, & duodecim lapides,qui de iordanis illuc tranſlati alueo duodecim apoſtoloꝝ fundamēta firmauerant,& fontem quōdam legis amariſſimū,& ſterilem:quem uerus heliſæus ſua cundiuit ſapiētia,& in dulcorem uber-

tatemq; conuertit. Vix nox transierat: feruētissimo æstu uenit ad iordanem. stetit ī ripa fluminis. & orto sole. solis iusticiæ recordata est quomodo in medio iordanis alueo sicca sacerdotes posuerit uestigia. & ad heliæ & helisæi imperium. stantibus ex utraq; pte aquis. iter unda p̄buerit: pollutasq; diluuio aquas. & totius humani generis interfectione maculatas, suo dominus mandauerit baptismate. Longum est si uelim de ualle achor dicere. idest tumultus atq; turbaꝝ. in qua furtum & auaritia condēnata est. & de bethel domo dei: in qua sup nudam humū. nudus & paup dormiuit iacob. & posito sub caput lapide. qui in zacharia septem oculos hīe describit. & in esaia lapis dicit angularis. Vidit schalam usq; ad cælum tendentem. in qua dominus desup innitebat ascendentibus porrigens manum: & negligentes de sublimi p̄cipitans. Sepulchra quoq; in monte effraim iesu filii naue. & heleazari filii aaron sacerdotis. e regione uenerata est: quorum alter conditus est in tānathsare: a septētrionali parte montis gaas, alter in gabaa filii sui finees: satisq; mirata est. q; distributor possessionum sibi montana & aspa delegisset. Quid narrem silo. In quo altare diruptum. hodieq; monstrat. & raptum sabinaꝝ a romulo. tribus beniamitica p̄cucurrit? Transiuit sichē (non ut plæriq; errantes legunt) sichar. quæ nunc neapolis appellat: & ex latere montis garizim exstructam circa puteum iacob intrauit ecclesiam. sup quo residens dominus: sitiensq; & esuriens samaritanæ fide satiatus est: quæ quinq; mosaicoꝝ uoluminum uiris. sextoq; quem se habere iactabat. errore dosithei derelicto. ueꝝ messiā. & ueꝝ reppit saluatorem. Atq; inde diuertens uidit. xii. p̄triarchaꝝ sepulchra: & sebasten. idest samariam. quæ in honorem augusti ab herode græco sermōe augusta est nomiata. Ibi siti sunt helisæus & abdias, pphetæ: & quo maior inter natos mulieꝝ non fuit ioannes baptista. ubi multis intremuit mirabilibus. Namq; cernebat uariis dæmones rugiē cruciatibus. & ante sepulchra sanctoꝝ ululaē homines more lupoꝝ. uocibus latraē canum. fremeē leonum. sibilare serpentum. mugiē taurorꝝ: alios rotaē caput. & post tergum terram uertice tāgere: suspensisq; pede fœminis. uestes non defluere in faciem. Miserabat oīum. & pro singulis effusis lachrymis xp̄i clementiā dep̄cabat. Et sicut erat inualida. ascendit pedibus montem: in quibus duabus spelūcis p̄secutionis & famis tempoē abdias, ppheta centum, pphetas aluit pane & aqua. Inde cito itinere p̄cucurrit nazareth nutriculam domini. chanaan & capharnaum. signoꝝ eius familiares: lacum tyberiadis nauigante domino sanctificatum. & solitudinem. in qua multa populoꝝ milia paucis saturata sunt pānibus. & de reliquiis uescentium repleti sunt cophini. xii. tribuum israel. Ascendebat montem thabor. in quo transfiguratus ē dominus. Aspiciebat, pcul montes hermon & hermonū: & campos latissimos galilææ: in q̄bus sisara & omnis exercitus eius barach uincente, pstratus est. Torrens cison qui mediam planiciem diuidebat: & oppidum iuxta naim. in quo uiduæ suscitatus est filius monstrabat. Dies me q̄ sermo deficiet: si uoluero cuncta p̄currere. quæ paula uenerabilis fide incredibili puagata est. Transibo ad ægyptum. & iter sochoth. atq; apud fontem sampson. quem de molari maxillæ dente, pduxit: subsistam parump. & arentia ora colluam: ut refocillatus uideam morasti ī sepulchraꝝ quondam micheæ, pphetæ. & nunc ecclesiam. & ex latere derelinq̄ chorreos & Getheos Maresa Idumæam & Lachis. & per arenas mollissimas pgentium uestigia subtrahētes: latāq; heremi uastitatem. Veniam ad ægypti fluuiū sior. q; interp̄tatur turbidus: & quinq; ægypti transeam ciuitates. quæ loquunt lingua chananitida. & terram gessen. & campos taneos. in quibus fecit deus mirabilia & urbē noo. quæ postea uersa est in alexandriam. & oppidū domini nitriam. in quo puriissimo uirtutum nitro sordes lauant quotidie plurimoꝝ. Quod cum uidisset. occurrente sibi sancto & uenerabili episcopo isidoro cōfessore & turbis inumerabilibus monachorum. ex quibus multis sacerdotalis & leuiticus sublimabat gradus. lætabat quidem ad gloriam domini: sed se indignam tāto honore fatebatur. Quid ego narrem Macharios Arsetas Serapionas. & reliqua colūnaꝝ xp̄i nomina? Cuius non intrauit cellulam? Quoꝝ non pedibus aduoluta est? Et p singulos sanctos xp̄m se uidere credebat: & quicquid in illos contulerat in dominum cōtulisse lætabat. Mirus ardor: & uix in fœmina credibilis fortitudo: Oblita sexus & fragilitatis corporeæ: inter tot milia monachoꝝ cum puellis suis habitare cupiebat. Et forsitā cunctis eam suscipientibus impetrasset: nisi maius sanctoꝝ locoꝝ traxisset desiderium. Atq; ,ppter feruentissimos æstus de pelusio maionam nauigatione pueniens: tanta uelocitate reuersa est. ut autem putares. Nec multo post in sancta bethleem mansura ppetuo. angusto p triennium mansit hospitio. donec extrueret cellulas ac monasteria. & diuersoꝝ peregrinoꝝ iuxta uiam conderet & mansiones: in qua maria & ioseph hospitium non inuenerāt. Hucusq; iter eius descriptum sit: quod multis uirginibus & filia peragrauit. Nunc uirtus latius describatur quæ ipsius, pria est. & in qua exponenda deo iudice ac teste, pfiteor me nihil addere. nihil in maius extollere more laudantium: sed ne reꝝ excedat fidem. multa retrahere & ne apud detractores & genuino me semp dente rodētes fingere puter & cornicē esopi alienis coloribus adornare. Quæ prima xp̄ianoꝝ uirtus est. tanta se humilitate deiecit. ut qui eam uidisset. & pro celebritate nominis uidere gestisset: ipsam esse non crederet. sed ancillaꝝ ultimā. Et cum frequentibus choris uirginū cingereē: & ueste. & uoce. & habitu. & incessu minima oīum erat. Nunq̄ post uiri mortem usq; ad diem dormitionis suæ cum ullo comedit uiro: q̄uis eum sanctū & in pontificali sciret culmine constitutum. Balneas nisi periclitans nō adiit. Mollia etiam in grauissima febre lectuli strata non habuit. sed sup durissimā humum stratis ciliciolis quiescebat: si tamen illa quies dicenda est quæ iugibus pene oīonibus dies nocteq; iungebat. illud implens de psalterio. Lauabo p singulas noctes lectum meum. lachrymis meis stratum meū rigabo: in qua fontes crederes lachrymaꝝ. Ita leuia peccata plangebat: ut illam grauissimoꝝ criminū crederes ream. Cūq; a nobis crebrius moneret ut parceret oculis: & eos seruaret euangelicæ lectioni aiebat. Turpanda est facies: quam contra dei p̄ceptum purpurisso & cerussa & stibio sæpe depinxi. Affligendum corpus quod multis uncauit delitiis. Longus risus perpeti compensandus est fletu. Mollia linteamia & serica p̄ciosissima asperitate cilicii cōmutanda. Quæ uiro & sæculo

placui:nunc xp̃o placere desidero.Si inter tales tantasq; uirtutes castitatem in illa uoluero p̃dicare: supfluus uidear.In qua etiam cum sæcularis esset:oium romæ matronarū exemplum fuit.quæ ita se gessit:ut nunq̃ de illa etiam maledicorū auderet quicq̃ fama confingere.Nihil aīo eius clæmentius:nihil erga humiles blādius fuit.Non appetebat potentes:nec tamē supbos & gloriolam q̃rentes fastidio despiciebat. Si pauperem uiderat sustentabat:si diuitem,ad benefaciendum cohortabat.Liberalitas sola excedebat modum.& usuras tribuens.uersuram quoq; sæpe faciebat:ut nulli stipes rogantium denegaret.Fateor errorem meum . cum i largiendo esset ꝓfusior arguebam.illud ꝓferens de apostolo.non ut aliis refrigerium.nobis autem tribulatio.sed ex æqualitate in hoc tempore.ut uestra abundantia sit ad illorū inopiam & hoc de euangelio saluatoris.qui habet duas tunicas det alteram non habenti.&,puidendum esse.ne quod libenter faceret.semp facere non posset.multaq; huiuscemodi.quæ illa mira uerecūdia.& sermone parcissimo dissoluebat.testem īuocans deum se pro illius nomine cuncta facere.& hoc habere uoti:ut mendicans ipsa moreret.ut unū nūmum filiæ non dimitteret.& in funere suo alieno sindone inuolueret.Ad extremū inferebat.Ego si petiero multos inueniam:qui mihi tribuant.Mendicans si a me non acceperit.quæ ei possum etiā de alieno tribuere.& mortuus fuerit:a quo eius anima requireretur?Ego cautior in re familiari esse cupiebam:sed illa ardentiori fide.toto saluatori animo iungebat:& pauperem dominū.paup spiritu seq̃batur:reddens ei quod acceperat.paup pro ipso effecta.Deniq; consecuta est quod optabat:& in grandi ære alieno filiam dereliquit:qđ hucusq; debens:non suis uiribus:sed xp̃i se fidit misericordia redditurā.Solent plæræq; matronarū bucci natoribus suis dona conferre.& in paucos largitate ꝓfusa.manus a cæteris retrahere:quo illa omnino carebat uitio.Ita enim singulis suam pecuniam diuidebat.ut singulis necessarium erat:non ad luxuriam. sed ad necessitatem.Nemo ab ea paupe rū uacuus reuersus est.Quod obtinebat:non diuitiarū magnitudie:sed prudentia dispensandi.illud sæpe replicans.Beati misericordes:quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et sicut aqua extinguit ignem:ita elemosyna extinguit peccatum.Et facite uobis amicos de iniquo mámona: qui uos recipiant in æterna tabernacula.Et date elemosynam:& ecce omnia mūda sunt uobis.Et uerba danielis regem nabuchodonosor monentis:ut elemosynis redimeret peccata sua.Nolebat in his lapidibus pecuniam effundere.quæ cum terra & sæculo transituri sunt:sed in uiuis lapidibus qui uoluuntur super terrā de quibus in apocalypsi ioannis ciuitas magni regis extruitur.quos in sapphirū.& smaragdum.& iaspidem. & cæteras gemmas esse uertendos scriptura cōmemorat. Verū hæc possunt esse coīa cum paucis:& scit diabolus non in sūmo uirtutum culmine posita. Vnde loquitur ad dominum.post amissam iob substantiam. post cuersam domū:post liberos interfectos.Corium ꝓ corio:& omnia quæ habuerit homo dabit pro anima sua.Sed extende manū tuam.& tange ossa eius & carnes:nisi i faciem benedixerit tibi. Scimus plærosq; dedisse elemosynam.sed de ꝓprio corpore nihil dedisse:porrexisse egentibus manū:sed carnis uoluptate superatos.dealbasse ea quæ foris erant.& intus plenos fuisse ossibus mortuorū.At non paula talis. quæ tantæ continentiæ fuit:ut ꝓpe mensuram excederet.& debilitatem corporis nimiis ieiuniis ac labore cōtraheret. Quæ exceptis diebus festis uix oleum in cibo caperet.ut ex hoc uno æstimetur quid de uino & liquamine. & piscibus & lacte.& melle.& ouis & reliquis.quæ gustu suauia sunt.iudicarit:in quibus sumendis quidam se abstinentissimos putant.& si his uentrem ingurgitauerint.tutam pudicitiam suspicant. Semper quidem uirtutes sequitur inuidia:feriuntq; sūmos fulgura montes.Nec mirū si hoc de homibus loquar. cum etiam dominus noster pharisæorū zelo sit crucifixus.& omnes sancti æmulos habuerint:in paradiso quoq; serpēs fuerit:cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarū.Suscitauerat ei dominus adab idumæum.qui eam colaphizaret.ne se extolleret . & quasi quodam stimulo carnis sæpius āmonebat.ne magnitudine uirtutum altius saperet:& aliarū uitiis fœminarū se in excelso crederet constitutam.Ego aiebam liuori esse cedēdum. & dandum insaniæ locum.quod fecisset iacob in fratre suo esau.& dauid in pertinacissimo inimicorū saul: quorū alter mesopotamiā fugerit.alter se allophyllis tradiderit:malens hostibus q̃ inuidis subiacere . At illa respondebat.iuste hæc diceres.si diabolus contra seruos dei & ancillas nō ubiq; pugnaret.& ad omnia loca fugientes non p̃cederet:si non sanctorū locorū amore retinerer.& bethleem meam in alia reperire possem parte terrarū.Cur enim non patientia liuorem superem?Cur non humilitate frangam superbiam. & percutienti maxillam alteram offeram?dicente apostolo paulo. Vincite in bono malum?Nōne apostoli gloriabātur quando pro domino sunt passi cōtumeliam?Nonne ipse saluator humiliauit se.formā serui accipiens.& factus obediens p̃ri usq; ad mortem.& mortem crucis.ut nos sua passione saluaret?Iob nisi certasset & uicisset in ꝓlio:non accepisset coronam iusticiæ.nec audisset a domino.Putas me aliter locutum tibi.q̃ ut appareres iustus?Beati dicuntur in euangelio:qui persecutōem patiuntur ꝓpter iusticiam.Secura sit conscientia q̃ nō ꝓpter peccata patiamur:& afflictio in sæculo materia p̃miorū est.Siquādo ꝓcatior fuisset inimicus . & usq; ad uerborū iurgia ꝓsiliisset:illud psalterii decantabat.Cum consisteret aduersum me peccator obmutui & silui a bonis.Et rursum.Ego aūt quasi surdus nō audiebam:& quasi mutus non aperiēs os suū . Et factus sum sicut homo nō audiens:& non habens in ore suo redargutiones.In tentationibus deuteronomii uerba uoluebat.Tentat uos dominus deus uester:ut sciat si diligatis dominū deum uestrum de toto corde uestro. & de tota aīa uīa.In tribulatōibus & in angustiis esaiæ replicabat eloqa.Qui ablactati estis a lacte.q̃ abstracti ab urbe.tribulatōem sup tribulatōem expectate.spē sup spē.adhuc pusillū,ppter malitiā labiorū.,ppter liguā malignā.Et scripturæ testimoniū i cōsolatōem suā differebat.Ablactatorū esse eorū scilicet q̃ ad uirilē ætatē pueniissent.tribulatōem sup tribulatōem sustinere.ut spem sup spem mererent accipe.sciētes quoniā tribulatio patiētiam opatur. patiētia ꝓbatōem,ꝓbatio spē.spes aūt nō cōfundit.& qđ si is q̃ foris est noster homo corrumpat?ille q̃ itus est inuet?.& impsentiarū mometaneū leue & tribulatiōis nr̃æ æternæ gloriæ

pōdus opatur in nobis:nō aſpiciētibus quæ uidētur.ſed quæ nō uidētur.Quæ enim uidentur.tpalia ſunt:q̄ 334
aūt nō uidētur æterna.Nec lōgum fore tempus.etiam ſi humanæ ipatiētiæ tardū uideaſ:qui dei ſtatim ſeq̄
tur auxilium dicentis.Tēpore opportuno exaudiui te:& ī die ſalutis auxiliatus ſum tui:Nec doloſa labia &
līguas inimicoꝝ eſſe metuendas.cū domīo adiutore lætemur.& īpm debeamus audire monētem.Per patiē
tias ueſtras poſſidebitis aīas ueſtras.Et nō ſunt cōdignæ paſſiōes huius tpis ad futurā gloriā:quæ reuelabiť
in nobis.Et alibi.Vt patiēter agamus in omnibus:quæ accidūt nobis.Patiēs enim uir multus prudētia:qui
aūt puſillanimis eſt.uehemēter īſipiens.In lāgoribus & crebra īfirmitate dicebat.Quādo infirmor:tūc for-
tior ſum.Et hēmus theſaurꝝ iſtum in uaſis fictilibus.donec mortale hoc īduat īmortalitatē:& corruptiuū
hoc ueſtiaſ icorruptiōe.Et iterꝝ.Sicut ſupabūdāt paſſiōes xp̄i ī nobis:ita & p xp̄m abundauit & conſolatio.
Ac deīde Vt ſocii paſſionū eſtis:ſic eritis & cōſolatiōis . In mœroꝝ cantabat.Quare triſtis es aīa mea. & q̄re
cōturbas me?Spera in deo:quoniā adhuc cōfitebor illi ſalutare uultus mei.& deus meus.In piculis loqbaſ.
Qui uult uenīr poſt me:abneget ſemetipſum . & tollat crucē ſuā:& ſequaſ me.Et iterꝝ.Qui uult aīam ſuā
ſaluam facere:pdet eam.Et q̄ pdiderit aīam ſuam ꝓpter me:ſaluā faciet eam.Quādo diſpendia rei familiaris
& euerſio totius p̄imonii nūciabaſ:aiebat.Quid enim ꝓdeſt hoī.ſi totū mūdum lucriſecerit.& aīam ſuam
dāni habuerit?Aut quā dabit homo cōmutatiōem p aīa ſua?Et nudus exiui de uētre mr̄is meæ:nudus & re-
deam.Sicut domīo placuit:ita factū eſt.Sit nomē domini benedictū.Et illud.Nolite diligere mūdū. neq; ea
quæ ſunt in mūdo:quoniam omne quod in mūdo eſt.deſideriū carnis eſt.& cōcupiſcētia oculoꝝ.& ſupbia
uitæ huius.quæ nō ex patre.ſed ex mūdo eſt.Et mūdus trāſiet:& cōcupiſcētia eius.Scio ei ſcriptas īfirmita-
tes grauiſſimas liberoꝝ:& maxie toxotii ſui.quē diligebat plurimū.Cūq; illud uirtute cōpleuiſſet turbata
ſum & nō ſum locuta:in hæc uerba ꝓrupit.Qui amat filiū aut filiā plus q̄ me:nō eſt me dignus.Et orans ad
dominū loq̄batur.Poſſide filios mortificatoꝝ:q pro te quotidie mortificāt corpora ſua. Noui ſuſurronem
quēdam.quod genus hoīum ꝓnitioſiſſimū eſt:q̄ſi beniuolū nunciaſſe.q pro nimio ſeruore uirtutū q̄buſdā
uideretur inſana.& cerebrū ipſius dicerēt cōfouēdum.Cui illa reſpōdit.Theatrū facti ſumus mūdo: & ange
lis & hoībus.Nos ſtulti ꝓpter xp̄m:ſed ſtultū dei ſapientius eſt homībus. Vnde & ſaluator loqtur ad p̄rem.
Tu ſcis īſipientiā meā.Quē in euāgelio.& ꝓpinqui quaſi mētis īpotē ligare cupiebant:& aduerſarii ſugilla-
bant dicētes. Dæmoniū habet & ſamaritanus eſt:& ī belzebub p̄rīcipe dæmonioꝝ eiicit dæmonia.Sed nos
audiamus apoſtolū cohortantē.Hæc eſt gloria noſtra.teſtimoniū conſciæ nr̄æ:quoniam in ſanctitate & ſin
ceritate.& ī gr̄a dei cōuerſati ſumus ī mūdo.Et dominū dicētē ad apoſtolos. lō mūdus odit uos:quoniā nō
eſtis de mūdo.Si.n.eſſetis ḋ mūdo:amaret utiq; mūdus.qḋ ſuū erat. Et ad īpm dominū uerba uertebat. Tu
noſti cordis abſcōdita.& hæc oīa uenerūt ſup nos.& nō ſumus obligati tui.nec iniq; egimus in teſtamentū
tuū.nec auerſū eſt retrorſū cor noſtrū.& ꝓpter te mortificati ſumus tota die. reputati ſumus ut oues occi-
ſiōis.Sed domīus auxiliator meus nō timebo qḋ faciat mihi homo.Legi enī.Fili honora dominū.& cōforta
beris:& extra dominū nullū timueris.His & talibus teſtimoniis.quaſi armatura dei xp̄i:& aduerſus oīa qui
dem uitia:ſed p̄cipue inſtruebat ſe cōtra inuidiam ſæuientē.& patiendo iniurias furorem rabidi pectoris mi
tigabat.Deniq; uſq; ad diem mortis.& huius patiētia.& alioꝝ zelus oībus patuit.Qui ſuū rodit auctorē.&
dum æmulū lædere nititur.in ſemetipſum ꝓprio furore bacchatur.Dicam & de ordine monaſterii:quomo
do ſanctoꝝ continentiam in ſuū uerterit lucrū.Seminabat carnalia:ut meteret ſpiritalia. Dabat terrena : ut
cæleſtia tolleret.Breuia concedebat:ut pro his æterna mutuaret.Poſt uiroꝝ monaſterium.quod uiris tradi
derat gubernādū.plures uirgines ex diuerſis ꝓuinciis cōgregarat.tam nobiles q̄ medii.& infimi generis . in
tres turmas mōaſteriaq; diuiſit:ita dūtaxat.ut in ope.& in cibo ſeparatæ.pſalmis & oīonibus iūgerenť.Poſt
alleluia cantatū quo ſigno uocabātur ad collectam.nulli reſidere licitum erat.ſed prima uel īter primas ue-
niens.cæteraꝝ operiebatur aduētum.pudore & exēplo ad laborem eas ꝓuocans nō terrore.Mane hora ter-
tia.ſexta.nona.ueſpe.noctis medio:p ordinē pſalteriū cantabāt.Nec licebat cuiq̄ ſoroꝝ ignorare pſalmos:&
nō de ſcripturis ſanctis quotidie aliq̄d diſcere.Die tātum dominico ad eccleſiam ꝓcedebāt ex cuius habita-
bant latere:& unūquodq; agmen mr̄em ꝓpriam ſequebaſ.atq; inde pariter reuertentes inſtabāt operi diſtri
cto.& uel ſibi.uel cæteris indumēta faciebāt.Siqua erat nobilis.nō ꝓmittebatur de domo ſua habere comi-
tem:ne ueteꝝ actuū memor.& laſciuientis infantiæ.errorem replicaret antiquū : & crebra confabulatione
renouaret.Vnus oīum habitus Linteamīe ad tergendas ſolū manus utebanť.A uiris rāta ſeparatio.ut a ſpa-
donibus quoq; eas ſeiūgeret.ne ullam daret occaſionē linguæ maledicæ:quæ ſanctos carpere ſolita eſt in ſo
latium delinquendi.Siqua uel tardior ueniebat ad pſalmos & opere pigrior:uariis eam modis aggrediebaſ.
Si erat iracūda:blanditiis.Si patiens correctione:illud apoſtoli imitās.Quid uultis.in uirga ueniam ad uos.
an in ſpiritu lenitatis & manſuetudinis?Excepto uictu.& ueſtitu.nullam habere quid patiebaſ:dicente pau
lo.Habentes uictū & ueſtitū his contenti ſimus.ne cōſuetudine plus habendi p̄beret locum auaritiæ . quæ
nullis expletur opibus:& q̄to amplius habuerit.plus requirit.& neq; copia.neq; inopia minuitur.Iurgantes
inter ſe ſermone leniſſimo fœderabat.Laſciuientem adoleſcentulaꝝ carnem crebris & duplicatis frangebat
ieiuniis:malens eas ſtomachum dolere q̄ mentem.Si uidiſſet aliquam comptiorem contractione frontis &
uultus triſtitia arguebat errantem.dicens munditiam corporis atq; ueſtitus animæ eſſe īmunditiam:& tur-
pe uerbum atq; laſciuum nūq̄ de ore uirgineo proferendum.quibus ſignis libidinoſus animus oſtenditur.
& per exteriorem hominē.interioris hominis uitia demonſtrantur.Quā linguoſam.garrulam. ac ꝓcacem.
rixiſq; perſpexerat delectari.& ſæpius cōmonitam nolle conuerti.inter ultimas & extra conuentum ſoroꝝ
ad fores triclinii orare faciebat.& ſeparatim cibum capere:ut quam obiurgatio non correxerat . emendaret
pudor.Furtum quaſi ſacrilegium deteſtabatur:& qnod inter ſæculi homines.uel leue putatur.uel nihil.hoc

in monasteriis grauissimũ dicebat esse delictum. Quid memorem clæmentiam & sedulitatem in ægrotantes, quas miris obsequiis & ministeriis consouebat? Cũq; aliis languentibus large p̃beret oia. & esum quoq; exhiberet carniũ, si quando ipsa ægrotasset, sibi nõ idulgebat. & in eo inæqualis uidebatur: q̃ in aliis clæmẽtiam in se duritiam cõmutabat. Nulla iuuenũ puellaꝝ, sano & uegeto corpore, tantæ se dederat cõtinẽtiæ: q̃ ipsa fracto & senili, debilitatoq; corpusculo. Fateor in hac re ptinatior fuit: ut sibi non parceret. & nulli cederet admonẽti. Referam quod exptus sum. Mense iulio feruẽtissimis æstibus incidit in ardorem febris. & post desperationem, cum dei misericordia respirasset. & medici psuaderẽt ob refectionẽ corporis uino opus esse tenui & paruo, ne aquam bibens in hydropẽ uerteretur. & ego clam beatum papam epiphanium rogarem, ut eam moneret immo compelleret uinum bibere, illa ut erat prudens & solertis ingenii. statim sensit insidias: & subridens meũ esse quod ille diceret intimauit. Quid plura? Cum beatus pontifex post multa ortamenta exisset foras: q̃renti mihi quid egisset respondit. Tantum, p̃feci: ut seni homini pene persuaserim, ne uinum bibam. Hæc refero, non q̃ inconsideranter & ultra uires sumpta onera, p̃bẽ. monente scriptura. sup te onus ne leuaueris: sed q̃ mentis eius ardorem & desiderium fidelis animæ ex hac quoq; p̃bare uelim p̃ſeuerantia dicentis. Sitiuit in te aĩa mea: q̃ multipliciter tibi & caro mea. Difficile est modum tenere in omnibus. & uere iuxta philosophoꝝ sniam μεσοτησ αρετη κακιᾶ οπερβολη πέλεται: reputatur: quod nos una & breui snia exprimere possumus, ne quid nimis. Quæ in contemptu ciboꝝ tantã habebat pertinaciã. In luctu mitis erat. & suoꝝ mortibus frangebatur, maxime liberoꝝ. Nã & in uiri & filioꝝ dormitione sem per perclitata est. Et cum os stomachũq; signaret. & matris dolorem, crucis niteretur impssione lenire: superabatur affectu. & credulam mentem parentis uiscera consternabant. aĩumq; uincens fragilitate corporis uincebatur. Quam semel langor arripiens longo tempore possidebat: ut & nobis inquietudinem. & sibi discrimina offerret. In quo illa lætabatur: per momenta commemorans. Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Dicat prudens lector pro laudibus me uituperatõem scribere. Testor iesum cui illa seruiuit. & ego seruire cupio, me in utraq; parte nihil fingere, sed quasi xp̃ianum de xp̃iana quæ sunt uera p̃ferre: ideſt historiam scribẽ, nõ panegyricum. & illius uitia alioꝝ esse uirtutes. Vitia loquor secũdũ aĩum meũ & oĩum soroꝝ ac fratrum desiderium: q̃ illam diligimus. & absentem q̃rimus. Cæteꝝ illa impleuit cursum suũ, fideq; seruauit. & nunc fruitur corona iusticiæ: seq; turq; agnum quocũq; uadit. saturaf quæ esuriuit: & læta decantat. Sicut audiuimus, ita & uidimus in ciuitate domini uirtutũ: in ciuitate dei nostri. O beata reꝝ cõmutatio. Fleuit ut semp rideret. Despexit lacus cõtritos: ut fõtem dominũ reperiret. Vestita cilicio est: ut núc albis uestimentis uteref. & diceret. Scidisti saccũ meũ: & induisti me lætitia. Cinerẽ sicut panẽ mã ducabat: & potionem suã cũ fletu miscebat dicẽs. Fuerũt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte: ut in æternum pane angeloꝝ uescereſ. & caneret. Gustate & uidete quoniã suauis est dominus. Et eructauit cor meũ uerbũ bonũ: dico ego opa mea regi. Et esaiæ imo domini p esaiã in se cerneret uerba compleri. Ecce q̃ seruiũt mihi mãducabunt: uos aũt esurietis. Ecce q̃ seruiũt mihi bibent: uos aũt sitietis. Ecce q̃ seruiũt mihi lætabunf: uos aũt cõfũdemini. Ecce q̃ seruiũt mihi exultabũt: uos aũt clamabitis ob dolorem cordis. & p̃pter cõtritionem spũs ululabitis. Dixeram lacus eã fugisse semp contritos: ut fontẽ domini repiret. ut posset lætа cãtare. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquaꝝ: ita desiderat aĩa mea ad te deus. Quãdo ueniã & apparebo ante faciem dei? Tangã ergo breuiter qũo hæreticoꝝ cœnosos deuitauerit lacus: & eos istar habuerit ethnicoꝝ. Quidã ueterator callidus, atq; ut sibi uidebaf doctus & sciolus: me nesciẽte cœpit ei p̃ponere qõnes. & dicere. Quid peccauit infans, ut a dæmone corripiaf? In qua ætate resurrecturi sumus? Si in ipsa qua morimur: ergo nutricibus post resurrectionem opus erit. Sin aliter nequaq̃ erit resurrectio mortuoꝝ: sed trãsformatio in alios. Diuersitas quoq; sexus maris ac fœminæ erit, aut non erit? Si erit sequentur & nuptiæ & concubitus: sed & generatio. Si non erit sublata diuersitate sexus: eadem corpora nõ resurgent. (Aggrauat enim terrena inhabitatio sensum multa cogitantẽ) sed tenua & spiritalia dicente apostolo. Seminaf corpus anima le: resurget corpus spiritale. Ex q̃bus omnibus p̃bare cupiebat. rõnales creaturas ob q̃dam uitia & antiq̃ pecata in corpore esse delapsas. & pro diuersitate & meritis peccatorum tali uel tali conditione generari. ut uel corpoꝝ sanitate gauderent. & parentum diuitiis ac nobilitate, uel in morbidas canes & domus inopum uenientes pœnas pristinoꝝ luerent delictorum: & p̃senti sæculo atq; corporibus quasi carceri clauderentur. Quod cum audisset. & ad me retulisset indicans hoiem mihiq; icubuisset necessitas nequissimæ uiperæ ac mortiferæ bestiæ resistendi (de quibus psalmista cõmemorat dicens. Ne tradas bestiis animas confitentium tibi. Et increpa domine bestias calami. qui scribentes iniquitatem loquũtur contra dominum mẽdaciũ. & eleuant in excelsum os suũ). Conueni hoiem: & oronibus eius, quam decipere nitebatur, breui interrogatione concluſi. utrũ crederet futuram resurrectionem an non. Qui cum se credere respondisset: intuli. Eadem resurgẽt corpora an altera? Cum dixisset eadem: scisciтatus sum. In eodem sexu an in altero? Ad interrogata reticenti. & instar colubri huc atq; illuc transferenti caput ne ferиretur: qa inq̃ taces. ego mihi pro te respondebo. & consequentia inferam. Si nõ resurget mulier ut mulier, neq; masculus ut masculus, non erit resurrectio mortuoꝝ: quia sexus mẽbra habet: mẽbra aũt totum corpus efficiunt. Si aũt sexus & mẽbra non fuerit ubi erit resurrectio mortuoꝝ, quæ sine sexu non constat & mẽbris? Porro si corpoꝝ non fuerit resurrectio nequaq̃ erit resurrectio mortuoꝝ. Sed & illud quod de nuptiis obiicis, si eadem mẽbra fuerit: sequi nuptias a saluatore dissoluitur. Erratis nescientes scripturas: neq; uirtutem dei. In resurrectione enim mortuoꝝ nõ nubent neq; nubentur: sed erunt similes angelorum. Vbi dicitur non nubent neq; nubentur: sexuum diuersitas demonstratur. Nemo enim de lapide & ligno dicit non nubent neq; nubentur, quæ naturam nubendi non habent. sed de his quæ possunt nubere: & gra xp̃i ac uirtute non nubãt. Quod si opposueris quomodo

ergo erimus ſimiles angelorꝫ:cū inter angelos non ſit maſculus & fœmina. breuiter auſculta.Non ſubſtātiā nobis angelorꝫ.ſed conuerſationem & beatitudinem repromittit.quomodo & ioānes baptiſta anteq̄ decol laret angelus appellatus eſt.& omnes ſancti ac uirgines dei.etiā ī iſto ſæculo uitam ī ſe exprimunt angelorꝫ. Quādo enī dicit.Eritis ſimiles angelorꝫ.ſimilitudo ꝓmittit.non natura mutat.Simulq; reſponde. quō illud iterpreteris:qd' thomas domini reſurgentis palpauerit manus: & uiderit lancea latus pforatum.& petrus in littore ſtanté cōſpexerit dominum.& ſauū mellis.ac partē piſcis aſſi comedentē.Qui ſtaba t:pfecto habebat pedes.Qui monſtrauit latus uulneratum:utiq; & uentrē & pectus habuit.ſine quibus non ſūt late ra uentri & pectori cohærentia.Qui locutus eſt lingua:& palato ac dētibus.loquebat.Sicut enī plectrū cordis:ita lingua illidit dētibus.& uocalē reddit ſonū.Cuius palpatæ ſūt manus:conſequēter & brachia habuit.Cū igit oia mēbra habuiſſe dicat.neceſſe eſt ut totū corpus habuerit.qd' cōficit ex mēbris:nō utiq; fœmineū.ſed uirile.ideſt eiuſdem ſexus.ī quo mortuus eſt.Quod ſi obtēderis.ergo & nos poſt reſurrectionē comedemus:& quomodo clauſis ingreſſus eſt ianuis.contra naturam pinguiū.& ſolidorꝫ corporū: audies. Noli ꝓpter cibum reſurrectionis fidē ī calūniā trahere.Nam & archiſynagogi filiæ ſuſcitatæ iuſſit cibū dari:& lazarus q̄triduanus mortuus cū ipſo ſcribit iniſſe cōuiuiū.ne reſurrectio eorꝫ fantaſma putaret. Sin āt clauſis ingreſſus eſt ianuis.& iccirco ſpiritale & ethereū corpus niteris approbare:ergo & ante q̄ pateret. qa cōtra naturā grauiorum corporum ſuper mare ambulauit ſpiritale corpus habuit.Et apoſtolus petrus:qui & ipſe ſup aquas pendulo iceſſit gradu ſpiritale corpus habuiſſe credendus eſt.cum potentia magis & uirtus oſtendit dei.quādo fit aliqd cōtra naturā.Et ut ſcias in ſignorū magnitudie nō naturæ mutationē. ſed dei omnipotentiam demōſtrari.qui ambulabat fide.cœpit īfidelitate mergi niſi eū manus domini ſubleuaſſet dicētis.Modicæ fidei quare dubitaſti?Miror aūt te obdurare frontē:loquente domino. Inſer digitū tuū huc.& tange manus meas.& porige manum tuam & mitte in latus meū:& noli eē icredulus.ſed fidelis. Et alibi.Videte māus meas.& pedes:qa ego ipſe ſū.Palpate & uidete.qa ſpūs carnē & oſſa nō habet.ſicut me uidetis habere.Et cū hoc dixiſſet oſtēdit eis manus & pedes. Vitā audis & carnē.& pedes & manus.& globos mihi ſtoicorꝫ.atq; aeria q̄dā deliramēta confingis?Porro ſi q̄ris.cur infans dæmone corripiat.q peccata nō. habuit.aut in qua ætate reſurrecturi ſumus.cum diuerſa ætate moriamur. ingratus ſuſcipiens. Iudicia dei abyſſus multa.Et o altitudo diuitiarꝫ ſapiæ & ſciæ dei:q̄ īſcrutabilia ſūt iudicia eius & in iueſtigabiles uiæ eius.Quis enī cognouit ſēſum domini.aut quis conſiliarius eius fuit?Etatum aūt diuerſitas non mutat corporum uarietatē.Cū enī corpora quotidie noſtra fluant:& creſcant.aut decreſcāt.ergo tot erimus homines quot quotidie cōmutamur.Aut alius fui cū decē annorꝫ eſſē:alius cū trigīta.alius cum q̄nquagīta.alius cū iam toto cano capite ſum.Igit iuxta eccleſiarum traditiones & apoſtolum paulum.illud eſt riſpondendū q; ī uirꝫ pfectum & in menſuram ætatis plenitudinis xp̄i reſurrecturi ſumus.in qua & adā iudæi conditū autumant & dominū ſaluatorem legimus ſurrexiſſe.& multa alia quæ de utroq; teſtamento in ſuffocatione hæretici ꝓtuli.Ex quo die ita cœpit hominem deteſtari.& omnes qui eiuſdē dogmatis erāt:ut eos uoce publica hoſtes domini ꝓclamaret.Et hoc dixi nō ut breuiter hæreſim confutarē(cui multis uoluminibus reſpōdendū eſt)ſed ut fidē tantæ fœminæ oſtēderē.quæ maluit inimicitias hoīum ſubire ppetuas q̄ dei offenſā amiciciis noxiis ꝓuocare.Dicā ergo.ut cœperā:nihil īgenio eius docilius fuit.Tarda erat ad loquēdū.uelox ad audiēdū:memor illius p̄cepti.Audi iſrael:& tace Scripturas ſanctas tenebat memoriter: & cum amaret hiſtoriā.& illud ueritatis diceret fundamētum .magis ſequebat intelligentiam ſpiritalē:& hoc culmine ædificationē aiæ ꝓtegebat.Deniq; cōpulit me:ut uetus & nouum teſtamentum cū filia me differente plegeret. Quod ꝓpter uerecūdiam negās propter aſſiduitatē & crebras poſtulationes eius p̄ſtiti.ut docerem qd' dicerā.non a me metipō ideſt a p̄ſūptionis peſſimo præceptore.ſed ab illuſtribus eccleſiæ uiris.Sicubi hæſitabam:& neſcire me ingenue confitebar:nequaq̄ mihi uoluit acquieſcere.ſed iugi interrogatione cogebat: ut ex multis ualidiſq; ſniis quæ mihi uideret ꝓbabiliores indicarē.Loquar & aliud:qd' forſitā æmulis uideat incredulum.Hæbream linguam(quam ego ab adoleſcentia multo labore ac ſudore ex parte didici. & infatigabili meditatione non deſero.ne ipſe ab ea deſerar)diſcere uoluit.& conſecuta eſt:ita ut pſalmos hebraice caneret.& ſermonem abſq; ulla latinæ linguæ ꝓprietate reſonaret.Quod qdem uſq; hodie in ſancta filia eius euſtochio cernimus.quæ ita ſemper adhæſit matri.& eius obediuit iperiis. ut nunq̄ abſq; ea cubaret.nunq̄ procederet.nunq̄ cibum caperet.ne unum quidē nummū haberet prātis ſuæ:ſed & p̄rnā & mr̄nā ſubſtantiolam a matre diſtribui pauperibus lætaret.& pietatem in parentem hæreditatem maximam & diuitias crederet.Non debeo ſilentio præterire. q̄to exultauit gaudio . q; paulam neptem ſuam leta & toxotio genitam.immo uoto & futuræ uirginitatis repromiſſione conceptam audierat in cunis & crepitaculis balbutiente lingua alleluia cantaret:auiæq; & amittæ nomina dimidiatis uerbis frāgere.In hoc ſolo patriæ deſiderium habuit. ut filium.nurum . neptem renunciaſſe ſæculo.& chriſto ſeruire cognoſceret.quod ipetrauit ex pte.Nam neptis xp̄i flāmeo reſeruat. Nutus æternæ ſe tradēs pudicitiæ.ſocrus opa fide & elemoſynis ſeq̄t:& romæ conat exprimer.qd' hieroſolymis illa cōpleuit.Quid agimus aīa?Cur ad mortē eius uenire formidas?lādudū ꝓlixior liber reddit.dū timemus ad ultia puēire:q̄ſi tacētibus nobis.& ī laudibus illius occupatis differri poſſit occubitus .Hucuſq; ꝓſperis nauigauimus uētis:& criſpātia maris æquora labēs carina ſulcauit. Nūc ī ſcopulos icurrit oro.& tumētibus fluctuū mōtibus p̄ſens utriuſq; mōſtri ītētat naufragiū:ita ut cogamur dicere.Præceptor ſaluos nos fac:pimus.Et illud.Exurge.ut quid obdormis domine? Quis.n.poſſit ſiccis oculis paulā narrā morientē?Incidit in grauiſſimā ualitudinē;imo qd' optabat iuenit ut nos deſereret:& plēſus domio rūgeret.In quo laguor euſtochii filiæ ꝓbata ſemp ī mre pietas:& magis ab oībus cōprobata eſt.Ipſa aſſidere lectulo. flabellū tenere.ſuſtentat caput.puluillum ſuppōere.fricare pedes.

manus.ſtomachūq; confouere.mollia ſtrata cōponere.aquā calidā tēperare.mappulam apponere.oīum ancillarꝫ p̄uenire officia.& qcquid alia feciſſet.de ſua mercede putare ſubtractū.Quibus illa p̄cibus. qbus lamentis & gemitu inter iacentem matrem & ſpecum domini diſcurrebat:ne priuaret tanto contubernio.ne illa abſente uiueret.ut eodem feretro portaret.Sed o mortalium fragilitas.& caduca natura.& niſi xp̄i fides nos extollat ad cælum.& æternitas aiæ ꝓmittat:cū beſtiis ac iumentis corpoꝫ eſſet una conditio.Idē concubitus iuſto & ipio.bono & malo.mundo ac imundo.ſacrificanti & nō ſacrificāti.ſicut bonus. ita & q pec cat.ſicut q iurat.ita & is qui iuramenta metuit ſimiliter & homines & iumenta in fauillam & cinerem diſſoluunt. Quid diu differo:& dolorem meum in aliis imorando facio longiorem? Sentiebat prudentiſſima fœminarum adeſſe mortem.& frigente alia parte corporis.atq; mēbrorum.ſolum aiæ tempore in ſancto & ſacro pectore palpitare.& nihilominus quaſi ad ſuos pgeret.alienoſq; deſpiceret.illos uerſiculos ſuſurrabat.Domine dilexi decorem domus tuæ.& locum hitationis gloriæ tuæ.Et quā dilecta tabernacula tua domine uirtutum.concupiſcit & deficit aia mea in atria domini.Et elegi abiecta eſſe in domo dei mei. magis q̄ hitare i tabernaculis peccatoꝝ.Cūq; a me iterrogaret cur taceret.cur nollet reſpondere.an doleret ali qd:græco ſermone reſpondit.nihil ſe habere moleſtiæ.ſed oīa quieta & tráquilla reſpicere.Poſt hæc obmutuit.& clauſis oculis q̄ſi mortalia deſpiceret.uſq; ad expirationē aiæ eoſdem repetebat uerſiculos.ut uix aure appoſita.quod dicebat audire poſſemus:digitūq; ad os tenens.crucis ſignum pīgebat i labiis. Defecerat ſpūs.& anhelabat in mortem:aiaq; erūpere geſtiens ipm ſtridorē.quo mortalium uita finit.i laudes domini conuertebat.Aderāt hieroſolymoꝝ & aliaꝝ urbium ep̄i.& ſacerdotum iferioris gradus: ac leuitarū innumerabilis multitudo.Oē monaſterium uirginū & monachoꝝ chori repleuerant.Staticq; ut audiuit ſponſum uocantē. ſurge ueni ꝓxima mea.ſpecioſa mea.columba mea.quoniam ecce hyems tranſiit.pluuia abiit.ſibi læta reſpondit.Flores uiſi ſunt i terra.tp̄s ſectionis aduenit.& credo uidere bona domini in terra uiuentium.Exhinc non ululatus.non planctus.ut iter ſæculi hoſes fieri ſolet.ſed pſalmoꝝ liguis diuerſis exa mia cōcrepabāt.tranſlataq; eporum manibus & ceruicem feretro ſubiicientibus.cum alii pontifices lāpadas cæreoſq; preferrēt.alii choros pſallentium ducerent.i media eccleſia.i ſpelunca ſaluatoris eſt poſita. Tota ad funus eius palæſtinarum urbium turba cōuenit.Quē monachoꝝ latentium i heremo cellula ſua tenuit?Quā uirginū cubiculoꝝ ſecreta tenuerunt?Sacrilegium putabat.qui non tali fœmiæ ultimum reddi diſſet officium. Viduæ & paupes i exēplū dorcadis ueſtes ab ea p̄bitas oſtēdebant. Oīs inopum multitudo matrem & nutritiā ſe pdidiſſe clamabant.Quodq; miꝝ ſit.nihil pallor mutauerat facie.ſed ita dignitas q̄dam & grauitas ora cōpleuerat:ut eam putares non mortuā.ſed dormientē. Græco.latino. ſyroq; ſermone pſalmi i ordine pſonabant.non ſolum triduo.& donec ſubter eccleſiam:& iuxta ſpecum domini conderet. ſed per omnem hebdomadā cunctis qui uenerant.funus ſuū.& ꝓprias credētibus lachrymas. Venerabilis uirgo filia eius euſtochium.quaſi ablactata ſup mr̄em ſuā abſtrahi a parente nō poterat. deoſculari oculos. hærere uultui.totum corpus amplexari.& ſe cū matre uelle ſepeliri. Teſtis eſt ieſus.ne unum qdē nummū ab ea filiæ derelictū.ſed ut ante iam dixi.derelictū magnum æs elienū.& qd' his difficilius eſt.fratrum & ſororū imenſā multitudinē.quos ſuſtentare arduum.& abiicere ipiū eſt.Quid hac uirtute mirabilius. fœminā nobiliſſimæ familiæ.magnis quondā opibus.tanta fide omnia dilargitā.ut ad egeſtatē pene ultimā puenirēt?lactent alii pecunias.& in corbonā dei æra cōgeſta.funabuliſq; aureis dona pendentia.Nemo plus dedit pauperibus.q̄ quæ ſibi nihil dereliqt.Nūc illa diuitiis fruit.& his bonis quæ nec oculus uidit.nec auris audiuit.nec i cor hoīs aſcēderunt.Nr̄am uicem dolebimus.& iuidere potius gloriæ eius uidebimur. ſi uoluerimus diutius flere regnantem.Secura eſto euſtochium.magna hæreditate ditata es.Pars tua dominus. & quo magis gaudeas.mater tua longo martyrio coronata eſt.Non ſolū effuſio ſāguis i confeſſione reputatur.ſed deuotæ quoq; mētis ſeruitus quotidianū martyriū eſt.Illa coronā de roſis & uiolis texit.iſta de liliis.Vnde & i cantico ſcribit canticorum.Fratruelis meus candidus & rubicūdus: & in pace & in bello eadē p̄mia uincentibus tribuens.Mr̄ inq̄ tua audiuit cū abraham.exi de terra tua.& de cognatione tua.& ueni i terrā quā oſtendam tibi.Et per hieremiam dominum p̄cipientem.Fugite de terra babylonis.& ſaluate animas uras.Et uſq; ad diē mortis ſuæ nō ē reuerſa i chaldeā nec ollas ægypti.& uirulentias carniū deſiderauit.ſed choris comitata uirgineis ciuis eſt ſaluatoris effecta.& de paruula bethleē cæleſtia regna cōſcēdēs dicit ad ueram noemi.Populus tuus.populus meus.& deus tuus.deus meus. Hunc tibi librum ad duas lucubratiūculas.eodē quē tu ſuſtines dolore dictaui.Nā quotienſcūq; ſtilū figere uolui.& opus exarare ꝓmiſiū. totiēs obriguerunt digiti.cecidit manus.ſenſus eláguit. Vnde & iculta oro.uotū ſcribētis.abſq; ulla elegantia.& uerborum lepore teſtat. Vale o paula.& culturis tui ultimam ſenectutem oronibus iuua.Fides & oro tua xp̄o te ſociāt.Præſens facilius quod poſtulas ipetrabis.Exegi monumentum ære perēnius.qd' nulla deſtruere poſſit uetuſtas.Incidi eulogium ſepulchro tuo.qd' huic uolumini ſubditi.ut quocūq; noſter ſermo puenerit.te laudatam.te in bethleē conditā lector agnoſcat.

Titulus ſepulchri.

Scipio quam genuit:pauli fudere parentes.
Gracchorum ſoboles:agamēnonis inclyta proles
Hoc iacet in tumulo(paulam dixere priores)
Euſtochii genitrix.romani prima ſenatus
Pauperiem chriſti & bethleemitica rura ſecuta
In foribus ſpeluncæ.
Reſpicis anguſtum:præciſa rupe ſepulchrum.

Hoſpitium paulæ eſt.cæleſtia regna tenentis.
Fratrem.cognatos.romam.patriamq; relinquens.
Diuitias.ſobolem.bethleemiti conditur antro.
Hic præſepe tuum chriſte. atq; hic myſtica magi
Munera portantes.homini q; deoq; dedere.

Dormiuit ſancta & beata Paula ſeptimo calendas februarii tertia ſabbati.poſt ſolis occu bitū.Sepulta eſt qn to calen.earūdem Honorio Auguſto & areſtino conſulibus.Vixit in ſancto ꝓpoſito Romæ annos quinq; Bethleem annos uiginti. Omne uitæ tempus impleuit annis quinquaginta ſex.menſibus octo. diebus uiginti & uno.

Incipiunt capitula de uita ſancti Hilarionis.

IN prologo materiæ magnitudo ad laudem geſtoꝝ præſcribitur. Cap.i.
De Ortu beati uiri ſituq; genitalis loci & prima indole mirandoꝝ. Cap.ii.
Qualiter ſancto antonio iunctus habitum mutauerit.ꝑſpectoq; eius uitæ tenore ad patriam rediens diſpar tita oi ſubſtantia ilico ad heremum cōuolauerit. Cap.iii.
De Admirabili abſtinentiæ eius principio. Cap.iiii.
De Primis aduerſus eum dæmonum ludibriis. Cap.v.
De Variis diaboli præſtigiis eo orante oſtenſis. Cap.vi.
De Breuiſſima habitationis eius cellula. Cap.vii.
De Totius uitæ eius abſtinentia ſtupenda. Cap.viii.
De Latronibus ad terrendū eum uenientibus. Cap.ix.
De Muliere eleutheropolitana quæ prima illum pro ſterilitate ſua iterceſſit. Cap.x.
De Ariſtenete helpidii præfecti coniuge pro tribus filiis infirmātibus deprecante. Cap.xi.
De muliere cæca uirtute eius illuminata. Cap.xii.
De Auriga gazenſi & merſica & iuuene a dæmonio liberatis. Cap.xiii.
De Orione a peſſimo dæmone liberato. Cap.xiiii.
De gazano a paralyſi ſubleuato. Cap.xv.
De Italico circenſes equos nutriente. Cap.xvi.
De Virgine dei quam iuuenis adamauerat.& diſſoluto maleficio. Cap.xvii.
De Candidato conſtantii imperatoris a dæmone ſaluato. Cap.xviii.
De Bactro camelo enormis magnitudinis a dæmone pleno. Cap.xix.
De Honore illi a ſancto antonio delato. Cap.xx.
De Studio ipſius.qui erga oium curam ſollicitus erat. Cap.xxi.
De Auari fratris deminutione.& largi iterum augmentatione. Cap.xxii.
De Virentis faſce ciceris.in cuius fetorem fratris qui miſerat auaritiam deteſtatus eſt. Cap.xxiii.
De Fletu uiri dei q ſe mirabiliter lamētabat.& beati antonii nūciaro deceſſu. Cap.xxiiii.
Quō ob frequētātiū multitudiné monaſterii locū deſerés ad ſolitudines cōuolauit. Cap.xv.
Deſcriptio habitationis beati antonii.& de miraculo in eius ortu facto. Cep.xxvi.
De Pluuiis præcibus beati hilarionis ipetratis.& multitudine ſerpentū depulſa. Cap.xxvii.
Quod inde etiam honores fugiens deceſſit.& de præuiſo aduentu gazenſium. Cap.xxviii.
De Hadriano eius diſcipulo.& cōtumacia eius iuſte punita. Cap.xxix.
De Hauderii filio a dæmone curato dum nauigaret ſiciliam. Cap.xxx.
Quō ad mediterranea loca fugerit ſub penuria & ſcutario quodā a dæmone liberato. Cap.xxxi.
De Quodā a morbo intercutis curato.& heſitio diſcipulo ipſum quærente. Cap.xxxii.
De Dracone magnitudinis miræ apud epidaurū dalmatiæ oppidū igne crematū. Cap.xxxiii.
De Impetu maris ab eo compreſſo. Cap.xxxiiii.
De piratis quos dum fugaret obuios habuit. Cap.xxxv.
De Immundis ſpiritibus hincinde cum inter cicladas nauigaret cōclamantibus. Cap.xxxvi.
De Hortulo cypri.ubi quinq; annis ante obitū hitauit.& paralytico ibidē curato. Cap.xxxvii.
De Teſtamento breui.quod ipſe manu propria ſcripſit heſitio. Cap.xxxviii.
De Vltimis ipſis ad aiam ſermonibus & ſepultura eius. Cap.xxxix.
De Heſitio qui corpus eius cum maximo diſcrimine furatus eſt. Cap.xxxx.
De Conſtantia deuota muliere.quæ corpus eius furatum audiens expirauit. Cep.xxxxi.

Prologus in uitam ſancti Hilarionis a ſancto Hieronymo fœliciſſime editā. Cap.i.

SCripturus uitā beati Hilarionis.habitatorem eius inuoco ſpiritum ſanctum. ut qui illi uirtutes largitus eſt.mihi ad narrandas eas ſermonem tribuat.ut facta dictis exæquentur. Eorum enim qui fecere uirtutes.ut ait criſpus.tanta habetur auctoritas.quantum eam uerbis potuere extollere preclara ingenia.Alexander magnus macedo.quem uel arietem uel pardum uel hircum capra rū daniel uocat.dū ad achillis tumulū pueniſſet.fœlicé te ait iuuenis. q magno frueris ꝓcone meritorum. Homero uidelicet ſignificās.Porro mihi tanti ac talis uiri conuerſatio uitaq; dicēda ē.ut homerus quoq; ſi adeſſet uel iuideret materiæ.uel ſuccumberet.Quanq; enim ſcūs epiphanius Salamiæ Cypri epūs.q cū Hilarione plurimū uerſatus eſt.laudem eius breui epiſtola ſcripſerit.quæ uulgo legit.tamē aliud eſt locis communibus laudare defunctum.aliud defuncti ꝓprias narrare uirtutes. Vnde & nos fauore magis illius q̄ in-

iuria cœptum ab eo opus aggrediẽtes.maledicoꝝ uoces conténimus.qui olim detrahentes paulo meo.nũc forte detrahent & Hilarioni.illum ſolitudinis calumniati.huic obiiciantes frequentiam.ut qui ſemper latu it non fuiſſe.q a multis uiſus eſt.uilis æſtimeť.Fecere hoc & maiores eoꝝ quondã phariſæi.qbus nec ioannis heremus ac ieiuniũ.nec domini ſaluatoris turbæ.cibi.potuſq; placuerũt.Verũ deſtinato operi imponã manũ.& ſcylleos canes obturata aure tranſibo.

De natiuitate & uita beatiſſimi hilarionis heremitæ ſanctiſſimi. Cap.ii.

Ilarion ortus uico Thabatha.qui circiter quinq; milia a gaza urbe palæſtinæ ad auſtrũ ſitus eſt. cum haberet parentes idolis deditos.roſa(ut dicit)de ſpinis floruit.A quibus miſſus alexandriã grammatico traditus eſt.Ibiq; quantum patiebať illa ætas magna ĩgenii & morum documenta p̃buit.in b eui carus omnibus & loquendi arte gnarus.Quodq; his maius eſt omnibus. credés ĩ dominum ieſum.non cyrci furoribus.non arenæ ſanguine.non theatri luxuria delectabať.ſed tota illi uolũ tas ĩ eccleſiæ erat congregatione. Cap.iii.

Vdiẽs autẽ tũc celebre nomẽ antonii qđ p̃ oẽs ægypti populos ferebať incẽſus. uiſẽdi eius ſtudio perrexit ad heremũ.& ſtati.ut eũ uidit.mutato priſtio habitu duobus fere mẽſibus iuxta eũ máſit.cõtẽplás ordiné uitæ eius.morũq; grauitatẽ.q̃ creber in oſone.q̃ humilis ĩ ſuſcipiẽdis fratribus.ſeuerus in corripiendis.alacèr ĩ exhortãdis eſſet & ut continẽtiã cibiq; eius aſpitaté nulla unq̃ ĩfirmitas frágeret.Porro frequentiá eoꝝ.q ad eũ ob uarias paſſiones.aut ĩpetus dæmonũ cõcurrebát. ultra nõ ſerés.nec cõgruũ eé dicens.pati ĩ heremo populos ciuitatũ. Sicq; ſibi magis icipiendũ eſſe. ut cœpiſſet ãtonius.illũ quaſi uiꝝ forté uictoriæ arma accipe.ſe necdũ mil taŕ cœpiſſe.reuerſus é cũ qbuſdã monachis ad patriá.& parentibus iá defunctis.ptem ſubſtantiæ fratribus.ptem paupibus largitus eſt.nihil ſibi oío ſeruás.timés illud de actibus apoſtoloꝝ ananiæ & ſaphyræ uel exẽplũ uel ſuppliciũ.maximeq; domini cæ ſentẽtiæ memor dicẽtis.Qui nõ renũciauerit oĩbus quæ habet.nõ põt meus eſſe diſcipulus.Erat autem annoꝝ.xv.ſic nudus & armatus ĩ xp̃o.ſolitudiné quæ ĩ ſeptimo miliario a Maiouia gazæ emporio p̃ littus eũtibus ægyptũ ad læuá flectiť.igreſſus é.Cũq; eẽnt cruẽta latrociniis loca & p̃pinqui amiciq; eius iminẽs piculũ denũciarẽt.cõtẽpſit morté.ut mortẽ euaderet.Mirabanť oẽs animũ.mirabanť ætatẽ.niſi q̃ flama q̃dã pectoris & ſcintilla fidei ĩ oculis relucebát. Lene s erant genæ.delicatũ corpus & tenue.& ad omnẽ iniuriam ĩpatiés.qđ leui uel frigore uel æſtu poſſet affligi. Cap.iiii.

Giť ſacco tantũ mẽbra coopertus.& pelliceũ habẽs ependiten.qué illi beatus antonius p̃ficiſcẽti dederat.ſagumq; ruſticũ inter mare & paludes uaſta & terribili ſolitudine fruebať.quindecim tãtũ caricas poſt ſolis occaſũ comedés.Et qa regio latrociniis ĩfamis erat.nunq̃ in eodé loco máſitás. Quid faceret diabolus?Quo ſe uerteret?Qui gloriabať ante dicens.in cælũ aſcendam. ſuper ſydera cæli ponam thronum meũ & ero ſimilis altiſſimo.cernebat ſe uinci a puero.& prius ab eo calcatum fuiſſe.quam p̃ ætatem peccare potuiſſet.Titillabat itaq; ſenſus eius & pubeſcendi corpori. ſolita uoluptatũ incẽdia ſuggerebat.Cogebať tyrunculus xp̃i cogitare.qđ neſciebat.& eius rei aío põpã uoluere.cuius expimẽta non nouerat.Iratus itaq; ſibi.& pectus pugnis uerberans.quaſi cogitationes ceſſione manus poſſet excludere.ego te ĩquit aſelle faciá ut nõ calcitres.nec te hordeo alam.ſed paleis.fame te cõficiã & ſiti.grauí onerabo põdere.p̃ æſtus ĩdagabo & frigora.ut cibũ potius q̃ laſciuiá cogites.Herbaꝝ ergo ſucco & paucis caricis.poſt triduũ uel quatriduum deficienté animá ſuſtentabat orans frequenter . & pſallens . & raſtro humũ fodiés.ut ieiuniorum laborem labor opis duplicaret.ſimulq; ſiſcellas iũco texés.æmulabať ægyptiorũ monachoꝝ diſciplinã.& apoſtoli ſententiam dicẽtis.Qui autẽ nõ opatur.non manducet. Sic attẽuatus. & ĩ tantũ exeſo corpore.ut oſſibus uix hæreret. Cap.v.

Vadá nocte cœpit ĩfãtũ audire uagitus.balatus pecoꝝ.mugitus boũ.pláctus q̃ſi mulieꝝ. leonũ rugitus.murmur exercitus.& rurſus uariaꝝ portẽta uocũ.ut ante ſonitu q̃ aſpectu territus cederet.Intellexit dæmonũ ludibria.& p̃uolutus genibus xp̃i.crucé ſignauit ĩ fronte.taliq; armatus caſſide.& lorica fidei circũdatus iacẽs fortius pĺibať.quodãmõ uidere deſiderás quos horrebat audiť.& ſollicitis oculis huc illucq; circũſpiciés.Cũ ĩteri ex ĩprouiſo.ſplẽdẽte luna. cernit rhedá feruẽtibus eqs ſup ſe irrueť.Cũq; ĩclamaſſet ieſũ.áre oculos eius repẽtio terræ hiatu põpa oís abſorpta é. Tunc ille ait Equũ & aſcẽſorẽ p̃iecit ĩ maŕ.Et hi ĩ curribus.& hi ĩ eqs.nos ãt ĩ noíe dei nr̃i magnificabimur. Cap.vi.

Vltæ ſũt tẽtatiões eius.& die noctuq; uariæ dæmonũ iſidiæ.q̃s ſi oẽs narrare uelim modum excedã uolumís.Quotiés illi nudæ mulieres cubáti.quotiés eſuriẽti largiſſimæ apparuere dapes? Interdum oráté lupus ullulás.& uulpecula gãniés trãſiliuit.pſallẽticq; gladiatoꝝ pugna ſpectaculũ p̃buit.& unus q̃ſi interfectus & ante pedes eius corruẽs.ſepulturã rogauit.Orabat ſemel fixo ĩ terrã capite.& ut natura fert hominũ abducta ab oſone mens neſcio qd aliud cogitabat.Inſiliit dorſo eius feſtius gladiator & latera calcibus.ceruicé flagello uerberás.Eia inqt cur dormitas?Cachinaſq; deſup.ſi defeciſſet.an hordeũ uellet accipe ſciſcitabať. Cap.vii.

Igitur a ſextodecimo uſq; ad uiceſimum ſuæ ætatis annum æſtus & pluuias breui tuguriunculo declinauit . quod iunco & carice texerat.Extructa deinceps breui cellula.quæ uſq; hodie p̃manet.latitudine pedum quatuor.altitudine pedum quinq;.hoc eſt ſtatura ſua humiliore porro longitudine paulo ampliore . q̃ eius corpuſculum patiebatur. ut ſepulchrum potius q̃ domum crederes . Capillum ſemel in anno die paſchæ totondit . Super nudam humum ſtratumq; iuncum . uſq; ad mortem cubitauit. Saccum quoq; ſemel fuerat indutus nunq̃ . lauans & ſuperfluum eſſe dicens . mundicias in cilicio quærere . Nec mutauit alteram tunicam . niſi cum prior penitus ſciſſa eſſet.

Scripturas quoq; sanctas memoriter tenēs.post orationes & psalmos quasi deo p̄sente recitabat.& quia lon gum est p diuersa tpa carptī ascensum eius edicere.cōprehendā breuiter.ante lectoris oculos uitam eius pariter exponens.& deiceps ad narrandi ordinem regrediar. Cap.viii.

Iceſimoprimo anno usq; ad uicesimu mseptimum.tribus annis dimidium lentis sextarium madefactum aqua frigida comedit.& aliis tribus panem aridum cum sale & aqua.Porro a uicesimo septimo usq; ad tricesimum herbis agrestibus.& uirgultorꝫ quorūdā radicibus crudis sustēratus est.A tricesimo autem primo usq; ad tricesimumquintum sex uncias hordeacei panis & coctum modice holus.absq; oleo in cibo habuit.Sentiens autem caligare oculos suos.& totum corpus in petigine. & pumicea quadā scabredine contrahi.ad superiorem uictum adiecit oleum & usq; ad sexagesimūtertium uitæ suæ annum hoc cōtinentiæ cucurrit gradu.nihil extrisecus aut pomorꝫ.aut leguminibus.aut cuiuslibet rei gustās.Inde cū se uideret corpore defatigatum.& ꝓpiquā putaret īmineꝝ morte.a sexagesimoquarto anno usq; ad octogesimū pane abstinuit.icredibili seruoꝝ mētis.ut eo tpe q̄si nouus accederet ad seruitutē domini.quo cæteri solēt remissius uiueꝝ.Fiebāt autem ei de farina & cōminuto holeꝝ sorbitiūculæ.cibo & potu uix quinq; uncias appēdētibus.sicq; cōplēs ordinē uitæ.nunq̄ ante solis occasū.nec in diebus festis.nec ī grauissima ualitudine soluit ieiuniū.Sed iā tēpus ē ut ad ordinē reuertamur. Cap.ix.

Vm habitaret adhuc in tuguriunculo annos natus decem & octo.latrones ad eum nocte uenerunt.uel æstimantes habeꝝ aliquid quod tollerent.uel in contemptum sui reputantes fieri.si puer solitarius eorꝫ ipetus non pertimesceret.Itaq; inter mare & paludem a uespe usq; ad solis ortū discurrentes.nunq̄ locum cubiculi eius inuenire potuerunt.Porro clara luce repto puero q̄si p iocum.quid inquiunt faceres.si latrones ad te uenirent?Quibus ille respōdit.Nudus latrones non timet. Et illi certe aiunt occidi potes.possum inquit possum.& ideo latrones non timeo.quia mori paratus sum. Tunc admirati constantiam eius & fidem.confessi sunt noctis errorem cæcatosq; oculos.correptionem deinceps uitam pollicentes. Cap.x.

Iginti & duos iā ī solitudie habebat annos.Fama tantū notus omnibus.& p totas palæstinæ uulgatus urbes Cur interī mulier q̄dā eleutheropolitana cernes despectui se haberi a uiro ob sterilitatē(iam enī p annos quindecī nullos coniugii fructus dederat)prima irrumpe ausa ē ad beatū hilarionem.& nihil tale suspicantis.repente genibus eius aduoluta ignosce inqt audatiæ.ignosce necessitati meæ.Quid auertis oculos?Quid roganti fugis?Noli me mulierem aspiceꝝ.sed miserā.Hic sexus genuit saluatorem.Nō habēt sani opus medico.sed q mali habēt.Tādē substitit.& post tantū tēpus uisa mu liere īterrogauit causā aduētus eius ac fletuū.& posteq̄ didicit.leuatis ad cælū oculis recedere iussit. euntēq; lachrymis ꝓsecutus.exacto anno uidit cū filio. Cap.xi.

Oc signorꝫ eius principiū fuit.Aliud magis signū eū nobilitauit Aristene Helpidii. q̄ postea p̄fectus ptorio fuit uxor ualde nobilis īter suos.& inter christianos nobilior.reuertens cū marito & tribus liberis a beato antonio.gaze ꝓpter eorꝫ īfirmitatē remorata ē.Ibi enī siue ob corruptum aeré.siue ut postea claruit.ꝓpter gloriā hilarionis serui dei hemetriteo pariter arrepti oēs a medicis desperati sūt.Iacebat ullulās mater.& q̄si īter tria filiorꝫ discurrēs cadauera.quē prius plāgeret.nesciebat. Agnito autē qd'esset qdā monachus in uicina solitudine.oblita matronalis pōpæ quia se matrē nouerat.uadit comitata ancillulis & eunuchis.uixq; a uiro suasum ē.ut asello sedēs pgeret.Ad quē cū pueniſſet.p ego te ait iesū clæmētissimū deū nostrū obtestor.p crucē eius & sanguinē.ut reddas mihi tres filios.& glorificeꝝ in urbe gentiliū nomē domini saluatoris.& īgrediaꝝ seruus eius gazā & marnas corruat.Renuēte illo & dicente nunq̄ se egressū de cella.nec habere cōsuetudinē.ut nō tātūmō ciuitatē.sed ne ullulā qdē īgrederet. ꝓstrauit se humi crebro clamitās.Hilarion serue xp̄i.redde mihi filios meos quos antonius tenuit ī ægypto a te seruenꝝ in syria.Flebāt cūcti q aderāt.sed & ipse negās flebat.Quid multa?Non prius mulier recessit. q̄ ille pollicitus ē.se post solis occasū gazā itroituꝝ.Quo posteq̄ uēit.singulorꝫ lectulos & ardētia mēbra cōsiderās īuocauit iesū.Et o mira uirtus.q̄si de tribus fōtibus sudor pariter erupit.Eadē hora acceperūt cibos. lugētēq; matrē cognoscētes & benedicētes deū.sancti manus osculati sūt.Quod posteq̄ auditū ē.& lōge lateq; pcrebruit.certatī ad eum de syria & ægypto cōfluebāt.ita ut multi crederent in christū.& se monachos ꝓfiterenꝝ.Nec dū enī tūc monasteria erāt ī palæstina.nec q̄sq̄ mōachos ante sāctū hilarionē ī [illegible] nouerat. Ille fūdator & eruditor huius cōuersatiōis & studii ī hac ꝓuicia fuit.Habebat dominus iesus ī ægypto senē antoniū.habebat in palæstina hilarionē iuniorem. Cap.xii.

Acidia uicus est Rinocoruræ urbis ægypti.de hoc decem iam annis cæca mulier abducta est ad beatum hilarionem oblataq; ei a fratribus(iam enim multi monachi cum eo erant) omnem se substantiam expendisse ait in medicos.Cui respondit.Si quæ in medicis perdidisti.dedisses paupertibus.curasset te uerus medicus iesus.Clamante autem illa.& misericordiam deprecāte.expuit in oculos eius.statiq; saluatoris exēplo uirtus eadē ꝓsecuta ē. Cap.xiii.

Vriga quoq; gazēsis in curru pcussus a dæmone totus obriguit.ita ut manū agitare. nec cervicem posset reflectere.Velatus ergo in lecto.cum solam linguam moueret ad p̄ces.audiuit non prius posse sanari.q̄ crederet in iesum.& sponderet se arti pristinæ renunciaturum.Credidit. spopondit.saluatus est.Magisq; de animæ q̄ de corporis salute exultauit. Præterea fortissimus iuuenis nomine Esycas de territorio Hierosolymæ tantum sibi applaudebat in uiribus ut.xv.frumenti modios diu longeq; portaret.& hanc haberet palmam fortitudinis suæ.si asinos uinceret. Hic [illegible] afflictus pessimo dæmone non cathenas.non cōpedes.non claustra ostiorꝫ integra patiebaꝝ.mult[illegible] iures mordens

amputauerat.Hoꝝ pedes,illoꝝ gulá fregerat.Tátūq; terroré oíbus ícuſſerat ut oneratus cathenis & fúibus in diuerſa nitentiú q̄ſi ferociſſimus thaurus ad monaſteriú ptrahereť.qué poſtq̄ fratres uidere pterriti(erat enim miræ magnitudís)núciauerūt patri.Ille ſicut ſedebat iuſſit eū ad ſe ptrahi & dimitti.Solutoq; inclinaait caput & ueni.Tremere ille,& ceruicé flectere,nec aſpicere cōtra auſus.oíq; ferocitate depoſita. pedes ſedétis lábere.Adíuratus itaq; dæmō.& extortus q iuuené poſſederat.ſeptima die egreſſus eſt. Cap.xiiii.

Ed nec illud tacédú é.q; Orion uir primarius & duriſſimus Ailæ urbis quæ mari rubro íminet a legiõe poſſeſſus dæmonú.ad eū adductus eſt.Manus. ceruix,latera,pedes ferro onerata erant. furoríſq; ſæuitiá torui oculi minabanť.Cúq; deábularet ſcús cú fratribus.& de ſcripturis neſcio qd iterptareť.erupit ille de manibus ſe tenétiú.& amplexus eū poſt tergú í ſublime eleuauit.Clamor ortus ab oíbus.timebát enī ne cōfecta ieiuniis mẽbra collideret.Et ſcús arridés.ſinite inquit. & mihi meū palæſtritá dimittite,ac ſic reflexa ſup humeros manu caput eius tetigit.apphéſoq; crine ante pedes adduxit.ſtringés e regione ambas manus eius.& plantas utroq; calcás pede.ſimulq; igeminás.torq̄re dæmonú turba. Cúq; ille eiularet.& reflexa ceruice terrá uertice tágeret.domíe íqt ieſu ſolue miſeꝝ.ſolue captiuú. ut unū ita & plures uinceť tuū é.Ré loquor inauditá.ex uno hominís ore diuerſæ uoces.& quaſi confuſus populi clamor audiebať.Curatus itaq; & hic non poſt multum téporis cū uxore & liberis uenit ad monaſterium.pluríma quaſi gratiam redditurus dona afferens.Cui ſcús.non legiſti ait qd giezi qd ſimon paſſi ſút. quoꝝ alter accepit p̄ciú.alter obtulit.ut ille uẽderet gratiá ſpús ſancti.hic mercareť?Cúq; orion flens diceret accipe & da paupibus.reſpondit.Tu melius potes tua diſtribuere.q; p urbes ambulas.& noſti pauperes. Ego q mea reliq.cur aliena appetá?Multis nomẽ paupeꝝ occaſio auaritiæ eſt.miſericordia uero artem nõ habet.Nemo melius erogat. q̄ q ſibi nihil reſeruat. Triſti autẽ & í terra iacẽti.noli íquit cõtriſtari fili.qď facio.p me & p te facio.ſi enī hæc accepo.q; ego offendam deū.& ad te legio reuerteť. Cap.xv.

Vis uero poſſit ſilẽtio pterire.qď gazanus maramites haud lõge a mõaſterio eius lapides ad ædificádú de ora maris cudés.totus paralyſi diſſolutus. & ab operis ſociis delatus.ad ſanctú. ſtatim ad opus reuerſus é?Eteni littus qď palæſtinæ ægyptoq; p̄tédiť.p naturá molle arenis in ſaxa durescétibus aſperať.paulatíq; cohæreſcés ſibi glarea pdit tactú.cū nõ pdat aſpectú. Cap.xvi.

Ed & italicus eiuſdẽ oppidi municeps chriſtianus aduerſú gazẽſẽ duꝝ uiꝝ marnæ idolo deditú circẽſes equos nutriebat.Hoc ſiqdẽ í romanis urbibus iá exíde ſeruať a romulo.ut ppter fœlicé ſabinaꝝ raptú ab ipſo q̄ſi cõſilioꝝ deo quadrigæ ſeptẽo currát circuitu.& equos partis aduerſæ fregiſſe uictoria ſit.Hic itaq; æmulo ſuo habẽte maleficú. q dæmoniacis q̄buſdá impcationibus & huius ípediret equos.& illius incitaret ad curſú.uenit ad beatú hilarioné. & nõ tá aduerſariú lædi q̄ ſe defẽdi obſecrauit.Ineptú uiſú ẽ uenerádo ſeni í huiuſcemodi nugis pdere.Cú q; ſubrideret.& diceret cur enī nõ magis equoꝝ p̄ciú p ſalute aíæ tuæ paupibus erogas.Ille reſpõdit.Fũctioné eſſe publicá. & hoc nõ tá ſe uelle q̄ cogi.nec poſſe hominẽ chriſtianú uti magicis artibus.ſed a ſeruo potius xp̄i auxiliú petere. maxime cõtra gazẽſes aduerſarios dei.& nõ tá ſibi eccleſiæ xp̄i íſultátes.Rogatus autẽ a fratribus q aderát. ſcyphú fictilẽ quo bibere eõſueuerat.aqua iuſſit ipleri.eiq; tradi.quem cũ accepiſſet italicus.& ſtabulum & equos & aurigas ſuos carcerũq; repagula aſperſit Mira uulgi expectatio.Ná & aduerſarius hoc ipſũ irridens diffamauerat.& fautores italici ſibi uictoriá pollicétes exultabát.Igiť dato ſigno hi aduolát. iſti ppediunť. Sub hoꝝ curru rotæ feruét.illi pteruolátiú terga uix cernũt.Clamor fit uulgi nimius.ita ut ethnici quoq; ipſi concreparent. Marnas uictus a xp̄o eſt. Porro furentes aduerſarii hilarionem maleficú chriſtianorum ad ſupplicium poſcunt.Indubitata ergo uictoria & illis & multis retro circenſibus. plurimis fidei occaſio fuit, Cap.xvii.

E eodẽ gazẽſis emporii oppido uirginẽ dei uicinus iuuenis depiebat.Qui cũ frequẽter tactu.iocis.nutibus.ſibilis.&'cæteris huiuſmõi quæ ſolẽt morituræ uirginitatis eſſe principia.nihil ,pfeciſſet.prexit mẽphi.ut confeſſo uulneř ſuo magicis artibus rediret armatus ad uirginé.Igiť poſt annũ ductus ab eſculapii uatibus nõ remediátis aías.ſed pdentis.uenit p̄ſũptú aío ſtupꝝ geſtiés. & ſubter limen domus puellæ qué torméta uerboꝝ.& portentoſas figuras ſculptas í æris cypri lamía deſodit.Illico infamire uirgo.& amictu capitis abiecto rotare criné.ſtridere dentibus.íclamare nomen adoleſcentis.Magi...tuqo qppe amoris ſe í furoré uerterat.Perducta ergo a parẽtibus ad monaſteriú ſeni traditť.ululá te ſtatim & cõfitẽte dæmone.uim ſuſtinui.iuitus abductus ſũ.q̄ bene mẽphis ſõniis hoíes deludebá.O cruces.o torméta quæ patior.exire me cogis.& ligatus ſubter limẽ teneor.Nõ exeo.niſi me adoleſcés q tenet. dimiſerit.Tũc ſenex grádis ait fortitudo tua.qui licio & lamía ſtrictus teneris.Dic q̄re auſus es ígredi puellá dei?Vt ſeruaré inqt uirginẽ.Tu ſeruares pditor caſtitatis cur nõ potius í eũ q te mittebat ígreſſus es? Vt qd reſpõdit intraré í eũ.q habebat collegá meũ amoris dæmonẽ?Noluit autẽ ſcús anteq̄ purgaret uirgiem uel adoleſcẽté.ſigna iubere pquiri.ne aut ſolutis ícátationibus receſſiſſe dæmon uideret.aut ipſe ſermoni eius accõmodaſſe fidẽ.aſſerés fallaces eſſe dæmones.& ad ſimuládú eſſe callidos & magis reddita ſanitate ícrepuit uirginé.cur feciſſet talia,p quæ demõ ítrare potuiſſet. Cap.xviii.

On ſolum autem in palæſtina & in uicinis urbibus ægypti uel ſyriæ.ſed etiam in longinquis ,puinciis fama eius pcrebruerat.Namq; cádidatus conſtantii imperatoris rutilus coma. & cádore corporis ídicás ,puíciá.Inter ſaxones qppe & allemanos gẽs eius nõ tá lata q̄ ualida apud hiſtoricos germania.nũc uere frácia uocať.antiquo hoc é ab ífátia poſſeſſus a dæmõe q noctibus eum ululare.igeme[illegible]mere dẽtibus cõpellebat.ſecreto ab impatore euectioné petiit.cauſá ei ſimpliciter ídicás.Et accepti[illegible]rem quoq; palæſtinæ lſis.cum ingenti honore & comitatu gazam deductus eſt.

Qui cũm a decurionibus loci illius queſiſſet.ubi habitaret hilarion monachus.territi gazenſes. & putãtes eũ ab iperatore miſſũ.ad monaſteriũ perrexerunt.ut & honorem cõmẽdato exhiberẽt.& ſiqd ex p̃teritis iniuriis in hilarionem eſſet offenſæ.nouo officio delerẽt.Deambulabat tunc ſenex in arenis mollibus.& ſecũ de pſalmis neſcio quid ſubmurmurabat.Videnſq; tantam turbam uenientem ſubſtitit.& reſalutatis oibus. manu quoq; eis benedicens.poſt horã cæteros abire p̃cepit.illũ uero cũ ſeruis ſuis & apparitoribus remanere.ex oculis enĩ eius & uultu.cur ueniſſet agnouit.Statim ergo ad interrogationem ſuſpenſus homo.uix terram pedibus tãgens.& imane rugiens.ſyro quo iterrogatus fuerat ſermone.reſpondit.Videres de ore barbaro.& q francã tãtum.& latinam linguã nouerat.Syra ad purum uerba reſonare.ut non ſtridor. non aſpiratio.nõ idioma aliquod palæſtini deeſſet eloquii.Confeſſus eſt itaq; quo in eũ intraſſet ordine. Et ut interp̃tes eius itelligerẽt.qui græcam tantum & latinã linguã nouerãt.græce quoq; eũ iterrogauit.quo ſimiliter & uerba eadẽ reſpõdẽte.multaſq; incantationis occaſiones.& neceſſitates magicarum artium obtẽdẽte. nõ curo ait quõ intraueris.ſed ut exeas in nomine domini nr̃i ieſu chriſti ipero.Cũq; curatus eſſet.ſimplicitate ruſtica decem auri libras efferens.hordeaceum ab eo accepit panem.audiens q̃ qui tali cibo alerentur aurũ pro luto ducerent.

Cap.xix.

Arũ eſt de hominibus loqui.Bruta quoq; animalia quotidie ad eũ furentia ptrahebant. in qbus bactrũ camelum enormis magnitudinis.qui iã multos obtriuerat.xxx.& eo amplius uiri diſtentũ ſolidiſſimis funibus cũ clamore abduxerunt.Sãguinei erãt oculi.ſpumabat os.uolubilis lingua urgebat.& ſup oẽm terroré rugitus pſonabat imanis.Iuſſit igit eũ dimitti ſenex.Statim uero & qui abduxerãt.& qui cum ſene erant uſq; ad unum omnes defugere.Porro ille ſolus prexit obuiam. & ſermone ſyro non me inquit terres diabole tanta mole corporis.& in uulpecula.& in camelo unus atq; idem es.Et iterim porrecta ſtabat manu.Ad quem dum furens.& quaſi deuoratura eum belua pueniſſet. ſtatim corruit.ſubmiſſumq; caput terræ coæquauit.mirantibus cũctis q aderant.poſt tantã ferociam tantam ſubito manſuetudinem.Docebat autẽ ſenex hominum cauſa diabolum etiam iumenta corripe.& tanto eoꝝ ardere odio.ut non ſolum ipſos.ſed & ea quæ ipſorũ eſſent.cupet iterire.Huiuſq; rei ꝓponebat exemplum.q̃ ante q̃ beatũ iob tentare pmitteret.omnem ſubſtantiam eius interfecerit.Nec mouere quẽpiã debere q̃ domini iuſſione duo milia porcoꝝ a dæmonibus iterfecta ſũt.Siqdem eos qui uiderãt.non potuiſſe aliter credere exiſſe de homine tantam dæmonum multitudinem.niſi grandis porcorum numerus.& quaſi a multis actus pariter corruiſſet.

Cap.xx.

Empus me deficiet.ſi uoluero uniuerſa ſigna.quæ ab eo perpetrata ſunt dicere.In tantam enim a domino eleuatus fuerat gloriam.ut beatus quoq; antonius audiens conuerſationem eius ſcriberet ei. libẽterq; eius epiſtolam ſumeret.ac ſiquando de ſyriæ partibus ad ſe languẽtes prreexiſſent.diceret eis.Quare uos tam longe uexare uoluiſtis cũ habeatis ibi filium meum hilarionem. Exemplo autẽ eius p totam palæſtinam inumerabilia monaſteria eſſe cœperunt.& omnes ad eum monachi certatim currere.quod ille cernens laudabat domini gratiam.& ad perfectum animæ ſingulos cohortabat.dicẽs p̃terire figurã huius mũdi.& illã eſſe ueram uitã.quæ p̃ſentis uitæ emeret icõmodo.

Cap.xxi.

Olẽs autẽ exẽplũ eis dare & humilitatis & officii.ſtatutis diebus ante uindemiã luſtrabat cellulã monachorũ.qd̃ poſtq̃ cognitũ é a fratribus.oẽs ad eũ cõfluebãt.& comitati tali duce circuibãt mõaſteria.habẽtes uiaticũ ſuũ.qa iterdũ uſq; duo milia hominũ cõgregabãt.Sed & ꝓcedẽte tẽpore.unaquæq; uillula uicinis monachis ad ſuſceptionem ſanctoꝝ gaudẽs cibos offerebat.Quã tũ autẽ fuerit i eo ſtudii.nullũ fratrẽ quãuis humilem q̃uis pauperem p̃terire.uel illud indicio é.q̃ uadẽs in deſertũ cades.ad unũ de diſcipulis ſuis uiſẽdum.cũ ifinito agmie monachorum puenit peluſiũ.eo forte die quo anniuerſaria ſolẽnitas oẽm oppidi populũ i tẽplũ ueneris cõgregauerat.Colũt autẽ illũ ob luciferũ.cuius cultui ſaracenoꝝ natio debita é.Sed & ipſũ oppidũ ex magna pte ſemibarbaꝝ é pp loci ſitũ.Igit audito q̃ ſãctus hilarion p̃teriret(multos enĩ ſaracenoꝝ arreptos a dæmone frequẽter curauerat)gregatim ei cum uxoribus & liberis obuiam ꝓceſſere.ſubmittẽtes colla.& uoce ſyra Barach.i.benedic.inclamãtes.Quos ille blãde humiliterq; ſuſcipiẽs obſecrabat.ut deũ magis q̃ lapides colerẽt.Simulq; uberrime flebat. ad cælum ſpectãs & pollicẽs.ſi chriſto crederẽt.ad eos ſe crebro eẽ uẽturũ. Mira domini gr̃a.nõ prius abire paſſi ſũt. q̃ futuræ eccleſiæ lineã mitteret.& ſacerdos eoꝝ.ut coronatus chriſti ſigno denotaret.

Cap.xxii.

Liquo quoq; anno cũ exiturus eſſet ad uiſẽda mõaſteria.& digereret in ſchedula.apud quos manere deberet.ſcientes monachi quẽdam de fratribus parciorem.ſimulq; cupientes uitio eius mederi.rogabant ut apud eum maneret.Et ille quid inquit uultis & uobis iniuriam.& fratri uexationẽ facere? Quod poſtq̃ frater ille parcus audiuit.& annitẽtibus cũctis.uix ab iuito iperauit.ut ſuũ quoq; monaſteriũ i mãſionẽ poneret.Poſt diẽ ergo.x.uenerũt ad eũ.cuſtodibus iã i uinea. q̃ſi uillæ cuſtos eſſet depoſitis ab eo.q cũ lapidibus & glebaꝝ iactu fũdæq; uertigie accedẽtes dete. rerẽt. ſine eſu uuæ mane.oẽs ꝓfecti ſũt.uidẽte ſene.& diſſimulãte ſcire.qd̃ euenerat.Porro ſuſcepti ab alio monacho.cui ſabas uocabulũ é.Debemus qppe parci tacere uocabulũ.largi dicere.qa dominica erat dies.inuitabant ab eo uniuerſi i uineam.ut ante horã cibi uuaꝝ paſtu.laborẽ uiæ ſubleuarẽt.Et ſanctus.maledictus ait.q prius refectionẽ corporis q̃ aiæ q̃ſierit.Oremus.pſallamus.reddamus domino officiũ.& ſic ad uineã ꝓperabitis. Cõpleto itaq; miſterio.i ſublimi ſtans benedixit uineæ. & ſuas ad paſcẽdũ dimiſit oues. Erãt aũt q ueſcebant nõ minus tribus milibus.Cũq; cẽtũ lagenas æſtimata fuiſſet integra adhuc uinea.poſt dies uiginti trecẽtas fecit.Porro ille parcus frater multo minus ſolito colligẽs.etiã id q̃d̃ habuerat.uerſ[illegible]cetũ ſero doluit.hoc multis fratribus ſenex ante futurum dixerat.

Eteſtabaꝫ autem præcipue monachos,qui infidelitate quadam ī futurum ſeruarēt ſua,& diligē
tiam haberent,uel ſumptuum uel ueſtitum,aut alicuius rei earū quæ cū ſæculo trāſeunt. Deni-
qꝫ unū de fratribus ī qnto fere a ſe miliario manētē. qa comperiebat hortuli ſui nimis cautum
timidūqꝫ cuſtodē.& pauxillū habeꝫ nummoꝫ abiecerat,qui uolens ſibi reconciliari ſenē.frequē
ter ueniebat ad fratres.& maxime ad heſitium,quo ille uehementiſſime delectabaꝫ. Quadam igiꝫ die cice-
ris faſcē uirentis ſicut in herbis erat.detulit,quem cum heſitius poſuiſſet ī menſa ad ueſperum. exclamauit
ſenex ſe putorem eius ferre non poſſe.ſimulqꝫ unde eſſet,interrogauit.Reſpondente autem heſitio,qꝫ frater
quidam primitias agelli ſui fratribus detuliſſet,nō ſentis īquit putorem deterrimum,& in cicere fetere aua
ritiam?Mitte bobus,mitte brutis animalibus,& uide an comedant.Quod cum ille iuxta præceptum in p̄-
ſepe poſuiſſet. exterriti boues,& plus ſolito mugientes,ruptis uinculis in diuerſa fugerunt. Habebat enim
hanc gratiam,ut ex odore corporum ueſtiumqꝫ & earum rerum quas quis tetigerat,ſciret cui dæmoni. uel
cui uitio ſubiaceret. Cap.xxiiii.

Gitur ſexageſimotertio uitæ ſuæ anno cernens grande monaſterium & multitudinem fratrum
ſecum habitantium,turbaſqꝫ eorum,qui diuerſis languoribus & īmundis ſpiritibus occupatos
ad ſe deducebant,ita ut omni genere hominum ſolitudo per circuitum repleretē. Flebat quotī-
die,& īcredibili deſiderio conuerſationis antiquæ recordabaꝫ.Interrogatus a fratribus,qd habe
ret,cur ſe conficeret,ait rurſum ad ſæculum redii.& recepi mercedem meam in uita mea.En homines pa-
læſtinæ & uicinæ,puinciæ æſtimant me alicuius eſſe momenti,& ego ſub p̄textu monaſterii ad diſpenſati-
onem fratrum,uilem ſupellectilem habeo.Seruabaꝫ autem a fratribus,maxime ab heſitio. qui miro amo
re uenerationi ſenis deditus erat.Cumqꝫ ita uixiſſet,lugēs biennium,ariſtenete illa,cuius ſupra fecimus mē
tionem,præfecti tunc uxor,ſed nil de habitu p̄fecti habens uenit ad eum,uolens etiam ad ātonium pgere.
Cui ille flens,uellem ait ipſe quoqꝫ ire,ſi non carcere huius monaſterii clauſus tenerer.& ſi eundi fructus eſ-
ſet.biduum enim hodie eſt,qꝫ totus mundus tali parente orbatus eſt.Credidit illa,& ſtetit.& poſt paucos di
es ueniente nuncio antonii dormitionem audiuit. Cap.xxv.

Irētur alii ſigna,quæ fecit.Mirentur incredibilem abſtinentiam,ſcientiam,humilitatem. Ego ni
hil ita ſtupeo,q̄ gloriam illū & honorem calcare potuiſſe.Concurrebant epiſcopi,p̄ſbyteri. cleri
corum & monachorum greges,matronarum quoqꝫ chriſtianorum grandis tentatio. & hinc &
inde ex urbibus & agris uulgus ignobile,ſed & potentes uiri.& iudices ut benedictum ab eo pa
nem uel oleum acciperent.Et ille nihil aliud niſi ſolitudinem meditabatur,in tantum ut quadam die,pfi-
ciſci ſtatuerit.& adducto aſello(nimis quippe exeſus ieiuniis)uix egredi poterat,ut iter arripere conaretur.
quod cum pcrebuiſſet,& quaſi uaſtitas & iuſtitium palæſtinæ īdiceretē,plus q̄ decem milia hominum diuer
ſæ ætatis,& ſexus ad retinendum eum congregata ſunt.Immobilis ille ad p̄ces,& baculo arenas diſcutiēs lo
quebaꝫ. fallacem dominum meum non faciam,non poſſum uidere ſubuerſas eccleſias,calcata xp̄i altaria,
filiorum ſanguinem.Vniuerſi autem qui aderant,itelligebant reuelatum ei quiddam eſſe ſecreti,quod nol-
let confiteri,& nihilominus cuſtodiebant eum,ut proficiſceretē.Decreuit ergo publica omnes uoce conte-
ſtans,non cibi ſe,non potus quicq̄ ſumere,niſi dimitteretē. Et poſt ſeptem dies inediæ tandem relaxatus. ac
uale dicens plurimis,cum infinito agmine uenit betilium,ubi ſuaſis turbis,ut reuerterentur,elegit quadra-
ginta monachos,q haberent uiaticū,& poſſent ieiunantes ingredi,i.poſt ſolis occaſum cibum ſumere.Qui
to igiꝫ die uenit peluſium,uiſitatiſqꝫ fratribus,q in uicina heremo erant,& ī loco qui dicitur Lichnos mora
bantur,prexit triduo ad caſtrum theubaton,ut uideret dracontium epiſcopum & confeſſorem,qui ibi exu
labat,quo incredibiliter conſolato tanti uiri præſentia,poſt aliud triduum multo babylonem labore pue-
nit,ut uideret philonē epiſcopum & ipſum cōfeſſorem. Cap.xxvi.

Onſtantius autem rex arrianorum fauēs hæreſi,utrunqꝫ in ea loca deportauerat.Indē egrediens
poſt triduum,uenit ad oppidum aphroditon,ubi conuento diacono baiſane qui locatis camelis
& dromedis,ob aquæ in heremo penuriam,conſueuerat euntes ad antonium ducere. confeſſus
eſt fratribus inſtare diem dormitionis beati antonii.& peruigilem noctem in ipſo quo defūctus
fuerat lo[illegible]a ſe ei debere celebrari. Tribus igiꝫ diebus puaſtam & horribilem ſolitudinem,tandem ad mon
tem alt[illegible]um puenerunt,reptis ibi duobus monachis,iſaac & peluſiano,quorum iſaac iterpres antōii fue
rat.Et qu[illegible] ac p̄bet occaſio.& ad id loci uenimus,dignum uidetur breui ſermōe habitaculum tanti uiri de-
ſcribere. Saxeus & ſublimis mons per mille circiter paſſus ad radices ſuas aquas exprimit,quarum alias are
næ ebibunt,aliæ ad inferiora delapſæ,paulatim riuum efficiunt,ſuper quem ex utraqꝫ ripa palmæ innume-
rabiles,multum loco & amœnitatis & commodi tribuunt.Videres ſenē huc atqꝫ illuc cum diſcipulis beati
antonii diſcurrere.Hic aiebāt pſallere,hic orare,hic operari,hic feſſus reſidere ſolitus erat.has uites. has ar-
buſculas ipſe plantauit,illam areolam manibus ſuis ipſe compoſuit,hanc piſcinam ad irrigandum hortu-
lum multo ſudore fabricatus eſt.Iſtum ſarculum ad fodiendam terram pluribus annis habuit.iacebat ī ſtra
tu eius.& qu[illegible] calens adhuc cubile deoſculabaꝫ.Erat autem cellula non plus mēſuræ cellulæ per quadrū
tenens,q̄ homo dormiens extendi poterat.Præterea in ſublimi montis uertice,quaſi per cochleam aſcendē
tibus. & arduæ ualde,duæ menſuræ cellulæ uidebantur,in quibus uenientium frequentiam.& diſcipulo-
rum ſuorum contubernium fugiens moratus eſt. Verum hæ in uiuo exciſæ ſaxo oſtia tantum addita habe
bant.Poſtq̄ autem ad hortulum uenerant,uidetis inquit iſaac hic pomarium arbuſculis conſitum.& holeri
bus uirens,ante h[illegible]rme triennium cum onagrorum grex uaſtaret,unum e ductoribus eorum ſtare iuſ-
ſit,baculoqꝫ tor[illegible]ta,quare inquit comeditis quod nō ſeuiſtis?Et exinde acceptis aquis,ad quas mu-

li eius ostenderent. Qui cum seorsū eū abduxissent: utrū ne monstrauerint: ignorat, causam occultandi iux
ta p̄ceptū antonii fuisse referens: ne pergamius: q̄ in illis locis ditissimus erat: sublato ad uillam suam sancti
corpore martyrium fabricaretur.

Cap. xxvii.

Gic reuersus ad aphroditō: duobus secū tātū retētis fratribus: in uicina heremo moratus est. tā
ta abstinentia & silentio, ut tūc primū se cœpisse xp̄o seruire diceret. Porro iam triennium erat:
q̄ clausum cælum illas terras arefecerat: ut uulgo dicerēt antonii mortem etiam elementa luge
re. Non latuit fama hilarionis incolas quoq; illius loci: & certatim uirilis ac muliebris sexus ore
luridi: & attenuati fame: pluuias a seruo xp̄i. i. a beati antonii successore deprecabant. Quos ille cernēs mire
doluit. eleuatisq; i cælum oculis: & utraq; in sublime erigēs palmas stati ipetrauit qd rogauerant. Ecce au-
tē sitiens arenosa regio: postq̄ pluuiis irrigata ē: tāta serpētū & uenenatorū animalium ex iprouiso ebulliuit
multitudine: ut pcussi inumerabiles: nisi ad hilarionē cōcurrissēt: statim interirēt. Benedicto itaq; oleo uni-
uersi agricolæ atq; pastores tangentes uulnera certam salutem resumebant.

Cap. xxviii.

Idens etiam se ibi miris honoribus effici: perrexit alexandriam. inde ad interiorem osā heremum
transiturus. Et qa nunq̄ ex quo cœperat esse monachus in urbibus manserat: diuertit ad quos-
dam fratres notos sibi in brutio: haud pcul ab alexandria: qui cum miro gaudio suscepissent se
nē: & iā uicina nox esset: repente. audiuit discipulos eius asinū sternere: illūq; parare pficisci. Ita
q; aduoluti pedibus rogabant: ne hoc facerent: & ante limē pstrati citius se mori q̄ tanto carere hospite te-
stabant. Quibus ille respondit. Iccirco abire festino: ne uobis molestiā generem. Certe ex posterioribus co-
gnoscetis: non sine causa ne subito ambulasse. Igit altera die gazenses cum lictoribus pfecti (nam pridie eū
uenisse cognouerant) intrantes monasterium cum illum minime inuenissent: inuicem loquebant. Nōne ue
ra sunt. quæ audiuimus? magus est: & futura cognoscit. Vrbis autem gaza postq̄ pfecto de palæstina hilari-
one iulianus in iperium successerat: destructo monasterio eius: p̄cibus ad iperatorem datis & hilarionis &
hesitii mortē ipetrauerat: amboq; ut q̄rerent: toro orbe scriptum erat. Egressus ergo de Brutio. p inuiā soli
tudinē itrauit osā. ibiq; anno plus minus exacto: quia illuc quoq; sua fama puenerat: quasi iā i oriente latere
non posset: ubi multi illum & opinione & uultu nouerant: & ad solas nauigare insulas cogitabat: ut quē ter
ra uulgauerat: saltem maria cælarent.

Cap. xxix.

Odem ferme tēpore hadrianus discipulus eius de palæstina supuenit. dicēs iulianū occisū: chri-
stianum iperatorem regnare cœpisse reuerti eum debere ad monasterii sui reliquias. qd ille au-
diens detestatus est: & conducto camelo p uastam solitudinem puenit ad maritimā urbē libyæ
paretonium: ubi hadrianus ifœlix uolens palæstinam reuerti: & pristinam sub nomine magistri
q̄rens gloram: multas ei fecit iniurias. ad extremū conuastatis quæ a fratribus ei missa detulerat nesciēte il-
lo pfectus est. Super hoc quia alter locus referendi non ē: hoc tātū dixerim: i terrorem eoꝝ q magistros de-
spiciunt: qd post aliquātulū tēporis cōputruerit morbo regio.

Cap. xxx.

Abēs igit senex zananū secū ascēdit classē: quæ siciliam nauigabat. cūq; uenūdato euāgelioꝝ co
dice: quē manu sua adolescens scripserat: dare naulū disponeret: hadriæ naucleri filius areptus a
dæmone: clamare cepit & dicere. Hilarion serue dei. cur nobis per te & in pelago tutos eē nō li-
cet. Da mihi spatium donec ad terrā ueniā: nec hic eiectus p̄cipiter in abyssos. Cui ille. Si deus
deus meus ait tibi cōcedit: ut maneas: mane. Sin aūt ille te eiicit. qd mihi iuidiā facis huomini peccatori atq;
mēdico? Hoc autē dicebat: ne nautæ aut negociatores: q̄ in naui erant secū ad terrā pueniissent: pderēt. Nec
multo post purgatus ē puer: patre fidē dante & cæteris q̄ aderāt: nulli se sup nomē eius locuturos. Ingressus
autē pachynū pmontoriū siciliæ: obtulit nauclero euāgelium pro subuectione sua & zanani. Qui nolens
accipe: maxīe cū uideret illos: excepto illo codice & his qbus uestiti erāt amplius nihil habere: ad extremū
iurat se nō accepturū. Sed & senex assensus est fiducia pauperis conscientiæ: & i eo magis lætabat. q̄ nihil ha
beret sæculi. & ab accollis illius loci mēdicus putaret.

Cap. xxxi.

Orro recogitās ne negociatores de oriēte ueniētes se notū facerēt: ad mediterranea fugit loca. i.
i uicesimo a mari miliario. Ibiq; i quodā deserto agello lignoꝝ quotidie fascem alligās iponebat
dorso discipuli quo i pxia uilla uenūdato: & sibi alimoniā: & his qui forte ad eos uer[illegible]āt: pau-
xillulū panis emebāt. Sed uere iuxta qd scriptū ē. nō pōt ciuitas latere sup montē p[illegible]scutari-
us qdā cū i basilica beati petri romæ torquaret clamauit i eo imundus spūs: ante paucos dies [illegible]iam īgres
sus hilarion seruus xp̄i. & nemo eū nouit. & putat se esse secretū. ego uadā. & prodam illum. Statimq; cū ser
uulis suis ascensa in portu naue appulsus ē pachynum. & deducente se dæmone: ubi ante conspectum se-
nis se pstrauit: ilico curatus est.

Cap. xxxii.

Oc initium signoꝝ eius in sicilia. inumerabilem ad eū deiceps ægrotantium. sed & religiosorū
hominū adduxit multitudinem. in tantū: ut de primoribus uiris tumēs qdam. [illegible]rbo itercutis.
eadē die qua ad eum uenerat. curatus est. Qui postea offerēs ei infinita munera. aud[illegible]uit dictū sal-
uatoris ad discipulos. gratis accepistis. gratis date. Dū hæc ita gerunt i sicilia. hesitius discipulus
eius toto senē orbe q̄rebat. Lustrans littora: deserta penetrans. & hanc tantum habens fiduciā. qa ubicunq;
esset. diu latere nō posset. Transacto igit iā triēnio audiuit mothonæ a quodā iudæo uilla populis scuta uē-
dēte pphetam xp̄ianorum apparuisse in sicilia. tanta miracula & signa facientem. ut de ueteribus sanctis de
putaret. Interrogatus itaq; habitū eius. iessum & liguam. maximeq; ætatem dicere n[illegible]l potuit. Ille enī q re
ferebat. famā ad se tantū ueniisse hominis testabat. Ingressus ergo adriam. pspero c[illegible]nit pachynum &
in quadam curui littoris uillula famam senis suscitans. cōsona omnium uoce cog[illegible]ret. quid age-

ret.nihil in eo ita cunctis admirãtibus.q̃ post tanta signa atq; miracula nec fragmen qdem panis a quoquã ĩ illis locis accepisset.Et ne lõgum faciam.sanctus uir hesitius ad magistri genua prouolutus plãtasq; eius lachrymis rigans.tandem ab eo subleuatus post biduĩ truiq; sermonẽ audit a zanano. non posse senem iã illis habitare regionibus.sed uelle ad barbaras quasdam pergere nationes.ubi & nomen & rumor suus ĩcognitus fieret..

Cap.xxxiii.

Vxit itaq; illũ ad epidaurũ dalmatiæ oppidũ.ubipaucis diebus in uicino agello mãsitans nõ potuit absc̃di.Siquidẽ draco miræ magnitudinis quos gentili sermone boas uocant.ab eo q̃ tam grandes sint.ut boues glutire soleant.omnem late uastabat prouinciam. & non solum armenta & pecudes.sed agricolas quoq; & pastores tractos ad se ui spiritus absorbebat.Cui cũ pyrã iussisset p̃parari & oratione ad xp̃m missa euocato p̃cepisset struẽ lignorũ scãdere.ignẽ suppositum.Tum itaq; cũcta expectante plæbe imanẽ bestiã cõcremauit. Vnde æstuans qd faceret.quo se uerteret.aliã parabat fugã. & solitarias terras mente plustrans merebat q̃ tacẽte de se lĩgua miracula loquebãtur.

Cap.xxxiiii.

A tẽpestate terræmotu totius orbis.q̃ post iuliani mortẽ accidit.maria egressa sũt terminos suos.& quasi rursus deus diluuium minaret.uel ĩ antiquũ chaos redirent oĩa.naues ad p̃rupta delatere montium pependerunt.Quod cum uiderẽt epidauritani frementes fluctus & undaꝝ moles:& montes gurgitum littoribus iferri:uerentes quod iam eueniss̃e cernebant:ne oppidũ sũditus subuertere.ingressi sũt ad senẽ.& quasi ad p̃lium ꝓficiscentes posuerunt eum in littore. Qui cum tria crucis signa pinxisset in sabulo.manuq; contra tenderet.incredibile dictũ est ĩ quantã altitudinem intumescens mare ante eũ steterit.ac diu fremens.& quasi ad obicẽ idignans.paulatim ĩ semetipsũ relapsum ẽ.Hoc Epidaurus & oĩs illa regio usq; hodie p̃dicat.Matresq; docẽt liberos suos ad memoriã ĩ posteros trãsmittẽdã.Vere illud qd̃ ad apostolos dictum ẽ:si credideritis.dicetis huic mõti trãsi ĩ mare.& fiet.etiam iuxta literã ipleri põt.Si tamẽ qs habuerit apostolorꝝ fidẽ.& talẽ qualẽ illis habẽdã dominus ĩperauit. Quid.n.ĩter est utrũ mõs descẽdat ĩ mare:an imẽsi undaꝝ mõtes repẽte obriguerit.& ante senis tantũ pedes saxei ex alia ꝑte molliter fluxerint.

Cap.xxxv.

Irabat̃ oĩs ciuitas.& magnitudo signi salonis quoq; ꝓcrebruerat.qd̃ ĩtelligẽs senex ĩ breui lẽbo clã nocte fugit:& iuẽta post biduũ oneraria naui ꝓrexit cyprũ.Cũq; ĩter maleas & cytherã. pyratæ derelicta classe in littore quæ non anténa sed cõto regit̃.duobus aut ꝑuis myoparonibus occurriss̃ent:& denuo hĩcinde fluctus occurrerent remiges oẽs q ĩ naue erãt trepidare.flere.diſcurrere.p̃parare cõtos.& q̃si non sufficeret unus nũcius.certati seni pyratas adesse dicebãt.Quos ille ꝓcul ituens.subrisit.& cõuersus ad discipulos.dixit.Modicæ inqt fidei.q̃re trepidatis?Nunq̃d plures sũt ii.q̃ pharaonis exercitus? Tamẽ oẽs deo uolẽte submersi sũt.Loquebat̃ hic.& nihilominus spumãtibus rostris hostiles cariæ iminebãt iactu tãtũ lapidis medio.Stetit ergo ĩ ora nauis.& porrecta cõtra ueniẽtes manu hucusq; ait ueniss̃e sufficiat.O mira rerꝝ fides.stati resiluere nauiculæ.& ipellẽtibus cõtra remis : ad puppim ĩpetus redit.Mirabãt̃ pyratæ post tergũ se redire uolẽtes.totoq; corporis nixu:ut ad nauigiũ ꝓuenirẽt. uelocius multo.q̃ uenerãt.ad littus ferebant̃.

Cap.xxxvi.

Rætermitto cætera.ne uidear ĩ narratiõe signorꝝ uolumẽ extẽdere.hoc solũ dicã q̃ ĩter cycladas nauigãs hincinde clamãtiũ de urbibus & uicis & ad littora cõcurrentiũ imũdorꝝ spirituũ uoces audiebat.Ingressus ergo paphũ urbẽ cypri nobilẽ carminibus poetarꝝ.quæ frequẽter terræmotu lapsa.nũc ruinarꝝ tãtũ uestigiis qd oli fuerit ostẽdit.In secũdo ab urbe miliario hitabat ignobilis gaudẽsq;:q̃ paucis diebus qete uiueret. Verum non plus uiginti transiere dies.cum p oẽm illã ĩsulã q̃cũq; imundos habebat spũs.clamare cœperũt.uenisse hilarionẽ seruũ xp̃i.& ad eũ se debere ꝓperare. Hoc salamĩa.hoc cyrrũ.hoc lapytha.& urbes reliquæ cõclamabãt plærisq; asserentibus scire se qdẽ hilarionẽ. & uere illum esse famulum dei.sed ubi esset ignorare.Intra triginta igit̃ nec multo amplius dies . ducenti ferme.tam uiri q̃ mulieres ad eũ cõgregati sunt.Quos cũ uidisset.dolẽs q̃ se non paterẽt̃ qescere.& quodãmodo ĩ ultionẽ sui sæuiẽs.tãta eos instantia flagellauit.ut qdam stati.alii post biduũ.triduumue.omnes uero ĩtra unã hebdomadã curarentur.

Cap.xxxvii.

Anẽs itaq; ibi biẽnio & semper de fuga cogitãs.hesitiũ ad se ueris:tẽpore reuersuꝝ.Palæstinã ad salutationẽ fratrum.& monasterii sui cineres uisendos misit.Qui cũ reuertisset . cupienti rursũ ĩ ægyptũ nauigare hoc ẽ ad ea loca.quæ uocant̃ Bucolia.eo q̃ nullus ibi xp̃ianorꝝ esset.sed barbara & ferox natio.suasit ut ĩ ipsa magis ĩsula ad secretiorem locũ cõcederet.Quæ cũ diu lustrãs oĩa reppisset.pduxit eũ.xii.milibus a mari.ꝓcul iter secretos.asposq; montes.& quo uix reptãdo manibus genibusq; posset ascẽdi.q̃ itrogressus.cõtẽplatus qdẽ ẽ.terribilẽ ualde & remotũ locũ. arboribusq; hĩcinde circũdatũ.habẽte etiã aqs de supcilio collis irriguas.& hortulũ pamœnũ.& pomaria plurima.quorꝝ fructũ nunq̃ ĩ cibo sũpsit sed antiquissimi iuxta tẽpli ruinã.ex quo ut ipse referebat.& eius discipuli testabant̃.tam ĩnumerabil ꝓ noctem & diẽ dæmonũ uoces resonabant.ut exercitũ crederes.Quo ille ualde delectatus q̃.s.tantos agonistas haberet ĩ ꝓxio.hĩtauit ibi ꝓ annos.v.& sæpe iuisente se hesitio ĩ hoc extremo iã uitæ suæ tempore refocillatus ẽ.q̃ pp aspitatem:difficultatemq; loci & umbrarꝝ ut ferebat̃ uulgo multitudinẽ. aut nullus:aut rarus ad se uel posset uel auderet ascendere.Quadã autẽ die egressus hortulum uidit hoiem toto corpe paralyticũ iacẽte ãte flores.Interrogauitq; hesitiũ.q̃nam esset.uel quõ fuisset adductus.q̃ respõdens ait ꝓcuratorẽ se fuisse uillulæ.ad cuius confinia hortulus quoq;.ĩ quo ipsi erant.ꝓtineret.Et ille cũ lachrymis tẽdẽs a [illegible] manũ.tibi inqt dico.In noĩe domini nr̃i iesu xp̃i surge.& ãbula.Mira uelocitas.Ad hoc uerba ĩ or[illegible]s uoluebant̃.& iã mẽbra solidata ad stãdũ hoiem surrigebãt.Quod postq̃ auditum

eſt etiam difficultatē loci.& iter iuiū plurimoꝝ uicit neceſſitas.nihil p circuitū cūctis uillis obſeruātibus q̄ ne quomō laberet(diſſeminauerat.n.hoc de eo rumor diu eū in eodē loco manēt non poſſe)quod ille non leuitate quadā aut puerili ſenſu uictus faciebat.ſed honorem fugiēs.& ſportunitatē. Semp enī ſilentium & uitam ignobilem deſiderabat.

Cap.xxxviii.

Giē octogeſimo ætatis ſuæ āno cū abſēs eēt heſitius.q̄ſi ī teſtamēti uice breuē mādu,ppria ſcripſit epiſtolā.oēs diuitias ſuas ei dereliquēs.Euāgeliū.ſ.& tūicā ſacceā:cucullam:& palliolū.Nā miniſter eius ante paucos dies obierat.Venerunt itaq; ad ægrotātē de papho multi religioſi uiri. maxime q̄ eū dixiſſe audierāt.iā ſe ad dominū migraturꝝ.& de corporis uinculis liberādū.Sed & cō ſtantia q̄dā ſācta fœmīa.cuius generꝝ & filiā de morte liberauerat unctiōe olei.quos oēs adiurauit:ut ne pū cto qdem horæ poſt mortē reſeruaret.ſed ſtatim eū i eodē hortulo terra operirent ſicut ueſtitus erat i tunica cilicina & cuculla.& ſago ruſtico.

Cap.xxxix.

Amq; modicus calor tepebat ī corpoꝝ.nec p̄ter ſenſū q̄q̄ uiui hoīs ſuperat & tamē aptis oculis loquebat.Egredēr qd times?Egredēr aīa mea.qd dubitas? Septuagīta ,ppe annis ſeruiſti xp̄o & mortē times.In hæc uerba exhalauit ſpūm.Statimq; terra obrutū āte urbi ſepultū:q̄ mortuum nunciauerunt.

Cap.xl.

Vod poſtq̄ palæſtīæ ſāctus uir audiuit heſitius.prexit ad cyprū.& ſimulās ſe uelle habitaꝝ ī eodē hortulo.ut diligēti cuſtodia ſuſpitionē oculis tolleret.cū igenti uitæ ſuæ p̄iculo. poſt decē ſere mēſes corpus eius furatus ē.qd' ī aſina deferēs.totis mōachoꝝ & oppidoꝝ turbis ,ſequētibus:ī antiquo mōaſterio cōdidit illæſa tūica cuculla & palliolo:& toto corpoꝝ q̄ſi adhuc uiueret integro.tātiſq; flagrāte odoribus:ut delibutū unguētis putaret.

Cap.xli.

On mihi uidēr ī calce libri tacenda cōſtantiæ illius ſanctiſſimæ mulieris deuotio:quæ p̄lato ad ſe nuncio:q; corpuſculum hilarionis palæſtinæ eſſet:ſtatim exanimata eſt:ueram ī ſeruū dei dilectionē etiam ī morte cōprobās.Erat enī ſolita puigiles in ſepulchro eius noctes ducere.& q̄ſi cū p̄ſente ad adiuuādas oīones ſuas ſermocinari.Cernas uſq; hodie mirā iter palæſtinos & cyprios cōtētionē.His corpus hilarionis:illīs ſpiritū ſe habere certātibus.& tamē in utriſq; locis magna quotidie ſigna fiunt:ſed magis in hortulo cypri:forſitan quia plus illū locū dilexerit.Auxiliante domino ieſu chriſto: q uiuit & regnat in ſæcula ſæculorum.

Beati Hieronymi preſbīri ad ruſticum.quē poſt ,pmiſſā cū cōiuge continentiam lapſum ad cohortatur. uaria ex ſcripturis de fructu pœnitentiæ teſtimonia & exēpla decerpēs.eundē ad loca ſancta & monaſticā conuerſationem inuitans.

Vod ignotus ad ignotum audeo ſcribere:ſāctæ ācillæ xp̄i hedibiæ & filiæ meæ cōiugis tuæ artemiæ:imo ſororis ex coniuge atq; cōſeruæ fecit dep̄catio.Quæ nequaq̄ ,ppria ſalute contenta:tuā & ante q̄ſiuit ī p̄ria.& nunc in ſāctis locis q̄rit ſaluti.Imitari cupiēs andreæ & philippi apoſtoloꝝ beniuolētiā.quoꝝ uterq; iuentus a xp̄o:frem ſimonē & amicū nathanahel iuenire deſiderat.ut alter eoꝝ mereat' audīr.Tu es ſimon filius ioannis:tu uocaberis cephas qd' interp̄tat' petrus.Alter donum dei(hoc enī lingua nr̄a ſonat nathanahel)xp̄i ad ſe loquētis teſtimonio ſubleuet'.Ecce uere iſraelita:ī quo dolus nō ē.Optauerat enī quondā & loth cū filiis ſaluare cōiugē ſuā:& de incendio ſodomæ & Gomorræ pene ſemiuſtus erūpens educere eā:quæ priſtinis uitiis tenebat' aſtricta.ſed & deſperatio trepida reſpiciēſq; poſt tergū:æterno īfidelitatis titulo condēnat'.Et ardens fides pro una muliere p̄dita.totā ſegor liberat ciuitatem.Deniq; poſtq̄ ſodomiticas ualles ac tenebras derelinquens ad montana cōſcēdit.ortus eſt ei ſol in ſegor:quæ interpretat' paruula.ut parua fides loth:quia maiora nō poterat. ſaltem miora ſeruaret.Neq; enī gomorræ quondam & erroris hitator.ſtatim ad meridiem poterat puenire:ī qua abrahā amicus domini cū angelis ſuſcepit deum.& ioſeph frēs paſcit ī ægypto. ſponſuſq; audita ſponſa.ubi cubas.ubi paſcis in meridie:Samuel quōdā plāgebat ſaul.qa ſupbiæ uulnera pœnitē tiæ medicamīe nō curabat.Et paulus lugebat corithios:qui fornicatiōis maculas lachrymis delere nolebāt. Vnde & ezechiel librum deuorat ſcriptum itus & foris:carmine:planctu:& de carmīe ſup laude iuſtoꝝ.plāctu ſuper pœnitētibus.Ve ſup his de q̄bus ſcriptū ē.cū uenerit īpius ī ,pfūdū maloꝝ cōtēnit.Quos oſtēdit eſaias dicēs,Vocabit dnūs ſabaoth ī die illa fletū:& plāctū:& decaluationē.& accictionē cilicioꝝ.Ipſi aūt ſecerūt læticiā & exultationē : mactantes uitulos:& occidentes oues.ut comederent carnes:dicētes māduce mus:& bibamus.cras enī moriemur.De q̄bus & ezechiel loquit'.Et tu fili hoīs dic domui iſrael ſic locuti eſtis dicētes.Errores nr̄i & iniq̄tates nr̄æ ſup nos erūt.& ī ipſis contabeſcimus.& quō ſalui eſſe poterimus? dic eis.Viuo ego dicit dominus.nolo mortem īpii.ſed ut cōuertat' a uita ſua.Et iteꝝ. Reuertimini receden tes a uia uīa:Quare moriemini domus iſrael?Nihil tā offendit deū:q̄ deſperatio:& deſpatiōe meliorꝝ hære re prioribus.licet ipſa deſpatio īcredulitatis īdiciū ſit.Qui enī deſperat ſalutē.nō futuꝝ putat eē iudiciū.qđ ſi metueret:utiq; bonis opibus iudici ſe p̄pararet.Audiamus p hieremiā loquente deū.C[illegible]uerte pedē tuū a uia tua aſpa & guttur tuū a ſiti.Et iteꝝ.Nunq̄d qui cadit non reſurget.aut qui auerſus e[illegible] reuertet'?Et p eſaiā quādo conuerſus īgemueris.tūc ſaluus eris.& ſcies ubi fueris.Scire non poſſumus [illegible]otationis mala.niſi.cū fuerit ſanitas conſecuta.Et q̄tū boni uirtus habeat.uitia demōſtrāt:Clariuſq; ſit[illegible]umē cōparatiōe tenebraꝝ.Ezechiel quoq; iiſdē uerbis:qa eodē & ſpū conuertimini īquit:& recedite ab [illegible]niq̄tatibus uīs domus iſrael:& nō erūt uobis ī tormētū ipietates.Proiicite oēs iniq̄tates uīas:q̄bus ipie[illegible]ſtis ,duerſū me.Et facite uobis cor nouū & ſpiritū nouū.& quare moriemini domus iſrael? Nolo enī [illegible]ōris dicit dominus. Vnde & in conſequentibus loquit'.Viuo ego dicit dominus.Nolo enim m[illegible]eccatoris:niſi ut

reuertaꝫ a uia ſua. Ne mẽs incredula de bonoꝝ repromiſſione deſperet. & ſemel ꝓditioni animus deſtinatus, non adhibeat curationem uulneri: qđ nequaq̃ æſtimat poſſe curari. Iccirco iurare ſe dicit: ut ſi non credimus ꝓmittenti deo, credamus ſaltem ꝑ noſtra ſalute iuranti. Quam ob cauſam iuſtus precaꝫ. & dicit. Cõuerte nos deus ſalutaris noſter, & auerte furorem tuum a nobis. Et iteꝝ. Domine in uoluntate tua ꝓſtitiſti decori meo fortitudinem. Auertiſti faciem tuam a me, & factus ſum conturbatus. Poſtq̃. n. fœditatem delictoꝝ meoꝝ uirtutum decore mutaui: ſirmitatem meam tua gra roboraſti. Ecce audio pollicentem. Perſequar inimicos meos: & comprehendã illos: & non conuertar: donec deficiant. ut q te ante fugiebam, & inimicus eram, tua comprehendar manu. Neceſſes a ꝓſequendo, donec deficiam a uia mea peſſima: & reuertar ad uirum meum priſtinum, qui mihi dabit linteamina mea: & oleum & ſimilã, & cibabit me pinguiſſimis cibis qui iccirco obſepſit: atq̃ ꝓcluſit uias meas peſſimas, ut eam ĩuenirem uiam: quæ dicit ĩ euangelio. Ego ſũ uia ueritas & uita. Audi ꝓphetam loquentem. Qui ſeminant in lachrymis: in gaudio metent. Euntes ibant & flebant portantes ſemina ſua. Venientes autem uenient ĩ exultatione portantes manipulos ſuos. Et loqre cum eo: Lauabo ꝑ ſingulas noctes lectum meum, ĩ lachrymis ſtratum meum rigabo. Et iteꝝ ſicut deſiderat ceruus ad fontes aquaꝝ: ita deſiderat anima mea ad te deus. Sitiuit aĩa mea ad te deum fõtem uiuũ. Quãdo ueniam & apparebo ante faciem dei? Factæ ſunt mihi lachrymæ meæ panes ꝑ diem noctem. Et ĩ alio loco. Deus deus meus ad te de luce uigilo. Sitiuit aĩa mea ad te. q̃ multipliciter tibi caro mea. In terra deſerta & ĩuia & inaquoſa ſic ĩ ſancto apparui tibi. Quanq̃ enĩ ſitierit te aĩa mea, tamen multo te plus carnis meæ labore q̃ſiui, & tibi in ſancto apparere non potui: niſi prius in terra deſerta a uitiis, & ĩuia aduerſariis ptãtibus: & abſq; humore & rheumate ullius libidis commorarer. Fleuit & dominus ſup ciuitatem hieruſalem: quia non egiſſent pniam, & petrus trinam negationem amaritudine abluit lachrymaꝝ. Impleuitq; illud ꝓpheticum. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei. Plangit & hieremias populum pniam non agentem dicens. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? & plorabo populum iſtum per diem & noctem. Cur autem plangat & defleat, ſequẽti ſermone demonſtrat. Nolite fleꝫ mortuũ neq; plãgatis eum. Flete planctu qui egrediẽtꝫ. qa non reuertẽtꝫ ultra. Nequaq̃ igitꝫ gentilis plangendus ẽ: atq; iudæus qui ĩ eccleſia non fuerunt & ſemel mortui ſunt, de quibus ſaluator dicit. Mortuos dimitte, ut ſepeliant mortuos ſuos. Sed eos plange, q ꝑ ſcelera atq; peccata egrediũtꝫ de eccleſia: & nolunt ultra reuerti ad eã dnãtiõe uitiorum. Vnde & ad uiros eccleſiaſticos, qui muri & turres eccleſiæ nũcupantꝫ, loquitꝫ ſermo ꝓpheticus dicens. Muri ſyõ ꝓferte lachrymas ĩplentes illud apoſtoli. Gaudere cũ gaudentibus, flere cũ flentibus, ut dura corda peccantium uĩris lachrymis ꝓuocetis ad fletum, ne ꝑſeuerantes ĩ malicia audiant. Ego plãtaui te uineam frugiferã, oẽ ſemẽ ueꝝ ſerui, quomodo conuerſa es in amaritudinem uitis alienæ? Et iterũ. Ligno dixerunt, pater meus es tu, & lapidi, tu genuiſti me, & uerterunt ad me dorſa, & non facies ſuas. Et eſt ſenſus. Noluerunt ad me conuerti: ut agerent pniam, ſed p cordis duritiam in iniuriam ſuã mea terga uerterunt. Quã obrẽ & dominus loquitꝫ ad hieremiã. Vidiſti quæ fecerunt mihi hitatio iſrael, Abierũt ſup omnem montem excelſũ: & ſubter oẽ lignũ frondoſũ, & fornicati ſũt ibi, & dixi. Poſtq̃ fornicata eſt hæc oĩa: ad me reuertere: & nõ eſt reuerſa. O clæmentia dei. O noſtra duritia: dum & poſt tanta ſcelera nos ꝓuocat ad ſalutem. Et ne ſic quidem uolumus ad meliora conuerti. Si reliq̃rit iquit uxor uiꝝ ſuũ, & alii nupſerit & noluerit poſtea reuerti ad eũ, nunqd ſuſcipiet eã & nõ deteſtabitꝫ? Pro quo ſcriptũ eſt: iuxta hebraicã ueritatẽ: qđ ĩ græcis & latinis codicibus nõ habeꝫ. & tu dereliqſti me, Cõuertere: & ſuſcipiã te, dicit dominus. Eſaias quoq; in eũdem ſenſũ iiſdẽ pene loquitꝫ ſermonibus. Conuertimini qui ꝓfundũ cõſiliũ cogitatis, & iniquũ filii iſrael. Reuertere ad me: & redimã te. Ego dominus, & non eſt alius p̃ter me iuſtus: & non ẽ ſaluator abſq; me. Reuertimini ad me: & ſalui eritis: qui eſtis in extremis terræ. Recordamini hoꝝ, & ĩgemiſcite, & agite pniam qui erratis. Cõuertimini corde, & mementote prioꝝ a ſæculo, quoniã ego ſũ deus & nõ eſt alius deus abſq; me. Scribit & iohel. Conuertimini ad me ĩ toto corde uro, ĩ ieiunio: & lachrymis, & plãctu, & ſcindite corda uã, & nõ ueſtimẽta uã, miſericors. n. & miſerator ẽ domius: & agẽs pniam ſup malitiis, q̃tæ aũt ſit miſericordiæ: & q̃tæ (ut ita loquar (nimiæ: ĩeffabiliſq; clæmẽtiæ: oſee ꝓpheta nos doceat: ꝓ quẽ loquitꝫ deus. Quid tibi faciãt effraim? Quõ te ꝓtegã iſrael? Quid tibi inq̃ faciã? Sicut adama ponã te: & ſicut ſeboim. Conuerſũ ẽ cor meũ ĩ me, & cõturbata eſt pœnitudo mea. Nequaq̃ faciã tibi ſecundũ irã furoris mei. Vnde & dauid loquitꝫ ĩ pſalmo. Non eſt ĩ morte q memor ſit tui, ĩ iferno aũt qs confitebitꝫ tibi? & ĩ alio loco. Peccatum meum non tũ feci, & iniqtatem meã non abſcondi. Dixi ꝓnunciabo contra me iniqtatem meã domĩo: & tu dimiſiſti ĩpietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te oĩs ſanctus ĩ tpe oportuno. Verũtamen ĩ diluuio aquaꝝ multaꝝ ad eum non approximabunt. Vide q̃ta magnitudo ſit fletuũ: ut aquarum diluuio cõpareꝫ. quos q habuerit, & dixeritꝫ cum hieremia non ſileat pupilla oculi mei: ſtati ĩ illo cõplebitꝫ. Miſericordia & ueritas obuiauerũt ſibi: iuſticia & pax oſculatæ ſunt, ut ſit iuſticia & ueritas quæ ſeruauerit, miſericordia & pax quæ ꝓuocẽt ad ſalutem. Totam pniam pctõris oſtendit pſalmus quĩquageſimus: quando ĩgreſſus eſt dauid ad berſabee uxorem uriꝫ [illegible] ei: & nathan ꝓphetante correptus, reſpondit dicens. Peccaui. Statiq; meruit audire. Et dominus a te abſtulit pctũm. Adulterio. n. iunxerat homicidium: & tamen cõuerſus ad lachrymas. Miſerere mei deus ſecundam magnam miſericordiam tuam, & ſecũdũ multitudiẽm miſerationum tuarum dele iniqtatem meam. Magnum enĩ peccatum magna idigebat miſericordia. Vnde iũgit & dicit. Multum laua me ab iniqtate mea: & a pctõ meo munda me. Quoniam iniqtatem meam ego cognoſco, & delictum meũ contra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccaui (rex enĩ erat, & alium non timebat) & malum coram te feci, ut iuſtificeris ĩ ſermonibus [illegible] uis, & uĩcas cũ iudicaris. Cõcluſit enĩ deus oĩa ſub peccato, ut omnibus miſereaꝫ, tãtumq; ꝓfecit: ut dudi[illegible] & pœnitens tranſierit ĩ magiſtrum, & dicat. Docebo iniquos uiuas tuas: & ĩpii ad te

conuertent. Confessio enī & pulchritudo coram eo:ut q̄ sua confessus fuerit peccata.& dixerit. Putruerūt & corruptæ sunt cicatrices meæ a facie īsipientiæ meæ:fœditatē uulnerū in sanitatis decorē cōmutet. Qui enī abscondit iniquitatē suā:non ꝓsperabit. Achab rex ipiissimus uineā nabuthæ cruore possedit:& cū hiezabel non tā coniugio sibi q̄ crudelitate coniuncta:heliæ īcrepatione corripit. Hæc dicit dominus. Occidisti:& possedisti. Et itē. In loco quo lixerūt canes sāguinē nabuthæ,ibi lingent sanguinē tuū.& hiezabel canes comedent ante muros israel. Quod cum audisset achab.scidit uestimenta sua.& posuit saccum sup carnem suam:ieiunauitq̄ & dormiuit in cilicio. Factusq̄ est sermo domini ad heliam dicens. Quoniam reuersus est achab ad humilitatē mei causa:nō īducā malū ī diebus eius.sed filii sui.qa licet peccasset unū scelus achab & hiezabel.tamen conuersi achab ad pniam pœna differt ī posteros.& hiezabel ī scelere pseueras p̄senti iudicio condēnat. Loquit dominus ī euangelio. Viri niniuitæ surgent ī iudiciū cū generatione hac. & condēnabunt eā:qa egerunt pniam ad p̄dicationem ionæ. Et itē. Non ueni uocare iustos. sed pc̄tōres ad pniam. Dragma perit:& tamē īuenit ī stercore. Nonagintanouem oues relinquūt in solitudine.& una ouis quæ aberrauerat:pastoris humeris reportat. Vnde & lætitia angelorum est sup uno pc̄tōre agente pniam. Quanta fœlicitas,ut de salute nr̄a exultēt celæstia? de quibus dicit. Pniam agite. appropinquabit enim regnum cælo. Nullum ī medio spacium. Mors & uita sibi contraria sūt:& tamē pnīa copulant. Luxuriosus filius totā ꝓdegerat substantiam.& ꝓcul a pr̄e uix porcorū cibis ī ediā sustentabat. Reuertit ad parentem.īmolat ei uitulus saginatus,stolā accipit & annulum.ut x̄pi recipiat fundamentū.quod dudum polluerat. & audire meret. Candida sint semper uestimenta tua. Receptoq̄ signaculo dei,ꝓclamet ad dominū. Pr̄ peccaui in cælum.& coram te.& reconciliatus osculo dicat ad eum. Signatum est super nos lumen uultus tui domine. Iusticia iusti non liberabit eum ī quacūq̄ die peccauerit.& iniquitas iniqui non nocebit ei quacūq̄ die conuersus fuerit. Vnumquēq̄ iudicat deus,sicut īuenerit,nec p̄terita considerat.sed p̄sentia,si tamen p̄terita crimina nouella conuersione mutent. Septies cadit iustus:& resurgit. Si cadit.quomodo iustus? Si iustus quomodo cadit? Sed iusti uocabulum non amittit.qui p pniam semp resurgit. Et nō solum septies. sed septuagies septies delinquenti,si conuertat ad pniam:peccata donant. Cui plus dimittit:plus diligit. Meretrix lachrymis pedes saluatoris lauat.& crine detergit.& in typū ecclesiæ de gentibus cōgregatæ meret autdire. Dimittunt tibi peccata tua. Pharisæi iusticia pit supbia.& publicani humilitas confessione saluat. Per hieremiā testat deus,ad sūmam loquar contra gentem & regnum:& eradicem & destruam & dispердam illud. Si pniam egerit gens illa a malo suo quod locutus sum aduersū eam,agā & ego pniam super malo: qd' cogitaui:ut facerem ei. Et ad summā loquar super gētem & regnū:ut ædificē:& ut plantē illud. Si fecerit malum in conspectu meo:ut non audiat uocē meam:pniam agā sup bono quod locutus sum ut facerem ei. Sat timq̄ infert. Ecce ego fingo contra uos malum:& cogito contra uos cogitationem. Reuertat unusquisq̄ a uia sua mala.& dirigite uias uestras & studia uestra:qui dixerunt. Desperauimus:post cogitationes enim nostras ibimus.& unusquisq̄ post prauitatem cordis sui malum faciemus. Symeon iustus in euangelio loquit. Ecce hic positus est ī ruinam & in resurrectionem multorū. In ruinam uidelicet peccatorum. & in resurrectionē eorū q̄ agunt pniam. Apostolus scribit ad corinthios. Audit inter uos fornicatio, qualis ne inter gentes quidem.ita ut uxorem pr̄is aliquis habeat.& uos iflati estis.& non magis luctum habuistis ut tollat de medio uestrum,qui hoc opus fecit. Et in secunda ad eosdem epistola ne abundantiori tristitia pereat.q eius modi est,reuocat eum & obsecrat:ut confirmet super illum charitatem. Et qui incestu pierat: pnīa conseruet. Nullus quidem mundus a peccato:ne si unius quidem diei fuerit uita eius. Quāto minus mūdi numerabiles erunt anni uitæ illius? Astra quoq̄ ipsa nō sunt munda in conspectu eius.& aduersum angelos suos puersum quid excogitauit. Si ī cælo peccatum,q̄to magis in terra. Si delictum in his q̄ carent tētatione corporea,q̄to magis in nobis,qui fragili carne circūdamur.ut cum apostolo dicamus,miser ego. quis me liberabit de corpore mortis huius. Nō.n.hitat ī carne nr̄a bonū:nec agimus qd' uolumus:sed qd' nolumus ut alud anima desideret:aliud caro facere cogat. Quod si quidā iusti appellant in scripturis. & non solum iusti, sed iusti in conspectu dei:iusta illam iusticiam appellant iusti,iuxta quam supra dictum est. Septies cadit iustus.& resurget. Et iuxta quod iniquitas iniqui non nocebit ei in quacūq̄ die conuersus fuerit.cui desperandum est. Denicq̄ & zacharias pater ioannis qui scribit iustus peccauit in eo q̄ non credidit:& statim silentio condēnat. Et iob qui iustus & imaculatus ac sine q̄rela ī pricipio uoluminis sui scribit,postea & dei sermone:& confessione sui.pc̄tōr arguit. Si abrahā,isaac & iacob prophetæ quoq̄ & apostoli,nequaq̄ caruere pecato,si purissimum triticum habuit mixtas paleas,quid de nobis dici potest.de q̄bus illud scriptū est. Quid de paleis ad frumentū dicit dominus.& tamen paleæ futuro reseruant incendio.& zizania hoc tempore mixta sunt segetibus frumentorum:donec ueniat q̄ habet uentilabrum ī manu sua:& purgabit aream.ut congreget triticum ī horrea:& q̄sq̄lias gehennæ igne cōburat. En hæc omnia quasi pulcherrima scripturarum prata discurrēs ī unum locum uolui congregare.& de speciosissimis floribus coronam tibi texere pniæ. quam īponas capiti tuo:ut assumas pennas columbæ. & uoles & requiescas:& clæmentissimo reconcilieris pr̄i. Narrauit mihi uxor quondam tua.nunc soror atq̄ conserua.q̄ iuxta p̄ceptum apostoli ex cōsensu abstinuerītis uos ab ope nuptiarū.ut uacaretis orationi.tuaq̄ rursū uestigia quasi ī salo posita fluctuasse.imo ut aptius loquar esse ꝓlapsa. Illam audisse a domino cū moyse:tu uero hic sta mecum.& dixisse de domino. Statuit supra petram pedes meos.tuam domum.quæ fundamenta fidei solida non habebat.postea diaboli turbine concidisse.porro illius pstare ī domio.& suum tibi hospitium nō negare:ut cui prius coniunctus fueras corpore.nūc spū copuleris. Qui enī adhæret domio.unus spūs est. Cūq̄ uos rabies barbarorum & iminens captiuitas separet.iub iusiurandi testificatione pollicitus es.ut ad sancta transeuntem [illegible] statim uel po-

ſtea ſeq̃reris.& ſeruares aniam tuã.quam uiſus eras negligentia ꝑdidiſſe.Redde igit̃ quod præſente domĩo ſpopondiſti. Incerta eſt uita mortalium.ne ante rapiaris.q̃ tuam ipleas ſponſionem.Imitare eam: quam docere debuerat.Proh pudor.fragilior ſexus uincit ſæculum.& robuſtior ſupat̃ a ſæculo.Tanti dux fœmia facti eſt.& non ſequeris eam.i cuius ſalute candidatus es fidei.Quod ſi te rei familiaris tenent reliqæ.ut ſcilicet mortes amicoꝝ & ciuium uideas.& ruinas urbium atq; uillaꝝ. ſaltem iter captiuitatis mala. & feroces hoſtium uultus.& ꝓuiciæ tuæ iſinita naufragia teneto tabulam pniæ.& memento conſeruæ tuæ:quæ tuã quotidie ſuſpirat ſalutem.Tu uagaris i pria:imo non patria.qa patriam perdidiſti.Iſta pro te i locis uenerabilibus reſurrectionis & crucis.& icunabulorũ domini ſaluatoris.i qbus paruulus uagiit tui noĩs recordat̃. teq; ad ſe orationibus trahit.ut ſi non tuo merito:ſaltẽ huius ſalueris fide.lacebat quondã paralyticus i lectulo:& ſic erat cunctis artubus diſſolutus:ut nec pedes ad igrediendũ:nec manus mouere poſſet ad ꝓcandũ:& tamen proferẽ ab aliis:& reſtituiẽ priſtinæ ſanitati:ut portaret lectulum:q dudum portabat̃ a lectulo.Et te igit̃ abſentem corpore:ꝑſentem fide offert conſerua tua domino ſaluatori.Et dicit cum chananea Filia mea male uexat̃ a dæmonio.Recte igit̃ appellabo animã tuam : filiã aiæ eius:quæ ſexus neſcit diuerſitatẽ:qa te quaſi paruulũ:atq; lactentẽ:& necdũ ualentẽ ſumere ſolidos cibos:inuitat ad lac infantiæ :& nutricis tibi alimenta demonſtrat:ut poſſis dicere cum ꝓpheta.Erraui ſicut ouis ꝑdita:qre ſeruum tuũ:quoniam mandata tua non ſum oblitus.

Obiurgatio beati Hieronymi preſbyteri acerrima in ſuſannam uirginem a diacono corruptam.& in fornicationem ſacrilegiumq; prolapſam:ubi enumerat quantum bonum amiſerit. & in quantum malum inciderit.

Vto leuis eſſe crimen ubi homo peccatum ſuũ confiteꝫ.q̃ ubi celans mala inuitus detegiꝫ.& nolens publicaꝫ.Quid agis ſuſãna?Quid cogitationibus æſtuans?Quid nõ erũpis in uocem.& mẽtis tuæ exponis ardorem.ut aliqd ſolatiũ capias?Hoc plane hoc erit quaſi remedium quoddam ægritudis tuæ:ſi apto ore conceptũ digeras ſcelus.Nam & ulcus cum fuerit tumidum.q̃uis ſuppuratum:euaporans ꝑſtat refrigerium paſſioni.Audite nũc qui ꝓpe eſtis.& q longe.qui timetis deum. & ecclefiæ eius gaudio cõgaudetis & triſtitiæ collugetis ſicut ſcriptum eſt.Gaudere cum gaudentibus:flere cum flentibus.Vos inq̃ appello.qui cicatricem xp̃i ueriſſimam retinetis & non ſup iniqtate gaudetis:ſed potius igemiſcitis.Aduertite potius uerba oris mei.& an iniuſto ex dolore ꝓcedant iudicate:& detecti ſceleris qualitatẽ mecum pariter phorrete.Virgo nobilis & dicata xp̃o.ſapiens.eruditaruit in foueã turpitudis: cõcepit dolorem.& pepit iniquitatẽ.Hic ois aia xp̃iana graue uulnus accipit.qa datũ eſt canibus ſanctum:& margaritæ miſſæ ſunt ante porcos . A falſis enĩ hoĩbus laceratũ eſt nomen ſanctitatis:& ab imundis & luteis,ppoſitum caſtitatis.Hic æſtus aiæ meæ.Hic inſanabilis eſt dolor.quia unum malum bona plurima ſecum trahit & unius nubecula peccatricis totam lucem pene obſcurauit eccleſiæ.Audite me omnes populi:& uidete dolorem meũ.Virgines meæ & iuuenes mei abierũt in captiuitatem.Vere hæc eſt captiuitas,ubi aiæ peccatorum captiuæ ducunt̃.Aſſumam ergo ſermonem ꝓpheticum:& flebiliter dicam.Ad te nunc mihi meus ſermo ſit.quæ caput hoꝝ & cauſa malorum es:quæ multipliciter miſera cum gloria uirgitatis nomẽ etiam ꝑdidiſti.Nefas enim eſt ſuſannã uocari non caſtã.Non licet nominari:qd̃ non eſt.Vnde incipiam?Quid primum,qd ultimum dicam?Bona cõmemorẽ quæ ꝑdidiſti.an mala defleã.quæ inueniſti?Eras uirgo i paradiſo dei:utiq; inter eccleſias eras ſponſa xp̃i.Eras templum domini.eras habitaculum ſpiritus ſancti.& cũ dico totiens eras.neceſſe eſt.ut totiens igemiſcas.qa nõ es qd̃ fuiſti.Incedebas in eccleſia tanq̃ columba illa: de qua ſcriptũ eſt.Pẽnæ columbæ deargentatæ:& poſteriora dorſi eius in ſpecie auri.Splendebas ut argentum.fulgebas ut auꝝ:ſincerã conſciam ꝓferebas.Eras tanq̃ ſtella in manu domini.nullum uentum. nullas nebulas ptimeſcens.Quæ eſt iſta ſubita conuerſio? Quæ eſt iſta repentina mutatio?De dei uirgine facta es corruptio ſathanæ.de ſponſa xp̃i facta es ſcortũ execrabile.de templo domini fanũ imunditiæ:de habitulo ſpiritus ſancti tuguriũ diaboli.Quæ icedebas cum fiducia ut columba:nũc lates i tenebris ut ſtellio. Quæ fulgebas ut auꝝ pp uirgitatis decorẽ.nunc uilliot facta es tanq̃ lutũ plateaꝝ.ut etiã indignoꝝ pedibus conculceris.Quæ fueras ſtella radians in manu domini:ueluti de alto ruens cælo conuerſa es in carbonẽ nigrũ. Ve tibi mitera,& iterum ue:quæ tanta bona parua tpis luxuria ꝑdidiſti.Quã tibi ſpem apud xp̃m dominũ reliqſti.cuius mẽbra tollẽs feciſti membra meretricis?Quis te ſpũs ſctũs uiſitabit.cũ eũ repudiaueris .q ſe a cogitationibus quoq; ſordidis lõge facit?Sed ueniãus ad hũana:ut illa diuia cognoſcant̃. Aſpice q ſanctoꝝ. quæ ſanctarum tibi approximare non horrent?Aperi oculos ſi potes,erige frontem.ſi audes aliquem ſãctorum fiducialiter intuere.Nonne tuam faciem conſciæ commiſſa tanq̃ plumbũ inclinant & p̃munt?Nonne tenebræ ante oculos ut dura caligo uerſant̃?Nõne timor & tremor animam tuam & membra tua quaſſãt? Si ergo homines i carne conſtitutos & alicuius forſitan delicti obnoxios non potes intueri.graui utiq; confuſiõe ſepulta.quid facies coram helia & daniele & tantorum exercitu ꝓphetarum.Quid facies corã maria. Quid facies corã ioãne & tecla & agnete,& imaculato thoro puritatis. Quid dẽiq; facies corã ãgelis ſãctis. Nonne ſplẽdore & claritate immaculatorum quaſi fulminibus percuſſa combureris.Sed dictura es forſitan.non potui ſuſtinere,quia carnem fragilem circunferebam.Reſpondebit tibi beata tecla:cum ſuis innumerabilibus ſociabus.& nos eadem carne amictæ fuimus.nec tamen plenum propoſitum caſtitatis noſtræ fragilitas carnis potuit mutilare:aut ſæua ara tyrãnorum p uaria tormenta deiicere. Re uera non poteſt caro corrũpi:niſi mens fuerit ante corrupta.Remanebit ergo in crimine anima:quæ carnem præcedit in crimine.Sed dicis.Nolui hoc malum:paſſa ſum uiolentiam.Reſpondebit tibi illa fortiſſima ſuſanna. cuius tu nomen fallaci[illegible]las.Ego iter duos preſbyteros poſita,inter duos utiq; iudices populi:ſola inter ſiluas

paradiſi conſtituta uinci non potui.quia nec uolui.Tu ab uno iuuene ineptiſſimo adoleſcente in media ci- 342
uitate. quomodo uim potuiſti perferre.niſi qa ultro uiolari uoluiſti.Quis deniq; tuas uoces audiuit. Quis colluctationes ſenſit.Vt autem hæc omittã.poſt illatã uiolentiam detegere ſcelus:ſi non aliis uel parentibus uel tuis ſororibus debuiſti. Eſſet enī excuſatio ifœlicitatis:eſſet conſciæ plena purgatio:ſi hoſtem pudicitiæ deduxiſſes in publicum.Sed erubuiſti ne forſitan te uiolatam multi cognoſcerent. Et ut quid timuiſti, ubi non erat timor.niſi ut tacendo crimen cum adultero ſæpius te ſociares.Quis te autem pudor ꝓhibuit confiteri.Quid de ſecunda commixtione dicis.quid de tertia.Quid de frequẽti commercio fœditatis.Ceſſat ceſſat iam uiolentiæ figmentum:ceſſat ruboris argumentum:ubi totiens membra dicata chriſto ſceleſti medici tui uiſceribus polluenda præbuiſti.Horret horret animus.mẽs hebeſcit:cum ad imum ſceleris pue nit̃.Nam & medicus:q̃uis fortis ſit animi:tamen cum altius ſecabit̃ uulnus:puto ex parte aliqua ſuſtinebit horrorem.Heu pdita.Iam ne intelligis omnes tibi uias excuſationis penitus clauſas.Iam ne ſentis quantum tibi mali.& in carne & in anima nefaria libido contulerit.Non iſtam de te confuſionem tuus expectauerat pater.qui te ſibi ſingularem gloriam computabat.Nõ huc luctũ & has lachrymas ex te ſibi crediderat tua naſci mater:quæ partus ſui gemitus per tuam uirginitatem ſolabat̃.Non fratres tui:non ſorores.hoc ex te dedecus expectabant:quos omnes uno gladio tui ſceleris grauiter ſauciaſti.Si fuiſſes cõmuni ſorte defũcta fleſſent te ad modicum parentes:ſed exultaſſent gaudentes.quia imaculatã præmiſerant uirginem hoſtiam uiuam domino propiciatricem ſuorum uidelicet delictorum.Nunc plangunt mortuam & non mortuam: plangunt uiuam & non uiuam.Mortuam utiq; gloria uirginitatis::uiuam dedecore turpitudinis. Ingratus eſt pater ſuis uiſceribus:de quibus ſeminata es.Maledicit mater ſuo utero: ex quo in hanc lucem ifœliciter proceſſiſti.Nec tamen modum ſuo dolori reperiunt:niſi hoc plane ſolum uident̃ ſibi habere ſolatium:quia nec te pater cõpulit:nec mater coegit ut uirginitatem profitereris.quam ultro & propria uoluntate ꝓfeſſa es.Nam ſcio cum multas difficultates tua genitrix proponeret:cum arduum eſſet iter ſeruandæ uirginitatis integræ:te non ſolum ꝓtinaciter reſtitiſſe:ſed etiam reuelationes tibi datas dixiſſe terribiles.In q̃tum ergo mercedem ſibi ſperabant:ex quo non tuo propoſito reſiſterent:in tantum tibi mifera intellige põdus iudicii creſcere.quia non ſeruaſti quod ultro promiſiſti.Quibus te ſpinis ſerpens ille nequiſſimus obligauit? Quibus te uenenis ifecit ille qui euã decepit:ut tanta te cæcitate ꝓcuteret.ut tantã animæ tuæ faceret obliuionem? Non es memorata diem ſanctum:diem dominicæ reſurrectionis:in quo diuino altari te obtuliſti uelandam. In tanto nãq; ſolemni conuentu eccleſiæ dei.inter limina neophitorum.inter candidatos regni cæleſtis quaſi regina regi nuptura ꝓceſſeras.Non es memorata:qualis ad te die illo eſt facta allocutio. Aſpice filia.intuere uirgo:quantus ad ſponſi tui & domini gloriam conuenerit populus:ſeruare te oportet fidẽ: quam ſub tantis teſtibus polliceris.Semper cogita cui uirginitatem ſpoponderis tuam. Facilius te oportet ſanguinem cum ſpiritu fundere.q̃ perdere caſtitatem.Quantis in illo die conſecrationis tuæ dictis.& multis ſuper caſtitatem p̃coniis ſacro uelamine tecta es? Vbi omnis populus dotem tuam non attramento :ſed ſpiritu pariter clamauit. Amen. Vincor lachrymis:cũ hæc recordor.cõpungor ſtimulis:cum ad hæc humana exempla conſidero.Nam ſi tredecim teſtibus ſponſalibus cõſumatis:quæuis fœmina uiro coniũcta moritali:non ſine magno periculo ꝓpetrat adulterium.Quid putas fore cum inter innumerabiles teſtes eccleſiæ coram angelicis exercitibus cæli.facta copula ſpiritalis per adulterium ſoluit̃.Neſcio ſi poſſit eſſe condigna mors ac pœna cogitari.Dicit aliq̃s.Melius eſt nubere q̃ uri. Hoc dictum ad non pollicitã ptinet:ad nondũ uelatam. Cæterum quæ ſe ſpopõdit xp̃o:& ſanctum uelamen accepit:iam nupſit.Nam immortali iuncta ẽ uiro:& iam ſi uoluerit communi lege coniungi adulterium perpetrat.ácilla mortis efficit̃.Si hoc ita eſt. qd de ea dicendum eſt.quæ occulta.furtiuaq; turpitudine conſtuprat̃.& fingit ſe eſſe quod non eſt.Habitu uirgo.facto non uirgo.bis adultera.& in aſpectu.& in actu.Sed ad te iterum redeo. quæ obliuionem tantorũ paſſa bonorum es:& receptaculum tantorum facta malorum es. Quomodo tibi in actu ignominioſo illo non ueniebat in mentem habitus uirginalis.proceſſus ad eccleſiam inter uirgineos choros.Quomodo oculos tuos non perſtringebat lux uirginalis.aures tuas non penetrabat hymnorum ſpiritalium cantus. mentẽ tuam non uentilabat lectionum cæleſtium uirtus.Hinc uel maxime clamante apoſtolo.Fugite fornicationem.Quia omne peccatum quod fecerit homo:extra corpus eſt.qui autem fornicat̃.i corpus ſuum peccat. Et cum dicit in corpus ſuum:tamen in xp̃o cum peccare demonſtrat:quia ſubiungit.Non eſtis ueſtri. Empti enim eſtis prætio magno:glorificate & portate dominum in corpore ueſtro.Et iterum dicit.Fornicatio autẽ & imunditia nec nominet̃ inter uos:ſicut decet ſanctos.ſepoſita omni adulatione ſententiam figit apoſtolus.Hoc ſcitote inquit intelligentes:quia omnis fornicator aut imundus non erit hæres in regno xp̃i & dei.Hæc tanta & tam terribilia non ueniebant in mentem:cum illud opus nefarium tua membra peterent, ſed mortifera te obliuio tanq̃ in gurgitem altiſſimum demergebat:& quaſi captiuam execrabilis libido ducebat.Nonne uel illum locum tabulis ſeparatum.in quo in eccleſia ſtabas recordari debuiſti.ad quẽ religioſæ & nobiles matronæ certatim currebant.tua oſcula petentes.quaſi ſanctioris.quaſi dignioris. Vel illa ꝓcepta quæ oculis tuis ipſe ſcriptus paries ingerebat:recordari debuiſti.Diuiſa eſt mulier & uirgo.Quæ non ẽ nupta:ſollicita eſt quæ domini ſunt.quomodo ſit ſancta corpore & ſpiritu.Tu autem in contrarium uerſãs ita agebas:ut nec corpore eſſes ſancta:nec ſpiritu.Corpore quidem fornicando:ſpiritu autem uirginitatem mentiendo.Proh nefas:ſolet fama ſubſequi factum.tua autem malum fama præuenit.Nam cum ante trienium rumor quidam & ſuſurratio de te fuiſſet:tu ſincæritatem prætendebas:& uindictam de maledicis in eccleſia publice poſtulabas.Quos æſtus ego ſuſtinui.Quos pater tuus pro tua ſuſtulit opinione labores,requirentes,ſingulos aſtringẽtes.ut auctorem infamiæ inueniremus:Graue enim erat nobis & intollerabile

de dei uirgine uel turpe aliquid dici.nec hoc uerita es:nec ante oculos habuisti:ut uenires inimicis in gaudium:& eos haberes infensos.qui ꝑ tua opinione laborabãt.Multũ audax multũq; temeraria es. si te conscientia non terret.ut simulata uirginitate putares te etiam dominum posse fallere:qui dixit. Nihil occultũ quod nõ reueleꝫ.Et uos inquit fecistis in occulto.ego autẽ faciam in manifesto.Ille qui non mẽtiꝫ: furtiuũ scelus deduxit in plublicum:& in conspectu solis huius tenebrarum tuarum opera nudauit. O iquit qui ꝑtendit sermonem.crudeliora ĩcurrit:& cupiẽs moderari non iuenit.Oblita ergo propositum.oblita parẽtes. oblita ecclesiam totã.oblita gloriam uirginitatis.oblita honorem dignitatis etiã ꝑsentem.oblita ꝓmissionẽ regni.oblita terribile iudicium.amplexata es corruptionem.ꝓtulisti fructum confusionis:finem uero mortem sæuissimam & interitum sempiternũ.Et certe non habes ꝙ de nostra negligentia cõqueraris. quodcũq; enĩ ad officium ꝓtinuit pastoris.& tibi:& oĩbus non negatum est.dilectio specialis adhibita. cõmonitio sancta non defuit. oblita domũ ꝑris.sicut scriptũ est:Ad monasterium uirginale transisti.ut inter tot posita non solum dico tuta esse debuisti si uoluisses:sed etiam de aliis tutelam præstare debuisses.Sed frustra hæc talia sunt ꝓuisa.frustra hymnum uirginitatis exposui:ꝙ gloriam ꝓpositam & obseruantiã pariter decantares.Semiaui secus uiam:semiaui in spinis:seminaui in petrosa.Aut ex corde tuo uerbum meum uolucres.i. dæmones rapuerunt.aut malis tuis cogitatiõibus suffocatum est.aut aruit nimio ardore libidinis.Heu me: quia ubi me putabam aurum & argẽtum lapides ꝑciosos iuenire:inueni ligna.fœnum:stipulam.arsuras materias laborasse.Dicam & ego secundum prophetam.Heu me:quia factus sum sicut qui colligit stipulam ĩ messe.Et quidem si tibi sola damnum feciſſes.erat quidem tristitia:sed forsitan tolerabilis.Nunc uero quãtas animas hoc tuo scelere sauciasti?Quantas animas propter te de proposito suo pœnitere feciſti? Quanta labia etiam fidelium inquinata sunt uiam domini blassemando?Aperuit in nos gentilitas os suum. Aduersus ecclesiam sanctam synagoga iudæorum per tuum dedecus exultauit.Quod si is qui unum scandalizauerit.mola circũdatus ꝑcipitari debet in mari.quid de te ꝓnũcias.de cuius scelere omnis anima sauciata ẽ. & nomen domini in gentibus blassematum?Nonne quotiens dicit uirgo.totiens ibi cumulus iniquitatis accrescit? Taces:ecce uulnerata iaces:ecce ꝓstrata.Cupio ꝓdesse.subuenire non possum. quia totum caput in dolore:& totũ corpus ĩ mœsticia a pedibus usq; ad caput.sicut ait esaias.non est malagma ĩponere: infirmitas tua omne humanæ medicinæ excedit auxilium.Et licet tam boni q̃ mali iusta indignatione permoti:te oĩ de populatione decoratam:omni tormentorum genere discruciatam iudicent morte mulctãdã: aut ignibus exurendã.Ego tamen q̃ scio grauiora facinoris seruari tormenta:& sine fine in ipias animas manere cruciatus.non temporalem uticq;:non animam ꝓditurus ego:sed secundum diuinã sententiam dabo consilium.Solũ enĩ & unicũ tentandum est remedium illud:qd' diuina uox ꝑ ezechielem miseris porrigit.Nolo morteꝫ inqt peccatoris:tantum ut conuertaꝫ & uiuat.Et iteꝝ.Post hoc inqt dixi.Cõuertere ad me.Nũqd resina nõ ẽ in galaad:aut medicus nõ est tibi.Quaꝫ nõ ascẽdit sanitas filiæ populi mei?Hæc itaq; dicta pœnitentiam sapiunt:hæ sententiæ dei uocant ad pœnitentiam:reuocant ab errore.Pœnitudo ergo est necessaria medicaminũ.Sed quanta putas & qualis necessaria.ut aut æquet crimẽ.aut certe excedat? Vide ergo si simplex hoc peccatum adulterii est:aut duplex.si ꝑ illã necem quæ facta dicit in occulto:& secundum conscientiæ molẽ exhibenda est pœnitentiæ magnitudo.Pœnitẽtia autẽ non uerbo agenda est. sed facto. Hæc aũt sic agit:si tibi ante oculos ꝓponas.de q̃ta gloria lapsa fueris.& de quo libro uitæ nomẽ tuũ deletũ sit:& te iã positã credas ꝓpe ipsas tenebras exteriores..ubi erit fletus oculoꝝ.& stridor dẽtiũ sine fine.Cũ hæc certa fide sicut ẽ.aio cõceperis.qa necesse est peccatricẽ animã tartareis pœnis.& gehẽnæ ignibus tradi.nec aliud esse remediũ cõstitutũ post unicũ baptisma q̃ pœnitentiæ solatiũ.quãtũuis laboré & indecoré iræ subiꝫ contẽde.dũmõ ab æternalibus pœnis libereris.Ergo hæc tecũ cogitãs:& mẽte cõtractãs facti tui ipsa iudex esto crudelior.In primis oĩs cura uitæ huius ĩtermittẽda ẽ tibi.& q̃si mortuã te existima sicut es.quõ possis reuiuiscere cogita.Deide lugubris tibi accipiẽda ẽ uestis:& mẽs & mẽbra singula digna castigatiõe puniẽda. amputenꝫ crines:q ꝑ uanam gloriam occasionẽ luxuriæ ꝑstiterũt.Defluãt oculis lachrymæ:q masculũ non simpliciter aspexerũt.Pallescat facies.quæ quondam irrubuit ipudice.Totũ deniq; corpus iniuriis & ieiuniis macereꝫ.cinere aspersũ & cilicio ꝓhorrescat.qa male sibi de pulchritudie placuit.Cor uero sit liq̃scẽs tanq̃ cera ĩ ieiuniis inqetãs seipsũ:& cogitatiõibus uẽtilãs q̃re sit ab initio ĩbuersũ.Sẽsus etiã cruciꝫ: qa ĩ mẽbra corporis cũ hr̃et dominationem malũ gessit iperiũ. Talis actio pniæ si fuerit ꝑseuerãs.audebit hic ꝑpere si nõ gloriã:certe pœne euacuationem.Dicit.n.deus.Conuertimini ad me: & cõuertar ad uos. Conuertimini in toro corde uestro.in ieiunio.& fletu.& luctu.dirũpite corda uestra & nõ uestimenta: qa deus pius & misericors est.Sic conuersus ille magnus dauid iustificatus est..Sic niniue peccatrix illa ciuitas incũbentẽ sibi inuasit interitũ.Peccator ergo si sibi non pepcerit.a deo illi parceꝫ:& si futuras pœnas gehẽnæ ꝑpetuas ĩ hoc paruo uitæ spatio cõpẽsauerit.seipsũ ab æterno iudicio liberabit.Grandi plangæ alta & ꝓlixa opus est medicina.Grande scelus grandem habet necessariã satisfactionẽ.Nõ est dubiũ leuius esse crimẽ:ubi hõ peccatũ suũ ultro confiteꝫ pœnitẽs.At ubi cælans mala sua inuitus detegiꝫ.& nolẽs publicaꝫ.illud grauius sceleus est.qd' uticq; tibi ꝓuenisse negare nõ poteris.Et ideo fortius est dolendũ:qa peccatũ est fortius.Si mente cernerẽt hoies:quale iudiciũ emittet deus mũdo:sensus humanus non dispargereꝫ uanitate sæculi si nõ infidelitate grauarenꝫ.Quãtũuis & qualẽuis cruciatũ ad præsens.libẽtissime sufferrẽt.etiã si esset longior uita: dũmõ illas pœnas æterni ignis nõ ĩcurrerẽt.Sed tu quæ iã ĩgressa es agonẽ pniæ.insiste misera. fortiter ihære.tanq̃ naufragus tabulæ:sperãs ꝑ ipsã te posse de ꝓfũdo criminũ liberari.Inhære pniæ usq; ad exitũ uitæ tuæ.nec tibi ꝑsumas ab humano die ueniã dari:qa decipiet te.qcunq; tibi hoc polliceri uoluerit. Quæ enĩ ꝓprie ĩ domio peccasti:ab illo solo quære remedium.

Vertit ſtilum loquendi ad iuuenem qui ſcelus commiſerat.

E te autem quid dicam fili ſerpentis.miniſter diaboli.uiolator templi dei.qui in uno ſcelere duo crimina perpetraſti.adulterium utiq; & ſacrilegium.Plane ubi uas chriſto oblatum.domino dedicatum.dementiæ temeritate polluiſti.Balthaſar rex ille perſaꝝ:quia i uaſis dominicis . quæ de templo hieruſalem fuerant a patre eius ſublata.bibere cum ſuis amicis & concubinis uſurpauit. ipſa nocte angeli manu percuſſus.crudeli morte punitus eſt.Quid de te arbitraris perdite pariter & proditor.qui uas rationabile conſecratum chriſto ſanctificatum ſpiritu.temeritatis impio ſacrilegio polluiſti. Et tui propoſiti īmemor.& iudicii diuini cōtemptor.Melius enim fuerat te fuiſſe nec natum.ut te ſibi gehenna ꝓprium filium uendicaret.Et licet teipſum conſciētia ſceleris agat per diuerſa p̄cipitem.fugit enim impius nemine perſequente.licet & duræ peccati imagines dormientem quoq; perterreant necdum uigilantē tamen cum neq; a paſtore etiam oui morbidæ uel morituræ denegatum ſit pœnitentiæ remedium.do cōſilium.petas ultro carcerem pœnitentiæ.obruas cathenis uiſcera.aiam tuā gemitu ieiuniiſq; diſcrucies.ſanctorum petas auxiliū.iaceas ſub pedibus electoꝝ.ut non tibi per cor impœnitens theſaurizes iram in die iræ.& iuſti iudicii.qui reddet ſingulis ſecūdum opera ipſorum.nec te in eorum numero conſtituas.quos luget paulus.Qui ante peccauerunt inquit.& non egerunt pœnitentiam ſuper īmundiciam . fornicationem. & libidinem.quā geſſerunt.Nec tibi de multitudine peccantium ſimilium blādiaris.& dicas. Nō ſolus hoc egi:multos habeo ſocios.ſed recogita:quia multitudo ſocioꝝ impunitatem non facit criminū.Nam in Sodoma & Gomorra & in totis quinq; ciuitatibus īnumerabiles utiq; habitabāt . Sed ecce omnes pariter qui libidinoſe corpora ſua tractauerunt:imbribus igneis conflagrati ſunt.Solus aūt Loth de illo ineuitabili incendio effugit:quia ab illa turpitudine ſe p̄ſtiterat alienū.Exclude ergo uel nūc infœlix de corde tuo blandimenta ſerpentis.& luctu & fletibus dum in corpore tuo immūdo anima illa tenebroſa uerſatur : remedium tibi in die neceſſitatis acquire.ſemper ante oculos habens apoſtoli ſententiam:quia omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal xp̄i ut ferat unuſq;q; ꝓpria corporis ſui:ſecūdum quæ geſſit:ſiue bonū ſiue malū.

Inſtruit uirginem uerbis quibus utatur.

Vis conſoletur te uirgo filia ſyon.quia magna facta eſt ſicut mare contritio tua? Effundere ſicut aqua coram facie domini.Extolle ad eum manus tuas pro remedio peccatorum tuorum.Accipe igitur lamentum:& primo quidem nullo die quinquageſimus pſalmus intermittatur.quia in negocio tali cantatur:uſq; ad uerſiculum illum:cor contritum & humiliatum deus non ſpreuit: gemitu lachrymiſq; percurre.Inſuper hanc lamentationem non ſine compunctione cordis in cōſpectu dei iudicis funde.Quis dabit capiti meo aquam.& oculis meis fontem lachrymarum.& defleam uulnera animæ meæ?Conuerſi ſunt dies feſti mei in luctum:cantica mea in lamentationem.receſſit ſonus hymnoꝝ:& lætia pſalmoꝝ:& ſucceſſit dētium ſtridor:& fletus oculoꝝ.Obmutui:& humiliata ſum:& ſilui a bonis:& dolor meus per ſingulos dies renouabitur.Concaluit cor meū intra me:& in meditatione mea exardeſcit ignis Timor & tremor uenerunt ſuper me:& contexerunt me tenebræ.Abyſſus circūdedit me:extremo demerſit caput meum in ſciſſura inferi.Heu me:quia facta ſum ſicut Sodoma:& combuſta ſicut Gomorra . Quis miſerebitur cineri meo?Durius offendi q̄ Sodoma:quia legem neſciens illa deliquerat . Ego accepta gratia peccaui.Si homo peccet in hoiem:erit qui interueniat.ego peccaui in domino.quem ꝓpiciatorem inueniā? Concepi dolorem:& peperi iniquitatem.Lacum fodi:& incidi in foueam quam operata ſum.Ideo cōuerſus eſt dolor in caput meum:& in uertice meo iniquitas mea deſcendit.Immunditia mea ante pedes meos:non fui memor nouiſſimoꝝ:& cecidi miſerabiliter:nec eſt qui cōſoletur me. O q̄ acerbus fructus luxuriæ: amarior felle:crudelior gladio.Quomodo facta ſum in deſolationem?Subito defeci:perii ꝓpter iniquitatē meā. uelut ſomnium ſurgentis.Ideo in ciuitate domini uilificata eſt imago mea:deletum eſt de libro nomē meū facta ſum ſicut nocticorax in domicilio:ſicut paſſer unicus in ædificio.nec qui conſoletur me:inuenio. conſidero a dextris:& uideo:nec eſt qui cognoſcat me.Periit fuga a me:& non eſt qui requirat animam meam. Facta ſum ſicut uas perditum.Audiui uituperationem omnium circūhabitantium . Ve diei illi:in quo me infœlicem genuit uterus:& lux iſta crudelis accepit.oportuerat me potius fuiſſe nō natam: q̄ ſic in gētibus fabula fierem.Propter me confuſio & improperium factum eſt famulis domini: & eum digne colentibus. Lugete me montes & flumina:quia fletus filia ego ſum.Lugete me beſtiæ ſiluaꝝ:reptilia terræ:& cæli uolucres:& omnes animæ:quæ uita fruimini.Nunc uos beatæ feræ & uolucres:quibus nullus metus de inferis eſt:neq; poſtmodum reddituræ eſtis rationē.Nobis manet pœna crudelis tartari:quia habentes ſenſum delinqmus.Ideo non eſt pax peccatoribus.Meū peccatum:mea iniquitas nō ſunt ſimilia offenſis hominū quia horribilis eſt hæc ipietas carné polluere uirginem:& caſtitatem ꝓfeſſam.Mentita ſum in dominū altiſſimū. ideo nō eſt mihi fiducia iuocandi dominū altiſſimū:qa obſtructū eſt os loquētium iniqua.Nam malū meū propheta cecinit:q; q elongāt ſe a domino peribūt.Diſperdit omnē fornicantem a ſe.Et ſi abeſt lingua faucibus meis: & i puluerem mortis deducta ſum:uerūtamen clamabo ad dominū.Adhuc tempus eſt:dum datur ſpatium:quia in morte nō erit memoria.In iferno nō eſt cōfeſſio.Domīe ne in ira tua arguas me:neq; in furore tuo corripias me.Quoniam ſagittæ tuæ ifixæ ſunt mihi:nec eſt ſanitas i carne mea.A uultu iræ tuæ nō eſt pax oſſibus meis a facie peccatoꝝ meoꝝ.Quoniam iniqtates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum:ſicut onus graue geauatæ ſunt ſuper me.Computruerunt & deteriorauerunt cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ.Miſeriis afflicta ſum:& curuata i finem:rugiebam a gemitu cordis mei.Cor meum conturbatum eſt:deſeruit me fortitudo mea:& lumen oculorum meorum:ipſum non eſt mecum. Deus reppuliſti me: & deſtruxiſti me: oſtendiſti mihi dura: potionaſti me uino compunctionis . Expulſa ſum ab oculis tuis:

iam non adiiciam ut reſpiciam ad templum ſanctum tuum.facta ſum in exterminium. quæ utilitas in ſanguine meo.dum deſcendo in corruptõem?Nunqd mortuis facies mirabilia?Tuus ſermo eſt:tua,pfeſſio eſt: nolo mortem peccatoris:ſed conuerſionem.Vt poſſim uiuere:ad te deus conuerſio mea:qa ſolus potes nouare oia.Tu ab iferis aias reuocas:& ſoluis compeditos.Tu deus erigis eliſos:cæcos illumias:mortuos ſuſcitas. Erraui ſicut ouis perdita: quære famulam tuam:ne lupus crudelis cruciet me.Multi dicunt aiæ meæ: nõ eſt ſalus ipſi in deo eius.Sed & tuũ cõſilium tecum eſt.Quot ſunt dies famulæ tuæ.quãdo facies de me iudiciũ?Sed ne intres in iudicium cũ famula tua.Defecit aĩa mea in ſalutari tuo:defecerũt lachrymis oculi mei:effuſa eſt ĩ terrã gloria mea. Quãdo reſpicies,ppter iniqtatem.Corripuiſti hoiẽm:& tabeſcere feciſti ſicut araneã aĩam meam.Memẽto domine q̃ puluis ſum.Vide humilitatẽ meã: & laborem meũ:& remitte mihi ut refrigerer:prius q̃ abeam:& amplius non ero.

Obiurgatio grauis in ſabinianũ diaconũ lapſum:q̃ ſuſannã uirginem deo dicatam multis inſidiis & illecebris impegerat ad ruinam,iuehit acerrime q̃ nõ reueritus ſacra crucis:domiciq̃ p̃ſepis ſacraria apud ipſa ſanctuaria illam de ſacrilegio & ſtupro tentauerat.

Amuel quõdam lugebat ſaulẽ:qa pœnituerat dominũ:q̃ unxiſſet eum regẽ ſuper iſrael. Et paulus ad corinthios:in q̃bus audiebaẽ fornicatio:qualis nec ĩter gentes.Et q̃dem uoce flebili commonebat dicẽs,ne cum rurſum uenero:humiliet me deus apud uos;& lugeam multos ex his qui ante peccauerunt:& nõ egerunt pniam ſuper ĩmunditias quas geſſerunt in impudicitia & fornicatione.Si hoc,ppheta & apoſtolus nulla ipſi labe maculati clæmẽti in cunctos mente faciebant.quãto magis egoipſe peccator.in te debeo facere peccatore:q̃ non uis erigi poſt ruinã.& oculos ad cælum leuare. ſed p̃dita patris ſubſtantia.porcoꝫ ſiliquis delectaris.& ſupbiæ p̃rupta conſcendens. p̃ceps laberis in ,pfundũ? Deum uentrem uis habere pro xp̃o ſeruis libidini,gloriaris in carne & confuſione tua.& quaſi piguis hoſtia in mortem,ppriam ſaginaris:imitariſq̃ eoꝫ uitam:quoꝫ torméta non metuis:ignorans quoniam benignitas dei ad pniam te horteẽ.Secũdum autem duritiam tuam & cor impœnitẽs theſaurizas tibi irã in die iræ. An iccirco iduratur iuxta pharaonem cor tuũ:qa nõ ſtatim percuteris.& differris diu ad pœnam?Et ille dilatus eſt:& decem plagas:non quaſi ab irato deo:ſed quaſi a patre commonente ſuſtinuit: donec in peruerſum acta pœnitentia populum quem dimiſerat per deſerta ſequeretur:& ĩgredi auderet maria:per quæ uel ſola doceri potuit:timori habendum eum.cui etiam elementa ſeruiunt.Dixerat ille. Non noui dominum: neq̃ dimitto iſrael:quem tu imitans loqueris. Viſio quam hic uidet:in dies longos eſt:& in tempora longa iſte prophetat.Propter quod dicit idem propheta.Hæc dicit adonay dominus. Non prolongabuntur amplius omnes ſermones mei:quoſcũq̃ loquar:quia loquar uerbum & faciam.Sanctus dauid de impiis & de ſceleſtis.quoꝫ tu pars non modica.ſed princeps es.quod ſæculi fœlicitate fruerentur:& dicerent:Quomodo cognouit deus.& ſi eſt ſcientia in excelſo.Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſæculo obtinuerunt diuitias.pene lapſo pede.& fluctuanti ueſtigio cauſabatur dicens.Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meum:& laui inter innocentes manus meas.Præmiſerat enim quia æmulatus ſum ſupra iniqua agentes:pacem peccatoꝫ uidens:quia non eſt reſpectus morti eoꝫ & ſolida plaga in flagella eorum.in laboribus hoĩum non ſunt:& cum hominibus non flagellabuntur.Propterea tenuit eos ſuperbia circundati ſunt iniquitate & impietate ſua.Egredietur ſicut ex adipe iniquitas eoꝫ:tranſierunt in affectum cordis.Cogitauerunt & locuti ſunt mala:iniquitatem in excelſo locuti ſunt.Poſuerunt in cælum os ſuum:& lingua eoꝫ pertranſiit ſuper terram. Nonne tibi uidetur de te omnis pſalmus eſſe compoſitus? Vegeto quippe es corpore ; & nouus antichriſti apoſtolus:cum in una notus fueris ciuitate:tranſgrederis ad aliam,non indiges ſumptibus:non plaga forti percuteris,& cum hominibus:qui non ſunt ut tu rationabilia iumenta:corripi non mereris. Propterea elatus es in ſuperbiam:& ueſtimentum tuum fœdat luxuria:& quaſi ex aruina pingui & quodam adipe eructans uerba mortifera:non te reſpicis eſſe moriturum:nec unq̃ poſt expletam libidinem pœnitentia remorderis. Tranſiſti in affectum cordis:& ne tibi ſolus uidearis erraſſe:ſimulas nefanda de ſeruis dei : neſciens q̃ iniquitatem in altum loquaris:& ponas in cælum os tuum.Nec mirum ſi a te qualeſcũq̃ ſerui dei blaſſemẽtur:cum patremfamilias belzebub uocauerunt patres tui. Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum:nec ſeruus ſuper dominum ſuum.Si illi in uiridi ligno tantum fecerunt,tu in me arido ligno quid facturus es? Tale qd & in malachia plæbs ſcandalizata credentium de ore tuo loquitur.Dixerunt. Vanus eſt:qui ſeruit deo. Et quid plus quia cuſtodiuimus mandata eius,& quoniam iuimus ſupplicantes ante faciem dei oĩpotentis? Et nunc nos beatos dicimus alienos.Reædificãtur omnes:qui faciunt iniqua.Aduerſati ſunt deo:& ſalui facti ſunt.Quibus poſtea diem iudicii dominus cõminatus eſt.& quid ĩter iuſtum & iniuſtum futurũ ſit:multo ante p̃nũcians ait.Et conuertimini:& uidebitis quid ſit inter iuſtum:& ĩter iniuſtum:inter ſeruientem domino:& nõ ſeruientem domio.Hæc tibi ridicula forte uidẽtur.qui cœmediis & lyricis ſcriptoribus mimis & clientulis delectaris.q̃q̃ nec iſta tibi quidem præ nimia cordis hebetudíe itelligenda cõceſſerim.Prophetarũ uerba contẽnis.ſed reſpondebit tibi amos. Et in tribus & in quatuor impietatibus. nonne aduerſabor eum dicit dominus.Quoniam enim Damaſcus Gaza. Tyrus.Idumæa Ammanitæ.& Moabitæ.Iudæi quoq̃ & Iſrael ſæpe ad ſe dei uaticinio deſtinato.ut agerent aliquando pœnitentiam audire contempſerunt. iræ ſuæ. quam illaturus eſt dominus.cauſas iuſtiſſimas profert. dicens. In tribus atq̃ in quatuor impietatibus, nonne aduerſabor eos. Sceleratum eſt inquit mala cogitare, conceſſi. nequius eſt mala cogitaſſe perficere. & hoc pro mea miſericordia benignus indulſi. nunquid & opere implendum peccatum fuit. & mea ſuperbe calcanda clæmentia. tamen & poſt factum. quia Malo pœnitentiam peccatoris q̃ mortem. Non enim ſani opus habent medico. ſed male habentes . lacenti manum porri-

gó.& conſperſum in ſanguine ſuo:ūt propriis fletibus lauetur.exhortor. Quod ſi nec ſic pñiam uult agere. & fracto nauigio tabulam per quam ſaluari poterat,non retentat.cogor dicere.Super tribus & quatuor impietatibus,nōne aduerſabor eum dicit dominus.Aduerſionem dicens eſſe pro pœna.dum ſuæ peccator reliquitur uoluntati.Inde eſt q̄ peccata patrum ī tertiam & quartam generatōem reſtituit.dum non uult ſtatim punire peccantes.ſed ignoſcens primis.poſtrema condénat.Alioqn ſi protinus ſceleꝝ ultor exiſteret. & multos'alios.& certe paulum apoſtolum eccleſiæ non haberent.Ezechiel ꝓpheta cuius ſupra fecimus mentionem.dei uerbum ad ſe factum referés ait.Aperi os tuū.& manduca.quæ ego dabo tibi.& uidi inqt.& ecce manus extenſa ad me.& in ipſa uolumé libri.& reuoluit illud in conſpectu meo.& in ipſo ſcriptum erat. a facie & retrorſum lamētum.& carmē.& ue.Prima ſcriptura ad te pertinet.ſi tamen uolueris agere pñiam poſt delictū.Secunda ad ſanctos.q ad dei canticum ꝓuocanť.Non eſt enī pulchra laudatio in ore peccatoris.Tertia ad tui ſimiles.q deſperantes tradiderunt ſe īmunditiæ & fornicationi.& uentri.& his quæ īfra uētrem ſunt.qui putant oīa morte finiri.& nihil eſſe poſt mortem.& dicunt.Tempeſtas ſi tranſierit,nō ueniet ſuper nos.Liber ille.quem ꝓpheta deuorat.oīs ſeries ſcripturaꝝ eſt.in qbus & pœnitens plangitur.& iuſtus canť.& maledicť deſperanti.Nihil ita repugnat deo.q̄ cor īpœnitens.Solum crimé eſt.quod ueniam conſequi non poteſt.Si.n.ei ignoſcitur poſt peccatum.q peccare deſiſtit.& ille flectit iudicem.q rogat.Impœnitens aūt oīs ad iracundiam,ꝓuocat iudicantem.ſolum deſperationis crimē eſt.quod mederi neq̄at.Porro ut ſcias deum quotidie peccatores ad pñiam prouocare.q ſi rigide perſtiterint.de clæmente eum ſeueꝝ & trucem faciunt.Audi eſaiæ uerba dicentis.Et uocauit inqt dominus ſabaoth in die illa ad fletum & planctum magnū:& decaluatōem:& accinctōem cilicioꝝ.Ipſi uero fecerūt læticiam & exultationem:mactantes uitulos:& īmolantes oues:ut comederent carnes:& biberent uinum dicentes.Manducemus & bibamus:cras.n. moriemur.Poſt quas uoces & ꝓditæ mentis audaciam ſcriptura cōmemorat dicens.Et reuelata ſunt hæc in auribus domini ſabaoth:non reuertet uobis hoc peccatum:donec moriamini.Si enim peccato mortui fuerint:tunc eis remittet peccatum.Quod q̄diu in peccato uixerint:nō dimittet.Parce q̄ſo aīæ tuæ.Crede dei futuꝝ eſſe iudiciū.Recordare a quo eꝑo diaconus ordinatus ſis:nec miꝝ:q̄uis ſanctū hoīem:tamē in hoīe eligendo potuiſſe falli:cū & deū pœniteat:q̄ ſaul in regem unxerit.Et in duodeci apoſtolis iudas ſit ꝓditor reptus:& de quōdam ordīs tui hoībus.Nicolaus ātiochenus īmunditiaꝝ oīum:& neophitaꝝ hæreſeos auctor extitiſſe referať.Nūc tibi illa non replico:q̄ plures uirgīes uiolaſſe narreris:q̄ a te nobiliū uiolata mrīmonia publico cæſa ſint gladio:q̄ p lupanaria īpurus & helluo cucurriſti.Magna qdē iſta ſunt pondere ſuo ſed fiunt eoꝝ quæ illaturus ſum cōparatione leuiora.Rogo q̄tum crimē eſt.ubi ſtuprū & adulteriū paꝝ é? Infœliciſſime mortaliū:tu ſpelūcam illam:in qua dei filius puer natus eſt:& ueritas de terra orta eſt: & terra dedit fructū ſuū:de ſtupro cōdicturus ingrederis.Non times,ne de p̄ſepe īſans uagiat.ne puerpera uirgo te uideat.ne mater domini cōtemplet? Angeli clamant.paſtores currunt.ſtella deſup rutilat magi adorant. herodes terret.Hieroſolyma conturbať.& tu cubiculum uirgīs.decepturus uirginem irreperis? Paueo o miſer & tota mēte cum corpe perhorreſco:ponere tibi uolens ante oculos tuos opus tuū. Tota eccleſia nocturnis uigiliis xp̄m dominū pſonabat:& in diuerſaꝝ gentiū linguis unus in laude dei ſpūs cōcinebat.Tu ĩter oſtia quondam p̄ſepis domini:nūc altaris:amatorias epiſtolas fulciebas:quas poſtea illa miſerabilis:q̄ſi flexo adoratura genu:iueniret & legeret.& ſtabas deiceps in choro pſallētiū:& īpudicis nutibus loqbaris.Proh nefas: non poſſum ultra,pgredi.Prorumpūt lachrymæ ante q̄ uerba:& indignatione pariter ac dolore in īpo mea tu faucium ſpūs coartatur.Vbi mare illud eloquentiæ tullianæ? Vbi torrens fluuius demoſthenis? Nunc,pfecto muti eſſetis ambo:& ueſtra lingua torpeſceret.Inuenta eſt res:quam nulla eloquentia explicare queat. Repertum eſt facinus quod nec mimus fingere:nec ſcurra ludere:nec Atellanus poſſit effari. Moris eſt in ægyptiis:& ſyris monaſteriis:ut tam uirgo q̄ uidua:quæ ſe deo uouerint:& ſæculo renūciantes omnes delitias ſæculi conculcarint:mūdanū crinē monaſterioꝝ matribus offerant deſecandum.nō in tecto poſtea cōtra apoſtoli uoluntatem inceſſuræ capite:ſed ligato pariter ac uelato orent.Nec hoc quiſpiam p̄ter tondentes nouit & tonſas:niſi quia quod ab omnibus fit:pene noſcitur ab omnibus.Hoc aūt duplicem ob cauſam de conſuetudine uerſum eſt in naturam.ne uel quia lauacrū non adeunt:uel quia oleum nec capite nec ore norunt:a paruis aīalibus quæ inter cutem & crinē gigni ſolent:& cōcretis ſordibus opprimātur. Videamus igitur tu uir bone inter iſta quid feceris futuro matrimonio.In ſpelúca illa uenerabili:quaſi quoſdam obſides accipis capillos:ſudariola infœlicis & cīgulum dotale pignus deportas.luras ei te nullam ſimiliter amaturꝝ.Deinde curris ad paſtoꝝ locum:& angeloꝝ deſuper ſtrepitu cōcinentem:in eadem uerba teſtaris. Nihil dico amplius:q̄ in oſcula rueris:q̄ amplexus ſis.Totum quidem de te credi poteſt:ſed ueneratio p̄ſepis & cāpi:non me ſinunt plus credere:q̄ te uoluntate tātum & animo corruiſſe.Miſer nōne quando in ſpelunca cū uirgine ſtare cœpiſti caligauerunt oculi tui.lingua torpuit.conciderunt brachia.pectus intremuit. nutauit inceſſus? Poſt apoſtoli petri baſilicam:in qua chriſti flāmeo conſecrata eſt:poſt crucis & reſurrectiōis & aſcēſionis dominicæ ſacraméta:in quibus rurſum ſe in monaſterio uictura ſpoponderat:audes crinem eius accipere:ut tecum noctibus dormituꝝ:quem xp̄o meſſuerat in ſpelúca.Deinde a ueſpere uſq̄ mane feneſtræ illius aſſides:& quia propter altitudinem:hærere uobis comminus non licebat:per funiculū uel accipis aliquid:uel remittis. Vide quanta diligentia domini fuerit : ut nunq̄ domi uirginem niſi in eccleſia uideris : & cum talem uterq̄ ueſtrum habuerit uoluntatem:niſi per feneſtram nocte facultas uobis non fuerit colloquendi. Oriebatur tibi : ut poſtea didici : ſol inuito . Exanguis : marcidus : pallidus : ut ſuſpitione omni careres : euangelium chriſti . quaſi diaconus lectitabas . Nos pallorem ieiunii putabamus . exangue os contra inſtitutum ac morem tuum quaſi confectum uigiliis mirabamur . Iam tibi & ſchalæ per

quas deponeres miseram parabantur. Iam iter dispositum: decreta nauigia: cõdicta dies: fuga animo ptracta-
ta. & ecce angelus ille cubiculi mariæ ianitor, cunaꝝ domini custos. & ifantis xpi gerulus, coram quo tanta
faciebas. ipse te ꝓdidit. O funestos oculos meos. o diem illam omni maledictiõe digniſſimã. in qua epistolas
tuas. quas hucusq; retinemus. cõsternata mente legi. Quæ ibi turpitudies? Quæ blanditiæ? Quãta de cõdi-
cto stupro exultatio. Hoc ne diaconũ decuit. non dicam loq. sed scire potuisse. ubi miser ista didicisti. q in ec
clesia te nutritum esse iactabas. nisi q; i eisdem epistolis iuras te nũq; pudicũ. nunq; fuisse diaconũ. Si negare
uolueris. manus tua te redarguet. ipsi apices ꝓclamabunt. Habeas igitur iterim lucrũ sceleris. nõ possum ti-
bi igerere quæ scripsisti. laces itaq; aduolutus genibus meis: & minã euomens: ut tuis uerbis utar: sanguinis
depcaris. Et o te miseꝝ: neglecto iudicio dei. me tantũ quasi iudicem times. Ignoui fateor. Quĩ enim aliud
possum tibi facere. Christianum hortatus sum: ut ageres pniam: & in cilicio & in cinere uolutareris. ut soli-
tudinem peteres: & ut uiueres i monasterio: ut dei misericordiam iugibus lachrymis ipetrares. At tu bonæ
spei columẽ secretis stimulis iflãmatus: factus es mihi in arcum puersum: & contra me cõuitioꝝ sagittas ia-
ctas. Inimicus tibi factus sũ uera dicẽs. Nõ doleo de maledictis. Quis. n. nesciat nihil nisi flagitiosũ tuo ore
laudari. Hoc plãgo: q; ipe nõ plãgis q; te nõ sentis mortuũ: q; q̃si gladiator paratus libidie i ꝓpriũ funus orna
ris: amiciris linteis: digitos ãnulis oneras: dentes puluere teris: raros in rubẽti caluaria digeris capillos: tauria
ceruix thoris adipeis itumescens: nec qa ꝓpter libidinem fracta est: iclinatur. Super hæc unguentis fragras
mutas balneas. & contra renascentes pilos pugnas. p fos ac plateas nitidus ac politus amator icedis. Facies
meretricis facta est tibi. nescis erubescere. Conuertere miser ad dominũ. ut ad te deus conuertatur. Age pœ-
nitentiam. ut & ille agat pniam super omnibus quæ locutus est malis. ut faceret tibi. Quid neglecto uulne-
re, pprio alios niteris ifamare. Quid me bene tibi & sedulo consulẽtẽ quasi phreneticus morsu laceras? Esto
ego flagitiosus sim: ut uulgo iactitas: saltem mecũ age pniam. Criminosus ut simulas: imitare lachrymas cri
minosi. Num mea peccata uirtutes tuæ sunt? An maloꝝ tuoꝝ putas solatium. si multos tui similes habeas?
Fluant paululũ de oculis lachrymæ inter sericum & linteamina: quibus tibi uideris fulgidus & formosus.
Intellige te nudũ: conscissum: sordidatũ: mendicantem. Nunq; é sera pnia. q̃uis de hierosolymis descenderis:
& sis in itinere uulneratus: inde te samaritanus impositũ iumento: curandũq; ad stabulum referat. Sed & si
mortuus iaces in sepulchro: tamen & fetẽtẽ dominus suscitabit. Imitaꝛ̃ saltẽ cæcos illos: ꝓpter quos saluator
dimittens domũ suam & hæreditatem suam: hierico uenit. Sedentibus in tenebris & umbra mortis: lux or-
ta est. Qui postq; ꝓterire dominũ cognouissent: cœperunt clamare. Fili dauid miserere nostri. Poteris & tu
uidere: si clames: si accitus ab eo sordida uestimenta ꝓicias. Cum conuersus ingemueris: tunc saluus eris: &
tunc scies ubi fueris. Tangat modice cicatrices tuas: pertractet luminũ quondam tuorum uestigia. Licet ab
utero sic genitus sis: & in delictis conceperit te mater tua: asperget te hysopo: & mundaberis. lauabit te: &
super niuem dealbaberis. Quid in cauernis terræ hæres: & totus in cœno iaces? Illa quã decem & octo ãnis
sathanas uinxerat: postq; a saluatoꝛ̃ curata est: cælum erecta suspexit. Quod ad eam dictũ est: tibi dictum pu
ta. Peccasti: quesce. Quid longius recedis a facie dei. & habitas in terra naim? Quid totus in salo fluctuas. nec
statuis supra petrã pedem tuum? Caue ne te phinees cum madianita fornicantem fero hasta configat. Quid
plus q̃ thamar uirginem frater & consanguineus polluisti. uersus in absalon occidere eum cupis qui te rebel
lantem plangit & mortuum. Clamat contra te sãguis nabuthæ: & uinea israel: hoc est seminis dei: & hortus
uoluptatum: quem in lasciuiæ holera conuertisti: dignam de te ultionem reposcunt. Mittitur tibi helias tor
menta & interitum nuncias. Incuruare: & sacco uestire paulisper. de te poterit dicere deus. Vidisti quia reue-
ritus fuerit achab a facie mea. Non superducam malitiam in diebus eius. Sed forte blandiris tibi: q; a tali epi
scopo diaconus ordinatus es. Iam ut superius dixi: nec patrem pro filio: nec filium pro patre puniri. Anima
enim quæ peccauerit: ipsa morietur. Et samuel habuit filios q; recesserunt a timore dei: & abierunt post aua
ritiam & iniquitatem. Et heli sacerdos sanctus fuit. sed habuit filios: qui ut in hebræoꝝ uoluminibus legi-
bus: fornicabantur cum mulieribus in tabernaculo dei: & in similitudinem tui impudenter sibi dei ministe
rium uendicabant. unde & locus tabernaculi ipse subuersus est: & ꝓpter uitia sacerdotum dei sanctuarium
destitutum est. Quanq; & ipse heli dum est nimium lenis in filios offendit deum. tantumq; abest ut ualeat
te episcopi tui iusticia liberare: ut timendum sit: ne ꝓpter te de solio suo corruens: pereat insanabilis. Ozias le
uites arcam domini: quam portare ipse debuerat: quasi ruentem sustentare uoluit: & percussus est. Quid de
te futurum putas. qui stantem arcam domini præcipitare conatus es. Quanto magis episcopus qui te ordi-
nauit probabilis est: tanto tu amplius detestandus: qui talem hominem fefellisti. Solemus mala domus no-
stræ scire nouissimi: ac liberorum & coniugum uitia: uicinis canentibus ignorare. Nouerat te omnis italia.
Vniuersi te stare ante altare ingemiscebãt. Nec tu tam callidus eras: ut prudẽter tua uitia cælares. Sic æstua-
bas: sic sudantem te & lasciuientem huc atq; illuc rapiebat uoluptas. ut quasi quosdam triumphos. palmãq;
uitiorum ageres de expletis libidinibus. Deniq; inter gladios barbari. & barbari mariti. & mariti potentis
excubias. impudicitiæ flamma te rapuit. Non timuisti in illa domo adulterium facere. in qua sine iudice
lesus uir se poterat ulcisci. Duceris ad hortulos. ad suburbana pertraheris. tam libere & insane te agis.
ut absente marito uxorem te putes habere. nõ adulteram. Vnde per quosdam cuniculos dum illa tene-
tur erumpis. Romam occultus ingrederis. latitas inter sãnitas latrones. & ad primum mariti nunci-
um. quod nouus tibi ex alpibus hannibal descendisset. nauigio te credis incauto. tanta fugæ celeritas
fuit. ut tempestatem terra duceres tutiorem. Venisti utcunq; syriam. inde te uelle hierosolymam tran-
scendere. & seruiturum domino polliceris. Quis non susciperet eum. qui se monachum promittebat. p̃serti
ignorãs tragœdias tuas. epi tui cõmendatitias. ad cæteros sacerdotes epistolas legẽs. Tu aũt infœlix transfi-

gurabas te in angelum lucis:& miniſtrū ſathanæ miniſtrū iuſticiæ ſimulabas.Sub ueſtitu ouium latebas lu pus:& poſt adulterium hoīs:adulter xp̄i eſſe cupiebas.Hæc iccirco retuli:ut totā tibi ſcænam opeꝝ tuorū quaſi in breui depīgerem tabella:& geſta tua ante oculos tuos ponerem:ne miſericordiam domini nimiāq; clæmētiam materiam exiſtimes delictoꝝ.Rurſum crucifigens tibi metipſi filiū dei:& oſtentui habēs:& nō legens illud quod ſequitur.Terra enim uenientē ſæpe ſup ſe bibens imbrē:& generans herbā opportunam illis a quibus colit̄:accipit benedictionem a domino.Proferens aūt ſpinas & tribulos reproba eſt & maledictione ꝓxima:cuius conſumatio in combuſtione eſt.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri ad Euagriū p̄ſbyteꝝ:arguens q̄ leuitam lapſum.& ob id ab eccleſia eiectū i conſolatum reliquerit:exemplis docens illi per pniam poſſe ſubueniri.

Iſi uererer beatiſſime frater:ne inter ſimulatos amicos iob mihi portio poneretur:q uidentes pla gam eius:ueluti qui nō haberent cōſolationē:iugi ſilentio quieuerūt.Prope fuerat:ut ego ſuppo ſita manu ori:& obdurata linguæ fiſtula:ianuas labioꝝ meoꝝ taciturnitate concluderē.Sed ab ſit hoc a fide mea:ut aliquā plagam dicā eſſe:quæ nō habeat cōſolatōem:cum mihi ꝓpheta pro clamet.Nūquid medicus non eſt in galaad?aut reſina non eſt illic? Quare non aſcendit ſanitas filiæ plæbis meæ?Galaad enī aceruus teſtis iterp̄tat̄:& hūc aceruū teſtē:totū canonē diuinoꝝ librorꝝ eſſe ſentimus:ubi indiſſolubiliū cumulus teſtimonioꝝ uelut quidam congeſtus eſt lapidum:in quo tumulo medicus uerus deus meus ieſus xp̄s:ſi q̄ſitus fuerit inuenie.Reſina aūt quid niſi cōtinentiæ uirtus eſt.quæ diſſoluta cōiūgit.& ſciſſa conglutinat?Quod nos ſciētes non dubitamus ad cōſolationē plagæ quæ contigit oris nr̄i lamēta miſcere.Audiuimus enim horrendæ cladis excidiū:audiuimus exultantes de ruina xp̄i milites. Sathan & iubiliatio uocis:quā in triūpho ſuo diabolicus dedit exercitus:ad aures noſtras uſq; puenit.Et teſtem deum iuoco in aīam meam:qa ita cōmota ſunt uiſcera mea:ita contremuerūt oſſa mea:ut oēm partem corporis mei ſentirem eadē plaga torq̄ri.Abſq; dāno meo hoc accidiſſe dixerī malū:ubi mēbra corporis mei diaboli ca ſagitta pcuſſit:cum apoſtolus dicat.Si patitur unū mēbrū:compatiunt̄ omnia mēbra. ſed nō admittitur animus meus in totū lamentationi uacare uel fletui:qa & aduerſum uos mihi eſt locus iraſcendi.Ecce contra cōmunes inimicos,pceſſit uobiſcū frater in p̄lio:q ſubito,pſtratus eſt caſu . Hunc uos nec ſepulturæ dignum iudicaſtis honore:ſed reliqſtis eum feris:& alitibus deuorandum.Vbi ē miſericordia xp̄ianæ religionis.quā magiſter ueſter ſacrificio docuit eſſe meliorem?Ecce iacet frater ab hoſte pcuſſus:adhuc forſitā palpitans.Et uos quia ſine uulnere reuertimini:nec conſolationem quidem obtuliſtis.Nolite eſſe ſine formidine beatiſſimi frēs:fortiorem pcuſſit inimicus:ut celerior ei poſtmodū aditus eſſet ad reliquos. Vt quid rogo ſpernitis uulneratum?aut ſicut putatis & mortuū?Melior illa Reſpha cōcubia ſaulis:quæ corpora morituoꝝ:quæ dauid pro gabaonitaꝝ ultione pcuſſerat:eo uſq; accincta ſacco:hoc eſt cilicio cuſtodiuit: donec eis roraret aqua de cælo:ideſt donec ꝓ uenia eoꝝ miſericordia cæleſtis defluere.Melior ille iudas machabæus:qui etiam pro mortuis fratribus oīonem credidit eſſe faciendam:quos furata de iāma ciuitate idolorum dona,pſtrauerant.Vt quid rogo medicus noſter inter liberoꝝ ſuoꝝ loculos tot conſtituit genera pigmentorum.ſi nihil eſt ex emplaſtris eius quo poſſit ſanari uulnus.quod infixit inimicus?Ita ne fieret aliqua plaga.quæ ſcientiam noſtri lateret archiatri.cui nequaq̄ artis ſue pueritia ꝓuideret?Et ſi placet aperiamus ſcholam medici noſtri:& a principio canonis & uulneꝝ & medicaminum ſpecies requiramus.Et ecce in limine ipſius ſcholæ occurrūt illi ſeminis carnalis auctores:qui uenenato ſerpentis ore percuſſi non ſtatim ꝓpetuæ pœnæ mortis addicti ſunt:ſed eiecti de paradiſi delitiis:ideſt de eccleſiæ libertate:& ſacri communione myſterii ideo temporaliter ſub typo mœroris tribulationiſq; damnati ſunt:ut malagmatæ pœnitentiæ ſanarentur:& uſq; eo a ligno uitæ:ideſt chriſti participes exules fierent:donec per illum;aut per rompheam ideſt ignitam martyrii paſſionem:aut per cherubin domini qui interprætatur multitudo ſcientiæ .remanerent.De quibus nunc per ſingula non eſt temporis loqui.Quid uero ille fratricida,cui ob ſignum mandatū imponit nec ab aliquo poſſit occidi?Non uult enim mortem peccatoris;ſed ut conuertatur : & uiuat . Nec longe ab his diſtat ille princeps patrum:qui primus credidit.& reputatum eſt illi ad iuſticiam . qui captum ab hoſtili legione filium fratris aſſumpta uernaculorum turba eripuit.quem poſtmodum de ſodomæ plaga:ideſt de incendio gehennæ habito cum diuina maieſtate colloquio:hūc liberatōis ſuæ merito liberauit. Et tu ergo aſſume uernaculoꝝ turbā:ideſt ꝓprio opere tuo non alieno & fratri auxilium p̄ſta captiuo. Loq̄re cum domino:hoc eſt ora ad opus:qui ſtuprū ſororis in alienigenarum manibus incidentis:non ſolum horruerunt:ueꝝ etiam uindicauerunt.Reqre tamen qui ultores fuere peccati.Nonne ſymeon atq; leui?Et tu q ex tribu leui es.q eccleſiaſtico ſeruis officio(ſymeon aūt obediēs interp̄tatur)tu ergo qui obaudiēs fuiſti.dei iobediētem aīam liberare aut uidicaſ cur ceſſas?Aia enim ſrīs ſoror tua eſt:quā ſi paſſus fueris alienigenis ſeruire:peccaſti.Sed dicis forſitā.Leuita eſt ille;q cecidit:nō pōt ei iā remedii medicia cōferri.Erras frater:erras:recurre ad ſcholam medici.Ecce in ſecūdo loco:ideſt exodi libro;ubi totius populi uulnus plagaq; deſcribitur:etiam leuitæ peccaſſe referuntur:qui priores ad correptōem legiſlatoris emēdati eſſe phibent. Et non tam in eis peccati crimen arguitur:q̄ uelox conuerſio in pœnitentiæ celeritate laudat̄.Cuius rei etiā in ezechiele dominus noſter dicit de leuitis:qui primi a me exierūt:cum erraſſet iſrael. Ipſe quoq; pontifex ad ſuggeſtionem populi idolum fabricauit:pro quo orans moyſes fraterno liberatur auxilio.Sed dicis forſitā.Adhuc nec leuitæ ſanctificati erant:nec pontifex conſecratus cum iſtius mali crimē admiſſum eſt . Non cōtradico pitiæ tuæ:quā ex ſcripturaꝝ uoluminibus cōcepiſti.Tamē ſic poſſem reſpōdere tibi ſcām apoſtoli cā ſniam:q̄ loq̄t̄ ad hebræos:qa in abrahæ lūbis latēs leui:decimas a melchiſedech accepit:& dedit. Aut ipe aaron q̄d tibi minus uidet̄ fuiſſe de pontificali honore uel gradu:cum ægyptios ſignis pcuſſit horrendis,&

egrederetur nocte cum populo.& ſanctum paſcha celebrauerit?Scimus aũt quia ſine ſacerdote paſcha non poteſt celebrari ſed ꝑtermiſſis his ĩterrogare te uolo.qd erat aaron.cum aduerſus moyſẽ ĩuidiæ uirore pcuſ ſus.iũcta ſibi maria murmurauit.At fortaſſe dicas.minus eſt iuidia q̃ fornicatio.Lege ergo beatum apoſtolum.q dicit.Neq; fornicarii.neq; inuidi.neq; maledici.neq; auari.neq; detractores regnum dei conſequent. Vides ubi uelut æqualia ſibi ſimiliaq; iũguntur.quæ ad cæloꝝ regna nõ ſubeũt.& aduerte cuius pœnæ ſen tẽtiam mereaſ ĩuidia.pro qua ꝓphetiſſa maria lepræ fœditate ꝓcutitur.uel cuius auaritia.pro qua giezi heliſæi miſter ſimili ſorte dãnatur.Tu ergo q auaꝝ nõ deteſtaris.qui iuidum nõ refugis.fornicatorem frẽm.& ad tẽpus ruẽtem.æternæ mortis pœna cõdẽnas.Nec ideo hoc dicimus.ut peccãdi frena laxemus.Sed aduertat qſquis hoc legerit.quia nõ uiuẽtibus loqmur.ſed mortuum cõſolamur.Deniq; reſurgat.& uidebis.quia ſtatim ei trademus pſalmiſtæ uerſum dicẽtis.Virga tua & baculus tuus ipſa me cõſolata ſunt.Accipiat ergo uirgam correptionis & baculum quo ſuſtẽtari poſſit ĩfirmus.Ita enim ĩtelligimus apoſtolum.qa neq; iuidi. neq; fornicatores.neq; auari.neq; aliena appetẽtes regnum dei poſſidebũt.ideſt quos ĩ hoc uitio tempus receſſionis ĩuenerit.qa alibi dominus dicit.Vnũquẽq; in uiis ſuis iudicabo.Et ipe apoſtolus ait.Quales antea fuerit.nihil mea ĩtereſt.Et in epiſtola ſua beatus ioãnes orari mãdat pro fratre.qui nõ habet peccatum uſq; ad mortem.Credo q nõ uſq; ad extremũ uitæ finem peccatoꝝ ſuoꝝ mãs fuerit ſubiectus.Nam de leuitis. quod ſuperius dixeras nõ eos fuiſſe ſanctificatos.cum peccatis fuere polluti.quid tibi uidetur illud in beati eſdræ libris.ubi reuerſi de captiuitate babyloniæ.& reſtructis nuper templi domini fundamẽtis. nõ ſolum plebs uulgi.ueꝝ & ſacerdotalis familia.& illius ieſu magni.ĩuenitur mulieribus alienigenis.hoc eſt ſyris idumæis moabitis & ammonitis eſſe permixta?Qui tamen omnes peccati eiuſdem accipientes cõſilium eſdræ & reiicientes mulieꝝ alienigenaꝝ conſortia ſorde caruerunt.Vnde uides.quia ſicut peccati contagione maculamur.ita expulſione eius abluimur.

Beati Hieronymi preſbyteri ad ſanctum auguſtinum epiſcopum.

Omino uere ſancto:& beatiſſimo papæ Auguſtino Hieronymus ĩ xp̃o ſaluteꝫ.Anno ꝑterito per frẽm noſtꝝ aſteriũ hypodiaconũ dignatõi tuæ epiſtolã miſerã.ꝓmptũ reddẽs ſalutatõis officiũ. quã tibi arbitror redditã.Nũc quoq; ꝑ ſanctũ frẽm meũ præſidium diaconũ. obſecro primũ ut memieris mei.deide ut baiulũ lr̃aꝝ habeas cõmẽdatũ.& mihi ſcias germaniſſimũ. & ĩ qbuſcũq; neceſſitas poſtularit foueas atq; ſuſtentes.nõ quo aliqua te xp̃o tribuente ĩdigeat.ſed quo bonoꝝ amicitias auidiſſime expetat.Et ſi ĩ his cõiungẽdis maximũ putet beneficiũ cõſecutũ.Cur aũt ad occidẽtẽ nauigauerit.ipſo poteris narrãte cognoſcere.Nos ĩ monaſterio cõſtituti uariis hicinde fluctibus quatimur.& ꝑegriationis moleſtias ſuſtinemus.ſed credimus ĩ eo q dixit.Cõfidite.ego uici mundum.q ipſo tribuente.& pſule contra hoſtem diabolum uictoriã conſeqmur.Sãctum & uenerabilem frẽm noſtrũ papã Alipiũ:ut meo obſequio ſalutes obſecro.Sancti fratres q nobiſcũ in monaſterio domino ſeruire feſtinant:oppido te ſalutant. Incolumẽ te & memoreẽ mei xp̃s deus noſter tueaſ omnipotẽs domine uere ſancte & ſuſcipiende papa.

Beati Hieronymi preſbyteri.

Vm in urbe leges ãteriori tpe cõmeaſſem:nimiũ ſum cõtriſtatus:q; te totũ ibidẽ minime potui reperire.Inueni.n.te mediũ:& ut ita dicam parteꝫ aĩæ tuæ ſeueꝝ chariſſimũ:de quo ex parte gauiſus ſum.Perfecte.n.gauderem:ſi te totũ ĩuenirẽ.Vnde ex parte qua te reppereram gratulabar : & ꝓpter partem tuã.quã nequaq̃ cernebã:oĩbus modis contriſtabar.Proide dixi aĩæ meæ . Quare triſtis es.& quare cõturbas me?Spera in deo:& faciet pſentem amicũ:quẽ diligis.Vnde cõfido in domino:& ſpero q me faciet de tua uiſione gratulari.O ſi oculis cerni dilectio poſſet:pfecto uideres:quãta apud te noſtra eſſet dilectio.Aut.n.equiparans dilectioni tuæ:magnũ tibi afferret gaudiũ.Aut ſi maior eſſet:magnũ tibi afferret imitatõis ſtudiũ.Ergo qa in domio te diligo:dilige diligentẽ.Et ut cæteri tecũ diligant ꝑ eccleſia ſticã auctoritatem hortare. Nam quod peris me lr̃is tuis:ut ego ꝓ te orem:id recte facerem:ſi ego ipſe a peccatis liber eſſem:ut pro aliis liceret orare. Et ideo te admoneo:ut oones aſſiduas animi tui ꝓpter me emittas ad dominũ : & memor ꝓfeſſionis:illam ante oculos tuos conſtituas diem:in qua iuſtus ab auditu malo nõ timebit.Et ideo iuſtus non timebit:qa non audiet:uade in ignem æternũ:ſed ueni benedicte patris mei : ꝓcipe regnum.ad quod nos perducat: qui uiuit & regnat in ſæcula ſæculoꝝ.amen.

Beati Hieronymi preſbyteri ad Riparium.

Omino uere ſancto:atq; oĩ affectione uenerabili Ripario Hieronymus in xp̃o ſaluteꝫ. Xp̃i te aduerſum hoſtes catholicæ fidei bella bellare tuis lr̃is & multoꝝ relatiõe cognoui:uẽtoſq; eſſe cõtrarios:& in perditionẽ mutuã fautores eſſe ꝓditionis:q defenſores ſæculi eſſe deberẽt:tamẽ ſcias in hanc ꝓuinciã:nullis humãis auxiliis:ſed ꝓprie xp̃i ſnia pulſum eſſe nõ ſolum de urbe:ſed de palæſtinæ quoq; finibus catilinã.noſq; dolere plurimũ q cũ lẽtulo multi cõiuratiõis ſocii remãſerunt: q in ioppe remorant.Nobis aũt melius uiſum eſt locũ mutare:q̃ fidei ueritatẽ.ædificiorũq; & mãſionis amœnitatẽ amittere:q̃ eoꝝ cõmunione maculari:q bus impſentiaꝝ aut credendũ erat:aut certe quotidie nõ lĩgua ſed gladiis dimicãdũ.Quãta aũt paſſi ſimus:& quomodo excelſa manus xp̃i ꝓ nobis in hoſte ſæuierit:puto te celebri nũcio oĩum cognouiſſe.Quæſo ergo te:ut arreptum opus impleas:nec patiaris te pſente:non habere xp̃i eccleſiam defenſorem.Certe ſciat unuſquiſq;:q; uel tibi ſufficiat pro uirili parte:qa nõ uiribus corporis:ſed charitate animi dimicandum:quæ ſuperari nunq̃ poteſt. Sãcti fratres:qui cũ noſtra ſũt paruitate: plurimũ te ſalutant.Puto aũt & ſanctũ fratrẽ Alentiũ diaconũ tuæ dignationi cũcta narrare fideliter. Incolumẽ te & memoreẽ mei xp̃s dominus noſter tueaſ ; oĩpotẽs domine uere ſancte & ſuſcipiẽde frater.

Beati Hieronymi preſbyteri ad Apronium.

Escio qua tentatione diaboli factum sit: ut tuus labor & sancti Innocētii p̄sbyteri industria & no strum desideriū ad p̄sens nequaq̄ uideat habere effectum. Deo gras: q̄ te sospitē & fidei calor fer uentem inter ipsa tētamenta diaboli cognoui. Hoc meum gaudium est: quādo in christo audio filios meos dimicare: & istum zelum in nos ipse confirmet: cui credimus: ut pro fide eius sangui nem uoluntarie fundamus. Euersam nobilem domū funditus doleo, & tamen quid in causa sit: scire non po tui. Neq; enim portitor lr̄aꝝ nosse se dixit. Vnde dolere possumus, p amicis cōmunibus & xp̄i: qui solus po tens & dominus est: & eius clæmētiam dep̄cari: licet ex parte dei mereamur offensam: qui inimicos domini souemus. Optimū autem facies: si cunctis rebus omissis: orientem & p̄cipue sancta loca petas. Hic enim qe ta sunt oia. Et licet uenena pectoris non amiserint: tamē os impietatis nō audent aperire, sed sunt sicut aspi des surdæ & obturantes aures suas. Sanctos fratres saluto. Nostra aūt domus secūdum carnales opes hæreti coꝝ persecutionibus penitus euersa. xp̄o ꝓpitio: spiritalibus diuitiis plena est. melius est panem manducar̄: q̄ fidem perdere.

Beati Hieronymi p̄sbyteri de locis & nominibus hebraicaꝝ q̄stionum.

Vm in principiis librorꝝ debeam secuturi opis argumēta ꝓponere: cogor prius respondere male dictis terētii qꝓpiam sustinēs: qui comœdiaꝝ plogos in defensionem sui scænas dabat. Vrgebat eum, L. Lanuuinus nostro Lucio similis, & quasi publici ærarii poetam furē crīnabatur. Hoc idē passus ē ab æmulis & mātuanus uates: ut cū quosdam uersus homeri trāstulisset ad uerbū: com pilator uetꝝ diceret. Quibus ille respondit: magnaꝝ esse uirium clauā herculis extorq̄re de manu. Sed & tullius: qui in arce eloquentiæ stetit: rex oratorꝝ: & latinæ linguæ illustrator, repetūdaꝝ accusatur a græcis. Nō migꝝ ergo si cōtra me paruū homūculum imūdæ sues gerūniant: & pedibus margaritā cōculcent: cum aduersus uiros doctissimos: & qui gloria inuidiam supare debuerāt liuor exarserit. Vegꝝ hoc merito illis ac cidit: quoꝝ in theatris curia: concione: pro rostris: eloquentia p̄sonabat. Semper enim in ꝓpatulo fortitudo æmulos habet: feriuntq; sūmos fulgura montes. Me uero, p̄cul ab urbibus, foro, litibus, turbis remotum: sic quoq; ut quintilianus ait latentem inuenit inuidia. Vnde lectorem obsecro: si quis tamen hoc quoq; captus amore legerit: ut in libris hebraicaꝝ qōnum: quos in oēm sanctam scripturam dispositi scribere: non q̄rat eloquentiam: nō oratorꝝ leporē: sed magis inimicis pro nobis ipse respondeat. nouo opi ueniam concedendam. Vt enim nos humiles pauperculi: nec habemus diuitias: nec oblatas dignamur accipe: ita & illi noue rint: non posse notitiam scripturaꝝ & diuitias xp̄i cum mūdi pariter habere diuitiis. Studii ergo nostri erit: uel eoꝝ qui de libris hebraicis uarios suspicant errores refellere: uel ea quæ ī latinis & græcis codicibus sca tere uidentur: auctoritati suæ reddere. Etymologias quoq; reꝝ: nominū: atq; regionū: quæ nostro sermone resonant: uernaculæ linguæ explanare rōne. Et quo facilius emēdatio cognoscatur: ipsa primū ut apud no/ stros sunt testimonia ꝓponamus: ex collatione eoꝝ quæ sequunt: quid aut minus aut plus aut aliter sit īdi cantia, non quo, lxx. interp̄tum: ut inuidi latrant errores arguamus. Nec enim nostrū laborem illoꝝ reph̄e sionem putamus cum illi ptolemæo regi alexandriæ mystica quæq; in scripturis ꝓdere noluerint: & maxie ea quæ xp̄i aduentum pollicebantur: ni iudæi uiderentur alium deum colere: uel credere: quos ille sectator platonis magni iccirco faciebat: quia unum deū colere dicerent. Sed & euangelistæ dominus quoq; & salua tor noster: necnō & paulus apostolus: multa quasi de ueteri testaméto ꝓferūt: quæ in nr̄is codicibus nō ha bent: sup quibus in suis locis plenius disseremus. Ex quo perspicuū est illa magis uera esse exemplaria: quæ cum noui testaméti auctoritate cōcordāt. Accidit hoc: qa iosephus q. lxx. interp̄tū ponit historiam: qnq; ab eis libros moysi trāslatos refert: quos nos quoq; cōfitemur: plus q̄ cæteros cum hebraicis cōcordare. Sed hi q̄ postea iterptes extiterūt: aqlam loquor & symmachū & theodotioné lōge aliter habēt: q̄ nos legimus. Ad extremū quod etiam obtrectatores nr̄os placare possit: pegrinæ merces tātū uolentibus nauigant: balsamū: piper: & poma palmarium rustici nō emāt. De origene aūt sileo, cuius nomē, si parua licet cōponere magnis: meo nomīe inuidiosius est. Quanq̄ in homeliis suis: quas ad uulgum loquitur: cōmunem editionem sequa tur in tomis: ideſt disputatiōe maiori hebraica ueritate superatur: & suoꝝ circūdatur agminibus. interdum linguæ peregrinæ q̄rit auxilia. Hoc unū dico, qa uellem cum inuidia nominis eius sciam habere etiam scri pturaꝝ, floccipendens imagines, umbrasq; dæmonum, quem rustici ozellum nomināt laruaꝝ, quaꝝ natu ra esse dicitur terrere paruulos, & in angulis occurrere tenebrosis.

Beati Hieronymi p̄sbyteri ad Gaudentium de Pacatula puella cōtinentiæ destinata.

Ausa est difficilis puulæ scribere, quæ nō itelligit qd loquaris, cuius aīum nescias, de eius piculo se uolūtate ꝓmittas, ut secūdū p̄clari oratoris exordiū, spes in ea magis laudāda q̄ res sit. Quid. n. horteris ad cōtinētiam, quæ placentas desiderat, q̄ in sinu mr̄is garrula uoce balbutit? cui dulcio ra sunt mella q̄ uerba? Audiat ꝓfunda apostoli, quæ anilibus magis fabulis delectar̄. Prophetarū enygmata sentiat, quā tristor gerulæ uultus exagitat? Euāgelii itelligat maiestatem, ad cuius fulgura omnis mortaliū sensus hebetat, ut parenti subiiciat hortor, quæ manu tenera ridentē uerberat mr̄em. Itaq; Pacatu la nr̄a hoc epistolium post lectura suscipiat. Interim modo elemēta lr̄aꝝ cognoscat, lūgat syllabas, discat no mia, uerba cōsociet, atq; ut uoce tinula ista meditet. Proponāt ei crustula, mulsa, p̄ma, & q̄quid gustu sua ue est, quod uernat in floribus, quod rutilat in gēmis, quod blāditur in puppis acceptura festinet. Interim & tenero tentet pollice filia ducere, rumpat sine stamina, ut aliquando non rumpat. post laborem lusibus gestiat, de matris pendeat collo, rapiat oscula propinquorum, psalmos mercede decantet, amet, quod co gitur discere, ut non exigatur opus, sed delectatio, non necessitas, sed uoluntas. Solent quædam cum fu turam uirginem spoponderint, pulla tunica eam induere, & furuo operire pallio, auferre linteamina, nihil

in collo nihil in capite auri ſinere. Re uera bono conſilio: ne habere diſcat in tenero: quod poſtea ponere cō
pellaſ. Aliis econtra uideſ. Quod enim amat, ſi ipſa non habuerit habentes alias non uidebit? Nugarum ge-
ſtiés moniliumq; & nitelaꝝ genus fœmineum eſt: multaſq; etiam inſignis pudicitiæ: quāuis nulli uiroꝝ: ta
men ſibi ſimus libenter ornari: quin potius habendo ſatietur: & cernat laudari alias: quæ iſta non habeant:
meliuſq; eſt ut ſatiata conſēnat: q̄ non habendo habeſ deſideret. Tale quid & iſraelitico feciſſe uidés domi-
num populo: ut cupientibus ægyptias carnes uſq; ad nauſeam & uomitum p̄beret examina coturnicum.
multoſq; ſæculi repies homines facilius carere expta corporis uoluptate: q̄ eos qui a pueritia libidinem ne-
ſciant. Ab aliis enim nota calcari: ab aliis ignota appeti. Illos uitare pœnitendo ſuauitatis inſidias quas fuge-
runt. Hos carnis illecebris: & dulci titillatione corporis blandientis: dum mella putant: uenena noxia reperi-
re. Mel enim diſtillare labia meretricis: quod ad tempus impinguat ueſcentium fauces: & poſtea felle amari-
us inuenitur. Vnde & in domini ſacrificiis mel non offerunt: cæraq; contempta: quæ mellis hoſpitium eſt:
oleum accenditur in templo dei: quod de amaritudine exprimitur oliuaꝝ. Paſcha quoq; cum amaritudini-
bus comedit: in azimis ſinceritatis & ueritatis iubetur: quæ ſi habuerit ī ſæculo p̄ſecutionem ſuſtinebit. Vn
de & p̄pheta myſtice cantat. Sedebam ſolus: quia amaritudine repletus ſum. Quid igitur luxuriandum eſt
in adoleſcentia, ut poſtea luxuria ſortius conſēnatur? Abſit inquiunt. Vnuſquiſq; enim in qua uocatiōe uo-
catus eſt: in ea permaneat. Circunciſus quis: ideſt uirgo uocatus eſt: non adducat p̄putium: hoc eſt non q̄rat
pelliceas tunicas nuptiaꝝ: quibus adam eiectus de paradiſo uirginitatis indutus eſt. In p̄putio quis uocatus
eſt: hoc eſt habens uxorem: & mſimonii pelle circundatus: nō q̄rat uirginitatis & æternæ pudicitiæ nudita-
tem: quam ſemel habere deſiuit: ſed utaſ uaſe ſuo in ſanctificatione & pudicitia: bibatq; de fontibus ſuis: &
nō q̄rat ciſternas lupanarium diſſipatas q̄ puriſſimas aq̄s pudicitiæ cōtineſ nō poſſūt. Vnde & idé paulus ī
eodē capitulo de uirginitate & nuptiis diſputás: ſeruos canit uocat ī mſimōio cōſtitutos. liberos eos q̄ abſq;
iugo nuptiaꝝ tota domino ſeruiunt libertate. Quod loquimur: non in uniuerſum loquimur: ſed in parte
tractamus, nec de omnibus: ſed de quibuſdam dicimus. ad utrūq; enim ſexum: non ſolum ad uas infirmum
noſter ſermo dirigitur. Virgo es. quid te mulieris delectat ſocietas? Quid fragilem & ſubtilem raté magnis
cōmittis fluctibus, & grande periculum nauigitationis incertæ ſecurus aſcendis? Neſcis quid deſideres: & ta
men ſic ei iungeris: quaſi aut ante deſideraueris: aut ut leuiſſime dicam: poſtea deſideraturus ſis. ſed ad mini-
ſterium iſte ſexus eſt aptior. Elige ergo anum deformé: elige p̄bataꝝ continentiæ in domino. Quid ad te ado
leſcentula, quid pulchra, quid luxurioſa delectat? Vteris balneis. cute nitida, rubicūdis genis icedis. carnibus
ueſceris. affluis diuitiis. p̄cioſa ueſte circūdaris: & iuxta ſerpentem mortifeꝝ ſecure dormire te credis. At nō
habitas in eodem hoſpitio. in nocte dūtaxat. cæteꝝ totos dies in huiuſmodi confabulatione cōſumis. quaſ
ſolus cum ſola & non cum arbitris ſedes. ut cū ipſe non pecces aliis peccare uidearis. ut exemplo ſis miſeris.
qui nominis tui auctoritate delinquant? Tu quoq; uirgo & uidua cur tam longo ſermone uiri contineris?
Cur cum ſolo relicta non metuis? Saltem alui te & ueſicæ cogat neceſſitas: ut exeas foras: ut deſideres in hac
re eum: cum quo licentius q̄ cum germano uerſaris, multo uerecūdius cum marito egiſti. Sed de ſcripturis
ſanctis aliquid interrogas: interroga publice: audiant pediſſequæ: audiant comites tuæ. Omne quod manife
ſtatur lux eſt: bonus ſermo ſecreta non q̄rit: quin potius delectatur laudibus ſuis: & teſtimonio plurimoꝝ.
Magiſter egregius contēnit uiros: deſpicit fratres: & in unius mulierculæ ſecreta eruditione deſudat. Decli-
naui parumper de mea diſputatione alioꝝ occaſione: & dum infantem pacatulam inſtituo: immo & nutrio
multaꝝ ſubito male pacataꝝ bella ſuſcepi. Reuertar ad p̄poſitum. Sexus fœmineus ſuo iungatur ſexui: ne-
ſciat immo timeat cum pueris ludere. nullum impudicum uerbum foueat. & ſi forte in tumultu familiæ di
ſcurrentis aliquid audiat: non intelligat. matris nutum p̄ uerbis & monitis & pro imperio habeat. amet ut
parentem: ſubiiciatur ut dominæ: timeat ut magiſtrum. Cum autem uirgunculam rudem & edentulam ſe-
ptimus ætatis ſuæ annus excepit: & cœperit erubeſcere ſcire quid taceat, erubeſceſ quid dicat. diſcat memo
riter p̄ſalterium. & uſq; ad annos pubertatis libros ſalomonis, euangelia, apoſtolos. & p̄pheras ſui cordis the
ſauꝝ faciat: nec liberius p̄cedat ad publicum. cum nec ſemp eccleſiaꝝ q̄rat celebritatem. In cubiculo ſuo to
tas delitias habeat, nunq̄ iuuenculos: nunq̄ cincinatos uideat, uocis dulcedines per aurem animas uulneran-
tes: puellarumq; laſciuia repellantur. quæ quanto licentius adeunt: tanto difficilius euitantur. & quod didi-
cerunt, ſecreto docent. inciuſamq; Danen uulgi ſermonibus uiolāt. Sit ei magiſtra comes: pædagoga cuſtos.
non multo uino dedita: non iuxta apoſtolum ocioſa atq; uerboſa: ſed ſobria; grauis: lanifica. & ea tantum lo
quens: quæ aīum puellarem ad uirtutem inſtituant. Vt enim aqua in areola digitum ſequitur p̄cedentem:
ita ætas mollis & tenera in utrāq; partem flexibus eſt. & quocūq; duxeris: trahitur. Solent enim laſciui & co
maruli iuuenes blandimentis: affabilitate: munuſculis aditum ſibi per nutrices aut alūnas q̄rere. & cum clæ
menter intrauerint: de ſcintillis incendia concitare: paulatimq; p̄ficere ad impudentiam: & nequaq̄ poſſe p̄
hiberi: illo in ſe ueſiculo comprobato. Aegre reꝑhendis: quod ſinis conſueſcere. Pudet dicere: & tamen di-
cendum eſt. Nobiles fœminæ quæ nobiliores habuere neglectui p̄cos. uilliſſimæ conditionis hominibus
& ſeruulis copulantur. ac ſub nomine religionis & umbra continentiæ interdum deſerunt uiros helenæ. ſe-
quuntur alexandros: nec menelaos pertimeſcunt, uidentur hæc, planguntur & non uindicantur. quia multi
tudo peccantium peccati licentiam ſubminiſtrat. Proh nefas: orbis terraꝝ ruit in nobis: peccata non ruunt.
Vrbs inclyta & romani imperii caput uno hauſta eſt incendio. Nulla eſt regio: quæ non exules romanos ha
beat. In cineres uel fauillas ſacræ quondam eccleſiæ ceciderunt: & tamen ſtudemus auaritiæ. Viuimus qua-
ſi altera die morituri: & ædificamus quaſi ſemper in hoc ſæculo uicturi. Auro parietes: auro laquearia: auro
fulgent capita colūnaꝝ: & nudus atq; eſuriés ante fores noſtras xp̄s moritur. Legimus aaron p̄tificem iſſe

obuiam furentibus flammis:& accẽſo thuribulo dei iram cohibuiſſe.Stetit iter mortem & uitam ſacerdos magnus nec ultra ueſtigia eius ignis ꝓcedere auſus eſt.Moyſi loquitur deus.Dimitte me:& delebo populũ iſtum.Quando dicit:dimitte me:oſtendit ſe teneri poſſe:ne faciat quod minatus eſt.Dei enim potentiã ſerui p̃ces impediebant. Quis putes ille ſuper cælo eſt.q tunc iræ dei poſſet occurrere.qui obuiare flámis. & cum apoſtolis dicere.Optabam ego anathema eſſe de fratríbus meis? Pereunt cũ paſtoribus greges: quia ſicut populus.ſic ſacerdos.Moyſes compaſſionis loq̃batur affectu.Si dimittas populo huic:dimitte. ſin autẽ dele me de libro tuo.Vult perire cum pereuntibus:nec ꝓpria ſalute contentus eſt.gloria quippe regis multitudo populi eſt.His pacatula noſtra orta eſt temporibus.Inter hæc crepũdia primã carpit ætatem.ante lachrymas ſcitura q̃ riſum.prius fletum ſenſura q̃ gaudium.necdũ introitus.iam exitus. talem ſemper putat fuiſſe mundum.neſcit p̃terita.fugit præſentia.futura deſiderat.Hæc ut tumultuario ſermone dictarem. & poſt neces amicorum.luctũq; perpetuum infanti longo poſtliminio ſcriberem.tua Gaudẽti frater impulit charitas.maluiq; parum.q̃ nihil omnino poſcenti dare.quia in altero uoluntas oppreſſa luctu.in altero amiciciæ diſſimulatio eſt.

Theophili epiſcopi ad Epiphanium papam admonitoria.

Omino dilectiſſimo fratri & coepiſcopo Epiphanio Theophilus in domĩo ſalutem. Dominus qui locutus eſt ad ꝓphetam.Ecce cõſtitui te hodie ſuper gentes:& regna eradicare: & ſuffodere: & diſperdere:& rurſum ædificare:ac plantare ſingulis temporibus:eandẽ eccleſiæ largitur gratiã ut integrũ corpus p patientiam cõſeruetur:& ĩ nullo hæreticoꝝ dogmatum uenena ꝓualeãt:qd̃ qdem nunc uidemus expletum.Nam eccleſia ſancta chriſti:quæ non habet maculam neq; rugam:aut aliqd iſtiuſmodi:egredientes de cauernis ſuis origenis colubros euangelico enſe trũcauit:& ſanctum Nitriæ monachoꝝ agmẽ a cõtagione peſtifera liberauit.Pauca ex eis:quæ digeſta ſunt a nobis in generali epiſtola:quã ad omnes in cõmune direxi:put patiebatur anguſtia temporis comꝑhendi.Dignationis tuæ eſt:quæ in huiuſmodi certaminibus ante nos ſæpe pugnauit:& poſitos in p̃lio conſolari:& conuocare totius inſulæ epiſcopos:ac ſynodicas lr̃as tam ad nos q̃ ad ſanctum cõſtantinopolitanæ urbis epiſcopũ.Et ſiquos alios putaueris mittere:ut conſenſu oĩum & ipſe origenes noĩatim:& hæreſis neſaria cõdẽnetur.Didici enim q̃ calũniatores ueræ fidei Hámonius Euſebius.& Eutimius nouo ꝓ hæreſi furore bacchantes: conſtantinopolin nauigarunt:ut & nos & ſiquos ualuerint decipiant:& ueteribus ſuæ impietatis ſociis coniũgantur.Curæ igitur tuæ ſit.ut & cunctis epis p Iſauriam atq; Pamphyliam.& cæteraꝝ ꝓuinciaꝝ quæ in uicino ſunt.rei ordinem pandas.& noſtram.ſi dignũ putas epiſtolam ſubiicias.ut uno omnes ſpiritu cõgregati.cũ uirtute domini noſtri ieſu xp̃i tradamus eos ſathanæ in interitũ impietatis.quæ poſſidet eos.Et ut celerius noſtra cõſtantinopolin ſcripta perferanť:mitte induſtriũ uiꝝ aliquẽ ex clericis:ſicut & nos de ipſis. Nitriæ monaſteriis p̃es monachoꝝ cum aliis ſanctis & continẽtibus uiris miſimus:qui poſſint cũctos in p̃ſenti docere: q̃ geſta ſunt:& ſuper oĩa q̃ſumus:ut impenſius ad dominũ fundas p̃ces:quo poſſimus in iſto certamine etiam uictoriam conſequi.Nõ enim parua lætitia:& in Alexandria:& p totam ægyptum populoꝝ corda peruaſit: ex quo pauci hoĩes erecti ſũt:ut puꝝ corpus eccleſiæ ꝑmaneret.Saluta fratres q̃ tecum ſunt.Eteni te plæbs quæ nobiſcũ eſt:in domino ſalutat.

Beati Hieronymi preſbyteri ad paulum ſenem concordiæ.

Vmanæ uitæ breuitas dãnatio delictoꝝ eſt.Et in ipſo ſæpe lucis exordio:mors ſecuta naſcentẽ habentia quotidie in uitiũ ſæcula ꝓfitetur.Nam cũ primũ paradiſi colonũ uiperinis nexibus p̃peditũ coluber deduxiſſet ad terras:æternitas mortalitate mutata:ĩ nõgentos: & eo amplius annos ſecũdam quodãmodo imortalitatem maledicti hoĩs diſtulerat elogium. Exinde paulati re-
crudeſcente peccato totius orbis naufragium gigantũ adduxit impietas.Poſt illud:ut ita dixeri:purgati baptiſmũ mundi in breue tempus hominũ uita contracta eſt.Hoc quoq; ſpatium ſceleribus noſtris ſemp contra diuina pugnãtibus:pene perdidimus.Quotus enim quiſq; aut centenariam tranſgredi ætatem. aut nõ ad eam ſic puenit.ut pueniſſet pœniteat.ſecũdum quod in libro pſalmoꝝ ſcriptura teſtatur. Dies uitæ noſtræ.lxx.anni.ſi aũt multũ.lxxx.qcquid reliquũ eſt labor & dolor? Quorſum ais iſta tam alto repetita principio.& ita ꝓcul cœpta ut merito quis oratiano de nobis poſſit ſale ludere.Et gemino bellum troianũ orditur ab ouo? Videlicet in ſenectutem tuã & caput ad xp̃i ſimilitudinẽ cãdidum:dignis uocibus p̃dicemus. Ecce iam centenus ætatum ſtati circulus uoluit;& ſemp p̃cepta domini cuſtodiens:futuræ beatitudinẽ uitæ per p̃ſentia exempla meditaris.Oculi puro lumĩe uigent:pedes imprimũt certa ueſtigia:auditus penetrabilis:dentes candidi:uox ſonora:corpus ſolidum:& ſucci plenum:cani cum rubore diſcrepant:uires cũ ætate diſſentiunt.Non memoriæ tenacitatem ut in plæriſq; cernimus:antiquior ſenecta diſſoluit.nõ calidi acumen ingenii frigidus ſanguis obtundit.non contractam rugis faciem arata frons aſperat.nõ denicq; tremula manus per curuos cæræ tramites errantem ſtilum ducit.Futuræ nobis reſurrectionis uirorem in te dominus oſtendit:ut peccati ſciamus eſſe:q; cæteri adhuc uiuentes p̃moriunť in carne.luſticiæ:q; tu adoleſcentiã in aliena ætate mentiris.Et q̃q̃ multis iſtam corporis ſanitatem etiam peccatoribus euenire uideamus:tamẽ illis hoc diabolus miniſtrat:ut peccent.tibi dominus p̃ſtat:ut gaudeas.Doctiſſimi quiq; græcoꝝ de quibus pro Flacco agens luculente Tullius ait.Ingenita leuitas.& erudita uanitas.regum ſuorum uel pricipum laudes accepta mercede dicebant.Hoc ego nunc faciens:p̃ciũ poſco pro laudibus.& ne putes modica eſſe quæ dep̃cor:margaritã de euãgelio poſtularis.Eloqa domini:eloqa caſta:argentũ igne examiatum:ꝑbatũ terræ purgatum ſeptuplum: ſcilicet cõmentarios Fortunatiani.& ꝓp notitiã notã perſecutoꝝ Aurelii Victoris hiſtoriam: ſimulq; epiſtolas Nouatiani.ut dum ſciſmatici hoĩs uenena cognoſcimus: libẽtius ſancti martyris

cypriani bibamus antidotū.Miſimus interi te tibi:ideſt paulo ſeni paulū ſenioré:in quo ꝓpter ſimpliciores quoſq; multū in deiiciédo ſermone laborauimus.Sed neſcio quomodo:etiā ſi aqua plena ſit:tamē eundem odoré lagena ſeruat:quo dū rudis eſſet:ibuta eſt.Si hoc munuſculū placuerit habemus etiam alia cōdita : q̄ cum plurimis orientalibus mercibus ad te ſi ſpūs ſanctus afflauerit.nauigabunt.

Epiſtola Valerii ad ruffinum ne ducat uxorem diſſuaſoria.

Oqui ꝓhibeor:& tacere non poſſum.Grues cæli tempeſtates nunciant uarias:ululæ bubones q̄ ominoſæ aues hyemis grauitatē iſtantem luctuoſæ pululāt.Et tu ſubſannas.ſi uenturi diſpendii uaticinia uera p̄ſenſero.ideo loq; prohibeor.ueritatis augur.nō uoluptatis.Luſciniā amo & merulam.quæ lætitiam auræ lenis cōcentu placido p̄ſequunt.& p̄cipue philomenā.quæ optatæ tē pus iocūditatis tota delitiaꝝ plenitudie cumulat.Ni fallor dulces gnatōes & comœdos.q; dulces p̄ſuſurrāt illecebras.& p̄cipue Circen.quæ tibi ſuſpiratæ ſuauitatis aromate gaudia plena perfundat.ut fallaris. ut ſus fias.aut aſinus.tacere nō poſſum.Propinat tibi mellitū toxicū miſter babeli blande igredit.& delectat. & ī petum ſpūs tui conducit.& ideo loq; prohibeor.ſcio q̄ nouiſſime ſicut coluber mordebit.& uirtus īprimet in par omni tyriaca.ideo tacere nō poſſum.Multos habes uoluptatis tuæ perſuaſores.in caput tuū facūdiſſi mos.me ſolū elinguē p̄conem ueritatis.quem nauſeas.ideo loq; prohibeor.Reprobata eſt ſatui uox anſeris. Inter cygnos tantū doctos delectare.ea tamē ſenatores docuit ſeruare urbē ab incendio.theſauros a rapina. ſeipſos a telis hoſtiū.Forſitā & cū ſenatoribus intelliges.quia prudēs es.q̄ tibi organizent olores interitū.& anſer ſalutem ſtrepat.ideo tacere nō poſſum.Deſiderio tuo totus iflāmatus.& ſpecioſi nobilitate capitis ſe ductus:chimæram neſcis eſſe miſer:quod petis:uel ſcire deuoues:quod tibi formæ mōſtrum illud inſignis uenuſtet facie leonis:olentis maculet uentre capri:anguis inſidiet cauda uiruléta.q; ſyrenum uoces Circes pocula nouit uirtutis uinculis ſibi uim fecit:ut uitaret uoraginem.Ego aūt in domino ſperās adiicio q̄ Vlyxis imitator eris nō Empedoclis:q; per ſuam philoſophiam:ne dicam melācholiam:ideſt atrā bilem uictus etnā ſibi mauſeolum elegit:& parabolā:quā audis:ad ueteres attulit:ideo tacere nō poſſum. Tandem ualidior eſt ignis tuus in loco:ānuit tibi pars aduerſa q̄ uereor æſtus ille tuus:quo in me accēderis:ne minorē maior ad ſe trahat:&ꝓpterea loq; ꝓhibeor. At ſpiritu loquar:quo tuus ſum.Penſent ignes lāce qualibet æquali uel inæquali.Verſet piculum capitis mei:qcqd agas:quicqd iudices:idulgendum eſt mihi:q; præ amoris īpatientia tacere nō poſſum.Prima primi uxor adæ:poſt hoīs creatōem primo peccato:primo ſoluit ieiunia: ꝓpter p̄uaricatum p̄ceptum domini parētauit īobediētiam:quæ citra mūdi terminum nō abſiſtet expugnare fœmias:quæ ſemꝑ īdefeſſæ erunt trahere in cōſequentiam:quod a mre ſua traxerūt.Amice cōtumelia uiri eſt uxor īobediens.Caue tibi:ueritas quæ nō poteſt falli:ait de beato dauid.Inueni uiꝝ ſecūdum cor meū Hic tamē ægre p̄cipitatus eſt amore mulieris ex adulterio in homicidiū:ne unq̄ ſola ueniāt ſcandala. Diues enim oīs eſt iniqtas ſocietate plurima:& quācūq; domū intrauerit:ſuis tradit inqnandam conuitiis. Amice berſabee ſiluit.& in nullo malignata eſt.& nihilominus tamē facta eſt ſtimulus ſubuerſionis uiro pfecto: & mortis aculeus marito īnocenti.Nunqd īnocens erit.quæ contendet eloquētia.ut dalida ſampſonis & forma.ut berſabee.cū huius ſola pulchritudo triūphauerit etiam nolens?Si non es amplius ſecundum cor domini q̄ dauid:crede q̄ & tu p̄cipitari potes.Sol hominum ſalomō theſaurus delitiaꝝ dei:ſapiētiæ ſingularę domicilium:craſſo tenebraꝝ fuſcatus atramēto:lucē aiæ ſuæ.gloriā domus ſuæ:odorem famæ ſuæ amore amiſit mulieris.Et poſtremo curuatus coram baalim ex eccleſiaſte domini mutatus eſt in mēbrū zabuli:ut adhuc grauiori uideret detrudi p̄cipitio:q̄ phœbus in caſu phætontis:q; de apolline iouis factus eſt paſtor Admeti.Amice ſi nō es ſapiētior ſalomone:quod nemo eſt:nō es maior:q̄ q; poteſt faſcinari a fœmia oculos tuos aperi & uide.Optima fœmia eſt:quæ rarior eſt phœnice.Amari nō poteſt ſine amaritudie metus & ſollicitudis & frequentis infortunii.Malæ aūt quaꝝ tam copioſa ſunt examina:ut nullus ſit expers malignitatis eaꝝ:cum amant amare puniūt:& afflictioni uacant uſq; ad diuiſionem corporis & ſpūs.Amice philoſophicum eſt:uideto cui des.Ethica eſt:uideto cui te des.uexilla pudicitiæ tulerūt cum Sabinis Lucretia & Penelope:& puriſſimo comitatu trophœa retulerunt.Amice nulla eſt Lucretia:nulla eſt Penelope:nulla eſt Sabina.Time omnes ingreſſæ ſunt acies ad ſabinas.Venerūt Sylla & Myrrha & Phedra:& ſecutæ ſunt eas turbæ multæ oīum uitioꝝ exercitu ſtipatæ:ut gemitus & ſuſpiria:& tandem infernum captiuis ſuis facerent. Amice.ne p̄da fias in medio p̄donū non dormias eaꝝ in tranſitu.Iupiter rex terrenus:qui & rex cæloꝝ dictus eſt præ ſingulari ſtrenuitate corporis:& incomparabili mētis elegantia:poſt Europā mugire coactus ē. amice:ecce quē bonitas ſup cælos extulit:fœmia brutis cōparauit.Poterit etiam fœmia te cogere ad mugitum:ſi nō es maior ioue:cuius magnitudini nemo alius par fuit.Phœbus q; ſapientiæ radiis totius orbis priminciauit ambitū:ut merito ſolis nomine:ſolus illuſtraretur:infatuatus eſt amore Leucothoes ſibi ad ignominiam.Illi ad interitum:& ecliptica diu uiciſſitudine uarius factus eſt.Frequenter ſui luminis expers : quo totus uniuerſaliter egebat mundus.amice:ne lumē quod in te eſt:tenebræ fiant.Leucothoen fugito . Mars qui deus bellantium dici meruit.triumphoꝝ familiari frequentia.in quibus expedit uis animi maxime prōpta.nil ſibi metuens a Vulcano ligatus eſt cum Venere.inuiſibilibus quidem cathenis ſenſibilibus tamen. Hoc autem ad plauſum ſatyroꝝ.& ad riſum cæleſtis curiæ.Amice meditare ſaltem cathenas.quas nō uides & iam in parte ſentis.& eripe te dum adhuc corruptibiles ſunt.ne claudus ille faber & turpis.quem deus nō eſt mēſa.nec dea eſt dignata cubili ſuæ te ueneri.ſuo more concathenet.& te ſui ſimilem.turpē & claudum. immo quod magis timeo.Loripedem faciat.& non poſſis quod ſaluat.fixam habere ungulam.ſed alligatus ueneri dolor fias.& irriſio uidentium.dum ſibi applaudant cæteri.A falſo deaꝝ iudice reprobata eſt Pallas. quæ non delectare promiſit.ſed prodeſſe.Amice nunquid & tu ſic iudicas?Video iam te faſtidienti animo.

tota celeritate percurrere quæ legis,& ſententias non attendere,ſed expectaſ ſchemata.Fruſtra expectas,do nec hic turpidus animus effluat,ut hæc fetulentia ſecedens,pura tibi fluenta irriget. Similes enim oportet eſſe ſui fontis riuulos,aut turbidos,aut clatos,ſic imperitiam cordis mei uitium oſonis exprimit,& ſtrumoſa dictionum imperitia delicatum offendit animum.Huius imbecillicitatis mihi cõſcius,diuertiſſem me ad diſſuadendum libenter,ſed qui tacere non potui,locutus ſum ut potui.Quod ſi mihi eſſet tanta ſtili uirtus quantus eſſet ſcribendi animus,tam elegantia tibi uerba tranſmitterem,& tam nobili maritata coniugio,ut ſingula ſeorſum,& omnia ſimul ſuum uiderenſ auctorem benedicere.Sed quia mihi oĩa debes quæcũq; adhuc nudus amor,& infœcundus,ne dicam ſterilis,mereri poteſt ex omnibus,mihi p̃be interi patienter aurẽ dum euoluam quod implicui,& a me non requirat purpuriſſum oratoris,aut ceruſſam,quam me neſcire fateor,& fleo.ſed ſcribẽtis uotum,& paginæ ueritatem accepta.Iulius cæſar cuius amplitudini obſtrictus fuit orbis,die qua nobilem filium ſuũ auſa eſt occare ſæua nimis Atropos,tũc illos humilem qdem,ſed diuinos ſtilos ꝓducendi aurem,humiliter inclinauit in ualuis Capitolii.Quod ſi & aĩum pœnas eis dediſſet, qbus ipſe.Tu uero ſtiloꝝ tuoꝝ mihi prænũcio aurem ĩclinas,ut aſpis ueneficiis,adhibes aĩum ut aper latratibus placaris ut Dypſas,cui ſol ĩcanduit a cancro.Tibi conſulis,ut ſpreta Medea.Tibi miſereris,ut æquor naufragis,quod manũ contines,reuerentia regiæ pacis eſt.Amice,ſe humiliauit,licet citra p̃fectum,domitor orbis fideli ſuo,& pene pedem retulit,qa ipſe paruit,& pene ſuccubuit,quia obediuit,& non penitus,nihil ei multa humilitas ꝓfuit,qa non plena.Quid tibi confert tua tam ferina inhumanitas:& rigor inflexus:& horror ſupercilii?qui ultro irruis in latronum iſidias inermis:humilia te cede,ſed ad modũ humilitatis eius:q totũ ſibi mundum humiliauit.Et audi amicũ tuum.Et ſi cæſarem erraſſe credis:q Tũgillo non credidit: exaudi & attende quid & aliis contigerit:ut tibi,pſit eoꝝ læſio.Indẽnis eſt enim caſtigatio quam pſuadent exempla ria.Neſcio quo refugio tutus es:aut quo torpeſcis auxilio.Cæſar in miſericorde perfidos repperit: & nõ eſt reuerſus.Tu ſi unq̃ tale gymnaſium euaſiſti:pios impios iueniſti.Phoroneus rex:q legum theſauros populis publicare non iuidit:ſed his primus græcoꝝ ſtudia deaurauit:die qua uiam uniuerſitatis igreſſus eſt: ait Leontio fratri ſuo.Ad ſũmam fœlicitatem nihil mihi deeſſet:ſi uxor mihi ſemp deſuiſſet.Cui leontius. Et quomodo uxor obſtat?At ille.Mariti omnes ſciunt.Vtinam tu ſemel maritus fueris,& non ſcis ut ſcias qd fœlicitatem impediat.Valentinus imperator octogenarius adhuc uirgo:cum audiret die fati ſui triũphoꝝ p̃conia recoli:qbus frequẽtiſſimus erat:ait una ſe tantum gloriari uictoria.Et requiſitus qua Reſpondit: q̃ inimicoꝝ nequiſſimũ deuici carnem meam.Amice:hic iglorius migraſſet a ſæculo:niſi ei fortiter reſtitiſſet cum qua tu aſſenſum familiaritatis pepegiſti.Cicero poſt repudium.Terentiæ:uxorari noluit:dicens ſe pariter uxori & philoſophiæ operam dare non poſſe.Amice utinam tibi hoc aĩus tuus reſpondeat:uel tua lĩgua mihi:ut loquendo ſaltem eloquẽtiæ pricipem digneris imitari:& mihi ſpem facias uel uanam.Cãnius a Gadibus Herculis poeta facũdiæ lenis & iocũde reꝑhenſus eſt a Liuiopeno:graui & uenerato hiſtoriographo: q̃ multaꝝ gauderet amoribus:his uerbis.Noſtram philoſophiam participare non poteris:dum a tot participaris.Non enim eo iecore lunonem amat. Tityus:q̃ multi uultures multum diuellũt.Cui Cãnius ſiquando labor reſurgo cautius:ſi paululum opprimor:alacrius reſumo aerem:uices noctium dies reddunt leniores.Sed tenebraꝝ ꝑpetuitas inſtar inferni eſt.Sic lilia primæua,uerni ſolis delicata temporibus,uarietate tũ euri,tum nothi,tum zephiri læticia effuſiore laſciuiunt:quibus uno ſpiritu fulminans libys ĩcumbens occaſum facit.Sic Mars ruptis teſticulis in menſa cæleſti recũbit cõuiua ſupeꝝ.a qua uxorius mulciber ſuo ſune longe religatur.Sic leuius ligant multa fila:q̃ ſola cathena.Sic mihi ſit a philoſophia tibi ſolatiũ.Amice utri uſq; uerba,pbo:uitam neutrius.Minus tamen multi morbi lædunt ſalutis uiciſitudie interpellati:q̃ langor unus:q a laboribus irremediatis non ceſſat affligere.Pacuuius flens ait Ario uicino ſuo.Amice arborem habeo in horto meo iſœlicem:de qua prima uxor mea ſe ſuſpendit:poſtmodũ ſecũda:iam nũc tertia.Cui Arius.Miror te in tot ſucceſſibus lachrymas iueniſſe.Et iteꝝ.Dii boni:quot tibi diſpendia arbor illa ſupendit Et tertio.Amice:dede mihi de arbor illa ſurculos:quos ſeram.Amice:timeo ne & te oporteat arboris illius ſurculos mendicare:cum iam iueniri non poterunt.Senſit Sulpitius ubi ipſum calceus ſuus p̃mebat: qui ab uxore nobili & caſta aduertit. Amice caue tibi ne te præmat calceus:qui auelli non poſſit.Ait Cato uticenſis. Si abſq; fœmina poſſet eſſe mundus,conuerſatio noſtra non eſſet abſq; diis. Amice. Cato non niſi uera & cognita loq̃batur nec quiſq̃ fœmiarum execratur ludibria:niſi luſus & expertus & cõſcius pœnæ.His igitur fidem habere decet:q cum omni ueritate loquũtur.Si ſciunt ut placeat delectatio: & pungit delictũ. Si norunt q̃ flos ueneris roſa eſt:quia ſub eius purpura multi latent aculei.Metellus Mario reſpondit. cum eius filiam dote diuitem,forma nobilem,genere claram,fama fœlicẽ:ducere noluit.Malo meus eſſe q̃ ſuus. Cui Marius.Immo ipſa tua erit.At ille.Immo uirum oportet uxoris eſſe.Logicum eſt enim talia erunt ſubiecta:qualia permiſerit p̃dicata.Sic facetia uerbi metelli diuertit ab oneribus dorſum eius.Amice:ſi uxorari oportet:non expedit qdem.Verũtamen ſit amor in cauſa:non cenſus.Et faciem uxoris eligas non ueſtem. & aĩum non auꝝ.& tibi nubat uxor,non dos.Ergo ſiquo modo fieri poteſt:p̃dicari poteris: ut liuorem nõ ducas a ſubiecto.Lais Corithia p̃rogatiua pulchritudinis inſignis tantũmodo regum & principum dignabatur amplexus.Conata eſt tamen Demoſtheni philoſopho participare:ut noto caſtitatis eius miraculo ſoluto:uideretur ſpecies ſua lapides mouiſſe:ut Amphionis cithara: attractum blanditiis tractauit ſuauiter. Cunq; iam Demoſthenes emolliretur ad thalamum:petiuit ab eo Lais centum talenta pro cõſenſu. At ille ſuſpiciens in cælum ait.Non emo tanti pœnitere.Amice:utinam in cælum & tu acumen mentis dirigas:ut id effugias quod pœnitentia eſt redimi. Liuia uirum ſuum interfecit quem nimis odit. Lucilla ſuum: quẽ nimis amauit.Illa ſponte miſcuit aconitum:hæc decepta furorem propinauit pro amoris poculo.Amice:cõ

trariis contenderunt uotis iſtæ,neutra tamen defraudata eſt ſine fraudis fœmineæ proprio: ſcilicet malo: Variis & diuerſis incedunt ſemitis fœminæ:quibus anfractibus errent:quibuſq; deuinctæ ſint:ī uiris unus eſt exitus. Vna oīum uiarum ſuarum meta. Vnicum caput:& cōuentus omnium diuerſitatum ſuarum malitia. Exemplo harum:experimentum cape.q; audax eſt ad omnia quæ amat.uel odit fœmina. & artificioſe cum nocere uult.quod ſemper eſt.& frequenter.cum iuuare parat obeſt. Vnde fit.ut frequenter noceat nolens. In fornace poſitus es. Si aurum exhibes purior. Deianira Tyrinthium ueſtiuit interula.& monſtrorum malleum monſtri ſanguine ulta eſt. Sibiq; proceſſit ad lachrymas.quod ad læticiam machinata eſt. Amice traiectum telo herculis ſciuit.& uidit Neſum iſta.nihilominus tamen Neſo credidit in herculē.& quaſi nō ſponte.quem debuit ueſtire interula.ueſtiuit ſteritu. Inſani capitis.& præcipitis eſt fœmīa ideliberata ſemp uoluntate:p̄cipuum arbitrat̄:quod uult:& quod nō expedit:& ut præ oībus placere cupit:ut placitū ſuum omnibus p̄ferre conſulta eſt:duodecī inhumanos labores cō ſumauit Alcides. A tertiodecimo qui omnem īhumanitatem exceſſit:exuperatus eſt. Sic fortiſſimus hoīum æque dolendus eſt:ut gemebundus occubuit qui cæli arcem ſine gemitu ſuſtinuerat humeris. Tandem quæ unḡ inter tot milia milium ſedulum ſollicitūq; p̄catorem perpetua contriſtauit repulſa.uel quæ conſtanter p̄cidit uerba petentis? Fauorem ſapit eius reſponſio:& q̄tūcunq; dura fuerit:ſemper in aliquo uerbi ſui angulo habebis aliquem petitionis tuæ fomitem implicitum. Quælibet negat:nulla pernegat. Irrumpit augꝰ in propugnacula turris Acriſii:ualloq; multiplici ſignatam Danes pudicitiam ſoluit. Amice.ſicut uirgini quæ terram triumphauerat.de cælo pluit inceſtus:ſic quā nunq̄ fallit humilis.uīcit ſublimis. Sic arborem quam nunq̄ mouit Fauonius euertit aqlo. Lycia uirgo:uergens in ſenium.& fama priuilegiata conſtanter:tandem oppſſa apollinis fantaſmate concepit: peperitq; Platonem. Amice.quam illibatam ſeruauerunt uigiliæ:deflorauit illuſio per ſōnium:ut ſemp omne roſarium aliquo turbine ſua purpura ſpolietur. Sed bene:q; patriſſauit patri plato ī ſapientia:& q; ſimilis factus eſt nomis:& nummis p̄cipui. Amice minaris.an indignaris magis q; in parabolis tibi ſignificem gentiles eſſe imitandos.chriſtiano idolatras.agno canes.deni bono malos? Volo ſis api argumentoſæ ſimilis: q̄ mel elicit ex urtica:ut ſumas mel de petra:oleumq; de ſaxo duriſſimo:gentilium noui ſuperſtitōem. Sed oīs creatura dei aliquod habet exemplar dei honeſti. Vnde ipſe tum aries:tum leo:tum uermis dicitur:ſed plurima peruerſa agant ĩcreduli. Aliqua tamen quæ cum ipſis interierant:in nobis fructum abundare fecerūt. Quod ſi illi zonas habuerūt pelliceas cauſa munditiæ ſine ſpe:ſine fide:ſine p̄dicamēto:ſine charitate:profecto ſi nos fuerimus aſini:& ſues:aut aliqua īhumānitate brutoꝝ ſimiles:quo fidei:quo ſp̄ei: quo charitatis merito digni reperiemur:cum uideas,pphetas:& p̄cipue illum mundi cordis:quē ſoli cernere poſſunt oculi. Illi aūt ſtudio ſuaꝝ artium ſe multis conatibus afflixerunt.nullo futuræ fœlicitatis intuitu. ſed tantū ne aīas haberent ignorantes.quid nobis erit.neglecta diuina pagina cuius ueritas eſt & illuminatio lucerna pedibus.& lumen ſemitis ad uitam æternam? Vtinam hanc eligas:utinam hanc legas:utinam hanc ītroducas in cubitulum tuū:ut ītroducat te rex in ſuum. Hanc dudum floribus tuis ueris ſubarraſti. Nec ī æſtate tua expectat ut facias uuam. In huius iniuriam non ducas aliam:ne faciens in tempore uindemiæ labruſca inueniaris. Nolo te ſponſum ueneris fieri:ſed Palladis. Hæc ſponſa te induet monilibus p̄ciofis:& ornabit. Hæc te īducet ueſte nuptiali. Hæ nuptiæ gloriabuntur apolline paranympho:haꝝ feſcennina decebit cedros libani. Stilbon uxoratus ſpem huius tam deſideratæ ſolēnitatis deuote concepi. Sed in timore:cauſa huius tota hæc lectio facta eſt.ad hunc finem luculenta tota hæc ,pperat oro. Hic rigor huius diſſuaſiōis: hic totus armatur:cuius multo chalybe p̄duratos ſentis aculeos. Dura eſt manus coniugii. ſed ſanans. Durus eſt hic ſermo:ſed ſanus.ſed utinam tam utilis q̄ deuotus. Amice artā tibi ut ais infligo uiuēdi regulam eſto. Eſt .n. arta uia quæ ducit ad uitam:nec eſt ſemita plena:qua itur ad gaudia plena:īmo etiam ad mediocria per ſale bras euadimus. Audiuit laſon q; per mare adhuc ītactum:nec ullis de uirgitatum ratibus:aut remis:& per tauros & ſulphureos ignes:& per toxiaci ſerpentis uigilias uiandum eſſet ad uellus aureum & ſano conſilio licet non ſuaui uſus abiit:& rediit:& optabilem theſauꝝ retulit. Sic abſinthium ueritatis acceptat moroſæ mentis humilitas:fœcundat officioſa ſedulitas:in fructum perducit perſeuerantiæ utilitas. Sic ſementem ſerit:p̄cerna pluuiaꝝ auſter.cōſolidat ſcopa uiaꝝ aqlo. In ubertatem ,pmouet florum,pereator zephyrus. Sic dura pricipia dulci fine muneranť. Sic arctus callis ad ampla palatia perducit. Sic anguſtus trames ad terram ducit uiuentium. Sed ne longo te diſpendio ſuſpendam ut maiori teſtimonio mihi fides adhibeatur. Lege Aureolum Theophraſti:& Medeam laſonis:& uix pauca īuenies īpoſſibilia mulieri. Amice det tibi deus oī potens fœminæ fallacia non falli:& illuminet cor tuum:ne p̄ſtigiatis oculis tendas quo ego timeo. Sed ne Oreſtem ſcripſiſſe uidear. Vale.

Beati Hieronymi p̄ſbyteri de celebratione paſchæ.

Ectis īris tuis ubi me cōmouiſti:ut debitum redderem de reſiduis enodandis q̄ſtionibus:quas iā longe ante q̄ſiueras:gratiſſimum mihi atq; chariſſimū deſiderium ſtudii tui amplius tolerare nō potui. Et q̄uis in mediis aceruis occupationum mearum hanc feci p̄cipuam:ut ad ea quæ me interrogaſti:tibi reſponderem. Diutius autem de tua epiſtola diſputare nolo:ne hoc ipſum me impediat:iam tandem redhibere quod debeo. Quæris quæ cauſa ſit.cur anniuerſarius dies celebrandæ dominice paſſionis.non ad eundem redeat anni diem.ſicut dies quo tradatur natus. Et deide ſubiungis:utꝝ hoc ſit propter ſabbatum & lunam.quid ſibi uelit in fauore obſeruatio ſabbati & lunæ. Hic primum oportet ut noueris diem natalem domini:non in ſacramento celebrari:ſed tantum in memoriam reuocari q; natus ſit ac per hoc nihil opus erit:niſi reuolutum diem anni:quo ipſa res acta eſt feſta deuotione ſignari. Sacramentum eſt autem in alia celebratōe:cum rei geſtæ rememoratio fit. ut aliquid etiam ſignificari ītelligatur.qđ

ſancte accipiendum eſt. Eo itaq; modo agimus paſcha. ut nõ id ſolum quod factum eſt ĩ memoriam reuocemus. ideſt qa mortuus aſt xp̃s. & reſurrexit. ſed etiam ut cætera quæ euangelium atteſtatur. ad ſacratam ſignificatõem nõ omittamus. Quia enĩ ſicut dicit apoſtolus. mortuus eſt propter delicta noſtra. & reſurrexit propter iuſtificatõem noſtram. Tranſitus qdem de morte ad uitam. illa paſſione domini & reſurrectione ſacratus eſt. Nam etiam uocabulum ipſum quod paſcha dr̃. non græcum ſicut uulgo uideri ſolet. ſed hebræũ eſſe dicunt. q liquam utranq; nouerunt. Neq; enĩ a paſſione. quoniam πάσχειν græce. latine dr̃ pati. ſed ab eo q; tranſitur. ut dixi de morte ad uitam hebræo uerbo res appellata eſt. In quo eloquio paſcha tranſitus. ſicut perhibent q hoc ſciunt. quod uoluit & ipſe dominus tangere. cum ait. Qui credit ĩ me. tranſit a morte ĩ uitam. Et maxime idem euangeliſta hoc ĩtelligit exprimere uoluiſſe. cum de celebraturo domino paſcha cum diſcipulis. ubi cœnam eis myſticam dedit. Cum uidiſſet iquit ieſus qa uenit hora ut tranſiret de morte: ſeu de hoc mundo ad pãtrem. Tranſitus ergo de hac uita mortali in aliam uitam imortalem. hoc eſt enĩ de morte ad uitam. In paſſione & reſurrectione domini commendatur. Hic tranſitus a nobis modo agitur per fidem quæ nobis eſt in remiſſionem peccatoꝝ in ſpe uitæ æternæ diligentibus deum & ꝓximum qa fides per dilectõem operatur. & iuſtus ex fide uiuit. Spes autem quæ uidetur nõ eſt ſpes. Quod enim uidet qs quid ſperat? Si aũt quod non uidemus ſperamus: per patientiam expectamus: ſecũdum hanc fidem & ſpem & dilectõem qua cœpimus eſſe ſub gr̃a: iam cõmortui ſumus cum xp̃o: & conſepulti illi per baptiſmũ: ſicut dicit apoſtolus. Quia & uerus homo noſter ſimul confixus eſt cruci cum illo: & reſurreximus cum illo: qa & ſimul nos excitauit: & ſimul ſedere fecit ĩ cæleſtibus. Vnde eſt & illa exhortatio. Si autem reſurrexiſtis cũ xp̃o: quæ ſurſum ſunt quærite: ubi xp̃s eſt: ad dexteram dei ſedens. quæ ſurſum ſunt ſapite: non quæ ſup terram. ſed quod ſeqtur & dicit. Mortui enim eſtis: & uita ueſtra abſcondita eſt in xp̃o. Cum autem ille apparuerit: tunc & uos cum illo apparebitis in gloria. Satis indicat quid uelit intelligi: qa nunc tranſitus uidet de morte ad uitam: qui fit per fidem: in ſpe pagitur futuræ in fine reſurrectionis & gloriæ. Cum corruptibile hoc: ideſt caro iſta: in qua gemimus induet icorruptõem: & mortale hoc iduet imortalitatem. Non etiam iã qdem habemus per fidem primitias ſpũs: ſed adhuc in nobiſmetipſis igemiſcimus adoptõem expectantes redemptionem corporis noſtri. Spe enim ſalui facti ſumus. In hac ſpe cum ſumus: corpus qdem mortuum ẽ ꝓpter peccatum. Spũs autem uita eſt propter iuſticiam. Sed uide quod ſeqtur. Si autem ſpũs eius inquit: qui ſuſcitauit xp̃m ieſum a mortuis uiuificauit: & mortalia corpora ueſtra per inhabitãtem ſpũm eius ĩ uobis. Hoc igitur eccleſia uniuerſa q̃ in pegrinatione mortalitatis iuenta eſt: expectat in fine ſæculi: quod in domini noſtri ieſu xp̃i corpore demonſtratum eſt: q eſt primogenitus a mortuis: qa corpus eius: cuius caput eſt ipſe: non niſi eccleſia eſt. nonnulli etiam attendentes uerba quæ continue dicit apoſtolus. quia & mortui ſumus cum xp̃o: & reſurreximus cum eo. Nec intelligentes quatenus dicantur: arbitrati ſunt iam factam eſſe reſurretionem: nec ullam ulterius in fine tempoꝝ eſſe ſperandam. Ex qbus eſt inquit Hymeneus & Philetus: q circa ueritatem aberrauerunt: dicentes reſurrectõem iam factam eſſe: & fidem quorundam ſubuertunt. Idem apoſtolus eos arguens deteſtatur: q tamen dicit nos reſurrexiſſe cum xp̃o. Vnde niſi quia hoc p fidem & ſpem & dilectõem factum eſſe dicit in nobis: ſecũdum primitias ſpũs. ſed quia ſpes quæ uidet non eſt ſpes. Et ideo ſi quod non uidemus ſperamus: reſtat utiq; redemptio corporis noſtri: quam expectantes in nobiſmetipſis igemiſcimus. Vnde illud. Spe gaudentes: in tribulatõe patiẽtes. Hæc igitur inouatio uitæ noſtræ: & qdam tranſitus a morte ad uitam: qui fit primo per fidem: ut in ſpe gaudeamus: & in tribulatiõe patientes ſimus: dum adhuc exterior noſter homo corrumpitur: ſed iterior renouatur de die in diem propter ipſum ĩtuitum nouæ uitæ: ꝓpter nouum hoiem quem iubemur iduere: & exuere ueterem: & expurgantes uetus fermentum: ut ſimus noua conſperſio: quoniam paſcha noſtrum imolatus eſt xp̃s. Propter hanc ergo nouitatem primus menſis in anni menſibus celebrationi attributus eſt. Nam ipſe dr̃ & menſis nouoꝝ. quia uero in toto tempore ſæculi nunc tertium tempus apparuit: ideo reſurrectio domini triduana eſt. Primum enim tempus eſt ante legem. ſecũdum ſub lege. tertium ſub gratia. Vbi iam manifeſtatio eſt ſacramenti primus occulti in prophetico enigmate. Hoc ergo & in lunari numero ſignificatur. quia enim ſeptenarius numerus ſolet in ſcripturis ad quandam perfectionem myſticus apparere. tertia hebdomada lunæ paſcha celebratur: ideſt qui dies occurrerit a quartadecima in uigeſimã primã. Eſt illic & aliud ſacramentum: quod ſi tibi obſcuꝝ fuerit: quia in talibus inquiſitõibus minus eruditus es: non contriſteris. Nec ideo me putes eſſe meliorem: quia in ſtudiis hæc puerilibus didici. Qui enim gloriatur: in eo glorieť inquit ſcire & intelligere: qa ego ſum dominus. Nonnulli ergo ſtudioſi talium reꝝ q̃lierunt multum de motibus & numeris ſydeꝝ. Et qui ſubtilius ſcrutati ſunt iſta incrementa & decrementa lumiaria ex conuerſione globi eius coniecerunt. non q; aliquid ſubſtantiæ accedat ei. cum augetur uel decedat: cum minuitur: quod deliramentum imperiti manichæi opinantes: repleri eam dixerunt ſicut repletur nauis ex fugitiua diei parte quam cõmixtam principibus tenebraꝝ: & horum ſordibus inquinatam: corde & ore ſacrilego: & credere & loqui non dubitant. Hinc ergo impleri lunam dicunt: cum magna pars diei magnis laboribus ab inquinamento purgata: de toto mundo uſq; illud ab oĩbus glaucis fugiens redditur deo lugendi: dum redeat repleri uerbo per menſem dimidium. & alio dimidio in ſolem refundi uelut in abã nouero. Nec tamen inter illas anathematizandas blaſſemias aliquid unq̃ fingere potuerunt. cur uel incipiens lucere. uel deſinens corniculato lumine fulgeat aut cur a dimidio menſe incipiat minui. & non ad refundẽdum plena perueniat. Illi ergo qui hæc certis numeris ĩdagarunt. ita ut defectus ſolis & lunæ. non ſolũ cur fierẽt. ſed etiã quãdo futuri eſſent longe ante ꝓdicerent. & eos determiatis iteruallis temporꝝ canonica ſupputatiõe ꝓfigerent. lriſq; mãdarent. quas modo q legũt atq; intelligũt. nihilominus eos ꝓdicũt. nec aliter ut alias accidũt q̃ ꝓdicũt. Tales ergo qbus non eſt

ignoſcendū.ſicut ſcriptura ſancta dicit.Quia cū tantū ualerēt.ut poſſent æſtimare ſecūdū eius quē ſupplici pietate poſſent facilius nō iuenerūt ex ipſis cornibus lunæ.quæ a ſole auerſa ſunt.ſiue creſcentis.ſiue decreſcentis.coniecerūt eā uel a ſole illuſtrari.& q̄to magis ab eo recederet.tāto magis ab ea parte quæ terris apparet & radios eius excipere.q̄to aūt ad eū magis poſt dimidiū mēſem ex alio ſemicirculo ꝓpinquaret.tanto magis a ſupiori parte illuſtrata ab ea pte quā terris auerteret.nō poſſe excipe radios.& ꝓpterea uideri deſcreſcere.uel ſi haberet in una parte in hemiſperio quā partē cū recedēs a ſole paulatī terris oſtēderet q̄ſi augmēta mōſtrare.dū nō addaſ quod deerat.ſed ꝓbaſ quod inerat.ac rurſum paulatī abſcōderē qđ patebat. & ideo uideri decreſcere.Sed quodlibet horū duorū ſit.illud certe manifeſtū eſt.& cuius aduertēti facile cognitu.q̄ luna nō augeaſ ad oculos nr̄os.niſi a ſole recedēdo.neq; minuaſ.niſi ad ſolē ex parte alia appropinquando. Attende nūc quod in ꝓuerbiis legimus.Sapiens ſicut ſol ꝑmanet.ſtultus aūtē ſicut luna mutaſ. Et qs eſt ſapiens q ꝑmanet.niſi ſol ille iuſticiæ? De quo dicit.Ortus eſt mihi ſol iuſtitiæ.& quem ſibi nō fuiſſe ortum i die nouiſſima.plāgentes ipſi dicturi ſunt.& iuſtitiæ lumē nō luxit nobis.& ſol nō eſt ortus nobis.Nam iſtū carnis oculis uiſibilē ſolē facit oriri ſup bonos & malos deus.qui etiā pluit ſup iuſtos & iniuſtos. Ducuntur aūt ſemp ex rebus uiſibilibus cōgruæ ſimilitudines.Quis ergo eſt ille ſtultus.qui tanq̄ luna mutaſ.niſi adā in quo oēs peccauerūt? Aīa quippe humana recedēs a ſole iuſtitiæ.ab illa ſcilicet iterna contēplatiōe icōmutabilis ueritatis.oēs uires ſuas in terrena cōuertit.& eo magis:magiſq; obſcuraſ in interioribus ac ſuperioribus ſuis.Sed cū rediſ cœpit ad illā incōmutabilē ſapiētiā.q̄to magis ei ꝓpinquat affectu pietatis.tāto magis exterior homo corrūpitur:ſed iterior renouaſ de die in diem:oiſq; lux illa igenii:quæ ad iferiora uergebat: ad ſupiora conuertiſ:ut a terrenis quodāmodo auferaſ:ut magis magiſq; huic ſæculo moriaſ: & uita eius abſcōdaſ cū xp̄o in deo.Mutaſ ergo i deterius ad exteriora ꝓgrediens:& in uita ſua ꝓiiciēs ītima ſua:& hoc terræ:ideſt eis qui terrena ſapiūt:deterius uideſ. Vnde illi impii poſtremā ifructuoſam agētes pniam: etiā hoc ſunt iter multa dicturi.Hi ſunt quos aliquādo habuimus in riſu:& in ſimilitudinē iproperii.Nos inſenſati uitam eorū æſtimabamus inſaniā.Ac ꝑ hoc ſp̄ūs ſanctus de uiſibilibus ad iuiſibilia:de corpalibus ad ſpiritalia ſacra ſimilitudinū ducens tranſitū:illū de alia uita in aliam uitā quod paſcha uocaſ: a quartadecima luna uoluit obſeruari:ut nō ſolū ꝓpter tempus tertiū:quod ſupra memorauī:qa inde incœpit hebdomada tertia:ſed etiā ꝓpter ipām cōuerſionem ab exterioribus ad iteriora lunæ ſimilitudo aſſumereſ:uſq; ad uicesimā uero & primā ꝓpter ip̄m numerū ſeptenarium:quo cōtineſ uniuerſitas.Ideo ioānes apoſtolus in apocalypſi ad ſeptē ſcribit eccleſias.Eccleſia uero adhuc in iſta mortalitate carnis cōſtituta ꝓpter ipām mutabilitatem lunæ nouæ appellatione in ſcripturis ſignificaſ. Vnde eſt illud.Parauerūt ſagittas in pharetra:ut ſagittarent in obſcura luna rectos corde.Prius.n.q̄ fiat illud quod dicit apoſtolus.Cū xp̄s apparuerit uita uſra tūc & uos cū illo apparebitis in gloria.Obſcurabiſ eccleſia in tempore pegrinatōis ſuæ inter multas iniqtates:& tūc ſunt timendæ inſidiæ fallaciū ſeductorū:quas noīe ſagittarū intelligi uoluit. Vnde alio loco propter nūcios fideliſſimos ueritatis:quos ubiq; parit eccleſia dr̄ luna:teſtis fidelis in cælo. Et cū de regno domini pſalmus caneret.Orieſ inquit in diebus illis iuſtitia & abūdantia pacis: quouſq; interficieſ luna: ideſt abūdantia pacis in tātum creſcit:donec oēm mutabilitatem mortalitatis aſſumat. Tunc nouiſſima inimica deſtrueſ mors:& quicquid nobis reſiſtit ex ifirmitate carnis. Vnde nobis pfecta pax nōdum eſt:cōſumiſ oīno dum corruptibile hoc iduet icorruptōem:& mortale hoc induet imortalitatem. Vnde & illius ciuitatis muri:quæ hierico appellaſ:quod in hebræo eloquio luna interp̄tari dr̄:ſeptimo circunacta teſtamēti arca corruerūt. Quod.n.nūc aliud agit ānunciatio regni cælorū.quā circūactio arcæ ſignificauit.niſi ut oīa muniméta mortalis uitæ.ideſt oīs ſpes huius ſæculi.quæ reſiſtit ſpei futuri ſæculi.in dono ſeptenario ſp̄ūs ſancti p liberū arbitriū deſtruaſ? Ob hoc.n.circūeunte arca non ipulſu uiolento illi muri:ſed ſponte ceciderūt. Sūt & alia teſtimonia ſcripturarū:quæ nobis igerunt p cōmemoratōem lunæ eccleſiæ ſignificatōem: quæ i iſta mortalitate ab illa hieruſalem:cuius ciues ſunt angeli ſancti in erūnis & laboribus pegrinaſ. Non tamē enim putare debent ſtulti:qui uolūt in melius cōmutari:adoráda eſſe iſta lumīaria:quia ducīſ ex eis aliquādo ſimilitudo ad diuina myſteria figurāda.ex oī enim creatura ducitur.Nec ideo in ſnia dānatōis debemus irruere:quæ ore apoſtolico de quibuſdā ꝓferatur:qui coluerūt & ſeruierūt creaturæ potius:q̄ creatori: qui eſt benedictus in ſæcula.Sicut enī non adoramus pecora:q̄uis dictus ſit xp̄s & agnus:& uitulus:nec ferā: qa dictus eſt leo de tribu iuda.nec lapides:quia petra erat xp̄s.nec mōtem ſyon:quia in ipſo figuratur eccleſia. nec ſolē & lunā:q̄uis ex ea cæleſti creatura ſicut ex multa terreſtri ſacrorū figuræ ad iformationes myſticas ſumūtur.Quapropter mathematicorū deliraméta cū deteſtatōe ridenda ſunt.quibus cū obiiceremus uana commenta:unde hoīes in errorem p̄cipitant:nos prius p̄cipitati:ſicut garruli ſibi uidemur:cū dicunt nobis Cur & uos ex ſolis & lunæ cōputatione paſcha celebratis? Quaſi nos ordines ſyderū:& uiciſſitudines tēporum a ſūmo atq; optimo deo conditas arguamus:& non eorū peruerſitatem:quæ rebus ſapientiſſime conditis:ad ſtultitiæ ſuæ uaniſſimas opiniones abutitur.Nam & ſi mathematicus nobis contradicturus eſt de ſyderibus & luminaribus cæli:ad ſacramenta myſtice figuranda:ſimilitudines ducere contradicant & augures:ne dicatur nobis.Eſtote ſimplices ſicut colūbæ.Contradicant & marſi:ne dicaſ nobis.Aſtuti ut ſerpentes.Contradicant hiſtriones:ne in pſalmis citharam nominemus.At quid ex his rebus ad myſteria uerborū dei ſimilitudinū ſigna ſumunt? Dicam ſi placet uel auſpicia uos captare:uel uenena conficere:uel theatricas affectare luxurias:quod demētiſſimū eſt dicere.Non igitur nos de ſole & luna annuis menſtruis ue temporibus actionum noſtrarū commenta conſicimus:ne in uitæ humanæ periculoſiſſimis tempeſtatibus: tanq̄ in ſcopulis miſeræ ſeruitutis illiſi a libero arbitrio naufragemus.ſed ad rem ſacratæ ſignificandam ſimilitudines adhibitas religioſiſſima deuotiōe ſuſcipimus:ſicut de cætera creatura:de uētis:de mari:de terra:de uo

latilibus:de piſcibus:de pecoribus:de arboribus:de hominibus. Ad ſermonem quidem multipliciter. Ad ce 350
lebrationem uero ſacramẽtorũ iam xp̃iana libertate parciſſime:ſicut de aqua:de frumẽto:de uino:de oleo.
In ſeruitute autẽ ueteris populi multa etiã celebrari ꝑerata ſũt:quæ nobis tantũmõ intelligenda tradũtur.
Non utiq; dies obſeruabimus:& menſes:& annos:& tempora. ne audiamus ab apoſtolo timeo uos ne ſorte
ſine cauſa laboraueri in uos. Eos enim inculpat:qui dicũt. Nõ proficiſcar:quia poſterus dies eſt:aut quia lu-
na ſic fertur:uel proficiſcar ut proſpere cedat:quia ita ſe habet poſitio ſyderum. nõ ago hoc menſe cõmerci-
um:quia illa ſtella mihi facit menſem. Nõ plantem hoc anno uineã quia biſſextus eſt. Nõ aũt quiſq; ſapiens
arbitretur obſeruatores temporum reꝓhendendos:qui dicunt. Hõ proficiſcar hodie:quia tempeſtas exorta
eſt. Aut nõ nauigẽ:quia adhuc ſunt hybernæ reliquiæ. Aut tempus ſeminandi eſt:qđ imbribus autũnalibus
terra ſatiata eſt. Vel ſiqui forte alii naturales effectus circa motus aeris & humoris ad uariandas temporum
qualitates. in ſyderum ordinatiſſima conuerſione notati ſunt:de quibus dictum eſt. dũ conderentur:& ſũt
in ſignis:& in temporibus:& in diebus:& in annis. Siquæ aũt figuræ ſimilitudinum non tantum de cælo &
ſyderibus:ſed etiam de creatura inferiore dicũtur ad diſpenſationem ſacramẽtoꝝ. Eloquentia q̃dam eſt do
ctrinæ ſaluatoris mouendo affectui diſcentiũ accõmodata:a uiſibilibus ad inuiſibilia:a corporalibus ad ſpi
ritalia:a temporalibus:ad æterna. Nec quiſq; ueſtrũ attendat:q; eo tempoꝝ quo paſcha celebramus. ſol ĩ arie
te eſt:ſicut illi appellãt q̃ndam ſydeꝝ locum:ubi re uera menſe nouoꝝ inuenitur ſol. ſed ſiue illi arietem:ſi-
ue aliquid aliud eandem partem cæli uocare uoluerint. Nos de ſcripturis ſanctis hoc didicimus:q; omnia ſy
dera deus condidit:& locis cæleſtibus qbus uoluit ordinauit:quæ ſtellis diſtincta & ordinata in quotlibet
partes diuidant:quibuſlibet uocabulis uocent:ubicũq; ſol eſſet menſe nouoꝝ:illic eſſe reperietur hæc cele-
bratio:ꝓpter ſimilitudinem ſacramenti renouandæ uitæ:de qua ſatis ſupra diſſeruimus. Quod ſi etiam lo-
cus ille ſydeꝝ aries poſſit uocari:ꝓpter aliquã figuræ congruẽtiam:neq; huiuſmodi timeret ſermo diuinus
ſacramẽti ſimilitudinem dicere:ſicut & de aliis:non ſolum cæleſtibus:ſed etiam terreſtribus creaturis: ſicut
de Orione Pliadibus:ſicut de monte Syna:de monte Syon:ſicut de fluminibus quæ uocãtur Geon: Phiſon:
Tigris:Euphrates:ſicut de ipſo totiens in ſanctis myſteriis nobilitato fluuio Iordane reꝝ figurate inſinuan-
daꝝ myſticas ſimilitudines adduxit. Sed quantum interſit inter obſeruationes ſydeꝝ ad aereas qualitates
accõmodatas:ſicut agricolæ:aut nautæ obſeruant:aut ad notandas partes mundi:rurſumq; aliquo & aliun-
de dirigendum quod gubernatores nauiũ faciunt:& ii qui ꝑ ſolitudies arenoſas in interiora auſtri nulla cer
ta ſemita gradiuntur:aut ad aliquid in doctrina utili figurate ſignificandum ſit:nõnulloꝝ ſyderum aliqua
cõmemoratio. Quantũ ergo iterſit inter has utilitates & uanitates hominũ:ob hoc obſeruantium ſydera:
ut nec aeris qualitates:nec regionũ uias:nec ſolos temporꝝ numeros:nec ſpiritalium ſimilitudinem: ſed q̃ſi
fatalia reꝝ euenta perquirant. quis non intelligat? ſed iam deinceps uideatur:cur etiam id obſeruetur: cum
paſcha celebraꝝ:ut ſabbatum occurrat. Hoc enim ꝓprium xp̃i:aut religionis eſt. Nam iudæi tãtũmodo mẽ-
ſem nouoꝝ:& lunam obſeruant etiam ipſi a quartadecima uſq; ad uiceſimã primam. Sed quia illud eoꝝ pa
ſcha quo paſſus eſt dominus:ita occurrit:ut ĩter mortem eius:& reſurrectionem medius eſſet ſabbati dies.
Addendum p̃res noſtri cenſuerũt. ut noſtra feſtiuitas a iudæoꝝ feſtiuitate diſtingueraꝝ:& quod non fruſtra
factũ eſſe credendũ eſt:ab illo q eſt ante tempora:& ꝑ quem facta ſunt tempora:& q uenit in plenitudie tẽ-
poꝝ:& q habet poteſtatem ponendi aĩam & iteꝝ recipiendi eam. Et ideo non fatalem:ſed opportunam ſa-
cramento:quod tum emendare inſtituerat:horã expectabat:cum diceret. Nondũ uenit hora mea:in áiuer
ſaria paſſionis eius celebratione a poſteris ſeruaretur. Quod enim nũc:ut ſuperius dixi: fide:ac ſpe agimus:
ut ad id pueniamus:dilectione ſatagimus. Reqes q̃dam ab omni labore oĩum moleſtiaꝝ ſancta atq; perpe-
tua eſt. In eam nobis ex hac uita fit tranſitus:quem dominus noſter ieſus xp̃s ſua paſſione demõſtrare & cõ-
ſecrare dignatus eſt. Ineſt aũt in illa requie non deſidioſa ſegnitia:ſed q̃dam ineffabilis tranquillitas actionis
ocioſæ. Sic enim ab huius uitæ operibus ĩ ſine reqeſcitur:ut in alterius uitæ actione gaudeaꝝ. Sed quia talis
actio in dei laude agitur:ſine labore mẽbroꝝ:ſine langore curaꝝ nõ ad eam ſic tranſitur per qetem:ut ipſi
qeti ſuccedat:ideſt non ſic eſſe icipiat actio. ut eſſe deſinat quies. Neq; n. reditur ad curas & labores. ſed per-
manet in actione. Et quod ad quietem ꝓtinet. nec in opere laborare. nec in cogitatione fluctuaꝝ. Quia ergo
per reqem ad primã uitam reditur. unde aĩa lapſa eſt ĩ peccatum. ꝓpterea ſabbato reqes ſignificatur. Illa aũt
prima uita. quæ a peregrinatione redeuntibus eſt. per primã ſtolam. quem diem dominicũ dicimus figuraꝝ.
Quære ſeptem dies geneſis legens. inuenies ſeptimũ ſine veſpera. qa requiem ſine fine ſignificat. Prima ergo
uita non fuit ſempiterna requies peccanti. reqes autem ultima ſempiterna eſt. ac per hoc & octauus ſempi-
ternam beatitudinem habebit. quia requies illa quæ requies ſempiterna eſt excipitur ab octauo non extin-
guitur. Neq; enim eſſet aliter ſempiterna. Ita ergo erit octauus. qui primus. ut prima uita. ſed æterna reddaꝝ.
Sabbatum tamen cõmendatũ eſt cõmuni populo initio corporali temporaliter celebrãdum. ut figura eſſet
ſanctificationis in requiem ſpiritus ſancti. Nuſq; enim legimus in geneſi ſanctificationem per omnes ſupio-
res dies. ſed de ſolo ſabbato dictum eſt. & ſanctificauit dominus diem ſeptimum. Amãt enim requiem. ſiue
pie. ſiue inique. ſed qua perueniant ad id quod amant. plurimæ neſciunt. nec aliquid aliud appetunt etiam
ipſa corpora ponderibus ſuis. niſi quieſcere a motibus ſuis. Nam ſicut corpus tam diu nititur pondere. ſiue
deorſum uerſus. donec ad locum quo nititur ueniens conquieſcat. Põdus quippe olei ſi mittatur in aere. de
orſum. ſi autem ſub aquis. ſurſum nititur. Sic animæ ad ea quæ amant. propterea nituntur ut perueniendo
requieſcant. Et multa quidem per corpus delectant. ſed non eſt in eis æterna requies. nec ſaltem diuturna.
Et propterea magis ſordidant animam. & aggrauant potius. ut ſincerum eius pondus. quo ĩ ſuperna fertur
impediant. Cum uero anima ſeipſa delectatur. nondum re incommutabili delectatur. & ideo adhuc ſupba

eſt.quia ſe pro ſummo habet.& cum ſuperior ſit deus nec in tali peccato impunita.relinquitur. quia deus ſuperbis reſiſtit:humilibus autem dat gratiam.Cum autem deo delectatur: ibi ueram certam æternam inuenit requiē:quam in aliis q̄rebat:nec inueniebat.Proinde ām̄onetur in pſalmo.Delectare in domino:& dabit tibi petitionem cordis.quia ergo charitas dei diffuſa eſt ī cordibus noſtris per ſpūm ſanctum qui datus eſt nobis:ideo ſanctificatio in ſeptimo die cōmemorata eſt:ubi requies commendatur.Quía uero nec bene opari poſſumus:niſi dono eius adiuti:ſicut apoſtolus dicit.Deus enim ē qui operaf in nobis:& uelle & opari pro bona uoluntate nec agere nec requieſcere poterimus poſt oia bona opera noſtra:quæ in hac uita gerimus:niſi eius dono ad æternitatem ſanctificati atq; perfecti.Propterea de ipſo deo dicit, Cū feciſſet omnia bona opa ualde:ſeptimo die requieuit ab omnibus operibus ſuis:quæ fecit.Futuram enim requiē ſignificabat:quam poſt bona opera daturus erat nobis hoibus.Sicuti enim cū bene opamur ipſe dicitur opari in nobis:cuius munere bene opamur:ita cum requieſcimus ipſe requieſcere dicitur:quo donante requieſcimus. Hinc eſt q; etiam in tribus primis p̄ceptis decalogi:quæ ad deum ptinent(cætera enim ſeptem ad ꝓximum ptinent & ad hoiem)qa in duobus p̄ceptis tota lex pendet:tertium ibi de obſeruatione ſabbati poſitū eſt:ut in primo p̄cepto patrem itelligamus:ubi ꝓhibef coli aliqua in figmētis hominum dei ſimilitudo. nō quia non habet imaginem deus:ſed quía nulla imago ei collibebat: niſi illa quæ hoc eſſet:quod ipſe:nec ipſa pro illo:ſed cum illo.Et quia creatura eſt mutabilis:ac ꝓpterea dicitur.omnis creatura uanitati ſubiecta ē:quoniam natura uniuerſi etiam in parte demonſtratur:ne quiſq; filium dei uerbum:per quod facta ſunt omnia: ideo putaret eſſe creaturā.Seqtur aliud p̄ceptum.Non accipias in uanū nomen domini dei tui.Spūs aūt ſanctus:in quo nobis requies illa tribuitur:quā ubiq; amamus:ſed niſi deum amando nō ſuenimus:cum charitas eius diffunditur in cordibus noſtris per ſpūm ſanctum qui datus eſt nobis.Quia ergo ſanctificauit deus diem ſeptimū:in quo requieuit:tertio p̄cepto legis inſinuatur:quod ſcriptum eſt de obſeruatione ſabbati: non ut iam in iſta uita nos requieſcere exiſtimemus:ſed ut omnia quæ bene operamur non habeant intentionem niſi in infinitam requiem ſempiternam. Memento enim maxime quod iam ſupra cōmemoraui: q̄ ſpe ſalui facti ſumus.Spes autem quæ uidetur non eſt ſpes.Ad ipſum autem ignem amoris nutriēdum quodāmodo:quo tanq̄ pondere ſurſum uel introrſum referamur:ad requiem omnia iſta ptinent:quæ figurate nobis inſinuantur.plus enim mouēt & accendūt amorem q̄ ſi nuda:& ſine ullis ſacramentoꝝ ſimilitudinibus ponerentur.Cuius rei cauſam difficile eſt dicere.Sed tamē ita ſe habet:ut aliquid per allegoricam ſignificatōem ītimatum:plus moueat:plus delectet:plus honoretur:q̄ ſi uerbis propriis apertiſſime diceref.Credo q; ipſe animi motus q̄diu adhuc rebus terrenis implicatur:pigrius inflāmatur.ſi uero feratur ad ſimilitudines corporales:& inde feratur ad ſpiritalia:quæ nullis ſimilitudibus figurantur:ipſo quaſi tranſitu uegetatur:& tanq̄ in facula ignis agitatus accenditur:& in ardētiore delectatione rapitur ad requiem. Ideoq; inter omnia illa decem p̄cepta:ſolum ibi quod de ſabbato poſitum eſt:figurate obſeruandum p̄cipitur:quā figuram nos intelligendam:nō etiam p ocium corporale celebrādum ſuſcepimus.Cum enim ſabbato ſignificat ſpiritalis requies.Et in pſalmo.Vacate & uidete:quoniam ego ſum dominus:& qua uocant homines ab ipo domino dicente.Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis:& ego uos reficiam.Tollite iugum meū ſuper uos:& diſcite a me.quoniam mitis ſum & humilis corde:& inuenietis requiem animabus ueſtris.Cætera tamen ibi p̄cepta proprie ſicut p̄cepta ſunt:ſine ulla figurata ſignificatione obſeruamus. Nam & idola non colere manifeſte didicimus:& non accipere in uanum nomē domini dei noſtri:& honorare patrem & matrem:& nō mœcchari:non occidere:non furari:nō falſum teſtimonium dicere non concupiſcere ullam rem ꝓximi.Non enim figurate aliud p̄tendunt:& myſtice aliud ſignificāt.ſed ſic obſeruantur:ut ſonāt. Obſeruare tamen diem ſabbati nō iubemur ad īram:ſecūdum ocium ab opere corporali:ſicut obſeruāt iudæi. Et ipſa eoꝝ obſeruatio.qa ita p̄cepta eſt niſi aliam quandam ſpiritalem requiem ſignificet.ridenda iudicaf. Vnde nos cōuenienter intelligimus ad amorem excitādum requietis.ad quam requiem tēdimus.ualere oía quæ figurate in ſcripturis dicuntur.quádoqdem hoc ſolum figurate in decalogo p̄cipitur.ubi requies commēdatur.quæ ubiq; amatur.ſed in ſolo deo ſancta & certa inuenitur.Dies tamē dominicus:non iudæis.ſed xp̄ianis reſurrectione domini declaratus eſt.& ex illo habere cœpit feſtiuitatem ſuam.Animæ quippe ſanctoꝝ oium ante reſurrectōem corporis ſunt quidem in requie.ſed ī ea nō ſunt agnitione qua corpora uegetantur.Talem qppe actionem ſignificat dies octauus.q eſt primus qui anteferat illam reqem.ſed glorificat. Non enim cum corpore.difficultas ex corpore:quia nec corruptio.Oportet enim hoc corruptibile īdui in corruptionē.& mortale hoc īdui īmortalitatem.Quapropter ante dominicā reſurrectionē.q̄uis ſanctos patres plenos ꝓphetico ſpiritu octaui ſacramētum nequaq̄ lateret.quo ſignificatur reſurrectio.Nā & pro octaua pſalmus inſcribitur.& octauo die circūcidebantur infantes.& in eccleſiaſte ad duoꝝ teſtamentoꝝ ſignificatōem dicitur:illis ſeptem.& illis octo reſeruatum eſt.tamē illis eſt occultatum.& ſolū celebrandum ſabbatum traditū eſt.quia erat antea requies mortuoꝝ.reſurrectio autem nullius erat qui reſurgens a mortuis iam nō moriretur.& mors illi non dominaretur.Sed poſtq̄ facta eſt talis reſurrectio in corpore domico. ut p̄iret in capite eccleſiæ.quod corpus eccleſiæ ſperaret in fine.Iam etiam dies dominicus.ideſt octauus. q & primus inciperet celebrari.Ipſa etiam cauſa intelligitur.cur obſeruandum paſcha ubi agnum occidef & edere iubentur.quod manifeſtiſſime domini præfigurat paſſionem.Non eis ita p̄ceptum eſt.ut attenderent occurrere ſabbatum.& cum menſe nouorum.& tertiæ Iunæ hebdomadæ concurrere. Vt eundem quoq; diē dominus potius ſua paſſione ſignaret.qui etiam dominicū.ideſt octauum.qui eſt primus declaraturus aduenerat.Attēde igitur ſacratiſſimū triduum.crucifixi.ſepulti.ſuſcitati. Hoꝝ trium opere quid ſignificetur in præſenti agimus uita.Quid autem ſignificat ſepultura. fide: ac ſpe gerimus. Nam dicitur homini. Tolle

crucem tuam:& ſequere me.Cruciatur autẽ caro:qua mortificantur mẽbra noſtra:quæ ſunt ſuper terram fornicatio:īmunditia:luxuria:auaritia:& huiuſmodi.de quibus idem dicit. Si.n.ſecundũ carnem uixeritis: moriemini.Si autem ſpiritu facta carnis mortificaueritis: uiuetis. Hic etiam de ſeipſo dicit. Mundus mihi crucifixus eſt:& ego mũdo.Et ī alio loco.ſciẽtes inq̃t:quia uetus noſter homo ſimul confixus ẽ cruci cum illo:ut euacuetur corpus peccati:& ultra non ſeruiamus peccato.q̃diu ergo id agũt opera noſtra:ideſt corpus peccati :q̃diu inq̃ exterior homo corrumpitur:ut īterior renouetur de die ī diem tẽpus eſt crucis. Hæc ſunt etiam bona opera quidem:tamen adhuc laborioſa:quorum merces eſt requies:ſed ideo dicit: ſpe gaudentes:ut cogitantes requiem futuram cum hilaritate in laboribus operemur. Hanc hilaritatem ſignificat crucis latitudo:in tranſuerſo ligno:ubi figuntur manus.per manus enim opera intelligimus.per latitudinẽ hilaritatem operantis.quia triſtitia facit anguſtias.per altitudinem autem cui caput adiungitur: expectatio retributionis de ſublimi iuſticia dei: qui reddet unicuiq; ſecundum opera ſua.In his quidem qui ſecundum tolerantiam boni peris gloriam & honorem & īcorruptionem q̃rentibus uitam æternam.Itaq; etiam longitudo qua totum corpus extenditur:ipſam tolerantiam ſignificat.Vnde longanimes dicuntur qui tolerant. Profundum autem qđ terræ infixum eſt ſecretum ſacramentum præfigurat.Recordaris enī ni fallor quæ uerba apoſtolica in iſta deſignatione crucis expediam: ubi ait.In charitate radicati atq; fundati: ut poſſitis comphendere cum omnibus ſanctis quæ ſit longitudo:latitudo:& profundum.Ea uero quæ nõdum uidemus.& nõdum tenemus.ſed fide & ſpe gerimus.in alio biduo figurata ſunt.Hæc enim quæ nunc aguntur tanq̃ claui præceptorum in dei timore cofixi ſunt.Scriptũ eſt enī.Confige clauis a timore tuo carnes meas in neceſſariis deputanđ.non in eis quæ p ſeipſa appetenda & concupiſcenda ſunt.Vnde illud qđ eſt optimũ ſe dicit concupiſcere diſſolui & eſſe cum xp̃o.Manere aũt in carne neceſſarium inquit ꝓpter uos.Quod ergo inquit diſſolui & eſſe cum xp̃o.inde incipit requies.quæ non interrumpiđ reſurrectione.ſed glorificatur quæ tamẽ nunc fide retinetur.quia iuſtus ex fide uiuit.An ignoratis inquit.quoniam quicunq; baptizati ſumus in xp̃o ieſu.in morte illius baptizati ſumus?Cõſepulti ergo illi ſumus p baptiſmum in mortem. Vnde niſi fide?Neq;.n.iam in nobis perfectum eſt:adhuc in nobiſmetipſis ingemiſcentibus adoptionem. expectãtibus redemptionẽ corporis noſtri. Spe enim ſalui facti ſumus. Spes aũt q̃ uidetur non eſt ſpes. Quod enī uidet quis.quid ſperat?Si autem quod nõ uidemus.ſperamus.p patientiã expectamus.Quod memento quaſæpe cõmemoret.ne iam nunc in iſta uita nos beatos fieri debere arbitremur.& ab oĩbus difficultatibus liberos.ac ſi in anguſtiis reꝝ temporalium aduerſus dominũ ore ſacrilego murmuremus.quaſi nõ exhibeat quod ꝓmiſit quidem etiã huic uitæ neceſſaria.ſed alia ſunt ſolatia miſeroꝝ.alia gaudia beatoꝝ.Domine inquit ſecundum multitudinem dolorum meoꝝ in corde meo exhortationes tuæ iocundauerũt animã meã. Non ergo murmuremus in difficultatibus.ne pdamus latitudinẽ hilaritatis.de qua dicit.ſpe gaudentes.qa ſequitur in tribulatione patientes.Noua ergo uita in fide nunc inchoat.& ſpe geritur.Nã tunc erit cũ exurbebiť mors in uictoriam.Cũ illa nouiſſima inimica deſtruet mors.cũ mutati fuerimus.& æquales angelis facti.Omnes enī inquit reſurgemus.ſed non oẽs īmutabimur.Et dominus.erunt īquit æquales angelis dei. Apprehenſi enim ſumus modo in timore p fidem.tunc autem apprehendemus in charitate per ſpem. Quãdiu enim ſumus in corpore peregrinamur a domino.Per fidem enim ambulamus: non per ſpem.Ipſe itaq; apoſtolus qui dicit.ut apprehendas.ſicut & apprehenſus es.aperte ſe non apprehendiſſe confitetur.fratres īquit.ego non arbitror apprehendiſſe.Sed tamen quia ipſa ſpes ex promiſſione ueritatis certa nobis eſt.cum diceret.Conſepulti ergo ſumus illi per baptiſmum in mortem.ſubiunxit & ait.ut quẽadmodum ſurrexit chriſtus a mortuis per gloriam patris.ita & nos in nouitate uitæ ambulemus. Ambulemus ergo in re laboris.ſed in ſpe quietis.In carne uetuſtatis.ſed in fide nouitatis.Dicit enim corpus quidem mortuum eſt propter peccatum.ſpiritus uita eſt propter iuſticiam.Si autem ſpiritus eius qui ſuſcitauit ieſum chriſtũ a mortuis.habitat in uobis.Hoc ex auctoritate diuinarum ſcripturarum.& uniuerſæ eccleſiæ.quæ toto orbe diffunditur confeſſione:per anniuerſarium paſcha celebratur.in magno utiq; ſicut iam intelligis ſacramento, ut in ſcriptura.His quibus ueteribus ad agendum paſcha non eſt præceptum tempus.niſi ex menſe nouorũ luna quartadecima uſq; ad uiceſimam primam.Et ex euangelio tamen quia manifeſtum eſt.quo etiam die dominus crucifixus ſit:& in ſepultura fuit.& reſurrexit. Adiunctum etiam eſt ipſorum dierum obſeruatiõi per patrum conſilia.& orbi uniuerſo chriſtiano perſuaſum eſt.eo modo paſcha celebrari oportere.Quadrageſima ſane ieiuniorum habet auctoritatem & in ueteribus libris ex ieiunio moyſi & heliæ.& ex euangelio quia totidem diebus dominus ieiunauit.In perſona moyſi & heliæ hæc accipiuntur.Inter quos & in monte glorioſus apparuit.ut euidentius emineret qđ de illo dicit apoſtolus.Teſtimonium habens a lege & prophetis.In qua ergo parte anni congruentius obſeruatio quadrageſimæ conſtitueretur niſi confinis atq; contigua dominicæ paſſioni.quæ in ea ſignificatur hæc uita laborioſa.cui opus eſt cõtinentia?Et ab ipſius mũdi amicicia eiiciuntur.quæ utiq; fallaciter blandiri.& illecebrarum fucos circunſpergere atq; iactare nõ ceſſat. Numero autem quadragenario uitam iſtam propterea figurari arbitror.quia denarius in quo eſt perfectio beatitudinis noſtræ.ſicut in octonario.quia redit ad primum.Ita mihi hoc uidetur exprimi.qa creatura quæ ſeptenario figuratur adhæret creatori.In quo declaratur unitas trinitatis per unĩuerſum mũdum temporaliter annumeratus eſt.qa mundus ex quatuor uẽtis delimat.& quatuor elementis erigit.& q̃tuor anni tẽpoꝝ uicibus uariat. Decẽ aũt q̃ter q̃draginta cõſumat.Quadragenarius aũt partibus ſuis computatus addit ipſũ denariũ:& fiũt qnq̃ginta:tanq̃ merces laboris & cõtinentiæ.Neq;.n.fruſtra ipe dominus & q̃dragita dies poſt reſurrectionẽ ī hac terra cũ diſcipulis ſuis cõuerſatus ẽ:& poſtq̃ aſcẽdit ī cælũ decẽ diebus interpoſitis. ꝓmiſſũ miſit ſpiritũ ſanctũ.completo die pentecoſtes.q dies qnquagenarius habet alterum ſa-

cramentum. Quod ſeptíes ſeptem quadraginta nouem ſunt: & cum redíť ad initium: quod eſt octauus: q & primus dies quíquaginta cõplenť: qui celebranť poſt domini reſurrectionem: iã in frigura non laboris: ſed quietis & læticiæ, ꝓpter hoc & ieiunia relaxanť. Et ſtantes oramus: quod eſt ſignum reſurrectionis. Vnde etiam diebus omnibus dominicis ad altare obſeruaťur: & alleluia canit: quod ſignificat actionem noſtram futuram non eſſe, niſi laudare deum: ſicut ſcriptum eſt. Beati qui habitant in domo tua: ĩ ſæcula ſæculorũ laudabunt te. Sed dies quinquageſimus ex ſcripturis commendať. non tantum ĩ euangelio: qa tunc ſpiritus ſanctus aduenit: ſed etiam in ueteribus libris. Nam & ibi poſtea q̃ paſcha occiſo agno celebrauerunt: quinquaginta dies numeranť uſq; ad diẽ quo lex data eſt in monte ſyna: famulo dei moyſi: digito dei ſcripta ĩ libris euangelii aptiſſime declaraťur: digitũ dei ſignificare ſpiritum ſanctum. Cum enĩ unus euangeliſta dixiſſet. In digito dei eiicio dæmonia. Alius hoc idem ita dixit. In ſpũ dei eiicio dæmonia. Quis hanc lætíciam diuinorum ſacramentorum. cum ſane doctrinæ luce clareſcunt, non præferat uniuerſis mundi huius ĩperiis, etiam inuſitata fœlicitate placatis? Nõne tanq̃ duo ſeraphin clamant adíuicem conſcia laudis altiſſimi. Sanctus Sanctus Sanctus dominus deus ſabaoth ita duo teſtamenta fideliter concordãtia ſacratam concernunt ueritatem? Occidiť ouis: celebrať paſcha: & ĩterpoſitis quadragíta diebus dať ad charitatẽ ſpiritus ſanctus: q eſt digitus dei contrarius hoĩbus ſua quærentibus. Et ideo iugũ aſperũ. & ſarcinã grauẽ portantibus: nec inuenientibus requiem animabus ſuis: quia charitas non q̃rit quæ ſua ſunt. Ideo animoſitas hæreticorum ſemper inquieta eſt. quos magoꝝ pharaonis habere conatum declarat apoſtolus dícens. Sicut enim Iamnes & Mãbres reſtiterunt moyſi: ſic & iſti reſiſtũt ueritati. Homines mente corrupti: reprobi circa fidem: ſed ultra nõ ꝓficient. Dementia enĩ eoꝝ manifeſta erit omnibus: ſicut & illorum fuit. quia enĩ per ipſã corruptionẽ mẽtis inquietiſſimi fuerunt: ĩ ſigno tertio defecerunt: fatentes ſibi aduerſum eſſe ſpiritum ſanctum: qui erat in moyſe. Nam deficientes dixerunt. Digitus dei eſt hoc. Sicut autem conciliatus & placatus ſpiritus ſanctus requiẽ præſtat mitibus & humilibus corde, ita contrarius & aduerſus ímites ac ſupbos íquietudine exagitat: quã inquietudinem muſcæ illæ breuiſſimæ ſignificauerunt: ſub qbus magi pharaonis defecerunt dicentes. Digitus dei eſt hoc. Exodum lege: & uide ubi paſcha celebrarunt: poſt quos dies data ſit lex. Loqtur deus ad moyſẽ ĩ heremo. In die tertii menſis. Nota ergo unum diem ex ĩgreſſu ipſius tertii menſis. Et uide quid dicat inter cætera. Deſcende inquit teſtare populo. & purifica illos hodie & cras. & lauẽt ueſtimẽta ſua: & ſint parati in diem tertium. Tertia enim die deſcendit dominus in monte Syna coram omni populo. tunc data eſt lex tertio. ſcilicet die tertii mẽſis. Numera itaq; a quartadecima primi menſis; quo factum eſt paſcha: uſq; ad diem tertii menſis: ĩuenies decem & ſeptem primi menſis: triginta ſecundi, tres tertii: quæ ſiunt qnquagíta. Lex in arca eſt: ſanctificatio ĩ corpore domini: ꝑ cuius reſurrectionem nobis reqes futura ꝓmittiť. ad quam percipiendam ſancto ſpiritu charitas inſpiratur. Spiritus autem nondum erat datus cum ieſus nondũ erat clarificatus. Vnde prophetia illa cantata eſt. Exurge domine ĩ requiem tuam tu: & arca ſanctificationis tuæ. Vbi requies: ibi ſanctificatio. Vnde nunc ut amemus & deſideremus: pignus accepimus. Vocanť autẽ ad requiem alterius uitæ: quo ab iſta tranſiť. quod paſcha ſignificat: omnes ĩ nomine ꝑris & filii & ſpiritus ſancti. Propterea qnquagenarius numerus ter multiplicatus: addito ad eminentiam ſacramenti ipſo ternario: ĩ illis magnis piſcibus ĩueniť; quos dominus iam poſt reſurrectionem nouã uitã demõſtrãs a dextera parte leuari ĩperauit: nec retia diſrupta ſũt: qa tũc hæreticoꝝ íquietudo non erit. Tunc homo ꝑfectus & quietus purgaťur ĩ aĩa & ĩ corpore ꝑ eloquia domini caſta, argentum igne examinatum terræ, purgatum ſeptuplũ: accipiat mercedem denarium. & ſint decem & ſeptem. Nam & ĩ hoc numero ſicut ĩ aliis multiplices figuras exhibentibus: ſacramentum mirabiliter reperiť. Nec ĩmerito etiã pſalmus. xvii. ĩ regnorum libris ſolus iteger loquiť: quia regnum illud ſignificabat: ubi aduerſarium non hẽbimus. Titulus enĩ eius ĩ die q̃ eruit eũ dominus: de manu omniũ inimicoꝝ eius, & de manu ſaul. Quis enĩ ſignificať ĩ dauid. niſi ille qui uenit ſecũdũ carnẽ ex ſemíe dauid? Qui utiq; ĩ corpore ſuo; hoc ẽ eccleſia: adhuc patiť inimicos. Vnde illi ꝑſecutori quẽ uoce mactauit: & ĩ ſuũ corpus traiiciés quodãmõ mãducauit. ſonuit de cælo. Saule, ſaule, quid me ꝑſequíris? Quãdo ãt eruet hoc corpus de manu oĩum inimicoꝝ eius. niſi cũ illa inimica deſtruet mors? Ad hoc tꝑs ꝑtinet numerus ille centum quiq̃gitarium piſcium. Nam & ipe numerus. xvii. ſurgẽs ĩ trigonũ: centum quiq̃gitatriũ ſummã cõplet. Ab uno itaq; uſq; ad decẽ & ſeptẽ adde duo. Sũt itaq; tria. adde tria ſunt ſex. ad de q̃tuor ſunt decem: adde quíq; ſunt quideci: adde ſex ſunt uigitiunum. Adde itaq; cæteros & ipſum ſeptimum decimum fiũt centũ quíquagitatrium. Ad hæc de ſcripturis firmiſſime tenentur. ideſt paſcha & pẽte coſtẽ. Nã ut q̃draginta illi dies ante paſcha obſeruenť. eccleſiæ conſenſio roborauit. Dicit etiã ut octo dies neophitoꝝ diſtinguanť a cæteris: ideſt ut octauus primo cõcinat. Vt autem alleluia ꝑ illos ſolos dies quinquaginta ĩ eccleſia canteť nõ uſq; quaq; obſeruaťur. Nã & aliis diebus uarie cantaťur alibi: atq; alibi. Ipſis tamen diebus ubiq;. Vt auté ſtantes & illis diebus & omnibus dominicis oremus, utrum ubiq; ſeruet ignoro, tamen ĩ eo ut ſeruat eccleſia dixi ut potui. & arbitror eſſe manifeſtum. De lauandis uero pedibus. cum hoc dominus propter humilitatis formam quam docendam uenerat commendauit, ſicut ipſe conſequenter expoſuit. quæſitum eſt. quoniam tempore paſſionis res tanta etiam facto doceret & illud tempus occurreret, quo ipſa cõmendatio religioſius inhæreret. Sed ne ad ipſum baptiſmi ſacramẽtũ ꝑtinere uideret. multi hoc in cõſuetudinẽ recipe noluerũt. nõnulli etiã de conſuetudíe auferre dubitauerũt. Aliqui autem ut hoc & ſa cratiore tẽpore cõmendarent. & baptiſmi ſacramẽto diſtíguerent. uel diẽ tertiũ octauarũ. quia ternarius numerus ĩ multis ſacramẽtis maxie excellit. uel etiam ipſum octauũ ut hoc facerent elegerũt. Miror ſane quid ta uolueris. ut de his quæ uarie ꝑ diuerſa loca obſeruanť. tibi aliqua ſcriberé. cum & nõ ſit neceſſarium. & una in his ſaluberrima regula retinẽda ſit. ut quæ nõ ſunt cõtra fidẽ, neq; bonos mores & habẽt aliquid ad

exhortationem uitæ melioris. Vbicunq; ĩstitui uidemus uel instituta cognoscimus, non solum ĩprobemus, sed etiam laudando & imitando sectemur. si aliquorum ĩfirmitas non ita impedit, ut amplius detrimentum sit. Si enim eo modo ĩpediat ut maiora studioꝝ lucra sperãda sint. q̃ calumniatoꝝ detrimẽta metuẽda. sine dubitatione faciendum est. maxime id quod etiam de scripturis defendi potest. sicut de hymnis & psalmis canendis: cum ipsius domini & apostoloꝝ habeamus exempla & p̃cepta de hac re tam utilia ad mouendũ pie aĩum. & accẽdendum diuinæ lectionis affectum uaria consuetudo est. & plæraq; ĩ africa ecclesiæ mẽbra pigriora sunt. ita ut donatistæ nos reprehẽdant: q̃ sobrie psallimus ĩ ecclesia diuina cantica prophetaꝝ: cum ipsi ebrietates suas ad cantum psalmoꝝ humano ĩgenio compositorum. quasi ad tubas exhortationis ĩflam ment. Quando autem nõ est tempus: cum ĩ ecclesia frẽs congregant sancta cantandi. nisi cũ legit. aut dispu tat. aut antistites clara uoce deprecant. aut cõis oro uoce diaconi indicit? Aliis uero particulis tempoꝝ qd melius aggregatis xp̃ianis fiat: qd sanctius oĩno non uideo. Quod autem constituit p̃ter consuetudiem. ut quasi obseruatio sacramentis ita approbare non possum etiam si multa huiusmodi ꝓpter nõnullarum uel factarum uel turbulentarum psonarum scãdala deuitanda liberius ĩprobare non audeo. Sed hoc nimis do leo. qa multa quæ ĩ diuinis libris saluberrime p̃cepta sũt. minus curant. & tam multis p̃sũptionibus sic plẽa sunt oĩa: ut grauius corripiat q p octauas suas terrã nudo pede tetigerit. q̃ q mẽte uiolentia sepeliuerit. Oĩa itaq; talia. quæ neq; sanctarum scripturarum auctoribus continent. nec conciliis episcoporum statuta iue niunt: neq; consuetudie uniuersæ ecclesiæ roborata sunt: sed. diuersorum motibus ĩnumerabiliter uariant. ita ut uix aut omnino nunq̃ ĩueniri possint causæ. quas ĩ eis ĩstituendis homines secuti sunt: ubi facultas tri buit. sine ulla dubitatione resecanda existimo. Quamuis enĩ neq; hoc ĩueniri possit quõ cõtra fidem sunt. Ipsã tamẽ religionem: quam paucissimis & manifestissimis celebrationum sacramentis misericordia dei esse liberã uoluit. seruilibus oneribus p̃munt: ut tolerabilior sit conditio iudæoꝝ. q etiam tẽpus libertatis nõ agnouerit. Legalibus tamen sarcinis: non humanis p̃sũptionibus subiiciunt. sed ecclesia dei ĩter multam pal leã. multaq; zizania constituta multa tolerat. & tamen quæ sunt contra fidem uel bonam uitã non appro bat. nec tacet. nec facit. Itaq; illud qd̃ scripsi: quosdam frẽs ita tempare a carnibus edendis: ut ĩmundos q co mederit arbitrent. aptissime contra fidẽ. sanaq; doctrinã ẽ. Sed hic ego si diutius disputare uoluero poteris putare. ante ĩ illis obscuri aliqd hinc apostolũ p̃cepisse: q etiam ĩter multa. quæ de hac re dixit. testatus ẽ hæ reticorum ipiã opinionẽ ut diceret. Spũs aũt manifeste dicit. qa ĩ nouissimis tpibus recedent qdã a fide. attẽ dẽtes spiritibus seductoribus. & doctrinis dæmonioꝝ: ĩ hypocrisim mẽdaciloqoꝝ. cauteriatã habentes cõ sciam suã. phibentes nubere. abstinere a cibis. quos deus creauit ad pcipiendũ cũ gr̃aꝝ actione fidelibus. & his qui cognouerũt ueritatẽ. qa oĩs creatura dei bõa ẽ: & nihil abiiciẽdũ ẽ: qd̃ cũ gr̃aꝝ actiõe pcipit. Sctifi cat enĩ p uerbum dei & oronem. Et alio loco de his rebus loqtur. & iquit oĩa munda mundis. Immundis autẽ & ifidelibus nihil est mundũ. sed polluta sunt eoꝝ mẽs & cõscia. Tu ipse lege cætera. & recita qbus po tes. ne ĩ se irritã faciat. gr̃am dei: qa ĩ libertate uocati sũt. tantum ne libertatem ĩ occasionem carnis assumãt. Et ideo tamen eos restrenãdæ carnalis concupiscentiæ causa. a qbuslibet cibis tẽperare: qua nõ eis hoc pmit tit supstitiose: atq; ifideliter facere. His uero q de paginis euangelicis sortes legunt: etsi optandum est ut hoc potius faciant: q̃ ut ad dæmonia consulenda concurrant. tamen etiam mihi ista displicet consuetudo. ad ne gocia sæcularia. & ad uitæ huius uanitatem propter aliam uitã loquẽtia. oracula diuina uelle cõuertere. Hæc satis esse ad ea quæ scripsisti. si reputaueris. nimis: nimis ignoras & uires & occupationes meas. Tantum enĩ absũ ab eo. quod putasti. nihil me latere. ut nihil ĩ epistola tua legeri tristius. qa & aptissime falsum ẽ. Et mi ror qa hoc te latet: qd̃ nõ solũ ĩ aliis ĩnumerabilibus rebus multa me latent. sed etiam ĩ ipsis sanctis scriptu ris. multo nescia plura q̃ sciam. Sed ideo spem ĩ nomie xp̃i non fructuosã q̃ro. qa nõ solũ credidi deo meo ĩ illis duobus p̃ceptis totã legem ꝓphetasq; pendere. sed etiam exptus sum. expior quotidie. quãdo qdem nul lum mihi sacramentum aut aliqs sermo amon obscurior de sacris lr̃is apit. ubi non eadem p̃cepta reperiã. Finis enĩ p̃cepti est charitas. Itaq; & tu charissime siue ista siue alia sic lege. sic disce: ut memineris uerissime dictum. Scia inflat. charitas ædificat. Charitas autem non æmulatur. non inflatur. Sic itaq; adhibeatur scien tia tanq̃ machina quædam. per quam structura charitatis assurgat: quæ maneat ĩ æternum. Et iam cum scia destruet. quæ ad fidem charitatis adhibita multum est utilis. Per seipsa autem sine tali fine. non modo superflua. sed etiam pnitiosa probata est. Scio autem quæ te sancta cogitatio custodiat sub umbraculo alia rũ domini dei nr̃i. Et ideo hæc. & si breuiter mõui. quoniã noui eãdẽ ipsã charitatẽ tuã. quæ nõ æmulatur. hãc epistolã multis daturã atq; lecturam.

Beati Hieronymi presbiteri de duobus filiis frugi & luxurioso.

Mnium quidem de scripturis q̃stionum absolutio. illi soli ita ut est. nota est: q dixit. Ego sum ue ritas. Nos autem oportet pia uoluntate accedere. & speciali sensu ad iquisitionem diuinarum scri pturarum. Scientes q; si aliqd uere ĩuenerimus bonum desiderium mentis attentæ deo. inter fi nes beatitudinis eius erimus: de qua dicit. Beatus uir qui ipleuit desiderium suum. Qualis autẽ sit huius concupiscentiæ species adiectio beatitudinis facile declarat audire uolentibus: ideest prudenter au dientibus. Quod si non potuerimus ad plenam ueritatis ipsius intelligentiam puenire. nec tamen sic longe erimus ab illa beatitudine: quam capiunt qui iplent desiderium suum. neq; enim si non ceperimus id mu nus: cuius præstandi ptãs in alterius manu posita est: reprehensionem sustinebimus. Sed si in his quæ agere p̃cipimur pareamus: p̃mium laudis iuste adipiscimur. Quomodo ergo oĩmode demõstratũ est. nõ solũ nul lius piculi. sed & plurimæ utilitatis esse scrutari diuias scripturas. Disquiramus illã euãgelii parabolã. quæ ẽ de patre & duobus filiis. Ná unius rei causa & de oue & de muliere cõparatione nobis cõtexto ordine supra

recitata sunt. Quærit ergo quis ille senior sit fr̃. qui ex dimidio datam sibi paternæ substantiæ portionẽ cu
stodiuit. & iseparabilem cum patre suo uitã agere dilexit. Quis uero iunior q accepta similiter ex patre sub
stantia ꝓfectus est i lõgiquam regionem. & ꝓfligatis illic oĩbus partis suæ facultatibus ad iopiam redactus
porcos alienos pascere coactus est? Sed & qualitatem pniæ eius non omittamus. & lætificari pr̃is ꝓmptam
remissionem. modestamq; pietatem. q reuertenti filio discessionis ꝓterit leuitatem. & dissipatæ substantiæ
flagitia non exprobrat. sed uenientem clæmenter suscipit. & occurrens salutat & gratulans osculat: icum-
bens reqescit i eo. & uitulum illum saginatum pro lætitia suscepti filii epulandum imolat. In quo cõpũctus
senior fr̃ dicit pr̃i. & cet. Hæc quæ per partes digesta sũt. expositio uris sensibus ĩtimabit. Necessarium enim
est ante omnia ꝓcunctari causam. pro qua & qd uolens de propositis saluator ostendere. huiusmodi parabo
las iudæis aptauerit. Si enĩ uobis causa talium cõparationum patuerit: tunc ea quæ de ipsis sentimus: an ra-
tionabiliter congruant ueritati facile dignoscit. Sunt ita qui dicunt de duobs filiis istis seniorem angelos es
se & archangelos: uel omnem cæli militiã. Minorẽ uero ponunt hominẽ: q i longiqua pegrinatione abierit.
quãdo ad terrã de cælis & paradiso cecidit: & aptant quasi sciẽtia respicientis ad casum uel statũ adæ. Sed hic
sensus pius qdem uidet. Nescio tamẽ si uerus sit. Dicit aliqs quare: quia minor filius & iunior ad pniam ue-
nit sua sponte recordatus ꝓteritæ abundantiæ pr̃is sui. sicut habet series lectionis. Dominus autem ueniens
ad pniam uocauit humanũ genus cum sua sponte regredi unde ceciderat non cogitaret. Deide senior fili-
us si chorus est cælestium angelorum. ut ꝓdictum est. quõ i reditu & salute fratris sui. & i uituli imolatione
tristat: cum i eodem euãgelio dicat dominus. læticiã esse i cælo apud angelos sup uno peccatore pniam agẽ
te. Discutientes ergo huius parabolæ rõnẽ: ut nõ illũ alium itellectũ uitupemus: sed magis ut cum sensu il-
lo id qd nos ferimus: uris diiudicandum arbitriis cõferamus. Iam enĩ causam exponimus: quã & domini ser
mo subiungit. de superiore causa hãc parabolã introducẽs. sicut ꝓfati sumus: singulaq; i his parabolis ꝓsona-
rum memoriam facientes. Murmurabãt iudæi: & urebant iuidia: ꝙ a domio nro iesu xp̃o peccatores susci-
pi: simul etiam conuiuari & publicanos libenter doctrinæ saluatoris itendere uiderant. Ad hanc ergo isolen
tiam iudæoq; aspiciens dominus: qa reprehendebat ab eis. icipit primam de pastore illam parabolam: ubi no-
nagita & nouẽ ouibus derelictis ad unã quæ aberrauerat: requirendã abiit. Et subnectit huic aliam parabo-
lam de dragma decima. q̃ perditã itra domũ suã accensa lucerna mulier iuẽit. Deide hæc de filiis duobus pa
rabola subsequit secundum dispensationem: & ꝓuidentiæ diuinæ ordinẽ haq; cõparationem textũ faciens.
Nã quia ipse priceps & auctor salutis nr̃æ est. seductũ hominẽ & dolo diaboli ꝓditũ saluare icipiens: & pfe-
ctioni restituere: hoc est numero centesimo reddere: i quo pfectionis plenitudo numerat. Hinc initiũ cõpa-
rationis facit. Subiungit autẽ & mulieris psonã. arguens iudæos. docens aũt ecclesiam: & hominem q̃si erra
ticam ouẽ diligens pastor iquirit. quem hominem & dragmam nominat ꝓpter monetæ regalis similitudi-
nẽ. Figuraliter i dragma quæ pecuniæ genus est. ꝙ illi tanq̃ nũmo imago & iscriptio Regis cælestis isculpta
sit. Quærit ergo iã dragmã mulier accensa lucerna. & mundata domo. iuenit: hoc est homo illuminatus uer
bo & misericordia dei gloriã naturæ suæ: i qua ad imaginẽ creatoris sui factus est: quam obscurata peccatis
domo cordis: i tenebris cordis amiserat: emẽdatis sẽsibus repperit. & gaudio gaudet. ꝙ omnẽ imunditiam i
terioris aulæ studiis disciplinæ specialis absterserit. & cõtractas aiæ de rebus & curis sæcularibus sordes oro
nibus & icrepationibus expurgatas excusserit. Secũdũ ꝓdictũ cõsequenter annectit parabolam: de duobus
filiis collationem ut mihi uideor facere. Non de iudæis transgressoribus. nec de gentilibus perditis. sed po-
puli eius: qui per patientiam reddit saluti. quem iuniorem filium nominat. Seth. Enos & his iuniores qui ab
Eua usq; ad saluatoris humanum aduentum. secundum iusticiam legis uiuentes iusti uidebantur. Ergo ꝙ
ait iuniorem & seniorem non in ordine temporis. sed in uoluptatum qualitate ꝓponens se ei. qui non uolũ-
tarie. sed alieno dolo circũuentus aberrauerat: sicut ouis. hoc est irrationabili animali iprudentem hominẽ
cõparans. sollicitudinem pastoris adhibens. ut quærat ouem perditam. & reportet inuentam. ei uero qui ar-
bitrii sui libertate utit. & recognoscit unde ceciderit. pniæ & reuersiõis utilitatem accommodat. Vnde hæc
iter parabolas supradictas rõ distinctionis est secundum personas. uel mentes peccantium. ut pater filiũ nõ
requirat. peregrinantem. sed recipiat pœnitentem. Pastor uero ouem errantem. & non sapientem reuerti re-
quirat. & humeris suis referat. Videamus nunc si consonent. quæ significata sunt ad hanc expositionem. Di
cit scriptura diuidere pr̃em ex æquo filiis duobus substantiam suam. Et quam substantiam hic euangelicus
pr̃ diuidit filio spiritali. nisi sapiæ itellectum. sciam boni & mali. quæ ueræ & ꝓpetuæ sunt opes animæ bene
uiuenti? Dat autẽ hic pr̃ diuitias suas ex æquo. Nõ enim q̃q̃ aut iustus aut pctõr nascit. sed quæ ex deo est.
In prima natiuitate hominis portio substantiæ rõnalis æqualiter cunctis nascentibus dat. De subsequente
autem conuersatione. unusquisq; plus aut minus huius substantiæ possidere inuenitur. dum in semetipsis p
dissimilitudinem uoluntatum negligentes deserunt. diligentes autem custodiunt ut naturalia bona. alius ãt
memorat itelligẽs domini creatoris ea quæ a deo pr̃e sumpserit. ita ut sui ea pr̃is esse credens. quasi pr̃na cu
stodiat. Alius autẽ sua ex se sibi esse æstimãs. sicut ꝓpriæ possessionis licentia dissipandis abutit. & cito ꝓfli
gata facultate priuabit. Describit autẽ in istis & euidẽter ostendit libertas arbitrii. quã animæ rõnali specia
liter addidit creator deus. Vide ergo pr̃ iste. quõ nec illũ uolentẽ discedẽ retineat. nec liberi arbitrii auferat
ptãtẽ. neq; aliũ manere cupientẽ cogat abscedere. ne forte sequentiũ maloꝝ. quæ postea his suo uitio accide
rẽt. ipse potius auctor esse uideat. si illis libertatem ꝓpriæ uolũtatis abscideri. Itaq; & petẽti dat: quia ex no
bis non a deo iopiæ & offensionis nr̃æ causa ꝓficiscit. Accipiens aũt partẽ suã iunior. peregre iquit abiit lõ-
ge. ꝙ ait longe. nõ locoꝝ itercapedinem. sed declinationẽ mẽtis expssit. Qui enim obliuionem dei cœperit.
hic uere pegrinari a deo dicit. Sicut econtra cõuersatio sæcularis. nõ solũ peregrinũ. sed alienũ domio facit.

Et breuiter dicam pegrinantes a sæculo:præsentamur ad dominum.sic etiam permanentes ī rebus terrenis a cælestibus exulamus.Deniq; Cain exiit a facie domini,& longe efficit,nō qa & locus aliqs foris esset a cōspectu dei,sed q; sua mente diuisus esset a domini respectu.,ppter homicidiū separatus a deo.Hac ergo peregrinatione per magnam ignorantiam peregrinatos fuisse nos sciens beatissimus paulus dicit.Vos q aliquando longe fuistis nunc autem facti estis prope.Huiusmodi ergo profectus peregrinationem iunior ille filius assumit & deuorat p̄dictæ portionis suæ de paterna hæreditate substantiā.utiq; spiritalibus destitutus opibus.idest prouidentia dei & itellectum.cum porcis pascere cogit,hoc est sordidas & immundas ī aīa sua cogitationes nutrire.ut ederet escas irrationabiles prauæ conuersationis.dulces quidem egenti bonorum qa suaue p̄uersis uidet omne opus carneæ uoluptatis:qd' seductio desiderii & corruptio uitæ est:quæ uirtutē & fortitudinem aīæ non modo nullā p̄stat:sed totā penitus eneruat & pimit.Huiusmodi cibos quasi porcinos & male dulces prout sunt dilectio carnium illecebræ: siliquarum nomine scriptura designat:itaq; ille digressus a p̄re.& ī longiquam pegrinationem ,pfectus ī terra aliena:consumptis facultatibus:quæ supra dictæ sunt:oīa digna puersis:& postea malorum suorum necessitate constrictus:hoc est & fame & egestate pœnitet erroris sui:& sentit qd ipse sibi nocuerit:q non de iudicio uoluntatis suæ:sed de p̄re ad alienos:de domo ad exilium:de opibus ad elemosynam:de abundantia ad famē transierit:ī hoc loco seruitutis & miseriæ reminiscens:īcipit cogitare de reditu:& secum ipse reputans dicit. Dicam patri meo.Peccaui ī cælum:& ī cōspectu tuo:suscipe me sicut unum de mercennariis tuis.ostendit scriptura hæc patrem:non hominem ītelligi debere:sed deum.quandoquidem non solum cælum noīat ī confessione peccatorum pœnitens supplex: sed dicit ī conspectu tuo.Deus enī est ī conspectu peccatorum oīum solus.a quo nec ī corde meditata peccata abscondi possunt:scrutans īquit corda & renes deus. Verum nobis hoc est loco cælum ītelligit dominus noster iesus xp̄s:ad quem ii gentiles q ī tenebris īfidelitatis uiuentes blassemauerunt iam conuersi ad fidem confitentes ueritatem dei ī pnīa erroris sui iuste dicunt.peccaui ī cælum & ī te.Qui enī ī cælum peccat:quod & si supnum sit,tamen uisibile & lunaticum est,ipse est q peccat ī hominem:quem suscepit filius dei pro salute nostra.Proide ī patrem deum oīa speculanté peccat.His igit' cogitatis resipiscentem:& p confessionis humilitatem ex regione logiqua remeantē filium ad se uidens pater lætatus occurrit:amplectit' & osculat'.Aperte hic charitas in homines diuīa describit'.Quid enī aliud est quod occurrit,nisi qa nos peccatis īpedientibus nostra uirtute ad deum puenire non poteramus?Ipse autem potens ad īualidos puenire descendit.Sicut & zachæo opibus ipsis significantibus exprimit':q; cum desideraſſet uidere dominum. & ob hoc ī arborem conscendisset p̄ueniente domīo conspicit' & uocat';& ilico dominus ī domum eius ad conuiuandum ipse declinaturum se esse ,pmittit.Vide quomodo credituri fidem ,puidens xp̄s latentem ī arbore:quasi ī peccatorum tenebris obūbratum sollicite ut ouem pditam requirit aspectu:& uenire cūctantem uocat:& uenientem tanq̄ humeris suis suscepit:& non audentis ītuitare domīum.desiderantis tamen salutiferam benedictionem:peccatoris domū īgredit',Conuiuiūq; participato,ostendens uisibili gra uisibilē sctificationem.qa deus sapīa familiariter credentis īgredit'.Credentéq; participat sacramēto:ergo occurrens p̄ filio reuertenti supfūdit' collo eius.& ī eo lachrymans reqescit.Osculat' autem os eius:p qd' emissa de corde confessio pœnitentis exierat:quem p̄ lætus excepit.Deide mox iubet & stolā primam proferri. idest pristinam gloriam.quam ex seductione diaboli nudatus amiserat.reddi.simul & annulum dari.siue signaculū salutatis symboli.seu magis desponsationis īsigne.& nuptiarum pignus.illarum quibus xp̄s ecclesiam suam sponsat.cum oīs aīa resipiscēs per annulum fidei iungit' xp̄o.Mādat & calciamenta pedibus apponi.aut pp cōmuniēda uestigia ad corrigendā uiam:ut per lubricū mūdi istius iter fixus īcedat.aut ut excluso ī euāgelicis calciamentis carneæ contagionis suto:mundos pedes īmaculata conuersatione conseruet & dirigat, aut propter mortificationem membrorum.Vitæ enī nostræ cursus ī scripturis pes appellat'.& mortificationis species:calciamentū apponit':qa de aīalium mortuoq; pellibus conficit'.Addidit & uitulū saginatum iugulandum ī conuii exhibitione.sine dubio dominum nostrū iesū xp̄m.quē dedit p̄ ī uictimā pro salute nostra quē uitulū noīat.pp hostiā corporis īmaculati. Saginatū aūt uere dixit:qa piguis & optimus ī tantum est.ut pro totius mundi salute sufficiens sit odoré suauitatis & nitorem īmolationis ad deū mittere:& p oībus exorare.Propter qd' etiam mystica rōne dictum é.p̄rem dare aliis īmolandum hunc uitulū.ip̄mq; gaudere.& epulari ī uictima uituli sui.Sic enī dilexit pater hunc mundum.ut filium eius unicū p salute sua daret.Non ergo ipse īmolauit,sed aliis īmulandum tradidit.Emittente enī p̄re consentiens filius ab hominibus passus est.Ipse autem q fide nostra pascit'.& filii sui pro nobis īmolatione lætat' gaudet. & ī reditu filii sui gaudens creator acqsitione populi credentis epulat',uideus hic læticiam p̄ris senior filius contristat'.Huius psona illis cōparanda ascribit' operariis q similiter ī euangelio post operationem uineæ ad dominū murmurant,q illis tota die ī opis labore collectis.illos q ad duodecimam horam uenerant.p̄cio mercedis æquasset.ad quos dicit ipse conditor omnium.Si ergo ego bonus sum.qd tu malus ? Quod autem ii fūt q ad duodecimam uenientes.q ex gentibus sualuabunt'.ioannes aperte clamat.Filioli nouissima hora est. Nihil autem differre uidet' utrum duodecima.an nouissima hora dicat'.Qui sunt autem ii q murmurant : q laborē & æstum toto die portauerunt.nisi qui iusticias legis egerunt.& seruitutis. antiquæ pensum reddiderunt? Vide autem q̄ apta sint uerba.quæ a p̄re dicunt'.ut ab his q ī lege uixeruut dicta uideant'. Quid enī est qd' de agro ueniens dicit.nisi significans de legis opibus ueniententem.& ī his gloriantem.& quasi diuturnos labores īputantē? Vnde ait.Mandatū tuū nunq̄ p̄teriui.& nō dedisti hædum ,p me.ut epularer.hoc est nec pctōrem pro nostra reqe dedisti.Qui enī īquit fecerit quæ legis sūt,uiuet ī eis qui non fecerit punit' ex ipsis.Pro isto aūt q fornicatus est.etiam saginatum īquit illum uitulū dedisti.idest filiū tuū dilectū.sicut supra

diximus.Sed quid ei respondet pater. Tu semper mecum es:oportuit aũt pro isto gratulari qui perierat & inuentus est.mortuus fuerat.& reuixit ostendens in hoc uerbo manifeste hominem.qui peccando uita excidit.& obnoxius mortificatus fuerit:ex reuersione autem salutari per pœnitentiam in adoptionem filii redierit.Bonum autem hominem qui manserit in bono hæreditatem paternam iugiter possidere.itaq; si peccaueris o hõ festina liberãdo te. recõciliari deo:ut ex mercede sudoris & digna pnia recipias qd' ex gra donatũ tibi pdidisti.Præstet aũt deus magis pmanẽtes uos in fide cohæredes eẽ domini nri iesu xpi:quia ipse ẽ gloria & uirtus:cũ patre & filio & spũ sancto:p oia sæcula sæculoꝝ.Amen.

Bti Hieronymi presbri super epistola pauli ad romanos.idest secundum originem presbyterum ad heraclium fratrem.

Olente me paruo subuectum nauigio oram tranquilli littoris stringere.& minutos de græcorum stagnis pisciculos legere:in altum fretum heracli laxare uela cõpellis.Relictoq; opere.quod in trãsferendis homeliis Adamantis senis habebam.suades & nostra uoce.xv.eius uolumia.quibus epistolam ad romanos disseruit.explicemus.In quibus ille dum sectatur apostoli sensum:in tam profundum pelagus effertur.ut metus igens sit illuc eum sequi.ne magnitudine sensuum uelut imanitate opprimatur undarum.Dum deinde nec illud aspicis:q; tenuis mihi est spiritus ad iplendam eius tam magnificam dicendi tubam.Super omnes autem difficultates est:q; iterpollati sunt ipsi libri:desunt enim fere apud omnium bibliothecas:incertum sane quo casu aliq̃ta ex ipso corpore uolumina:& hæc adiplere in legitimo opere:& integram consequentiam dare:nõ est mei ingenii:sed ut tu credis:qui hæc exigis:muneris fortasse diurni.Addis autem ne quid laboribus meis desit:ut omne hoc.xv.uoluminum corpus:quod græcus sermo: ad quadraginta fere aut eo amplius milia uersuũ ꝓduxit:abbreuiem.Et ad media si fieri potest spatia coartem.Dura satis imperia & tanq̃ ab eo:qui põdus operis huius scire nolit iposita. Aggrediar tamen si forte oronibus tuis quæ mihi tanq̃ homini impossibilia uident:aspirante domino possibilia fiãt.Sed ipsum iam si uidet originem:qualiter pfationem suscepti operis dirigat audiamus.Quod cæteris apostoli pauli epistolis difficilior putat ad intelligendum hæc:quæ ad romanos scripta est:duabus mihi uidetur fieri ex causis. Vna est q; elocutionis interdum confusis:& minus explicitis utitur.Alia q; quæstiones in ea plurimas mouet:& eas præcipue quibus nitentes hæretici astruere solent:q; uniuscuiusq; gestorum causa:non ad propositum debeat:sed & ad naturæ diuersitatem referri:& ex paucis huius epistolæ sermonibus:totius scripturæ sensum:qui arbitrii libertatem concessam a deo docet conantur euertere.Propter quod deprecantes prius deum:qui docet omnem scientiam:& qui dat per spiritum uerbum sapiæ:quiq; illuminat omnem hominẽ uenientẽ in hunc mundum.ut dignos nos facere dignetur intelligere parabolas & obscuros sermones: dictaq; sapientium:& enigmata:ita demum explanationis pauli ad romanos contingimus exordium:ptermittentes hæc:quæ a studiosis obseruari solent.q; uidetur apostolus in hac epistola pfectior fuisse:q̃ in cæteris: etenim cum primam ad corinthios scriberet.Erat autem in magnis ꝓfectibus aliquid tantum de sæculo :ut mirabũdus eloquitur cum dicit.Sed macero corpus meus:seruituti autem subiicio.ne forte cũ aliis prædicauerim: ipse reprobus efficiar.Sed & ad philippenses scribens.quiddam in se minus adhuc esse illius:quam postea assecutus est.perfectionis ostendit:cum dicit:conformari se morti xpi:si quomodo occurrat in resurrectione:quæ est a mortuis:non enim diceret si quomodo:si ei iam responsio indubitata uideret:sed in consequentibus eiusdem epistolæ hæc eadem ostendit:cum dicit:non quo iam consecutus sim: aut iam perfectus sim:sequar autem ut cõprehendam:in quo etiam cõprehensus sum a xpo.Fratres ego ipse nos arbitror cõprehendisse.quod siquis putat per humilitatem dictum:etiam uideat in consequẽtibus:quæ magna de ꝓfectibus suis memoret:cum dicit.unum autem ea qdem quæ retro sũt obliuiscẽs:secũdũ ꝓpositum sequor ad palmam supnæ uocationis dei: in xpo iesu.& post hoc dicit.Quicũq; ergo pfecti sumus:hoc sentiamus:in quo ostendit duplicẽ esse pfectionem.unã quæ est in expletionem uirtutum.secũdam quam dicit:q; non sit pfectus.Et aliam cũ ita qs ꝓficit.ut desidere non possit.neq; retrorsum aspicere:secundũ quã dicebat.Quicũq; ergo pfecti sumus:hoc sentiamus.quõ ergo docebit pfectior tam secũdã ad corithios scripsisse q̃ primam.ex his sine dubio quæ scripta referunt cum dicit.Tribulationẽ patimur:sed non angustiamur. aporiamur:sed non exupamur.psecutionem patimur.sed non derelinquimur.deiicimur.sed nõ pimus.semp mors iesu in corpore nostro manifestat.Qui ergo mortẽ iesu in corpore suo circũferebat.nunq̃ utiq; in eo cõcupiscebat caro aduersus spiritũ.sed erat ei subiecta.utpote mortificata ad similitudinem mortis xpi.q; si dicat aliqs nobis hæc uerisimilia non uideri.qa non multum tpis iter primam epistolam & secũdam põt ex eo euidentius noscere:q; in prima epistola eiectũ eũ q fuerat in cælesti hierusalem pollutus & traditũ sathanæ in interitũ carnis.ut spus saluus fieret:in secunda iam reuocat & ecclesiæ membrũ associat: qd' utiq; non faceret: nisi ꝓcessu tpis dignos in eo fructus pniæ ꝓuidisset:& q; iã caro interitũ quẽ designarat apostolus. suscepisset. peccato scilicet & uitiis mortua.ut ita demũ uiueret deo.Cũ ergo tatũ spatii fuerit.quo pctõr icestus salutẽ spus laudabili carnis interitu recepit.quõ nõ putãdũ est multo uelociori cursu apostolũ.quæ pfecta sũt assecutũ;Sed in illis quidem iste eius fuerit ꝓfectus.q̃to aũt sublimior sit & eminẽtior ad romanos scribẽs ex ipsius epistolæ sermonibus colligamus.in qua dicit.Quis nos separabit a charitate christi;Tribulatio an angustia an persecutio.an fames.an nuditas.an periculum.an gladius ? Sicut scriptum est. Quia ꝓpter te morte afficimur tota die. æstimati sumus sicut oues occisionis. Sed in his omnibus superuincimus propter eum qui dilexit nos.Certus sum enim quia.neq; mors.neq; uita.neq; angustia.neq; principatus. neq; potestates.neq; præsentia.neq; futura.neq; orbis.neq; altitudo.neq; profũdum. neq; ulla alia creatura poterunt nos separare a charitate dei. Quæ est in christo iesu domino nostro. Veritatem dico in christo usq;

in ſpū ſācto.Nūquid uidebiť eadē ſublimitate mētis dixiſſe.macero corpus meū.& ſeruituti ſubiicio.ne for
te cum aliis prædicauerim ipſe reprobus iueniar?Qua & hic dicit.qa & ī his hominibus ſuperamus.& cer-
tus ſum enī qa neq; mors.neq; uita.neq; anguſtia.neq; pricipatus & cætera quæ ſcripſit.poterunt nos ſepa-
rare a charitate dei.His igiť nobis ꝓut potuimus.de ſenſu eius ī hac epiſtola iam profectione conceptis etiā
illud haud ſurde admonebimus.q; uideť hanc epiſtolam de corītho ſcribere.& alii qdem pluribus ídiciis.
euidentius tamen ex eo q; dicit.commendo autem uobis ſeben ſororem noſtram miſtram eccleſiæ.quæ eſt
Cencris.Cencris enim diciť locus corītho uicinus.īmo portus ipſius conrinthi.Et ex hoc ergo apparet de
corintho ſcripta.& ex hoc q; dicit.Salutat uos Caius hoſpes meus.de quo caio ſcribens corinthiis comme/
morat dicens.Gr̄as ago deo meo. q; neminem ueſtrum baptizaui niſi Criſpum & caium Simile & deinde
dať ídiciū.ubi dicit.Salutat uos Eraſtus arcarius ciuitatis.de quo Eraſto ad timotheum ſecundam ſcribens
dixit.Eraſtus remanſit corītho.Ex quibus oībus colligi certiſſima uidentur ídicia.q; de corintho ſcripta ſit.
Illud non parum cedit ad intelligentiæ difficultatem:q; multa de lege moyſi ī hac eadem texunť epiſtola:de
uocatione gentium:de iſrael ſecundum carnem:& de iſrael qui non eſt ſecundum carnem: de circūciſione
carnis & cordis:de lege ſpiritali:& de lege lr̄æ:de lege carnis & membrorū:de lege mentis & lege peccati: de
interiori & exteriori homine:quæ ſingula prædixiſſe ſufficiat.In his enim continentia haberi uideť epiſto-
læ.Nunc iam prout uiam nobis dominus apire dignať:ad explanationem ꝑperemus.Prima nobis quæſtio
de noīe ipſius pauli uideť exurgere:cur is qui dictus ſaulus eſt ī actibus apoſtolorum:nunc paulus dicať.In
uenimus ī ſcripturis diuinis:qbuſdam ueterum commutata uocabula.ut ex abrā uocatus ſit abraham:& ex
ſarai ſara:& ex iacob iſrael.In euangeliis quoq; ex ſimone petrus:& filii zebedei filii tonitrui nuncupati ſūt.
Sed hæc ex p̄cepto dei legimus facta.Nuſq; uero erga paulum inuenimus tale quid geſtum.De qua re qui-
buſdam uiſum eſt:q; pauli proconſulis quem apud cyprum fidei xp̄i ſubiecerat : uocabulum apoſtolus ſū-
pſerit.ut ſicut reges ſolent deuictis uerbi gratia Parthis parthici.& Gothis gothici nominari: ita & apoſto-
lus ſubiugato paulo paulus fuerit appellatus. quod nec nos quidem uſq; quaq; euacuandum putamus.Ta-
men quia nulla talis in ſcripturis diuinis,conſuetudo deꝑhendiť.quæ magis in exemplo noſtris ſunt:abſolu
tionem q̄ramus.Inuenimus igiť ī ſcripturis aliq̄tos binis:alios etiam trinis uſos fuiſſe nominibus . ut ſalo-
monem eūdemq; Hynididā dici.Sedechiā eundemq; Ioachī:Oziā eundemq;:& Azariā:alioſq; plurimos ī re
gnorum uel iudicū libris binis noībus ĩueniesuocitatos.Sed nec euangelia quidem hunc eundem renuū
more.Nam & matthæus ipſe refert de ſe.q; cum tranſiret ieſus ĩuenit quendam ſedentem ad theloniū mat-
thæum nomīe.Lucas uero de eodem dicit:q; cū tranſiret ieſus uidit publicanum quendam noīe leui.& di-
xit ei.Seq̄re me.Sed & idē matthæus ī catalogo apoſtolorum dicit poſt multos matthæus publicanus & ia-
cobus alphei.& Lebbeus & ſimon chananæus.Marcus uero ita refert.Matthæus publicanus & iacobus al-
phei.& thadeus:hunc eundē quē matthæus Lebbeum:marcus thadeum poſuit.Lucas uero ita poſuit mat
thæus:thomas:iacobus:& iudas iacobi.Igiť eundē.quem matthæus Lebbeū:& marcus thadeū dixit lucas
iudam iacobi ſcripſit.Certum eſt euangeliſtas nō erraſſe ī noībus apoſtolor̄:ſed qa moris erat binis uel tri-
nis noībus uti hebræos:ī unius eiuſdemq; uiri diuerſa ſinguli uocabula poſuere.Secundum ergo hanc con
ſuetudinē uideť nobis:& paulus duplici uſus eſſe uocabulo.& donec quidem genti ꝑpriæ miſtrabat : ſau-
lus eſſe uocatus:quod magis appellationi p̄riæ uernaculum uidebať.Paulū aūt appellatū eſſe cum græcis
& gentibus leges ac p̄cepta cōſcribit.Nam & hoc ipſum quod dicit ſaulus:qui & paulus euidenter.nō ei tūc
primum nomen pauli oſtēdit īpoſitū.ſed ueteris appellationis id fuiſſe deſignat.Hæc ab ipſo auctore opis
omiſſa nos qa id deſcriptiōis initiū uidebať expoſcere:puto q; nō īconueniēter p̄miſimus. Cætera iā de ex-
planationū corpore:qbus poterimus cōpēdiis exeq̄mur.

Beati Hieronymi p̄ſbr̄i ī epiſtolā ad romanos liber primus ad heraclium.

Aulus ſeruus ieſu xp̄i uocatus apoſtolus.De paulo iam diximus:req̄ramus nunc cur ſeruus dica
tur is.q alibi ſcribit .Nō enī accepiſtis ſpiritum ſeruitutis ī timore:ſed ſpiritum adoptionis.ī quo
clamamus abba pater.Et iter̄.Quia eſtis filii.miſit deus ſpiritum filii ſui ī corda ueſtra. claman
tē abba p̄r̄.Itaq; iam nō eſt ſeruus.ſed filius.ipſe ſe ſeruū ꝑfiteť. ſiue id ſecundum illā humilitaté
dictū putemus.quā dominus docuit dicēs.Diſcite a me.qa mitis ſum:& humilis corde.nō errabimus.Neq;
enī p hoc lædiť ueritas libertatis ī paulo.Dicit enī & ipſe.nā cū liber ſim ab oībus hoibus me ſeruum feci:
Seruit ergo xp̄o.nō ī ſpū ſeruitutis.ſed in ſpū adoptionis.qa oī libertate melior eſt ſeruitutis xp̄i.ſiue quaſi
imitator eius pronūciet.q dixerat.Ecce ego ſum ī medio ueſtrū.non ſicut diſcūbēs.ſed ſicut miſtrās.& eius
q ſemetipſū exinaniuit formam ſerui accipiens.& ſicut his q ī lege ſūt fit & ipſe ſub lege.& iis qui ſine lege
ſūt.efficiť & ipſe ſine lege.Ita & ipſe pro his q adhuc ſerui ſūt.& nondū p ſpiritū adoptionis ī libertatē ꝑdu
cti filior̄.ſeruus efficiť.contrariū non uidebiť.Ad hoc poteſt etiā illud addi.q; ad corīthios ſcribens idem
apoſtolus.& de nuptiis uel caſtitate p̄cipiens.tanq̄ alieno noīe.q̄dam de libertate ac ſeruitute iterſerit dicēs.
Seruus uocatus es.nihil cures.Sed & ſi potes liber fieri magis utere.Qui.n.ī domīo uocatus eſt ſeruus liber
tus ē domini.Similiter & q liber uocatus ē.ſeruus ē xp̄i.Precio ēpti eſtis.nolite fieri ſerui hominū.Quæ uti
q; nōnullis cōtra rōnē uidenť iſerta.Quid.n.ad nuptiar̄ uel caſtitatis p̄cepta,cōmemoratio ſeruitutis.ac li
bertatis aſſumiť?Sed nos ſenſū pauli ita ītelligimus.q; ſeruū dicat eū,qui iugali conditione conſtrictus eſt.
qa mulier nō habet ptātem corporis ſui:ſed uir eius.& uir nō habet ptātem corporis ſui.ſed uxor eius. Pro-
pter qď & in aliis dicit de eis.qa nō ſeruituti ſubiectus eſt frater uel ſoror in talibus ſcilicet q; ī aliis eos ſer-
uituti ſciret eſſe ſubiectos.Eſt ergo ſeruus uocatus.qui in cōuiuio poſitus uenit ad chriſtū.cui diciť ſeruus
uocatus es nihil ad te attineat. ſed & ſi potes liber fieri . magis ut̄re . q; in coniugibus alterius continen-

tiæ libertas alteri generat periculum castitatis. Non enim debēt nisi ex consensu uacare orationi ad tempus. Et iterum in idipsum esse reuertendum: ne eos tentet sathanas pp incontinentiam suam. Is ergo qui pro nexu coniugii seruus uocatus est libertus: est domini libertus. neq; ex toto liber: neq; ex integro seruus est. Si i cæteris uirtutibus liber fuerit: si filii patientiæ: misericordiæ: iusticiæ tenuerit libertatem: libertas domini appellat: utpote: qui pro actione uirtutis liber sit: & pro coniugali necessitate sit seruus. Liber uero est qui sine uxore pp paruitatem continentiæ uenit ad christum: qui tū seruus efficit: dum ex integro uirtutibus seruit. paulus ergo sicut quidam tradunt: cum uxore uocatus est: de qua dicit ad philippenses scribens. Rogo etiam te germane cōpar adiuua illas: quæ cum ipsa sunt ex cōsensu liber effectus est. seruum se nomiat xpi. Si uero ut aliis uidet: sine uxore: nihilominus qlibet uocatus ē seruus xpi ideſt autem seruum esse xpi: qd est seruum esse uerbi dei: sapiæ: iusticiæ: ueritatis: & omnium omnino uirtutum: quæ xps est. Sed & illud in hoc loco: si uidet: addamus: q; sicut scia quæ nunc dat sanctis: p speculum dat in enigmate & prophetia: & cætera dona spūs sancti: ita & libertas: quæ nunc sanctis pstat: nondum plena libertas est: sed uelut p speculum in enigmate: & ideo sancti seruos esse se dicunt: ad comparationem illius libertatis: quæ facie ad faciem tribuit. Quō eteni potest in carne quis positus adipisci integram libertatem. ut in nullo iam seruiat carni? Sicut nec adoptionem filioꝝ quis in corpore positus habere ex itegro potest. Atq; utinam hoc obtineri saltem possit in uita mortalium: ut seruus qs xpi ex itegro fiat: non carni non sanguini: non uanæ gloriæ: non cupiditati: non iracundiæ: non inuidiæ: sed qui soli christo: ideſt omnibus uirtutibus simul seruiat. Hæc de eo quod scriptum est. Paulus seruus iesu xpi. Vocatus apostolus. Nomen hoc. ideſt uocatus: quia ad homines ptinet: qui in xpo credunt generale potest uideri. Sed unusquisq; secundum id: q; i eo puidet: & eligit de us. aut apostolus uocat: aut ꝓpheta: aut magister. aut liber ab uxore: aut seruus in coniuge. Et pro diuersitate gr̄æ cōplet illud: quod scriptum est. Multi uocati: pauci electi. Sciendum tamen est: quod possibile est aliquem uocatum esse apostolum: aut uocatum prophetam: aut uocatum magistrum: & si neglexerit uocationis sui gr̄am: decidere ex ea. Sicut & iudas. qui apostolus uocatus est. & negligens uocationis suæ gr̄am: ex apostolo effectus est proditor. Et fuit quidem uocatus apostolus: sed non fuit electus apostolus: sed & ipse ꝓpheta: qui in tertio regnorum libro refert profetasse de ieroboā: uocatus propheta fuit. Si autem electus fuerit ipse discutite. quoniam quidem ꝓhibitus panem manducare in israel. manducauit. & interemptus est a leone. Sunt & multi uocati magistri. per omnes ecclesias dei: & uocati mistri. sed nescio qui in his electi magistri sint. & electi mistri. Sic & puto quosdam esse uocatos quidem ut putent pati pro xpo. nō tamen electos ideſt uocatos martyres. sed non electos martyres. ut sunt illi qui postea tormentorum agones & carcerū. nō usq; ad finē i cōfessionis tolerātia pdurarūt. Est ergo & uocata uirgo. sed nō electa uirgo q̄ scilicet nō fuerit sancta corpore & spū. Et est uocatus pastor. sed non electus pastor. qui p̄est quidem gregi. q; lacte eius utit. & lanis eius operit. sed infirmum non reqrit. & claudium non collígit. & forte circūscribit in laboré. Ita é & uocatus abstinens. sed non electus abstinens. scilicet qui ieiunat tristis. & exterminat faciem suam. ut hominibus ieiunans appareat. Sed & per singulos gr̄aꝝ gradus similiter iuenies multos quidem uocatos. paucos autem electos. Segregatus quidem i euangelium dei. in paulo non sola generalis uocatio ad apostolatū designat. sed & electio ꝓtinus secundū dei p̄sciam subsecuta. p hoc q; segregatus dicit i euangelium dei. Sicut & alibi ipse de se dicit. Cum aūt placuit deo. q me segregauit ex utero matris meæ. ut reuelaret filiū suū i me. quod tamen hæretici ad calūniam uocant dicentes eum esse segregatum ab utero mris suæ. ob hoc. q; i eo naturæ bonitas ihæreat. Sicut econtrario de his qui male naturæ sunt dicit i spalmis. qa segregati sunt peccatores ex utero. Nos autem dicimus qa neq; paulus fortuitu aut naturali differentia electus est. sed electionis suæ causas in semetipso dedit ei. qui scit oia ante q̄ fiant. neq; peccatores qui separant a uentre iudicii iniquitate separant. Deide statim consequentibus uide quid de his dicat sermo dīnus. Scriptum est eni segregati sunt pctōres ab utero. errauerunt a uentre. locuti sunt falsa. Si itelligimus. quomodo statim ut de uenire mris pctōres errauerunt. uel locuti sunt falsa. pariter intelligimus q; iusti separant a uentre. Ergo & paulus q; segregatus i euangelium dicit. & segregatus a uentre mris suæ. causas i eo & merita qbus i hoc se gregari debuerit uidit ille. quem non latet mens. Præuidet enī q; abundantius q̄ cæteri homines laboraturus esset i euangelio. q; in fame & siti. i frigore & nuditate. piculis latronum. periculis fluminum. piculis maris. p̄dicaturus esset euangelium xpi sciens q; ue sibi esset. si nō euangelizaret. & q; maceraturus esset corpus suum. & seruituti subiecturus: ne forte cum aliis prædicasset. ipse reprobus efficeret. Hæc ergo & multa alia his similia. in eo de uentre mris puidens iesus. pro his segregauit eum i euangelio. Si enī ut hæretici putant. uel sortis icerto: uel naturæ melioris progatiua fuisset electus nunq̄ utiq; timuisset: ne si minus corporis sui frena teuisset. euenire posset. ut reprobus fieret. Vel ue sibi futuꝝ. si euāgelizare cessasset. Deniq; & ipse i cō sequētibus latius disserēs dixit. qa quos p̄sciuit & p̄destiauit cōformes fieri imagis filii sui. euidēter ostēdēs. q; eos quos. p̄sciuit deus tales futuros. ut xpo se in passionibus conformarent. ipsos etiam conformes & similes imaginis eius p̄destinauit & gloriæ. p̄cedit ergo & p̄scia dei. per quam nascunt q; i se labores & uirtutes habituri sunt. & ita p̄destinatio seqt. Nec tamen rursus p̄destinationis causa. putabit p̄scia. Quod enī apud hoies cuiusq; meritum pensat ex pteritis gestis. hoc apud deum iudicat ex futuris. Et ualde ipius est q; i hoc non credit deo: ut q; nos i pteritis uidemus. hoc ille uideat i futuris. ponentes luce tenebras: & tenebras lucem: dulce amaꝝ. & amaꝝ dulce. & i his seducūt corda inocentium. Et ideo diligēter oportet itendere quo ꝓspectu doceat ille. q docet. utrum gr̄am & honorem ab auditoribus qrens. an mercedē a domio pro istructione & ꝓfectu discentiū sperans. Subtiliter sane paulus idiscretam & facilem romanoꝝ obedientiam notat. eaq; asserit ubiq; non laudatam. sed ꝓmulgatam. Sed ne eos rursū. si p hoc apertius castigaret. iobedientes

efficeret.addidit.in uobis autem gaudeo.Sed dices.Quō uulgarem eis notat obedientiam. cū dicat se gaudere in eis? Primo qdem aliud est notare uitium.aliud hoies.Pōt enim fieri.ut gaudeat ī his.in quibus multa bona alia deprehenderat.Vitiū autem qđ ei displicuerat notat ne putetur ei etiam ipm cum cæteris placuisse.potest autem & pro eo dixisse apostolus gaudere se in eis:qꝫ q inobediēs est.neqꝫ ad malū neqꝫ ad bonū trahi pōt.Qui uero obediēs est.siqdem ad inutilia trahatur.īperitia culpa sit.Ignorat.n.iutilia esse ea qbus obedientiam sui pbet.Cū uero didicerit.quæ sūt utilia.habens paratum obedientiæ bonū.continuo per eā uirtutis iter ascendit.Gaudet ergo paulus super obedientes certus qꝫ cum docuerit eos:non uulgari obediētia.quā icaute oībus pbent:uti eos debere.sed illa sola:qua obedire oportet deo magis q̄ hoibus:ut aliis eiectis oībus:ipsa laudetur.Nam re uera non paruæ discretionis est:sed probabilis & exercitatissimi iudicii scire cui uerbo:cui ue operi obediendum sit:& cui renitendum.Deniqꝫ ipse dominus in euangelio dicit.Attēdite uobis ab his qui ueniūt ad uos in uestimentis ouium:intus autem sunt lupi rapaces.Et ideo uigilās sensus & intenta mens requiritur.quæ ꝓbare nouerit: uel ouis in propatulo simplicitatem:uel lupi latentē rapacitatem.Vnde uide q̄ proximi periculis fiant:hi q exerceri in diuis lr̄is negligunt:ex qbus solis huiusmōi examinationis agnoscenda discretio est.Continuo ergo in breui ꝓpositæ distinctionis ostendit:& dicit quoniam quidem facilis & indiscreta est uestra obedientia.accipite qđ seruare quid cauere debeatis. Volo inqt uos sapientes esse in bono:& simplices in malo.Simile est hoc illi dicto:qđ ad corinthios scribit dicens. Malitia paruuli estote.ut sensibus pfecti sitis.Sed & illud qđ dominus ait:qa filii sæculi huius prudentiores sūt q̄ filii lucis in generatiōe sua :huic conuenit dicto.Filii enim sæculi huius prudentiores sunt in malitia: pro eo qꝫ semp aliqd profundius inueniant in ea:unde plus noceant.& uehementius lædant.in bono autē stulti sunt.uix enim inueniunt quid faciunt boni.econtrario uero paulus nos uult sapientes esse in bono.Hoc est semp aliquid plus inuenire:plus exquirere:& ꝓfundius cogitare. qđ faciamus boni:ita ut etiā non ꝓpediamur p alicuius malitiam ab opere bono:sed nos sapientes simus:& cogitemus:ut sermonem bonum proferamus.Quod si nec hoc licet uotum saltē bonum & animum demonstremus.Sic ergo sapientes esse debemus in bono simplices uero in malo.ut si pulsemur malitia:pulsemur inuidia.non simus callidi uel uersuti artes & argumenta q̄rentes:quibus reddere malum pro malo:& nequitiam pro neqtia debeamus.Sed in tali loco meminisse debemus illius sniæ:quæ dicit.Siquis uult sapiens esse apud deum:stultus fiat in hoc mūdo. Simus ergo stulti accipientes iniuriam:& non reddentes.ut sapientes simus apud deum:qui dixit:da mihi uindictam:& ego retribuam.Nam de impiis & hieremias dicit.Sapientes sunt ad male faciendū:bene aūt facere nesciūt.Ad hoc respicit & illud qđ dominus nos simplices dixit esse libere sicut columbas:& prudētes sicut serpentes.Quod si aliquis nobis ex ifidelibus occurrat argute & dicat.Quō pōt idem & sapiētes eē & stultus? Dicemus ad eum.Respice ad artes istas:quæ in usu hoium habentur:quō illi qui uerbi gr̄a in litteris sapientissimus est grāmaticus:in arte fabrili ilipiētissimus inuenitur.Vel rursum sapiētissimus gubernator.quō in arte medicinæ inuenitur insipiens.Sic ergo possibile est in his quæ ad deum attinent:sapientē esse.Contra uero in his quæ ad sæculum pertinent:esse insipientem.Sciendum sane est:qꝫ ubi ait huiusmōi eni xp̄o domino non seruire:sed qꝫ discrepantes a seruitutis eius regula:rebus ipsi ostendant se xp̄o domino non seruire. Nō enim uidetur simul quis & xp̄o seruire posse:& uentri:ac uoluptatis pariter amator esse & dei:nec deo quis simul seruire potest & māmonæ.Deus autem pacis conteret sathanam sub pedibus uestris uelociter.Quæritur ī hoc loco:quē dixerit sathanā:sub pedes eoꝝ:quibus scribit a deo uelociter cōterendum.Si.n.ad unam referatur personam:illam scilicet de qua dicitur in euangelio.ecce uideo sathanam sicut fulgur de cælo cadentem:qꝫ sathanas humani generis indicat aduersarius.uidebitur utiqꝫ si uere dicit paulus:qui dicit.qꝫ sub pedes eorum.quibus tunc scribebat.uelociter cōteratur.ultra iam non esse sathanas.qui agones & certamina & persecutiones credentibus aduersat. Sathanas enim in nostra lingua aduersarius iter ptatur.Quicqd enim animæ ad deum tendenti resistit:& aduersatur:& quicquid paci eius contrarium est: hoc sathanas esse nominatur.Ideo deniqꝫ p̄misit dicens:dominus autem pacis:hoc est deus cui pax placet: conteret eum.qui est contrarius paci.& dissensiones opatur.Sic deniqꝫ & in regnorum libris legimus. quia suscitauit deus salomoni sathanam aduersum eum:hoc est salomoni.qui erat pacificus.suscitauit sathanam qui est contrarius paci.Sed sicut iis quoqꝫ docet apostolus.si agant & tales se exhibeāt.quales eius sermo descripsit.pro emendatione uitæ promittit sub pedibus eorum a deo pacis sathanam uelociter conterendum Ita nihilominus deus pacis illi qui pacem eius non in corde puro.conscia munda seruauerit. suscitat sathanam.hoc est aduersarium.ut qui bonum pacis neglexerit.impugnationem amaritudis perferat.Ita qꝫ demū pacis quam temerauit dulcedinem.in oppugnatione positus recordetur.Ex utroqꝫ igitur ædificemur scripturæ diuinæ loco.qꝫ suscitare deus sathanam dicitur negligentibus.uel conterere & subdere studiosis. ut illos ad agones concitet.Istis de prostrato aduersario palmam uictoriæ tribuat.& uirtutis præmia largiatur Possumus & super singulos quoscqꝫ agones.si legitime certemus.uidere quia deus cōteret sub pedes nostros sathanam uelociter. Verbi causa.siquis agonem susceperit castitatis.si usqꝫ ad finem imaculata conscia perdurarit.dici de eo potest.quia cōtriuit deus sathanam sub pedibus eius.i.spiritū qui erat cōtrarius castitati. Similiter & qui agonē fidei suscipit.si stans ante reges.& præsides cum fiducia confiteatur dominum iesū christum .& usqꝫ in finem in confessione permaneat.deus contriuit sathanā sub pedibus eius.cū per fidem constātem in [illegible] dominus in euangelio dicit.Ecce dedi uobis ptātē calcandi super serpentes & scorpiones.& super omnem [illegible] est nimice uirtutē inimici.Gloria domini nostri iesu xp̄i uobiscū.Gloria dei.& gr̄a domini nr̄i iesu xp̄i una atqꝫ eadē

gratia accipienda est.Sicut.n.pr̃ quos uult uiuificat.& sicut pr̃ in se hẽt uitam.& filio dedit in semetip̃o hr̃e uitã.ita & gr̃am quã dat pr̃.hãc & filius dat.Sciẽdũ sane est.q̃ oẽ qd̃ habẽt hoies a deo gr̃a est.nihil.n.ex debito habẽt.Quis.n.prior dedit ei.& retribuet illi?Gr̃æ ergo est.quicqd hẽt ille q non fuit.& est.accipiẽs ab eo q semp fuit & est.& erit in æternũ.Salutat uos timotheus adiutor meus.& Lucius & Iason.& Solipater cognati mei.Videtur mihi de istis quos seq̃strauit ab oĩ catalogo salutantiũ:plus aliqd sensisse.Denicq̃ & timotheũ adiutorẽ dicit:& oẽs simul cognatos suos.Et qdem de timotheo pleissime refert ĩ actibus aposto lor̃:q̃ fuerit Derbẽsis:cuius filius mulieris uiduæ fidelis ex pr̃e gẽtili.De quo & ip̃e paulus dicit.qa ppea rogauerat eũ ꝓmanere ephesi.ut denũciet quibusdã:ne aliter doceãt:neq̃ attendãt tabulis.& genealogiis infinitis.Sed & lucium quidam phibent ipsum esse lucam:qui euangeliũ scripsit.pro eo q̃ soleant noĩa interdum secũdũ pr̃iam declinationẽ.interdũ etiã secundũ græcã romanãq̃ ꝓferri.Iason uero ille est.de quo etiã in actibus apostolor̃ scribitur:q̃ thessalonicã pro paulo seditionẽ cõmouentibus turbis semetip̃m dederit ut apostolo dicendi faceret libertatem.Solipater quoq̃:qui his iungit.suspicor q̃ ipse sit.qui in actibus apostolor̃ scribitur.Solipater Pyrrhiberonensis.Sed qui pauli lr̃as curiosius tanq̃ xp̃o in eo loquente:desiderat mouebitur sine dubio:quõ paulus q se Tharso ciliciæ dicit natum professum hebræũ:ex hebræis:nunc uel timothei Derbensis ciuis ex pr̃e gentili cognatus uel consanguineus esse dicatur.uel Iasonis thessalonicẽsis uel Sosipatri pyrrhiberonensis.q̃ si pro eo aliqd esse dicet.quia etiã qualibet ex parte ex circũcisione ueniebant.non ergo oportuit de his specialiter dicere.sed de oĩbus q ex iudæis erant:q̃ essent cognati paulo.Nũc uero cũ cæteris nequaq̃ hoc nomẽ indat:his uero & aliis nõnullis ascribat:certũ est eum aliam quãdam cognatiõem noĩare:quæ ĩsti. Sosipatro cũ Timotheo & Luca aliisq̃ paucis hor̃ similibus coĩbus habeat.quã cognationem uel consanguinitatem eius ex illo sine dubio sociat sibi.Gr̃as ago deo:quoniam neminẽ ur̃m baptizaui nisi Chrispũ & Gaiũ.Videtur ergo idicare de eo:q̃ uir fuerit hospitalis:quoniã nõ solũ paulũ ac singulos quosq̃ aduentantes corinthũ hospitio recipet:sed & eccleſiæ uniuersæ in domo sua cõuenticulum ipse p̃buerit.Fertur sane traditione maior̃.q̃ hic Caius eps fuerit thessalonicensis eccleſiæ.Salutat uos Erastus Arcarius ciuitatis.& Marcus fr̃:ip̃m puto esse Erastũ.quẽ dixit quia remãsit corintho.qq̃ euidenter designato ciuitatis officio ostenditur.Sed non puto q̃ ex hoc officio magnope paulus mentionẽ sui in epistola sua fecerit.nisi forte in eo aliqd amplius senserit: & arcariũ eũ.i.dispẽsatorem illius ciuitatis dixerit cuius est artifex & conditor deus.Et ideo nec nomen eius ciuitatis posuerit:sed tantũmodo eum arcaium noĩauerit.Vtrũ ergo tali modo aliquo:an uero simpliciter magis uidendũ sit.& nihil ꝓcliuius in pauli lr̃is reqrendum:considerato qui legis.Ei aũt qui potens est uos confirmare:secundum euangelium meũ:& p̃dicationẽ iesu xp̃i:& israel q̃ est usq̃ in sæcula sæculor̃ amẽ.Caput hoc Martion a quo scripturæ euangelicæ ĩterpolatæ sunt.de hac epistola penitus abstulit.& nõ solum hoc:sed & ab eo loco ubi scriptum est.oẽ aũt qd̃ nõ est ex fide:peccatũ est:usq̃ ad finem cõcta dissecuit.In aliis uero exẽplaribus.i.quæ non sunt a Martione temerata, hocipsum caput diuerse positum ĩuenimus.In nõnullis etenĩ codicibus post eum locum quẽ supra diximus:hoc est oẽ qd̃ non est ex fide peccatũ est:statĩ cohærens habet.ei aũt qui potens est uos confirmare Alii uero codices in fine.i.ut nunc positum ẽ:cõtinẽt:sed iam ueniamus ad capituli huius explanationem. Duas mihi causas paulus uidetur ostendere.quibus roborant hi:q ex fide euangelii confirmantur.unã qua eius p̃dicatio pauli.quæ est & xp̃i p̃dicatio:ĩnotescit.& alia qua reuelatur ei sacr̃m.qd̃ oĩum sæculor̃ temporibus in silentio habitũ est.Nunc uero hoc est in aduentu xp̃i & p̃sentia corporali manifestum est & apertum.& q̃tum spectat non sine idoneis testibus.sed scripturis ꝓpheticis astipulãtibus declaratũ.Ita.n.p̃ceptũ extitit æterni dei.ut p p̃dicationem quãdam euangelii gẽtes ad obedientiam fidei uocarentur.Ex reuelatione uero sacr̃i agnito dei sapiẽtia.gloriæ claritas soli sapienti deo reddet in sæcula sæculor̃.Sed iter̃ recurramus & consideremus quõ dictũ est Ei qui potens est uos confirmare secũdũ euangelium meum & p̃dicationẽ iesu xp̃i.secundũ reuelationem sacr̃i tpibus sæculor̃ silentio hĩti.non mihi uidetur q̃ ad oẽs ptineat ista utriusq̃ generis confirmatio:sed ad oẽs qdem ptinet credentes dũtaxat euangelio pauli & p̃dicatiõi xp̃i Reuelatio uero sacr̃i tpibus sæculor̃ in silentio hĩti.non ad plures sed ad paucos & electos.q capaces eẽ possunt sapiæ & sciæ dei.de qbus dicitur?Multi uocati.pauci electi.Sed & de eo qd̃ ait.sacr̃i in silentio hĩti requrendum est.utrũ dicat id ita in silentio habitum:ut oĩno nullus agnouerit.ne ipsi quidẽ qui annũciabãt ꝓphetæ.an aliq̃ altior silentii intelligenda est rõ.Mihi qdem ualde absurdum uidetur ut dicamus ꝓphetas ita scripsisse de sacr̃is diuis.ut nõ ĩtellexerint ea ipsa.quæ dicebant.cũ scriptura dicat.Sapiens intelligit quæ de ore ꝓprio procedunt. & in labiis ponit intellectũ.Si ergo prophetæ non ĩtellexerunt.q̃ de ore ꝓprio proferebant.non erant sapientes. Verũ si stultũ est prophetas confiteri.& negare eos sapientes fuisse. restat ut sapientes fuerint:& ĩtellexerint q̃ ex ore proprio ꝓferebant.& habuerint intellectum ĩ labiis suis.Quæ ergo silentii rõ? Videamus ne illa sit quã & ipse parti sibi traditã p sacramẽtor̃ dispensationẽ pdocuit.ubi dicit abductũ se esse ĩ tertiũ cælũ.& ide ĩ paradisũ.& audisse nõ edicẽda uerba.q̃ nõ licet hoĩ loq.In quo utiq̃ ostẽdit.nõ q̃ ipse ignoret quid audierit.sed q̃ ꝓferre nõ liceat.& aliis hoĩbus pãdere.q̃ sibi sunt idicata.Ita ergo põt in hoc loco dictũ uideri sacr̃m tpibus sæculor̃ in silẽtio hĩtũ.qd̃ ut scirẽt quidã ꝓphetæ ex scripturis quidẽ ꝓpheticis manifestat.sed homibus.i.uulgo nõ manifestauerũt nec patefecerũt.sed silẽtio texerunt secundũ domini p̃ceptũ.usq̃ quo tẽpus adesset.ut uerbũ caro fieret & habitaret in nobis.& manifestaret oĩbus gentibus.Quod uero ait soli sapienti deo sapientem deũ nõ ita accipias.q̃si qué sapientia fecerit sapientẽ.ut iter hoĩes habet.Sapiens.n.iter hoĩes dicit unusquisq̃ ex participatiõe sapiẽtiæ.Deus uero nõ ẽ q̃lis.i. qui ex sapiẽtia sapiẽs factus sit.sed quia ipse auctor sit.& genitor sapientiæ.sapiẽs appellat.Nõ.n.ut diximus ex sapia sapiens est deus.sed ex sapiẽte sapia procedit.Merito ergo ipsi soli sapiẽti deo.Solus est enĩ ita sapiẽs

deus.ut sapiam ipse magis genuerit.q̄ sapia ipse factus sit sapiens.Et recte ei claritas per iesum xp̄m refertur 356
Qui ita sapientem esse ostēdit solū deum.ut ipse sapiam genuerit.xp̄us iesus quem dei uirtus & dei sapia de clarauit.i sæcula uero sæculorum.q; ait moyses scripturæ diuine imēsitatē per hoc tempo; designare. Amē autem ad confirmationem oium quæ superius scripta sunt i fine posuit.p qd' uernaculo hebræo; sermōe: uera & fidelia esse quæ sunt dicta designaret hactenus nobis in epistola ad romanos.prout potuimus: dictā tibus plurimo & labore:& tpe desudatū sit fateor.Heracli fr̄ amantissime:q; dum tuis desideriis satiffacere cupio oblitus sum pene mandati:quo p̄cipitur:onus supra uires tuas ne leuaueris.Quāuis nobis:nec in cæteris quæ te isistente.imo potius pēsum diuini opis exigente:i latinū uertimus:defuerit plurimū laboris dū supplere cupimus ea:q̄ ab origene i adiutorio ecclesiæ ex tpe nō tā explanationis: q̄ ædificatiōis itētiōe opata sunt:sicut in homeliis uel oratiūculis in genesim:i exodū fecimus:& p̄cipue in his quæ in lib; leuitici ab illo quidē porandi stilo dictata.A nobis uero explanandi specie translata sunt:quē laborē ad iplendū q̄ decrant:iccirco suscepimus:ne pulsatæ q̄stiones & relicte:qd'homeliatico dicendi genere ab illo sæpe fieri solet latino lectori fastidiū generarēt.Nā illa q̄ i iesū naue & i iudicū:& in.xxxvii.& i.xxxviii. psalmū scripsimus: simpliciter exp̄ssimus.ut inuenimus.Quāuis ergo & in cæteris quæ supra diximus laboratū sit nobis:i supplendis his:quæ omiserat.in hoc tamen ope epistolæ ad romanos pro his causis:quas in p̄fatione comphendimus.imensus nobis & inextricabilis labor incubuit.sed delectauit idulsisse laboribus si modo:non ut in aliis expti sumus:maliuolæ mentis uigiliis nostris contumelias reddant.Et nostra studia obtrectationibus & labores remunerentur isidiis:nouum quidem apud eos culpæ genus subimus.Aiunt enim mihi in his q̄ scribis quoniam plura in eis tui opis habentur.da titulū auctoris inquiunt sæculares:non enim illius qui ex græco trāslatus est:sed illius qui trāstulit:nomen titulus habet.Hoc autem totū mihi donāt:nō amore mei: sed odio auctoris:ue; ego qui plus conscīæ meæ.q̄ noī defero:etiā si aliqua addere uideor:& explere q̄ desunt:aut breuiare quæ longa sunt;furari tamen titulum eius:qui fundamenta opis iecit.& construendi ædificii materiam p̄buit:rectum non puto:sit sane in arbitrio legentis:ut opus p̄bauerit:opis meritum cui uelit ascribere.Nobis enim propositum est non plausum legentiū:sed fructum proficientium q̄rere.pro hoc sane uocat nos opus:qd' olim quidē iniunctum est.Sed nunc a beato Gaudentio ep̄o uehementius purget. Clæmentis scilicet romani ep̄i apostolo; comitis:& succesſo; dare cognitiōem libri ut in latinū uerteret In quo ope bene noui:q; laborem labor multiplicat:si fortem suscipiat.Satisfaciam sane in eo amicis meis: dabo titulo nomen meum:auctoris:nihilominus uocabulo permanente.Nā Hieronymi ne putamus.Clæmens scribetur:q; si hoc mihi dominus implere pmiserit:redibimus ad illos:& ad tua desideria.ut in numero; & in Deuteronomii libris aliq̄ deo permittente dicamus.Hoc enim solum de nobis: de pentateuco.i. uel de reliquis apostoli pauli epistolis:quæ possumus domino dirigente dictabimus.

Beati Hieronymi præsbiteri ad abigaum hispanum cæcum.

Vanq̄ mihi multo; sim conscius pc̄ō;:& quotidie i orationibus flexis genibus loquar:delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne memineris:tamen sciens dictum ab apostolo:ne inflatus in superbia incidat in iudicium diaboli:& in alio loco scriptum est:superbis deus resistit:humilibus aūt dat gr̄am.nihil ita a pueritia uitare conatus sum:q̄ tumentem aīum.& erectam ceruicē: dei contra se odia prouocantem.Noui enī magr̄m & dominum & deum meum.i carnis humilitate dixisse: discite a me.quia mitis sum.& humilis corde.Et ante per os dauid cecinisse.Memento domine dauid.& ois mansuetudinis eius.Et in alio loco legimus.Ante gloriā humiliatur cor uiri.& ante ruinam eleuatur. Itaq; obsecro te:ne me putes sumptis lr̄is tuis ante tacuisse:& aliorum uel infidelitatem uel negligentiā in me referas.Quid enim causæ erat.ut prouocatus officio tacerem.& amicicias tuas meo silentio repellerem? qui ultro soleo bonorum appetere necessitudinem.& memet illorum ingerere charitati.quia meliores sūt duo q̄ unus.& si alter ceciderit ab altero fulcietur?Et funiculus triplex non rumpitur.& frater fratrem adiuuās exaltabitur.Scribe igitur audacter:& absentiam corporum crebro iunge sermone.nec doleas.si hoc non habeas.qd' formiculæ & muscæ & serpentes habent.idest carnis oculos.sed illum oculum te habere lætare.de quo in cantico canticorum dicitur.Vulnerasti me soror mea.sponsa uno de oculis tuis.de quo deus uidet. de quo ad moysem dicitur.Transiens uidebo uisionem hanc magnam.Deniq; quosdam etiam mundi philosophos legimus.ut totam cogitationem ad mentis suæ cogerent puritatem.sibi oculos eruisse. Et a propheta dicitur.Intrauit mors per fenestras nostras.Et apostoli audiunt.Qui uiderit mulierem ad concupiscēdum.iam mœcchatus est eam in corde suo.Vnde p̄cipit eis.ut leuent oculos.& uideant candidas segetes. q̄ paratæ sunt ad metendum.Quod autem præcaris.ut nostris monitis Nabuchodonasor & Rapsaces & Nabuzardam & Olofernes in te occidantur.nunq̄ nostra auxilia postulares.si in te uiuerent.Sed quia illi in te mortui sunt.& cum Zorobabel & iesu filio iosedech sacerdote magno.cū esdra quoq; & neemia ruinas hierusalem ædificare cœpisti.nec mittis mercedem in pertusum sacculum.sed thesauros tibi in cælestibus paras. iccirco nostras appetis amicicias.quo x̄pi famulos arbitraris.Sanctam filiam meam theodoram sororē beatæ memoriæ lucini.per se cōmendatam.meo sermone commendo.ut incœpto itinere non lassetur. ut ad terram sanctam multo per heremum labore perueniat.ut non putet perfectā uirtutem esse exisse de ægypto.sed per inumerabiles isidias ad montem naboth & ad iordanem fluuium peruenīri.ut accipiat secundā in galgala circūcisionem.ut illi hiericho corruat sacerdotalium tubarum subuersa clangoribus.ut iugulet Adonibezech ut Hai & Asor pulcherrimæ quōdam decidant ciuitates.Fratres qui nobiscum i monasterio sunt.te salutant.Sanctos qui nos diligere conantur.per te oppido salutamus.

Vi æthiopē iuitat ad balnea:etſi nigredinē nō auferat illi:certe uel pecuniā accipit ſibi.Et licet i illius candore non gaudeat.certe uel ſuo in lucro lætatur.Ita ſine dubio inobedientem qui diui nis ſermonibus monet.q̄uis refragantis peccata nō tollat:mercedem tamē de miſterio uere cha ritatis ſibi acquirit.ſed ideo hoc dico.quia uos ſpno.ideo loquor.quia uos forte non diligo. Re ſpondeo apoſtoli uoce.teſtis eſt deus.q̄ facio & faciam:non cōtemno.ſed doleo infidelitatis i meis argumē ta apparere:non fidei.quia iudaica in uobis teſtimonia:non xp̄iana cognoſco.quoniā uidētes nō uidetis: & audientes nō uultis audire.Rē forte dicturus ſū:ex utroq; cōturbor.Timeo auditores offendere: ſed plus ti meo cōtemptores p̄ceptoꝝ:qui uerbū dei audire diſſimulant:peiores idolis habent.Illa quidē aures habēt: ſed nō uoluntatē.nō audiunt:nō palpāt manibus:nec rapiunt.Vnde in maloꝝ hoium cōparatione meliora ſunt:quia nec cōcupiſcūt oculis:nec p cōtraria & deo inimica diſcurrunt.Et naturaliter ſurda:recte melio ra iobedientibus iudicantur.Dicat propheta.ſi mentior.loquatur dauid.qui huiuſmōi hoies comparandos eſſe ſerpentibus non negauit.Sicut aſpidis ait ſurdæ obturantis aures ſuas:ne uocē audiat incantantis.Et ui deant ſi non recte ſerpentibus cōparantur:qui qđ audiunt naturæ beneficio:diſſimulant calliditatis aſtu tia.An xp̄iani dici poſſunt.qui etiam nomē primæ humanitatis amittunt?Ecce hieremias dicit:incircūciſæ aures eoꝝ.qui hoc non poſſunt audire.non quia nō poſſunt:ſed ipoſſibilitatē uolūtas naturæ inimica ſup duxit:dū longo uicioſitatis uſu genuini mores p aduerſam cōſuetudinem corrupti malis opibus ceciderūt Etiam uaſa limo plena:liquoré puri elementi recipe & cōtinere nō poſſunt.Ager ſpinoſus:niſi ante cultoris labore fuerit extirpatus:nō nutrit in ſe iacta ſemia:ſed ſuffocat.Ita & aius ſæculariū ſollicitudinū plenus ille cebris:uerbū non pōt ſuſtinere diuinū:niſi prius ipſas mundi ſollicitudines culparumq; oium materias euā gelica i ſe falce ſucciderit.Mō q̄buſdam minus forſitan uideor:deo diſſimulante peccare:ſed aderit illa dies qua facta noſtra q̄ſi in q̄dam tabula depicta monſtranda ſunt.O q̄tis in die illa expediſſet.ſi i hac uita & mē broꝝ ſenſu.& uiſceꝝ uigore caruiſſent?Et q̄ti illic elingues & muti fœliciores loquacibus tunc erūt.& q̄ti paſtores philoſophis.q̄ti ruſtici oratoribus.q̄ti hebetes argutiis p̄ferendi ſunt ciceronis?Iob ſanctus i tenta tione ad ſuam gloriam deuotus.ſic in dolore ſuo clamabat.Quid p̄deſt in tormento lux?Vt qđ mihi iūcta ſunt genua.Vt qđ ubera ſuxi?Cur nō in uētre mortuus ſū:& mox ut de utero exiui.nō p̄tinus obii?Sed hoc dei amicus dicebat in luce.Quid ab inimicis eius dicetur in tenebris?Si ille ingemiſcit.quem febris urebat. q̄d faciet.quē gehēna cōſumet?Si ille ſibi dolet genua fuiſſe cōiuncta.cuius pedes ſemp in dei amore cucur rerunt.qđ dicturus eſt cuius nunq̄ in ueritate ſteterūt?Diſplicet illi q̄ natus ex utero uixerat.qui bene uixit qa eum uermis moriturus edebat.qđ male uiuētes facient.quos ignis æternus.& uermis nūq̄ moriturus ex pectat?Durus eſt hic ſermo.durus hic ſermo eſt.Quis pōt audire eū?Hoc dixerunt illi diſcipuli:q̄ xp̄i ueſti gia in euangelio reliq̄runt.Et de diuino uerbo ſcandalum paſſi:ſæculū maluerunt amare:q̄ deū:quoꝝ uen ter deus:cultū nolunt audire ieiunii.Luxurioſo uerbū caſtitatis offenſio eſt:ſicut p̄pheta dicit.Abominatio eſt uiro iniquo directa uia.Iam antiquitus dictū eſt ab eſaia:q̄ xp̄s ifidelibus lapis offenſionis extiterit. Adu lari non poſſum:ne & frem decipiā:& me ſermo pcutiat ſaluatoris.qui ait.uerba adulatoꝝ mollia ſūt.Hæc aūt feriūt iteriora uētris.Nō eſt fidelis medicus.qui ante digeſtā putredinē.ſupducit uulneri cicatricē.Non poſſumus ſemp lac dare.qa nec uos ſemp paruuli eſſe debetis.Dicite mihi. Quot anni ſunt.Ex quo regene rati ſumus in xp̄o?Cōſideret unuſq̄ſq; q̄tum ex eo tp̄e in illa cæleſti ætate p̄fecerit. Neſcio q̄liter placeant parentibus illi ifantes q̄bus ſunt anni q̄nq;.uel decē.ſi i ea qua nati ſunt modicitate p̄durāt.qđ de nobis di cendū eſt.quos tp̄is rō.non modicos.ſed abortiuos iuenit?Ibunt de uirtute in uirtutē.de bonis ſcriptum eſt xp̄ianis.Videamus ſi xp̄iani ſumus quid i nobis ex quo regenerati ſumus i xp̄o.uirtutis acceſſerit.Quid hu militatis i p̄ſperis.qđ patientiæ in aduerſis.quid in tribulatione gaudii.quid fœlicitatis in dānis:quid indul gentiæ in offenſis.quid caſtitatis in occaſione luxuriæ.Alii de uirtute quotidie trāſeūt ad uirtutē.nos de in firmitate ad infirmitatem.Alii meliores p momenta fiunt.nos deteriores ſæpe efficimur.q̄ſi nō eūdē iudicē expectemus.Stulti ſumus ſi unū p̄bauimus credentiū ſaluatorē.& non unū iudicē fore credamus.Vnā fidē unum baptiſma.unam eccleſiam.unū deum dicit apoſtolus.Quid ergo hodie malus.craſtina peior? Hodie auarus.craſtina auarior.Ante annū meæ cupiditati una uilla ſuffecerat.iā de hoc anno quinta forte nō ſuffi cit.Prius extendebat aius.ut decē ſolidos poſſideret.iā nunc cētum parui eſſe cœperunt.Et cū ueri xp̄iani. ueri filii dei.qui uadunt de uirtute in uirtutē.ſi p̄diderint aliquid.de uirtutis occaſione lætant.ego niſi alie na accepo.ſecurus prādere non poſſum.Quid agis cæca cupiditas?Quid crudelis in paruulo?Quid ſæua in alieno filio.Ordine naturæ.an religionis euertis.Iam feciſti in pedibus.quod in capite eſſe debuerat.Augꝝ i- ſenſibile.p te rōnibus dominat.Et quid eſt illud rogo.uel q̄le eſt.quod nos auertit a deo.Qui s ſplendor. & q̄tus eſt.p quē mihi ſplendor ueri ſolis amittit.Augꝝ & argentum lutum exq̄ſitum ex arena:ex meta. & ut p̄pheta ait.lignū offenſionis eſt augꝝ.Qui iudicio mentis euerſo.p augꝝ libidini mācipat.qui eodē aſtu acq rit ſolidū.quo aiam p̄dat.lucratur iperatoris imaginē.& amittit imaginē xp̄i.Vis noſſe q̄ p̄nicioſus ſit amor habendi.& amor req̄rendæ pecunie.per hunc iudas tradidit ſaluatorem.& certe quando audit.aut quando legitur tantū ſcelus.abhorremus oēs.Et q̄tum in uerbo eſt impiū diſcipulum cōdēnamus.& p ignorātiam nr̄am nr̄o mucrone confodimur.Quāti inter nos ludæ aiam dānant.Quanti in ſemetipſis cū p cupiditatē ſuas aīas æternis cruciatibus tradunt.& traditores ſiunt pariter & occiſi.An putamus frēs q̄ iocādo p̄dicēt p̄phetæ.ridendo loquantur apoſtoli.Inutiliter xp̄s iudicium cōminetur.Sed ioci non ſunt.ubi ſupplicia in tercedunt ſi iocando paſſi ſunt.credant;tur iocando locuti.Eſaias ſerra ſecatur.Daniel leonibus deputat.Pau lus truncat gladio.Petrus in cruce dōmini exemplo ſuſpenditur.Et hoc totū ut nos a peccatis ſua doctrina

reuocarent.Sed timeo ne inobedientibus in contrarium diuía beneficia deputentur:& proficiat ad pœnam in iudicio,qđ hic datum fuerat ad salutem. Timeo ne fides nostra magis iocalis sit.q̄ fides & uerba illorum Timeo ne nos iocando nō saluemur.& quō per risum itroimus ī ecclesiam.sic rideat ille de nobis.sicut scrí ptum est.Qui habitat ī cælis irridebit eos.Multa sunt quæ dicantur.sed fastidio uestro.quod aspera & icul ta facit oro.& labori meo finem ponit membranæ cōclusio. Vnum dico quod cupio.qa xp̄iani cælum de bent amare.nō terram & uerbo dei plus obedire q̄ diabolo.& iudicium æternum magis timere.q̄ hoíum.

Beati Hieronymi præsbiteri ad sanctum Augustinum episcopum.

Omino uere sancto & oi affectione mihi uenerabili patri Augustino Hieronymus ī xp̄o salutē. Vigz uenerabilem fratrem meum filium dignatiōis tuæ Orosium præsbiterum.& sui merito.& te iubente suscepi.Sed icidit tempus difficillimum.quando mihi tacere melius fuit.q̄ loq.ita ut nostra studia cessārēt:& iuxta Appiū canina exerceretur facundia.Itaq; duobus libellis tuis.quos meo nomine dedicasti eruditissimis:& omni eloquentiæ splendore fulgentibus:ad tempus respondere nō potui:non q; quicq̄ in illis reprehendendum putē:sed iuxta beatum apostolum.unusq̄sq; in suo sensu abū det:alius quidem sic:alius autem sic.Certe quicquid dici potuit.& sublimi ingenio de scripturarum hauriri fontibus a te positum.atq; disertum est.Sed quæso reuerentiam tuā parumper patiaris me tuum laudare ī genium.Nos enim inter nos eruditionis causa differimus:cæterum æmuli:& maxime hæretici:si diuersas ī ter nos snias uiderint:de aī calumniabuntur rancore respondere.Certe in dialogo quem nuper edidi beati tudinis tuæ:ut dignum fuerat:recordatus sum.Magisq; demus operam:ut pniciosissima hæresis de ecclesia auferatur quæ semper simulat pœnitentiam:ut docendi in ecclesiis habeat facultatem:ne si se apta luce ꝓ diderit:foris expulsa moriatur.Sancte ac uenerabiles filiæ tuæ Paula & Eustochium.& genere suo.& exhor tatione tua.digne gradiuntur:specialiterq; salutant beatitudinem tuam.Oīs quoq; fraternitas quæ nobiscū domino saluatori seruire conatur sanctum p̄sbiterum Firmum anno præterito ob rem eaz rauennā:& ide in africam siciliāq; direximus: quem putamus iam in africæ partibus cōmorari.Sanctos tuo adhærentes la teri:ut meo obsequio salutes:præcor.Litteras quoq; meas ad sanctum p̄sbiterum Firmum direxi.quæ si ad te uenerint ei dirigere non graueris.In columē te:& mei memorem xp̄s dominus custodiat:domine uere sā cte & beatissime papa.Grandem latini sermonis in ista prouincia notariorum patimur penuriam:& iccirco præceptis tuis parere non possumus:maxime in editione.lxx.quæ asteriscis uerubusq; distincta est. plæraq; enim prioris laboris fraude cuiusdam amisimus.

Obiurgatio in eum qui se dicit pœnitentem :& confessa peccata reiterat.& in sæculo conuersatur: ubi docet qui uere dicatur penitens.

D te surgo hoíem quem scio esse fidelem.Ad te increpatio mea festinat qué sentio esse superbū. pœnitere te asseris qui totus in sæculo cōuersaris pœnitere te asseris:qui ea quæ uoueras, iterū sumis.Scire te desidero quid pœniteas.Nescio quid sit tua pœnitentia. Pœnitere te asseris. q dū iustícia dei præcīctus es supiduisti superbiam.pœnitere te asseris qui dum alienam carnē seque ris sic fatigaris.Canis reuersus ad uomitum suum.sicut canis effamidus aut sus a calore effecta in limū ter ræ prostrata quæ sit tua pœnitentia non inueni. Ambulaui in locum pœnitentiæ.& non inueni pœnitētiā tuam.Tu qui sæculum destitueras:iterum ibidē inueniris.qui carnis superbiam deposueras sūmittis hume rū: ut iterum portes:qui auaritiæ dederas dorsum:denuo illi obuiam reuerteris:qui uanitati remedium de deras:itez reuerteris in gratiam eius:qui pompam sæculi fugatus iterum in manus illius icidisti. Ambulas aūt superbus:& elatus ceruice:nescis scriptum esse.Quid nobis esset superbia:& quid honestas cū iactatiōe nobis contulit itez dictum fuisse. Transierunt oía illi tanq̄ umbra.fidelem te meministi:qui per aquam ba ptismi fueras renouatus sicut scriptum est Lauamini & mūdi estote. Auferte nequitias ab animis uestris.il los ad lauandum hortatur:tu autem cum esses mūdus sordidus factus es:non potes iam denuo lauari sicut dicit petrus ad dominum.Domine non solum pedes.sed & manus.laua me totum.Qui semel locutus ē.de nuo non indiget lauari.Si uis aūt ut itez emūderis.da elemosynam & oía tua mūda sunt.Bona elemosyna est quæ purgat oēm sordem.Humilia te in oībus:& coram deo inuenies gratiam.Subditus esto; & obsecra eū ne æmuleris:ut nequiter facias.Nam qui malignantur:extermiantur.Ora dominum quotidie cū lachry mis.si forte peccata tua soluant.quoniā supbis deus resistit.humilibus autem dat gratiā.Memorare filium ī longinquo positum luxuriose uiuendo substantiam ī meretricibus dispensasse.postea humilis factus reuer sus est:& ait.Quáti mercenarii in domo p̄ris mei abundant panibus.ego hic fame pereo?Surgam itaq;:& ua dam ad patrem meū:& dicam illi.Pater peccaui in cælum & coram te:iá non sum dignus uocari filius tuus Fac me sicut unum de mercenariis tuis.Pater autē cū uidisset humilitatem filii:& nimis iopia defessum.mi sericordia cōmotus est pro filio humili.occidit uitulum saginatum. Meméto ergo fili quoniam xp̄s pro te mortuus est.qui ante erat uitulus saginatus.Filius autem illius maior tristatus est:q̄re occisus est xp̄s q erat uitulus saginatus.Pater autē illius corripiebat illum.dicens.Fili tu mecum es.& omnia mea tua sunt:& oía quæ tua sunt mea sunt.Gaudere te oportet.quia hic filius meus mortuus fuerat:& reuixit:perierat: & inuē tus est.O q̄ beatum populum pro quo xp̄s mortuus est.quale gaudium pater portat: quando qđ mortuum fuerat reuixit:& quod pierat inuentum est.Ecce sanus iam factus es:noli peccare:ne tibi aliud deterius con tingat.Attende ergo unde ecideris:& plange & age pœnitentiam.Si quo minus ueniet dominus tibi.& mo uebit candelabrum tuum de loco suo nisi pœnitentiam egeris. Memorare xp̄m reliquisse nonagintanoué iustos & quæsisse unum hominē peccatorem:& inuentum in humeris suis reportasse.Vel illam mulierem quæ perdiderat dragmam hoc est ecclesiam hominem peccatorem:& a stercore erectum collocasse eum cú

principibus populi ſui hoc eſt cum apoſtolis & prophetis.Ecce quid faciat pœnitentia hoīs pc̄tōris:qui dū in ſtercore iacet cū principibus inuenitur.pœnitentiam hoīem dico qui plangit quia fecit malum.& rogat dominum.ut etiam nō faciat qd̄ admiſerat. pœnitentem hoīem dico qui diligit.qd̄ ante neglexit.& quod fecerat obliuiſcitur.Adhæreantur in te quæ bona ſunt:& quæ mala ſunt deleantur.Si pœnitentiam nō egeris.incides in manus domini ſecūdum magnitudinem eius.Diuerte a malo & fac bonum.īquire pacē.& ſequere eam.ſicut ſcriptum eſt. Omiſi bonum.& creaui malum.Fac ergo dignos fructus pœnitentiæ. & ne dixeris non peccaui.& quid acc̣iderit mihi triſte.non adiicies peccatū ſuper peccatum.& dices miſeratio domini magna eſt.Scito autem q̄ miſericordia & ira ab illo eſt.Reuertere ad dominum.plange dicendo. Tibi ſoli peccaui:& malum coram te feci.Delicta iuuentutis meæ & ignorantiæ meæ ne memineris domine.Ne auertas faciem tuā a me.& ne declines in ira ſeruo tuo.Adiutor meus es tu domine.ne derelinquas me domine:neq̄ deſpicias me deus ſalutaris meus.ne proiicias me a facie tua.& ſpiritum ſanctū tuum ne auferas a me.Sana aīam meam:quia peccaui tibi.Libera me de ore leonis.& auerte oculos meos ne uideant uanitatē. Illumina faciem tuā ſuper ſeruū tuū.& ſaluum me fac in tua miſericordia.Adhæſi teſtimoniis tuis domine: noli me confundere.ne tradideris me in manus tribulātiū me.Cuſtodi me ſub umbra oculi:ſub umbra alarum tuarū protege me.Peccatum meum cognitū tibi feci:& iniuſticias meas non abſcondi.Confitebor tibi domine deus in toto corde meo.Domine exaudi orationē meā:& clamor meus ad te perueniat.Non auertas faciem tuam a me in quacūq̄ die tribulor inclina ad me aurem tuam.In quacūq̄ die inuocauero te: uelociter exaudi me.Fac mecū ſignum domine in bonum.ut uideant qui oderunt me & confundātur. Remitte mihi domine:ut refrigerer prius q̄ abeā:& amplius non ero.Ecce pœnitentia hoīs humiliantis ſe quoniā ueniam non habebit: qui taliter non ingemiſcit.Quis non audiat illum & moueatur.quoniā qui ſe exaltat humiliabitur.& qui ſe humiliat exaltabitur?Quid gloriaris in malitia.qui potens es iniquitate? Melius eſt te non uouere & reddere:q̄ uouere & non reddere.Pœnitentē te dicis:& carnis libidine delectaris.pc̄tā tua non deſinunt ambulare:& tu dicis q̄ ſedeant.pc̄tōri autē dixit deus.Quare tu enarras iuſticias meas.& aſſumis teſtamentum meum ſup os tuum?Tu uero odiſti diſciplinam:& proieciſti ſermones meos retrorſum. Si uidebas furem: currebas cum eo:& cū adultero portionē tuā ponebas.Os tuum abundauit nequitia:& lingua tua concinauit dolos.Sedens aduerſus fratrem tuū detrahebas:& aduerſus filiū matris tuæ ponebas ſcā dalum.Hæc feciſti & tacui:exiſtimaſti iniquitatē q̄ ero tui ſimilis:arguam te & ſtatuam cōtra faciem tuam Intelligite hæc qui obliuiſcimini dominum :ne quādo rapiat:& non ſit qui eripiat.Sacrificium laudis honorificabit me:& illic eſt iter quo oſtēdā ei ſalutare meū.Ecce qualis cōmutatio in hoīem peccantem.Tu q dicis qui te aſſeris pœniteri:ubi eſt pœnitentia tua?Excluſa eſt p ſuperbiam & contēptū:ſequi deū prætermiſiſti.Audi fili & retrahe pedē tuum de ſæculo cui renūciaſti.Pœnitere ergo de oī pompa iniquitatis.Apprehende arma fidem quā ante p̄dideras:ut conſentires diabolo & tenebris:& dominū qui lux eſt poſt dorſum reliqueras.Memorare fili quid eſt miſericordiam uolo & non ſacrificium:miſerebitur tibi dominus:ſi hæc cum legeris facias:& per obedientiam pœnitentiam ſequaris.Vex ſi de toto corde pœnitentiā egris: ſi dominum præ oculis habueris:ſi amiſſa uoragine peculii uenenoſi calicem ſalutaris acceperis:ſi die ac nocte i lege domini meditaueris.ſi oēm ſollicitudinem tuā ſuper illum miſeris tunc gaudebis:& exultabis in domino:qui uiciſti malignum.tunc erit merces tua copioſa in cælū:quia taliter in opera domini laboraſti. tunc erit dominus adiutor tuus in die iudicii.tunc ſtabis cum magna fiducia a dextris domini cū ſāctis ſuis:& dicet uobis.Venite benedicti patris mei:percipite regnum præparatum.quod præparauit uobis pater meus qui eſt in cælis.Iniuſtis autem dicetur.Ite in ignem æternum:quē præparauit pater meus diabolo & angelis eius.ubi ignis non extinguetur.& uermis eorum non morietur.Tunc ibunt iuſti in uitam æternam. Impii autem & peccatores in ignem æternum.

Beati Euſebii Cremonēſis beatiſſimi Hieronymi præſbiteri diſcipuli ad beatum Damaſum epiſcopum portuenſem & Theodonium chriſtianiſſimū romanorum ſenatorem de uita & tranſitu ſancti Hieronymi doctoris eximii.

Capi. primū.

PAtri reuerendiſſimo Damaſo portuenſi epō:& xp̄ianiſſimo Theodonio romanorū ſenatori Euſebius oli Hieronymi ſanctiſſimi diſcipulus.nunc uero eodem orbatus lumine: pium dolorem & ſuauiſſimū gaudiū.Multiſariā multiſq̄ modis oli deus locutus eſt oībus nobis per ſuum dilectiſſimū filium ſanctū Hieronymū de ſcripturis ſanctis in uirtutibus & prodigiis multis:quæ p illum fecit ipſe dominus in medio noſtri ſicut uos ſcitis: de quo & teſtes ſumus qui eum uidimus.& oculis noſtris eius ſanctitatē perſpeximus. & manus noſtræ contrectauerunt de uerbo eius ſcientiæ & doctrinæ.q bus uita manifeſtata eſt. Quod ergo uidimus & audiuimus annunciamus uobis.Eramus enī tanq̄ oues errantes erroribus & ſupſtitiōſis fabulis non audiētes ſanā doctrinā.ſed coaceruantes ſibi pſeudo prophetas. qui ſurgentes in populo magiſtri mendaces introducebant ſectas uanæ p̄ditiōis.donec iſte illuceſcere t dies Qui tanq̄ ſol reſulgens quinquaginta annis & ſex menſibus multis laboribus & erūnis in lectionibus & uigilius.ut nobis frangeret panē doctrinæ deſudās tenebras eox profugans.& cunctos a p̄dītione liberās effulſit in templo dei.Incipiēſq̄ ab oriente uſq̄ ad occidentem auferēs bella hæreticox.eox arcū cōterens arma & ſcuta ſua cōbuſſit igni.quoniā in ipſo deus poſuit prodigia ſup terrā.ut nomē ſuū manifeſtū fieret in nationibus. Deinde p̄trāſiēs uſq̄ ad fines terræ ſanādo oppreſſos ab hæreticox iaculis.illuminādo mētes hominū.ſcripturarox enigmata reſerando.ſoluēdo nodos.obſcura dilucidādo.dubia exponēdo.cōfutādo.& corrigēdo falſitates, & ueriſſima ex linguis q̄plurimis aduṇādo.ut nobis notas faceret uias uitæ.& nos adipleret gaudio.lætitia & exultatiōe. tēplū domini corroborauit.& eius aditū iſtar lucernæ.non ſub modio ſed

fuper candelabrum in domini aula poſitæ dominico irrigui rore pleniſſimæ fœcundatæ poſteris oĩbus ſuo rum uerboꝝ præ cæteris elegantia ſingulari excellentius oĩbus aliis patefecit.ut irẽt ĩ ciuitatẽ hĩtationis.& locũ gloriæ ĩuenirẽt.& ne fierẽt uelut priores eoꝝ gẽus pamaꝝ.quos dilexit & liberauit ab erroꝝ pditiõe.

Hic oſtendit humilitas beati Euſebii.& cõmendatio ſancti Hieronymi. Cap. ii.

NVm enĩ ſim ſicut ſtipula ante faciẽ uenti & ſicut lutũ plateaꝝ balbutiens loqui neſciens.nec uerba plene formare ualens.quid ipartiar uobis chariſſimi patres & domini ſuæ laudis? Nẽpe iuxta illud apoſtoli.Si linguis hoĩum loquerer & angelorũ.ſuũ laudandi genus nec dũ attingerẽ. Iccirco non ĩ arcu meo ſperabo.nec gladius meus ſaluabit me.ſed dominus erit illũ inatio mea. Qui docuit & docebit manũ meã ad ſcribendũ.& dirigit linguã meã ad loquendũ.ut quõdã aſinæ balaã.quoniã ipſius eſt regnũ & iperiũ.& dominatur a mari uſq; ad mare:& a flumĩe uſq; ad termĩos orbis terrã. In cuius cũcta ſunt poſita ditiõe.Corã quo procident reges.Nec eſt qui ſuæ poſſit obſiſtere uoluntati. Quoniã oĩa quæcunq; uoluit fecit in cælo:terra:mari:& in abyſſis.Et ſic lingua mea tanti uiri laudẽ meditabitur: & nomen ſuum annunciabit uniuerſis.

Narratio mortis ſancti Hieronymi Capi. iii.

HIc uere fuit ille iſraelita in quo dolus non fuit.electus ſecundũ cor domini ad loquendũ oĩa quæ ſibi mandauerat dominus uniuerſis gẽtibus & regnis:& doctor datus in gentibus ut ſẽtes euelleret:deſtrueret:diſperderet:& diſſiparet.& ſapientiam ueram ſemiaret: ædificaret: atq; plantaret. Hic eſt ſẽm amator.hic eſt qui populo xp̃iano tot librorũ uolumĩa ex linguis hebraica & græca in latinam non paruo pondere tranſtulit.Eccleſiæ officium primitus ordinauit.& totius ſacræ ſcripturæ aſpa fecit plana.Certe in huius lumĩe uidimus lumẽ:& ſane ſuæ ſalutiferæ doctrinæ paſtu.ambulamus uſq; ad montẽ dei oreb.Hic eſt flumẽ aquæ uiuæ ſplendidum tanq̃ chryſtallus:procedens de ſede dei ĩ medio ecclеſiæ.Et ex utraq; parte eius lignum uitæ afferens fructus tpe ſuo.cuius folia ligni ſunt ad gentiũ ſanitatẽ. Vir iſte in populo ſuo mitiſſimus apparuit:a deo dilectus & hominibus:orat nunc pro eccleſia ſancta. Vas uere admirabile oĩ ornatum lapide præcioſo opus excelſi.

Procedit Euſebius ĩ laudibus ſancti Hieronymi. Capi. iiii.

VErũtamẽ de hoc quid plura dicam cuius enarrant cæli gloriam.& opera ſcripturarum manuum eius annũciat firmamentũ? Nec ſunt loquelæ neq; ſermones cuĩus nõ audiant doctrinæ uerba: cũ in oẽm terram exiit ſonus eius. O ieffabilis miſericordia ſaluatoris:quæ tot gr̃aꝝ cumulos ĩ Hieronymo adunaſti.ut ad ea q̃ ſolus poſſidet:pene nulli hoĩum niſi particulariter fas ſit aſpirare.Hic certe dux noſtræ fidei ad ſe currentes in cæli contrahit arcem. Hunc præ cæteris potioribus ornatum inſignis dignitatum:in cantilenis.in prouerbiis:opationibus & interp̃rationibus miratæ ſunt gentes: Cuius nota facta eſt in populis uirtus.quoniam ipletus fuit q̃ſi flumine ſapĩa.Sed ut uera dicam iuxta illud reginæ ſabba.Maior eſt enim ſapĩa & opera ſua q̃ rumor quẽ auditis.Quã certe bonus eſt iſte his qui recto ſunt corde:quoniã malitiã ſemper adiuit.fecit.n.mirabilia in terra noſtra.Sub umbra illius ſedimus & fructus illius dulcis gutturi nr̃o.Quãta aũt de eo audiuimus & cognouimus.quõ annũciabimus? At qs ego ſũ ut narrẽ laudẽ eius & uirtutes eius:& mirabilia eius quæ fecit?Sed quoniam nõ ſum eloquens ab heri.& nudiuſtertius ut breuiter dicam. Si uultis accĩpe ioãnes baptiſta ipſe eſt.uterq; uirgo.uterq; heremita.De ioãne dicitur. Erat ioãnes ueſtitus pilis camelorũ in deſerto.De ſe idem Hieronymus dicit.Horrebãt ſacco mẽbra deformia.& ſq̃llida cutis ſitũ æthiopicæ carnis obduxerat.De ioãne iteꝝ.Locuſtas & mel ſilueſtre edebat.De ſe iteꝝ Hieronymus dicat de cibis & potu taceo.cũ etiam languentes monachi aq̃ frigida utantur: & coctũ aliquid accepiſſe luxuria ſit.Quid plura?Ille propter iuſticiã martyr.Iſte uero etſi eius ſpiritũ martiriale ſerꝝ nõ abſtulit tamẽ martyrii præmii non eſt expers.Duplex nãq; martyrium eſt ,Vnũ ſuccũbere gladiis imperiorũ alterꝝ in ĩfirmitatibus & aduerſitatibus in aĩo patientiã cuſtodire.Certe hic eſt uere martyr: qui pp iuſticiã & manſuetudinem & ſalutifera doctrinæ ſuæ uerba in huius mũdi lachrymarũ ſalo certamẽ forte a malorũ cœtu uiriliter ſupportauit:ſciẽs quoniã oĩum fortior eſt ſapientia nec ĩpie geſſit in cõſpectu dei.Sed in oĩbus tribulationibus ſuis inuocãs dominũ non peccauit labiis ſuis.nec ſtultũ aliquid cõtra deũ locutus eſt.Taceã nãq; q; tribulationes:labores:afflictiones:cruciatus:agones:flagella:fames:ſitim: amaritudines:tẽpeſtates:tentatiões:abſtinẽtias:uigilias: pegrinatiões:carnis macerationes:nuditates:ieiunia:erũnas: & nõ ſolũ hæc.ſed grauiora & inumerabilia pp ieſu xp̃i nomen in ſuo glorioſiſſimo ppeſſus eſt corpore: ut idẽ loquiẽ.Stabã in heremo cõſtitutus.& in illa uaſta ſolitudine:quæ exuſta ſolis ardoribus monachis horridum p̃ſtat habitaculũ.cogitãs me romanis potiri delitiis quotidie gemitus:quotidie lachrymæ.Et ſi quã do me ſõnus ĩminẽs oppꝫſiſſet repugnãtẽ nuda humo uix oſſa hærẽtia collidebã:Horrebãt ſacco mẽbra deformia:aq̃ frigida lãguens utebar:& coctũ aliqd accipiſſe luxuria erat.cutis mea pp icõmoda ſq̃llida carnis æthiopicæ ſitũ obduxerat.Et tamẽ ſocius ſcorpionũ tatũ & ferarũ ſæpe choris ĩtererã puellarũ.Et ĩ frigido corpore etiã ĩ p̃mortuo iã hoĩe ſola libidinũ icẽdia bulliebãt.Teſte deo memini diẽ crebro iũxiſſe cũ nocte nec a pectoris ceſſaſſe uerberibus.donec iubẽre domino ĩ me rediret tranqllitas.Flebã continue:& repugnãtẽ carmẽ ob hebdomadarũ iediã ſubiugabã.Cellulã meã q̃ſi cogitationũ cõſciã p̃meſcebã.& mihimet iratus & rigidus ſolus deſerta penetrabã.& cõcaua uallũ.& p̃ruptã mõtiũ cernebam.Illud meæ miſerrimæ carnis erat ergaſtulũ:ibi meæ oĩonis locus.Quis ergo infirmatus ẽ.& nõ ipſe:Quis ſcãdalizatus.& nõ ille?Sed ſi in ĩfirmitatibus & laboribus laudãdi ſũt ſãcti.certe & hic laudandus ẽ. Veniã aũt ad cũtumelias & pſecutiões.q̃s ab ĩprobis & falſis ptulit fratribus in huius uallẽ miſeriæ.Quid aliud ĩ hoc mũdo ſua ſemp fuit uita.niſi q̃dã iugis aduerſus ĩprobos hæreticorũ oĩum & malorũ cuneos pugna.cõtinuũq; certamẽ?Sup eum

rugierũt ut leones hæretici:quoniã corripuit eos:& tabeſcere fecit ſicut araneas aſas eorũ:& fructus eorũ de terra pdidit:& ſemẽ eorũ a filiis hoium. Apuerũt ĩ eũ clerici laſciuiis dediti ora ſua:& deſpexerũt eũ:& locuti ſunt labiis doloſis:& odio iniquo oderũt eũ:quoniã eorũ inſectatus ẽ uitã peſſimã & crimĩa. Circũdederũt eũ canes multi:& tauri pingues obſederũt eũ:& iſurrexerũt ĩ eũ teſtes iniq acuẽtes lĩguas ſuas ſicut ſerpẽtes & uenenũ aſpidũ ſub labiis eorũ cogitãtes malitias ĩ corde:tota die cõſtituẽtes p̃lia:ſupplãtãtes greſſus eius Et funes extenderunt ĩ laqueos pedibus eius.ut delerent de terra memoriã eius:& eiicerẽt eũ de natiõibus ut obprobriũ fieret uicinis ſuis. Sup romanũ populũ fuit magnificẽtia eius.& uirtus eius mirabilis ĩ uerbis ſuis & ſanctus in oĩbus opibus ſuis. Alleuãs corruentes:ſoluens cõpeditos:illuminans cæcos:& dirigens iuſtos:dans fortitudinem & uirtutẽ plæbi dei:& q̃ſi tuba altiſonãs:annũcians cũctis iniquis ſcelera:portas pec catorũ & uectes ferreos confregit romphea doctrinæ ſuæ. Audientes aũt impii diſſecabantur cordibus ſuis ſtridẽtes dentibus in eũ cogitauerunt & locuti ſunt nequitia.arcũ ſuũ tetẽderunt:& illud parauerunt.& ĩ ipſo parauerunt uaſa mortis. Cũ aũt eſſet ille plenus ſpiritu ſancto.in oĩonibus & in opibus bonis pſeuerans: uitia mortificans:ſuſcitans de puluere egenũ:& de ſtercore erigens paupem:quoniã nõ in uiribus eq: neq; ĩ tabernaculis uiri beneplacitũ fuit ſibi. Nec ſperauit in diuitiis:ſed fortitudine corroboratus:nõ formidauit aduerſarios ſuos:ſed ſup ipſos correctõibus & doctrinis ſanctis tonuit:dans ĩperiũ regi ſuo.& ſublimãs cornu xp̃i ſui. Alios docẽs laborãdo:ſicut bonus miles xp̃i:ſciẽs q; nõ coronabit̃ q; in agoné certat:niſi legitime certauerit. Videntes aũt hæc uiri iniq; irati ſunt:& dolores cõprehẽderunt eos:qa ſunt generatio praua & peruerſa filii in quibus non eſt fides in ipſis. Et exacerbauerunt eũ in cõſiliis:& in abominationibus ſuis ad iracũdiam cõcitauerũt ipſũ. Et perdito cõſilio ſine diſciplina ueſte muliebri irridentes ei tanq; uiro luxurioſo & iniquo ipetũ fecerũt unanimiter ĩ eũ.& eiecerunt eum extra romanã ciuitatẽ. At ille benignus:pacifs:humilis:& manſuetus eorũ ueſaniæ locũ dãs:proiiciens poſt tergũ ſuũ oĩa pcta eorum: recedẽs ide pagrauit in cõſtantinopoli ad antiſtitẽ ſanctiſſimũ Gregoriũ nazianzenũ. O uir ieffabilis: o uirtutũ uas admirabile:o ſplendor patientiæ:o lampas p̃fulgida:o diadema honoris & gloriæ.angularis lapis firmiſſimus:exẽplar innocẽtiæ:colũba aurea:& totius eccleſiæ fundamẽtũ. Cũ plus tonderis:minus cõfunderis. Agnus inocẽs.qd loqueris p̃ſſus colla tot iugis? Gratias ago deo meo:qa dignus ſũ habitus.ut me odiat mũdus. Scio me nãq; puenire ad cæleſtẽ gloriã p ifamiã & bonã famã. Aperuit aũt cælos patiẽtia eius:quia ibi cõfirmata ſemp fuit uirtus gloriæ eius cũ deo poſuit firmã fortitudinẽ ſuã:nec a domino receſſit unq̃ cor eius. Arcus fortium ſupatus eſt:& ipſe accinctus ẽ robore: & prævaluit in infirmitate ſua: & fortis factus eſt in bello: & dextera ſua glorificata eſt in uirtute. Dextera manus ſua cõfregit inimicos:quoniã adiutor & ꝓtector factus eſt ſibi dominus ĩ ſalutẽ:& ideo cãtemus domino.quoniã magnifice fecit. Annũciemus hoc in uniuerſa terra. hauriamus aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris. Euanuerunt ipii de cogitationibus ſuis.quia obſcuratũ fuit inſipiens cor eorũ.& credẽtes ſe eſſe ſapiẽtes in malitiis ſuis ſtulti facti ſunt.q mutauerũt ueritatẽ ĩ mendaciũ Sed tamẽ ueritas de terra orta eſt.& iuſticia de cælo ꝓſpexit. Eteni ſatui in lacũ quẽ apuerũt.& ĩ foueã quã fecerunt iciderũt.& iuſtus nunq̃ fuit cõturbatus.qa dominus firmauit eius manũ. Vnde ſanctiſſimi patres & domini conſiderate uiã iſtũ q̃ fidelis & iuſtus ſemp in domo domini fuit ad docẽdũ nos.& illuminandũ abſcõdita tenebrarũ.& effugandũ neqtias pctorũ. De quo nobis grãdis eſſet ſermo & iterp̃tabilis ad dicẽdũ. Sed nimis ibecillis factus ſum. Quoniã itroiuit tremor ĩ oſſa mea & ſubtus me turbata ſũt ueſtigia mea. ne nimis aſcẽdã. Eteni anguſta porta.& arta uia & cibus iſte ſolidus pfectorũ eſt:& ſapiẽtũ: qui exercitatos habent ſenſus ad diſcretionẽ. Quapropter nõ modica relinquẽs difficilia & ardua tãti uiri ieffabilis. cuius laude plena eſt terra.cuius ſplendor eſt ſicut lumen.& cornua ſunt in manibus eius. Ad p̃ſens ſui exitus glorioſi aliqua breuiſſime cupto referare:

Item ſeqtur de trãſitu ſuo & qualiter ſuadet diſcipulos ſuos habere merorẽ Capi.v.

AEus.n.oĩpotẽs cuius miſericordia p̃it ante faciẽ ſuã q & iuſtus ẽ & rectũ iudiciũ ſuũ reddẽs mercedẽ laborũ ſctorũ ſuorũ paſtor uerus & bõus:ĩ miſericordia diſponẽs oĩa:& cõgregãs oues ſuas ĩ ſinu ſuo:q̃ nouiſſime diebus iſtis curſu itolerabili: & oneroſo agõis grauiſſimi. In quo & caro cõ cupiſcit aduerſus ſpũm:ſpũs aduerſus carnẽ fœliciter cõſumato:portuq; iã diu cõcupito de nauigatione huius maris ꝓcelloſi:ĩ quo ſunt reptilia inumerabilia:& inimicorũ agmina colluctantia:ut decipiant & trucident rectos corde iam obtento:dilectiſſimũ filium ſuũ Hieronymũ exutum tota mortalitatis: & putredinis huius carnis miſerrimæ.ppetuo imortalitatis brauio decoratum.ad cæleſte atrium euocauit ut qd' uidebat hic ĩ enigmate.ibi uideat facie ad faciem. Quæ cum extrema eius tpa egredi de corpore eius urgeret.iam completis nonaginta & ſex annis febre æſtuãs ualida ſuos circa ſe uoluit eſſe ĩ unũ filios. quos ſicut nouellas plantationes ſtabiliuit a iuuentute ſua. Quorum luctu uultus graues intuens.ut pius & miſericors his pauliſp motus flentibus ifremuit ſpũ.& lachrymans imo aliquantulũ eleuans oculos plana uoce inqt. Fili euſebi cur iſtas iutiles fundis lachrymas? Nonne uanum eſt ſuper defunctum fundere lachrymas? Quis uiuens non uidebit huius corporis diſſolutionem? Quod ſemel locutus eſt deus & audiſti.audes contradicere. Et noſti nullum poſſe reſiſtere uoluntati eius. Iam fili rogo non ſecundum carnẽ ambules: flere deſine. Certe nr̃æ militiæ arma carnalia non ſunt. Deinde uultu hilari & iocundo alacri uoce cæteros alloquens filios exclamauit. Ceſſet mœtor. luctus abeat. ſit oĩum una uox gaudentium quoniã ecce tp̃s acceptabile. ecce dies iubilationis.& lætitiæ præ oĩbus diebus uitæ meæ. In quo fidelis dominus in uerbis ſuis apit manũ ſuã.ut meã exulẽ aĩam hucuſq; in carcere mortis huius ob reatus mei genitoris Adæ reuocet ad ſupnã p̃riam recuperatã ſui filii ſangnie p̃cioſo. Nolite filii dilectiſſimi quos ſemper habui in uiſceribus charitatis ipedire gaudiũ meũ. Ne ꝓhibeatis reddere terræ qd' ſuũ eſt. Corpus meũ ſtati exuite terræ date.ex q̃

factum est:ut redeat unde uenit. Quibus finitis uerbis oēs fratres lachrymis madefacti:& denudātes suum sacratissimū corpus:ita squallidum & deforme abstinētiis:q̄ quid terribile cūctoꝝ uisui cernebatur. Nam tanta erat affectum macie ut ossa eius potuissent per articulos numerari:sic uerberibus cruentatū:ut leprosi potius corpus crederetur. Nudæ humo ꝓtinus tradiderūt:& ipsi sacci linteo cooperuerūt. Ast ubi uir domini terræ sensit asperitatem:nimiꝝ iocūdatus conuersusq̄ ad fratres præ doloꝛ:& angustia lachrymarum fontes inundantes inquit.

Hic denuo exortatur eos in simul pacificari. Cap.vi.

HOrtor uos charissimi mei & dilectissimi filii quos genui in uisceribus iesu xp̄i: p dilectionem & charitatem qua dilexi uos:ut pacificati nūc pacem habeatis. Debetis enī uos tanq̄ dei ministros: domesticos:& amicos decet:ad spiritalia āhelare ut sitis aliis ad exemplum. Vos q̄ spiritales estis: cur istas tot ifructuosas funditis lachrymas? Peccatoꝝ uobis semper recordatio lachrymas induc at. Tanto prompti estote ad lachrymas:quanto fuistis ad culpā. Siquis peccato moritur:flete; Nam si cum malur per pniam a morte surgit:angeli gaudēt in cælis. Certe si bonus peccato moritur:angeli dolent. Me uero nō tanq̄ morientē lugeatis:sed mecū tanq̄ portū salutis attingente gaudeatis. Quid ībecillius miseria huius uitæ. quæ tot doloꝝ & passionū agmibus. ut nulla pene hora sit. in qua uiuēs q̄cūq̄ homo liber a dolore trāseat? Si diues undiq̄ angustiaē timore:ne quod possidet amittat. si paup:nūq̄ qescit:ut iueniat. Si bonus:hinc diaboli timet periculū:hinc ne nauis mortalis corporis ī huius mūdi pelago naufragē:nō medio criter ptimescit. Id certe nullus sexus uel ætas uel conditio doloris trāsit expers quousq̄ ī hac māet miseria uitæ. Siqd in me esse scitis: meum impediens iter:dolete. Heu quot nauigantium per hoc mare magnum & spatiosum:in quo sunt tot diuersa genera inimicoꝝ secundum cuiuslibet uirium quantitatem colluctantium post multam nauigandi fœlicitatem:post multas uictorias:iam credentes finem capere peroptatum: aliqua diabolica suggestione in hac hora ī laqueū perditiōis sua in discretione peruenerūt. Heu quot hic & uita recōmēdat & fama:quibus unico peccati assensu dira mors iminet & ruina. Iccirco dum uiuitis timeatis fratres. Prīcipium sapientiæ timor domini. Vita nostra militia est super terram. Qui hic uicerit:alibi coronabitur. Dum hac pelle tegimur. nulla nobis inest certa uictoria. Si noster genitor timuisset:nūq̄ cecidisset. Prīcipium oīum maloꝝ sui p̄sumptio. Qui non timet:de se p̄sumit. Quomodo iter latrones qs onustus auro securus graditur? Saluator qd nos aliud docet. nisi timere? Vigilate inq̄t:quia nescitis qua hora fur uenturus est. Nam si sciret paterfamilias qua hora fur ueniret:uigilaret utiq̄:& nō sineret p̄fodi domū suā. Sūmus ille clauiger petrus sobrii inquit estote fratres & uigilate:quia aduersarius uester diabolus tanq̄ leo rugiens circuit:quærens quem deuoret. Nemo iter serpentes cum securitate habitat. Qui sanctior & sapientior est plus semper timeat. Nam qui altius est cadens:maiores casus recipit. Esca diaboli electa est. de malis non curat:quia sui sunt. Cecidit ille sapiēs salomon. cecidit & eius genitor dauid electus secundum cor dei. Timeatis fratres. Iteꝝ rogo undiq̄ timeatis:qa beatus est uir timens dominū. Etenim si consistant aduersum eum castra:nō timebit cor eius. Si exurrexit in eum p̄lium:in hoc ipse sperauit. Perfectus dei timor foras uanum mittit timorē. Timorē uanū nō habet charitas. Charitas & timor dei unū sunt. Cōsiderās. n. hæc ꝓpheta clamans dicebat. Cōfige timori tuo carnes meas. Quis ex nobis est cupiens uidere dies bonos: accedat huc: & illumietur:& facies suæ nō cōfundent. Qui timet deum:faciet bona:& demorabit ī bonis aīa eius: & semē eius hæreditate possidebit terrā. qa firmamētū est dominus timētibus eū:& testamentū ipsius ut manifestet illis. Siqd boni facitis:cū magna cautela timeatis. Multi bona faciūt:quoꝝ fructus surripit humanæ laudis appetitus. Decē fuerūt uirgines:& tamē mediæ a cæli ostio sunt exclusæ. Heu quot quot hodie sacro sunt renati baptismate:xp̄iano fungunt noīe:qbus foret melius nō fuisse. Est. n. gehēnalis pœna paganoꝝ ifinito minor q̄ maloꝝ xp̄ianoꝝ. Vtiná non foret taliū maior pars. Nauis undiq̄ sana unico mergitur foramīe. Erauerunt hoies ī hac lata solitudie:alii colla iugo auaritiæ submittētes:alii luxuriæ fœditate: ut turpissimæ sues deturbati:alii circa iutilia diripiēda occupati. Vnde obiecto rōnis usu cooperātes ut iuméta isipientia. & ut similes essent illis. uiā ciuitatis nouæ hierusalem nō iuenerunt. In regnū cæloꝝ reprobus nullus īgredi tur. Centuplo arta est uia eius q̄ creditur. q̄uis larga sit uere timētibus. Timenti centurioni ꝓmittit xp̄s ad eum accedere. præsumēti regulo cum illo ipse ire denegat. Vere non omnes hodie obediunt euangelio. ueniet dicebat apostolus tempus. in quo sanā doctrinam nō sustinebūt hoies. Plures p̄dicant; sed non omnes ueritatē p̄dicant. Siplicium corda in peccatis alligāt. alligāt onera grauia ī peccatis minimis. ī grauibus oculo transeunt conniuente.

Quomodo doctor debet prædicare. Cap.vii.

Est enim doctor falsus gladius anceps. Hinc scidit opere & exemplo:hinc percutit & iterficit uerbis dolosis & iniqs. Quomodo ignis frigiditatem donat:aqua caliditatem? lapis quomodo sursū graditur. & uir luxuriosus quam p̄dicabit castitatem? Et si prædicat. quæ audiētibus inde ueniet utilitas? Quid potest dicere audiens. nisi quare uoce p̄dicas. quæ opere denegas? Bene loquēs ore & male uiuens opere:semetipsum damnat. Ecce quantum deo talis prædicatio sit acceptabilis. ostenditur p psalmistam. peccatori dixit deus. Quare tu enarras iustitias meas. & assumis testamentū meū per os tuū? Tu uero odisti disciplinā. & ꝓiecisti sermōes meos post te. Multi legūt grādia. addiscūt ardua. subtiliter disputāt. ornate loquūt. ut a populo honores capiāt. ī plæbibus magistri noient. & nihil faciūt. Si expto credit mihi credite. Plus mouet corda hominum uitæ sanctitas. q̄ ornata colloquia. facite. & postea p̄dicate. Valet facere sine prædicare. sed non prædicare sine facere. Nō dixit deus. qui p̄dicauerit uolūtatē prīs mei sed qui fecerit. Non uitupero p̄dicatōem. nisi nō facientes ea. quæ p̄dicant. Subtilium uerboꝝ doctor tantum & nō

opeꝝ est quædam leuis auriũ iflatio:& ueritatis fumus cito fine fructu ptranſiens.Intelligite frẽs: itelligite quæ dico.Multo plus meretur q facit & prædicat:q̃ q facit & tacet.Si bonum ſolus facio:mihi ſoli proſum. ſed ſi prædicans facio:& mihi & aliis.Vnde qui ad iuſticiam erudiunt plurimos:erunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.Sunt enī fratres:p̃dicatores lux ad illuminandum q per eorum doctrinam corda caligantia,& cæca nube peccati xp̃o uero lumīe q lucet i tenebris illuminant.Sunt etiam ad condiendum uerbum dei,quod cibus eſt aīæ operibus bonis.Cuilibet ſcienti iniungitur p̃dicatōis officium.dūmodo faciat. īmo ut plus dicam.Qui ſcit:& ſolum facit & alios non docet:tenebitur domino reddere rōnem.Cum enim iuxta apoſtolum ioannem,q odit fratrem ſuū homicida eſt & q habuerit ſubſtantiam mundi:& uiderit fratrē ſuum neceſſitatem patientem,& clauſerit uiſcera ab illo,quomodo manet in eo charitas dei? Quāto magis q uiderit fratrem ſuum errantem,& mortalibus oppreſſum criminibus,& non miniſtrauerit ei uerbum doctrinæ,ille q doctus eſt homicida,& ſine charitate eſt? Timeatis o doctores & rectores:qbus iniungit dominus p̃dicationis officia:ut populo ſuo uerbum domicum miſtretis. Quot.n.uel ueſtro exemplo:uel ueſtri negligentia peccatis moriuntur:tot de manu ueſtra requiret dominus.Quanto enim eſtis altiores gradu:tāto maioribus cruciabimini cruciatibus.Nō eſtis domini:ſed paſtores.Vnus dominus eſt:& unus paſtor principalis:q cognoſcit oues ſuas & exqret eas de manibus ueſtris.Heu quot hodie in eccleſia non paſtores: ſed mercēnarii:ad quos nihil pertinet de ouibus ieſu xp̃i:qnimo ut & uera dicam:& ipſimet ſciunt:ſunt lupi rapaces:q & oues rapiunt:& diſpergunt.Certe nil peius:nil abominabiliusq̃ cum ille q cuſtodire debet: diſſipat.Heu quid hodie in aliqbus eccleſiæ non paſtoribus:ſed deſtructoribus:quoꝝ non eſt pars minor:factū eſt ſubſtantias labores hoīum tanq̃ ifernus iſaturabiliter deglutiunt:& non ſolum eos a peccatis non emendant:ſed & ipſimet uel ex ſui negligentia:uel ſuis peſſimis miſtris:uel ſuis nefandis operibus: eos contrahūt ad illicita.Ita qdem dicam hos tales ſi impunes deus reliqueret:deus amplius non eſſet. Et ideo ut ſæpe dictū é: filii chariſſimi dum uiuitis ſeruite domīo in timore:& exultate ei cum tremore.Apphendite diſciplinam eius nequādo pereatis de uia iuſta.Guſtate filii mei chariſſimi.Itez dico,Guſtate:& uidete quoniā ſua uis eſt domus.Diuites eguerunt:& eſurierūt:& dormiētes hic i diuitiis & uoluptatibus ſuis nihil iuenerūt i manibus ſuis.Inqrentes uero dominū non deficient oī bono.Iunior fui & ſenui & nunq̃ uidi iuſtum in fine derelictū:nec ſemen eius egens pane.

Exortatio Sancti Hieronymi ad imitandū ſanctam paupertatē. Cap.viii.

IMitatores paupertatis eſtote:ut ſequamini ueſtigia eius qui cum i forma dei eēt: portans omnia uerbo uirtutis ſuæ.In cuius domo ſunt diuitiæ & gloria:ſemetip̃m exinaniuit:formā ſerui accipiens:& pauper & inops natus eſt.Pauper & pluſq̃ inops fuit quouſq̃ uixit,pauperrimus mortuus eſt:& ſepultus eſt. Vnde uulpes inquit idem foueas habent:& uolucres cæli nidos: filius autē hoīs non habet ubi caput ſuum reclinet.Apoſtolis etiam iubet non portaꝛ ſacculum:neq̃ peram:& ¡iuueni conſuluit uendere quæ habebat:& pauperibus erogare.Si xp̃m deum creditis:eum non falli poſſe creditis:alioquī non eſſet deus.Et ſi ipſum falli non poſſe creditis:ipſum ſequamini.Impoſſibile eſt diuitiis affluere:& xp̃m ſequi.Natura denegat ut contraria miſceantur.Aut ego fallor:aut ipſi in fine decipientur: qui mihi non credunt:cum diuitiæ ſuæ tranſierit in egeſtatem.Diues hic epulabatur quotidie iduꝛus purpura: & byſſo:ſed mortuus q̃ moyſi & prophetis noluit credere in tormētis poſitus ſenſit.Nemo militans deo iplicat ſe negociis ſæcularibus.Nō ſaluatur rex per multam uirtutem ſuā:nec diues diuitiis ſuis.Eſt enī æquus diuitiarum flos ad ſalutem.Nonne diuitiis coniuncta eſt ſuperbia? Et ubi ſuperbia eſt:ibi peius. Nonne omnia oriūtur mala ex ſuperbia,tanq̃ ex una radice? Cum enim diues factus eſt homo,& cum multiplicata fuerit gloria domus eius,nonne ſuperbit? Et cum ſuperbierit,nōne polluuntur uiæ eius in omni tempore? Et tunc ſedens diues cum diuitibus in occulto:cogitat ut interficiat inocentem.Oculi eius in pauperem reſpiciunt:& iſidiatur in occulto ut rapiat eum tanq̃ leo in cubili ſuo:dicens in corde ſuo:oblitus eſt deus: auertit faciem ſuam ne uideat uſq̃ in finem.Etenim eſt dominus aliquando dormiens:quaſi crapulatus a uino. Cum uero plus moratur deus pacientia ad inſerendum iudicia:plus inebriatur ira.Et ideo plus centuplo timendum eſt:cum longanimiter tolerat mala:q̃ cum feſtinanter punit.Permittit enim deus aliquo tempore cruciari bonos ab iniquis & ſuperbis:ut ſupra dorſum bonoꝝ fabricent peccatores:& ¡plongent iniquitatē ſibi.Et ideo quāuis aliquātulum obliuiſcat deus pauperem:tamē i finem nō obliuiſcetur miſereri.Sed quoniam pupillo ipſe adiutor é:cui derelictus eſt pauper:& ſuperbis reſiſtit:humilibus dans gram.Conterit brachium peccatoris & maligni:exaudiens deſiderū pauperis:iudicāſq̃ pupillo & humili:ut nō apponat ultra ſuperbus magnificare ſe homo ſuper terrā.

Exortatio Sancti Hieronymi de humilitate. Cap.ix.

QVapropter dilectiſſimi filii mei:ſi pauperes eſtis humiliamini ſub potenti manu dei,ut nō amittatis(quod abſit)quæ facitis.Nihil paupertas deo gratioſa é ſine humilitate.Maluit deus de beata maria icarnari ¡ppter humilitatē:q̃ ¡ppter aliam q̃tūq̃ uirtutem.Sicut.n.ex ſola ſupbiæ radice oīa oriuntur mala:ſic ex ſola radice humilitatis generantur bona.Diſcite a ſaluatore:qa mitis & humilis corde humiliauit ſemetip̃m pro nobis factus obediens uſq̃ ad mortē crucis.

Exortatio Sancti Hieronymi de obedientia & ſpāliter religionis. Cap.x.

PRopter quod dico uobis & ſi humiles eſſe uultis:eſtote etiam obedientes oī humanæ creaturæ propter deum.Conſiderate filii chariſſimi quo cenſeamini uocabulo.Monachus idēſt unus. Nō decet mōachum uelle habeꝛ & nolle niſi in non peccādo.Sit uobis uelle & nolle hoc unū oībus bonis i rebus licitis obedire.Nec ſint uobis plura p̃cepta ut faciatis.Nō é obediēs ſed negligēs q

ſecūdum expectāt mandatum. Ad unius dñi iuſſiōis uocem petrum & andream relictis retibus & omnibus quæ habebant domini ſecutos eſſe ueſtigia. Hoc ſemp uera optat obedientia: nunq̄ ſuæ obtemperare uolūtati: ſed reuerenter alienæ. Iſtud nempe in ultima cœna exemplum xp̄s reliquit: cum ſuoꝝ abluens pedes diſcipuloꝝ petro dixit: q̄ niſi obediens fieret: non haberet partem ſecum. Iccirco dilectiſſimi filii: ſicut uobis unum eſt nomen monachi: ita ſit unum uelle & unum nolle. Bonum eſt enim & iocundum habitare fratres in unum.

Qua forma homines honorentur: & diuites non teneantur. Cap. xi.

NEc ſit in uobis maior aut minor: ſed q̄ p̄ceſſor eſt: fiat ſicut iunior: ne uidelicet regum gentiū inſtar q̄ maior eſt in uobis dominetur cæteris fratribus: ut ab eis gaudeat ſuperuacuis laudibus attolli. Sed ad exemplum regis ieſu xp̄i maior humilitate efficitur quaſi minor q̄bus regēdis præeſt. Sit enim ueſter maior per humilitatem ſocius minori cum bene agit: ſed cum deliquit ſit erectus contra uitium per zelum iuſticiæ. Nullum ſit unq̄ cum uitiis fœdus. Sic diligatur homo: ut eius uitiū odiatur. Magnum dilectionis ſignū eſt hoiem in q̄buſcunq̄ minimis reprehendere. Sæpe multum uana nocet humilitas. non uera humilitas eſt uitia tacendo permittere. Clama ne ceſſes eſaias inquit: quaſi tuba exalta uocem tuam ānuncia populo meo ſcelera eoꝝ. Vtinam & contra uitia oīs clamaret creatura: quia ſi peccator deum non timet: tamē homies reueretur. Quod apoſtolus nos docens dicit. Iraſcimini & nolite peccare. Sol non occidat ſuper iracūdiam ueſtram. Iuſtus eſt dominus: & iuſticiam dilexit: equitatem uidit uultus eius. Si iuſtus: & uos iuſti eſtote. Negligentia & uana paſtoris humilitas efficit ut lupi ī agnos audere poſſint ne reſpiciatis in uultū potentis. Non. n. eſt perſonaꝝ acceptio apud deum. Vbiq̄ quod iuſtum eſt: operemini. Vult uera iuſticia unicuiq̄ reddere quod ſuum eſt. Obedire oportet deo & non homībus. Nonne ſi ueritatem tacetis metu potentū. iudicatis apud uoſmetipſos. & facti eſtis iudices cogitationum ueſtraꝝ: & non plus ueſtra abundat iuſticia. q̄ ſcribaꝝ & phariſæoꝝ? Non plus diuitem honoretis q̄ pauperem: niſi melior ſit: q̄nīmo ut uerius dicam: plus pauperem honoretis. Relucet enī in paupere imago ieſu xp̄i: in diuite autē mundi. Oēs nos ex una ſumus carnis radice geniti: omnes iuicē mēbra ſumus ī uno corpore: cuius caput eſt ieſus xp̄s. Quid ergo plus honoris meruit diues & potens. q̄ pauper? Forte qa diues & potens. Sed ſi hoc qua re diuitias ī ſæculo teſtamur? Quare mundi gloriam conten̄endam prædicamus? Neminē certe maloꝝ uſu honorādum puto. Si diuites honoras diuitiis plus paupere: deo præponis mundum. Et ſi plus deo aliq̄d in mundo diligis: non dignus es deo. Reddite quæſo quæ ſunt dei deo: & quæ mundi mūdo. Bonitas ubiq̄ honoretur: malitia oīno deturpetur. Sed quoniam mihi nunc de his qui ī caducis diuitiis ſuis glorianť: quiq̄ quadam fœtidæ carnis poſt modicum ī cinerem reuerſuræ nobilitate: potentia: & dignitate uana: & leui: ſiq̄dem auꝝ quorūdam ſtultoꝝ noium īſufflatione extolluntur: & alios contēnendo deprimunt: ac ſe ob hoc credunt illam attigere gloriam: quam ſolis humilibus & mūdi cōtemptoribus pius domīus præparauit: ſermo eſt q̄d de eis ut conuenit diſſeram. Ve ue uobis: q̄ ad cæloꝝ regna diuitiaꝝ itinere feſtinatis: quoniam facilius eſt tranſire camelum p̄ foramē acus: q̄ diuitem ītrare in regnū cæloꝝ. Non mea ſunt hæc uerba: ſed xp̄i. Si hæc reuocabilis eſt ſnīa. xp̄s oīno non deus eſt. Cælum idem inq̄t & terra tranſibunt. uerba autē mea non tranſibūt. Vlulate uos o miſeri nomē iſtabilis fortunæ: nobiles & potentes: q̄ alios confunditis: & tanq̄ ignobiles cōculcatis: qa huius mūdi honoꝝ & falſaꝝ dignitatum fumis obcæcati: cū ueſtræ uitæ breuiſſimæ tela a morte: uelut a texente forte hac nocte ſuccidetur: ī iferno ſine ītermīabili præ aliis cruciabimini: continue moriendo uiuentes. In laboribus hoīum mūdi non eſtis: īmo cum hoībus nō ſolum labores non fertis: ſed & laborantes: uiuere nō permittitis. iccirco nō cum hoībus: ſed cū diabolis flagellabimini. Quāto enim ī mundo maior fuit gloria & lætitia: tanto maior ī iferno præparať pœna. Sed q̄d dicitis? Duodeci fatemur xp̄m apoſtolos elegiſſe: quoꝝ oīum ſolus bartholomæus carnis origie fuit nobilis: & matthæus diuitiis ante q̄ reciperet apoſtolatum. iſiſtebat. Cæteri uero erant pauperrimi piſcatores. Cur hæc retuli audiatis. Si xp̄s uerax eſt: & ſi oīa quæ ex ore eius audiui: mendacia nō ſunt: huiuſmodi hominū uix unus aptus regno dei īuenitur de mille. Qui uero eoꝝ mihi nō credūt: poſt modicū tempus ī tormētis poſiti ſentiēt. Sed forte q̄s ueritatis lumīe cæcus iam mirabitur. Ad quem ego ſi ex hoc me īterrogaret: reſponderē. Nōne unico credimus dānari hoīem mortali peccato. Sed ſi hoc inq̄et ita eſt. ergo qūo ſaluabiť cētū milibus. Sed q̄d diues & mortalis famæ aura paſtus. aliud eſt. q̄ quoddam peccatoꝝ oīum uas putridū. Vbi auaritia. Vbi ſuperbia. Nōne ī diuitibus. nobilibus. & potentibus. Nōne & latrones ſunt. q & pauperꝝ mercedem uiolenter deprædantur. & eos deprimūt: atq̄ necāt. Qui ex ubertate domus domini faciūt iniqua: quā ut pauperibus neceſſaria cōdonarēt: receperūt. Certe ſuperfluitatē ueſtimētoꝝ ſupfluitati nimiæ addūt: de pauperibus frigore & nuditate moriēntibus nō curantes. Palatia & magna erigūt ædificia. ut humanis oculis cōtemplenť: & pauperes ī plateis moriūtur īcōmodis. Cōuiuia frequēter aliis p̄parant diuitibus. ut ferculis delicatiſſimis ſuam uētris repleāt īgluuiem. q̄bus pauperes fame pereūt. Quid aliud eſt eoꝝ uita: q̄ peccata. Si uēter repletus tāta ciboꝝ eſt copia: nōne ad fores eius adeſt luxuria. Et q̄d ergo amplius loquar cum oīs mortalium lingua deficeret. ut quæ milia peccatoꝝ faciunt. ītimaret. Nec deum: niſi ſomniādo: cognoſcunt. Nec ſe ut puto morituros arbitrātur. Nōne enī facile ī peccata labitur: q̄ ſe morituꝝ cogitat: & deum ſibi fore iudicem non ignorat. Vere nimis imbecillis: & miſer eſt: cui haꝝ reꝝ eſt memoria: ſi cuncta diabolica tentamēta nō facile uilipendit. Iccirco uere dicam: ſi deū iudicem ſuum agnoſcerent: & ſe mori crederent? non peccarent: ſaltem tam ſecure. Cur hi miſerrimi ad eccleſias properant. ut diuinis īterſint myſteriis. an ut mulierum cō templentur uultus. Hæc ſua eſt meditatio: hæc prædicatio & dei cognitio. Si diuinam percunctātur legem: ut pecuniam: terram: mareq̄ peragrantes crebris uigiliis & meditationibus ſibi & filiis congregarent. Cer-

tatim ueſtimenta.& ſocietatem.mira artificii uarietate frequenter mutẽt.Qui ut ludos.haſtiludia.choreas. ꝓcationes.ebrietates.magna conuiuia.delicata ſercula ſuis alternati exhibeant ſodalibus.Mulieres ad ſuam uoluptatem explendam ſufficienter habeant.Sed ue miſeri qd faciꝛis.Non agnoſcitis. Corpus ante tempus deſtruitis.& aiam iterficitis.Vnde ifirmitates & mors tam itempeſtiua.niſi ex nimia ciborum copia. & frequenti mulierum uſu.Deum deludere creditis.Certe deluditis uoſmetipſos.Pro corpe obliuiſcimini aiam & ecce corpus ſimul cum aia deſtruitis ante tempus.Et ideo gaudete & iocundamini.& lætamini in hoc tã breuiſſimo temporis ſpatio.quod habetis:ut poſtmodum cum diabolis ſine fine omni tempore lugeatis. Quid facitis?Non differatis.Frequentiſſime ueſtimenta permutetis:ne forte ueſtra diſpereat nobilitas:nec ſit qui uos excedat:ut in inferno uerecũdiam recipiatis & cõfuſionẽ.Vbi cõuiuia?Vbi delicata fercula? Vbi uina præcioſa melle mixta.& aromatibus præparata?Epulamini & inebriamini.Non enim poſt mortẽ amplius facietis:ſed cum diuite qui quotidie epulabatur ſplendide: in tormentis gehennalibus guttam aquæ nimium peroptabitis:nec habere poteritis.Agite ſolatia ueſtra in luxuriis explete uoluptates. Seminate in corruptionem:ut de corruptione colligatis.diuinam ſniam:quã iuſtus ille dabit iudex i magno iudicii die: dicens.Ite maledicti in ignem æternum:qui paratus eſt diabolo & angelis eius.Heu cor lapideũ:ſi cum talẽ tibi cogitas ob huius mundi parua ſolatia iminere ſniam:non formidas.Si illum expectas diem tam terribilem & crudelem.In quo non ſolum de luxuriis:ueſtibus:& ebrietatibus:commeſſationibus:& de toto tempore amiſſo.quo uixiſti:ſed etiam de qualibet te oportebit cogitatione unꝗ domio reddere rõnem. Cur nõ emendaris?Cur moraris de die in diem miſer conuerti ad dominũ?Cur te iam malorum non pœnitet? Ecce mors properat:ut conterat die noctuꝗ currens.Ecce diabolus iam properat:ut te recipiat.Cæcæ diuitiæ tuæ tibi deficient.Ecce uermes corpus quod tãta enutris diligentia expectant:ut illud rodant: quouſqꝫ iterum coniunctum animæ cum illa pariter pœnas habeat infinitas. Quid errando per huius ſæculi inuia in uanitatibus petis ſolatia?Diuitias & gloriam & cætera tibi placita non inuenies hic quia non ſunt.Sed ſi uera quæris gaudia:ad illam cæleſtem gloriam propera:ad quam factus es.Ibi certe illa ſunt gaudia uera: quæ nec oculus uidit:nec auris audiuit:nec in cor homis aſcenderunt.Dimitte quæſo caduca & momentanea:& quære habere perpetua.Sed quid de his.qui nec dei timore.nec amore.nec mortis & tormentoꝝ ſubſequẽtium terrore a peccatis ceſſant.ſed condolent.ſi ut optant praua agere.non poſſunt dicam? Ve ue miſeri: q hic ridetis:quia plangetis. Ve cum iſta optatis gaudia temporalia:quia uobis inuitis ſuſtinebitis tormenta infernalia.Ecce uobis modicum reſtat temporis.Implete menſuras malitiaꝝ ueſtrarum:ut ueniat ſuper uos omnis diuina indignatio.Fruimini hoc paruo tempore in iocis:ebrietatibus:prœliis & contẽtionibus:choreis & procatõribus:nec uacuũ ꝑterire tempus dimittatis.Quid moramini dum uiuitis?Congregate filiis ueſtris honores: diuitias:& potentias. Veſtram augete nobilitatem & famã:ut & ueſtri filii quæ feciſtis:explere & ipſi queant.quatenus cum illis pariter in inferno ampliora patiamini cruciamenta.Sed forte quis dicet Benignus eſt dominus & miſericors:qui omnẽ peccatorem ad ſe redeuntem recipit:& idulget. Veꝝ qdem hoc eſſe confiteor.Benignior eſt enim dominus q̃ creditur:& unicuiꝗ parcit ad ſe:ut condecet:redeũti.Nõ ne benigniſſimus eſt dominus.qui tantas tolerat iniurias a peccatoribus.dans eis temporis ſpatium ut emẽdentur?Sed hoc noueris:quia ſicut benignus eſt in tolerando:ita iuſtus eſt in puniendo.Sed forte quis itẽꝝ dicet:ꝙ uir qui toto tempore quo uixit:male fecit:in mortis articulo accepta pœnitentia a deo ueniam obtinebit.Heu q̃ uana ſuſpicatio & falſa meditatio. Vix de centum milibus hominum:quorum mala ſemper fuit uita mereatur a deo habere indulgentiam unus. Vir totus in peccatis genitus & enutritus: qui nec deũ uidit:nec agnouit:nec de eo audire uoluit:nec ſe peccaſſe cognoſcit:nec qd pœnitentia ſit niſi forte dormiẽdo nouit:totus adhuc ſecularibus innodatus negociis:quem anguſtia præmit filiorum:quos deſerit: quem infirmitas conterit:quem dolor diuitiarum & temporalium bonoꝝ concutit:cum eis non poſſe frui amplius:ſe cernit:q̃ accepta deo accipit pœnitentiam:quam non acciperet:ſi adhuc ſe poſſe ſanari crederet. Certe uere concludam:ꝙ dum ſanus eſt & iuuenis:deum offendere non formidat:in morte non merebitur diuinã obtinere idulgentiam.Quæ dilectiſſimi filii eſt pnia:quam ſolus qs accipit:quia ſe uiuere non poſſe amplius cernit?qui ſi ex infirmitate conualeſceret:peior q̃ prius fieret.Scio non modicos pecunioſorum accepta in mortis articulo pœnitentia:conualuiſſe corpore:& peioraſſe uita.Hoc teneo:hoc uerum puto:hæc multiplici experientia didici:ꝙ ei non bonus eſt finis:cui mala ſemper fuit uita: qui peccare non timuit: ſed in mundi uanitatibus ſemper uixit.Præcioſa inquit in conſpectu domini mors ſanctorum eius: & mors peccatorum peſſima.

Exortatio Sancti Hieronymi ad uilipẽdendũ mũdanas diuitias ꝓpter gaudiũ cæleſtiũ Cap.xii.

VT ideo filii ꝑdilectiſſimi accigimini potentia:& eſtote filii potentes:& nolite hoꝝ miſeroꝝ diuitum & potentum:quoꝝ iã tantã oſtẽdimus ibecillitatem & miſeriã eẽ:quãtã nõ diceret lingua carnis:tenuẽ potẽtiã formidare i operãdo iuſticiã.Qui.n.pp iuſticiã pſecutõem patiꝫ:beatus ẽ.& bene ſibi erit.& ſi moriꝫ beatior.Preciosa nẽpe ẽ i cõſpectu domini mors ſãctoꝝ eius.Si cupis uitã teneꝫ i xp̃o.noli mortẽ timere ꝓ xp̃o.Nõ.n.potes illa ſuſtiere ꝓ xp̃o.q̃ ſint cõdigna ad futurã gloriã.q̃ reuelabiꝫ.cũ apparuerit gloria nra.q̃ ſurſum eſt & non ſup terrã.Nõ ſperet mercedẽ.q non laborat. Non ſufficit ſolũ xp̃iani nomẽ.Xp̃ianus es.imitare xp̃m.Fruſtra xp̃iani habet ille nomen.q diabolum ſeqtur. Quinimo xp̃ianus omnino non eſt.ſed antixp̃s.iuxta illud beati euangeliſtæ ioannis.Audiſtis quia antichriſtus uenit nunc antichriſti multi ſunt. Vis ergo regnare cũ chriſto?Patiaris cum chriſto.Si chriſtum dominum & regem cui eſt nomen ſuper omne nomen oportuit pati.ut ita intraret in gloriam ſuam.quam fiduciam habes te intrare ſine labore? O q̃ ſtulti ſumus & tardi corde ad credendum. Volumus hic gaudere cum ſæculo

& postea regnare cum xpo. Dominus nudus ingreditur. seruus supfluitate onustus uestium atri & gemarū 361
intrabit? Ille ieiunus. iste crapula & luxuria plenus? Ille in cruce pro ipso moriēs. iste ī lecto delicate dormiēs. Quod domius nō facit. seruus faciet? Promittit domius zebedei filiis regnū suū: si calicē quē bibiturus erat possent bibere. Sic fatui filii hoium nō recte iudicantes: neq; quod ueꝝ est cognoscētes: dicētes malū bonū & bonū malū. Reuertimini ad cor: ueniētes audite me: & narrabo uobis quæ audiui & cognoui: & pres nr̄i narrauerūt mihi: nec occultē a filiis hoium. Adhærere deo bonū est: & sicut ille ambulare. Sicut xps aiam suā pro nobis posuit: sic & nos si opus est pro ueritate: quæ ipse deus est: debemus aias ponere. Qui amat ani mā suā in hoc mūdo: pdet eam. Xps pro nobis passus est: nobis relinquens exēplū ut sequamur uestigia eius. Non se cogitet xpianū: q pro xpo mori se nō inuenit pparatū. Qui xpo mīstrat: ip̄m sequat. Dicas homo: q solū noīe & uerbo xpianus es. Fidē xpi habes. & pdicas? Bonū ē. sed ubi opa? Fides sine opibus mortua est. Certe dicam. Qui xp̄m tantū ore: & nō ope laudas: ip̄m negas: q si quæ dicit: crederes: saltem eum timeres: & de peccatis uerecūdareris. Et si credis & mala facis: cētuplo puniendus es. Nōne peccatū quod fit ex certa malitia infinito peius est peccato, quod fit ex ignorātia. Peccauit angelus: peccauit homo. Alter ueniā potuit inuenire: alter nō. Qua de re, Ille ex ꝓpria malitia: homo suggestiōe diabolica: ad quod ego. Quod miser me reris p̄mium. si nullū haberes p̄lium. Nōne terrestris miles ad omne se exponit periculū, ut suo regi placeat. Nec certe ulla tibi esse pōt excusatio: si te peccare diabolica dicis suggestione: sicut & ille: quia tibi nō est occasio quæ illi. Vnū solū habuerat præceptū: ut de ligno non comederet. Nondū quid diabolica foret sugge stio nouerat: nec q̄tum peccatū deo displiceat: scierat: & tu ut dicis nosti: & bene credis: & tot milia facis pec cata. Et quid concludam. Qui tales sunt xpiani: diligunt eum in ore suo & lingua sua mentiunt ei: cor autē eoꝝ non est rectū cum eo: nec fidem habent in testamento eius. Siquis diligit xp̄m: siquis uerus est xpianus & spāliter sacerdos: & monachus. In quo tanq̄ in speculo relucet pfectio: non solum renúciet oībus quæ possidet: sed etiam abneget semetipsum: ita ut totus sit mortuus mūdo. Quia nisi granū fruméti cadens in ter ram mortuū fuerit: ip̄m solum manet. Qui mūdi uiuit negociis: mortuus est deo. Oportet náq; hoiem: qui uult capē pfectionem: & tenere: ita mortuū esse mūdo: ut tanq̄ mortuus nihil de rebus sæcularibus sentiat ita ut cum apostolo dicat. Nostra cōuersatio in cælis est. Et iteꝝ. Viuo iam non ego: uiuit aūt in me xps. Ic circo q uere iustus est. uitam hanc quæ mors est: non metuat amittere: ut uitam quæ christus est: ualeat iue nire. Eos q occidūt corpus non timeat: qa aiam non possunt occidere: hic tribulationes quæ cito labuntur: sustineat: ut gaudia quæ sine fine manēt habeat. Hæc solū uia est qua itur ad p̄riam cæli. Certe si alio posset ire tramite: in toto mēdax deus fieret. Non enim quæ dico uobis: uerba accepi ab hoie: neq; per hoiem didi ci: sed p euangelium suū. Itaq; oportet nos p multas tribulationes acqrere regnū dei. Errauit in uia: q per di uitias & delitias festinat ire. Signū māifeste damnatiōis ē ī hoc mūdo sua beneplacita assēq; & a mōdo diligi. Quos deus diligit: hos sæpe corrigit. & castigat. Si ī mūdo gloria oportet: libēter gloriemini ī tribulatōibus: & aduersitatibus uris. Promisit. n. xps hæc suis discipulis: quos dilexit usq; in finē: in signū p̄cipuæ dilectio nis cū in ultima cœna dixit. Amen dico uobis: quia plorabitis & flebitis uos: mundus autem gaudebit. Gau dete filii mei p̄dilectissimi: cum odit uos mundus. Desiderate sufferre contumelias: & obprobria ab homi nibus: quia beati eritis: cum maledixerint uobis homines: & persecuti uos fuerint: & dixerint omē malū ad uersum uos: mentientes propter filium hominis: gaudete tunc: & exultate: quoniam merces uestra copiosa est in cælis. Vtinam in uos īsurgat totus iste mundus: scitote q̄ de mundo non estis: quoniam si de mundo essetis: mundus quod suū esset: diligeret.

Exortatio Sancti Hieronymi ad habendā pacientiam; Cap. xiii.

OMne gaudium uestrum existimate: cum multa habetis in sæculo obprobria & aduersitates: sciē tesq; fortitudo & pacientia ex ipsis oriuntur. Pacientia autem perfectum opus habet. Probātur autem uirtutes in homine per pacientiam: tanq̄ aurꝝ per ignem. Qui cæteras habet uirtutes sine pacientia: aurum ī uasis fictilibus portat. In sola dicebat saluator paciētia uestra possidebitis ani mas uestras. Fortitudo connexa est pacientiæ. Vir patiens fortis est animo. Qui patiens & fortis est: secure bona sequētis uitæ sperare potest. Seruate pacientiam ī mente. eāq; dum tempus est. exercete in operatione. Est enim pacientia uelum quo in huius mundi procellis nauis nostra quocunq; flante uento nauigat secu re. nullum timens periculum. Nullum uestrum ad uindictam uel odium proximi contumelioſa uerba cō moueant.

Exortatio Sancti Hieronymi ad habendam misericordiam. Cap. xiiii.

ESote misericordes. sicut & pater uester misericors est. qui pluuit super iustos & iniustos. & solē suum facit oriri super bonum & malum iudicium sine misericordia illi fiet: qui non facit miseri cordiam. Misericordia superexaltat iudicium. Si nō remiseritis de corde uestro illis qui offendūt uos. nec pater uester dimittet uobis. Frustra petit misericordiam. qui aliis denegat misericordiā. Sustinetis inquit apostolus siquis uos in seruitutem redigit. siquis in faciem uos cædit. Hic nostra stabilitur uirtus. hic tota merces & p̄mium. ut amicos diligamus in deo. & inimicos propter deum. Seruus ille neq; ac cepta misericordia. conseruo suo derogauit misericordiā. & ideo meruit habē seueritatē iusticiæ. Iusticia si ne misericordia crudelitas est: & ideo iusticiæ misericordia miscenda est. Lex nostra tota in misericordia est. Propter peccatū poterat quosq; dānare deus iusticia. quos sua saluauit misericordia. quapropter q misericor dia caret. xpianus non est. Impossibile fere est hoiem misericordem & piū iram nō placare diuinā. Beati mi sericordes. quoniā ipsi misericordiā cōsequent. Sacerdos & monachus p̄cipue sine misericordia nauis est in medio pelagi undiq; pf orata. Vana religio est. quæ caret misericordia. Paꝝ ꝓdest differētē esse uestimentis

a sæcularibus:& cõcordé uita.Non uestimẽtis & ordine solũ est quis sacerdos & mõachus:sed uita. Heu qd dicam?Sed ex magna abundãtia tristitiæ homo multa loquitur.Ecce mũdus undiq; feruet monachis & sacerdotibus.& tamẽ iam sunt rarissimi sacerdotes & monachi.q; uix de cẽtũ unus repiatur.Nulla certe ĩ mũdo tã crudelis bestia q̃ malus sacerdos & mõachus.Nam corrigi nõ patiẽ.nec ueritaté unq̃ audire põt. & ut breuiter dicã oẽs p̃eminet malitia.Sũt hi tales sacerdotes & monachi solũ hĩtu & noíe.quoꝝ uana é religio Religio mũda & ĩmaculata apud deũ p̃em hæc est. Visitare pupillos & uiduas ĩ tribulatõe eoꝝ.& ĩmaculatũ se custodire ab hoc sæculo.Heu quãtũ in quibusdã spiritalibus hĩtu & noíe creuit cupiditas.ĩmo ut uerius dicam:cã huiusmõi spiritalitatis est auaritia:q certe sunt lupi rapaces in uestimẽtis ouiũ. Vbi sacerdos & monachus cupidus est:& sine misericordia:ab eodẽ:plus q̃ a serpẽte fuge.Sũt etiã nõnulli:q totũ suũ fructũ existimant ecclesias & monasteria miro modo & ope ex paupeꝝ mercede ædificare:in q̃bus tãta uiget cupiditas:ut terrã sibi & oía deficere putent:ibi eoꝝ mens:ibi semp sua est cogitatio:ut aliena possint expoliare marsupia.Hos tales saluator ĩcrepás:ue uobis inqt q ædificatis monumẽta pphetaꝝ.Ecce q mõasteria ædificãt:ecclesias miro artificio aptãt:bonũ uidenẽ opus facere.sed siqdem misericordiã paupibus faciũt:bonũ est. Vis ut opus tuũ deo placeat.fac ut de hoc paupes gaudeãt.Quod templũ ẽ deo carius q̃ homo?Tẽplum dei uos estis inqt apostolus.Cum paupi manũ tribuis:cũ uiro in suis necessitatibus subuenis:cũ errãtem ad uiam rectã reducis:o q̃ admirabile & deo gratũ tẽplum ædificasti.Frãge esuriẽti panẽ tuũ'& egenos uagosq; induc in domũ tuã.Nemo se excusans dicat.Nõ héo qd pauperi fratri tribuã.Si uestimẽtũ uel aliquid ultra extremã possides necessitatẽ:& paupi indigẽti nõ subuenis:fur es & latro.Sumus dilectissimi filii ĩ rebus tẽporalibus solũ dispensatores:& nõ possessores.Siqd supfluũ quo frater egeat possidemus furamur:ĩmo peius.Furaẽ aliqs ex inopia & necessitate:iste tãtũ ultro necessitatẽ retinet:quo cẽtũ uiuerẽt:qui fame pereũt. Ille uni furtũ facit.Iste tot quot nõ cõdonat patiẽtibus necessitatẽ.Dices forte miser meũ est:nã hoc dimiserũt mihi parẽtes.Quomõ tibi potuerũt dimittere qd suũ non erat?Aſt si suum erat iquies. Vnde habuerũt? Quis dedit sibi?Quid in mũdũ ueniẽtes apportauerunt?Quid recedẽtes ferẽt?Certe quæ paupeꝝ possidemus:ĩ die iudicii corã oculis dei iusticiæ uidictã exclamabũt. Qui hẽt aures audiẽdi:audiat.Qui mihi non uult credere:heu q̃ grauiter sentiet:cũ diuitiæ suæ trãsierint in egestatẽ.Lex naturalis hoc p̃cipit: ut qd' ab aliis desideramus:hoc aliis faciamus.Quid aliud lex uetus p̃dicat?At euãgelicã doctrinam p̃cũctare undiq; quid aliud ĩsinuat?Vere corã deo iudice erũt testimonia.Quid ergo dicã his.qui solũ lapides congregant & muros erigũt in altitudinẽ.quoꝝ est cor & cogitatio.ut humanis oculis opus appareat?Laudeẽ ædificiũ: & totã hic suã arbitrantẽ iusticiã.Sũt eriã aliqui:qui de rapinis & paupeꝝ sudore oblatões & uictimas deo offerunt. Tales oblatões ante diuinã clæmẽtiã nõ paꝝ sunt abomĩabiles.Quis tam ĩsipiẽs est.ut nõ intelligat q̃ talia ædificia nõ cedũt ad dei gloriã.sed ad mũdi põpam?Sed ſiquis diceret.Quid dicis?Nõ bonũ est ædificare monasteria:ut inde honoreẽ deus?Ad quod ego.Bonũ est dũmodo paupes uiolentiã nõ sint passi: nec interpellẽt deũ cõtra eos.Quomõ possum ædificare domũ deo placitã uel sanctis eius ex illis pecuniis.de quibus pauperes plorãt.Qualis iusticia põt esse munerare mortuos.& spoliare uiuẽtes:& de indigẽtia paupeꝝ offerre deo.Certe si hæc placeret deo iusticia:foret socius uiolẽtiæ.& si hanc a nobis uellet oblatõem:cõsciꝰ fieret in peccato.Aſt si deo displicet:põt placere sanctis.

Exortatio Sancti Hieronymi ad habẽdam paupertatem:& humilitatẽ. Cap.xv.

Qua de re filii dilectissimi deponẽtes oẽm malitiã:oẽm dolum:& simulatões:& inuidias:& oẽs detractiones:sicut modo geniti ĩfantes:rõnabiles:sine dolo:lac concupiscite:ut in eo crescatis in saluté.Si tamẽ gustatis:quoniam dulcis est dominus. Vere si nõ eritis sicut paruuli:nõ intrabitis in regnũ cælorũ.Paruulus uidens pulchrã mulierẽ:nõ delectaẽ.p̃ciosam uestẽ intuẽs: nõ desiderat. In iracũdia non p̃seuerat læsus:nõ recordaẽ:nec odit.p̃em sequitur:mr̃em non deserit.Et ideo nullus se regnũ cælorũ cogitet attingere:nisi hanc paruuli inocentiã & simplicitatem imitari studeat:ideſt castitatẽ habere:mũdũ spernere:frẽm diligere:patiam seruare:p̃em xp̃m sequi:& in gremio mr̃is ecclesiæ semp incũbere.Et exuite uos dilectissimi ueterẽ hoiem:& induite uos armatura dei:ut possitis stare aduersus ĩsidias diaboli.Diabolus nihil in mũdo possidet.Expoliati ergo mũdanis rebus momẽtaneis:& cito uelut umbra labentibus:cum nudo pugnetis.Qui oneratus uestibus cũ nudo luctatur citius ad terram deiicitur.quia unde teneatur habet. Vis firmiter cum diabolo dimicare. Vestimẽta p̃tice:ne succũbas. Terrena oía sunt quasi quædam corporis ĩduméta.Qui plus possidet:citius uincetur.Arma uestra pugnaturis sint castitas:patiẽtia:humilitas:& charitas.Hæc sunt arma aduersus uersutias diaboli.Quibus si muniti fueritis accĩgeris fortitudine lumbos uestros:& roborabitis brachium uestrum.Fortitudo & decor indumentum uestrum erit: & cum eritis in prœlio:ridebitis.Non timebitis a frigoribus niuis:& uere fundata erit domus uestra sup firmam petram:quæ xp̃s est.

Exortatio Sancti Hieronymi ad fugiendum luxuriam. Cap.xvi.

Ignis diaboli luxuria.Heu quot illa interficit rõphea. Nõ est aliquod peccatum: quo totiens diabolus uictor existat.Fuge luxuriã.Nã sicut uirgitas hoiem æq̃t angelis:ĩmo plus:eũ facit angelũ ita luxuria hoiem plus q̃ bestificat.& ut ita dicã multo peius bestiã efficit.De nullo alio pctõ legiẽ deũ dixisse se pœnitere fecisse hoiem.Hæc huiusmõi facit opa.Corpus debilitat. & q̃si semp eũ morte destruit.Famã denigrat Marsupia euacuat Furta ĩstruit Homicidia causat Memoriã hebetat Cor aufert Oculos utriusq; hois cæcat.& præ cæteris irã dei puocat.Ex radice gulæ oritur.Pro nullo alio reatu tam manifestã iusticiã exercuit deus sine misericordia:q̃ pro isto.Propter hoc náq; legiẽ peccatũ:deũ mũdo induxisse diluuiũ Sodomã & Gomorrã cõbussisse:& multos alios homies interemisse.Hoc rete diaboli. Si-

quis hoc capitur:non cito ſoluitur.In iſto tam graui prœlio nemo poteſt uincere:niſi fugiat.Nemo pōt firmiter ꝓdurare:niſi carnē domet. Qui uino utitur:ignē portat in gremio.Nolite inqt apoſtolus ſebriari uino,in quo eſt luxuria.Hoc ꝓlium nō ſuſtinet niſi in abſtinētia & ieiunio.Vinum nocet,ſed uultus centuplo magis mulierꝝ.Mulier diaboli ſagitta eſt.q̄ in luxuriā homo cito trahit.Nullus in hoc cōfidat uiuens.Si ſanctus es,nec tamē ſecurus es.Mulier uiri p̄ciosam aīam capit.Nunqd abſcōdere pōt homo ignem in ſinu ſuo ut ueſtimēta illius nō ardeant,aut ambulare ſup prunas ut nō cōburantur plāte eius?Homo & mulier ignis & palea.Diabolus nunq̄ inſufflare ceſſat:ut accendant.Huius ꝓlii nunq̄ fiet uictor niſi fugiens.Nunq̄ a uiro cum muliere ſint longa colloqa.Sola inſimul loq faciat neceſſitas.Vir mulieris cūcta ſpernat munuſcula & blanda uerba:ſi nō uult luxuriæ capi laq̄s.Tanta ſit inter uirꝝ & mulierem raritas:ut alter alterius nomen neſciat.Plurimi ſanctiſſimi iam ceciderunt hoc uitio:ꝓpter ſuam ſecuritatem.Timeatis filii. Si in aliis peccatis timendum eſt: in iſto multo plus.Sed uere dicam. Hodie ſub ſpiritalitatis nomine:nouum ſit fornicatōis genus a pluribus.Heu qd ꝓferam?Hodie non uerecūdant hoies:qnimo gloriantur:cū maleſecerit Aliqualis in mulieribus uiget uerecūdia:q̄q̄ paru a.Sed in uiris ita hæc creuit malitia:ut ille putet inſipiēs: q huiuſmodi doctus non eſt.Quid plura?Hæc ſua eſt feſtiuitas,hæc oīs p̄dicatio.Ob hoc frequentant eccleſias:ut mulieres uideāt:& eaꝝ utant coloqis:quatenus inde luxuriæ amplius creſcat appetitus.Sed quid uir miſer gloriaris in malitia iſta?Forte qa potens es in iniquitate?Centuplo peccas q̄ mulier. Mulier mollis & tu fortem te exiſtimas.Illa in domo ſedet:& tu uagando mille modis eam illaq̄s:& aliquādo eam cogis: ut ui faciat.Hæc cum facis,qa deus tacet:tu cogitas q̄ ſit tibi ſimilis.Sed ueniet tēpus:quo arguet te:& ſtatuet cōtra faciē tuā. Vnde filii,eſtote prudētes: ſicut ſerpētes,& ſimplices ſicut colūbæ:& pugnate uiriliter cum antiquo ſerpente.Sint lumbi uſi p̄cincti:& lucernæ ardentes in manibus ueſtris:& tunc uiriliter agite & cō fortetur cor ueſtrum,quoniam illi qui debellabant uos:timebunt:& in deo facietis uirtutem: & ipſe ad nihilum deducet tribulantes uos.

Exortatio Sancti Hieronymi ad habēdam dilectōem & caritatem. Cap.xvii.

¶ Rædilecti mei:diligite uos iuicem.Non.n,accepi hoc ab hoīe:ſed a ſaluatore. Hoc inqt eſt p̄ceptum meū:ut diligatis inuicem.In ſola dilectione oīum uirtutū bona conſiſtunt.Sicut ex una radice multi exeunt rami:ſic charitate oēs generant uirtutes.Si linguis hoīum inqt apoſtolus loqr̄:& angelorꝝ:ſi oēm habuero ꝓphetiam:& nouero myſteria oīa & oēm ſciam:ſi habuero oēm fidem:ita ut montes tranſferam:charitatem aūt non habeam:nihil ſum.Qui ueram habet charitatem,benignus eſt & patiens.Ille ueram habet charitatem:q non tantū,ꝓximos diligit per affectum cognationis & carnis:ſicut ethnici & publicani faciunt:ſed ita diligit inimicū:ſicut amicū.In hoc uno pōt homo agnoſcere: ſi manet in charitate:ſi ab eo diligit:q ei aduerſat.Certe hīc q̄plurimū aīaduertēdū ē.Sūt q̄plurimi:q diligūt: ſed male.In tātū,n,aliquē diligūt:ut dilectōem dei ꝓdant.Qui aliqd ſupra dominū diligūt:deo nō ſūt digni In cūctis uirtutibus reqrit tēperātia.Virtus ſemp uult mediū.Nimis diligere malū ē,minus diligere malū ē. ſed ut ius exigit diligere bonū ē.Oīs dilectio q̄ nocet:uitāda eſt.Propter nimiā dilectōem aliq in luxuriā ceciderūt,ꝓp modicā:aliq in iuidiā deuenerūt.Multi oīones & dei obſeqa dimiſerūt.Hoc qppe agit ſupfluus amor:ut quē diligit:ſemp uidere uellet.Nimius & ſtultus amor ignorat ſiquidē iuſtitiā & ueritatē:rōne caret:modū neſcit:neq; aliud cogitat pōt:q̄ qđ diligit.Amor iſte nō accipit de ipoſſibilitate ſolatiū:neq; ex difficultate remediū.Impoſſibile ē hoiem qui talē hēt amorē:deo poſſe acceptabiles oīones facere:aut placer.Hic amor nō ē charitas:ſed ſtultitia.Oēs nros debemus diligere frēs ſicut & noſmetipſos: ita tamē ut uitia nō diligant.Punire malū charitas ē,plus meliorē diligere iuſtū ē. Sic diligendi ſūt hoies:ut bonitas exaltet: & uitiū deturpet.Vera charitas exigit:ut deum diligamus ex toto corde:& ex tota mēte:& ex totis uiribus nris:& ita ſingulariter:q; cū deo nihil aliud diligamus:&,ꝓximū nrm ſicut nos.In iſtis duobus mādatis tota pēdet lex & ꝓphetæ.Qui ſine charitate ē:ſine deo ē quia deus charitas ē:& charitas deus ē.qui manet i charitate:i cælo iā cœpit hītar.In cælo una ē charitas oīum btōrū.Vbi charitas uera ē:ibi iuidia nulla ē:ibi ābitio nulla cognoſcit:nec murmuratio:nec detractio:nec irriſio:ſed ē oībus una & eadē uolūtas. Hoc ſcitote frēs:quia ſi nō hētis charitatē ꝓfectā,ſub diabolica ptāte eſtis,nec ultra uobiſcū deus hītat.& qui ſine deo ē. i iſerno ē.Iccirco p̄dilectiſſimi mei filii hortor uos,dū tps hētis,ne i uacuū gr̄am dei recipiatis. gr̄a dei data ē oībus p morte filii eius.Dū tpe iſto breuiſſimo uiuimus,ſemiemus,quia poſtmodū ſuo tpe metemus.Breues dies hoīs ſunt.Præcidit uelut a texēte uita nr̄a,tāq̄ fur mors uenit.Cū mortuus fuerit homo,non ſimul deſcēdit cū eo gloria domus eius.Diuites i bonis q̄uis minimis ducūt dies ſuos,& i pūcto ad iferna deſcendūt.Opa cuiuſlibet ſequunt illū.Perraꝝ ē,ut hoīs cuius ſemp mala fuit uita,bona fuerit mors.Siue malū ſiue bonū tpe iſto fecerimus,illud idē poſt finē mortis iueniemus.Nō expectetis quia tēpus iſtud acceptabile eſt.Dū lucē hētis,nō ambuletis i tenebris.Qui ambulat i tenebris,neſcit quo uadat,lux uīa xp̄s ē,q̄ lucet in tenebris,& illumiat oēm hoiem uenientē i hūc mūdū.Vt ergo filii lucis ſitis,& tenebræ uos nō comphendant,ad ip̄m accedentes lapidē uiuū,ab hoībus quidem reprobatū,a deo aūt electū,& ipſi tanq̄ lapides uiui ſupædificaminī,& i oībus exhibeatis uoſmetipſos ſicut dei miſtros i multa patiētia,i tribulatōibus,i neceſſitatibus,i anguſtiis,i plagis,i carceribus,i ſeditōibus,i laboribus,i ieiuniis,i caſtitate,i ſcia,i longanimitate,i ſuauitate,i ſpū ſancto,in charitate non ficta,i uerbo ueritatis,in uirtute dei.

Exortatio Sancti Hieronymi ad fugiendum mendacia,& prauam ſocietatem. Cap.xviii.

¶ Non ſit iter uos mēdaciū, oīs uir mendax abomiabilis eſt deo.Eſt,n,deus ueritas,& ueritati obſtat mendacium.Omne fugiatis uerbū ocioſum,de quolibet enī uerbo ocioſo & uano reddemus deo rōnem.Silentia diligite,ubi eſt multiloquiū,ibi frequēter mēdacium,ubi mēdaciū eſt ibi peccatū.

Sermo indicat qualis est homo. In ore sacerdotis uel monachi nullum unq̃ sit uerbum. in quo nō sonet xp̃i nomē semper diuinam ruminet legem. Etenim q in lege domini meditabitur die ac nocte non abiens i cōsilio impioꝝ. neq; in uia peccatoꝝ. erit tanq̃ lignum plantatum secus decursus aquaꝝ. cuius folia non decident. sed dabit fructum in tempore suo. & oia quæcunq; fecerit semper prosperabunt. Certe nil tam nocet homini. q̃ mala societas. Talis enim efficitur homo. qualium societate fruitur. Nunq̃ cum agno lupus habitat. Vir certe castus luxuriosi societatem aufugit. Plus q̃ impossibile puto uiꝝ diutius in bonis permanere operibus qui malorꝝ assidua conuersatione utitur. Cum sancto psalmista uociferat sanctus eris & cum uiro innocente innocens eris. & cum electo electus eris. & cum peruerso peruerteris. Sicut enim mala nocet conuersatio: ita bona ꝓdest. Nil potest huic comparari thesauro. Qui bonam inuenit societatem: uitam inuenit: diuitiis affluit. Certe uere dicam. praro homo uel bonus uel malus efficitur: nisi ob societatis causam. pueri cor tanq̃ tabula: in qua nihil pictū est fore dicitur. Illud ergo quod a societate recepit usq; ad senectam retinet: siue bonū siue malum sit. Raro cum iuuene iuuenis habitet. Nam ignis si apponat igni: calorem nō extinguit: sed enutrit. Semp uir quem delectat sapiētia: se maiori ætate & sapientia socius existat. Alioqn si sibi simili societur assidua societate de stultitia in stultitiam dilabetur.

Exortatio Sancti Hieronymi nō iurandi & semp orare. Cap. xix.

ANte omnia aūt filii mei: nolite iurare oino. neq; per cælum. neq; per terram: neq; per aliud quod cūq; iuramentū. Sit autem sermo uester est est. non nō. Cuius in ore frequens sonat iuramentum in ipso homīe parua est dei cognitio & dilectio. Si nō est quod iuro: deum esse nego. Preceptum enim dei ꝓhibet. Non assumatis nomē dei in uanum. Orationibus istantē continuis. Multū ualet frequens oro & deuota. Oro hoiem a terra subleuat: ad cælestia uehit: & facit hoiem cum deo loq. Gratias ab eodem obtinet: dūmodo sit deuota & mixta lachrymis. Multum ualet oro frequens cōspersa lachrymis ad ꝓmerendam diuinam clæmentiam ad exauditiōis beneficium. Obtinuit ezechias statim gr̃am a domino suis lachrymis & oronibus: ut mutaret sniam quam sibi dixerat. Liberauit dominus susannam a iudicio dirę mortis ꝓpter oronem & lachrymas. Oronibus heliæ cælum dedit pluuiam quod clausum fuerat tribus annis & sex mensibus. Si quo egetis petatis a domino orationibus & lachrymis in fide nihil dubitantes. Quia qui fidem ueram habet: ut granum sinapis quicquid petierit: fiet statim illi. Idem dominus est diues in omnibus: q tunc erat: & nunc spes uestra: gaudium uestrꝝ: cogitatio uestra: & omne desiderium uestrꝝ sit semp deus: quoniam ex ipso: & in ipso: & per ip̃m sunt oia: i quo uiuimus: per quem mouemur: & sumus: sine quo nihil penitus sumus.

Exortatio Sancti Hieronymi non expauescēdi ꝓpter temporalem mortē. Cap. xx.

IAm filii mei nō multa loquar uobiscū. Venit enim hora: ad quam natus sum. Hac conditione huc ueni: ut exirem. Nunq̃ natus fuissem: si mori non debuissem. Suo ꝓprio non pepercit dominus filio: sed pro nobis omnibus fecit eum mori in crucis stipite: per cuius mortem mors nostra mortua est. Nemo enim nostrum sibi uiuit: uel moritur. Siue enim uiuimus: domino uiuimus. siue morimur: domio morimur. siue ergo uiuimus siue morimur: domini sumus. In hoc enim uocatus xp̃s uiuoꝝ dominus & mortuoꝝ. Si enim xp̃s mortuus est: certe non est seruus maior domio suo: iccirco & nos moriemur. Si enim resurrexit habemus ip̃em firmissimā: q & nos resurgemus. Et si xp̃s sic resurrexit: ut amplius non moreretur certe & nos post resurrectōem nostram nunq̃ moriemur: sed semp cum ipso in gloria stabimus. Cum mortuus fuit xp̃s: homo noster similis mortuus est: ut destrueretur corpus peccati: ut fieremus unum corpus cum illo. Iccirco si resurrexit: & nos resurgemus cum illo: qa sumus membra eius. Si aute & xp̃s nō plus morietur: & nos similiter. Quoqdem dilectissimi filii mei si nūc morior: credo q redemptor meus uiuit. Et in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circūdabor hac pelle mea. Et in ista ꝓpria carne uidebo ipsum saluatorem quem uisurus sum egoipse: q nunc loquor: quem hic nunc cernitis morietē: & nō certe alius loco mei: & isti ꝓprii mei oculi qbus uos uideo: cōspecturi sūt. Vnde dilectissimi mei uidete qūo caute ambuletis. nō quasi insipiētes: sed ut sapiētes. Et nolite secūdū carnē ambulare. qa si secūdū carnē ābulabitis: moriemini. Sed spiritu ábulātes & facta carnis mortificātes: nūc mecū exultate: cantate & psallite. Abiicite uestimēta luctus: & tristitiæ. Spargite cinerē de capite uestro. Iubilate deo: psalmū dicite nomini eius: date gloriam laudi eius: quoniam hucusq; transiui p ignem & aquam: & ecce nunc inducit in me refrigerium. Introibo in domū domini: ut reddam uota mea de die in diem. O q̃tum lucrum mihi ē mori. quoniam uiuere deinceps meum xp̃s erit. Ecce terrestris domus huius habitatiōis dissoluitur: ut alia succedat non manufacta habitatio æterna in cælis. Ecce quod mortale est uestimētum exuor: ut æternum induar. Hucusq; peregriatus sum: iam redeo ad p̃riam. Ecce brauiū capio: pro quo in agone cucurri. Ecce portum attigo: quē tanto desideraui desiderio. Ecce de tenebris ad lucē: de piculis ad securitatem: de inopia ad diuitias: de plio ad uictoriam: de tristitia ad gaudiū: de tpali uita ad ꝓpetuam: de fetore ad odorē suauissimū uehor. hic cæcus sum: & illuminor. undiq; uulneratus: & sanor. Hic semp contristatus sum: & ecce iam lætificor. Vere hic uiuens mortuus sum: & iam uere uiuificor.

Exortatio Sancti Hieronymi uilipēdendi p̃sentem uitam. Cap. xxi.

VIta mundi: nō uita sed mors: uita fallax: uita onusta tristitiis: imbecillis & umbratica: uita mēdax. Nunc flores: & statī arescis: uita priuans: uita cui ines: uita fragilis: uita momentanea: & caduca: q̃ q̃to magis crescis tanto magis decrescis. Cū plus ꝓcedis: plus ad mortē ꝓpinquas. O uita plena laqis. Quot in mundo homies illaqas? Quot per te iam sustinent tormenta infernalia. Quā beatus: q suos agnoscit fallacias. Quā beatus q tuis non curat uanis blanditiis. Quam beatissimus qui te bene

priuatus est. Melior est negociatio eius argento & auro:primi & purissimi eius fructus.O mors dulcis & io- 36
cunda. non certe mors:quæ uita ueram largiris:quæ fugas febres & uulnera:fames extinguis & siti.O mors iustissima & pia bonis:& malis aspera.humilias superbum diuitem & potentem:& exaltas humilem. Per te pauperes satiãtur:cum aurum proiicis tu malis das supplicium:& iustis æternum præmiũ. Veni soror mea: sponsa mea:amica mea.dilecta mea.indica mihi quẽ diligit aĩa mea.Ostende mihi ubi pascat dominus meus ubi cubet christus meus:nec dimittas me amplius uagari per inuium huius incolatus mei. Exurge gloria mea:porrige mihi manum:trahe me post te:apertum est cor meum:& exurgam.& post te curram in odore unguentorum tuorum.donec introduxeris me in cellaria domus domini mei.ut exultem & gaudeam cum apparebo ante faciem suam. Tunc cantabo.& psalmũ dicam domĩo.Ecce tu pulchra es amica mea.Iam noli morari amplius.Ecce omnes dies mei defecerunt.& anni mei pertransierunt uelut umbra.Cõuertere aliq̃tulum super me.quia te inuenire exultaui.& in te delectatus sum omnibus diebus uitæ meæ. Suscipe me. nam cum suscepisti dominum meum.me saluasti.me uiuificasti.Iam respice in me:saluum me fac: & libera me de aquis multis:& de manu filiorum alienorum.Erue de carcere animam meã:& educ eam per gratiam quam operata fuisti suscipiendo dominum meum:unde exulauit per culpam:quam perpetrauit meus genitor adam. Veniam per te in hortum dilecti mei:ut comedam fructum pomorum suorũ.Defecerũt sicut fumus dies mei:& caro mea iam sicut fenum aruit.Ecce iam uenit tempus miserendi mei.Noli tardare. accelera ut eripias me:quia amore langueo.Per te bona mors fructum recipimus bonorum:quæ facimus: cognoscimus p̃mia quæ speramus.Ante q̃ uenias:deum ex patre cognoscimus: dum ueneris perfecte uidebimus eum sicuti est.Nigra es sed formosa:pulchra es & decora:fauus distillans labia tua.Terribilis es. Et quis resistet tibi?Terribilis quidem apud reges terræ aufers spiritum principum:notam facis humilibus uirtutẽ tuam.Tu confringis cornua peccatorum:& exaltas cornua iustorum.Illuserunt corruscationes tuæ orbi terræ:uidit & commota est terra. Aperis mihi dulcis soror & amica mea ianuas uitæ:quas aperire mihi promisisti:cui fuisti cum domino meo:ut iam sit in pace locus meus:& habitatio mea i syon.Expolia me ista mortali tunica mea:quam fero:ut induam me uestimentis lætitiæ.Anima mea liq̃facta est:ut inuenire possim dilectum meum:quem in mundo q̃siui.& non inueni.Inuenerunt me in hac solitudine custodes:qui circueunt ciuitatem:percusserunt me:& uulnerauerunt me:& tulerũt pallium meum custodes murorum.Percussus sum & humiliatus sum a uoce malorum & dolorum. Tota die exprobrabrant mihi inimici mei loquentes aduersum me lingua dolosa: & sermonibus odii circundantes me:& expugnantes me gratis posuerunt aduersum me mala pro bonis:& odium pro dilectione mea.Confringe arcum eorum:scutum: & gladium: & bellum.Si moraris iam deficit paulisper spiritus meus propter multitudinem dolorum meorum. Iam cõsolationes tuæ lætificent animã meam.Hodie uocem meam audiens noli obdurare cor tuum. quando ueniam & apparebo ante faciem dei.ut inhabitem in domo sua in longitudine dierum?Fuerunt mihi in miseria huius uitæ lachrymæ panes die ac nocte:labores:contumeliæ:afflictiones:erũnæ:fames:sitis:ieiunia: uigiliæ:tentationes:& pestilentiæ.Audi gemitus uinculati solue colligationes meas.Accipe filium hic famelicum in regiõe aliena & redde eum patri suo.Suscipe ulceribus plenum:& colloca eum in sinum abrahæ patriarchæ.Fac me intrare in uineam domini sabaoth:ut non stem hic ocioſus.Suscipe me de manu iniquitatis:& deduc me in uia æterna.Educ me de tenebris:& umbra mortis.disrumpe uincula:solue compeditũ:illumia cæcũ:erige elisum.Custodi aduenã:& pupillum.Sedenti in tenebris & hitanti in regiõe umbræ mortis ostẽde lumẽ tuũ.Illumia nunc me:ut nunq̃ amplius obdormiã in morte.

Lamentatio discipulorũ de morte Sancti Hieronymi. Cap.xxii.

HAec & his similia prosequente sanctissimo uiro:omnium circũstantium creuit mœror & tristitia:nec quis nostrũ poterat se a lachrymis continere,sed omniũ una erat uox plangẽtium.Quid sine te faciemus patre? Quo pgemus? Vineam istam ex ægypto transtulisti & plantasti eam. Vt quid auertis faciem tuam ab ea?In lumine uultus tui ambulamus.Gloria uirtutis nostræ tu eras Heu quid sine te amplius faciemus? Tu pater:tu doctor & refugiũ:tu exemplar inocẽtiæ. Vtinam nobis tecum mori liceat.Iam ad nihilũ deueniemus:sicut oues erimus sine pastore. Ad nihilum deueniemus uelut aqua decurrens.Non erit q consoletur nos.Fient filii tui orphani:& famem patientur ut canes.circueuntes undiq̃ non te inuenient.Heu quãtus super nos cecidit ignis.Non te deinceps uidebimus solem.Congregatio quid faciet fidelĩ sine te? Tu dispersio hæreticorũ eras:tu iterfector eorũ gladio oris tui.tu eorũ malleus & securis conterens eorũ dentes in ore eorũ:molas leonũ confringens:& deducẽs eos in puteũ iteritus.Gaudebũt nũc: & exultabunt:& humiliabũt populũ tuũ & hæreditatem tuã uexabũt.Captabunt in aĩam iusti: & sanguinẽ inocentẽ condẽnabunt.Incendent igni sanctuariũ dei:& ueritatem fidei lacerabunt.

Quomoda Sanctus Hieronymus consolatur fratres suos de fine suo. Cap.xxiii.

TVnc ille motus his uerbis aliq̃tulum lachrymatus est:ut totus semper in domino misericordiæ uisceribus affluebat.Conuersusq̃ ad eos:hac tantum flentibus uoce respõdit. Eia boni milites christi.Confidatis in domino:& in potentia uirtutis eius.Nolite timere.Consequemini a domino misericordiam:si sperabitis in eum.Est enim ipse pius & misericors:& nullum deserit sperantium in se.Ipse enim legem uobis constituet in uia sua.diriget uos in sanctitatem rectam:& non tradet uos in animas persequentium uos. Viriliter ergo agite:& confortetur cor uestrum: & sustinete dominum. Est enim deus in cælo pius & misericors:qui suos mille modis scit iuuare famulos.Non turbetur cor uestrum neq̃ formidet.Sperate in domino:& effundite coram illo corda uestra:quia ipse adiutor erit uester. Si enim

abeo nunc: iterum me uidebitis: & gaudebimus in simul: quia non multo post hos dies: quo ego uado: & uos poteritis uenire. Et ubi ego ero & uos eritis in gaudio: quod nemo tollet a uobis. Mementote filii charissimi: quomodo post mortem moysi deus elegit iosue i ducem: & ptectorem populo suo. Et eleuato helia per turbinem curru igneo in cælum: fecit helisæum in populo esse prophetam. in quo duplex requieuit spiritus heliæ. Nunquid exinanita est manus domini? An oblitus est deus misereri. aut continebit in ira misericordiam suam? Dominus erit pars hæreditatis uestræ. & calicis uestri. & ipe restituet uobis hæreditatem uestram. Suscitabit náq; ex uobis alium pastorem. cui dabit uerbum euangelizandi. & ille ingredietur sine macula. & operabitur iusticiam. Et rogo deum meum. qui eduxit. & reduxit me secundum uoluntatem suam. ut si quis in me fuit spiritus ad obediendum pceptis suis. q; in isto quem uobis mittet paraclyto & pastore fiat duplex. Eusebium filium meum pdilectissimū. habebitis uobiscum. & ipsum tanq̃ me audietis. ipse enī uobis in patrem. & uos ei tanq̃ filii obedietis in charitate cum omni humilitate. & mansuetudine. & cum omni patientia. Siquis uobis fuerit necessitatis referretis ad eum. Obsecro uos. ut solliciti sitis seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. Vnum corpus & unus spiritus sitis sicut uocati estis in una spe uocatōis uestræ. Vnus est deus & pater iesus christus. Cui soli in una simul uiuentes fraternitate placere cupitis. Ergo eius estote imitatores sicut filii charissimi. Et ambulate in dilectione sicut & ipse dilexit uos. Et tradidit semetipsum pro uobis: ut uos redimeret & faceret uos sibi acceptabiles: sectatores bonorum opez. Vnicuiq; uestrum det ipse gratiam secūdum mensuram donationis suæ. Det uobis de rore spūs sancti abunde: ut habeatis cur ad colendū eum. Adaperiat cor uestrū in lege sua: & in pceptis suis: ut cognoscatis eum: & faciatis eius uoluntatem: nec uos unq̃ deserat.

Sanctus Hieronymus cōuertit sermonē suū ad Eusebiū. & constituit eum caput. Cap. xxiiii.

TV autem mi fili eusebi consurge: cōsurge. Induere fortitudinem. semper subditus esto domino: nec æmuleris eum ut neqter facias. Salus tua deus in sempiternum erit: & iusticia tua non deficiat. Humilior sis omnibus. Leua in cælum oculos tuos. Lex dei semper sit in corde tuo. Noli timere obprobrium hoium & blassemias eorū ne metuas. Si sperabis in domino: assumes fortitudinem: & uenient tibi pennæ ut aquilæ: & uolabis: & non deficies. Vniuersa legis domini secure loqueris omnibus. Ne timeas a facie hoium: qa cum illis semper est dominus: cum quibus est ueritas: descenditq; cū illis in foueam: & in uinculis non derelinquit eos. Sed a seductoribus tutatur eos: & est illis adiutor & protector in tempore tribulationis. Certe nō facile timet mortem hanc: imo ut plus dico odit hanc uitam: qui se bene agere cernit. Ecce constituo te super societatem istam: ut euellas: & destruas: & dissipes: & disperdas: rædifices: & plantes. Oportet te esse irrephensibilem. Potest male alios corrigere: cui potest is quem corrigit dicere. Et tu similiter facis. Tibi ammō maior erit labor sed maius pmium. Esto sobrius: prudēs & pudicus: hospitalis & doctor. Nemini uiolentiam facito. sed omnes æqualiter dilige: & tanto plus: q̃to melior est. Nō sis persecutor: sed modestus non litigiosus: nec cupidus. Tu enim pdica opportune uerbum dei. Omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docendum. Acquire uerba: quæ pdices orationibus. Valet enim huius modi pdicatio: & doctrina ad illuminandum: ad arguendum: ad corripiēdum: & ad erudiendum in iusticia: ut perfectus sit: audiens & in omni bono opere instructus. Est enim xps iesus in cælo sedens ad dexterā uirtutis dei: reu lans mysteria: & docens hoiem scientiam. In omnibus fili dilectissime teipsum pbe exemplum bonoz opez: in omni sanctitate & bonitate. Nam capite patiente totum debilitatur corpus. Vt ergo breui ter te doceam: facies omnia bona: si timueris deum. Patri meo reuerēdissimo damaso portuensi epo scribes faciens mei memoriam: ut habeat me in oronibus suis: nec corrūpi dimittat opera: quæ tanto labore conte xui: ab hoibus iniquis & dolosis: a quibus sæpe expugnatus sum a iuuentute mea. Ecclesiam prudenter custodiat: sciens quoniam erigent se illaqueantes animas supplicium. quos conatus sum educere in uiam rectā loquentes in ore suo: & gladius in labiis suis quoniam obmutui: & silui a bonis: & proiectus sum in monumento dormiens. Spero enim in domino: q; benignus est: & non dereliquet fideles suos. Gaudium enim habeo magnum: & consolationem: pfumens de misericordia domini: quia uirum mirabilem: & multæ scientiæ: & bonitatis augustinum hipponensem epm: post me relinquo. Propter quem multam habeo fiduciam in christo iesu sustentandi fidem uestram. Cui de me scribens hoc ipsum rogato: ut tāqui fidelis pugnet miles. ne ueniant. quod absit. mala genti uestræ. Theodonio senatori & omnibus in christo fratribus me recōmendes.

Sanctus Hieronymus dat pacē discipulis suis. Cap. xxv

FInitis his uerbis uir sanctissimus iocunda uoce uersus ad fratres inquit. Accedite huc. ut tangam uos filii mei anteq̃ a uobis recedam. Ad quem appropinquantibus illis singulum brachiis. utpote melius poterat amplectens. cuilibet pacis osculum tribuit. Deinde uocem mediocriter eleuās uultu placido & iocundo extensis in cælum manibus cōuersisq; ad dominū oculis gaudii lachrymis inundantibus dixit.

Oratio Sancti Hieronymi ad dominum. Cap. xxvi

DOmine iesu christe uirtus mea. refugiū meū. susceptor meus. & liberator meus. laus mea. in qué speraui. cui credidi. & qué dilexi. sūma dulcedo. turris fortitudis. & spes mea a iuuētute mea. Voca me dux uitæ meæ. & ego respondebo tibi. operi manuū tuaz. quod tu de limo terræ creator oium formasti. quod ossibus & neruis cōpegisti. cui uitā & misericordiā moriēs tribuisti. tuæ clemētiæ porrige dexterā. lube domie. ne moreris. qa tēpus est. ut puluis in puluerē reuertat. & spiritus redeat

ad te ſaluatorē.q huc miſiſti illum.aperi illi ſanuas uitæ.Nam cū pro me in ligno crucis tanq̄ latro pendi-
ſti.tu ꝓmiſiſti mihi q̄ eū reciperes.Veni dilecte mi.teneā te.nec dimittā.itroduc me in domū tuā.Tu ſuſce-
ptor meus es.& gloria mea.& exaltans caput meū.ſalus mea.& benedictio mea.Suſcipe me miſericors deus
ſecundū multitudinē miſerationū tuaꝝ.Nam latronē ad te currentē in cruce moriens ſuſcepiſti. Poſſideā
te beatitudo ſempiterna.cæcū ſecus uiā clamantē.ieſu fili dauid miſerere mei.lumie tuo uiſionis æternæ il
lumina.O lux inuiſibilis.qua carens thobias clamabat.Quale mihi gaudiū eſt.cū in tenebris ſedeo.& lumen
cæli non uideo?O lux ſine qua non eſt ueritas.non eſt diſcretio.non eſt ſapientia neq̄ bonitas.illumia ocu-
los meos.ne unq̄ obdormiā in morte.ne quando dicat inimicus meus.ꝑualui aduerſus eū.Tædet aīam meā
uitæ meæ.loquor in amaritudine aīæ meæ.ægrotus ſum.ifirmata eſt in paupertate uita mea.oſſa mea ſicut
in frixorio confrixa ſunt.Et ideo ad te dominū curro medicū.Sana me domie & ſanabor.ſaluū me fac.& ſal
uus ero.& quoniā in te confido non erubeſcā.Ar qs ego ſum piiſſime deus.ut tā audacter loquar ad te?Pec-
cator ſum.in peccatis totus natus & genitus & educatus.cadauer putridū.uas fetidū.eſca uermiū.Heu mihi
domine.parce mihi.Quæ uictoria.ſi pugnando mecū me uinceres.qui ſum minus q̄ ſtipula ante faciē uen-
ti?Dimitte oīa peccata mea.& erige de ſtercore pauperē.Certe domine ſi placet dicā.non debes ad te curren
tē fugare.quia tu es deus meus.Caro tua de carne mea.& oſſa tua de oſſibus meis.Propter hoc nāq̄ non re-
linquens patris dexteram adhæſiſti meæ humanitati factus deus & homo.& prius eras permanens in una
eandēq̄ perſona.Et hoc quare tā arduū & inopinabile perpetraſti.niſi ut confidenter ad te recurreē. quaſi
ad fratrē.& ut mihi tuā miſericorditer condonares diuinitatē? Quapropter exurge adiuua me domie. exur
ge:& ne repellas me in finē.Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquaꝝ:ita ſitiens aīa mea petit te fontem uiuū:
ut hauriat aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris ne ſitiat amplius:quando ueniet:& apparebit ante faciem
tuā.Domine mi quando reſpiciens reſtitues aīam meā a male factis eoꝝ.& a leonibus unicam meā? Vtinā
appenderentur peccata mea quibus iram merui:& calamitas quā patior i ſtatera:quaſi arena maris hæc gra-
uior appareret. Vnde & ſi amplius expectes tribulationem & dolorē inueniam. Veni gaudiū ſpūs mei:ut de
lecter in te.reuela mihi miſericordiam tuā lætitia cordis mei.inueniam te deſideriū meū.Sicut ſeruus ꝑſto-
latur finem operis ſui:ſic & ego expecto te.Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo domie:ut fiat manus tua
ut ſaluū me faciat.Ecce uiꝝ qui deſcendens in hierico captus a latronibus uulneratus ſum: ſemiuiuus reli-
ctus ſum:tu pie ſamaritane recipe me.Peccaui nimis in uita mea:& malum corā te feci.Non te cognoui :in-
gratus fui tot beneficiꝝ tuoꝝ:non ut decebat te laudaui.Forte multotiens ueritatem tacui.In corde meo
cum pulſabas ad oſtiū cordis mei:piger fui:ut te reciperem reuerēter.Corpus putridum:quod uelut umbra
declinatur:nimio dilexi affectu. Verbis uanis os inqnaui.mens mea non ſemper fuit in teſtamēto legis tuæ.
non auerti oculos meos:ut non aliquando uiderint uanitatem. Aures meas quādoq̄ uerbis inutilibus inq-
naui.manus meas ad ꝓximi neceſſitatem multotiens non extendi.pedibus ad iniquitatē cucurri.Quid plu-
ra dicam? A planta pedis uſq̄ ad uerticem capitis nō eſt in me ſanitas.Certe niſi in ligno crucis moriens me
adiuuiſſes:digna erat habitare in inferno anima mea.Ego pie ieſu ſum pars tanti p̄cii.pro me fudiſti ſangui
nem p̄cioſum:nō me refutes.Ego ſum ouis quæ errauī:require eam bone paſtor:& appone eā ouili tuo : ut
iuſtificeris in ſermonibus tuis.Nam ꝓmiſiſti mihi:q̄ quacūq̄ hora peccator īgemuerit ſaluus erit.Dolēs fa-
ctus ſum:iniqtates meas ego cognoſco:& delicta mea coram me ſunt.Vere nō ſum dignus uocari filius tu-
us:qa peccaui in cælum & coram te.auditui meo da gaudiū & læticiam.auerte faciem tuā a peccatis meis.
dele iniqtates meas ſecūdum magnam miſericordiā tuam.Ne ꝓiicias me a facie tua.Non ſecūdum peccata
mea facias mihi neq̄ ſecūdum iniquitates meas retribuas mihi.Sed adiuua me deus ſalutaris meus. Et pro-
pter honorem noīs tui libera me.Benigne fac in bona uolūtate tua ut inhabitē in domo tua oībus diebus
uitæ meæ:ut in ſæculum ſæculi cum habitantibus in ea laudem te.Surge ꝓpera ſponſe dilectiſſime animæ
meæ:& noli conſiderare q̄ fuſca & nigra eſt peccatis.Oſtende illi faciem tuā.Sonet uox tua in auribus ſuis.
Vox tua dulcis:& facies tua decora:ne auertas eam a me.Et ne declines in hac hora a ſeruo tuo . Ne tradas
me in aīas perſequētium me.Expecto te domie.Credo uidere bona domini in terra uiuentiū.Veni ergo di-
lecte mi.Egrediamur in agrū:uideamus ſi floruit uinea.Cōuerte planctū meū in gaudiū mihi. iclina ad me
aurē tuam.Accelera ut de hoc lachrymaꝝ & miſeriaꝝ ualle eripias me.

Sanctus Hieronymus p̄cipit de ſepultura.& petit corpus xp̄i. Cap.xxvii.

HAec ubi uir ſanctiſſimus cōtinuatis lachrymis:& manibus in cælum erectis dixit : parūper ſiluit.
Deinde fratres intuens dixit.Præcipio uobis filii mei dilectiſſimi per uirtutem:& nomen domi-
ni ieſu:ut corpus meū cum diſſolutū fuerit:in terra iuxta p̄ſæpe domini noſtri nudum ſepeliatis
ut illud ferat ſecū rediēs quod ueniēs apportauit:nudus inde egreſſus ſum:nudus reuertar illuc.
Societur terra terræ:nō licet terram ſociari lapidibus.appetit enim naturaliter ſuū ſimile quodlibet.Iteꝝ ro
go uos ut domini mei afferatis corpus quatenus in ſuo lumie uideā lumē:ut firmās ſup me oculos ſuos:det
mihi intellectū:& inſtruat me in uia qua gradior.

Quid fecit & dixit Sanctus Hieronymus portato corpore xp̄i. Cap.xxviii.

TVnc quidam frater ad locum accedēs ſacratiſſimū corpus ieſu chriſti obtulit.Quod ubi uir do-
mini uidere potuit.nobis ei auxiliantibus.proſtrauit ſe in terram pronus:uoce & lachrymis q̄tū
poterat clamans.Domine quis ego ſum.ut ſim dignus.q̄ ſub tectum meum intres? Meruit hoc
peccator homo?Certe domine non ſum dignus.Nunquid ego melior ſum.q̄ omnes patres mei?
Tu noluiſti moyſi uno ictu oculi te monſtrare.Cur nunc tantū te humilias.ut patiaris ad hoiem deſcēdere

publicanum:& peccatorem? Et nō ſolum cum illo manducare uis:ſed teipſum māducari ab illo iubes. Cūq; prope illum eſſet ſacerdos erigens ſe uir glorioſus genibus flexis eum cunctis tenētibus magnis lachrymis & ſuſpiriis:& q̄pluries percutiens pectus ſuum dixit. Tu es deus meus.& dominus meus.qui pro me paſſus es.an forte alius? Certe tu es ille:q cum deus eſſes:ſolus ante omnia tempora:& ſine principio genitus a deo patre:æterna & inueſtigabili generatione:q cum ipſo patre & ſpiritu ſancto unus deus es:ꝑmanens illud idē quod eras:& es:itra unius puellæ corpuſculum te clauſiſti factus homo ſicut ſum. Vere & deus & homo es. Sic enim in uirginali utero hoiem ſuſcepiſti:q; nec ſine homine deus es:nec ſine deo homo:quāuis neq; humanitas ſit diuinitas:nec diuinitas humanitas. Non ſunt confuſæ naturæ:q̄uis ſit una & eadem in te ꝑſona. Nonne es caro & frater meus? Vere ſic. Famē habuiſti:ſitiſti fleuiſti:meas ifirmitates habuiſti.ut ego. Sed tamen in te peccandi ifirmitas.& defectus non fuit:ut in me. Non enim peccare potuiſti:ut ego. In te fuit corporaliter:& eſt:omnis plenitudo gr̄æ. Non enim data fuit tibi gratia ad menſuram. Tua enim anima ſtatim cum unita inſeparabiliter fuit diuinitati omnia ꝑfecte ſciuit:& potuit:quæ ipſa ſcit & poteſt diuinitas. Quā tum ad diuinam naturam quæ in te eſt æterno patri deo equalis es. Sed ob illam quā pro noſtra redemptione aſſumpſiſti humanitatem:minor es:nec tamē eo aliquod incurris uituperium. Tu nempe ille es:quem in iordanis alueo baptizante ioāne uox ſubito paterna cælitus intonuit:hic inquiens eſt filius meus dilectus:ī quo mihi bene complacui.ipſum audite. Et ſpūs ſanctus in te ut columba deſcēdens:te unū eſſe cum patre: & eundem in ſubſtantia declarauit. Tu bone ieſu pro me crucis tam grāde in tuo iſto:quod ꝑſens cerno corpore ſubiſti ſupplicium:ut mortem quā meis incurreram flagitiis interimeres. Aias antiquoꝝ:quas dudum diabolica poteſtas miſeras ifernalibus manſionibus retinebat:recuperares:& totam humanā naturam:quæ corruerat in mortem perpetuam:tuo cum ipſa pacificato patre ad uitam iterminabilem: tuo quem pro ipā fudiſti ꝑcioſo ſanguine reuocares. Cuius qdem uitæ die reſurgens tertia:de illo in quo mortuus iacuiſti barathro certitudinē firmiſſimā cōprobaſti. Quo quidem noſtra eſt ſolidata fides:& aucta ſpes:ut ſicut incorruptibilis & impaſſibilis & imortalis reſurrexiſti:ita ſimiliter & nos reſurgemus. Tu certe bone & pie domine poſt tuam mirabilem & ſingularem reſurrectionem.xl.expletis diebus quibus experientia lucida iudicio rum multiplicium te ab inferis uiuū reſurrexiſſe declaraſti:& ut nulla dubitationis oriret caligo : ad cælos cunctis cernentibus diſcipulis tua ꝓpria uirtute aſcendiſti:mihiq; ianuas reſerans paradiſi ad dei patris omnipotentis dexteram conſediſti:ubi ſine fine ſedes. Tu inſuper bone ieſu a deo conſtitutus iudex uiuoꝝ & mortuoꝝ:ſicut in illa die aſcendiſti ita in tremēdo & horribili uniuerſalis iudicii die deſcendes reddere ſingulis ſecūdum opera quæ fecerunt. Coram te tunc certe ꝑcident reges:oīs ſtrata erit dānatio. Te tūc omnes timebunt:q te nunc conténunt. Quid tunc tibi infelices qui nunc cum male fecerint gloriantur dicēt. Qui te omnia ſcientem cernent.quibus nullum amplius erit remedium miſericordiæ? Quid conſpectui potētis omnia.cernentis omnia.& ſolum quod iuſtum eſt iudicantis.facient miſeri.qui totum ſuum in mūdi uanitatibus & flagitiis amiſerunt tempus.plus diuitiis fallacibus.q̄ tibi inſiſtentes.plus filios & filias . & mundi gloriam mometaneam.q̄ te diligentes. cū tuū erga nos iratum cernēt uultum:cum tam ſeueram expectabunt ſniam.cum eos de minimo quoq; cogitamine & ꝓpria accuſabit conſcientia. Dæmonum caterua & ſi mul q̄libet creatura.quam te deum offendendo.offenderunt.cum uidebunt ſtatim.cum fuerit ſententia diuulgata.ſe adepturos tormenta.quibus & corpus & anima ſimul cruciabitur cum diabolis ſine fine:nullum inde in perpetuū refrigerium expectantes? Ve ue miſeris:q te in iſto tam breui tempore uiliſſimis bonis tēporalibus ebrii:quæ nō ſolum inopiam nūc auferūt ſuis poſſeſſoribus:ſed & ipſam ſuam faciunt indigentiā negligētes:in beluam redigūtur. Ve ue q ſaltem tanto hoc timore peccare:& tuam ꝓuocare iracūdiam non deſinūt:ſi tuo nolu nt amore:ut tenētur.

De miſterio mirabili ſacratiſſimi corporis x̄pi. Cap.xxix

SEd quomodo pie ieſu tu.cuius tāta eſt magnificentia.ut nulla queat explicā creatura.quem cæli mare & oīa quæ eius ambitu cōtinentur capere nō poſſunt.qui idem totus ubiq; locoꝝ ꝑſens es.nec intus iclusus nec extra excluſus.idem in cælo ad patris dexteram oium ſupernoꝝ ciuium beatitudo & gloria.quæ tuæ celſitudis ſpēm contemplātur.idem in terra . pugillo ipſam continens & cōcludens.idem in mari & in abyſſis.ad nutum regens oia & conſeruans.idem in iferno potēter dominans.ſub tanta panis breuitate contineris.nō particulariter.ſed itegre & ꝑfecte ac iſeparabiliter? O ineffabilis admiratio:o oium nouitatum nouitas. Oculi in te uidēt albedinem:ſaporem ſentit guſtus:odorem olfactus:tactuſq; ſubtilitatem reperit. Sed auditus cordi reꝑſentat in te illa nō ſorte accidētia. Hic certe per ſe ſola exiſtunt accidentia ſine ſubiecto.quia nō ut humāis uidetur ſenſibus panis es:ſed ieſus x̄ps iteger: ſicut in cælo ad patris dexteram reſides deus & homo. Aue panis uitæ q de cælo deſcendiſti:dans te ſumentibus digne uitam:nō ſicut māna quod in deſerto noſtris pluuit patribus:de quo omnes qui māducauerunt mortui ſunt. Certe q te digne ſumit:q̄q̄ morte corporali aia a corpore ſeparetur:nō morietur in æternum.qa nō illa ſeparatio mors eſt:ſed de morte ad uitam trāſitus. Vnde qui te digne māducat in mūdo moriens:te cum æterne uiuere incipit. O q̄ ꝑcioſa mors illa eſt:ante quā homies mortui ſunt:poſtq̄ icipiūt uiuere. Tu panis angeloꝝ tua uiſione angelos reficis:& glorificas.tu eſca es aiæ nō corporis impinguans mentem nō uentre. Qui in te non impinguatur in uirtutibus:nimis æger iacet in flagitiis. Tu te manducātem ut cōdecet : in te trāſmutas:ut tui participatōe efficiatur deus.nec tamē in illū trāſmutaris:ueluti alia corpa facit eſca . Sed ue te īdigne ſumētibus.certe ad ſui pœnā & reatum iteꝝ te crucifigunt:non q; te diiudicet illa manducatio: quoniā ipaſſibilis & imortalis oīno es. Heu domie mi qd dicā? Quot hodie te ſacerdotes comedūt ī altari.

ut carnes pecudum & uolucrum imo peius. Nocte mulieꝝ fruuntur actu turpissimo. & te mane masticando comedũt? Vbi domie latitas? Dormis ne. an uigilas? Exaudis p̃ces eoꝝ de cælo & de sede maiestatis tuæ. Vere si hoc uelles sacrificiũ & libamẽ: & mẽdax fieres: & peccatoꝝ socius. Certe domie si uera sunt quæ per os locutus es ꝓphetaꝝ: si iustus solum supplicatõibus p̃sto es: & si tibi placet æqtas: hoc tale est impedimẽtum sacrificiũ: ne fiat: q̃q̃ in se & natura sui sacrificiũ bonũ sit: nec possit uiolari malis sacerdotibus qa malitia nõ diiudicat sacrificium. Vnde huiusmodi sacrificiũ fit ad sacerdotis p̃iudiciũ & dãnationem: nec pro q bus fit ꝓdest: imo ut uerissime dicã. q uitam sacerdotis agnoscit: & eum pro se celebrare facit: fit in eiusdem peccato cõscius: necnõ & pœnæ particeps. O magnũ & iscrutabile mysterium. Panis accidentia frangũtur p partes: & tamẽ in qualibet pmanes particula totus & iteger xp̃s: sicut eras antea. O humanoꝝ illusio sensuũ fráguntur illa: quæ humanis sensibus in te uidentur accidẽtia: & tamẽ nec frangeris: nec corrumperis. Te dẽtes uidentur masticare ueluti materialem panem: & tamẽ nunq̃ masticaris. O nobile cõuiuium: in quo sub panis & uini specie totus xp̃s deus & homo sumitur & ita totus in spẽm panis & qualibet eius particula: & i uini specie cum qualibet gutta: sicut i panis totius & uini specie simul. Nam totus ꝑfectus & iteger xp̃s sub panis specie & sub qualibet q̃tũcunq; minima continetur particula: & idem totus in uini specie & in qualicũq; gutta permanet. O esca sacratissima: quã uere comedẽs deus efficitur: iuxta illud. Ego dixi dii estis: & filii excelsi omnes. Liberatur a malis: impletur a bonis: & imortalis idubitanter efficitur. O sacrum peregriationis nostræ uiaticũ: quo de hoc neq̃ sæculo peruenitur ad cæli hierusalem consortiũ. Patres nostri in deserto mãna comedentes: nõ peruenerũt ad terram ꝓmissionis. Qui uere te comedit: in fortitudie tui ambulauit usq; ad montẽ dei oreb. O comestio delicatissima: in qua oĩs saporis & odoris est suauitas: omne delectamentum: oĩs medicina: oĩs sustẽtatio: & omnis requies a labore: necnon & omne quod desiderari potest. Tu certe uita es: qua oĩs uiuit creatura & sine qua moritur. Tu es uita uitalis dulcis: & amabilis atq; iocũda. Odoris tui suauitas ægros recreat & debiles: quos tuos fecit sopor salubres & fortissimos. Tu lux illa icomp̃hensibilis: quæ oẽm illumĩas hoĩem uenientem in hũc mũdum. Tua mi domie est omnis potẽtia: tuũ omne regnum: ante te curuabitur omne genu. Oĩa q̃cunq; uis: facis in cælo: & in terra: & in mari: & in abyssis: tuæ nil est quod possit resistere uolũtati. In te ex te & per te sũt oĩa: & sine te nihil. Eia ergo fidelis aĩa gaude epulare: ne moreris. His pascere delitiis: ne pigriteris: hoc fruere cõuiuio in quo nõ carnes hircoꝝ: aut taurorũ ut olim in lege: sed saluatoris tui corpus sumẽdum ꝓponitur. O signũ dilectõis iopinabilis: ut idem sit dator quod datum: & donator idem sit quod ip̃m donum. Quam magna dulcedo tua domie: quam abscõdisti timentibus te: & perfecisti ea sperantibus in te. O ferculum excellentissimũ: uenerãdum: colẽdum: adorádum glorificãdum: & amplectẽdum: omnibus extollẽdum laudibus: exaltandum cũctis p̃coniis: firmiter in cordis uisceribus retinẽdum: & perpetuis temporibus alligandum aĩo. Cecidit homo per cibum ligni uetiti ad miseriam: p te reuelatur ad æternam gloriam. Tu certe in rectis & eruditis habitas cogitatõibus. Tu miserri mũ arrogãtem: & superbum detestaris diuitem: eum dimittis inanem: & uacuũ ac de te famelicum. Tu pauperem iustum pium & humilẽ oĩbus eum implẽs diuitiis: tuæ domus ubertate facias. In te: & per te ẽ rectũ iudicium & æquitas: tecũ prudentia & fortitudo & omnis uictoria. Per te sancti regnãt in cælestibus. Per te doctores p̃dicant. Per te iustus uiriliter contra hostes dimicat. Tu superbũ potẽtem deponis de sede exultãdo humilem. Tecũ sunt omnes diuitiæ: & gloria. Te diligẽtes diligis. Qui ad te puro corde uigilant te iueniunt: quoniam cum simplicibus & rectis corde graderis. Tu solus ante omne principium oĩum eras: & finis: & principium. Tu solus sine tempore æternæ a deo patre genitus. Quam beati qui te diligũt: qui aliud: q̃ te nõ desiderant: q de te assidue cogitãt: q te digne cõcedunt: q tecum manẽtes omnes uias tuas omni tempor custodiunt. Certe qui te iueniunt: iueniunt uitam & hauriunt salutem iterminabilem. O esca mirabilis ac stupenda: delectabilis ac iocũda. tutissima: ac super omnia peroptanda. In quo tot sunt inouata signa: & mirabilia imutata. In qua omne habetur delectamentum. & ad omnium gratiaꝝ proficimus incrementum. Quã singularis & inaudita tui liberalitas. Quam superabundantissima ac prodiga largitas. ut tui neminẽ exortẽ facias. nisi ad te uenire conteñat. Siqs ergo paruulus est. secure ad te ueniat. & te comedens fiat magnus & relinquens semitas infantiæ. per uias ambulabit prudentiæ. Siquis debilis est. ad te decliet. & protinus fiet fortis. Siquis ifirmus. sanabitur. Siqs mortuus est. si audire te uoluerit. uitam iterminabilem apprehendet. Sed qui magnus est & fortis. nec hic te deserat. nam semper abundanter in te inueniet. quo pascatur. Nemo certe sine te potest uiuere ad momentum. Tu solus uitam das omnibus creaturis. Iccirco defecit cor meum. & caro mea deus cordis mei. & pars mea deus in sæcula. In te solum delectatur cor mẽum. In te exultat anima mea. Tibi solum adhærere cupit mens mea. quoniam qui elongant se a te peribunt. Tu autẽ domine ne longe facias auxilium tuum a me sed tuam ad me inclina aurem misericordiæ. Te edat pauper & inops. & satietur. & tunc uiuens cor laudabit te. O lux inuisibilis. inextinguibilis. & oĩa uere illuminans. Sedẽti cæco huic secus uiam. miserere mihi fili dauid clamanti. uisũ tribue quo te uideat. Propicius quæso domie huic esto peccatori. ut sis mihi in adiutorium & in locum refugii. ut saluum me facias. Et tunc si ambulem in medio umbræ mortis. non timebo mala. quoniam tu mecum es. Mortuus en pie iesu iaceo. Exurge. resuscita me. & confitebor tibi. æger & infirmus sum cui nulla est amplius in carne sanitas. medicus es. sana me. Nudus asfligor frigore. diues es. indue me. Fame in hac solitudine pereo. cibus es. facia me. Sitio. salubre poculum es. inebria me. Infixus sum in limo profundi. & non est substantia. Veni in altitudinem maris. & tempestas demersit me. Laboraui clamans. factæ sunt raucæ fauces meæ. Iam intrauerunt aquæ usq; ad animam meam. Educ me de laqueo isto protector meus. gubernator meus firmamentum meum. refugium meũ. dux meus

& rex meus.& deus meus.In cuius cõmẽdo mãibus ſpiritum meum.Quem in crucis ſtipite redemiſti. cui uitam.miſericordiam tribuiſti.Reſpice domine humilitatem meã.nec concludas me in manus inimici.hodie tecum ingrediar in locum tabernaculi admirabilis.ut inhabitem in domo tua in longitudíe dierum in ſæculum ſæculi.

Sanctus Hieronymus accepit uiaticum & obdormiuit in domío. Cap.xxx.

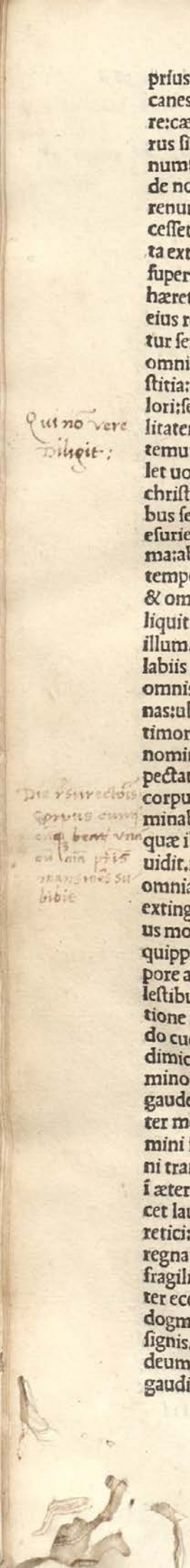
NIs finitis uir domini glorioſus ſacrum domini corpus ſuſcipiens.ad terram ſupinus rediit. Deinde manus in modum crucis ſupra pectus tenens ſymeonis.ꝓphetæ uaticinium decãtauit. Quod finito ſubito cunctis qui aderant cernentibus.tanta in loco in quo iacebat diuinitus lux effulſit. ut inſtar ſolis radii ſplendor quorũlibet uibraret oculos.ne poſſent morientem uirꝫ glorioſum aliqualiter intueri.Qua quidem luce ad horam permanente circũaſtantium quidam agmen angelicum ibidem uiderunt undiq; diſcurrentium:uti ſcintillæ in arundineto ſolent.Quidam uero angelos non uiderũt ſed uocem lapſam cælitus audierunt:ſic dicentem.Veni dilecte mi:tempus eſt enim ut mercedem accipias pro laboribus:quos mei cauſa uiriliter ſupportaſti.Quidam tamen nec uiderunt angelos : nec hanc audierunt uocem:ſed tantum cum iis a beato Hieronymo illa finita uoce:hæc audierunt uerba.Ecce ad te uenio pie ieſu ſuſcipe quem tuo recuperaſti ſanguine.Tunc ſubito illa lux diſparuit:& illa anima ſanctiſſima tanq; ſydus omnibus uirtutibus radians carnis reſoluta cæno:cælorꝫ regna adiit glorioſa.In quibus iam certe tãq; luminare conſpicuũ renitet: & ſplẽdore beatitudinis:& multorum coruſcatione prodigiorum.quoniam non poteſt abſcondi ciuitas ſupra montem poſita:nec uoluit deus ut in morte ipſius lateret ſanctitas: cuius uita ſanctitatis cauſa fuerat:& ſalutis totius eccleſiæ militantis.Tantus deniq; illa recedente ſanctiſſima anima odor ſubſecutus eſt per dies non modicos:ut nulla forte uetuſtatis recordetur ætas.Sed certe dignũ erat ut illius merita odoris ꝑcipue clarerent indicio:qui ad unitatem fidei intemeratæ membra fetida ſuorꝫ uerborum odore euocauerat.

De uiſione quã habuit Beatus Cyrillus de trãſitu.Sancti Hieronymi. Cap.xxxi.

HOra náq; chariſſimi patres & domini huius trãſitus glorioſæ diei erat ultima.In qua quidem ut ſui atletæ pius dominus gloriam demonſtraret:& omnibus qui in eccleſiæ domo habitant proferret clarꝫ lumen:hoc modo cyrillo epiſcopo tranſitum glorioſi Hieronymi ipſe dominus reuelauit.Cunq; dicta iam hora cyrillus epiſcopus deuotis in ſua cellula orationibus inhæreret : ſurſum in ſpiritu raptus uelut in extaſi factus ſubito quoddam a monaſterio a quo uir ſanctiſſimus migrauerat uſq; ad cælum mirabile & ſpecioſiſſimũ uidit iter.Cuius tanta erat pulchritudo & admiratio:ut ſicut eo dem poſtmodum teſtantem cognouimus:ſtupore uelut amens effectus huc illucq; admirans:ſui pauliſper credat obliuiſci.In hac ſiquidem mentis poſitus anxietate:eleuauit oculos:& ecce angelorꝫ maxima a monaſterio ſocietas ueniebat alternatim melodiarꝫ & mellifluorꝫ cantuum uocibus concinentium:quorꝫ uidebantur uocibus cælum & terra & omnia quæ eorꝫ continentur ambitu undiq; reſonare.Ferebãt etiam ſinguli angelorꝫ ſingulos manibus accenſos cæreos:quorꝫ claritas ſolis repellebat lumen.Sed quid additur ad mirationi admiratio? Ad cælos uertens cyrillus oculos:non minorem angelorꝫ cernit numerꝫ modo ſimili iſtis obuiam uenientium:quin rei huius anxius expectat euentum.Interrogaſſet quidem quid hoc eſſet:ſed ita eum ſtupor opꝑſſerat:q; quid diceret:neſciebat.Aſt illo diutius expectante glorioſam uidit Hieronymi animam præ cunctis qui ꝑibant angelis:& ſequebantur mira decoratam pulchritudine ueniẽtem. ad cuius erat dexteram ſaluator cum illa pariter ueniendo.Quæ quidem in loco quo cyrillus degebat gradum figẽs & ſtans ea taliter eſt locuta.Agnoſcis ne me? Ad quam ille.Minime quidem.Quis enim es qui tanto cæteris honore emines? At illa.De Hieronymo unq; fuit aliqua tibi cognitio? At ille.Certe quem nominas ſingulari affectu diligo charitatis.Sed quæſo ille es? Et illa.Eius ſum anima:quæ gloriam iam obtineo:quam ſperabam.Ad meos pergito filios.& quæ uidiſti nuncia:ut & a luctu deſinant:& meo ſtatui congaudeant : quem elegi.Quibus omnibus finitis:omnis illa beata uiſio ab eius euanuit oculis:& fuit in ſemet reuerſus . Protinus cyrillus ineffabili gaudio perabundans:ita tamen q; per totam noctem illam non ſe potuit a lachrymis præ mentis lætitia continere.Quam ergo mirabilis eſt dominus in ſanctis ſuis:mirabilis in maieſtate:faciẽs ꝑdigia.Dextera domini fecit uirtutem:dextera domini exaltauit eum: notam faciens i populis uirtutẽ eius O diuini amoris immenſitas:diuine largitatis affluentia. Quid enim iſti ſuo potuit facere filio honoris : & gratiæ.& non fecit.cum tam copioſa & in uita & in morte erga eum fuerit munificentia? Dedit enim ei dominus claritatem æternam:& nomine æterno hæreditauit illum:& fecit eum hæredem gaudiorꝫ ſuperorum:in quibus permanebit in ſæcula.Quam ſingularis honor & admiranda gloria excedens pene aliorum gloriam ſanctorꝫ & honorem.ubi non ſolum illam ſanctiſſimã animã omnis cæleſtes comitantur cohortes ſed etiam ipſe proprius ſaluator.Nec enim ſola in cælo fulget inſignis dignitatum illa beata anima:ſed etiã corpus ſuum non ceſſat in terris radiare miraculis.Ad cuius narrationem congruum eſt redire . Defuncto namq; ut dictum eſt uiro ſanctiſſimo hora completorii:corpus illud tantis fragrans aromatibus cuſtodientes:totam illam inſõnem noctem ducentes circa eum in magnis ſiquidem pro anno quod cunctis uenerat fletibus. & pro ſua quam iam obtinuerat gloria gaudiis uigilauimus.Mane autem facto diuinis peractis: ut cõdecebat myſteriis:debitiſq; obſequiis honore debito cõſumatis in bethleem iuxta perſepe in quo pro nobis xp̃s de itemerata ibidem natus uirgíe ifans uagiit:corpus illud ſacratiſſimum ſacci coopertũ lineo i terram ordinauerat ſepeliuimus.Quantis autem ipſo die & etiã ad ꝑſens miraculis glorioſis mirificauit dominus filium ſuũ ſanctum Hieronymũ:certe nõ foret enarrãr ſufficiẽs ligua carnis.Sed tamẽ aliqua de multis

ne noſter nimis ꝓlongetur ſermo:referam.Quidam a natiuitate cæcus in ipſo ſepulturæ die uidendi bene-
ficium corpus tangens ſanctum obtinuit.Cuidam etiam iuueni ſurdo & muto ſanctiſſimū corpus deoſculā
ti:ſoluto auris & līgue ligamīe:& loquendi & audiendi gr̄a eſt conceſſa.Et certe dignum erat:ut q̄ cæcitatis
ueræ lucis:quæ xp̄s eſt:tenebris obcæcatos:ſuis ſanctiſſimis doctrinis & exēplis illumīauerat.Surdis quoq;
& mutis in diuis operibus ueram exercuerat medelam:ut & diuīa ītelligerent documēta:& catholicæ fidei
confiterentur rōnes:quas ſpernebat in die ſui obitus glorioſi:& cæcis lumen tribueret corporale : & ſurdis
ac mutis cōcederet ſanitatem.Quam plurimi ut aſſerūt:q̄ uiderunt a nefandis ſpiritibus obumbrati ī loco
quo ſanctum qeſcit corpus clamātibus diris uocibus dæmonibus.Sancte hieronyme . Cur nos tam īſeque-
ris?Tu noſtrum ſemper flagellum fuiſti & uiuus & mortuus:per eum ſunt mirabiliter liberati.Hæreticus q̄
dam dum prædictū beatum Hieronymū blaſſemaret:& eius fore dignū corpus īcendio diceret:ultōe diuīa
ad alioꝝ hæreticoꝝ formidinem:in ligni ſpēm eſt mutatus.Et ſubito cūctis q̄ aderant uidētibus:ignis cæ-
litus eum iuaſit:ac eum taliter combuſſit:ꝙ totus in cinerem eſt conuerſus.Ad hæc magna hæreticoꝝ mul
titudo:cum tantam ſuæ ſanctitatis aduerterent experientiam:& ad ueritatē ſacræ fidei tantis & tot apertis
ſignoꝝ īdiciis:tanq̄ qbuſdam clamantibus ꝑconibus uocarentur:ad ipſius ſacratiſſimæ & ītemeratæ fidei
& lumē redierunt.Quid plura dicam?Certe in generatōe & generatōem uix annūciarem quæ per illū deus
oſtēdere uoluit:ut magnificaret eum:& colendū exhīberet uniuerſis.Quā magnus certe eſt iſte tot faciens
mirabilia:cui certe non eſt ſimilis ſecūdum opera ſua.Magna magnalia de hoc per mundū reſonent extre-
ma terraꝝ ſpatia:rutilent ſua lucida ſigna.Iam tantoꝝ miraculoꝝ multitudie corroboretur intemerata fi-
des.Quot enim īfirmis ītegram ſanitatem conceſſerit poptatam:narrare cederet in īmenſum.Et tempus &
uita & oīs humanus deficeret ſenſus:ſi uellet oīa indagare quæ opatus eſt in diebus nr̄is:quæ auribus audi
uimus:nec ſunt occulta a filiis hoīum.Lætetur itaq̄ totus fidelium cœtus:& canticū læticiæ & exultatiōis
deo cōcrepent alta uoce:ꝙ ex eis ꝓſiliit ſtella micans:cuius fulgentes lucis radii eos dirigunt ad cæleſtem pa
triam adeundam.Iſtius certe uita ſacratiſſima eſt oībus diſciplina:mores ſunt ſui oīum fidelium inſtituta.
Adſint hodie ſacræ matri eccleſiæ:& pro tanti filii receſſu piæ lachrymæ:& pro tanta eius gloria inæſtima-
bile gaudium. Liceat ergo inſtar piæ matris ei pias lamētatiōes īpendere:cum tanto ſe cernit priuatam filio
uiduatam uiro:deſtitutam pugili:& capitaneo uītis ſuæ inciſa palmite:quā in agro fidei plantauit & coluit.
Non mihi q̄ſo imputetur filio tanto orbato patre:ſi præ dolore dān̄i tam inæſtimabilis:ea referam:quæ nō
decent.Sæpe nāq̄ nimia cordis abundantia plura homo loqtur:q̄ uellet.Quid heu chariſſimi patres & do-
mini nūc uobis referam?Circūquaq̄ ꝓſpiciens:& pgens:ut ſi forte meum:quem dira mors abſtulit patrem
Hieronymū īnuenirem:& nō īuenio:quē diligit aīa mea:huius amore langueo.Tædet aīam meā uitæ meæ
quoniā ablata eſt uita mea:& excuſſus ſum ſicut locuſta:& exaruit uirtus mea:& lumē oculoꝝ meoꝝ extin
ctum eſt.Quale amplius erit mihi gaudiū in mūdo.cum lumen meū uidere nō poſſim ? Obſcuratus eſt enī
ſol meus.& luna nō ſtat in ordie ſuo.Quis cum lupis quid faciet paſtoris priuata munimie ? Quomodo ui-
get arbor.radice detrūcata?Quid heu dira feciſti mors?Cui p̄rem recipiens.filium tam mēdicum in omni-
bus bonis exulem dimiſiſti?O mors crudelis non illi ſed mihi.& pene toti eccleſiæ.quem ſurripuiſti athle-
tam?Cur non diſtuliſti eū recipere?Quare aliquātulum nō auertiſti faciem tuam ab eo?Scīs q̄d feciſti? Nūquid non deſideraſti.quæ tam uelociter a nobis ſurripuiſti.ꝙ nō ſit in mūdo ei ſimilis in uirtute in doctrīa
in ſanctitate?Hic certe princeps pacis:dux iuſticiæ:doctor ueritatis & æquitatis : armiger ītemeratæ fidei
contra hæreticos bellator fortis:cuius ſagitta nunq̄ abiit retrorſum:nec declinauit clypeus eius in bello : &
eius nunq̄ eſt auerſa haſta.Inclyti chriſtianoꝝ plæbis flete:quoniam cecidit dux ueſter. Vox in rama ſonet.
Tanti filii receſſum pie ploret eccleſia.Iam circūdabunt eam canes multi:conſilium malignātium obſidebit
eam:quoniam lōge factus eſt ab ea auxiliator eius.Iam ad ſuam nō aſpicit defenſionē.Iam tribulatio ꝓxima
eſt:& nō eſt q̄ adiuuet.Iam in ſepulchro iacet ꝓtector ſolitus:nō certe exurget aduerſus malignātes in ea. Ic
circo clama in cilicio:& planctu pia mater:iduere uiduitatis ueſtes uiduaram filio.Heu uaticinabūtur pſeu-
do ꝓphetæ:& ꝓphetabūt uiſiones mēdaces:& fraudulentas diuīationes:& ſui cordis in nobis ſeductiones.
Et certe nō erit q̄ reſiſtat eis.Siccatus eſt enī fons uitæ:& uena diſparuit aquaꝝ uiuentium. Sed & tu q̄d di-
ces chariſſime pater damaſe.Vbi quem plus diligebas q̄ te Hieronymus.Vbi tui norma itineris.Cōſiliator:
ductor.& rector quo abiit tuus.Quādo q̄ſo ſcribes ei.Sine tuo ſum Hieronyme chariſſime cōſilio uelut ab
ſciſſum a corpe mēbrū.Scribe ſcribe q̄ſo ne pigriteris.ut ſi tua locoꝝ diſtātia ꝓptata careo uiſione . ſaltem
tua mihi adſit memoria frequens tuis aſſiduis lr̄is gratioſis.teſte deo in nullo uiuentiū ut in te meæ ſpei fir
mau anchoram.Plora igitur:plora.Deducant oculi tui lachrymas ꝑ diem & noctē:quoniā defecit anchora
tuæ ſpei.Aruit ſcribentis manus tanq̄ flos fœni.Iam nō erit tibi amplius eius memoria.Vox certe ſua dul-
cis & iocūda:quæ in fidelium auribus erat mel dulciſſimū:ſiluit.Heu qualem amiſiſti conſiliatorem & adiu
torem.Certe iam in multitudie cōſilioꝝ tuoꝝ defeciſti. Nō erit q̄ panem frāgat tibi uitæ.Extīcta eſt lucer
na in medio eccleſiæ micās:ut nō uobis ſed ſibi luceat.nō mūdo:ſed cælo ſplēdeat.Quid ergo dicā. Cui cō-
querar.Vnde mihi in hoc ueniet auxiliū.ut cōſoler.Certe ut ītueor a domino factum eſt iſtud . Et ideo ſibi
dicam.Cur bone ieſu tam uelociter a tui ſponſa.quā in cruce moriens deſponſaſti tantum abſtuliſti filium
ꝓtectorem cōtra eius hoſtes belligeꝝ.Forte uoluiſti eum tecū.Certe domīe non eo egebas:ut ipſa. Bene q̄-
dem ei ſubueniſti:ſed nos orphanos reliquiſti.Non conꝙror ꝙ aliud q̄ iuſtum & æquum feceris : quoniam
certe iam ipſe merebatur finem imponere huius uitæ laboribus:& tecum eſſe.ſed doleo ꝙ tantum incurrit
damnum eccleſia:eo abeunte.Vtinam eum redderes:ut tuam regeret:ſtabiliret:& defenderet eccleſiā uelut

prius.Quid bone domine eius deinceps facient filii iacentes.esurientes.circuneuntes famelici ciuitatem. ut canes non habentes qui eis panem frangat?Sunt oues errantes non habentes pastorem:discipuli sine doctore:cæci sine ductore.Heu pater pie Hieronyme nostræ sustentationis baculus ubi es?Quid tuus faciet currus sine te dulcis auriga?Vbi cubas?Indica nobis.Cur es nunc terræ socius.qui in te nihil uoluisti esse terrenum?Bethleem bethleem ciuitas iuda quæ non minorem de principibus ecclesiæ retines.quid fecisti?Redde nobis quem retines patrem.Sed & tu terra quare audes retinere hominem non tuum?Qui nil gessit terrenum:nil carnale:certe sua redoluit caro.Suspende & tu piissime theodosi tua in salicibus organa.Nō pius cesset fletus:cum tui dilecti Hieronymi recordaris:quem amisisti.Tanta denicꝫ tibi insit doloris affectio:q̄ta extitit dilectio.tanta sit lamentatio:q̄tum dānum.Sed quæ posset morralium explicare lingua quanta eo superstite aderat toti ecclesiæ utilitas.quanta christianoꝝ singulis salubritas. quantum certamē. quantaqꝫ hæreticis destructio ac dispersio.Hic certe omnibus christicolis amabilis erat:& decorus in uita sua.Et ideo eius recessu singulis flere licet.nec est qui se abscondere uel excusare possit. Ne igitur noster nimis ꝓtrahatur sermo ut breuiter concludam:quæ pro nostro damno ad dolorem attinet: ut quæ ex illo proueniebat omnibus humilitas & exultatio explicari non potest:ita doloꝝ est lamentatio.Cesset igitur dolor:abeat tristitia:quibus tamen attingere non possumus:quæ uellemus:quæ nō solum nullum remedium adhibet dolori:sed auget.Si patrem nostrum diligimus:eius lætitia gaudeamus.Non uere diligit qui suam tantum utilitatem diligit.Iccirco & si pro ea quæ nobis euenit inutilitas dolemus:& pro eis:quæ recepit gaudia collætemur.Adsit ergo hodie nobis causa magnæ lætitiæ.Cantet quilibet uestrum nouū canticū. Sonoris iubilet uocibus mater ecclesia.In hymnis & confessionibus plaudat hodie plæbs catholica. Vndicꝫ iocundetur christiana concio.Hodie certe obtinuit Hieronymus:quod tanto æstuabat desiderio.Hodie deuictis hostibus securum obtinuit triumphum.Certe omnibus expletis laboribus:requiem possidet sine fine. Iam non esuriet necꝫ sitiet amplius:necꝫ cadet super illum sol:necꝫ ullus æstus.Ablata ē ab oculis eius omnis lachryma:abiit oīs luctus.Iam certe sibi dolor deinceps nō erit.Iam certe mercedem habet:pro qua toto uitæ suæ tempore laborauit.Consolemur ergo.demus magnificentiam deo nostro:quoniam dei perfecta sunt opera & omnis uitæ eius iudicia.Confiteamur domino:& collaudemus saluatorem nostrum:quoniam non dereliquit sanctum suum sine adiutorio in tribulationibus:quæ in agone huius uitæ miserrimæ circūdederūt illum.Sed adiutor & protector suus factus:liberauit corpus suum a perditione. A laqo linguæ iniquæ & a labiis operantium mendacium:& eum sublimiter collocauit infra patris mansiones:ubi omne est gaudiū: omnis suauitas:omne quod desiderari potest. Vbi glorioſa & fœlix est refectio animaꝝ post labores & erūnas:ubi dulcis solēnitas angeloꝝ:ubi una societas & charitas omnium ciuium supernoꝝ. Ibi certe neminē timor:aut dolo ricutit.Ibi nulla penitus agnoscitur angustia:tribulatio:aut aduersitas. Nulla ibi infirmitas nominatur.Nemo enim fraudatur suo desiderio.procul ibi distat mors.Nulla ibi prorsus p̄sentis gloriæ expectatur minoratio:sed augmentum scilicet cum omnium uniuersalis erit resurrectio mortuorum. Ibi tūc corpus cuiuslibet beatorum simul cum anima p̄dictam gloriam:quam nunc sola possidet anima sine interminabili possidebit.Quis autem angelorum uel hominum.quanta sit minor particula gaudioꝝ & gloriæ. quæ ibi sunt esset sufficiens enarrare.Quis esset intellectus ad hæc intelligendum idoneus.quæ nec oculus uidit.nec auris audiuit:nec in cor hominis ascendit. Certe si hæc quanta sint gaudia considerentur: terrena omnia uiliora omni stercore apparębunt:si hæc temporalis uita illi comparetur:hanc quilibet hominum extinguere q̄citius poterit:ardescet ut illius capax efficiatur.Hæc uita caduca:& momentanea respectu illius mors potius est dicenda.Omnis mundi fallax & uana lætitia:pondus amarissimum & grauis sarcia. Hác quippe sarcinam deponens Hieronymus sacratissimus optimam illam elegit partem:quæ ab eo nullo tempore auferetur.Rogo.gaudete & exultate:cantate & psallite:quia pater noster glorioſus nauim plenam cælestibus diuitiis:æternisqꝫ mercibus iam concupito in littore collocauit:anchoram spei tranquilla iam i statione firmauit.Iam certe brauium obtinet:pro quo in agone huius sæculi ab omnibus se illicitis abstinendo cucurrit.Iam uictor de suis hostibus triumphauit:cum quibus scuto amoris domini munitus uiriliter dimicauit.Iam denarium accepit:pro quo tanto labore in uinea sanctæ ecclesiæ laborauit.Iam talētum domino reddidit duplicatum:ꝙ cum mercedem in gaudium domini meruit introire. Propter hæc gaudens gaudebo:& cantabo dilecto patri meo canticum nouū:ut sit laus eius in ecclesia sanctoꝝ.Ecce dilectus pater meus candidus:speciosissimus:electus ex milibus:in quo nulla est macula:pascitur iter lilia in uinea domini sabaoth.Ecce flos campi:& rosa nimio fragrans odore de horto nuper ecclesiæ i uiridarium est domini transplantatus.Ecce cyp̄ssus ad cæli altitudinē se extollit.Ad īsulas longe diuulgetur nomen suum:ut sit i æternū eius memoria i benedictōe. Exultate igit̄ charissimi p̄es & domini. Lætamini & laudate:quia decet laudare dominum:q mirabilem se in suis declarat sanctis.Lætetur omnis orbis.Erubescant fallaces hæretici:& iam se noscant ad nihilum deuenisse.Certe non est mortuus:ut æstimāt sui hostes: sed certe uictor regnat in terra uiuentium.Iam certe eius refulget claritas per æterna palatia.Iam ueteribus depositis armis fragilibus:noua iduit ac perpetua.Hodie undicꝫ facta sit i populo christiāo lætitia.Exultet p̄cipue sacra mater ecclesia:cuius hodie glorioſus filius:& cultor:amator & ꝓpugnator p̄cipuus:oībus extirpatis hæreticis dogmatibus:cum suis fallacibus auctoribus de agro fidei catholicæ:& doctrinis sacratissimis. & p̄fulgidis signis.ac ꝓdigiis ut sol relucet iter agmia beatoꝝ. Vale igitur Hieronyme glorioſe.nostri semp faciēs apud deum memoriam.ut tua ualeamus piissima interc̄ssione.& i præsenti ab oībus protege nocuis.& in futuro gaudia.quæ iam tu possides adipisci.

Lorisissimi christianæ fidei athletæ:sanctæ matris ecclesiæ lapidis angularis:in quo admodum firmata cõsistit.Nunc uero in cælesti gloria de syderis radiantis olim Hieronymi præsbiteri laudes uenerabilis pater Cyrille,silendum ne putas,aut lingua balbutientis pueri, ut uirum pollutum labiis me locuturum fore reris?Cæli enarrant gloriam dei & omnia quæ fecit dominus eũ in sanctis suis laudant.Silere debet rationalis creatura,a laude dei irrationabili non silente? Taceam: aut loquar?cum si taceam lapidibus iubetur clamare. Qui q̃uis indignus & insufficiens laudator existam:cũ non sit pulchra in ore peccatoris laus.Tamen ab eiusdem laudibus minime cessabo. Firmetur itaq; manus nostra:& lingua nostra palato non inhæreat :quoniam certe magnus est iste uir sanctissimus:mirabilis:& metuendus super omnes,qui in circuitu nostro sunt.Magnus certe in uitæ excellentissimæ sanctitate, magnus in sapientiæ ineffabilis profunditate.Magnus in maioris nunc gloriæ q̃titate.Mirabilis in prodigiis insuetis.Metuendus ob sibi a domino traditam potestatem.Quam itaq; magnus sit iste glorioſissimus Hieronymus in suæ uitæ excellentissimus sanctitate,patefaceret mea lingua,cum præcipue cunctorum non sufficerent mortalium linguæ ut eius excellentiam explicarent?Liceat ergo dici,alter hic helias, alter hic samuel alter hic ioannes baptista uitæ excellentissimæ sanctitate. Helias & iãnes heremitæ:magnis ciborũ & uestium asperitatibus carnem macerauerunt.Non minoris uitæ Hieronymus glorioſissimus: heremita idem per quadriennium in heremo: ferarum tantum socius perstitit. Quinquaginta annis ut uenerabilis Eusebii litteræ quas pridie recepi plenius fatebantur:& ut me certius tu idem nosti uinum & siceram aliqualiter non gustauit.Ab omni carnium & etiam piscium esu ita se abstinuit:q; uix ea nominare uolebat. Coctũ quid non nisi in ultima ægritudine bis comedit.Cilicino sacco camem uelut etylipis macerans:desuper pãno uilissimo se tegebat.Stratum alium nisi terram nunq̃ sciuit.Non nisi semel fructibus:ut herbarum foliis siue radicibus pastus in die:post uesperas se orationibus præbens:deiceps usq; secundam noctis horã quo tidie uigilabat:postmodum uero somno fessus in terra dormiens usq; ad mediam noctem quiescebat. Qua quidẽ continue surgens lectionibus,& scripturis sanctissimis:quibus tota radiat ecclesia uti lapidibus præcioſis intentus: usq; ad esus horam perdurabat.Ita leuissima flebat peccata ut quis eum æstimasset hominẽ interemisse.Ter in die carnem duris uerberibus flagellauit:ita aut ex eius corpore riuuli sanguinis effluebant.Quin uerbum ocioſum aliquod ut pestem maximam fugiebat.Sibi ocium nullum erat:semper aut sacris lectionibus:aut scribendo,aut docendo cunctos exercitabatur.Quid plura loquar?Si sanctorum singulorum perquirerem uitas,eo ut puto maiorem neminem inuenirem.Sed quia superius samuelem nominauimus:fuisse hunc samuelem ostendamus.Hi certe Samuel,qui de uanis litterarum studiis uerberibus euocatus sacræ scripturæ ministerio deputatur.In cuius lumine diuina gratia influente,utriusq; testamenti lumen uidimus & in cuius brachiis hæreticorum pars maxima est dispersa. Hic certe gloria uirtutis nostræ transferens utrũq; testamentum ex hæbreorum lingua:in græcam pariter & latinam:disponensq; ipsum posteris in æternum,declarans enigmata & obscura dubia & nodosa:pparans officiorum seriem cunctis ecclesiæ ministris totam pene ecclesiam ædificauit.Vnde bene magnus apparet in sapientia ineffabilis profundi tate.Liberales autem scientias ita perfecte sciuit:q; relatione omnium nullus sibi similis apparet adhuc. De scripturis uero sacris uti multarum suarum epistolarum Hebraicorum Græcorum Chaldæorum Persarũ & Medorum Arabicorum & pene omnium nationum linguas & litteras:tanq̃ si fuisset in eisdem natus & educatus sciuit Quid plura dicam?Quæ Hieronymus ignorauit i natura:nullus hominum unq̃ sciuit.Nõ me ista u enerabilis pater existimes dicere ut putem te Hieronymi & uitam & uirtutes peius me scire: cum sibi socius extiteris multo tempore.Sed testor deum:quoniam ob tam ineffabilis uiri sanctitatem.si uoluissem tacere:non possem.Confitentur mirabilia & sanctitatem suam & ipsi cæli.In quibus magnus maioris gloriæ quantitate:q̃ multorum sanctorum habitat sine fine.Nulli itaq; dubium est infra patris mansiones ipsum unam ex maioribus & sublimioribus sedibus obtinere.Cum enim homo idem secundum opera præmietur:& iste perfectioris pœnæ uitæ extiterit,clare patet ipsum unum de maioribus & sublimioribus cælestis hierusalem ciuibus fore.Quod ut a nobis plenius & certius credatur in mundo præ cunctiss: quorũ nostra recordatur ætas ualde mirabilis apparet prodigiis insuetis:& miraculis infinitis,quorum mihi aliqua uenerabilis Eusebius:suis litteris declarauit. De cæteris uero prodigiis quæ mirabiliter fiunt quotidie, ut quotidie intelligo relatibus plurimorum auidus peraudire tibi: ipse pater charissime supplico: ut mihi in breui uolumine quæcunq; poteris uera & utilia miracula collecta q̃citius facultas aderit: eiusdem Hieronymi sanctissimi deuotione transmittere non deneges.Sed ut multa merita Hieronymi sanctissimi non lateant:quid erga me diuina annuente clæmentia,in ipso sui obitus die acciderit,enarrabo. Eodem nãq; die & hora qua exutus putredinis & immunditiæ carnis toga Hieronymus sanctissimus uestimentum perpetuæ immortalitatis:inæstimabilis lætitiæ & gloriæ iduit dum Hipponæ in cellula mea quiescens auide cogitans quales inessent animabus beatorum,q cum christo gaudent gloriæ & lætitiarum quantitas:cupiens ide ex hac materia breuem componere tractatum:præcibus compulsus nostri Seueri quondã uenerabilis Martini Turonensis episcopi discipuli charta:calamo:pugillariq; i manibus susceptis:breuem uellẽ scribere epistolã sanctissimo Hieronymo destinãdã:ut qcqd ex hoc sentiret respõderet.Sciebã.n.ĩ tã difficili qõne a nullo uiuẽtiũ me posse doceri euidẽtius.Cũq; iã scribẽs salutatiõis exordiũ Hieronymo p̃notarẽ: ineffabile

ſubito lumen noſtris inuiſum temporibus noſtriſq; minime linguis declarandum cum ineffabili inaudita-
q; odorum omnium fragrantia cellulam in qua ſtabam intrauit:hora completorii. quo a me uiſo.ſtupo-
re admirationeq; cõmotus animi & membrorũ uirtutes repente amiſi.Neſciebã eni tunc q; dextera mirabi
lis dei exaltaſſet ſeruũ ſuũ notas faciens in populis uirtutes ſuas.Neſciebã eteni q; deus antiquæ miſeratio-
nis ſeruũ ſuum fidelẽ a carnis imunditiis diſſoluiſſet:& tam ſublimem ei ĩ cælo ſedem paraſſet. Neſciebam
certe inueſtigabiles uias domini.Neſciebam theſauros ĩfinitæ dei ſapiẽtiæ & ſcientiæ.Secreta & occulta dei
iudicia non agnoſcebam:quoniam quos uult facit ſua ineflabili ſapientia ad ſui agnitionem uenire. Quos
autem prædeſtinat:uocat:iuſtificat:& beatificat:prout decernit fieri.Itaq; quia talem oculi mei nunq̃ per-
ſpexerant lucem:olfactus meus odorem non ſenſerat: tã nouis:tam inauditis miris obſtupebam.Inter hæc
autẽ meis in me pſtrepẽtibus cogitationibus qd hoc eſſet:de luce hæc dicens uerba uox emicuit: Auguſti-
ne Auguſtine quid queris?Putas ne breui immittere uaſculo mare totum:breui includere pugillo terrarum
orbem?Cælum firmare ne uſitatos exerceat motus?Quæ oculus nullius hominum uidere potuit,tuus ui-
debit?Quæ auris nulla perſonum hauſit audiet tua?Quæ cor humanũ nullatenus intellexit.nec etiam co-
gitauit exiſtimans te poſſe intelligere?Infinite rei quis erit finis.immenſa qua menſura metieris?Potius to-
tum mare in artiſſimo clauderetur uaſculo.Potius terrarum orbem paruulus teneret pugillus. Potius cæ-
lum a motu continuo deſiſteret: q̃ gaudiorum & gloriæ quibus beatorum animæ ſine fine potiuntur mi-
norem intelligeres particulam:niſi uti ego exigentia docereris.Diſcurre adhuc breui temporis ſpacium. Im
poſſibilia facere ne coneris:donec impleatur uitæ curſus.Hic non quæras: quæ nõ alibi:niſi quo tam fœli
citer propero inueniri poſſunt.Hic ſatage:talia exercere opera:ut poſtmodum ibi quæ aliqualiter hic intel-
ligere cupis in æternum habeas.Inde qui intrant nullatenus exeunt:ad hæc ego pauore ſtupens: admiratio-
ne tam inuiſa pene amens omni quaſi uigore carens, His uerbis aliqualem ſumens audaciam:tremebunda
uoce dixi.Fas utinam mihi foret,qui tam fœlix es: tam glorioſus:tam honorifice ad illa properãs gaudia:q
tam dulcia eloquia gutturi meo faris non ambigere.At ille inquit,Nomen meum quæris Hieronymi illi-
us preſbiteri:cui tranſmittendam epiſtolam iam ſcribens cœpiſti.ſum anima,quæ hac in hora in bethleem
iuda carnis onere depoſito chriſto omniq; cæleſti comitata cohorte:omni decorata pulchritudine: omni il
luſtrata ſplendore:illo induta immortalitatis deaurato ueſtimẽto:circumamicta omnium bonorum & gau
diorum uarietate:terrenorum omnium triumphatrix:omni diademate coronata:omni beatitudine & fœli
citate uallata:tam nullum etenim deinceps expecto gloriæ defectum:ſed augmentum. Tam glorioſe tãq̃ i-
effabiliter pergo ad regna cælorum ſine fine manſura.Quando iterum iungar corpori glorificando & non
morituro,ſed gloriam quam nunc ſola habeo habituro:in illa ſcilicet in uniuerſæ carnis reſurrectionis die
Tunc ego amplius animi in me collectis uiribus præ gaudio a lachrymis non ceſſans: ſic reſpondi.Vtinam
uirorum eximie tui mererer fieri pediſſequus.Sed quæſo tui ſeruuli:q̃q̃ uiliſſimi,quem dilexiſti in mundo
nimia charitatis affectione recorderis,ut tuis interuentionibus a peccatis emender,tua gubernatione:recto
calle inoffenſo pede procedam:tuis defenſionibus aſſiduis ab inimicis mihi cõtinue inſidiantibus protegar
tuoq; ſancto ductu ſalutis attingam portum.Placeret utinam uoluntati tuæ aliqua mihi interrogãti reſpõ-
dere.At illa, Quod optas dicito me omni tuæ uoluntati reſponſuram ſciẽs.Vellem inq̃ intelligere.Vtrum
beatorum animæ quædam uelle poſſint,quæ obtinere nequeant.At illa,Vnum auguſtine noueris,q; ſan-
ctorum animæ ita in illa æterna gloria in deo ſunt ſolidatæ & firmatæ:q; nulla ſibi ineſt alia uoluntas: niſi
dei,q; nil uelle aliud poſſunt:niſi quæ deus uult.Ideo quæ uolunt obtinere poſſunt.Etenim quæcunq; uo-
lunt:& deus & uult & adimplet.Nemo quippe noſtrum ſuis fraudatur deſideriis,quia nil præter deum ali-
quis noſtrum optat,quoniam uero ſemper ut uolumus deum habemus:noſtra ſemper deſideria ſunt pleniſ
ſime adimpleta.Longa quidem pater chariſſime cyrille uerborum texetur ſeries:ſi omnia quæ glorioſa illa
anima perſcrutãti patefecit ſcriberem in hac breuitatis epiſtola.Spero enim q; bethleem ad tãtas reliquias
uiſitandum ueniam.non poſt multos annorum circulos.ubi tunc quæ audiui.& in ſcriptis tradidi. uidebis
perſpicaciter.Pluribus itaq; horis illa glorioſiſſima anima ibidem mecum manẽs trinitatis ſanctiſſimæ uni
tatem:& unitatis trinitatem filii a patre generationem.ſpiritus ſancti a patre & filio proceſſiõem. angelicas
hierarchias & ordines.& eorumdem beatorum ſpirituum myſteria beatarum etiam animarum fœlicia.&
alia utilia & grauia humanis intellectibus q̃ ſubtiliter:q̃ euidenter.q̃ mirabiliter mihi patefecerit auido. ſi
omnium hominum linguis loquerer,non explicarem ſermone.Deinde a meis oculis lux diſparuit.Sed mul
tis poſtmodum diebus ineffabilis odorum ſuauitas remanſit.Quam mirabilis ergo iſte eſt.faciẽs tot mira-
bilia.tot & tanta inſueta prodigia hoibus.Ad ipſũ ergo ore noſtro clamemus & exultemus.demuſq; gloriã
laudi eius.quoniam certe dignus eſt omni laude.nec ſumus ſufficientes eũ laudare.Introiuit enim in domũ
domini candidus & pulcherrimus.ubi ſine dubio de ſublimioribus.& p̃clarioribus gloriæ ſedem obtinet.
Quod ut iterũ clarius ueritatis lumen pateat pluribus teſtibus q̃ uno cenſui quid ſupradictus noſter ſeue-
rus uir doctrina & ſapientia pollens cũ tribus aliis in ipſo die & hora obitus Hieronymi in turonenſi ciui-
tate uiderit.meæ addere uiſioni.de quo qdẽ ſolũmodo ipſemet pridie ad me ueniens fuit teſtis. Volẽs itaq;
ut ſublimis Hieronymi gloria mundũ non lateret,ueluti ſanctitas ſublimis.& pene cunctorum uiuentium
excellentiſſima,non latebat.ne illi quos ſanctitatis illius delectabat ſequi ueſtigia.habiturum præmiũ igno
rantes:aliquãdo a ſanctitatis deuiarent tramite.Et ut etiã alii ſibi tot & tanta elargiri cernentes p̃mia illius
ſctitatis & uirtutis ihererẽt ueſtigiis(minuit.n.laboré ponderis p̃mioꝝ ſpes)die & hora q̃ idẽ glorioſus Hie
ronymus fœliciter expirauit elargiendã ſibi gloriã ſeuero & tribus aliis cum eo ſtantibus taliter declarauit.

Hora completorii die illo in domo sua seuerus cum tribus uiris catholicis.quorum duo monasterii quōdā uenerabilis martini erant monachi in diuinis legens locutionibus i cælo in ethere:terraq; canticum suauissimorum inaudito ineffabilium:& incredibilium infinitas repente audiuit uoces:& organorum tympanorum:& psalteriorum:& totius symphoniæ:& instrumentorum sonos.quibus cælum & terra:& omnia ut sibi uidebatur undiq; resonabant: quorum suauitatibus eorum animæ pene a corporibus exalabant. Stupefacti ilico omnes illi eleuantes oculos cælum totum:ethera.& omnia quæ eorum continentur ambitu quadam uiderunt luce species solis luce præclariore clarescere.ex qua omnia odorum aromata erumpebant. Hæc illi tam miranda cernentes:deum exorarunt præcibus:ut eos cur talia fierent nō lateret.Quibus uox de cælo ueniens ista dixit.Nulla uos moueat admiratio.Nil uobis uideatur admirabile:si talia & uidetis & auditis. hodie enim regnum rex: & dominus dominantium christus dominus exeunti de hoc neq; sæculo animæ glorioſissimi Hieronymi presbyteri in bethleē iudæ commorantis totus festinus obuiam uenit:ut eam præ cæteris tanto honorificentius:tanto excellentius & sublimius ad sua introducat regna:q̄to præ cæteris sublimioris & sanctioris uitæ meritis fulget.Hodie omnium angelorum ordines exultantes: & talibus uocibus alternati concinentes suum sociantur dominum.Hodie omnium patriarcharum & prophetarum cætus.hodie apostolorum & discipulorum chorus.hodie omnes sancti martyres.hodie confessores.hodie gloriosa dei genitrix sanctis omnibus comitata uirginibus.hodie omnium beatorum animæ lætabūdæ & festiuæ suæ occurrunt compatriotæ & ciui.His auditis uox soluit:sed tamen lux & cantus & odor per horam postmodum perdurantes cessauerunt.Itaq; liquido patet ipsum de sublimioribus & maioribus ciuibus fore:quo & magnus & mirabilis est:& metuendus super pene omnes sanctos ob sibi traditam potestatem. Nulli sit dubiū ita præ cæteris quæ uult posse ipsum assequi.sicut præ cæteris sua uoluntas diuinæ magis cohæret.Nullis uero me tātæ audaciæ putet:ut fatear ipsum ioāne baptista:quo testante ipso saluatore nullus maior surrexit:petro & paulo & cæteris.xii.apostolorum qui ab ipso christo electi & sanctificati sunt: p̄ stare gloria:idest ante stare in gloria.Sed tamē & si prohibeat ratio ipsum illis maiorem obtinere gloriam: i cæli regno aliquem audere dicere:tamen nullas uideo rationes cur sit nefas dicere: æqualem illis in gloria Hieronymum fore:dummodo illis in uitæ sanctitate discors non fuerit:cum non sit personarum acceptor deus:sed singulorum merita decernens:& reddens unicuiq; qđ meruit. Ast si cuiq̄ uideatur minorem ioanne & apostolis.Hieronymum:parum uideatur minorem ipsum obtinere.Cū & si illius sanctitatis merita. illius laboris grauia:illius scripturæ & uerissimæ translationis utriusq; testamenti: officiorumq; ordinatiōis fructus. non solum præsentibus:sed etiam futuris perspicaciter cernat: paulominus fore nil ipsum ab eisdē in gloria discordem:ut uerum testor deum puto iudicabit.Porro ne aliquibus deridendi laqueum initiare uidear:dum ioanni & apostolis in sanctitate & gloria æqualem esse Hieronymum sanctissimū fateor: unū q; expletis nondum diebus quatuor in uisione uidi enarrabo.Veritas non lateat.& ne quis me has laudes retexere credat:uel amore carnali.quo homo a ueritatis cognitione maxime deuiat.uel uesanæ mentis imperitia.uel alia quacunq; causa uelit.Sed me hoc non ambigat ab homine intellexisse minime.sed per reuelationem quam deus omnipotens qui suos exaltat sanctos:& exaltando magnificat.Quarta præeunte nocte mihi auide cogitanti:quid laudis:quid ue debitæ reuerentiæ Hieronymi in breui retexerem epistola demōstrauit hoc modo.Dum itaq; ut dixi:disponens hanc epistolam tibi scribere cogitarem aptam laudis materiam inuenire.hora adueniente noctis mediæ me somnus oppressit.& ecce maxima mihi affuit angelorum multitudo inter quos fulgentes plus infinito sole duo erant uiri ita similes & uniformes:ut nulla i eis uideretur differentia:qua alter ab altero differre posset:nisi q̄ tria serta ferebat alter in capite & auro & lapidibus præciosis:alter uero duo.Hi candidissimis induti colobiis.undiq; auro gemmis contextis:tantæ erant pulchritidinis:ut non ualeat quispiam imaginare.Accedentes itaq; illi ambo prope me sub silentio paulisper steterunt.Deinde ille qui tria ferebat serta:his me uerbis fuit allocutus.Cogitas augustine quid debeas laudis de Hieronymo i ueritate proferre?Et certe diu cogitans nondum nosti:sed huc ambo uenimus:ut eius tibi gloriam indicemus. Hic certe meus socius quem uides Hieronymus ipse est qui sicut æqualis mihi i uitæ sanctitate fuit:ita per omnia in gloria æqualis est.& quæ possum:& ipse potest.& quæ uolo: & ipse uult. & sicuti deum uideo:& ipse uidet.& cognoscit & intelligit.in quo omnis nostra:& sanctorum omnium consistit gloria & beatitudo .Nec habet maiorem uel minorem gloriam alter ab altero sanctorum nisi in quantum magis & minus diuinam contemplatur speciem. siue cognoscit. sertum uero tertium quod plus illo fero aureola martyrii est: quod uitam finiuit corporis.Qui & si i mundo ob labores pœnitentias: erumnas afflictiones.uerbera:contumelias:& hominum obprobria:& derisiones:& cætera ualde grauia quæ ita pacifice pertulit.ita gaudenter propter deum. ut infirmitatibus exultaret:& uerus martyr extiterit. & præmia martyrii non amiserit:tamen quia gladio uitam non finiuit aureolam.quæ in signum datur martyrii: talis non habet. Serta uero duo alia quæ habemus aureolæ sunt.quæ solum uirginibus & doctoribus dantur:ut ab aliis discernantur.Ad hæc ut mihi uidebatur respondi.Quis enim es domine mi?Et ille ioannes inquit baptista sū qui huc ad te descendi. ut nunciarē tibi Hieronymi gloriā q̄tenus ipsā gentibus nuncies.Hoc.n. noueris qa honor & reuerentia que singulis sanctorū exibetur:cæteris oibus exibetur ne putes ut aliqua sit in cælo inuidia.ut i mundo.Sicut enī in mundo quilibet hominū cæteris p̄esse potius uellet q̄ subesse:ita i cælo ꝓpter charitatē ineffabilē:q̄ se iuicē diligunt beatæ aiæ:qlibet sanctoꝝ ita alterius gloria gaudet sicut sua.quin & uellet qsq; maior sibi esset æqualis & pene maior:quia gloria esset sua ita minor maioris gloria gaudet sicuti eā hret nec ueller eā habere ut ille nō hret:imo potius de sua(si fas esset)ipartiret. Vnde gloria

singulorum est gloria cunctorum & gloria cunctorum est gloria singulorum. His dictis societas omnis illa discessit: & expergefactus ita a somno. tantos in me subito sensi charitatis ardores: q̄tos in me nunq̄ senserā Nam deinceps hactenus nunq̄ aliqualis in me uel inuidiæ. uel superbiæ: siue arrogantiæ fuit apppetitus uel cogitatio. Testis eni est deus q oīa ante q̄ fiant nouit: q̄ ide tantus in me extitit charitatis feruor q̄ plus alie no bono gaudeo q̄ meo: plus affecto omnibus subesse: q̄ supra esse. Hæc iccirco dixerim: nō ut laudis acqrā famam. sed ut quis hæc non putet uana fuisse sōnia quibus sæpe deluditur mens nostra. Sæpe eteni deus ab scondita & maxima per somnia referat. Magnificemus ergo opera sua. quoniam perfecta sunt. nec est in eis iniquitas. Sanctum domini Hieronymum propter deum. cum quo regnat secure magnificemus. quoniam i uita sua magnifice fecit. in morte sua magnifica recepit. Quapropter magnus est i medio nostri. & sanctus. & excelsus in uitæ excellentissimæ sanctitate. Magnus sanctus & excelsus i sapientiæ ineffabilis profunditate. Magnus sanctus & p̄excelsus in maioris nunc gloriæ q̄titate. Mirabilis & laudabilis & glorioſus in prodigiis iuſis. iauditis. & isuetis. metuēdus colēdus. & uenerādus ob sibi traditā a domino ptāte. honorē. & gloriam sempiternam. Magnificemus ergo obsecro eum: ne taceamus quoniam maior ē omni laude. Notas faciamus in populis gloriæ suæ laudes: Non miretur homo si eum quē deus magnificauit & coluit laudamus Non hominem pigeat uenerari & colere quem deus coluit & ueneratus est. Non putet quispiam ioanni & apostolis in gloria & sanctitate æquādo Hieronymū ioanni & apostolis exercere iniuriam. quoniam ipsū illis p̄stare & gloria & sanctitate si possent optarent. Gloria enim & beatitudo eius eorum est gloria: & beatitudo eoꝝ est sua. Honor laus & reuerētia a nobis exhibita Hieronymo: eoꝝ singulis exhibetur: & q̄ illis si gillati exhibetur Hieronymo exhibet. Si ergo cupis ioannem baptistā & apostolos uenerari simul uenerare illū: quoniam ipsis per omnia ē æq̄lis. Secura igitur mente omni depulsa formidine. ioannē baptistā Hieronymo æqualem & non maiorem. quoniam nullus maior surrexit omni deuotione & reuerentia fateamur: quoniam si miorem facimus ioannis gloriæ derogamus: & magis iniurias exercemus ad laudes. Huius mei iparis sermonis opus q̄q̄ insufficienter: q̄q̄ uilissime: q̄q̄ nihil: tamen deuote & reuerenter expletum ad te uenerabilis pater puro corde & magna animi deuoti affectione dirigo. supplicans ut ingenioli mei uerbula q̄ de meæ peritiæ pauperie in laudes eximii Hieronymi obtuli non deridendo sed charitate debita æquanimiter tolerando legas. Et quæ minus debita dixi ad tanti uiri laudes & meæ imputes imperitiæ: & epistolæ breuitati. & eius laudum immensæ immensitati. Quoniam certe si omnium mortalium linguæ solum eius laudes promerent: minus debito satis esset. Mei peccatoris uenerabilis pater esto memor. ut dum in illo steteris loco quo illud sacrum eximii Hieronymi cadauer quiescit: eius me interuentionibus recommendes. Quoniam nulli dubium est q̄ ea quæ optat idem Hieronymus potest cōtinuo obtinere. Non enim suo aliqualiter defraudatur desiderio.

Beati Cyrilli episcopi hierosolymitani ad sanctum Augustinum episcopum hipponensem de miraculis beati Hieronymi presbyteri post mortem celebratis.

VEnerabili eorum eximio augustino hipponēsi p̄suli cyrillus hierosolymitāus pontifex: & omnium sacerdotum infimus illius seq uestigia cuius sanctitas radiare non cessat. Illius scilicet Hieronymi glorioſi cuius memoria in benedictione in sæculum sæculi. Qui q̄tus sit & tu similiter bene nosti eius usus maxime colloquiis & doctrinis. de quo me uellem differere cum sim reprobus in toto & indignus quasi reputo audaciam. Sed tamen quia tua me cogit dilectio ut aliqua tibi scribam de prodigiis hominibus insuetis: quæ per illum in diebus nostris fecit dominus. ut eū celebrem in mundo faceret. & cūctis hominibus glorioſum tamen tuis confisus orationibus opus aggrediar ut tua poscit deuotio: & breuiloquio perstringam de multis pauca. Glorioſum huius uiri obitum uisionēq̄ meam. necnon & mirifica tunc temporis peracta te nosse non ambigo. Nam uir utiq̄ reuerendus & memoriæ obliuioni nō dandæ eusebius nobilis cremonensis eius discipulus in quo magistri refulsit sanctitas & doctrina: cuius sapientiā & probitatem & excellentiam non ignoras qui post biēnium a nostræ mortalitatis miseria ereptus suum p̄dilectissimum beatum Hierōymū in cæli patria est secutus ut nobis indicant eius crebra miracula de quibus etiam inferius aliqualiter pertractabo. reuerendo patri Damaso portuensi episcopo: & theodonio romanorum senatori eius fratri seuero probissimo uiro: Eustochio sanctissimæ mulieri. & tibi & multis aliis quos sigillati nominari nō eget. tunc temporis per suas litteras totius eius obitus seriē intimauit. Vnde amplius ea quæ nosti reiterare fore superfluum & dicendorum impedimentum. His ergo omissis ad eiusdem quæ nō cessant continue clarere miracula noster se stilus uertat. ut tua poscit deuotō. Et primo ab eusebio uiro sanctissimo eiusdem Hieronymi sanctissimi discipulo sumat initium.

Opinio quorundā hæreticoꝝ qui asserebant q̄ animæ beatoꝝ nō uident deū usq̄ ad diem iudicii.

POst obitum glorioſissimi Hieronymi quædam hæresis inter græcos: ideſt secta surrexit. quæ ad latinos usq̄ deuenit. quæ suis nefandis nitebat rationibus probare: q̄ animæ beatorum usq̄ ad uniuersalis iudicii diem. in quo eorum corporibus erant iterum coniugendæ uisione & cognitione diuina in qua tot consistit beatitudo sanctorum priuabantur. & dānatorum aiæ similiter usq̄ ad diē illū nullis cruciabāt pœnis. Quoꝝ rō talis erat. Sicut aia cū corpore meruit uel peccauit: ita cū corpe p̄mia recipit siue pœnas. Asserebāt ēt illius sectæ neq̄ssimi. nullū fore purgatorii locū i quo aiæ quæ nōdū de suis pctis i mūdo plenā egissēt pœnitētiā purgarēt. Qua qdē secta pestifera crebrescēte rātus i nos dolor irruit ut nos amplius pigeret uiuere quo circa meis cūctis suffraganeis epis & aliis uiris catholicis cō uocatis: eis ieiunia & oīones indixi: ut suā sic agitari fidē diuina nō pmitteret bonitas. Mira res & forte huic

similis nunq̃ uisa. Tribus expletis diebus ieiuniorum & orationũ: subsequẽti nocte glorioſus Hieronymus ſuo p̃dilectiſſimo filio euſebio oſonibus incũbenti manifeſte apparens: benignaq; eũ allocutione cõfortãs ei dixit in hac ſecta peſtifera mime formidare. cũ ſibi finis iã ponendus erat. Quẽ euſebius nimio fulgẽtem ſplendore. ita ut eum oculus hũanus aſpicere non ualeret ituitus quaſi de graui ſõno euigilans dulces p̃ oculos fundẽs lachrymas ita ut pene formare uocẽ poſſet: q̃tũ poterat clamare cœpit. Pater meus Hieronymus es? Quare meã ſocietatẽ ſpnis? Certe teneã te. nec dimittã. nec ſine tuo quẽ dilexiſti filio gradieris. Ad quem glorioſus Hieronymus. Nõ te fili dilectiſſime deſeram. Cõfortare. nãq; uicesimo die me ſequeris. & ſimul ĩ gaudio p̃manebimus ſine fine. Sed cyrillo cũctiſq; fribus nũcia: ut die craſtina iuxta p̃ſæpe domini. ubi meũ quieſcit corpus. oẽs in unũ cõueniant. tã catholici q̃ etiã illius ſectæ uiri. Et tu trium hoium qui in hac ſunt urbe hac nocte defuncti: cadauera inhũata in locũ in quo meũ eſt hũatũ corpus facies deportari ſup quibus ſaccũ quo utebar ponẽs: ſtatĩ uitæ priſtinæ redditi hanc radicitus hæreſin extirpabunt. Cui uale dicens glorioſus Hieronymus diſparuit. Mane aũt facto ad me qui bethleẽ tũc erã: uenerabilis euſebius ueniens cuncta q̃ uiderat enarrauit. Quõ ĩmenſas creatori gr̃as agens: & glorioſo Hieronymo oĩbus ĩ p̃dicto loco ĩ quo p̃ nobis de ĩtemerata uirgine natus eſt: & ubi etiam ſacratiſſimũ Hieronymi cadauer hũatũ ẽ cõgregatis: p̃dictoq; defunctoq; cadauera deferri fecit. O mira erga hoies dei miſeratio & diſpenſatio. Quot modis in ſe ſperantes ſcit iuuare. quantis & quot honoribus ſuos exaltat ſanctos. Fiebat ĩterea ab illius ſectæ cultoribus deriſio: credentibus q; foret exinanita manus domini. Lætẽ itaq; oĩs fidelium cœtus: & deo in uoce exultationis pſallãt: quãdo ſuſcipimus miſericordiã in medio tẽpli ſui. Accedens nãq; uir uenerabilis euſebius ad ſingulo; cadauera: flexis genibus manibuſq; in cælum extenſis: cunctis audientibus ſic orauit. Deus cui nihil eſt ĩpoſſibile: nihil graue iuictæ fortitudinis & uirtutis: q facis mirabilia magna ſolus: & nullũ ĩ te ſperantiũ ſpnis nunc p̃ces tuoq; exaudi fideliũ: & ut tua quã dediſti fides. ĩtemerata iuiolataq; p ſæcula maneat ac etiam ut hoq; error appareat: & p merita & ĩterceſſiones glorioſi tui Hieronymi dilecti: introduc in hæc cadauera aĩas q̃s de ipſis egredi uoluiſti. Qua qdẽ oſne finita ſingulũ ſacco quo ſupra carnẽ glorioſus Hieronymus utebatur: tangens cadauer. protinus in eum uitæ ſpiritũ introduxit. Qui hoies aptis oculis, oĩbus uitæ ſignis oſtenſis ſunt perfecte reſuſcitati: & cœperunt btãrum aĩaq; gloriã: & pctõrum pœnas tam purgatorii: q̃ iferni clara uoce oĩbus ĩtimare. Nam ut mihi poſtmodũ ĩterrogãti dixerunt: btũs Hieronymus eos cõduxerat ſecũ in paradiſũ: purgatoriũ: & ifernũ: ut quæ ibi agebantur: pateſaceret uniuerſis. Sibiq; dixerat q; ad corpora redirent: & de ppetratis pctis ibi agerent pœnitentiã. q eo die & hora q̃ uenerabilis euſebius migraturus erat: & ipſi morituri erant. ac etiã ſi bene agerent pœnitentiã cũ eo gloriã adepturi. qd' & factũ eſt: ut iſerius declarabo. His igitur pactis multitudo maxima populoq; tã fideliũ q̃ etiam illius ſectæ defenſorũ. qui ad tam grande cõcurrerant ſpectaculũ. tam certũ indicium & ueritatis experimentũ. necnon beati Hieronymi merita egregia cernens: magnis uocibus ĩmenſas gratias referunt creatori: q; ſuos ĩ ſe ſperantes nõ deſerit. Et ſic auguſtine cariſſime pius dominus nauiculã ſuæ fidei ſacratiſſimæ in huius mũdi mari eructantibus malorum hoium fluctibus agitari permittit. ſed minime naufragari. Quo quidem ſorti q̃ſo eſto animo: uiriliter age. non formides. Contra fidei perſecutores magnanimus dimicare: ſub umbra alarum tã pii patris qui ſuorum fidelium p̃ces inefficaces non ſinit: dũmodo tota ſpe & puro fiant animo. Non enim noſtræ nequeunt exaudiri p̃ces. niſi cum in deo noſtra non perfecte ſpes conſiſtit: uel quia petimus non petenda. Ad ipſum ergo dominum non tantũ ore: ſed toto corde clamemus: dum affligimur. Et ipſe qui dominatur in uirtute ſua. & nos quotidie oculo reſpicit pietatis. non permittet nos tentari ſupra id quod poſſumus. Sed ne nimis deuius a propoſito modo gradiar: ad incœpta redeam. Et uenerabilis euſebii obitũ explens primo & uirorum illorum trium ſimiliter. quos reſuſcitatos noſti migrationem ſcribens quia eadem hora ſunt & die qua euſebius de huius mundi & ualle miſeriæ exempti. aliqua poſtmodũ Hieronymi miracula de multis introducam.

De morte Euſebii: & reuelatis Cyrillo per reſuſcitatos.

A Dueniente autem die quo beatus euſebius a beato Hieronymo in uiſione de qua ſupra ſatus ſũ ſe migraturum. ſcierat: die tertia p̃eunte lãgore febrium cõcuſſus ualide ſe ſup terram magiſtri non ĩmemor. nudum deferri fecit a fribus. & ſingulũ fratrũ benigna conſolatione confortauit: & ut in ſancto manerent propoſito admonuit. Deinde ſaccum quo glorioſus induebatur Hieronymus deferri fecit: & ſupra ſe poni iuſſit. Ordinauitq; ſe nudum iſtar glorioſi magiſtri in eccleſia. in qua iacebat ſãctũ Hieronymi cadauer ſepeliri. Poſt hæc cõmunione ſacratiſſimi corporis ieſu xp̃i ſe muniens: domino ſe & btõ Hieronymo cõmendauit. Et p triduũ locutione corporaliq; uiſiõe priuatus: circũſtãtibus fratribus alternati pſalteriũ paſſiões domini: & alia ſacra cõtinue legẽtibus iacuit. Durũ quippe & cũctis recte ĩ mũdo degẽtibus formidabile hoc qd' narro. Die aũt quo moriturus erat p duas horas ante aĩæ beatæ exitũ: uenerabilis euſebius tã terribiles actus cœpit pagere. q; circũſtãtes monachi pauore perterriti uelut amẽtes. ĩ terra iacebãt. Nam quandoq; tranſuerſis oculis: manibus iunctis: facie terribili: uoceq; dura: q̃ſi ſedens clamabat. Nõ faciã. nõ faciam. mentiris: mentiris. Poſt hæc ad terrã rediens firmabat in terram. quantũ potuit clamãs. Adiuuate me fratres: ne pereã. Quod mõachi uidẽtes lachrymãtes & trementes eũ interrogauerunt. Quid habes pater? Ad quos ille. Non uidetis dæmonum agmina quæ me debellare cupiunt? Et illi. Quid te facturum uolebãt. cum dicebas: non faciam? Et ille. Conantur nãq; ut diuini nomis blaſſemus iuniar: & ideo hoc me nõ facere clamabã. Et illi. Quare pater faciẽ abſcõdebas ĩ terrã? Et ille. Ne eius aſpectũ cernerem: qui tam turpis & terribilis eſt q; omnes pene formidines quæ in mundo ſunt. reſpectu eius nihil

ſunt.Inter hæc uerba actus priores reiterans ſic ad extremã horam uidelicet deuenit.Fratres autem qui aſta bant:pauore & dolore perterriti uelut mortui ſtabant:quid facerent neſcientes.Glorioſus deus in ſanctis ſu is:mirabilis in maieſtate ſua benignus & ſe amantibus miſericors ſanctos ſuos non derelinquit in tempore neceſſitatis.Ad extremam nãq; horam uenerabili euſebio præueniente glorioſus. Hieronymus apparuit: eum benigne confortans.cuius aduentum omnis illa dæmonum turba.quaſi infinita eius timore perterri ta ab eo uelut fumus euanuit ut plures teſtantur monachi.qui propriis oculis diſpenſatione diuina ſe hoc uidiſſe dicunt.Sed hoc magis approbatur:nam omnes circunſtantes audierũt has ab euſebio uoces. Vnde uenis pater?Quare tantum moratus es?Cui ſubito cunctis audientibus alia uox reſpondit:Expecta fili: ne formides:quia te non deſeram:quem tantum diligo.Qua audita uoce breui inde decurſa morula uenerabi lis euſebius expirauit:q̃ quidem hora & illi tres qui reſuſcitati ſũt migrauere:& ut puto cũ euſebio ad æter na gaudia peruenerunt. Nam per illos omnes uiginti dies quibus poſtq̃ ut noſti reſuſcitati ſunt:ſe in tanta pœnitentia tradiderunt q; ſine dubio æterna beatitudine potiuntur.Silentio prætermittendum nequaq̃ pu to:quæ ab eiſdem tribus uiris per illos dies.quibus uixerunt didici.Cõtinue toto hoc tempore cum aliquo eorum ſecreta uita illius quam poſt:hanc breuẽ & momentaneam expectamus:rimari cupiens:alternam di em ducens ad ueſperam.Sed q̃uis multa ab eiſdem didiceri:tamen ad præſens breuitatis cauſa quædã tãtũ referam.Cætera uero alias ea dicturus omittam.Quadam uice ad unum eorum me iuiſſe contigit.qué du re lachrymantem:nec meis uerbis conſolationem aliquam admittentem operiens:tãti fletus cauſam ab eo cœpi inquirere.Qui pluries de hoc a me interrogatus:nec tamen ad interrogata reſpondens: tandem meis coactus importunitatibus ſic reſpondit.ſi quæ pridie ſum expertus non ignorares:tibi ineſſet ſemper cauſa fletus.Ad quem ego.Quæſo:ut quæ uidiſti ediſſeras.Tunc ille pauliſper tacens dixit.Quales credis pœnas & tormenta.non ſolum damnatis:ſed etiam in purgatorio exiſtentibus præparari?Ad quem ego.De incer tis quæ uera poteſt proferri ſententia:ut enim puto noſtris quibus affligimur pœnis æquari non poſſunt. Ad qđ ille.Si omnes quæ in mundo cogitari poſſent pœnæ:tormenta: afflictiones. minori quæ illic habe tur pœnæ:& tormento comparentur ſolatia erunt.Mallet enim quilibet uiuentium ſi illas experientia no ſceret pœnas uſq; ad finem mundi omnibus his ſimul ſine remedio cruciari pœnis:quas omnes homies ab adam hucuſq; ſigillatim pertulerunt .q̃ uno die in inferno.ſiue purgatorio minori:quæ illic habetur pœna torqueri. Et ideo ſi cauſam mei fletus interrogas timor pœnarum eſt quæ peccatoribus iuſte dantur. Scio namq; erga deum meum peccaſſe:& ipſum iuſtum fore non dubito.Qua de re non mireris ſi plango. cum potius ſi non plangerem uehementer admirari deberes.Sed potius admirare quare homines qui ſe mori nõ dubitant ſaltem aliorum experimento tanta hic ſecuritate uiuunt:nec tantas cogitant euadere pœnas. Ad hæc dolore tactus intrinſeco:ita ut uix uerba formare poſſem dixi.Heu quid audio.Sed quæſo in quo tor menta differunt infernalia ab his quæ ſunt in purgatorio dicas.Et ille.Nihil inter ſe differunt.quia eædem ſunt magnitudine pœnæ purgatorii & inferni.ſed unum eſt:quo differre poſſunt:quia infernales finem nõ expectant.ſed augmentum.ſcilicet in iudicii uniuerſalis die.quando corpora ibidem cruciabuntur cum ani mabus:& purgatorii ſunt cum ſine.Nam poſt expletam pœnitentiam inde exempti gaudiis beatiſſimis per fruentur.Ad hæc ego.Sunt omnibus in purgatorio exiſtentibus æqualia tormenta.uel diuerſa?Ad hæc ille Diuerſa quidem in aliquibus maiora:aliq̃bus ue leuiora iuxta magnitudiné peccatoꝝ.Ná in pria etiã beato rũ oẽs aiæ glorioſæ diuiná cõtemplantur ſpeciẽ.in quo oĩs conſiſtit gloria q̃ q̃uis ſingulæ tanta hẽant gau dia:quãta uelle uel cogitare poſſunt:tamen gaudiis nõ ſunt pares ꝙa maiora hæc poſſidet:minora illa iuxta opa q̃ fecerunt.Sed ſi tibi aliq̃ ex hoc oriret admiratio: ut ſcis poſſit ineſſe diuerſitas gaudioꝝ:quoꝝ cauſa ẽ ſolus ipſe deus.ĩ quo nulla potuit unq̃ fore diuerſitas ſolutio ſatis patet.Ná cũ diuina cõtẽplatio.& cogni tio ſiue itelligẽtia ſit tota merces & gloria.In aliquo põt eé ſctõꝝ mior ĩaliquo uero maior.Iccirco cũ oẽs ſi mul aĩæ deũ ſicuti ẽ uideãt & cognoſcãt: aliqua minus uidet & itelligit: & ſic minor ſibi ineſt gloria.aliq̃ ue ro clarius uidet & ſubtilius intelligit.& ſic maiorem poſſidet gloriam.Sic etiã de illorũ miſerorũ dãnatorũ pœnis dici põt.Nam cũ oẽs aiæ dãnatorum in uno coſiſtãt pœnarũ loco:tamẽ diuerſis cruciantur pœnis iuxta uitiorum qualitates. Tantum ſiquidem differt inter chriſtianorum qui ibi torquentur pœnas:& pa ganorum:ut paganorum crucimenta reſpectu eorum .quæ falſi chriſtiani & peccatores ſuſtinent ſint quaſi nulla:q̃q̃ ineffabilia ſunt:nec a uiuentibus cogitabilia.ut dignum eſt.Nam illi gratiam dei in uacuum rece perunt.nec uoluerunt a peccatis corrigi.dum uixerunt:ſacris continue uociferantibus ſcripturis. quas pro nihilo putauere.Cum ergo horribile eſt inq̃ quod dicis.& utinam ſedulo mortalium inſiſteret mentibus ut uel tantarum pœnarum terrore a prauis ceſſarent ſi nolent amore gloriæ.Sed quæſo quid erga te pridie ex euente anima peractum eſt.breuiter innoteſce.Ad quod ille aduenĩente inquit mortis meæ hora:tanta in lo co quo migraturus iacebam nefandorum affuit ſpirituum multitudo:q; præ multitudine dinumerari oĩno non poſſunt quorũ ſpecies talis erat:q; ea nil pœnoſius nil ue horribilius excogitari poteſt.potius enĩ quili bet hoĩum flãmis ardentibus arſuꝝ ſe exponeret q̃ earum formarũ ictu oculi uiſiõe potiri q ad me uenien tes: oĩa quæcunq; perpetraui opa contra deũ :ad meam memoriã reuocabant:ſuadẽtes mihi ut amplius di uinã miſericordiã quã tã grauiter offẽderã nõ ſperaré.Et certe noueris q; niſi me diuĩa miſeratio adiuuiſſet. eis reſiſtere nõ ualebã.Nã dũ oĩ uigore ſpũs deſtitutus eoꝝ uerbis paulo minus aſſẽtiré.glorioſus affuit Hie ronymus:magno uallatus agmie ãgeloꝝ:ſepties ſole ſplẽdidior me cõfortans.Qui ubi illos ſpũs imũdos fu it ituitus.me tã dure exacerbantes:ualde cõmotus erga eos.uoce terribili eis dixit.quid ad hunc nequitiæ & oĩs maledictiõis ſpũs uẽiſtis?Neſciebatis hũc meis fore ſouẽdũ auxiliis?Protinus hũc relíquẽtes abite:& ue

ſtras ab eo elongate nequitias.q̃tum diſtat oriens ab occaſu.Hic illa maledictorum ſpirituum ſocietas per territa.diris ululatibus & clamoribus limẽ loci in quo iacebam exceſſit.Tunc glorioſus Hieronymus aliq; bus imperans angelis:ne a me diſcederent.ſed quouſq; reuerteretur expectarent.cum cæteris angelis feſtinã ter abſceſſit.Eodem quoq; abeunte angeli q ad me cuſtodiẽdũ remanſerãt.me confortare cœpe.blandia & dulcia promittentes.ſi forti animo perdurarem.Inter hæc autem conſolationis eloquia hora quaſi decurſa. ſecundo beatus Hieronymus ueniẽs.ſtanſq; ĩ limĩe:uelociter inqt uenite.Tunc ſubito anima corpus relinquens tam grauiter & acerbi.q; certe q̃tæ fuerint preſſuræ & anguſtiæ.intellectu non caperet mens humana.niſi ut ego didiciſſet.Si enim omnis humanorum intelligentia.quas uellet anguſtias & dolores exiſtimaret.reſpectu animæ diſſolutionis a corpore.tamen illa pro nihilo computaret.Hæc & alia nõ minus ardua. & ualde mortalibus formidanda.quæ pro longitudine præſenti operi non inſcribam eo loquente. incipiebat claudi dies occaſu ſolis.quo neceſſe fuit.quid ei poſt mortem contigerit non explere.Sed quia præ cæteris affectabam ſequenti die duobus aliis cum eo inſimul cõuocatis ad narrationis illius ſeriem redii.hoc cupiens ab illis etiam duobus aliis peraudire:ut trium teſtimonio ſolidius edocerer.Itaq; cum hi iam dicta re inciperent:ſic reſpondi.Quanq̃ hæc utilia ſint:nec cederet in uacuum ſæpius ipſa fari:tamen his quæ iã audiui omiſſis:quæſo ut quid uobis poſt diſſolutionem corporis euenerit:meo hianti detegatis animo.Ad hoc ille qui mihi quæ audiſti tranſacto narrauerat die:quod cyrille inquit interrogas:non eſt poſſibile plane fari:quoniam ſpiritalia noſtris minime ſenſibus comprehenduntur.Scis namq; non te exanimẽ fore: tamen quid aut qualis ſit anima non agnoſcis.Deum certe ſcis omnium eſſe principium & finem:a quo incipiunt omnia atq; tendunt.Et tamen quid ſcit deus aut qualis:dũ carnis iſtius grauiſſimæ corruptibile portas onus non intelligis:niſi per ſpeculum in enygmate:ſic etiam de angelis:& cæteris incorporeis idẽ liquet Cum enim multa quæ ſunt notiſſima in natura noſtræ paruæ intelligentiæ defectu intelligere non poſſimus.ſuper cæleſtia & ſpiritalia omnio aliena a naturæ cognitione.quomodo intelligemus? Vt dicis inq̃ eſt ſed uti potes:quæſo dicas.At ille.Circũloquar inquit id quod optas & dicam paulo minus quod non poſſũ. At hi qui mecum ea quæ pridie dixi ſunt experti ſi ita eſt teſtificabuntur.Mea pridie anima a corpe tot ut ſupra fatus ſum preſſuris & doloribus diſſoluta.ſubito ictu oculi ineffabiliter fuit ante dei iudicantis præſentiam deportata.Sed a quibus.& quomodo nõ agnoſco: nec certe mirum. Nam nunc carnis mole aggrauor:tunc autem erat anima ſine carne.Fuerunt etiam ibidem iſtorũ animæ:terroribus incogitabilibus: qd iudex ageret formidantes.Heu cur mortales neſciunt qbus hoc eueniet quod tunc nobis: certe ſi illius nõ foret ignorantia totiens non peccarent.Nullum quæ toto tẽpore geſſimus peccatorum iudicem latere potuit:ĩmo cuncta quæ fecimus tanq̃ ſi forent præſentia:cunctis aſtantibus clara erant.ita ut minimum noſtrorum cogitaminum:ſicuti fuerat apparebat. Conſidera nanq; quibus & quot agitabamur terroribus. Hic dæmonum multitudo ſtabat.mala teſtificantes.quæ fecimus:locum:modum:& tpa declarantes.Hinc noſmetipſi quæ obiiciebantur:nullatenus contradicere poteramus.tum quia iudicem cuncta ſciẽtem. tum quia ipſum quilibet noſtrum iuſtiſſimum cognoſcebat.Heu quid dicam? Quam ſniam præſtolabamur:ob eius memoriam nunc formido.Hincinde mala undiq; uindictam iudici acclamabant.Cunq; iam nihil deeſſet:niſi ſniam publicari quæ peccatoribus digna datur.ecce glorioſus hieronymus cunctis ſplẽdidior aſtris a beato ioãne baptiſta.ſummoq; apoſtolorũ petro necnon angelorũ ingenti multitudine comitatus.ad præſidentis iudicis thronum ueniens:noſtram ſniam ſuſpendi modico tpis:noſq; ſibi dari ob reuerẽtiam & deuotionem:quam ſibi contuleramus:& propter erroris deſtruendi neceſſitatem ut uoluit impetrauit. Deinde nos ſecum ducens omni illa beata uallatus ſocietate ubi fidelium animæ inæſtimabili gloria perpetuo perfruuntur quæ ibi gerebantur:ut redderemus teſtimoniũ declarauit.Poſt hæc ad purgatorium & iſernũ nos deducens:non ſolum quæ ibi erant indicauit.ſed uoluit ut pœnarum experiẽtiam probaremus.His igitur omnibus ſic peractis:hora qua nr̃a cadauera ſacco quo beatus uſus fuit.Hierõymus tetigit uenerabilis euſebius:idẽ glorioſus Hieronymus nobis iperauit:ut ad corpora rediremus.Mandans ut de his q̃ uidimus teſtaremur: promittẽſq; nobis uiceſimo die:ſi de perpetratis pc̃tis nos contingeret debitam pœnitẽtiam exercere:cum beato euſebio qui tunc erat ex hoc ſæculo migraturus:gloriam finis neſciam adipiſci.Sicq; corporibus noſtræ animæ ſunt cõiunctæ.Multa ſiqdem auguſtine chariſſime formidanda:quæ mortaliũ impreſſa mentibus:ab eiſdem labentiũ oĩum terrenorũ amorẽ & curã peruigilẽ:qua tot aberrant hoĩes.ut puto funditus extirparẽt:patenter didici:q̃ ſi his chartis iprimerẽ plus cogitato opus procederet:nec eſſẽ compos ſubſcribere iã ꝓmiſſa.Itaq; cũ de ꝓximo te expectẽ uiſitatuꝝ glorioſi Hieronymi reliqas:ut tuæ quas pridie recepi litteræ fatebantur:hæc oĩa hoc fine claudã.tangens uenerabilis euſebii ſepulturã.ut ad miracula redeã enarranda. quæ ſuperius ſum pollicitus enarrare.Obitus nãq; euſebii uenerabilis & triũ hoĩum prædictorũ ſeriẽ ĩ præcedẽtibus.q̃ breuius potui.iſerui quædã tibi utputo affectuoſa iterponens. Sed prædictorũ ſepulturæ ſeries ita patet.Mortuo nanq; uenerabili euſebio plura ſunt miracula cunctis uiſa.q̃ præcedentis uitæ ſanctitatẽ teſtanť.Quoꝝ ad præſens duo ſolũ dicã.Monachus qdã cuiuſdã.cœnobii præ lachrymis:& uigiliis priuatus corporali lumĩe oculorũ:ſtati ut euſebii corpus uenerãdũ facie tetigit. priſtinæ lucis graciam eſt adeptus:Dæmoniacus autẽ qdã dũ ſacrũ corpus ad eccleſiã duceremus:eidẽ obuiãs ẽ ꝓtinus liberatus;luxta eccleſiã in qua glorioſi hieronyimi cadauer ſanctiſſimũ eſt humatũ uenerabilis euſebii corpus honore debito nudũ magiſtri iſtar ſepeliuimus.In cuius etiã cemiterio hoĩum illorũ triũ qui eadẽ ſunt hora mortui.fuere corpora tumulata.His ergo dictis uenerabilis euſebii cuncta ſileant.ut prægrandia & ineffabilia locum teneant prodigia eximii beati Hieronymi iam promiſſa.

Miraculum de quodam heretico,qui inuisibiliter decapitatus fuit.

IN amœno & iocundissimo siquidem gestorum sanctissimi Hieronymi prato positus:uti sertū faciens præcipuos & decoros miraculorum flores ad huius opusculi uenustatem,& nostræ posterorumue saluti utiles pro posse legam.Quorum omnium quid pridie erga sabiniāum hæresi archam pestiferum:quem agnoscis peractum est,primo dicam.Sabinianus namq; hæreticorū fautor:duas ī christo asserens uoluntates,& quod peius est inter se quandoq; discordes.Ad cuius tam iopinabilis falsitatis probationem itroducebat illud qđ in euangelio xp̄s dixit,Pater si fieri potest,trāseat a me calix iste.Eliciens ex hoc rationes grauissimas,& pene iextricabiles,q; passiōem uoluerit una fugere uolun tate & altera eandem coacte subire oportuerit passionem.Et ex his dicebat q; multa xp̄s uoluit, quæ obtinere non potuit, tantum ī nos doloris exercuit,ut magnitudinem explicare nequeamus. Peruertebat náq; idem pestifer anguis & lupus rapax se uestimento ouium iduens,nobis commissum gregem. Et ut sæuitiam diri pectoris efficacius exerceret,opusculum quoddam compilauerat,falsis probans rationibus hoc sic esse.Quod qdem opusculum ut fidem ei daremus glorioso hieronymo totius ueritatis speculo intitulauerat.Cuius falsitatis notitiam comperiens:sciés tibi Hieronymum epistolam super huius erroris destructione non multum ante sui obitum edidisse:prædictum hæresiarcham cum suis discipulis:& eiusdem nequitiæ ministris inuitaui quodam dominico die in ecclesiam hierosolymitanam ad disputādum & suum errorem nequissimum comprobandum.Quo namq; de uniuersis meis suffraganeis episcopis:& aliis q̄pluribus orthodoxis:necnon & ipso hæresiarcha cum suis nefandis discipulis in prædicta ecclesia adunatis disputatio a nona incœpta ad uesperas usq; tetendit.Cum autem idem hæresiarcha contra nos opusculum ab ip̄o falso compositum,quod glorioso intitulabatur Hieronymo allegaret has tantas beati Hieronymi iniurias ferre non ualens:bonæ memoriæ Siluanus sanctæ Nazareth ecclesiæ archiepiscopus:qui tanta beatum hieronymum affectione animi & deuotione colebat,ut siquid faceret diuinum nomen:& beati Hieronymi p̄mittebat,Vnde quasi ab omnibus Hieronymus dicebatur,prædicto hæresiarchæ protinus assurrexit: dire eum increpans:q; tot & tantas exercuisset nequitias,Dum autem inter eos longa oriretur cōtentio:& uterq; obprobria sibi inuicem pro posse diceret:in fine sic ambo pariter statuerunt:q; si usq; in subsequētis diei hora nona beatus Heronymus hoc opus falso compositum euidenter ostenderet:prædictus hæresiarcha capite puniretur:sin autem archiepiscopus.Quibus finitis:singuli ad propria remearūt.Per totam autem noctē quisq; nr̄m orationibus uacans orabat:ut nobis in opportunitatibus auxilium eueniret a domino: qui neminem unq̄ in se sperantium spreuit.Magnus dominus & laudabilis nimis:cuius certe sapientiæ non est numerus.Statuto autem die & hora lætus hæresiarcha in ecclesiam cum suis nequitiæ filiis ueniés huc illucq; discurrēs quærebat dei seruum: tanq̄ leo rugiens paratus eum deuorare:ueluti si foret deus non intelligēs: nec suorum seruorum præces exaudiens.Sed tamen cum solidius se fatuus stare crederet:miserabilius cecidit.Stabat autem omnis fidelium concio in ecclesia:quilibet sancti Hieronymi clamans nomen. Clauserat siquidem glorioſus Hieronymus aures fingens se dormire orationes supplicantium non intendens,ut mirabilior appareret.At ego totus perfusus lachrymis:stupens & admirans:cur Hieronymus sic abesset:quid de inceps accideret expectabam.Deniq; cum nil miraculi appareret:sæuire cœpit hæresiarcha canina rabie, ut Siluanus quod promiserat iam expleret.Ad locum autem quo decollandus erat Siluanus sanctissimus gaudens & intrepidus:tanq̄ ad nuptias ueniens episcopos & omnes alios catholicos:qui ad hæc cōcurrerant his confortabat uerbis.Exultate mecum charissimi:gaudete & nolite contristari:quoniam non derelinquit deus sperantes in se.Si non exaudiat plus meis iam perpetratis merui peccatis.Post hæc genua flectens. sancte inquit Hieronyme adesto mihi:si placet q̄q̄ hoc & maiori sum dignus supplicio:tamen ne falsitas locum teneat ueritatis succurre.Quod si fas non est:ut adiuuet:propitius mihi esto ī hora mortis:ut gloriæ finis nesciæ nō sim expers.Hæc dicens:spiculatori collū præbuit:ut feriat ipsum rogat.Eleuat autem spiculator ensem antistitis uenerandi caput uno ictu cupiens amputare.Adest subito hieronymus glorioſus cunctis cernentibus:manu extensa tenet ensem siluano imperans ut exurgat.Deinde hæresiarcham increpans scripturas falso compositas innuens.eiq; minans ab omnium euanuit oculis.Quod huic eius similibus utinā eueniret.Confestim ut glorioſus Hieronymus disparuit hæresiarchæ caput terram petit a corpore detruncatū tanq̄ si ense spiculatoris manus amputasset ictu uno.Quod tam mirabile:cuncti uidentes q aderāt ilico stupefacti deo gratias egerunt & Hieronymo glorioso & ad ueritatis tramitem hæresiarchæ discipuli rediere. Ecce quantum uenerabilis antistitis fiducia in domino & beato Hieronymo fuit efficax,q pro ueritate mori minime formidauit.Exemplar certe factus est uenerandus antistes cæteris xp̄ianis. Non enim xp̄ianus ille est:q pro ueritate mori timet.Si enim xp̄us pro nobis animam posuit ut nos ab omni redimeret seruitute:& nos pro ipso cum tempus est:animas ponere minime timeamus.Quia nemo nisi legitime certans potest coronam gloriæ obtinere.

De Siluano archiepiscopus sanctæ ecclesiæ nazareth,qualiter sanctus Hieronymus liberauit eū de morte:& infamia fornicationis.

VErum quia de Siluano aliquid dictum nosti,aliud quoddam non minus,ut puto mirabile erga eum factum narro cuius tot fuerunt testes.quot nazareth urbs & bethleē tenēt,qui ꝓpriis oculis hoc uiderūt.Serpens ille antiquus diabolus ob suam deiectus superbiam in inferni profundū uenerandi antistitis siluani nimiæ inuidens sanctitati,in eum dolis ut callidior cunctis animantibus:grauiter est cōmotus qui ut uirum dei infamē redderet,q̄tenus qui suo sanctitatis exemplo releuabanē

ad rectæ cõuerſationis ſemitas:ſuo caſu deciderent ad peiora.Nocte quadã formam ſancti uiri ſumens.cũi-
dam mulieri nobiliſſimæ iã i ſtratu quieſcenti apparuit:& ſe ad eã illicite accedere ſingens:conſenſũ ſui cor
poris inqrebat.Ad quod perterrita mulier uiri ignorans ſpeciẽ:dũ ſe cũ hoíe ſolam i thalamo cerneret:nec
qd faceret ſciret:diras cœpit uoces emittere illa:ut clamoribus aſſiduis oẽs excitarenẽ dormientes:& nõ ſo-
lum de illa domo:ſed etiam conuicini.Qui oẽs ad prædictæ mulieris thalamũ accurrentes.qd hoc eſſet in-
terrogauere pauidam mulierem.Interea callidus ſerpens ſub thoro ſe ponens cœpit latere. Qui accurrerãt
hæc audientes:qs hic homo fuerit ubiq; perqrere incœperunt.Vex illi diu pſcrutantes:tandẽ ad locum ue
nientes:ubi peſtifer latebat anguis aliena ſpecie occultatum hoíem inuenerunt.Qui eundem cãdelis accen
ſis intuentes:ſiluanum archiepm crediderunt.Ad quod oẽs qui aderant ſtupefacti:& ueluti amentes affecti
quaſi qd agerent :qd ue dicerent ignorabant:ſcientes eiuſdem ſanctitatis nomen.Et quia hoc tam deteſta-
bile inopinabileq; cernebant eum interrogauerunt cur tantas nequitias perpetraſſet.At ille. quid inquit
malum feci:ſi mulier hæc me ad huiuſmõi negociũ iuitauit.Quod mulier audiens eũ fore mendacẽ lachry
mans correſpõdit.Tunc ille ut hoíes illos erga dei uirum ad maius odiũ ĩcitaret:quatẽus illũ citius diffama
rent:talia cœpit:& tam abhorrenda uerba fari:q; nullus præ turbatione auribus poterat ſuſtinere.Quo cir-
ca eũ contumeliis & obprobriis exacerbantes.coacte extra domicilium expulerunt.Mane aũt facto quæ ge
ſta fuerãt enarrantes ſiluanũ archiepm hipochritã:& dignum incendio acclamabant.Qua de re q̃ſi tota eſt
nazareth cõmota uerſus archiepm.ita;ut audiendo eius nomen qlibet blaſſemaret.Mira huius uiri patien-
tia:& magnæ ſanctitatis indicium.Volat ad innoxii antiſtitis aures tanti fama diſcriminis:os tamẽ nõ mo-
uetur ad iniurias.Inter tot aduerſa cor manet ĩmobile:ad nullã ſe uertẽs ĩpatientiã.Gratias diuino ſemper
agens nomini:ſua hoc cõfitẽ noxia meruiſſe.Heu qd dicã auguſtine?Nõ ſolũ iniurias & obprobria fere ut
poſſum fugio,ſed etiã quia uerbulis frangor:præmia opto:nec de laboribus curo:q̃q̃ ſciã ad regna cælorũ
nõ aliter quẽpiã:niſi labor & afflictionũ tramite puenire.Quid.n.aliud debeo iudicare:cũ me a ſanctis in
moribus & uita diſcordẽ inuenio.niſi ad diſcordẽ in morte & præmio repiri?Flebilia & grauia mihi adſunt
ſi ſanctorum uitã & meã recordor.Miro qppe auditu ſanctor geſta reuoluunt hoíes:uti ego:& tamẽ nil ĩp
ſi uolunt pagere.Porro hoc ad meam detegẽdam inſipientiã eſt.quod dicam pluries me ab eiuſdem ſiluani
ore audiſſe ſcio:nunq̃ tãtũ ſe fœlicẽ fuiſſe.q̃tũ cũ ſe ab hoíbus deſpici & cũculcari cernebat.Creuit in tantũ
eius infamia q; eius opinio uſq; alexandriã.cyprũ.& p ciuitates affines pene ore oĩum eſt delata.At qui limẽ
domus inoxii antiſtitis calx tãgere nõ audebat.Manẽs uero in ſupernis dominus ſpectator oĩum:ſuos ſinit
labi ſãctos.ĩ tribulationũ erũnas.ut tũc fideles patiẽtia eos reddat:ſed eos exigẽte neceſſitate ĩ p̃ſuris mime
derelinquit.Reuoluto itaq; anno quo diaboli aſtutia talia erga dei hoíem ppetrauerat.ciuitatẽ.nazareth:ut
illa; gentiũ aliq̃liter ſcandalũ mitigaret:uir dei oculte diſſerẽs:ad eccleſiã ĩ qua glorioſi Hieronymi huma
tũ qeſcit corpus:tãq̃ ad refugiĩ portũ ueniens:ſe in ſepulturæ loco poſuit oraturus.Quo p duar horarum
ſpaciũ ſic manente:uir q̃dam nequtiæ ſpũ iflammatus ĩ prædictã eccleſiã ĩtrans:ſanctũq; reperiens ſuper ſe
pulturã ĩ oſone poſitũ:ad eũ uelũt draco cucurrit:ei ĩproperans q; mulierum mentes ad libidinoſas ſuas uo
luptates continue ĩcitaret.Cui agnus ĩnocens ſiluanus ſe deſpici gaudẽs humilitate ſolita.ut iſte ſæpe ei di-
ceret blandis colloquiis iuitabat.Quod poſſimus ille latro audiens:gladiũ ex uagina ſuo pẽdente lateri. im
pudica trahens dextera ĩpm.ut in ſiluani antiſtitis guttur ĩmergeret eleuauit.Cui cũ hoc uerbum.ſuccurre
Hieronyme glorioſe uenerandus antiſtes opponeret.ĩ guttur ppriũ eleuatũ gladium ĩmerſit:uiri illius dex
tera retrouerſa.& ſic ut decebat ſeipſum uir neqſſimus iteremit ut in lacũ caderet.qué effodit. Admirabile
hoc.ſed non minus eſt mirabile id quod reſtat.Caſu itaq; alius ſuperueniens uir nequiſſimus.hoc quod ul-
tione diuina ppetratũ fuerat.ut uidit ,ptinus gladiũ arripiẽs a dei uiro.hoíem illũ æſtimãs iteréptum ſiluã
num iterficere conabatur.Ne nimia uerba loquar.id quod primo acciderat:huic euenit.Quin nondum uir
iſte ſecundus in terrã ceciderat.q; duo alii uiri eccleſiam ĩtrauere.Qui id uidentes diuini ignari iudicii.hoc
tantum fuiſſe pactum ſcelus a dei hoíe putauerũt.Quorum unus id præ alio graue ferens furia ueſaniæ un
diq; iflãmatus.latro cœpit q̃tũ poterat exclamare uſq;quo tua uiget malitia?Tu mulíeres ad tuas libidino-
ſas cogis uoluptates:& hoíes interficis in occulto:certe tuæ hodie nequitiæ finis erit.& ſubito pro poſſe cu
currit.ut eũ extingueret uibrato & denudato enſe.At ubi ſiluanus more ſolito:ſuccurre glorioſe Hieryny-
me.exclamauit uir ille:ut duo primi ſe manu & enſe proprio ĩterfecit.Vir aũt alius q; cum ipſo uenerat hoc
intuens tremebundus ob uiſionem ad eccleſiæ fores cucurrit. Qui id quidem maleficiis factum putans:
q̃tum poterat exclamare cœpit.huc oẽs accurrite.ecce maleficus ſiluanus archiep̃s:nõ ſolum mulieres uiru
perat:ſed ſuis etiã ĩcantationibus necat hoíes toto pro poſſe.Fit his auditis nimius uiror & mulier cõcur
ſus:uerberant aera uoces cõbuſtione dignum ſiluanum archiepm nequiſſimum acclamantes:hæc ad meas
ſonant aures.Triſtis ego & lachrymans ad tãtũ pgo mõſtrũ.Stabat agnus inter lupos atrociſſimos ſæuiẽtes
ut canes.ſamelici rabie non minima mitiſſimus & lætus tãq̃ fungens proſperis.nil dicens aliud niſi hoc iu-
ſte patior.quia ĩ deũ meũ peccaui grauiter.Verberatur uir ĩocẽs.Capitur ab oĩbus.ut ad ſupplicia tãto læ-
tior q̃to pœna grauior deducatur.At dum ego manu ſilẽtium populo eius optãs furorẽ nimiũ mitigare ĩ-
ſumo eo amplius iracũdia & furore populus iflãmatur.Cũq; iam captus ſiluanus extra eccleſiã ducereẽ ſu-
bito glorioſus Hieronymus.ut uiſum eſt:de loco in quo iacebat ſurgens.tãto circũfuſus lumine:q; radiis in
eum ituentium oculi uibrarentur cũctis apparuit.ſuo deuotiſſimo antiſtiti auxilia donaturus q; ſua dextra:
ſiluani uenerandi capiens dexteram his qui eundem captum retinebant antiſtitem uoce terribili.ut eundẽ
dimitterẽt imperauit. Tantæ ſiquidẽ fuit uirtutis hæc uiſio:ut ante q̃ finiretur uox talis.omnes ſubente
tantus timor iuaſit.q; omni uigore corporis deſtituti in terrã uelut mortui cecidere.Inter hæc mulier quæ

dam a nefando ſpũ obumbrata:cathenis uincta cõpedibus:mãiciſq; ferreis alligata plurium hominum manibus liberationis obtinendæ cauſa ad eccleſiam deportatur. At ubi mulieris pes tãgit limen:ululatus & uoces terribiles:miſerere mei glorioſe Hieronyme,nam per te crucior ante tempus diabolus emittere non ceſſabat. Cui Hieronymus glorioſus,nefande inquit ſpũs ab hac exi famula dei:& tuas detege:quas erga ſiluanum egiſti fallacias:in ſiluani forma oĩbus te demonſtrans. Tunc diabolus:ut glorioſus Hieronymus iuſſerat:ut ab omnibus ſiluanus eẽs putaretur:apparuit:& rem quam fecerat:ut ifamẽ redderet dei famulũ enarrauit. His dictis diris clamoribus & ululatibus nefandus ſpũs de templo diſparuit. Quod ubi tam mirabile negocium eſt peractum glorioſus Hieronymus antiſtitis ſui dexteram non relíquens,qd opras íquit uoce leui ſiluane cariſſime tibi placitum me facturum? At ille,Mi domine ut me hic amplius non relinquas. Ad quem glorioſus Hieronymus correſpondit. Quod poſtulas ita fiat. Poſt me uelociter ergo ueni. Hæc dicẽs cunctorum uiſui ſe negauit. Interuallo aũt horæ unius facto ſiluanus archiepẽs expirauit. Fit ob hoc cunctis ſtupor & admiratio inaudita. Vndiq; mulierũ & uirorum:necnon & puerorũ confluit multitudo. Lachrymarum effuſione terra madet:uoces:lamentationes:ululatus:gemitus:& ſuſpiria in rama ſonãt. Quilibet ſe reum eo qđ in ſiluanũ cõmiſiſſet:ueniam petens clamabat. Per totam autem ſequentem noctem gentium multitudo ab eccleſia non recedit. Itaq; mane facto clero ad antiſtitis funus ꝑparato:corpus eiuſdem ad nazareth eccleſiam deportatur:tam iſtius ciuitatis:q̃ illius,ſ. bethleem populi multitudine comitatum. In qua quidem eccleſia nazareth corpus illud uenerandum humauimus ut decebat. Longa certe adhuc uerba ac etiam admiranda forent. At uero nunc ſiluani uenerandi præſulis actus finiam. Quædam alia non minus grãdia breui uerborum ſchemate narraturus.

Qualiter ſanctus Hieronymus liberauit duos alexandrinos a morte uiſitantes corpus ſuum.

NArrandum puto quoddã ſatis mirabile:quod partim relatione ueridicorum teſtium didici:partim oculorum uiſu. Duo uiri nobiliſſimi:& rebus tranſitoriis locupletes:licet catholicæ fidei ueritatis inſcii:tamen ut in gentili ritu geniti ſatis boni glorioſi Hieronymi mirabilia audientes ex ciuitate alexandria multis adunatis opibus:deuotione eiuſdem feruidi cœperunt iter:ut eiuſdẽ glorioſi Hieronymi reliquias uiſitarent. Cũq; iam icœpto itinere quoddam a tramite deuii itroiſſẽt nemus ubi nulla hoĩum:aut equorũ ueſtigia uidebantur:beati Hieronymi inuocantes nomen,eiuſdem ſe cuſtodiæ tradiderunt. In eodem ſiquidem nemore,quidam latronum habens ſub ſe plures quingentis latronibus habitabat princeps:hos & illos ad aliquod ꝑdeſtinans iter:ut tranſeuntes interficerent:& ad eundem & cæteros ſpolia reportarent. Is itaq; princeps hos tranſeuntes intuens:tribus conuocatis latronibus:ut ad eos íter ficiendum accederent,íperauit. Qui ſui principis íplere iuſſa cupientes:aſſũptis armís illorſum qua gradiebantur alexandrini concito curſu tendunt. Magna ſiquidem glorioſi Hieronymi merita: magna & ꝑdigia forte ut puto a ſanctis modicis talia unq̃ uiſa. Accelerant latrones:ut tranſeũtes mactẽt. Sed dum prope fuerit:quos prius ſolum cernebant duos paulominus inumerabiles eſſe uident. Inter quos uir præibat tanto lumine circũluſtrans,ut intuendi in eum aliqualiter fas non eſſet. Apprehẽdit timor:ſtupor:& admiratio hos latrones,quid aliud poſſint facere neſciunt,niſi ad latrones alios remeare. At ubi iã forẽt a lõge redeũtes retroverſi:ſolum duos ut prius hoĩes reuiderunt. Mirantur nimís latrones:& ſe illuſos arbitrantes: cœperunt ad tranſeuntes hoĩes retrogradi. At ubi appropinquarũt: uti prius uiderant:nunc uiderunt. Magis ac magis ſtupefacti latrones cernentes in uacuum ſe rediſſe,terga uerterunt,& uelociter ad ſuum quid ii feciſſent expectantem principem deuenerunt. Increpat eos princeps quid tãdiu peregiſſent. Sed cũ rem geſtã audiſſet: eos iſipientes & fatuos exiſtimans:duodecĩ aliis latronibus conuocatis:cum eiſdem uerſus hoĩes tranſeũtes me at curſim. A longe duos cernunt,ſed propinqua uti primi uiderant,ſic & iſti. Eorũdem ꝓtinus tremunt baſes:trepidat cor. fiunt uelut amentes,oĩ uigore aĩ deſtituti. Tandem in ſe redeuntes eos latenter ſequunt cupientes quid deinceps accidat edoceri. Trepidant uero huius neſcii tranſeuntes hos uidentes homines, & inter ſe qui ii ſint auide pcũctant. Deniq; iam occaſi ſolis ĩclinata die:cũ qd í nocte faciãt neſciãt: illos duodecim latrones uiatores exiſtimantes,ad eoſdem conſulendum ſtatuunt declinare. At ubi ad latrones uenĩendi iter carpunt:eoſdem latrones ſolũ duos cernunt. Quo uigore latrones adepti tráſeuntibus:& ipſi ꝓtinus obuiarunt. Qui oés iuicem iuncti ſe ſimul ſalutarũt. Interi interrogant latrones qui ſint,unde ueniant: & quo pgant. At illi inquit. Sumus de alexandria,inde uenientes bethleẽ petimus ut glorioſi Hieronymi reliquias uiſitemus. Ad hæc latronũ priceps. Qui íquit fuerunt uiri:qui hucuſq; uobiſcũ tãtũmõ ueniebant? Mirantur hos talia fari uiatores:& ſe poſtq̃ nemus intrauerunt:neminem niſi ipſos & tres alios uidiſſe, uel audiſſe dicunt. Quæ geſta fuerant tunc latronũ narrat princeps:illos obſecrat:ut ipſis ob quã cauſã hoc acciderit,ſi noſcunt debeant ĩdicare. Quibus illi ob aliam cauſam:niſi qa glorioſi Hieronymi cuſtodiæ ſe dederunt:hoc eueniſſe ſe neſcire dicunt. Ad hoc latrones ſpũ ſancto qui ubi uult ſpirat ſubito iſpirante oĩ quã prius habebant fœrocitate depoſita in terram,eorum pedibus prouoluti,pro excogitatis flagitiis ueniã poſtulantes:illos ad latrones alios perduxerunt. Sed quod dicam non minus patet ad cõtuendum. Hora prima noctis ad latrones expectantes deueniũt:poſt hoc quid acciderat declarãt. eoſdem ſuppliciter exorantes, ut ii flagitiis ſolitis iam expulſis,ad glorioſum uiſitandũ cadauer Hieronymi ſecũ irent. Fit his uerbis cæteris latronibus irriſio. Promittunt ſiqdem ſuo pricipi,& illis aliis necem duriſſimam,ſi audeant amplius iſta fari. Non ceſſantibus illis priora iterum loq̃ uerba,latronum q̃plurimi canis rabie furibundi mox in eos iſurgunt enſibus denudatis. Potuerunt nempe rõpheas eleuare,ſed ipſis glorioſi Hieronymi auxilia poſtulantibus manes deponere,donec illi q fuerãt occidendi a Hieronymo poſtularũt nullatenus ualuerũt. O ineffabilis clæmentia ſaluatoris,quot modis quos uult facit ad agnitionem ſui noĩs deuenire? Repente hæc tam iſueta

omnis illa latronum uidens concio:altis deo & glorioso Hieronymo uocibus debitas agunt laudes eiusdē 372
se uouentes reliquias uisitare.Facto igitur mane plures trecentis hoibus,qui tunc temporis ibi erant talia perpetrātes cum eisdem alexandrinis ex illo exeuntes nemore,ad glorioſi Hieronymi tumulum deuenerūt cunctis tam isueta prodigia enarrantes.Baptizantur itaq; gentiles alexandrini:& cūctis mundi uanitatibus conculcatis religiosam in quodam cœnobio uitam ducunt.Latrones autem illis similiter ad lucem ueritatis sanctæq; & laudabilis uitæ,diuina gratia & glorioſi Hieronymi meritis puenerunt.

Qualiter sanctus Hieronymus liberauit a morte duos romanos uisitātes corpus suū.

Sicuti constantinopolitanis lris hac de re mihi specialiter directis transacto non longo dierū spatio intellexi simile pene miraculum,illi qđ supra fatus sum,duobus accidit romanis iuuenibus, a romana urbe bethleē uenientibus pro glorioſi Hieronymi uisitando corpore.Quod tractabo sicuti breuius potero.Cum igitur duo illi iuuenes cuidā appropiquarent ruri a constantinopoli per duodecim forte distante miliariorum spatium:ante q̄ rus a duobus miliaribus itroirent eadem fere hora duos contigerat homines iterimi.Quorum mortis rumore prædictæ resonante ruri, loci eiusdem uiri congregati circunquaq; qs horum fuerit iterfector,cœperunt iquirere uehementer.Cūq; diligenter perquirerent adesse certum neminem nisi prædictos iuuenes:qui iam prope uenerant,reperientes eosdē protinus tenuerunt:ab eisdem credentes fore homines interfectos.Mirantur itaq; huius ignari iuuenes:& horum se nil scire totis nisibus coniurabant,at illi eorum pro nihilo computantes uerba,captos eosdem ad rus conātur ducere festinanter.Post hoc de rure:q; ad eosdem uiros iustitia non spectabat:cum accusatiōibus ad cōstantinopolitanum dominium capti iuuenes destinantur.Quin:ne nimis longus fiam uerbis:qđ non fecerant tormentorum rigore,iuuenibus iam confessis adiicitur more solito snīa decollandi.Heu quale cor audiendo tot lamenta inocentium ,quos & iuuentutis & pulchritudinis maxima uenustas,& ortus nobilissimus decorabant,posset se a lachrymis continere?Flentes itaq; iuuenes grauibus lachrymis pallidas facies irrigantes ululatus gemitusq; & suspiria ,pmere non cessantes:glorioſe dicebant.Hieronyme,hoc tale ne est p̄mium quod obsequētibus tibi præstas?Est tale qđ labore tui meruimus itineris?Heu romana urbs nostri præscia ortus non sic te credebamus nesciam nostræ finis.Ad locum náq; tanti supplicii:ibidē gentiū multitudine maxima expectante inoxii iuuenes conducuntur.O ieffabilis misericordia dei nostri,qua cælum redundat & terra:nec ad se currentis obliuiscitur misereri.Flexis in loco quo plectendi erant genibus in cælū utiq; iuuenes manibus eleuatis,Glorioſe magna uoce inqunt Hieronyme nostræ salutis & auxilii portus: nostræq; spei anchora saluberrima & uitalis:hac inclina hora nostris indignis supplicatiōibus pias aures: ut si hoc quo punimur scelus non gessimus:tuas liberationis opes pietate solita sentiamus, Quod si fecimus: exigente iustitia condēnemur.Hæc ubi dixerunt:colla extendunt carnificibus feriēda:nil dicentes aliud: q̄ succurre succurre.Hieronyme glorioſe,Quid mirum si tot lachrymis cūctorum ad se currentium miseri cors opifer Hiernymus se a miserendo non potuit abstinere,cum circunstantium oīum & carnificum corda ad compassionem mouerent?Eleuatis siquidem ensibus iuuenum carnifices colla feriunt,ac colla pcussionum signa uti porphyretici lapides forent recipiunt.Mirantur carnifices credentes se ictus fefelliſſe: denuo eleuant ut plus possunt enses & feriunt:sed enses uti essent paleæ iuuenes nunq̄ lædunt.Oritur ex hoc inter astantes admiratio:& stupor uehementissimus omnes capit:hincinde gentium ad tam insuetam uisionem confluit multitudo. Audit. hoc & ipse sententiæ lator: & currit:iubet iterum carnificibus, ut se uidente denuo feriant:& tamen oīmode illesa iuuenum colla manent.Stupens magis ac magis iudex: tantiq; ignarus miraculi,nil scit aliud cur hæc fiant:q̄ ueneficia cogitare.Præcipit itaq; mīstris omni mora postposita nudos tradi arsuros iuuenes rogi flāmis.Circa illos mox copiosus ignis accenditur,infunditur lignis oleum & pix:ut eorum uita citius destruatur.Quid mirādum si compos protegendi ab ensibus glorioſus Hieronymus a flāmis suis se iuocantes sedulis uocibus iuuenes potuit liberare?Sursum igniū flāmæ in īmensū scandunt.At iuuenes sub alis consistentes Hieronymi glorioſi salubriter pmanent ueluti in amœno si quiescerent uiridario & iocundo.Post hæc iudex utrum hoc ascribendum miraculis an ueneficiis certius cupiens expiri:ut si hi diebus octo suspensi uiuerent:quo uellent abirent soluti & liberi cēsuit.Suspensus itaq; illis mox Hieronymi glorioſi præsentia minime defuit:qui plantas manibus tenēs pedum illæsos & uiuaces statutis diebus mirabiliter obseruauit.Currunt igitur octauo die totius ciuitatis & circū adiacentium uillarum uiri:currit & iudex,Cernunt clare glorioſum miraculum,patefacientibus qui uiderunt, qui ad custodiendos iuuenes fuerant deputati.Mirantur omnes uocibus ī excelsis,laudes pagūt creatori & Hieronymo glorioſo.Mox de eculeo inoxii iuuenes deponunt:& maximis honorum exequiis ab oī populo ueneranť. Vegz ceu in urbem cōstātinopolitanā capti & dolore uehementissimo ītrauerant,liberi honorifice. & cum gaudio ieffabili exigerunt.& tādem annuēte deo a multis cōstātinopolitani populi comitati bethleē attigētes:ueneratione debita glorioſi Hieronymi reliquias uisitarunt. Stratiq; depositā sæcularium omni cura cœnobium ī quo iussit glorioſus Hieronymus ītrauerūt,& uacantes die noctuq; pœnitentiæ & oīonibus celebri uita sanctitatis pspicuæ ī prædicto cœnobio adhuc manent.

Miraculum cuiusdā monasterii qđ ruit ,pter peccatum symoniæ solum.

MAgnæ admiratiōis gaudii deuotionisq; tam præcedēs iuuenū miraculum extitit:sed multæ formidinis constat sequens ī sacris ordinibus maxime cōstitutis.Apud superiorem Thebaidē quoddam dominarum fuisse ante duos annos dicitur eximium & diues monasterium,ornai pulchritudine & excellētia decoratum,in quo pene ducentæ dominæ uita honestæ religionis & clusiōe continua decorisq; moribus permanebant. Ad hoc qui isunt figant aures:ne quod una hauserit auricula sū

dat altera. Nauis q̄tūcūq; ſana ſit & integra: modicū imo nihil prodeſt: ſi alta uolens ſecare maria: paruū qd̄ fundo ideſt foramen reliquat, ut dira naufragia non admittat. Cur hæc ſim fatus præſentis narrationis hiſtoria reſerabit. Multis itaq; pollens prædictum monaſterium uirtutibus: unum peſſimum quo ruit ſimoniæ uitium retinebat. Nam iſtigante diabolo in eiſdem dominabus hæc obſeruabatur abuſio, ut ſiquá uellet i monialem recipere: non tantum ituitu charitatis & miſericordiæ recipiēdæq; bonitate, q̄tum recipiebant reſpectu pecuniæ. Nulla enim i monaſterium itrare manſura poterat: niſi certa pecuniæ q̄titas ſecū iret. In hoc ſiqdem erat monaſterio ſanctimonialis quædam domina ætate grandæua: quæ ab infantia ſua ieiuniis & orationibus oī reſoluta cœno deo uixerat: quæ uitium illud q̄plurimum abhorrebat. Cui nocte q̄dam ut erat ſolita i oratione poſita, glorioſus Hieronymus apparens: locum illum imenſo luſtrans lumine eidem p̄cepit: ut ad abbatiſſam cæteraſq; illius cœnobii moniales mane pergeret: nūciās q; niſi a peccato iā inueterato manum extraherent: ultionem diuinam ſubito expectarent. His dictis diſparuit. Perterrita uiſione inſueta ſanctimonialis domina quis hic fuerit iubens talia nūciari in ſeipſam auide pertractans, totam illam noctem pegit inſōnem. Crepuſculo diei aduenīente omnes i capitulo moniales propulſato tintinabulo congregauit. Quibus admirantibus ad quæ forent tanta feſtinatione in capitulo conuocatæ: ſanctimonialis domina ex earum aſſurgens medio: quæ uiderat & audierat oībus patefecit. Fit ilico ex hoc monialibus cunctis irriſio: hanc exclamant fatuam: multiſq; garriunt deriſionibus hanc forte illa nimia ebrietate ſōniaſſe. Illa uero accepta contumelia: patientiæ ſcuto ſe muniens, de earum ſiquidem p̄tinacia nimium dolens: ſed de ſua deſpectione gaudens ad ſolitas rediit orationes: ſupplicans continuo: ne ſuis monialibus qd̄ audierat ueniret. Tranſactis igitur diebus decē, nocte media p̄dictæ ſanctimoniali dominæ hac de re deuotis oīonibus īcumbēti: glorioſus iterum apparuit Hierōymus eidē, ut q̄ prius nūciauerat mōialis denuo itrepidæ nūciaret allocutiōe mādauit bēigna. Ad quē illa, qs inqt es domie talia mihi mādās? Hierōymus iquiēs ſum ab eiuſdem euanuit oculis. Illa uero ſciēs earum duritiem: quid ageret quidue diceret: neſciebat. tandē mallens a monialibus inſana & ebria reputari: quam diuinis contraire p̄ceptis: congregatis iterum monialibus quæ uiderat & audierat: uoluit itimare. Aſt ut eam aſſurgere moniales peſtiferæ cōſpexerunt, diuini neſciæ iudicii ſibi de proximo futuri, ante q̄ uerba iciperet e capitulo cum magnis cachinationibus exegerunt. Quin tranſactis inſuper diebus tribus dormienti prædictæ ſanctimoniali dominæ glorioſus Hieronymus ineffabili quaſi ſocietate uallatus angelorum: nocte apparens media eam excitauit: eiq; iuſſit protinus ut de illo exiret mōaſterio: nec ſubito futuram ſniam expectaret. Cum illa uero multis lachrymis ſupplicaret: ne hoc fieret glorioſus inquit Hieronymus. Ad abbatiſſam & cæteras pergito omni mora poſtpoſita, eiſdē nūcians: q; niſi pœniteant: hac nocte diuinam ſentient ultionem. Si autem in ſua permanebunt duritia: ſtatim exiens amplius in monaſterio non moreris: his finitis abſceſſit. Hæc igitur audiens ſanctimōialis anxia: plenaq; triſtitiis capitulum adiit. & campanam cœpit uehementer ei ut ad capitulum accederent moniales reſonare. Quo abbatiſſa de ſōno euigilans: cognoſcenſq; ab hac fore campanam pulſatam: cū iracundia ad capitulum properauit. At ubi illam uidit, diris eam minis icrepans: nullum uoluit audire uerbum: promittēs q; niſi ceſſaret hoc agere ſecum in monaſterio amplius non maneret. Cui ſanctimonialis domina: ne tardes inquit quæſo agere quæ promittis. Profecto me noſcas hoc in loco amplius non manſuram. Glorioſus eqdem Hieronymus apparens mihi tantūmodo hoc ſtati monaſterio futurum iudicium patefecit. Hæc audiens abbatiſſa deridere cœpit: hāc æſtimans ueſano capite iſta fari: & oſtiariam conuocans iuſſit: ut hanc de monaſterio protinus effugaret, mandans eidem, ut aliqua hora ſic extra dimiſſam poſtmodum faceret itroire: ut ſic ab incœptis operibus iam ceſſaret. hac de re læta ſanctimonialis domina q̄citius potuit e monaſterio eſt egreſſa. lachrymis tamen fuſa doloribuſq; repleta, pro his quæ monaſterio nouerat euenire. Terribilis ſiquidem deus fortis atq; potens. Et quis reſiſtet ei? Heu cur eum homines non formidant? Sciētes ſe nullatenus poſſe ab eius effugere manibus, ut eius in eos magnum & ienarrabile iudicium non comprehendāt ſaltem his miſeri terreantur exemplis. Audiant qui i ſuis confidunt diuitiis: q; in ira cōcitant excelſum dominum: ſuæ auaritiæ ſiccitate. Quale huic monaſterio a deo propter pecunias faciem auertenti de cælo eſt iudicium iaculatum, pene limen oſtii ſanctimonialis domina exceſſerat: q; ſubito totum corruit monaſterium: omnes opprimens moniales: ita ut ex eis uiua aliq̄ non remanſit. Sanctimonialis uero illa in quodā uenerabili dominaq; mōaſterio: qd̄ ē apud iferioré thebaidem hactenus ſanctitate p̄cipua uiua manet.

De multis miraculis cōtra hæreticos: & primo de hæretico qui perdidit uocem.

Signum cenſui præmiſſis miraculis aliqua alia diuini contra peccantes manifeſti iudicii declarati ua iungere: ut ſi forte præ iudiciorum multitudine peccatorum corda tenacia & pluſq̄ lapidea i carnea uerterentur: quatenus cum ſe ob peccata cernerent bæluas, rōnem & cognitionem ſui conarentur: ut fierent hoīes adipiſci. Abiecta eteni rōne: qua ſunt hoīes, ifra bruta aialia redigunt. Græcoq; qdam hæreticus die quadam cū ſacerdote quodā in hieroſolymitana eccleſia publice diſputabat. Cūq; ſacerdos ob ſuæ partis defenſiōem auctoritatem quādā glorioſi Hieronymi allegaret, ut græci deſtrueret: rōnes temerario peſtifer græcus ore glorioſū fuiſſe Hieronymū totius ueritatis lumē mētitum nō erubuit uoce fari. At q uoce talē neqtiam ꝓpetrauerat: uocē deiceps ullatenus nō formauit.

Miraculū cuiuſdam hæretici arriani.

Vidam iſup alius hæreticus peſtifer arrianoq; i q̄dā diſputatiōe cuidā glorioſi Hieronymi auctoritatē cōtra eū iducēti: ut mētit̄ ſua temeritate reſpōdit: ſubito fuit diuina ultiōe pcuſſus. Nā nō-dū uerbū uoce finiēs clamare p totū diē ſine aliq̄ ceſſatioe non deſiit. Miſerere mei Hieronyme glorioſe, qa a te pœnis duriſſimis torq̄or. Et hoc p totū illū diē quātis uocibus poterat clamans

hora cõpletorii miſerabiliter cunctis qui ad hæc concurrerant cernentibus: expirauit.

Miraculum alterius hæretici

HAereticus qdam alius peſtiferæ hæreſis arrianæ cui ante meum obitum finem pius ponat dominus i eccleſia ſyõ glorioſi Hieronymi imagiem cernẽs. Vtinã inqt ſic te cũ uiuebas meis mãibus tenuiſſem. qa te meo gladio iugulaſſẽ. Hæc ut ita dedit: gladiũ euagians tota ui ipm i imaginis illius guttur infixit. Quam magnus iſte Hieronymus tot faciens mirabilia: cui ſecũdũ ſua opa ſimilis nõ apparet: potuit equidem ibecillis i imaginis gutture gladium figere dextra: ſe de imagine gladium: & a gladio manum quouſq; res inotuit: extrahere nullatenus fuit compos. Mox quoq; ex percuſſiõis loco tanq; ex hois corpore uiui ſanguinis unda fluxit: quæ uſq; mõ pro miraculo declarando fluere nũq; ceſſat. Eadem iſup hora. qua res ſic acta eſt iudici i atrio exiſtenti idem glorioſus Hieronymus cum gladio gutturi infixo apparens: p offenſione huiuſmodi uindictam fieri poſtulauit. narrans eqdem ſibi factam & hæc dicens abiit. Stupefactus itaq; iudex: cum cæteris qui aſtabant ad eccleſiam properans hæreticum manu gladium ifixum tenentem repperit. Qui protinus ut ii uiderunt: manũ fuit cõpos a gladio remouendi. Captus itaq; hæreticus in ſua permanens duritia: ob aliud ſe non dolere: niſi q uiuũ non teneret Hieronymum: gauriens a populi multitudine lapidibus: lignis: enſibus: & lanceis iugulatur.

Miraculum de nepote cyrilli capto a perſis.

NEpos meus ioannes quẽ agnoſcis oĩ fulgens pulchritudine: quẽ mihi i locum fili adoptaui. ut puto tibi pridie qd ei euenerit enarrauit: ſed tamẽ ut p̃ſtãtius memoriæ cõmẽdeẽ ſilẽtio nõ trãſibo Captus itaq; diem ioãnes ante duos annos a Perſis: & perſaꝝ regis miſtris uenditus pr̃opter eminentem ſuam pulchritudinem ad regis exercẽda obſeqa deputatur. Cũq; per annum in curia nõ paruo dolore & tædio pmanſiſſet: eodem reuolutionis anni die prandenti regi ſeruiens: præ triſtitia ſe a lachrymis non potuit continere. Hoc rex ituens lachrymarum ab eo auide q̃rit cauſam. Qua cõperta. in quo dam eum caſtro quo ibi nocte q̃dam exiſtente diris lachrymis undiq; madefacto. in ſõnis eidem glorioſus Hieronymus ueniens: manũq; eius ut ſibi uidebatur: capiens ad ciuitatem Hieruſalem ſecum duxit. Expge factus mane: putans ſe in caſtro a militibus retineri: i domo qua maneo ſe inuenit. Qui admiratione uelut amens quaſi utꝝ i caſtro. uel i domicilio meo ſtaret: nullatenus diſcernebat. i ſe poſtremo rediẽs emiſſa uoce dormientem familiam excitauit. Currunt igitur ad me famuli adeſſe ioannẽ ineffabili gaudio nunciantes: Quare dubius accurrens. qẽ a perſis uictum putabam. p̃ſentem cerno. Quo qdem qd ei acciderat enarrãte: deo & glorioſo Hieronymo laudes maxime perſoluuntur.

Miraculum cuiuſdam ſanctimonialis deotæ ſancti Hieronymi.

SAnctimonialis q̃dam domina: oĩum pene pulcherrima fœmiaꝝ ætate iuuencula: ſed aĩ ſapiẽtia ualde cana beati Hieronymi deotiſſima. i quodam cœnobio multa ſanctitate ut opinor adhuc uiuit. cui qd̃ audies dr̃ cõtigiſſe. Sit mulier hæc aliis i exemplum: quæ huc illucq; per plateas & uicos diſcurrere nõ ceſſant: ſua ſtultorum hoĩum illaq̃ntes aĩas uiſiõe. Nullo tot diabolus aĩas rete capit: quot laq̃o peſſimo mulierum. Sanctimonialis hæc: ut oĩum dominarum teſtimonio comprobaẽ nunq̃ niſi eam maxima cõpellat neceſſitas extra ſuam cellam gradum figit. Neq; enĩ aliud agit opus qn aut orationibus uacat: aut lectionibus & meditationibus iplicatur: aut corpus reficit dormiendo. His dirus ſerpens antiquus diabolus operibus iuidens: ut eam a ſancto propoſito reuocaret cuiuſdam nabiliſſimi iuuẽis animum in eiuſdem ſanctimonialis in tantum incitauit concupiſcẽtiam: q̃ nil poterat die noctuq; aliud: niſi quõ poſſet eam attingere cogitare. Circa monaſterium uiri lumĩs obcæcatus continue pergens nullum remedium aliud reperire qbat. Tãta nãq; iſcitiæ nube caligatus extitit. ut multotiens ſe ſuis pernitioſis turbatum affectibus cernens: uoluerit ſe aquis tradere ſuffocandum. Stulti amoris ſtultum iuuenem cathena de die in diem ſtrĩgit. Vt hæc ad ſanctimonialis aures reſonent ad ſuam non audet pudicitiam. Qua de re omni ad hoc auxilio deſtitutus quẽdam iueniens magum. ueneficia dæmonum ſcantationes nefandis artibus exercentem magnam promittit: ſi qd̃ optat expertus fuerit: pecuniæ q̃titatem. Tunc ueneficiorum magus ſuis carminibus conuocatum dæmõem decipiendi cauſa nocte media feſtine ad ſanctam deſtinat monialẽ Ad cellulam itaq; accedens dæmõ tranſire ultra cellulæ Hieronymi imagis in cella pictæ timore nimio nequit limẽ. Mira res auguſtine ut multiplicibus patet exemplis. Tantus glorioſi Hieronymi timor diabolo ieſt. ut etiam ſuæ picturæ non audeat apparere. Nam ſicui ab eodem obſeſſo corpori præcioſa demonſtreẽ imago: ab eodem continuo diabolus effugatur. Igitur cõmiſſum explendi opus neq; ſpiritus deſperãs. admittentem reuertitur. ſibiq; negari ad monialem introitum pandit ob glorioſi Hieronymi imaginem cellæ pictam: quem diridens magus dimiſit. Moxq; conuocatum alium dæmonem q̃ poteſt mittit citius ad huiuſmodi opera fimenda. Fitq; ſecundo id quod primo. At ſecundus per horam forte manens coactus excelſas cœpit uoces emittere. Si me Hieronyme hinc ſinis recedere. huc ulterius non reuertar. Ad hæc ſtupefacta mulier. quæ in orationibus in cellula inhærebat: quis iſtas fundat uoces: nimio pauore percunctatur. Non ceſſante diabolo ſic clamare: excitatæ illius cœnobii moniales. timore percuſſæ grandi tremulæ ad illam accurrunt cellam: cruce domini præeunte. At ubi illum fore neq; ſpiritum ſciunt. eundem coniurant: ut debeat qua de cauſa uenerit: intimare. Narrans equidem diabolus rei ſeriem: ſeq; gemitibus & ululatibus pandẽs cathenis igneis uinctum a Hieronymo retineri: rogat eas. ut ſuis mereatur præcibus abeundi gratiam inuenire. At ubi hæc moniales audiunt. deo & glorioſo Hieronymo laudes reddunt: ſuppliciter poſtulantes ut dæmonem hunc nullatenus reuerſurum de eodem cœnobio effugaret. Vix orationum verbis fini tis: diabolus magnis ſtridoribus ex eodem loco recedens magnum adiit: eũq; capiens tantis uerberibus &

cruciatibus flagellauit.ut per multa horarum ſpacia aliquod uitale ſignum paulo minus appareret:diris clamans uocibus. Mei cruciatus cauſa fuiſti ad illam me deſtinans monialem. Certe in te iiſdem uerberibus uindicabor.Inter hæc autem uerba tam horrida magus cum ſe pene pernitiei protritum cerneret: ſuas uidens artes nullum ſibi auxilium adhibere ad totius refugii portum Hieronymum glorioſum iam naufragus ſe dirigens: glorioſe iquit Hieronyme. huic ad tuam clæmentiam ſubueni miſero accurrenti: ei ſola miſericordiæ dona pergrandia non denegans.Promitto nãq; ſi tuis hac hora iutus auxiliis pnitiei tã horribili non ſuccumbam :q; deiceps cunctis exutus fallaciis a tuis obſequiis non recedam.His finitis uelut fumus ab eodem neq; ſpũs euanuit.Per annũ autem idem iacuit uerberibus magus in tantum ſui corporis impos:q; non niſi alieno auxilio potuit ſe mouere.Mox idem accepta pœnitentia magus ante q̃ de lecto ſurgeret:cũctis combuſtis codicibus:quibus artes illas nequiſſimas exercebat:uenditiſq; oĩbus quæ habebat. & pauperibus erogatis:completo anno in illa ſe ob pœnitentiam pagendam in quadam ſpelũca claudens heremo in qua per quadriẽnium glorioſus ſtetit Hieronymus:multa ſanctitate & uitæ & pœnitentiæ aſperitate pollet.Huc q̃ſo iuuenes omnes currant:& inſani iuuenis exemplo diſcant:ne qd' illi contigit: ſibi poſtmodum doleant contigiſſe.Inſanus itaq; iuuenis tantis circumligatus luxuriæ laqueis uidẽs ſe omnimode ſuæ miſerrimæ uolptatis deſiderio nefandiſſimo defraudari:quadam nocte laq̃o ſe ſuſpendit:& ſic ſe infœlix temporali uita potius & perpetua priuauit.Ecce quot malorum cauſam turpiſſimum luxuriæ uitium fore liquet.Nil tam ruinæ animæ pariter & corporis prumptum q̃tum iſtud nequiſſimum arbitror ſcelus. Ex ipſo namq; homicidia:ebrietates:contentiões. & pene uniuerſa oriuntur mala:ut ueteris & noui teſtamenti in finitis patet exemplis:necnon & continuis manifeſtiſq; experientiis declaratur.Ad hoc autem ut maior iuuenibus detur aſtutia ſe tuendi.Nam ſtatus ullus periculoſior non eſt inſipientis iuuentutis ſtatu. Aliud cenſui exemplum mei nepotis Ruffi ætatis forte annorum decem & octo q̃q̃ dolore nimio ſubrogare.

De alio nepote Cyrilli.

NOn eſt ambiguum iſta quæ incipio enarrare magnis tribulationibus meæ memoriæ reuocaris ſed tamen ut præmiſſum eſt:ut omnibus & maxime iuuenibus proueniat in exemplum: ſilentio illa nequeo præterire.Nepos quidam meus Ruffus nomine utroq; priuatus parente anniculus ad meas deuenit manus:qui utinam ex matris uiſceribus non exiſſet ne illi qd' ſuſtinet contigiſſet.quem tanta diligentia ſuo infortunio enutriui:ut a pluribus a me genitus putaretur.Creſcens itaq; in diem puer infœlix ætate: ſed non ſapientia: ingenti pulchritudine corporis:ſed non animæ:decoriſq; & probis moribus.honeſtate:bonitate:& multæ ſapientiæ elegantia q̃q̃ uane decoratus:a cunctis dilectione ſuperflua colebatur.Is namq; i decimo octauo ætatis ſuæ anno imbecillis & miſerrimus expirauit. Propter quem tantus ab omnibus inſonuit luctus:ut uix per menſem finem potuerit inuenire.Sed certe luctus pro eo quod euenerat non ſuffecit. Aſt ego eius nimiæ incumbens dilectioni pluries glorioſum rogaui Hieronymum:ut mihi quid nepoti meo acciderat reuelaret.igitur meis annuens glorioſus Hieronymus præcibus:obtinui qd' gliſcebam.Oranti enim mihi die quodam hora nona tantus euenit fetor:q; nullatenus naribus poteram tolerare.Hæc dum mecum tacitus reputans:unde hic tantus adeſſet fetor admirarer: ſupra meum uerticem eleuatis oculis:infœlicem nepotem uidi terribilis uiſionis:ita q; in eum uiſum imprimere non audebam.Nam cathenis igneis circũligatus:fornacis inſtar flammas fetidiſſimas erumpebat.Ad hanc itaq; uiſionem ſubito me tam uehemens timor irrepſit.ut dum pluries loqui uellem:formandi uocem nullatenus compos eram.Poſtremo aliq̃tulum in me rediens:ſi meus erat nepos uoce cœpi perquirere tremebunda.Ad hæc ille ululatibus & ſuſpiriis:utinam inquit non fuiſſem:ne tam diris eſſem cruciatibus deputatus.Nam ſcias me tartareis manſionibus perpetuis temporibus permanſurum.Heu quid dicam ?His dictis tantus mihi dolor affuit:ut ſim pluries admiratus quomodo uita protinus non diſceſſi .Longis autem expletis colloquiis:ab eodem ſciſcitatus fui:cur diuinæ fuiſſet miſericordiæ ſic expers. cum in mundo tot uirtutibus ſic polleret.Pro nulla inquit me ſcias cauſa fore damnatum:niſi quia in ludis maxime delectabar.At quia in morte accepta pœnitentia quaſi ſtulta ignorantia poſtpoſui confiteri:diuinam nõ merui ueniam adipiſci. Et hæc dicens a meis diſparuit oculis. Talis autem eo ebeunte remanſit fetor:ut in locum illum hactenus nullus audeat introire.Ecce quantum turpiſſimum ludi ſcelus diuinæ abhorrent maieſtatis oculi.Timeamus ergo:ne nos bonorum rapiat inermes tam repentinus interitus:ne non pœnitere nos uitiorum contingat.dum tempus ineſt:quia poſtmodum pœnitentia foret fruſtra. Vt igitur chriſtianus tã tæ ruinæ ludi procul effugiat nefas:imo ut omnium memoria deleat: exempla alia quædam q̃ breuius pertero ſubrogabo.

Miraculum cuiuſdam luſoris blaſſemantis

IN Sãmaria quindecim nondum expletis diebus:dum miſer quidam ludens quaſi omnia quæ habere poterat conſumpſiſſet.glorioſi cœpit Hieronymi nomen auſu temerario blaſſemare. Qué nefanda blaſſemiæ uix finientem uerba uidentibus:& ſtupentibus cunctis mox e cælo fulmen ueniens interemit.

De tribus aliis luſoribus a terra deglutitis

TRibus aliis in tyro ludẽtibus hoc accidit qd' enarro.Cũ enĩ illi ſuũ uellent incipere ludũ:ut hi q̃ ſe hoc ab eiſdem audiſſe & totã rei ſeriem etiam ſe uidiſſe fantur:& referunt:ſic dixerunt. Quacunq; potens exerce uim Hieronyme:quia te inuito ludum iſtum alachriter finiemus.his ita dictis ſuũ ĩcœperunt ludum:quo quidem primordiato: quaſi uno elapſo inſtanti ſe terra aperiẽs illos ſonũ abſorbuit:ita ut nil ex eis amplius fuerit uiſum.

Vod uiſu noſcitur:ueriſſimo teſtimonio cõprobatur.Iccirco quæ dico:q̃q̃ multis poſſent comprobari teſtibus:tamen meipſo teſte qui ea uiſione ꝓpria didici comprobabo.Iuxta meam ĩ qua in Hieruſalem habíto ædem:nobiliſſimus qdam miles fuit:tranſitoriis nimiꝫ locuplex:qui uni cum habens filium:eiuſdem ſtultiſſimi amoris cæcitate percuſſus non ſolum a prauis eum non corrigere:ſed etiam eum ipſemet praua inſtruere conabatur.Parentes ſatui & iſti ſimiles mentis q̃ſo oculos huic inclinent:ut quis finis eueniat:non ignorent.Multi enim homines magnas animæ & corporis inciderunt ruinas ob prauoꝫ parentum inſipientiam.Creſcens namq; illius militis filius:cunctis moribus bonis deſtitutus:de die in diem peierando:totum ſuũ tempus amittens in ludis & blaſſemiis:cunctiſq; imunditiis patre cauſante annũ attigit duodenum.Qui quodam adueſperaſcente die ſolitis cum patre ludis iſiſtens ludum eodem ut gliſcebat non habente:primo ꝓrupit ĩ hæc uerba.Siquid ille poteſt Hieronymus qui ludos ꝓhibet:iam exerceat.nam ſe inuito hinc non niſi uictor exurgam.Vexꝫ hæc dũtaxat ipſo ꝓſequente:nequã ſpũs teterrimi homis ſpecie cunctis uidentibus locum in quo ludebat ueloci gradu adiens: eundem puerũ infelicem rapuit.Sed quo eum detulit nulli hactenus hoium eſt compertum. Verum ut puto eum detulit in infernum.Eadem namq; hora caſu ad quandam meæ domus feneſtram:quæ loco in quo ludentes degebant pater & filius ex oppoſita ſita eſt me poſueram:quo me uidere fuit neceſſe ueritate perſpicua ſerie tam formidandæ rei geſtæ.Diſcant ergo iuuenes in iuuentutis tempore:quod cæteris eſt p̃ſtantius: expetendis moribus ſe fulcire:ne uilibus caduciſq; moribus iuuenilis aius informatus ſtatum in canicie neq̃at permutare.Quod enim nouæ chartæ inſcribitur:de facili non deletur.Diſcant etiam parẽtes fatui filios correctionibus & uerberibus erudire:nec uitioꝫ ſinãt uepres radices figere nõ faciliter euellẽdas:ne flendi & hic & ĩ futuro cedant euentus.Nam niſi fallor ad æternoꝫ gaudiorum patriam deueniendi artiſſima:& ſine ambiguitate aliqua a pauciſſimis certa cognita extet uia.Eundi ad perditionem iter latiſſimũ:& multis immo pene infinitis limitibus plenum fore conſtat.Quodlibet enim mortalium peccatoꝫ ad perditionem ſuũ tramitem ſtruit.Quo dum hominum nõ ſolum paganoꝫ:ſed etiam illoꝫ:quos ſacri baptiſmatis unda lauit. Nam de paganis nulla oritur q̃ſtio q; non damnetur:maiorem fore liquet numeꝫ multiplicibus inſiſtentium flagitiis:quoꝫ nulla pene unq̃ cognoſcitur emendatio.quinimo?reſpectiue quidem dico pariter bonis & malis homibus conſideratis:non eſt qui faciat bonum:non eſt uſq; ad unum ſed omnes poſt ſuas improbas & peſſimas ambulant uoluptates.Conſequenter concludi debet:q; ad æternæ beatitudinis gaudia rariſſimi gradiãtur.infinite qnimo.Omnes pene ſacræ ſcripturæ auctoritates hoc teſtantur.infinita ſiquidem & exempla poſſemus perſpicaciter intueri:ad huiuſmodi ueritatem ſufficiẽtius demõſtrandam.Hoc ex omnibus unũ cẽſeri decet:nec ab hoc diſcrepari poteſt:nullũ.ſ.ad æterna modo aliquo ꝓuenire poſſe gaudia: niſi oĩbus nõ particulariter:ſed totaliter uitiis extirpatis:uirtutum ſtudeat itinere feſtiare.His iam ſine dato exẽpla & ꝓdigia q̃dam iam huius operis fini ꝓpiquius breuiter ĩtroducam:& duo p̃cipue admirãda:quæ a uenerabili uiro nicolao cretenſis iſulæ archiep̃o referẽte didici primo dicã.

Miraculum cuiuſdam ſacerdotis impudici.q erat cuſtos eccleſiæ cathedralis archiep̃i.

Enerabilis idem archiep̃s pridie glorioſi Hieronymi deuotione nimia bethleem ueniens ut eiuſdem cunctis honoribus colendas reliquias uiſitaret:ut totus charitate feruidus redire noluit:donec me ſua gratiſſima uiſitatõe eximiis læticiis adimpleret.Qui uti donorum p̃cipuus ut grauiſſima mihi donaria ſuperabundatiſſime more ſolito impartiret:me uiſitaſ minie cõtentus:mecũ dignatus eſt iam diebus pluribus cõmorari:& etiã adhuc manet:qd' utinã tpe lõgo duret.In xp̃o náq; Auguſtine chariſſime uenerabilis idẽ põtifex te ſalutat.Quãplures igit̃ mihi ſuoꝫ uerboꝫ auido uenerabilis idẽ põtifex enarrauit.hoc tale in ciuitate cãdia cõtigiſſe.Sacerdos qdam ſuus ſuæ maioris eccleſiæ cuſtos ipudicus luxuriæ & ebrietati deditus:nõdũ cõpleto ãno de hoc ſæculo migrauit.Cuius corpe ĩ cæteroꝫ ſepulto barathro ſacerdotũ:ut eius pũitio cũctis inoteſceret ad exẽplũ:ſubſequẽti nocte tãtus ĩ eccleſia:eiuſq; cemiteriis fuit ſtrepitus:q; rumore nimio i urbe illa cõmorãtes excitati:pauore ĩgẽti uelut amẽtes ad eccleſiã cucurrerũt.Stant itaq; oẽs circa eccleſiã ſtrepitus uehementes:cãpanarũq; ſonitus audiẽtes.Diuinam qdẽ exorãt clæmẽtiã:quatenus cur iſta fiãt debeat reuelaſ:ſed nullũ exauditõis ſentiũt ad iuuamẽ.Diluculo hoc ceſſante cũcta quæ fuerant in eccleſia reperiũt reuoluta:& quaſi undiq; flãmis igniũ uiolata.Ad hoc memoratus põtifex oĩones ĩdicens populo:qd ſequẽti eueniat nocte p̃cipit expectari.Ne nimis ſuccũbam uerbis:ſequenti nocte duplex ſtrepitus & pauoris tribulatio eſt ſecuta.Qua de re repletus populus amaritudie & dolore cernẽs nullũ ſibi a domio adiutoriũ euenire:ſicut uulnerati qui in monumẽtis ꝓiecti dormiunt. exiſtebãt.Die aũt eluceſcẽte:oĩbus in eccleſia oĩonibus cõgregatis glorioſus Hieronymus ſubito ſepties ſole ſplẽdidior ĩ eccleſiã ueniẽs:ad altareq; gradiẽs cũctis uidẽtibus & mirãtibus p horã forte ſub ſilẽtio manens:ob ſtupẽti populo:hoc ꝓpter ſacerdotis illius miſeꝫ cadauer ſacris ĩdigne locis cõditũ ad terrorẽ peccãtiũ contigiſſe ĩtimauit:eidẽq; mãdans ut cadauer miſeꝫ tartareis poſt reſurrectõem oĩum manſionibus deputãdũ: diſſepultũ flãmis traderent ꝓtinus cõcremãdum.alioqn ĩcepta peſtilẽtia nõ abiret.& ſic ĩ tuentiũ oculis eſt iuiſus.Quod ut ordiauerat lætabundus populus ꝓtinus adimpleuit:deo & beato Hieronymo laudes p̃cipuas perſoluendo.& ſic peſtis illa ceſſauit.Qui deiceps beatiſſimũ Hieronymũ omnes unanimiter deuotione maxima ĩcœperunt colere.

Miraculum de iuuene deuoto Sancti Hieronymi nomine tyto.

Neadem inſuper ciuitate quidam pulcherrimus extitit iuuenis.Tytus nomine honeſtis moribus. luculentus.carnali non ignobiliori natus progeniæ p̃diues ualde totam pene deuotionem.& fidu-

ciam habens in beato Hieronymo. Hic ſiquidem iuuenis uirgineo nitens candore in eiuſdem ſanctæ ūirginitatis propoſito uſq; ad uicesimum annum probis uitæ moribus perdurauit. Quo itaq; tempoꝝ ſui fratris nefando conſilio incitatus ſpretis tam nobiliſſimis uirginitatis gemmis. auri p̄cioſiſſimū metallum calcans ad carnis ſpurcitias & lutum ac fetorem uehementer declinans. puellam quandam omni pulchritudine corporis renitentem ſibi in matrimonio copulauit. In cuius amoris retibus ita ſe capiēs q; aliud p̄ter ipſam poterat minime cogitare. de die in diem cœpit diuina obſequia obliuiſci. At quia miſer dereliqt iuſticiam. oblitus fuit deum alentem ſe. oblitus fuit ſi dominus miſereri. Completo namq; āno. quo cum puella iuuenis inſenſatus ſteterat: non ut in matrimonio; ſed cauſa explendæ libidis copulatus: ſuggerente diabolica aſtutia: iuuenis frater puellæ illaqueatus amore auide diu quærens eius amplexibus frui: tandem quod optauerat eſt adeptus. Huc accurrāt iuuenes & exēplo iuuenis ſint experti. Fiūt nota iuueni puellæ uiro iam pacta Tacens idem cogitat auide quo ualeat modo certitudiné reperire. Expectat diebus aliquot ſe ſimulans hoc neſcire. Aſt die quadam ordinat urbem deſerens pegre proficiſci. Et latens per diem in ciuitate nocte media domū ueniens reſeratis ſeris a puella ſeruitrice clam ut prius ſimul ordinauerant ambo uſq; ad thalamū: in quo eius frater & uxor in lecto ſtabant ꝓcedens ſibi poſtulat aperiri. Mirantur illi & timore perterriti uehementi pulſanti negligunt oſtium reſerare. Tandem confractis ſeris thalami iuuenis ira & furore nimio fornacis inſtar ardentis undiq; inflāmatus: uxorem primo euaginato gladio interfecit. Deinde ſub thoro proprium latitantem fratrem inueniens īteremit. His ita geſtis ex ciuitate exiens multo tempore per mūdum huc illucq; errans cum quibuſdam aliis cœpit quoſdam tranſeuntes in itinere dep̄dari: ac etiam iugulare. Permanēteq; itaq; eidem Typo per. x. ānos talibus negociis implicato: glorioſiſſimus Hieronymus ſalubre refugiū & uitale die quadam iam adueſperaſcēte luce in modum mercatoris ſe mōſtrauit ne ille ſolūmodo habitæ deuotionis p̄miis priuaretur. Nam ille q̄q̄ tot & tanta uitia abhorrenda continue exerceret: tamen ī beato Hieronymo deuotionem aliquā retinebat: ita ut eidem quotidie ſe cōmendans boni aliquid diebus ſingulis ad eius honorem faceret nullatenus poſtponebat. Cernens itaq; Titus mercatorem nefandis ſociis ad ſolita nequitiæ opera conuocatis concito cum eiſdem ꝓgens curſu uibratis lanceis Hieronymo mercatoris inſtar obuiant uenienti. Moxq; in eum inſurgens a ſociis eundē p̄cepit retineri: donec eius lateri gladius infigatur. Deinde manū eleuat: iterficiendi gladium retinentem: ut ſcelus tātum ualeat iam explere. Ad hæc Hieronymus glorioſus. Amore inquit Hieronymi: quem tu diligis aliqua loquendi breuis licentia mihi detur. Poſtmodū ſi uolueris facito id quod optas. Ad hæc & Tytus. Amore inquit eius quem nominaſti: & loquendi & uiuendi licentia tibi ut poſtulas concedatur: tantum quæ portas mercimonia iam depone. At glorioſus Hieronymus. Ego ipſe ſum Hieronymus: qui huc ꝓpter tuam liberationem ueni: ne mihi a te impenſa obſequia in uacuū p̄rerirēt. Te tot quæ geſſiſti peccaminū iam pœniteat: ad te ipſum redeas: ne formides: hucuſq; me noueris propter tuam ſalutem: & animæ & corporis ſupplicem erga te apud iratam diuinam iuſticiam extitiſſe: ne ī te dignas tibi ſæuitias exerceret. Ad pœnitētiæ igitur q̄citius perge callem: & peccatorum onera iam depone: alioqn me tui cuſtodē & ſupplicem nō habebis. His dictis Hierōymus glorioſus ab illoꝝ oculis diſparuit. Ad hoc ſtupefactus. Tytus: & qui cum illo erant timore & admiratione tam ingenti ad terram procidens per horam nō potuit eleuari. Tūc ſubito ī Tytum: & q cum illo erāt ſpūs ſancti gratia eſt effuſa: & lux eos cælitus illuſtrauit. Qui ꝓtinus in uiros alteros iam mutati ſpretis cūctis ſpurcitiis uitiorum ad pniæ tramitē rediere. Deide ad heremoꝝ antra deuia & ignota properantes in magnis ſe corporū aſperitatis: & uitæ ſanctiſſima tradiderunt.

Miraculum cuiuſdam monachi iuuenis.

Iraculum aliud quod ueridicoꝝ teſtimonio ſolidiſſime in ſuperioribus ægypti partibus pactū intellexi: quatenus hominibus & maxime iuuenibus quacūq; caſtis ꝓueniat in exemplum ad euitādum periculum mulierum p̄cedenti miraculo addere cogito fore ratū. Monachus q̄dam iuuenis & decorus: honeſtate ꝓcipuus: moꝝ maturus: q ſenex uirginalis pudicitiæ cuſtos: cūctiſq; illius monaſterii monachis ſpeculum ſanctitatis: glorioſiſſimi Hieronymi amator deuotiſſimus fuit. xii. degens ānis in monaſterio cōtinue oꝝonibus uacans: & ſtudio ſcripturaꝝ. Hic amore caſtitatis timens ne cor aliqualiter uiolaret: mulieꝝ uiſus ineffabiliter abhorrebat: ita ut eius memoriā formidaret. Huic propoſito diabolus antiquus ſerpens: & hoium inimicus inuidens: ſuæ nequitiæ ſueteratæ contra eum dolos & artes multiplices ſcitauit. continue cogitationum ſtimulis iuuenem peſſimus tentator affligens: die noctuq; a tētationibus duobus menſibus non ceſſauit. Iuuenis uero prouidus ſeſe domini & beati Hieronymi: cuius dilectionis ardore feruebat cōmendans cuſtodiæ uictrici: tentamenta diabolica ieiuniis & oratōibus triūpha bat. Confluant huc q̄ſo iuuenes atq; ſenes: & q̄ti ſit caſus mulieꝝ fallax pulchritudo hic doceātur maxime p exemplum. Cernēs ſe aſperis perfidus diabolus a iuuene ſuperari: tanq̄ leo rugiēs ſubtiliores nocēdi artes cœpit q̄rere: ut iuuenē deuoraret. fit itaq; inter eos pugna grauis. Hinc aſtutiis cōſuetis caſtra aduerſus iuuenem ſtruit peſſimus inimicus. hinc iuuenis oꝝones & glorioſi Hieronymi ꝓtectio caſtroꝝ ſternūt munitiones: & uires eoꝝ triūpho nobili uilipendūt. Interea genitoris ad mortem ægrotantis uiſitatōis cā igruēte ex monaſterio in ciuitatē ad paternā ædē uenire iuuenis eſt cōpulſus. Ná ſe pater dolore nimiū moritur: ſi uiſione fruſtrarē filii crebris clamoribus acclamabat. Ob hoc dolens monachus timens ne mulieꝝ uiſu cor mūdum & uirgineo cādore nitidū uiolaret. potius niſi fratrū ſui cœnobii fuiſſet ſupplicationibus iclinatus erga patrem crudelitatē uolebat ꝓpter dominū exercere: q̄ eidē ifirmanti cōpati a mōaſterio recedēdo. Sciebat. n. monacho nil tam nocuū deteſtabile & mortale: q̄ uicos & ciuitates: & gentiū multitudinem circuire. Nulla certe pmanet in hoīe ges mētis: q multoꝝ uerboſitatibus & uaniloqis iplicat: qđ aqua piſcibus mo-

nachis idē ꝑcipue ſilentiū opatur. In paterna itaq; manēs æde monachus diebus tribus tædio tam uehemēti affectus eſt. q; ſibi potius uidebaſ tetris ſe fore carceribus mancipatū. Cōpleto die tertio. dū eū cū ſorore ſua quadā pulchritudis iauditæ. ifirmitatis cā ꝓris crura ſimul cōtigeret cōfricare. caſu ſororis dextera eiuſdē tā gēte dexterā. tā diris libidis & eiuſdē ſororis ieptæ & abomiabilis cōcupiſcentiæ fuit ſubito iaculis cor eiuſ dem monachi iſtigante diabolo uulneratū q; pene eam ad illicita. & oīno ab hoibus abhorrēda. niſi extitiſ ſet timor uerecūdiæ ſuitabat. Heu qd dicam? Quæ monachis illis inerit obſeruātia caſtitatis. q cōtinue mu lieꝝ uiſibus potiūtur iſimul colloquēdo. Sic manet i caſtitate homo faciē ituens aſſidue mulieꝝ. ſicut ma net palea ſtans in igne. Fallax certe & ruinæ maxie propiquus caſus. ieuitabileq; periculum eſt fœminæ pul chritudo. Timor certe monacho euenit: quem timebat: & ſibi accidit: quod tanto tēpoꝛ uerebaſ: nec ſine exemplo maximo alioꝝ: non illud uiſum eſt parētibus obedire: in quo aiæ periculum formidatur. A mona ſterio inuite monachus egreditur: ſed ardore libidis tam nefandæ cor inflāmante nil aliud q̄ ſororis hoc ne ſcientis ſcelus faciem iprobis oculoꝝ uiſibus uidere cogitans: pene unq̄ fuiſſe monaſteriū recordaſ. Sanaſ interi pater: at monachus excuſationibus adiuentis tardat de die in diē ad monaſterium remeare. Manente eodem in paterna domo tribus mēſibus: hinc monachos: hic patrem maxima mouit admiratio: oēmq; fa miliam: cur iſtum tam uehemēs irrepſerit mutatio: & alteratio inaudita. Ignorant ſiqdem rei cām: iccirco ef fectum eos contigit ignorare. Ad monaſteriū cum duobus ad ſe ex monaſterio deſtinatis monachis tandē reuertitur: illud referens tædiū redeūdo: quod prius detulerat exeūdo. Cœpit itaq; in monaſterio corpus de gere monachi: cor uero a ſorore aliqualiter nō recedit. hoc ſibi fit ſtudiū ſcripturaꝝ: ut attīgat peſſima quæ affectat. Hæc contemplatio diuinorum: ut peccatoꝝ modum inueniat explendorum. Percutitur alienus ſui & a ueritatis cognitione deuius continue a diabolo: cuius iugo grauiſſimo imbecille collum ſubmiſit: libi dinis nouæ telis. Sicut fumus deficiunt dies eius: confringuntur ſicut in frixorio oſſa eius: & infirmatur do loribus uita eius: irrationabili fit ſimilis animali. Obliuiſcitur in toto diuiná eccleſiam exorare tota die co gitans: qs modus appareat habilis: ut poculum mortis ualeat deguſtare. Heu q̄ ſunt inopes & miſeri: & ab oī bus bonis egentes & exules: qui a domino ſe elongant. Tanto fit peius brutis aīalibus uir in peccatis: qbus ab anima deus maiori ſpatio elongatur q̄ id quo cælum a terra diſtat: & oriens ab occaſu: q̄ eiſdem ꝑſtat cū diuina gratia eſt fulcitus. Cogitanti deniq; monacho: ueritatis luminis neſcio nefandiſſimæ & auditui hor ribilis uoluptatis adipiſcendæ reperire modum mali conſilii ſeminator diabolus: hoc ſibi tale inſinuat con ſilium occulto cogitamine uani cordis: ut. ſ. intempeſtæ noctis medio cunctis dormientibus: ueſte depoſita monachali: ſumptoq; habitu laicali ex monaſterio exiens: paternas clam adeat māſiones: & domū crepuſcu lo noctis latenter intrans: ſub thoro ſororis lateat: donec dormiente ipſa ad eandem accedat: ſuæ uoluptatis libidines expleturus. Placet inſanæ mentis imperitiæ conſilium erogatum: ſtudetq; ipſum toto poſſe q̄ po teſt breuius effectui mancipare. Sequentis igitur aduenienti noctis medio ſub ſilentio ad fores cœnobii cla ues gerens manibus ꝓperat: ſed ad oſtia ueniens: per totam illam noctem huc illucq; diſcurrens: quo ſint in loco poſita non inuenit. Stupore & admiratione perterritus cur hæc ſint neſciens intueri: iam matutinali q̄ ad laudes debitas dominicas monachi excubabant propinquante hora: compellitur ille ad cellulam retro gradi. Manet in cellula ille admirans per diem illum: ꝓponit ſequenti nocte facere quod nō ſecit. audet imbecillis dextera quæ non poteſt: ſperat ſtultum pecus contra leonem pugnans triūphi gloriā adipiſci. Quid inſenſate reris? Putas agere uile pecus quæ leo fortiſſimus Hieronymus contradicit? Ceſſa imagini glorioſiſ ſimi Hieronymi genua flectere iꝑm ulterius non ſalutes: & tibi poteſtas protinus concedetur: ut cadas in fo ueā quā effodis: ut dira naufragia iam admittas. Non poſſunt ipſa glorioſiſſimo Hieronymo ſeruitia: quo quo modo fiant: mercedibus uacuari. Retinebat ſiquidem in cellula monachus ille deuius & errans: & dia bolico domino mancipatus: imaginem glorioſi Hieronymi tabula inſignatam: cui diebus ſingulis antiqua conſuetudine flectens genua: ſe eidem pluries cōmendabat. Iccirco ut eius mira clæmētia cunctis inoteſce ret: illo eum die retinebat. ne malum faceret quod uolebat. Ignorans uero hæc ille monachus: ſubſequenti nocte ad cœnobii iterum fores pergit. Sed quod ꝑcedenti nocte fecerat: id hac fecit. Ne igitur ihæream uer bis: per unum fere menſem ſingulis noctibus continue hoc euenit. Completo itaq; utputo menſis circulo: i ſomnis beatus Hieronymus ſanctiſſimo cuidam illius monaſterii monacho apparuit: in ſtratu ſuo quieſcē ti nocte eidem reuelando quid iſte monachus faciebat: mandanſq; illi ut debeat eidem monacho ſic erranti declarare: quomodo ipſe eum ob ſibi impenſam reuerentiam cuſtodiuit: ut oſtia non uideret ad cogitatum perpetrandum ſcelus: & q; niſi ſibi uelox de incœptis ſubſequatur emēdatio: ſeſe de ipſius cuſtodia remoue bit. diſceſſitq; ꝓtinus ab eodem. Mane aūt facto quæ uiderat monachus: alteri monacho enarrauit. At ille ſe quid hic dicat non itelligere pluribus deteſtans ſacramentis: cœpit dicere ꝓpter cerebri uacuitatem hæc ſomnia eueniſſe. Tacet monachus & recedit. hic gaudens ꝓponit nocte ſequēti: nullam amplius exhibēs ſo litā Hieronymo reuerētiā oſtia monaſterii ad nequā opus: quod tā diu affectauerat peragendū: ad ſuū libi tum reſerare. Vt breuiter dicam. Quod miſer diu hianti aīo cogitauerat mala operādi: a Hieronymo hono re ſolito priuato ſibi tradita poteſtate: ut uoluit ſic effecit: ſed tamen i fine glorioſiſſimi Hieronymi clæmē tia non deſecit. Recedens itaq; ille de monaſterio nocturna hora: alieno habitu occultatus: pris domū adue niens: per diem illum undiq; circuiuit. Cūq; noctis crepuſculo domū itraſſet ad lectū i quo uirgo ſoror qe ſcere tūc ſolebat clam ꝓcedēs: tam diu ſub eodem latitauit q̄diu ſororem dormire potuit æſtimare. Tūc idē exiens expoliatis ueſtibus: ſororis ſe dextero lateri applicauit. Ad hæc ſoror læui ſōno dormiens excitatur: & uirum iuxta ſe manu ſentiens admodum expaueſcens: diris emiſſis clamoribus ad ſe omnes pariter euo cauit. Currūt ad puellæ thala mum cuncti cum lumīe: & tandem i lecto iueniunt hunc iacentem. Mirantur

parentes & ſtupent:cernunt hoc cuncti q cucurrerant:& condolent.Interrogat a filio pater diſcrimis tanti cām reatum ſuū filius ſilentio confitetur.Vt enī dixi:uoluit glorioſus Hieronymus hunc ſuam ſtultitiā experiri ut in poſteꝝ humilior & aſtutior fieret ad cauendum:& ī plio ſe tuendū:& ne amplius exemplo ſuo qs de ſctitate cōſideret & ſperaret.Quāto.n.maior ineſt homini ſanctitas:dum ī mari mundi huius procelloſo:& inimicoꝝ agmibus pleno:ībecilli carnis nauicula nauigat:tanto maior eſt timor & aſtutia ſe tuēdi. Infinitas peſſimus ille tentator diabolus nocendi poſſideat artes.Qui īcautus pgit:leuiſſime capitur.Qui ī cunctis timet:ab hoibus diabolis hic timeť.Certe plus nil nocet q̄ ſpreto alioꝝ conſilio.ut ꝓpria uoluntas p̄cipit ambulare.Qui ſuæ tātum uoluntati credit ī cunctis quæ facit:finē odibilem adiueniet. Magnus exē plo iam finito timor de fragilitate noſtra maxima:de diabolica calliditate & aſtutia nobis oībus demonſtratur:magna & ſpes ueniæ peccatoribus declaratur.Cernens nāq; ſe monachus ſic a diabolo deturbatū deluſum:ac etiam in tanta miſeria captiuatū:ꝓtinus ſuffragiis glorioſiſſimi Hieronymi:cuius ſemp deuotus extiterat:ſuam miſeriā & culpā uehemētiſſimā recognoſcens in ſeip̄m rediit.& de eadē paterna exiens domo: oī retardatōe abiecta lugens & dolens:ad fontem pniæ ꝓperauit.Deīde uero ī ſuo monaſterio p ānos duos in tanta ſe abſtinētiæ aſperitate afflixit:ut foret cor hoium iſufficiens cogitare:& completo annoꝝ duorū ſpatio:ante dies modicos ex hoc ſæculo fœliciter expirauit.

Miraculū cuiuſdam cardialis opprobrantis Sanctum Hieronymū.

Enerabilis Damaſi portuēſis epī pridie receptis lr̄is:aliqua eis īſcripta corde auido intellexi:quæ ob eius reuerentiam nō dimittam.Romæ cardinalis qdam Cæleſtinus noīe Hieronymi glorioſi æmulus & detractor dum die quodā ī conuentu exiſtens cardinaliū:more ſolito:ore audaci & temerario:ī eiuſdē iniuriæ uerba ꝓperauit:dolore ſubito uiſceꝝ īpellente:ad occulta naturæ loca ꝓperans:uiſcera oīa ꝓtinus emanauit:& anteq̄ illinc recederet expirauit.

Miraculum cuiuſdam p̄ſbyteri ſupradicti cardinalis.ſed deuotiſſimi glorioſi Hieronymi.

Lius quoq; p̄ſbyter cardialis Andreas noīe:iſti nō ſimilis:ſed glorioſiſſimi Hieronymi deuotiſſimus atq; cultor:pridie in eadē romana urbe multis circūſtantibus expirauit.Qui cū iam in eccleſia eſſet paratis exequiis:quæ ſolent fideliū tumulandis exhiberi corporibus: aſſiſtente ſūmo pōtifice cū pene toto clero & populo romanoꝝ:q ad eundē andreā conuenerant honorandum: emiſſis ululatibus & crebris gemitibus ī feretro cūctis ſtupentibus:& ueluti amētibus affectis: tanq̄ ſi a ſōni dormitōe excitaretur:mirabiliter exurrexit.Cúq; a romano pōtifice remoto de eccleſia maiori beati petri apoſtoli uniuerſo populo:clauſiſq; foribus īterrogareť:ītulit iſta uerba.Dum ſtaré diuīo examini iudicā dus:& iam p ueſtitū & ciboꝝ q̄bus hactenus uſus erā:nimiā ſupfluitatē tartareis cruciatibus cōdénarer. ſubito aduenīens qdā ſole ſplēdidior:niueq; cādidior:quē fuiſſe glorioſum Hieronymū ad ſe iuicē referentibus q aſtabant ītellexi:p̄ſidenti iudici flexis genibus aīam meo corpi iungi porrectis p̄cibus īpetrauit.Quibus finitis uerbis ī ictu oculi īde recedens aia:uti cernitis corpi eſt coniuncta.Ad hoc miraťſūmus pōtifex & cæteri audientes.Fiunt hæc nota populo extra eccleſiā expectáti cōfractis eccleſiæ foribus ꝓtinus eccleſiam ītrant:oés magnis uocibus deū & glorioſiſſimū Hieronymū collaudantes.

Sermo Beati Cyrilli de epiſcopis.

Vlta nos mētis afflictio cōmouet & cotriſtat:ītellecto q̄ q̄plurimi epoꝝ deū & dominū ieſum xp̄m:cuius uicé gerunt abnegātes:terrenoꝝ quoꝝ deus uēter eſt:ueſtigiis ihærētes:de ſtipēdiis pauperꝝ & ſanguie ieſu xp̄i:delicatiſſimis ferculis:cū hiſtrionibus & cæteris diuitibus ſuā uētris replent īgluuiē:ad fœditatem luxuriæ īcitandā.Veſtimētorūq; de die ī diem ſupfluitatibus abutunť.de pauperibus quoꝝ mercedē raptā manu latrocinii deuorant:fame moriētibus:& frigore nō curātes Hi certe nō epī:ſed diaboli.Eps aūt aut ſctiſſimus:aut diabolicus.Magni certe meriti ſtatus epalis:ſed picu li īfiniti.Leuiſſimū peccatū aliis īputandū:grauiſſimū epo īputať.Pōtificis etenī uitiū ī ſubditos diffunditť p exēplum.Maiora recipiēti:rō maior creſcit.Quot.n. oīum xp̄i uel negligētia epī:uel exēplo ī peccata deuiant:de tot tenenť domīo reddere rōnem.Heu qd auguſtine chariſſime dicā?Graue nobis ieſt pondus:gra uis ſarcia.Sed debiles ego habens humeros.qd portabo?Sunt certe anguſtiæ mihi:undiq; me torquētes. At dum graues mihi ꝓmptos caſus ītueor:timore maximo ſuccreſcente continue affligor & contriſtor. Securius eſt epalem ſtatum fugere q̄ appetere.Laūdo certe epatum tanq̄ uicariatū domini noſtri ieſu xp̄i: ſed illis q in eo uitā agūt militū terrenoꝝ:q mūdi gloriā & pompas appetūt:nō collaudo:imo eis cōſulo,ut effugiant q̄tū poſſunt.Melius certe fuiſſet eis cū terrenis uitā agere terrenoꝝ:q̄ ī pōtificali culmie hæc agēres ad īſima & pfūdiora loca decidere.tāto p̄ cæteris cruciādi quāto p̄ ceteris plura donaria receperūt.Intelligēres itaq; epoꝝ plurimos.potius nomē gereť q̄ eſſentiā.potius lupos rapaces fore xp̄i ouū q̄ paſtores.deſtructores magis eē xp̄i eccleſiæ q̄ rectores.q xp̄iaoꝝ elemoſynas depdātes mercedē pauperꝝ lupīs faucibus ī ſupfluitatibus ciboꝝ & ueſtiū deuorāt & cōſumūt.qď abſurdū ē abomīabile & deflendū.Hæc iccirco dixerī. ut talis abomīatio cunctis gētibus īnoteſcat.quatenus ſi deū non metuunt. hoīes uerentes ſuis aliqualiter abomīatiōibus retardentur.Audiant q̄ſo hi tales epiſcopi.quæ narranda proponimus.& ſaltem aliorum calamitatibus terreantur.

Qualiter monachus qdā helias noīe quādam habuit uiſioné Beati Hieronymi.

N ſupioribus ægypti partibus.in deſerto quodā ab hoibus ꝓpter uitæ īcōmoda īhabitabili. quidam degebat monachus helias noīe.antiq̄ſſimus & magnæ uitæ ſctitate radians. q ī uita beatiſſimi Hieronymi eidē familiariſſimus ualde fuit.quē idem btiſſimus habuiſſe ꝓphetiæ ſpūm pluries enarrauit.Hic die quodam:ut plures mihi teſtificantur monachi:uita uene

rabiles fideq; digni:qui se dixerunt ab eiusdem sancti uiri ore multotiens peraudisse:solitis incumbens ora
tionibus sono repentino aduenientе:aliquantulum obdormiuit.& ecce in uisione quo quidem modo mul
totiens deus omnipotens grandia & occulta suis fidelibus referat sacramēta:in quodam palatio miræ pul
chritudinis ineffabilis:& a mortalibus nunq; uisæ:ut sibi uidebatur erat.Cum per horam p palatium illud
huc illucq; gradiens:eius admiraretur pulchritudinem uehemētem:uidit quoddam p̄parari tribunal:a qui
busdam nimiæ pulchritudinis iuuenibus stratis tapetibus & uestibus auro & gēmis:ac multa artificii uarie
tate decoratis:circūquaq; pariete iuoluto.In quo postmodum rex quidam maximus & decorus:cuius aspe
ctus tantæ erat suauitatis:ut nil uellet aliud q habere magna desiderat uiroꝝ sole lucidior comitatus socie
tate ueniens se posuit ut iudicia exerceret.Inter hæc cuiusdam anima quem fuisse anconitanum p̄sulem ab
aliqbus ibidem consistentibus postmodum itellexit:neq; spiritibus:cathenis igneisq; uinculis uincta instar
fornacis flāmas erūpēs sulphureas:deportata maiestati regiæ p̄sentatur.Quæ prius q̄ de aliquo iterrogaret
cœpit diris uocibus se infernalibus mansionibus digniſſimā acclamare.hanc inter cæteras maxime assignās
principalem cām:quoniam uanis pompis intentus in conuiuiis & uestibus:& huiusmodi stultitiis delecta
batur. Quibus finitis lata p iudicem sñia:ut pœnis infernalibus traderetur:donec corpori iuncta duplices
pœnas in perpetuū sustineret.Mox illa secū ferens omnis illa neq; spirituū turba:inde diris clamoribus recess
serunt.Deinde alterius cuiusdam anima:quam fuisse Theodonii senatoris fratris uenerabilis Damasi p̄dicti
ep̄i portuensis similiter itellexit ante maiestatem regiam circūstantibus multis neq; spiritibus eum grauissi
me accusantibus p̄sentatur.Cūq; a diabolis in longum accusatio traheretur:& nullus ex aduerso aliqua re
sponderet:uir quidam septies sole splendidior:& ut sibi uidebatur pene cæteris astantibus eminētior ad re
gis sedens dexteram in pedibus se erexit.Quo quidem surgente:silentium rex manu propria a cunctis fieri
imperauit.Tunc q steterat omnibus opponens accusantibus:hunc suū fuisse fidelissimū & deuotum: & ei
continue exhibuisse reuerentiam spālem eisdem mox loquēdi audaciam abstulit:& taciturnitate p̄notauit.
Postmodum uero his flectens ante regem genua:huic suo fidelissimo ueniam & æternam requiē solita pie
tate & misericordia infinita clæmentissime elargiri:ita tamen q; pro cōmissis in mundo flagitiis in purgato
rio purgaretur:suis p̄cibus ut uoluit est adeptus.Tunc omnis illa nefandoꝝ spirituū multitudo gemens &
ululans de illo loco ꝓtinus se remouit.Interuallo autem facto horæ unius:iuuenis qdam pulcherrimus cō
cito gradu per palatium ueniens ad huncq; accedens:q tam eminens & p̄clarus in auxiliū exurrexerat theo
dosii senatoris:se fore dixit a petro patritio romanoꝝ eius deuotissimo missum:quatenus eiusdem p̄ces ex
audiens:sibi impetrare a domino filium dignaretur.Ad hæc rex.Quod inquit a filio meo Hieronymo pe
trus postulat:certe fiat.His omnibus sic finitis:a sōno illo mox helias monachus excitatur:laudes immēsas
deo reddēs & Hieronymo glorioso.Qui diem illum in quo tam miranda uiderat p̄notans eodem postea in
tellexit die ep̄m anconitanum & theodonium senatorē ex hoc sæculo migrauisse. Quo liquide patet: hæc
uana somnia non fuisse.

Visio Cyrilli Alexandrini episcopi.

MAgnam putabas augustine chariſſime aliquibus admiratōem iducere:uelut siqd nouū & inaudi
tum ei ꝓponens:dum i tuis pristinis lris quas recepi:Ioāni baptistæ & cæteris apostolis Hierony
mū sanctissimū æqualem in sanctitate & gloria:rōnibus sine dubio efficacibus:& uisionibus mi
rificis comprobabas.Certe nō est aliqualis ambiguitas:uerissima & omni fide & deuotiōe digniſ
sima ista fore.Nec puto aliqbus eius uitam sanctissimā:& eius tanta ꝓdigia hoībus isueta nō ignorantibus
admiratōis aliqd euenire.Sed quoniā tales tuæ fuerunt rōnes:ad ueritatem huiusmodi declarandam: quid
meas leuissimas & iperitas nūc illis apponere non deceret.Omissis oībus uisionem mirabilem:quam uene
rabilis uir Cyrillus ep̄s alexādrinus se uidisse:suis ad me diebus pluribus iam elapsis:destiatis lris affirmabat
breuiter itroducā.Post bti Hieronymi obitū glorioſum āno cōpleto:i die natiuitatis glorisissimi ioānis do
mini p̄cursoris laudibus expletis matutinis:dum memoratus pōtifex more solito i ecclesia solus:ante altare
eiusdem p̄cursoris domini glorioſi:flexis genibus ipsius gloriā & excellētiā multa spēs dulcedie cōtēplaret
repētino sōno aliq̄tulū obdormiuit.& ecce in ecclesiam ut sibi clarissime uidebat:binati:quorūdā specioſis
simoꝝ hoium ultra humanam æstimatōem cātus:alternati:suauissimos concinentium turba uehemētissi
ma:miro ordine ueniebat.Deinde binatim omnes ad altare procedentes:& ibidem flectentes genua ad sedē
dum singuli se ponebant.Cunq; illorum hominum iam esset ecclesia ualde plena: post omnes duo uiri emi
nentiores cæteris in toto similes atq; pares:infinito sole lucidiores stola induti candidissima:auro & gem
mis undiq; ineffabiliter rutilante:uenientes ecclesiam pariter intrauerunt.Ad quorum itroitum omnes in
ecclesia residentes: ꝓtinus flexis genibus eisdem summā reuerentiam persoluerunt.Tunc duo illi uiri ante
altare ab eisdem reuerētia exhibita:i duabus cathedris aureis mira lapidū p̄cioſoꝝ uarietate & pulchritudi
ne decorat is:sibi a qbusdam pulcherrimis iuuenibus præparatis:ambo pariter consederunt: & sic silentes
aliq̄tulum permanserunt.Interim facto inter illos silentio: cœpit alter eorum duorum alterum impellere
ad loquendum.Cunq; longa adinuicem altercatio oriretur:ut quis primo inciperet p̄dicare: cœperunt sin
guli:ut Hierōymus ioānis:cuius erat die illa solēnitas laudes & magnificētias explicaret magnis uocibus ac
clamare.Quo unus illoꝝ sermoné mox icipiens:laudes btissimi p̄cursoris domini tāta loq̄læ dulcedie:tan
toq; uerboꝝ ornatu:necnō & sñiæ grauitate contexuit:qd' fas nō esset līguæ hoium declarare. Finito itaq;
sermone illo:alter quē ioānem baptistam cūcti q aderant noiabant:eidē grates referēs multiplices.Hoc cir
cunstantibus ad eius honorē & gloriā est locutus.Socius iste meus chariſſimus Hieronymus æqualis mihi
in gloria:æq̄lis etiā i sctitate:serie meaꝝ laudū est hactenus ꝓsecutus:iccirco dignum est ut eius laudibus

nunc inſiſtam. Hic uere lux eſt eccleſiæ: tenebras effugans errorꝫ: & cunctos illuminans homines ueritatis claritate cæcos. Hic fons eſt aquæ ſapientiæ ſalutaris: ad quem ſitiens dum accedunt: largiſſime ſatiantᵉ. Hic arbor altiſſima: cuius cacumē celum aſcendit: ſub cuius doctrinæ frondibus de ſuaui eiuſdem oris fructu: aues cæli. ſ. homines multum intelligentes: & beſtiæ terræ. ſ. hoīes paꝫ intelligentes uberrime ſatiantur: hic mecū fuit in ſæculo heremita: & certe non minus me carnem abſtinentiis macerauit. hic mecū uirgo nitidus atq; purus. hic mecum fuit ꝓphetico ſpiritu illuſtratus. hic mecū doctor extitit ueritatis. Ego ꝓpter iuſticiam & ueritatem uitam corpoream dereliqui. hic & ſi ſic non amiſerit uitam corporalem ꝓpter iuſticiæ & doctrinæ ſuæ ꝑſpicaciſſime ueritatem: tempus ſuum tamen totum geſſit in ſæculo in martyrio afflictionibus & dolore. Ego xp̄ianæ fidei p̄cucurri nuncius & gentium iuitator. hic poſtmodum ueniens eiuſdem extitit ſuſtentator & ab hæreticis eandem lacerantibus deſenſator. Ego ſemel in baptiſmate manibus propriis xp̄m dominū tetigi in iordane. hic ip̄m non ſolum manibus propriis habuit multotiēs in altari: ſed & ore ꝓprio manducauit. hic mihi in ſanctitate per omnia fuit æqualis: nunc enim æquali ambo æternæ uitæ p̄mio inſimul congaudemus. Hæc & alia multa ꝓſequente beato ioanne: quæ idem beatus cyrillus non potuit totaliter memoriæ cōmendare. Iam hora diei prima aduenīente eccleſiam cuſtos intrans ep̄m intuitus dormientem eundem manibus excitauit. Expergefactus itaq; pontifex ſtupore: admiratione & gaudio admodum plenus: quæ uiderat cuſtodi cum lachrymis enarrauit. deinde illo die miſſam ſolemniſſime celebrans uiſionem mirabilem omni populo declarauit.

Miracula ad ſepulchrum Beati Hieronymi.

Vnt infinito plura quæ dici poſſent miracula ueriſſima: & utilia enarrāda: q̄ ea quæ in breui hoc opuſculo ſunt inſcripta. Sed ne ꝓlixitate operis aliquid legentibus tædii oriatur: uno ſolo miraculo quod nondum expleto mēſe in bethleem pactum eſt. perfectus huic operi finis erit. Die dominico tranſacto poſt octauas pentecoſtes: omnibus meis ſuffraganeis ep̄is: & multitudine maxima tam uiroꝝ q̄ mulierum in eccleſia: in qua ſanctiſſimū quieſcit Hieronymi cadauer inſimul congregatis honore debito & ueneratione tam debita q̄ deuota: primo egomet ſacris indutus ueſtibus: ad locum foueæ in qua corpus uenerandum iacet accedens: terram cœpi effodere ſepulturæ: quatenus ſacratiſſimū illud corpus inde ablatum in tumulo marmoreo mira pulchritudine undiq; decorato: quod hac de cauſa fuerat fabricatum poſtmodum poneretur. Cūq; iam fouea foret uacua cunctis cernentibus: corpus ſanctiſſimum in medio foueæ: tanq̄ in aere a nulla parte terram tangens permanebat ītegrum: nec corruptione aliqua uiolatum. Quod inde eleuantes cum odore tam uehementiſſimo & ſuaui: q; talem olphactus hoīum nūq̄ ſenſit: collocauimus in altari: quatenus a populo reliquiæ ſanctiſſimæ uiderentur. Quot autem illo die me: cūctiſq; qui aderant: aſtantibus ſunt peracta miracula glorioſa: explicanda ea nullatenus compos eſſem. Cæci ſexdecim illas reliquias tangentes: facie uiſum ꝓtinus receperunt. Tres p̄cipue dæmoniaci cathenis uincti: in illam eccleſiam plurimoꝝ hoīum manibus deportati: ſunt protinus liberati. Mulieris cuiuſdam uiduæ pauperculæ puerulus: eius unicus filius: in eccleſia fuit præ gentium multitudine ſuffocatus: quem mater ſueniens: dolens & lugens: mox in ulnis pueruli cadauer ad foueam in qua ſepultum fuerat corpus Hieronymi glorioſi deferens: eum in foueā proiecit. Hæc dicens uerba. Sancte Hieronyme glorioſe: hinc non recedam: donec reſtituas mihi unicū meū filium: quem amiſi. Mirabilis certe deus in ſanctis ſuis: faciens ꝓdigia ſua: ſtatim ut terram extincti pueruli corpus tetigit: eidem aīa eſt coniuncta. Quidam uir corpus cuiuſdam ſui filii de ſepultura in qua per triduum ſteterat extractum: mox ad foueam illam detulit: & illud in foueam ſic proiecit: qui inuentus fuit ilico uitæ priſtinæ reſtitutus. Innumerabilia pene forent miracula: quæ peracta ſunt a mane uſq; ad ueſperas: quo quidem tempore glorioſum Hieronymi cadauer de fouea diſſepultum i altari extitit collocatum. Sed tamen ad huiuſmodi miracula ulterius non procedam. Vnum quod nocte ſequenti accidit non ſilebo.

N hora ſiquidem ueſpertina corpus illud ſacratiſſimū in monumento quod p̄parauimus: poſuimus: ſed mane monumentū uacuū [illegible] eſt inuentum: & corpus ſanctiſſimū foueæ priſtinæ inuenimus reſtitutum. Quod dum ego plurimū admirarer: nocte ſequenti mihi dormienti beatus Hieronymus apparens in uiſione: plurima mihi grandia patefecit. Sed iter cætera talia mihi uerba dixit. Noueris cyrille: q; corpus meū de fouea in qua iacet. nullatenus extrahetur quouſq; ciuitas hieruſalem ab infidelibus capietur. Quo quidem tempore romā delatum: ibidem multo tempore requieſcet. Ad hæc expergefactus quæ uideram cunctis epiſcopis & aliis uiris catholicis enarraui. Quid & quādo hæc euenient aliter non agnoſco. Si quid utile aut bonum in hac epiſtola dixi: non meis ſed glorioſiſſimi Hieronymi meritis imputetur. Si qd uero ſuperfluū inutile & non bonum: ſolū meæ inſipientiæ & negligentiæ cauſa hoc accidiſſe: ab oībus iudicetur. Mei Auguſtine chariſſime in tuis oīonibus memor eſto.

Τέλος

Diui Hieronymi religionis eccleſiaſticæ doctoris eximii huic ſecundo epiſtolarum uolumini finis imponitur. Quod quidem opus una cum priori uolumine in urbe Venetiarum diligenter emendatum & impreſſum eſt per Ioannem rubeum Vercellenſem Anno domini. M. cccc. lxxxvi. die. xii. Iulii.

Sequitur regula monachoꝝ ex uariis epiſtolis atq; tractatibus beati hieronymi excerpta:& per quẽdam lupũ de oliueto hiſpanũ monachum in certis capitulis rubriciſq; diſtĩcta:quam martinus qntus põtifex maximus approbauit,& ſua bulla ſcripta ipſius ordis ꝓfeſſoribus obſeruãdam tradidit ſicut exemplum bullæ infra ſubiectum oſtendit.

Artinus eps ſeruus ſeruoꝝ dei ad ppetuã rei memoriã.Et ſi pro cũctoꝝ xpi fideliũ ſequitur quibus curã apoſtolatus officii gerimus ſtatu ſalubriter dirigendo & ampliãdo diligenter adhibeas ſolitudis noſtræ partes.Illos tibi affectuoſiori ꝓſequmur charitate q mũdanis abiectis illecebris i humilitatis ſpiritu ſedulo uirtutum domio famulant.Vnde ea quæ pro illoꝝ ſub uera religionis obſeruantia ſtabiliẽdo,ꝓpoſito,puide emanaſſe comperimus:ut firma illibataq; ꝓmaneant libenter apoſtolico munimĩe roboramus.Nuper ſiqdem pro parte dilecti filii lupi de oliueto ordis monachoꝝ heremitaꝝ ſancti Hieronymi generalis,ꝓpoſiti nobis expoſito q dudum ipſe plæriq; alii ꝓfeſſores ordis eiuſdẽ ſancti Hieronymi ſub regula ſancti auguſtini tunc uiuentis zelo deuotõis accenſi ob frugem uitæ melioris arctius & perfectius qua regula diſtaret huiuſcemodi:& in uero ſtatu monachali:quem ipſe ſanctus Hieronymus cum ſuis monachis & fratribus,pfeſſus fuiſſe & in cõmune obſeruaſſe perhibet uiuere: & ut nomẽ gerebat eiuſdem ſancti:ſic eius uitã regulam & opa deſiderabant imitari.Iccirco ad huiuſmodi ordinis ſtabile potius fundamẽtum pro iſtitutione regulæ monachoꝝ heremitaꝝ ordinis ſancti Hieronymi ex diuerſis epiſtolis & tractatibus per dictũ ſanctũ Hieronymum editis:& per eccleſiam approbatis:nõnullã ueram religionis doctrinã uitãq; monachalem:quã idem ſanctus cum ſuis monachis & fratribus i eius uita in coi quo ad ea quæ principalia ſunt ſtatus & uitæ monachalis p multa & uſq; ſui tempora oblitus obſeruauit:& aliquos alios obſeruare mouit continentia:lupus ipſe contraxerat:cõpilauerat:& uelut in unum corpus ſub certis titulis reduxerat:ſub qbus ipſe & plæriq; alii monachi & fratres dicti ordis ex tunc in antea degere:& permanere:ac illa in regulam ſuſcipere,ꝓponebant & affectabant.Nos tũc huiuſmodi ꝓpoſitum condignũ & rõni conſonũ recenſentes huiuſcemodi regularem & monachalem obſeruantiã per ipm ſanctũ Hieronymum in uita eius obſeruandam merito laudãtes & approbantes.Illãq; in dei eccleſia in ordinem monachalem attolli & obſeruari itenſis deſideriis affectantes eidem lupo doctrinã & iſtituta monachalia eiuſdẽ ſancti Hieronymi ex eiſdem epiſtolis & tractatibus,put per ipm lupũ extracta compilata & reducta fuerant loco regulæ ſancti auguſtini in regulam monachalem ordis monachoꝝ heremitaꝝ dicti ſancti Hieronymi & eiuſdem ſancti uitam præfatam in ordinem huiuſmodi ſuſcipiendam:ac ipſam regulam dicti ſancti prioribus monachis fratribus & perſonis prædictis ſub ea uiuere cupiẽtibus:quos etiam ac ipſum lupum poſtq; ſecundum eandem regulam uota ſua principalia emiſiſſent a regulæ dicti ſancti auguſtini obſeruantia tũc penitus abſolutos eſſe uolumus:& decreuimus obſeruandam tradendi & publicãdi plenam & liberam per alias noſtras litteras quas & eaꝝ tenores præſentibus haberi uolumus pro expſſis:conceſſimus facultatem ac per eaſdem litteras uoluimus,quod poſtq; idem lupus regulã huiuſmodi tradidiſſet & publicaſſet:ut præfertur extunc ipſe:ac priores:monachi:fratres:& perſonæ prædicti ſecundum illam uota ſua principalia religionis huiuſcemodi emittere ꝓfiteri & uiuere tenerentur,ipſaq; regula ſic tradita & publicata robur obtineret perpetuæ firmitatis. Cũ aũt ſicut exhibita nobis nuper pro parte eiuſdem lupi petitis : licet ipſe poſtmodum ad ſalutarem dicti ordinis monachalis inſtitutõem eiuſq; ſoliditatem & incremẽtum ꝓuide intendens præfatam uitam dicti ſancti Hieronymi monachalem in ordine huiuſcemodi eiuſq; doctrinam & inſtituta monachalia:prout ex epiſtolis & tractatibus prædictis per ipſum lupum extracta compilata & redacta fuerunt:ut præfertur dictaꝝ lrarum uigore loco dictæ regulæ ſancti auguſtini in regulam ordinis monachoꝝ heremitarum huiuſcemodi aſſumpſerit & erexerit atq; ſuſceperit:ipſamq; regulam prioribus monachis:fratribus:& perſonis huiuſmodi ordinis ſub ea uiuere cupientibus iuxta illius continentiam inuiolabiliter obſeruandam tradiderit publicauerit ac obſeruari decreuerit,ipſiq; priores monachi & fratres uota ſua principalia ſecũdum regulam huiuſcemodi in manibus dicti lupi profeſſi fuerint:illaq; de cætero utẽtes ſecũdum eam regantur & gubernentur:ac ipſam in regulam eorum tanq; ueram doctrinam monachalẽ ſancti hieronymi laudantes & approbantes acceptarunt:& ſecũdum eam etiam mõaſteria eiuſdem ordinis monachorum regunt atq; gubernant.Idem tamẽ lupus aſſumptionem erectionem ſuſceptionem traditionem publicationem & decretum aliaq; præmiſſa ex certis cauſis dubitat uiribus non ſubſiſtere pro parte dicti lupi nobis fuit humiliter ſupplicatum:ut aſſumptioni erectioni ſuſceptioni & publicationi ac aliis præmiſſis pro illoꝝ ſubſiſtentia firmiori robur apoſtolicæ confirmatiõis adiicere de benignitate apoſtolica dignaremur.Nos igitur qui religionis propagationem & diuini cultus augmẽtum noſtris uigere temporibus intenſis deſideriis affectamus huiuſcemodi ſupplicationibus inclinati aſſumptionem erectionem ſuſceptionem & publicationem & alia præmiſſa:ipſamq; regulam prout inferius deſcribitur:ac omnia & ſingula in ea contenta ac inde ſecuta rata habentes & grata:ea auctoritate apoſtolica ex noſtra certa ſcientia confirmamus:& præſentis ſcripti patrocinio cõmunimus:ſupplentes omnes defectus:ſiqui forſitan interuenerint in eiſdem.Statuentes nihilominus harum ſerie:& etiam ordinantes q de cætero lupus ipſe eiuſq; ſucceſſores præpoſiti generales priores monachi fratres & profeſſores ac conuentus & monaſteria dicti ordinis monachorum heremitarum ſancti hieronymi:quæ nunc ſunt & erunt in poſterum profiteantur uota ſua tria principalia religionis:ac etiam regantur & gubernentur per dictum lupum eiuſq; ſucceſſores præpoſitos: ac uiuere teneantur ſecundum regulam huiuſmodi eiuſq; continentiam & effectum:ac ipſius ſuſceptionem traditionem & publicationem præfatas aliaq; inſtituta ordinis huiuſmodi regularia. Volumus inſuper atq; cõcedimus ad ſerenandas conſcientias ꝓfeſſorum huius ordinis:& pro ipſoꝝ maiori quiete animoꝝ Quod

ſiqui ꝓfeſſoꝝ huiuſmodi dictam regulam ſeu aliqua de contentis in ea humana fragilitate aut infirmitate cauſante ſeu alias tam exacte ꝓut traditur in eiſdem non obſeruauerint:non ꝓpterea mortalis peccati uinculo ſunt ligati:ſed ſuper ſuos ſuperiores pro eoꝝ exceſſu & tranſgreſſione ac modo culpæ iniungi ualeat pœnitentia ſalutaris:quam ſuſcipere & adimplere teneant:non obſtantibus conſtitutionibus apoſtolicis:ac ꝑdicti & alioꝝ quorũcunq; ordinum ſtatutis & conſuetudinibus etiam iuramento confirmatione apoſtolica uel quacunq; firmitate alia roboratis cæteriſq; contrariis quibuſcũq;. Tenor uero regulæ huiuſmodi de uerbo ad uerbum ſequit̃,& eſt talis.

Capitula regulæ beatiſſimi Hieronymi excerptæ ex epiſtolis & opuſculis ſuis.

Exhortatio.
De obedientia.
De tribus generibus monachoꝝ.
De caſtitate.
De paupertate
De utilitate paupertatis.
De correctione & doctrina præſidentis.
De ſolitudine.
De laudibus & utilitate heremi.
De periculo uitæ ſolitariæ.
De periculo habitandi in urbibus.
De abſtinentia præcipue a carnibus.
De abſtinentia philoſophoꝝ antiquoꝝ:ſacerdotum:aliorũq; ſanctoꝝ.
De temperatis ieiuniis.
De contemplatione:oꝛone:& lectione.
De uigiliis.
De ueſtibus.
De laboribus manuum.
De laude religionis & inductione ad eam.
De laude & detractione uitanda & periculis huius uitæ.
De iuramento:uindicta:mendacio:ſtultiloquio prohibendo.
De patientia:reconciliatione:& mortuis non lugendis.
De tribulatõibus & obprobriis pferendis.
De timore ultimi iudicii & defectu huius uitæ.
De uirtute humilitatis & ſimplicitate & timenti animo uitando.
De humilitate xp̃i:quem imitari debemus.
De iuſticia & uitæ rectitudine.
De fide ſpe & timore.
De charitate & pace.
De infirmis & pauperibus recreandis.
De pœnitentia & miſericordia dei.
Concluſio & finis regulæ.

Incipit exhortatio ad capeſcendam monaſticam diſciplinã ex uariis epiſtolis beati Hieronymi excerpta.

Cap.i.

Ratres chariſſimi nõ queo quem mente concepi ore proferre ſermonem:& cordis læticiam lingua non explicat. Hoc aũt non ſolum ego patior qui cupio narrare quæ ſentio: ſed etiam & uos mecũ patimini:plus exultantes in conſcientia q̃ in eloquio ꝓferentes. Cum itaq; nihil ſit xp̃iano fœlicius:cui ꝓmittuntur regna cæloꝝ.nihil laborioſius:qui de uita quotidie periclitat̃: nihil eo fortius:qui uincit diabolum.nihil imbecillius:qui a carne ſuperatur. Vtriuſq; rei exempla ſunt plurima. Latro credidit in cruce:& ſtatim meretur audire. Amen dico tibi:hodie mecũ eris in paradiſo. Iudas de apoſtolatus faſtigio in perditionis tartaꝝ labitur:& nec familiaritate cõmuni:nec intinctione bucellæ:nec oſculi gratia frangitur:ne quaſi hoſtem tradat:quem filiũ dei nouerat. Nos qdem parua dimiſimus: grandia poſſidemus. Centuplicato fœnore xp̃i ꝓmiſſa redduntur. Hæc dicimus nõ tam tibi q̃ aliis ſub tuo nomie:ut prima te fili fronte doceamus magna cœpiſſe:excelſa ſectari:& adoleſcentiæ imo pubertatis ſcentiua calcantem perfectæq; ætatis gradum ſcandere. Scis.n.dogma noſtrum humilitatis tenet̃ ueſtigium:& per ima gradientes ad ſũma nos aſcendere. Igitur ſanctus mihi iuocãdus eſt ſpiritus:ut hoc ſuo ſenſu ore meo defendat. Nõ quidem campum rhetorici deſideramus eloquii:nõ dialecticoꝝ tendicula & ariſtotelis ſpineta conquirimus. ſed ad ſanctaꝝ ſcripturaꝝ grauitatem cõfugimus:ubi uulnerum uera medicina eſt:ubi doloꝝ certa remedia. Veꝝ quia memoria labitur:oſium quæ dixerimus deſideras cõmentariolum fieri:ut obliuionem lectio conſoletur. Ideo pauca quæ tibi reor fore neceſſaria:credidi ſubnectẽda. Illo.n.noſtra tendit oratio:ut quoꝝ unus eſt labor:unum & præmiũ ſit. Nauigantes namq; rubrum mare:in quo optandum nobis eſt:ut uetus pharao mergat̃ cum ſuo exercitu:multis difficultatibus atq; periculis ad urbẽ maximam perueniunt utroq; littore gentes uagæ imo beluæ habitãt fœrociſſimæ:ſemp ſolliciti:ſemp armati:totius ãi cibaria,lacentibus ſaxis uadiſq; duriſſimis plena ſunt omnia. Quorſum iſta? Perſpicuum eſt. Nam ſi ſæculi negociatores tanta ſuſtinẽt.ut ad icertas perueniant perituraſq; diuitias.& ſeruent cum aĩæ diſcrimine.quæ multis periculis quæſierunt.quid xp̃i negociatori faciẽdum eſt.qui uẽditis omnibus quærit præcioſiſſimã margaritam? qui totis ſubſtantiæ opibus emit agrum quo reperiat theſauꝝ:quem nec fur effodere:& latro nõ poſſit auferre. Noſſe igitur oportet quid iuſſum ſit:quidue ꝓhibitum:ut ſcientes utrũq; ſeruemus. Alioqn ante ſcientiam mãdati impoſſibile eſt noſſe quid fiat. Et hæc ergo non integris rate uel mercibus quaſi ignaros fluctuum doctus nauta præmoneo:ſed quaſi nuper e naufragio eiectus ĩ littus timida nauigaturis uoce denuncio. Cuncti tamẽ mei ſenſus affectu uobis uaco. Sed obſecro uos ut conatus meos orationibus adiuuetis:ut dominus & ſaluator pro cauſa ſua reſpondeat. Veſtꝝ itaq; ẽ ut uoluntatem ſequatur effectus. Meum eſt ut uelim obſecrationũ ueſtraꝝ eſt:ſed ipſum meũ ſine dei ſemper auxilio non erit meũ. deus ſemper largitur:ſemperq; donaturus eſt. nec mihi ſufficit quod ſemel dedit:niſi ſemp dederit. Si enim duri iudicis ſententiam crebra mulieris flexit petitio:quanto magis paterna uiſcera interpellatione ſedula molliuntur? Scitote tamẽ ante oĩa nobis eſſe nihil antiquius:q̃ xp̃i iura ſeruare:nec patrũ tranſferre terminos:ſemperq; meminiſſe romanã fidem apoſtolico ore laudatam.

Ccipe ergo fili doctrinam noſtrã ea ſimplicitate & ueritate:quã dicimus:qa non quærimus hominũ gloriam:deus teſtis eſt.Nec ad hoc loqmur:ut humanas amicitias aucupemur:ne noſtræ adulationis ſermone & nos & alios decipiamus.Nec ut nos apud homies aliqd uideamur:ſed ut apud deũ homines magna mereanť.Hoc eſt itaq; totũ quod apprehenſa manu ĩſinuare tibi cupio:& ut ſimpliciter motũ mentis meæ fatear:nũc monachi ĩcunabula moreſq; diſcutimus. Si uis igitur ad uitam ĩgredi:ſerua præcepta:hoc eſt ab omni præcepto illicito quo ꝓhiberis recedas.& ad omne bonũ qđ iuberis ꝓmptus accedas.Reſpice ſanctum uirꝝ pámachiũ:& feruẽtiſſimæ fidei paulinũ p̃ſbyteꝝ:qui nõ ſolum diuitias:ſed ſeipſos domio obtulerũt.Qui cõtra diaboli tergiuerſatõem nequaq̃ pellẽ pro pelle:ſed carnes & oſſa & aĩas ſuas domio ſuo cõſecrarũt:q te & exẽplo & eloquio:ideſt & opere & lĩgua poſſint ad maiora ꝓducere.Nobilis es & illi.ſed in xp̃o nobiliores diues & honoratus & illi ĩmo de diuitibus pauperes & ingloꝛii.& iccirco ditiores & magis ĩclyti:quia ꝓ xp̃o pauperes & ĩhonorati.Conténis auꝝ . cõtempſerũt & multi philoſophi.Nõ enim ſatis eſt pfecto & cõſumato uiro opes cõténere:pecuniã diſſipare:&,pficeť quod in mométo & pdi & ĩueniri poteſt:fecit hoc & ãtiſthenes:fecerũt plurimi:quos uitioſiſſimos legimus . Plus enim debet xp̃i diſcipulus p̃ſtare:q̃ mũdi philoſophus gloriæ aĩal & popularis auræ atq; tumoris uenale mãcipium. Tibi nõ ſufficit opes conténere:niſi & xp̃m ſequaris.teipſum uult dominus hoſtiã uiuã placẽté deo te inq̃ nõ tua:& deo uariis tentatõibus cõmonet:qa multis plagis & doloribus erudiť iſrael.& quem diligit dominus corripit.flagellat autem oẽm filium quẽ recipit.& ꝙ ſi teipſum domino dederis:& apoſtolica uirtute pfectus ſequi cœperis ſaluatorẽ:tunc ĩtelliges ubi ſueris:& in exercitu xp̃i q̃ extraneũ tenueris locum. Vnde & p̃poſitũ monaſterii timeas ut dominũ:diligas ut parentẽ.Credas tibi ſalutaťqcqd ille p̃ceperit:nec de maioris ſnĩa iudices:cuius officii eſt obedire & implere quæ iuſſa ſunt:dicente Moyſe.Audi iſrael & tace neq; ipſe te doceas.Nulla ars abſq; magiſtro diſcitur.Etiam multa aĩalia & feraꝝ greges ductores ſequũtur ſuos.In apibus prĩcipes ſunt.Grues quoq; unã ſequũtur ordine litterato.Imperator unus.iudex unus ,puincĩæ.Roma ut condita eſt duos fratres ſimul reges habere nõ potuit:& fratricidio dedicatur.In rebeccæ utero iacob & eſau bella geſſerunt.Singuli eccleſiaꝝ ep̃i:ſinguli archip̃ſbyteri:ſinguli archidiaconi:& oĩs ordo ecclеſiaſticus ſuis rectoribus utitur.In naui unus gubernator.In domo unus dominus.in quouis grandi exercitu unius ſignũ expectatur.Et ne plura replicando legenti faſtidium faciã:per hæc omnia ad illud tendit oño:ut doceam te nõ tuo arbitrio relinquendũ:ſed uiuere debere in monaſterio ſub unius diſciplina patris cõſortioq; multoꝝ:ut ab alio diſcas humilitatem:ab alio patientiam.hic te ſilentiũ:ille te doceat manſuetudinem.nõ facias quod uis:comedas quod iuberis habeas quantum acceperis:& illud operis tui penſa perſoluas:ſubiiciaris cui nõ uis:laſſus ad ſtratum uenias:necdũ expleto ꝑmno ſurgere compellaris. Tãtis occupatus negociis nullis uacabis cogitatõibus.& dum ab alio tranſis ad aliud:opuſq; ſuccedit operi:illud ſolũ mẽte retinebis:quod agere cõpelleris.Nam oĩ oblatione & hoſtia p̃cioſior eſt obtemperantia mandatoꝝ.dicẽte ꝓpheta.Ecce obedientia melior eſt q̃ ſacrificiũ:& ambitio q̃ aleps arietũ.Et alibi.initiũ bonæ uitæ facere:iuxta quæ p̃cepta ſunt apud deũ magis q̃ ĩmolare hoſtias.Et alibi.Qui conſeruat legem:multiplicat oblationẽ.Sacrificiũ ſalutare eſt attẽdere mãdatis:& diſcedere ab omni iniquitate.Nec nobis blãdiri ,debemus in factis iuſſoꝝ ſi in ,phibitoꝝ tranſgreſſione peccemus:cum tranſgreſſionis crimẽ benefacti meritũ tollat Quod nõ mei ſenſus aſſertio:ſed utriuſq; teſtaméti exempla ꝓbant:ubi ĩuenimus etiam dei amicus ob unius contemptus errorem bonoꝝ retro factoꝝ munificentiã pdidiſſe.Sic adam facile cũ diabolo credidit ſeducenti poſt familiaritatem & colloquiũ dei unius pomi cupiditate ſuperatus pdidit paradiſum. Et qa per tranſgreſſionẽ unũ habere p̃ſumpſit:multa ſimul bona amiſit.Sic uxor loth poſt angeloꝝ colloqa cõtra ĩteritum retro aſpiciens:in figmentũ ſalis repente cõuerſa eſt.Quis hic p̃ſumptionis ſpũs.q tantam in aĩo noſtro operať audaciam.ut cũ ſanctos homies de leuibus etiam culpis uideamus punitos eſſe.& nos quotidie in maioribus & pluribus delinquentes intactos in media dnatione fore credamus.q̃q̃ leue nunq̃ ſit deum etiam in exiguo conténere.q nõ tantum ad qualitatem peccati reſpicit.ſed etiam ad perſonæ conteptũ. propter quod non ſolum homini ĩtendendũ quale ſit quod iubeť.ſed quãtus ſit ille qui iubet?Excludiť hoc loco uulgaris illa ſnĩa:qua mihi ſuo iudicio religioſi & qui ſapientes ſibimet uidentur dicere ſolẽt.Sufficit nobis ut nõ criminalia peccata & maiora faciamus.Facilis eſt enim omiſſio minoꝝ delictoꝝ.qui dum aĩali ſapiẽtia occupant aĩos: ſpiritalẽ ĩtelligentiam:& cõſuetudinẽ diuĩæ legis ignorãt:quæ ſæpe peccatũ oſtẽdunt:qđ nobis nõ uideť eſſe peccatũ:& quæ illic ipietatẽ facit:ubi nos pietatis opus oſtendimus.Saul & ioſaphat reges fuerũt iſrael:& dum miſericordiam his quos deus odrat p̃ſtiterunt dei offenſam in opere pietatis incurrunt.Ecõtrario phinees filiiq; leui gr̃am dei humana cæde & ſuoꝝ parricidio meruerũt.Vides quãtum ab humanis ſenſibus p noſtram ĩperitiã increpat diuina ſnĩa ut nobis interdũ cæleſtis iudicis diſpenſatione neſcientibus iniuſta uideanť:quæ p cauſaꝝ ſciam iuſte & ſtis recte facta ,pbanť.Et rurſum ea quæ noſtro iudicio recte ,pbantur:apud deum plærũq; reproba & ingrata uidẽtur.Quis hodie patris abrahæ exemplo innoxium uolens filium trucidare humano iudicio non crederetur inſanus?Econtra quis in tactu arcæ domini imitatus Ozam hoium iudicio condẽnareť?Conſideremus igitur quantus caſus ſit temere conténentis:cum tanta ruina eſſe dicitur in negligentia obſequentis:uel quã dãnationem excepturos credimus indeuoſos:cum tantam reprobationem deuoti exceperint. Tepidum diſcipulum non amat xp̃s.Qui uult meus eſſe diſcipulus ait:abneget ſemetipſum:& tollat crucem ſuam:& ſequatur me.Beatæ itaq; ſunt illæ animæ : q̃ dorſum ſuum curuauerunt:ut ſuſcipiant ſuper ſe ſeſſorem:& frena eius patiantur.ut quocũq; uoluerit flectat eas.Quando enim magiſter præcipit obedientis iudicium eſt:ſi dimiſſo aduerſus eum audiat capite . ſi

autem uertat tergum ſignum eſt contẽnentis.

De tribus generibus monachoꝝ in ægypto cõmorantium. Cap.iii.

T quia monachoꝝ fecimus mentionem:& te ſcio libenter audire quæ facta ſunt:aurem pauliſp accõmoda.Tria ſunt in ægypto monachoꝝ genera.Cœnobitæ quos illi anſes gentili lingua uocant:quos nos in cõmune uiuentes poſſumus appellare.Anachoritæ q ſoli habitant per deſerta: & ab eo qꝺ procul ab homĩbus receſſerunt nũcupanť.Tertium genus eſt quod ipſi remeboth dicunt:teterrimũ atq; neglectum:quod in noſtra ꝓuincia aut ſolum aut primũ eſt.Hi bini uel trini nec multo plures ſimul habitant:ſuo arbitrio ac ditione uiuentes.& de eo quod laborauerunt in medium partes cõferunt:ut habeant alimenta coĩa.Habitant aũt q̃plurimi in urbibus & caſtellis.& quaſi ars ſit ſancta nõ uita quicquid uendiderint maioris eſt p̃cii.Inter hos ſæpe ſunt iurgia:quia ſuo uiuentes cibo nõ patiuntur ſe ali cui eſſe ſubiectos.Re uera ſolẽt certare ieiuniis:& rem ſecreti uictoriæ faciunt.Apud hos affectata ſunt oĩa Laxæ manicæ,caligæ ſollicantes. ueſtis craſſior,crebra ſuſpiria,uiſitatio uirginum,detractio clericorum . & ſi quando dies feſtus aduenerit:ſaturantur ad uomitũ.His igitur quaſi quibuſdam peſtibus exterminatis ueniamus ad eos qui plures ſunt:& in cõmune habitãt:ideſt quos uocari cœnobitas diximus. Prima apud eos confœderatio obedire maioribus:& quicquid iuſſerint facere.Diuiſi ſint per decurias atq; centurias: ita ut nouem hoĩbus præſit decimus.& rurſum præpoſitos ſub ſe centeſimus habeat.manẽt,ſeparati:& ſe iunctis cellulis uſq; ad horam nonã ut inſtitutum eſt nemo pergat ad alium:exceptis his decanis quos diximus . ut ſi cogitationibus forte quis fluctuet.illius conſoletur alloqĩs.Poſt horã nonam in cõmune cõcurritur:pſalmi reſonant:ſcripturæ recitãtur ex more:& cõpletis orationibus cũctiſq; reſidentibus:medius quẽ patrẽ uocant:incipit diſputare.quo loquente tantũ ſilentiũ fit:ut nemo aliũ reſpicere:nemo audeat excreare . dicẽtis laus eſt in fletu audientium.tacitæ uoluuntur p ora lachrymæ:& nec in ſingultus quidem erũpit dolor. Cũ uero de regno xp̃i & de futura beatitudine & de gloria cœperit annunciare uentura:uideas cunctos moderato ſuſpirio & oculos ad cælũ leuantes inter ſe dicere:quis dabit mihi pennas ſicut columbæ:& uolabo & requieſcam.Poſt hæc conſiliũ ſoluiť:& unaquæq; decuria cum ſuo parente pergit ad menſam,quibus p ſingulas hebdomadas uiciſſim miniſtrant.Nullus in cibo ſtrepitus eſt:nemo comedẽs loquitur : Viuitur pane & leguminibus:& holeribus quæ ſolo ſale condiuntur. Vinũ tantum ſenes accipiunt:quibus cũ paruulis ſæpe fit prandiũ:ut aliorũ ætas feſſa ſuſtenteť:aliorũ non frangatur incipiens.Dehinc conſurgunt pariter : & hymno dicto ad præſepia redeũt.ibi uſq; ad ueſperũ cum ſuis unuſquiſq; loquiť & dicit.Vidiſtis illum & illum quanta in ipſo gratia ſit?quãtum ſilentiũ?q̃ moderatus inceſſus?Si infirmũ uiderint conſolantur : ſi in dei amore feruentẽ cohortanť ad ſtudium.Et quia nocte extra ſuas orationes publicas in ſuo cubili uigilãt circũeunt cellulas ſingulorũ:& aure appoſita quid faciant diligenter explorant.quem tardioré deprehenderint non increpãt:ſed diſſimulato quod norunt eum ſæpius uiſitãt:& prius incipientes ꝓuocant orare q̃ cogant.Opus dei ſtatutum eſt:quod decano redditum fertur ad œconomũ:qui & ipſi per mẽſes patri omniũ cum magno reddit timore rõnem.a quo etiam cibi cum facti fuerint degoſtãtur.Ieiunium totius ãni æquale eſt excepta quadrageſima:in qua ſola conceditur diſtrictius uiuere.A pentecoſte cœnæ mutãtur in prandia:quo & traditioni eccleſiaſticæ ſatiſfaciãt:& uentrem cibo nõ onerent duplicato.Ad tertium ueniam genus:quos anachoritas uocãt:& qui de cœnobiis exeũtes excepto pane & ſale amplius ad deſerta nil deferũt. Huius uitæ auctor paulus:illuſtrator antoniu:& ut ad ſuperiora conſcendam priceps ioãnes baptiſta fuit. Talem uero uiꝝ hieremĩas quoq; ꝓpheta deſcribit dicens.Bonum eſt uiro cum portauerit iugum domini ab adoleſcentia ſua:ſedebit ſolitarius:& tacebit:quia ſuſtulit ſuper ſe iugum:& dabit percutienti ſe maxillã: ſaturabitur obprobriis:quia non in ſempiternum abiiciet dominus.Horũ laborem & conuerſationem in carne non carnis alio tempore ſi uolueris explicabo.Nunc ad ꝓpoſitum redeam,Bonum eſt obedire maioribus:parere perfectis:& poſt regulas ſcripturarũ uitæ tuæ tramitem ab aliis diſcere:nec præceptore uti peſſimo ſcilicet præſumptione tua.

De caſtitate. Cap.iiii.

Ortificate inquit apoſtolus membra ueſtra:quæ ſunt ſuper terram. Vnde ipſe poſt ea conſiderãs aiebat, Viuo autẽ iam non ego. Viuit uero in me xp̃s. Qui mortificauerit membra ſua:& in imagine noctis perambulauerit:non timebit diceť.Factus ſum ſicut uter in pruina. Vnde idem apoſtolus caſtigabat corpus ſuum:& in ſeruitutem redigebat:ne aliis prædicans ipſe reprobus inueniretur.corporiſq; ex perſona generis humani iſtatus ardoribus loquebatur.Miſer ego homo,quis me liberabit de corpore mortis huius?Et itez Scio quoniam non habitat in me hoc eſt in carne mea bonum. Vel le enim adiacet mihi:ut faciam autem bonum nequaq̃,neq; quoduolo bonum:ſed ꝙuodnolo malum illud facio.Et denuo.Qui in carne ſunt:deo placere non poſſunt.uos autem non eſtis in carne ſed in ſpiritu:ſi tamen ſpiritus dei habitat in uobis. Vnde poſt cogitationũ diligentiſſimã cautionem ieiuniozꝝ tibi arma ſumenda ſunt:& canẽdum cum dauid.Humiliaui in ieiunio animã meam.Matrem ita uide:ne per illam alias uidere cogaris:quarum uultus cordi tuo adhæreant:& tacitum uiuat ſub pectore uulnus.Ancillulas quæ illi in obſequio ſunt:tibi ſcias eſſe in inſidiis,quia quanto uilior eaꝝ conditio:tanto facilior ruina eſt. Volo ergo te propter has cauſas non habitare cum matre& præcipue ne ipſam offerẽtem delicatos cibos renuẽdo contriſtes.aut ſi acceperis oleum igni adiicias.& inter frequentiam puellarum per diem uideas quod noctibus cogites.Adoleſcentiam tuam nulla ſorde commacules,ut ad altare chriſti quaſi de thalamo uirgo,procedas.& habeas de foris bonum teſtimonium.Licet de cæteris uirtutibus ut ſapientia. fortitudine. iuſticia. humilitate,manſuetudine & liberalitate poſſunt & alii iudicare.pudicitiam ſola nouit cõſciẽtia.& humani

oculi huius rei certi iudices esse non possunt. Fœminæ quoq; quæ nomen tuum nouerint, uultum nesciãt: Nam ioannes baptista sanctam matrem habuit, pontificisq; filius erat, & tamen nec matris affectu, nec patris operibus uincebatur, ut in domo parentum cum periculo uiueret castitatis. Viuebat in heremo oculis desiderantibus xp̃m, nihil aliud dignabatur aspicere, uestis aspera, zona pellicea, cibus locustæ, & mel siluestre, omnia uirtuti & continentiæ præparata. Vnde martyrem quendam tormenta non uicerant, sed superabat uoluptas. Tandem cælitus ispiratus præcisam mordicus linguam in osculantis se faciem expuit, & sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo præripuit. Nam quomodo qui ignem tetigerit statim aduritur, ita uiri tactus & fœminæ sentit naturam suam, & diuersitatem sexus intelligit. Item quomodo poterit libidinem refrenare, qui nec manum ualet cohibere nec linguam? Sed & hospitiolum tuum nunq̃ mulieꝝ pedes terant. Videas ne sub eodem tecto mansites, nec in præterita castitate confidas. qa nec dauid sanctior nec sampsone fortior, nec salomone potes esse sapientior. Memento semper q̃ paradisi colonum de possessione sua mulier eiecerit. Egrotanti sibi sanctus quilibet frater assistat. Nam scio quosdam corpore conualuisse, & animo ægrotare cœpisse. Periculose tibi ministrat, cuius uultum frequenter attendis. Si tamen uidua a te uisitatur aut uirgo, nunq̃ domũ solus introeas. Solus cum sola & absq̃ arbitro uel teste non sedeas, tantaq̃ confabulandi fiducia sit, ut intrante alio non paueas, nec erubescas. Speculum enim mentis facies ẽ, & taciti oculi cordis fatentur arcana. Tales quoq; habeto socios, quorum cõturbernio non infameris, non ueste sed moribus ornentur, & pudicitiam habitu polliceantur. Corrumpunt mores bonos confabulatiões pessimæ. Caueto omnes suspitiones, & quicquid ꝓbabiliter fingi potest: ne singatur ante deuita. Crebra munuscula & sudariola & fasciolas & uestes applicitas & oblatos ac degustatos cibos blandasq̃ & dulces litterulas sanctus amor non habet. Audi me: mel meũ lumẽ meum meũq̃ desideriũq̃ xp̃s est. Omnes delitias & lepores & risu dignas urbanitates & cæteras ineptias amatoꝝ in comediis erubescimus, & in sæculi hominibus detestamur, quanto magis in cleris & monachis, quoꝝ & sacerdotium ꝓposito & ꝓpositum sacerdotio ornatur? Nec hoc dico: q̃ aut in te aut in sanctis uiris ista formidem: sed q̃ in omni proposito & gradu & sexu boni & mali reperiantur: malorũq̃ condẽnatio laus bonoꝝ sit. Vide quid possint frena: a uitiis nos retrahunt: introducunt ad uirtutum choros: in xp̃oq̃ monte pulcherrimo habitare nos faciunt. Quãdiu in patria tua es: habeto cellulam pro paradiso: uaria scripturaꝝ poma decerpe. His utere delitiis: haꝝ fruere complexu. Si scandalizat te pes oculus manus tua: ꝓice ea: nulli parcas: ut soli parcas animæ tuæ. Qui uiderit inquit dominus mulierem ad cõcupiscendum eam: iam meccatus est eam in corde suo. Quis gloriabitur castum se habere cor? Astra non sunt munda in conspectu domini, quanto magis homies quoꝝ uita tentatio est? Ve nobis miseris: quotiens concupiscimus: totiens fornicamur. Inebriatus est inquit gladius meus in cælo: multo amplius in terra: quæ spinas & tribulos generat. Vas electionis in cuius pectore xp̃s resonat, macerat corpus suũ, & tamen cernit naturalem carnis ardorem suæ repugnare sniæ: ut quod non uult hoc agere compellatur, & tu te arbitraris absq̃ lapsu & uulnere posse transire? Nisi omni custodia seruaueris cor tuũ: maxime cum plurimi etiam si continentes iracũdi sunt: ebriosi: ꝓcaces: superbi ex continentia magis inflati ꝓcussores: maledici: cupidi: timidi: multũ sibi placentes ut iudices continẽtiam: qua si præferunt incõtinentiæ subministrasse materiam. Sed ille continẽs uere est qui uniuersa mẽbroꝝ officia a malis affectibus subtrahit: & cogitatum a tota nequitia compescit: quãto plura tamẽ sunt præmia. Nam & ego cum essem iuuenis: & solitudis me deserta uallarent: ticentiua uitiorum ardoremq̃ naturæ ferre nõ poteram, quæ cum crebris ieiuniis frangerem: mens cogitatõibus æstuabat: ad quam ebdomadam cuidam me fratri q̃ ex hebræis crediderat in disciplinam dedi: ut post quintiliani acumina: grauitatemq̃ frontonis: ciceronisq̃ fluuios: & lenitatem plinii alphabetum discerem: stridentia anhelantiaq̃ uerba meditarer. Qui ibi laboris insumpserim quotienscq̃ cessauerim: & cõtentione discendi rursus incœperim, testis est cõscientia tã mea qui passus sum: q̃ eoꝝ qui mecum duxerunt uitam. Et gratias ago domio: q̃ de amaro semine litteraꝝ dulces fructus capio. Prima igitur tentamenta clericorum sunt mulierum accessus. Nociuum genus fœmina ianua diaboli: uia iniquitatis: scorpionis percussio. Cum proximat stipula accendit ignem. Flãmineo igne perculit fœmia conscientiam pariter habitantis: exuritq̃ fundamenta montium. Ego iudico si cum uiris fœminæ habitent uiscarium nõ deerit diaboli. Si alligauerit quis ignem in sinu suo. & uestimẽta sua nõ cõburentur? Mihi crede non potest toto corde cum domino habitare: qui fœmiarum accessibus copulatur. Sed dicis Qui ambulat simpliciter: ambulat confidenter. Bene & argute: sed oportet bonum habere testimonium ex his qui foris sunt. Licet coram deo recte ambulas: tamen coram homibus bona prouidenda: quia astutiores sunt filii lucis filiis tenebraꝝ. Cum ergo a te hoc genus nõ amputatur: das reꝑhendentibus te locum: ipse te detrahẽtium morsibus tradidisti. Nam inter illecebras uoluptatum etiam ferreas mentes libido domat: quæ maiorem in uirginibus patitur famẽ: dum dulcius putat omne quod nescit. Narrãt gentilium fabulæ cantibus sirenarum nautas in saxa præcipites: & ad Orphei citharam arbores: bestias: ac silicum dura mollita. Difficile quoq̃ inter epulas seruatur pudicitia, nitens cutis sordidum ostendit aium. Licet quidam putent maioris esse uirtutis præsentem cõtemnere uoluptatem: tamen ego securioris arbitror continẽtiæ nescire quid quærat. Remotio igitur uiri castitatis collocat arma: construit in melioribus castra pudoris. Tecla post tentationem passionis antiochiæ cum paulo perhibetur pariter pargere. Nemo miles cum uxore pergit ad bellum. Germinãt fœminæ spinas cum uiris habitantes. Arcana mentium acuto mucrone concutiũt. Nemo igitur iter serpentes & scorpiones securus ingredit. Libido enim semp sui relinquit plenitudinem. Nunq̃ satiatur: & extincta reaccenditur: usu crescit & decrescit: nec rõni paret: quæ impetu ducitur. Vnde uirginitas in eo fœlicior est q̃ carnis incentiua nõ nouit: & uiduitas i eo fœlicior est q̃ præteritas animo recolit uoluptates.

Viro enim luxurioſo uerbum caſtitatis offenſio eſt. Qui uiuunt in monaſterio: & quoꝝ ſimul magnus eſt numerus: nunq̄ ſoli extra procedunt. De agmine columbaꝝ crebro accipiter unam ſeparat: quam ſtatim ī uadat & laceret: & cuius carnibus & cruore ſaturetur. Morbidæ oues ſuū relinquūt gregem: & lupoꝝ fauci bus deuorantur. Rarus igitur tibi ſit egreſſus in publicum. Martyres tibi quærant in cubiculo tuo. Nunq̄ tibi cauſa erit ꝓcedendi: ſi ſemper neceſſarie ꝓceſſurus ſis. Alioꝝ uulnus noſtra ſit cautio. Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior erit. Nam etiam quæ homines æſtimant ſibi ſalutaria deo uolente uerti uidemus in pnitiem. In tranquillitate enim tempeſtas orit. Nihil deo aduerſante ſecuꝝ eſt. naturale quoq; eſt unūquēq; in ſuo periculo de alio plus ſperare. Siquando ſenſeris exteriorem hoſem florem adoleſcentiæ ſuſpirare: & ac cepto cibo cum te in lecto poſitum dulcis libidinū pompa concuſſerit: arripe ſcutum fidei: i quo ignite diaboli extinguunt ſagittæ. Omnes enim adulterantes quaſi clibanus corda eoꝝ. Licet difficile eſt humani ani mā aliqd non amare: ut in quoſcūq; mens noſtra trahatur affectus. Carnis igitur amor ſpiritus amore ſupe retur: deſiderium deſiderio reſtringat. Quicquid inde minuit hic creſcat. Non ſinas ergo cogitatōem creſce re. Dum paruus eſt hoſtis interfice: nequitia elidatur in ſemine. Audi pſalmiſtam. Beatus qui allidet paruu los ſuos ad petram. Impoſſibile eſt in ſenſum hominis non irruere motum & medullaꝝ calorem. Ille tamē laudatur: ille prædicatur beatus: qui ſtatim cum cœperit cogitare: interficit cogitatus: & allidit eos ad petrā. Petra autem erat xp̄s. Nam fides pura moram non patit. Cum apparuerit ſcorpio ilico conterendus eſt. Ar dentes igitur diaboli ſagittæ ieiunioꝝ & uigiliaꝝ frigore reſtinguendæ ſunt. Erras namq; frater erras: ſi pu tas unq̄ xp̄ianum perſecutionem non pati. Tūc enim maxime oppugnaris: ſi te oppugnari neſcis. Nemo enī eſt tanta firmitate ſuffultus: ut de ſtabilitate debeat eſſe ſecurus: dicente apoſtolo. Qui ſtat uideat ne cadat: quoniā nullus hoſtili exercitu obſidente ſecurus eſt. Nam aduerſarius noſter tanq̄ leo rugiens aliqd deuora re quærens circuit. & tu pacem putas? Sedet in inſidiis cum diuitibus & in occultis: ut iterficiat inocentem. Quod de libidīe diximus: referamus ad auaritiā & ad oīa uitia quæ uitant ſolitudīe. & iccirco urbiū frequē tiam declinamus: ne facere compellamur: quæ nos nō tam natura cogit facere q̄ uolūtas.

De paupertate. Cap. v.

Vondam diues adoleſcens oīa quæ in lege præcepta ſunt ſe impleſſe iactabat. ad quem dominus in euangelio. Vnum tibi inquit deeſt. Si uis perfectus eſſe: uade & uende omnia quæ habes: & da pauperibus: & ueni ſequere me. Qui oīa ſe dicebat feciſſe: in primo certamīe diuitias uincere nō poteſt. Vnde difficile itrant diuites regna cæloꝝ: quæ expeditos & alaꝝ leuitate ſubnixos habi tatores deſiderant. Vade inquit uende non partem ſubſtātiæ: ſed uniuerſa quæ poſſides: & da nō amicis: nō conſanguineis: non ꝓpinquis: nō uxori: nō liberis. Plus aliquid addam. Nihil tibi ob metum inopiæ reſerua bis: nec cum anania dāneris & ſaphyra: ſed da cuncta pauperibus: & fac amicos de iniquo māmona: qui te re cipiant in æterna tabernacula: ut me ſequaris ut dominū. Nam omnis qui reliquerit domum uel fratres aut ſorores aut patrem aut matrem aut uxorem aut filios aut agros, ꝓpter nomē meū: centuplum accipiet: & ui tam æternam poſſidebit. O quanta beatitudo ꝓ paruis magna recipere: æterna pro breuibus: pro morituris ſemp uiuentia: & habere deum debitorem. In actibus apoſtoloꝝ quādo domini noſtri adhuc calebat cruor & feruebat recens in credentibus fides: uendebant omnes poſſeſſiones ſuas: & p̄cia eaꝝ ad apoſtoloꝝ ꝓferebant pedes: ut oſtenderent pecunias eſſe calcandas; dabaturq; ſingulis ꝓut opus erat. Vnde ananias & ſaphyra diſpenſatores timidi imo corde duplici: & ideo condenati: quia poſt uotum abſtulerunt quaſi ſua: & non eius cui ea uouerant, partemq; ſibi iam alienæ ſubſtantiæ reſeruarūt: metuentes famē: quam uera fides non timet: & præſentem meruere uindictam nō crudelitate ſniæ: ſed correctionis exemplo. Vende ergo omnia quæ habes: & da pauperibus: nō diuitibus: non ad luxuriam ſed ad neceſſitatem ſiue ille ſacerdos ſit: ſiue co gnatus: ſiue affinis: nihil aliud in eo cōſideres niſi paupertatem, quodq; in ægyptiis & ſyriis monaſteriis mo ris eſt: ut qui ſe deo uouerint ſæculo renūciantes omnes ſæculi delitias conculcarint: ſed ut nō quod ſæculo renūciamus uoluntas ſit nō neceſſitas: ut pauptas habeat expeditam gloriam: nō illata cruciatum. Cæterum iuxta miſerias huius temporis & ubiq; gladios ſæuientes ſatis diues eſt: qui pane non īdiget: & nimium po tens eſt qui ſeruire nō cogitur. Multi enim ædificant parietes: & colūnas eccleſiæ ſubſtruūt: marmora nitēt auro: & ſplendent laquearia: & gēmis altare diſtinguitur: & miniſtroꝝ dei nulla eſt electio. Nunc uero mihi aliquis opponat diues in iudæa templum & menſas lucernas thuribula ſcyphos & alia ex auro fabricata: tūc hæc ꝓbabant a domino: quādo ſacerdotes hoſtias īmolabant: & ſanguis pecoꝝ erat redemptio peccatoꝝ: q̄q̄ hæc oīa p̄ceſſerunt in figura. Nunc uero cum paupertatem domus ſuæ pauper dominus dedicauerit: co gitemus crucem: & diuitias lutum putabimus. Sed nunquid tempus ut habitetis in domibus laqueatis ideſt ornatis & compoſitis: & quæ non tam ad uſum ſunt q̄ ad delitias inquit ꝓpheta. Nam habitaculum meum in quo fuerunt ſancta ſanctoꝝ & cherubin & menſa ꝓpoſitionis pluuiis rigabitur, ſqualleb it ſolitudine. & ſole torrebit. Quæ aūt utilitas fulget gemmis: & xp̄m in paupere fame mori? Iam nō ſunt tua quæ poſſides: diſpenſatio tibi credita eſt. Caue ne quaſi fidelis & famoſus quondam tuoꝝ diſpenſator alienam pecuniam diſtribuendam accipias. Nam cum crates ille thebanus homo quondam diſertiſſimus ad philoſophandum athenas ꝓgeret: magnum auri pōdus abiecit: nec putauit ſe poſſe uirtutes ſimul & diuitias poſſidere; & nos ſuffarcinati auro xp̄m pauperem ſequimur: ſub ꝓtextu elemoſynæ priſtinis opibus cubātes. Nam quomo do poſſumus aliena fideliter diſtribuere, qui nra timibūde reſeruamus? Intelligis quid loquor. Dedit enim tibi dominus in omnibus ītellectum. Præter uictū & ueſtitum & manifeſtas neceſſitates nihil cuiq̄ tribuas. ne filioꝝ pane canes comedāt. Tu ergo cōſidera, ne xp̄i ſubſtātiam īprudenter effundas, ideſt ne īmoderato iudicio rp̄m pauperꝝ tribuas nō paupibus, quod pars é ſacrilegii, & ſecūdum dictum prudētiſſimi uiri libe-

ralitate liberalitas pereat. Sūt quoq; qui paupibus pax tribuūt. & sub prætextu elemosynæ diuitias quærūt quæ magis uenatio q̄ elemosyna dicēda est. Sic bestiæ. sic aues. sic & capiunt pisces. Modicum in hamo escæ ponit. ut matronax in eo sacculi ꝓtrahant. Nos autem humiles atq; paupculi nec habemus diuitias nec oblatas dignamur accipere. Balsamū piper. & poma palmax rustici nō emūt. Qui enim uolunt diuites fieri. incidunt in tentatiōes. & laqueum diabolo & desideria multa. Et p̄sertim quia ætas optata cunctis non uicinā mortem quæ debet mortalibus in naturæ lege. sed cassa spe annox spatia pollicet. Nemo enim tam fractis uiribus & sic decrepitæ senectutis est. ut nō se putet adhuc unum ānum esse uictux. Vex quid ago? Fracta naue de mercibus disputo. Non itelligimus antixp̄m appropinquare. quem dominus iesus iterficiet spiritu oris eius. Iuuenis quidē potest mori cito. sed senex diu uiuere non potest. maxime quia ad comparationem æternitatis omne q̄ in mūdo patimur una dies appellari potest. non habitationis sed peregrinationis. Nam quotidie cōmutātur. tamē æternos nos credimus. Hoc ipsum quod dico quod scribo quod lego. quod emē do. de uita mea trahit. Quot pūcta notarii. tot meox dāna sunt tempox. Omnes namq; diuitiæ de iniquitate descendūt. nisi alter ꝓdiderit. alter inuenire nō potest. Vnde uulgata sīa mihi uidetur esse uerissima: q̄ diues: aut iniquus: aut iniqui hæres. Vides enim homies maria transire: ante potentum excubare fores: pati oīa quæ seruox conditio uix patitur: ut diuitias congregent: ut aliquam accipiant dignitatem: & postq̄ hoc fuerint cōsecuti: tradere se luxuriæ & uoluptatibus & omni iniquitati: ut quod auaritia congregat: luxuria consumat. Isti ergo pro laboribus suis efficiuntur hospicium dæmonū: qui templum dei esse debebant: fiūt tabernacula æthyopum. Postq̄ enim ditati fuerit: & p fas & nefas ad altissimū conscenderit: tunc conscientia peccatox suox semp mortem: semp iudicium formidabunt: & ad leue febritiunculam quasi latrōes in carcere de æternis supplitiis suspirabūt. Diuites autem qui ingressi sunt regna cælox ipsis diuitiis ad bona utētes opera diuites esse desierunt: & dispensatores magis dei q̄ diuites appellādi. Obsecro ergo te: ne lucra mūdi in xp̄i quæras militia. Negociatorem clericum: & ex inope diuitem factum: ex ignobili gloriosum: quasi quādam pestem fuge. & præsertim cum sciam te toto renūciasse mundo: & abiectis calcatisq; diuitiis oroni lectioni ieiuniis uacare quotidie. Procuratores quoq; & dispensatores domox alienax atq; uillax clerici esse nō possunt: qui ꝓprias iubent contēnere diuitiax facultates. Auaritiæ itaq; malum tibi oīno uitandum est: non quo aliena nō appetas (Hoc enim & publicæ leges puniūt) sed quo tua quæ tibi sunt: aliena non seruues. Si in alieno inquit fideles non fuistis. quod uestrum est quis dabit uobis? Sed dicis. Iuuenis sum delicatus: & manibus meis laborare nō possum. si ad senectam uenero. si ægrotare cœpero. quis mei miserebitur? Audi ad apostolos loquentem iesum. Respice uolatilia cæli & cætera. Si uestis defuerit. lilia ꝓponantur. Si esurieris beatos audies pauperes & esurientes. Si aliqs afflixerit dolor: legito illud apostoli. Propter hoc complacebo mihi in infirmitatibus meis. Illud autem q̄ derelicta militia castrasti te ꝓpter regna cælox: qd aliud q̄ perfectam secutus es uitam? perfectus aūt seruus xp̄i nihil p̄ter xp̄m habet. aut siquid p̄ter xp̄m habet: p̄fectus non est. Igit̄ ut concludam si perfectus es. cur bona paterna desideras? Dominus euāgelium uocibus tonat. Non potestis duobus dominis seruire. & audet quisquā mendacem xp̄m facere. māmonæ & xp̄o seruiendo? Qui dicit se in xp̄m credere: debet quomodo ille ambulauit: sic ambulare. Affatim diues est qui cū xp̄o pauper est. Nam serui dei qui diebus & noctibus seruiūt domio suo: qui in terris positi angelox imitātur conuersationem: & nihil aliud loquūtur: nisi quod ad laudes dei pertinet. Habentes uictū & amictū his contenti sunt diuitiis: qui plus habere nolunt: si tamen seruāt ꝓpositum. Alioquin si amplius desiderant his quoq; quæ necessaria sunt ꝓbantur indigni. Quicquid tamen corpora nostra defendere potest: & humanæ succurere imbecillitati: quos nudos natura ꝓtudit: hæc una appellanda est tunica. Si ergo uis esse quod propheta est: quod xp̄s est: da pauperibus quo necessitas sustentet: non quo opes augeātur. Quodq; siquid plus habes q̄ tibi ad uictum uestitūq; necessarium est: illud eroga: in illo debitorem te esse noueris. Nam aliena rapere cōuincitur qui necessaria sibi retinere conatur. Clerici quoq; qui de bonis parentum sustentari possunt: siquid paupex accipiunt sacrilegium ꝓfecto cōmittunt. Scit enim hostis antiquus magis continētiæ q̄ nūmox esse certamē. Facile nāq; abiicitur q̄ hæret extrinsecus: itestinum bellum periculosius est. Zacheus diues erat: apostoli pauperes: & quātum ad diuitias nihil: quātum ad uolūtatem totum mūdum reliquerūt. Si offeramus xp̄o opes cum anima nostra libenter suscipiet. Si autem quæ foris sunt deo: quæ intus diabolo demus: nō est æqua partitio. Nolo igitur q̄ ea tātum offeras quæ potest fur rapere: hostis iuadere: ꝓscriptio tollere: & quæ ad instar undax & fluctuum a succedētibus sibi dominis occupant: & quæ nolis uelis ī morte dimissurus es: illud offer quod nullus tibi possit hostis auferre. Nam aux deponere incipientium est: non perfectox: seipsum offerre deo ꝓprie xp̄ianox est. Nec enim imaginem crucifixi potest nisi qui ī hoc sæculo se nudum mortuūq; reddiderit. Infinita nāq; de scripturis exempla suppeditant: quæ auaritiam doceāt esse fugiendam. Vex quod nō ante plures ānos gestum sit referam. Quidā ex fratribus partior q̄ auarior nesciens. xxx. denariis dominū uenditum centū solidos quos lina texendo acqsierat moriens dereliquit. Initū est inter monachos concilīū (nam in eodem loco circiter qnq; milia diuisis cellulis habitabant) quid facto opus esset. Alii paupibus distribuendos esse dicebant: alii dandos ecclesiæ: nōnulli parentibus remittendos. Macchārius uero & panthomius & isidorus & cæteri quos patres uocant: sancto in eis loquente spiritu decreuerūt infodiendos esse cū eodem dicentes: pecunia tua tecum sit in perditione. Neq; hoc crudeliter q̄sq̄ putet esse factū. Tātus quoq; cunctos p totā ægyptū terror inuasit: ut unū solidū dimisisse sit crimis. Radix oium malox est auaritia: iōq; & ab apostolo idolox seruitus nūcupat. Non qdē occidet aīam iustā dominus iunior fui & senui. & nō uidi iustū derelictū. nec semē eius quærens panē. Helias coruis pascit̄ mīstrātibus. Vidua sareptena ipsa cū filiis suis pitura ꝓphetam pascit esuriēs. & mix in modū capsace repleto. q̄ alendus

uenerat.alit.petrus apostolus ait argentū & aurꝫ non est mecū.quod aūt habeo hoc tibi do.Surge & ambula in noīe iesu.At nūc multi licet sermone taceāt,opere loquūtur.Fidem & misericordiā nō habeo.quod autem habeo aurꝫ & argentū.hoc tibi nō do.Audi iacob qd in sua epistola postulet . Si fuerit dominus meus mecū.& seruauerit me in uia.p quam ego iter facio.& dederit mihi panem ad māducandū: & uestem ad uestiendū.tantū necessaria depcatus est.Vnde & latrones ad sanctū hilarionem.Quid faceres si latrones ad te uenirent?Quibus respondit.Nudus latrones nō timet.At illi.Occidi posses.Possum inqt.sed nō timeo. qui sum mori paratus.cuius q mirant signa & portenta quæ facit.mirent & icredibilem abstinētiam.sciam . & humilitatem.Ego aūt nil ita stupeo.q̄ gloriam & honorem calcare potuisse.qa factu est difficile gloriā uirtute superare.& ab his diligi quos pcedis.Cum ergo xpi gaudeas libertate.ac ꝓpemodū in dogmate constitutus sis.nō debes ad tollēdam tunicā tecta descendere.nec respicere post tergum.nec aratri semel arrepti stiuam capere.Sed si fieri pōt.imitare ioseph.& ægyptiæ domiæ palliū derelinque.ut nudus sequaris dominū saluatorem.q dicit in euāgelio.Nisi qs tulerit crucē suam.& secutus me fuerit.nō potest meus esse discipulus.Proiice sarcinam sæculi.ne quæras diuitias.q̄ camelorꝫ prauitatibus comparant. Nudus & leuis ad cælum uola.ne alas uirtutū tuarꝫ auri deprimant.Pondera ut impleas sacculū.quē dominus euacuare præcipit.Si igit q habent possessiones & diuitias iubent oīa uendere.& dare pauperibus.& sic seq saluatorem.dignatio tua nō debet querere qđ erogaturus es.Vidua illa in euāgelio paupcula.q̄ duo minuta misit i gazophylatiū.cūctis præfertur diuitibus.quia totū quod habuit dedit.Et tu igit erogāda nō quæras.ut fortissimū tyrūculum suū xps agnoscat.ut lætus tibi de longissima regione uenienti occurrat pater.ut stolam tribuat & annulū.ut imolet pro te uitulum saginatum.

De utilitate paupertatis. Cap.vi.

Auper uero ita cōsoladus est:ut sciat i pauptate magis bona cōsiderāda.Et primo qdem q̄ a deo illi sit utiliter,puisum.Præsciuit.n.deū ifirmitatē eius cōsiderasse: & scisse q̄ diuitiarꝫ sarcinā & solitudinē portare nō posset.Deide sciat quātas tentatōes:quāta pericula transiuerit noīe paupertatis:si affluētia deest:quæ frequēter cōtraria est.Ad aī diuitias quātotius sine ipediméto in pauptate transit.certe quantis malis caruit cōsideret.Caret inuidia:æmulatōe:insidiis:dolo:supbia:cōtentiōe : & his quæ hoibus in hoc sæculo diuitiæ solēt conflare.fluxu.n.rerꝫ & ubertate copiarꝫ aīus soluitur:uigor mētis infringit:uirtus corporis eneruat.At in pauptate nō lasciua cōuiuia:nō turpes potatiōes.oīa sobria:oīa rigida:oīa humilia:nō abiecta:quoniā cōscia pura & uirtute sunt plena.Nō est abundans extraneis facultatibus nō facile ad diuitias aī:ideest ad uirtutes huius mūdi diues accedit.Filius.n.dei difficilius dicēs diuitē itroire in regnū cælorꝫ:utiq; itelligit pauperē facilius:ne se ob pauptatē alienū esse a cura dei existimet:ꝓphetæ testatur dicēs.Et pauperē & diuitē ego feci:& pro oībus æqualis cura mihi est.Nō ē.n.deus ꝓsonarꝫ acceptor: nec pro illo tantū curā gerere ꝓfitetur:q in sæculi diuitiis pollet:sed pro oībus & pro paupibus curam sustinet:remuneraturus quē iuenerit aut in diuitiis humilē:aut in pauptate patiētē:distributi ueluti totius corporis humani & misteriū quærit singulorꝫ.Consideret hois corpus esse unū qdem corpus:sed plurima mēbra.Nunqd oīa sunt oculus aut pes aut reliqua mēbra?Sed sicuti ait apostolus doctor gentiū in fide & ueritate:quæ inferiora sunt mēbra maiorem his tribuimus honorē.Et quēadmodū uirtus singulorꝫ mēbrorū in suo ordīe atq; officio demōstrat:ita in totius generis humani corpore uelut minor paupertas & diuitiæ collocant:ut diuitiis humanitas dei examie cōprobet.Exultare debet paup:deo grās agere:q̄ multis primo nii nexibus liberatus:in die ꝓbationis nō grauat cōpedibus facultatū.Facilius liber sequit discipulus dominum nullis nexibus iplicatus.Nō desit etiā ab ipso in quātū pōt misericordia iusta in egenos:qa sicut iustus efficit de frugalitate inferioribus:& nō habētibus,progator nō uereat:nec ipe deficiat:cū in usu sanctæ admistratōis habeat ꝓmptissimā uolūtatem.Nihil.n.sibi deerit:nō cupiat in sæculo diues fieri:ne mala sibi plurima acqrat dicēte ac monēte glorioso paulo habētes uictū & uestitū his cōtenti simus.Immo si uera fide & ꝓpter salutē credere cælestes sibi diuitias cooptet:& cōparet:quas unusq̄sq; & misericordia & reliqs actibus bonis cōparat & assumit.Tēporalibus.n.æterna sunt ꝓponēda:caducis stabilia:sollicitis securiora: piculosis libera:inhonorificis clariora.Igit cū xps dixerit primū quærite regnū dei:& hæc oīa apponent uobis . Nulli dubiū fore credo his copiā necessariam rerꝫ in terris nō defecturam:q̄bus cælestia præparant.Vnde his monitis & diues temperet:& pauper subleuet.Difficile potētes & nobiles & diuites & multo his difficilius eloquentes credunt deo.Occecat nāq; mens eorꝫ diuitiis:opibus:atq; luxuria: circūdati uitiis non possunt uidere uirtutes.Fœlix ergo q nō i diuitiis: nō in sapiētia nō i potētia sæculari & eloquētia:sed i xpi passiōibus gloriatur . Ac nihil miserius:q̄ deum ꝓpter nūmū contenere.Ideo quem senseris semp aut crebro de nūmis loquentē: institutorem habeto potius q̄ monachum.

De correctione & doctrina præsidentis. Cap.vii.

Ector quoq; honore supplo æqualem subditis bene uiuentibus & erga puersos iura rectitudis exercere non formidet.Nam liquet q̄ omnes homies natura igenuit æquales:sed uarietate meritorum ordine alios aliis culpa postposuit:sed & arguūt negligentes rectores ecclesiæ dei:ob quorum incuriam perit omnis decor populi xpiani:cum nec in meditatōe legis diuiæ:nec cultu pietatis:nec in sacrarꝫ uirtutū exercitio laborare conentur.Tunc eteni doctrina doctorꝫ suauitas est: cum doctria pariter & uita consentiant.Sed nec putant sua scia & sapia sed dei auxilio pacem ecclesiis suis redditā:q̄ si suum seruauerit gradū:sunt quasi domus dei & q̄si angelus domini.Sed si plus cupiūt uideri nosse q̄ cæteri:quādoq; patēt ueritatis regulā nō tenere.Magister quoq; discipulū corrigit quē ardētioris cernit igenii. Nam medicus si cessauerit curare desperat:quoniā nō est parui apud deū meriti bene filios educāt.Rectorꝫ

quoq; est ut laborantium nouerint sudorem: uel lapsis manum porrigere: uel errantibus uiam ostẽdere. Sed ne glorieris, q; multos discipulos hẽas filius dei docuit i iudæa: & duodecĩ illum tantum apostoli sequeban tur: phariſæorum autem doctrinæ omnis populus applaudebat. Lædit discipulus magſtum ſi per negligentiam ſuam p̃cepta eiusq; laborem disperdat. lõ non sit i eis pœnæ diuersitas i qbus paria sunt pcta: Nullius personam accipias quãtũcũq; sit potens uel nobilis: ſi peccauerit corripe eum: nam cõfusionem ſequtur ignominia: ignominiam correctio: correctionem consolatio: consolationem salus. Vera enim amicicia qđ sentit simulare non debet. non est crudelitas ꝓ deo crimina punire: ſed pietas. nihil tamẽ crudelius nihilq; miſeri us iueniri potest: q̃ ut timore mortis ꝓpriæ: ne salutem filiorum audeãt defendere. Docente autem te in eccleſia: nõ clamor populi: ſed gemitus ſuſcitetur. Lachrymæ audientium laudes tuæ ſint. Sermo p̃sbyteri ſcri pturarum lectione conditus ſit. Vnde & apostolus p̃cipit. Sermo ueſter ſit ſale cõditus. Quod ſi ifatuẽ: foras ꝓiicitur: & perdit nominis dignitatem. Nam ſicut uictoria domini triumphus est ſeruorum: ſic magſtri eruditio diſcipulorum profectus. Niſi enim caput ſanum ſit. oía membra ſunt i uitio. Quãdo doctrina nõ erit i eccleſiis: itelligimus pire pudicitiam: caſtitatem mori: & oẽs obire uirtutes: qa non comederunt uerbũ domini. Tunc ſcriptura utilis est audientibus: cũ absq; xp̃o non diſcitur: cũ ſine p̃re nõ ꝓfat. Cũ enĩ ſine ſpũ ſcõ: nõ iã iſinuat ille q p̃dicat: ſed difficile dignus p̃co uirtutũ xp̃i iueniri põt: qui i annũciãdis illis non ſuã: ſed eius q̃rat gloriam quẽ p̃dicat. Cõfuſio quoq; & ignominia est ieſũ crucifixum & pauperem & eſurientẽ fartis p̃dicare corporibus. & ieiunio; doctrinã p rubentes buccas tumentiaq; ora ꝓferre. Nõ cõfũdãt ergo opa ſermonẽ tuũ: ut cũ i eccleſiis loq̃ris: tacitus q ſq; reſpõdeat. Cur hæc q̃ dicis ipſe nõ facis? Accuſare auari tiã etiã latro põt. Sacerdotis uox cũ mẽte cõcordet. Nã quõ põt p̃ses eccleſiæ malũ auferre de medio eius q i delictũ ſimile corruerit? Acq̃ libertate corripit peccãtẽ. cũ tacitus ipſe ſibi reſpondeat eadẽ admiſiſſe q̃ corripit? Perdit. n. auctoritatẽ docendi: cuius ope ſermo deſtruit. Et illud tulii. Caput artis ẽ docere qđ facis. Veneratõi mihi ſemp fuit nõ uerboſa ruſticitas. ſed ſãcta ſimplicitas. Qui. n. i ſermõe ſe dicit apoſtolos imitari: prius imitẽ uirtutes & uitã illo;: i qbus loquẽdi ſimplicitatẽ excuſabat ſãcti noſs magnitudo. Non. n. facit eccleſiaſtica dignitas xp̃ianum. nec ẽ facile ſtare loco pauli. tenere gradum petri iã cũ xp̃o regnãtiũ: ne forte ueniat angelus domini: q ſcindat uelũ tẽpli tui: q cãdelabrũ tuũ de loco moueat. Igit ædificaturus turri futuri operis ſũptus cõputa. Sicuti nõ hieroſolymis fuiſſe: ſed hieroſolymis bene uixiſſe laudãdũ ẽ. Prius ergo faciamus: & ſic doceamus: ne doctrinæ auctoritas caſſis opibus deſtruat. Nã de eloquẽtibus & ꝓnũciãtibus plenus ẽ orbis. Loquũt quæ neſciũt: docẽt q nõ didicerũt. Magiſtri fiũt. cũ ante diſcipuli nõ fuerit. Sed nec ad ſcribendũ cito ꝓſilias: & leui ducaris iſania. Multoq; tẽpore diſce qđ doceas: & ſic non temeritate quorũ dã doceas qđ neſcias. ſed ante diſce qđ dicturus es. Na qui ſapientis uerba crebro audire & itelligere negligit. uitam ſuã gubernare nõ nouit quãto magis: nec alio; regimini ꝓficit? Igit ſeruũ ſeruis te eſſe cõuenit. Atq; ita i oĩbus pdocere: ut qcũq; audiunt conuerſatione tua magis q̃ ſermone ꝓficiant. Quoniã quidẽ nõ in ſermone est regnũ dei: ſed i uirtute. Sed ne ſtatim multitudinis acquieſcamus iudicio: ſed electi in principatum noſcamus mẽſurã noſtrã: & humiliemur ſub potenti manu dei. Re uera nil fœdius p̃ceptore furioſo. cũ debeat eſſe mãſuetus & eruditus. Econtra toruo uultu. trementibus labiis rugata frõte: effrenatis cõuitiis. Facie inter palloré ruboréq; uariata clamore pſtrepit: & errãres non tã ad bonũ trahit q̃ ad malũ ſæuitia ſua p̃cipitat. licet nõ qui iraſcitur iracũdus est: ſed ille qui crebro hac paſſione ſupat. Suntq; multi docẽtes ea quæ non oportet turpis lucri gratia qui totas domus ſubuertunt: & putant quæſtũ eſſe pietatẽ. quod plærũq; accidit ut habeamus pugnas legis nõ ob deſiderium ueritatis. ſed ob iactãtiã gloriæ: dum apud audientes docti uolumus æſtimari. Feſtino igitur gradu pgamus ad magiſtros. & eo; teramus limina: & p̃cepta uirtutũ ac myſteria ſcripturar; uincula putemus æterna.

De ſolitudine. Capi. viii.

Euera ut ſimpliciter motum mentis meæ fatear: coſiderans propoſitum tuum & ardorem quo ſæculo renunciaſti: differentias in locis arbitror. Si urbibus & frequentia urbiũ derelicta i agello habites: & chriſtum in ſolitudine quæras. & ores ſolus in monte cum ieſu. ſanctorũq; locorũ tãtum uicinitatibus perfruaris. i. ut & urbe careas & propoſitum monachi nõ amittas. Loquor nõ de epiſcopis. non de præſbyteris. non de clericis: quorum alia cauſa ẽ. alia mõachi. Clerici oues paſcũt ego paſcor. ſed de monacho loquor qui præcium poſſeſſionum ſuarum ad pedes apoſtolorum poſuit: docens pecuniam calcandam. & humiliter & ſecreto uictitans ſemper cõtẽnat qđ ſemel contempſerit. Nam ſummæ ſtultitiæ est renunciare ſæculo. dimittere patriam. urbes deſerere: monachum profiteri. & inter maiores populos peregre uiuere. Quia igitur frater me iterrogas per quã uiam icedere debeas: reuelata tecum facie loquar. Si officium uix exercẽ p̃sbyteri. ſi epiſcopatus te uel opus uel onus forte delectat. uiue in urbibus & caſtellis & aliorum ſalutem lucrum fac aiæ tuæ. Sin autem cupis eſſe qđ diceris monachus qđ facis i urbibus? Quæ utiq; nõ ſunt ſolo; hitacula. ſed multo;. Habet unumquodq; propoſitum prícipes ſuos. Romani duces imitentur Camillos Fabritios Regulos Scipiones. Philoſophi proponant ſibi Pythagoram Socratẽ Platorẽ Ariſtotelẽ. Poetæ æmulent Homerum Virgiliũ Menandrũ Terentiũ Hiſtorici Thucydidẽ Saluſtiũ Herodotũ Liuiũ. Oratores Lyſiã Gracchos Demoſthenẽ Tulliũ. Et ut ad noſtra ueniamus Epiſcopi & p̃sbyteri habebant ad exemplum apoſtolos & apoſtolicos uiros: quorum honorem poſſidentes habere mereantur & meritũ. Nos autẽ habemus propoſiti noſtri prícipes Paulum Antoniũ Iulianum Hilarionẽ Macchariũ. Et ut ad ſcripturarũ auctoritatẽ redeam noſter príceps Helias: noſter príceps Heliſæus. noſtri duces filie prophetarum. qui habitabant i agris & ſolitudie. & faciebant ſibi tabernacula prope fluenta iordanis. De his ſunt & illi filii Rechab. q uinum & ſiceram non bibebant. & morabantur i tentoriis. q dei per hiere-

miam uoce laudantur:& ꝓmittitur eis q̄ non deficiat de ſtirpe eoꝝ uir ſtans coram domino. Interp̄tare igi
tur uocabulum monachi hoc eſt nomen tuum. Quid facis ī turba q̄ ſolus es? Nō tibi eadem cauſa ſed quæ
cæteris. Quodq̄ nemo ꝓpheta ī patria ſua honorē habet. Nā ubi honor nō ē: ibi cōtēptus ē: ubi cōtēptus ē.
ibi frequēter iniuria. ubi iniuria: ibi īdignatio: ubi īdignatio. ibi qes nulla. Vbi qes nō ē: ibi mēs ſæpe a ꝓpo
ſito deducīt. Vbi ät p inqetudinē aliqd aufertur ex ſtudio: minus ſit ab eo qđ tollīt. & ubi minus ē ꝓfectū
non poteſt dici. Ex hac ſupputatione illa ſumma naſcīt. Monachum pfectum ī patria ſua eſſe nō poſſe. Per-
fectum autem eſſe nolle derelinquere eſt. Vbi autem ego nunc ſum. non ſolum quid agitur ī patria. ſed an
patria pſiſtat ignoro: imo nec mihi conceditur unus angulus heremi. Quotidie expoſcor fidem quaſi ſine
fide renatus ſim.

De laudibus & utilitate heremi. Capi. ix.

Vid igitur agis tu frater ī ſæculo. qui maior es mundo? Pauptatem times: beatos paupes xp̄s ap-
pellat. Labore terreris: ſed nemo athleta ſine ſudoribus coronat̄. De cibo cogitas: ſed uera fides
famem non timet. Sup nudā metuis humū exeſa ieiuniis membra collidere. ſed dominus tecum
iacet. Squallidi capitis horret iculta cæſaries. ſed caput tuū xp̄s ē. Infinita heremi uaſtitas terret
ſed tu paradiſum mente deambula. quotiens illuc cōſcēderis. totiens ī heremo non eris. O deſertum xp̄i flo
ribus uernans. O ſolitudo ī qua illi naſcuntur lapides de q̄bus ī apocalypſi ciuitas magni regis extruitur. O
heremus familiaris deo gaudens & cætera. Ad quæ etiam illud apoſtoli. Non ſunt cōdignæ paſſiones huius
temporis ad futuram gloriam. quæ reuelabīt in nobis. Cur. n. timido aio xp̄ianus es? Filius hoīs non habet
ubi caput ſuum reclinet. tu amplas porticus & ingentia tectoꝝ ſpatia metiris. Hæreditatem expectans ſæcu
li cohæres xp̄i eſſe non poteris. Nudos amat heremus. Corpus aſſuetū tunicæ loricæ onus non fert. Caput
optū linteo galeam recuſat: molem ocio manum durus exaſpat capulus. Sed cur inqt ꝓgis ad heremū? Vide
licet: ut te non audiam. non uideam. ut tuo furore non mouear: ut tua bella non patiar: ne me capiat oculus
meretricis. ne forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus. Reſpondebis. Hoc non eſt pugnare. ſed fugeī
Sta ī acie. aduerſariis armatus obſiſte. ut poſtq̄ uiceris coroneris. Fateor ibecillitatem meā. Nolo ſpe pugnā
victoriæ. ne pdam aliquando uictoriam. Si fugero aut uincendum mihi eſt: aut cadendū. Quid aūt neceſſe
eſt certa dimittere. & icerta ſectari? Aut ſcuto aut pedibus mors uitāda eſt. Tu qui pugnas & ſupari pōtes &
uincere. Ego cū fugero non uincor ī eo qđ fugio. ſed ideo fugio ne uincar. Nulla ſecuritas eſt uicino ſerpē-
te dormire. Poteſt fieri ut me non mordeat. tamen pōt fieri ut aliquando me mordeat. Fuga. n. non ifidelita
tis ſed prudentiæ īdicium eſt. ne fruſtra nos offeramus piculis. Sed nup ægypti deſerta uidiſti. ituitus es an-
gelicā familiam. Quāti ibi flores ſunt? Quā ſpiritualibus gēmis prata uernantia? Vidiſti ſerta quibus domi
nus coronatur. Ille tibi ignis ī pectore exæſtuet: & illa quotidie cogita: tracta: cōſidera: & quaſi quodā carceī
tentus exclama. Heu me quia ꝓlongata eſt peregrinatio mea. Et in paradiſum mēte cōſcendēs totiēs ī terra
non eris quotiēs terrena deſpexeris. Eadem nobis certe cum his qui habitant per deſerta conditio eſt. iidē
oculi: totidem & manus iiſdem īfirmitatibus uel uirtutibus ſubiacemus. Si te aquæ potus uexat. quāti nobi
les non dicam uina neſciunt: ſed carnes ignorant. & ſuſo tantū legumine ſuſtentantur? Si balneatum te laua
cra ſollicitant. quāti principes ciuitatum ſiue ob culpam ꝓpriam ſiue ob īuidiam ad inſulas deportati ſine
æterno p̄mio perpetuaq̄ mercede abſq̄ balneis perſeuerant? Nemo id neceſſitate pati non pōteſt: quod pro
deo pati uoluntate detrectat. Habebis cellulam quæ te ſolū capiat. Immo non eris ſolus. Angelica turba uer
ſabitur: tot ſocii. quot ſancti. Leges euangelium. fabulabīt tecum ieſus. Replicabis apoſtolos uel prophetas.
Nunq̄d poteris talem alium tuis ſermonibus habere conſortem? Terra ſumus & cinis: & per oſa momenta
de noſtra ſalute ſuſpenſi cōtinue ī puluerem diſſoluendi. Quid retractamus facere de neceſſitate uirtutem?
Certe quādoq̄ moriendum eſt. Quācito mundi derelinquamus anguſtias: & ſi forte ob continētiam (quod
tamen raro accidit) dolere ſtomachum æſtuare febribus reppimus: ppetuæ uitæ īgeſſuri ianuam morbum
putemus. Quāti. n. ī mediis opibus & iter ifulas cōſulatus repentina morte ſubtracti ſūt? Quid ergo deſide
ramus urbium frequentiam: q̄ de ſingularitate cenſemur? Mihi. n. oppidum carcer: & ſolitudo paradiſus eſt.
Sæcularium quoq̄ maxime potentū cōſortia deuita. Quid tibi neceſſe eſt illa ſæpius uidere. quoꝝ cōtēptu
monachus eſſe cœpiſti? Nam monachū ſolitudo facit. non publicum.

De periculo uitæ ſolitariæ. Capi. x.

Onachi etiam nunc mores diſcutimus: q̄ iugū xp̄i collo ſuo īpoſuit. primūq̄ tractādū ē utꝝ ſo-
lus aut cū aliis ī mōaſterio uiuere debeas. Mihi placet ut habeas ſāctoꝝ cōtuberniū: nec abſq̄ du
ctore īgrediaris uiam: quā nunq̄ īgreſſus es: ſtatiq̄ tibi ī partem alterā declinandū ſit ut errori pa
teas: pluſq̄ aut minus ambules q̄ neceſſe eſt: & currens laſſeris: morāq̄ faciens obdormias. In ſoli
tudine cito ſurrepit ſuperbia. & ſi parumper ieiunauerit: hominēq̄ nō uiderit putat ſe alicuius eſſe momen
ti. Oblituſq̄ ſui unde quo uenerit: intus corde: foris lingua uagatur. Iudicat contra uoluntatem apoſtoli alie
nos ſeruos. quo gula popoſcerit porrigit manus: dormit quantum uoluerit: neminem ueretur: omnes ſe ife-
riores putat: crebriuſq̄ in urbibus q̄ in cellula eſt: & inter fratres ſimulat uerecundiam: qui platearum tur-
bis colliditur. Quid igitur ſolitariam uitam reꝑhēdimus? Minime quippe quam ſæpe laudauimus licet ut
ꝑferē ſolitaria uita piculoſa eſt: ne abſtracti ab hominū frequentia ſordidis & ipiis cogitationibus pareāt: &
pleni arrogātia: & ſupcilii cūctos deſpiciāt: armētq̄ līguas ſuas uel clericis uel mōachis detrahēdo. Sed de lu
do mōaſterioꝝ uolumus huiuſcemōi egredi milites: quos heremi dura rudimēta nō terreāt: q̄ ſpecie cōuer-
ſatiōis multo tpe dederit: q̄ oīum fuerit mīmi. ut primi oīum fierēt. quos nec eſuries aliquādo nec ſaturitas
ſupauit: q̄ pauptate lætāt: quoꝝ hitus: ſermo: uultus: iceſſus doctria ē. O quotiēs ī heremo cōſtitutus ī illa ua

ſta ſolitudine:q̄ exuſta ſolis ardoribus horridum monachis p̄ſtat hitaculum.putaui me romanis ītereē deliitiis ſedebam ſolus.qa amaritudine repletus eram.Horrebant ſacco membra deformia:& ſq̄llida cutis ſitū æthiopicæ carnis obduxerat.quotidie genitus.& ſiquando me repugnātem ſōnus īminens opp̄ſſiſſet nuda humo uix oſſa hærentia collidebā.De cibis uero & potu taceam.cum etiam languentes monachi ibi aqua frigida utanť:& coctū aliquid accepiſſe luxuria ſit.Ille igiť ego q̄ ob gehēnæ metū tali me carcere dānauerā ſcorpionū tantum ſocius & feraꝝ ſæpe choris intereram puellaꝝ:pallebant ora ieiuniis: & mens deſideriis æſtuabat.In frigido corpore & ante hoiem ſicca iā carne p̄mortua ſola libidinum incendia bulliebant.Itaq̄ omni auxilio deſtitutus:ad ieſu iacebam pedes:rigabam lachrymis:crine tergebam:repugnantem carnē edomueram:īedia ſubiugabam.Non depudeſco īfœlicitatis meæ.quin potius plango me non eſſe quod fuerī. Memini me clamantem & diem crebro iunxiſſe cū nocte:nec prius a pectoris ceſſare uerberibus.q̄ rediret domino increpante tranquillitas.Ipſam quoq̄ cellulam quaſi cogitationum mearū conſciam ptimeſcebam & mihimet iratus & rigidus ſolus deſerta penetrabam.Sicubi cōcaua uallium:aſpera mōtium:rupiū p̄rupta cernebam.ibi meæ erat orationis locus:ibi illud miſerrimæ carnis ergaſtulū collocabam. Et ut mihi teſtis eſt dominus poſt multas lachrymas:poſt cæli oculos inhærentes nōnunq̄ uidebar mihi ītereſſe agminibus angelorum:& lætus gaudenſq̄ cantabam.Poſt te in odorem unguēt oꝝ tuorum curremus.Dicam & aliud quod in ægypto uiderim.Græcus erat adoleſcens in cœnobio qui nulla continentia:nulla operis magnitudine flāmam carnis poterat extinguere.Hūc pater monaſterii piclitātem hac arte ſeruauit. Imperat uiro cui dam graui:ut iurgiis atq̄ conuitiis inſectetur hominem:& poſt irrogatam iniuriam primus ueniret ad q̄rimonias.Vocati teſtes pro eo loquebantur qui contumeliam fecerat.falſe ille contra mendacium cœpit ſolus pater defenſionem ſuam:callide opponere ſtuduit: ne abundantiori triſtitia obſorberetur frater.Quid multa?Ita annus ductus ē:quo expleto interrogatus adoleſcens ſuper cogitationibus priſtinis:an adhuc moleſte aliquid ſuſtineret.Pape inquit.mihi uiuere non licet.& fornicari libet?Hic ſi ſolus fuiſſet quo adiutore ſuperaſſet?Sunt enim meliores duo q̄ unus:& ſi alter ceciderit ab altero fulciretur.Funiculus triplex non facile rumpitur:& frater fratrem adiuuans exaltabitur.Vidi ego quoſdam qui poſtq̄ renunciauerunt ſæculo:ueſtimentis dūtaxat & uocis promiſſione non rebus nihil de priſtina conuerſatione mutarunt:res familiaris magis aucta q̄ īminuta.Eadem miniſteria ſeruulorum:idem apparatus conuiuii:& nomen ſibi uendicant ſolitarii.Quidam uero pauperes ſunt & tenui ſubſtantiola:uidenturq̄ ſibi ſcioli:pomparum ferculis ſimiles procedunt in publicum.ut caninam exerceant facundiam.Sunt etiam qui humore cellularum īmoderatiſq̄ ieiuniis tædio ſolitudinis ac nimia dilectione dum diebus ac noctibus auribus ſuis p̄ſonant uertūtur in melancholiam:& hippocratis magis fomentis q̄ noſtris mōitis indigent. Plærisq̄ artibus & negociationibus priſtinis carere non poſſunt:mutatiſq̄ noibus inſtitorum eadem exercent mercimonia.non uictū & ueſtitum qđ amplius p̄cipit:ſed maiora q̄ ſæculi hoies emolumenta ſectantes:& ſub religionis titulo exercentur iniuſta compendia:& honor chriſtiani nominis magis fraudem facit qui patitur.Quæ pudet dicere:ſed neceſſe eſt:ut ſaltem ſic ad noſtrum erubeſcamus dedecus publice extendentes manus:pannis aurum tegimus:& contra omnium opinionem plenis ſacculis morimur diuites:qui quaſi pauperes uiximus. Tibi cum in miniſterio fueris hoc facere non licebit:& inoleſcente paulati conſuetudine qđ primum cogebaris uelle incipies.& delectabit te labor tuus:oblituſq̄ p̄teritorum ſemper priora ſectaberis:nequaq̄ conſiderans quid alii mali faciant:ſed quid boni tu facere debeas.Neq̄ uero peccantium ducaris multitudine:nec te pereuntium turba ſollicitet.ut tacitus cogites.Quid ergo omnes peribunt qui in urbibus habitant? Ecce illi fruūtur ſuis rebus:miniſtrant eccleſiæ:adeunt balneas.unguenta non ſpernunt:& tamen in oī ore uerſantur.Ad qđ ante reſpondi:& nunc breuiter reſpondebo in p̄ſenti opuſculo non me de clericis diſputare ſed monachum inſtruere.

De periculo habitandi in urbibus. Capi.xi.

Onſidera obſecro ſatis eſſe difficile locū ſtephani implere uel pauli:& i angelico ſtare miniſterio p̄cioſum margaritum.ſed cito frangiť ſtactumq̄ iſtaurari nō poteſt.Nauis q̄uis ſit rudis & ſolidis confixa clauis tumenteſq̄ fluctus non ſentiat:cito ſi piculoſe nauigat pforať. Et licet plenis uentis lucroſius ad optata p̄ueniat:tamē magis ſecura ſunt quæ & tranqlla ſunt.& ut aptius loquar plus te quod dicis:habere mercedem ſi ī media urbe conſiſteres monachoꝝ uictites: & ſunt uera q̄ dicis:ſed nō tā facile explentur ope q̄ dicto.Nā ſi aliq̄ te de optiatibus iuitet ad prādiū:certe aut eūdū ē aut negādū.Si ieris aut iiſdē cibis ueſceris aut aliis.Si aliis cōuiuaꝝ offēdunť oculi.Si iiſdē perit abſtinētia.Quod ſi ire uolueris miſer comederis ī prādio ad ſingulas q̄ſq̄ phialas:& delibuta melle uina potaberis:alius tuum uultū cauillabiť:ille iceſſū irridebit.hic habitū:& imitatores forſitā iudæoꝝ nōne īquiēt:hic eſt fabri filius nōne fratres eius apud nos ſūt?ego illū memini ante tot ferme annos illud feciſſe turpe.dixiſſe turpius. Alius furē clamabit:& tecū ſe ſceleris finget eſſe participē.Oīa prādia pariter conſonabūt:ī te remulētū cōuiui sum diſſoluet.Quod ſi ullis abſtinueris carnibus & nō crebro balnea frequentes.tūc uero p̄ oēs calumnias manichæi titulus aſcribiť.Si uolucrū edulū refutaueris & tenellas columbas craſſoſq̄ turtures expetenti gutturi durior dominus denegaueris:ſacrilegii crimen afficitur:ſtatimq̄ aiunt.Hi ſunt qui creatorem mundi condēnant ī uſus noſtros facta ſunt omnia.Audiui domino teſte nō mentior quēdā ī ſua gula diſertū cū rumore cognoſceret me cibis eſculētioribus abſtinere:ſe dicere.Nūq̄d p̄cellus ideo factus ē ut rogatus ī ſe natu ſentētiā diceret?Quo uidelicet me ſtultitiæ cōdēnaret:q̄ me putaret ea quæ ſūt ī uſus creata nō ſumere.Quod ſi pulla fuerit tunica etiam p̄tereuntium digitis denotaberis. Ac ſic niſi formoſus fueris ſāctus eſſe non poteris.Hæc & iſtiuſmodi cum uitam lacerent bonā.quid facies frater ī medio? Aut uitiis aut anathe-

mati colla ſummittes.i.ſectaberis ea quæ ſunt aduerſa continẽtiæ.aut ſi facere nolueris tempore damnabe
ris.prætermitto crebras ſalutatiões.obſeqa matronarum.uariaſq; illecebras. qbus etiam rigidiſſimi mol-
liuntur.cum & ſirenæo cantu ad naufragia ptrahũtur.Nunc autem illud affirmo.q; etiam ſi ita non eſſent.ad
comparationem tamen ĩgentis boni maiora deſerere deberes.Cum enĩ tanta repimus ĩ cælo.parua & cadu
ca nos q̃ſiſſe doleamus ĩ terra.Ambitio namq; potentia magnitudo urbis uideri & uidere.ſalutare & ſaluta
ri.laudare uel detrahere uel audire uel proloq.& tantã hoium frequẽtiam ſaltem ſuitum uidere monacho-
rum ꝓpoſito & a qete ſunt alienæ.Aut enĩ uidemus ad nos uenientes & ſilentium pdimus.Aut ſi non uide
mus ſuperbiæ arguimur.ĩterdum.ut uicem reddamus ad ſupbas fores pgimus ĩter liguas rodentium mini
ſtrorum poſtes ĩgredimur deauratos.In chriſti uero uilla ut dicimus totum ruſticitas.Itaq; ꝓpter occupatio
nes aut nobis claudendum eſt oſtium aut ſcripturarum ꝓpter quas aperiendæ ſũt fores ſtudia reliquenda.
His igit̃ rõnibus ĩuitati multi philoſopho⁹ reliq; rũt frequẽtias urbiũ.& hortulos ſuburbãos. Vbi ager irri
guus. arbo⁹ comæ.& ſuſurrus auiũ.fontis ſpeculũ ĩmurmurans.& multæ oculorũ auriúq; illecebræ. ne p
luxũ & p abundantiam copiarum animæ fortitudo molleſceret:& eius pudicitia conſtupraretur.Inutile q̃p
pe ẽſt crebro uidere per quæ captus aliq̃do ſis: & eorũ te experimẽto cõmittere:qbus difficulter careas.Nã
quos ſæculi carcer icludit:nunc ira:nunc auaritia:nunc aliorum incentiua uitiorum pertrahit ad ruinam.
Ideoq; obterendæ ſunt animi uoluptates:relinquenda delectationum ſtudia quoniam hæc eſt circunciſiõis
ueritas:non figura.Nitendum in ſumma.ut naturalibus amputatis conuerſatio noſtra tendat ad cælũ.qd̃
fiet ſi ludi:ſi iocus:ſi conuiuia:ſi ſermo pene familiarum deſeratur.& quæ circũciduntur areſcant:non uiſu:
non auditu:non tactu:non ſapore:aut capiet in natura corporis naturã corpoream non habere.Nam ſi ueli
mus deſpicere quod ſumus meremur melius eſſe.q̃ igitur non temere offeramus nos periculis:ſed quãtum
in nobis eſt inſidias declinemus.

De abſtinentia & p̃cipue a carnibus. Capi.xii.

Aluator noſter attendite inqt uobis ne forte grauentur corda ueſtra crapula & ebrietate & curis
huius uitæ.Modicus enĩ ac temperatus cibus & carni & animæ utilis eſt. Balnearum fomenta
ne q̃ras:q calorem corporis ieiuniorum cupis frigore extĩguere. quæ & ipſa moderata ſint ne ni
mium debilitent ſtomachũ.& maiorem refectionẽ poſcẽtia erũpant ĩ cruditatem.quæ parens li
bidinũ eſt.Aiunt enĩ medici q de humanorum corpo⁹ ſcripſere naturis p̃cipue galienus ĩ libris:quo⁹ titu
lus ẽ yſicion puero⁹ & iuuenũ ac pfectæ ætatis uiro⁹ mulierũq; corpora iſito calore feruere:& noxios his
eſſe ætatibus cibos qui calorem augẽt.ſanitatiq; conducere frigida quæq; in cibo & potu ſumere.ſicut ecõ-
trario ſenibus qui pituita laborant & frigore calidos cibos & uetera uina ꝓdeſſe.& etiam comicus cuius ſi-
nis eſt humanos mores noſſe atq; deſcribere dixit.Sine cerere & libero friget uenus.Nihil itaq; ſcias condu-
cere chriſtianis adoleſcentibus ut eſum holerum.nam ardor corporũ frigidioribus epulis temperandus eſt.
Nobis enim non corporum cultus. ſed animæ uigor q̃ritur quæ carnis infirmitate ſit fortior.Inde eſt q; nõ
nulli uitã pudicã appetẽtiũ in medio itinere corruũt:dũ ſolã abſtinẽtiam putãt carniũ.& leguminibus one-
rant ſtomachũ quæ moderate parceq; ſũpta ĩnoxia ſunt.Et ut quod ſentio loquar:nihil ſic iflãmat corpora
& titillat mẽbra genitalia ſicut indigeſtus cibus ructuſq; cõuulſus.Quod.n.ſeminarium uoluptatum eſt ue
nẽnu puta.Eſt aũt eſus carnium ſeminarium libidinis.& non ſolum de carnibus loquor.ſed in ipſis legumi
nibus inflantia & grauia declinanda ſunt.Parcus cibus & uenter eſuriens triduanis ieiuniis p̃ferẽ.Multo.n.
melius eſt quotidie parũ:q̃ raro ſatis ſumere.Pluuia illa optima eſt.quæ ſenſim deſcendit ĩ terras:ſubitus'&
nimius iber p̃ceps arua ſubuertit.Refectio itaq; ſaturitatem fugiat.Nihil prodeſt biduo triduoq; tranſmiſ-
ſo uacuũ portare uentrẽ:ſi pariter obruaẽ:ſi cõpenſetur ſaturitate ieiuniũ.Illico mens repleta torpeſcit.& ir-
rigata corporis humore ſpinas germiat libidinũ.Plures quoq; ſunt qui cum uino ſũt ſobrii:ciborum tamẽ
largitate ſunt ebrii.Omnes enim qui ebrietatem ſectantur filii belial uocantur.nam uenter mero æſtuans
facile deſpumat ĩ libidinẽ.Vnde noe nudauit ebrietate femora. Loth quẽ ſodoma nõ uicerat uina uicerũt.
Venter quoq; plenus facile de ieiuniis diſputat.Qui enim chriſtum deſiderat:& illo ueſcitur pane.nõ quæ-
rit magnopere de q̃ ꝓcioſis cibis ſtercus conficiat.Quicquid poſt gulam non ſentitur idem ſit quod panis
& legumina.Omne enim quod in hoc mundo laborant homines:ore quaſi cõſumitur.& attritum dẽtibus
uentri traditur digerendum.& tamdiu tribuit uoluptatem:q̃diu gutture detinetur.Cum uero in aluum trã
ſierit deſinit iter cibos eſſe diſtantia.Nec hoc dicimus.q; negemus piſces.Sed quõ nuptiis uirginitatem. ita
ſaturitati ieiunia p̃ferimus. Sed nunc ideo te carnes ueſci non putes:ſi ſuum leporum atq; ceruorum & qua
drupedum animãtium eſculentiam reprobes.Non enim hæc pedum numero.ſed ſuauitate guſtus compro
bantur .Scimus ab apoſtolo dictum.Omnis creatura dei bona:quæ cum gratiarum actione p[illegible]cipitur.Sed
idem loquitur.Bonum eſt carnem non manducare.comedãt carnes:qui carnibus ſeruiunt.quorum ſeruor
deſpumat in coitum eorum & inteſtina carnibus repleantur. Tu uero nihil habeas tam neceſſe:q̃ ieiunium
perſeuerare.Pallor & ſordes tuæ gẽmæ ſint.Igitur cũ mihi dixeris cur porcus creatus eſt?Strati tibi reſponde
bo puero⁹ more certãtium.Cur uipere & ſcorpii?Nec deũ ſuperfluo⁹ iudicabis artificẽ:cũ plurimæ & be
ſtiæ & uolucres ſint:q̃s tuæ fauces recuſant.Sed ne contentioſũ hoc & pugna magis uideaẽ eſſe q̃ ue⁹:audi
iccirco ſues & apros & reliq̃s animãtes creatas:ut milites & athletæ nautæ metallorũq; foſſores cæteri du-
ro operi mãcipati haberẽt cibos:qbus fortitudo corpo⁹ neceſſaria eſt:q portãt arma & cibaria.q pugnis &
calcibus ſua iuicẽ mẽbra debilitãt:q remos trahũt:quo⁹ latera ad clamãdũ dicẽdũq; ualida q ſbuertũt mõ
tes:& ſub ſudore & ĩbribus dormiũt.Sed qd ad nos:quo⁹ cõuerſatio ĩ cælis ẽ?Cæte⁹ nr̃a religio nõ athle-
tam:non nautas:non milites:non foſſores:ſed ſapientiæ erudit ſectatorẽ:qui ſe dei cultui dedicauit: & ſcit

cur creatus sit:quo uersetur in mundo:quo abire festinet. Vnde & apostolus loquitur quãdo infirmor: tũc potẽs sum:& si exterior noster homo corrũpit̃ sed interior renouatur de die ĩ diem:& cupio dissolui & esse cum christo.& carnis curam ne feceritis:quodq; sine q̃tuor sensibus uiuere possumus.i.sine aspectu.auditu: odoratu:atq; complexu. Absq; gustu autem & cibis impossibile ẽ humanum corpus subsistere. Adesse ergo debet ratio:ut tales & tantas sumamus escas.quibus non onerẽt corpus.nec libertas animæ p̃grauetur. qa & comedendum est:& deambulandum: & dormiendum: & digerendum:& postea inflatis uenis incentiua libidinis sustentantur. Sunt quidem sensus nostri portæ:per quas ad animam nostram sæculi blandimenta descendunt:& per quas sensus carnis introeunt.per quas nisi late strage facta uiam uirtutibus potius q̃ impietate fecerimus.nunq̃ ad regem pietatis peruenire poterimus. Dicat enĩ unusquisq; quo dolet.ego loquor conscientiam meam. Scio mihi abstinentiam & nocuisse intermissam:& profuisse repetitam.nec tales ergo accipiamus cibos.quos aut difficulter digerere.aut comestos magno partos & perditos labore doleamus. Holerum & pomorum ac leguminum & facilior apparatus est:& arte impendiisq; coquorum non indigẽt: & sine cura sustentant humanum genus:moderateq; consumptus.quia nec auide deuoratur:qđ irritamentum gulæ non habet:leuiori digestione decoquitur. Neq; enim uno & duobus cibis hisq; uilibus usq; ad inflationem uentris oneretur:quæ diuersitate carnium & saporis delectatione cõcipitur:& ad esum sui explenda esurie quasi captiuos trahunt. Vnde & morbi ex saturitate nimia concitantur. Multiq; impatientiam gulæ uomitu remediantur:& qđ turpiter ingesserunt:turpius egerunt. Postq̃ enim uenit christus in fine temporum:& reuoluit o ad alpha.i.finem ad principium:ut in prima ætate non circũcidimur:nec repudium dare permittimur:nec carnes comedimus. Hippocrates in amphorismis docet crassa & obesa corpora quæ crescendi mensuram impleuerint:nisi cito ablatione sanguinis minuantur:paralysim & pessima morborũ genera parere.& iccirco esse necessariam demptionem ut rursus habeant in quæ possint crescere.non enim manere in uno statu naturam corporum:sed aut crescere aut decrescere:nec posse uiuere animal nisi crescẽdi capax sit. Vnde & gallienus ille doctissimus hippocratis interpres athletas quorum uita & ars sagina est: dicit in exhortatione medicinæ:nec uiuere posse diu:nec sanos esse animasq; eorum ita nimio sanguine & adipibus quasi luto inuolutas:nihil tenue.nihil cæleste:sed semper de carnibus & ructu & uentris ĩ gluuiæ cogitare. Diogenes tyrannos & subuersiones urbium bellaq; hostilia uel ciuilia non pro simplici uictu holerum pomorũq;:sed pro carnibus epularũq; delitiis asserit excitari.quodq; mirandum sit epicurus uoluptatis assertor omnes libros suos repleuit holeribus & pomis & uilibus cibis dicẽs ita esse uiuendum.quia carnes & exquisitæ epulæ ingenti cura ac miseria p̃parantur:maioréq; pœnam habeant inquirendo q̃ uoluptatem in abutendo. Bibere & comedere non delitiarum ardorem debet excitare:sed sitim famẽq; restinguere. Qui carnibus uescuntur indigent:etiam his quæ sunt carnium.qui autem simplici uictu utuntur:eos carnes non recipere. Sapientiæ ergo operam dare non possumus:si mensæ abundantiam cogitemus:quæ labore nimio & cura indigẽt:cito expletur naturæ necessitas:frigus simplici uestitu & fames cibo expelli potest. Delitiæ & epularum uarietas fomenta sunt auaritiæ:qđ siquis existimat se abundantia ciborum potionũq; perfrui.& uacare posse sapientiæ:hoc est uersari inter delitias:delitiarum uitiis non teneri seipsum decipit. Sẽsus noster illud cogitat:qđ uidet:audit:odorat̃: gustat.attrectat:& ad eius trahit̃ appetitum: cuius capit̃ uoluptate. Difficile imo impossibile est diuitiis & uoluptatibus affluentes non ea cogitare quæ gerimus. Ifrustraq; quidam simulat salua fide & pudicitia & integritate mentis se abuti uoluptatibus. Cum contra naturam sit corpus uoluptatum sine uoluptate perfrui. Sensus corporum quasi equi sunt sine ratione currentes. Anima uero in aurigæ modum retinet frena currentium. Grandis exultatio animæ est:cum paruo contentus fueris:mũdum habere sub pedibus:& omnem eius potentiam:epulas:libidines propter quæ diuitiæ cõparãtur uilibus mutare cibis:& grossiori tunica cõpensare. Tolle epularum & libidinis luxuriam nemo q̃ret diuitias: quarum usus aut in uentre aut sub uentre est. Qui ægrotat non aliter accipit sanitatem.nisi tenui cibo & castigatiõe uictus. Quibus ergo cibis recipitur sanitas.his & seruari potest.ne qs putet morbos holeribus concitari. Si autem uires holera non ministrant. quæ nascuntur & aluntur in carnibus.quid est sapienti uero & philosopho christi tantam habere fortitudinem? Quæ athletis & militibus necessaria est. quã cum habuerit ad uitia prouocet. Illi arbitrantur carnes sanitati cõgruas.qui uolunt abuti libidine.& in cœnum demersi uoluptatum ad coitum semper exæstuant. Christiano sanitas absq; uiribus eximiis necessaria est.nec turbare nos debet.si rari sunt huius propositi sectatores:quia rari sunt & amici boni & fideles & pudici & continentes.sempq; uirtus rara est. Legimus quosdã morbo articulario & & podagræ humoribus laborantes proscriptione bonorum ad simplicem mẽsam & ad pauperes cibos redactos cõualuisse. caruerãt enĩ sollicitudine dispensandæ domus.& epularum largitate.quæ & corpus frangunt & animam. Irridet horatius appetitũ ciborum.q cõsumpti reliquũt pœnitentiã:sed etiã ex uilissimis cibis uitanda facietas. Nihil enĩ ita obruit animũ:ut plenus uenter & æstuãs:& huc illuc se uertẽs.& ĩ ructus & icrepitus uentorum eflatione respirans. Quale autem illud ieiunium aut q̃lis refectio post ieiunium.cũ pridianis epulis distendimur.& gutt̃ nostrũ meditatoriũ efficit̃ laterina &. Dũq; uolumus ,plixioris iediæ famẽ q̃rere.tãtũ uoramus quãtũ uix alterius diei nox digerat. Itaq; nõ tã ieiuniũ appelládũ ẽ:q̃ crapula ac fetẽs & molesta digestio.

De abstinẽtia philosophorũ antiquo & sacerdotũ aliorũq; sanctor &. Capi. xiii.

Icearchus ĩ libris antiq tatum & descriptiõe græciæ refert sub saturno cum omnia humus funderet.nullũ comedisse carnes.sed uniuersos uixisse frugibus & pomis.quæ spõte terra gignebat. Cheremon quoq; stoicus uir eloquẽtissimus narrat de uita antiquorũ ægypti sacerdotũ: q; omnibus mũdi negociis curisq; postpositis semper ĩ templo fuerit.& rerũ naturas causasq; ronesq;

sydeꝝ contemplati sint:nunq̄ se mulieribus miscuerint:nunq̄ cognatos & propinquos nec liberos qdē uiderint;& ex eo tempore quo cœpissent diuino cultui deseruire:carnibus & uino semp abstinuerint propter tenuitatem sensus & maxime propter appetitus libidinis.quæ ex his cibis & ex hac potione nascuntur. pane uero non uescebantur.ne onerarent stomachū.& si quando comedebant tonsum pariter isopū sumebāt i cibo ut escam grauioré illius calore decoq̄rēt.Oleū tantū i oleribus nouerant. Verum & ipm paꝝ ppter nauseam & asperitatem gustus leniendam.Quid loquar iquit de uolatilibus:cū oua quoq; pro carnibus uitauerint & lacte?Quoꝝ alteꝝ carnes liquidas.alteꝝ sanguinem esse dicebāt colore mutato.Cubile eis de foliis palmaꝝ contextum erat.Scabellum accliue ex una parte obliquū i terra p puluillo capiti supponebāt: bidui triduiq; inediam sustinentes.& humores corpis qui nascunt ex ocio & ex māsiōe unius loci nimia uictus castigatione siccabant.Item iosephus i secunda iudaicæ captiuitatis historia & i decimo octauo antiquitatum libro tria describit dogmata iudæoꝝ pharisæos.saducæos.essæos.quoꝝ nouissimos miris effert laudibus.q; & uxoribus uino & carnibus semp abstinuerint.& quotidianum ieiunium uerterint i naturā. Sup quorū uita & cibo philo uir doctissimus proprium uolumen edidit.Eubulius narrat apud persas tria genera magoꝝ.quorum primos qui sunt doctissimi & eloquentissimi excepta farina & holere nil amplius in cibo sumere.Orpheus quoq; in carmine suo esum carnium penitus detestatur.Pythagoræ etiam socratis antisthenis& reliquorū frugalitatem referrem in confusionē nostram:nisi & longū esset:& proprii opis indigeret.Vt qui paupertatem apostolorum & crucis duriciem aut nesciunt aut contēnunt:imitentur saltē gētilium pauptatē.Ad ea uenio quæ Asella post duodecimum annū sudore pprio elegit:arripuit:tenuit: cœpit:ipleuit:unius cellulæ clausa angustiis latitudine paradisi fruebat.Idē terræ solum & orationis locus extitit & quietis.ieiunium habuit pro ludo;inediam pro refectione.Et cū eam non uescēdi desiderium.sed humana confectio ad cibum traheret:pane & sale & aqua frigida concitabat magis esuriem q̄ restringebat: & operabatur manibus sciens scriptum esse.Qui non laborat non manducat.& ita ad qnquagenariam peruenit ætatem ut non doleret stomachus non uiscerum cruciaretur incuria.non sic ea humus iacentia mébra constringeret;non sacco asperata cutis fetorem aliquem situq; cōtraheret:sed sana corpore.animo:sanior solitudinem putabat esse delitias:& i urbe turbida iueniret heremū monachorum:Paulo quoq; cibum & uestimenta palma pbebat:& ne cui ipossibile uideatur.iesum testor & angelos eius q; in parte heremi.q̄ iuxta syriam saracenis cōfūgitur:monachū uidi:q per triginta annos inclusus hordeaceo pane & lutuléta aqua uiuebat.Alter in cisterna ueteri per dies singulos qnq; caricis sustentabatur.Vnde si mihi dominus optionem daret:multo magis eligerem tunicam pauli cum meritis:q̄ regum purpuras cū regnis suis.Quid tamen nos uentris animalia tale unq̄ fecimus.quos'si uel secunda hora legentes inuenerit oscitamus:manu faciem defricātes:cōtinemus stomachū:& quasi post multum laborem mūdialibus rursus negociis occupamur.Prætermitto prādia:quibus mēs onerata p̄mitur.Pudet dicere prudentiam salutādi.qua aut ipsi quotidie ad alios pgimus.aut ad nos uenientes cæteros expectamus.Deinceps itur ad uerba.sermo teritur. laceramur absentes :uita aliena describitur:& mordentes consumimur abinuicē. Tales nos cibus occupat & dimittit.Cū uero amici recesserint:ratiocinia supputamus.Nunc ira personam leonis nobis inducit:nūc cura superflua i annos plurimos duratura p̄cogitat.Nec recordamur euangelii dicētis.Stulte hac nocte auferent aiam tuā a te.Quæ aūt p̄parasti cuius erunt?Nec uero hoc dicens condēno cibos:quos deus creauit ad utendū cum gratiaꝝ actiōe:sed iuuenibus icētiua esse assero uoluptatū.Nō ætnei ignes.non uulcania tellus;non uesceus olympusq; tantis ardoribus æstuant:ut iuueniles medullæ uino plenæ dapibus iflāmatæ.Auaritia calcatur a plæriscq;:& cum marsupio deponitur.Male dicam linguam indictū silentiū emendat.cultus corporis.& habitus uestium unius horæ spacio cōmutatur.Oia alia peccata extrinseca sunt;& qd' foris est facile abiicitur. Sola libido insita est:& q̄dam lege naturæ incoitū gestit erūpere.Grādis igit' uirtutis ē & sollicitæ diligētiæ superare quod natus sis. & in carne nō carnaliter uiuere.

De temperatis ieiuniis. Capi. xiiii.

Antum tibi ieiuniorū assume: quātū ferre potes:diuersus est eni hoium stomachus. Alii amaris:alii dulcibus:alii austerioribus:alii leuibus delectantur cibis.Ideo non tibi imoderata īperamus ieiunia & enormē ciboꝝ abstinentiā:quibus corpora delicata frangūtur. Philosophorum quoq; sentētia ē moderatas esse uirtutes excedentia modū atq; mensuram inter uitia reputari. Vne & unus de septem sapientibus neqd ait nimis.Noui eni ego i utroq; sexu propter nimiā abstinentiam cerebri sanitatem i qbusdam fuisse uexatā:p̄sertim q; i humidis & frigidis habitauere cellulis.ita ut nesciret qd ageret.quo ue se uerteret;qd loq;qd tacere deberent.Sic ergo debes ieiunare:ut nō palpites. & respirare uix possis.sed ut fracto corporis appetitu:nec i lectiōe.nec i psalmis.nec in uigiliis solito quid minus facias. In ieiunio nō pfecta uirtus.sed cæteraꝝ uirtutū fundamentū est & sanctificatio atq; pudicitia: & sine q̄ nemo uidebit deū.Nā christus pro animi uoluntate omnia ſ acceptum refert.Displicent nāq; in teneris maxime ætatibus longa & imoderata ieiunia:quibus iunguntur hebdomades:& in oleum cibo ac poma uertantur.Experimento didici asellum in uia cum lassus fuerit diuerticula quærere.Hoc enim i perpetuo ieiunio p̄ceptum est.ut longo itinere uires perpetes supentur:ne in prima mansione correntes corruamus i mediis. Cæteꝝ i q̄drageſima cōtinētiæ uela pādēda sunt:& tota aurigæ retinacula equis laxāda properantibus: q̄q̄ alia sit cōditio sæculariū;alia monachoꝝ.Secularis homo in quadrageſima uentris ingluuiem decoquit:& i cocleari morem succo uictitans suo futuris dapibus ac saginas aliquātulū parat.Monachus in quadrageſima suos dimittat equos.ut sibi meminerit semper esse currendum.Finitus labor:ifinitus moderator est.Ibi enim respiramus.hic perpetuo incedimus.Sic tamē comedas.ut stati post cibum possis legere orare & spal-

lere.Ideo ſint tibi caſta ſimplicia moderata & non ſuperſtitioſa ieiunia.Sed qd prodeſt oleo non ueſci.& mo leſtias quaſdam difficultateſq; ciborum q̄rere?Caricas.piper.nuces.palmarum fructus.ſimilam.& mel.& to ta hortorum cultura uexatur.ut cibario pane non ueſcamur.& dum delitias ſectamur a regno cælorum re trahimur.Nec ſi biduo aut triduo ieiunaueris putes te nō ieiunantibus eſſe meliorem.Tu ieiunas & iraſc ris.ille comedit & forte blanditur.Tu uexationem mentis & uentris eſuriem ieiunando digeris.ille mode ratus alitur.& gratias agit deo.Vnde quotidie clamat eſaias.Non tale ieiunium elegi dicit dominus.Et ite rum ī diebus ieiuniorum ueſtrorum iueniuntur uoluntates ueſtræ.& omnes qui ſub poteſtate noſtra ſunt ſtimulatis.ī iudiciis & litibus ieiunatis.& percutitis pugnis humilem.Vt qd mihi ieiunatis?Quale illud po teſt eſſe ieiunium.cuius iram non dicam nox occupat.ſed luna integra derelinquit?Teipſum cōſiderans noli in alterius ruina:ſed in tuo opere gloriari:nec illorum tibi exempla proponas:qui carnis curam faciētes poſ ſeſſionum redditus & quotidianas domus impenſas ſupputant.Nec enī undecim xp̄i apoſtoli iudæ proditione ſunt fracti.nec philegio & alexandro naufragium faciente cæteri a curſu fidei ſubſtiterunt.Conuiuia quoq; tibi ſunt uitanda ſæcularium:maxime eorum qui honoribus tument.Nā pinguis uenter non gignit ſenſum tenuem.Docet eſopi fabulam plenū nimis uentrem per anguſtum foramen egredi nō ualere.Quoſ cūq; namq; formoſos:calamiſtratos:crine compoſitos:uel buccis rubentibus uideris:de armento iouiniani ſunt:inter quos grūniunt ſues.De noſtro grege triſtes:pallidi:ſordidati:& quaſi peregrini huius ſæculi licet ſermone careant:habitu loquūtur & geſtu.Heu mihi:quia peregrinatio mea prolongata eſt.Vnde ſaccus & ieiunium arma ſunt pœnitentiæ:& alia peccatorum.& ſi e duobus neceſſariis unum eſt ſubtrahendum:magis eligam ieiunium abſq; ſacco:q̄ ſaccum abſq; ieiunio.At uero hi quibus pœnitentia p̄cipitur conſequenter ad ieiuniū ſaccū copulant.Non quidem ſanat oculum quod calcaneo adhibeť.Ieiunio paſſiones corporis: oratione peſtes ſanandæ ſunt mentis.Igitur per ieiunium oſtēditur nos poſſe ire in paradiſum unde per ſaturitatem fueramus eiecti.Nam ieiunium curat uulnera delinquētis:curatoſq; ſanctificat.

De contemplatiōe oratione & lectione. Capi. xv.

I monachus eſſe uis:non uideri:habeto curam non rei familiaris:cui renūciando hoc eſſe cœpiſti:ſed aiæ tuæ.Ama ſcientiā ſcripturarum. & carnis uitia non amabis.Corpus pariter animuſq; tendantur ad dominum.Sic teipſum in cælo animo geſtiente procures:ut dum corpore moraris in terram:iam ad chriſtum mente peruenias.Aſſueſcas quoq; ad orationes & pſalmos nocte conſurgere:mane hymnos canere. Tertia.ſexta.nona hora ſtare in acie quali bellatorem chriſti:accenſaq; lucerna reddere ſacrificium ueſpertinum.Sic dies tranſeat.ſic nox inueniat laborantem Orationi lectio: lectioni ſuccedat oratio.p̄cipue ea quæ ſancti faciunt.in conſpectu dei faciunt:& pleniorem ſcientiam dei accipiunt & plenius diuinis ībuti ſunt diſciplinis.Si tamen ægrotus & æſtuans febribus aquam frigidam poſtulet: & dicat ad medicum.Vim patior.crucior.exanimor.Vſq;quo medice clamabo.& non exaudies?Et reſpōdeat ſapientiſſimus & clæmentiſſimus medicus.Scio quo tempore debeam dare quod poſtulas:nō miſereor mō quia miſericordia iſta crudelitas eſt.& uoluntas tua contra te petit.Ita dominus noſter ſciens clæmētiæ ſuæ pondera atq; menſuras īterdum non exaudit clamantem:ut eum probet:& magis prouocet ad rogādum:& q̄ſi igne excoctum iuſtiorem & puriorem faciat.Ad orationem nocte conſurgentem non indigeſto cibi ructum faciat:ſed inanitas.Nam quidam uir inter paſtores eximius.Sicut fumus inquit fugas apes:ſic indigeſta ructatio auertit ſpiritus ſancti chariſmata.Ructus autem dicitur proprie digeſtio cibi:& cōcoctarū eſcarum in uentum efflatio.Quomō ergo iuxta qualitatem ciborū de ſtomacho ructus erūpit:& uel boni uel mali odoris flatus indicium eſt:ita interioris hois cogitationes uerba proferunt.Et ex abūdantia cordis os loquitur.Iuſtus comedens replet aiam ſuam.cūq; ſacris doctrinis fuerit ſaciatus:de boni cordis theſauro p̄fert ea quæ bona ſunt.Crebrius lege & diſce q̄plurima:& tenente te codicem ſōnus obrepat:& cadentem faciē pagina ſācta ſuſcipiat.Et q̄q̄ apoſtolus ſemp orare nos iubeat:& ſactis etiā ipſe ſōnus oratio ſit. tamē diuiſas orādi horas debemus habere:ut ſi aliquo fuerimus ope detenti.ip̄m nos ad officiū tēpus admoneat: nec cibi ante ſumantur niſi oīone p̄miſſa nec recedať a menſa:niſi referanť gratiæ creatori.Egredientes hoſpitiū armet oratio.& egredientibus occurrat oratio āte q̄ ſeſſio.Nec prius corpuſculū regeſcat q̄ aīa pauſeatur.Ad oēm actū:ad oēm iceſſum manus pīgat crucē.Dominicis diebus orationi & lectiōi uaceť.quod q̄dē ī oī tēpore cōpletis opuſculis faciant.Quotidie de ſcripturis ſanctis aliqd dicať.Prouidendū etiā ut diē ſolēnē nō tā ciborū abūdātia q̄ ſpiritus exultatione celebremus:qa ualde abſurdū ē nimia ſaturitateuelle martyrē honorare quē ſcias deo placuiſſe ieiuniis.Sacerdotes quoq; p̄ oībus orare debent.& ſolēt:quoz elemoſynas oblatiōeſq; recipiunt.Sæpe ī manibus tuis diuina ſit lectio & crebræ orationes:ut oēs cogitationum ſagittæ:quibus adoleſcentia percuti ſolet.huiuſcemodi clypeo repellantur.quoniam difficile immo impoſſibile eſt perturbationum uitiis carere quempiam .Nam frequens lectio & quotidiana meditatio ſolet magi labor mentis eſſe quam carnis.Quomodo enim qd manu & corpore fit:manus & corporis labore compl tur:ita quod ad lectionem pertinet magis mentis eſt labor.Litteræ namq; marſupium nō ſequuntur:ſud ris tamen comites ſunt & laboris:ſociæ ieiuniorum non ſaturitatis:cōtinentiæ nō luxuriæ.Vnde qdā origenis diſcipulus dixit nūq̄ ſe cibū origie p̄ſente ſine lectiōe ſūpſiſſe.nūq̄ eueniſſe ſōnū niſi unus e fratribus ſacris litteris p̄ſonaret.Edētes aūt cucullis capita ſua uelent:ne alter alterz aſpiciat manducantem.ne loqui quicq̄.liceat dum manducant.Igitur quando comederis.cogita q̄ ſtatim tibi orandum ilico legendum ſit. de ſcripturis ſanctis habeto fixum uerſuum numerum.Iſtud penſum domino tuo redde.nec ante membra quieti concedas: q̄ palladium pectoris tui hoc ſub tegmine compleueris . Poſt ſanctas ſcripturas doctorum hominum tractatus lege . eorum dumtaxat: quorum fides nota eſt.quoniam eruditio timorem cre-

at:imperitia confidentiam.Sed tunc scriptura proderit legenti:si quod legerit opere cõpleatur.Illorum igit̃ tractatibus:illorum delecteris ingeniis & libris:quorum pietas fidei non uacillat.Cæteros sic lege ut magis iudices q̃ sequaris.Caueas omni apocrypha: & si quando ea non ad dogmatum ueritatem legere uolueris: scias non eorum esse quorum titulis p̃notantur.multaq; in his & mixta uitiosa.& grandis prudentiæ est au rum i luto q̃rere.Quid enī facit cum psalterio horatius?Cum euangeliis Maro?cum apostolo cicero?Quæ securitas lucis ad tenebras?Ne ergo legas philosophos oratores poetas ne in eorum lectione requiescas. ne nobis blandiamur.Si his scripta sunt non credimus.cum aliorum conscientia uulneretur. & putemur ꝑba re:quæ dum legimus non reprobamus.Absit ergo ut de ore christiano sonet iuppiter oīpotens: & me her cule.& me castor:& cætera magis portenta q̃ numia.At nunc etiam sacerdotes dei omissis euangeliis & pro phetis uidemus comœdias legere.amatoria bucolicorū uersuum uerba.cantare tenere uirgilium.& id qđ i pueris necessitatis est.crimē in se facere uoluntatis.Scientia autem pietatis est nosse legere scripturas.ꝑphe tas itelligere.i euangelio credere.apostolos non ignorare.Nec putemus i uerbis scripturarum esse euangeli um.sed i sensu.non isuperficie.sed i medulla.non i sermonum foliis.sed i radice rōnis.Si qđ autem ignoras: siquid de scripturis dubites:interroga eū quem uita cōmendat:excusat ætas:fama non reprobat.Aut si non est qui possit exponere:melius est aliquid nescire:q̃ cum periculo discere.Memento quia in medio laq̃rū ambulas. Malo enī apud te uerecūdiam parūper q̃ causam periclitari. qui tamen quod nouit iterrogat non modo discendi:sed studio cognoscendi an nouerit ille qui responsurus est in similitudinem pharisæoꝝ:nō quasi discipulus:sed quasi tentator accedit.plærique etiā detractorum dum uerba sacri eloquii plus q̃ debent discutiunt:i carnalem itellectum cadunt:In diuinis autem scripturis & libris melius est obscura relinq̃re ut sunt:q̃ aliquid temere uel praue imitari quod nescias.Sunt quoq; nonnulli qui rugata fronte demisso sup cilio:uerbisq; trutinatis auctoritatem doctorum sibi uendicant.nō q; ipsi dignum aliquid arrogantia noue rint.sed q; simplices fratres q̃dam uidentur sui comparatione nescire.Euenit etiam interdum:ut cum modi cum scientiæ quis habuerit:elatus in superbiam discere desistat:& paulatim eo q; nihil additur subtrahitur: ut uacuū disciplinis penitus remaneat:ferrūq; qđ acutum erat hebetet.Sed & iam prophetam horrere elo quētis est.non xp̃m sape sapientis:iniuriam fecisse uirtutis:aliena possidere potentiæ:inocentem circūueni astutiæ:humilem despexisse nobilitatis.Sic erroribus plena sunt omnia:& ad hoc usq; ueritas obscurat.ut i mortis gremio iacuisse beatitudo dicatur.Nobis uero nil placet nisi quod ecclesiasticum est:& qđ publice in ecclesia non timemus.in his tamen ista facere solemus.Quando enim philosophos legimus: quando in manus nostras libri ueniunt sapientiæ sæcularis : siquid in eis utile reperimus: ad nostrum dogma conuer timus.Siquid uero superfluum de idolis:de amore:de cura sæcularium rerum hæc radimus:his caluitium iducimus.hæc unguium ferro acutissimo desecamus.Referam tibi nāq; meæ ifœlicitatis historiam.Cum ante annos plurimos domo.parentibus.sororibus.cognatis.& q; his difficilius est consuetudine lautioris ci bi:propter cælorum me regna castrassem:& hierosolymam militaturus pergerem: bibliotheca quam mihi sūmo studio confeceram carere non poterā.Itaq; miser ego lecturus tullium ieiunabam:& post noctiū cre bras uigilias: post lachrymas quæ præteritorum recordatione peccatorum ex intimis uisceribus fluebant. plato sumebatur in manus.Siquādo in me metipso reuersus prophetam legere cœpissem sermo horrebat.i cuitus.Et quia lumē cæcis oculis non uidebam:non oculorum putabam culpam esse sed solis.Dūq; ita me antiquus serpens illuderet:in media ferme quadragesima medullis ifusa febris corpus inuasit exhaustū: & sine ulla reqe qđ dictu quoq; icredibile sit:ifœlicia membra depasta est:ut ossibus uix hærerem.interim pa rantur exeqæ:& uitalis aiæ calor toto iam corpore frigescente in solo tepēte pectusculo palpitabat. Tunc subito raptus in spū ad tribunal christi ptrahor.ubi tantū lumis erat:ut ex circūstantium claritate fulgoris sic proiectus in terram sursum aspicere non auderem.Interrogatus conditionem:christianum me esse respō di.Et ille q p̃sidebat mentiris ait.Ciceronianus es non christianus.Vbi enī est thesaurus tuus.ibi & cor tuū Illico obmutui:& inter uerbera quibus iam cædi me iusserat:ego conscientiæ magis igne torquebar.illū me cum uersiculum repetens.In inferno quis confitebitur tibi?Clamare tamen cœpi.& eiulās dicere. Miserere mei domine miserere mei.Hæc uox inter flagella resonabat. Tādem ad p̃sidentis genua prouoluti qui asti terant p̃cabantur:ut ueniam tribueret adolescentie:& errori locum pœnitentiæ daret:exacturus deide cru ciatum:si gentilium aliquando litterarum libros legissem.Ego qui in tanto cōstrictus articulo uellem etiā maiora promittere:deierare cœpi:& nomen eius obtestans dicere.Domine si umq̃ habuero codices sæcula res.aut si legero te negaui.In hæc sacramenti uerba dimissus reuertor ad superos.& mirantibus cūctis ocu los aperui tanto lachrymarum ibre perfusos.ut icredulis fidem facerem ex dolore.Nec uero sopor ille fue rat aut uana somnia.quibus sæpe deludimur. Teste ē tribunal illud ante quod iacui.iudicium teste ē quod timui.ultra mihi nunq̃ talem contingat incidere quæstionē.Nam fateor uulneribus habuisse plenas scapu las.plagas sensisse post sōnū.& tanto dehinc studio diuina legisse.quanto mortalia ante nō legeram.quodq; preter psalmorum & orationis ordinem quod tibi hora tertia sexta nona ad uesperum media nocte & ma ne semper exercendum.statue quot horis scripturam sanctam ediscere debeas.quanto tempore legere. non ad laborem.sed ad delectationem & instructionem animæ.Cūq; hæc finieris spatia & frequenter ad figēda genua sollicitudo animi suscitauerit.aut texenda cōpone.aut quæ sunt texta respice.quæ errata reprehende.q sunt facienda constitue.Si tantis operum uarietatibus fueris occupatus.nunq̃ tibi dies longi erunt.Sed qua uis æstiuis tendantur solibus.breues uidebuntur quibus aliquid operis prætermissum est. Hæc obseruans teipsum saluabis & alios.& eris magister sanctæ conuersationis.multorumq; castitatē lucrum tuum facies. Dicas psalmum in ordine tuo.in quo non dulcedo uocis sed mentis queratur. scribente apostolo Psallam

ſpiritu:pſallam & mente.Legat enim præceptum pſallite ſapienter.Nam clamor in ſcripturis non eſt uocis ſed cordis.ſed nunquid uerborum multitudine flecti deus ut homo poteſt.Non.n.uerbis ſed corde orādus eſt deus.Melior eſt ſeptem pſalmorū decātatio cū puritate & ſerenitate & ſpirituali hilaritate:q̄ totius pſalterii modulatio pſalterii cum anxietate cordis & triſtitia.Cātor quoq; pellatur:ut noxius ac fidicinas & pſaltrias:& iſtiuſmodi quaſi mortifera ſyrenaq; carmina p turba ex ædibus.Sic aūt erudienda eſt aīa:quæ futura eſt tēplum dei.qđ nihil aliud diſcat audire.nihil loqui niſi qđ ad timorem dei ptinet.turpia non intelligat:cantica mundi ignoret.Non ſunt cōtēnenda quaſi parua ſint:ſine quibus maiora conſtare non poſſunt. Græca narrat hiſtoria alexandrum potentiſſimum regem orbiſq; dominatorem & ī moribus & ī iceſſu leonidis pædagogi ſui non potuiſſe carere uitiis quibus adhuc paruulus fuerat ifectus.Dæmonū itaq; cibus ē carmina poetarum.ſæcularium ſapientia rhetoricorū pōpa uerborum.Hæc ſua homines ſuauitate delectāt & dum aures dulci modulatione currentibus capiunt:aīam quoq; penetrant.& pectoris īterna deuincunt. Verum ubicūq; ſūmo ſtudio fuerint ac labore plecta:nihil aliud niſi inane m ſinum & ſermonum ſtrepitū ſuis lectoribus tribuūt.nulla ibi ſaturitas ueritatis:nulla iuſticiæ refectio repiť.Studioſi uero in fame ueri uirtutū penuria perſeuerant.Mihi aūt curæ non quid ariſtoteles:ſed quid paulus doceat.Ornat.n.doctrinā dei:q ea quæ conditioni ſuæ apta ſunt facit & ecōuerſo cōfundit illam:cui conditio ſua diſplicet. Mōachus aūt non doctoris ſed plangentis habet officiū:qui uel ſe uel mundū lugeat:& domini pauidus pſtolatur ad uentum.qui ſciens ībecillitatē ſuā.& uas fragile quod portat timet offendere.ne ipingat & corruat:& frágať ſeq; monachū eſſe non loquendo & diſcurſando.ſed tacendo & ſedendo nouerit.Sit quoq; tibi ſermo ſiles & ſilentiū loquens.nec citus nec tardus iceſſus.ac unuſquiſq; quādo ad cōmunionem īgrediť.cum cuculla tantū accedat.Habeant qui uolunt ſuas oues.uaſe gēmato bibant.ſerico niteant.plauſu populi delectenť.& p uarias uoluntates diuitias uincere nequeāt.nr̄æ diuitiæ ſūt ī lege dei meditari die ac nocte.pulſare ianuā & ſæculi p̄eūte calcare.Præparemus igiť nobis fortitudinē.aſſumamus nobis pfectū robur.ut iter errorū tenebras & cōfuſiōem ī noctis ſcientia xp̄i lumen appareat.dieſq; nr̄ nubē habeat protegentem.ut his ducibus ad terram ſanctam pueníre ualeamus.Quid.n.eruditione melius?Quid ſuauius diſciplina?Quid dulcius domino?Si aūt conuiuium xp̄s:lectio xp̄s:quies xp̄s:cogitatio xp̄s.Quæ enim pōt eſſe uita ſine ſcientia ſcripturaq;.p quā etiam ipſe xp̄s agnoſcitur?Qui cibi quæ mella ſunt dulciora.q̄ dei ſcire prudentiam?Sapiens quoq; nunq̄ ſolus eſt:habet ſecum oēs qui boni ſunt & fuerunt.& animū liberū quocūq; uult tranſſert qđ corpore non pōt cogitatione cōplectiť.& ſi hominū inopia fuerit loquitur cū deo.nec unq̄ eſt minus ſolus:q̄ cum ſolus fuerit.Prima nāq; ſapientia eſt caruiſſe ſtultitia:ſed ſtultitia caruiſſe non pōt:niſi qui itellexerit illam.ſed uera quidem ſapientia eſt nup factum ſe noſſe:& ut ſic loquar in carne iuſtorum īperfecta pfectio eſt.Parum tamen eſt ſcire qđ neſcitis.ſed prudentis hominis eſt noſſe menſuram ſuam.quā qui ignorauerit q̄to ampliora quæſierit:tanto magis ad inferiora collocabitur.Diſcamus igitur ī terris.quorum nobis ſcientia perſeueret in cælis.

De uigiliis. Capi.xvi.

Ignum eſt fratres aptūq; prorſus ſatiſq; cōueniens de ſanctis uigiliis nūc dicere & proferre ſermonem.quando ipſa lucubratio exigitur a ſollicitis.Nox ecce eſt caligo corporibus.nō ſolum hoīes ſed etiā cunctos in ſōno detinet animantes:ut reformatis uiribus per ſoporem poſſint ſuſtinere laborem uiuentes.Bonus deus:q ita proſpexit:ita conſtituit:ut homo exiturus ad opationem ſuam uſq; ad ueſperum haberet uiſcarium tempus in quo a duris laboribus & multa fatigatione requieſcere p̄ſtitit.Nouimus autem multos hominū:ut aut maioribus ſuis placeant aut ſibi aliquid peculiariter proſint noctis particulam ad aliquod opuſculū ſegregare.id pro lucro dicere quod furati de ſopore ſuo opari potuerint.A ſalomone uero laudatur & fœmīa.quæ penſa & lanificium ad lucernam uigilanter exercet.Addidit etiam quod ex hoc laus uiro eius ī portis & gloria magna naſcať.quod ſi in carnalibus inſtrumentis.i.uictui & ueſtitui neceſſariis qui uigilat nō reph̄diť imo laudatur & mirari me fateor eſſe aliquos qui ſacras uigilias tam ſpirituali ope fructuoſas orationibus hymnis lectionibuſq; fœcundas aut ſuperfluas æſtimant aut ocioſas.aut qđ his deterius eſt īportunas.& quidem ſi ſunt homines a nr̄a religiōe alieni.qui iſta ſic ſentiant non eſt mirum.Quomodo enim prophanis religioſa placere poſſunt.quibus ſi placerēt noſtri eſſent:quia ſumus utiq; chriſtiani.Si uero noſtri ſunt quos uigiliarum ſalutiſer actus offēdit:ut nihil de his deterius ſuſpicer:aut pigri ſunt aut ſomniculoſi.aut quod his eſt proximum ſenes uel īfirmi.Si pigri ſūt erubeſcant:quia illis inſonāt prouerbia ſalomonis.Vade ad formicam o piger:& æmulare uias eius.Si ſōniculoſi ſunt expergiſcantur ſcriptura proclamante O piger quouſq; dormis?Quādo autem de ſomno ſurges Paululum quidem dormis:modicum ſedes:puſillum aūt dormitas.puſillum uero complecteris manibus pectus.Si ſenex es.quis te compellit ut uigiles q̄q & non compulſus pro ætate uigilas.& ſi ſtare non potes. ſed tuam cogitas īpoſſibilitatem.non debes iuuenes & ualentes ad tuum reuocare torporem.quos propter uarias tentationes iuuentutis ſeipſos propenſioribus macerare decet uigiliis?Nam athletæ ſuis ſcitatiōibus fortiores ſunt:& tamen monet debilior.Pugnat ille qui fortior eſt.maxime quia & ſancti corruūt ſi fuerint negligentes.& peccatores priſtinum recipiunt:ſi ſordes fletibus lauerint.Hoc ideo dico.ut te non terreant deſcendentes:ſed prouocent aſcedentes. Nihil tam facile q̄ ocioſum & dormientem de aliorum labore & uigiliis diſputare.Si uero infirmus es membris:quod facere potes.noli reph̄endere īmo riga & tu ſecūdum prophetam lachrymis ſtratum tuum.& dic.Sic memor fui tui ſup ſtratum meum.Iniunge etiam uigilantibus ut te ſuis p̄cibus iuuent.quo adiutus a domino ſuper lectum doloris tui caneť poſſis.& tu quādoq; mearis dicere.In matutinis meditabor in te.quia fuiſti adiutor meus.Alioquin ſtultum & ſatis extraneum ē:

ut quia ipſi currere non ualemus:bene currentibus derogemus nam etſi non poſſumus debemus congratu lari potentibus.Sicut enim de conſenſu malitiæ participatur cum facientibus pœna,ſic participatio gloriæ ſperanda eſt de conſenſu bonitatis.Alios enim effectus coronat.alios uoluntas pia lætificat nec ſane onero ſum uel difficile uideri debet etiam delicatis corporibus in ſeptimana duaꝝ.i.ſabbati atq; dominicæ portionem aliquam dei miniſterio diſputare.Iſta.n.quaſi purificatio eſt dierum qnq; uel noctiũ. quibus ſtupore carnali ingraueſcimus:ac mundanis actibus aſſolitamur.Nec erubeſcat aliquis in bono ſtudio ſanctitatis cũ nõ erubeſcant improbi in perpetrando ope fœditatis:Merito ergo ſcriptura in prouerbiis ingerit:eſt confuſio quæ ducit ad peccatum.In bono enim opere cõfundi peccatum eſt:ſicut in malo faciẽdo nõ cõfundi pernities eſt.Si ſãctus es:ama uigilias :ut theſaurum tuum uigilando cuſtodias:& ipſe in ſanctitate ſerueris. Si peccator es:magis cura;ut uigilando & orando purgeris:dũ tonſo pectore freq̃ntius clames.Ab occultis mei is mũda me:& ab alienis parce ſeruo tuo.Guſtãdum.n.uidet:quia ſuauis eſt dominus ſicut ſcriptũ eſt. Qui ergo guſtauit,itelligit & ſentit q̃tũ põdus pectoris uigilãdo deponit:quãtus mẽtis ſtupor excutitur: quãta lux aĩam uigilantis & orantis illuſtrat:quæ gratia:quæ uiſitatio membra uniuerſa lætificat. Vigilãdo oĩs timor excluditur fiducia noſcitur:caro maceratur,uitia tabeſcũt:charitas roboratur recedit ſtultitia: accedit prudentia:mens acuitur:error obtunditur:criminum caput diabolus gladio ſpũs uulneratur.Quid hac utilitate magis neceſſarium?Quid iſtis lucris cõmodatius?Quid hac dilectione ſuauius qd hac fœlicitate beatius?Teſte etiã ꝓpheta qui in pricipio pſalmorum ſuorum beatum uirum deſcribens ſũmam btitudinẽ eius in hoc uerſiculo collocauit.Si in lege dei meditat die ac nocte:bona eſt quidem diurna meditatio.ſed efficacior eſt nocturna.qa p diem neceſſitates obſtrepunt:occupationes diſtrahunt mentem.ſenſum duplex cura diſpgit:nox aũt ſecreta:nox qeta opportuna ſe p̃bet orãtibus:aptiſſima uigilantibus:dum carminibus:occupationibus:expeditum collectum ſenſum in totũ hoĩem diuinis conſpectibus ſiſtit.Curandum ẽ etiã ne nimietate cibi uel potus uigilaturi pectus oneret:ne crudelitates eructantes & crapulam nõ ſolum ipſi nobis,ſed etiam gratiæ ſpũs idigni iudicemur.Ergo tãq̃ diuino fũcturi myſterio ante nos p abſtinẽtiam parare debemus:ut ingrauati expeditius uigilare poſſimus.Cogitatio quoq; mala pellat,ne male uigilantis oratio fiat,ſicut legit in peccatũ.Sunt enim & ex maligno uigiliæ:ſicut in prouerbiis legit.Ablatus eſt ſõnus ab oculis eoꝝ.non.n.dormiũt inqt niſi malefecerit. Abſint abſint ab hoc cõuentu tales uigiliæ.ſit potius uigilantibus pectus clauſum diabolo:aptũ xp̃o:ut quẽ labiis ſonamus:corde teneamus.Tũc erunt acceptabiles noſtræ uigiliæ:tũc pnoctatio ſalutaris:ſed competenti diligentia & deuotiõe ſincæra miniſterium noſtrum diuinis obtutibus offeratur.

De ueſtibus. Capi.xvii.

Vſca tunica ueſtiaris:uilis tunica cõtẽptum mundi probet:ita dũtaxat ne animus tuus tumeat: ne habitus ſermoq; diſſẽtiãt.nã ueſtis ipa uilis & pulla animi tacentis idiciũ eſt.Qui.n.mollibus ueſtiuntur in domibus regũ ſunt. Tales náq; ueſtes habeas:nõ qbus ueſtita corpora nudentur. q̃ nec ſint mundæ nec ſordidæ.& nulla diuerſitate notabiles: qa nec affectatæ ſordes:nec exq̃ſitæ munditiæ cõueniunt xp̃iano.ſed ne hoc ipm iactãtiam tibi generet:q; ſæculi iactãtiã cõtẽpſiſti: nec cogitatio tacita ſubrepat.ut qa forſitã in auratis ueſtibus placere deſiſti:placere cõeris in ſordibus.Nihil.n.itulimus in hũc mundum:nec auferre quid poſſumus .At nunc plæroſq; uideas armaria ſtipare ueſtibus. tunicas mutare quotidie:& tamen tineas nõ poſſe ſuperare:& q te religioſior eſt unum exerit ueſtimentum:& plenis arcis pãnos trahit:ĩficiuntur mẽbranæ colore purpureo:aurum liqueſcit in litteras:gẽmis codices ueſtiunt: & nudus ãte fores eoꝝ chriſtus moritur.pulla.n.tunica minus cum humi iacuerit ſordidat. Sic cingulum laneum cum tota ſimplicitate puriſſimum.& qd poſſit abſtringere ueſtimenta magis q̃ ſcindere.idem ſemp habitus:neglecta mundicies.inculta ueſtis & cultus ipſe ſine cultu:plumarum quoq; mollicies iuuenilia mẽbra non foueat.

De laboribus manuum. Capi.xviii.

Ec uacet mens tua uariis pturbationibus:quæ ſi pectori inſederint dominabuntur tui:& deducent te ad delictum maximum.Facito aliqd opis:ut ſemper te diabolus inueniat occupatum. Si apoſtoli habentes poteſtatem de euangelio uiuere,laborabant manibus ſuis ne quem grauarent & aliis tribuebant refrigeria,quorum pro ſpiritualibus debebant metere carnalia.cur tu in uſus tuos ſucceſſura non ꝓparas?Vel fiſcellam texe iũco.uel caniſtrum lentis texe uiminibus.Serat humus:areolæ æquo limite diuidanturtin quibus cum holerum iactata fuerint ſemina.uel plantæ poſitæ per ordinem aquæ ducãtur irriguæ.Inſerantur fructuoſæ arbores uel gemmis uel ſurculis.ut paruo poſt tempore dulcia poma decerpas.Apum fabricare aluearea:ad quos te mittunt ſalomonis prouerbia:& monaſteriorum ordinem ac egregiam diſciplinam in paruis diſce corporibus.Texantur & lina pro capiendis piſcibus. Scribant & libri:ut & manus operetur cibum & anima lectione ſaturetur.Nam in deſideriis eſt omnis ocioſus. Aegyptiorum monaſteria hunc ordinem tenent:ut nullum abſq; labore atq; opere ſuſcipiant:non tam propter uictus neceſſaria q̃ propter animæ ſalutem:ne uagetur pernitioſis cogitationibus ad inſtar fornicantis hieruſalem ,omni tranſeunti diuaricet pedes ſuos.Nec iccirco tibi ab opere ceſſandum eſt. quia deo propicio nulla re indiges:ſed ideo cum oĩbus laborãdum eſt.ut per occaſionem operis nihil aliud cogites niſi qd ad domini pertinet ſeruitutem.Simpliciter loquar.Quãuis omnem cenſum tuum in pauperes diſtribueris:nihil apud chriſtum erit præcioſius.q̃ qd manibus tuis ipſe conſeceris.Sudore enim & labore nimio ad ubertatem fructuum perueniemus.

De laude religionis :& de inductione ad eam. Capi.xix.

Xterius quidem monasteria multus a te per insulas dalmatiæ scōz numerus sustentatur:sed me lius faceres si & ipse sanctus inter scōs uiueres.Difficile imo ipossibile est.ut & p̄sentibus quis & æternis fruatur bonis & ut hic uentrem:ibi mentem ipleat:& de delitiis transeat ad delitias.ut i utrocz sæculo primus sit,& in cælo & in terra glorioſus appareat.Quod aūt asseris eos melius facere qui utuntur rebus suis & paulatim fructus possessionū pauperibus diuidāt: q̄ illi q̄ possessionibus uenditis semel oia largiantur:non a me sed a domino respondeatur.Si uis perfectus esse & cætera.Nec a suo studio monachi retrahendi sunt linguis uipæ:morsu sæuissimo.quibus argumētaris & dicis.Si omnes se clauserint & fugerint in solitudinem.qs celebrabit in ecclesiis?Quis sæculares hoies lucrifaciet.qs peccantes ad uirtutes poterit cohortari?Hoc.n. mō si oēs tecum fatui fuerint.sapiens esse quis poterit?Si uirgines omnes fuerint nuptiæ:non erunt:iteribit genus humanum.Sed rara est uirtus:nec a pluribus appetitur. Et utinam hoc oēs essent quod pauci sunt.de quibus dicitur.Multi sūt uocati pauci uero electi.Ideo licet paruulus ex collo pendeat nepos licet sparso crine & scissis uestibus ubera quibus te nutrierat mater ostendat:licet in limine pater iaceat:pcalcato pge patre:siccis oculis ad uexillum crucis euola.Pietatis genus ē i hac re esse crudelem.Gladium tenet hostis ut me perimat.& ego de matris lachrymis cogirabo?Delicatus es frater carissime:si hic uis gaudere cum sæculo:& postea regnare cum xp̄o.Multa nos facere cogit effectus:& dum propinquitatem respicimus corporum:& corporis & aiæ ostendimus creatorem.Qui amat patrem aut matrē sup xp̄m:non est deo dignus.Vnde discipulus ad sepulturam patris ire desiderans:saluatoris prohibetur imperio.Quanti monachorum dum patris matrisq; miserētur.sua aias perdiderunt sup patre & matre pollui nō licet.quāto magis super frē.sororibus.cōsobrinis.familia.seruulis?Genus regale & sacerdotale sumus.Illum attendamus patrem.qui nunq̄ moritur: & ideo uiuens mortuus est: ut nos mortuos uiuificaret.Sola causa pietatis est:ubi nulla carnis notitia est.Honora patrem tuum:si te a uero patre non separat.tādiu scito carnis copulā.quādiu ille suum nouerit creatorem.Alioquin dauid protinus tibi canet.Obliuiscere populum tuum & domum patris tui.& concupiscet rex decorem tuum:quoniam ipse est dominus deus tuus. Grāde præmium est parentis obliti quia cōcupiscet rex decorem tuum.Solent eteni miseri parentes & non plenæ fidei christiani deformes & aliquo membro debiles filios.quia dignos matrimonio non iueniunt.religioni tradere.Sed si tu pfecta esse desideras:exi cum abraham de patria tua.& de cognatione tua.& pge quo nescis & si habes substantiam uende & da pauperibus.Si non habes grandi honore liberatus es.Nudus xp̄m nudū sequere.Durum:grande:difficile:sed magna sunt præmia.Magis.n.qlibet labor suscipitur: si ante oculos p̄ponatur ipsius laboris utilitas:sed & nauigantibus lōge serenitas spem pollicet.nauis ualida & diuturna tēpestas.Sectemur ergo nos mulierculas:sexus nos doceat infirmior.quātæ diuitiis pariter ac nobilitate pollētes(nolo earum uocabula dicere:ne uidear adulari relictis facultatibus pignoribusq; cōemptis)hoc factu facile iudicarunt.quod tu putas proprio timore difficile.Vnde habeto i simplicitatem columbæ:ne cuiq̄ machineris dolos:& serpentis astutiam ne alioz supplanteris insidiis.Non multum distat in uitio uel decipere uel decipi posse xp̄ianum.At illa tibi ad hoc de uariis floribus lumē exornent.Coluber ad bibēdum ueniēs i aqua uenenum deponit:ne eum uenenum aqua cōcretum occidat.nudum hoiem timet:caput tamen suū cælat quando pcutiet.ubi scit esse mortem suam.Serpens quidem si calamo pcutitur moritur: si uero iterū pcutiat confirmatur.Hyemali tpe ifirmior efficitur:& a fontibus deuincitur.Igit ante hyemē circa ſe. segetes colligit:ut illis escam præbeat.Anguis quādo senuerit perdit aspectum:& si uoluerit redire ad iuuentutē ieiunat.xl.diebus.ut laxetur pellis:& sic angustum foramen pquirit.ut dum nititur ide exire.pellem senectutis dimittat.Pellicani cum suos a serpente filios mortuos iueniunt lugēt:& se & sua latera pcutiunt:& sanguine excusso ad corpora mortuorum sic reuiuiscunt.Aquila quoq; cum senuerit grauantur eius pēnæ & oculi:& quærit fontem:& erigit pēnas:& colligit i se calorem.& sic oculi eius sanantur:& i fontem ter se mergit:& ita ad iuuentutem redit.Multa dicuntur i scripturis:q̄ uidentur ipossibilia:& tamē uera sunt.Nihil.n.dicas ipossibile:ubi est uirtus altissimi.Nihil de humana fragilitate cogites:ubi plenitudo adest deitatis.Sed quid te ad iugum domini præsentis uitæ ꝓuocare exemplis conor.cū nullum pene sciamus fuisse sanctorum:q Procellosum huius tpis agonē absq; tribulatiōe & tempestate transierit?Sic eteni bellator uulneris dolorem aut cōtēnit:aut nescit:dum uiuacitatis sensibus solam uidetur cogitare uictoriam.Et qui hyemis tpe uadit ad balnea.prius asperitatem frigoris nudus patienter excipit.quia eum futuri calefactio cōsolatur:oiumq; creaturaz difficile ꝓpter deum exultatio aliq̄ nisi mœrore p̄eunte succedit.Sit ergo in nobis tanta futuroz fides:ut ad modū nō sentiamus nos illa sustinere.q̄ patimur:sed ea potius arbitremur nos obtinere q̄ credimus.Quāta aūt apud deum merces.si i præsenti hoies p̄cium non sparent? Quātis sudoribus hæreditas cassa expetit?Minori præcio margaritum xp̄i enim poterit.Finis militiæ tuæ erit regnū non terræ & tpis.sed æternitatis & cæli.Nihil est fili quod possit aut debeat præferri ei:qui ē uerus dominus & uerus p̄r & iperator æternus.Cui enī rectius uitam nostram ipendimus.q̄ illi a quo ipam accepimus?Et cui ea debemus usq; ad finem.qa ipsius beneficio uiuimus? Vnde si maluerimus cæsari militare q̄ xp̄o:postea non ad xp̄m sed ad gehēnam transferemur.Igitur nec affectum nec patriam nec honores nec diuitias præferre debemus.qa scriptū est.Præterit huius mundi figura.& q hūc mundum dilexerint.cū mundo peribunt.Illi ergo militemus.q militantibus sibi gloriam uitæ æternæ.honorem regni cælestis.diuitias hæreditatis suæ & diuine cognitionis consortiū perhēne largit.Nam nullus rex terrenus totius orbis dominus est.Xp̄s autē totius mūdi rex est.qa oia per xp̄m facta sunt.Et qa regnū cælorz uim patitur.& uiolenti rapiunt illud. talis uiolentia deo grata est.quæ neminem concutit.nullius dāno initiat.In hanc rapinam manus tuas mitte.q̄ crimen non habet.& cōfert salutem.Sollicitudines.n.nostræ carnales quāto cariores sunt.tanto plus nos di

ſcruciant & fatigant. Ac proide nūnq̄ in carnalibus affectionibus ita reqeſcit aīus. ut cruciatu careat. dū ne ceſſitudines ſuas aut bonas amet cū amittendi metu. aut malas odit cū amittendi uoto. ī utroq; ſuſtinendis miſeriis ſemp obnoxius ē. Cōmuta ergo ī melius uitam tuam. ut æterno deo īcipias militare. & deum hēas ꝓtectorem. Sunt tamen multi qui non metu pœnarum. ſed benedictionū & repromiſſionū deſiderio uenient ad ſalutem. Nihil. n. eſt dignius q̄ ut homo ſit auctoris imitator & ſecūdū modū ꝓpriæ uoluntatis diui ni ſit operis executor. nam qui edere uult nucleū. frāgat nucem. Rectius. n. fuerat hoiem ſubiſſe cōiugiū. & ambulaſſe per plana. q̄ ad altiora tendentem in profundum iferni cadere.

De laude & detractione uitanda. & periculis huius uitæ. Capi. xx.

On credas laudatoribus tuis. īmo nec irriſoribus aurē libenter accōmodes. Oīs falſa prædicatio ſectaī lucra. & gloriā q̄rit humanā. ut ꝓ gloriā naſcanī cōpendia. laudent te eſuriētiū uiſcera. nō ructuantiū opulenta conuiuia. Adulator quippe blandus inimicus eſt. Naturali ducimur malo. Adulatoribus nr̄is libenter fauemus. q̄q̄ nos reſpondeamus īdignos. calidus rubor ora ꝓfundat: tamen ad laudem ſuā ītrinſecus aīa lætaī. ſed ueritas angulos nō amat: nec q̄rit ſuſurrōes. Laus ꝙppe iuſtos cruciat. iniquos exaltat. ſed iuſtos dū cruciat purgat. iniquos dū lætificat. reprobos mōſtrat. Nulli detrahas. nec in eo te ſanctū putes ſi cæteros laceras. Accuſamus ſæpe quod facimus. & contra nos metipſos diſerti in noſtra uitia iuehimur. Muti de eloquentibus iudicantes. nūq̄ huiuſcemōi hoībus applāuderis. ne declines cor tuū ī uerba malitiæ. & audias. Sedens aduerſus frem tuū loquebaris. & aduerſū filium matris tuæ ponebas ſcandalū. & aptius ī eccleſiaſte. Sicut mordet ſerpēs ī ſilentio: ſic & fratri ſuo ī occulto detrahit. Sed dicis. Ipe non detraho. Aliis loquentibus: quid facere poſſum ad excuſandas excuſationes? in peccatis iſta ꝓtendimus Xp̄s arte non deluditur. nequaq̄ mea ſed apoſtoli ſnīa eſt. Nolite errare. Deus nō irridetur. Ille in corde: nos uidemus in facie. Salomon loquitur in prouerbiis. Ventus aq̄lo diſſipat nubes: & uultus triſtis linguas detrahētium. Sicut. n. ſagitta ſi mittaī contra durā materiā: non nūq̄ ī mittentē reuertitur: & uulnerat uulnerā tem. iuxta illud Facti ſunt mihi in arcū prauū. Et alibi. Qui mittit in altū lapidē recidit in caput eius. ita detractor cū triſtē uiderit faciē audiētis: īmo nō audientis quidē ſed obturātis aures ſuas. ne audiat iudiciū ſanguinis ilico cōticeſcit: pallet uultus: hærent labia: ſaliua ſiccatur. Vnde idem uir ſapiens cū detractoribus inquit ne miſcearis: quoniā repente ueniet perditio eorum. Et ruinam utriuſq; qs nouit? Tā. ſ. eius qui loquit q̄ illius qui audit loquentē. Et timotheo dicitur. Aduerſus p̄ſbyteꝝ accuſationē ne acceperis. Peccantē autē corā oībus argue: ut cæteri metum hēant non eſt facile de pfecta ætate credēdū quā & uita ꝓterita defendit & honorat uocabulū dignitatis. Si me igiī uis corrigi deliquētē aperte īcrepa. tātū occulte ne mordeas: corripiet me iuſtus in miſericordia & īcrepabit. Oleū aūt pectōris non īpinguet caput meum. Nā in cōparatiōe duoꝝ maloꝝ leuius malū eſt apte peccare: q̄ ſimulare & fingere ſanctitatē. Quid uulneribus tuis prodeſt. ſi & ego fuero uulneratus? An ſolatium ꝓcuſſi eſt amicū ſecū uidere morientem? Quid. n. mihi prodeſt. ſi aliis mala mea referas. ſi me neſciente peccatis meis: īmo detractionibus tuis aliū uulneres? Et cum certati oībus narres: ſic ſingulis loquaris quaſi nulli alteri dixeris. Hoc non eſt me emēdare. ſed uitio tuo ſatiſſacere. Præcepit. n. dominus peccantes īterdū arguere debere ſecreto uel adhibito teſte: & ſi audire noluerint referri ad eccleſiā: habēdoſq; ī malo ꝓtinaces q̄ſi ethnicos & publicanos. Nā īgenia liberaliter educata facilius uerecūdia q̄ metue ſupat: & quos tormenta nō uīcunt. īterdū uincit pudor. licet multo melius eſt timore pœnaꝝ emendare peccata: q̄ ſpe ꝓſperoꝝ diuinæ ſubiacere ſnīæ. Qui. n. non ſenſerit deū per beneficia. ſentiat ꝓ ſupplicia. Cæteꝝ grāde peccatū eſt odiſſe corripiētē: maxime ſi te non odio ſed amore corripiat. Cōtra nos aūt oīs cōſonat chorus: & latrāt uniuerſa ſubſellia. lūgunt & nr̄i ordinis: q & rodunt & rodūt: aduerſū nos loq̄ces ꝓ ſe muti: q̄ſi ipſi alii ſint: q̄ mōachi. & nō qcqd ī mōachos dr̄ redūdet ī clericos: q patres ſunt monachorū. Detrimētū pecoris paſtoris ignominia eſt. Sicut e regione illius monachi uita laudāda eſt. qui ueneratiōni habet ſacerdotes xp̄i & non detrahit gradui: per quē factus eſt xp̄ianus. Nā quādo & inimicis p̄bemus beneficia: ipſoꝝ malitiā noſtra bonitate ſupamus: & mollimus duritiā: & iratū animū ad beniuolētiam flectimus. Sed nec ille abſq; inuidiæ īfectione eſſe poterit: qui ſoli deo placere geſtierit. Inuidia enī non tam humanas amicicias q̄ ſolā iuſtitiam ꝓſequitur. Qui inuidus ē aliena fœlicitate torqueī. quoniam uirtus ſemp inuidiæ patet. Difficile quoq; euadit obprobria: cui eſt amica iuſticia: īmo ſiqs pie uiuere uoluerit. iniqui ꝓtinus irriſione blaſſemāt. Hæc quoq; eſt conſuetudo detrahētis. ut malū ſuū ſemp uelit negando geminare: & dicere aut non feciſſe quod fecit: aut bono operatum cælo. Nil mirum ergo ſi contra me paruū homūculum īmundæ ſues grunniunt. & pedibus margaritas cōculcēt: meq; procul ab urbibus: foro litibus: turbiſq; remotū: ſicq; latentē repperit inuidia. Tātū. n. me diligunt hæretici: q̄ ſine me eſſe non poſſunt. Omittā p̄ſonas: rebus tantū & criminibus eſt reſpondendum. Nihil cauſæ prodeſt maledicentibus maledicere. & aduerſarios talione mordere: cum p̄ceptū ſit malū pro malo non reddi. Vnde non de aduerſario uictoriā: ſed contra mendaciū quærimus ueritatem. Sed nec timeamus odia ſubire quorūdā. non. n. hoībus debemus placere ſed deo. At ſcitote me nunq̄ hæreticis peperciſſe: ſed oī ſtudio pegiſſe ut hoſtes eccleſiæ mei fierent hoſtes. Vnde meam iniuriam patiēter tuli. īpietatē contra deum ferre non potui. Latrāt canes pro dominis ſuis. tu non uis me latrare pro xp̄o? Falſus rumor cito opprimitur: & uita poſterior īdicat de ꝓriore. Fieri q̄dem nō p̄ōt. aut abſq; morſu hominum uitæ huius curricula quis pertranſeat. Malorūq; ſolatiū eſt bonos carpere: ſum peccantium multitudinem putant culpam minui peccatorum. Sed tamen cito ignis ſtipulæ conquieſcit: & exundans flāma deficientibus nutrimentis paulatim emoritur. Nam ſi ante anno prætērito fama mē rita eſt: aut ſi certe ueꝝ dixit ceſſet uitium ceſſabit & rumor. Prima nāq; uirtus monachi ē cōtēnere hoium iudicia. Igitur non timebo hoium iudiciū: hiturus iudicē meū. Cupiūt. n. uicini non ſuā: ſed alienā diſcutere

uitam.Sed qui amicus est etiam praua recta iudicat.Inuenti sunt.n.scioli tantū ad detrahēdum:qui eo se do ctos ostentare uolunt.si cūctoꝝ uitam lacerent.Sed nihil deo clausum est:& tenebræ lucent apud eū. Fuge tamen in qbus pōt malæ conuersationis esse suspitio:nec paratum hēas illud sufficit mihi conscientia mea nō curo qd de me loquāt hoies:certe apostolus ꝓuidebat bona nō solū coram deo:sed etiā coram hoibus: ne per illū nomē dei blassemaret ī gentibus.nec uolebat se iudicari ab ifideli cōsciētia.Si scandalizat iquit esca fratrem:i æternum carnem nō māducabo.Tolle igitur occasionē uolētibus occasionem.Nam castigat uidet alium quisqs ab eius conuersatione dissentit.Sic & nos ī ista prouidentia ædificato monasterio & diuersorio prope structū:ne forte & mō ioseph cum maria bethleē ueniēs nō iueniat hospitiū.Tantis de toto orbe confluentibus turbis obruimur monachorum:ut nec cœptum opus deserere.nec supra uires ferre ualeamus.Vnde quia nobis illud de euangelio contigit:ut futuræ turris nō ante computaremus impensas cō pulsi sumus fratrem paulinianum ad patriam mittere:ut semirutas uillulas quæ barbaroꝝ máus effugerūt & parentum cōmuniū cineres uenderet:ne cœptū sanctoꝝ ministeriū deserentis risum maledicis & æmulis præbeamus.Vnde oīa plena periculis:oīa plena sunt laqueis.Incitant cupiditates:īsidiant illecebra:blandiunt lucra.dāna deterrent.Amare sunt obloquentiū linguæ:nec semper ueracia sunt ora laudātium. Inde sæuit odit.hinc decipit officiū.Et facilius est uitare discordem.q̄ declinare fallacem.Silua succrescit ut postea recidat.Ideo ager serit.ut metat.Iam plenus est orbis terra nos non capit:quotidie bella secant. morbi subtrahunt:naufragia absorbent :& nihilominus detrahimus & litigamus.Vides quoq; ī ecclesia iperitissimos quosq; florere:& quia nutrierunt frontis audaciam.& nobilitatem liguæ consecuti sunt dū nō recogitant quid loquant prudentes se & eruditos arbitrantur.maxime si uulgi fauorem habuerint:qui magis dictis leuioribus cōmouent.Et ecōtrario uides eruditum uiꝝ in obscuro latere:& ꝓsecutiones pati:& non solum in populo gratiā nō habere.sed inopia & egestate tabescere.Hæc aūt fiunt.quia non est meritorum retributio:sed in futuro.

De iuramēto uindicta mendatio stultiloquio prohibendo. Capi.xxi.

Ixisti.n.ni fallor iure te mala malis reddere:& cū iurātibus iurare debere.quia aliquando iurauit dominus aut mala malis restituit.Scio primum non oīa nobis conuenire seruis.q̄ domino cōueniunt:ne in cōparatiōe famuloꝝ domini uideat iniuria.Alioqn forsitā reclamare icipimus.Cur nō e uirgibus sed de aliis mulieribus generamur? Aut cur mortui nostri tertia die non resurgūt? Iurauit scio sæpe dominus qui nos iurare ꝓhibuit.Nec stati ex hoc temere blassemare debemus:q; alios uetuerit dominus quod ipse faciebat.quia dici nobis potest.Iurauit dominus q̄si dominus.quē iurare nemo ꝓhibebat:Nobis q̄si seruis non licet.qui domini nostri lege iurare uetamur.Veꝝ ne in eius exemplo scandalum patiamur ex quo tpe nos iurare noluit.nec ipse iurauit.& q̄liter de iuramenti causa breui sermone satis factum est.Ita.n.ad uindictæ negocium hunc eundē sensum:facie prospici posse sufficere.quia aliud ē nunc tps gratiæ ī quo plenitudo pfectiōis aduenit.Aliud fuit legis.aliud ꝓphetaꝝ dicente domino audistis quia dictum est antiquis ne occiderēt.Ego aūt profecto ꝑcipio.quæ ī ordine euangelii digesta suo loco lector īueniet.Ex quo enī filius dei filius hominis factus est:ex quo uetus fermentum iudaicæ traditionis est factū noua cōsperssio:ex quo agnus non in figura sed ī ueritate comedit.Ex quo secundum apostolum uetera trā sierunt:& facta sunt oīa noua:ex quo iussum est imaginē terreni hoīs deponere:& assumere formam cælestis:ex quo cōmortui sumus ex quo uirtutibus consurreximus in xp̄o iurare nō discas:mentiri sacrilegium putes.Admonendi itaq; sunt oēs ut diligenter piurium caueant non solū ī altari:seu scōꝝ reliquiis.sed etiā ī cōmuni loquela.Oē.n.quod non ædificat audientes in periculū loquentium uertitur.ueritas qdem di & ligari pōt uici nō pōt.q̄ & suoꝝ paucitate cōtēta ē.& multitudie hostiū nō terret: possunt hoies iusti aliqua simulare pro tempore ob suā aliorūq; salutē.Cōsideremus ergo quid loquamur.quia pro oī uerbo ocioso reddituri sumus rōnē in die iudicii. Verbum qdem ociosum est quod sine utilitate dicentis & audientis profertur.Stultiloquiū aūt æstimo nō illorum tantū qui aliq̄ turpia narrant unde risū moueant: & fatuitate simulata magis illudant illis quibus placere desiderant:sed etiam illoꝝ qui prudentes sæculi putātur:& de rebus phisicis disputantes dicunt se arenas littoꝝ guttas oceani.& cæloꝝ spaciū terræq; punctum liquido comprehendisse.

De patientia recōciliatione & mortuis non lugendis. Cap.xxii.

Vnc iā nobis de patientia & eius bonis loquendum ē.Est igit patientia oīum iniuriaꝝ & passiōnū tolerātia:& expectationū oīum sine præcipitatione sufficientia:quā siqs intellexerit & hūerit cōtraria uitæ grauia baiulat:bona oīa cōtinet.sororē habet spem:& affines eius sūt res bonæ oēs Patit.n.libenter quia spat:sperando tolerat.Impatienter.n.fertur quod non speratur.Oī aūt uirtute patientia pfert:quod spe præūte dignoscitur.aut si spes fructus patientiæ subsequitur.Hæc matre gaudet fide.& gubernaculū habet deum:cōscientiā:genus:& ꝓpinquitatem.inde glorioſi testes efficiuntur: dū fide pleni:dum dei timore sollieiti:dum cōtinentiæ discipuli:dum filii spei duce patientia reperiunt.deinde cohæredes xp̄i:dum illum usq; ad mortē patiētiæ uirtutibus imitant.Vnde tu passus iniuriā taceas.Irā uice patientia.Sanctus.n.amor ipatientiam non habet.Mansuetudo nāq; nulla passione turbatur. & specialiter ita & furore nō rumpitur.quā qui habuerit beatitudinem consequetur uoce domini promissam:ut terrampossideat.i.iperet & dominet corpori suo.Nulla.n.res ita iebriat ut aī pturbatio. est tristitia q̄ ducit ad mortē:est quædā ira q̄ iusticiā dei non operat:& furori proximæ mentis suæ ipotē facit in tātū ut labia tremant dētes cōcrepēt:uultus quoq; pallore mutet.Animi uera lætitia iterdū dolores corporis mitigat:quod si ad ægrotationē accedat ægritudo aī,duplicatur infirmitas.Dicit quoq; apostolus.Sol nō occidat sup iracū

diam uestram Quid agemus in die iudicii quoꝝ ira non unius diei:sed:tãtoꝝ annoꝝ sol testis erit? Igit mi tescat sæuitia:mãsuescat iracũdia:remittant sibi iuicẽ culpas suas:nec sit exactor uindictæ qui petitor est ue niæ:Grandis offensa est nole placare offensum quãq affectus & prurbationes quãdiu in tabernaculo huius corporis hitãtis & fragili carne circũdamur moderari & regere possumus:amputare nõ possumus. Ideo psal mista dicit irascimini & nolite peccare:quia irasci hois est:& finẽ iræ ponere xp̃iani. unde quidam ait. Iam te uerberibus enecassem nisi iratus essem. Inde. n. iusti dicunt:dum oĩa opera patienter opantur. Multo quoq melius est stomachum te dolore q̃ mentem gressu uacillare:q̃ pudicitia. nec statim nobis pœnitentiæ reme dia blandiat:quæ sunt ifœlicium remedia. Cauẽdũ est uulnus quod dolore curat:nec scire possumus ægro tationibus mala nisi cum fuerit sanitas subsecuta:& quãtũ boni uirtus hẽat uitia demõstrant:clariusq fit lu men cõparatione tenebraꝝ. Sed cõsideremus quid ethicus ille psalmus sonet. Iustus es domine:& rectũ iudi cium tuũ:hodie nõ põt dicere nisi ille q ad uniersa q̃ patit magnificat dominum:& suo merito iputãs i ad uersis de eius clæmentia gloriatur. Necesse est enĩ ut qui se credere dicit i xp̃o in oĩbus xp̃i iudiciis gaudeat dicens sanus sum:gratias refero creatori. langueo & in hoc laudo domini uoluntatẽ. Quãdo. n. ifirmor. tũc fortior sũ:& uirtus spũs i carnis ifirmitate pficit. Nã fortitudo corporis ibecillitas aiæ est:patit & apostolus aliquid quod nõ uult. p quo ter dominũ deprecat. sed dicit ei. Sufficit tibi gratia mea. Nã uirtus in ifirmi tate pficitur. Cur igit durũ sit quod aliquando patiendum est? Dolemus aũt quenq̃ mortuũ. Ad hoc. n. nati sumus ut maneamus æterni. lugeat mortuus:sed ille quẽ gehẽna suscipit:quẽ tartarus deuorati cuius pœ na æternus ignis exæstuat. Nam mors nostra peccatũ est. nos uero quoꝝ exitũ angelorum turba comitat: quibus xp̃s occurrit obuiã:grauamur magit si in tabernaculo isto mortis hitemus. Cæteꝝ nõne uereris ne tibi saluator dicat. Irasceris quia frater tuus meus factus est filius? Indignaris de iudicio meo:& rebellibus lachrymis facis iniuriã possidenti. Cibũ tibi negas non ieiuniorum studio. sed doloris. Non amo frugalitatẽ istã. ieiunia ista aduersarii mei sunt. Nullã aĩam recipio quæ me nolente separat a corpore. Tales stulta phi losophia habeat martyres. Habeat Zenonẽ & Catonẽ. Si uiuẽte crederes fratrem:nunq̃ plãgeres:ad meliora migrasse. Nã sicut præter hãc uitã: est uita alia beatoꝝ:ita p̃ter hanc mortem:est mors alia ipiorũ. Aduersũ mortis ergo duritiam & crudelissimam necessitatem. hoc solatio erigimur:quod in breui uisuri sumus eos quos dolemus absentes. neq. n. mors sed dormitio & sõnus appellatur. Nos dolendi magis. qui quotidie sta mus in prœlio. & peccatoꝝ uitiis sordidamur:& accipimus uulnera. Absit tamẽ a fide nostra. ut aliquã pla gam dicã esse quæ nõ hẽat consolationem cũ propheta proclamet. Nũquid medicus non est in galaad:deus enĩ permisit te istius sæculi fluctibus uentisq iactari ut expertus naufragium de cætero similiter periclitari caueris. Ita cũcta quæ passus es sicut intelligis uulnere corporis tui. sic animæ remedia sunt. breuis enim ui tæ spatium æterna memoria compensabit.

De tribulationibus & obprobriis p̃ferendis. Capi. xxiii.

Portet nos per multas tribulationes introire in regnum cælorum. Beati estis cum uos maledixe rint homines:& persecuti fuerint. & dixerint omne malum aduersum uos. Gaudete ergo & exul tate:quia merces uestra copiosa est i cælis. futuræ uitæ gloria præsentis uitæ incommodis com paratur. præcipue quia non qui patitur sed qui facit iniuriam miser est. Vnde & christiãis uexil la crucis sunt delitiæ trophœa. nostræ uitæ non pompis sed miseriis reportantur: in nostra classe uiri for tes obprobria sciunt portare non munera. Nam christi uincula uoluntaria sunt: & uertuntur in amplexus. Siqu autem corpore imbecillis est: si adsit sapientia non aduersarii certamina uincit. maxime quoniam li b arbitrii sumus. sed ipm dei nutritur auxilio:quodq paupertati non nobilitati futurorum beatitudo p tur. retrahit quidem uerecundia senatorum ne sequatur pauperem christum:sed audiat a christo. Qui me confessus fuerit:& mea uerba in generatione hac adultera & peccatrice. & filius hominis confitebit eũ in gloria patris sui cum angelis sanctis. Turpe est inter parentes senatores pro xp̃o uolũtaria humilitate de iectum. Displicet amicis si post ambitiosi habitus cultum plæbeia & ignobilia uestimẽta mutentur. Sed si hominibus placere uellem ait apostolus:christi seruus. non essem. Et propheta in psalmo. Quoniã deus dis sipat ossa eorum:qui hominibus placent confusi sunt. quoniam deus spreuit eos. quãtum bona & humana offensio p quam inuenitur seruitus xp̃i:tãtum pnitiosa est amicicia quæ dei præstet offensam sicut scriptũ est. Qui uoluerit amicus fieri huius mundi:inimicus dei constituetur. Dicat uuusq quod uelit:ego iteri de me p sensus mei:paruitate iudicaui melius esse confũdi corã pctõribus. super terram. q̃ coram angelis sã ctis i cælo uel ubicũq iudicium suum uoluerit demonstrare. Vnde esaias uir sua gente nobilissimus:qui so cer regis ezechiæ fuisse refertur iussu dei deposito cilicio nudus. nunc tamen ardui præcepti pudore perter ritus est:quo minus dei iperium sequeretur:quia nihil honestius esse hoi q̃ suo creatori parere iudicabat. Ioannes quoq baptista nobilis & in carne & i spũ natus cilicium a pueritia in habitum elegit:& locustas in cibũ. q nec pcti cõscietia. nec pauptatis iopia ad huius gloriã oneris. sed soli sæculi btitudie trahebat. Vnde & apostoli stulti & iutiles & tenuis fidei arguunt. Inde paulũ apostolũ p̃ferã. quẽ quotiẽs lego uideor mihi nõ uerba audire. sed tonitrua. qui oculo mẽtis futura cõtẽplãs dicebat: Quis nos separabit a charitate xp̃i? tribulatio an angustia. an pscutio. an fames. an nuditas. an periculum an gladius? Illos pericula non separãt nos uero uoluptates. Illi cathenas baiulant inocentes. nos aurum circunferimus criminosi. Illi i carceribus uicti. nos i triclinĩis delicatis. Illi i neruo positi deum puro corde & sincæra cogitatione laudantes. nos for : in ipsa ecclesia de forensibus calumniis cogitamus. & cum omnibus æqualiter legis data gra gehẽna seu regula p̃missa sũt. Alii de diuitiis:alii de uirtutibus meditant. Cũq dictũ sit generaliter oĩbus dominũ deũ tuũ adorabis:& illi soli seruies. Alii inocẽtia:misericordia. castitate. ieiuniis deo fideliter & sine fine seruiẽti-

bus nos nobis adulteros eligimus.q̄bus ſeruire uolumus.Siq̄dem iuxta euangelii ſniam.oīs q̄ facit peccatū ſeruus ē peccati.Re uera ſi amator pecuniæ ſum.ſi gloriæ.ſi ſupbiæ.ſi ambitōis aut pompæ.dum illi omne ſtudium meæ uolūtatis ipendo.domio ſeruire nō poſſum:q̄a duobus domis neminē ſeruire poſſe ſcriptum eſt.Nō eſtis ueſtri.Dicit apoſtolus.Empti eſtis precio magno.glorificate & portate deū in corpe ueſtro.Clæ menter ſpūs ſanctus iure noſtro nos cōuenit:ſciens hoc in uſu publico apud oēs hoies cuſtodiri:ut tāto ſeruus in ope domini eſſet cautior:quāto maior peculio eſſet cōparatus:ut itelligamus q̄ ſtrenui eſſe debeant in ope dominī:q̄ redēpti ſunt ſanguīe xp̄i:uel q̄ crimioſi debeāt iudicari:q̄ cū ſciant pro p̄cio ſuæ ſalutis xp̄i ſanguinē eſſe datū alteri:q̄ nihil p̄ſtitit:magis p̄beant ſeruituté. Rogo quo pudore obſequi aut laboris ſui mercedē ſperabit a cælo.cuius fuerit ſollicitudo oīs in terra? Mercēnarius ſæculi nō p̄ōt accipe xp̄i mercedē Oīs miles in caſtris iure ſpectat ānonā:q̄ fortiter in p̄lio pro ciuibus laborauerit.Et dignus eſt q̄dē mercennarius mercede ſua.Nemo tamē militās deo iplicat ſe negociis ſæcularibus:ut placeat ei cui ſe p̄bauit. Apoſtoli uox ampelectenda eſt igit̄:triſtitia quæ gaudiū parit:nec eis cōſideranda materia: q̄a ſæpe p̄ dulcedīem fructus placet quoꝝ amaꝝ horruit in radice:& q̄ ſuaꝝ ſniam hr̄e deſiderat:ſi diſcendi non ſuſceperit tædia pitiæ gaudia adipiſci nō poterit:nec cuiuſq̄ eruditionis q̄ſq̄ habere ſufficiet gloriā niſi æſtus fuerit ante perpeſſus.Cūq̄ nos dei auxilio deſtitutos hoſtis iuaſerit:duxeritq̄ captiuos:non deſperemus ſaluté:ſed iteꝝ armemur ad p̄lium.P̄ōt fieri ut uincamus ubi uicti ſumus:& in eodē loco triūphemus ubi fuimus aliquando captiui.Nā ſi iuuat dominus miſeros:habemus ſaluté.Si deſpicit peccatores:habemus ſepulchrū:multo gratior expectata mors q̄ illata.Ad hoc.n.laboremus & in ſæculi p̄clitemur militia.ut in futuro ſæculo coronemur.Nec miꝝ hoc de hoībus credere:cū dominus ipſe tētatus ſit.Et de abrahā ſcriptura teſtet̄:q̄ deus tē tauerit eum.Quam ob cām apoſtolus loquit̄.Gaudētes in tribulatiōe:& ſcientes q̄ tribulatio patiētiā opatur:patientia,p̄batōem:p̄batio ſpem.Spes aūt non cōfundit.Scriptū eſt etiā.Quia,ppter te mortificamur tota die:& æſtimati ſumus ut oues occiſionis.Sed magnæ miſeriæ cōſolatio eſt:quādo in tormētis q̄s poſitus ſcit proſpera ſecutura.

De timore ultimi iudicii & defectu huius uitæ. Cap.xxiiii.

Nde ſatis timeo:ne in illa tribulatōis die.quando ante tribunal xp̄i unicuiq̄ ſecūdum ſua facta reddendū eſt his q̄ in terrenis magis negociis q̄ in cæleſtibus laborarunt.iuſti iudicii reſponſiōe dicat̄.ite ſi poteſtis.& illicubi tota deuorōe ſeruiſtis mercedem exigite.Talis cauſa uirginum eſt in euangelio q̄nq̄ ſtultaꝝ.quæ dum ſollicitudie ſæcularium uanitatum ſe contra p̄feſſiōis ſuæ ordinem occuparet.oleum unde ueꝝ lumē accenderēt nō habentes in tenebris remanſerunt. Ecce enim ſi umbrato repente cæli ſolis claritas noſtris aſpectibus denegetur.& p̄ductæ ī noſtram humilitatem pluuiæ terris imineant.ſi cōmotis ut aſſolent elemētis ut in rotam ſui currus tonitrua concitent̄. & dehinc fulgurum iacula palpebris terribiliter obiecta coruſcent.quanq̄ & conſuetudine iſta cōtingant.pauemus.contremiſcimus.& p̄ni ad terram depoſita ſupbia ſūmittimus.Quid faciemus in illa die miſeri quando reuoluto cælo cū angelicis uirtutibus igneus dominus totus aduenier̄? quādo cadentibus deſup ſtellis ſol in tenebras & in ſanguinē luna mutabitur.quādo mōtes ſicut cæra liqueſcent.quādo terra ardebit.& areſcent flumina & maria ſiccabunt̄ contra reꝝ naturam inſumpto diuinitus humore ariditatem in aquis ignis opabit̄: quādo peccatores dicent mōtibus cadite ſup nos.& collibus tegite nos.quādo uocabūt hoies mortem.& uocata nō ueniet? quādo diſcrimia uertent̄ in uota.& quod ſemp oderūt homies concupiſcent.quādo illud implebit̄ tempus:quod lugubri hieremias dicit affectu dicēs reſpexi in terra:& ecce nō erāt lumiaria.uidi res.& ecce erāt tremētes.& uniuerſos colles turbari? Intēdi aerem.& ecce nō erat homo.& oēs uoluci pauebant.uidi & ecce carmelus deſertus.& omnes ciuitates ſuccenſæ igni a facie domini & a facie gnationis eius.& interierunt uniuerſa? Veꝝ ne ex ſuggeſtione diaboli hæc ad terrorem dicta non ad rem credant̄:de præteritis futura probantur:quando talia in diluuio:in ſodomis in ægypto:i hieroſoly ſæpe ob delicta hoīum facta referant̄.Sed ueniet illa dies q̄ corruptiuū hoc & moratale incorruptiōem. duet & īmortalitatem. Tunc ad uocem tubæ pauebit terra cum populis:& tu gaudebis iudicaturo domino lugubræ:mūdus īmugiet:tribus ad tribus ferient pectora.Potentiſſimi quondam reges nudo pectore palpitabunt.Exhibebit̄ tunc cū p̄le ſua ignitus iupiter:abducet̄ & cū ſuis ſtultus plato diſcipulis. ariſtoteli argumēta non p̄derunt:tūc ruſticanus & pauper exultabis & ridebis & dices.Ecce crucifixus deus deus meus:ecce iudex q̄ inuolutus pānis in præſepio uagiit.Hic eſt ille oparii & quæſtuarii filius.Hic q̄ matris geſtatus ſinu homo deus fugit in ægyptum.Hic eſt ueſtitus coccino:& hic qui ſentibus coronatus. Cerne manus adæe quas fixeras:cerne latus romane:quod foderas.uidete corpus an idem ſit quod dicebatis clam nocte tuliſſe diſcipulos.O quot uirgines & quantoꝝ īfamata pudicitia a deo iudice coronabitur.O quātis in illa die expediſſet ſi mēbroꝝ ſenſu & uiſceꝝ uigore in hac uita caruiſſet: & quāti illic elingues & muti fœliciores loquacibus erunt:& quāti paſtores philoſophis:quanti ruſtici oratoribus:& quanti hebetes argumētis præferendi ſunt ciceronis.Ibi enim cum ante tribunal xp̄i uenerimus:ſcimus nec iob:nec danielem:nec noe rogare poſſe pro quoq̄:ſed unūquēq̄ portare onus ſuū.Igitur ſiue leges:ſiue dormies:ſiue ſcribes: ſiue uigilabis.Amos tibi ſemp buccina in auribus ſonet.& apoſtoli qui hunc horrēdū diem impiis & peccatoribus p̄ uidere meruerunt:humiles erant:mortuos ſuſcitantes:& nos ſuper oēs erigimur:qui peccādo quotidie noſmetipſos occidimus:non reſpicientes flebilem infirmāq̄ naturam:quæ in aduerſis fortis:& nec in proſperis aliquādo ſecura.Si.n.intemperate cibus ſumptus aut īmoderate potus acceptus leuē corpori febritūlam concitauerit:deiicimus aiam:affligimur:ſuſpiramus.Nulla cura tūc ſæculi eſt:nulla uillarum nēp̄monio cogitat:nemo de foro.Oēs calūniæ:oīa lucra in piculo corporis cōquieſcūt. Currūt ad

& pro remedio carnali ꝓmittunt munera aurꝫ & argentū.iterdū & mācipia tradunt.& pene totū pīmoniū aut negligīt aut donat.ut cōsulat uitæ quandoqꝫ picturæ.& pro æterna salute oīs admodū homo negligens est.oīs auarus.illic oīs frugalitas largitoris aī tenacitate constrīgitur. Vbi ꝓmptior uolūtas copiosior & largitas deberet opari.& cum scriptura dicat.Nolite diligere mūdum.neqꝫ ea quæ in mūdo sunt. Sic humana cōcupiscimus.sic amamus quasi aliqd nascētes itulerimus in sæculū.aut recedētes de sæculo nobiscū auferr possimus.Nemo ad breuitatem tēporis:nemo ad naturæ respicit cōditōem:nemo considerat:nemo retractat uana esse oīa quæ aliquo fine claudunt.Labunt enim tempore:& præterita relinquentia ad futura festinant.Sed & dominus scit cogitatōes hoīum:quoniam uanæ sunt.Cūqꝫ omnia cogitauerint per trigīta ānos una febritiūcula uenit:& tollit oēs cogitationes eorꝫ.Nam sicut mane uirens herba florens delectat oculos contēplantiū.paulatiqꝫ marcescens pulchritudinem perdit.& in fœnū quod conterēdum est transit ita spēs hoīum uernat in paruulis.floret in iuuenibus.uiget in pfectæ ætatis uiris.& repēte dum senescit incanescit caput.rugat facies.cutis prius extensa contrahit.Hoc etiam langor facit & inedia.ut uultus primo pulcherrimus ad tantā transeat fœditatē.tamē qui quotidie recordat se esse moriturꝫ contēnit ꝑsentia. & ad futura festinat.Sed quāto in hoc sæculo pſecutionibus.paupertate.inimicorꝫ potentia.uel morborꝫ cruciatibus fuerimus afflicti.tāto post resurrectionē in futuro maiora præmia cōsequæmur. Igit in die iudicii securus iuenier:si nulla dei offensa repiat.De his ergo tātum sollicitudinem habeī debemus.Ambiant terrena gētiles.quibus cælestia nō debent.Concupiscant præsentia.qui futura nō credunt.

De uirtute humilitatis & simplicitatis ac tumenti aīo uitando. Cap.xxv.

Aue ne rumusculos hoīum aucuperis:ut offensam dei populorꝫ laude cōmutes ꝑ bonam & malam famā. A dextris & a sinistris xp̄i miles gradir:nec laude extollir: nec uituperatione frangir: non diuitiis tumet:nō cōtrahir paupertate:& læta contēnit & tristia.Nam iusti & fortis uiri est: nec aduersis frāgi:nec ꝓsperis subleuari:sed in utroqꝫ esse moderatū.Nolo orar te in angulis plateaꝫ:ne rectum iter præcū tuaꝫ frangat aura popularis.Nolo te dilatare fimbrias:& ostentui habere philacteria:& conscia repugnante pharisaica ambitione circūdari.& fidelis mecū lector itellige quid taceam: & qd tacendo magis loquar.Quanto melius erat hoc in corde portare.q̄ in corpore.& deū habere fautorem. nō aspectus hoīum? Quāuis enim aliis uitiis carere possumus:hypocriseos tamē maculam nō habere aut nullorꝫ:aut paucorꝫ est.sed sicut depcantis humilitas meret præmia:ita supbia confidentis dei auxilio deserit. Tu aūt frater inferius accūbe:ut minore ueniente surſum iubearis ascendere. Super quē enim ait dominus requiescit spūs meus.nisi super humilē & qetum & tremētem uerba mea? Sed uis scire quales ornatus dominus quærat? Habeto prudentiā:iusticiā:temperantiā:fortitudinē.His plagis cæli includere:hæc te quadriga uelut auriga xp̄i ad metā cōcitū ferat. Nihil hoc monili ꝑciosius:nihil hac gēmarꝫ uarietate distictius:& oī parte decori & ornamēto tibi sunt:& tutamini philosophorꝫ snia est sibi hærere uirtutes.& apostoli iacobi: cui una defuerit oēs deesse.Et sicut quatuor sunt uirtutes qbus pugnamus & regimur:sic quatuor uitia sūt qbus ab hoste ꝑcutimur:stultitia:iniquitas:luxuria:formido.sed malitia finem nō habet.Cognatæ quoqꝫ sibi sunt uirtutes rectitudo & simplicitas:nec ab iuicē seꝑarari quæūt.Simplex & humilis & rusticus q̄ arcana sapiæ comphēdere neqt:si tamē sapientū exēpla in uiuendo sectet:iure iter sapiētes cōnumerabit. Melius est.n.parua bona cū charitate facere sine scia:q̄ magis effulgere uirtutibus cū admixtione discordiæ. Excelsa nāqꝫ periculosius stant.& citius corruūt quæ sublimia sunt.sed pspicuū est:oēm creaturam q̄is ad pfectionem uenerit:tamē indigere misericordia dei:& plenā pfectōem ex grā dei non ex merito possidere.Nihil [illegible] deo:sicut simplicitas & inocentia. Vnde spūs sanctus i uolatilibus nō apparuit nisi in colūba pp simplicitatem quadrupedibus in oue ꝓpter māsuetudinē.Illud quoqꝫ tibi uitandū est cautius:ne uanæ gloriæ capiaris.Cū facis elemosynā deus solus uideat.Cum ieiunas:læta sit facies tua.nec ad te obuia populi turba cōsistat:ut digito demonstreris:ne satis religiosus uelis uideri:& ne plus humilis q̄ necesse [illegible] gloriam fugiendo quæras.Plures etiam pauptatis misericordiæ ac ieiunii arbitros declinātes in hoc [illegible] facere cupiūt:quod placere cōtēnunt? [illegible] in modū laus dum uirat appetit. Cæteris ꝑturbationibus mens gauder:& ægrescit:sperat & ire fuit:plures iuenio extrinsecus [illegible] pauci admodum sūt: [illegible] uerint.igit nō quæras gloriā:& cum iglorius fueris non dolebis [illegible] nisi iuenta [illegible] crepātis humiliter [illegible] cipit:iam ꝓpinquā habet ueniam reatus:quem gessit.Grauius est [illegible] te.Et factus est in [illegible] Non est tamen tātæ uirtutis ab aliis factā iniuriam sustinere:quātæ gratiæ donis dicēdus est [illegible] cordia.n.paru[illegible] [illegible] .Hospitalitate p[illegible] [illegible] nō posse.Neqꝫ uero te moneo ne de diuitiis glorieris:ne de gene[illegible] [illegible] [illegible] to mentis ardo [illegible] ras.Scio humilitatē tuā:scio ex affectu te dicere.Domine non est exaltatū cor [illegible] iui [illegible] Stultissimū quippe est docere quod nouerit ille quem doceas. Vox ex iduſtr[illegible] non sit & deficiens.Sūt quippe nōnulli exterminātes facies suas: ut appareāt hō[illegible] [illegible] [illegible] [

inter monachos esse cœpisti:non tibi sit tumoris sed humilitatis occasio:ut imiteris filiū hois:qui nō uenit ministrari:sed mīstrare.Nam quāto humilior:tanto sublimior es.lucet margarita in sordibus.Quātūcunq; enim te deieceris humilior xp̄o nō eris.Ideo q̄q̄ mihi multoꝝ sum conscius delictoꝝ:& quotidie in oīone flexis genibus loquar.Delicta iuuētutis meæ ne memineris domīe.Tamē sciens dictū ab apostolo. Ne iflatus in supbia icidat in iudiciū diaboli & in alio loco scriptū est.Supbis deus resistit:humilibus aūt dat gr̄am Nihil ita puericia uitare conatus sum:q̄ tumenté aīum & erectī ceruicē dei cōtra se odia ꝓuocāt. Noui.n. magistrū dominū & deū meū in carnis humilitate dixisse.Discite a me:quia mitis sum & humilis corde.Et ante p̄ os dauid cecinisse.Meméto domīe dauid & oīs mānsuetudinis eius.Et in alio loco legimus.Ante gloriam humiliaī cor uiri:& ante ruiná eleuaī.Nihil.n.ut crebro diximus tam piculosum est q̄ gloriæ cupiditas & iactantia:& tumens aīus conscia uirtutū.Iccirco plus est aīum deposuisse q̄ cultum.Difficilius arrogātia q̄ auro caremus & gēmis.Nil itaq; ꝓdest uile palliolū:furua tunica.corporis illuuies.simulata paupertas si nominis dignitatem opibus destruas.si inter sordes & inopiá peccata non caueas. Fidele nāq; testimoniū est.si non habet causas mentiendi.Cui enim plus creditur.ab eo plus exigitur.Potentes potenter tormenta patientur.Nec sibi quisq̄ de corporis tantúmodo castitate supplaudat.cum etiā cōuitium in fratrem homicidii sit reatus.Cadit quidem mūdus.& ceruix erecta nō flectitur.Pereūt diuitiæ.& nequaq̄ cessat auaritia. Congregare q̄ multi festināt.quæ rursus ab aliis occupenī.

De humilitate xp̄i quem imitari debemus. Cap.xxvi.

Hristus baptizaī a seruo:& a deo filius appellaī.iter publicanos meretrices & peccatores ad lauacrū uenit:& sanctior est baptista suo:q de cælo uenit in uteꝝ: de utero in p̄sepe de p̄sepe ī crucē: de cruce in sepulchrū:de sepulchro ad inferos:de inferis uictor remeauit ad cælos. Imitemur ergo saluatorem nostrū:qa ipse mitis & humilis pastor agnus & aries appellaī:q pro nobis īmolatus est:qui ab isaac cornibus tenetur in sentibus.Ex quo nil hac humilitate sublimius: qui bethleem in hoc paruo foramine cælorꝝ conditor natus est.Hic inuolutus pannis:hic uisus a pastoribus:hic mōstratus a stella:hic adoratus a magis.In baptismo humilitas xp̄i nostra sublimitas:illius crux nostra uictoria : illius patibulum noster triumphus est.Cum igitur lauachrū & crucis signū in frontibus demō aspexerit contremiscā q aurea capitolia non timent.crucé timent.q conténunt sceptra regalia & purpuras cæsarꝝ & dapes xp̄ianorum:sordes tamen & ieiunia ptimescūt:Iubet enim xp̄s ne quis discipulorꝝ dicat:q ipse est xp̄s. Mira rō nō uult p̄dicari.q gaudet intelligi:agnosci amat:& odit ostendi:magis uult se inuentū esse q̄ p̄ditum:ut uirtus sua illū nō fauor ostéderet alienus.Quæ aūt maior potest esse clæmentia.q̄ ut filius dei filius hois nasceret. decem ménsium fastidia sustineret.partus expectaret aduentū.ſuolueretur pānis.subiiceretur parentibus. p singulas adoleret ætates.& post contumelias uocū alapas & flagella.crucis quoq; nobis fieret maledictum. ut nos a maledicto legis absolueret.patri factus est obediens usq; ad mortem.ut id ope impleret.quod ante ex p̄sona mediatoris fuerat deprecatus dicens pater uolo.ut quomodo ego & tu unū sumus . ita isti ī nobis unum sint? Ergo qa ad hoc uenerat:ut qd̄ impossibile legi:qa nemo iustificabaī ineffabili misericordia uinceret:publicanos & peccatores ad p̄niam ꝓuocabat.Vnde nouū & mirabile est apud nos.Dominus solus petentes se amat:solus iratsciē nisi petaī.Illo.n.tempore quo supplicia mereanī deus argumētum saluatōis e[illegible] ditur:itelligere possumus q̄tum ualeret p̄stare nō læsus:q tantū donaret iratus.Amemus & nos xp̄m[illegible] semp queramus āplexus:& facile uidebiī omne difficile.Breuia putabimus uniuersa q̄ lōga sunt. C beata dei genitrix a filio suo nō didicit cælos fabricare:angelos creare:mira deitatis īsign[illegible] tū humiliari:cæteraq; uirtutū documēta ītra humilitatis custodiá aggregare.

De iusticia & uitæ rectitudine. Cap.xxvii.

Iam de iusticia differamus quæ est singul[illegible] re & personaꝝ æquissima distri[illegible] obtinens & cui adhærens uitam suam dispo[illegible] ꝓseruat:cu[illegible] ætatem:scit quid deo de[illegible]eat:qd sanctis & q[illegible] ius sæculi:qd sibi re[illegible] quid ꝓximo co[illegible] deū colere & diligere.ui[illegible] x tota aia:& e[illegible] impendere ptāti[illegible] sed magis mu[illegible] inimicos eī[illegible] ēū esse prior [illegible]

transſierre.& tūc plena fide poterit ad ea quæ ꝓmiſſa ſunt facillime peruenire.Hæc nobis uniuerſa ſuiſibilia ante oculos ponit.ad hanc ingreſſi diaboli & poteſtatum huius mūdi & hax tenebrax uniuerſa deſerimus deo cum fiducia ꝓximamus.Credere.n.& ſperare neceſſe eſt.quæ deus iuſſit.cum quæ diabolus in ſe ruerat abnegamus.fidē ſpes ſeq̄tur.Itaq; de ipſa loquamur.Eſt igit expectatio rex oīum futurax.q̄ ſaluamur paulo ſcribente apoſtolo.Spe.n.ſalui facti ſumus.Spes aūt quæ uidet nō eſt ſpes.Quod.n.uidet qs ſperat.Si aūt qd nō uidemus ſperamus.ꝑ patiētiā expectamus.Hæc i ſe habet timorē.nō illū cuius obliuiſci.& qué foras mittere quiſqs in fide uiuit.Sed q unus eſt de ſpiritibus qbus ipletus.Eſaias teſtat.Exiet uirga de radice ieſſe.& flos de radice eius aſcēdet.& requieſcet ſup eū ſpūs ſciæ & pietatis.& replebit eū ſpūs timoris domini. Illum ſpūm quem dauid canit dicens.Timete dominū iuſti eius.Vnde & beati efficiunt eodē ꝓteſtante & dicente.Beatus uir q timet dominū.illū dicit timorē q caſtus eſt & pudicus.Quoniā timor domini caſtus inquit dauid manet in ſæculū ſæculi.Ergo eſt duplex timor:unus appetendus:alius fugiendus eſt.Igitur appetendus timor admōitio & cuſtodia oīum rex:qua credimus & ſperamus.Timemus.n.iudiciū:qa ſperamus & metuimus dominū:qa fortē illum iudicē credimus. Vera nāq; uita eſt deū noſſe:timere eius potentiam: amare pietatē.Timor nāq; uirtutū eſt cuſtos:ſecuritas ad lapſum facilis.Si pauorem habueris ſollicitus eris: & ſi ſollicitus fueris leo in caulas ouiū tuax itrare nō poterit.quod ad ꝓpoſitos eccleſiax uel ad aīæ cuſtodem ꝓtinet.Qui cautus eſt & timidus pōt ad tēpus uitare peccata:q ſecurus eſt de iuſticia repugnat: illiuſq; auxilio deſtitutus inſidiis hoſtiū paret.Nunq̄ tuta eſt humana fragilitas.& quanto magis uirtutibus creſcimus:tanto magis timere debemus:ne de ſublimibus corruamus.Si iuxta eccleſiaſtem radix ſapiæ eſt timere deum.fructus ſapiæ qs eſt niſi uidere deū bonū?Aut diligit qui nō inuitus aut neceſſitate aut legū metu facit bonū.Sed iccirco bonū eſt:ut mercedē bonam operis habeat.

De charitate & pace. Cap.xxix.

D charitatē nūc tranſitum faciamus:qa oībus maior eſt:iter cætera ſic fatet paulus.Manēt autē tria hax Fides Spes & dilectio.Sed maior his dilectio eſt.Eſt ergo dilectio uinculū aiox caſta & ſincera & ſine æmulatione:charitas cōſumatio oīum mādatox breuis oīum ꝓceptox:quā cum qs habuerit oīa habet ſine hac in aliis remanet imꝑfectus.& ut cognoſcat ueſtra prudētia q̄tum charitas ualeat.Legimus reſponſum domini in euāgelio dicētis cū iterrogaret.Diliges dominū deū tuū ex toto corde tuo:& ex tota aīa tua:& ex tota uirtute tua.Et diliges ꝓximū tuū tanq̄ teipſum.In his duobus ꝑceptis pendet lex & prophetæ.Vides in hac ſola uniuerſa legis cauda pendere.Vere qſquis hanc habet:iam dei filius dici poteſt:ex hac ſola poterit deo ſimilis eſſe.Cōſidera q deū diligit nunqd ſperat. nūquid timet. nunqd fidit?Sed tantū diligit.Deus inqt paulus cum dilexiſſet mūdum:miſit unicū filiū ſuū in ſimilitudinem carnis peccati:ut de peccato cōdēnaret peccatū in carne:qui ꝓponit eam rebus oībus dicens.Et ſi locutus ſum linguis hoīum & angelox:charitatē aūt nō habeā:factus ſum ſicut æramētū tiniens:aut cimbalus cōcrepās.Et ſi habuero ꝓphetiā:& cognouero oīa myſteria & oēm ſciam.& ſi habuero fidem ita ut montes tranſferam & ſi tradidero corpus meū ita ut ardeā:charitatē aūt nō habeā nihil ſum. Charitas magnanima eſt:charitas benigna eſt:charitas nō æmulat.nō inflatur.nō agit ꝓperam:nō irritat:nō cōfundit:nō quærit
[illegible] ſua ſunt.nō cogitat malū:non gaudet ſup iniuſticia:gaudet aūt ueritate.Omnia ſuſtinet:oīa credit: oīa
[illegible]haritas nūq̄ excidit.Nihil.n.amātibus dux eſt.nullus difficilis eſt cupiētibus labor. Solus tamen ille
[illegible]habilis eſt:q deo & uirtutibus aīæ coaptat.Nihil eſt.n.qd nō toleret q ꝓfecte diligit.Qui āt clāmē-
[illegible]c idutus eſt uiſcera miſericordiæ & lachrymax:quis ſpūalis ſit:nō adipleuit legē xpi. Vn-
s ioānes euāgeliſta cū epheſi ſenex uix iter diſcipulox māus deferret: nihil aliud p ſingulas
[illegible]ollectas niſi filioli mei diligite alter-[illegible]ū. Diſcipulis aūt petētibus q̄re ſemp id diceret:reſpō
[illegible] domini eſt:[illegible] ſi fiat ſolum ſuff[illegible] obſecro ne amicus qui diu quæriē uix iueniē:diſſici
[illegible] oculis [illegible] icia quæ deſinere p̄ōt nunq̄ uera fuit. Vera nāq; amicicia
[illegible]ge[illegible] robore.Declina ig[illegible]a malo & fac bonū: inquire pacē &
[illegible]imus.Qui p[illegible]dum eſt bonū:ut declinemus
[illegible]t eam quære[illegible]q; omni ſtudio ꝑſe
[illegible]ei eſt ꝓpheta[illegible]ace locus eius.In-
[illegible]iter fr[illegible]e res cre
[illegible]

Ripe quæso occasionē:& fac e necessitate uirtutem.Nō quæruntur in xp̄ianis initia:sed finis. Paulus male cœpit:sed bene finiuit.Iudæ laudant̄ initia:sed finis ꝓditione dānatur.Et licet deus nō uelit mortē peccatoris:sed t conuertat̄:& uiuat:tamē tepidos odit:& cito ei nauseam faciūt. Cuiꝯ plus dimittitur plus diligit.Vnde meretrix illa xp̄i dilectrix in euangelio baptizata lachrymis:& crine quo multos ante cœperat pees domini tergens saluata est.Nō qdem habuit crispantes mitras nec stridētes calceolos:nec orbes stibio fuginatos.Nam quāto fœdior:tanto pulchrior: quæ demū plorat ad crucē:unguenta parat:quærit in tumulo:hortulanū interrogat:pgit ad apostolos:reptum nunciat. Illi dubitant:ista cōfidit.Nō.n.tam peccati crimē arguit̄.q̄ uelox conuersio in pniæ celeritate laudat̄.nec deus cogeret pœnitere.si nō esset pœnitentibus ueniam cōcessurus.Nihil.n.tam repugnat deo.q̄ cor īpœnitēs.hoc solū crimē est.quod ueniā conseq non pōt.præcipuæ qa non iniustus ut ꝓpter multa mala paucoꝝ obliuiscat̄ bonoꝝ.imo de nullo sic irascit̄ deus.quomodo si peccator supbiat.& erectus & rigidus non flectat̄ in fletum.nec misericordiā postulet pro delicto.nihilq; sic offendit deū.sicut erecta ceruix post peccata. & ex desperatione cōtemptus. Vnde & uos nō deseretis ueniā sceleꝝ magnitudine.qa magna peccata magna debebit pnia.Nam deus nō uult inferre supplicia.sed terrere passuros. Ipseq; ad pniam.uocat.ne faciat quod cōminatus est.Demonū.n.nullus est qn perat.Omnes ad prædam festini ueniēt.ante faciem ipsoꝝ uentus urens:& quicqd aspexerint:quicqd uultui eoꝝ obuium fuerit:urere desiderabunt & ꝑdere: sed nec quisq; patientiā bonitatis dei de peccatoꝝ suoꝝ impunitate contēnat:nec illum æstimet offensum:qa necdū exp tus reatum.Immo magna est ira:quādo pecātibus nō irascit̄ deus.Vnde in ezechiele ad hierusalem.Iam nō iratscar tibi:zelus meus recessit a me.Sed re ura deus hoibus nō irascitur:sed uitiis:quæ cū in hoie non fuerint:nequaq; punit.Habet aūt ira dei mensuras quātum & quāto tempore:& ob quas causas & qbus inferat̄ iuxta illud quod scriptū est.Cibabis nos pane lachrymaꝝ in mēsura.Misericordiam igitur a deo cōsequit̄: q se putat esse miseꝝ.Nam deus q nullis uitiis supari potest:publicani tamē ꝑcibus uincitur.Quāto ergo temporete errare nosti:quāto tpe deliquisti:tanto tempore humilia te ipsum deo:& satisfacito ei in cōfessione pniæ.quoniam q peccator est aliqua sorde maculatus:de ecclesia xp̄i nō pōt appellari:nec xp̄o subiectus dici.Igitur qa errauimus iuuenes:emēdemur senes.lungamus gemitus:& lachrymas copulemus: culpā simpliciter confitēdo.Nam q post lapsum peccatoꝝ ad ueram pniam se cōuertit:cito a misericordiæ iudice ueniam impetrabit:quoniā apud deū non tam ualet mensura tpis q̄ doloris:nec abstinētia tantū ciboꝝ q̄ mortificato uitioꝝ:sed & magnū peccatū magnis diuturnisq; cruciatibus luit̄:culpaq; leuis præsenti supplicio compisata sit.& sic magnū peccatū magna indiget misericordia. Concluſit enim deus omnia sub peccato: ut omnibus misereat̄.Sed frustra uoce assumitur:si ꝑmanet opera.Sed ne & diutius pertraham.habeto pauca propluribus:i quibus nō tam ordo quærit̄ q̄ profectus. Age ergo tu:caue:curre:festina.Age ut in hac ritualitate perficias.Caue ne quod accepisti bonū:incautus & negligens custos amittas.curre:ut non n gas.festina:ut cælerius comphendas.Nam cœpisse multoꝝ est:ad culmen peruenisse paucorum.Tribui bi christus.ut audias:& taceas:& intelligas:& sic loquaris.

Capi.xxxii.

Finis concludens in regula.

Tquoniam ita se natura habet:ut amara sit ueritas:& blanda sit uitia apostolus.Inimicus uobis factus sum ueꝝ dicens.Vnde & quia saluari plurimi discipuloꝝ retrorsum abierunt:non miꝝ est si & nos ipsi ui plurimos.disposui tamen nasum ꝑcare fetētem.timeat q strumosꝰ e. telligis inocentem?Nemo reꝑhendat quod aliquos ut laudar ut carpi sit correptio cæteroꝝ.& in optimis ꝑdicandi oni d ui. lectione detenū.in latina lingua r ind nus interstrepat.Vnde ignosce a non deerat.& um humi mus.nec sciar nora perden contestor.ut tor

